ALEGATA

DO

SPRAWOZDAŃ STENOGRAFICZNYCH

z drugiej sesyi szóstego peryodu

SEJMU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

z roku 1890

przytem

INDEKS TYCH ALEGATÓW

od 1 do 256.

418423
III 1890, 1-70

BIBLIOTHECA
VNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

MF 3782

Z479
III

Indeks alegatów.

Treść alegatów.

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
1.	Przedłożenie rządowe z zamknięciem rachunków funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego za rok 1889	7
2.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek	7
3.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie przedłożenia projektu ustawy, uzupełniającej postanowienia ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 Nr. 29 Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem	7
4.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów . . .	7
5.	Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów	8
6.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i utworzenia z niej samoistnej gminy . . .	8
7.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy .	8
8.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie petycyi osad Trościanki, Pilip i Wołowej o wydzielenie ich ze związku gminy Pererowa powiatu kołomyjskiego i utworzenie z nich samoistnej gminy	8
9.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wyłączenia osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzenia z niej samoistnej gminy .	8
10.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wyłączenia osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami w powiecie jarosławskim ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy	8
11.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wyłączenia przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia a przyłączenia go do gminy Pewli małej w powiecie żywieckim .	8
12.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie petycyi gminy Klikuszowej o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów w resztującej kwocie 517 zł. 65 ct. dłużnych gminie Buda-Peszt za utrzymanie nieletnich Knurowskich . . .	9
13.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie zmiany roku budżetowego . .	9
14.	Spr. Wydz. kraj. o budżecie krajowym na rok 1891 . . .	9
15.	Spr. Wydz. kraj. o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888	9
16.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju	9

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
17.	Spr. Wydz. kraj. o nauczycielach wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego	9
18.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie założenia szkoły gospodyń wiejskich	9
19.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi	9
20.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie utworzenia posady referenta spraw rolniczych przy Wydziale krajowym	10
21.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie petycyi Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, o policzenie mu lat służby od 1. maja 1886 jako dnia objęcia posady	10
22.	Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 roku	10
23.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie podwyższenia stałej rocznej subwencyi dla teatru ruskiego	11
24.	Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy Żabokruki powiatu bobreckiego o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela	11
25.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie 34 petycyj emerytowanych nauczycieli, żon, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski	11
26.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie petycyi Anieli Guzkiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, o dożywotne roczne wsparcie	11
27.	Spr. Wydz. kraj. o Banku krajowym	11
28.	Spr. Wydz. kraj. o ustawie zdrojowej	11
29.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie	11
30.	Spr. Wydz. kraj. z wnioskiem o wstawienie do budżetu zakładu kulparkowskiego na rok 1891 kwoty potrzebnej na budowę domku na pomieszkanie dla urzędnika tegoż zakładu	12
31.	Spr. Wydz. kraj. o budowie pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie	12
32.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie utworzenia jeszcze jednej posady sekundaryusza I. klasy przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie	12
33.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie sprzedaży karczmy należącej do funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie a położonej w Krowodrzy	12
34.	Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy Okocim względem pokrycia kosztów pielęgnowania Maryi Tritko w wiedeńskim zakładzie zaopatrzenia z funduszu krajowego	12
35.	Spr. Wydz. kraj. o przekazanych do zbadania petycyach gminy Dolina i Pogorska Wola w sprawie przyjęcia na fundusz krajowy kosztów leczenia i utrzymania Chany Fleckmann, jako też kosztów utrzymania w Buda-Peszcie Katarzyny Bednarzówny	12
36.	Spr. Wydz. kraj. z preliminarzami galicyjskiego funduszu propinacyjnego i galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego na rok 1890 i 1891	13
37.	Spr. Wydz. kraj. o uregulowaniu sprawy podwodowej	13
38.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi	13
39.	Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy o przeniesienie: a) gmin i obszarów dworskich Łopuszna, Łukawica i Monasterzec z okręgu Reprezentacyi powiatowej	

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

w Drohobyczu do okręgu takiejże Reprezentacyi w Samborze; b) gminy i obszaru dworskiego Milczyce z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu takiejże Reprezentacyi w Rudkach 13

40. Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy o przeniesieniu gminy i obszaru dworskiego Dżurków z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence 13

41. Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy o przeniesienie gminy Magdalówka z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie 13

42. Spr. Wydz. kraj. w sprawie przeniesienia gminy Machlińce z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju 13

43. Spr. Wydz. kraj. z wnioskiem o przeniesienie miejscowości Lipowiec i Majdan Lipowiecki z okręgu c. k. Sądu powiatowogo w Glinianach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Przemyślanach 14

44. Spr. Wydz. kraj. z wnioskiem o przeniesienie gminy i obszaru dworskiego Berbeki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku i c. k. Starostwa w Kamionce strumiłowej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej . 14

45. Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy i obszaru dworskiego Solina w sprawie przeniesienia tej miejscowości z okręgu c k. Sądu powiatowego w Baligrodzie do takiegoż c. k. Sądu w Ustrzykach dolnych 14

46. Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane w sprawie przeniesienia tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Mościskach 14

47. Przedłożenie rządowe z projektem ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich galicyjskich 22

48. Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów 22

49. Spr. Wydz. kraj. o reaktywowaniu kursu dozorców melioracyjnych . 22

50. Spr. Wydz. kraj. z czynności dotyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie 22

51. Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi Reprezentacyi powiatu sanockiego i nowotarskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w r. 1880 na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną 22

52. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia w kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych tudzież kolonii rolniczej poprawczej dla nieletnich chłopców 23

53. Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia miejscowości Zapałów z okręgu c. k. sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. starostwa cieszanowskiego, do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Jarosławiu . 23

54. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy wraz z obszarem dworskim Soroki z okręgu reprezentacyi powiatowej w Horodence do okręgu reprezentacyi powiatowej w Kołomyi 23

55. Wniosek posła Koziebrodzkiego w przedmiocie rewizyi instrukcyi dla Wydziału krajowego 43

56. Wniosek posła Madeyskiego w sprawie zmiany instrukcyi dla Wydziału krajowego 46

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
57.	Wniosek posła Merunowicza o polecenie Wydziałowi krajowemu, by na najbliższej sesyi przedłożył projekt ustawy o urządzeniu sądów gminnych dla spraw policyi miejscowej	55
58.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej z r. 1889 o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy co do ulg w dodatkach do podatków dla krajowych przedsiębiorstw przemysłowych	57
59.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi Zygmunta Pruszyńskiego i innych w sprawie ustanowienia nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Skrzydlnej	57
60.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o wnioskach do zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 roku, tudzież dodatku do statutu krajowego z tejże samej daty	57
61.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o wniosku posła dr. Sawczaka i towarzyszy w przedmiocie zmiany kompetencyi sądów powołanych do judykatury w sprawach o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880. Dz. u. p. Nr. 35. i 37. a względnie ustawy z dnia 24. maja 1882. Nr. 51 Dz. u. p. ścigane, (ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i ustawa o środkach zapobiegających księgosuszowi)	57
62.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową	57
63.	Propozycya Wydziału krajowego w sprawie wyboru członków Rady nadzorczej Banku krajowego	64
64.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych	75
65.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zamku Oleskiego	75
66.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o wyniku obrad ankiety dla teatru polskiego we Lwowie i w Krakowie	77
67.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie projektu ustawy o używaniu dróg publicznych nierządowych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu	77
68.	Wniosek posła Abrahamowicza w przedmiocie zaprowadzenia na rzecz funduszu krajowego opłat konsumcyjnych, tudzież dodatków krajowych do podatków konsumcyjnych	77
69.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie zjednoczenia długów krajowych i zaciągnięcia pożyczki na pokrywanie niedoborów budżetu krajowego	81
70.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie umowy z c. k. Rządem zawrzeć się mającej o spłatę sumy 1,400.000 zł. skarbowi państwa w myśl art. II. ustawy z 5. czerwca 1890 (Dz. u. p. Nr. 110)	81
71.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych	103
72.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie	103
73.	Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego	103
74.	Wniosek posła Viviena w przedmiocie założenia średniej szkoły rolniczej w Tarnopolu lub w jego okolicy	103
75.	Wniosek posła Rutowskiego i towarzyszy w sprawie środków podniesienia hodowli bydła	106

Liczba alegatu — Stronica sten. sprawozdania

76. Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku 128
77. Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie 128
78. Sprawozdanie komisyi budżetowej o projekcie Wydziału krajowego, tyczącym się umowy, którą Wydział krajowy zawrzeć ma z c. k. rządem co do spłaty skarbowi państwa sumy 1,400.000 zł. w. a. odpowiednio artykułowi II. ustawy z 5. czerwca 1890 roku 128
79. Sprawozdanie komisyi bankowej w przedmiocie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym 148
80. Sprawozdanie komisyi budżetowej w przedmiocie zamku Oleskiego . 148
81. Przedłożenie rządowe z preliminarzami funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego na rok 1891 . . 162
82. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i we Lwowie 162
83. Wniosek posła Antoniewicza w przedmiocie założenia w zamku Oleskim niższej szkoły rolniczej 162
84. Wniosek posła Romańczuka w przedmiocie utworzenia we wschodnio-południowej części kraju szkół średnich i seminaryów nauczycielskich z językiem wykładowym ruskim 164
85. Wniosek posła Merunowicza w przedmiocie utworzenia krajowego funduszu pożyczkowego celem ułatwiania budowy szkół ludowych . . 166
86. Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia posady referenta spraw rolniczych w Wydziale krajowym 168
87. Sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy gminnej dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. Dz. u. kraj. i dla miasteczek 194
88. Sprawozdanie Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. i k. wojska . . . 194
89. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia posiadłości pozostałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych „Hołosków i Mołodyłów“ powiatu Nadwórniańskiego ze związku tychże gmin i utworzenia z nich nowej samoistnej gminy pod nazwą „Dobrowola Hołoskowska“ 194
90. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach 194
91. Sprawozdanie Wydziału krajowego z przedłożeniem petycyi gminy miasta Przemyśla o zezwolenie na pobór opłat od przedstawień teatralnych i innych widowisk publicznych w celu uposażenia domu przytułku i pracy, ufundowanego ku uczczeniu czterdziestoletniej rocznicy wstąpienia na tron Jego ces. i król. Mości . 194
92. Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy i obszaru dworskiego Wilamowice i innych w sprawie utworzenia w tej miejscowości nowego c. k. sądu powiatowego . 194
93. Spr. Wydz. kraj. o petycyi gminy Markuszowa względem przeniesienia takowej wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. starostwa rzeszowskiego do okręgu c. k. sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. starostwa w Jaśle 195

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
94.	Wniosek posła Stanisława Stadnickiego o zmianę przypisu podatku dochodowego z propinacyi celem rozkładu dodatków powiatowych	195
95.	Spr. komisyi budżetowej o wniosku posła Herasymowicza w sprawie pomocy dla pogorzelców miasta Mikołajowa i o petycyi (L. s. 60) gminy miasta Mikołajowa w tejże samej sprawie wniesionej	198
96.	Spr. komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy Machliniec z okręgu c. k. sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. starostwa w Żydaczowie do okręgu c. k. sądu powiatowego i c. k. starostwa w Stryju	200
97.	Spr. komisyi prawniczej o projekcie Wydziału krajowego do ustawy o przeniesieniu: a) gmin i obszarów dworskich Łopuszna, Łukawica i Monasterzec z okręgu reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do okręgu takiejże reprezentacyi w Samborze; b) gminy i obszaru dworskiego Milczyce z okręgu reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu takiejże reprezentacyi w Rudkach	201
98.	Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy dotyczącej zastosowania ulg legalizacyjnych w sprawach hipotecznych drobiazgowych	211
99.	Spr. Wydz. kraj. o petycyi Zwierzchności gminy Jabłonowa i okolicznych gmin w sprawie ustanowienia nowego c. k. sądu powiatowego w obrębie c. k. starostwa kołomyjskiego z siedzibą w Jabłonowie	212
100.	Wniosek posła Szeliskiego w przedmiocie budowy kolei ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany do Tarnopola lub odpowiedniej miejscowości na granicy rosyjskiej	212
101.	Spr. komisyi sanitarnej o ustawie zdrojowej	220
102.	Spr. komisyi gminnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów	232
103.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wyłączenia przysiółka Podliski ze związku gminy Podliski i przyłączenia go do związku gminy Wiszenka w powiecie mościskim	252
104.	Wniosek posła Antoniewicza w przedmiocie obwałowania i regulacyi dzikich potoków i zalesienia Karpat w tych częściach, zkąd dzikie potoki wypływają	252
105.	Wniosek posła Marunowicza w przedmiocie regulacyi rzeki Pełtwi	257
106.	Wniosek posła Bobczyńskiego w przedmiocie zmiany §. 9. ustawy z dnia 25. czerwca 1873 Nr. 255 Dz. u. kr. traktującego o atrybucyach Rady szkolnej miejscowej	259
107.	Wniosek posła Goldmana i Fruchtmana w przedmiocie założenia przy seminaryach nauczycielskich męskich we Lwowie i Krakowie kursu dla kształcenia kandydatów na nauczycieli religii mojżeszowej przy szkołach ludowych	294
108.	Wniosek posła Teliszewskiego w sprawie zmiany ustaw z dnia 23. maja 1883 Nr. 82. i 83 dz. p. p. i rozporządzenia c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 11. czerwca 1883 Nr. 91 dz. p. p. co do utrzymywania zgodności ksiąg gruntowych z katastrem	297
109.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Krościenko o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania małoletniego Antoniego Ulechli, należących się Magistratowi w Budapeszcie	348
110.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Raty ze związku gminy Rawy i utworzenia z niego samodzielnej gminy administracyjnej	348

Liczba alegatu		Stronnica sten. sprawozdania
111.	Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia krajowej komisyi dla spraw rolniczych	348
112.	Sprawozdanie komisyi szkolnej w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi sa ośmioklasową szkołę wydziałową . .	360
113.	Sprawozdanie komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszu krajowego, funduszów ze skarbu krajowego dotowanych i funduszów budżetem objętych na rok 1888	364
114.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi Wydziału powiatowego w Żywcu o przyznanie stałej subwencyi rocznej na zasadzenie kamieńców rzecznych wikliną	377
115.	Sprawozdanie komisyi gminnej o wniosku posła Merunowicza dotyczącym zaprowadzenia sądów gminnych dla spraw policyi miejscowej . . .	380
116.	Sprawozdanie Wydziału krajowego o działalności podjęcej w celu złagodzenia skutków klęski nieurodzaju spowodowanego posuchą w 1889 r. . .	397
117.	Wniosek posła Struszkiewicza w przedmiocie objęcia na rzecz państwa kolei Karola Ludwika z dniem 1. stycznia 1892 r. . . .	397
118.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Jagielnicy, Horodence i Kobiernicach, tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku	402
119.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie petycyi Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, o policzenie mu lat służby od dnia 1. maja 1886 jako dnia objęcia posady	421
120.	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wnioskach Wydziału krajowego w sprawie podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi . . .	421
121.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy Berbeki z okręgu c. k. sądu powiatowego w Busku do okręgu c. k. sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej	427
122.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Solina z okręgu c. k. sądu powiatowego w Baligrodzie, do takiegoż c. k. Sądu w Ustrzykach dolnych . .	427
123.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia miejscowości Lipowiec i Majdan Lipowiecki z okręgu c. k. sądu powiatowego w Glinianach do okręgu c. k. sądu powiatowego w Przemyślanach	428
124.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy Magdalówka z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie . . .	428
125.	Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy wraz z obszarem dworskim Soroki z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi .	429
126.	Spr. komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Dżurków z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence . . .	429
127.	Spr. komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu VI. za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1990 . .	430
128.	Spr. komisyi budżetowej co do wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie utwo-	

Liczba alegatu		Stronnica sten. sprawozdania
	rzenia jeszcze jednej posady sekundaryusza I klasy w szpitalu św. Łazarza w Krakowie	430
129.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wydzielenia przysiółka Konstancyi w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzan i utworzenia z niego samoistnej gminy	443
130.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie prośby gminy Basznia górna powiatu cieszanowskiego o umorzenie z funduszów krajowych kosztów utrzymania nieletnich Tuchajów w kwocie 302 zł. 76 ct. należących się gminie miasta Lwowa .	443
131.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie utworzenia funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych	443
132.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie petycyj kilku wdów po nauczycielach ludowych o zapomogę i zaopatrzenie w drodze łaski . . .	443
133.	Wniosek posła Jana Gnoińskiego w przedmiocie zbadania potrzeby utworzenia wspólnego funduszu emerytalnego dla urzędników władz autonomicznych powiatowych i gminnych	444
134.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Antoniewicza i towarzyszy w przedmiocie umieszczenia w odrestaurowanym zamku Oleskim szkoły gospodarczej (rolniczo-sadowniczo-pszczelniczej) dla dzieci włościańskich .	445
135.	Spr. komisyi przemysłowej z przedłożenia Wydziału krajowego obejmującego czynności w zakresie przemysłu krajowego (Część I. Organizacya krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe, fundusz przemysłowy)	446
136.	Spr. komisyi szkolnej z petycyi gminy miasta Sanoka o utworzenie V i VI klasy w tamtejszej szkole żeńskiej ludowej	447
137.	Spr. komisyi drogowej w sprawie 4 petycyj gmin: Staromiejszczyzna, Medyń, Worobijówka, Skoryki Pieńkowce, Prosowce, Terpitówka, Klimkowce, Palczyńce, Toki, Koślaki, Hołotki, Hnilcze, i Hniliczki o uregulowanie stacyi mytniczej w Podwołoczyskach powiatu skałackiego	485
138.	Spr. komisyi budżetowej o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania nieletnich Knurowskich w Buda Peszcie	486
139.	Spr. komisyi szkolnej o petycyach Reprezentacyi król. stoł. miasta Lwowa i Krakowa o zmianę art. 8. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. kr. Nr. 16) co do stosunków prawnych stanu nauczycielskiego . . .	487
140.	Spr. komisyi szkolnej o sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich galicyjskich w latach szkolnych 1888—1890 . . .	487
141.	Sdr. komisyi budżetowej w przedmiocie wniosku Wydziału krajowego co do sprzedaży karczmy w Krowodrzy położonej, należącej do funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie	507
142.	Spr. kom. administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia w kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież kolonii rolniczej poprawczej dla małoletnich chłopców	507
143.	Spr. komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszów indemnizacyjnych za rok 1889	513
144.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle	514
145.	Spr. komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych	514

Liczba alegatu		Stronnica sten. sprawozdania
146.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych . . .	535
147.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku punkt 5. sprawozdania o różnych szkołach rolniczych oraz o rezolucyi punkt 5. b) posła hr. Klemensa Dzieduszyckiego	542
148.	Spr. komisyi gminnej o czynnościach I. Departamentu Wydziału krajowego w zakresie spraw gminnych	542
149.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy dla bydła tychże obszarów	544
150.	Spr. komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszu propinacyjnego za rok 1888	545
151.	Wniosek posła Kramarczyka w przedmiocie zmiany ustawy drogowej .	554
152.	Wniosek posła Teliszewskiego z projektem ustawy w przedmiocie zmiany ordynacyi wyborczej sejmowej	558
153.	Spr. komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie .	566
154.	Spr. komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek . . .	567
155.	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzach galicyjskiego funduszu propinacyjnego i rezerwowego funduszu propinacyjnego na rok 1890 i 1891 .	591
156.	Spr. komisyi sanitarnej i czynnościach V. departamentu Wydziału krajowego	603
157.	Spr. komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego, odnoszącem się do czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju (Część II. szkoły zawodowe i warsztaty wzorowe etc) . . .	622
158.	Spr. komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego, o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy, co do ulg w dodatkach do podatków dla krajowych przedsiębiorstw przemysłowych	626
159.	Spr. komisyi wybranej dla wniosku posłów Koziebrodzkiego i Madeyskiego w sprawie zmiany instrukcyi dla Wydziału krajowego . . ,	629
160.	Spr. komisyi sanitarnej o przedłożeniu rządowem w przedmiocie urządzenia służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich	634
161.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie wydzielenia przysiółka Dobrucowej ze związku gminy Zimnejwody w powiecie jasielskim a przydzielenia go do gminy Tarnowca, tegoż powiatu	697
162.	Spr. Wydz kraj. o regulacyi rzeki Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca	697
163.	Wniosek posła Zolla w sprawie zbadania potrzeby zmiany §. 9. ustawy konkurencyjnej z dnia 15. sierpnia 1866 (Dz. n. kr. Nr. 28). . . .	698
164.	Spr. komisyi budżetowej w przedmiocie wniosku Wydziału krajowego o budowie pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie .	700
165.	Spr. komisyi budżetowej o wniosku Wydziału krajowego co do przyjęcia na fundusz krajowy kosztów utrzymania małoletnich Tuchajów . . .	701
166.	Spr. komisyi budżetowej o przyjęciu na fundusz krajowy kosztów utrzymania należnych gminie Buda Peszt na Antoniego Ulechlę . . .	701
167.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego . . .	702

Liczba alegatu		Stronnica sten. sprawozdania
168.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie taryf kolejowych . . .	710
169.	Spr. Wydz. kraj. w sprawie subwencyi dalszej na zalesienie wydm piaskowych i nieużytków w powiatach: Tarnobrzeskim, Jarosławskim, Cieszanowskim, Jaworowskim i Mościckim	710
170.	Wniosek posła Niedzielskiego w przedmiocie statutu organizacyjnego dla autonomicznych urzędników powiatowych i projektu statu emerytalnego dla tychże urzędników	
171.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie kredytu dla ludności rolniczej . .	712
172.	Spr. Wydz. kraj. w przedmiocie petycyi gminy Zdziarzec o przyjęcie kosztów za utrzymanie kaleki Heleny Kality w kwoie 714 zł. 33 ct. na fundusz krajowy	712
173.	Spr. Wydz. kraj. o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy .	712
174.	Spr. Wydz. kraj. z projektem ustawy w przedmiocie nadania gminie król. stoł. m. Lwowa prawa poboru opłat gminnych od przeniesienia własności nieruchomości tudzież od spadków, a to na rzecz funduszu miejscowych ubogich .	712
175.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły średniej gospodarstwa lasowego we Lwowie	730
176.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawach krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie . . .	735
177.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie reaktywowania kursu dozorców melioracyjnych . . .	743
178.	Spr. komisyi administracyjnej o petycyi urzędników oddziałów rachunkowego kasowego i manipulacyjnego przy Wydziale krajowym, względem przyznania im prawa do wysłużenia pełnej emerytury po 35 latach służby, na równi z urzędnikami konceptowymi i technicznymi	746
179.	Spr. komisyi drogowej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie projektu o używaniu dróg publicznych nierządowych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu . .	752
180.	Spr. komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie projektu ustawy uzupełniającej postanowienia ustawy krajowej z dnia 20 marca 1874 Nr. 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hypotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem . .	754
181.	Spr. komisyi prawniczej z petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej, o wyłączenie tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Ropczycach a Sądu obwodowego w Tarnowie i przydzielenie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie c. k. Starostwa i c. k. Sądu obwodowego w Rzeszowie	755
182.	Spr. komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Markuszowa względem przeniesienia takowej wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa rzeszowskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. Starostwa w Jaśle .	756
183.	Spr. komisyi szkolnej w sprawie zorganizowania szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle.	768
184.	Spr. komisyi szkolnej o 72 petycyach rozmaitych gron nauczycielskich, Rad szkolnych miejscowych i wielu pojedynczych nauczycieli o poprawienie ich materyalnego bytu	772

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
185.	Spr. komisyi szkolnej o petycyi gminy miasta Brodów względem przeistoczenia tamtejszej żeńskiej szkoły ludowej siedmioklasowej na żeńską szkołę wydziałową	772
186.	Spr. komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia miejscowości Zapałów z okręgu c. k. sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. starostwo w Cieszanowie do okręgu c. k. sądu powiatowego i starostwa w Jarosławiu	777
187.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach . . .	780
188.	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1891	801
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu wyższej szkoły rolniczej, szkoły parobków, kursu gorzelnianego i folwarku w Dublanach na rok 1891 .	802
„	Spr. komisyi budżetowej do pozycyi preliminarza 193 Torfiarnia w Dublanach	809
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na rok 1891 . . .	810
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły ogrodniczej w Tarnowie	814
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu dla szkoły uprawy i wyprawy roślin włókienistych w Gródku na rok 1891	815
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie na rok 1891	843
„	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku w Czernichowie na rok 1891	844
189.	Spr. komisyi podatkowej o wniosku posła Stanisława Stadnickiego względem dodatków do podatku dochodowego, funduszowi krajowemu propinacyjnemu przypisanych	816
190.	Spr. komisyi administracyjnej o petycyach Wydziału Rady powiatowej w Nowym Targu L. s. 840 i Towarzystwa tatrzańskiego w Krakowie L. s. 593, w przedmiocie uregulowania granicy kraju między Węgrami a Galicyą koło Morskiego Oka i Czarnego Stawu	826
191.	Spr. komisyi szkolnej z wniosku posła Bobczyńskiego o zmianę ustawy z dnia 25. czerwca 1873 Nr. 255 Dz u. kr. §. 9. ustęp 7. i 8 o atrybucyach Rady szkolnej miejscowej	828
192.	Spr. komisyi budżetowej o petycyi gminy król. stoł miasta Lwowa o upoważnienie Wydziału krajowego do traktowania z gminą miasta Lwowa w sprawie budowy teatru polskiego we Lwowie	840
193.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego dotyczącego krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie . .	841
194.	Spr. komisyi szkolnej o stanie szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich w roku szkolnym 1889/90	847
195.	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1891	874
196.	Spr. komisyi budżetowej o krajowym funduszu szkolnym emerytalnym na rok 1891	879
197.	Trzecie czytanie ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek .	880
198.	Trzecie czytanie ustawy o urządzeniu służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich	885

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
199.	Spr. Wydz kraj. o udzieleniu gminom miast Brzeżan, Kołomyi, Przemyśla, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnopola koncesyi na pobór myta kopytkowego	893
200.	Spr. komisyi budżetowej o budżecie na rok 1891, tudzież o wnioskach Wydziału krajowego w sprawie zjednoczenia długów krajowych i pokrywania niedoborów, niemniej w sprawie zmiany roku budżetowego	901
201.	Spr. komisyi budżetowej o przekazanych Wydziałowi krajowemu do zbadania petycyach gminy Dolina i Pogórska Wola	1023
202.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wnioskach Wydziału krajowego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów	1090
203	Sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Merunowicza i towarzyszy w przedmiocie regulacyi Pełtwi	1090
204.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy	1091
205.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Biały i uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca	1092
206.	Dodatkowe sprawozdanie komisyi budżetowej z przedłożenia Wydziału krajowego o 34. petycyach emerytowanych nauczycieli, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych, o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski	1098
207.	Spr. komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w sprawie kosztów utrzymania kaleki Heleny Kality	1126
208.	Spr. komisyi budżetowej o preliminarzach wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, zachodnio-galicyjskiego i krakowskiego na rok 1891	1130
209.	Spr. komisyi podatkowej o wniosku posła Abrahamowicza, dotyczącym poboru krajowych opłat konsumcyjnych	1132
210.	Wniosek posła Kozłowskiego Włodzimierza o wezwanie c. k. Rządu, by szczególną opieką otoczył płody rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolniczego wobec konkurencyi zagranicznej, jako też w dziedzinie reformy cłowej	1148
211.	Propozycya Wydziału krajowego w sprawie uzupełniającego wyboru członka Rady nadzorczej Banku krajowego	1152
212.	Spr. komisyi administracyjnej o wniosku posła Struszkiewicza i towarzyszy w sprawie inkameracyi kolei Karola Ludwika, niemniej o wnioskach Wydziału krajowego jako też posła Gorayskiego i towarzyszy w sprawie taryf kolejowych	1191
213.	Spr. komisyi administracyjnej o wniosku posła Szeliskiego i towarzyszy, niemniej o czterech petycyach w sprawie budowy kolei ze Stryja do Tarnopola	1193
214.	Spr. komisyi administracyjnej o petycyach w sprawie budowy kolei Rzeszów-Rozwadów	1193
215.	Spr. komisyi administracyjnej o petycyi w sprawie budowy kolei lokalnej z Kołomyi do Horodenki	1194
216.	Spr. komisyi administracyjnej o petycyach w sprawie budowy kolei Pałahicze-Tłumacz	1195
217.	Spr. komisyi administracyjnej o dwóch petycyach w sprawie rozkładu jazdy na kolei Karola-Ludwika	1196
218.	Spr. komisyi drogowej o prośbie Wydziału powiatowego w Nowym-Sączu dotyczącej rekonstrukcyi drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica, na przestrzeni między Zbyszycami a Dąbrową	1197

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
219.	Spr. komisyi drogowej o petycyi Wydziałów powiatowych w Łańcucie i Rzeszowie w sprawie wykupna gruntów pod mającą się budować drogę Kańczuga-Dynów	1198
220.	Spr. komisyi szkolnej o wniosku posłów Goldmana i Fruchtmana o założenie przy seminaryach nauczycielskich, a w pierwszym rzędzie we Lwowie i w Krakowie, kursów dla kształcenia kandydatów na nauczycieli religii mojżeszowej	1198
221.	Spr. komisyi bankowej w przedmiocie kredytu dla ludności rolniczej	1198
222.	Spr. komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków samoistnych, niedotowanych, budżetem krajowym nieobjętych za rok 1888	1199
223.	Wniosek posła Rosenstocka w przedmiocie wyjednania wolnego dowozu bydła galicyjskiego na targi niemieckie, jako też w przedmiocie założenia w Krakowie centralnej targowicy dla bydła i nierogaciznę	1205
224.	Spr. komisyi administracyjnej o wniosku posła Zolla względem zmiany §. 9. ustawy konkurencyjnej z roku 1866 Dz. u. k. Nr. 28	1207
225.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzycy w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy	1208
226.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Podliski ze związku gminy Podliski i przyłączenia go do związku gminy Wiszenka w powiecie mościskim	1208
227.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Raty ze związku gminy Rawa i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej	1209
228.	Spr. kom. administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i o utworzenia z niej samoistnej gminy	1209
229.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z petycyi osad Trościanka, Pilip i Wołowej o wydzielenie ich ze związku gminy Pererów powiatu kołomyjskiego i o utworzenie z nich samoistnej gminy	1210
230.	Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Konstancyi w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzan i utworzenia z niego samoistnej gminy	1211
231.	Spr. komisyi gminnej o projekcie ustawy gminnej dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24 Dz. u. k. i dla miasteczek, sprawozdaniem Wydziału krajowego z dnia 20. października 1890 l. 43.647 przedłożonym	1212
232.	Spr. komisyi szkolnej o wniosku posła Romańczuka w przedmiocie języka wykładowego w gimnazyach i seminaryach nauczycielskich	1244
233.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia stałej krajowej komisyi dla spraw rolniczych	1249
234.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i we Lwowie	1250
235.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Viviena w sprawie założenia średniej szkoły rolniczej w Tarnopolu lub jego okolicy	1263
236.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie założenia szkoły gospodyń wiejskich	1292

Liczba alegatu		Stronica sten. sprawozdania
237.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o nauczycielach wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego	1292
238.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie subwencyi na zalesienie wydm piaskowych i nieużytków w powiatach tarnobrzeskim, jarosławskim, cieszanowskim i mościskim	1293
239.	Spr. komisyi prawniczej o przedłożonym przez Wydział krajowy projekcie dotyczącym ulg legalizacyjnych w sprawach drobiazgowych hipotecznych	1293
240.	Spr. komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego co do uregulowania sprawy podwód	1299
241.	Spr. komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem petycyi gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane o przeniesienie tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Mościskach	1300
242.	Spr. komisyi szkolnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego Departamentu III.	1300
243.	Spr. komisyi szkolnej o memoryale wydziału Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych w sprawie nadzoru lekarskiego w szkołach kraju naszego	1300
244.	Spr. komisyi przemysłowej ze sprawozdania Wydziału krajowego o szkołach przemysłowych uzupeniających	1301
245.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Rutowskiego w sprawie środków podniesionia hodowli bydła	1302
246.	Spr. komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie nadania król. stoł. miasta Lwowa prawo poboru opłat gminnych od przeniesienia własności nieruchomości, tudzież od spadków, na rzecz funduszu miejscowych ubogich, jako też o petycyi miasta Lwowa w tym samym przedmiocie do Wysokiego Sejmu wniesionej	1303
247.	Spr. komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego w sprawie zmiany ustaw z dnia 23. maja 1883 L. 82 i 83 rozporządzenia ministeryalnego z dnia 11. czerwca 1883 L. 91 Dz. u. p. dotyczących utrzymywania zgodności między katastrem i księgami gruntowemi	1304
248.	Spr. komisyi petycyjnej o petycyi Rady miejskiej w Jaworowie wniesionej przez posła Jana Szeptyckiego w przedmiocie przyznania gminie miasta Jaworowa dodatkowego wynagrodzenia za zniesione w obrębie tej gminy prawo propinacyi wódczanej i miodowej	1304
249.	Spr. komisyi podatkowej o petycyi Stanisława Starowiejskiego w sprawie wymiaru podatku konsumcyjnego od spirytusu	1309
250.	Spr. komisyi drogowej o czynnościach Departamentu IV.	1320
251.	Spr. komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi galicyjskiego Towarzystwa leśnego w sprawie wydania ustawy o przymusowym tępieniu chrząszczy majowych i ich pędraków	1322

Liczba alegatu | Stronica sten. sprawozdania

Nie przyszły pod obrady Sejmu:

252. Spr. komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego z dnia 25. września 1890 L. 23.209 dotyczącem zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26 lutego 1861.
253. Spr. komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. i k. wojska.
254. Wniosek mniejszości komisyi administracyjnej w sprawie powyższej.
255. Spr. komisyi administracyjnej o petycyi gminy miasta Jarosławia w sprawie umorzenia pożyczki zaciągniętej na budowę koszar dla c. i k. wojska.
256. Wniosek posła Skałkowskiego w sprawie reformy ustawy z 9. kwietnia 1873 Nr. 70 Dz. p. p. o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych.

L. S. 4/1890.

L. 9.274/pr.

Alleg. I.

Do

Jego Ekscelencyi Jaśnie Wielmożnego

Jana hr. Tarnowskiego,

Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, c. k. rzeczywistego tajnego Radcy itd.

we Lwowie.

Wasza Ekscelencyo!

Mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej jako przedłożenie rządowe zamknięcie rachunków funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego za rok budżetowy 1889 wraz z wykazami pomocniczymi i uzasadnieniem różnic między budżetem a wynikiem.

Racz Ekscelencyo przyjąć wyraz mojego wysokiego poważania.

Lwów dnia 19. sierpnia 1890.

Badeni mp.

Fundusz indemnizacyjny:

Kraj koronny: Galicya wschodnia.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1889.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) **Rzeczywisty dochód.**
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłaty na kapitały . . . . .
2	„ „ renty . . . . .
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . .
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . . . .
5	„ „ sprzedane „ „ . . . . .
6	Wkładki zwrócone z kasy oszczędności . . . . .
7	Odsetki od czynnych kapitałów . . . . .
8	„ „ własnych obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
	III. Od kraju.
9	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych . . . . .
	b) „ od kontrybuentów . . . . .
	Suma rzeczywistych dochodów .
	IV. Od rządu.
10	Subwencya ze skarbu państwa . . . . .
	b) **Przebieżne.**
11	Zwrócone zaliczki . . . . .
	Suma dochodów . . . .
	Do tego pozostałość z rachunków roku budżetowego 1888 . . . . .
	Całkowity dochód . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1.398	18	1.491	29	3.429	47	3.500	—	*70*	*53*	
506	44	186	29½	692	73½	503	—	189	73½	
8.039	15	2.542	47	10.581	62	9.648	—	933	62	
36.802	50	—	—	36.802	50	61.443	—	*24.640*	*50*	
251.881	44	—	—	251.881	44	29.100	—	222.781	44	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	40.010	—	*40.010*	—	
44.372	73½	13.638	44	58.011	17½	—	—	—	—	
1,257.547	62	482.482	02½	1,740.029	64½	2,038.857	—	*240.816*	*18*	
1,601.088	06½	500.340	52	2,101.428	58½	2,183.061	—	*81.632*	*41½*	
1,430.108	—	—	—	1,430.108	—	1,430.108	—	—	—	
966	89½	73	35	1.040	24½	2.800	—	*1.759*	*75½*	
3,032.162	96	500.413	87	3,532.576	83	3,615.969	—	*83.392*	*17*	
				368.614	91					
				3,901.191	74					

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . . .
3	Renty dla uprawnionych . . . . .
4	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
5	Rozmaite wydatki . . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków.
	b) **Przebieżne.**
6	Zaliczki zwrotne . . . . .
7	Nadwyżki dochodów złożone czasowo do Banku krajowego . . . . .
	Suma wydatków przebieżnych .
	Ogólna suma wydatków . .
	W porównaniu ze sumą dochodów . . . . .
	Okazuje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889 . . . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
13.730	03	1.283	73½	15.013	76½	16.200	—	1.186	23½	
2,175.852	—	99.802	50	2,275.654	50	2,292.915	—	17.260	50	
1,191.445	52	54.118	82	1,245.564	34	1,304.868	—	59.303	66	
15.600	—	—	—	15.600	—	—	—	*15.600*	—	
1.124	93	*309*	*02*	815	91	135	—	*680*	*91*	
3,397.752	48	154.896	03½	3,552.648	51½	3,614.118	—	61.469	48½	
2.816	53	*593*	*76*	2.222	77	1.200	—	*1.022*	*77*	
200	—	—	—	200	—	—	—	*200*	—	
3.016	53	*593*	*76*	2.422	77	1.200	—	*1,222*	*77*	
3,400.769	01	154.302	27½	3,555.071	28½	3,615.318	—	60.246	71½	
				3,901.191	74					
				346.120	45½					

Wykaz

skompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1889 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty kompenzowane wynosiły 613.001 zł. 97½ ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam III.					
		Wynik brutto		Kompenzowano		Wynik netto	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.						
1	Rozmaite dochody	10.951	67	370	05	10.581	62
2	Dodatki indemnizacyjne	—	—	—	—	—	—
	a) od towarzystw kolejowych	58.011	17½	—	—	58.011	17½
	b) od kontrybuentów	1,751.586	85½	11.557	21	1,740.029	64½
3	Zaliczki ze skarbu państwa	1,430.108	—	—	—	1,430.108	—
4	Zwrot zaliczek	4.988	22	3.947	97½	1.040	24½
5	Zwrócone wkładki z galic. Banku krajowego	597.126	74	597.126	74	—	—
	Wydatki.						
6	Rozmaite wydatki	12.743	17	11.927	26	815	91
7	Zwrot zaliczek ze skarbu państwa	—	—	—	—	—	—
8	Zaliczki zwrotne	6.170	74½	3.947	97½	2.222	77
9	Wkładki złożone do Banku krajowego	597.326	74	597.126	74	200	—

Uzasadnienie różnic
między budżetem a wynikiem.

Dochody.

1. Wpłaty na kapitały

mniejsze o . . . . . 70 zł. 53 ct.
ponieważ część kapitałów pomimo użycia środków przymusowych nie mogła być ściągniętą.

2. Wpłaty na renty

większe o . . . . . 189 zł. 73½ ct.
ponieważ część zaległości z lat dawniejszych spłacono.

3. Odsetki za zwłokę i inne dochody

większe o . . . . . 933 zł. 62 ct.
a to w zwrotach za brakujące kupony i innych dochodach większy o . . . . . 1.286 zł. 09 ct.
zaś w zwrotach kosztów podróży, w odsetkach za zwłokę i w taksach za przepisywanie obligacyj indemnizacyjnych mniejszy o . . . 352 „ 47 „
zatem większy o . . . 933 zł. 62 ct.

4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne

mniejszy o . . . . . 24.640 zł. 50 ct.
z powodu przypadkowości tych dochodów, których wysokość z góry obliczyć się nie da.

5. Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne

większy o . . . . . 222.781 zł. 44 ct.
ponieważ wskutek mniej korzystnego wyniku wpłaty dodatków indemnizacyjnych jak poniżej ad 7. na pokrycie wydatków bieżących musiano sprzedać większą ilość imienną obligacyj będących własnością funduszu.

6. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych

mniejsze o . . . . . 40.010 zł.
ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych należących do majątku funduszu nie zostały zrealizowane.

7. Dodatki indemnizacyjne

mniejsze o . . . . . 240.816 zł. 18 ct.
ponieważ według wyników końcowych, należytość przypisana
na rok 1888 wynosiła . . . . 1,961.743 zł. 47 ct.
zaś na rok 1889 tylko . . . . 1,860.223 „ 12 „
zatem zmniejszyła się o . . . 101.520 zł. 35 ct
Natomiast zaległa z końcem roku budżetowego zaległość czynna wynosi . . . . . 937.200 „ 21½ „
a w porównaniu ze zaległą należytością czynną z końcem roku budżetowego 1888 wynoszącą . 828.563 „ 95 „
zwiększyła się o . . . . . 108.636 zł. 26½ ct.
Nakoniec musiano wskutek nieurodzajów tegorocznych odpisać wiele podatków, a w skutek tego i dodatków indemnizacyjnych.

8. Zwrócone zaliczki	mniejsze o . . . . . ponieważ z zaliczek udzielonych w latach poprzednich wpłynął mniejszy zwrot, zaś z zaliczek udzielonych w roku bieżącym zwroty 3.947 zł. 97½ ct. skompenzowano z dotyczącymi wydatkami.	1.759 zł. 75½ ct.

Wydatki.

1. Koszta zarządu	mniejsze o . . . . . z powodu zwinięcia z końcem maja 1889 lwowskiej miejscowej komisyi serwitutowej, dalej w skutek interkalaryów i z powodu oszczędności.	1.186 zł. 23½ ct.
2. Spłata kapitałów przez losowanie	mniejsze o . . . . . ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye indemnizacyjne do spłaty zgłoszone zostały.	17.260 zł. 50 ct.
3. Renty dla uprawnionych	mniejsze o . . . . . ponieważ nie wszystkie zapadłe odsetki (między temi od własnych obligacyj 40.010 zł.) podjęte zostały.	59.303 zł. 66 ct.
4. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych	większe o . . . . . ponieważ za tę kwotę zakupiono dla własnego majątku obligacye indemnizacyjne, a przy układaniu budżetu nie można było przewidzieć, czy zakupno takie nastąpi. Zresztą sprzedano nad dozwoloną kwotę znacznie więcej obligacyj, jak świadczy ustęp 5. dochodów.	15.600 zł.
5. Rozmaite wydatki	większe o . . . . . z powodu zmienności tego działu.	680 zł. 91 ct.
6. Zaliczki zwrotne	większe o . . . . . ponieważ dokonane przy wielu urzędach podatkowych nadpłaty od odsetek zapisane jako: „zaliczka za zwrotem“ do końca roku budżetowego nie zostały zwrócone.	1.022 zł. 77 ct.
7. Nadwyżki dochodów złożone czasowo w Banku krajowym	większe o . . . . . ponieważ Bank ze złożonych wkładek zatrzymał z końcem r. 1889 jako stałe obciążenie rachunku bieżącego kwotę 200 zł.	200 zł.

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Galicyi wschodniej

za rok budżetowy

1889.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Kwota zł.	Kwota ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	22.434	27
2	„ „ renty	1.689	59½
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.609	59
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	471.870	—
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
6	Wkładki ulokowane czasowo w Banku krajowym	200	—
7	Książeczki kasy oszczędności	3	19
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	937.200	21½
9	Zwrócone zaliczki	2.205	10
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889	346.120	45½
11	Zapas depozytów z końcem roku budżetowego 1889	217	03½
	Razem	1,789.549	45
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	—	—
13	Spłata kapitału przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd nie spłacone obligacye indemnizacyjne	336.000	—
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane	23,805.841	50
14	Renty dla uprawnionych	591.869	24½
15	Rozmaite wydatki	11.432	34½
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	53,711.917	—½
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depozyta	217	03½
	Razem	78,457.277	13
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi	1,789.549	45
	Pozostaje należytość bierna	76,667.727	68

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej, tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	A. Dochód.		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1888:		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 710.110 zł. m. k., czyli w. a. . .	745.615	50
	b) w książeczce kasy ossczędności na	3	19
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne 15.000 zł. m. k., czyli w. a. . . .	15.750	—
3	Wymieniane „ „ „ „ „ . . .	—	—
4	Książeczka kasy oszczędności na	—	—
	Suma dochodów .	761.368	69
	B. Wydatek.		
5	Z powodu wymiany obligacyj indemnizacyjnych	—	—
6	„ „ wylosowania „ „ 35.050 zł. m. k., czyli w. a. .	36.802	50
7	„ „ sprzedaży „ „ 240.660 „ „ .	252.693	—
8	Wydana książeczka kasy oszczędności na	—	—
	Suma wydatków .	289.495	50
	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1889, a to:		
	w obligacyach indemnizacyjnych 449.400 zł. m. k., czyli w. a. 471.870 zł. — ct.		
	książeczka kasy oszczędności . . . . . 3 „ 19 „	471.873	19
	Zaliczki zwrotne	—	—

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	—	—
3	„ „ „ „ zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	397.080	—
5	Obligacye indemnizacyjne { wykupione	—	—
	{ zniszczone	2,167.290	—
6	Suma dochodów .	2,564.370	—
	Wydatek.		
7	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	—	—
8	„ „ w rentach zaległych	—	—
9	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych . .	—	—
10	Przepisane obligacye indemnizacyjne	397.080	—
11	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	2,167.290	—
12	Suma wydatków .	2,564.370	—
13	W porównaniu dochodu z wydatkami według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1889 pozostaje ostateczny zapas.	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitałów, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20-roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległości z końcem r. budżetowego 1888.	318	94	—	—	12.652	59	1.472	61	6.280	88½
Przybyło w r. 1889:										
a) wskutek przepisań nowych . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . .	—	—	292	48½	1.252	23	—	—	5.386	33
Bieżąca należytość rent i odsetek . .	—	—	82	52	—	—	534	71½	—	—
Razem .	318	94	375	—½	13.904	82	2.007	32½	11.667	21½
Z tego odpada:										
a) w skutek kompenzacyi . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania przypisanych należytości . .	*27*	*23½*	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość . .	291	70½	375	—½	13.904	82	2.007	32½	11.667	21½
Na to wpłynęło w gotówce .	80	62½	111	84	1.862	19½	580	89½	1.486	65
Zaległość z końcem r. budżetowego 1889 .	211	08	263	16½	12.042	62½	1.426	43	10.180	56½

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia zł.	ct.	Renty zaległe zł.	ct.	Razem zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	14,280.000	—	12,137.496	—	26,417.496	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	14,280.000	—	12,137.496	—	26,417.496	—
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj	2,275.654	50	—	—	2,275.654	50
„ „ „ annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1889	12,004.345	50	12,137.496	—	24,141.841	50
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło wskutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należytości	—	—	—	—	—	—
Wypłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowane	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. 7. i 8. obrotu kredytowego)	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W oblig. indemnizacyj. zł.	ct.	W gotówce zł.	ct.	Razem zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono											
	Dla Namiestnictwa jako Dyrekcyi fund. indem. i kom. kraj.				Dla kom. lokalnej				Razem			
	Wynik roku 1889.											
	w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	6.332	85 1/2	140	96	649	98	—	—	6.982	83 1/2	140	96
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	366	67	—	—	208	32 1/2	—	—	574	99 1/2	—	—
„ aktywalne do płac etatowych	1.269	71	15	72	150	—	—	—	1.419	71	15	72
Płace sług	152	12	13	82	—	—	—	—	152	12	13	82
Zapomogi i remuneracye	1.791	42 1/2	50	29	—	—	—	—	1.791	42 1/2	50	29
Dyurna	846	88	70	15 1/2	334	—	31	—	1.180	88	101	15 1/2
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	564	41	—	—	—	—	—	—	564	41
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	5	28	—	—	424	56	104	92	429	84	104	92
Potrzeby kancelaryjne	1.182	47 1/2	292	46	15	75	—	—	1.198	22 1/2	292	46
Razem	11.947	41 1/2	1.147	81 1/2	1.782	61 1/2	135	92	13.730	03	1.283	73 1/2

8. Sprawdzenia

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku	745.618	69	52,281.809	— 1/2	1.022	57 1/2	—	—	283	17 1/2
Przybyło w roku bieżącym budżetowym	15.750	—	1,430.108	—	2.222	77	—	—	15.229	12
Razem	761.368	69	53,711.917	— 1/2	3.245	34 1/2	—	—	15.512	29 1/2
Odpada w roku bieżącym	289.495	50	—	—	1.040	24 1/2	—	—	15.295	26
Pozostaje z końcem r. budżetowego 1889	471.873	19	53,711.917	— 1/2	2.205	10	—	—	217	03 1/2

9 Wyszczególnienie

nadwyżek ulokowanych i wyjętych z tutejszego Banku krajowego za r. 1889.

	Kwota	
	zł.	ct.
Z nadwyżek za rok 1889 ulokowano w tutejszym Banku krajowym . . .	597.326	74
„ „ „ „ wyjęto	597.126	74
Pozostaje w Banku z końcem roku budżetowego 1889 .	200	—

Fundusz indemnizacyjny:

Kraj koronny: Galicya zachodnia.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1889.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) **Rzeczywisty dochód.**
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłata na kapitały . . . . .
2	„ „ renty . . . . .
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . .
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . . . .
5	„ „ sprzedane „ „ . . . . .
6	Wkładki zwrócone z kasy oszczędności . . . . .
7	Odsetki od czynnych kapitałów . . . . .
8	„ „ własnych obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
	III. Od kraju.
9	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych . . . . .
	b) „ od kontrybuentów . . . . .
	Suma rzeczywistych dochodów .
	IV. Od rządu.
10	Subwencya ze skarbu państwa . . . . .
	b) **Przebieżne.**
11	Zwrócone zaliczki . . . . .
	Suma dochodów . . . .
	Do tego pozostałość z rachunków roku budżetowego 1888 . . . . .
	Całkowity dochód . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1.665	91½	358	08½	2.024	—	927	—	1.097	—	
349	99	99	80	449	79	172	—	277	79	
4.314	39	1.321	93½	5.636	32½	4.387	—	1.249	32½	
31.500	—	—	—	31.500	—	34.278	—	*2.778*	—	
44.772	52	—	—	44.772	52	55.000	—	*10.227*	*48*	
24	58	—	—	24	58	—	—	24	58	
—	84	—	—	—	84	—	—	—	84	
—	—	—	—	—	—	29.313	—	*29.313*	—	
41.082	37	10.952	88	52.035	25	—	—	—	—	
538.728	44½	168.730	18½	707.458	63	748 541	—	10.952	88	
662.439	05	181.462	88½	843.901	93½	872.618	—	*28.716*	*06½*	
1,194 892	—	—	—	1,194.892	—	1,194.892	—	—	—	
24	80	—	13	24	93	447	—	*422*	*07*	
1,857.355	85	181.463	01½	2,038.818	86½	2,067.957	—	*29.138*	*13½*	
				103.224	65					
				2,142.043	51½					

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . . .
3	Kapitały w kwotach wyrównawczych dla uprawnionych . . . . .
4	Renty dla uprawnionych . . . . .
5	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
6	Rozmaite wydatki . . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków.
	b) **Przebieżne.**
7	Zaliczki zwrotne . . . . .
8	Nadwyżki dochodów złożone czasowo do Banku krajowego . . . . .
	Suma wydatków przebieżnych .
	Ogólna suma wydatków . .
	W porównaniu ze sumą dochodów . . . . .
	Okazuje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889 . . . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
6.658	73	662	63 1/2	7.321	36 1/2	7.681	—	359	63 1/2	
1,153.803	—	75.075	—	1,228.878	—	1,285.200	—	56.322	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
715.148	66 1/2	35.291	90	750.440	56 1/2	774.263	—	23.822	43 1/2	
83.224	58	—	—	83.224	58	—	—	*83.224*	*58*	
14	40	—	—	14	40	100	—	85	60	
1,958.849	37 1/2	111.029	53 1/2	2,069.878	91	2,067.244	—	*2.634*	*91*	
1.432	62 1/2	*355*	*05 1/2*	1.077	57	350	—	*727*	*57*	
200	—	—	—	200	—	—	—	*200*	—	
1.632	62 1/2	*355*	*05 1/2*	1.277	57	350	—	*927*	*57*	
1,960.482	—	110.674	48	2,071.156	48	2,067.594	—	*3,562*	*48*	
				2,142.043	51 1/2					
				70.887	03 1/2					

Wykaz

skompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1889 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty skompenzowane wynosiły 198.770 zł. 30½ ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam III.					
		Wynik brutto		Kompenzowano		Wynik netto	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.						
1	Rozmaite dochody	5.738	38½	102	06	5.636	32½
2	Dodatki indemnizacyjne	—	—	—	—	—	—
	a) od towarzystw kolejowych	52.035	25	—	—	52.035	25
	b) od kontrybuentów	712.484	33½	5.025	70½	707.458	63
3	Zaliczki ze skarbu państwa	1,194.892	—	—	—	1,194.892	—
4	Zwrot zaliczek	3.681	12	3.656	19	24	93
5	Zwrócone wkładki z Banku krajowego	189.986	35	189.986	35	—	—
	Wydatki.						
6	Rozmaite wydatki	5.142	16½	5.127	76½	14	40
7	Złożone wkładki do Banku krajowego	190.186	35	189.986	35	200	—
8	Zwrot zaliczek ze skarbu państwa	—	—	—	—	—	—
9	Zaliczki zwrotne	4.733	76	3.656	19	1.077	57

Uzasadnienie różnic

między budżetem a wynikiem.

Dochody.

1. Wpłaty na kapitały
   większe o . . . . . 1.097 zł.
2. Wpłaty na renty
   większe o . . . . . 277 zł. 79 ct.
   ponieważ część zaległości z lat poprzednich spłacono.
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody
   większe o . . . . . 1.249 zł. 32½ ct.
   a to w odsetkach za zwłokę za brakujące kupony większe o . 1.862 zł. 55 ct.
   zaś w zwrotach kosztów podróży, w taksach za przepisywanie obligacyj indemnizacyjnych w rozmaitych dochodach mniejsze o . . 613 „ 22½ „
   zatem większe o . . . 1.249 zł. 32½ ct.
4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne
   mniejszy o . . . . . 2.778 zł.
   z powodu przypadkowości tych dochodów, których wysokość z góry obliczyć się nie da.
5. Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne
   większy o . . . . . 10.227 zł. 48 ct.
   ponieważ nie było potrzeby sprzedawać obligacye indemnizacyjne będące własnością funduszu na pokrycie bieżących wydatków.
6. Wkładki zwrócone z kasy oszczędności
   większe o . . . . . 24 zł. 58 ct.
   ponieważ zrealizowano książeczki kasy oszczędności, a kapitał użyto na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla własnego majątku.
7. Odsetki od kapitałów czynnych
   większe o . . . . . 84 ct.
   wynik stanowią odsetki od zrealizowanych książeczek kasy oszczędności.
8. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych
   mniejsze o . . . . . 29.313 zł.
   ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych należących do majątku funduszu nie zostały zrealizowane.
9. Dodatki indemnizacyjne
   większe o . . . . . 10.952 zł. 88 ct.
   ponieważ zaległa należytość czynna, która z końcem roku budżetowego 1888 wynosiła . . 109.145 zł. 13½ ct.
   w porównaniu z należytością czynną z końcem roku budżetowego 1889 wynoszącą . . . . . 103.454 „ 37½ „
   zmniejszyła się o . . . . . 5.690 zł. 76 ct.
   tudzież ponieważ preliminowane dodatki indemnizacyjne . . . 748.541 „ — „
   w porównaniu z rzeczywistą należytością, jaka się za rok 1889 okazała, wynoszącą . . . . . 758.828 „ 82½ „
   zwiększyły się o . . . . . 10.287 zł. 82½ ct.

10. Zwrócone zaliczki	mniejsze o . . . . . 422 zł. 07 ct. ponieważ z zaliczek udzielonych w latach dawniejszych wpłynął mniejszy zwrot, a ze zaliczek udzielonych w roku bieżącym zwroty 3.656 zł. 19 ct. skompenzowano z dotyczącymi wydatkami.	

Wydatki.

1. Koszta zarządu	mniejsze o . . . . . 359 zł. 63½ ct. wskutek interkalaryów i z powodu oszczędności.	
2. Spłata kapitałów przez losowanie	mniejsza o . . . . . 56.322 zł. ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye indemnizacyjne do spłaty zgłoszone zostały.	
3. Renty dla uprawnionych	mniejsze o . . . . . 23.822 zł. 43½ ct. ponieważ nie wypłacono odsetek od własnych obligacyj indemnizacyjnych 29.313 zł., wypłacono natomiast niektóre odsetki z lat ubiegłych.	
4. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych	większe o . . . . . 82.224 zł. 58 ct. ponieważ nie można było przewidzieć, czy i o ile okażą się oszczędności, które będą mogły być użyte na zakupno obligacyj indemnizacyjnych dla majątku funduszu.	
5. Rozmaite wydatki	mniejsze o . . . . . 85 zł. 60 ct. ponieważ było nie wiele przypadkowych wydatków.	
6. Zaliczki zwrotne	większe o . . . . . 727 zł. 57 ct. ponieważ dokonane przy wielu urzędach podatkowych nadpłaty od odsetek zapisano jako: „zaliczka za zwrotem“ do końca roku budżetowego nie zostały zwrócone.	
7. Nadwyżki dochodów złożone czasowo w Banku krajowym	większe o . . . . . 200 zł. ponieważ Bank ze złożonych wkładek zatrzymał z końcem r. 1889 jako stałe obciążenie bieżącego rachunku kwotę 200 zł.	

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Galicyi zachodniej

za rok budżetowy

1889.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Kwota zł.	Kwota ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	5.297	07
2	„ „ renty	665	09
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	2.524	08½
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	598.710	—
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych	—	—
6	Wkładki ulokowane czasowo w Banku krajowym	200	—
7	Książeczki kasy oszczędności	18	07
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	103.454	37½
9	Zwrócone zaliczki	1.119	42½
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889	70.887	03½
11	Zapas depozytów z końcem roku budżetowego 1889	50	90½
	Razem	782.926	05½
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	43	15
13	Spłata kapitału przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd nie spłacone obligacye indemnizacyjne	246.046	50
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane	14,200.179	—
14	Renty dla uprawnionych	287.900	14½
15	Rozmaite wydatki	3.453	44
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	39,835.643	54½
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depozyta	50	90½
	Razem	54,573.316	68½
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi	782.926	05½
	Pozostaje należytość bierna	**53,790.390**	**63**

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej, tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	A. Dochód.		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1888:		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 563.000 zł. m. k., czyli w. a. . .	591.150	—
	b) w książeczce kasy oszczędności na	18	07
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne 80.000 zł. m. k., czyli w. a. . . .	84.000	—
3	Wymieniane „ „ 10.000 „ „ „ . . .	10.500	—
	Suma dochodów .	685.668	07
	B. Wydatek.		
4	Sprzedane obligacye indemnizacyjne 42.800 zł. m. k., czyli w. a. . . .	44.940	—
5	wylosowane „ 30.000 „ „ „ . . .	31.500	—
6	przepisane „ 10.000 „ „ „ . . .	10.500	—
	Suma wydatków .	86.940	—
7	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1889, a to:		
	w obligacyach indemnizacyjnych 570.200 zł. m. k., czyli w. a. 598.710 zł. — ct.		
	książeczka kasy oszczędności . . . . . 18 „ 07 „	598.728	07
	Zaliczki zwrotne	—	—

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	—	—
3	„ „ „ „ zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	191.520	—
5	Obligacye indemnizacyjne } wykupione	—	—
	} zniszczone	1,170.360	—
	Suma dochodów .	1,361.880	—
	Wydatek.		
7	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	—	—
8	„ „ w rentach zaległych	—	—
9	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych .	—	—
10	Przepisane obligacye indemnizacyjne	191.520	—
11	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	1,170.360	—
12	Suma wydatków .	1,361.880	—
13	W porównaniu dochodu z wydatkami według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1889 pozostaje ostateczny zapas.	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitałów, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20-roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem r. budżetowego 1889	5	60	4	09	6.961	05½	586	38	367	75½
Przybyło w r. 1889:										
a) wskutek przepisań nowych		—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania	—	—	75	46½	13	31	66	12		03
Bieżąca należytość rent i odsetek	—	—	206	28½	—	—	176	54	—	—
Razem	5	60	285	84	6.947	74½	829	04	367	72½
Z tego odpada:										
a) w skutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania przypisanych należytości			—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość	5	60	285	84	6.947	74½	829	04	367	72½
Na to wpłynęło w gotówce	—	—	117	56½	1.948	03½	332	22½	75	96½
Zaległość z końcem r. budżetowego 1889	5	60	168	27½	4.999	71	496	81½	291	76

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	9,140.376	—	6,534.727	50	15,675.103	50
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	9,140.376	—	6,534.727	50	15,675.103	50
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj	1,228.878	—	—	—	1,228.878	—
„ „ „ annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1889	7,911.498	—	6,534.727	50	14,446.225	50
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło wskutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należytości	—	—	—	—	—	—
Wpłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowane	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. 7. i 8. obrotu kredytowego)	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W oblig. indemnizacyj.		W gotówce		Razem	
	zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek z końcem roku	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono											
	Dla Namiestnictwa jako Dyrekcyi fund. indem. i kom. kraj.				Dla kom. lokalnej				Razem			
	Wynik roku 1889.											
	w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	3.454	28½	76	88	—	—	—	—	3.454	28½	76	88
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	200	02	—	—	—	—	—	—	200	02	—	—
„ aktywalne do płac etatowych	692	56	8	58	—	—	—	—	692	56	8	58
Płace sług	82	97	7	55	—	—	—	—	82	97	7	55
Zapomogi i remuneracye	977	14	27	43	—	—	—	—	977	14	27	43
Dyurna	461	80	38	24½	—	—	—	—	461	80	38	24½
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	307	86	—	—	—	—	—	—	307	86
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	2	88	—	—	143	15	38	50	146	03	38	50
Potrzeby kancelaryjne	643	92½	157	59	—	—	—	—	643	92½	157	59
Razem	6.515	58	624	13½	143	15	38	50	6.658	73	662	63½

8. Sprawdzenia

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem r. budż. 1888	591.168	07	38,640.751	54½	66	78½	—	—	625	62
Przybyło w roku bieżącym budżetowym	94.500	—	1,194.892	—	1.077	57	—	—	6.500	69½
Razem	685.668	07	39,835.643	54½	1.144	35½	—	—	7.126	31½
Odpada w roku bieżącym	86.940	—	—	—	24	93	—	—	7.075	41
Po zostaje z końcem r. budżetowego 1889	598.728	07	39,835.643	54½	1.119	42½	—	—	50	90½

9. Wyszczególnienie

wkładek czasowo złożonych i wyjętych z tutejszego Banku krajowego za r. 1889.

	Kwota	
	zł.	ct.
Złożono w roku budżetowym 1889	190.186	35
„ „ „ „ wyjęto	189.986	35
Pozostaje w Banku z końcem roku budżetowego 1889 .	200	—

Fundusz indemnizacyjny:

Kraj koronny: Wielkie Ks. Krakowskie.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW

za rok 1889.

Z c. k. Namiestnictwa jako Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Pokrycie.
	a) **Rzeczywisty dochód.**
	I. Od obowiązanych stron.
1	Wpłata na kapitały . . . . .
2	„ „ renty . . . . .
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . .
	II. Własne dochody.
4	Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne . . . . .
5	„ „ sprzedane „ „ . . . . .
6	„ ze zapasu kasowego w gotówce . . . . .
7	Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
	III. Od kraju.
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:
	a) od towarzystw kolejowych . . . . .
	b) „ od kontrybuentów . . . . .
	Suma rzeczywistych dochodów .
	IV. Od rządu.
	b) **Przebieżne.**
9	Zwrócone zaliczki . . . . .
	Suma dochodów przebieżnych .
	Całkowity dochód . . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
35	76	6	75	42	51	—	—	42	51	
—	65	—	—	—	65	—	—	—	65	
463	32½	725	85	1.189	17½	374	—	815	17½	
10.657	50	—	—	10.657	50	1.100	—	9.557	50	
—	—	—	—	—	—	35.000	—	*35.000*	—	
34.721	—	—	—	34.721	—	12.694	—	22.027	—	
4.795	38	—	—	4.795	38	7.900	—	*3.104*	*62*	
11.856	73	57	19½	11.913	92½		—			
108.739	93½	32.490	71½	141.230	65	125.756	—	27.388	57½	
171.270	28	33.280	51	204.550	79	182.824	—	21.726	79	
—	—	—	—	—	—	35	—	*35*	—	
—	—	—	—	—	—	35	—	*35*	—	
171.270	28	33.280	51	204.550	79	182.859	—	21.691	79	

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów
	Potrzeby.
	a) **Rzeczywiste wydatki.**
1	Koszta zarządu . . . . .
2	Spłata kapitałów przez losowanie . . . . .
3	Renty dla uprawnionych . . . . .
4	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych . . . . .
5	Rozmaite wydatki . . . . .
	Suma rzeczywistych wydatków.
	b) **Przebieżne.**
6	Zaliczki zwrotne . . . . .
7	Nadwyżki dochodów złożone czasowo do Banku krajowego . . . . .
	Suma wydatków przebieżnych .
	Ogólna suma wydatków . .
	W porównaniu ze sumą dochodów . . . . .
	Okazuje się pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889 . . . . .

Wynik z roku 1889.						Budżetem przyzwolona kwota na rok 1889.		W porównaniu z kwotą budżetową okazuje się wynik większy *mniejszy*		Uwaga
w ciągu roku słonecznego 1889		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		Razem						
I.		II.		III.		IV.		V.		
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
574	28	51	99½	626	27½	575	—	*51*	*27½*	
114.450	—	8.925	—	123.375	—	128.100	—	4.725	—	
51.577	30	1.724	21	53.301	51	54.008	—	706	49	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	50	—	50	—	
166.601	58	10.701	20½	177.302	78½	182.733	—	5.430	21½	
—	—	—	—	—	—	50	—	*4.667*	*57*	
4.667	57	—	—	4.667	57	—	—	*4.617*	*57*	
4.667	57	—	—	4.667	57	50	—	812	64½	
171.269	15	10.701	20½	181.970	35½	182.783	—	—	—	
				204.550	79					
				22.580	43½					

Wykaz

skompenzowanych zwrotów w roku budżetowym 1889 i wyszczególnienie takowych wedle pojedynczych działów dochodów i wydatków.

Zwroty skompenzowane wynosiły 64.435 zł. 64½ ct.

Liczba porząd.	Wyszczególnienie działów	Razem łam III.					
		Wynik brutto		Kompen-zowano		Wynik netto	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Dochody.						
1	Dodatki indemnizacyjne	—	—	—	—	—	—
2	*a)* od towarzystw kolejowych	11.913	92½	—	—	11.913	92½
	b) od kontrybuentów	141.596	29½	365	64½	141.230	65
	Zwrócone zaliczki	—	—	—	—	—	—
3	Zwrócone wkładki z Banku krajowego . . .	64.070	—	64.070	—	—	—
	Wydatki.						
4	Rozmaite wydatki	365	64½	365	64½	—	—
5	Zaliczki zwrotne	—	—	—	—	—	—
6	Złożone wkładki do Banku krajowego . . .	68.737	57	64.070	—	4.667	57

Uzasadnienie różnic

między budżetem a wynikiem.

Dochody.

1. Wpłaty na kapitały — większe o . . . . . 42 zł. 51 ct.

2. Wpłaty na renty — większe o . . . . . 65 ct.
ponieważ część zaległości z lat poprzednich spłacono.

3. Odsetki za zwłokę i inne dochody — większe o . . . . . 815 zł. 17½ ct.
a to w zwrotach za zwłokę za brakujące kupony i innych większe o 829 zł. 51½ ct.
zaś w taksach ze przepisywanie obligacyj indemnizacyjnych w odsetkach za zwłokę i rozmaitych dochodach mniejsze o . . . . 14 „ 34 „
zatem większe o powyższe 815 zł. 17½ ct.

4. Dochód za wylosowane obligacye indemnizacyjne — większy o . . . . . 9.557 zł. 50 ct.
z powodu przypadkowości tych dochodów, których wysokość z góry obliczyć się nie da.

5. Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne — mniejszy o . . . . . 35.000 zł.
ponieważ nie było potrzeby sprzedawać na pokrycie wydatków bieżących obligacyj indemnizacyjnych, będących własnością funduszu.

6. Dochód z zapasu kasowego w gotówce — większy o . . . . . 22.027 zł.
w tym dziale uwidoczniono jako dochód powstały z końcem roku budżetowego 1888 zapas kasowy 34.721 zł. — ct.
że zaś z końcem roku budżetowego 1889 pozostał zapas kasowy . 22.580 „ 43½ „
użyto przeto na pokrycie wydatków bieżących tylko . . . 12.140 zł. 56½ ct.
a w porównaniu z preliminarzem na rok 1889 . . . . . 12.694 „ — „
użyto mniej o . . . . . 553 zł. 43½ ct.

7. Odsetki od własnych obligacyj indemnizacyjnych — mniejsze o . . . . . 3.104 zł. 62 ct.
ponieważ kupony od obligacyj indemnizacyjnych Wielkiego Ks. Krakowskiego należących do majątku funduszu, nie zostały zrealizowane.

8. Dodatki indemnizacyjne — większe o . . . . . 27.388 zł. 57½ ct.
ponieważ zaległości dodatków indemnizacyjnych, które z końcem roku budżetowego 1888 wynosiły . . . . . 41.241 zł. 76 ct.
wynoszą z końcem roku budżetowego 1889 tylko . . . . . 30.817 „ — „
zatem mniej o . . . . . 10.424 zł. 76 ct.

ponieważ dalej preliminowano należytość dodatków indemnizacyjnych na . . . . . 125.756 zł. — ct.
istotna zaś należytość za rok 1889 wynosi . . . . . 143.085 „ 46 „
zatem więcej o . . . . . 17.329 zł. 46 ct.

9. Zwrócone zaliczki

mniejsze o . . . . . 35 zł.
ponieważ nie wpłynęły żadne zwroty z zaliczek udzielonych w latach dawniejszych.

Wydatki.

1. Koszta zarządu

większe o . . . . . 51 zł. 27½ ct.
z preliminowanej przez c. k. Rząd ogólnej sumy 25.546 zł. na koszta zarządu wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych, skreślił Wys. Sejm:
a) przy funduszu Galicyi wschodniej . . 651 zł.
b) „ „ „ zachodniej . . 363 „
c) „ „ W. Ks. Krakowskiego . 76 „
razem zatem . . 1.090 zł.

W stosunku, w jakim te wydatki wspólne dla wszystkich trzech funduszów pokrywane bywają, przypadałoby na fundusz W. Ks. Krakowskiego $^1/_{35}$ część w kwocie 31 zł. 14 ct.
że jednak przy tym funduszu skreślono 76 „ — „
skreślono zatem za wiele o . . 44 zł. 86 ct.

Niemniej okazała się konieczność przedsiębrania w sprawach serwitutowych więcej podróży i ten podrzędny dział przekroczono o . . . . . 11 „ 33 „

Pomimo więc oszczędności przy innych podrzędnych działach, okazał się z przytoczonych powodów, powyższy niepomyślny wynik ogólny.

2. Spłata kapitałów przez losowanie

mniejsze o . . . . . 4.725 zł.
ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye indemnizacyjne do spłaty zgłoszone zostały.

3. Renty dla uprawnionych

mniejsze o . . . . . 706 zł. 49 ct.
ponieważ nie wypłacono wszystkich zapadłych odsetek.

4. Rozmaite wydatki

mniejsze o . . . . . 50 zł.
ponieważ nie było żadnych przypadkowych wydatków.

5. Zaliczki zwrotne

mniejsze o . . . . . 50 zł.
ponieważ w roku przedmiotowym nie udzielano zaliczek.

6. Nadwyżki dochodów złożone czasowo w Banku krajowym

większe o . . . . . 4.667 zł. 57 ct.
ponieważ ze złożonych w Banku kraj. nadwyżek pozostawiono niepotrzebną na pokrycie wydatków bieżących powyższą kwotę.

Wykazy pomocnicze

do

ZAMKNIĘCIA RACHUNKÓW

funduszu indemnizacyjnego

Wielkiego Ks. Krakowskiego

za rok budżetowy

1889.

1. Wykaz

należytości czynnych i biernych z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Kwota zł.	Kwota ct.
	A. Należytości czynne.		
1	Wpłata na kapitały	5.264	04
2	„ „ renty	1.898	15
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody	7.632	85
4	Zakupione obligacye indemnizacyjne	112.654	50
5	Zapadłe kupony od własnych obligacyj indemnizacyjnych . . .	—	—
6	Wkładki ulokowane czasowo w Banku krajowym	4.667	57
7	Książeczki kasy oszczędności	—	—
8	Dodatki indemnizacyjne do podatków:		
	a) od towarzystw kolejowych	—	—
	b) od kontrybuentów	30.817	—
9	Zwrócone zaliczki	—	—
10	Pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego 1889 . .	22.580	43½
11	Zapas depozytów z końcem roku budżetowego 1889	—	—
	Razem . .	185.514	54½
	B. Należytości bierne.		
12	Koszta zarządu	2	32
13	Spłata kapitału przez losowanie:		
	a) wylosowane a dotąd niespłacone obligacye indemnizacyjne .	36.907	50
	b) obligacye, które jeszcze mają być wylosowane . . .	952.066	50
14	Renty dla uprawnionych	125.336	41
15	Rozmaite wydatki	—	—
16	Zwroty zaliczek ze skarbu państwa	—	—
17	Zaliczki zwrotne	—	—
18	Depozyta	—	—
	Razem . .	1,114.312	73
	W porównaniu należytości biernych z należytościami czynnemi . .	185.514	54½
	Pozostaje należytość bierna .	928.798	18½

2. Wykaz

stanu obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Ks. Krakowskiego tudzież pozostałej gotówki do dyspozycyi z końcem roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	A. Dochód.		
1	Zapas z końcem roku budżetowego 1888:		
	a) w obligacyach indemnizacyjnych 117.440 zł. m. k., czyli w. a. . .	123.312	—
	b) w książeczce kasy oszczędności na	—	—
2	Zakupione obligacye indemnizacyjne — zł. m. k., czyli w. a. . . .	—	—
3	Wymieniane „ „ — „ „ „ . . .	—	—
4	Książeczka kasy oszczędności na	—	—
	Suma dochodów .	123.312	—
	B. Wydatek.		
5	Z powodu wymiany obligacyj indemnizacyjnych — zł. m. k. . .	—	—
6	„ „ wylosowania „ „ 10.150 „ „ . . .	10.657	50
7	Sprzedane obligacye indemnizacyjne	—	—
8	Wydana książeczka kasy oszczędności na	—	—
	Suma wydatków .	10.657	50
	W porównaniu dochodu z wydatkiem pozostaje według dziennika czynnych kapitałów ostateczny zapas kasowy z końcem roku budżetowego 1889, a to:		
	w obligacyach indemnizacyjnych 107.290 zł. m. k., czyli w. a. . .	112.654	50
	książeczka kasy oszczędności	—	—
	Zaliczki zwrotne	—	—

3. Wykaz

obrotu obligacyj indemnizacyjnych.

Liczba porząd.	Poszczególnienie	Nominalna wartość wal. austr. zł.	ct.
	Dochód.		
1	Zapas z roku zeszłego	—	—
2	Nowo wystawione obligacye indemnizacyjne	—	—
3	„ „ „ „ zamiast złożonych i zniszczonych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych	—	—
4	Przepisanie obligacyj indemnizacyjnych	25.980	—
5	Obligacye indemnizacyjne wykupione	—	—
	Obligacye indemnizacyjne zniszczone	117.500	—
6	Suma dochodów .	143.480	—
	Wydatek.		
7	Zaspokojenie uprawnionych w kapitale	—	—
8	„ „ w rentach zaległych	—	—
9	Wypłata dewinkulowanych obligacyj indemnizacyjnych z kaucyj wojskowych . .	—	—
10	Przepisane obligacye indemnizacyjne	25.980	—
11	Do zniszczenia wydane obligacye indemnizacyjne	117.500	—
12	Suma wydatków .	143.480	—
13	W porównaniu dochodu z wydatkiem, według dziennika głównego z końcem roku budżetowego 1889, pozostaje ostateczny zapas	—	—

4. Uwidocznienie

wpłat kapitałów, rent i odsetek ze strony obowiązanych.

	Przed rozpoczęciem wpłat podług planu umorzenia				Podług planu umorzenia					
	kapitały		renty		20-roczne raty kapitału		5% odsetki		annuitety	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Zaległość z końcem r. budżetowego 1888.	—	—	—	26	4.804	75½	1.898	22½	339	02½
Przybyło w r. 1889:										
a) wskutek przepisań nowych . .		—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania . .	—	—	—	—	33	70½	—	31½	129	06½
Bieżąca należytość rent i odsetek . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem .	—	—	—	26	4.838	46	1.898	54	468	09
Z tego odpada:										
a) w skutek kompenzacyi . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) „ sprostowania przypisanych należytości . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywista należytość . .	—	—	—	26	4.838	46	1.898	54	468	09
Na to wpłynęło w gotówce .	—	—	—	—	35	76	—	65	6	75
Zaległość z końcem r. budżetowego 1889 .	—	—	—	26	4.802	70	1.897	89	461	34

5. Wykaz

zlikwidowanych należytości uprawnionych, pokrycie i wypłata tychże.

	Kapitały wynagrodzenia		Renty zaległe		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan wydanych obligacyj indemnizacyjnych uprawnionym	553.203	—	559.146	—	1,112.349	—
Do tego przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	553.203	—	559.146	—	1,112.349	—
Odpada przez wypłatę wylosowanych obligacyj	123.375	—	—	—	123.375	—
„ „ „ annulowanie	—	—	—	—	—	—
Stan z końcem roku budżetowego 1889	429.828	—	559.146	—	988.974	—
Pierwotny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Przybyło wskutek sprostowania	—	—	—	—	—	—
W roku bieżącym zlikwidowano	—	—	—	—	—	—
Suma zlikwidowanych należytości	—	—	—	—	—	—
Wpłaty w gotówce wynosiły w kwotach wyrównawczych po potrąceniu kwot przez uprawnionych wypłaconych	—	—	—	—	—	—
Ze zaliczek skompenzowano	—	—	—	—	—	—
Odsetki od zaliczek na kapitały zarachowane	—	—	—	—	—	—
Przez nowo wystawione obligacye indemnizacyjne pokryto (poz. 7. i 8. obrotu kredytowego)	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek	—	—	—	—	—	—
Suma pokrytych należytości	—	—	—	—	—	—
Ostateczny stan zlikwidowanych a obligacyami indemnizacyjnemi niepokrytych należytości	—	—	—	—	—	—

6. Uwidocznienie

zaliczek udzielonych uprawnionym stronom.

	W oblig. indemnizacyj.		W gotówce		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pierwotny stan nieskompenzowanych zaliczek	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym	—	—	—	—	—	—
Razem	—	—	—	—	—	—
Odpada wskutek kompenzacyi	—	—	—	—	—	—
Stan nieskompenzowanych zaliczek z końcem roku	—	—	—	—	—	—

7. Wyszczególnienie

kosztów zarządu.

	Wypłacono											
	Dla Namiestnictwa jako Dyrekcyi fund. indem. i kom. kraj.				Dla kom. lokalnej				Razem			
	Wynik roku 1889.											
	w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.		w ciągu roku słonecznego 1889.		w czasie od 1. stycznia do końca marca 1890.	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płace urzędników	287	87	6	40½	—	—	—	—	287	87	6	40½
Dodatki służbowe i osobowe urzędników	16	67	—	—	—	—	—	—	16	67	—	—
„ aktywalne do płac etatowych	57	69	—	72	—	—	—	—	57	69	—	72
Płace sług	6	91	—	63	—	—	—	—	6	91	—	63
Zapomogi i remuneracye	81	43½	2	28	—	—	—	—	81	43½	2	28
Dyurna	38	48	3	20	—	—	—	—	38	48	3	20
Czynsz za najem pomieszkań dla urzędów	—	—	25	65	—	—	—	—	—	—	25	65
Koszta podróży i dyety rzeczoznawców	—	24	—	—	—	—	—	—	—	24	—	—
Potrzeby kancelaryjne	53	65½	13	11	31	33	—	—	84	98½	13	11
Razem	542	95	51	99½	31	33	—	—	574	28	51	99½

8. Sprawdzenie

obrotu kapitałów czynnych i biernych, jakoteż obrotu przebieżnych rubryk.

	Kapitały czynne		Kapitały bierne		Zaliczki		Obce pieniądze		Depozyta	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Pozostałość z początkiem roku	123.312	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przybyło w roku bieżącym budżetowym	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	123.312	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Odpada w roku bieżącym	10.657	50	—	—	—	—	—	—	—	—
Pozostaje z końcem r. budżetowego 1889	112.654	50	—	—	—	—	—	—	—	—

9. Wyszczególnienie

wkładek czasowo złożonych i wyjętych z tutejszego Banku krajowego za r. 1889.

	Kwota	
	zł.	ct.
Złożono w roku budżetowym 1889	68.737	57
„ „ „ „ wyjęto	64.070	—
Pozostaje w Banku z końcem roku budżetowego 1889 .	4.667	57

L. W. kr. 38.772|1890.

Aleg. 2.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Wysoki Sejmie!

Podczas ubiegłej sesyi sejmowej przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek po raz trzeci. Projekt ten został odesłany do komisyi administracyjnej, która tenże projekt przejrzała, przerobiła i Wysokiemu Sejmowi przy sprawozdaniu swem z dnia 18. listopada 1889 do uchwalenia przedstawiła.

Sprawozdanie to komisyi administracyjnej nie zdołało już jednak wejść na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu podczas ubiegłej sesyi sejmowej. Obecnie przedkłada Wydział krajowy ponownie Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek, tym razem atoli już w tej formie, jaką mu komisya administracyjna nadała.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński

Członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Wykonywanie policyi ogniowej.

Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy.

§. 2.

Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy. Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 3.

Miejscowy regulamin ogniowy.

Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy, który według potrzeby całkowicie lub w szczegółach do wiadomości wszystkich lub poszczególnych mieszkańców podany być winien. Ulega on zatwierdzeniu Wydziału powiatowego.

§. 4.

Rewizya ogniowa.

Naczelnik gminy a względnie delegat jej (§. 2.) dokona najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego znawcę, oraz naczelnika straży pożarnej lub w zastępstwie tegoż innego członka straży. Celem rewizyi tej jest zbadanie stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar spowodować mogło, skontrolowanie stanu wyczyszczenia kominów, nareszcie sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów

*

ogniowych. O wyniku tej rewizyi tudzież poczynionych przy niej zarządzeniach, winien naczelnik gminy złożyć sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu oraz Wydziałowi powiatowemu.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych, ulegnie karze, a nadto będą te zarządzenia w razie oporu na jego koszt wykonane.

§. 5.

Czyszczenie kominów.

Naczelnik gminy a względnie jej delegat (§. 2.) czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów, określi miejscowy regulam in ogniowy. Za zasadę jednak służyć ma iż kominy winny być w zimie najmiej co dwa miesiące wycierane, przy większych paleniskach, jak n. p. w warsztatach, fabrykach, itp. wycieranie winno następować częściej, nawet co ośm dni. Kominy t. z. rosyjskie, mogą być wypalane przy zachowaniu potrzebnych ostrożności i obecności straży pożarnej, za zezwoleniem naczelnika gminy i uwiadomieniem właścicieli sąsiednich domów.

§. 6.

Straż nocna ogniowa.

Straż nocna względnie policyjna wykonywa także czynności straży nocnej ogniowej.

III. Gaszenie pożarów.

§. 7.

Obowiązek niesienia pomocy. Pogotowie koni.

Każdy mieszkaniec gminy jest obowiązany pod karą na wezwanie naczelnika gminy lub jej delegata nieść pomoc przy gaszeniu pożaru.

Właściciel studni prywatnej nie może zabronić czerpania wody z swojej studni podczas gaszenia pożaru.

Właściciele koni są obowiązani pod karą na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej, dostarczyć koni na warunkach regulaminem ogniowym oznaczyć się mających.

Zaprzęgi pozamiejscowe przypadkowo na miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte.

§. 8.

Pomoc gminom sąsiednim.

Każda gmina jest obowiązaną w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, o ile sama na własnym obszarze nie jest ogniem zagrożona.

§. 9.

Środki alarmowe.

Rada gminna wyda ogólne zarządzenie, aby o wybuchu pożaru tak w własnej gminie jak w gminach sąsiednich jak najrychlej się dowiedziano.

Znaki alarmowe winny być urządzone wedle miejscowych stosunków.

§. 10.

Woda.

Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru.

Na strychach domów piątrowych znajdować się winny beczki napełnione wodą.

§. 11.

Narzędzia ratunkowe.

Każda gmina winna być stosownie do swego obszaru i potrzeb miejscowych zaopatrzona w odpowiednią liczbę sikawek przenośnych lub ręcznych, beczkowozów, drabin, osęk, wiaderek itp. przyborów ogniowych.

§. 12.

Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina.

§. 13.

Posiadacze większych budynków, szczególniej takich, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, kuźni itp. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe lub ręczne.

§. 14.

Rada gminna oznacza ilość przyborów ogniowych oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami ogniowymi wykonywa się przy rewizyach ogniowych (§. 4.)

IV. Straż pożarna.

§. 15.

Rodzaje straży pożarnej.

Straż pożarna jest albo gminna albo ochotnicza.

§. 16.

Straż pożarna gminna.

W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna.

W gminach, gdzie straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, odpadnie potrzeba organizowania osobnej straży pożarnej gminnej.

W miastach atoli liczących wyżej 10.000 mieszkańców, musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży pożarnej gminnej.

§. 17.

Straż pożarna gminna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest wedle szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 18.

Straże pożarne ochotnicze.

Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 19.

W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej ochotniczej, naczelnik gminy winien starać się o jej utworzenie.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępowano.

§. 20.

Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia statutów i wyboru naczelnika oraz dowódzców oddziałów straży.

§. 21.

Jeżeli straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, natenczas wykonywać ona będzie swoje obowiązki w charakterze poruczonego jej przez gminę zakresu działania, statuta jej winny być zastosowane do przepisów niniejszej ustawy oraz wydać się mającego regulaminu ogniowego i ulegają zatwierdzeniu Rady gminnej.

Radzie gminnej zastrzeżonem być ma w tych statutach prawo zwoływania ogólnego zgromadzenia, prawo brania udziału w tem zgromadzeniu przez naczelnika gminy lub delegata, prawo zastępowania straży w czynnosciach poruczonego jej zakresu działania, wreszcie prawo zatwierdzania wybranego naczelnika straży.

§. 22.

Straż ochotnicza staje się w ten sposób instytucyą gminną, a naczelnik jej honorowym urzędnikiem gminy, jako taki, składa na czas swego urzędowania przysięgę służbową. Natomiast obowiązkiem będzie gminy postarać się dla straży o instruktora, ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, wreszcie koszta niezbędnych narzędzi i przyborów ratunkowych, o ile własne dochody stowarzyrzenia straży ochotniczej na to nie starczą.

§. 23.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej, która pełni obowiązki straży pożarnej gminnej, jest na miejscu pożaru w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym.

W miejscach, w których straż ochotnicza istnieje obok gminnej, naczelnik gminy oznacza, który z naczelników straży pożarnych ma w razie pożaru objąć kierownictwo ratunkiem.

§. 24.

Naczelnik gminy wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 25.

Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Radzie gminnej rachunki.

§. 26.

Wszyscy pomoc niosący jak niemniej osoby przeznaczone do specyalnych czynności, winny się stosować do rozporządzeń kierującego ratunkiem.

§. 27.

Wsparcie członków straży okaleczałych.

Członkom straży ochotniczej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, należy się w razie niedostatku wsparcie bez względu na ich przynależność do gminy.

Toż samo stosuje się do wdów i sierót tych członków straży pożarnej stałej i ochotniczej, którzy w służbie doznają uszkodzenia, czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 28.

Naruszenie prywatnej własności w celu gaszenia pożaru, n. p. wyłamywanie, zrywanie dachu i t. p. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni; lecz w takim nawet razie wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, naczelnika gminy, delegata (§. 2.) lub wyznaczonego kierownika ratunku.

§. 29.

Właściciele domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru przez przygotowanie zapasu wody, przystawienie drabin, obsadzenie dachu,

zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t d.

Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 30.

Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień został zupełnie wygaszony i ażeby dalsz niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy dostawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 31.

Dochodzenie przyczyn pożaru. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych świadków i znawców, wykona najściślejsze dochodzenie co do przyczyny pożaru, zbada, czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 32.

Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast o tem sąd zawiadomi; jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 33

O wyniku dochodzenia co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy złoży szczegółowe sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu, oraz politycznej władzy powiatowej i Wydziałowi powiatowemu.

§. 34.

Świadectwa urzędowe dla zabezpieczonych nie mogą być wydawane, jeśli dochodzenie okaże, iż zabezpieczeni są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawach lub rozporządzeniach obowiązujących.

VI. Postępowanie karne.

§. 35.

Czynności lub zaniedbania grożące niebezpieczeństwem pożaru, nie podpadające ustawie karnej, będą według odnośnych przepisów ustawy gminnej i budowniczej karane.

Co do sposobu orzekania kar, ich wysokości, toku instancyi oraz wykonania wyroków karnych, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 36.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Nadzór nad wykonywaniem policyi gminnej.

§. 37.

Nadzór Wydziału powiatowego. Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej należy do Wydziału powiatowego.

§. 38.

Gdyby gmina w wykonywaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej dopuszczała się zaniedbania, Wydział powiatowy rozporządzi co należy w gminie wykonać; w razie wzbraniania się gminy zawezwie władzę polityczną powiatową o wykonanie tych zarządzeń na koszt gminy.

Gdyby w celu wykonania zarządzeń powyższych potrzebne były ze strony gminy wydatki, Rada powiatowa ma prawo zniewolenia zwierzchności gminnej do wstawienia odpowiedniej kwoty w budżet gminy.

§. 39.

Nadzór Wydziału krajowego. Wydział krajowy ma naczelny nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

VIII. Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 40.

W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom niniejszej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach wszystkich czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 41.

Celem szybkiego załatwiania spraw dotyczących policyi ogniowej przez odpowiednie organy, winny wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursy i orzeczenia opatrzone być napisem „sprawa ogniowa“.

§. 42.

Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające

czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z meteryałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania, niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 43.

W miastach, posiadających swe własne statuta, zakres kompetencyi do wykonywania policyi ogniowej, statutami tymi określony, pozostaje w swej mocy.

§. 44.

Postanowienia zawarte w §§. 16 do 71 ces. pat. z d. 28. lipca 1786 r. obejmującego ustawę ogniową dla miast i miasteczek tracą moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy.

§. 45.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 3.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przedłożenia projektu ustawy, uzupełniającej postanowienia ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 Nr. 29 dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Ustawa krajowa z dnia 20. marca 1874 Nr. 29 dz. u. kr., wydana w przedmiocie założenia i wewnętrznego urządzenia ksiąg hipotecznych, nie zawiera żadnych przepisów, jak postępować należy w razie hipotecznego wydzielania gruntów z posiadłości tabularnych lub nietabularnych i tworzenia dla nich osobnych ciał hipotecznych, lub przydzielania ich do innych posiadłości.

Postanowienia ustawy z dnia 6. lutego 1869 Nr. 18 dz. pr. p. okazały się w tym kierunku również niedostatecznemi.

Wytworzyła się wskutek tego praktyka sądowa, która w orzeczeniach Najwyższego c. k. Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12. czerwca 1872 i z dnia 11. grudnia 1883, oraz w rozporządzeniu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 26. czerwca 1885 l. 1587 ostateczny wyraz swój znalazła, powołująca tak c. k. Namiestnictwo, jakoteż Wydział krajowy do udzielania zezwoleń w razie, gdy chodzi o utworzenie nowych wykazów hipotecznych dla gruntów z posiadłości tabularnych wydzielić się mających, albo dla gruntów, które z księgi dla posiadłości nietabularnych do księgi dla posiadłości tabularnych przeniesione być mają, praktyka, która zostaje w sprzeczności z dążeniami ustawy krajowej z dnia 1. listopada 1868 Nr. 25 dz. u. kr., znoszącej wszelkie ograniczenia obrotu własnością ziemską.

Jeszcze na posiedzeniu z dnia 23. października 1881 uchwalił Wysoki Sejm na wniosek posła Dra Skałkowskiego projekt ustawy, mający na celu zmianę, a raczej uzupełnienie postanowień §. 3 ustawy krajowej z dn. 20 marca 1874 Nr. 29 dz. u. kr. w kierunku powyż wskazanym; projekt ten jednak nie uzyskał Najwyższej sankcyi, a jak się to z reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dn. 2 października 1882 l. 5045 i dołączonych doń motywów, wypracowanych przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości okazuje, powodem odmowy była obawa, by projektowana ustawa nie wywołała zmiany w stosunkach wyborczych z kuryi większych posiadłości ziemskich, przeciwnej zasadom, w ordynacyi wyborczej krajowej postanowionym.

Ustawami krajowemi z dnia 26 czerwca 1887 Nr. 46 i 47 dz. u. kr. zapobieżono rozszerzeniu prawa wyborczego z kuryi większych posiadłości ziemskich na nabywców drobnych części z dóbr tabularnych, zaś ustawą z dnia 21 marca 1888 Nr. 41 dz. u. kr. wcielono drobne posiadłości z obszarów dworskich wydzielone, do związku gminnego.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 17. grudnia 1887 wznowił poseł Dr. Skałkowski wniosek swój z r. 1881, w przedmiocie zmiany §. 3 ustawy krajowej z dn. 20 marca 1874 Nr. 29 dz. ust. kr., uwzględniając zarazem postanowienia ustaw co dopiero powołanych, oraz motywa odmówienia sankcyi pierwotnemu projektowi.

Uchwałą z dn. 14. stycznia 1888 odesłał Wysoki Sejm wniosek ten Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by po otrzymaniu uwiadomienia o sankcyonowaniu, lub odmówieniu sankcyi projektowi ustawy o wcieleniu mniejszych posiadłości tabularnych do związku gminnego, odpowiedni tendencyom tego wniosku projekt do ustawy wypracował i takowy Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

Zadość czyniąc poleceniu temu, przedłożył Wydział krajowy przy sprawozdaniu swem z dnia 4 września 1888 projekt zmiany §. 3 ustawy krajowej z dnia 20 marca 1874 Nr. 29 dz. u. kr. po myśli wniosku posła Dra Skałkowskiego zredagowany, który to projekt odesłany do komisyi prawniczej, nie został na owej sesyi sejmowej załatwiony.

Obecnie przedkłada Wydział krajowy projekt ten ponownie Wysokiemu Sejmowi krajowemu, wszelako z niektóremi zmianami, których konieczność następnie usprawiedliwia.

W pierwotnym tekście projektu zmiany §. 3 ustawy o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych zamieszczonem było postanowienie, iż do utworzenia osobnego ciała tabularnego z gruntów wydzielonych z kompleksu posiadłości tabularnej, potrzebne jest przyzwolenie c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego; natomiast pozwolenie to nie jest potrzebne, jeżeli grunta z posiadłości tabularnej wydzielone, przeniesione być mają do wykazu hipotecznego dla posiadłości nietabularnych.

Postanowienie takie atoli, że dla gruntów z posiadłości tabularnej wydzielonych, mogą być bez zezwolenia Namiestnictwa i Wydziału krajowego tylko w księgach dla posiadłości nietabularnych nowe ciała hipoteczne tworzone, zostaje poniekąd w sprzeczności z zasadami ordynacyi wyborczej krajowej.

Wedle tych zasad należy taką posiadłość ziemską uważać jako posiadłość większą, która jest w księgach tabularnych zapisaną, a z której roczna należytość w podatkach rządowych realnych przynajmniej kwotę zł. 100 wynosi.

Jeżeli przeto z posiadłości tabularnej wydzielony zostaje taki obszar gruntów, z którego roczna należytość w podatkach rządowych realnych kwotę zł. 100 lub więcej wynosi, to taki obszar nosi na sobie cechy większej posiadłości ziemskiej, ustawą przepisane, albowiem jest wpisany w księgi tabularne i opłaca podatki w odpowiedniej wysokości, więc dla niego osobne ciało hipoteczne bez potrzeby zasięgania zezwolenia ze strony c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego w księgach dla posiadłości tabularnych utworzonem być winno, tem bardziej, gdy już i §. 3 ustawy o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych, przy ocenieniu, które posiadłości za tabularne uważać należy, zasady ordynacyi wyborczej krajowej stósować nakazuje.

W tym więc kierunku uważał Wydział krajowy za właściwe zmienić dawniejszy projekt ustawy. Tylko mniejsze obszary, chociaż z posiadłości tabularnych wydzielone, którym już ustawy krajowe z dnia 26. czerwca 1887 Nr. 46 i z dnia 31. marca 1888 Nr. 41 dz. u. kr. charakter mniejszych posiadłości nadają, lub je nawet do związku gminnego wcielają, te tylko w księgach dla posiadłości nietabularnych zapisane być mogą.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 29. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński

Członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . . uzupełniająca postanowienia ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 N. 29. dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hipotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Dla gruntów z posiadłości tabularnej wydzielić się mających, z których roczna należytość w podatkach rządowych realnych kwotę zł. 100 w. a. lub więcej wynosi, mają być osobne ciała hipoteczne tworzone tylko w księgach dla posiadłości tabularnych.

§. 2.

Dla gruntów z posiadłości tabularnej wydzielić się mających, z których roczna należytość w podatkach rządowych realnych kwoty zł. 100 a. w. nie dochodzi, mają być tworzone osobne ciała hipoteczne tylko w księgach utrzymywanych dla posiadłości nietabularnych.

§. 3.

O ile zachodzą warunki przewidziane w §. 5. ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 N. 29. dz. u. kr. mogą być z zachowaniem postanowień ustawy z dnia 6. lutego 1869 N. 18. dz. pr. p.

1) grunta wydzielone z posiadłości tabularnej, przydzielone hipotecznie do innej posiadłości tabularnej; mogą one być także przydzielone do posiadłości nietabularnej, jednakże tylko w takim razie, jeżeli należytość roczna w podatkach rządowych realnych, przypadająca z wydzielonych gruntów, nie dosięga kwoty 100 zł. w. a.

2) grunta wydzielone z posiadłości nietabularnej, mogą być przydzielone hipotecznie do innej posiadłości nietabularnej; mogą one być także przydzielone do posiadłości tabularnej, jeżeli wykazanem zostanie, iż równocześnie z tem przydzieleniem, lub też wcześniej wydzieloną została z tejże posiadłości

tabularnej taka przestrzeń gruntów, z której roczna należytość w podatkach rządowych realnych taką samą, lub nie wiele niższą kwotę wynosi od tej, jaka przypada z przestrzeni do posiadłości tabularnej przydzielić się mającej. Ocenienie, czy zachodzą warunki co dopiero przytoczone, należy do c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego, których opinii sąd właściwy przed wydaniem zezwolenia na żądane przydzielenie zasięgnąć winien.

§. 4.

Posiadłości tabularne, które w myśl ustawy kraj. z d. 21. marca 1888 N. 41. dz. u. kr. wcielone zostaną do związku gminnego, winny być przez właściwe sądy z urzędu odpisane z ksiąg hipotecznych, przeznaczonych dla posiadłości tabularnych, a przeniesione do ksiąg hipotecznych, obejmujących wykazy posiadłości nietabularnych tej samej gminy katastralnej.

W tym celu zawiadamiać będzie c. k. Namiestnictwo sądy tabularne o każdem takiem wcieleniu posiadłości tabularnej do związku gminnego.

§. 5.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 6.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. Wkr. 6232/1890.

Aleg. 4.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów.

Wysoki Sejmie!

Na ostatniej sesyi sejmowej wniósł Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego petycyę tej treści, iżby Wysoki Sejm krajowy wpłynąć raczył na c. k. Namiestnictwo, oraz na Wydział krajowy w tym kierunku, by za wspólnem porozumieniem się nadanem zostało przełożonym obszarów dworskich prawo przedstawiania swych oglądaczy bydła, tudzież wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów dla bydła, nierogacizny i cieląt poniżej sześciu miesięcy, na obszarze dworskim znajdujących się. Uchwałą swą z dnia 24. października 1889 przekazał Wysoki Sejm krajowy powyższą petycyę Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego załatwienia w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

Uchwałę powyższą Wysokiego Sejmu krajowego wraz z petycyą Komitetu Towarzystwa rolniczego krakowskiego udzielił Wydział krajowy okólnikiem swym z dnia 28. grudnia 1889 l. 47251 wszystkim Wydziałom powiatowym, wzywając je zarazem do objawienia swego zdania nad tym przedmiotem.

Na okólnik ten odpowiedziało 68 Wydziałów powiatowych, od 6 Wydziałów nie nadeszły do chwili spisania niniejszego sprawozdania żadne odpowiedzi.

Pięćdziesiąt trzy Wydziały powiatowe oświadczyły się za postulatami Towarzystwa rolniczego krakowskiego; piętnaście przeciw.

Z tych piętnastu sześć Wydziałów nie podało żadnych motywów; dwa Wydziały oświadczyły, że w ich powiatach nie daje się czuć potrzeba ustanawiania osobnych oglądaczy dla obszarów dworskich, z powodu, że obszary te stanowią niemal wyłącznie dobra rządowe; jeden Wydział oznajmił, że ponieważ przeważna część obszarów dworskich z obecnym stanem rzeczy się zgadza, nie ma dobrej racyi nakładania na wszystkie obszary obowiązku utrzymywania osobnych oglądaczy bydła i byłoby wystarczającem upoważnić c. k. Starostwo, aby w porozumieniu z Wydziałem powiatowym w pojedynczych wypadkach i na żądanie mianowało takich osobnych ogląd-

daczy bydła na pojedynczych obszarach dworskich; cztery Wydziały powiatowe wyraziły obawę, że oglądaczami bydła na obszarach dworskich będą prawdopodobnie przeważnie osoby, zostające do dworu w stosunku służbowym, u których zatem można się obawiać stronniczości na korzyść dworu, nadto dwoisty urząd oglądaczy w obszarze jednej gminy katastralnej może wywołać wzajemną emulacyę między nimi, ze szkodą ścisłej kontroli; trzy Wydziały uważają dzisiejszy stan rzeczy, ze względu na jednolitą, porządkowi więcej odpowiadającą manipulacyę, skoncentrowaną obecnie w Zwierzchności gminnej, za odpowiedni tem bardziej, gdy takie skupienie władzy jest zwłaszcza przy zarządzeniach prewencyjnych skuteczniejsze; jeden zaś z tych trzech Wydziałów powiatowych oświadcza wręcz, że stoi na stanowisku tych dążności, które pragną zjednoczenia administracyjnego obszarów dworskich z gminami wiejskiemi, nie mógłby zatem oświadczyć się za tworzeniem instytucyi, któraby dzisiejszy przedział między gminami a obszarami jeszcze więcej potęgowała. Dwa wreszcie Wydziały powiatowe oświadczyły się za przyznaniem obszarom dworskim prawa wybierania wspólnie z gminami wspólnych oglądaczy bydła z przyznaniem c. k. Starostwu prawa rozstrzygania na przypadek, jeśli gmina i obszar dworski co do osoby oglądacza bydła się nie zgodzą.

Okazało się nadto ze sprawozdań Wydziałów powiatowych, że w dwóch powiatach, mianowicie w limanowskim i łańcuckim oglądacze bydła na obszarach dworskich już rzeczywiście istnieją, gdyż c. k. Starostwo bacząc na równorzędność obszarów dworskich z gminami, nie odmawiało zatwierdzenia oglądaczy, przez obszary dworskie ustanowionych.

Trzy więc różne opinie objawiły się w sprawozdaniach Wydziałów powiatowych:

1. nadanie obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tych obszarów;

2. nadanie obszarom dworskim prawa wspólnego przedstawiania wraz z gminą wspólnych oglądaczy;

3. pozostawienie obecnego stanu rzeczy w swej mocy i nadal.

Gdy za bezwarunkowem przyznaniem obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów taka ogromna większość Wydziałów powiatowych się oświadczyła, Wydział krajowy na posiedzeniu swem z d. 10 września 1890 postanowił odnieść się do Świetnego c. k. Namiestnictwa w celu wydania za wspólnem porozumieniem się, nowego rozporządzenia, któreby zmieniając postanowienia zawarte w rozporządzeniu z d. 28 czerwca 1888 l. 67594|87 Nr. 74 dz. u. kr. zastrzegło obszarom dworskim prawo ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów w tych samych warunkach, w jakich to prawo obecnie gminom służy, z tą jednak zmianą, że obszary dworskie mogą z tego prawa korzystać, o ile to za potrzebne uznają, lub nie, i że w gminach, gdzie obszar dworski nie ustanowi osobnego oglądacza, i jak długo to nie nastąpi, tam oglądacz przez gminę wybrany wykonywać będzie swoje czynności także na obszarze dworskim.

Co się tyczy drugiego punktu petycyi c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, mianowicie, aby przełożonym obszarów dworskich nadanem zostało prawo wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów dla bydląt, to przełożonym obszarów dworskich służy już dziś na mocy rozporządzenia ministerstwa spraw wewnętrznych, sprawiedliwości, rolnictwa i handlu z d. 12 kwietnia 1880 Nr. 36 dz. pr. p. prawo wydawania samychże paszportów bydlęcych; certyfikaty wszelako celem uzyskania paszportu bydlęcego muszą być w myśl tegoż rozporządzenia ministerskiego wydawane przez znawców (oglądaczy bydła), to więc prawo przełożonym obszarów dworskich jako takim przyznanem być nie może; jednak jak tylko przyznanem zostanie obszarom dworskim prawo ustanawiania osobnych oglądaczy bydła, to kwestya ta stanie się bezprzedmiotową, gdyż ci oglądacze będą już z ustawy umocowani do wydawania certyfikatów celem uzyskania paszportów bydlęcych.

Nadmieniamy wreszcie, iż jeden Wydział powiatowy objawił życzenie, by ważność paszportu bydlęcego przedłużyć do dni 30. Zważywszy atoli, iż termin ważności paszportów unormowany jest wzmiankowanem rozporządzeniem ministerskiem z d 12. kwietnia 1880 Nr. 36 dz pr. p. przeto takowy nie może być zmieniany rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa wydanem w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższe sprawozdanie do swej wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10 września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“ pod zarządem Fr. Kattnera.

Aleg. 5.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego z projektem ustawy w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów.

Wysoki Sejmie!

Przy sposobności uwiadomienia Wydziału krajowego o udzieleniu Najwyższej sankcyi projektowi ustawy, nadającej gminie miasta Gorlic prawo pobierania opłaty od psów w obrębie gminy utrzymywanych, zwrócił Pan Minister spraw wewnętrznych reskryptem swym z d. 7. grudnia 1889 Nr. 22499 uwagę Wydziału krajowego, że na przyszłość w razie udzielania podobnych pozwoleń, nie zachodzi potrzeba normowania w drodze ustawodawstwa krajowego drobiazgowych postanowień, odnoszących się do konskrypcyi psów, ich zgłaszania, marek legitymacyjnych i t. p., gdyż wydanie w tej mierze zarządzeń szczegółowych oraz ich ogłoszenie może być zastrzeżone miejscowym władzom autonomicznym.

Pod tym względem wskazał Pan Minister spraw wewnętrznych ustawy krajowe styryjskie, ogłoszone pod Nr. 23 i 31 dz. u. kr. z roku 1868 i pod Nr. 43 dz. u. kr. z r. 1869, które w art. I. i II. normują jedynie obowiązek i wysokość opłat uiszczać się mających, a w art. III. postanawiają, że „wydanie szczegółowych zarządzeń, dotyczących wykonania ustawy, oraz uwalniania od opłaty w poszczególnych wypadkach, pozostawia się odnośnym reprezentacyom gminnym".

Również wskazał Pan Minister spraw wewnętrznych ustawę krajową dla Styryi z d. 24 sierpnia 1882 Nr. 35 dz. u. kr., wedle której posiada każda gmina w szczególności prawo do nakładania od psów, w jej obrębie utrzymywanych, rocznej opłaty w maksymalnej wysokości 4 zł. od psa, winna jednak uzyskać dla odnośnej uchwały zatwierdzenie ze strony Wydziału krajowego i tylko w razach uchwalenia poboru opłat wyższych niż maksymalna, zachodzi potrzeba zasięgnięcia uchwały Sejmu krajowego.

Wreszcie zauważył Pan Minister spraw wewnętrznych, że niektóre reprezentacye krajowe, uchwalając uprawnienie podobnego rodzaju jak powyższe, nie czynią tego w formie projektu ustawy, tylko w formie zwyczajnej sejmowej uchwały.

Ta ostatnia forma, mianowicie przyzwalanie opłat gminnych drogą uchwały sejmowej, acz najprostsza, nie może być jednak w naszym kraju wprost zastósowana w obec §. 81 ust. gminnej, który stanowi, że do zaprowadzenia opłat, nienależących do kategoryi dodatków do podatków, potrzeba ustawy krajowej.

Natomiast nie ulega wątpliwości, że wskazane przez Pana Ministra spraw wewnętrznych uproszczenia, mogą być dla Wysokiego Sejmu pożądane, dozwalając mu przekazać przedmiot mniejszej doniosłości, jakim jest właśnie pobór wzmiankowanej opłaty, Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Stać się temu może zadość przez wydanie ustawy ogólnej, na wzór ustawy styryjskiej z d. 24. sierpnia 1882 Nr. 35 dz. u. kr., dozwalającej każdej gminie prawa nakładania opłaty od posiadanych psów do pewnej z góry oznaczyć się mającej wysokości, z zastrzeżeniem uzyskania zatwierdzenia ze strony Wydziału krajowego.

Projekt takiej ustawy ma zaszczyt Wydział krajowy przedłożyć niniejszem Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy".

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Gminy mogą nakładać opłatę od psów, w obrębie gminy utrzymywanych, do wysokości zł. 5 rocznie od każdego psa.

§. 2.

Uchwała Rady gminnej powzięta w tej mierze, wymaga zatwierdzenia przez Wydział krajowy.

Uchwała ta określi bliżej postanowienia wykonawcze, oraz wskaże wypadki, w których uwolnienie od opłaty dozwolonem będzie.

§. 3.

Do nałożenia wyższej opłaty po nad zł. 5 rocznie, potrzebną jest uchwała Sejmu krajowego.

§. 4.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 5.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. 6.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i utworzenia z niej samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 10. września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 20. grudnia 1887 l. 60.191 w sprawie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i utworzenia z niej samoistnej gminy zwraca się Wydziałowi krajowemu celem bliższego zbadania i ponownego zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.“

Wydział krajowy spełniając to polecenie, zarządził reskryptami swoimi z 14. września 1888 l. 39.811 i z 22. listopada 1889 l. 50.603 dalsze dochodzenie tej sprawy w kierunkach w sprawozdaniu komisyi administracyjnej wskazanych.

Dochodzenia te jednak nie przyniosły pomyślnego dla petycyonującej osady rezultatu, nie usunęły bowiem zasadniczej przeszkody przez komisyę administracyjną Wys. Sejmu podniesionej.

Komisya ta uznała wprawdzie powody żądania przysiółka Cuculina za doniosłe i uzasadnione, wyraziła atoli wątpliwość, czyli Cuculin jako samoistna gmina z powodu zbyt słabej siły podatkowej będzie w możności ponosić koszta z samodzielną administracyą gminy połączone.

Otóż ta zasadnicza przeszkoda do przychylnego załatwienia prośby Cuculina istnieje i dzisiaj.

Osada ta liczy 73 rodzin i opłaca rocznie około 100 zł. podatków bezpośrednich. Nie mając zaś żadnego majątku, z którego dochodów pokrywaćby mogła wydatki na administracyę, opędzaćby je musiała dodatkami do podatków.

Licząc potrzeby najmniejszej gminy rocznie na 60 do 80% musiałaby osada ta w razie utworzenia z niej samodzielnej gminy nakładać corocznie 60 do 80% dodatku na potrzeby gminne.

Tworzenie tak wątłych organizmów administracyjnych i z tak nadmiernem przeciążeniem ludności, nie leży w interesie publicznym i dlatego mimo oświadczenia gotowości reprezentantów przysiółka do ponoszenia tych ciężarów, zdaniem Wydziału krajowego zgodzić się nie można na utworzenia z Cuculina samoistnej gminy administracyjnej.

Z tego powodu skierował Wydział krajowy dochodzenia głównie w tym kierunku, czyli nie dałoby się przeprowadzić połączenie tego przysiółka z jedną z najbliższych miejcowości, miano-

wicie z gminą Debesławce lub przysiółkiem Tracz, tak jak to komisya administracyjna w sprawozdaniu swojem zalecała.

Lecz i ta kombinacya okazuje się w wykonaniu niemożliwą.

Dochodzenia wykazały bowiem, że połączenie Cuculina z Debesławcami wytworzyłoby te same niedogodności i trudności w administracyi i sprawowaniu policyi miejscowej, jakie dziś istnieją w skutku połączenia z gminą Siemakowce.

Jedynie połączenie z przysiółkiem Tracz, do gminy Debesławce przynależnym i utworzenia z tych dwóch przysiółków jednej samodzielnej gminy, mogłoby usunąć dotychczasowe niedogodności i zapewnić tak stworzonej gminie warunki prawidłowej administracyi i warunki bytu; takiemu połączeniu jednak stoją na przeszkodzie trudności fizycznej i technicznej natury.

Grunta bowiem osady Tracz leżą pomiędzy gruntami mieszkańców Debesławiec, skutkiem czego rozgraniczenie obu tych miejscowości nie dałoby się w operatach katastralnych przeprowadzić.

Dla tej więc przeszkody także połączenie Cuculina z Traczem jest niemożebnem i dlatego też gmina Debesławce uchwałą swej rady z dnia 18. sierpnia 1889 sprzeciwiała się wyłączeniu Tracza ze swojego związku gminnego, dodając, iż w takim razie nie możnaby także oznaczyć tej przestrzeni drogi, na którejby każda z tych gmin prestacye drogowe wykonywać miała.

Wobec tego stanu rzeczy, jakkolwiek usterki formalne w sprawozdaniu komisyi administracyjnej podniesione przez zarządzone dodatkowe dochodzenie usunięte zostały, Wydział krajowy nie może doradzać ani utworzenia z osady Cuculin samodzielnej gminy, ani też połączenia jej z którąkolwiek z najbliższych miejscowości i odstępując od swojego pierwotnego wniosku z dnia 20. grudnia 1887 l. 60.191 uprasza:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 29. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński m. p.

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 7.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej w 1889 r. przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie w przedmiocie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca i utworzenia zeń samoistnej gminy, które przez Wysoki Sejm nie zostało załatwione.

Z tego więc powodu postanowił Wydział krajowy sprawozdanie powyższe ponownie Wysokiemu Sejmowi przedłożyć.

Uchwałą z 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi kryjowemu do załatwienia między innemi petycyę przysiółka Bendiuchy o wyłączenie ze związku gminy Poturzyca i utworzenie zeń samoistnej gminy.

Wskutek tego przeprowadził Wydział krajowy dochodzenia, które w zupełności prośbę pomienionej osady uzasadniają. Osada Bendiuchy oddalona bowiem od gminy Poturzyca o 9·5 km., nie może być należycie administrowaną, a przedewszystkiem o scisłem i skutecznem wykonywaniu przepisów policyi miejscowej w tak odległej osadzie ani mowy być nie może. Nadto droga łącząca obie te miejscowości a prowadząca przez las wysokopienny, znajduje się przeważnie w złym stanie, co komunikacyę w wysokim stopniu utrudnia.

Przynależność ta do tak odległej gminy nietylko nie przynosi dla mieszkańców przysiółka żadnego pożytku, lecz naraża ich na ponoszenie bezowocnych ciężarów gminnych i na rozliczne niedogodności w codziennych stosunkach z urzędem gminnym w Poturzycy.

To skłoniło ich do proszenia o odłączenie ich od gminy Poturzuca i utworzenie z tej osady samoistnej gminy administracyjnej.

Osada ta, która pod względem podatkowym stanowi sama dla siebie odrębną gminę katastralną, opłaca rocznie według odezwy c. k. urzędu podatkowego w Sokalu z dnia 22. marca 1889 l. 729. podatku gruntowego 97 zł. 30 ct., a domowo klasowego 32 zł. 90 ct. i liczy 29 zagród.

Rada gminna w Poturzycy uchwałą z d. 6. października 1886 i późniejszą z dnia 9. kwietnia 1889 zgodziła się na wyłączenie przysiółka Bendiuchy ze związku gminnego i zgodziła się także na rozdział majątku gminnego, o ile takowy wspólną własność obu tych miejscowości stanowi.

Obszar dworski w Poturzycy pismem z d. 21. marca 1889 oświadczył, iż sprawa wyłączenia przysiółka ze związku gminy Poturzyca jest dlań rzeczą obojętną, gdyż w obu tych miejscowościach jest jeden i ten sam właściciel obszaru dworskiego.

Rada powiatowa w Sokalu uchwałą z d. 14. marca 1889 l. 380 poparła prośbę przysiółka, a miejscowe c. k. starostwo odezwą z d. 30. kwietnia 1889 l. 3869 nietylko oświadczyło, że żadne przeszkody ze względów publicznych przeciw żądaniu przysiółka nie zachodzą, lecz owszem uznały nawet wydzielenie przysiółka ze związku gminy Poturzycy i utworzenie zeń odrębnej gminy za pożądane.

Wedle przedłożonego inwentarza majątku gminy Poturzyca za r. 1888, osada Bendiuchy posiada swój odrębny majątek nieruchomy, na rzeczony przysiółek w księdze gruntowej zaintabulowany, zaś co do podziału majątku ruchomego nastąpiło obopólne porozumienie.

Rozgraniczenie obu tych miejscowości z powodu, iż przysiółek Bendiuchy stanowi odrębną dla siebie gminę katastralną, nie może być wątpliwem. Z przedstawionego stanu rzeczy okazuje się tedy, iż przychylne załatwienie prośby przysiółka nie natrafia na żadne przeszkody. Jedyną wątpliwość wzbudziéby mogła okoliczność, że osada Bendiuchy, jako samoistna gmina administracyjna z powodu szczupłego majątku i słabej siły podatkowej może nie podołać obowiązkom administracyi na gminie ciążącym.

Zważywszy jednak, że Bendiuchy ponoszą dotąd publiczne ciężary na rzecz gminy bezowocnie, bez żadnej dla siebie korzyści, tudzież że według obliczenia Wydziału powiatowego w Sokalu na podstawie sześcioletniego przecięcia z budżetu gminy zestawionego, przysiółek ten opłacał dotąd 31% dodatku na rzecz gminy, a w przyszłości, w razie utworzenia zeń samoistnej gminy, dodatek ten obniży się do 25% dodatków do podatków bezpośrednich, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ·. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

USTAWA

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzeniu zeń samoistnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Ar. I.

Przysiółek Bendiuchy w powiecie sokalskim wyłączony zostaje ze związku gminy Poturzyca i stanowić ma odtąd samoistną gminę administracyjną.

Ar. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy rozwiązana ma być Rada gminna w Poturzycy i przeprowadzone wybory do Rad gminnych w Poturzycy i Bendiuchach.

Ar. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 8.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi osad Trościanki, Pilip i Wołowej o wydzielenie ich ze związku gminy Pererowa, powiatu kołomyjskiego i utworzenie z nich samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 19. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę osad Trościanki, Pilip i Wołowej powiatu kołomyjskiego o wyłączenie ich ze związku gminy Pererowa i utworzenie z tych trzech osad samoistnej gminy do zbadania i zdania sprawy o wyniku przeprowadzonego dochodzenia na najbliższej sesyi sejmowej.

W wykonaniu powyższej uchwały zarządził Wydział krajowy szczegółowe dochodzenie na miejscu przez komisyę, ze swego ramienia delegowaną, którego wyniki są następujące:

Osady Pererów, Trościanka, Pilipy i Wołowa połączone są dotychczas w jedną administracyjną gminę.

Oddalenie Pererowa od Wołowej wynosi, jak oględziny na miejscu wykazały, około milę, od Pilip prawie pół mili, a od Trościanki mniej jak ćwierć mili.

Osada Pererowa w całym kompleksie jest zupełnie oddzieloną od osad Trościanki, Pilip i Wołowej.

Naturalną granicą pomiędzy Pererowem a powyżej wymienionemi osadami, stanowiącą bardzo poważną przeszkodę komunikacyjną, jest górska rzeka Prut w jej górnym biegu.

Na rzecze nie ma mostu i osady nie byłyby w żaden sposób w stanie wybudować takowego własnym kosztem.

Ztąd też w czasie wezbrania wód, co się często zdarza i często trwa dłużej, szczególniej w porze wiosennej, — jest komunikacya zupełnie przerwaną i ani ludzie, ani bydło na paszę nie mogą się na drugą stronę rzeki dostać.

Wobec tej przeszkody komunikacyjnej jest połączenie tych czterech osad w jedną gminę prawie nominalne, faktycznie są te osady rozłączone, a rozłączenie to uznają nawet poniekąd władze powiatowe, wydając, jak przedłożone akty udowadniają, odrębne polecenia dla Pererowa, a odrębne dla Trościanki, Pilip i Wołowej.

Połączenie wywołuje zresztą tylko wzajemną niechęć i rozdrażnienie.

Dalsze fakta, udowadniające rzeczywisty rozdział, są następujące:

I. Osada Pererowa ma swą własną szkołę, zaś osady Trościanka, Pilipy i Wołowa swą odrębną szkołę i swego własnego nauczyciela.

II. Osada Pererów stanowi odrębną parafię, osady, położone na lewej stronie Prutu, mają swe własne cerkwie i należą do parafii w Załuczu.

III. Osady Trościanka, Pilipy i Wołowa zajmują się odrębnie poborem podatków i dodatków, mają swą własną tabelę podatkową i odsyłają same zebrane podatki wprost do c. k. urzędu podatkowego.

IV. Zebrane dodatki do podatku w obrębie wymienionych osad obracają te osady na swe własne cele i utrzymują swoim własnym kosztem dla siebie pisarza gminnego i mają odrębny protokół podawczy. Pisarya gminna jest w osadach o wiele lepiej prowadzona, niżeli w Pererowie, jak to komisya sprawdziła.

V. W Pererowie istnieje osobny obszar dworski, zaś osady mają własne obszary.

VI. Pererów ma osobny zarząd drogowy, a Trościaka, Pilipy i Wołowa własny.

VII. W r. 1884 nastąpił rozdział do tego czasu wspólnej kasy pożyczkowej.

Z dalszych szczegółów, mających wpływ na ocenienie stanu rzeczy, zasługują na podniesienie:

Osady Pilipy, Trościanka i Wołowa mają razem 226 numerów, a Pererów 120 numerów.

Podatki bezpośrednie w gminie administracyjnej Pererów wynoszą 1.689 zł. 94 ct. Rada gminna składa się obecnie z 18 członków. Właściciel obszaru dworskiego w Pererowie i zastępca obszaru dworskiego w Pilipach i Wołowej złożyli deklaracye, że zgadzają się na oddzielenie osad od gminy Pererowa i na utworzenie z tych osad samoistnej gminy. W Trościance nie ma obszaru dworskiego. Nadto Rada gminna gminy administracyjnej Pererowa, zebrana w należytym komplecie, uchwaliła na posiedzeniu z dnia 17. czerwca 1890 w obecności komisarza rządowego większością głosów, że zgadza się na oddzielenie osad Trościanki, Pilip i Wołowej.

Wydział powiatowy w Kołomyi, działając na zasadzie §. 100. ust. gm. i 36. ust. o Repr. pow., uchwalił na posiedzeniu z dnia 26. czerwca b. r., że rozdział Pererowa i osad jest konieczny i pożądany.

W końcu złożyli zastępcy osad deklaracyę, że osady obowiązują się pokryć z własnych funduszów wszelkie koszta, jakieby wyniknąć mogły z przeprowadzenia rozdziału.

Pozostaje kwestya majątku gminnego.

Według przyznania obu stron spór wiodących i według inwentarzy majątku gminnego, niezbyt porządnie prowadzonych, składa się majątek administracyjnej gminy Pererowa z następnych części:

I. z budynku urzędu gminnego wraz z aresztem;

II. z obligacyj w nominalnej wartości 150 zł. i z drobnych kwot 41 zł. 15 ct., 15 zł. 82 ct., 2 zł. 50 ct., znajdujących się w Wydziale powiatowym.

Otóż zastępcy osad Trościanki, Wołowej i Pilip, chcąc koniecznie rozdział przeprowadzić, złożyli deklaracyą, że zrzekają się wszelkich pretensyj do zakładowego majątku i pozostawiają go na własność osady Pererowa.

Prócz powyższego szczupłego zakładowego majątku znajdują się w obrębie administracyjnej gminy Pererowa ekwiwalenta serwitutowe w pastwiskach, które jednak do zakładowego majątku gminy, jako takiej w myśl postanowień ustawy gminnej, nie należą.

Ekwiwalenta serwitutowe są prywatną własnością pewnych grup uprawnionych, do której inni członkowie gminy żadnego prawa nie mają.

I tak uprawnieni w osadach Pererowa i Trościanki są współwłaścicielami pastwiska o przestrzeni przeszło 350 morgów, z którego nadto mają prawo użytkowania obszar dworski w Pererowie i gr. kat. probostwo w Pererowie.

Uprawnieni w Pilipach są właścicielami pastwiska w obszarze 118 morgów, do którego inni członkowie gminy żadnego prawa nie mają.

Stosunki te uregulowane prawomocnemi orzeczeniami serwitutowemi pozostają oczywiście nienaruszone.

Wobec powyżej skreślonego stanu rzeczy Wydział krajowy sądzi, że petycya osad Trościanki, Pilip i Wołowej jest należycie uzasadnioną i powinna być uwzględnioną, zwłaszcza, że miejscowe stosunki nie stoją na przeszkodzie, a rzeka Prut stanowi naturalne rozgraniczenie.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt do ustawy.

Lwów, dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu osad Trościanki, Pilip i Wołowej ze związku gminy Pererowa w powiecie kołomyjskim i utworzeniu z nich samoistnej gminy Trościanki.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Osady Trościanka, Pilipy i Wołowa wyłączają się w ich dotychczasowych granicach po rzekę Prut ze związku gminy Pererowa, powiatu kołomyjskiego i stanowić mają odtąd samoistną gminę Trościanka.

Art. II.

Do chwili prawomocnego ukonstytuowania się nowych Reprezentacyj gminnych w gminach Pererów i Trościanka pozostaje dotychczasowa wspólna Reprezentacya gminna w urzędowaniu.

Art. III

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 30.354/90. Aleg. 9.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzenia z niej samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej w r. 1889 przedłożył był Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie w przedmiocie wyłączenia osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzenia z niej samoistnej gminy.

Sprawozdanie to nie zostało załatwione a uchwałą z d. 26. listopada 1889 Ls. 1553 przekazał go Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Z powodu tego postanowił Wydział krajowy sprawozdanie to ponownie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Ustawa o wyłączeniu osady „Wulka turebska“ ze związku gminy „Turbia“ w powiecie tarnobrzeskim, którą Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z 10. stycznia 1887, nie otrzymała Najwyższej sankcyi z powodu, iż „przeprowadzone przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu we Lwowie z polecenia c. k. Ministerstwa skarbu dochodzenie wykazało, że podane w projekcie ustawy numera tych parcel, które mają stanowić linię graniczną między powyższemi gminami, nie odpowiadają rzeczywistemu stanowi rzeczy i nie zgadzają się z teraźniejszymi operatami katastralnymi“.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa, zawiadamiając o tem w odezwie z 10. lipca 1888 l. 7387 Wydział krajowy, wskazało zarazem granicę, która poprowadzoną być winna między obiema oddzielić się mającemi gminami, określoną przez Dyrekcyę skarbu w sprawozdaniu do Ministerstwa skarbu z 24. stycznia 1888 l. 5016. O tem postanowieniu zawiadomiliśmy Wydział powiatowy tarnobrzeski, który obecnie ponownie przedkłada prośbę przysiółka Wulka turebska o spowodowanie wyłączenia go ze związku gminy Turbia. Powody, dla których osada Wulka turebska domaga się oddzielenia od gminy Turbi są istotnie ważne i uwzględnienia godne.

Oddaloną jest bowiem od Turbi o 4 kilometry; do r. 1886, w którym z gminą Turbia dla względów oszczędnościowych połączoną została, tworzyła osobną gminę, co stwierdzają dołączone do podania odpisy pieczęci gminy, kwity, arkuszy płatnicze, oraz korespondencye i rozporządzenia byłej władzy powiatowej.

Stan zawisłości, w jakim przez połączenie z Turbią pozostaje, oddziaływa szkodliwie na administracyę i gospodarstwo gminne, gdyż jest w zupełności przez gminę Turbię zaniedbaną.

Ma ona jednak wszelkie warunki do samoistnego istnienia, gdyż tworzy zupełnie oddzielny w sobie zaokrąglony kompleks, zamknięty od północy, wschodu i zachodu obcemi granicami, a jedynie od południa stykający się w linii niemal prostej z Turbią.

Posiada swój oddzielny majątek i dobro gminne, które są administrowane faktycznie przez członków osady Wulka turebska z zupełnem wyłączeniem gminy Turbi i tworzy osobne ciało hipoteczne.

Oddzielenia tego domagają się członkowie przysiółka z całem uprawnieniem i z wszelką gotowością złożyli żądaną od nich deklaracyę, ze poniosą koszta połączone z przeprowadzeniem zmian w operatach katastralnych a nawet złożyli już w Wydziale powiatowym odpowiednią sumę.

Wszystkie te okoliczności stwierdzają ponownie: Wydział powiatowy, c. k. Starostwo i Rada powiatowa, a mianowicie Wydział powiatowy w piśmie do c. k. Starostwa z 30. kwietnia 1889 l. 460, Rada powiatowa uchwałą swą powziętą na posiedzeniu z 17. kwietnia 1889 i c. k. Starostwo w odezwie do Wydziału powiatowego z 15. maja 1889 l. 7561, w której oświadcza, że „przeciw zamierzonemu wyłączeniu nietylko nie zachodzą żadne przeszkody, lecz przeciwnie wyłączenie to ze względów publicznych jest nawet konieczne“.

Wydział krajowy ze względu na powyższe motywa i z uwagi, że odmówienie Najwyższej sankcyi uchwalonej już raz przez Wysoki Sejm ustawie nie nastąpiło ze względów merytorycznych, lecz jedynie z powodu mylnego oznaczenia granic przez niższe instancye, które obecnie sprostowane zostały, z uwagi, że powody, dla których osada Wulka turebska domaga się tego wydzielenia, zupełnie się nie zmieniły, ale nawet przez powtórne badanie władz, jak to wyżej wykazaliśmy wzmocnione zostały, ma zaszczyt sprawę tę ponownie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi z usilnem poparciem ze swej strony i wnosi:

*/. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Lwów dnia 6. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

do L. 30.354/890.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księtwem Krakowskiem o wyłączeniu osady Wulka turebska ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i utworzeniu z tej osady samoistnej gminy.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Osada Wulka turebska zostaje wyłączoną ze związku gminy Turbia w powiecie tarnobrzeskim i ma odtąd stanowić samoistną gminę.

Art. II.

Granica tej gminy będzie biedz od północy granicą katastralną gminy Żabno i Woli rzeczyckiej — od wschodu granicą katastralną gminy Dąbrowa rzeczycka i brzegiem Sanu — od zachodu granicą katastralną gminy Majdan zbydniowski — od południa pomiędzy parcelami gruntowemi: Nr. 2244 a 293/2; 1142 a 293/2; 1142 a 1141; 1144/2 a 1141; 1140 a 1141; 293/1 a 293/2; 283 a 20; 284 a 20; 284 a 282; 285 a 282; 280 a 282; 276 a 281; 276 a 20; 275 a 20; 272 a 20; 271/1 a 20; 271/2 a 20; 271/2 a 268; 269 a 268; 267 a 268; 267 a 20; 266/1 a 20; 266/2 a 20; 266/2 a 264; 266/1 a 264; 266/1 a 265; 293/1 a 265; 314 a 265; 314 a 251; 315 a 317; 315 a 249; 315 a 318/1; 315 a 319; 315 a 321; 313/2 a 321; 311 a 321; 322 a 321; $\frac{2967a}{1}$ a 2967/3; $\frac{2967a}{1}$ a 344; $\frac{2967a}{1}$ a 341/1; $\frac{2967a}{1}$ a 340; $\frac{2967a}{1}$ a 337/2; 332 a 337/2; 332 a 337/1; 336/2 a 337/1; 338 a 337/1; 338 a 337/3; 338 a 339; 338 a 341/2; 338 a 342; 338 a 350; 338 a 2962/2; 784 a 2962/2; 785 a 2962/2; 2962/1 a 2962/2; 778 a 783/3;

780 a 783/3; 782 a 783/3; 782 a 783/1; 782 a 783/2; 782 a 421/1; 782 a 421/2; 781 a 421/2; 775 a 421/2; 2963/1 a 421/2; 2963/1 a 2963/2; 750 a 433; 749 a 433; 735 a 433; 734/1 a 433; 734/1 a 432; 734/1 a 438/2; 733 a 438/2; 733 a 439; 732 a 439; 2958/1 a 2958/2; 622 a 2958/2; 621 a 2958/2; 620 a 2958/2; 615 a 2958/2; 613 a 2965; 2957 a 2965; 2957 a 450; 451 a 450; 451 a 458; 459 a 458; 459 a 465; 455 a 465; 555 a 465 aż do brzegu rzeki Sanu.

Art. III.

Do trzech miesięcy od ogłoszenia niniejszej ustawy zostanie rozwiązaną dotychczasowa Rada gminna gminy Turbi, a zarządzone i przeprowadzone zostaną wybory do Rad gminnych nowych gmin Turbi i Wulki turebskiej.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. W. kr. 30.350/90.

Aleg. 10.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami w powiecie jarosławskim ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na sesyi sejmowej z r. 1889 przedłożył był Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie w przedmiocie wyłączenia osady Pawłowej z Krzywem i Capłapami w powiecie jarosławskim ze związku gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy.

Sprawozdanie to nie zostało załatwione a uchwałą 26. listopada 1889 przekazał je Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Wydział krajowy postanowił sprawę tę ponownie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Uchwałą z 15. grudnia 1886 L. 49 Wys. Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę osady Pawłowa i Krzywego o wydzielenie ze związku gminy Majdanu i utworzenia z tych osad samoistnej gminy — do zbadania i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesyi sejmowej.

Wywiązując się z otrzymanego polecenia, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić następujący stan rzeczy:

Osada Pawłowa z Krzywem i Capłapami w powiecie jarosławskim stanowi dla siebie osobną gminę katastralną, odrębną całość dla siebie i osobne księgi gruntowe miały być dla niej założone. Osada ta ma swoją własną kasę pożyczkową, osobne pastwisko gminne, odrabia tylko na własnem terytoryum powinności szarwarkowe, w ogólności nie ma nic wspólnego prócz lasu i pastwiska gminnego z gminą Majdanem. Z powodu zbytniej odległości, bo wynoszącej do 6 kilometrów od Majdanu wszelkie czynności administracyjne są bardzo utrudnione, a najbardziej daje się odczuwać ta odległość ze względu na szkołę położoną w Majdanie, do której wedle brzmienia petycyi ani jedno dziecko z Pawłowy i Krzywego nie ma uczęszczać, pomimo że opłacają dodatki szkolne i że ilość dzieci sięga do 40.

W uwzględnieniu tych okoliczności Rada gminna w Majdanie jeszcze w r. 1881 na posiedzeniu z 30. grudnia powzięła uchwałę na wyłączenie osady Pawłowy i Krzywego ze związku gminy Majdanu i utworzenie z nich samoistnej gminy, a Rada powiatowa w Jarosławiu na posiedzeniu z 30. grudnia 1886 r. oświadczyła się jednogłośnie po zbadaniu sprawy na miejscu przez swego delegata na wniosek Wydziału powiatowego za tem rozdzieleniem.

Również i c. k. Starostwo w Jarosławiu w odezwie z 19. grudnia 1886, wystosowanej do Wydziału powiatowego oznajmiło, iż ze względów publicznych żadne nie zachodzą przeszkody przeciw oddzieleniu przysiółków Krzywe i Pawłowy od gminy Majdanu i utworzenia z nich samoistnej gminy, przyczem c. k. Starostwo podało co do tych osad następujące daty

1. Liczba mieszkańców wedle ostatniej konskrypcyi wynosi w Majdanie 1.820 dusz; zaś w przysiółkach Pawłowa i Krzywe 562 dusz;

2. samoistnych gospodarstw (kontrybuentów) jest w Majdanie 399, zaś w Pawłowej z Krzywem 102;

3. podatku gruntowego opłaca Majdan 629 zł. 65 ct., zaś Pawłowa z Krzywem 182 zł. 16 ct.

Podatek roczny opłaca Majdan wspólnie z Pawłową i Krzywem, który wynosi 612 zł. 40 ct. na 416 domów i dla tego c. k. Starostwo nie może podać, ile podatku domowego przypada na każdą z tych osad osobno;

4. obszar gruntów w Majdanie wynosi 4.308 morgów 284⁰ kwadratowych, zaś w Pawłowej z Krzywem 937 morgów 1.000 kwadratowych sążni. Majdan jest od Pawłowej z Krzywem oddzielony granicami gminnemi (kopcami);

5. podatek gruntowy opłaca Majdan i Pawłowa z Krzywem do osobnej tabeli, zaś domowy do wspólnej, wreszcie

6. Majdan stanowi dla siebie osobną całość pod względem katastralnym, toż samo Pawłowa z Krzywem.

W skutek wezwania naszego z 18. stycznia 1887. L. 2.417 pryystąpili reprezentanci obu miejscowości do porozumienia się co do rozdziału wspólnego majątku i dobra gminnego i zawarli na dniu 10. sierpnia 1887 r. między gminą Majdanem a przysiółkami Pawłową z Krzywem formalny układ o rozdział wspólnego majątku, który Wydział powiatowy w Jarosławiu na mocy uchwały Rady powiatowej z 10. listopada 1887 zatwierdził w całej osnowie.

Ostatnią wątpliwość co do tego, czyli z wydzielić się mających osad z gminy Majdanu należy także wydzielić przysiółek Capłapy a to z przyczyny, że w pertraktacyi o rozdział majątku występują tylko reprezentacye przysiółków Pawłowy i Krzywego, podczas kiedy ze sprawozdania delegata Wydziału powiatowego z dodatkowej prośby osady Pawłowy okazuje się, że wydzieleniem tem i przysiółek Capłapy ma być objętym — wyjaśnia dodatkowe oświadczenie gminy Majdanu z 20. grudnia 1887, że pod wyrazem osady Pawłowa rozumieć należy gminę katastralną Pawłowa, która prócz chałup i gruntów przysiółka Pawłowy i Krzywego obejmuje także kilka domów i gruntów, które Capłapami się nazywają i które są nierozdzielne od gminy katastralnej Pawłowy.

W powyższem oświadczeniu z 20. grudnia 1887. reprezentanci gminy Majdanu oznajmiają zarazem, że układ zawarty na dniu 10. sierpnia 1887. r. co do rozdziału majątku gminnego obejmuje także tych kilka numerów, które Capłapami się nazywają, gdyż są one nierozdzielne od gminy katastralnej Pawłowy.

Dodatkowe to oświadczenie Rady gminnej Majdanu zatwierdził Wydział powiatowy w Jarosławiu uchwałę z 29. grudnia 1887 r.

Gdy wydzielenie osady Pawłowy z Krzywem i Capłapami ze związku gminy Majdanu jest gorącem życzeniem tych miejscowości,

gdy rozdzielenie takie faktycznie leży w ich interesie, gdy ze względów publicznych nie zachodzą trudności i na to zgadzają się tak Reprezentacya powiatu jarosławskiego jakoteż c. k. władza powiatowa,

Wydział krajowy oświadcza się również za wydzieleniem osady Pawłowy z Krzywem i Capłapami ze związku gminy Majdanu i utworzeniem z nich osobnej gminy.

Wydział krajowy wnosi przeto:

ad. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Lwów dnia 6. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

do L. 30.350/890.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księtwem Krakowskiem o wyłączeniu osady Pawłowy z Krywem i Capłapami ze związku gminy Majdanu i utworzeniu z nich osobnej gminy.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Osada Pawłowa z Krzywem i Capłapami, stanowiąca osobną gminę katastralną w powiecie jarosławskim, wyłącza się z gminy Majdanu tegoż powiatu i ma stanowić w granicach dotychczasowej gminy katastralnej osobną gminę dla siebie.

Art. II.

Co do podziału majątku i dobra gminnego obowiązuje dobrowolna umowa, zawarta między Reprezentacyami interesowanych miejscowości.

Art. III.

Do dni sześćdziesięciu po ogłoszeniu ustawy rozpisane zostaną wybory do nowych Reprezentacyj gminnych Majdanu i Pawłowy z Krzywem i Capłapami.

W dniu, w którym nowe Reprezentacye gminne w Majdanie i Pawłowej z Krzywem i Capłapami ukonstytuują się, wchodzi w życie niniejsza ustawa.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Aelg. 11.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia, a przyłączenia go do gminy Pewli małej w powiecie żywieckim.

Wysoki Sejmie!

Osada Dworzyska w powiecie żywieckim jest oddaloną od gminy Jeleśni, do której związku należy, blisko o 6 kilometrów, zaś od gminy Pewli małej blisko o $1^1/_2$ kilometra. Takie położenie osady Dworzyska jest w codziennych stosunkach z urzędem gminnym w Jeleśni przyczyną wielu niedogodności dla jej mieszkańców, a przynależność ta do tak oddalonej gminy nie tylko żadnego pożytku nie przynosi dla mieszkańców przysiółka, lecz owszem naraża ich na ponoszenie bezowocnych ciężarów publicznych.

Wykonywanie policyi miejscowej w osadzie tej jest dla Zwierzchności gminnej w Jeleśni niezmiernie utrudnione, a co najważniejsza, iż mieszkańcy rzeczonego przysiółka właśnie z powodu znacznej odległości nie mogą korzystać z istniejącej w Jeleśni publicznej szkoły a na utrzymanie jej wydatki ponosić muszą.

Okoliczności te skłoniły osadę Dworzyska do starania się o przyłączenie jej do związku sąsiedniej gminy Pewli małej.

W tym celu zawarł przysiółek ten z gminą Pewel mała ugodę na d. 15. kwietnia 1879 regulującą wszechstronnie ten nowo powstać mający stosunek.

Rada gminna w Jeleśni nie zgodziła się wprawdzie uchwałą z d. 27. czerwca 1886 i uchwałą z 30. grudnia 1888 na żądane wyłączenie przysiółka ze związku swej gminy, a to z powodu, iż przez to siła podatkowa gminy znacznieby się osłabiła i że tem samem spełnienie obowiązków administracyi natrafiłoby na przeszkody. Z uwagi jednak, iż obie te miejscowości żadnego wspólnego majątku nie posiadają, tudzież, że osada Dworzyska ciężary gminne bez żadnej dla swych mieszkańców korzyści ponosić musi, sprzeciwienie się gminy Jeleśni żądaniu przysiółka na uwzględnienie nie zasługuje.

To też Rada powiatowa w Żywcu na posiedzeniu z dnia 2. października 1888 oświadczyła się za uwzględnieniem prośby rzeczonej osady, a c. k. Starostwo w Żywcu odezwą z 23. sierpnia 1888 l. 5437 nie tylko oznajmiło, że żadne względy publiczne żądaniu przysiółka na przeszkodzie nie stoją, ale nadto oświadczyło, iż pomienione oddzielenie zasługuje w interesie mieszkańców przysiółka na gorące poparcie.

Osada Dworzyska liczy 57 zagród i około 350 morgów gruntu, zaś Pewel mała, do której przysiółek ten przyłączonym być chce, 33 zagród i około 207 morgów gruntu.

Wedle odezwy c. k. urzędu ewidencyi katastru gruntowego w Żywcu z dnia 20. listopada 1888 r. l. 202, rozgraniczenie obu tych miejscowości nie natrafia na żadne przeszkody, albowiem przysiółek ten styka się z gminą Jeleśnią tylko od wschodu w długości 200 sążni, gdzie naturalną granicę stanowi rzeka Koszarawa.

Wedle odezwy c. k. Sądu powiatowego w Żywcu z dnia 9. października 1888 l. 8266, zmiana ta nie spowoduje żadnej zmiany w jurysdykcyi rzeczowej.

W żadnej z pomienionych miejscowości obszar dworski nie istnieje.

Gdy przeto przeciw żądaniu osady Dworzyska żadne przeszkody nie zachodzą, a żądanie na uwzględnienie zasługuje, Wydział krajowy spełniając polecenie Wysokiego Sejmu z 26. listopada 1889 l. 1532, przedkłada ponownie niniejsze sprawozdanie z wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy załączony projekt ustawy uchwalić.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Dworzyska ze związku gminy Jeleśnia i wcielenie go do związku gminy Pewel mała w powiecie żywieckim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przysiółek „Dworzyska“ w powiecie żywieckim zostaje wyłączonym ze związku gminy „Jeleśnia“ a wcielony do związku gminy „Pewel mała“.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 10.255 90

Aleg. 12.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Klikuszowy o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów w resztującej kwocie 517 zł. 65 ct. dłużnych gminie Buda-Peszt za utrzymanie nieletnich Knurowskich.

Wysoki Sejmie!

Gmina Klikuszowa w powiecie nowotarskim zasądzoną została w tokn instancyi orzeczeniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 13. maja 1889 l. 3049 na zwrot gminie Buda-Peszt kwoty 617 zł. 65 ct., tytułem kosztów utrzymania w peszteńskiej ochronce miejskiej trojga nieletnich Antoniego, Rozalii i Maryi Knurowskich, dzieci małżonków Macieja i Anny Knurowskich w Buda-Peszcie zmarłych.

Na pokrycie tej należytości gmina nie posiada żadnych funduszów. Jedyną drogą wyjścia byłoby albo nałożenie odpowiednich dodatków do podatków albo też pozbycie pewnej części dobra gminnego lub majątku zakładowego gminy.

Według przedłożonego inwentarza majątku z r. 1888, tudzież budżetów z dwóch lat ostatnich, gmina Klikuszowa opędza swoje potrzeby prawie wyłącznie dodatkami do podatków, gdyż własne dochody ma ona bardzo małe.

Składają się na nie tylko odsetki w kwocie 14 zł. 70 ct. od obligacyj gminnych, na 350 zł. opiewających i czynsz dzierżawny z prawa polowania rocznie kwotę 1 zł. 30 ct. przynoszący.

Z powodu, że gmina przed paru laty zbudowała kościół murowany a w roku zeszłym nowy budynek szkolny, a fundusze na te budowle czerpała tylko z podatków, wzrosły dodatki gminne w dwóch ostatnich latach do niezwykłej cyfry. I tak w roku 1889 musiał być nałożonym na potrzeby gminne i szkolne dodatek w wysokości 114%, a na rok bieżący w wysokości 150%.

Nałożenie wyższego dodatku jest tedy prawie niemożliwem, zwłaszcza jeżeli się zważy, że suma podatków bezpośrednich w tej gminie przypisanych, krągło licząc, wynosi zaledwie około 500 zł. rocznie.

Aby więc pokryć w mowie będącą należytość dodatkami, musiałaby gmina nałożyć na mieszkańców dalszy dodatek przeszło w wysokości 100%.

Również nie możnaby dopuścić do tego, ażeby gmina przez sprzedaż pewnej części majątku lub dobra gminnego mogła się uiścić z długu.

Według sprawdzonego przez Wydział powiatowy inwentarza posiada gmina Klikuszowa:

a)	pastwiska zarośniętego kosodrzewiną w szczytach Tatr położonego	300 m.	
b)	pastwiska w obrębie gminy	5 m.	208 □ ⁰
c)	lasu gminnego w Obidowy	67 m.	
	razem .	372 m.	208 □ ⁰

Pastwisko w Tatrach przedstawia bardzo małą wartość, a służy przez lato do paszenia owiec, zaś las jest bardzo przerzedzony i również bardzo małej wartości tak, iż gdyby przyszło do sprzedaży tego dobra gminnego w całości, uzyskany ztąd fundusz zdaniem Wydziału powiatowego zaledwieby starczył na pokrycie należytości gminy Budapeszteńskiej.

Wreszcie posiada gmina dwie obligacye gminne łącznie na 350 zł. opiewające.

Wobec ubóstwa mieszkańców tej górskiej gminy, wobec przeciążenia ich wskutek poniesionych prestacyj na budowę kościoła i szkoły, nakładanie na gminę jakichkolwiek dalszych ciężarów lub ogołocenie jej z zarodowego majątku okazuje się wprost niemożliwem.

Jedyny fundusz, jaki gmina do dyspozycyi miała, t. j. fundusz miejscowych ubogich w kwocie 100 zł., przeznaczyła już na częściowe pokrycie tej należytości, nie będąc zaś w możności reszty zapłacić, udała się do Wysokiego Sejmu z petycyą z dnia 26. października 1889 l. 737 o pomoc.

Wydział krajowy, któremu Wysoki Sejm uchwałą swoją z 25. listopada 1889. l. 1420. powyższą petycyę do zbadania i zdania sprawy przekazał, skonstatował powyżej wyłuszczony stan rzeczy i dlatego stawia wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

»Należytość gminy Buda-Peszt w resztującej kwocie 517 zł. 65 ct., z większej 617 zł. 65 ct. pochodzącą, na zwrot której gmina Klikuszowa powiatu nowotarskiego orzeczeniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 13. maja 1889 l. 3049 za utrzymanie nieletnich Knurowskich zasądzoną została, przyjmuje się na fundusz krajowy i w tym celu otwiera się Wydziałowi krajowemu osobny kredyt w kwocie 517 złr. 65 ct.«

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie 29. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 34801|90.

Aleg. 13.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany roku budżetowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwalona dnia 1. marca 1866 instrukcya dla Wydziału krajowego orzekała w §. 8., że „gdyby z wydatków na budżecie roku bieżącego zamieszczonych, jaka część tychże asygnowaną lub zrealizowaną być nie mogła w ciągu tego roku, tę część niezaasygnowaną lub niezrealizowaną jeszcze, należy przenieść na budżet roku następnego".

Według tego rok budżetowy funduszu krajowego był ściśle zgodny z rokiem kalendarzowym — kwoty niezaasygnowane lub niezrealizowane po dzień 31. grudnia każdego roku, już dla tego roku budżetowego przepadały i musiały być przenoszone jako oszczędność na rok następny.

Ten stan rzeczy trwał do roku 1872. Przy sprawozdaniu z zamknięcia rachunków funduszu krajowego za r. 1871 komisya budżetowa uznała, że zamykanie rachunków ściśle z końcem roku wielkie sprawia trudności i niedogodności, ponieważ niejedna kwota asygnowana po dzień 31. grudnia nie może być w tym terminie zrealizowaną a w bardzo licznych wypadkach samo asygnowanie w tym terminie jest ze względów administracyjnych niemożliwe. Z tych powodów wniosła komisya budżetowa o przedłużenie roku budżetowego w ten sposób, ażeby można było asygnować na rachunek każdego roku jeszcze do końca lutego, a wypłacać do końca marca roku następnego.

Wysoki Sejm nietylko do wniosku tego zasadniczo się przychylił, ale na skutek postawionej w pełnej Izbie poprawki poszedł jeszcze dalej, gdy na posiedzeniu z dnia 6 grudnia 1872 powziął następującą uchwałę:

„Upoważnia się Wydział krajowy do wydawania asygnacyj na rachunek budżetu z ubiegłego roku administracyjnego jeszcze przez trzy miesiące po upływie tego roku t. j. do końca marca każdego roku; po upływie tego terminu już żadna asygnacya na rachunek ubiegłego roku wydaną nie będzie. Asygnacye takie zrealizowane być mogą najdalej do końca czerwca na rachunek ubiegłego roku".

W ten sposób uchylony został §. 8. instrukcyi dla Wydziału krajowego, a rok budżetowy przedłużony do 18 miesięcy.

Z 18-letniego doświadczenia Wydział krajowy przekonał się, że tak znaczne przedłużenie roku budżetowego pociąga za sobą liczne niedogodności i wnosi obecnie, aby Wysoki Sejm zechciał powrócić do normy, jaką komisya budżetowa w r. 1872. pierwotnie proponowała a to z następujących powodów:

Przedewszystkiem zaprzeczyć się nie da, że takie długie trwanie roku budżetowego niekorzystnie wpływa na sprężystość podwładnych organów i zakładów, będących w zarządzie Wydziału krajowego.

Wiedząc o tem, iż z wykonaniem zarządzeń, wymagających asygnowania kwot budżetowych, z uskutecznieniem zamówień, ze składaniem rachunków i t. p. mają czas po koniec marca, a ewentualnie po koniec czerwca — niejedną czynność, która mogłaby szybciej być załatwiona, opóźniają do tej ostatniej chwili. Skrócenie okresu budżetowego będzie dobrym dla tych organów i zakładów bodźcem do sprężystszej działalności i poprze skutecznie usiłowania Wydziału krajowego, który wszelkich dokłada starań, aby w zarządze autonomicznym możliwie największa zapanowała sprężystość i punktualność.

Drugim powodem, dla którego Wydział krajowy proponuje zmianę roku budżetowego, jest niemożebność przedkładania Wysokiemu Sejmowi zamknięć rachunkowych za rok bezpośrednio ubiegły, jak tego Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. października r. 1883 zażądał.

Wobec tego, iż rok budżetowy kończy się obecnie dopiero dnia 30. czerwca, że do tegoż dnia jeszcze się uskuteczniają wypłaty na rachunek funduszu krajowego zarówno w c. k. urzędach podatkowych jak i w zakładach krajowych, że przeto wszystkie te urzędy i zakłady dopiero z tym dniem rachunki nasze pozamykać i Wydziałowi krajowemu przesłać mogą, potrzebne do wykończenia rocznych zamknięć rachunkowych materyały z całego kraju zaledwie z końcem lipca wpływać zaczynają, a nieraz jeszcze w miesiącu wrześniu toczy się korespondencya o dostarczenie potrzebnych dat i wyjaśnień, o ewentualne sprostowania i t. p. Pozostaje zatem zbyt mało czasu do sporządzenia, zrewidowania i wydrukowania obszernego tomu zamknięć rachunkowych. A to tem bardziej, gdy przepisana przez Wysoki Sejm a przez Wydział krajowy ściśle przestrzegana forma zamknięć rachunkowych jest bardzo szczegółowa — a liczba funduszów, zamknięciami temi objętych, z każdym rokiem wzrasta. Podczas gdy zamknięcia rachunkowe za rok 1884, które po raz pierwszy zostały przedłożone Wysokiemu Sejmowi w roku bezpośrednio następującym, obejmowały funduszów 182, obecnie liczba funduszów wzrosła już do 244.

Zamknięcia rachunkowe za lata 1884 do 1887 były wprawdzie Wysokiemu Sejmowi zaraz w roku następnym przedkładane — ale działo się to wtedy, gdy sesye Sejmu zwoływane były w terminie późniejszym. I tak w r. 1885. Sejm był zwołany dnia 25. listopada — w r. 1886 dnia 9. grudnia — w r. 1887 dnia 24 listopada, a w r. 1888 wprawdzie dnia 15. września, ale też i zamknięcie rachunków weszło na stół Wys. Izby dopiero na sesyi dodatkowej dnia 4. stycznia 1889. W roku ubiegłym zaś, kiedy sesya sejmowa trwała od 10. października do 26. listopada, już zamknięcie rachunkowe za r. 1888 nie mogło być Wysokiemu Sejmowi przedłożone. Te daty dowodzą przekonywująco, że przy obecnem trwaniu roku budżetowego po koniec czerwca, pomimo najusilniejszych starań jest niepodobieństwem zamknięcie rachunków ukończyć i wydrukować wcześniej, jak z końcem listopada. Że zaś ze względu na układanie budżetu jest rzeczą bardzo pożądaną, aby Wysoki Sejm miał zawsze przed sobą zamknięcia rachunkowe za rok bezpośrednio ubiegły, a Wydział krajowy pragnie najusilniej wolę Wysokiego Sejmu w tym kierunku objawioną spełnić, — przeto zmiana roku budżetowego w sposób, któryby wcześniejsze wykończenie zamknięcia rachunków umożebniał, okazuje się konieczną.

Przemawia za tem jeszcze i ta okoliczność, że wielce jest pożądaną zgodność roku budżetowego funduszu krajowego z rokiem budżetowym administracyi państwa, a to ze względu, iż c. k. urzędy podatkowe pobierają dochody funduszu krajowego i czynią na rachunek jego wypłaty. Różnica między rokiem budżetowym autonomicznym a rządowym nieraz już dała powód do nieporozumień, zawikłań i sprostowań.

Nie ulega wątpliwości, że zamierzona niniejszym wnioskiem zmiana roku budżetowego wpłynie niekorzystnie na budżet roku przejściowego — a to z powodu, że w roku przejściowym odpadnie dochód z dodatków krajowych z lat ubiegłych za trzy miesiące: kwiecień, maj i czerwiec. Różnica byłaby dość znaczna. W ubiegłych trzech latach

wpłynęło w miesiącach kwietniu, maju i czerwcu na rachunek lat poprzednich dodatków krajowych:

W roku 1887	. . . . .	238.709 zł.
„ 1888	. . . . .	213.209 „
„ 1889	. . . . .	252.689 „
	Razem .	704.607 zł.

czyli średnio rocznie 234.869 zł., i taką też kwotę trzeba przyjąć jako zbliżony ubytek w roku przejściowym, co jednak już w roku następnym się wyrówna. Gdy jednak ten ubytek jest tylko rachunkowy, a nie faktyczny i tylko w jednym roku się objawi, — a zmiana roku budżetowego ze względu na powyżej przytoczone motywa jest bardzo pożądaną, przeto zdaniem Wydziału krajowego ów jednorazowy ubytek nie jest dostatecznym powodem do zaniechania tej zmiany. Sądzimy zaś, iż właśnie rok 1891 jest porą właściwą do przeprowadzenia tej zmiany wobec faktu, że i tak w roku tym konieczną się okaże większa finansowa operacya, mająca na celu stałe uporządkowanie stosunków skarbu krajowego. Przy sposobności tej akcyi finansowej łatwiej będzie pokryć wspomniany wyżej jednorazowy ubytek, aniżeli później nową w tym celu akcyę obmyślać. I dlatego zdaniem Wydziału krajowego nie należy zmiany roku budżetowego odraczać. Zaprowadzając tę zmianę, pozostawiamy nietknięty rok budżetowy funduszu szkolnego krajowego, który w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888 w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową ostatecznie uregulowany został.

Z tych zatem powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Uchwałę z dnia 6. grudnia 1872, mocą której ustanowiono rok budżetowy funduszu krajowego po koniec czerwca każdego roku — znosi się.

2) Począwszy od r. 1891 asygnacye na rachunek każdego roku budżetowego mogą być wydawane po koniec lutego — a realizowane po koniec marca roku następnego.

3) Rok budżetowy funduszu szkolnego krajowego pozostaje niezmieniony.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 12. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz,

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 34.319/1890.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedkłada w załączeniu ·/.

A. Projekt budżetu krajowego na rok 1891. wraz z preliminarzami specyalnymi, a mianowicie:

I. Fundusze i zakłady dotowane ze Skarbu krajowego:

B. Preliminarz funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu wraz ze szczegółowymi preliminarzami:

do rubr. VII. poz. 51. funduszu szkolnego krajowego,
„ „ „ „ 52. funduszu szkolnego emerytalnego,
„ „ XV. „ 189. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie,
„ „ „ „ 190—191. szkoły rolniczej i szkoły parobków w Dublanach,
„ „ „ „ 192—194. folwarku i kursu gorzelniczego w Dublanach,
„ „ „ „ 195—196. średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie,
„ „ „ „ 197—198—199. szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach,
„ „ „ „ 200. szkoły ogrodniczej w Tarnowie,
„ „ „ „ 201. szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku,
„ „ „ „ 220—221. składów zbożowych we Lwowie i w Krakowie,

C. Preliminarz szpitala powszechnego we Lwowie (oddziału chorych i położnic),
D. „ funduszu podrzutków we Lwowie,
E. „ zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie,
F. „ szpitala św. Łazarza w Krakowie, czterech oddziałów,
G. „ policyi krajowej.

II. Fundusze samoistne:

H. Preliminarz funduszu domestykalnego,
I. „ „ kultury krajowej,
K. „ „ stanowego sierocińskiego,
L. „ „ Aleksandra hr. Stadnickiego,
M. „ „ pożyczki krajowej z roku 1873.,
N. „ „ podrzutków w Krakowie.

W układzie preliminarza nie wprowadzono żadnej zmiany zasadniczej. Do każdego preliminarza dodano wyjaśnienia z uzasadnieniem cyfry każdej pozycyi i podano powody różnic, okazujących się z porównania z budżetem roku 1890.

Różnice te przedstawiają się sumarycznie jak następuje:

I. W funduszu krajowym w ściślejszem znaczeniu:

A. W wydatkach:

W rubryce	II.	Koszta zarządu więcej o . . . . . przeważnie z powodu podwyższenia dyurn (poz. 24 b., 24 d.) w skutek wzmagających się czynności, przyznania po myśli §. 37. ustan. służby kraj. dodatków osobistych dla urzędników (poz. 26. g. 2. i 26. g. 4.) oraz nadania nowych pensyj wdowich i urzędników na podstawie statutu emerytalnego (poz. 29. ll.—pp).	6.609 zł.	
„ „	III.	Koszta leczenia więcej o . . . . . z powodu zwiększenia się ilości dni leczenia w szpitalach.	90.000 „	
„ „	IV.	Koszta szczepienia więcej o . . . . . z powodu podwyższenia kosztów utrzymania i odświeżania krowianki (poz. 35.) i kosztów podróży i dyet lekarzy (poz. 36.) w skutek przyznania tymże ekstrapoczty zamiast zwykłego milowego (LW. 8.736/90).	3.000 „	
„ „	V.	Wydatki sanitarne więcej o . . . . . na podstawie trzechletniego przecięcia.	800 „	
„ „	VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności mniej o . . z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych wydatków.		2.700 zł.
„ „	VII.	Na cele wykształcenia i oświaty więcej o . . . głównie z powodu wstawienia na podstawie preliminarzy c. k. Rady szkolnej krajowej większego zasiłku w kwocie 155.988 zł. na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego (poz. 51), i nowego zasiłku dla funduszu szkolnego emerytalnego (poz. 52.) w kwocie 78.709 zł., co pomimo opuszczenia jednorazowo uchwalonych datków rubrykę tę o powyższą kwotę podnosi.	229.377 „	
„ „	VIII.	Utrzymanie pomników historycznych mniej o . . z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonego zasiłku.		200 „
„ „	IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi mniej o . . . . z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonej kwoty 19.000 zł. na budowę domu dla żandarmeryi, a podwyższenia natomiast potrzeb o 10.622 zł. na podstawie preliminarza c. k. komendy żandarmeryi.		8.378 „
„ „	X.	Drogi krajowe więcej o . . . . . głównie z powodu podwyższenia wydatków w dziale B. na nowe budowy i rekonstrukcye dróg o 40.000 zł., w dziale zaś D. na bezzwrotne zasiłki o 70.000 zł. Natomiast zniżono wydatki w dziale C. na utrzymanie dróg krajowych o 49.754 zł.	65.996 „	
„ „	XI.	Dotacye dla zakładów krajowych więcej o . . . wedle specyalnych preliminarzy zakładów krajowych.	11.451 „	
		Do przeniesienia . .	407.233 zł.	11.278 zł.

		Z przeniesienia . .	407.233 zł.	11.278 zł.
W rubryce	XII.	Wydatki na szupaśnictwo wiecej o . . . . . z powodu wstawienia po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. wydatków brutto i zaprelimiowania sumy 8.000 zł. w rubryce XIV. dochodów.	8.000 „	
„ „	XIII.	Budowy wodne i melioracye więcej o . . . . . wskutek wstawienia nowych potrzeb, mianowicie na urządzenie kursu praktycznego dla dozorców melioracyjnych (poz. 159) 2.500 zł., na regulacyę systematyczną rzek karpackich (poz. 162) 30.000 zł., na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Listopada 1889. (poz. 165) 5.000 zł., oraz zwiększenia po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 6. Października 1882. zasiłków na lokalną regulacyę rzek niespławnych (poz. 163) o 4.716 zł. Natomiast — prócz innych drobniejszych różnic — obniżyły się potrzeby na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych (poz. 164) o 14.920 zł.	29.016 „	
„ „	XIV.	Umarzanie pożyczek więcej o . . . . . głównie z powodu zwiększonej potrzeby na odsetki bierne od chwilowych pożyczek o 14.000 zł. (poz. 183) i na pokrycie niedoboru funduszu krajowego z rachunku roku 1888. (wyższego od uchwalonego w budżecie roku 1890. za rok 1887.) o kwotę 16.146 zł. (poz. 184), oraz wskutek innych drobnych różnic.	26.987 „	
„ „	XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa więcej o . . . . z powodu podwyższenia wydatku na torfiarnię w Dublanach (poz. 193) o 6.000 zł., z którego to tytułu podwyższono również i dochód w rubr. VIII. poz. 34 o kwotę 6.400 zł., i większego wydatku na utrzymanie 4. nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan (poz. 223) o 6.000 zł., (którego częściowy zwrot od c. k. Skarbu Państwa w kwocie 4.000 zł. preliminuje się w rubryce XVI. poz. 58 dochodów), dalej w skutek wstawienia nowego wydatku na utrzymanie szkoły uprawy lnu i konopi w Gródku (poz. 201) w kwocie 4.640 zł. (dochód z tejże szkoły zamieszczono w rubr. X. poz. 42. w kwocie 2.260 zł.), wreszcie z powodu wydatku na utrzymanie składów zbożowych i spirytusowych we Lwowie i w Krakowie (poz. 220, 221) w sumie 33.375 zł. (dochód z tychże składów w kwocie 46.650 zł. wstawiono do rubr. XV. poz. 50, 51).	52.036 „	
„ „	XVI.	Na cele przemysłu więcej o . . . . . na podstawie preliminarza komisyi krajowej dla spraw przemysłu, wykazującego nowe potrzeby na założenie nowych i ulepszenie istniejących szkół przemysłowych.	6.498 „	
„ „	XVII.	Rozmaite wydatki mniej o		288.257 „
		Do przeniesienia . .	529.770 zł.	299.535 zł.

		Z przeniesienia . .	529.770 zł.	299.535 zł.
		z powodu opuszczenia jednorazowo uchwalonych wydatków w sumie 306.000 zł. (w czem mieściło się 300.000 zł. na pomoc dla ludności dotkniętej zeszłorocznym nieurodzajem). Natomiast podwyższono fundusz do rozporządzalności Wydziału krajowego (poz. 283) o kwotę 12.743 zł., oraz wstawiono nowy wydatek mianowicie I. ratę w kwocie 5 000 zł. na budowę gmachu szkoły kadeckiej we Lwowie po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Listopada 1889.		
		W ogóle preliminuje się więcej o	529.770 zł.	
		„ „ „ „ mniej o		299.535 zł.
		Z porównania okazuje się wydatek większy o . .	230.235 zł.	

B. W dochodach:

W rubryce	II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych mniej o z powodu ubytku kapitałów lokacyjnych i niewystarczającego uposażenia kasy krajowej.		4.500 zł.
„ „	III.	Dochody z dróg krajowych mniej o . . . . . głównie z powodu zmniejszenia dochodów z myt na drogach krajowych o 5.000 zł., i datków dobrowolnych na budowę dróg o 6.613 zł.		11.963 „
„ „	IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych mniej o wedle specyalnych preliminarzy zakładów krajowych.		13.439 „
„ „	V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych więcej o . . . na podstawie wynikłości z roku 1888.	1.400 zł.	
„ „	VI.	Zwroty pożyczek mniej o . . . . . wedle planów umorzenia.		281 „
„ „	VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie więcej o	60 „	
„ „	VIII.	Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach więcej o	7.445 „	
„ „	IX.	Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie więcej o	2.930 „	
„ „	X.	Dochody innych szkół rolniczych krajowych więcej o wedle specyalnych preliminarzy pomienionych szkół.	2.740 „	
„ „	XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866. mniej o . . . wedle planów umorzenia.		1.047 „
„ „	XIII.	Dochody z kwaterunkowego żandarmeryi więcej o . wedle preliminarza c. k. komendy żandarmeryi.	9.115 „	
„ „	XIV.	Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych więcej o . z powodu wyjaśnionego przy rubr. XII. wydatków.	8.000 „	
„ „	XV.	Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych więcej o . . . . . z powodu otwarcia magazynów w roku bieżącym.	46.650 „	
		Do przeniesienia . .	78.340 zł.	31.230 zł.

Z przeniesienia . .	78.340 zł.	31.230 zł.
W rubryce XVI. Rozmaite dochody więcej o . . . . . przeważnie z powodu wstawienia spodziewanego zasiłku 4.000 zł. od c. k. Skarbu Państwa na utrzymanie 4. nauczycieli wędrownych, którego koszt zaprelimino-wano w rubr. XV. wydatków.	3.366 „	
W ogóle preliminuje się mniej o		31.230 zł.
„ „ „ „ więcej o	81.706 zł.	
Z porównania wynika dochód większy o	50.476 zł.	
Gdy zaś wydatki okazują się także większe o	230.235 „	
przeto z porównania przedstawi się preliminarz na rok 1891 cyfrowo *niekorzystniejszym* o kwotę	179.759 zł.	

II. Fundusze dotowane ze Skarbu krajowego.

	Dochody.	Wydatki.
Suma ogólna tego działu wynosi	554.458 zł.	546.952 zł.
Na rok 1890. uchwalono	540.729 „	511.033 „
przeto na rok 1891. w dochodach więcej o . .	13.729 zł.	
„ „ „ „ „ wydatkach więcej o . .		35.919 zł.

Uzasadnienie różnic przedstawiono w preliminarzach specyalnych funduszów tego działu. Wynik ostateczny zaś uwidacznia rubryka XI. wydatków (z wyjątkiem poz. 154) i rubryka IV. dochodów funduszu krajowego.

III. Fundusze samoistne.

	Dochody.	Wydatki.
Suma ogólna w tym dziale wynosi	20.343 zł.	65.044 zł.
Z porównania wynika niedobór		44.701 zł.

a to w funduszach:

Aleksandra hr. Stadnickiego	1.151 zł.	
Pożyczki krajowej z roku 1873.	49.114 „	
razem . . .	50.265 zł.	

Nadwyżki dochodów wykazują zaś:

Fundusz domestykalny	5.501 zł.	
„ stanowy sierociński	63 „	5.564 „
W ogóle wynika niedobór j. w. .		44.701 zł.

Sumaryusz projektu budżetu krajowego na rok 1891. przedstawia:

Dochody własne	547.636 zł.
Wydatki	4,889.410 „
Niedobór	4,341.774 zł.

Niedobór roku 1890. wynoszący (wraz z dodatkowym kredytem w rubr. XV. 1.650 zł.) kwotę . . . . . 4,162.015 zł.
pokrył Wys. Sejm w ten sposób, że polecił rozpisać dodatki do podatków w wysokości 36 ct., co przy obliczonej na rok 1890. wydatności centa dodatku na 103.000 zł. miało przynieść . . . . . 3,708.000 zł.
dalej polecił Wysoki Sejm zaciągnąć pożyczki w kwocie . . 451.859 „
zostało niepokryte . . . . . 2.156 „
razem jak wyżej . . . . 4,162.015 zł.

Niedobór roku 1891. wynosi, jak wykazano wyżej, 4,341.774 zł. Jeżeliby chciano cały ten niedobór pokryć dodatkami do podatków, a wydatność centa liczono na 104.000 zł. (tyle bowiem na podstawie przecięcia z 7 lat 1882. do 1888. powinnaby w roku 1891. wynosić) w takim razie musianoby rozpisać dodatki do podatków w wysokości $41^3/_4$ ct. czyli o $5^3/_4$ centa wyższe niż w roku 1890. Ten wzrost tłumaczy się 1) tem, że na r. 1890. nie cały niedobór był pokryty dodatkiem, 2) że wydatek na szkoły ludowe i na fundusz emerytalny nauczycieli szkół ludowych wzrósł niespodziewanie bardzo znacznie. Wszakże wydatność centa dodatków będzie w roku 1891. wyjątkowo niska, jeżeli Wysoki Sejm przychylić się zechce do wniosku Wydziału krajowego, przedłożonego sprawozdaniem do LW. 34.801/90 o zmianę roku budżetowego. W tym razie bowiem rok 1891. jako przejściowy, miałby dochód z dodatków mniejszy o te wpływy, które w miesiącach Kwietniu, Maju i Czerwcu 1892. wpłynęłyby na rachunek roku 1891., skutkiem czego wydatność centa dodatków wynosiłaby wyjątkowo w r. 1891. tylko 94.500 zł. jak szczegółowo objaśniono przy rubr. XVIII. dochodów. Wobec tego, gdyby cały niedobór roku 1891. miał być pokryty dodatkami, musianoby rozpisać dodatki w wysokości 45·94 ct. okrągło 46 ct., czyli o 10 ct. wyższe niż w r. 1890.

Tak znacznego podwyższenia dodatków Wydział krajowy wobec ekonomicznego położenia kraju bezwarunkowo doradzać nie może. Że zaś — jak ze sprawozdania Wydziału krajowego o zjednoczeniu długów krajowych i uporządkowaniu stosunków skarbu krajowego przekonać się można — nieuniknioną jest w r. 1891. większa operacya finansowa, przeto Wydział krajowy sądzi, iż należy pozostawić dodatki do podatków w dotychczasowej wysokości 36 ct. od 1 zł., a resztę pokryć operacyą kredytową.

Niedobór preliminarza na rok 1891. wynosi	4,341.774 zł.
Dodatek 36 ct. przy wydatności centa 94.500 zł. przyniesie . .	3,402.000 „
pozostanie do pokrycia pożyczką	939.774 zł.

Wydział krajowy przeto wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy przyjąć załączony preliminarz budżetu na rok 1891.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w roku 1891. pobierany będzie dodatek do podatków bezpośrednich w wysokości 36 centów od każdego złotego austr. całej należytości tych podatków.

2) Pozostały jeszcze niedobór 939.774 zł. pokryty będzie operacyą kredytową.

3) Upoważnia się Wydział krajowy do przenoszenia zaoszczędzeń w dziale wydatków zwyczajnych z rubryki jednej na potrzeby rubryk innych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 5. Września 1890.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. W. 34319/1890.

Lit. A.

PROJEKT BUDŻETU KRAJOWEGO

na rok

1891.

Projekt budżetu funduszów

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się	
						nadwyżka dochodów	przewyżka wydatków nad dochody własne czyli niedobór
I.	B)		**Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu.**				
		I.	Koszta reprezentacyi kraju	108.426			
		II.	„ zarządu	262.288			
		III.	„ leczenia	800.000			
		IV.	„ szczepienia	66.000			
		V.	Wydatki sanitarne	5.300			
		VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności . . .	16.674			
		VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	1,235.690			
		VIII.	Utrzymanie pomników historycznych . .	13.560			
		IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	148.160			
		X.	Drogi krajowe	859.180			
		XI.	Dotacye dla zakładów krajowych . . .	11.943			
		XII.	Wydatki na szupaśnictwo	28.000			
		XIII.	Budowy wodne i melioracye	233.786			
		XIV.	Umarzanie pożyczek	628.518			
		XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	290.338			
		XVI.	Na cele przemysłu	116.224			
		XVII.	Rozmaite wydatki	65.323			
		I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych .		—		
		II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych .		1.000		
		III.	Dochody z dróg krajowych		216.027		
		IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych		16.749		
		V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych		35.000		
		VI.	Zwroty pożyczek		5.308		
		VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie		5.460		
		VIII.	„ szkół i folwarku w Dublanach . .		47.086		
		IX.	„ „ „ „ Czernichowie .		35.372		
		X.	„ innych szkół rol. krajowych . .		16.160		
		XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich		600		
		XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.		11.293		
		XIII.	Dochody z kwaterunku żandarmeryi . . .		52.010		
		XIV.	Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych .		8.000		
		XV.	Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych		46.650		
		XVI.	Rozmaite dochody		50.921		
			Suma . .	4,889.410	547.636	—	4,341.774
		XVII.	Dochód z zaciągnąć się mającej pożyczki . .	—	939.774	—	
			Razem . .	4,889.410	1,487.410	—	3,402.000
		XVIII.	Dodatki do podatków (od sumy podatkowej 9,450.000 zł.) po 36 ct. od 1 zł. w. a. .	—	3,402.000		
			Ogólna suma funduszu krajowego .	4,889.410	4,889.410	—	—

krajowych na rok 1891.

Liczba porządkowa	Alegat pod literą	Rubryka	Nazwa funduszów i zakładów	Wydatki	Dochody	Z porównania okazuje się	
						nadwyżka dochodów	przewyżka wydatków nad dochody własne czyli niedobór
II.			**Fundusze krajowe w obszerniejszem znaczeniu.**				
	C)		Krajowy szpital powszechny we Lwowie . .	192.782	201.824	9.042	—
	D)		Fundusz podrzutków we Lwowie . . .	4.262	—	—	4.262
	E)		Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	165.880	168.322	2.442	—
	F)		„ szpital św. Łazarza w Krakowie . .	183.223	178.242	—	4.981
			Suma	546.147	548.388	11.484	9.243
						2.241	
	G)		Fundusz policyi krajowej	805	6.070	5.265	—
				546.952	554.458	16.749	9.243
						7.506	
III.			**Fundusze samoistne.**				
	H)		Fundusz domestykalny	5	5.506	5.501	—
	J)		„ kultury krajowej	3.448	3.448	—	—
	K)		„ stanowy-sierociński	1.692	1.755	63	—
	L)		„ Aleksandra hr. Stadnickiego .	2.455	1.304	—	1.151
	M)		„ pożyczki krajowej z r. 1873. . .	53.114	4.000	—	49.114
	N)		„ podrzutków w Krakowie . . .	4.330	4.330	—	—
			Suma . .	65.044	20.343	5 564	50.265
							44.701

LW. 34.319/1890.
Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Lit. B.

FUNDUSZ KRAJOWY

w ściślejszem znaczeniu.

PRELIMINARZ

na rok 1891.

W załączeniu: *a)* Preliminarz funduszu szkolnego krajowego;
b) „ kraj. funduszu szkolnego emerytalnego;
c) „ szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie;
d) „ „ rolniczej w Dublanach;
e) „ „ parobków „
f) „ folwarku „
g) „ kursu gorzelnictwa „
h) „ szkoły rolniczej w Czernichowie;
i) „ folwarku w „
k) „ szkoły rolniczej w Horodence;
l) „ „ „ w Jagielnicy;
m) „ „ „ w Kobiernicach;
n) „ „ ogrodniczej w Tarnowie;
o) „ „ uprawy lnu w Gródku;
p) „ krajowego składu publicznego we Lwowie;
r) „ „ „ „ w Krakowie.
s) Wykazy podatków.

Sumaryczne porównanie kwot preliminowanych

Rubryka	Wydatki	Preliminowano na rok 1891.			Uchwalono na		
		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					złote		
I.	Koszta reprezentacyi kraju	108.426	—	108.426	108.426	—	108.426
II.	„ zarządu	262.288	—	262.288	255.679	—	255.679
III.	„ leczenia	800.000	—	800.000	710.000	—	710.000
IV.	„ szczepienia	66.000	—	66.000	63.000	—	63.000
V.	Wydatki sanitarne	5.300	—	5.300	4.500	—	4.500
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	16.674	—	16.674	19.374	—	19 374
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	1,234.690	1.000	1,235.690	1,006 313	—	1,006.313
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych	13.560	—	13.560	13.760	—	13.760
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	148.160	—	148.160	137.538	19.000	156.538
X.	Drogi krajowe	782.612	76.568	859.180	756.416	36.768	793.184
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	11.943	—	11.943	492	—	492
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	28.000	—	28.000	20.000	—	20.000
XIII.	Budowy wodne i melioracye	233.786	—	233.786	204.770	—	204.770
XIV.	Umarzanie pożyczek	628.518	—	628.518	601.531	—	601.531
XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	290.338	—	290.338	234.152	2.500	236.652
XVI.	Na cele przemysłu	104.964	11.260	116.224	98.376	11.350	109.726
XVII.	Rozmaite wydatki	52.580	12.743	65.323	53.580	300.000	353.580
	Suma	4,787.839	101.571	4,889,410	4,287.907	369.618	4,657.525
	Dochody.						
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	—	—	—	—	—	—
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	1.000	—	1.000	5.500	—	5.500
III.	Dochody z dróg krajowych	216.027	—	216.027	227.990	—	227.990
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	16.749	—	16.749	30.188	—	30.188
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	35 000	—	35.000	33.600	—	33.600
VI.	Zwroty pożyczek	5.308	—	5.308	5.589	—	5.589
VII.	Dochody szkoły gosp. lasow. we Lwowie	5.460	—	5.460	5.400	—	5.400
VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach	47.086	—	47.086	39.641	—	39.641
IX.	„ „ „ „ w Czernichowie	35.372	—	35.372	32.442	—	32.442
X.	Dochody innych szkół roln. krajowych	16.160	—	16.160	13.420	—	13.420
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptek.	600	—	600	600	—	600
XII.	Dochody z przelania do Skarbu kraj. pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.	11.293	—	11.293	12.340	—	12.340
XIII.	Dochody z kwaterunku żandarmeryi	52.010	—	52.010	42.895	—	42.895
XIV.	Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych	8.000	—	8.000	—	—	—
XV.	Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych	46.650	—	46.650	—	—	—
XVI.	Rozmaite dochody	50.921	—	50.921	47.555	—	47.555
	Suma dochodów własnych	547.636	—	547.636	497.160	—	497.160
XVII.	Dochód z zaciągnąć się mającej pożyczki	—	939.774	939.774	—	451.859	451.859
	Razem	547.636	939.774	1,487.410	497.160	451.859	949.019
XVIII.	Dodatki do podatków po 36 ct. od sumy podatków 9,450.000 zł. (wydatność centa 94.500 zł)	3,402.000	—	3,402.000	3,708.000	—	3,708.000
	Ogólna suma dochodów	3,949.636	939.774	4,889.410	4,205.160	451.859	4,657.019

na rok 1891. z uchwalonemi na rok 1890.

rok 1890:		Z porównania okazują się kwoty preliminowane na rok 1891:				Ogółem na rok 1891:		Uwaga
Dodatkowe kredyty na r. 1890.	Ogółem	Zwyczajne		Nadzwyczajne		Większe	Mniejsze	
		większe	mniejsze	większe	mniejsze			
a u s t r y a c k i e								
—	108.426	—	—	—	—	—	—	
—	255.679	6.609	—	—	—	6.609	—	
—	710.000	90.000	—	—	—	90.000	—	
—	63.000	3.000	—	—	—	3.000	—	
—	4.500	800	—	—	—	800	—	
—	19.374	—	2.700	—	—	—	2.700	
—	1,006.313	228.377	—	1.000	—	229.377	—	
—	13.760	—	200	—	—	—	200	
—	156.538	10.622	—	—	19.000	—	8.378	
—	793.184	26.196	—	39.800	—	65.996	—	
—	492	11.451	—	—	—	11.451	—	
—	20.000	8.000	—	—	—	8.000	—	
—	204.770	29.016	—	—	—	29.016	—	
—	601.531	26.987	—	—	—	26.987	—	
1.650	238.302	54.536	—	—	2.500	52.036	—	
—	109.726	6.588	—	—	90	6.498	—	
—	353.580	—	1.000	—	287.257	—	288.257	
1.650	4,659.175	502.182	3.900	40.800	308.847	529.770	299.535	
		498 282			268.047	230.235		
—	—	—	—	—	—	—	—	
—	5.500	—	4.500	—	—	—	4.500	
—	227.990	—	11.963	—	—	—	11.963	
—	30.188	—	13.439	—	—	—	13.439	
—	33.600	1.400	—	—	—	1.400	—	
—	5.589	—	281	—	—	—	281	
—	5.400	60	—	—	—	60	—	
—	39.641	7.445	—	—	—	7.445	—	
—	32.442	2.930	—	—	—	2.930	—	
—	13.420	2.740	—	—	—	2.740	—	
—	600	—	—	—	—	—	—	
—	12.340	—	1.047	—	—	—	1.047	
—	42.895	9.115	—	—	—	9.115	—	
—	—	8.000	—	—	—	8.000	—	
—	—	46.650	—	—	—	46.650	—	
—	47.555	3.366	—	—	—	3.366	—	
—	497.160	81.706	31.230	—	—	81.706	31.230	
						50.476		
—	451.859	—	—	487.915	—	487.915	—	
—	949.019	81.706	31.230	487.915	—	569.621	31.230	
—	3,708.000	—	306.000	—	—	—	306.000	
—	4,657.019	81.706	337.230	487.915	—	569.621	337.230	
			255.524	487.915	—	232.391		

Część I.

WYDATKI.

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		**Koszta reprezentacyi kraju.**			
		A. Sejm krajowy.			
	1	Koszta podróży pp. Posłów	4.486		
	2	Dyety pp. Posłów	36 000		
	3	Koszta druków	20.000		
	4	Spisywanie sprawozdań	5.000		
	5	Pisarze dzienni	650		
	6	Remuneracye urzędników Wydziału krajowego za dodatkowe zatrudnienie podczas Sejmu	1.200		
	7	Służba	1.200		
	8	Opał	1.300		
	9	Oświetlenie	950		
	10	Zapuszczanie i mycie podłóg	120		
	11	a) Potrzeby kancelaryjne	160		
		b) Na uzupełnienie biblioteki sejmowej	100		
	12	Rozmaite drobne wydatki	260		
			71.426	—	71.426
		B. Wydział krajowy.			
	13	Marszałek krajowy 6.000 zł i dodatek na reprezentacyę 4.000 „	10.000		
	14	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł.	24.000		
	15	Zastępcy	2.000		
	16	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym	1.000		37.000
		Suma rubryki I.	108.426	—	108.426

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . 108.426 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . 108.426 „ a zatem *bez zmiany.*
9.280	4.486	Jak na rok 1890. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. Grudnia 1887.
40.545	36.000	Preliminuje się jak na r. 1890. w przypuszczeniu normalnego trwania sesyi sejm.
20.922	20.000	Jak na rok 1890.
6.423	5.000	Jak na rok 1890.
1.040	650	Jak na rok 1890.; co do pozycyi 5., 7., 8. i 9. w przypuszczeniu normalnego trwania sesyi sejmowej.
1.200	1.200	
1.694	1.200	
1.469	1.300	
981	950	
97	120	
243	160	
—	100	
216	260	
10.000	10.000	Jak corocznie.
20.156	24.000	
5.211	2.000	
1.000	1.000	
120.477	108.426	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.		**Koszta zarządu.**				
		Płace urzędników, dyurnistów i sług.				
	17	*Oddział konceptowy.*				
		a) 3 radców, płaca po 2.800 zł. . .	8.400 zł.			
		dodatek aktywalny po 480 zł. .	1.440 „	9.840		
		b) 6 sekretarzy, płaca po 2.000 zł. . .	12.000 „			
		dodatek aktywalny po 360 zł. . .	2.160 „	14.160		
		c) 7 koncepistów, płaca po 1.300 zł. . .	9.100 „			
		dodatek aktywalny po 240 zł. . .	1.680 „	10.780		
		d) 2 adjunktów, płaca po 1.000 zł. . .	2.000 „			
		dodatek aktywalny po 200 zł. . .	400 „	2.400		
		e) 2 asystentów, płaca po 700 zł. . .	1 400 „			
		dodatek aktywalny po 100 zł. . .	200 „	1.600		
				38.780	—	38.780
	18	*Oddział rachunkowy.*				
		a) Dyrektor, płaca	2.600 zł.			
		dodatek aktywalny	400 „	3.000		
		b) Zastępca dyrektora, płaca . . .	2.000 „			
		dodatek aktywalny	360 „	2.360		
		c) 6 rewidentów, płaca po 1.500 zł. . .	9.000 „			
		dodatek aktywalny po 300 zł. . .	1.800 „	10.800		
		d) 11 adjunktów, płaca po 1.200 zł. . .	13.200 „			
		dodatek aktywalny po 240 zł. .	2.640 „	15.840		
		e) 1 archiwista, płaca	1.000 „			
		dodatek aktywalny	200 „	1.200		
		f) 1 protokolista, płaca . . .	1.000 „			
		dodatek aktywalny	200 „	1.200		
		g) 8 asystentów, płaca po 700 zł. . .	5.600 „			
		dodatek aktywalny po 100 zł. . .	800 „	6.400		
		Do przeniesienia .		38.780 40.800	—	38.780

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 255.679 zł..
		„ „ 1891. preliminuje się . . . . . 262.288 „
		a zatem *więcej* o . . 6.609 zł.
		mianowicie:
		podwyższono: poz. 24. *b)* o 2.628 zł. — „ 24. *d)* „ 1.229 „ — „ 24. *g)* „ 680 „ — „ 26. *g) 1.* „ 64 „ — „ 26 *g) 2.* „ 1.800 „ — „ 26. *g) 4.* „ 200 „ — „ 27. *c)* „ 50 „ — „ 29. *ll)-pp)* „ 4.420 „ — „ 31 *f)* „ 200 „ — „ 31. *g)* „ 300 „
		zniżono zaś: poz. 26. *f)* o . 44 zł. — „ 29. *q)* „ . 136 „ — „ 29. *r)* „ . 1.900 „ — „ 29. *x)* „ . 27 „ — „ 29. *ff)* „ . 5 „ — „ 30. „ . 550 „ — „ 33. „ . 2.300 „
		Razem *dodano* . 11.571 zł. — *ujęto* zaś . . 4.962 zł.
		w porównaniu więc ze zwiększonemi potrzebami . . . 11.571 „
		okazuje się preliminarz tej rubryki *wyższy* j. w. o . . 6.609 zł.
6.166	9.840	
9.722 620	14.160	
10.780	10.780	Jak na rok 1890.
5.752	2.400	
2.460	1.600	
35.500	38.780	
3.000	3.000	
2.360	2.360	
10.290	10.800	
15.710	15.840	Jak na rok 1890.
1.200	1.200	
1.200	1.200	
6.400	6.400	
35.500 40.160	38.780 40.800	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
II.	18	Z przeniesienia		38.780 40.800		38.780
		h) 10 praktykantów, płaca po 600 zł.		6.000		
		i) Woźny, płaca	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
				47.350	—	47.350
	19	*Oddział kasowy.*				
		a) Kasyer, płaca	2.000 zł			
		dodatek aktywalny	360 „	2.360		
		b) Kontrolor, płaca	1.600 „			
		dodatek aktywalny	300 „	1.900		
		c) 4 adjunktów, płaca po 1.200 zł.	4.800 „			
		dodatek aktywalny po 240 zł.	960 „	5.760		
		d) Woźny, płaca	600 „			
		dodatek aktywalny	50 „	650		
				10.670	—	10.670
	20	*Oddział techniczny.*				
		a) Nadinżynier, płaca	3.000 zł.			
		dodatek aktywalny	1.000 „	4.000		
		b) 2 inżynierów, płaca po 2.000 zł.	4.000 „			
		dodatek aktywalny po 360 zł.	720 „	4.720		
		c) 2 asystentów, płaca po 1.000 zł.	2.000 „			
		dodatek aktywalny po 120 zł.	240 „	2.240		
				10.960	—	10.960
	21	*Oddział sanitarny.*				
		Inspektor szpitali, płaca	2.000 zł.			
		dodatek na mieszkanie	300 „	2.300	—	2.300
	22	*Oddział statystyczny.*				
		a) Naczelnik oddziału, płaca		2.000		
		b) Koncepista, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „	1.540		
				3.540	—	3.540
	23	*Oddział manipulacyjny.*				
		a) Dyrektor kancelaryi, płaca		2.000		
		b) Archiwista, płaca	1.500 zł.			
		dodatek aktywalny	300 „	1.800		
		c) Ekspedytor, płaca	1.300 „			
		dodatek aktywalny	270 „	1.570		
		d) Protokolista, płaca	1.200 „			
		dodatek aktywalny	240 „	1.440		
		Do przeniesienia		113.600 6.810	—	113.600

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
35.500	38.780	
40.160	40.800	
5.828	6.000	Jak na rok 1890.
640		
550	550	
47.178	47.350	
2.360	2.360	
1.900	1.900	Jak na rok 1890.
5.760	5.760	
650	650	
10.670	10.670	
4.000	4.000	
4.720	4.720	Jak na rok 1890.
2.237	2 240	
10.957	10 960	
2.300	2.300	Jak na rok 1890.
2.000	2.000	Jak na rok 1890.
1.540	1.540	
3.540	3.540	
2.000	2.000	
1.800	1.800	Jak na rok 1890.
1.570	1.570	
1.440	1.440	
110.145	113.600	
6.810	6.810	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	23	Z przeniesienia	113.600 6.810	—	113.600
		e) 4 kancelistów, płaca po 1.000 zł. . . 4.000 zł.			
		dodatek aktywalny po 200 zł. . . 800 „	4.800		
		f) 3 asystentów, płaca po 700 zł. . . 2.100 „			
		dodatek aktywalny po 100 zł. . . 300 „	2.400		
		g) Odźwierny, płaca	600		
		h) Portyer, płaca . . .	500		
		i) 5 woźnych, płaca po 500 zł. . . 2.500 zł.			
		dodatek aktywalny po 50 zł. . . 250 „	2.750		
			17.860	—	17.860
		Suma wszystkich płac z dodatkami aktywalnymi	131.460	—	131.460
	24	**Dyurniści.**			
		a) *Dla oddziału konceptowego.*			
		1 po 5 zł. — ct. dziennie . . 1.825 zł. — ct.			
		1 „ 3 „ 50 „ „ . . 1.277 „ 50 „			
		1 „ 3 „ — „ „ . . 1.095 „ — „			
		1 „ 2 „ 40 „ „ . . 876 „ — „			
		1 „ 1 „ 80 „ „ . . 657 „ — „			
		4 „ 1 „ 50 „ „ . . 2.190 „ — „			
		1 „ 1 „ — „ „ . . 365 „ — „			
		1 aplikant . . . . 500 „ — „	8.786		
		b) *Dla oddziału rachunkowego.*			
		4 po 2 zł. — ct. dziennie . . 2.920 zł. — ct.			
		1 „ 1 „ 90 „ „ . . 693 „ 50 „			
		6 „ 1 „ 80 „ „ . . 3.942 „ — „			
		1 „ 1 „ 70 „ „ . . 620 „ 50 „			
		4 „ 1 „ 60 „ „ . . 2.336 „ — „			
		4 „ 1 „ 50 „ „ . . 2.190 „ — „			
		5 „ 1 „ 20 „ „ . . 2.190 „ — „			
		1 „ 1 „ 10 „ „ . . 401 „ 50 „			
		3 „ 1 „ — „ „ . . 1.095 „ — „			
		1 „ — „ 80 „ „ . . 292 „ — „	16.681		
		c) *Dla oddziału kasowego.*	—	—	
		Do przeniesienia .	131.460 25.467		131.460

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
110.145	113.600	
6.810	6.810	
4.800	4.800	
3.200	2.400	
600	600	Jak na rok 1890.
458	500	
2 700	2.750	
18.568	17.860	
128.713	131.460	
8.451	8.786	Jak na rok 1890.
14.009	14.053	Corocznie przybywają nam fundusze; dowodzą tego składane co raz obszerniejsze zamknięcia rachunków rocznych. W ostatnim roku oprócz kilkunastu drobnych funduszów przybyły fundusze pożyczek kraj. z r. 1888. i 1889. — fundusze pożyczkowe: budowy koszar i spółek wodnych, fundusze melioracyjne, składów zbożowych, szkół przemysłowych i inne. Nadto uszczuplone zostały siły oddziału rachunkowego przez ustanowienie na skutek rozszerzenia kontroli gmin i powiatów — 3 komisarzy stałych ciągle na komisyach zostających (LW. 5616/90:) oprócz wielu innych komisyi wysyłanych na rozmaite lustracje powiatów, gmin, szkół rolniczych, przemysłowych, regulacyj rzek i rozmaitych zakładów. Rozszerzona kontrola gmin i powiatów również pomnożyła czynności rachunkowe. Dawno już nie żądano podwyższenia kredytów na pomnożenie sił roboczych — gdy jednak obecnie z wyłuszczonych powodów wystarczyć już nie mogą, wstawia się conajmniej wymagane pomnożenie o 4 dyetaryuszy po 1 zł. 80 ct. w kw. 2628 zł. więcej jak na rok 1890. uchwalono.
—	—	
128.713	131.460	
22.460	22.839	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	24	Z przeniesienia .	131.460 25.467	—	131.460
		d) *Dla oddziału technicznego.*			
		1 asystent *extra statum*, płaca 1.000 zł. dodatek aktywalny 120 „ . 1.120 zł. — ct.			
		1 dyurnista za wynagrodzeniem rocznem . 1.000 zł. — ct.			
		1 „ po 2 zł. 50 ct. dziennie . 912 „ 50 „			
		1 „ po 2 zł. 20 ct. „ . 803 „ — „			
		1 „ „ 1 „ 80 „ „ . 657 „ — „			
		2 „ „ 1 „ 50 „ „ . 1.095 „ — „			
		1 „ „ 1 „ 40 „ „ . 511 „ — „	6.098		
		e) *Dla oddziału statystycznego:*			
		2 po 1 zł. 70 ct. dziennie . . 1.241 zł. — ct.			
		1 „ 1 „ 30 „ „ . . . 474 „ 50 „			
		1 „ 1 „ 10 „ „ . . . 401 „ 50 „			
		2 „ 1 „ — „ „ . . . 730 „ — „	2.847		
		f) *Dla oddziału manipulacyjnego:*			
		1 po 1 zł. 70 ct. dziennie . . 620 zł. 50 ct.			
		1 „ 1 „ 60 „ „ . . . 584 „ — „			
		2 „ 1 „ 50 „ „ . . . 1.095 „ — „			
		3 „ 1 „ 40 „ „ . . . 1.533 „ — „			
		2 „ 1 „ 30 „ „ . . . 949 „ — „			
		3 „ 1 „ 20 „ „ . . . 1.314 „ — „			
		8 „ 1 „ — „ „ . . . 2.920 „ — „			
		3 „ — „ 90 „ „ . . . 985 „ 50 „			
		3 „ — „ 80 „ „ . . . 876 „ — „			
		1 „ — „ 70 „ „ . . . 255 „ 50 „	11.132		
		g) *Na zastępstwa urzędników* . . .	1.800		
			47.344		47.344
	25	**Zasługi.**			
		13 stróżów po 300 zł. i 1 zastępca woźnego 365 zł. . .	4.265		4.265
	26	**Emolumenta.**			
		a) Dyrektor kancelaryi na fiakra	50		
		b) „ „ 48 metr. sześć. drzewa . .	156		
		c) Ubranie dla odźwiernego i 7 woźnych po 50 zł., tudzież dla zastępcy woźnego 30 zł.	430		
		d) Ubranie dla portyera	100		
		e) Opał dla odźwiernego i portyera po 7·2 metr. sześć. drzewa	47		
		f) Dodatki pięcioletnie dla urzędników i służby, oraz dla inspektora szpitali Dra Jana Stelli Sawickiego .	13.955		
		Do przeniesienia .	183 069 14.738	—	183.069

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
128.713 22.460	131.460 22.839	
4.838	4.869	LW. 27.222/1890. Obacz sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego.
3.383	2.847	Jak na rok 1890.
11.229	11.132	Jak na rok 1890.
1.748	1.120	Preliminuje się o 680 zł. *więcej* po uwzględnieniu wynikłości z roku 1888. (1748 zł.), oraz z roku 1889., którego rachunek wykaże zwyż 2.000 zł. wydatku na zastępstwa urzędników.
43.658	42 807	
3.893	4.265	Jak na rok 1890.
50	50	Jak na rok 1890.
156	156	
400	430	
93	100	
47	47	
12.433	13 999	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 3. Stycznia 1874., umieszczono pod pos. 26. *f)* następujące dodatki pięcioletnie na rok 1891:
176.264 13.179	178.532 14.782	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	26	Z przeniesienia .	183.069 14.738	—	183.069
		Do przeniesienia .	183.069 14.738	—	183.069

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
176.264 13.179	178.532 14.782	**Oddział konceptowy.** *Radca* Michalczewski (1) 400 zł. — *Sekretarze* po 200 zł.: Wolański (3) 600 zł., Niedzielski (2) 400 zł., Antoniewicz (1) 200 zł. — *Koncepiści* po 200 zł.: Stadnicki (2) 400 zł., Jabłonowski (1) od 17. Września 1891. 58 zł., Zeńczak (1) od 17. Września 1891. 58 zł. — *Adjunkt* Wilczyński (1) o rocznych 100 zł. **Razem w oddziale konceptowym 2.216 zł.**
		Oddział rachunkowy. *Dyrektor* (1) z rocznych 300 zł. od 13. Lipca 1891. 140 zł. — *Zastępca dyrektora* (1) z rocznych 200 zł. od 9. Lipca 1891. 96 zł. — *Rewidenci* po 200 zł.: Żółkiewski (1) 200 zł.; Semetkowski (1) 200 zł., Bielski (1) 200 zł., Krobicki (1) od 9. Lipca 1891. 96 zł. — *Adjunkci* po 150 zł.: Tranda (3) 450 zł., Sidorowicz (3) 450 zł., Gołębski (3) 450 zł., Niedziałkowski (3) 450 zł., Szajnok (2) 300 zł., Olpiński (2) 300 zł., Ziembicki (2) 300 zł., Żórawski (1) 150 zł., Mystkowski (1) 150 zł., — *Archiwista* Gordon (1) 100 zł. — *Protokolista* Hupczyc (1) 100 zł., — *Asystenci* po 50 zł. Topolnicki (3) 150 zł., Zimerman (1) 50 zł., Holuka (1) 50 zł., Zawadzki (1) 50 zł.,— *Praktykanci* po 50 zł.: Woroniecki (1) 50 zł., Papée (1) 50 zł., Olszański (1) od 13. Lipca 1891. 23 zł., Wronowski (1) od 13. Lipca 1891 23 zł. **Razem w oddziale rachunkowym 4.578. zł.**
		Oddział kasowy. *Kasyer* Horoszkiewicz (3) po 200 zł. =600 zł. — *Kontrolor* Silkiewicz (3) po 175 zł. =525 zł. — *Adjunkci* po 150 zł.: Olszewski (3) 450 zł., Kotiers (3) 450 zł., Buynowski (2) i trzeci od 3. Października 1891. 337 zł., Świerczewski (1) 150 zł. **Razem w oddziale kasowym 2.512 zł.**
		Oddział techniczny. *Nadinżynier* Raciborski (3) po 300 zł. = 900 zł. — *Inżynierowie* po 200 zł.: Reutt (3) 600 zł., Bieńkowski (1) i drugi od 19. Września 1891. 257 zł. — *Asystent* Baranowski (3) po 80 zł. =240 zł. **Razem w oddziale technicznym 1.997 zł.**
		Oddział sanitarny. *Inspektor* Dr. Stella-Sawicki (3) po 200 zł. **600 zł.**
		Oddział statystyczny. *Koncepista* Dr. Rutowski (1) na **200 zł.**
		Oddział manipulacyjny. *Dyrektor kancelaryi* Dr. Grott (3) po 200 zł. =600 zł. *Archiwista* Bieńkowski (1) na 175 zł. — *Protokolista* Kunisch (1) od 23. Listopada 1891. z rocznych 150 zł. =16 zł. — *Kanceliści* po 100 zł.: Kiszelka (3) 300 zł.. Rożanowski (1) 100 zł. — *Asystenci* po 50 zł.: Sobek (1) 50 zł. Stelmachów (1) 50 zł., Jasiński (1) 50 zł. **Razem w oddziale manipulacyjnym 1.341 zł.**
		Służba. *Odźwierny* Niewiadomski (2) po 30 zł. =60 zł. — *Woźni* po 30 zł.: Cherminski Walenty (4) i piąty od 27. Września 1891. 128 zł., Kowalski (4) 120 zł., Cherminski Michał (3) 90 zł., Stocki (2) 60 zł., Bojkowski (1) 30 zł., Wołek (1) od 1. Kwietnia 1891. 23 zł. **Razem służba 511 zł.**
176.264 13.179	178.532 14.782	**Ogółem we wszystkich oddziałach ze służbą 13.955 zł.**

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	26	Z przeniesienia .	183.069 14.738		183.069
		g) *Dodatki osobiste:*			
		1. Dla 9 praktykantów rachunkowych . . .	659		
		2. „ 4 inżynierów przydzielonych do czynności przy oddziale technicznym po 500 zł.	2.000		
		3. „ sekretarza Wilhelma Stadnickiego . . .	200		
		4. „ „ Juliana Wolańskiego . . .	200		
		5. „ adjunkta konceptowego Wojciecha Wilczyńskiego .	100		
		6. „ asystenta „ Marcelego Białobrzeskiego .	295		
		7. „ „ manipulacyjnego Klemensa Jasińskiego .	200		
			18.392	—	18.392
	27	*Remuneracye:*			
		a) Rzecznik prawny za zastępstwo . . .	2.500		
		b) Tłumacz języka ruskiego	800		
		c) Tłumaczenia z języków obcych . . .	150		
		d) Urzędnicy, dyurniści i słudzy Wydziału krajowego .	1.000		
			4.450	—	4.450
	28	*Koszta podróży i dyety:*			
		a) W ogóle	5.000		
		b) Dla inspektora szpitali	400		
		c) Na pokrycie kosztów przejazdów i dyet członków opieki nad obłąkanymi, do dyspozycyi Wydziału krajowego .	300		
			5.700	—	5.700
	29	*Pensye i zaopatrzenia:*			
		a) Jankowska Karolina	400		
		— Pawulska Paulina	—		
		b) Madeyski Wojciech	1.200		
		c) Tarczyńska Marcyanna	350		
		d) Łopuszańska Walerya	350		
		e) Łopuszański Tadeusz Jan Paweł (3 imion) . .	50		
		f) Placer Marya	314		
		g) Stroiński Sylwery	200		
		h) Olewińska Julia	350		
		i) Gorczycowa Eudoksya	197		
		k) Bulikowska Izabela	350		
		l) Chrzanowska Joanna	350		
		m) Niewiadomskiego sierota, syn Jerzy Włodzimierz	263		
		Do przeniesienia .	211.611 4.874	—	211.611

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
176.264 13.179	178.532 14.782	
512	595	Wedle faktycznego stanu z dniem układania preliminarza; są to dodatki osobiste dla wyrównania płacy.
—	200	Dodatek osobisty 200 zł. rocznie dla inżyniera-asystenta Baranowskiego odpada, natomiast preliminuje się dla 4. inżynierów j. o. dodatki po 500 zł. (Obacz LW. 27.222/1890).
—	200	Jak na rok 1890.
—	—	Dodatek osobisty przyznany od 1. Lipca 1890. (LW. 24.966/1890).
—	100	Jak na rok 1890.
—	295	
—	200	
13.691	16.372	
2.756	2.500	Jak na rok 1890.
1.004	800	
109	100	*Więcej* o 50 zł. w uwzględnieniu potrzeby większej ilości tłumaczeń, w skutek czego wynikłość z roku 1889. wyniesie zwyż 150 zł.
1.000	1.000	Jak na rok 1890.
4.869	4.400	
6.136	5.000	Jak na rok 1890.
400	400	
—	300	
6 536	5.700	
400	400	Jak na rok 1890.
350	350	
1.200	1.200	
350	350	
350	350	
50	50	
314	314	
200	200	
350	350	
197	197	
350	350	
350	350	
263	263	
201.360 4.724	205 004 4.724	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.	29	Z przeniesienia .	211.611 4.374	—	211.611
		n) Niewiadomskiego sierota, zaopatrzenie dla syna Włodzimierza aż do skończenia 18 roku życia . .	90		
		o) Krzeczkowska Eugenia Zofia	175		
		p) Czaderska Eugenia, wdowa po inżynierze . .	350		
		q) Ożwad Maryan Benedykt, sierota po koncepiście .	39		
		r) Pierożyński Ludwik, emerytowany dyrektor oddziału rachunkowego	—		
		s) Kalicka Jadwiga, wdowa po sekretarzu . . .	350		
		— Duszyńska Izabella	—		
		t) Kuźniar Jan, emerytowany woźny . . .	465		
		u) Sternalowa Emilia, wdowa po adjunkcie kasowym .	350		
		— Zienkowicz Tytus	—		
		v) Zienkowiczowa Wanda, wdowa po adjunkcie konceptowym	350		
		w) Orzechowska Józefa, wdowa po rewidencie rachunkowym	350		
		x) Orzechowskiego sieroty: Stanisław i Tadeusz po 58 zł. rocznie	116		
		— Karpuszko Seweryn	—		
		y) Mrozowicka Emilia, wdowa po adjunkcie rachunkowym	350		
		z) Mrozowickiego sieroty: Adam Kazimierz, Ignacy Filip, Regina Anastazya, Wanda Laurencya po 43 zł. rocznie	172		
		aa) Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze-asystencie .	350		
		bb) Terlecka Marya, wdowa po praktykancie rachunkowym	217		
		cc) Karpuszkowa Marya, wdowa po inżynierze biura melioracyjnego	350		
		dd) Karpuszki sieroty: Aniela Filipina, Adam Olgierd, i Helena Janina po 50 zł. rocznie . . .	150		
		ee) Kukawska Julianna, wdowa po portyerze . .	167		
		ff) Kukawskiego sieroty: Maryan Tadeusz, Edward, Rajmund Henryk i Maryan Julian po 20 zł. rocznie .	75		
		gg) Mochnacki Edmund, emerytowany radca Wydziału krajowego	3.616		
		hh) Kalita Józefa, sierota po woźnym . . .	62		
		ii) Kraczyło Julianna, wdowa po ekspedytorze . .	600		
		kk) Kraczyło Julianna, dodatek na wychowanie dla 5 dzieci Zygmunta, Heleny, Juliana, Władysławy i Joanny po 60 zł. rocznie	300		
		ll) Pierożyńska Sydonia, wdowa po emerytowanym dyrektorze oddziału rachunkowego	800		
		mm) Strnadowa Kornelia, wdowa po asystencie rachunkowym	350		
		nn) Taż, dodatek na wychowanie dla 2 dzieci: Heleny i Stanisława Jana Adama po 35 zł. . . .	70		
		oo) Marek Józef, emerytowany sekretarz . . .	2.600		
		pp) Janikowska Julia, wdowa po rewidencie rach. .	600		
			17.838	—	17.838
		Do przeniesienia .	229.449	—	229.449

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
201.360	205.004	
4.724	4.724	
180	90	
175	175	Jak na rok 1890.
350	350	
175	175	Zaopatrzenie ustaje z dniem 20. Marca 1891. (LW. 26.454/1885).
1.900	1.900	Nie preliminuje się z powodu śmierci emeryta. (LW. 4.046/1890.
350	350	
350	—	
465	465	
350	350	Jak na rok 1890.
33	—	
321	350	
350	350	
174	143	Córka Amalia osiągnęła w roku 1890. pełnoletność (LW. 48.981/1887.); preliminuje się tedy tylko dla 2 małoletnich synów po 58 zł.
344	—	
321	350	
158	172	Jak na rok 1890.
—	350	
258	217	
58	350	Jak na rok 1890.
—	150	
145	167	
—	80	*Mniej* o 5 zł. z powodu, iż syn Maryan Tadeusz osiągnie pełnoletność z dniem 1. Października 1891. (LW. 52.822/1888).
—	3.616	
—	62	
—	600	
		Jak na rok 1890.
—	300	
—	—	
—	—	
—	—	Pensye i zaopatrzenia nowo przyznane na podstawie statutu emerytalnego (LW. 4.046/1890., 15.648/1890 i 21.481/1890).
—	—	
—	—	
11.181	15.486	
212.541	220.490	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.		Z przeniesienia	229.449	—	229.449
	30	*Dary z łaski:*			
		a) Bojarskie: Walerya, Józefa i Adolfina po 100 zł.	300		
		b) Kiss Stanisław	50		
		— Pawulska Paulina	—		
		c) Jeziorańska Natalia, wdowa po dyetaryuszu, wsparcie roczne aż do pełnoletności jéj córki . . .	300		
		d) Kopertyńska Teresa	100		
		e) Kopertyńska Krystyna	100		
		f) Kopertyńska z Repichowskich Malwina . .	100		
		Dary z łaski jednorazowo uchwalone: . . .	—		
			950	—	950
	31	*Potrzeby kancelaryjne.*			
		a) Wydawnictwo rozporządzeń krajowych . . .	5.000		
		b) Sprawienie i odnowienie sprzętów . . .	1.000		
		c) Potrzeby do pisania i rysowania	2.200		
		d) Papier do druków, druk ksiąg i wzorów . .	2.500		
		e) Oprawa ksiąg i druków	500		
		f) Oświetlenie	1.500		
		g) Opał	3.000		
		h) Uzupełnienie biblioteki	1.000		
		i) Rozmaite pomniejsze	1.500		
			18.200	—	18.200
		Do przeniesienia .	248.599	—	248.599

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
212.541	220.490	
300	300	
50	50	
250	—	
300	300	Jak na rok 1890.
100	100	
100	100	
100	100	
400	550	Odpadają jako uchwalone na rok 1890.
1.600	1.500	
5.206	5.000	Z powodu niestałości tej pozycyi preliminuje się, jak na rok 1890.
786	1.000	
2.333	2.200	Jak na rok 1890.
1.342	2.500	
521	500	
1.662	1.300	Preliminuje się na oświetlenie o 200 zł. *więcej*, na opał zaś o 300 zł. *więcej*, na podstawie wynikłości z roku 1888. i 1889., w których to latach obiedwie te pozycye znacznie przekroczone zostały.
3.178	2.700	
1.536	1.000	Jak na rok 1890.
1.236	1.500	
17.800	17.700	
231.941	239.690	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.		Z przeniesienia .	248.599	—	248.599
	32.	*Gmach krajowy i jego utrzymanie.*			
		a) Inspicyent techniczny gmachu krajowego . .	300		
		b) Maszynista: płaca 600 zł., 12 mtr. drzewa 40 zł., 45 litr. nafty 11 zł.	651		
		c) Kominiarz	320		
		d) Froterowanie i zapuszczanie podłóg . . .	700		
		e) Mycie podłóg	100		
		f) Pompowanie wody	350		
		g) Zgartywanie i wywóz śniegu	100		
		h) Czyszczenie kloak i wywóz nieczystości . .	320		
		i) Zabezpieczenie od ognia	260		
		k) Podatek dochodowy i miejski czynszowy:			
		a) za pomieszkania wolne od domowo-czynszowego podatku 5% od oszacowanej rocznej wartości 2.100 zł w. a.			
		α) dochodowy z nadwyczajnym dodatkiem 210 zł. — ct.			
		β) dodatek krajowy i indemnizacyjny 122 „ 85 „			
		b) gminny czynszowy 5% . . 105 „ — „	438		
		l) Utrzymanie skwerów około gmachu kraj. 100 „ — „			
		i wynagrodzenie ogrodnika . . 50 „ — „	150		
		m) Konserwacya i adaptacya budynku i obejścia, koszta przekształcenia i urządzenia w gmachu, tudzież inne nieprzewidziane	4.000		
			7.689	—	7.689
	33.	*Zaliczki na płace urzędników.*			
		Dla urzędników w ogóle i dla służby . . .	6.000	—	6.000
		Suma rubryki II. .	262.288	—	262.288

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
231.941	239.690	
300	300	
651	651	
320	320	
596	700	
118	100	Jak na rok 1890.
429	350	
134	100	
307	320	
218	260	
93	438	
150	150	Jak na rok 1890.
3.130	4.000	
6.446	7.689	
22.225	8.300	Preliminuje się jak na rok 1890., z opuszczeniem jednorazowo na rok 1890., przez Wysoki Sejm uchwalonych zaliczek.
260.612	255.679	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Koszta leczenia.**			
	34	Koszta leczenia ubogich w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych	800.000	—	800.000

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
733.637	710.000	

Wedle zamknięć rachunkowych, wypłacono z funduszu krajowego:

Szpitalom	w latach			Razem	Przeciętnie
	1887.	1888.	1889.		
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Lwów, powszechny . .	194.421	171.553	210.108	576.082	192.027
Kulparków, zakł. obłąkan.	134.843	133.364	136.817	405.024	135.008
Kraków, św. Łazarza. .	118 968	136.299	127.961	383.228	127.743
„ Klinika . . .	29.506	28 731	28.490	86.727	28.909
24 szpitali prowin. kraj.	209.825	219.567	242.077	671.469	223.823
Zagraniczne	71.016	77.864	95.017	243.897	81.299
Wojskowe	1.605	1.355	1.671	4.631	1.544
Zaliczki i zwroty . . .	10.244	8.036	12.995	31.275	10.425
Razem wypłacono .	770.428	776.769	855.136	2,402.333	800.778
Od tego wpływy od gmin, samopłacących i inne rozm.	37.044	43.132	47.931	128.107	42.702
Pozostają wydatki .	733.384	733.637	807.205	2,274.226	758.076

Ilość opłaconych dni leczenia wynosiła: w roku 1887. . . 1,147.590 dni
„ „ 1888. . . 1,172.686 „
„ „ 1889. . . 1,293 228 „
Razem . . 3,613.504 dni
Przeciętnie . 1,204.501 „

Ogólna ilość dni leczenia w krajowych szpitalach (wraz z prowincyonalnymi) i w zakładach wynosiła: w roku 1887. . 1,093.978 dni
„ 1888. . 1,153.238 „
„ 1889. . 1,241.619 „
wzrosła zatem: między rokiem 1887. a 1888. o 5·42%
„ „ 1887. a 1889. o 13·50%
„ „ 1888. a 1889. o 7·66%.

Z uwagi na wyżej wykazany wzrost ilości dni leczenia, preliminuje się zbliżoną kwotę do wynikłości z roku 1889. w sumie 800.000 zł. Mianowicie przyjęto o 7.205 zł. niższą kwotę od rzeczywistej wynikłości z roku ostatniego z powodu wejścia w życie instytucyi kas chorych robotników, jakkolwiek dotychczas nie wywarły takowe jeszcze prawie żadnego wpływu na zmniejszenie kosztów.

Uwaga. Wynikłości z roku 1889. podane są przed wykończeniem zamknięcia rachunków w cyfrze przybliżonej, która jednak różnić się może nieco od rzeczywistej wynikłości.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IV.		**Koszta szczepienia.**			
	35	Utrzymanie i odświeżanie krowianki . . .	10.000	—	10.000
	36	Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy	56.000	—	56.000
		Suma rubryki IV.	66 000	—	66.000
V.		**Wydatki sanitarne.**			
	37	1/3 część za lekarstwa dla epidemicznie chorych . .	5.300	—	5.300
VI.		**Zasiłki dla zakładów dobroczynności.**			
	38	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900		
	39	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach . . .	300		
	40	Dom ubogich i sierot w Krakowie . . .	5.424		
	41	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie .	1.000		
	42	Komitet Ochronek w Krakowie	550		
	43	Towarzystwo ochronek chrześciańskich we Lwowie . .	500		
	—	Towarzystwo Miłosierdzia pod godłem „Opatrzności“ we Lwowie	—		
	—	Wydziałowi krajowemu na przygotowawcze czynności w sprawie założenia domów pracy przymusowej . .	—		
	44	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500		
	45	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie	2.700		
	46	Komitet wykonawczy opieki weteranów z r. 1831 we Lwowie	1.800		
	47	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa“ . .	1.000		
	48	Lecznice Lwowskie, do rozporządzalności Wydziału krajowego do równego podziału	1.000		
	49	Kolonii leczniczej w Rymanowie, subwencya na budowę własnego domu, II. rata	1.000		
		Suma rubryki VI.	16.674	—	16.674

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
1.600	9.000	Na dostarczenie krowianki zawarto kontrakt do LW. 56.178/1889 w granicach kredytu z r. 1890., który to kredyt prawdopodobnie niewystarczy. Z powodu tego preliminuje się o 1.000 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, wedle sprawozdania do L. W. 35.261/1889.
55.027	54.000	Koszta te wynosiły: w roku 1886. 57.876 zł., w roku 1887. 55.332 zł., w roku 1888. 55.027 zł., razem w trzech latach 168.235 zł., przeciętnie 56.078 zł., preliminuje się zatem zaokrągloną przeciętną kwotę 56.000 zł.,
56.627	63.000	która okaże się co najmniej potrzebną — o ile że z powodu przyznania od roku 1890. lekarzom powiatowym ekstrapoczty, zamiast zwykłego milowego, koszt roczny nieco się powiększy. (LW. 8736/1890).
3.579	4.500	Koszta na leki wynosiły: w roku 1886. 7.931 zł., w roku 1887. 4.450 zł., w roku 1888. 3.579 zł., razem w trzech latach 15.960 zł., przeciętnie 5.320 zł., preliminuje się zatem zaokrągloną przeciętną kwotę 5.300 zł.
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . 19.374 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 16.674 „ *mniej* zatem o . . . . . 2.700 zł.
900	900	z powodu potrącenia pozycyj, uchwalonych *jednorazowo* na rok 1890.
300	300	
5.424	5.424	
1.000	1.000	Jak na rok 1890.
550	550	
500	500	
—	1.200	Nie preliminuje się jako pozycye *jednorazowo* uchwalone na rok 1890.
—	1.500	
500	500	
2.000	2.700	Jak na rok 1890.
1.500	1.800	
500	1.000	Jak na rok 1890.
1.000	1.000	
—	1.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Listopada 1889., mocą której przeznaczono na ten cel 2.000 zł., płatnych po 1.000 zł w roku 1890. i 1891.
14.174	19.374	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		**Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.**			
	50	Akademia umiejętności w Krakowie	25.000		
	51	Rada szkolna krajowa na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego	989.931		
	52	Rada szkolna krajowa na pokrycie niedoboru kraj. funduszu szkolnego emerytalnego	78.709		
	53	Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł.	7.200		
	54	Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek	500		
	55	„ „ „ Krakowie	2.500		
	56	„ „ „ „ św. Tomasza	500		
	57	„ „ „ „ pp. Augustynek	500		
	58	„ „ we Lwowie pp. Benedyktynek orm.	1.000		
	59	„ „ w Starym Sączu pp. Klarysek	750		
	60	„ „ „ Stryju	500		
	61	„ „ „ Jaśle	300		
	—	Komitetowi dla wybudowania i udotowania ochrony dla biednych dzieci pod opieką Sióstr Felicyanek w Jarosławiu	—		
	—	Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku, na utrzymanie szpitala, 3 klasowej szkoły żeńskiej, ochrony i zakładu sierot	—		
	62	Szkoła wyznaniowa izraelicka w Brodach	6.000		
	63	Zakład głuchoniemych we Lwowie:			
		a) na stypendya dla 50 wychowanków 6.000 zł.			
		b) „ utrzymanie zakładu 500 „	6.500		
	64	Szkoła głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie	300		
	65	Zakład ciemnych we Lwowie	2.000		
	66	Szkoła gimnastyczna „Sokół“ we Lwowie	1.000		
	67	Szkoła sztuk pięknych we Krakowie, XIII. rata umorzenia pożyczki 100 000 zł. na budowę gmachu	7.000		
	68	Teatr polski w Krakowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego	8.000		
	69	Teatr polski we Lwowie, zasiłek stały	4.200		
	70	Teatr polski i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego:			
		a) dramat i komedya 10.000 zł.			
		b) opera 10.000 „	20.000		
	71	Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa „Besida“	6.000		
	72	Towarzystwo muzyczne w Krakowie	800		
	73	Konserwatoryum Towarzystwa muzycznego w Krakowie	2 000		
	74	Towarzystwo muzyczne we Lwowie	3.000		
	75	Towarzystwo muzyczne „Harmonia“ we Lwowie	300		
	76	Towarzystwo spiewackie „Lutnia“ we Lwowie	500		
	77	Stypendya dla uczniów i uczenic seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych	30.000		
	78	Dla uczniów internatu przy seminaryum nauczycielskiem w Krakowie	3.000		
		Do przeniesienia	1,207.990	—	1,207.990

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia.
		W roku 1890. uchwalono w tej rubryce . . . 1,006.313 zł.
		Na rok 1891. preliminuje się . . . . . 1,235.690 „
		a zatem *więcej* o . . . . . 229.377 zł.
		przeważnie wskutek potrzeby znacznie wyższej dotacyi dla funduszu szkolnego kraj., oraz dotacyi dla funduszu szkoln. emeryt. (patrz poniżej poz. 51 i 52).
25.000	25.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. Stycznia 1888.
606.685	833.943	Obacz specyalne preliminarze tych funduszów.
—	—	
7.900	7.200	Jak corocznie.
500	500	
2.500	2.500	
500	500	
500	500	Dotacye stale preliminowane.
1.000	1.000	
750	750	
800	500	
300	300	
—	150	Zasiłki uchwalone na rok 1890.
—	150	
6.000	6.000	
6.500	6.500	Jak corocznie.
300	300	
2.000	2.000	
750	1.000	Jak na rok 1890.
7.000	7.000	Wedle pierwotnego planu umorzenia do LW. 533/1876. W sprawie konwersyi reszty tej pożyczki, obacz sprawozdanie z czynności Wydziału kraj.
8.000	8.000	
4.200	4.200	Dotacye stale preliminowane.
20.000	20.000	
6.000	6.000	Jak na rok 1890. Obacz osobne sprawozdanie z powodu rezolucyi Wys. Sejmu w sprawie podwyższenia stałej tej subwencyi.
800	800	
—	2.000	Jak na rok 1890.
3.000	3.000	
300	300	
300	500	Jak na rok 1890.
29.770	30.000	W sprawie rokowań, poleconych uchwałą Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889, obacz sprawozdanie z czynności Wydziału kraj.
3.000	3.000	Jak na rok 1890.
744.355	973.593	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia .	1,207.990	—	1,207.990
	79	Internat św. Jozafata na utrzymanie 15 uczniów seminaryum nauczycielskiego w bursie	2.250		
	80	Komitet internatu św. Jozafata, subwencya na wykończenie budynku dla internatu II. (ostatnia) rata . .	1.650		
	81	Internatowi ks. Zmartwychwstańców we Lwowie . .	4.500		
	82	Na ks. Siemiaszki Kaźmierza dom schronienia i dobrowolnej pracy dla opuszczonych i moralnie zaniedbanych chłopców w Krakowie	500		
	83	Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie	1.000		
	84	Na wydawnictwo: *a)* polskich podręczników dla szkół średnich . 2.000 zł. *b)* ruskich książek szkolnych . . . 2.000 „ do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej, a względnie komisyi książek szkolnych przez tę Radę ustanowionej.	4.000		
	85	Zasiłek dla czasopisma „Szkoła“	500		
	86	„ „ „ „Muzeum“	500		
	87	„ „ „ „Kosmos“	400		
	88	Zasiłek dla ruskiej gazety szkolnej „Uczytel“, do rozporządzalności Wydziału krajowego	500		
	89	Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej, pracującej w archiwum watykańskiem pod kierunkiem profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Dra Stanisława Smolki (II. rata z trzechlecia 1890 — 1892)	1.500		
	—	Witowskiego Hipolita, śp. dyrektora szkoły żeńskiej w Bełzie, wdowa Wincenta, stałe zaopatrzenie roczne . .	—		
	90	Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, do dyspozycyi Wydziału krajowego	3.000		
	91	Dla fundacyi „Macierz polska“, na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych	3.000		
	92	Dla towarzystwa „Proświta“ na wydawnictwo pism ludowych	1.000		
	93	Na stypendym dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie, oddającego się studyom w szkole operacyjnej . .	500		
	—	Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie . .	—		
	—	Towarzystwu „Przymierze braci“ (Agudas Achim) . .	—		
	—	Towarzystwu „Oświaty ludowej“ we Lwowie . .	—		
	—	Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego, na wydawnictwo „Sylwana“	—		
	—	Kruczkowski Leopold, nauczyciel, dodatek pięcioletni .	—		
	—	Gromadka Jan, nauczyciel, dodatek j. w. . . .	—		
	—	Lisiewicz Jan, b. nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne .	—		
	—	Towarzystwu „Oświaty ludowej“ w Krakowie . .	—		
	—	Towarzystwu historycznemu we Lwowie, na wydawnictwo „Kwartalnika historycznego“	—		
		Do przeniesienia .	1,232.790	—	1,232.790

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
744.355	973.593	
1.050	2.250	Jak na rok 1890. z zastrzeżeniem, że internat przynajmniej równą ilość uczniów z własnych funduszów utrzymywać będzie.
—	1.650	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889., druga połowa subwencyi 3.300 zł., płatna w roku 1891.
4.500	4.500	Jak na rok 1890.
—	500	Jak zeszłoroczna uchwała Wys. Sejmu.
1.000	1.000	Jak corocznie.
3.200	4.000	Jak zeszłoroczna uchwała Wys. Sejmu.
500	500	Jak w roku 1890.
500	1.000	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Wydziału kraj. na rok 1890.
400	400	Jak na rok 1890.
500	500	
1.500	1.500	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 19. Października 1888, którą wyznaczono na ten cel ponownie przez trzy lata (1889/90., 1790/91 i 1891/92.) po 1.500 zł. rocznie.
250	150	W myśl uchwały Wys Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 przeniesiono do odnośnej rubryki wydatków funduszu szkolnego krajowego.
3.000	3.000	Jak na rok 1890.
3.000	3.000	
1.000	1.000	
500	500	
1.000	1.000	Jednorazowe zasiłki uchwalone na rok 1890.
300	300	
100	300	
100	100	
30	30	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25 Listopada 1889. przeniesiono do odnośnej rubryki wydatków funduszu szkolnego krajowego.
40	40	
125	125	
100	1.000	Zasiłki jednorazowo uchwalone na rok 1890.
—	400	
767.050	1,002.338	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia .	1,232.790	—	1,232.790
	—	Wydział Towarzystwa „Szkolna pomicz“ we Lwowie .	—		
	—	Na zasiłki dla burs mieszczących ubogą młodzież narodowości polskiej i ruskiej	—		
	—	Wydziałowi Towarzystwa ruskiego pedagogicznego we Lwowie, dla internatu pod opieką św. Mikołaja . .	—		
	—	Barwiński Aleksander, c. k. profesor seminaryum nauczycielskiego w Tarnopolu, na dalsze wydawnictwo ruskiej historycznej biblioteki	—		
	—	Wydział Towarzystwa bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej	—		
	—	Towarzystwo „Akademiczne bractwo“ (Drużnyj Łychwiar) we Lwowie	—		
	—	Wydział czytelni akademickiej we Lwowie, na cele biblioteki	—		
	—	Towarzystwu im. Adama Mickiewicza, na wydawnictwo pamiętnika	—		
	—	Klimkiewicz Konstanty, nauczyciel szkół ludowych, zaopatrzenie stałe	—		
	—	Stowarzyszenie młodzieży katolickiej „Skała“ we Lwowie, do dyspozycyi Wydziału krajowego . . .	—		
	—	Stowarzyszenie „Gwiazda“ we Lwowie, do dyspozycyi Wydziału krajowege	—		
	—	Stowarzyszenie „Gwiazda“ w Tarnowie, „Gwiazda“ w Przemyślu i „Gwiazda“ w Jarosławiu, do dyspozycyi Wydziału krajowego	—		
	—	Ks. Dżułyński w Łapszynie p. Brzeżany, na wydawnictwo gazety cerkiewno-narodowej „Posłannyk“ . .	—		
	94	Zarząd główny Towarzystwa pedagogicznego, na lwowską kolonię wakacyjną	200		
	95	Stowarzyszenie „Gwiazda“ w Tarnowie, zasiłek **nadzwyczajny** na wykończenie budynku dla inwalidów i sierót po rękodzielnikach	—	1.000	
	96	Na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcznej *(slöjd)*, który odbyć się ma dla nauczycieli szkół ludowych:			
		a) w Sokalu	800		
		b) w Krakowie	800		
	97	Armhaus Antoni, nauczyciel szkoły pospolitej na Dajworze w Krakowie, dodatek osobisty do płacy . . .	100		
		Suma rubryki VII. .	1,234.690	1.000	1,235.690

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
767.050	1,002.338	
100	150	
400	1.200	
—	300	
200	500	
—	200	Zasiłki jednorazowo uchwalone na rok 1890.
200	200	
—	100	
200	200	
118	125	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. przeniesiono do odnośnej rubryki wydatków funduszu szkolnego krajowego.
—	300	
—	200	Zasiłki jednorazowo uchwalone na rok 1890.
—	300	
—	200	
—	—	Wydział krajowy postanowił corocznie od roku 1891. wstawiać do preliminarza kredyt j. o. (LW. 20572/1890).
—	—	W załatwieniu uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 preliminuje się jednorazowo na rok 1891. (LW. 18456/1890.)
—	—	Przeniesiono (LW. 33213/1890) do tej rubryki z rubryki XVI. wydatków z uwagi, ponieważ zasadniczo „slojdu“ nie można uważać jako przedmiot nauki „przemysłowej“ lecz „ogólnie kształcący“, a zatem wchodzący w zakres szkolnictwa ludowego (Spraw. kom. przem. do LW. 33005/1890).
—	—	
—	—	Na podstawie reskryptu Wydziału kraj. do LW. 22091/1890, mocą którego dodatek osobisty przyznany został nie z funduszu szkolnego, lecz wprost z funduszu krajowego. Dodatek ten trwać ma aż do osiągnięcia przez Armhausa płacy rocznej 900 zł.
768.268	1,006.313	Sumę wynikłości z roku 1888. podano mniejszą o 3.633 zł. od istotnej (771.901 zł.) po wyłączeniu pozycyj nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VIII.		**Utrzymanie pomników historycznych.**			
	98	Restauracya pomników w ogóle, sporządzenie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju	1.500		
	99	Subwencya na malowanie prezbiteryum kościoła Najświętszej Panny Maryi w Krakowie, druga rata . . .	2.000		
	—	Subwencya na dalsze wykopaliska w okolicy Halicza .	—		
	100	Badanie i ocalanie zabytków starożytnych, piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie	500		
	101	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie	500		
	102	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:			
		a) Dyrektor we Lwowie	1.200		
		b) „ w Krakowie	1.000		
		c) Adjunkt we Lwowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie .	1.560		
		d) Adjunkt w Krakowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560		
		e) 4 aplikantów we Lwowie; adjutum po 300 zł. .	1.200		
		f) 2 „ w Krakowie „ „ 300 zł. .	600		
		g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie . . .	600		
		h) Stróże	840		
		i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki .	500		
		Suma rubryki VIII. .	13.560	—	13.560

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . 13.760 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 13.560 „ a zatem *mniej* o . . . . . 200 zł. z powodu poniżej poszczególnionego.
1.500	1.500	Jak na rok 1890.
—	2.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889., druga połowa z uchwalonej subwencyi 4.000 zł.
200	200	Nie preliminuje się, jako jednorazowo na rok 1890. uchwaloną pozycyę.
500	500	
500	500	
1.200	1.200	
1.000	1.000	
1.497	1.560	Jak na rok 1890.
1.507	1.560	
1.200	1.200	
450	600	
600	600	
600	840	
308	500	
11.062	13.760	Sumę wynikłości z roku 1888. podano o 3.800 zł. niższą od rzeczywistego wyniku (14.862 zł.) z powodu wyłączenia pozycyj uchwalonych na specyalne cele roku 1888., a zatem nie odnoszących się do niniejszego preliminarza.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IX.		**Kwaterunkowe żandarmeryi.**			
	103	Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł	7.367		
	104	Oświetlenie koszar	2.652		
	105	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących	900		
	106	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni	20		
	107	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy	2.444		
	108	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych .	862		
	109	Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych	2.841		
	110	Naprawa bielizny pościelnej	248		
	111	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosiennych i słomianych	661		
	112	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych	1.550		
	113	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek	6.090		
	114	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych . . .	1.039		
	115	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i woźnych	1.536		
	116	Rozmaite inne wydatki	505	—	28.715
	117	*a)* Najem pomieszkań i koszar	102.568		
		b) Wartość czynszowa gmachu lwowskiego . . .	12.936	—	115.504
	118	Na urządzenie nowych koszar utworzyć się mających .	650	—	650
	119	Na podwyższenie czynszów najmu, i na pomnożenie ilości posterunków	2.000	—	2.000
	120	Na koszta administracyi gmachu żandarmeryi . .	1.291	—	1.291
		Suma rubryki IX. .	148.160	—	148.160

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . 156.538 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . 148.160 „ a zatem *mniej* o . 8.378 zł. zważywszy zaś, że w sumie uchwalonej na rok 1890. mieści się *nadzwyczajny* wydatek na budowę domu dla c. k. żandarmeryi 19.000 „ preliminuje się na rok 1891. *zwyczajne* wydatki *brutto większe* o 10.622 zł. ponieważ zaś dochody z tego tytułu preliminowano na r. 1891. (patrz rubrykę XIII. dochodów) w kwocie . 52.010 zł. podczas gdy na r. 1890. uchwalono takowe w kwocie 42.895 „ a zatem na rok 1891. *większe* o . . . . 9.115 zł. w ogóle tedy preliminuje się na „Kwaterunkowe żadarmeryi“ na rok 1891. wydatki zwyczajne *większe* o . . . 1.507 zł. z powodów jak poniżej: Za podstawę do obliczenia potrzeb korpusu całego, służy prawo organiczne c. k. żandameryi z dnia 18. Stycznia 1851. Przy wymiarach ilości materyałów, stosowano się ile możności do uchwał sejmowych z lat 1866., 1869. i 1872. Stan czynny korpusu żandarmeryi w Galicyi zawiera wedle tabeli dyslokacyjnej począwszy od 1. Lipca 1890: Przy sztabie: 1 komendant pułkownik, 1 podpułkownik (jako zastępca komendanta), 2 majorów, 1 porucznik adjutant, 1 podporucznik adjutant, 2 podporuczników rachmistrzów, 2 wachmistrzów rachunkowych, 2 pisarzy adjutantury t. j. 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy i 2 woźnych. Przy oddziale naukowym: 2 poruczników, 1 wachmistrz manipulant, 1 wachmistrz, 1 komendant posterunkowy. Przy komendach oddziałowych: 6 rotmistrzów, 7 poruczników, 13 podporuczników, 6 wachmistrzów manipulacyjnych, 74 wachmistrzów posterunkowych, 308 komendantów posterunkowych, 1.635 żołnierzy, 382 stacyj posterunkowych, 38 ekspozytur, 19 komend oddziałowych, 1 szkoła wyższych stopni żołnierzy, 36 służących oficerskich, 1 żona żołnierza. Szczegółowy preliminarz potrzeb na rok 1891. sporządziła c. k. Komenda żandarmeryi i przedłożyła Wydziałowi krajowemu do LW. 34.573/1890. *Poz. 117. a).* Najem pomieszkań i koszar wstawiono na podstawie zawartych kontraktów. *Poz. 117. b)* Wartość czynszową gmachu żandarmeryi obliczono na podstawie dawniej opłacanych czynszów. *Poz. 118.* Na urządzenie nowych posterunków otworzyć się mających, preliminuje się jak uchwalono na rok 1890. *Poz. 119.* Na podwyższenie czynszów najmu, preliminuje się o 500 zł. więcej jak w roku 1890. z powodu corocznego wzrostu czynszów. *Poz. 120.* Ponieważ nowo wystawiony gmach dopiero z dn. 1. Lipca 1890 do użytku Komendy żandarmeryi oddany został, nie ma podstawy do obliczenia rocznych wydatków tej pozycyi. Przyjmuje się tedy potrzeby o ile nam dotychczas są znane, mianowicie: na utrzymanie dozorcy gmachu 240 zł. (LW. 19.130/90), kominiarza 180 zł. (LW. 32.060/90), na koszta asekuracyjne 71 zł., razem 491 zł. na resztę zaś wydatków jakoto: podatki, oświetlenie schodów, zgartywanie i wywóz śniegu, czyszczenie kloak i inne nieprzewidziane preliminuje się prawdopodobną potrzeb 800 zł. Ogółem preliminuje się 1.291 zł.
235.743	156.538	W sumie 156.538 zł. uchwalonej na r. 1890. mieści się *nadzwyczajny* kredyt 19.000 zł. na wybudowanie dwupiątrowego domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie. W sumie wynikłości z roku 1888. mieści się *nadzwyczajny* wydatek 150.000 zł. na wybudowanie własnego domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie. Wynikłość *zwyczajna* wyniosła 85.743 zł.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		**Drogi krajowe.**			
		A. **Koszta Zarządu.**			
	121	*Płace urzędników i sług.*			
		a) 4. inżynierów I. klasy na prowincyi po 1.500 zł. .	6.000	—	—
		b) 3. „ II. „ „ „ „ 1.200 „ .	3.600	—	—
		c) 24. konduktorów I. „ „ „ „ 500 „ .	11.000	1.000	—
		d) 23. „ II. „ „ „ „ 400 „ .	8.800	400	—
		Pełniący obowiązki inżyniera w:			
		e) Gorlicach dla drogi kraj.: Gorlice-Konieczna . .	840	—	—
		f) Brzesku „ „ „ Słotwina-Brzesko-Sącz .	900	—	—
		g) Tarnopolu „ „ „ Tarnopol-Zbaraż i Tarnopol-Podwołoczyska . .	1.200	—	—
		h) Kamionce str. „ „ „ Lwów-Stojanów . .	1.200	—	—
		i) Buczaczu „ „ „ Buczacz-Tłuste, Monasterzyska-Czortków i Strussów-Buczacz	1.400	—	—
		k) Rzeszowie „ „ „ Rzeszów-Nadbrzezie, Dembica-Nadbrzezie i Tarnów-Szczucin	1.500	—	—
		l) Nowym Targu „ „ „ Czorsztyn-Zabornia i Nowy-Targ-Zakopane . .	—	1.200	—
		m) 337 drożników po 150 zł.	50.550	—	—
		n) 6. pomocników (dyurnistów) dziennie po 2 zł. . .	4.380	—	93.970
		o) Zaliczki na płacę inżynierów i konduktorów . .	—	—	—
	122	*Pięciolecia:*			
		a) dla 7. inżynierów	2.168	—	—
		b) dla 6. pełniących obowiązki inżynierów . . .	1.540	—	—
		c) dla 26. konduktorów	2.160	—	5.868
		Do przeniesienia .	97.238	2.600	99.838

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia	
		Na rok 1890. uchwalił wysoki Sejm łączną kwotę . .	793.184 zł.
		Obecnie preliminuje się na rok 1891. kwotę . . .	859.180 „
		Z porównania okazują się wydatki *większe* o . . .	65.996 zł.
		a w porównaniu z preliminarzem na r. 1890. w kwocie 844.584 zł. *więcej* o	14.596 „
6.000	6.000		
3.600	3.600		
11.000	12.000		
8.800	9.200		
840	840		
900	900		
1.200	1.200		
—	1.200	Preliminuje się jak na rok 1890	
1.400	1.400		
1.500	1.500		
—	1.200		
48.665	50.550		
2.385	4.380		
1.451	—	Zaliczki nie są objęte budżetem.	
		Pięciolecia przypadające do wypłaty w roku 1891.:	
1.460	1.950	*a)* inżynierom:	
		I. klasy 3 pięciolecia: (Grzegorzewski, Rymaszewski, Barancewicz od 11./6. 1891., Brochocki od 13./9. 1891.) po 150 zł.	1.328 zł.
		II. „ 3 „ (Kurniewicz, Szyszkowski) po 120 zł. . .	720 „
		II. „ 1 „ (Jankowski)	120 „
		Razem .	2.168 zł.
—	1.500	*b)* Pełniącym obowiązki inżynierów:	
		3 pięciolecia: (Czaplicki, Turski, Jodłowski) po 120 zł. . .	1.080 zł.
		1 „ (Kinel)	120 „
		3 „ (Kessler) po 80 zł.	240 „
		2 „ (Kattyl) po 50 zł.	100 „
		Razem .	1.540 zł.
2.069	2.508	*c)* dla konduktorów:	
		I. klasy 3 pięciolecia: (Baczyński, Kamiński, Reicher, Barków i Rząśnicki) po 50 zł. . . .	750 zł.
		„ „ 2 „ (Brzeziński, Holimkowski, Rieger, Przyjemski, Korycki, Podbielski, Brandt od 1./5. 1891 i kond. II. kl. Cywiński) po 50 zł.	783 „
		„ 1 „ (Lisiewicz i Przetocki) po 50 zł. .	100 „
		II. „ 3 „ (Helfer) po 40 zł.	120 „
		„ „ 2 „ (Tworowski) po 40 zł. . .	80 „
		„ „ 1 „ (Biliński, Hrankowski, Dawidowicz, Olchowski, Kordzik, Dąbrowski, Kopystyński) od 15./2. 1891., Schönthaler od 11./3. 1891. i Christa od 1./7. 1891. . . .	327 „
91.270	99.928	Razem .	2.160 zł.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia .	97.238	2.600	99.838
	123	*Ryczałty:*			
		a) Koszta podróży na obowiązkowe zwiedzanie dróg:			
		1. dla 7 inżynierów na prowincyi po 500 zł. . .	3.500	—	
		2. „ 16 konduktorów na prowincyi po 150 zł. . .	2.400	—	
		3. „ 31 „ „ „ „ 120 „ . .	3.360	360	
		4. „ peł. obow. inżyniera w Rzeszowie .	500	—	
		5. „ „ „ „ „ Kamionce Strumiłowej .	500	—	
		6. „ „ „ „ „ Nowym Targu . .	—	360	
		7. „ 1 konduktora przejazd z Jarosławia na drogę Przeworsk-Kańczuga	100	—	
		8. „ 2 konduktorów w Nisku i Rzeszowie dodatek po 50 zł.	—	100	11.180
	124	*b)* Koszta kancelaryjne:			
		1. dla 7 inżynierów na prowincyi po 48 zł. . .	336	—	
		2. „ 47 konduktorów na prowincyi po 16 zł. . .	704	48	
		3. „ 1 pełn. obow. inżyniera w Nowym Targu .	—	40	1.128
	125	*c)* Na umieszczenie biur:			
		1. dla 1 inżyniera we Lwowie	120	—	
		2. „ „ „ w Krakowie	100	—	
		3. „ 5 inżynierów na prowincyi po 60 zł. . .	300	—	
		4. „ 2 pełn. obow. inżynierów w Rzeszowie i Nowym Targu po 60 zł.	60	60	640
	126	*Remuneracye i zapomogi:*			
		a) Remuneracye dla urzędników i służby drogowej . .	3.000	—	
		b) Zapomoga przyzwolona przez Wysoki Sejm konduktorom	2.810	—	5.810
	127	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa wzorów i naczyń dla oddziału technicznego, inżynierów okręgowych i konduktorów	3.000	—	3.000
	128	Koszta podróży dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komisyi nadzwyczajnych . .	6.000	—	6.000
	129	*B.* **Nowe budowy i rekonstrukcye dróg.**			
		a) Na budowę nowego mostu pod Kurowem na rzece Dunajcu przy drodze krajowej Słotwina-Brzesko-Sącz .	—	30.000	—
		Do przeniesienia .	124.028	3.568 30.000	127.596

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
91.270	99.928	
3.500	3.500	
2.700	2.400	
3.145	3.720	Preliminuje się jak na rok 1890.
500	500	
—	500	
—	360	
76	76	Podwyższono ryczałt o 24 zł. z powodu przydzielenia drogi Przeworsk-Kańczuga pod nadzór inżyniera okręgowego i konduktora w Jarosławiu.
—	—	Wstawia się nową pozycyę, a to z powodu przydzielenia 2 konduktorom znaczniejszej przestrzeni dróg krajowych. Przy podziale nowo wybudowanej drogi Rzeszów-Nadbrzezie, przyznanie tych dodatków okazało się koniecznem dla dobra służby.
336	336	
708	752	
—	40	
—	120	Preliminuje się jak na rok 1890.
100	100	
300	300	
—	120	
3.000	3.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
2.601	2.532	Dla 47. konduktorów przypada stała zapomoga o rocznych 100 zł. w kwocie . . . . . 4.700 zł. z wstawionej pod poz. pięciolecia *c*, dla 26 konduktorów kwoty 2.160 zł. przypada na właściwe pięciolecia jedynie kwota . . 270 „ zaś pozostała reszta kompenzuje się po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 10. października 1883. z zapomogami . . 1.890 „ a do tej pozycyi wstawia się obliczoną rzeczywistą należytość na rok 1891. w kwocie . . . . . 2.810 zł.
1.526	1.500	Zwiększa się tę pozycyę o 1.500 zł. z powodu koniecznej potrzeby sprawienia instrumentów dla oddziału technicznego i walca drogowego, służącego na wypożyczania dla powiatów.
4.482	4.500	Zwiększa się tę pozycyę o 1.500 zł. z powodu wykonywania ściślejszej kontroli nad drogami powiatowemi i gminnemi, gdyż przez wzmagający się ruch w całym kraju przy zakładaniu nowych duktów, odnośne powiaty żądają coraz częściej pomocy technicznej, tak do rewizyi trasy, jakoteż po wykończeniu budowy do sprawdzenia wykonanych robót.
—	—	Budowa tego mostu kosztować będzie około 80.000 zł. Roboty przygotowawcze rozpoczęto jeszcze w roku 1889. pokrywając wydatki oszczędnościami z do-
114.244	124.284	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.	129	Z przeniesienia .	124.028	3.568 30.000	127.596
		b) Na rekonstrukcye dróg	—	20.000	50.000
		C **Utrzymanie dróg krajowych.**			
	130	Na utrzymanie dróg krajowych oddanych do użytku publicznego w długości 1.800·945 kilometrów według obliczenia obok wykazanego po 223 zł.	401.610	—	401.610
		D. **Zasiłki.**			
	131	Na bezzwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych .	230.000	—	—
		Do przeniesienia .	525.638 230.000	53.568	579.206

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
114.244	124.284	tacyi budowy i utrzymania dróg krajowych. Wysoki Sejm przyzwolił w roku 1890. na tę budowę 10.000 zł., zaś dalsze wydatki w roku bieżącym zostaną pokryte z dotacyi utrzymania dróg w przybliżeniu z kwotą 30.000 zł., jednakowoż gdy na rok 1891. zniża się znacznie koszta utrzymania, z których wyłączono po myśli zdania objawionego przez komisyę budżetową wydatki na rekonstrukcye, przeto na wykończenie tego mostu wstawia się prawdopodobne koszta ponieść się mające, jeszcze w roku 1891.
140.000	10.000	Z powodu wyłączenia rekonstrukcyi dróg krajowych z kosztów utrzymania, wstawia się na cele rekonstrukcyi tylko kwotę 20.000 zł., a pozostałe do wykonania rekonstrukcye wykazuje się w sprawozdaniu z czynności Wydziału kraj. Na budowę drogi Dynów-Przeworsk w przestrzeni z Dynowa do Kańczugi nie wstawiono na rok 1891 żadnej kwoty z powodu, że pertraktacye z c. k. Rządem co do budowy tej drogi, nie są jeszcze ukończone, zatem niewiadomo, czy zostanie budowa rozpoczętą w roku 1891. Jeżeli budowa zostanie rozpoczętą, to pierwsze wydatki będą pokryte subwencyą państwową.
462.516	451.364	W ostatnim trzechleciu wydano według przedłożonych Wysokiemu Sejmowi zamknięć rachunkowych na utrzymanie dróg krajowych, w r. 1886. dla 1727·200 klm. kwotę . 476.715 zł. 59½ ct. „ „ 1887. „ 1734.700 „ „ . 469.961 „ 45 „ „ „ 1888. „ 1749.303 „ „ . 462.515 „ 74 „ Razem . . 5.211.203 klm. za . 1,409.192 zł. 78½ ct. Z powyższych wydatków potrąca się kredyty użyte na budowę nowych mostów większej rozpiętości i znaczniejsze rekonstrukcye dróg krajowych łączną kwotę . . 244.808 „ 08 „ Pozostają właściwe wydatki w trzechletnim okresie na zwykłe utrzymanie . . . . . 1,164.384 zł. 70½ ct. t. j. przeciętnie na 1 klm. drogi 223 zł. 44 ct. czyli w zaokrągleniu 223 zł. w. a. i tę kwotę bierze się za podstawę do preliminarza na rok 1891. Gdy w roku 1891 przypada do utrzymania dróg krajowych łącznej długości 1800.945 kilometrów, przeto prawdopodobnie wydatki wyniosą 401.610 zł. W porównaniu z budżetem przyzwolonym przez Wysoki Sejm na r. 1890. . . . . 451.364 „ okazują się zmiejszone wydatki o . . . . . 49.754 zł. Przecięcia kosztów utrzymania 1 klm. drogi zmiejszają się co roku, jak to zapowiedziano dawniej w sprawozdaniach z czynności, gdyż wynosiły w preliminarzach za rok 1888. kwotę 269 zł. 45 ct., za rok 1889. kwotę 267 zł. 29 ct., za rok 1890. kwotę 250 zł. 80 ct., obecnie zaś na rok 1891. kwotę 223 zł.
139.000	160.000	W tej pozycyi preliminuje się *więcej* o 20.000 zł. jak preliminowano, a o 70.000 zł. więcej jak Wysoki Sejm przyzwolił na rok 1890. pomyśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 13. Października 1882., gdyż wydatki na rok 1890. zniżono jedynie dla szczupłych rozporządzalnych funduszów, a z powodu klęski nieurodzaju w kraju nie podwyższono dodatków do podatków. Również zaznaczyć wypada, że znaczna część powiatów dąży stale do poprawy komunikacyi, z którego powodu wnoszone bywają coraz liczniejsze prośby o subwencyonowanie w budowie lub rekonstrukcyi będących dróg powiatowych i gminnych. W bieżącym roku rozpoczęto z całą forsą budowę drogi Rohatyn-Chodorów, na którę c. k. Skarb państwa udziela zasiłku w kwocie 64.000 zł., jednakowoż pod warunkiem, jeżeli fundusz krajowy przyczyni się datkiem 25.000 zł. i budowa wykończoną zostanie w roku 1891. Nadto specyal-
855.760	745.648	

Wydatki. **Fundusz krajowy**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia	525.638 230.000	53.568	579.206
	132	Na budowę i utrzymanie dojazdów kolejowych . .	20.000		
	133	Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego w sumie 300.000 zł. dziewiąta rata	—	20.000	270.000
		E. **Wydatki na myta.**			
	134	Budowa i utrzymanie domków mytniczych . . .	—	3.000	
	135	Koszta komisyjne, ogłoszenia licytacyi i inne . .	2.000	—	
	136	Przerwy z powodu wypadków elementarnych . .	1.200	—	6.200
		F. **Zaopatrzenia.**			
	137	Zienkowicz Wincenty, emerytowany inżynier II. klasy .	480		
	138	Borzęcki Leonard „ konduktor dróg krajowych	312		
	139	Hlawaty Alojzy „ „ „ „	300		
	140	Hryniewicz Wincenty „ „ „ „	244		
	141	Ulanowski Rafał „ „ „ „	180		
	142	Niewiadomska z Hoszowskich Sabina, wdowa po inżynierze okręgowym, rocznie . . . . 350 zł. i dwoje jej dzieci, mianowicie: Maryan Ignacy Henryk do 10./3. 1897., Juwenal Ignacy Maryan do 25./1. 1900. po 58 zł. 116 „	466		
	143	Pohowska Ewelina, wdowa po pełniącym obowiązki inżyniera, rocznie . . . . 200 zł. i dla czworga jej dzieci, mianowicie: Bohdana Leona do 9./2. 1900., Michała Mieczysława Maryana do 12./9. 1902., Zofii Róży do 25./4. 1901., Stanisławy Maryi do 7./8. 1907. po 50 zł. . . . . 200 „	400		
	144	Szeliska Laura, wdowa po konduktorze . . .	167		
	145	Chodorowska Leokadya, wdowa po konduktorze . .	100		
	146	Zarembiny Franciszki, dzieciom pozostałym po konduktorze mianowicie: Maryi do 15./12. 1892., Władysławy do 24./6. 1895. i Juliana do 4./1. 1900. rocznie po 13 zł. . .	39	—	—
		Do przeniesienia .	778.838 2.688	76.568	855.406

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
855.760	745.648	ne uchwały Wysokiego Sejmu przyznającę udzielenie znaczniejszych zasiłków na budowę dróg: Zakopane-Polany i Świątniki-Mogilany zwiększają w roku 1891. wydatki tej pozycyi.
16.216	20.000	
20.000	20.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
2.956	3.000	
987	1.200	Preliminuje się *więcej* o 800 zł. z powodu wzmagających się wydatków na opłatę podatku domowo-klasowego z domków mytniczych i drożniczych, jakoteż gruntowego od parceli wywłaszczonych na kamieniołomy, place składowe, nadto ubezpieczenie robotników od wypadków po myśli ustawy z dnia 28. Grudnia 1887. (Dz. u. p. Nr. 1. z r. 1888) itd.
1.255	400	Wstawia się tę samą kwotę, jak do preliminarza za rok 1890., gdyż Wys. Sejm zniżył tę pozycyę do 400 zł. jedynie z powodu braku funduszów.
480	480	
312	312	
300	300	Preliminuje się jak na rok 1890.
244	244	
180	180	
524	514	Zmniejszono wydatki o 48 zł. z powodu, że córka Helena Marya Michalina wstąpiła w wiek normalny 29. Października 1890, zatem wypuszczono tę pozycyę z preliminarza na rok 1891.
400	400	
167	167	
100	100	Preliminuje się jak na rok 1890.
33	39	
899.914	792.984	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
X.		Z przeniesienia .	778.838 2·688	76.568	855.406
	147	Darowski Stanisław, emerytowany konduktor I. klasy .	230		
	148	Skwarczyński Jan „ „ „ „ .	481		
	149	Grzymałowa Melania Bronisława z Gerzabków, wdowa po konduktorze, pensya wdowia . . . 250 zł. i dla pięcioro dzieci, w szczególności: Kazimierz Maryan do 6./10. 1898., Marya Henryka do 19./1. 1898., Jędrzej Włodzimierz do 21./1. 1901., Natalia Anna do 7./2. 1002., Melania Józefa do 5./10. 1906 po 25 zł. . 125 zł.	375	—	3.774
	—	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, pensya .	—		
	—	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, jednorazowo	—		
	—	Rondewald Eleonora, wdowa po konduktorze, jednorazowo .	—		
		Suma rubryki X.	782.612	76.568	859.180
XI.		**Dotacye dla zakładów krajowych.**			
	150	Krajowy szpital powszechny we Lwowie . . .	—		
	151	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . .	—		
	152	Fundusz podrzutków we Lwowie	4.262		
	153	Krajowy szpital powszechny św. Łazarza w Krakowie .	4.981		
	154	Fundusz podrzutków w Krakowie	2.700		
		Suma rubryki XI. .	11.943	—	11.943
XII.		**Wydatki na szupaśnictwo.**			
	155	Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych . .	28.000	—	28.000

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
899.914	792.984	
		Przyznano emeryturę do LW. 27.076/89 począwszy od dnia 1./9. 1889.
		„ „ „ 5.157/90 „ „ 1./4. 1890.
—	—	„ „ „ 23.486/90 „ „ 1./6. 1890.
350	—	Przeniesiono na Rubr. II. poz. 29. *aa)*
150	150	Datki jednorazowe przyzwolone przez Wysoki Sejm.
50	50	
900.464	793.184	
3.462	—	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.
—	—	
292	492	
4.433	—	
—	—	
8.187	492	
26 793	20.000	Uchwalona kwota na rok 1890. przedstawia wydatek *netto* po strąceniu zwrotów. Obecnie jednak w zastosowaniu uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. preliminuje się wydatek *brutto*, oraz zamieszcza się osobno spodziewane dochody ze zwrotów (partz Rubr. XIV. poz. 49 Dochodów).

Wydatki *brutto* wynosiły:

w roku 1886. . .	31.772	zł.
„ 1887. . .	25.323	„
„ 1888. . .	26.793	„
razem .	83.888	zł.
przeciętnie .	27.963	„
preliminuje się w zaokrągleniu	28.000	„

Szupasowano w roku 1887. osób . . 7.086
„ 1888. „ . . 6.671
„ 1889. „ . . 7.245.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
XIII.		**Budowy wodne i melioracye.**					
	156	*A.* **Biuro melioracyjne i studya przygotowawcze.**					
		a) Inżynierowie:					
		płace 4 inżynierów po 1.500 zł. . .		6.000 zł.			
		„ 2 „ „ 1.200 „ . .		2.400 „			
		„ 1 „ „ 1.000 „ . .		1.000 „			
		dodatki za plany dla 7 inżynierów po 300 zł.		2.100 „			
		dwa dodatki pięcioletnie dla 1 inżyniera po 150 zł.		300 „			
		dodatek osobisty dla 1 inżyniera . .		200 „	12.000		
		b) Inżynierowie asystenci:					
		płace 2 inżyn.-asystentów po 1.000 zł. .		2.000 zł.			
		„ 5 „ „ „ 800 „ .		4.000 „			
		„ 3 „ „ „ 600 „ .		1.800 „			
		dodatki za plany dla 10. inżynierów asystentów po 200 zł.		2.000 „			
		dodatek osobisty dla 1. inż.-asystenta .		200 „			
		razem . .		10.000 zł.			
		Z tego wydatku mają pokryć:					
		fundusz regulacyjny Krzemienicy, połowę poboru 1. asystenta . . .	700 zł.				
		Fundusze regulacyjne Łęgu, Trześniówki i Kisieliny, połowę poborów 3. asystentów	1.500 „				
		Fundusz regulacyjny Biały, połowę poborów 2. asystentów .	1.000 „	3.200 „			
		zostaje tedy do pokrycia			6.800		
		c) Pomocnicy techniczni płatni dziennie:					
		1 praktykant, po 2 zł. dziennie . .		730 zł.			
		1 pomocnik „ 2 „ „ . .		730 „			
		1 „ „ 1 „ 50 ct. dziennie .		548 „	2.008		
		Do przeniesienia .			20.808		

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
		Na rok 1890 uchwalono w tej rubryce . . . . 204.770 zł. „ „ 1891 preliminuje się . . . . . 233.786 „ zatem *więcej* o . . 29.016 zł.
		jak poniżej.
10.281	11.800	*Więcej* o 200 zł. z powodu zamierzonego przyznania dodatku osobistego o rocznych 200 zł. jednemu z inżynierów, który pobiera płacę roczną 1.200 zł. i pełni służbę lat dziesięć w Wydziale krajowym (LW.32.415/1890).
5.590	6.000	Preliminuje się więcej o płacę i dodatek jednego inżyniera-asystenta przydzielonego w rb. Ekspozyturze krakowskiej . . . . 800 zł. dalej o kwotę . . . . . 400 „ z tytułu podwyższenia płac 2 inżynierów-asystentów (po 200 zł.), wreszcie o połowę poboru 1 inżyniera-asystenta . . . 600 „ którą pokrywał dotychczas fundusz mającej się w br. ukończyć regulacyi Gniłej Lipy . . . . . . Razem *więcej* o . . 1.800 zł. natomiast mniej o połowę poborów 2 inżynierów-asystentów, którym oddaną będzie budowa przy regulacyi Biały, w kwocie . 1.000 zł. Ogółem tedy preliminuje się *więcej* o . . . . . 800 zł.
3.634	2.008	Jak na rok 1890.
19.505	19.808	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
XIII.		Z przeniesienia .			20.808		
		d) Pomoc techniczna dla Ekspozytur:					
		α) w Krakowie 1. inżynier-asystent płaca 600 zł.					
		dodatek	200 „				
		ryczałt na rysownika .	480 „	1.280 zł.			
		β) w Tarnowie 1. inżynier-asystent płaca 600 zł.					
		dodatek	200 „	800 „			
		γ) w Sanoku 1. pomocnik z płacą 2 zł. dziennie		730 „	2.810		
		e) Utrzymanie Ekspozytur:					
		w Krakowie		300 „			
		w Tarnowie i Sanoku po 200 zł. . .		400 „	700		
					24.318	—	24.318
	157	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa narzędzi, oraz zakupno potrzeb rysunkowych			500	—	500
	158	Na dozorców drenarskich:					
		a) 2. dla Ekspozytury krakowskiej po 120 zł. .		240 zł.			
		b) 2. „ „ tarnowskiej „ 120 „ .		240 „			
		c) 2. „ „ sanockiej „ 120 „		240 „	720	—	720
	159	Na urządzenie kursu praktycznego dla dozorców melioracyjnych			2.500	—	2.500
	160	Na obserwacye ombrometryczne i wodowskazowe, tudzież odnośne publikacye			2.750	—	2.750
	161	Na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, Spółek wodnych i gmin w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 27. Września 1882. . . .			3.000	—	3.000
		***B.* Wykonanie budowli wodnych.**					
	162	Na regulacyę systematyczną rzek karpackich: Na regulacyę rzeki Biały z dopływami i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca, I. rata .			30.000	—	30.000
	163	Zasiłki 33⅓% na lokalną regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 6. Października 1882:					
		a) Na regulacyę Raby pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem, I-sza rata			2.000		
		b) Na regulacyę Raby pod Stanisławicami i Cichowicami II-ga rata			2.000		
		c) Na regulacyę Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem, IV-ta rata			1.000		
		d) Na regulacyę Dunajca między Nowym Sączem a Marcinkowicami II-ga rata			1.500		
		e) Na regulacyę Dunajca pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem			1.500		
		Do przeniesienia .			63.788 8.000	—	63.788

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
19.505	19.808	
150	2.330	*Więcej* o 480 zł. tytułem ryczałtu na rysownika, przyznanego w rb. Ekspozyturze krakowskiej.
700	700	Jak na rok 1890.
1.953	500	
420	480	*Więcej* o 240 zł. z powodu potrzeby dodania 2 dozorców drenarskich Ekspozyturze sanookiej dla należytego wykonania melioracyj lokalnych.
—	—	Uzasadnienie tego wydatku obacz w osobnem przedłożeniu.
3.685	2.750	Jak na rok 1890.
9.810	3.000	Jak na rok 1890. (Pozycyę tę przeniesiono z działu *B.*: „Wykonanie budowli wodnych“ do działu *A.*, gdyż dotacya ta ma na celu przygotowanie projektów, nie zaś samo wykonanie budowli wodnych.
—	—	Uzasadnienie obacz w osobnem przedłożeniu.
		Uzasadnienie w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
36.223	29.568	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.	163	Z przeniesienia .	63.788 8.000	—	63.788
		f) Na regulacyę Dunajca pod Zbyszycami . . .	1.473		
		g) „ „ „ „ Gródkiem II-ga rata (ostat.)	1.217		
		h) „ „ „ między Czchowem a Biskupicami, II-ga rata (ostatnia)	1.500		
		i) Na regulacyę Dunajca między Melsztynem a Wróblowicami, 3. rata . . .	2.000		
		k) „ „ „ pod Olszynami (jednorazowo) .	469		
		l) „ „ „ „ Gierową janowicką jednorazowo	1.000		
		m) „ „ „ „ Dąbrówką szczepanowską .	2.500		
		n) „ „ „ „ Błoniem i Zgłobicami .	1.500		
		o) „ „ Wisłoki pod Kleciem, Błaszkową i Skurową .	4.276		
		p) „ „ „ „ Pustynią (jednorazowo) . .	2.000		
		q) „ „ „ „ Mokrzcem i Parkoszem, II. rata	1.000		
		r) „ „ „ „ Przyborowem i Podegrodziem	2.000		
		s) „ „ „ między Przecławiem a Wolą mielecką 2. rat.	2.000		
		t) Na regulacyę Wisłoka pod Dobrzechowem .	1.278		
		u) „ „ Sanu pod Bartkówką, II-ga rata . .	700		
		v) „ „ „ „ Bachorzem i Chodorówką (budowle uzupełniające)	2.000		
		w) Na regulacyę Sanu pod Bachorzem i Pawłokomą, II-ga rata (ostatnia)	650		
		x) Na regulacyę Sanu pod Ruską wsią i Iskaniem . .	1.500		
		y) „ „ „ „ Ostrowem i Prałkowcami .	4.701		
		z) „ „ Świcy „ Kniaziołuką i Tiapczem .	918		
		aa) „ „ „ „ Lachowicami podróżnemi .	1.567		
		bb) „ „ „ „ Lachowicami zarzecznemi .	1.433		
		cc) „ „ Łomnicy „ Perchińskiem, I-sza rata .	1.000		
		dd) „ „ „ „ Chocinem i Podmichalem, I. rata	1.500		
		ee) „ „ Bystrzycy nadwórniańskiej pod Nazawizowem	1.186		
		ff) Na regulacyę Czeremosza pod Załuczem, III-cia rata .	1 200		
		gg) Do dyspozycyi Wydziału krajowego . . .	5.000		
			55.568	—	55.568
	164	Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych na zasadzie ustawy państwowej z dnia 30. czerwca 1884. D. u. p. Nr. 116:			
		a) Na regulacyę Nowego Brnia, 2. rata z przyznanych 92.825 zł.	15.471		
		b) Na regulacyę Łęgu, VI. rata	14.000		
		c) „ „ Kisieliny, VI. „ (ostatnia) . . .	11.666		
		d) „ „ Krzemienicy IV. „	12.400		
		e) „ obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim, III. rata	45.373		
		f) Dodatkowy zasiłek kraj. na osuszenie bagien Rudnickich	10.520		
			109.430	—	109.430
	165	Dotacya na popieranie mniejszych robót melioracyjnych, w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Listopada 1889.	5.000	—	5.000
		Suma rubryki XIII. . .	233.786	—	233.786

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
36.223	29.568	
		Uzasadnienie w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
41 645	50.852	
		ad 164 *a)* w myśl uchwalonego przez Wys. Sejm na d.18./11. 1889. projektu ustawy.
		ad 164 *b), c), d), e),* w myśl obowiązujących ustaw melioracyjnych.
114.767	124.350	*ad* 164 *f)* w myśl uchwalonego przez Wys. Sejm na dniu 15. listopada 1889. projektu ustawy.
—	—	Obacz wyjaśnienie w specyalnem sprawozdaniu melioracyjnem.
192.635	204.770	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		**Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.**			
	166	Umorzenie reszty pożyczki 27.000 zł. z pierwotnej sumy 66.000 zł., zaciągniętej z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską:			
		a) V. rata kapitału . . 321 zł. 98 ct.			
		b) 4½% odsetki . . 1.163 „ 02 „	1.485		
	167	Umorzenie pożyczki 40.400 zł., zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na budowę kulparkowską:			
		a) XXIV. i XXV. rata kapitału . 848 zł. 79 ct.			
		b) 5% odsetki . . . 1.648 „ 01 „	2.497		
	168	Umorzenie pożyczki 10.000 zł., zaciągniętej przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo we Lwowie w galic. Kasie oszczędności:			
		a) XX. i XXI. rata kapitału . 149 zł. 39 ct.			
		b) 5% odsetki . . . 442 „ 19 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek około 80 „ — „	672		
	169	Zwrot pożyczki w pierwotnej sumie 415.625 zł., zaciągniętej od funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych na spłatę długu Bankowi dla krajów koronnych:			
		a) II. rata kapitału . . 15.000 zł.			
		b) 4½% odsetki . . . 18.000 „	33.000		
	170	Umorzenie pożyczki 5.000 zł., zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności:			
		a) IX. rata kapitału . . 174 zł. 51 ct.			
		b) 5½% odsetki . . 206 „ 70 „			
		c) koszta stemplowe . . 1 „ 25 „	382		
		Do przeniesienia .	38.036	—	38.036

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		W rubryce tej uchwalono na rok 1890 . . . 601.531 zł. — ct Preliminuje się na rok 1891. . . . . 628.518 „ — „ zatem *więcej* o . 26.987 zł. — ct. wedle poszczególnych pozycyj, jak poniżej.
1.485	1.485	Wedle planu umorzenia do LW. 43.216/1886. Z końcem roku 1891. pozostanie dług w kapitale 25.522 zł. 91 ct.
2.783	2.488	Wedle planu umorzenia do LW. 23.201/1879. Pożyczka zmieniona na hypoteczną do LW. 19.211/1889. Z końcem r. 1891. pozostanie dług w kapitale 32.744 zł. 72 ct.
668	669	Preliminuje się wedle pierwotnego planu umorzenia do LW. 34.066/1881. w skutek zaniechania konwersyi tej pożyczki. (Obacz wyjaśnienie do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890. str. 57. przy poz. 159.) Dług w kapitale z końcem roku 1891. wynosić będzie 8.805 zł. 59 ct.
47.588	33.977	Na spłatę zaciągniętej od „funduszu pożyczki krajowej z roku 1889. dla Spółek wodnych“ pożyczki w sumie . . . . . 415.625 zł. wstawiono do budżetu na rok 1890. (poz. 160.) I. ratę kapitału 15.625 „ pozostaje z końcem roku 1890. . . . . 400.000 zł. Gdy wobec oczekiwanej regulacyi długów krajowych planu umorzenia tej pożyczki nie ułożono, preliminuje się na r. 1891. II. ratę kapitału w zbliżonej wysokości jak na rok 1890. uchwalono . . . . 15.000 zł. oraz $4^1/_2\%$ od pozostałej zwyż reszty kapitału 400.000 zł. w kwocie 18.000 zł. Dług w kapitale z końcem r. 1891. wynosić będzie w tym wypadku 385.000 zł.
380	382	Wedle pierwotnego planu umorzenia do LW. 25.755/1884. ponieważ konwersya nie przyszła do skutku. (Obacz wyjaśnienie do preliminarza na rok 1890., str. 59. przy poz. 161.) Stan długu w kapitale z końcem roku 1891. wynosić będzie 3.758 zł. 04 ct.
52.904	39.001	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .		38.036	—	38.036
	171	Umorzenie 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883., wydanych w imiennej wartości 3,800.00 zł.:				
		a) XV. rata kapitału 25.900 zł. i XVI. rata tegoż 26.500 „ razem . . .	52.400 zł. — ct.			
		b) 4½% kupony za I. półrocze 78.555 zł. i za II. półrocze 77.972 „ razem .	156.527 „ — „			
		c) 10% pydatek dochodowy od kuponów . .	15.653 „ — „			
		d) należytość stemplowa od kuponów obligacyj podlegających tej opłacie . .	835 „ — „			
		e) druki, inseraty, porta i inne wydatki . . .	100 „ — „	225.515		
	172	Funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie, oddziałowi chorych i położnic, jakoteż funduszowi podrzutków krakowskich, zwrot reszty z kapitałów 346.796 zł. 34 ct. użytych na budowę tegoż szpitala, a mianowicie:				
		a) I-sza rata kapitału .	5.462 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki . .	14.116 „ — „	19.578		
	173	Umorzenie pożyczki krajowej 1,000.000 zł., zaciągniętej w roku 1884. na pokrycie niedoborów z lat 1882, 1883 i 1884., tudzież na uposażenie Kasy krajowej:				
		a) XIII. rata kapitału 6.500 zł. i XIV. rata 6.700 zł. razem	13.200 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki kuponowe za I. półrocze 20.970 zł. i za II-gie półrocze 20.824 „ razem	41.794 „ — „			
		Do przeniesienia	54.994 zł. — ct.			
		Do przeniesienia .		283.129	—	283.129

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia	
52.904	39.001		
		Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . .	3,800.000 zł.
		wylosuje się po koniec roku 1890. obligacye na . .	308.700 „
		pozostanie w kapitale .	3,491.300 zł.
		W roku 1891. przypadają do umorzenia XV. i XVI. rata kapitału w sumie	52.400 „
		pozostanie tedy z końcem roku 1891. w kapitale do umorzenia	3,438.900 zł.
		Wedle planu umorzenia.	
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. 10% podatek dochodowy, przypadający od kuponów wykazanych w sumie 156.527 zł.	
		Należytość stemplową od kuponów, obliczoną wedle skali II. w stosunku do pełnej pożyczki 3,800.000 zł. od obligacyj podlegających tej opłacie a mianowicie:	
		a) od pożyczki na dotacyę Banku krajowego w sumie . .	780.600 zł.
		b) od pożyczki na konwersyę długów w sumie . . .	1,919 400 „
		razem od sumy . .	2,700.000 zł.
		wstawia się za I. i II. półrocze 1891. r. w kwocie 835 zł.	
225.007	225.888	*ad e)* Wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z lat 1887, 1888, 1889.	
20.808	20.808	Prelimuje się na podstawie nowego planu umorzenia do LW. 21.674/1890., ułożonego w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. ze zmianą 5%go oprocentowania długu na 4½%wy. Z końcem roku 1891. pozostanie dług w kapitale 308.217 zł. 75 ct.	
		Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . .	1,000.000 zł.
		wylosuje się po koniec roku 1890. obligacyj na . .	68.000 „
		pozostanie w kapitale .	932.000 zł.
		W roku 1891. przypada do umorzenia XIII. i XIV. rata kapitału, razem w sumie	13.200 zł.
		pozostanie tedy z końcem roku 1891. do spłaty w kapitale .	918.800 zł.
		Wedle planu umorzenia.	
298.719	285.697		

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .	283.129	—	283.129
		Z przeniesienia 54.994 zł, — ct.			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów . . . 4.179 zł. — ct.			
		d) należytość stemplowa od kuponów . . . 337 „ — „			
		e) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . 55 „ — „	59.565		
	174	Umorzenie pożyczki 22.500 zł., zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na budowę i urządzenie pralni w szpitalu lwowskim:			
		a) XIII. i XIV. rata kapitału 1.266 zł. 81 ct.			
		b) 5% odsetki . . 758 „ 19 „	2.025		
	175	Umorzenie pożyczki 70.000 zł., zaciągniętej w Banku krajowym na wybudowanie prawego skrzydła w szpitalu lwowskim:			
		a) XIII. i XIV. rata kapitału 5.234 zł. 95 ct.			
		b) 4½% odsetki . . 1.765 „ 05 „			
		c) ⅛% dodatek na administracyę 98 „ 07 „			
		d) należytość stemplowa od kwitów 25 „ — „	7.123		
	176	Umorzenie pożyczki w sumie 200.000 zł. i 120.000 zł., względnie 354.800 zł., zaciągniętej w roku 1885. na pożyczki dla powodzian i na pożyczki dla miast budujących koszary; mianowicie:			
		a) XII. rata kapitału 2.400 zł. i XIII. rata 2.500 zł. razem . . . 4.900 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki kuponowe za I. półrocze 7.461 zł. i za II. półrocze 7.407 zł., razem 14.868 „ — „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów . . . 1.487 „ — „			
		d) należytość stemplowa od kuponów obligacyj, podlegających tej opłacie . . 44 „ — „			
		Do przeniesienia 21.299 zł. — ct.			
		Do przeniesienia .	351.842	—	351.842

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
298.719	285.697	
		W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. przypadający 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie . . . . . 41.794 zł.
		Należytość stemplowa, wedle skali II., obliczona (po uwzględnieniu losowań) od kuponów przypadających do zrealizowania w roku 1891.
56.824	59.605	*ad e)* Wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z lat 1887, 1888 i 1889.
2.194	2.025	Wedle planu umorzenia do LW. 23.039/1884. Pożyczka zmieniona na hipoteczną do LW. 10.211/1889.. Z końcem roku 1891. pozostanie dług w kapitale 14.842 zł. 92 ct.
7.160	7.136	Wedle planu umorzenia. Z końcem roku 1891. pozostanie dług w kapitale 37.899 zł. 72 ct.
		Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . . 354.800 zł.
		wylosuje się po koniec roku 1890. . . . . 23.200 „
		pozostanie w kapitale . . 331.600 zł.
		W roku 1891 przypada do umorzenia XII. i XIII. rata kapitału w sumie . . . . . 4.900 „
		pozostanie tedy z końcem roku 1891. do spłaty w kapitale . 326.700 zł.
		Wedle planu umorzenia.
		W myśl §. 19. z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 14.868 zł.
		Należytość stemplową obliczono wedle skali II. (z uwzględnieniem losowań) od kuponów obligacyj im. wartości 133.000 zł., emitowanych na zaciągnięcie częściowej pożyczki w sumie 120.000 zł. na budowę koszar; natomiast pożyczka emitowana w sumie 221.800 zł. celem uzyskania sumy 200.000 zł. dla powodzian, wolna od opłaty stemplowej.
364.897	354.463	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .	351.842	—	351.842
		Z przeniesienia 21.299 zł. — ct.			
		e) koszta kancelaryjne, druki, inseraty, porta itd. . 50 „ — „	21.349		
	177	Na pokrycie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z roku 1873.	49.114		
	178	Umorzenie pożyczki krajowej z roku 1888., zaciągniętej w sumie 443.800 zł. na uzupełnienie funduszu przeznaczonego na pożyczki dla miast budujących koszary dla c. k. wojska:			
		a) V. rata kapitału 2.400 zł. i VI. rata 2.500 zł., razem 4.900 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki kuponowe: za I. półrocze 9.779 zł. i za II. półrocze 9.724 zł., razem . 19.503 „ — „			
		c) 10% podatek dochodowy od kuponów . . . 1.950 „ — „			
		d) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . 50 „ — „	26.403		
	179	Umorzenie pożyczki krajowej z roku 1889., zaciągniętej w sumie 700.000 zł. na utworzenie funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych:			
		a) IV. rata kapitału 3.700 zł. i V. rata 3.800 zł., razem . 7.500 zł. — ct.			
		b) 4½% odsetki kuponowe: za I. półrocze 15.507 zł. i za II. półrocze 15.424 zł., razem 30.931 „ — „			
		c) druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . 50 „ — „	38.481		
		Do przeniesienia .	487.189	—	487.189

Preliminarz na rok 1891. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
364.897	354.463	
19.164	21.385	*ad e)* Wedle przypuszczalnej potrzeby, na podstawie wynikłości z lat 1887. 1888 i 1889.
26.988	49.258	Wedle specyalnego preliminarza tej pożyczki (LW. 31.291/1890.) Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . . 443.800 zł. wylosuje się po koniec r. 1890. wedle planu umorzenia obligacye na 9.200 „ pozostanie w kapitale . . 434.600 zł. W roku 1891. przypadnie do umorzenia V. i VI. rata kapitału w sumie . . . . . 4.900 „ pozostanie tedy z końcem roku 1891. do spłaty w kapitale . 429.700 zł. Wedle planu umorzenia. W myśl §. 19. patentu z roku 1849. i rozporządzenia z dnia 28. Kwietnia 1859. 10% podatek dochodowy od kuponów wykazanych w sumie 19.503 zł. Od należytości stemplowej pożyczka ta została uwolnioną.
10.000	26.438	*ad d)* Wedle przypuszczalnej potrzeby. Na umorzenie kapitału tej pożyczki w sumie . . . 700.000 zł. wylosuje się po koniec roku 1890. wedle planu umorzenia . 10.800 „ pozostanie w kapitale . . 689.200 zł. W roku 1891. przypadnie do umorzenia IV. i V. rata kapitału razem j. o. . . . . 7.500 „ pozostanie tedy z końcem roku 1891. do spłaty w kapitale . 681.700 zł. Wedle planu umorzenia.
—	38.611	*ad c)* Wedle przypuszczalnej potrzeby. **Uwaga.** Raty tej pożyczki wstawiono z powodu, iż c. k. Rząd zastrzegł sobie przyznanie jej bezpieczeństwa pupilarnego pod warunkiem, iż raty umorzenia uwzględniane będą w budżecie krajowym (LW. 24.174/1888) Ponieważ jednak w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. Stycznia 1888. umorzenie tej pożyczki nie może obciążać budżetu krajowego, lecz pokryte być winno ze zwrotów od Spółek, przeto równocześnie wstawia się w dochód funduszu krajowego rubr. XVI. poz. 57. odpowiednie pokrycie od funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych, analogicznie jak na rok 1890.
421.049	490.155	

Wydatki. Fundusz krajowy

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .	487.189	—	487.189
	180	Umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i odsetek od długu zaciągniętego w Banku krajowym na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowsk.:			
		a) VI. i VII. rata kapitału (połowa) 876 zł. 87 ct			
		b) 4½% odsetki („) 498 „ 13 „			
		c) ⅛% dodatku na admin. („) 27 „ 67½			
		d) należyt. stem. od kwitów („) 5 „ — „	1.408		
	181	Umorzenie pożyczki pierwotnie 3.000 zł., ciężącej na rzecz gal. Kasy oszczędności na hipotece realności pod l. 70 I. cz. we Lwowie, zakupionej przez fundusz krajowy na budowę domu dla c. k. Żandarmeryi:			
		a) XIX. rata kapitału 106 zł. 77 ct. i XX. rata 109 zł. 51 ct., razem 216 zł. 28 ct.			
		b) 5% odsetki na I. półrocze 34 zł. 23 ct. i za II. półrocze 31 zł. 49 ct., razem . . 65 „ 72 „	282		
	182	Umorzenie pożyczki zaciągniętej od zarodowego majątku funduszu szkolnego krajowego, na pokrycie niedoboru tegoż funduszu z roku 1889., w 4½% listach zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego im. wartości 94.700 zł., i gotówką 33 zł. 74 ct.; mianowicie II. rata:			
		a) w kapitale, w listach zastawnych j. w. im. wartości 9.500 zł. po kursie przypuszczalnym 99 zł. . . . 9.405 zł. — ct.			
		b) w 4½% odsetkach od reszty kapitału 85.500 zł. . 3.847 „ 50 „	13.253		
		chwilowych pożyczek . . .	33.000		
	183	Odsetki bierne od .			
		Do przeniesienia .	535.132	—	535.132

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
421.049	490.155	
1 301	1.410	Wedle planu umorzenia do LW. 23.147/1888. Dług w kapitale z końcem roku 1891. wyniesie 21.695 zł. 74 ct.
—	282	Wedle planu umorzenia do LW. 43.741/1888. Obacz wyjaśnienie do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890. str. 65. przy poz. 172. Z końcem roku 1891. pozostanie dług w kapitale 1.259 zł. 51 ct.
—	13.363	Wedle planu umorzenia do LW. 14.760/1889. Obacz wyjaśnienie do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890. str. 65. przy poz. 173. Pożyczka zwrotna w 10 ratach rocznych listami zastawnymi Towarzystwa kredytowego ziemskiego mianowicie w 1. roku (1890) na 9.200 zł. i gotówką 33 zł. 74 ct. w następnych zaś po 9.500 zł.; opłacać się zaś ma od pożyczki 4½%. z końcem każdego roku od każdocześnie dłużnego kapitału. Z końcem roku 1891. po spłacie w r. 1890. kwoty wyrównawczej gotówką 33 zł. 74 ct. i I. raty, tudzież w roku 1891. II. raty, pozostanie dług kapitałowy 76.000 zł. w 4½%wych listach zastawnych j. w.
13.563	19.000	Obacz wyjaśnienie do preliminarza funduszu krajowego na rok 1890. str. 67. przy poz. 174. Co do wysokości cyfry reliminuje się na rok 1891. wedle wynikłości z roku 1889. Z powodu niedostatecznego uposażenia kasy krajowej, wskutek czego prawie bezustannie oprocentowanemi pożyczkami zasilać ją potrzeba, wyniosły w roku 1889. odsetki bierne od tychże . 42.166 zł. a po strąceniu 4½% odsetek zapłaconych funduszowi pożyczki
435.913	524.210	Do przeniesienia 42.166 zł.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIV.		Z przeniesienia .	535.132	—	535.132
	184	Spłata bezprocentowej pożyczki, zaciągniętej od funduszu uposażenia Kasy krajowej, na pokrycie niedoboru roku 1888.	57.313		
	185	Umorzenie pożyczki 300.000 zł. dla dotkniętych w roku 1889. klęską nieurodzaju, zaciągniętej w Banku krajowym: *a)* III. i IV. rata kapitału po 8.500 zł. . . . 17.000 zł. — ct. *b)* 4⅜% odsetki (z dołu) . 12.239 „ 06 „	29.239		
	186	Odsetki 4½% od pożyczki 132.859 zł. zaciągniętej od funduszu policyi krajowej na częściowe pokrycie niedoboru z roku 1890.	5.979		
	187	4½% odsetki od pożyczki 19.000 zł., zaciągnąć się mającej na wybudowanie dwupiątrowego domu dla c. k. Żandarmeryi we Lwowie	855		
		Suma rubryki XIV. . .	628.518	—	628.518

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
435.913	524.210	Z przeniesienia . 42.166 zł. krajowej z roku 1889. z tytułu zaciągnięcia pożyczki na spłatę Länderbanku, w kwocie . . . . . 8.484 zł. (objętych obecnie osobną pozycyą (169) tej rubryki) okazuje się wydatek na odsetki bierne w kwocie . . . . 33.682 zł. W zaokrągleniu tedy preliminuje się j. o. . . . 33.000 „
—	41.167	Wedle wyjaśnienia do zamknięcia rachunku funduszu krajowego za rok 1888. (na str. 150) pokryty został niedobór kasowy zaciągnięciem pożyczki bezprocentowej z funduszu uposażenia kasy krajowej w kwocie 57.313 zł. 11 ct. Ponieważ w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. Października 1883. fundusz uposażenia Kasy krajowej w całości ma być utrzymany, preliminuje się tedy na rok 1891. zwrot wymienionej pożyczki. Kwota uchwalona na rok 1890. w kwocie 41.167. zł. dotyczy zwrotu takiejże pożyczki, zaciągniętej na pokrycie niedoboru roku 1887.
—	29.320	Pożyczka zaciągnięta do LW. 2.108/1890., w myśl uchwały wys. Sejmu z dnia 30. Października 1889. sankcyonowanej najw. postanowieniem z dnia 1. Grudnia 1889. — Wedle planu umorzenia do LW.4.020/1890. spłaconą być ma w 16. półrocznych ratach, z dołu płatnych, z $4^3/_8\%$ oprocentowaniem. Raty w kapitale wynoszą: I. i II. (w r. 1890) po 8.000 zł. III. i IV. (w r. 1891.) po 8.500 zł. dalsze zaś V. do XVI. (1892 — 1897) po 22.250 zł.
—	5.979	Obacz wyjaśnienia przy *Lit. G.* „Preliminarz funduszu policyi krajowej na rok 1891.“ (rubryka I. dochodów, poz. 2.)
—	855	Z powodu, iż okazała się potrzeba dobudowania obszerniejszego skrzydła, aniżeli to było w pierwotnym planie za uchwalony kredyt 19.000 zł., dalej z powodu potrzeby przykupna gruntu od magistratu, która to sprawa potąd znajduje się w toku rokowań, — z chwilą układania niniejszego preliminarza nie wiadomą była wysokość zaciągnąć się mającej pożyczki a zatem i wysokość raty, w kapitale i w procentach, której spłata przypadnie w roku 1891. Preliminuje się tedy tymczasowo, jak na rok 1890. jedynie $4^1/_2\%$ odsetki od pierwotnie uchwalonej pożyczki 19.000 zł. Obacz sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego.
435.913	601.531	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		**Na cele rolnictwa i górnictwa.**			
	188	Inżynier górnik przy Wydziale krajowym . . .	2.160		
	189	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie . . .	15.280		
	190	„ wyższa rolnicza w Dublanach	40.912		
	191	„ parobków „ „	12.819		
	192	Folwark w Dublanach	15.312		
	193	Torfiarnia w Dublanach	8.000		
	194	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.960		
	195	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie . . .	41.280		
	196	Folwark w Czernichowie	9.140		
	197	Szkoła niższa rolnicza w Horodence . . .	11.106		
	198	„ „ „ w Jagielnicy . . .	10.397		
	199	„ „ „ w Kobiernicach . . .	10.460		
	200	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie . . .	9.840		
	201	„ „ uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku	4.640		
	202	Szkoła weterynaryi we Lwowie:			
		a) subwencya c. k. Rządowi . . 2.000 zł. — ct.			
		b) asekuracya budynków (Szumanówka) . 41 „ — „			
		c) spłata Bankowi kraj. 4½% pożyczki 12.400 zł., z pierwotnej 5% na 16.000 zł. zaciągniętej swego czasu w gal. Kasie oszczęd. na realność Nr. 466¼ we Lwowie			
		α) V. i VI. rata kapitału . . 210 „ 82 „			
		β) 4½% odsetki . . . 533 „ 18 „			
		γ) ⅛% dodatek na administracyę . 29 „ 63 „	2.815		
	203	Na 4 stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie	300		
	—	Zasiłek dla 2 uczniów szkoły weterynaryi po 50 zł. . .	—		
	204	Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . .	1.500		
		Do przeniesienia .	197.921	—	197.921

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . 236.652 zł.
		„ „ 1891. preliminuje się . . . . . 290.338 „
		zatem *więcej* o . . 53.686 zł.
		Uwzględniwszy zaś, że Wys. Sejm uchwałą z dnia 26. Listopada 1889. (zapadłą już po uchwaleniu budżetu na rok 1890.) otworzył w tej rubryce dodatkowe kredyty na rachunek roku 1890. w sumie . . . . . 1.650 „
		Preliminuje się tedy na rok 1891. właściwie *więcej* tylko o . . 52.036 zł.
1.980	2.160	Jak na rok 1890.
13.811	12.360	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
42.206	39.718	
10.773	12.809	
27.864	15.249	
—	2.000	Preliminuje się na wyrób około 20.000 sztuk torfu według dokonanego w roku 1890. a na rok 1891 zamierzonego rozmiaru produkcyi (LW. 17.290/1890.) Odnośny dochód w preliminowanej wysokości 8.400 zł. obacz w rubryce VIII. dochodów, pod poz. 34.
1.956	1.960	Na podstawie specyalnych preliminarzy tych szkół.
37.727	39.475	
11.084	8.657	
10.269	10.655	
8.493	9.642	
7.136	10.160	
4.075	7.330	Wynikłość z roku 1888. podana przy poz. 200. odnosi się do ówczesnej szkoły ogrodniczej w Czernichowie w kwocie 3.075 zł., w kwocie zaś 1.000 zł. do nowo otworzyć się mającej takiejże szkoły w Tarnowie. (poz. 178. *a*) i 184. z roku 1888.
—	—	Reaktywowana w roku 1890. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Listopada 1889. Wedle specyalnego preliminarza tej szkoły.
		Jak na rok 1890.
3.160	2.815	Wedle planu umorzenia do LW. 3.494/1889. Z końcem roku 1891. dług w kapitale wyniesie 11.795 zł. 28 ct.
200	300	Jak na rok 1890.
—	100	Nie preliminuje się, jako zasiłek jednorazowo uchwalony na rok 1890.
1.000	1.000	Preliminuje się 500 zł. więcej, aniżeli na rok 1890. z powodu zamierzonego przyspieszenia wydawnictwa (LW. 21.661/1890).
181.734	176.390	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		Z przeniesienia .	197.921	—	197.921
	205	Towarzystwo rolnicze we Lwowie	3.000		
	206	„ „ w Krakowie	3.000		
	207	„ tatrzańskie w Krakowie	400		
	—	Oddziałowi Czarnohorskiemu Towarzystwa tatrzańskiego w Kołomyi, na budowę schroniska w Żabiu . . .	—		
	208	Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	1.500		
	209	Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego	300		
	210	Subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego	1.800		
	211	Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . .	900		
	212	Na zalesienie wydm piasczystych:			
		a) w okręgu roboczym Niskim	700		
		b) „ „ „ Jarosławsko-Cieszanowskim .	—		
		c) „ „ „ Jaworowsko-Mościskim . .	—		
		d) „ „ „ Tarnobrzeskim	—		
		e) na zalesienie góry kossowskiej	800		
	213	Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich	1.600		
	214	Na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach (do dyspozycyi Wydziału krajowego) .	500		
	215	Stypendya dla uczniów krajowej szkoły leśnictwa we Lwowie	2.300		
	216	Stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademij górniczych	3.000		
	—	Na podręczniki dla średnich szkół rolniczych . . .	—		
	217	Dla kółek rolniczych	3.000		
	218	Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmeryi	1.000		
		Do przeniesienia .	221.721	—	221.721

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
181.734	176 390	
3.000	3.000	Jak corocznie.
3.000	3.000	
400	400	Jak na rok 1890.
—	100	Jednorazowo uchwalony zasiłek na rok 1890.
497	1.000	Preliminuje się o 500 zł. więcej, aniżeli na rok 1890. celem przyspieszenia pracy (LW. 21.661/1890.)
150	300	Jak na rok 1890.
—	1.800	
858	900	
		Wedle uchwały Wys. Sejmu z dnia 23. Stycznia 1887. zasiłek:
700	700	*ad a)* po 700 zł. rocznie aż po rok 1893. (włącznie).
450	450	*ad b), c), d),* zasiłki ustały z rokiem 1890.
820	820	
650	650	
—	—	*ad e)* LW. 21.807/1890. (Obacz sprawozdanie z czynności Wydziału kraj.)
1.200	800	Preliminuje się w wysokości wniosku Wydziału kraj. na r. 1890 (LW. 17.290/1890).
550	200	Preliminuje się o 300 zł. więcej, aniżeli uchwalono na rok 1890., z powodu, iż ubóstwo uczniów wymaga znaczniejszej kwoty na zasiłki (LW. 17.290/1890).
1 540	1.500	Preliminuje się o 800 zł. więcej od kwoty uchwalonej na rok 1890, ze względu na przedłużenie trwania czasu nauki z 2 lat na 3 i na pomnożenie się w skutek tego liczby uczniów potrzebujących zasiłku o połowę liczby uczniów dotychczasowych. (LW. 21.661/1890).
2.543	2.000	Preliminuje się o 1.000 zł. więcej, aniżeli na rok 1890., z powodu przekraczania od roku 1888. poprzedniego kredytu, oraz ze względu na potrzebę udzielania choćby małych stypendyów uczniom niższej szkoły górniczej w Borysławiu, które to zasiłki dotychczasowymi budżetami nie były uwzględnione. (LW. 21.661/1890).
—	500	Nie preliminuje się nic. (LW. 17.290/1890).
2.000	3.000	Jak na rok 1890.
—	1.000	Jak corocznie.
200.092	198.510	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XV.		Z przeniesienia .	221.721	—	221.721
	219	Umorzenie pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie na założenie składów zbożowych we Lwowie i w Krakowie:			
		a) V. rata kapitału . 4.757 zł. 69 ct.			
		VI. „ „ . 4.867 „ 20 „ 9.624 zł. 89 ct.			
		b) 4½% odsetki z góry:			
		za I. półrocze . . 8.488 zł. 31 ct.			
		„ II. „ . . 8.378 „ 80 „ 16.867 „ 11 „	26.492		
	220	Na utrzymanie krajowych składów publicznych we Lwowie .	15.875		
	221	„ „ „ „ „ w Krakowie .	17.500		
	222	Krakowskiemu Towarzystwu gospodarskiemu na wydawnictwo „Tygodnika rolniczego“	500		
	223	Na utrzymanie 4 nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan	8.000		
	224	Na zakupno środków demonstracyjnych do nauki dla nauczycieli wędrownych	250		
	—	Galicyjskie Towarzystwo pszczelnicze we Lwowie . .	—		
	—	Auowa Berta, wdowa po profesorze szkoły rolniczej w Dublanach, dożywotne zaopatrzenie	—		
	—	Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie .	—		
	—	Komitetowi jeneralnemu wystawy powszechnej rolniczo-leśnej w Wiedniu z roku 1890, na nagrody dla wystawców galicyjskich	—		
	—	Towarzystwom gospodarskim we Lwowie i Krakowie, na ułatwienie producentom krajowym obesłania w r. 1890 wystawy powszechnej rolniczo leśnej w Wiedniu . .	—		
		Suma rubryki XV. . .	290.338	—	290.338

Preliminarz na rok 1891. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
200.092	198.510	
—	26.492	Wedle planu umorzenia do LW. 8.802/1889. Dług w kapitale z końcem roku 1891. wynosić będzie 372.391 zł. 02 ct.
—	—	Wedle szczegółowych preliminarzy tych Składów.
—	—	
300	500	Jak na rok 1890.
—	2.000	Uchwałą Wys. Sejmu z dnia 5. Października 1888 wyznaczono aż do roku 1894. włącznie po 2.000 zł. rocznie. Atoli w skutek powiększenia liczby tych nauczycieli w myśl osobnego sprawozdania Wydziału krajowego — preliminuje się wydatek 8.000 zł., wstawiając równocześnie do przychodu w rubryce XVI poz. 58 dochodów jako subwencyę przyznaną na ten cel od c. k Skarbu państwa 4.000 zł. (LW. 26.516/1890).
—	250	Preliminuje się jak na rok 1890. z powodu wyłuszczonego w sprawozdaniu Wydziału krajowego (powiększenia liczby nauczycieli wędrownych).
—	100	
—	300	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889., zaopatrzenie to przeniesiono wprost do preliminarza wydatków wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.
—	2.500	W myśl uchwały Wys Sejmu, jak powyżej, dalsze raty przeniesione do rubr. XVI. wydatków tego preliminarza. (Obacz poz. 271.)
—	1.000	Jednorazowo uchwalono na rok 1890.
—	5.000	Jednorazowo uchwalono na rok 1890.
200.392	236.652	Sumę wynikłości z r. 1888. podano *niższą* o 418.043 zł. od rzeczywistej (618.435 zł.) po wyłączeniu pozycyj nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.

Wydatki **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		**Na cele przemysłu.**			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Wieczorne szkoły dla terminatorów).			
	225	W Bochni	388	—	388
	226	„ Brzeżanach	348	—	348
	227	„ Drohobyczu	440	—	440
	228	„ Jarosławiu	600	—	600
	229	„ Jaśle	418	—	418
	230	„ Kołomyi	464	—	464
	231	„ Krakowie (cztery szkoły po 400 zł.)	1.600	—	1.600
	232	„ Lwowie (izraelicka im. Marka Bernsteina)	285	—	285
	233	„ Nowym Sączu	580	—	580
	234	„ Przemyślu	575	—	575
	235	„ Rzeszowie	405	—	405
	236	„ Stanisławowie	590	—	590
	237	„ Starym Sączu	470	—	470
	238	„ Tarnowie	585	—	585
	239	„ Wadowicach	310	—	310
	240	„ Żółkwi	340	—	340
	—	„ Gorlicach i Sanoku	—	—	—
	241	Na nowe szkoły przemysłowe uzupełniające, które mają wejść w życie w roku 1891.	2.400	—	2.400
			10.798	—	10.798
		II. Rękodzielnicze szkoły fachowe połączone z warsztatami wzorowymi.			
		A) Dla wyrobów z drzewa i łoziny.			
	242	Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie	1.420	730	2.150
	243	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	—	1.000
	244	„ „ „ Jaśle	350	—	350
	245	Krajowa szkoła kołodziejska i bednarska w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej	2.946	380	3.326
	246	Warsztat wzorowy stolartwa i tokarstwa w Stanisławowie	920	350	1.270
	247	Warsztat wzorowy kołodziejski w Toustem	1.320	—	1.320
	248	Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek dziecinnych w Żywcu	2.235	—	2.235
	—	Krajowy warsztat stolarski i tokarski w Myślenicach	—	—	—
			10.191	1.460	11.651
		Do przeniesienia	20.989	1.460	22.449

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . 109.726 zł.
		„ „ 1891. preliminuje się . . . . . 116.224 „
		więcej zatem o . 6.497 zł.
		na podstawie preliminarza komisyi krajowej dla spraw przemysłu.
—	400	
500	336	
800	363	
700	600	
—	—	
700	500	
1.500	1.600	
300	395	
700	595	
600	594	
800	570	
600	590	
—	400	
500	595	
—	160	
—	400	
—	437	
—	2.100	Obacz osobny alegat (preliminarz) zestawiony przez komisyę krajową dla spraw przemysłu.
7.700	10.635	
—	1.400	
1.000	1.250	
300	300	
3.280	3.822	
800	800	
1.320	1.320	
1.200	1.450	
—	800	
7.900	11.142	
15.600	21.777	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	20.989	1.460	22.449
		B) Dla wyrobów garncarskich.			
	249	Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi	2.500	—	2.500
	250	Warsztat wzorowy garncarski w Porembie	2.400	—	2 400
	251	„ „ „ w Toustem	900	—	900
			5.800	—	5 800
		C) Dla wyrobów ze skóry.			
	252	Wzorowy warsztat szewski w Uhnowie	800	300	1 100
		D) Dla wyrobów tkackich.			
	253	Krajowa szkoła tkacka połączona z warsztatem wzorowym, oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów, tudzież warsztaty do wyrabiania krosen tkackich w Krośnie	4.740	1.600	6.340
	254	Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej	1.150	100	1 250
	255	„ „ „ „ Glinianach	900	—	900
	256	„ „ „ „ Korczynie	970	—	970
	257	„ „ „ „ Kossowie	960	—	960
	—	„ „ „ „ Borszczowie	—	—	—
	258	Wzorowy warsztat tkacki sukienniczy imienia Franciszka Józefa w Łańcucie	776	—	776
	259	Wzorowy warsztat tkacki w Rychwaldzie . , . .	900	300	1.200
	260	„ „ „ „ Wilamowicach . . .	880	—	880
	—	Na sprawienie zapasu wzorów dla wszystkich warsztatów wzorowych	—	—	—
			11.276	2.000	13.276
		E) Dla wyrobów koronkarskich.			
	261	Szkoła koronkarska w Kańczudze	1.163	—	1.163
	262	Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie	860	—	860
	263	„ „ „ w Zakopanem . . .	2.356	—	2.356
	264	Szkółka koronkarska w klasztorze SS. Miłosierdzia w Przeworsku	—	300	300
			4.379	300	4.679
		Do przeniesienia .	43.244	4.060	47.304

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
15.600	21.777	
2.550	2.550	
837	2.400	
900	900	
4.287	5.850	
—	—	
1.472	3.920	
1.100	1.100	
—	900	
850	970	Obacz osobny alegat, j. w.
960	960	
—	1.225	
—	—	
—	1.225	
975	800	
500	300	
5.857	11.400	
1.163	1.163	
422	910	
2.200	2.200	
—	—	
3.785	4.273	
29.529	43.300	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	43.244	4.060	47.304
		F) Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych.			
	265	Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie . .	500	—	500
	266	Szkoła robót utrzymywana przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie	700	—	700
	267	Szkoła specyalna robót kobiecych u PP. Benedyktynek w Przemyślu	300	200	500
			1 500	200	1.700
		G) Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane ze skarbu krajowego.			
	268	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem .	1.500	—	1 500
	269	C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych .	1.400	—	1.400
			2.900	—	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego.			
	270	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. Szkole Politechnicznej we Lwowie	3.260	—	3.260
	271	Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy c. k. Szkole Politechn. we Lwowie, II. rata .	—	2.500	2.500
	272	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	273	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	—	Na kurs wakacyjny nauki biegłości ręcznej (slöjd) w Sokalu i Krakowie	—	—	—
	274	Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata . .	1.500	—	1.500
	275	Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów, kształcących się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających . .	—	2.000	8.000
		b) Na inne stypendya przemysłowe	6.000	—	
	276	Na nowe warsztaty wzorowe, powstać mogące w ciągu r. 1891.	—	2.500	2.500
	277	Koszta inspekcyi szkół przemysłowych	1.600	—	1.600
			16.360	7.000	23.360
		Do przeniesienia .	64.004	11.260	75.264

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
29.529	43.300	
500	500	
500	700	
—	500	
1.000	1.700	
1.704	1.500	Obacz osobny alegat, j. w.
5.250	1.400	
6.954	2.900	
3.444	3.266	
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. przeniesiono tę pozycyę z rubryki XV. budżetu roku 1890. (Uchwałą Wys. Sejmu z dnia 24. Stycznia 1889. wyznaczono na ten cel po 2.500 zł. na lata 1890. i 1891. pod warunkiem przyczynienia się przez c. k. Rząd do urządzenia tej stacyi w myśl odnośnych zastrzeżeń.
2.000	2.000	Obacz osobny alegat, j. w.
2.000	2.000	
800	1.600	Przeniesiono do rubryki VII. wyd. poz. 96. a) b); (patrz wyjaśnienie tamże),
—	1.500	natomiast wstawiono nową pozycyę 277. tej samej wysokości.
7.648	8.000	Obacz osobny alegat, j. w.
—	2.500	
—	—	
15.892	20.866	
53.375	68.766	

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia .	64.004	11.260	75.264
		IV. Koszta administracyi.			
	278	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi	200	—	200
	279	Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych: . .			
		a) Koszta podróży i dyety . . . . 1.400 zł.			
		b) Płaca sekretarza . . . . . 1.000 „			
		c) Płaca pomocnika biurowego . . . 360 „	2.760	—	2.760
			2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	280	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . . .	7.000	—	7.000
	281	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (5. rata) . .	30.000	—	30.000
			37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	282	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Suma rubryki XVI. .	104.964	11.260	116.224

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
53.375	68.766	
199	200	
1.931	2.760	
2.130	2.960	
		Obacz osobny alegat, j. w.
6.108	7.000	
30.000	30.000	
36.108	37.000	
1.000	1.000	
92.613	109.726	Sumę wynikłości z roku 1888. podano mniejszą o 3.897 zł. od rzeczywistej 96.510 zł. z powodu wyłączenia pozycyj nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.

Wydatki. Fundusz krajowy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVII.		**Rozmaite wydatki.**			
	283	Do rozporządzalności Wydziału krajowego:			
		a) dotacya zwyczajna	30.000	—	42.743
		b) dotacya nadzwyczajna jednorazowa	—	12.743	
	284	Dla księży Unitów Chełmskich i wdów po zmarłych . .	1.500	—	1.500
	285	Korosteńskiej Felicyi, b. nauczycielce szkoły u pp. Klarysek w Starym Sączu stały roczny dar z łaski . . .	80	—	80
	—	Córce śp. Jana Lama na ukończenie edukacyi . . .	—	—	—
	286	Na fundacyę wieczystą imienia Jego Ces. i Król. Apostolskiej Mości Cesarza Franciszka Józefa I., corocznie . .	12.000	—	12.000
	287	Dotacya dożywotnia J. E. Dra Franciszka Smolki . .	4.000	—	4.000
	288	Gminie m. Lwowa, subwencya na budowę gmachu szkoły kadeckiej, I. rata	5.000	—	5.000
	—	Zasiłki i dary na r. 1890. uchwalone	—	—	—
		Suma rubr. XVII. .	52.580	12.743	65 323

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 353.580 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 65.323 „ a zatem *mniej* o . 288.257 zł.
		z powodów, jak poniżej.
30.000	30.000	Dotacyę zwyczajną preliminuje się, jak corocznie, na podstawie §. 9. instrukcyi dla Wydziału krajowego; celem zaś wyrównania kredytu dyspozycyjnego, preliminuje się jednorazowo dotacyę *nadzwyczajną* w kwocie 12.743 zł., o jaką kredyt dyspozycyjny roku 1889. został przekroczony i którą z kredytu na rok 1890. uchwalonego pokryto. W ciągu całego szeregu lat fundusz dyspozycyjny pokrywać musiał znaczne, budżetem nie objęte wydatki, które właściwie specyalne rubryki obciążyć były powinne. Od dłuższego tedy okresu przekraczano corocznie tę pozycyę i wyrównywano ją przenoszeniem przewyżki wydatków na poczet kredytu roku następnego, uszczuplając go w ten sposób z każdym rokiem. Ze znaczniejszych wydatków pokryto między innemi w ostatniem dziesięcioleciu z funduszu dyspozycyjnego: W latach 1880—1883., 1885. i 1889. koszta dodatkowych robót przy gmachu sejmowym oraz przykupna sprzętów w sumie . . 17.358 zł. W latach 1882—1884. koszta urządzenia apartamentów marszałkowskich 16.465 „ W latach 1880—1887. *Dublany* — na zakupno realności, dodatkowe koszta budowli i urządzenia, nareszcie na koszta eksploatacyi torfu prasowanego . . . . . 9.963 „ W roku 1881. dopłatę na koszta albumu dla J. C. W. Następcy tronu 14.191 „ itp. itp. Wynik przeprowadzania z roku na rok *przekroczeń* stałego kredytu 30.000 zł. był ostatecznie taki, iż kredyt roku 1890. obciążony został kwotą 12.743 zł., przeniesioną z roku 1889., w skutek czego Wydział krajowy dysponuje w roku 1890. jedynie sumą 17.257 zł. Celem wyrównania tedy w roku 1891. kredytu do pełnej sumy 30.000 zł., preliminuje się dotacyę *nadzwyczajną*, j. o. 12.743 zł. (LW. 34.702/1890).
1.500	1.500	Jak na rok 1890.
80	80	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Stycznia 1887.
500	500	Nie preliminuje się nic, ponieważ na rok 1890. uchwalono ostatnią ratę.
4.000	12.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. Stycznia 1888.
—	4.000	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 9. Listopada 1889.
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Listopada 1889. Preliminuje się z renty 50-letniej o rocznych 5.000 zł. I. ratę na rok 1891. w przypuszczeniu, że że w tymże roku budowa będzie rozpoczętą.
11.294	305.500	Odpadają, jako na rok 1890. jednorazowo uchwalone. Mieszczą się w nich bezzwrotne zasiłki i bezprocentowe pożyczki dla ludności dotkniętej klęską nieurodzaju w sumie 300.000 zł.
47.374	353.580	Sumę wynikłości z roku 1888. (486.009 zł.) podano mniejszą o 438.635 zł. po wyłączeniu wydatków nadzwyczajnych i nieodnoszących się do niniejszego preliminarza (mianowicie pożyczki na budowę koszar i wydatków z powodu powodzi).

CZĘŚĆ II.

DOCHODY.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.	1	**Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych** . . .	—	—	—
II.		**Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.**			
	2	Z kapitałów uposażenia kasy krajowej w kwocie 376.263 zł.	1.000	—	1.000
III.		**Dochody z dróg krajowych.**			
	3	Myta na drogach krajowych	210.000		
	4	Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	500		
	5	Grzywny za przestępstwa drogowe	140		
	6	Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych	5.387		
		Suma rubryki III. . .	216.027	—	216.027

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	
—	5.500	Preliminuje się w zaokrągleniu wedle wynikłości z roku 1889., która wykazuje nieznaczny dochód 606 zł. Z powodu niedostatecznego uposażenia kasy krajowej i ubytku dawniejszych, znacznych kapitałów, w skutek czego kasę krajową bezustannemi prawie pożyczkami zasilać potrzeba, nie sposób spodziewać się znaczniejszego dochodu z chwilowej lokacyi rozporządzalnej gotowizny, która w ciągłym jest ruchu — i ogranicza się jedynie do funduszu uposażenia kasy krajowej; zwłaszcza, że chwilowe w II. półroczu przewyżki dochodów używane być muszą na spłatę pozaciąganych poprzednio długów i narosłych od tychże procentów. Obacz wyjaśnienie przy rubryce XIV. poz. 183 wydatków: „odsetki bierne od chwilowych pożyczek“.
213.388	215.000	Zamknięcia rachunkowe przedłożone Wysokiemu Sejmowi wykazują dochody ze stacyi mytniczych w roku 1886 kwotę . . . 218.019 zł. 27 ct. 1887 „ . . . 216.857 „ 78 „ 1888 „ . . . 213.388 „ 70 „ Razem . . 648.265 zł. 75 ct. to jest przeciętnie na jeden rok 216.088 zł. 58 ct. Do preliminarza na rok 1891 nie można brać powyższego przecięcia za podstawę, gdyż dochody mytnicze zmniejszają się co roku, nadto od 1. stycznia 1891 rozpisuje się licytacya na 46 stacyi mytniczych i dotąd nie może być wiadomy rezultat ich wydzierżawienia. Należytość przypisana na rok 1890 wynosi . . . . . 213.246 zł. a z powodu zaległości corocznych, wstawia się do preliminarza . 210.000 „
390	760	Dochody wynosiły w roku 1886 kwotę 656 zł. 63 ct. 1887 „ 479 „ 65 „ 1888 „ 390 „ 37½ ct. 1.526 zł. 65½ ct. przeciętnie 508 zł. 88 ct.; wstawia się w zaokrągleniu 500 zł.
86	230	Dochody wynosiły w roku 1886 kwotę 157 zł. 75 ct. 1887 „ 202 „ 38 „ 1888 „ 85 „ 65 „ 445 zł. 78 ct. przeciętnie 148 zł. 59 ct.; wstawia się w zaokrągleniu 140 zł.
9.351	12.000	Do wpłaty przypadają datki dobrowolne na budowę dróg krajowych: 1. Tarnów-Szczucin w kwocie 500 zł. 2. Rzeszów-Nadbrzezie „ 887 „ 3. Lwów-Stojanów „ 4.000 „ Razem 5.387 zł., a to po uwzględnieniu rat przyzwolonych do spłaty przez odnośne strony interesowane i to z zastrzeżeniem, jeżeli datki dobrowolne preliminowane na rok 1890. zostaną zapłacone w zupełności.
223.215	227.990	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IV.		**Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.**			
	7	Od funduszu policyi krajowej	5.265		
	8	„ „ szpitala św. Łazarza w Krakowie	—		
	9	„ „ szpitala Lwowskiego	9.042		
	10	„ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	2.442		
		Suma rubryki IV.	16.749	—	16.749
V.		**Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.**			
	11	Od urzędników krajowych z płac	17.000		
	12	„ szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych	12.000		
	13	„ gmin za dawniejsze koszta leczenia	2.000		
	14	„ stron rozmaitych ze spraw drogowych	2.000		
	15	Rozmaite	2.000		
		Suma rubryki V.	35.000	—	35.000
VI.		**Zwroty pożyczek.**			
	16	Pp. Kanoniczki w Krakowie, 10. (ostatnia) rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł.	175		
	17	Sanok, gmina, 28. i 29. rata pożyczki 10.000 zł. *a)* w kapitale 867 zł. 28 ct. *b)* w 6% odsetkach 96 „ 72 „	964		
	18	Tarnów, Wydział powiatowy, od pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Żabnicy	—		
	19	Jasielska Spółka wodna, od bezprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka	—		
	20	Łańcut, Wydział powiatowy, 9. rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku	450		
	21	Chorzelowska Spółka wodna dla odpływu wód w powiecie mieleckim między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, od pożyczki 6.300 zł., 5 rata: *a)* w kapitale 630 zł. — ct. *b)* w 4% odsetkach 138 „ 60 „	769	—	
		Do przeniesienia	2.358	—	—

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
6.117	5.675	Wedle osobnych preliminarzy odnośnych funduszów.
14.298	7.443	
6.399	5.450	
26.349	11.620	
53.163	30.188	
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 33.600 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 35.000 „ a zatem *więcej* o . . 1.400 zł. z powodów, jak poniżej.
17.423	15.300	Preliminuje się na podstawie wynikłości z roku 1888.
11.782	12.300	
1.629	2.000	Jak na rok 1890.
1.800	2.000	
10.533	2.000	
43.167	33.600	
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 5.589 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 5.308 „ a zatem *mniej* o . . 281 zł. z powodu spłaty w r. 1890. części pożyczek, oraz z powodów wyłuszczonych przy pojedyńczych pozycyach.
175	175	Z końcem roku 1891. wierzytelność umorzoną zostanie zupełnie.
964	964	Reszta wierzytelności z końcem roku 1891. wynosić będzie 1.391 zł. 93 ct.
156	156	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnia rata wstawioną została w budżet roku 1890.
—	—	Nie preliminuje się, jak na rok 1890., z powodu przyznania Spółce (uchwałą Wys. Sejmu z dnia 15. Stycznia 1889.) moratoryum do końca roku 1892. (L. W. 25.257/1888 i 2 804/1889).
450	450	Wierzytelność z końcem roku 1891. wynosić będzie 450 zł. i spłaconą zostanie zupełnie w roku 1892.
515	794	Preliminuje się wedle planu umorzenia do LW. 10.129/1888. Wierzytelność z końcem roku 1891, wynosić winna 3.150 zł.
2.260	2.539	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VI.		Z przeniesienia . .	2.358	—	—
	22	Głow, gmina w powiecie tarnowskim, zwrot pożyczki bezprocentowej 500 zł., udzielonej na zakupno nasienia i żywności	—		
	23	Zakopane, szkoła koronkarska, od pożyczki bezprocentowej 300 zł., 6 rata (ostatnia)	50		
	24	Fibich Władysław, zwrot z zaliczki w pierwotnej sumie 6.490 zł. na pogłębienie szybu w Ropiance, 4. i 5. rata . .	2.000		
	25	Chrzanów, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 2. rata	300		
	26	Myślenice, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 3. rata	300		
	27	Wieliczka, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 3. i 4. rata	300		
		Suma rubryki VI. . .	5.308	—	5.308
VII.		**Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.**			
	28	Subwencya c. k. Skarbu państwa	5.000		
	29	Opłaty od uczniów	360		
	30	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce . . .	100		
		Suma rubryki VII. . .	5.460	—	5.460
VIII.		**Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.**			
	31	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	18.323		
	32	Szkoła parobków w Dublanach	2.628		
	33	Folwark w Dublanach	16.495		
	34	Torfiarnia w Dublanach	8.400		
	35	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.240		
		Suma rubryki VIII. . .	47.086	—	47.086

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
2.260	2.539	
100	100	Nie preliminuje się, ponieważ ostatnią ratę wstawiono w budżet roku 1890.
50	50	Z końcem roku 1891. wierzytelność zostanie umorzoną.
—	2.000	Preliminuje się na podstawie aktu notaryalnego do LW. 6.232/1889, w myśl którego dłużnik pozostałą resztę długu w okrągłej sumie 6.000 zł. spłacić ma w 6 półrocznych ratach po 1.000 zł. od dnia 31. Grudnia 1889. Z końcem roku 1891. pozostać ma tedy do spłaty ostatnia rata 1.000 zł.
—	300	Pożyczka udzielona do L. W. 52.471/1888., w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 15. października 1888. Wierzytelność z końcem r. 1891. wynosić będzie 2.400 zł.
—	300	Pożyczka udzielona do L. W. 5.720/1889., w myśl uchwały Wys. Sejmu j. w. Wierzytelność z końcem roku 1891. wynosić będzie 2.100 zł.
—	300	Pożyczka udzielona do L. W. 14.301/1889., w myśl uchwały Wys. Sejmu j. w. Wierzytelność z końcem roku 1891. wynosić będzie 2.400 zł.
2.410	5.589	Sumę wynikłości z roku 1888. (wynoszącą ogółem 8 276 zł.) podano jedynie w wysokości pozycyj, odnoszących się do niniejszego preliminarza, a więc po wyłączeniu pożyczek już spłaconych, lub od których ostatnie raty preliminowane były budżetem na rok 1890.
5.000	5.000	Wedle osobnego preliminarza.
282	300	
50	100	
5.332	5.400	Sumę wynikłości z roku 1888. wykazano z potrąceniem kwoty 630 zł. z tytułu zwrotu zaliczek z lat ubiegłych.
15.726	18.318	Wedle szczegółowych preliminarzy.
2.344	2.988	
21.898	15.095	
—	2.000	Obacz wyjaśnienie przy rubryce XV. poz. 193. wydatków (L. W. 17.290/1890).
1.372	1.240	Wedle szczegółowego preliminarza.
41.340	39.641	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IX.		**Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.**			
	36	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	23.000		
	37	Folwark w Czernichowie	12.372		
		Suma rubryki IX. . .	35.372	—	35.372
X.		**Dochody innych szkół rolniczych krajowych.**			
	38	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	3.420		
	39	„ „ „ „ Jagielnicy	3.050		
	40	„ „ „ „ Kobiernicach . . .	3.890		
	41	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	3.540		
	42	Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku . .	2.260		
		Suma rubryki X. . .	16.160	—	16.160
XI.		**Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.**			
	43	Od szpitali powszechnych	600	—	600
XII.		**Dochód z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866.**			
	44	Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym	11.293	—	11.293

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
19.111	21.800	Wedle szczegółowego preliminarza.
13.076	10.642	
32.187	32.442	Sumę wynikłości z roku 1888. wykazano z potrąceniem kwoty 2.684 zł., odnoszącej się do zniesionej szkoły ogrodniczej w Czernichowie.
2.150	3.520	Wedle szczegółowych preliminarzy tych szkół.
3.639	2.780	
4.184	3.780	
—	3.340	
—	—	
9.973	13.420	
569	600	Jak w latach ubiegłych.
24.951	12.340	Wedle planów umorzenia wynoszą w roku 1891. raty anuitetowe: *a)* w kapitale . . . . . 10.233 zł. *b)* w odsetkach . . . . . 1.060 „ razem . . 11.293 zł. Odsetek zwłoki nie preliminuje się, gdyż Wydziały powiatowe w przepisanych terminach raty anuitetowe uiszczają.

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XIII.		**Dochody z kwaterunku żandarmeryi.**			
	45	Kwaterunkowe	10.017		
	46	Noclegowe	16.389		
	47	Udział administracyi politycznej	12.668		
	48	Dochód z gmachu c. k. Żandarmeryi we Lwowie . .	12.936		
		Suma rubryki XIII. . .	52.010	—	52.010
XIV.	49	**Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych** . . .	8.000	—	8.000
XV.		**Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych.**			
	50	We Lwowie	22.804		
	51	W Krakowie	23.846		
		Suma rubryki XV. . .	46.650	—	46.650
XVI.		**Rozmaite dochody.**			
	52	Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie	300		
	53	Od c. k. Skarbu Państwa zasiłek dla biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym	1.000		
		Do przeniesienia . .	1.300	—	—

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 42.895 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 52.010 „ *więcej* zatem o . . . 9.115 zł. z powodów, jak poniżej.
	9.597	Do *poz. 45.* Kwaterunkowe zawiera w sobie wynagrodzenie za kwatery 4. oficerów sztabu. 7. rotmistrzów, 23. oficerów niższych stopni, 2. wachmistrzów rachunkowych, 2. woźnych i za kancelaryę sztabu.
	16.388	Do *poz. 46* Noclegowe obliczone jest za 1.796 głów po $2^1/_2$ ct. za dobę, t. j. za 365 dni.
	9.234	Do *poz. 47.* Udział administracyi politycznej mieści w sobie zwroty za umieszczenie żandarmów przeznaczonych do kontroli bydła w koszarach posterunkowych, a to: za kwatery 9.734 zł. 88 ct., za rozmaite potrzeby kwaterunkowe 2.932 zł. $84^1/_2$ ct., razem 12.667 zł. $72^1/_2$ ct. czyli w zaokrągleniu 12.668 zł.
	7.676	Do *poz. 48.* Dochód z gmachu c. k. żandarmeryi we Lwowie wstawia się zgodnie z poz. 117. *b)* wydatków.
—	42.895	
—	—	Dochody, potąd osobno nie wykazywane, lecz od wydatków potrącane, wynosiły: w roku 1886. . . 5.392 zł. „ 1887. . . 11.597 „ „ 1888. . . 7.584 „ razem . 24.573 zł. przeciętnie 8.191 „ preliminuje się przeto w zaokrągleniu 8.000 zł. po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889.
		Wedle szczegółowych preliminarzy tych składów.
—	—	
		Na rok 1890. uchwalono w tej rubryce . . . . . 47.555 zł. „ „ 1891. preliminuje się . . . . . 50.921 „ a zatem *więcej* o . . . 3.366 zł. z powodów poniżej wyłuszczonych.
110	200	Na podstawie wynikłości z roku 1889. preliminuje się 100 zł. więcej.
1.035	1.000	Jak na rok 1890.
1.145	1.200	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVI.		Z przeniesienia . .	1.300	—	—
	54	Przypadkowe:			
		a) Sprzedaż książek i druków	1.500		
		b) „ papierów wyszkartowynych i wzorów drukowych	100		
		c) Różne drobne	90		
	55	Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):			
		a) Buczacz, rata roczna . . 1.370 zł. 30 ct.			
		b) Czortków, „ „ . . 528 „ 99 „			
		c) Krosno, „ „ . . 631 „ 62 „			
		d) Limanowa, „ „ . . — „ — „			
		e) Nowytarg, „ „ . . 361 „ 34 „			
		f) Sanok, „ „ . . 796 „ — „			
		g) Stanisławów, „ „ . . 944 „ 22 „			
		h) Tłumacz, „ „ . . 717 „ 69 „			
		i) Zaleszczyki „ „ . . — „ — „	5.350		
	56	Za analizy wykonane dla stron przez stacyę doświadczalną produktów naftowych	100		
	57	Fundusz pożyczkowy Spółek wodnych, na umorzenie rat kapitału i odsetek od pożyczki 700.000 zł. . . .	38.481		
	58	Od c. k. Skarbu Państwa zasiłek na utrzymanie 4. nauczycieli wędrownych	4.000		
		Suma rubryki XVI. . .	50.921	—	50.921
—	—	**Pożyczka na budowę domu dla c. k. Żandarmeryi .**	—	—	—
—	—	**Pożyczka na zapomogi i bezprocentowe pożyczki dla ludności dotkniętej klęską nieurodzaju . . .**	—	—	—
—	—	**Pożyczka od funduszu policyi krajowej na częściowe pokrycie niedoboru w roku 1890. . . . .**	—	—	—

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.145	1.200	
1.937	1.500	
133	100	Jak na rok 1890.
12	90	
		Jak na rok 1890.
		ad poz. 55. d) Nie preliminuje się w skutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Listopada 1889. (ewentualne odpisanie reszty zaległości).
		Jak na rok 1890.
2.100	5.954	*ad poz. 55. i)* Nie preliminuje się nic, gdyż ostatnia rata wstawioną została w budżet na rok 1890.
—	100	Jak na rok 1890.
—	38.611	Obacz wyjaśnienie przy rubryce XIV. poz. 179 wydatków.
—	—	Obacz wyjaśnienie przy rubryce XV. poz. 223 wydatków.
5.327	47.555	Sumę wynikłości z roku 1888. (wynoszącą w całości 7.827 zł.) podano z wyłączeniem pozycyj, nie mających styczności z niniejszym preliminarzem.
—	19.000	
—	300.000	Pożyczki, których zaciągnięcie uchwalone zostało w roku 1890
—	132.859	

Dochody. **Fundusz krajowy.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
XVII.	59	**Dochód z zaciągnąć się mającej pożyczki** . . .	—	939.774	939.774
XVIII.	60	**Dodatki do podatków po 36 ct. od 1 zł. w. a. podatku z dodatkami**	3,402.000	—	3,402.000

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
391.600	451.859	Wedle sumarycznego preliminarza wydatków i dochodów funduszu krajowego, niedobór pokryć się mający dodatkami do podatków wynosi . 4,341.774 zł.
3,253.990	3,708 000	W celu uzasadnienia cyfry dochodów z podatków na rok 1891, przedstawia się rzeczywiste wpływy podatków i dodatków krajowych, z trzech lat ostatnich. Takowe wynosiły:

	w podatkach:	dodatkach krajowych:
w roku 1887. . .	10,256.009 zł.	3,159.052 zł.
„ „ 1888. . .	10,698.178 „	3,253.990 „
„ „ 1889. . .	9,940.231 „ *)	3,438.219 „ **)

*) (Patrz załącznik str. 101).

**) Wpływy z trzech ostatnich miesięcy zawarte w sumie tej, w chwili układania preliminarza nie zostały jeszcze sprawdzone; wykazano je tedy na podstawie otrzymanych dat w krótkiej drodze z c. k. Dyrekcyi Skarbu.

Wydatność jednego centa dodatku krajowego wynosiła z pobieranych od 1 zł. podatku w pierwszym i drugim roku po 31 ct. a w ostatnim roku po 35 ct.

w roku 1887.	101.905 zł.
„ „ 1888.	104.967 „
„ „ 1889.	98.235 „
razem w trzech latach . .	305.107 zł.
przeciętnie . .	101.702 „

Wydatność powyższa wynika z wpływu dodatków za 18 miesięcy wedle dotychczasowego trwania roku budżetowego. Ponieważ jednak Wydział krajowy w sprawozdaniu do LW. 34.801/1890. jednocześnie uprasza o skrócenie roku budżetowego do 15 miesięcy począwszy od r. 1891., przyjmuje się za podstawę do obliczenia wydatności centa dodatku, trzyletnie wpływy dodatków krajowych z 15 miesięcy każdego roku, a które wynosiły:

w r. 1887.	2,920.342 zł.,	wydatność centa uczyniła	94 205 zł.
„ „ 1888.	3,040.781 „	„ „ „	98.090 „
„ „ 1889.	3,185.530 „	„ „ „	91.015 „
razem w 3. latach . .	9,146.653 zł.	„ „	283.310 zł.
przeciętnie	3,048.884 „	„ „ „	94.437 „

Na tej zasadzie przyjmuje się wydatność jednego centa dodatku krajowego w zaokrąglonej przeciętnej kwocie **94.500** zł. w miejsce uchwalonej w budżecie na r. 1890. kwoty 103.000 zł.

Na pokrycie wyż wymienionego niedoboru funduszu krajowego wymaganem byłoby nałożyć dodatek krajowy po 46 centów od 1 złotego podatku, z którego dochód uczyniłby 4,347.000 zł.

Gdy jednak uchwalony dodatek na rok 1890. wynosi tylko 36 centów, Wydział krajowy z powodów wyłuszczonych w sprawozdaniu o budżecie, tak znacznego podwyższenia dodatku doradzać nie może, lecz wnosi, by przy sposobności zaproponowanej w osobnem sprawozdaniu regulacyi długów krajowych, część powyższego niedoboru pokryto pożyczką (poz. 59) w sumie 939.774 „

Na pokrycie zaś reszty niedoboru, by pozostawiono dodatek w wysokości uchwalonej na rok 1890. t. j. po 36 ct., z którego to dodatku pozyska się wymaganą sumę . . . . 3,402.000 zł.

Załącznik do rubr. XVIII. dochodów preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

Wykaz

pozostałych zaległości z końcem roku budżetowego 1889. każdego gatunku podatku z dodatkami państwowymi i dodatku krajowego w porównaniu z takiemiż zaległościami z roku 1888.

Przedmiot	Gruntowy	Domowo-		Zarobkowy	Dochodowy	Razem
		czynszowy	klasowy			
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Rok 1889.						
Zaległość podatku	1,339.742	746.154	550.015	667.871	803.559	4,107.341
„ dodatku krajowego*) . .	—	—	—	—	—	—
Rok 1888.						
Zaległość podatku	807.267	698.182	367.116	634.318	660.205	3,167.088
„ dodatku krajowego . . .	223.632	193.412	101.699	175.720	182.890	877.353

Wykaz

sprawdzonej należytości podatków za rok 1888 **)

Liczba porządk.	Rodzaj podatku	Złotych austryackich	
1	Gruntowy	5,102.672	68
2	Domowo-klasowy	1,560.683	$04^1/_2$
3	Domowo-czynszowy	1,648.182	$20^1/_2$
4	Zarobkowy	867.500	04
5	Dochodowy	1,629.639	$10^1/_2$
	Razem . . .	10,808.677	$07^1/_2$

*) **) Wykazu zaległości dodatku krajowego z końcem roku 1889 — jakoteż wykazu sprawdzonej należytości podatków za rok 1889. nie podaje się, bowiem do chwili drukowania preliminarza, nie wszystkie urzędy nadesłały odnośne wykazy.

Alegat do rubr. XVIII. dochodów preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

Wykaz

dochodów podatków z dodatkami państwowymi i dodatków krajowych za rok budżetowy 1889.

Pozycya	Nazwiska rubryk	Dochód rzeczywisty netto za rok 1889. Od 1. Stycznia 1889. do końca Grudnia 1889. zł.	Od 1. Stycznia do końca Marca respective Czerwca 1890. zł.	Razem zł.	Preliminowana kwota na rok 1889. zł.	Rzeczywisty dochód był przeto większy lub *mniejszy* zł.	Zaległość z końcem Marca, respective Czerwca 1890. za rok budżet. 1889. zł.	Z obok wykazanych opłat potrącono: opusty czyli odpisania *a)* za lata dawniejsze *b)* za rok 1889. zł.	zwroty nadpłat zł.
I	**Gruntowy**								
	z dodatkami państw.	3,769.926	771.218	4,541.144	4,800.000	*258.856*	1,339.742	*a)* 150.150	*a)* 8.756
	przytem dodatek kraj.	1,303.977	266.756	1,570.733				*b)* 380.512	*b)* 29.493
II	**Domowo-czynszowy**								
	z dodatkami państw.	1,253.044	329.429	1,582.473	1,530.000	52.473	746.154	*a)* 73.372	*a)* 1.316
	przytem dodatek kraj.	433.414	113.946	547.360				*b)* 80.571	*b)* 13.059
III	**Domowo-klasowy**								
	z dodatkami państw.	1,183.581	199.906	1,383.487	1,507.000	*123.513*	550 015	*a)* 48.800	*a)* 1.113
	przytem dodatek kraj.	409.388	69.145	478.533				*b)* 43.400	*b)* 7.143
IV	**Pięcioprocentowy podatek** od domów wolnych od podatku czynszowego	73.366	19.998	93.364	80.000	13.364	81.040	*a)* 3.383	*a)* 93
	przytem dodatek kraj.	25 377	6.917	32.294				*b)* 8.735	*b)* 422
V	**Zarobkowy**								
	z dodatkami państw.	696.394	89.983	786.377	790.000	*3.623*	667.871	*a)* 110.181	*a)* 2.419
	przytem dodatek kraj.	240.875	31.124	271.999				*b)* 132.116	*b)* 8.122
VI	**Dochodowy**								
	a) fasyonowany z dodatkami państwow.	1,255.887	297.499	1,553.386	1,669.500	*116.114*	722.519	*a)* 331.838	*a)* 2.061
	przytem dodatek kraj.	434.398	102.902	537.300				*b)* 247.892	*b)* 20.029
	b) nie podlegające poborowi dodat. kraj. płace urzędników .	45.925	12	45.937	137.156	*91.219*	—	—	*a)* —
	c) procenta od obligac.	219.513	11.823	231.336	233.344	*2.008*	—	—	*b)* 266
	Suma podatków z dodatkami państwow.	8,497.636	1,719.868	10,217.504	10,747.000	65.837	4,107.341	*a)* 717.724	*a)* 15.758
	Odtrąciwszy z poz. VI. kwoty ad *b)* i *c)* niepodlegające poborowi dodatków krajowych w sumie	—	—	277.273		*595.333*		*b)* 893.226	*b)* 78.534
	pozostaje właściwa wynikłość podatków	—	—	9.940.231					
	Suma dodatku kraj.	2,847.429	590.790	3,438.219					

Wykaz ten sporządzono na podstawie otrzymanego z c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu odezwą z dnia 5. Lipca 1890 L. 49.200 (LW. 31.046/1890) zamknięcia rachunku podatków z dodatkami państwowymi.

Kwoty dodatków krajowych wyjęto z obrachunków miesięcznych rządowych i z wykazów c. k. urzędów podatkowych, rozliczono je zaś stosunkowo na poszczególne gatunki podatków. W kwotach zaległości mieszczą się nietylko zaległości roku przedmiotowego, lecz także zaległości z lat dawnych.

Dochody podatków wstawione są po koniec Marca, dochody zaś dodatków krajowych po koniec Czerwca 1890.

LW. 37.286/1890.

I. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

Fundusz szkolny krajowy.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

Alegat do rubr. VII. poz. 51. wydatków funduszu krajowego

z załącznikami:

1. Odezwa c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 17. Sierpnia 1890. do L. 11.331.
2. Preliminarz wydatków i dochodów.
3. Sumaryusz szkół zorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręgowych. (*Załącznik A*).
4. Wykaz zasiłku potrzebnego na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli etatowych i nadetatowych, tudzież katechetów z 10% dodatkami na mieszkanie dla tychże i inne rubryki wydatków w każdym okręgu, na rok 1891. (*Załącznik B*).
5. Wykaz kwot potrzebnych na remuneracye za naukę robót ręcznych. (*Załącznik C*).
6. Zestawienie zamknięć rachunkowych 74 Rad szkolnych okręgowych. (*Załącznik D*).
7. Wykaz zaliczek, danych gminom na budynki szkolne. (*Załącznik E*).

ODPIS

odezwy c. k. kraj. Rady szkolnej z d. 17. sierpnia 1890. L. 11.331.

do Wydziału krajowego

w sprawie preliminarza na rok 1891.

ODEZWA.

W myśl art. 34. ustawy z dnia 2. maja 1873. (Dz. ust. kraj. Nr. 250), c. k. krajowa Rada szkolna ma zaszczyt przesłać Świetnemu Wydziałowi krajowemu preliminarz wydatków funduszu szkolnego krajowego na cele szkół ludowych na rok 1891, dołączając

pod *A*) wyjaśnienia do tego preliminarza;

pod *B*) *Wykaz zorganizowanych szkół ludowych w każdym powiecie, tudzież dochodów i wydatków okręgowych funduszów szkolnych na te szkoły*;

pod *C a*) *1—2.* Wykaz zasiłku potrzebnego na pokrycie niedoboru na płace i dodatki na mieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież na pokrycie płac i dodatków na mieszkanie nauczycieli i nauczycielek nadetatowych i innych wydatków w każdym okręgu;

pod *C b*) *1—2.* Wykaz ogólny i szczegółowy stałych katechetów i nauczycieli religii za remuneracyą;

pod *D*) Wykaz szkół etatowych i filialnych po raz pierwszy uwzględnionych w preliminarzach okręgowych funduszów szkolnych na rok 1891;

pod *E*) Wykaz szkół w roku 1890. i 1891. w życie wejść mających, a w preliminarzach funduszów szkolnych okręgowych na rok 1891. nieuwzględnionych;

pod *F*) *wykaz ogólny i szczegółowy szkół, dla których zachodzi potrzeba ustanowienia nauczycieli nadetatowych na rok 1890 i 1891*;

pod *G*) *Wykaz ogólny i szczegółowy remuneracyj za naukę robót ręcznych*;

pod *H*) Wykaz dodatków pięcioletnich;

pod *I*) Wykaz szkół ludowych zorganizowanych w roku szkolnym 1889. i 1890;

pod *K*) Wykaz brakujących przyborów naukowych.

Do poszczególnych rubryk tego preliminarza ma zaszczyt c. k. krajowa Rada szkolna dodać ze swej strony następujące uwagi:

Rubryka I. pozycya 1 i 3. Na podstawie sprawdzonych preliminarzy funduszów szkolnych okręgowych wypada kwota 390.667 zł. $^1|_2$ ct. jako zasiłek potrzebny na pokrycie wydatków w tej rubryce przewidzianych.

C. k. krajowa Rada szkolna skreśla jednak, zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu krajowego z powyższej sumy 5% tytułem możliwych interkalaryów i preliminuje kwotę . . . . . 371.134 zł. $00^1|_2$ ct.

a z doliczeniem odsetek od kapitału, legowanego przez ś. p. biskupa Betańskiego, a wcielonego do majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego . . . . . 62 „

ogólną kwotę . . . 371.196 zł. $00^1|_2$ ct.

Według załączonych wykazów *C*) przypada na pokrycie niedoboru na płace i dodatki na mieszkanie stałych nauczycieli religii . . . . . 55.160 zł.

a na remuneracye za udzielanie religii . . . . . 33.340 „

razem . . . 88.500 zł.

*

C. k. krajowa Rada szkolna skreśla jednak z powyższej sumy 10% tytułem interkalaryów, a to z powodu chwilowego braku kwalifikowanych nauczycieli religii w ogóle, a zwłaszcza religii mojżeszowej i preliminuje kwotę w okrągłej sumie . . . . . 80.000 zł.

Rubryka II. pozycya 4. Kwota preliminowana jest wyższą o 1.631 zł. od sumy przyzwolonej na rok 1890, z powodu zwiększonej ilości szkół i zwiększonej ilości nauczycieli.

Rubryka III. pozycya 5. Preliminowana kwota większa od sumy przyzwolonej na rok 1890. o 11.153 zł.,

potrzebna jest na zakupienie 1.599 egzemplarzy obrazów do nauki z poglądu wraz z tekstem po 6 zł. z 10% rabatem. zatem kwota	8 634 zł. 60 ct.
i 1.158 egzemplarzy mapy Monarchii austro-węgierskiej po zniżonej cenie z 9 zł. na 6 zł. 95 ct. zatem	8.048 zł. 10 ct.
razem	16.682 zł. 70 ct.

Na uzasadnienie tego wydatku c. k. krajowa Rada szkolna ma zaszczyt powołać się na swą odezwę z dnia 16. sierpnia 1889, L. 11.186 i dołączony wykaz *K)* nadmieniając, że istniejąca w roku zeszłym przeszkoda w zakupnie obrazów do nauki z poglądu jest obecnie usuniętą, gdyż Towarzystwo pedagogiczne takie obrazy już wydało i c. k. Radzie szkolnej krajowej do zakupna z 10% rabatem ofiarowało.

Rubryka IV. pozycya 6. Zgodnie z intencyą Wysokiego Sejmu, preliminuje c. k. Rada szkolna krajowa dla każdej szkoły po 5 zł. 30 ct. w. a.

Rubryka V. pozycya 7. Preliminuje się w wysokości przez Wysoki Sejm na rok 1890 przyzwolonej.

Rubryka VI. pozycya 8. Z preliminowanej sumy przypada:

a) na pokrycie drobnych wydatków Rad szkolnych okręgowych . . .	4.000 zł.
b) na koszta prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych w Departamencie rachunkowym c. k. Namiestnictwa	7.696 zł.
razem . . .	11.696 zł.

Kwota ad *a)* większa o 500 zł. w. a.

Na uzasadnienie tej zwyżki nadmienia się, że c. k. krajowa Rada szkolna dąży do tego, by posady opróżnione lub zajęte przez nauczycieli tymczasowych, zostały obsadzone stale nauczycielami ukwalifikowanymi. Z tego powodu polecono c. k. Radom szkolnym okręgowym, aby co roku dwa razy ogłaszały konkursa na takie posady, których obsadzenie w czasie normalnym, art. 3. ustawy z dnia 1. stycznia 1889, Dz. u. kr. Nr. 16. oznaczonym, z jakiegokolwiek powodu do skutku nie przyszło. To zarządzenie dla prawidłowego toku nauki w szkołach ludowych konieczne, jak niemniej zwiększona liczba posad nauczycielskich w skutek ustanowienia stałych nauczycieli religii pociąga za sobą znaczniejsze koszta insercyjne na ogłoszenie konkursów w gazecie urzędowej.

Kwota ad *b)* preliminuje się w wysokości przez Wysoki Sejm na rok 1890. uchwalonej.

Rubryka VII. pozycya 9. Na podstawie załączonego wykazu preliminuje się więcej o 5.657 zł. od uchwalonej na rok 1890. kwoty z powodu, iż z dniem 1. września 1890, ma wejść w życie 96 szkół nowych, których w preliminarzach funduszów szkolnych okręgowych nieuwzględniono.

Rubryka VIII. pozycya 11. Dołączone na uzasadnienie tej rubryki do ogólnego wykazu *F)* poszczególne wykazy, zestawione na podstawie wykazów przez c. k. Rady szkolne okręgowe przedłożonych, obejmują w VII. kolumnie liczbę nauczycieli nadetatowych dla każdej szkoły z osobna przyzwolonych.

Przytem nadmienia się, iż c. k. Rada szkolna krajowa wydała zarządzenia, aby w roku przedmiotowym nie było żadnej szkoły nieczynnej z powodu braku kandydata nauczycielskiego.

Rubryki IX., XI., XII., XIV., XV., XVI., XVIII., XIX, XXII. i XXIII. Preliminowane w tych rubrykach wydatki odpowiadają wysokości kwot na rok 1890. przez Wysoki Sejm przyzwolonej.

Rubryka X. pozycya 13. Preliminuje się więcej o 10.087 zł. na podstawie przecięcia z ostatnich trzech lat, albowiem ze względu na wzmagającą się frekwencyą i większą ilość szkół, do-

tychczas przez Wysoki Sejm przyzwalana suma okazała się niedostateczną na pokrycie wydatków substytucyjnych, opartych na postanowieniach obowiązującej ustawy.

Pozycya 14. tej samej rubryki. Preliminuje się więcej o 1.059 zł. na podstawie przecięcia z ostatnich lat trzech.

Rubryka XIII. pozycya 20. Preliminuje się jak na rok 1890.

Pozycya 21. tej samej rubryki. Preliminuje się więcej o 4.796 zł. na naukę robót kobiecych ręcznych, na podstawie załączonego wykazu *G*).

Rubryka XVII. pozycya 26, 27, 28. Preliminowany w tej rubryce wydatek oparty jest na postanowieniu art. 13. ustawy krajowej z dnia 1. stycznia 1889. (Dz. u. kr. Nr. 16.) według załączonego wykazu *H*).

Rubryka XX. pozycya 31—57. Preliminuje się więcej o 287 zł, z powodu przeniesienia na mocy uchwały Wysokiego Sejmu darów z łaski pod poz. 56. i 57. z funduszu krajowego na fundusz szkolny krajowy, i uwzględnienia w preliminarzu darów z łaski pod pozycyą 50—55. płatnych z funduszu szkolnego krajowego w zastępstwie gmin, od których ściągnięte zwroty wpływają do funduszu szkolnego krajowego.

Pozycya 58. tej samej rubryki. Preliminuje się jak na rok 1890.

Rubryka XXI. poz. 59. Preliminuje się więcej o 500 zł. Na uzasadnienie tej zwyżki ma zaszczyt c. k. Rada szkolna nadmienić, że widząc, jaką ma wielką doniosłość pod względem dydaktyczno-pedagogicznym udzielanie nauki zręczności (slöjdu) w szkołach ludowych, używa przeważnej części kredytu, w rubr. XXI. przez Wysoki Sejm przyzwolonego, na zasiłki dla szkół, gdzie nauka zręczności jest wprowadzoną, mianowicie na zakupno potrzebnych do tego przyrządów.

Wysoki Sejm uznał doniosłość tej nauki, przyzwalając Swietnemu Wydziałowi krajowemu od szeregu lat kredyta na urządzenie kursów wakacyjnych nauki zręczności w Sokalu i Krakowie.

Nauczycielstwo ludowe garnie się na te kursa wiedząc, że wprowadzenie nauki zręczności w szkole jest — jak doświadczenie poucza — potężniejszym środkiem do wzmnożenia frekwencyi, aniżeli wszelkie przymusy szkolne. Aby te, przez Wysoki Sejm tak szczodrze łożone wydatki na urządzenie kursów wakacyjnych, nie szły na marne, musi być nauczycielom, powracającym z tych kursów, dana możność wprowadzenia w swej szkole nauki zręczności.

W wielu bardzo miejscowościach ludność sama, tej nauce bardzo przychylna, łoży chętnie na zakupno potrzebnych narzędzi i dostarcza bezpłatnie materyału. W innych znów szkołach gorliwi nauczyciele pokrywają te wydatki z własnych szczupłych funduszów.

Są jednak liczne szkoły, gdzie nauki zręczności, wyuczony na kursie nauczyciel, wprowadzić nie może, gdyż czynniki miejscowe nie mogą lub nie chcą pokryć wydatków z tem połączonych.

Akcya w kierunku wprowadzenia do szkół ludowych nauki zręczności jest dopiero w zarodku, więc c. k. Radzie szkolnej krajowej brak jeszcze materyału do wystąpienia wobec Wysokiego Sejmu z wnioskami w pewien system ujętymi. Ale pragnąc tej, na dobrej drodze będącej nauce przyjść z wydatniejszą nieco pomocą, wstawiła Rada szkolna krajowa do preliminarza kwotę 500 zł. i uprasza Świetny Wydział krajowy o poparcie tego wniosku wobec Wysokiego Sejmu.

Pozycya 60. tej samej rubryki. Preliminuje się więcej o 2.792 zł. z powodu nieodzownej potrzeby zakupienia II. książki dla nauki uzupełniającej.

Przytem c. k. krajowa Rada szkolna ma zaszczyt powołać się na swą odezwę z dnia 16. sierpnia 1889. L 11.186.

Ogół rzeczywistych wydatków, po potrąceniu zaliczek zwrotnych, wynosi na rok 1891. 1,143.020 zł., zatem o kwotę 145.811 zł. większy od kredytu przyzwolonego na rok 1890.

Lwów, dnia 17. sierpnia 1890.

Badeni w. r.

Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
		A) Wydatki.				
		Dział I.				
		Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.				
I.	1—3	Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyj dla katechetów na rok 1890|91 wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych . .	451.196	—	451.196	451.196
II.	4	„ mniejsze potrzeby szkolne	41.272	—	41.272	41.272
III.	5	„ przybory naukowe	16.683	—	16.683	16.683
IV.	6	„ konferencye okręgowe	18.963	—	18.963	18.963
V.	7	„ bilioteki okręgowe	4.125	—	4.125	4.125
VI.	8	„ rozmaite wydatki	11.696	—	11.696	11.696
VII.	9—10	„ utrzymanie szkół nowych	22.613	—	22.613	22.613
VIII.	11	„ płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1890|91	265.898	—	265.898	265.898
IX.	12	Zaliczki zwrotne dla funduszów okręgowych . .	—	20.000	20.000	20.000
		Suma działu I. . .	832.446	20.000	852.446	852.446
		Dział II.				
		Własne wydatki funduszu szkolnego krajowego.				
X.	13—14	Substytucye	23.146	—	23.146	23.146
XI.	15—18	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	—	3.775	3.775	3.775
XII.	19	Adjuta	—	—	—	—
XIII.	20—21	Remuneracye i zapomogi	34.321	—	34.321	34.321
XIV.	22	Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych.	2.000	—	2.000	2.000
XV.	23—24	Podatki i daniny	650	—	650	650
XVI.	25	Koszta podróży i dyety	1.000	—	1.000	1.000
XVII.	26—28	Dodatki pięcioletnie	213.222	—	213.222	213.222
XVIII.	29	Dodatek do funduszu emerytalnego . . .	12.800	—	12.800	12.800
XIX.	30	Emerytury	—	5.900	5.900	5.900
XX.	31—58	Dary z łaski	4.218	—	4.218	4.218
XXI.	59—60	Potrzeby szkół ogólnej natury	1.500	2.792	4.292	4.292
XXII.	61—62	Rozmaite wydatki	250	—	250	250
XXIII.	63—64	Zasiłki na budowę szkół	—	15.000	15.000	15.000
		Suma działu II. . .	293.107	27.467	320.574	320.574
		Do tego suma działu I. . .	832.446	20.000	852.446	852.446
		Suma wydatków .	1,125.553	47.467	1,173.020	1,173.020
		B) Dochody.	Wniosek Wydziału krajowego			
I.	1—11	Odsetki od kapitałów	14.098	—	14.098	
II.	12—16	Dochody z dóbr, realności i innych praw .	171	—	171	
III.	17—19	Dodatki	530	—	530	
IV.	20	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych . . .	2.835	—	2.835	
V.	21	Zapisy i darowizny	—	—	—	
VI.	22	Taksy od spadków	9.300	—	9.300	
VII.	23—27	Rozmaite wpływy	89.212	—	89.212	
VIII.	28	Dodatek z c. k. Skarbu Państwa . . .	54.943	—	54.943	
IX.	29	Zwroty zaliczek, danych gminom na budynki szkolne	12.000	—	12.000	
		Suma dochodów . .	183.089	—	183.089	183.089
		Z porównania ze sumą wydatków .	1,125.553	47.467	1,173.020	1,173.020
		Okazuje się **niedobór** do pokrycia z funduszu kraj.	942.464	47.467	989.931	989.931

krajowy.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne.
		Ogólna suma wydatków, uchwalona na r. 1890. wynosi 997.209 zł.
		Na rok 1891. preliminuje się sumę . . . 1,173.020 „
352.588	413.837	a zatem *więcej* o . . . . . 175.811 zł.
37.573	39.641	mianowicie:
12.520	5.530	w rubryce I. *więcej* o . . 37.359 zł.
17.305	18.126	„ II. „ „ . . 1.631 „
4.125	4.125	„ III. „ „ . . 11.153 „
11.149	11.196	„ IV. „ „ . . 837 „
6.788	16.956	„ VI. „ „ . . 500 „
		„ VII. „ „ . . 5.657 „
176.847	215.725	„ VIII. „ „ . . 50.173 „
46.586	20.000	„ X. „ „ . . 11.146 „
665.481	745.136	„ XIII. „ „ . . 4.796 „
		„ XVII. „ „ . . 48.980 „
		„ XX. „ „ . . 287 „
30.552	12.000	„ XXI. „ „ . . 3.292 „
		ogółem więcej, jak wyżej o . . 175.811 zł.
3.775	3.775	na podstawie wyjaśnień, podanych przy poszczególnych rubrykach.
4.908	—	
37.164	29.525	
2.000	2 000	
275	650	
500	1.000	**Ogólna suma dochodów,** uchwalona na r. 1890. wynosi 163.266 zł.
118 136	164.242	na rok 1891. preliminuje się . . . 183.089 „
12.800	12.800	a zatem więcej o . . . . . 19.823 „
4.976	5.900	mianowicie:
3.883	3.931	w rubryce I. *więcej* o . . 23 zł
3.500	1 000	„ VI. *mniej* „ . 300 zł.
6.950	250	„ VII. *więcej* „ . . . 21.000 „
14.600	15.000	„ IX. *mniej* „ . 900 „
244.019	252.073	razem *więcej* „ . . . 21.023 zł.
665.481	745.136	*mniej* „ . 1.200 zł.
909.500	997.209	ogółem *więcej*, jak wyżej o . . 19.823 zł.
		na podstawie wyjaśnień, zamieszczonych przy poszczególnych rubrykach.
13.471	14.075	
141	171	W rezultacie tego porównania przedstawia się ogółem
184	530	wynik **niekorzystniejszy** od roku 1890. o kwotę . . 155.988 zł.
2.835	2.835	
—		
9.323	9.600	
108.302	68.212	
54.943	54.943	
11.898	12.900	
201.097	163.266	
909.500	997.209	
708.403	833.943	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryaakie			
		Wydatki.				
		Dział I.				
I.	1	**Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.**				
		Na pokrycie niedoboru z powodu płac i dodatków na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, według preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	371.134	—	371.134	371.134
		Do przeniesienia . .	371.134	—	371.134	371.134

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
352.526	356.240	*Do poz. 1.* Według dołączonego alegatu A) c. k. Rada szkolna krajowa preliminuje wydatki dla Rad szkolnych okręgowych w ogólnej sumie 2,040 393 zł. 69 ct. dochody w ogólnej sumie . . . . . 1,149.428 „ 89½ „ a z porównania obu tych cyfr okazuje się niedobór w kwocie . . . . . 845.964 zł. 79½ ct. Z tej kwoty niedoboru, według alegatu B) przypada: *a*) na płace i dodatki na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych . . . . . 265.898 zł. 42 ct. *b*) na płace katechetów . . . 63.319 „ 49 „ *c*) „ remuneracye katechetów . . 33.340 „ — „ *d*) „ mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe . . . . . 41.272 „ 48 „ *e*) na konferencye okręgowe . . 18.963 „ 40 „ *f*) „ biblioteki okręgowe . . . 4.125 „ — „ *g*) „ rozmaite wydatki . . . 11.696 „ — „ *h*) „ przybory naukowe . . . 16.683 „ — „ 455.297 „ 79 „ a zatem niedobór na płace etatowe, wraz z dodatkiem na pomieszkanie nauczycieli etatowych wynosi . . 390.667 zł. —½ ct. a po strąceniu 5% tytułem interkalaryów, w sumie . 19.533 „ — „ pozostaje kwota . . 371.134 zł. —½ ct. potrzebna na pokrycie tej pozycyi preliminarza, którą też Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej preliminuje. Na rok 1891. preliminuje się więcej o 14.894 zł. z powodu przyrostu 154 szkół nowych, wprowadzonych w życie. W tej kwocie mieści się także 2.995 zł. 50 ct. dla miasta Krakowa, których wszakże asygnowanie zależeć będzie od rzeczywistego niedoboru, jakiby się okazał z zamknięcia rachunku za rok 1891 (art. 19. ustęp 2. ustawy kraj. Nr. 250. z r. 1873. względnie nowela z dnia 2. Lutego 1885. d. u. k. Nr. 29.)
352.526	356.240	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne (Złote austryackie)	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne (Złote austryackie)	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem (Złote austryackie)	Wniosek Wydziału krajowego (Złote austryackie)
		Z przeniesienia . .	371.134	—	371.134	371.134
I.	2	Na pokrycie niedoboru na płace stałych nauczycieli religii . . . . . 50.000 zł. i na remuneracye za udzielanie nauki religii . . . . . 30.000 „	80.000	—	80.000	80.000
	3	Na częściowe pokrycie płac nauczycieli szkół w Tyczynie, Jaśliskach, Brzozowie i Radymnie, odsetki od kapitału legowanego przez śp. biskupa Betańskiego, a wcielonego do majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego po 15 zł. 60 ct.	62	—	62	62
		Suma rubryki I. . .	451.196	—	451.196	451.196
II.	4	**Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe** . .	41.272	—	41.272	41.272
III.	5	**Na przybory naukowe**	16.683	—	16.683	16.683
IV.	6	**Na konferencye okręgowe**	18.963	—	18 963	18.963
V.	7	**Na bibliotcki okręgowe**	4.125	—	4.125	4.125
VI.	8	**Na rozmaite wydatki**	11.696	—	11.696	11.696
VII.		**Na utrzymanie szkół nowych.**				
	9	Na utrzymanie 96 szkół nowych dnia 1. Września 1890. w życie wejść mających, a w preliminarzach okręgowych nie uwzględnionych . .	14.613	—	14.613	14.613
	10	Na utrzymanie 150 szkół, które mają być zorganizowane i wejść w życie od d. 1. Września 1891.	8.000	—	8.000	8.000
		Suma rubryki VII. . .	22.613	—	22.613	22.613

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
352.526	356.240	
	57.535	*Do poz. 2.* Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej według rzeczywistej potrzeby, udowodnionej alegatami C. b. 1 — 2. znajdującymi się przy LW. 37.286/90.
62	62	Preliminuje się jak na rok 1890.
352.588	413.837	
37.573	39.641	Preliminuje się na podstawie sumaryusza A) kol. IV. zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej więcej o 1.631 zł. od budżetu na r. 1890. z powodu przyrostu 154 szkół nowych, wprowadzonych w życie, większej ilości pojedyńczych klas, jakoteż z powodu, iż dochody własne żadnego powiatu nie wystarczają nawet na częściowe pokrycie tych wydatków. Dla miejskiej Rady szkolnej okr. w Krakowie preliminowano w tej kwocie 435 zł. z zastrzeżeniem jak przy poz. 1.
12 520	5.530	*Do poz. 3.* Preliminuje się więcej niż na rok 1890. o 11.153 zł. z powodu potrzeby zakupienia 1599 obrazów do nauki z poglądu wraz z tekstem, po 6 zł. wedle oferty i 10% rabatu, tudzież 1158 egzemplarzy mapy austryacko-węgierskiej monarchii, po 6 zł. 95 ct.
17.305	18.126	Preliminuje się jak na rok 1890. po 5 zł. 30 ct. dla każdej szkoły (t. j. dla 3.578 szkół) już po wyłączeniu szkół miejskich we Lwowie i Krakowie.
4.125	4.125	Preliminuje się jak na rok 1890. W preliminowanej kwocie mieści się 55 zł. dla miasta Krakowa z zastrzeżeniem jak przy poz. 1.
11.149	11.196	Na pokrycie kosztów prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych preliminuje się jak na rok 1890. . . . . 7.696 zł. a na drobne wydatki . . . . . 4.000 „ czyli więcej o 500 zł. od budżetu z 1890. a to z powodu, że wydatki na konkursa wskutek większej ilość szkół i ustanowić się mających stałych nauczycieli religii, znacznie się wzmogły. W tej kwocie mieści się również 54 zł. dla miasta Krakowa, z zastrzeżeniem jak przy poz. 1.
	8.956	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej na podstawie rzeczywistej potrzeby, uzasadnionej w akcie do LW. 37286/90.
6.788		
	8.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
6.788	16.956	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
VIII.	11	**Na płace i dodatki na pomieszkanie dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1890/91**	265.898	—	265.898	265.898
IX.	12	**Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych**	—	20.000	20.000	20.000
		Dział II.				
		Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.				
X.		**Substytucye.**				
	13	Na wynagrodzenie dla nauczycieli i nauczycielek za godziny nadobowiązkowe	18.587	—	18.587	18.587
	14	Na zastępstwo nauczycieli lub nauczycielek przeszkodzonych w urzędowaniu w skutek choroby lub innej przyczyny	4.559	—	4.559	4.559
		Suma rubryki X. . .	23.146	—	23.146	23.146

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
176.847	215.725	Preliminuje się na podstawie obliczenia, w alegacie B) opartego na wykazach szczegółowych, znajdujących się przy L.W. 37286|90.
46.586	20.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
	8.500	
30.552		
	3.500	
30.552	12.000	*Do poz. 13 i 14.* Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej na podstawie przeciętnych wynikłości z trzech lat ostatnich:

	Wynagrodzenie za godziny nadobowiązkowe poz. 13.		Za zastępstwo chorych etc. nauczycieli poz. 14.		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Wynik w r. 1887	13.416	74½	2.721	11	16.137	85½
„ „ 1888	17.677	25½	5.071	05½	22.748	31
„ „ 1889	24.666	65	5.885	82	30.552	47
Razem . .	55.760	65	13.677	98½	69.438	63½
przeciętnie . .	18.586	89	4.559	32	23.146	21

Z powyższego zestawienia okazuje się, że wydatki tej rubryki wzmagają się corocznie w stosunku do zwiększającej się frekwencyi i ilości szkół. Z tego powodu zaprowadzono w wielu szkołach półdzienną naukę, za którą należą się nauczycielom remuneracye w myśl §. 17. ustawy z dnia 1. Stycznia 1889. l. 16. Wskutek większej ilości szkół są zarazem i liczniejsze wypadki potrzeby zastępstwa nauczycieli, z której to przyczyny w poz. 14. preliminuje się więcej o 1059 zł. aniżeli na rok 1890.

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XI.		**Zasiłki dla szkół utrzymywanych przez korporacye.**				
	15	Dla szkoły klasztornej PP. Benedyktynek obr. orm. we Lwowie	—	2.000		
	16	Dla szkoły klasztornej PP. Klarysek w Starym Sączu	—	250		
	17	Dla szkoły klasztornej PP. Benedyktynek obr. łać. w Przemyślu	—	1.440		
	18	Dla konwentu OO. Bazylianów w Ławrowie, za udzielanie nauki w dwuklasowej szkole klasztornej	—	85		
		Suma rubryki XI.	—	3.775	3.775	3.775
XII.		**Adjuta.**				
	19	Dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycieskiego	—	—	—	—
XIII.		**Remuneracye i zapomogi.**				
	20	Remuneracye zmienne i zapomogi dla nauczycieli	14.000	—	14.000	14.000
	21	Remuneracye za naukę robót ręcznych	20.321	—	20.321	20.321
	—	Remuneracye dla katechetów	—	—	—	—
		Suma rubryki XIII	34.321	—	34.321	34.321
XIV.	22	**Remuneracye dla inspektorów okręgowych**	2.000	—	2.000	2.000
XV.		**Podatki i daniny.**				
	23	Na podatki i ekwiwalenta z gruntów i realności szkolnych	500	—	500	500
	24	Na utrzymanie budynku szkolnego w Tarnowie, będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego	150	—	150	150
		Suma rubryki XV.	650	—	650	650
XVI.		**Koszta podróży i dyety.**				
	25	Na koszta podróży i dyety dla nauczycieli, przeniesionych ze względów służbowych	1.000	—	1.000	1.000
XVII.		**Dodatki pięcioletnie.**				
	26	Dodatki dla nauczycieli do tego czasu już asygnowane	134.050	—	134.050	134.050
	27	Drugie i trzecie dodatki w roku 1891. asygnować się mające	49.894	—	49.894	49.894
	28	Pierwsze dodatki w roku 1891. przypadające	29.278	—	29.278	29.278
		Suma rubryki XVII.	213.222	—	213.222	213.222

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
3.775	3.775	Preliminuje się jak na rok 1890.
4.908	—	
13.790	14.000	*Do poz. 20.* Preliminuje się jak na rok 1890.
11.489	15.525	*Do poz. 21.* Preliminuje się więcej o 4.796 zł. niżeli na rok 1890. a to wedle rzeczywistej potrzeby, udowodnionej alegatem E).
11.885	—	
37.164	29.525	
2.000	2.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
	500	
275		Preliminuje się jak na rok 1890.
	150	
275	650	
500	1.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
118.136	164.242	*Do rubr. XVII.* Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej według rzeczywistej potrzeby, udowodnionej szczegółowymi wykazami, znajdującymi się przy L.W. 37.286|90.
118.136	164.242	

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szkolnej kraj. Zwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Nadzwyczajne	Wniosek Rady szkolnej kraj. Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryackie			
XVIII.		**Dodatek do funduszu emerytalnego.**				
	29	Dodatek stale systemizowany dla nauczycieli etatowych i na zaopatrzenie wdów i sierót po nauczycielach	12.800	—	12.800	12.800
XIX.		**Emerytury.**				
	30	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posadę w skutek reorganizacyi szkół	—	5.900	5.900	5.900
XX.		**Dary z łaski.**				
		a) *Stałe:*				
	31	Klos Franciszka	35			
	32	Hołubowicz Petronela	63			
	33	Klesiewicz Julia	36			
	34	Dubiel Amalia	63			
	35	Prokopowicz Emilia	30			
	36	Mikiewicz Eleonora	20			
	37	Horakowska Marya	39			
	38	Konopnicka Katarzyna	105			
	39	Praszałowicz Marya	40			
	40	Kołdrasińska Zofia	80			
	41	Januszewska Wiktorya	167			
	42	Elsner Karolina	80			
	43	Rogozińska Józefa	40			
	44	Seniów Agata	38			
	45	Nowomiejska Karolina	51			
	46	Oleksinowa Julia	80			
	47	Ferencewiczowa Agata i 2 sieroty	125			
	48	Rogoszewski Jan	90			
	49	Jankowska Julia	100			
	50	Lang Magdalena	51			
	51	Witkowska Julia	51			
	52	Zaczkiewicz Helena	123			
	53	Czaporowska Tekla	51			
	54	Kamińska Tekla	39			
	55	Łepka Eulampia	51			
	56	Kruczkowski Leopold	30			
	57	Gromadka Jan	40			
		Razem . .	1.718	—	1.718	1.718
	58	b) *Jednorazowe*	2.500	—	2.500	2.500
		Suma rubryki XX. . .	4.218	—	4.218	4.218

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
12.800	12.800	Preliminuje się jak na rok 1890.
4.976	5.900	Preliminuje się jak na r. 1890. W tej rubryce zawarte są stałe zaopatrzenia Wincenty Witowskiej w kwocie 150 zł., Jana Lisiewicza w kwocie 125 zł. i Konstantego Klimkiewicza w kwocie 125 zł., które w myśl uchwały sejmowej z d. 25. Listopada 1889. z funduszu krajowego do krajowego funduszu szkolnego przeniesione zostały.
3.883	1.356	*Do rubr. XX a.* Wydatek większy o 362 zł. z powodu ubytku emerytury sieroty Janiszewskiej Wiktoryi w kwocie . . . . . 21 zł.
—	2.575	i Joanny Filipowskiej w kwocie . . . . . 53 „
3.883	3.931	tudzież z powodu przeniesienia w myśl uchwały sejmowej z dnia 25 Listop. r. 1889. darów z łaski Kruczkowskiego Leopolda w kwocie 30 zł. i Gromadki Jana w kwocie 40 zł. z rubr. VII. funduszu krajowego do preliminarza krajowego funduszu szkolnego; wreszcie z powodu uwzględnienia w niniejszym preliminarzu darów z łaski dla percypientów, wymienionych pod poz. 50—55, płatnych z krajowego funduszu szkolnego w zastępstwie gmin, od których ściągnięte zwroty wpływają do krajowego funduszu szkolnego.

Wydatki. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Rady szkolnej krajowej: Zwyczajne	Rady szkolnej krajowej: Nadzwyczajne	Rady szkolnej krajowej: Razem	Wniosek Wydziału krajowego
			Złote austryckie			
XXI.		**Potrzeby szkół ogólnej natury.**				
	59	Potrzeby szkół wedle obecnego stanu . .	1.500	—	1.500	1.500
	60	Na zakupno po jednym egzemplarzu książki dla nauki dopełniającej, po 80 ct.	—	2.792	2.792	2.792
		Suma rubryki XXI. . .	1.500	2.792	4.292	4.292
XXII.		**Rozmaite wydatki.**				
	61	Dodatek służbowy dla Antoniego Gettlicha, dyrektora szkoły wydziałowej w Krakowie . . .	200	—	200	200
	62	Dodatek osobisty dla Jana Zlepki, nauczyciela szkoły ludowej w Jasionowie górnym	50	—	50	50
		Suma rubryki XXII. . .	250	—	250	250
XXIII.		**Zasiłki na budowę szkół.**				
	63	Zasiłki bezzwrotne	—	5 000	5.000	5.000
	64	Zaliczki zwrotne	—	10.000	10.000	10.000
		Suma rubryki XXIII. . .	—	15.000	15.000	15.000

krajowy. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalono na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.000	1.000	*Do poz. 59.* Preliminuje się więcej niż na rok 1890. o 500 zł. a to z powodu, że Rada szkolna krajowa kredytu tej rubryki używa w przeważnej części na zasiłki dla szkół, gdzie nauka zręczności (slöjdu) jest wprowadzoną. Uzasadnienie potrzeby tego kredytu znajduje się w odezwie c. k. Rady szkolnej krajowej, na czele niniejszego preliminarza umieszczonej.
2.500	—	Preliminuje się zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej i w myśl intencyi W. Sejmu z r. 1887 i 1888 z tem atoli zastrzeżeniem, że nie ma postanowienia ustawy, któraby ciężar tego rodzaju na fundusz szkolny krajowy nakładała.
3.500	1.000	
6.950	200 50	Preliminuje się jak na rok 1890.
6.950	250	
5.000	5.000	Preliminuje się jak na rok 1890.
9.600	10.000	
14.600	15.000	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie						Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
								Złote austryackie		
		Dochody.								
I.		**Odsetki od kapitałów.**								
	1	$4^1/_2$% od oblig. pożyczki kraj. z r. 1883. imiennej wartości	37.500	zł.	—	ct.		1.687		
	2	$4^1/_2$% od oblig. pożyczki kraj. z r. 1884. imiennej wartości	78.600	„	—	„		3.537		
	3	6% od listów zastawnych Zakładu kred. ziemsk. w Krakowie. im. wartości .	11.400	„	—	„		684		
	4	4% od listów zastawnych galic. Towarz. kred. ziemsk. we Lwowie im. wart. .	700	„	—	„		28		
	5	$4^1/_2$% od takichże listów im. wartości .	74.200	„	—	„		3.339		
	6	$4^1/_2$% od listów zastawnych Banku kraj. imiennej wartości	1.900	„	—	„		85		
	7	4% od książeczki Banku krajowego na .	97	„	34	„		4	—	9.364
			204.397	zł.	34	ct.				
	8	$4^1/_2$% od kapitału 85.500 zł. pożyczonego funduszowi kraj.						3.847	—	3.847
	9	5% od kapitałów hipotekowanych w walucie wiedeńskiej:	kapitał:				odsetki:			
		a) u Bractwa św. Anny w Jarosławiu	75	złr.	—	kr.	1 zł. 57½ ct.			
		b) na realnościach Nr. 35 w Mościskach	7	„	30	„	— „ 16 „			
		c) na realnościach Nr. 40, 48, 102, 202 w Mościskach .	31	„	15	„	— „ 67 „			
		d) na dobrach Stojanów . .	125	„	—	„	2 „ 62½ „			
		e) „ „ Gdów . .	187	„	30	„	3 „ 94 „			
		f) u Bractwa skapl. w Bochni	50	„	—	„	1 „ 05 „			
		g) u Bractwa Niep. Pocz. NPM. w Łukawicy	112	„	30	„	2 „ 36½ „			
		h) u Bractwa różańcowego w Brusniku	250	„	—	„	5 „ 25 „			
		i) u Bractwa różańcowego Wola Lubecka	267	„	30	„	5 „ 62½ „			
		k) dtto Proszówka . .	—	„	—	„	— „ — „			
			1.106	złr.	15	kr.	23 zł. 26 ct.	23		
		Do przeniesienia . .						13.234	—	13.211

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
11.041	13.185	*Do rubr. I. poz. 1—7.* Preliminuje się według rzeczywistego stanu z końcem Sierpnia 1890. r. w czasie układania niniejszego preliminarza. *Do pozycyi 5.* Zapreliminowano $4^1/_2\%$ od kapitału . . 65.000 zł. 2.925 zł. tudzież $4^1/_2\%$ od efektów, które przez fundusz krajowy tytułem częściowej spłaty w r. 1890. zwrócone zostaną, w im. wartości . . . . . 9.200 „ 414 „ Razem . 3 339 zł.
2.131	—	*Do poz. 8.* Na pokrycie dodatkowego kredytu dla krajowego funduszu szkolnego na rok 1889., uchwalonego przez Wysoki Sejm w dniu 24. Stycznia 1889., w kwocie 94.059 zł., fundusz krajowy zaciągnął pożyczkę w majątku zarodowym krajowego funduszu szkolnego, mianowicie: w $4^1/_2\%$ listach zastaw. gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego im. wartości : . 94.700 zł. — ct. i w gotówce wyrównawczej . . . . . 33 „ 74 „ Razem . 94.733 zł. 74 ct. Na mocy uchwały Wydziału krajowego z dnia 2. Sierpnia 1889., do L. 14.760. pożyczka ta ma być zwróconą w 10 ratach rocznych, począwszy od 31. Grudnia 1890., w takich samych papierach wartościowych, jakie wypożyczone zostały wraz z $4^1/_2\%$ odsetkami. Pierwsza rata przypadająca w r. 1890. wynosi efektami 9.200 zł. i gotówką 33 zł. 74 ct., następne zaś raty wynoszą efektami po 9.500 zł. Strąciwszy pierwszą ratę, przypadającą na rok 1890. preliminowano $4^1/_2\%$ (bez centów) od reszty kapitału, tj. od sumy 85.500 zł. w kwocie 3.847 zł. *Do poz. 9. od a—i.* Preliminuje się jak na rok 1890. *Do poz. 9. k.* Nic się nie preliminuje, a to z powodu, że kapitał hipotekowany na dobrach Proszówki, w kwocie 125 zł. został w roku 1890 spłacony.
13.172	13.185	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		Z przeniesienia . .	13.234	—	13.211
	10	Od kapitałów hipotekowanych w walucie polskiej:			
		kapitał. odsetki.			
		a) na dobrach Branice . 5.000 złp. gr. 62 zł 52 ct.			
		b) „ „ Głęboka . 17.418 „ 05 „ 217 „ 73 „			
		c) „ „ Dojazdów . 28.712 „ 22 „ 358 „ 91 „			
		51.130 złp. 27 gr. 639 zł. 16 ct.	639		
	11	5% od kapitałów hipotekowanych na realnościach w Krakowie:			
		a) Nr. 73 I. 99 I. 2.815 złp. 22 gr. 35 zł. 20 ct.			
		b) „ 73 I. 99 I. 1.435 „ 18 „ 17 „ 94 „			
		c) „ 73 I. 99 I. 1.388 „ 27 „ 17 „ 36 „			
		d) „ 93 I. 203 II. 132 „ 10 „ 1 „ 68 „			
		e) „ 89 I. 224 II. 3.387 „ 15 „ 42 „ 34 „			
		f) „ 89 I. 224 II. 4.000 „ — „ 50 „ — „			
		g) „ 342 I. 521 IVa. 949 „ 13 „ 11 „ 86½ „			
		h) „ 327 VIII. 193 IVa. 3.483 „ 04 „ 43 „ 54½ „			
		i) „ 227 VIII. 193 IVa. 389 „ 10 „ 4 „ 86½ „			
		k) „ 171 I. 256 II. 421 „ 26 „ — „ — „			
		18.403 złp. 25 gr. 224 zł. 79½ ct.	225	—	887
		Suma rubryki I. . .	14.098	—	14.098
II.		**Dochody z dóbr, realności i innych praw.**			
	12	Czynsz z ogrodu w Dunajowie	1		
	13	„ „ w Krukienicach	2		
	14	„ „ w Biéczu	1		
	15	„ z wydzierżawionych gruntów w Zagórzu . . .	5		
	16	„ od gminy miasta Tarnowa, za wynajęcie budynku, będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego .	162		
		Suma rubryki II. . .	171	—	171

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
13.172	13.185	
		Do poz. 10—11. Preliminuje się jak na rok 1890.
299	890	
13.471	14.075	
		Do rubr. II. Preliminuje się jak na rok 1890.
141	171	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		**Dodatki.**			
	17	Od c. k. Skarbu Salin zwrot $^1/_3$ części pensyj emerytalnych nauczycieli i nauczycielek szkoły głównej panieńskiej w Wieliczce	490		
	18	Od gminy Zaleszczyki dodatek na wydatki kancelaryjne, a to:			
		a) miasto Zaleszczyki . . . . . 12 zł 23 ct.			
		b) „ „ stare . . . . . 1 „ 62 „			
		c) obszar dworski . . . . . — „ 15 „	14		
	19	Od żydowskiej gminy tarnowskiej, dodatek na utrzymanie IV. klasy przy szkole głównej	26		
		Suma rubryki III. . .	530	—	530
IV.	20	**Zysk ze sprzedaży książek szkolnych**	2.835	—	2.835
V.	21	**Zapisy i darowizny**	—	—	—
VI.	22	**Taksy od spadków**	9.300	—	9.300
VII.		**Rozmaite wpływy.**			
	23	Zwroty zaliczek funduszom szkolnym okręgowym udzielonych	34.000	—	34.000
	24	Zwroty wydatków innych rubryk budżetowych . . .	14.000	—	14.000
	25	Zwroty zaliczek miasta Krakowa, Sanoka i Tarnopola z lat dawniejszych	1.200	—	1.200
	26	Różne nieprzewidziane	12	—	12
		Do przeniesienia . .	49.212	—	49.212

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
184	530	Preliminuje się jak na rok 1890.
2.835	2.835	
—	—	
9.323	9.600	*Do rubr. VI. poz. 22.* Dochód wynosił w r. 1887. 8.618 zł., w r. 1888. 9.604 zł., w r. 1889., 9.323 zł., razem 27.545 zł., a przeciętnie 9.181 zł., lecz ze względu na wynikłość z r. 1889. preliminuje się 9.300 zł.
33.915	40.000	*Do rubr. VII. poz. 23.* Zaliczki niespłacone przez fundusze szkolne okręgowe z końcem roku 1888. wynosiły kwotę . . . . . 70.503 zł. 75½ ct. W roku 1889. udzielono nowych zaliczek . . . . 49.673 „ 18½ „ Razem . 120.176 zł. 94 ct. Z tej należytości odpisano . . . . . 1.587 „ 36½ „ Pozostało . 118.589 zł. 57½ ct. Na to uiszczono w roku 1889. . . . . 33.915 „ 21 ct. Pozostała zaległość z końcem roku 1889. wynosi . . 84.674 zł. 36½ ct. Uwzględniając wynikłość z r. 1889., tudzież ze względu, że dochód tej rubryki nie jest jednostajny, preliminuje się 34.000 zł.
18.124	7.000	*Do poz. 24.* Dochód wynosił w roku 1887 . . . . . 17.158 zł. „ „ „ „ 1888 . . . . . 6.600 „ „ „ „ „ 1889 . . . . . 18.124 „ Razem . 41.882 zł. przeciętnie . 13.960 „ ze względu na wynikłość z roku 1889, preliminuje się 14.000 „
1.143	1.200	*Do poz. 25 i 26.* Preliminuje się jak na rok 1890.
—	12	
53.182	48.212	

Dochody. Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Wydziału krajowego: Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
VII.		Z przeniesienia . .	49.212	—	49.212
	27	Zwroty zaoszczędzeń w zasiłkach, danych funduszom szkolnym okręgowym, za czas od roku 1874. do końca roku 1889.	40.000	—	40.000
		Suma rubryki VII. . .	89.212	—	89.212
VIII.	28	**Dodatek z c. k. Skarbu państwa**	54.943	—	54.943
IX.	29	**Zwroty zaliczek, gminom na budynki szkolne udzielonych**	12.000	—	12.000

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
53.182	48.212	
55.120	20.000	*Do poz. 27.* Fundusze szkolne okręgowe zalegały z końcem 1888. z tytułu nadebranych zasiłków z kwotą . . . . . 232.742 zł. 68½ ct. W roku 1889. przybyła bieżąca należytość w kwocie . . 50.363 „ 28½ „ Razem . 283.105 zł. 97 ct. Z tej należytości odpisano w roku 1889. . . . . 5.877 „ 19½ „ pozostało . 277.228 zł. 77½ ct. Na to uiszczono w roku 1889. . . . . 55.119 „ 95 „ Pozostało w zaległości z końcem roku 1889 . . . . 222.108 zł. 82½ ct. (według dołączonego alegatu **D.**) Ze względu na wynikłość z roku 1889. preliminuje się 40.000 zł.
108.302	68.212	
54.943	54.943	
11.898	12.900	*Do rubr. IX.* Według wykazu **E.** załączonego do niniejszego preliminarza, rozdane gminom od r. 1876. do końca r. 1888. zaliczki wynoszą 276.498 zł. 26 ct. Na to uiszczono w powyższym okresie . . . . 209.907 „ 42½ „ Pozostała zaległość z końcem roku 1889. wynosi . . 66.590 zł. 83½ ct. z której to kwoty przypadają raty: *a*) do zwrotu w roku 1891. . . 10.014 zł. 71 ct. *b*) z lat dawniejszych po koniec r. 1889. 12.233 „ 77 „ Razem . . . 22.248 zł. 48 ct. Ze względu na wynikłość z roku 1889., która wynosiła 11.897 zł. 62 ct., preliminuje się 12.000 zł.

SUMARYUSZ

szkół zreorganizowanych, tudzież dochodów i wydatków funduszów szkolnych okręgowych na rok 1891

zestawiony przez c. k. Radę szkolną krajową.

| Liczba porządkowa | Nazwa powiatu | A) Dochody: Liczba i kategorya szkół ludowych — filialna | etatowa pospolita o nauczycielach 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | wydziałowa | Roczna kwota podatków stałych wraz z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł. | ct. | opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł. | ct. | obszary dworskie zł. | ct. | I. Dochód z obligacyj i kapitałów szkolnych zł. | ct. | II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł. | ct. | III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości tychże uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | c) inne strony zł. | ct. | IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | c) inne strony zł. | ct. | V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez: a) gminy zł. | ct. | b) obszary dworskie zł. | ct. | VI. Dochód z daro wizn kar za niepo szlanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów zł. | ct. | VII. Suma dochodów miejscowych zł. | ct. | VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie zł. | ct. | IX. Razem zł. | ct. | B) Rozchody: I. Płace nauczycieli a) orzeczeniami organizacyjnemi ustanowione zł. | ct. | b) nadstatkowych wraz z potrzebami szkolnymi dla klas równo rzędnych zł. | ct. | II. Płace katechetów zł. | ct. | III. Remuneracye dla katechetów zł. | ct. | IV. Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł. | ct. | V. Konferencya okręgowa zł. | ct. | VI. Biblioteka okręgowa zł. | ct. | VII. Rozmaite wydatki zł. | ct. | VIII. Dodatki na mieszkanie zł. | ct. | IX. Przybory naukowe zł. | ct. | X. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się: Suma rozchodów zł. | ct. | niedobór mający być pokryty z kraj. fund. szkol. zł. | ct. | XI. XII. Nadwyżka przy funduszach miejscowych zł. | ct. zł. | ct. zł. | ct. | Uwaga |
|---|---|---

A) Dochody

B) Rozchody

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Liczba i kategorya szkół ludowych: filialna	etatowa pospolita o nauczycielach: 1	2	3	4	5	wyższa	Roczna kwota podatków stałych wraz z dodatkami rządowymi: opłacanych w całym powiecie zł.	ct.	opłacanych przez należące do zakresu szkół w powiecie zorganizowanych: gminy zł.	ct.	obszary dworskie zł.	ct.
45	w Nowym Targu	33	17	3	2	1	—	—	76.853	56	63.078	03	6.059	63
46	w Pilźnie	8	14	2	—	2	—	—	59.481	57	35.769	56	17.514	35
47	w Podhajcach	4	24	2	1	1	—	—	139.993	71	60.708	51	35 449	55
48	w Przemyślu	18	47	2	1	1	2	—	240.631	24	161.721	59	47.171	36
49	w Przemyślanach	27	25	1	—	1	—	—	94.986	74	59.105	19	27.713	89
50	w Rawie	11	17	7	—	1	—	—	109.671	37	61 949	32	20.135	79
51	w Rohatynie	31	35	3	—	2	—	—	127.041	75	81.879	91	45.161	84
52	w Ropczycach	13	24	1	1	2	—	—	107.313	36	68.946	76	30.726	46
53	w Rudkach	18	17	2	—	2	—	—	88.869	06	45.185	57	20.643	19
54	w Rzeszowie	7	36	2	4	2	—	1	191.445	51	110.898	67	27.788	61
55	w Samborze	28	38	5	—	2	1	—	145.090	02	112.711	66	27.797	20
56	w Sanoku	35	33	3	2	2	—	—	110.130	30	77.993	52	25.165	99
57	w Skałacie	6	27	7	1	1	—	—	144.156	34	87.553	36	47.838	99
58	w Sokalu	29	47	5	1	1	1	1	167.087	35	109.948	72	50.552	72
59	w Stanisławowie	20	24	1	1	3	—	1	171.482	36	133.422	99	19.757	83
60	w Staremmieście	25	13	2	—	1	—	—	49 940	31	36.904	14	8.064	60
61	w Stryju	19	48	1	1	1	1	—	150.060	65	105.813	60	32.949	74
62	w Śniatynie	8	21	4	—	1	1	—	105.439	61	83.205	66	17.293	28
63	w Tarnobrzegu	6	22	3	1	1	—	—	85.903	—	43.866	09	28.146	63
64	w Tarnopolu	15	48	8	—	—	1	1	200.609	49	168 358	52	59.610	62
65	w Tarnowie	5	31	3	1	3	1	1	176.272	49	145.211	32	29.398	15
66	w Tłumaczu	9	27	1	—	1	—	—	84.533	97	62.003	88	22.530	09
67	w Trembowli	10	22	6	—	1	—	—	107.778	19	71.504	44	36.163	85
68	w Turce	5	13.764	22	28.231	56	3.306	88	33	60	8	78	148	75
69	w Wadowicach	10	25	6	1	3	1	—	122.196	59	70.392	37	18.503	05
70	w Wieliczce	16	18	2	5	—	4	—	138.031	76	91.535	80	20.096	80
71	w Zaleszczykach	15	30	1	1	1	—	—	121.568	17	69.071	46	50.634	23
72	w Zbarażu	6	20	4	1	1	—	—	114.789	42	59.166	84	28.037	28
73	w Złoczowie	50	55	10	3	—	2	—	191.636	14	135.349	91	50.492	85
74	w Żółkwi	18	27	3	—	1	—	—	111.449	30	67.196	88	24.333	32
75	w Żydaczowie	18	44	2	—	3	—	—	81.945	19	56.729	61	35.215	58
76	w Żywcu	2	14	3	2	—	1	—	64 147	96	46.271	49	17.876	47
	II. zniesienie	530	903	105	30	43	16	5	3,951.651	36	2,538 901	65	932.094	82
	I. zniesienie	565	1.150	115	31	87	31	25	5,341.233	32	3,031.408	72	1,161.701	02
	Suma	1.095	2.053	220	61	130	47	79	9,292 883	68	5,570.310	37	2,093.795	84
	Od tego Lwów miejska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Pozostaje suma			3.613					9,292.883	68	—	—	—	—
	Do tego na przybory naukowe dla 75 okręgów													
	Po dodaniu dodatków na mieszkanie do płac													
	Okazuje się suma													

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	I. Dochód z obligacyj i kapitałów szkolnych zł.	ct.	II. Dochód z gruntów i realności szkolnych zł.	ct.	III. Dochód w naturaliach z podaniem wartości tychże uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	c) inne strony zł.	ct.	IV. Dochód w gotówce na mocy dawniejszych zobowiązań uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	c) inne strony zł.	ct.
45	w Nowym Targu	159	69	1	96	8	—	38	40	—	—	2.223	02	75	39	68	31
46	w Pilźnie	25	72	288	55	—	—	—	—	—	—	3.364	80	163	63	260	—
47	w Podhajcach	—	—	99	66	307	75	49	—	—	—	4.812	27	181	27	57	75
48	w Przemyślu	664	57	67	31	—	—	44	—	—	—	14.241	—	370	25	2	10
49	w Przemyślanach	75	60	86	49	298	30	36	—	—	—	8.391	64	318	39	—	—
50	w Rawie	744	33	94	95	633	90	—	—	—	—	3.133	43	71	—	—	—
51	w Rohatynie	377	74	58	38	271	25	36	—	—	—	10.055	70	294	90	144	53
52	w Ropczycach	51	07	81	09	30	—	45	75	—	—	4.328	15	142	08	500	—
53	w Rudkach	76	40	14	—	—	—	—	—	—	—	5.798	81	403	64	—	—
54	w Rzeszowie	145	42	27	—	83	—	119	50	—	—	4.300	46	220	38	—	—
55	w Samborze	570	95	131	47	56	—	8	—	—	—	13.155	32	588	52	15	10
56	w Sanoku	37	10	42	05	16	—	—	—	—	—	8 715	52	228	50	75	25
57	w Skałacie	6	30	—	—	2.921	31	107	40	—	—	5.296	94	88	—	2	10
58	w Sokalu	911	55	67	57	1.938	03	20	—	—	—	16.148	25	317	20	5	—
59	w Stanisławowie	58	80	21	81	133	50	27	—	1	—	8.500	21	318	41	62	80
60	w Staremmieście	98	23	14	17	47	40	—	—	—	—	5.067	48	272	33	—	—
61	w Stryju	111	30	158	93	—	—	—	—	—	—	6.712	43	222	50	20	30
62	w Śniatynie	509	51	96	99	367	—	12	—	—	—	7.964	09	15	—	7	—
63	w Tarnobrzegu	—	—	60	81	—	—	—	—	—	—	5.097	05	129	87	10	—
64	w Tarnopolu	4	72	27	27	2.326	63	14	20	3	50	13.174	52	164	50	79	15
65	w Tarnowie	166	79	51	34	—	—	—	—	—	—	14.179	95	191	—	5	25
66	w Tłumaczu	167	73	55	93	18	—	18	—	—	—	3.873	31	215	92	32	50
67	w Trembowli	98	70	68	—	1.963	94	206	—	—	—	8.119	36	142	40	15	25
68	w Turce	33	60	8	78	148	75	31	38	—	—	2.334	84	260	65	—	—
69	w Wadowicach	425	94	43	40	—	—	10	—	—	—	7.061	63	72	50	—	—
70	w Wieliczce	522	05	353	70	—	—	—	—	—	—	11.180	61	21	—	10	—
71	w Zaleszczykach	184	80	19	12	268	77	62	32	32	01	6 445	34	228	50	12	—
72	w Zbarażu	—	—	—	—	2 261	99	12	32	—	—	3.975	66	30	—	47	50
73	w Złoczowie	725	79	237	40	1.321	07	265	40	—	—	20 564	31	360	—	38	10
74	w Żółkwi	233	10	105	16	115	40	10	—	—	—	7 247	80	342	50	9	—
75	w Żydaczowie	50	40	90	86	22	—	54	16	—	—	11.379	03	50	—	57	13
76	w Żywcu	211	45	—	—	—	—	—	—	—	—	3.062	78	214	06	—	—
	II. zniesienie	7.449	35	2.474	17	15.557	99	1.226	83	36	51	249.205	71	6 714	49	1.535	14
	I. zniesienie	11.932	75	3.889	70	6 178	91	1.763	21	5	—	279.898	38	10.291	13	1.503	99
	Suma	19.382	10	6.363	87	21.736	90	2.990	04	41	51	529.804	09	17.005	62	3.039	13
	Od tego Lwów miejska	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	—
	Pozostaje suma	19.380	10	6.363	87	21.736	90	2.990	04	41	51	529.804	09	17.005	62	3 029	13
	Do tego na przybory naukowe dla 75 okręgów																
	Po dodaniu dodatków na mieszkanie do płac																
	Okazuje się suma																

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	V. Dochód w gotówce na mocy ustawy uiszczany przez: a) gminy zł.	ct.	b) obszary dworskie zł.	ct.	VI. Dochód z darowizn karza niepozyskanie dzieci do szkoły i tym podobnych wpływów zł.	ct.	VII. Suma dochodów miejscowych zł.	ct.	VIII. Dochód z 3% dodatków do podatków w powiecie zł.	ct.	IX. Razem zł.	ct.
45	w Nowym Targu	4.210	23	169	45	—	—	6.954	45	2.305	62	9.260	07
46	w Pilźnie	1.179	82	470	35	—	—	5 752	87	1.784	44	7.537	31
47	w Podhajcach	2.163	18	798	38	—	—	8.469	26	3.899	81	12.369	07
48	w Przemyślu	3 258	57	1.262	16	—	—	19.909	96	7.218	94	27.128	90
49	w Przemyślanach	519	11	716	78	—	—	10.442	51	2.849	60	13 292	11
50	w Rawie	2.989	18	553	98	—	—	8.220	77	3 290	14	11.510	91
51	w Rohatynie	1.424	27	1.204	86	—	—	13.867	45	3 811	25	17.678	70
52	w Ropczycach	3.401	94	850	61	—	—	9.430	69	3.219	40	12.650	09
53	w Rudkach	667	25	578	98	—	—	7.539	08	2.666	07	10.305	15
54	w Rzeszowie	7.370	87	706	67	—	—	12.973	30	5.743	36	18 716	66
55	w Samborze	2.467	94	669	35	—	—	17.662	65	4.352	70	22.015	35
56	w Sanoku	2.427	96	768	90	—	—	12.311	28	3.303	91	15.615	19
57	w Skałacie	2.883	51	1.228	66	—	—	12.534	22	4.324	69	16.858	91
58	w Sokalu	1.031	—	1.485	34	—	—	21.923	94	5.012	62	26.936	56
59	w Stanisławowie	14.338	37	518	29	—	—	23.980	19	5.144	47	29.124	66
60	w Staremmieście	343	97	191	59	—	—	6.035	17	1.498	21	7.533	38
61	w Stryju	5.591	47	878	03	—	—	13.694	96	4.501	81	18.196	77
62	w Śniatynie	2.633	10	490	56	—	—	12.095	25	3.163	19	15.258	44
63	w Tarnobrzegu	1.124	99	749	56	—	—	7.172	28	2.577	09	9.749	37
64	w Tarnopolu	14.654	35	1.544	37	—	—	31.993	21	6.839	07	38.832	28
65	w Tarnowie	3.850	31	837	17	—	—	18.281	81	5.288	17	23.569	98
66	w Tłumaczu	3.816	01	544	67	—	—	7.742	07	2.536	01	10.278	08
67	w Trembowli	744	19	729	06	—	—	12 086	90	3.233	35	15.320	25
68	w Turce	424	26	79	50	—	—	3.321	76	1.612	93	4.934	69
69	w Wadowicach	2.765	99	558	21	—	—	10.937	67	3.665	90	14.603	57
70	w Wieliczce	2.469	20	576	40	—	—	15.132	96	4.140	95	19.273	91
71	w Zaleszczykach	1.372	46	1.302	13	—	—	9.927	45	3.647	04	13.574	49
72	w Zbarażu	1.679	01	757	43	—	—	8.763	91	3.443	41	12.207	32
73	w Złoczowie	565	88	1 402	76	—	—	25.480	71	5.749	08	31.229	79
74	w Żółkwi	1.800	26	611	03	—	—	10.474	25	3.343	48	13.817	73
75	w Żydaczowie	826	57	1.051	61	—	—	13.581	77	2.458	36	16.040	13
76	w Żywcu	2.374	77	1.199	36	—	—	7.062	42	1.924	42	8.986	84
	II. zniesienie	95.369	99	25.486	18	—	—	405.757	17	118.549	49	524.306	66
	I. zniesienie	364.236	56	30.812	24	—	—	710.561	88	145.938	35	856.500	23
	Suma	459 656	55	66.298	43	—	—	1.116.319	05	264.487	84	1.380.806	89
	Od tego Lwów miejska	186 366	—	—	—	—	—	186.378	—	—	—	186.378	—
	Pozostaje suma	273.290	55	66.298	43	—	—	929.941	05	264 487	84	1.194.428	89
	Do tego na przybory naukowe dla 75 okręgów											—	—
	Po dodaniu dodatków na mieszkanie do płac											1.194.428	89
	Okazuje się suma											1.194.428	89

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	I. Płace nauczycieli: a) orzeczeniami organizacyjnemi ustanowione zł.	ct.	b) nadstatutowych wraz z potrzebami szkolnymi dla klas równo rzędnych zł.	ct.	II. Płace katechetów zł.	ct.	III. Remuneracye dla katechetów zł.	ct.	IV. Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł.	ct.	V. Konferencya okręgowa zł.	ct.	VI. Biblioteka okręgowa zł.	ct.	VII. Rozmaite wydatki zł.	ct.	VIII. Dodatki na mieszkanie zł.	ct.	IX. Przybory naukowe zł.	ct.	X. W porównaniu dochodów z wydatkami okazuje się: Suma rozchodów zł.	ct.	niedobór mający być pokryty z kraj. fund. szkol. zł.	ct.	XI. Nadwyżka przy funduszach miejscowych zł.	ct.	XII. zł.	ct.
45	w Nowym Targu	20.450	—	2 410	—	—	—	240	—	625	60	296	80	55	—	158	—	399	—	—	—	24.634	40	15.374	33				
46	w Pilźnie	10.800	—	1.205	—	—	—	580	—	305	—	137	80	55	—	157	—	299	—	—	—	13.538	80	6.001	49				
47	w Podhajcach	12.730	51	1 685	—	900	—	200	—	360	—	169	60	55	—	157	—	400	—	—	—	16.657	11	4.288	04				
48	w Przemyślu	28 670	—	5.935	—	2.100	—	—	—	760	—	376	30	55	—	158	—	1.387	—	—	—	39.441	30	12.312	40				
49	w Przemyślanach	16.920	—	2.260	—	—	—	400	—	560	—	286	20	55	—	157	—	263	—	—	—	20 901	20	7.609	09				
50	w Rawie	15.040	—	305	—	—	—	600	—	405	—	190	80	55	—	157	—	364	—	—	—	17.116	80	5.605	89				
51	w Rohatynie	24 820	—	1.845	—	1.500	—	—	—	762	—	376	30	55	—	158	—	653	—	—	—	30.169	30	12.490	60				
52	w Ropczycach	16.140	—	1.510	—	—	—	680	—	455	—	217	30	55	—	157	—	452	—	—	—	19.666	30	7.016	21				
53	w Rudkach	14.240	—	1.000	—	—	—	960	—	430	—	206	70	55	—	157	—	270	—	—	—	17.318	70	7.113	55				
54	w Rzeszowie	29.090	—	3.800	—	800	—	200	—	610	—	275	60	55	—	158	—	1 060	—	—	—	36.048	60	17.331	94				
55	w Samborze	32.984	—	2.930	—	3.100	—	—	—	825	—	392	20	55	—	157	—	1.356	—	—	—	41.799	20	19.783	85				
56	w Sanoku	26.690	—	2.300	—	900	—	280	—	815	—	397	50	55	—	158	—	601	—	—	—	32.196	50	16.581	31				
57	w Skałacie	16.260	—	2.655	—	—	—	420	—	460	—	222	60	55	—	157	—	359	—	—	—	20.588	60	3.729	69				
58	w Sokalu	35 420	—	3.175	—	1 400	—	740	—	1.506	—	450	50	55	—	158	—	573	—	—	—	43.477	50	16.540	94				
59	w Stanisławowie	28.380	—	10.135	—	6.000	—	160	—	600	—	265	—	55	—	158	—	2.238	—	—	—	47.991	—	18.886	34				
60	w Staremmieście	13.350	—	1.585	—	—	—	480	—	435	—	217	30	55	—	157	—	222	—	—	—	16.501	30	8.967	92				
61	w Stryju	25 590	—	5.565	—	1.800	—	360	—	752	—	376	30	55	—	158	—	1.071	—	—	—	35.727	30	17.530	53				
62	w Śniatynie	17.810	—	6.695	—	1.800	—	—	—	405	—	185	50	55	—	157	—	1.041	—	—	—	28.148	50	12.890	06				
63	w Tarnobrzegu	13.680	—	2.340	—	450	—	180	—	375	—	174	90	55	—	157	—	383	—	—	—	17.794	90	8.045	53				
64	w Tarnopolu	34.794	43	5.865	—	1.720	—	200	—	830	—	386	90	55	—	158	—	976	—	—	—	44.985	33	6 153	05				
65	w Tarnowie	35.146	66	9.140	—	3.130	—	380	—	592	—	238	50	55	—	158	—	2.261	—	—	—	51.091	16	27.521	18				
66	w Tłumaczu	13 290	—	3.525	—	—	—	380	—	400	—	201	40	55	—	157	—	431	—	—	—	18.439	40	8.161	32				
67	w Trembowli	16.578	—	6.810	—	1.500	—	—	—	435	—	206	70	55	—	158	—	803	—	—	—	26.545	70	11.225	45				
68	w Turce	8.350	—	275	—	—	—	300	—	255	—	127	20	55	—	157	—	162	—	—	—	9.681	20	4.746	51				
69	w Wadowicach	23.050	—	3 405	—	450	—	960	—	590	—	243	80	55	—	157	—	780	—	—	—	29.690	80	15.087	23				
70	w Wieliczce	26.940	—	6.180	—	1.100	—	560	—	610	—	238	50	55	—	157	—	1.609	—	—	—	37.449	50	18.175	59				
71	w Zaleszczykach	16 760	—	1.030	—	—	—	320	—	510	—	254	40	55	—	157	—	297	—	—	—	19.383	40	5.808	91				
72	w Zbarażu	12.479	94	1.100	—	—	—	420	—	365	—	169	60	55	—	157	—	205	—	—	—	14.951	54	2.744	22				
73	w Złoczowie	40.608	76	4.205	—	1.600	—	100	—	1.280	—	636	—	55	—	158	—	801	—	—	—	48.843	76	17.613	97				
74	w Żółkwi	16.780	—	1.510	—	—	—	600	—	520	—	259	70	55	—	157	—	138	—	—	—	20.019	70	6 201	97				
75	w Żydaczowie	24.490	—	4.180	—	—	—	1.560	—	745	—	355	10	55	—	157	—	603	—	—	—	32.145	10	16.104	97				
76	w Żywcu	12.360	—	1.560	—	450	—	—	—	282	60	116	60	55	—	157	—	451	—	—	—	15.432	20	6.445	36				
	II. zniesienie	689.692	30	108.120	—	30.090	—	12.260	—	18.860	20	8.649	60	1.760	—	5 036	—	22.905	—	—	—	888.376	10	364.069	44				
	I. zniesienie	1.023 885	51	156.710	—	46 000	—	31 080	—	24 160	28	10.343	80	2.415	—	10.480	—	24.618	—	2.020	—	1,321.712	59	465.212	35				
	Suma	1,704.577	81	264.830	—	76.090	—	33.340	—	43.020	48	18.993	40	4.175	—	15.516	—	47.526	—	2.020	—	2,210.088	69	829.281	79				
	Od tego Lwów miejska	161.710	—	—	—	17.000	—	—	—	1 748	—	30	—	50	—	3.820	—	—	—	2.020	—	186.378	—	—	—				
	Pozostaje suma	1,542.867	81	264.830	—	59.090	—	33.340	—	41.272	48	18.963	40	4.125	—	11.696	—	47.526	—	—	—	2,023.710	69	829.281	79				
	Do tego na przybory naukowe dla 75 okręgów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16683 *)		16.683	—	16.683	—				
	Po dodaniu dodatków na mieszkanie do płac	1,542.867	81	264.830	—	59.090	—	33.340	—	41.272	48	18.963	40	4.125	—	11.696	—	47.526	—	16683	—	2,040.393	69	845.964	79				
	Okazuje się suma	1,571.263	81	279.690	—	63.360	—	33 340	—	41.272	48	18.963	40	4.125	—	11.696	—	—	—	16683	—	2,040.393	69	845 964	79				

Uwaga

Podatek opłacany we wszystkich powiatach wynosi ogółem 9.292.883 zł. 68 ct.
Od tego Kraków miasto 476.616 39
pozostaje . . . . . 8,816.267 zł. 29 ct.
3 procent . . . . . 264.488 zł. 02 ct.

*) na przybory naukowe dla 75 okręgów

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

WYKAZ

zasiłku potrzebnego na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli etatowych, nadetatowych i katechetów, z 10% dodatkami na mieszkanie dla tychże i inne rubryki wydatków w każdym okręgu na rok 1891.

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Płace etatowe zł.	ct.	Płace nadetatowe zł.	ct.	Płace katechetów zł.	ct.	Remuneracye katechetów zł.	ct.	Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł.	ct.	Konferencye okręgowe zł.	ct.	Biblioteka okręgowa zł.	ct.	Rozmaite wydatki zł.	ct.	Przybory naukowe zł.	ct.	Nadwyżka dochodów zł.	ct.	Razem zł.	ct.
1	Miejska Kraków	2.995	50	12.340	—	8.200	—	—	—	435	—	—	—	55	—	54	—			—	—	24.079	50
2	Miejska Lwów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			24.668	—	—	—
3	Biała	—	—	2.960	71	1.540	—	900	—	555	—	201	40	55	—	157	—			1.298	29	6.369	11
4	Bochnia	2.193	90	5.414	—	550	—	580	—	555	—	233	20	55	—	158	—			—	—	9.739	10
5	Bohorodczany	1.687	12	1.453	—	—	—	420	—	220	—	196	—	55	—	157	—			—	—	4.098	12
6	Borszczów	2.477	31	2.533	—	—	—	720	—	615	—	307	40	55	—	157	—			—	—	6.864	71
7	Bóbrka	7.848	81	6.212	—	—	—	600	—	765	—	386	90	55	—	158	—			—	—	16.025	71
8	Brody	10.165	73	3.071	—	1.320	—	240	—	831	—	402	80	55	—	158	—			—	—	16.243	53
9	Brzesko	4.685	89	2.939	—	—	—	800	—	460	—	185	50	55	—	157	—			—	—	9.282	39
10	Brzeżany	7.866	93	802	—	1 320	—	200	—	730	—	349	80	55	—	158	—			—	—	11.481	73
11	Brzozów	8.172	82	4.233	—	—	—	640	—	520	—	254	40	55	—	157	—			—	—	14.032	22
12	Buczacz	368	92	2.251	—	—	—	660	—	490	—	233	20	55	—	157	—			—	—	4.215	12
13	Chrzanów	8.074	20	7.495	50	1.045	—	480	—	580	50	254	40	55	—	157	—			—	—	18.141	60
14	Cieszanów	5.052	83	1.376	—	—	—	400	—	490	—	233	20	55	—	157	—			—	—	7.764	03
15	Czortków	—	—	1.985	69	—	—	360	—	370	—	174	90	55	—	157	—			409	81	[illegible]	59
16	*Dąbrowa*	2.161	62	2.021				[illegible]		[illegible]												5 [illegible]	
17	Dobromil	5.518	22	1.638	—	990	—	80	—	420	—	206	70	55	—	157	—			—	—	9.064	92
18	Dolina	4.104	53	670	—	—	—	780	—	375	—	169	60	55	—	157	—			—	—	6.311	13
19	Drohobycz	—	—	—	—	2.104	49	420	—	645	—	291	50	55	—	158	—			9.445	51	3.673	99
20	Gorlice	6.343	34	3.375	50	990	—	320	—	509	8	227	90	55	—	157	—			—	—	11.977	82
21	Gródek	2.178	65	2.299	—	1.980	—	—	—	430	—	206	70	55	—	157	—			—	—	7.306	35
22	Grybów	4.980	67	1.367	—	—	—	320	—	285	—	137	80	55	—	157	—			—	—	7.302	47
23	Horodenka	—	—	3.832	78	—	—	1.080	—	419	—	196	10	55	—	157	—			983	22	5.739	88
24	Husiatyn	215	73	4.925	—	1.650	—	—	—	470	—	227	90	55	—	157	—			160	27	7.700	63
25	Jarosław	7.070	4	5.384	—	1.980	—	—	—	835	—	386	90	55	—	157	—			—	—	15.867	94
26	Jasło	10.092	23	3.764	—	550	—	860	—	650	—	307	40	55	—	157	—			—	—	16 435	63
27	Jaworów	4.229	22	2.390	—	1.100	—	200	—	560	—	275	60	55	—	158	—			—	—	8.967	82
28	Kałusz	5.254	10	1.790	—	—	—	420	—	475	—	233	20	55	—	157	—			—	—	8.384	30
29	Kamionka	7.195	96	6.000	—	—	—	1.300	—	870	—	424	—	55	—	158	—			—	—	16.002	96
30	Kolbuszowa	6.345	49	4.182	—	990	—	400	—	380	—	180	20	55	—	157	—			—	—	12.689	69
31	Kołomyja	4.355	68	5.835	—	1.980	—	—	—	445	—	206	70	55	—	158	—			—	—	13.035	38
32	Kossów	3.892	84	3.340	—	1.100	—	640	—	288	50	127	20	55	—	157	—			—	—	9 600	54
33	Zamiejska Kraków	7.513	37	5.310	—	—	—	180	—	588	—	270	30	55	—	158	—			—	—	14.074	67
34	Krosno	6.670	84	2.531	—	495	—	1.080	—	465	—	212	—	55	—	157	—			—	—	11.665	84
35	Limanowa	4.368	35	2.465	—	—	—	320	—	310	—	153	70	55	—	157	—			—	—	7.829	05
36	Lisko	3.790	46	302	—	—	—	600	—	320	—	159	—	55	—	157	—			—	—	5.383	46
37	Zamiejska Lwów	15.621	36	12 016	—	—	—	1.240	—	1.200	—	588	30	55	—	158	—			—	—	30.878	66
38	Łańcut	8.027	60	1.812	—	—	—	780	—	591	—	259	70	55	—	157	—			—	—	11.682	30
39	Mielec	3.474	65	2.427	—	495	—	500	—	515	—	243	80	55	—	157	—			—	—	7.867	45
40	Mościska	3.731	37	3.375	—	—	—	860	—	540	—	259	70	55	—	157	—			—	—	8.978	07
41	Myślenice	6.443	16	4.511	—	—	—	340	—	480	—	227	90	55	—	158	—			—	—	12.215	06
42	Nadwórna	4.504	35	1.422	—	—	—	260	—	365	—	174	90	55	—	157	—			—	—	6.938	25
43	Nisko	6.244	77	3 447	—	—	—	400	—	330	—	148	40	55	—	157	—			—	—	10.782	17
44	Nowy Sącz	11.147	4	6.767	—	660	—	380	—	700	20	328	60	55	—	158	—			—	—	20.195	84
	I. zniesienie	217.065	60	154.276	18	31.039	49	21.080	—	22.412	28	10.313	80	2.365	—	6.660	—	—	—	—	—	465.212	35

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Płace etatowe zł.	ct.	Płace nadetatowe zł.	ct.	Płace katechetów zł.	ct.	Remuneracye katechetów zł.	ct.	Mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe zł.	ct.	Konferencye okręgowe zł.	ct.	Biblioteka okręgowa zł.	ct.	Rozmaite wydatki zł.	ct.	Przybory naukowe zł.	ct.	Nadwyżka dochodów zł.	ct.	Razem zł.	ct.
45	Nowy Targ	11.485	93	2.513	—	—	—	240	—	625	60	296	80	55	—	158	—			—	—	15.374	33
46	Pilzno	3.487	69	1.279	—	—	—	580	—	305	—	137	80	55	—	157	—			—	—	6.001	49
47	Podhajce	570	44	1.786	—	990	—	200	—	360	—	169	60	55	—	157	—			—	—	4.288	04
48	Przemyśl	2.201	10	6.452	—	2.310	—	—	—	760	—	376	30	55	—	158	—			—	—	12.312	40
49	Przemyślany	3.789	89	2.361	—	—	—	400	—	560	—	286	20	55	—	157	—			—	—	7.609	09
50	Rawa	3.863	09	335	—	—	—	600	—	405	—	190	80	55	—	157	—			—	—	5.605	89
51	Rohatyn	7.503	30	1.986	—	1.650	—	—	—	762	—	376	30	55	—	158	—			—	—	12.490	60
52	Ropczyce	3.813	91	1.638	—	—	—	680	—	455	—	217	30	55	—	157	—			—	—	7.016	21
53	Rudki	4.250	85	1.054	—	—	—	960	—	450	—	206	70	55	—	157	—			—	—	7.113	55
54	Rzeszów	11.127	84	4.106	—	890	—	200	—	610	—	275	60	55	—	158	—			—	—	17.331	94
55	Sambor	11.834	65	3.110	—	3.410	—	—	—	825	—	392	20	55	—	157	—			—	—	19.783	85
56	Sanok	11.464	81	2.421	—	990	—	280	—	815	—	397	50	55	—	158				—	—	16.581	31
57	Skałat	—	—	2.415	09	—	—	420	—	460	—	222	60	55	—	157	—			598	91	3.729	69
58	Sokal	8.865	44	3.306	—	1.400	—	740	—	1.500	—	450	50	55	—	158	—			—	—	16.540	94
59	*Stanisławów*	189	34	11.093	—	6.948	—	100	—	600	—	206	—	55	—	158	—			944	66	18.893	34
60	Staremiasto	5.971	62	1.652	—	—	—	480	—	435	—	217	30	55	—	157	—			—	—	8.967	92
61	Stryj	7.816	23	6.033	—	1.980	—	360	—	752	—	376	30	55	—	158	—			—	—	17.530	53
62	Śniatyn	2.998	56	7.109	—	1.980	—	—	—	405	—	185	50	55	—	157	—			—	—	12.890	06
63	Tarnobrzeg	4.194	63	2.414	—	495	—	180	—	375	—	174	90	55	—	157	—			—	—	8.045	53
64	Tarnopol	—	—	2.803	15	1.720	—	200	—	830	—	386	90	55	—	158	—			4.037	85	6.153	05
65	Tarnów	12.923	68	9.914	—	3.260	—	380	—	592	—	238	50	55	—	158	—			—	—	27.521	18
66	Tłumacz	3.160	92	3 807	—	—	—	380	—	400	—	201	40	55	—	157	—			—	—	8.161	32
67	Trembowla	1.518	75	7.202	—	1.650	—	—	—	435	—	206	70	55	—	158	—			—	—	11.225	45
68	Turka	3.550	31	302	—	—	—	300	—	255	—	127	20	55	—	157	—			—	—	4.746	51
69	Wadowice	9.100	43	3.486	—	495	—	960	—	590	—	243	80	55	—	157	—			—	—	15.087	23
70	Wieliczka	8.694	09	6.651	—	1 210	—	560	—	610	—	238	50	55	—	157	—			—	—	18.175	59
71	Zaleszczyki	3.401	51	1.111	—	—	—	320	—	510	—	254	40	55	—	157	—			—	—	5.808	91
72	Zbaraż	417	62	1.160	—	—	—	420	—	365	—	169	60	55	—	157	—			—	—	2.744	22
73	Złoczów	9.827	97	4.457	—	1.100	—	100	—	1.280	—	636	—	55	—	158	—			—	—	17.613	97
74	Żółkiew	3.016	27	1.594	—	—	—	600	—	520	—	259	70	55	—	157	—			—	—	6.201	97
75	Żydaczów	8.863	87	4.369	—	—	—	1.560	—	745	—	355	10	55	—	157	—			—	—	16.104	97
76	Żywiec	3.698	16	1.641	—	495	—	—	—	282	60	116	60	55	—	157	—			—	—	6.445	36
	2 zniesienie	173.601	40	111.622	24	32.280	—	12.260	—	18.860	20	8.649	60	1.760	—	5.036	—			—	—	364.069	44
	I zniesienie	217.065	60	154.276	18	31.039	49	21.080	—	22.412	28	10.313	80	2.365	—	6.660	—			—	—	465.212	35
	RAZEM	390.667	—	265.898	42	63.319	49	33.340	—	41.272	48	18.963	40	4.125	—	11 696	—	—	—			829.281	79
	Do tego na przybory naukowe dla 75 okręgów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16.683	—			16.683	—
	Okazuje się potrzebny zasiłek	390.667	—	265.898	42	63.319	49	33.340	—	41.272	48	18.963	40	4.125	—	11.696	—	16.683	—			845.964	79
	Od zasiłku na płace (1)	390.667	—																				
	5% interkalare 19.533·35	19.533	—																				
	zatem właściwy zasiłek na płace	371.134	—																				

Z Drukarni ludowej we Lwowie.

WYKAZ

kwot potrzebnych na remuneracye za naukę

robót ręcznych.

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
1	**Biała**	Nowa wieś	6	48	2	20	
		Mikuszowice		60	2	20	
		Buczkowice		79	2	20	
		Grojec		51	2	20	
		Straconka		76	2	20	
		Bielany		39	2	20	120
2	**Bóbrka**	Bortniki	32	33	3	20	
		Borynicze		34	3	20	
		Brynice zagórne		38	4	25	
		Budków		32	3	20	
		Czartorya		30	3	20	
		Duliby		33	3	20	
		Dziewiętniki		35	3	20	
		Horodysławice		38	4	25	
		Hrusiatycze		31	3	20	
		Kniesioło		42	4	25	
		Leszczyn		51	5	30	
		Łopuszna		30	3	20	
		Mikołajów		80	5	30	
		Mołodyńcze		41	4	25	
		Nowosielce		32	3	20	
		Ottyniowice		30	3	20	
		Podhorodyszcze		48	4	25	
		Podjarków		50	5	30	
		Podniestrzany		41	4	25	
		Romanów		68	5	30	
		Sokołówka		57	5	30	
		Staresioło		65	5	30	
		Stoki		30	3	20	
		Strzeliska nowe		148	7	40	
		Suchodół		46	4	25	
		Szołomyja		40	4	25	
		Trybuchowce		33	3	20	
		Żabokruki		31	3	20	
		Żyrawa		50	5	30	
		Dźwinogród		75	5	30	
		Chlebowice wielkie		81	5	30	
		Wybranówka		54	5	30	800
3	**Bochnia**	Łapanów	20	55	3	15	
		Brzeźnica		16	3	10	
		Grobla		34	3	10	
		Jodłówka		29	6	10	
		Kobyle		16	6	10	
		Krzeczów		35	4	10	
		Krzyżanowice		17	3	10	
	Do przeniesienia.					75	920

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracyę szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracyę ogół zł.
	Z przeniesienia					75	920
3	**Bochnia**	Lipnica dolna	20	28	3	10	
		Lipnica górna		29	2	10	
		Łazy		26	2	10	
		Łąkta górna		35	3	10	
		Okulice		38	2	10	
		Rzegocina		37	3	10	
		Rzezawa		33	2	10	
		Wiśnicz stary		34	3	10	
		Wola batorska		55	3	10	
		Wola dźwińska		59	4	10	
		Kłaj		41	3	10	
		Siedlec		27	2	10	
		Niedary		41	2	10	205
4	**Bohorodczany**	Łysiec m.	5	117	2	20	
		Łysiec stary		36	2	20	
		Niewoczyn		41	2	20	
		Rosólna		24	2	20	
		Lachowce		21	2	20	100
5	**Brody**	Łopatyn	11	76	2	25	
		Blich		39	2	20	
		Strzemilcze		48	2	20	
		Smarzów		64	2	20	
		Zabłotce		61	2	20	
		Ponikwa		51	2	20	
		Nakwasza		65	2	25	
		Popowce		47	2	20	
		Sznyrów		56	2	20	
		Korsów		50	2	20	
		Starebrody		41	2	20	230
6	**Brzesko**	Radłów	13	75	4	20	
		Czchów		86	4	20	
		Bielcza		69	2	10	
		Domosławice		29	4	20	
		Gwoździec		27	3	15	
		Iwkowa		53	2½	10	
		Muszkiennica		29	6	20	
		Mokrzycka		38	8	20	
		Okocim		56	4	20	
		Paleśnica		19	3	10	
		Tymowa		31	3	15	
		Uszew		51	2	20	
		Wola przemykowska		54	3	20	220
	Do przeniesienia						1.675

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia						1.675
7	**Brzeżany**	Baranówka	4	33	2	20	
		Budyłów		49	3	25	
		Kozłów		54	3	25	
		Narajów		41	3	25	95
8	**Brzozów**	Brzozów męska	34	32	2	20	
		Bachórz		43	2	20	
		Bartkówka		60	2	20	
		Barycz		—	—	20	
		Blizne		84	2	20	
		Domaradz		62	2	20	
		Dydnia		52	2	20	
		Dylęgowa		71	2	20	
		Golcowa		64	2	20	
		Górki		31	2	20	
		Harta		80	2	20	
		Jasionów		25	2	20	
		Końskie		15	2	15	
		Lubno		60	2	20	
		Malinówka		39	2	20	
		Niebocko		31	2	20	
		Nozdrzec		49	2	20	
		Pawłokoma		29	2	20	
		Przysietnica		61	2	20	
		Trześniów		81	2	20	
		Ulanica		—	—	20	
		Wesoła		81	2	20	
		Wzdów		37	2	20	
		Zmiennica		33	2	20	
		Grabownica		42	2	20	
		Grabówka		—	—	15	
		Jabłonnica polska		29	2	20	
		Laskówka		29	2	20	
		Niewistka		14	2	15	
		Orzechówka		69	2	20	
		Turzepole		24	2	20	
		Wydrna		33	2	20	
		Witryłów		—	—	20	
		Siedliska		36	2	15	660
9	**Buczacz**	Uście zielone	11	38	4	30	
		Kowalówka		50	2	20	
		Podzameczek		45	3	25	
		Przewłoka		45	2	20	
		Nagorzanki		52	4	30	
		Kujdanów		35	2	20	
	Do przeniesienia					145	2.430

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					145	2.430
9	**Buczacz**	Petlikowce	11	57	2	10	
		Zadarów		51	3	25	
		Monasterzyska		82	6	40	
		Potok zloty		70	4	30	
		Żyznomierz		21	2	10	260
10	**Chrzanów**	Balice	9	39	4	30	
		Długoszyn		26	4	30	
		Jankowice		48	4	30	
		Rozkochów		52	4	30	
		Rudno		31	4	30	
		Wola lipowska		45	4	30	
		Zalas		54	4	30	
		Czerna		29	4	30	
		Radwanowice		30	4	30	270
11	**Cieszanów**	Narol	4	73	4	30	
		Nowesioło		37	4	25	
		Oleszyce		59	4	30	
		Zapałów		31	4	25	110
12	**Czortków**	Byczkowce	5	50	3	15	
		Sosolówka		30	2	20	
		Kossów		39	3	30	
		Zwiniacz		39	4	25	
		Biała		52	2	10	100
13	**Dąbrowa**	Dąbrówki breńskie	11	29	3	25	
		Cwików		26	3	25	
		Grądy		26	3	25	
		Gręboszów		41	2	25	
		Gruszów wielki		28	3	25	
		Maniów		25	3	20	
		Oleśna		45	3	25	
		Radgoszcz		39	3	25	
		Wietrzychowice		37	3	20	
		Żabno		46	3	25	
		Żelazówka		31	3	25	265
14	**Dobromil**	Malawa	12	36	5	30	
		Michowa		37	5	30	
	Do przeniesienia					60	3.435

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracyę szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracyę ogół zł.
	Z przeniesienia.					60	3.435
14	**Dobromil**	Huwniki	12	34	5	30	
		Przedzielnica		40	5	30	
		Hubice		47	5	30	
		Nowemiasto		85	6	30	
		Birczа		80	5	30	
		Rybotycze		67	5	30	
		Wojtkowa		56	5	30	
		Grązіowa		32	4	20	
		Kniaźpol		39	4	20	
		Dobra szlacheckie		38	4	20	330
15	**Drohobycz**	Königsau	6	42	2	20	
		Lisznia		35	2	20	
		Orów		30	2	20	
		Stebnik		35	2	20	
		Truskawiec		30	2	20	
		Ułyczno		22	2	20	120
16	**Gorlice**	Binarowa	21	20	3	15	
		Hańczowa		21	3	15	
		Kobylanka		50	3	30	
		Łosie		28	3	15	
		Luźna		35	3	20	
		Moszczenica		50	3	30	
		Olszyny		36	3	15	
		Ropa		36	3	15	
		Ropica polska		24	3	15	
		Rozembark		25	3	15	
		Rzepiennik bisk.		50	3	30	
		Rzepiennik strzyż.		49	3	30	
		Sękowa		25	3	15	
		Siary		20	3	15	
		Staszkówka		20	3	15	
		Szymbark		35	3	15	
		Turza		20	3	15	
		Ujście ruskie		32	3	15	
		Wołowiec		20	3	15	
		Wysowa		26	3	15	
		Zagórzany		36	3	15	380
17	**Gródek**	Czerlany	11	34	2	20	
		Dąbrowica		44	4	30	
		Dobrzany		51	4	30	
		Lubień wielki		35	2	20	
	Do przeniesienia.					100	4.265

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					100	4.265
17	**Gródek**	Łozina	11	39	2	20	
		Malczyce		58	4	30	
		Mszana		44	4	30	
		Rzeczyczany		16	2	15	
		Weissenberg		29	2	20	
		Wiszenka wielka		31	2	20	
		Wiszenka mała		34	2	20	255
18	**Grybów**	Binczarowa	12	20	3	15	
		Bobowa		35	3	20	
		Bogusza		23	3	15	
		Brunary		23	3	15	
		Bruśnik		34	3	20	
		Gródek		33	3	20	
		Jastrzębica		45	3	25	
		Korzenica		28	3	15	
		Lipnica		41	3	20	
		Ostrusza		34	3	20	
		Ptaszkowa		61	3	35	
		Siedliska		21	3	15	235
19	**Horodenka**	Chocimierz	12	30	5	30	
		Czerniatyn		40	5	30	
		Głuszków		60	6	50	
		Horodnica		40	6	30	
		Jasionów		40	5	30	
		Michalcze		40	5	30	
		Okno		30	5	30	
		Potoczyska		50	6	20	
		Targowica		25	6	20	
		Tyszkowce		37	6	30	
		Serafińce		24	6	30	
		Żuków		60	6	30	360
20	**Husiatyn**	Celejów	21	57	3	25	
		Chłopówka		45	2	20	
		Czarnokońce wiel.		181	5	35	
		Czarnokońce małe		35	2	20	
		Hadyńkowce		65	3	25	
		Horodnica		85	4	30	
		Howiłów wielki		40	2	20	
		Howiłów mały		31	2	15	
		Kociubińczyki		21	2	15	
		Jabłonów		28	2	15	
	Do przeniesienia .					220	5.115

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					220	5.115
20	**Husiatyn**	Kluwińce	21	15	2	15	
		Kociubińce		34	2	20	
		Krogulec		128	4	30	
		Krzywonki		45	2	20	
		Liczkowce		83	4	30	
		Mszaniec		35	2	20	
		Niżborg nowy		49	2	20	
		Niżborg stary		54	2	20	
		Oryszkowce		48	2	20	
		Postołówka		46	3	25	
		Samołuskowce		50	3	25	
		Sidorów		36	2	20	
		Suchodół		22	2	20	
		Tłustenkie		35	2	20	
		Wasylkowce		68	3	25	
		Wola Czarnokon.		21	2	20	570
21	**Jarosław**	Leżachów	8	31	3	20	
		Łaży		28	3	20	
		Kidałowice		26	3	20	
		Manasterz		30	3	20	
		Pełkinie		34	3	20	
		Piwoda		37	3	20	
		Byszkowa wola		23	3	20	
		Szówsko		26	3	20	160
22	**Jasło**	Cieklin	15	30	2	20	
		Kozłówek		24	2	20	
		Niegłowice		24	2	20	
		Przybówka		30	2	20	
		Wojaszówka		30	3	25	
		Niepła		30	3	25	
		Osiek		40	3	25	
		Osobnica		40	3	25	
		Samoklęski		54	3	25	
		Święcany		40	3	25	
		Trzcianica		45	3	25	
		Gogołów		45	4	30	
		Harklowa		20	2	20	
		Lubla		21	2	20	
		Pstrągówka		18	2	20	345
23	**Jaworów**	Hruszów	10	31	2	20	
		Drohomyśl		49	2	20	
	Do przeniesienia .					40	6.190

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia					40	6.190
23	**Jaworów**	Czernytawa	10	50	2	20	
		Kurniki		70	2	20	
		Jazów stary		49	2	20	
		Nahaczów		49	2	20	
		Rogożno		54	2	20	
		Wierzbiany		50	2	20	
		Starzyska		50	2	20	
		Zmijowiska		42	2	20	200
24	**Kałusz**	Wojniłów	1	60	2	20	20
25	**Kamionka**	Ordów	4	31	4	20	
		Chladów		82	5	25	
		Sokola		34	4	20	
		Huta połoniecka		25	4	20	85
26	**Kolbuszowa**	Cmolas	16	62	4	40	
		Dikowiec		78	4	40	
		Huta Komor.		49	3	30	
		Kolbuszowa górna		53	4	40	
		Kupno		56	4	40	
		Lipnica		65	4	40	
		Majdan		86	5	50	
		Mazury		56	3	30	
		Nienadówka		84	4	40	
		Raniżów		78	4	40	
		Ostrowy barańskie		53	3	30	
		Trzeboś		67	4	40	
		Trzesówka		61	4	40	
		Widełka		59	4	40	
		Wilcza wola		84	5	50	
		Wola rusinowska		58	4	40	630
27	**Kołomyja**	Kluczów wielki	18	45	3	25	
		Kniażdwor		46	3	25	
		Słobódka leśna		33	4	30	
		Kamionka mała		32	6	30	
		Balińce		68	2	20	
		Korszów		32	2	20	
		Rakówczyk		28	2	20	
		Soroki		64	2	20	
		Turka		37	2	20	
		Werbiąż		25	2	20	
	Do przeniesienia					230	7.125

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					230	7.125
27	**Kołomyja**	Zamulińce	18	24	2	15	
		Kamionka wielka		32	2	15	
		Iwanowce		37	2	15	
		Kornicz		37	2	15	
		Kołomyja		38	2	20	
		Kluczów mały		33	2	20	
		Gwoździec mały		24	2	15	
		Ispas		21	1	10	355
28	**Kossów**	Pistyń	8	83	4	30	
		Jasionów górny		36	3	25	
		Jaworów		31	3	20	
		Krzyworównia		21	2	15	
		Brustury		34	3	20	
		Żabie Ilcia		27	2	15	
		Kosmacz		23	2	15	
		Utoropy		16	2	15	155
29	**Kraków**	Witkowice	4	28	4	30	
		Bielany		31	3	20	
		Czernichów		95	3	20	
		Łobzów		30	4	20	
		Bieńczyce		35	4	—	90
30	**Krosno**	Charkówka	8	24	3	25	
		Zręcin		30	3	25	
		Kombornia		26	2	20	
		Tylawa		25	2	20	
		Żarnowiec		24	2	20	
		Wrócanka		26	2	20	
		Suchodół		28	4	30	
		Bóbrka		28	4	30	190
31	**Limanowa**	Kasinka mała	1	62	4	15	15
32	**Lisko**	Baligród	12	63	4	30	
		Czaszyn		45	4	30	
		Lutowiska		58	4	30	
		Olszanica		41	4	30	
		Hoczew		38	4	30	
		Paraż		50	4	30	
	Do przeniesienia					180	7.930

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					180	7.930
32	**Lisko**	Uherce	12	50	4	30	
		Ustrzyki dolne		106	5	40	
		Średnia wieś		73	4	30	
		Czarna		41	4	30	
		Wola michowa		39	4	30	
		Serednica		45	4	30	370
33	**Lwów**	Barszczowice	49	150	4	30	
		Ceperów		60	4	40	
		Dmytrowice		44	4	40	
		Dobczany		60	4	40	
		Dublany		64	4	40	
		Gaje		35	4	40	
		Głuchowice		38	4	40	
		Grzybowice wielkie		74	4	40	
		Kościejów		59	4	40	
		Kozice		40	4	40	
		Krotoszyn		51	4	40	
		Laszki murowane		53	4	40	
		Lesienice		34	4	40	
		Malechów		65	4	40	
		Maliczkowce		61	4	40	
		Milatycze		40	4	40	
		Mostki		33	4	40	
		Nikonkowice		36	4	40	
		Piaski		68	4	40	
		Pikułowice		70	4	40	
		Podliski małe		20	4	40	
		Podliski wielkie		34	4	40	
		Porszna		72	4	40	
		Rakowiec		37	4	40	
		Rzęsna ruska		27	4	40	
		Serdyca		32	4	40	
		Skniłów		48	4	40	
		Sołonka wielka		106	4	40	
		Soroki ad Lwów		83	4	40	
		Sołszczów		35	4	40	
		Winniczki		30	4	40	
		Wisłoboki		27	4	40	
		Zapytów		44	4	40	
		Zboiska		46	4	40	
		Zubrza		61	—	40	
		Żurawniki		41	—	40	
		Żydatycze		49	—	40	1.470
34	**Łańcut**	Brzoza stadnicka	2	25	4	20	
		Sonina		36	4	20	40
	Do przeniesienia						9.810

*

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia.						9.810
35	**Mielec**	Borki nizińskie	13	31	3	20	
		Chorzelów		48	4	30	
		Chrząstów		22	2	15	
		Dolcza mała		39	4	30	
		„ wielka		51	4	30	
		Gawłuszowice		53	4	30	
		Jaślany		44	4	30	
		Josefsdorf		32	4	30	
		Rzędzianowice		35	4	30	
		Trzciana		33	4	30	
		Tuszów narodowy		29	2	15	
		Wadowice dolne		24	2	15	
		Złotniki		37	4	30	335
36	**Mościska**	Arłamowska wola	17	31	2	20	
		Balice		21	2	15	
		Bolanowice		34	2	20	
		Bortiatyn		40	3	30	
		Dmytrowice		50	2	20	
		Dołhomościska		42	2	20	
		Dydiatycze		36	3	30	
		Hołdynie		35	3	20	
		Husaków		24	3	30	
		Krukienice		54	3	20	
		Laszki gościńcowe		26	2	20	
		Orzechowice		32	2	20	
		Radenice		44	3	30	
		Tuligłowy		27	2	20	
		Wołczyszczowice		22	2	15	
		Wołostków		35	2	20	
		Złotkowice		35	2	20	370
37	**Myślenice**	Biała	29	83	3	30	
		Bienkówka		160	3	30	
		Bystra		65	3	30	
		Dolna wieś		92	3	30	
		Droginia		93	3	30	
		Głogoczów		61	3	30	
		Górna wieś		55	3	30	
		Grzychynia		99	3	30	
		Jachówka		71	3	30	
		Jawornik		68	3	30	
		Juszczyn		90	3	30	
		Krzyszkowice		97	3	30	
		Krzywaczka		103	3	30	
		Maków		45	3	30	
	Do przeniesienia					420	10.515

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę róbót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					420	10.515
37	**Myślenice**	Osielec	29	115	3	30	
		Pcim		81	3	30	
		Polanka		47	3	30	
		Radziszów		119	3	30	
		Sidzina		118	3	30	
		Skawa		64	3	30	
		Skawica		129	3	30	
		Skomielna biała		86	3	30	
		Spytkowice		58	3	30	
		Stróża		60	3	30	
		Trzebinia		93	3	30	
		Trzemeśnia		116	3	30	
		Radziszowska Wola		130	3	30	
		Zawoja		68	3	30	
		Zarnówka		71	3	30	870
38	**Nadwórna**	Mikuliczyn	13	33	2	20	
		Przeróśl		73	2	20	
		Hawryłówka		31	2	10	
		Łanczyn		56	2	20	
		Tarnawica		38	2	10	
		Zarzecze		16	2	10	
		Pniów		31	2	10	
		Pasieczna		24	2	20	
		Kamienna		43	2	20	
		Osławy białe		25	2	10	
		Paryszcze		18	2	10	
		Sadzawka		12	2	10	
		Fitków		37	2	20	190
39	**Nisko**	Bojanów	12	48	3	30	
		Cholewiana góra		53	3	30	
		Kamień		84	4	40	
		Kopki		71	4	40	
		Łętownia		66	4	40	
		Przysiow kam.		73	4	40	
		Pysznica		81	4	40	
		Ulanów		104	6	60	
		Zarzecze		77	4	40	
		Jarocin		42	3	30	
		Kłyżów		43	3	30	
		Rauchersdorf		56	4	40	460
40	**Nowy Sącz**	Siedlec	1	55	4	25	25
	Do przeniesienia						12.060

Liczba pozząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracyę szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracyę ogół zł.
	Z przeniesienia .						12.060
41	**Nowy Targ**	Białka	20	74	3	30	
		Chochołów		68	3	30	
		Ciche		64	3	30	
		Czarny Dunajec		146	3	30	
		Długopole		50	3	30	
		Jaworki		51	3	30	
		Klikuszowa		56	3	30	
		Maniowy		90	3	30	
		Ochotnica p. Kości		97	3	30	
		„ (Jannoc)		58	3	30	
		Olcza (ad Zakop.)		67	3	30	
		Ostrowsko		50	3	30	
		Poronin		143	3	30	
		Stare Bystre		89	3	30	
		Szczawnica wyż.		147	3	30	
		Szlachtowa		55	3	30	
		Zakopane		135	3	30	
		Zubsuche (N. byst).		56	3	30	
		„ (rąb)		51	3	30	
		Podczerwone		52	3	30	600
42	**Pilzno**	Januszkowice	2	24	2	20	
		Strzegocice		38	2	20	40
43	**Podhajce**	Bieniawia	5	39	2	20	
		Burkanów		33	2	20	
		Wierzbów		42	4	30	
		Wisniowczyk		47	3	25	
		Złotniki		45	3	25	120
44	**Przemyśl**	Barycz	19	24	3	30	
		Cyków		38	3	30	
		Bolestraszyce		34	2	20	
		Hużyniec		40	3	30	
		Szechynie		42	2	20	
		Pleszowice		18	2	20	
		Popowice		32	2	20	
		Torki		35	3	30	
		Trojczyce		25	3	30	
		Krasiczyn		28	4	30	
		Stubienko		32	3	30	
		Kosienice		34	3	30	
		Grochowce		30	3	30	
		Stubno		35	3	30	
	Do przeniesienia					380	12.820

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					380	12.820
44	**Przemyśl**	Hermanowice	19	26	2	20	
		Aksmanice		28	2	20	
		Bybło		25	2	20	
		Walawa		30	3	30	
		Byków		26	4	30	500
45	**Przemyślany**	Biała	20	22	2	15	
		Błotnia		21	2	15	
		Chlebowice świrsk.		35	3	20	
		Dusanów		20	2	15	
		Dunajów		34	3	20	
		Hanaczów		53	5	30	
		Jaktorów		20	2	15	
		Janczyn		25	2	15	
		Kimirz		25	2	15	
		Korzelice		26	2	15	
		Laszki król.		27	2	15	
		Podhajczyki		24	2	15	
		Podusów		20	2	15	
		Pohorylec		37	4	25	
		Słowita		41	4	25	
		Stanimirz		31	3	20	
		Uszkowice		20	2	15	
		Wiśniowczyk		30	3	20	
		Uniów		33	3	20	
		Wyżniany		40	4	25	370
46	**Rawa**	Korczów	4	24	2	20	
		Magierów		41	3	25	
		Werchrata		25	2	20	
		Rawa		100	4	40	105
47	**Rohatyn**	Bołszowce	20	30		20	
		Bouszów		64		20	
		Cześniki		30		20	
		Czercze		36		20	
		Fraga		21		20	
		Junaszków		28		20	
		Jabłonów		25		20	
		Jawcze		20		20	
		Koniuszki		23		20	
		Martynów nowy		25		20	
		Puków		32		20	
		Podkamień		27		20	
	Do przeniesienia					240	13.795

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracyę szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracyę ogół zł.
	Z przeniesienia .					240	13.795
47	**Rohatyn**	Potok	20	22	—	20	
		Stratyn		24	—	20	
		Sarnki górne		42	—	20	
		„ średnie		31	—	20	
		Skomorochy nowe		27	2	20	
		Świstelniki		26	2	20	
		Załanów		21	2	20	
		Załuże		21	2	20	400
48	**Ropczyce**	Brzeźnica	5	46	2	20	
		Czarna		54	2	20	
		Latoszyn		48	2	20	
		Paszczyna		56	2	20	
		Straszęcin		44	2	20	100
49	**Rudki**	Hoszany	7	30	2	20	
		Nowosiółki gośc.		40	3	30	
		Rumno		60	3	30	
		Tuligłowy		50	3	30	
		Werbiż		30	2	20	
		Czułowice		30	2	20	
		Kołbajowice		30	2	20	170
50	**Rzeszów**	Błażowa	7	140	8	40	
		Drobinianka		25	4	20	
		Dylęgówka		29	4	20	
		Godowa		69	4	20	
		Hyżne		45	4	20	
		Połomyja		31	4	20	
		Chmielnik		28	4	20	160
51	**Sambor**	Bilnia	20	50	3	30	
		Bilinka		40	2	20	
		Brzegi		40	2	20	
		Bukowa		40	3	30	
		Byków		30	2	20	
		Bylice		40	3	30	
		Czyszki		40	3	30	
		Dorozów		60	3	30	
		Dublany		40	3	30	
		Hordynia		50	2	20	
		Zaklinów		50	3	30	
		Lutowiska		30	2	20	
	Do przeniesienia					310	14.625

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					310	14.625
51	**Sambor**	Łąka	20	40	2	20	
		Rajtarowice		30	2	20	
		Rakowa		30	2	20	
		Rogożno		30	2	20	
		Sąsiadowice		50	3	30	
		Stupnica		40	2	20	
		Wojutycze		40	2	20	
		Wykoty		40	3	30	490
52	**Sanok**	Baranówka	43	37	2	15	
		Besko		83	2	20	
		Bukowsko		66	2	–	
		Czerteż		26	2	15	
		Dąbrówka ruska		29	2	15	
		Długie		71	2	20	
		Jaśliska		53	2	20	
		Jaćmierz		96	2	20	
		Jurowice		28	2	15	
		Klimkówka		35	2	15	
		Kostorowce		42	2	20	
		Mrzygłód		35	2	15	
		Niebieszczany		60	2	20	
		Nowosielce		38	2	—	
		Nowotaniec		45	2	20	
		Odrzechowa		61	2	20	
		Olchowice		45	2	20	
		Ostawice		33	2	15	
		Płótno		—	—	15	
		Prząda sanocka		38	2	15	
		Radoszyce		24	2	15	
		Rzepedź		28	2	15	
		Sanoczek		10	2	15	
		Seńkowa wola		20	2	15	
		Strachocino		35	2	15	
		Trepcza		20	2	15	
		Tyrawa wołoska		42	2	20	
		Wisłok dolny		19	2	15	
		Zawadka ryman.		—	—	15	
		Załuż		29	2	15	
		Zahutyn		22	2	—	
		Komańcza		—	—	15	
		Bzianka		30	2	15	
		Czystohorb		31	2	15	
		Dudyńce		—	—	15	
		Falejówka		30	2	15	
		Głębokie		23	2	15	
		Hłonicza		—	—	15	
		Lalni		—	—	15	
	Do przeniesienia					590	15.115

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					590	15.115
52	**Sanok**	Kulaszne	43	—	—	15	
		Milcza		—	—	15	
		Pisarowce		16	2	15	
		Sieniawa		—	—	15	
		Stróże małe		—	—	15	
		Turzańsko		27	2	—	
		Rymanów		125	4	—	
		Zagórze		60	4	—	
		Zarszyn		63	2	—	
		Prusiek		27	2	15	
		Wisłok górny		—	—	15	695
53	**Skałat**	Hałuszczyńce	6	65	1	15	
		Supranówka		63	1	15	
		Turówka		44	1	15	
		Iwanówka		46	1	15	
		Kokoszyńce		47	2	20	
		Kołodziejówka 2 kl.		78	2	20	100
54	**Sniatyn**	Hańkowce	15	30	4	30	
		Karłów		125	6	50	
		Kniaże		23	4	30	
		Nowosielice		22	4	30	
		Podwysoka		50	5	40	
		Popielniki		40	5	40	
		Rożnów		40	5	40	
		Stecowa		45	5	40	
		Trościaniec		21	4	30	
		Trójca		25	4	30	
		Uście		40	5	40	
		Wołoczkowce		50	5	40	
		Załucze		20	4	30	
		Zawale		80	6	50	520
55	**Sokal**	Szmitkow	7	19	6	15	
		Pożdzimierz		33	8	20	
		Opulsko		11	6	15	
		Jastrzębica		22	6	15	
		Parchacz		21	6	15	
		Horodłowice		20	6	15	
		Hulcza		18	6	15	110
56	**Stanisławów**	Komarów	10	40	3	25	
		Zagwoździe		45	3	25	
	Do przeniesienia					50	16.540

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					50	16.540
56	**Stanisławów**	Wołczyniec	10	32	3	25	
		Krechowce		30	3	25	
		Dubowce		36	3	25	
		Kryłoś		40	3	25	
		Meducha		35	3	25	
		Pobrzeże		42	3	25	
		Witkorów		33	3	25	
		Błudniki		30	3	25	250
57	**Stare miasto**	Błozew górna	3	25	2	20	
		Suszyca wielka		27	2	20	
		Turze		64	4	40	80
58	**Stryj**	Duliby	10	30	2	15	
		Dzieduszyce małe		20	2	15	
		Korczyn		45	2	15	
		Podhorodce		30	2	15	
		Siechów		15	2	10	
		Sławsko		15	2	10	
		Tarnawka		15	2	10	
		Truchanów		20	2	15	
		Uhelno		25	2	15	
		Uhersko		24	2	15	
		Wierczany		25	2	15	150
59	**Tarnobrzeg**	Grębów	5	120	5	40	
		Sobów		41	4	30	
		Wola Gołego		23	2	15	
		Wulka turebska		37	4	30	
		Zaleszany		50	4	30	145
60	**Tarnów**	Tarnów	24	43	3	40	
		Lisia góra		72	2	30	
		Zbylitowska góra		53	3	30	
		Brzozowa		31	3	20	
		Burzyn		29	4	20	
		Ilkowice		32	2	20	
		Janowice		41	3	25	
		Klikowa		43	3	20	
		Koszyce małe		27	3	20	
		Kowalowy		30	3	20	
		Krzyż		51	2	20	
	Do przeniesienia					265	17.165

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia.					265	17.165
60	**Tarnów**	Łęg ad Partyń	24	47	2	20	
		Łękawica		31	2	20	
		Piotrkowice		40	3	25	
		Poręba radlna		42	3	25	
		Rudka		34	3	25	
		Rzuchowa		28	5	25	
		Siedliska		36	3	25	
		Siemiechów		33	5	25	
		Wierzchosławice		65	3	25	
		Wróblowice		27	3	25	
		Zaczarnie		51	3	25	
		Zalasowa		30	2	20	550
61	**Tarnopol**	Bajkowce	23	20	2	10	
		Baworów		36	4	30	
		Berezowica wielka		30	3	20	
		Biała		31	3	20	
		Bucniów		48	4	25	
		Chodaczków mały		26	2	15	
		Czerniechów		22	3	15	
		Dyczków		27	3	15	
		Dubowce		21	3	15	
		Horodyszcze		24	3	—	
		Kozówka		19	2	10	
		Ladyczyn		49	4	25	
		Łozowa		28	3	20	
		Magdolówka		23	3	15	
		Myszkowice		20	3	15	
		Poczapińce		34	3	20	
		Skoropiwna		20	3	15	
		Stechnikowce		34	3	20	
		Suszyn		25	3	20	
		Szlachcince		27	3	20	
		Zagrobela		19	3	15	
		Zarudzie		26	3	20	
		Zabojki		24	3	20	400
62	**Tłumacz**	Czarnołośce	14	48	3	25	
		Gruszka		36	3	25	
		Delawa		42	3	25	
		Hryniowce		45	3	25	
		Kolińce		30	3	25	
		Olesza		33	3	25	
		Strychańce		35	3	26	
		Tarnowica polna		90	4	40	
		Hostów		36	3	25	
		Uhorniki		40	3	25	
	Do przeniesienia					266	18.115

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					266	18.115
62	**Tłumacz**	Petryłów	14	35	3	25	
		Bortniki		30	3	25	
		Jezierzany		40	3	25	
		Olszanica		30	3	25	366
63	**Trembowla**	Boryczówka	24	43	2	20	
		Chmielówka		68	3	30	
		Darachów		74	3	30	
		Dereniówka		46	2	20	
		Dołhe		53	3	30	
		Hleszczawa		65	3	30	
		Hawer		66	3	30	
		Iwanówka		51	3	30	
		Janów		115	4	40	
		Kobyłowłoki		130	4	40	
		Laskowce		49	3	10	
		Łoszniów		143	4	40	
		Małów		38	2	20	
		Ostrowczyk		42	2	20	
		Plebanówka		62	3	30	
		Podhajczyki		58	3	30	
		Ruzdwiany		55	3	30	
		Słobódka hrusow.		36	2	20	
		Skomorosze		44	2	20	
		Strusów		189	5	50	
		Tiutków		50	2	20	
		Wierzbowiec		62	3	30	
		Załawie		30	2	20	
		Zazdrość		45	2	20	660
64	**Turka**	Turka	8	111	7	50	
		Chaszczów		28	3	30	
		Iluśk		33	2	20	
		Jabłonka niżna		18	2	15	
		Łomna		23	2	20	
		Mochmate		11	2	15	
		Rozłucz		23	2	20	
		Wysoka		—	—	20	190
65	**Wadowice**	Brzeznica	9	36	4	30	
				29	4	30	
				45	4	30	
				38	4	30	
				42	4	30	
	Do przeniesienia					150	19.331

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia.	Brzeźnica				150	19.331
65	**Wadowice**		9	38	4	30	
				27	4	30	
				38	4	30	
				56	4	30	270
66	**Wieliczka**	Brzezawa	1	79	2	25	25
67	**Zbaraż**	Toki	7	74	2	25	
		Koszlaki		100	2	30	
		Medyn		45	2	25	
		Klebanówka		29	2	20	
		Nowe Sioło		38	1	10	
		Lisieczyńce		28	1	10	
		Stryjówka		67	2	20	140
68	**Złoczów**	Firlejówka	15	18	2	10	
		Jezierna		26	3	15	
		Kabarowce		18	3	15	
		Olesko		23	3	15	
		Olszanica		20	3	15	
		Skniłów		16	2	10	
		Trędowacz		14	2	10	
		Uciszków		16	2	10	
		Sokołówka		18	2	10	
		Zaszków		14	2	10	
		Żulice		18	2	10	
		Bursk		15	2	10	
		Kudynowce		14	2	10	
		Opaki		16	2	10	
		Strutyn		12	2	10	170
69	**Żółkiew**	Kulików	3	83	3	30	
		Mosty		62	3	30	
		Żółtańce		50	2	20	80
70	**Żydaczów**	Balicze podgórne	11	30	4	20	
		Czerteż		70	4	20	
		Drohowyże		50	2	10	
		Hnizdyczów		51	4	20	
		Holeszów		50	4	20	
		Rozwadów		60	4	20	
	Do przeniesienia					110	20.016

Liczba porząd.	Nazwa okręgu szkolnego	Nazwa miejscowości	Ilość nauczycielek robót kobiecych	Ilość uczennic pobierających naukę robót ręcznych	Liczba godzin tygodniowej nauki	Kwota potrzebna na remuneracye szczegół zł.	Kwota potrzebna na remuneracye ogół zł.
	Z przeniesienia .					110	20.016
70	**Zydaczów**	Rudniki	11	65	4	20	
		Stulsko		53	2	10	
		Tejsarów		40	4	20	
		Włodzimiercze		30	2	10	
		Woleniów		32	4	20	190
71	**Żywiec**	Jelezina	5	166	2	25	
		Komarnica		93	2	25	
		Krzeszów		101	2	25	
		Rajcza		53	2	20	
		Szare		54	2	20	115
	Suma						20.321

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Dochody.

ZESTAWIENIE

zamknięć rachunków 74 Rad szkolnych okręgowych za rok 1889.

sporządzone na podstawie zamknięć rachunkowych, nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową.

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Zapas w gotowce z początkiem r. 1889.		Należytości zaległej: odpisano		dopisano		Należytość: zaległa		bieżąca		Razem		Dochody: I. Dochody miejscowych funduszów szkolnych (prestacye)		II. 3% dodatek do podatków		III. Rozmaite dochody		IV. Zwroty z płac nauczycieli etatowych		V. Zwroty z płac nauczycieli nadetatowych		VI. Zwroty z pomniejszych potrzeb szkolnych		VII. Zwroty z przyborów naukowych		VIII. Konferencya okręgowa		IX. Biblioteka okręgowa		X. Inne dochody: przebieżne, depozyta, interkalarya, dod. na mieszkanie, zwroty z fund szkol. okręgowego i t. d.		XI. Zasiłek z funduszu szkolnego krajowego		XII. Zaliczki z krajowego funduszu szkolnego na pokrycie potrzeb bieżących		XIII. Razem		Należytości czynne z końcem r. 1889. XIV. a) Zaległe prestacye szkolne		b) Zaległy 3% dodatek		c) Inne zaległości		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Biała	312	13	436	95	—	—	5.864	60	32.929	04	38.793	65	23.716	71	5.619	88	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66	72	5.090	87	—	—	34.519	18	1.874	52	2.394	94	5	—	4.274	46
2	Bóbrka	731	91	329	80	—	—	2.365	30	30.207	33	32.572	63	9.637	34	2.862	90	—	—	320	—	—	—	25	83	—	—	—	—	—	—	17	70	14.848	68	781	94	28.494	39	2.518	54	1.534	70	25	—	4.078	24
3	Bochnia	725	43	5	—	5	—	40.867	79	27.093	—	67.960	79	16.723	73	4.196	98	—	—	50	—	22	50	—	—	—	—	—	—	—	—	2.674	14	6.485	05	—	—	30.152	40	30.018	25	2.218	74	5.571	39	37.808	38
4	Bohorodczany	620	91	36	52	—	—	386	83	6.489	12	6.875	95	2.259	63	1.209	90	—	—	45	10	—	—	2	49	—	—	—	—	—	—	—	—	2.764	54	68	51	6.350	17	355	14	170	64	—	—	525	78
5	Borszczów	[illegible]		[illegible]		—	—	4.191	38	22.239	10	26.430	48	11.398	23	3.812	15	—	—	—	—	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	42	30	4.061	62	2.000	—	21.339	30	4.634	18	356	21	100	29	5.091	18
6	Brody	4.198	70	236	11	—	—	17.308	33	34.873	05	52.181	38	16.272	99	4.474	10	—	—	885	11	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.084	58	—	—	34.721	78	17.179	83	183	16	96	60	17.459	59
7	Brzesko	2.151	27	1.102	63	619	85	4.817	48	19.362	89	24.180	37	7.909	11	3.394	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	619	85	6.930	01	—	—	18.853	67	3.071	83	1.164	78	1.090	08	5.326	70
8	Brzeżany	2.849	85	84	82	—	—	11.288	00	25.581	97	36.869	98	10.940	40	3.713	52	—	—	205	—	—	—	6	67	—	—	—	—	—	—	130	50	8.340	74	—	—	33.836	83	6.259	40	1.970	91	4.793	88	13.033	15
9	Brzozów	570	97	95	34	—	—	1.266	27	21.337	51	22.603	78	7.824	11	2.816	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	30	11.373	24	—	—	21.566	97	844	48	192	33	—	—	1.036	81
10	Buczacz	1.630	13	200	—	—	—	6.843	91	18.461	23	25.305	14	11.066	52	5.185	23	—	—	534	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	252	68	1.922	31	—	—	18.960	75	5.400	68	887	25	56	46	6.344	39
11	Chrzanów	1.691	27	—	—	—	—	9.691	40	34.315	82	44.007	23	13.200	98	3.296	22	—	—	119	03	—	—	2	50	—	—	—	—	—	—	104	91	14.342	02	1.102	03	32.167	69	6.517	19	41	91	5.280	44	11.839	54
12	Cieszanów	2.254	34	330	69	—	—	3.103	92	22.733	22	25.837	15	8.697	18	3.481	08	—	—	33	33	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	37	6.898	97	—	—	19.115	94	6.133	67	87	28	500	26	6.721	21
13	Czortków	3.377	89	98	60	—	—	1.313	73	13.520	29	14.834	02	6.676	53	2.582	10	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	190	04	2.330	91	—	—	11.804	58	1.757	59	1.053	76	218	09	3.029	44
14	Dąbrowa	1.561	98	137	73	—	—	1.488	78	12.435	89	13.924	67	4.997	04	3.095	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	22	4.231	70	—	—	12.341	29	1.483	39	55	—	44	99	1.583	38
15	Dobromil	2.723	50	96	60	—	—	1.335	93	16.248	87	17.584	80	6.921	26	1.656	27	—	—	37	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	20	7.700	27	—	—	16.319	57	452	56	662	21	150	45	1.265	22
16	Dolina	695	46	—	—	—	—	1.740	60	17.297	17	19.037	78	8.788	75	2.328	79	—	—	58	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5.557	24	129	92	16.863	02	1.552	48	319	76	302	51	2.174	75
17	Drohobycz	2.280	34	1.322	18	—	—	13.665	34	46.906	93	60.572	27	18.797	41	5.106	19	—	—	32	50	554	83	7	50	—	—	—	—	—	—	1.043	76	10.031	02	5.234	23	40.807	45	18.848	14	891	68	25	—	19.764	82
18	Gorlice	1.069	30	1.317	06	—	—	1.336	04	19.512	36	20.848	41	8.187	97	2.674	09	—	—	183	32	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	705	60	7.988	78	552	95	20.297	71	434	28	83	10	33	32	550	70
19	Gródek	—	—	—	—	—	—	11.021	79	20.771	84	31.793	63	9.444	75	3.062	69	—	—	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	25	—	4.494	83	2.047	72	19.139	39	8.465	47	169	41	4.019	35	12.654	24
20	Grybów	508	89	627	55	—	—	809	33	9.212	80	10.022	14	2.773	49	1.190	10	—	—	37	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	264	47	4.639	58	271	42	9.176	56	369	15	443	39	43	03	845	57
21	Horodenka	3.109	16	848	31	—	—	4.983	84	18.280	75	23.264	59	9.739	62	3.608	69	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	72	4.466	46	—	—	17.849	49	4.958	79	456	31	—	—	5.415	10
22	Husiatyn	3.247	99	889	02	—	—	4.024	16	28.151	93	32.176	09	13.693	69	3.656	51	—	—	—	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	347	48	5.702	81	4.498	98	27.926	48	3.414	85	789	—	45	76	4.249	61
23	Jarosław	—	—	431	17	—	—	11.323	36	45.751	01	57.074	37	15.155	86	6.431	03	—	—	426	83	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1.028	54	14.460	29	4.982	12	42.489	68	10.588	84	2.980	84	1.015	—	14.584	69
24	Jasło	1.072	05	21	26	—	—	4.098	65	25.885	63	29.984	28	9.721	19	3.359	78	—	—	50	—	33	32	7	50	—	—	—	—	—	—	2.944	21	12.970	71	—	—	29.086	71	448	44	342	80	106	33	897	57
25	Jaworów	—	—	424	54	—	—	25.883	80	23.580	92	49.464	72	7.664	19	2.358	65	—	—	37	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.550	15	6.488	20	2.182	55	20.281	25	24.541	93	331	02	4.310	51	29.183	46
26	Kalusz	1.756	48	2.047	80	—	—	1.764	19	17.906	76	19.670	95	7.781	93	2.080	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	307	35	6.982	64	—	—	17.152	74	1.218	87	1.277	09	22	25	2.518	21
27	Kamionka strum.	1.083	66	634	59	—	—	2.212	76	37.199	66	39.412	36	15.126	59	3.694	30	—	—	202	37	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	50	12.304	57	3.155	98	34.628	27	3.462	00	1.084	08	238	—	4.784	08
28	Kolbuszowa	1.339	65	101	86	—	—	3.995	62	17.298	70	21.294	32	4.626	95	2.315	1..	9	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.113	96	9.820	76	—	—	18.886	57	629	11	674	86	1.103	77	2.407	7.
29	Kołomyja	—	—	595	56	—	—	4.899	20	29.563	31	34.462	52	12.395	45	5.422	55	4	72	1.172	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	28	—	10.720	33	228	48	29.970	02	2.611	98	1.580	51	300	—	4.492	49
30	Kossów	1.495	84	20	83	—	—	1.390	61	15.398	27	16.788	88	6.794	20	1.971	60	—	—	37	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	75	7.086	31	—	—	15.905	36	155	40	694	79	33	33	883	52
31	Kraków (zamiej.)	—	—	—	—	—	—	54.930	95	25.279	77	80.210	72	10.379	14	3.419	69	—	—	509	58	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—	10.355	44	9.156	17	—	—	33.820	85	4.828	29	1.923	49	39.638	09	46.389	87
32	Krosno	1.640	72	—	—	—	—	3.432	86	20.381	22	23.814	09	10.082	99	3.087	20	—	—	—	—	37	50	—	—	—	—	—	—	—	—	67	20	8.967	95	—	—	22.242	84	1.369	44	179	30	22	50	1.571	24
33	Limanowa	785	51	100	60	—	—	2.170	81	11.479	70	13.650	51	3.598	—	1.616	38	—	—	216	63	40	83	—	—	—	—	—	—	—	—	2	92	5.690	90	—	—	11.165	66	1.229	70	431	11	824	04	2.484	86
34	Lisko	505	27	53	26	—	—	3.155	10	7.096	33	10.251	43	3.254	99	2.073	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	22	1.056	90	392	19	6.958	17	894	46	585	81	1.812	98	3.293	26
35	Łańcut	1.721	46	—	—	—	—	5.440	39	26.680	98	32.121	37	12.102	68	4.969	20	—	—	79	75	—	—	5	01	—	—	—	—	—	—	204	16	9.110	81	—	—	26.471	61	3.461	34	1.265	59	922	82	5.649	76
36	Lwów (zamiej.)	—	—	3.384	69	2.688	32	9.988	45	50.073	58	60.062	03	17.495	65	5.888	87	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.695	38	25.561	82	—	—	51.641	73	2.840	96	1.597	13	3.982	20	8.420	29
37	Mielec	—	—	66	72	—	—	8.216	83	20.981	39	29.198	22	8.840	17	2.519	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	93	7.062	71	1.111	31	19.584	32	7.316	53	190	52	2.106	85	9.613	90
38	Mościska	1.968	66	191	—	—	—	4.200	14	21.414	58	25.614	72	11.887	49	2.887	75	—	—	499	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	352	19	6.877	98	—	—	22.504	43	2.929	55	1.055	99	24	75	3.110	29
39	Myślenice	1.415	56	145	95	—	—	1.741	22	20.802	51	22.543	73	7.315	44	2.700	04	—	—	106	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	815	81	10.240	33	—	—	21.177	97	1.164	03	134	92	66	81	1.365	76
40	Nadwórna	1.253	42	85	41	—	—	192	45	14.039	23	14.231	68	5.628	52	2.043	28	—	—	192	40	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	4	46	6.018	56	—	—	13.897	22	250	39	53	40	30	66	334	45
41	Nisko	1.262	15	9	72	—	—	504	66	13.745	92	14.250	58	3.589	68	1.876	26	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	83	93	8.362	56	—	—	13.917	43	132	52	185	63	15	—	333	15
42	Nowy Sącz	495	75	172	37	—	—	5.693	52	36.953	09	42.646	61	14.837	67	4.335	48	7	61	—	—	—	—	4	17	—	—	—	—	—	—	2	10	17.867	76	—	—	37.054	79	2.230	97	681	54	2.679	29	5.591	81
43	Nowy Targ	1.156	98	29	85	—	—	1.015	06	17.146	91	18.161	97	5.886	67	2.395	86	—	—	50	45	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	25	—	9.374	80	—	—	17.737	78	293	32	108	52	22	34	424	18
44	Pilzno	—	—	694	73	—	—	11.005	54	12.158	55	23.164	09	5.573	91	1.673	66	—	—	—	—	—	—	6	66	—	—	—	—	—	—	20	96	4.996	13	—	—	12.271	33	953	45	190	14	9.749	16	10.892	76
45	Podhajce	3.100	75	124	97	—	—	3.766	75	16.631	—	19.397	75	7.895	24	2.861	19	—	—	52	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.011	64	1.000	—	13.820	57	2.792	02	2.759	74	25	42	5.577	18
46	Przemyśl	—	—	282	92	—	—	11.394	63	39.135	46	50.530	09	17.445	34	6.839	86	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.336	71	12.951	55	—	—	39.658	46	7.838	37	453	17	2.580	09	10.871	63
47	Przemyślany	1.420	82	108	55	—	—	4.204	08	17.840	26	22.044	34	13.416	73	2.227	27	—	—	41	29	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	20	41	5.280	77	—	—	20.996	47	613	27	427	15	7	45	1.047	87
48	Rawa	1.869	10	91	13	—	—	2.909	27	15.945	11	18.854	38	8.700	47	2.879	02	—	—	20	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.973	64	580	88	16.154	55	1.400	37	1.247	52	51	94	2.699	83
49	Rohatyn	—	—	154	68	—	—	8.466	45	27.314	90	35.781	35	11.855	09	3.470	68	—	—	20	83	—	—	2	50	—	—	—	—	—	—	4.003	43	9.200	17	904	20	29.456	91	3.349	42	2.955	02	20	—	6.324	44
50	Ropczyce	1.378	54	130	89	—	—	8.708	63	16.867	01	25.575	64	7.262	24	2.939	47	—	—	98	07	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.236	01	5.037	58	—	—	16.573	38	8.763	70	58	55	180	—	9.002	26
51	Rudki	1.595	82	—	—	—	—	2.829	78	12.675	09	15.504	88	6.083	70	1.959	08	—	—	87	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.052	66	—	—	12.182	94	965	88	2.060	11	295	94	3.321	94
52	Rzeszów	1	05	63	55	—	—	11.706	97	35.713	13	47.420	10	12.321	25	6.208	96	—	—	1	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14.822	91	2.187	78	35.542	28	2.608	86	1.025	50	8.243	46	11.877	82
53	Sambor	—	—	—	—	—	—	4.955	—	37.175	55	42.130	55	15.434	81	4.235	93	—	—	940	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.261	08	16.410	92	—	—	38.283	25	2.332	15	106	31	1.408	84	3.847	30
54	Sanok	1.004	11	168	34	—	—	4.108	02	25.341	88	29.449	90	10.120	76	3.250	10	—	—	45	58	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	952	04	9.844	26	800	—	25.002	74	3.471	37	541	54	434	24	4.447	16
55	Skałat	1.946	27	33	58	—	—	2.721	90	25.167	32	27.889	22	12.058	38	2.549	80	—	—	—	—	—	—	1	67	—	—	—	—	—	—	5.480	59	4.455	23	729	77	26.275	44	1.293	31	299	51	20	95	1.613	77
56	Sniatyn	2.494	38	60	67	—	—	7.216	14	26.917	79	34.133	93	8.680	46	2.956	43	—	—	9	94	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.230	88	10.573	11	—	—	23.450	82	4.457	31	113	30	6.112	49	10.683	11
57	Sokal	3.576	84	263	41	—	—	3.886	10	39.036	68	42.922	78	20.994	47	4.164	06	—	—	35	75	—	—	4	17	—	—	—	—	—	—	1.385	70	12.712	23	—	—	39.296	39	2.082	53	1.523	31	20	55	3.626	39
58	Stanisławów	758	02	224	06	—	—	3.679	56	39.254	44	42.934	01	24.382	26	4.953	00	—	—	906	62	—	—	5	92	—	—	—	—	—	—	2.053	89	7.060	72	—	—	39.362	45	1.932	39	1.003	89	635	27	3.571	55
59	Staremiasto	705	50	148	17	—	—	636	15	12.059	83	12.695	98	3.861	61	1.232	62	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	19	6.929	44	—	—	12.125	89	395	80	150	94	23	34	570	08
60	Stryj	471	76	205	58	—	—	36.558	71	30.915	43	67.474	15	13.951	01	4.240	21	—	—	73	33	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	468	75	13.389	82	477	92	32.606	05	33.585	06	190	55	1.092	49	34.868	10
61	Tarnobrzeg	71	40	82	14	—	—	2.277	97	16.054	01	18.331	98	6.586	89	2.020	52	—	—	72	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.207	82	25	49	15.913	22	904	43	1.461	—	53	33	2.418	76
62	Tarnopol	803	00	173	64	—	—	45.468	60	49.633	52	95.102	12	33.007	98	7.027	83	—	—	94	10	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	8.005	59	4.071	48	2.500	—	54.712	04	35.268	83	4.624	44	496	81	40.390	08
63	Tarnów	—	—	31	36	30	12	13.056	70	50.280	96	63.337	67	17.221	60	5.172	19	—	—	245	82	—	—	26	39	—	—	—	—	—	—	613	06	22.087	61	3.640	21	49.006	89	4.297	95	312	90	9.719	93	14.330	78
64	Tłumacz	2.147	06	115	11	—	—	844	80	15.341	17	16.185	98	7.579	51	2.847	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	05	5.493	70	—	—	15.927	11	133	33	122	41	3	12	258	26
65	Trembowla	—	—	457	36	—	—	6.722	01	22.174	92	28.896	94	11.444	65	2.445	80	—	—	—	—	—	—	—	—	83	—	—	—	—	—	5.421	76	7.359	45	—	—	26.672	50	1.244	48	975	79	4	17	2.224	44
66	Turka	—	—	148	82	—	—	1.177	02	10.795	29	11.972	31	3.392	79	992	87	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	333	64	4.243	24	1.468	45	10.431	00	177	16	1.126	25	237	89	1.541	31
67	Wadowice	1.227	49	565	91	—	—	12.693	04	25.944	65	38.637	70	9.791	30	3.325	21	10	—	177	90	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	287	32	10.519	11	505	40	24.631	25	7.785	55	2.648	92	3.571	97	14.006	44
68	Wieliczka	38	17	11	07	—	—	28.451	10	35.449	62	63.900	72	23.422	57	4.741	40	—	—	678	33	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	120	05	15.980	59	—	—	44.967	94	18.385	85	525	99	20	83	18.932	77
69	Zaleszczyki	—	—	735	70	—	—	6.468	11	17.372	84	23.840	95	7.731	28	2.801	24	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	50	4.808	25	1.000	—	16.356	27	4.043	93	1.009	96	2.430	78	7.484	67
70	Zbaraż	1.304	64	—	—	—	—	2.427	34	13.224	19	15.651	53	7.530	39	2.930	42	—	—	35	11	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	1.806	49	2.359	30	—	—	14.721	71	552	25	351	94	25	63	929	82
71	Złoczów	520	61	813	36	—	—	22.519	29	43.953	53	66.472	82	23.260	74	5.587	74	—	—	354	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	40	13.498	05	236	51	43.143	55	6.187	92	1.681	—	15.460	34	23.329	26
72	Żółkiew	675	19	—	—	—	—	6.724	59	17.892	31	24.616	90	12.266	49	3.239	33	—	—	25	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	1.897	10	4.227	29	—	—	21.660	20	371	43	144	16	2.441	11	2.956	70
73	Żydaczów	454	92	35	57	—	—	2.870	83	23.364	13	26.234	97	10.162	67	2.465	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	9.251	16	769	62	22.650	26	3.106	63	469	97	8	10	3.584	70
74	Żywiec	351	97	73	89	—	—	3.269	22	16.140	76	19.409	98	5.357	65	3.427	88	—	—	37	50	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	317	36	3.916	99	1.019	25	14.081	63	5.097	85	72	17	158	33	5.328	35
	Suma	85.375	15	28.592	84	3.343	30	589.689	81	1,783.393	06	2,373.082	87	802.677	32	248.627	61	32	08	10.441	83	768	98	265	64	—	—	—	—	—	—	68.821	19	618.895	21	46.585	82	1,797.115	63	364.695	60	64.118	20	147.213	38	575.967	19
																																				Do tego zapas w gotówce z końcem r. 1889.							85.395	15						
																																				Razem							1,882.510	84						

Wydatki.

ZESTAWIENIE

zamknięć rachunków 74 Rad szkolnych okręgowych za rok 1889.

sporządzone na podstawie zamknięć rachunkowych, nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową.

Liczba porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Z należytości zaległej: odpisano zł.	ct.	dopisano zł.	ct.	Należytość: zaległa zł.	ct.	bieżąca zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki — Uiszczenie: I. i II. Płace nauczycieli etatowych i remuneracye katechetów zł.	ct.	III. Płace nauczycieli nadetatowych zł.	ct.	IV. 10% dodatki na mieszkanie dla nauczycieli zł.	ct.	V. Pomniejsze potrzeby szkolne zł.	ct.	VI. Przybory naukowe zł.	ct.	VII. Konferencya okręgowa zł.	ct.	VIII. Biblioteka okręgowa zł.	ct.	IX. Rozmaite wydatki zł.	ct.	X. Zwroty 2% dodatków zł.	ct.	XI. Zwroty nadpłaconych prestacyj zł.	ct.	XII. Zwrot kraj. funduszowi szkolnemu nadebranych zasiłków zł.	ct.	XIII. Zwrot kraj. funduszowi szkolnemu otrzymanych zaliczek zł.	ct.	XIV. Inne wydatki: przebieżne, depozyta, interkalarya i t. d. zł.	ct.	XV. Razem zł.	ct.	Należytości bierne z końcem r. 1889. a) Zaległe płace etatowe i nadetatowe, tudzież rem. katechetów zł.	ct.	b) Zwrot 3% dodatku do podatków zł.	ct.	c) Inne zaległości: depozyta, interkalarya, zaliczki, nadpłaty i t. d. zł.	ct.	d) Zwrot krajowemu funduszowi szkolnemu nadebranego zasiłku: po koniec roku 1888. zł.	ct.	za rok 1889. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Zapas gotówki w c. k kasach z końcem r. 1889. zł.	ct.
1	Biała	436	95	—	—	6.176	74	32.929	04	39.105	78	29.274	71	1.650	77	566	30	510	—	101	—	180	20	80	—	150	59	—	—	20	90	10	41	—	—	210	77	32.755	65	664	96	4.681	51	739	90	—	—	263	70	6.350	13	2.055	67
2	Bóbrka	339	80	—	—	3.097	21	30.207	32	33.304	53	23.585	90	3.346	77	770	—	—	—	314	99	371	—	80	—	151	—	—	—	84	24	8	52	—	—	513	88	29.226	30	534	74	—	—	3.531	40	—	—	12	09	4.078	24	—	—
3	Bochnia	619	85	619	85	41.593	22	27.093	—	68.686	22	21.718	36	3.193	45	805	87	495	83	254	41	174	90	28	—	150	45	—	—	—	—	3.237	56	—	—	818	99	30.877	84	290	96	1.018	81	16.105	05	20.384	55	—	—	37.808	33	—	—
4	Bohorodczany	36	52	—	—	1.007	75	6.489	12	7.496	87	4.852	81	585	—	183	—	127	46	175	93	26	50	80	—	139	86	—	—	—	—	130	87	68	51	—	—	6.369	95	207	57	484	29	259	93	—	—	145	13	1.126	92	601	13
5	Borszczów	871	42	—	—	6.457	54	22.239	10	28.696	44	16.723	76	925	—	244	12	502	88	215	94	270	30	80	—	151	—	—	—	—	—	1.496	95	2.800	—	195	31	23.605	26	95	—	1.460	59	3.240	44	—	—	295	14	5.091	18	—	—
6	Brody	238	61	2	50	21.507	09	34.873	05	56.380	14	30.465	69	1.477	50	606	25	821	—	299	16	397	50	80	—	151	—	—	—	—	—	917	49	—	—	3.704	95	38.920	55	1.083	78	—	—	15.996	56	—	—	379	25	17.459	59	—	—
7	Brzesko	482	77	—	—	6.968	75	19.362	89	26.331	64	16.245	85	1.424	31	318	18	460	—	152	45	169	60	80	—	114	30	—	—	—	—	—	—	1.500	—	50	—	20.514	69	976	25	—	—	4.840	69	—	—	—	—	5.816	95	490	25
8	Brzeżany	84	82	—	—	14.137	86	25.581	97	39.719	83	22.355	85	605	—	444	75	616	—	316	13	318	—	28	—	150	96	—	—	—	—	834	46	—	—	123	12	25.786	28	229	82	12.722	03	557	89	—	—	423	80	13.933	55	900	40
9	Brzozów	95	34	—	—	1.837	24	21.337	51	23.174	76	17.360	02	2.202	86	255	—	485	—	124	30	233	20	80	—	151	—	—	—	—	—	380	06	—	—	208	33	21.479	77	291	07	—	—	839	44	—	—	564	47	1.694	98	658	17
10	Buczacz	200	—	—	—	8.474	04	18.461	23	26.935	27	15.447	26	807	50	241	10	456	65	165	19	238	50	80	—	149	27	—	—	—	—	574	22	—	—	266	94	18.426	63	310	72	7.122	15	408	44	—	—	667	33	8.508	64	2.164	25
11	Chrzanów	—	—	—	—	11.382	67	34.315	82	45.698	50	21.458	06	4.278	50	417	14	540	75	42	38	249	10	80	—	148	82	—	—	—	—	123	57	1.102	03	5.313	68	33.754	05	1.309	68	—	—	10.367	47	—	—	267	30	11.944	45	104	91
12	Cieszanów	330	69	—	—	5.358	26	22.733	22	28.091	49	13.782	04	875	33	272	50	395	43	107	35	233	20	80	—	151	—	—	—	—	—	1.451	76	—	—	247	50	17.596	11	118	24	—	—	4.307	45	—	—	6.069	65	10.495	38	3 774	17
13	Czortków	98	60	—	—	4.691	62	13.520	29	18.211	91	10.692	50	1.297	43	213	75	332	65	110	36	169	60	28	—	130	01	—	—	—	—	1.244	78	—	—	301	09	14.520	17	236	97	2.777	73	372	43	—	—	304	61	3.691	74	662	29
14	Dąbrowa	137	73	—	—	3.050	76	12.435	89	15.486	65	9.181	33	1.781	43	196	69	293	32	73	52	137	80	80	—	112	35	—	—	—	—	345	46	—	—	600	55	12.807	46	163	30	667	06	1.375	21	—	—	473	62	2.679	19	1.095	81
15	Dobromil	96	60	—	—	4.059	43	16.248	87	20.308	30	13.519	13	1.118	46	260	85	415	—	225	59	217	30	80	—	148	90	—	—	—	—	1	18	—	—	1.430	94	17.417	35	621	61	—	—	2.269	33	—	—	—	—	2.890	94	1.625	72
16	Dolina	12	60	12	60	2.436	07	17.297	17	19.733	24	15.124	89	570	—	366	06	370	—	238	26	174	90	80	—	150	97	—	—	—	—	13	14	—	—	470	26	17.558	49	199	05	—	—	791	01	1.174	42	10	27	2.174	75	—	—
17	Drohobycz	4.010	50	2.688	32	15.945	68	46.906	93	62.852	61	25.800	47	5.600	71	894	43	585	—	127	48	265	—	28	—	150	—	—	—	—	—	590	37	5.234	23	3.454	53	42.730	23	1.010	52	858	60	1.955	73	9.143	69	7.153	83	20.122	38	537	56
18	Gorlice	1.317	06	—	—	2.402	35	19.512	36	21.914	71	16.067	60	1.100	03	421	50	447	—	237	05	201	40	28	—	151	—	—	—	—	—	17	37	552	95	1.656	94	20.880	84	239	27	—	—	617	07	—	—	177	53	1.033	87	483	17
19	Gródek	—	—	—	—	11.021	79	20.771	84	31.793	63	15.654	19	892	50	505	76	360	—	168	54	180	20	28	—	148	53	—	—	—	—	—	—	1.134	96	66	70	19.139	39	109	06	2.403	01	9.044	81	439	81	657	55	12.654	24	—	—
20	Grybów	627	55	—	—	1.318	23	9.212	80	10.531	03	7.426	92	360	80	128	30	214	16	153	99	95	40	80	—	148	18	—	—	—	—	22	55	—	—	958	24	9.588	55	39	16	—	—	903	32	—	—	—	—	942	48	96	91
21	Horodenka	848	31	—	—	8.093	—	18.280	75	26.373	75	14.504	97	1.285	98	318	60	382	—	108	75	185	50	79	82	149	91	—	—	—	—	1	74	—	—	812	51	17.829	79	540	49	1.671	09	6.497	55	—	—	434	81	8.543	96	3.128	86
22	Husiatyn	889	02	—	—	7.272	15	28.151	93	35.424	08	17.078	68	3.684	73	261	48	475	—	132	76	227	90	80	—	150	—	—	—	—	—	658	61	2.791	70	5.633	60	31.174	47	474	97	688	10	2.405	76	—	—	680	78	4.249	61	—	—
23	Jarosław	431	17	—	—	11.323	36	45.751	01	57.074	37	32.076	06	3.631	54	861	13	810	—	166	26	371	—	27	92	151	—	—	—	1.849	26	—	—	2.421	98	123	53	42.489	68	1.339	56	2.117	19	3.741	95	7.238	97	147	01	14.584	69	—	—
24	Jasło	21	26	—	—	5.170	70	25.885	63	31.056	33	21.677	09	2.263	28	571	38	615	—	43	48	286	20	28	—	151	—	—	—	—	—	1.639	32	2.500	—	134	59	29.909	34	768	98	—	—	313	88	—	—	64	13	1.146	99	249	42
25	Jaworów	424	54	—	—	25.883	80	23.580	92	49.464	72	15.548	60	1.671	24	374	13	438	32	159	22	206	70	28	—	150	—	—	—	—	—	—	—	1.135	35	569	69	20.281	25	338	57	11.706	66	5.717	83	9.538	90	1.881	49	29.183	46	—	—
26	Kałusz	2.047	90	—	—	3.520	67	17.906	76	21.427	43	15.244	29	1.085	—	234	18	451	63	154	63	238	50	28	—	148	50	—	—	—	—	—	—	—	—	190	32	17.775	05	170	53	—	—	694	02	2.778	44	9	38	3.652	38	1.134	17
27	Kamionka strum.	634	59	—	—	3.296	36	37.199	66	40.496	02	28.996	62	2.474	08	612	29	865	—	197	43	424	—	80	—	151	—	—	—	—	—	306	69	75	75	1.529	07	35.711	94	309	21	—	—	4.474	87	—	—	—	—	4.784	08	—	—
28	Kolbuszowa	101	86	—	—	5.335	28	17.298	70	22.633	98	12.262	73	2.674	10	361	63	330	—	156	82	159	—	28	—	147	82	—	—	—	—	293	74	—	—	1.518	62	17.932	46	745	91	—	—	3.786	23	—	—	169	38	4.701	52	2.293	77
29	Kołomyja	595	56	—	—	4.899	20	29.563	31	34.462	52	21.973	87	4.632	44	946	33	427	50	181	72	201	40	28	—	143	47	—	—	—	—	1.348	43	—	—	86	86	29.970	02	907	06	—	—	1.983	81	1.338	71	262	90	4.492	49	—	—
30	Kossów	20	83	—	—	2.886	45	15.398	27	18.284	72	11.850	28	2.077	50	431	77	300	17	66	52	127	20	80	—	151	—	—	—	—	—	736	29	1.000	—	40	83	16.861	56	280	87	—	—	1.071	23	—	—	71	06	1.423	16	539	64
31	Kraków (zamiej.)	—	—	—	—	54.930	95	25.279	77	80.210	72	21.260	34	1.990	87	545	50	—	—	108	74	270	30	28	—	141	92	—	—	—	—	—	—	—	—	4.914	91	29.260	58	717	35	—	—	50.031	35	118	76	82	67	50.950	14	4.560	27
32	Krosno	5	—	5	—	5.073	58	20.381	22	25.454	81	15.929	59	1.330	—	334	50	400	—	77	58	196	10	80	—	118	42	—	—	—	—	228	33	900	—	3.110	57	22.705	09	441	68	—	—	1.159	41	—	00	1.148	62	2.749	72	1.178	47
33	Limanowa	100	60	—	—	2.906	33	11.479	70	14.386	03	9.434	62	966	48	127	36	295	—	113	15	143	10	80	—	150	98	—	—	—	—	1	11	—	—	104	16	11.415	96	190	85	—	—	2.779	22	—	—	—	—	2.970	07	485	21
34	Lisko	53	26	—	—	3.660	37	7.096	33	10.756	70	5.875	79	—	—	89	25	183	76	218	07	68	90	80	—	150	—	—	—	—	—	90	10	606	78	100	78	7.463	44	182	26	2.493	18	555	51	—	—	62	30	3.293	26	—	—
35	Łańcut	—	65	—	65	7.161	86	6.680	98	33.842	84	23.399	18	1.885	—	619	50	564	34	113	03	249	10	80	—	111	63	—	—	—	—	134	32	—	—	1.036	98	28.193	08	741	14	—	—	4.906	63	—	—	1	99	5.649	76	—	—
36	Lwów (zamiej)	696	36	—	—	9.988	45	50.073	58	60.062	03	35.895	81	9.700	77	436	49	1.125	82	402	29	545	90	33	—	151	—	—	—	—	—	—	—	3.343	60	7	05	51.641	73	2.181	50	—	—	6.238	79	—	—	—	—	8.420	29	—	—
37	Mielec	66	72	—	—	8.216	83	20.981	39	29.198	22	15.939	74	2.037	42	366	33	430	—	128	25	243	80	28	—	130	40	—	—	—	—	240	70	—	—	39	68	19.584	32	193	40	—	—	9.182	33	—	—	238	17	9.613	90	—	—
38	Mościska	191	—	—	—	6.168	81	21.414	58	27.583	39	17.163	75	1.810	84	282	—	518	62	242	66	259	70	80	—	150	—	—	—	—	—	352	19	—	—	1.366	53	22.226	29	432	08	—	—	4.618	24	—	—	306	78	5.357	10	2.246	81
39	Myślenice	145	98	—	—	3.156	79	20.802	51	23.959	30	15.129	94	2.630	65	251	75	454	99	42	70	212	—	28	—	151	—	—	—	—	—	504	00	1.000	—	25	—	20.430	03	1.831	48	—	—	615	94	—	—	1.081	84	3.529	26	2.163	50
40	Nadwórna	85	41	—	—	1.445	87	14.039	23	15.485	10	12.879	66	607	50	184	10	350	83	89	02	164	30	28	—	142	48	—	—	—	—	224	02	—	—	149	27	14.219	18	369	30	—	—	692	28	—	—	204	34	1.265	92	931	47
41	Nisko	9	72	—	—	1.766	81	13.745	92	15.512	73	9.544	54	2.045	99	151	50	255	—	167	71	127	20	80	—	150	—	—	—	—	—	239	64	—	—	1.378	01	14.139	59	212	48	—	—	98	86	—	—	1.061	80	1.373	14	1.039	99
42	Nowy Sącz	172	37	—	—	6.189	27	36.953	09	43.142	36	26.975	80	5.298	36	1.044	59	690	—	180	99	323	30	28	—	138	97	—	—	—	—	2.775	09	—	—	95	45	37.550	55	1.309	07	—	—	1.146	71	883	39	2.252	64	5.591	81	—	—
43	Nowy Targ	29	85	—	—	2.172	04	17.146	91	19.318	95	13.195	99	1.625	83	284	28	397	48	93	30	185	50	80	—	149	66	—	—	—	—	769	86	—	—	961	59	17.743	50	517	82	—	—	108	74	—	—	948	88	1.575	45	1.151	26
44	Pilzno	694	73	—	—	11.005	54	12.158	55	23.164	09	9.152	84	1.213	24	235	21	257	44	159	33	132	50	28	—	150	—	—	—	—	—	—	—	918	66	24	11	12.271	33	98	34	—	—	8.852	79	1.643	61	298	02	10.892	76	—	—
45	Podhajce	124	97	—	—	6.867	50	15.631	—	22.498	50	12.606	58	891	45	240	71	353	09	178	53	159	—	80	—	143	40	—	—	—	—	165	—	1.900	—	149	66	16.867	42	263	59	—	—	5.353	99	—	—	13	50	5.631	08	53	90
46	Przemyśl	282	92	—	—	11.394	65	39.135	46	50.350	09	28.054	60	5.357	58	1.077	80	650	—	96	17	339	20	28	—	139	94	—	—	—	—	685	14	675	35	2.554	68	39.658	46	1.090	37	—	—	6.038	88	—	—	3.742	37	10.871	63	—	—
47	Przemyślany	108	55	—	—	5.624	90	17.840	26	23.465	16	15.324	43	684	92	151	50	526	51	387	37	270	30	80	—	144	13	—	—	—	—	750	02	—	—	4.038	11	22.417	29	65	90	—	—	635	08	152	82	194	07	1.047	87	—	—
48	Rawa	91	13	—	—	4.778	37	15.945	11	20.723	48	13.810	07	—	—	194	65	362	50	154	19	180	20	80	—	142	13	—	—	—	—	1	75	580	88	2.517	28	18.023	65	165	25	—	—	2.351	83	—	—	182	75	2.699	83	—	—
49	Rohatyn	154	68	—	—	8.466	45	27.314	90	35.781	35	22.580	09	1.297	27	398	54	699	—	390	—	333	—	28	—	151	—	—	—	—	—	—	—	904	20	367	98	27.149	08	175	57	—	—	5.834	04	2.474	92	147	73	8.632	27	2.307	82
50	Ropczyce	130	89	—	—	10.087	17	16.867	01	26.954	18	12.094	04	1.010	—	351	75	315	—	55	64	196	10	80	—	142	62	—	—	—	—	—	—	—	—	1.267	11	15.512	26	136	40	—	—	9.609	38	429	32	1.266	82	11.441	92	2.439	66
51	Rudki	—	—	—	—	4.425	61	12.675	09	17.100	70	10.692	28	475	50	221	55	300	—	187	71	153	70	80	—	150	—	—	—	—	—	1	76	—	—	91	80	12.354	30	83	37	—	—	4.663	03	—	—	—	—	4.746	40	1.424	40
52	Rzeszów	81	92	18	36	11.708	03	35.713	13	47.421	16	27.131	76	3.690	02	921	16	580	—	100	61	265	—	33	—	124	22	—	—	—	—	1	697	57	—	—	1.000	—	35.543	34	1.336	83	—	—	10.231	87	—	—	309	11	11.877	82	—	—
53	Sambor	—	—	—	—	4.955	—	37.175	55	42.130	55	30.872	58	2.059	40	883	39	685	—	130	72	355	10	28	—	151	—	—	—	—	—	2.428	61	549	28	140	16	38.283	25	275	06	—	—	553	79	1.459	59	1.558	86	3.847	30	—	—
54	Sanok	168	34	—	—	5.112	13	25.341	88	30.454	01	21.513	66	1.026	69	412	12	635	—	304	91	275	60	28	—	151	—	—	—	—	—	359	76	—	—	728	54	25.429	28	876	70	—	—	4.144	00	—	—	4	02	5.024	73	577	57
55	Skałat	33	58	—	—	4.668	17	25.167	32	29.835	49	14.835	25	2.424	09	317	84	427	50	182	80	201	40	80	—	150	—	1.288	97	—	—	927	75	—	—	7.386	11	28.221	72	277	46	—	—	1.325	78	—	—	10	53	1.613	77	—	—
56	Śniatyn	66	54	—	—	9.710	52	26.917	79	36.628	31	18.178	35	2.403	30	637	25	410	—	79	27	174	90	28	—	148	93	—	—	—	—	1.500	—	—	—	980	95	24.540	90	1.404	94	—	—	578	01	5.958	93	4.155	53	12.087	41	1.404	30
57	Sokal	263	41	—	—	7.462	94	39.036	68	46.499	62	35.389	47	708	60	391	62	1.495	96	86	99	434	60	28	—	151	—	—	—	—	—	303	17	—	—	403	05	39.390	46	213	44	—	—	6.803	94	—	—	91	78	7.109	16	3.482	77
58	Stanisławów	224	06	—	—	4.437	58	39.254	44	43.692	03	28.111	19	7.625	56	1.338	55	578	16	295	85	243	80	33	—	156	—	—	—	—	—	1.600	46	—	—	143	90	40.120	47	1.918	96	—	—	769	07	883	52	—	—	3.571	55	—	—
59	Staremiasto	148	17	—	—	1.341	65	12.059	82	13.401	48	7.083	28	907	18	162	25	200	—	73	50	190	80	80	—	134	20	—	—	—	—	6	69	—	—	1.280	77	10.118	67	129	83	—	—	199	76	—	—	2.953	21	3.282	80	2.712	72
60	Stryj	205	58	—	—	37.030	47	30.915	43	67.945	91	24.768	23	3.059	97	631	50	839	50	327	84	344	50	28	—	123	05	—	—	—	—	1.953	48	—	—	228	32	32.304	40	1.383	04	—	—	2.142	80	31.040	11	1.075	55	35.641	51	773	41
61	Tarnobrzeg	82	14	—	—	2.349	38	16 054	01	18.403	39	12.327	53	2.430	19	268	37	345	—	175	27	164	30	80	—	151	—	—	—	—	—	1	31	—	—	41	66	15.984	63	170	86	—	—	2.246	75	—	—	1	15	2.418	76	—	—
62	Tarnopol	173	64	—	—	46.271	61	49.633	52	95.905	13	33.762	58	5.309	36	757	40	805	—	273	85	376	30	28	—	150	—	1.806	49	—	—	12.117	50	—	—	128	56	55.515	04	807	18	5.415	20	3.502	75	30.170	49	494	40	40.390	05	—	—
63	Tarnów	6	24	5	—	13.056	70	50.280	96	63.337	67	33.369	28	8.494	09	1.842	55	542	—	51	99	222	60	33	—	151	—	—	—	—	—	1.601	01	—	—	2.699	36	49.006	89	1.365	74	—	—	3.813	06	7.504	54	1.647	44	14.330	78	—	—
64	Tłumacz	115	11	—	—	2.991	87	15.341	17	18.333	04	12.185	23	1.717	50	249	63	388	32	75	83	185	50	80	—	144	31	—	—	—	—	155	54	—	—	1.895	91	17 077	77	266	71	—	—	801	85	—	—	186	70	1.255	27	996	40
65	Trembowla	457	36	—	—	6.722	01	22.174	92	28.896	94	16.542	91	4.098	85	427	77	442	50	70	92	206	70	28	—	150	—	—	—	—	—	1.556	31	—	—	3.025	85	26.519	82	473	50	—	—	1.755	40	—	—	118	21	2.347	12	122	68
66	Turka	148	82	—	—	1.177	02	10.795	29	11.972	31	8.253	37	—	—	116	25	252	50	200	46	127	20	80	—	148	42	—	—	—	—	125	31	163	05	964	44	10.431	00	17	63	—	—	1.523	68	—	—	—	—	1.541	31	—	—
67	Wadowice	565	91	—	—	13.920	54	25.944	65	39.865	19	21.912	84	1.460	90	605	32	557	50	71	59	222	60	28	—	150	35	—	—	—	—	—	—	—	—	849	64	25.858	75	49	88	—	—	2.159	50	11.791	33	5	73	14.006	44	—	—
68	Wieliczka	11	07	—	—	28.489	27	35 449	62	63.938	89	27.392	86	4.976	35	1.126	65	559	17	227	91	217	30	80	—	145	53	—	—	—	—	40	42	—	—	9.988	59	44.054	78	2.263	45	—	—	16.116	86	—	—	1.503	79	19.884	11	951	35
69	Zaleszczyki	750	70	15	—	6.468	11	17.372	84	23.840	95	13.756	46	571	50	183	75	411	—	235	31	245	80	28	—	151	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	57	15.604	39	146	73	301	01	4.369	01	3.247	35	172	43	8.230	56	751	85
70	Zbaraż	—	—	—	—	3.731	98	13.224	19	16.956	17	11.416	02	542	50	148	26	327	50	149	35	160	60	80	—	150	—	—	—	—	—	702	70	—	—	70	—	13.746	93	218	56	2.705	17	191	47	—	—	96	03	3.209	24	2.279	42
71	Złoczów	813	36	—	—	23.039	90	43.953	53	66.993	43	38.423	83	2.424	80	424	42	1.220	50	241	21	599	80	33	—	151	—	—	—	—	—	8	56	—	—	137	04	43.664	16	1.564	59	—	—	1.881	42	9 832	08	51	17	23 329

Wykaz zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne od roku 1876. po koniec roku budżetowego 1889.

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Babuchów	gmina	500	—	100	—	—	—
2	Bachorzec	„	500	—	—	—	—	—
3	Balice	„	300	—	—	—	—	—
4	Balińce	„	600	—	—	—	—	—
5	Bar	„	200	—	—	—	—	—
6	Barańczyce	„	400	—	40	—	40	—
7	Bartków i Posadowa	„	200	—	20	—	—	—
8	Bartkowce	„	300	—	30	—	—	—
9	Bereźnica szlachecka i rustykalna	„	300	—	30	—	—	—
10	Bernadówka	„	500	—	—	—	—	—
11	Biała	„	600	—	—	—	—	—
12	Bihale	„	500	—	50	—	50	—
13	Biskupice	„	1.000	—	—	—	—	—
14	Biskupice	„	500	—	—	—	—	—
15	Blich	„	500	—	—	—	—	—
16	Błożew dolna	„	100	—	10	—	—	—
17	Błudniki	„	200	—	20	—	—	—
18	Bohutyn	„	300	—	—	—	—	—
19	Bolestraszyce	„	1.000	—	—	—	—	—
20	Boniszyn	„	500	—	—	—	—	—
21	Boratyn	„	300	—	30	—	30	—
22	Borszczów	„	1.500	—	—	—	—	—
23	Borek	„	100	—	—	—	—	—
24	Bartków	„	400	—	—	—	—	—
25	Bóbrka	miasto	1.000	—	100	—	100	—
26	Bóbrka	gmina	1.000	—	50	—	—	—
27	Brzostowa góra	„	200	—	20	—	—	—
28	Brzoza królewska	„	350	—	35	—	—	—
29	Brzyszczki	„	270	—	—	—	—	—
30	Buczacz	„	1.500	—	—	—	—	—
31	Bukowina	„	400	—	40	—	40	—
32	Burczyce	„	100	—	10	—	—	—
33	Busk	„	1.000	—	100	—	100	—
34	Busowisko	„	200	—	20	—	—	—
35	Buszkowice	„	200	—	20	—	—	—
36	Capowce	„	300	—	—	—	—	—
37	Cetula	„	600	—	—	—	—	—
38	Cetula	„	200	—	20	—	—	—
39	Chocimierz	„	500	—	50	—	50	—
40	Cholewiana góra	„	400	—	40	—	—	—
41	Chorośnica	„	500	—	50	—	50	—
42	Chyrów	„	600	—	—	—	—	—
43	Cieszacin wielki	„	200	—	20	—	—	—
44	Czyków	„	400	—	—	—	40	—
45	Czaple	„	200	—	20	—	—	—
46	Czarnokońce małe	„	250	—	—	—	—	—
47	Czarny potok	„	400	—	—	—	—	—
48	Czekaj	„	150	—	—	—	—	—
	Do przeniesienia		22.220	—	925	—	500	—

Liczba porządk.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		22.220	—	925	—	500	—
49	Czernichowce	gmina	2.000	—	—	—	—	—
50	Czerniejów	„	500	—	—	—	—	—
51	Czerniszówka	„	100	—	10	—	—	—
52	Czerepin	„	300	—	30	—	—	—
53	Czudec	miasto	500	—	—	—	—	—
54	Czudeckie przedmieście	gmina	500	—	—	—	—	—
55	Czystopady	„	200	—	—	—	—	—
56	Czyszki, powiat Brody	„	200	—	—	—	—	—
57	Czyszki, powiat Lwów	„	200	—	—	—	80	—
58	Daszawa	„	500	—	50	—	50	—
59	Darachów	„	600	—	—	—	—	—
60	Dąbrowa	„	6.000	—	415	39	415	39
61	Dąbrówka polska	„	500	—	50	—	—	—
62	Derzów	„	1.000	—	—	—	—	—
63	Dębina	„	400	—	40	—	40	—
64	Dembno	„	600	—	60	—	60	—
65	Dembno	„	200	—	20	—	20	—
66	Dobromil	miasto	3 000	—	—	—	—	—
67	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	—	—
68	Dobrotwór	„	300	—	—	—	—	—
69	Dora	„	300	—	20	—	—	—
70	Doroszów wielki	„	400	—	40	—	40	—
71	Dubie	„	300	—	30	—	—	—
72	Dubiecko	„	1.500	—	—	—	—	—
73	Dubowce z Dechową	„	400	—	40	—	—	—
74	Dudyńce	„	200	—	20	—	20	—
75	Dukla	„	800	—	—	—	—	—
76	Dukla	„	2 000	—	—	—	400	—
77	Dulcza wielka	„	800	—	—	—	80	—
78	Dunkowice	„	1 000	—	—	—	—	—
79	Dylągówka	„	300	—	—	—	—	—
80	Dżurków	„	500	—	—	—	—	—
81	Faszczówka	„	500	—	50	—	—	—
82	Firlejówka	„	100	—	—	—	—	—
83	Folwarki żydaczowskie	„	820	—	—	—	14	43
84	Gaje starobrodzkie	„	600	—	—	—	—	—
85	Ganczary	„	500	—	50	—	50	—
86	Giedlarowa	„	300	—	30	—	—	—
87	Gierczyce	„	300	—	30	—	—	—
88	Glinik	„	500	—	—	—	—	—
89	Głębokie	„	200	—	20	—	—	—
90	Głuchowice ad Gaje	„	300	—	30	—	—	—
91	Gołogóry	wieś	500	—	—	—	100	—
92	Gołogóry	miasteczko	800	—	—	—	—	—
93	Gorajowice	gmina	130	—	—	—	—	—
94	Grochowce	„	500	—	50	—	50	—
95	Gruszów wielki	„	300	—	30	—	—	—
96	Grzymałów	„	1 000	—	—	—	—	—
97	Hadyńkowce	„	500	—	—	—	—	—
98	Hermanowice	„	250	—	25	—	—	—
99	Hniliczki	„	600	—	60	—	60	—
100	Hodów	„	600	—	60	—	—	—
	Do przeniesienia . .		58.020	—	2.235	39	1.979	82

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1891 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1889. zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	58.020	—	2.235	39	1.979	82
101	Hodowice . . . . . gmina	400	—	—	—	—	—
102	Hołowczyńce . . . . . „	150	—	15	—	—	—
103	Hołowczyńce . . . . . „	100	—	10	—	—	—
104	Hołowiecko . . . . . „	300	—	30	—	—	—
105	Hostów . . . . . „	500	—	—	—	—	—
106	Hruszów i Kłonica . . . . . „	530	—	—	—	—	—
107	Hucisko oleskie . . . . . „	100	—	—	—	—	—
108	Husiatyn . . . . . „	800	—	80	—	—	—
109	Huta przedborska . . . . . „	100	—	10	—	—	—
110	Hyżne . . . . . „	400	—	—	—	80	—
111	Iławcze . . . . . „	500	—	—	—	50	—
112	Ispas . . . . . „	300	—	—	—	—	—
113	Izdebnik . . . . . „	1.000	—	100	—	—	—
114	Jamnica . . . . . „	150	—	15	—	—	—
115	Jarocin . . . . . „	300	—	30	—	—	—
116	Jaryczów stary . . . . . „	500	—	—	—	300	—
117	Jasień . . . . . „	1.000	—	100	—	100	—
118	Jaszczew . . . . . „	400	—	40	—	—	—
119	Jazłowczyk . . . . . „	300	—	—	—	—	—
120	Jazów nowy . . . . . „	200	—	20	—	—	—
121	Jezierzanka . . . . . „	300	—	—	—	—	—
122	Jordanów . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
123	Kalne . . . . . „	150	—	15	—	—	—
124	Kałusz . . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
125	Kamienopol . . . . . „	300	—	30	—	30	—
126	Kędzierzawce . . . . . „	200	—	—	—	—	—
127	Klikowa . . . . . „	400	—	50	—	—	—
128	Klimiec . . . . . „	300	—	—	—	—	—
129	Klimkówka . . . . . „	400	—	50	—	—	—
130	Kłaj . . . . . „	300	—	30	—	30	—
131	Kłodno . . . . . „	200	—	100	—	—	—
132	Kobielnica ruska . . . . . „	550	—	110	—	110	—
133	Kobierzyn . . . . . „	250	—	—	—	—	—
134	Kobierzyn . . . . . „	400	—	40	—	—	—
135	Kobło stare . . . . . „	200	—	20	—	—	—
136	Kobyłowłoki . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
137	Kolbuszowa . . . . . „	700	—	70	—	—	—
138	Kołomyja . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
139	Komarno . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
140	Komarno . . . . . „	500	—	—	—	—	—
141	Konieczkowa . . . . . „	500	—	50	—	50	—
142	Kopki . . . . . „	300	—	—	—	—	—
143	Korczyn, powiat Stryj . . . . . „	600	—	—	—	—	—
144	Korczyn „ Krosno . . . . . „	500	—	—	—	—	—
145	Kornalowice . . . . . „	600	—	—	—	—	—
146	Koropiec, powiat Czortków . . . . . „	400	—	—	—	—	—
147	Koropiec „ Złoczów . . . . . „	300	—	—	—	—	—
148	Korszyłówka . . . . . „	500	—	50	—	—	—
149	Kosienice . . . . . „	300	—	30	—	60	—
150	Kosmacz . . . . . „	350	—	—	—	—	—
151	Kostarowce . . . . . „	600	—	60	—	—	—
152	Kowalowa . . . . . „	500	—	50	—	—	—
	Do przeniesienia . .	82.650	—	3.440	39	2.789	82

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1891 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1889. zł.	ct.
	Z przeniesienia		82.650	—	3.440	39	2.789	82
153	Kozielniki	gmina	200	—	20	—	20	—
154	Kozy	„	500		—	—	—	—
155	Krakowiec	miasto	300	—	30	—	30	—
156	Krakowiec	gmina	400	—	—	—		—
157	Krasne	„	200	—	20	—	—	—
158	Krasne	„	100	—	10	—	—	—
159	Krasów	„	200	—	20	—		—
160	Kreców	„	200	—	20	—	20	—
161	Kropiwna i Uhorce	„	300	—	30	—	—	—
162	Krościenko	„	200	—	—	—	—	—
163	Krościenko	„	1.000	—	100	—	—	—
164	Krotoszyn	„	500	—	58	—	140	—
165	Krowniki	„	400	—	—	—	—	—
166	Królin	„	102		—	—	—	—
167	Kryłoś	„	500		—	—	—	—
168	Krynica	„	1.000		—	—	—	—
169	Krystynopol	„	600	—	—	—	100	—
170	Krzaczkowa	„	400	—	40	—	—	—
171	Krzęcin	„	500		—	—	—	—
172	Krzyszkowice	„	1.000		100	—	100	—
173	Krzywcze	„	800	—	—	—	—	—
174	Kulików	„	2 000	—	—	—	—	—
175	Kulparków	„	600	—	60	—	180	—
176	Kuty	„	3.000	—	—	—	—	—
177	Lachowice	„	600	—	—	—	—	—
178	Lacka wola	„	600	—	—	—	—	—
179	Lacka wola	„	200	—	20	—	—	—
180	Lacko wielkie i małe	„	600	—	—	—	—	—
181	Lacko	„	100	—	10	—		—
182	Lanckorona	„	600	—	—	—	—	—
183	Leszczyn	„	200	—	—	—	—	—
184	Leszniów	„	400	—	—	—	—	—
185	Leżajsk	„	5.000	—	250	—	—	—
186	Lipinki	„	300	—	—	—	—	—
187	Lipnica dolna	„	400	—	—	—	—	—
188	Lipnica murowana	„	600	—	—	—	—	—
189	Lipnica wielka	„	300	—	30	—	30	—
190	Lisko	„	800	—	—	—	—	—
191	Lisowice	„	900	—	—	—	—	—
192	Lisowice	„	300	—	—	—	—	—
193	Lubaczów	„	2.000	—	—	—	—	—
194	Lubcza	„	600	—	—	—	—	—
195	Lubiana	„	400	—	—	—	400	—
196	Lubla	„	200	—	—	—	—	—
197	Łańcut	miasto	2.000	—	400	—	200	—
198	Łańcut	gmina	4 000	—	—	—	—	—
199	Łęki	„	500	—	—	—	—	—
200	Łojowa	„	150	—	15	—	15	—
201	Łopatyn	„	1 000	—	—	—	—	—
202	Łowce	„	300	—	30	—	30	—
203	Łoszniów	„	500	—	50	—	20	—
204	Łoszniów	„	500	—	—	—	—	—
	Do przeniesienia		121.702	—	4 753	39	4.074	82

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		121.702	—	4 753	39	4.074	82
205	Lubycza	gmina	150	—	15	—	—	—
206	Łuczyce	„	150	—	—	—	—	—
207	Łukowa	„	250	—	—	—	—	—
208	Magdalówka	„	600	—	60	—	60	—
209	Majdan gołogórski	„	200	—	20	—	—	—
210	Monasterzec	„	400	—	40	—	—	—
211	Marcinkowice	„	200	—	20	—	—	—
212	Markowa	„	600	—	—	—	—	—
213	Markowce	„	400	—	—	—	—	—
214	Meteniów	„	300	—	—	—	—	—
215	Męcina	„	129	—	—	—	—	—
216	Męcinka	„	150	—	—	—	—	—
217	Michałkowa	„	150	—	15	—	—	—
218	Mielnica	„	300	—	30	—	30	—
219	Milatyn	„	200	—	—	—	—	—
220	Mitulin	„	300	—	—	—	—	—
221	Młyniska	„	600	—	—	—	—	—
222	Mołotów z Demidowem	„	200	—	20	—	—	—
223	Mościska	„	2.000	—	250	—	250	—
224	Mostki	„	300	—	30	—	—	—
225	Mszaniec	„	200	—	20	—	—	—
226	Myścowa	„	250	—	—	—	—	—
227	Myślatycze	„	500	—	50	—	—	—
228	Mysłowa	„	300	—	60	—	—	—
229	Myszkowice	„	400	—	40	—	—	—
230	Nadwórna	„	400	—	—	—	—	—
231	Nadwórna	miasteczko	3.200	—	320	—	80	—
232	Nagórzany	gmina	400	—	40	—	—	—
233	Nahorce	„	400	—	—	—	—	—
234	Nałuże	„	400	—	—	—	—	—
235	Narajów	„	200	—	—	—	—	—
236	Nawsie	„	400	—	—	—	—	—
237	Niemiłów	„	800	—	—	—	—	—
238	Niepołomice	„	161	—	—	—	—	—
239	Niepołomice	„	1.000	—	—	—	—	—
240	Nieszkowice	„	300	—	30	—	—	—
241	Nisko	„	1.500	—	—	—	—	—
242	Niwra	„	500	—	—	—	100	—
243	Nowosielce	„	600	—	—	—	—	—
244	Nowoszyce	„	200	—	20	—	—	—
245	Nowy Sącz	„	400	—	—	—	—	—
246	Nowy Targ	„	1.000	—	—	—	—	—
247	Ochladów	„	100	—	—	—	—	—
248	Ochrymowce	„	800	—	—	—	—	—
249	Odrzykoń	„	600	—	—	—	—	—
250	Okniany	„	200	—	20	—	20	—
251	Okniany	„	100	—	10	—	—	—
252	Olchowiec	„	300	—	30	—	—	—
253	Olszanica	„	500	—	—	—	—	—
254	Olszanik	„	400	—	—	—	—	—
255	Oleszyce	„	1.000	—	100	—	—	—
256	Oleszyce stare	„	2.000	—	200	—	100	—
	Do przeniesienia . .		148.792	—	6.193	39	4.714	82

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		148.792	—	6.193	39	4.714	82
257	Ortynice	gmina	300	—	30	—	—	—
258	Osiek, powiat Biała	„	500	—	—	—	—	—
259	Osiek „ Wadowice	„	400	—	—	—	—	—
260	Osiek „ Jasło	„	250	—	—	—	—	—
261	Osielec	„	500	—	50	—	50	—
262	Ostrów	„	600	—	60	—	—	—
263	Ostrów	„	200	—	20	—	—	—
264	Ostrowczyk polny	„	300	—	—	—	—	—
265	Oświęcim	„	500	—	—	—	—	—
266	Ożydów	„	500	—	—	—	—	—
267	Padew narodowa	„	500	—	—	—	—	—
268	Pawłokowa	„	250	—	25	—	—	—
269	Peczeniżyn	„	200	—	20	—	—	—
270	Petlikowce	„	500	—	—	—	—	—
271	Pietrycze	„	200	—	20	—	—	—
272	Piłatkowce	„	100	—	10	—	—	—
273	Pisarowce	„	300	—	30	—	—	—
274	Pisarzowice	„	500	—	—	—	—	—
275	Piskorowice	„	500	—	—	—	—	—
276	Pistyń	wieś	600	—	—	—	—	—
277	Pistyń	miasteczko	400	—	—	—	—	—
278	Pleśniany	gmina	150	—	15	—	—	—
279	Pleszowice	„	200	—	20	—	20	—
280	Pniów	„	200	—	20	—	20	—
281	Pobereże, powiat Żydaczów	„	600	—	—	—	—	—
282	Pobereże „ Stanisławów	„	1.000	—	100	—	100	—
283	Pobużany	„	200	—	20	—	—	—
284	Podborce	„	500	—	50	—	—	—
285	Podhorodce	„	500	—	—	—	—	—
286	Pohorce	„	200	—	—	—	—	—
287	Podłęże	„	129	—	—	—	—	—
288	Podwysokie	„	1.000	—	—	—	—	—
289	Polanka	„	300	—	30	—	30	—
290	Pomorzany	„	300	—	30	—	30	—
291	Porchowa	„	200	—	20	—	—	—
292	Poręba radlna	„	200	—	—	—	—	—
293	Porszna	„	300	—	—	—	177	83
294	Potok złoty	„	500	—	—	—	—	—
295	Potok	„	400	—	40	—	40	—
296	Pryszów kameralny	„	200	—	20	—	—	—
297	Przedborz	„	200	—	20	—	—	—
298	Przemyśl	miasto	6.000	—	—	—	—	—
299	Przewłoczna, powiat Złoczow	gmina	300	—	30	—	—	—
300	Przewłoczna „ Brody	„	300	—	—	—	—	—
301	Przewrotne	„	800	—	—	—	160	—
302	Przybówka	„	400	—	—	—	—	—
303	Przybyszówka	„	300	—	30	—	30	—
304	Pustomyty	„	200	—	20	—	—	—
305	Raba	„	150	—	15	—	—	—
306	Radenice	„	300	—	30	—	30	—
307	Radłowice	„	400	—	—	—	—	—
308	Radymno	„	3 000	—	250	—	250	—
	Do przeniesienia . .		176.321	—	7.218	39	5 652	65

Liczba porząd.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia .	176.321	—	7.218	39	5.652	65
309	Radziechów . . . . . gmina	5.650	—	376	32	188	36
310	Rajtarowice . . . . . „	300	—	30	—	30	—
311	Rakowczyk . . . . . „	500	—	—	—	—	—
312	Rasztowce . . . . . „	500	—	—	—	—	—
313	Rawa . . . . . „	500	—	—	—	—	—
314	Rażniów . . . . . „	200	—	—	—	—	—
315	Reniów . . . . . „	200	—	—	—	—	—
316	Rodatycze . . . . . „	500	—	—	—	—	—
317	Rohatyn . . . . . „	5.000	—	—	—	500	—
318	Rozhurcze . . . . . „	600	—	—	—	—	—
319	Równe . . . . . „	400	—	—	—	—	—
320	Ruda . . . . . „	200	—	20	—	—	—
321	Rudki . . . . . „	1.600	—	—	—	—	—
322	Rudki . . . . . „	500	—	—	—	—	—
323	Ryczychów . . . . . „	200	—	20	—	—	—
324	Ryków . . . . . „	300	—	—	—	—	—
325	Rzepiennik strzyżewski . . . . . „	500	—	50	—	—	—
326	Rzepniów . . . . . „	100	—	—	—	—	—
327	Rzeszów . . . . . „	3.000	—	—	—	—	—
328	Sanok . . . . . „	1.200	—	—	—	—	—
329	Sarny . . . . . „	1.000	—	—	—	—	—
330	Schönanger . . . . . „	500	—	—	—	—	—
331	Semerówka . . . . . „	200	—	20	—	—	—
332	Siary . . . . . „	500	—	—	—	—	—
333	Siedliska ad Tołszczew . . . . . „	300	—	30	—	—	—
334	Sielec . . . . . „	400	—	—	—	—	—
335	Siemakowce . . . . . „	600	—	—	—	200	—
336	Sieniawa v. Dybków i Wylewa . . . „	1.582	96	—	—	1.582	96
337	Siennów . . . . . „	1.000	—	100	—	—	—
338	Sieprawa i Łyczanka . . . . . „	800	—	—	—	—	—
339	Sierakośce . . . . . „	300	—	30	—	—	—
340	Skała . . . . . „	500	—	—	—	—	—
341	Skała . . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
342	Skawa . . . . . „	100	—	10	—	—	—
343	Skniłów, powiat Lwów . . . . . „	500	—	50	—	300	—
344	Skniłów „ Złoczów . . . . . „	300	—	30	—	—	—
345	Sławna . . . . . „	200	—	—	—	—	—
346	Snowicz . . . . . „	300	—	30	—	—	—
347	Sokolniki . . . . . „	700	—	—	—	—	—
348	Sokolniki . . . . . „	1.000	—	—	—	500	—
349	Sokołów . . . . . „	300	—	—	—	—	—
350	Sokołów . . . . . „	2.000	—	—	—	200	—
351	Sołonka wielka . . . . . „	300	—	30	—	—	—
352	Smarzów . . . . . „	400	—	—	—	—	—
353	Spas . . . . . „	300	—	30	—	—	—
354	Staremiasto . . . . . „	500	—	—	—	—	—
355	Stary Wiśnicz . . . . . „	130	—	—	—	—	—
356	Starzawa . . . . . „	500	—	—	—	—	—
357	Stechnikowce . . . . . „	250	—	—	—	—	—
358	Stojanów . . . . . „	400	—	—	—	—	—
359	Strachocina . . . . . „	400	—	—	—	—	—
360	Stroniatyn . . . . . „	1 000	—	100	—	400	—
	Do przeniesienia . .	217.533	96	8.174	71	9.553	97

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1891 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1889. zł.	ct.
	Z przeniesienia		217.533	96	8.174	71	9.553	97
361	Stronibaby	gmina	200	—	—	—	—	—
362	Stryjówka	„	1.500	—	—	—	—	—
363	Strzeszyn	„	400	—	40	—	—	—
364	Stubienko	„	500	—	50	—	50	—
365	Stubno	„	600	—	—	—	—	—
366	Stulsko	„	1.000	—	—	—	—	—
367	Stulsko	„	800	—	—	—	—	—
368	Stupnica i Kotowania	„	400	—	—	—	—	—
369	Średnia	„	200	—	20	—	—	—
370	Środopolce	„	600	—	—	—	60	—
371	Sroki	„	200	—	—	—	120	—
372	Sromowce	„	300	—	—	—	—	—
373	Suchodół	„	400	—	40	—	40	—
374	Suchodoły	„	500	—	—	—	—	—
375	Suchowola	„	400	—	—	—	—	—
376	Suszyca rykowa	„	200	—	20	—	—	—
377	Suszno	„	300	—	30	—	—	—
378	Sutkowice	„	800	—	—	—	—	—
379	Swilcza	„	600	—	—	—	—	—
380	Szczawa	„	300	—	30	—	—	—
381	Szebnie	„	100	—	—	—	—	—
382	Szmańkowce	„	400	—	—	—	—	—
383	Szybalin	„	200	—	—	—	—	—
384	Tarnobrzeg z Dzikowem	„	300	—	—	—	—	—
385	Tarnowica leśna	„	300	—	30	—	29	76
386	Tartaków	miasteczko	800	—	80	—	80	—
387	Temeszów	gmina	400	—	—	—	—	—
388	Terszów	„	200	—	20	—	—	—
389	Terło szlacheckie i rustykalne	„	200	—	20	—	—	—
390	Trościaniec mały	„	600	—	60	—	—	—
391	Trzciana, powiat Rzeszów	„	400	—	—	—	—	—
392	Trzciana „ Bochnia	„	500	—	50	—	—	—
393	Trzcianiec „ Mościska	„	800	—	—	—	—	—
394	Trzcianiec „ Dobromil	„	600	—	—	—	—	—
395	Trzeboś	„	600	—	—	—	—	—
396	Trzebowiska	„	200	—	20	—	—	—
397	Tudiów	„	200	—	20	—	—	—
398	Tuligłowy, powiat Jarosław	„	1 000	—	—	—	—	—
399	Tuligłowy „ Mościska	„	174	—	—	—	—	—
400	Turka	„	1.000	—	60	—	5	—
401	Turze, powiat Jasło	„	200	—	—	—	—	—
402	Turze „ Staremiasto	„	300	—	—	—	—	—
403	Tyczyn	„	300	—	—	—	—	—
404	Tyczyn	„	600	—	100	—	—	—
405	Tyśmienica	„	800	—	20	—	—	—
406	Uhełna	„	400	—	—	—	—	—
407	Uhnów	„	500	—	—	—	—	—
408	Ulanów	„	200	—	—	—	—	—
409	Ułazów	„	400	—	—	—	—	—
410	Uście solne	„	322	50	—	—	—	—
411	Uście solne	„	2.000	—	—	—	—	—
412	Uścieczko	„	200	—	—	—	—	—
	Do przeniesienia		242.930	46	8.884	71	9.938	73

Liczba porząd.	Nazwa gmin		Zaliczka pierwotnie dana		Raty w r. 1891 do spłaty przypadające		Zaległość rat po koniec roku 1889.	
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .		242.930	46	8.884	71	9.938	73
413	Usznia	gmina	500	—	—	—	—	—
414	Urlów	„	200	—	—	—	—	—
415	Urlów z Chrabieżną	„	200	—	—	—	—	—
416	Urzejowice	„	500	—	50	—	—	—
417	Udnów	„	200	—	20	—	—	—
418	Werhrata	„	400	—	—	—	—	—
419	Weryń	„	1.500	—	—	—	—	—
420	Wesołów	„	1.200	—	—	—	60	04
421	Wiązowa	„	300	—	—	—	—	—
422	Widełki	„	600	—	—	—	—	—
423	Wielkie oczy	„	2.000	—	—	—	—	—
424	Wierzblany	„	300	—	30	—	—	—
425	Wiewiórka	„	300	—	—	—	—	—
426	Winniki	„	2.000	—	—	—	1.000	—
427	Witków nowy	„	600	—	60	—	—	—
428	Witkowice	„	800	—	—	—	—	—
429	Waniowice	„	300	—	30	—	—	—
430	Witkowice	„	300	—	30	—	—	—
431	Włosań	„	400	—	—	—	—	—
432	Wola czarnokoniecka	„	800	—	80	—	80	—
433	Wola koblańska	„	200	—	20	—	—	—
434	Wola pławska	„	200	—	20	—	—	—
435	Wola senkowa	„	300	—	30	—	—	—
436	Wolica derewlańska	„	200	—	20	—	—	—
437	Wolica ługowa i piaskowa	„	400	—	—	—	—	—
438	Wólka sokołowska	„	200	—	20	—	—	—
439	Wołczniów	„	1.000	—	100	—	—	—
440	Wołoskowce	„	1.000	—	—	—	—	—
441	Wołosów	„	300	—	30	—	30	—
442	Wołoszczyzna	„	600	—	—	—	—	—
443	Wybranówka	„	400	—	—	—	—	—
444	Wysocko	„	200	—	—	—	—	—
445	Wysoka	„	150	—	15	—	15	—
446	Wysoka łańcucka	„	800	—	—	—	—	—
447	Wyżniany	„	200	—	20	—	20	—
448	Zagorzany	„	300	—	—	—	—	—
449	Zakliczyn	„	322	80	—	—	—	—
450	Zakomarze	„	400	—	—	—	—	—
451	Załęże	„	100	—	—	—	—	—
452	Załęże	„	300	—	—	—	—	—
453	Zamarstynów	„	400	—	40	—	40	—
454	Zarudce	„	200	—	20	—	—	—
455	Zarzecze	„	124	—	—	—	—	—
456	Zawidcze	„	200	—	—	—	—	—
457	Zawidowice	„	400	—	40	—	40	—
458	Zazdrość	„	500	—	—	—	—	—
459	Zboiska	„	200	—	20	—	—	—
460	Zbyszyce i Wielkonosze	„	300	—	30	—	—	—
461	Zdziarzec	„	600	—	—	—	60	—
462	Zabcze	„	400	—	—	—	—	—
463	Żabin	„	150	—	15	—	—	—
464	Żołynia	wieś i miasteczko	400	—	—	—	—	—
	Do przeniesienia . .		267.777	26	9.624	71	11.283	77

Liczba porządk.	Nazwa gmin	Zaliczka pierwotnie dana zł.	ct.	Raty w r. 1891 do spłaty przypadające zł.	ct.	Zaległość rat po koniec roku 1889. zł.	ct.
	Z przeniesienia .	267.777	26	9.624	71	11.283	77
465	Żółkiew . . . . . gmina	1.500	—	—	—	—	—
466	Żubrza . . . . . „	1.500	—	150	—	750	—
467	Żulice . . . . . „	400	—	—	—	—	—
468	Żulice . . . . . „	400	—	—	—	—	—
469	Żurawniki . . . . . „	400	—	40	—	—	—
470	Żurawno . . . . . „	2.000	—	200	—	200	—
471	Żurawno . . . . . „	3.000	—				
472	Żuzel . . . . . „	400	—	—	—	—	—
473	Żydaczów . . . . . „	2.000	—	—	—	—	—
	Razem . . .	279.377	26	10.014	71	12.233	77
	a po odpisaniu niezrealizowanych asygnat pod pozycyami jak wyżej 46, 95, 101, 194, 196, 287, 409, 412 i 431 w kwocie	2.879	—	—	—	—	—
	rozdzielono tychże zaliczek w rzeczywistej sumie .	276.498	26	10 014	71	12.233	77

—

Z zaległości wykazanej w r. 1889. po koniec Grudnia tegoż roku w kwocie 12.233 zł. 77 ct. przypada na:

a) zaległe raty z lat dawniejszych . . . . . 6.536 zł. 90 ct.
b) „ „ z roku 1889. . . . . 5.696 „ 87 „
Suma, jak wyżej . 12.233 zł. 77 ct.

LW. 35.065/1890.

I. a) Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

Krajowy fundusz szkolny emerytalny.

PRELIMINARZ

na rok 1891.

Alegat do rubr. VII. poz. 52. wydatków funduszu krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Krajowy Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	SUMARYUSZ	Wniosek Rady szk. krajowej (Złote austryackie)	Wniosek Wydziału krajow. Zwyczajne (Złote austryackie)
		Wydatki.		
I.	1	Emerytury czasowe	4.513	4.513
II.	2	„ dożywotnie	90.392	90.392
III.	3	Pensye dla wdów po nauczycielach	38.175	38.175
IV.	4	Dodatki na wychowanie sierót po nauczycielach	13.006	13.006
V.	5	Odprawy i kwartały pozgonne	6.715	6.715
VI.	6	Zwroty uiszczonych wkładek	948	948
VII.	7	Koszta zarządu	23	23
VIII.	8	Rozmaite wydatki	—	—
		Suma wydatków	153.772	153.772
		Dochody.		
I.	1—5	Odsetki od efektów	4.976	2.020
II.	6	Datek stały z krajowego funduszu szkolnego	12.800	12.800
III.	7	Zapisy i darowizny	—	—
IV.	8	Interkalarya od opróżnionych posad	9.710	9.710
V.	9	Stałe wkładki nauczycieli i nauczycielek	30.196	30.196
VI.	10	Wkładki dwuprocentowe za czas służby przedetatowej	7.774	7.774
VII.	11	Rozmaite przychody	—	—
VIII.	12	Dochód ze spieniężenia reszty efektów obrotowego kapitału lokowanego	7.550	12.563
		Suma dochodów	73.006	75.063
		Z porównania ze sumą wydatków	153.772	153.772
		okazuje się *niedobór* do pokrycia z funduszu krajowego	80.766	78.709

emerytalny.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
3.494	—	
97.764	—	
40.617	—	
15.016	—	
6.226	—	
1.453	—	
22	—	
971	—	
165.563	—	
10.311	—	
12.800	—	
—	—	
8.758	—	
39.833	—	
9.446	—	
727	—	
112.110	—	
193.985	—	

Wydatki. Krajowy Fundusz szkolny

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szk krajowej Zwyczajne Złote austryackie	Wniosek Wydziału krajow. Zwyczajne Złote austryackie
		Wydatki.		
I.	1	**Emerytury czasowe dla nauczycieli i nauczycielek** . . .	4.513	4.513
II.	2	**Emerytury dożywotnie dla nauczycieli i nauczycielek** .	90.392	90.392
III.	3	**Pensye dla wdów po nauczycielach**	38.175	38.175
IV.	4	**Dodatki na wychowanie sierót po nauczycielach** . .	13.006	13.006
V.	5	**Odprawy i kwartały pozgonne**	6.715	6.715
VI.	6	**Zwroty uiszczonych wkładek nauczycieli i nauczycielek** .	948	948
VII.	7	**Koszta zarządu**	23	23
VIII.	8	**Rozmaite wydatki**	—	—

emerytalny. Wydatki.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
3.499	—	*Do poz. 1.* Wydatek ten preliminuje się według rzeczywistej potrzeby, wykazanej w aleg. B., znajdującym się przy akcie do LW. 35065/90.
97.764	—	*Do poz. 2.* Rzeczywistej potrzeby preliminowanej kwoty udowadnia aleg. C. przy LW. 35065/90.
40.617	—	*Do poz. 3.* W alegacie D. przy LW. 35065/90 wyszczególniono wszystkie pensye dla wdów po nauczycielach, asygnowane aż po dzień sporządzenia niniejszego preliminarza.
15.016	—	*Do poz. 4.* Uzasadnienie jak wyżej w alegacie E. przy LW. 35.065/90.
6.226	—	*Do poz. 5.* W roku 1887. wypłacono . . . 4.787 zł. 05 ct. „ 1888. „ . . . 9.132 „ 87 „ „ 1889. „ . . . 6.226 „ 25 „ Razem . 20.146 zł. 17 ct. przeciętnie . . 6.715 zł. — ct. którą to kwotę wstawia się do preliminarza.
1.453	—	*Do poz. 6.* Preliminuje się na podstawie przecięcia trzechletnich wynikłości, jakoto: w roku 1887. wypłacono . . 491 zł. 49½ ct. „ 1888. „ . . 899 „ 68½ „ „ 1889. „ . . 1.453 „ 27 „ Razem . 2.844 zł. 45 ct. Przeciętnie . 948 zł.
22	—	*Do poz. 7.* Wydatek ten jest zwrotem kosztów etatowi Skarbu za druki, przez c. k. urzędy podatkowe na cele krajowego funduszu szkolnego emerytalnego corocznie spotrzebowane.
971	—	*Do poz. 8.* Nic się nie preliminuje z powodu, że wynikłości tej rubryki są przebieżne.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wniosek Rady szk. krajowej (Złote austryackie)	Wniosek Wydziału krajow. (Złote austryackie)
		Dochody.		
I.		**Odsetki od efektów.**		
		a) Odsetki od efektów, będących własnością majątku zakładowego:		
	1	4½% od listów zastawnych gal. Towarz. kredyt. ziemskiego imiennej wartości . . . . . 32.200 zł. -- ct.	1.449	1.449
	2	4% od takichże listów . . . . . 200 „ — „	8	8
	3	4% od książeczek gal. Kasy oszczęd. im. wart. 50 „ 64 „	—	—
		Suma 32.450 zł. 64 ct.		
		b) Odsetki od efektów, będących własnością lokowanego funduszu obrotowego:		
	4	4½% od listów zastawnych gal. Towarz. kredyt. ziemskiego imiennej wartości . . . . . 12.300 zł. ct.	3.519	553
	5	4% od książeczek gal. Kasy oszczęd. im. war. 250 „ 21 ct.		10
		Suma 12.550 zł. 21 et.		
		Suma rubryki I. . .	4.976	2.020

emerytalny. Dochody.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Do rubr. I. a). Majątek zakładowy, wynoszący obecnie 32.450 zł. 64 ct., ufundowany z zasobów państwowych, powstał w r. 1870. Majątek ten nie może być w niczem uszczuplony, a odsetki od niego wpływają do funduszu obrotowego na częściowe pokrycie potrzeb bieżących. Odsetki od tego kapitału preliminowano na podstawie rzeczywistego stanu z chwilą układania niniejszego preliminarza, w kwocie 1.457 zł.
		Do rubr. I. b). Do końca roku 1883. zawsze znajdowała się nadwyżka dochodów w majątku obrotowym kraj. funduszu szkolnego emerytalnego, którą też Rada szkolna krajowa w papierach wartościowych lokowała. Tym sposobem powstał lokowany fundusz obrotowy, który z końcem roku 1883. wynosił . . . . . 263.121 zł. 17 ct.
10.311	—	W następnych latach, gdy wydatki wzrosły, a dochody bieżące nie wystarczały na ich pokrycie, Rada szkolna krajowa poczęła spieniężać ów lokowany fundusz obrotowy, a uzyskanej gotówki używała na pokrycie corocznych niedoborów.
		Takim sposobem spieniężono:
		w roku 1884. . . . 3.878 zł. 15 ct.
		„ 1885 . . . 5.000 „ — „
		„ 1887. . . . 23.558 „ 54 „
		„ 1888. . . . 35.000 „ — „
		„ 1889. . . . 112.110 „ 05 „
		Suma . 179.546 zł. 74 ct.
		a po strąceniu nadwyżki w r. 1886 w kw. 231 zł. 78 ct.
		w ciągu powyższego okresu ów kapitał lokowany zmniejszył się o . 179.314 zł. 96 ct.
		Do tego dolicza się niedobór, wykazany w preliminarzu kraj. funduszu emeryt. na r. 1890. w kwocie 71.256 „ — „
		fundusz ten z końcem roku 1890. zmniejszył się o . 250.570 „ 96 „
		a zatem do dyspozycyi na rok 1891. pozostanie jeszcze kapitał w kwocie . . . . . 12.550 zł. 21 ct.
		który z końcem r. 1891. również na pokrycie niedoboru spieniężony zostanie. Kapitał ten lokowany jest częścią w $4^1/_2$ % listach zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, częścią w 4% książeczkach galic. Kasy oszczędności. Odsetki od tego kapitału oblicza Wydział krajowy w kwocie 563 zł. i wstawia je do preliminarza. Rada szkolna krajowa preliminuje

Dochody. Krajowy Fundusz szkolny

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek	
			Rady szk. krajowej	Wydziału krajow.
rubryki	pozycyi		Zwyczajne	
			Złote austryackie	
II.	6	**Datek stały z krajowego funduszu szkolnego** . . .	12.800	12.800
III.	7	**Zapisy i darowizny**	—	—
IV.	8	**Interkalarya od opróżnionych posad**	9.710	9.710
V.	9	**Stałe wkładki nauczycieli i nauczycielek**	30.196	30.196
VI.	10	**Wkładki dwuprocentowe za czas służby przedetatowej** .	7.774	7.774

emerytalny. Dochody.

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		z tego tytułu 3.519 zł. a to na podstawie stanu efektów, jakie się znajdowały w chwili układania niniejszego preliminarza, nie uwzględniając wszakże ubytku efektów, który powstanie przez spieniężenie takowych na pokrycie niedoboru w r. 1890. — W sprawie spieniężenia w mowie będącego funduszu, Wydział krajowy po raz czwarty wnosi osobne sprawozdanie do Wysokiego Sejmu z powodu, że poprzednie sprawozdania nie weszły na porządek dzienny obrad sejmowych.
12.800	—	Preliminuje się na podstawie §. 50. ustawy kraj. z dnia 2. maja 1873. jako zasiłek stały, corocznie z krajowego funduszu szkolnego wypłacany.
—	—	
8.758	—	Preliminuje się na podstawie przeciętnych wynikłości z lat trzech ostatnich, jakoto: w roku 1887. wpłynęło . 8.551 zł. 99½ ct. „ 1888. „ . 11.819 „ 72 „ „ 1889. „ . 8.758 „ 21½ „ Suma . 29.129 zł. 93 ct. przeciętnie . 9·709 zł. 97 ct.
39.833	—	W roku 1887. wpłynęło . . . . . 24.200 zł. 10½ ct. „ 1888. „ . . . . . 26.556 „ 69 „ „ 1889. „ . . . . . 39.833 „ 05 „ Suma . 90.589 zł. 84½ ct. przeciętnie . 30.196 zł. którąto kwotę preliminuje się.
9.446	—	Preliminuje się również na podstawie trzyletniego przecięcia wynikłości: w roku 1887. wpłynęło . 6·861 zł. 13 ct. „ 1888. „ . 7.014 „ 88½ „ „ 1889. „ . 9.446 „ 06½ „ Suma . 23.322 zł. 08 ct. przeciętnie : 7.774 zł.

Dochody. Krajowy Fundusz szkolny

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek	
			Rady szk. krajowej	Wydziału krajow.
			Zwyczajne	
rubryki	pozycyi		Złote austryackie	
VII.	11	**Rozmaite przychody**	—	—
VIII.	12	**Dochód ze spieniężenia reszty efektów, będących własnością funduszu obrotowego, im. wart. 12.550 zł. 21 ct.**	7.550	12.563

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
727	—	Nic się nie preliminuje z powodu jak poz. 8. wydatków.
112.110	—	*Do rubryki VIII.* Przy rubr. I. b. dochodów wykazano, że reszta obrotowego kapitału lokowanego wynosić będzie w roku 1891. jeszcze w $4\frac{1}{2}\%$ listach zastawnych galic. Tow. kredyt. ziems. im. wart. około . 12.300 zł. — ct. i w 4% książeczkach galicyjskiej Kasy oszczędności . 250 „ 21 „ Powyższy kapitał zostanie z końcem r. 1891. spieniężony, a gotówka uzyskana użytą będzie na pokrycie niedoboru. Licząc listy zastawne po kursie prawdopodobnym 100.10 ct. otrzymamy . . 12.312 zł. 30 ct. do tego wartość im. książeczek Kasy oszczędności . 250 „ 21 „ Razem . 12.562 zł. 51 ct. w zaokrągleniu . 12.563 zł. którą to kwotę preliminuje się.

II. Alegat

do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

PRELIMINARZE

(a — o)

na rok

1891!

a)	Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	str.	2
b)	Wyższej szkoły rolniczej w Dublanach	„	8
c)	Szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach	„	18
d)	Folwarku w Dublanach	„	22
e)	Kursu gorzelnictwa w Dublanach	„	28
f)	Średniej szkoły rolniczej w Czernichowie	„	30
g)	Folwarku w Czernichowie	„	38
h)	Niższej szkoły rolniczej w Horodence	„	44
i)	„ „ „ „ Jagielnicy	„	50
k)	„ „ „ „ Kobiernicach	„	54
l)	Szkoły ogrodniczej w Tarnowie	„	58
m)	Szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku	„	62
n)	Krajowego Składu publicznego we Lwowie	„	66
o)	„ „ „ w Krakowie	„	70

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Wydatki. a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca . . 2.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 360 „			
		trzy dodatki pięcioletnie . . . . 600 „	2.960		
	2	Profesor fachowy, drugi, płaca . . . . 1.300 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 240 „			
		trzy dodatki pięcioletnie . . . . 600 „	2.140		
	3	Profesor fachowy, trzeci, płaca . . . . 1.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . . 240 „	1.240		
	4	Dwóch nauczycieli-adjunktów do nauk podstawowych i zawodowych, płace po 800 zł.	1.600		
	5	Docenci (nauczyciele-pomocnicy):			
		a) języka polskiego i niemieckiego . . 480 zł.			
		b) geografii fizycznej i politycznej . . . 240 „			
		c) fizyki eksperymentalnej . . 240 zł.			
		tudzież meteorologii i klimatologii 180 „ 420 „			
		d) chemii ogólnej . . . . . 300 „			
		e) chemii technologicznej . . . . 300 „			
		f) geometryi wykreślnej i mechaniki zastosowanej . . . . . 450 „			
		g) ekonomii społecznej i zastosowanej do leśnictwa . . . . . 200 „			
		h) ustaw ogólnych i leśnych . . . . 200 „			
		i) encyklopedyi rolnictwa . . . . 300 „			
		k) rachunkowości . . . . . 120 „	3.010		
		Suma rubryki I. . .	10.950	—	10.950
II.		**Koszta administracyi.**			
	6	Druki, inseraty, portorya i inne wydatki kancelaryjne . .	200		
	7	Podatki	20		
	8	Ubezpieczenie budynków i zbiorów	60		
	9	Opał i oświetlenie	400		
	10	Utrzymanie budynków	150		
	11	Wewnętrzne urządzenie: *a)* utrzymanie	50		
		b) uzupełnienie	—	150	
	12	Dozorca domu i pomocnik dozorcy	540		
		Suma rubryki II. . .	1.420	150	1.570
		Do przeniesienia .	12.370	150	12.520

Preliminarz na rok 1891. LW. 25.543/1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Wydatek w tej rubryce w porównaniu do roku 1890. wyższy o 1.810 zł., spowodowany jest uchwaloną przez Wys. Sejm reorganizacyą szkoły, w skutek której wprowadzono w plan naukowy przedmioty niewykładane dotychczas w szkole gospodarstwa lasowego, mianowicie nauki podane pod *b)*, *e)*, *f)*, *i)* i *k)*, do których Wydział krajowy specyalnych powołał docentów.
9.768	9.140	
194	200	Jak na rok 1890.
7	20	
26	45	*Więcej* o 15 zł. z powodu większej wartości zbiorów i t. d.
394	400	Jak na rok 1890.
923	195	W rubryce II. poz. 10. i 11., stanowiącej dawniejszą rubrykę III. poz. 16., podwyższono wydatek z 195 zł. na 350 zł., w których się jednakże mieści jednorazowy *nadzwyczajny* wydatek w kwocie 150 zł., spowodowany konieczną potrzebą uzupełnienia wewnętrznego urządzenia, wywołaną pomnożeniem sal wykładowych do liczby trzech, tudzież urządzeniem pracowni botaniczno-fizyologicznej.
540	540	Płace dozorców, stanowiące dawniej osobną rubrykę, zaliczono *bez zmiany* do kosztów administracyi.
2 084	1.400	
11.852	10.540	

Wydatki. a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	12.370	150	12.520
III.		**Środki naukowe.**			
	13	Biblioteka i czytelnia	300		
	14	Laboratorya:			
		a) chemii ogólnej i technologicznej . . . 90 zł.			
		b) botaniczno fizyologiczne . . . . 60 „	150		
	15	Muzea, zbiory i środki do demonstracyi i ćwiczeń: zwycz. / nadzwycz.			
		a) do geografii fizycznej i politycznej . 10 zł. / 50 zł.			
		b) „ fizyki . . . . . 20 „ / — „			
		c) „ meteorologii i klimatologii . . 20 „ / 50 „			
		d) „ geometryi wykreślnej i mechaniki . 50 „ / 150 „			
		e) „ inżynieryi leśnej . . . . 50 „ / 100 „			
		f) „ botaniki, fizyologii, geognozyi, mineralogii i zoologii . . . 60 „ / — „			
		g) „ technologii chemicznej . . . 50 „ / 50 „			
		h) „ leśnictwa w ogóle . . . 150 „ / — „	410	400	
	16	Wycieczki naukowe z uczniami	800		
	17	Utrzymanie ogrodu: *a)* przy szkole . . . 100 zł.			
		b) na Szumanówce . . 200 „	300		
		Suma rubryki III. . .	1.960	400	2.360
IV.		**Spłata pożyczki.**			
	18	Bankowi krajowemu we Lwowie spłata kapitału i odsetek .	400	—	400
		Suma wydatków . .	**14.730**	**550**	**15.280**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
11.852	10.540	
719	720	Na środki naukowe objęte pozycyami 13., 14. i 15. (dawniejsza rubr. IV.) podwyższono dotacyę z 720 zł. na 860 zł., a nadto wstawiono jako jednorazowy wydatek *nadzwyczajny* kwotę 400 zł., przeznaczoną na dokupno potrzebnych okazów do nauki nowo wprowadzonych przedmiotów, pod poz. 15. *a), d), e)* i *g)* wymienionych, jak niemniej do nauki klimatologii.
627	600	*Więcej* o 200 zł. jak na r. 1890. z powodu rozszerzenia nauki na lat 3., nadania naukom kierunku więcej praktycznego, wymagającego częstszego zwidzania lasów bliższych i dalszych, a w końcu z powodu zwiększonej liczby uczniów biorących obowiązkowo udział w wycieczkach.
92	100	Na utrzymanie ogrodu na Szumanówce (poz. 17. *b)*, oddanego szkole na kultury doświadczalne, wstawiono osobno kwotę 200 zł.
1.438	1.420	
521	400	Jak na rok 1890. z powodu niedokonania konwersyi reszty długu.
13.811	**12.360**	

Dochody. a) Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Zasiłek z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów:**			
		a) wpisowe od 15 nowych po 2 zł. . . 30 zł.			
		b) czesne od 33 ogółem po 10 zł. . . . 330 „	360	—	360
III.	3	**Czynsz dzierżawny** z ogrodu doświadczalnego na Szumanówce	100	—	100
		Suma dochodów . .	**5.460**	—	**5.460**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	15.280
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**9.820**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5.000	5.000	Jak na rok 1890.
282	300	Wedle powiększonej liczby uczniów.
50	100	Jak na rok 1890.
5.332	5.400	Sumę wynikłości z roku 1888. wykazano *niższą* o 630 zł. od istotnej (5.962 zł.) z powodu **wyłączenia zwrotów zaliczek na płacę, nie odnoszących się do niniejszego preliminarza.**
—	12.360	
—	6.960	Na rok 1890. uchwalono wydatki: 12.360 zł. — dochody: 5.400 zł. — niedobór: 6.960 zł. „ „ 1891. preliminuje się „ 15.280 „ — „ 5.460 „ — „ 9.820 „ zatem na r. 1891. *więcej* „ 2.920 zł. — „ *więcej* 60 zł. — „ większy o 2.860 zł.

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba po zycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 400 zł.	2.760		
	2	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł., dodatki pięcioletnie dla dwóch po 600 zł., dla dwóch po 400 zł., dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	10.940		
	3	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800		
	4	Trzech asystentów, płaca po 600 zł.	1.800		
	5	Docent fizyki	800		
	6	„ weterynaryi	480		
	7	„ leśnictwa	240		
	8	„ ustaw rolnych	360		
	9	„ ogrodnictwa	200		
	10	„ melioracyi	240		
	11	„ zoologii	360		
	12	„ historyi i literatury polskiej	600		
		Suma rubryki I. .	20.580	—	20.580
II.		**Inne płace.**			
	13	Lekarz zakładowy	400		
	14	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny	200		
	14a	Kahane Aleksandra, wdowa po profesorze, dar z łaski . .	—		
	15	Auowa Berta, wdowa po profesorze, dożywotnie roczne zaopatrzenie	300		
	16	Kahane Aleksandra, wdowa po profesorze, pensya wdowia .	600		
	17	Kapelan	300		
	18	Kasyer, zarazem rachmistrz	600		
		Do przeniesienia . { 2.400 / 20.580		—	20.580

Preliminarz na rok 1891. LW. 27.560/1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
2.560	2.760	
10.809	10.940	
1.920	1.800	
1.800	1.800	
800	800	Jak na rok 1890.
480	480	
240	240	
360	360	
200	200	
240	240	
180	360	
600	600	
20.189	20.580	
400	400	Jak na rok 1890.
—	200	
—	300	Wydatek ten, uchwalony jednorazowo, odpada.
—	—	Pozycya przeniesiona z budżetu funduszu krajowego (rubr. XV. poz. 209. r. 1890.) w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889.
—	—	Pensya wdowia przyznana od 1. Czerwca 1889. rozporządzeniem z dnia 10. Grudnia 1889. do LW. 52.089.
283	300	Jak na rok 1890.
600	600	Jak na rok 1890. — Maryan Krasuski, praktykant Oddziału rachunkowego, pełniący obowiązki kasyera-rachmistrza przy zakładzie w Dublanach, pobiera rocznie tytułem płacy 600 zł., tytułem dodatku osobistego 200 zł., razem 800 zł., z których 600 zł. zarachowuje się na ten fundusz, a 200 zł. na fundusz folwarku Dublańskiego (LW. 55.980/83). Od 13. Lipca 1891. przypada temuż na podstawie rozporządzenia do LW. 31.029/86 pierwszy dodatek pięcioletni z rocznych 50 zł. w kwocie 23 zł., a mianowicie $^3/_4$ części t. j. 17 zł. z tego funduszu, a $^1/_4$ część t. j. 6 zł. z funduszu folwarku Dublańskiego. Preliminuje się więc w tej pozycyi tytułem płacy 450 zł., tytułem dodatku osobistego 133 zł., tytułem pierwszego dodatku pięcioletniego 17 zł., razem jak obok 600 zł., zaś w funduszu folwarku (rubr. I. poz. 1. wydatków) tytułem płacy 150 zł., tytułem dodatku osobistego 44 zł., tytułem pierwszego dodatku pięcioletniego 6 zł, razem 200 zł., — czyli łącznie w obydwóch funduszach 800 zł.
1.283	1.800	
20.189	20.580	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
II.		Z przeniesienia .	20.580 2.400	—	20.580
	19	Pisarz dyrekcyi	480		
	20	Remuneracya za pomoc manipulacyjną w bibliotece . .	100		
		Suma rubryki II. .	2.980	—	2.980
III.		**Zasługi.**			
	21	Sługa szkolny, oraz ubranie dla tegoż	290		
	22	Dwóch stróżów domowych	420		
	23	Preparator i usługa dla uczniów w laboratoryach . .	1.200	50	
	24	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego	180		
		Suma rubryki III. .	2.090	50	2.140
IV.		**Koszta administracyjne.**			
	25	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . . 200 „	470		
	26	Opał	1.050		
	27	Oświetlenie	300		
	28	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	1 000		
	29	„ dziedzińca	300		
	30	Ubezpieczenie budynków	400		
	31	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . . 180 zł.			
		b) „ dwóch asystentów . . . . 192 „			
		c) „ sługi szkolnego . . . . 40 „	412		
	32	Płaca kominiarza	90		
	33	Sprzęty i ruchomości:			
		a) utrzymanie	120		
		b) uzupełnienie nowych	—	350	
	34	Koszta przewozu prelegentów	1.400		
	35	„ lustracyi zakładu	100		
	36	„ nabożeństwa	50		
	37	Apteka i rozmaite inne	100		
		Suma rubryki IV. .	5.792	350	6.142
		Do przeniesienia .	31.442	400	31.842

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
20.189	20.580	
1.283	1.800	
480	480	Jak na rok 1890.
—	100	
1.763	2.380	
240	290	Jak na rok 1890.
422	420	
930	1.200	*Więcej* o 50 zł. w wydatkach nadzwyczajnych na nagrody dla nisko płatnej służby w laboratoryach.
204	180	Jak na rok 1890.
1.796	2.090	
421	470	Jak na rok 1890.
843	1.050	
308	300	
2.620	1.300	Wydatek nadzwyczajny r. 1890. w kwocie 300 zł. nie preliminuje się.
214	300	Jak na rok 1890.
298	400	
220	412	
86	90	
122	120	
811	270	W miejsce nadzwyczajnego wydatku w kwocie 270 zł. preliminuje się nowy nadzwyczajny wydatek w kwocie 350 zł., t. j. *więcej* o 80 zł., a mianowicie: na szafę na modele mechaniczne 100 zł., na stół z licznemi szufladami i na szafę do gabinetu mineralogicznego 150 zł., na kilka większych stołów do laboratoryum chemicznego 100 zł., — razem 350 zł.
1.664	1.400	Jak na rok 1890.
63	100	
34	50	
141	100	
7.845	6.362	
31.593	31.412	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyj	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	31.442	400	31.842
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	38	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla profesora rolnictwa . . . . 50 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 50 „			
		c) „ „ anatomii i fizyologii . . 25 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . . . 25 „			
		f) „ „ chemii rolniczej . . 50 „			
		g) „ „ „ zwierząt . . 20 „			
		h) „ „ fizyki . . . . 40 „			
		i) „ „ miernictwa . . . 15 „	300		
	39	Zbiory i muzea, mianowicie utrzymanie i uzupełnienie:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) zbioru rolniczego . . 50 zł. 100 zł.			
		b) „ hodowlanego . . 60 „ 600 „			
		c) „ fizykalnego . . 150 „ 130 „			
		d) „ botanicznego . . 75 „ 50 „			
		e) „ zoologicznego . . 150 „ 354 „			
		f) „ mechanicznego . . 300 „ — „			
		g) „ mineralogicznego . 40 „ — „			
		h) „ technologicznego . . 60 „ — „			
		i) „ okazów leśnych . . 10 „ — „			
		k) „ „ ogrodniczych . 10 „ — „			
		l) „ „ weterynaryjnych 25 „ — „			
		m) „ instrumentów mierniczych 10 „ — „			
		n) „ modeli do budownictwa 50 „ — „			
		o) „ okazów do geogr. fizycznej 10 „ — „			
		p) „ „ melioracyjnych . 10 „ — „	1 010	1.234	
	40	Laboratorya:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) laboratoryum rolnicze . . 285 zł. 240 zł.			
		b) „ chemiczne . 660 „ — „			
		c) „ roślinno fizyologiczne 310 „ 150 „			
		d) „ zootomiczne . 260 „ — „	1.515	390	
	41	Biblioteka i czytelnia:			
		a) na przykupno dzieł . . . . 600 zł.			
		b) „ oprawę książek . . . . 50 „			
		c) „ czasopisma . . . . 550 „	1.200		
		Do przeniesienia .	4.025 31.442	1.624 400	31.842

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
31.593	31.412	
100	300	Jak na rok 1890.
1.450	2.160	Wydatki zwyczajne jak na rok 1890.; w wydatkach nadzwyczajnych zaś w ogóle *więcej* o 84 zł., a to: *ad a)* na dalsze zakupno cylindrów szklannych na pomieszczenie okazowych słupów ziemi 60 zł. i na kupno dalszych 100 słojów na okazy z kultur pola doświadczalnego 40 zł., razem 100 zł. (jak na rok 1890.); *ad b)* na urządzenie mleczarni małej drugą i ostatnią ratę 600 zł. (jak na rok 1890.); *ad c)* na fotometr Bunsena 30 zł., na galwanometr 40 zł. i na siatkę dyfrakcyjną do spetrogoniometru 60 zł., razem 130 zł. (mniej o 70 zł.); *ad d)* na uzupełnienie ściennych tablic fizyologicznych Franka i dalszą seryę modeli Brendla 50 zł. (jak na rok 1890.); *ad e)* na modele głów przedstawicieli głównych typów owadów 354 zł. (więcej o 154 zł.).
1.959	1.475	W wydatkach zwyczajnych dla każdego z czterech laboratoryów więcej o 60 zł. czyli więcej 240 zł. na podręczne dziełka i czasopisma zawodowe. W wydatkach nadzwyczajnych *ad a)* więcej o 240 zł. na kupno pompy powietrznej rtęciowej (90 zł.), dwóch gazometrów miedzianych (100 zł.), przyrządu Soxleta do oznaczania tłuszczu (20 zł.) i przyrządu Schönego do mechanicznej analizy ziemi (30 zł.), *ad c)* mniej o 50 zł., t. j. 150 zł. na zakupno przyrządu do sterylizowania (80 zł.) i mikrotomu (70 zł.). — W ogóle w tej pozycyi preliminuje się *więcej* o 430 zł.
1.186	950	*Więcej* o 250 zł. z powodu, że wypada koniecznie podwyższyć kwotę na przykupno dzieł *(ad a)* o 100 zł. i na czasopisma *(ad c)* o 150 zł.
4.695 31.593	4.885 31.412	

Wydatki.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
V.		Z przeniesienia .	31.442 4.025	400 1.624	31.842
	42	Utrzymanie pola doświadczalnego	350		
	43	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami	600		
	44	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki	30		
	45	Ogród:			
			zwycz.	nadzwycz.	
		a) płaca ogrodnika . . .	600 zł.	— zł.	
		b) utrzymanie ogrodu botanicznego i uzupełnienie sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego	500 „	— „	
		c) druk katalogu i jego rozesłanie	25 „	— „	
		d) na reparacyę szklarni . .	— „	150 „	1.125	150	
	46	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły	1.000		
		Suma rubryki V. .	7.130	1.774	8 904
VI.		**Podatki i opłaty.**			
	47	Podatek gruntowy i domowy	66		
		Suma rubryki VI. .	66	—	66
VII.	48	**Stacya kontroli nasion**	100	—	100
		Suma wydatków .	38.738	2.174	40.912

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
31 593	31.412	
4.695	4.885	
422	550	Wydatek nadzwyczajny w kwocie 200 zł. odpada.
449	500	*Więcej* o 100 zł. stosownie do potrzeby.
29	30	Jak na rok 1890.
		Więcej o 100 zł. w wydatkach zwyczajnych *ad b)* z powodu, że dotacya dotychczasowa żadną miarą nie wystarcza na utrzymanie ogrodu. Wydatek nadzwyczajny *ad d)* w kwocie 150 zł. jak na rok 1890. na reparacyę szklarni.
1.344	1.175	
1.000	1.000	Jak na rok 1890.
7.939	8.140	
66	66	Jak na rok 1890.
66	66	
100	100	Jak na rok 1890.
39.698	39.718	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 1.768 zł. 11 ct., opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju w kwocie 226 zł. 82 ct., tudzież niepreliminowane wydatki rozmaite w kwocie 513 zł. 30 ct., — razem 2.508 zł. 23 ct.

Dochody.

b) Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Dochody.				
I.	1	**Subwencja z c. k. Skarbu Państwa**		5.500	—	5.500
II.	2	**Subwencya z funduszu kultury krajowej** . . .		3.433	—	3.433
III.		**Opłaty od uczniów.**				
	3	Wpisowe od 70 uczniów po 5 zł.		350		
	4	Czesne od 70 uczniów po 100 zł.		7.000		
	5	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum:				
		a) chemicznem od 25 uczniów po 10 zł. . .	250 zł.			
		b) roślinno-fizyologicznem od 25 uczniów po 5 zł.	125 „			
		c) zootomicznem od 25 uczniów po 5 zł. . .	125 „	500		
	6	Na bibliotekę od 70 uczniów po 4 zł.		280		
	7	Na usługę		780		
		Suma rubryki III. .		8.910	—	8.910
IV.	8	**Dochód z pasieki**		230	—	230
V.	9	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu**		250	—	250
VI.	10	**Dochód ze stacyi kontroli nasion**		—	—	—
		Suma dochodów .		18.323	—	18.323
		W porównaniu z wydatkami .		—	—	40.912
		okazuje się niedobór . .		—	—	22.589

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5.500	5.500	Jak na rok 1890.
3.439	3.428	*Więcej* o 5 zł. na podstawie specyalnego preliminarza funduszu kultury krajowej na rok 1891. (LW. 34.320/90).
330	350	
4.007	7.000	
475	500	Jak na rok 1890.
202	280	
505	780	
5.519	8.910	
3	230	Jak na rok 1890.
196	250	Jak na rok 1890.
—	—	
14.657	18.318	W zamknięciu za rok 1888. suma dochodów większą jest o dochody rozmaite niepreliminowane w kwocie 1.068 zł. 29 ct. i o dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 26.480 zł. 48 ct., — razem o 27.548 zł. 77 ct.
—	39.718	Na rok 1890. uchwalono wydatki 39.718 zł., dochody 18.318 zł., niedobór 21.400 zł.
—	21.400	„ „ 1891. preliminuje się „ 40.912 „ „ 18.323 „ „ 22.589 „
		Zatem na rok 1891. *większe* „ o 1.194 zł. „ o 5 zł., większy „ o 1.189 zł.

Wydatki. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarsk. w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	*a)* Nauczyciel fachowy	—		
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego	—	1.375	
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 100 zł.	1.400		
	3	Docent weterynaryi	150		
	4	Katecheta	200		
	5	Instruktor robót ręcznych	540		
		Suma rubryki I. .	2.290	1.375	3.665
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd:			
		a) remuneracya dyrektora . . . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya 100 „	500		
	7	Opał i oświetlenie	240		
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300		
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat.	300		
		Suma rubryki II. .	1.340	—	1.340
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie 36 uczniów po 144 zł.	5.184		
	11	Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł. . .	2.160		
		Suma rubryki III. .	7.344	—	7.344
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	80		
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów	120		
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	30		
	15	„ modeli machin i narzędzi	200		
		Suma rubryki IV. .	430	—	430
V.	16	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej . . .	40	—	40
		Suma wydatków .	**11.444**	**1.375**	**12.819**

Preliminarz na rok 1891. LW. 27.560/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	
1.360	1.375	Jak na rok 1890.
1.300	1.390	*Więcej* o 10 zł., ponieważ nauczycielowi Stepkowi przypada dodatek pięcioletni za cały rok 1891.
150	150	Jak na rok 1890.
127	200	
640	540	
3.577	3.655	
495	500	Jak na rok 1890.
240	240	
112	300	
269	300	
1.116	1.340	
3.933	5.184	Jak na rok 1890.
1.679	2.160	
5.612	7.344	
4	80	Jak na rok 1890.
40	120	
11	30	
199	200	
254	430	
—	40	Jak na rok 1890.
10.559	**12.809**	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 210 zł. i nieprelimiowane wydatki rozmaite w kwocie 3 zł. 85 ct., — razem 213 zł. 85 ct.

Dochody. c) Szkoła parobków i dozorców gospodarsk. w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	480		
	—	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	—		
		Suma rubryki II. .	480	—	480
III.	3	**Zarobek 36 uczniów** po 18 zł.	648	—	648
		Suma dochodów .	**2.628**	—	**2.628**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	12.819
		okazuje się **niedobór** . .	—	—	**10.191**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.500	1.500	Jak na rok 1890.
253	480	Jak na rok 1890.
—	360	Nic się nie preliminuje, gdyż już od dawna taki dochód nie wpływa.
253	840	
473	648	Jak na rok 1890.
2.226	2.988	Wynikłość dochodów za rok 1888. wykazano z pominięciem nieprelimino-wanych dochodów rozmaitych w kwocie 118 zł. i dotacyi z funduszu krajowego w kwocie 8.428 zł. 76 ct., — razem 8.546 zł. 76 ct.
—	12.809	Na r. 1890. uchwalono wydatki 12.809 zł., dochody 2.988 zł., niedobór 9.821 zł.
—	9.821	„ „ 1891. preliminuje się „ 12.819 „ „ 2.628 „ „ 10.191 „
		Zatem na rok 1891. *większe* „ o 10 zł., mniejsze „ o 360 zł., większy „ o 370 zł.

Wydatki.

d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera 200 zł.	1.600		
	2	Najem robotnika	3.000		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	300		
	4	„ nawozów dopełniających	400		
	5	„ karmy (owsa, grysu, makuchów i t. d.) . . .	2.500		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	150		
	8	„ i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni .	260		
	9	Utrzymanie rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	500	
	12	Drenowanie pól	—	600	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu i plantacye nieużytków	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach folwarku . .	100		
		Suma rubryki I. .	9.335	1.400	10.735
II.	19	**Cegielnia**	500	—	500
III.		**Podatki i opłaty.**			
	20	Podatek gruntowy i domowy	550		
	21	Należytość od przeniesienia własności folwarku, siódma rata	268		
	22	„ konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie	—	784	
		Suma rubryki III. .	818	784	1.602
		Do przeniesienia .	10.653	2.184	12.837

Preliminarz na rok 1891. LW. 30.742/1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
2.130	1.600	Jak na rok 1890 — Obacz wyjaśn. do rubr. II. poz. 18 wyd. wyższej szkoły roln. w Dublanach.
3.425	2.400	*Więcej* o 600 zł. | W pozycyach tych preliminuje się w ogóle *więcej* o 950 zł. z powodu koniecznej zmiany dotychczasowego systemu gospodarstwa folwarcznego przez wprowadzenie uprawy kartofli na większy rozmiar na potrzeby gorzelni. Zwiększone te wydatki usprawiedliwione są większym o 2.000 zł. dochodem, preliminowanym w rubr. I. poz. 1. *a)* dochodów.
275	350	*Mniej* o 50 zł. |
305	300	*Więcej* o 100 zł. |
2.285	2.200	*Więcej* o 300 zł. |
185	300	
814	150	Jak na rok 1890.
292	260	
50	50	
300	300	Wydatek nadzwyczajny jak corocznie.
209	311	*Więcej* o 189 zł. \ stosownie do potrzeby wykonania przypadającej na rok 1891.
572	393	*Więcej* o 207 zł. / części tych robót.
216	300	
200	200	
25	25	Jak na rok 1890.
43	50	
27	100	
135	100	
11.488	9.389	
2.242	1.000	*Mniej* o 500 zł., ponieważ zamierzono zmniejszyć o połowę produkcyę cegły.
544	550	Jak na rok 1890.
268	268	
—	1.567	Z preliminowanej na rok 1890. reszty tej należytości w kwocie 1.567 zł. będzie zapłaconą w tymże roku stosownie do rozporządzenia c. k. Starostwa we Lwowie z dnia 6. Marca 1888. połowa, t. j. 783 zł., druga połowa zaś w preliminowanej obok kwocie 784 zł. przypadnie do zapłaty w r. 1891.
812	2.385	
14.542	12.774	

Wydatki.

d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	10.653	2.184	12.837
IV.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	23	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. — 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	24	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu . . .	1.600		
		Suma rubryki IV. .	2.425	—	2.425
V.	25	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**13.128**	**2.184**	**15.312**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
14.542	12.774	
996	825	Jak na rok 1890. — Konwersya reszty 5% pożyczek z galic. Towarzystwa kred. ziemskiego w pierwotnych wysokościach 5.000 zł. i 11.600 zł. na $4^1/_2$% pożyczkę w Banku krajowym nie mogła być jeszcze dokonaną.
1.600	1.600	Jak na rok 1890.
2.596	2.425	
281	50	Jak na rok 1890.
17.419	**15.249**	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieszczą się następujące wydatki: torfiarnia 10.096 zł. 80 ct., podatek dochodowy 58 zł. $72^1/_2$ ct., naprawa kościoła i budynków plebańskich 289 zł. 62 ct., — razem 10.445 zł. $14^1/_2$ ct.

Dochody. d) Folwark w Dublanach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
		Dochody.					
I.		**Dochody z gospodarstwa.**					
	1	*a)* Ze sprzedaży ziemiopłodów . . .		7.500 zł.			
		b) Za owies i siano dostarczone szkołom .		600 „	8.100		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk			900		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:					
		a) Krowiarnia: *α)* mleko . .	4.000 zł.				
		β) przechowek .	400 „				
		γ) brak i i opasy .	600 „	5.000 zł.			
		b) Nierogacizna		120 „			
		c) Owce		40 „			
		d) Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół		1.000 „	6.160		
	4	Z lasu i stawów			280		
			Suma rubryki I. .		15.440	—	15.440
II.	5	**Z cegielni**			600	—	600
III.		**Dochody z propinacyi i polowania.**					
	6	Z obligów propinacyjnych (4% od kapitału 5.750 zł.) . .			230		
	7	Czynsz z karczmy i dodanych gruntów			150		
	8	Z polowania			25		
			Suma rubryki III. .		405	—	405
IV.	9	**Rozmaite nieprzewidziane**			50	—	50
			Suma dochodów .		**16 495**	—	**16.495**
		W porównaniu z wydatkami			—	—	15.312
		okazuje się **nadwyżka dochodów**			—	—	**1 183**
		podczas gdy na rok 1890. preliminowano **niedobór**			—	—	

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
6.887	6.180	W pozycyi *ad a)* więcej o 2.000 zł., w pozycyi *ad b)* mniej o 80 zł., w ogóle *więcej* o 1.920 zł. z powodu zmiany systemu gospodarstwa folwarcznego, jak wyjaśnienie do rubr. I. poz. 2—5. wydatków.
847	1.000	*Mniej* o 100 zł. według rzeczywistego stanu rzeczy.
5.070	6.160	W pozycyi *ad a) α) mniej* o 200 zł., w pozycyi *ad a) γ) więcej* o 200 zł., przeto dochody te preliminuje się w tej samej wysokości, jak na rok 1890.
477	280	Jak na rok 1890.
13.281	13.620	
2.561	1 200	*Mniej* o 600 zł. odpowiednio do zmniejszonych wydatków (obacz wyjaśnienie do rubr. II. poz. 19. wydatków).
420	200	Dochód od faktycznie przyznanego kapitału wynagrodzenia 5.750 zł.
—	—	Nowa pozycya na podstawie zawrzeć się mającej ugody.
—	25	Jak na rok 1890.
420	225	
16	50	Jak na rok 1890.
16.278	**15.095**	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieści się dochód z torfiarni w kwocie 5.620 zł. 09 ct. i dotacya z funduszu krajowego w kwocie 5.965 zł. 65½ ct., — razem 11.585 zł. 74½ ct.
—	15.249	Na r. 1890. uchwalono wydatki 15.249 zł., dochody 15.095 zł., niedobór . 154 zł
—		„ „ 1891. preliminuje się „ 15.312 „ „ 16.495 „ nadwyż. doch 1.183 „
	154	Zatem na r. 1891. *większe* „ o 63 zł. „ o 1.400 zł., wynik korzystn. o 1.337 zł.

Wydatki i dochody.

e) Kurs gorzelnictwa w Dublanach

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250		
	2	Prelegenci za wykłady:			
		a) arytmetyki, geometryi i stereometryi	115		
		b) fizyki	75		
		c) chemii	100		
		d) gorzelnictwa	375		
		e) o maszynach i kotłach	150		
		f) o opodatkowaniu	100		
		g) o rachunkowości	60		
		h) za ćwiczenia w laboratoryum	150		
		Suma rubryki I.	1.375	—	1.375
II.		**Koszta administracyjne.**			
	3	Druki, inseraty, portorya i t. p.	15		
	4	Koszta przewozu prelegentów	30		
		Suma rubryki II.	45	—	45
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	5	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40		
	6	Wycieczki profesorów z uczniami	100		
	7	Książki, czasopisma, aparaty do kontroli służące, modele maszyn i rysunki	45	100	
		Suma rubryki III.	185	100	285
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	250	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	5	—	5
		Suma wydatków	**1.860**	**100**	**1.960**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.000	—	1.000
II.	2	**Opłaty od uczniów**	240	—	240
III.	3	**Rozmaite przypadkowe**	—	—	—
		Suma dochodów	**1.240**	—	**1.240**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	1.960
		okazuje się **niedobór**	—	—	**720**

Preliminarz na rok 1891. LW. 25.326/1890. Wydatki i dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
250	250	Jak na rok 1890.
115	115	
75	75	
100	100	
312	375	
150	150	
80	100	
58	60	
150	150	
1.290	1.375	
14	15	Jak na rok 1890.
32	30	
46	45	
40	40	Jak na rok 1890.
126	100	
45	145	
211	285	
230	250	Jak na rok 1890.
180	5	Jak na rok 1890.
1.957	**1.960**	
1.000	1.000	Jak na rok 1890.
348	240	Jak na rok 1890.
25	—	Jak na rok 1890.
1.373	**1.240**	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieści się dotacya z funduszu krajowego w kwocie 583 zł. 98 ct.
—	1.960	
—	**720**	Tak wydatki, jak i dochody preliminuje się na rok 1891. bez zmiany, jak na rok 1890.

Wydatki. **f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor, płaca 1.700 zł., dodatek aktywalny 360 zł., dodatek osobisty 500 zł. . .	2.560		
	2	4 nauczycieli fachowych do nauk zawodowych: trzech z płacą po 1.440 zł., jeden z płacą 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	5.320		
	3	2 nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych po 1.240 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 200 zł. . . .	2.680		
	4	Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących	800		
	5	Kapelan i katecheta	800		
	6	Docent weterynaryi i anatomii z fizyologią zwierząt . .	1.200		
	7	Docent leśnictwa	300		
	8	„ statystyki roln., ustaw agrarn. i ekonomii społecznej .	350		
	9	Instruktor do robót praktycznych	100		
	10	Prefekt internatu i nauczyciel gimnastyki (płaca 800 zł., wikt, opał i światło 250 zł.)	1.050		
	11	Opał dla kapelana i nauczycieli z płacą po 800 zł. . .	260		
		Suma rubryki I. .	15.420	—	15.420
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	12	Kasyer, zarazem magazynier	800		
	13	Pisarz dyrekcyi	500		
	14	Służba zakładowa:			
		a) sługa szkolny (płaca 150 zł., wikt 100 zł.) 250 zł.			
		b) „ przy laboratoryum („ 80 „ „ 100 „) 180 „			
		c) „ „ muzeach („ 50 „ „ 100 „) 150 „			
		d) stróż domowy („ 80 „ „ 100 „) 180 „			
		e) „ nocny i podwórzowy („ 60 „ „ 100 „) 160 „	920		
		Suma rubryki II. .	2.220	—	2.220
III.		**Koszta administracyjne.**			
	15	Zarząd:			
		a) pomoc kancelaryjna dla Kuratoryi szkoły 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . . . 100 „			
		c) druki i inseraty . . . . . 100 „			
		d) portorya i przesyłki . . . . 80 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu . 300 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych 200 „	1.180		
		Do przeniesienia .	1.180 17.640	—	17.640

Preliminarz na rok 1891. LW. 31.938/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.622	2.560	Jak na rok 1890.
9.571	9.600	Wydatki te preliminuje się jak na rok 1890. wedle uchwały Wys. Sejmu z dnia 12. Listopada 1889.
883	800	*Więcej* o 400 zł., gdyż docentowi weterynaryi poruczono na wniosek Kuratoryi wykłady anatomii z fizyologią zwierząt za osobnem wynagrodzeniem.
300	300	Jak na rok 1890.
213	—	Na remuneracyę za wykłady tych przedmiotów wstawia się ryczałtową kwotę 350 zł.
499	600	*Mniej* o 500 zł., gdyż posada ta nie będzie obsadzoną, preliminowaną zaś kwotę 100 zł. przeznacza się jako wynagrodzenie dla jednego z nauczycieli za czynności instruktora.
—	980	*Więcej* o 70 zł. wedle rzeczywistych kosztów wiktu, opału i światła.
260	260	Jak na rok 1890.
13.348	15.100	
767	800	Jak na rok 1890.
515	500	
881	870	W pozycyi *ad a) więcej* o 50 zł. dla sługi szkolnego, który przez 10 lat gorliwie służy.
2.163	2.170	
1.385	1.130	*Więcej* o 50 zł. w pozycyi *ad c)*, ponieważ preliminowana dotąd kwota 250 zł. okazała się niewystarczającą.
1.385	1.130	
15.511	17.270	

Wydatki. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia .	17.640 1.180	—	17.640
	16	Opał	400		
	17	Oświetlenie	300		
	18	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	500	400	
	19	Utrzymanie dziedzińca	100		
	20	Zabezpieczenie budynków i zbiorów	200		
	21	Najem pomieszkań dla funkcyonaryuszów szkoły . . .	400		
	22	Płaca kominiarza	75		
	23	Sprzęty i ruchomości	100	100	
	24	Koszta lustracyi zakładu	200		
	25	„ nabożeństwa	70		
	26	Lekarz (400 zł). i apteka (100 zł.)	500		
	27	Dowóz wody dla zakładu	250		
	28	Rozmaite nieprzewidziane.	100		
		Suma rubryki III. .	4.375	500	4.875
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	29	Żywność (50 uczniów po 200 zł.)	10.000		
	30	Opał do kuchni	400		
	31	Służba:			
		a) dwóch chłopców do usługi uczniów (płaca 50 zł., wikt 180 zł.) . . . . . 230 zł.			
		b) usługa uczniów w ogóle . . . 300 „			
		c) służba kuchenna (płaca i wikt) . . 655 „	1.185		
	32	Sprzęty:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) do sal sypialnych, infirmeryi i jadalni 100 zł. 100 zł.			
		b) do kuchni i naczynia stołowe . . 60 „ — „	160	100	
	33	Odzież (50 uczniów po 40 zł.)	2.000		
	34	Pościel	160		
	35	Pranie bielizny i pościeli	250		
		Suma rubryki IV. .	14.155	100	14 255
		Do przeniesienia .	36.170	600	36.770

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
15 511	17.270	
1.385	1.130	
205	400	Jak na rok 1890.
286	300	
2.231	1.300	Wydatek zwyczajny jak na rok 1890., w wydatkach nadzwyczajnych zaś 400 zł. *(mniej* o 400 zł.) na urządzenie lodowni, bez której przy internacie żadną miarą obejść się nie można.
120	100	
99	200	Jak na rok 1890.
180	400	
45	50	*Więcej* o 25 zł. na mocy zawartej umowy.
363	200	Jak na rok 1890. — Wydatek nadzwyczajny 100 zł. na sprawienie trzech szaf dla zbiorów mechanicznego i chemicznego.
196	200	Jak na rok 1890.
61	70	
232	450	Koszta zakupna lekarstw dla uczniów i służby z kwoty 50 zł. rocznie pokryć się nie dadzą, dlatego preliminuje się w tej pozycyi na aptekę *więcej* o 50 zł.
—	—	Dowóz wody dla zakładu powoduje corocznie niezwykłe przekroczenie pozycyi następnej (28mej), którą wydatkiem tym obciążano. Z tego powodu wstawia się na ten rok kwotę 250 zł. na utrzymanie konia z chłopakiem i wózkiem do dowozu wody.
1.022	100	Jak na rok 1890.
6.425	4.900	
9.151	9.000	W obec ciągłych utyskiwań ze strony rodziców na niedostateczną żywność należy tę pozycyę *podnieść* o 20 zł. dla każdego ucznia, t. j. o 1.000 zł. Podniesienie to nie dotknie wcale funduszu krajowego, gdyż znajdzie pokrycie w równoczesnem podniesieniu dochodu z opłat na utrzymanie uczniów. Ubożsi zaś uczniowie uiszczać mogą te opłaty z pobieranych stypendyów, których ilość jest znaczna.
475	400	Jak na rok 1890.
580	1.185	
468	160	W wydatkach nadzwyczajnych *(ad a) więcej* o 100 zł. na sprawienie stołu wielkiego i krzeseł do sali jadalnej.
1.309	2.000	Jak na rok 1890.
128	160	
238	250	
12.349	13.155	
34.285	35.325	

Wydatki. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	36.170	600	36 770
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	36	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . 25 zł.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 10 „			
		c) „ „ zootomii . . . 20 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 25 „			
		e) „ „ botaniki . . . 20 „			
		f) „ „ fizyki . . . 25 „			
		g) „ „ miernictwa . . . 15 „	140		
	37	Zbiory i muzea:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) zbiór rolniczy . . . 100 zł. 50 zł			
		b) „ hodowlany . . . 100 „ 150 „			
		c) „ fizykalny . . . 100 „ 150 „			
		d) „ geograficzny . . 50 „ — „			
		e) „ botaniczny . . . 50 „ — „			
		f) „ zoologiczny . . . 50 „ — „			
		g) „ mechaniczny . . 50 „ 80 „			
		h) „ mineralogiczny . . 20 „ — „			
		i) „ technologiczny . . 50 „ — „			
		k) „ okazów leśnych . . 10 „ — „			
		l) „ „ weterynaryjnych 30 „ — „			
		m) „ narzędzi rolniczych . 100 „ 200 „			
		n) „ przyrządów mierniczych 50 „ 20 „			
		o) „ modeli do budownictwa . 20 „ 80 „			
		p) „ stacya meteorologiczna . 20 „ 30 „	800	760	
	38	Laboratorya:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) laboratoryum chemiczne . . 380 zł. — zł.			
		b) „ roślinno-fizyologiczne 100 „ 100 „			
		c) „ zoologiczne . 100 „ — „	580	100	
	39	Biblioteka i czytelnia:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) przykupno dzieł . . . 300 zł. — zł.			
		b) oprawa książek . . . 50 „ 50 „			
		c) czasopisma . . . . 100 „ — „	450	50	
	40	Ogród pomologiczny i warzywny:			
		a) płaca ogrodnika . . . . . 500 zł.			
		b) pomocnik ogrodnika (płaca 150 zł., wikt 80 zł.) 230 „			
		c) utrzymanie i uzupełnienie ogrodów . . 400 „	1.130		
	41	Ogród botaniczny	100		
	42	Utrzymanie pola doświadczalnego	100		
	43	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami . . .	300		
		Suma rubryki V. .	3.600	910	4.510
		Suma wydatków .	**39.770**	**1.510**	**41.280**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
34.285	35.325	
143	140	Jak na rok 1890.
1 720	1.280	W pozycyi tej preliminuje się następujące zmiany: 1. *W wydatkach zwyczajnych: ad n)* więcej o 30 zł., t. j. 50 zł. i *ad o)* więcej o 10 zł., t. j. 20 zł. wedle uznanej potrzeby. — 2. *W wydatkach nadzwyczajnych: ad b)* 150 zł. (mniej o 50 zł.) na dalsze zakupno modeli celem dokompletowania zbioru rozmaitych ras, jakoteż czaszek bydła i koni; *ad c)* 150 zł. (więcej o 100 zł.) na zakupno manometru, przyrządu do okazania praw włoskowatości i na skompletowanie niektórych przyrządów do oznaczania ciepła gatunkowego i ciepłoty wrzenia, tudzież na sprawienie dwóch par okiennic dla gabinetu fizycznego, bez których nawet najpierwsze doświadczenia ze światłem wykonywane być nie mogą; *ad e)* wydatek w kwocie 50 zł. odpada; *ad m)* 200 zł. (więcej o 200 zł.) na zakupno wspólnie z folwarkiem 25-rzędowego siewnika Sacka, który nietylko do demonstracyj dla uczniów, lecz i z korzyścią dla folwarku użytym być może; *ad n)* 20 zł. (mniej o 30 zł.) na zakupno dwóch soczewek do instrumentu niwelacyjnego; *ad o)* 80 zł. (więcej o 40 zł.) na sprawienie rozmaitych systemów żłobów i koszów żelaznych w stajniach końskich, któreby w stajni dla koni folwarcznych mogły być osadzone, a służyłyby zarazem jako przedmiot demonstracyjny wewnętrznego urządzenia stajen; *ad p)* 30 zł. (więcej o 30 zł.) na koszta ustawienia na dachu poprzednio już zakupionego anemometru. — W ogóle w całej pozycyi preliminuje się *więcej* o 280 zł.
655	650	*Więcej* o 30 zł. w pozycyi *ad a)* przez wzgląd na tę okoliczność, iż obecnie uczniowie roku II. odbywają w laboratoryum chemicznem ćwiczenia także i z chemii rolniczej, które również z wydatkami są połączone. W pozycyi *ad b)* wydatek nadzwyczajny 100 zł. na sprawienie przyrządów uzupełniających do mikroskopu.
474	500	Jak na rok 1890.
—	1.100	W pozycyi *ad b) więcej* o 30 zł. wedle rzeczywistej potrzeby.
174	80	*Więcej* o 20 zł. na podstawie wynikłości z lat poprzednich.
14	100	Jak na rok 1890.
232	300	
3.412	4.150	
37.697	39.475	W sumie wynikłości z r. 1888. nie mieszczą się zaliczki na płace w kwocie 30 zł.

Dochody. f) Krajowa średnia szkoła rolnicza w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie od 50 uczniów po 280 zł. . . .	14.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2.500		
	4	Na usługę od 50 uczniów po 10 zł.	500		
		Suma rubryki II. .	17.000	—	17 000
III.	5	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni**	150	—	150
IV.	6	**Sprzedaż płodów z ogrodu i z pola doświadczalnego**	850	—	850
		Suma dochodów . .	23.000	—	23.000
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	41 280
		okazuje się niedobór .	—	—	18.280

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5.000	5.000	Jak na rok 1890.
13.075	13.000	*Więcej* o 1.000 zł. odpowiednio do powiększonego wydatku na żywność, jak wyjaśnienie do rubr. IV. poz. 29. wydatków.
930	2.500	Jak na rok 1890.
—	300	*Więcej* o 200 zł. na wniosek dyrekcyi, zatwierdzony przez Kuratoryę szkoły.
14.005	15.800	
65	150	Jak na rok 1890.
—	850	Jak na rok 1890.
19.070	21.800	Suma wynikłości z roku 1888. większą jest w zamknięciu za tenże rok o dochody rozmaite w kwocie 41 zł. 02 ct. i o dotacyę z fuuduszu krajowego w kwocie 18.615 zł. $87^1/_2$ ct., — razem 18.656 zł. $89^1/_2$ ct.
—	39.475	Na rok 1890. uchwalono wydatki 39.475 zł. — dochody 21.800 zł. — niedobór 17.675 zł.
—	17.675	„ „ 1891. preliminuje się „ 41.280 „ — „ 23.000 „ — „ 18.280 „
		zatem na r. 1891. *większe* „ o 1.805 zł. — „ o 1.200 zł. — wynik niekorz. o 605 zł.

Wydatki.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
		Wydatki.					
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**					
	1	Płace i zasługi:					
		a) ekonom (płaca, wikt, mieszkanie i opał) .		496 zł.			
		b) służba folwarczna (płaca i ordynarya) .		1.100 „	1.596		
	2	Najem robotnika:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) do gospodarstwa folwarcznego	600 zł.	— zł.			
		b) „ chmielarni:					
		α) dodatek zawiadującemu chmielarnią	50 „	— „			
		β) utrzymanie i roboty przy chmielarni . . .	100 „	50 „	750	50	
	3	Dokupno i zmiana nasienia			250		
	4	„ nawozów dopełniających			100	200	
	5	Dokupno słomy i karmy			500		
	6	Inwentarz roboczy, uprząż i kucie koni			100	250	
	7	Inwentarz użytkowy			50		
	8	*a)* Utrzymanie budynków folwarcznych			150		
		b) Przeistoczenie chlewów i zrekonstruowanie dachu na szopie na narzędzia			—		
	9	Przeistoczenie gnojarni			—		
	10	Utrzymanie i dokupno maszyn i narzędzi rolniczych:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) naprawa narzędzi i sprzętów . .	150 zł.	50 zł.			
		b) dokupno maszyn i narzędzi .	50 „	100 „	200	150	
	11	Utrzymanie rowów			50		
	12	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia			65		
	13	Koszta kancelaryjne			20		
	14	Światło i smarowidło			30		
		Suma rubryki I. .			3.861	650	4.511
II.		**Las i plantacya wikla.**					
	15	Las:					
		a) służba leśna		300 zł.			
		b) roboty przy eksploatacyi lasu . . .		50 „			
		c) zalesienie		150 „	500		
	16	Wikle:	zwycz.	nadzwycz.			
		a) ogrodnikowi za prowadzenie kultur	250 zł.	— zł.			
		b) utrzymanie i uzupełnienie plantacyi	150 „	450 „	400	450	
		Suma rubryki II. .			900	450	1 350
		Do przeniesienia .			4 761	1.100	5.861

Preliminarz na rok 1891. LW. 30.807/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.251	1.240	*Więcej* o 356 zł., a to *ad a)* więcej o 256 zł. z powodu zwinięcia posady instruktora, który pełniąc zarazem funkcyę ekonoma, pobierał wikt z kuchni szkolnej na rachunek szkoły; *ad b) więcej* o 100 zł., ponieważ przyjęto chłopca do owiec.
751	750	W wydatkach nadzwyczajnych *więcej* o 50 zł. na zakupno nowych tyk do chmielu.
230	250	Jak na rok 1890.
101	300	Jak na rok 1890. — Wydatek nadzwyczajny w kwocie 200 zł. pozostawia się na koszta dalszego nawożenia odleglejszych pól sztucznymi nawozami.
1.557	600	*Mniej* o 100 zł. stosownie do potrzeby.
76	100	*Więcej* o 250 zł. jako wydatek nadzwyczajny na przemianę koni nieużytecznych.
11	50	
123	150	Jak na rok 1890.
—	900	Wydatki nadzwyczajne r. 1890., nie odnoszące się do niniejszego preliminarza, odpadają.
—	200	
228	400	Wydatki zwyczajne jak na rok 1890., w wydatkach nadzwyczajnych w ogóle *mniej* o 50 zł., a mianowicie: *ad a)* więcej o 50 zł. na rekonstrukcyę młocarni i kieratu, *ad b)* mniej o 100 zł. na zakupno siewnika Sacka wspólnie ze szkołą.
108	50	
26	65	
20	20	Jak na rok 1890.
33	30	
4.515	5.105	
152	500	
604	850	Jak na rok 1890. — Wydatek nadzwyczajny 450 zł. w pozycyi 16. na dalsze rozszerzenie plantacyi wikla.
756	1.350	
5.271	6.455	

Wydatki.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	4.761	1.100	5.861
III.	17	**Wydatki na piec wapienny**	50	—	50
IV.	18	**Wydatki na cegielnię**	550	—	550
V.		**Wydatki na przewóz.**			
	19	Naprawa dwóch łodzi	30		
	20	Sprawienie nowego promu	—	450	
		Suma rubryki V. .	30	450	480
VI.	21	**Utrzymanie brzegów Wisły:**			
		a) utrzymanie i odnowienie opasek . . 120 zł.			
		b) naprawa ostrogów i tam . . . 50 „	170	—	170
VII.		**Podatki i opłaty.**			
	22	Podatek gruntowy i domowy	275		
	23	„ dochodowy z promu	32		
	24	„ „ i zarobkowy od palenia wapna . .	86		
	25	„ „ „ „ wyrobu cegły . .	11		
	26	Opłata na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych . .	75		
	27	Składka na szkołę ludową	50		
	28	„ „ reparacyę kościoła	—		
	29	Opłata od przeniesienia własności	—		
		Suma rubryki VII. .	529	—	529
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetek dłużnych.**			
	30	Spłata wraz z odsetkami długu hipoteczn. w kwocie 12.000 zł.	600	—	600
IX.		**Fundusz dyspozycyjny.**			
	31	Dla tymczasowego dyrektora szkoły Dra Władysława Łaszczyńskiego	250	—	250
X.		**Rozmaite.**			
	32	Na wykupno dwóch zagród włościańskich	—	600	
	33	Przypadkowe	50		
		Suma rubryki X. .	50	600	650
		Suma wydatków .	**6.990**	**2.150**	**9.140**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5.271	6.455	
3.348	50	Jak na rok 1890.
49	550	Jak na rok 1890. — Preliminowany na rok 1890. wydatek nadzwyczajny w kwocie 500 zł. wstawia się w niniejszy preliminarz jako wydatek zwyczajny.
—	30	Jak na rok 1890.
—	—	Wydatek nadzwyczajny na sprawienie promu do przewozu, gdyż stary, zniszczony zupełnie, musi być zastąpiony nowym.
—	30	
31	170	Jak na rok 1890.
266	275	
278	32	
71	86	
35	11	Jak na rok 1890.
45	75	
47	50	
100	40	Preliminowany na rok 1890. wydatek nadzwyczajny odpada.
183	183	Należytość ta została w r. 1890. całkowicie zapłaconą.
1.025	752	
—	600	Jak na rok 1890.
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Listopada 1889.
—	—	Wydatek nadzwyczajny na dalsze koszta usunięcia dwóch zagród włościańskich, bezpośrednio z folwarkiem graniczących, gdyż kwota 400 zł., uchwalona przez Wys. Sejm na rok 1890. (po zapadłej już uchwale finansowej), na ten cel nie wystarczy.
650	50	Jak na rok 1890.
650	50	
10.374	8.657	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieszczą się następujące wydatki: kuchnia folwarczna 50 zł., utrzymanie budynków propinacyjnych 139 zł. 36 ct., Kasie oszczędności w Krakowie 520 zł. 62 ct., nadwyżka dochodów 1.991 zł. $75^1/_2$ ct., — razem 2.701 zł. $73^1/_2$ ct.

Dochody.

g) Folwark w Czernichowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni	1.400		
	2	„ „ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . . 2.400 zł.			
		b) nierogacizna . . . . . 600 „			
		c) owczarnia . . . . . 50 „	3.050		
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315		
	4	Czynsz z kuźni	40		
	5	Za wynajęte konie	500		
	6	Za nawóz stajenny do ogrodów	60		
		Suma rubryki I.	5.365	—	5.365
II.		**Z lasu i wikla.**			
	7	Ze sprzedaży drzewa opałowego i budulcowego	900		
	8	Z wikla i trawy wśród wikla	2.070		
		Suma rubryki II.	2.970	—	2.970
III.	9	**Z rybołowstwa**	100	—	100
IV.	10	**Z pieca wapiennego**	850	—	850
V.	11	**Z cegielni**	1.500	—	1.500
VI.	12	**Z dzierżaw:**			
		a) z bud jarmarcznych . . . . . 50 zł.			
		b) z promu na Wiśle . . . . . 100 „			
		c) z budynków propinacyjnych . . . 150 „	300	—	300
VII.		**Odsetki od kapitałów.**			
	13	Z obligów propinacyjnych (4% od kapitału 23.300 zł.)	932	—	932
VIII.		**Lądowe i olborne.**			
	14	Z lądowego	30		
	15	Olborne za łamanie kamienia	300		
		Suma rubryki VIII.	330	—	330
IX.	16	**Rozmaite nieprzewidziane**	25	—	25
		Suma dochodów	**12.372**	—	**12.372**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	9.140
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	**3.232**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.789	1.400	Jak na rok 1890.
3.020	3.200	W pozycyi *ad a) mniej* o 200 zł., gdyż ilość krów przez sprzedaż braków zmniejszoną została, w pozycyi zaś *ad c) więcej* o 50 zł. jako spodziewany dochód z hodowli nowo zakupionych owiec; — w ogóle *mniej* o 150 zł.
315	315	Jak na rok 1890.
40	40	
515	500	
60	60	
5.739	5.515	
—	670	*Więcej* o 230 zł. z powodu zamierzonej sprzedaży drzewa budulcowego.
1.570	1.570	*Więcej* o 500 zł. na mocy nowego kontraktu dzierżawy.
1.570	2.240	
100	100	Jak na rok 1890.
3.447	850	Jak na rok 1890.
189	500	Z powodu zwiększonej produkcyi spodziewać się można wykazanego obok, *większego* o 1.000 zł. dochodu.
150	150	*Więcej* o 150 zł. jako czynsz uzyskać się mający z wynajmu budynków karczemnych.
1.650	932	Jak na rok 1890.
—	30	Jak na rok 1890.
—	300	
—	330	
31	25	Jak na rok 1890.
12.876	10.642	W sumie wynikłości z roku 1888. nie mieści się czynsz z domu i ogrodu w kwocie 200 zł.
—	8.657	Na r. 1890. uchwalono wydatki 8.657 zł., dochody 10.642 zł., nadwyżkę doch. 1.985 zł.
—	1.985	„ „ 1891. preliminuje się „ 9.140 „ „ 12.372 „ „ „ 3.232 „
		Zatem na r. 1891. *większe* „ o 483 zł. o 1.730 zł., *wynik korzyst.* o 1.247 zł.

*

Wydatki. h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „			
		„ pięcioletni	200 „	1.540		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	100 „	880		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	380 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	500		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi . . .		150		
	6	Katecheta obrz. łać. i grec. kat.		200		
		Suma rubryki I. .		3.870	—	3.870
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		500		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz)		200	380	
	11	Sprzęty i ruchomości		100	180	
	12	Utrzymanie koni do wożenia wody i posług administr. .		400		
	13	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10 latach, 6-ta rata		46		
		Suma rubryki II. .		1.686	560	2.246
		Do przeniesienia .		5.556	560	6.116

Preliminarz na rok 1891. LW. 20.057/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.340	1.424	*Do poz. 1. i 2. Więcej* o 126 zł. z powodu uzupełnienia dodatku pięcioletniego dla nauczycieli fachowych.
780	870	
600	600	Jak na rok 1890.
350	385	*Więcej* o 115 zł., gdyż za dotychczasowe wynagrodzenie w kwocie 385 zł. nie można było pozyskać nauczyciela z egzaminem kwalifikacyjnym do nauk elementarnych; przyjęci zaś na tę posadę abituryenci seminaryów nauczycielskich, nie posiadający jeszcze egzaminu kwalifikacyjnego, nie odpowiadają zadaniu w początkach swego zawodu. Skoro po nabyciu pewnego doświadczenia złożą egzamin kwalifikacyjny, opuszczają szkołę roln czą, udając się na posadę nauczyciela szkół ludowych, która im daje widoki awansu a przynajmniej zapewnienie emerytury (czego przy szkołach rolniczych nie mają).
112	150	Jak na rok 1890.
150	150	*Więcej* o 50 zł. z powodu przyjęcia (obok dotychczasowego katechety obr. gr. kat.) drugiego katechety obrz. łacińskiego (LW. 12.207/90).
3.332	3.579	
334	340	
526	500	Jak na rok 1890. — *„Utrzymanie koni“, obacz poniżej pozycyę 12. w tej rubryce.*
125	100	
299	500	*Do poz. 10. i 11.* Preliminuje się 380 zł. i 180 zł. jako jednorazowe nadzwyczajne wydatki na konieczne naprawy budynku szkolnego i dokończenie rozpoczętych w r. 1890. napraw pomieszkania dla nauczyciela fachowego; dalej na sprawienie przy budynkach kilka kadzi stałych na wodę, której zapas, ze względu na bezpieczeństwo od pożaru, potrzebny jest zawsze w obec braku wody przy zakładzie; nakoniec na sprawienie innych potrzebnych sprzętów.
97	100	
369	200	*Więcej* o 200 zł. z powodu koniecznej potrzeby utrzymania jednego konia więcej jak dotychczas, celem dowozu wody dla całego zakładu z odległego źródła.
46	46	Jak na rok 1890.
1.796	1.786	*Uwaga. Przeszłoroczną poz. 14. (Zakupno narzędzi rolniczych) przeniesiono do rubryki IV. poz. 18., pozycyę zaś przeszłoroczną 16. (Lekarz, apteka itd.) do rubryki III. poz. 16.*
5.128	5.365	

Wydatki. b) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	5.556	560	6.116
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14	Stołowanie } 30 uczniów po 150 . . .	4.500		
	15	Odzież, pościel i pranie }			
	16	Lekarz, apteka i różne inne	100		
		Suma rubryki III. .	4.600	—	4.600
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (papier, zeszyty, książki, mapy i t. d.)	120		
	18	Środki naukowe:			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . 80 „	230		
		Suma rubryki IV. .	350	—	350
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	19	Wynagrodzenie instruktora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.546**	**560**	**11 106**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5 128	5.365	
4.489	4.800	Jak na rok 1890., z wyłączeniem 300 zł. przyznanych na rok zeszły jako wydatek nadzwyczajny.
419	100	Jak na rok 1890. — Patrz uwagę przy sumie rubryki II.
4.908	4.900	
69	120	Jak na rok 1890.
164	230	Jak na rok 1890. — Patrz uwagę przy sumie rubryki II.
233	350	
—	40	Jak na rok 1890.
10.269	**10.655**	

Dochody.

h) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Oddział Horodeński c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . . 450 zł.			
		b) Rada powiatowa Horodeńska, 3 stypendya po 100 zł. i 1 stypendyum 150 zł. . . . 450 „			
		c) Gmina miasta Horodenki, 1 stypendyum . 100 „	1.000	—	1.000
III.	3	**Czysty dochód** z trzech morgów pola doświadczalnego .	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	**3.420**	—	**3.420**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	11.106
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**7.686**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
2.000	2.000	Jak na rok 1890.
150	1.100	Wedle dotyczących deklaracyj.
—	60	Jak na rok 1890.
—	360	Jak na rok 1890.
2.150	3 520	
—	10.655	
—	7.135	Na r. 1890. uchwalono wydatki: 10.655 zł. — dochody: 3.520 zł. — niedobór: 7.135 zł. „ „ 1891. preliminuje się „ 11.106 „ — „ 3.420 „ — „ 7.686 „ Zatem na rok 1891. *więcej* „ 451 zł. — *mniej* „ 100 zł. — *większy* „ 551 zł.

Wydatki. i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	100 „	880		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	100 „	580		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	380 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	500		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi . . .		250		
	6	Katecheta obrządku łac. i gr. katolickiego		200		
		Suma rubryki I. .		3.750	—	3.750
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz) .		250		
	11	Sprzęty i ruchomości		100	150	
	12	Utrzymanie koni do wożenia wody i posług administracyjnych		200		
	13	Czynsz dzierżawny za grunta:				
		a) odstąpione szkole przez skarb Jagielnicki .	50 zł.			
		b) wynajęte od p. Irsy	17 „	67		
		Suma rubryki II. .		1.457	150	1.607
		Do przeniesienia .		5.207	150	5.357

Preliminarz na rok 1891. LW. 20.057/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.563	1 340	Jak na rok 1890.
780	822	*Więcej* o 58 zł. z powodu uzupełnienia dodatku pięcioletniego.
459	565	*Więcej* o 15 zł. z powodu wyższej opłaty za wikt.
364	385	*Więcej* o 115 zł. z powodu, że za dotychczasowe wynagrodzenie 385 zł. nie można było pozyskać nauczyciela z egzaminem kwalifikacyjnym do nauk elementarnych; przyjęci zaś na tę posadę abituryenci seminaryów nauczycielskich, nie posiadający jeszcze egzaminu kwalifikacyjnego, nie odpowiadają zadaniu w początkach swego zawodu. Skoro po nabyciu pewnego doświadczenia egzamin kwalifikacyjny złożą, opuszczają szkołę rolniczą, udając się na posadę nauczyciela szkół ludowych, która im daje widoki awansu a przynajmniej zapewnienie emerytury (czego przy szkołach rolniczych nie mają).
—	150	*Więcej* o 100 zł. z powodu trudności pozyskania nauczyciela weterynaryi za dotychczasową płacę.
150	150	*Więcej* o 50 zł. z powodu potrzeby ustanowienia katechety obrządku łacińskiego, obok dotychczasowego obrz. grecko-katolickiego.
3.316	3.412	
192	340	
432	400	Jak na rok 1890.
109	100	
379	250	
118	100	*Więcej* o 150 zł. jako jednorazowy nadzwyczajny wydatek na sprawienie szaf i innych sprzętów na pomieszczenie zbiorów i środków naukowych.
—	—	Preliminuje się 200 zł. na częściowe pokrycie utrzymania pary koni używanych do posług szkolnych administracyjnych i czasowego dowozu wody; reszta kosztów utrzymania tych koni przypada na rachunek gospodarstwa.
50	50	*Więcej* o 17 zł. jako czynsz za wynajęć się mający grunt od p. Irsy.
1.280	1.240	*Uwaga. Zeszłoroczną pozycyę 7. c) (Zakupuo narzędzi rolniczych) przeniesiono do rubr. IV. poz. 18., pozycyę zaś zeszłoroczną 14. (Lekarz, apteka itd.) do rubryki III. poz. 16.; nareszcie wstawiono do tej rubryki (poz. 13.) czynsz dzierżawny za*
4.596	4.652	*grunta, który to wydatek preliminowany był w roku 1890. w osobnej (V.) rubryce.*

Wydatki i dochody. i) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	5.207	150	5.357
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14	Stołowanie } 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500		
	15	Odzież, pościel i pranie }			
	16	Lekarz, apteka i różne inne	100		
		Suma rubryki III. .	4.600	—	4.600
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (książki, mapy, papier, zeszyty i t. d.)	120		
	18	Środki naukowe:			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . 80 „	230		
	19	Wycieczki z uczniami	50		
		Suma rubryki IV. .	400	—	400
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	20	Wynagrodzenie instruktora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.247**	**150**	**10.397**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa w Borszczowie . . . 300 zł.			
		b) J. O. ks. Leon Sapieha . . . . 150 „	—	450	450
III.	3	**Czysty dochód** z gospodarstwa na 24 morgach ziemi .	240	—	240
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	**2.600**	**450**	**3.050**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.397
		okazuje się **niedobór** .	—	—	7.347

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki i dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.596	4.652	
2.981	4.500	Jak na rok 1890.
673	100	Jak na rok 1890. — Obacz uwagę przy sumie rubryki II.
3.654	4.600	
35	120	Jak na rok 1890.
208	230	Jak na rok 1890. — Obacz uwagę przy sumie rubryki II.
—	—	Wstawia się tę pozycyę z powodu koniecznej potrzeby praktycznych ekskursyj, analogicznie jak w szkole kobiernickiej.
243	350	
—	40	Jak na rok 1890.
8.493	**9.642**	
2.000	2.000	Jak na rok 1890.
1.200	300	Na podstawie dotyczących deklaracyj.
83	120	*Więcej* o 120 zł. z powodu podniesienia stanu gospodarstwa szkolnego.
356	360	Jak na rok 1890.
3.639	**2.780**	
—	9.642	
—	**6 862**	Na r. 1890. uchwalono wydatki: 9.642 zł. — dochody: 2.780 zł. — niedobór: 6.862 zł. „ „ 1891. preliminuje się „ 10.397 „ — „ 3.050 „ — „ 7.347 „ Zatem na r. 1891. *więcej* „ 755 zł. — *więcej* „ 270 zł. — *większy* „ 485 zł.

Wydatki. k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „			
		„ pięcioletni	133 „	1.673		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	47 „	827		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca		380		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi . . .		250		
	6	Katecheta obrządku łacińskiego		150		
		Suma rubryki I. .		3.880	—	3.880
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawa, ubezpieczenie, kominiarz) .		200		
	11	Sprzęty i ruchomości		100		
	12	Utrzymanie koni do wożenia wody i posług administracyjnych		400		
		Suma rubryki II.		1.540	—	1.540
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	13	Stołowanie				
	14	Odzież, pościel i pranie	} 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500		
	15	Lekarz, apteka i różne inne		100		
		Suma rubryki III. .		4.600	—	4.600
		Do przeniesienia .		10.020	—	10.020

Preliminarz na rok 1891. LW. 20.057/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
1.540	1.540	*Więcej* o 180 zł. z powodu dodatku pięcioletniego.
780	780	
480	480	*Więcej* o 120 zł. z powodu dodatku osobistego uchwalonego przez Wydział krajowy do LW. 55.016/89 w załatwieniu petycyi Kuratoryi szkoły, wniesionej do Wys Sejmu.
350	350	*Więcej* o 30 zł. jako tymczasowe podwyższenie płacy nauczyciela, w ubiegłym roku przyjętego.
250	250	Jak na rok 1890.
81	150	
3.481	3.550	
71	340	Jak na rok 1890. — „Utrzymanie koni“, obacz poniżej osobną pozycyę 12.
381	400	Jak na rok 1890.
78	100	
229	200	
36	100	
418	400	
1 213	1.540	*Uwaga. Zeszłoroczną pozycyę 7 d) (Zakupno narzędzi rolniczych) przeniesiono do rubryki IV. poz. 17., pozycyę zaś zeszłoroczną 14. (Lekarz, apteka itd.) do rubryki III. poz. 15.*
2.297	4.500	Jak na rok 1890.
69	100	Jak na rok 1890. — Obacz uwagę przy sumie rubryki II.
2 366	4.600	
7.060	9.690	

Wydatki i dochody. k) Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	10.020	—	10.020
IV.		**Potrzeby do nauki.**			
	16	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (książki, mapy, papier, zeszyty i t. d.)	120		
	17	Środki naukowe:			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . . 80 „	230		
	18	Wycieczki z uczniami	50		
		Suma rubryki IV. .	400	—	400
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	19	Wynagrodzenie inspektora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.460**	—	**10.460**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	3.000	—	3.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Bialska . . . 450 zł.			
		b) „ „ Bocheńska . . . 140 „			
		c) „ „ Mielecka . . . 100 „	690	—	690
III.	3	**Czysty dochód** z 2 morgów pola doświadczalnego . .	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 6 zł.	180	—	180
		Suma dochodów .	**3.890**	—	**3.890**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.460
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**6 570**

Preliminarz na rok 1891.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
7.060	9.690	
15	150	*Mniej* o 30 zł., analogicznie do szkół w Horodence i Jagielnicy.
61	230	Jak na rok 1890. Obacz uwagę przy sumie rubryki II.
—	50	
76	430	
—	40	Jak na rok 1890.
7 136	**10.160**	
3.000	3.000	Jak na rok 1890.
1.005	640	Wedle odnośnych deklaracyj.
19	20	Jak na rok 1890.
160	120	*Więcej* o 60 zł. z powodu lepszego uregulowania zarobku uczniów na folwarku Kobiernickim.
4.184	**3.780**	
—	10.160	
—	**6.380**	Na r. 1890. uchwalono wydatki 10.160 zł., dochody 3.780 zł., niedobór 6.380 zł. „ „ 1891. preliminuje się „ 10.460 „ „ 3.890 „ „ 6.570 „ Zatem na rok 1891. *większe* „ o 300 zł., większe „ o 110 zł., większy „ o 190 zł.

Wydatki.

l) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel fachowy pomocniczy, płaca . .	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „	780		
	3	Kapelan i katecheta		100		
	4	Nauczyciele pomocniczy (do nauk ogólnie kształcących, a po części i zasadniczych)		600		
	5	Ochmistrz		100		
		Suma rubryki I. .		2 920	—	2.920
II.		**Koszta administracyjne.**				
	6	Zarząd: *a)* koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	180 „	280		
	7	Opał		120		
	8	Oświetlenie		50		
	9	Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie i kominiarz)		100		
	10	Sprzęty i ruchomości		50	150	
	11	Najem pomieszkań dla nauczycieli		200		
		Suma rubryki II. .		800	150	950
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	12	Stołowanie				
	13	Odzież, pościel i pranie } dla 20 uczniów po 165 zł. . .		3 000	300	
	14	Lekarz, apteka i różne inne wydatki		60		
		Suma rubryki III. .		3.060	300	3.360
IV.		**Potrzeby do nauki.**				
	15	Przybory do nauki uczniów (książki, mapy, zeszyty, papier, pióra i t. d.)		80		
		Do przeniesienia .		80 6.780	450	7.230

Preliminarz na rok 1891. LW. 24.227/1890. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
	1.340	
	780	Jak na rok 1890.
	100	
	600	
	100	
—	2.920	
	280	
	120	Jak na rok 1890.
	50	
	100	
	50	Wstawia się *więcej* o 150 zł. jako nadzwyczajny jednorazowy wydatek, konieczny na sprawienie brakujących stołów, ławek, stołków, tablic, szaf i gablotów.
	200	Jak na rok 1890.
—	800	Suma budżetu r. 1890. jest mniejszą o pozycyę 14., uwidocznioną poniżej w rubryce III.
	3.300	Jak na rok 1890. — Wydatek nadzwyczajny w kwocie 300 zł. pozostawia się na dalsze uzupełnienie pościeli i bielizny pościelnej.
	60	Wydatek przeniesiony bez zmiany z rubr. II. poz. 14. budżetu r. 1890.
—	3 360	Obacz uwagę przy sumie rubryki II.
	50	*Więcej* o 30 zł. na podstawie zrobionego doświadczenia w roku 1890. tak w tej szkole, jak i w niższych szkołach rolniczych.
	50	
—	7.080	

Wydatki i dochody. 1) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
IV.		Z przeniesienia .	6.780	450	7.230
			80		
	16	Zbiory środków do nauki i demonstracyi:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) zbiór ogrodniczy . . . . 50 zł. 100 zł.			
		b) „ botaniczny . . . . 50 „ 100 „	100	200	
	17	Biblioteka i czytelnia:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) przykupno dzieł . . . . 50 zł. 50 zł.			
		b) oprawa książek . . . . 10 „ 20 „			
		c) czasopisma . . . . . 50 „ — „	110	70	
	18	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami . . .	50		
	19	Ogród szkolny:			
		a) przykupno drzew i krzewów owocowych . 300 zł.			
		b) „ nasion . . . . . 85 „			
		c) „ skrzyń i okien inspektowych . 200 „			
		d) „ nawozu pod inspekta i uprawę gruntu . . . . . 250 „			
		e) „ narzędzi ogrodniczych . . 200 „			
		f) urządzenie głównych dróg . . . 400 „			
		g) „ sadzawki . . . . . 200 „			
		h) na dokończenie rajolowania i podwiezienie 300 „			
		i) różne inne . . . . . 65 „	—	2.000	
		Suma rubryki IV. .	340	2.270	2.610
		Suma wydatków .	**7.120**	**2.720**	**9.840**
		Dochody.			
I.		**Subwencye.**			
	1	Z c. k. Skarbu Państwa	2.300		
	2	Od gminy miasta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
		Suma rubryki I. .	2.850	—	2.850
II.	4	**Opłaty na utrzymanie**	250	—	250
III.	5	**Zarobek 20 uczniów** po 12 zł.	240	—	240
IV.	6	**Ze sprzedaży** płodów ogrodowych	200	—	200
		Suma dochodów .	**3.540**	—	**3.540**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	9.840
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**6.300**

Preliminarz na rok 1891.

Wydatki i dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	7.080	
	50	
	200	W pozycyach 16. i 17. w porównaniu z pozycyą 18. budżetu r. 1890. preliminuje się w ogóle *więcej* o 280 zł., a mianowicie: wydatek zwyczajny podniesiono o 10 zł. na oprawę książek, w wydatkach zaś jednorazowych nadzwyczajnych wstawiono kwotę 270 zł. na zakupno niezbędnych, do demonstracyi i nauki potrzebnych zbiorów ogrodniczych i botanicznych, tudzież książek i tablic.
	—	Na wycieczki do sąsiednich ogrodów i chmielarni wstawia się nową pozycyę w kwocie 50 zł., która to kwota tak długo koniecznie potrzebną będzie, dopóki ogród szkolny nie będzie posiadał tego wszystkiego, co do demonstracyi i praktycznej nauki jest koniecznie potrzebnem.
	—	Nowa pozycya. — Na częściowe i pierwsze urządzenie ogrodu szkolnego na kawałku trzymorgowym gruntu, przez miasto Tarnów do użytku szkoły ogrodniczej odstąpionego, a kosztem funduszu krajowego już oparkanionego, zdrenowanego i częściowo zrajolowanego, wstawia się na rok 1891. jako nadzwyczajny wydatek 2.000 zł.
—	250	
—	7.330	
	2.300	Jak na rok 1890.
	250	
	300	
—	2.850	
—	250	Jak na rok 1890.
—	240	Jak na rok 1890.
—	—	Preliminuje się nową pozycyę na podstawie spodziewanego dochodu.
—	3.340	
—	7.330	
—	3.990	Na r. 1890. uchwalono wydatki 7.330 zł., dochody 3.340 zł., niedobór 3.990 zł.
		„ „ 1891. preliminuje się „ 9.840 „ „ 3.540 „ „ 6.300 „
		Zatem na r. 1891. *większe* „ o 2.510 zł. „ o 200 zł., *większy* „ o 2.310 zł.

Wydatki. m) Krajowa szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik, zarazem nauczyciel rolnictwa i nauk podstawowych	800		
	2	Nauczyciel zawodowy do uprawy i wyprawy roślin włóknistych	660		
	3	Nauczyciel pomocniczy do nauk elementarnych . . .	200		
	4	Katecheta	60		
	5	Relutum na pomieszkanie dla nauczycieli	200		
		Suma rubryki I. .	1.920	—	1.920
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Inspekcya zakładu	120		
	7	Potrzeby kancelaryjne, druki i t. d.	50		
	8	Opał i oświetlenie	120		
	9	Utrzymanie i asekuracya budynków	100		
	10	„ inwentarza szkolnego	60		
		Suma rubryki II. .	450	—	450
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	11	Narzędzia, maszyny i modele	240		
	12	Potrzeby do pisania i nauki uczniów	60		
	13	Książki i inne drobne	50		
		Suma rubryki III. .	350	—	350
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14	Stołowanie } 12 uczniów po 160 zł.	1 920	—	1.920
	15	Odzież i pościel }			
		Suma wydatków .	**4.640**	—	**4.640**

Preliminarz na rok 1891. LW. 21.810/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	
—	—	Szkoła ta reaktywowana w roku 1890. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Listopada 1889. — Cyfry wydatków ułożono na podstawie dat, zaczerpniętych z rachunków gal. Towarzystwa gospodarskiego, pod którego zarządem szkoła ta dawniej istniała.
—	—	
—	—	
—	—	

Dochody. m) Krajowa szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.200	—	2.200
II.	2	**Czysty dochód z gospodarstwa szkolnego** . .	60	—	60
		Suma dochodów .	**2.260**	—	**2.260**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	4.640
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**2.380**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	W myśl deklaracyi c. k. Ministerstwa.
—	—	Preliminuje się kwotę przypuszczalną.
—	—	

n) Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu we Lwowie

Wydatki. (na 10.000 hl. spirytusu i 2.000 tonn (200 wagonów) zboża).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Koszta zarządu.**			
	1	Dyrektor, płaca . . . . . 2.500 zł.			
		dodatek na fiakry . . . . . 500 „	3.000		
	2	Buchalter, płaca	1.500		
	3	Likwidator „	1.200		
	4	Kasyer „	600		
	5	2 magazynierów, płaca po 800 zł.	1.600		
	6	Maszynista, płaca	600		
	7	Pomocnik biurowy	720		
	8	Woźny, płaca	360		
	9	2 stróżów, zasługi po 300 zł.	600		
		Suma rubryki I. .	10.180	—	10.180
II.		**Koszta administracyi.**			
	10	Opał i oświetlenie maszyn	450		
	11	Oliwa i inne potrzeby	150		
	12	Książki i druki	100		
	13	Dzienniki i inseraty	300		
	14	Potrzeby kancelaryjne	120		
	15	Opał i oświetlenie biur	200		
	16	10 robotników stałych po 70 ct. przez 300 dni . . .	2.100		
	17	Rachunek z koleją Karola Ludwika i koleją państwową:			
		a) dostawa 520 wagonów po 50 ct.	260		
		b) odbiór „ „ „ „ „	260		
		c) najem drogi dojazdowej	55		
		d) czyszczenie torów	200		
	18	Zabezpieczenie od ognia	100		
	19	Podatki	200		
		Suma rubryki II. .	4.495	—	4.495
III.	20	**Ekspozytura cłowa**	1.200	—	1.200
IV.	21	**Fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi** . . .	—	—	—
		Suma wydatków .	**15.875**	—	**15.875**

Preliminarz na rok 1891. LW. 27.220/1890. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	**Wyjaśnienia**
—	—	

n) Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu we Lwowie

Dochody. (na 10.000 hl. spirytusu i 2.000 tonn (200 wagonów) zboża).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
		Rachunek składowego od spirytusu.			
I.	1	4.000 hl. 1-szy miesiąc po 14 ct.	560		
	2	4.000 „ 11 miesięcy „ 7 „	3.080		
	3	4.000 „ 1-szy miesiąc „ 12 „	480		
	4	4.000 „ 11 mięsięcy „ 6 „	2.640		
	5	4.000 „ w rotacji 1-szy miesiąc po 12 ct.	480		
	6	4.000 „ „ „ 11 miesięcy „ 6 „	2.640		
		Suma rubryki I.	9.880	—	9.880
II.		**Rachunek manipulacyi magazynowej za spirytus.**			
	7	120 wagonów, wyładowanie po 3 zł.	360		
	8	120 „ oznaczenie stopnia po 1 zł.	120		
		Suma rubryki II.	480	—	480
III.		**Rachunek składowego od zboża.**			
	9	400 wagonów (40.000 ctr. metr.) całorocznego obrotu, licząc $^1/_2$ ct. na tydzień, czyli 2 ct. na miesiąc od 100 kg.	9.600	—	9.600
IV.		**Rachunek manipulacyi magazynowej na zboże.**			
	10	400 wagonów, dostawa po 1 zł.	400		
	11	400 „ wyładowanie z odważeniem po 2 zł.	800		
	12	400 „ naładowanie „ „ 1 zł. 50 ct.	600		
	13	400 „ ekspedycya po 1 zł.	400		
	14	100 „ przewietrzenie elewatorem po 1 zł. 50 ct.	150		
	15	100 „ czyszczenie po 3 zł.	300		
	16	520 „ potwierdzenie odbioru po 20 ct.	104		
	17	300 warrantów po 30 ct.	90		
		Suma rubryki IV.	2.844	—	2.844
		Suma dochodów	22.804	—	22.804
		W porównaniu z wydatkami	—	—	15.875
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	6.929

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	**Wyjaśnienia**
—	—	

Uwaga. Za podstawę obliczenia dochodów przyjmuje się minimalny dochód; przy pojemności magazynu spirytusowego na 10.000 hl. przyjmuje się na 8.000 hl. towaru bez obrotu, na roczną zaś rotacyę w całym magazynie przyjmuje się tylko połowę tj. 4.000 hl. W magazynie zbożowym przyjmuje się podwójny obrót, tj. 400 wagonów na pojemność 200 wagonów (2.000 tonn).

o) Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu w Krakowie

Wydatki. (na 5.000 hl. spirytusu i 3.000 tonn (300 wagonów) zboża).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Koszta zarządu i służby.**			
	1	Dyrektor, płaca	2.000		
	2	Kontrolor magazynów, płaca	1.500		
	3	Buchalter „	1.500		
	4	Magazynier „	1.200		
	5	Cenzor rzeczoznawca „	1.200		
	6	Kasyer „	1.200		
	7	Maszynista „	600		
	8	Kancelista „	600		
	9	Woźny i 2 stróżów, zasługi	1.000		
		Suma rubryki I.	10.800	—	10.800
II.		**Koszta administracyi.**			
	10	Utrzymanie budynków	700		
	11	Opał i oświetlenie w kancelaryach	750		
	12	Zabezpieczenie od ognia	200		
	13	Podatki	1.000		
		Suma rubryki II.	2.650	—	2.650
III.		**Ekspozytura cłowa.**			
	14	Inspekcya rządowa	1.550		
	15	„ miejska	500		
		Suma rubryki III.	2.050	—	2.050
IV.	16	**Fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi**	2.000	—	2.000
		Suma wydatków	17.500	—	17.500

Preliminarz na rok 1891. LW. 31.318/1890.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	

o) Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu w Krakowie

Dochody. (na 5.000 hl. spirytusu i 3.000 tonn (300 wagonów) zboża).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Rachunek składowego od spirytusu.**			
	1	2.000 hl., 1-szy miesiąc po 14 ct.	280		
	2	2.000 „ 11 miesięcy „ 7 „	1.540		
	3	2.000 „ 1-szy miesiąc „ 12 „	240		
	4	2.000 „ 11 miesięcy „ 6 „	1.320		
	5	2.000 „ w rotacji 1-szy miesiąc po 12 ct.	240		
	6	2.000 „ „ 11 miesięcy „ 6 „	1.320		
		Suma rubryki I.	4.940	—	4.940
II.		**Rachunek manipulacyi magazynowej za spirytus.**			
	7	60 wagonów, wyładowanie po 3 zł.	180		
	8	60 „ oznaczenie stopnia po 1 zł.	60		
		Suma rubryki II.	240	—	240
III.		**Rachunek składowego od zboża.**			
	9	600 wagonów (60.000 ctr. metr.) całorocznego obrotu, licząc $^1/_2$ ct. na tydzień, czyli 2 ct. na miesiąc od 100 kg.	14.400	—	14.400
IV.		**Rachunek manipulacyi magazynowej na zboże.**			
	10	600 wagonów, dostawa po 1 zł.	600		
	11	600 „ wyładowanie z odważeniem po 2 zł.	1.200		
	12	600 „ naładowanie „ „ 1 zł. 50 ct.	900		
	13	600 „ ekspedycja po 1 zł.	600		
	14	150 „ przewietrzenie elewatorem po 1 zł. 50 ct.	225		
	15	150 „ czyszczenie po 3 zł.	450		
	16	780 „ potwierdzenie odbioru po 20 ct.	156		
	17	450 warrantów po 30 ct.	135		
		Suma rubryki IV.	4.266	—	4.266
		Suma dochodów	**23.846**	—	**23.846**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	17.500
		okazuje się **nadwyżka dochodów**	—	—	**6.346**

Preliminarz na rok 1891.

Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	**Wyjaśnienia**
		Uwaga. Za podstawę obliczenia dochodów przyjmuje się minimalny dochód; przy pojemności magazynu spirytusowego na 5.000 hl. przyjmuje się na 4.000 hl. towaru bez obrotu, na roczną zaś rotacyę w całym magazynie przyjmuje się tylko połowę tj. 2.000 hl. W magazynie zbożowym oblicza się przy pojemności 3.000 tonn podwójny obrót, tj. 600 wagonów.
—	—	

LW. 34.319 1890.
Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1891.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

FUNDUSZ CHORYCH i POŁOŻNIC.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 12.858/1890.

Krajowy szpital

Liczba		SUMARYUSZ	Fundusz		
rubryki	pozycyi		chorych	położnic	całego szpitala
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1—14	Płace i emolumenta etatowe	30.961	2.794	33.755
II.	15—20	Koszta utrzymania osób nieetatowych	25.001	2.790	27.791
III.	21—32	Pensye i emerytury	4 522	613	5.135
IV.	33—36	Zaopatrzenia i dary z łaski	176	63	239
V.	37	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	92	8	100
VI.	38—39	Remuneracye i zapomogi	856	74	930
VII.	40—49	Koszta gospodarcze	79 558	6 919	86.477
VIII.	50—56	„ sanitarne	15.490	1 710	17.200
IX.	57	„ kancelaryjne	782	68	850
X.	58	„ kapliczne	221	19	240
XI.	59—61	Utrzymanie budynków	5.456	474	5 930
XII.	62—63	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.408	352	1.760
XIII.	64	Podatki i daniny	18	2	20
XIV.	65—66	Rozmaite	299	26	325
XV.	67	Zapomogi dla położnic	—	—	—
XVI.	68	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	30	30
XVII.	69	Ryczałt za utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii	12.000	—	12.000
		Suma wydatków	176.840	15.942	192.782
		Dochody.			
I.	1—3	Dodatki	25.537	147	25.684
II.	4	Opłaty pośmiertne	7.300	—	7.300
III.	5—7	Zwroty kosztów leczenia	153.400	15.290	168.690
IV.	8	Rozmaite	138	12	150
		Suma dochodów	186.375	15.449	201.824
		W porównaniu z wydatkami	176.840	15.942	192.782
		okazuje się nadwyżka	9.535	—	—
		„ „ niedobór	—	493	—
		W ogólności nadwyżka	—	—	9.042

powszechny we Lwowie.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne kwot preliminowanych na rok 1891 z uchwalonymi na rok 1890.
32.633	33.650	**Wydatki** preliminowane na rok 1891 wynoszą . . . 192.782 zł.
24.963	26.967	uchwalone zaś „ „ 1890 „ . . . 189.964 „
3.057	5.135	preliminuje się zatem na rok 1891. **więcej** o kwotę . . . **2.818 zł.**
239	239	a mianowicie:
—	100	w rubr. I. ogółem więcej o 105 zł.
955	930	„ „ II. „ „ „ 824 „
78.112	83.413	„ „ VII. „ „ „ 3.064 „
16.149	16.300	„ „ VIII. „ „ „ 900 „
826	850	„ „ XI. „ „ „ 1.500 „
234	240	„ „ XIV. „ „ „ 25 „
5.202	4 430	„ „ XV. mniej o 3.600 zł.
1.760	1.760	Razem więcej o . 6.418 zł. mniej o 3.600 zł.
—	20	
964	300	Z porównania **więcej** jak wyżej o **2.818** zł.
3.294	3.600	
10	30	**Dochody** preliminowane na rok 1891 wynoszą . . . 201 824 zł.
12.000	12.000	uchwalone zaś „ „ 1890 „ . . . 195.414 „
		preliminuje się zatem na rok 1891 **więcej** o kwotę **6.410 zł.**
180.398	189.964	a mianowicie:
		w rubr. I. więcej o 250 zł.
		„ „ II. „ „ 500 „
		„ „ III. „ „ 5.710 „
		„ „ IV. . . . . mniej o 50 zł.
		Razem więcej 6.460 zł. mniej o 50 zł.
		Z porównania **więcej** jak wyżej o . . **6 410** zł.
26.955	25.434	
9.303	6.800	**Wynik** zatem na rok 1891 **jest korzystniejszym o kwotę** . . . **3.592** zł.
150.561	162.980	a zgodny z różnicą nadwyżek lat obu
464	200	Podana suma wynikłości **wydatków** różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 11.823 zł. z powodu opuszczenia z rubr. I. kwoty 4.141 zł.
		„ „ II. „ 522 „
187.283	195.414	„ „ III. „ 700 „
		„ „ IV. „ 60 „
		i nadwyżki dochodów oddanej fund. kraj. . . . . 6.400 „
		razem jak wyżej . 11.823 zł.
		podana zaś suma wynikłości **dochodów** różni się o opuszczoną dotacyę w kwocie . . . . . 3.462 zł.
		i opuszczonych zwrotów z rubr. IV. poz. 6 *b*) w kwocie . 1.476 „
		razem w kwocie . 4.938 „

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**			
	1	Dyrektor: *a*) Płaca	1.472	128	1.600
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 300 zł.	828	72	900
		c) Dodatek na pomieszkanie	368	32	400
		d) Opał 47.736 metrów drzewa po 3 zł. 60 ct.	158	14	172
	2	7 prymaryuszów: *a*) Płaca po 1.200 zł.	8.400		8.400
		b) Dodatki pięcioletnie po 200 zł.	3.200	—	3.200
	3	Profesor położnictwa, płaca	—	650	650
	4	8 sekundaryuszów, płaca po 600 zł.	4.200	600	4.800
	5	4 asystentów, płaca po 500 zł.	2.000	—	2.000
	6	Akuszerka 1-sza, płaca		400	400
	7	Prosektor: *a*) Płaca	1.104	96	1.200
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 200 zł.	552	48	600
	8	Chemik patologii płaca	920	80	1.000
	9	2 kapelanów: *a*) Płaca po 600 zł.	1.104	96	1.200
		b) Dodatki na pomieszkanie po 200 zł.	368	32	400
	10	Rządca: *a*) Płaca	1.104	96	1.200
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 200 zł.	552	48	600
		c) Opał 47.736 metr. drzewa po 3 zł. 60 ct.	158	14	172
		d) Oświetlenie 120 kil. nafty i 12 kil. świec	38	3	41
	11	2 oficyałów: *a*) Płaca po 1.000 zł.	1.840	160	2.000
		b) Dodatki pięcioletnie	138	12	150
	12	2 pisarzy: *a*) Płaca po 600 zł.	1.104	96	1.200
		b) Dodatki pięcioletnie po 100 zł.	276	24	300
		c) Dodatki na mieszkanie po 100 zł.	184	16	200
	13	Woźny: *a*) Płaca	368	32	400
		b) Dodatek pięcioletni	28	2	30
		c) „ na ubiór	46	4	50
	14	Odźwierny: *a*) Płaca	322	28	350
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 30 zł.	83	7	90
		c) Dodatek na ubiór	46	4	50
		Suma rubryki I.	30.961	2.794	33.755

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Uwaga do preliminarza w ogóle:
1.600	1.600	Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. Listopada 1889 polecił Wydziałowi krajowemu, aby od roku 1891 przeprowadzano rozdział wydatków i dochodów wszystkim funduszom wspólnych, a inaczej rozdzielić się nie dających za pomocą dzielnika, którym ma być dzień leczenia.
784	900	
400	400	
163	181	Do wyprowadzenia tego dzielnika na rok 1891 przyjęto zgodnie z wnioskiem dyrekcyi szpitala przypuszczalną ilość dni leczenia, a to: w funduszu chorych **225.000** dni, w funduszu położnic **20.000** dni wedle której przyjęto dla funduszów chorych w zaokrągleniu 92% zaś dla funduszu położnic 8%.
8.400	8.400	
3.468	3.161	
650	650	
4.287	4.800	Wszystkie zatem pozycye nie dające się rozdzielić wedle rzeczywistego wydatku i dochodu obliczono na podstawie powyższego dzielnika.
2.000	2.000	
400	400	
1.200	1.200	Preliminuje się w rubryce I. płace z dodatkami na mocy uchwalonego etatu jak na rok 1890 z wyjątkiem uzupełnionych pięcioleci, a mianowicie:
571	600	
1.000	1.000	Przy pozycyi 2 *b*) Dr. Kilarskiemu do rocznych 200 zł. o kwotę 39 zł.
901	1.200	„ „ 11 *b*) Oficyałowi Gralewskiemu „ 150 „ „ 57 „
200	400	„ „ 13 *b*) Woźnemu Uhrynowi „ 30 „ „ 27 „
1.200	1.200	Razem o kwotę . . . 123 zł.
600	600	Zniżonego kosztu opału przy poz. 1 *a*) i 10 *c*) o łączną kwotę . 18 zł.
163	181	z powodu niższych cen drzewa w roku 1890.
38	41	Ogółem więcej o kwotę . . 105 zł.
2.000	2.000	
—	93	
1.200	1.200	
282	300	
200	200	
400	400	
	3	
50	50	
350	350	
76	90	
50	50	Wykazana suma wynikłości z roku 1888 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku kwotę o 4.141 zł. z powodu pominięcia przy pozycyi 6 dodatków pięcioletnich pensyonowanej akuszerki (120 zł.), oraz udzielonych remuneracyj (890 zł.) i zaliczek na płace (3.131 zł.) do preliminarza nie wchodzących.
32.633	33.650	

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**			
	15	19 Sióstr Miłosierdzia:			
		a) Płaca tychże rocznie po 80 zł.	1.440	80	1.520
		b) Wikt z pieczywem i dodatkami po 180 zł.	3.240	180	3.420
		c) Ryczałt za pranie bielizny rocznie po 21 zł. 75 ct.	391	22	413
	16	Dyetaryusze:			
		Płaca z dodatkiem drożyźnianym:			
		Dla 2 dziennie po 1 zł. 60 ct. rocznie 1.168 zł.			
		„ 3 „ „ 1 „ 40 „ „ 1.022 „			
		„ 4 „ „ 1 „ 10 „ „ 1.606 „	3.492	304	3.796
	17	2 dyetaryuszów, wikt z pieczywem po 210 zł.	386	34	420
	18	2 akuszerki, płaca po 300 zł.	—	600	600
	19	Służba oddziałowa:			
		a) Płaca: (Na oddział: chorych / położnic)			
		Dla 1 rocznie 180 zł. — 180 / —			
		„ 2 po 120 zł. rocznie 240 zł. — 240 / —			
		„ 6 „ 96 „ „ 576 „ — 576 / —			
		„ 43 „ 84 „ „ 3.612 „ — 3.192 / 420			
		b) Wikt z pieczywem dla 52 osób po 130 zł. — 6.110 / 650			
		c) Gratyfikacye — 74 / 6	10.372	1.076	11.448
	20	Służba wspólna:			
		a) Płaca laboranta — 240 „			
		„ stróża nocnego — 300 „			
		„ 24 sług rocznie po 96 zł. 2.304 „			
		b) Wikt z pieczywem dla 25 osób po 130 zł. — 3.250 „			
		c) Gratyfikacye — 80 „	5.680	494	6.174
		Suma rubryki II.	25.001	2.790	27.791

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1 360 3.300 —	1 440 3.240 391	Preliminuje się koszt większy o kwotę 282 zł. dla 1 Siotry Miłosierdzia zatrudnionej na oddziale położnic, a to na mocy uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. (LW. 3 192|1890).
3.400	3.394	Wstawia się więcej o kwotę 402 zł. a to z powodu koniecznej potrzeby przyjęcia od Października 1889 jednego dyetaryusza do izby przyjęcia chorych wskutek wzrastającej ilości chorych a tem samem i czynności administracyjnych (LW. 24.979|89).
414 300	420 300	Jak na rok 1890. Z uwagi na ciągły i znaczny wzrost położnic wstawia się o 300 zł. więcej dla przyjętej 3-ej akuszerki stosownie do sprawozdania prymarvatu i dyrekcyi szpitala (LW. 3.192|1890).
10.971	11.604	Płace i gratyfikacye jak na rok 1890. Wikt służby z pieczywem kosztował w r. 1887 kwotę . . . . 6.467 „ „ „ „ „ „ 1888 „ . . . . 6.888 zł. „ „ „ „ „ 1889 „ . . . . 6.644 zł. razem . . . 19 999 zł. a przeciętnie z trzech lat 6.666 zł. zaś dla 1 osoby wynosi w zaokrągleniu rocznie po 130 zł. Na tej podstawie wstawia się wikt rocznie po 130 zł., czyli dla 52 osób kwotę 6.760 zł. zatem mniej o 156 zł. od roku 1890.
5.218	6.178	Wstawia się na płacę dla służby kwotę 2.844 zł., czyli więcej od roku 1890 o kwotę 204 zł. z powodu podwyższenia stróżowi nocnemu płacy do 25 zł. miesięcznie w miejsce pobieranego dotąd wiktu (LW. 2.935|1890). Na wikt zaś wstawia się tylko kwotę 3.250 zł. czyli mniej o 208 zł. od kwoty uchwalonej na r. 1890. z powodu jak przy poz. 19 i 20 *a*) wyjaśniono.
24.963	26.967	Wykazana suma wynikłości różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 522 zł. z powodu opuszczenia udzielonych zaliczek na płace, tudzież wynagrodzeń udzielonych lekarzom i urzędnikom za zastępstwa chorych i urlopowanych funkcyonaryuszy.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		**Pensye i emerytury.**			
	21	Grund Ludwika, wdowa po rządcy z roczn. 245 zł.	201	18	219
	22	Burkhardt Franc. „ „ kontrolorze „ 175 „	144	12	156
	23	Dr Berthleff, były dyrektor 1.400 „	1.151	100	1.251
	24	Dr. Finger, były profesor kliniki	315	—	315
	25	Neuhauser Karolina, wdowa po prymaryuszu . .	350	—	350
	26	Jaroszyńska Eugenia „ „ oficyale . .	306	27	333
	27	Koestlich Józefa „ „ „	306	27	333
	28	„ „ dodatek na wychowanie dzieci .	92	8	100
	29	Marczak Helena, wdowa po pisarzu . . .	322	28	350
	30	„ „ dodatek na wychowanie dzieci .	97	8	105
	31	Dr. Chądzyński Jan, były prymaryusz . . .	1.238		1.238
	32	Grochalska Marya, była akuszerka	—	385	385
		Suma rubryki III.	4.522	613	5.135
IV.		**Zaopatrzenia i dary z łaski.**			
	33	Czarnecka Wiktorya, była dozorczyni po 6 zł. mies.	72	—	72
	34	Christl Laura, sierota po kontrolorze z roczn. 63 zł.	52	4	56
	35	Hammer Joanna „ „ pisarzu 63 zł.	52	4	56
	36	Swoboda Marya, była akuszerka	—	55	55
		Suma rubryki IV.	176	63	239
V.	37	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.**	92	8	100
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	38	Za sprawdzanie recept	120	10	130
	39	Remuneracye i zapomogi	736	64	800
		Suma rubryki VI.	856	74	930

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
219	219	
156	156	
1.251	1 251	
315	315	
350	350	
333	333	
333	333	Jak na rok 1890.
100	100	
—	350	
—	105	
—	1.238	
—	385	
3.057	5.135	Wynikłość roku 1888 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwotę 700 zł. z powodu pominięcia emerytury zmarłego pisarza Marczaka Błażeja (LW. 4.138|1889).
72	72	
56	56	Jak na rok 1890.
56	56	
55	55	
239	239	Wynikłość roku 1888 różni się z odnośnem zamknięciem o kwotę 60 zł. udzielonej Starowieckiej Katarzynie wdowie po lampiarzu, tytułem jednorazowego daru z łaski
—	100	
		Jak na rok 1890.
155	130	
800	800	
955	930	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VII.		**Koszta gospodarcze.**			
	40	Żywienie chorych:			
		a) Zwykła strawa i dodatki	44.300	3.700	48.000
		b) 4 Siostry Miłosierdzia:			
		α) Płaca po . . 80 zł. 320 zł.			
		β) Wikt z pieczywem i dodatkami po . . 180 zł. 720 zł.			
		γ) Ryczałt za pranie bielizny po . . 21 zł. 75 ct. 87 zł.	1.037	90	1.127
		c) Koszta utrzymania służby kuchennej:			
		α) Płaca 12 sług rocznie po . . . 60 zł. 720 zł.			
		β) Wikt z pieczywem rocznie po . . . 130 zł. 1.560 zł.			
		γ) Gratyfikacye . . . . 40 zł.	2.134	186	2.320
		d) Drzewo i węgle do kuchni	1.564	136	1.700
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne . . .	322	28	350
		f) Pieczywo dla chorych	5.350	450	5.800
		Do przeniesienia .	54.707	4.590	59.297

powszechny we Lwowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
44.884	44.000	Wydatki tej pozycyi wynosiły

	w funduszu chorych			w funduszu położnic		
	Wydatek zł.	dni leczenia	1 dzień kosztował	Wydatek zł.	dni leczenia	1 dzień kosztował
w roku . . . 1887	39.544	201.606	19·6	3.203	15.988	20·0
„ . . . 1888	41.356	213.540	19·4	3.528	18.175	19·4
„ . . . 1889	45.010	221.509	20·3	3.853	18.839	20·4
razem . .	1259.10	636.655	59·3	10 584	53.002	59·8
przeciętnie . .	41.970	212.218	19·8	3.528	17.667	19·8

Z uwagi jednak że dnie leczenia z każdy mrokiem wzrastają przeciętna nie może służyć za podstawę. Za właściwszą podstawę do obliczenia co najmniej potrzebnej kwoty przyjąć należy jedynie ilość dni wziętą do obliczenia dzielnika, a która wynosiła w obu oddziałach razem 245 000 dni. Licząc takową po przeciętnym koszcie 19·8 ct. uczyni to 48.510 zł.
Na tej więc podstawie wstawia się w zaokrągleniu łączną kwotę 48.000 zł. czyli więcej o 4.000 od roku 1890.

1.036	1.127	Jak na rok 1890.
2.124	2.356	Preliminuje się płace i gratyfikacye jak w roku 1890, w koszcie zaś wiktu i pieczywa ogółem mniej o 36 zł. z powodu jak przy poz. 19 *b*) wyjaśniono.
1.600	1.700	Wydatek w roku 1889 wynosił 1.694 zł. wstawia się przeto w zaokrągleniu 1.700 zł. jak na rok 1890.
219	350	Jak na rok 1890. Wydatek w roku 1889 wynosił 312 zł.

	Chorych	Położnic
Wydatek w roku 1887 wynosił	5.369 zł.	384 zł.
„ „ 1888 „	5.066 „	436 „
„ „ 1889 „	5.620 „	451 „
razem . .	16.055 zł.	1.271 zł.
przeciętnie . .	5.352 zł.	434 zł.

5.502 | 5.300

wstawia się przeto przeciętną w zaokrągleniu zgodnie z wnioskiem dyrekcyi szpitala, a to dla oddziału chorych 5.350 zł, dla położnic 450 zł. ogółem 5.800 zł. czyli więcej o 500 zł. od r. 1890 z uwagi na ciągły wzrost chorych.

55.365 | 54.833

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba		Poszczególnienie	Fundusz		
rubryki	pozycyi		chorych	położnic	całego szpitala
			Złote austryackie		
VII.	40	Z przeniesienia	54.707	4.590	59.297
		g) Wino dla chorych	950	250	1.200
	41	Wikt lekarza dyżurnego	320	28	348
	42	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj	3.864	336	4.200
	43	Oświetlenie naftą z lampiarzem i innymi potrzebami	1.656	144	1.800
	44	Sprzęty, zakupno i naprawa	1.840	160	2.000
	45	Fiakrowe dla rządcy	184	16	200
	46	Utrzymanie ogrodu spacerowego	92	8	100
	47	Pralnia	5.888	512	6.400
	48	Bielizna, pościel i odzież:			
		a) Zakupno i naprawa	9.200	800	10.000
		b) 1 Siostra Miłosierdzia w magazynie bielizny:			
		α) Płaca 80 zł.			
		β) Wikt z pieczywem i dodatkami 180 „			
		γ) Ryczałt za pranie bielizny 22 „	259	23	282
	49	Słoma do sienników	598	52	650
		Suma rubryki VII.	79.558	6.919	86.477

powszechny we Lwowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
55.365	54.833	
1.029	1.300	Wino kosztowało w roku 1887 . . . . Dla chorych: 1.310 zł. Dla położnic: 188 zł. „ „ „ 1888 . . . . 778 „ 251 „ „ „ „ 1889 . . . . 824 „ 243 „ razem . 2.912 zł. 682 zł. a przeciętnie . . 971 zł. 227 zł. wstawia się więc przeciętną w kwocie 1.200 zł. czyli mniej o 100 zł. jak na rok 1890.
328	348	Jak na rok 1890. Wydatek w roku 1889 wynosił 330 zł.
4.074	4.000	Wydatek w roku 1889 wynosił 4.659 zł. Z uwagi jednak, że ceny drzewa w roku 1890 są niższe od roku 1889, wstawia się na rok 1891 tylko kwotę 4.200 zł. czyli więcej o 200 zł. jak na rok 1890 uchwalono.
1.826	1.800	Jak na rok 1890. W roku 1889 wydatek wynosił 1.754 zł.
2.244	1.600	Wydatek wynosił w roku 1887 1.530 zł., w roku 1888 2.244 zł., w roku 1889 2.407 zł., razem 6.181 zł., a przeciętnie 2.060 zł. Z uwagi więc na wynikłości ostatnich dwóch lat, tudzież koniecznego uzupełnienia niektórych sprzętów, wstawia się zgodnie z projektem szpitala przeciętna w zaokrągleniu 2.000 zł. czyli więcej o 400 zł. jak na rok 1890.
200 79	200 100	Jak na rok 1890.
6.803	5.800	Wydatek w roku 1887 wynosił 5.945 zł. w r. 1888. 6.803 zł. , w r. 1889 6.558 zł, razem 19.306 zł., a przeciętnie 6.435 zł. Z uwagi na ciągły wzrost chorych, tudzież na wynikłości lat ostatnich, wstawia się co najmniej potrzebną kwotę 6.400 zł. czyli więcej o 600 zł. od kwoty uchwalonej na rok 1890.
5.387	12.600	Wydatek w roku 1889 wynosił dla oddziału chorych 9.352 zł., a dla położnic 980 zł. przeciętnie zaś z trzech lat dla chorych 6.656 zł., dla położnic 578 zł. Ponieważ dotychczasowy zapas bielizny jest zupełnie zużyty i dla ciągle wzrastającego stanu chorych, niewystarczający, wstawia się zgodnie z projektem szpitala potrzebną kwotę 10.000 zł. czyli mniej o 2.600 zł., jak na rok 1890 uchwalono.
259	282	Jak na rok 1890.
518	550	Wydatek w roku 1889 wynosił 690 zł., a przeciętny z trzech lat 641 zł. Wstawia się więc przeciętną w zaokrągleniu, zgodnie z projektem szpitala, w kwocie 650 zł. czyli więcej 100 zł. jak na rok 1890 uchwalono.
78.112	83.413	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
VIII.		**Koszta sanitarne.**			
	50	Lekarstwa	7.000	800	7.800
	51	Potrzeby sanitarne	6.200	700	6.900
	52	Szczudła, buty, opaski i t. p.	1.000	50	1.050
	53	Laboratoryum chemiczno-patologiczne . . .	138	12	150
	54	Prosektoryum	92	8	100
	55	Instrumenta chirurgiczne	600	100	700
	56	Koszta pogrzebowe	460	40	500
		Suma rubryki VIII. .	15.490	1.710	17.200
IX.		**Koszta kancelaryjne.**			
	57	Druki, litografie, potrzeby do pisania, koszta insercyjne i t. p.	782	68	850

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wyjaśnienia
7.122	7.300	Wydatek w roku 1889 wynosił dla chorych 7.644 zł., dla położnic 714 zł., a przeciętny z trzech lat 6.822 zł., dla położnic 739 zł. Z uwagi na ciągły wzrost dni leczenia jak to pod poz. 40 *a*) wykazano, wstawia się dla chorych 7.000 zł., dla położnic 800 zł., razem kwotę 7.800 zł. czyli więcej o 500 zł. jak na rok 1890 uchwalono.
6.403	6.500	**Dla chorych: Dla położnic:** Wydatki wynosiły w roku 1888 . . . . 5.632 zł. 771 zł. 1889 . . . . 6.725 „ 668 „ **Razem 12.357 zł. 1.439 zł.** a przeciętnie 6.178 zł. 719 zł. Z uwagi na wynikłości roku ostatniego, wstawia się jak obok przeciętną w zaokrągleniu w ogólnej kwocie 6.900 zł., czyli więcej o 400 zł. jak na rok 1890 uchwalono.
1.385	900	Wydatki w roku 1889 wynosiły dla chorych 1.007 zł., dla położnic 69 zł., a przeciętnie w dwóch latach dla chorych 1.183 zł., dla położnic 47 zł. Wstawia się jednak kwotę 1.050 zł., czyli mniejszą od przeciętnej o 180 zł. z uwagi na wynikłość roku ostatniego.
—	150	Jak na rok 1890. Wydatek w roku 1889 wynosił 130 zł.
—	100	„ „ 1889 „ 81 „
739	850	Wydatek w roku 1889 wynosił dla oddziału chorych 495 zł, a dla oddziału położnic 123 zł. Z uwagi na wynikłości w r. 1888 i 1889 wstawia się kwotę 700 zł., czyli mniej o 150 zł. jak na rok 1890.
500	500	Jak na rok 1890.
16.149	16.300	
826	850	Jak na rok 1890.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
X.	58	**Koszta kapliczne**	221	19	240
XI.		**Utrzymanie budynków.**			
	59	Konserwacye i reperacye:			
		a) Zwyczajne	2.760	240	3.000
		b) Nadzwyczajne:			
		α) pogłębienie studni	1.656	144	1.800
		β) zmiana rur spustowych przy gmachu głównym	460	40	500
	60	Asekuracya budynków	166	14	180
	61	Kominiarze i straż ogniowa	414	36	450
		Suma rubryki XI.	5.456	474	5.930
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**			
		Funduszowi stypendyjnemu Głowińskiego:			
	62	5% od kw. 6.705 zł. 3 kr. m. k. za część budynku użytego dla oddziału położnic	—	352	352
	63	5% od kw. 26.820 zł. 11 kr. m. k. za część budynku użytego dla oddziału chorych	1.408		1.408
		Suma rubryki XII.	1.408	352	1.760
XIII.	64	**Podatki i daniny**	18	2	20

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r 1890.	Wyjaśnienia
234	240	Jak na rok 1890.
4.581	3.800	Wydatek w r. 1889 wynosił 3.036 zł., a przeciętny z trzech lat 3.682 zł. Z uwagi jednak na wynik roku ostatniego, tudzież w uwzględnieniu wydatków znaczniejszych z lat 1888 i 1889 wstawia się tylko kwotę 3.000 zł., czyli mniej o 800 zł. jak na rok 1890.
—	—	Z powodu koniecznej potrzeby pogłębienia studni dla większego przypływu wody, zwłaszcza, że szpital obecnie zmuszony jest sprowadzać ze znacznym kosztem potrzebną wodę do pralni, preliminuje się na ten cel kw. 1.800 zł. wedle oferty złożonej przez inżyniera Ed. Machana. (LW. 12.858$_{90}$).
—	—	Z powodu zupełnego zniszczenia rur spustowych przy gmachu głównym. wstawia się na częściową ich wymianę w roku 1891 conajmniej potrzebną kwotę 500 zł. (LW. 12.858$_{90}$).
171	180	
450	450	
5.202	4.430	
352	352	Jak na rok 1890.
1.408	1.408	
1.760	1.760	
—	20	Wydatek w r. 1889 wynosił 16 zł.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
XIV.		**Rozmaite.**			
	65	Utrzymanie biblioteki	115	10	125
	66	Koszta sądowe portorya i inne nieprzewidziane .	184	16	200
		Suma rubryki XIV. .	299	26	325
XV.		**Zapomogi dla położnic.**			
	67	Dla położnic opuszczających zakład z dzieckiem po 6 zł.	—	—	—
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**			
	68	Wynagrodzenie mamek za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesiono . .	—	30	30
XVII.	69	**Ryczałt za utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii**	12.000	—	12.000

powszechny we Lwowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
99	100	Wstawia się więcej jak na rok 1890 o kwotę 25 zł., potrzebną na uzupełnienie biblioteki lekarskiej. (LW. 57.003$\frac{}{89}$).
865	200	Jak na rok 1890.
964	300	
3.294	3.600	Nie się nie preliminuje, gdyż wydatki tej pozycyi przeniesiono w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 25. Listopada 1889 do funduszu podrzutków.
10	30	Jak na rok 1890. Wydatek w roku 1889 wynosił 14 zł.
12.000	12.000	Jak na rok 1890. Z tego tytułu otrzymał fundusz szpitala lwowskiego w r. 1889 (wedle niesprawdzonego jeszcze protokołu stanu chorych): *a*) z funduszu krajowego 12.374 zł. *b*) od samopłacących 211 „ Razem 12.585 zł. W zaległości pozostaje 5.758 „ Ogółem należytość wynosiła 18.343 zł.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Fundusz chorych	Fundusz położnic	Fundusz całego szpitala
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Dodatki.**			
	1	Od c. k. Skarbu za 681·58 metr. drzewa opałowego część przypadająca na te oddziały . . .	1.260	140	1.400
	2	Od kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodu z rogatek .	24.200	—	24.200
	3	Od kasy miejskiej na utrzymanie truparni . .	77	7	84
		Suma rubryki I. .	25.537	147	25.684
II.	4	**Opłaty pośmiertne**	7.300	—	7.300
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**			
	5	Od funduszu krajowego galicyjskiego . . .	140.000	15.000	155.000
		Do przeniesienia .	140.000	15.000	155.000

powszechny we Lwowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1.353	1.350	Dochody tej pozycyi wynosiły w roku 1889 w fund. chorych 1.384 zł., w fund. położnic 155 zł., a przeciętnie w fund. chorych 1.260 zł., w fund. położnic 141 zł. Wstawia się przeto przeciętną w zaokrągleniu czyli więcej o 50 zł. od r. 1890.
25.518	24.000	Dochód w r. 1889 wynosił 24.275 zł., a przeciętny z trzech lat 24.397 zł. Wstawia się zatem na podstawie wyniku roku ostatniego kwotę 24.200 zł., czyli więcej o 200 zł. jak na rok 1890.
84	84	Jak na rok 1890.
26.955	25.434	
9.303	6.800	Dochód w roku 1889 wynosił 7.677 zł., a przeciętny z trzech lat 7.516 zł. Dla zmienności jednak tej rubryki, wstawia się tylko kwotę 7.300 zł., czyli więcej o 500 zł. jak na rok 1890.
137.999	147.000	Dochody tej pozycyi wynosiły w r. 1887 . w funduszu chorych: 154.790 zł. w funduszu położnic: 12.596 zł. 1888 . 124.398 „ 13.600 „ 1889 . 155.877 „ 21.943 „ Razem 435.065 zł. 48.139 zł. przeciętnie 145.023 zł. 16.046 zł. Z uwagi jednak, że w powyższych wynikłościach mieszczą się zlikwidowane rachunki z lat dawnych, a które corocznie się zmniejszają, preliminuje się nieco mniej od przeciętnej, a to: w funduszu chorych 140.000 zł „ położnic 15.000 zł. razem 155.000 zł. a w porównaniu z uchwaloną kwotą na rok 1890 więcej o 8.000 zł.
137.999	147.000	

Dochody. Krajowy szpital

Liczba		Poszczególnienie	Fundusz		
rubryki	pozycyi		chorych	położnic	całego szpitala
			Złote austryackie		
III.		Z przeniesienia .	140.000	15.000	155.000
	6	Od samopłacących	9.400	140	9.540
	7	Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych	4.000	150	4.150
		Suma rubryki III. .	153.400	15.290	168.690
IV.	8	Rozmaite	138	12	150

powszechny we Lwowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
137.999	147.000	
		w funduszu chorych: w funduszu położnic:
9.259	12.330	Dochody tej pozycyi wynosiły w roku 1887 . 10.732 zł. 151 zł. 1888 . 9.126 „ 133 „ 1889 . 8.319 „ 148 „ Razem 28.177 zł. 432 zł. przeciętnie 9.392 zł. 144 zł.
		Z powodu zaprowadzenia kas chorych dla robotników, które obowiązane są za swych członków należytość szpitalną opłacać, wstawia się mimo niskiego wyniku w r. 1889 przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 9.540 zł., czyli mniej o 2.790 zł., jak na rok 1890.
		w funduszu chorych: w funduszu położnic:
3.303	3.650	Dochody wynosiły w roku 1887 . . . 3.969 zł. 47 złr.
		1888 . . . 3.162 „ 140 „
150.561	162.980	1889 . . . 5.462 „ 315 „
		Razem 12.593 zł. 502 zł.
		przeciętnie 4.198 zł. 167 zł.
		Z uwagi na wynikłości w r. 1887 i 1888 wstawia się nieco zmniejszoną przeciętną w łącznej kwocie 4.150 zł., czyli więcej o 500 zł. jak na r. 1890.
464	200	Dochód w r. 1889 wynosił 164 zł., a przeciętny z trzech lat 301 zł.
		Ze względu na wynik roku ostatniego, tudzież z powodu iż rzeczy po zmarłych nie sprzedają się, lecz rozdawane są rekonwalescentom, preliminuje się mniej o 50 zł. jak na rok 1890 uchwalono.
		Podana suma wynikłości roku 1888 różni się z odnośnem zamknięciem o kwotę 1.476 zł. z tytułu ściągniętych zaliczek na płacę z lat ubiegłych

Z Drukarni Ludowej we Lwowie. 1890.

LW. 34.319|1890.
Alegat **D.** do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1891.

Lit. D.

FUNDUSZ PODRZUTKÓW WE LWOWIE.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 33.094|1890.

Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Potrzeby kancelaryjne**	10	—	10
II.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	2	Akuszerce zakładu położnic za stręczenie żywicielek tudzież pieluszkowe	10	—	—
	3	Żywicielkom za pielęgnowanie dzieci w pierwszym roku życia	10	—	—
	4	Tymże za gorliwe dozorowanie dzieci i na potrzeby szkolne	50	—	70
III.	5	**Koszta utrzymania dzieci**	312	—	312
IV.	6	**Koszta leczenia dzieci**	10	—	10
V.	7	**Zapomogi dla położnic**	3.800	—	3.800
VI.		**Rozmaite wydatki.**			
	8	Ryczałt na koszta pogrzebowe po 2 zł. od dziecka (L W. 9757/1872)	10	—	—
	9	Zwrot kosztów utrzymania dzieci do gminy miasta Lwowa przydzielonych	50	—	60
		Suma wydatków .	4.262	—	4.262
		Dochodów fundusz ten nie ma żadnych, cała zatem suma wydatków pokrytą być musi z rubr. XI. funduszu krajowego.			

we Lwowie.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
5	10	Jak na rok 1890.
—	10	Jak na rok 1890.
4	10	
30	80	Preliminuje się mniej z powodu mniejszéj ilości dzieci.
249	312	Z końcem roku 1889 pozostało na utrzymaniu 9 dzieci, w roku 1890 przybyło dotychczas 1 dziecko, zatem na rok 1891 pozostaje 10 dzieci. Na utrzymanie wypadnie koszt: *a)* dla jednego dziecka w klasie I. do 26. Lutego 1891 po 4 zł. miesięcznie . . . . . 7 zł. 47 ct. *b)* „ tego samego w klasie II. po 3 zł. miesięcznie . . 30 „ 40 „ *c)* „ 7 dzieci w III. klasie po 2 zł. miesięcznie . . . 168 „ — „ *d)* „ 1 dziecka do 30. Stycznia 1891 a dla 1 do 1. Maja 1891 w klasie III. po 2 zł. miesięcznie, gdyż w tym czasie kończą wiek normalny . . . . . 10 „ 07 „ *e)* dla 2 dzieci, które przypuszczalnie z oddziału położnic przyjąć wypadnie po 4 zł. miesięcznie w kwocie . . 96 „ — „ razem . 311 zł. 94 ct. preliminuje się okrągło 312 zł. w. a.
—	10	Ze względu na możliwą potrzebę, jak na rok 1890.
—	—	Wydatek ten wstawia się do preliminarza funduszu podrzutków na mocy uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. W myśl przeto powyższéj uchwały opuszczono wydatek z powyższego tytułu w preliminarzu funduszu szpitala lwowskiego na rok 1891 „Zapomogi dla położnic“. Preliminuje się o 200 zł. więcej jak na na rok 1890 a to z powodu ciągle wzrastającéj ilości chorych położnic, niemniej też z uwagi na wynikłość roku 1889, w którym wydatek ten wynosił 3.768 zł.
4	10	Jak na rok 1890.
—	50	Według ustawy z dnia 3. Grudnia 1863 §. 27 (Dz. u. p. nr. 105) winien fundusz krajowy tej gminie, w której znajduje się zakład położnic, zwrócić koszta utrzymania dzieci zrodzonych w tymże zakładzie i przydzielonych na mocy §. 9 powołanej ustawy do związku tej gminy. Preliminuje się jak na rok 1890.
292	492	

L. W. 34.319/1890.
Alegat E. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Lit. E.

KRAJOWY ZAKŁAD DLA OBŁĄKANYCH

NA KULPARKOWIE

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 11.580/90.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Zwyczajne zł.
		Wydatki.	
I.	1—10	Płace i emolumenta etatowe	20.023
II.	11—16	Koszta utrzymania osób nieetatowych	33.386
III.	17—24	Pensye i emerytury	1.717
IV.	25—26	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	14
V.	27	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	40
VI.	28—29	Remuneracye i zapomogi	640
VII.	30—40	Koszta gospodarcze. { 1. zwyczajne	81.460
		2. *nadzwyczajne*	*7.000*
VIII.	41—45	„ sanitarne	6.260
IX.	46	„ kancelaryjne	450
X.	47	„ kapliczne	200
XI.	48—52	„ utrzymania budynków, dróg i urządzeń { 1. zwyczajne	8.050
		2. *nadzwyczajne*	*4.500*
XII.	53	Podatki i daniny	290
XIII.	54—57	Rozmaite	1.800
XIV.	58	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	50
		Suma wydatków { zwyczajnych	154.380
		nadzwyczajnych	*11.500*
		Razem	**165.880**
		Dochody.	
I.	1—2	Dodatki	660
II.	3—5	Dochody z dóbr	4.362
III.	6—8	Zwroty kosztów leczenia	162 500
IV.	9—11	Rozmaite	800
		Suma dochodów	**168.322**
		W porównaniu z wydatkami	165.880
		Okazuje się nadwyżka	**2.442**

dla obłąkanych na Kulparkowie.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
18.023	19.943	**Porównanie sumaryczne**
29.505	32.962	kwot preliminowanych na r. 1891. z uchwalonymi na rok 1890.
526	1.533	
14	14	
—	40	*Wydatki* preliminowane na r. 1891. wynoszą . . . 165.880 zł.
619	790	uchwalone zaś na r. 1890. wynoszą . . . 146.902 „
78.760	76.060	Wstawia się więc na r. 1891. *wydatki większe* o . . . . 18.978 zł.
—	—	a mianowicie:
4.591	4.960	w rubr. I. ogółem *więcej* o . . . 80 zł.
468	450	„ II. „ „ „ . . . 424 „
200	200	„ III. „ „ „ . . . 184 „
8.636	8.050	„ VII. „ „ „ . . . 12.400 „
—	—	„ VIII. „ „ „ . . . 1.300 „
328	250	„ XI. „ „ „ . . . 4.500 „
5.610	1.600	„ XII. „ „ „ . . . 40 „
72	50	„ XIII. „ „ „ . . . 200 „ 19.128 zł.
		„ VI. „ *mniej* „ . . . . 150 „
147.347	146.902	Z porównania *więcej* jak wyżej o kwotę . . . 18.978 zł.
—	—	
147.347	**146.902**	
		Dochody preliminowane na r. 1891. wynoszą . . . 168.322 „
		uchwalone zaś na r. 1890. wynoszą . . . 158.522 „
		Wstawia się więc na r. 1891. *dochody większe* o . . . 9.800 „
645	660	w rubr. II. ogółem *więcej* o . . . 100 zł.
4.782	4.262	„ III. „ „ „ . . . 9.500 „
166.599	153.000	„ IV. „ „ „ . . . 200 „ 9.800 zł.
515	600	
172.541	**158.522**	*Wynik* zatem na rok 1891. okazuje się *mniej korzystnym* o kwotę . 9.178 zł.
		a zgodny z różnicą nadwyżek obu lat.
	146.902	Podana suma wynikłości *wydatków* z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o:
	11.620	*a)* pięciolecia spensyonowanego i suspendowanego sekundaryusza, tudzież o wydatek w zaliczkach na płace z rubr. I. w kwocie . 1.812 zł.
		b) nadwyżkę dochodów oddaną funduszowi krajowemu poz. 56. 26.349 „
		ogółem o kwotę . . 28.161 zł.
		zaś suma wynikłości *dochodów* z powodu opuszczenia zwrotów w rubr. IV. poz. 8, o kwotę 2.967.

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**		
	1	Dyrektor: *a)* Płaca		2.200
		b) Dodatek osobisty		800
		c) Dodatki pięcioletnie po	300 zł.	600
	2	2ch prymaryuszów: *a)* Płaca po	1.500 „	3.000
		b) Relutum na wikt po	408 „	816
		c) Dodatki pięcioletnie po	200 „	400
	3	2ch sekundaryuszów: *a)* Płaca po	1.000 „	2.000
		b) Relutum na wikt po	408 „	816
	—	Akuszerka, płaca		—
	4	2ch kapelanów *a)* Płaca po	400 zł.	800
		b) Wikt 300 zł. i relutum za wikt	300 „	600
		c) Dodatki pięcioletnie po	50 „	183
	5	Rządca: *a)* Płaca		1.200
		b) Relutum za wikt		408
		c) Dodatki pięcioletnie po	200 zł.	400
	6	2ch oficyałów: *a)* Płaca po	1.060 „	2.120
		b) Dodatki pięcioletnie po	150 „	600
	7	I. pisarz: *a)* Płaca		600
		b) Relutum za wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie po	80 zł.	240
	8	II. pisarz: *a)* Płaca		400
		b) Relutum za wikt		360
		c) Dodatki pięcioletnie po	50 zł.	100
	9	Woźny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubior		50
		d) Dodatek pięcioletni		30
	10	Odźwierny: *a)* Płaca		150
		b) Wikt		250
		c) Dodatek na ubior		50
		d) Dodatki pięcioletnie po	30 zł.	90
			Suma rubryki I.	20.023
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**		
	11	17 Sióstr Miłosierdzia oddziałowych:		
		a) Płaca rocznie po 80 zł.	1.360 zł.	
		b) Wikt z pieczywem i dodatkami rocznie po 210 zł.	3.570 „	4.930
	12	Dyetaryusz:		
		a) Płaca po 1 zł. 25 ct. dziennie	456 zł.	
		b) Relutum za wikt.	360 „	816
			Do przeniesienia	5.746

dla obłąkanych na Kulparkowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
2.200	2.200	Wstawia się w rubr. I. płace i emolumenta etatowe jak na r. 1890, na mocy etatu
800	800	uchwalonego przez Wysoki Sejm dnia 25. Maja 1875. r.
300	420	*z uzupełnieniem dodatku pięcioletniego* przy poz. 1 *c* . 180 zł.
2.750	3.000	„ „ „ „ „ „ 2 *c* . 175 „
532	816	„ „ „ „ „ „ 9 *d* . 12 „
317	225	i *z dodaniem nowych*, a mianowicie:
1.833	2.000	Przy poz. 5 *c* kapelanowi ks. L Piotrowskiemu drugiego dodatku pięcioletniego z rocznych
572	816	50 zł. od 1. Maja 1891. . . . 33 „
400	400	
800	800	„ „ 7 *c* pisarzowi Czajkowskiemu Antoniemu
593	600	trzeciego dodatku pięcioletniego o rocz-
109	150	nych 80 zł. od 1. Stycznia 1891. . 80 „
1.200	1.200	Razem dodano . . 480 zł.
204	408	Opuszczono zaś płacę spensyonowanej akuszerki poz. 4 z 1890. r.
229	400	wskutek zniesienia tej posady na mocy uchwały Wysokiego Sejmu
1.400	2 120	z d. 25. Listopada 1889. r. . . . . 400 „
933	600	
600	600	W ogóle z porównania preliminuje się *więcej* o kwotę . . . 80 zł.
359	360	
160	160	
400	400	
340	360	
50	100	
150	150	
241	250	
50	50	
—	18	
150	150	
241	250	Wykazana suma wynikłości z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku
50	50	o kwotę 1.812 zł. z powodu opuszczenia udzielonych, a nieprelimiowanych
60	90	zaliczek na płace, tudzież opuszczenia pięcioleci spensyonowanego i suspendo-
		wanego sekundaryusza.
18.023	19.943	
3.525	4 930	Jak na rok 1890.
1.092	816	
4.617	5.746	

Wydatki. **Krajowy zakład**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
II.		Z przeniesienia . .		5.746
	13	Służba wyższa:		
		a) Płaca: Maszynista	600 zł.	
		„ Ślusarz	264 „	
		„ Stolarz	240 „	
		„ Krawiec	180 „	
		„ Szewc	180 „	
		„ 5 dozorców starszych po 180 zł. . . .	900 „	
		„ 2 palaczy do maszyny parowej po 156 zł. .	312 „	2.676
		b) Relutum za wikt z pieczywem maszynisty . .	360 zł.	
		Wikt z pieczywem 11 osób służby wyższej po 200 zł.	2.200 „	2.560
	14	Służba oddziałowa:		
		a) Płaca 25 dozorców rocznie po 96 zł. . . .	2.400 zł.	
		„ 9 „ „ „ 120 „ . . .	1.080 „	
		„ 6 „ „ „ 144 „ . . .	864 „	
		„ 15 dozorczyń „ „ 84 „ . . .	1.260 „	
		„ 10 „ „ „ 96 „ . . .	960 „	
		„ 12 „ „ „ 120 „ . . .	1.440 „	
		„ 3 „ „ „ 144 „ . . .	432 „	
		80	8.436 zł.	
		b) Wikt z pieczywem 80 osób rocznie po 135 zł. .	10.800 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku	250 „	19.486
	15	Premie dla dozorców Badzyńskiego Stanisława i Szymańskiego Jakóba po 10 dukatów w złocie		120
	16	Służba domowa:		
		a) Płaca 13 sług	1.188 zł.	
		b) Wikt z pieczywem tychże rocznie po 120 zł. . .	1560 „	
		c) Gratyfikacye z końcem roku	50 „	2.798
		Suma rubryki II. .		33.386
III.		**Pensye i emerytury.**		
	17	Grund Ludwika, wdowa po rządcy, z rocznych . .	245 zł.	26
	18	Burkart Franciszka „ „ kontrolorze z rocznych . .	175 „	19
	19	Dr. Berthleff Karol, były dyrektor, z rocznych . .	1.400 zł.	149
	20	Kłosowski Jan, były dozorca		48
	21	Kłosowska Teresa, była dozorczyni		48
	22	Dr. Dobiński Włodzimierz, były prymaryusz		567
	23	Dr. Hankiewicz Józef, były sekundaryusz		676
	24	Wojtowiczowa Karolina, była akuszerka		184
		Suma rubryki III. .		1.717

dla obłąkanych na Kulparkowie — Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.617	5.746	
2.644	2.676	Jak na rok 1890.
2.531	2.560	
17.125	18.942	W poz. 14 *a)* i *b)* zwiększono wydatki z powodu wzrastającej co roku ilości chorych (przeciętnie było: w r. 1887. chorych 496, w 1888. roku 514, a w 1889. roku 542. Licząc po myśli sprawozdania Wydziału krajowego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 5. Października 1878. r. do wiadomości przyjętego 1 dozorcę na 6 chorych mężczyzn, a 1 dozorczynię na 7 obłąkanych kobiet, wypadnie przyjąć 4 dozorców więcej jak na rok 1890. Preliminuje się zatem w ogóle *więcej* o kwotę . . . . . 544 zł. a mianowicie: *a)* Na płacę 4 dozorców po 96 zł. rocznie . . . 384 zł. *b)* „ wikt z pieczywem w ogóle więcej o . . . 160 „ Koszta wiktu przyjmuje się na każdą osobę rocznie o 5 zł. mniej jak na rok 1890. uchwalono.
—	240	Preliminuje się na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z d. 17. Października 1888, premie dla 2 dozorców wedle wniosku Dyrekcyi.
2.588	2.798	Jak na rok 1890.
29.505	32.962	
26	26	
19	19	
149	149	
48	48	Jak na rok 1890.
48	48	
236	567	
—	676	
—	—	Nowo przyznana emerytura (LW. 56.720/1889.)
526	1.533	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
IV.		**Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.**	
	25	Christ Laura, sierota po kontrolorze, z rocznych 63 zł. . . .	7
	26	Hammer Joanna, sierota po pisarzu, z rocznych 63 zł. . . .	7
		Suma rubryki IV. .	14
V.	27	**Oprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	40
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**	
	28	Za sprawdzanie recept	140
	29	Remuneracye i zapomogi	500
		Suma rubryki VI. .	640
VII.		**Koszta gospodarcze.**	
	30	Żywienie chorych:	
		a) Zwykła strawa i dodatki	40.000
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia, *a)* płaca rocznie po 80 zł. . 400 zł. *b)* wikt z dodatkami rocz. po 210 zł. 1.050 „	1.450
		c) Służba kuchenna i magazynowa: Płaca z wiktem i gratyfikacyą	2.100
		d) Drzewo i węgle do kuchni	2.800
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne	600
		f) Pieczywo z piekarzem	6.000
		Do przeniesienia . .	52.950

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
7	7	
7	7	
14	14	Jak na rok 1890.
—	40	
129	140	Preliminuje się jak na rok 1890. z opuszczeniem jednorazowej zapomogi 150 zł.,
490	650	uchwalonej w r. 1890. dla emerytowanego sekundaryusza Dra. Hankiewicza.
619	790	
40.590	39.000	Wydatki poz. 30. *a)* wynosiły: W 1887 r. 36.221 zł. na 181 159 dni leczenia, zatem 1 dzień kosztował 19·9 ct. „ 1888 „ 40.590 „ „ 188.190 „ „ „ 1 „ „ 21 6 „ „ 1889 „ 40.380 „ „ 197.901 „ „ „ 1 „ „ 20·4 „ Razem 117.191 zł. na 567.250 „ „ „ 3 dni kosztowało 61·9 ct. Przeciętnie 39.064 „ „ 189.083 „ „ „ 1 dzień kosztował 20·6 ct. Z powodu ciągłego wzrostu ilości dni leczenia przyjmuje się nieco wyższą kwotę od przeciętnej, odpowiednio do wyniku r. 1889.
1.410	1.450	Jak na rok 1890.
2.081	2.100	
2.985	2.400	W r. 1887 wynosiły wydatki 2.848 zł. „ „ 1888 „ „ 2.985 „ „ „ 1889 „ „ 2.808 „ 8.641 zł., zatem przeciętnie 2.880 zł. Preliminuje się z uwagi na wynik r. 1889 tylko kwotę 2 800 zł.
725	600	Zgodnie z uchwaloną na r. 1890. kwotą.
5.265	5.600	W r. 1887. wynosiły wydatki 5.607 zł. „ „ 1888. „ „ 5.265 „ „ „ 1889. „ „ 6.081 „ Razem . 16.953 zł. za lat 3, czyli przeciętnie 5.651 zł. za 1 rok. W skutek zwiększającej się corocznie ilości dni leczenia preliminuje się na podstawie 3-letniego przecięcia z uwzględnieniem wyników r. 1889.
53.056	51.150	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
VII.	30	Z przeniesienia .	52.950
		g) Wino dla chorych	500
	31	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj	6.000
	32	Oświetlenie naftą	1.600
	33	Sprzęty gospodarcze:	
		a) Zakupno i naprawa	1.800
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca rocznie . . . 80 zł.	
		wikt z dodatkami . . 210 „	290
	34	Utrzymanie 2ch par koni z 2ma furmanami, reparacyą wozów, uprzęży itp.	1.450
	35	Uprawa pól z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami	2 200
	36	Utrzymanie ogrodów warzywnych z połową kosztów utrzymania ogrodnika	600
	37	Utrzymanie parku i ogrodów spacerowych dla chorych . . .	200
	38	Utrzymanie pralni:	
		a) Drzewo i inne potrzeby	4.000
		b) 2 Siostry Miłosierdzia: płaca rocznie po 80 zł. . 160 zł.	
		wikt z dodatkami po 210 zł. 420 „	580
	39	Bielizna, pościel i odzież:	
		a) Zakupno i naprawa { 1. zwyczajne	8.000
		{ 2. *nadzwyczajne*	*7.000*
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca rocznie . . . 80 zł.	
		wikt z dodatkami . . 210 „	290
	40	Słoma do sienników	1.000
		Suma wydatków { zwyczajnych .	81.460
		{ *nadzwyczajnych* .	*7.000*
		Ogólna suma rubryki VII. .	88.460
VIII.		**Koszta sanitarne.**	
	41	Lekarstwa	900
	42	Potrzeby sanitarne	5.000
		Do przeniesienia . .	5.900

dla obłąkanych na Kulparkowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
53.056	51.150	
449	500	Zgodnie z uchwaloną na r. 1890. kwotą.
5.686	5.600	Na podstawie przeciętnego wydatku z lat 3, z uwzględnieniem wyników r. 1889. Wydatki w r. 1887. wynosiły 5.026 zł. „ „ „ 1888. „ 5.686 „ „ „ „ 1889. „ 6.593 „ Razem . 17.305 zł. za 3 lata, t. j. przeciętnie 5.768 zł. rocznie.
1.518	1.600	
1.769	1.800	
282	290	
1.215	1.450	
2.146	2.200	Zgodnie z uchwalonymi na r. 1890. kwotami.
632	600	
185	200	
4.021	4.000	
564	580	
6.053	5.000	Zwyczajne wydatki wynosiły: W r. 1887. zł. 4.973 „ „ 1888. „ 6.053 „ „ 1889. „ 5.000 tj. 16.026 zł. na 3 lata, czyli przeciętnie 5.342 zł. za 1 rok. Wydatki czynione w granicach kwot preliminowanych były za szczupłe w stosunku do ilości chorych, zwłaszcza że obłąkani szałowi niszczą nadzwyczajnie bieliznę, odzież i pościel. Z powodu tego wstawia się na wniosek Dyrekcyi zakładu na wydatki zwyczajne 8.000 zł., zaś na nadzwyczajne 7.000 zł., razem 15.000 zł.
—	—	
282	290	Zgodnie z uchwaloną na r. 1890. kwotą.
902	800	Wydatek wynosił w 1887. r. 895 zł. „ „ „ 1888. „ 902 „ „ „ „ 1889. „ 921 „ łącznie 2.718 zł., czyli przeciętnie po 906 zł. rocznie. Ze względu na ustawicznie wzrastającą ilość chorych porażonych zanieczyszczających sienniki, preliminuje się 1.000 zł. t. j. 200 zł. więcej jak na r. 1890. uchwalono.
78.760	76.060	
—	—	
78.760	76.060	
794	900	Zgodnie z preliminowaną i uchwaloną na r. 1890. kwotą.
3.475	3.700	Preliminuje się o kwotę 1.300 zł. więcej jak uchwalona na lata 1889. i 1890., a to w uwzględnieniu wynikłości r. 1889. wynoszącej kwotę 5.104 zł. tudzież z powodu znacznej ilości świeżych wypadków chorobowych, używania nowych, drogich, ale za to skutecznych środków leczniczych (jak: sulfonalu, chloralu, chininy, bromatu) i należytego odwaniania wychodków.
4.269	4.600	

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne zł.
VIII.		Z przeniesienia . .	5.900
	43	Instrumenta chirurgiczne	100
	44	Utrzymanie prosektoryum	60
	45	Koszta pogrzebowe i utrzymanie cmentarza	200
		Suma rubryki VIII.	6.260
IX.		**Koszta kancelaryjne.**	
	46	Druki, litografie i inne	450
X.	47	**Koszta kapliczne**	200
XI.		**Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń.**	
	48	Konserwacye i reparacye z pokostowaniem podłóg { 1. zwyczajne . . . . . 2. *nadzwyczajne*	5.500 *4.500*
	49	Utrzymanie urządzeń mechanicznych	600
	50	Asekuracya budynków i ruchomości	600
	51	Kominiarze i straż ogniowa	550
	52	Utrzymanie dróg dojazdowych	800
		Suma wydatków { 1. zwyczajnych . 2. *nadzwyczajnych* .	8.050 *4.500*
		Ogólna suma rubryki XI. .	12.550
XII.	53	**Podatki i daniny**	290

dla obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.269	4.600	
68	100	Zgodnie z uchwalonemi na rok 1890. kwotami.
29	60	
225	200	
4.591	4.960	
468	450	
200	200	
5.812	5.500	Wydatki poz. 48 1) wynosiły w 1886 r. 5.820 zł. „ „ „ „ „ 1887 „ 4.759 „ „ „ „ „ „ 1888 „ 5.812 „ łącznie 16.391 zł. za lat 3, t. j. przeciętnie 5.464 zł. za 1 rok, preliminuje się zatem w zaokrągleniu 5.500 zł. na wydatki zwyczajne. Z powodu ciągłego wzrostu ilości chorych i braku miejsca dla tychże, okazała się konieczna potrzeba opróżnić pomieszkanie zajmywane przez jednego z funkcyonaryuszy w zakładzie. W celu odpowiedniego pomieszczenia tegoż funkcyonaryusza preliminuje się na wniosek Dyrekcyi na nowo zbudować się mający domek mieszkalny w kosztorysie obliczoną kwotę 4.500 zł. jako wydatek nadzwyczajny.
—	—	
871	600	Zgodnie z uchwalonemi na r. 1890 kwotami.
607	600	
548	550	
798	800	
8.636	8.050	
323	250	Wydatek wynosił w 1887 r. 226 zł. „ „ „ 1888 „ 323 „ „ „ „ 1889 „ 290 „ Razem 839 zł. za 3 lata, t. j. przeciętnie 280 zł. za 1 rok. Preliminuje się więcej o 40 zł. od uchwalonej na r. 1890 kwoty, na podstawie przeciętnego wydatku z lat 3 i z uwzględnieniem wyniku r. 1889.

Wydatki. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
XIII.		**Rozmaite.**		
	54	Utrzymanie biblioteki lekarskiej		150
	55	Książki i czasopisma dla chorych		250
	56	Myto drogowe		200
	57	Przypadkowe:		
		a) Ubezpieczenie służby od wypadku choroby . .	70 zł.	
		b) „ „ i robotników od wypadku .	130 „	
		c) Zabawy z tańcami urządzane dla chorych . .	100 „	
		d) Zastępstwa chorych i urlopowanych funkcyonaryuszów	500 „	
		e) Koszta przyjęcia komisyj i różne poczesne . .	60 „	
		f) „ uroczystości rozdania nagród służbie dozorującej chorych	80 „	
		g) Ryczałt na wydatki przełożonego obszaru dworskiego	20 „	
		h) Fiakry dla Sióstr Miłosierdzia, tychże spowiednika, inżyniera Wydziału krajowego nadzorującego roboty konserwacyjne, pastora na pogrzeby ewangelików itp.	30 „	
		i) Koszta przewozu chorych do zwrotu od gmin przynależności	60 „	
		k) Inne nieprzewidziane	150 „	1.200
		Suma rubryki XIII.		1.800
XIV.	58	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe** . . .		50

dla obłąkanych na Kulparkowie. **Wydatki.**

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
113	150	Preliminuje się zgodnie z uchwalonemi na r. 1890 kwotami.
244	250	
190	200	
		ad a) Stosownie do postanowień ustawy z d. 30. marca 1888. l. 33. dz. u. p. z r. 1888
		„ *b)* „ „ „ „ „ „ „ 28. grudnia 1887. l. 1. „ „ „ 1888
		„ *c)* Na podstawie przeciętnego wydatku z lat 1887/89 w zaokrągleniu.
		„ *d)* „ „ „ „ „ 1887/89 z uwzględnieniem niższej wynikłości z r. 1889.
		„ *e)* Na podstawie przeciętnego wydatku z lat 1887/89.
		„ *f)* „ „ wyników z lat 1889/90.
		„ *g)* „ „ zawartej ugody (LW. 21.015/89).
		„ *h)* „ „ wyników z lat 1887/89 w zaokrąglonem przecięciu.
		„ *i)* „ „ „ „ 1887/89 „ „ „
		„ *k)* nieprzewidziane wydatki, których naprzód obliczyć nie można. Preliminuje się na łączne wydatki poz. 57 więcej o 200 zł. od uchwalonej na r. 1890 kwoty w skutek nowych ustaw o zabezpieczeniu robotników od wypadków i od wypadku choroby.
5.063	1.000	
5.610	1.600	
72	50	Jak na rok 1890.

Dochody. Krajowy zakład

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne zł.
I.		**Dodatki.**		
	1	Od c. k. Skarbu relutum za drzewo opałowe		560
	2	Od kasy miejskiej na utrzymanie drogi publicznej z Kulparkowa do Lwowa		100
			Suma rubryki I. .	660
II.		**Dochody z dóbr.**		
	3	Odsetki od kapitału przyznanego za zniesione prawo propinacyi . .		262
	4	Dochód z pól i pastwisk		3.200
	5	Dochód z ogrodów		900
			Suma rubryki II. .	4.362
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**		
	6	Od funduszu krajowego galicyjskiego		130.000
	7	Od samopłacących		30.000
	8	Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych		2 500
			Suma rubryki III. .	162.500
IV.		**Rozmaite.**		
	9	Zwroty z zarobków chorych w myśl §. 22 statutu		300
	10	„ zaległych kosztów przewozu		100
	11	Przypadkowe: *a)* Czynsz z baraku propinacyjnego . .	48 zł.	
		b) Ze sprzedaży z użytku wydzielonych rzeczy	100 „	
		c) Depozyta zmarłych	40 „	
		d) Inne drobne nieprzewidziane . . .	212 „	400
			Suma rubryki IV. .	800

dla obłąkanych na Kulparkowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
545	560	Zgodnie z kwotami uchwalonemi na r. 1889 i 1890.
100	100	
645	660	
700	262	Zgodnie z kwotami uchwalonemi na r. 1890.
3.104	3.200	
978	800	Dochód wynosił w 1887 r. 856 zł. „ „ „ 1888 „ 978 „ „ „ „ 1889 „ 1.386 „ 3.220 zł. czyli w przecięciu roczny 1.073 zł.,
4.782	4.262	preliminuje się w przypuszczeniu średniej urodzajności tylko 900 zł. t. j. więcej o 100 zł. jak na r. 1890 uchwalono.
133.365	120.000	Preliminuje się więcej o 10.000 zł. od kwoty na rok 1890 uchwalonej na podstawie wyników 3 letnich. Dochód wynosił w 1887 r. 134.843 zł. „ „ „ 1888 „ 133.364 „ „ „ „ 1889 „ 136.816 „ łącznie 405.023 zł., czyli w przecięciu rocznie po 135.007 ct.
28.972	30.000	Zgodnie z uchwaloną na r. 1890 kwotą.
4.262	3.000	Preliminuje się mniej o 500 zł. od kwoty na r. 1890 uchwalonej, gdyż wskutek przepełnienia zakładu chorymi, odstawia się przyrależnych do innych prowincyj do ich własnych zakładów.
166.599	153.000	
515	600	
515	600	Preliminuje się więcej o 200 zł. od uchwalonej na rok 1890 kwoty, a to na podstawie wyników z ostatnich lat trzech. Dochód wynosił w 1887 r. 650 zł. „ „ „ 1888 „ 515 „ „ „ „ 1889 „ 1.219 „ łącznie 2.384 zł. za trzy lata, przeciętnie za 1 rok 795 zł. Kwota wynikłości z r. 1888 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o 2.967 zł. z powodu opuszczenia zaliczek i zwrotów, preliminarzem nieobjętych.

L. W. 34.319/90.
Alegat F. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Lit. F.

Krajowy szpital św. Łazarza

w Krakowie.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 26.705/90.

Uwaga: Podane wewnątrz wynikłości za rok 1889. nie były jeszcze ostatecznie sprawdzone i mogą uledz zmianie przy sporządzaniu zamknięcia rachunków za ten rok.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Sumaryusz	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilityczych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Wydatki.						
I.	1-16	Płace i emolumenta etatowe	16.770	2.561	5.564	5.023	—	29.918
II.	17-21	Koszta utrzymania osób nieetatowych	12.055	1.602	4.825	4.942	—	23 424
III.	22	Pensye i emerytury	250	—	—	—	—	250
IV.	23-25	Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski	113	13	123	34	—	283
V.	26	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	27	3	12	8	—	50
VI.	27-28	Remuneracye i zapomogi	486	54	216	144	—	900
VII.	29-38	Koszta gospodarcze 1. zwyczajne	44.215	6.473	20.096	13.031	—	83.815
		Koszta gospodarcze 2. *nadzwyczajne*	—	*331*	—	*1.130*	—	*1.461*
VIII.	39-45	„ sanitarne	7.589	604	2.067	1.078	—	11.338
IX.	46	„ kancelaryjne	470	52	209	139	—	870
X.	47	„ kapliczne	135	15	60	40	—	250
XI.	48-52	Utrzymanie budynków 1. zwyczajne	3.536	393	1.571	1.048	—	6.548
		Utrzymanie budynków 2. *nadzwyczajne*	*2.743*	*305*	*1.219*	*813*	—	*5.080*
XII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych	—	—	—	—	—	—
XIII.	54	Podatki i daniny	1.027	—	—	—	—	1 027
XIV.	55-56	Rozmaite	864	96	384	256	—	1.600
XV.	57	Zapomogi dla położnic	—	—	—	—	—	—
XVI.	58	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	350	—	—	—	350
XVII.	59-60	Koszta utrzymania mamek i dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie	12.000	3.650	—	—	—	15.650
XVIII.	61-63	Zapisy	109	—	—	—	—	109
XIX.	64	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	150	—	—	—	—	150
XX.	65	Dyety i koszta podróży w sprawach funduszu	150	—		—	—	150
		Suma wydatków 1. zwyczajnych	99.946	15.866	35 127	25.743	—	176.682
		Suma wydatków 2. *nadzwyczajnych*	*2.743*	*636*	*1.219*	*1.943*	—	*6.541*
		Razem	102.689	16.502	36.346	27.686	—	183.223
		Dochody.						
I.	1-3	Odsetki od kapitałów	17.338	1.350	219	163	—	19.070
II.	4-9	Dochody z dóbr i realności	8.852	620	—	—	—	9.472
III.	10-12	Zwroty kosztów leczenia	79.100	9.500	36.900	24.100	—	149.600
IV.	13	Dochody rozmaite	54	6	24	16	—	100
		Suma dochodów	105.344	11.476	37.143	24.279	—	178.242
		W porównaniu z wydatkami	102.689	16.502	36.346	27.686	—	183.223
		okazuje się: niedobór	—	5.026	—	3.407	8.433	—
		okazuje się: nadwyżka	2.655	—	797	—	3.452	—
		W ogólności niedobór	—	—	—	—	**4.981**	**4.981**

św. Łazarza w Krakowie.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Porównanie sumaryczne kwot preliminowanych na r. 1891. z uchwalonymi na rok 1890.
28.163	29.273	**Wydatki** preliminowane na rok 1891. wynoszą . . 183.223 zł.
21.133	21.385	uchwalone zaś „ „ 1890. „ . . 173.370 „
250	250	preliminuje się zatem wydatki *większe* o kwotę . . . 9.853 zł.
210	283	a mianowicie:
50	50	*więcej* w Rubr. I. ogółem o kwotę 645 zł.
900	900	„ „ II. „ „ „ 2.039 „
82.363	77.530	„ „ VII. „ „ „ 7.746 „
—	—	„ „ VIII. „ „ „ 390 „
10.838	10.948	„ „ XI. „ „ „ 459 „
1.278	870	„ „ XIV. „ „ „ 1.150 „
250	250	„ „ XVI. „ „ „ 50 „
6.054	5.810	„ „ XVIII. „ „ „ 4 „ 12.483 zł.
6.178	*5.359*	*mniej* zaś „ XII. „ „ „ 20 zł.
20	20	„ „ XV. „ „ „ 2.200 „
513	1.027	„ „ XVII. „ „ „ 410 „ 2.630 „
1.596	450	z porównania *więcej* j. w. . 9.853 zł.
2.058	2.200	
297	300	**Dochody** preliminowane na rok 1891. wynoszą . . 178.242 zł.
12.000	16.060	uchwalone zaś „ „ 1890. „ . . 180.813 „
105	105	preliminuje się zatem *dochody mniejsze* o kwotę . . 2.571 „
93	150	a mianowicie:
		w Rubr. I. o kwotę . 990 zł.
		„ „ II. „ „ . 681 „
		„ „ IV. „ „ . 900 „
131	150	razem j. w. *mniej* o . . . 2.571 zł.
168.302	168.011	**Wynik** zatem na rok 1891. jest **mniej korzystny** o sumę w kwocie . **12.424 zł.**
6.178	*5.359*	a zgodny: z niedoborem w kwocie . . . 4.981 zł.
		i nadwyżką z r. 1890. w kwocie . 7.443 „
174.480	173.370	razem j. w. . 12.424 zł.
		Podana suma wynikłości *wydatków* z roku 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o kwoty poszczególnione
		w wyjaśnieniach Rubr. I. . . . . 565 zł.
		„ „ „ IV. . . . . 24 „
19.552	20.060	„ „ „ XIII. . . . . 129 „
11.413	10.153	i o nadwyżkę dochodów oddaną fund. kraj. . 14.298 „
152.664	149.600	razem o kwotę . . 15.016 „
103	1.000	zaś suma wynikłości *dochodów* o opuszczone zwroty w Rubr. IV.
		w kwocie . . . . . 1.331 zł.
183.732	180.813	i o dotacyę pobraną z funduszu krajow. w kwocie 4 433 „
—	173.370	razem o kwotę . . 5.764 „
—	—	
—	—	
—	7.443	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**						
	1	Dyrektor:						
		a) płaca	864	96	384	256	1.600	
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 300 zł.	486	54	216	144	900	2.500
	2	5 prymaryuszów:						
		a) płaca po 1.200 . . .	3.600	—	1.200	1.200	6.000	
		b) dodatki pięcioletnie po 200 zł. .	1.600	—	600	234	2.434	8.434
	3	2 profesorów, jako prymaryuszów dla okulistyki i położnictwa po 650 zł.	650	650	—	—	—	1.300
	4	6 sekundaryuszów I. klasy po 600 zł. .	1.800	600	600	600	—	3.600
	5	4 „ II. „ „ 500 „ .	2.000	—	—	—	—	2.000
	6	Akuszerka:						
		a) płaca	—	400	—	—	400	
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 40 zł.	—	120	—	—	120	520
	7	Aptekarz:						
		a) płaca	432	48	192	128	800	
		b) dodatki pięcioletnie po 100 zł. .	108	12	48	32	200	
		c) dodatek na mieszkanie . .	108	12	48	32	200	1.200
	8	Prosektor, płaca	432	48	192	128	—	800
	9	Chemik patologii, płaca . . .	378	42	168	112	—	700
	10	Kapelan:						
		a) płaca	324	36	144	96	600	
		b) dodatek na mieszkanie . .	108	12	48	32	200	800
	11	Rządca:						
		a) płaca	648	72	288	192	1.200	
		b) dodatki pięcioletnie po 200 zł. .	324	36	144	96	600	1.800
	12	2 oficyałów:						
		a) płaca po 1.000 zł. . . .	1 080	120	480	320	2.000	
		b) dodatki pięcioletnie po 150 zł. .	405	45	180	120	750	2.750
	13	2 pisarzy:						
		a) płaca po 600 zł. . . .	648	72	288	192	1 200	
		b) dodatki pięcioletnie po 100 zł. .	131	15	58	39	243	
		c) „ na mieszkanie po 100 zł.	108	12	48	32	200	1.643
	14	Dozorca domu obłąkanych:						
		a) płaca	—	—	—	400	400	
		b) wikt II. klasy	—	—	—	200	200	
		c) relutum na mieszkanie . .	—	—	—	280	280	880
	15	Woźny:						
		a) płaca	162	18	72	48	300	
		b) dodatki pięcioletnie po 50 zł. .	82	9	36	24	151	
		c) dodatek na ubiór . . .	27	3	12	8	50	501
	16	Odźwierny:						
		a) płaca	81	9	36	24	150	
		b) 3 dodatki pięcioletnie po 30 zł. .	49	5	22	14	90	
		c) wikt II. klasy	108	12	48	32	200	
		d) dodatek na ubiór . . .	27	3	12	8	50	490
		Suma rubryki I. .	16 770	2.561	5.564	5.023	—	29.918

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		Uwaga do preliminarza w ogóle.
2.500	2.500	Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. polecono przeprowadzić rozdział wydatków i dochodów wszystkim oddziałom wspólnych a inaczej rozdzielić się nie dających na podstawie obliczenia według dzielnika, którym ma być dzień leczenia. W wykonaniu tej uchwały przyjęto na rok 1891. przypuszczalną ilość dni leczenia z r. 1889. . . . . 201.635
7.800	8.312	z doliczeniem spodziewanego wzrostu dni leczenia . . . 2.968
1.300	1.300	razem . . 204.603
3.578	3.600	dni, a w zaokrągleniu 205.000
1.947	2.000	czyli: dla oddziału I. 110.000 z % 54 zamiast 50 %
		„ „ II. 13 000 „ 6 „ 10 „
520	520	„ „ III. 49.000 „ 24 „ 25 „
		„ „ IV. 33.000 „ 16 „ 15 „
		razem . 205.000 z % 100 100 %
1.100	1.200	i na tej podstawie uskuteczniono rozdział wydatków i dochodów wspólnych.
800	800	
700	700	
800	800	Preliminuje się płace z dodatkami na mocy uchwalonego etatu jak na rok 1890. z wyjątkiem:
		1. uzupełnionych dodatków plęcioletnich w łącznej kwocie . . 287 zł.
1.600	1 800	preliminowanych na r. 1890. częściowo.
		2. dodania nowych, a mianowicie:
		a) przy poz. 2. dla Dr. Żuławskiego Karola z rocznych
2.450	2.641	200 zł. od 30. Października 1891. . 34 zł.
		b) „ „ 13. „ Zielińskiego Jana z rocznych 100 zł
		od 27. Lipca 1891. . . . 43 „
		c) „ „ 15. „ Gergla Dominika (4) z rocznych
1.500	1.510	50 zł. od 29. Grudnia 1891. . . 1 „ 78 „
		3. wstawienia przy poz. 14. *c.* rocznej kwoty . . . . 280 „
		przyznanej już do L. W. 17.264 i 28.104 ex 1889.
589	600	od 1. Lipca 1889. na relutum za mieszkanie dozorcy zajęte przez chorych, ogółem *więcej* o . . . . . 645 zł.
500	500	
479	490	
28.163	29.273	Wynikłość z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o zaliczki na płace w kwocie 565 zł., preliminarzem nie objęte.

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilityczych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**						
	17	17 Sióstr Miłosierdzia:						
		a) Płaca: *α)* 15 Sióstr oddziałowych rocznie po 80 zł.	640	160	240	160	1.200	
		β) 2 Sióstr wspólnych rocznie po 80 zł.	86	10	38	26	160	1.360
		b) Wikt z pieczywem i dodatkami: *α)* dla 17 Sióstr rocznie po 168 zł.	1.525	356	585	390	2.856	
		β) „ 6 emerytek i postulantek po 168 zł.	544	61	242	161	1.008	3.864
	18	Dyetaryusze:						
		Płaca dla 5 po 1 zł. 50 ct. rocznie 2.738 zł.						
		„ „ 1 „ 1 „ 25 „ „ 457 „						
		„ „ 1 „ 1 „ — „ „ 365 „	1.922	214	854	570	—	3.560
	19	Służba wyższa:						
		a) Płaca: Maszynista rocznie . . .	405	45	180	120	750	
		Odźwierny: płaca 120 zł.						
		dodat. na mieszk. 60 „						
		„ „ ubiór . 60 „ 240 zł.						
		Stolarz . . . 150 „						
		2 palaczy do maszyny po 120 zł. . . 240 „						
		Murarz . . . 120 „						
		Piekarz . . . 150 „	486	54	216	144	900	
		2 dozorców chorych po 120 zł. .	120	—	120	—	240	
		b) Wikt z pieczywem dla 8 osób po 160 zł.	678	58	390	154	1.280	3.170
	20	Służba oddziałowa:						
		a) Płaca dla 8 posługaczów po 90 zł. .	—	—	—	720	720	
		„ 16 „ „ 64 „ .	768	—	256	—	1.024	
		„ 6 posługaczek „ 72 „ .	—	—	—	432	432	
		„ 20 „ „ 48 „ .	624	144	192	-	960	
		b) Wikt dla 50 osób po 118 zł. . .	2.950	354	944	1.652	5.900	
		c) Gratyfikacye z końcem roku . .	100	12	32	56	200	9.236
		Do przeniesienia .	10.848	1.468	4.289	4.585	—	21.190

św. Łazarza w Krakowie

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia	
		W poz. 17. *a) b)* wstawia się więcej o 500 zł. a to: *a)* na płace o kwotę dla 1 Siostry Mił. przyjętej stale od 14. Kwietnia 1890. dla nowo utworzonego oddziału rezerwowego dla chorób zakaźnych (L W. 20.097 i 27.535 ex 1890), *b)* w kosztach wiktu zaś o kwotę . .	80 zł. 420 „
1.260	1.280	z powyższego powodu jak i dla koniecznego powiększenia emerytek o 1 osobę a nadto dla zwiększonego kosztu wiktu, który wynosił w r. 1887. po 162 zł., w r. 1888. po 164 zł., a w r. 1889. 177 zł. — razem 503 zł. przeciętnie po 168 zł. który przyjęto z uwagi na wyższy wynik roku ostatniego.	
3.448	3.444	ogółem j. w. . .	500 zł.
3.498	3.560	Jak na rok 1890.	
2.532	3.150	Preliminuje się na płace o nieznacznie powiększoną kwotę 20 zł. dla murarza, zaś w kosztach wiktu jak na rok 1890. uchwalono.	
		W pozycyi tej preliminuje się więcej o 1479 zł. a mianowicie:	
		ad a) Na płace ogółem o kwotę . . . . . dla koniecznego powiększenia stanu służby o 7 osób według wyniku z r. 1889. wynoszącego 50 osób, a nadto dla nowo utworzonego oddziału rezerwowego, dla którego przeznaczono 3 osoby.	460 zł.
8.229	7.757	*ad b)* W kosztach wiktu o kwotę . . . . . dla 7 osób więcej a nadto z powodu wyższego kosztu tegoż, który wynosił w r. 1889. po 122 zł. a przeciętnie po 118 zł.	869 zł.
		ad c) Na gratyfikacye w stosunku dla 50 osób (po 4 zł. dla 1) o kwotę która zastąpić ma zbyt niskie płace jak i dla zachęty do gorliwego pełnienia obowiązków. Płace i gratyfikacye służby tego zakładu są znacznie niższe jak w szpitalu lwowskim i zakładzie kulparkowskim	150 „
18.967	19.191		1.479 zł.

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
II.		Z przeniesienia .	10.848	1.468	4.289	4.585	—	21.190
	21	Służba wspólna:						
		a) płaca dla 12 parobków rocznie po 64 zł.	415	46	184	123	768	
		b) wikt dla 12 osób rocznie po 118 zł.	765	85	340	226	1.416	
		c) gratyfikacye z końcem roku . .	27	3	12	8	50	2.234
		Suma rubryki II. .	12.055	1.602	4.825	4.942	—	23 424
III.		**Pensye i emerytury.**						
	22	Bobrzyńska Zofia, wdowa po prymaryuszu	250	—	—	—	—	250
IV.		**Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski.**						
	23	Kudas Regina, była nadzorczyni . .	—	—	73	—	73	
	24	Flasińska Felicya, wdowa po pisarzu .	81	9	36	24	150	
	25	Dudek Marya, wdowa po gazowniku .	32	4	14	10	60	283
		Suma rubryki IV. .	113	13	123	34	—	283
V.	26	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.**	27	3	12	8	—	50
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**						
	27	Urzędnicy c. k. kasy krakowskiej za prowadzenie czynności kasowych .	108	12	48	32	200	
	28	Funkcyonaryusze szpitalni . . .	378	42	168	112	700	900
		Suma rubryki VI. .	486	54	216	144	—	900

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
18.967	19.191	
2 166	2.194	W pozycyi tej wstawia się ogółem więcej o 40 zł. z powodu koniecznego podwyższenia płac dla 3-ch parobków o nieznaczną kwotę 28 zł. w kosztach wiktu zaś o 12 zł. z powodu jak przy poz. 20 *b)* podano.
21 133	21.385	
250	250	
—	73	Jak na rok 1890.
150	150	
60	60	
210	283	Podana suma wynikłości z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o pominiętą kwotę 24 zł. zmarłej Anastazyi Okońskiej.
50	50	
900	900	Jak na rok 1890.
900	900	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		**Koszta gospodarcze.**						
	29	Żywienie chorych:						
		a) Zwykła strawa i dodatki . .	21.000	3.700	10.000	6.300	41.000	
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia zatrudnionych w kuchni:						
		α) płaca po 80 zł. . 400 zł.						
		β) wikt z pieczywem po 168 zł. . . . 840 „	670	74	298	198	1.240	
		c) Służba kuchenna i magazynowa:						
		α) płaca 9 sług po 48 zł. rocznie . . 432 zł.						
		płaca 1 parobka 60 „ 492 zł.						
		β) wikt dla 10 osób po 118 zł. . . . 1.180 „						
		γ) gratyfikacye . . . 50 „	930	103	413	276	1.722	
		d) Drzewo i węgle do kuchni . .	567	63	252	168	1.050	
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne .	108	12	48	32	200	
		f) Pieczywo (mąka i drożdże) . .	3.078	342	1.368	912	5.700	
		g) Wino dla chorych . . .	1.566	174	696	464	2 900	53.812
		Do przeniesienia .	27.919	4.468	13.075	8.350	—	53.812

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
39.434	37.000	Wydatki wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem		Koszt 1 dnia
	Złotych wal. austr.					Dni leczenia	
w roku 1887. . .	20.784	3.359	8.924	6.203	39.270	182.903	21·5
„ „ 1888. . .	21.160	3.149	9.262	5.863	39.434	185.871	21·2
„ „ 1889. . .	22.751	4.550	11.376	6.826	45.503	201.635	22·6
razem . . .	64.695	11.058	29.562	18.892	124.207	570.409	65·3
przeciętnie . .	21.565	3.686	9.854	6.297	41 402	190.136	21·8
w zaokrągleniu .	21.000	3.700	10.000	6.300	41.000	205.000	22

Z uwagi zatem na wyższe wynikłości roku ostatniego i na ciągle wzrastającą ilość dni leczenia, wstawia się zaokrągloną przeciętną sumę w kwocie 41.000 zł., która conajmniej okaże się potrzebną, o ile, że licząc dla przyjętych do preliminarza 205.000 dni leczenia po zaokrąglonym koszcie przeciętnym 22 ct., uczyniłby wydatek 45.100 zł. Wstawiono jednak mniej o 4.100 zł. w przypuszczeniu, że koszt dnia żywienia nie przewyższy 20 ct. — więcej zaś od uchwalonej na r. 1890. kwoty o 4.000 zł.

1.220	1.220	Płace jak na rok 1890. w kosztach wiktu zaś więcej o 20 zł. z powodu jak przy poz. 17. *b.*
1.528	1.547	Wstawia się ogółem więcej o 175 zł. z powodu koniecznego powiększenia sług o 1 osobę.
1.080	1.100	Mniej o 50 zł. na podstawie wyniku z r. 1889. w kwocie 1.013 zł.
191	200	Jak na rok 1890.
5.293	5.300	Wydatek w r. 1889. wynosił 6.321 zł. a przeciętny z 3 ch lat 5.727 zł. Z powodów zatem podanych przy poz. 29. *a)* wstawia się conajmniej potrzebną, przeciętną w zaokrągleniu 5.700 zł. czyli więcej o 400 zł.
2.874	2.200	Koszt wina wynosił w r. 1889 — 3.160 zł. a przeciętny z 3-lat 2 852 zł. Z uwagi zatem na wyniki lat ostatnich, wstawia się przeciętną w zaokrągleniu 2.900 zł. czyli więcej o 700 zł.
51.620	48.567	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		Z przeniesienia .	27.919	4.468	13.075	8.350	—	53.812
	30	Lekarz dyżurny, wikt z pieczywem i winem	173	19	77	51	—	320
	31	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj .	3.726	414	1 656	1.104	—	6.900
	32	Oświetlenie:						
		a) koszt gazu (1 meter kubiczny po 85 ct.) . . . 2.960 zł.						
		b) nafta, świece i t. p. . 900 „						
		c) 4 rata amortyzacyjna . 813 „						
		d) lampiarz:						
		α) płaca . 64 zł.						
		β) wikt z pieczywem . 118 „ 182 „	2.622	291	1.165	777	—	4.855
	33	Sprzęty gospodarcze, zakupno i naprawa:						
		1. zwyczajne	1.080	120	480	320	—	2.000
		2. *nadzwyczajne*	—	*331*	—	*221*	—	*552*
		Do przeniesienia { zwyczajne	35.520	5.312	16.453	10.602	—	67.887
		nadzwyczajne	—	*331*	—	*221*	—	*552*

św. Łazarza w Krakowie

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia	
51.620	48.567		
305	320	Jak na rok 1890.	
7.160	6.300	Opał kosztował w r. 1887. — 6.651 zł., w r. 1888. 7.160 zł., a w r. 1889 — 6.778 zł., razem 20.789 zł. a przeciętnie 6.929 zł. Z tego więc powodu jak i z uwagi na potrzebę opalania większej ilości ubikacyj, wstawia się przeciętną w zaokrągleniu 6.900 zł. czyli więcej o 600 zł.	
5.467	5.144	Gazu wypalono w r. 1888. 43.729 m³ za kwotę 3.717 zł. „ 1889. 45.260 „ „ 3.847 „ razem 88.989 m³ za kwotę 7.564 zł. przeciętnie 44.494 „ „ 3.782 „ w zaokrągleniu	3.700 zł.
		Z uwagi jednak że na skutek zarządzonych do L. W. 10.913/1890 oszczędności i zaprowadzenia od 19. Maja 1890. regulatorów dla ciśnienia gazometrów, w skutek czego spodziewaną jest redukcya kosztu około 20% co od powyższej kwoty uczyni	740 „
		wstawia się *ad a)* prawdopodobną potrzebę w kwocie . . .	2.960 zł.
		która conajmniej jest wymaganą — zwłaszcza że rokowania o zniżenie zakontraktowanej ceny gazu skutku nie odniosły. Wydatek *ad b)* preliminuje się na podstawie wynikłości z roku 1889. wynoszącej 965 zł. pod *c) d) a)* jak na r. 1890. pod *d) β)* więcej o 1 zł. Ogółem zaś mniej o 289 zł.	
1.876	1.800	Wydatki poz. 33. wynosiły w r. 1889. 2.990 zł. a przeciętnie 2.569 zł. Wstawia się jednak na wydatki zwyczajne kwotę	2.000 zł.
		zaś na wydatki nadzwyczajne, a mianowicie:	
		a) na urządzenie sali operacyjnej oddziału II. położnic (L. W. 32.675/90) kwotę	331 „
		z której przypada:	
		1. na stół operacyjny z 2 taflami szklannymi . . 180 zł.	
		2. „ „ z pułkami i 4 stołkami żelaznymi . . 63 „	
		3. „ kociołek miedziany, przyrząd gazowy, zmianę rury gazowej i narzędzia z poniklowaniem . . 88 „	
		razem j. w. . . 331 zł.	
		b) na powiększenie oddziału IV. obłąkanych jeszcze o 15 łóżek L. W. 26.703/90 kwotę	221 „
		z której przypada:	
		1. na 15 łóżek żelaznych po 12 zł. kwota . . 180 zł.	
		2. „ 15 szafek koło łóżek „ 2 „ „ . . . 30 „	
		3. „ inne sprzęty i naczynia . . . . . 11 „	
		razem j. w. . 221 zł.	
		Ogółem wstawiono . .	2.552 zł.
66.428	62.131		
—	—	czyli *więcej* od roku 1890. o 752 zł.	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.		Z przeniesienia { zwyczajne	35.520	5.312	16.453	10.602	—	67.887
		nadzwyczajne	—	*331*	—	*221*	—	*552*
	34	Utrzymanie jednej pary koni:						
		a) reparacya wozów, uprzęży i karma . . . . 750 zł.						
		b) furman: *α)* płaca 64 zł.						
		„ *β)* wikt 118 „ 182 „	503	56	224	149	—	932
	35	Utrzymanie ogrodów:						
		a) warzywnego	500	250	—	—	750	
		b) spacerowego	81	9	36	24	150	
		c) Ogrodnik, płaca po 30 zł. miesięcznie	194	22	86	58	360	1.260
	36	Utrzymanie pralni:						
		a) Drzewo i inne potrzeby . 2.900 zł.						
		b) 2 Siostry Miłosierdzia:						
		α) płaca po 80 zł. rocz. 160 zł.						
		β) wikt z pieczywem po 168 zł. . . 336 „ 496 zł.						
		c) Utrzymanie służby:						
		α) płaca dla 10 praczek po 48 zł. . . 480 zł.						
		płaca dla 1 parobka 60 „						
		β) wikt dla 11 osób po 118 zł. . . 1.298 „ 1.838 „	2.826	314	1.256	838	—	5.234
	37	Bielizna, pościel i odzież:						
		a) zakupno i naprawa: 1. zwyczajne .	3.780	420	1.680	1.120	7.000	
		2. *nadzwyczajne*	—	—	—	*909*	*909*	
		Do przeniesienia { zwyczajne	43.404	6.383	19.735	12.791	7.000	75.313
		nadzwyczajne	—	*331*	—	*1.130*	*909*	*552*

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
66.428	62 131	
—	—	
965	1.081	Wydatek pod *a)* wynosił w r. 1889. — 695 zł., a przeciętnie 745 zł. Wstawia się zatem pod *a)* przeciętną w zaokrągleniu 750 zł. — mniej o . . . 150 zł. zaś pod *b) β)* z powodu jak przy poz. 20. *b)* więcej o . . . . 1 „ z porównania mniej o kwotę . . . . . 149 zł.
1.232	1.260	Jak na rok 1890.
5.182	5 115	Wydatki do poz. *a)* wynosiły w r. 1887. — 2.745 zł., w r. 1888. — 2.890 zł., a w r. 1889. 3.082 zł., razem 8.717 zł., przeciętnie 2.906 zł. Na tej podstawie wstawia się w zaokrągleniu 2.900 zł., czyli więcej o . . . . . 100 zł. zaś w kosztach wiktu pod *b) c) β)* z powodów jak przy poz. 17 *b)* 20 *b)* więcej o . . . . . 19 „ ogółem więcej o . . 119 zł.
73.807	69 587	Wydatki poz. 37. *a)* wynosiły w r. 1887. — 7.685 zł., w r. 1888. — 7.148 zł., a w r. 1889. 9.013 zł., razem 23.846 zł., a przeciętnie 7.949 zł. Z tego zatem powodu jak i z uwagi, że zarząd szpitalu nie posiada potrzebnego zapasu bielizny dla przepełnionego i ciągle wzrastającego stanu chorych, wstawia się na wydatki zwyczajne conajmniej potrzebną kwotę 7.000 zł. czyli więcej o . 500 zł. a na wydatki nadzwyczajne wykazaną do L. W. 26.703/1890. potrzebę w kwocie . . . . . 909 „ z powodu koniecznego powiększenia oddziału obłąkanych o 15 łóżek (vide poz. 33.) płace pod *b) c) α)* jak na r. 1890., a w kosztach wiktu pod *b) c) β)* z powodów jak przy poz. 17 *b)*, 20 *b)* podano więcej o . . . . . 9 „ ogółem więcej o . . . . . 1.418 zł.
—	—	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VII.	37	Z przeniesienia { zwyczajne	43.404	6.383	19.735	12 791	7.000	75.313
		nadzwyczajne	—	*331*	—	*1.130*	*909*	*552*
		b) 2 Siostry Miłosierdzia:						
		a) Płaca po 80 zł. 160 zł.						
		β) Wikt „ 168 „ 336 „ 496 zł.						
		c) Utrzymanie 2 szwaczek:						
		a) Płaca dla 1 rocz. 90 zł.						
		„ 1 „ 48 „ 138 zł.						7.752
		β) Wikt „ 1 rocznie 118 „ 256 „	406	45	181	120	752	*909*
	38	Słoma do sienników	405	45	180	120	—	750
		Suma wydatków { zwyczajnych .	44.215	6.473	20.096	13.031	—	83.815
		nadzwyczajnych	—	*331*	—	*1.130*	—	*1.461*
		Ogólna suma rubryki VII. .	44.215	6.804	20.096	14.161	—	85.276
VIII.		**Koszta sanitarne.**						
	39	Lekarstwa	1.700	200	700	400	—	3.000
	40	Utrzymanie apteki:						
		a) Opał . . . . 60 zł.						
		b) 2 Siostry Miłosierdzia:						
		a) Płaca po 80 zł. 160 zł.						
		β) Wikt „ 168 „ 336 „ 496 „						
		c) 2 laborantki:						
		a) Płaca po 48 zł. 96 zł.						
		β) Wikt „ 118 „ 236 „ 332 „	480	53	213	142	—	888
		Do przeniesienia .	2.180	253	913	542	—	3.888

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
73.807	69.587	
—	—	
7.889	7.243	
667	700	Wydatek wynosił w r. 1889. — 892 zł. a przeciętnie 752 zł. Z tego zatem powodu wstawia się w zaokrągleniu 750 zł czyli więcej o 50 zł.
82.363	77.530	
—	—	
82.363	77.530	
2.810	2.740	Wydatki tej pozycyi wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	złotych wal. austr.				
w roku 1887.	1.630	173	655	252	2.710
„ 1888	1.790	199	577	244	2.810
„ 1889.	1.736	220	770	510	3.236
razem . . .	5 156	592	2.002	1.006	8.756
przeciętnie . .	1.719	197	667	335	2.918
w zaokrągleniu .	1.700	200	700	400	3.000

Z uwagi zatem na powyższe wynikłości i wzrastającej ilości chorych wstawia się przeciętną w zaokrągleniu 3.000 zł zatem więcej o 260 zł.

789	958	W pozycyi tej preliminuje się ogółem mniej o 70 zł. wedle ściśle obliczonej potrzeby.
3.599	3.698	

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
VIII.		Z przeniesienia .	2.180	253	913	542	—	3.888
	41	Laboratoryum chemiczno-patologiczne .	50	—	50	—	—	100
	42	Potrzeby sanitarne	4.600	300	900	400	—	6.200
	43	Przybory opatrunkowe jak szczudła, buty, opaski i t. p.	300	—	—	—	—	300
	44	Instrumenta chirurgiczne . . .	324	36	144	96	—	600
	45	Koszta pogrzebowe Sióstr Miłosierdzia i ubogich chorych	135	15	60	40	—	250
		Suma rubryki VIII. .	7.589	604	2.067	1.078	—	11.338
IX.		**Koszta kancelaryjne.**						
	46	Druki, litografie, potrzeby do pisania, koszta insercyjne i t. p. . . .	470	52	209	139	—	870
X.		**Koszta kapliczne.**						
	47	Utrzymanie kościoła	135	15	60	40	—	250
XI.		**Utrzymanie budynków.**						
	48	Konserwacye i reparacye: 1. zwyczajne	2.106	234	936	624	—	3.900
		2. *nadzwyczajne*: *a)* osuszenie gruntów szpitalnych . . . 4.080 zł. *b)* osuszenie ściany frontowej starego gmachu . 800 „ *c)* obniżenie podwórza . 200 „	*2.743*	*305*	*1.219*	*813*	—	*5.080*
	49	Utrzymanie wodociągów i maszyny parowej: 1. zwyczajne	756	84	336	224	—	1.400
		2. *nadzwyczajne*	—	—	—	—	—	—
		Do przeniesienia { zwyczajne	2.862	318	1.272	848	—	5.300
		{ *nadzwyczajne*	*2.743*	*305*	*1.219*	*813*	—	*5.080*

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
3.599	3.698	
100	100	Jak na rok 1890.
6.107	6.000	Preliminuje się więcej o 200 zł. na podstawie wynikłości z r. 1889. wynoszącej 6.459 zł. oraz wzrostu chorych.
212	300	Jak na rok 1890. na podstawie wyniku z r. 1889 w kwocie 302 zł.
600	600	Jak na rok 1890.
220	250	
10.838	10 948	
1.278	870	Jak na rok 1890.
250	250	
3.830	3.500	Wydatki zwyczajne wynosiły w r. 1887. — 4.577 zł., w r. 1888. — 3830 zł., a w r. 1889. — 3.565 zł., razem 11.972 zł., przeciętnie 3.991 zł. Z uwagi na powyższe wyniki jak i dla koniecznej potrzeby reparacyi dachu na starym gmachu i polakierowania tegoż, wstawia się conajmniej potrzebną kwotę w zaokrągleniu 3.900 zł. zatem większą o . . . . . 400 zł.
6.178	*3.000*	Na wydatki nadzwyczajne odroczone w r. 1890. wstawia się poszczególnione obok kwoty w łącznej sumie 5.080 zł. czyli więcej o . 2.080 „ a to stosownie do uchwał Wys. Sejmu z dnia 22. Października 1884. i 25. Listopada 1889. i odnośnych sprawozdań komisyi budżetowej. Przytem nadmienia się, że wykazane pod *b) c)* kwoty zniżono z powodu zmodyfikowanych kosztorysów (L. W. 17.684/1890) ogółem w poz. 48. wstawiono więcej o kwotę . . . . 2.480 zł.
1.040	1.100	Wydatki tej pozycyi wynosiły w r. 1889. 2.061 zł., a przeciętnie z trzech lat 1517 zł. Z powodu zatem, że części składowe maszyny parowej w skutek 12 letniego użycia znacznym uległy uszkodzeniom i nowemi zastąpione być muszą, wstawia się zmniejszoną przeciętną w zaokrągleniu w kwocie 1.400 zł. a większą o 300 zł. od r. 1890.
—	*2.359*	
4.870	4.600	
6.178	*5.359*	

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XI.		Z przeniesienia { zwyczajne	2.862	318	1.272	848	—	5.300
		nadzwyczajne	*2.743*	*305*	*1.219*	*813*	—	*5.080*
	50	Asekuracya budynków ruchomości i wikt.	135	15	60	40	—	250
	51	Kominiarze i straż ogniowa . . .	215	24	95	64	—	398
	52	Wynagrodzenie za czynności techniczne	324	36	144	96	—	600
		Suma wydatków { zwyczajnych .	3.536	393	1.571	1 048	—	6.548
		nadzwyczajnych	*2.743*	*305*	*1.219*	*813*	—	*5.080*
		Ogólna suma rubryki XI.	6 279	698	2.790	1.861	—	11.628
XII.	53	**Odsetki od kapitałów dłużnych** . .	—	—	—	—	—	—
XIII.		**Podatki i daniny.**						
	54	*a)* Z gruntów i realności szpitalnych . . . 105 zł.						
		b) Z dóbr Prądnik czerwony 807 „						
		c) „ Tropiszów w Królestwie polskiem . . 115 „	1.027	—	—	—	—	1.027
XIV.		**Rozmaite.**						
	55	Utrzymanie biblioteki lekarskiej . .	54	6	24	16	—	100
	56	Koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane wydatki . . .	810	90	360	240	—	1.500
		Suma rubryki XIV. .	864	96	384	256	—	1.600
XV.	57	**Zapomogi dla położnic**	—	—	—	—	—	—
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci, zrodzonych na oddziale położnic.**						
	58	Wynagrodzenie mamek za karmienie dzieci	—	350	—	—	—	350

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.870 *6.178*	4.600 *5.359*	
251	250	Jak na rok 1890.
333	360	Więcej o kwotę 38 zł. na podstawie zawartego do L. W. 26555/1890 kontraktu od 1. Lipca 1890 do 30. Czerwca 1893.
600	600	Jak na rok 1890.
6.054 *6.178*	5.810 *5.359*	
12.232	11.169	
20	20	Z powodu spłaty kapitału nic się nie preliminuje.
513	1.027	Jak na rok 1890. Wynik w r. 1889. wynosił 1.365 zł. 50 ct. Suma wynikłości z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o pominiętą kwotę 129 zł. opłacaną z propinacyi.
—	—	Nową tę pozycyę wstawiono dla wykazanej do L. W. 5.167/1890 potrzeby i zgodnie z uchwalanymi na ten cel kwotami dla innych zakładów krajowych.
1.596	450	Rzeczywiste wydatki tej pozycyi wynosiły w r. 1887. — 1.780 zł., w. r. 1888. — 1.596 zł., a w r. 1889. — 2.228 zł., razem 5.604 zł. przeciętnie 1.868 zł. Na tej więc podstawie, tudzież z uwagi że corocznie powtarzające się różne wydatki nieprzewidziane przy licznych fundacyach, zapisach i dobrach poza granicami Państwa położonych, nie mają budżetowego pokrycia, wstawia się conajmniej potrzebną kwotę 1.500 zł. zatem większą od r. 1890. o 1.050 zł., mniejszą zaś od przeciętnej o 368 zł. a od wynikłości z r. 1889. o 728 zł.
1.596	450	
2.058	2.200	Nic się nie preliminuje gdyż wydatki tej rubryki przeniesiono w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. do funduszu Podrzutków krakowskich (Rubr. VII poz. 8.)
297	300	Wydatki wynosiły w r. 1889. 370 zł. a przeciętnie 351 zł. Wstawia się zatem przeciętną w kwocie 350 zł. czyli więcej o 50 zł.

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
XVII.		**Koszta utrzymania mamek i dzieci w szpitalu św. Ludwika.**						
	59	Ryczałt za utrzymanie mamek i dzieci ssących	—	3.650	—	—	—	3.650
	60	Ryczałt za leczenie i utrzymanie chorych dzieci	12.000	—	—	—	—	12.000
		Suma rubryki XVII. .	12.000	3.650	—	—	—	15.650
XVIII.		**Zapisy.**						
	61	Zapis ś. p. biskupa Szembeka na odprawianie Mszy św.	38	—	—	—	—	38
	62	Zapis dzieci Wenclów na obdzielanie rekonwalescentów	31	—	—	—	—	31
	63	Zapis ś. p. Gałeckiego i Klozowej na odprawianie Mszy św. . . .	40	—	—	—	—	40
		Suma rubryki XVIII. .	109	—	—	—	—	109
XIX.	64	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe**	150	—	—	—	—	150
XX.	65	**Dyety i koszta podróży w sprawach funduszu jako właściciela dóbr** . .	150	—	—	—	—	150

św. Łazarza w Krakowie.

Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	4.060	Wynikłość z r. 1889. wynosiła 3.616 zł. Preliminuje się jednak w zaokrągleniu 3.650 zł., zatem mniej o 410 zł. jak na r. 1890.
12.000	12.000	Jak na rok 1890. Z tego tytułu otrzymał fundusz szpitalu św. Łazarza w r. 1889. (wedle niesprawdzonego jeszcze protokołu stanu chorych):
12.000	16.060	*a)* Z funduszu krajowego kwotę . . . . . 12.675 zł. 60 ct. *b)* Od samopłacących kwotę . . . . . 214 „ 20 „ razem . 12 889 zł. 80 ct. W zaległości pozostaje . . 3.102 „ 75 „ Ogółem należytość wynosiła . 15.992 zł. 55 ct.
38	38	Jak na rok 1890.
27	27	Więcej o kwotę 4 zł. na podstawie rzeczywistych dochodów (vide rubr. I. poz. 3. *j*).
40	40	
105	105	
93	150	Jak na rok 1890.
131	130	

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
		Dochody.						
I.		**Odsetki od efektów, kapitałów i fundacyj.**						
	1	*Od efektów:*						
		a) $4^1/_2$% od listów zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. we Lwowie im. wart. . . . . 19.700 zł.	697	121	68	—	886	
		b) $4^1/_2$% od oblig. pożyczki krajowej:						
		α) z roku 1883. im. wart. 11.000 „	481	14	—	—	495	
		β) „ 1884. „ „ 4.200 „	189	—	—	—	189	
		c) $4^1/_2$% od listów zastawnych gal. banku kraj:						
		α) w posiadaniu będących imiennej wartości . . . 36.150 zł.	1.567	56	4	—	1.627	
		β) zakupić się mających im. wart. . . . . 5.100 „	220	9	—	—	229	
		d) 4% od obligacyj propinacyjnych za zniesienie prawa propinacyi:						
		α) w Krowodzy im. war. 21.900 zł.	—	438	—	—	438	
		β) „ Prądniku czerwonym imien. wart. . 9.150 „	366	—	—	—	366	4.230
	2	*Od kapitałów:*						
		a) $4^1/_2$% od kapitału spłacanego przez fundusz krajowy	12.692	712	—	—	13.404	
		b) 4% od kapitału należącego się od kahału żydowskiego w Olkusku w kwocie 235 zł. . . .	9	—	—	—	9	13.413
	3	*Od fundacyj:*						
		a) Bienkowskiego	170	—	—	—	170	
		b) Dąbkowskiego	200	—	—	—	200	
		c) Gałeckiego	26	—	—	—	26	
		d) Klozowej (mszalna) . . .	14	—	—	—	14	
		e) „ (szpitalna) . . .	4	—	—	—	4	
		f) Ligęzy	263	—	—	—	263	
		g) Małeckiego	17	—	—	—	17	
		h) Pruskiego	263	—	—	—	263	
		i) Tarły	66	—	44	13	123	
		j) Dzieci Wenclów	31	—	—	—	31	
		k) Wolnych Mularzy . . .	63	—	—	—	63	
		l) Mszalna	—	—	103	—	103	
		m) Trzebickiego	—	—	—	150	150	1.427
		Suma rubryki I. .	17.338	1.350	219	163	—	19.070

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
		W pozycyi tej preliminuje się ogółem więcej o kwotę 727 zł. a mianowicie: 1. Pod *a—c α* na podstawie stanu efektów w posiadaniu będących. 2. Pod *c. β.* od zakupić się mających efektów za kwotę 5.187 zł. 17 ct. jako 1 raty z reszty kapitału według zmienionego do L. W. 21.674/1890 planu umorzenia płatnego z funduszu krajowego. 3. Pod *d. α.* połowę od przyznanego kapitału z uwagą, że drugą połowę wstawiono do funduszu Podrzutków jako współwłaściciela. 4. Pod *d. β.* od wypłaconego kapitału, własnego funduszu chorych.
2.593	3.503	
15.556	15.125	Na mocy uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. Listopada 1889. wstawia się poszczególnione obok odsetki na podstawie zmienionego do L. W. 21.674/1890. planu umorzenia z 5% na $4^1/_2$%
—	9	Jak na rok 1890.
1.403	1 423	Wstawia się wedle rzeczywistych dochodów, jakie kapitały fundacyjne przynoszą.
19.552	20.060	

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
II.		**Dochody z realności i dóbr.**						
	4	Czynsz dzierżawny z dóbr Tropiszowa w Królestwie polskiem 3.024 rs.	4 052	—	—	—	—	4.052
	5	Czynsz dzierżawny z dóbr Prądnik czerwony.	3.400	—	—	—	—	3.400
	6	Czynsz emfiteutyczny z folwarku Przeginia duchowna	50	—	—	—	—	50
	7	Czynsz za salę wykładową kliniki od c. k. Rządu	150	—	—	—	—	150
	8	Dochód z ogrodu szpitalnego	1.200	600		—	—	1.800
	9	Czynsz dzierżawny z domu w Krowodrzy	—	20	—	—	—	20
		Suma rubryki II.	8.852	620	—	—	—	9.472
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**						
	10	Od funduszu krajowego galicyjskiego	72.000	9.000	33.000	17.000	131.000	
	11	Od samopłacących	5.200	400	3.000	6.400	15.000	
	12	Od funduszów obookrajowych i innych	1.900	100	900	700	3.600	149.600
		Suma rubryki III.	79.100	9.500	36.900	24.100	—	149.600

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.234	4.113	Preliminuje się mniej o 61 zł. na podstawie kursu rubli srebrnych po 1 zł. 34 ct. którymi czynsz dzierżawny bywa opłacany.
4.000	4.000	Wstawia się mniejszą kwotę o 600 zł. która z tytułu odjęcia prawa propinacyi dzierżawcy z czynszu opuszczoną została od roku 1890. (L. W. 45.993 i 49.162 ex 1889.)
50	50	Jak na rok 1890.
150	150	
2.069	1.800	Jak na rok 1890. na podstawie wynikłości z r. 1889. w kwocie 1.797 zł.
910	40	Preliminuje się mniej o 20 zł. gdyż dom ten na sprzedaż przeznaczony wydzierżawiono tylko za kwotę 40 zł. (L. W. 20.098/1890.) z której połowę wstawiono do funduszu Podrzutków jako współwłaściciela.
11.413	10.153	
136 299	131.000	Dochody wynosiły w oddziałach:

	I.	II.	III.	IV.	Razem
	złotych wal. austr.				
w roku 1887.	64.381	8.962	29.383	16.242	118.968
„ 1888.	74.564	9.776	32.987	18.972	136 299
„ 1889.	71.556	8.420	33.261	14 724	127.961
razem . . .	210.501	27.158	95.631	49.938	383.228
przeciętnie . .	70.167	9.053	31.877	16.646	127 743
w zaokrągleniu .	72.000	9.000	33.000	17.000	131.000

Z uwagi jednak na wzrastający stan chorych i powiększenie łóżek na oddz. IV, wstawia się zwiększone od przeciętnia kwoty w stosunku do wynikłości roku ostatniego w łącznej sumie 131.000 zł. zatem jak na rok 1890. uchwalono więcej zaś od przeciętnej o 3.257 zł. a od wyniku z r. 1889. o 3.039 zł.

12.650	15.000	Wynikłość tej pozycyi wynosiła w r. 1889. 13.414 zł. a przeciętną z trzech lat ostatnich 13.994 zł. Z powodu świeżo powstałych kas dla chorych robotników, które za swych członków należytość szpitalną opłacać są obowiązane, wstawia się wyższą kwotę od przeciętnej t. j. 15.000 zł. jak na r. 1890. uchwalono.
3.715	3.600	Przeciętna z trzech lat ostatnich wynosiła 3.352 zł. Wstawia się jednak jak na rok 1890. uchwalono.
152.664	149.600	

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Z funduszu oddziału I chorych	II położnic	III syfilitycznych	IV obłąkanych	Razem Szczegół	Razem Ogół
			Złote austryackie					
IV.	13	**Dochody rozmaite**	54	6	24	16	—	100

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
103	1.000	Właściwe dochody tej pozycyi po wyłączniu zwrotów zaliczek i innych do preliminarza nie należących wynosiły: w roku 1887. — 71 zł. „ 1888. — 109 „ „ 1889. — 103 „ 283 zł. przeciętnie 94 zł. Na tej więc podstawie, tudzież dla zmienności dochodów tej rubryki pochodzącej ze sprzedaży starzyzny po zmarłych pozostałej, którą jednak na skutek zarządzenia do L. W. 8.824/1888 zaopatrywani być mają rekonwalescenci, potrzebujący cieplejszego okrycia jak i z powodu, że pobierane tu raty od gminy m. Krakowa z tytułu zwrotu kosztów leczenia durem powrotnym dotkniętych przeniesiono od r. 1889. do dochodów fund. krajowego rubr. V. (L. W. 16.215/1889) wstawia się w zaokrągleniu 100 zł. czyli mniej o 900 zł. Podana suma wynikłości z r. 1888. różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o pominięte zaliczki i zwroty w łącznej sumie 1.331 zł. do preliminarza nie należące.

LW. 34.319/1890.
Alegat G. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Lit. G.

FUNDUSZ POLICYI KRAJOWEJ.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 34 802/1890.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Lit. G. Fundusz policyi krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Utrzymanie więźniów w domach przymusowej pracy i poprawy**	800	—	800
II.	2	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków .	**805**	—	**805**
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	5% od kapitału hipotekowanego na realności w Krakowie, w kwocie 109 złp. 1 gr.	1	—	
	2	$4^1/_2$% od kapitału 132.859 zł. wypożyczonego funduszowi krajowemu (patrz preliminarz tegoż funduszu na rok 1891. rubr. XIV. wydatków)	5.979	—	
	3	$4^1/_2$% od efektów zakupić się mających za pozostałą resztę gotówki po dokonaniu wypłaty pożyczki ad 2. . .	90	—	6.070
II.	4	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	**6.070**	—	**6.070**
		w porównaniu z wydatkami .	—	—	805
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	**5.265**
		która wpłynie do funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1891. LW. 34.802/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	300	Chociaż w Galicyi nie istnieją jeszcze domy przymusowej pracy i poprawy, które weszły w życie na mocy ustawy z 24. Maja 1885. (Dz. u. p. Nr. 90), — ze względu jednak, iż w roku 1889. za przynależnych do Galicyi utrzymywanych w takich domach w innych prowincyach, wypłacono 330 zł. 34 ct., zaś w pierwszem półroczu 1890. już 496 zł. 90 ct., z czego wnosić można, że koszta te w bardzo krótkim czasie nadzwyczajnie się wzmogą, — preliminuje się przypuszczalne wydatki w kwocie 800 zł., a z praktyki lat najbliższych okaże się, ile fundusz policyjny będzie musiał z tego tytułu ponosić kosztów.
—	5	Preliminuje się 5 zł. na rozmaite wydatki nieprzewidziane.
—	305	
6.118	5.980	*ad 1.* Kapitał od pobieranego procentu ubezpieczony jest na realności Nr. 204. Dz. VIII. w Krakowie położonej i wynosi 109 złp. 1 gr., czyli 27 zł. 25 ct. w. a. *ad 2.* Preliminuje się odsetki po $4^1/_2$% od mającego się wypożyczyć funduszowi krajowemu kapitału 132.859 zł. na mocy uchwały finansowej z 26. Listopada 1889. (Patrz budżet funduszu krajowego na rok 1890. rubr. XIV. poz. 174 *d)* wydatk. i rubr. XIII. *c)* poz. 56. doch.) *ad 3.* Na mocy powyższej (ad poz. 2) uchwały Wys. Sejmu spieniężone być mają kapitały funduszu policyjnego, za które otrzyma się, licząc po kursie z dnia układania niniejszego preliminarza: za $4^1/_2$% listy zast. gal. Towarzystwa kred. ziemsk. imiennej wart. 37.700 zł. po 100 zł. 10 ct. . . . . 37.737 zł. 70 ct. „ $4^1/_2$% listy zast. gal. Banku kraj. im. wart. 78.200 zł. po 99 zł. 77 418 „ — „ „ $4^1/_2$% obligacye gal. pożyczki krajowej z roku 1883. im. wart. 18.900 zł. po 98 zł. 40 ct. . . . . 18.597 „ 60 „ „ $4^1/_2$% obligacye gal. pożyczki krajowej z roku 1884. im. wart. 1.100 zł. po 98 zł. 40 ct. . . . . 1.082 „ 40 „ „ 4% książeczkę wkładkową Banku krajowego na . . 79 „ 27 „ Razem otrzyma się gotówką . 134.914 zł. 97 ct. po udzieleniu pożyczki fund. krajowemu, jak poz. 2. . . 132.859 „ — „ pozostanie reszta w gotowiźnie . 2.055 zł. 97 ct. za którą zakupiwszy $4^1/_2$% efekta imiennej wartości 2.000 zł., otrzyma się od tychże procent roczny w preliminowanej kwocie 90 zł.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
6.118	5.980	

LW. 34.319/1890.
Alegat H—M. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1891.

Lit. H—M.

PRELIMINARZE

na rok

1891.

H. Fundusz domestykalny . . . . . str. 2
J. „ kultury krajowej . . . . . „ 6
K. „ stanowy sierociński . . . . . „ 8
L. „ Aleksandra hr. Stadnickiego . . . . . „ 10
M. „ pożyczki krajowej z roku 1873. . . . . „ 12

H. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	Rozmaite przypadkowe	5	—	5
		Suma wydatków .	5	—	5
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	$4^1/_2$% od kapitału wypożyczonego na budowę Zakładu kulparkowskiego, według planu umorzenia	1.163	—	
	2	$4^1/_2$% od listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, imiennej wartości . . . 52.500 zł.	2.362	—	
	3	$4^1/_2$% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1884., imiennej wartości . . . 12.400 „	558	—	
	4	$4^1/_2$% od listów zastawnych galic. Banku krajowego, a to:			
		a) od obecnego stanu tychże listów, imiennej wartości 21.050 zł. . . . . 947 zł.			
		b) od dokupić się mających na 10 500 zł. . 473 „	1.420	—	
	5	4% od książeczki Banku krajowego na 61 zł. 44 ct. . .	1	—	5.504
		Do przeniesienia .	5.504	—	5.504

Preliminarz na rok 1891. LW. 34.351/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	5	Preliminuje się jak na rok 1890.
—	5	
1.203	1.177	Z końcem roku 1889. wynosił niespłacony kapitał, wypożyczony swego czasu w kwocie 60.000 zł. funduszowi budowy Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie . . . . . 26.153 zł. — ct. w roku 1890. umorzy się . . . . . 308 „ 11 „ pozostanie tedy z początkiem roku 1891. wierzytelność . 25.844 zł. 89 ct. od której odsetki według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały sejmowej z dnia 21. Stycznia 1887. jak LW. 43.216/87, wyniosą w roku 1891. . . . . 1.163 zł. 02 ct.
2.200	2.650	Preliminuje się odsetki według rzeczywistego stanu efektów w czasie układania niniejszego preliminarza.
399	558	
871	884	Dzisiejszy stan $4^1/_2\%$ listów zast. Banku krajowego wynosi 21.050 zł., od którego odsetki przyniosą . . . . . 947 zł. 25 ct. Pozostała z końcem roku 1889. nadwyżka dochodów majątku obrotowego wynosi . . . . . 4.932 zł. 58 ct. Według planu umorzenia, ułożonego w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. Stycznia 1887., wpłynie w roku 1890. (4 rata) w kwocie 308 „ 11 „ Preliminowana nadwyżka dochodów z końcem roku 1890. przeznaczona dla majątku zarodowego, wynosi . . . . 5.267 „ — „ za spodziewaną więc gotówkę w łącznej kwocie 10.507 zł. 69 ct. zakupi się takież $4^1/_2\%$ listy zast. Banku krajowego po kursie przypuszczalnym 100 zł. (gdyż kurs tych listów już dziś jest bardzo wygórowany) imiennej wartości 10.500 zł., od których odsetki przyniosą . . . . . 472 „ 50 „ Razem odsetki od listów Banku krajowego wynosić będą . 1.419 zł. 75 ct.
—	1	Pozostałości gotówki przy każdoczesnem zakupnie efektów lokowane będą chwilowo w Banku krajowym na książeczkę wkładkową; dochód z tej lokacyi preliminuje się w kwocie 1 zł.
4.673	5.270	

H. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	5.504	—	5.504
II.	6	**Sprzedaż dzieła** pod tyt.: „Poczet szlachty galicyjskiej i bukowińskiej“	2	—	2
III.	7	**Rozmaite** przypadkowe	—	—	—
		Suma dochodów .	5.506	—	5.506
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	5
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	5.501
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1891. LW. 34.351/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
4.673	5.270	
12	2	Preliminuje się jak na rok 1890.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
4.685	5 272	

J. Fundusz kultury krajowej.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Zwroty kar**	15	—	15
II.		**Rozmaite.**			
	2	Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach	3.433	—	3.433
	3	Wydatki nieprzewidziane	—	—	—
		Suma wydatków .	3.448	—	3.448
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	$4^1/_2$% od obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883 na 300 zł.	13	—	
	2	$4^1/_2$% „ „ „ „ „ 1884. „ 43.000 „	1 935	—	
	3	4% „ książeczki Banku krajowego na 82 zł. 77 ct. . .	—	—	1.948
II.	4	**Kary za przestępstwa lasowe i wodne**	1.500	—	1.500
		Suma dochodów .	3.448	—	3.448

Preliminarz na rok 1891. LW. 34 320/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
1	20	Wydatek w latach 1886., 1887. i 1888. wynosił łącznie 46 zł. 65 ct., preliminuje się zaokrągloną przeciętną kwotę 15 zł.
3.439	3.428	Preliminuje się w wysokości, o ile dochody funduszu wystarczą, po uwzględnieniu potrzeby rubr. I. wydatków.
—	—	Dla braku wynikłości nic się nie preliminuje.
3.440	**3.448**	
		Do poz. 1—2. preliminowano wedle stanu efektów.
1.948	1.948	Do poz. 3. nic się nie preliminuje, gdyż odsetki się kapitalizują.
1.900	1.500	Do poz 4. Wynik z roku 1886. 1.591 zł. 49 ct., w r. 1887. 2.477 zł. $30^1/_2$ ct., w r. 1888. 1.900 zł. $14^1/_2$ ct., razem 5.968 zł. 94 ct., przeciętny 1.989 zł. 64 ct. W roku 1887. i 1888. wpłynęły wyjątkowo nadzwyczajne grzywny za przekroczenia ustawy lasowej, przeto przeciętną kwotę za podstawę preliminować nie można; z tego powodu przyjmuje się uchwaloną na rok 1890. kwotę 1.500 zł.
3.848	3.448	

K. Fundusz stanowy sierociński.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Utrzymanie sierót.**			
	1	Siedm miejsc w Zakładzie św. Antoniego we Lwowie po 120 zł.	840	—	
	2	Cztery miejsca w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie po 63 zł.	252	—	
	3	Cztery miejsca w Zakładzie św. Józefa w Krakowie po 120 zł.	480	—	
	4	Jedno miejsce w Zakładzie św. Wincentego we Lwowie .	115	—	1.687
II.	5	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków .	**1.692**	—	**1.692**
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	4% od listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, imiennej wartości 1.100 zł. .	44	—	
	2	4½% od listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie, imiennej wartości 26.000 zł. .	1.170	—	
	3	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1883.. im. wart. 8.500 zł	382	—	
	4	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1884., im. wart. 1.300 zł.	59	—	
	5	4½% od obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1885., im. wart. 300 zł.	13	—	
	6	4½% od listów zastawnych galic. Banku krajowego, imiennej wartości 1.900 zł.	86	—	
	7	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego na 31 zł. 37 ct.	1	—	1.755
II.	8	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	**1.755**	—	**1.755**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	1.692
		okazuje się **nadwyżka dochodów** .	—	—	**63**
		która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.			

Preliminarz na rok 1891. LW. 34.349/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
840	840	
158	252	
480	480	Preliminuje się bez zmiany jak na rok 1890.
—	115	
—	5	
1.478	**1.692**	
84	44	
1.125	1.170	
382	382	Preliminuje się według rzeczywistego stanu efektów w czasie układania niniejszego preliminarza.
59	59	
4	13	
76	90	
—	1	Każdorazowe pozostałości gotówki przy zakupnie efektów lokowane będą chwilowo w Banku krajowym na książeczkę, od której dochód preliminuje się w kwocie 1 zł.
—	—	Nie preliminuje się nic, albowiem nie są spodziewane z tego tytułu dochody.
1.730	**1.759**	

L. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Płaca** Dra Liskego Ksawerego za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich z archiwum bernardyńskiego, rocznie	800	—	800
II.	2	**30% rabat księgarski** za sprzedaż aktów grodzkich . .	90	—	90
III.	3	**Koszta druku i oprawy** aktów grodzkich	1.560	—	1.560
IV.	4	**Rozmaite**	5	—	5
		Suma wydatków .	**2.455**	—	**2.455**
		Dochody.			
I.	1	**Sprzedaż** aktów grodzkich	300	—	300
II.		**Odsetki.**			
	2	5% od austr. renty państwowej papierowej, imiennej wartości 13.000 zł.	546	—	
	3	5% od obligacyj indemnizacyjnych, im. wart. 7.600 zł. m. k.	359	—	
	4	4½% od listów zastawnych galic. Banku krajowego, imiennej wartości 2.200 zł.	99	—	
	5	4% od książeczki Banku krajowego na 53 zł. 84 ct. . .	—	—	1.004
III.	6	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów .	**1.304**	—	**1.304**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	2.455
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**1.151**
		który pokryty zostanie z zaoszczędzeń, jakie fundacya posiada z lat dawniejszych, a będących własnością majątku obrotowego.			

Preliminarz na rok 1891. LW. 34.350/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
800	800	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 11. Października 1871. LW. 43/69.
—	90	Według umowy zawartej do LW. 6.911/68 preliminuje się rabat odpowiedni wynikłości rubryki I. dochodów.
2.155	1.500	Koszta te wynosiły: w roku 1887. 1.511 zł. „ „ 1888. 2.155 „ „ „ 1889. 1.020 „ razem 4.686 zł., przeciętnie 1.562 zł., preliminuje się w zaokrągleniu 1.560 zł.
—	5	Preliminuje się jak na rok 1890.
2.955	**2.395**	
—	300	Preliminuje się jak na rok 1890.
1.194	1.004	Preliminuje się odsetki według rzeczywistego stanu efektów w czasie układania preliminarza. Odsetków od książeczki bankowej nie preliminuje się wcale, bowiem takowe kapitalizują się.
—	—	Niepreliminuje się nic, albowiem z tego tytułu nie są spodziewane dochody.
1.194	**1.304**	

M. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki** przez losowanie obligacyj . . .	27.600	—	27.600
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . .	22.950	—	22.950
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	10% podatku dochodowego od kuponów	2.295	—	2.295
	4	Należytość stemplowa od kuponów	169	—	169
	5	Druki, inseraty, porta i inne kancelaryjne wydatki . .	100	—	100
		Suma wydatków .	53.114	—	53.114
		Dochody.			
I.	1	**Zwrot kapitałów** wypożyczonych Wydziałom powiatowym .			
II.		**Odsetki.**			
	2	*a)* od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym .	4.000	—	4.000
	3	*b)* prowizye zwłoki od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym			
III.		**Rozmaite.**			
	4	Z pozostałości funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. na wykupno obligacyj wylosowanych	—	—	—
		Suma dochodów .	4.000	—	4.000
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	53.114
		okazuje się **niedobór** .	—	—	49.114
		który pokryty zostanie z rubryki XIV. wydatków funduszu krajowego.			

Preliminarz na rok 1891. LW. 31.291/1890.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
23.100	26.000	Preliminuje się na podstawie planu umorzenia do LW. 16.009/73.
27.260	24.516	Z ogólnej sumy emitowanych obligacyj tej pożyczki . . . . 1,600.000 zł. 1. wylosowano po koniec roku 1889. . . . 261.200 zł. 2. w roku 1890. zostanie wylosowanych . . . 26.000 „ 3. fundusz pożyczki krajowej z roku 1883. wykupił obligacyj tego funduszu z obiegu imiennej wartości . . . . . 772.000 zł. po potrąceniu zaś wylosowanych a zarachowanych już pod poz. 1. . . 3.300 „ 768.700 „ 4. obligacye własne w obieg nie puszczone, w roku 1883. przebite i ze stanu efektów wydzielone . 154.800 „ 1,210.700 „ po ściągnięciu tedy wylosowanych obligacyj pozostanie z końcem roku 1890. w obiegu . . . . . 389.300 zł. od których przypadnie na 1 Maja 1891. 3% w kwocie . . 11.679 zł. na dniu zaś 1. Listopada 1891. 3% (po potrąceniu wylosować się mających w Lutym 1891. na 13.600 zł.) . . . . 11.271 „ razem . 22.950 zł.
2.726	2.452	10% podatek dochodowy przypadający od kuponów wypłacić się mających w sumie 22.950 zł.
228	190	Należytość stemplowa od kuponów, obliczona wedle skali II. po uwzględnieniu losowań, od kuponów przypadających do zrealizowania w roku 1891.
61	100	Wedle przypuszczalnej potrzeby.
53.375	53.258	
3.287	4.000	Preliminuje się spodziewany w tych rubrykach dochód w kwocie 4.000 zł. W roku 1883. skończył się termin spłat ratalnych, planami umorzenia oznaczony, atoli z końcem roku 1889. pozostały jeszcze zaległości czynne w rubryce I. i II. dochodów w sumie 15.771 zł.
23.100	—	Nie preliminuje się nic w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888., którą cała reszta zapasu pożyczki krajowej z roku 1883. wcieloną została do funduszu krajowego.
26.387	**4.000**	

LW. 34.319/1890.
Alegat N. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym na r. 1891.

Lit. N.

FUNDUSZ PODRZUTKÓW W KRAKOWIE.

PRELIMINARZ

na rok

1891.

LW. 32.914/1890.

Wydatki. Fundusz podrzutków

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace urzędników i sług.**			
	1	Funkcyonaryusze szpitalni za czynności przy tym funduszu .	50	—	50
II.		**Potrzeby kancelaryjne.**			
	2	Druki, potrzeby do pisania i inne	20	—	20
III.		**Remuneracye.**			
	3	Za stręczenie żywicielek i pieluszkowe	10	—	—
	4	Za gorliwe pielęgnowanie dzieci	10	—	—
		Suma rubryki III. .	20	—	20
IV.		**Koszta utrzymania podrzutków.**			
	5	Za utrzymanie dzieci nie mających prawa do dobrodziejstwa ustawy z 23. Maja 1873 a przyjętych w miarę własnych zasobów	1.500	—	1.500
V.	6	**Koszta leczenia dzieci**	10	—	10
VI.	7	**Podatki i daniny**	—	—	—
VII.		**Zapomogi dla położnic.**			
	8	Dla położnic opuszczających z dzieckiem bezpłatny oddział położnic	2.700	—	2.700
VIII.		**Rozmaite.**			
	9	Koszta pogrzebowe, podróże i inne	30	—	30
		Ogólna suma wydatków	—	—	4.330

w Krakowie. Wydatki.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
50	50	Jak na rok 1890.
—	30	Mniej o 10 zł. wedle potrzeby.
—	30	Mniej w poz. 3 o 10 zł. wedle potrzeby.
1.509	1.473	Koszta utrzymania wyniosą: 1) Dla dwóch podrzutków przyjętych przed uchwałą Wys. Sejmu z 22 Stycznia 1886. wedle IV. klasy rocznie po 54 zł. . . 108 zł. 2) Dla przyjętych i przyjąć się mających na mocy powyższej uchwały prawdopodobny koszt . . . . 1.392 „ 1.500 zł.
—	10	Jak na rok 1890.
129	—	
—	—	Na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 przeniesiono rubrykę tę z funduszu szpitala św. Łazarza Oddz. II. a wydatki na ten cel wynosiły w roku 1887 zł. 1.730, w roku 1888 — 2.058 zł. a w roku 1889 — 2.754 zł. razem 6.542 zł., przeciętnie 2.181 zł. Z uwagi jednak na wynik roku ostatniego, wstawia się w zaokrągleniu 2.700 zł.
44	30	Jak na rok 1890.
1.732	**1.623**	Suma wynikłości z roku 1888 różni się z odnośnem zamknięciem rachunku o nadwyżkę dochodów w kwocie 390 zł. oddaną do majątku zarodowego tego funduszu.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.		**Odsetki od efektów, kapitałów i fundacyj.**			
	1	Od efektów:			
		a) $4^1/_2$% od listów zast. galic. Towarzystwa kredytowego ziemsk. imiennéj wartości 300 zł	13	—	—
		b) $4^1/_2$% od obligacyj pożyczki kraj. z r. 1883 na 200 zł.	9	—	—
		c) $4^1/_2$% od listów zastawnych galicyjskiego Banku kraj.:			
		α) w posiadaniu będących na 7.550 zł. . . .	340	—	—
		β) zakupić się mających na 250 zł.	11	—	—
		d) 4% od obligacyj propinacyjnych za wykupno prawa propinacyi w Krowodrzy na 10.950 zł. . . .	438	—	—
	2	$4^1/_2$% od kapitału spłacanego przez fundusz krajowy . .	712	—	—
	3	5% od fundacyi Tarły	82	—	—
		Suma rubryki 1. .	1.605	—	1.605
II.		**Dochody z realności.**			
	4	Połowa czynszu z karczmy i ogrodu w Krowodrzy . .	20	—	20
III.	5	**Rozmaite drobne**	5	—	5
IV.	6	**Dotacya z funduszu krajowego na zapomogi dla położnic**	2.700	—	2.700
		Ogólna suma dochodów	—	—	**4.330**
		zgodna z takąż sumą wydatków	—	—	4.330

w Krakowie. Dochody.

Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia
—	—	W rubryce tej preliminuje się ogółem więcej o 27 zł. a to:
—	—	1. W pozycyi 1 *a) b) c) α* na podstawie stanu efektów w posiadaniu będących.
—	—	2. Pod *c) β* od zakupić się mających efektów za kwotę 275 zł. 44 ct. jako 1 raty z reszty kapitału, płatnego z funduszu krajowego według zmienionego do LW. 21.674|1890 planu umorzenia.
—	—	3. Pod *d)* połowę od wypłaconego kapitału z uwagą, że drugą połowę wstawiono do oddz. II. położnic funduszu szpitala św. Łazarza (rubr. I. poz. *d)α)*
—	—	4. W pozycyi 2 na podstawie zmienionego do LW. 21.674|1890 planu umorzenia z 5% na 4½% na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 25. List. 1889.
1.212	1.578	5. W pozycyi 3. zaś jak na rok 1890.
910	40	Preliminuje się mniéj o 20 zł., gdyż dom ten wraz z ogrodem wydzierżawiono tylko za 40 zł. rocznie, LW. 20.098|1890, z której drugą połowę wstawiono do oddziału II. położnic.
—	5	Jak na rok 1890.
—	—	Stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 wstawiono kwotę oboczną dla pokrycia potrzeb rubr. VII. poz. 8 tego funduszu.
2.122	1.623	
—	—	

LW. kraj. 32.365/1889.

Sprawozdanie Wydziału krajowego

o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu postanowień §. 18. statutu krajowego i §. 7. instrukcyi dla Wydziału krajowego, przedkładamy niniejszem zamknięcie rachunkowe wszystkich pod zarządem Reprezentacyi kraju zostających funduszów za rok 1888., a mianowicie:

Pod *Lit. A.* funduszów budżetem objętych,
„ „ *B.* „ „ nieobjętych,
„ „ *C.* funduszu propinacyjnego,
„ „ *D.* „ pożyczkowego dla gmin na budowę koszar,
„ „ *E.* „ „ „ spółek wodnych,
„ „ *F.* sumaryczne zestawienie obrotu *brutto* i stanu majątkowego wszystkich funduszów krajowych.

Zamknięcia rachunkowe fundacyi Stanisława hr. Skarbka przedłożone zostaną Wysokiemu Sejmowi po myśli uchwały z dnia 16. Stycznia 1888. osobnem sprawozdaniem, po nadesłaniu nam przez Kuratoryę wyjaśnień na złożone rachunki, zażądanych do LW. 37.111/1889.

Dział A. zawiera fundusze budżetem objęte:

1. Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu, wraz ze szczegółowymi rachunkami:
   Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie,
   Szkół rolniczych, folwarku i kursu gorzelnictwa w Dublanach,
   Szkoły rolniczej i ogrodniczej, tudzież folwarku w Czernichowie,
   Szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach,
2. Fundusz szkolny krajowy,
3.—4. Krajowy szpital powszechny we Lwowie, (2 oddziały),
5. Fundusz podrzutków we Lwowie,
6. Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie,
7.—10. Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie, (4 oddziały),
11. Fundusz policyi krajowej,
12. „ pożyczki krajowej z roku 1883,
13. „ „ „ „ „ 1884,
14. „ „ „ „ „ 1885,
15. „ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne,
16. „ regulacyi rzeki Gniłej Lipy,
17. „ „ potoku Kisieliny,
18. „ „ rzeki Łęgu,
19. „ „ „ Trześniówki,
20. „ „ potoku Krzemienicy z Babulówką i Trześni,

nowo utworzonych regulacyj w roku 1888, na podstawie ustawy krajowej z dnia 10. Czerwca 1888. dz. u. kr. Nr. 70.

21. Fundusz domestykalny,
22. „ kultury krajowej,
23. „ stanowy sierociński,
24. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego,
25. „ pożyczki krajowej z r. 1873,
26. „ podrzutków w Krakowie.

Dział B. zawiera fundusze budżetem nieobjęte:

1. Fundusz pomnika Kościuszki.
2.—155. Fundusze stypendyjne.
156. Administracyę dóbr Winniki.
157. Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych.
158. „ niżankowicki „ „
159. „ posagowy Jana i Filipiny Komarnickich.
160. Zakład narodowy im. Ossolińskich.
161. Fundusz zapomogi b. obwodu tarnowskiego.
162. „ „ z roku 1868.
163. „ budowy domu podrzutków we Lwowie.
164. „ śp. Pelagii Russanowskiej.
165. „ szkół ludowych z r. 1872.
166. „ Wincentego Łodzia Ponińskiego.
167. „ Franciszka Kochmana dla literatów.
168. „ Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących.
169. „ ś. p. Maryi Jędrzejowiczowej.
170. „ pomnika hr. Gołuchowskiego.
171. Fundacyę sandecką „Dom roboczy“.
172. Fundusz hr. Weissenwolfowej.
173. „ ś. p. Piotra hr. Wodzickiego.
174. „ Dra Józefa K. Malinowskiego.
175. „ Karola Brzozowskiego na cele dobroczynne.
176. „ Karola Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej.
177. „ im. A. Schiffnera.
178. „ Maryi Mochnackiej dla ciemnych.
179. „ Edwarda Lewińskiego dla włościan.
180. Fundacyę ś. p. Anny Helclowej.
181. Fundusz „Macierzy polskiej“.
182. „ Feliksy z hr. Golejewskich Czarkowskiej.
183. „ z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego.
184. „ ku podniesieniu rybactwa.
185. „ Abrahama Oranża.
186. „ Teofili i Malwiny Łukowskiej.
187. Fundacyę posagową ś. p. Siemanowskich dla dziewcząt.
188. „ ś. p. Siemianowskich dla wdów po nauczycielach.
189. „ hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą.
190. „ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie.
191. „ bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych.
192. „ Franciszka Steczkowskiego z Jasła.
193. „ posagową ś. p. Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich.
194. „ posagową ś. p. Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich.
195. „ Depozyta gminne i serwitutowe.
196. „ Depozyta ogólne.

Ogółem działy *A*, *B*, *C*, *D* i *E* obejmują 225 funduszów.

Za rok 1887. wykazano w tych działach . . . . . 211 funduszów
w porównaniu z obecnie wykazaną ilością . . . . . 225 „
okazuje się **przybytek** . . 14 funduszów.

Mianowicie przybyły:

1. Fundusz regulacyi potoku Krzemienicy z Babulówką i Trześni.
2. „ pożyczek dla gmin na budowę koszar.
3. „ „ „ spółek wodnych.
4. „ stypendyjny Sozańskiego Jana.
5. „ „ Rosochackiego Michała.

6. Fundusz stypendyjny Nowakowskiego Józefa.
7. „ „ Stupnickiego Hipolita.
8. „ „ Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowy.
9. „ „ Uścieńskiego Jędrzeja.
10. „ „ Dulskiej Teodozyi.
11. „ „ Pukalskiego Józefa.
12. Fundacya Steczkowskiego Franciszka.
13. „ Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich.
14. „ „ „ „ dziewcząt wiejskich.

W formie zamknięć rachunków nie nastąpiła żadna zmiana zasadnicza, ściśle bowiem zastosowano się do uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 14. Października 1878. i z dnia 21. Grudnia 1885.

Wedle **sumarycznego wykazu wydatków i dochodów** wszystkich budżetem objętych funduszów, wynik jest następujący:

		W funduszach krajowym i z tegoż dotowanych:	W funduszach samoistnych niedotowanych:
Wydatki w porównaniu z budżetem **większe** o . . .		164.764 zł.	. .
„ „ „ **mniejsze** o . . .		—	508 zł.
Dochody od budżetu **większe** o . . .	177.248 zł.		
a po strąceniu zaciągniętej pożyczki z funduszu uposażenia kasy, na pokrycie niedoboru funduszu krajowego (poz. 54 b. dochodów) . . .	57.313 „	119.935 „	
„ „ „ **mniejsze** o		—	1.717 „
Wynik niekorzystniejszy od budżetu o . . .		44.829 zł.	1.209 zł.
Ogółem wynik *niekorzystniejszy* o		46.038 zł.	

Wynik *niekorzystniejszy* funduszów: krajowego i z tegoż dotowanych, objaśniony jest szczegółowo poniżej; *niekorzystniejszy* zaś wynik funduszów samoistnych niedotowanych głównie znajduje powód w wykazanych różnicach budżetowych w funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego i funduszu pożyczki krajowej z roku 1873, które w odnośnem zamknięciu rachunku bliżej są usprawiedliwione.

W funduszu pożyczkowym na drogi powiatowe i gminne, dla którego osobny budżet nie został uchwalony, wydatki wynoszą:

a) na bezprocentowe pożyczki Wydziałom powiatowym . . .		37.700 zł. — ct.
b) „ lokacyi w Banku krajowym		87.541 „ 26 „
razem . .		125.241 zł. 26 ct.
Wydatki te pokryto własnymi dochodami w kwocie	106.211 zł. 04 ct.	
oraz dotacyą z Rubr. X. lit. *D)* poz. 132 wydatków funduszu krajowego	20.000 „ — „	126.211 „ 04 „
pozostała tedy przewyżka dochodów na potrzeby roku następnego w kwocie		969 zł. 78 ct.
W aktywach posiada ten fundusz oprócz powyższej pozostałości		131.473 „ 30 „
razem . .		132.443 zł. 08 ct.

Do działu tego funduszów, dla których osobny budżet nie został uchwalony, należy pięć funduszów krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych, mianowicie: 1) fundusz regulacyi rzeki Gniłej Lipy, 2) fundusz regulacyi potoku Kisieliny, 3) fundusz regulacyi rzeki Łęgu, 4) fundusz regulacyi rzeki Trześniówki, 5) nowo przybyły fundusz regulacyi potoku Krzemienicy z Babulówką i Trześni.

Specyalne zamknięcia rachunkowe tych funduszów wykazują:

	Dochody wraz z pozostałością kasową z ubiegłego roku:	Wydatki	Pozostałość kasowa z końcem roku 1888:
1. Fundusz regulacyi rzeki Gniłej Lipy:			
a) fundusz regulacyjny . .	81.932 zł. 50 ct.	40.153 zł. 40 ct.	41.779 zł. 10 ct.
b) „ konserwacyjny . .	45 „ 70 „	— „ — „	45 „ 70 „
2. Fundusz regulacyi potoku Kisieliny	62.167 „ 42 „	62.167 „ 42 „	— „ — „
3. „ „ rzeki Łęgu, regulac.	99.787 „ 39 „	70.772 „ 94 „	29.014 „ 45 „
„ „ „ „ konserw.	59 „ 62 „	— „ — „	59 „ 62 „
4. „ „ „ Trześniówki:			
a) fundusz regulacyjny . .	94.917 „ 83 „	79.700 „ 54 „	15.217 „ 29 „
b) „ konserwacyjny . .	464 „ 37 „	— „ — „	464 „ 37 „
5. Fundusz regulacyi potoku Krzemienicy z Babulówką oraz Trześni	21.873 „ 98 „	837 „ 89 „	21.036 „ 09 „

Oprócz wykazanych pozostałości kasowych, posiadają te fundusze z końcem roku 1888. w aktywach (po strąceniu stanu biernego) *ad* 1) fundusz regulacyjny 16 305 zł. 27½ ct. konserwacyjny 23 zł., *ad* 2) 5.265 zł. 73 ct., *ad* 3) 9.643 zł. 81 ct., *ad* 4) 7.509 zł. 26 ct., *ad* 5) 15 zł. 45 ct.

Zamknięcie rachunku funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu przedstawia wynik ostateczny, jak następuje:

	Wynik rzeczywisty:	Budżetem uchwalony:	Z porównania wynik większy:
Wydatki budżetowe . . .	4.975.016 zł.	4,889.906 zł.	85.110 zł.
Dochody „ . . .	4,917.703 „	4,877.422 „	40.281 „
Przewyżka wydatków (pokryta na razie pożyczką z funduszu uposażenia Kasy krajowej) .	57.313 zł.		
Gdy zaś budżet wykazuje przewyżkę wydatków . . .	—	12.484 zł.	

wynik rzeczywisty w ogóle przedstawia się *niekorzystniejszym* od budżetu o 44.829 zł.

Wynik ten niekorzystniejszy powstał wskutek następujących budżetem nieprzewidzianych różnic, mianowicie:

A) **W wydatkach:**

W rubr.	I. Koszta reprezentacyi kraju — wydano więcej o . . przeważnie na koszta podróży i dyety pp. Posłów, z powodu odroczenia i dłuższego trwania sesyi sejmowej, oraz na koszta druków i spisywanie sprawozdań sejmowych.		18.301 zł.
„ „	II. Koszta zarządu wydano więcej o		16.860 „
	W tem mieszczą się przekroczenia:		
	a) w płacach urzędników i woźnych o .	533 zł.	
	Do przeniesienia .	533 zł.	35.161 zł.

		Z przeniesienia .	533 zł.	35.161 zł.
		przeważnie z powodu zamianowania jednego asystenta nadetatowego dla oddziału manipulacyjnego (poz. 23 *f)* wskutek pomnożenia się czynności w tymże oddziale.		
		b) w dyurnach (poz. 24) o . . .	2.722 „	
		z powodu pomnożenia się czynności.		
		c) w remuneracyach (poz. 27.) o . .	2.024 „	
		przeważnie z powodu podwyższenia wynagrodzenia rzecznika prawnego.		
		d) w kosztach podróży i dyet (poz. 28) o	1.136 „	
		z powodu rozszerzenia kontroli nad gospodarką gmin i w skutek rozlicznych komisyj lustracyjnych w szkołach rolniczych, oraz podróży w sprawach melioracyjnych i przemysłowych.		
		e) w pensjach i zaopatrzeniach (poz. 29.) o	650 „	
		z powodu przyznania nowych pensyj wdowich.		
		f) w potrzebach kancelaryjnych (poz. 31.) o	401 „	
		na rozmaite drobne potrzeby wyjaśnione przy tejże pozycyi.		
		g) w zaliczkach na płace urzędników (poz. 33.) o	10.725 „	
		Wydatek ten większy w znacznej części usprawiedliwia większa spłata dawniejszych zaliczek, z której osiągnięto nad budżet (rubr. V. poz. 11 doch.) 4.023 zł. a w skutek czego przekroczenie redukuje się tylko do 6.702 zł. i znajduje zupełne pokrycie w przypisanych zwrotach zaliczek.		
		Razem przekroczenia wynoszą . . .	18.191 zł.	
		a po strąceniu pozyskanych oszczędności przy poz. 25., 26. i 32. w kwocie . . .	1.331 „	
		stanowi to ogólne przekroczenie jak wyżej .	16.860 zł.	
W rubr.	III.	Koszta leczenia ubogich chorych, wydano więcej o .	40.637 „	
		z powodu zwiększonej ilości chorych.		
„ „	IV.	Koszta szczepienia, wydano więcej o drobną różnicę .	27 „	
„ „	V.	Wydatki sanitarne, wydano mniej o		4.421 zł.
		wedle złożonych rachunków przez c. k. Namiestnictwo.		
„ „	VII.	Wydatki na cele wykształcenia i oświaty, wydano więcej o	24.317 „	
		głównie z powodu większego o 23.971 zł. niedoboru funduszu szkolnego krajowego, administrowanego przez c. k. Radę szkolną krajową.		
„ „	VIII.	Utrzymanie pomników historycznych, wydano mniej o nieznaczną różnicę		292 „
„ „	IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi więcej o	3.152 „	
		wedle złożonych rachunków przez c. k. Komendę żandarmeryi, z powodu utworzenia nowych posterunków.		
		Do przeniesienia .	103.294 zł.	4.713 zł.

		Z przeniesienia .	103.294 zł.	4.713 zł.
W rubr.	X.	Drogi krajowe mniej o . . . . . głównie z powodu pozyskanych oszczędności w dziale *C)* (utrzymanie dróg krajowych) i w dziale *E)* (wydatki na myta).		10.469 „
„ „	XI.	Dotacye dla zakładów krajowych więcej o . . . wedle specyalnych rachunków zakładów krajowych.	6.872 „	
„ „	XII.	Wydatki na szupaśnictwo mniej o . . . . . z powodu dostarczania odzieży na głównych stacyach (Lwów, Kraków, Przemyśl) we własnym zarządzie i wprowadzenia że szupaśnicy transportowani są na kolejach wprost od pierwszej do ostatniej stacyi szupasowej.		7.791 „
„ „	XIII.	Budowy wodne i melioracye, więcej o . . . przeważnie z powodu pozornego przekroczenia poz. 155 *a)* na regulacyę Dunajca od Jurkowa do mostu pod Melsztynem o 3.529 zł., które wydano z niezużytego kredytu z r. 1887. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 22. Grudnia 1887., tudzież z powodu przekroczenia poz. 157. na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin o 6.810 zł., które w części zwrócone zostaną w swoim czasie z funduszów regulacyjnych po wejściu tychże w życie.	9.217 „	
„ „	XIV.	Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże, wydano więcej o głównie z przyczyny poniesienia niepreliminowanego wydatku na opłatę odsetek biernych od chwilowych pożyczek, zaciąganych na potrzeby kasy krajowej, w skutek niedostatecznego uposażenia tejże i ubytku kapitałów lokacyjnych.	6.759 „	
„ „	XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa, wydano mniej o . . głównie z powodu niewyczerpania kredytu, przeznaczonego na oprocentowanie i amortyzacyę pożyczki zaciągniętej na założenie składów zbożowych (poz. 202. *c)*.		14.125 „
„ „	XVI.	Na cele przemysłowe wydano więcej o . . . głównie z powodu poniesienia większego kosztu na wydatki nadzwyczajne na cele przemysłu.	2.518 „	
„ „	XVII.	Rozmaite wydatki, wydano mniej o . . . . . głównie z powodu mniejszego wydatku na uposażenie funduszu pożyczkowego budowy koszar (poz. 251.) i mniejszego wydatku na utrzymanie uczniów w zakładach wojskowych (poz. 267. *d)* w skutek późniejszego wejścia w życie odnośnej fundacyi.		6.452 „
		Razem wydano więcej o . .	128.660 zł.	
		„ „ mniej o . .		43.550 zł.
		W ogóle wydatek *większy* jak wyżej o	85.110 zł.	

B) **W dochodach:**

W rubr.	II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych, mniej o . z powodu ubytku dawnych funduszów dyspozycyjnych,		6.000 zł.
		Do przeniesienia .		6.000 zł.

		Z przeniesienia .		6.000 zł.
		których procenta wpływały do funduszu krajowego, jak funduszu pożyczki krajowej z r. 1883., którego reszta wcieloną została na potrzeby funduszu krajowego, kapitałów dyspozycyjnych na budowę koszar i na cele przemysłowe, wyłączonych na rzecz właściwych funduszów samoistnych.		
W rubr.	III.	Dochody z dróg krajowych, mniej o . . . . . głównie w skutek mniejszych wpływów z myt, z kar konwencyonalnych, grzywien, tudzież z datków dobrowolnych.		3.884 „
„ „	IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych, więcej o wedle specyalnych zamknięć rachunków odnośnych funduszów.	10.492 zł.	
„ „	V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych, więcej o . . . . głównie z powodu większego wpływu z zaliczek na płace urzędników i rozmaitych zwrotów.	9.867 „	
„ „	VI.	Zwroty pożyczek, mniej o stosunkowo nieznaczną różnicę		413 „
„ „	VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie więcej o	562 „	
„ „	VIII.	Dochody szkół i folwarku w Dublanach, mniej o .		2.162 „
„ „	IX.	Dochody szkół i folwarku w Czernichowie, mniej o		4.739 „
„ „	X.	„ innych szkół rolniczych krajowych, mniej o wedle specyalnych zamknięć rachunków tychże szkół.		2.422 „
„ „	XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich, mniej o drobną różnicę		31 „
„ „	XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866., więcej o . . . . z powodu wpływu rat ponad termin.	6.884 „	
„ „	XIII.	Rozmaite dochody, mniej o . . . . . przeważnie z powodu, iż wpływy datków deklarowanych na wykupno gruntów pod kolej transwersalną były mniejsze.		3.088 „
„ „	XIV.	Reszta pozostałości z pożyczki krajowej z roku 1883. mniej o . . . . . z powodu zmniejszenia się kapitałów, w skutek wykupna obligacyj pożyczki krajowej z r. 1873.		22.375 „
		Pożyczka na utworzenie funduszu pożyczkowego budowy koszar dla c. k. wojska (poz. 53. dochodów) mniej o z powodu iż dla panującej chwiejności kursów na targach pieniężnych, odroczono emisyę tej pożyczki do następnego roku, na razie zaś zaciągnięto tylko tymczasową pożyczkę w mniejszej sumie o powyższą różnicę.		3.400 „
„ „	XV.	Dodatki do podatków po 31 ct. od 1 zł. podatku z dodatkami, więcej o . . . . . z powodu większego wpływu podatków państwowych, w skutek czego wydatność jednego centa dodatku kra-	60.990 „	
		Do przeniesienia .	88.795 zł.	48.514 zł.

Z przeniesienia .	88.795 zł.	48.514 zł.

jowego zamiast budżetem uchwalonych 103.000 zł., przyniosła 104.967 zł.

Razem wpłynęło dochodów więcej o	88.795 zł.	
„ „ „ mniej o		48.514 zł.
W ogóle dochody były *większe* o	40.281 zł.	
Gdy zaś wydatki były *większe* o	85.110 zł.	
okazuje się w ogóle ostateczny wynik odnośnych zamknięć rachunków niekorzystniejszy od budżetu o różnicę w kwocie	44.829 zł.	

jak to wyżej przedstawiono.

Ponieważ jednak Wysoki Sejm uchwałą z dnia 15. Października 1888. przyzwolił dodatkowy kredyt na rok 1888. w kwocie . . . . . 13.700 zł.
na wydatki z powodu powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju (rubr. XVII.) nie udzieliwszy żadnego osobnego pokrycia, posłużyła na częściowe pokrycie tychże wydatków, tylko nadwyżka dochodów budżetu r. 1888. w kwocie . . 1.216 „
zaś resztę w kwocie . . . . . 12.484 „
oraz wyżej wykazany niekorzystniejszy wynik budżetu stanowiący łącznie niedobór funduszu w sumie . . 57.313 zł.
pokryć musiano zaciągniętą pożyczką z funduszu uposażenia kasy krajowej (obacz poz. 54. *b)* dochodów funduszu krajowego).

Nadto wykazuje zamknięcie rachunku funduszu krajowego stan funduszu uposażenia kasy krajowej wynoszący z końcem r. 1888. jak następuje:

a) w gotowiźnie			276.599 zł. 48 ct.
b) w lokacyi na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym			1.183 „ 22 „
c) w należytościach czynnych z funduszu krajowego z tytułu udzielonych temuż pożyczek:			
α) w roku 1887. . . .	41.167 zł. 01 ct.		
β) „ „ 1888. . . .	57.313 „ 11 „		98.480 „ 12 „
Razem zgodnie ze stanem z końcem r. 1887. . . .			376.262 zł. 82 ct.

Na pokrycie pożyczki *ad α)* udzielił już Wysoki Sejm odpowiedniego kredytu w budżecie na na rok 1890. w rubr. XIV; na pokrycie zaś pożyczki *ad β)*, wstawioną będzie w preliminarzu na rok 1891. wymagana suma, zwłaszcza, że fundusz uposażenia kasy krajowej, po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 20. Października 1883., w całości ma być utrzymywany i corocznie w budżetach wykazywany.

W funduszu propinacyjnym wynikłości są następujące:

Dochody rzeczywiste gotówką wynoszą		415.818 zł. 37½ ct.
Wydatki		9.850 „ 88½ „
Czysty dochód z roku 1888. (do przeniesienia)		405.967 zł. 49 ct.

		Z przeniesienia .	405.967 zł. 49 ct.
Do tego:			
a) Zapas gotówką z początkiem roku 1888. . . .			256 „ 12 „
b) Gotówka uzyskana:			
	imien. wart.	gotówka uzyskana	
1. Za wylosowane $4^1/_2$% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemsk.	1.000 zł. — ct.	1.000 zł. — ct.	
2. Za wylosowane 5% listy zastawne galic. Banku hipotecznego . .	10.000 „ — „	10.000 „ — „	
3. Za wylosowane $4^1/_2$% obligacye pożyczki krajowej z roku 1885. .	2.000 „ — „	2.000 „ — „	
4. Za wylosowane $4^1/_2$% listy zastawne Banku krajowego . . .	2.500 „ — „	2 500 „ — „	
5. Za sprzedane $4^1/_2$% listy zastawne Banku krajowego . . .	57.800 „ — „	54.910 „ — „	
6. Za sprzedane 4% asygnaty Banku krajowego	12.500 „ — „	12.500 „ — „	
7. Za sprzedane 5% niepremiow. listy hipoteczne Banku hipotecznego .	91.100 „ — „	88.048 „ 15 „	
8. Za sprzedane 5% premiow. listy hipoteczne Banku hipotecznego .	45.700 „ — „	45.768 „ 55 „	
9. Za spieniężoną 4% książeczkę wkładkową Banku krajowego . .	19.534 „ 79 „	19.534 „ 79 „	
			236.261 „ 49 „
Razem efektami	242.134 zł. 79 ct.	gotówką .	642.485 zł. 10 ct.

Z tego wydano na zakupno efektów:

	imien. wart.	gotówką	
1. $4^1/_2$% listów zastawnych Banku kraj. po kursie 93·25 i 94·92 . .	581.200 zł. — ct.	543.024 zł. 50 ct.	
2. 4% asygnat Banku krajowego .	12.500 „ — „	12.500 „ — „	
3. 4% książeczki wkładkowej Banku krajowego	20.920 „ 29 „	20.920 „ 29 „	
Razem wydano na zakupno efektów	614.620 zł. 29 ct.	w gotówce	576.444 zł. 79 ct.
4. Pożyczka udzielona spółkom wodnym . . .		w gotówce	65.498 „ $12^1/_2$ „
5. Pozostałość z roku 1888.			542 „ $18^1/_2$ „
		Ogółem	642.485 zł. 10 ct.

Stan funduszu z końcem r. 1888.

I. Pozostałość w kasie:

1. w gotówce . . . . . 542 zł. $18^1/_2$ ct
2. w efektach:

a) Listy zastawne gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego:

α) 4% (własność funduszu ogólnego) . . .		60.700 zł. — ct.
β) $4^1/_2$% („ „ „)	1,189.500 zł.	
γ) $4^1/_2$% („ „ spec. miast)	359.200 „	1,548.700 „ — „

b) $4^1/_2$% obligacye pożyczki krajowej:

α) z roku 1883. (własność funduszu ogólnego) . .		61.400 „ — „
β) „ „ 1885. („ „ „) . .		90.000 „ — „
Do przeniesienia	1,760.800 zł. — ct.	542 zł. $18^1/_2$ ct.

	Z przeniesienia	1,760.800 zł. — ct.	542 zł. 18½ ct.
c) 4½% listy zastawne Banku krajowego:			
α) (funduszu ogólnego) . . .	1,576.600 zł.		
β) („ spec. miast) . .	151.950 „	1.728.550 „ — „	
d) 4% książeczka wkładkowa Banku krajowego:			
α) (funduszu spec. miast)	2.620 „ 25 „		3 491.970 „ 25 „
II. Nadwyżka należytości czynnych:			
1. w gotówce:			
a) Zwrot pożyczki od spółek wodnych . . .	65.498 zł. 12½ ct.		
b) Nadwyżka od szynkarzy i innych kontrybuentów	90.100 „ 20 „		155.598 „ 32½ „
2. w efektach:			
a) Zwrot pożyczki w obligach pożyczki kraj. z roku 1888. od funduszu na budowę koszar			440.000 „ — „
		Ogółem . .	4,088.110 zł. 76 ct.
W porównaniu z czystym stanem z końcem roku 1887. wykazanym w sumie			3,651.605 „ 62½ „
		okazuje się przyrost funduszu o . .	436.505 zł. 13½ ct.
W wykazanych powyżej efektach imien. wartości . . .			3,491.970 zł. 25 ct.
stanowią własność funduszu specyalnego miast:			
a) 4½% listy zastawne gal. Tow. kred. ziemsk.	359.200 zł. — ct.		
b) 4½% „ „ Banku krajowego .	151.950 „ — „		
c) 4% książeczka wkładkowa Banku krajowego	2.620 „ 25 „		513.770 „ 25 „
		Reszta w sumie . .	2,978.200 zł. — ct.
oraz obligacye pożyczki krajowej z r. 1888., które zwrócić ma fundusz pożyczki na budowę koszar w kwocie			440.000 „ — „
		Razem . .	3,418.200 zł. — ct.

jest własnością funduszu propinacyjnego ogólnego.

Obliczając efekta wedle przeciętnego kursu z dnia 31. Grudnia 1888. między „płacą“ a „żądają“ wynika stan funduszu:

I. Efekta:

a) Listy zastawne gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego:			
α) 4% (własność funduszu ogólnego) im. wart. .	60.700 zł. — ct.		
po kursie (94·75—95·75) 95·25 . . .			57.816 zł. 75 ct.
β) 4½% (własność fund. ogólnago) im. wart. . .	1,189.500 „ — „		
po kursie (96·75—97·75) 97·25 . . .			1,156.788 „ 75 „
γ) 4½% (własność. fund. spec. miast) im. wart. .	359.200 „ — „		
po kursie (96·75)—97·75) 97·25 . . .			349.322 „ — „
b) 4½% obligacye pożyczki krajowej:			
α) z roku 1883. (własność fund. ogólnego) im. wart.	61.400 „ — „		
po kursie (93—94) 93·50			57.409 „ — „
β) z roku 1885. (własność fund. ogólnego) im. wart.	90.000 „ — „		
po kursie (93—94) 93·50			84.150 „ — „
		Do przeniesienia . .	1,705.486 zł. 50 ct.

	Z przeniesienia .	1,705.486 zł. 50 ct.
c) $4^1/_2{}^0/_0$ *listy zastawne Banku krajowego:*		
α) (własność funduszu ogólnego) im. wart. . .	1,576.600 zł. — ct.	
po kursie (94·75—95·75) 95·25 . . .		1,501.711 „ 50 „
β) (własność funduszu spec. miast) im. wart. . .	151.950 „ — „	
po kursie (94·75—95·75) 95·25 . . .		144.732 „ 37 „
d) książeczka wkładkowa Banku krajowego:		
(własność funduszu spec. miast) im. wart. . .	2.620 „ 25 „	2.620 „ 25 „
II. Nadwyżka należytości czynnych:		
a) w gotówce		155.598 „ $32^1/_2$ „
b) Zwrot pożyczki na budowę koszar w obligach pożyczki krajowej z r. 1888. im. wart. . .	440.000 „ — „	
po powyższym kursie 93·50		411.400 „ — „
	Razem . .	3,921.548 zł. $94^1/_2$ ct.
Stan z końcem r. 1887. w ten sposób obliczony wynosił .		3,476.550 „ $75^1/_2$ „
Z porównania okazuje się *przyrost* o .		444.998 zł. 19 ct.

Zmiany w stanie szynkarzy i w przypadających od nich opłatach od r. 1879. po koniec roku 1888. wykazują następujące tablice:

WYKAZ

ilości szynkarzy i obliczenie rocznej należytości w roku 1888.

Rok	Po 10 zł.		Po 15 zł.		Po 20 zł.		Po 60 zł.		Po 80 zł.		Po 100 zł.		Razem	
	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna	szynkarzy	opłata roczna
1879	8.926	89.260	10.011	150.165	3.160	63.200	46	2.760	202	16.160	99	9.900	22.444	331.445
1880	8.540	85.400	9.329	139.935	2.687	53.740	39	2.340	170	13.600	79	7.900	20.844	302.915
1881	8.178	81.780	8.633	129.495	2.366	47.320	39	2.340	165	13.200	70	7.000	19.451	281.135
1882	7.639	76.390	8.395	125.925	2.260	45.200	26	1.560	153	12.240	64	6.400	18.537	267.715
1883	7.622	76.220	8.228	123.420	2.227	44.540	29	1.740	170	13.600	63	6.300	18.339	265.820
1884	7.889	78.890	8.960	134.400	2.386	47.720	31	1.860	160	12.800	67	6.700	19.493	282.370
1885	7.769	77.690	8.601	129.015	2.302	46.040	26	1.560	166	13.280	57	5.700	18.921	273.285
1886	7.726	77.260	8.393	125.895	2.189	43.780	24	1.440	153	12.240	54	5.400	18.539	266.015
1887	7.724	77.240	7.999	119.985	2.299	45.980	25	1.500	161	12.880	53	5.300	18.261	262.885
1888	7.107	71.070	7.321	109.815	2.219	44.380	22	1.320	152	12.160	45	4.500	16.866	243.245
Razem . . .	79.120	791.200	85.870	1,288.050	24.095	481.900	307	18.420	1.652	132.160	651	65.100	191.695	2,776.830
Przeciętnie .	7.912	79.120	8.587	128.805	2.409	48.190	31	1.842	165	13.216	65	6.510	19.169	277.683

WYKAZ

przybytku i ubytku szynkarzy w roku 1888.

Rok	Po 10 zł.		Po 15 zł.		Po 20 zł.		Po 60 zł.		Po 80 zł.		Po 100 zł.		Razem	
	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło	przybyło	ubyło
1880	—	386	—	682	—	473	—	7	—	32	—	20	—	1.600
1881	—	362	—	696	—	321	—	—	—	5	—	9	—	1.393
1882	—	539	—	238	—	106	—	13	—	12	—	6	—	914
1883	—	17	—	167	—	33	3	—	17	—	—	1	20	218
1884	267	—	732	—	159	—	2	—	—	10	4	—	1.164	10
1885	—	120	—	359	—	84	—	5	6	—	—	10	6	578
1886	—	43	—	208	—	113	—	2	—	13	—	3	—	382
1887	—	2	—	394	110	—	1	—	8	—	—	1	119	397
1888	—	617	—	678	—	80	—	3	—	9	—	8	—	1.395
Razem . .	267	2.086	732	3.422	269	1.210	6	30	31	81	4	58	1.309	6.887
														5.578

Zaległości w opłatach od szynkarzy wynosiły z końcem roku 1887. . 61.083 zł.
z końcem roku 1888. . . . . 59.195 „
zmniejszyły się więc o . . . 1.888 zł.

W funduszu pożyczkowym dla gmin na budowę koszar wynikłości są następujące:

Dochody rzeczywiste wynoszą . . . . . 656.816 zł. 03 ct.
Wydatki „ „ . . . . . 189.000 „ 10 „

Pozostałość:

a) na rachunku bieżącym w Banku krajowym . 1.366 zł. 27 ct.
b) w gotówce ulokowanej z dniem 1. Stycznia 1889. w funduszu krajowym . . . 466.449 „ 66 „ 467.815 zł. 93 ct.

Nadto posiada ten fundusz w innych aktywach . . . . 546.440 „ 97½ „

Razem stan czynny . . . 1,014.256 zł. 90½ ct.
stan bierny . . . 1.000 „ — „

Czysty stan czynny . . . . 1,013.256 zł. 90½ ct.

Fundusz pożyczkowy dla spółek wodnych utworzony być miał po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. Stycznia 1888. przez emisyę 4½% obligów pożyczki krajowej im. wartości 700.000 zł. Z powodów jednak tych samych jakie przytoczono wyżej w dziale wyjaśnień różnic budżetowych dochodów funduszu krajowego przy pożyczce na budowę koszar dla c. k. wojska, również i ta pożyczka w r. 1888. nie przyszła do skutku i takową zacią-

gnięto dopiero w r. 1889. Natomiast wypożyczono od funduszu propinacyjnego wymagane sumy na udzielanie pożyczek zgłaszającym się spółkom wodnym a odnośne zamknięcie rachunku wykazuje:

w dochodach		65.498 zł. 12½ ct.
w wydatkach		65.498 „ 12½ „

Majątek tegoż funduszu wynosi:

a)	w stanie czynnym	65.893 zł. 95½ ct.	
b)	w stanie biernym	65.498 „ 12½ „	
	Czysty stan czynny .	395 zł. 83 ct.	

Według **sumarycznego zestawienia** lit. *F)* stan wszystkich funduszów krajowych z końcem r. 1888. jest następujący:

a)	w majątkach zarodowych:		
	1. Gotowizna w kasach . . .	40.819 zł. 69½ ct.	
	2. Efekta imiennej wartości .	5,506.140 „ 31 „	
	3. Dobra i realności . . .	4,225.891 „ 78 „	
	4. Kapitały hipotekowane .	436.057 „ 45½ „	
	5. Przewyżka należytości czynnych .	275.410 „ 44½ „	10,484.319 zł. 68½ ct.
b)	w majątkach obrotowych:		
	1. Gotowizna w kasach . . .	937.504 zł. 81 ct.	
	2. Efekta imiennej wartości .	3,956.836 „ 77 „	
	3. Kapitały lokowane w bankach .	2.056 „ 66 „	
	Razem .	4,896.398 zł. 24 ct.	
	4. Przewyżka należytości biernych .	3,842.751 „ 04½ „	
	5. Nadwyżka stanu czynnego		1,053.647 „ 19½ „
	Ogółem . .		11,537.966 zł. 88 ct.

Z końcem roku 1887. stan był następujący:

a)	w majątkach zarodowych . .	10,417.907 zł. 26 ct.	
b)	w majątkach obrotowych . .	1,079.437 „ 70½ „	11,497.344 „ 96½ „

Z porównania okazuje się z końcem r. 1888. **przyrost** . 40.621 zł. 91½ ct. mianowicie:

a)	w majątkach zarodowych przyrost .	66.412 zł. 42½ ct.	
b)	w mająkach obrotowych ubytek .	25.790 „ 51 „	
	W ogóle przyrost jak wyżej .	40.621 zł. 91½ ct.	

z powodu przybytku funduszów.

Należytości czynne nie wliczając kapitałów w bankach lokowanych, wynoszą z końcem roku 1888:

a)	w majątkach zarodowych . . .	346.560 zł. 26½ ct.	
b)	w majątkach obrotowych . . .	3,983 926 „ 00½ „	4,330.486 zł. 27 ct.

z końcem roku 1887. wynosiły takowe:

a)	w majątkach zarodowych . . .	480.453 zł. 60 ct.	
b)	w majątkach obrotowych . . .	3,341.058 „ 10 „	3,821.511 „ 70 „

a zatem:

a)	w majątkach zarodowych obniżyły się o	133.893 zł. 33½ ct.
b)	w majątkach obrotowych powiększyły się o	642.867 „ 90½ „
	Ogółem *powiększyły się* o . . .	508.974 zł. 57 ct.

głównie z powodu przybytku należytości czynnych w funduszu propinacyjnym, a to z tytułu zaciągnięcia z tegoż funduszu pożyczki tymczasowej na budowę koszar, jakoteż w funduszu pożyczkowym dla gmin na budowę koszar, z powodu udzielenia na ten cel dalszych pożyczek.

Nad ściągnięciem należytości czynnych czuwa Wydział krajowy nieustannie i w wypadkach tylko udowodnionej niemożebności doraźnego ściągnięcia wierzytelności, lub w razie narażenia dłużnika w drodze bezwzględnej egzekucyi na niepowetowaną szkodę, zezwala na zwłokę lub rozkłada spłatę na raty.

Na podstawie powyższego sprawozdania, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Z rachunków funduszów budżetem objętych za r. 1888., wydaje Sejm Wydziałowi krajowemu absolutoryum.

2. Rachunki funduszów samoistnych budżetem nieobjętych, funduszu propinacyjnego, funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar i funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych za r. 1888., Sejm przyjmuje do wiadomości.

We Lwowie dnia 16. Maja 1890.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Sumaryczny wykaz

wydatków i dochodów krajowych

za rok

1888.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie.

Sumaryczny wykaz wydatków i

i porównanie tychże z uchwalonemi przez

A. Fundusze i zakłady dotowane z funduszu krajowego.

Suma ogólna wydatków w roku 1888. wynosiła	6,631.193 zł.
Uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 3, 20—21. Stycznia, oraz dodatkowemi z dnia 15. i 16. Października 1888. preliminowano na potrzeby krajowe . . .	6,466.429 „
W porównaniu zatem z budżetem, suma wydatków jest *większą* o . .	164.764 zł.

B. Fundusze niedotowane (samoistne).

Suma ogólna wydatków wynosiła	63.779 zł.
Budżetem z dnia 21. Stycznia 1888. uchwalono	64.287 „
W porównaniu zatem z budżetem, suma wydatków jest *mniejszą* o . .	508 zł.

A. Fundusze dotowane.

Rzeczywiste wydatki wynosiły w roku 1888.		6,631.193 zł.
„ dochody „ „ „	6,631.193 zł.	
po strąceniu zaś pożyczki, zaciągniętej od funduszu uposażenia Kasy krajowej na pokrycie niedoboru funduszu krajowego, w kwocie	57.313 „	
rzeczywiste dochody budżetowe wynoszą		6,573.880 „
Z porównania wydatków z dochodami okazuje się przewyżka wydatków .		57.313 zł.
Budżetem na rok 1888. preliminowano wraz z kredytami dodatkowymi przewyżkę wydatków		12.484 „
okazuje się zatem *wynik niekorzystniejszy* o		44.829 zł.

C. Fundusze, dla których budżetu nie uchwalono.

Suma wydatków funduszu pożyczkowego na drogi powiatowe i gminne, oraz funduszów krajowych melioracyjnych wynosi			378.873 zł. 45 ct.
Z porównania ze sumą dochodów, jak obok			487.459 „ 85 „
okazuje się pozostałość kasowa z końcem roku 1888.	w gotówce	108.347 zł. 97 ct.	
	w efektach	238 „ 43 „	108.586 zł. 40 ct.
zgodnie z zamknięciami rachunków tych funduszów; mianowicie:			
na str. 398. fund. pożyczkowego na drogi powiatowe i gminne, w gotówce . .			969 zł. 78 ct.
„ „ 402. „ regul. rzeki Gniłej Lipy (sekcya górna)	a) fund. regul., w gotówce		41.779 „ 10 „
	b) „ konserw. „		45 „ 70 „
„ „ 406. „ „ potoku Kisieliny			— „ — „
„ „ 408/II. „ „ rzeki Łęgu	a) fund. regulacyjny, w gotówce	28.776 zł. 02 ct.	
	w efektach	238 „ 43 „	29.014 „ 45 „
	b) „ konserwacyjny, w gotówce . . .		59 „ 62 „
„ „ 408/VI. „ „ „ Trześniówki	a) fundusz regulacyjny, w gotówce .		15.217 „ 29 „
	b) „ konserwacyjny „ .		464 „ 37 „
„ „ 408/VIII. „ „ potoku Krzemienicy i Babulówki, oraz Trześni „ .			21.036 „ 09 „
Ogółem zgodnie, jak powyżej .			108.586 zł. 40 ct.

dochodów krajowych za rok 1888.

Wysoki Sejm krajowy kwotami potrzeb i pokrycia.

A. Fundusze i zakłady dotowane z funduszu krajowego.

Suma ogólna dochodów w roku 1888. wynosiła . . . . . 6,631.193 zł.
Uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 3, 20—21. Stycznia, oraz dodatkowo
z dnia 16. Października 1888. preliminowano dochody w sumie . . . . . 6,453.945 „
W porównaniu zatem z budżetem, suma dochodów jest *większą* o . . 177.248 zł.
a po strąceniu budżetem nie objętego dochodu z tytułu zaciągniętej pożyczki
na pokrycie niedoboru funduszu krajowego w kwocie . . . . . 57.313 „
większą jest tylko o kwotę . . . . . 119.935 zł.

B. Fundusze niedotowane (samoistne).

Suma ogólna dochodów wynosiła . . . . . 39.968 zł.
Budżetem z dnia 21. Stycznia 1888. uchwalono . . . . . 41.685 „
W porównaniu zatem z budżetem, suma dochodów jest *mniejszą* o . . 1.717 zł.

B. Fundusze niedotowane.

Z porównania rzeczywistych wydatków w roku 1888. w sumie . . . 63.779 zł.
z takimiż dochodami w sumie . . . . . 39.968 „
okazuje się przewyżka wydatków w kwocie . . . . . 23.811 zł.
Budżetem na rok 1888. uchwalono: wydatki . . . . 64.287 zł.
dochody . . . . 41.685 „
przewyżka zatem wydatków . . . . . 22.602 „
Z porównania okazuje się tedy wynik *niekorzystniejszy* od budżetu o . . 1.209 zł.

C. Fundusze, dla których budżetu nie uchwalono.

Suma dochodów funduszu pożyczkowego na drogi powiatowe i gminne,
oraz funduszów krajowych melioracyjnych wynosi . . . . . 487.459 zł. 85 ct.

INDEKS OGÓLNY.

Str.

Lit. *A.* Fundusze dotowane i samoistne, budżetem objęte 15

„ *B.* „ samoistne niedotowane, budżetem nieobjęte 409

„ *C.* Fundusz propinacyjny 505

„ *D.* „ pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska . 533

„ *E.* „ „ „ Spółek wodnych 539

„ *F.* Sumaryczne zestawienie obrotu *brutto* wszystkich funduszów krajowych w majątkach obrotowych i zarodowych 544

LW. 32.365/1889.

Alegat **A.** do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Lit. A.

Zamknięcie rachunku

funduszów dotowanych i samoistnych,

budżetem objętych

za rok

1888.

Indeks:

		Str.
	Sumaryusz	16
I.	Fundusz krajowy	21
II.	„ szkolny krajowy	255
III.	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	291
IV.	Fundusz podrzutków we Lwowie	311
V.	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	313
VI.	„ szpital św. Łazarza w Krakowie	331
VII.	Fundusz policyi krajowej	357
VIII.	„ pożyczki krajowej z roku 1883.	364
IX.	„ „ „ „ „ 1884.	368
X.	„ „ „ „ „ 1885.	370
XI.	„ domestykalny	374
XII.	„ kultury krajowej	378
XIII.	„ stanowy sierociński	380
XIV.	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	382
XV.	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	386
XVI.	„ podrzutków w Krakowie	391
XVII.	„ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne	397
XVIII.	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy (sekcya górna)	400
XIX.	„ „ potoku Kisieliny	404
XX.	„ „ rzeki Łęgu	407
XXI.	„ „ „ Trześniówki	408/IV.
XXII.	„ „ potoku Krzemienicy i Babulówki, oraz Trześni	408/VIII.

Suma

zamknięć rachunkowych funduszów

Liczba porządkowa	Poszczególnienie funduszów	Wynikłości w roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
	A. Wydatki.						
	Dział I.						
	Fundusz krajowy i fundusze z tegoż dotowane.						
I.	Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu, oraz zakłady krajowe w Dublanach, Czernichowie, Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach .	3,848.889	46½	1,126.126	76½	4,975.016	23
II.	Fundusz szkolny krajowy	691.470	16½	100.077	76½	791.547	93
III.	Krajowy szpital powszechny we Lwowie . . .	192.220	89½	—	—	192.220	89½
IV.	Fundusz podrzutków we Lwowie	292	42	—	—	292	42
V.	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie .	175.508	29½	—	—	175.508	29½
VI.	„ szpital św. Łazarza w Krakowie . . .	183.317	79	6.178	—	189.495	79
VII.	Fundusz policyi krajowej	6.116	87	—	—	6.116	87
VIII.	„ pożyczki krajowej z roku 1883. . . .	225.007	03½	—	—	225.007	03½
IX.	„ „ „ „ „ 1884. . . .	56.824	01½	—	—	56.824	01½
X.	„ „ „ „ „ 1885. . . .	19.163	87	—	—	19.163	87
	Suma wydatków funduszów dotowanych .	5,398.810	82	1,232.382	53	6,631.193	35
	Dział II.						
	Fundusze samoistne niedotowane.						
XI.	Fundusz domestykalny	—	—	—	—	—	—
XII.	„ kultury krajowej	3.848	64½	—	—	3.848	64½
XIII.	„ stanowy sierociński	1.477	50	—	—	1.477	50
XIV.	„ Aleksandra hr. Stadnickiego . . .	2.955	40	—	—	2.955	40
XV.	„ pożyczki krajowej z roku 1873. . . .	53.375	39½	—	—	53.375	39½
XVI.	„ podrzutków w Krakowie	2.122	—	—	—	2.122	—
	Suma wydatków funduszów samoistnych .	63.778	94	—	—	63.778	94
	Dział III.						
	Fundusze, dla których budżet nie został uchwalony.						
XVII.	Fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne .	125.241	26	—	—	125.241	26
XVIII.	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy (sekcya górna)	40.153	40	—	—	40.153	40
XIX.	„ „ potoku Kisieliny	62.167	42	—	—	62.167	42
XX.	„ „ rzeki Łęgu	70.772	94	—	—	70.772	94
XXI.	„ „ „ Trześniówki	79.700	54	—	—	79.700	54
XXII.	„ „ potoku Krzemienicy i Babulówki, oraz Trześni	837	89	—	—	837	89
	Suma wydatków funduszów dotowanych niebudżetowych	378.873	45	—	—	378.873	45

r y u s z

budżetem objętych za rok 1888.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 3, 20 — 21. Stycznia 1888.				Wynikłości są zatem:						Należytości			
				mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	kredyt dodatkowy z dnia 15. i 16. Października 1888	razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
3,762.339	713.867	413.700	4,889.906	40.021	3.529	126.571	2.089	—	85.110	110.010	60½	44.309	48½
689.470	44.675	—	734.145	27.009	5.700	29.009	61.103	—	57.403	—	—	7.562	34½
186.144	—	—	186.144	1.378	—	7.455	—	—	6.077	3.198	20	—	—
550	—	—	550	258	—	—	—	258	—	—	—	46	80
163.960	—	—	163.960	1.827	—	13.375	—	—	11.548	2.053	78	—	—
172.180	6.028	—	178.208	—	—	11.138	150	—	11.288	574	75	—	—
6.119	—	—	6.119	305	—	303	—	2	—	—	—	—	—
226.311	—	—	226.311	2.714	—	1.410	—	1.304	—	—	—	5.791	43
59.841	—	—	59.841	3.017	—	–	—	3.017	—	—	—	1.225	75
21.245	—	—	21.245	2.082	—	1	—	2.081	—	—	—	945	—
5,288.159	764.570	413.700	6,466.429	78.611	9.229	189.262	63.342	6.662	171.426	115.837	33½	59.880	81
									164.764				
5	—	—	5	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—
3.451	—	—	3.451	11	—	409	—	—	398	—	—	—	—
1.692	—	—	1.692	214	—	—	—	214	—	—	—	94	50
1.995	—	—	1.995	95	—	1.055	—	—	960	—	—	—	—
55.035	—	—	55.035	1.660	—	—	—	1.660	—	—	—	423	—
2.109	—	—	2.109	96	—	109	—	—	13	—	—	—	—
64.287	—	—	64.287	2.081	—	1.573	—	1.879	1.371	—	—	517	50
								508					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	95*)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	238	43*)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	318	38

*) Uwaga. Zaległość ta mieści w sobie należytości tak z roku ubiegłego, jak przedmiotowego.

Suma
zamknięć rachunkowych funduszów

Liczba porządkowa	Poszczególnienie funduszów	Wynikłości w roku 1888. zwyczajne zł.	ct.	nadzwyczajne zł.	ct.	Razem zł.	ct.
	B. Dochody.						
	Dział I.						
	Fundusz krajowy i fundusze z tegoż dotowane.						
I.	Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu, oraz zakłady krajowe w Dublanach, Czernichowie, Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach . .	4,183.416	23	791.600	—	4,975.016	23
II.	Fundusz szkolny krajowy	791.547	93	—	—	791.547	93
III.	Krajowy szpital powszechny we Lwowie . . .	192.220	89½	—	—	192.220	89½
IV.	Fundusz podrzutków we Lwowie	292	42	—	—	292	42
V.	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie .	175.508	29½	—	—	175.508	29½
VI.	„ szpital św. Łazarza w Krakowie . . .	189.495	79	—	—	189.495	79
VII.	Fundusz policyi krajowej	6.116	87	—	—	6.116	87
VIII.	„ pożyczki krajowej z roku 1883. . . .	225.007	03½	—	—	225.007	03½
IX.	„ „ „ „ „ 1884. . . .	56.824	01½	—	—	56.824	01½
X.	„ „ „ „ „ 1885. . . .	19.163	87	—	—	19.163	87
	Suma dochodów funduszów dotowanych .	5,839.593	35	791.600	—	6,631.193	35
	Dział II.						
	Fnndusze samoistne niedotowane.						
XI.	Fundusz domestykalny	4.685	36	—	—	4.685	36
XII.	„ kultury krajowej	3.848	64½	—	—	3.848	64½
XIII.	„ stanowy sierociński	1.730	44	—	—	1.730	44
XIV.	„ Aleksandra hr. Stadnickiego . . .	1.194	47	—	—	1.194	47
XV.	„ pożyczki krajowej z roku 1873. . . .	26.387	48	—	—	26.387	48
XVI.	„ podrzutków w Krakowie	2.122	—	—	—	2.122	—
	Suma dochodów funduszów samoistnych .	39.968	39½	—	—	39.968	39½
	Dział III.						
	Fundusze, dla których budżet nie został uchwalony.						
XVII.	Fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne .	126.211	04	—	—	126.211	04
XVIII.	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy (sekcya górna)	81.978	20	—	—	81.978	20
XIX.	„ „ potoku Kisieliny	62.167	42	—	—	62.167	42
XX.	„ „ rzeki Łęgu	99.847	01	—	—	99.847	01
XXI.	„ „ „ Trześniówki	95.382	20	—	—	95.382	20
XXII. XXIII.	„ „ potoku Krzemienicy i Babulówki, oraz Trześni	21.873	98	—	—	21.873	98
	Suma dochodów funduszów dotowanych niebudżetowych	487.459	85	—	—	487.459	85

r y u. s z

budżetem objętych za rok 1888.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 3, 20—21. Stycznia 1888.				Wynikłości są zatem:						Należytości			
				mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	kredyt dodatkowy z dnia 16. Października 1888.	razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
4,082.422	395.000	400.000	4,877.422	45.114	3.400	146.108	—	—	97.594	340.201	53 1/2	897.313	49
734.145	—	—	734.145	6.657	—	64.060	—	—	57.403	121.986	41	—	—
186.144	—	—	186.144	2.494	—	8.571	—	—	6.077	136.725	15 1/2	—	—
550	—	—	550	258	—	—	—	258	—	—	—	—	—
163.960	—	—	163.960	15	—	11.563	—	—	11.548	11.364	02	—	—
178.208	—	—	178.208	—	—	11.288	—	—	11.288	86.082	77	—	—
6.119	—	—	6.119	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—
226.311	—	—	226.311	1.304	—	—	—	1.304	—	—	—	—	—
59.841	—	—	59.841	3.017	—	—	—	3.017	—	—	—	—	—
21.245	—	—	21.245	2.081	—	—	—	2.081	—	—	—	—	—
5,658.945	395.000	400.000	6,453.945	60.942	3.400	241.590	—	6.662	183.910	696.359	89	897.313	—
									177.248*)				
4.789	—	—	4.789	265	—	161	—	104	—	—	—	—	—
3.451	—	—	3.451	2	—	400	—	—	398	226	21	—	—
1.714	—	—	1.714	1	—	17	—	—	16	—	—	—	—
1.322	—	—	1.322	300	—	172	—	128	—	—	—	—	—
28.300	—	—	28.300	1.912	—	—	—	1.912	—	2.093	73 1/2	—	—
2.109	—	—	2.109	5	—	18	—	—	13	—	—	—	—
41.685	—	—	41.685	2.485	—	768	—	2.144	427	2.319	94 1/2	—	—
								1.717					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131.473	30	*) *)—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.059	60 1/2	*) *)—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.457	18	*) *)—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	679	03	*) *)—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	916	91	*) *)—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	148.586	02 1/2	—	—

Uwagi. *) W wynikłości większej 177.248 zł. mieści się dochód wyższy nad budżet w kwocie 57.313 zł. 11 ct., z powodu zaciągnięcia pożyczki na pokrycie niedoboru funduszu krajowego, który strąciwszy, okaże się rzeczywista przewyżka budżetowa tylko w kwocie **119.935** zł.

*) *) Zaległość ta mieści w sobie należytości tak z roku ubiegłego, jak przedmiotowego.

I.

Fundusz krajowy

w ściślejszem znaczeniu.

Zamknięcie rachunku

za rok 1888.

Do tego rachunku dołącza się:

1.	Zamknięcie rachunku szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie	str.	166—169
2.	„ „ krajowych szkół rolniczych w Dublanach	„	170—187
3.	„ „ folwarku w Dublanach	„	188—199
4.	„ „ kursu gorzelnictwa w Dublanach	„	200—203
5.	„ „ szkoły rolniczej i ogrodniczej, oraz folwarku w Czernichowie .	„	204—233
6.	„ „ szkoły niższej rolniczej w Horodence	„	234—237
7.	„ „ „ „ „ w Jagielnicy	„	238—241
8.	„ „ „ „ „ w Kobiernicach	„	242—245
9.	„ „ podatków państwowych	„	247—250
10.	Wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych	„	251—253

LW. 32.365/1889.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości z roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		Wydatki						
		A. Rzeczywiste.						
I.	1-16	Koszta reprezentacyi kraju	120.477	16	—	—	120.477	16
II.	17-33*d)*	„ zarządu	260.612	21	—	—	260.612	21
III.	34	„ leczenia	733.636	69	—	—	733.636	69
IV.	35-37	„ szczepienia	56.927	41	—	—	56.927	41
V.	38	Wydatki sanitarne.	3 578	52	—	—	3.578	52
VI.	39-49	Zasiłki dla zakładów dobroczynności . .	14.174	—	—	—	14.174	—
VII.	50-97*m)*	Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.	771 900	72	—	—	771.900	72
VIII.	98*a)*-102	Utrzymanie pomników historycznych . .	14.862	27	—	—	14.862	27
IX.	103-119*a)*	Kwaterunkowe żandarmeryi	85.742	81	150.000	—	235.742	81
X.	120-145*d)*	Drogi krajowe.	737.507	97½	162.955	64½	900.463	62
XI.	146-149	Dotacye dla zakładów krajowych . . .	8.187	67½	—	—	8.187	67½
XII.	150	Wydatki na szupaśnictwo	19.208	96	—	—	19.208	96
XIII.	151-157	Budowy wodne i melioracye	192 635	24½	—	—	192.635	24½
XIV.	158-170	Umarzanie pożyczek	435.913	17	—	—	435.913	17
XV.	171-202*c)*	Na cele rolnictwa i górnictwa	218.435	26½	400.000	—	618.435	26½
XVI.	203-249*a)*	„ „ przemysłu	88.638	96	7.871	12	96.510	08
XVII.	250-267*e)*	Rozmaite wydatki.	86.450	42½	405.300	—	491.750	42½
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych .	3,848.889	46½	1,126.126	76½	4,975.016	23
		B. Przenośne.						
		Lokacya w Banku krajowym na 3% rachunek bieżący (gotówką) .					340.254	22
		„ „ „ „ na zakupno 4% asygnat (gotówką) .					200.000	—
		„ „ „ „ spieniężone 4% asygnaty (efektami) .					280.000	—
		Zwrot funduszowi regulacyjnemu Kisieliny (gotówką)					2.347	95
		Zaliczki udzielone Spółkom wodnym w zastępstwie funduszu pożyczkowego tychże Spółek (gotówką).					75.000	—
		Pożyczka od Banku krajowego na odbudowanie północnej części frontowego budynku przy szpitalu tarnowskim; spieniężone 4½% listy zastawne tegoż Banku (efektami)					27.500	—
		wydana gotowizna, otrzymana ze sprzedaży powyższych efektów (gotówką)					25.870	62
		Pożyczka tymczasowo zaciągnięta od funduszu propinacyjnego na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska; obligacye pożyczek krajowych z r. 1883. 1884. i 1885. doręczone Bankowi krajowemu celem sprzedaży im. wart. (efektami)					440.000	—
		Zaliczki zwrócone depozytom (gotówką)					212 000	—
		„ „ funduszowi propinacyjnemu (gotówką)					184.839	50
		Zwrot pożyczki Bankowi krajowemu na 5½% zaciągniętej (gotówką)					463.806	85
		„ pożyczki zaciągniętej na 3% z funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska (gotówką)					795.449	66
		„ pożyczki zaciągniętej na 3% z funduszu pożyczkowego dla dróg powiatowych i gminnych (gotówką)					8.300	—
		Pożyczka dana z „Funduszu uposażenia Kasy krajowej“ na pokrycie niedoboru roku 1888.					57.313	11
		Suma wszystkich wydatków .					8,087.698	14
		C. Pozostałość kasowa z rachunku z końcem roku 1888:						*)
		W gotówce					305.237	10½
		Ogółem zgodnie ze sumą dochodów.					8,392.935	24½

w ściślejszem znaczeniu.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888.				Wynikłości są zatem:						Należytości			
				mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	kredyt dodatkowy z dnia 16. Października 1888.	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
102.176	—	—	102.176	—	—	18.301	—	—	18.301	—	—	—	—
243.752	—	—	243.752	—	—	16.860	—	—	16.860	22.301	39	23	78
693.000	—	—	693.000	—	—	40.637	—	—	40.637	15.307	25	—	—
56.900	—	—	56.900	—	—	27	—	—	27	37	69	167	47
8.000	—	—	8.000	4.421	—	—	—	4.421	—	—	—	43	40
14.174	—	—	14.174	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
747.584	—	—	747.584	—	—	24.317	—	—	24.317	—	—	—	—
15.154	—	—	15.154	292	—	—	—	292	—	—	—	—	—
82.591	150.000	—	232.591	—	—	3.152	—	—	3.152	—	—	1.876	84
747.933	163.000	—	910.933	10.425	44	—	—	10.469	—	2.447	93	6.962	94½
1.316	—	—	1.316	—	—	6.872	—	—	6.872	—	—	—	—
27.000	—	—	27.000	7.791	—	—	—	7.791	—	4.585	96	776	22
183.418	—	—	183.418	—	—	9.217	—	—	9.217	744	98	3	34
429.154	—	—	429.154	—	—	6.759	—	—	6.759	—	—	13.363	17
232.560	—	400.000	632.560	14.125	—	—	—	14.125	—	1.423	62	217	74
88.210	5.782	—	93.992	—	—	429	2.089	—	2.518	650	—	161	62
89.417	395.085	13.700	498.202	2.967	3.485	—	—	6.452	—	2.269	15½	3.485	—
3,762.339	713.867	413.700	4,889.906	40.021	3.529	126.571	2.089	43.550	128.660	49.767	97½	27.081	52½
									85.110				

*) **Uwaga.** Wykazana z końcem roku 1888. pozostałość kasowa w gotowiźnie jest własnością:

1. *Funduszu uposażenia Kasy krajowej* w kwocie . . . 276.599 zł. 48 ct.
2. *Funduszów regulacyjnych*, których zapasy zeszłoroczne częściowo lokowane były wraz z zapasami funduszu krajowego w Banku krajowym, a mianowicie:
   a) funduszu regulacyjnego *Gniłej Lipy*, w kwocie . . 11.989 „ 71½ „
   b) „ „ *Łęgu*, w kwocie . . . . 679 „ 03 „
   c) „ „ *Kisieliny*, w resztującej kwocie 3.457 „ 18 „
3. *Funduszu pożyczkowego dla dróg powiatowych i gminnych*, w resztującej kwocie . . . . . 12.511 „ 70 „

Ogółem, jak wykazano . 305.237 zł. 10½ ct.

Fundusz tedy krajowy w ściślejszem znaczeniu nie tylko nie wykazuje z końcem roku 1888. *żadnego* zapasu kasowego, lecz nadto dla pokrycia *niedoboru* zaciągnąć musiał u funduszu uposażenia Kasy krajowej dalszą pożyczkę w kwocie 57.313 zł. 11 ct.

(Obacz dochody rzeczywiste, poz. 54 *b*).

Fundusz uposażenia Kasy krajowej wynosi z końcem r. 1888.:

a) w gotowiźnie . . . . . 276.599 zł. 48 ct.
b) w lokacyi na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym 1.183 „ 22 „
c) w należytościach czynnych u funduszu krajowego z tytułu udzielonych temuż pożyczek:
α) w roku 1887. . . . . 41.167 zł. 01 ct.
β) „ „ 1888. . . . . 57.313 „ 11 „ 98.480 „ 12 „

Razem, zgodnie ze stanem z końcem roku 1887. 376.262 zł. 82 ct.

—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	12.511	70
57.313	11	—	—
107.081	08½	39.593	22½
—	—	—	—
107.081	08½	39.593	22½

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości z roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		Dochody.						
		A. Rzeczywiste.						
I.	1	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych .	226.405	83½	—	—	226.405	83½
II.	2	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	—	—	—	—	—	—
III.	3-6	Dochody z dróg krajowych	223.215	71½	—	—	223.215	71½
IV.	7-10	Nadwyżki dochodów od zakładów dotow.	53.162	77	—	—	53.162	77
V.	11-15	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych . . .	43.166	86	—	—	43.166	86
VI.	16-30	„ pożyczek	8.275	90	—	—	8.275	90
VII.	31-33	Dochody szkoły gospodar. las. we Lwowie	5.962	—	—	—	5.962	—
VIII.	34-37	„ szkół i folwarku w Dublanach .	41.340	50	—	—	41.340	50
IX.	38-40	„ „ „ „ w Czernichowie	34.870	60½	—	—	34.870	60½
X.	41-43	„ innych szkół rolniczych kraj. .	9.972	83½	—	—	9.972	83½
XI.	44	Zwroty za sprawdzanie rachunk. aptékar..	569	34	—	—	569	34
XII.	45	Dochody z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z fund. zapom. z roku 1866.	24.950	83½	—	—	24.950	83½
XIII.	46-50	Rozmaite dochody	8.490	59½	—	—	8.490	59½
XIV.	51-52	Reszta pozost. z pożyczki kraj. z r. 1883.	191.728	84	—	—	191.728	84
—	53	Pożyczka tymczasowa na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska *(nadzwyczajne)* . . .	—	—	391.600	—	391.600	—
XV.	54	Dodatki do podatków.	3,253.990	49	—	—	3,253.990	49
—	54*a)*	Z pożyczki zaciągniętej na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie	—	—	400.000	—	400.000	—
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych .	4,126.103	12	791.600	—	4,917.703	12
—	54*b)*	Do tego: Pożyczka zaciągnięta od „Funduszu uposażenia Kasy krajowej“ na pokrycie niedoboru z roku 1888.	57.313	11	—	—	57.313	11
		Razem .	4,183.416	23	791.600	—	4,975 016	23
		B. Przenośne.						
		Lokacya w Banku kraj.: ściągnięto z 3% rachunku bieżącego (gotówką)					590.031	55
		Lokacya w Banku krajowym: zakupione 4% asygnaty (efektami) .					200.000	—
		„ „ „ „ za spieniężone 4% asygnaty (gotówką)					280.000	—
		Zwrot zaliczek, udzielonych Spółkom wodnym w zastępstwie funduszu pożyczkowego tychże Spółek (gotówką)					75.000	—
		Pożyczka od Banku krajowego na odbudowanie północnej części frontowego budynku przy szpitalu tarnowskim, zaciągnięta w 4½% listach zastawnych tegoż Banku im. wart. (efektami).					27.500	—
		gotówka uzyskana ze sprzedaży tychże po kursie 92·15 z kup. 30. Czerwca 1888. płatnym (gotówką)					25.870	62
		Pożyczka tymczasowo zaciągnięta od funduszu propinacyjnego, na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska, w obligacyach pożyczek krajowych z roku 1883. 1884. i 1885. im. wart. (efektami)					440.000	—
		Zaliczki pobrane od depozytów (gotówką)					212.000	—
		„ „ „ funduszu propinacyjnego (gotówką)					184.839	50
		Pożyczka z Banku krajowego, zaciągnięta na 5½% (gotówką) . .					463.806	85
		„ z funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska, zaciągnięta na 3% (gotówką)					795.449	66
		„ z funduszu pożyczkowego dla dróg powiatowych i gminnych na 3% (gotówką)					20.811	70
		Suma wszystkich dochodów . .					8,290.326	11
		C. Pozostałość kasowa z rachunku roku 1887.:						
		a) w gotówce . . . . . 22.609 zł. 13½ ct.						
		b) w 4% asygnatach Banku krajowego . . 80.000 „ — „					102.609	13½
		Ogółem zgodnie ze sumą wydatków . . .					8,392.935	24½

w ściślejszem znaczeniu.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888.				Wynikłości są zatem:						Należytości			
				mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	kredyt dodatkowy z dnia 16. Października 1888.	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
226.406	—	—	226.406	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6.000	—	—	6.000	6.000	—	—	—	6.000	—	—	—	—	—
227.100	—	—	227.100	3.884	—	—	—	3.884	—	901	11	—	—
42.671	—	—	42.671	—	—	10.492	—	—	10.492	—	—	—	—
33.300	—	—	33.300	—	—	9.867	—	—	9.867	—	—	—	—
8.689	—	—	8.689	413	—	—	—	413	—	—	—	—	—
5.400	—	—	5.400	—	—	562	—	—	562	100	—	—	—
43.502	—	—	43.502	2.162	—	—	—	2.162	—	—	—	—	—
39.610	—	—	39.610	4.739	—	—	—	4.739	—	—	—	—	—
12.395	—	—	12.395	2.422	—	—	—	2.422	—	—	—	—	—
600	—	—	600	31	—	—	—	31	—	30	66	—	—
18.067	—	—	18.067	—	—	6.884	—	—	6.884	15	67	—	—
11.578	—	—	11.578	3.088	—	—	—	3.088	—	2.000	45	—	38
214.104	—	—	214.104	22.375	—	—	—	22.375	—	—	—	—	—
—	395.000	—	395.000	—	3.400	—	—	3.400	—	—	—	—	—
3,193.000	—	—	3,193.000	—	—	60.990	—	—	60.990	332.647	16½	—	—
												—	—
—	—	400.000	400.000	—	—	—	—	—	—	—	—	400.000	—
4.082.422	395.000	400.000	4,877.422	45.114	3.400	88.795	—	48.514	88.795	335.695	05½	400.000	38
									40.281				
—	—	—	—	—	—	57.313	—	—	57.313	—	—	57.313	11
4,082.422	395.000	400.000	4,877.422	45 114	3.400	146.108	—	48.514	146.108	335.695	05½	457.313	49
									97.594				
										1.183	22*)	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	440.000	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										—	—	—	—
										336.878	27½	897.313	49
										—	—	—	—
										336.878	27½	897.313	49

*) **Uwaga.** Wykazana obok w kolumnie należytości czynnych pozostała lokacya w Banku krajowym na 3% rachunku bieżącym w kwocie 1.183 zł. 22 ct. jest własnością „Funduszu uposażenia Kasy krajowej“. (Obacz uwagę na poprzedzającej stronicy.)

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny:	Szczegół.	Ogół.
1. Pozostałość kasowa z rachunku z końcem roku 1888: w gotówce	305.237 zł. 10½ ct.	
2. Należytości czynne z roku bieżącego:		
a) w rubrykach wydatków .	107 081 zł. 08½ ct.	
b) „ „ dochodów .	336.878 „ 27½ „	
3. Należytości czynne z lat ubiegłych (alegat 10. str. 251).	981.888 „ 68 „	1,425.848 „ 04 „ 1,731.085 zł. 14½ ct.
Z końcem roku 1887. wynosiła suma stanu czynnego . . .	2,327.188 zł. 67½ ct.	
w porównaniu tedy z takimże stanem z końcem roku 1888. .	1,731.085 „ 14½ „	
okazuje się w stanie czynnym z końcem roku 1888. *ubytek* . .	596.103 zł. 53 ct.	
przeważnie z powodu przeniesienia należytości z tytułu pożyczek na budowę koszar do osobnego funduszu budowy koszar lit. D.		

Stan bierny:		
4. Należytości bierne z roku bieżącego:		
a) w rubrykach wydatków . .	39.593 zł. 22½ ct.	
b) „ „ dochodów .	897.313 „ 49 „	
5. Należytości bierne z lat ubiegłych (alegat 10. str. 251) . .	1,342.402 „ 77 „	2,279.309 „ 48½ „
Przewyżka stanu biernego		548.224 zł. 34 ct.
Z końcem roku 1887. wynosiła przewyżka stanu czynnego		905.594 „ 07 „
Stan przeto majątku z końcem roku 1888. (nie uwzględniając długów pożyczek krajowych, wykazanych w osobnych zamknięciach rachunkowych) przedstawia się *niekorzystniej* o sumę		1,453.818 zł. 41 ct.
mianowicie:		
obrót kasowy wykazuje wprawdzie wynik ostateczny (pozostałość kasową) *wyższy* od wyniku z roku 1887. o	202.627 zł. 97 ct.	
atoli w należytościach czynnych okazał się ubytek	798.731 zł. 50 ct.	
należytości zaś bierne wzrosły głównie z powodu zaciągniętych pożyczek na składy zbożowe, na budowę koszar i pokrycie niedoboru z roku 1888. o	857.714 „ 88 „	
stan tedy majątku *obniżył się* o	1,656.446 „ 38 „	
po uwzględnieniu zaś wyższego wyniku z obrotu kasowego *obniżenie to* wynosi, j. w.		1,453.818 zł. 41 ct.

Wyjaśnienia.

1. Wydatki budżetem uchwalone wynosiły wraz z kredytami dodatkowymi .	4,889.906 zł.	
2. Suma wydatków rzeczywistych wynosi	4,975.016 „	
3. Wydatki *większe* są zatem od budżetu o		85.110 zł.
(Uzasadnienie przekroczeń znajduje się przy poszczególnych pozycyach).		
4. Dochody budżetem uchwalone wynosiły wraz z kredytem dodatkowym .	4,877.422 zł.	
5. Suma dochodów rzeczywistych (z wyłączeniem pożyczki zaciągniętej na pokrycie niedoboru) wynosi	4,917.703 „	
6. Dochody zatem *większe* są od budżetu o		40.281 „
7. Ogółem tedy *wynik obrotu* okazuje się *niekorzystniejszym* od budżetu o		44.829 zł.
Tenże sam wynik daje również następujące zestawienie:		
Przewyżka wydatków uchwalona budżetem, z uwzględnieniem kredytów dodatkowych (4 889.906 zł. — 4,877.422 zł.)		12 484 zł.
Niedobór kasowy pokryty zaciągniętą pożyczką (poz. 54*b*) dochodów) . .		57.313 „ 44.829 zł.

(Powody niedoboru wyłuszczono w sprawozdaniu o zamknięciu rachunkowem funduszów kraj. za r. 1888.)

Część I.

WYDATKI.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
I.		**Koszta reprezentacyi kraju.**			
		Sumaryczne zestawienie rubryki I.			
	1-12	*A.* Sejm krajowy	84.110	17	65.176
	13-16	*B.* Wydział krajowy	36.366	99	37.000
		Suma ogólna rubryki I. .	120.477	16	102.176
		Poszczególnienie.			
		A. Sejm krajowy.			
	1	Koszta podróży pp. Posłów	9.279	77	4.486
	2	Dyety dla pp. Posłów	40.545	—	36.000
	3	Koszta druków	20.922	23	15.000
	4	Spisywanie sprawozdań	6.422	50	4.200
	5	Pisarze dzienni	1.040	50	650
	6	Remuneracye urzędników Wydziału krajowego za dodatkowe zatrudnienie podczas Sejmu	1.200		1.200
	7	Służba	1.693	50	850
	8	Opał	1.468	52	1.300
	9	Oświetlenie	981	23	950
	10	Zapuszczanie i mycie podłóg	97	38	120
	11	Potrzeby kancelaryjne	243	26	160
	12	Rozmaite drobne wydatki	216	22	260
		Razem . .	84.110	17	65.176
		B. Wydział krajowy.			
	13	Marszałek krajowy . . . . . 6.000 zł.			
		„ „ dodatek na reprezentacyę . 4.000 „	10.000	—	10.000
	14	Sześciu Członków Wydziału krajowego	20.155	50	24.000
		Do przeniesienia . .	30.155	50	34.000

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	18.934					
633	—					
633	18.934		—	—	—	—
	18.301					
—	4.794	*Wydatki większe* z powodu odroczenia i dłuższego trwania sesyi sejmowej 1888/1889, a mianowicie od 10/9 1888. do 18/10 1888. i od 3/1 1889. do 26/1 1889.				
—	4.545					
—	5.922	*Wydatek większy* z powodu przybywających czynności i wzrostu ilości przedłożeń dla Wys. Sejmu, tudzież z powodu iż druki w czasie trwania Sejmu dokonuje się przeważnie z pospiechem w nocy o 50% drożej nad zwykłą cenę. W uznaniu tego Wys. Sejm już w budżecie na rok 1889. podwyższył kredyt tej pozycyi o 3.000 zł. a na rok 1890. zwiększył jeszcze o dalszych 2.000 zł.				
—	2 222	*Wydatki większe* z powodu dłuższego trwania sesyi sejmowej.				
—	391					
—	—					
—	844	*Wydatek większy* w skutek dłuższego trwania sesyi sejmowej, oraz w miarę potrzeby, w której uznaniu Wys. Sejm w budżecie na rok 1889 i 1890. podwyższył kredyt tej pozycyi.				
—	169	*Wydatki większe* z powodu, jak przy poz. 2., 4. i 5.				
—	31					
23	—					
—	83	W miarę potrzeby w tym roku.				
44	—					
67	19.001		—	—	—	—
	18.934					
—	—					
3.844	—	*Wydatek mniejszy* z powodu śmierci J. W. hr. Władysława Badeniego, oraz, ponieważ J. E. Dr. Smolka przez czas pobytu w Radzie Państwa w Wiedniu, nie pobierał wynagrodzenia.				
3.844	—					

Fundusz krajowy. **Część I.**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
I.		Z przeniesienia . .	30.155	50	34.000
	15	Zastępcy Członków Wydziału krajowego	5.211	49	2.000
	16	Dodatek dla Członka Wydziału krajowego, mianowanego przez Marszałka, zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym	1.000	—	1.000
		Razem . .	36.366	99	37.000
II.		**Koszta zarządu.**			
		Sumaryczne zestawienie rubryki II.			
	17-23	Płace urzędników i woźnych	128.712	99	128.180
	24	Dyurniści	43.657	76	40.935
	25	Zasługi	3.893	33	3.900
	26	Emolumenta	13.691	21	13.772
	27	Remuneracye	4.868	66	2.845
	28	Koszta podróży i dyety	6.535	69	5.400
	29	Pensye i zaopatrzenia	11.180	48	10.531
	30	Dary z łaski	1.600	—	1.600
	31	Potrzeby kancelaryjne	17 800	71	17.400
	32	Gmach krajowy i jego utrzymanie	6.445	92	7.689
	33	Zaliczki na płace urzędników	22.225	46	11.500
		Suma ogólna rubryki II. .	260 612	21	243.752
		Płace urzędników i woźnych.			
		Sumaryczne zestawienie płac wraz z dodatkami aktywalnymi.			
	17	Oddział konceptowy	35.500	—	35.500
	18	„ rachunkowy	47.177	84	47.350
	19	„ kasowy	10.670	—	10.670
	20	„ techniczny	10.956	89	10.960
	21	„ sanitarny	2.300	—	2.300
	22	„ statystyczny	3.540	—	3.540
	23	„ manipulacyjny	18.568	26	17.860
		Suma płac . .	128.712	99	128.180

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
3.844	—					
—	3.211	*Wydatek większy*, w skutek śmierci Członka Wydziału krajowego, pokryty ze znaczną przewyżką zaoszczędzeniem poprzedniej pozycyi.				
—	—					
3.844	3.211		—	—	—	—
633						
—	533		—	—	—	—
—	2.722		—	—	—	—
7	—		—	—	—	—
81	—		—	—	—	—
—	2.024		35	82	—	—
—	1.136		375	62	23	78
—	650		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
—	401		6	99	—	—
1.243	—		—	—	—	—
—	10.725		21.882	96	—	—
1.331	18.191		22.301	39	23	78
	16.860					
—	—					
172	—					
—	—					
3	—					
—	—					
—	—					
—	708					
175	708		—	—	—	—
	533					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.		**Poszczególnienie.**			
	17	*Oddział konceptowy.*			
		a) 2 radców, płaca po 2.800 zł., dodatek aktywalny po 480 zł.	6.166	17	6.560
		b) 5 sekretarzy „ „ 2.000 „ „ „ „ 360 „	9.721	89	14.160
		c) 7 koncepistów „ „ 1.300 „ „ „ „ 240 „	10.780	—	10.780
		d) 5 adjunktów „ „ 1.000 „ „ „ „ 200 „	5.752	25	2.400
		e) 5 asystentów „ „ 700 „ „ „ „ 100 „	2.459	88	1.600
		— Aplikant i dyetaryusz	619	81	—
		Razem . .	35.500	—	35.500
	18	*Oddział rachunkowy.*			
		a) Dyrektor, płaca 2.600 zł., dodatek aktywalny 400 zł.	3.000	—	3.000
		b) Zastępca dyrektora, „ 2.000 „ „ „ 360 „	2.360	—	2.360
		c) 6 rewidentów, „ po 1.500 „ „ „ 300 „	10.290	—	10.800
		d) 11 adjuktów, „ 1.200 „ „ „ 240 „	15.709	50	15.840
		e) 1 archiwista „ 1.000 „ „ „ 200 „	1.200	—	1.200
		f) 1 protokolista „ 1.000 „ „ „ 200 „	1.200	—	1.200
		g) 8 asystentów, „ 700 „ „ „ 100 „	6.400	—	6.400
		h) 10 praktykantów, „ 600 zł.	5.828	34	6.000
		— Remuneracye	640	—	—
		i) Woźny, płaca 500 zł., dodatek 50 zł.	550	—	550
		Razem . .	47.177	84	47.350
	19	*Oddział kasowy.*			
		a) Kasyer, płaca 2.000 zł., dodatek aktywalny 360 zł.	2.360	—	2.360
		b) Kontrolor, „ 1.600 „ „ „ 300 „	1.900	—	1.900
		c) 4 adjunktów, „ po 1.200 „ „ „ po 240 „	5.760	—	5.760
		d) Woźny „ 600 „ „ „ 50 „	650	—	650
		Razem . .	10.670		10.670
	20	*Oddział techniczny.*			
		a) Nadinżynier, płaca 3.000 zł., dodatek aktywalny 1.000 zł.	4.000	—	4.000
		b) 2 inżynierów, „ po 2.000 „ „ „ po 360 „	4.720	—	4.720
		c) 2 asystentów, „ „ 1.000 „ „ „ „ 120 „	2.236	89	2.240
		Razem . .	10.956	89	10.960
	21	*Oddział sanitarny.*			
		Inspektor szpitali, płaca 2.000 zł., dodatek na mieszkanie 300 zł.	2.300	—	2.300

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł	ct.	zł.	ct.
394	—	W ogóle wydatek zgodny z budżetem, różnice zaś w szczegółach pochodzą, że drugi radca mianowany został dopiero od dnia 14. Lutego 1888; — zamiast sześciu sekretarzy było tylko pięciu, z których jeden piastował posadę tylko do 13. Lutego 1888. — natomiast zamiast dwu adjunktów było sześciu, z których dwu od 17. Lutego, a jeden od 16. Lipca 1888. — dalej w miejsce dwu asystentów było pięciu, z tych jeden od 21. Lutego, dwu zaś od 17. Lipca 1888. — nareszcie z ogólnego zaoszczędzenia tej pozycyi pokryto część poborów jednego aplikanta i dyurnisty.				
4.438	—					
—	—					
—	3.352					
—	860					
—	620					
4.832	4.832		—	—	—	—
—	—					
—	—					
510	—					
130	—					
—	—	W ogóle wydatek *mniejszy* od budżetu o 172 zł. z powodu interkalaryów.				
—	—					
—	—					
172	—					
—	640					
—	—					
812	640		—	—	—	—
172						
—	—		—	—	—	—
—	—					
—	—					
3	—					
3	—		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.	22	*Oddział statystyczny.*			
		a) Naczelnik oddziału, płaca	2.000	—	2.000
		b) Koncepista, płaca 1.300 zł., dodatek aktywalny 240 zł. .	1.540	—	1.540
		Razem . .	3.540	—	3.540
	23	*Oddział manipulacyjny.*			
		a) Dyrektor kancelaryi, płaca	2.000	—	2.000
		b) Archiwista, płaca 1.500 zł., dodatek aktywalny 300 zł.	1.800	—	1 800
		c) Ekspedytor, „ 1.300 „ „ „ 270 „	1.570	—	1.570
		d) Protokolista, „ 1.200 „ „ „ 240 „	1.440	—	1.440
		e) 4 kancelistów, „ po 1.000 „ „ „ po 200 „	4 800	—	4.800
		f) 4 asystentów, „ „ 700 „ „ „ 100 „	3.200	—	2.400
		g) Odźwierny, płaca	600	—	600
		h) Portyer, „	458	26	500
		i) 5 woźnych, „ po 500 zł., dodatek aktywalny po 50 zł.	2.700	—	2.750
		Razem . .	18.568	26	17.860
	24	*Dyurniści.*			
		a) Dla oddziału konceptowego	8 451	—	8.455
		b) „ „ rachunkowego	14.009	30	13.871
		c) „ „ kasowego	—	—	—
		d) „ „ technicznego	4.837	76	4.880
		e) „ „ statystycznego	3.383	30	1.940
		f) „ „ manipulacyjnego	11.228	60	10.669
		g) Na zastępstwa urzędników	1.747	80	1.120
		Razem . .	43.657	76	40.935
	25	**Zasługi.**			
		13 stróżów po 300 zł.	3.893	23	3.900

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
—	—		—	—	—	—
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	800	*Wydatek większy*, ponieważ z powodu pomnożenia się czynności manipulacyjnych, zamianowano jeszcze w roku 1885. jednego nadetatowego asystenta.				
—	—					
42	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ z powodu śmierci zamknięto płacę portyera z końcem Listopada 1888.				
50	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ jeden z woźnych w miejsce dodatku aktywalnego, używał mieszkania *in natura*.				
92	800		—		—	—
	708					
4	—					
—	138	*Wydatek większy*, znajdujący pokrycie w zaoszczędzeniu poz. 18. *h)* „praktykanci rachunkowi“.				
—	—					
42	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu interkalaryów.				
—	1.443	*Wydatek większy*, z powodu pomnożenia się czynności statystycznych w kierunku przemysłowym i przy wydawnictwie rocznika.				
—	559	*Wydatki większe*, z powodu pomnożenia się czynności we wszystkich działach Wydziału krajowego.				
—	628					
46	2.768		—	—	—	—
	2.722					
7	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu intercalare.	—	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.	26	**Emolumenta.**			
		a) Dyrektor kancelaryi na fiakra	50	—	50
		b) „ „ 48 metr. sześć. drzewa	156	—	156
		c) Ubranie dla odźwiernego i 7 woźnych po 50 zł.	400	—	400
		d) „ „ portyera	93	—	100
		e) Opał dla odźwiernego i portyera po 7·2 metr. drzewa	47	—	47
		f) Dodatki pięcioletnie dla urzędników i służby, oraz dla inspektora szpitali Dr. J. Stelli-Sawickiego	12.432	99	12.440
		g) Dodatki osobiste:			
		Dla 9 praktykantów rachunkowych	512	22	579
		Razem	13.691	21	13.772
	27	**Remuneracye.**			
		a) Rzecznik prawny za zastępstwo	2.756	21	1.000
		b) Tłumacz języka ruskiego	1.003	40	800
		c) Tłumaczenie języków obcych	109	05	45
		d) Urzędnicy, dyurniści i słudzy Wydziału	1.000	—	1.000
		Razem	4 868	66	2.845
	28	**Koszta podróży i dyety.**			
		a) W ogóle	6 135	69	5.000
		b) Dla inspektora szpitali	400		400
		Razem	6.535	69	5.400
	29	**Pensye i zaopatrzenia.**			
		a) Jankowska Karolina	400	—	400
		b) Pawulska Paulina	350	—	350
		Do przeniesienia	750	—	750

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą prelimi nowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
—	—					
7	—					
—	—					
7	—					
67	—	*Wydatki* ogółem *mniejsze*, wedle istotnej potrzeby.				
81	—		—	—	—	—
—	1.756	*Wydatek większy*, z powodu powierzenia syndykatu Drowi Bielińskiemu od 1. Lipca 1887. (LW. 33.864/1887) za wynagrodzeniem rocznem 2 000 zł., oraz zwrotem wydatków kancelaryjnych.	35	82	—	—
—	204	*Wydatek większy*, wedle potrzeby, z powodu większej ilości tłumaczeń i korespondencyj.				
—	64					
—	—					
—	2.024		35	82	—	—
—	1.136	*Wydatek większy*, w części pokryty wykazanemi należytościami czynnemi, poniesiony z powodu rozszerzenia kontroli nad gospodarką gmin; dalej w skutek rozlicznych komisyj lustracyjnych w szkołach rolniczych, podróży w sprawach melioracyjnych i przemysłowych, nawet po za granice kraju; nakoniec w skutek kosztów przesiedlenia profesora szkoły czernichowskiej do Lwowa.	375	62	23	78
—	—		—	—	—	—
—	1.136		375	62	23	78
—	—					
—	—					
—	—		—	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.	29	Z przeniesienia . .	750	—	750
		c) Madeyski Wojciech	1.200	—	1.200
		d) Tarczyńska Marcyanna	350	—	350
		e) Łopuszańska Walerya	349	92	350
		f) Łopuszański Tadeusz, Jan, Paweł (3 imion) . . .	49	92	50
		g) Iwanickiego sierota	—	—	175
		h) Karatnicka Zofia	—	—	—
		i) Placer Marya	314	04	314
		k) Stroiński Sylwery	200	—	200
		l) Olewińska Julia	350	—	350
		m) Gorczycowa Eudoksya	196	66	197
		n) Bulikowska Izabella	349	92	350
		o) Chrzanowska Joanna	350	—	350
		p) Niewiadomskiego sieroty: córka Jadwiga, Marya i syn Jerzy, Włodzimierz	262	50	263
		q) Niewiadomskiego sieroty, dla 2 po 90 zł., aż do ukończenia 18. roku życia	180	—	180
		r) Krzeczkowska Eugenia Zofia	175	—	175
		s) Czaderska Eugenia, wdowa po inżynierze Wydziału krajowego	350	—	350
		t) Ożwad Maryan, Benedykt, sierota po koncepiście Wydziału krajowego	175	—	175
		u) Kalicka Jadwiga, wdowa po sekretarzu Wydziału krajowego	350	—	350
		w) Pierożyński Ludwik, emer. dyrektor oddziału rachunkowego	1.900	—	1.900
		x) Duszyńska Izabella, wdowa po archiwiście Wydziału krajowego	350	—	350
		y) Kuźniar Jan, emerytowany woźny	465	—	465
		z) Sternalowa Emilia, wdowa po adjunkcie kasowym . .	350	—	350
		z α) Zienkowicz Tytus, emeryt. adjunkt konceptowy . .	33	33	400
		z β) Orzechowska Józefa, wdowa po rewidencie rachunkowym	350	—	350
		z γ) Orzechowskiego sieroty: Stanisław, Amalia i Tadeusz po 58 zł. rocznie	174	—	174
		z δ) Karpuszko Seweryn, inżynier biura melioracyjnego, pensya emerytalna	343	70	413
		— Karpuszko Marya, wdowa po inżynierze	58	32	—
		— Zienkowiczowa Wanda, wdowa po adjunkcie konceptowym	320	76	—
		— Mrozowicka Emilia, wdowa po adjunkcie rachunkowym .	320	76	—
		— Taż, zaopatrzenie dla 4. dzieci	157	74	—
		— Terlecka Marya, wdowa po praktykancie rachunkowym, kwartał pośmiertny	150	—	—
		— Taż, pensya wdowia	108	36	—
		— Kukawska Julianna, wdowa po portyerze Wydziału krajowego, kwartał pośmiertny	125	—	—
		— Taż, pensya wdowia z zaopatrzeniem dla dzieci . .	20	55	—
		Razem . .	11.180	48	10.531

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
175	—	*Wydatku nie było*, gdyż zaopatrzony wydalił się za granicę.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
367	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu śmierci emeryta i zamknięcia pensyi z końcem Stycznia 1888.				
—	—					
—	—					
69	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu śmierci emeryta i zamknięcia pensyi z końcem Października 1888.				
—	58	*Wydatki większe*, niepreliminowane, z powodu przyznania pensyj wdowich: 1) wdowie po ś. p. inżynierze Karpuszku, o rocznych 350 zł. od 1. Listopada 1888. — 2) wdowie po ś. p. adjunkcie konc. Zienkowiczu, o rocznych 350 zł. od 1. Lutego 1888. — 3) wdowie po ś. p. adjunkcie rach. Mrozowickim, o rocznych 350 zł. od 1. Lutego 1888. wraz z zaopatrzeniem dla 4. dzieci o rocznych 172 zł. od 1. Lutego 1888. — 4) wdowie po ś. p. praktykancie rach. Terleckim, o rocznych 216 zł. 66 ct. od 1. Lipca 1888. — 5) wdowie po ś. p. portyerze Kukawskim, o rocznych 166 zł. 66 ct. od 1. Grudnia 1888., wraz z zaopatrzeniem dla 4. dzieci, o rocznych 80 zł. od 1. Grudnia 1888.; nadto z powodu przyznania dwu tym ostatnim wdowom obowiązkowych kwartałów pośmiertnych.				
—	321					
—	321					
—	158					
—	150					
—	108					
—	125					
—	20					
611	1.261		—	—	—	—
	650					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.	30	*Dary z łaski.*			
		a) Bojarskie Walerya, Józefa i Adolfina	300	—	300
		b) Pawulska Paulina	250	—	250
		c) Olewińskiego córka Julia Antonina	—	—	—
		d) Kiss Stanisław	50	—	50
		e) Jeziorańska Natalia, wdowa po dyetaryuszu, wsparcie roczne aż do pełnoletności jej córki	300	—	300
		f) Kopertyńska Teresa	100	—	100
		g) Kopertyńska Krystyna	100	—	100
		h) Kopertyńska z Repiechowskich Malwina	100	—	100
		i) Piotrowska Rozalia, jednorazowo	200	—	200
		k) Dziubińska Wanda, „	200	—	200
		Razem	1.600	—	1.600
	31	*Potrzeby kancelaryjne.*			
		a) Wydawnictwo rozporządzeń krajowych	5.206	47	5.000
		b) Sprawienie i odnowienie sprzętów	785	53	1.000
		c) Potrzeby do pisania i rysowania	2.333	13	2.100
		d) Papier do druków, druk ksiąg i wzorów	1.341	63	2.400
		e) Oprawa ksiąg i druków	521	50	500
		f) Oświetlenie	1.662	25	1.000
		g) Opał	3 178	29	2.900
		h) Uzupełnienie biblioteki	1.535	62½	1.000
		i) Rozmaite pomniejsze	1.236	28½	1.500
		Razem	17 800	71	17.400
	32	*Gmach krajowy i jego utrzymanie.*			
		a) Inspicyent techniczny gmachu krajowego	300	—	300
		b) Maszynista: płaca 600 zł., 12 metrów drzewa 40 zł, 45 litrów nafty 11 zł.	651	—	651
		c) Kominiarz	320	—	320
		d) Froterowanie i zapuszczanie podłóg	595	59	700
		Do przeniesienia	1.866	59	1.971

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	—	—
—	207	*Wydatek większy*, wedle rachunków przedłożonych przez c. k. Namiestnictwo.				
215	—	*Wydatek mniejszy*, wedle rzeczywistej potrzeby.				
—	233	*Wydatek większy*, niedający się z góry ściśle obliczyć.				
1.058	—	*Wydatek mniejszy* — nie sprawiano bowiem w tym roku ksiąg rachunkowych.				
—	22					
—	662	*Wydatki większe*, wedle rzeczywistej potrzeby.				
—	278					
—	536	*Wydatek większy*, spowodowany zakupnem dzieł fachowych i prenumeratą takichże czasopism.				
264	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu niestałości potrzeb tego rodzaju.	6	99	—	—
1.537	1.938		6	99	—	—
	401					
—	—					
—	—					
—	—					
104	—					
104	—		—	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
II.	32	Z przeniesienia . .	1.866	59	1.971
		e) Mycie podłóg	117	84	100
		f) Pompowanie wody	428	50	350
		g) Zgartywanie i wywóz śniegu	134	37	100
		h) Czyszczenie kloak i wywóz nieczystości	307	40	320
		i) Zabezpieczenie od ognia	217	52	260
		k) Podatek dochodowy i miejski czynszowy . . .	93	42	438
		l) Utrzymanie skwerów koło gmachu krajowego 100 zł. wynagrodzenie ogrodnika . . . . . 50 „	150	—	150
		m) Konserwacya i adaptacya budynku i obejścia, koszta przekształcenia i urządzenia w gmachu, tudzież inne nie przewidziane	3.130	28	4.000
		Razem . .	6.445	92	7.689
	33	*Zaliczki na płace urzędników.*			
		a) Dla urzędników w ogóle i dla służby . 35.242 zł. — ct.			
		b) „ Kraczyły Antoniego, ekspedytora Wydziału krajowego . . . . 1.000 „ — „			
		c) „ Kossowskiego Zygmunta, praktykanta rachunkowego . . . . 900 „ — „			
		d) „ Jabłonowskiego Jerzego, koncepisty Wydziału krajowago . . . 3.600 „ — „			
		Razem . 40.742 zł. — ct.			
		a po strąceniu ściągniętych rat bieżących . 18.516 „ 54 „	22.225	46	11.500
		Razem . .	22.225	46	11.500

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
104	—					
—	18	*Wydatki* ad *d)—h)* w ogóle *większe* o drobną różnicę 14 zł. wedle potrzeby tego roku.				
—	79					
—	34					
13	—					
42	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu znaczniejszego zwrotu premii asekuracyjnej.				
345	—	*Wydatek mniejszy*, wedle przedłożonego do LW. 19.141/1888. wezwania płatniczego.				
—	—					
870	—	*Wydatek mniejszy*, wedle potrzeby w tym roku.				
1.374	131		—	—	—	—
1.243						
—	10.725	Przekroczenie to znajduje częściowe usprawiedliwienie w wyższym od budżetu dochodzie rubryki V. poz. 11. dochodów o kwotę 4.023 zł. Nadto większy ten wydatek zupełne znachodzi pokrycie w wykazanej obok należytości czynnej, przypisanej do zwrotu.	21.882	96	—	—
—	10.725	Zaliczek wydano *netto* . 22.225 zł. 46 ct. odpisano zwroty bieżące z powodu śmierci (po myśli §. 36. ustanowy dla służby krajowej) 342 „ 50 „ pozostała tedy należytość zaległa zwrotna j. o. . . 21.882 zł. 96 ct.	21.882	96	—	—

Fundusz krajowy. **Część I.**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
III.	34	**Koszta leczenia ubogich chorych.**			

A. w szpitalach powszechnych w Galicyi.	Stale z rubr. III. zł.	Stale z rubr. III. ct.	Zaliczkowo za zwrotem od gmin zł.	Zaliczkowo za zwrotem od gmin ct.	Razem zł.	Razem ct.
Biała	5.779	50	—	—	5.779	50
Bochnia	7.187	85	—	—	7.187	85
Brody	7.949	40	24	20	7.973	60
Brzeżany	5.855	05	—	—	5.855	05
Drohobycz	9.923	13½	6	57	9.929	70½
Jasło	11.224	70	—	—	11.224	70
Kołomyja	8.720	24	—	—	8.720	24
Kraków św. Łazarza:						
oddział chorych	74.448	58	114	84	74.563	42
„ położnic	9.776	07	—	—	9.776	07
„ syfilitycznych	32.986	76	—	—	32.986	76
„ obłąkanych	18.972	36	—	—	18.972	36
Kraków-klinika	18.731	08	10.000	—	28.731	08
Kulparków, zakład obłąkanych	133.364	46	—	—	133.364	46
Lwów, oddział chorych	157.806	28½	146	60	157.952	88½
„ „ położnic	13.600	44	—	—	13.600	44
Podhajce	8.850	70	—	—	8.850	70
Przemyśl	15.920	45	—	—	15.920	45
Rzeszów	13.815	60	4.500	—	18.315	60
Sambor	9.732	46	—	—	9.732	46
Sanok	7.006	70	—	—	7.006	70
Sącz nowy	6.115	97	—	—	6.115	97
Śniatyn	1.647	65	—	—	1.647	65
Sokal	12.731	50	—	—	12.731	50
Stanisławów	12.947	79½	—	—	12.947	79½
Stryj	12.522	35	—	—	12.522	35
Tarnopol	10.237	50	—	—	10.237	50
Tarnów	15.829	25	—	—	15.829	25
Wadowice	1.586	77	—	—	1.586	77
Zaleszczyki	8.433	76	—	—	8.433	76
Złoczów	10 032	65	20	25	10.052	90
Żółkiew	10.964	40	—	—	10.964	40
Razem w szpitalach krajowych	674.701	41½	14.812	46	689.513	87½
Do przeniesienia	.	.	.	.	.	.

Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.
689.513	87½
689.513	87½

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Rachunek zaliczek zwrotnych od gmin za koszta leczenia, według powiatów.

Nazwa powiatu	Należytość		Uiszczenie		Zaległość	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Biała	—	—	—	—	—	—
Bóbrka	3	60	3	60	—	—
Bochnia	117	92½	45	44	72	48½
Bohorodczany	—	—	—	—	—	—
Borszczów	—	—	—	—	—	—
Brody	167	89	52	05	115	84
Brzesko	53	33	2	48	50	85
Brzeżany	40	95	31	50	9	45
Brzozów	36	60	36	60	—	—
Buczacz	—	—	—	—	—	—
Chrzanów	342	85½	159	96½	182	89
Cieszanów	251	65	164	31	87	34
Czortków	—	—	—	—	—	—
Dąbrowa	—	—	—	—	—	—
Dobromil	—	—	—	—	—	—
Dolina	22	32	7	92	14	40
Drohobycz	6	86	6	86	—	—
Gorlice	—	—	—	—	—	—
Gródek	62	65	7	65	55	—
Grybów	—	—	—	—	—	—
Horodenka	—	—	—	—	—	—
Husiatyn	83	40	—	—	83	40
Jarosław	26	40	18	90	7	50
Jasło	28	80	12	15	16	65
Jaworów	46	32	46	32	—	—
Kałusz	—	—	—	—	—	—
Kamionka	—	—	—	—	—	—
Kolbuszowa	51	51	43	37	8	14
Kołomyja	141	05	4	—	137	05
Kossów	—	—	—	—	—	—
Kraków powiat	49	12½	49	12	—	00½
Kraków miasto	—	—	—	—	—	—
Krosno	111	53½	19	41	92	12½
Limanowa	—	—	—	—	—	—
Lisko	2	69	2	69	—	—
Lwów powiat	1.658	34	620	48	1.037	86
„ miasto	7	43	7	43	—	—
Do przeniesienia	3.313	23	1.342	24½	1.970	98½

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Stale z rubr. III. zł.	Stale z rubr. III. ct.	Zaliczkowo za zwrotem od gmin zł.	Zaliczkowo za zwrotem od gmin ct.	Razem zł.	Razem ct.	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
III.		Z przeniesienia .	.	.	.	.	.	.	689.513	87½	
		B. W szpitalach zagranicznych.									
		Austrya niższa . . .	31.566	66	—	—	31.566	66			
		„ wyższa . .	112	65	—	—	112	65			
		Bośnia i Hercegowina .	93	—	—	—	93	—			
		Bukowina	18.292	99	—	—	18.292	99			
		Czechy	2.018	85½	—	—	2.018	85½			
		Karyntya	49	70	—	—	49	70			
		Kraina	4	20	—	—	4	20			
		Kroacya i Slawonia .	264	—	—	—	264	—			
		Morawa	2.064	20	—	—	2.064	20			
		Pogranicze wojskowe .	309	—	—	—	309	—			
		Salzburg	75	80	—	—	75	80			
		Styrya	1.111	66	—	—	1.111	66			
		Szląsk	288	—	—	—	288	—			
		Tryest	516	41	—	—	516	41			
		Turcya	1.204	79	—	—	1.204	79			
		Tyrol	319	64	—	—	319	64			
		Węgry	19 475	54½	—	—	19.475	54½			
		Wenecya	16	—	—	—	16	—			
		Dalmacya	80	85	—	—	80	85			
		Razem w szpitalach zagranicznych . .	77.863	95	—	—	77.863	95	77.863	95	
		C. W szpitalach wojskowych . .	1.355	—	—	—	1.355	—	1.355	—	
		Suma we wszystkich szpitalach	753.920	36½	14.812	46	768.732	82½	768.732	82½	
		Do tego:									
		a) Wynagrodzenie za sprawdzanie rachunków aptekarskich i recept, w zastępstwie szpitali . .					600 zł. — ct.				
		b) dtto, w zastępstwie gmin . . .					25 „ 34 „				
		c) Zaliczki gminom darowane . . .					138 „ 66 „				
		d) Zwroty rozmaite					7.271 „ 62½ „		8.035	62½	
							Suma wydatków .		776.768	45	
		Od tego zwroty:									
		a) Zaliczki od gmin . .	1.742 zł. 01 ct.								
		po strąceniu przeniesionych na rubr. V. poz. 13. dochodów ze zwrotów zaliczek z lat ubiegłych .	1.628 „ 57 „				113 zł. 44 ct.				
		b) Zwroty rozmaite . .	54.800 zł. 42½ ct.								
		po strąceniu przeniesionych na rubr. V. poz. 12. dochodów zwrotów z lat ubiegł.	11.782 „ 10½ „				43.018 „ 32 „		43.131	76	
							Czysty wydatek rubryki III. .		733.636	69	693.000

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Nazwa powiatu	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Zaległość zł.	Zaległość ct.
Z przeniesienia	3.313	23	1.342	24½	1.970	98½
Łańcut	—	—	—	—	—	—
Mielec	—	—	—	—	—	—
Mościska	362	34	14	85	347	49
Myślenice	—	—	—	—	—	—
Nadwórna	—	—	—	—	—	—
Nisko	—	—	—	—	—	—
Nowy-Targ	116	13	34	58½	81	54½
Pilzno	—	—	—	—	—	—
Podhajce	156	—	78	—	78	—
Przemyśl	145	90	13	05	132	85
Przemyślany	—	—	—	—	—	—
Rawa	—	—	—	—	—	—
Rohatyn	21	60	—	—	21	60
Ropczyce	67	95	15	30	52	65
Rudki	56	74	—	—	56	74
Rzeszów	26	78	17	33	9	45
Sambor	90	46	61	61	28	85
Sanok	160	00½	—	—	160	00½
Sącz nowy	17	55½	17	55	—	00½
Skałat	—	—	—	—	—	—
Śniatyn	—	—	—	—	—	—
Sokal	27	70	27	70	—	—
Stanisławów	3	60	—	—	3	60
Staremiasto	27	41	27	41	—	—
Stryj	—	—	—	—	—	—
Tarnobrzeg	7	97½	—	—	7	97½
Tarnopol	55	25	55	25	—	—
Tarnów	—	—	—	—	—	—
Tłumacz	16	66	2	03	14	63
Trembowla	—	—	—	—	—	—
Turka	—	—	—	—	—	—
Wadowice	—	—	—	—	—	—
Wieliczka	—	—	—	—	—	—
Zaleszczyki	—	—	—	—	—	—
Zbaraż	—	—	—	—	—	—
Złoczów	637	36½	35	10	602	26½
Żółkiew	25	25	—	—	25	25
Żydaczów	150	13	—	—	150	13
Żywiec	—	—	—	—	—	—
Suma zaliczek	5.486	03	1.742	01	3.744	02
Zwroty rozmaite	77.542	97½	54.800	42½	22.742	55
Razem	83.029	00½	56.542	43½	26.486	57

Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	bierne zł.	ct.
199	02		
15.108	23		
15.307	25	—	—

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki mniejsze zł.	większe zł.
—	40.637

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Wydatek większy, ponieważ w skutek liczniejszego napływu chorych do szpitali, zrealizowano więcej zaległych i bieżących kosztów leczenia, aniżeli budżetem przewidziano.

Przekroczenie w kwocie . . 40.637 zł.

znajduje częściowe pokrycie w rubrykach mających wspólność z rubryką niniejszą, a to:

1. W nadwyżkach od zakładów dotowanych rubr. IV. poz. 8, 9, 10 dochodów, dla której uchwalono w budżecie . . . 36.857 zł.
wpłynęło zaś rzeczywiście:
a) od kraj. szpitala we Lwowie 6.400 zł.
b) „ „ „ św. Łazarza w Krakowie (oddział chorych i syfilitycznych) . 14.298 „
c) od krajowego zakładu na Kulparkowie . . . 26.349 „ 47.047 „
a więc pozyskano nad budżet . 10 190 zł.
Od dochodów tych wszakże strącić należy niekorzystniejsze wyniki od budżetu a mianowicie:
a) w rubr. XI. wydatków, „dotacye“ uchwalono . . 1.316 zł.
wydano zaś:
α) dla kraj. szpitala we Lwowie (oddział położnic) 3.462 zł.
β) dla podrzutków we Lwowie . . 293 „
γ) dla kraj. szpitala św. Łazarza w Krakowie, (oddz. położnic i obłąkanych) . . 4.433 „ 8.188 „
a więc przekroczono tę rubrykę o kwotę . . . 6.872 zł.
b) w rub. V. poz. 12 dochodów od szpitali powszechnych, uchwalono . 13.000 zł.
wpłynęło zaś . 11.782 „
dochód zatem był mniejszy o kwotę . . . . 1.218 „
c) w rubr. V. poz. 13 dochodów, od gmin za dawniejsze koszta leczenia uchwalono . . 3.200 zł.
wpłynęło zaś . 1.628 „
dochód zatem był mniejszy o kwotę . . . . 1.572 „
Razem strąciwszy niekorzystniejsze wyniki o . . . . . 9.662 zł.
okaże się w powyższych działach wynik korzystniejszy o kwotę . . . . . 528 zł.
w porównaniu zaś z budżetowym wynikiem rubr. III. wydatków, okaże się w ogóle niekorzystniejszym od budżetu o kwotę . . 40.109 zł.

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Ilość zlikwidowanych dni leczenia wynosiła:				
		w roku 1886. . . . . 1,137.594				
		„ „ 1887. . . . . 1,147.590				
		„ „ 1888. . . . . 1,172.686				
		Taksy leczenia zmienione zostały w następujących szpitalach:				
		a) Podwyższono:				
		w zagranicznych: w Wiedniu zakład położnic o 5 ct.; w Aussig o 5 ct.; w Bömisch Leipa o 6 ct.; w Brüx o 6 ct.; w Budweis o 2 ct.; w Raguzie o $2^1/_2$ ct.; w Spalato o $2^1/_2$ ct.; w Hradisch o 6 ct.; w Görz zakład położnic o 14 ct.; w Tryeście zakład położnic o 2 ct.; w Peterwardein o 8 ct.; w Grazu o 10 ct.; w Aranyos-Marot o 1 ct.; w Peszcie św. Rocha o 3 ct.; w Peszcie przy ul. Üllö o 5 ct.; w Dées o 2 ct.; w Fiume o 5 ct.; w Fogaras o 8 ct.; w Gyöngyös o 4 ct.; w Györ o 5 ct.; w Gyula o 8 ct.; w Léva o 1 ct.; w Nagy-Mihaly o 5 ct.; w Nagy Topolcsany o 11 ct.; w Pancsova o 4 ct.; w Pécs o 1 ct.; w Sopron o 1 ct.; Székesfejérvár o 6 ct.; w Temeszwarze o 2 ct.; i w Trenczynie o 2 ct.				
		b) Zniżono:				
		w zagranicznych: w Cäslau o 2 ct.; w Jungbunzlau o 2 ct.; w Nixdorf o 1 ct.; w Počatek o 2 ct.; w Raudnitz o 4 ct.; w Reichenbergu o 4 ct.; w Starkenbachu o 1 ct.; w Schlan o 6 ct.; w Sebenico o $2^1/_2$ ct.; w Sebenico zakład obłąkanych o $2^1/_2$ ct.; w Znaim o 2 ct.; w Hartberg o 3 ct.; w Knitenfeld o 3 ct.; w Maria-Zell o 3 ct.; w Pettau o 3 ct.; w Radkersburgu o 3 ct.; w Tesero o 2 ct.; w Klausenburgu o 3 ct.; w Marosvasarhely o 1 ct.; w Peszcie św. Jana o 4 ct.; w Fehertemplom o 3 ct.; w Koszycach o 1 ct.; w Makó o 4 ct.; w Nagy-Kanizsa o 2 ct.; w Nagy-Károly o 3 ct.; w Neutra o 3 ct.; w Sepsi St. György o 2 ct.; w Szatmar-Nemeti o 2 ct.; w Szegzard o 5 ct.; w Ungwarze o 4 ct. i w Brasso (Kronstadt) o 1 ct.				

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyj	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Koszta szczepienia.**			
	35	Utrzymanie i odświeżanie krowianki	1.600	—	1.600
	36	Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy	55.027	41	55.000
	37	Premie dla lekarzy odszczególniających się przy szczepieniu ospy	300	—	300
		Suma rubryki IV.	56.927	41	56.900
V.		**Wydatki sanitarne.**			
	38	1/3 część za lekarstwa dla epidemicznie chorych	3.578	52	8.000
VI.		**Zasiłki dla zakładów dobroczynności.**			
	39	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie	900	—	900
	40	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach	300	—	300
	41	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424	—	5.424
	42	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie	1.000	—	1.000
	43	Komitet Ochronek w Krakowie	550	—	550
	44	Towarzystwo Ochronek chrześciańskich we Lwowie	500	—	500
	45	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500	—	500
	46	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z r. 1831. w Krakowie, datek jednorazowy	2.000	—	2.000
	47	Komitet wykonawczy Towarzystwa opieki weteranów z r. 1831. we Lwowie, datek jednorazowy	1.500	—	1.500
	48	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą: „Przytulisko św. Józefa“	500	—	500
	49	Towarzystwo lecznicy lwowskiej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	1.000	—	1.000
		Suma rubryki VI.	14.174	—	14.174
VII.		**Wydatki na cele wykształcenia i oświaty.**			
	50	Akademia umiejętności w Krakowie	25.000	—	25.000
	51	Rada szkolna krajowa na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego	606.684	83	582.714
		Do przeniesienia	631.684	83	607.714

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	—	—
—	27	Różnica (z uwzględnieniem wykazanych obok należytości czynnych i biernych) z powodu niestałości wydatków tego rodzaju.	37	69	167	47
—	—		—	—	—	—
—	27		37	69	167	47
4.421	—	Różnica wedle złożonych przez c. k. Namiestnictwo rachunków, która nadto ma powód w niestałości wydatków tego rodzaju.	—	—	43	40
—	—		—	—	—	—
—	—					
—	23.971	Obacz specyalne zamknięcie rachunku tego funduszu.				
—	23.971					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
VII.		Z przeniesienia . .	631.684	83	607.714
	52	Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . .	7.900	—	7.200
	53	Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek . . .	500	—	500
	54	„ „ „ Krakowie	2.500	—	2.500
	55	„ „ „ „ św. Tomasza . . .	500	—	500
	56	„ „ „ „ pp. Augustyanek . . .	500	—	500
	57	„ „ we Lwowie pp. Benedyktynek ormiańskich .	1.000	—	1.000
	58	„ „ w Starym Sączu pp. Klarysek . . .	750	—	750
	59*a*	„ „ „ Stryju, subwencya dotychczasowa . .	500	—	500
	59*b*	„ „ „ „ datek jednorazowy	300	—	300
	60	„ „ „ Sanoku	—	—	200
	61	„ „ „ Jaśle	300	—	300
	62	„ ludowa OO. Dominikanów we Lwowie, dla nauczyciela języka ruskiego	133	28	200
	63	„ wyznaniowa izraelicka w Brodach	6.000	—	6.000
	64	Zakład głuchoniemych we Lwowie: *a)* na stypendya dla 50 wychowanków . . 6.000 zł. *b)* „ utrzymanie zakładu . . . . 500 „	6.500	—	6.500
	65	Szkoła głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie . .	300	—	300
	66	Zakład ciemnych we Lwowie	2.000	—	2.000
	67	Szkoła gimnastyczna „Sokół“ we Lwowie	750	—	750
	68	„ sztuk pięknych w Krakowie, X. rata umorzenia pożyczki 100.000 zł. na budowę gmachu . . .	7.000	—	7.000
	69	Teatr polski w Krakowie	8.000	—	8.000
	70	„ „ we Lwowie, zasiłek stały	4.200	—	4.200
	71	„ „ i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego: *a)* dramat i komedya . . . . 10.000 zł. *b)* opera . . . . . 10.000 „	20.000	—	20.000
	72	Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa „Besida“ . .	6.000	—	6.000
	73	Towarzystwo muzyczne w Krakowie	800	—	800
	74	„ „ we Lwowie	3.000	—	3.000
	75	„ „ „ „ „Harmonia“ . . .	300	—	300
	76	„ spiewackie „Lutnia“, na utrzymanie szkoły spiewu solowego i choralnego	300	—	300
	77	Stypendya dla uczniów i uczenic seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych	29.770	—	30.000
	78	Dla uczniów internatu przy seminaryum nauczycielskiem w Krakowie	3.000	—	3.000
		Do przeniesienia . .	744.488	11	720.314

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	23.971					
—	700	*Wydatek większy*, ponieważ jednemu z radców wypłacono zaległą z roku 1887. należytość, wykazaną w zamknięciu rachunkowem tej rubryki za rok 1887. na str. 51. przy poz. 50.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
200	—	Wydatku nie było z powodu, iż Zarząd Towarz. pedag. w Sanoku nie przedkłada żadnych sprawozdań ze stanu tej szkoły; w skutek czego Wys. Sejm w budżecie na rok 1889. nie uchwalił już dla niej żadnego zasiłku.				
—	—					
67	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu, iż przed upływem roku szkoła została zwiniętą, zasiłek zaś ten ustał z końcem Sierpnia 1888. (LW. 30.158/1888.)				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
230	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryów.				
—	—					
497	24 671					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
VII.		Z przeniesienia . .	744.488	11	720.314
	79*a*	Internatowi św. Jozafata: *a)* na utrzymanie 7 uczniów seminaryum nauczycielskiego w bursie	1 050	–	1.050
	79*b*	*b)* na rozszerzenie zakładu, jednorazowo	3.000	—	3.000
	80	Internatowi ruskiemu ks. Zmartwychwstańców we Lwowie .	4.500	—	4.500
	81	Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie	1.000	—	1.000
	82	Wydawnictwo ruskich książek szkolnych	2.199	55	2.000
	83	„ nowych podręczników dla szkół średnich, do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej, a względnie komisyi książek szkolnych, przez tęż Radę ustanowionej	1.000	—	1.000
	84	Zasiłek dla czasopisma „Szkoła“	500	—	500
	85	„ „ „ „Muzeum“	500	—	500
	86	„ „ „ „Kosmos“	400	—	400
	87	Zasiłek dla ruskiej gazety szkolnej, do rozporządzalności Wydziału krajowego	500	—	500
	88	Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej, pracującej w archiwum Watykańskim pod kierunkiem prof. uniwersytetu Jagiellońskiego, Stanisława Smolki	1.500	—	1.500
	89	Witowski Hipolit, były dyrektor szkoły żeńskiej w Bełzie, zaopatrzenie dożywotnie	250	—	300
	90	Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, do dyspozycyi Wydziału krajowego	3.000	—	3.000
	91	Na ekskursye naukowe uczniów c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie	—	—	—
	92	Dla fundacyi „Macierz polska“, na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych	3.000	—	3.000
	93	Dla Towarzystwa „Proświta“, na wydawnictwo pism ludowych	1.000	—	1.000
	94	Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie, oddającego się studyom w szkole operacyjnej . .	500	—	500
	95	Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie, jednorazowo	1.000	—	1.000
	96	Towarzystwu „Przymierze braci“ „ „ „	300	—	300
	97	Towarzystwu „Oświaty ludowej“ „ „ „	100	—	100
	97*a*	Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego, na wydawnictwo „Sylwana“, jednorazowo	100	—	100
	97*b*	Kruczkowski Leopold, nauczyciel, dodatek pięcioletni . .	30	—	30
	97*c*	Gromadka Jan, nauczyciel, dodatek pięcioletni . . .	40	—	40
	97*d*	Lisiewicz Jan, były nauczyciel, stałe zaopatrzenie roczne .	125	—	125
	97*e*	Towarzystwu „Szkolna pomicz“, jednorazowo . . .	100	—	100
	97*f*	„ „Akademickie bractwo“, jednorazowo . .	200	—	200
	97*g*	Bursa ruska w Tarnopolu, jednorazowo	200	—	200
	97*h*	E. Lewickiemu, na wydawnictwo „Halicko-ruskiej biblioteki“, do rozporządzalności Wydziału krajowego . . .	200	—	200
	97*i*	Towarzystwu oświaty ludowej w Krakowie, jednorazowo .	100	—	100
	97*j*	„ im. Mickiewicza, na wydawnictwo pamiętnika, jednorazowo	200	—	200
		Do przeniesienia . .	771.082	66	746.759

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
497	24.671					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	200	*Wydatek większy*, wedle uznanej przez krajową Radę szkolną potrzeby; tenże znajduje pokrycie w zwrotach ze sprzedaży książek, zarachowanych w rubryce XIII. poz. 48. a) dochodów.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
50	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu śmierci emeryta. (LW. 4.630/1889).				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
547	24.871					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
VII.		Z przeniesienia . .	771.082	66	746.759
	97*k*	Dla 8 klasowej prywatnej szkoły żeńskiej p. Zofii Iwanickiej w Przemyślu, na rok szkolny 1887/8.	500	—	500
	97 *l*	Bursa nauczycielska w Tarnopolu, jednorazowo . . .	200	—	200
	97*m*	Klimkiewiczowi Konstantemu, nauczycielowi szkół ludowych, zaopatrzenie stałe	118	06	125
		Suma rubryki VII. . .	771.900	72	747.584
VIII.		**Utrzymanie pomników historycznych.**			
	98*a*	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników, znachodzących się w naszym kraju	1.500	—	1.500
	98*b*	Subwencya na restauracyę dzieł sztuki i kościoła parafialnego w Bieczu, datek jednorazowy	2.000	—	2.000
	98*c*	Subwencya na restauracyę dzieł sztuki kościoła parafialnego św. Anny w Krakowie, datek jednorazowy . .	500	—	500
	98*d*	Subwencya na dalsze wykopaliska w Haliczu . . .	200	—	200
	98*e*	„ „ odnowienie starożytnych obrazów w Nadwórnie	300	—	300
	99	Stały datek roczny do renty dożywotniej dla pana Schmida-Ciążyńskiego, w skutek zakupna jego zbioru gem i kamei na rzecz Muzeum narodowego w Sukiennicach w Krakowie	1.000	—	1.000
	100	Badanie i ocalanie zabytków historycznych, piśmiennych i archeologicznych, dla zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie	500	—	500
	101	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie	500	—	500
	102	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:			
		a) Dyrektor we Lwowie	1.200	—	1.200
		b) „ w Krakowie	999	96	1.000
		c) Adjunkt we Lwowie, płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i pierwszy dodatek pięcioletni o rocznych 80 zł., oraz drugi od 13. Października 1888.	1.497	27	1.497
		d) Adjunkt w Krakowie, płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i pierwszy dodatek pięcioletni o rocznych 80 zł., oraz drugi od 1. Września 1888.	1.506	61	1.507
		e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł. . .	1.200	—	1.200
		f) 2 „ w Krakowie, „ „ 300 „ . .	450	—	600
		g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie	600	—	600
		h) Stróże	600	—	600
		i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki . .	308	43	450
		Suma rubryki VIII. . .	14.862	27	15.154

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
547	24.871					
—	—					
—	—					
7	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu zaasygnowania zaopatrzenia od 21. Stycznia 1888.				
554	24 871		—	—	—	—
	24.317					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
150	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu interkalaryów.				
—	—					
—	—					
142	—	*Wydatek mniejszy*, wedle istotnej w tym roku potrzeby.				
292	—		—	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
IX.		**Kwaterunkowe żandarmeryi.**			
	103—117 i 119	Na koszta kwaterunkowe	85.022	24	82.291
	118	Na urządzenie nowych koszar	720	57	300
	119*a*	Na wybudowanie własnego domu dla c. k. żandarmeryi we Lwowie *(nadzwyczajne)*	*150 000*	—	*150.000*
		Razem { **zwyczajne** .	85.742	81	82.591
		Razem { *nadzwyczajne* .	*150 000*	—	*150.000*
		Suma rubryki IX. . .	235.742	81	232.591

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	2.731	*Wydatki większe*, wedle rachunków złożonych przez				
—	421	c. k. komendę żandarmeryi, z powodu utworzenia nowych posterunków.				
—	—	*Z nadzwyczajnego* kredytu, uchwalonego przez Wys. Sejm dnia 20. Stycznia 1888. na tę budowę wydano w roku 1888:	—	—	*1.876*	*84*
—	3.152	*a)* na zakupno realności L. 70 $^1/_4$ we Lwowie, na poczet ceny kupna . . . 25.000 zł. — ct.				
—	—	po potrąceniu zahipotekowanego na tejże reszty długu . . 2.062 „ 65 „				
—	3.152	22.937 zł. 35 ct.	—	—	1.876	84
		po doliczeniu zaś kwoty wyrównawczej . . . . 10 „ 17 „				
		na poczet tedy właściwej ceny kupna . . . . 22.947 zł. 52 ct.				
		wydano (po zatrzymaniu 50 zł. na zabezpieczenie należytości od kontraktu) . 22.897 zł. 52 ct.				
		b) na spłatę należytości rządowej od przeniesienia własności . 312 „ 50 „				
		c) na spłatę rat bieżących od wymienionego długu hipotecznego (którego ostateczna wysokość z końcem roku 1888. wykazana w należytościach biernych) . 282 „ — „				
		d) na sporządzenie kosztorysu i planów budowy . . . . 1.650 „ — „				
		e) na koszta budowy, przedsiębiorcom, w miarę postępu robót . 89.247 „ 84 „				
		f) na urządzenie studni wierconej 860 „ — „				
		g) Kasie miejskiej zwrot za kanał betonowy . . . . 614 „ 19 „				
		h) na techniczne kierownictwo budową . . . . . 1.500 „ — „				
		i) na rozmaite wydatki przy budowie . . . . . 131 „ 15 „				
		Razem . . 117.495 zł. 20 ct.				
		resztę zaś kredytu pozostałą w kwocie . . . . 32.504 „ 80 „				
		przeniesiono na rachunek roku 1889. na pokrycie dalszych kosztów budowy.				
		Ogółem . . 150.000 zł. — ct.				
		Specyalny rachunek zestawiony zostanie po ukończeniu budowy i dokonanej kolaudacyi.				

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.		**Drogi krajowe.**			
		Sumaryczne zestawienie rubryki X.			
	A.	Koszta zarządu (zwyczajne)	114.243	49	114.638
	B.	Nowe budowy *(nadzwyczajne)*	*140 000*	—	*140 000*
	C.	Utrzymanie (zwyczajne)	462.515	74	471.353
	D.	Zasiłki (zwyczajne)	155.216	03½	155.000
		„ *(nadzwyczajne)*	*20.000*	—	*20.000*
	E.	Wydatki na myta (zwyczajne)	2.242	45	3.500
		„ „ „ *(nadzwyczajne)*	*2.955*	*64½*	*3.000*
	F.	Zaopatrzenia (zwyczajne)	3.290	26	3.442
		Ogółem { zwyczajne .	737.507	97½	747.933
		Ogółem { *nadzwyczajne* .	*162.955*	*64½*	*163.000*
		Suma rubryki X. . .	900.463	62	910.933
		Poszczególnienie.			
	120	**A. Koszta zarządu.**			
		Płace urzędników i sług.			
		a) 4 inżynierów na prowincyi po . . . 1.500 zł.	6.000	—	6.000
		b) 3 „ „ „ „ . . . 1.200 „	3.600	—	3.600
		c) 22 konduktorów I. klasy po . . . 500 „	10.999	71	11.000
		d) 22 „ II. „ „ . . . . 400 „	8.799	70	8.800
		Pełniący obowiązki inżyniera na drodze krajowej:			
		e) Gorlice-Konieczna	840	—	840
		f) Słotwina-Brzesko-Sącz	900	—	900
		g) w Rzeszowie	1.500	—	1.500
		h) w Buczaczu	1.399	92	1.400
		i) w Tarnopolu	1.200	—	1.200
		k) 324 drożników po . . . . . 150 zł.	48.664	83	48.600
		l) 6 pomocników (dyurnistów) dziennie po . 2 zł.	2.385	40	4.392
		Do tego zaliczki udzielone na płace . . 1.750 zł. — ct.			
		po potrąceniu ściągniętych rat bieżących 298 „ 75 „	1.451	25	—
		Do przeniesienia . .	87.740	81	88.232

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
394	—		1.458	12	16	—
—	—		—	—	—	—
8 837	—		868	37	5.840	81½
—	216		—	—	1.106	13
—	—		—	—	—	—
1.258	—		11	48	—	—
44	—		*109*	*96*	—	—
152	—		—	—	—	—
10.641	216		2.337	97	6.962	94½
44	—		*109*	*96*	—	—
10.685	216		2.447	93	6.962	94½
10.469						
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	65	*Wydatki większe* wskutek częstych zmian w ciągu roku.				
2.007	—	*Wydatki mniejsze* z powodu nieobsadzenia tych systemizowanych posad w większej części roku.				
—	1.451	*Wydatki większe* z powodu zaliczek udzielonych na płace inżynierom i konduktorom, pokryte w zupełności przypisaną obok należytością czynną za rok bieżący.	1.451	25	—	—
2.007	1.516		1.451	25	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.		Z przeniesienia . .	87.740	81	88.232
	121	*Pięciolecia.*			
		a) dla 6 inżynierów	1.460	—	1.460
		b) „ 23 konduktorów	2.068	93	2.069
		Ryczałty.			
	122	Koszta podróży na obowiązkowe zwiedzanie dróg . .	9.920	96	9.836
	123	Koszta kancelaryjne	1.043	96	1.040
	124	Na umieszczenie biur	400	—	400
	125	*Remuneracye i zapomogi.*			
		a) Remuneracye dla urzędników i służby drogowej . .	3.000	—	3.000
		b) Zapomoga stała ryczałtowa, przyzwolona przez Wysoki Sejm dla konduktorów po 100 zł.	2.600	50	2.601
	126	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa wzorów i naczyń dla Oddziału technicznego, inżynierów okręgowych, konduktorów i drożników	1.526	36	1.500
	127	Koszta podróży dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komisyj nadzwyczajnych . . .	4.481	97	4.500
		Suma kosztów zarządu . .	114.243	49	114.638
		B. Nowe budowy i rekonstrukcye dróg.			
		Wydatki nadzwyczajne.			
	128	*Na budowę trzech dróg krajowych, mianowicie:*			
		1. Borszczów-Kolędziany	*50.000*	—	*45.000*
		2. Lwów-Stojanów	*18.364*	*14*	*20.000*
		3. Rzeszów-Nadbrzezie	*71.635*	*86*	*75.000*
		Razem budowa . .	*140.000*	—	*140.000*

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
2.007	1.516		1.451	25	—	—
—	—					
—	—					
—	85					
—	4					
—	—					
	—					
—	—					
—	26	*Wydatki* nieznacznie *większe* według rzeczywistej potrzeby.	6	87	—	—
18	—	*Wydatki mniejsze* wyrównują się należytością bierną.	—	—	16	—
2.025	1.631		1.458	12	16	—
394						
—	*5.000*					
1.636	—					
3.364	—					
5 000	*5.000*		—		—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie			Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.	129	**C. Utrzymanie dróg krajowych.**					
		Borszczów-Okopy	kilometrów	53·265	4.921	83½	
		Borszczów-Kolędziany	„	11·300	584	—	
		Brzeżany-Złoczów	„	38·000	10.706	59	
		Buczacz-Tłuste	„	38·045	2.651	54	
		Czorsztyn-Zabornia	„	40·540	7.322	85	
		Czortków-Skała	„	35·143	6.540	03	
		Czyżyny-Cło	„	12·970	3.620	06	
		Dembica-Nadbrzezie	„	83·266	15.014	66	
		Dynów-Przeworsk	„	11·200	2.829	79	
		Dynów-Sanok	„	45·355	5.909	78	
		Gorlice-Konieczna	„	30·580	3.006	25	
		Horodenka Załucze	„	30·695	58.894	14	
		Husiatyn Kopeczyńce	„	24·550	4.785	73	
		Jarosław-Bełzec	„	73·218	22.255	90	
		Iwanie-Mossorówka	„	10 617	1.922	46½	
		Kraków-Baran	„	14·640	10.585	47	
		Kraków-Chełmek	„	54·620	10.864	28	
		Krasne-Busk	7	6·257	3.083	43	
		Krościenko-Szczawnica	„	6·810	417	19	
		Lwów-Rohatyn	„	66·925	19.081	39	
		Lwów-Stojanów	„	71·400	27.628	32	
		Monasterzyska-Czortków	„	48·379	4.490	66	
		Przemyśl-Sanok	„	68·420	15.519	33½	
		Rohatyn-Tarnopol	„	83 905	23.736	71	
		Rzeszów-Nadbrzezie	„	78·100	11.103	96½	
		Sędziszowska	„	569	222	47	
		Sielec-Zaleszczyki	„	92·110	18.623	51	
		Słotwina-Brzesko-Sącz	„	45·157	20.773	71	
		Smykowce-Suchostaw	„	60·080	11.024	62	
		Stanisławów-Bursztyn	„	39·256	10.346	77	
		Strussów Buczacz	„	42·666	6.753	84	
		Tarnopol-Podwołoczyska	„	43·237	11.139	35	
		Tarnopol-Zbaraż	„	19 650	3.446	20	
		Tarnów-Szczucin	„	36·570	14.985	71	
		Tyśmienica-Kołomyja	„	47·412	11.309	45	
		Zakliczyn-Sącz-Niedzica	„	94·	33.273	08	
		Zaleszczyki-Skała	„	53·951	7.774	84	
		Zator-Sucha	„	35 075	9.177	52	
		Zborów-Załośce	„	28·350	2.812	—	
		Zimnawoda-Hoszany	„	31·520	5.522	51	
		Żółkiew-Krystynopol	„	41·500	17.853	79	
		Razem, koszta utrzymania dróg	„	1749·303	462.515	74	471.353

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
			—	—	153	92½
			—	—	—	—
			—	—	400	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			1	75	150	—
			—	—	430	20
			—	—	601	40
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	71	61
			—	—	—	—
			—	—	1.466	83
			—	—	199	50
			—	—	—	—
			429	60	—	50
			—	—	—	—
			229	02	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			200	50	1.319	08
			7	50	—	—
			—	—	—	—
			—	—	—	—
			—	—	1.047	77
			—	—	—	—
8.837	—		868	37	5.840	81½

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.	130	**D. Zasiłki.**			
		a) Dla dróg powiatowych.			
		W powiatach:			
		1. Wydane w roku 1887 na budowę dróg powiatowych na rachunek roku 1888, a wykazane w zamknięciu rachunku za r. 1887 — 5.115 zł. 89 ct.			
		2. Borszczów, na budowę drogi z Jezierzan na Głęboczek do Bilcza z odnogą do Seretu . . . . . — 10.068 „ 21 „			
		3. Brody, na budowę drogi Brodzko-Załozieckiej . . . . . — 10.000 „ — „			
		4. Horodenka, na budowę drogi Niżwiska-Obertyn-Kamionki . . . . . — 3.000 „ — „			
		5. Kamionka Strumiłowa, na budowę drogi Busk-Rakobuty . . . . . — 9.000 „ — „			
		6. Kolbuszowa, na budowę drogi z Kolbuszowej na Ranizów do Sokołowa . — 4.800 „ — „			
		7. Kołomyja, na budowę drogi Kołomyjsko-Obertyńskiej . . . . . — 3.500 „ — „			
		8. Nisko, na rekonstrukcyę mostu na rzece Tanwi pod Ulanowem . . . . — 1.009 „ — „			
		9. Przemyśiany, na ukończenie budowy drogi Przemyślańsko-Świrs iej . . . — 4.000 „ — „			
		10. Rzeszów, na budowę mostów na Wisłoku pod Zaborowem i Żarnową na drodze Boguchwalsko-Strzyżowskiej; i na rekonstrukcyę drogi Rzeszowsko-Głogowskiej w Ruskiej wsi . . . . — 1.900 „ 22 „			
		11. Śniatyn, na dokończenie budowy drogi Załucze Rożnów . . . . . — 2.000 „ — „			
		12. Stanisławów, resztę subwencyi na budowę drogi Podhajce-Halicz . . . — 2.500 „ — „			
		13. Tarnobrzeg, pierwszą ratę subwencyi na budowę drogi z Majdanu do Tarnobrzegu — 6.500 „ — „			
		14. Tarnów, na budowę drogi Tarnów-Zakliczyn . . . . . — 2.500 „ — „			
		15. Tarnopol, na budowę drogi Tarnopol-Brody . . . . . — 12.000 „ — „			
		16. Wadowice, na budowę drogi Wadowice-Brzeźnica . . . . . — 3.000 „ — „			
		17. Złoczów, na budowę drogi Złoczowsko Ożydowskiej . . . . . — 3.000 „ — „			
		— 83.884 zł. 32 ct.			
		Po odtrąceniu zaliczonych na rachunek roku 1889 zasiłków Wydziałom powiatowym na drogi powiatowe . . . . — 9.550 „ 77 „	74.333	55	
		Do przeniesienia . .	74.333	55	—

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe					
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.	130	Z przeniesienia . .	74.333	55	—
		b) Dla dróg gminnych.			
		W powiatach:			
		1. Bochnia, na budowę drogi Nadwiślańskiej	3.000 zł.	— ct.	
		2. Bóbrka, na budowę drogi z Podjarkowa do Wodnik	4.000 „	— „	
		3. Brzesko, na budowę drogi Strzelce małe-Uście solne	1.500 „	— „	
		4. Czortków, na budowę drogi dojazdowej od gościńca rządowego do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy . .	— „	— „	
		5. Dąbrowa, na dokończenie budowy drogi Dyament Borusowa	3.000 „	— „	
		6. Gródek, na budowę drogi Gródecko-Hoszańskiej	1.000 „	— „	
		7. Jarosław, na budowę drogi Jarosławsko-Sieniawskiej i Jarosławsko-Rokietnickiej oraz przebudowanie kanału miejskiego w Jarosławiu	3.350 „	— „	
		8. Krosno, na budowę mostu na rzece Wisłoku w Bratkowcach. . . .	600 „	— „	
		9. Limanowa, na budowę drogi Krasne-Tymbark i Krasne-Łososina . . .	3.450 „	— „	
		10. Łańcut, na budowę drogi Łańcut-Kańczuga	3.000 „	— „	
		11. Mielec, na ukończenie budowy drogi Tuszów-Brzyście	1.200 „	— „	
		12. Myślenice, na budowę drogi Krzywaczka-Radziszów i z Pcimia do Jordanowa	2.000 „	— „	
		13. Nisko, na dalszą budowę drogi Rudnik-Krzeszów i Rudnik-Ulanów-Nisko .	4.000 „	— „	
		14. Nowy Sącz, na budowę drogi Nowy Sącz-Librantowa Bobowa	2.000 „	— „	
		15. Nowy Targ, na rekonstrukcję mostu na rzece Dunajcu	100 „	— „	
		16. Przemyślany, na budowę drogi z Glinian do gościńca rządowego w Jaktorowie .	3.000 „	— „	
		17. Przemyśl, na rekonstrukcję drogi Hussaków-Nowemiasto	3.000 „	— „	
		18. Sanok, na budowę drogi Sanocko-Mrzygłodzkiej, z Rymanowa do Królika polskiego i na rekonstrukcję drogi z Pisarzowiec do Markowiec	1.700 „	— „	
		19. Sambor, na dalszą budowę drogi Samborsko-Mościskiej	4.000 „	— „	
		Do przeniesienia .	43.900 zł.	— ct.	74.333	55	—

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—		—	—	—	—
—	—	Wydział powiatowy w Czortkowie nie podniósł asygnowanego zasiłku.	—	—	1.000	—
—	—		—	—	1.000	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.	130	Z przeniesienia . 43.900 zł. — ct.	74.333	55	—
		20. Skałat, na budowę drogi z Grzymałowa do Toustego i z Podwołoczysk do Grzymałowa oraz na budowę dróg łączących powiat Trembowelski z Grzymałowem i drogą krajową w Zarubińcach . . 13.166 „ 45 „			
		21. Stryj, na dalszą budowę drogi Stryj-Żurawno . . . . . 2.500 „ — „			
		22. Wieliczka. na budowę drogi Wielicko-Świątnickiej . . . . . 2.000 „ — „			
		23. Złoczów, na budowę drogi z Krasnego do Bortkowa . . . . . 9.000 „ — „			
		24. Żółkiew, na pokrycie reszty kosztów budowy drogi, stanowiącej dojazd do stacyi kolejowej w Glińsku . . . . . 600 „ — „			
		25. Żydaczów, na rekonstrukcyę drogi od przewozu na Dniestrze w Żurawnie przez Bakocyn w kierunku stacyi kolej. w Nowosielcach . . . . . 1.500 „ — „			
		72.666 zł. 45 ct.			
		Po odtrąceniu zaliczonych na rachunek r. 1889. zasiłków Wydziałom powiatowym na drogi gminne . . . . . 8.000 „ — „	64.666	45	
			139.000	—	140.000
	131	*Datki konkurencyjne na budowę i utrzymanie publicznych dojazdów kolejowych.*			
		W powiatach:			
		1. Biała, na utrzymanie dojazdu kolejowego do stacyi w Jawiszowicach . . 81 zł. 54 ct.			
		2. Bochnia, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Kłaju . . . . . 18 „ 86 „			
		3. Buczacz, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Pyszkowcach . . . . . 3.580 „ — „			
		4. Gorlice, na budowę dojazdów kolej. do stacyi w Gorlicach, Zagórzanach, Woli Łużańskiej i Bieczu . . . . . 1.454 „ 87 „			
		5. Grybów, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Stróżach . . . . . 146 „ 48 „			
		6. Jasło, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Skołyszynie . . . . . 326 „ 52 „			
		7. Limanowa, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Tymbarku i Dobrej . . 3.500 „ — „			
		Do przeniesienia . 9.108 zł. 27 ct.	139.000	—	140.000

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	1.000	—
1.000	—	*Wydatki mniejsze*, z powodu, iż należytość w kwocie 1.000 zł. pozostaje do wypłaty w roku 1889.	—	—	1.000	—
1.000	—		—	—	1.000	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.	131	Z przeniesienia . 9.108 zł. 27 ct.	139.000	—	140.000
		8. Mielec, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Dąbiu, Rzechowie i Mielcu . 1.000 „ — „			
		9. Nowy Sącz, na utrzymanie dojazdu kolej. do stacyi w Chabówce . . . 222 „ — „			
		10. Przemyśl, na utrzymanie dojazdu kolej. w Żurawicy za r. 1887. . . . 30 „ 36 „			
		11. Rawa, na utrzymanie dojazdu kolej. w Rawie i Uhnowie za rok 1887. . . 187 „ 32 „			
		12. Sanok, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Sanoku . . . . . 234 „ 87½ „			
		13. Sokal, na budowę dojazdu kolej. do stacyi w Bełzie i Krystynopolu . . 649 „ 22 „			
		14. Stryj, na utrzymanie dojazdów kolej. do stacyi w Lubieńcach, Synowódzku wyżnem i Skolem . . . . . 22 „ — „			
		15. Tarnobrzeg, na budowę dojazdów kolej. do stacyj w Baranowie, Chmielowie, Rozwadowie, Tarnobrzegu i Zbydniowie 2.000 „ — „			
		16. Wadowice, na budowę dojazdów kolej. do stacyj w Wadowicach, Kleczy górnej, Kalwaryi, Zebrzydowie . . . 1.700 „ — „			
		17. Wieliczka, resztę datku na budowę dojazdów kolejowych do stacyj w Swoszowicach, Podgórzu, Płaszowie i Skawinie, tudzież na utrzymanie tychże dojazdów od roku 1884. do 1887. . . . 1.165 „ 69 „			
		18. Złoczów, na utrzymanie dojazdu kolej. do stacyi w Złoczowie . . . . 190 „ — „			
		16 509 zł. 73½ ct.			
		Po potrąceniu zwrotu:			
		a) Od Wydziału powiat. w Nowym Targu . . . . 1 zł. 50 ct.			
		b) Od c. k. Dyrekcyi kolei państwowej w Krakowie, zwrot datku na utrzymanie dojazdu kolej. w Chabówce w latach 1885.—1888. . . . 292 „ 20 „ 293 „ 70 „	16.216	03½	15.000
	132	Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego w sumie 300.000 zł. szósta rata *(nadzwyczajne)*	*20.000*	—	*20.000*
		Suma zasiłków { zwyczajnych .	155.216	03½	155.000
		Suma zasiłków { *nadzwyczajnych* .	*20.000*	—	*20.000*
		Razem . .	175.216	03½	175.000

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
1.000	—		—	—	1.000	—
			—	—	106	13
—	1.216					
—	—					
1.000	1.216		—	—	1.106	13
—	—		—	—	—	—
1.000	1.216		—	—	1.106	13
	216					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
X.		**E. Wydatki na myta.**			
	133	Budowa i utrzymanie domków mytniczych *(nadzwyczajne)* .	*2.955*	*64½*	*3.000*
	134	Koszta komisyjne, ogłoszenia, licytacye i inne drobne . .	987	49	1.000
	135	Przerwy z powodu wypadków elementarnych . . .	1.254	96	2.500
		Suma wydatków na myta { *a)* zwyczajne .	2.242	45	3.500
		{ *b) nadzwyczajne* .	*2.955*	*64½*	*3.000*
		Razem . .	5.198	09½	6.500
		F. Zaopatrzenia.			
	136	Zienkowicz Wincenty, emerytowany inżynier II. klasy, rocznie	480	—	480
	137	Borzęcki Leonard, emerytowany konduktor, rocznie . .	312	50	312
	138	Hlawaty Alojzy j. w.	300		300
	139	Hryniewicz Wincenty j. w.	243	75	244
	140	Niewiadomska z Hoszowskich Sabina, wdowa po inżynierze okręgowym rocznie . . . . . 350 zł. i zaopatrzenie dla 3ga dzieci o rocznych . 174 „	524	—	524
	141	Pohowska Ewelina, j. w. rocznie . . . 200 zł. i dla 4ga dzieci po 50 zł. rocznie . . 200 „	400	—	400
	142	Zarembiny Franciszki, wdowy po konduktorze 3ga dzieciom po 13 zł. rocznie . . . 39 zł.	33	33	185
	143	Szeliska Laura, wdowa po konduktorze, rocznie . . .	166	66	167
	144	Chodorowska Leokadya, wdowa po konduktorze, rocznie .	100	01	100
	145*a*	Ulanowski Rafał, emerytowany konduktor, rocznie . .	180	—	180
	145*b*	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, rocznie	350	01	350
	145*c*	Łuniewska Natalia, wdowa po inżynierze asystencie, jednorazowo	150	—	150
	145*d*	Rondewald Eleonora, wdowa po konduktorze, jednorazowo .	50	—	50
		Razem . .	3.290	26	3.442

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
44	—		*109*	*96*	—	—
13	—		11	48	—	—
1.245	—		—	—	—	—
1 258	—		11	48	—	—
44	—		*109*	*96*	—	—
1.302	—		121	44	—	—
152	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, że Zarembina Franciszka wdowa po konduktorze wzięła w r. 1887. odprawę — a przeto preliminowanej pensyi wdowiej, z rocznych 133 zł. nie podniosła — jak również z powodu śmierci córki Wincencyi dnia 2. Marca 1887.				
152	—		—	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 20. i 21. Stycznia 1888. zł.
XI.		**Dotacye dla zakładów krajowych.**			
	146	Krajowy szpital powszechny we Lwowie (oddział położnic) .	3.462	08	766
	147	„ zakład dla obłąkanych na Kulparkowie . . .	—	—	—
	148	Fundusz podrzutków we Lwowie	292	42	550
	149	Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie:			
		a) oddział położnic . . . 4.128 zł. 49 ct.			
		b) „ obłąkanych . . 304 „ 68½ „	4.433	17½	—
		Suma rubryki XI. . .	8.187	67½	1.316
XII.	150	**Wydatki na szupaśnictwo.**			
		a) Koszta szupasowe w kraju	21.140	38	
		b) „ „ „ Austryi niższej . 589 zł. 29 ct.			
		c) „ „ „ „ wyższej . 110 „ 80 „			
		d) „ „ „ Czechach . . 80 „ 71½ „			
		e) „ „ „ Gorycyi . . 1 „ 57 „			
		f) „ „ „ Karyntyi . . 11 „ 35½ „			
		g) „ „ „ Krainie . . 21 „ 33½ „			
		h) „ „ „ Morawie . . 1.878 „ 88 „			
		i) „ „ „ Salcburgu . . 2 „ 60 „			
		k) „ „ „ Szlązku . . 1.529 „ 60½ „			
		l) „ „ „ Tryeście . . 15 „ 15 „			
		m) „ „ „ Tyrolu . . . 11 „ 84½ „	4.253	14½	
		n) Zwroty i inne rozmaite	1.399	13½	
		Suma wydatków . .	26.792	66	
		Po odtrąceniu dochodów:			
		a) od samopłacących . . . . 357 zł. 11½ ct.			
		b) „ gmin . . . . . 5.897 „ 16½ „			
		c) „ obcych krajów . . . . 1.276 „ 05½ „			
		d) rozmaite . . . . . 53 „ 36½ „	7.583	70	
		Czysty wydatek rubryki XII. . .	19.208	96	27.000

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	2.696	Różnica uzasadniona w szczegółowem zamknięciu rachunków tego szpitala, znajduje pokrycie w nadwyżce dochodów (oddział chorych) rubryki IV. poz. 9.				
—	—					
257	—	*Wydatek mniejszy* w miarę potrzeby. (Obacz zamknięcie rachunku tego funduszu str. 311).				
—	4.433	Różnica uzasadniona w szczegółowem zamknięciu rachunków tego szpitala, znajduje pokrycie w nadwyżce dochodów (oddział chorych i syfilitycznych) rubryki IV. poz. 8.				
257	7.129		—	—	—	—
	6.872					
			—	—	776	22
			440	87	—	—
			3.806	04	—	—
			331	74	—	—
			7	31	—	—
7.791		*Wydatek mniejszy* z powodu, że na stacyach Lwów, Kraków i Przemyśl uzyskano znaczne korzyści przez objęcie dostawy odzieży szupasowej we własny zarząd a innym stacyom szupasowym zniżono cenę za odzież, dalej, że część kosztów szupasowych pokryto z pieniędzy odebranych szupaśnikom, a wreszcie na skutek zarządzenia do LW. 13.314/1886. szupaśnicy transportowani koleją byli odstawiani wprost od pierwszej stacyi aż do ostatniej stacyi szupasowej położonej przy kolei.	4.585	96	776	22

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
XIII.		**Budowy wodne i melioracye.**			
	151	*A. Biuro melioracyjne.*			
		a) Inżynierowie:			
		płace 4 inżynierów po 1.500 zł. . .	6.000 zł. — ct.		
		„ 2 „ „ 1.000 „ . .	2.000 „ — „		
		dodatki za plany dla 6 inżynierów po 300 zł.	1.800 „ — „		
		dodatek aktywalny dla 1 inżyniera .	150 „ — „		
		Razem .	9.950 zł. — ct.		
		Do tego zaliczki udzielone na płace . . . 625 zł. — ct. po strąceniu ściągniętych rat bieżących . . 293 „ 75 „	331 „ 25 „	10.281	25	9.950
		b) Inżynierowie asystenci:			
		płace 3 inżynierów asystentów po 800 zł. z dodatkami za plany po 200 zł. (z uwzględnieniem śmierci jednego z nich)	2.666 zł. 64 ct.		
		płace 5 inżynierów asystentów po 600 zł. z dodatkami j. w. (z uwzględnieniem późniejszego mianowania jednego z nich)	3.986 „ 68 „		
		Razem .	6.653 zł. 32 ct.		
		Od tego, od funduszów regulacyi Trześniówki, Kisieliny, Łęgu i Gniłej Lipy, zwroty płac inżynierów-asystentów, jako kierowników, za spędzony przy budowie czas	2.273 „ 04 „		
		wydatek czysty na płace *ad b)* .	4.380 zł. 28 ct.		
		Do tego wypłacono inżynierom i ich pomocnikom remuneracye i zapomoga .	1.210 „ — „	5.590	28	6.200
		c) Na pomocników technicznych, płatnych dziennie, tudzież czasowe przynajęcie sił i remuneracye za wypracowanie projektów technicznych, dla pomocników nie pobierających stałego dodatku za plany, itp. .	3.935 zł. 98 ct.		
		po potrąceniu zwrotów od stron prywatnych za uskutecznione dla nich plany	302 „ 40 „	3.633	58	2.643
		d) Na pomoc techniczną dla ekspozytury krakowskiej . .		150	—	600
		e) Utrzymanie ekspozytur:				
		w Tarnowie i w Sanoku po 200 zł . .	400 zł.			
		w Krakowie	300 „	700	—	700
		Do przeniesienia . .		20.355	11	20.093

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	331	*Wydatek większy* o udzielone na płace zaliczki, mający zupełne pokrycie w przypisanej obok do zwrotu należytości czynnej.	331	25	—	—
610	—	*Wydatek mniejszy*, w skutek wykazanych zwrotów od funduszów regulacyjnych.				
—	991	*Wydatek większy*, znajdujący pokrycie w zaoszczędzeniu poprzedniej pozycyi, oraz w przypisanej obok należytości czynnej za plany od stron prywatnych.	248	14	—	—
450	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby w tym roku, wskutek późniejszego przyjęcia pomocnika.				
—	—					
1.060	1.322		579	39	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 22. Grud. 1887. i 20. Stycznia 1888. zł.
XIII.		Z przeniesienia . .	20.355	11	20.093
	152	Sprawienie, uzupełnienie i naprawa narzędzi, oraz zakupno potrzeb rysunkowych	1.952	85	500
	153	Na dwóch dozorców drenarskich:			
		a) dla ekspozytury Tarnowskiej . . . 240 zł.			
		b) „ „ Krakowskiej . . . 180 „	420	—	480
	154	Na utrzymanie stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych .	1.685	35	1.500
	154*a*	Na założenie 13 nowych stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych	2.000	—	2.000
	155	*B. Wykonanie budowli wodnych.*			
		a) Na regulacyę Dunajca od Jurkowa do mostu pod Melsztynem, III. rata (ostatnia)	6.655	83	3.127
		b) Na regulacyę Sanu pod Bolestraszycami, II. rata (ostatnia)	—	—	3.000
		Do przeniesienia . .	33.069	14	30.700

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
1.060	1.322		579	39	—	—
—	1.453	*Wydatek większy* wedle potrzeby.				
60	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ w Ekspozyturze krakowskiej przyjęto dozorców dopiero od 1. Kwietnia 1888.				
—	185	*Wydatek większy*, z powodu kosztów lustracyi tych stacyj, z powodu przyznania wynagrodzenia za ogólne zestawienie dzienników spostrzeżeń ombrometrycznych, oraz wydatku na wydanie mapy opadów atmosferycznych w Galicyi.				
—	—	Z uchwalonego na r. 1888. kredytu 2.000 zł. — ct. asygnowano do końca tegoż roku . . . . 1.116 „ 66 „ resztę zaś niezużytkowaną kredytu w kwocie . . . 883 zł. 34 ct. przeniesiono na rok 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887.				
—	3.529	*Przekroczenie*, wypływające ściśle tylko z porównania wynikłości z kredytem uchwalonym na rok 1888. Atoli wedle wyjaśnienia przy analogicznej pozycyi wydatków z roku 1887. (obacz zamknięcie rach. funduszu krajowego za rok 1887. na str. 79. poz. 145), pozostał z końcem roku 1887. na ten cel kredyt zaoszczędzony w kwocie . . . . . 4.207 zł. 54 ct. z prawem wydatkowania tegoż po koniec Marca 1889., w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887. Do tego: kredyt uchwalony na rok 1888. w kwocie . . 3.127 „ — „ Razem do rozporządzalności 7.334 zł. 54 ct. Z sumy tej wydano w r. 1888. 6.655 „ 83 „ pozostała zaś niezużyta reszta kredytu w kwocie . . 678 zł. 71 ct. z prawem wydatkowania po koniec Marca 1890. w myśl zwyż przytoczonej uchwały.				
3.000	—	Kredyt zaoszczędzony, ponieważ nie okazała się potrzeba zużytkowania ani uchwalonego na rok 1888. kredytu 3.000 zł. (II. rata), ani pozostałego z roku 1887. kredytu 3.000 zł. (I. rata) wykazanego przy poz. 145 *i)* zamknięcia rachunku funduszu krajowego za rok 1887. na str. 81. (LW. 56.833/1889.)				
4.120	6.489		579	39	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 22. Grud. 1887. i 20. Stycznia 1888. zł.
		Z przeniesienia . .	33.069	14	30.700
XIII.	155	*c)* Na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami do mostu kolejowego pod Nowym Sączem, I. rata	—	—	2.000
		d) Na roboty ochronne na Dunajcu pod Olszynami . .	798	—	798
		e) „ „ „ „ „ „ Rostoką . .	123	54	124
		f) Na budowę opaski kamiennej na Dunajcu pod Strugą *ad* Tęgoborze	1.295	—	1.295
		g) Na roboty ochronne na Sanie pod Krzywczą . . .	1.586	—	1.625
		h) Na obwałowanie Wisły pod Chwałowicami, II. (ostatnia) rata	1.500	—	1.500
		i) Na regulacyę Wisłoki pod Mokrzcem . , . .	2.131	—	2.131
		k) „ „ Sanu pod Sobiecinem	7.000	—	7.000
		l) „ „ Dunajca pod Wróblowicami . . .	3.000	—	3.000
		m) „ „ Raby pod Stadnikami, I. rata . . .	813	—	813
		n) „ „ Dunajca pod Wielogłowami . . .	666	—	666
		o) „ „ „ „ Kurowem	975	—	975
		p) „ „ „ „ Czorsztynem	1.075	—	1.075
		r) „ „ Popradu pod Biegonicami	1.267	—	1.267
		s) „ „ Sanu pod Składem Solnym, I. rata . .	4.150	—	4.150
		t) „ „ Wisłoka pod Wiśniową, I. rata . . .	—	—	488
		u) „ „ „ „ Markuszową, I. rata . .	—	—	569
		w) „ „ „ „ Dobrzechowem, I. rata . .	488	—	488
		— „ „ Dunajca pod Zbyszycami	1.095	20	—
		— „ „ Sanu pod Gdyczyną	971	38½	—
		Do przeniesienia . .	62.003	26½	60.664

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
4.120	6.489		579	39	—	—
2.000	—	Kredyt zaoszczędzony, ponieważ nie okazała się potrzeba zużycia tegoż. (LW. 56.832/1889).				
—	—	Na poczet kredytu 798 zł. wydano 400 zł., resztę zaś niezużytą w r. 1888. w kwocie 398 zł. przeniesiono na rok 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dn. 22. Grudnia 1887. (LW. 56.831/1889).				
—	—					
—	—	Na poczet kredytu 1.295 zł. wydano 624 zł. 86 ct. resztę zaś niezużytą w r. 1888. w kwocie 670 zł. 14 ct. przeniesiono w myśl powołanej zwyż uchwały Wys. Sejmu na rok 1889. (LW. 56.830/1889).				
39	—	Drobna różnica o kwotę 39 zł., wydatkowaną być może w myśl powołanej zwyż uchwały Wys. Sejmu po koniec Marca r. 1890.				
—	—					
—	—	Kredyt ten, niezużyty w roku 1888. przeniesiony został na rok 1889. w myśl powołanej zwyż uchwały Wys. Sejmu (LW. 56.829/1889).				
—	—					
—	—					
—	—	Kredyty ad *m*, *n*, *o*, *p*, niezużyte w roku 1888., przeniesione zostały na rok 1889., w myśl powołanej zwyż uchwały Wys. Sejmu. (LW. 56.827, 56.828/1889).				
—	—					
—	—					
—	—	Na poczet kredytu 1.267 zł. wydano w roku 1888. kwotę 444 zł. 19 ct., resztę zaś niezużytą w kwocie 822 zł. 81 ct. przeniesiono na rok 1889. w myśl powołanej uchwały Wys. Sejmu (LW. 56.835/1889).				
—	—	Niezużyty ten w roku 1888. kredyt, przeniesiono na rok 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu j. w. (LW. 56.834/1889).				
488	—	Kredyty zaoszczędzone, ponieważ nie okazała się potrzeba ich zużycia (LW. 56.836/1889).				
569	—					
—	—	Niezużyty ten w roku 1888. kredyt przeniesiono na rok 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887. (LW. 56.836/1889).				
—	1.095	*Wydatki większe* z powodu uiszczenia zaległości biernych z roku 1887., wykazanych w zamknięciu rachunkowem funduszu krajowego za rok 1887. na str. 79 przy poz. 145 *d)* i str. 81. poz. 145 *h)*.				
—	971					
7.216	8.555		579	39	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 22. Grud. 1887. i 20. Stycznia 1888. zł.
XIII.		Z przeniesienia . .	62.003	26½	60.664
		z) Do dyspozycyi Wydziału krajowego	6.054	84	5.000
	156	Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych, na zasadzie Ustawy państwowej z dnia 30. Czerwca 1884. Dz. u. p. Nr. 116:			
		1. Na regulacyę Nowego Brnia, IV. rata	18.235	—	18.235
		2. „ osuszenie bagien Rudnickich, III. rata (ostatnia) .	7.013	—	7.013
		3. „ regulacyę Łęgu, III. rata	14.000	—	14.000
		4. „ „ Kisieliny III. rata	11.666	—	11.666
		5. „ „ Starego Brnia, III. rata (ostatnia) . .	8.500	—	8.500
		6. „ „ Wisłoka, III. rata	7.740	—	7.740
		7. „ „ Gniłej Lipy, III. rata	13.500	—	13.500
		8. „ „ Trześniówki, II. „	17.700	—	17.700
		9. „ „ Krzemienicy i Babulówki, I. rata . .	12.400	—	12.400
		10. „ osuszenie bagien Oleskich, I. rata	4.000	—	4.000
		— „ „ „ Rudnickich	13	—	—
	157	Na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin, w myśl uchwały sejmowej z dnia 27. Września 1882. r.	9.810	14	3.000
		Suma rubryki XIII. . .	192.635	24½	183.418

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
7.216	8.555		579	39	—	—
—	1.055	*Do poz. 155 z.* Wedle wyjaśnienia przy zamknięciu rachunkowem funduszu krajowego za rok 1887. (str. 81. przy poz. 145 *k)* pozostała z roku 1887. reszta niezużytego na ten cel kredytu w sumie 1.239 zł. 04½ ct., z prawem wydatkowania do końca Marca 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 22. Grudnia 1887. Z kredytu tego spotrzebowano po wyznaczony termin . . . . 1.058 zł. 18 ct. Kredyt bieżący na rok 1888. wynosił . . . . 5.000 „ — „ Razem . 6.058 zł. 18 ct. Ogółem asygnowano w roku 1888. z powyższych kredytów . . 1.727 zł. 70 ct. po potrąceniu zaś zwrotów w kwocie . 197 „ 30 „ 1.530 „ 40 „ resztę zaś niezużytkowanego kredytu . . . . 4.527 zł. 78 ct. przeniesiono na rachunek roku 1889. z prawem zużytkowania po koniec Marca 1890. w myśl powołanej zwyż uchwały Wys. Sejmu. Z asygnowanej i przeniesionej w roku 1888. sumy *netto* . . . . 6.058 zł. 18 ct. nie zrealizowano po koniec roku obok wykazanej należytości biernej . . . . 3 „ 34 „ wydano tedy, zgodnie z wynikiem tej pozycyi . . . 6.054 zł. 84 ct.	—	—	3	34
—	—	*Do poz. 156, 10.* Niezużyty ten w roku 1888. kredyt przeniesiono na rok 1889. w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 22. Grudnia 1887. (LW. 57.414/1889).				
—	13	*Wydatek większy* z powodu uiszczenia zaległości biernej z roku 1887., wykazanej w zamknięciu rachunkowem funduszu krajowego za rok 1887. na str. 83 przy poz. 146, *2.*				
—	6.810	*Wydatek większy,* poniesiony w miarę potrzeby, którego część w swoim czasie zwróconą zostanie z odnośnych funduszów regulacyjnych po wejściu tychże w życie.	165	59	—	—
7.216	16.433		744	98	3	34
	9.217					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
XIV.		**Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.**			
	158	Umorzenie reszty pożyczki 27.000 zł., z pierwotnej na 66.000 zł., zaciągniętej z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską:			
		a) II. rata kapitału . . . . 282 zł. 15 ct.			
		b) 4½% odsetki . . . . 1.202 „ 85 „	1.485	—	1.485
	159	Umorzenie pożyczki 40.400 zł. zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę kulparkowską:			
		a) XVIII. i XIX. rata kapitału . 707 zł. 02 ct.			
		b) 5% odsetki . . . . . 1.766 „ 16 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek . 310 „ 11 „	2.783	29	2.785
	160	Umorzenie pożyczki 10.000 zł. zaciągniętej przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo we Lwowie w galic. Kasie oszczędności:			
		a) XIV. i XV. rata kapitału . . 124 zł. 44 ct.			
		b) 5% odsetki . . . . . 462 „ 98 „			
		c) podatek dochodowy od odsetek . 80 „ 89 „	668	31	669
	161	Umorzenie pożyczki 600.000 zł. zaciągniętej w Banku dla krajów koronnych (Länderbank) w Wiedniu:			
		a) XIV. i XV. rata kapitału . . 24.000 zł. — ct.			
		b) 4·9% odsetki . . . . . 20.874 „ — „			
		c) 13% podatek dochodowy od odsetek 2.713 „ 62 „	47.587	62	48.252
	162	Umorzenie pożyczki 5.000 zł. zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności:			
		a) VI. rata kapitału . . . . 144 zł. 95 ct.			
		b) 5½% odsetki . . . . 233 „ 80 „			
		c) koszta stemplowe . . . . 1 „ 25 „	380	—	380
	163	Umorzenie 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883. wydanych w imiennej wartości 3,800.000 zł. . .	225.007	03½	226.311
	164	Funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie, oddziałowi chorych i położnic, jakoteż funduszowi podrzutków krakowskich, zwrot kapitałów 346.796 zł. 34 ct. użytych na budowę tegoż szpitala, a mianowicie:			
		a) VI. rata kapitału . . . . 4.426 zł. 10 ct.			
		b) 5% odsetki . . . . . 16.381 „ 68 „	20.807	78	20.808
	165	Umorzenie pożyczki 1,000.000 zł., zaciągniętej w roku 1884. na pokrycie niedoboru z lat 1882., 1883. i 1884., tudzież na uposażenie Kasy krajowej	56.824	01½	59.841
		Do przeniesienia . .	355.543	05	360.531

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 26.447 zł. 85 ct.				
2	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 35.143 zł. 55 ct.				
1	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 9.227 zł. 79 ct.				
664	—	*Wydatek mniejszy* wedle przypadających 4·9% odsetek od reszty kapitału, który w pozostałej sumie 420.000 zł. w roku 1889. Länderbankowi spłacony został.				
—	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 4.250 zł. 79 ct.				
1.304	—	Patrz specyalne zamknięcie rachunku tego funduszu.				
—	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 323.207 zł. 55 ct.				
3.017	—	Patrz specyalne zamknięcie rachunku tego funduszu.				
4.988	—					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 20. i 21. Stycznia 1888. zł.
XIV.		Z przeniesienia . .	355.543	05	360.531
	166	Umorzenie pożyczki 22.500 zł. zaciągniętej w galicyjskiej Kasie oszczędności na budowę i urządzenie pralni w szpitalu lwowskim: *a)* VII. i VIII. rata kapitału . . 1.088 zł. 28 ct. *b)* 5% odsetki . . . . . 936 „ 72 „ *c)* podatek dochodowy od odsetek . 169 „ 09 „	2.194	09	2.195
	167	Umorzenie pożyczki 70.000 zł. zaciągniętej w Banku krajowym na wybudowanie prawego skrzydła w szpitalu lwowskim: *a)* VII. i VIII. rata kapitału . . 4.566 zł. 82 ct. *b)* 4½% odsetki . . . . 2.433 „ 18 „ *c)* ⅛% dodatek na administracyę . 135 „ 18 „ *d)* koszta stemplowe . . . . 25 „ — „	7.160	18	7.135
	168	Umorzenie pożyczki w sumie 200.000 zł. i 120.000 zł. a względnie 354.800 zł. zaciągniętej w roku 1885. na pożyczki dla powodzian i budowę koszar	19.163	87	21.245
	169	Na pokrycie niedoboru funduszu pożyczki krajowej z r. 1873, — częściowy zwrot zaciągniętego długu	26.987	91½	26.735
	170	Umorzenie pożyczki w sumie 395.000 zł. na utworzenie funduszu na pożyczki dla miast budujących koszary . .	10.000	34	11.313
		Do przeniesienia . .	421.049	44½	429.154

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
4.988	—					
1	—	Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 18.458 zł. 80 ct.				
—	25	*Wydatek większy*, o nieprelimiuowane koszta stemplowe w kwocie 25 zł. — Stan długu w kapitale z końcem roku 1888. wynosi 52.916 zł. 16 ct.				
2.081	—	Patrz specyalne zamknięcie rachunku tego funduszu.				
—	253	Patrz specyalne zamknięcie rachuuku tego funduszu. Z końcem roku 1887. wynosił wymieniony dług: *a)* z tytułu pożyczki zaciągniętej swego czasu na budowę Zakładu Kulparkowskiego . . . 273.583 zł. 41 ct. *b)* z tytułu pożyczki zaciągniętej w roku 1880. na pokrycie niedoboru . 76.291 „ 58 „ Razem . 349.874 zł. 99 ct. W roku 1888. spłacono . 26.987 „ 91½ „ pozostało tedy w zaległości z końcem r. 1888. . . 322.887 zł. 07½ ct.				
1.313	—	*Wydatek mniejszy*, poniesiony na przedwstępne koszta konfekcyi tej pożyczki i na zapłacenie $4^1/_2{}^0/_0$ odsetek za czas od 1. Maja do 31. Października 1888. od tymczasowej pożyczki, zaciągniętej na budowę koszar od funduszu propinacyjnego w obligacyach pożyczek krajowych imiennej wartości 440.000 zł. (patrz wyjaśnienie przy poz. 53. dochodów).				
8.383	278					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. i 21. Stycznia 1888. zł.
XIV.		Z przeniesienia . .	421.049	44½	429.154
	—	Umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i odsetek od długu zaciągniętego w Banku krajowym na odbudowanie północnej części frontowego budynku w szpitalu tarnowskim:			
		a) połowa kosztów zaciągnięcia tej pożyczki 593 zł. 96½ ct.			
		b) „ I. raty anuitetowej . . 706 „ 70½ „	1.300	67	—
	—	Odsetki bierne od chwilowych pożyczek.	13.563	05½	—
		Suma rubryki XIV. . .	435.913	17	429.154
XV.		**Na cele rolnictwa i górnictwa.**			
	171	Inżynier górnik przy Wydziale krajowym	1.980	—	1.980
	172	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	13.810	56	12.160
		Do przeniesienia . .	15.790	56	14.140

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
8.383	278					
—	1.301	*Wydatek większy* niepreliminowany, ponieważ na pokrycie tegoż służył niezużyty na ten cel kredyt z roku 1887. — W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 15. Stycznia 1887. zaciągnięto wspólnie z gminą miasta Tarnowa pożyczkę w sumie 27.500 zł., spłacalną w $13^1/_2$ latach po połowie z gminą, (LW. 23.147/1888). Z połowy długu w kapitale . 13.750 zł. — ct. spłacono połowę I. raty kapitałowej, zapadłej dnia 31. Grudnia 1888., która to połowa wynosiła . . . . 386 „ 83 „ pozostała tedy z końcem roku 1888. reszta długu w połowie dłużnego kapitału . . 13.363 zł. 17 ct.	—	—	13.363	17
—	13.563	Patrz wyjaśnienie szczegółowe przy rubryce II. poz. 2. dochodów na str 127.				
8.383	15.142		—	—	13.363	17
	6.759					
—	—					
—	1.650	Specyalne zamknięcie rachunku tej szkoły wykazuje: Wydatki w sumie . . . 13.810 zł. 56 ct. Dochody własne (obacz rubrykę VII. dochodów) . . . 5.962 „ — „ *niedobór* tedy, pokryty z funduszu krajowego . . . . 7.848 zł. 56 ct. W porównaniu z budżetem wydano *więcej* o . . . 1.650 zł. Dochody były *większe* o 562 „ wynik przeto kasowy wydawałby się *niekorzystniejszym* o . . . . . 1.088 zł. ponieważ jednak w sumie wydatków mieszczą się zaliczki na płace, pokryte obok wykazanym zwrotem, w kwocie . . 840 „ przeto wynik okaże się właściwie *niekorzystniejszym* tylko o kwotę . . *248* zł. mimo poniesienia nadzwyczajnych kosztów na roboty konserwacyjne w budynku szkolnym, uwidocznionych pod poz. 16. wydatków w specyalnem zamknięciu rachunku tej szkoły.	840	—	—	—
—	1.650		840	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 19. Grud. 1887., 10. i 20. Stycznia 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	15.790	56	14.140
	173	Szkoła wyższa rolnicza w Dublanach	42.206	27	39.317
	174	Szkoła parobków w Dublanach	10.772	54	12.604
	175	Folwark w Dublanach	27.864	08½	20.187
	176	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.956	48	1.765
		Do przeniesienia . .	98.589	93½	88.013

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	1.650		840	—	—	—
—	2.889	*a)* Wedle szczegółowego zamknięcia rachunku tej szkoły: Wydatki wynoszą *netto* . . 42.206 zł. 27 ct. Dochody własne (obacz rubr. VIII. poz. 34. dochodów) . . . 15.725 „ 79 „ *Niedobór* tedy pokryty z funduszu krajowego . . . 26.480 zł. 48 ct.				
1.831	—	*b)* Szczegółowe zamknięcie rachunku tej szkoły wykazuje: Wydatki czyste w sumie . . 10.772 zł. 54 ct. Dochody własne (obacz. rubr. VIII. poz. 35. dochodów) w sumie . 2.343 „ 78 „ *Niedobór* zatem pokryty z funduszu krajowego . . . . 8.428 zł. 76 ct.				
—	7.677	*c)* Czyste wyniki z administracyi folwarku wykazuje szczegółowe zamknięcie rachunku: w wydatkach . . . . 27.864 zł. 08½ ct. w dochodach (obacz rubrykę VIII. poz. 36. dochodów) . . . 21.898 „ 43 „ *niedobór* przeto pokryty z funduszu krajowego . . . . 5.965 zł. 65½ ct.				
—	191	*d)* Szczegółowe zamknięcie rachunku tego kursu wykazuje: Wydatki czyste w sumie . . 1.956 zł. 48 ct. Dochody własne (obacz rubrykę VIII. poz. 37 dochodów) w sumie 1.372 „ 50 „ *niedobór* tedy pokryty z funduszu krajowego . . . . 583 zł. 98 ct.				
		Razem wynoszą *niedobory*, pokryte z funduszu krajowego: do poz. 173. . . . 26.480 zł. 48 ct. „ „ 174. . . . 8.428 „ 76 „ „ „ 175. . . . 5.965 „ 65½ „ „ „ 176. . . . 583 „ 98 „ Ogółem . 41.458 zł. 87½ ct.				
		W porównaniu z budżetem wydano: *a)* na szkołę wyższą *więcej* o . 2.889 zł. *b)* „ „ parobków *mniej* o . . 1.831 zł. *c)* „ folwark *więcej* o . . . 7.677 „ *d)* „ kurs gorzelnictwa *więcej* o 191 „ razem . 10.757 zł. 1.831 zł. ogółem wydano *więcej* . *8.926* zł.				
1.831	12.407		840	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dn. 10., 16. i 17. Stycznia 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	98.589	93½	88.013
	177	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	37.726	98½	36.250
	178*a*	Szkoła ogrodnicza w Czernichowie	3.075	26	3.265
	178*b*	Na przeniesienie szkoły ogrodniczej z Czernichowa do Tarnowa, oraz utrzymanie i urządzenie tejże . . .	3.172	08	3.000
	179	Folwark w Czernichowie	11.083	80	14.321
		Do przeniesienia . .	153.648	06	144.849

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł	ct.	zł.	ct.
1.831	12.407		840	—	—	—
		Dochody (z wyłączeniem dotacyi) były:				
		ad a) mniejsze o . . . . . 2.668 zł.				
		„ *b) mniejsze* o . . . . . 644 „				
		„ *c) większe* o . . . . . 1.018 zł.				
		„ *d) większe* o . . . . . 132 „				
		razem . 1.150 zł. 3.312 zł.				
		ogółem dochody były *mniejsze* o *2.162* zł.				
		z porównania okazuje się tedy wynik od budżetu *niekorzystniejszy* o . 11.088 zł.				
		po uwzględnieniu zaś danych na płace z poz. 173. i 174., a zwrotnych zaliczek . . . . . 683 „				
		właściwie *niekorzystniejszy* o . . 10.405 zł.				
		wedle wyjaśnień przy szczegółowych zamknięciach rachunków.				
—	1.477	*a)* Szczegółowe zamknięcie rachunku tej szkoły wykazuje czyste wyniki:				
		w wydatkach . . . . . 37.726 zł. 98½ ct.				
		w dochodach własnych (obacz rubrykę IX. poz. 38. dochodów) . 19.111 „ 11 „				
		niedobór pokryty z funduszu krajow. 18.615 zł. 87½ ct.				
190	—	*b)* Wedle specyalnego zamknięcia rachunku tej szkoły wynoszą:				
		wydatki czyste . . . . . 3.075 zł. 26 ct.				
		dochody własne (patrz rubrykę IX. poz. 39. dochodów) . . . 2.683 „ 94 „				
		niedobór tedy pokryty z funduszu krajowego . . . . . 391 zł. 32 ct.				
—	172	*Wydatek większy*, z powodu potrzeby drenowania gruntu i urządzenia studni. Wykazane obok należytości czynne i bierne wstawiono wedle ich stanu z dniem objęcia szkoły ogrodniczej w Tarnowie na własność kraju.	49	—	217	74
3.237	—	*c)* Szczegółowe zamknięcie rachunku tego folwarku wykazuje czyste wyniki:				
		w wydatkach . . . . . 11.083 zł. 80 ct.				
		w dochodach własnych (obacz rubrykę IX. poz. 40. dochodów) . 13.075 „ 55½ „				
		nadwyżka dochodów . . . 1.991 zł. 75½ ct.				
		Razem wynoszą *niedobory*, pokryte z funduszu krajowego:				
		do poz. 177 . . . . . 18.615 zł. 87½ ct.				
		„ „ 178 *a)* . . . . . 391 „ 32 „				
		19.007 zł. 19½ ct.				
5.258	14.056	od tego: *nadwyżka dochodów* do pozycyi 179 . . . . . 1.991 „ 75½ „				
		W ogóle *niedobór* pokryty z funduszu krajowego wyniósł . . 17.015 zł. 44 ct.	889	—	217	74

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 10. Grud. 1887. i 10. Stycznia 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	153.648	06	144.849
	180	Szkoła niższa rolnicza w Horodence	10.268	69½	9.866
	181	Szkoła niższa rolnicza w Jagielnicy	8.492	84	9.560
	181*a*	Na zakupno gruntu dla szkoły niższej rolniczej w Jagielnicy	—	—	1.200
		Do przeniesienia . .	172.409	59½	165.475

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
5.258	14.056		889	—	217	74
		W porównaniu z budżetem wydano:				
		ad a) więcej o . . . . 1.477 zł.				
		„ *b) mniej* o . . . . . 190 zł.				
		„ *c)* „ o . . . . . 3.237 „				
		razem . 1.477 zł. 3.427 zł.				
		ogółem wydano *mniej* o . . *1.950* zł.				
		Dochody (z wyłączeniem dotacyi) były:				
		ad a) mniejsze o . . . . . 1.489 zł.				
		„ *b) większe* o . . . . 84 zł.				
		„ *c) mniejsze* o . . . . . 3.334 „				
		razem . 84 zł. 4.823 zł.				
		ogółem dochody były *mniejsze* o *4.739* zł.				
		Z porównania okazuje się tedy wynik od budżetu *niekorzystniejszy* o *2.789* zł.				
		po uwzględnieniu zaś danej zaliczki na płacę z poz. 177., zwrotnej w kwocie . . . . 30 „				
		właściwie *niekorzystniejszy* o . . 2.759 zł.				
		wedle wyjaśnień przy szczegółowych zamknięciach rachunków.				
—	403	Wydatki czyste tej szkoły wynosiły . 10.268 zł. 69½ ct.				
		Dochody własne (obacz rubrykę X. poz. 41. doch.) . . . . . 2.150 „ — „				
		Niedobór pokryty z funduszu krajowego wyniósł tedy . . . . . 8 118 zł. 69½ ct.				
		ponieważ zaś takowy preliminowany był w wysokości . . . 6.296 „ — „				
		okazuje się przeto wynik od budżetu *niekorzystniejszy* o . . . *1.823* zł.				
		z powodów wyłuszczonych w specyalnem zamknięciu rachunku tej szkoły.				
1.067	—	Wydatki czyste tej szkoły wyniosły . 8.492 zł. 84 ct.				
		Dochody własne (obacz rubrykę X. poz. 42. doch.) . . . . . 3.638 „ 63½ „				
		Niedobór przeto pokrył fundusz krajowy w kwocie . . . . . 4.854 zł. 20½ ct.				
		gdy zaś takowy preliminowany był w wysokości . . . . . 5.480 „ — „				
		okazuje się wynik od budżetu *korzystniejszy* o . . . . . *626* zł.				
		wedle poszczególnych wyłuszczeń w specyalnem zamknięciu rachunku tej szkoły.				
1.200	—	W roku 1888. zaniechano zakupna, z powodu niemożności nabycia odpowiedniego gruntu. (LW. 12.174/1889). Zakupno to przyjść ma do skutku w roku 1890. (Obacz LW. 9.545/1890).				
7.525	14.459		889	—	217	74

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 22. Grud. 1887. i 20. Stycznia 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	172.409	59½	165.475
	182	Szkoła niższa rolnicza w Kobiernicach	7.135	97	10.020
	183	Szkoła weterynaryi we Lwowie:			
		a) subwencya c. k. Rządowi . . 2.000 zł. — ct.			
		b) asekuracya budynków (Szumanówka) 44 „ 24 „			
		c) spłata pożyczki 16.000 zł., zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na realność Nr. 466¼ we Lwowie, 25 i 26 rata:			
		a) w kapitale . 500 zł. 16 ct.			
		b) w 5% odsetkach 574 „ 87 „ 1.075 „ 03 „			
		d) c. k. Skarbowi państwa należytość od skryptu dłużnego z powodu konwersyi tej pożyczki . . . 40 „ 75 „	3.160	02	2.780
	183*a*	Na 5 stypendyów dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie	200	—	250
	184	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	1.000	—	1.000
	185	Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem . .	1.000	—	1.000
	186	Towarzystwo rolnicze we Lwowie	3.000	—	3.000
	187	„ „ w Krakowie	3.000	—	3.000
	188	„ tatrzańskie w Krakowie	400	—	400
	189	Badanie głębszych pokładów ziemi	2 471	89	5.000
	189*a*	Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania	496	62	500
	190	Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego	150	—	500
	191	Na stacyę doświadczalną produktów naftowych . . .	858	50	900
		Do przeniesienia . .	195.282	59½	193.825

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
7.525	14.459		889	—	217	74
2.884	—	Wydatki czyste tej szkoły wyniosły . 7.135 zł. 97 ct. Dochody własne (obacz rubrykę X. poz. 43. doch.) . . . . 4.184 „ 20 „ *Niedobór* przeto pokryty z funduszu krajowego . . . . . 2.951 zł. 77 ct. ponieważ zaś preliminowano go w wysokości . . . . . 5.275 „ — „ zatem wynik okazuje się od budżetu *korzystniejszy* o . . . . . *2.323* zł. z powodów wyłuszczonych w szczegółowem zamknięciu rachunku tej szkoły.				
—	380	*Wydatek większy*, ponieważ na spłatę pożyczki uiszczono raty przypadłe na podstawie pierwotnego planu umorzenia z powodu, iż konwersya długu dokonaną została dopiero w roku 1889. (LW. 4.097/1889. i 4.198/1889).				
50	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
2.528	—	*Wydatek mniejszy* dla braku zgłoszeń.	152	71	—	—
3	—					
350	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
42	—	*Wydatek mniejszy* z powodu wpływu taks od stron prywatnych za dokonane analizy chemiczne, nadto z tego tytułu zalegają należytości czynne obok wykazane.	61	—	—	—
13.382	14.839		1.102	71	217	74

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 22. Grud. 1887., 17. i 20. Stycznia 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	195.282	59½	193.825
	192	Na zalesienie wydm piasczystych:			
		a) w okręgu roboczym Niskim	700	—	700
		b) „ „ „ Jarosławsko-Cieszanowskim . .	450	—	450
		c) „ „ „ Jaworowsko-Mościskim . . .	820	—	820
		d) „ „ „ Tarnobrzeskim	650	—	650
	193	Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich	1.200	—	1.600
	194	Stypendya dla uczniów szkoły rolniczej w Dublanach, . .	550	—	500
	195	„ „ „ „ leśnictwa we Lwowie . .	1.540	—	1.500
	196	„ „ górników i uczniów szkół praktycznych kanadyjskiego wiercenia	2 542	50	2.000
	197*a*	Na wydawnictwo czasopisma „Górnik“	—	—	400
	197*b*	Dla kółek rolniczych, do dyspozycyi Zarządu głównego .	2.000	—	2.000
	198	Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy za pomocą wojska i żandarmeryi	—	—	1.000
	199	Na roboty dodatkowe przy budowie gmachu szkolnego dla krajowej szkoły rolniczej w Dublanach . . .	3.847	11	4.515
	200	Na podręczniki naukowe dla niższych szkół rolniczych .	—	—	500
	201	Na wydawnictwo rocznika szkół rolniczych	—	—	—
	202	Na urządzenie stawów demonstracyjnych dla nauki rybactwa w Dublanach	519	80	500
	202*a*	Dla tygodnika rolniczego, jednorazowo	300	—	300
	202*b*	„ czasopisma „Gorzelnik“ „	300	—	300
	202*c*	*a)* Na składy zbożowe we Lwowie i w Krakowie . .	7.733	26	21.000
		Do przeniesienia . .	218.435	26½	232.560

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
13.382	14.839		1.102	71	217	74
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
400	—	*Wydatek mniejszy* z powodu śmierci jednego stypendysty.				
—	50	*Wydatki większe* o przyznane jednorazowe zasiłki.				
—	40					
—	543	*Wydatek większy* z powodu większej liczby zgłoszeń.				
400	—	*Wydatku nie było* z powodu zawieszenia wydawnictwa.				
—	—					
1.000	—	C. k. Namiestnictwo nie zażądało w r. 1888. zwrotu wydatków z tego tytułu.				
668	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.	40	71	—	—
500	—	*Wydatku* w roku 1888. nie było z tego tytułu.				
—	—					
—	20	*Wydatek większy* na koszta komisyjne w tej sprawie.				
—	—					
—	—					
13.267	—	Na koszta oprocentowania i amortyzacyi pożyczki, zaciągniętej w roku 1888. na budowę składów zbożowych, przeznaczył Wys. Sejm w budżecie roku 1888. kwotę 21.000 zł., przyznając dodatkową uchwałą z dnia 18. Października 1888 r. prawo wydatkowania tego kredytu, wraz z kwotą 15.000 zł. uchwaloną w budżecie na rok 1889, do końca roku 1889. Ponieważ spłata tej pożyczki rozpoczęła się dopiero w roku 1889., w którym raty amortyzacyjne (I. i II.) wyniosły . . . . 22.733 zł. 26 ct. na rok ten zaś preliminowano jedynie . . . . 15.000 „ — „ przeto z kredytu roku 1888. przeniesiono uzupełnienie . 7.733 zł. 26 ct. na rachunek roku 1889., w myśl wymienionej zwyż uchwały Wys. Sejmu.				
29.617	15.492		1.143	42	217	74

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. i 20. Stycznia 1888. zł.	Kredyt dodatkowy wedle uchwały z dnia 16. Października 1888. zł.
XV.		Z przeniesienia . .	218 435	26½	232.560	—
		b) Wydatki poniesione na budowę i założenie tych składów *(nadzwyczajne)*	*400.000*	—	—	*400.000*
		Razem { zwyczajne .	218.435	26½	232.560	—
		Razem { *nadzwyczajne* .	*400.000*	—	—	*400.000*
		Suma rubryki XV. . .	618.435	26½	232.560	*400.000*
XVI.		**Na cele przemysłu.**				
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.				
	203	W Brzeżanach	500	—	500	
	204	„ Drohobyczu . . . . . zwyczajne	600	—	600	
		„ Drohobyczu . . . . . *nadzwyczajne*	*200*	—	*200*	
	205	„ Jarosławiu	700	—	700	
	206	„ Kołomyi . . . . . zwyczajne	500	—	500	
		„ Kołomyi . . . . . *nadzwyczajne*	*200*	—	*200*	
	207	„ Krakowie	1 500	—	1.500	
	208	we Lwowie, (izraelicka, im. Marka Bernsteina) . . .	300	—	300	
	209	w Nowym Sączu . . . . . zwyczajne	500	—	500	
		w Nowym Sączu . . . . . *nadzwyczajne*	*200*	—	*200*	
	210	„ Przemyślu	600	—	600	
	211	„ Rzeszowie . . . . . zwyczajne	600		600	
		„ Rzeszowie . . . . . *nadzwyczajne*	*200*	—	*200*	
	212	„ Stanisławowie . . . . . zwyczajne	500	-	500	
		„ Stanisławowie . . . . . *nadzwyczajne*	*100*	—	*100*	
	213	„ Tarnowie	500	—	500	
		Razem { zwyczajne	6.800	—	6.800	
		Razem { *nadzwyczajne*	*900*	—	*900*	
		Do przeniesienia . .	7.700	—	7 700	

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
29.617	15.492		1.143	42	217	74
—	—	Uchwałą z dnia 16. Października 1888. otworzył Wys. Sejm na założenie wymienionych składów kredyt dodatkowy na rok 1888. do wysokości 400.000 zł., polecając na pokrycie tegoż zaciągnięcie na rzecz kraju pożyczki w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie w sumie 400.000 zł. na $4^1/_2\%$, spłacalnej w ciągu lat 25. od 1. Stycznia 1889 r. (Pożyczkę na ten cel zaciągniętą uwidoczniono w dochodach na str 150).	280	20	—	—
29.617	15.492					
—	—					
29.617	15.492		1.423	62	217	74
14.125						

Z wykazanej sumy wynikłości za rok 1888. wydano:

a) Na zakupno realności i urządzenie składu we Lwowie . . . . 147.746 zł. 43 ct.

b) Na zakupno magazynów i urządzenie składu w Krakowie 170.899 „ 66 „

Do tego: Koszta podróży i dyet w sprawie urządzenia tych składów . . . 2.328 „ 63 „

Razem . 320.974 zł. 72 ct.

resztę zaś kredytu w kwocie 79.025 „ 28 „ przeniesiono na rachunek roku 1889. na pokrycie dalszych kosztów urządzenia tych składów.

Suma j. o. . 400.000 zł. — ct.

Specyalny rachunek ogólnych kosztów zestawiony zostanie po dokonanem urządzeniu domów składowych i po odbytej kolaudacyi.

—	—					
—	—					
—	—					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana według ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
		Z przeniesienia . .	7.700	—	7.700
XVI.		**II. Szkoły fachowe połączone z warstatami.**			
		A. Dla wyrobów z drzewa i z łoziny.			
	214	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	—	1.000
	215	„ „ „ Jaśle	300	—	300
	216	Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce Strumiłowej zwyczajne	2.680	—	2.680
		nadzwyczajne	*600*	—	*600*
	217	Na naukę biegłości ręcznej w szkołach ludowych, mianowicie na kurs wakacyjny tejże nauki dla nauczycieli ludowych, w Sokalu	800	-	800
	218	Szkoła i warstat wzorowy dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	800	—	800
	219	Warstat wzorowy kołodziejski w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Toustem	1.320	—	1.320
	220	Krajowy warstat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	1.200	—	800
		Razem zwyczajne . .	8.100	—	7.700
		Razem *nadzwyczajne* .	*600*	—	*600*
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	221	Krajowa szkoła i warstat wzorowy w Kołomyi . . .	2.550	—	2.550
	222	„ „ „ „ „ Porembie: zwyczajne	175	—	1.900
		nadzwyczajne	*662*	*40*	*500*
	223	„ „ „ „ „ Toustem . . .	900	—	900
		Razem zwyczajne . .	3.625	—	5.350
		Razem *nadzwyczajne* .	*662*	*40*	*500*
		C. Dla wyrobów tkackich.			
	224	Krajowy warstat wzorowy w Błażowej . zwyczajne	840	—	840
		nadzwyczajne	*260*	—	*260*
	225	„ „ „ „ Horodence . zwyczajne	425	—	425
		nadzwyczajne	*172*	*72*	*500*
	226	„ „ „ „ Korczynie	850	—	850
	227	Warstat wzorowy w Kossowie	960	—	960
	228	Krajowy warstat wzorowy w Krośnie . zwyczajne	850	—	850
		nadzwyczajne	*622*	—	*622*
	229	„ „ „ „ Łańcucie . zwyczajne	—	—	425
		nadzwyczajne	—	—	*500*
			20.687	40	21.850
		Do przeniesienia zwyczajne .	3.925	—	4.350
		Do przeniesienia *nadzwyczajne* .	*1.054*	*72*	*1.882*

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	400	*Wydatek większy* z powodu, iż nie wpłynęły zasiłki przyznane od zwierzchności gminnej w Żywcu (200 zł.) i od tamtejszego Wydziału powiatowego (100 zł.), wykazane obok w kolumnie należytości czynnych; oraz z powodu udzielenia instruktorowi tej szkoły jednorazowego zasiłku 100 zł. na podróż naukową.	300	—	—	—
—	400					
—	—					
—	—					
1.725	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż w roku 1888. zakładu nie wprowadzono jeszcze w życie.				
—	*162*	*Wydatek większy* na adaptacyę budynku i zakupno wyrobów typowych. W ogóle wydatki na tę szkołę były w roku 1888. *mniejsze* od preliminowanych o 1.563 zł.				
—	—					
1.725	—					
—	*162*					
—	—					
—	—					
—	—					
327	—	Warstat ten nie wszedł w roku 1888. w życie. Z kredytu dlań przeznaczonego pokryto część wydatków, poniesionych na warstat wzorowy w Wilamowicach. Obacz poniżej poz. 230.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
425	—					
500	—	Warstat ten nie wszedł w życie w roku 1888.				
—	—		300	—	—	—
425	—					
827	—					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
			20.687	40	21.850
XVI.		Do przeniesienia { zwyczajne	3.925	—	4.350
		nadzwyczajne	*1.054*	*72*	*1.882*
	230	Krajowy warstat wzorowy w Wilamowicach . . .	975	—	775
	231	Na sprawienie zapasu opartych na swojskich motywach wzorów i patronów do tkanin wzorzystych, dla wszystkich szkół tkackich *(nadzwyczajne)*	*500*	—	*500*
		Razem { zwyczajne . .	4.900	—	5.125
		nadzwyczajne .	*1.554*	*72*	*2.382*
		D. Dla wyrobów powroźniczych.			
	232	Warstat wzorowy w Radymnie	—	—	—
		E. Dla wyrobów koronkarskich.			
	233	Szkoła i pracownia w Kańczudze	1.163	—	1.163
	234	Krajowa szkoła i pracownia w Muszynie: zwyczajne	322	12	600
		nadzwyczajne	*100*	—	*100*
	235	„ „ „ „ Zakopanem . . .	2.200	—	2.200
		Razem { zwyczajne . .	3.685	12	3.963
		nadzwyczajne .	*100*	—	*100*
		F. Subwencyonowane zakłady pracy kobiet.			
	236	Kursa robót kobiecych przy szkołach ludowych w Krakowie	500	—	500
	237	Szkoła robót, utrzymywana przez Tow. pracy kobiet we Lwowie	500	—	500
		Razem . .	1.000	—	1.000
		G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane z funduszów krajowych.			
	238	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem: zwyczajne	1.400	—	1.200
		nadzwyczajne	*301*	—	*300*
	239	C. k. szkoła fachowa ślusarska w Świątnikach Górnych: zwyczajne	1.500	—	1.500
		nadzwyczajne	*3.750*	—	*1.000*
		Razem { zwyczajne . .	2.900	—	2.700
		nadzwyczajne .	*4.054*	—	*1.300*
		Do przeniesienia . .	38.881	24	38.420

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
425	—		300	—	—	—
827	—					
—	200	*Wydatek większy* z powodu, iż nie wpłynął stały zasiłek od gminy Wilamowice w kwocie 200 zł., wykazany obok jako zaległa należytość czynna. Resztę *wydatków* na urządzenie i utrzymanie tego warstatu w kwocie 597 zł. 72 ct. poniesiono z zaoszczędzonego pod poz. 225. kredytu. (Obacz wyjaśnienie tamże).	200	—	—	—
425	200					
827	—					
225						
827						
—	—					
—	—					
278	—	*Wydatek mniejszy* z powodu późniejszego otwarcia zakładu.				
—	—					
—	—					
278	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	200	*Wydatek większy* na niezbędną rekonstrukcyę budynku, dokonaną w roku 1888 na poczet przyzwolonego na r. 1889 kredytu, wskutek czego w r. 1889 okaże się zaoszczędzenie tegoż.				
—	4					
—	—	*Wydatek* w ogóle na urządzenie szkoły *większy* z powodu zakupna realności w Świątnikach na szkołę. Wydatek z tego tytułu wraz z innymi wydatkami, poniesionymi na adaptacyę budynku, budowę studni itd. w ogólnej sumie 5.750 zł. zwrócony być ma od gminy Świątniki w półrocznych ratach po 250 zł. od 1. Lipca 1889 począwszy. (LW. 16 861/1889.)				
—	2.750					
—	200					
—	2.754					
—	—		500	—	—	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. i 21. Stycznia 1888. zł.
XVI		Z przeniesienia . .	38.881	24	38.420
		III. Wydatki ogólne na cele szkolne i przemysłowe.			
	240	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna	3.443	94	2.872
	241	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	242	„ „ we Lwowie	2 000	—	2.000
	243	Fundusz rezerwowy na cele szkolne, wydawnictwa itd.	2.799	99	2.800
	244	Stypendya przemysłowe	7 647	68	6.000
		Razem . .	17.891	61	15.672
		IV. Koszta administracyi.			
	245	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych do biblioteki Wydziału krajowego	198	45	200
	246	Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłu . . .	1.931	18	1.200
		Razem . .	2.129	63	1.400
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	247	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe . . .	6.107	60	7.000
	248	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (II. rata) . .	30.000	—	30.000
		Razem . .	36 107	60	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	249	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
	249a	*Jednorazowe zasiłki stowarzyszeniom rzemieślniczym:*			
		a) Stowarzyszeniu „Gwiazda“ we Lwowie . . .	200	—	200
		b) „ „ w Tarnowie . . .	100	—	100
		c) „ „ w Stanisławowie . . .	100	—	100
		d) „ „ w Przemyślu . . .	100	—	100
		Razem . .	500	—	500
		Razem rubryka XVI. zwyczajne	88 638	96	88.210
		Razem rubryka XVI. *nadzwyczajne*	*7.871*	*12*	*5.782*
		Ogólna suma rubryki XVI .	96.510	08	93 992

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	--		500	—	—	—
—	572	*Wydatek większy* ponieważ w roku 1888. nie wpłynęły wstawione do specyalnego preliminarza szkoły dochody własne zakładu, oraz z powodu wydatku na wyroby typowe w zaliczonej kwocie 300 zł.				
—	—					
—	—					
—	--					
	1.648	*Wydatek większy*, w znacznej części pokryty zaoszczędzeniem pozycyi 247. (LW. 45.274/1889.)	—	—	70	—
—	2.220					
2	—					
—	731	*Wydatek większy* o niepreliminowane koszta podróży i dyet członków komisyi.				
2	731					
	729					
892	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby w tym roku; zaoszczędzenie to posłużyło na częściowe pokrycie przekroczenia poz. 244. (LW. 45.274/1889).	150	—	91	62
—	—					
892	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	429					
—	2.089					
—	2.518		650	—	161	62

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 11. i 21. Stycznia 1888. zł.	Kredyt dodatkowy wedle uchwały z dnia 15. Października 1888. zł.
XVII		**Rozmaite wydatki.**				
		Sumaryczne zestawienie rubryki XVII.				
		Wydatki w budżecie wyszczególnione . zwyczajne	80 708	68	89.417	—
		nadzwyczajne	*405.300*	—	*395.085*	*13.700*
		„ „ „ niewyszczególnione	5 741	74½	—	—
		Razem { zwyczajne . .	86.450	42½	89.417	—
		Razem { *nadzwyczajne* .	*405.300*	—	*395.085*	*13.700*
		Suma rubryki XVII. . .	491.750	42½	484.502	13.700
		Poszczególnienie.				
	250	**Do rozporządzalności Wydziału krajowego.**				
		1. Zapomogi i wsparcia udzielone urzędnikom, dyurnistom i sługom.				
		Abgarowicz, koncepista . . . . . 60 zł.				
		Abgarowicz, dyetaryusz oddziału statystyczn. . 50 „				
		Antoniewicz, sekretarz . . . . . 200 „				
		Balzer, dyetaryusz konceptowy . . . . 100 „				
		Baranowski, inżynier-asystent . . . . 100 „				
		Barbarowski, stróż . . . . . 20 „				
		Barta, nauczyciel szkoły dublańskiej . . . 40 „				
		Barycki, dyetaryusz rachunkowy . . . 25 „				
		Błocki, adjunkt szkoły lasowej . . . . 40 „				
		Bojkowski, woźny . . . . . 20 „				
		Borkowski, dyetaryusz rachunkowy . . . 20 „				
		Brąglewicz, dyetaryusz konceptowy . . . 100 „				
		Brzyski, asystent rachunkowy . . . . 110 „				
		Bubes, stróż . . . . . 20 „				
		Chermiński Michał, woźny . . . . . 90 „				
		Chermiński Walenty, woźny kasowy . . . 20 „				
		Chmielewski, dyetaryusz manipulacyjny . . 60 „				
		Chrzanowski, „ konceptowy . . . 732 „				
		Chudzikiewicz, kancelista . . . . . 50 „				
		Dąbrowski, dyetaryusz rachunkowy . . . 20 „				
		Dauksza, praktykant rachunkowy . . . 130 „				
		Dobek, dyetaryusz rachunkowy . . . . 45 „				
		Durkalec, stróż . . . . . 40 „				
		Gierasiński, dyetaryusz manipulacyjny . . 40 „				
		Gołębski, adjunkt rachunkowy . . . . 140 „				
		Do przeniesienia . . 2.272 zł.				

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą prelimirowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
8.709	—		—	—	3.485	—
3.485	—		—	—	—	—
—	5.742		2.269	15½	—	—
8.709	5.742					
2.967	—					
3.485	—					
6.452			2.269	15½	3.485	—

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . .	2.272 zł.		
		Grabowski, stróż	30 „		
		Grodzki, nauczyciel szkoły rolniczej w Jagielnicy .	50 „		
		Günther, maszynista	20 „		
		Holuka, asystent rachunkowy	50 „		
		Hupczyc, protokolista rachunkowy . . .	25 „		
		Hupert, dyetaryusz rachunkowy	40 „		
		Jakubowski, dyetaryusz manipulacyjny . .	60 „		
		Jamiński dyetaryusz rachunkowy . . .	55 „		
		Janikowski Tomasz, rewident rachunkowy . .	80 „		
		Janikowski Władysław, dyetaryusz rachunkowy .	50 „		
		Januszkiewicz, dyetaryusz rachunkowy . .	40 „		
		Jaremowicz, asystent manipulacyjny . . .	50 „		
		Jasiński Klemens, asystent manipulacyjny . .	65 „		
		Jasiński Jan, dyetaryusz rachunkowy . . .	50 „		
		Jędrzejowski, asystent konceptowy . . .	50 „		
		Jelonek, asystent rachunkowy	40 „		
		Kalita, woźny	45 „		
		Kossowski, praktykant rachunkowy . . .	50 „		
		Kowalski Erazm Felicyan, dyetaryusz oddz. statys.	70 „		
		Kowalski Józef, woźny	15 „		
		Kraczyło, ekspedytor	80 „		
		Kraśnicki, dyetaryusz rachunkowy . . .	25 „		
		Kratochwil, dyetaryusz manipulacyjny . .	80 „		
		Krobicki, rewident rachunkowy	80 „		
		Krupa, dyetaryusz manipulacyjny . . .	40 „		
		Krzymuski, dyetaryusz manipulacyjny . . .	80 „		
		Kucharski, adjunkt konceptowy	80 „		
		Kukawski, portyer	75 „		
		Kunisch, protokolista	105 „		
		Lewartowski, dyetaryusz rachunkowy . . .	30 „		
		Łagodzic, dyetaryusz manipulacyjny . . .	40 „		
		Łatkowski, dyetaryusz manipulacyjny . . .	60 „		
		Łoś, dyetaryusz manipulacyjny	50 „		
		Maksymowicz, dyetaryusz rachunkowy . .	45 „		
		Malewski, dyetaryusz manipulacyjny . . .	25 „		
		Mamczyński, dyetaryusz manipulacyjny . .	25 „		
		Manasterski, adjunkt szkół dublańskich . .	100 „		
		Marcinkowski, asystent rachunkowy . . .	30 „		
		Michalczewski, radca	200 „		
		Mrozowicki, adjunkt rachunkowy . . .	60 „		
		Natalli, praktykant rachunkowy	25 „		
		Niedzielski, sekretarz	200 „		
		Niesiołowski, dyetaryusz rachunkowy . . .	40 „		
		Niewiadomski, odźwierny	60 „		
		Nowosad, stróż	10 „		
		Nunberg, dyetaryusz manipulacyjny . . .	40 „		
		Do przeniesienia . .	4892 zł.		

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie		Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . .	4.892 zł.			
		Olpiński, adjunkt rachunkowy	120 „			
		Orłowicz, stróż	65 „			
		Pająkowski, dyetaryusz rachunkowy . . .	25 „			
		Paklerski, adjunkt rachunkowy	100 „			
		Papée, praktykant rachunkowy	30 „			
		Pini, dyetaryusz manipulacyjny	82 „			
		Piotrowski, dyetaryusz manipulacyjny . . .	60 „			
		Ploder, dyetaryusz rachunkowy	25 „			
		Płomyk, dyetaryusz manipulacyjny . . .	100 „			
		Pogorzelski, stróż	25 „			
		Policz, stróż	25 „			
		Polniak, stróż arch. akt. grodzk. . . .	25 „			
		Prockl, dyetaryusz oddz. statyst. . . .	75 „			
		Przyłuski, „ „ „	56 „			
		Rottersman, „ rachunkowy	20 „			
		Rożanowski, kancelista	90 „			
		Rzeczycki, dyetaryusz manipulacyjny . . .	55 „			
		Rzepecki, dyetaryusz rachunkowy . . .	50 „			
		Rudzki Bolesław, dyetaryusz rachunkowy . .	25 „			
		Rudzki Władysław, dyetaryusz rachunkowy . .	25 „			
		Sałamaszyński, stróż	30 „			
		Semetkowski, rewident rachunkowy . . .	80 „			
		Seńczyszyn, stróż	10 „			
		Sidorowicz, adjunkt rachunkowy . . .	120 „			
		Skracha, dyetaryusz rachunkowy . . .	50 „			
		Skwirczyński, dyetaryusz rachunkowy . . .	50 „			
		Słomkowski, kancelista	50 „			
		Sobek, asystent manipulac.	50 „			
		Stelmachów, asystent manipulacyjny . . .	50 „			
		Stocki, woźny	55 „			
		Strnad, asystent rachunkowy	80 „			
		Strzelecki, dyrektor szkoły lasowej . . .	100 „			
		Sternal, dyetaryusz konceptowy	70 „			
		Szajnok, adjunkt rachunkowy	60 „			
		Szczerban, dyetaryusz oddz. statyst. . . .	90 „			
		Szczęsnowicz, dyetaryuz manipulacyjny . .	40 „			
		Szim, dyetaryusz manipulacyjny	40 „			
		Tarnawiecki, dyetaryusz rachunkowy . . .	35 „			
		Terlecki, praktykant rachunkowy . . .	80 „			
		Topolnicki, asystent rachunkowy . . .	50 „			
		Turczyński, stróż	25 „			
		Tyblewicz, dyetaryusz rachunkowy . . .	25 „			
		Waszczak, dyetaryusz manipulacyjny . . .	20 „			
		Wąsowicz, „ „	75 „			
		Widy, dyetaryusz rachunkowy	20 „			
		Wilczyński, adjunkt konceptowy	140 „			
		Do przeniesienia . .	7.465 zł.			

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . . 7.465 zł.			
		Wilhelm, dyetaryusz rachunkowy . . . 50 „			
		Wojciechowski, stróż . . . . . 75 „			
		Wojtyna, stróż . . . . . 10 „			
		Wolski Mieczysław, dyetaryusz rachunkowy . . 20 „			
		Wolski Waleryan, dyetaryusz manipulacyjny . 100 „			
		Woroniecki, praktykant rachunkowy . . . 30 „			
		Woźniak, woźny archiwum aktów grodz. w Krakowie 25 „			
		Wronowski, praktykant rachunkowy . . . 30 „			
		Zajączkowski, dyetaryusz konceptowy . . . 80 „			
		Zawadzki Władysław, dyetaryusz rachunkowy . 25 „			
		Zeńczak, koncepista . . . . . 100 „			
		Ziembicki, adjunkt rachunkowy . . . . 80 „			
		Zimerman, asystent „ . . . . . 90 „			
		Żółkiewski, rewident „ . . . . . 80 „			
		Żórawski, adjunkt „ . . . . . 75 „			
		Zych, dyetaryusz . . . . . 50 „	8.385	—	
		2. Zapomogi udzielone gminom.			
		Bielawce, pogorzelcy . . . . . 80 zł.			
		Bogdanówka, „ . . . . . 100 „			
		Bortków, „ . . . . . 100 „			
		Dubryniów „ . . . . . 100 „			
		Dzików, „ . . . . . 100 „			
		Głęboczek i Jezierzany, pogorzelcy . . . 200 „			
		Jastrzębiec, pogorzelcy . . . . . 150 „			
		Kulczyce, „ . . . . . 150 „			
		Kulparków, na ukończenie budynku szkolnego . 100 „			
		Mikołajów, pogorzelcy . . . . . 150 „			
		Późniki, dla dotkniętych gradobiciem . . . 50 „	1.280	—	
		3. Zasiłki dla rozmaitych stowarzyszeń, zakładów, czasopism, tudzież dla osób kształcących się, na prace naukowe, podróże i t. p.			
		Abendroth, na kształcenie się w spiewie . . 450 zł.			
		„Bartnik postępowy“, czasopismo . . . 200 „			
		Benedyktowicz, artysta-malarz . . . . 200 „			
		Bernhard, na kształcenie się w spiewie . . 200 „			
		Friedman, słuchacz akad. roln. w Wiedniu . . 50 „			
		„Harmonia“, towarzystwo muzyczne we Lwowie . 100 „			
		Kahane, profesor szkół dublańskich, na podróż do Węgier i Królestwa Polskiego w sprawie hodowli koni . . . . . 400 „			
		Klar, uczeń szkoły sztuk pięknych w Wiedniu . 100 „			
		Do przeniesienia . . 1.700 zł.	9.665	—	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą prelimi rowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Fundusz krajowy. **Część I.**

Liczba rubryki budżetu	Liczba porządkowa	Poszczególnienie		Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . .	1.700 zł.	9.665	—	
		Komitet c. k. galic. Towarz. gospod. we Lwowie:				
		a) na 4 stypendya dla uczniów szkoły chmielarskiej w Starem Siole	240 „			
		b) na urządzenie i utrzymanie szkoły chmielarskiej w Starem Siole	200 „			
		c) na urządzenie X. międzynarodowego targu zbożowego we Lwowie	200 „			
		Komitet kolonij wakacyjnych dla dzieci wyznania mojżeszowego	25 „			
		Konieczko, uczeń III. klasy gimnazyalnej . .	60 „			
		Koszta wydawnictwa broszurki A. M. Barty „O nawozach“	100 „			
		Kowalski, uczeń III. klasy gimnazyalnej . .	60 „			
		Kwoczyński, na kształcenie się w spiewie . .	150 „			
		Mokrzycka, na urządzenie szkoły gimnastyki szwedzkiej	100 „			
		„Nadzieja“, stowarzyszenie głuchoniemych . .	100 „			
		Primus, słuchacz weterynaryi	50 „			
		Przygodzka, wdowa po inżynierze na wychowanie syna	200 „			
		Przystawski, politechnik	100 „			
		„Rodzina“, towarzystwo rękodzielników i przemysłowców	200 „			
		Romanowska, na kształcenie się w spiewie . .	200 „			
		Stęczyński, literat	200 „			
		Stowarzyszenie Polaków w Budapeszcie . .	200 „			
		I. Stowarzyszenie izrael. Pań we Lwowie , .	100 „			
		Szczęsnowicz, słuchacz politechniki . . .	50 „			
		Towarzystwo ogrodniczo sadownicze we Lwowie .	250 „			
		„ pszczelniczo-ogrodnicze w Bochni .	200 „			
		„ „ „ we Lwowie .	300 „			
		„ wzajemnej pomocy uczniów Akademii sztuk pięknych w Wiedniu . .	100 „			
		Wydawnictwo „Zabytki sztuki w Polsce“ . .	100 „			
		Wyrwiński, uczeń III. klasy gimnazyalnej . .	50 „			
		Zakład herbaciany we Lwowie	100 „			
		Zarząd główny Towarzystwa „Kółek rolniczych“ na koszta zjazdu V. walnego zgromadzenia .	200 „			
		Zarząd główny Towarzystwa pedagog. we Lwowie:				
		a) na koszta XXII. walnego zgromadzenia .	200 „			
		b) „ urządzenie kolonij wakacyjnych . .	100 „			
		Zgromadzenie Sióstr miłosierdzia w Budzanowie, na utrzymanie sierót w tamtejszym zakładzie	100 „			
		V. Zjazd lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie	2.000 „			
		„Związek“, wydawnictwo — za 150 egzemplarzy XIII. rocznika	150 „	8.085	—	
		Do przeniesienia . .		17.750	—	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . .			17.750	—	
		4. Rozmaite inne.					
		Adres do Ojca św. Leona XIII. . .	241 zł.	59 ct.			
		Cele dobroczynne — starcy zasłużeni .	3.000 „	— „			
		Czechowska, sierota po pułkowniku wojsk polskich	100 „	— „			
		Dublany, dyrekcya szkół rolniczych, na sprawienie rekwizytów pożarowych . .	100 „	— „			
		Dublany, szkoła ludowa, zasiłek . .	70 „	— „			
		„ szkoły rolnicze — płaca kapelana ks. Emila Bańkowskiego . . .	66 „	64 „			
		Dziubińska, wdowa po praktyk rach. . .	50 „	— „			
		Fundacya stypendyjna Cesarza Franciszka Józefa I. na pokrycie niedoboru z r. 1888	525 „	33 „			
		Gródek, szkoła uprawy lnu:					
		a) asekuracya budynków . 20 zł. 70 ct.					
		b) podatek grunt. i domowo-klasowy za rok 1887. . 30 „ 92 „	51 „	62 „			
		Hanka Julia, wdowa po podporuczniku .	25 „	— „			
		Hreczańska, „ „ kanceliście sąd. .	100 „	— „			
		Hupczycowa, żona protokol. rach. . .	30 „	— „			
		Ilnicka, wdowa po stróżu	25 „	— „			
		Iwanicki, sierota po adjunkcie rachunkowym	25 „	— „			
		Kazatel, wdowa po żołnierzu wojsk polskich	20 „	— „			
		Komitet jubileuszowy 300 letniej rocznicy założenia gimnazyum św. Anny w Krakowie	200 „	— „			
		Koszta leczenia i pogrzebu profesora Dr. Aua	320 „	— „			
		Koszta legalizacyi dokumentów w sprawie legatu ś. p. Więckowskiego . .	13 „	60 „			
		Koszta podróży profesorów do Krakowa z powodu udziału w obradach konserwatorów i korespondentów c. k. centr. komisyi dla pomników sztuki i zabytków historycznych	194 „	80 „			
		Koszta podróży prof. Kahanego na egzamin do Jagielnicy	48 „	44 „			
		Koszta pogrzebu:					
		a) dyetaryusza rach. śp. Hryńczaka 50 zł.					
		b) adjunkta rach. śp. Mrozowickiego 100 „					
		c) praktyk. rach. śp. Terleckiego 80 „	230 „	— „			
		Koszta zebrania dat do statystyki własności ziemskiej	226 „	31 „			
		Kowalska, wdowa po dyetaryuszu oddziału statystycznego	50 „	— „			
		Do przeniesienia .	5.713 zł.	33 ct.	17.750	—	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe					
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie		Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 21. Stycznia 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia .	5.713 zł. 33 ct.	17.750	—	
		Kukawska, wdowa po portyerze . . .	50 „ — „			
		Łopuszańska, wdowa po adjunkcie rachunk.	30 „ — „			
		Łuniewska, wdowa po inżynierze asyst. .	120 „ — „			
		Mudrykowa, wdowa po laborancie dublańskim	30 „ — „			
		Dr. Nowicki, zwrot kosztów przygotowawcz. rozporządzenia wykonawczego do ustawy rybackiej	215 „ — „			
		Olewińska, wdowa po protokoliście . .	30 „ — „			
		Orzechowska, wdowa po rewidencie rachunk.	80 „ — „			
		Ożwadowa, wdowa po koncepiście . .	50 „ — „			
		Piasecka, dyrektorka teatru prowinc. . .	100 „ — „			
		Plan i kosztorys domu dla nauczyciela w Dublanach	120 „ — „			
		Podarki noworoczne	56 „ — „			
		Ks. Podkowicz, unita chełmski . . .	100 „ — „			
		Portret b. Marszałka kraj. ś. p. Dra Mikołaja Zyblikiewicza	3.150 „ — „			
		Rodkiewicz Emilia, wdowa	30 „ — „			
		Rozmaite drobne	92 „ 75 „			
		Sapałaczyńskie, siostry śp. rewidenta rachunk.	100 „ — „			
		Ks. Siemieński, dla parafian w Szynwałdzie	100 „ — „			
		Sierpiński, dziadek kościelny w Jarosławiu — weteran	25 „ — „			
		C. k. skarb państwa, połowa należytości stemplowej od dekretów nominacyjnych urzędników krajowych	596 „ 13 „			
		C. k. skarb państwa, zwrot reszty z funduszu zapomogowego dla powodzian . .	2 „ — „			
		Skrzynecka Zofia, zasiłek	500 „ — „			
		C. k. Starostwo w Krakowie, na zalesienie wydm piasczystych w Czernichowie i Czernichówku	53 „ 28 „			
		Sternalowa, wdowa po adjunkcie kasowym	50 „ — „			
		Strusiewicz, nauczyciel szkoły czernichowskiej, koszta z powodu badania gorzelni buraczn. w Jurkowie	47 „ 12 „			
		Szaszkiewiczowa, wdowa po gr. kat. księdzu	150 „ — „			
		Szechowiczowa, wdowa po ruskim literacie .	60 „ — „			
		Szczepański, sekretarz Banku dla krajów koronnych, za tablice planu amortyzacyjnego 58,000.000 zł.	25 „ — „			
		Treterowa Eliza, we Lwowie — zasiłek .	100 „ — „			
		Dr. Wawnikiewicz, na koszta zjazdu gorzelników w Przemyślu	19 „ 29 „			
		Wieniec srebrny na trumnę śp. Władysława hr. Badeniego	60 „ — „			
		Do przeniesienia .	11.854 zł. 90 ct.	17.750	—	

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe					
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Fundusz krajowy. **Część 1.**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 7. Grud. 1887. i od 10. do 21. Stycz. 1888. zł.
XVII	250	Z przeniesienia . 11.854 zł. 90 ct.	17.750	—	
		Zabiegło, sierota po adjunkcie rach. Iwanickim 105 „ — „			
		Zahaykiewicz, porucznik wojsk polskich . 75 „ — „			
		Zakrzewska, wdowa po sekretarzu . . 110 „ — „			
		Zakupno i przesyłka ustawy gminnej dla gminy Sufczyn . . . . . 5 „ 10 „			
		Zienkowiczowa, wdowa po adjunkcie koncept. na pogrzeb męża . . . . . 100 „ — „	12.250	—	
		Razem . .	30.000	—	30.000
	251	Pożyczka bezprocentowa na budowę koszar dla c. k. wojska *(nadzwyczajne)*	*391.600*	—	*395.085*
	252	Dla księży unitów chełmskich	1.500	—	1.500
	253	Subwencya dla kolei drugorzędnej szerokotorowej ze Lwowa na Żółkiew do Rawy, z przeznaczonych 100 000 zł. (rata II.)	33.334	—	33.334
	254	Korosteńskiej Felicyi, b. nauczycielce szkoły pp. Klarysek w Starym Sączu, stały dar roczny z łaski . . .	80	—	80
	255	Córce ś. p. Jana Lama, na ukończenie edukacyi, jednorazowo	500	—	500
	256	Dla pogorzelców gminy m. Sasowa, jednorazowo . . .	2 000	—	2.000
	257	Dla zarządu krajowego Związku ochotn. straży ogniowej we Lwowie, jednorazowo do rozporządzalności Wydziału krajowego	1.000	—	1.000
	258	Dla Dyrekcyi gal. Stowarzyszenia opieki nad uwolnionymi więźniami, jednorazowo	100	—	100
	259	Towarzystwu ochronki dziewcząt sierot w Stanisławowie, jednorazowo	100	—	100
	260	Sternalowej Emilii, wdowie po adjunkcie kasowym Wydziału kraj., jednorazowo	150	—	150
	261	Ilnickiej Ludwice, wdowie po stróżu Wydziału krajowego, jednorazowo	50	—	50
	262	Komitet parafialny w Zalesiu, na budowę nowej cerkwi, jednorazowo	50	—	50
	263	Komitet parafialny w Smereczu, na budowę nowej cerkwi, jednorazowo	50	—	50
	264	Komitet budowy kościoła w zakładzie zdrojowym w Krynicy, jednorazowo	500	—	500
	265	Skwarczyńskiej Helenie, wdowie po ś. p. Pawle Skwarczyńskim, jednorazowo	300	—	300
	266	Na kolonię leczniczą w Rymanowie, jednorazowo . .	300	—	300
	267	Kruszyńskiej Eugenii, wdowie po profesorze zakładu czernichowskiego, jednorazowo	150	—	150
	267*a*	Koszta utrzymania Anny Zawojanki w zakładzie ubogich w Buda-Peszcie, w zastępstwie gminy Ptaszków . .	289	28	289
		Do przeniesienia { zwyczajne	70.453	28	70.453
		{ *nadzwyczajne*	*391.600*	—	*395.085*

Wydatki.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
3.485	—	Patrz wyjaśnienie przy poz. 53 dochodów i osobne zamknięcie rachunku funduszu pożyczkowego budowy koszar poz. 1. *b.* dochodów.	—	—	3485	—
—	—					
—	—					
—	—				

Fundusz krajowy. Część I.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 7. Grud. 1887. i od 10. do 21. Stycz. 1888. zł.	Kredyt dodatkowy wedle uchwały z dnia 15. Października 1888. zł.
XVII		Z przeniesienia { zwyczajne / *nadzwyczajne*	70.453 / *391.600*	28 / —	70.453 / *395.085*	
	267*b*	Koszta utrzymania Hani Strahm, gminie m. Wiednia, w zastępstwie gminy Ruda	1.255	40	1.255	
	267*c*	Koszta utrzymania Eleonory Michałowskiej w wiedeńskim domu ubogich, w zastępstwie gminy Żulina . . .	—	–	709	
	267*d*	Na fundacyę wieczystą im. Jego Ces. Król. Apost. Mości Cesarza Franciszka Józefa I.	4.000	—	12 000	
	267*e*	Na pokrycie niedoboru wystawy rolniczo-przemysłowej oraz sztuki polskiej, odbytej w Krakowie w roku 1887. .	5.000	—	5.000	
	—	Na wydatki poniesione z powodu powodzi zatorowej w powiatach zachodniej części kraju *(nadzwyczajne)* . .	*13.700*	–	—	*13.700*
		Razem { zwyczajne / *nadzwyczajne*	80.708 / *405 300*	68 / —	89.417 / *395.085*	— / *13.700*
		Suma wydatków w budżecie poszczególnionych	486.008	68	484.502	13.700
					498.202	
		Wydatki w budżecie niewyszczególnione.				
		A. Zwrotne.				
		a) Fundusze stypendyjne na pokrycie chwilowych niedoborów . . . . . 436 zł. 94½ ct.				
		b) Gminy: Czchów, Lacka Wola i Uhnów, dopłacona gotówka przy zakupnie efektów, oraz na taksy winkulacyjne . 3 „ 09 „				
		c) W zastępstwie zakładu Kulparkowskiego wypłacona odprawa Dra Laśkiewicza . 1.725 „ — „				
		d) Mylnie zarachowane wydatki c. k. urzędów podatkowych w Krakowie i Złoczowie . . . . . 104 „ 12 „	2.269	15½		
		B. Bezzwrotne.				
		e) Koszta pogrzebu ś. p. JE. Dra Kaźmierza Grocholskiego	2 868	58		
		f) „ „ ś. p. Seweryna Smarzewskiego . .	535	—		
		g) Zwrot mylnego w roku 1887. poboru c. k. urzędu podatkowego w Strzyżowie	8	—		
		h) Na wyrównanie rachunku pensyi wdowiej Józefy Koestlich i zasług Lewickiego Jana, pomocnika woźnego .	61	01		
		Suma wydatków budżetem nieprzewidzianych	5.741	74½	—	—

Wydatki. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	3.485	—
3.485	—					
—	—					
709	—	Wydatek ten poniesiony został wprost z rubryki III. wydatk., w której do wypłaty był przypisany.				
8.000	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ (w myśl art. X. aktu fundacyjnego) fundacya ta weszła w życie dopiero z dniem 1. Września 1888 r. (LW. 9.215/1889)				
—	—					
—	—					
8 709	—					
3.485	—					
12.194	—		—	—	3.485	—
—	5.742		2 269	15½	—	—

Część II.

DOCHODY.

I. ZWIĄZKOWA DRUKARNIA WE LWOWIE.

Fundusz krajowy. Część II.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
I.	1	**Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych**	226.405	83½	226.406
II.	2	**Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.**			
		Z kapitałów uposażenia kasy krajowej w kwocie 376.263 zł. i funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. 214.104 zł.	—	—	6.000

Dochody. Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	—	—
6.000	—	W budżecie na rok 1888. preliminowano dochód z odsetek *netto*, t. j. po strąceniu odsetek biernych od pożyczek, w ciągu roku na potrzeby kasy krajowej zaciąganych. Wynikłość z roku 1888. wykazuje jednak, iż z powodu ubycia dawnych funduszów dyspozycyjnych, od których procenta wpływały do funduszu krajowego (jak fundusz pożyczki krajowej z roku 1883., którego reszta wcieloną została do funduszu krajowego, kapitały dyspozycyjne na budowę koszar i na cele przemysłowe, które to kapitały wyłączone zostały na rzecz właściwych funduszów samoistnych), stan kasy krajowej w ciągu roku 1888. wymagał zaciągania znaczniejszych pożyczek na pokrycie chwilowego niedoboru, w skutek czego odsetki bierne od tychże znacznie przeniosły odsetki czynne od lokacyi chwilowych nadwyżek kasowych. Mianowicie: Odsetki *czynne* z lokacyj przyniosły 5.575 zł. 88½ ct. „ *bierne* od zaciągniętych pożyczek wyniosły zaś . . 19.138 „ 94 „ okazuje się przeto *przewyżka odsetek biernych* . . . . 13.563 zł. 05½ „ uwidoczniona w rubryce XIV. wydatków.—Na podstawie wyłuszczonego stanu rzeczy wstawiono już do budżetu funduszu krajowego na rok 1890. (rubr. XIV. poz. 174 wydatków) odnośny wydatek na odsetki *bierne brutto* w kwocie 19.000 zł.	—	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
III.	3	**Dochody z dróg krajowych.**			
		Myta.			
		1. Annopol, 2. Dąbie, 3. Tuszów . . .	2.262 zł.	— ct.	
		4. Bedrykowce	1.080 „	— „	
		5. Bohatyn, 6. Rozhadów	2.800 „	19 „	
		7. Bieńczyce, 8. Mogiła, 9. Przegorzały .	6.750 „	— „	
		10. Branice	806 „	41 „	
		11. Busk	1.050 „	— „	
		12. Bełzec, 13. Cieszanów, 14. Jarosław, 15. Oleszyce, 16. Płażów, 17. Wulka zapałowska	13.800 „	— „	
		18. Bircza, 19. Tyrawa wołoska . .	1.642 „	50 „	
		20. Bagiennica	2.852 „	— „	
		21. Brzeźnica	1.720 „	— „	
		22. Babice, 23. Chełmek, 24. Podzagórnia .	915 „	— „	
		25. Białakarczma, 26. Buczacz, 27. Demianów, 28. Krzywe, 29. Monasterzyska, 30. Panasówka, 31. Podkamień, 32. Podwołoczyska, 33. Zalipie, 34. Zaleszczyki . . .	20.600 „	— „	
		35. Brzeżany, 36. Horodyszcze, 37. Kozowa .	8.563 „	— „	
		38. Bieśnik, 39. Gnojnik, 40. Iwkowa, 41. Just, 42. Kurów, 43. Pomianowa . . .	6.201 „	— „	
		44. Babińce, 45. Białokiernica, 46. Borszczów, 47. Iwanków, 48. Iwanie, 49. Kozaczówka, 50. Krzywcze, 51. Korolówka, 52. Perejmy, 53. Uście biskupie	8.788 „	— „	
		54. Błotnia, 55. Nowy dwór	2.580 „	— „	
		56. Chołojów	1.600 „	— „	
		57. Czortków, 58. Dżuryn, 59. Koszyłowce .	1.207 „	52 „	
		60. Dawidkowce	837 „	— „	
		61. Dębno, 62. Nowy Targ (czarny Dunajec), 63. Nowy Targ (biały Dunajec), 64. Obidowa	8.100 „	— „	
		65. Dawidów, 66. Repechów, 67. Spliczyn .	2.875 „	38 „	
		68. Dynów, 69. Newistka	3.100 „	— „	
		70. Darachów, 71. Dobropol, 72. Kurzany, 73. Kułce, 74. Szlachcińce, 75. Strusów, 76. Zbaraż	6.850 „	— „	
		77. Graboszyce	2.805 „	— „	
		78. Gorzyce (własny zarząd)	668 „	99 „	
		79. Grabownica	1.101 „	— „	
		80. Gródek	430 „	— „	
		Do przeniesienia	111.984 zł.	99 ct.	

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
			402	48	—	—
			402	48	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
III.		Z przeniesienia	111.984 zł. 99 ct.			
		81. Gładyszów, 82. Konieczna, 83. Ropica ruska, 84. Siary	4.342 „ — „			
		85. Gołkowice	4.011 „ — „			
		86. Goryczkowce, 87. Skawce	1.801 „ — „			
		88. Husiatyn	2.800 „ — „			
		89. Halicz, 90. Jamnica, 91. Jezupol, 92. Pobereże	6.400 „ 10 „			
		93. Jasienka, 94. Sokołów, 95. Staromieście	4.200 „ — „			
		96. Jasienów	1.605 „ 50 „			
		97. Jeżowe	1.536 „ — „			
		98. Kaszów, 99. Przeginia duchowna	1.201 „ — „			
		100. Kodubińce, 101. Młynowce, 102. Załośce	1.933 „ 48 „			
		103. Kluwińce	1.100 „ — „			
		104. Krogulec	221 „ 88 „			
		105. Kasperowce, 106. Tłuste	1.605 „ — „			
		107. Krzyż	2.075 „ — „			
		108. Łącko, 109. Łękica, 110. Szczawnica	4.850 „ — „			
		111. Miechocin, 112. Wielowieś	2.933 „ — „			
		113. Miłowanie	470 „ — „			
		114. Mosty (mostowe), 115. Mosty (drogowe)	1.400 „ — „			
		116. Mikulińce (most pod Śniatynem)	5.555 „ — „			
		117. Niedzica (most graniczny)	1.164 „ 42 „			
		118. Nieźwiska	953 „ — „			
		119. Olchowce (własny zarząd)	391 „ 11 „			
		120. Ottynia	2.010 „ — „			
		121. Olszany, 122. Przemyśl	4.204 „ — „			
		123. Podliski	3.333 „ — „			
		124. Pieczychwosty	1.550 „ 01 „			
		125. Porzecze, 126. Stawczany	1.874 „ — „			
		127. Puchary	525 „ — „			
		128. Piorunka (Nowosielec)	1.111 „ — „			
		129. Przeworsk	1.613 „ 33 „			
		130. Rzyszki	900 „ — „			
		131. Radwan	1.801 „ — „			
		132. Ruda	2.300 „ — „			
		133. Rozwadów	801 „ — „			
		134. Raszków, 135. Serafińce	1.703 „ — „			
		136. Stecowa	1.122 „ — „			
		137. Stary Sącz, 138. Zabełcze	7.029 „ — „			
		139. Smykowce, 140. Zagrobella	9.496 „ — „			
		141. Stojanów (własny zarząd)	289 „ 91 „			
		142. Suchostaw	873 „ 27 „			
		143. Tłumacz	2.148 „ 40 „			
		144. Tyśmienica	1.630 „ — „			
		145. Załuż	461 „ 30 „			
		146. Żółkiew	2.080 „ — „	213.388	70	216.000
		Do przeniesienia		213.388	70	216.000

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
			402	48	—	—
			392	73	—	—
			51	60	—	—
2.611	—	Na podstawie zatwierdzonych kontraktów z dzierżawcami.				
2.611	—		846	81	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
III.		Z przeniesienia .	213.388	70	216.000
	4	**Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne**	390	37½	840
	5	**Grzywny za przestępstwa drogowe**	85	65	260
	6	**Datki dobrowolne na budowę dróg krajowych od stron prywatnych:**			
		1. *Na drogę Lwów-Stojanów:*			
		Rada powiatowa w Kamionce Strumiłowej . 3.000 zł. — ct.			
		Gmina Stojanów . . 198 „ 80 „			
		Hr. Łączyński Henryk . 1.300 „ — „			
		Waygart Joanna i Walery 395 „ 68 „			
		Gmina Kamionka Strumił. 1.094 „ 21 „			
		Gmina Romanówka . . 4 „ 40 „			
		Gmina Sabinówka . . 14 „ 10 „ 6.007 zł. 19 ct.			
		2. *Most pod Gołkowicami:*			
		Rada powiatowa w Nowym Sączu . . 502 „ 33 „			
		3. *Na drogę Rzeszów-Nadbrzezie:*			
		Hr. Tarnowski Jan . . 501 zł. 67 ct.			
		Rada powiatowa w Nisku 1.000 „ — „			
		Gmina Rozwadów . . 40 „ — „			
		Gmina Gorzyce . . . 70 „ — „			
		Gmina Zaleszany . . 175 „ 80 „			
		Rada powiat. w Tarnobrzegu 1.000 „ — „			
		Horodyński Bogusław . 54 „ — „ 2.841 „ 47 „	9.350	99	10.000
		Suma rubryki III. .	223.215	71½	227.100
IV.		**Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.**			
	7	Od funduszu policyi krajowej	6.116	87	5.814
	8	Od funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie:			
		oddział chorych . . . . . 12.417 zł. 10½ ct.			
		„ syfilitycznych . . . 1.880 „ 61 „	14.297	71½	8.742
	9	Od funduszu szpitala lwowskiego (oddział chorych) . . .	6.399	56½	—
	10	Od zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	26.348	62	28.115
		Suma rubryki IV. .	53.162	77	42.671

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
2.611	—		846	81	—	—
450	—	Pozycya przypadkowa, która nie da się obliczyć przy sporządzaniu preliminarza.				
174	—	Jak poz. 4.				
			20	62	—	—
			33	68	—	—
649	—	Należytość w datkach dobrowolnych wynosiła z końcem r. 1887. . . . . 64.756 zł. 11½ ct.				
3.884	—	wpłynęły nowe datki w r. 1888. 72 „ 80 „	901	11	—	—
		razem . 64.828 zł. 91½ ct.				
		Wpłacono w r. 1888. . . 9.350 „ 99 „				
		pozostaje z końcem r. 1888. . 55.477 zł. 92½ ct.				
—	303					
—	5.556	Patrz specyalne zamknięcia rachunków odnośnych funduszów.				
—	6.400					
1.767	—					
1.767	12.259		—	—	—	—
	10.492					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
V.		**Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.**			
	11	Od urzędników krajowych z płac	17.422	72	13.400
	12	Od szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych . . .	11.782	10½	13.000
	13	Od gmin za dawniejsze koszta leczenia	1.628	57	3.200
	14	Od stron rozmaitych ze spraw drogowych	1.799	90½	1.900
	15	Rozmaite:			
		a) Fundusze stypendyjne, zwroty na poczet zaliczek, danych na pokrycie chwilowych niedoborów . . . . 7.137 zł. 63 ct.			
		b) Fundusz Strzałkowskiego, zwrot reszty raty, zastępczo wypłaconej Bankowi austro-węgierskiemu . . . . 472 „ 25 „			
		c) Fundusz pomnika Kościuszki, zwrot zaliczki danej na pokrycie niedoboru . 88 „ 84 „			
		d) Fundusz rybactwa, zwrot kosztów wydawnictwa mapy ryb krajowych . 354 „ 67 „			
		e) Szkoła rolnicza Dublany, zwrot kosztów leczenia Dra Aua . . . . . 41 „ 10 „			
		f) L. Zieleniewski i Spółka w Krakowie, zwrot reszty z zaliczki udzielonej na urządzenie wystawy krakowskiej . 2.000 „ — „			
		g) Barta Maryan, zwrot zaliczki udzielonej na wydanie „Katechizmu rolniczego“ 60 „ — „			
		h) Dr. Bieliński, zwrot niezużytego wadyum 295 „ — „			
		i) Bratkowski Leon, zwrot nadpłaty za roboty blacharskie . . . . . 11 „ — „			
		k) Kańczuga, szkoła koronkarska, częściowy zwrot zaliczki na fundusz obrotowy 60 „ — „			
		l) Gmina Wrzawy, zwrot nadpłaconych zastępczo kosztów zakupna obligacyj gminnych . . . . . 12 „ 02 „			
		m) C. k. Skarb Państwa, zwrot mylnie wypłaconej należytości spadkowej . . 1 „ 05 „	10.533	56	1.800
		Suma rubryki V. .	43.166	86	33.300

Dochody. — Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	4.023					
1.218	—					
1.572	—					
100	—					
		Różnice z powodu niestałości dochodów tego rodzaju.				
		Do poz. 15. a) Zwroty z funduszów stypendyjnych:				
		Ajwasa . . . w kwocie 4 zł. 50 ct.				
		Arc. Gizelli . . „ 2 „ 59 „				
		Głowińskiego . . „ 3.034 „ 54½ „				
		Gołuchowskiego . „ 113 „ 60 „				
		Hauera . . . . „ — „ 99½ „				
		Janowskiego . . „ 1 „ — „				
		Jurgasa . . . „ 77 „ 11½ „				
		Konieckiego . . „ 3 „ 49 „				
		Kretowicza . . „ 1 „ 97½ „				
		Kulczyckiego . . „ 4 „ 02 „				
		Ładuńskiego . . „ 420 „ 88 „				
		Łosia . . . . „ 114 „ 08 „				
		Obniskiego . . „ 8 „ 09 „				
		Olszewskiego . . „ 22 „ — „				
		Pitonia . . . „ 21 „ 99½ „				
		Potockiego . . „ 30 „ 52½ „				
		Arc. Rudolfa . . „ 2 „ 11 „				
		Seeling-Saulenfelsa „ 27 „ 26 „				
		Siemiradzkiego . „ 9 „ 82 „				
		Skibińskiego (I) . „ 3 „ 96½ „				
		Stankiewicza . . „ 3 „ 96½ „				
		Stupnickiego . . „ 1.186 „ 18½ „				
		Dra Towarnickiego „ 2.042 „ 92½ „				
		Razem, jak wykazano 7.137 zł. 63 ct.				
—	8.734					
2.890	12.757		—	—	—	—
	9.867					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
VI.		**Zwroty pożyczek.**			
	17	Pp. Benedyktynek klasztor w Przemyślu, 15. rata bezprocentowej pożyczki 8.000 zł.	500	—	500
	18	Pp. Kanoniczki w Krakowie, 7. rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł.	175	—	175
	19	Sanok, gmina, 22. i 23. rata pożyczki 10.000 zł.: *a)* w kapitale . . . . . 722 zł. 41½ ct. *b)* w 6% odsetkach . . . . . 241 „ 58½ „	964	—	964
	20	Chłopczyce, gmina, 8. rata (za rok 1886.) i na poczet 9. raty (za rok 1887.) od bezprocentowej pożyczki 1.000 zł. . . .	150	—	100
	21	Brzeszcze, gmina, 10. (ostatnia) rata bezprocentowej pożyczki 1.000 zł.	100	—	100
	22	Sanok, komitet parafialny obrz. łać., od reszty długu 4.000 zł. z pożyczki pierwotnie zaciągniętej: *a)* w kapitale . . . . . 650 zł. — ct. *b)* w 5% odsetkach . . . . . 191 „ 11 „	841	11	1.400
	23	Skała, gmina, od pożyczki 3.000 zł.	—	—	550
	24	Fibich Władysław, właściciel kopalni nafty w Kleciach . .	2.333	33	2.000
	25	Tarnów, Wydział powiatowy, 1. rata z pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Żabnicy, od reszty bezprocentowej w kapitale 467 zł. 36 ct.	155	79	156
	26	Jasielska Spółka wodna, zwrot bezprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka	—	—	150
		Do przeniesienia .	5.219	23	6.095

Dochody. Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—	Reszta wierzytelności z końcem r. 1888. 250 zł.				
—	—	„ „ „ „ 525 „				
—	—	„ „ „ „ 3.843 zł. 01½ ct.				
—	50	*Dochód większy* z powodu, iż na poczet zaległych rat za lata 1886 — 1887. i raty z roku 1888. gmina uiściła połowę reszty długu tak, iż z końcem roku 1888. wierzytelność wynosi 150 zł.				
—	—	Wierzytelność spłacona.				
559	—	W skutek urgensu do LW. 62.318/87 (LW. 36.580/88, 46.397/88 i 2.841/89) ściągnięto wykazaną obok część zaległości z procentami. Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. wynosi 3 000 zł.				
550	—	W roku 1888. nie było dochodu, ponieważ resztę wierzytelności w sumie 1.000 zł. zezwolono spłacić w 2. ratach, mianowicie połowę z 5% odsetkami na dniu 1. Lutego 1889. roku, drugą zaś połowę z 5% odsetkami na dniu 1. Lutego 1890 r.				
—	333	Dłużnik spłacił w roku 1888. resztę bezprocentowej pożyczki w pozostałej kwocie . . . 2.500 zł. nadto zaś, w skutek krótszego trwania szkoły wiertniczej, uiścił z zapomogi zwrotnej (pierwotnie 2.000 zł.) kwotę . . . . 333 zł. 33 ct. resztę zaś wierzytelności odpisaniem umorzono. (LW. 16.897/88).				
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. Stycznia 1888. roku. — Kwota wierzytelności z końcem roku 1888. . . . . 311 zł. 57 ct.				
150	—	*Dochodu nie było,* ponieważ Wys. Sejm uchwałą z dnia 15. Stycznia 1889. przyznał Spółce moratoryum po koniec roku 1892. — Wierzytelność z końcem roku 1888. . . . . 1.249 zł. 76 ct.				
1.259	383					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. i 19. Grudnia 1887. zł.
VI.		Z przeniesienia .	5.219	23	6.095
	27	Łańcut, powiat, 6. rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoce	450	—	450
	28	Moraczewski Kazimierz i Brudzewski Edward, przedsiębiorcy nafty w Krygu, zwrot bezprocentowej pożyczki 4.500 zł.	1.100	—	1.200
	29	Chorzelowska spółka wodna dla odpływu wód w powiecie Mieleckim, między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską, od pożyczki 6.300 zł. 2. rata: *a)* w kapitale . . . . . 514 zł. 67 ct. *b)* w 4% odsetkach . . . . . — „ — „	514	67	844
	30	Glów, gmina w powiecie Tarnowskim, zwrot pożyczki bezprocentowej 500 zł. udzielonej na zakupno nasienia i żywności, 2. rata	100	—	100
	—	Piwniczna, gmina, zwrot reszty pożyczki 9.600 zł. . . .	309	—	—
	—	Touste, szkoła kołodziejska, zwrot reszty pożyczki bezprocentowej 1.000 zł.	333	—	—
	—	Zakopane, szkoła snycerska, zwrot reszty pożyczki bezprocentowej 1.000 zł.	200	—	—
	—	Zakopane, szkoła koronkarska, zwrot reszty pożyczki bezprocentowej 300 zł.	50	—	—
		Suma rubryki VI. .	8.275	90	8.689
VII.		**Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.**			
	31	Subwencya od c. k. Skarbu Państwa	5.000	—	5.000
	32	Opłaty od uczniów	282	—	300
	33	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce	50	—	100
	—	Zwrot zaliczek udzielonych w latach ubiegłych	630	—	—
		Suma rubryki VII. .	5.962	—	5.400

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
1 259	383					
—	—					
100	—	Pozostałą z roku 1887. a zaskarzoną sądownie resztę pretensyi w sumie 4.500 zł. ustąpiono stronie prywatnej za sumę 3.000 zł., płatną w 3. ratach po 1.000 zł.; mianowicie rata 1. i część raty 2. spłaconą została w gotowiźnie, reszta zaś wierzytelności 1.900 zł. pokrytą została wekslami płatnymi w roku 1889. (LW. 42.540/88, 44.361/88, 3.124/89).				
329	—	*Dochód mniejszy* z powodu trudności ściągnięcia należytości od stron konkurencyjnych. Urgens do LW. 10.129/88. — Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. wynosi . . . . . 5.155 zł. 33 ct.				
—	—	Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. . 300 zł.				
—	309	*Dochód większy* z powodu ściągnięcia zaległości od pożyczki, której ostatnia rata preliminowaną była na rok 1887.—Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. . . . . 643 zł. 79 ct.				
—	333	*Dochód większy* nieprelimiowany z tytułu zwrotu 2. raty.—Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. 333 zł.				
—	200	*Dochód większy* nieprelimiowany z tytułu zwrotu 4. raty.—Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. 200 zł.				
—	50	*Dochód większy* nieprelimiowany z tytułu zwrotu 3. raty.—Reszta wierzytelności z końcem roku 1888. 150 zł.				
1.688	1.275		—	—	—	—
413						
—	—					
18	—					
50	—	Patrz zamknięcie rachunków tej szkoły, tudzież wyjaśnienia przy rubr. XV. poz. 172. wydatków.	100	—	—	—
—	630					
68	630		100	—	—	—
	562					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10.17. i21.Stycznia 1888. zł.
VIII.		**Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.**			
	34	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	15.725	79	18.394
	35	Szkoła parobków „ „	2.343	78	2.988
	36	Folwark „ „	21.898	43	20 880
	37	Kurs gorzelnictwa „ „	1.372	50	1.240
		Suma rubryki VIII. .	41.340	50	43.502
IX.		**Dochody krajowych szkół i folwarku w Czernichowie.**			
	38	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	19.111	11	20.600
	39	„ ogrodnicza „ „	2.683	94	2.600
	40	Folwark „ „	13.075	55½	16.410
		Suma rubryki IX. .	34.870	60½	39.610
X.		**Dochody innych szkół krajowych.**			
	41	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	2.150	—	3.570
	42	„ „ „ „ Jagielnicy	3.638	63½	4.080
	43	„ „ „ „ Kobiernicach	4.184	20	4.745
		Suma rubryki X. .	9.972	83½	12.395
XI.		**Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.**			
	44	Od szpitali powszechnych	569	34	600
XII.		**Dochód z przelania do Skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z roku 1866.**			
	45	Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym	24.950	83½	18.067

Dochody. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
2.668	—					
644	—					
—	1.018					
—	132					
3.312	1.150	Patrz specyalne zamknięcia rachunków tych szkół, oraz wyjaśnienia przy rubr. XV. poz. 173—179. wydatków.	—	—	—	—
2.162						
1.489	—					
—	84					
3.334	—					
4.823	84		—	—	—	—
4.739						
1.420	—	Patrz specyalne zamknięcia rachunków tych szkół, oraz wyjaśnienia przy rubr. XV. poz. 180—182. wydatków.				
441	—					
561	—					
2.422	—		—	—	—	—
31	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ pozostały w zaległości zwroty, przypisane od zwierzchności gminnej w Podhajcach w kwocie . . . . . 12 zł. 39 ct. i w Sokalu „ . . . . . 18 „ 27 „ razem, j. w. wykazano w kolumnie należytości czynnych . . . . 30 zł. 66 ct.	30	66	—	—
—	6 884	*Dochód większy*, ponieważ Wydział powiatowy w Brodach po nad termin planu umorzenia doraźnie spłacił 6.816 zł. 84 ct.	15	67	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XIII.		**Dochody rozmaite.**			
		Sumaryczne zestawienie rubryki XIII.			
		Dochody w budżecie poszczególnione	7.826	92	11.578
		„ „ „ nieposzczególnione	663	67½	—
		Suma rubryki XIII.	8.490	59½	11.578
		Poszczególnienie.			
		Dochody w budżecie poszczególnione.			
	46	Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie	110	—	200
	47	Od c. k. Skarbu Państwa zasiłek dla biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym	1.035	—	1.000
	48	Przypadkowe:			
		a) sprzedaż książek i druków	1.937	18	1.000
		b) „ papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych	132	90	100
		c) odsetki zwłoki za niewpłacone w terminach rozmaite należytości	—	—	150
		d) różne drobne	11	71	90
	49	Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):			
		a) Buczacz . . . . . — zł. — ct.			
		b) Czortków . . . . . — „ — „			
		c) Krosno . . . . . — „ — „			
		d) Limanowa . . . . . — „ — „			
		e) Nowytarg . . . . . 361 „ 34 „			
		f) Sanok . . . . . — „ — „			
		g) Stanisławów . . . . . — „ — „			
		h) Tłumacz . . . . . 1.135 „ 38 „			
		i) Zaleszczyki . . . . . 603 „ 41 „	2.100	13	6.538
	50	Czwarta i ostatnia rata ze subwencyi państwowej na założenie i pierwsze urządzenie niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach	2.500	—	2 500
		Suma dochodów w budżecie poszczególnionych	7.826	92	11.578

Dochody. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
3.751	—		2.000	45	—	38
—	663		—	—	—	—
3.751	663		2.000	45	—	38
3.088						
90	—	*Dochód mniejszy* z powodu niestałości wpływów tego rodzaju.				
—	35	*Dochód większy* o zwrot części zarachowanej za rok 1886. subwencyi.				
—	937		1.797	61	—	—
—	33	*Różnice* z powodu niestałości wpływów tego rodzaju. W ogóle *dochód większy* o 742 zł.				
150	—		202	84	—	—
78	—		—	—	—	38
4.438	—	*Dochód mniejszy* z powodu ociągania się Wydziałów powiatowych *ad a) — d)* i *f) g)* w płaceniu rat wedle pierwotnych deklaracyj mimo urgensów do LW. 6.853 88, 21.814/88, 1.213/89, 7.103/89, 9.150/89 i 21.241/89. Wydziały powiatowe w Czortkowie i w Tłumaczu spłaciły zaległości ratalne w roku 1889., Wydziałowi zaś powiatowemu w Krośnie prolongowano termin spłacenia tychże zaległości do 1. Października 1889. (LW. 9.150/89).				
—	—					
4.756	1.005		2.000	45	—	38
3.751						

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota prel minowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Dochody w budżecie nieposzczególnione.			
		a) Dochody byłego funduszu gmachu sejmowego:			
		α) 6% odsetki od reszty dłużnego u S. Brykczyńskiego kapitału 3.571 zł. 75 ct., z tytułu różnicy wartości szacunkowej z powodu wzajemnej sprzedaży gruntu . . . . . 245 zł. 03 ct.			
		β) za używanie kanału . . . . . 10 „ — „	255	03	—
		b) Fundusz kultury krajowej, pozostałość gotówki z roku 1888.	408	64½	—
		Suma dochodów budżetem nieposzczególnionych	663	67½	—
XIV.		**Z pozostałego funduszu pożyczki krajowej z roku 1883.**			
	51	Na budowę koszar dla c. k. żandarmeryi we Lwowie .	150.000	—	150.000
	52	Reszta wcielona z tej pożyczki	41.728	84	64.104
		Suma rubryki XIV.	191.728	84	214.104
—	53	**Pożyczka tymczasowa na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla c. k. wojska** *(nadzwyczajne)* . . .	*391.600*	—	*395.000*

Dochody. **Fundusz krajowy.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Reszta wierzytelności spłaconą być ma w roku 1889. za opłatą 6% odsetek. (LW. 24.981/89).				
—	255					
—	408	(LW. 31.458/89 i 34.919/89).				
—	663		—	—	—	—
—	—					
22.375	—	*Dochód mniejszy* z powodu ubytku kapitałów w skutek dalszego wykupna z obiegu obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873. (Patrz zamknięcie rachunku pożyczki krajowej z roku 1883. poz. 7. i 9. wydatków).				
22.375	—		—	—	—	—
3.400	—	Z powodu panującej chwiejności kursu papierów na targach pieniężnych odroczono emisyę tej pożyczki do następnego roku, a natomiast zaciągnięto na budowę koszar (rubr. XVII. poz. 251. wydatków) tymczasową pożyczkę od funduszu propinacyjnego w obligacyach pożyczek krajowych imiennej wartości 440.000 zł., z których spieniężenia po kursie 89 zł. pozyskano sumę 391.600 zł. (LW. 19.794/88).	—	—	—	—

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XV.	54	**Dodatki do podatków po 31 ct. od 1 zł. a. w. podatku z dodatkami.**			
		W c. k. urzędach podatkowych:			
		1. Biała	54.268	09½	
		2. Bircza	2.144	13½	
		3. Bóbrka	34.267	64½	
		4. Bochnia	42.863	88½	
		5. Bohorodczany	14.002	36	
		6. Borszczów	51.304	41½	
		7. Brody	37.244	49½	
		8. Brzesko	32.593	99½	
		9. Brzeżany	46.366	20½	
		10. Brzozów	22.987	59½	
		11. Buczacz	53.674	81½	
		12. Chrzanów	31.754	70½	
		13. Cieszanów	28.957	53½	
		14. Czortków	32.316	93½	
		15. Dąbrowa	30.302	98½	
		16. Dobromil	16.300	87	
		17. Dolina	26.040	98	
		18. Drohobycz	57.836	62½	
		19. Gorlice	25 891	97½	
		20. Gródek	31.045	76	
		21. Grybów	12.836	75½	
		22. Halicz	14.384	01½	
		23. Horodenka	40 361	31½	
		24. Husiatyn	44.361	16	
		25. Jarosław	60.203	19	
		26. Jasło	33.149	67½	
		27. Jaworów	30.217	40	
		28. Jordanów	1.133	46	
		29. Kałusz	24 058	83	
		30. Kamionka	42.897	39½	
		31. Kolbuszowa	20.812	71	
		32. Kołomyja	41.628	67½	
		33. Kossów	21.747	79	
		34. Kraków	186.707	14	
		35. Krosno	30.828	74	
		36. Krościenko	1.690	57½	
		37. Krzeszowice	1.699	45	
		38. Krynica	8.029	05	
		39. Leżajsk	13.077	25½	
		40. Limanowa	15.194	19	
		41. Lisko	14.774	60½	
		42. Lwów	449.987	62	
		Do przeniesienia	1,781.947	00½	

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.

Rachunek sumaryczny dodatków krajowych za rok budżetowy 1888. przedstawia się jak następuje:

Dodatki krajowe	Zaległość po koniec r. 1887.		Bieżące na r. 1880.		Razem	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
a) Należytość . .	886.098	1/2 14	3,278.997	1/2 54	4,165.095	69
b) Uiszczenie .	341.391	97	2,946.350	38	3,287.742	35
c) Zwroty opodatk.	27.297	1/2 89	6.453	1/2 96	33.751	86
d) Czysty dochód	314.094	1/2 07	2,939.896	1/2 41	3,253.990	49
e) Zaległość z końcem r. 1888. . .	544.706	1/2 17	332.647	1/2 16	877.353	34

Wydatność 1 centa dodatku krajowego wedle budżetu wynosi . . . . . 103.000 zł.
przyniosła zaś rzeczywiście . . 104.967 „
w skutek czego i *ogólny dochód* z dodatków krajowych jest *większy*.

Fundusz krajowy. Część II.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie		Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XV.	54	Z przeniesienia .	1,781.947 zł.	00½ ct.		
		43. Łańcut	35.172 „	36½ „		
		44. Mielec	31.875 „	87½ „		
		45. Mikulińce	14.229 „	26½ „		
		46. Mościska	26.859 „	47½ „		
		47. Myślenice	23.280 „	10 „		
		48. Nadwórna	18.208 „	46 „		
		49. Nisko	19.821 „	98 „		
		50. Niżankowice	11.903 „	33 „		
		51. Nowy Sącz	34.393 „	86½ „		
		52. Nowytarg	21.982 „	55½ „		
		53. Oświęcim	3.659 „	39½ „		
		54. Peczyniżyn	16.194 „	81 „		
		55. Pilzno	17.935 „	40 „		
		56. Podgórze	20.675 „	60½ „		
		57. Podhajce	40.193 „	59½ „		
		58. Przemyśl	63.039 „	40½ „		
		59. Przemyślany	28.564 „	56 „		
		60. Rawa	35.597 „	01½ „		
		61. Rohatyn	40.636 „	31 „		
		62. Ropczyce	32.917 „	76½ „		
		63. Rudki	22.700 „	66½ „		
		64. Rymanów	2.791 „	15½ „		
		65. Rzeszów	55.642 „	58½ „		
		66. Sambor	43.439 „	45 „		
		67. Sanok	31.571 „	71½ „		
		68. Sieniawa	5.437 „	31 „		
		69. Skałat	38.091 „	11½ „		
		70. Skole	13.674 „	85 „		
		71. Śniatyn	35.964 „	07 „		
		72. Sokal	47.069 „	10½ „		
		73. Sokołów	2.620 „	99 „		
		74. Stanisławów	37.698 „	32 „		
		75. Staremiasto	15.472 „	62½ „		
		76. Stryj.	32.090 „	66 „		
		77. Strzyżów	7.907 „	31½ „		
		78. Szczerzec	4.814 „	05½ „		
		79. Tarnobrzeg	23.171 „	75½ „		
		80. Tarnopol	59.558 „	31 „		
		81. Tarnów	48.942 „	46 „		
		82. Tłumacz	32.178 „	50½ „		
		83. Trembowla	34.512 „	88 „		
		84. Tuchów	3.286 „	56½ „		
		85. Turka	15.056 „	29 „		
		86. Ustrzyki	9.034 „	11½ „		
		Do przeniesienia	2,941.815 zł.	— ct.		

Dochody. Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.	Kredyt dodatkowy wedle uchwały z dnia 16. Października 1888. zł.
XV.	54	Z przeniesienia 2,941.815 zł. — ct.				
		87. Wadowice . . . . 38.174 „ 42 „				
		88. Wieliczka . . . . 22.050 „ 83 „				
		89. Wojnicz . . . . 3.583 „ 91½ „				
		90. Zaleszczyki . . . . 32.527 „ 27 „				
		91. Załoźce . . . . 13.998 „ 58½ „				
		92. Zbaraż . . . . 33.548 „ 62½ „				
		93. Zborów . . . . 26.151 „ 37 „				
		94. Złoczów . . . . 39.250 „ 70 „				
		95. Żmigród . . . . 1.708 „ 96 „				
		96. Żółkiew . . . . 35.577 „ 60½ „				
		97. Żydaczów . . . . 30.606 „ 20½ „				
		98. Żywiec . . . . 34.997 „ 00½ „				
		Suma rubryki XV.	3,253.990	49	3,193.000	—
—	54 *a)*	**Z pożyczki zaciągniętej na założenie wolnych składów na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie . . .**	*400.000*	—	—	*400.000*
—	54 *b)*	**Pożyczka zaciągnięta od funduszu uposażenia kasy krajowej na pokrycie niedoboru z roku 1888. . . . .**	57.313	11	—	—

Dochody.

Fundusz krajowy.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	60.990		332.647	16½	—	—
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 16. Października 1888. zaciągnięto na ten cel do LW. 11.680/89. na rzecz kraju pożyczkę w sumie 400.000 zł. w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie. (Obacz rubr. XV. poz. 202. *c) β)* wydatków).	—	—	400.000	—
—	57.313	Ponieważ w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 20. Października 1883. fundusz uposażenia kasy krajowej w całości ma być utrzymywany i corocznie w budżetach wykazywany, traktuje się wziętą na pokrycie niedoboru sumę jako pożyczkę zwrotną. (Obacz wykazaną obok należytość bierną).	—	—	57.313	11

LW. 32.365/1889.

ALEGATY

1—8.

do zamknięcia rachunku funduszu krajowego za rok 1888.

(Rubr. XV. wydatków, — Rubr. VII., VIII., IX. i X. dochodów.)

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

1. aleg.		Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	str. 166
2.	„	*a)* Szkoła rolnicza w Dublanach	„ 172
		b) „ parobków „	„ 184
3.	„	Folwark „	„ 188
4.	„	Kurs gorzelnictwa „	„ 200
5.	„	*a)* Szkoła rolnicza w Czernichowie	„ 208
		b) „ ogrodnicza „	„ 220
		c) Folwark „	„ 224
6.	„	Szkoła rolnicza w Horodence	„ 234
7.	„	„ „ „ Jagielnicy	„ 238
8.	„	„ „ „ Kobiernicach	„ 242

Z drukarni Pillera i Spółki.

Wydatki. # 1. Krajowa szkoła gospodarstwa

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 19. Grudnia 1887. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca z dodatkami	2.960	—	2.960
	2	Drugi profesor fachowy, płaca z dodatkami	1 940	—	1.940
	3	Trzeci „ „ „ z dodatkiem	1.227	41	1.240
	4	Adjunkt, płaca	800	—	800
	5	Docent matematyki i fizyki	800	—	800
	6	„ rysunków	400	—	400
	7	„ chemii	300	—	300
	8	„ stylistyki	300	—	300
	9	„ ekonomii politycznej i administracyi	200	—	200
		Razem	8.927	41	8.940
	—	Do tego zaliczki udzielone na płace 1.100 zł. po strąceniu ściągniętych rat bieżących 260 „	840	—	—
		Suma rubryki I.	9 767	41	8.940
II.		**Zasługi.**			
	10	Dozorca	300	—	300
	11	Pomocnik dozorcy	240	—	240
		Suma rubryki II.	540	—	540
III.		**Koszta administracyi.**			
	12	Podatki	7	22	20
	13	Asekuracya budynków	25	97	45
	14	Opał i oświetlenie	394	04	400
	15	Potrzeby kancelaryjne	194	33	200
	16	Rozmaite administracyjne	922	42	195
		Suma rubryki III.	1.543	98	860
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Środki naukowe	719	09	720
	18	Wycieczki	626	91	600
	19	Utrzymanie ogrodu doświadczalnego przy szkole leśnej	92	37	100
		Suma rubryki IV.	1.438	37	1.420
V.		**Spłata pożyczki.**			
	20	Kasie oszczędności XXVII. i XXVIII. rata:			
		a) w kapitale 183 zł. 02 ct.			
		b) w odsetkach 337 „ 78 „	520	80	400
		Suma wydatków	**13.810**	**56**	**12.160**

lasowego we Lwowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
13	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż dotychczasowy adjunkt, pobierający wraz z wynagrodzeniem za wykłady miernictwa i łowiectwa 1.200 zł. rocznie, mianowany został trzecim profesorem z poborami 1.240 zł. dopiero od 24. Kwietnia 1888.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
13	—					
—	840	*Wydatek większy* z powodu udzielenia dyrektorowi, trzeciemu profesorowi i adjunktowi zaliczek na płace, znajdujących zupełne pokrycie w wykazanej obok należytości czynnej.	840	—	—	—
13	840					
	827					
—	—					
—	—					
—	—					
13	—	*Wydatki mniejsze* wedle istotnej potrzeby.				
19	—					
6	—					
6	—					
—	728	*Wydatek większy* przeważnie z powodu poniesienia znaczniejszego kosztu na roboty konserwacyjne w budynku szkolnym, dokonane pod nadzorem delegowanego inżyniera za sumę 724 zł. 82 ct. (LW. 56.079/1888).				
44	728					
	684					
1	—	W ogóle różnica nieznaczna, wedle istotnej potrzeby.				
—	27					
8	—					
9	27					
	18					
—	121	*Wydatek większy* wedle pierwotnego planu umorzenia, ponieważ konwersyi reszty 5% pożyczki z gal. Kasy oszczędności w sumie 6.709 zł. 48 ct. na $4^1/_2$% pożyczkę w Banku krajowym nie uskuteczniono w tym roku.				
—	1.650		840	—	—	—

Dochody.

1. Krajowa szkoła gospodarstwa

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 19. Grudnia 1887. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów:** *a)* wpisowe . . . 22 zł. *b)* czesne . . . . 260 „	282	—	300
III.	3	**Czynsz dzierżawny** z ogrodu doświadczalnego na Szumanówce	50	—	100
—	—	**Zwrot zaliczek** na płace, udzielonych w latach ubiegłych .	630	—	—
		Suma dochodów .	5.962	—	5.400
—	—	**Niedobór** pokryty z funduszu krajowego	7.848	56	6.760
		Razem . . .	13.810	56	12.160

Uwaga. Stan majątku funduszu szkoły wykazano przy funduszu krajowym.

LW. 44.097/1889.

lasowego we Lwowie. **Dochody.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		**Uzasadnienie różnic**	**Należytości**			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
18	—	Różnica z powodu niestałości dochodów tego rodzaju.				
50	—	*Dochód mniejszy* z powodu, iż uiszczoną została tylko zaległość z roku poprzedniego; nieuiszczoną należytość bieżącą za rok 1888. wykazano obok w kwocie 100 zł.	100	—	—	—
—	630	Wierzytelności te z lat ubiegłych zostały już w zupełności ściągnięte.				
68	630					
	562					
—	1.088	*Niedobór większy* głównie z powodu poniesienia znaczniejszego wydatku w kwocie 724 zł. 82 ct. na naprawy w budynku szkolnym (patrz wyjaśnienie przy rubr. III. poz. 16), oraz z przyczyny, że na zaliczki na płace wydano 840 zł., zaś w dochodach pozyskano jako zwroty z lat ubiegłych tylko kwotę 630 zł., a więc pokryć musiano nad budżet kwotę 210 zł.				
—	1.650		100	—	—	—

2. Krajowe szkoły

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości w roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		a) Wyższa szkoła rolnicza.						
		Wydatki.						
I.	1 13	Płace profesorów i docentów	21.957	30	—	—	21.957	30
II.	14-17	Inne płace	1.763	33	—	—	1.763	33
III.	18-21	Zasługi	1.795	65	—	—	1.795	65
IV.	22-34	Koszta administracyjne	6.491	64	1.353	40	7.845	04
V.	35-43	Potrzeby naukowe	6.059	80	1.879	15	7.938	95
VI.	44-45	Podatki i opłaty	66	—	226	82	292	82
VII.	46	Stacya kontroli nasion	99	88	—	—	99	88
—	—	Rozmaite	513	30	—	—	513	30
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	38.746	90	3.459	37	42.206	27
		Dochody.						
I.	1	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	5.500	—	—	—	5 500	—
II.	2	Subwencya z funduszu kultury krajowej	3.439	—	—	—	3.439	—
III.	3-7	Opłaty od uczniów	5.519	—	—	—	5.519	—
IV.	8	Dochód z pasieki	3	—	—	—	3	—
V.	9	Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu	196	50	—	—	196	50
VI.	10	Dochód ze stacyi kontroli nasion	—	—	—	—	—	—
—	—	Rozmaite	1.068	29	—	—	1.068	29
—	—	Dotacya z funduszu krajowego	26.480	48	—	—	26.480	48
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	42.206	27	—	—	42.206	27
		b) Szkoła parobków i dozorców gospodarskich.						
		Wydatki.						
I.	1-5	Płace nauczycieli	2.427	17	1.360	—	3.787	17
II.	6-9	Koszta administracyjne	1.116	02	—	—	1.116	02
III.	10-11	Utrzymanie uczniów	5.611	96	—	—	5.611	96
IV.	12-15	Potrzeby naukowe	253	54	—	—	253	54
—	—	Rozmaite	3	85	—	—	3	85
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	9.412	54	1.360	—	10.772	54
		Dochody.						
I.	1	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	1.500	—	—	—	1.500	—
II.	2-3	Opłaty i datki	253	—	—	—	253	—
III.	4	Zarobek uczniów	472	78	—	—	472	78
—	—	Rozmaite	118	—	—	—	118	—
—	—	Dotacya z funduszu krajowego	8.428	76	—	—	8.428	76
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	10.772	54	—	—	10.772	54

Stan majątku

a) Wyższa szkoła rolnicza.

Stan czynny.

Należytości czynne: a) w rubrykach wydatków, z roku bieżącego . . . . . 1.411 zł. 86 ct.
„ „ z lat ubiegłych: zaliczki na płace (rubr. I. poz. 1-13) 297 „ 50 „
b) „ dochodów, z roku bieżącego . . . . . 130 „ 14 „
„ „ z lat ubiegłych:
opłaty od uczniów (rub. III. poz. 3—7) . 69 zł. — ct.
z najmu pomieszkań (rubr. „Rozmaite“) . 50 „ — „ 119 „ — „ 1.958 zł. 50 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne: w rubrykach wydatków, z lat ubiegłych: należytość rządowa od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju (rubr. VI. poz. 45) . . . . . 226 „ 82 „

LW. 47.588/1889. **Czysty stan czynny** . . 1.731 zł. 68 ct.

rolnicze w Dublanach.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem:						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
21.330	—	21.330	—	—	627	—	—	627	1.411	86	—	—
1.980	—	1.980	217	—	—	—	217	—	—	—	—	—
1.860	—	1.860	64	—	—	—	64	—	—	—	—	—
4.800	1.428	6.228	—	74	1.691	—	—	1.617	—	—	—	—
5.720	1.806	7.526	—	—	340	73	—	413	—	—	—	—
66	227	293	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
100	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—		513	—	—	513	—	—	—	—
35.856	3.461	39.317	281	74	3.171	73	281	3.170	1.411	86	—	—
								2.889				
5.500	—	5.500	—	—	—	—		—	—	—	—	—
3.439	—	3.439	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8.910	—	8.910	3.391	—	—	—	3.391	—	107	—	—	—
230	—	230	227	—	—	—	227	—	—	—	—	—
250	—	250	53	—	—	—	53	—	23	14	—	—
65	—	65	65	—	—	—	65	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	1.068	—	—	1.068	—	—	—	—
20.923	—	20.923	—	—	5.557	—	—	5.557	—	—	—	—
39.317	—	39.317	3.736	—	6.625	—	3.736	6.625	130	14	—	—
								2.889				
2.190	1.300	3.490	—	—	237	60	—	297	210	—	—	—
1.340	—	1.340	224	—	—	—	224	—	—	—	—	—
7.344	—	7.344	1.732	—	—	—	1.732	—	—	—	—	—
430	—	430	176	—	—	—	176	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	4	—	—	4	—	—	—	—
11.304	1.300	12.604	2.132	—	241	60	2.132	301	210	—	—	—
							1.831					
1.500	—	1.500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
840	—	840	587	—	—		587	—	—	—	—	—
648	—	648	175	—	—	—	175	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	118	—	—	118	—	—	—	—
9.616	—	9.616	1.187	—	—	—	1.187	—	—	—	—	—
12.604	—	12.604	1.949	—	118	—	1.949	118	—	—	—	—
							1.831					

z końcem roku 1888.

b) Szkoła parobków i dozorców gospodarskich.

Stan czynny.

Należytości czynne: a) w rubrykach wydatków, z roku bieżącego . . . . . 210 zł. ct.
b) „ dochodów, z lat ubiegłych: opłaty od uczniów (rubr. II. poz. 2) 25 „ — „ 235 zł. — ct.

Stan bierny.

Należytości bierne . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . . 235 zł. — ct.

Wydatki.

2. a) Wyższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor	2.560	—	2.560
	2	Sześciu profesorów fachowych	10.809	18	10.590
	3	Kahane Zygmunt, profesor fachowy, bezprocentowa zaliczka na płacę (uchw. sejm. z 20. Stycznia 1888.) 1.300 zł. — ct. po strąceniu ściągniętych rat bieżących 361 „ 14 „	938	86	1.300
	4	Dwóch adjunktów	1.920	01	1.800
	5	Trzech asystentów	1.800	—	1.800
	6	Docent fizyki	800	—	800
	7	„ weterynaryi	480	—	480
	8	„ leśnictwa	240	—	240
	9	„ ustaw rolnych	360	—	360
	10	„ ogrodnictwa	200	—	200
	11	„ melioracyi	240	—	240
	12	„ zoologii	180	—	360
	13	„ historyi i literatury polskiej	600	—	600
		Razem	21.128	05	21.330
	—	Do tego zaliczki udzielone na płace 1.055 zł. — ct. po strąceniu ściągniętych rat bieżących 225 „ 75 „	829	25	—
		Suma rubryki I.	21.957	30	21.330
II.		**Inne płace.**			
	14	Lekarz zakładowy	400	—	400
	14a	Dr. Skałkowski Władysław, emerytowany lekarz zakładowy, stały datek roczny	—	—	200
	15	Kapelan	283	33	300
	16	Kasyer, zarazem rachmistrz	600	—	600
	17	Pisarz dyrekcyi	480	—	480
		Suma rubryki II.	1.763	33	1.980
III.		**Zasługi.**			
	18	Sługa szkolny	240	—	240
	19	Dwóch stróżów domowych	421	65	420
	20	Usługa dla uczniów w laboratoryach	930	—	1.020
	21	Pasiecznik i dozorca pola doświadczalnego	204	—	180
		Suma rubryki III.	1.795	65	1.860

rolnicza w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	219	*Wydatek większy* z powodu zarządzonych zastępstw (LW. 13.368/88 i 48.882/88).				
361	—	*Wydatek mniejszy* z powodu ściągnięcia rat bieżących.	938	86	—	—
—	120	*Wydatek większy* z powodu zarządzonego zastępstwa (LW. 45.148/88).				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
180	—	*Wydatek mniejszy* w skutek interkalaryum.				
—	—					
541	339					
—	829	*Wydatek nieprelimiminowany*, zarachowuje się na stałą rubrykę w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. Października 1874. — Wydatek ten znajduje częściowe pokrycie w wykazanej obok zaległej należytości czynnej. Różnicę stanowi odpisana z powodu śmierci reszta dłużnej zaliczki śp. prof. Dra Aua (LW. 57.047/88).	473	—	—	—
541	1.168		1.411	86	—	—
	627					
—	—					
200	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ Dr. Skałkowski przeniesiony został w stan spoczynku dopiero w roku 1889.				
17	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryum.				
—	—					
—	—					
217	—					
—	—					
—	2	*Wydatki* w ogóle *mniejsze* o 64 zł. na podstawie umówionych wynagrodzeń.				
90	—					
—	24					
90	26					
64						

Wydatki. 2. a) Wyższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Koszta administracyjne.**			
	22	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . . . 72 zł. 40 ct.			
		b) druki i inseraty . . . . . 53 „ 12 „			
		c) portorya i posyłki . . . . . 87 „ 47 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . . . 208 „ 20 „	421	19	420
	23	Opał	843	18	700
	24	Oświetlenie	307	95	300
	25	Utrzymanie budynków i ogrodzeń:			
		a) zwyczajne	2.347	47	1.000
		b) nadzwyczajne	*272*	*79*	*270*
	26	Utrzymanie dziedzińca	213	92	300
	27	Ubezpieczenie budynków	298	01	400
	28	Najem pomieszkań:			
		a) dla kasyera . . . . . 180 zł.			
		b) dla sługi szkolnego . . . . . 40 „	220	—	220
	29	Płaca kominiarza	86	—	90
	30	*a)* Sprzęty i ruchomości, zwyczajne	122	28	120
		b) Uzupełnienie szaf, stołów i innych sprzętów, *nadzwyczajne*	*810*	*61*	*858*
	31	Koszta przewozu prelegentów, lekarza i kapelana:			
		a) zwyczajne	1 393	43	1.000
		b) nadzwyczajne	*270*	—	*300*
	32	Koszta lustracyi zakładu	63	09	100
	33	„ nabożeństwa	34	26	50
	34	Apteka i rozmaite inne	140	86	100
		Suma rubryki IV. zwyczajne .	6 491	64	4.800
		Suma rubryki IV. *nadzwyczajne*	*1.353*	*40*	*1.428*
		Razem . . .	7.845	04	6.228

rolnicza w Dublanach. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	1					
—	143	*Wydatek większy* z powodu ostrej, długotrwającej zimy.				
—	8	*Wydatek* nieco *większy* wedle istotnej potrzeby.				
—	1.347	Niepreliminowane koszta zarządzonych adaptacyj mieszkań profesorów, tudzież koszta wyniszczenia grzyba w starych budynkach szkolnych, przeprowadzenia desinfekcyi pomieszkania ś. p. prof. Dra Ana, rekonstrukcyi studni i remuneracyi kasyera zakładu za kierownictwo robotami konserwacyjnemi — spowodowały *wydatki* w ogóle *większe* o 1.350 zł. (LW. 35.308/88, 41.687/88, 42.642/88, 46.314/88, 11.207/89 i 17.287/89).				
—	*3*					
86	—	*Wydatek mniejszy* w miarę koniecznej tylko potrzeby.				
102	—	*Wydatek mniejszy* z powodu korzystniejszych dywidend asekuracyjnych.				
—	—					
4	—	*Wydatek mniejszy* wedle zawartej umowy.				
—	2	*Wydatki* w ogóle *mniejsze* o 45 zł. na podstawie rzeczywistych kosztów.				
47	—					
—	394	*Wydatki* w ogóle *większe* o 364 zł. na podstawie rzeczywistych kosztów, nie dających się naprzód dokładnie obliczyć, spowodowane nadto tem, że z powodu coraz częstszych posyłek po prelegentów konie zakładowe nie mogą wystarczyć, okazuje się zatem potrzeba donajmywania fiakrów.				
30	—					
37	—	*Wydatki* w ogóle *mniejsze* o 12 zł. wedle istotnych potrzeb.				
16	—					
—	41					
245	1.936					
77	*3*					
322	1.939					
	1.617					

Wydatki. **2. a) Wyższa szkoła**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	35	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla profesora rolnictwa . . . . 2 zł. 64 ct.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 10 „ — „			
		c) „ „ anatomii i fizyologii . . 11 „ 16 „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 7 „ 35 „			
		e) „ „ botaniki . . . . 15 „ 03 „			
		f) „ „ chemii rolniczej . . — „ — „			
		g) „ „ „ zwierząt . . — „ — „			
		h) „ „ fizyki . . . . 39 „ 45 „			
		i) „ „ miernictwa . . . 14 „ 24 „	99	87	190
	36	Zbiory i muzea, mianowicie utrzymanie i uzupełnienie:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) zbioru rolniczego . . 100 zł. 30 ct. 363 zł. 44 ct.			
		b) „ hodowlanego . . 68 „ 94 „ 151 „ — „			
		c) „ fizykalnego . . 129 „ 84 „ — „ — „			
		d) „ botanicznego . . 42 „ 30 „ 45 „ 60 „			
		e) „ zoologicznego . . 144 „ 04 „ — „ — „			
		f) „ mechanicznego . . 150 „ 66 „ — „ — „			
		g) „ mineralogicznego . 19 „ 86 „ — „ — „			
		h) „ technologicznego . 59 „ 62 „ — „ — „			
		i) „ okazów leśnych . 10 „ 50 „ — „ — „			
		k) „ „ ogrodniczych 10 „ 25 „ — „ — „			
		l) „ „ weterynarskich 34 „ 82 „ — „ — „			
		m) „ instrumentów miernicz. — „ — „ — „ — „			
		n) „ modeli do budownictwa 16 „ 60 „ 92 „ 52 „			
		o) „ okazów do geografii fizycznej . . . 10 „ — „ — „ — „			
		p) „ okazów melioracyjnych — „ — „ — „ — „			
		Suma pozycyi 36. { zwyczajne . .	797	73	800
		{ *nadzwyczajne* .	*652*	*56*	*566*
	37	Laboratorya:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) laboratoryum rolnicze . . 164 zł. 98 ct. 469 zł. 63 ct.			
		b) „ chemiczne . 594 „ 86 „ 155 „ 58 „			
		c) „ roślinno-fizyologiczne . 260 „ 46 „ 186 „ 17 „			
		d) „ zootomiczne . 127 „ 31 „ — „ — „			
		Suma pozycyi 37. { zwyczajne . .	1.147	61	1.175
		{ *nadzwyczajne* .	*811*	*38*	*860*
		Do przeniesienia { zwyczajne . .	2.045	21	2.165
		{ *nadzwyczajne* .	*1.463*	*94*	*1.426*

rolnicza w Dublanach. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
90	—					
		Ogólne *przekroczenie* w pozycyach 35. do 38., wynoszące kwotę 355 zł., pokryte jest w zupełności dochodami z darów na środki naukowe i uiszczoną przez kurs gorzelnictwa należytością za używanie laboratoryów szkoły w kwocie 40 zł. (obacz rubrykę dochodów „Rozmaite“).				
2	—					
—	*87*					
27	—					
49	—					
119	—					
49	*87*					

Wydatki. 2. a) Wyższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
V.		Z przeniesienia { zwyczajne . .	2.045	21	2.165
		Z przeniesienia { *nadzwyczajne* .	*1.463*	*94*	*1.426*
	38	Biblioteka i czytelnia:			
		a) na przykupno dzieł . . . . . 590 zł. - ct.			
		b) na oprawę książek . . . . . 69 „ 86 „			
		c) na czasopisma . . . . . 526 „ 27 „	1.186	13	750
	39	Utrzymanie pola doświadczalnego:			
		a) zwyczajne	291	14	250
		b) nadzwyczajne	*130*	*30*	*100*
	40	Wycieczki naukowe profesorów z uczniami	448	54	500
	41	Utrzymanie i uzupełnienie pasieki	29	31	30
	42	Ogród:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) płaca ogrodnika . . , 600 zł. — ct. — zł. — ct.			
		b) utrzymanie ogrodu botanicznego, sadu, szkółek, jakoteż ogrodu warzywnego . 445 „ 47 „ 284 „ 91 „			
		c) druk katalogu i jego rozesłanie . . . . . 14 „ — „ — „ — „			
		Suma pozycyi 42. { zwyczajne . .	1.059	47	1.025
		Suma pozycyi 42. { *nadzwyczajne* .	*284*	*91*	*280*
	43	Wynagrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty, ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły	1.000	—	1.000
		Suma rubryki V. { zwyczajne . .	6.059	80	5.720
		Suma rubryki V. { *nadzwyczajne* .	*1.879*	*15*	*1.806*
		Razem . . .	7.938	95	7.526
VI.		**Podatki i opłaty.**			
	44	Podatek gruntowy i domowy	66	—	66
	45	Opłata od przeniesienia szkół dublańskich na własność kraju, dziewiąta rata, *nadzwyczajne*	*226*	*82*	*227*
		Suma rubryki VI. { zwyczajne . .	66	—	66
		Suma rubryki VI. { *nadzwyczajne* .	*226*	*82*	*227*
		Razem . . .	292	82	293

rolnicza w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
119	—					
49	*87*					
—	436					
—	41	*Wydatki* w ogóle *większe* o 71 zł., spowodowane kosztami zakupna przyrządu do plewienia i dwóch siewników w kwocie 78 zł. 20 ct.				
—	*30*					
51	—					
1	—	*Wydatki* w rezultacie *mniejsze* o 13 zł., zastosowane do potrzeb.				
—	34					
—	*5*					
—	—					
171	511					
49	*122*					
220	633					
	413					
—	—					
—	—					
—						
—	—					
—	—					

Wydatki. 2. a) Wyższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
VII.	46	**Stacya kontroli nasion**	99	88	100
.	—	**Rozmaite:**			
		a) Czyszczenie gościńca dojazdowego . . 15 zł. 55 ct.			
		b) Odprawa wdowia Bercie Au, wdowie po profesorze . . . . . 375 „ — „			
		c) Wydatki na uzupełnienie urządzenia stacyi meteorologicznej . . . . . 51 „ 02 „			
		d) Dyety i koszta podróży w sprawach technicznych . . . . . 48 „ — „			
		e) Koszta prawnicze . . . . . 14 „ 15 „			
		f) Drobne . . . . . 9 „ 58 „	513	30	—

rolnicza w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		**Uzasadnienie różnic**	**Należytości**			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	513	*Wydatki budżetem nieobjęte*, spowodowane konieczną potrzebą (LW. 25.171/88, 39.282/88 i 39.792/88).				

Dochody. **2. a) Wyższa szkoła**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.500	—	5.500
II.	2	**Subwencya z funduszu kultury krajowej**	3.439	—	3.439
III.		**Opłaty od uczniów.**			
	3	Wpisowe	330	—	350
	4	Czesne	4.007	—	7.000
	5	Opłaty za ćwiczenia w laboratoryum	475	—	500
	6	Na bibliotekę	202	—	280
	7	Na usługę	505	—	780
		Suma rubryki III. .	5.519	—	8.910
IV.	8	**Dochód z pasieki**	3	—	230
V.	9	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego i ogrodu** . .	196	50	250
VI.	10	**Dochód ze stacyi kontroli nasion**	—	—	65
—	—	**Rozmaite:**			
		a) Dary na środki naukowe . . . . 340 zł. — ct.			
		b) Kurs gorzelnictwa w Dublanach za użycie laboratoryów szkoły . . . . . 40 „ — „			
		c) Czynsze za najem pomieszkań . . . 233 „ 79 „			
		d) Zwroty zaliczek na płace z lat ubiegłych 452 „ 50 „			
		e) Drobne . . . . . 2 „ — „	1.068	29	—
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	26.480	48	20.923

rolnicza w Dublanach.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
20	—	*Dochody mniejsze*, ponieważ uchwalone na rok 1888.	10	—	—	—
2.993	—	podwyższenie czesnego z 50 zł. na 100 zł. od	68	—	—	—
25	—	jednego ucznia mogło być zastosowane dopiero	15	—	—	—
78	—	w II. półroczu 1888., za I. zaś półrocze tegoż	4	—	—	—
275	—	roku opłatę czesnego ściągnięto w wysokości,	10	—	—	—
3.391	—	uchwalonej budżetem na rok 1887. Nadto jeszcze na obniżenie się tych dochodów wpłynęła okoliczność, iż w przedmiotowym roku 28 uczniów było uwolnionych od opłat szkolnych (LW. 24.984/88, 1.475/89, 13.455/89 i 29.810/89).	107	—	—	—
227	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ w skutek niepomyślnego roku nic nie sprzedano.				
53	—	*Dochód mniejszy*, zależny od urodzaju.	23	14	—	—
65	—	W pozycyi tej nie było żadnego dochodu.				
—	1.068	Przypadkowe te dochody nie były preliminowane.				
—	5.557	*Dochód większy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru.				

Wydatki.

2. b) Szkoła parobków i dozorców

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	*a)* Nauczyciel fachowy	—	—	—
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego, *nadzwyczajne* . .	*1.360*	—	*1.300*
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych	1.300	—	1.300
	3	Docent weterynaryi	150	—	150
	4	Katecheta	127	17	200
	5	Instruktor robót ręcznych	640	—	540
		Razem { zwyczajne . .	2.217	17	2.190
		{ *nadzwyczajne* .	*1.360*	—	*1.300*
	—	Do tego zaliczki udzielone na płace . . . 270 zł.			
		po strąceniu ściągniętych rat bieżących . . 60 „	210	—	—
		Suma rubryki I. { zwyczajne . .	2.427	17	2.190
		{ *nadzwyczajne* .	*1.360*	—	*1.300*
		Razem . . .	3.787	17	3.490
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd:			
		a) remuneracya dyrektora . . . . 400 zł. — ct.			
		b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druki i portorya . . . . . 94 „ 67 „	494	67	500
	7	Opał i oświetlenie	240	—	240
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	112	55	300
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat.	268	80	300
		Suma rubryki II. .	1.116	02	1.340
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie	3.933	42	5.184
	11	Odzież, pościel i pranie	1.678	54	2.160
		Suma rubryki III. .	5.611	96	7.344

gospodarskich w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	*60*	Przyznane profesorom szkoły wyższej wynagrodzenie za wykłady w tej szkole było *wyższem* od kwoty preliminowanej o 60 zł. z powodu większej ilości godzin wykładowych (LW. 18.770/88 i 55.810/88).				
—	—					
—	—					
73	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryum.				
—	100	*Wydatek większy*, ponieważ czasowo przyjęty dozorca robót wykonywanych przez uczniów, pobrał wynagrodzenie w kwocie 100 zł. (LW. 38.498/86).				
73	100					
—	*60*					
—	210	*Wydatek nieprelimiowany*, wstawiony w rubrykę płac po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. Października 1874., znajduje zupełne pokrycie w obok wykazanej należytości czynnej.	210	—	—	—
73	310		210	—	—	—
—	*60*		—	—	—	—
73	370		210	—	—	—
	297					
5	—	*Wydatki mniejsze* wedle istotnych potrzeb.				
—	—					
188	—					
31	—					
224	—					
1.251	—	*Wydatki mniejsze* na podstawie rzeczywistych kosztów.				
481	—					
1.732	—					

Wydatki i dochody.

2. b) Szkoła parobków i dozorców

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	3	60	80
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów	40	29	120
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	11	—	30
	15	„ modeli machin i narzędzi	198	65	200
		Suma rubryki IV.	253	54	430
—	—	**Rozmaite**	3	85	—
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	253	—	480
	3	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	—	—	360
		Suma rubryki II.	253	—	840
III.	4	**Zarobek uczniów**	472	78	648
—	—	**Rozmaite**	118	—	—
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	8.428	76	9.616

gospodarskich w Dublanach. Wydatki i dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
76	—	Nie zachodziła potrzeba wyczerpania całej preliminowanej kwoty na te wydatki.				
80	—					
19	—					
1	—					
176	—					
—	4	Wydatek drobny, niepreliminowany.				
—	—					
227	—	*Dochód mniejszy*, zależny od stanu zamożności przyjętych uczniów.				
360	—	Nie było datków tego rodzaju.				
587	—					
175	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ czas zakreślony planem nauk, nie dozwalał częstszego wysyłania uczniów na zarobek.				
—	118	Dochód przypadkowy, w którym mieszczą się zwroty zaliczek na płace z lat ubiegłych w kwocie 108 zł.				
1.187	—	*Dochód mniejszy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru.				

3. Folwark

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wyniklości w roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		Wydatki.						
I.	1-18	Wydatki na gospodarstwo	9.794	49½	1.693	78	11.488	27½
II.	19	Torfiarnia	8.175	—	1.921	80	10.096	80
III.	20	Cegielnia	2.241	73½	—	—	2.241	73½
IV.	21 24	Podatki i opłaty	602	80½	557	37	1.160	17½
V.	25-26	Spłata kapitałów i odsetków dłużnych	2.596	—	—	—	2.596	—
VI.	27	Rozmaite nieprzewidziane	281	10	—	-	281	10
—	—	Nadwyżka dochodów	—	—	—	—	—	—
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	23.691	13½	4.172	95	27.864	08½
		Dochody.						
I.	1-4	Dochody z gospodarstwa	13.281	14½	—	—	13.281	14½
II.	5	Z torfiarni	5.620	09	—	—	5.620	09
III.		Z cegielni	2.561	29½	—	—	2.561	29½
IV.	7-8	Dochody z propinacyi i polowania	420	—	—	—	420	—
V.	9	Rozmaite nieprzewidziane	15	90	—	—	15	90
—		Dotacya z funduszu krajowego	5.965	65½	—	—	5.965	65½
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	27.864	08½	—	—	27.864	08½

Stan majątku

Stan czynny.

Należytości czynne w rubrykach dochodów:	Szczegół.	Ogół.
1. z roku bieżącego	941 zł. 12 ct.	
2. z lat ubiegłych:		
a) z najmu pól i łąk (rubr. I. poz. 2)	340 zł. 76 ct.	
b) za nabiał (rubr. I. poz. 3 *a*)	391 „ 31 „	
c) z torfiarni (rubr. II. poz. 5)	47 „ 75 „	
d) z cegielni (rubr. III. poz. 6)	507 „ 66 „	
e) z młyna (rubr. V. poz. 9)	190 zł. — ct.	
f) wartość materyałów budowlan. (rubr. V. poz. 9)	1.137 „ 80 „	1.327 „ 80 „ 2.615 „ 28 „ 3.556 zł. 40 ct.
Czysty stan bierny		**57.522 „ 54 „**
	Zgodnie ze sumą stanu biernego	61.078 zł. 94 ct.

LW. 47.588/1889.

w Dublanach.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem:						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
8.035	1.681	9.716	—	—	1.759	13	—	1.772	—	—	—	—
4.875	1.100	5.975	—	—	3.300	822	—	4.122	—	—	1.523	26
900	—	900	—	—	1.342	—	—	1.342	—	—	—	—
610	511	1.121	7	—	—	46	—	39	—	—	—	—
2.425	—	2.425	—	—	171	—	—	171	—	—	—	—
50	—	50	—	—	231	—	—	231	—	—	3.133	—
693	—	693	693	—	—	—	693	—	—	—	—	—
17.588	3.292	20.880	700	—	6.803	881	693	7.677	—	—	4.656	26
								6.984				
13.240	—	13.240	—	—	41	—	—	41	670	12	—	—
6.120	—	6.120	500	—	—	—	500	—	221	—	—	—
1.000	—	1.000	—	—	1.561	—	—	1.561	—	—	—	—
470	—	470	50	—	—	—	50	—	50	—	—	—
50	—	50	34	—	—	—	34	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	5.966	—	—	5.966	—	—	—	—
20 880	—	20.880	584	—	7.568	—	584	7.568	941	12	—	—
								6.984				

z końcem roku 1888.

Stan bierny.

Należytości bierne w rubrykach wydatków:	Szczegół.	Ogół.
1. z roku bieżącego	4.656 zł. 26 ct.	
2. z lat ubiegłych:		
a) należytość rządowa od przeniesienia własności folwarku (rubr. IV. poz. 23)	1.071 zł. — ct.	
b) kapitały dłużne Towarzystwu kred. ziemskiemu (rubr. V. poz. 25) . . .	15.351 „ 68 „	
c) kapitał dłużny galic. Towarzystwu gospodarczemu (rubr. V. poz. 26) . . .	40.000 „ — „	56.422 „ 68 „ 61.078 zł. 94 ct.
Suma stanu biernego . .		61.078 zł. 94 ct.

Wydatki. **3. Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera	2.130	53	1.600
	2	Najem robotnika	3.425	61½	2.400
	3	Dokupno i zmiana nasienia	274	68	250
	4	Dokupno nawozów dopełniających	304	95	300
	5	„ karmy, owsa, grysu i makuchów	2.284	92	2.000
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży	184	76	300
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń:			
		a) zwyczajne	200	75	150
		b) nadzwyczajne	*612*	*96*	*600*
	8	Utrzymanie i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni .	291	81	260
	9	„ rowów i dróg	50	—	50
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów, *nadzwyczajne* . .	*299*	*82*	*300*
	11	Melioracye łąk, *nadzwyczajne*	*209*	—	*209*
	12	Drenowanie pól, *nadzwyczajne*	*572*	—	*572*
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy	215	79	300
	14	Kuchnia folwarczna	200	40	200
	15	Koszta kancelaryjne	25	24	25
	16	Światło i smarowidło	42	67	50
	17	Kultura lasu	27	62	50
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach folwarku . . .	134	76	100
		Suma rubryki I. { zwyczajne . .	9.794	49½	8.035
		{ *nadzwyczajne* . .	*1.693*	*78*	*1.681*
		Razem . . .	11.488	27½	9.716

w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	530	*Wydatki* w ogóle *większe* o 1.555 zł., niedające się				
—	1.025	nigdy naprzód ściśle obliczyć, które jednak odpowiadają koniecznej potrzebie; a mianowicie dotkliwy brak robotników najemnych zmusił do powiększenia stanu służby folwarcznej (poz. 1), wykarczowanie zaś części nieużytecznego lasu, a ztąd większy obszar uprawianego pola, oraz nadzwyczajne roboty, które zarządzić musiano przy tępieniu niezliczonej ilości myszy polnych, wpłynęły na zwiększenie kosztów w pozycyi 2giej. Nadto uwzględnić należy, że wykazane powyżej większe wydatki prawie pokryte są większymi dochodami przy rubryce I. poz. 1 a) i b) dochodów (1.080 zł. z doliczeniem zaległej należytości czynnej).				
—	25	*Wydatek większy*, ponieważ uszkodzone przez myszy pola koniczyn nadsiewać musiano.				
—	5	Różnica nieznaczna.				
—	285	Dokupiono więcej paszy, gdyż konicz zepsuły myszy, siana zaś w skutek posuchy zebrano mniej.				
115	—					
—	51	*Wydatki* w ogóle *mniejsze* o 19 zł. wedle potrzeby.				
—	*13*					
—	32					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
84	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż zabezpieczono tylko od pożaru.				
—	—					
—	—					
7	—	*Wydatki mniejsze* na podstawie rzeczywistych kosztów.				
22	—					
—	34	*Wydatek większy* w skutek zmienności tej pozycyi.				
228	1.987					
—	*13*					
228	2.000					
	1.772					

Wydatki. **3. Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888 zł.	Wydatki w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
II.	19	**Torfiarnia:**			
		a) zwyczajne	8.175	—	4 875
		b) nadzwyczajne	*1.921*	*80*	*1.100*
		Razem . . .	10.096	80	5.975
III.	20	**Cegielnia**	2 241	73½	900
IV.		**Podatki i opłaty.**			
	21	Podatek gruntowy i domowy	544	08	550
	22	„ dochodowy z młyna i propinacyi	58	72½	60
	23	Należytość od przeniesienia własności folwarku, czwarta rata, *nadzwyczajne*	*267*	*75*	*268*
	24	Na naprawę kościoła i budynków plebańskich, *nadzwyczajne* .	*289*	*62*	*243*
		Suma rubryki IV. { zwyczajne . .	602	80½	610
		{ *nadzwyczajne* .	*557*	*37*	*511*
		Razem . . .	1.160	17½	1.121

w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	3.300	*ad a).* Wydatki zwyczajne na wyrób torfu wynosiły,				
—	*822*	jak obok . . . . . 8.175 zł. — ct.	—	—	1.523	26
—	4.122	ze sprzedaży zaś torfu, z uwzględnieniem zaległej należytości czynnej, uzyskano, jak poz. II. dochodów . . . . . 5.841 „ 09 „	—	—	1.523	26
		strata więc na wyrobie wynosi w tym roku . . . . . 2.333 zł. 91 ct.				
		ad b). Oprócz wykazanego większego nadzwyczajnego wydatku na budowę szop i skompletowanie urządzeń w kwocie 822 zł., pozostał nadto jeszcze do wyrównania dług firmie Clayton i Schuttleworth we Lwowie w wykazanej w kolumnie należytości biernych kwocie 1.523 zł. 26 ct. za urządzenie pomostu i windy, oraz kolejki, wózków itd. do mechanicznego windowania torfu. Dług ten został zapłaconym w roku 1889.				
—	1.342	*Wydatek większy* w skutek zwiększonej produkcyi, pokryty z nadwyżką większym dochodem ze sprzedaży cegły. (Obacz wyjaśnienie do rubr. III. dochodów.)				
6	—	Nieznaczne różnice wedle obliczeń c. k. Urzędu po-				
1	—	datkowego.				
—	—					
—	*46*	*Wydatek większy* z powodu dodatkowej repartycyi,				
7	—	rozpisanej rozporządzeniem c. k. Starostwa we				
—	*46*	Lwowie z dnia 4. Listopada 1887. L. 20.659 (LW. 57 149/87).				
7	46					
	39					

Wydatki. **3. Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
V.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	25	Towarzystwu kredytowemu ziemskiemu:			
		a) 18. i 19. rata kapitału od pożyczki 5.000 zł. . . 77 zł. 01 ct.			
		5% odsetki . . . 222 „ 99 „ 300 zł. — ct.			
		b) 9. i 10. rata kapitału od pożyczki 11.600 zł. . . 143 zł. 09 ct.			
		5% odsetki . . . 552 „ 91 „ 696 „ — „	996	—	825
	26	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu . . .	1.600	—	1.600
		Suma rubryki V. .	2.596	—	2.425
VI.	27	**Rozmaite nieprzewidziane**	281	10	50
—	—	**Nadwyżka dochodów**	—	—	693

w Dublanach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Uchwalona przez Wys. Sejm dnia 21. Stycznia 1887. konwersya tych 5% pożyczek zaciągniętych swego czasu w Towarzystwie kred. ziemskiem, na 4½% pożyczki w Banku krajowym nie została w tym roku przeprowadzoną. Raty więc annuitetowe, wyższe od preliminowanych o 171 zł., uiszczono wedle pierwotnych planów umorzenia.				
—	171	*ad a).* Pożyczka zaciągnięta wynosiła 5.000 zł. — ct. po koniec r. 1888. spłacono . 598 „ 56 „ pozostaje dług . . . . 4.401 zł. 44 ct.				
—	—	*ad b).* Pożyczka zaciągnięta wynosiła 11.600 zł. — ct. po koniec r. 1888. spłacono . 649 „ 76 „ pozostaje dług . . . . 10.950 zł. 24 ct.				
—	171					
—	231	Przekroczenie to spowodowane zostało następującymi, koniecznymi wydatkami: *a)* Prestacya na płacę nauczyciela i na utrzymanie szkółki miejscowej . . 52 zł. 53 ct. *b)* Datek na konserwacyę drogi powiatowej . . . . . 21 „ 76 „ *c)* Koszta zakupna środków i przyrządów do tępienia myszy polnych 75 „ 81 „ *d)* Dyety i koszta podróży inżyniera w sprawach melioracyi . . 17 „ 50 „ *e)* Koszta leczenia służby folwarcznej 24 „ 55 „ *f)* „ zakupna buhaja . . 23 „ 85 „ *g)* Wpisowe do Banku rolniczego za udział w Spółce produkcyi mleka 20 „ — „ Razem . . 236 zł. — ct. Należytość konkurencyjną na budowę cerkwi w Malechowie w kwocie 3.133 zł. wykazano obok jako zaległość bierną. Połowa tej należytości ma być zapłaconą w r. 1889., druga zaś połowa w latach 1890. i 1891. (LW. 16.040/88).	—	—	3.133	—
693	—	Nadwyżki dochodów nie było, jak wyjaśnienie do rubryki dochodów: „Dotacya z funduszu krajowego“.				

Dochody. **3. Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	*a)* Ze sprzedaży ziemiopłodów . . 6.092 zł. 47½ ct. *b)* Za owies i siano dostarczone szkołom 794 „ 71 „	6.887	18½	6.100
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk	847	08	900
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych: *a)* Krowiarnia: *α)* mleko . . . 2.883 zł. 92 ct. *β)* przychowek . 371 „ 96 „ *γ)* sprzedane braki i opasy . . . 707 „ — „ 3.962 zł. 88 ct. *b)* Nierogacizna . . . . . 48 „ — „ *c)* Owce . . . . . 59 „ — „ *d)* Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół . . . . . 1.000 „ — „	5.069	88	5.960
	4	Z lasu i stawów	477	—	280
		Suma rubryki I. .	13.281	14½	13.240
II.	5	**Z torfiarni**	5.620	09	6.120
III.	6	**Z cegielni**	2.561	29½	1.000

w Dublanach.

Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
			293	—	—	—
—	787	Mimo niskich cen zboża uzyskano *więcej*, ponieważ wzięto pod uprawę część nieużytecznego lasu.				
53	—	*Dochód mniejszy* usprawiedliwiony z przewyżką obok wykazaną należytością czynną.	312	27	—	—
			56	15	—	—
890	—	Niskie ceny mleka i zupełny brak odbytu wpłynęły głównie na *zmniejszenie dochodu* w tej pozycyi.				
—	197	*Dochód większy* ze sprzedaży drzewa na wykarczowanej części starego, nieużytecznego lasu.	8	70	—	—
943	984		670	12	—	—
	41					
500	—	*Dochód mniejszy*, uzyskany ze sprzedaży 1,216.252 kil. torfu. Obacz wyjaśnienie do rubryki II. poz. 19. wydatków.	221	—	—	—
—	1.561	*Dochód większy* w skutek zwiększonej produkcyi. Ze sprzedaży cegły uzyskano w tym roku, jak obok . . . . . 2.561 zł. 29½ ct. W porównaniu z wydatkiem na cegielnię (rubr. III. poz. 20. wyd.) w sumie . . . 2.241 „ 73½ „ okazuje się *nadwyżka dochodów* w tym dziale gospodarstwa w kwocie . . . 319 zł. 56 ct. *wyższą* jest zatem od nadwyżki, preliminowanej w kwocie 100 „ — „ o . . . 219 zł. 56 ct.				

Dochody. **3. Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Dochody z propinacyi i polowania.**			
	7	Z propinacyi	420	—	420
	8	Z polowania	—	—	50
		Suma rubryki IV. .	420	—	470
V.	9	**Rozmaite nieprzewidziane**	15	90	50
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	5.965	$65^1/_2$	—

w Dublanach.

Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
50	—	Dochód ten pozostał w zaległości czynnej, wykazanej obok.	50	—	—	—
50	—		50	—	—	—
34	—	*Dochód mniejszy* w obec niestałości tej rubryki.				
—	5.966	Niedobór folwarku w wykazanej kwocie . . . . . 5.965 zł. 65½ ct. pokryto z funduszu krajow. Doliczywszy do tego preliminowaną na ten rok a nieuzyskaną nadwyżkę dochodów w kwocie . . . 693 „ — „ okazuje się wynik w porównaniu z budżetem *niekorzystniejszy* o . . . . 6.658 zł. 65½ ct. spowodowany głównie większymi wydatkami w rubr. I. i II. wydatków, mniejszymi zaś dochodami w rubr. II. dochodów.				

Wydatki.

4. Kurs gorzelnictwa

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250	—	250
	2	Prelegenci za wykłady:			
		a) arytmetyki, geometryi i stereometryi	115	—	115
		b) fizyki	75	—	75
		c) chemii	100	—	100
		d) gorzelnictwa	312	—	300
		e) o maszynach i kotłach	150	—	150
		f) o opodatkowaniu	80	—	80
		g) o rachunkowości	58	—	60
		h) za ćwiczenia w laboratoryum	150	—	150
		Suma rubryki I. .	1.290	—	1.280
II.		**Koszta administracyjne.**			
	3	Druki, inseraty, portorya i t. p.	13	89	15
	4	Koszta przewozu prelegentów	32	10	30
		Suma rubryki II. .	45	99	45
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	5	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum . .	40	—	40
	6	Wycieczki profesorów z uczniami	125	73	100
	7	Książki i czasopisma	45	15	45
		Suma rubryki III. .	210	88	185
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	230	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	179	61	5
		Suma wydatków .	**1.956**	**48**	**1.765**

w Dublanach. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	12	*Wydatki* w ogóle *większe* o drobną różnicę 10 zł., zależne od liczby godzin wykładanych przedmiotów.				
—	—					
—	—					
2	—					
—	—					
2	12					
	10					
1	—					
—	2	Różnice nieznaczne.				
1	2					
	1					
—	—					
—	26	*Wydatek większy* z powodu odbycia dalszej wycieczki do Siebieczowa.				
—	—					
—	26					
20	—	Nie zachodziła potrzeba większego wydatku.				
—	174	*Wydatek większy*, który w większej połowie pokrywa wyższy dochód z opłat od uczniów (rubr. II. doch.), spowodowany został poniesieniem niepreliminowanych kosztów urządzenia jednotygodniowego specyalnego kursu wykładów o nowej ustawie opodatkowania spirytusu (LW. 25.686/88); mianowicie wypłacono:				
		a) prelegentom za wykłady . . 140 zł. — ct.				
		b) za ogłoszenia w czasopismach . 7 „ 80 „				
		c) za przywóz prelegentów . . 24 „ 50 „				
		razem . . 172 zł. 30 ct.				
20	211					
	191					

Dochody. **4. Kurs gorzelnictwa**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	1.000	—	1.000
II.	2	**Opłaty od uczniów**	348	—	240
III.	3	**Rozmaite przypadkowe**	24	50	—
		Suma dochodów .	**1.372**	**50**	**1.240**
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	583	98	525
		Razem . . .	1.956	48	1.765

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Należytości czynne, z lat ubiegłych:
za 505 egzemplarzy dziełka: „Poradnik dla obsługi i nadzoru kotłów parowych“ . . . . . 380 zł. — ct.
Stan bierny: Należytości bierne . . . . . — „ — „
Czysty stan czynny . . . **380 zł. — ct.**

LW. 47.588/1889.

w Dublanach.

Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	108	*Dochód większy* z powodu większej liczby uczniów.				
—	24	*Dochód nieprelimiowany*, uzyskany ze sprzedaży 49 egzemplarzy dziełka: „Poradnik dla obsługi i nadzoru kotłów parowych“.				
—	132					
—	59					
—	191					

5. Szkoła rolnicza, ogrodnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości w roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		a) Szkoła rolnicza.						
		Wydatki.						
I.	1-8	Płace nauczycieli	13.377	68	—	—	13.377	68
II.	9-11	Inne płace i zasługi	2.163	12	—	—	2.163	12
III.	12-24	Koszta administracyjne	6.162	83½	262	32	6.425	15½
IV.	25-32	Utrzymanie uczniów	12.037	93	311	45	12.349	38
V.	33-39	Potrzeby naukowe	2.168	04	1.243	61	3.411	65
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	35.909	60½	1.817	38	37.726	98½
		Dochody.						
I.	1	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	5.000	—	—	—	5.000	—
II.	2-3	Opłaty od uczniów	14.004	71	—	—	14.004	71
III.	4	Dochód z gospodarstwa i spiżarni	65	38	—	—	65	38
IV.	5	Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego	—	—	—	—	—	—
—	—	Rozmaite	41	02	—	—	41	02
—	—	Dotacya z funduszu krajowego	18.615	87½	—	—	18.615	87½
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	37.726	98½	—	—	37.726	98½
		b) Szkoła ogrodnicza.						
		Wydatki.						
I.	1-2	Płace nauczycieli	1 160	—	—	—	1.160	—
II.	3-8	Koszta administracyjne	469	19	148	11	617	30
III.	9-10	Utrzymanie uczniów	724	35	—	—	724	35
IV.	11-14	Potrzeby naukowe	573	61	—	—	573	61
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	2.927	15	148	11	3 075	26
		Dochody.						
I.	1	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	2.000	—	—	—	2.000	—
II.	2	Z ogrodu za ogrodowizny, szczepy i owoce	683	94	—	—	683	94
—	—	Rozmaite	—	—	—	—	—	—
—	—	Dotacya z funduszu krajowego	391	32	—	—	391	32
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	3.075	26	—	—	3.075	26

i folwark w Czernichowie.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem:						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
13.420	—	13.420	42	—	—	—	42	—	30	—	—	—
2.210	—	2.210	47	—	—	—	47	—	—	—	—	—
3.910	150	4.060	—	—	2.253	112	—	2.365	1 145	65	60	—
12.700	300	13.000	663	—	—	12	651	—	32	01	—	—
2.320	1.240	3.560	151	—	—	3	148	—	—	—	—	—
34.560	1.690	36.250	903	—	2.253	127	888	2.365	1.207	66	60	—
								1.477				
5.000	—	5.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15.500	—	15.500	1.495	—	—	—	1.495	—	185	—	—	—
50	—	50	—	—	15	—	—	15	—	—	—	—
50	—	50	50	—	—	—	50	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	41	—	—	41	—	—	—	—
15.650	—	15.650	—	—	2.966	—	—	2.966	—	—	—	—
36.250	—	36.250	1.545	—	3.022	—	1.545	3.022	185	—	—	—
								1 477				
1.160	—	1 160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
450	150	600	—	2	19	—	—	17	—	—	—	—
960	—	960	236	—	—	—	236	—	—	—	—	—
545	—	545	—	—	29	—	—	29	—	—	—	—
3.115	150	3.265	236	2	48	—	236	46	—	—	—	—
							190					
2.000	—	2 000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
600	—	600	—	—	84	—	—	84	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
665	—	665	274	—	—	—	274	—	—	—	—	—
3.265	—	3.265	274	—	84	—	274	84	—	—	—	—
							190					

5. Szkoła rolnicza, ogrodnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości w roku 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	Razem zł.	Razem ct.
		c) Folwark.						
		Wydatki.						
I.	1-15	Wydatki na gospodarstwo	4.565	02	—	—	4.565	02
II.	16 17	Las i plantacya wikla	255	90	499	80	755	70
III.	18	Wydatki na piec wapienny	3.348	40½	—	—	3.348	40½
IV.	19	Wydatki na cegielnię	49	13	—	—	49	13
V.	20-21	Propinacya i przewóz	139	36	—	—	139	36
VI.	22	Wydatki na utrzymanie brzegów Wisły	30	75	—	—	30	75
VII.	23-30	Podatki i opłaty	741	76½	283	—	1.024	76½
VIII.	31-32	Spłata kapitałów i odsetków dłużnych	520	62	—	—	520	62
IX.	33	Rozmaite nieprzewidziane	650	05	—	—	650	05
—	—	Nadwyżka dochodów	1.991	75½	—	—	1.991	75½
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych	12.292	75½	782	80	13.075	55½
		Dochody.						
I.	1-7	Dochody z gospodarstwa	5.939	18½	—	—	5.939	18½
II.	8-9	Z lasu i wikla	1.570	—	—	—	1.570	—
III.	10	Z rybołowstwa	100	—	—	—	100	—
IV.	11	Z pieca wapiennego	3.447	25	—	—	3.447	25
V.	12	Z cegielni	188	62	—	—	188	62
VI.	13-14	Z propinacyi i przewozu	1.800	—	—	—	1.800	—
VII.	15-16	Lądowe i olborne	—	—	—	—	—	—
VIII.	17	Rozmaite nieprzewidziane	30	50	—	—	30	50
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	13.075	55½	—	—	13.075	55½

Stan majątku

a) Szkoła rolnicza.

Stan czynny.

Należytości czynne:

1. z roku bieżącego: Szczegół. Ogół.

a) w rubrykach wydatków . . . . . 1.207 zł. 66 ct.

b) „ „ dochodów . . . . . 185 „ — „ 1.392 zł. 66 ct.

2. z lat ubiegłych:

a) w rubrykach wydatków: zaliczki uczniów (rubr. III. poz. 24.) . . 132 zł. 11 ct.

b) „ „ dochodów: opłaty od uczniów (rubr. II. p. 2. i 3.) 485 zł. 29 ct.
należytość od Dra Jakubowskiego, byłego dyrektora zakładu (rubr. „Rozmaite“) . . . 2.441 „ 14 „ 2.926 „ 43 „ 3.058 „ 54 „ 4.451 zł. 20 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne w rubrykach wydatków, z roku bieżącego . . . . . 60 „ — „

Czysty stan czynny . . 4.391 zł. 20 ct.

b) Szkoła ogrodnicza.

Stan czynny.

Należytości czynne w rubrykach dochodów, z lat ubiegłych:
należytość od Dra Jakubowskiego, byłego dyrektora zakładu (rubr. „Rozmaite“) . . . 341 zł. 25 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . 341 zł. 25 ct.

i folwark w Czernichowie.

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem:						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	Razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
3.855	—	3.855	—	—	710	—	—	710	—	—	—	—
600	500	1.100	344	—	—	—	344	—	—	—	—	—
6.300	—	6.300	2.952	—	—	—	2.952	—	—	—	—	—
500	—	500	451	—	—	—	451	—	—	—	—	—
100	—	100	—	—	39	—	—	39	—	—	—	—
170	—	170	139	—	—	—	139	—	—	—	—	—
809	283	1.092	67	—	—	—	67	—	—	—	—	—
1.154	—	1.154	633	—	—	—	633	—	—	—	—	—
50	—	50	—	—	600	—	—	600	100	—	—	—
2.089	—	2.089	97	—	—	—	97	—	—	—	—	—
15.627	783	16.410	4.683	—	1.349	—	4.683	1.349	100	—	—	—
							3.334					
4.265	—	4.265	—	—	1.674	—	—	1.674	197	50	—	—
2.240	—	2.240	670	—	—	—	670	—	—	—	—	—
100	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7.000	—	7.000	3.553	—	—	—	3.553	—	—	—	—	—
650	—	650	461	—	—	—	461	—	—	—	—	—
1.800	—	1.800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
330	—	330	330	—	—	—	330	—	54	50	—	—
25	—	25	—	—	6	—	—	6	—	—	—	—
16.410		16.410	5.014	—	1.680	—	5.014	1.680	252	—	—	—
							3.334					

z końcem roku 1888.

c) Folwark.

Stan czynny.

		Szczegół.	Ogół.
Należytości czynne:			
1. z roku bieżącego:			
a) w rubrykach wydatków	100 zł. — ct.		
b) „ „ dochodów	252 „ — „	352 zł. — ct.	
2. z lat ubiegłych:			
a) w rubrykach wydatków: zaliczka Dra Abłamowicza (rubr. IX. p. 33.)	100 zł. — ct.		
b) „ „ dochodów: za zboże (rubr. I. poz. 1.) 14 zł. 40 ct.			
za zboże (rubr. IV. poz. 11.) 49 „ — „			
należytość od Dra Jakubowskiego, byłego dyrektora zakładu (rubr. „Rozmaite“) 3.601 „ 45 „	3.664 „ 85 „	3.764 „ 85 „	4.116 zł. 85 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne w rubrykach wydatków, z lat ubiegłych:		
a) należytość rządowa od przeniesienia własności (rubr. VII. poz. 30.) . . .	369 zł. 43½ ct.	
b) kapitał dłużny krakowskiej Kasie oszczędności (rubr. VIII. poz. 31.) . . .	250 „ — „	619 „ 43½ „
Czysty stan czynny . . .		**3.497 zł. 41½ ct.**

Wydatki.

5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem dyrektor	1.622	—	2.060
	2	Trzech nauczycieli fachowych do nauk zawodowych . .	4.671	33	4.320
	3	Dwóch nauczycieli fachowych do nauk zasadniczych . .	2 590	43	2.680
	4	Kapelan i katecheta	708	81	800
	5	Trzech nauczycieli pomocniczych z płacą adjunktów . .	2.695	78	2.400
	6	Docent leśnictwa	300	—	300
	7	Instruktor do robót praktycznych	499	33	600
	8	Opał dla kapelana i nauczycieli pomocniczych . . .	260	—	260
		Razem . .	13.347	68	13.420
—		Do tego zaliczki udzielone na płace . . . 250 zł. — ct. po strąceniu ściągniętych rat bieżących . 220 „ — „	30	—	—
		Suma rubryki I. .	13.377	68	13.420

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
438	—	*Wydatek mniejszy* w skutek interkalaryum od 31. Lipca do 13. Września 1888.				
—	351	*Wydatek większy*, ponieważ nauczycielowi Prażmowskiemu wypłacono dodatek osobisty za czas od 1. Sierpnia 1887. do 31. Grudnia 1888. w kwocie 283 zł. 33 ct. na podstawie uchwały Wys. Sejmu z dnia 26. Stycznia 1889. (LW. 4.691/89); tudzież z powodu, że nauczycielowi Strusiewiczowi zamknięto płacę z dniem 30. Września 1888. (LW. 39.501/88), nowo mianowanemu zaś nauczycielowi Szalayowi asygnowano takową od dnia 14. Września 1888. (LW. 41.164/88), w skutek czego wypłacono więcej 68 zł.; — razem więc przekroczono preliminowaną kwotę, jak wyżej, o 351 zł. 33 ct.				
90	—	*Wydatki mniejsze*, ponieważ posady jednego nauczyciela i kapelana nie przez cały rok były obsadzone.				
90	—					
—	296	*Wydatek większy*, gdyż nauczycielowi Stefczykowi wypłacono za nadobowiązkowe wykłady statystyki roln. i ustaw agrarnych kwotę 212 zł. 50 ct. (LW. 44.112/87 i 40.248/88), docentowi zaś Walentowiczowi za takież wykłady anatomii i fizyologii kwotę 83 zł. 28 ct. (LW. 40.248/88).— Przekroczenie to znajduje zupełne pokrycie w zaoszczędzeniu poz. 1.				
—	—					
101	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryum.				
—	—					
719	647					
—	30	*Wydatek nieprzeliminowany*, zarachowany na stałą rubrykę wedle uchwały sejmowej z dnia 14. Października 1874., znajduje zupełne pokrycie w wykazanej obok należytości czynnej.	30	—	—	—
719	677		30	—	—	—
42						

Wydatki.

5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	9	Kasyer	766	66	800
	10	Pisarz dyrekcyi	514	96	500
	11	Służba zakładowa:			
		a) sługa szkolny . . . . . 200 zł. — ct.			
		b) „ przy laboratoryum . . . . 136 „ — „			
		c) stróż domowy . . . . . 160 „ — „			
		d) dwóch chłopców do usługi uczniów . . 225 „ 50 „			
		e) stróż nocny i podwórzowy . . . 160 „ — „	881	50	910
		Suma rubryki II. .	2.163	12	2.210
III.		**Koszta administracyjne.**			
	12	Zarząd:			
		a) pomoc kancelaryjna dla Kuratoryi szkoły i dla Delegata . . . . . 400 zł. — ct.			
		b) potrzeby kancelaryjne szkoły . . . 83 „ 82 „			
		c) druki i inseraty . . . . . 255 „ 35 „			
		d) portorya i przesyłki . . . . . 82 „ 53 „			
		e) koszta podróży w interesach zakładu . 434 „ 86 „			
		f) „ przewozu docentów zamiejscowych 128 „ 60 „	1.385	16	1.150
	13	Opał	205	07	500
	14	Oświetlenie	286	06	250
	15	Utrzymanie budynków i ogrodzeń	2.231	26	700
		Do przeniesienia .	4.107	55	2.600

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
33	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, że kasyer jako funkcyonaryusz tymczasowy pobierał do 1. Czerwca 1888. mniejszą płacę.				
—	15	*Wydatek większy*, gdyż poniesiono koszta przepisywania sprawozdań szkolnych za rok szkolny 1887/8.				
29	—	*Wydatek mniejszy* z powodu wyznaczenia służbie niższych wynagrodzeń.				
62	15					
47						
—	235	*Wydatek większy*, spowodowany głównie kosztami ogłoszeń w czasopismach konkursów na opróżnione posady nauczycieli, tudzież potrzebą częstszych wyjazdów w interesach szkoły (LW. 26.610/88, 30.240/88 i 36.004/88).				
295	—	*Wydatek mniejszy* z powodu wprowadzonych oszczędności.				
—	36	*Wydatek większy* wedle istotnej potrzeby.				
—	1.531	Po strąceniu obok wykazanej należytości czynnej, w której mieści się wartość materyałów budowlanych w kwocie 927 zł. 40 ct., właściwe przekroczenie wynosi 477 zł. 87 ct. *Wydatek* ten *większy* usprawiedliwiony jest koniecznością przeprowadzenia nieobjętych preliminarzem napraw, mianowicie zniszczonych przez uczniów okien i drzwi, oraz nieodzowną potrzebą wprawienia kilku podłóg z legarami i wyprucia murów, zniszczonych grzybem domowym.	1.053	13	—	—
295	1.802		1.053	13	—	—

Wydatki.

5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
III.		Z przeniesienia .	4.107	55	2.600
	16	Utrzymanie i uporządkowanie dziedzińca	120	23	100
	17	Zabezpieczenie budynków	98	56	350
	18	Najem pomieszkania dla docenta i kasyera	180	—	240
	19	Płaca kominiarza	44	55	50
	20	Sprzęty i ruchomości:			
		a) zwyczajne	100	$94^1/_2$	100
		b) nadzwyczajne	*262*	*32*	*150*
	21	Koszta lustracyi zakładu	195	57	200
	22	„ nabożeństwa	60	83	70
	23	Lekarz i apteka	232	35	100
	24	Rozmaite nieprzewidziane	1.022	25	100
		Suma rubryki III. { zwyczajne . .	6.162	$83^1/_2$	3.910
		{ *nadzwyczajne* . .	*262*	*32*	*150*
		Razem . . .	6.425	$15^1/_2$	4.060

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
295	1.802		1.053	13	—	—
—	20	*Wydatek większy* z powodu dokończenia robót przy wyłamywaniu skał w środku dziedzińca.				
251	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż w tym roku zabezpieczano tylko budynki szkolne, środki zaś i zbiory naukowe zostały zaasekurowane dopiero w roku 1889. (LW. 6.726/89).				
60	—	Wydatek ten z doliczeniem obok wykazanej należytości biernej dosięga kwoty preliminowanej.	—	—	60	—
5	—	*Wydatek mniejszy* wedle zawartej umowy.				
—	1	*Wydatki większe* o 113 zł., gdyż celem ochrony zbiorów naukowych okazała się konieczna potrzeba sprawienia większej ilości szaf.				
—	*112*					
4	—	*Wydatki mniejsze* stosownie do potrzeb.				
9	—					
—	132	*Wydatek większy* w skutek często powtarzających się chorób uczniów, a ztąd i potrzeby częstszego wzywania lekarza, którego honoraryum wynosiło za jedną wizytę po 10 zł.				
—	922	Po strąceniu obok wykazanej należytości czynnej w kwocie 92 zł. 52 ct. właściwe przekroczenie, wynoszące 829 zł., spowodowane zostało następującymi wydatkami:	92	52	—	—
624	2.877		1.145	65	60	—
—	*112*		—	—	—	—
624	2.989		1.145	65	60	—
	2.365					

a) Kwartał pośmiertny Eugenii Kruszyńskiej, wdowie po nauczycielu (LW. 53.329/88) . . . . . 325 zł. — ct.

b) Płaca Dra Jakubowskiego, byłego dyrektora, za Grudzień 1887., niepodniesiona w r. 1887. . . . . 170 „ — „

c) Relutum za pomieszkanie nauczycielowi Strusiewiczowi (LW. 42.927/88) . . . . . 24 „ 99 „

d) Dowóz wody dla zakładu . . 273 „ — „

e) Koszta furmanek dla uczniów wydalonych z zakładu . . . 15 „ — „

f) Zwrot nadpłaconych zaliczek do rachunku r. 1889. . . . . 34 „ 51 „

Razem . 842 zł. 50 ct.

Wydatki. 5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	25	Żywność	9.150	92	9.000
	26	Opał do kuchni	475	—	475
	27	Służba kuchenna	580	40	655
	28	Sprzęty do sal sypialnych, infirmeryi i jadalni:			
		a) zwyczajne	113	94	100
		b) nadzwyczajne	*209*	*60*	*200*
	29	Odzież	1.309	08	2.000
	30	Sprzęty do kuchni i naczynia stołowe:			
		a) zwyczajne	42	96	60
		b) nadzwyczajne	*101*	*85*	*100*
	31	Pościel	128	—	160
	32	Pranie bielizny i pościeli	237	63	250
		Suma rubryki IV. { zwyczajne	12.037	93	12.700
		Suma rubryki IV. { *nadzwyczajne*	*311*	*45*	*300*
		Razem	12.349	38	13.000
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	33	Eksperymenta przy wykładach:			
		a) dla nauczyciela rolnictwa . . . 25 zł. 09 ct.			
		b) „ „ hodowli zwierząt . . 9 „ 14 „			
		c) „ „ zootomii . . . 20 „ — „			
		d) „ „ weterynaryi . . . 25 „ 50 „			
		e) „ „ botaniki . . . 22 „ 87 „			
		f) „ „ fizyki . . . 25 „ — „			
		g) „ „ miernictwa . . . 15 „ — „	142	60	140
		Do przeniesienia	142	60	140

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	151		30	23	—	—
—	—					
75	—					
—	14	Koszta utrzymania uczniów wykazują w rezultacie *wydatek mniejszy* o 651 zł. Na zmniejszenie wydatków wpłynęło głównie zaoszczędzenie przy poz. 29., mające przyczynę w tem, że przez rozpisanie ofert na dostawę sukna, uzyskano znaczną zniżkę w cenach, tudzież że nie wydano uczniom podwójnego ubrania letniego, które okazało się zbytecznem.				
—	*10*					
691	—		1	78	—	—
17	—					
—	*2*					
32	—					
13	—					
828	165		32	01	—	—
—	*12*		—	—	—	—
828	177		32	01	—	—
651						
—	3					
—	3					

Wydatki.

5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienia	Wydatki w roku 1888 zł.	Wydatki w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
V.		Z przeniesienia .	142	60	140
	34	Zbiory i muzea:			
			zwycz.	nadzwycz.	
		a) zbiór rolniczy . . .	85 zł. 07 ct.	242 zł. 53 ct.	
		b) „ hodowlany . .	111 „ 80 „	— „ — „	
		c) „ fizykalny . . .	102 „ 37 „	150 „ — „	
		d) „ geograficzny . .	27 „ 11 „	— „ — „	
		e) „ botaniczny . .	23 „ 06 „	104 „ 77 „	
		f) „ zoologiczny . .	56 „ 86 „	50 „ — „	
		g) „ mechaniczny . .	50 „ — „	80 „ — „	
		h) „ mineralogiczny .	— „ — „	— „ — „	
		i) „ technologiczny .	20 „ — „	— „ — „	
		k) „ okazów leśnych .	10 „ — „	20 „ — „	
		l) „ „ weterynaryj.	12 „ 95 „	— „ — „	
		m) „ narzędzi rolniczych	87 „ 35 „	306 „ 20 „	
		n) „ przyrządów matematycz., oraz miernicz. i niwelacyjnych .	20 „ — „	— „ — „	
		o) „ modeli do budownic.	51 „ 90 „	90 „ — „	
		p) stacya meteorologiczna .	17 „ 82 „	— „ — „	
		Suma pozycyi 34. zwyczajne . .		676	29	700
		Suma pozycyi 34. *nadzwyczajne* .		*1.043*	*50*	*1.040*
	35	Laboratorya:			
		a) laboratoryum chemiczne .	353 zł. — ct.	— zł. — ct.	
		b) „ roślinno-fizyologiczne . . .	101 „ 94 „	100 „ 06 „	
		c) laboratoryum zoologiczne	100 „ — „	— „ — „	
		Suma pozycyi 35. zwyczajne . .		554	94	550
		Suma pozycyi 35. *nadzwyczajne* .		*100*	*06*	*100*
	36	Biblioteka i czytelnia:			
		a) przykupno dzieł	323 zł. 66 ct.			
		b) oprawa książek	48 „ 68 „			
		c) czasopisma	101 „ 64 „	473	98	450
	37	Ogród botaniczny:				
		a) zwyczajne		73	64	80
		b) nadzwyczajne		*100*	*05*	*100*
	38	Utrzymanie pola doświadczalnego		14	68	100
	39	Wycieczki naukowe uczniów z nauczycielami		231	91	300
		Suma rubryki V. zwyczajne .		2.168	04	2.320
		Suma rubryki V. *nadzwyczajne*		*1.243*	*61*	*1.240*
		Razem . . .		3.411	65	3.560

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	3					
		Wydatki w ogóle *większe* o nieznaczną kwotę 5 zł.				
24	—					
—	*3*					
—	5					
—	—					
—	24					
6	—					
—	—					
85	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż z powodu nieobwałowanych brzegów Wisły i grożących ciągle wylewów pole doświadczalne we większych rozmiarach nie może być założone.				
68	—	Nie zachodziła potrzeba większego wydatku.				
183	32					
—	*3*					
183	35					
148						

Dochody.

5. a) Szkoła rolnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.		**Opłaty od uczniów.**			
	2	Opłaty na utrzymanie	13.074	71	13.000
	3	Czesne	930	—	2.500
		Suma rubryki II. .	14.004	71	15.500
III.	4	**Dochód z gospodarstwa i spiżarni**	65	38	50
IV.	5	**Sprzedaż płodów z pola doświadczalnego**	—	—	50
—	—	**Rozmaite:** uiszczone należytości z lat ubiegłych . . .	41	02	—
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	18.615	87½	15.650

w Czernichowie.

Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	75	*Dochód większy*, ponieważ liczba uczniów z początkiem roku była o dwóch większą.	160	—	—	—
1 570	—	W budżecie na rok 1888. preliminowano zamiast dotychczasowej opłaty na laboratoryum chemiczne po 10 zł. od jednego ucznia, opłatę czesnego po 50 zł. od jednego ucznia. Gdy jednak podwyższenie to wprowadzić można było dopiero od początku roku szkoln. 1888/9, t. j. od Września roku budżetowego 1888., po Wrzesień zaś tegoż roku powyższe opłaty wpłynęły na podstawie budżetu roku 1887., t. j. po 10 zł. od jednego ucznia, przeto w tej pozycyi wypaść musiał *dochód mniejszy*.	25	—	—	—
1.570	75		185	—	—	—
1.495						
—	15	*Dochód większy*, nie dający się z góry ściśle obliczyć.				
50	—	Dochodu nie było z powodu, jak wyjaśnienie przy rubryce V. poz. 38. wydatków				
—	41	*Dochód nieprzeliminowany.*				
—	2.966	*Dochód większy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru. Z uwzględnieniem jednak wartości materyałów budowlanych, pozostałych w remanencie z końcem roku 1888., w kwocie 927 zł. 40 ct., jak wyjaśnienie przy rubr. III. poz. 15. wydatków, — redukuje się wykazane przekroczenie przyzwolonej dotacyi do kwoty 2.039 zł.				

Wydatki. 5. b) Szkoła ogrodnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie		Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel ogrodnik		860	—	860
	2	Nauczyciele pomocniczy		300	—	300
			Suma rubryki I	1.160	—	1.160
II.		**Koszta administracyjne.**				
	3	Czynsz z domu i ogrodu		200	—	200
	4	Opał budynku szkolnego i cieplarni		83	95	80
	5	Oświetlenie		30	—	30
	6	Utrzymanie budynku:				
		a) zwyczajne		48	01	50
		b) nadzwyczajne		*148*	*11*	*150*
	7	Sprzęty i ruchomości		39	17	40
	8	Rozmaite nieprzewidziane		68	06	50
		Suma rubryki II.	zwyczajne	469	19	450
			nadzwyczajne	*148*	*11*	*150*
			Razem	617	30	600
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	9	Żywność		535	—	720
	10	Odzież, pościel i pranie		189	35	240
			Suma rubryki III.	724	35	960
IV.		**Potrzeby naukowe.**				
	11	Ogród:				
		a) najem robotnika	217 zł. 83 ct.			
		b) inspekta, szklarnia i drobne wydatki	107 „ 40 „			
		c) zakupno nasion, drzewek i szczepów	91 „ 62 „			
		d) folwarkowi za nawóz	60 „ — „	476	85	390
	12	Narzędzia		29	65	50
	13	Materyały pismienne		13	24	30
	14	Książki i inne potrzeby		53	87	75
			Suma rubryki IV.	573	61	545

w Czernichowie. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	4					
—	—	Różnice znoszą się.				
2	—					
2	—					
1	—					
—	18	*Wydatek większy* spowodowany kosztami przeniesienia szkoły do Tarnowa.				
3	22					
2	—					
5	22					
	17					
185	—	*Wydatki mniejsze*, ponieważ po przeniesieniu szkoły do Tarnowa nic nie łożono na koszta utrzymania od 1. Października 1888.				
51	—					
236	—					
—	87	*Wydatek większy* na podstawie rzeczywistych kosztów, który jednak znajduje prawie zupełne pokrycie w większym dochodzie z ogrodu. (Obacz wyjaśnienie przy rubr. II. poz. 2. dochodów.)				
20	—	Po przeniesieniu szkoły do Tarnowa nie robiono już żadnych dalszych wydatków w tych pozycyach.				
17	—					
21	—					
58	87					
	29					

Dochody.

5. b) Szkoła ogrodnicza

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II	2	**Z ogrodu za ogrodowizny, szczepy i owoce**	683	94	600
—	—	**Rozmaite**	—	—	—
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	391	32	665

w Czernichowie. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnio	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	84	*Dochód większy* ze sprzedaży większej ilości drzewek i krzewów owocowych.				
—	—					
274	—	*Dochód mniejszy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru.				

Wydatki. **5. c) Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi:			
		a) ekonom . . . . . 251 zł. 15 ct.			
		b) służba folwarczna . . . . . 999 „ 50 „	1.250	65	1.140
	2	Najem robotnika:			
		a) do gospodarstwa folwarcznego . . . 518 zł. 38 ct.			
		b) „ chmielarni . . . . . 232 „ 47 „	750	85	800
	3	Dokupno i zmiana nasienia	230	—	250
	4	„ nawozów dopełniających	100	74	100
	5	„ słomy i karmy	1.556	85	800
	6	Inwentarz roboczy, uprząż i kucie koni	76	10	100
	7	„ użytkowy	11	23	50
	8	Utrzymanie budynków folwarcznych	122	68	150
	9	Rekonstrukcya gnojarni	—	—	—
	10	Utrzymanie i dokupno maszyn i narzędzi rolniczych:			
		a) naprawa narzędzi i sprzętów . . . 162 zł. 84 ct.			
		b) dokupno maszyn i narzędzi . . . 64 „ 90 „	227	74	200
	11	Utrzymanie rowów	108	52	100
	12	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia	26	16	65
	13	Kuchnia folwarczna	50		50
	14	Koszta kancelaryjne	20	—	20
	15	Światło i smarowidło	33	50	30
		Suma rubryki I. .	4.565	02	3.855
II.		**Las i plantacya wikla.**			
	16	Las:			
		a) służba leśna . . . . . 151 zł. 50 ct.			
		b) roboty przy eksploatacyi lasu . . . — „ — „			
		c) zalesienie . . . . . — „ — „	151	50	500
		Do przeniesienia .	151	50	500

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	111	W pozycyi 1. *wydano więcej* z powodu powiększenia służby folwarcznej o jednego parobka, natomiast w pozycyi 2. *zmniejszono wydatki* na robociznę o 49 zł. Nieznaczną stosunkowo różnicę w kwocie 62 zł. pokrywa w zupełności większy dochód ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni (rubr. I. poz. 1. dochodów).				
49	—					
20	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
—	1					
—	757	Dokupnem pożywniejszych i obfitszych pasz osiągnięto znacznie większy dochód z krowiarni (rubr. I. poz. 2 *a)* dochodów), który to większy dochód w kwocie 927 zł. przewyższa jeszcze wykazany tu *większy wydatek* (757 zł.) o kwotę 170 zł.				
24	—					
39	—					
27	—					
—	—					
—	28	*Wydatki* w tych pozycyach, w ogóle *mniejsze* o 90 zł., zastosowane są do ścisłych potrzeb.				
—	8					
39	—					
—	—					
—	—					
—	3					
198	908					
	710					
348	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż w tym roku nie wykonano żadnych robót w lesie, w skutek czego też i stan służby leśnej został zmniejszony.				
348	—					

Wydatki. **5. c) Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
II.		Z przeniesienia .	151	50	500
	17	Utrzymanie i uzupełnienie plantacyi wikla:			
		a) zwyczajne	104	40	100
		b) nadzwyczajne	*499*	*80*	*500*
		Suma rubryki II. { zwyczajne . .	255	90	600
		{ *nadzwyczajne* .	*499*	*80*	*500*
		Razem . . .	755	70	1.100
III.	18	**Wydatki na piec wapienny**	3.348	40½	6.300
IV.	19	**Wydatki na cegielnię**	49	13	500
V.		**Propinacya i przewóz.**			
	20	Utrzymanie budynków propinacyjnych	139	36	100
	21	Naprawa krypy i łodzi	—	—	—
		Suma rubryki V. .	139	36	100
VI.	22	**Wydatki na utrzymanie brzegów Wisły:**			
		a) utrzymanie i odnowienie opasek . . 5 zł. — ct.			
		b) naprawa ostrogów i tam . . . . 25 „ 75 „	30	75	170
VII.		**Podatki i opłaty.**			
	23	Podatek gruntowy i domowy	265	96	275
	24	„ dochodowy z propinacyi i promu	278	06	312
	25	„ „ i zarobkowy od palenia wapna . . .	71	24½	86
	26	„ „ „ „ wyrobu cegły . . .	34	82	11
	27	Opłata na utrzymanie dróg powiatowych i gminnych . .	45	—	75
	28	Składka na szkołę ludową	46	68	50
	29	„ „ reparacyę kościoła, *nadzwyczajne*	*100*	—	*100*
	30	Opłata od przeniesienia własności, *nadzwyczajne* . . .	*183*	—	*183*
		Suma rubryki VII. { zwyczajne . .	741	76½	809
		{ *nadzwyczajne* .	*283*	—	*283*
		Razem . . .	1.024	76½	1.092

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
348	—					
—	4	Różnica nieznaczna.				
—	—					
348	4					
—	—					
348	4					
344						
2.952	—	*Wydatek mniejszy* w skutek zmniejszenia produkcyi; nadto z powodu wydzierżawienia pieca w drugiej połowie roku nie było w tej rubryce żadnych wydatków, począwszy od 18. Października 1888.				
451	—	Cegły niewyrabiano dla braku potrzeby i odbytu.				
—	39	Zły stan budynków wymagał nieco większego nakładu.				
—	—					
—	39					
139	—	Nie było potrzeby przedsiębrania większych robót.				
9	—					
34	—	*Wydatki* w ogóle *mniejsze* o 34 zł. wedle obliczenia, dokonanego przez c. k. Urząd podatkowy.				
15	—					
—	24					
30	—	*Wydatki mniejsze* na podstawie urzędowej repartycyi.				
3	—					
—	—					
—	—					
91	24					
—	—					
91	24					
67						

Wydatki. **5. c) Folwark**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	31	Kasie oszczędności w Krakowie	520	62	554
	32	Spłata wraz z odsetkami długu hipoteczn. w kwocie 12.000 zł.	—	—	600
		Suma rubryki VIII.	520	62	1.154
IX.	33	**Rozmaite nieprzewidziane**	650	05	50
—	—	**Nadwyżka dochodów** (pozostałość z rachunku) . . .	1.991	$75^1/_2$	2.089

w Czernichowie.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
33	—	*Wydatek mniejszy*, spowodowany redukcyą stopy procentowej. — Stan tego długu wynosi z końcem roku 1888. w kapitale 250 zł.				
600	—	Pożyczka ta nie została jeszcze w tym roku zaciągniętą.				
633	—					
—	600	Po strąceniu obok wykazanej należytości czynnej w kwocie 100 zł. przekroczono właściwie tę rubrykę o kwotę 500 zł., gdyż poniesiono następujące nieprelimino wane, a konieczne wydatki: *a)* koszta notaryalne w sprawie zaciągnięcia pożyczki hipotecznej na majętność Czernichów 16 zł. 42 ct. (LW. 37.101/88); *b)* Drowi Jakubowskiemu zwrot za 250 kil. pszenicy 20 zł. (LW. 21.542/87); *c)* kupno koni i wózka 447 zł. 70 ct. (LW. 43.288/88); *d)* wyjazdy w interesach folwarku 32 zł. 53 ct.; — razem 516 zł. 65 ct.	100	—	—	—
97	—	*Wynikłość mniejsza*, ponieważ dochody własne były mniejsze od preliminowanych o . 3.334 zł. gdy zaś i wydatki (po strąceniu nadwyżki) były mniejsze od wydatków preliminowanych o . . . . 3.237 „ z porównania zatem okazuje się mniejsza nadwyżka dochodów, jak obok, o . . . . . 97 zł.				

Dochody. 5. c) Folwark

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni	1.788	59	1.400
	2	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . . 2.326 zł. 84½ ct.			
		b) nierogacizna . . . . . 693 „ 50 „	3.020	34½	1.800
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315	—	315
	4	Czynsz z domu i ogrodu od szkoły ogrodniczej . . .	200	—	200
	5	„ z kuźni	40	—	40
	6	Za wynajęte konie	515	25	450
	7	Za nawóz stajenny do ogrodu szkoły ogrodniczej . . .	60	—	60
		Suma rubryki I. .	5.939	18½	4.265
II.		**Z lasu i wikla.**			
	8	Ze sprzedaży drzewa opałowego	—	—	670
	9	Z wikla i trawy wśród wikla	1.570	—	1.570
		Suma rubryki II. .	1.570	—	2.240
III.	10	**Z rybołowstwa**	100	—	100
IV.	11	**Z picca wapiennego**	3.447	25	7.000
V.	12	**Z cegielni**	188	62	650

w Czernichowie.

Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	389	Z powodu lepszych urodzajów, a głównie w skutek obfitszego zbioru ziemniaków osiągnięto *większy dochód* mimo niskich cen zboża i chmielu.	188	50	—	—
—	1.220	Karmienie inwentarza pożywniejszemi paszami i korzystna rozsprzedaż większej ilości odchowanych cieląt i prosiąt dały *dochód większy*, a mianowicie uzyskano więcej: w pozycyi *ad a)* o . . . . 927 zł. „ „ *ad b)* o . . . . 293 „ razem, jak obok . 1.220 zł.				
—	—					
—	—					
—	65	Z powodu utrzymywania lepszych koni zwiększył się popyt na furmanki zakładu, a więc i *dochód* z najmu takowych był *większy*.	9	—	—	—
—	—					
—	1.674		197	50	—	—
670	—	W tym roku nie eksploatowano woale drzewa na opał.				
—	—					
670	—					
—	—					
3.553	—	W rubrykach tych były *dochody mniejsze* odpowiednio do mniejszych wydatków, ponieważ produkcya zmniejszoną, a ztąd i mniejsza ilość wapna i cegły sprzedaną została.				
461	—					

Dochody. 5. c) Folwark

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 17. Stycznia 1888. zł.
VI.		**Z propinacyi i przewozu.**			
	13	Z wydzierżawionej propinacyi: *a)* propinacya . . . . . 1.650 zł. *b)* budy jarmarczne . . . . . 50 „	1.700	—	1.700
	14	Z dzierżawy promu do przewozu	100	—	100
		Suma rubryki VI. .	1.800	—	1.800
VII.		**Lądowe i olborne.**			
	15	Z lądowego	—	—	30
	16	Olborne za łamanie kamienia	—	—	300
		Suma rubryki VII. .	—	—	330
VIII.	17	**Rozmaite nieprzewidziane**	30	50	25

w Czernichowie.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Do rubr. IV. W porównaniu wykazanego dochodu w kwocie . . . . 3.447 zł. 25 ct. z wydatkami na piec wapienny (rubr. III. poz. 18. wyd.) w kwocie . . . . 3.348 „ 40½ „ okazuje się dochód *netto* . 98 zł. 84½ ct.				
		Do rubr. V. W dochodach ze sprzedaży cegły z roku 1887. uzyskano, jak obok, kwotę . . . . . 188 zł. 62 ct. wydatki na cegielnię wynosiły (rubr. IV. poz. 19. wyd.) kwotę . . . . . 49 „ 13 „ okazuje się dochód *netto* . 139 zł. 49 ct.				
—	—					
—	—					
—	—					
30	—	Dochodu nie było, gdyż nie budowano w tym roku galarów i kryp.				
300	—	Oprócz wykazanej obok należytości czynnej w kwocie 54 zł. 50 ct. nie było większego dochodu, ponieważ nie było i większego zapotrzebowania kamienia z kamieniołomów, do zakładu należących.	54	50	—	—
330	—		54	50	—	—
—	6	*Dochód większy* z powodu niestałości wpływów tego rodzaju.				

Wydatki. **6. Krajowa niższa szkoła**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca z dodatkiem aktywalnym . .	1.340	—	1.340
	2	„ fachowy pomocniczy, płaca z dodat. aktyw. . .	780	—	780
	3	Instruktor, płaca z dodatkiem na wikt	600	—	600
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych	349	92	350
	5	Kapelan i katecheta	150	—	150
	6	Nauczyciel weterynaryi	112	50	150
		Suma rubryki I .	3.332	42	3.370
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya . .	94	02	100
		b) sługa szkolny	240	—	240
		c) utrzymanie jednej pary koni	256	60	200
	8	Opał	526	24	500
	9	Oświetlenie	124	90	100
	10	Utrzymanie budynków	204	73	
	11	Ubezpieczenie „	68	86	200
	12	Płaca kominiarza	25	—	
	13	Sprzęty i ruchomości	96	63	100
	14	Zakupno i utrzymanie narzędzi rolniczych	11	47	30
	15	Dopłata przy zamianie konia szkolnego *(nadzwyczajne)* . .	112	—	60
	16	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct., spłacalnych w 10. latach, trzecia roczna rata	46	37½	46
	17	Lekarz, apteka i inne rozmaite	418	61	100
		Suma rubryki II. .	2.225	43½	1.676
		Do przeniesienia .	5.557	85½	5.046

rolnicza w Horodence.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
38	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ wykłady rozpoczęto od 1. Lutego 1888., tudzież, ponieważ mianowanemu nauczycielowi zamknięto płacę z końcem Sierpnia, nowo zaś mianowanemu następcy asygnowano płacę od 1. Października, nareszcie, ponieważ tenże za m. Listopad nie pobrał płacy z powodu pełnienia powinności wojskowej.				
38	—					
6	—	*Wydatek mniejszy* } wedle istotnej potrzeby.				
—	—					
—	57	*Wydatki większe* } wedle istotnej potrzeby.				
—	26					
—	25					
—	99	*Wydatek większy* z powodu kosztów kopania studni, oraz ubezpieczenia od ognia wszystkich ruchomości i środków naukowych.				
3	—	Różnica drobna.				
19	—	*Wydatek mniejszy* wedle istotnej w tym roku potrzeby.				
—	52	*Wydatek większy*, który dokładnie z góry obliczyć się nie dał.				
—	—	Należytość ta wynosi z końcem roku 1888. kwotę 324 zł. $62^1/_2$ ct.				
—	319	*Wydatek większy* przeważnie z powodu przyznania nauczycielowi Grodzkiemu, przeniesionemu ze względów służbowych do szkoły rolniczej w Jagielnicy, zwrotu kosztów przeprowadzenia się w sumie 246 zł., oraz z powodu kosztów jazdy kierownika w sprawie służbowej do Lwowa, jakoteż z powodu znaczniejszych kosztów leczenia uczniów. Nakoniec w pozycyi tej zarachowano przewyżkę wydatków na uprawę gruntów szkolnych (patrz wyjaśnienie przy rubr. III. poz. 3. dochodów).				
28	578					
	550					
38	550					

Wydatki i dochody.

6. Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Z przeniesienia .	5.557	85½	5.046
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	18	Stołowanie	3.360	—	4.500
	19	Odzież, pościel i pranie	1.129	30	
		Suma rubryki III. .	4.489	30	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	20	Przybory do pisania i nauki uczniów	68	66	120
	21	Przykupno środków naukowych	152	88	200
		Suma rubryki IV. .	221	54	320
		Suma wszystkich wydatków .	**10.268**	**69½**	**9.866**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów**	150	—	1.150
III.	3	**Czysty dochód z gruntów szkolnych**	—	—	60
IV.	4	**Zarobek uczniów**	—	—	360
		Suma dochodów .	2.150	—	3.570
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	8.118	69½	6.296
		Razem . . .	**10.268**	**69½**	**9.866**

LW. 41.946/1889.

rolnicza w Horodence. Wydatki i dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
38	550					
11	—	Różnica nieznaczna.				
11	—					
51	—	*Wydatki mniejsze* wedle istotnej w tym roku potrzeby.				
47	—					
98	—					
147	550					
	403					
—	—					
1.000	—	*Dochód mniejszy* z powodu, iż mimo urgensu do LW. 26.325/89 strony, które deklarowały się z datkami na ten cel, nie uiściły przypadających na rok 1888. należytości, wykazanych obok jako zaległe należytości czynne.	1.150	—	—	—
60	—	Plony z gruntów szkolnych za rok 1888. przyniosły . . . 32 zł. 46 ct. atoli wydatki na uprawę tychże (sześciu morgów) wyniosły . 48 „ 79 „ okazała się tedy przewyżka wydatków w kwocie . . . 16 zł. 33 ct. która zarachowaną została w rubryce II. poz. 17. wydatków.				
360	—	Zarobku na miejscowym folwarku nie było żadnego w tym roku.				
1.420	—					
—	1.823					
1.420	1.823		1.150	—	—	—
	403					

Wydatki.

7. Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik, płaca z dodatkiem aktywalnym . .	1.563	24	1.340
	2	„ fachowy, pomocniczy, płaca z dodat. aktyw. . .	780	—	780
	3	Instruktor, płaca i wikt	459	35	565
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca i wikt . . .	363	72	385
	5	Kapelan i katecheta	150	—	150
	6	Nauczyciel weterynaryi	—	—	150
		Suma rubryki I. .	3.316	31	3.370
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya . .	67	47	100
		b) sługa szkolny	124	85	240
		c) zakupno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych .	27	65½	30
	8	Opał	432	10	400
	9	Oświetlenie	108	73	100
	10	Utrzymanie budynków	282	91	
	11	Ubezpieczenie „	70	54	250
	12	Płaca kominiarza	25	50	
	13	Ruchomości i sprzęty	118	06	100
	14	Lekarz, apteka i rozmaite inne	673	25	100
		Suma rubryki II. .	1.931	06½	1.320
		Do przeniesienia .	5.247	37½	4.690

rolnicza w Jagielnicy.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	223	*Wydatek większy* z powodu wypłaty b. kierownikowi dwumiesięcznej płacy z góry za Lipiec i Sierpień 1888., przyznania zaś płacy następcy tegoż od 1. Lipca 1888. (LW. 21.293/88, 28.937/88 i 32.572/88). Przekroczenie to znachodzi pokrycie z przewyżką w zaoszczędzeniach poz. 3., 4. i 6. wydatków.				
—	—					
106	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż instruktor wikt pobierał wspólnie z uczniami, oraz z powodu zamknięcia płacy b. instruktorowi z końcem Listopada, przyznania zaś poborów następcy od 17. Grudnia 1888. (LW. 51.779/88 i 55.990/88).				
21	—	*Wydatek mniejszy* z powodu przyznania temu nauczycielowi ryczałtu za wikt dopiero od 1. Kwietnia 1888. (LW. 11 206/88).				
—	—					
150	—	Wydatku nie było z powodu nieobsadzenia tej posady.				
277	223					
54						
33	—	*Wydatek mniejszy* wedle istotnej w tym roku potrzeby.				
115	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ stałego sługi nie przyjęto.				
2	—					
—	32	Wedle istotnej potrzeby.				
—	9					
—	129	*Wydatek większy* z powodu budowy kuchni i znaczniejszych reparacyj.				
—	18	*Wydatek większy* z powodu sprawienia nowych kiszek do sikawki i dokupna sań (załubni).				
—	573	*Wydatek większy* z powodu nadzwyczajnych wydatków na koszta przeniesienia ze względów służbowych kierownika z Jagielnicy do Horodenki, oraz nauczyciela fachowego z Horodenki do Jagielnicy; koszta te przesiedlenia przyznane zostały pierwszemu w sumie 300 zł., drugiemu w sumie 210 zł. 12 ct.; nareszcie przyznano b. instruktorowi odprawę w kwocie 120 zł.				
150	761					
	611					
54	611					

Wydatki i dochody.

7. Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Z przeniesienia .	5.247	37½	4.690
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15	Stołowanie	1.648	36	4.500
	16	Odzież, pościel i pranie	1.332	77	
		Suma rubryki III. .	2.981	13	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Potrzeby do pisania i nauki uczniów	34	44½	120
	18	Przykupno środków naukowych	179	89	200
		Suma rubryki IV. .	214	33½	320
V.	19	**Czynsz dzierżawny za grunta używane przez szkołę** . .	50	—	50
		Suma wszystkich wydatków .	**8.492**	**84**	**9.560**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów**	1.200	—	1.600
III.	3	**Czysty dochód z pola szkolnego**	83	18½	120
IV.	4	**Zarobek uczniów**	355	45	360
		Suma dochodów .	3.638	63½	4.080
—	—	**Dotacya z funduszu krajowego**	4.854	20½	5.480
		Razem . . .	**8.492**	**84**	**9.560**

LW. 42.067/1889.

rolnicza w Jagielnicy. Wydatki i dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
54	611					
1.519	—	*Wydatek mniejszy* z powodu mniejszej ilości uczniów. W obec preliminowanych 30., przecięciowy stan tychże miesięczny był 19.				
1.519	—					
85	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak pod poz. 15. i 16.				
20	—	Wedle potrzeby w tym roku.				
105	—					
—	—					
1.678	611					
1.067						
—						
400	—	*Dochód mniejszy* częścią z powodu obniżenia przez strony przyrzeczonych datków, częścią z powodu zaległości, wykazanych obok w kolumnie należytości czynnych.	300	—	—	—
37	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ dochód *brutto* z gospodarstwa gruntowego przyniósł 2.093 zł. 90½ ct. wydatek zaś wyniósł . . 2.010 „ 72 „ dochód przeto *netto*, jak obok 83 zł. 18½ ct.				
4	—	Różnica nieznaczna.				
441	—					
626	—	*Dochód mniejszy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru.				
1.067	—		300	—	—	—

Wydatki. **8. Krajowa niższa szkoła**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy, zarazem kierownik, płaca z dodat. aktyw.	1.540	—	1.540
	2	„ „ pomocniczy, płaca z dodatkiem aktyw.	780	—	780
	3	Instruktor, płaca	480	—	480
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych	350	—	350
	5	Kapelan i katecheta	80	54	100
	6	Nauczyciel weterynaryi	250	—	250
		Suma rubryki I.	3.480	54	3.500
II.		**Koszta administracyi.**			
	7	Zarząd:			
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	16	39	100
		b) sługa szkolny	55	—	240
		c) utrzymanie jednej pary koni szkolnych	418	16	400
		d) zakupno i utrzymanie narzędzi ręcznych rolniczych	1	56	30
	8	Opał	381	34	400
	9	Oświetlenie	78	20	100
	10	Utrzymanie budynków	165	94	
	11	Ubezpieczenie „	53	54	200
	12	Płaca kominiarza	10	—	
	13	Sprzęty i ruchomości	35	87	100
	14	Lekarz, apteka i różne inne	69	15	100
		Suma rubryki II.	1.285	15	1.670
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	15	Stołowanie	2.023	30	4.500
	16	Odzież, pościel i pranie	273	22	
		Suma rubryki III.	2.296	52	4.500
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do pisania i nauki uczniów	14	56	150
	18	Przykupno środków naukowych	59	20	200
		Suma rubryki IV.	73	76	350
		Suma wszystkich wydatków	**7.135**	**97**	**10.020**

rolnicza w Kobiernicach.

Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
19	—	*Wydatek mniejszy* z powodu zamknięcia płacy b. kapelanowi z dniem 15. Września, przyznania zaś poboru następcy od 26. Listopada 1888. (LW. 45.321/88 i 53.011/88).				
—	—					
19	—					
84	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby w tym roku.				
185	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie przyjęto stałego sługi, wikt zaś tenże pobierał z uczniami.				
—	18	*Wydatek* nieznacznie *większy* wedle potrzeby.				
28	—	*Wydatek mniejszy*, jedynie na drobne reparacye w tym roku ograniczony.				
19	—	*Wydatki mniejsze* wedle istotnej potrzeby.				
22	—					
—	30	*Wydatek większy* z powodu reparacyi budynków.				
64	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ w tym roku nie było znaczniejszego przykupna ruchomości.				
31	—	*Wydatek mniejszy*, z góry obliczyć się nie dający.				
433	48					
385						
2.204	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż zamiast preliminowanych 30. było przecięciowo tylko 21. uczniów.				
2.204	—					
135	—	*Wydatek mniejszy* wedle istotnej potrzeby, oraz z uwzględnieniem mniejszej ilości uczniów.				
141	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż w tym roku nie okazała się potrzeba znaczniejszego przykupna.				
276	—					
2.884	—					

Dochody.

8. Krajowa niższa szkoła

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 10. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	Subwencya z c. k. Skarbu Państwa	3.000	—	3.000
II.	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	1.005	—	1.340
III.	3	Czysty dochód z pola szkolnego	19	30	45
IV.	4	Zarobek uczniów	159	90	360
		Suma dochodów .	4.184	20	4.745
—	—	Dotacya z funduszu krajowego	2.951	77	5.275
		Razem . .	7.135	97	10.020

LW. 43.180/1889.

rolnicza w Kobiernicach. **Dochody.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		**Uzasadnienie różnic**	**Należytości**			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
335	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ część stron odmówiła przyrzeczonych datków; wykazana obok zaległa należytość czynna pokrywa z przewyżką mniejszy ten pobór.	365	—	—	—
26	—	Dochód z *ziemiopłodów* przyniósł tylko 20 zł. — ct. po potrąceniu zaś drobnego wydatku . . . . . — „ 70 „ okazał się wynik *netto*, jak obok 19 zł. 30 ct.				
200	—	*Dochód mniejszy* z powodu mniejszej ilości uczniów.				
561	—					
2.323	—	*Dochód mniejszy* w miarę potrzeby pokrycia niedoboru.				
2.884	—		365	—	—	—

LW. 32.365/1889.

9. Alegat do zamknięcia rachunku funduszu krajowego za rok 1888.

Odpis

zamknięcia rachunku

podatków państwowych

za rok

1888.,

udzielony przez

c. k. krajową Dyrekcyę Skarbu do L. 44.002/1889 (LW. 26.263/1889).

I. Związkowa Drukarnia.

Rechnungs-Abschluss der directen

Post-Nr.	Capitel	Titel	Bezeichnung der Rubriken und Objecte nach der Reihenfolge der Theilvoranschläge	Erfolg vom 1. Jänner bis Ende März 1889. Laufender Dienst fl.	kr.	Dienst der Vorjahre fl.	kr.
			I. Einnahmen.				
			A. Ordentliche.				
1	12	—	Grundsteuer	144.123	07	790.001	82
2	13	—	Gebäudesteuer { Hauszinssteuer	39.028	28½	312.545	29
			Hausklassensteuer	48.699	49½	215.994	47
3	14	—	5% Steuer vom Ertrage hauszinssteuerfreier Gebäude .	1.659	44½	22.814	04
4	15	—	Erwerbsteuer	125.240	40½	97.002	73½
5	16	—	Einkommensteuer { *a)* vom fatirten Einkommen . .	42.764	98	311.015	38½
			b) von fixen Bezügen	10.788	26½	—	—
			c) von Zinsen der öffentlichen Fonds-Obligationen	3.938	29½	9.499	95
			Zusammen . .	416.242	24	1,758.873	69

Steuer für das Jahr 1888.

Laufender Dienst das Jahres 1888.		Gesammt-Erfolg für das Jahr 1888.		Voranschlag für das Jahr 1888.		Activ-Rückstände des Verwaltungsjahres				Anmerkung
						mit Anfang		mit Ende		
fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	
4,255.167	78½	5,045.169	60½	4,698.000	—	1,080.535	—	1,672.570	—	
1,237.854	63	1,550.399	92	1,500.000	—	625.078	—	1,030.213	—	
1,376.521	40½	1,592.515	87½	1,500.000	—	429.011	—	600.735	—	
72.213	16	95.027	20	80.000	—	55.421	—	87.017	—	
713.580	10½	810.582	84	780.000	—	640.026	—	756.706	—	
1,293.467	72½	1,604,483	11	1,698.707	—	571.545	—	1,072.499	—	
43.747	36	43.747	36	139.513	—	—	—	—	—	
234.490	75½	243.990	70½	251.780	—	—	—	—	—	
9,227.042	92½	10,985.916	61½	10,648.000	—	3,401.616	—	5,219.740	—	

Nachweisung

der von den Einnahmen in Abrechnung gebrachten Rückvergütungen für das Jahr 1888.

Post-Nr.	Namentlich	Im Jahre 1888.				Vom 1. Jänner bis Ende März 1889.				Zusammmen			
		Laufender Dienst		Dienst der Vorjahre		Laufender Dienst		Dienst der Vorjahre		Laufender Dienst		Dienst der Vorjahre	
		fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.
	Rückvergütungen an der ordentlichen:												
1	Grundsteuer	42.756	38	7.201	37	—	—	8.755	82	42.756	38	15.957	19
2	Gebäudesteuer a) Hauszinssteuer	9.624	27	1.466	13	—	—	1.316	30½	9.624	27	2.782	43½
	Gebäudesteuer b) Hausklassensteuer	6.392	38½	887	63½	—	—	1.113	23	6 392	38½	2.000	86½
	Zusammen	16.016	65½	2.353	76½	—	—	2.429	53½	16.016	65½	4.783	30
3	5% Steuer vom Ertrage hauszinssteuerfreier Gebäude	546	63	11	60½	—	—	92	83½	546	63	104	44
4	Erwerbsteuer	9.975	44	903	—	—	—	2.419	15½	9.975	44	3.322	15½
5	Einkommen-Steuer a) vom fatirten Einkommen	61.440	56	4.264	94½	3	32	2.061	12	61.443	88	6.326	06½
	Einkommen-Steuer b) von fixen Bezügen	354	70½	21	69	64	92	—	—	419	62½	21	69
	Einkommen-Steuer c) von Zinsen der öffentlichen Obligationen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Zusammen	61.795	26½	4.286	63½	68	24	2.061	12	61.863	50½	6.347	75½
	Summe	131.090	37	14.756	37½	68	24	15.758	46½	131.158	61	30.514	84

LW. 32.365/1889.

10. Alegat do zamknięcia rachunku funduszu krajowego za rok 1888.

Wykaz

należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Zaległości czynne zł.	ct.	bierne zł.	ct.
		Wydatki.				
II.	27 *a)*	Rzecznik prawny	266	39	—	—
	28 *a)*	Koszta podróży i dyety w ogóle	1 235	73	1	58
	31 *i)*	Rozmaite potrzeby kancelaryjne	42	58	—	—
	33	Zaliczki na płace urzędników	3.681	51	—	—
III.	34	„ od gmin (na koszta leczenia)	4.099	70	—	—
	„	„ „ szpitali „ „ „	625	—	—	—
	„	Od samopłacących „ „ „	6.038	43	—	—
	„	Zwroty rozmaite „ „ „	416	19	—	—
IV.	36	Koszta podróży i dyety lekarzy	69	90	—	—
IX.	103—119 *a)*	Kwaterunkowe żandarmeryi	180	—	—	—
X.	120—127	Koszta zarządu dróg	238	67	—	—
	129	Utrzymanie dróg	10.851	34½	—	—
	130–132	Zasiłki	243	59	—	—
	133—135	Wydatki na myta	60	93	—	—
XII.	150	„ „ szupaśnictwo	8.976	54½	—	—
XIII.	151	Bióro melioracyjne	338	85	—	—
	156	Popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych	1.216	87	—	—
	157	Przeprowadzenia zdjęć niwelacyjnych	651	99	—	—
XIV.	158	Pożyczka z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską	—	—	26.447	85
	159	Pożyczka z Kasy oszczędności na budowę kulparkowską	—	—	35.143	55
	160	„ „ „ „ zaciągnięta przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego á Paulo	—	—	9.227	79
	161	„ z Banku dla krajów koronnych	—	—	420.000	—
	162	„ zaciągnięta przez Zbór izraelicki w Krakowie	—	—	4.250	79
	164	Funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie	—	—	323.207	55
	166	Pożyczka z Kasy oszczędności na budowę pralni w szpitalu lwowskim	—	—	18.458	80
	167	„ z Banku krajowego na budowę skrzydła w szpitalu lwowskim	—	—	52.916	16
	169	Funduszowi pożyczki krajowej z roku 1873.	—	—	322.887	07½
XV.	172 (V. 20)	Szkoła gosp. lasowego we Lwowie; pożyczka	—	—	6.709	48
	183	Pożyczka na szkołę weterynaryi	—	—	11.370	58
	189	Badania głębszych pokładów ziemi	19.212	05	—	—
		Do przeniesienia	58.446	27	1,230.628	20½

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Zaległości czynne zł.	ct.	bierne zł.	ct.
		Z przeniesienia	58.446	27	1,230.628	20½
XVI.	220	Kraj. warsztat wzorowy dla stolarstwa i wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	—	—	25	35
	232	Warsztat wzorowy dla wyrobów powróżniczych w Radymnie	664	20	—	—
	233	Szkoła i pracownia dla wyrobów koronkarskich w Kańczudze	240	—	—	—
	247	Zasiłki dla przemysłu krajowego	1.979	46	—	—
XVII.	250	Do rozporządzalności Wydziału krajowego	4.105	41	—	—
	—	Zaliczki c. k. Skarbowi Państwa	—	—	54.436	28
	—	Rozmaite budżetem nieprzewidziane	7.576	66	—	—
		Dochody.				
III.	3	Myta	2.428	19	—	—
	6	Od stron prywatnych na budowę dróg krajowych . .	55.423	62½	—	—
V.	11	Zaliczki na płace	681	—	—	—
	14	Od stron rozmaitych ze spraw drogowych	21.357	18½	—	—
	15	Rozmaite zwroty z lat ubiegłych	5.464	34	—	—
VI.	17	Klasztor PP. Benedyktynek w Przemyślu	250	—	—	—
	18	PP. Kanoniczki w Krakowie	525	—	—	—
	19	Gmina Sanok	3.843	01½	—	—
	20	„ Cłopczyce	150	—	—	—
	22	Sanok, komitet parafialny obrz. łać.	3.000	—	—	—
	23	Gmina Skała	1.000	—	—	—
	25	Tarnów, Wydział powiatowy	311	57	—	—
	26	Jasielska Spółka wodna	1.249	76	—	—
	27	Łańcut, Wydział powiatowy	1.800	—	—	—
	28	Moraczewski i Brudzewski w Krygu	1.900	—	—	—
	29	Chorzelowska Spółka wodna	5.369	53	—	—
	30	Gmina Glów	300	—	—	—
	—	„ Piwniczna	643	79	—	—
	—	Touste, szkoła kołodziejska	333	—	—	—
	—	Zakopane, szkoła snycerska	200	—	—	—
	—	Zakopane, szkoła koronkarska	150	—	—	—
	—	Marconi Leonard	4.375	—	—	—
	—	Szpital św. Zofii we Lwowie	10.000	—	—	—
	—	Szpital św. Ludwika w Krakowie	10.000	—	—	—
XI.	44	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich . . .	17	32	—	—
XII.	45	Pozostały fundusz zapomogi z roku 1866.	65.743	62	20	—
XIII.	48 *a)*	Sprzedaż książek	14.915	67	—	—
	48 *c)*	Odsetki zwłoki	30	—	—	—
	48 *d)*	Rozmaite	2.174	06	—	—
	49 *a)*—*i)*	Wydziały powiatowe, — datki dobrowolne na wykupno gruntów pod kolej transwersalną	99.957	19	—	—
		Do przeniesienia	386.604	86½	1,285.109	83½

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Zaległości czynne zł.	ct.	bierne zł.	ct.
		Z przeniesienia	386.604	86½	1,285.109	83½
XIII.	—	Dochody byłego funduszu budowy gmachu sejmowego .	3.572	27	—	—
	—	Od sprawców kradzieży jasielskiej	5.734	26½	—	—
	—	Zwroty pożyczek udzielonyoh na zasiewy w r. 1880.. .	104	09½	—	—
XV.	54	Dodatki do podatków	544.706	17½	—	—
—	—	Zwrot lokacyi funduszowi regulacyi Łęgu	—	—	679	03
—	—	„ „ „ „ Kisieliny	—	—	3.457	18
—	—	„ „ „ „ Gniłej Lipy . . .	—	—	11.989	71½
—	—	Fundusz uposażenia kasy krajowej } stan długu z r. 1887.	41.167	01	—	—
—	—	Fundusz krajowy . . . . . }	—	—	41.167	01
		Razem	981.888	68	1,342.402	77

II.

Fundusz szkolny krajowy.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

Uwaga ogólna. Rachunek wydatków sporządziła c. k. Rada szkolna krajowa.

Do tego rachunku dołącza się:

a) Wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych, pozostałych z końcem roku 1888.

b) Wykaz należytości, uiszczeń i zaległości zaliczek, udzielonych c. k. Radom szkolnym okręgowym po koniec roku 1888.

c) Wykaz zaoszczędzeń w zasiłkach dla funduszów szkolnych okręgowych, za czas od roku 1874. do końca roku 1888.

d) Wykaz zaległych z końcem roku 1888. zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne.

LW. 37.481|1889.

Z Drukarni Ludowe we Lwowie 1888.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości z r. 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	razem zł.	razem ct.
		Wydatki.						
		DZIAŁ I. **Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.**						
I.	1—2	Na pokrycie niedoboru z powodu płac dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyj dla katechetów na rok 1887/8 wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	300.937	—	—	—	300.937	—
II.	3	Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe . .	36.025	—	—	—	36.025	—
III.	4	Na przybory naukowe	11.449	86	—	—	11.449	86
IV.	5	Na konferencye okręgowe	16.546	60	—	—	16.546	60
V.	6	Na biblioteki okręgowe	1.900	—	—	—	1.900	—
VI.	7	Na rozmaite wydatki	9.790	—	—	—	9.790	—
VII.	8—9	Na utrzymanie szkół nowych	4.473	05	—	—	4.473	05
VIII.	10	Na płace dla nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1887/8.	146.168	85	—	—	146.168	85
IX.	11	Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych.	—	—	81.103	13½	81.103	13½
		Suma działu I. .	527.290	36	81.103	13½	608.393	49½
		DZIAŁ II. **Wydatki własne funduszu szkolnego krajowego.**						
X.	12—13	Substytucye	22.748	31	—	—	22.748	31
XI.	14—17	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	—	—	3.655	—	3.655	—
XII.	18	Adjuta	4.957	94	—	—	4.957	94
XIII.	19—21	Remuneracye i zapomogi	28.004	—	—	—	28.004	—
XIV.	22	Remuneracye i zapomogi dla inspektorów okręgowych	2.000	—	—	—	2.000	—
XV.	23—24	Podatki i daniny	28	39	—	—	28	39
XVI.	25	Koszta podróży i dyety	500	—	—	—	500	—
XVII.	26—28	Dodatki pięcioletnie	73.088	97	—	—	73.088	97
XVII.	29	Dodatek do funduszu emerytalnego . . .	12.800	—	—	—	12.800	—
XIX.	30	Emerytury	—	—	4.169	63	4.169	63
XX.	31—49	Dary z łaski	3.322	78	—	—	3.322	78
XXI.	50	Potrzeby szkół ogólnej natury	988	99	—	—	988	99
XXII.	51-52*a*	Rozmaite wydatki	15.740	42½	—	—	15.740	42½
XXIII	53—54	Zasiłki na budowę szkół	—	—	11.150	—	11.150	—
		Suma działu II. .	164.179	80½	18.974	63	183.154	43½
		Do tego suma działu I. .	527.290	36	81.103	13½	608.393	49½
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych.	691.470	16½	100.077	76½	791.547	93

szkolny krajowy.

Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł	zł.	ct.	zł.	ct.
300.937	—	300.937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
36.430		36.430	405	—	—	—	405	—	—	—	—	—
11.450	—	11.450	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.547	—	16.547	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1.950	—	1.950	50	—	—	—	50	—	—	—	—	—
3.800	—	3.800	—	—	5.990	—	—	5.990	—	—		—
13.435	—	13.435	8.962	—	—	—	8.962	—	—	—	—	—
150.000	—	150.000	3.831	—	—	—	3.831		—	—	—	—
—	20.000	20.000	—	—	—	61.103	—	61.103	—	—	—	—
534.549	20.000	554.549	13.248	—	5.990	61.103	13.248	67.093	—	—	—	—
12.000	—	12.000	—	—	10.748	—	—	10.748	—	—	1.588	83
—	3.775	3.775	—	120	—	—	120	—	—	—	120	—
5.000	—	5.000	42	—	—	—	42	—	—	—	33	35
29.000	—	29.000	996	—	—	—	996	—	—	—	996	—
2.000	—	2.000	—	—	—	—	—		—	—	—	—
650	—	650	622	—	—	—	622	—	—	—	—	—
500	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84.199	—	84.199	11.110	—	—	—	11.110	—	—	—	2.247	57
12.800	—	12.800	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	5.900	5.900	—	1.730	—	—	1.730	—	—	—	777	54½
3.572	—	3.572	582	—	333	—	249	—	—	—	500	39
1.000	—	1.000	11	—	—	—	11	—	—	—	—	—
4.200	—	4.200	398	—	11.938	—	—	11.540	—	—	98	66
—	15.000	15.000	—	3.850	—	—	3 850	—	—	—	1.200	—
154 921	24.675	179.596	13.761	5.700	23.019	—	18.730	22.288	—	—	7.562	34½
534.549	20.000	554.549	13.248	—	5.990	61.103	13.248	67.093	—	—	—	—
689.470	44.675	734.145	27.009	5.700	29.009	61.103	31.978	89.381	—	—	7.562	34½
								57.403				

*

Liczba rubryki	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości z r. 1888. zwyczajne zł.	zwyczajne ct.	nadzwyczajne zł.	nadzwyczajne ct.	razem zł.	razem ct.
		Dochody.						
I.	1—10	Odsetki od kapitałów	14.344	86	—	—	14.344	86
II.	11—15	Dochody z dóbr, realności i innych praw . .	11	06½	—	—	11	06½
III.	16—18	Dodatki	91	11	—	—	91	11
IV.	19	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych . . .	2.835	—	—	—	2.835	—
V.	20	Zapisy i darowizny	—	—	—	—	—	—
VI.	21	Taksy od spadków	9.604	22½	—	—	9.604	22½
VII.	22—26	Rozmaite wpływy	90.089	94	—	—	90 089	94
VIII.	27	Dodatek z c. k Skarbu Państwa	54.943	—	—	—	54.943	—
IX.	28	Zwroty zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne	12.943	90	—	—	12.943	90
X.	28a	Dodatek z funduszu krajowego	606.684	83	—	—	606.684	83
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych	791.547	93	—	—	791.547	93

Stan majątku obrotowego z końcem roku 1888.

Stan czynny.

Należytości czynne: *a*) z lat ubiegłych (patrz alegat a) str. 282) . 291.311 zł. 34 ct.
b) z roku 1888, ... 121.986 „ 41 „ 413.297 zł. 75 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne: *a*) z lat ubiegłych (patrz alegat a) str. 282) . 24 zł. 41 ct.
b) z roku 1888, ... 7.562 „ 34½ „ 7.586 „ 75½ „

Czysty stan czynny . . . . . 405.710 zł. 99½ ct.

s z k o l n y k r a j o w y,

Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 3, 20 i 21. Stycznia 1888.			Wynikłości są zatem						Należytości			
			mniejsze		większe		w ogóle		czynne		bierne	
zwyczajne	nadzwyczajne	razem	zwyczajne	nadzwyczajne	zwyczajne	nadzwyczajne	mniejsze	większe	z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	ct.	zł.	ct.
14.037	—	14.037	30	—	338	—	—	308	486	04½	—	—
171	—	171	162	—	2	—	160	—	1.158	13½	—	—
530	—	530	490	—	51	—	439	—	503	85	—	—
2.835	—	2.835	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9.700	—	9.700	96	—	—	—	96	—	4.065	70	—	—
53 215	—	53.215	2.823	—	39.698	—	—	36.875	110.355	73	—	—
54.943	—	54.943	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.000	—	16.000	3.056	—	—	—	3.056	—	5.416	95	—	—
582.714	—	582.714	—	—	23.971	—	—	23.971	—	—	—	—
734.145	—	734.145	6.657	—	64.060	—	3.751	61.154	121.986	41	—	—
								57.403				

Uwaga: Wydatki większe od budżetu o . . . . . 57.403 zł.
Dochody (nieuwzględniając dotacyi z funduszu krajowego) większe o . . . . 33.432 „
W ogóle zatem wynik od budżetu jest mniej korzystny o . . . . 23.971 zł.

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
		Dział I.			
I		**Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.**			
	1	Na pokrycie niedoboru z powodu płac dla nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyj dla katechetów na rok 1887/8, wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych	300.875	—	300.875
	2	Na częściowe pokrycie płac nauczycieli szkół w Tyczynie, Jaśliskach, Brzozowie i Radymnie, odsetki od kapitału legowanego przez śp. biskupa Betańskiego, a wcielonego do majątku zarodowego krajowego funduszu szkolnego . .	62	—	62
		Suma rubryki I. . .	300.937	—	300.937
II.	3	**Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe**	36 025	—	36.430
III.	4	**Na przybory naukowe**	11.449	86	11.450
IV.	5	**Na konferencye okręgowe**	16.546	60	16.547
V.	6	**Na biblioteki okręgowe**	1.900	—	1.950
VI.	7	**Na rozmaite wydatki**	9.790	—	3.800
VII.		**Na utrzymanie szkół nowych.**			
	8	Na utrzymanie 41 szkół nowych i z dniem 1. Września 1887. w życie wejść mających, a w preliminarzach okręgowych nieuwzględnionych	4.473	05	5.435
	9	Na utrzymanie 150 szkół, które mają być zorganizowane i wejść w życie od 1. Września 1888., na czas od 1. Września 1888. do końca Grudnia 1888			8.000
		Suma rubryki VII. . .	4.473	05	13.435

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
		Uwaga ogólna do działu I.				
		Według zestawienia zamknięć 74 Rad szkolnych okręgowych (bez m. Lwowa i Krakowa) za rok 1888. (alegat D. do preliminarza kraj. fund. szkolnego na r. 1890.) fundusze szkolne okręgowe otrzymały w r. 1888. zasiłek z kraj. funduszu szkolnego w ogólnej sumie . . . . . 529.458 zł. 85 ct.				
—	—	Zamknięcie niniejsze od rubr. I. do rubr. VIII). obejmuje wydatek z tego tytułu w kwocie . 527.290 „ 36 „	—	—	—	—
		a zatem mniejszy o . . . 2.168 zł. 49 ct.				
		z powodu, iż wyżej wymieniona wynikłość wedle zamknięć okręgowych funduszów szkolnych dotyczy:				
—	—	*a*) kredytu przyzwolonego w r. 1888. w kwocie . . . 527.290 zł. 36 ct.	—	—	—	—
—	—	*b*) pozostałość kredytu przyzwolonego na r. 1887. w kwocie 2.168 „ 49 „	—	—	—	—
		skutkiem czego kwota pod *a*) mieści się we wynikłości zamknięcia rachunku krajowego funduszu szkolnego za rok 1888., a kwota pod *b*) w wynikłości za rok 1887.				
		(Patrz LW. 36.745|88 i 40934|89).				
405	—	*Do Rubr. II.* Wydatek mniejszy o 405 zł. z powodu zastrzeżenia późniejszego asygnowania zasiłku, preliminowanego na r. 1888. dla m. Krakowa, dopiero po przedłożeniu zamknięcia rachunku.	—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
50	—	*Do Rubr. V.* Wydano mniej z powodu przy Rubr. II. podanego.	—	—	—	—
—	5.990	*Do Rubr. VI.* Wydatek większy w ogóle o 5.990 zł.	—	—	—	—
		mianowicie wydano więcej o . . . 6.090 „				
		z powodu kosztów utrzymania bióra rachunkowego dla funduszów szkolnych okręgowych; wydano zaś mniej o . . . 100 „				
		z powodu podanego przy Rubr. II. przeto ogółem wydano mniej o . . . . . 5.990 zł.				
8.962	—	*Do Rubr. VII. poz. 8. i 9.* Wydatek mniejszy o 8.961 zł. 95 ct. z powodu, iż dla niektórych szkół nowo powstałych nie żądały okręgowe Rady szkolne zasiłku z krajowego funduszu szkolnego, pokrywając odnośne wydatki nadwyżką dochodów miejscowych funduszów szkolnych.	—	—	—	—
8.962	—		—	—	—	—

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3. 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
VIII.	10	**Na płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1887/8**	146.168	85	150.000
IX.	11	**Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych (nadzwyczajne)**	*81.103*	*13½*	*20.000*
		Dział II.			
		Wydatki własne krajowego funduszu szkolnego.			
X		**Substytucye.**			
	12	Na wynagrodzenie nauczycieli i nauczycielek za godziny nadobowiązkowe			3.500
	12a	Kredyt dodatkowy	22.748	31	5.000
	13	Na zastępstwo nauczycieli lub nauczycielek przeszkodzonych w urzędowaniu w skutek choroby lub innej przyczyny .			3.500
		Suma rubryki X. . .	22.748	31	12 000
XI.		**Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye.**			
		(Nazdwyczajne).			
	14	Dla szkoły klasztornej PP. Benedektynek obr. orm. we Lwowie	*2.000*	—	*2.000*
	15	„ „ „ „ Klarysek w Starym Sączu . .	*250*	—	*250*
	16	„ „ „ „ Benedyktynek obr. łać. w Przemyślu	*1.320*	—	*1.440*
	17	Dla konwentu OO. Bazylianów w Ławrowie, za udzielanie nauki w dwuklasowej szkole klasztornej	*85*	—	*85*
		Suma rubryki XI. . .	*3.655*	—	*3.775*

szkolny krajowy. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
3.831	—	*Do Rubr. VIII.* Wydatek mniejszy o 3.831 zł. 15 ct. z powodu przy rubryce II. podanego.	—	—	—	—
—	*61.103*	*Do Rubr. IX.* Wydatek większy o 61.103 zł. 13½ ct. a to z powodu, iż znaczna część prestacyj szkolnych, bo wynoszących przeszło 200.000 zł. tak rychło ściągniętą być nie może, stanowi bowiem zaległość u gmin miejskich w Bochni, Gródku, Jaworowie, Wieliczce Mielcu, Ropczycach, Stanisławowie, Stryju, Tarnopolu, Brodach, Zatorze, Mielnicy, Sieniawie, Glinianach itp., którym pozwolono spłacić zaległości prestacyi w kilkunastu latach; następnie z powodu niezałatwionych rekursów wielu gmin, wniesionych przeciwko orzeczeniom Rady szkolnej krajowej. Również na przekroczenie tej rubryki wpływa i ta okoliczność, iż w myśl ustawy nauczyciele szkół ludowych pobierają swe płace w miesięcznych ratach z góry, a dochody służyć mające w pierwszym rzędzie do pokrycia tych płac, wpływają do funduszów szkolnych okręgowych kwartalnie z dołu. (Bliższe wyjaśnienia podaje Rada szkolna krajowa w odezwie swej z dnia 31. Grudnia 1888. do L. 19.517 LW. 664|89). O zwrot zaliczek wystosowano w roku 1888. następujące odezwy do ck. Rady szkolnej krajowej i do okręgowych Rad szkolnych do LW. 11.172, 16.368, 20.091, 30.060, 49.178 i 52.945|1888.	—	—	—	—
—	10.748	*Do Rubr. X.* Wydatek większy o 10.748 zł. 31 ct. z powodu zaprowadzenia w wielu szkołach półdzienne nauki, tudzież z przyczyny zorganizowania szkół nowych.	—	—	—	—
—	10.748		—	—	1.588	83
—	—		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
120	—	*Do Rubr. XI. poz. 16.* Wydatek mniejszy o 120 zł. ponieważ ostatnia rata miesięczna z przyzwolonego zasiłku dla szkoły klasztornej PP. Benedektynek obr. łać. w Przemyślu, po koniec Grudnia 1888. pobraną nie została.	—	—	120	—
—	—		—	—	—	—
120	—		—	—	120	—

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
XII.		**Adjuta.**			
	18	Dla kandydatów i kandydatek stanu nauczycielskiego . .	4.957	94	5.000
XIII.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	19	Remuneracye zmienne i zapomogi dla nauczycieli . . .	13.522	—	29.000
	20	„ i zapomogi dla katechetów	11.602	—	
	21	„ za naukę robót ręcznych	2.880	—	
		Suma rubryki **XIII.** . .	28.004	—	29.000
XIV.	22	**Remuneracye zmienne dla inspektorów okręgowych.**	2.000	—	2.000
XV.		**Podatki i daniny.**			
	23	Na podatki i ekwiwalenta z gruntów i realności szkolnych . .	28	39	500
	24	Dodatek konkurencyjny na część budynku szkolnego w Tarnowie	—	—	150
		Suma rubryki **XV.** . .	28	39	650
XVI.	25	**Koszta podróży i dyety**	500	—	500
XVII.		**Dodatki pięcioletnie.**			
	26	Dodatki dla nauczycieli do tego czasu już asygnowane . .	73.088	97	67.390
	27	Drugie i trzecie dodatki, w roku 1888. asygnować się mające			7.499
	28	Pierwsze dodatki w roku 1888. przypadające			9.310
		Suma rubryki **XVII.** . .	73.088	97	84.199
XVIII		**Dodatek do funduszu emerytalnego.**			
	29	Dodatek stale systemizowany na emerytury dla nauczycieli etatowych i zaopatrzenie wdów i sierót po nauczycielach . .	12.800	—	12.800

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
42	—	*Do Rubr. XII.* Wydatek mniejszy o 42 zł. 06 ct. z powodu zamknięcia poboru Juliannie Janickiej we Lwowie z końcem Listopada 1888. w kwocie 8 zł. 36 ct. Wandzie Grosównie, w Winnikach, z końcem Sierpnia 1888. . . . . 33 „ 35 „ tudzież z powodu niepobrania kwot wyrównujących pobory . . . . — „ 35 „ Razem jak wyżej . . 42 zł. 06 ct.	—	—	33	35
996	—	*Do Rubr. XIII. poz. 19. 20. i 21.* Wydatek mniejszy o 996 zł. z powodu niepobrania po 31. Grudnia 1888. asyg. remuneracyj: przez nauczycieli w kwocie 850 zł. „ katechetów, 110 „ za naukę robót ręcznych 36 „ Razem jak wyżej . . 996 zł.	—	—	—	—
996	—		—	—	996	—
—	—	*Do Rubr. XV. poz. 23. i 24.* Wydatek ogółem mniejszy o 621 zł. 61 ct. z powodu, że przypadający podatek od gruntów szkolnych tylko częściowo w tym roku uiszczony został, zaś na adaptacye budynku szkolnego w Tarnowie preliminowanej kwoty nie użyto w tym roku.	—	—	—	—
472	—		—	—	—	—
150	—		—	—	—	—
622	—		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
11.110	—	*Do Rubr. XVII. poz. 26—28.* Wydatek mniejszy o 11.110 zł. 03 ct. z powodu niepobrania przez nauczycieli należytości po koniec Grudnia 1888., tudzież, że wielu nauczycielom nie przyznano jeszcze dodatków pięcioletnich.	—	—	—	—
11.110	—		—	—	2.247	57
—	—		—	—	—	—

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
XIX.		**Emerytury.**			
	30	Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady w skutek reorganizacyi szkół (nadzwyczajne)	*4.169*	*63*	*5.900*
XX.		**Dary z łaski.**			
		a) Stałe.			
	31	Januszewskiej Wiktoryi, 1 sierota	17	30	21
	32	Kloss Franciszka	35	—	35
	33	Hołubowicz Petronela	47	25	63
	34	Klesiewicz Julia	30	—	36
	35	Dubil Amalia	63	—	63
	36	Prokopowicz Emilia	30	—	30
	37	Mikiewicz Eleonora	20	—	20
	38	Hurakowska Marya	38	43½	39
	39	Konopnicka Katarzyna	52	50	105
	40	Potocka Walerya	—	—	31
	41	Praszałowicz Marya	30	—	40
	42	Filipowska Joanna	52	50	53
	43	Kołdrasińska Zofia	73	34	80
	44	Januszewska Wiktorya	166	66	167
	45	Elsner Karolina	80	—	80
	46	Rogozińska Józefa	40	—	40
	47	Seniów Agata	38	43	38
	48	Nowomiejska Karolina	51	24	51
	48½	Oleksinowa Julia	75	48	80
		a) Zaczkiewicz Helena	122	50	—
		b) Witkowska Julia	38	29	—
		c) Łepka Eulampia	51	24	—
		Do przeniesienia .	1.153	16½	1.072

szkolny krajowy. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
1730	—	*Do Rubr. XIX.* Wydatek mniejszy o 1730 zł. 37 ct. z powodu, iż w skutek śmierci wstrzymano dalszą wypłatę emerytury Feliksa Lalickiego, Karoliny Wisłockiej, Wilhelminy Perskiej i Kazimiry Dębickiej; tudzież z powodu, że niektórych emeretur, mylnie z funduszu szkolnego emerytalnego, zamiast z funduszu krajowego szkolnego wypłaconych, dotychczas nie przeprowadzono.	—	—	777	54½
4	—	*Do poz. 31.* Wydatek mniejszy o 3 zł. 70 ct. z powodu nie pobrania tej kwoty w roku przedmiotowym.				
—	—					
16	—	*Do poz. 33.* Wydatek mniejszy o 15 zł. 75 ct. z powodu jak przy pozycyi 31.				
6	—	*Do poz. 34.* Wydatek mniejszy o 6 zł. z powodu jak przy pozycyi 31.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
52	—	*Do poz. 39.* Wydatek mniejszy o 22 zł. 50 ct. z powodu jak przy pozycyi 31.				
31	—					
10	—	*Do poz. 40.* Wydatek mniejszy z powodu śmierci, zaszłej dnia 3. Kwietnia 1887. roku.				
—	—	*Do poz. 41.* Wydatek mniejszy z powodu jak przy poz. 31.				
7	—	*Do poz. 43.* Wydatek mniejszy o 6 zł. 66 ct. z powodu jak wyżej.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
4	—	*Do poz. 48½* Wydatek mniejszy o 4 zł. 52 ct. z powodu zaasygnowania daru z łaski począwszy od 21 Stycz. 1888.				
—	123	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj. z dnia 31. Marca 1877. do L. 2525. w zastępstwie gminy Jasło.				
—	38	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj z dnia 28. Grudnia 1887. do L. 7706. w zastępstwie gmin: Żarki, Moczydło, Mętków.				
—	51	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj. z dnia 28. Grudnia 1887. do L. 6960. za zwrotem od stron później oznaczyć się mających.				
130	212		—	—	—	—

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3. 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
XX.	48	Do przeniesienia .	1.153	16½	1.072
		d) Czaporowska Tekla	38	36	—
		e) Kamińska Tekla	32	02	—
		f) Lang Magdalena	51	24	—
		Razem . .	1.274	78½	1.072
	49	*b*) **Jednorazowe**	2.047	99½	2.500
		Suma rubryki XX. .	3.322	78	3.572
XXI.		**Potrzeby szkół ogólnej natury.**			
	50	Potrzeby szkół wedle obecnego stanu	988	99	1.000
XXII.		**Rozmaite wydatki.**			
	51	Dodatek służbowy dla nauczycieli szkół pospolitych w Krakowie	3.602	31	4.000
	52	Dodatek służbowy dla Antoniego Gettlicha, dyrektora szkoły wydziałowej w Krakowie	200	—	200
	52*a*	Rozmaite inne	11.938	11½	—
		Suma rubryki XXII. . .	15.740	42½	4.200

szkolny krajowy. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
130	212		—	—	—	—
—	38	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj, z dnia 2. Lutego 1882. do L. 310. za zwrotem od gmin: Kobylanka i Dominikowce.				
—	32	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj. z dnia 1. Sierpnia 1882. do L. 6555. w zastępstwie stron konkurencyjnych do utrzymania szkoły w Krystynopolu.				
—	51	Asygnowano rozp. Rady szkolnej kraj. z dnia 23 Grudnia 1881. do L. 13.337. w zastępstwie gmin:				
130	333	Czerwonogród,	—	—	145	72
452	—	Nogorzany, Nyrków.	—	—	354	67
582	333	Zwroty wydatków od *a—f*, zarachowane są w dochodach w Rubr. VII. poz. 23.	—	—	500	39
249						
11	—	*Wydatek mniejszy* o 11 zł. 01 ct. z powodu ograniczenia wydatków do najniezbędniejszych potrzeb.	—	—	—	—
398	—	*Do poz. 51.* Wydatek mniejszy o . 397 zł. 69 ct. z powodu:				
		a) niepobrania dodatku z końcem Grudnia 1888. przez nauczycieli w kwocie . 131 „ — „				
		b) asygnowania dodatku nauczycielowi Janowi Klimuntowi zamiast od 1. Maja, dopiero od 1. Sierpnia 1888. oszczędzono 25 „ — „				
		c) dtto Pawłowi Paszczy, dopiero od 1. Marca 1888. oszczędzono . . . 16 „ 68 „				
		d) dtto Olszewskiemu, nauczycielowi od dnia 1. Marca 1888 . . . . 16 „ 67 „				
		e) z powodu zamknięcia dodatku Drzebszakowi z końcem Grudnia 1887., zaś podwyższenia dodatku nauczycielowi Lachowiczowi dopiero od dnia 1. Sierpnia 1888. oszczędzono . . . . 158 „ 34 „				
		f) wreszcie z powodu zamknięcia dodatku nauczycielowi Knoblauchowi z d. 30. Czerwca 1888. oszczędzono . . 50 „ — „				
		Razem przeto wydano mniej o . 397 zł. 69 ct.				
—	—					
—	11.938	Wydano więcej o 11.938 zł. 11½ ct. z powodu mylnych zarachowań c. k. Urzędów podatkowych. Mylne wydatki zostały przypisane do zwrotu krajowemu funduszowi szkolnemu w rubr. VII. poz. 23.				
398	11.938		—	—	98	66
	11.540					

Wydatki. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
XXIII.		**Zasiłki na budowę szkół.**			
	53	Zasiłki bezzwrotne (nadzwyczajne)	*4.800*	—	*5.000*
	54	„ zwrotne (nadzwyczajne)	*6.350*	—	*10.000*
		Suma rubryki XXIII. . .	*11.150*	—	*15.000*

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
200	—	*Do poz. 53.* Wydatek mniejszy o 200 zł. z powodu niepobrania zasiłków po koniec Grudnia 1888. przez gminy: Olchowa 50 zł., Komarów 50 zł. i Rychwałd 100 zł.	—	—	200	—
3.650	—	*Do poz. 54.* Wydatek mniejszy o 3.650 zł., z powodu, że nie żądano dalszych zaliczek, oszczędzono 2.650 zł. z powodu zaś niepobrania do końca Grudnia 1888. przez gminę Raba 150 zł., Brzostowa góra 200 zł., Kłaj 300 zł., Tudiów 200 zł. i Michałkowa 150 zł. odpisano kwotę 1.000 zł.	—	—	1.000	—
3.850	—		—	—	1.200	—

Dochody. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Styez. 1888. zł.
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	2	Od 4½% obligacyj galic. pożyczki krajowej z r. 1883. . .	1.435	50	1.431
	2	„ 4½% obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1884. .	3.764	25	3.771
	3	„ 6% listów zastaw. Zakładu kredyt. ziemskiego w Krakowie .	685	50	690
		Do przeniesienia .	5.885	25	5.892

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	4	**Zestawienie ogólne.**	—	—	—	—
		Z początkiem roku 1888. stan efektów wynosił: 288.410 zł. 25 ct.				
		W roku 1888. spieniężono:				
		a) 6% list zast. zakładu kred. ziemsk. w Krakowie, imiennej wartości 100 zł. — ct.				
		b) 4½% obligacyą pożyczki kraj. z roku 1884. im wart. 100 „ — „				
		c) część 4% książeczki Banku krajowego 89 „ 01 ct. 289 ct. 01 ct.				
		Natomiast kupiono:				
		a) 4½% listy zastawne Banku kraj. im. wart. 800 zł. — ct.				
		b) dolokowano w 4% książeczce Banku krajowego 7 „ 25 „ 807 „ 25 „				
		Z porównania przybyło efektów imiennej wartości . . . . . 518 „ 24 „				
		Stan efektów z końcem roku 1888. wynosi imiennej wartości . . . 288.928 zł. 49 ct.				
		Do poz. 1. Dochód większy o 4 zł. 50 ct. z powodu zakupna jednej 4½% obligacyi w r. 1887. już po wydrukowaniu preliminarza na rok 1888.				
7	—	*Do poz. 2.* Dochód mniejszy z powodu, że jedna obligacya wylosowaną została jeszcze w Sierpniu r. 1887. a druga w Lutym r. 1888., w skutek czego od pierwszej odpadły odsetki za cały rok 1888. w kwocie . . . . . 4 zł. 50 ct. a od drugiej za II. półrocze 1888. w kwocie 2 „ 25 „ Razem . . 6 zł. 75 ct. natomiast dochód ten objęty jest poz. 6-tą.	—	—	—	—
4	—	*Do poz. 3.* Dochód mniejszy z powodu wylosowania jednego listu, w skutek czego podwyższył się dochód w pozycyi 6-ej.	—	—	—	—
11	4		—	—	—	—

*

Dochody. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
I.		Z przeniesienia .	5.885	25	5.892
	4	Od 4% listów zastawn. gal. Towarz. kredyt. ziem. we Lwowie	28	—	28
	5	„ 4½% „ „ „ „ „ „ „ „	7.173	—	7.173
	6	„ 4½% listów zastawnych Banku krajowego	78	13	36
	7	„ 4% książeczki Banku krajowego	—	—	3
	8	5% od kapitałów hipotekowanych w walucie wiedeńskiej . .	10	36½	26
	9	5% od kapitałów, hipotekowanych w walucie polskiej . .	927	61	639
	10	„ „ „ na realnościach w Krakowie	242	50½	240
		Suma rubryki I. . .	14.344	86	14.037
II.		**Dochody z dóbr, realności i innych praw.**			
	11	Czynsz z ogrodu w Dunajowie	—	71	1
	12	„ „ Krukienicach	3	78	2
	13	„ „ Bieczu	1	57½	1
	14	„ z wydzierżawionych gruntów w Zagórzu . . .	5	—	5
	15	„ od gminy miasta Tarnowa, za wynajęcie budynku, będącego w części własnością krajowego funduszu szkolnego	—	—	162
		Suma rubryki II. . .	11	06½	171
III.		**Dodatki.**			
	16	Od c. k. Skarbu Salin, zwrot ⅓ części pensyj emerytalnych nauczycieli i nauczycielek szkoły głównej panieńskiej w Wieliczce	—	—	490
		Do przeniesienia .	—	—	490

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
11	4		—	—	—	—
—	—	*Do poz. 6.* Dochód większy o 42 zł. 13 ct. z powodu zakupna efektów, mianowicie:				
—	—	w roku 1887. dokupiono imiennej wartości . . . . 300 zł.				
		w roku 1888. dokupiono imiennej wartości . . . . 800 „				
		Suma . . 1.100 „				
		$4^1/_2\%$ od tej sumy wynosi . . . 49 zł. 50 ct.				
		a po strąceniu kuponu pod rata . . 7 „ 37 „				
		Zostaje . . 42 zł. 13 ct.				
—	42	*Do poz. 7.* Dochód mniejszy z powodu, iż nie podniesiono odsetek, lecz zostawiono je przy książeczce.				
3	—					
16	—	*Do poz. 8.* Dochód mniejszy o 15 zł 63 ct. z powodu nieściągnięcia zaległych odsetek przez c. k. Urzędy podatkowe, mimo urgensów do L. 22815, 35186, i 47565/88 i 3226/89.	21	99	—	—
—	289	*Do poz. 8 i 10.* Dochód większy z powodu ściągnięcia zaległości.	350	83	—	—
—	3		113	$22^1/_2$	—	—
30	338		486	$04^1/_2$	—	—
	308					
—	—					
—	2	*Do poz. 12.* Dochód większy o 1 zł. 78 ct. z powodu ściągnięcia zaległości.	1	$57^1/_2$		
—	—					
—	—					
162	—	*Do poz. 15.* Dochód mniejszy mimo urgensu do LW. 25319|89, a to z powodu wniesienia rekursu gminy miasta Tarnowa do c. k. Rady szkolnej krajowej przeciwko jej orzeczeniu z dnia 13. Listopada 1888. L. 8679. (LW. 54493|88), której nałożono obowiązek zapłacecenia wykazanych należytości (LW. 18908/89).	1.156	56		
162	2		1.158	$13^1/_2$	—	—
160						
		Do Rubr. III. poz. 16. Należytość zaległa z lat dawniejszych tej pozycyi wynosi 3.277 zł. 17 ct.				
		bieżąca za rok 1888. . . . 490 „ — „				
490	—	Razem . . 3.767 zł. 17 ct.	490	—	—	—
		Sprawa ściągnięcia powyższej zaległości jest w toku i dotychczas stanowczo nie została załatwioną. (LW. 2431/, 20760, 38481 i 53951|88).				
490	—		490	—	—	—

Dochody. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
III.		Z przeniesienia .	—	—	490
	17	Od gminy Zaleszczyki na wydatki kancelaryjne	38	61	14
	18	Od żydowskiej gminy tarnowskiej, dodatek na utrzymanie IV. klasy przy szkole głównej	52	50	26
		Suma rubryki III. . .	91	11	530
IV.	19	**Zysk ze sprzedaży książek szkolnych**	2.835	—	2.835
V.	20	**Zapisy i darowizny**	—	—	—
VI.	21	**Taksy od spadków**	9.604	22½	9.700
VII.		**Rozmaite wpływy.**			
	22	Zwroty zaliczek, funduszom szkolnym okręgowym udzielonych .	59.697	87½	20.000
		Do przeniesienia .	59.697	87½	20.000

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	ct.
490	—		490	—	—	—
—	25	*Do poz. 17. i 18.* Dochód większy z powodu ściągnięcia zaległości.	13	85	—	—
—	26		—	—	—	—
490	51		503	85	—	—
439						
-	—		—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
96	—	*Do poz. 21.* Dochód mniejszy z powodu zmienności tej rubryki. Ściągnięcie zaległości urgowano do LW. 17.805, 18.811, 35.187 i 47.018/88.	4.065	70	—	—
—	39.698	*Do poz. 22.* Według alegatu pod b) dołączonego, zaległość zaliczek Rad szkolnych okręgowych wynosiła z końcem roku 1887. kwotę . 49.098 zł. 49½ ct. W roku 1888. udzielono nowych zaliczek w kwocie . . . 86.753 „ 13½ „ Razem 135.851 zł. 63 ct. Z tego odpisano . . . 5.650 „ — „ Pozostało 130.201 zł. 63 ct. Na to uiszczono w r. 1888 . 59.697 „ 87½ „ Zaległość z końcem r. 1888. wynosi: *a)* z lat dawniejszych 20.762 zł. 58½ ct. *b)* z r. 1888 49.741 „ 17 „ 70.503 zł. 75½ ct. Ściągnięcie powyższej należytości urgowano odezwami do LW. 11.172, 16.368, 20.091, 30.060 i 49.178/88.	49.741	17	—	—
—	39.698		49.741	17	—	—

Dochody. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888 zł.	Dochody w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 3. 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
VII.		Z przeniesienia .	59.697	87½	20.000
	23	Zwroty wydatków innych rubryk budżetowych	6.599	97½	7.000
	24	Zwroty zaliczek miasta Krakowa, Sanoka i Tarnopola z lat dawniejszych	1.143	—	1.200
	25	Różne nieprzewidziane	1	—	15
	26	Zwroty zaoszczędzeń w zasiłkach, danych funduszom szkolnym okręgowym, za czas od roku 1874. do końca roku 1888. .	22.648	09	25.000
		Suma rubryki VII . .	90.089	94	53.215
VIII.	27	**Dodatek z c. k. Skarbu Państwa**	54.943	—	54.943

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	39.698		49.741	17	—	—
400	—	*Do poz. 23.* Dochód mniejszy z powodu, że dochodów tego rodzaju nigdy z góry dokładnie obliczyć nie można. W zarachowanej sumie dochodów mieści się z tytułu mylnych wydatków z lat ubiegłych i z roku bieżącego kwota . . . 5.879 zł. 95 ct. a zwroty korelatywne wynosiły . 720 „ 02½ „ Razem jak obok 6.599 zł. 97½ ct.	7.609	83½	—	—
57	—	*Do poz. 24.* Dochód mniejszy z powodu, iż oprócz 7-mej raty m. Krakowa, żadne nie wpłynęły należytości.	—	—	—	—
14	—	*Do poz. 25.* Dochód mniejszy z powodu zmienności tej rubryki.	—	—	—	—
2.352	—	*Do poz. 26.* Według alegatu *c*) należytość zaległa nadebranych zasiłków wynosiła z końcem r. 1887. . . . 212.950 zł. 47 ct. Z tego odpisano w r. 1888. 10.564 „ 42 „ Pozostało 202.386 „ 05 „ W roku 1888. udzielono za wiele zasiłków w kwocie , . . 53.004 „ 72½ „ Razem 255.390 zł. 77½ ct. Na poczet tej należytości uiszczono w r. 1888 . . . 22.648 „ 09 „ Zaległość z końcem roku 1888. wynosi . . . . . 232.742 „ 68½ „ z której przypada na zaległość: *a*) z lat dawniejszych . . 179.737 zł. 96 ct. b) z roku 1888. . . . 53.004 „ 72½ „ O przyspieszenie zwrotu zaległości urgowano, tak c. k. Radę szkolną krajową, jakoteż c. k. Rady szkolne okręgowe odezwami: z dnia 2. Października 1888. do LW. 42.033. „ 13. Listopada „ „ „ 49.180. „ 17. Lutego 1889. „ „ 7.574.	53.004	72½	—	—
2.823	39.698		110.355	73	—	—
	36.875					
—	—		—	—	—	—

Dochody. Fundusz

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z d. 3, 20 i 21 Stycz. 1888. zł.
IX.	28	**Zwroty zaliczek, gminom na budynki szkolne udzielonych**	12.943	90	16.000
X.	28 *a*)	**Dodatek z funduszu krajowego . . . . .**	606.684	83	582.714

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
3.056	–	*Do poz. 28.* Dochód mniejszy z powodu, iż wiele gmin zaległo z ratami mimo urgensów do LW. 21.954 35.100 i 47.019/88.	5.416	95	—	—
		Zaległość tych zaliczek wynosiła z końcem roku 1887 . . 75.482 zł. 35½ ct.				
		W roku 1888. udzielono nowych zaliczek w kwocie . . . 6.350 „ — „				
		Razem 81.832 zł. 35½ ct.				
		Na to uiszczono w r. 1888. 12.943 „ 90 „				
		Zaległość z końcem roku 1888. wynosi . . . . . 68.888 zł. 45½ ct.				
		Z której przypada na zaległości z lat dawniejszych . . 63.471 zł. 50½ ct.				
		a z roku 1888. . . . 5.416 „ 95 „				
		(Patrz. alegat *d*) dołączony).				
—	23.971	*Do poz. 28 a).* Dochód większy, ponieważ pobrano z funduszu krajowego taką kwotę, jaka okazała się potrzebną do pokrycia niedoboru.	—	—	—	—

*

Alegat a) do zamknięcia rachunku krajowego funduszu szkolnego za rok 1888.

Wykaz należytości

czynnych i biernych z lat ubiegłych, pozostałych z końcem roku 1888.

Rubryki	Poszczególnienie	Należytości czynne zł.	ct.	bierne zł.	ct.
	Wydatki.				
XVII.	Dodatki pięcioletnie	—	—	4	16
XX.	Dary z łaski	—	—	5	25
XXI.	Potrzeby szkół ogólnej natury	—	—	15	—
	Dochody.				
I.	Odsetki od kapitałów	7	89½	—	—
II.	Dochody z dóbr, realności i innych praw	1.543	51	—	—
III.	Dodatki	3.277	17	—	—
VI.	Taksy od spadków	3.072	52	—	—
VII.	Rozmaite wpływy	219.938	74	—	—
XIX.	Zwroty zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne	63.471	50½	—	—
	Suma	291.311	34	24	41

Uwaga:

Oprócz powyżej wykazanej należytości czynnej, prowadzi się w ewidencyi ksiąg naszych rachunkowych pretensya do Skarbu Królestwa Polskiego, a względnie rządu rosyjskiego, w sumie 232.265 złp. 22 gr., czyli 58.066 zł. 43½ ct., o której wywalczenie prowadzą się od lat wielu z wymienionym rządem płonne dotychczas układy.

Alegat *b*). do zamknięcia rachunku krajowego funduszu szkolnego za rok 1888.

WYKAZ

należytości, uiszczeń i zaległości zaliczek, udzielonych c. k. Radom szkolnym okręgowym po koniec roku 1888.

Liczba porząd.	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Należytość						Odpisano		Uiszczono w ciągu roku 1888.		Zaległość z końcem Grudnia 1888.		Uwagi
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1	Bochnia	—	—	2.000	—	2.000	—	—	—	2.000	—	—	—	Celem przyspieszenia zwrotu tych zaliczek wystosowano następujące zbiorowe odezwy do c.k. Rady szkolnej krajowej i c. k. Rad szkolnych okręgowych. z dnia: 16 Marca 1888 LW. 11.172 28 Kwiet. „ „ 16.368 25 Maja „ „ 20.091 20 Lipca „ „ 30.060 13 Listop. „ „ 49.178 9 Grud. „ „ 52.945 12 Lutego 1889 „ 6.392
2	Biała	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
3	Bóbrka	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
4	Borszczów	—	—	800	—	800	—	—	—	—	—	800	—	
5	Brzesko	—	—	1.500	—	1.500	—	—	—	—	—	1.500	—	
6	Brzeżany	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
7	Buczacz	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
8	Chrzanów	—	—	1.300	—	1.300	—	1.300	—	—	—	—	—	
9	Drohobycz	—	—	1.500	—	1.500	—	—	—	—	—	1.500	—	
10	Gorlice	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
11	Gródek	5.433	30½	1.400	—	6.833	30½	400	—	485	36½	5.947	94	
12	Horodenka	—	—	1.000	—	1 000	—	—	—	1.000	—	—	—	
13	Jarosław	—	—	3.000	—	3.000	—	—	—	3.000	—	—	—	
14	Jasło	—	—	3.700	—	3.700	—	—	—	1.200	—	2.500	—	
15	Jaworów	1.500	—	2.814	47	4.314	47	—	—	751	89½	3.562	57½	
16	Kamionka str.	—	—	1.250	—	1.250	—	1.250	—	—	—	—	—	
17	Kołomyja	2.000	—		—	2.000	—	—	—	1.159	22	840	78	
18	Kolbuszowa	—	—	400	—	400	—	—	—	400	—	—	—	
19	Kossów	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	—	—	1.000	—	
20	Kraków (zamiej.)	5.000	—	18.388	66½	23.388	66½	—	—	9.025	79½	14 362	87	
21	Krosno	—	—	900	—	900	—	—	—	—	—	900	—	
22	Lisko	—	—	400	—	400	—	—	—	—	—	400	—	
23	Lwów (zamiej.)	1.000	—	8.000	—	9.000	—	—	—	1.785	45	7.214	55	
24	Mielec	1.500	—	3.000	—	4.500	—	—	—	1.415	24½	3.084	75½	
25	Myślenice	—	—	1.000	—	1 000	—	—	—	—	—	1.000	—	
26	Nowy Sącz	—	—	1.000	—	1.000	—	1.000	—	—	—	—	—	
27	Pilzno	8.665	19	—	—	8.665	19	—	—	4.546	76	4.118	43	
28	Podhajce	—	—	900	—	900	—	—	—	—	—	900	—	
29	Przemyśl	5.000	—	1.300	—	6.300	—	—	—	857	81½	5.442	18½	
30	Przemyślany	—	—	700	—	700	—	700	—	—	—	—	—	
31	Rawa	—	—	800	—	800	—	—	—	800	—	—	—	
32	Rohatyn	5.000	—	1.000	—	6.000	—	—	—	1.254	74½	4.745	25½	
33	Rzeszów	4 000	—	4 000	—	8.000	—	—	—	1.892	27½	6.107	72½	
34	Sambor	1.000	—	2.000	—	3.000	—	—	—	2.450	72	549	28	
35	Sanok	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
36	Skałat	—	—	500	—	500	—	—	—	500	—	—	—	
37	Śniatyn	—	—	900	—	900	—	—	—	900	—	—	—	
38	Stanisławów	2.500	—	2 000	—	4.500	—	—	—	4.500	—	—	—	
39	Stryj	—	—	3.500	—	3.500	—	—	—	2.000	—	1.500	—	
40	Tarnopol	—	—	2.000	—	2.000	—	—	—	2 000	—	—	—	
41	Tarnów	—	—	2.000	—	2.000	—	—	—	2.000	—	—	—	
42	Tłumacz	—	—	500	—	500	—	500	—	—	—	—	—	
43	Turka	—	—	300	—	300	—	—	—	300	—	—	—	
44	Wadowice	—	—	1.500	—	1.500	—	—	—	—	—	1.500	—	
45	Zaleszczyki	1.500	—	1 000	—	2.500	—	—	—	1.472	59	1.027	41	
46	Zbaraż	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
47	Złoczów	4.000	—	—	—	4.000	—	—	—	4.000	—	—	—	
48	Żółkiew	—	—	1.000	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	
49	Żywiec	—	—	500	—	500	—	500	—	—	—	—	—	
	Razem	49.098	49½	86.753	13½	135.851	63	5.650	—	59.697	87½	70.503	75½	

Alegat *c*). do zamknięcia rachunku krajowego funduszu szkolnego za rok 1888.

WYKAZ

zaoszczędzeń w zasiłkach dla funduszów szkolnych okręgowych za czas od roku 1874. do końca roku 1888., ułożony na podstawie zamknięć rachunkowych 74. Rad szkolnych okręgowych, sporządzonych przez Radę szkolną krajową.

Liczba porządk.	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Należytość: zaległa z końcem roku 1887. zł.	ct.	bieżąca za rok 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Odpisano w roku 1888. zł.	ct.	Uiszczono w roku 1888. zł.	ct.	Pozostała zaległość z końcem roku 1888. zł.	ct.	Uwagi
1	Biała . . .	—	—	10	41	10	41	—	—	—	—	10	41	
2	Bóbrka . . .	—	—	8	52	8	52	—	—	—	—	8	52	
3	Bochnia . .	23.697	41	980	94	24.678	35	—	—	436	38	24.241	97	
4	Bohorodczany.	—	—	130	87	130	87	—	—	—	—	130	87	
5	Borszczów . .	—	—	1.496	95½	1.496	95½	—	—	—	—	1.496	95½	
6	Brody . . .	—	—	917	49	917	49	—	—	—	—	917	49	
7	Brzesko. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	Brzeżany . .	252	67	834	46½	1.087	13½	—	—	252	67	834	46½	
9	Brzozów . .	—	—	380	06½	380	06½	—	—	—	—	380	06½	
10	Buczacz. . .	—	—	574	22	574	22	—	—	—	—	574	22	
11	Chrzanów . .	—	—	123	57½	123	57½	—	—	—	—	123	57½	
12	Cieszanów . .	—	—	1.451	76	1.451	76	—	—	—	—	1.451	76	
13	Czortków . .	920	20½	1.244	78	2.164	98½	—	—	920	20½	1.244	78	
14	Dąbrowa . .	—	—	345	46	345	46	—	—	—	—	345	46	
15	Dobromil . .	—	—	1	18	1	18	—	—	—	—	1	18	
16	Dolina . . .	—	—	1.187	57	1.187	57	—	—	—	—	1.187	57	
17	Drohobycz. .	590	37	11.832	01½	12.422	38½	—	—	—	—	12.422	38½	
18	Gorlice . . .	799	81	17	37	817	18	—	—	799	81	17	37	
19	Gródek . . .	11	70	439	81	451	51	—	—	11	70	439	81	
20	Grybów. . .	—	—	22	55½	22	55½	—	—	—	—	22	55½	
21	Horodenka. .	—	—	1	74½	1	74½	—	—	—	—	1	74½	
22	Husiatyn . .	—	—	658	61	658	61	—	—	—	—	658	61	
23	Jarosław . .	7.477	51	185	40½	7.662	91½	—	—	423	94½	7.238	97	
24	Jasło . . .	1.635	50½	5	07½	1.640	58	—	—	1	26	1.639	32	
25	Jaworów . .	8.297	57	1.241	33½	9.538	90½	—	—	—		9.538	90½	
26	Kałusz . . .	7.162	94	5	64½	7.168	58½	2.355	76	—	—	4.812	82½	
27	Kamionka . .	—	—	306	69	306	69	—	—	—	—	306	69	
28	Kolbuszowa .	7	71½	293	74	301	45½	—	—	7	71½	293	74	
29	Kołomyja . .	2.667	79	19	35½	2.687	14½	—	—	—	—	2.687	14½	
30	Kossów . . .	—	—	736	29	736	29	—	—	—	—	736	29	
31	Kraków . . .	4.208	82½	57	04	4.265	86½	—	—	4.147	10	118	76½	
32	Krosno . . .	—	—	228	33½	228	33½	—	—	—	—	228	33½	
33	Limanowa . .	—	—	1	11	1	11	—	—	—	—	1	11	
34	Lisko . . .	—	—	90	10½	90	10½	—	—	—	—	90	10½	
35	Lwów . . .	4.091	44	—	—	4.091	44	3.004	90½	1.000	—	86	53½	
36	Łańcut . . .	—	—	134	32	134	32	—	—	—	—	134	32	
37	Mielec . . .	239	55½	1	14½	240	70	—	—	—	—	240	70	
38	Mościska . .	—	—	352	19	352	19	—	—	—	—	352	19	
39	Myślenice . .	765	99½	504	00½	1.270	—	—	—	765	99½	504	00½	
40	Nadwórna . .	1.025	82½	224	02	1.249	84½	—	—	1.025	82½	224	02	
41	Nisko . . .	—	—	239	64	239	64	—	—	—	—	239	64	
42	Nowy Sącz .	3.656	57½	1	91	3.658	48½	—	—	—	—	3.658	48½	
43	Nowy Targ .	—	—	769	86½	769	86½	—	—	—	—	769	86½	
44	Pilzno . . .	104	22	1.643	61	1.747	83	—	—	104	22	1.643	61	
	Do przeniesienia	67.613	63	29.701	19½	97.314	82½	5.360	66½	9.896	82½	82.057	33½	

Liczba porządk.	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Należytość: zaległa z końcem roku 1887. zł.	ct.	bieżąca za rok 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Odpisano w roku 1883. zł.	ct.	Uiszczono w roku 1888. zł.	ct.	Pozostała zaległość z końcem roku 1888. zł.	ct.	Uwagi
	Z przeniesienia	67.613	63	29.701	19½	97.314	82½	5.360	66½	9.896	82½	82.057	33½	
45	Podhajce	—	—	165	—	165	—	—	—	—	—	165	—	
46	Przemyśl	947	83	9	79	957	62	272	48	—	—	685	14	
47	Przemyślany	—	—	902	84	902	84	—	—	—	—	902	84	
48	Rawa	—	—	1	75	1	75	—	—	—	—	1	75	
49	Rohatyn	2.465	83	9	09	2.474	92	—	—	—	—	2.474	92	
50	Ropczyce	—	—	429	32	429	32	—	—	—	—	429	32	
51	Rudki	—	—	1	76	1	76	—	—	—	—	1	76	
52	Rzeszów	3.640	95	101	12	3.742	07	2.044	50	—	—	1.697	57	
53	Sambor	3.856	39½	31	81½	3.888	21	—	—	—	—	3.888	21	
54	Sanok	11	46½	359	76½	371	23	—	—	11	46½	359	76½	
55	Skałat	—	—	927	75	927	75	—	—	—	—	927	75	
56	Śniatyn	3.821	06	4.723	78	8.544	84	—	—	1.090	91	7.453	93	
57	Sokal	47	24½	303	17	350	41½	—	—	47	24½	303	17	
58	Stanisławów	535	83½	2.483	98½	3.019	82	—	—	535	83½	2.483	98½	
59	Staremiasto	—	—	6	69	6	69	—	—	—	—	6	69	
60	Stryj	33.358	70	1.794	14½	35.152	84½	2.159	24½	—	—	32.993	60	
61	Tarnobrzeg	—	—	1	31	1	31	—	—	—	—	1	31	
62	Tarnopol	45 644	29½	4.747	16	50.391	45½	603	46	7.500	—	42.287	99½	
63	Tarnów	10.452	41½	2 047	24½	12.499	66	—	—	3.394	10½	9 105	55½	
64	Tłumacz	—	—	155	54½	155	54½	—	—	—	—	155	54½	
65	Trembowla	171	70½	1.556	31½	1.728	02	—	—	171	70½	1.556	31½	
66	Turka	—	—	125	31	125	31	—	—	—	—	125	31	
67	Wadowice	12.239	43	—	—	12.239	43	—	—	—	—	12.239	43	
68	Wieliczka	—	—	40	42	40	42	—	—	—	—	40	42	
69	Zaleszczyki	2.233	78½	1.013	56½	3.247	35	—	—	—	—	3 247	35	
70	Zbaraż	—	—	702	70	702	70	—	—	—	—	702	70	
71	Złoczów	19.832	08	8	56½	19.840	64½	—	—	—	—	19.840	64½	
72	Żółkiew	6.077	82	6	85	6.084	67	124	07	—	—	5.960	60	
73	Żydaczów	—	—	609	36½	609	36½	—	—	—	—	609	36½	
74	Żywiec	—	—	37	41	37	41	—	—	—	—	37	41	
	Suma	212.950	47	53.004	72½	265.955	19½	10.564	42	22.648	09	232.742	68½	

Z kwoty zaległej z końcem roku 1888. . . . . 232.742 zł. 68½ ct.
przypada na zaległość z lat dawniejszych . . . . 179.737 „ 96 „
na zaległość z roku 1888 . . . . 53.004 „ 72½ „
Razem j. w. . . . 232.742 zł. 68½ ct.

Alegat *d*) do zamknięcia rachunku krajowego funduszu szkolnego za r. 1888.

WYKAZ

zaległych z końcem roku 1888. zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne.

Powiat	Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Należytość do spłaty zł.	ct.	Spłacono w r. 1888 zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem r. 1888 zł.	ct.
Rohatyn	1	Babuchów	gmina	400	—	100	—	300	—
Brzozów	2	Bachorzec	„	50	—	50	—	—	—
Gródek	3	Bar	„	20	—	—	—	20	—
Sambor	4	Barańczyce	„	360	—	80	—	280	—
Nowy Sącz	5	Bartków i Posadowa	„	180	—	40	—	140	—
Brody	6	Blich	„	187	50	62	50	125	—
Stanisławów	7	Błudniki	„	200	—	—	—	200	—
Cieszanów	8	Bihale	„	350	—	50	—	300	—
Złoczów	9	Bortków	„	5	80	5	80	—	—
Bóbrka	10	Bóbrka	miasto	500	—	100	—	400	—
Bóbrka	11	Bóbrka	gmina	150	—	50	—	100	—
Brody	12	Boratyn	„	270	—	60	—	210	—
Kolbuszowa	13	Brzostowa góra	„	200	—	—	—	—	—
Łańcut	14	Brzoza królewska	„	280	—	35	—	245	—
Jasło	15	Brzyszczki	„	27	—	27	—	—	—
Buczacz	16	Buczacz	„	150	—	—	—	150	—
Bóbrka	17	Bukowina	„	360	—	40	—	320	—
Sambor	18	Burczyce	„	100	—	—	—	100	—
Kamionka	19	Busk	„	500	—	100	—	400	—
Przemyśl	20	Buszkowice	„	200	—	—	—	200	—
Jarosław	21	Cieszacin wielki	„	200	—	—	—	200	—
Horodenka	22	Chocimierz	„	400	—	—	—	400	—
Nisko	23	Cholewiana góra	„	400	—	40	—	360	—
Mościska	24	Chorośnica	„	500	—	50	—	450	—
Przemyśl	25	Cyków	„	120	—	40	—	80	—
Sambor	26	Czaple	„	200	—	—	—	200	—
Stanisławów	27	Czerniejów	„	50	—	—	—	50	—
Lwów	28	Czerepin	„	210	—	30	—	180	—
Skałat	29	Czerniszówka	„	100	—	—	—	100	—
Rzeszów	30	Czudec	miasto	250	—	150	—	100	—
Rzeszów	31	Czudeckie przedmieście	gmina	50	—	—	—	50	—
Lwów	32	Czyszki	„	120	—	—	—	120	—
Stryj	33	Daszawa	„	450	—	—	—	450	—
Dąbrowa	34	Dąbrowa	„	2.492	34	415	39	2.076	95
Sanok	35	Dąbrówka polska	„	500	—	—	—	500	—
Łańcut	36	Dembno	„	420	—	60	—	360	—
Brzesko	37	Dembno	„	200	—	—	—	200	—
Łańcut	38	Dębina	„	360	—	40	—	320	—
Dobromil	39	Dobromil	miasto	300	—	300	—	—	—
Zbaraż	40	Dobromirka	gmina	400	—	40	—	360	—
Kamionka	41	Dobrotwór	„	50	—	50	—	—	—
Nadwórna	42	Dora	„	240	—	30	—	210	—
Żółkiew	43	Doroszów wielki	„	320	—	40	—	280	—
Brody	44	Dubie	„	240	—	—	—	240	—
Brzozów	45	Dubiecko	„	350	—	200	—	150	—
Stanisławów	46	Dubowce z Dechową	„	320	—	40	—	280	—
Sanok	47	Dudyńce	„	200	—	—	—	200	—
Krosno	48	Dukla	„	160	—	80	—	80	—
Krosno	49	Dukla	„	600	—	200	—	400	—
		Do przeniesienia .		14.692	64	2.605	69	11.886	95

Powiat	Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Należytość do spłaty zł.	ct.	Spłacono w r. 1888 zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem r. 1888 zł.	ct.
		Z przeniesienia . .		14.692	64	2.605	69	11.886	95
Mielec	50	Dulcza wielka	gmina	240	—	80	—	160	—
Jarosław	51	Duńkowice	„	100	—	100	—	—	—
Horodenka	52	Dzórków	„	100	—	—	—	100	—
Żydaczów	53	Folwarki żydaczowskie	„	87	06	—	—	87	06
Skałat	54	Faszczówka	„	300	—	50	—	250	—
Lwów	55	Gaiczary	„	450	—	50	—	400	—
Brody	56	Gaje starobrodzkie	„	180	—	60	—	120	—
Łańcut	57	Giedlarowa	„	240	—	—	—	240	—
Ropczyce	58	Glinik	„	50	—	50	—	—	—
Sanok	59	Głębokie	„	200	—	20	—	180	—
Lwów	60	Głuchowice ad Gaje	„	300	—	30	—	270	—
Złoczów	61	Gołogóry	miasto	160	—	160	—	—	—
Złoczów	62	Gołogóry	gmina	125	—	25	—	100	—
Jasło	63	Gorajowice	„	13	—	—	—	13	—
Przemyśl	64	Grochowce	„	450	—	—	—	450	—
Skałat	65	Grzymałów	„	200	—	100	—	100	—
Przemyśl	66	Hermanowice	„	200	—	—	—	200	—
Zbaraż	67	Hniliczki	„	540	—	—	—	540	—
Złoczów	68	Hodów	„	420	—	60	—	360	—
Zaleszczyki	69	Hołowczyńce	„	150	—	—	—	150	—
Tłumacz	70	Hostów	„	100	—	—	—	100	—
Husiatyn	71	Husiatyn	„	560	—	80	—	480	—
Rzeszów	72	Hyżne	„	120	—	—	—	120	—
Trembowla	73	Iławcze	„	150	—	50	—	100	—
Wadowice	74	Izdebnik	„	400	—	100	—	300	—
Stanisławów	75	Jamnica	„	150	—	—	—	150	—
Nisko	76	Jarocin	„	240	—	30	—	210	—
Lwów	77	Jaryczów	„	350	—	—	—	350	—
Brzesko	78	Jasień	„	500	—	100	—	400	—
Krosno	79	Jaszczew	„	400	—	40	—	360	—
Złoczów	80	Jezierzanka	„	30	—	30	—	—	—
Lwów	81	Kamienopol	„	270	—	—	—	270	—
Tarnów	82	Klikowa	„	200	—	50	—	150	—
Sanok	83	Klimkówka	„	200	—	50	—	150	—
Bochnia	84	Kłaj	„	300	—	—	—	—	—
Cieszanów	85	Kobelnica ruska	„	550	—	—	—	550	—
Trembowla	86	Kobyłowłoki	„	100	—	100	—	—	—
Kolbuszowa	87	Kolbuszowa	miasto	700	—	70	—	630	—
Rzeszów	88	Konieczkowa	gmina	450	70	50	70	400	—
Zbaraż	89	Korszyłówka	„	350	—	50	—	300	—
Sanok	90	Kostarowce	„	420	—	60	—	360	—
Wieliczka	91	Kobierzyn	„	400	—	40	—	360	—
Staremiasto	92	Kobło stare	„	200	—	—	—	200	—
Przemyśl	93	Kosienice	„	270	—	—	—	270	—
Tarnów	94	Kowalowa	„	450	—	—	—	450	—
Lwów	95	Kozielniki	„	200	—	20	—	180	—
Lwów	96	Krasów	„	160	—	—	—	160	—
Kossów	97	Kuty	miasto	300	—	300	—	—	—
Rzeszów	98	Kraczkowa	gmina	400	—	—	—	400	—
Jaworów	99	Krakowiec	„	40	—	40	—	—	—
Jaworów	100	Krakowiec	miasto	300	—	30	—	270	—
Dobromil	101	Kreców	gmina	200	—	—	—	200	—
		Do przeniesienia . .		28.658	40	4.681	39	23.477	01

Wykaz zaległych z końcem roku 1888. zaliczek,

Powiat	Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Należytość do spłaty zł.	ct.	Spłacono w r. 1888 zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem r. 1888 zł.	ct.
		Z przeniesienia . .		28.658	40	4.681	39	23.477	01
Krosno	102	Krościenko	gmina	400	—	100	—	300	—
Lwów	103	Krotoszyn	„	390	—	50	—	340	—
Sokal	104	Krystynopol	„	200	—	—	—	200	—
Myślenice	105	Krzyszkowice	„	500	—	—	—	500	—
Lwow	106	Kulparków	„	600	—	—	—	600	—
Wadowice	107	Lachowice	„	60	—	60	—	—	—
Dobromil	108	Lacko	„	100	—	—	—	100	—
Wadowice	109	Lanckorona	„	60		—	—	60	—
Łańcut	110	Leżajsk	„	2.500	—	250	—	2.250	—
Bochnia	111	Lipnica dolna	„	133	—	133	—	—	—
Bochnia	112	Lipnica murowana	„	150	—	75	—	75	—
Grybów	113	Lipnica wielka	„	240	—	30	—	210	—
Lwów	114	Lublana	„	400	—	—	—	400	—
Rawa	115	Lubycza	„	150	—	—	—	150	—
Łańcut	116	Łańcut	miasto	2.000	—	400	—	1.600	—
Biała	117	Łęki	gmina	50	—	50	—	—	—
Nadwórna	118	Łojowa	„	150	—	—	—	150	—
Trembowla	119	Łoszniów	„	150	—	80	—	70	—
Jarosław	120	Łowce	„	240	—	30	—	210	—
Tarnopol	121	Magdalówka	„	540	—	—	—	540	—
Złoczów	122	Majdan gołogórski	„	160	—	40	—	120	—
Lisko	123	Manasterzec	„	360	—	40	—	320	—
Nowy Sącz	124	Marcinkowice	„	160	—	20	—	140	—
Borszczów	125	Mielnica	„	300	—	—	—	300	—
Borszczów	126	Michałkowa	„	150	—	—	—	—	—
Złoczów	127	Mitulin	„	25	—	25	—	—	—
Bóbrka	128	Mołotów z Demidowem	„	160	—	20	—	140	—
Mościska	129	Mościska	„	1.000	—	250	—	750	—
Lwów	130	Mostki	„	300	—	—	—	300	—
Mościska	131	Myślatycze	„	450	—	50	—	400	—
Skałat	132	Mysłowa	„	300	—	60	—	240	—
Tarnopol	133	Myszkowice	„	360	—	40	—	320	—
Nadwórna	134	Nadwórna	miasto	1.840	—	320	—	1.520	—
Zaleszczyki	135	Nagorzany	gmina	400	—	40	—	360	—
Kamionka	136	Niemiłów	„	80	—	80	—	—	—
Bochnia	137	Niepołomice	„	600	—	200	—	400	—
Borszczów	138	Niwra	„	200	—	100	—	100	—
Krosno	139	Odrzykoń	„	100	—	—	—	100	—
Tłumacz	140	Ottyniany	„	200	—	—	—	200	—
Cieszanów	141	Oleszyce	„	1.000	—	100	—	900	—
Cieszanów	142	Oleszyce	„	700	—	100	—	600	—
Tłumacz	143	Olszanica	„	200	—	100	—	100	—
Sambor	144	Ortynice	„	270	—	30	—	240	—
Biała	145	Osiek	„	40	—	40	—	—	—
Myślenice	146	Osielec	„	400	—	—	—	400	—
Ropczyce	147	Ostrów	„	420	—	60	—	360	—
Łańcut	148	Ostrów	„	200	—	—	—	200	—
Biała	149	Oświęcim	„	100	—	100	—	—	—
Brzozów	150	Pawłokoma	„	250	—	—	—	250	—
Złoczow	151	Pietrycze	„	160	—	20	—	140	—
Jarosław	152	Piskorowice	„	100	—	100	—	—	—
Kossów	153	Pistyń	„	60	—	—	—	60	—
		Do przeniesienia . .		48.716	40	7.874	39	40.192	01

udzielonych gminom na budynki szkolne

Powiat	Liczba porządkowa	Nazwa gmin		Należytość do spłaty zł.	ct.	Spłacono w r. 1888 zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem r. 1888 zł.	ct.
		Z przeniesienia . .		48.716	40	7.874	39	40.192	01
Kossów	154	Pistyń	miasteczko	60	—	—	—	60	—
Przemyśl	155	Pleszowice	gmina	180	—	20	—	160	—
Nadwórna	156	Pniów	„	200	—	—	—	200	—
Żydaczów	157	Pobereże	„	60	—	60	—	—	—
Stanisławów	158	Pobereże	„	700	—	100	—	600	—
Lwów	159	Podborce	„	200	—	50	—	150	—
Stryj	160	Podhorodce	„	153	22	—	—	153	22
Śniatyn	161	Podwysokie	„	200	—	—	—	200	—
Lwów	162	Polanka	„	300	—	30	—	270	—
Złoczów	163	Pomorzany	„	270	—	30	—	240	—
Lwów	164	Porszna	„	177	83	—	—	177	83
Buczacz	165	Potok złoty	„	50	—	50	—	—	—
Krosno	166	Potok	„	360	—	40	—	320	—
Nisko	167	Przyszów kameralny	„	160	—	20	—	140	—
Przemyśl	168	Przemyśl	miasto	600	—	600	—	—	—
Złoczów	169	Przewłoczna	gmina	300	—	30	—	270	—
Rzeszów	170	Przewrotne	„	240	—	—	—	240	—
Jasło	171	Przybówka	„	80	—	40	—	40	—
Rzeszów	172	Przybyszówka	„	300	—	30	—	270	—
Lwów	173	Pustomyty	„	160	—	20	—	140	—
Jordanów	174	Raba	„	150	—	—	—	—	—
Mościska	175	Radenice	„	300	—	30	—	270	—
Jarosław	176	Radymno	„	1.625	—	125	—	1.500	—
Kamionka	177	Radziechów	„	1.506	08	282	54	1.223	54
Sambor	178	Rajtarowice	„	300	—	60	—	240	—
Rohatyn	179	Rohatyn	„	500	—	—	—	500	—
Jasło	180	Równe	„	40	—	40	—	—	—
Mielec	181	Ruda	„	200	—	20	—	180	—
Gorlice	182	Rzepiennik strzyżowski	„	450	—	50	—	400	—
Rzeszów	183	Rzeszów	„	600	—	300	—	300	—
Jaworów	184	Sarny	„	300	—	170	—	130	—
Mielec	185	Schönanger	„	100	—	50	—	50	—
Lwów	186	Siedliska ad Tołszczew	„	300	—	30	—	270	—
Kołomyja	187	Siemakowce	„	400	—	200	—	200	—
Łańcut	188	Siennów	„	400	—	100	—	300	—
Jarosław	189	Sieniawa v. Dybków i Wylewa		1.582	96	—	—	1.582	96
Przemyśl	190	Sierakośce	gmina	240	—	30	—	210	—
Lwów	191	Sknółów	„	500	—	—	—	500	—
Złoczów	192	Skniłów	„	300	—	30	—	270	—
Kolbuszowa	193	Sokołów	„	600	—	—	—	600	—
Lwów	194	Sokolniki	„	600	—	—	—	600	—
Lwów	195	Sołomka	„	300	—	—	—	300	—
Nowy Targ	196	Sromowce	„	100	—	100	—	—	—
Złoczów	197	Sławna	„	20	—	20	—	—	—
Złoczów	198	Snowicz	„	270	—	—	—	270	—
Kamionka	199	Spas	„	270	—	—	—	270	—
Przemyśl	200	Stubienko	„	500	—	—	—	500	—
Lwów	201	Stroniatyn	„	900	—	100	—	800	—
Przemyśl	202	Średnia	„	200	—	—	—	200	—
Kamionka	203	Srodopolce	„	120	—	60	—	60	—
Lwów	204	Sroki	„	120	—	—	—	120	—
Gorlice	205	Strzeszyn	„	320	—	40	—	280	—
		Do przeniesienia . .		67.581	49	10.831	93	55.949	56

Wykaz zaległych z końcem r. 1888. zaliczek, udzielonych gminom na budynki szkolne.

Powiat	Liczba porządkowa	Nazwa gmin	Należytość do spłaty zł.	ct.	Spłacono w r. 1888 zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem r. 1888 zł.	ct.
		Z przeniesienia . .	67.581	49	10.831	93	55.949	56
Bóbrka	206	Suchodół gmina	360	—	40	—	320	—
Kamionka	207	Suszno „	300	—	—	—	300	—
Limanowa	208	Szczawa „	300	—	30	—	270	—
Nadwórna	209	Tarnawica leśna „	269	76	30	—	239	76
Sokal	210	Tartaków miasteczko	720	—	80	—	640	—
Staremiasto	211	Terło szlacheckie i rustykalne	180	—	40	—	140	—
Złoczów	212	Trościaniec gmina	420	—	—	—	420	—
Brzozów	213	Temeszów „	100	—	100	—	—	—
Rzeszów	214	Trzciana „	80	—	80	—	—	—
Bochnia	215	Trzciana „	450	—	50	—	400	—
Kolbuszowa	216	Trzeboś „	100	—	100	—	—	—
Kossów	217	Tudiów „	200	—	—	—	200	—
Turka	218	Turka „	475	36½	60	—	415	36½
Rzeszów	219	Tyczyn „	450	—	50	—	400	—
Tłumacz	220	Tyśmienica „	140	—	40	—	100	—
Stryj	221	Uhelna „	60	—	40	—	20	—
Rawa	222	Uhnów „	50	—	50	—	—	—
Bochnia	223	Uście solne „	122	51	122	51	—	—
Złoczów	224	Urlów „	33	32	33	32	—	—
Złoczów	225	Urlów z Chrabieżną „	16	68	16	68	—	—
Łańcut	226	Urzejowice „	350	—	50	—	300	—
Stryj	227	Weryń „	200	—	200	—	—	—
Brzesko	228	Wesołów „	176	—	115	96	60	04
Jaworów	229	Wielkie oczy „	400	—	200	—	200	—
Kamionka	230	Wierzblany „	270	—	60	—	210	—
Kamionka	231	Witków nowy „	540	—	—	—	540	—
Lwów	232	Winniki „	1.400	—	—	—	1.400	—
Husiatyn	233	Wola. czarnokoniecka „	560	—	80	—	480	—
Staremiasto	234	Wola koblańska „	200	—	—	—	200	—
Żydaczów	235	Wołczniów „	400	—	100	—	300	—
Nadwórna	236	Wołosów „	270	—	30	—	240	—
Bóbrka	237	Wybranówka „	13	50	13	50	—	—
Przemyślany	238	Wyżniany „	200	—	20	—	180	—
Lwów	239	Zamarstynów „	320	—	—	—	320	—
Lwów	240	Zarudce „	200	—	—	—	200	—
Gródek	241	Zawidowice „	360	—	—	—	360	—
Lwów	242	Zboiska „	200	—	—	—	200	—
Nowy Sącz	243	Zbyszyce i Wilkonosze „	300	—	30	—	270	—
Mielec	244	Zdziarzec „	120	—	60	—	60	—
Lwów	245	Żurawniki „	320	—	40	—	280	—
Lwów	246	Zubrza „	1.350	—	150	—	1.200	—
Żydaczów	247	Żurawno „	2.073	73	—	—	2.073	73
		Razem . .	82.632	35½				
		Odpisano jako niepodniesione przez gminy pod poz.: 13, 84, 126, 174.	800	—				
		Pozostało . .	81.832	35½	12.943	90	68.888	45½

Uwaga. Zaległość w kwocie 68.888 zł. 45½ ct. rozpada się:
a) na zaległość z lat dawniejszych w kwocie 63.471 zł. 50½ ct.
b) „ „ z roku 1888- w kwocie . . 5 416 „ 95 „
Razem . . 68.888 zł. 45½ ct.

III.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

ODDZIAŁ CHORYCH I POŁOŻNIC.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

W załączeniu wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych.

LW. 41.585/1889.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	SUMARYUSZ	Oddział chorych Wynikłości w roku 1888. zł.	ct.	Oddział położnic Wynikłości w roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota prelimin. wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		A. Wydatki.							
I.	1-14	Płace i emolumenta etatowe	34.105	87	2.668	—	36.773	87	35.755
II.	15-21	Koszta utrzymania osób nieetatowych	22.961	57	2.523	07	25.484	64	26.205
III.	22-30	Pensye i emerytury	3.552	40	205	—	3.757	40	3.757
IV	31-34	Zaopatrzenia i dary z łaski	236	—	62	90	298	90	239
V.	35	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	—	—	—	—	—	—	100
VI.	36-37	Remuneracye i zapomogi	783	64	171	39	955	03	930
VII.	38 47	Koszta gospodarcze	72.105	31	6.006	32	78.111	63	77.142
VIII.	48-51	„ sanitarne	14.485	05	1.663	64	16.148	69	14.975
IX.	52	„ kancelaryjne	781	70	44	—	825	70	1.050
X.	53	„ kapliczne	234	04	—	—	234	04	300
XI.	54-56	Utrzymanie budynków	4.695	56	507	—	5.202	56	5.430
XII.	57-58	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.408	06	352	02	1.760	08	1.760
XIII.	59	Podatki i daniny	—	—	—	—	—	—	20
XIV.	60-61	Rozmaite	870	59	94	—	964	59	300
XV.	62	Zapomogi dla położnic	—	—	3.294	—	3.294	—	3.000
XVI.	63	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	—	10	20	10	20	30
XVII.	64	Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii	12.000	—	—	—	12.000	—	12.000
		Suma wydatków	168.219	79	17.601	54	185.821	33	182.993
—	65	Nadwyżka dochodów oddana funduszowi krajowemu	6.399	56½	—	—	6.399	56½	3.151
		Razem	174.619	35½	17.601	54	192.220	89½	186.144
		Dochody.							
I.	1-2	Dodatki	26.812	98	142	30	26.955	28	23.527
II.	3	Opłaty pośmiertne	9.302	90	—	—	9.302	90	5.100
III.	4-5	Zwroty kosztów leczenia	136.686	26½	13.874	16	150.560	42½	152.600
IV.	6	Rozmaite	1.817	21	123	—	1.940	21	1.000
		Suma dochodów	174.619	35½	14.139	46	188.758	81½	182 227
—	7	Dotacya pobrana z funduszu krajowego	—	—	3.462	08	3.462	08	3.917
		Razem zgodnie z wydatkami	174.619	35½	17.601	54	192.220	89½	186.144

powszechny we Lwowie.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	ct.
		Porównanie sumaryczne kwot preliminowanych z rzeczywistymi wynikłościami bez względu na oddaną funduszowi krajowemu nadwyżkę dochodów i pobraną od tegoż dotacyę przedstawia wyniki następujące:				
		I. W oddziale chorych:				
—	1.019	**Wydatki** prelimin. wynosiły 168.301 zł.	3.130	70	—	—
720	—	„ rzeczywiste bez nadwyżki . . . . . 168.219 „	67	50	—	—
—	—					
—	60	Wydatki *mniejsze* o . . . . 82 zł.				
100	—					
—	25	**Dochody** prelimin. wynosiły 171.452 zł.				
—	969	„ rzeczywiste . . . 174.619 „				
—	1.174	Dochody *większe* o . . . . 3.167 „				
224	—	**Wynik** *korzystniejszy o sumę* w kwocie . . . 3 249 zł.				
66	—					
228	—	**II. W oddziale położnic:**				
—	—	**Wydatki** prelimin. wynosiły 14.692 zł.				
20	—	„ rzeczywiste . . . 17.601 „				
—	665	Wydatki *większe* o . . . 2.909 zł.				
—	294	**Dochody** preliminowane bez dotacyi wynosiły . 10.775 zł.				
20	—	„ rzeczywiste bez dotacyi wynosiły . . 14.139 „				
—	—	Dochody *większe* o . . . 3.364 „				
1.378	4.206	**Wynik** *korzystniejszy o różnicę* w kwocie . . 455 zł.				
—	3.249	Ogółem w obu oddziałach wynik korzystniejszy o 3 704 zł.				
1.378	7.455	Według budżetu wynosił niedobór w ogóle 766 zł.	3.198	20	—	—
	6.077	a po doliczeniu różnicy z oddanej nadwyżki dochodów w kwocie 6.400 zł.				
		i pobranej dotacyi w kwocie 3.462 „ 2.938 „				
—	3.428	okazuje się wynik *korzystniejszy* j. w. o 3.704 zł. zgodny				
—	4.203	*a)* z większą nadwyżką w kw. 3.249 zł.	2.342	74	—	—
2.039	—	*b)* z mniejszą dotacyą . . . 455 „	134.382	41½	—	—
—	940	Razem jak wyżej w kwocie . . 3.704 „	—	—	—	—
2.039	8.571					
455	—					
2.494	8.571		136.725	15½	—	—
	6.077					

Stan majątku z końcem roku 1888.

				Szczegół	Ogół
Należytości czynne:		**Stan czynny:**			
1) W rubryk. wydat.:	*a)* bieżące . . .	3.198 zł. 20 ct.			
	b) z lat ubiegł. str. (310)	375 „ 25 „		3.573 zł. 45 ct.	
2) W rubryk. dochod.:	*a)* bieżące . . .	136.725 zł. 15½ ct.			
	b) z lat ubiegł. str. (310)	54.347 „ 16½ „		191.072 zł. 32 „	194.645 zł. 77 ct.
		Stan bierny:			
Należytości bierne:				— „ — „	
		Czysty stan czynny . . .			**194.645 zł. 77 ct.**

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych zł.	ct.	Oddział położnic zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota preliminowalle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
			Wydatki w roku 1888.						
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**							
	1	Dyrektor:							
		a) płaca	1.493	—	107	—	1.600	—	1.600
		b) dodatki pięcioletnie	732	17	52	—	784	17	785
		c) dodatek na mieszkanie . . .	373	—	27	—	400	—	400
		d) opał	152	20	11	—	163	20	153
	2	7 prymaryuszów:							
		a) płaca po . . . . . 1.200 zł.	8.400	—	—	—	8.400	—	8.400
		b) dodatki pięcioletnie po . 200 „	3.467	75	—	—	3.467	75	3.473
	3	Profesor położnictwa, płaca . . .	—	—	650	—	650	—	650
	4	8 sekundaryuszów, płaca po . 600 „	3.686	67	600	—	4.286	67	4 800
	5	4 asystentów, płaca po . . 500 „	1.999	84	—	—	1.999	84	2.000
	6	Akuszerka pierwsza płaca . . .	—	—	400	—	400	—	400
		„ 3 dodatki pięciolet. po 40 zł.	—	—	120	—	120	—	120
	7	Prosektor:							
		a) płaca	1.120	—	80	—	1.200	—	1.200
		b) dodatki pięcioletnie	532	55	38	—	570	55	571
	8	Chemik patologii, płaca	933	—	67	—	1.000	—	1.000
	9	2 kapelanów:							
		a) płaca po . . . . . 600 zł.	841	25	60	—	901	25	1.200
		b) dodatki na mieszkanie po 200 „	186	—	14	—	200	—	400
	10	Rządca:							
		a) płaca	1.120	—	80	—	1.200	—	1.200
		b) dodatki pięcioletnie po . 200 zł.	560	—	40	—	600	—	600
		c) opał	152	20	11	—	163	20	153
		d) oświetlenie	36	40	2	—	38	40	41
	11	2 oficyałów, płaca po . . 1.000 zł	1.866	—	134	—	2.000	—	2.000
	12	2 pisarzy:							
		a) płaca po . . . . . 600 „	1.120	—	80	—	1.200	—	1.200
		b) dodatki pięcioletnie po . 100 „	261	64	20	—	281	64	282
		c) „ na mieszkanie po 100 „	188	—	12	—	200	—	200
	13	Woźny:							
		a) płaca	373	—	27	—	400	—	400
		b) dodatek na ubiór	47	—	3	—	50	—	50
	14	Odźwierny:							
		a) płaca	326	—	24	—	350	—	350
		b) dodatki pięcioletnie	70	50	6	—	76	50	77
		c) dodatek na ubiór	47	—	3	—	50	—	50
	14*a*	Remuneracye udzielone lekarzom i funkcyonaryuszom	890	—	—	—	890	—	—
		Razem .	30.975	17	2.668	—	33.643	17	33.755
		Do tego:							
	14*b*	Zaliczki udzielone na płace 4.510 zł. — ct. Po strąceniu ściągniętych rat bieżących . . 1.379 „ 30 „	3.130	70	—	—	3.130	70	2.000
		Suma rubryki I. .	34.105	87	2.668	—	36.773	87	35.755

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
1	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej wynikłości.				
—	—					
—	10	*Wydatek większy*, gdyż zakontraktowane ceny drzewa były wyższe od preliminowanych na rok 1888.				
—	—					
5	—	*Wydatek mniejszy* z powodu uskutecznionej wypłaty w roku 1887.				
—	—					
513	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryów.				
—	—					
—	—					
—	—					
—						
1	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej wynikłości.				
—	—					
299	—	*Wydatki mniejsze*, ponieważ kapelan obrz. łać. nie pobierał płacy systemizowanej i preliminowanego dodatku na mieszkanie.				
200	—					
—	—					
—	—					
—	10	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 1. *d.*				
3	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej wynikłości.				
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	890	*Wydatek* ten znajduje zupełne pokrycie w oszczędnościach poz. 4 i 9.				
1.022	910					
—	1.131	*Wydatek większy* znajduje częściowe pokrycie w zwrotach ściągniętych z płac, (vide rubr. IV. poz. 6. b. dochodów) a nadto w obok wykazanej należytości czynnej przypisanej do zwrotu.	3.130	70	—	—
1.022	2.041		3.130	70	—	—
	1.019					

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych zł.	Oddział chorych ct.	Oddział położnic zł.	Oddział położnic ct.	Razem zł.	Razem ct.	Kwota preliminowedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
			Wydatki w roku 1888.						
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**							
	15	17 Sióstr Miłosierdzia, płaca po . 80 zł.	1.275	—	85	—	1.360	—	1.360
	16	Wikt tychże z pieczywem i dodatkami .	3.108	81	191	—	3.299	81	3.400
	17	7 Dyetaryuszów, płaca	3.172	60	227	—	3.399	60	3.400
	18	Wikt z pieczywem dla 2 dyetaryuszów .	385	73	28	—	413	73	420
	19	Akuszerka druga, płaca	—	—	300	—	300	—	300
	20	Służba oddziałowa:							
		a) płaca . . . . . 4.003 zł. 52 ct.							
		b) wikt z pieczywem 6.887 „ 86 „							
		c) gratyfikacye . . 80 „ — „	9.927	81	1.043	57	10.971	38	10.667
	21	Służba wspólna:							
		a) płaca . . . . . 2.713 zł. 26 ct.							
		b) wikt z pieczywem 2.424 „ 36 „							
		c) gratyfikacye . . 80 „ — „	4.636	62	581	—	5.217	62	6.658
	21*a*	Remuneracye udzielone lekarzom i urzędnikom za zastępstwa chorych i urlopowanych funkcyonaryuszów	455	—	—	—	455	—	—
		Razem .	22.961	57	2.455	57	25.417	14	26.205
		Do tego:							
	21*b*	Zaliczka na płacę akuszerki 75 zł. — ct.							
		Po strąceniu ściągniętych rat 7 „ 50 „	—	—	67	50	67	50	—
		Suma rubryki II. .	22.961	57	2.523	07	25.484	64	26.205
III.		**Pensye i emerytury.**							
	22	Grund Ludwika, wdowa po rządcy . .	204	—	15	—	219	—	219
	23	Burkart Franciszka wdowa po kontrolorze	146	—	10	—	156	—	156
	24	Dr. Berthleff Karol, były dyrektor . .	1.168	—	83	—	1.251	—	1.251
	25	Dr. Finger Józef, były profesor kliniki .	315	—	—	—	315	—	315
	27	Neuhauser Karolina, wdowa po prymaryuszu	350	—	—	—	350	—	350
	28	Marczak Błażej, były pisarz	653	—	47	—	700	—	700
	29	Jaroszyńska Eugenia, wdowa po oficyale	311	20	22	—	333	20	333
	30	Koestlich Józefa, wdowa „ „	311	20	22	—	333	20	333
	30*a*	Koestlich Józefa, dodatek na wychowanie dzieci	94	—	6	—	100	—	100
		Suma rubryki III. .	3.552	40	205	—	3.757	40	3.757

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
100	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, iż jedna siostra miłosierdzia przez jeden miesiąc nie pobierała wiktu i że inne drobne potrzeby sióstr mniej kosztowały.				
—	—					
6	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
—	—					
—	304	*Wydatek większy*, gdyż dla zwiększonego stanu chorych musiano także powiększyć odpowiednio ilość służby.				
1.440	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ wikt służby mniej kosztował.				
—	455	*Wydatek większy* znajduje zupełne pokrycie w oszczędnościach poz. 21.				
1.546	759		—	—	—	—
—	67	*Wydatek nieprelimiowany* znajduje pokrycie w zwrotach ściąganych z płac, a nadto w obok wykazanej należytości czynnej przypisanej do zwrotu.	67	50	—	—
1.546	826		67	50	—	—
720						
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—		—	—	—	—

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Oddział chorych zł.	ct.	Oddział położnic zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
			Wydatki w roku 1888.						
IV.		**Zaopatrzenia i dary z łaski.**							
	31	Czarnecka Wiktorya, posługaczka . . .	72	—	—	—	72	—	72
	32	Christl Laura, sierota po kontrolorze . .	52	—	4	—	56	—	56
	33	Hammer Joanna „ „ pisarzu . . .	52	—	4	—	56	—	56
	34	Swoboda Marya, była akuszerka . . .	—	—	54	90	54	90	55
	34*a*	Starowiecka Katarzyna, wdowa po lampiarzu	60	—	—	—	60	—	—
		Suma rubryki IV. .	236	—	62	90	298	90	239
V.	35	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	—	—	—	—	—	—	100
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**							
	36	Za sprawdzanie recept	143	64	11	39	155	03	130
	37	Remuneracye i zapomogi	640	—	160	—	800	—	800
		Suma rubryki VI. .	783	64	171	39	955	03	930
VII.		**Koszta gospodarcze.**							
	38	*Żywienie chorych:*							
		a) Zwykła strawa i dodatki	41.355	52	3.528	13	44.883	65	43.000
		b) 4 Siostry Miłosierdzia, zatrudnione w kuchni:							
		α) płaca . . . . . 320 zł. — ct.							
		β) wikt z pieczywem i dodatkami . . 716 „ — „	967	—	69	—	1.036	—	1.120
		c) Służba kuchenna:							
		α) płaca . . . . . 653 zł. 98 ct.							
		β) wikt z pieczywem 1.429 „ 72 „							
		γ) gratyfikacye . . 40 „ — „	1.981	70	142	—	2.123	70	2.644
		d) Drzewo na kuchnię	1.506	—	94	—	1.600	—	1.700
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne . . .	213	25	6	—	219	25	500
		f) Pieczywo dla chorych	5.066	48	435	81	5.502	29	6.000
		g) Wino dla chorych	777	82	251	38	1.029	20	1.700
		Do przeniesienia .	51.867	77	4.526	32	56.394	09	56.664

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego.			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	60	*Wydatek większy* z powodu udzielenia jednorazowego daru z łaski (L. W. 40.692/1888).				
—	60		—	—	—	—
100	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż nie było wypadków śmierci.	—	—	—	—
—	25	*Wydatek większy* wynikł z rozdziału należytości wypłaconej farmaceucie.				
—	—					
—	25		—	—	—	—
—	1.884	*Wydatek większy* głównie z powodu corocznego wzrostu ilości dni leczenia, które wynosiły w obu oddziałach w roku 1886 . . 215.775 „ 1887 . . 217.594 „ 1888 . . 231.715				
84	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak przy poz. 16.				
520	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak przy poz. 21.				
100	—	*Wydatki mniejsze*, gdyż nie było potrzeby wyczerpania kwot preliminowanych.				
281	—					
498	—	*Wydatek mniejszy* z powodu zawarcia korzystniejszej umowy o dostawę pieczywa.				
671	—	*Wydatek mniejszy* z powodu zakupywania wina wprost u producentów, tudzież oszczędności.				
2.154	1.884		—	—	—	—

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych zł.	Oddział chorych ct.	Oddział położnic zł.	Oddział położnic ct.	Razem zł.	Razem ct.	Kwota prelimin. wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
			Wydatki w roku 1888.						
VII.		Z przeniesienia .	51.867	77	4.526	32	56.394	09	56.664
	39	Wikt lekarza dyżurnego	304	51	23	—	327	51	348
	40	Opał sal i t. p.	3.706	24	368	—	4.074	24	3 600
	41	Oświetlenie naftą z lampiarzem itp. . .	1.633	44	193	—	1.826	44	1.800
	42	Sprzęty, zakupno i naprawa	2.179	46	64	—	2 243	46	1.600
	43	Fiakier dla rządcy	187	—	13	—	200	—	200
	44	Utrzymanie ogrodu spacerowego . . .	73	17	6	—	79	17	150
	45	Pranie bielizny	6.472	94	330	—	6.802	94	6.000
	46	Bielizna pościel i odzież:							
		a) zakupno i naprawa	4.937	16	450	—	5.387	16	6.000
		b) 1 Siostra Miłosierdzia:							
		α) płaca . . . . . 80 zł.							
		β) wikt z pieczywem i dod. 179 „	242	—	17	—	259	—	280
	47	Słoma do sienników	501	62	16	—	517	62	500
		Suma rubryki VII. .	72.105	31	6.006	32	78.111	63	77.142
VIII.		**Koszta sanitarne.**							
	48	Lekarstwa	6.310	67	811	63	7.122	30	7.175
	49	Potrzeby sanitarne w ścisłem znaczeniu	5.631	75	771	06	6.402	81	6.500
	49*a*	Szczudła, buty, bandaże, opaski przepukli nowe i t. p.	1.359	51	24	95	1.384	46	—
	50	Instrumenta chirurgiczne	733	12	6	—	739	12	800
	51	Koszta pogrzebowe	450	—	50	—	500	—	500
		Suma rubryki VIII.	14.485	05	1.663	64	16.148	69	14.975
IX.		**Koszta kancelaryjne.**							
	52	Druki, litografie, przybory do pisania, koszta insercyjne i t. p.	781	70	44	—	825	70	1.050

powszechny we Lwowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
2.154	1.884					
20	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej wynikłości.				
—	474	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 1. d.				
—	26	*Wydatek większy* z powodu koniecznego zakupna większej ilości szkiełek i rezerwoarów do lamp.				
—	643	*Wydatek większy* spowodowany koniecznem zakupnem: *a)* 30 łóżek żelaznych za kwotę 359 zł. (LW. 39.983/1888). *b)* Sterylizatora za kwotę 434 zł. (LW. 4.214/1889).				
—	—					
71	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ uprawę ogrodu uskuteczniono przeważnie służbą własną.				
—	803	*Wydatek większy*, gdyż z powodu zwiększonego stanu chorych i opierania większej ilości bielizny, tudzież wyższych cen drzewa, kwota na ten cel przyzwolona okazała się nie wystarczającą.				
613	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ zakupno bielizny i pościeli ograniczono do niezbędnej potrzeby.				
21	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak przy poz. 16.				
—	18	*Wydatek większy* wedle istotnej potrzeby.				
2.879	3.848		—	—	—	—
	969					
53	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej wynikłości.				
97	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż z pozycyi tej wydzielono znaczniejsze wydatki zamieszczone pod poz. 49. a.				
—	1.385	*Wydatek większy* nie preliminowany, wydzielono na skutek zarządzenia do LW. 6.141/1888 z poz. 49., w której z tego powodu wynikło zaoszczędzenie mimo zwiększonego stanu chorych.				
61	—	*Wydatek mniejszy* wedle istotnej potrzeby.				
—	—					
211	1.385		—	—	—	—
	1.174					
224	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż nie było potrzeby wyczerpania kwoty preliminowanej.	—	—	—	—

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych zł.	Oddział chorych ct.	Oddział położnic zł.	Oddział położnic ct.	Razem zł.	Razem ct.	Kwota preliminowedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
			Wydatki w roku 1888.						
X.	53	**Koszta kapliczne**	234	04	—	—	234	04	300
XI.		**Utrzymanie budynków.**							
	54	Konserwacye i reparacye	4.136	07	445	—	4.581	07	4.800
	55	Asekuracya budynków	154	49	17	—	171	49	230
	56	Kominiarze i straż ogniowa	405	—	45	—	450	—	400
		Suma rubryki XI. .	4.695	56	507	—	5.202	56	5.430
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**							
		Funduszowi stypendyjn. Głowińskiego:							
	57	Za część budynku użytego dla oddziału położnic, oszacowaną na 6.705 zł. 3 kr. m. k. 5%.	—	—	352	02	352	02	352
	58	Za część budynku użytego dla oddziału chorych, oszacowaną na 26.820 zł. 11 kr. m. kon. 5%	1.408	06	—	—	1.408	06	1.408
		Suma rubryki XII .	1.408	06	352	02	1.760	08	1.760
XIII.	59	**Podatki i daniny**	—	—	—	—	—	—	20
XIV.		**Rozmaite.**							
	60	Utrzymanie biblioteki	88	91	10	—	98	91	100
	61	Przypadkowe:							
		a) Rozmaite drobne nieprzewidziane . . . . 210 zł. 98 ct.							
		b) Podwody dla chorych i rekonwalescentów . 93 „ 70 „							
		c) Zakupno aparatu desinfekcyjnego . . . 500 „ — „							
		d) Substytucye chorych funkcyonaryuszów . . 61 „ — „	781	68	84	—	865	68	200
		Suma rubryki XIV.	870	59	94	—	964	59	300

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
66	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak przy poz. 52.	—	—	—	—
219	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ zwykłe konserwacye i reparacye kosztowały tylko . . 3.094 zł. 01 ct. przerobienie zaś sali operacyjnej na oddziale chirurgicznym . . 1.487 „ 06 „ razem jak obok . 4.581 zł. 07 ct.				
59	—	*Wydatek mniejszy* z powodu wymiaru niższej premii asekuracyjnej.				
—	50	*Wydatek większy* spowodowało czyszczenie kominów nowo dobudowanego skrzydła.				
278	50		—	—	—	—
228						
—	—					
—	—					
—	—		—	—	—	—
20	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wymierzono żadnego podatku za rok 1888.	—	—	—	—
1	—	*Wydatek* nieznacznie mniejszy.				
—	666	*Wydatek większy* spowodowany zakupnem aparatu desinfekcyjnego za kwotę 500 zł. (jak LW. 10.189/1888) a nadto z powodu innych obok poszczególnionych potrzeb.				
1	666					
	665					

Wydatki. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych — Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Oddział położnic — Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
XV.		**Zapomogi dla położnic.**							
	62	Dla położnic opuszczających zakład wraz z dzieckiem po 6 zł.	—	—	3.294	—	3.294	—	3.000
XVI.		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**							
	63	Wynagrodzenie mamek za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesiono	—	—	10	20	10	20	30
XVII.	64	**Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Zofii**	12.000	—	—	—	12.000	—	12.000
—	65	**Nadwyżka dochodów oddana funduszowi krajowemu**	6.399	56½	—	—	6.399	56½	3.151

powszechny we Lwowie. **Wydatki.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	294	*Wydatek większy*. gdyż z powodu zwiększonego stanu położnic, poddających się praktyce klinicznej, kwota preliminowana okazała się niewystarczającą.	—	—	—	—
20	—	*Wydatek mniejszy* zastosowany do potrzeby.	—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
—	3.249	*Wydatek większy* z powodu, że rzeczywiste wydatki oddziału chorych po strąceniu oddanej nadwyżki były *mniejsze* od preliminowanych o kwotę . . 82 zł. Gdy zaś rzeczywiste dochody tego oddziału były *większe* od preliminowanych o kwotę 3.167 „ suma zatem powyższych różnic stanowi wykazaną *większą* nadwyżkę w kwocie . . 3.249 zł.				

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Oddział położnic Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
I.		**Dodatki.**							
	1	Od C. k. Skarbu relutum za niepobrane drzewo opałowe	1.216	55	136	27	1 352	82	1.443
	2	Od kasy miejskiej:							
		a) $^1/_5$ część dochodów z rogatek . .	25.518	46	—	—	25.518	46	22.000
		b) na utrzymanie trupiarni	77	97	6	03	84	—	84
		Suma rubryki I. .	26.812	98	142	30	26.955	28	23.527
II.	3	**Opłaty pośmiertne**	9.302	90	—	—	9.302	90	5.100
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**							
	4	Od funduszu krajowego galicyjskiego .	124.398	39½	13.600	44	137.998	83½	135.100
	5	*a)* Od samopłacących	9.125	71	133	44	9.259	15	17.500
		b) Od funduszów obcokrajowych i innych publicznych	3.162	16	140	28	3.302	44	—
		Suma rubryki III. .	136.686	26½	13.874	16	150.560	42½	152.600

powszechny we Lwowie. **Dochody.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
90	—	*Dochód mniejszy* zależny od cen przyznanych przez c. k. Rząd.				
—	3.518	*Dochód większy*, gdyż wpływy te jako niestałe, naprzód dokładnie obliczone być nie mogą.				
—	—					
90	3.518		—	—	—	—
	3.428					
—	4.203	*Dochód większy* z powodu znaczniejszych spadków.	2.342	74	—	—
—	2.899	Właściwe *dochody brutto* tej pozycyi wynosiły w obu oddziałach . . . . . 171.553 zł. 32½ ct. a po strąceniu: *a)* legatów w kwoc. 9.579 zł. 34 ct. *b)* kopytkow. „ 23.898 „ 74 „ razem . 33.478 zł. 08 ct. zwróconych funduszowi krajow. z tytułu kosztów leczenia ubogich Lwowian i *c)* innych zwrotów kosztów leczenia 76 „ 41 „ 33.554 „ 49— „ okazuje się *dochód netto* w kwocie 137.998 „ 83½ „ a w porównaniu z kwot. prelimin. 135.100 „ — „ *ogółem większy jest jak wyżej o* . 2.899 zł. — ct. z powodu wzrostu ilości dni leczenia jak pod poz. 38. a. wykazano.	133.520	40	—	—
8.241	—	*Dochody w ogóle mniejsze* od preliminowanych o kwotę 4.938 zł. z powodu zmienności wpływów tych pozycyj.	208	04	—	—
—	3.303		653	97½	—	—
8.241	6.202	* Z wykazanych obok zaległości czynnych z roku bieżącego w kwocie . . . 134.382 zł. 41½ ct. i takichże zaległości z lat ubiegłych str. (310) w kwocie . 52.401 „ 50½ „ zatem w *ogólnej kwocie* . 186.783 zł. 92 ct. przypada:	*134.382	41½	—	—
2.039						

Dochody. **Krajowy szpital**

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział chorych Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Oddział położnic Dochody w roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Kwota preliminowedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
IV.		**Rozmaite.**							
	6	*a)* Ze sprzedaży zużytych sprzętów, tudzież rozmaitych drobnych . . .	463	94	—	—	463	94	1.000
		b) Zwroty dawnych zaliczek udzielonych na płace z rubr. I. i II. wydatków	1.353	27	123	—	1.476	27	—
		Suma rubryki IV. .	1.817	21	123	—	1.940	21	1.000
—	7	**Dotacya pobrana z funduszu krajowego**	—	—	3.462	08	3.462	08	3.917

powszechny we Lwowie. **Dochody.**

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		a) Na oddział chorych z r. bież. 126.964 zł. 25½ ct. z lat ubiegł. 52.367 „ 90½ „ 179.332 zł. 16 ct.				
		b) Na oddział położnic z r. bież. 7.418 zł. 16 ct. z lat ubiegł. 33 „ 60 „ 7.451 zł. 76 ct.				
		Strąciwszy z powyższych zaległości zarachowane należytości do zwrotu w rachunkach za III. i IV. kwartał 1888 a pobrane na rachunek roku 1889 w łącznych kwotach . 94.129 „ 77 „ 6.284 „ 16 „				
		okazuje się *właściwa ostateczna zaległość* w kwocie 85.202 zł. 39 ct. 1.167 zł. 60 ct.				
		Ogółem w obu oddziałach w kwocie 86.369 zł. 99 ct. zgodnej z odnośnymi protokołami stanu chorych za rok 1888.				
536	—	*Dochód mniejszy* z powodu zmienności wpływów tej pozycyi.				
—	1.476	*Dochód większy* budżetem nie objęty stanowi zwrot zaliczek wydanych, a zarachowanych na rubryki stałe w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. Października 1874.				
536	1.476		—	—	—	—
	940					
455	—	*Dochód mniejszy*, gdyż w skutek korzystniejszych wynikłości oddziału położnic w ogóle, a w szczególności rubr. III. „zwroty kosztów leczenia“ nie było potrzeby pobierania większej dotacyi.				

WYKAZ NALEŻYTOŚCI

czynnych i biernych z lat ubiegłych z końcem roku 1888.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Należytości czynne zł.	ct.	bierne zł.	ct.
		A. Wydatki.				
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**				
	14 b.	Zaliczki na płace	364	25	—	—
XIV.		**Rozmaite.**				
	61 a.	Zwrot za udzielone szczudło	11	—	—	—
		Suma A. . .	375	25	—	—
		B. Dochody.				
II.		**Opłaty pośmiertne.**				
	3	Zaległe należytości od stron uprawnionych	1.945	66	—	—
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**				
	5	*a)* Od samopłacących . . . 1.672 zł. $87^1/_2$ ct. *b)* Od funduszów obcokrajowych i innych . . . . . 2.090 „ $43^1/_2$ „ *c)* Od stron rozmaitych i niewyśledzonych . . . . . 48.638 „ $19^1/_2$ „	52.401	$50^1/_2$	—	—
		Suma B. . .	54.347	$16^1/_2$	—	—
		Do tego suma A. .	375	25	—	—
		Razem . .	54.722	$41^1/_2$	—	—

IV.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 29.469/1889.

Fundusz podrzutków

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
I.		**Wydatki.**			
	1	**Potrzeby kancelaryjne** na druki i t. p.	5	08	10
II.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	2	Akuszerce zakładu położnic za stręczenie żywicielek, tudzież pieluszkowe	—	—	10
	3	Żywicielkom za gorliwe dozorowanie dzieci w pierwszym roku życia	4	20	10
	4	Tymże za gorliwe dozorowanie dorosłych dzieci i na potrzeby szkolne	30	—	100
		Suma rubryki II. .	34	20	120
III.	5	**Koszta utrzymania dzieci**	249	14	350
IV.	6	**Koszta leczenia dzieci**	—	—	10
V.		**Rozmaite wydatki.**			
	7	Żywicielkom na koszta pogrzebowe ryczałt	4	—	10
	8	Zwrot kosztów utrzymania dzieci do gminy miasta Lwowa przydzielonych	—	—	50
		Suma rubryki V. .	4	—	60
		Suma wydatków .	**292**	**42**	**550**
		Dochody.			
—	—	**Dotacya** z funduszu krajowego	**292**	**42**	**550**

we Lwowie.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
5	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu rzeczywistej potrzeby.	—	—	—	—
10	—	*Wydatek mniejszy*. z powodu niestałości tej rubryki.	—	—	18	—
6	—		—	—	—	—
70			—	—	10	—
86	—		—	—	28	—
101	—	*Wydatek mniejszy*. ponieważ dzieci które z zakładu położnic przybyły wkrótce poumierały.	—	—	18	80
10	—	*Nie było potrzeby* leczenia kosztem tego funduszu.	—	—	—	—
6		*Wydatek mniejszy*, z powodu mniejszej śmiertelności.	—		—	—
50	—	*Wydatku* z tego tytułu nie było żadnego.	—	—	—	—
56	—		—	—	—	—
258	—		—	—	46	80
258	—	*Dochód mniejszy*, w wysokości poniesionych wydatków.	—	—	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny.

	Szczegół.	Ogół.
Należytości czynne z lat ubiegłych:		
a) taksy od przyjęcia dzieci tutejszo- i obcokrajowych	369 zł. 50 ct.	
b) zwrot kosztów utrzymania dzieci	72 „ 96 „	442 zł. 46 ct.

Stan bierny.

Należytości bierne z roku bieżącego	46 zł. 80 ct.
Czysty stan czynny	**395 zł. 66 ct**

Z drukarni „Dziennika Polskiego“ we Lwowie.

V.

Krajowy zakład dla obłąkanych

na Kulparkowie.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

W załączeniu wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych.

LW.. 36.600/1889

Krajowy Zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Sumaryusz	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1—11	Płace i emolumenta etatowe	19.835	23	19.298
II.	12—16	Koszta utrzymania osób nieetatowych	29.505	26	26.283
III.	17—21	Pensye i emerytury	526	10	290
IV.	22—23	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	14	—	14
V.	24	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	—	—	40
VI.	25—26	Remuneracye i zapomogi	619	07	640
VII.	27—37	Koszta gospodarcze	78.759	74½	73.560
VIII.	38—42	„ sanitarne	4.590	76	4.260
IX.	43	„ kancelaryjne	467	72	450
X.	44	„ kapliczne	200	—	200
XI.	45—49	„ utrzymania budynków, dróg i urządzeń	8.635	79	8.410
XII.	50	Podatki i daniny	323	30	250
XIII.	51—54	Rozmaite	5.610	46	2.100
XIV.	55	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	72	24	50
		Suma wydatków rzeczywistych	149.159	67½	135.845
		Do tego:			
—	56	Nadwyżka dochodów oddana funduszowi krajowemu	26.348	62	28.115
		Ogólna suma wydatków	175.508	29½	163.960
		Dochody.			
I.	1—2	Dodatki	645	08	660
II.	3—5	Dochody z dóbr	4.782	50	4.700
III.	6—7	Zwroty kosztów leczenia	166.599	05½	158.000
IV.	8	Rozmaite	3.481	66	600
		Ogólna suma dochodów	175.508	29½	163.960

obłąkanych na Kulparkowie.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Porównanie sumaryczne				
—	537	kwot preliminowanych z rzeczywistymi wynikłościami	1.575	24	—	—
—	3.222	bez względu na wynikłą nadwyżkę dochodów, przedstawia się jak następuje:				
—	236					
—	—	**Wydatki** preliminowane wynosiły 135.845 zł.				
40	—	rzeczywiste bez nadwyż. 149.159 „				
21	—	*Wynik większy* o kwotę . . 13 314 zł.				
—	5.200	**Dochody** preliminowane wynosiły 163.960 zł.				
—	331	rzeczywiste zaś . 175.508 „				
—	18	*Wynik większy* o kwotę . . 11.548 zł.				
—	—	**Wynik** w ogóle niekorzystny o różnicę				
—	226	w kwocie . . . . . 1.766 zł.				
—	73	a zgodny z mniejszą wynikłością				
	3.510	wykazaną przy poz. 56 wydatków.	478	54	—	—
—	22					
61	13.375		2.053	78	—	—
		Stan majątku z końcem roku 1888.				
1.766	—	*Stan czynny:*	—	—	—	—
1.827	13.375	Należytości czynne: Szczegół. Ogół.	2.053	78	—	
	11.548	1) W rubrykach wydatków:				
		a) Bieżące . . 2.053 zł. 78 ct.				
		b) Z lat ub. (str. 330) 1.200 zł. 75 ct. 3.254 zł. 53 ct.				
		2) W rubrykach dochodów:				
		a) Bieżące . . 11.364 zł. 02 ct.				
15	—	b) Z lat ub. (str. 330) 23.773 zł. 22 ct. 35.137 zł. 24 ct. 38.391 zł. 77 ct.	—	—	—	—
		Stan bierny:	—	—	—	—
—	82					
—	8.599	Należytości bierne . . . . . — zł. — ct.	11.255	52	—	—
—	2 882	**Czysty stan czynny 38.391 zł. 77 ct.**	108	50	—	—
15	11.563		11.364	02	—	—
	11.548					

Wydatki. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia. 1888. zł.
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**			
	1	Dyrektor, płaca	2.200	—	2.200
		dodatek osobisty	800	—	800
		„ pięcioletni	300	—	300
	2	2 Prymaryuszów, płaca	2.749	96	3.000
		wikt	532	39	816
		dodatki pięcioletnie	316	66	407
	3	2 Sekundaryuszów, płaca	1.833	30	2.000
		wikt	572	10	816
		dodatki pięcioletnie	237	50	300
	4	Akuszerka, płaca	400	—	400
	5	2 Kapelanów, płaca	800	—	800
		wikt	593	20	600
		dodatki pięcioletnie	108	59	109
	6	Rządca, płaca	1.200	—	1.200
		dodatki pięcioletnie	228	83	229
		wikt (od 1. lipca 1888)	204	45	204
	7	2 Oficyałów, płaca	1.400	—	1.400
		wikt	715	68	720
		dodatki pięcioletnie	216	66	217
	8	Pisarz, płaca	600	—	600
		wikt	358	79	360
		dodatki pięcioletnie	160	—	160
	9	Nadzorca służby, płaca	400	—	400
		wikt	339	84	250
		dodatek pięcioletni	50	—	50
	10	Woźny, płaca	150	—	150
		wikt	241	02	250
		dodatek na ubiór	50	—	50
	11	Odźwierny, płaca	150	—	150
		wikt	241	02	250
		dodatek na ubiór	50	—	50
		dodatki pięcioletnie	60	—	60
		Razem	18.259	99	19.298
—		Do tego zaliczki udzielone na płace w kwocie 1.987 zł. — ct. po strąceniu rat bieżących 411 „ 76 „	1.575	24	—
		Suma rubryki I.	19.835	23	19.298

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
250						
284						
90		*Wydatki mniejsze* z powodu interkalaryów.				
167						
244						
62						
—	—					
—	—					
7	—					
1	—					
—	—					
—	—	Różnice małoznaczące w kosztach wiktu, które naprzód dokładnie obliczyć się nie dały.				
—	—					
—	—					
4	—					
—	—					
—	—					
1	—					
—	—					
—	—					
—	90	*Wydatek większy* z powodu przeniesienia nadzorcy służby od 1. Lipca 1888 do obowiązków 2go pisarza i przyznania temuż wiktu I. klasy.				
—	—					
—	—					
9	—					
—	—	Różnice małoznaczące w kosztach wiktu.				
—	—					
9	—					
—	—					
—	—					
1.128	90					
—	1.575	*Wydatek nieprelimiowany* zarachowany tu w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 14. Października 1874.	1.575	24	—	—
1.128	1.665		1.575	24	—	—
	537					

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie			Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**					
	12	8 Sióstr Miłosierdzia oddziałowych:					
		a) Płaca		1000 zł. — ct.			
		b) Wikt tychże z pieczywem i dodatkami		2524 „ 53 „	3.524	53	2.320
	13	2 Dyetaryuszów:					
		a) Płaca		564 zł. — ct.			
		b) Wikt z pieczywem		528 „ 07 „	1.092	07	1.359
	14	Służba wyższa:					
		a) Płaca;					
		Maszynista . . .	600 zł. — ct.				
		Ślusarz	264 „ — „				
		Stolarz	239 „ 33 „				
		Krawiec	178 „ 50 „				
		Szewc	180 „ — „				
		4-ch dozorców starszych, od 1 marca 1888 5-ciu .	870 „ — „				
		2 palacze do maszyny parowej	312 „ — „	2.643 zł. 83 ct.			
		b) Wikt z pieczywem:					
		Maszynista . . .	335 zł. 84 ct.				
		10 osób, od 1-go marca 11 osób służby wyższej .	2.195 „ 21 „	2.531 zł. 05 ct;	5.174	88	4.796
	15	Służba oddziałowa:					
		a) Płaca		7.655 zł. 02 ct.			
		b) Wikt z pieczywem		9.270 „ 34 „			
		c) Gratyfikacye		200 „ — „	17.125	36	14.960
	16	Służba domowa:					
		a) Płaca		1.153 zł. 70 ct.			
		b) Wikt z pieczywem		1.334 „ 72 „			
		c) Gratyfikacye		100 „ — „	2.588	42	2.848
		Suma rubryki II. . . .			29.505	26	26.283
III.		**Pensye i emerytury.**					
	17	Grund Ludwika, wdowa po rządcy			26	—	26
	18	Burkart Franciszka, wdowa po kontrolorze			19	—	19
	19	Dr. Berthleff Karol, były dyrektor			149	—	149
	20	Kłosowski Jan, były dozorca			48	—	48
	21	Kłosowska Teresa, była dozorczyni			48	—	48
	—	Dr. Dobiński Włodzimierz, były prymaryusz			236	10	—
		Suma rubryki III. . .			526	10	290

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	1.205	*Wydatek większy* ponieważ na mocy uchwały Wys. Sejmu z dn. 21 Stycznia 1888 przyjęto od 1. Lipca 1888 jeszcze 9 Sióstr Mił., z tych 8 do nadzoru służby i pielęgnowania chorych na oddziale mężczyzn a 1 na oddziale kobiet. (LW. 11.896/1888)				
267	—	*Wydatek mniejszy* z powodu oddalenia drugiego dyetaryusza od 1. Sierpnia 1888 a przydzielenia nadzorcę służby do czynności kancelaryjnych.				
—	379	*Wydatek większy* z powodu przyjęcia od 1-go Marca 1888 piątego dozorcy i przyznania maszyniście od 1-go Maja 1888 zwiększonej porcyi wiktu.				
—	2.165	*Wydatek większy* ponieważ dla pozyskania inteligentniejszej służby okazała się potrzeba podnieść tejże zasługi i polepszyć wikt.				
260	—	*Wydatek mniejszy* w skutek interkalaryów i oszczędności w koszcie wiktu.				
527	3.749		—	—	—	—
—	3.222					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	236	Emerytura przyznana od 1-go Sierpnia 1888 o rocznych 566 zł. 66 ct. (LW. 11.741/1888).				
—	236		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia. 1888. zł.
IV.		**Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.**			
	22	Christl Laura, sierota po kontrolorze	7	—	7
	23	Hammer Joanna, sierota po pisarzu	7	—	7
		Suma rubryki IV. . .	14	—	14
V.	24	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych**	—	—	40
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	25	Za sprawdzanie recept	129	07	140
	26	Remuneracye i zapomogi	490	—	500
		Suma rubryki. VI. . .	619	07	640
VII.		**Koszta gospodarcze.**			
	27	Żywienie chorych: a) Zwykła strawa i dodatki	40.589	70	36.000
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia: płaca . . . . . 400 zł. — ct. Wikt tychże z pieczywem i dodatkami 1.009 zł. 66 ct.	1.409	66	1.450
		Do przeniesienia . .	41.999	36	37.450

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—		—	—	—	—
40	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż nie było wypadków śmierci.	—	—	—	—
11	—	*Wydatki mniejsze* wedle rzeczywistej potrzeby.				
10	—					
21	—		—	—	—	—
—	4.590	*Wydatek większy* z powodu wzrostu ilości dni leczenia, która wynosiła w r. 1886 . . . 174.740 dni „ 1887 . . . 181.159 „ „ 1888 . . . 188.190 „ i z powodu ulepszenia nieco wiktu chorych. Wydatek ten okazałby się jeszcze wyższym gdyby nieosiągnięto zysków z własnego gospodarstwa zakładowego a które strącone zostały od wyłożonego kosztu na żywienie. Zyski te wynosiły: 1) z utrzymania krów i produkcyi mleka . . . . . 5.422 zł. 26 ct. 2) z chowu trzody chlewnej . . 766 „ 06 „ 3) z kupna i bicia wołów . . 113 „ 27 „ Razem 6.301 zł. 59 ct. (LW. 34.041/1889).				
40	—	*Wydatek mniejszy* wynikł z różnicy cen wiktu, pieczywa i artykułów do prania bielizny, których to kosztów z góry ściśle obliczyć nie można.	—	—	—	—
40	4.590					

Wydatki. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21 Stycznia. 1888. zł.
VII.	27	Z przeniesienia . .	41.999	36	37.450
		c) Służba kuchenna i magazynowa: Płaca z wiktem i gratyfikacyą	2.081	25	2.200
		d) Drzewo do kuchni	2.984	94	2.700
		e) Naczynia i sprzęty kuchenne	725	04	800
		f) Pieczywo z piekarzem	5.264	59	5.900
		g) Wino dla chorych	449	15	400
	28	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj	5.685	89	5.000
	29	Oświetlenie naftą	1.518	12	1.600
	30	Sprzęty gospodarcze: a) Zakupno i naprawa	1.769	38	2.000
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca . . . . 80 zł. — ct. Wikt tejże z pieczywem i dodatkami . 201 „ 93 „	281	93	290
	31	Utrzymanie 2-ch par koni z 2-ma furmanami, reparacyą wozów, uprzęży i t. p.	1.214	58½	1.450
	32	Uprawa pól z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami	2.145	48	2.100
	33	Utrzymanie ogrodów warzywnych z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami	632	13	600
	34	Utrzymanie parku i ogrodów spacerowych dla chorych . . .	185	11	200
	35	Utrzymanie pralni: a) Drzewo i inne potrzeby	4.021	27	4.000
		b) 2 Siostry Miłosierdzia, płaca . . . . 160 zł. — ct. Wikt tychże z pieczywem i dodatkami . 403 „ 86 „	563	86	580
	36	Bielizna, pościel i odzież: a) Zakupno i naprawa	6.053	29	5.000
		b) 1 Siostra Miłosierdzia, płaca	80	—	80
		Wikt tejże z dodatkami	201	93	210
	37	Słoma do sienników	902	44	1.000
		Suma rubryki VII. . .	78.759	74½	73.560

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
40	4.590		—	—	—	—
119	—	*Wydatek mniejszy* z powodu zastosowania ilości służby do koniecznej potrzeby.				
—	285	*Wydatek większy* wskutek wyższych cen drzewa i ostrzejszej zimy.				
75	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie było potrzeby sprawienia większego zapasu naczyń i sprzętów kuchennych.				
635	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu wypiekania chleba i bułek we własnym zarządzie.				
—	49	*Wydatek większy*, wedle rzeczywistej potrzeby.				
—	686	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 27 d.				
82	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
231	—					
8	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu jak wyżej przy poz 27 b				
235	—	*Wydatek mniejszy* wskutek produkcyi własnej paszy.				
—	46	Drobne różnice wedle rzeczywistego kosztu.				
—	32					
15	—					
—	21	*Wydatek większy* znajduje częściowe pokrycie w zaoszczędzonej kwocie 16 zł. z tej samej pozycyi pod lit. b.				
16	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak wyżej przy poz. 27. b.				
—	1.053	*Wydatek większy* z powodu iż dla zachodzącej potrzeby sprawić musiano większą ilość bielizny dla chorych i dla nowo przyjętych 9 Sióstr Miłosierdzia, których pościel i bielizna kosztowała 640 zł. 37 ct.				
—	—					
8	—	*Wydatek mniejszy* z powodu jak wyżej przy poz. 27. b.				
98	—	*Wydatek mniejszy* z powodu niższej ceny słomy.				
1.562	6.762		—	—	—	—
	5.200					

Wydatki. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888 zł.	Wydatki w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
VIII.		**Koszta sanitarne.**			
	38	Lekarstwa	793	95	800
	39	Potrzeby sanitarne	3.475	23	3.000
	40	Instrumenta chirurgiczne	67	76	100
	41	Utrzymanie prosektoryum	29	35	60
	42	Koszta pogrzebowe i utrzymanie cmentarza	224	47	300
		Suma rubryki VIII.	4590	76	4.260
IX.		**Koszta kancelaryjne.**			
	43	Druki, litografie i inne	467	72	450
X.	44	**Koszta kapliczne**	200	—	200
XI.		**Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń.**			
	45	Konserwacye i reparacye budynków z pokostowaniem podłóg	5.811	53	5.500
	46	Utrzymanie urządzeń mechanicznych	871	06	1.000
	47	Asekuracya budynków i ruchomości	607	51	560
	48	Kominiarze i straż ogniowa	548	—	550
	49	Utrzymanie dróg dojazdowych	797	69	800
		Suma rubryki XI.	8.635	79	8.410
XII.	50	**Podatki i daniny**	323	30	250

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
6	—	*W ogóle wydatki większe* z powodu zwrostu ilości dni leczenia.				
—	475					
32	—	*Wydatki mniejsze* wedle potrzeby.				
31	—					
75	—					
144	475					
	331					
—	18	*Wydatek większy* ponieważ w tymże mieszczą się znaczniejsze koszta insercyjne z powodu ogłoszenia konkursów na opróżnione posady lekarzy zakładowych.				
—	—					
—	312	*Wydatek większy*, ponieważ dla bezpieczeństwa chorych ponieść musiano niektóre adaptacye i rekonstrukcye; a nadto na ukończenie parkanów wydano kwotę 125 zł. 10 ct.				
129	—	*Wydatek mniejszy*, wedle potrzeby.				
—	47	*Wydatek większy* z powodu podniesienia wartości ubezpieczonych przedmiotów i wyższej opłaty premii asekuracyjnej.				
2	—	Nieznaczące drobne różnice.				
2	—					
133	359					
	226					
—	73	*Wydatek większy* z powodu zapłacenia podatku domowo-czynszowego z baraku karczemnego za r. 1887 i 1888, tudzież podatku domowego od karczmy.				

Wydatki. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie		Wydatki w roku 1888 zł.	Wydatki w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21 Stycznia 1888 zł.
XIII.		**Rozmaite.**				
	51	Utrzymanie biblioteki lekarskiej		112	72	150
	52	Książki i czasopisma dla chorych		244	54	250
	53	Myto drogowe		189	74	400
	54	Przypadkowe:				
		a) Rozmaite drobne nieprzewidziane	190 zł. 16 ct.			
		b) Koszta odstawienia chorych za zwrotem od gmin przynależnych	530 „ 79 „			
		c) Substytucye suspendowanych tudzież chorych funkcyonaryuszy	3.559 „ 51 „			
		d) Koszt podróży 9 Sióstr Miłosierdzia z Krakowa, przyjętych do nadzoru na oddziale męzkim	63 „ — „			
		e) Bielizna i odzież dla powyższych po 80 zł.	720 „ — „	5.063	46	1.300
		Suma rubryki XIII.		5.610	46	2.100
XIV.	55	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe**		72	24	50
—	56	**Nadwyżka dochodów oddana funduszowi krajowemu**		26.348	62	28.115

obłąkanych na Kulparkowie. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
37	—	*Wydatki mniejsze* wedle potrzeby.				
6	—					
210	—					
—	3.763	*Wydatek większy* spowodowany zastępstwami suspendowanych i chorych funkcyonaryuszów, oraz powołaniem 9 Sióstr Miłosierdzia do pielęgnowania chorych na oddziale męzkim. Przekroczenie to znajduje częściowe pokrycie w oszczędnościach Rubr. I. poz. 2 i 3.	478	54	—	—
253	3.763		478	54	—	—
	3.510					
—	22	*Wydatek większy,* ponieważ zapłacono prócz zwykłej prestacyi na szkołę, także wymierzoną należytość konkurencyjną na potrzeby szkolne za lata 1886—1888 w kwocie 22 zł. 24 ct.				
1.766	—	Rzeczywiste wydatki były większe od preliminowanych o kwotę . . . . 13.314 zł Dochody zaś były większe od preliminowanych tylko o kwotę . . . . 11.548 „ Z porównania okazuje się wynik niekorzystniejszy jak obok, w kwocie . . . 1.766 zł.				

Dochody. Krajowy zakład dla

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888 zł.	Dochody w roku 1888 ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21 Stycznia 1888. zł.
I.		**Dodatki.**			
	1	Od c. k. Skarbu relutum za drzewo opałowe	545	08	560
	2	Od kasy miejskiej na utrzymanie drogi publicznej z Kulparkowa do Lwowa	100	—	100
		Suma rubryki I. .	645	08	660
II.		**Dochody z dóbr.**			
	3	Czynsz z propinacyi	700	—	700
	4	Dochód z pól i pastwisk	3.104	19	3.200
	5	Dochód z ogrodów warzywnych	978	31	800
		Suma rubryki II. .	4.782	50	4.700
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**			
	6	Od funduszu krajowego galicyjskiego	133.364	46	124.000
	7	*a*) Od samopłacących . . . . . 28.972 zł. 35½ ct.			
		b) Od funduszów obco krajowych i publicznych . . . . . 4.262 „ 24 „	33.234	59½	34.000
		Suma rubryki III. .	166.599	05½	158.000
IV.		**Rozmaite.**			
	8	*a*) Ze sprzedaży zużytych ruchomości i inne pomniejsze dochody	514	54	600
		b) Zwroty dawnych zaliczek udzielonych na płace z rubr. I. wydatków, w kwocie	2.365	08	—
		c) Zwroty zaliczek udzielonych na stemple do procesów o koszta leczenia z rubr. IX. wydatków w kwocie	25	47	—
		d) Zwroty kosztów odstawienia z lat ubiegłych rekonwalescentów, udzielonych z rubr. XIII. wydatków w kwocie . . .	576	57	—
		Suma rubryki IV. .	3.481	66	600

obłąkanych na Kulparkowie — Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
15	—	*Dochód mniejszy* z powodu niższych cen drzewa.				
—	—					
15	—					
—						
—	—					
96	—	*Dochód mniejszy* z powodu iż zbiór kartofli okazał się mniej korzystnym. Wynik gospodarki polowej, prowadzonej we własnym zarządzie jest następujący: Dochody, jak obok wykazano, wynoszą . . . . . 3.104 zł. 19 ct. Wydatki zaś z rubr. VII. poz. 32 wynoszą . . . . . 2.145 „ 48 „ Z porównania okazuje się czysty zysk w kwocie . . . . 958 zł. 71 ct.				
—	178	*Dochód większy* z powodu lepszego zbioru jarzyn. Z porównania dochodów w kwocie 978 zł. 31 ct. z wydatkami w rubr. VII. poz. 33 podanymi w kwocie . . . 632 „ 13 „ okazuje się czysty zysk . . 346 zł. 18 ct				
96	178					
	82					
—	9.364	*Dochód większy* z powodu większej ilości dni leczenia wykazanej przy poz. 27. a. wydatków.				
765	—	*Dochód mniejszy* z powodu niestałości wpływów tego rodzaju	11.255	52	—	—
765	9.364	W sumie należytości czynnych mieszczą się zwroty	11.255	52	—	—
	8.599	przypadające: *a)* od fund. obcokrajowych i samopłacących . . . . 397 zł. 60 ct. *b)* od stron rozmaitych niewyśledzonych . . . . . 10.857 „ 92 „ razem jak obok . 11.255 zł. 52 ct.				
85	—	*Dochód mniejszy* z powodu niestałości wpływów tej rubryki.	108	50	—	—
—	2.365	*Dochody większe* budżetem nie objęte, są zwrotami kwot zaliczkowo wydanych, które w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 24. Października 1874 zarachowano na rubryki stałe.				
—	25					
—	577					
85	2.967		108	50	—	—
	2.882					

Wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Należytości czynne zł.	Należytości czynne ct.	Należytości bierne zł.	Należytości bierne ct.
		A. Wydatki.				
I		**Płace i emolumenta etatowe.**				
	1-11	Zaliczki na płace	507	48	—	—
IX.		**Koszta kancelaryjne.**				
	43	Zaliczki na stemple udzielone c. k. Prokuratoryi Skarbu do procesów o koszta leczenia	48	92	—	—
XIII		**Rozmaite.**				
	54	Różne zwroty oraz koszta odstawienia rekonwalescentów ze zakładu do gmin przynależności	644	35	—	—
		Suma A. .	1.200	75	—	—
		B. Dochody.				
III		**Zwroty kosztów leczenia.**				
	7	*a*) Od samopłacących . . . . 4.366 zł. 79 ct. *b*) „ funduszów obcokrajowych i publicznych . . . . . 234 „ 90 „ *c*) Od stron rozmaitych niewyśledzonych . 18.940 „ 04 „	23.541	73	—	—
IV.		**Rozmaite.**				
	8	Koszta przewozu chorych ze szpitala lwowskiego do zakładu, zwrotne od gmin przynależności	231	49	—	—
		Suma B. .	23.773	22	—	—
		Do tego suma A. .	1.200	75	—	—
		Ogółem .	24.973	97	—	—

Z drukarni „Dziennika Polskiego“ we Lwowie.

VI.

Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

W załączeniu wykaz należytości czynnych i biernych z lat ubiegłych.

LW. 41.147/1889

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	SUMARYUSZ	Oddział I. chorych		II położnic		III. syfilitycznych		IV. obłąkanych		Wynikłość ogólna	
			Wynikłość z r. 1888.									
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
		Wydatki.										
I.	1-16	Płace i emolumenta etatowe	15.852	65½	3.136	38	5 308	19	4.430	44½	28.727	67
II.	17-22	Koszta utrzymania osób nieetatowych	10.453	99	1.842	06	4.532	89	4 303	58	21.133	52
III.	23	Pensye i emerytury	250	—	—	—	—	—	—	—	250	—
IV.	24-25	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	210	—	—	—	24	20	—	—	234	20
V.	26	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	25	—	5	—	13	—	7	—	50	—
VI.	27-28	Remuneracye i zapomogi	450	—	90	—	225	—	135	—	900	—
VII.	29-38	Koszta gospodarcze	43.017	99½	7.424	90	18.764	72	13.155	11	82.362	72½
VIII.	39-45	„ sanitarne	7.331	61½	678	11	1.920	67	907	34	10.837	73½
IX.	46	„ kancelaryjne	638	61	128	29	318	66	192	42	1.277	98
X.	47	„ kapliczne	125	—	25	—	63	—	37	—	250	—
XI.	48-52	Utrzymanie budynków 1. zwyczajne	2.980	86	595	15	1.584	14	893	68	6.053	83
		Utrzymanie budynków 2. *nadzwyczajne*	*3.264*	—	*582*	—	*1.458*	—	*874*	—	*6.178*	—
XII.	53	Odsetki od kapitałów dłużnych	20	—	—	—	—	—	—	—	20	—
XIII.	54-60	Podatki i daniny	513	76½	128	74	—	—	—	—	642	50½
XIV.	61	Rozmaite	802	71	158	25	397	61	237	41	1.595	98
XV.	62	Zapomogi dla położnic	—	—	2.058	—	—	—	—	—	2.058	—
XVI.	63	Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic	—	—	297	30	—	—	—	—	297	30
XVII.	64	Koszta utrzymania dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie	12.000	—	—	—	—	—	—	—	12.000	—
XVIII.	65-67	Zapisy	105	—	—	—	—	—	—	—	105	—
XIX.	68	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	92	67	—	—	—	—	—	—	92	67
XX.	69	Dyety i koszta podróży	130	96	—	—	—	—	—	—	130	96
		Suma wydatków: 1) zwyczajnych	95.000	83	16.567	18	33.152	08	24.299	98½	169.020	07½
		2) *nadzwyczajnych*	*3.264*	—	*582*	—	*1.458*	—	*874*	—	*6.178*	—
		Razem	98.264	83	17.149	18	34.610	08	25.173	98½	175.198	07½
		do tego:										
—	70	Nadwyżka dochodów oddana fund. kraj.	12.417	10½	—	—	1.880	61	—	—	14.297	71½
		Ogólna suma wydatków	110681	93½	17.149	18	36.490	69	25.173	98½	189.495	79
		Dochody.										
I.	1 4	Odsetki od kapitałów	18.174	46	994	50	219	50	163	62	19.552	08
II.	5-10	Dochody z realności i dóbr	9.812	55	1 600	—	—	—	—	—	11.412	55
III.	11-12	Zwroty kosztów leczenia	81.375	88½	10.371	19	36.271	19	24.645	68	152.663	94½
IV.	13	Dochody rozmaite	1.319	04	55	—	—	—	60	—	1.434	04
		Suma dochodów	110681	93½	13.020	69	36.490	69	24.869	30	185.062	61½
		do tego:										
—	14	Dotacya pobrana od funduszu krajowego	—	—	4.128	49	—		304	68½	4.433	17½
		Ogólna suma dochodów	110681	93½	17.149	18	36.490	69	25.173	98½	189.495	79

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny:

		Szczegół:	Ogół:
Należytości czynne: 1. z roku bieżącego			
a) w rubrykach wydatków	574 zł. 75 ct.		
b) „ dochodów	86.082 „ 77 „	86.657 zł. 52 ct.	
2. z lat ubiegłych (str. 3 6)			
a) w rubrykach wydatków	440 zł. 02 ct.		
b) „ dochodów	48.739 „ 09½ „	49.179 „ 11½ „	135.836 zł. 63½ ct.
Stan bierny			— „ — „
Czysty stan czynny			**135.836 zł. 63½ ct.**

św. Łazarza w Krakowie.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości	
	mniejsze	większe
zł.	zł.	zł.
28.260	—	468
20.508	—	625
250	—	—
223	—	11
50	—	—
900	—	—
77.196	—	5.167
8.420	—	2.418
870	—	408
250	—	—
5.660	—	394
6.028	—	*150*
20	—	—
1.186	544	—
600	—	996
2.200	142	—
400	103	—
12.000	—	—
105		—
150	57	—
150	19	—
159.398	865	10.487
6.028	—	*150*
165.426	865	10.637
12.782	—	1.516
178.208	865	12.153
		11.288
19.461	—	91
11.407	—	6
142.300	—	10.364
1.000	—	434
174.168	—	10.895
4.040	—	393
178.208	—	11.288

Uzasadnienie różnic

Porównanie sumaryczne kwot budżetem uchwalonych z rzeczywistemi wynikłościami pojedynczych oddziałów bez względu na wynikłą nadwyżkę dochodów i pobraną z fund. kraj. dotacyę:

I. **Oddział chorych:**

preliminowane wydatki 91.509 zł.
rzeczywiste „ 98.265 „
wydano *więcej* o kwotę . 6.756 zł.
preliminowane dochody 101.154 zł.
rzeczywiste „ 110.682 „
dochód *większy* o kwotę . 9.528 „
Z porównania wynik korzystniejszy o kwotę . 2.772 zł.

II. **Oddział położnic:**

preliminowane wydatki 17.273 zł.
rzeczywiste „ 17.149 „
wydano *mniej* o kwotę . 124 zł.
preliminowane dochody 13.233 zł.
rzeczywiste „ 13.021 „
dochód *mniejszy* o kwotę . 212 „
Z porównania wynik mniej korzystny o kwotę . 88 „

III. **Oddział syfilitycznych:**

preliminowane wydatki 33.422 zł.
rzeczywiste „ 34.610 „
wydano *więcej* o kwotę . 1.188 zł.
preliminowane dochody 34.868 zł.
rzeczywiste „ 36.491 „
dochód *większy* o kwotę 1.623 „
Z porównania wynik korzystniejszy o kwotę . 435 zł.

IV. **Oddział obłąkanych:**

preliminowane wydatki 23.222 zł.
rzeczywiste „ 25.174 „
wydano *więcej* o kwotę . 1.952 zł.
preliminowane dochody 24.913 zł.
rzeczywiste „ 24.869 „
dochód *mniejszy* o kwotę . 44 „
Z porównania wynik mniej korzystny o kwotę . 1.996 zł.

Wyniki korzystne w oddziałach I. i III wynoszą razem . . . . . 3.207 zł.
Wyniki niekorzystne w oddziałach II. i IV. wynoszą razem . . . . . 2.084 „
Z porównania okazuje się w ogóle wynik korzystniejszy w kwocie . . . . . 1.123 zł.
Według budżetu wynosił niedobór na oddziale II. kwotę . . . 4.040 zł.
zaś spodziewana nadwyżka w oddziałach I., III. i IV. . . . 12.782 „
czyli preliminowano nadwyżkę . . 8.742 zł.
Dotacya pobrana rzeczywiście z funduszu krajowego wynosi . . 4.435 zł.
a zwrócona temuż funduszowi nadwyżka dochodów wynosi . . . 14.298 „
okazuje się zatem czysta nadwyżka w kwocie . 9.865 „
Z porównania okazuje się wynik korzystniejszy zgodny z różnicą pomiędzy więcej pobraną dotacyą z funduszu krajowego w kwocie . 393 zł.
i więcej oddaną temuż funduszowi nadwyżkę dochodów w kwocie . 1.516 „
czyli jak wyżej wykazano . . . 1.123 zł.

Należytości			
czynne		bierne	
z roku bieżącego			
zł.	ct.	zł.	ct.
564	75	—	—
10	—	—	—
574	75	—	—
—	—	—	—
574	75	—	—
—	—	—	—
574	75	—	—
26	30½	—	—
—	—	—	—
86.056	46½	—	—
—	—	—	—
86.082	77	—	—
—	—	—	—
86.082	77	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych		Oddział II. położnic		Oddział III. syfilitycznych		Oddział IV. obłąkanych		Wynikłość ogólna	
			Wynikłość z r. 1888.									
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct	zł.	ct.	zł.	ct.
I.		**Płace i emolumenta etatowe.**										
	1	Dyrektor, płaca	800	—	160	—	400	—	240	—	1.600	—
		trzy dodatki pięcioletnie po 300 zł.	450	—	90	—	225	—	135	—	900	—
	2	5 prymaryuszów, płaca roczna po 1.200 „	3.600	—	—	—	1.200	—	1.200	—	6.000	—
		dodatki pięcioletnie po 200 zł.	1.200	—	—	—	400	—	200	—	1.800	—
	3	Profesorowie położnictwa i okulistyki za pełnienie obowiązków prymaryuszy rocznie po 650 zł.	650	—	650	—	—	—	—	—	1.300	—
	4	6 sekundaryuszów I. klasy, płaca po 600 zł.	1.800	—	600	—	600	—	578	39	3.578	39
	5	4 „ II. „ „ „ 500 „	1.947	02	—	—	—	—	—	—	1.947	02
	6	Akuszerka, płaca	—	—	400	—	—	—	—	—	400	—
		trzy dodatki pięcioletnie po 40 zł.	—	—	120	—	—	—	—	—	120	—
	7	Aptekarz, płaca	400	—	80	—	200	—	120	—	800	—
		dodatek pięcioletni	50	—	10	—	25	—	15	—	100	—
		„ na pomieszkanie	100	—	20	—	50	—	30	—	200	—
	8	Prosektor, płaca	400	—	80	—	200	—	120	—	800	—
	9	Chemik patologii, płaca	350	—	70	—	175	—	105	—	700	—
	10	Kapelan, płaca	300	—	60	—	150	—	90	—	600	—
		dodatek na pomieszkanie	100	—	20	—	50	—	30	—	200	—
	11	Rządca, płaca	600	—	120	—	300	—	180	—	1.200	—
		dwa dodatki pięcioletnie po 200 zł.	200	—	40	—	100	—	60	—	400	—
	12	2 oficyałów, płaca po 1.000 zł.	1.000	—	200	—	500	—	300	—	2.000	—
		dwa dodatki pięcioletnie dla pierwszego a jeden dla drugiego po 150 zł.	225	—	45	—	113	—	67	—	450	—
	13	2 pisarzy stałych, płaca po 600 zł.	600	—	120	—	300	—	180	—	1.200	—
		jeden dodatek pięcioletni dla pierwszego	50	—	10	—	25	—	15	—	100	—
		dodatek na pomieszkanie po 100 zł.	100	—	20	—	50	—	30	—	200	—
	14	Dozorca domu obłąkanych, płaca	—	—	—	—	—	—	400	—	400	—
		wikt II. klasy	—	—	—	—	—	—	188	75½	188	75½
	15	Woźny, płaca	150	—	30	—	75	—	45	—	300	—
		trzy dodatki pięcioletnie po 50 zł.	75	—	15	—	37	—	23	—	150	—
		na ubior	25	—	5	—	13	—	7	—	50	—
	16	Odźwierny, płaca	75	—	15	—	37	—	23	—	150	—
		trzy dodatki pięcioletnie po 30 zł.	45	—	9	—	23	—	13	—	90	—
		wikt II. klasy	94	38½	18	88	47	19	28	30	188	75½
		na ubior	25	—	5	—	13	—	7	—	50	—
		Razem	15.411	40½	3.012	88	5.308	19	4.430	44½	28.162	92
		do tego: zaliczki udzielone na płace 805 zł. — ct. po strąceniu ściągniętych rat 240 „ 25 „	441	25	123	50	—	—	—	—	564	75
		Suma rubryki I.	15.852	65½	3.136	38	5.308	19	4.430	44½	28.727	67

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
				czynne		bierne	
	mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
1.600	—	—					
900	—	—					
6.000	—	—					
1.800	—	—					
1.300	—	—					
3.600	22	—	*Wydatki mniejsze* z powodu interkalaryów.				
2.000	53	—					
400	—	—					
120	—	—					
800	—	—					
100	—	—					
200	—	—					
800	—	—					
700	—	—					
600	—	—					
200	—	—					
1.200	—	—					
400	—	—					
2.000	—	—					
450	—	—					
1.200	—	—					
100	—	—					
200	—	—					
400	—	—					
200	11	—	*Wydatki mniejsze*, wedle rzeczywistego kosztu żywienia (LW. 23.217/89).				
300	—	—					
150	—	—					
50	—	—					
150	—	—					
90	—	—					
200	11	—					
50	—	—					
28.260	97	—					
—	—	565	*Wydatek* niepreliminowany znajduje pokrycie w zwrotach ściąganych z płac ratami miesięcznymi (Patrz Rubr. IV. poz. 13 dochodów).	564	75	—	—
28.260	97	565		564	75	—	—
		468					

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych	Oddział II. położnic	Oddział III. syfilitycznych	Oddział IV. obłąkanych	Wynikłość ogólna
			Wynikłość z r. 1888.				
			zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.
II.		**Koszta utrzymania osób nieetatowych.**					
	17	Płace Sióstr Miłosierdzia rocznie po 80 zł.					
		a) 1 Siostra przełożona	40 —	8 —	20 —	12 —	80 —
		b) 14 Sióstr oddziałowych . . .	540 —	160 —	240 —	160 —	1.100 —
		c) 1 Siostra wspólna	40 —	8 —	20 —	12 —	80 —
	18	Wikt:					
		a) dla tychże z pieczywem i dodatkami po 164 zł. 04 ct.	1.312 32	262 47	656 16	393 69	2.624 64
		b) dla emerytek i postulantek po 164 zł. 04 ct.	411 67	82 33	205 83	123 49	823 32
	19	Dyetaryusze:					
		5 po 1 zł. 50 ct. dziennie, rocznie 2.738 zł.					
		1 „ 1 „ 25 „ „ „ 457 „					
		1 „ 1 „ — „ „ „ 365 „	1.780 —	356 —	890 —	472 —	3.498 —
	20	Służba wyższa:					
		a) płaca:					
		Maszynista rocznie . . 750 zł.					
		Odźwierny, płaca 120 zł. na ubior . . 60 „ razem 180 zł.					
		Stolarz, rocznie . . . 150 „					
		2 palaczy do maszyny parowej rocznie po 120 zł.. 240 „					
		Murarz, rocznie . . 100 „					
		Piekarz „ . . 150 „	785 —	157 —	392 —	236 —	1.570 —
		b) Wikt tejże (z wyjątkiem maszynisty) rocznie po 160 zł. 44 ct. . .	481 32	96 27	240 66	144 39	962 64
	21	Służba oddziałowa:					
		a) Płaca:					
		6 posługaczów rocznie po . 90 zł.	— —	— —	— —	614 25	614 25
		15 „ „ „ . 64 „	745 31	— —	238 73	— —	984 04
		5 posługaczek „ „ . 72 „	— —	— —	— —	388 —	388 —
		17 „ „ „ . 48 „	547 84	143 33	192 —	— —	883 17
		b) wikt dla tychże z pieczywem rocznie po 114 zł. 92 ct.	2.672 08	344 76	887 75	1.404 90	5.309 49
		c) gratyfikacye	21 —	6 —	10 —	13 —	50 —
		Do przeniesienia .	9.376 54	1.624 16	3.993 13	3.973 72	18.967 55

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
	mniejsze	większe		czynne		bierne	
				z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
80	—	—	*Wydatek mniejszy* z powodu że ilość S. Miłosierdzia powiększono o 1 Siostrę dla nowo otworzonego oddziału okulistycznego dopiero od II. kwartału 1888 (LW. 18.851/88).				
1.120	20	—					
80	—	—					
2.560	—	65	*Wydatek większy* wedle rzeczywistego kosztu utrzymania jednej Siostry Miłosierdzia (LW. 23.217/89) przedstawiającego się nieco wyżej, ponieważ ceny niektórych artykułów żywności były droższe od cen dawniejszych.				
737	—	86					
3.560	62	—	*Wydatek mniejszy* z powodu interkalaryów.				
1.570	—	—					
960	—	3	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 18.				
540	—	74	*Wydatki większe* spowodowane przyjęciem nadliczbowej posługi dla zwiększonej liczby chorych, na czas nieodzownej potrzeby za każdoczesnem zezwoleniem Wydziału kraj.				
960	—	24					
360	—	28					
816	—	67					
4.945	—	364					
50	—	—					
18.338	82	711		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	Oddział II. położnic zł.	ct.	Oddział III. syfilitycznych zł.	ct.	Oddział IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł.	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
II.		Z przeniesienia .	9.376	54	1.624	16	3.993	13	3.973	72	18.967	55
	22	Służba wspólna:										
		a) Płaca:										
		1 parobek do pomocy odźwiernego, rocznie . . 48 zł.										
		1 parobek do łazienek, 2 w piekarni po 60 zł. . 180 „										
		1 parobek do korytarzy, 2 grabarzy i 5 stróżów po 64 zł. . . . . 512 „	366	93	74	—	185	—	111	—	736	93
		b) wikt dla tychże z pieczywem po 114 zł. 92 ct.	689	52	137	90	344	76	206	86	1.379	04
		c) gratyfikacye	21	—	6	—	10	—	13	—	50	—
		Suma rubryki II. .	10.453	99	1.842	06	4.532	89	4.304	58	21.133	52
III.		**Pensye i emerytury.**										
	23	Bobrzyńska Zofia — wdowa po prymaryuszu oddziału chorób wewnętrznych.	250	—	—	—	—	—	—	—	250	—
IV.		**Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.**										
	24	Okońska Anastazya była nadzorczyni chorych dziennie po 20 ct. . . .	—	—	—	—	24	20	—	—	24	20
	25	Flasińska Felicya, wdowa po etatowym pisarzu	150	—	—	—	—	—	—	—	150	—
	—	Dudek Maryanna, wdowa po gazowniku .	60	—	—	—	—	—	—	—	60	—
		Suma rubryki IV. .	210	—	—	—	24	20	—	—	234	20
V.	26	**Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.**	25	—	5	—	13	—	7	—	50	—
VI.		**Remuneracye i zapomogi.**										
		A. Stałe.										
	27	Urzędnicy c. k. kasy krakowskiej za sprawowanie czynności kasowych . .	100	—	20	—	50	—	30	—	200	—
		B. Niestałe.										
	28	Remuneracye i zapomogi	350	—	70	—	175	—	105	—	700	—
		Suma rubryki VI. .	450	—	90	—	225	—	135	—	900	—

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
				czynne		bierne	
	mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
18.338	82	711					
740	3	—	*Wydatek mniejszy,* z powodu interkalaryów.				
1.380	1	—					
50	—	—					
20.508	86	711					
		625					
250	—	—					
73	49	—	*Wydatek mniejszy,* ponieważ obdarzona zmarła dnia 18. kwietnia 1888 (LW.35.009/88).				
150	—	—	*Wydatek większy* poniesiony wskutek odstąpionej przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyi tejże wdowy (LW. 40.693/88)				
—	—	60					
223	49	60					
		11					
50	—	—					
200	—	—					
700	—	—					
900	—	—					

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych		Oddział II. położnic		Oddział III. syfilitycznych		Oddział IV. obłąkanych		Wynikłość ogólna	
			Wynikłość z r. 1888.									
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
VII.		**Koszta gospodarcze.**										
	29	Żywienie chorych:										
		a) zwykła strawa dla chorych i dodatki	21.159	96	3.148	62	9.262	26	5.863	46	39.434	30
		b) 5 Sióstr Miłosierdzia zatrudnionych w kuchni i spiżarni, płaca po 80 zł.	200	—	40	—	100	—	60	—	400	—
		c) wikt dla tychże z pieczywem i dodatkami po 164 zł. 04 ct. rocznie .	410	10	82	02	205	05	123	03	820	20
		d) koszt utrzymania służby kuchennej i magazynowej a mianowicie: płaca 8 sług rocznie po 48 zł. . 384 zł.										
		jeden parobek rocznie po . 60 „	222	—	44	—	111	—	67	—	444	—
		wikt dla tychże rocznie po 114 zł. 92 ct.	517	14	103	43	258	57	155	14	1.034	28
		gratyfikacye	21	—	6	—	10	—	13	—	50	—
		e) drzewo i węgle do kuchni . .	540	01	108	—	162	—	270	—	1.080	01
		f) naczynia i sprzęty kuchenne . .	95	83	19	—	47	97	28	—	190	80
		g) pieczywo, mąka i drożdże . .	2.840	68	422	41	1.242	91	786	82	5.292	82
		h) wino dla chorych	1.541	85½	229	44	675	11	427	98	2.874	38½
	30	Wikt lekarza dyżurnego z winem i pieczywem	152	54	30	51	76	28	45	76	305	09
	31	Opał sal, łazienek i innych ubikacyj, tudzież opał do piekarni . . .	3.579	78	716	—	1.074	—	1.790	—	7.159	78
	32	Oświetlenie:										
		a) nafta, świece, aparat gazowy z opałem i inne	2.644	46	528	31	1.322	28	792	99	5.288	04
		b) lampiarz, płaca	32	—	6	—	16	—	10	—	64	—
		wikt tegoż.	57	46	11	49	28	73	17	24	114	92
	33	Sprzęty gospodarcze naprawa tychże i sprawienie nowych	861	76	203	21	506	50	304	31	1.875	78
		Do przeniesienia .	34.876	57½	5.698	44	15.098	66	10.754	73	66.428	40½

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888. zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	ct.
38.900	—	534	*Wydatek stosunkowo nieznacznie większy* niedający się ściśle naprzód obliczyć a to z powodu ciągłego wzrostu ilości dni leczenia.				
400	—	—	Ilość dni leczenia wynosiła na wszystkich czterech oddziałach: w roku 1886 . 179 655 dni „ 1887 . 182.903 „ „ 1888 . 185.871 „				
800	—	20	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 18.				
444	—	—					
1.035	—	—					
50	—	—					
950	—	130	*Wydatek większy* z powodu iż wedle raportu Dyrekcyi szpitala do LW. 7978/89 węgle z Sierszy były tego roku bardzo kruche przez co odpadło na namiał około 1600 cet. cłow., następnie z powodu że maszyna parowa była w ruchu przez cały rok w dzień i w nocy.				
300	110	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistej potrzeby.				
5.000	—	293	*Wydatek większy* z powodu jak przy poz. 29 a.				
2.000	—	874					
33	25	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistego kosztu obliczonego przy LW. 23317/89.				
6.300	—	860	*Wydatek większy*, jak przy poz. 29 e.				
2.796	—	2.492	*Wydatek większy*, wedle rzeczywistego kosztu spotrzebowanego gazu i nafty obliczonego przy LW. 8.461|89 łącznie z 1. ratą amortyzacyjną kosztów urządzenia gazowego w kw. 813 zł. Gaz dostarcza krakowska miejska gazownia na mocy kontraktu zawartego do LW. 14.299|87 który obowiązuje do r. 1897. Głównem powodem tak znacznego przekroczenia był brak podstawy przy układaniu preliminarza na r. 1888 — albowiem dostarczone daty przez komitet administr. w Krakowie okazały się mylne. (LW. 66429|886).				
64	—	—					
120	5	—	*Wydatek mniejszy* jak przy poz 30.				
1.750	—	126	*Wydatek większy*, wedle potrzeby.				
61.239	140	5.329		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	Oddział II. położnic zł.	ct.	Oddział III. syfilitycznych zł.	ct.	Oddział IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł.	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
VII.		Z przeniesienia .	34.876	57½	5.698	44	15.098	66	10.754	73	66.428	40½
	34	Utrzymanie jednej pary koni, oraz reparacya wozów i uprzęży . . .	393	11	78	26	196	14	118	91	786	42
		furmana płaca	32	—	6	—	16	—	10	—	64	—
		wikt tegoż	57	46	11	49	28	73	17	24	114	92
	35	Utrzymanie ogrodów:										
		a) warzywnego	461	66	209	97	—	—	—	—	671	63
		b) spacerowego	100	—	20	—	50	—	30	—	200	—
		c) ogrodnik, płaca	180	—	36	—	90	—	54	—	360	—
	36	Utrzymanie pralni:										
		a) drzewo i inne potrzeby do pralni .	1.444	95	288	79	598	35	557	78	2.889	87
		b) koszt ntrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia płaca rocznie po 80 zł. . .	80	—	16	—	40	—	24	—	160	—
		wikt tychże z pieczywem i dodatkami po 164 zł. 04 ct. rocznie .	164	04	32	81	82	02	49	21	328	08
		c) koszt utrzymania służby a to:										
		10 praczek. płaca po 48 zł. rocznie 480 zł										
		1 parobek do pralni płaca roczna 60 „	270	—	54	—	135	—	81	—	540	—
		wikt dla tychże po 114 zł. 92 ct. rocznie	632	06	126	41	316	03	189	62	1.264	12
	37	Bielizna, pościel i odzież:										
		a) reparacya i sprawienie nowej . .	3.573	13	715	43	1.787	04	1.072	17	7.147	77
		b) koszt utrzymania 2 Sióstr Miłosierdzia, płaca po 80 zł.	80	—	16	—	40	—	24	—	160	—
		wikt tychże z pieczywem i dodatkami rocznie po 164 zł. 04 ct. . . .	164	04	32	81	82	02	49	21	328	08
		c) koszt utrzymania 2 szwaczek:										
		1 szwaczka, płaca rocznie 48 zł.	24	—	4	—	12	—	8	—	48	—
		wikt tejże rocznie	57	46	11	49	28	73	17	24	114	92
		1 szwaczka, dziennie po 30 ct. rocznie	44	40	10	—	22		13	—	89	40
	38	Słoma do sienników	383	11	57	—	142	—	85	—	667	11
		Suma rubryki VII. .	43.017	99½	7.424	90	18.764	72	13.155	11	82.362	72½

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888. zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki mniejsze zł.	wydatki większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne zł.	ct.	bierne z roku bieżącego zł.	ct.
61.239	140	5.329					
1.010	224	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż zaniechano reparacyi powozu jako zupełnie zużytego, na zakupno zaś nowego wstawiono 300 zł. do preliminarza na r. 1890.				
64	—	—					
115	—	—					
850	178	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
200	—	—					
360	—	—					
2.600	—	290	*Wydatek większy*, z powodu jak wyjaśnienie przy poz. 29 c a nadto z przyczyny poniesionego wydatku				
160	—	—	na naprawę magla — (LW. 27192/88 i 56.032/88).				
320	—	8	*Wydatek większy*, jak przy poz. 18.				
540	—	—					
1.260	—	4	*Wydatek nieznacznie większy*, niedający się ściśle naprzód obliczyć.				
7.200	52	—	*Wydatek mniejszy*, nie dający się naprzód ściśle obliczyć.				
160	—	—					
320	—	8	*Wydatek większy*, jak przy poz. 18.				
43	—	5	*Wydatek większy* o drobną różnicę.				
115	—	—					
90	—	—					
550	—	117	*Wydatek większy* z powodu większej ilości chorych i częstszej zmiany sienników.				
77.196	594	5.761		—	—	—	—
		5.167					

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	Oddział II. położnic zł.	ct.	Oddział III. syfilitycznych zł.	ct.	Oddział IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł.	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
VIII.		**Koszta sanitarne.**										
	39	Lekarstwa	1.790	05	199	07	576	54	244	53	2.810	19
	40	Utrzymanie apteki:										
		a) opał do apteki	61	05	12	—	18	—	31	—	122	05
		b) 1 parobek do apteki, płaca rocznie	32	—	6	—	16	—	10	—	64	—
		wikt tegoż	57	46	11	49	28	73	17	24	114	92
	41	Utrzymanie 2 Sióstr Miłosierdzia, zatrudnionych w aptece:										
		a) płaca rocznie po 80 zł.	80	—	16	—	40	—	24	—	160	—
		b) wikt z pieczywem i dodatkami rocznie po 164 zł. 04 ct.	164	04	32	81	82	02	49	21	328	08
	42	Na odczynniki chemikowi patologii	50	—	—	—	50	—	—	—	100	—
	43	Potrzeby sanitarne:										
		a) sanitarne w ścisłem znaczeniu	4.357	08½	331	27	948	88	469	76	6.106	99½
		b) przybory opatrunkowe, szczudła i t. p.	212	24	—	—	—	—	—	—	212	24
	44	Instrumenta chirurgiczne	418	07	47	54	105	69	28	70	600	—
	45	Koszta pogrzebowe Sióstr Miłosierdzia i ubogich chorych	109	62	21	93	54	81	32	90	219	26
		Suma rubryki VIII.	7.331	61½	678	11	1.920	67	907	34	10.837	73½
IX.		**Koszta kancelaryjne.**										
	46	Druki, litografie i potrzeby do pisania, koszta insercyjne i t. p.	638	61	128	29	318	66	192	42	1.277	98
X.		**Koszta kapliczne.**										
	47	Zgromadzenie Sióstr miłosierdzia wynagrodzenie za utrzymanie kościoła	125	—	25	—	63	—	37	—	250	—
XI.		**Utrzymanie budynków.**										
	48	Konserwacya i reparacya gmachu i obejścia szpitalnego, tudzież czyszczenie kanałów:										
		1) zwyczajne	1.869	71	373	20	1.027	29	559	74	3.829	94
		Do przeniesienia	1.869	71	373	20	1.027	29	559	74	3.829	94

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 31. Stycznia 1888	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
	mniejsze	większe		czynne		bierne	
				z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
2.650	—	160	*Wydatek większy* z powodu zwiększonej ilości dni leczenia, jak wykazano przy poz. 29 a.				
140	18	—	*Wydatek mniejszy*, wedle rzeczywistego kosztu opału jak LW. 7.978	89.			
64	—	—					
120	5	—	*Wydatek mniejszy* jak przy poz. 30.				
160	—	—					
336	8	—	*Wydatek mniejszy* jak przy poz. 30.				
100	—	—					
4.000	—	2.107	*Wydatek większy*, z powodu że koszt zużytego gazu w wentylatorach i kuchenkach kataplazmowych zarachowano na tę pozycyę, który to koszt zwiększył się jeszcze w czasie tyfusu wysypkowego w szpitalu wedle relacyi Dyrekcyi przy LW. 16589|88 następnie z powodu większej ilości chorych przybywających na ambulatoryum do szpitala.				
—	—	212					
600	—	—					
250	30	—	*Wydatek mniejszy* wedle śmiertelności.				
8.420	61	2.479		—	—	—	—
		2.418					
870	—	408	*Wydatek większy*, z powodu nowego nakładu druku na inwentarz ogólny i zakupna niezbędnej prasy autograficznej.	—	—	—	—
250	—	—		—	—	—	—
3.000	—	830	*Wydatek większy* z powodu że prócz zwykłych reparacyj gmachu, musiano wykonać wiele robót niecierpiących zwłoki a mianowicie: na wezwanie Magistratu m. Krakowa założono rury ściekowe około domu administracyjnego do kanału miejskiego, przerobiono korytarz na oddziale syfilitycznych na salę dla chorych z przyczyny braku ubikacyj, następnie podwyższono kominy na oddziale położnic.				
3.000	—	830		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	Oddział II. położnic zł.	ct.	Oddział III. syfilitycznych zł.	ct.	Oddział IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł.	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
XI.		Z przeniesienia 1) zwyczajne	1.869	71	373	20	1 027	29	559	74	3.829	94
		2) *nadzwyczajne*	*3.264*	—	*582*	—	*1.458*	—	*874*	—	*6.178*	—
	49	Utrzymanie wodociągów i maszyny parowej	519	95	103	52	260	77	155	29	1.039	53
	50	Asekuracya budynków, ruchomości i wiktuałów	124	—	25	43	63	08	38	65	251	16
	51	Kominiarze i straż ogniowa	167	20	33	—	83	—	50	—	333	20
	52	Wynagrodzenie za czynności techniczne	300	—	60	—	150	—	90	—	600	—
		Suma wydatków { 1) zwyczajnych	2.980	86	595	15	1.584	14	893	68	6.053	83
		{ 2) *nadzwyczajnych*	*3.264*	—	*582*	—	*1.458*	—	*874*	—	*6.178*	—
		Ogólna suma rubr XI.	6.244	86	1.177	15	3.042	14	1.767	68	12.231	83
XII.		**Odsetki od kapitałów dłużnych.**										
	53	4% od kapitału 2.000 złp. ubezpieczonych na dobrach „Prądnik czerwony“ na rzecz kościoła N. P. Maryi w Krakowie	20	—	—	—	—	—	—	—	20	—
XIII.		**Podatki i daniny.**										
		A) *z realności i dóbr.*										
	54	Od realności szpitalnych	84	81	—	—	—	—	—	—	84	81
	55	Z dóbr „Prądnik czerwony“	398	60	—	—	—	—	—	—	398	60
	56	Z propinacyi w Krowodrzy	—	—	121	50	—	—	—	—	121	50
		B) *Ekwiwalenta.*										
	57	Od nieruchomego majątku szpitalnego	14	47	—	—	—	—	—	—	14	47
	58	Z dóbr „Prądnik czerwony“	15	88½	—	—	—	—	—	—	15	88½
	59	Z propinacyi w Krowodrzy	—	—	7	24	—	—	—	—	7	24
		C) *Podatek dochodowy.*										
	60	Z dóbr „Tropiszów“ w Królestwie Polskiem położonych 492 złp. 16 gr.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Suma rubr. XIII.	513	76½	128	74		—	—	—	642	50½

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
	mniejsze	większe		czynne		bierne	
				z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
3.000	—	830					
6.028	—	*150*	*Wydatek większy* albowiem kredyt przyzwolony przez Wys. Sejm na zasypanie stawku „na Blichu“ został przekroczony o 150 zł. dla zachodzącej potrzeby jak relacya Dyrekcyi szpitala przy LW. 22.144|88 i LW. 4.677|89.				
1.400	360	—	*Wydatek mniejszy* wedle potrzeby.				
300	49	—	*Wydatek mniejszy*, stosownie do przypadającej dywidendy.				
360	27	—	*Wydatek mniejszy* wedle rzeczywistego kosztu obliczonego przy LW. 33.931|88 na podstawie zatwierdzonej oferty przy LW. 31.354|87.				
600	—	—					
5.660	436	830		—	—	—	—
6.028	—	*150*		—	—	—	—
11.688	436	980		—	—	—	—
		544					
20	—	—		—	—	—	—
90	5	—	*Wydatek mniejszy*, z powodu iż c. k. kraj. dyrekcya skarbu zarządziła opust podatku dzierżawcy „Prądnika czerwonego“ — za szkodę przez grad w r. 1887 wyrządzoną, (LW. 38.723/1889.) —				
700	301	—					
130	9	—					
15	1	—	*Wydatki mniejsze* z powodu, że nadpłatę ekwiwalentu w latach dawnych zarachowano na poczet należytości bieżących (LW. 3.934|88 i 16.986|88).				
107	91	—					
29	22	—					
115	115	—	*Wydatek mniejszy* gdyż dzierżawca Tropiszowa nie żądał zwrotu tej należytości.				
1.186	544	—		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	Oddział II. położnic zł.	ct.	Oddział III. syfilitycznych zł.	ct.	Oddział IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
XIV		**Rozmaite.**										
	61	Koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane wydatki:										
		a) Należytość skarbowa dodatkowa od kontraktu z Schudmakiem Hirschem, byłym dostawcą artykułów żywności do szpitala	344	93	68	98	172	46	103	48	689	84
		b) koszt aparatu desinfekcyjnego, zakupionego w myśl rozp. c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych . .	254	85	50	96	127	44	76	45	509	70
		c) Stemple, portorya i inne drobne wydatki	202	94	38	31	97	71	57	48	396	44
		Suma rubr. XIV. . .	802	71	158	25	397	61	237	41	1.595	98
XV.		**Zapomogi dla położnic.**										
	62	Dla położnic opuszczających wraz z dzieckiem bezpłatny oddział położnic .	—	—	2.058	—	—	—	—	—	2.058	—
XVI		**Koszta utrzymania dzieci zrodzonych na bezpłatnym oddziale położnic.**										
	63	Wynagrodzenie dla mamek po 15 ct. dziennie za karmienie dzieci, których matki na oddział chorych przeniesione zostały	—	—	297	30	—	—	—	—	297	30
XVII	64	**Koszt utrzymania dzieci w szpitalu św. Ludwika w Krakowie.**	12.000	—	—	—	—	—	—	—	12.000	—

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21 Stycznia 1888	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
	mniejsze	większe		czynne		bierne	
				z roku bieżącego			
zł.	zł	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
				10	—	—	—
600	—	996	*Wydatek większy* z powodu poniesionych znaczniejszych kosztów nieprzewidzianych do poz. *a*) i *b*).	10	—	—	—
2.200	142	—		—	—	—	—
400	103	—	*Wydatki mniejsze* wedle rzeczywistych kosztów, które naprzód obliczyć się nie dadzą.	—	—	—	—
12.000	—	—		—	—	—	—

Wydatki. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych		Oddział II. położnic		Oddział III. syfilitycznych		Oddział IV. obłąkanych		Wynikłość ogólna	
			Wynikłość z r. 1888.									
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł	ct.	zł.	ct.
XVIII		**Zapisy.**										
	65	Zapis ś. p. biskupa Szembeka, na odprawianie mszy św. przez kapitułę krakowską	37	50	—	—	—	—	—	—	37	50
	66	Zapis „Dzieci Wenclów“ na obdzielenie rekonwalescentów	27	—	—	—	—	—	—	—	27	—
	67	Zapis śp. Gałeckiego i Klozowej na odprawianie mszy św.	40	50	—	—	—	—	—	—	40	50
		Suma rubr. XVIII.	105	—	—	—	—	—	—	—	105	—
XIX.	68	**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe.**	92	67	—	—	—	—	—	—	92	67
XX.		**Dyety i koszta podróży.**										
	69	Na podróże komisyjne w sprawach funduszu jako właściciela dóbr .	130	96	—	—	—	—	—	—	130	96
—	70	**Nadwyżka dochodów**										
		oddana funduszowi krajowemu . . .	12.417	10½	—	—	1.880	61	—	—	14.297	71½

św. Łazarza w Krakowie. Wydatki.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888. zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	ct.
38	—	—					
27	—	—					
40	—	—					
105	—	—		—	—	—	—
150	57	—		—	—	—	—
150	19	—	*Wydatki mniejsze* z powodu zmienności tych rubryk.	—	—	—	—
12.782	—	1.516	*Wydatek większy.* Dochody rzeczywiste oddziału I. i III. są większe od preliminowanych o kwotę 11.151 zł. a wydatki tychże samych oddziałów bez nadwyżki dochodów są większe o kwotę . . . 7.944 „ z porównania okazuje się wynik korzystniejszy w dwóch oddziałach w kwocie . . . 3.207 zł. Po strąceniu preliminowanej nadwyżki w oddziale IV. w kwocie . . . . . 1.691 „ (na którym okazał się niedobór jak poz. 14 doch.) okazuje się wydatek większy jak obok wykazano w kwocie . . . 1.516 zł.	—	—	—	—

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych		Oddział II. położnic		Oddział III. syfilitycznych		Oddział IV. obłąkanych		Wynikłość ogólna	
			Wynikłość z r. 1888.									
			zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
		Dochody.										
I.		**Odsetki od kapitałów.**										
	1	Od papierów wartościowych	2.352	61	168	47	72	—	—	—	2.593	08
	2	5% od kapitału spłacanego przez fundusz krajowy	14.729	62	826	03	—	—	—	—	15.555	65
	3	Od kapitałów hipotekowanych na dobrach i realnościach: a) 4% od kapitału należącego się od Kahału żydowskiego w Olkusku w kwocie 235 zł.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4	Dochody z fundacyj	1.092	23	—	—	147	50	163	62	1.403	35
		Suma rubryki I.	18.174	46	994	50	219	50	163	62	19.552	08
II.		**Dochody z realności i dóbr.**										
	5	Czynsz dzierżawny z dóbr „Tropiszów“ w Królestwie Polskiem 3.024 Rbs.	4.233	60	—	—	—	—	—	—	4.233	60
	6	Czynsz dzierżawny z dóbr „Prądnik czerwony“	4.000	—	—	—	—	—	—	—	4.000	—
	7	Czynsz dzierżawny z folwarku „Przeginia duchowna“	50	—	—	—	—	—	—	—	50	—
	8	Czynsz za salę wykładową kliniki od c. k. Rządu	150	—	—	—	—	—	—	—	150	—
	9	Dochód z ogrodu szpitalnego	1.378	95	690	—	—	—	—	—	2.068	95
	10	Czynsz dzierżawny z propinacyi w Krowodrzy	—	—	910	—	—	—	—	—	910	—
		Suma rubryki II.	9.812	55	1.600	—	—	—	—	—	11.412	55
III.		**Zwroty kosztów leczenia.**										
	11	Z funduszu krajowego galicyjskiego	74.563	42	9.776	07	32.986	76	18.972	36	136.298	61
	12	Z funduszów obcokrajowych i innych publicznych	1.920	35	211	50	980	20	603	—	3.715	05
	12a	Od stron samopłacących	4.892	11½	383	62	2.304	23	5.070	32	12.650	28
		Suma rubryki III.	81.375	88½	10.371	19	36.271	19	24.645	68	152.663	94

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888. zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	ct.
2.479	—	114	*Dochód większy* wedle rzeczywistego stanu zakupionych efektów.				
15.555	—	1					
9	9	—	*Dochód mniejszy* z powodu że Kahał żydowski w Olkusku nie uiścił przypadających odsetków.	9	43½	—	—
1.418	15	—	*Dochód mniejszy* z powodu że odsetków fundacyi Małeckiego jeszcze nie wywalczono.	16	87	—	—
19.461	24	115		26	30½	—	—
		91					
4.700	466	—	*Dochód mniejszy* z powodu niższego kursu rubli którymi dzierżawca płaci.				
4.000	—	—					
50	—	—					
150	—	—					
1.600	—	469	*Dochód większy* ponieważ zbiór tegoroczny jarzyn i siana był obfitszy.				
907	—	3					
11.407	466	472					
		6					
123.000	—	13.299	*Dochód w ogóle większy* z powodu większej ilości dni leczenia (jak wykazano przy wydatkach poz. 29 a.) a w szczególności ubogich chorych tutejszo krajowych za których wpłynęły znaczniejsze kwoty z funduszu krajowego galicyjskiego.	86.056	46½	—	—
19.300	2.935	—					
142.300	2.935	13.299	W sumie obok wykazanych należytości czynnych mieszczą się zwroty przypadające:	86.056	46½	—	—
		10.364	*a)* od funduszów obcokrajowych i innych publicznych w kwocie . . . . 227 zł. 75 ct. *b)* od stron samopłacących . 971 „ 86 „ *c)* od stron rozmaitych niewyśledzonych . . . . 84.856 „ 85½ ct razem jak obok . . 86.056 zł. 46½ ct.				

Dochody. Krajowy szpital

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Oddział I. chorych zł.	ct.	II. położnic zł.	ct.	III. syfilitycznych zł.	ct.	IV. obłąkanych zł.	ct.	Wynikłość ogólna zł.	ct.
			Wynikłość z r. 1888.									
IV.	13	**Dochody rozmaite.**										
		a) ze sprzedaży rzeczy po zmarłych chorych	102	56	—	—	—	—	—	—	102	56
		b) Odsetki zwłoki od rat dzierżawnych	5	98	—	—	—	—	—	—	5	98
		c) Zwroty kosztów leczenia durem dotkniętych od gminy m. Krakowa (3 rata)	1.000	—	—	—	—	—	—	—	1.000	—
		Razem .	1.108	54	—	—	—	—	—	—	1.108	54
		Do tego: Zwroty dawnych zaliczek udzielonych na płace	210	50	55	—	—	—	60	—	325	50
		Suma rubryki IV. .	1.319	04	55	—	—	—	60	—	1.434	04
—	14	**Dotacya** pobrana od funduszu krajowego . .	—	—	4.128	49	—	—	304	68½	4.433	17½

św. Łazarza w Krakowie. Dochody.

Ogólna kwota preliminowana według ustawy z d. 21. Stycznia 1888.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
				czynne		bierne	
	mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
1.000	—	434	*Dochód większy*, z powodu zmienności tej rubryki.	—	—	—	—
4.040	—	393	*Dochód większy.* Wydatki rzeczywiste oddziałów II. i IV. są większe od preliminowanych o kwotę 1.828 zł. a dochody tychże samych oddziałów bez dotacyi mniejsze od preliminowanych o kwotę . . . 256 „ okazuje się wynik niekorzystny w kwocie . . . . 2.084 zł. Po potrąceniu preliminowanej nadwyżki dochodów w oddziale IV. w kwocie . . . . 1.691 „ (na którym okazał się niedobór) pozostaje właściwe przekroczenie dotacyi jak obok w kwocie. . . . . 393 zł.	—	—	—	—

Wykaz należytości

czynnych i biernych z lat ubiegłych z końcem r. 1888.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Należytości czynne zł.	Należytości czynne ct.	Należytości bierne zł.	Należytości bierne ct.
		A. Wydatki.				
I		**Płace i emolumenta etatowe.**				
	1	Zwrot zaliczek udzielonych na płace	72	—	—	—
XIII.		**Podatki i daniny.**				
	2	Zwrot nadpłaconych podatków z dóbr „Ręczna“	350	17	—	—
XIX.		**Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe.**				
	3	Zwrot zaliczkowo poniesionych kosztów edyktu w sprawie spadku po ś. p. M. Jurku	17	85	—	—
		Suma A. .	440	02	—	—
		B. Dochody.				
I.		**Odsetki od kapitałów.**				
	4	Od kapitałów hipotekowanych na dobrach i realnościach i dochody z fundacyi	1.502	02½	—	—
II.		**Dochody z realności i dóbr.**				
	5	Zaległy czynsz z młyna w „Prądniku białym“	1.306	71½	—	—
III		**Zwroty kosztów leczenia.**				
	6	*a)* z funduszów obcokrajowych i od stron samopłacących . . . . . 872 zł. 83 ct. *b)* od stron rozmaitych niewyśledzonych, których dochodzenie jest w toku . . . . 33.557 „ 52½ „	34.430	35½	—	—
IV.		**Dochody rozmaite.**				
	7	Zwrot kosztów leczenia chorych, durem powrotnym dotkniętych . .	11.500	—	—	—
		Suma B. .	48.739	09½	—	—
		Do tego suma A. .	440	02	—	—
		Razem	49.179	11½	—	—

Z drukarni „Dziennika Polskiego“ we Lwowie.

VII.

FUNDUSZ POLICYI KRAJOWEJ.

ZAMKNIECIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 25.604|1889

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Wydatki. Fundusz policyi krajowej.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1	**Utrzymanie więźniów** w domach przymusowej pracy i poprawy .	—	—	300
II.	2	**Rozmaite**	—	—	5
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych .	—	—	305
	3	**Nadwyżka dochodów** przeniesiona do funduszu krajowego . .	6.116	87	5.814
		Suma wszystkich wydatków . .	**6.116**	**87**	**6.119**

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
300	—	*Wydatki mniejsze*, bowiem w r. 1888 nie poniesiono w ogóle żadnych kosztów ani na utrzymanie więźniów ani drobnych.				
5	—					
305	—		—	—	—	—
—	303					
305	303					
2						

Dochody. Fundusz policyi krajowej.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	5% od kapitału zahip. na realności w Krakowie w kw. 109 złp. 1 gr.	1	37	1
	2	4½% od listów zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego . .	1.692	—	1.692
	3	4½% „ obligacyj galic. pożyczki krajowej z roku 1883. . .	855	—	855
	4	4½% „ „ „ „ „ „ 1884. . .	49	50	50
	5	4½% „ listów zastawnych Banku krajowego	3.519	—	3.519
	6	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego	—	—	2
		Suma rubryki I. . .	6.116	87	6.119
II.	7	**Rozmaite**	—		—
		Suma dochodów rzeczywistych, *zgodną z ogólną sumą wydatków*	6.116	87	6.119

Stan majątku obrotowego z końcem roku 1888.

Stan czyny . . . . . — zł. — ct.
Stan bierny . . . . . — zł. — ct.
Czysty stan czynny . — zł. — ct.

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
2	—	*Dochód mniejszy*, ponieważ w roku 1888 nie podniesiono narosłych na książeczce odsetek, które skapitalizowane zostały.				
2	—					
—	—					
2	—		—	—	—	—

Wydatki *mniejsze* od budżetu o . . . 305 zł.
Dochody *mniejsze* „ „ o . . . 2 „
Wynik w ogóle *korzystniejszy* o . . . 303 zł.

VIII. — X.

Fundusz pożyczki krajowej

z roku 1883.

(Str. 364).

Fundusz pożyczki krajowej

z roku 1884.

(Str. 368).

Fundusz pożyczki krajowej

z roku 1885.

(Str. 370).

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Wydatki. VIII. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1883.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888 zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 26. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
		a) Rzeczywiste.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki** przez losowanie obligacyj	43.200	—	45.900
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . . .	164.364	75	163.083
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	C. k. Skarbowi Państwa, 10% podatek dochodowy od kuponów . .	16.436	47½	16.308
	4	„ „ „ „ należytość stemplowa od kuponów . .	865	71	870
	5	Potrzeby kancelaryjne, koszta insercyjne, ⅛% bankom za pośrednictwo w wypłacie kuponów i inne pomniejsze	140	10	150
		Suma rubryki III. . .	17.442	28½	17.328
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych .	225.007	03½	226.311
		Do tego:			
	6	Wykupno wylosowanych w roku 1888. obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873.	23.100	—	
	7	Wykupno z obiegu obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873. . .	22.575	—	
	8	Wykupione z obiegu obligacye pożyczki krajowej z roku 1873 wydano temuż funduszowi	21.500	—	
	9	Na budowę koszar dla ck. żandarmeryi we Lwowie i reszta wcielona z tej pożyczki do rubr. XIV. dochodów funduszu krajowego .	191.728	84	
		Suma wszystkich wydatków rzeczywistych .	483.910	87½	
		b) **Zapas kasowy** z końcem roku 1888	—	—	
		Razem zgodnie ze sumą dochodów .	483.910	87½	

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	Należytości czynne z roku bieżącego ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	Należytości bierne z roku bieżącego ct.
2.700	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye zgłoszono do wypłaty, a w preliminarzu na rok 1888. obliczono ściśle wedle planu umorzenia (LW. 48.156/1883). Z emitowanych obligacyj na . . 3,800.000 zł. wylosowano zgodnie z planem umorzenia po koniec r. 1888. 210.500 zł. spłacono zaś i ściągnięto z obiegu po koniec roku 1888 . . . 186.600 „ pozostaje do spłacenia z końcem r. 1888 3,613.400 zł.	—	—	—	—
—	1.382	*Wydatek większy*, ponieważ spłacono część zaległych kuponów. Należytość kuponowa w roku 1888 wynosiła: a) zaległa z lat ubiegłych . 7.345 zł. 43 ct. b) bieżąca dnia 1. Maja i 1. Listopada 1888. . . . . 163.083 „ — „ razem . . 170.428 zł. 43 ct. Od tego nadpłacone kupony . . 272 „ 25 „ należytość . 170.156 zł. 18 ct. spłacono w roku 1888. . 164.364 „ 75 „ pozostało do spłaty w zaległości. 5.791 zł. 43 ct.	—	—	5.791	43
—	128	*Wydatek większy* odpowiednio do wypłaconych kuponów.	—	—	—	—
4	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wypłacono w całości należytości stemplowej z powodu prowadzonego sporu z c. k. Urzędem wymiaru należytości.	—	—	—	—
10	—	Wydatki te nie mogą być naprzód ściśle obliczone.	—	—	—	—
14	128		—	—	—	—
2.714	1.410		—	—	5.791	43
1.304						

*

Dochody. VIII. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1883.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
		a) Rzeczywiste.			
I.	1	**Uposażenie** z funduszu krajowego (rubr. XIV. poz. 163) na umorzenie obligacyj przez losowanie, na wypłatę kuponów, podatku dochodowego od tychże i pokrycie wydatków administracyjnych .	225.007	03½	226.311
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych .	225.007	03½	226.311
		Do tego:			
	2	Wykupione z obiegu obligacye pożyczki krajowej z roku 1873. w imiennej wartości	21.500	—	
		Suma wszystkich dochodów . .	246.507	03½	
		b) **Zapas kasowy** z początkiem roku 1888. w gotówce . . .	237.403	84	
		Razem . .	483.910	87½	

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny . . . . . zł. — ct.

Stan bierny.

Należytości bierne: a) w rubrykach wydatków z lat ubiegłych . . . 3,615.330 „ 79 „
b) „ „ „ z roku 1888. . . 5.791 „ 43 „
Czysty stan bierny . . 3,621.122 zł. 22 ct.

LW. 30.669/1889.

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
1.304	—	*Dochód mniejszy*, wedle potrzeby, wykazanej przy pozycyach 1—5 wydatków.	—	—	—	—
1.304	—		—	—	—	—

Wydatki i dochody. IX. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1884.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki** przez losowanie obligacyj	9.100	—	11.600
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . . .	43.017	75	43.445
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	C. k. Skarbowi Państwa, 10% podatek dochodowy od kuponów . .	4.301	77½	4.345
	4	Temuż należytość stemplowa od kuponów	351	27	351
	5	Potrzeby kancelaryjne i inne pomniejsze	53	22	100
		Suma rubryki III . .	4.706	26½	4.796
		Suma wydatków budżetem objętych . .	**56.824**	**01½**	**59 841**
		Dochody.			
I.	1	**Uposażenie** z funduszu krajowego (rubr. XIV. poz. 165) na umorzenie obligacyj przez losowanie, na wypłatę kuponów, podatku dochodowego i należytości stemplowej od tychże i pokrycie wydatków administracyjnych	56.824	01½	59.841
		Suma dochodów budżetem objętych . .	**56.824**	**01½**	**59.841**

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki i dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości mniejsze zł.	W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości większe zł.	Uzasadnienie różnic	Należytości czynne z roku bieżącego zł.	Należytości czynne z roku bieżącego ct.	Należytości bierne z roku bieżącego zł.	Należytości bierne z roku bieżącego ct.
2.500	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wszystkie wylosowane obligacye zgłoszono do wypłaty. Z emitowanych obligacyj na . . . 1,000.000 zł. wylosowano zgodnie z planem umorzenia po koniec r. 1888. 43.300 zł. spłacono zaś i ściągnięto z obiegu po koniec roku 1888 . . . . 35.600 „ pozostaje do spłacenia z końcem r. 1888 964.400 zł.	—	—	—	—
427	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wszystkie kupony do wypłaty zgłoszono. Należytość kuponowa wynosiła w roku 1888: a) zaległość z r. 1887. 854 zł. 75 ct. b) bieżąca z d. 1. Maja i 1. Listop. 1888. r. 43.445 „ — „ 44.299 zł. 75 ct. od tego nadpłacone kupony od wylosowanych obligacyj . . . . 56 „ 25 „ pozostaje . 44.243 zł. 50 ct. wypłacono . 43.017 „ 75 „ pozostaje w zaległości . 1.225 zł. 75 ct.	—	—	1.225	75
43	—	*Wydatek mniejszy*, odpowiadający zrealizowanym kuponom.	—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
47	—	*Różnica* z powodu niestałości wydatków tego rodzaju.	—	—	—	—
90	—		—	—	—	—
3.017	—		—	—	1.225	75
3.017	—	*Różnica* odpowiadająca wynikłościom poz. 1, 2, 3, i 5 wydatków.	—	—	—	—
3.017	—		—	—	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny . . . . . — zł. — ct.

Stan bierny.

Należytości bierne: a) w rubrykach wydatków z lat ubiegłych . . . 965.497 „ 10 „
b) „ „ „ z roku 1888. . . . 1.225 „ 75 „

Czysty stan bierny . . **966.722 zł. 85 ct.**

LW. 30.640|1889.

Wydatki i dochody. X. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1885.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 20. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1	**Umorzenie pożyczki** przez losowanie obligacyj	3.100	—	4.100
II.	2	**Wypłata kuponów** od obligacyj w obiegu będących . . .	14.526	—	15.471
III.		**Koszta administracyjne.**			
	4	C. k. Skarbowi Państwa, 10% podatek dochodowy od kuponów . .	1.452	60	1.547
	4	Temuż należytość stemplowa od kuponów	47	97	47
	5	Potrzeby kancelaryjne i inne pomniejsze	37	30	80
		Suma rubryki III. . .	1.537	87	1.674
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych .	**19.163**	**87**	**21.245**
		Dochody.			
I.	1	**Uposażenie** z funduszu krajowego (rubr. XIV. poz. 168) na umorzenie obligacyj przez losowanie, na wypłatę kuponów, podatku dochodowego od tychże i pokrycie wydatków administracyjnych .	19.163	87	21.245
		Suma dochodów rzeczywistych, budżetem objętych .	**19.163**	**87**	**21.245**

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki i dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
1.000	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie wszystkie wylowane obligacye zgłoszono do wypłaty.	—	—	—	—
		Z emitowanych obligacyj na . . . 354.800 zł. wylosowano zgodnie z planem umorzenia po koniec roku 1888 14.100 zł., spłacono zaś po koniec roku 1888 . 13.100 „ pozostaje tedy do spłacenia z końcem roku 1888 . . . . . 341.700 zł.				
945	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż nie wszystkie kupony przedstawiono do wypłaty.	—	—	945	—
		Należytość kuponowa w roku 1888. z dnia 1. Maja i 1. Listopada wynosiła 15.471 zł. wypłacono . 14.526 „ pozostaje w zaległości. . 945 zł.				
94	—	*Wydatek mniejszy*, odpowiadający zrealizowanym kuponom.	—	—	—	—
—	1		—	—	—	—
43	—	*Różnica* z powodu niestałości wydatków tego rodzaju.	—	—	—	—
137	1		—	—	—	—
2.082	1		—	—	945	—
2.081						
2.081	—	*Odnośnie* do pozycyi 1, 2, 3, i 5 wydatków.	—	—	—	—
2.081	—		—	—	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny . . . . . — zł. — ct.

Stan bierny.

Należytości bierne: a) w rubryce I i III wydatków z lat ubiegłych . . 342.633 „ 07 „
b) „ „ II „ z roku 1888 . . . 945 „ — „

Czysty stan bierny . . 343.578 zł. 07 ct.

XI. — XV.

Fundusze samoistne niedotowane.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

XI. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Wydawnictwo starożytnych aktów grodzkich.**			
	1	Dotacya dla funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego na wydawnictwo starożytnych aktów grodzkich i ziemskich z archiwum bernardyńskiego	—		—
II.	2	**Rozmaite**	—	—	5
		Suma wydatków rzeczywistych, budżetem objętych .	—	—	5
		Przeniesiono do majątku zarodowego	4.482	74	
		Suma wszystkich wydatków . .	4.482	74	
		Zapas z końcem roku 1888. w gotówce	4.685	36	
		Razem zgodnie ze sumą dochodów . .	**9.168**	**10**	
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	4½% od kapitału wypożyczonego na budowę Zakładu kulparkowskiego, według planu umorzenia	1.202	85	1.203
	2	4½% od listów zastawnych galic. Tow. kredytowego ziemskiego .	2.200	50	2.201
	3	4½% od obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883.	85	50	171
	4	4½% „ „ „ „ „ 1884. . 360 zł. — ct. od tego odsetki bierne . . . . . 46 „ 88 „	313	12	162
	5	4½% od listów zastawnych Banku krajowego	871	39	1.049
	6	4% od książeczki wkładkowej Banku krajowego	—	—	1
		Suma rubryki I. . .	4.673	36	4.787
		Do przeniesienia . .	4.673	36	4.787

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—	Uchwałą Wysokiego Sejmu z 16. Stycznia 1866, obowiązany był fundusz domestykalny dotować fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego, bezzwrotną kwotą 1.200 zł. co roku, na wydawnictwo aktów grodzkich, póki ten ostatni nie odbierze własnego majątku z depozytu sądowego. Odebranie tego majątku nastąpiło w roku 1886, przeto rubryka ta na przyszłość odpada.				
5	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż nieokazała się potrzeba wyczerpania tej rubryki.				
5	—		—	—	—	—
—	—					
—	—					
86	—	*Do poz. 3. Dochód mniejszy* z powodu zarządzonego do LW. 29562	1888. spieniężenia tych efektów.			
—	151	*Do poz. 4. Dochód większy*, ponieważ stan tych efektów powiększył się przez zakupno, co nie było preliminowanem.				
178	—	*Do poz. 5. Dochód mniejszy*, ponieważ nie zakupiono tyle listów zastawnych Banku krajowego ile preliminowano, lecz pożyczkę krajową z roku 1884.				
1	—	*Do poz. 6. Dochód mniejszy*, ponieważ odsetki na książeczce zostały skapitalizowane.				
265	151					
265	151					

XI. Fundusz domestykalny.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Z przeniesienia . .	4.673	36	4.787
II.	7	**Sprzedaż dzieła** p. t. „Poczet szlachty galicyjskiej i bukowińskiej“	12	—	2
III.	8	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów rzeczywistych budżetem objętych . .	4.685	36	4.789
		Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce	4.482	74	
		Suma wszystkich dochodów . .	**9.168**	**10**	

Stan majątku obrotowego z końcem roku 1888.

Stan czynny.

Zapas gotówki z końcem roku 1888. . . .	4.685 zł. 36 ct.
Stan bierny	— „ — „
Czysty stan czynny . .	**4.685 zł. 36 ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
265	151					
—	10	*Dochód większy*, gdyż sprzedano większą ilość egzemplarzy jak w budżecie przewidziano.				
—	—					
265	161		—	—	—	—
104						

Wydatki *mniejsze* od budżetu o . . . 5 zł.
Dochody *mniejsze* od budżetu o . . . 104 „
Wynik w ogóle *niekorzystniejszy o* . . 99 zł.

LW. 25.605|1889.

XII. Fundusz kultury krajowej.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1	**Zwroty kar**	1	—	12
II.		**Rozmaite.**			
	2	Zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach	3.439	—	3.439
	3	Nieprzewidziane	—	—	—
	4	Nadwyżka dochodów przeniesiona do funduszu krajowego . . .	408	64½	—
		Suma rubryki II. . .	3.847	64½	3.439
		Suma wszystkich wydatków .	**3.848**	**64½**	**3.451**
		Dochody.			
I.	1	**Odsetki** od oblig. pożyczki krajowej z r. 1883 i 1884. . . .	1.948	50	1.951
II.	2	**Kary za przestępstwa wodne i lasowe**	1.900	14½	1.500
III.	3	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma wszystkich dochodów .	**3.848**	**64½**	**3.451**

Stan majątku z końcem roku 1888.	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
Stan czynny.				
Zapas kasowy w gotówce	—	—		
Należytości czynne a) z roku bieżącego	226	21		
b) z lat ubiegłych	2.928	68	3.154	89
Stan bierny.				
Zwroty kar z lat ubiegłych	—	—	—	—
Czysty stan czynny. .	—	—	**3.154**	**89**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
11	—	Wydatek *mniejszy* ponieważ zwroty są przypadkowe.				
—	—					
—	—					
—	409	Wydatek *większy* odpowiedni niespotrzebowanym dochodom tego funduszu.				
—	409					
11	409					
	398					
2	—	Dochód *mniejszy*, ponieważ nie podniesiono odsetek od kapitału 71 zł. 19 ct., ulokowanego na książeczkę Banku krajowego.				
—	400	Dochód *większy* z powodu ściągnięcia zaległych grzywien.	226	21		
—	—					
2	400		226	21	—	—
	3[illegible]					

Wydatki bez wliczenia nadwyżki dochodów przeniesionej do funduszu krajowego (poz. 4) *mniejsze* od budżetu o . . . . . 11 zł.
Dochody *większe* od budżetu o . . . 398 „
Wynik w ogóle *korzystniejszy* o . . 409 zł.

LW.36.486/1889.

XIII. Fundusz stanowy sierociński.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wynikłości w roku 1888. zł.	Wynikłości w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Utrzymanie sierót.**			
	1	Siedm miejsc w zakładzie św. Antoniego we Lwowie . . .	840	—	840
	2	Cztery miejsca w szkole ogrodniczej przy ogrodzie botanicznym we Lwowie	157	50	252
	3	Cztery miejsca w zakładzie św. Józefa w Krakowie	480	—	480
	4	Jedno miejsce w zakładzie św. Wincentego we Lwowie . . .	—	—	115
		Suma rubryki I. .	1.477	50	1.687
II.	5	**Rozmaite**	—	—	5
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych .	1.477	50	1.692
	—	Przeniesiono do majątku zarodowego	235	56	
		Suma wszystkich wydatków. .	1.713	06	
		Zapas z końcem roku 1888. w gotówce	252	94	
		Razem zgodnie ze sumą dochodów .	**1.966**	—	
		Dochody.			
I.		**Odsetki.**			
	1	4% od listów zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego	84	—	84
	2	4½% „ „ „ „ „ „ „ „ .	1.125	—	1.125
	3	4½% „ obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883	382	50	382
	4	4½% „ „ „ „ „ „ 1884	58	50	59
	5	4½% „ listów zastawnych Banku krajowego	76	50	63
	6	4% „ książeczek Banku krajowego	—	—	1
	—	4½% „ obligacyj pożyczki krajowej z roku 1885 . 6 zł. 75 ct. od tego odsetki bierne . . 2 „ 81 „	3	94	—
		Suma rubryki I. .	1.730	44	1.714
II.	7	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów rzeczywistych budżetem objętych .	1.730	44	1.714
		Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce	235	56	
		Suma wszystkich dochodów .	**1.966**	—	

Stan majątku obrotowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas gotówki z końcem roku 1888. . 252 zł. 94 ct.
Stan bierny . . . . . 94 „ 50 „
Czysty stan czynny . 158 zł. 44 ct.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wynikłości		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe					
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—		—	—	—	—
94	—	*Wydatki* w ogóle *mniejsze*, gdyż jedno miejsce w Zakładzie św. Wincentego we Lwowie było opróżnione,	—	—	94	50
—	—	a trzech uczniów w szkole ogrodniczej nie podniosło	—	—	—	—
115	—	rat stypendyjnych za drugie półrocze.	—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
5	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ nie okazała się potrzeba	—	—	—	—
214	—	ponoszenia kosztów z tej rubryki.	—	—	94	50
—	—					
—	—					
—	—					
—	—					
—	13	*Dochód* w ogóle *większy* z powodu przykupna listów Banku				
1	—	krajowego i zakupna preliminarzem nie objętej pożyczki krajowej z roku 1885.				
—	4					
1	17					
	16		—	—	—	—

Wydatki *mniejsze* od budżetu o . . 214 zł.
Dochody *większe* od budżetu o . . 16 „
Wynik w ogóle *korzystniejszy* o . . . 230 zł.

Uwaga. Czysty stan czynny z końcem roku 1888 wykazany w kwocie 158 zł. 44 ct., użyty został w roku 1889 na pomnożenie majątku zarodowego.

LW. 25.369/1889.

Wydatki. XIV. Fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.	1	**Płaca** Drowi Ksaweremu Liskemu za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich i ziemskich z archiwum bernardyńskiego . .	800	—	800
II.	2	**30% rabat księgarski** za sprzedaż aktów grodzkich	—	—	90
III.	3	**Koszta druku i oprawy aktów grodzkich**	2.155	40	1.100
IV.	4	**Rozmaite**	—	—	5
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych . .	2.955	40	1.995
	5	Gotówka wydana na zakupno efektów	999	13	
	6	Efekta spieniężone	2.500	—	
		Suma wszystkich wydatków . .	6.454	53	
		Zapas z końcem roku 1888.: *a*) w gotówce . . 83 zł. 69½ ct. *b*) w efektach . 2.076 „ 63 „	2.160	32½	
		Razem zgodnie ze sumą dochodów . .	**8.614**	**85½**	

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
90	—	*Wydatek mniejszy*, ponieważ w roku 1888. nie było obrachunku z księgarnią, której powierzono sprzedaż aktów grodzkich.				
—	1.055	*Wydatek większy*, wedle rzeczywistego kosztu, wyłożonego na papier i druk XIII. tomu aktów grodzkich.				
5	—	*Wydatek mniejszy*, gdyż z tej rubryki nieponiesiono w roku 1888. żądnego kosztu.				
95	1.055		—	—	—	—
	960					

*

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 22. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.	1	**Dotacya** z funduszu domestykalnego na wydawnictwo aktów grodzkich	—	—	—
II.	2	**Sprzedaż** aktów grodzkich	—	—	300
III.		**Odsetki.**			
	3	5% od austr. renty państwowej papierowej . . 546 zł. — ct.			
	4	5% „ obligacyj indemnizacyjnych . . . 359 „ 09 „			
	5	4½% „ listów zast. Banku krajowego . . . 99 „ — „			
	6	4% „ książeczki „ „ . . . — „ — „			
	—	4½% „ Obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883. 168 „ 75 „			
	—	4½% „ „ „ „ „ 1884. 22 „ 50 „			
		Razem . . 1.195 zł. 34 ct.			
		od tego zwrot odsetek biernych przy zakupnie efektów — „ 87 „			
		czysty dochód .	1.194	47	1.022
IV.	7	**Rozmaite**	—	—	—
		Suma dochodów rzeczywistych budżetem objętych . .	1.194	47	1.322
	8	Gotówka otrzymana za spieniężone efekta	2 449	75	
	9	Efekta zakupione	1.086	63	
		Suma wszystkich dochodów . .	4.720	85	
		Zapas z początkiem roku 1888. *a*) w gotówce . 394 zł. 00½ ct.			
		b) w efektach . 3.500 „ — „	3.894	00½	
		Razem zgodnie ze sumą wydatków .	8.614	85½	

Stan majątku obrotowego z końcem r. 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a*) w gotówce 83 zł. 69½ ct.
b) w efektach:
1) 4½% oblig. pożyczki kr. z r. 1883. 1.000 zł. — ct.
2) 4½% „ „ „ „ 1884. 1.000 „ — „
3) 4% książeczka Banku krajowego 76 „ 63 „ 2.076 „ 63 „
Suma stanu czynnego . 2.160 zł. 32½ ct.
Stan bierny . . . . . — „ — „
Czysty stan czynny . . . . . **2.160 zł. 32½ ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze zł.	większe zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	—					
300	—	*Dochód mniejszy* z powodu, jak wyjaśnienie przy rubr. II. poz. 2. wydatków.				
—	172	*Dochód większy*, gdyż tymczasowe lokacye majątku obrotowego przyniosły odsetki, które preliminarzem nie były objęte.				
—	—					
300	172		—	—	—	—
128						

Wydatki *większe* od budżetu o . . . 960 zł.
Dochody *mniejsze* od budżetu o . . . 128 „
Wynik w ogóle *niekorzystniejszy* o . . 1.088 zł.

gdyż obecne dochody z majątku żelaznego są mniejsze, aniżeli dotacya bezzwrotna, którą przedtem fundusz Al. hr. Stadnickiego od funduszu domestykalnego zasilany bywał; niemniej z powodu, iż druk XIII. tomu aktów grodzkich znaczniejszego nakładu wymagał.

LW. 30144/1889.

Wydatki. XV. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21 Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
		a) Rzeczywiste.			
I.		**Umorzenie pożyczki przez losowanie obligacyj.**			
	1	Spłata obligacyj wylosowanych	23.100	—	23.100
II.		**Wypłata kuponów.**			
	2	Od obligacyj w obiegu będących	27.259	75	28 722
III.		**Koszta administracyjne.**			
	3	C. k. Skarbowi Państwa, 10% podatek dochodowy od kuponów .	2.725	97½	2.872
	4	„ „ „ „ należytość stemplowa	228	64	241
	5	Potrzeby kancelaryjne i inne pomniejsze	61	03	100
		Suma rubryki III .	3.015	64½	3.213
		Suma wydatków rzeczywistych budżetem objętych .	53.375	39½	55.035
		b) Przenośne.			
	6	Obligacye wykupione przez fundusz pożyczki krajowej z roku 1883.	21.500	—	
		Suma wszystkich wydatków .	74.875	39½	
		c) **Zapas kasowy** z końcem roku 1888.	—	—	
		Razem zgodnie ze sumą dochodów .	74.875	39½	

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—	Z emitowanych obligacyj na . . 1,600.000 zł. wylosowano zgodnie z planem umorzenia od roku 1874. po koniec r. 1888. 236.700 zł. Z tego spłacono i ściągnięto z obiegu: *a*) od roku 1874. do końca roku 1888. 225.200 zł. *b*) fundusz pożyczki krajowej z r. 1883. po koniec r. 1888. wykupił z obiegu 772.000 „ *c*) własne obligacye przedziurawione 154.800 „ 1,152.000 „ pozostaje do spłacenia z końcem r. 1888. 448.000 zł.	—	—	—	—
1.462	—	Wydatek *mniejszy*, ponieważ od obligacyj wykupionych nie płacono kuponu i część zapadłych kuponów nie została zgłoszoną do wypłaty. Należytość kuponowa wynosiła w roku 1888: *a*) na dniu 1. Maja . . . . 13.878 zł. — ct. *b*) „ „ 1. Listopada . . . 13.536 „ — „ *c*) Za kupon pro rata od wykupionych obligacyj w kwocie 21.500 zł. 268 „ 75 „ Razem . 27.682 zł. 75 ct. Uiszczono 27.259 „ 75 „ Pozostała zaległość 423 zł. —	—	—	423	—
146	—	Wydatek *mniejszy* odpowiednio do wypłaconych kuponów.				
13	—	Wydatki te nie mogą być naprzód ściśle obliczone.				
39	—					
198	—					
1.660	—		—	—	423	—

Dochody. XV. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
		a) Rzeczywiste.			
I.		**Zwrot kapitału wypożyczonego.**			
	1	Od Wydziałów powiatowych	2.067	50	
II.		**Odsetki.**			
	2	6% od kapitałów wypożyczonych Wydziałom powiatowym . . .	849	82	5.000
	3	10% i 6% od Wydziałów powiatowych za niedotrzymanie terminów spłaty	272	02	
	4	Odsetki z chwilowych lokacyj	3	34	
		Suma rubryki I. i II. .	3.192	68	5.000
III.		**Rozmaite dochody.**			
	5	Zwrot zaliczek danych na wypłatę kuponów i obligacyj . .	94	80	200
	6	Z pozostałości funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. na wykupno obligacyj wylosowanych w roku 1888.	23.100	—	23.100
		Suma rubryki III. .	23.194	80	23.300
		Suma dochodów rzeczywistych budżetem objętych .	26.387	48	28.300
		b) Przenośne.			
	7	Zwrot zaliczki danej funduszowi krajowemu	26.987	91½	
	8	Od funduszu pożyczki krajowej z roku 1883. wykupiono z obiegu obligacye własne im. wart.	21.500	—	
		Razem .	74.875	39½	
		c) **Zapas kasowy** z początkiem roku 1888.	—	—	
		Suma wszystkich dochodów.	74.875	39½	

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Do poz. 1.	2.093	73½	—	—
		Suma udzielonych pożyczek wynosiła w kapitale . . . . 1,166.300 zł. — ct.				
		na to uiszczono po koniec roku 1888 . . . . 1,158.239 „ 47½ „				
		pozostaje do ściągnięcia . 8.060 zł. 52½ ct.				
		Do poz. 2.				
		Zaległość z tytułu odsetek anuitetowych wynosiła z końcem roku 1887. . . . . 4.682 zł. 90 ct.				
		należytość bieżąca . . . 2.093 „ 73½ „				
		razem . 6.776 zł. 63½ ct.				
		ściągnięto w roku 1888 . . 849 „ 82 „				
		pozostało w zaległości . 5.926 zł. 81½ ct.				
		Do poz. 3.				
		Zaległość z roku 1887 wynosiła . 6.220 zł. 48 ct.				
1.807	—	z tego odpisano . 3.236 „ 65 „	2.093	73½	—	—
		pozostało . 2.983 zł. 83 ct.				
		ściągnięto w roku 1888 . 272 „ 02 „				
		pozostało w zaległości . 2.711 zł. 81 ct.				
105	—	*Dochód mniejszy*, wedle rzeczywistego wpływu.	—	—	—	—
—	—		—	—	—	—
105	—		—	—	—	—
1.912	—		2.093	73½	—	—

XV. Fundusz pożyczki krajowej z r. 1873.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Pozycya		Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
	Stan majątku z końcem roku 1888.				
	Stan czynny.				
1	Należytości czynne:				
	a) w rubrykach dochodów z lat ubiegłych	337.492	49		
	b) „ „ z roku 1888	2.093	73½	339.586	22½
	Stan bierny.				
2	Należytości bierne:				
	a) w rubryce wydatków z lat ubiegłych	448.000	—		
	b) z roku 1888.	423	—	448.423	—
	Czysty stan bierny . .	—	—	108.836	77½

Rubryka budżetu		Należytości czynne zł.	Należytości czynne ct.	Należytości bierne zł.	Należytości bierne ct.
	Wykaz należytości *czynnych i biernych z lat ubiegłych i z roku bieżącego.*				
	Dochody.				
I.	Zwrot kapitału wypożyczonego Wydziałom powiatowym . . .	8.060	52½		
II.	Odsetki:				
	a) od wypożyczonego Wydziałom powiatowym kapitału . .	5.926	81½		
	b) za zwłokę	2.711	81		
	Zwrot zasiłku na budowę kulparkowską	273.583	41		
	„ zaliczki danej funduszowi krajowemu	49.303	66½		
	Wydatki.				
I.	Umorzenie pożyczki przez losowanie	—	—	448.423	—
	Razem . .	339.586	22½	448.423	—

LW. 30.660/1889.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

XVI.

FUNDUSZ PODRZUTKÓW W KRAKOWIE.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 35837/1889.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Wydatki. Fundusz podrzutków w Krakowie.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Wydatki.			
I.		**Płace urzędników i sług.**			
	1	Dodatek dla funkcyonaryuszów szpitalnych, za czynności przy tym funduszu	50	—	50
II.		**Potrzeby kancelaryjne.**			
	2	Druki, potrzeby do pisania i inne	—	—	30
III.		**Remuneracye i zapomogi.**			
	3	Akuszerce za stręczenie żywicielek i pieluszkowe	—	—	20
	4	Żywicielkom za gorliwe pielęgnowanie dzieci , ...	—	—	10
		Suma rubr. III .	—	—	30
IV.		**Koszta utrzymania podrzutków.**			
	5	Dzieci nie mające prawa do dobrodziejstwa ustawy z 23. maja 1873. a przyjęte w miarę własnych zasobów funduszu . . .	1.508	63	1.446
V.	6	**Koszta leczenia dzieci**	—	—	10
VI.		**Podatki i daniny.**			
	7	Podatki i daniny z propinacyi w Krowodrzy	121	50	126
	8	Ekwiwalent z propinacyi w Krowodrzy	7	23	29
		Suma rubryki VI. .	128	73	155
VII.		**Rozmaite.**			
	9	Koszta pogrzebowe, podróże i rozmaite nieprzewidziane wydatki .	44	22	30
—	—	**Nadwyżka dochodów** oddana do majątku zarodowego . . .	390	42	358
		Ogólna suma wydatków .	**2.122**	—	**2.109**

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Wydatki.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	—					
30	—					
20	—	*Wydatki mniejsze*, wedle rzeczywistej potrzeby.				
10	—					
30	—					
—	63	*Wydatek większy*, wedle rzeczywistego kosztu utrzymania podrzutków (LW. 14.601/1889.)				
10	—	*Wydatek mniejszy*, albowiem niezachodziła potrzeba wydatku z tej rubryki.				
4	—	*Wydatek mniejszy* z powodu, że nadpłatę ekwiwalentu w latach dawnych, zarachowano na poczet należytości bieżących (LW. 3934/1888 i 16.986/1888.)				
22	—					
26	—					
—	14	*Wydatek większy*, z powodu większych w tym roku kosztów pogrzebowych.				
—	32	*Wydatek większy*, odpowiednio zrealizowanym dochodom.				
96	109		—	—	—	—
	13					

Dochody. Fundusz podrzutków w Krakowie.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy z dnia 21. Stycznia 1888. zł.
		Dochody.			
I.		**Odsetki od kapitałów.**			
	1-3 b	Od papierów wartościowych	303	90	289
	4	5% od kapitału spłaconego przez fundusz krajowy	826	03	826
	5	Od fundacyi Tarły	82	07	82
		Suma rubryki I. .	1.212	—	1.197
II.		**Dochody z realności i dóbr.**			
	6	Połowa czynszu z propinacyi w Krowodrzy	910	—	907
III.		**Rozmaite.**			
	7	Dochody rozmaite drobne	—	—	5
		Ogólna suma dochodów .	2.122	—	2.109

Zamknięcie rachunku za rok 1888. Dochody.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
			z roku bieżącego			
mniejsze	większe		zł.	ct.	zł.	ct.
zł.	zł.					
—	15	*Dochód większy*, wedle rzeczywistego stanu efektów.				
—	—					
—	—					
—	15					
—	3					
5	—	*Dochód mniejszy*, albowiem nie było tego rodzaju dochodów.				
5	18		—	—	—	—
	13					

XVII.

Fundusz pożyczkowy

na drogi powiatowe i gminne.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 35.496/1889.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1887. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1887. ct.
		Dochody.						
		a) **Rzeczywiste.**						
	1	Dotacya z funduszu krajowego (rubr. X. lit. D. pozycya 132).	20.000	—	20.000		—	—
	2	Zwroty pożyczek udzielonych Wydział. powiatowym	142.460	—	23.765	—	118.695	—
	3	3% odsetki od lokacyi w Banku krajowym i funduszu krajowym	410	93	410	93	—	—
	4	6% odsetki zwłoki od Wydziałów powiatowych .	235	11	235	11	—	—
		Suma dochodów rzeczywistych .	163.106	04	44.411	04	118.695	—
		b) **Przenośne.**						
	5	Lokacya na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym i funduszu krajowym	94.578	30	81.800	—	12.778	30
		Suma dochodów .	257.684	34	**126.211**	04	131.473	30
		Wydatki.						
		a) **Rzeczywiste.**						
	1	Pożyczki bezprocentowe udzielone Wydziałom powiatowym:						
		α) Borszczowskiemu . . . 8.000 zł.						
		β) Limanowskiemu . . . 4.000 „						
		γ) Lwowskiemu . . . . 10.000 „						
		δ) Skałackiemu . . . . 10.000 „						
		ε) Tarnobrzeskiemu . . . 5.700 „	37.700	—	37.700	—		
		b) **Przenośne.**						
	2	Lokacya na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym i funduszu krajowym	87.541	26	87.541	26		
		Suma wydatków .	125.241	26	125.241	26		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888 w gotówce . . .	—	—	969	78	—	—
		Razem .	—	—	**126.211**	04	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny.

α) Zapas w kasie kraj. gotówką	969 zł.	78 ct.
β) Zwroty pożyczek od Wydziałów powiatowych	118.695 „	— „
γ) Gotówka na lokacyi w Banku krajowym	266 „	60 „
δ) Gotówka na lokacyi w funduszu krajowym	12.511 „	70 „
Suma stanu czynnego .	**132.443** zł.	**08** ct.
Stan bierny	— „	— „
Czysty stan czynny	132.443 zł.	08 ct.
W porównaniu z takimże stanem z końcem roku 1887	111.797 „	04 „
okazuje się **przyrost** majątku o .	**20.646** zł.	**04** ct.

XVIII. — XXII.

Fundusze krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

XVIII. Fundusz regulacyi rzeki

Zamnięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		A. Fundusz regulacyjny.						
		Dochody.						
		a) Rzeczywiste:						
	1	Datek z funduszu krajowego	13.500	—	13.500	—		
	2	Datek z państwowego funduszu melioracyjnego	10.125	—	10.125	—		
	3	Datki konkurencyjne	19.000	—	19.000	—		
	4	Ze sprzedaży narzędzi	27	80	27	80		
	5	Odsetki od kapitałów lokowanych	898	12	898	12		
		Suma dochodów rzeczywistych	43.550	92	43.550	92		
		b) Przenośne:						
	6	Lokacya na 3% rachunku bieżącym: z roku 1887 12.035 zł. 32½ ct. „ „ 1888. 1 „ 28 „	12.036	60½	—	—	12.036	60½
	7	Zaliczki zwrócone i wyrachowane	22.171	57	22.171	57	—	—
	8	Raty kolaudacyjne przedsiębiorcy Fl. Dostala.	49	14	49	14	—	—
	9	Zwrot pożyczki, udzielonej spółce wodnej z r. 1887.	1.000	—	1.000	—	—	—
		Suma wszystkich dochodów	78.808	23½	66.771	63	12.036	60½
		c) Zapas kasowy z początkiem roku 1888.	—	—	15.160	87	—	—
		Razem	—	—	**81.932**	**50**	**12.036**	**60½**
		Wydatki.						
		a) Rzeczywiste:						
I.	1—3	*Wykupno młynów:*	—	—	—	—		
II.		*Wykupno gruntów:*						
	4	Koszta komisyjne	—	—	—	—		
	5	Wykupno gruntów	872	79	872	79		
	6	Odszkodowanie za czasowo zajęte grunta	—	—	—	—		
	7	Koszta intabulacyi	—	—	—	—		
		Suma rubryki II.	872	79	872	79		
III.		*Roboty ziemne:*						
	8	Trasowanie i profilowanie	42	79	42	79		
	9	Wykop ziemi nad wodą	8 355	17	8.355	17		
	10	Wykop ziemi pod wodą	2.402	08	2.402	08		
	11	Odwóz na brzeg	—	—	—	—		
	12	Odwóz do starego łożyska	—	—	—	—		
	13	Wykonanie nasypu dla podwyższenia brzegów	1.225	71	1.225	71		
	14	Narzędzia i materyały	237	02	237	02		
	15	Dozór budowy	505	49	505	49		
		Suma rubryki III.	12.768	26	12.768	26		
		Do przeniesienia	13.641	05	13.641	05		

Gniłej Lipy (sekcya górna).

za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	13.641	05	13.641	05		
IV.		*Mosty*:						
	16-17	Most Nr. 1. i Nr. 2.	—	—	—	—		
	18	Most Nr. 3. Materyały	169	22	169	22		
		Robocizna	176	48	176	48		
	19-22	Most Nr. 4. do włącznie Nr. 7.	—	—	—	—		
		Suma rubryki IV. . .	345	70	345	70		
V.		*Konserwacya w czasie budowy*:						
	23	Płotki	—	—	—	—		
	24	Opaski faszynowe: Materyały *a*) paliki . . .	65	45	65	45		
		b) faszyny . .	400	10	400	10		
		Robocizna	247	95	247	95		
	25	Narzut kamienny	—	—	—	—		
	26	Obsiew szkarp: Nasienie	63	03	63	03		
		Robocizna	17	55	17	55		
	27	Czyszczenie łożyska i naprawa szkarp . . .	614	08	614	08		
	28	Straż rzeczna	—	—	—	—		
		Suma rubryki V. . .	1.408	16	1.408	16		
VI.		*Koszta zarządu*:						
	29	Najem lokalu	45	—	45	—		
	30	Sprzęty i potrzeby kancelaryjne	25	06	25	06		
	31	Przybory geodetyczne	—	—	—	—		
	32	Delegat, dyety i koszta podróży	46	47	46	47		
	33	Kierownik budowy, płaca, dodatek budowlany, dyety i koszta podróży	1.485	66	1.485	66		
	34	Inne drobne	7	48	7	48		
		Suma rubryki VI. . .	1.609	67	1.609	67		
VII.		*Nieprzewidziane*:						
	35	Przepust Nr. 1. Materyały	27	36	27	36		
		Robocizna	16	37	16	37		
	36	Przepust Nr. 2. Materyały	37	57	37	57		
		Robocizna	16	46	16	46		
	37	Przepust Nr. 3. Materyały	35	05	35	05		
		Robocizna	18	86	18	86		
	38	Przepust Nr. 4. Materyały	50	59	50	59		
		Robocizna	27	46	27	46		
	39	Przepust Nr. 5 Materyały	75	74	75	74		
		Robocizna	33	—	33	—		
	40	Przepust Nr. 6. Materyały	41	12	41	12		
		Robocizna	20	47	20	47		
		Do przeniesienia .	400 17.004	05 58	400 17.004	05 58		

XVIII. Fundusz regulacyi rzeki

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
VII.		Z przeniesienia .	17.004	58	17.004	58		
			400	05	400	05		
	41	Przepust Nr. 7. Materyały	51	64	51	64		
		Robocizna	81	—	81	—		
	42	Przepust Nr. 8. Materyały	38	68	38	68		
		Robocizna	19	35	19	35		
	43	Przepust Nr. 9. Materyały	41	47	41	47		
		Robocizna	20	46	20	46		
	44	Przepust Nr. 10. Materyały	38	—	38	—		
		Robocizna	18	74	18	74		
	45-46	Przepust Nr 11. i Nr. 12.	—	—	—	—		
	47	Przepust Nr. 13. Materyały	37	49	37	49		
		Robocizna	20	65	20	65		
	48	Przepust Nr. 14. Materyały	40	42	40	42		
		Robocizna	21	77	21	77		
	49	Przepust Nr. 15. Materyały	44	52	44	52		
		Robocizna	25	73	25	73		
		Suma rubryki VII. . .	899	97	899	97		
		Suma wydatków rzeczywistych .	17.904	55	17.904	55		
		b) Przenośne:						
	50	Lokacya na 3% rachunek bieżący . . .	1	28	1	28		
	51	Zaliczki dane delegatowi Wydziału krajowego .	22.171	57	22.171	57		
	52	Kaucya dostawy kamienia S. Freundlicha (z r. 1887).	76	—	76	—		
	53	Raty kolaudacyjne przedsiębiorcy do budowy mostów i przepustów Fl. Dostala:						
		z roku 1887. . . . . 30 zł. 81 ct.						
		„ „ 1888. . . . . 49 „ 14 „	79	95	—	—	79	95
		Suma wszystkich wydatków . .	40.233	35	40.153	40	79	95
		c) Zapas kasowy z końcem roku 1888. . .	—	—	41.779	10	—	—
		Razem . .	—	—	**81.932**	**50**	**79**	**95**
		B) Fundusz konserwacyjny.						
		Dochody.						
	1	Ze sprzedaży trawy ze szkarp	47	70	24	70	23	—
	2	Grzywny za szkody w szkarpach	21	—	21	—	—	—
		Suma dochodów . .	68	70	45	70	23	—
	3	**Zapas** kasowy z początkiem roku 1888. . .	—	—	—	—	—	—
		Razem . .	—	—	**45**	**70**	**23**	—
		Wydatki.						
		Zapas kasowy z końcem roku 1888. . . .	—	—	**45**	**70**	—	—

Gniłej Lipy (sekcya górna).

za rok 1888.

Stan funduszów z końcem roku 1888.

A) Funduszu regulacyjnego:

Stan czynny.

a) Zapas kasowy w gotówce	41.779 zł.	10	ct.
b) Na lokacyi na 3% rachunku bieżącym	12.036 „	60½	„
c) Wartość wykupionych gruntów	2.757 „	75	„
d) Wartość pozostałych materyałów, narzędzi i sprzętow	1.590 „	87	„
Suma stanu czynnego	58.164 zł.	32½	ct.

Stan bierny.

a) Należytość bierna	79 „	95	„
Czysty stan czynny	**58.084 zł.**	**37½**	**ct.**

B) Funduszu konserwacyjnego:

Stan czynny.

a) Zapas kasowy w gotówce	45 zł.	70	ct.
b) Należytość czynna (za sprzedaną trawę ze szkarp)	23 „	—	„
Suma stanu czynnego	68 zł.	70	ct.
Stan bierny	— „	—	„
Czysty stan czynny	**68 zł.**	**70**	**ct.**

Uwaga. Oprócz wykazanych wydatków: w rubr. III. poz. 14., w rubr. IV. poz. 18., w rubr. V. poz. 24. i 26., w rubr. VI. poz. 30., w rubr. VII. poz. 35. do 37. i 39. do 44., zużyto nadto materyały i narzędzia pozostałe z roku 1887. łącznej wartości: w rubr. III. 282 zł. 82 ct., w rubr. IV. 100 zł. 69 ct., w rubr. V. 36 zł. 82 ct., w rubr. VI. 6 zł. 41 ct., w rubr. VII. 18 zł. 75 ct.

Doliczywszy rzeczone zużycie do odnośnych wydatków, ogólna suma kosztów rzeczywistych wyniesie . . . . . 18.350 zł. 04 ct.

Zapasy kasowe w gotówce ulokowane zostały łącznie z zapasami gotówki funduszu krajowego na 3% rachunek bieżący w Banku krajowym.

XIX. Fundusz regulacyi

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
		a) Rzeczywiste.						
	1	Datek z funduszu krajowego	11.666	—	11.666	—		
	2	Datek z państwowego funduszu melioracyjnego	8.750	—	8 750	—		
	3	Datki konkurencyjne	—	—	—	—		
	4	Odsetki od kapitałów lokowanych	419	61	419	61		
		Suma dochodów rzeczywistych	20.835	61	20.835	61		
		b) Przenośne.						
	5	Lokacya na 3% rachunku bieżącym	5.805	13	2.347	95	3.457	18
	6	Zaliczki zwrócone i wyrachowane	30.727	11	30.727	11	—	—
		Suma wszystkich dochodów	57.367	85	53.910	67	3.457	18
		c) Zapas kasowy z początkiem r. 1888.	—	—	8.256	75	—	—
		Razem	—	—	**62.167**	**42**	**3.457**	**18**
		Wydatki.						
		a) Rzeczywiste.						
		A) Kisielina.	—	—	—	—		
		B) Kanały osuszające.						
I.		*Wykupno gruntów:*						
	1	Grunta pod kanał pojawsko-jadownicki	109	56	109	56		
	2	Odszkodowanie za plony	—	—	—	—		
	3	Koszta komisyjne	127	10	127	10		
	4	Koszta intabulacyi	—	—	—	—		
		Suma rubryki I.	236	66	236	66		
II		*Roboty ziemne*	—	—	—	—		
III.		*Roboty ochronne*	—	—	—	—		
IV.		*Budowy objektów*	—	—	—	—		
		Suma działu B.	236	66	236	66		
		C) Obwałowanie Dunajca i Wisły.						
I.		*Wykupno gruntów:*						
	1	Odszkodowanie za grunta pod wał Dunajcowy	1.700	—	1.700	—		
	2	Odszkodowanie za grunta pod rowy materyałowe	2 855	68	2.855	68		
	3	Odszkodowanie za plony i budynki	1.180	84	1.180	84		
	4	Koszta komisyjne	116	44	116	44		
		Suma rubryki I.	5.852	96	5.852	96		
		Do przeniesienia	236 5.852	66 96	236 5.852	66 96		

potoku Kisieliny.

za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	236	66	236	66		
			5.852	96	5.852	96		
II.		*Roboty ziemne:*						
	1	Trasowanie i profilowanie	90	45	90	45		
	2	Wykop ziemi z rowów materyałowych . . .	12.274	43	12.274	43		
	3	Odwóz ziemi na wały	4.869	41	4.869	41		
	4	Wykonanie nasypu	1.831	86	1.831	86		
	5	Obsiew wałów	133	70	133	70		
	6	Dozór budowy	340	22	340	22		
	7	Materyały i narzędzia	141	14	141	14		
		Suma rubryki II. .	19.681	21	19.681	21		
III.		*Budowa szluz:*						
		Szluza Nr. 1. w Sikorzycach.						
	1	Materyały	296	86	296	86		
	2	Roboty ciesielskie i stolarskie	164	92	164	92		
	3	Roboty kowalskie z materyałem	32	33	32	33		
	4—5	Roboty ziemne i ubezpieczenie	—	—	—	—		
		Suma .	494	11	494	11		
		Szluza Nr. 2. w Marcinkowicach.						
	1	Materyały	728	28	728	28		
	2	Roboty ciesielskie i stolarskie	184	96	184	96		
	3	Roboty kowalskie z materyałem	23	88	23	88		
	4	Roboty ziemne	7	—	7	—		
	5	Ubezpieczenie	—	—	—	—		
		Suma .	944	12	944	12		
		Suma rubryki III. .	1.438	23	1.438	23		
IV.		*Roboty ochronne*	—	—	—	—		
		Suma działu C) .	26.972	40	26.972	40		
		D) Wydatki wspólne.						
I.		*Koszta zarządu:*						
	1	Koszta kancelaryjne	90	11	90	11		
	2	Kierownik budowy, płaca, dodatek budowlany, dyety i koszta podróży	1.372	69	1.372	69		
	3	Zastępca delegata, dyety i koszta podróży . .	40	56	40	56		
	4	Kasyer, wynagrodzenie i koszta podróży . .	262	50	262	50		
	5	Dozór, poza okresem budowy	145	—	145	—		
	6	Koszta inspekcyi	—	—	—	—		
		Suma rubryki I. .	1.910	86	1.910	86		
		Do przeniesienia . .	27.209	06	27.209	06		
			1.910	86	1.910	86		

XIX. Fundusz regulacyi potoku Kisieliny.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	27.209	06	27.209	06		
			1.910	86	1.910	86		
II.		*Koszta konserwacyi:*						
	1	Czyszczenie kanału pojawsko-jadownickiego . .	66	43	66	43		
	2	Rekonstrukcya szluzy w Woli rogowskiej . .	234	61	234	61		
	3	Zakupno tablic ostrzegających i odznak dla straży	17	61	17	61		
		Suma rubryki II. .	318	65	318	65		
III.		*Nieprzewidziane:*						
	1	Budowa mostu na kanale pojawsko-jadownickim .	69	08	69	08		
	2	Koszta katastru konkurencyjnego	1.915	07	1.915	07		
	3	Wzory kontraktów i koszta legalizacyjne . .	17	59	17	59		
		Suma rubryki III. .	2.001	74	2.001	74		
		Suma działu D) .	4.231	25	4.231	25		
		Suma rzeczywistych wydatków .	31.440	31	31.440	31		
		b) Przenośne.						
	1	Zaliczki dane kierownictwu budowy regulacyi .	30.727	11	30.727	11	—	—
		Suma wszystkich wydatków .	62.167	42	62.167	42	—	—
		c) Zapas kasowy z końcem roku 1888. . .	—	—	—	—	—	—
		Razem . .	—	—	**62.167**	**42**	—	—

Stan funduszu z końcem roku 1888.

Stan czynny.

a) Na lokacyi na 3% rachunku bieżącym	3.457	zł. 18	ct.
b) Wartość wykupionych gruntów	960	„ 73	„
c) Wartość pozostałych materyałów, narzędzi i sprzętów	847	„ 82	„
Suma stanu czynnego . .	5.265	zł. 73	ct.
Stan bierny	—	„ —	„
Czysty stan czynny . . .	**5.265**	zł. **73**	ct.

Uwaga. Wpływów na fundusz konserwacyjny nie było dotychczas żadnych.
Dochodu z tytułu datków konkurencyjnych nie było gdyż Spółka wodna nie była jeszcze w roku 1888. zawiązaną.
Oprócz wykazanych w dziale C. wydatków ściśle na poczet roku 1888. poniesionych, zużyto jeszcze materyały i narzędzia pozostałe z roku 1887., których koszt zakupna już w zamknięciu rachunkowem za rok ubiegły zarachowany został. Wartość zużytych tych materyałów i narzędzi wynosi:

przy Rubr. II. (Roboty ziemne) . . .	166	zł. 15	ct.
„ „ III. (Szluza I.)	308	„ 21	„
„ „ III. („ III.)	8	„ 21	„ 482 zł. 57 ct.
po doliczeniu zaś tego zużycia do wykazanej sumy rzeczywistych wydatków			31.440 „ 31 „
okaże się ogólny w roku 1888. koszt rzeczywisty , . . .			31.922 zł. 88 ct.

XX. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		A) Fundusz regulacyjny.						
		Dochody.						
		a) Rzeczywiste.						
	1	Datek z funduszu krajowego	14.000	—	14.000	—		
	2	Datek z państwowego funduszu melioracyjnego	10.500	—	10.500	—		
	3	Datki konkurencyjne	27.000	—	27.000	—		
	4	Odsetki od kapitałów lokowanych	570	72	570	72		
	5	Rozmaite, grzywny za szkody w szkarpach	2	70	2	70		
		Suma dochodów rzeczywistych	52.073	42	52.073	42		
		b) Przenośne.						
	6	Lokacya na 3% rachunku bieżącym	679	81	—	78	679	03
	7	Zaliczki zwrócone i wyrachowane	38.000	—	38.000	—	—	—
	8	Zwrot pożyczki, udzielonej Spółce wodnej	500	—	500	—	—	—
		Suma wszystkich dochodów	91.253	23	90.574	20	679	03
		c) Zapas kasowy z początkiem roku 1888.: a) w gotówce 8.974 zł. 76 ct. b) w efektach 238 „ 43 „	—	—	9.213	19	—	—
		Razem	—	—	99.787	39	679	03
		Wydatki.						
		a) Rzeczywiste:						
I.		*Wykupno gruntów*:						
	1	Koszta komisyjne	124	59	124	59		
	2	Grunta pod nowe łożysko rzeki	1.073	90	1.073	90		
	2a)	Grunta pod rowy materyałowe	2.147	67	2.147	67		
	2b)	Grunta pod rowy odpływowe	22	97	22	97		
	3	Grunta pod wał prawy	848	69	848	69		
	4	Grunta pod wał lewy	858	93	858	93		
	5	Odszkodowanie	424	55	424	55		
	6	Koszta intabulacyi	—	—	—	—		
		Suma rubryki I.	5.501	30	5.501	30		
II.		*Roboty ziemne*:						
	7	Trasowanie i profilowanie	44	70	44	70		
	8	Zdzieranie darni	—	—	—	—		
	9	Wykop z koryta rzeki z odwozem na wał prawy	1.291	40	1.291	40		
	10	„ „ „ „ „ „ „ „ lewy	5.334	58	5.334	58		
	11	„ „ „ „ „ „ do starego łożyska	282	25	282	25		
	11a)	„ „ „ „ „ „ na odkład	374	35	374	35		
	12	„ „ rowów materyałowych z odwozem na wał prawy	4.407	65	4.407	65		
		Do przeniesienia	11.734	93	11.734	93		
			5.501	30	5.501	30		

XXI. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	5.501	30	5.501	30		
			11.734	93	11.734	93		
II.	13	Wykop z rowów materyałowych z odwozem na wał lewy	7.105	53	7.105	53		
	14	Wykonanie nasypu na wale prawym . . .	749	87	749	87		
	15	Wykonanie nasypu na wale lewym . . .	928	96	928	96		
	16-17	Darniowanie szkarp	—	—	—	—		
	18	Obsiew szkarp wałów	16	15	16	15		
	19	Materyały i narzędzia	254	88	254	88		
	20	Dozór budowy	380	—	380	—		
		Suma rubryki II. .	21.170	32	21.170	32		
III.		*Ubezpieczenie brzegów*:						
	21a)	Płotki. — Materyały	56	40	56	40		
	21b)	Robocizna	267	32	267	32		
	21c)	Obitki faszynowe. — Materyały	57	19	57	19		
	21d)	Robocizna	70	41	70	41		
		Suma rubryki III. .	451	32	451	32		
IV.		*Szluzy murowane*:						
	22-23	Szluza Nr. 1. i szluza Nr. 2.	—		—	—		
	24	Szluza Nr. 3. Roboty mura skie: Materyał . .	12	50	12	50		
		Robocizna . .	16	92	16	92		
		Suma .	29	42	29	42		
	25	Szluza Nr. 4. Roboty ziemne	102	02	102	02		
		Roboty ciesielskie: Materyał . .	274	61	274	61		
		Robocizna . .	301	92	301	92		
		Roboty betonowe: Materyał . .	261	80	261	80		
		Robocizna . .	67	24	67	24		
		Roboty murarskie. Materyał . .	654	35	654	35		
		Robocizna . .	221	96	221	96		
		Roboty kowalskie: Materyał . .	64	92	64	92		
		Robocizna . .	11	77	11	77		
		Suma .	1.960	59	1.960	59		
	26-28	Szluza Nr. 5., Nr. 6. i Nr. 7.	—	—	—	—		
		Suma rubryki IV. .	1.990	01	1.990	01		
V.		*Przepusty*:						
	29	Przepust Nr. 1. Roboty ziemne	99	03	99	03		
		Roboty ciesielskie — Robocizna .	20	—	20	—		
		Roboty betonowe — Robocizna .	16	25	16	25		
		Roboty murarskie — Robocizna .	56	24	56	24		
		Roboty kowalskie — Robocizna .	25	33	25	33		
		Suma .	216	85	216	85		
		Do przeniesienia . .	29.112	95	29.112	95		
			216	85	216	85		

XX. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	29.112	95	29.112	95		
			216	85	216	85		
V.	30	Przepust Nr. 2.	—	—	—	—		
	31	Przepust Nr. 3. Roboty ziemne	13	49	13	49		
		Roboty ciesielskie: Materyał .	2	87	2	87		
		Robocizna .	13	15	13	15		
		Roboty betonowe — Robocizna .	12	75	12	75		
		Roboty murarskie — Robocizna .	34	68	34	68		
		Roboty kowalskie — Robocizna .	2	80	2	80		
		Suma .	79	74	79	74		
	32-42	Przepust Nr. 4. do włącznie Nr. 14. . . .	—	—	—	—		
		Suma rubryki V. .	296	59	296	59		
VI.		*Koszta utrzymania w czasie budowy:*						
	43	Czyszczenie łożyska rzeki	46	90	46	90		
	44a)	Naprawa szkarp rzeki	23	09	23	09		
	44b)	Naprawa szkarp wału prawego	206	31	206	31		
	44c)	Sadzenie wikliny w rowach materyałowych . .	32	44	32	44		
	45	Straż rzeczna	245	33	245	33		
		Suma rubryki VI. .	554	07	554	07		
VII.		*Koszta zarządu:*						
	46	Najem lokalu	17	50	17	50		
	47	Sprzęty i potrzeby kancelaryjne	33	29	33	29		
	48	Przyrządy geodetyczne	—	—	—	—		
	49	Delegat, dyety i koszta podróży	—	—	—	—		
	50	Kierownik budowy: a) płaca, dodatek budowlany, dyety i koszta podróży .	1.437	43	1.437	43		
		b) nadzwyczajna remuneracya	150	—	150	—		
	51	Wynagrodzenie kasyera	210	—	210	—		
	52	Rozmaite drobne	69	72	69	72		
		Suma rubryki VII. .	1.917	94	1.917	94		
VIII.		*Nieprzewidziane:*						
	53	Naprawa przerwy wału w Orliskach . . .	214	56	214	56		
	54	Ubezpieczenie odpływu wód przy szluzie Nr. 1.: a) Materyały . . . . 32 zł. 10 ct. b) Robocizna . . . . 97 „ 61 „	129	71	129	71		
	55	Budowa opaski ziemnej dla wzmocnienia lewego wału	304	72	304	72		
	56	Koszta komisyi dla zorganizowania Spółki wodnej .	76	60	76	60		
		Suma rubryki VIII. .	725	59	725	59		
		Suma wydatków rzeczywistych .	32.607	14	32.607	14		
		Do przeniesienia . .	32.607	14	32.607	14		

*

XX. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	32.607	14	32.607	14		
		b) Przenośne:						
	57	Zaliczki dane delegatowi Wydziału krajowego .	38.000	—	38.000	—	—	—
	58	Kaucya na dostawę rur żelaznych (z r. 1886.) .	165	80	165	80	—	—
	59	Rata kolaudacyjna przedsiębiorcy R. Kanarka (z r. 1887.)	238	43	—	—	238	43
		Suma wszystkich wydatków .	71.011	37	70.772	94	238	43
		c) Zapas kasowy z końcem roku 1888.: a) w gotówce 28.776 zł. 02 ct. b) „ efektach 238 „ 43 „	—	—	29.014	45	—	—
		Razem .	—	—	**99.787**	**39**	**238**	**43**
		B) Fundusz konserwacyjny.						
		Dochody.						
	1	Ze sprzedaży trawy z wałów	50	—	50	—	—	—
	2	Odsetki od lokowanego kapitału	—	38	—	38	—	—
		Suma dochodów .	50	38	50	38	—	—
	3	**Zapas** kasowy z początkiem roku 1888. . .	—	—	9	24	—	—
		Razem .	—	—	**59**	**62**	—	—
		Wydatki.						
	1	**Zapas** kasowy z końcem roku 1888. . . .	—	—	**59**	**62**	—	—

XX. Fundusz regulacyi rzeki Łęgu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Stan funduszów z końcem roku 1888.:

A) Funduszu regulacyjnego:

Stan czynny:

a) Zapas kasowy: *α*) w gotówce	28.776 zł. 02 ct.			
β) w książeczce wkładkowej Banku krajowego	238 „ 43 „		29.014 zł.	45 ct.
b) Na lokacyi na 3% rachunku bieżącym			679 „	03 „
c) Wartość wykupionych gruntów			7.416 „	61 „
d) Wartość pozostałych materyałów, narzędzi, sprzętów kancelaryjnych itp. .			1.786 „	60 „
Suma stanu czynnego . .			38.896 zł.	69 ct.

Stan bierny.

Należytość bierna	238 „	43 „
Czysty stan czynny . . .	**38.658 zł.**	**26 ct.**

B) Funduszu konserwacyjnego:

Stan czynny: Zapas kasowy w gotówce	59 zł.	62 ct.
Stan bierny	— „	— „
Czysty stan czynny . . .	**59 zł.**	**62 ct.**

Uwaga. Z początkowego zapasu kasowego *ad A.* wydzielono gotówkę 9 zł. 24 ct. do nowo utworzonego funduszu konserwacyjnego ad *B.* (zobacz uwagę w zamknięciu rachunku za r. 1887). Oprócz wykazanych wydatków: w rubr. II. poz. 19., w rubr. IV. poz. 24. i 25., w rubr. V. poz. 29. i 31., oraz w rubr. VIII. poz. 54. zużyto nadto materyały, pozostałe z r. 1887., mianowicie: w rubr. II. poz. 19. wartości 48 zł. 31 ct.; w rubr. IV. poz. 24. wartości 8 zł. 30 ct. zaś w poz. 25. wartości 196 zł. 33 ct.; w rubr. V. poz. 29. wartości 681 zł. 96 ct.; w poz. 31. wartości 299 zł. 73 ct., wreszcie w rubr. VIII. poz. 54. wartości 64 zł. 34 ct., *których koszt zakupna zarachowano już w zamknięciu rachunku za r. 1887.* Doliczywszy rzeczone zużycie ogólnej wartości 1.298 zł. 97 ct. do odnośnych wydatków, wyniesie suma ogólna rzeczywistych kosztów budowy 33.906 zł. 11 ct.
Zapasy kasowe w gotówce ulokowane zostały łącznie z zapasami gotówki funduszu krajowego na 3% rachunek bieżący w Banku krajowym.

LW. 13659/1889.

XXI. Fundusz regulacyi

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		A) Fundusz regulacyjny.						
		Dochody.						
		a) Rzeczywiste:						
	1	Datek z funduszu krajowego	17.700	—	17.700	—		
	2	„ z państwowego funduszu melioracyjnego	13.275	—	13.275	—		
	3	Datki konkurencyjne	—	—	—	—		
	4	Odsetki od kapitałów lokowanych	863	47	863	47		
	5	Rozmaite	5	80	5	80		
		Suma dochodów rzeczywistych	31.844	27	31.844	27		
		b) Przenośne:						
	6	Lokacya na 3% rachunku bieżącym: z roku 1887. 13.293 zł. 76 ct. „ „ 1888. 123 „ 15 „	13.416	91	13.000	—	416	91
	7	Zaliczki zwrócone i wyrachowane	40.000	—	40.000	—	—	—
	8	Zwrot pożyczki udzielonej Spółce wodnej	500	—	—	—	500	—
		Suma wszystkich dochodów	85.761	18	84.844	27	916	91
		c) Zapas kasowy z początkiem roku 1888.	—	—	10.073	56	—	—
		Razem		—	**94.917**	**83**	**916**	**91**
		Wydatki.						
		a) Rzeczywiste:						
I.		*Wykupno gruntów:*						
	1	Koszta komisyjne	165	74	165	74		
	2	Grunta pod nowe koryto rzeki	968	28	968	28		
	3	Grunta pod wał prawy	544	76	544	76		
	4	Grunta pod wał lewy	2.592	36	2.592	36		
	5	Odszkodowanie	1.066	51	1.066	51		
	6	Koszta intabulacyi	26	—	26	—		
		Suma rubryki I.	5.363	65	5.363	65		
II.		*Roboty ziemne:*						
	7	Trasowanie i profilowanie	64	96	64	96		
	8	Zdzieranie darni	171	04	171	04		
	9	Wykop z koryta rzeki z odwozem na wał prawy	1.272	28	1.272	28		
	10	„ „ „ „ „ „ lewy	3.476	46	3.476	46		
	11	„ „ „ „ do starego łożyska	1.385	96	1.385	96		
		Do przeniesienia	6.370 5.363	70 65	6.370 5.363	70 65		

rzeki Trześniówki.

za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	ct.	Uiszczenie zł.	ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1887. zł.	ct.
		Z przeniesienia . .	5.363	65	5.363	65		
			6.370	70	6.370	70		
	12	Wykop z rowów materyałowych z odwozem na wał prawy	5.297	61	5.297	61		
	13	Wykop z rowów materyałowych z odwozem na wał lewy	11.097	82	11.097	82		
	14	Wykonanie nasypu prawego	1.241	52	1.241	52		
	15	„ „ lewego	1.974	18	1.974	18		
	16	Materyały i narzędzia	311	28	311	28		
	17	Dozór budowy	640	—	640	—		
		Suma rubryki II. .	26.933	11	26.933	11		
III.		*Ubezpieczenie brzegów płotkami*:						
	18	Materyały	431	61	431	61		
	19	Robocizna	574	02	574	02		
		Suma rubryki III.	1.005	63	1.005	63		
IV.	20-21	*Szluza murowana*:	—	—	—	—		
V.		*Dziewięć przepustów betonowych*:						
	22	Przepust Nr. 1. Materyały	303	02	303	02		
	23	Robocizna	169	14	169	14		
	24	Przepust Nr. 2. Materyały	423	01	423	01		
	25	Robocizna	160	94	160	94		
	26	Przepust Nr. 3. Materyały	282	78	282	78		
	27	Robocizna	92	38	92	38		
	28	Przepust Nr. 4. Materyały	268	79	268	79		
	29	Robocizna	80	45	80	45		
	30	Przepust Nr. 5. Materyały	230	08	230	08		
	31	Robocizna	136	32	136	32		
	32	Przepust Nr. 6. Materyały	201	23	201	23		
	33	Robocizna	66	75	66	75		
	34-39	Przepust Nr. 7. 8. i 9.	—	—	—	—		
		Suma rubryki V. .	2.414	89	2.414	89		
VI.		*Koszta utrzymania w czasie budowy*:						
	40	Obsiew szkarp i obsadzanie rowów materyałowych	205	43	205	43		
	41	Czyszczenie łożyska rzeki	—	—	—	—		
	42	Naprawa wałów	256	26	256	26		
	43	Dozór rzeki	11	10	11	10		
		Suma rubryki VI. .	472	79	472	79		
VII.		*Koszta zarządu*:						
	44	Najem lokalu na biuro	—	—	—	—		
	45	Potrzeby i sprzęty kancelaryjne	53	28	53	28		
		Do przeniesienia . .	53	28	53	28		
			36.190	07	36.190	07		

XX. Fundusz regulacyi

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1887. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1887. ct.
		Z przeniesienia . .	36.190	07	36.190	07		
			53	28	53	28		
	46	Przybory geodetyczne	4	06	4	06		
	47	Delegat (tegoż zastępca) dyety i koszta podróży .	85	44	85	44		
	48	Kierownik budowy, płaca, dodatek budowlany, dyety i koszta podróży	1.462	44	1.462	44		
	49	Kasyer, wynagrodzenie	212	50	212	50		
	50	Inne pomniejsze	101	30	101	30		
		Suma rubryki VII.	1.919	02	1.919	02		
VIII.		*Nieprzewidziane*:						
	51	Koszta zdjęć i projektu	—	—	—	—		
	52	Koszta sporządzenia katastru konkurencyjnego .	234	47	234	47		
	53	Różne inne	412	39	412	39		
	54	Przepust Nr. 10. Materyały	240	56	240	56		
	55	Robocizna	80	88	80	88		
		Suma rubryki VIII.	968	30	968	30		
		Suma wydatków rzeczywistych .	39.077	39	39.077	39		
		b) Przenośne:						
		Lokacya na 3% rachunek bieżący	123	15	123	15		
	56	Zaliczki dane delegatowi Wydziału krajowego .	40.000	—	40.000	—		
	57	Pożyczka udzielona Spółce wodnej . . .	500	—	500	—		
	58	Suma wszystkich wydatków .	79.700	54	79.700	54	—	—
		c) Zapas kasowy z końcem roku 1888.	—	—	15.217	29	—	—
		Razem . .	—	—	**94.917**	**83**	—	—
		B) Fundusz konserwacyjny:						
		Dochody.						
	1	Dochód ze sprzedaży gruntów, uzyskanych przy regulacyi	462	60	462	60		
	2	Dochód ze sprzedaży trawy ze szkarp . . .	1	—	1	—		
	3	Odsetki od kapitału	—	77	—	77		
		Suma . .	464	37	464	37	—	—
	4	**Zapas** kasowy z początkiem roku 1888. . .	—	—	—	—	—	—
		Razem . .	—	—	**464**	**37**	—	—
		Wydatki.						
	1	**Zapas** kasowy z końcem roku 1888. . . .	—	—	**464**	**37**	—	—

rzeki Trześniówki.

za rok 1888.

Stan funduszów z końcem roku 1888.

A) Funduszu regulacyjnego.

Stan czynny.

a) Zapas kasowy w gotówce	15.217	zł. 29	ct.
b) Na lokacyi na 3% rachunku bieżącym	416	„ 91	„
c) Wartość wykupionych gruntów	5.856	„ 98	„
d) „ pozostałych materyałów, narzędzi, sprzętów, przyborów geodetycznych i innych	735	„ 37	„
e) Należytość czynna (pożyczka udzielona Spółce wodnej)	500	„ —	„
Suma stanu czynnego	22.726	zł. 55	ct.
Stan bierny	—	„ —	„
Czysty stan czynny	22.726	zł. 55	ct.

B) Funduszu konserwacyjnego.

Stan czynny. Zapas kasowy w gotówce	464	zł. 37	ct.
Stan bierny	—	„ —	„
Czysty stan czynny	464	zł. 37	ct.

Uwaga. Dochodu z tytułu datków konkurencyjnych nie było, gdyż Wydział Spółki wodnej nie zdołał jeszcze rozłożyć takowych na członków Spółki.
Oprócz wykazanego pod poz. 16. wydatku na materyały i narzędzia w sumie 311 zł. 28 ct., zużyto nadto pozostałe z roku 1887 materyały i część narzędzi łącznej wartości 116 zł. 35 ct., których koszt zakupna zarachowano już w zamknięciu rachunków za rok 1887.
Zapas kasowy w gotówce ulokowany został łącznie z zapasami gotówki funduszu krajowego, na 3% rachunek bieżący w Banku krajowym.

XXII. Fundusz regulacyi potoku

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Datek z funduszu krajowego	12.400	—	12.400	—		
	2	„ z państwowego funduszu melioracyjnego	9.300	—	9.300	—		
	3	Datki konkurencyjne	—	—	—	—		
	4	Odsetki od kapitałów lokowanych	173	98	173	98		
		Suma dochodów rzeczywistych	21.873	98	21.873	98		
		Zapas kasowy z początkiem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem	—	—	21.873	98	—	—
		Wydatki.						
I.	1—4	*Wykupno gruntów*	—	—	—	—		
II.	5-14	*Roboty ziemne*	—	—	—	—		
III.	15-16	*Szluzy*	—	—	—	—		
IV.	17-18	*Przepusty*	—	—	—	—		
V.	19-22	*Koszta utrzymania w czasie budowy*	—	—	—	—		
VI.		*Koszta zarządu:*						
	23	Najem lokalu na biuro	—	—	—	—		
	24	Sprzęty i potrzeby kancelaryjne	34	90	34	90		
	25	Przybory geodetyczne	—	20	—	20		
	26-28	Delegat, kierownik budowy i płatnik	—	—	—	—		
	29	Inne drobne	—	68	—	68		
		Suma rubryki VI.	35	78	35	78		
VII.		*Nieprzewidziane:*						
	30-31	Ubezpieczenie szkarp płotkami i darniowanie	—	—	—	—		
	32	Koszta zdjęć uzupełniających	218	11	218	11		
	33	Koszta sporządzenia katastru konkurencyjnego	550	—	550	—		
	34	Rozmaite inne	34	—	34	—		
		Suma rubryki VII.	802	11	802	11		
		Suma wydatków rzeczywistych	837	89	837	89		
		Zapas kasowy z końcem roku 1888.	—	—	21.036	09	—	—
		Razem	—	—	21.873	98	—	—

Krzemienicy i Babulówki, oraz Trześni.

za rok 1888.

Stan funduszu z końcem roku 1888.

Stan czynny.

a) Zapas kasowy w gotówce	21.036 zł.	09 ct.
b) Wartość pozostałych sprzętów kancelaryjnych i przyborów geodetycznych . . .	15 „	45 „
Suma stanu czynnego . .	21.051 zł.	54 ct.
Stan bierny	— „	— „
Czysty stan czynny . .	**21.051 zł.**	**54 ct.**

Uwaga. Wpływów na fundusz konserwacyjny nie było żadnych.
Dochodu z tytułu datków konkurencyjnych nie było, gdyż Spółka wodna nie została jeszcze zawiązaną.
Zapas kasowy w gotówce ulokowany został łącznie z zapasami gotówki funduszu krajowego na 3% rachunek bieżący w Banku krajowym.

LW. 32.365/1889.
Alegat lit. **B.** do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za r. 1888.

Lit. B.

Zamknięcie rachunku

FUNDUSZÓW SAMOISTNYCH

(niedotowanych)

budżetem nieobjętych

za rok

1888.

I. Związkowa drukarnia we Lwowie.

Indeks.

		Str.
I.	Fundusz pomnika Kościuszki	411
II.	Fundusze stypendyjne	412
III.	Administracya dóbr Winniki	437
IV.	Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych	439
V.	„ niżankowicki inwalidów wojskowych	441
VI.	„ posagowy Jana i Flipiny Komarnickich	443
VII.	Zakład narodowy imienia Ossolińskich	445
VIII.	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	446
IX.	„ zapomogi z roku 1868.	447
X.	„ budowy domu podrzutków we Lwowie	448
XI.	„ ś. p. Pelagii Russanowskiej dla inwalidów polskich	450
XII.	„ szkół ludowych z roku 1872.	452
XIII.	„ Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych	456
XIV.	„ Franciszka Kochmana dla literatów polskich	458
XV.	„ Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących	460
XVI.	„ ś. p. Maryi de Prez Jędrzejowiczowej	461
XVII.	„ pomnika Agenora hr. Gołuchowskiego	463
XVIII.	Fundacya Sandecka „Dom roboczy“	464
XIX.	„ Teresy z hr. Stadnickich hr. Weissenwolf dla obłąkanych ozdrowieńców	466
XX.	„ ś. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan gmin Hołhocze i t. d.	468
XXI.	„ Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego imienia Najjaśniejszego Pana	470
XXII.	„ Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	471
XXIII.	„ Karola Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej im. J. I. Kraszewskiego	472
XXIV.	„ imienia Antoniego Schiffnera	473
XXV.	„ Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych	475
XXVI.	„ Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan w Galicyi	477
XXVII.	„ ś. p. Anny de Szternsztyn Helclowej na rzecz „Domu ubogich w Krakowie“	478
XXVIII.	Fundusz „Macierzy polskiej“	481
XXIX.	Fundacya Feliksy Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców Polaków	483
XXX.	Fundusz z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	484
XXXI.	„ ku podniesieniu rybactwa	485
XXXII.	Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu	487
XXXIII.	„ Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt	489
XXXIV.	„ posagowa ś. p. Maks. i Franc. Ks. Siemianowskich dla dziewcząt	491
XXXV.	„ posagowa ś. p. Maks. i Franc. Ks. Siemianowskich dla wdów po nauczycielach	493
XXXVI.	„ hr. Weissenwolfowej na rzecz przytułku dla dotkniętych wielką chorobą	495
XXXVII.	„ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie	496
XXXVIII.	„ bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	497
XXXIX.	„ Franciszka Steczkowskiego z Jasła	498
XL.	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich	499
XLI.	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich	500
XLII.	Depozyta gminne serwitutowe	501
XLIII.	„ ogólne	503

I. Fundusz pomnika Kościuszki. — Zamknięcie rachunku za r. 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Gotówka za spieniężone efekta	100	—	100	—		
	2	**Zapas** z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 15.207 „ 77 „	—	—	15.207	77½		
		Razem	—	—	**15.307**	77½	—	—
		Wydatki.						
	1	Efekta spieniężone	100	—	100	—		
	2	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . 100 zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 15.107 „ 77 „	—	—	15.207	77½		
		Razem	—	—	**15.307**	77½	—	—
		Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.						
		Stan czynny: Zapas kasowy:						
		a) w gotówce	—	—	—	—	100	00½
		b) w efektach:						
		1. 5% obligacye indemnizacyjne	—	—	1.000	—		
		2. 4% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziem. .	—	—	5.300	—		
		3. 4½% „ „ „ „ „ „ .	—	—	2.600	—		
		4. 4½% „ „ Banku krajowego . .	—	—	6.150	—		
		5. 4% książeczka „ „ . .	—	—	57	77	15.107	77
		Suma stanu czynnego .	—	—	—	—	15.207	77½
		Stan bierny	—	—	—	—	—	—
		Czysty stan czynny	—	—	—	—	15.207	77½
		Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.	—	—	—	—	15.207	77½
		okazuje się, iż w stanie majątku nie zaszła żadna zmiana	—	—	—	—	—	—
		B. Majątek obrotowy.						
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 5% oblig. indemnizac. 47 zł. 25 ct.						
		b) „ 4% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziem. . . 216 „ — „						
		c) „ 4½% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziem. . . 117 „ — „						
		d) „ 4½% list. zast. Banku kraj. 276 „ 75 „	657	—	657	—		
	2	**Zapas** z początkiem roku 1888.	—	—	—	—		
		Razem	—	—	**657**	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka odesłana Komitetowi zarządzającemu .	568	16	568	16		
	2	Zwrot zaliczki funduszowi krajowemu . . .	88	84	88	84		
		Suma wydatków . .	657	—	657	—		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.	—	—	—	—		
		Razem	—	—	**657**	—	—	—

Uwaga. Majątkiem tej fundacyi zarządza samodzielnie Komitet istniejący w Krakowie i przedkłada Wydziałowi krajowemu corocznie sprawozdanie ze swych czynności; (za rok 1888. patrz LW. 1.720/1889).

1

LW. 25.194/1889.

II. Fundusze stypendyjne.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
I.		**Fundacye nowo przybyłe:**						
	1	*Sozańskiego Jana:*						
		a) w 5% listach zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 10.000 zł. — ct.						
		b) w 4% książeczce gal. Kasy oszczędności . . . 55 „ 49 „						
	2	*Moysy-Rosochackiego Michała:*						
		a) w 4½% list. zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 6.200 „ — „						
	3	*Nowakowskiego Józefa:*						
		a) w 5% listach zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 600 „ — „						
		b) w 4½% list. zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 1.600 „ — „						
		c) w 4% książeczce gal. Kasy oszczędności . . . 80 „ — „						
	4	*Stupnickiego Hipolita:*						
		a) w gotówce . . . 2.025 „ 63 „						
	5	*Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowa:*						
		a) w gotówce . . . 4.000 „ — „						
	6	*Uścieńskiego Jędrzeja:*						
		a) w 5% listach zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 4.000 „ — „						
		b) w gotówce . . . 64 „ 27 „						
	7	*Dulskiej Teodozyi:*						
		a) w 5% listach zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 4.100 „ — „						
		b) w 4% książeczce gal. Kasy oszczędności . . . 90 „ 23 „						
	8	*Pukalskiego Józefa:*						
		a) w losach z roku 1860. . 1.500 „ — „						
		b) 5% rencie państwowej . 1.000 „ — „						
		c) „ oblig. indemnizac. 17.000 „ — „						
		d) „ listach zastawnych gal. Tow. kredyt. ziem. 17.300 „ — „						
		e) „ listach zastawnych gal. Banku hipotecznego 4.100 „ — „						
		f) 4% książeczce gal. Kasy oszczędności . . . 55 „ 76 „						
		g) w gotówce . . . — „ —½ „	73.771	38½	73.771	38½	—	—
		Do przeniesienia .	73.771	38½	73.771	38½	—	—

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia .	73.771	38½	73.771	38½	—	—
II.	9	Wpływy na rzecz istniejących już fundacyj w gotówce	26	—	26	—	—	—
III.	10	Kapitały hipotekowane, spłacone . . .	89.262	96½	4.000	—	85.262	96½
IV.	11	Gotówka otrzymana ze sprzedaży realności .	123.768	65½	22.567	16	101.201	49½
V.	12	Gotówka przeniesiona z majątku obrotowego 18.175 zł. 34½ ct. od tego gotówka przeniesiona do majątku obrotowego . . 1.339 „ 02 „	16.836	32½	16.836	32½	—	—
VI.	13	Efekta zakupione . . 82.014 zł. 47 ct. od tego efekta spieniężone . . . 32.395 „ 23 „						
		rzeczywiste przykupno . .	49.619	24	49.619	24	—	—
		Suma dochodów .	353.284	57	166.820	11	186.464	46
		Do tego:						
		a) Zapas kasowy z początkiem roku 1888.:						
		α) w gotówce . . 600 zł. — ct.						
		β) w efektach . . 2,763.778 „ 69 „						
		b) Wartość dóbr i realności 149.521 „ 18 „	—	—	2,913.899	87	—	—
		Razem . .	—	—	3,080.719	98	186.464	46
		W y d a t k i.						
	1	Gotówka wydana za zakupno efektów . . . 78.594 zł. — ct. od tego za spieniężone efekta . . . 32.627 „ 98 „						
		czysty wydatek . .	45.966	02	45.966	02	—	—
	2	Efekta wydane do winkulacyi 24.650 zł. — ct. od tego odebrane z winkulacyi 24.650 „ — „	—	—	—	—	—	—
		Suma wydatków .	45.966	02	45.966	02	—	—
	3	Do tego:						
		a) Zapas kasowy z końcem roku 1888.:						
		α) w gotówce . . 4.153 zł. 37 ct.						
		β) w efektach . . 2,881.079 „ 41 „						
		b) Wartość dóbr i realności 149.521 „ 18 „	—	—	3,034.753	96	—	—
		Razem zgodnie ze sumą dochodów .	—	—	3,080.719	98	—	—

II. Fundusze stypendyjne.

Rubryka	Pozycya	Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
		Stan czynny.				
	1	Zapas kasowy: 1. w gotówce	—	—	4.153	37
		2. w efektach:				
		a) 5% obligacye indemnizacyjne	52.160	—		
		b) 6% „ gal. pożyczki krajowej z roku 1873.	11.800	—		
		c) 4½% „ „ „ „ „ 1883.	578.700	—		
		d) 4½% „ „ „ „ „ 1884.	136.100	—		
		e) 5% „ komunalne Banku krajowego . .	1.000	—		
		f) 6% listy zastawne Zakładu kredytowego krakowskiego	123.400	—		
		g) 5% „ „ gal. Banku hipotecznego . .	9.300	—		
		h) 5% „ „ „ Towarzystwa kredyt. ziemsk.	42.900	—		
		i) 4½% „ „ „ „ „ „	1,352.400	—		
		k) 4% „ „ „ „ „ „	144.300	—		
		l) 4½% „ „ „ Banku krajowego . .	296.850	—		
		m) 5% renty państwowej	65.800	—		
		n) 5% akcye kolei Karola Ludwika	37.200	—		
		o) 5% „ „ Węgiersko-Północno-Wschodniej .	1.200	—		
		p) 4% losy państwowe z roku 1860. . . .	4.100	—		
		q) 4% „ „ „ 1854. . . .	500	—		
		r) losy miasta Krakowa	60	—		
		s) 4% książeczki gal. Kasy oszczędności . . .	5.174	96		
		t) 4% „ krakowskiej Kasy oszczędności .	690	35		
		u) 4% „ wkładkowe Banku krajowego . .	16.644	10		
		w) 3% listy austr. Zakładu kredytowego ziemskiego .	400	—		
		y) 5% akcye Banku dla handlu i przemysłu w Krakowie	400	—		
		z) akcye użytkowania kolei Karola Ludwika (bezwartościowe) sztuk 6	—	—	2,881.079	41
	2	Należytości czynne	—	—	186.464	46
	3	Wartość dóbr i realności:				
		a) dobra Godowa z przyległościami, własność fundacyi ś. p. Dydyńskiego	39.972	—		
		b) realność w Strzyżowie Nr. 97., własność fundacyi ś. p. Dydyńskiego	3.527	—		
		c) dobra Winniki z przyległościami, własność fundacyi ś. p. Głowińskiego	67.875	03		
		d) realność w Rzeszowie Nr. 7. i 9., własność fundacyi ś. p. Dra Towarnickiego	38.147	15	149.521	18
		Suma stanu czynnego .	—	—	3,221.218	42
		Stan bierny	—	—	—	—
		Czysty stan czynny	—	—	**3,221.218**	**42**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Uwagi do zamknięcia rachunku majątku zarodowego.

1. Czysty stan czynny tego majątku wynosi z końcem roku 1888., jak wykazano 3,221.218 zł. 42 ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. — w kwocie . 3,126.624 „ 33 „
okazuje się **przyrost majątku** o kwotę . . **94.594 zł. 09 ct.**
głównie z powodu przybycia nowych fundacyj i fruktyfikowania zapasów gotówki majątku obrotowego na rzecz majątku zarodowego.

A mianowicie:

Stan gotówki	z końcem r. 1888. wynosi	4.153 zł. 37 ct.		
	„ „ 1887. wynosił	600 „ — „	przyrost o	3.553 zł. 37 ct.
Stan efektów	„ „ 1888. wynosi	2,881.079 zł. 41 ct.		
	„ „ 1887. wynosił	2,763.778 „ 69 „	przyrost o	117.300 „ 72 „
	przyrost z porównania o kwotę .			120.854 zł. 09 ct.

Stan należytości czynnych:

z końcem r. 1888. wynosi	186.464 zł. 46 ct.	
„ „ 1887. wynosił	212.724 „ 46 „	
w należytościach czynnych jest ubytek natomiast o kwotę		26.260 „ — „

(wskutek spłaty przez c. k. Rząd raty bieżącej za gmach *ad St. Nicolaum*, jak rubr. IV. poz. 11. dochodów); z porównania zaś okazuje się **czysty przyrost majątku**, jak wyżej wykazano, o kwotę . . . **94.594 zł. 09 ct.**

2. Należytości czynne z tytułu wierzytelności hipotecznych, wykazane z końcem roku 1888. pod poz. 10. dochodów, składają się z następujących poszczególnych kapitałów:

a)	we fundacyi Łosia	w sumie	6.363 zł. 64½ ct.
b)	„ „ Olszewskiego	„	4.400 „ — „
c)	„ „ Torosiewicza	„	5.000 „ — „
d)	„ „ Dra Towarnickiego . . .	„	48.499 „ 32 „
e)	„ „ Żebrowskiego	„	21.000 „ — „
	Razem jak wykazano . .		85.262 zł. 96½ ct.

3. Wierzytelności z tytułu sprzedanych realności, wykazane pod poz. 11. dochodów, składają się z końcem roku 1888:

a)	z długu funduszów obłąkanych i położnic, za nabytą w swoim czasie od funduszu Głowińskiego realność Popijarską w sumie . .	35.201 zł. 49½ ct.
b)	z reszty należytości od c. k. Rządu za kupiony od funduszów konwiktowych gmach u św. Mikołaja (spłacalnej w ratach rocznych po 22.000 zł.) w sumie	66.000 „ — „
	Razem jak wykazano . .	101.201 zł. 49½ ct.

4. Oprócz wykazanych w stanie czynnym majątku pod poz. 1*n)* akcyi kolei Karola Ludwika na 37.200 zł., posiadają fundusze Konieckiego i Dra Towarnickiego obecnie 6 sztuk akcyj „użytkowania“ tej kolei; akcye te z powodu wylosowania nie przynoszą rocznych odsetków, zaś w roku 1888. nie przyniosły zwykłej na nie przypadającej dywidendy.

5. Prócz wykazanej w stanie czynnym majątku pod poz. 3. wartość dóbr i realności w łącznej sumie 149.521 zł. 18 ct., posiadają jeszcze fundusze ś. p. Strzałkowskiego i Stupnickiego nieruchome własności, które jako dotychczas nieoszacowane w stanie czynnym majątku zamieszczone nie zostały.

II. Fundusze stypendyjne.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
I.		**Odsetki.**						
	1	Od papierów publicznych wraz z dywidendą . . . 129.735 zł. 44 ct. od tego zwrot odsetek biernych przy zakupnie efektów 504 „ 41 „ czysty dochód.	129.231	03	129.231	03	—	—
	2	Od książeczek gal. Kasy oszczędności i Banku krajowego	1.124	61	1.124	61	—	—
	3	Od kapitałów hipotekowanych	9.823	26	8.213	26	1.610	—
		Suma rubryki I. .	*140.178*	*90*	*138.568*	*90*	*1.610*	—
II.		**Dochody z dóbr i realności.**						
	4	Nadwyżka dochodów z dóbr „Winniki“ (fundusz Głowińskiego)	9.593	57	9.593	57	—	—
	5	Czynsz z parochii św. Mikołaja (za lata ubiegłe)	2.670	03	—	—	2.670	03
	6	„ dzierżawny z dóbr „Godowa“ (fundusz Dydyńskiego) . . . . . 4.241 zł. 67 ct. od tego zwrot nadpłaconego czynszu . . . . . 262 „ 61 „ czysty dochód.	3.979	06	3.979	06	—	—
	7	Czynsz dzierżawny z dóbr „Jacowce“ (fundusz Strzałkowskiego)	5.000	—	5.000	—	—	—
	8	Czysz dzierżawny z dóbr „Szypowce“ (fundusz Stupnickiego)	6.500	—	6.500	—	—	—
	9	Dochód z realności w Rzeszowie (fundusz Dra Towarnickiego)	1.922	60	1.922	60	—	—
	10	Dochód z realności w Tarnopolu (fundusz Strzałkowskiego	3.774	—	3.774	—	—	—
		Suma rubryki II. .	*33.439*	*26*	*30.769*	*23*	*2.670*	*03*
III.		**Dodatki z innych funduszów.**						
	11	Fundusz Głowińskiego od funduszów konwiktowych	*19*	*27*	*19*	*27*	—	—
IV.		**Dochody i zwroty rozmaite.**						
	12	Odsetki zwłoki i prowizye . 472 zł. 13 ct. od tego zwroty . . . . . 17 „ 45 „ czysty dochód.	454	68	37	63	417	05
	13	Wpływy i zwroty rozmaite	1.753	96½	1.162	27½	591	69
	14	Zwrot od c. k. Rządu wydatków zastępczo poniesionych od roku 1882. po sprzedaży gmachu u św. Mikołaja	9.591	07½	—	—	9.591	07½
		Suma rubryki IV. .	*11.799*	*72*	*1.199*	*90½*	*10.599*	*81½*
		Suma wszystkich dochodów .	**185.437**	**15**	**170.557**	**30½**	**14.879**	**84½**
		Do tego:						
	15	**Zapas** kasowy z początkiem r. 1888. w gotówce	—	—	19.820	37	—	—
		Razem .	—	—	**190.377**	**67½**	**14.879**	**84½**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
I.	1	*a)* **Stypendya** . . . . . 112.274 zł. 04 ct. od tego zwrot nadpłaconych stypendyów . . . 467 „ 07 „ czysty wydatek	111.806	97	108.223	84½	3.583	12½
		b) Opłaty za uczniów wychowywanych w c. k. Zakładach wojskowych	600	—	600	—	—	—
		Suma rubryki I. .	*112.406*	*97*	*108.823*	*84½*	*3.583*	*12½*
II.		**Cele naukowe i dobroczynne.**						
	2	Subwencya szkole więźniów	50	—	50	—	—	—
	3	„ bursom i innym zakładom wychow.	572	—	572	—	—	—
	4	„ Towarzystwu oświaty ludowej . .	80	—	80	—	—	—
	5	Zapomogi uczniom i uczenicom, oraz na dalsze kształcenie młodzieży	1.512	—	1.512	—	—	—
	6	Zapomogi na kształcenie się młodzieży w specyalnych zawodach	100	—	100	—	—	—
	7	Remuneracye i zapomogi nauczycielom i nauczycielkom	320	—	320	—	—	—
	8	Wsparcie wdowom, sierotom i innym potrzebującym	500	—	500	—	—	—
		Suma rubryki II. .	*3.134*	—	*3.134*	—	—	—
III.		**Wsparcia jednorazowe.**						
	9	Ośmnastu ubogim uczniom i uczenicom . .	*375*	—	*375*	—	—	—
IV.		**Subwencye stałe innym fundacyom.**						
	10	Kapitale katedralnej obrz. rzym. kat. we Lwowie	446	46	446	46	—	—
	11	Zakładowi ubogich we Lwowie	12	60	12	60	—	—
	12	Domowi kalek u św. Łazarza we Lwowie .	8	40	8	40	—	—
	13	Galicyjskiemu funduszowi religijnemu . . .	57	54	57	54	—	—
	14	Kościołowi OO. Jezuitów we Lwowie . . .	21	—	21	—	—	—
		Suma rubryki IV. .	*546*	—	*546*	—	—	—
V.	15	**Legata i pensye**	*3.483*	*37*	*3.399*	*96*	*83*	*41*
VI.	16	**Alimentacye**	*150*	*70*	*150*	*70*	—	—
		Dodatki do funduszów.						
VII.	17	Fundusze konwiktowe do funduszu Głowińskiego	*19*	*27*	*19*	*27*	—	—
		Do przeniesienia .	*120.115*	*31*	*116.448*	*77½*	*3.666*	*53½*

II. Fundusze stypendyjne.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	*120.115*	*31*	*116.448*	*77 1/2*	*3.666*	*53 1/2*
VIII.		**Podatki i należytości rządowe.**						
	18	Podatki gruntowe, czynszowe, domowo-klasowe, dochodowe i t. p. z dodatkami	765	24	765	24	—	—
	19	Należytość rządowa od przeniesienia własności od fundacyi nowych, w zarząd Wydziału krajowego odebranych	19.965	50	5.515	50	14.450	—
		Suma rubryki VIII. .	*20.730*	*74*	*6.280*	*74*	*14.450*	—
IX.		**Wydatki administracyjne.**						
	20	Płace nadkuratora i kuratorów z fundacyi Dra Jana Towarnickiego, tudzież administratora, leśniczego i służby leśnej z funduszu Dydyńskiego	4.755	87	4.599	92	155	95
	21	Remuneracye stałe	120	—	120	—	—	—
	22	Konserwacye i budowy	920	58	920	58	—	—
	23	Spłata mesznego w dobrach „Godowa“ . . .	1.432	98	1.432	98	—	—
	24	Koszta kancelaryjne	20	—	20	—	—	—
		Suma rubryki IX. .	*7.249*	*43*	*7.093*	*48*	*155*	*95*
X.	25	**Gotówka przeniesiona** do majątku zarodowego . . . 18.175 zł. 34 1/2 ct. od tego gotówka przeniesiona z majątku zarodowego 1.339 „ 02 „ czysty wydatek	*16.836*	*32 1/2*	*16.836*	*32 1/2*	—	—
XI.		**Wydatki i zwroty rozmaite.**						
	26	Koszta insercyjne	418	27	418	27	—	—
	27	„ winkulacyjne	—	30	—	30	—	—
	28	„ utrzymania grobowca ś. p. fundat. Laskowskich	5	27	5	27	—	—
	29	Koszta stemplowe, portorya i inne	5.259	77 1/2	5.259	27 1/2	—	50
	30	Zwroty rozmaite	7.800	53	7.137	63	662	90
		Suma rubryki XI. .	*13.484*	*14 1/2*	*12.820*	*74 1/2*	*663*	*40*
		Suma wszystkich wydatków .	**178.415**	**95**	**159.480**	**06 1/2**	**18.935**	**88 1/2**
		Do tego:						
	31	**Zapas** kasowy z końcem roku 1888. w gotówce	—	—	30.897	61	—	—
		Razem zgodnie ze sumą dochodów .	—	—	**190.377**	**67 1/2**	**18.935**	**88 1/2**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Stan majątku obrotowego z końcem roku 1888.	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
		Stan czynny.				
	1	Zapas kasowy w gotówce	30.897	61	—	—
	2	Należytości czynne	14.879	84½	45.777	45½
		Stan bierny.				
	1	Należytości bierne	—	—	18.935	88½
		Czysty stan czynny	—	—	**26.841**	**57**

Uwagi do zamknięcia rachunku majątku obrotowego.

1. Czysty stan czynny tego majątku wynosi z końcem roku 1888., jak wyżej wykazano kwotę . . . . . 26.841 zł. 57 ct.
   zaś roku 1887. wynosił kwotę . . . . . 4.104 „ 27 „
   Z porównania okazuje się, iż czysty stan czynny w roku 1888. jest **większy** od roku poprzedniego o kwotę . . . . . **22.737 zł. 30 ct.**
   głównie z powodu zwiększonego zapasu gotówki, skutkiem przybycia znaczniejszej liczby nowych fundacyj, — dalej z powodu zwiększonych wpływów z odsetek i dochodów z realności, nie mniej z powodu, iż wydatek na stypendya był w tym roku mniejszy, od podobnego wydatku roku poprzedniego.

2. Należytość czynna wykazana z końcem roku 1888. pod poz. 14. dochodów w znaczniejszej kwocie . . . . . 9.591 zł. 07½ ct.
   pochodzi ztąd, iż po sprzedaży gmachu u św. Mikołaja wypłacono powyższą sumę w zastępstwie c. k. Rządu, tytułem kosztów konserwacyjnych, podatkowych i asekuracyjnych, — należytość ta będzie jednak zwróconą przy ostatecznym obrachunku z c. k. Rządem.

3. Zapas ostateczny w gotówce, wykazany jak wyżej pod poz. 31., w kwocie 30.897 zł. 61 ct. został po strąceniu należytości biernych odnośnych funduszów sfruktyfikowany w roku 1889. na rzecz majątku zarodowego, przez zakupno papierów wartościowych z pupilarnym bezpieczeństwem i lokacyą pozostałych po tem zakupnie nadwyżek gotówki, przeważnie na książeczki wkładkowe Banku krajowego.

Alegat 1. do zamknięcia rachunku funduszów stypendyjnych za rok 1888.

Wykaz wynikłości wedle poszczególnych

A) Majątek

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888.		Dochody w ciągu roku 1888.		Razem		Wydatki		Stan z końcem roku 1888.	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Ajwas Grzegorz	10.012	93	898	50	10.911	43	434	75	10.476	68
2	Ajwas Mikołaj	1.139	17	—	—	1.139	17	—	—	1.139	17
3	Artymowicz	2.200	—	18	96	2.218	96	9	48	2.209	48
4	Barczewski I.	111.850	19	—	—	111.850	19	—	—	111.850	19
5	Barczewski II.	111.850	19	—	—	111.850	19	—	—	111.850	19
6	Barczewski III.	11.178	64	578	25	11.756	89	328	19	11.428	70
7	Barczewski IV.	32.852	71	—	—	32.852	71	—	—	32.852	71
8	Bier	8.518	62	770	—	9.288	62	495	70	8.792	92
9	Broniewska	1.779	28	192	75	1.972	03	161	63	1.810	40
10	Brześciańska	4.848	61	520	58	5.369	19	504	99	4.864	20
11	Brzeski	4.426	73	6	34	4.433	07	3	17	4.429	90
12	Brzeżany	1.719	—	6	—	1.725	—	3	—	1.722	—
13	Chełmecki	1.387	28	321	65	1.708	93	244	23	1.464	70
14	Chlebowski	1.311	15	—	64	1.311	79	—	32	1.311	47
15	Cesarz Franciszek Józef I.	55.479	01	—	—	55.479	01	—	—	55.479	01
16	Cieszewski i Zawadzki	8.307	24	192	75	8.499	99	92	50	8.407	49
17	Czajkowski	18.183	—	1.548	—	19.731	—	774	—	18.957	—
18	Czerkawski	4.000	—	14.800	85	18.800	85	13.893	30	4.907	55
19	Czuczawa	4.648	69	2.163	50	6 812	19	2.091	—	4.721	19
20	Dolliner	2.526	71	161	03	2.687	74	253	42	2.434	32
21	Dulska	—	—	4.613	73	4.613	73	205	—	4.408	73
22	Dydyński	75.637	25	2.059	72	77.696	97	2.059	72	75.637	25
23	Egierski dla Egierskich I.	6.944	27	305	10	7.249	37	300	—	6.949	37
24	„ „ „ II.	4.645	01	192	25	4.837	26	125	25	4.712	01
25	„ „ Siedleckich I.	6.884	43	192	25	7.076	68	171	—	6.905	68
26	„ „ „ II.	5.052	10	192	25	5.244	35	137	52	5.106	83
27	Englowa	5.700	—	—	—	5.700	—	—	—	5.700	—
28	Falkenfels	118	50	—	—	118	50	—	—	118	50
29	Gizella	3.333	43	—	—	3.333	43	—	—	3.333	43
30	Głowiński	366.242	53	39.104	32	405.346	85	20.061	06	385.285	79
31	Gołuchowski	31.810	35	—	—	31.810	35	—	—	31.810	35
32	Harbut	2.384	91	385	—	2.769	91	256	12	2.513	79
33	Hauer	2.296	05	—	—	2 296	05	—	—	2.296	05
34	Horecki	5.553	01	240	50	5.793	51	219	—	5.574	51
35	Janowski	2.469	69	—	—	2.469	69	—	—	2.469	69
36	Jankowski	1.027	50	—	—	1.027	50	—	—	1.027	50
37	Jarosław (Anny Ostrogskiej)	12.409	34	65	28	12.474	62	32	64	12.441	98
38	Jarosz	2.050	—	4	98	2.054	98	2	49	2.052	49
39	Jeleński	19.131	35	2.223	55	21.354	90	1.594	90	19.760	—
40	Jezienicki	6.027	—	—	—	6.027	—	—	—	6.027	—
41	Jurgas	10.808	36	—	—	10.808	36	—	—	10.808	36
42	Kaczkowski	6.242	50	495	—	6.737	50	247	50	6 490	—
43	Kallir	6.966	53	25	—	6.991	53	12	50	6.979	03
44	Karol Ludwik	9.044	88	23	60	9.068	48	11	80	9.056	68
45	Kiślicki	7.587	05	385	—	7.972	05	229	09	7.742	96
46	Koniecki	67.342	43	428	50	67.770	93	410	—	67.360	93
47	Kopernik	1.489	—	—	—	1.489	—	—	—	1.489	—
	Do przeniesienia	1,067.416	62	73.115	83	1,140.532	45	45.365	27	1,095.167	18

funduszów stypendyjnych.

zarodowy.

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia .	1,067.416	62	73.115	83	1,140.532	45	45.365	27	1,095.167	18
48	Kopiński	2.641	22	—	—	2.641	22	—	—	2.641	22
49	Korzelińska	7.571	95	24	26	7.596	21	12	13	7.584	08
50	Kraków	78.619	85	3.922	90	82.542	75	1.918	—	80.624	75
51	Krakowiec	2.784	45	250	25	3.034	70	121	50	2.913	20
52	Krausnecker	25.348	15	963	75	26.311	90	466	50	25.845	40
53	Kretowicz	1.319	10	—	—	1.319	10	—	—	1.319	10
54	Krościenko	1.931	09	219	76	2.150	85	207	13	1.943	72
55	Kruszewska	7.522	57	27	22	7.549	79	13	61	7.536	18
56	Krzeczunowicz Ignacy . .	13.441	82	385	50	13.827	32	226	44	13.600	88
57	„ Walery . .	7.626	66	121	62	7.748	28	60	81	7.687	47
58	Kucharski	6.902	39	18	62	6.921	01	9	31	6.911	70
59	Kulczycki	10.169	36	—	—	10.169	36	—	—	10.169	36
60	Kurdwanowska	6.039	55	2.243	70	8.283	25	2.179	—	6.104	25
61	Laskowska	88.337	99	1.734	75	90.072	74	869	17	89.203	57
62	Lewicki hr.	25.247	41	211	21	25.458	62	101	98	25.356	64
63	„ Bazyli	3.783	44	192	75	3.976	19	145	52	3.830	67
64	Loewenstein	3.066	08	427	58	3.493	66	373	02	3.120	64
65	Ładuński	2.331	60	—	—	2.331	60	—	—	2.331	60
66	Łazowski	20.934	04	6.582	89	27.516	93	5.911	32	21.605	61
67	Łoś	23.804	31	—	—	23.804	31	—	—	23.804	31
68	Małecki	1.250	39	8	—	1.258	39	4	—	1.254	39
69	Matczyński	18.518	91	454	74	18.973	65	223	12	18.750	53
70	Mieroszewski	18.052	70	743	29	18.795	99	401	67	18.394	32
71	Mickiewicz	1.702	40	197	25	1.899	65	165	50	1.734	15
72	Mikiewicz	1.540	32	102	54	1.642	86	91	59	1.551	27
73	Mikołajów	9.334	20	70	86	9.405	06	35	43	9.369	63
74	Miller	1.074	22	2	50	1.076	72	1	25	1.075	47
75	Monasterzyska	3.287	57	192	75	3.480	32	141	50	3.338	82
76	Morawski I.	1.295	31	192	75	1.488	06	131	50	1.356	56
77	„ II.	5.722	75	13	—	5.735	75	6	50	5.729	25
78	Moysa Rosochacki	—	—	6.200	—	6.200	—	—	—	6.200	—
79	Moszczeńska	1.007	32	—	—	1.007	32	—	—	1.007	32
80	Nahaczów	1.254	30	192	75	1.447	05	131	50	1.315	55
81	Nawratil	1.260	—	192	75	1.452	75	125	50	1.327	25
82	Nielepiec	1.236	47	108	—	1.344	47	54	—	1.290	47
83	Niezabitowska	28.203	94	450	12	28.654	06	217	81	28.436	25
84	Nowakowski	—	—	2.280	—	2.280	—	—	—	2.280	—
85	Obniski	9.253	02	—	—	9.253	02	—	—	9.253	02
86	Olszewski	1.648	36	—	—	1.648	36	—	—	1.648	36
87	Oranż	2.352	14	3	94	2.356	08	1	97	2.354	11
88	Otowski	681	94	295	55	977	49	226	09	751	40
89	Ożańska	3.305	55	711	26	4.016	81	546	13	3.470	68
90	Paprocki	7.493	30	8.649	05	16.142	35	4.187	28	11.955	07
91	Parzelski	4.908	62	128	96	5.037	58	64	48	4.973	10
92	Pawłowski	6.271	99	192	75	6.464	74	142	50	6.322	24
93	Petryczyn	111.655	—	2.327	50	113.982	50	1.252	63	112.729	87
	Do przeniesienia .	1,649.150	37	114.152	90	1,763.303	27	66.132	66	1,697.170	61

Wykaz wynikłości wedle poszczególnych

A) Majątek

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia	1,649.150	37	114.152	90	1,763.303	27	66.132	66	1,697.170	61
94	Pineles	5.683	79	385	50	6.069	29	219	—	5.850	29
95	Pitoń	3.112	43	—	—	3.112	43	—	—	3.112	43
96	Pniewski	2.520	81	25	—	2.545	81	12	50	2.533	31
97	Popkiewicz	11.737	88	685	47	12.423	35	607	76	11.815	59
98	Potocki	27.685	18	2.087	20	29.772	38	1.121	10	28.651	28
99	Pukalski	—	—	47.031	—	47.031	—	5.087	62	41.943	38
100	Przemyśl	3.124	77	19	—	3.143	77	9	50	3.134	27
101	Radymno I.	1.779	27	13	—	1.792	27	6	50	1.785	77
102	„ II.	4.292	75	192	75	4.485	50	123	67	4.361	83
103	Rappaport	1.530	96	694	70	2.225	66	625	60	1.600	06
104	Reifer	468	70	37	80	506	50	18	90	487	60
105	Rostocki	7.911	34	311	13	8.222	47	151	94	8.070	53
106	Rudolf	3.096	30	—	—	3.096	30	—	—	3.096	30
107	Russyan	19.111	34	1.433	10	20.544	44	921	57	19.622	87
108	Ryżnerski	3.162	26	26	28	3.188	54	13	14	3.175	40
109	Rzeszów	3.563	82	15	—	3.578	82	7	50	3.571	32
110	Sapieha *a)* zarodowy	19.654	92	2.972	40	22.627	32	2.849	20	19.778	12
	Sapieha *b)* rezerwowy	3.383	62	399	76	3.783	38	192	03	3.591	35
111	Sącz	6.243	14	192	75	6.435	89	113	17	6.322	72
112	Schnell	1.760	97	—	46	1.761	43	—	23	1.761	20
113	Seidler	2.256	09	8	—	2.264	09	4	—	2.260	09
114	Seeling Saulenfels	821	14	—	—	821	14	—	—	821	14
115	Sielecka	10.366	64	578	25	10.944	89	307	77	10.637	12
116	Siemianowski I.	21.687	23	619	69	22.306	92	298	97	22.007	95
117	„ II.	22.080	97	840	74	22.921	71	405	87	22.515	84
118	Siemiradzki	2.409	26	—	—	2.409	26	—	—	2.409	26
119	Sołowijów I.	1.000	—	96	—	1.096	—	48	—	1.048	—
120	„ II.	500	—	46	—	546	—	23	—	523	—
121	Sozański	—	—	11.055	49	11.055	49	500	—	10.555	49
122	Skibiński	11.754	91	9.248	50	21.003	41	9.173	—	11.830	41
123	Slapa	7.654	60	677	31	8.331	91	327	78	8.004	13
124	Słowacki	7.295	73	771	—	8.066	73	417	28	7.649	45
125	Spadwiński	12.411	41	19	84	12.431	25	9	92	12.421	33
126	Stanisławów	1.033	40	90	—	1.123	40	45	—	1.078	40
127	Stankiewicz	21.339	64	—	—	21.339	64	—	—	21.339	64
128	Stawek	3.747	18	192	75	3.939	93	178	17	3.761	76
129	Stow. urzędników kolei K. L.	1.100	—	50	—	1.150	—	25	—	1.125	—
130	Strissower	2.674	95	257	67	2.932	62	125	21	2.807	41
131	Strzałkowski	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132	Stupnicki Marceli	14.701	28	—	—	14.701	28	—	—	14.701	28
133	„ Hipolit	—	—	4.158	88	4.158	88	2.025	63	2.133	25
134	Szachłacki	32.256	26	4.966	50	37.222	76	3.985	19	33.237	57
135	Szmoniewski	1.918	22	28	42	1.946	64	14	21	1.932	43
136	Tarnów	1.828	88	2	—	1.830	88	1	—	1.829	88
137	Tarnowski Franciszek	7.211	10	963	75	8.174	85	612	50	7.562	35
138	Tchórznicka	2.049	53	—	—	2.049	53	—	—	2.049	53
139	Torosiewicz	185	97	211	63	397	60	188	16	209	44
	Do przeniesienia	1,969.259	01	205.557	62	2,174.816	63	96.929	25	2,077.887	38

funduszów stypendyjnych.

zarodowy.

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia .	1,969.259	01	205.557	62	2,174.816	63	96.929	25	2,077.887	38
140	Towarnicki Dr. Jan . . .	403.116	49	2.637	—	405.753	49	1.739	61	404.013	88
141	„ Bazylewicz . .	26.676	21	394	44	27.070	65	189	97	26.880	68
142	Unia lubelska	1.117	63	96	48	1.214	11	48	24	1.165	87
143	Uścieński	—	—	4.200	—	4.200	—	100	—	4.100	—
144	Warteresiewicz	21.225	09	79	12	21.304	21	39	56	21.264	65
145	Wierzbicki	33.601	23	86	70	33.687	93	43	35	33.644	58
146	Wilczyński	3.203	70	—	—	3.203	70	—	—	3.203	70
147	Wystawa krajowa	17.862	41	1.734	75	19.597	16	864	90	18.732	26
148	Zawadzki Korwin	52.285	48	2.995	80	55.281	28	1.608	28	53.673	—
149	Zawadzki Rogala	7.640	15	52	18	7.692	33	26	09	7.666	24
150	Ziętkiewicz	1.492	47	104	—	1.596	47	52	—	1.544	47
151	Żalchocki	73.409	64	31.816	25	105.225	89	30.985	20	74.240	69
152	Żebrowski	24.702	36	1.349	25	26.051	61	710	62	25.340	99
153	Żurakowski	128.786	82	2.728	75	131.515	57	2.394	55	129.121	02
154	Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowa	—	—	4 000	—	4.000	—	1.246	63	2.753	37
	Suma .	2,764.378	69	257.832	34	3,022.211	03	136.978	25	2,885.232	78

Uwaga. Zapas ostateczny w ogólnej sumie 2,885.232 zł. 78 ct. stanowią:

a) efekta	2,881.079 zł.	41 ct.
b) gotówka (Głowiński, Sapieha, Cesarza jubileuszowa .	4.153 „	37 „
Suma . .	**2,885.232** zł.	78 ct.

Wykaz wynikłości wedle poszczególnych

B) Majątek

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
1	Ajwas Grzegorz . . .	434	75½	468	—	902	75½	442	10	460	65½
2	„ Mikołaj	—	—	49	50	49	50	49	50	—	—
3	Artymowicz	9	48½	99	—	108	48½	99	48	9	00½
4	Barczewski I.	1.206	66	5.031	—	6.237	66	5.400	15	837	51
5	„ II.	1.206	66	5.031	—	6.237	66	5.750	15	487	51
6	„ III.	228	31	513	—	741	31	683	84	57	47
7	„ IV.	215	02	1.585	02	1.800	04	1.800	04	—	—
8	Bier	239	70	472	30	712	—	679	31	32	69
9	Broniewska	23	87½	81	—	104	87½	50	71	54	16½
10	Brześciańska	4	99	218	25	223	24	216	62	6	62
11	Brzeski	3	17	198	—	201	17	193	17	8	—
12	Brzeżany	3	00½	76	50	79	50½	76	50	3	00½
13	Chełmecki	57	51	105	01	162	52	162	52	—	—
14	Chlebowski	—	32	58	50	58	82	50	32	8	50
15	Cesarz Franciszek Józef I.	—	—	3.018	33	3.018	33	3.018	33	—	—
16	Cieszewski i Zawadzki .	92	50½	74	57½	167	08	167	08	—	—
17	Czajkowski	774	—	774	—	1.548	—	774	—	774	—
18	Czerkawski	—	—	1.238	30	1.238	30	1.085	18	153	12
19	Czuczawa	12	—	231	75	243	75	224	48½	19	26½
20	Dolliner	100	80	212	12	312	92	312	92	—	—
21	Dulska	—	—	312	—	312	—	205	90	106	10
22	Dydyński	1.029	86	7.603	43	8.633	29	5.850	57	2.782	72
23	Egierski dla Egierskich I.	186	27	297	25	483	52	297	24	186	28
24	„ „ „ II.	59	25	304	—	363	25	360	28	2	97
25	„ „ Siedleckich I.	46	98	305	50	352	48	314	85	37	63
26	„ „ „ II.	13	50	222	—	235	50	184	33	51	17
27	Englowa	—	—	300	—	300	—	300	—	—	—
28	Falkenfels	—	—	4	50	4	50	—	—	4	50
29	Gizella	—	—	148	50	148	50	147	99	—	51
30	Głowiński	—	—	31.900	48	31.900	48	31.276	79½	623	68½
31	Gołuchowski	—	—	1.396	52	1.396	52	1.220	95	175	57
32	Harbut	103	50½	122	88	226	38½	219	34	7	04½
33	Hauer	—	—	99	—	99	—	51	20½	47	79½
34	Horecki	19	—	231	03½	250	03½	231	—	19	03½
35	Janowski	—	—	108	—	108	—	108	—	—	—
36	Jankowski	29	75	45	—	74	75	51	—	23	75
37	Jarosław (Anny Ostrogskiej)	32	64	558	—	590	64	505	14	85	50
38	Jarosz	2	49	90	—	92	49	2	49	90	—
39	Jeleński	594	90	747	—	1.341	90	595	32	746	58
40	Jezienicki	135	—	270	—	405	—	304	50	100	50
41	Jurgas	—	—	424	50	424	50	395	33½	29	16½
42	Kaczkowski	247	50	247	50	495	—	247	50	247	50
43	Kallir	12	50	292	50	305	—	292	50	12	50
44	Karol Ludwik	11	80½	405	—	416	80½	401	80	15	00½
45	Kiślicki	140	91	345	—	485	91	323	66	162	25
46	Koniecki	—	—	2.916	30	2.916	30	1.620	23	1.296	07
47	Kopernik	—	—	63	—	63	—	63	—	—	—
	Do przeniesienia .	7.278	62½	69.294	05	76.572	67½	66.807	33	9.765	34½

funduszów stypendyjnych.

o b r o t o w y.

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia	7.278	62½	69.294	05	76.572	67½	66.807	33	9.765	34½
48	Kopiński	117	00½	117	—	234	00½	117	—	117	00½
49	Korzelińska	172	13	337	50	509	63	338	04	171	59
50	Kraków	192	20	3.882	93	4.075	13	3.545	50	529	63
51	Krakowiec	121	50½	126	—	247	50½	241	32½	6	18
52	Krausnecker	461	—	1.179	—	1.640	—	1.077	12½	562	87½
53	Kretowicz	—	—	58	—	58	—	57	97½	—	02½
54	Krościenko	7	13½	87	75	94	88½	84	71	10	17½
55	Kruszewska	13	61	537	50	551	11	329	61	221	50
56	Krzeczunowicz Ignacy	144	56	559	50	704	06	547	71	156	35
57	„ Walery	60	81½	342	—	402	81½	340	81	62	00½
58	Kucharski	9	31	310	50	319	81	312	61	7	20
59	Kulczycki	—	—	439	50	439	50	436	02	3	48
60	Kurdwanowska	31	35	254	26½	285	61½	247	20	38	41½
61	Laskowska	1.000	33½	4.884	—	5.884	33½	5.829	10½	55	23
62	Lewicki hr.	101	98	1.086	50	1.188	48	610	70	577	78
63	„ Bazyli	39	98	171	—	210	98	141	82	69	16
64	Loewenstein	90	28	155	08	245	36	240	36½	4	99½
65	Ładuński	—	—	1.803	50	1.803	50	1.725	14	78	36
66	Łazowski	302	64½	936	02	1.238	66½	1.015	85½	222	81
67	Łoś	—	—	1.384	68	1.384	68	1.384	68	—	—
68	Małecki	4	00½	54	—	58	00½	4	—	54	00½
69	Matczyński	27	72	870	81	898	53	868	67	29	86
70	Mieroszewski	351	67	859	94½	1.211	61½	856	52	355	09½
71	Mickiewicz	1	—	76	50	77	50	72	34	5	16
72	Mikiewicz	7	50½	70	95	78	45½	70	95	7	50½
73	Mikołajów	35	43½	418	50	453	93½	365	43	88	50½
74	Miller	1	25½	47	25	48	50½	47	25	1	25½
75	Monasterzyska	44	00½	148	50	192	50½	145	71	46	79½
76	Morawski I.	54	—	58	50	112	50	55	71	56	79
77	„ II.	6	50	256	50	263	—	191	50	71	50
78	Moysa Rosochacki	—	—	139	50	139	50	1	50	138	—
79	Moszczeńska	—	00½	45	—	45	00½	45	—	—	00½
80	Nahaczów	54	00½	58	50	112	50½	105	71	6	79½
81	Nawratil	60	—	64	50	124	50	61	99	62	51
82	Nielepiec	54	00½	54	—	108	00½	106	64	1	36½
83	Niezabitowska	217	81	1.278	—	1.495	81	1.061	24	434	57
84	Nowakowski	—	—	51	—	51	—	—	—	51	—
85	Obniski	—	—	414	—	414	—	414	—	—	—
86	Olszewski	—	—	282	—	282	—	282	—	—	—
87	Oranż	1	97½	103	50	105	47½	9	50	95	97½
88	Otowski	27	—	66	71	93	71	89	97	3	74
89	Ożańska	146	13½	305	28½	451	42	299	38	152	04
90	Paprocki	183	72½	436	50	620	22½	492	16	128	06½
91	Parzelski	64	48	220	50	284	98	64	48	220	50
92	Pawłowski	43	00½	283	50	326	50½	280	71	45	79½
93	Petryczyn	987	87	5.154	—	6.141	87	5.760	77½	381	09½
	Do przeniesienia	12.517	57½	99.764	22½	112.281	80	97.183	76½	15.098	03½

Wykaz wynikłości wedle poszczególnych

B) Majątek

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia .	12.517	57½	99.764	22½	112.281	80	97.183	76½	15.098	03½
94	Pineles	152	—	261	—	413	—	355	43	57	57
95	Pitoń	—	—	139	50	139	50	93	99½	45	50½
96	Pniewski	12	50	112	50	125	—	122	55	2	45
97	Popkiewicz	46	61	526	10	572	71	509	48½	63	22½
98	Potocki	—	—	1.422	91½	1.422	91½	1.032	27½	390	64
99	Pukalski	—	—	1.975	25	1.975	25	989	91½	985	33½
100	Przemyśl	9	50½	139	50	149	00½	139	50	9	50½
101	Radymno I.	6	50	76	50	83	—	76	50	6	50
102	„ II.	61	83½	193	50	255	33½	251	43	3	90½
103	Rappaport	61	85½	67	03½	128	89	64	87½	64	01½
104	Reifer	18	90	18	90	37	80	18	90	18	90
105	Rostocki	151	94	360	—	511	94	353	65	158	29
106	Rudolf	—	—	135	—	135	—	135	—	—	—
107	Russyan	69	73	945	15½	1.014	88½	935	76½	79	12
108	Ryżnerski	13	14	139	50	152	64	13	14	139	50
109	Rzeszów	7	50	157	50	165	—	157	50	7	50
110	Sapieha	257	23	1.261	50	1.518	73	1.297	67½	221	05½
111	Sącz	72	33	283	50	355	83	174	11½	181	71½
112	Schnell	—	23½	76	50	76	73½	—	23	76	50½
113	Seidler	4	—	99	—	103	—	51	50	51	50
114	Seeling Saulenfels . . .	—	—	36	—	36	—	27	26	8	74
115	Sielecka	248	73½	473	50	722	23½	681	44½	40	79
116	Siemianowski I.	298	97½	1.053	42	1.352	39½	1.137	80	214	59½
117	„ II.	405	87½	945	80	1.351	67½	1.313	39	38	28½
118	Siemiradzki	—	—	108	—	108	—	9	82	98	18
119	Sołowijów I.	152	—	50	—	202	—	152	—	50	—
120	„ II.	77	—	25	—	102	—	77	—	25	—
121	Sozański	—	—	750	—	750	—	500	—	250	—
122	Skibiński	23	—	472	50	495	50	391	63½	103	86½
123	Slapa	327	78	355	50	683	28	341	90	341	38
124	Słowacki	324	72½	342	—	666	72½	331	87	334	85½
125	Spadwiński	9	92½	558	—	567	92½	555	47	12	45½
126	Stanisławów	43	73½	45	—	88	73½	45	—	43	73½
127	Stankiewioz	—	—	958	50	958	50	803	96½	154	53½
128	Stawek	7	33	169	33	176	66	114	11½	62	54½
129	Stow. urzędników kolei K. L.	25	—	50	—	75	—	25	—	50	—
130	Strissower	125	21	129	71	254	92	127	05	127	87
131	Strzałkowski	—	—	8.774	—	8.774	—	6.480	54½	2.293	45½
132	Stupnioki Marceli . . .	—	—	6.873	50	6.873	50	4.006	60½	2.866	89½
133	„ Hipolit . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134	Szachłacki	897	81½	1.420	37½	2.318	19	2.176	18	142	01
135	Szmoniewski	14	21½	85	50	99	71½	84	21	15	50½
136	Tarnów	1	—	81	—	82	—	81	—	1	—
137	Tarnowski Franciszek . .	315	—	337	50	652	50	324	19	328	31
138	Tchórznicka	—	—	90	—	90	—	90	—	—	—
139	Torosiewicz	129	50	270	72	400	22	143	03	257	19
	Do przeniesienia .	16.890	20½	132.609	43½	149.499	64	123.977	67½	25.521	96½

funduszów stypendyjnych.

o b r o t o w y.

Nr. porz.	Nazwa fundacyi	Stan z początkiem roku 1888. zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki zł.	ct.	Stan z końcem roku 1888. zł.	ct.
	Z przeniesienia .	16.890	20½	132.609	43½	149.499	64	123.977	67½	25.521	96½
140	Towarnicki Dr. Jan . .	—	—	20.079	85	20.079	85	18.874	88½	1.204	96½
141	„ Bazylewicz . .	323	31	1.206	—	1.529	31	999	09½	530	21½
142	Unia lubelska	48	24½	49	50	97	74½	48	24	49	50½
143	Uścieński	—	—	200	—	200	—	35	73	164	27
144	Warteresiewicz	39	56	954	—	993	56	939	56	54	—
145	Wierzbicki	43	35	1.512	—	1.555	35	1.503	35	52	—
146	Wilczyński	—	—	150	70	150	70	150	70	—	—
147	Wystawa krajowa . . .	804	60½	849	—	1.653	60½	1.268	77½	384	83
148	Zawadzki Korwin . . .	297	62	3.053	89½	3.351	51½	1.934	09½	1.417	42
149	„ Rogala . . .	26	09½	313	—	339	09½	306	09	33	00½
150	Ziętkiewicz	52	—	52	—	104	—	52	—	52	—
151	Żalchocki	444	55	3.214	78½	3.659	33½	2.818	38½	840	95
152	Żebrowski	587	88	1.911	66	2.499	54	2.499	54	—	—
153	Żurakowski	262	95	5.745	41	6.008	36	5.415	87½	592	48½
154	Cesarza Franciszka Józefa I. jubileuszowa . . .	—	—	1.246	63	1.246	63	1.246	63	—	—
	Suma . .	19.820	37	173.147	86½	192.968	23½	162.070	62½	30.897	61

Alegat 2. do zamknięcia rachunku funduszów stypendyjnych za rok 1888.

Wykaz imienny nadanych na rok 1888. stypendyów

Liczba porząd. funduszów	Liczba porząd. stypendystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypendyum roczne zł.	ct.
1.		**Ajwas Mikołaj**		
	1	Hlawaty Witołd	45	—
2.		**Artymowicz**		
	1	Sierociński Eugeniusz	90	—
3.		**Barczewski I.**		
	1	Bandrowski Franciszek	300	—
	2	Basiński Stanisław	300	—
	3	Borysiewicz Adam	300	—
	4	Bieńkowski Adam	300	—
	5	Cieński Szczęsny	300	—
	6	Czerwiński Karol	300	—
	7	Krzyżanowski Stanisław	300	—
	8	Malewski Maryan	300	—
	9	Seńkowski Michał	300	—
	10	Sienicki Antoni	300	—
	11	Staromiejski Józef	300	—
	12	Stesłowicz Władysław	300	—
	13	Troskolawski Zorgier Tadeusz	300	—
		razem	3.900	—
4.		**Barczewski II.**		
	1	Bleszyński Jan	300	—
	2	Bojarski Władysław	300	—
	3	Borzęcki Eugeniusz	300	—
	4	Chwalibogowski Witołd	300	—
	5	Długosz Tomasz	300	—
	6	Komorowski Stanisław	300	—
	7	Koneczny Feliks	300	—
	8	Michalik Franciszek	300	—
	9	Meyer Ignacy	300	—
	10	Rozwadowski Jan	300	—
	11	Różycki Stanisław	300	—
	12	Skrzyński Stefan	300	—
	13	Wsetecka Romuald	300	—
		razem	3.900	—
5.		**Barczewski III.**		
	1	Biernacki Konstanty	250	—
6.		**Barczewski IV.**		
	1	Heydenreich Ludwika	400	—
	2	Hubicka Marta	400	—
	3	Jaskólska Jadwiga	400	—
		razem	1.200	—
7.		**Bier**		
	1	Kessler Ensel	210	—
	2	Wein Ignacy	210	—
		razem	420	—
8.		**Broniewska**		
	1	Picyk Bazyli	50	—
9.		**Brześciańska**		
	1	Biedroń Jan	210	—
10.		**Brzeski**		
	1	Madejski Antoni	190	—
11.		**Brzeżany**		
	1	Pawłowicz Józef	73	50
12.		**Chełmecki**		
	1	Chełmecki Franciszek	61	—
13.		**Chlebowski**		
	1	Hierzyk Stanisław	50	—
14.		**Cesarz Franciszek Józef I.**		
	1	Czermak Aleksander	500	—
	2	Kotowicz Apolinary	500	—
	3	Köller Hieronim	500	—
	4	Widt Seweryn	500	—
	5	Windakiewicz Stanisław	500	—
	6	Zoll Fryderyk	500	—
		razem	3.000	—
15.		**Czuczawa**		
	1	Donigiewicz Jakób	195	—
16.		**Dolliner**		
	1	Cieślik Janina	100	—
17.		**Dydyński**		
	1	Bogusz Apolinary	240	—
	2	Bojarski Czarnota Kajetan	300	—
	3	Dydyński Henryk	300	—
	4	Jaworski Władysław	360	—
	5	Siedlecki Jan	360	—
	6	Siedlecki Franciszek	360	—
	7	Siedlecki Michał	300	—
	8	Siedlecki Leon	240	—
	9	Dydyński Aleksander	240	—
		razem	2.700	—
18.		**Egierski dla Egierskich I.**		
	1	Pec Władysław	290	—
19.		**Egierski dla Egierskich II.**		
	1	Zawistowski Józef	195	—
20.		**Egierski dla Siedleckich I.**		
	1	Bogucki Jan	300	—
21.		**Egierski dla Siedleckich II.**		
	1	Wohnant Feliks	204	—
22.		**Englowa**		
	1	Brandys Józef	100	—
	2	Gołkowski Aureli	200	—
		razem	300	—

bez względu na rzeczywistą tychże wypłatę.

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
23.		**Gizella**		
	1	Nosowicz Jędrzej	145	—
24.		**Głowiński**		
	1	Antosz Franciszek	157	50
	2	Barski Józef	157	50
	3	Bartel Eugeniusz	157	50
	4	Białoruski Teodat	157	50
	5	Biedermann Adam	157	50
	6	Biedermann Juljusz	157	50
	7	Biedermann Stanisław	210	—
	8	Bernacki Ferdynand	157	50
	9	Bieganowski Eugeniusz	157	50
	10	Biliński Bogdan	157	50
	11	Biłgorajski Maryan	157	50
	12	Bobowski Edward	157	50
	13	Bochniak Jan	210	—
	14	Bril Krystyn	157	50
	15	Burzyński Konstanty	157	50
	16	Burzyński Bolesław	210	—
	17	Ciesielski Roman	157	50
	18	Cichocki Władysław	210	—
	19	Cichocki Otmar	157	50
	20	Chudecki Maryan	157	50
	21	Chylak Ignacy	157	50
	22	Czajkowski Roman	157	50
	23	Czaprański Czesław	157	50
	24	Czechowicz Marcin	210	—
	25	Daniec Wincenty	210	—
	26	Dąbrowski Edmund	157	50
	27	Dębicki Jan	157	50
	28	Dobrzyński Tadeusz	157	50
	29	Dobrzański Stefan	157	50
	30	Doliński Aleksander	210	—
	31	Dolnicki Cyryl	210	—
	32	Drogoń Szczepan	157	50
	33	Drohomirecki Jan	157	50
	34	Eljasz Franciszek	157	50
	35	Fechter Tadeusz	157	50
	36	Figiel Stanisław	157	50
	37	Frankowski Waleryan	210	—
	38	Gajewski Wiktor	157	50
	39	Gawroński Julian	157	50
	40	Garbowski Tadeusz	157	50
	41	Grabowski Kazimierz	157	50
	42	Grodzicki Stanisław	157	50
	43	Gorlicki Andrzej	157	50
	44	Górski Stanisław	157	50
	45	Grzędzielski Władysław	210	—
	46	Haładej Jan	210	—
	47	Hamczykiewicz Roman	157	50
24.	48	Hankiewicz Mikołaj	157	50
	49	Hańczakowski Józef	157	50
	50	Harasowski Aleksander	157	50
	51	Harlander Stanisław	157	50
	52	Jaciow Teodor	210	—
	53	Jakiel Kazimierz	157	50
	54	Jaworski Edward	157	50
	55	Jelonek Franciszek	210	—
	56	Jędrzejowski Jan	157	50
	57	Jougan Alfred	157	50
	58	Kaleta Edmund	157	50
	59	Kolessa Jan	210	—
	60	Komarnicki Celestyn	157	50
	61	Kossowicz Stanisław	210	—
	62	Kossowicz Sylwery	210	—
	63	Kossowicz Włodzimierz	157	50
	64	Kornella Andrzej	157	50
	65	Krochmaluk Ignacy	157	50
	66	Kreiner Jan	157	50
	67	Kreutz Jan	157	50
	68	Kroll Jakób	157	50
	69	Kułakowski Adam	210	—
	70	Kułakowski Henryk	157	50
	71	Kryczyński Władysław	157	50
	72	Krynicki Józef	157	50
	73	Kurasowicz Antoni	157	50
	74	Korczyński Ludomił	210	—
	75	Lachocki Mieczysław	157	50
	76	Latinik Jan	157	50
	77	Liszka Konstanty	157	50
	78	Łopuszański Tadeusz	157	50
	79	Majer Józef	210	—
	80	Markiewicz Dyonizy	157	50
	81	Markiewicz Władysław	157	50
	82	Maly Karol	157	50
	83	Massatsch Stanisław	157	50
	84	Mazur Józef	157	50
	85	Mikiewicz Bolesław	210	—
	86	Misiakiewicz Julian	157	50
	87	Misiągiewicz Feliks	157	50
	88	Melzer Józef	157	50
	89	Mossory Stefan	157	50
	90	Mossory Kazimierz	157	50
	91	Mozdyniewicz Adam	210	—
	92	Nalborczyk Jan	157	50
	93	Nawrocki Jan	210	—
	94	Neuhoff Karol	157	50
	95	Niegłos Hieronim	157	50
	96	Niementowski Dyonizy	157	50
	97	Niewiadomski Jerzy	157	50

Wykaz imienny nadanych na rok 1888. stypendyów

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
24.	98	Nikodemowicz Józef	157	50
	99	Nowak Władysław	157	50
	100	Nowak Józef	210	—
	101	Nowomiejski Kazimierz	157	50
	102	Obmiński Władysław	157	50
	103	Obmiński Tadeusz	157	50
	104	Obmiński Franciszek	157	50
	105	Obtułowicz Czesław	210	—
	106	Ochrymowicz Włodzimierz	157	50
	107	Oleśnicki Jarosław	157	50
	108	Orzelski Juliusz	157	50
	109	Ostrowski Dezydery	157	50
	110	Ozga Jan	157	50
	111	Palica Jan	157	50
	112	Pawlik Błażej	157	50
	113	Panenka Ludwik	157	50
	114	Piechnik Edmund	157	50
	115	Pietruszewicz Eugeniusz	157	50
	116	Pilchowski Stanisław	157	50
	117	Połotnicki Włodzimierz	157	50
	118	Polański Hieronim	157	50
	119	Pogorzelski Wiktor	157	50
	120	Podczaszyński Mieczysław	157	50
	121	Potocki Bronisław	157	50
	122	Podkowicz Stanisław	157	50
	123	Prebendowski Stanisław	157	50
	124	Prokopowicz Jan	210	—
	125	Pruszyński Szymon	210	—
	126	Pryjma Jan	210	—
	127	Podlewski Franciszek	157	50
	128	Procyk Andrzej	210	—
	129	Piskozub Stanisław	157	50
	130	Reiter Maryan	157	50
	131	Rozwadowski Zygmunt	157	50
	132	Roller Wiktor	157	50
	133	Rudolf Stanisław	210	—
	134	Rużycki Julian	157	50
	135	Rybicki Konstanty	157	50
	136	Rzeszodko Kazimierz	157	50
	137	Sanojca Józef	157	50
	138	Sawiczewski Stanisław	157	50
	139	Sawicki Antoni	157	50
	140	Sławiński Jan	157	50
	141	Smakowski Wacław	157	50
	142	Śmiałek Wincenty	210	—
	143	Stabiszewski Mikołaj	157	50
	144	Skąpski Józef	157	50
	145	Sobolewski Zygmunt	157	50
	146	Solman Jan	157	50
	147	Sroka Józef	157	50
24.	148	Smereczyński Franciszek	157	50
	149	Styrna Ludwik	157	50
	150	Szefer Mieczysław	157	50
	151	Stupnicki Antoni	157	50
	152	Szameit Władysław	157	50
	153	Szameit Tadeusz	157	50
	154	Szydłowski Michał	157	50
	155	Teichmann Bolesław	157	50
	156	Trojnar Józef	157	50
	157	Wasylewicz Witołd	157	50
	158	Węclewski Tadeusz	157	50
	159	Wiśniowski Władysław	157	50
	160	Witkowski Stanisław	157	50
	161	Wlazło Józef	157	50
	162	Witaliński Paweł	157	50
	163	Wolaniecki Franciszek	157	50
	164	Wojtaszek Jan	210	—
	165	Wróblewski Kazimierz	157	50
	166	Zaklika Tomasz	157	50
	167	Zakrzys Franciszek	157	50
	168	Zbyszewski Józef	210	—
	169	Zubczewski Antoni	157	50
	170	Zimmermann Kazimierz	157	50
	171	Popowicz Jan	157	50
		razem	28.612	50
25.		**Gołuchowski**		
	1	Domaszewski Maksymilian	200	—
	2	Hofmokl Stanisław	200	—
	3	Hoszowski Bronisław	200	—
	4	Pełczarski Władysław	200	—
	5	Żeleski Zygmunt	300	—
		razem	1.100	—
26.		**Harbut**		
	1	Harbut Bartłomiej	100	—
27.		**Hauer**		
	1	Mayer Antoni	95	—
28.		**Horecki**		
	1	Rczłucki Aleksy	106	—
	2	Zarzycki Włodzimierz	106	—
		razem	212	—
29.		**Janowski**		
	1	Kieroński Leon	52	—
	2	Smagowicz Stanisław	55	—
		razem	107	—
30.		**Jarosław**		
	1	Chmielarczyk Władysław	105	—
	2	Ferencewicz Michał	105	—
	3	Fischer Edmund	105	—

bez względu na rzeczywistą tychże wypłatę.

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
30.	4	Kozłowski Antoni	105	—
	5	Murczyński Władysław	105	—
		razem	525	—
31.		**Jurgas**		
	1	Gniewosz Karol	210	—
	2	Wróblewski Józef	200	—
		razem	410	—
32.		**Kallir**		
	1	Caro Józef	280	—
33.		**Karol Ludwik**		
	1	Łukasiewicz Antoni	200	—
	2	Teodorowicz Stanisław	190	—
		razem	390	—
34.		**Kiślicki**		
	1	Nunberg Seweryn	180	—
35.		**Koniecki**		
	1	Cięglewicz Edmund	200	—
	2	Homme Maryan	200	—
	3	Kolor Stanisław	200	—
	4	Krasowski Stanisław	150	—
	5	Kośmiński Franciszek	150	—
	6	Kuliński Zygmunt	200	—
	7	Kępiński Stanisław	200	—
	8	Lebedowicz Marceli	150	—
	9	Michalik Józef	150	—
	10	Pełczar Zenon	150	—
		razem	1.750	—
36.		**Kopernik**		
	1	Kufel Jakób	28	—
	2	Slosarczyk Franciszek	35	—
		razem	63	—
37.		**Korzelińska**		
	1	Gobińska Helena	160	—
	2	Zawistowska Wanda	160	—
		razem	320	—
38.		**Kraków**		
	1	Aliśkiewicz Andrzej	157	50
	2	Błotnicki Wojciech	210	—
	3	Dębicki Orest	157	50
	4	Dakura Józef	157	50
	5	Hanczakowski Bazyli	157	50
	6	Hnatyszak Ananiasz	157	50
	7	Jaremkiewicz Michał	210	—
	8	Jasilkowski Maryan	157	50
	9	Kisielewski Paweł	157	50
	10	Kopyściański Maksymilian	210	—
	11	Koczorowski Walenty	210	—
38.	12	Krieger Aleksander	210	—
	13	Sajewicz Emilian	157	50
	14	Sękiewicz Franciszek	210	—
	15	Schmidt Wilhelm	157	50
	16	Stepień Włodzimierz	210	—
	17	Świba Bronisław	210	—
	18	Witoszyński Jan	157	50
	19	Wonsch Karol	210	—
	20	Dziaków Józef	157	50
		razem	3.622	50
39.		**Krakowiec**		
	1	Hanasiewicz Jan	110	—
40.		**Krausnecker**		
	1	Klein Edward	600	—
41.		**Kretowicz**		
	1	Kretowicz Władysław	56	—
42.		**Krościenko**		
	1	Klag Maksymilian	76	—
43.		**Kruszewska**		
	1	Pilecki Adam	180	—
	2	Rogawski Adam	136	—
		razem	316	—
44.		**Krzeczunowicz Ignacy**		
	1	Świątkiewicz Michał	200	—
	2	Zaremba Romuald	200	—
		razem	400	—
45.		**Krzeczunowicz Walery**		
	1	Harlander Stanisław	140	—
	2	Okólski Adolf	140	—
		razem	280	—
46.		**Kucharski**		
	1	Rugiewicz Bolesław	300	—
47.		**Kulczycki**		
	1	Kulczycka Anastazya	72	—
	2	Kulczycki Piotr	180	—
	3	Kulczycki Teodor	180	—
		razem	432	—
48.		**Kurdwanowska**		
	1	Stojowski Jordan Stanisław	210	—
49.		**Laskowska**		
	1	Baranowski Jerzy	150	—
	2	Baranowski Roman	150	—
	3	Bystrzanowski Kazimierz	150	—
	4	Bystrzonowski Antoni	150	—
	5	Gebicówna Antonina	150	—
	6	Gebicówna Olga	150	—
	7	Gostkowski Witołd	200	—

Wykaz imienny nadanych na rok 1888. stypendyów

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
49.	8	Laskowski Zygmunt	150	—
	9	Laskowski Ludgier	150	—
	10	Laskowski Apolinary	200	—
	11	Lenkiewicz Zdzisław	200	—
	12	Lenkiewicz Włodzimierz	150	—
	13	Łopacki Kazimierz	200	—
	14	Marynowski Stanisław	150	—
	15	Nawrocki Maryan	150	—
	16	Nawrocka Konstancya	150	—
	17	Nowotny Stanisław	200	—
	18	Nowotna Maryanna	200	—
	19	Nowotny Jan	150	—
	20	Olszewska Jadwiga	150	—
	21	Olszewski Jan	200	—
	22	Olszewski Tadeusz	200	—
	23	Plutyński Antoni	150	—
	24	Riess Amalia	150	—
	25	Skarczewski Zygmunt	200	—
	26	Struszkiewicz Władysław	200	—
		razem	4.400	—
50.		**Lewicki hr. Kajetan**		
	1	Aleksandrowicz Antoni	300	—
	2	Grek Jan	200	—
	3	Maszkowski Stanisław	200	—
		razem	700	—
51.		**Lewicki Bazyli**		
	1	Kustynowicz Julian	100	—
52.		**Loewenstein**		
	1	Hochstein Abraham	195	—
53.		**Ładuński**		
	1	Maszewski Stanisław	244	40
	2	Mogilnicki Bronisław	244	40
	3	Wojciechowski Stanisław	244	40
		razem	733	20
54.		**Łazowski**		
	1	Grzegorzewicz Wojciech	300	—
	2	Kurpiel Antoni	300	—
		razem	600	—
55.		**Łoś**		
	1	Dzieduszycki hr. Antoni	210	—
	2	Dzieduszycki hr. Tadeusz	210	—
	3	Lanc Maryan	210	—
	4	Lekczyński Piotr	110	—
	5	Łoś hr. Maryan	210	—
	6	Łoś hr. Justyn	210	—
	7	Papara Adam	210	—
		razem	1.370	—
56.		**Matczyński**		
	1	Baczyński Adam	157	50
	2	Godlewski Włodzimierz	210	—
	3	Podlewski Celestyn	157	50
	4	Pierzchała Kazimierz	157	50
	5	Starzewski Maryan	157	50
		razem	840	—
57.		**Mieroszewski**		
	1	Mieroszewski Kazimierz	200	—
	2	Mieroszewski Józef	200	—
	3	Podczaski Konrad	200	—
		razem	600	—
58.		**Mickiewicz**		
	1	Mazurkiewicz Józef	71	—
59.		**Mikiewicz**		
	1	Syruczek Władysław	60	—
60.		**Mikołajów**		
	1	Iwasyk Szczepan	60	—
	2	Jamrozik Kazimierz	60	—
	3	Nadolski Antoni	60	—
	4	Moczulski Mikołaj	60	—
	5	Petrycia Piotr	60	—
	6	Szarań Jan	60	—
		razem	360	—
61.		**Miller**		
	1	Rozkosz Kazimiera	46	—
62.		**Monasterzyska**		
	1	Huk Piotr	100	—
63.		**Morawski II.**		
	1	Dyhdalewicz Jan	60	—
	2	Jarosiewicz Andrzej	65	—
	3	Łukomski Bronisław	60	—
		razem	185	—
64.		**Moszczeńska**		
	1	Habowska Helena	45	—
65.		**Nahaczów**		
	1	Juśko Jan	50	—
66.		**Nielepiec**		
	1	Bogdański Kazimierz	50	—
67.		**Niezabitowska**		
	1	Bal Adam	210	—
	2	Kamiński Maryan	210	—
	3	Korytko Stanisław	210	—
	4	Krobicki Józef	210	—
		razem	840	—
68.		**Obniski**		
	1	Wróblewski Stanisław	400	—

bez względu na rzeczywistą tychże wypłatę.

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
69.		**Olszewski**		
	1	Młynek Ludwik	130	—
	2	Olszewski August	130	—
		razem	260	—
70.		**Otowski**		
	1	Śmietana Wacław	26	—
71.		**Ożańska**		
	1	Terlecki Jan	150	—
72.		**Paprocki**		
	1	Paprocki Michał	150	—
	2	Podkowicz Stefan	150	—
		razem	300	—
73.		**Pawłowski**		
	1	Zawilski Stanisław	236	—
74.		**Petryczyn**		
	1	Bażan Tadeusz	200	—
	2	Biliński Kazimierz	125	—
	3	Ciołkowicz Władysław	125	—
	4	Cholewa Tadeusz	125	—
	5	Czuczyński Aleksander	200	—
	6	Hebenstreit Jakób	125	—
	7	Jachymiak Ludwik	200	—
	8	Klimkiewicz Henryk	125	—
	9	Krukowski Władysław	200	—
	10	Kwiatkowski Stanisław	200	—
	11	Langie Maryan	200	—
	12	Marecki Tadeusz	200	—
	13	Niesiołowski Stefan	125	—
	14	Pilchowski Stanisław	150	—
	15	Patkiewicz Władysław	200	—
	16	Sawicki Antoni	200	—
	17	Skałka Józef	150	—
	18	Skwirczyński Stefan	125	—
	19	Samlicki Tadeusz	200	—
	20	Stępień Stanisław	200	—
	21	Stefczyk Kazimierz	125	—
	22	Styrna Ludwik	200	—
	23	Szajna Paweł	200	—
	24	Szmoniewski August	125	—
	25	Tylka Michał	200	—
	26	Wagner Bronisław	125	—
	27	Wierzbicki Zygmunt	150	—
	28	Witkowski Stanisław	200	—
	29	Wyrobek Wacław	200	—
	30	Vopałka Bronisław	150	—
	31	Younga Szczepan	150	—
			5.200	—
75.		**Pineles**		
	1	Kornmann Samuel	100	—
	2	Weg Salamon	100	—
		razem	200	—
76.		**Pitoń**		
	1	Takuski Jakób	72	—
77.		**Pniewski**		
	1	Kurecki Piotr	100	—
78.		**Popkiewicz**		
	1	Feliks Wojciech	100	—
	2	Karpiński Józef	100	—
	3	Staromiejski Wojciech	150	—
	4	Zołoteńko Jan	100	—
		razem	450	—
79.		**Potocki**		
	1	Anczyc Stanisław	157	50
	2	Baranowski Józef	157	50
	3	Jasienicki Teofil	157	50
	4	Ortyński Hilary	157	50
	5	Radomyski Eugeniusz	157	50
	6	Romiszowski Adam	157	50
	7	Wiśniowski Tadeusz	210	—
		razem	1.155	—
80.		**Przemyśl**		
	1	Maziar Aleksy	130	—
81.		**Radymno I.**		
	1	Migocki Stanisław	70	—
82.		**Radymno II.**		
	1	Bartoszewski Jerzy	60	—
	2	Hawryszo Emil	60	—
	3	Jackowski Zygmunt	60	—
		razem	180	—
83.		**Rostocki**		
	1	Balicki Mateusz	200	—
84.		**Rudolf**		
	1	Rożański Bolesław	125	—
85.		**Russyan**		
	1	Dobrzyński Ludwik	157	50
	2	Jordan Jan	157	50
	3	Kobyliński Józef	157	50
	4	Kulczycki Klemens	157	50
	5	Milewski Feliks	210	—
		razem	840	—
86.		**Rzeszów**		
	1	Zenowicz Włodzimierz	150	—

Wykaz imienny nadanych na rok 1888. stypendyów

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypendyum roczne zł.	ct.
87.		**Sapieha**		
	1	Birnstein Czesław	500	—
	2	Krzyczkowski Dyonizy	250	—
	3	Rubczyński Maurycy	250	—
		razem	1.000	—
88.		**Sącz**		
	1	Obrzud Stanisław	100	—
89.		**Seidler**		
	1	Körber Ludwik	95	—
90.		**Sielecka**		
	1	Sielecki Dżurdż Mikołaj	210	—
	2	Sielecki Dżurdż Antoni	210	—
		razem	420	—
91.		**Siemianowski I.**		
	1	Howarth Dyonizy	200	—
	2	Nycz Henryk	200	—
	3	Schmidt Wiktor	200	—
		razem	600	—
92.		**Siemianowski II.**		
	1	Tettmayer Sylwester	800	—
93.		**Skibiński**		
	1	Kopacz Jan	85	—
	2	Śnieżek Ludwik	90	—
	3	Stańczykiewicz Jakób	85	—
	4	Sydoryk Teodor	90	—
		razem	350	—
94.		**Spadwiński**		
	1	Rawski Stanisław	200	—
	2	Stieber Karol	140	—
	3	Szeliga Mieczysław	200	—
		razem	540	—
95.		**Stankiewicz**		
	1	Nowakowska Zofia	200	—
	2	Stankiewicz Franciszek	200	—
	3	Stankiewicz Adela	200	—
	4	Stankiewicz Otillo	200	—
		razem	800	—
96.		**Stawek**		
	1	Miodoński Franciszek	52	50
	2	Taniewski Alfred	52	50
		razem	105	—
97.		**Stupnicki**		
	1	Bilik Mikołaj	300	—
	2	Burtan Marcin	300	—
	3	Jankowski Józef	200	—
	4	Jankowski Mikołaj	200	—
97.	5	Kosar Grzegorz	200	—
	6	Kuhn Adolf	300	—
	7	Nosek Michał	200	—
	8	Sochacki Leon	300	—
	9	Świderski Leon	200	—
	10	Zaremba Franciszek	300	—
	11	Zobkow Michał	300	—
		razem	2.800	—
98.		**Szachłacki**		
	1	Dropiowski Tadeusz	210	—
	2	Kośmiński Antoni	210	—
	3	Lojdler Kazimierz	210	—
	4	Nowak Stanisław	210	—
	5	Toczek Walenty	210	—
	6	Żarów Wiktor	210	—
		razem	1.260	—
99.		**Szmoniewski**		
	1	Tranda Witołd	70	—
100.		**Tchórznicka**		
	1	Tchórznicka Zofia	90	—
101.		**Torosiewicz**		
	1	Teodorowicz Tadeusz	125	—
102.		**Towarnicki Bazylewicz**		
	1	Laskowski Juliusz	200	—
	2	Magoński Antoni	200	—
	3	Metelli Filemon	200	—
	4	Olejnik Michał	200	—
		razem	800	—
103.		**Towarnicki Dr. Jan**		
	1	Aigner Robert	200	—
	2	Bieliński Mieczysław	200	—
	3	Czerkawski Zygmunt	150	—
	4	Dzierżyński Franciszek	150	—
	5	Gadulski Ludwik	200	—
	6	Heller Bolesław	200	—
	7	Kamyk Roman	200	—
	8	Kornicki Wojciech	200	—
	9	Krzywicki Jan	200	—
	10	Krogulski Roman	200	—
	11	Krysakowski Józef	150	—
	12	Lewicki Antoni	200	—
	13	Marynowski Józef	200	—
	14	Maurer Henryk	150	—
	15	Michalski Jerzy	150	—
	16	Mysak Teodor	150	—
	17	Nowaczyński Konstanty	200	—
	18	Nowak Edward	200	—
	19	Praschill Mieczysław	200	—

bez względu na rzeczywistą tychże wypłatę.

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
103.	20	Ptaszek Michał. . . .	200	—
	21	Serwacki Józef. . . .	200	—
	22	Towarnicki Jan . . .	200	—
	23	Towarnicki Stanisław Cypryan	200	—
	24	Towarnicki Edmund Józef .	200	—
	25	Towarnicki Leon . . .	200	—
	26	Towarnicki Karol Leon . .	150	—
	27	Towarnicki Stanisław . .	200	—
	28	Towarnicki Ludwik. . .	150	—
	29	Towarnicki Stefan . . .	150	—
	30	Towarnicki Bazyli . . .	200	—
	31	Towarnicki Adam Witołd .	150	—
	32	Towarnicki Alfred Józef. .	200	—
	33	Towarnicki Adam . . .	150	—
	34	Towarnicki Alfred Jan . .	200	—
	35	Turzański Kazimierz . .	150	—
	36	Urbański Leon. . . .	200	—
	37	Wawrausch Zdzisław . .	200	—
	38	Zieliński Ignacy . . .	150	—
	39	Zajączkowski Eugeniusz. .	150	—
	40	Żurowski Władysław . .	200	—
		razem .	7.300	—
104.		**Warteresiewicz**		
	1	Bilik Michał	180	—
	2	Rafałowski Artur . . .	180	—
	3	Romanowski Michał . .	180	—
	4	Sobiński Stanisław . . .	180	—
	5	Tabaczarz Edward . . .	180	—
		razem .	900	—
105.		**Wierzbicki**		
	1	Grodzicki Władysław . .	370	—
	2	Maresch Feliks. . . .	370	—
	3	Szawłowski Romuald . .	360	—
	4	Szawłowski Stanisław . .	360	—
		razem .	1.460	—
106.		**Wystawa krajowa**		
	1	Gorecki Józef	300	—
	2	Markiewicz Władysław . .	300	—
		razem .	600	—
107.		**Zawadzki Korwin**		
	1	Chmielowski Seweryn . .	157	50
	2	Czajkowski Stanisław . .	157	50
	3	Kossowski Tadeusz . . .	157	50
	4	Mańkowski Sylwester . .	157	50
	5	Neymanowski Zdzisław . .	157	50
	6	Pieniążek Stanisław . .	157	50
	7	Romanowski Romuald . .	157	50
	8	Rokossowski Wojciech . .	157	50
107.	9	Orzechowski Stanisław . .	157	50
	10	Topolnicki Juliusz . . .	157	50
	11	Zawistowski Józef . . .	210	—
		razem .	1.785	—
108.		**Zawadzki Rogala**		
	1	Dreziński Karol . . .	70	—
	2	Gawlikowski Karol . . .	70	—
	3	Górski Stanisław . . .	70	—
	4	Siwiński Józef	70	—
		razem .	280	—
109.		**Żalchocki**		
	1	Des Loges Konstanty . .	168	—
	2	Jordan Kazimierz . . .	115	50
	3	Jordan Tadeusz . . .	115	50
	4	Kopystyński Jan . . .	115	50
	5	Kulczycki Konstanty . .	115	50
	6	Lisowiecki Maryan . . .	115	50
	7	Łysakowski Leopold . .	115	50
	8	Marcinkowski Czesław . .	115	50
	9	Piskorowicz Lityński Bolesław	115	50
	10	Rebczyński Aleksander . .	115	50
	11	Rydel Franciszek . . .	115	50
	12	Podczaski Konrad . . .	115	50
	13	Postępski Mieczysław . .	115	50
	14	Srokowski Stanisław . .	115	50
	15	Starzyński Michał . . .	168	—
	16	Tchórznicki Alfons . . .	115	50
	17	Thulie Mieczysław . . .	115	50
	18	Wasilewski Kazimierz . .	115	50
	19	Wierzchowski Michał . .	115	50
	20	Witowski Witołd . . .	115	50
	21	Wybranowski Leoncyusz .	115	50
		razem .	2.530	50
110.		**Żebrowski**		
	1	Biliński Paweł	210	—
	2	Decykiewicz Izydor. . .	210	—
	3	Jurkiewicz Włodzimierz . .	210	—
	4	Kruczkowski Stefan . .	210	—
	5	Niesiołowski Józef . . .	210	—
	6	Pierzchała Antoni . . .	210	—
	7	Turzański Kazimierz . .	210	—
	8	Szamota Stanisław . . .	210	—
	9	Zakrzewski Tadeusz . .	210	—
		razem .	1.890	—
111.		**Żurakowski**		
	1	Baraniecki Artur . . .	210	—
	2	Czerkawski Aleksander . .	157	50
	3	Czaprański Władysław . .	157	50

Wykaz imienny nadanych na rok 1888. stypendyów bez względu na rzeczywistą tychże wypłatę.

Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.	Liczba porząd. fundu-szów	Liczba porząd. stypen-dystów	Nazwa fundacyj i stypendystów	Nadane stypen-dyum roczne zł.	ct.
111.	4	Dzianott Jan	262	50	**111.**	16	Praschill Julian	210	—
	5	Gadomski Adam	262	50		17	Przygodzki Janusz	262	50
	6	Kafel Edmund	157	50		18	Sieniatycki Maciej	157	50
	7	Korolik Tomasz	157	50		19	Słonecki Wiktor	210	—
	8	Korotkiewicz Witołd	262	50		20	Sokulski Jan	210	—
	9	Kowszewicz Roman.	262	50		21	Starowiejski Leon	210	—
	10	Kozik Teodor	262	50		22	Starzyński Eustachy	262	50
	11	Łopuszański Maryan	262	50		23	Sahajdakowski Tadeusz	210	—
	12	Mokrzycki Jerzy	210	—		24	Wszelaczyński Tadeusz	210	—
	13	Mokrzycki Kazimierz	262	50		25	Żurakowski Romuald	262	50
	14	Podgórski Czesław	262	50			razem	5.565	—
	15	Podsoński Władysław	210	—					

III. Administracya dóbr Winniki. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Dochody.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		A) Gospodarstwo gruntowe.						
I.	1	Czynsze dzierżawne z gruntów, łąk i ogrodów . .	*414*	*05*	*414*	*05*	—	—
II.	2	**Dochody z propinacyi,** czynsz	*19.971*	*63*	*8.610*	—	*11.361*	*63*
III.	3	**Zwroty kosztów zarządu**	*62*	*17*	*62*	*17*	—	—
IV.		**Dochody rozmaite.**						
	4	Odsetki zwłoki	5.530	42	495	76	5.034	66
	5	Rozmaite wierzytelności i zwroty	2.239	08½	—	—	2.239	08½
		Suma rubryki IV. .	*7.769*	*50½*	*495*	*76*	*7.273*	*74½*
V.		**B) Gospodarstwo lasowe.**						
	6	Dochód ze sprzedaży drzewa opałowego . . .	9.528	63	9.528	63	—	—
	7	„ „ „ „ materyałowego . .	856	21	856	21	—	—
	8	„ z grzywien lasowych	55	96	14	86	41	10
	9	Zwroty kosztów rąbania	41	60	41	60	—	—
	10	Rozmaite dochody: *a)* z użytków lasowych . .	34	46	34	46	—	—
		b) dochód z polowania . .	84	73	84	73	—	—
		Suma rubryki V. .	*10.601*	*59*	*10.560*	*49*	*41*	*10*
		Suma wszystkich dochodów .	**38.818**	**94½**	**20.142**	**47**	**18.676**	**47½**
		Wydatki.						
I.		**A) Gospodarstwo gruntowe.**						
	1	Utrzymanie i adaptacya budynków gospodarskich .	451	09	451	09	—	—
	2	Asekuracya tychże budynków	21	75	21	75	—	—
		Suma rubryki I. .	*472*	*84*	*472*	*84*	—	—
II.		**B) Gospodarstwo lasowe.**						
	3	Utrzymanie budynków leśnych	—	—	—	—	—	—
	4	Koszta wyrębu drzewa opałowego	1.003	40	1.003	40	—	—
	5	„ „ „ materyałowego . . .	98	68½	98	68½	—	—
	6	Rozmaite wydatki:						
		a) tantyema i pniowe leśniczego	373	08½	373	08½	—	—
		b) remuneracya leśniczego za nadzór nad budową leśniczówki	100	—	100	—	—	—
		c) wynagrodzenie służby za ugaszenie pożaru w lesie	11	—	11	—	—	—
		d) asekuracya domku gajowego	8	92	8	92	—	—
		e) koszta kopania rowów granicznych . . .	31	88	31	88	—	—
		f) „ uprawy lasu	42	60	42	60	—	—
		g) „ korowania osiczyny	15	—	15	—	—	—
		h) „ utrzymania dróg lasowych . . .	24	05	24	05	—	—
		i) „ postawienia dwóch mostków . . .	12	50	12	50	—	—
		k) wartość drzewa materyałowego, wydanego na utrzymanie dróg gminnych i budowę dwóch mostków	95	58	95	58	—	—
		Suma rubryki II. .	*1.816*	*70*	*1.816*	*70*	—	—
		Do przeniesienia . .	*2.289*	*54*	*2.289*	*54*	—	—

III. Administracya dóbr Winniki. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Wydatki.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Z przeniesienia . .	*2.289*	*54*	*2.289*	*54*	—	—
III.		**C) Koszta zarządu.**						
	7	Płaca leśniczego, leśnych i kominiarza . . .	1.073	20	1.073	20	—	—
	8	Pensye i dary z łaski	116	—	116	—	—	—
	9	Emolumenta drzewem i gotówką	1.020	93	1.020	93	—	—
	10	Rozmaite:						
		a) koszta podróży i dyet	16	40	16	40	—	—
		b) koszta poniesione w sprawie przeciwko Salom. Tandowi o propinacyę Winnicką . . .	361	17	361	17	—	—
		c) datek na premie szkolne	10	—	10	—	—	—
		d) koszta stemplowe	23	89	2	67	21	22
		Suma rubryki III. .	*2.621*	*59*	*2.600*	*37*	*21*	*22*
IV.	11	**Podatki rządowe**	*3.663*	*71*	*3.663*	*71*	—	—
V.		**Wydatki z prawa patronatu.**						
	12	Płace księży i nauczycieli	658	50	658	50	—	—
	13	Emolumenta tychże drzewem	460	—	460	—	—	—
	14	Rozmaite:						
		a) Prestacye na rzecz szkoły Winnickiej . .	141	42	141	42	—	—
		b) prestacye na rzecz budowy cerkwi w Podbereżcach	1.470	74	735	36	735	38
		Suma rubryki V. .	*2.730*	*66*	*1.995*	*28*	*735*	*38*
VI.		**Nadwyżka dochodów, przeniesiona do fundacyi Głowińskiego**	*9.593*	*57*	*9.593*	*57*	—	—
		Suma wszystkich wydatków .	**20.899**	**07**	**20.142**	**47**	**756**	**60**

Stan funduszu z końcem roku 1888.

Stan czynny: Należytości czynne	18.676 zł. 47½ ct.	
Stan bierny: „ bierne	756 „ 60 „	
Czysty stan czynny	**17.919 zł. 87½ ct.**	
Z porównania z takimże stanem wykazanym z końcem roku 1887. . .	16.102 „ 02 „	
okazuje się **przyrost** majątku o	**1.817 zł. 85½ ct.**	

Uwagi. Wartość dóbr Winniki zarachowano w ogólnem zamknięciu rachunkowem kompleksu funduszów stypendyjnych.

Zaległości czynne rubr. II. dochodów w kwocie 11.361 zł. 63 ct., tudzież części rubr. IV. dochodów w kwocie 7.193 zł. 74½ ct., stanowią restancye byłego propinatora Salomona Tanda, z którym proces cywilno-sądowy jest jeszcze w toku.

LW. 24.666/1889.

IV. Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 128 zł. 43 ct.						
		od tego spieniężone . . 100 „ — „						
		rzeczywiste przykupno . .	28	43	28	43		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . . .	26	43	26	43		
		Suma dochodów .	54	86	54	86		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 25 zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . . 35.191 „ 72 „	—	—	35.216	72½		
		Razem .	—	—	35.271	58½	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 126 zł. 43 ct.						
		od tego za spieniężony efekt . 100 „ — „						
		czysty wydatek . .	26	43	26	43		
	2	Zwrot mylnie pobranego w r. 1887. legatu ś.p. Karola Humborga na rzecz inwalidów wojskowych	25	—	25	—		
		Suma wydatków .	51	43	51	43		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . . 35.220 „ 15 „	—	—	35.220	15½		
		Razem . .	—	—	35.271	58½	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce		— zł.	00½ ct.
b) w efektach:			
1) 4% listy zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego	33.900 zł. — ct.		
2) 4½% „ „ „ „ „ „	900 „ — „		
3) 5% nieprem. listy zast. gal. Banku hipotecznego	300 „ — „		
4) 4% księżeczka gal. Kasy oszczędności . .	120 „ — „	35.220 „	15 „
Suma stanu czynnego . .		35.220 zł.	15½ ct.
Stan bierny:		— „	— „
Czysty stan czynny		35.220 zł.	15½ ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		35.216 „	72½ „
okazuje się **przyrost** majątku o		3 zł.	43 ct.
a mianowicie: *a)* przybyło w efektach	28 zł. 43 ct.		
b) ubyło w gotówce	25 „ — „		
Czysty przyrost majątku w efektach jak wyżej .		3 zł.	43 ct.

IV. Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4% listów zast. gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego . . . 1.356 zł. — ct.						
		b) od 4½% listów zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . 40 „ 50 „						
		c) od 5% listów zast. Banku hipot. 15 „ — „						
		Razem . 1.411 zł. 50 ct.						
		od tego odsetki bierne . — „ 05 „						
		czysty dochód . .	1.411	45	1.411	45		
	2	**Zapas** z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	26	43		
		Razem . .	—	—	1.437	88	—	—
		Wydatki.						
	1	Dożywocia inwalidów — należytość . 1.460 zł.						
		od tego *a)* odpisano . . 25 zł.						
		b) zwrot korelatywny 25 „ 50 „						
		czysty wydatek . . .	1.410	—	1.385	—	25	—
	2	Koszta stemplowe	—	19	—	19	—	—
	3	Gotówka wydana do majątku zarodowego . . .	26	43	26	43	—	—
		Suma wydatków .	1.436	62	1.411	62	25	—
	4	**Zapas** z końcem roku 1888.	—	—	26	26	—	—
		Razem . .	—	—	1.437	88	—	—

Uwaga. Potrąciwszy od wykazanego zapasu gotówki w kwocie . . . . . 26 zł. 26 ct.
zaległą należytość bierną (dożywocie jednego inwalidy) . . . . . 25 „ — „
okazuje się **czysta nadwyżka dochodów** majątku obrotowego w kwocie . . 1 zł. 26 ct.
która w r. 1889. sfruktyfikowaną została na rzecz majątku zarodowego fundacyi.

LW. 24.764/1889.

V. Fundusz niżankowicki inwalidów wojskowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione	7	77	7	77		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	7	77	7	77		
		Suma dochodów .	15	54	15	54		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 2.488 „ 63 „	—	—	2.488	63½		
		Razem	—	—	2.504	17½	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów . . .	7	77	7	77		
	2	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 2.496 „ 40 „	—	—	2.496	40½		
		Razem	—	—	2.504	17½	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce			— zł. 00½ ct.
b) w efektach:			
1. 5% obligacye indemnizacyjne . . .	2.450 zł. — ct.		
2. 4% książeczka gal. Kasy oszczędności . .	46 „ 40 „	2.496 „ 40 „	
Suma stanu czynnego . . .		2.496 zł.	40½ ct.
Stan bierny		— „ —	„
Czysty stan czynny		2.496 zł.	40½ ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		2.488 „	63½ „
okazuje się przyrost majątku w efektach o		7 zł.	77 ct.

V. Fundusz niżankowicki inwalidów wojskowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od 5% obligacyj indemnizacyjnych . .	115	77	115	77		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	7	77		
		Razem	—	—	123	54	—	—
		Wydatki.						
	1	Dożywocia trzech inwalidów po 36 zł., należytość . . 108 zł. z tego odpisano . 36 „ czysty wydatek .	72	—	72	—		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	7	77	7	77		
		Suma wydatków . .	79	77	79	77		
	3	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	43	77		
		Razem	—	—	123	54	—	—

Uwaga. Część zapasu majątku obrotowego w gotówce 7 zł. 77 ct. sfruktyfikowaną została w roku 1889. na rzecz majątku zarodowego fundacyi, zaś resztę 36 zł. pozostałą z powodu śmierci jednego inwalidy, zostawiono nieulokowaną na ewentualne nadanie dożywocia już od roku 1888.

VI. Fundusz posagowy Jana i Filipiny Komarnickich.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione	17	50	17	50		
	2	Gotówka pobrana majątku obrotowego . .	17	50	17	50		
		Suma dochodów .	35	—	35	—		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 1.552 „ 26 „	—	—	1.552	26½		
		Razem . . .	—	—	1.587	26½	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów . .	17	50	17	50		
	2	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . — zł. 00½ ct.						
		b) w efektach . . 1.569 „ 76 „	—	—	1.569	76½		
		Razem . . .	—	—	1.587	26½	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . — zł. 00½ ct.

b) efektach:

1. 4½% listy zastawne gal. Towarz. kredyt. ziem.	400 zł.	— ct.	
2. 4½% obligacye pożyczki krajowej z r. 1883.	1.000 „	— „	
3. 4½% „ „ „ „ 1884.	100 „	— „	
4. 4% książeczka Banku krajowego . .	69 „ 76 „	1.569 „ 76 „	
Suma stanu czynnego . .		1.569 zł. 76½ ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**1.569 zł. 76½ ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		1.552 „ 26½ „	
okazuje się przyrost majątku w efektach o		**17 zł. 50 ct.**	

VI. Fundusz posagowy Jana i Filipiny Komarnickich.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½% listów zastawnych Tow. kredyt. ziemsk. . . 18 zł. — ct.						
		b) od 4½% oblig. pożycz. kraj. z r. 1883. . . . . 45 „ — „						
		c) od 4½% oblig. pożycz. kraj. z r. 1884. . . . . 4 „ 50 „	67	50	67	50		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	17	50		
		Razem . . .	—	—	85	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Wyposażenie Anny Goj z Magierowa . . .	50	—	50	—		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	17	50	17	50		
		Suma wydatków .	67	50	67	50		
	3	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	17	50		
		Razem . . .	—	—	85	—	—	—

Uwaga. Zapas ostateczny majątku obrotowego w gotówce 17 zł. 50 ct., sfruktyfikowany został w roku 1889. na rzecz majątku zarodowego fundacyi.

VII. Zakład narodowy imienia Ossolińskich.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Liczba porząd.	Dochody.	Gotówka zł.	Gotówka ct.	Efekta zł.	Efekta ct.
1	W Styczniu	2.355	90	—	—
2	„ Lutym	9.121	81	—	—
3	„ Marcu	2.014	59	1.000	—
4	„ Kwietniu	1.025	20	—	—
5	„ Maju	26.038	06½	20.850	—
6	„ Czerwcu	8.435	05	—	—
7	„ Lipcu	2.209	35	514	32
8	„ Sierpniu	35	37	—	—
9	„ Wrześniu	—	—	—	—
10	„ Październiku	1.539	38	—	—
11	„ Listopadzie	3.129	46½	3.704	71
12	„ Grudniu	11.427	06	673	80
	Suma dochodów	67.331	24	26.742	83
	Zapas z początkiem roku 1888.	2.790	28	205.617	93
	Razem	70.121	52	232.360	76
	Wydatki.				
1	W Styczniu	5.146	18	—	—
2	„ Lutym	9.121	81	3.750	08
3	„ Marcu	2.014	59	—	—
4	„ Kwietniu	1.000	50	10.000	—
5	„ Maju	26.062	76	11.329	09
6	„ Czerwcu	8.000	—	—	—
7	„ Lipcu	2.644	40	100	—
8	„ Sierpniu	35	37	—	—
9	„ Wrześniu	—	—	—	—
10	„ Październiku	1.500	—	—	—
11	„ Listopadzie	3.168	85	119	83
12	„ Grudniu	6.688	16	1.100	—
	Suma wydatków	65.382	62	26.399	—
	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce	4.738	90	—	—
	b) w efektach:				
	Listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemskiego . . 94.800 zł. — ct.				
	Obligacye indemnizacyjne . . . . . 98.210 „ — „				
	Obligacye pożyczki papiezkiej (franków) . . 300 „ — „				
	Renty państwowe . . . . . 2.500 „ — „				
	Pryorytety I. węgiers. galic. kolei żelaznej . 2.000 „ — „				
	Książeczki Banku krajowego . . . . . 1.151 „ 76 „				
	Razem . 198.961 zł. 76 ct.				
	Do tego kaucye:				
	Trzeciaka, dzierżaw. dóbr, 5% list. zast. gal. Tow. kred. 1.000 „ — „				
	„ „ „ 4½% „ „ „ „ 2.000 „ — „				
	Winiarza „ drukarni 5% „ „ „ „ 1.000 „ — „				
	Ostrowskiego „ dóbr 4½% „ „ „ „ 3.000 „ — „				
	Razem	70.121	52	232.360	76

Uwagi: W sumie wydatków w gotówce 65.882 zł. 62 ct. mieści się ulokowana w Banku krajowym na rachunku bieżącym kwota 143 zł. 04 ct.
Kaucye w efektach imiennej wartości 7.000 zł., stanowią należytość bierną funduszu.
Funduszem tym zarządza kuratorya ustanowiona przez założyciela i składa Wydziałowi krajowemu corocznie rachunek do sprawdzenia. Kasa zaś krajowa w moc §. 41. listu fundacyjnego pobiera sumarycznie dochody i uskutecznia wydatki za asygnacyami kuratora, oraz przechowuje zapasy majątku zarodowego i nadwyżki majątku obrotowego.

LW. 31.134/1889.

VIII. Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Dochody.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
	1	Zwrot od zapomożonych:						
		a) w kapitale (z uwzględnieniem całego okresu annuitetowego)	616	73	45	—	571	73
		b) w odsetkach annuitetowych	36	93½	1	80	35	13½
		c) w odsetkach zwłoki	3	40	3	40	—	—
		Suma dochodów . .	657	06½	50	20	606	86½
	2	**Zapas** z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	4.502	41	—	—
		Razem . . .	—	—	**4.552**	**61**	**606**	**86½**
		Wydatki.						
	1	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . 50 zł. 20 ct.						
		b) w efektach . . . . 4.502 „ 41 „	—	—	4.552	61	—	—
		Razem . .	—	—	**4.552**	**61**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce	50	zł. 20	ct.
b) w efektach	—	„ —	„
4% książeczka Banku krajowego	5.502	„ 41	„
Należytości czynne	606	„ 86½	„
Suma stanu czynnego . .	5.159	zł. 47½	„
Stan bierny:	—	„ —	„
Czysty stan czynny	**5.159**	zł. 47½	ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.	5.156	„ 07½	„
okazuje się **przyrost**	**3**	zł. 40	ct.

Uwaga.

Oprócz wykazanego przyrostu w kwocie . . . . 3 zł. 40 ct.
należą się jeszcze 4% odsetki w kwocie . . . . 179 „ 31 „
od książeczki Banku krajowego za rok 1888., które na początku roku 1889. podniesiono i wraz z zapasową gotówką z r. 1888. ulokowano na książeczkę Banku krajowego.

LW. 30.515/1889.

IX. Fundusz zapomogi z roku 1868.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Dochody.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
	1	Zwrot od zapomożonych:						
		a) w kapitale	173	90	—	—	173	90
		b) w odsetkach	148	93	—	—	148	93
		Suma dochodów .	322	83	—	—	322	83
	2	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . .	—	—	—	—	**322**	**83**
		Wydatki.						
	1	Zwrot częściowy bezprocentowej zaliczki funduszowi krajowemu	5.251	23	—	—	5.251	23
	2	Zapas z końcem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . .	—	—	—	—	**5.251**	**23**

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Wierzytelności u zapomożonych	322	zł. 83	ct.
Stan bierny: Reszta długu do funduszu krajowego	5.251	„ 23	„
Czysty stan bierny	**4.928**	**zł. 40**	ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.	4.928	„ 40	„
okazuje się **stan bierny majątku nie zmieniony**	—	„ —	„

Uwaga.

Wierzytelności z końcem roku 1888. zaległe u zapomożonych stanowią:

a) Należytość w **kapitale** w powiecie **Grybowskim**	173	zł. 90	ct.
b) „ w **odsetkach** „ „	148	„ 93	„
Ogółem jak wyżej wykazano . . .	**322**	**zł. 83**	ct.

X. Fundusz budowy domu podrzutków we Lwowie.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.		Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.							
	1	Odsetki od efektów:							
		a) od 5% obligacyj indemnizacyjnych	174 zł. 82 ct.						
		b) od 6% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873. . .	9 „ — „						
		c) od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883. . .	31 „ 50 „						
		d) od 4½% listów zastawn. galic. Tow. kredyt. ziemsk. . .	108 „ — „						
		e) od 5% list. zast. Banku hipotecznego . . .	15 „ — „						
		f) od 4½% list. zast. Banku krajowego	90 „ 42 „						
		g) od 4% książeczki wkładkowej Banku krajowego . .	4 „ 03 „	432	77	432	77		
	2	Efekta zakupione . .	1.178 zł. 28 ct.						
		od tego spieniężone .	593 „ 38 „						
		rzeczywiste przykupno . .		584	90	584	90		
		Suma dochodów .		1.017	67	1.017	67		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:							
		a) w gotówce . . .	104 zł. 93 ct.						
		b) w efektach . .	9.041 „ 42 „	—	—	9.146	35		
		Razem . . .		—	—	**10.164**	**02**	—	—

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 1.131 zł. 08 ct. od tego za spieniężone efekta 593 „ 38 „						
		czysty wydatek . . .	537	70	537	70		
	2	**Zapas** z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . — zł. — ct. *b)* w efektach . . 9.626 „ 32 „	—	—	9.626	32		
		Razem . . .	—	—	**10.164**	**02**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . — zł. — ct.

b) w efektach:

1. 5% obligacye indemnizacyjne	3.700 zł. — ct.		
2. 4½% „ pożyczki krajowej z r. 1883. . .	700 „ — „		
3. 4½% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk. .	2.400 „ — „		
4. 5% „ „ „ Banku hipotecznego .	300 „ — „		
5. 4½% „ „ „ „ krajowego . .	2.500 „ — „		
6. 4% książeczka wkładkowa „ „ . .	26 „ 32 „	9.626 „ 32 „	
Suma stanu czynnego		9.626 zł. 32 ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**9.626 zł. 32 ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		9.146 „ 35 „	
okazuje się **przyrost majątku** o		**479 zł. 97 ct.**	
mianowicie: *przyrost* w efektach . . .	584 zł. 90 ct.		
zaś *ubytek* w gotówce . .	104 „ 93 „		
czysty przyrost j. w. . .		**479 zł. 97 ct.**	

XI. Fundusz ś. p. Pelagii Russanowskiej dla inwalidów polskich.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . 1.370 zł. 50 ct. od tego spieniężone . . 1.266 „ 74 „ rzeczywiste przykupno . .	103	76	103	76		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	26	51	26	51		
		Suma dochodów .	130	27	130	27		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . . 63.914 „ 08 „	—	—	63.914	08½		
		Razem . . .	—	—	**64.044**	**35½**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 1.293 zł. 25 ct. od tego za spieniężone efekta 1.266 „ 74 „ czysty wydatek . . .	26	51	26	51		
	2	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . . 64.017 „ 84 „	—	—	64.017	84½		
		Razem . . .	—	—	**64.044**	**35½**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . — zł. 00½ ct

b) w efektach:

1. 6% listy zast. krak. Zakładu kredyt. ziemsk.	27.100 zł.	— ct.		
2. 5% nieprem. listy gal. Banku hipotecznego	7.700 „	— „		
3. 4½% listy zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	20.200 „	— „		
4. 4½% „ „ Banku krajowego .	2.300 „	— „		
5. 4½% obligacye pożyczki kraj. z r. 1883.	6.700 „	— „		
6. 4% książeczka Banku krajowego .	17 „	84 „	64.017 „	84 „
Suma stanu czynnego . . .			64.017 zł.	84½ ct.
Stan bierny			— „	— „
Czysty stan czynny			**64.017** zł.	84½ ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.			63.914 „	08½ „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o			**103** zł.	**76** ct.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 6% list. zast. krak. Zakładu kredyt. ziemsk. . . . 1.642 zł. 50 ct.						
		b) od 5% list. zast. Banku hipot. . 387 „ 50 „						
		c) „ 4½% „ „ gal. Tow. kred. ziemskiego . . . . 909 „ — „						
		d) od 4½% oblig. pożyczki kraj. z r. 1883. . . . . 301 „ 50 „						
		e) od 4½% list. zast. Banku kraj. 101 „ 29 „						
		razem 3.341 zł. 79 ct.						
		od tego odsetki bierne . . 5 „ 91 „						
		czysty dochód . . .	3 335	88	3.335	88		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	176	51		
		Razem . .	—	—	3.512	39	—	—
		Wydatki.						
	1	Dożywocia inwalidów polskich (patrz wykaz niżej)	3.450	—	3.450	—		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	26	51	26	51		
	3	Rozmaite wydatki . . . . 450 zł.						
		od tego rozmaite dochody . . 450 „						
		czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	3.476	51	3.476	51		
	4	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	35	88		
		Razem . .	—	—	3.512	39	—	—

Wykaz szczegółowy wsparć dożywotnich za rok 1888.

1.	Borysewicz Szymon	300 zł.
2.	Boski Józef	300 „
3.	Dobrzański Władysław Józef . . .	300 „
4.	Dudziński Paweł	300 „
5.	Jarmiński Stanisław	300 „
6.	Michałowski Henryk	300 „
7.	Milicer Franciszek	300 „
8.	Pietkiewicz Daniel	150 „
9.	Przetocki Franciszek	150 „
10.	Przysiecki Piotr	150 „
11.	Rostkowska Józefa	300 „
12.	Wścieklica Feliks	450 „
13.	Zaleski Michał	150 „
	Razem jak wyżej	3.450 zł.

Uwaga. Zapas ostateczny w gotówce 35 zł. 88 ct. przeniesiono w roku 1889. do majątku zarodowego i użyto na zakupno efektów.

XII. Fundusz szkół ludowych z roku 1872.

Rubryka	Pozycya	A Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione	129	25	129	25		
	2	Gotówka przeniesiona z majątku obrotowego	121	50	121	50		
		Suma dochodów	250	75	250	75		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce — zł. 00½ ct.						
		b) „ efektach 99.819 „ 61 „	—	—	99.819	61½		
		Razem	—	—	**100.070**	**36½**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów	121	50	121	50		
	2	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce — zł. —½ ct.						
		b) „ efektach 99.948 „ 86 „	—	—	99.948	86½		
		Razem	—	—	**100.070**	**36½**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy:			
a) w gotówce	—	zł.	00½ ct.
b) „ efektach:			
4½% obligacye galic. pożyczki kraj. z r. 1883.	9.100	„	— „
4½% „ „ „ „ „ „ 1884.	1.600	„	— „
4½% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemskiego we Lwowie	89.100	„	— „
4½% „ „ Banku krajowego	100	„	— „
4% książeczka wkładkowa Banku krajowego	48	„	86 „
Suma stanu czynnego	**99.948**	**zł.**	**86½ ct.**
Stan bierny	—	„	— „
Czysty stan czynny	**99.948**	**zł.**	**86½ ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.	**99.819**	„	**61½** „
okazuje się przyrost majątku o	**129**	**zł.**	**25 ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½% listów zastaw. galic. Tow. kredyt. ziemsk. we Lwowie 4.009 zł. 50 ct.						
		b) 4½% obigacyj galic. pożyczki kraj. z roku 1883. . . . 409 „ 50 „						
		c) dtto z r. 1884. . . . . 72 „ — „						
		d) 4½% listów zastawnych Banku krajowego . . . . . 4 „ 50 „						
		razem . . 4.495 zł. 50 ct.						
		od tego odsetki bierne . 1 „ 16 „						
		czysty dochód	4.494	34	4.494	34	—	—
	2	Zwrot od depozytów, zasiłku tamże przechowanego na rzecz gminy Sędziszów, jak poz. 2. wyd.	200	—	—	—	200	—
		Suma dochodów .	4.694	34	4.494	34	200	—
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	3.656	50	—	—
		Razem . .	—	—	**8.150**	**84**	—	—
		Wydatki.						
	1	Zasiłki gminom na cele szkolne	7.550	—	5.165	—	2.385	—
	2	Zasiłek wydany depozytom do przechowania na rzecz gminy Sędziszów, aż do czasu rozpoczęcia budowy szkoły	200	—	200	—	—	—
	3	Spłata należytości rządowej (XIII. rata) . . .	2.836	—	354	50	2.481	50
	4	Gotówka wydana do majątku zarodowego . . .	121	50	121	50	—	—
		Suma wydatków .	10.707	50	5 841	—	4.866	50
	5	Zapas z końcem r. 1888. w gotówce	—	—	2.309	84	—	—
		Razem . .	—	—	**8.150**	**84**	—	—

Stan majątku obrotowego z końcem r. 1888.

Stan czynny.

Zapas kasowy w gotówce . . .	2.309 zł. 84 ct.	
Należytości czynne	200 „ — „	2.509 zł. 84 ct.
Stan bierny.		
Należytości bierne		4.866 „ 50 „
Czysty stan bierny		**2.356 zł. 66 ct.**

Uwaga. W dołączeniu wykaz gmin, obdzielonych zasiłkami.

LW. 23.904/1889.

Fundusz szkół ludowych z r. 1872. Alegat do zamknięcia rachunku za r. 1888.

Wykaz

zasiłków bezzwrotnych, udzielonych gminom na budynki szkolne i podniesionych w roku 1888.

Liczba porząd.	Asygnowano do L. W.	Nazwa gminy	Należytość		Uiszczono	Należytość pozostała z końcem roku 1888.
			zaległa	bieżąca		
			złote austryackie			
1	25.753/88	Babińce	—	50	50	—
2	28.255/87	Białka	115	—	115	—
3	25.753/88	Białoboki	—	100	100	—
4	28.255/87	Bihale	100	—	100	—
5	25.753/88	Biskupice radłowskie	—	100	100	—
6	25.320/85	Bobowa	100	—	100	—
7	28.255/87	Brzuska	100	—	100	—
8	25.753/88	Chomczyn	—	100	—	100
9	28.255/87	Chryplin	50	—	50	—
10	„	Derewnia	50	—	50	—
11	25.753/88	Dębów	—	100	100	—
12	„	Dołhomościska	—	100	100	—
13	„	Drabinianka	—	50	—	50
14	„	Drohobyczka	—	150	—	150
15	28.255/87	Glinik	100	—	100	—
16	25.320/85	Gruszów wielki	70	—	—	70
17	25.753/88	Izdebki	—	65	—	65
18	28.255/87	Jamnica	100	—	100	—
19	25.753/88	Jastrzębik	—	50	50	—
20	28.255/87	Jezierzany	100	—	100	—
21	25.753/88	Jezupol	—	50	—	50
22	„	Kalników	—	100	100	—
23	„	Kamienica górna z Bączatką	—	100	—	100
24	28.255/87	Kawczykąt	100	—	100	—
25	25.753/88	Kolbuszowa	—	250	250	—
26	28.255/87	Korolówka	50	—	50	—
27	25.753/88	Koziary	—	100	—	100
28	„	Kraczkowa	—	50	50	—
29	28.255/87	Krasne	100	—	100	—
30	„	Kulików	100	—	100	—
31	25.753/88	Lubeszka	—	100	—	100
32	„	Lubień	—	150	150	—
33	25.320/85	Maniawa	100	—	—	100
34	28.255/87	Markopol	100	—	100	—
35	25.753/88	Michałków	—	50	50	—
36	„	Mołotków	—	100	—	100
37	28.255/87	Muszkatówka	100	—	100	—
38	„	Myszków	100	—	100	—
39	25.753/88	Nadyby	—	50	50	—
40	„	Nosowce	—	100	100	—
41	28.255/87	Nowosiółka	50	—	—	50
		Do przeniesienia	1.685	2.065	2.715	1.035

Liczba porząd.	Asygnowano do L. W.	Nazwa gminy	Należytość zaległa	Należytość bieżąca	Uiszczono	Należytość pozostała z końcem roku 1888.
			złote austryackie			
		Z przeniesienia .	1.685	2.065	2.715	1.035
42	25.753/88	Okopy	—	50	—	50
43	„	Okniany	—	50	—	50
44	„	Olesza	—	50	—	50
45	„	Oleszów	—	100	—	100
46	28.255/87	Ostrowy baranowskie	100	—	—	100
47	„	Ostrowy tuszowskie	100	—	—	100
48	„	Opaka	100	—	100	—
49	25.753/88	Pakoszówka	—	100	100	—
50	„	Piłatkowce	—	50	50	—
51	„	Polanka	—	100	100	—
52	28.255/88	Prądnik czerwony	200	—	200	—
53	25.753/88	Przeciszów	—	100	—	100
54	„	Radgoszcz	—	100	100	—
55	„	Rakowa	—	50	50	—
56	28.255/87	Rakszawa	100	—	100	—
57	25.753/88	Rogóżno	—	150	—	150
58	„	Romanówka	—	50	50	—
59	28.255/87	Sassów	250	—	250	—
60	„	Sędziszów	200	—	—	—
61	„	Sidorów	100	—	—	100
62	33.468/86	Siedliska	100	—	—	100
63	28.255/87	Sieniawa	100	—	100	—
64	25.753/88	Sokołówka	—	100	—	100
65	„	Sprynia	—	100	100	—
66	„	Średnia	—	50	50	—
67	28.255/87	Średnia wieś	100	—	100	—
68	25.753/88	Steniatyn	—	150	150	—
69	28.255/87	Tarnawica	100	—	100	—
70	25.753/88	Tarnawka	—	50	—	50
71	28.255/87	Tenetniki	50	—	50	—
72	25.753/88	Terło	—	100	100	—
73	28.255/87	Topolnica	100	—	100	—
74	25.753/88	Trójca	—	100	100	—
75	„	Trzetrzewina	—	100	100	—
76	„	Wozwolińce	—	100	—	100
77	„	Wydrna	—	50	—	50
78	„	Wydrze ad Grębów	—	50	50	—
79	„	Wysoka	—	50	50	—
80	33.468/86	Zagorzyce	150	—	—	150
81	28.255/87	Zalesie	100	—	100	—
82	25.753/88	Żarnowiec	—	100	100	—
		razem .	3.635			
	13.811/88	Od tej sumy strąca się odpisany zasiłek dla gminy Sędziszów, jako na mocy aktu do LW. 13.811/1888 przeniesiony do depozytów do czasu rozpoczęcia budowy szkoły w kwocie	200			
		Pozostaje suma .	3.435	4.115	5.165	2.385
			7.550		7.550	

LW. 23.904/1889.

XIII. Fundusz Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 100 zł. — ct.						
		od tego spieniężone . 51 „ 02 „						
		rzeczywiste przykupno . . .	48	98	48	98		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . . .	41	73	41	73		
		Suma dochodów .	90	71	90	71		
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	59.584	53		
		Razem . .	—	—	**59.675**	**24**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 92 zł. 75 ct.						
		od tego za spieniężone efekta 51 „ 02 „						
		czysty wydatek	41	73	41	73		
	2	Zapas z końcem roku 1888 w efektach . . .	—	—	59.633	51		
		Razem . .	—	—	**59.675**	**24**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:		
a) 4½% listy zastawne Banku krajowego . .	59.600 zł. — ct.	
b) 4% książeczka Banku krajowego . . .	33 „ 51 „	59.633 zł. 51 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**59.633 zł. 51 ct.**
Z porównania z takimże stanem z roku 1887		59.584 „ 53 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach . . .		**48 zł. 98 ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½% listów Banku krajowego 2.682 zł. — ct.						
		b) „ 4% książeczki „ „ 30 „ 38 „						
		razem 2.712 zł. 38 ct.						
		od tego odsetki bierne . 1 „ 97½ „						
		czysty dochód	2.710	40½	2.710	40½		
	2	Gotówka za spieniężone efekta	1.338	75	1.338	75		
		Suma dochodów .	4.049	15½	4.049	15½		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 41 zł 73 ct.						
		b) w efektach . . . . 1.338 „ 75 „	—	—	1.380	48		
		Razem . .	—	—	**5.429**	**63½**	—	—
		Wydatki.						
	1	Premie dla czeladników	2.592	—	2.592	—		
	2	Koszta losowania . . . . 115 zł. 88 ct.						
		od tego zwroty . . 66 „ 50 „						
		czysty wydatek	49	38	49	38		
	3	Koszta insercyjne i druk kart legitymacyjnych .	19	95	19	95		
	4	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	41	73	41	73		
	5	Efekta spieniężone	1.338	75	1.338	75		
		Suma wydatków .	4.041	81	4.041	81		
	6	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . . .	—	—	1.387	82½		
		Razem . .	—	—	**5.429**	**63½**	—	—

Uwaga. Wykazany zapas majątku obrotowego 1.387 zł. 82½ ct. przeznaczony jest na cele losowania w r. 1889.

LW. 25.458/1889.

XIV. Fundusz Franciszka Kochmana dla literatów polskich.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . 600 zł. — ct. od tego spieniężone . . 320 „ 55 „						
		rzeczywiste przykupno . .	279	45	279	45		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	262	65	262	65		
		Suma dochodów .	542	10	542	10		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . . 24.666 „ 16 „	—	—	24.666	16½		
		Razem	—	—	25.208	26½	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 562 zł. 20 ct. od tego za spieniężone efekta 299 „ 55 „						
		czysty wydatek . . .	262	65	262	65		
	2	Efekta wydane do winkulacyi . . 300 zł. od tego odebrano z winkulacyi . 300 „						
		czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	262	65	262	65		
	3	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . . 24.945 „ 61 „	—	—	24.945	61½		
		Razem	—	—	25.208	26½	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . — zł. 00½ ct.

b) w efektach:

1. 4% listach zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	11.000 zł. — ct.		
2. 4½% „ „ „ „ „ „	13.900 „ — „		
3. 4% książeczka Banku krajowego .	45 „ 61 „	24.945 „ 61 „	
Suma stanu czynnego . . .		24.945 zł. 61½ ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**24.945 zł. 61½ ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		24.666 „ 16½ „	
okazuje się **przyrost majątku w efektach** o		**279 zł. 45 ct.**	

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4% list. zastaw. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . 440 zł. — ct.						
		b) od 4½% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . 618 „ 25 „						
		c) od 4½% list. zastaw. Banku krajowego . . . . 6 „ 90 „						
		razem 1.065 zł. 15 ct.						
		od tego odsetki bierne . . 4 „ 54 „						
		czysty dochód .	1.060	61	1.060	61		
	2	Gotówka pobrana za spieniężone efekta 1.604 zł. 12 ct.						
		od tego wydana na zakupno efektów 787 „ 95 „						
		czysty dochód .	816	17	816	17		
		Suma dochodów .	1.876	78	1.876	78		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . 1.050 zł. 60 ct.						
		b) w efektach . . 1.604 „ 12 „	—	—	2.654	72		
		Razem	—	—	4.531	50	—	—
		Wydatki.						
	1	Premie rozdane literatom	1.500	—	1.500	—		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	262	65	262	65		
	3	Rozmaite drobne (portorya)	6	19	6	19		
	4	Efekta spieniężone . . . 1.604 zł. 12 ct.						
		od tego zakupione . . 787 „ 95 „						
		czysty wydatek .	816	17	816	17		
		Suma wydatków . .	2.585	01	2.585	01		
	5	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . 1.158 zł. 54 ct.						
		b) w efektach . . 787 „ 95 „	—	—	1.946	49		
		Razem	—	—	4.531	50	—	—

Uwaga. W myśl §. 23. aktu fundacyjnego ¼ część czystych dochodów fundacyi przypada na pomnożenie majątku zarodowego, ¾ zaś części na premie dla literatów polskich; pozostałe tedy w majątku obrotowym ¾ części czystego dochodu lokują się corocznie tymczasowo na książeczkę wkładkową Banku krajowego, zanim użyte zostaną na premie, których najbliższe rozdanie nastąpi (w myśl konkursu ogłoszonego do LW. 26.021/1888) w r. 1890.

Z wykazanego zatem wyżej zapasu ostatecznego w gotówce 1.158 zł. 54 ct. ulokowano w r. 1889. ¾ części na książeczkę Banku krajowego dla majątku obrotowego, zaś ¼ część użyto na pomnożenie majątku zarodowego.

XV. Fundusz Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 300 zł. — ct. do tego spieniężone . 32 „ 55 „ rzeczywiste przykupno . . .	267	45	267	45		
	2	Odsetki od efektów: *a)* od 4% listów zast. gal. Tow. kred. ziemskiego . . . . 110 zł. 40 ct. *b)* od 4½% listów zast. galic. Tow. kred. ziemskiego . . . 391 „ 50 „ Razem . 501 zł. 90 ct. od tego odsetki bierne . 3 „ 07 „ czysty dochód	498	83	498	83		
		Suma dochodów .	766	28	766	28		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . . 244 zł. 20 ct. *b)* w efektach . . . . 11.162 „ 71 „	—	—	11.406	91		
		Razem . .	—		**12.173**	**19**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 276 zł. 75 ct. od tego za sprzedane efekta 32 „ 55 „ czysty wydatek	244	20	244	20		
	2	Efekta wydane do winkulacyi . . 500 zł. — ct. od tego odebrane z winkulacyi 500 „ — „ czysty wydatek	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	244	20	244	20		
	3	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . . 498 zł. 83 ct. *b)* w efektach . . . . 11.430 „ 16 „	—	—	11.928	99		
		Razem .	—	—	**12.173**	**19**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce			498 zł. 83 ct.
b) w efektach:			
1. 4% listy zast. gal. Tow. kred. ziem. w mon. konw. . .	1.200 zł. — ct.		
2. 4% „ „ „ „ „ „ „ wal. austr. . .	1.500 „ — „		
3. 4½% „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ . .	8.700 „ — „		
4. 4% książeczka Banku krajowego	30 „ 16 „	11.430 „ 16 „	
Suma stanu czynnego		11.928 zł. 99 ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**11.928 zł. 99 ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887		11.406 „ 91 „	
okazuje się **przyrost majątku** o		**522 zł. 08 ct.**	
a mianowicie przybyło: *a)* w gotówce . .	254 zł. 63 ct.		
b) w efektach . .	267 „ 45 „		
Razem jak wyżej . . .		**522 zł. 08 ct.**	

Uwaga. Dopóki fundacya nie wejdzie w życie, fruktyfikuje się wszelkie dochody na rzecz majątku zarodowego. Wykazany wyżej zapas w gotówce 498 zł. 83 ct. sfruktyfikowany też został w r. 1889. na rzecz tegoż majątku.

LW. 25.371/1889.

XVI. Fundusz ś. p. Maryi de Prez Jędrzejowiczowej.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . 100 zł. — ct. od tego spieniężone . . 29 „ 30 „ rzeczywiste przykupno . .	70	70	70	70		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	61	05	61	05		
		Suma dochodów .	131	75	131	75		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888.: *a)* w gotówce . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . . 7.473 „ 84 „	—	—	7.473	84½		
		Razem . . .	—	—	7.605	59½	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 90 zł. 35 ct. od tego za spieniężone efekta 29 „ 30 „ czysty wydatek . . .	61	05	61	05		
	2	**Zapas** z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . — zł. 00½ ct. *b)* w efektach . 7.544 „ 54 „	—	—	7.544	54½		
		Razem . . .	—	—	7.605	59½	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . — zł. 00½ ct.

b) w efektach:

1. 4½% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziem.	2.300 zł. — ct.		
2. 4½% obligacye pożyczki krajowej z r. 1883.	4.100 „ — „		
3. 4½% „ „ „ „ 1884.	1.000 „ — „		
4. 4½% „ „ „ „ 1885.	100 „ — „		
5. 4% książeczka Banku krajowego . .	44 „ 54 „	7.544 „ 54 „	
Suma stanu czynnego . .		7.544 zł. 54½ ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		7.544 zł. 54½ ct.	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		7.473 „ 84½ „	
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o		70 zł. 70 ct.	

XVI. Fundusz ś. p. Maryi de Prez Jędrzejowiczowej.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½% listów zastawn. galic. Tow. kredyt. ziemsk. . . 103 zł. 50 ct.						
		b) od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883. . . 184 „ 50 „						
		c) od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1884. . . 45 „ — „						
		d) od 4½% obligacyi pożyczki krajowej z roku 1885. . . 2 „ 25 „						
		razem 335 zł. 25 ct.						
		od tego odsetki bierne . — „ 47 „						
		czysty dochód . .	334	78	334	78		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	61	05		
		Razem . . .	—	—	395	83	—	—
		Wydatki.						
	1	Dożywocia trzech wiekowych kobiet . . .	260	—	260	—		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego . .	61	05	61	05		
		Suma wydatków .	321	05	321	05		
	3	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	74	78		
		Razem . . .	—	—	395	83	—	—

Uwaga. Zapas ostateczny majątku obrotowego w gotówce 74 zł. 78 ct. sfruktyfikowany został w r. 1889. na rzecz majątku zarodowego fundacyi.

XVII. Fundusz pomnika Agenora hr. Gołuchowskiego.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . 1.500 zł. — ct. od tego spieniężone . . 8 „ 25 „ rzeczywiste przykupno . .	1.491	75	1.491	75		
	2	Odsetki od efektów: *a)* od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883. . . . 927 zł. *b)* od 4½% list. zast. Banku krajowego . . . . 498 „ Suma dochodów .	1.425	—	1.425	—		
			2.916	75	2.916	75		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . 1.386 zł. — ct. *b)* w efektach . . . 30.958 „ 04 „	—	—	32.344	04		
		Razem . . .	—	—	**35.260**	**79**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 1.395 zł. — ct. od tego za spieniężone efekta 8 „ 25 „ czysty wydatek . . .	1.386	75	1.386	75		
	2	Efekta wydane do zamiany . . 5.000 zł. od tego pobrane z zamiany . 5.000 „ czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	1.386	75	1.386	75		
	3	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . 1.424 zł. 25 ct. *b)* w efektach . . . 32.449 „ 79 „	—	—	33.874	04		
		Razem . . .	—	—	**35.260**	**79**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce			1.424 zł. 25 ct.
b) w efektach:			
1. 4½% obligacye pożyczki kraj. z r. 1883.	20.600 zł. — ct.		
2. 4½% „ „ Banku krajowego .	11.800 „ — „		
3. 4% książeczka Banku krajowego .	49 „ 79 „		32.449 „ 79 „
Suma stanu czynnego . . .			33.874 zł. 04 ct.
Stan bierny			— „ — „
Czysty stan czynny			**33.874 zł. 04 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.			32.344 „ 04 „
okazuje się **przyrost** majątku o			**1.530 zł. — ct.**
a mianowicie przybyło: *a)* w gotówce . . .	38 zł. 25 ct.		
b) w efektach . . .	1.491 „ 75 „		
Razem jak wyżej			**1.530 zł. — ct.**

Uwaga. Za wykazaną wyżej jako zapas ostateczny gotówkę 1.424 zł. 25 ct. zakupiono w r. 1889. efekta. LW. 25,592/1889.

XVIII. Fundacya Sandecka „Dom roboczy“.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.		Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.							
	1	Efekta zakupione . .	1.542 zł. 38 ct.						
		od tego spieniężone .	510 „ 63 „						
		rzeczywiste przykupno . .		1.031	75	1.031	75		
	2	Odsetki od efektów:							
		a) od 4½% listów zastawnych gal. Tow. kredyt. ziemsk. .	184 zł. 50 ct.						
		b) od 4½% oblig. pożycz. kraj. z r. 1883.	616 „ 50 „						
		c) od 4½% oblig. pożycz. kraj. z r. 1885.	114 „ 75 „						
		d) od 4½% list. zastaw. Banku krajowego	22 „ 50 „						
		razem	938 zł. 25 ct.						
		od tego odsetki bierne . .	13 „ 69½ „						
		czysty dochód .		924	55½	924	55½		
		Suma dochodów .		1.956	30½	1.956	30½		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.:							
		a) w gotówce . .	450 zł. 10 ct.						
		b) w efektach . .	20.102 „ 44 „	—	—	20.552	54		
		Razem . . .		—	—	22.508	84½	—	—

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 1.410 zł. 53 ct. od tego za spieniężone efekta 510 „ 63 „						
		czysty wydatek . . .	899	90	899	90		
	2	Efekta wydane do zamiany . . 5.000 zł. od tego pobrane z zamiany . 5.000 „						
		czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	899	90	899	90		
	3	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . 474 zł. 75½ ct. *b)* w efektach . . 21.134 „ 19 „	—	—	21.608	94½		
		Razem . . .	—	—	**22.508**	**84½**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . 474 zł. 75½ ct.
b) w efektach:

1. 4½ % listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk.	4.100 zł. — ct.		
2. 4½ % obligacye pożyczki krajowej z r. 1883.	11.400 „ — „		
3. 4½ % „ „ „ „ 1885.	5.100 „ — „		
4. 4 % listy zastawne Banku krajowego .	500 „ — „		
5. 4 % książeczka wkładkowa Banku krajowego .	34 „ 19 „	21.134 „ 19 „	
Suma stanu czynnego . .	. . .	21.608 zł. 94½ ct.	
Stan bierny	. . .	— „ — „	
Czysty stan czynny	. . .	**21.608 zł. 94½ ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.	. . .	20.552 „ 54 „	
okazuje się **przyrost majątku o** . .	. . .	**1.056 zł. 40½ ct.**	
a mianowicie przybyło: w gotówce	24 zł. 65½ ct.		
w efektach	1.031 „ 75 „		
Razem j. w. .	. . .	**1.056 zł. 40½ ct.**	

Uwaga. Dopóki fundacya na założenie „Domu roboczego“ w Sączu nie będzie mogła wejść w życie, powiększa się majątek zarodowy kapitalizowaniem wszelkiej rozporządzalnej gotówki, więc też i wykazany wyżej zapas ostateczny w gotówce 474 zł. 75½ ct. użyty został w roku 1889. na zakupno efektów.

LW. 26.385/1889.

XIX. Fundacya Teresy z hr. Stadnickich hr. Weissenwolf dla obłąkanych ozdrowieńców.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 100 zł. — ct. od tego spieniężone . . 76 „ 06 „						
		rzeczywiste przykupno . .	23	94	23	94		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	25	53	25	53		
		Suma dochodów .	49	47	49	47		
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	1.626	06		
		Razem . .	—	—	**1.675**	**53**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 92 zł. 75 ct. od tego za spieniężony efekta 76 „ 06 „						
		czysty wydatek . .	16	69	16	69		
	2	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . . . 8 zł. 84 ct.						
		b) w efektach . . . . 1.650 „ — „	—	—	1.658	84		
		Razem . .	—	—	**1.675**	**53**	—	—

Stan majątku zar dowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce		8 zł. 84 ct.
b) w efektach:		
a) 5% obligacye indemnizacyjne	1.350 zł. — ct.	
b) 4½% listy zastawne Banku krajowego	300 „ — „	1.650 „ — „
Suma stanu czynnego		1.658 zł. 84 ct.
Stan bierny:		— „ — „
Czysty stan czynny		**1.658 zł. 84 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		1.626 „ 06 „
okazuje się **przyrost**		**32 zł. 78 ct.**
a mianowicie przybyło: *a)* w gotówce	8 zł. 84 ct.	
b) w efektach	23 „ 94 „	
Razem jak wyżej . . .		**32 zł. 78 ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 40 zł. 73 ct. od tego spieniężone . . 25 „ 53 „ rzeczywiste przykupno .	15	20	15	20		
	2	Odsetki od efektów: *a)* od 5% obligacyj indemnizacyjnych 63 zł. 78 ct. *b)* „ 4½ listów zastawnych Banku krajowego . . . . . 11 „ 36 „ *c)* od 4% książeczek galic. Kasy oszczędności . . . . 7 „ 45 „	82	59	82	59		
		Suma dochodów	97	79	97	79		
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach .	—	—	120	03	—	—
		Razem . .	—	—	217	82	—	—
		Wydatki.						
	1	Wsparcie dla ozdrowieńca za rok 1886., 1887. i 1888.	141	75	—	—	141	75
	2	Gotówka na zakupno efektów . . 40 zł. 73 ct. od tego za spieniężone efekta 25 „ 53 „ czysty wydatek	15	20	15	20	—	—
	3	Gotówka wydana do majątku zarodowego . . .	25	53	25	53	—	—
		Suma wydatków .	182	48	40	73	141	75
	4	Zapas kasowy z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . . . 41 zł. 86 ct. *b)* w efektach . . . . . 135 „ 23 „	—	—	177	09	—	—
		Razem . .	—	—	217	82	—	—

Uwaga. Wykazany wyżej zapas ostateczny w gotówce 41 zł. 86 ct. przydzielony został w roku 1889. do majątku zarodowego i użyty na zakupno efektów, zaś z wykazanego zapasu w efektach 135 zł. 23 ct., ulokowanego na książeczce wkładkowej Banku krajowego, podniesiono w roku 1889. część kapitału w kwocie 47 zł. 25 ct. (wysokość nienadanego w roku 1886. nikomu wsparcia) i użyto go również na zakupno efektów dla majątku zarodowego (LW. 8965/1889.).

XX. Fundacya ś. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan gmin Hołhocze, Dobrowody, Wierzbów, Wolica i Zastawce.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione	218	31	218	31		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	204	31	204	31		
		Suma dochodów .	422	62	422	62		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	23.010	47		
		Razem . . .	—	—	**23.433**	**09**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów . . .	204	31	204	31		
	2	Efekta wydane do winkulacyi . . 200 zł.						
		od tego pobrane z winkulacyi . 200 „						
		czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	204	31	204	31		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	23.228	78		
		Razem . . .	—	—	**23.433**	**09**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. 4% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziem. w mon. konw.	1.000 zł.	— ct.	
2. 4½% „ „ „ „ „ „ w wal. austr.	9.100 „	— „	
3. 4½% „ „ „ Banku krajowego . .	11.900 „	— „	
4. 4½% obligacye pożyczki krajowej z r. 1883.	1.200 „	— „	
5. 4% książeczka Banku krajowego . . .	28 „	78 „	23.228 zł. 78 ct.
Stan bierny			— „ — „
Czysty stan czynny			**23.228** zł. **78** ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.			23.010 „ 47 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o			**218** zł. **31** ct.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.		Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.							
	1	Odsetki od efektów:							
		a) od 4% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	42 zł. — ct.						
		b) od 4½% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	409 „ 50 „						
		c) od 4½% list. zast. Banku kraj.	535 „ 50 „						
		d) od 4½% oblig. pożyczki kraj. z r. 1883.	54 „ — „						
		e) od 4% książeczek Banku kraj.	21 „ 87 „						
		razem	1.062 zł. 87 ct.						
		od tego odsetki bierne	2 „ 40 „						
		czysty dochód		1.060	47	1.060	47		
	2	Efekta zakupione	1.062 zł. 87 ct.						
		od tego spieniężone	1.023 „ 94 „						
		rzeczywiste przykupno		38	93	38	93		
		Suma dochodów		1.099	40	1.099	40		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888.:							
		a) w gotówce	— zł. 00½ ct.						
		b) w efektach	1.021 „ 54 „	—	—	1 021	54½		
		Razem		—	—	**2.120**	**94½**	—	—
		Wydatki.							
	1	Wsparcia włościanom gmin Hołhocze i t. d.		817	23	817	23		
	2	Gotówka wydana do majątku zarodowego		204	31	204	31		
	3	Gotówka wydana na zakupno efektów	1.062 zł. 87 ct.						
		od tego za spieniężone efekta	1.023 „ 94 „						
		czyty wydatek		38	93	38	93		
		Suma wydatków		1.060	47	1.060	47		
	4	**Zapas** z końcem roku 1888.:							
		a) w gotówce	— zł. 00½ ct.						
		b) w efektach	1.060 „ 47 „	—	—	1.060	47½		
		Razem		—	—	**2.120**	**94½**	—	—

Uwaga. Przypadające od efektów majątku zarodowego odsetki, lokuje się tymczasowo aż do miesiąca marca roku następnego, poczem z uzyskanej gotowizny przypadają ⅘ części na rozdawnictwo zapomóg dla zubożałych włościan, ⅕ zaś część na pomnożenie majątku zakładowego. — Rozdawnictwo to przeprowadza odrębna Komisya w myśl statutu utworzona, pod nadzorem Wydziału powiatowego w Podhajcach.

Wykazany zapas ostateczny majątku obrotowego ½ centa w gotówce i 1.060 zł. 47 ct. w książeczkach wkładkowych Banku kraj., zużyty został na cele fundacyi w roku 1889. do LW. 3.032/1889.

LW. 27.047/1889.

XXI. Fundacya Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego im. „Najjaśniejszego Pana".

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Kapitał hipotekowany do zwrotu od Kasyna miejsk.	20.000	—	—	—	20.000	—
	2	Odsetki od 4% książeczki gal. Kasy oszczędności (spieniężone)	17	74	17	74	—	—
	3	Efekta zakupione . . . . 100 zł. — ct.						
		od tego spieniężone . . . 78 „ 26 „						
		rzeczywiste przykupno . .	21	74	21	74	—	—
	4	Efekta pobrane z zamiany . . . 2.500 zł.						
		od tego wydane do wymiany . . 2.400 „						
		czysty dochód	100	—	100	—	—	—
		Suma dochodów .	20.139	48	139	48	20.000	—
	5	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	83.312	19	—	—
		Razem . . .	—	—	**83.451**	**67**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 96 zł. — ct.						
		od tego pobrano za spieniężone efekta 78 „ 26 „						
		czysty wydatek . . .	17	74	17	74		
	2	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	83.433	93		
		Razem . . .	—	—	**83.451**	**67**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: *a)* Zapas kasowy w efektach:

1. 5% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. .	40.100 zł. — ct.		
2. 6% obligacye pożyczki kraj. z r. 1873. .	25.500 „ — „		
3. 5% austryacka renta papierowa . . .	5.000 „ — „		
4. 5% węgierska „ „ . . .	4.900 „ — „		
5. 4% „ „ złota . . .	7.900 „ — „		
6. 4% książeczka gal. Kasy oszczędności .	33 „ 93 „	83.433 zł.	93 ct.
b) Należytość czynna: kapitał hipotekowany do zwrotu od Kasyna miejskiego we Lwowie		20.000 „	— „
Suma stanu czynnego .		103.433 zł.	93 ct.
Stan bierny		— „	— „
Czysty stan czynny		**103.433 zł.**	**93 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		103.312 „	19 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o		**121 zł.**	**74 ct.**

Uwaga. W myśl życzenia fundatora spieniężono w r. 1885. część efektów w imiennej wartości 20.000 zł. i wypożyczono Reprezentacyi Kasyna miejskiego kapitał w gotówce takiejże wysokości, zabezpieczony aktem notaryalnym na realności Nr. 962 Dz. I. we Lwowie. — Kupony od efektów złożone w kasie krajowej, jakoteż odsetki od wypożyczonego kapitału pobiera dożywotnie fundator.

LW. 29.179/1889.

XXII. Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	20.000	—		
		Razem .	—	—	**20.000**	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888.	—	—	20.000	—		
		Razem . .	—	—	**20.000**	—	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach: w 5% priorytetach kolei Alföldzko-Fiumskiej . . . . . 20.000 zł. — ct.

Stan bierny: . . . . . — „ — —

Czysty stan czynny . . . . . **20.000** zł. — ct.

Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. . . . . 20.000 „ — „

okazuje się **iż stan pozostał nie zmieniony** . . . . . — zł. — ct.

Uwaga. Fundacya ta nie weszła jeszcze w życie, dochody zaś z kuponów pobiera fundator; tenże w grudniu 1886. roku odebrał cały kapitał fundacyjny w kwocie 99.000 zł. efektami a następnie sumę 20.000 zł. w efektach (powyższy zapas kasowy) złożył w marcu 1887. napowrót do Kasy krajowej z testamentem zapieczętowanym, którego treść nie jest znaną.

LW. 29.180/1889.

XXIII. Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej imienia J. I. Kraszewskiego.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 1.051 zł. — ct.						
		od tego spieniężone . 1.003 „ — „						
		rzeczywiste przykupno	48	—	48	—		
	2	Gotówka pobrana za spieniężone efekta 1.003 zł. — ct.						
		od tego wydana na zakupno efektów 1.000 „ — „						
		czysty dochód . .	3	—	3	—		
	3	Odsetki od efektów:						
		a) od 5% listów zast. gal. Tow. kred. ziemskiego . . . . . 125 zł. — ct.						
		b) od 4½% listów zast. gal. Tow. kred. ziemskiego . . . 22 „ 50 „						
		razem 147 zł. 50 ct.						
		od tego odsetki bierne . — „ 50 „						
		czysty dochód .	147	—	147	—		
		Suma dochodów .	198	—	198	—		
	4	**Zapas** z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . . 75 zł. — ct.						
		b) w efektach . . . . . 3.001 „ 42 „	—	—	3.076	42		
		Razem . .	—	—	3.274	42	—	—
		Wydatki.						
	1	Dożywocie Klementyny z Kobrów Starzewskiej .	150	—	150	—		
	2	Efekta wydane do winkulacyi 1.000 zł. — ct.						
		od tego pobrane z winkulacyi 1.000 „ — „						
		czysty wydatek —	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	150	—	150	—		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . . 75 zł. — ct.						
		b) w efektach . . . . . 3.049 „ 42 „	—	—	3.124	42		
		Razem .	—		3.274	42	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . 75 zł. — ct.

b) w efektach:

1) 5% listy zast. gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego 2.000 zł. — ct.
2) 4½% „ „ „ „ „ „ 1.000 „ — „
3) 4% księżeczka Banku krajowego . . . . 49 „ 42 „ 3.049 „ 42 „

Suma stanu czynnego . . . . . 3.124 zł. 42 ct.

Stan bierny: . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . . . . 3.124 zł. 42 ct.

Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. . . . . 3.076 „ 42 „

okazuje się **przyrost** majątku w efektach o . . . . . 48 zł. — ct.

Uwaga. Pozostały zapas gotówki 75 zł. przeznaczony jest na wypłatę dożywocia w I. półroczu 1889. roku. — Fundacya wejdzie w życie dopiero po śmierci dożywotniczki.

LW. 29.181/1889.

XXIV. Fundacya imienia Antoniego Schiffnera.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 101 zł. 50 ct. od tego spieniężone . . 59 „ 45 „						
		rzeczywiste przykupno	42	05	42	05		
	2	A. Schiffner złożył niespotrzebowaną gotówkę na rzecz fundacyi	37	50	37	50		
		Suma dochodów .	79	55	79	55		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	1.591	80		
		Razem . .	—	—	**1.671**	**35**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 96 zł. 95 ct. od tego za spieniężone efekta 59 „ 45 „						
		czysty wydatek .	37	50	37	50		
	2	Efekta wydane do winkulacyi . . . 200 zł. od tego pobrane z winkulacyi . . 200 „						
		czysty wydatek .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	37	50	37	50		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888. w efektach . . .	—	—	1.633	85		
		Razem . . .	—	—	**1.671**	**35**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:			
1. 4½% list. zast. Tow. kredyt. ziemsk. . .	1.600 zł. — ct.		
2. los miasta Krakowa	20 „ — „		
3. 4% książeczka Banku krajowego . . .	13 „ 85 „	1.633 zł.	85 ct.
Stan bierny		— „	— „
Czysty stan czynny		**1.633 zł.**	**85 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		1.591 „	80 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o		**42 zł.**	**05 ct.**

XXIV. Fundacya imienia Antoniego Schiffnera.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . . .	—	—	—	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . . .	—	—	—	—	—	—

Uwaga. Kupony od efektów pobiera wprost A. Schiffner na cele fundacyi.

XXV. Fundacya Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	4.494	35		
		Razem . . .	—	—	4.494	35	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . . .	—	—	4.494	35		
		Razem . . .	—	—	4.494	35	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. 4½% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk.	4.400 zł. — ct.		
2. 4% książeczka gal. Kasy oszczędności . . .	61 „ 35 „		
3. 4% „ Banku krajowego . . .	33 „ — „	4.494 ct.	35 ct.
Stan bierny		— „	— „
Czysty stan czynny		4.494 zł.	35 ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		4.494 „	35 „
okazuje się, iż stan pozostał niezmieniony		— zł.	— ct.

XXV. Fundacya Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od 4½% listów zastawnych gal. Towarzystwa kredytowego ziemskiego	198	—	198	—		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	108	—		
		Razem . . .	—	—	306	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Wsparcia dla czterech ubogich ciemnych . . .	200	—	200	—		
	2	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . . .	—	—	106	—		
		Razem . . .	—	—	306	—	—	—

Uwaga. Wykazany zapas ostateczny w gotówce przeznaczony jest na wypłatę półrocznych rat wsparć, zapadłych dnia 1. stycznia 1887.

XXVI. Fundacya Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan w Galicyi.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Stan od roku 1884. **niezmieniony**, mianowicie:						
		a) w 5% obligacyach jednolitego długu państwa w papierach oprocentowanych 32.900 zł. — ct.						
		b) w 4% książ. gal. Kasy oszczęd. 68 „ 73 „						
		Ogółem w efektach imiennej wartości	—	—	**32.968**	**73**	—	—
		B. Majątek obrotowy.						
		Dochody.						
	1	Odsetki od 5% oblig. jednolitego długu państwa .	1.381	80	1.381	80		
	2	Gotówka za spieniężone efekta . 1.381 zł. 80 ct.						
		od tego wydana na zakupno efektów 1.005 „ 90 „						
		czysty dochód .	375	90	375	90		
		Suma dochodów .	1.757	70	1.757	70		
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	1.381	80		
		Razem . . .	—	—	**3.139**	**50**	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapomogi zubożałym włościanom pow. bocheńskiego	1.381	80	1.381	80		
	2	Efekta spieniężone . . . . 1.381 zł. 80 ct.						
		od tego zakupiono . . . 1.005 „ 90 „						
		czysty wydatek	375	90	375	90		
		Suma wydatków .	1.757	70	1.757	70		
	3	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . 375 zł. 90 ct.						
		b) w książeczce Banku kraj. 1.005 „ 90 „	—	—	1.381	80		
		Razem . . .	—	—	**3.139**	**50**	—	—

Uwaga. Odsetki od wyżej wykazanych obligacyj, lokuje się w ciągu roku aż do terminu rozdawnictwa zapomóg w roku następnym. Powstały tym sposobem zapas ostateczny majątku obrotowego w książeczkach Banku krajowego na 1.005 zł. 90 ct., użyty został na cele fundacyi w roku 1889. wraz z wykazaną zapasową gotówką w kwocie 375 zł. 90 ct.

XXVII. Fundacya ś. p. Anny de Sternsztyn Helclowej na rzecz „Domu ubogich w Krakowie“.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Wierzytelność z tytułu sprzedaży dóbr „Radłów“ reszta w kapitale	292.208	80½	111.956	25	180.252	55½
	2	Odsetki:						
		a) 5% od dłużnego za dobra „Radłów“ kapitału . . 10.805 zł. 33 ct.						
		b) od 4½% list zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . 33.300 „ — „						
		c) od 4½% list. zastaw. Banku krajowego . . . . 6.457 „ 50 „						
		razem . 50.562 zł. 83 ct.						
		od tego odsetki bierne . . 206 „ 25 „						
		czysty dochód . .	50.356	58	50.356	58	—	—
	3	Efekta zakupione	115.000	—	115.000	—	—	—
		Suma dochodów .	457.565	38½	277.312	83	180.252	55½
	4	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 96.565 zł. 40½ ct.						
		b) w efektach . . . 833.566 „ 71 „	—	—	930.132	11½	—	—
		Razem . . .	—	—	1,207.444	94½	—	—

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
	1	Na budowę „Domu ubogich“ z otworzonych kredytów w sumie 197.500 zł. — wizytatorka Sióstr Miłosierdzia podniosła w r. 1888. . . .	118.740	—	118.740	—	—	—
	2	Zaliczka na przygotowanie bielizny dla „Domu ubogich“	10.000	—	—	—	10.000	—
	3	Koszta podróży i dyety wypłacone w sprawach fundacyi	86	—	86	—	—	—
	4	Gotówka wydana na zakupno efektów . . .	111.750	—	111.750	—	—	—
		Suma wydatków .	240.576	—	230.576	—	10.000	—
	5	**Zapas** z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . 28.302 zł. 23½ ct. *b)* w efektach . . . 948.566 „ 71 „	—	—	976.868	94½	—	—
		Razem . . .	—	—	1,207.444	94½	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce		28.302 zł.	23½ ct.
b) w efektach:			
1. 4½% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	740.000 zł. — ct.		
2. 4½% „ „ Banku krajowego . .	143.500 „ — „		
3. 4% książeczki „ „ . .	65.066 „ 71 „	948.566 „	71 „
c) Należytość czynna w reszcie kapitału za sprzedane dobra „Radłów“		180.252 „	55½ „
Suma stanu czynnego . .		1,157.121 zł.	50 ct.
Stan bierny: (niepodniesiona zaliczka na przygotowanie bielizny		10.000 „	— „
Czysty stan czynny		**1,147.121 zł.**	**50 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		1,222.340 „	92 „
okazuje się **ubytek majątku o**		**75.219 zł.**	**42 ct.**

wskutek poczynionych wkładów na budowę „Domu ubogich“ w Krakowie.

XXVII. Fundacya ś. p. Anny de Sternsztyn Helclowej na rzecz „Domu ubogich w Krakowie“.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Wykazany powyżej ubytek powstał z powodu:			
a) zmniejszenia się zapasu gotówki o	68.263 zł. 17 ct.		
b) „ „ należytości czynnych o	111.956 „ 25 „		
c) zwiększenia „ „ biernych o	10 000 „ — „		
razem .	190.219 zł. 42 ct.		
od tego zwiększenie się zapasu efektów o . . .	115.000 „ — „		
czysty ubytek, jak wyżej .			75.219 zł. 42 ct.

W wykazany powyżej czysty stan czynny z końcem roku 1888., nie wchodzi wartość realności zakupionych w Krakowie pod budowę „Domu ubogich“, tudzież wkłady już poczynione celem zrealizowania celów fundacyi.

Mianowicie wydano: na zakupno realności w r. 1883.		11.000 zł. — ct.
„ „ „ „ 1885.		20.000 „ — „
„ rozpoczęcie budowy i inne z tem połączone wydatki w r. 1885.		18.100 „ — „
„ budowę „ 1886.		120.900 „ — „
„ „ „ 1887.		133.000 „ — „
„ „ „ 1888.		118.740 „ — „
Razem do końca r. 1888.		421.740 zł. — ct.

Uwaga. Oprócz wykazanych w stanie majątku efektów imiennej wartości 948.566 zł. 71 ct., posiada jeszcze ta fundacya 9. sztuk akcyi użytkowania kolei państwowej, od których (jako swego czasu wylosowanych, a zatem w stan efektów niewchodzących), pobiera się jedynie przypadająca na nie dywidenda, a tej w r. 1888. akcye te wcale nie miały.

Stan majątku wykazano według ewidencyi kapitałów zostających pod bezpośrednim zarządem Wydziału krajowego. Stan ten w obec w toku będącej budowy „Domu ubogich“ w Krakowie, będzie się corocznie zmniejszał w miarę budowy aż do czasu, póki takowa ukończoną nie zostanie i fundacya w życie nie wejdzie.

XXVIII. Fundusz „Macierzy polskiej“.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Gotówka otrzymana za spieniężone efekta 6.622 zł. 67 ct.						
		od tego wydana na zakupno efektów 3.883 „ — „						
		czysty dochód . . .	2.739	67	2.739	67		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	50	65	50	65		
		Suma dochodów .	2.790	32	2.790	32		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 1.532 zł. 18 ct.						
		b) w efektach . . . 26.221 „ 25 „	—	—	27.753	43		
		Razem	—	—	**30.543**	**75**	—	—
		Wydatki.						
	1	Efekta wylosowane i spieniężone . 5.000 zł.						
		od tego zakupione . . . 4.200 „						
		czysty wydatek . . .	800	—	800	—		
	2	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 4.322 zł. 50 ct.						
		b) w efektach . . . 25.421 „ 25 „	—	—	29.743	75		
		Razem	—	—	**30.543**	**75**	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . 4.322 zł. 50 ct.

b) w efektach:

1.	6% listy zast.	kijow. Banku kredyt. ziemsk.	14.000	rubli
2.	5% „ „	gal. Tow. „ „	6.700 zł.	— ct.
3.	4½% „ „	Banku krajowego	4.700 „	— „
4.	4% książeczka	„ „	16 „	25 „
5.	4% „	krakowskiej Kasy oszczędności	5 „	— „

25.421 „ 25 „

Suma stanu czynnego . . . 29.743 zł. 75 ct.

Stan bierny . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . . . . **29.743 zł. 75 ct.**

Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. . . . . 28.253 „ 43 „

okazuje się **przyrost** majątku o . . . . . **1.490 zł. 32 ct.**

a mianowicie przybyło w gotówce . . . 2.790 zł. 32 ct.

ubyło zaś *a)* w efektach . . 800 zł. .

b) w należytości czynnej 500 „ . 1.300 „ — „

Czysty przyrost w gotówce, jak wyżej **1.490 zł. 32 ct.**

XXVIII. Fundusz „Macierzy polskiej“.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Datki od rozmaitych osób i korporacyi:						
		a) subwencya z funduszu krajowego . 3.000 zł.						
		b) „ gminy miasta Lwowa . 400 „						
		c) datki od rozmaitych osób . . 45 „	3.445	—	3.445	—		
	2	Dochody ze sprzedaży wydawnictw własnych .	2.447	68	2.447	68		
	3	Odsetki od efektów:						
		a) od 6% list. zast. Banku kijow. 1.172 zł. 30 ct.						
		b) „ 5% „ „ gal. Tow. kred. ziemskiego . . . . 335 „ — „						
		c) od 4½% list. zast. Banku kraj. 168 „ 75 „						
		razem 1.676 zł. 05 ct.						
		od tego:						
		a) odsetki bierne 22 zł. 78½ ct.						
		b) zwrot za wiele pobranych . . 52 „ 87½ „ 75 „ 66 „						
		czysty dochód . . .	1.600	39	1.600	39		
		Suma dochodów .	7.493	07	7.493	07		
	4	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	1.438	08½		
		Razem . .	—	—	8.931	15½	—	—
		Wydatki.						
	1	Koszta wydawnictw własnych:						
		a) honorarya autorskie i ryciny 620 zł. 40 ct.						
		b) druk wydawnictw . . 3.442 „ 19 „						
		c) korekta „ i dopiski . 75 „ — „						
		d) oprawa „ . . 617 „ 40 „						
		e) wydaw. kalendarza „Macierzy“ 300 „ — „						
		f) „ czasopisma „Niedziela“ 1.500 „ — „	6.554	99	6.554	99		
	2	Zasiłki naukowe dla dzieci niezamożnych rodziców	500	—	500	—		
	3	Rozmaite wydatki administracyjne . . .	501	—	501	—		
	4	Gotówka przeniesiona do majątku zarodowego .	50	65	50	65		
		Suma wydatków .	7.606	64	7.606	64		
	5	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	1.324	51½		
		Razem . .	—	—	8.931	15½	—	—

Uwaga. Wydatkami tej fundacyi zarządza Rada wykonawcza, na której żądanie asygnuje się wypłaty w miarę potrzeby. Czyste nadwyżki dochodów z wydawnictw własnych, składa taż Rada na rzecz fundacyi do Kasy krajowej, w której złożony jest majątek fundacyi. Powyższy rachunek obejmuje tedy jedynie wynikłości, wypływające z obrotu kasowego w Wydziale krajowym.

LW. 20.174/1889.

XXIX. Fundacya Feliksy Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców Polaków.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	**100.269**	**39**	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	**100.269**	**39**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. 5% nieprem. listy gal. Banku hipotecznego	100.000 zł. — ct.	
2. 4% książeczka Banku krajowego . .	269 „ 39 „	100.269 „ 39 „
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**100.269 zł. 39 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		100.269 „ 39 „
okazuje się, iż **stan pozostał niezmieniony**		— zł. — ct.

Uwaga. Dochody z kuponów aż do wejścia w życie fundacyi, pobiera fundatorka.

LW. 25.204/1889.

XXX. Fundusz z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	**Zapas** z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	574	16	—	—
		Wydatki.						
	1	**Zapas** z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	574	16	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. książeczka Banku krajowego Nr. 682 (dla szkoły agronomicznej w Dublanach) .	287 zł. 08 ct.	
2. książeczka Banku krajowego Nr. 683 (na cele oświaty ludowej)	287 „ 08 ct.	574 zł. 16 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		574 zł. 16 ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		574 „ 16 „
okazuje się, iż stan został niezmieniony		— zł. — ct.

LW. 29.188/1889.

XXXI. Fundusz ku podniesieniu rybactwa.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Ściągnięte grzywny za przekroczenie ustawy rybackiej i uzyskane kwoty ze sprzedaży skonfiskowanych ryb i przyrządów rybackich . .	388	86	361	86	27	—
	2	Odsetki od książeczki wkładkowej Banku krajowego	7	81	7	81	—	—
	3	Gotówka ze sprzedaży efektów . 315 zł. 11 ct. od tego wydana na zakupno efektów 315 „ 11 „	—	—	—	—	—	—
		Suma dochodów .	396	67	369	67	27	—
	4	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . . .	—	—	369	67	—	—

XXXI. Fundusz ku podniesieniu rybactwa.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
	1	Towarzystwu rybackiemu w Krakowie na koszta chromolitografii mapy ryb krajowych . .	15	—	15	—	—	—
	2	Funduszowi krajowemu: *a)* częściowy zwrot wydatków z r. 1887. na koszta wydawnictwa i przewozu chromolitografowanej mapy ryb krajowych wraz z tekstem objaśniającym . . 339 zł. 90 ct. *b)* zwrot zaliczki z r. 1887. na pokrycie kosztów wydawnictwa obrazowej mapy ryb . . . 220 „ 19 „	560	09	354	67	205	42
	3	Efekta spieniężone . . . 315 zł. 11 ct. od tego zakupione . . . 315 „ 11 „	—	—	—	—	—	—
		Suma wydatków .	575	09	369	67	205	42
	4	Zapas z końcem roku 1888.	—	—	—	—	—	—
		Razem . . .	—	—	**369**	**67**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Należytości czynne	27 zł. — ct.
Stan bierny: „ bierne	205 „ 42 „
Czysty stan bierny	**178 zł. 42 ct.**
W porównaniu z czystym stanem biernym, wykazanym z końcem roku 1887. .	430 „ 09 „
okazuje się **zmniejszenie stanu biernego** o	**251 zł. 67 ct.**
a mianowicie: należytości czynne zmniejszyły się o . . . 103 zł. — ct.	
„ bierne „ „ „ . . . 354 „ 67 „	
różnica stanowi **zmniejszenie należytości biernych**, jak wyżej o	**251 zł. 67 ct.**

XXXII. Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	9.103	66	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	9.103	66	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. $4^1/_2$ % listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk. 9.100 zł. — ct.
2. 4% książeczka wkładkowa Banku krajowego . 3 „ 66 „ 9.103 zł. 66 ct.

Stan bierny . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . . . . **9.103 zł. 66 ct.**

Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. . . . . 9.103 „ 66 „

okazuje się, iż **stan pozostał niezmieniony** . . . . . — zł. — ct.

XXXII. Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½ % listów zastawnych gal. Tow. kredyt. ziemsk. . 409 zł. 50 ct.						
		b) od spieniężonej książeczki Banku krajowego . . 4 „ 90 „	414	40	414	40		
	2	Efekta zakupione . . . 614 zł. 25 ct.						
		od tego spieniężone . . 614 „ 25 „						
		rzeczywiste przykupno . .	—	—	—	—		
		Suma dochodów .	414	40	414	40		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	409	50		
		Razem . . .	—	—	**823**	**90**	—	—
		Wydatki.						
	1	Odesłano Chaimowi Oranżowi w Krakowcu, do rozdania ubogim izraelitom tamże . . .	409	50	409	50		
	2	Gotówka wydana na zakupno efektów 614 zł. 25 ct.						
		od tego za spieniężone efekta 614 „ 25 „						
		czysty wydatek . . .	—	—	—	—		
		Suma wydatków .	409	50	409	50		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 4 zł. 90 ct.						
		b) w efektach . . . 409 „ 50 „	—	—	414	40		
		Razem . . .	—	—	**823**	**90**	—	—

Uwaga. Wykazany zapas ostateczny majątku obrotowego został w roku 1889. użyty na cele fundacyi.

LW. 25.507/1889.

XXXIII. Fundacya Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	8.404	—	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . .	—	—	8.404	—	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:		
1. 4½% listy zastawne Banku krajowego . . .	8.400 zł.	
2. 4% książeczka Banku krajowego	4 „	8.404 zł.
Stan bierny		— „
Czysty stan czynny		8.404 zł.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		8.404 „
okazuje się, iż **stan pozostał niezmieniony**		— zł.

XXXIII. Fundacya Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od 4½% list. zast. Banku kraj. . .	378	—	378	—		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	297	60		
		Razem . . .	—	—	**675**	**60**	—	—
		Wydatki.						
	1	Łukowskiej Teofili wydano na wsparcia za rok 1888.	290	—	290	—	—	—
	2	Wymierzona od fundacyi należytość rządowa . .	683	40	80	40	603	—
		Suma wydatków . .	973	40	370	40	603	—
	3	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	305	20	—	—
		Razem . . .	—	—	**675**	**60**	—	—

Uwaga. Wykazany zapas w gotówce 305 zł. 20 ct., zużyty został w roku 1889. (w okrągłej sumie 305 zł.) na wsparcie osieroconych dziewcząt.

XXXIV. Fundacya posagowa ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla biednych moralnie prowadzących się dziewcząt.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	21.239	82	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . . .	—	—	21.239	82	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:

1. 4% los państwowy z r. 1860.	500 zł. — ct.	
2. 5% austryacka renta srebrna	20.650 „ — „	
3. 4% książeczka gal. Kasy oszczędności . .	89 „ 82 „	21.239 zł. 82 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**21.239 zł. 82 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		21.239 „ 82 „
okazuje się, **iż stan pozostał nie zmieniony**		— zł. — ct.

XXXIV. Fundacya posagowa ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla biednych moralnie prowadzących się dziewcząt.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów: *a)* od 4% losu państw. z r. 1860. 20 zł. — ct. *b)* od 5% austr. renty srebrnej 867 „ 30 „	887	30	887	30		
	2	Efekta zakupione . . . . 858 zł. od tego wydano (jako posagi) . 858 „						
		czysty dochód .	—	—	—	—		
		Suma dochodów .	887	30	887	30		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	800	57		
		Razem . . .	—	—	**1.687**	**87**	—	—
		Wydatki.						
	1	Posagi dla trzech dziewcząt po 286 zł. . .	858	—	858	—		
	2	Koszta insercyjne	25	09	25	09		
		Suma wydatków .	883	09	883	09		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	804	78		
		Razem . . .	—	—	**1.687**	**87**	—	—

Uwaga. Wykazany zapas ostateczny w gotówce 804 zł. 78 ct., przeznaczony jest na wypłatę posagów w r. 1889.

XXXV. Fundacya ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla ubogich wdów po nauczycielach szkół ludowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	A. Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Efekta zakupione . . . . 619 zł. 08 ct. od tego spieniężone . . 89 „ 82 „						
		rzeczywiste przykupno .	529	26	529	26		
	2	Gotówka pobrana z majątku obrotowego . .	488	76	488	76		
		Suma dochodów .	1.018	02	1.018	02		
	3	Zapas z początkiem roku 1888. w efektach . .	—	—	21.239	82		
		Razem . . .	—	—	22.257	84	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów 578 zł. 58 ct. od tego za spieniężone efekta 89 „ 82 „						
		czysty wydatek . . .	488	76	488	76		
	2	Zapas z końcem roku 1888. w efektach . . .	—	—	21.769	08		
		Razem . . .	—	—	22.257	84	—	—

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy w efektach:			
1. 4% losy państwowe z r. 1854.	500 zł. — ct.		
2. 5% austryacka renta srebrna	20.650 „ — „		
3. 4½ listy Banku krajowego	600 „ — „		
4. 4% książeczka Banku krajowego . . .	19 „ 08 „	21.769 zł. 08 ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**21.769 zł. 08 ct.**	
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		21.239 „ 82 „	
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o		**529 zł. 26 ct.**	

XXXV. Fundacya ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla ubogich wdów po nauczycielach szkół ludowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	B. Majątek obrotowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4% losów państw. z r. 1854. 16 zł. 80 ct.						
		b) od 5% austr. renty srebrnej . 867 „ 30 „						
		c) od 4½% listów zast. Banku kraj. 13 „ 50 „						
		d) od sprzedanej książ. Kasy oszczęd. 4 „ 45 „						
		razem 902 zł. 05 ct.						
		od tego odsetki bierne . . — „ 83 „						
		czysty dochód . .	901	22	901	22		
	2	Zapas z początkiem roku 1888. w gotówce . .	—	—	488	76		
		Razem . . .	—	—	1.389	98	—	—
		Wydatki.						
	1	Wsparcie dożywotnie ośmiu wdowom po 100 zł.						
		należytość . . . . 800 zł. — ct.						
		od tejże odpisano . . . — „ 08 „	799	92	799	88	—	04
	2	Gotówka przeniesiona do majątku zarodowego .	488	76	488	76	—	—
	3	Koszta insercyjne	18	36	18	36	—	—
		Suma wydatków .	1.307	04	1.307	—	—	04
	4	Zapas z końcem roku 1888. w gotówce . .	—	—	82	98		
		Razem . . .	—	—	1.389	98	—	—

Uwaga. Z wykazanego powyżej zapasu ostatecznego w gotówce 82 zł. 98 ct., sfruktyfikowano w r. 1889. część, t. j. 50 zł. na rzecz majątku zarodowego, zaś resztę 32 zł. 98 ct. pozostawiono nieulokowaną na ewentualne drobne wydatki majątku obrotowego.

XXXVI. Fundacya Teresy hr. Weissenwolfowej na rzecz przytułku dla dotkniętych wielką chorobą.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 5% oblig. indemnizacyj. 111 zł. 03 ct.						
		b) od 4½% listu Banku kraj. 2 „ 30 „	113	33	113	33		
	2	Efekta zakupione	229	10	229	10		
		Suma dochodów .	342	43	342	43		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 111 zł. 03 ct.						
		b) w efektach . . . 3.656 „ 80 „	—	—	3.767	83		
		Razem . . .	—	—	**4.110**	**26**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów . . .	222	10	222	10		
	2	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 2 zł. 26 ct.						
		b) w efektach . . . 3.885 „ 90 „	—	—	3.888	16		
		Razem . . .	—	—	**4.110**	**26**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: *a)* Zapas kasowy: *a)* w gotówce			2 zł. 26 ct.
b) w efektach:			
1. 5% obligacye indemnizacyjne . .	2.350 zł. — ct.		
2. 4½% listy zastawne Banku krajowego .	100 „ — „		
3. 4% książeczka gal. Kasy oszczędności .	1.306 „ 80 „		
4. 4% „ „ Banku krajowego .	129 „ 10 „		3.885 „ 90 „
Suma stanu czynnego .			3.888 zł. 16 ct.
Stan bierny			— „ — „
Czysty stan czynny			**3.888 zł. 16 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.			3.767 „ 83 „
okazuje się **przyrost** majątku w efektach o			**120 zł. 33 ct.**
a mianowicie: przybyło w efektach	229 zł. 10 ct.		
ubyło w gotówce	108 „ 77 „		
Czysty przyrost w efektach, jak wyżej .			**120 zł. 33 ct.**

Uwaga. Fundacya ta, odebrana w zarząd Wydziału krajowego w r. 1887., nie weszła jeszcze w życie. Wykazany zapas ostateczny w gotówce 2 zł. 26 ct. użyty został w r. 1889. na zakupno efektów.

LW. 26.367/1889.

XXXVII. Fundacya ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki:						
		a) od gotówki chwilowo używanej przez fundusz krajowy . 91 zł. 16 ct.						
		b) od 4½% oblig. pożyczki kraj. z r. 1885. . . . . 45 „ — „						
		razem 136 zł. 16 ct.						
		od tego odsetki bierne . . . 21 „ 50 „						
		czysty dochód .	114	66	114	66		
	2	Efekta zakupione	2.000	—	2.000	—		
		Suma dochodów .	2.114	66	2.114	66		
	3	**Zapas** z początkiem roku 1888. w gotówce .	—	—	1.755	67		
		Razem . .	—	—	**3.870**	**33**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów . . .	1.825	—	1.825	—		
	2	**Zapas** kasowy z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . . 45 zł. 33 ct.						
		b) w efektach . . . . . 2.000 „ — „	—	—	2.045	33		
		Razem .	—	—	**3.870**	**33**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce		45 zł. 33 ct.
b) w efektach: 4½% oblig. pożyczki kraj. z r. 1885.		2.000 „ — „
Suma stanu czynnego .		2.045 zł. 33 ct.
Stan bierny		— „ — „
Czysty stan czynny		**2.045 zł. 33 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.		1.755 „ 67 „
okazuje się **przyrost** majątku o		**289 zł. 66 ct.**
a mianowicie: przybyło w efektach	2.000 zł. — ct.	
ubyło w gotówce	1.710 „ 34 „	
Czysty przyrost w efektach, jak wyżej .		**289 zł. 66 ct.**

Uwaga. Fundacya ta nie weszła jeszcze w życie. — Wykazany zapas ostateczny w gotówce 45 zł. 33 ct., sfruktyfikowany został w r. 1889. na rzecz majątku zarodowego.

LW. 29.187/1889.

XXXVIII. Fundacya bursy imienia ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Odsetki od efektów:						
		a) od 4½% list. zast. gal. Tow. kred. ziemskiego . . . . 450 zł. — ct.						
		b) od 4½% list. zast. Banku kraj. 18 „ — „						
		razem 468 zł. — ct.						
		od tego odsetki bierne . 2 „ 80 „						
		czysty dochód .	465	20	465	20		
	2	Efekta zakupione	712	20	712	20		
		Suma dochodów .	1.177	40	1.177	40		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . . 450 zł.						
		b) w efektach . . . . . 10.000 „	—	—	10.450	—		
		Razem .	—	—	**11.627**	**40**	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów	681	20	681	20		
	2	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . 234 zł. — ct.						
		b) w efektach . . . . 10.712 „ 20 „	—	—	10.946	20		
		Razem . .	—	—	**11.627**	**40**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce			234 zł. — ct.
b) w efektach:			
1. 4½% listy zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. .	10.000 zł. — ct.		
2. 4½% „ „ Banku krajowego .	400 „ — „		
3) 4% książeczka „ „ .	312 „ 20 „		10.712 „ 20 „
Suma stanu czynnego			10.946 zł. 20 ct.
Stan bierny			— „ — „
Czysty stan czynny			**10.946 zł. 20 ct.**
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887.			10.450 „ — „
okazuje się **przyrost** majątku o			**496 zł. 20 ct.**
a mianowicie: przybyło w efektach	712 zł. 20 ct.		
ubyło w gotówce	216 „ — „		
Czysty przyrost, jak wyżej			**496 zł. 20 ct.**

Uwaga. Fundacya ta nie weszła jeszcze w życie. — Dochody majątku żelaznego tak długo będą kapitalizowane, aż urosną do kwoty, z której po opędzeniu kosztów założenia bursy i po opłaceniu należytości rządowej, przynajmniej 10 uczniów będzie mogło być utrzymywanych.

Wykazany wyżej zapas ostateczny w gotówce 234 zł., sfruktyfikowany został w roku 1889. na rzecz majątku zarodowego fundacyi.

LW. 29.176/1889.

XXXIX. Fundacya Franciszka Steczkowskiego z Jasła.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Kapitał fundacyjny podniesiony z c. k. głównej Kasy krajowej, mianowicie:						
		a) 5% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemskiego . . . . . 2.300 zł. — ct.						
		b) 4½% listy zastaw. galic. Tow. kredyt. ziemsk. . . . . 100 „ — „						
		c) 4% książeczki gal. Kasy oszczęd. 94 „ 65 „						
		d) w gotówce . . . . . 59 „ 75 „	2.554	40	2.554	40		
	2	Odsetki od efektów:						
		a) 5% od listów zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . . 115 zł. — ct.						
		b) 4½% od listów zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . . . 4 „ 50 „	119	50	119	50		
	3	Efekta zakupione	118	50	118	50		
		Suma dochodów .	2.792	40	2.792	40		
	4	**Zapas** z początkiem roku 1888.	—	—	—	—		
		Razem . .	—	—	2.792	40	—	—
		Wydatki.						
	1	Gotówka wydana na zakupno efektów	118	50	118	50		
	2	Koszta stemplowe	1	—	1	—		
		Suma wydatków .	119	50	119	50		
	3	**Zapas** z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 59 zł. 75 ct.						
		b) w efektach . . . 2.613 „ 15 „	—	—	2.672	90		
		Razem . .	—	—	2.792	40	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . 59 zł. 75 ct.

b) w efektach:

1. 5% listy zast. gal. Tow. kredyt. ziemskiego .	2.300 zł. — ct.		
2. 4½% „ „ „ „ „ „ „ .	100 „ — „		
3. 4% książeczka „ Kasy oszczędności .	213 „ 15 „	2.613 „ 15 „	
Suma stanu czynnego		2.672 zł. 90 ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**2.672 zł. 90 ct.**	

Uwaga. Fundacya ta odebrana w zarząd Wydziału krajowego w roku 1888., nie weszła jeszcze w życie. — Wykazany zapas ostateczny w gotówce 59 zł. 75 ct., użyty został w roku 1889. na cele fundacyi.

LW. 30.157/1889.

XL. Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Kapitał fundacyjny podniesiony z c. k. głównej Kasy krajowej, mianowicie: *a)* 5% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk. . . 12.800 zł. — ct. *b)* 4% książeczka galic. Kasy oszczędności . . . . 60 „ 81 „	12.860	81	12.860	81		
	2	Odsetki od 5% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	320	—	320	—		
		Suma dochodów .	13.180	81	13.180	81		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	—	—		
		Razem . . .	—	—	**13.180**	**81**	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888.: *a)* w gotówce . . . 320 zł. — ct. *b)* w efektach . . 12.860 „ 81 „	—	—	13.180	81		
		Razem . . .	—	—	**13.180**	**81**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy *a)* w gotówce			320 zł. — ct.
b) w efektach:			
1. 5% listy zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	12.800 zł. — ct.		
2. 4% książeczki „ Kasy oszczędności . .	60 „ 81 „	12.860 „ 81 „	
Suma stanu czynnego .		13.180 zł. 81 ct.	
Stan bierny		— „ — „	
Czysty stan czynny		**13.180 zł. 81 ct.**	

Uwaga. Fundacya ta odebrana w zarząd Wydziału krajowego w roku 1888., nie weszła jeszcze w życie. — Wykazany zapas ostateczny w gotówce 320 zł., sfruktyfikowany został w roku 1889. na rzecz majątku zarodowego.

XLI. Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich.

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Majątek zarodowy.	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
	1	Kapitał fundacyjny podniesiony z c. k. głównej Kasy krajowej, mianowicie:						
		a) 5% listy zast. gal. Tow. kredyt. ziemskiego . . . 2.500 zł. — ct.						
		b) 4% książeczki gal. Kasy oszczęd. 72 „ 89 „	2.572	89	2.572	89		
	2	Odsetki od 5% list. zast. gal. Tow. kredyt. ziemsk.	62	50	62	50		
		Suma dochodów .	2.635	39	2.635	39		
	3	Zapas z początkiem roku 1888.	—	—	—	—		
		Razem . . .	—	—	**2.635**	**39**	—	—
		Wydatki.						
	1	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . 62 zł. 50 ct.						
		b) w efektach . . . . 2.572 „ 89 „	—	—	2.635	39		
		Razem . . .	—	—	**2.635**	**39**	—	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny: Zapas kasowy: *a)* w gotówce . . . . . 62 zł. 50 ct.

b) w efektach:

1. 5% listy zastawne gal. Tow. kredyt. ziemsk. 2.500 zł. — ct.
2. 4% książeczki gal. Kasy oszczędności . . 72 „ 89 „ 2.572 „ 89 „

Suma stanu czynnego . . 2.635 zł. 39 ct.

Stan bierny . . . . . — „ — „

Czysty stan czynny . . . . . **2.635 zł. 39 ct.**

Uwaga. Fundacya ta odebrana w zarząd Wydziału krajowego w roku 1888., nie weszła jeszcze w życie. — Wykazany zapas ostateczny w gotówce 62 zł. 50 ct., użyty został w roku 1889. na zakupno efektów.

LW. 30.146/1889.

XLII. Depozyta gminne serwitutowe. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Dochody	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
	1	Odsetki:						
		a) od obligacyj indemnizacyjnych	13.944	39	13.944	39		
		b) „ listów zastawnych Banku krajowego . .	7.105	32	7.105	32		
	2	Efekta zakupione:						
		a) listy zastawne Banku krajowego . . .	42.350	—	42.350	—		
		b) książeczka wkładkowe Banku krajowego . .	59	03	59	03		
	3	Gotówka za sprzedane oblig. indem.	11.793	82	11.793	82		
	4	„ „ „ „ „ wylosowane .	15.645	—	15.645	—		
	5	„ „ „ listy zast. Banku kraj. . . .	6.497	60	6.497	60		
	6	„ „ „ „ „ „ „ wylosowane	4.050	—	4.050	—		
	7	Zamiana:						
		a) obligacyj indemnizacyjnych	4.700	—	4.700	—		
		b) listów zastawnych Banku krajowego . .	33.200	—	33.200	—		
	8	Zwrot obligacyj indemnizacyjnych winkulowanych i dewinkulowanych	5.250	—	4.250	—	1.000	—
	9	Zwrot obligacyj indemnizacyjnych opatrzonych żyrem	300	—	300	—		
	10	Zaliczki zwrócone	1.000	—	450	—	550	—
		Suma dochodów .	145.895	16	144.345	16	1.550	—
	11	Zapas z początkiem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . 7.815 zł. 03½ ct.						
		b) w oblig. indem. . . 307.800 „ — „						
		c) w list. zast. Banku kraj. 148.450 „ — „	—	—	464.065	03½		
		Razem . . .	—	—	608.410	19½	—	—

XLII. Depozyta gminne serwitutowe. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Wydatki	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
	1	Kapitały wydane:						
		a) w gotówce	19.063	65½	19.063	65½		
		b) w obligacyach indemnizacyjnych . . .	4.250	—	4.250	—		
		c) w listach zastawnych Banku krajowego . .	1.300	—	1.300	—		
		d) w książeczkach wkładkowych Banku krajowego	59	03	59	03		
	2	Gotówka wydana na zakupno list. zast. Banku kraj.	39.659	73	39.659	73		
	3	„ „ „ „ książ. wkład. „ „	59	03	59	03		
	4	Efekta sprzedane: oblig. indemnizacyjne . . .	11.500	—	11.500	—		
	5	„ „ „ „ wylosowane	14.900	—	14.900	—		
	6	„ „ listy zast. Banku kraj. . . .	6.950	—	6.950	—		
	7	„ „ „ „ „ „ wylosowne	4.050	—	4.050	—		
	8	Zamiana: *a)* obligacyj indemnizacyjnych . . .	4.700	—	4.700	—		
		b) listów zastawnych Banku krajowego .	33.200	—	33.200	—		
	9	Oblig. indem. do winkulowania i dewinkulowania .	5.250	—	5.250	—		
	10	„ „ „ opatrzenia żyrem	300	—	300	—		
	11	Taksy za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych .	—	40	—	40		
	12	Zaliczki dane	400	—	400	—		
		Suma wydatków .	145.641	84½	145.641	84½		
	13	Zapas z końcem roku 1888.:						
		a) w gotówce . . . . 8.118 zł. 35 ct.						
		b) w oblig. indemnizacyjnych . 277.150 „ — „						
		c) w list. zast. Banku kraj. . 177.500 „ — „	—	—	462.768	35		
		Razem . . .	—	—	608.410	19½	—	—

Stan depozytów serwitutowych z końcem roku 1888.

Stan czynny:	Zapas kasowy w gotówce	8.118 zł. 35	ct.
	„ „ w obligacyach indemnizacyjnych	277.150 „ —	„
	„ „ w listach zastawnych Banku krajowego . . .	177.500 „ —	„
	Należytości czynne: *a)* w gotówce	550 „ —	„
	b) w oblig. indemnizacyjnych do winkulowania	1.000 „ —	„
	Suma stanu czynnego	464.318 zł. 35	ct.
Stan bierny		— „ —	„
Czysty stan czynny		**464.318 zł. 35**	ct.
Z porównania z takimże stanem z końcem roku 1887. . . .		464.665 „ 03½	„
okazuje się zmniejszenie w depozytach serwitutowych o . .		**346 zł. 68½**	ct.

Uwaga. Depozyta te stanowią własność obcą, wykazuje się zatem wszelkie wynikłości w pełnym obrocie kasowym.

LW. 36.630/1889.

XLIII. Depozyta ogólne. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Poszczególnienie	Gotówka zł.	Gotówka ct.	Efekta zł.	Efekta ct.
	Dochody.				
	A) **W kasie krajowej:**				
I.	Kaucye służbowe urzędników i sług, tudzież kaucye i wadya przedsiębiorców	939	19	31.576	93
II.	Kaucye i wadya przedsiębiorców przy drogach krajowych	19.701	13½	53.553	48
III.	Taksy od dekretów nominacyjnych urzędników i sług	777	93	—	—
IV.	Podatki od płac urzędników	6.377	03	—	—
V.	Mylne pobory c. k. kas rządowych	935	83½	—	—
VI.	Depozyta rozmaite	48.006	44½	95.085	23
VII.	Opłaty pośmiertne na rzecz szpitala powszechnego we Lwowie	9.214	14	—	—
VIII.	Depozyta funduszów stypendyjnych	165	14	—	—
IX.	Depozyta administracyi dóbr „Winniki“	95	87	—	—
X.	Depozyta szpitali krakowskich	42	—	842	—
XI.	Zwroty zasiłków chwilowych, udzielanych dziennikom funduszowym	216.000	—	10.000	—
XII.	Kondykta na płace urzędników	5.073	72	—	—
	Razem	307.328	43½	191.057	64
	B) **W c. k. kasach rządowych:**				
I.	Kaucye i wadya przedsiębiorców przy drogach krajowych	—	—	3.250	—
	C) **W kasie szpitala powszechnego we Lwowie**	5.902	91	2.831	87
	D) „ **zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie**	2.426	05	1.878	86
	E) „ **szpitali krakowskich**	6.939	63	2.461	70
	F) „ **krajowej szkoły rolniczej w Dublanach**	4.328	64	200	—
	G) „ **funduszu folwarku w Dublanach**	—	—	—	—
	H) „ **krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie**	475	86	1.288	—
	I) „ „ **niższej szkoły rolniczej w Horodence**	157	29	—	—
	K) „ „ „ „ „ **w Jagielnicy**	85	61	—	—
	L) „ „ „ „ „ **w Kobiernicach**	—	—	—	—
	Suma dochodów	327.644	42½	202.968	07

Zapas z początkiem roku 1888.:

	Gotówka	Efekta
a) w kasie krajowej	209.625 zł. 99 ct.	140.772 zł. 22 ct.
b) w c. k. kasach rządowych	— „ — „	3.050 „ — „
c) w kasie szpitala powszechnego we Lwowie	1.511 „ 54 „	7.759 „ 81 „
d) w kasie zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	1.164 „ 69 „	4.048 „ 85 „
e) w kasie szpitali krakowskich	391 „ 32 „	17.712 „ 96 „
f) w kasie kraj. szkoły rolniczej w Dublanach	396 „ 91 „	730 „ — „
g) w kasie funduszu folwarku w Dublanach	50 „ — „	— „ — „
h) w kasie kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie	293 „ 28½ „	960 „ — „
i) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence	— „ — „	— „ — „
k) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy	80 „ 01 „	— „ — „
l) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach	— „ — „	— „ — „
	Razem	213.513 74½	175.033 84
		541.158 17	378.001 91

XLIII. Depozyta ogólne. Zamknięcie rachunku za rok 1888.

Rubryka	Poszczególnienie	Gotówka zł.	Gotówka ct.	Efekta zł.	Efekta ct.
	Wydatki.				
	A) **W kasie krajowej:**				
I.	Kaucye służbowe urzędników i sług, tudzież kaucye i wadya przedsiębiorców	940	18	18.765	11
II.	Kaucye i wadya przedsiębiorców przy drogach krajowych	22.274	59	53.715	96
III.	Taksy od dekretów nominacyjnych urzędników i sług	851	35½	—	—
IV.	Podatki od płac urzędników	6.317	18	—	—
V.	Mylne pobory c. k. kas rządowych	1.002	25½	—	—
VI.	Depozyta rozmaite	236.204	12½	94.476	05
VII.	Opłaty pośmiertne na rzecz szpitala powszechnego we Lwowie	9.211	05	—	—
VIII.	Depozyta funduszów stypendyjnych	165	14	—	—
IX.	Depozyta administracyi dóbr „Winniki“	—	—	—	—
X.	Depozyta szpitali krakowskich	42	—	—	—
XI.	Zasiłki chwilowe, udzielane dziennikom funduszowym	216.000	—	10.000	—
XII.	Kondykta na płace urzędników	5.096	20	—	—
	Razem	498.104	07½	176.957	12
	B) **W c. k. kasach rządowych:**				
I.	Kaucye i wadya przedsiębiorców przy drogach krajowych	—	—	2.950	—
	C) **W kasie szpitala powszechnego we Lwowie**	6.453	09	4.206	37
	D) „ **zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie**	2.917	25½	2.029	88
	E) „ **szpitali krakowskich**	6.740	34	4.328	02
	F) „ **krajowej szkoły rolniczej w Dublanach**	3.666	50	500	—
	G) „ **funduszu folwarku w Dublanach**	—	—	—	—
	H) „ **krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie**	505	19½	495	—
	I) „ „ **niższej szkoły rolniczej w Horodence**	157	29	—	—
	K) „ „ „ „ „ **w Jagielnicy**	117	39½	—	—
	L) „ „ „ „ „ **w Kobiernicach**	—	—	—	—
	Suma wydatków	518.661	14	191.466	39

Zapas z końcem roku 1888.:

	Gotówka	Efekta
a) w kasie krajowej	18.850 zł. 35 ct.	154.872 zł. 74 ct.
b) w c. k. kasach rządowych	— „ — „	3.350 „ — „
c) w kasie szpitala powszechnego we Lwowie	961 „ 36 „	6.385 „ 31 „
d) w kasie zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	673 „ 48½ „	3.897 „ 83 „
e) w kasach szpitali krakowskich	590 „ 61 „	15.846 „ 64 „
f) w kasie kraj. szkoły rolniczej w Dublanach	1.059 „ 05 „	430 „ — „
g) w kasie funduszu folwarku w Dublanach	50 „ — „	— „ — „
h) w kasie kraj. szkoły rolniczej w Czernichowie	263 „ 95 „	1.753 „ — „
i) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence	— „ — „	— „ — „
k) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy	48 „ 22½ „	— „ — „
l) w kasie kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach	— „ — „	— „ — „
Razem	22.497 03	186.535 52
	541.158 17	**378.001 91**

Uwaga. Zapas kasowy z końcem r. 1888., stanowi zarazem należytość bierną tegoż rachunku.

LW. 26.740/1889.

LW. 32.365/1889.
Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Lit. C.

FUNDUSZ PROPINACYJNY.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 24.000/1889.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Sumaryusz	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
		Rzeczywiste.						
I.	1	Opłaty od szynkarzy	299.098	23½	239.903	66½	59.194	57
II.	2	Jednorazowe opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni	100	—	100	—	—	—
III.	3	Grzywny za przestępstwa w sprawach propinacyjnych	33.718	16	3.848	23	29.869	93
IV.	4	Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych	92	91	34	68	58	23
V.	5	Odsetki zwłoki	3.504	43½	3.504	43½	—	—
VI.	6	Odsetki od kapitałów lokowanych . .	168.105	22	168.105	22	—	—
VII.	7	Rozmaite dochody	322	14½	322	14½	—	—
	—	Zwroty kosztów zaliczkowo wypłaconych .	1.064	51	—	—	1.064	51
		Suma dochodów rzeczywistych .	506.005	61½	415.818	37½	90.187	24
	8	**Kupno i sprzedaż efektów:**						
		a) w gotówce	236.261	49	236.261	49	—	—
		b) w efektach	614.620	29	614.620	29	—	—
		Suma kupna i sprzedaży efektów .	850.881	78	850.881	78	—	—
	9	**Wymiana efektów**	462.500	—	22.500	—	440.000	—
	10	**Winkulacya efektów**	—	—	—	—	—	—
	11	**Zwrot pożyczek udzielonych** . . .	250.337	62½	184 839	50	65.498	12½
	12	**Pożyczki zaciągnięte**	227.852	98	227.852	98	—	—
	13	**Kapitały przeniesione do funduszów miast:**						
		w gotówce	35.427	04	35.427	04	—	—
		Suma wszystkich dochodów . .	2,333.005	04	1,737.319	67½	595.685	36½
	14	**Zapas z początkiem roku 1888:**						
		a) w gotówce . . . 256 zł. 12 ct.						
		b) w efektach . . 3,559.484 „ 75 „			3,559.740	87		
		Ogółem .			5,297.060	54½		

Rubryka	Pozycya	Sumaryusz	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
		Rzeczywiste.						
I.	1—2	Płace urzędników i dyurnistów rachunkowych Wydziału krajowego	8.765	20	8.765	20	—	—
II.	3	Druki, oprawa ksiąg i inne potrzeby kancelaryjne	361	29	358	89	2	40
III.	4—5	Remuneracye urzędników i dyurnistów Wydziału krajowego, tudzież sekwestratorów podatkowych	420	—	420	—	—	—
IV.	6	Rozmaite nieprzewidziane	306	79½	306	79½	—	—
V.	7	Koszta komisyi krajowej i komisyj miejscowych	—	—	—	—	—	—
	—	Zwroty nadpłat	84	64	—	—	84	64
		Suma wydatków rzeczywistych .	9.937	92½	9.850	88½	87	04
	8	**Kupno i sprzedaż efektów:**						
		a) w gotówce	576.444	79	576.444	79	—	—
		b) w efektach	242.134	79	242.134	79	—	—
		Suma kupna i sprzedaży efektów .	818.579	58	818.579	58	—	—
	9	**Wymiana efektów**	462.500	—	462.500	—	—	—
	10	**Winkulacya efektów**	—	—	—	—	—	—
	11	**Pożyczki udzielone**	250.337	62½	250.337	62½	—	—
	12	**Zwrot pożyczek zaciągniętych** . . .	227.852	98	227.852	98	—	—
	13	**Kapitały przeniesione do funduszów miast:**						
		w gotówce	35.427	04	35.427	04	—	—
		Suma wszystkich wydatków .	1,804.635	15	1,804.548	11	87	04
		Zapas z końcem roku 1888:						
		a) w gotówce . . 542 zł. 18½ ct.						
		b) w efektach . . 3,491.970 „ 25 „			3,492.512	43½		
		Ogółem .			5,297.060	54½		

Rubryka	Pozycya	Stan czynny	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
		Stan majątku.				
	1	**Zapas kasowy:**				
		a) w gotówce	—	—	542	18½
		b) w efektach:				
		1. w 4% listach zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, *fundusz propinacyjny ogólny* . .	60.700	—		
		2. w 4½% listach zast. galic. Towarzystwa kredytowego ziemsk., *fundusz propinacyjny ogólny* . 1,189.500 zł.				
		3. w 4½% listach zast. galic. Towarzystwa kredyt. ziemsk. *fundusz propinac. miast* 359.200 „	1,548.700	—		
		4. w 4½% oblig. poż. kraj. z r. 1883., *fund. prop. ogólny*	61.400	—		
		5. w 4½% „ „ „ „ 1885., „ „ „	90.000	—		
		6. w 4½% listach zastawnych Banku krajowego, *fundusz propinacyjny ogólny* . . . . 1,576.600 zł.				
		7. w 4½% listach zastawnych Banku kraj. *fundusz propinacyjny miast* . . 151.950 „	1,728.550	—		
		8. w 4% książeczce wkładkowej Banku krajowego, *fundusz propinacyjny miast*	2.620	25	3,491.970	25
	2	**Należytości czynne:**				
		a) w gotówce:				
		1. od funduszu spółek wodnych . 65.498 zł. 12½ ct.				
		2. od szynkarzy i innych kontrybuentów 90.187 „ 24 „	155.685	36½		
		b) w efektach:				
		od funduszu pożyczki na budowę koszar oblig. pożyczki z roku 1888.	440 000	—	595.685	36½
		Suma stanu czynnego .	—	—	4,088.197	80

propinacyjny.

Rubryka	Pozycya	Stan bierny	Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
		z końcem roku 1888.				
	1	Należytości bierne	—	—	87	04
	2	Czysty stan czynny	—	—	4,088.110	76
		Zgodnie ze sumą stanu czynnego .	—	—	4,088.197	80

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
I.	1	**Opłaty od szynkarzy.**						
		a) Powiaty.						
		1. Biała	4.210	95	2.499	11	1.711	84
		2. Bóbrka	3.022	16	1.714	54	1 307	62
		3. Bochnia	3.319	37	2.876	27	443	10
		4. Bohorodczany	4.162	93	2.581	01	1.581	92
		5. Borszczów	4.010	74	3.157	70	853	04
		6. Brody	3.845	10	3.453	99	391	11
		7. Brzesko	2.523	03	2.522	78	—	25
		8. Brzeżany	3.908	86	3.409	45	499	41
		9. Brzozów	1.676	64	1.389	21	287	43
		10. Buczacz	4.960	10	3.709	30	1.250	80
		11. Chrzanów	3.482	03½	3.374	95½	107	08
		12. Cieszanów	3.798	73	2.804	46	994	27
		13. Czortków	1.921	70	1.635	87	285	83
		14. Dąbrowa	3.504	89	2.490	63	1.014	26
		15. Dobromil	2.747	88½	2.568	54½	179	34
		16. Dolina	6.183	11	3.308	91	2.874	20
		17. Drohobycz	5.937	40	3.439	45	2.497	95
		18. Gorlice	3.228	15	2.660	84	567	31
		19. Gródek	1.944	91	1.678	46	266	45
		20. Grybów	1.559	18	1.488	52	70	66
		21. Horodenka	4.321	82½	3.020	06½	1.301	76
		22. Husiatyn	3.842	66	3.115	73	726	93
		23. Jarosław	4.834	81	3.615	89	1.218	92
		24. Jasło	2.799	23	2.407	42	391	81
		25. Jaworów	2.454	92	2.419	70	35	22
		26. Kałusz	2.752	14	2.544	04	208	10
		27. Kamionka	4.385	85½	2.572	52	1.813	33½
		28. Kolbuszowa	2.797	36	2.656	45	140	91
		29. Kołomyja	7.058	88	3.587	07	3.471	81
		30. Kossów	3.271	33	2.389	31	882	02
		31. Kraków	3.590	19	3.261	—	329	19
		32. Krosno	1.806	13	1.773	63	32	50
		33. Limanowa	3.199	43½	2.510	79	688	64½
		34. Lisko	4.112	30	4 099	80	12	50
		35. Lwów	6.200	31	3.232	22	2.968	09
		36. Łańcut	4.626	88	3.301	04	1.325	84
		37. Mielec	3.176	92	2.782	42	394	50
		38. Mościska	2.447	25	2.381	72	65	53
		39. Myślenice	2.233	81	2.117	26	116	55
		40. Nadwórna	3.938	06	3.930	56	7	50
		41. Nisko	1.964	34	1.509	35	454	99
		42. Nowytarg	2.498	43½	2.478	43½	20	—
		43. Pilzno	1.336	51	1.231	51	105	—
		44. Podhajce	3.198	14	2.687	74	510	40
		Do przeniesienia	152.795	59	118.389	67	34.405	92

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
I.	1	Z przeniesienia .	152.795	59	118.389	67	34.405	92
		45. Przemyśl	3.665	92	2.492	80½	1.173	11½
		46. Przemyślany	3.102	21	1.649	11	1.453	10
		47. Rawa	8 541	08	8.244	39	296	69
		48. Rohatyn	3.110	33	2.788	75	321	58
		49. Ropczyce	2 954	25	2.808	43	145	82
		50. Rudki	2.242	66	1.854	96	387	70
		51. Rzeszów	4.361	14½	4.238	88½	122	26
		52. Sambor	3.192	96	2.075	26	1.117	70
		53. Sanok	3.717	50	3.210	68½	506	81½
		54. Sącz nowy	3.925	38	3.130	05	795	33
		55. Skałat	4 212	94	3.319	30	893	64
		56. Śniatyn	2.536	22	2.358	40	177	82
		57. Sokal	2.730	43	1.704	79	1.025	64
		58. Stanisławów	4.179	36½	3.289	15	890	21½
		59. Staremiasto	1.838	54	1.811	04	27	50
		60. Stryj	2.800	99	2.368	25	432	74
		61. Tarnobrzeg	2.564	50	2.509	50	55	—
		62. Tarnopol	2.746	02	2.252	82	493	20
		63. Tarnów	2.257	76	1 560	27	697	49
		64. Tłumacz	3.084	23	3.057	11	27	12
		65. Trembowla	2 114	54	1.272	86	841	68
		66. Turka	2.677	75	1.987	20	690	55
		67. Wadowice	4.228	86	4.097	89	130	97
		68. Wieliczka	3.262	79	2.914	32	348	47
		69. Zaleszczyki	3.362	74	2.241	25	1.121	49
		70. Zbaraż	1.836	07	1.761	42	74	65
		71. Złoczów	4.853	16	4.308	97	544	19
		72. Żółkiew	3.568	10	2.791	53	776	57
		73 Żydaczów	2.467	36	1.862	86	604	50
		74. Żywiec	4.216	01	4.007	93	208	08
		Suma .	253 147	40	202.359	85½	50.787	54½
		b) Miasta.						
		1. Belz	474	17	307	50	166	67
		2. Biała	1.650	—	1.250	—	400	
		3. Biecz	480	—	472	50	7	50
		4. Bochnia	620	—	570	—	50	—
		5. Brody	1.147	02½	1.095	69	51	33½
		6. Brzostek	105	—	90	—	15	—
		7. Brzozów	420	—	367	50	52	50
		8. Ciężkowice	98	50	98	50	—	—
		9. Dobczyce	167	09	73	75	93	34
		10. Dobromil	365	51½	352	50	13	01½
		11. Drohobycz	2.144	79	1.581	67	563	12
		12. Gródek	884	07	789	07	95	—
		13. Grybów	287	50	243	50	44	—
		Do przeniesienia .	8.843	66	7.292	18	1.551	48

Dochody — Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
I.	1	Z przeniesienia .	8.843	66	7.292	18	1.551	48
		14. Jarosław	1.702	23	1.420	89½	281	33½
		15. Jaryczów nowy	408	73	187	48	221	25
		16. Jasło	250	—	235	—	15	—
		17. Jaworów	874	45	874	45	—	—
		18. Jordanów	127	50	120	—	7	50
		19. Kamionka	534	37	410	—	124	37
		20. Kęty	384	94	324	70	60	24
		21. Kołomyja	1.714	43	1.377	28	337	15
		22. Krosno	236	25	236	25	—	—
		23. Lanckorona	30	—	30	—	—	—
		24. Lubaczów	517	55	472	55	45	—
		25. Mikołajów	135	10	135	10	—	—
		26. Mościska	558	84	510	33	48	51
		27. Mrzygłód	20	—	20	—	—	—
		28. Myślenice	278	17	261	25	16	92
		29. Nowytarg	802	50	797	50	5	—
		30. Oświęcim	985	59	800	59	185	—
		31. Pilzno	217	50	210	—	7	50
		32. Podgórze	916	04	811	04	105	—
		33. Przemyśl	3.563	71	2.628	58	935	13
		34. Rzeszów	864	71	858	71	6	—
		35. Sambor	1.250	—	966	—	284	—
		36. Sanok	487	03	464	30	22	73
		37. Sącz nowy	1.010	—	1.000	—	10	—
		38. Sącz stary	232	50	232	50	—	—
		39. Sądowa wisznia	371	96	371	96	—	—
		40. Skawina	115	21	75	21	40	—
		41. Śniatyn	1.073	17	931	37	141	80
		42. Sokal	701	77½	240	—	461	77½
		43. Stanisławów	5.567	06½	3.170	53½	2.396	53
		44. Starasól	150	23	150	23	—	—
		45. Staremiasto	225	—	223	39	1	61
		46. Stryj	1.991	76	1.696	08	295	68
		47. Tarnopol	2.393	39	2.278	89	114	50
		48. Tarnów	2.762	06½	2.259	18	502	88½
		49. Trembowla	580	87	542	82	38	05
		50. Wadowice	420	—	412	50	7	50
		51. Wieliczka	591	16	581	16	10	—
		52. Zator	210	—	210	—	—	—
		53. Złoczów	651	13	594	80	56	33
		54. Żółkiew	1.200	25	1.129	—	71	25
		Suma .	45.950	83½	37.543	81	8.407	02½
		Dodawszy sumę powiatów .	253.147	40	202.359	85½	50.787	54½
		Ogólna suma rubryki I. . .	299.098	23½	239.903	66½	59.194	57

propinacyjny. Dochody.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
II.	2	**Jednorazowe opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni.**						
		a) Powiaty	—	—	—	—	—	—
		b) Miasta.						
		Kołomyja	100	—	100	—	—	—
		Suma rubryki II. .	100	—	100	—	—	—
III.	3	**Grzywny za przestępstwa w sprawach propinacyjnych.**						
		a) Powiaty.						
		1. Biała	65	—	15	—	50	—
		2. Bóbrka	772	39	20	—	752	39
		3. Bochnia	65	—	65	—	—	—
		4. Bohorodczany	1.311	24	29	70	1.281	54
		5. Borszczów	131	32	49	94	81	38
		6. Brody	188	71	38	—	150	71
		7. Brzesko	—	—	—	—	—	—
		8. Brzeżany	376	78	110	—	266	78
		9. Brzozów	410	—	—	—	410	—
		10. Buczacz	—	—	—	—	—	—
		11. Chrzanów	—	—	—	—	—	—
		12. Cieszanów	306	77	101	77	205	—
		13. Czortków	1.854	—	33	92	1.820	08
		14. Dąbrowa	95	—	35	—	60	—
		15. Dobromil	568	16	379	41	188	75
		16. Dolina	275	—	7	25	267	75
		17. Drohobycz	35	—	35	—	—	—
		18. Gorlice	10	—	10	—	—	—
		19. Gródek	—	—	—	—	—	—
		20. Grybów	10	—	—	—	10	—
		21. Horodenka	1.817	79	51	55	1.766	24
		22. Husiatyn	497	36	160	85	336	51
		23. Jarosław	220	—	20	04	199	96
		24. Jasło	95	—	—	—	95	—
		25. Jaworów	30	01	30	01	—	—
		26. Kałusz	380	—	41	—	339	—
		27. Kamionka	3.848	60	77	32	3.771	28
		28. Kolbuszowa	10	—	10	—	—	—
		29. Kołomyja	969	68	35	—	934	68
		30. Kossów	1.939	23	94	80	1.844	43
		Do przeniesienia .	16.282	04	1.450	56	14.831	48

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
III.	3	Z przeniesienia .	16.282	04	1.450	56	14.831	48
		31. Kraków	125	—	—	—	125	—
		32. Krosno	27	05	7	05	20	—
		33. Limanowa	25	50	25	50	—	—
		34. Lisko	915	—	100	—	815	—
		35. Lwów	145	—	—	—	145	—
		36. Łańcut	160	—	20	—	140	—
		37. Mielec	87	75	87	75	—	—
		38. Mościska	15	—	10	—	5	—
		39. Myślenice	120	—	—	—	120	—
		40. Nadwórna	938	50	235	30	703	20
		41. Nisko	310	—	—	—	310	—
		42. Nowytarg	—	—	—	—	—	—
		43. Pilzno	30	—	—	—	30	—
		44. Podhajce	134	74	10	—	124	74
		45 Przemyśl	650	—	15	—	635	—
		46. Przemyślany	50	—	5	—	45	—
		47. Rawa	887	—	131	53	755	47
		48. Rohatyn	716	88	15	—	701	88
		49. Ropczyce	100	—	20	—	80	—
		50. Rudki	50	—	50	—	—	—
		51. Rzeszów	218	10	28	10	190	—
		52. Sambor	145	—	100	—	45	—
		53. Sanok	230	70	—	—	230	70
		54. Sącz nowy	175	—	75	—	100	—
		55. Skałat	1.495	—	6	02	1.488	98
		56. Śniatyn	1.080	02	91	—	989	02
		57. Sokal	2.413	14	16	—	2.397	14
		58. Stanisławów	187	06	84	82	102	24
		59. Staremiasto	60	48	30	48	30	—
		60. Stryj	925	68	151	81	773	87
		61. Tarnobrzeg	402	90	—	—	402	90
		62. Tarnopol	62	—	50	—	12	—
		63. Tarnów	82	60	67	60	15	—
		64. Tłumacz	260	53	85	53	175	—
		65. Trembowla	270	87	34	68	236	19
		66. Turka	490	—	85	—	405	—
		67. Wadowice	117	50	112	50	5	—
		68. Wieliczka	—	—	—	—	—	—
		69. Zaleszczyki	55	—	—	—	55	—
		70. Zbaraż	60	—	52	70	7	30
		71. Złoczów	762	21	73	—	689	21
		72. Żółkiew	575	—	40	—	535	—
		73. Żydaczów	274	75	172	05	102	70
		74. Żywiec	235	—	150	—	85	—
		Suma . .	32.348	—	3.688	98	28.659	02

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
III.	3	*b) Miasta.*						
		1. Bełz	15	—	—	—	15	—
		2. Gródek	—	—	—	—	—	—
		3. Kamionka	370	—	10	—	360	—
		4. Kołomyja	187	82	—	—	187	82
		5. Mościska	20	—	10	—	10	—
		6. Przemyśl	150	—	25	—	125	—
		7. Rzeszów	100	—	29	25	70	75
		8. Sanok	50	—	50	—	—	—
		9. Śniatyn	33	—	5	—	28	—
		10. Sokal	30	—	—	—	30	—
		11. Stanisławów	—	—	—	—	—	—
		12. Staremiasto	—	—	—	—	—	—
		13. Stryj	10	—	10	—	—	—
		14. Tarnopol	292	84	20	—	272	84
		15. Trembowla	56	50	—	—	56	50
		16. Złoczów	25	—	—	—	25	—
		17. Żółkiew	30	—	—	—	30	—
		Suma	1.370	16	159	25	1.210	91
		Dodawszy sumę powiatów	32.348	—	3.688	98	28.659	02
		Ogółem suma rubryki III.	33.718	16	3.848	23	29.869	93
IV.	4	**Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych.**						
		a) Powiaty.						
		1. Biała	—	40	—	40	—	—
		2. Bóbrka	—	75	—	—	—	75
		3. Cieszanów	—	33	—	33	—	—
		4. Czortków	9	19	2	08	7	11
		5. Horodenka	6	92	2	17	4	75
		6. Jarosław	—	12	—	12	—	—
		7. Kolbuszowa	—	90	—	90	—	—
		8. Kołomyja	1	24	1	24	—	—
		9. Nowy targ	—	—	—	—	—	—
		10. Podhajce	1	82	—	—	1	82
		11. Rawa	7	90	—	—	7	90
		13. Stanisławów	3	—	—	—	3	—
		13. Staremiasto	1	35	1	35	—	—
		14. Tarnobrzeg	—	08	—	08	—	—
		15. Żydaczów	—	26	—	26	—	—
		16. Żywiec	11	60	11	60	—	—
		Suma	45	86	20	53	25	33

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
IV.	4	*b) Miasta.*						
		1. Kamionka	—	25	—	25	—	—
		2. Przemyśl	12	30	12	30	—	—
		3. Rzeszów	1	60	1	60	—	—
		4. Żółkiew	32	90	—	—	32	90
		Suma	47	05	14	15	32	90
		Dodawszy sumę powiatów	45	86	20	53	25	33
		Ogólna suma rubryki IV.	92	91	34	68	58	23
V.	5	**Odsetki zwłoki.**						
		a) Powiaty.						
		1. Biała	32	52	32	52	—	—
		2. Bóbrka	79	71	79	71	—	—
		3. Bochnia	75	15	75	15	—	—
		4. Bohorodczany	45	14	45	14	—	—
		5. Borszczów	32	55	32	55	—	—
		6. Brody	24	95½	24	95½	—	—
		7. Brzesko	12	99	12	99	—	—
		8. Brzeżany	54	84	54	84	—	—
		9. Brzozów	21	85	21	85	—	—
		10. Buczacz	58	72	58	72	—	—
		11. Chrzanów	11	18	11	18	—	—
		12. Cieszanów	51	56½	51	56½	—	—
		13. Czortków	14	29	14	29	—	—
		14. Dąbrowa	55	06	55	06	—	—
		15. Dobromil	22	10	22	10	—	—
		16. Dolina	127	59½	127	59½	—	—
		17. Drohobycz	93	35	93	35	—	—
		18. Gorlice	51	95	51	95	—	—
		19. Gródek	2	58	2	58	—	—
		20. Grybów	10	57	10	57	—	—
		21. Horodenka	40	51	40	51	—	—
		22. Husiatyn	56	85	56	85	—	—
		23. Jarosław	61	43	61	43	—	—
		24. Jasło	38	59½	38	59½	—	—
		25. Jaworów	14	77	14	77	—	—
		26. Kałusz	25	12½	25	12½	—	—
		27. Kamionka	28	65	28	65	—	—
		28. Kolbuszowa	48	35	48	35	—	—
		29. Kołomyja	91	55½	91	55½	—	—
		30. Kossów	40	89	40	89	—	—
		31. Kraków	29	84	29	84	—	—
		Do przeniesienia	1.355	23	1.355	23	—	—

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostałe z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostałe z końcem roku 1888. ct.
V.	5	Z przeniesienia .	1.355	23	1.355	23	—	—
		32. Krosno	25	68	25	68	—	—
		33. Limanowa	54	56½	54	56½	—	—
		34. Lisko	9	13	9	13	—	—
		35. Lwów	87	41	87	41	—	—
		36. Łańcut	82	48	82	48	—	—
		37. Mielec	17	17	17	17	—	—
		38. Mościska	41	14	41	14	—	—
		39. Myślenice	5	81	5	81	—	—
		40. Nadwórna	16	50	16	50	—	—
		41. Nisko	29	09	29	09	—	—
		42. Nowytarg	2	90½	2	90½	—	—
		43. Pilzno	20	07	20	07	—	—
		44. Podhajce	56	16	56	16	—	—
		45. Przemyśl	34	60	34	60	—	—
		46. Przemyślany	53	01	53	01	—	—
		47. Rawa	76	74	76	74	—	—
		48. Rohatyn	47	38½	47	38½	—	—
		49 Ropczyce	19	28	19	28	—	—
		50. Rudki	28	10	28	10	—	—
		51. Rzeszów	47	81	47	81	—	—
		52. Sambor	60	95	60	95	—	—
		53. Sanok	40	97	40	97	—	—
		54. Sącz nowy	85	23	85	23	—	—
		55. Skałat	100	72	100	72	—	—
		56. Śniatyn	16	84	16	84	—	—
		57. Sokal	40	64	40	64	—	—
		58. Stanisławów	71	92	71	92	—	—
		59. Staremiasto	19	76	19	76	—	—
		60. Stryj	27	07	27	07	—	—
		61. Tarnobrzeg	5	90	5	90	—	—
		62. Tarnopol	30	91½	30	91½	—	—
		63. Tarnów	29	75	29	75	—	—
		64. Tłumacz	13	25	13	25	—	—
		65. Trembowla	19	81½	19	81½	—	—
		66. Turka	35	15	35	15	—	—
		67. Wadowice	24	87	24	87	—	—
		68. Wieliczka	27	48	27	48	—	—
		69. Zaleszczyki	36	82	36	82	—	—
		70. Zbaraż	22	32½	22	32½	—	—
		71. Złoczów	94	79	94	79	—	—
		72 Żółkiew	41	21	41	21	—	—
		73. Żydaczów	15	33½	15	33½	—	—
		74. Żywiec	3	—	3	—	—	—
		Suma . .	2.974	97½	2.974	97½	—	—

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
V.	5	*b) Miasta.*						
		1. Bełz	7	02	7	02	—	—
		2. Biała	18	41	18	41	—	—
		3. Biecz	4	14½	4	14½	—	—
		4. Bochnia	4	03	4	03	—	—
		5. Brody	7	82	7	82	—	—
		6. Brzostek	1	87	1	87	—	—
		7. Brzozów	6	23	6	23	—	—
		8. Ciężkowice	—	77	—	77	—	—
		9. Dobczyce	—	12	—	12	—	—
		10. Dobromil	2	62	2	62	—	—
		11. Drohobycz	24	56	24	56	—	—
		12. Gródek	6	96	6	96	—	—
		13. Grybów	—	48	—	48	—	—
		14. Jarosław	4	83½	4	83½	—	—
		15. Jaryczów nowy	5	18	5	18	—	—
		16 Jasło	1	63	1	63	—	—
		17. Jaworów	7	82	7	82	—	—
		18. Jordanów	1	54	1	54	—	—
		19. Kamionka	6	02	6	02	—	—
		20. Kęty	3	75	3	75	—	—
		21. Kołomyja	35	04	35	04	—	—
		22. Krosno	2	89	2	89	—	—
		23. Lanckorona	—	15	—	15	—	—
		24. Lubaczów	1	76	1	76	—	—
		25. Mikołajów	—	87	—	87	—	—
		26. Mościska	5	94	5	94	—	—
		27. Mrzygłód	—	22	—	22	—	—
		28. Myślenice	1	32	1	32	—	—
		29. Nowytarg	1	73	1	73	—	—
		30. Oświęcim	47	63	47	63	—	—
		31. Pilzno	4	25	4	25	—	—
		32. Podgórze	8	12	8	12	—	—
		33. Przemyśl	45	95	45	95	—	
		34. Rzeszów	3	41	3	41	—	
		35. Sambor	19	72	19	72	—	—
		36. Sanok	3	69	3	69	—	—
		37 Sącz nowy	7	20	7	20	—	—
		38. Sącz stary	1	45	1	45	—	—
		39. Sądowa wisznia	—	42	—	42	—	—
		40. Skawina	1	25	1	25	—	—
		41. Śniatyn	10	05	10	05	—	
		42. Sokal	3	21	3	21	—	—
		43. Stanisławów	68	51	68	51	—	—
		44. Starasól	1	61	1	61	—	—
		45. Staremiasto	3	41	3	41	—	—
		46. Stryj	37	97	37	97	—	—
		Do przeniesienia	433	58	433	58	—	—

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
V.	5	Z przeniesienia .	433	58	433	58	—	—
		47. Tarnopol	19	92	19	92	—	—
		48. Tarnów	34	48	34	48	—	—
		49. Trembowla	13	24	13	24	—	—
		50. Wadowice	3	70	3	70	—	—
		51. Wieliczka	5	69	5	69	—	—
		52. Zator	—	34	—	34	—	—
		53. Złoczów	10	35	10	35	—	—
		54. Żółkiew	8	16	8	16	—	—
		Suma . .	529	46	529	46	—	—
		Dodawszy sumę powiatów . .	2 974	97½	2.974	97½	—	—
		Ogólna suma rubryki V. . .	3.504	43½	3.504	43½	—	—
VI.	6	**Odsetki od kapitałów lokowanych.**						
		a) Funduszu ogólnego.						
		1. Odsetki od 4% listów zast. Towarzystwa kredytowego ziemskiego	2.428	—	2 428	—	—	—
		2. Odsetki od 4½% listów zast. Towarzystwa kredytowego ziemskiego . . .	53 527	50	53 527	50	—	—
		3. Odsetki od 5% listów hipoteczn. Banku hipotecznego premiowanych . . .	1.028	25	1.028	25	—	—
		4. Odsetki od 5% listów hipoteczn. Banku hipotecznego niepremiowanych . .	1.432	25	1.432	25	—	—
		5. Odsetki od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1883.	4.747	50	4.747	50	—	—
		6. Odsetki od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1884.	6.439	50	6.439	50	—	—
		7. Odsetki od 4½% obligacyj pożyczki krajowej z roku 1885.	15.471	—	15.471	—	—	—
		8. Odsetki od 4½% listów zastawnych Banku krajowego	60.029	02	60.029	02	—	—
		9. Odsetki od 4% asygnat Banku krajowego	202	72	202	72	—	—
		10. Odsetki od 4½% lokacyi w funduszu krajowym	2.129	02	2.129	02	—	—
		Suma odsetków w funduszu ogólnym	147.434	76	147 434	76	—	—
		b) Funduszu miast.						
		1. Odsetki od 4½% listów zastawnych gal. Towarzystwa kred. ziemskiego . .	16 191	—	16.191	—	—	—
		Do przeniesienia .	16 191	—	16.191	—	—	—

Dochody. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
VI.	6	Z przeniesienia .	16.191	—	16 191	—	—	—
		2. Odsetki od 4½% listów zastawn. Banku krajowego	4.209	07	4 209	07	—	—
		3. Odsetki od 4% książ. wkładkowej Banku krajowego	270	39	270	39	—	—
		Suma odsetek w funduszu miast .	20.670	46	20.670	46	—	—
		Dodawszy sumę funduszu ogólnego	147.434	76	147.434	76	—	—
		Suma rubryki VI. .	168.105	22	168.105	22	—	—
VII	7	**Rozmaite dochody.**						
		1. W c. k. urzędach podatkowych mylnie zarachowane	26	62	26	62	—	—
		2. Zwrot zaliczki na płacę, udzielonej adjunktowi rachunkowemu w roku przeszłym	210	—	210	—	—	—
		3. Zwrot kosztów egzekucyjnych ściągania grzywien i innych należytości . .	26	19	26	19	—	—
		4. Zwrot kosztów c. k. komisyi krajowej i komisyj miejscowych w dawniejszych latach zaliczkowo wypłaconych . .	59	33½	59	33½	—	—
		Suma rubryki VII. .	322	14½	322	14½	—	—
		Zwroty.						
		a) Zaliczka na płacę urzędnika . . .	240	—	—	—	240	—
		b) Zwroty kosztów egzekucyjnych ściągania grzywien i innych	507	65½	—	—	507	65½
		c) Zwrot kosztów podróży funkcyonaryuszów c. k. komisyi krajowej i komisyj miejscowych	316	85½	—	—	316	85½
		Suma zwrotów . .	1.064	51	—	—	1.064	51
	8	**Kupno i sprzedaż efektów.**						
		A) Dla funduszu ogólnego.						
		a) w gotówce:						
		1. Za sprzedane funduszom miast 4½% listy zast. Banku kraj. po kursie 95 zł. . .	54.910	—	54.910	—	—	—
		2. Za sprzedane 5% listy hipoteczne niepremiowane po kursie 96 zł. 65 ct. . .	88.048	15	88.048	15	—	—
		3. Za sprzedane 5% listy hipot. premiow. po kursie 100 zł. 15 ct.	45.768	55	45.768	55	—	—
		4. Za sprzedane 4% asygnaty Banku krajowego	12.500	—	12.500	—	—	—
		Do przeniesienia gotówką .	201.226	70	201.226	70	—	—

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
VII.	8	Z przeniesienia gotówką .	201.226	70	201 226	70	—	—
		b) w efektach:						
		1. Zakupiono 4½% listy zastawne Banku kraj. po kursie przeciętnym 93 zł. 25 ct.	520.400	—	520.400	—	—	—
		2. Zakupiono 4% asygnaty Banku krajow.	12.500	—	12.500	—	—	—
		B) Dla funduszów miast.						
		a) w gotówce:						
		1. Za sprzedane 4% książ. wkładk. Banku krajowego	19.534	79	19.534	79	—	—
		b) w efektach:						
		1. Zakupiono 4½% listy zastawne Banku kraj. po kursie przeciętnym 94 zł. 92 ct.	60.800	—	60.800	—	—	—
		2. Zakupiono 4% książeczkę wkład. Banku krajowego	20.920	29	20.920	29	—	—
		Gotówka za sprzedane i wylosowane efekta.						
		a) W funduszu ogólnym.						
		1. Za 4½% listy zast. Banku krajowego .	500	—	500	—	—	—
		2. Za 5% listy hipoteczne Banku hipotecz.	10.000	—	10.000	—	—	—
		3. Za 4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1885.	2.000	—	2.000	—	—	—
		b) W funduszu miast.						
		1. Za 4½% listy zastawne Towarzystwa kredytowego ziemskiego	1.100	—	1.100	—	—	—
		2. Za 4½% listy zastawne Banku krajow. .	1.900	—	1.900	—	—	—
		Suma kupna i sprzedaży efektów: a) gotówką	236 261	49	236.261	49	—	—
		b) efektami	614.620	29	614.620	29	—	—
		Razem . .	850.881	78	850.881	78	—	—
	9	**Wymiana efektów.**						
		a) W funduszu ogólnym.						
		1. 4½% oblig. pożyczki kraj. z roku 1884.	1.000	—	1.000	—	—	—
		2. 4½% „ „ „ „ „ 1888.	440 000	—	—	—	440.000	—
		3. 4½% listy zastawne Banku krajowego .	1.500	—	1.500	—	—	—
		Do przeniesienia .	442 500	—	2.500	—	440.000	—

Dochody i wydatki. Fundusz

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
VII.		Z przeniesienia .	442.500	—	2.500	—	440.000	—
		b) W funduszu miast.						
	9	$4^1/_2$% listy zastawne Banku krajowego .	20.000	—	20.000	—	—	—
		Suma wymiany efektów	462.500	—	22.500	—	440.000	—
	10	**Winkulacya efektów**	—	—	—	—	—	—
	11	**Zwrot pożyczek udzielonych.**						
		1. Zwrot od funduszu krajowego z $4^1/_2$% rachunku bieżącego	184.839	50	184.839	50	—	—
		2. Zwrot od Spółek wodnych (patrz poz. 11 wydatków)	65.498	$12^1/_2$	—	—	65.498	$12^1/_2$
		Suma pożyczek zwróconych	250 337	$62^1/_2$	184.839	50	65 498	$12^1/_2$
	12	**Pożyczki zaciągnięte.**						
		Od Banku krajowego na kupno $4^1/_2$% listów zastawnych Banku krajowego . . .	227.852	98	227.852	98	—	—
	13	**Przeniesienie kapitałów.**						
		Z funduszu ogólnego do funduszów miast gotówką	35.427	04	35.427	04	—	—
		Wydatki.						
I.		**Koszta administracyjne.**						
		Płace urzędników i dyurnistów rach. Wydziału krajowego:						
	1	Adjunkt, płaca . . . . 1.200 zł.						
		dodatek aktywalny . . 240 „						
		zaliczka na płacę . . 240 „	1.680	—	1.680	—	—	—
	2	Dyurniści	7.085	20	7.085	20	—	—
		Suma rubryki I.	8.765	20	8.765	20	—	—
II.	3	**Potrzeby kancelaryjne:**						
		a) Papier na druki	175	42	175	42	—	—
		b) Druk ksiąg i wzorów	107	33	107	33	—	—
		c) Oprawa ksiąg	73	54	71	14	2	40
		d) Inne potrzeby kancelaryjne . . .	5	—	5	—	—	—
		Suma rubryki II.	361	29	358	89	2	40

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
III.		**Remuneracye.**						
	4	Urzędnicy i dyurniści Wydziału krajowego .	370	—	370	—	—	—
	5	C. k. urzędnicy i sekwestratorowie podatkowi	50	—	50	—	—	—
		Suma rubryki III. .	420		420	—	—	—
IV.		**Rozmaite nieprzewidziane.**						
	6	Koszta egzekucyjnego ściągania grzywien itp.	306	79½	306	79½	—	—
V.	7	**Koszta komisyi krajowej i komisyj miejscowych**	—	—	—	—	—	—
	—	**Zwroty nadpłat.**						
		a) Opłaty od szynkarzy	47	17	—	—	47	17
		b) Odsetki zwłoki	—	90	—	—	—	90
		c) Zwrot mylnych poborów przez c. k. Urzęda podatkowe	36	57		—	36	57
		Suma zwrotów . .	84	64	—	—	84	64
	8	**Kupno i sprzedaż efektów.**						
		a) W funduszu ogólnym.						
		Sprzedaż efektów.						
		1. 4½% listy zast. Banku krajowego .	57.800	—	57.800	—	—	—
		2. 5% listy hipoteczne niepremiowane .	91 100	—	91.100	—	—	—
		3. 5% „ „ premiowane . .	45.700	—	45.700	—	—	—
		4. 4% asygnaty Banku krajowego . .	12.500	—	12.500	—	—	—
		Gotówka wydana na kupno efektów.						
		a) 4½% listy zastawne Banku krajowego:						
		α) 158 500 zł. po kursie 91·75 = 145 423 zł. 75 ct.						
		β) 18.400 „ „ „ 92·— = 16.928 „ — „						
		γ) 46.100 „ „ „ 92·25 = 42.527 „ 25 „						
		δ) 29.400 „ „ „ 92·75 = 27.268 „ 50 „						
		ε) 250.000 „ „ „ 94·25 = 235.625 „ — „						
		σ) 500 „ „ „ 95·50 = 477 „ 50 „						
		η) 17.500 „ „ „ 97·50 = 17.062 „ 50 „						
		520.400 zł. 485 312 zł. 50 ct.	485.312	50	485.312	50	—	—
		b) 4% asygnaty Banku krajowego . .	12.500	—	12.500	—	—	—
		b) W funduszach miast.						
		Sprzedaż efektów.						
		4% książeczka wkładk. Banku krajowego .	19 534	79	19.534	79	—	—
		Gotówka wydana na kupno efektów.						
		a) 4½% listy zastawne Banku krajowego						
		α) 2.800 zł. po kursie 93·25 = 2.611 zł. — ct.						
		β) 57.800 „ „ „ 95.— = 54.910 „ — „						
		γ) 200 „ „ „ 95·50 = 191 „ — „						
		60.800 zł. 57.712 zł. — ct.	57.712	—	57.712	—	—	—
		b) 4% książeczka wkład. Banku krajowego .	20.920	29	20.920	29	—	—
		Do przeniesienia gotówką	576.444	79	576.444	79	—	—
		efektami	226.634	79	226.634	79	—	—

Wydatki. Fundusz propinacyjny.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
	8	Z przeniesienia gotówką	576.444	79	576.444	79	—	—
		efektami	226.634	79	226.634	79	—	—
		Efekta wylosowane.						
		a) W funduszu ogólnym.						
		1. 4½% listy zastawne Banku krajowego .	500	—	500	—	—	—
		2. 5% listy hipoteczne Banku hipotecznego	10.000	—	10.000	—	—	—
		3. 4½% obligacye pożyczki kraj. z r. 1885.	2.000	—	2.000	—	—	—
		b) W funduszach miast.						
		1. 4½% listy zast. Tow. kred. ziemskiego	1.100	—	1.100	—	—	—
		2. 4½% listy zastawne Banku krajowego .	1.900	—	1.900	—	—	—
		Suma kupna i sprzedaży efektów: *a)* gotówką	576.444	79	576.444	79	—	—
		b) efektami	242.134	79	242.134	79	—	—
		Razem . .	818.579	58	818.579	58	—	—
	9	**Wymiana efektów.**						
		a) W funduszu ogólnym.						
		1. 4½% obligacye pożyczki kraj. z r. 1883.	45.100	—	45.100	—	—	—
		2. 4½% „ „ „ z r. 1884.	143.100	—	143.100	—	—	—
		3. 4½% „ „ „ z r. 1885.	252.800	—	252.800	—	—	—
		4. 4½% listy zastawne Banku krajowego. .	1.500	—	1.500	—	—	—
		b) W funduszach miast.						
		4½% listy zastawne Banku krajowego . .	20.000	—	20.000	—	—	—
		Suma wymiany efektów	462.500	—	462.500	—	—	—
	10	**Winkulacya efektów**	—	—	—	—	—	—
	11	**Pożyczki udzielone.**						
		1. Funduszowi krajowemu na 4½% rachunek bieżący	184.839	50	184.839	50	—	—
		2. Spółkom wodnym na rachunek zakupionych obligacyj pożyczki kraj. z r. 1889.	65.498	12½	65.498	12½	—	—
		Suma pożyczek udzielonych .	250.337	62½	250.337	62½	—	—
	12	**Pożyczki zwrócone.**						
		Bankowi krajowemu 4½% pożyczkę . .	227.852	98	227.852	98	—	—
	13	**Przeniesienie kapitałów**						
		Z funduszu ogólnego do funduszów miast, gotówką	35.427	04	35.427	04	—	—

Stan majątku

funduszów propinacyjnych miast

z końcem roku 1888.

LW. 13.614/1889.

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow. kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
1	Bełz	3.000	1.300	39	33	4.339	33	Serya III. Nr. 2079, 2133. „ IV. „ 829. „ V. „ 1249 do 1252, 2343.	Serya II. Nr. 196, 197, 261. „ III. „ 1598, 1730.
2	Biała	10.100	10.950	65	90	21.115	90	Serya II. Nr. 304. „ III. „ 2134, 2135, 2303, 2304. „ IV. „ 521. „ V. „ 1069 do 1071. 1147, 1253, 1254.	Serya I. Nr. 85. „ II. „ 67, 71, 262, 4809. „ III. „ 2167. „ IV. „ 125, 2085, 3704, 3787, 3788. „ V. „ 73.
3	Biecz	2.700	1.500	84	83	4.284	83	Serya III. Nr. 2136, 2153. „ IV. „ 830. „ V. „ 796, 797.	Serya II. Nr. 155, 156, 202, 575, 576. „ III. Nr. 1599, 1766.
4	Bochnia	8.100	2.900	59	49	11.059	49	Serya II. Nr. 305. „ III. „ 2154, 3520. „ IV. „ 522. „ V. „ 1062, 1148, 1149, 1188, 1189, 2344.	Serya II. Nr. 157, 168, 174, 258. „ III. „ 2293. „ IV. „ 2153, 3789.
5	Brody	12.100	4.300	66	49	16.466	49	Serya II. Nr. 306, 307. „ III. „ 3521. „ IV. „ 831. „ V. „ 1190, 1203, 2345 do 2348.	Serya II. Nr. 259, 564, 565. „ III. „ 1837, 2190. „ IV. „ 2426, 3723, 3812.
6	Brzostek . . .	2.000	600	57	83	2.657	83	Serya III. Nr. 2155. „ IV. „ 523. „ V. „ 1204, 1205, 2349 do 2351.	Serya II. Nr. 171, 182, 213 do 215, 568.
7	Brzozów	2.300	1.050	2	56	3.352	56	Serya III. Nr. 2156, 2157. „ V. „ 2352 do 2354.	Serya I. Nr. 178. „ II. „ 178, 183, 257, 562, 563. „ III. „ 2394.
8	Ciężkowice . .	1.100	350	76	02	1.526	02	Serya IV. Nr. 524. „ V. „ 1206 do 1209, 2355, 2356.	Serya I. Nr. 233. „ II. „ 172, 265, 508.
9	Dobczyce . . .	800	200	54	39	1.054	39	Serya IV. Nr. 525. „ V. „ 1210, 2357, 2358.	Serya II. Nr. 375, 509.
	do przeniesienia	42.200	23.150	506	84	65.856	84		

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow. kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
	z przeniesienia	42.200	23.150	506	84	65.856	84		
10	Dobromil	4.200	1.450	64	34	5.714	34	Serya III. Nr. 2158 do 2160, „ IV. „ 832. „ V. „ 1211 do 1214, 2359 do 2361.	Serya I. Nr. 289. „ II. „ 173, 211, 378, 447. „ III. „ 2102, 2208.
11	Drohobycz	18 200	6.350	70	24	24.620	24	Serya I. Nr. 97. „ II. „ 374. „ III. „ 3522, 3523. „ IV. „ 309, 833. „ V. „ 2362, 2363.	Serya I. Nr. 325. „ II. „ 383, 448, 1059. „ III. „ 764, 2123. „ IV. „ 2432, 2433, 3703, 3827, 3831.
12	Gródek	9.200	3.100	87	85	12.387	85	Serya II. Nr. 375. „ III. „ 1556, 1557, 3524. „ IV. „ 310. „ V. „ 207, 347, 348, 2364 do 2367.	Serya II. Nr. 176, 269, 388, 390, 391, 396. „ III. „ 53. „ IV. „ 2443, 3884.
13	Grybów	700	2.900	48	82	3.648	82	Serya V. Nr. 326, 349, 350, 2368 do 2371.	Serya II. Nr. 111, 228, 3204, 3205. „ III. „ 2124. „ IV. „ 217, 218.
14	Jarosław	13.500	5.250	.	21	18.750	21	Serya I. Nr. 98. „ III. „ 1558, 3525, 3526. „ V. „ 327 do 330, 2372.	Serya I. Nr. 444. „ II. „ 109, 398. „ IV. „ 2585, 3094, 3748, 3889, 3923.
15	Jaryczów nowy	2.600	850	23	39	3.473	39	Serya III. Nr. 1559, 1560. „ V. „ 331, 332, 2373 do 2376.	Serya I. Nr. 459. „ II. „ 218, 219, 221. „ III. „ 107.
16	Jasło	3 500	1.400	18	85	4.918	85	Serya III. Nr. 1561, 1562. „ IV. „ 106, 834. „ V. „ 333, 491 do 493, 2377.	Serya II. Nr. 222, 532, 533, 2489. „ III. „ 2032, 2141.
17	Jaworów	6.900	2.550	22	45	9.472	45	Serya II. Nr. 376. „ III. „ 3527. „ IV. „ 107. „ V. „ 494, 495, 514, 2378.	Serya I. Nr. 461. „ II. „ 110, 225, 226, 469, 1096. „ IV. „ 3229, 3929.
18	Jordanów	900	350	79	86	1.329	86	Serya IV. Nr 108. „ V. „ 195, 196, 2379, 2380.	Serya I. Nr. 562. „ II. „ 169, 227, 833.
	do przeniesienia	101.900	47.350	922	85	150.172	85		

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow. kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
	z przeniesienia	101.900	47.350	922	85	150.172	85		
19	Kamionka . . .	800	2.550	75	44	3.425	44	Serya V. Nr. 197 do 200, 2381 do 2384.	Serya I. Nr. 620. „ II. „ 209, 216, 217, 1015, 1048. „ III. „ 281, 2209. „ IV. „ 3584.
20	Kęty	2.900	1.200	28	13	4.128	13	Serya III. Nr. 1563, 1564. „ IV. „ 835. „ V. „ 357 do 360.	Serya II. Nr. 210. 1089. „ III. „ 366, 2203.
21	Kołomyja . . .	19.900	6.700	87	41	26.687	41	Serya I. Nr. 15. „ II. „ 371. „ III. „ 1565, 1566, 3528, 3529. „ IV. „ 837. „ V. „ 229, 230, 361, 2388	Serya II. Nr. 170, 1115. „ III. „ 640, 2142, 2191. „ IV. „ 3524, 3525, 3702, 3930, 3931.
22	Krosno . . .	2.600	1.050	63	26	3.713	26	Serya III. Nr. 977, 978. „ V. „ 231, 232, 2389 do 2392.	Serya I. Nr. 645. „ II. „ 205 do 208, 1157. „ III. „ 1852.
23	Lanckorona . .	300	100	89	10	489	10	Serya V. Nr. 233, 264, 265.	Serya II. Nr. 1163.
24	Lubaczów . . .	4.500	1.750	4	69	6.254	69	Serya III. Nr. 979 do 981. „ IV. „ 109, 836. „ V. „ 254, 266, 2385 do 2387.	Serya I. Nr. 693. „ II. „ 158, 203, 204, 268, 276, 1110, 1176. „ III. „ 2143, 2056.
25	Mikołajów . . .	300	1.450	28	62	1.778	62	Serya V. Nr. 255, 2393, 2394.	Serya I. Nr. 980. „ II. „ 266, 267, 1194, 1202. „ IV. „ 3337.
26	Mościska	4.100	1.300	61	29	5.461	29	Serya III. Nr. 982 do 984. „ IV. „ 110, 838. „ V. „ 2395.	Serya II. Nr. 159, 198 do 200, 277, 278, 3899, 4661. „ III. „ 2144.
27	Mrzygłód . . .	200	100	51	01	351	01	Serya V. Nr. 209, 210.	Serya II. Nr. 1205.
	do przeniesienia	137.500	63.550	1.411	80	202.461	80		

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow. kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
	z przeniesienia	137.500	63.550	1.411	80	202.461	80		
28	Myślenice . . .	2.200	800	26	34	3.026	34	Serya III. Nr. 985. „ IV. „ 111. „ V. „ 208, 256, 257, 2396 do 2399.	Serya II. Nr. 1983, 4735, 4736. „ III. „ 1853.
29	Nowytarg . . .	2.500	1.250	51	11	3.801	11	Serya III. Nr. 986, 987. „ V. „ 211, 2400 do 2403.	Serya I. Nr. 696. „ II. „ 279, 284. „ III. „ 2057, 2145.
30	Oświęcim . . .	3.500	1.250	29	25	4.779	25	Serya III. Nr. 988, 989. „ IV. „ 112, 889. „ V. „ 205, 206, 2404 do 2406.	Serya I. Nr. 742. „ II. „ 177, 446. „ III. „ 2058, 2146.
31	Pilzno	2.200	850	73	15	3.123	15	Serya II. Nr. 2161. „ IV. „ 526. „ V. „ 1215 do 1218, 2407 do 2409.	Serya I. Nr. 747. „ II. „ 1442, 1982, 1994. „ III. „ 1854.
32	Podgórze . .	6.500	2.750	47	10	9.297	10	Serya II. Nr. 468. „ III. „ 3530. „ V. „ 1219 do 1221, 2410, 2411.	Serya I. Nr. 751. „ II. „ 1440, 1441. „ III. „ 1855. „ IV. „ 3526, 3932.
33	Przemyśl . . .	18.800	8.500	89	24	27.389	24	Serya II. Nr. 469 do 471. „ III. „ 3531 do 3533. „ IV. „ 527. „ V. „ 2412 do 2414.	Serya II. Nr. 179, 180, 1124, 1355, 1840. „ IV. „ 226, 3539, 3547, 3548, 3701, 3999, 4000, 4009.
34	Rzeszów . . .	8.900	4.850	17	43	13.767	43	Serya II. Nr. 472. „ III. „ 2075, 2076, 3534. „ IV. „ 528. „ V. „ 2415 do 2418.	Serya I. Nr. 762. „ II. „ 255, 1369, 1989. „ III. „ 265, 1922, 2073. „ IV. „ 897, 3550, 4073.
35	Sambor	11.900	4.300	46	96	16.246	96	Serya II. Nr. 473, 474. „ III. „ 3535. „ IV. „ 840. „ V. „ 2419 do 2422.	Serya II. Nr. 254, 256, 638. „ III. „ 2183, 2198. „ IV. „ 914, 3558, 3786.
36	Sanok	3.600	2.150	18	80	5.768	80	Serya III. Nr. 2077, 2274. „ IV. „ 529, 841. „ V. „ 1222 do 1225, 2423, 2424.	Serya I. Nr. 819. „ II. „ 212, 432, 569, 1020, 1443, 1993. „ III. „ 1555, 2215, 2287.
	do przeniesienia	197.600	90.250	1.811	18	289.661	18		

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
	z przeniesienia	197.600	90.250	1.811	18	289.661	18		
37	Sącz nowy . . .	11.900	4.100	2	83	16.002	83	Serya II. Nr. 475, 476. „ III. „ 3536. „ IV. „ 842. „ V. „ 1226, 1227, 2425, 2426.	Serya II. Nr 112, 175, 403, 428, 1019, 1984. „ III. „ 1412, 2218, 2324. „ IV. „ 966, 3559.
38	Sącz stary . . .	2.400	1.000	54	68	3.454	68	Serya III. Nr. 2275, 2276. „ V. „ 2427 do 2430.	Serya II. Nr. 263, 577, 1229, 1247, 1248, 1345, 2247, 2251, 2252, 2260.
39	Sądowa Wisznia	1.700	650	16	69	2.366	69	Serya III. Nr. 2277. „ V. „ 1228 do 1231, 2431 do 2433.	Serya I. Nr. 820. „ II. „ 160, 627, 1221, 1222, 2272, 2364.
40	Skawina	200	450	14	55	664	55	Serya V. Nr. 1319, 2434.	Serya I. Nr. 827. „ II. „ 628, 1121, 1122, 2365.
41	Śniatyn	7.100	3.000	81	13	10.181	13	Serya II. Nr. 477. „ III. „ 2278, 3537. „ V. „ 1320.	Serya II. Nr. 161, 629, 630, 1985, 2367. „ III. „ 2325. „ IV. „ 346, 1457.
42	Sokal	5.000	1.650	81	51	6.731	51	Serya III. Nr. 2279 do 2282. „ IV. „ 843. „ V. „ 1321, 1322, 2435 do 2437.	Serya I. Nr. 870. „ II. „ 162, 631, 632, 1227, 2133, 2389. „ III. „ 2219, 2340.
43	Stanisławów . .	31.000	11.600	33	44	42.633	44	Serya II. Nr. 478 do 482. „ III. „ 2283, 3538, do 3541. „ IV. „ 530. „ V. „ 1323, 2438 do 2441.	Serya II. Nr. 633, 634, 1097, 1109, 1116, 2134, 2155, 2394, 2453, 2491, 2589. Serya III. Nr. 2341. Serya IV. Nr. 1579, 1656, 1657, 2676, 3567. Serya V. Nr. 1804.
44	Staremiasto . .	2.200	900	6	09	3.106	09	Serya III. Nr. 2284. „ IV. „ 531. „ V. „ 1324 do 1326, 2444 do 2447.	Serya II. Nr. 635, 1049, 1055, 1058, 1090, 3253, 3254, 3649, 3763.
45	Starasól	600	1.700	85	12	2.385	12	Serya V. Nr. 1327 do 1330, 2442, 2443.	Serya II. Nr. 686, 1098, 1108, 2876, 2879, 3101, 3125. „ IV. „ 2266.
	do przeniesienia	259.700	115300	2.187	22	377.187	22		

Pozycya	Nazwa miast	4½% Listy zastawne Tow. kred. ziemsk.	4½% Listy zastawne Banku krajowego	4% ks. wkładk. Banku krajowego zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Tow. kredyt. ziemskiego Ser. I. 10.000 zł. Ser. II. 5.000 zł. Ser. III. 1.000 zł. Ser. IV. 500 zł. Ser. V. 100 zł.	Serye i numera 4½% Listów zastawnych Banku krajowego Ser. I. 50 zł. Ser. II. 100 zł. Ser. III. 500 zł. Ser. IV. 1.000 zł. Ser. V. 5.000 zł.
	z przeniesienia	259.700	115300	2.187	22	377.187	22		
46	Stryj	8.300	4.600	52	68	12.952	68	Serya II. Nr. 483. „ III. „ 2285, 3542. „ IV. „ 532, 844. „ V. „ 1331, 2448, 2449.	Serya II. Nr. 163, 687, 688, 985, 2156, 3764, 3765, 4017, 4266, 4267, 4268. Serya III. Nr. 2222. „ IV. „ 3424, 3436, 3684.
47	Tarnopol . . .	29.600	9.750	88	50	39.438	50	Serya II. Nr. 484 do 488. „ III. „ 3543 do 3546. „ IV. „ 457. „ V. „ 1064.	Serya I. Nr. 918. „ II. „ 690, 2190, 2250, 3787, 4269, 4672, 4942. „ IV. Nr. 3860, 3861, 3881, 3926. „ V. „ 1805.
48	Tarnów	27.700	9.300	52	24	37.052	24	Serya II. Nr. 489 do 492. „ III. „ 2286 do 2289. 3547 do 3549. „ IV. „ 845. „ V. „ 1065, 1066.	Serya II. Nr. 691, 2396, 2416. „ III. „ 268, 282, 1247, 2407. „ IV. „ 3568, 3569, 3620, 3685, 3697 do 3699.
49	Trembowla . . .	6.300	1.850	58	97	8.208	97	Serya II. Nr. 493. „ IV. „ 458, 846. „ V. „ 2450 do 2452.	Serya I. Nr. 926. „ II. „ 165, 400, 530, 692, 2458, 3789, 3798, 3799. „ III. „ 2249, 2411.
50	Wadowice . . .	3.600	2.800	26	81	6.426	81	Serya III. Nr. 2290, 2291, 2293. „ IV. „ 847. „ V. „ 2453.	Serya II. Nr. 166, 397, 531, 693, 2459, 3802, 3836, 3930. „ III. „ 2244, 2250. „ IV. „ 3676.
51	Wieliczka . . .	3.700	1.250	4	26	4.954	26	Serya III. Nr. 2294 do 2296. „ IV. „ 848. „ V. „ 1067, 2454.	Serya I. Nr. 928. „ II. „ 167, 2370, 4013, 4018, 4248, 4249, 4358. „ III. „ 1397.
52	Zator	1.900	650	50	32	2.600	32	Serya III. Nr. 2297. „ IV. „ 459. „ V. „ 2456 do 2459.	Serya I. Nr. 929. „ II. „ 694, 1094, 1095, 4252, 4253, 4340.
53	Złoczów	7.100	2.200	13	98	9.313	98	Serya II. Nr. 494. „ III. „ 2298, 3550. „ V. „ 1068.	Serya II. Nr. 304, 695, 696, 2497, 4341, 4355, 4362. „ III. „ 2255. „ IV. „ 3686.
54	Żółkiew	11.300	4.250	85	27	15.635	27	Serya II. Nr. 495. „ III. „ 2299 do 2302, 3551. „ IV. „ 460, 849. „ V. „ 2460 do 2462.	Serya I. Nr. 1009. „ II. „ 283, 302, 697 do 699, 1079 do 1081, 2519, 2571, 4397, 4398. Serya III. Nr. 1398, 2256. „ IV. „ 3687, 3700.
	Razem . .	359.200	151950	2.620	25	513.770	25		

LW. 32.365/1889.
Alegat D. do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Lit. D.

FUNDUSZ POŻYCZKOWY DLA GMIN

na budowę koszar dla c. k. wojska.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

LW. 9.425/1889.

Dochody. Fundusz pożyczkowy dla gmin na

Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Sumaryusz	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Uwaga. Uchwałą z dnia 11. stycznia 1888. do L. 1.209/S., ustanowił Wys. Sejm osobny fundusz w wysokości . . . . . przeznaczony na udzielanie pożyczek bezprocentowych gminom, na budowę koszar dla stałej załogi wojskowej w kraju.					1,000.000 zł.	
		Fundusz ten składa się:						
		a) z kwot, w myśl uchwał Wys. Sejmu z dnia 21. października 1881., z dnia 28. września 1882. i z dnia 27. września 1884 na ten cel gminom rozpożyczonych a po koniec roku 1887. nie zwróconych, w sumie 381.914 zł. 28 ct., a w zaokrągleniu					381.915 zł.	
		b) z kwot, które w myśl wspomnianych uchwał Wys. Sejmu zostały po koniec roku 1887. gminom tytułem pożyczek przyznane, lecz nie wypłacone, w sumie					223.000 „	
		c) z gotówki otrzymanej, z tytułu zaciągnięcia pożyczki krajowej w r. 1888. uzyskać się mającej w kwocie					395.085 „	
		Razem jak wyżej . .					1,000.000 zł.	
		Dochody.						
		A. Rzeczywiste.						
I.	1	Dotacya funduszu koszarowego	618.085	—	614.600	—	3.485	—
II.	2	Zwroty pożyczek udzielonych gminom na budowę koszar:						
		a) należytość zaległa, przejęta od funduszu krajowego . . . 381.914 zł. 28 ct.						
		b) należytość bieżąca . 190.000 „ — „	571.914	28	28.958	30½	542.955	97½
III.	3	Odsetki od kapitałów chwilowo lokowanych .	13.240	37	13.240	37	—	—
IV.	4	Odsetki zwłoki od rat na terminie nie wpłaconych	17	35½	17	35½	—	—
V.	5	Rozmaite dochody	—	—	—	—	—	—
		Suma dochodów rzeczywistych	1,203.257	00½	656.816	03	546.440	97½
		B. Przenośne.						
	6	Gotówka odebrana z lokacyi rachunku bieżącego w Banku krajowym . . .	534.366	27	533.000	—	1.366	27
	7	Gotówka odebrana z lokacyi rachunku bieżącego w funduszu krajowym . . .	795.449	66	795.449	66	—	—
		Suma dochodów z lokacyj .	1,329.815	93	1,328.449	66	1.366	27
		Suma wszystkich dochodów .	2,533.072	93½	1 985.265	69	547.807	24½
	8	**C. Zapas z początkiem roku 1888.** . .			—	—		
		Ogółem . .			1,985.265	69		

Stan majątku

			Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
	1	**Zapas kasowy,** w gotówce	—	—	466.449	66
	2	**Należytości czynne:**				
		a) reszta dotacyi funduszu koszarowego . . .	3.485	—		
		b) zwroty pożyczek od gmin	542.955	97½		
		c) gotówka do odebrania z lokacyi w Banku krajowym	1.366	27	547.807	24½
		Suma stanu czynnego .	—	—	1,014.256	90½

budowę koszar dla c. k. wojska. **Wydatki.**
za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Sumaryusz	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
		A. Rzeczywiste						
I.	1	Pożyczki bezprocentowe udzielone gminom na budowę koszar dla c. k. wojska .	190.000	—	189.000	—	1.000	—
II.	2	Koszta kancelaryjne i rozmaite wydatki .	—	10	—	10	—	—
		Suma wydatków rzeczywistych	190.000	10	189 000	10	1.000	—
		B. Przenośne.						
	3	Gotówka ulokowana na 3% rachunek bieżący w Banku krajowym	534.366	27	534.366	27	—	—
	4	Gotówka ulokowana na 3% rachunek bieżący w funduszu krajowym	795.449	66	795 449	66	—	—
		Suma wydatków na lokacye .	1,329 815	93	1,329.815	93	—	—
		Suma wszystkich wydatków .	1,519.816	03	1,518 816	03	1.000	—
	5	**C. Zapas z końcem roku 1888.**, w gotówce			466.449	66		
		Ogółem .			1,985.265	69		

Wykazany z końcem roku zapas gotówki, został ulokowany z dniem 1. stycznia 1889. na 3% rachunek bieżący w funduszu krajowym (LW. 8.804/1889).

z końcem roku 1888.

		Szczegół zł.	Szczegół ct.	Ogół zł.	Ogół ct.
1	Należytości bierne	—	—	1.000	—
2	Czysty stan czynny	—	—	1,013.256	90½
	Zgodnie ze sumą stanu czynnego .	—	—	1,014.256	90½

Dochody. Fundusz pożyczkowy dla gmin na Zamknięcie rachunku

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Dochody.						
I.		**Dotacya funduszu koszarowego.**						
	1	*a)* Przeniesiono z funduszu krajowego resztę niezużytego kredytu za rok 1887. i podniesione z depozytów tamże zatrzymane kwoty	223.000	—	223.000	—	—	—
		b) Otrzymano od funduszu krajowego gotówkę z pożyczki krajowej w roku 1888. emitować się mającej	395.085	—	391.600	—	3 485	—
		Suma rubryki I. .	618.085	—	614.600	—	3 485	—
II.		**Zwroty pożyczek bezprocentowych udzielonych gminom na budowę koszar.**						
	2	*a)* Od gminy Brzeżany	15.400	—	2.099	58	13.300	42
		b) „ „ Przemyśl	15.422	—	2.082	—	13.340	—
		c) „ „ Rzeszów	77.503	—	3.315	06½	74.187	93½
		d) „ „ Sanok	6.256	—	1.248	—	5.008	—
		e) „ „ Trembowla	130 500	—	1.000	—	129.500	—
		f) „ „ Złoczów	3.250	—	500	—	2.750	—
		g) „ „ Gródek	13.333	28	1.666	66	11.666	62
		h) „ „ Kołomyja	26.250	—	2.500	—	23.750	—
		i) „ „ Czortków	7.000	—	—	—	7.000	—
		k) „ „ Stanisławów	95.000	—	5.000	—	90 000	—
		l) „ „ Jarosław	82.000	—	3.506	—	78.494	—
		m) „ „ Lwów	55.000	—	5.000	—	50.000	—
		n) „ „ Nowy Sącz	25.000	—	1.041	—	23 959	—
		o) „ „ Stryj	20 000	—	—	—	20.000	—
		Suma rubryki II. .	571.914	28	28.958	30½	542.955	97½
III.		**Odsetki od kapitałów chwilowo lokowanych.**						
	3	*a)* 3% odsetki od gotówki, lokowanej na rachunek bieżący w Banku krajowym .	2.766	37	2.766	37	—	—
		b) 3% odsetki od gotówki, lokowanej na rachunek bieżący w funduszu krajowym	10.474	—	10.474	—	—	—
		Suma rubryki III.	13.240	37	13 240	37	—	—
IV.		**Odsetki zwłoki od rat na terminie nie wpłaconych.**						
	4	*a)* 6% odsetki zwłoki od gminy Rzeszów .	16	93½	16	93½	—	—
		b) 6% „ „ „ „ Brzeżany .	—	42	—	42	—	—
		Suma rubryki IV. .	17	35½	17	35½	—	—
V.	5	**Rozmaite dochody**	—	—	—	—	—	—

budowę koszar dla c. k. wojska. **Wydatki.**
za rok 1888.

Rubryka	Pozycya	Poszczególnienie	Należytość zł.	Należytość ct.	Uiszczenie zł.	Uiszczenie ct.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. zł.	Należytość pozostała z końcem roku 1888. ct.
		Wydatki.						
I.	1	**Pożyczki bezprocentowe udzielone gminom na budowę koszar dla c. k. wojska.**						
		a) Gminie Czortków	5.000	—	4.000	—	1.000	—
		b) „ Jarosław	40.000	—	40 000	—	—	—
		c) „ Rzeszów	45.000	—	45.000	—	—	—
		d) „ Stanisławów	30.000	—	30.000	—	—	—
		e) „ Stryj	20.000	—	20.000	—	—	—
		f) „ Trembowla	50.000	—	50 000	—	—	—
		Suma rubryki I. .	190.000	—	189.000	—	1 000	—
II		**Koszta kancelaryjne i rozmaite wydatki.**						
	2	Koszta stempli do rachunków bankowych .	—	10	—	10	—	—

LW. 32.365/1890.
Alegat lit. E. do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Lit. E.

Fundusz pożyczkowy dla Spółek wodnych.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKU

za rok

1888.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Fundusz pożyczkowy dla Spółek wodnych.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Wydatki w roku 1888. zł.	Wydatki w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy zł.
		Wydatki.			
	1	Spółkom wodnym udzielone zaliczki na rachunek przyrzeczonych pożyczek	65.000	—	—
	2	$4^1/_2$% odsetki funduszowi krajowemu od kapitału wypożyczonego na pokrycie wydatku ad 1.	498	$12^1/_2$	—
		Suma wydatków . .	**65.498**	$12^1/_2$	—

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się wydatki		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
		Uwaga. Uchwałą z dnia 17. Stycznia 1888. upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy, celem utworzenia „osobnego funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych“, do zaciągnięcia pożyczki w im. wart. 700.000 zł. przez emisyę $4^1/_2$% obligów krajowych, oraz do udzielenia z kapitału ztąd uzyskanego Spółkom wodnym na pokrycie datków konkurencyjnych spłacalnych w ratach pożyczek, za opłatą procentów odpowiadających stopie procentowej kursu emisyjnego tych obligów, wraz z ewentualną należytością skarbową, tudzież dodatku na administracyą i na utworzenie specyalnej rezerwy, która winna dosięgnąć 10% sumy pożyczonej. Z powodu, iż pożyczka zamierzona dopiero w roku 1889. sfinansowaną być mogła, a zawiązane trzy Spółki wodne: Bagien Rudnickich, Łęgu i Gniłej Lipy, roboty regulacyjne już w r. 1888. rozpoczęły, zachodziła konieczność udzielenia tymże Spółkom na rachunek przyrzeczonych im pożyczek częściowych zaliczek, które zastępczo z funduszu krajowego, a względnie propinacyjnego zaciągnięte, rzeczonym Spółkom udzielone zostały.				
—	65.000	*Wydatek nieprzewidziany* spowodowany okolicznością, iż w skutek rozpoczęcia robót Spółek wodnych już w roku 1888., okazała się potrzeba udzielenia tymże zaliczek na rachunek przyrzeczonych pożyczek; zwrot tychże przypisany w należytościach czynnych poz. 2. dochodów.	—	—	65.000	—
—	498	*Wydatek zwrotny*, znajdujący pokrycie w należytościach czynnych poz. 3. dochodów w większej kwocie . . . . . 893 zł. $95^1/_2$ ct. przypadających od Spółek wodnych po koniec Grudnia 1888.	—	—	498	$12^1/_2$
—	65.498		—	—	65.498	$12^1/_2$
		Z powodu, iż fundusz ten nie posiadał gotówki na udzielenie zaliczek tym Spółkom wodnym, które już w roku 1888. rozpoczęły roboty regulacyjne, zaciągnięto od funduszu propinacyjnego pożyczkę w kwocie . . 65.498 zł. $12^1/_2$ ct. Z tej kwoty zwrócono funduszowi krajowemu — tytułem zwrotu zastępczo udzielonych zaliczek Spółkom wodnym — łączną kwotę . 65.000 „ — „ resztę zaś w kwocie 498 zł. $12^1/_2$ ct. zapłacono temuż funduszowi tytułem $4^1/_2$% odsetek od wyżej pożyczonego kapitału 65.000 zł. — ct.				

Fundusz pożyczkowy dla Spółek wodnych.

Liczba rubryki budżetu	Liczba pozycyi budżetu	Poszczególnienie	Dochody w roku 1888. zł.	Dochody w roku 1888. ct.	Kwota preliminowana wedle ustawy zł.
		Dochody.			
	1	Fundusz propinacyjny — pożyczka na pokrycie wydatków .	65.498	12½	—
	2	Spółki wodne — zwrot zaliczek na rachunek udzielonych pożyczek	—	—	—
	3	Spółki wodne — 5¼% odsetki od udzielonych zaliczek Spółkom wodnym	—	—	—
		Suma dochodów . .	65.498	12½	—

Stan majątku z końcem roku 1888.

Stan czynny.

	Szczegół.	*Ogół.*
Należytości czynne z roku bieżącego . . .	65.893 zł. 95½ ct.	
„ „ z lat ubiegłych	— „ — „	65.893 zł. 95½ ct.

Stan bierny.

Należytości bierne z roku bieżącego	65.498 „ 12½ „
Czysty stan czynny . .	**395 zł. 83 ct.**

Zamknięcie rachunku za rok 1888.

W porównaniu z kwotą preliminowaną okazują się dochody		Uzasadnienie różnic	Należytości			
			czynne		bierne	
mniejsze	większe		z roku bieżącego			
zł.	zł.		zł.	ct.	zł.	ct.
—	65.498		—	—	—	—
—	—		65.000		—	—
—	—		893	95½	—	—
—	65.498		65.893	95½	—	—

LW. 32.365/1889.
Alegat F. do sprawozdania Wydziału krajowego o zamknięciu rachunkowem funduszów krajowych za rok 1888.

Lit. F.

Sumaryczne zestawienie

obrotu *brutto*

wszystkich funduszów krajowych

w majątku obrotowym i zarodowym

za rok

1888.

a) Rachunek majątku obrotowego . . . . . str. 544—549
b) „ „ zarodowego . . . . . „ 550—557
c) „ depozytów . . . . . „ 558—559
d) Zestawienie ogólnego stanu majątku z końcem roku 1888. . . . . „ 560—561
e) Wykaz zapasów kasowych . . . . . „ 562—563
f) Poszczególnienie papierów wartościowych według ich rodzaju . . . . . „ 564—567
g) Wykaz dóbr i realności . . . . . „ 568

Z drukarni Pillera i Spółki.

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	Razem gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.
	Fundusze dotowane ze środków kraju.														
I.	a) Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu	22.609	13½	80.000	.	250.960	55	8,478.803	27½	669.193	22	8,501.412	41	749.193	22
	b) Krajowe szkoły rolnicze w Dublanach	.	.	.	.	.	.	77.360	24	.	.	77.360	24	.	.
	c) Folwark w Dublanach	.	.	.	.	.	.	51.972	46	.	.	51.972	46	.	.
	d) Kurs gorzelnictwa w Dublanach	.	.	.	.	.	.	2.980	98	.	.	2.980	98	.	.
	e) Krajowa szkoła rolnicza i ogrodnicza, oraz folwark w Czernichowie	.	.	.	.	.	.	90.330	76½	.	.	90.330	76½	.	.
	f) Krajowa szkoła roln. w Horodence	.	.	.	.	.	.	12.610	.	.	.	12.610	.	.	.
	g) „ „ „ w Jagielnicy	.	.	.	.	.	.	13.023	46½	.	.	13.023	46½	.	.
	h) „ „ „ w Kobiernicach	.	.	.	.	.	.	11.761	44	.	.	11.761	44	.	.
	i) „ „ ogrod. w Tarnowie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
II.	Fundusz szkolny krajowy	.	.	.	.	.	.	791.555	30	.	.	791.555	30	.	.
	Krajowy szpital powszechny we Lwowie:														
III.	Oddział chorych	.	.	.	.	.	.	450.285	05½	.	.	450.285	05½	.	.
IV.	„ położnic	.	.	.	.	.	.	33.875	96	.	.	33.875	96	.	.
V.	Fundusz podrzutków we Lwowie	.	.	.	.	.	.	292	42	.	.	292	42	.	.
VI.	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	.	.	.	.	.	.	413.789	46	.	.	413.789	46	.	.
	Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie:														
VII.	Oddział chorych	.	.	.	.	.	.	220.645	57½	.	.	220.645	57½	.	.
VIII.	„ położnic	.	.	.	.	.	.	149.262	95	.	.	149.262	95	.	.
IX.	„ syfilitycznych	.	.	.	.	.	.	36.689	59	.	.	36.689	59	.	.
X.	„ obłąkanych	.	.	.	.	.	.	25.478	67	.	.	25.478	67	.	.
XI.	Fundusz policyi krajowej	.	.	.	.	.	.	6.116	87	.	.	6.116	87	.	.
XII.	„ pożyczki krajowej z r. 1883.	237.403	84	.	.	.	.	304.196	83½	21.500	.	541.600	67½	21.500	.
XIII.	„ „ „ z r. 1884.	.	.	.	.	.	.	73.286	71½	.	.	73.286	71½	.	.
XIV.	„ „ „ z r. 1885.	.	.	.	.	.	.	21.163	87	.	.	21.163	87	.	.
XV.	„ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne	.	.	.	.	7.037	04	126.411	04	.	.	126.411	04	.	.
XVI.	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy	15.160	87	.	.	12.035	32½	67.871	47	.	.	83.032	34	.	.
XVII.	„ „ potoku Kisieliny	8.256	75	.	.	5.805	13	54.326	16	.	.	62.582	91	.	.
XVIII.	„ „ rzeki Łęgu	8.984	.	238	43	679	81	92.781	62	.	.	101.765	62	238	43
XIX.	„ „ „ Trześniówki	10.073	56	.	.	13.293	76	86.153	21	.	.	96.226	77	.	.
XX.	„ „ potoku Krzemienicy z Babolówką i Trześnią	.	.	.	.	.	.	21.889	43	.	.	21.889	43	.	.
	Suma funduszów dotowanych	302.488	15½	80.238	43	289.811	61½	11,714.914	82½	690.693	22	12,017.402	98	770.931	65
	Fundusze samoistne (niedotowane), budżetem objęte.														
XXI.	Fundusz domestykalny	4.482	74	.	.	.	.	4.732	24	.	.	9.214	98	.	.
XXII.	„ kultury krajowej	.	.	.	.	.	.	3.894	64½	.	.	3.894	64½	.	.
XXIII.	„ stanowy sierociński	235	56	.	.	.	.	1.733	25	.	.	1.968	81	.	.
XXIV.	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	394	00½	3.500	.	.	.	3.645	09	1.076	63	4.039	09½	4.576	63
XXV.	„ pożyczki krajowej z r. 1873.	.	.	.	.	.	.	69.262	34½	21.500	.	69.262	34½	21.500	.
XXVI.	„ podrzutków w Krakowie	.	.	.	.	.	.	2.231	87	.	.	2.231	87	.	.
	Suma funduszów samoistnych, budżetem objętych	5.112	30½	3.500	.	.	.	85.499	44	22.576	63	90.611	74½	26.076	63
XXVII.	Fundusz propinacyjny	256	12	3,559.484	75	.	.	1,108.381	65½	637.120	29	1,108.637	77½	4,196.605	04
XXVIII.	Fundusz pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska	.	.	.	.	.	.	1,985.265	69	.	.	1,985.265	69	.	.
XXIX.	Fundusz pożyczkowy dla Spółek wodnych	.	.	.	.	.	.	65.498	12½	.	.	65.498	12½	.	.

jątku. obrotowego.

Wydatki w ciągu roku 1888.		Stan z końcem roku 1888.											
		w kasie				należytości						czysty stan	
						czynne				bierne			
						w bankach		inne					
gotówka		efekta		gotówka		efekta						czynny	bierny
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł. ct.	zł. ct.
8,196.175	30½	749.193	22	305.237	10½	.	.	1.183	22	1,424.664	82	2,279.309	48½	. .	548.224	34
77.360	24	.	.	.	.	.	.	.	.	2.193	50	226	82	1.966	68	. .	. .
51.972	46	.	.	.	.	.	.	.	.	3.556	40	61.078	94	.	.	57.522	54
2.980	98	.	.	.	.	.	.	.	.	380	.	.	.	380	.	. .	. .
90.330	76½	.	.	.	.	.	.	.	.	8.909	30	679	43½	8.229	86½	. .	. .
12.610	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.475	.	324	62½	2.150	37½	. .	. .
13.023	46½	.	.	.	.	.	.	.	.	300	.	.	.	300	.	. .	. .
11.761	44	.	.	.	.	.	.	.	.	645	.	.	.	645	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
791.555	30	.	.	.	.	.	.	.	.	413.297	75	7.586	75½	405.710	99½	. .	. .
450.285	05½	.	.	.	.	.	.	.	.	187.113	51	.	.	187.113	51	. .	. .
33.875	96	.	.	.	.	.	.	.	.	7.532	26	.	.	7.532	26	. .	. .
292	42	.	.	.	.	.	.	.	.	442	46	46	80	395	66	. .	. .
413.789	46	.	.	.	.	.	.	.	.	38.391	77	.	.	38.391	77	. .	. .
220.645	57½	.	.	.	.	.	.	.	.	78.829	54	.	.	78.829	54	. .	. .
149.262	95	.	.	.	.	.	.	.	.	9.574	06½	.	.	9.574	06½	. .	. .
36.689	59	.	.	.	.	.	.	.	.	30.739	67	.	.	30.739	67	. .	. .
25.478	67	.	.	.	.	.	.	.	.	16.693	36	.	.	16.693	36	. .	. .
6.116	87	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
541.600	67½	21.500	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3,621.122	22	.	.	3,621.122	22
73.286	71½	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	966.722	85	.	.	966.722	85
21.163	87	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	343.578	07	.	.	343.578	07
125.441	26	.	.	969	78	.	.	266	60	131.206	70	.	.	132.443	08	.	.
41.207	54	.	.	41.824	80	.	.	46	89	16.361	33½	79	95	58.153	07½	.	.
62.582	91	.	.	.	.	.	.	.	.	5.265	83	.	.	5.265	83	.	.
72.929	98	.	.	28.835	64	238	43	.	.	9.882	24	238	43	38.717	88	.	.
80.545	11	.	.	15.681	66	.	.	416	91	7.092	35	.	.	23.190	92	.	.
853	04	.	.	21.036	39	.	.	.	.	15	45	.	.	21.051	84	.	.
11,603.817	60½	770.693	22	413.585	37½	238	43	1.913	62	2,395.562	31	7,280.994	38	1,067.475	37½	5,537.170	02
																4,469.694	64½
4.529	62	.	.	4.685	36	.	.	.	.	.	.	.	.	4.685	36	.	.
3.894	64½	.	.	.	.	.	.	.	.	3.154	89	.	.	3.154	89	.	.
1.715	87	.	.	252	94	.	.	.	.	.	.	94	50	158	44	.	.
3.955	40	2.500	.	83	69½	2.076	63	.	.	.	.	.	.	2.160	32½	.	.
69.262	34½	21.500	.	.	.	.	.	.	.	339.586	22½	448.423	.	.	.	108.836	77½
2.231	87	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
85.589	75	24.000	.	5.021	99½	2.076	63	.	.	342.741	11½	448.517	50	10.159	01½	108.836	77½
																98.677	76
1,108.095	59	704.634	79	542	18½	3,491.970	25	.	.	595.685	36½	87	04	4,088.110	76	.	.
1,518.816	03	.	.	466.449	66	.	.	.	.	547.807	24½	1.000	.	1,013.256	90½	.	.
65.498	12½	.	.	.	.	.	.	.	.	65.893	95½	65.498	12½	395	83	.	.

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	Razem gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.
	Fundusze samoistne (niedotowane), budżetem nieobjęte.														
I.	Fundusz pomnika Tadeusza Kościuszki .	.	.	.	.	.	.	657	.	.	.	657	.	.	.
II.	Fundusze stypendyjne	19.820	37	.	.	.	.	173.147	86½	.	.	192.968	23½	.	.
III.	Administracya dóbr Winniki	.	.	.	.	.	.	20.313	48	.	.	20.313	48	.	.
IV.	Fundusz galic. inwalidów wojskowych .	26	43	.	.	.	.	1.436	50	.	.	1.462	93	.	.
V.	„ niżankowicki inwalidów wojskowych	7	77	.	.	.	.	115	77	.	.	123	54	.	.
VI.	„ posagowy Jana i Filipiny Komarnickich	17	50	.	.	.	.	67	50	.	.	85	.	.	.
VII.	Zakład narodowy imienia Ossolińskich .	2.790	28	.	.	627	58	67.331	24	.	.	70.121	52	.	.
VIII.	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	.	.	4.502	41	.	.	50	20	.	.	50	20	4.502	41
IX.	„ zapomogi z r. 1868.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
X.	„ budowy domu podrzutków we Lwowie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XI.	„ Pelagii Russanowskiej	176	51	.	.	.	.	3.791	79	.	.	3.968	30	.	.
XII.	„ szkół ludowych z r. 1872. . . .	3.656	50	.	.	.	.	4.495	50	.	.	8.152	.	.	.
XIII.	„ Wincentego Łodzia Ponińskiego	41	73	1.338	75	.	.	4.117	63	.	.	4.159	36	1.338	75
XIV.	„ Franciszka Kochmana dla literatów polskich	1.050	60	1.604	12	.	.	2.669	27	787	95	3.719	87	2.392	07
XV.	„ Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XVI.	„ Maryi de Prez Jędrzejowiczowej	61	05	.	.	.	.	335	25	.	.	396	30	.	.
XVII.	„ pomnika ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XVIII.	Fundacya Sandecka „Dom roboczy“ . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XIX.	„ Teresy hr. Weissenwolf dla obłąkanych wyzdrowieńców	.	.	120	03	.	.	108	12	40	73	108	12	160	76
XX.	„ ś. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan gmin Hołhocze, Dobrowody, Wierzbów, Wolica i Zastawce	.	00½	1.021	54	.	.	2.086	81	1.062	87	2.086	81½	2.084	41
XXI.	„ Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego imienia Najjaśniejszego Pana	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXII.	„ Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXIII.	„ Karola Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXIV.	„ imienia Antoniego Schiffnera .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXV.	„ Maryi Mochnackiej dla 4 ubogich ciemnych	108	.	.	.	.	.	198	.	.	.	306	.	.	.
XXVI.	Fundusz ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan	.	.	1.381	80	.	.	2.763	60	1.005	90	2.763	60	2.387	70
XXVII.	Fundacya ś. p. Anny Helclowej na rzecz „Domu ubogich“ w Krakowie .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXVIII.	Fundusz „Macierzy Polskiej“	1.438	08½	.	.	.	.	7.568	73	.	.	9.006	81½	.	.
XXIX.	„ Feliksy Maryi Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXX.	„ z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXXI.	„ ku podniesieniu rybactwa . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
XXXII.	Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu	.	.	409	50	.	.	1.028	65	614	25	1.028	65	1.023	75
XXXIII.	„ Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt . .	297	60	.	.	.	.	378	.	.	.	675	60	.	.
XXXIV.	„ Siemianowskich dla biednych dziewcząt	800	57	.	.	.	.	887	30	858	.	1.687	87	858	.
XXXV.	„ Siemianowskich dla wdów po nauczycielach szkół ludowych .	488	76	.	.	.	.	902	05	.	.	1.390	81	.	.
	Do przeniesienia . .	30.781	76	10.378	15	627	58	294.450	25½	4.369	70	325.232	01½	14.747	73

jątku obrotowego.

Wydatki w ciągu roku 1888.				Stan z końcem roku 1888.											
				w kasie				należytości						czysty stan	
								czynne							
								w bankach		inne		bierne			
gotówka		efekta		gotówka		efekta								czynny	bierny
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł. ct.	zł. ct.
657	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
162.070	62½	.	.	30.897	61	.	.	.	.	14.879	84½	18.935	88½	26.841 57	. .
20.313	48	.	.	.	.	.	.	.	.	18.676	47½	756	60	17.919 87½	. .
1.436	67	.	.	26	26	.	.	.	.	.	.	25	.	1 26	. .
79	77	.	.	43	77	.	.	.	.	.	.	.	.	43 77	. .
67	50	.	.	17	50	.	.	.	.	.	.	.	.	17 50	. .
65.382	62	.	.	4.738	90	.	.	143	04	.	.	.	.	4.881 94	. .
.	.	.	.	50	20	4.502	41	.	.	606	86½	.	.	5.159 47½	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	322	83	5.251	23	. .	4.928 40
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
3.982	42	.	.	35	88	.	.	.	.	.	.	.	.	35 88	. .
5.842	16	.	.	2.309	84	.	.	.	.	200	.	4.866	50	. .	2.356 66
2.771	53½	1.338	75	1.387	82½	.	.	.	.	.	.	.	.	1.387 82½	. .
2.561	33	1.604	12	1.158	54	787	95	.	.	.	.	.	.	1.946 49	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
321	52	.	.	74	78	.	.	.	.	.	.	.	.	74 78	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
66	26	25	53	41	86	135	23	.	.	.	.	141	75	35 34	. .
2.086	81	1.023	94	.	00½	1.060	47	.	.	.	.	.	.	1.060 47½	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
200	.	.	.	106	.	.	.	.	.	.	.	.	.	106 .	. .
2.387	70	1.381	80	375	90	1.005	90	.	.	.	.	.	.	1.381 80	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
7.682	30	.	.	1.324	51½	.	.	.	.	.	.	.	.	1.324 51½	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
1.023	75	614	25	4	90	409	50	.	.	.	.	.	.	414 40	. .
370	40	.	.	305	20	.	.	.	.	.	.	603	.	. .	297 80
883	09	858	.	804	78	.	.	.	.	.	.	.	.	804 78	. .
1.307	83	.	.	82	98	.	.	.	.	.	.	.	04	82 94	. .
281.444	77	6.846	39	43.787	24½	7.901	46	143	04	34.686	01½	30.580	00½	63.520 61½	7.582 86

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	Razem gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	30.781	76	10.378	15	627	58	294.450	25½	4.369	70	325.232	01½	14.747	85
XXXVI.	Fundacya hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą . . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XXXVII.	„ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XXXVIII.	„ bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XXXIX.	„ Franciszka Steczkowskiego z Jasła	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XL.	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XLI.	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
XLII.	Depozyta gminne serwitutowe	7.815	03½	456.250	.	.	.	59.423	98	85.259	03	67.239	01½	541.509	03
	Suma funduszów samoistnych, budżetem nieobjętych	38.596	79½	466.628	15	627	58	353.874	23½	89.628	73	392.471	03	556.256	88
	Rekapitulacya.														
	Suma funduszów dotowanych	302.488	15½	80.238	43	289.811	61½	11,714.914	82½	690.693	22	12,017.402	98	770.931	65
	„ „ samoistnych, budżetem objętych	5.112	30½	3.500	.	.	.	85.499	44	22.576	63	90.611	74½	26.076	63
	„ „ samoistnych, budżetem nieobjętych	38.596	79½	466.628	15	627	58	353.874	23½	89.628	73	392.471	03	556.256	88
	„ funduszu propinacyjnego	256	12	3,559.484	75	.	.	1,108.381	65½	637.120	29	1,108.637	77½	4,196.605	04
	„ „ pożyczkowego dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska	.	.	.	.	.	.	1,985.265	69		.	1,985.265	69	.	
	„ funduszu pożyczkowego dla Spółek wodnych	.	.	.	.	.	.	65 498	12½	.	.	65.498	12½	.	
	Ogólna suma majątku obrotowego	346.453	37½	4,109.851	33	290.439	19½	15,313 433	97	1,440.018	87	15,659.887	34½	5,549.870	20

jątku obrotowego.

Wydatki w ciągu roku 1888.		Stan z końcem roku 1888.											
		w kasie				należytości						czysty stan	
						czynne				bierne			
						w bankach		inne					
gotówka	efekta	gotówka		efekta								czynny	bierny
zł. ct.	zł. ct.	zł.	ct.	zł	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł. ct.	zł. ct.
281.444 77	6.846 30	43.787	24½	7.901	46	143	04	34.686	01½	30.580	00½	63.520 61½	7.582 86
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
. .	. .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	. .	. .
59.120 66½	86.859 03	8.118	35	454.650	.	.	.	1.550	.	.	.	464.318 35	. .
340.565 43½	93.705 42	51.905	59½	462.551	46	143	04	36.236	01½	30.580	00½	527.838 96½	7.582 86
												520.256 10½	
11,603.817 60½	770.693 22	413.585	37½	238	43	1.913	62	2,395.562	31	7,280.994	38	. .	4,469.694 64½
85.589 75	24.000 .	5.021	99½	2.076	63	.	.	342.741	11½	448.517	50	. .	98.677 76
340.565 43½	93.705 42	51.905	59½	462.551	46	143	04	36.236	01½	30.580	00½	520.256 10½	. .
1,108.095 59	704.634 70	542	18½	3,491.970	25	.	.	595.685	36½	87	04	4,088.110 76	. .
1,518.816 03	. .	466.449	66	.	.	.	.	547.807	24½	1.000	.	1,013.256 90½	. .
65.498 12½	. .	.	.	.	.	.	.	65.893	95½	65.498	12½	395 83	. .
14,722 382 53½	1,593.033 43	937.504	81	3,956.836	77	2.056	66	3,983.926	00½	7,826.677	05	5,622.019 60	4,568.372 40½
												1,053.647 19½	

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888.								Dochody w ciągu roku 1888.								R
		w kasie				wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w bankach		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekt
		gotówka		efekta																		
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.
	Fundusze dotowane ze środków kraju.																					
1	A. Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu:																					
	a) Gmach sejmowy . . .	.	.	.	.	1,318.154	64	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	b) Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie .	.	.	.	.	39.848	36	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	c) Szkoły rolnicze i folwark w Dublanach . .	.	.	.	.	180.621	1/2 33	.	.	.	.	.	.	.	.	3.806	40	.	.	.	.	.
	d) Zakład w Czernichowie	.	.	.	.	148.172	1/2 08	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	e) Szpital św. Łazarza w Krakowie	.	.	.	.	381.761	1/2 30	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	f) Krajowa szkoła rolnicza w Horodence . .	.	.	.	.	22.452	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	g) Krajowa szkoła rolnicza w Jagielnicy . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	h) Krajowa szkoła rolnicza w Kobiernicach .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	i) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5.600	.	.	.	.	.	.
	B) Szkoła ogrodnicza w Czernichowie	.	1/2 00	370	67	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1/2 00		370
2	Fundusz szkolny krajowy	460	74	288.410	25	55.411	1/2 94	18.201	93	.	.	634	1/2 56	807	25	.	.	.	.	1.095	1/2 30	389.21
	Krajowy szpital powszechny we Lwowie:																					
3	Oddział chorych	.	1/2 00	1.267	57	349.191	1/2 58	.	.	.	.	154	78	158	03	.	.	.	.	154	1/2 78	1.42
4	„ położnic	.	1/2 00	866	10	15.747	1/2 78	.	.	.	.	38	61	38	61	.	.	.	.	38	1/2 61	90
5	Fundusz podrzutków we Lwowie	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
6	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	.	.	.	.	1,083.358	39	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie:																					
7	Oddział chorych	.	.	54.872	67	413.950	07	313.272	31	.	.	9.723	78	15.320	65	.	.	.	.	9.723	78	70.19
8	„ położnic	.	.	3.544	82	47.992	50	.	.	.	.	239	38	251	26	.	.	.	.	239	38	3.79
9	„ syfilitycznych .	.	.	3.994	46	5.699	19	.	.	.	.	3	79	3	79	.	.	.	.	3	79	3.99
10	„ obłąkanych . . .	.	.	.	.	4.603	01	3.272	72	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
11	Fundusz policyi krajowej	.	.	135.953	77	.	.	27	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	135.95
12	„ pożyczki krajowej z roku 1883. . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
13	Fundusz pożyczki krajowej z roku 1884. . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
14	Fundusz pożyczki krajowej z roku 1885. . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
15	Fundusz pożyczkowy na drogi powiat. i gminne	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
16	Fundusz regulacyi rzeki Gniłej Lipy	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
17	Fundusz regulacyi potoku Kisieliny	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
18	Fundusz regulacyi rzeki Łęgu	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
19	Fundusz regulacyi rzeki Trześniówki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
20	Fundusz regulacyi potoku Krzemieniecy z Babolówką oraz Trześnią	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Suma funduszów dotowanych.	460	1/2 75	489.280	31	4,066.964	20	334.774	21	.	.	10.794	1/2 90	16.579	59	9.406	40	.	.	11.255	66	505.8

jątku zarodowego.

z e m				Wydatki w ciągu roku 1888.								S t a n z k o ń c e m r o k u 1888.															
												w k a s i e						n a l e ż y t o ś c i								czysty stan	
																		czynne									
wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w bankach		inne		bierne		czynny		bierny	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1,318.154	64	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,318.154	64	.	.	.	.	.	.	.	.	1,318.154	64	.	.
39.848	30	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	39.848	30	.	.	.	.	.	.	.	.	39.848	30	.	.
184.427	73	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	184.427	73	.	.	.	.	.	.	.	.	184.427	73	.	.
148.172	08	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	148.172	08	.	.	.	.	.	.	.	.	148.172	08	.	.
381.761	30	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	381.761	30	.	.	.	.	.	.	.	.	381.761	30	.	.
22.452	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22.452	.	.	.	.	.	.	.	.	.	22.452	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
5.600	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5.600	.	.	.	.	.	.	.	.	.	5.600	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	00	370	67	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	370	67	.	.
55.411	94	18.201	93	749	75	289	01	.	.	.	.	345	55	288.928	49	55.411	94	18.201	93	.	.	1.515	15	18.242	92	346.160	15	.	.
349.191	58	.	.	154	78	96	75	.	.	.	.	.	00	1.328	85	349.191	58	.	.	.	.	2.000	.	28.161	18	324.359	23	.	.
15.747	78	.	.	38	61	.	.	.	.	.	.	.	00	904	71	15.747	78	.	.	.	.	.	.	7.040	30	9.612	20	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1,083.358	39	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1,083.358	39	.	.	.	.	.	.	.	.	1,083.358	39	.	.
413.950	07	313.272	31	9.723	78	5.285	.	.	.	3.979	72	.	.	64.908	32	413.950	07	309.292	59	.	.	.	.	500	.	787.650	98	.	.
47.992	50	.	.	239	38	14	93	.	.	.	.	.	.	3.781	15	47.992	50	.	.	.	.	16.297	44	.	.	68.071	09	.	.
5.699	19	.	.	3	79	.	.	.	.	.	.	.	.	3.998	25	5.699	19	.	.	.	.	880	.	.	.	10.577	44	.	.
4.603	01	3.272	72	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4.603	01	3.272	72	.	.	.	.	.	.	7.875	73	.	.
.	.	27	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	135.953	77	.	.	27	25	.	.	.	.	.	.	135.981	02	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	R a gotówka zł.	ct.	efekta zł.
	Fundusze samoistne (niedotowane), budżetem objęte.																					
21	Fundusz demestykalny	.	½ 00	75.765	34	.	.	.	.	.	.	4.837	53	10.300	.	.	.	.	.	4.837	½ 53	86.065
22	„ kultury krajowej	.	.	43.371	19	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	43.371
23	„ stanowy sierociński	.	½ 00	38.702	52	.	.	.	.	.	.	273	15	300	.	.	.	.	.	273	½ 15	39.002
24	„ Aleksan. hr. Stadnickiego	53	84	22.800	.	.	.	.	.	.	.	.	.	53	84	.	.	.	.	53	84	22.853
25	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
26	„ podrzutków w Krakowie	820	⅓ 46	6.041	15	.	.	.	.	.	.	770	41	1.279	70	.	.	.	.	1.590	⅓ 87	7.320
	Suma funduszów samoistnych, budżetem objętych	874	½ 31	186.680	20	.	.	.	.	.	.	5.881	09	11.933	54	.	.	.	.	6.755	½ 40	198.613
27	Fundusz propinacyjny	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
28	„ pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. i k. wojska	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
29	„ pożyczkowy dla Spółek wodnych	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.

jątku zarodowego.

z e m		Wydatki w ciągu roku 1888.				S t a n z k o ń c e m r o k u 1888.											
						w k a s i e				n a l e ż y t o ś c i						czysty stan	
wartość dóbr i realności	kapitały hipotekowane	gotówka	efekta	wartość dóbr i realności	kapitały hipotekowane	gotówka	efekta	wartość dóbr i realności	kapitały hipotekowane	czynne			bierne	czynny	bierny
										w bankach	inne				
zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.	zł. ct.			zł. ct.	zł. ct.
. .	. .	4.837 50	5.072 64	. .	. .	. ½ 03	80.992 70	. .	. .	. .	26.447 85		. .	107.440 ½ 58	. .
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	43.371 19	. .	. .	. .	. .		. .	43.371 19	. .
. .	. .	273 15	37 59	. .	. .	. ½ 00	38.964 93	. .	. .	. .	. .		. .	38.964 ½ 93	. .
. .	. .	53 84	. .	. .	. .	. .	22.853 84	. .	. .	. .	. .		. .	22.853 84	. .
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .		. .	. .	. .
. .	. .	1.200 45	155 56	. .	. .	390 ½ 42	7.165 29	. .	. .	. .	17.938 77		. .	25.494 ½ 48	. .
. .	. .	6.364 94	5.265 79	. .	. .	390 ½ 46	193.347 95	. .	. .	. .	44.386 62		. .	238.125 ½ 03	. .
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .		. .	. .	. .
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .		. .	. .	. .
. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .	. .		. .	. .	. .

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	Ra gotówka zł.	ct.	efekta zł.
	Fundusze samoistne (niedotowane), budżetem nieobjęte.																					
1	Fundusz pomnika Tadeusza Kościuszki . .	.	½ 00	15.207	77	.	.	.	.	.	.	100	.	.	.	.	.	.	.	100	½ 00	15.207
2	Fundusze stypendyjne . .	600	.	2,763.778	69	149.521	18	89.262	½ 96	.	.	83.486	39	174.345	95	.	.	.	.	84.086	39	2,938.124
3	Administracya dóbr Winniki	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
4	Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych . .	25	½ 00	35.191	72	.	.	.	.	.	.	126	43	128	43	.	.	.	.	151	½ 43	35.320
5	Fundusz niżankowicki inwalidów wojskowych	.	½ 00	2.488	63	.	.	.	.	.	.	7	77	7	77	.	.	.	.	7	½ 77	2.496
6	Fundusz posagowy Jana i Filipiny Komarnickich	.	½ 00	1.552	26	.	.	.	.	.	.	17	50	17	50	.	.	.	.	17	½ 50	1.569
7	Zakład narodowy imienia Ossolińskich	.	.	205.617	93	.	.	.	.	.	.	.	.	26.742	83	.	.	.	.	.	.	232.360
8	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
9	Fundusz zapomogi z roku 1868.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
10	Fundusz budowy domu podrzutków we Lwowie	104	93	9.041	42	.	.	.	.	.	.	1.026	15	1.178	28	.	.	.	.	1.131	08	10.219
11	Fundusz Pelagii Russanowskiej	.	½ 00	63.914	08	.	.	.	.	.	.	1.293	25	1.370	50	.	.	.	.	1.293	½ 25	65.384
12	Fundusz szkół ludowych z roku 1872.	.	½ 00	99.819	61	.	.	.	.	.	.	121	50	129	25	.	.	.	.	121	½ 50	99.948
13	Fundusz Wincentego Łodzia Ponińskiego . .	.	.	59.584	53	.	.	.	.	.	.	92	75	100	.	.	.	.	.	92	75	59.684
14	Fundusz Franciszka Kochmana dla literatów polskich	.	½ 00	24.666	16	.	.	.	.	.	.	562	20	900	.	.	.	.	.	562	½ 20	25.566
15	Fundusz Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących	244	20	11.162	71	.	.	.	.	.	.	534	45	800	.	.	.	.	.	778	65	11.962
16	Fundusz Maryi Jedrzejowiczowej	.	½ 00	7.473	84	.	.	.	.	.	.	90	35	100	.	.	.	.	.	90	½ 35	7.573
17	Fundusz budowy pomnika Agenora hr. Gołuchowskiego	1.386	.	30.958	04	.	.	.	.	.	.	1.433	25	6.500	.	.	.	.	.	2.819	25	37.458
18	Fundacya sandecka „Dom roboczy“	450	10	20.102	44	.	.	.	.	.	.	1.448	88	6.542	38	.	.	.	.	1.898	98	26.644
19	Fundacya Teresy hr. Weissenwolfowej dla obłąkanych wyzdrowieńców	.	.	1.626	06	.	.	.	.	.	.	101	59	100	.	.	.	.	.	101	59	1.726
20	Fundacya ś. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan gmin Hołhocze, Dobrowody, Wierzbów, Wolica i Zastawce .	.	.	23.010	47	.	.	.	.	.	.	204	31	418	31	.	.	.	.	204	31	23.428
21	Fundacya Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego imienia Najjaśniejszego Pana . .	.	.	83.312	19	.	.	20.000	.	.	.	96	.	2.600	.	.	.	.	.	96	.	85.912
22	Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	.	.	20.000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20.000
	Do przeniesienia .	2.810	27	3,478.508	55	149.521	18	109.262	½ 96	.	.	90.742	77	221.981	20	.	.	.	.	93.553	04	3,700.489

jątku. zarodowego.

ziem				Wydatki w ciągu roku 1888.								Stan z końcem roku 1888.															
wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w kasie				wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		należytości						czysty stan			
												gotówka		efekta						czynne				bierne		czynny		bierny	
																				w bankach		inne							
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
.	.	.	.	.	.	100	.	.	.	.	.	100	½ 00	15.107	77	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	15.207	½ 77	.	.
149.521	18	89.262	½ 96	79.933	02	57.045	23	.	.	4.000	.	4.153	37	2,881.079	41	149.521	18	85.262	½ 96	.	.	101.201	½ 49	.	.	3,221.218	42	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	151	43	100	.	.	.	.	.	.	½ 00	35.220	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	½ 15	.	.
.	.	.	.	7	77	.	.	.	.	.	.	.	½ 00	2.496	40	.	.	.	.	.	.	.	.	.	½ 40	.	.
.	.	.	.	17	50	.	.	.	.	.	.	.	½ 00	1.569	76	.	.	.	.	.	.	.	.	.	½ 76	.	.
.	.	.	.	.	.	26.399	.	.	.	.	.	.	.	205.961	76	.	.	.	.	.	.	.	.	7.000	.	198.961	76	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
.	.	.	.	1.131	08	593	38	.	.	.	.	.	.	9.626	32	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9.626	32	.	.
.	.	.	.	1.293	25	1.266	74	.	.	.	.	.	½ 00	64.017	84	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	64.017	½ 84	.	.
.	.	.	.	121	50	.	.	.	.	.	.	.	½ 00	99.948	86	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	99.948	½ 86	.	.
.	.	.	.	92	75	51	02	.	.	.	.	.	.	59.633	51	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	59.633	51	.	.
.	.	.	.	562	20	620	55	.	.	.	.	.	½ 00	24.945	61	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	24.945	½ 61	.	.
.	.	.	.	279	82	532	55	.	.	.	.	498	83	11.430	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	11.928	99	.	.
.	.	.	.	90	35	29	30	.	.	.	.	.	½ 00	7.544	54	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	7.544	½ 54	.	.
.	.	.	.	1.395	.	5.008	25	.	.	.	.	1.424	25	32.449	79	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	33.874	04	.	.
.	.	.	.	1.424	½ 23	5.510	63	.	.	.	.	474	½ 75	21.134	19	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21.608	½ 04	.	.
.	.	.	.	92	75	76	06	.	.	.	.	8	84	1.650	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.658	84	.	.
.	.	.	.	204	31	200	.	.	.	.	.	.	.	23.228	78	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	23.228	78	.	.
.	.	20.000	.	96	.	2.478	26	.	.	.	.	.	.	83.433	93	.	.	20.000	.	.	.	.	.	.	.	103.433	93	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20.000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20.000	.	.	.
149.521	18	109.262	½ 96	86.892	½ 06	100.010	97	.	.	4.000	.	6.660	½ 08	3,600.478	78	149.521	18	105.262	½ 96	.	.	101.201	½ 49	7.000	.	3.956.124	½ 50	.	.

Rachunek ma

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888.										Dochody w ciągu roku 1888.								Ra	
		w kasie				wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w bankach		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka	
		gotówka		efekta																	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
	Z przeniesienia . .	2.810	27	3,478.508	55	149.521	18	109.262	1/2 96	.	.	90.742	77	221.981	20	.	.	.	.	93.553	04
23	Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej	75	.	3.001	42	.	.	.	.	.	.	1.150	50	2.051	.	.	.	.	.	1.225	50
24	Fundacya imienia Antoniego Schiffnera . .	.	.	1.591	80	.	.	.	.	.	.	96	95	301	50	.	.	.	.	96	95
25	Fundacya Maryi Mochnackiej dla 4 ubogich ciemnych	.	.	4.494	35	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
26	Fundusz ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan . .	.	.	32.968	73	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
27	Fundusz ś. p. Helclowej na rzecz „Domu ubogich“	96.565	1/2 40	833.566	71	.	.	.	.	.	.	162.519	08	115.000	.	.	.	.	.	259.084	1/2 48
28	Fundusz „Macierzy polskiej“	1.532	18	26.221	25	.	.	.	.	.	.	6.673	32	4.200	.	.	.	.	.	8.205	50
29	Fundusz Feliksy Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców	.	.	100.269	39	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
30	Fundusz z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	.	.	574	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
31	Fundusz ku podniesieniu rybactwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	684	78	1.315	11	.	.	.	.	684	78
32	Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowie .	.	.	9.103	66	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
33	Fundacya Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt	.	.	8.404	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
34	Fundacya Siemianowskich dla biednych dziewcząt	.	.	21.239	82	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
35	Fundacya Siemianowskich dla wdów po nauczycielach szkół ludowych	.	.	21.239	82	.	.	.	.	.	.	578	58	619	08	.	.	.	.	578	58
36	Fundacya hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą .	111	03	3.656	80	.	.	.	.	.	.	113	33	229	10	.	.	.	.	224	36
37	Fundacya ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie	1.755	67	.	.	.	.	.	.	.	.	136	16	2.000	.	.	.	.	.	1.891	83
38	Fundacya bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	450	.	10.000	.	.	.	.	.	.	.	468	.	712	20	.	.	.	.	918	.
39	Fundacya Franciszka Steczkowskiego z Jasła .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	179	25	2.613	15	.	.	.	.	179	25
40	Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	320	.	12.860	81	.	.	.	.	320	.
41	Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich . .	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	62	50	2.572	89	.	.	.	.	62	50
42	Depozyta gminne serwitutowe	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Suma funduszów samoistnych budżetem nieobjętych	103.299	1/2 55	4,554.840	46	149.521	18	109.262	1/2 96	.	.	263.725	22	366.456	04	.	.	.	.	367.024	1/2 77

jątku. zarodowego.

z e m				Wydatki w ciągu roku 1888.						Stan z końcem roku 1888.															
wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w kasie		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		należytości						czysty stan	
												gotówka		efekta						czynne			bierne		
																		w bankach		inne				czynny	bierny
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
149.521	18	109.262	½ 96	86.892	½ 95	100.010	97	.	.	4.000	.	6.660	½ 08	3,600.478	78	149.521	18	105.262	½ 96	.	.	101.201	½ 49	7.000	.	3,956.124	½ 50	.	.
.	.	.	.	1.150	50	2.003	.	.	.	.	.	75	.	3.049	42	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3.124	42	.	.
.	.	.	.	96	95	259	45	.	.	.	.	.	.	1.633	85	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.633	85	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4.494	35	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	4.494	35	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	32.968	73	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	32.968	73	.	.
.	.	.	.	230.782	25	.	.	.	.	.	.	28.302	½ 23	948.566	71	.	.	.	.	.	.	180.252	½ 55	10.000	.	1,147.121	50	.	.
.	.	.	.	3 883	.	5.000	.	.	.	.	.	4.322	50	25.421	25	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	20.743	75	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100.269	39	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	100.269	39	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	574	16	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	574	16	.	.
.	.	.	.	684	78	1.315	11	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	27	.	205	42	.	.	178	42
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9.103	66	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	9.103	66	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8.404	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	8.404	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21.239	82	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21.239	82	.	.
.	.	.	.	578	58	89	82	.	.	.	.	.	.	21.769	08	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21.769	08	.	.
.	.	.	.	222	10	.	.	.	.	.	.	2	26	3.885	90	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3.888	16	.	.
.	.	.	.	1.846	50	.	.	.	.	.	.	45	33	2 000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.045	33	.	.
.	.	.	.	684	.	.	.	.	.	.	.	234	.	10.712	20	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	10.946	20	.	.
.	.	.	.	119	50	.	.	.	.	.	.	59	75	2.613	15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.672	90	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	320	.	12.860	81	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	13.180	81	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	62	50	2.572	89	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.635	39	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
149.521	18	109.262	½ 96	126.941	½ 11	108.678	33	.	.	4.000	.	40.083	66	4,812.618	15	149.521	18	105.262	½ 96	.	.	281.481	05	17.205	42	5,371.940	½ 00	178	42
																										5,371.761	½ 58		

Rekapitulacya

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Stan z początkiem roku 1888. w kasie gotówka zł.	ct.	w kasie efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	w bankach zł.	ct.	Dochody w ciągu roku 1888. gotówka zł.	ct.	efekta zł.	ct.	wartość dóbr i realności zł.	ct.	kapitały hipotekowane zł.	ct.	R a gotówka zł.	ct.	efekta zł.
	Rekapitulacya.																					
	Suma funduszów dotowanych	460	1/2 75	489.280	31	4,066.964	20	334.774	21	.	.	10.794	1/2 90	16.579	59	9.406	40	.	.	11.255	66	505.859
	Suma funduszów samoistnych, budżetem objętych	874	1/2 31	186.680	20	.	.	.	.	.	.	5.881	09	11.933	54	.	.	.	.	6.755	1/2 40	198.613
	Suma funduszów samoistnych, budżetem nieobjętych	103.299	1/2 55	4,554.840	46	149.521	18	109.262	1/2 96	.	.	263.725	22	366.456	04	.	.	.	.	367.024	1/2 77	4,921.296
	Suma majątku zarodowego	104.634	1/2 62	5,230.800	07	4,216.485	38	444.037	1/2 17	.	.	280.401	1/2 21	394.969	17	9.406	40	.	.	385.035	84	5,625.770
	Suma majątku obrotowego	346.453	1/2 37	4,109.851	33	.	.	.	.	290.439	1/2 19	15,313.433	97	1,440.018	87	.	.	.	.	15,659.887	1/2 34	5,549.870
	Razem	451.088	.	9,340.652	30	4,216.485	38	444.037	1/2 17	290.439	1/2 19	15,593.835	1/2 18	1,834.988	04	9.406	40	.	.	16,044.923	1/2 18	11,175.640
	Depozyta.																					
1	Depozyta w ogólności	209.625	99	143.822	22	.	.	.	.	.	.	307.328	1/2 43	194.307	64	.	.	.	.	516.954	1/2 42	338.129
2	„ szpitala powszechnego we Lwowie	1.511	54	7.759	81	.	.	.	.	.	.	5.902	91	2.831	87	.	.	.	.	7.414	45	10.591
3	Depozyta zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	1.164	69	4.048	85	.	.	.	.	.	.	2.426	05	1.878	86	.	.	.	.	3.590	74	5.927
4	Depozyta szpitala św. Łazarza w Krakowie	391	32	17.712	96	.	.	.	.	.	.	6.939	63	2.461	70	.	.	.	.	7.330	95	20.174
5	Depozyta szkoły rolniczej w Dublanach	396	91	730	.	.	.	.	.	.	.	4.328	64	200	.	.	.	.	.	4.725	55	930
6	Depozyta folwarku w Dublanach	50	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50	.	.
7	Depozyta szkoły rolniczej w Czernichowie	293	1/2 28	960	.	.	.	.	.	.	.	475	86	1.288	.	.	.	.	.	769	1/2 14	2.248
8	Depozyta szkoły rolniczej w Horodence	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	157	29	.	.	.	.	.	.	157	29	.
9	Depozyta szkoły rolniczej w Jagielnicy	80	01	.	.	.	.	.	.	.	.	85	61	.	.	.	.	.	.	165	62	.
10	Depozyta szkoły rolniczej w Kobiernicach	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
	Suma depozytów	213.513	1/2 74	175 033	84	.	.	.	.	.	.	327.644	1/2 42	202.968	07	.	.	.	.	541.158	17	378.001
	Do tego suma funduszów krajowych	451.088	.	9,340.652	30	4,216.485	38	444.037	1/2 17	290.439	1/2 19	15,593.835	1/2 18	1,834.988	04	9.406	40	.	.	16,044.923	1/2 18	11,175.640
	Ogółem	664.601	1/2 74	9,515.686	14	4,216.485	38	444.037	1/2 17	290.439	1/2 19	15,921.479	61	2,037.956	11	9.406	40	.	.	16,586.081	1/2 35	11,553.642

i depozyta.

z e m				Wydatki w ciągu roku 1888.								S t a n z k o ń c e m r o k u 1888.													
wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		gotówka		efekta		wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		w k a s i e				wartość dóbr i realności		kapitały hipotekowane		n a l e ż y t o ś c i						czysty stan	
												gotówka		efekta						czynne				bierne		czynny	bierny
																				w bankach		inne					
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	zł.
4,076 370	60	334.774	21	10.910	09	5.685	69	.	.	3.979	72	345	57	500.174	21	4,076.370	60	330.794	49	.	.	20.692	½ 59	53.944	47	4,874.433	½ 06	.	
.	.	.	.	6.364	94	5.265	79	.	.	.	.	390	½ 46	193.347	95	.	.	.	.	.	.	44.386	62	.	.	238.125	½ 03	.	
149.521	18	109.262	½ 96	326.941	½ 11	108.678	35	.	.	4.000	.	40.083	66	4,812.618	15	149.521	18	105.262	½ 96	.	.	281.481	05	17.205	42	5,371.761	½ 58	.	
4,225.891	78	444.037	½ 17	344.216	½ 14	119.629	83	.	.	7.979	72	40.819	½ 69	5,506.140	31	4,225.891	78	436.057	½ 45	.	.	346.560	½ 26	71.149	82	10,484.319	½ 68	.	
.	.	.	.	14,722.382	½ 53	1,593.033	43	.	.	.	.	937.504	81	3,956 836	77	.	.	.	.	2.056	66	3,083.926	½ 00	7,826.677	05	1,053.647	½ 19	.	
4,225.891	78	444 037	½ 17	15,066.598	68	1,712.663	26	.	.	7.979	72	978.324	½ 50	9,462.977	08	4,225.891	78	436.057	½ 45	2.056	66	4,330.486	27	7,897.826	87	11,537.966	88	.	
.	.	.	.	498.104	½ 07	179.907	12	.	.	.	.	18.850	35	158.222	74	.	.	.	.	.	.	.	.	177.073	09	.	.	.	
.	.	.	.	6.453	09	4.206	37	.	.	.	.	961	36	6.385	31	.	.	.	.	.	.	.	.	7.346	67	.	.	.	
.	.	.	.	2.917	½ 25	2.029	88	.	.	.	.	673	½ 48	3.397	83	.	.	.	.	.	.	.	.	4.571	½ 31	.	.	.	
.	.	.	.	6.740	34	4 328	02	.	.	.	.	590	61	15.846	64	.	.	.	.	.	.	.	.	16.437	25	.	.	.	
.	.	.	.	3.666	50	500	.	.	.	.	.	1.059	05	430	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.489	05	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	50	.	.	.	.	
.	.	.	.	505	½ 19	495	.	.	.	.	.	263	95	1.753	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.016	95	.	.	.	
.	.	.	.	157	29	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	117	½ 36	.	.	.	.	.	.	48	½ 22	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	48	½ 22	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	518.661	14	191.466	39	.	.	.	.	22.497	03	186.535	52	.	.	.	.	.	.	.	.	209.032	55	.	.	.	
4,225.891	78	444.037	½ 17	15,066.598	68	1,712.663	26	.	.	7.979	72	978.324	½ 50	9,462.977	08	4,225.891	78	436.057	½ 45	2.056	66	4,330.486	27	7,897.826	87	11,537.966	88	.	
4,225.891	78	444.037	½ 17	15,585.259	82	1,904.129	65	.	.	7.979	72	1,000.821	½ 53	9,649.512	60	4,225.891	78	436.057	½ 45	2.056	66	4,330.486	27	8,106.859	42	11,537.966	88	.	

Zestawienie

ogólnego stanu majątku obrotowego wraz z majątkiem zarodowym z końcem roku 1888.

(po wyłączeniu skryptów, kart dłużnych i t. p. efektów bez wartości).

Liczba porządkowa	Nazwa funduszu	Czysty majątek czynny				Razem			
		obrotowy		zarodowy		czynny		bierny	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	
1	*a)* Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu	.	.	1,318.154	64	1,318.154	64	548.224	3
	b) Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie	.	.	39.848	36	39.848	36	.	
	c) Szkoła rolnicza i folwark w Dublanach: w majątku obrotowym stan bierny 55.175 zł. 86 ct.; „ zarodowym „ czynny 184.427 „ 73½ „	.	.	129.251	87½	129.251	87½	.	
	d) Zakład w Czernichowie	8.229	86½	148.542	76	156.772	62½	.	
	e) Szpital św. Łazarza w Krakowie	.	.	381.761	30½	381.761	30½	.	
	f) Szkoła rolnicza w Horodence	2.150	37½	22.452	.	24.602	37½	.	
	g) „ „ „ Jagielnicy	300	.	.	.	300	.	.	
	h) „ „ „ Kobiernicach	645	.	.	.	645	.	.	
	i) Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie	.	.	5.600	.	5.600	.	.	
2	Fundusz szkolny krajowy	405.710	99½	346.160	15½	751.871	15	.	
3	Krajowy szpital powszechny we Lwowie — Oddział chorych	187.113	51	324.359	26	511.472	77	.	
4	„ „ „ „ „ — „ położnic	7.532	26	9.612	20	17.144	46	.	
5	Fundusz podrzutków we Lwowie	395	66	.	.	395	66	.	
6	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	38.391	77	1,083.358	39	1,121.750	16	.	
7	Szpital św. Łazarza w Krakowie — Oddział chorych	78.829	54	787.650	98	866.480	52	.	
8	„ „ „ „ „ — „ położnic	9.574	06½	68.071	09	77.645	15½	.	
9	„ „ „ „ „ — „ syfilitycznych	30.739	67	10.577	44	41.317	11	.	
10	„ „ „ „ „ — „ obłąkanych	16.693	36	7.875	73	24.569	09	.	
11	Fundusz policyi krajowej	.	.	135.981	02	135.981	02	.	
12	„ pożyczki krajowej z roku 1883.	.	.	.	.	.	.	3,621.122	2
13	„ „ „ „ „ 1884.	.	.	.	.	.	.	966.722	8
14	„ „ „ „ „ 1885.	.	.	.	.	.	.	343.578	0
15	„ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne	132.443	08	.	.	132.443	08	.	
16	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy	58.153	07½	.	.	58.153	07½	.	
17	„ „ potoku Kisieliny	5.265	83	.	.	5.265	83	.	
18	„ „ rzeki Łęgu	38.717	88	.	.	38.717	88	.	
19	„ „ „ Trześniówki	23.190	92	.	.	23.190	92	.	
20	„ „ potoku Krzemienicy z Babolówką i Trześnią	21.051	84	.	.	21.051	84	.	
21	„ domestykalny	4.685	36	107.440	58½	112.125	94½	.	
22	„ kultury krajowej	3.154	89	43.371	19	46.526	08	.	
23	„ stanowy sierociński	158	44	38.964	93½	39.123	37½	.	
24	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	2.160	32½	22.853	84	25.014	16½	.	
25	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	.	.	.	.	.	.	108.836	5
26	„ podrzutków w Krakowie	.	.	25.494	48½	25.494	48½	.	
27	„ pomnika Tadeusza Kościuszki	.	.	15.207	77½	15.207	77½	.	
28	Fundusze stypendyjne	26.841	57	3,221.218	42	3,248.059	99	.	
29	Administracya dóbr Winniki	17.919	87½	.	.	17.919	87½	.	
30	Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych	1	26	35.220	15½	35.221	41½	.	
31	„ niżankowicki „ „	43	77	2.496	40½	2.540	17½	.	
32	„ posagowy Jana i Filipiny Komarnickich	17	50	1.569	76½	1.587	26½	.	
33	Zakład narodowy imienia Ossolińskich	4.881	94	198.961	76	203.843	70	.	
34	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	5.159	47½	.	.	5.159	47½	.	
35	„ „ z roku 1868.	.	.	.	.	.	.	4.928	4
36	„ budowy domu podrzutków we Lwowie	.	.	9.626	32	9.626	32	.	
37	„ Pelagii Russanowskiej	35	88	64.017	84½	64.053	72½	.	
38	„ szkół ludowych z roku 1872.: w majątku obrotowym stan bierny 2.356 zł. 66 ct.; „ „ zarodowym „ czynny 99.948 „ 86½ „	.	.	97.592	20½	97.592	20½	.	
39	„ Wincentego Łodzia Ponińskiego	1.387	82½	59.633	51	61.021	33½	.	
40	„ Franciszka Kochmana dla literatów polskich	1.946	49	24.945	61½	26.892	10½	.	
41	„ „ „ dziewcząt służących	.	.	11.928	99	11.928	99	.	
42	„ Maryi de Prez Jędrzejowiczowej	74	78	7.544	54½	7.619	32½	.	
43	„ pomnika hr. Agenora Gołuchowskiego	.	.	33.874	04	33.874	04	.	
44	Fundacya sandecka „Dom roboczy“	.	.	21.608	94½	21.608	94½	.	
45	„ Teresy hr. Weissenwolfowej dla obłąkanych wyzdrowieńców	35	34	1.658	84	1.694	18	.	
46	„ s. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan	1.060	47½	23.228	78	24.289	25½	.	
47	„ Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego	.	.	103.433	93	103.433	93	.	
48	„ Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	.	.	20.000	.	20.000	.	.	
49	„ „ „ „ dla bursy stanisławowskiej	.	.	3.124	42	3.124	42	.	
	Do przeniesienia	1,134.693	89	9,014.274	50½	10,148.968	39½	5,593.412	0

Nazwa funduszu	Czysty majątek czynny				Razem			
	obrotowy		zarodowy		czynny		bierny	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Z przeniesienia	1,134.693	89	9,014.274	50½	10,148.968	39½	5,593.412	65½
Fundacya imienia Antoniego Schiffnera	.	.	1.633	85	1.633	85	.	.
„ Maryi Mochnackiej dla 4 ubogich ciemnych	106	.	4.494	35	4.600	35	.	.
„ ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan	1.381	80	32.968	73	34.350	53	.	.
„ ś. p. Anny Helclowej na rzecz „Domu ubogich“	.	.	1,147.121	50	1,147.121	50	.	.
Fundusz „Macierzy polskiej“	1.324	51½	29.743	75	31.068	26½	.	.
„ Feliksy Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców	.	.	100.269	39	100.269	39	.	.
„ z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	.	.	574	16	574	16	.	.
„ ku podniesieniu rybactwa	.	.	.	.	.	.	178	42
Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów	414	40	9.103	66	9.518	06	.	.
„ Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt (w majątku obrot. stan bierny 297 zł. 80 ct. „ „ zarod. „ czynny 8.404 „ — „)	.	.	8.106	20	8.106	20	.	.
„ Siemianowskich dla biednych dziewcząt	804	78	21.239	82	22.044	60	.	.
„ Siemianowskich dla wdów po nauczycielach szkół ludowych	82	94	21.769	08	21.852	02	.	.
„ hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą	.	.	3.888	16	3.888	16	.	.
„ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie . .	.	.	2.045	33	2.045	33	.	.
„ bursy im ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	.	.	10.946	20	10.946	20	.	.
„ Franciszka Steczkowskiego z Jasła	.	.	2.672	90	2.672	90	.	.
„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich .	.	.	13.180	81	13.180	81	.	.
„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich	.	.	2.635	39	2.635	39	.	.
Depozyta gminne serwitutowe	464.318	35	.	.	464.318	35	.	.
Fundusz propinacyjny	4,088.110	76	.	.	4,088.110	76	.	.
„ pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska	1,013.256	90½	.	.	1,013.256	90½	.	.
„ „ dla Spółek wodnych	395	83	.	.	395	83	.	.
Suma	6,704.890	17	10,426.667	78½	17,131.557	95½	5,593.591	07½
					11,537.966	88		

Objaśnienie.

Oprócz wyżej wykazanego majątku utrzymuje się w ewidencyi pretensye niepewne (illiquida), to jest takie, co których zachodzi wątpliwość, czy kiedykolwiek odebrane zostaną.

Przy funduszu szpitala św. Łazarza — Oddział chorych . . . . . 108.965 złp. 25½ gr., czyli 27.241 zł. 46 ct. w. a.
„ „ „ „ „ — „ położnic . . . . . 1.286 „ 02 „ „ 321 „ 52 „ „ „
„ „ szkolnym krajowym . . . . . 232.265 „ 22 „ „ 58.066 „ 43½ „ „ „

„ funduszach stypendyjnych 6 sztuk akcyj użytkowania kolei Karola Ludwika, które z powodu wylosowania tychże akcyj nie przynoszą rocznych odsetków, lecz tylko przypadającą na nie dywidendę.

„ funduszu ś. p. Anny Helclowej 9 sztuk akcyj użytkowania kolei państwowej, które przynoszą, jak wyżej, tylko dywidendę.

Wykaz zapasów kasowych

Liczba porządk.	Poszczególnienie	Gotówka zł.	Gotówka ct.	Efekta zł.	Efekta ct.
	A. W kasie krajowej.				
1	*a)* Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu	305.237	10½	.	.
	b) Szkoła ogrodnicza w Czernichowie	—	00½	370	67
2	Fundusz szkolny krajowy	345	55½	288.928	49
3	Krajowy szpital powszechny we Lwowie — Oddział chorych	.	00½	1.328	85
4	„ „ „ „ „ — „ położnic	.	00½	904	71
5	Fundusz podrzutków we Lwowie	.	.	.	.
6	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	.	.	.	.
7	Szpital św. Łazarza w Krakowie — Oddział chorych	.	.	64.908	32
8	„ „ „ „ „ — „ położnic	.	.	3.781	15
9	„ „ „ „ „ — „ syfilitycznych	.	.	3.998	25
10	„ „ „ „ „ — „ obłąkanych	.	.	.	.
11	Fundusz policyi krajowej	.	.	135.953	77
12	„ pożyczki „ z r. 1883.	.	.	.	.
13	„ „ „ „ 1884.	.	.	.	.
14	„ „ „ „ 1885.	.	.	.	.
15	„ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne	969	78	.	.
16	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy	41.824	80	.	.
17	„ „ potoku Kisieliny	.	.	.	.
18	„ „ rzeki Łęgu	28.835	64	238	43
19	„ „ Trześniówki	15.681	66	.	.
20	„ „ potoku Krzemienicy z Babolówką i Trześnią	21.036	39	.	.
21	„ domestykalny	4.685	39½	80.992	70
22	„ kultury krajowej	.	.	43.371	19
23	„ stanowy sierociński	252	94½	38.964	93
24	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	83	69½	24.930	47
25	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	.	.	.	.
26	„ podrzutków w Krakowie	390	42½	7.165	29
27	„ pomnika Tadeusza Kościuszki	100	00½	15.107	77
28	Fundusze stypendyjne	35.050	98	2,881.079	41
29	Administracya dóbr Winniki	.	.	.	.
30	Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych	26	26½	35.220	15
31	„ niżankowicki „ „	43	77½	2.496	40
32	„ posagowy Jana i Filipiny Komarnickich	17	50½	1.569	76
33	Zakład narodowy imienia Ossolińskich	4.738	90	205.961	76
34	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	50	20	4.502	41
35	„ „ z roku 1868.	.	.	.	.
36	„ budowy domu podrzutków we Lwowie	.	.	9.626	32
37	„ Pelagii Russanowskiej	35	88½	64.017	84
38	„ szkół ludowych z roku 1872.	2.309	84½	99.948	86
39	„ Wincentego Łodzia Ponińskiego	1.387	82½	59.633	51
40	„ Franciszka Kochmana dla literatów polskich	1.158	54½	25.733	56
41	„ „ „ „ dziewcząt służących	498	83	11.430	16
42	„ Maryi de Prez Jędrzejowiczowej	74	78½	7.544	54
43	„ pomnika Agenora hr. Gołuchowskiego	1.424	25	32.449	79
44	Fundacya sandecka „Dom roboczy“	474	75½	21.134	19
45	„ Teresy hr. Weissenwolfowej dla obłąkanych wyzdrowieńców	50	70	1.785	23
46	„ Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan	.	00½	24.289	25
47	„ Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego	.	.	83.433	93
48	„ Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	.	.	20.000	.
49	„ „ „ „ dla bursy stanisławowskiej	75	.	3.049	42
50	„ imienia Antoniego Schiffnera	.	.	1.633	85
	Do przeniesienia	466.861	46	4,307.485	33

z końcem roku budżetowego 1888.

Liczba porządk.	Poszczególnienie	Gotówka zł.	Gotówka ct.	Efekta zł.	Efekta ct.
	Z przeniesienia . . .	466.861	46	4,307.485	33
51	Fundacya Maryi Mochnackiej dla 4 ubogich ciemnych, żebrać się wstydzących	106	.	4.494	35
52	Fundusz ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan	375	90	33.974	63
53	Fundacya ś. p. Anny Helclowej na rzecz „Domu ubogich“ w Krakowie . .	28.302	23½	948.566	71
54	Fundusz „Macierzy polskiej“	5.647	01½	25.421	25
55	„ Feliksy Maryi Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców .	.	.	100.269	39
56	„ z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	.	.	574	16
57	„ ku podniesieniu rybactwa	.	.	.	.
58	Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu . . .	4	90	9.513	16
59	„ Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt . . .	305	20	8.404	.
60	„ Siemianowskich dla biednych dziewcząt	804	78	21.239	82
61	„ „ „ wdów po nauczycielach szkół ludowych . .	82	98	21.769	08
62	„ hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą	2	26	3.885	90
63	„ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie .	45	33	2.000	.
64	„ bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	234	.	10.712	20
65	„ Franciszka Steczkowskiego z Jasła	59	75	2.613	15
66	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich	320	.	12.860	81
67	„ „ „ „ „ „ dziewcząt wiejskich	62	50	2.572	89
68	Depozyta gminne serwitutowe	8.118	35	454.650	.
69	Fundusz propinacyjny	542	18½	3,491.970	25
70	„ pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska . . .	466.449	66	.	.
71	„ „ „ Spółek wodnych	.	.	.	.
72	Depozyta	18.850	35	154.872	74
	Razem . . .	997.174	85½	9,617.849	82
	Uwaga. Zapisy dłużne i inne dokumenta bezwartościowe	.	.	2,009.844	74½
	B. W innych kasach.				
	W c. k. kasach rządowych, depozyta	.	.	3.350	.
	W kasie krajowego szpitala powszechnego we Lwowie, depozyta . . .	961	36	6.385	31
	„ „ „ zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, depozyta . .	673	48½	3.897	83
	„ „ szpitali krakowskich „ . .	590	61	15.846	64
	„ „ szkół rolniczych w Dublanach „ . .	1.059	05	430	.
	„ „ folwarku „ „ „ . .	50	.	.	.
	„ „ szkoły rolniczej w Czernichowie „ . .	263	95	1.753	.
	„ „ „ „ „ Jagielnicy „ . .	48	22½	.	.
	Razem . . .	3.646	68	31.662	78
	Zestawienie sumaryczne.				
	A. W kasie krajowej	997.174	85½	9,617.849	82
	B. W innych kasach	3.646	68	31.662	78
	Suma . . .	1,000.821	53½	9,649.512	60

Poszczególi papierów wartościowych według ich

Liczba porządk.	Nazwa funduszu	Priorytety		Listy zastawne					
		I. węgiersko-galicyjskiej kolei żelaznej	kolei Alföldzko-Fiumskiej	Galic. Towarzystwa kredytowego ziemsk.	Banku kijowskiego	Galicyjskiego Banku hipot.	Zakładu kredytow. ziemskiego w Krakowie	Banku krajowego	austr. Zakładu kred. ziemskiego
		Wartość							
1	*a)* Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu	.	.	.	.	.	.	.	.
	b) Szkoła ogrodnicza w Czernichowie	.	.	.	.	.	.	.	.
2	Fundusz szkolny krajowy	.	.	160.100	.	.	11.400	1.900	.
3	Krajowy szpital powszechny we Lwowie — Oddział chorych	.	.	100	.	.	.	600	.
4	„ „ „ „ „ — „ położnic	.	.	500	.	.	.	200	.
5	Fundusz podrzutków we Lwowie	.	.	.	.	.	.	.	.
6	Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	.	.	.	.	.	.	.	.
7	Szpital św. Łazarza w Krakowie — Oddział chorych	.	.	22.100	.	400	.	26.700	.
8	„ „ „ „ „ — „ położnic	.	.	2.700	.	.	.	750	.
9	„ „ „ „ „ — „ syfilitycznych	.	.	3.700	.	.	.	200	.
10	„ „ „ „ „ — „ obłąkanych	.	.	.	.	.	.	.	.
11	Fundusz policyi krajowej	.	.	37.600	.	.	.	78.200	.
12	„ pożyczki z roku 1883.	.	.	.	.	.	.	.	.
13	„ „ „ „ 1884.	.	.	.	.	.	.	.	.
14	„ „ „ „ 1885.	.	.	.	.	.	.	.	.
15	„ pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne	.	.	.	.	.	.	.	.
16	„ regulacyi rzeki Gniłej Lipy	.	.	.	.	.	.	.	.
17	„ „ potoku Kisielina	.	.	.	.	.	.	.	.
18	„ „ rzeki Łęgu	.	.	.	.	.	.	.	.
19	„ „ „ Trześniówki	.	.	.	.	.	.	.	.
20	„ „ potoku Krzemienicy z Babolówką i Trześnią	.	.	.	.	.	.	.	.
21	„ domestykalny	.	.	48.900	.	.	.	19.650	.
22	„ kultury krajowej	.	.	.	.	.	.	.	.
23	„ stanowy sierociński	.	.	27.100	.	.	.	1.700	.
24	„ Aleksandra hr. Stadnickiego	.	.	.	.	.	.	2.200	.
25	„ pożyczki krajowej z roku 1873.	.	.	.	.	.	.	.	.
26	„ podrzutków w Krakowie	.	.	300	.	.	.	6.650	.
27	„ pomnika Tadeusza Kościuszki	.	.	7.900	.	.	.	6.150	.
28	Fundusze stypendyjne	.	.	1,539.600	.	9.300	123.400	296.850	400
29	Administracya dóbr Winniki	.	.	.	.	.	.	.	.
30	Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych	.	.	34.800	.	300	.	.	.
31	„ niżankowicki „ „	.	.	.	.	.	.	.	.
32	„ posagowy Jana i Filipiny Komarnickich	.	.	400	.	.	.	.	.
33	Zakład narodowy imienia Ossolińskich	2.000	.	101.800	.	.	.	.	.
34	Fundusz zapomogi byłego obwodu tarnowskiego	.	.	.	.	.	.	.	.
35	„ zapomogi z r. 1868.	.	.	.	.	.	.	.	.
36	„ budowy domu podrzutków we Lwowie	.	.	2.400	.	300	.	2.500	.
37	„ Pelagii Russanowskiej	.	.	47.300	.	7.700	.	2.300	.
38	„ szkół ludowych z r. 1872.	.	.	89.100	.	.	.	100	.
39	„ Wincentego Łodzia Ponińskiego	.	.	.	.	.	.	59.600	.
40	„ Franciszka Kochmana dla literatów polskich	.	.	24.900	.	.	.	.	.
41	„ Franciszka Kochmana dla dziewcząt służących	.	.	11.400	.	.	.	.	.
42	„ Maryi de Prez Jędrzejowiczowej	.	.	2.300	.	.	.	.	.
43	„ pomnika ś. p. Agenora hr. Gołuchowskiego	.	.	.	.	.	.	11.800	.
44	Fundacya Sandecka „Dom roboczy“	.	.	4.100	.	.	.	500	.
45	„ Teresy hr. Weissenwolf dla obłąkanych wyzdrowieńców	.	.	.	.	.	.	300	.
46	„ ś. p. Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan	.	.	10.100	.	.	.	11.900	.
47	„ Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego imienia Najjaśniejszego Pana	.	.	40.100	.	.	.	.	.
48	„ Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne	.	20.000	.	.	.	.	.	.
49	„ „ „ „ dla bursy stanisławowskiej	.	.	3.000	.	.	.	.	.
50	„ imienia Antoniego Schiffnera	.	.	1.600	.	.	.	.	.
51	„ Maryi Mochnackiej dla 4 ubogich ciemnych żebrać się wstydzących	.	.	4.400	.	.	.	.	.
52	Fundusz ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan	.	.	.	.	.	.	.	.
53	Fundacya ś. p. Anny Helclowej na rzecz „Domu ubogich“ w Krakowie	.	.	740.000	.	.	.	143.500	.
54	Fundusz „Macierzy Polskiej“	.	.	6.700	14.000	.	.	4.700	.
55	„ Feliksy Maryi Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców	.	.	.	.	100.000	.	.	.
56	„ z legatu ś. p. Józefa Ciemierzyńskiego	.	.	.	.	.	.	.	.
57	„ ku podniesieniu rybactwa	.	.	.	.	.	.	.	.
58	Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich izraelitów w Krakowcu	.	.	.	9.100	.	.	.	.
59	„ Teofili i Malwiny Łukowskiej dla osieroconych dziewcząt	.	.	.	.	.	.	8.400	.
60	„ Siemianowskich dla biednych dziewcząt	.	.	.	.	.	.	.	.
	Do przeniesienia	2.000	20.000	2,975.000	23.100	118.000	134.800	687.350	400

nienie

rodzaju z końcem roku 1888.

Obligacye							Renty państwowe	Losy państwowe i inne	Akcye kolei		Akcye Banku dla handlu i przemysłu w Krakowie	Asygnaty bankowe	Książeczki Kasy oszczędności, Banku krod. i Banku kraj.		Razem		Zapisy dłużne, weksle i inne dokumenta	
indemnizacyjne	pożyczki krajowej z r. 1873.	pożyczki krajowej z r. 1883.	pożyczki krajowej z r. 1884.	pożyczki krajowej z r. 1885.	komunalne Banku krajowego	pożyczki papierskiej			Karola Ludwika	węgiersko-północno-wschod. i inne								
imienna																		
																	602.236	
													370	67	370	67		
		31.900	83.600										28	49	288.928	49		
		500											128	85	1.328	85		
		100											104	71	904	71		
		10.800	4.500										408	32	64.908	32	800	
		300											31	15	3.781	15		
													98	25	3.998	25		
		19.000	1.100										53	77	135.953	77		
													238	43	238	43		
			12.400										42	70	80.992	70		
		300	43.000										71	19	43.371	19		
		8.500	1.300	300									64	93	38.964	93		
7.600		1.000	1.000				13.000						130	47	24.930	47		
																	487.775	
		200											15	29	7.165	29		
1.000													57	77	15.107	77		
52.160	11.800	578.700	136.100		1.000		65.800	4.660	37.200	1.200	400		22.509	41	2,881.079	41	78.908	74½
													120	15	35.220	15		
2.450													46	40	2.496	40		
		1.000	100										69	76	1.569	76		
98.210						300	2.500						1.151	76	205.961	76		
													4.502	41	4.502	41	8.125	
3.700		700											26	32	9.626	32		
		6.700											17	84	64.017	84		
		9.100	1.600										48	86	99.948	86		
													33	51	59.633	51		
													833	56	25.733	56		
													30	16	11.430	16		
		4.100	1.000	100									44	54	7.544	54		
		20.600											49	79	32.449	79		
		11.400		5.100									34	19	21.134	19		
1.350													135	23	1.785	23		
		1.200											1.089	25	24.289	25		
	25.500						17.800						33	93	83.433	93	20.000	
															20.000			
													49	42	3.049	42		
								20					13	85	1.633	85		
													94	35	4.494	35		
							32.900						1.074	63	33.974	63		
													65.066	71	948.566	71		
													21	25	25.421	25		
													269	39	100.269	39		
													574	16	574	16		
													413	16	9.513	16		
													4		8.404			
							20.650	500					89	82	21.239	82		
166.470	37.300	706.100	285.700	5.500	1.000	300	152.650	5.180	37.200	1.200	400		100.292	80	5,459.942	80	1,197.844	74½

Poszczegól

papierów wartościowych według ich

Liczba porządk.	Nazwa funduszu	Priorytety		Listy zastawne					
		I. węgiersko-galicyjskiej kolei żelaznej	kolei Alföldzko-Fiumskiej	Galic. Towarzystwa kredytowego ziemsk.	Banku kijowskiego	Galicyjskiego Banku hipot.	Zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie	Banku krajowego	austr. Zakł. du kred. ziem. skiej
		Wartość							
	Z przeniesienia . .	2.000	20.000	2,975.000	23.100	118.000	134.800	687.350	400
61	Fundacya Siemianowskich dla wdów po nauczycielach szkół ludowych .	.	.	.	.	.	.	600	.
62	„ hr. Weissenwolfowej dla dotkniętych wielką chorobą . . .	.	.	.	.	.	.	100	.
63	„ ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie	.	.	.	.	.	.	.	.
64	„ bursy im. ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	.	.	10.000	.	.	.	400	.
65	„ Franciszka Steczkowskiego z Jasła	.	.	2.400	.	.	.	.	.
66	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlacheckich	.	.	12.800	.	.	.	.	.
67	„ posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich	.	.	2.500	.	.	.	.	.
68	Depozyta gminne serwitutowe	.	.	.	.	.	.	177.500	.
69	Fundusz propinacyjny	.	.	1,609.400	.	.	.	1,728.550	.
70	„ pożyczkowy dla gmin na budowę koszar dla c. k. wojska . .	.	.	.	.	.	.	.	.
71	„ pożyczkowy dla Spółek wodnych	.	.	.	.	.	.	.	.
	Suma papierów funduszowych .	2.000	20.000	4,612.100	23.100	118.000	134.800	2,594.500	400
72	Do tego: Depozyta	.	.	.	.	.	.	.	.
	Razem . .	2.000	20.000	4,612.100	23.100	118.000	134.800	2,594.500	400

nienie

rodzaju z końcem roku 1888.

Obligacye							Renty państwowe	Losy państwowe i inne	Akcye kolei		Akcye Banku dla handlu i przemysłu w Krakowie	Asygnaty bankowe	Książeczki Kasy oszczędności, Banku kred. i Banku kraj.		Razem		Zapisy dłużne, weksle i inne dokumenta	
indemnizacyjne	pożyczki krajowej z r. 1878.	pożyczki krajowej z r. 1883.	pożyczki krajowej z r. 1884.	pożyczki krajowej z r. 1885.	komunalne Banku krajowego	pożyczki papierskiej			Karola Ludwika	węgiersko-północno-wschod. i inne								
imienna																		
166.470	37.300	706.100	285.700	5.500	1.000	300	152.650	5.180	37.200	1.200	400	.	100.292	80	5,459.942	80	1,197.844	74½
.	.	.	.	.	.	.	20.650	500	.	.	.	.	19	08	21.769	08	.	.
2.350	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1.435	90	3.885	90	.	.
.	.	.	.	2.000	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2.000	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	312	20	10.712	20	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	213	15	2.613	15	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	60	81	12.860	81	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	72	89	2.572	89	.	.
277.150	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	454.650	.	.	.
.	.	61.400	.	90.000	.	.	.	.	.	.	.	.	2.620	25	3,491.970	25	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	747.000	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	65.000	.
445.970	37.300	767.500	285.700	97.500	1.000	300	173.300	5.680	37.200	1.200	400	.	105.027	08	9,462.977	08	2,009.844	74½
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	186.535	52	.	.
445.970	37.300	767.500	285.700	97.500	1.000	300	173.300	5.680	37.200	1.200	400	.	105.027	08	9,649.512	60	2,009.844	74½

Wykaz dóbr i realności,

stanowiących własność funduszów krajowych z końcem roku 1888.

Liczba porządk.	Poszczególnienie	Wartość Szczegół zł.	ct.	Ogół zł.	ct.
I.	**Fundusz krajowy** w ściślejszem znaczeniu:				
	1. Realność pod Nr. $717^{2}/_{4}$ (gmach sejmowy)	1,318.154	64		
	2. „ „ „ 319, 320, 321 i $336^{1}/_{4}$ na umieszczenie szkoły gospodarstwa lasowego	39.848	36		
	3. Szkoły rolnicze i folwark w Dublanach	184.427	$73^{1}/_{2}$		
	4. Zakład w Czernichowie	148.172	$08^{1}/_{2}$		
	5. Szpital św. Łazarza w Krakowie (część wartości nowego gmachu szpitalnego Nr. 48 i 49/222 dzieln. IV.)	381.761	$30^{1}/_{2}$		
	6. Szkoła rolnicza w Horodence	22.452	—		
	7. Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie	5.600	—	2,100.416	$12^{1}/_{2}$
II.	**Fundusz szkolny krajowy:**				
	1. Grunt z pod spalonego budynku szkolnego we Lwowie (część placu Castrum)	49.294	—		
	2. Budynek szkolny w Tarnowie	6.117	$94^{1}/_{2}$	55.411	$94^{1}/_{2}$
III.	**Krajowy szpital powszechny** we Lwowie:				
	1. Gmach popijarski we Lwowie Nr. $349^{1}/_{4}$:				
	a) Oddział chorych 349.191 zł. $58^{1}/_{2}$ ct.				
	b) „ położnic 10.103 „ 52 „	359.295	$10^{1}/_{2}$		
	2. Grunt zakupiony pod dom położnic, pod nazwą „Wulka szpitalna“, należący do oddziału położnic	5 644	$26^{1}/_{2}$	364.939	37
IV.	**Krajowy zakład dla obłąkanych** na Kulparkowie:				
	1. Gmach nowo wybudowany Nr. 38 i 39 wraz z zabudowaniami folwarcznemi, gruntami, cegielniami i propinacyą	1,081.538	39		
	2. Realność z gruntem pod l. konsk. 768 $A.^{2}/_{4}$ we Lwowie	1.820	—	1,083.358	39
V.	**Szpital św. Łazarza** w Krakowie:				
	Gmach szpitalny w Krakowie Nr. 50/221 dzieln. VI. na Wesołej z wszystkiemi przynależytościami i zabudowaniami, wartości 159.785 zł. 20 ct.				
	1. Oddział chorych:				
	a) Część wartości wspólnego gmachu Nr. 50/221 132.032 zł. 70 ct.				
	b) Dobra Tropiszów (w Królestwie Polskiem) 110.250 „ — „				
	c) „ Prądnik czerwony (w Galicyi) 27.100 „ — „				
	d) Część wartości nowego gmachu szpitalnego Nr. 48 i 49/222 dz. VI. w Krakowie, łącznie z folwarkiem Blich 59.567 „ 37 „				
	e) Wartość kościoła szpitalnego 85.000 „ — „	413.950	07		
	2. Oddział położnic wspólnie z funduszem podrzutków w Krakowie:				
	a) Część wartości starego gmachu Nr. 50/221 27.752 zł. 50 ct.				
	b) Propinacya w Krowodrzy 20.240 „ — „	47.992	50		
	3. Oddział syfilitycznych (dawniej szpital św. Ducha), część wartości nowego gmachu szpitalnego Nr. 48 i 49/222	5.699	19		
	4. Oddział obłąkanych (dawniej szpital św. Ducha), część wartości nowego gmachu szpitalnego Nr. 48 i 49/222	4.603	01	472.244	77
VI.	**Fundusze stypendyjne:**				
	1. Fundusz Dydyńskiego:				
	a) Dobra Godowa z przyległościami 39.972 zł. — ct.				
	b) Realność w Strzyżowie Nr. 97 3.527 „ — „	43.499	—		
	2. Fundusz Głowińskiego:				
	Dobra Winniki z przyległościami	67.875	03		
	3. Fundusz Dra Jana Towarnickiego, realność w Rzeszowie Nr. 7 i 9	38.147	15	149.521	18
	Razem	—	—	4,225.891	78

L. W. kr. 37.902|1890.

Aleg. 16.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniosku posłów Langiego i Struszkiewicza i w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z dnia 1. października 1888 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 6. października 1888 następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z obu Towarzystwami rolniczemi przedłożył na następującej sesyi sejmowej wnioski, dotyczące popierania rozwoju przemysłu mlecznego i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi".

W wykonaniu tej uchwały zawezwał Wydział krajowy pismem z dnia 5. lutego 1889 l. 43.959/88 oba krajowe Towarzystwa rolnicze, aby wzięły pod rozwagę, jakich środków użyćby należało w celu podniesienia gospodarstwa nabiałowego w kraju naszym i aby przedłożyły Wydziałowi krajowemu swoje wnioski w tej sprawie.

Na wezwanie to odpowiedział komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego pod dniem 23. lutego 1889, oświadczając, „iż w celu popierania rozwoju przemysłu mlecznego w zachodniej części kraju i zorganizowania handlu produktami nabiałowymi, potrzebnem jest przedewszystkiem wprowadzenie wyrobu masła i sera na właściwe tory:

„1. Przez wysłanie za granicę kosztem subwencyi krajowej jednego lub więcej stypendystów dla zbadania i wyuczenia się udoskonalonego sposobu produkcyi masła i sera, szczególnie w Danii i Szlezwiku, gdzie zapoznaliby się również z najkorzystniejszemi dla tych wyrobów drogami zbytu.

„2. Przez zakładanie spółek do przerobu nabiału, którym Wysoki Wydział krajowy udzielałby subwencyj lub bezprocentowych pożyczek na pokrycie kosztów urządzenia odnośnych zakładów. Czynnością tą kierowaliby wzmiankowani wyżej uzdolnieni stypendyści, którzy znaleźliby szerokie pole do udzielania nabytych za granicą wiadomości i do wprowadzenia zbytu na najodpowiedniejsze drogi handlowe".

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego odpowiedział w piśmie z d. 18. kwietnia 1889, „że sprawa podniesienia gospodarstwa nabiałowego w Galicyi przez Wysoki Sejm za tak ważną uznana, powinna być przedmiotem gruntownej dyskusyi w gronie ludzi fachowych a kraj dobrze znających. Komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego od lat kilkunastu zajmuje się tą sprawą i wiele przygotowań już dokonał"; jednak „sądzi komitet, że gdyby Wysoki Wydział krajowy raczył zwołać ankietę w spra-

wie przez Wysoki Sejm poruszonej, łatwo mógłby ocenić na podstawie jej uchwał i po rozpoznaniu wyników dotychczasowych prac obu Towarzystw rolniczych, jakie obrać drogi na przyszłość i z jakiemi żądaniami wystąpić do Wysokiego Rządu i do Wysokiego Sejmu".

Przychylając się do tych zapatrywań, Wydział krajowy zaprosił na ankietę w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego reprezentantów obu krajowych Towarzystw rolniczych, tudzież innych znakomitych gospodarzy i producentów nabiału, a między nimi wszystkie osoby wskazane przez c. k. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie. Mianowicie zaprosił pp.: Augustynowicza Bolesława, wiceprezesa c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego; Grossa Piotra, wiceprezesa tegoż Towarzystwa: Struszkiewicza Władysława, wiceprezesa c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego; dalej pp. Abrahamowicza Dawida, Breuera Jana, Jędrzejowicza Stanisława, Langiego Tadeusza, Morgenbessera Hipolita, Nikorowicza Antyma, Pańkowskiego Kazimierza, Pawlikowskiego Konstantego, Wiktora Kazimierza, Żeleńskiego Kazimierza.

W dniu 3. listopada 1889 zebrali się wszyscy zaproszeni na ankietę z wyjątkiem pp Abrahamowicza Dawida, Morgenbessera Hipolita i Wiktora Kazimierza i po wyczerpującem roztrząśnięciu całej sprawy wśród rozpraw ogólnych, ankieta wybrała komitet szczuplejszy dla sformułowania przedłożonych wśród tej dyskusyi wniosków. Zadanie to spełnił komitet dnia 4. listopada rano i przedłożył swoje sprawozdanie i sformułowane wnioski na pełnem posiedzeniu ankiety, które się dnia 4. listopada po południu odbyło. Po dyskusyi szczegółowej na tem sprawozdaniem i wnioskami ankieta uchwaliła i przedłożyła Wydziałowi krajowemu wynik swych obrad, który brzmi jak następuje:

„Członkowie ankiety, rozważywszy pytania przesłane im w piśmie zapraszającem, mianowicie: w jaki sposób możnaby skutecznie popierać rozwój przemysłu mlecznego i zorganizować handel produktami nabiałowymi w kraju naszym, oraz rozważywszy wnioski Towarzystwa rolniczego krakowskiego, przedłożone im przez przewodniczącego ankiety członka Wydziału krajowego Leona Chrzanowskiego i po wyczerpującej nad tą całą sprawą dyskusyi, uchwalili jednomyślnie co następuje:

A) Aby ułatwić rozwój przemysłu mleczarskiego (gospodarstwa nabiałowego) należy:

1. Zaprowadzić jak najrychlej wykłady nauki mleczarstwa, poparte praktyką we wszystkich krajowych szkołach rolniczych;

2. zaprowadzić przy szkołach rolniczych kursa popularne o mleczarstwie, przystępne dla ogółu gospodarzy wiejskich;

3. urządzić stacyę doświadczalną dla mleczarstwa w Dublanach;

4. wydać jak najrychlej podręcznik do nauki o mleczarstwie;

5. kształcić przyszłych nauczycieli mleczarstwa dla niższych szkół rolniczych;

6. wspierać kredytem i subwencyonować zawiązane spółki i przedsiębiorstwa mleczarskie;

7. ustanowić we właściwym czasie krajowego inspektora mleczarstwa, któryby radami i specyalnemi wskazówkami wspierał zakładanie i rozwój spółek mleczarskich, oraz miewał wykłady popularne z dziedziny gospodarstwa nabiałowego.

Z tych zasadniczych wskazówek udzielonych w odpowiedzi na zapytanie Wydziału krajowego, które w całej rozciągłości wprowadzone, mogą dopiero skutecznie wpłynąć na podniesienie mleczarstwa w kraju, uznała ankieta niektóre za tak pilne, że prosi o wprowadzenie ich **bez zwłoki**; mianowicie:

I. Urządzenie bezzwłocznie mleczarni w Dublanach odpowiednio do wykładów teoretycznych, które od kilku lat w tej szkole się odbywają, oraz do wykładów popularnych, które mają być tam zaprowadzone.

Ankieta sądzi, że wystarczy na ten cel według przybliżonego kosztorysu 4000 zł. zwłaszcza, gdy będzie budowaną równocześnie gorzelnia w Dublanach, z której to kwoty połowa dałaby się uzyskać ze skarbu państwa.

II. Zaprowadzenie kursów popularnych o mleczarstwie przy szkole dublańskiej, gdzie są już przyrządy, są siły fachowe do wykładu, a brakuje tylko mleczarni, której urządzenia domaga się ankieta.

III. Rozpisanie konkursu na napisanie podręcznika o mleczarstwie dla uczniów.

IV. Wykształcenie przynajmniej trzech nauczycieli mleczarstwa dla niższych szkół rolniczych.

B) Nadto ankieta zważywszy, że zaopatrywanie miast w dobre i zdrowe produkty mleczarskie jest rzeczą wielkiej wagi dla konsumentów, byłoby więc pożądanem, by Wydział krajowy wpłynął właściwą drogą na reprezentacye miast, iżby zaprowadziły ścisłą i dokładną kontrolę jakości wprowadzanych do miast produktów mleczarskich.

Wydział krajowy zważywszy na wielką ważność podniesienia w kraju naszym gospodarstwa nabiałowego, które w w wielu krajach europejskich, będących w podobnem położeniu jak Galicya, jest obfitem źródłem dochodów i przyczynia się znacznie do podniesienia dobrobytu ludności;

zważywszy dalej, że kraj nasz powinienby dla podniesienia gospodarstwa nabiałowego pójść tą samą drogą, którą poszły Węgry, będące w podobnych naszym stosunkach, a która to droga wytkniętą jest przez wnioski ankiety, mianowicie: aby naprzód wykładami popularnymi o mleczarstwie wykazać ogółowi ludności ważność gospodarstwa nabiałowego, zaś systematycznym wykładem o gospodarstwie nabiałowem w szkołach rolniczych nauczać, jak prowadzić należy to gospodarstwo nabiałowe:

zważywszy, że wykłady szkoły rolniczej w Dublanach o gospodarstwie nabiałowem, teoretyczne tylko dotychczas, bez mleczarni i bez praktycznego zastosowania wykładanych nauk, nie mogą przynieść pożądanego rezultatu;

zważywszy dalej na potrzebę wykładów o mleczarstwie w szkole czernichowskiej i w niższych szkołach rolniczych, dla których to wykładów należy przysposobić nauczycieli specyalnie wykształconych;

zważywszy wreszcie, jak ważną dźwignią dla podniesienia dochodów z gospodarstwa nabiałowego były i są spółki mleczarskie we wszystkich krajach, w których gospodarstwo nabiałowe wielkie już dochody przynosi;

z tych wszystkich powodów Wydział krajowy zgodził się na wnioski sformułowane przez ankietę i w sprawozdaniu swem z dnia 5. listopada 1880 L. 48423|89, przez Wysoki Sejm niezałatwionem, przedłożył Wysokiemu Sejmowi do uchwały wnioski, które tutaj ponawia i odpowiednio uzupełnia:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

a) urządzić jak najrychlej w Dublanach mleczarnię, któraby służyć mogła nietylko do demonstracyi wykładów teoretycznych, które od lat kilku w szkole dublańskiej się odbywają, ale zarazem i do nauki praktycznej mleczarstwa na kursach popularnych o mleczarstwie, jakie tam zaprowadzić należy;

b) zaprowadzić kursa popularne o mleczarstwie, któreby dały możność szerszemu kołu rolników obznajomić się praktycznie z tym działem gospodarstwa wiejskiego;

c) rozpisać konkurs na napisanie »o mleczarstwie“ podręcznika dla uczniów;

d) postarać się o wykształcenie praktyczne przynajmniej trzech nauczycieli mleczarstwa dla krajowych niższych szkół rolniczych,

2. Zamieszcza się w budżecie wydatków na rok 1891:

a) na urządzenie mleczarni w Dublanach kwotę 2.000 zł. w. a.;

b) na honoraryum za napisanie i wydrukowanie podręcznika »o mleczarstwie« kwotę 500 zł. w. a.;

c) na wykształcenie praktyczne trzech nauczycieli mleczarstwa kwotę 1.200 zł. w. a.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na urządzenie mleczarni w Dublanach postarał się u c. k. Rządu o subwencyę w kwocie 2.000 zł. w. a.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wpłynął we właściwej drodze na reprezentacye miast, iżby zaprowadziły ścisłą kontrolę jakości wprowadzanych do miast produktów mleczarskich.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz w. r.,
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 38.119/90.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o nauczycielach wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego.

Wysoki Sejmie!

Jak już w sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności za rok 1888/89. podanem zostało, powołał Wydział krajowy w roku 1889 na posadę nauczyciela wędrownego do nauki gospodarstwa wiejskiego pana Edmunda Bielskiego, który przez c. k. Ministerstwo rolnictwa zatwierdzony, począwszy od 1. kwietnia 1889 roku, pełni niezmordowanie obowiązki swoje na podstawie wydanej przez Wydział krajowy instrukcyi, dołączonej do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok ubiegły, jako alegat 8.

Rozpoczynając czynności swoje pan Bielski, zwiedził najpierw kilka miejscowości w powiatach: tarnowskim, bocheńskim i brzeskim, celem przekonania się, czyli i jakie skutki odniosły jego pouczania, w których już poprzedniego roku jako lustrator Kółek rolniczych pouczań z dziedziny gospodarstwa wiejskiego udzielał.

Z zadowoleniem przekonał się, że wielu włościan osobliwie we wsi Szynwałd i Poremba radlna w powiecie tarnowskim, Kolanów i Kłaj w powiecie bocheńskim, Zakliczyn i Janowice w powiecie brzeskim i t. d. poszło rzeczywiście za udzielonemi im radami: głębszej orki, szerszych zagonów, gipsowania koniczyny, a nawet użycia nawozów fosforowych, — a niektórzy z włościan jak n. p. Tomasz Litwin z Szynwałdu, Jan Tyrka wójt z Poremby radlnej i Jan Stokłosa, wójt z Kolanowa wyrazili p. nauczycielowi publicznie uznanie i podziękowanie za dobre rady, jakich im udzielił, a których zastosowanie wydało u nich znakomite rezultaty. Z wiekszą też otuchą w powodzenie swojej trudnej misyi udał się p. Bielski na dalszą wędrówkę, najpierw w powiat krakowski, przeszedł następnie w powiat chrzanowski i bialski, zkąd na żądanie zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych zjechał najpierw do Lwowa celem odbycia tu kilku wykładów na zjeździe ogólnym Towarzystwa kółek rolniczych i współdziałania w urządzeniu przez to Towarzystwo małej wystawy rolniczej, która się w czasie zjazdu, mianowicie w dniach od 9. do 14. października 1889. tutaj odbyła, poczem również na żądanie zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych przeniósł się w powiat złoczowki, aby tu na nowo przez zarząd kółek przyjętego lustratora z czynnościami lustratora i sposobem pouczania włościan przykładowo obznajomić.

W powiecie krakowskim zwiedził p. nauczyciel wędrowny za radą i wskazówkami otrzymanemi od krakowskiego Towarzystwa rolniczego i Rady powiatowej następujące miejscowości: Czernichów, Czernichówek, Przeginia, Liszki, Szmierdząca, Mogiła, Wyciąże, Bieńczyce, Raciborowice, Zabierzów, Wola Justowska, Morawica, Bolechowice, Modlnica, Giebułtów, Zielonki i Witkowice.

W miejscowościach tych zbadał i w osobnem sprawozdaniu Wydziałowi krajowemu przedłożonem opisał p. nauczyciel miejscowe stosunki gospodarskie. Podczas oględzin gospodarstw włościańskich, odbywanych zawsze w towarzystwie kilku inteligentniejszych gospodarzy miejscowych, zwracał natychmiast uwagę na spostrzeżone błędy, popełniane w gospodarstwie i udzielał odpowiednich wskazówek do usunięcia tych błędów i podawał szczegółowe instrukcye do wykonania prac pewnych, a na wykładach popularnych, na które się włościanie często bardzo licznie gromadzili, a którym się po największej części i miejscowa inteligencya przysłuchiwała, omawiał p. nauczyciel najpierw sprawy rolnicze, ogół rolników miejscowych obchodzące, a następnie spostrzeżenia w czasie oględzin gospodarstw poczynione i dawał odpowiedzi na zapytania, które ze strony słuchaczy wywołać usiłował. Uprawa roli, obchodzenie się z nawozem, wybór nasienia, uprawa roślin pastewnych i pielęgnowanie łąk, tudzież wychów bydła rogatego, były stale przedmiotem nauki ze wskazówkami do miejscowych stosunków ściśle zastosowanemi.

W powiecie chrzanowskim zasięgnąwszy potrzebnych informacyj w Radzie powiatowej, zwiedził pan nauczyciel następujące miejscowości: Byczyna, Luszowice, Kwaczała, Poremba Żegota, Płazy, Zarki, Gromiec, Bobrek, Jeleń, Jaworzno, Szczakowa, Ciężkowice, Trzebinia i Krzeszowice. Tylko w 9-ciu z powyż wymienionych gmin miał p. nauczyciel oprócz pouczeń w polu, także 3—4 godzinne wykłady popularne dla bardzo licznie gromadzących się włościan i wobec miejscowej inteligencyi, w innych gminach z powodu zajęcia włościan żniwami, poprzestawał na pouczeniach udzielanych w polu.

Głównym przedmiotem rozpraw i pouczeń był tu nieurodzaj, brak paszy i brak ściółki, środki złagodzenia grożącej klęski, która wskutek zarazy pyskowej u bydła i spowodowanych nią zarządzeń sanitarno-policyjnych tem groźniejszą się stawała. Z polecenia Wydziału krajowego pouczał p. nauczyciel wszędzie o sposobach leczenia zarazy pyska i przyspieszenia jej zakończenia w gminach, gdzie już się pojawiła.

W obszernem sprawozdaniu Wydziałowi krajowemu przedłożonem podnosi p. nauczyciel z naciskiem, że Rada powiatowa chrzanowska stosownemi zarządzeniami przyczyniła się bardzo skutecznie do tego, iż włościanie bardzo licznie gromadzili się na wykłady w miejscu i czasie z góry oznaczonym, a miejscowe obywatelstwo, duchowieństwo oraz nauczyciele szkół ludowych, wszędzie uprzejmą swą pomocą ułatwiali p. nauczycielowi spełnianie obowiązków jego.

W powiecie bialskim zwiedził p. Bielski tylko 8 gmin, odwołany jak poprzednio wspomniano do Lwowa na zjazd ogólny Towarzystwa kółek rolniczych, mianowicie: Kozy, Kobiernice, Bulów, Witków, Bielany, Łęki, Osiek i Poremba.

Pomimo żniw udało się staraniom osobistym prezesa Rady powiatowej Wgo Stanisława Kluckiego jak i Dr. Hermana Czecza, który nadto towarzyszył nauczycielowi w zwiedzaniu gospodarstw w Kozach i Kobiernicach, zebrać w 4 miejscowościach bardzo liczne zgromadzenia włościan (w Osieku około 80, a w Witkowicach przeszło 100 osób, pomiędzy tymi wiele gospodyń, które z zajęciem przysłuchiwały się pouczeniu o obchodzeniu się z nabiałem i karmieniem cieląt), na których byli wszędzie obecni miejscowi księża i nauczyciele, a w Bielanach zaszczyciła także właścicielka dóbr Wna Pani Wrotnowska liczne zgromadzenie swoją obecnością.

Przedmiotem rozpraw i pouczeń były: brak paszy i sposób złagodzenia klęski, zaraza pyska i racic u bydła rogatego i świń, żywienie cieląt i inwentarza, w ogóle idąca z tem w parze kwestya produkcyi pasz, obchodzenie się z nabiałem, skutki bezmyślnego wywozu koniczyny do Szlązka wobec grożącego braku paszy w kraju i t. p.

Na zjeździe delegatów Towarzystwa kółek rolniczych we Lwowie miał p. Bielski odczyt na temat: „Czy tylko sama posucha jest przyczyną tegorocznego nieurodzaju i czy jest sposób zapobieżenia dalszej klęsce, grożącej rolnikom wskutek niedostatku paszy i dalszych ztąd następstw“.

W powiecie złoczowskim zwiedził p. Bielski odpowiednio do wskazówek otrzymanych od prezesa Towarzystwa kółek rolniczych Wgo Bolesława Augustynowicza tudzież Wydziału powiatowego i złoczowskiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego, następujące miejscowości: Kniaże, Skwarzawa, Biały kamień, Ożydów, Olesko, Podhorce, Sassów, Kołtów, Olejów, Nestorowce i Jezierna. W objazdach niektórych gmin i udzielaniu pouczeń w polu, tudzież wykładach popularnych na zebraniach włościan towarzyszył p. Bielskiemu celem obznajomienia się ze sposobem wykonywania lustracyi gospodarstw i udzielania pouczeń, lustrator kółek rolniczych pan Szybiński.

Oprócz zwiedzania gospodarstw odbyły się wykłady na temat oszczędności paszy, zastąpienia części brakującej paszy i ściółki odpowiednimi surogatami, zarazy pyska i racic i środków zaradczych i t. p. we wszystkich powyż wymienionych miejscowościach z wyjątkiem Złoczowa i Olejowa, gdzie nie zebrała się dostateczna ilość słuchaczów.

W roku 1890 rozpoczął nauczyciel wędrowny p. Bielski czynności swoje w miesiącu lutym w powiecie stanisławowskim, dokąd na żądanie zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych przez Wydział krajowy wysłany został. Tu zwiedził następujące miejscowości: Pasieczna, Uhrynów górny, Uhrynów dolny, Jamnica, Bednarów, Komarów, Błudniki, Dorohów, Meduchy, Pobereże, Kołodziejówka, Tyśmienica i Radcza.

Na podstawie planu ułożonego na konferencyi w dniu 16. maja r. b., o której poniżej mowa będzie, udał się p. Bielski w powiat wadowicki, w którym do dnia 7. lipca b. r. zwiedził gospodarstwa i udzielał pouczeń w następujących gminach: Chocznia, Zagórnik, Inwałd, Sulkowice, Targanice, Brzeznica, Marcyporęba, Tłuczań, Ryczów, Witanowice, Żygodowice, Leńcza, Ponikiew, Frydrychowice, Zator, Wieprz, Spytkowice i Bachowice.

Przedmiot pouczań tudzież liczba zbierających się na wykłady włościan jak niemniej obecność na wykładach innych osób, popierających działalność nauczyciela wędrownego, podane są w załączonych tu wykazach (alegat 1 i 2), które począwszy od roku 1890. nauczyciele wędrowni obok sprawozdań swoich Wydziałowi krajowemu przedkładają.

Alegat. 1 i 2.

Otrzymawszy zawiadomienie c. k. Namiestnictwa z dnia 9. stycznia 1890. l. 90.615., iż Ministerstwo rolnictwa wyasygnowało na rok 1890 przyrzeczoną już poprzednio subwencyę na utrzymanie nauczycieli wędrownych w kwocie 2.000 zł. w. a., rozpisał Wydział krajowy konkurs celem obsadzenia drugiej posady nauczyciela wędrownego na tych samych warunkach, jak zamianowany w roku poprzednim. Z pomiędzy kilku kandydatów wybrał Wydział krajowy pana Seweryna Wiśniewskiego, który po studyach teoretycznych na akademii rolniczej w Pruszkowie, odbył kilkuletnią służbę przy gospodarstwie w dobrach ś. p. Alfreda Potockiego, pracował następnie na własnem gospodarstwie lat 18, jako dzierżawca, a od roku 1886, to jest przez ostatnie cztery lata pełnił obowiązki lustratora gospodarstw włościańskich z ramienia zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych.

Obok dostatecznego wykształcenia teorytycznego posiada p. Wiśniewski wieloletnie doświadczenie w zawodzie rolniczym, które mu pozwoli spełniać odpowiednio trudne zadanie nauczyciela wędrownego. Stosownie do zastrzeżeń c. k. Ministerstwa rolnictwa, zawartych w reskrypcie z dnia 21. marca 1888 l. 3.184, Wydział krajowy podał do wiadomości c. k. Ministerstwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa (L. W. 20.960/90), o zamianowaniu p. Wiśniewskiego drugim nauczycielem wędrownym i otrzymał przez c. k. Namiestnictwo odpowiedź, że c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 4. marca 1890 l. 8.428/873 powołanie p. Wiśniewskiego do wiadomości przyjęło i zatwierdziło. Pan Seweryn Wiśniewski rozpoczął swoje czynności nauczycielskie

w miesiącu maju b. r., już na podstawie planu ułożonego na konferencyi w dniu 16. maja b. r., o której poniżej.

Po koniec czerwca b. r. zwiedził p. Wiśniewski powiat żydaczowski, w szczególności zaś gminy: Rozwadów, Drohowyże, Stulsko, Demnia, Brzezina, Derzów, Hnizdyczów, Bereźnica król., Łówczyce, Sulatycze, Czerteż i Manasterzec. Czynności nauczyciela wędrownego były w tym powiecie, jak w ogóle w powiatach wschodnich, znacznie utrudnione, gdyż pomimo poparcia, jakie znalazł p. nauczyciel u wielu właścicieli posiadłości większych, a także i u niektórych księży obrządku gr. kat., przedewszystkiem zaś u nauczycieli szkół ludowych, walczyć musiał z początku z obawą włościan, ażali czynność jego nie ma na celu podwyższenia podatków, albo
Alegat 3. też czy nie będą musieli kosztów jego podróży (komisyi) opłacać. Załączony wykaz (alegat 3.) wskazuje gminy, w których się nauka odbywała, treść nauki i frekwencyę słuchaczy.

Jakkolwiek czynności nauczycieli wędrownych, jak niemniej ich stosunek do zarządu kółek rolniczych i do lustratorów gospodarstw włościańskich z ramienia zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych do lustracyi tych kółek i pouczań ich członków wysyłanych, uregulowane są dostatecznie wydaną w roku 1889, instrukcyą służbową (L. W. 12.852/89), która w ustępie drugim, §. 8. przepisuje, że: „ponieważ obok krajowych nauczycieli wędrownych działają prawie w tym samym kierunku i lustratrowie kółek rolniczych, przeto powinien krajowy nauczyciel wędrowny, o ile można, porozumiewać się co do planu podróży swoich z zarządem głównym Towarzystwa kółek rolniczych“, to jednakże postanowił Wydział krajowy zwołać konferencyę, złożoną z dwóch delegatów zarządu głównego kółek rolniczych, lustratorów tychże kółek, obu krajowych nauczycieli wędrownych i przydzielonego do służby przy Wydziale krajowym profesora Z. Strusiewicza, celem ułożenia planu szczegółowego, podług którego wykonywać mają w roku bieżącym 1890. czynności swoje nauczycielskie obaj krajowi nauczyciele wędrowni obok lustratorów kółek rolniczych.

Konferencya ta odbyła się pod przewodnictwem szefa Departamentu II. członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza w dniu 16. maja 1890, a wynikiem obrad tej konferencyi, spi-
Alegat 4. sanych w osobnym protokole dołączonym tu jako alegat 4., było oznaczenie ścisłe powiatów, w których, tudzież porządku, w jakim tak krajowi nauczyciele wędrowni jak i lustratorowie kółek rolniczych czynności swoje wykonywać mają, postanowienie co do spisywania udzielanych pouczeń, jak niemniej co do formy spisywanych i Wydziałowi krajowemu a względnie zarządowi głównemu kółek rolniczych przedkładanych sprawozdań z odbytych czynności.

Z końcem roku zwołana być ma druga taka konferencya celem wysłuchania ustnych sprawdozdań i wniosków krajowych nauczycieli wędrownych i lustratorów kółek rolniczych i ułożenia dalszego planu wspólnego działania.

Kilkuletnie starania Wydziału krajowego o uzyskanie wyższej subwencyi ze skarbu państwa na naukę wędrowną rolnictwa zostały wreszcie uwieńczone pomyślnym skutkiem.
Alegat 5. Odezwą bowiem z dnia 16. czerwca r. b. l. 42416 (L. W. 26516/90) (Alegat 5.) zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 4. marca 1890 l. 8428/873 oznajmiło, iż zgadza się na powiększenie liczby nauczycieli wędrownych dla nauki rolnictwa w kraju i oświadcza swoją gotowość do podwyższenia subwencyi na ten cel na kwotę 4000 zł. w. a., począwszy od roku 1891 w przypuszczeniu, że podwyższenie dotacyi dla nauczycieli wędrownych na rok 1891 ze strony Wysokiego Sejmu uchwalonem będzie. Potrzeba szerzenia pomiędzy ludem wiejskim znajomości racyonalnego gospodarstwa i użyteczność instytucyi nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego, były już tylokrotnie przedmiotem obrad w Wysokim Sejmie i w komisyach sejmowych, że w obec gotowości c. k. Rządu podwyższenia subwencyi na utrzymanie nauczycieli wędrownych w Galicyi i wobec przyjęcia się tej instytucyi u nas, o ile ze sprawozdań wnosić można, Wydział krajowy widzi się zwolnionym od bliższego motywowania wniosku, który ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Na utrzymanie czterech nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego wstawia się w Rubr. XV. budżetu wydatków na rok 1891 kwotę 8000 zł. w. a., przyjmując zarazem do dochodów 4000 zł. subwencyi ze skarbu państwa na ten cel zapewnionej.

2. Upoważnia się Wydział krajowy do przyjęcia w roku 1891 dwóch nowych nauczycieli wędrownych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 3. września 1890

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 38.119/90.

Wykaz

przeprowadzonych wykładów popularnych i pouczeń w powiecie stanisławowskim w roku 1890.

Dzień wykładu	Miejscowość	Temat wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
21/2	Pasieczna	O nawozie i obchodzeniu się z nim. O poprawie łąk mokrych, o wyborze nasienia i odświeżaniu. O żywieniu inwentarzy i ich pielęgnowaniu. O leczeniu najpowszechniejszych chorób i środkach zaradczych przeciwko zarazie pyska i racic.	ruski	30	Poznawanie mleczności u krów. Użycie trokara.	
24/2	Uhrynów dolny	Nawóz i obchodzenie się z nim na gnojowni. Uprawa gruntów zwięzłych — glinka. Żywienie i pielęgnowanie inwentarzy. Uprawa roślin pastewnych a przedewszystkiem koniczyny z trawami.	ruski	60	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojarni, poznawanie mleczności u krów. Użycie trokara.	Obecnością swoją zaszczycili: W. p. Jan Burzyński, właściciel. Wny ks. prob. Rybczak „ pan poseł Huryk „ pani nauczycielka miejscowa.
26/2	Uhrynów górny	dto dto dto O potrzebie rachowania się z tem, co gospodarstwo posiada i co potrzebuje wydać.	ruski	50	dto	dto
27/2 i 28/2	Jamnica	Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Gnojówka Fecalia. Wybór nasienia i zmiana. Zaprawa. Właściwa pora zbioru pasz. Postępowanie przy zbiorze. Żywienie i pielęgnowanie zwierząt. Wychów cieląt i młodzieży.	ruski ruski	60 80	Wybór sztuk do rozpłodu. Poznawanie mleczności. Użycie puszczadła i trokara. Budowa pługa i jego wady, brony.	Po zebraniu się gospodarzy w szkole, prob. ks. Strutyński rozpoczął modlitwę i pieśń do ducha św., którą zgromadzeni bardzo pięknie odspiewali. Po skończonym wykładzie odspiewano „Mnohaja Lita“. Na prośbę obecnych odbył się drugi wykład dnia następnego.
2/3	Bednarów	Nawóz, obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Gnojówka. Uprawa gruntów glinkowatych. Żywienie inwentarzy i pielęgnowanie.	polski	21		
4/3	Komarów	Nawóz, obchodzenie się z nim. Żywienie i pielęgnowanie inwentarzy. Obchodzenie się z drzewami owocowemi. Kilka uwag o przemyśle domowym a szczególnie o koszykarstwie.	ruski	30	Budowa dobrego konia. Czyszczenie drzew owocowych. Oznaki mleczności u krów.	
6/3	Dorohów	Nawóz, obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Uprawa, roli i skutki głębszej orki. Żywienie i pielęgnowanie zwierząt. Rozmnażanie i pielęgnowanie sadów. Korzyści z uprawy roślin pastewnych.	polski	80	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojarni. Budowa dobrego pługa i brony. Poznaki mleczności u krów.	Obecnością swoją zaszczycili zebranie: Wny Jan Zabielski, właściciel. Wny br. Tadeusz Harsdorf dzierżawca. Rządca Kuczyński z żoną. Wny ks. proboszcz.

Dzień wykładu	Miejscowość	Temat wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
$^{8}/_{3}$ i $^{9}/_{3}$	Błudniki	Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Gnojówka. Uprawa roli i skutki pogłębienia. Wybór nasienia. Odświeżanie. Właściwa pora zbioru pasz i suszenie. Żywienie inwentarzy żywych, wychów cieląt.	polski ruski	100 110	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojarni. Budowa dobrego pługa i brony. Poznaki mleczności u krów.	Obecnością swoją zaszczycili zebranie: Wny p. Zyg. Jaroszyński właśc. i Prezes Tow. gosp. Wny Orzegalski dzierżawca. Wszyscy p. p. oficyaliści Wgo Jaroszyńskiego i p. p. nauczyciele.
$^{11}/_{3}$ i $^{12}/_{3}$	Meducha	dto dto Starania przy uprawie kukurudzy, kilka uwag o przemyśle domowym.	polski	100 120	dto	Obecni: Wny Kaź. Traczewski dzierżawca. Wny hr. Kalinowski, ks. wikary i kilka osób z inteligencyi.
$^{14}/_{3}$	Pobereże	Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Gnojówka. Wybór nasienia. Odświeżanie. Właściwa pora zbioru pasz i suszenia. Żywienie inwentarzy żywych.	ruski	105	dto	
$^{16}/_{3}$	Kołodziejówka	dto dto	ruski	80	dto	
$^{18}/_{3}$	Radcza	dto dto	ruski	80	dto	
$^{19}/_{3}$	Tyśmieniczany	dto dto	ruski	25	dto	Zebranie odbyło się w mieszkaniu tamtejszego dzierżawcy p. Sozańskiego.

Po zakończeniu czynności moich w powiecie powróciłem do Stanisławowa i zdałem relacyę ustną w Radzie powiatowej. Nadmienić tu muszę, że z powodu trudnej przeprawy przez Dniestr, który w tym czasie zagrażał wylewem albo co najmniej wezbraniem nadzwyczaj silnem, opuściłem z planu nakreślonego dwie miejscowości t. j. Delejów i Kończaki, a wskutek niemożliwej przeprawy przez Bystrzycę wieś Czerniejów. Chcąc jednakże tym sposobem uzyskanych parę dni poświęcić dla innej miejscowości, udałem się do Jezupola, majątku JWgo hr. Wojciecha Dzieduszyckiego, w nadziei, że jakkolwiek ani zwierzchność gminna tamtejsza ani obszar dworski w Jezupolu, nie zostały zawiadomione przez Radę powiatową o przybyciu krajowego wędrownego nauczyciela, iż znajdę i uzyskam pomoc na miejscu od właściciela, zaszczytnie znanego opiekuna ludu wiejskiego. Tymczasem JWny hr. Wojciech Dzieduszycki oświadczył mi, że wykłady popularne z gospodarstwa wiejskiego dla Jezupola są jeszcze nie na czasie i będzie mnie na takowe prosił dopiero wówczas, jak zostanie założona czytelnia ludowa, co ma podobno nastąpić już w bieżącym roku.

Dnia 20. marca b. r. udałem się w powiat nadwórniański w celu zapoznania się z głośną na całą okolicę hodowlą bydła we wsi Kamiennej. Przez dwa dni w towarzystwie Wgo p. Grzegorza Głuchowskiego, właściciela majątku, zwiedziłem 22 obór włościańskich, w których jest utrzymane poprawne bydło rassy Bern-Simenthal. We wszystkich tych oborach znalazłem po 2 do 8 sztuk stosownie do zamożności właścicieli bydła pięknego i pomimo braku paszy, bardzo dobrze utrzymanego. Bydło z Kamiennej nietylko od właściciela Wgo Głuchowskiego, ale także i od włościan w wielkiej ilości bywa rok rocznie sprzedawane, jako rozpłodowe po wysokich cenach. Ceny ustanowione i praktykowane są następujące: Cielę odchowane 3-miesięczne od 50 do 100 zł., roczniaki od 150 — 250 zł.

We wsi jest ogółem około 70 sztuk z tego 35 — 40 krów rasy poprawnej.

Przeginia dnia 18. lipca 1890.

Edmund Bielski *m. p.*
kraj. wędr. nauczyciel.

Alegat 2. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 38.119/90.

Wykaz

przeprowadzonych wykładów popularnych i pouczeń w powiecie wadowickim w roku 1890.

Data wykładu	Miejscowość	Temat wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
28/5 i 29/5	Chocznia	Korzyści stowarzyszeń. Urządzenie i prowadzenie sklepu. Nawóz stajenny. Obchodzenie się na gnojarni i w polu. Uprawa roli. Skutki pogłębiania. Żywienie i pielęgnowanie bydła.	polski „	27 70	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Sposób urządzenia gnojarni. Budowa i zalety pługa i brony. Poznawanie mleczności u krów.	
31/5	Zagórnik	Nawóz stajenny. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Gnojówka. Odchody ludzkie. Zmiana i wybór nasienia. Żywienie i pielęgnowanie bydła.	„	42	dto	
2/6	Inwałd	Nawóz i obchodzenie się z nim. Uprawa roli. Skutki pogłębiania na gruntach nieprzepuszczalnych. Wybór nasienia. Wapno i mączka kościana.	„	85	dto	
4/6 4/6	Sulkowice	Stowarzyszenia. Korzyści. Sklep. O potrzebie rachowania się. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Gnojówka. Odchody ludzkie. Wapno i mączka kościana. Uprawa i poprawa gruntów. Skutki pogłębiania roli.	polski „	30 40	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie dobrej gnojowni. Budowa i zalety pługa i brony.	
5/6	Targanice	dto, nadto o zbiorze pasz i zbóż.	polski	18		
6/6	Brzeznica	Korzyści kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu. Odchody ludzkie. O zbiorze pasz i przerabianiu takowych.	polski	23		
8/6	Marcyporęba	Korzyści kółka rolniczego. O potrzebie rachowania się. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Wapno i jego działanie. Skutki pogłębiania roli.	polski	70		
10/6 22/6	Tłuczań „	Korzyści stowarzyszenia. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Wapno. Odchody ludzkie. O potrzebie rachowania się. Korzyści sklepu chrześciańskiego. Straty w gospodarstwie przez sprzedaż pasz. Uprawa roli. Skutki pogłębiania.	polski „	15 85	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojowni. Oznaki mleczności u krów. Budowa podskibowa i jej zadanie. Kanianka pod lupą.	Po 1. pouczeniu zaproszono mnie powtórnie do Tłuczani, gdzie licznie się nietylko miejscowi ale i gospodarze z Kossowy i Chrząstowic po nabożeństwie zgromadzili. Obecny był na zgromadzeniu w szkole proboszcz ks. Świerczek.

Data wykładu	Miejscowość	Przedmiot wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
13/6 i 15/6	Ryczów	Zadanie i korzyści Kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Gnojówka. Odchody ludzkie. Wapno. Uprawa roli. Skutki głębszej uprawy. Wybór nasienia. Zużytkowanie paszy w gospodarstwie.	polski	40 gosp. 10 kob.	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojarni. Użycie trokaru.	
	”		”	25 ”		
18/6	Witanowice					Zgromadzenia nie było dla braku obecności gospodarzy.
19/6	Zygodowice	Zadanie i korzyści Kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni. Wartość gnojówki. Wapno, jego użycie i działanie.	polski	50 gospodarzy i 4 gospodyń	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie dobrej gnojarni. Budowa pługa i brony i ich zalety.	
23/6	Leńcze	dto, nadto o korzyściach sklepu chrześciańskiego.	”	32	dto	Obecni: proboszcz ks. Chrobicki i p. Chilewski prawnik z Krakowa.
25/6	Ponikiew	Zadanie i korzyści Kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Gnojówka. Odchody ludzkie. Żywienie bydła. Wychów cieląt. Obchodzenie się z nabiałem.	”	25 gospodarzy i 32 kobiet	dto, nadto oznaki mleczności u krów.	Obecni: ks. Chojecki i miejscowa nauczycielka jako sekretarka „Kółka rolniczego“ p. Konieczna.
27/6	Frydrychowice	Zadanie i korzyści Kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim na gnojarni i w polu.	”	4		
29/6	Zator					Dla braku obecnych wykładu nie było, tylko z zarządem ogadywane były kwestye sklepu.
1/7	Wieprz					Przy zwiedzaniu gospodarstw w towarzystwie ks. Wikarego Szewczyka i nauczyciela miejscowego oraz sekretarza gm. p. Migdałka były ogadywane rozm. sprawy gospodarskie, a przedewszystkiem sprawa założenia „Kółka rolniczego“.
3/7	Spytkowice	Zadanie i korzyści Kółka rolniczego. Nawóz. Obchodzenie się z nim. Gnojówka. Odchody ludzkie. Wapno. Mączka kościana. Uprawa roli. Skutki głębszej orki. Wybór nasienia. Środki zaradcze przeciwko wzdęciu.	polski	17	Przy zwiedzaniu gospodarstw. Urządzenie gnojarni. Budowa i zalety pługa i brony. Użycie trokaru. Żywienie cieląt ze skopca.	Obecny: ks. wikary Fr. Saferna.
6/7	Bachowice	dto dto dto	”	10	dto, nadto kanianka pod lupą.	
						We wszystkich miejscowościach brali udział czynny pp. nauczyciele i nauczycielki.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 38.119/90.

Wykaz

przeprowadzonych wykładów i pouczeń o gospodarstwie w powiecie żydaczowskim w roku 1890.

Data wykładu	Miejscowość	Przedmiot wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
30/5 31/5	1. Rozwadów	Racyonalne obchodzenie się z nawozem na gnojarni i w polu, o zakładaniu małym kosztem dobrych gnojowni, o zużytkowaniu gnojówki, o użyciu suchej ziemi w braku słomy na podsiół, o urabianiu kompostów i materyałach przydatnych do takowego. Następnie traktowałem uprawę roli, wreszcie o potrzebie uprawy roślin pastewnych a przedewszystkiem koniczyny czerwonej, której tu dotąd ani jeden gospodarz nie uprawia.	ruski	17	Zwiedzanie gospodarstwa w polu i łąk, gdzie zwracałem uwagę na niedbałą orkę i zachwaszczenie pól, użycie na nasienie ziarna nieczystego, drobnych kartofli do sadzenia i zwrócenie uwagi na niewłaściwe następstwo roślin uprawianych po sobie jak n. p. oziminy po kartoflach, wreszcie o potrzecie osuszenia łąk i zbiorze siana w właściwej porze.	Oprócz włościan obecni byli na wykładzie i zwiedzaniu gospodarstw miejscowy proboszcz ob. gr. kat. i nauczyciel tutejszej szkoły ludowej.
1/6 2/6	2. Drohowyże	O nawozach, uprawie roli i uprawie czerwonej koniczyny.	ruski	80	O leczeniu bydła na wzdęcie i użyciu trokaru i wskazówek jak należy utrzymywać sady.	Obecnym był na wykładzie miejscowy nauczyciel szkoły ludowej.
3/6 4/6	3. Demnia	Jak wyżej a nadto o uprawie łubinu na zielony nawóz, który się nadaje dla tutejszych lekkich gruntów.	ruski	15	Jak poprawić miejscowe pastwiska. Jak urządzić gnojownie i jak leczyć bydło na wzdęcie.	Na wykładzie był obecnym tutejszy nauczyciel szkoły ludowej p. Klimkowski.
5/6 6/6	4. Stulsko	Nawozy. Uprawa roli i uprawa roślin pastewnych a w szczególności koniczyny czerwonej. Oprócz tego o wyborze ziarna do siewu, o środkach przeciw śnieci, zbiorze siana i koniczyny.	ruski	35	O oznakach mleczności u krów, leczeniu bydła na wzdęcie i wskazówki jak osuszyć miejscowe łąki i poprawić pastwiska.	Oprócz włościan był na wykładzie miejscowy nauczyciel szkoły ludowej a podczas przeglądu gospodarstwa leśniczy lasów fundacyi hr. Skarbka p. Baumann.
7/6 8/6	5. Derzów	Nawozy, uprawa roli i uprawa koniczyny czerwonej.	ruski	30	Jak ulepszyć miejscowe pastwisko, jak leczyć wzdęcie u bydła.	Obecni byli tylko sami włościanie z wójtem.
9/6 10/6	6. Brzezina	Jak wyżej, a nadto o tępieniu chwastów a szczególnie bodiaków, które tu w wielkiej ilości na polach się znajdują.	ruski	22	Jak ulepszyć miejscowe pastwisko. Jak leczyć wzdęcie i o znamionach mleczności u krów z demonstracyą na żywym okazie.	Oprócz włościan i tutejszego wójta, był na wykładzie obecnym p. Skrzyński właściciciel fabryki narzędzi rolniczych z Rozdołu.
11/6 12/6	7. Hnizdyczów	Nawozy, uprawa roli i uprawa czerwonej koniczyny.	ruski	10	Nie było żadnych a to z powodu, że włościanie oświadczyli, iż rozpoczęli koszenie koniczyny i nie mogą być obecnymi przy przeglądzie gospodarstwa.	Obecni byli tylko sami włościanie z wójtem, zaprosiłem także tutejszego rządcę p. Szajb, ale z powodu wyjazdu nie mógł przybyć. Wykład odbył się rano od godziny 6 i trwał do 9.

Data wykładu	Miejscowość	Przedmiot wykładu	Język wykładowy	Ilość obecnych	Czy zostały przeprowadzone praktyczne demonstracye i jakie?	Uwaga
13/6 14/6	8. Bereznica królewska	Jak wyżej, oprócz tego o wyborze dobrego i czystego ziarna na nasienie, o zbiorze siana i koniczyny w właściwej porze i żniwie zboża.	ruski	60	Nie było z powodu zajęcia włościan robotami w polu.	Obecni byli miejscowy proboszcz ob. gr. kat. a także właściciel dóbr Bereźnicy p. Pawlikowski. Wykład musiał się odbyć wieczór po ukończeniu robót od godziny 7 do 10.
15/6 16/6	9. Łowczyce	Nawozy, uprawa roli, i uprawa roślin pastewnych a w szczególności uprawa koniczyny czerwonej.	ruski	70	Nie było żadnych.	Obecni byli sami włościanie z wójtem, a także kilka kobiet, które pytały się co robić przeciw rozwolnieniu u cieląt, zapaleniu wymienia u krów, zapytywały o środki przeciwko owadom i gąsienicom na kapuście.
17/6 18/6	10. Sulatycze	Pouczenia o nawozach, uprawa roli i uprawa czerwonej koniczyny.	ruski	50	Zwiedzanie pól i pastwisk oraz danie wskazówek jak takowe osuszyć, gdyż są za mokre.	Oprócz włościan z wójtem był obecny na wykładzie i zwiedzaniu gospodarstwa p. Bentz dzierżawca dóbr, członek Wydziału Rady powiatowej.
19/6 20/6	11. Czerteż	Jak wyżej	ruski	36	Zwiedzanie gospodarstwa w polu i w domu i zwrócenie uwagi na poprawienie gnojownni, z podaniem wskazówek jak rzecz tę wykonać, przytem zwiedzenie sadów i udzielenie wskazówki jak je utrzymywać, na łąkach zalecenie korczowania a przynajmniej przetrzebiania, również zwrócenia uwagi na szkodliwość późnego koszenia traw, co się tu praktykuje.	Oprócz włościan z wójtem był na wykładzie miejscowy nauczyciel szkoły ludowej p. Bolechowski. We dworze dzierżawca żyd.
21/6 22/6	12. Manasterzec	Jak wyżej	ruski	12	Nie było żadnych z powodu sianokosów.	Oprócz włościan i wójta nie było nikogo z osób inteligentniejszych, nauczyciela tu niema, choć szkoła jest. Dworu także tu nie ma.

Seweryn Wiśniewski *w. r.*
krajowy wędr. nauczyciel gospodarstwa wiejsk.

Protokół konferencyi

w sprawie nauki wędrownej rolnictwa dla włościan, odbytej w dniu 16. maja 1890. roku.

Obecni: JWny Tadeusz Romanowicz, członek Wydziału krajowego, Wny dr. Antoni Barański, członek zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych, Wny dr. Bronisław Dulęba, członek zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych, Wny Zygmunt Gawarecki, lustrator Towarzystwa kółek rolniczych, Wny Władysław Szybiński, lustrator Towarzystwa kółek rolniczych, Wny prof. Zygmunt Strusiewicz, Wny Edmund Bielski krajowy nauczyciel wędrowny rolnictwa dla włościan, Wny Seweryn Wiśniewski, krajowy nauczyciel wędrowny rolnictwa dla włościan.

Początek o godzinie 6 wieczorem.

Przewodniczący, członek Wydziału krajowego, Tadeusz Romanowicz.

Spisuje protokół, dr. Henryk Sawczyński, asystent konceptowy Wydziału krajowego.

Przewodniczący zagaiwszy obrady wskazaniem ich celu, którym jest ułożenie programu prac zarówno krajowych wędrownych nauczycieli rolnictwa, jak lustratorów Towarzystwa kółek rolniczych na rok 1890, programu takiego, by jedni i drudzy, służąc jednej sprawie i dążąc do jednego celu, mogli harmonijnie działać obok siebie, udziela głosu reprezentantowi głównego zarządu Towarzystwa kółek rolniczych, dr. B. Dulębie, by tenże przedłożył zasady tego programu i podstawy porozumienia, jakie wypracował tenże zarząd.

Dr. Dulęba wykazawszy, że już komisya gospodarstwa krajowego, przedkładając Sejmowi wniosek utworzenia stałych posad krajowych nauczycieli wędrownych rolnictwa, wyraziła przekonanie, iż działalność ich powinna się opierać na porozumieniu z Towarzystwem kółek rolniczych, wspomina o dotychczasowych usiłowaniach, tak zarządu Towarzystwa, jak Wydziału krajowego osiągnięcia takiego porozumienia i przedstawia w celu oparcia go w przyszłości na ściślej sformułowanych podstawach następujące wnioski, zmierzające do ułożenia planu czynności dla lustratorów kółek rolniczych i nauczycieli wędrownych:

1) W pierwszym rzędzie udawać się mają lustratorowie i nauczyciele wędrowni do tych gmin, gdzie ludność przygotowaną jest w kółkach rolniczych i w innych tego rodzaju stowarzyszeniach, następnie udawać się mają do tych gmin, gdzie ludzie inteligentni i chętni dla ludu, skłonni są do przygotowania gruntu dla działania kółek rolniczych, a tem samem i dla czynności lustratorów i nauczycieli wędrownych.

2) Każdy z nich powinien być w tej samej gminie przynajmniej dwukrotnie raz po razu, a o ile można dwa razy do roku, celem przekonania się przy następnej bytności czy, i o ile udzielone rady, zmierzające do poprawy gospodarstwa włościańskiego, zostały wykonane i co w tej mierze pozostaje do zrobienia.

3) Wykłady i pouczania zastosowane być mają do potrzeb miejscowych rolników w połączeniu z przeglądem pojedynczych gospodarstw, a każdym razem streszczane na zebraniu interesowanych po omówieniu z nimi ważniejszych kwestyj, zostawione na piśmie w zarządach kółek lub innych stowarzyszeń w sposób dotąd praktykowany przez lustratorów kółek rolniczych.

4) Sprawozdania obejmować mają dwa osobne działy a mianowicie:

a) Część gospodarską z poglądem ogólnym na stosunki gospodarskie odnośnych powiatów z szczególnem zaznaczeniem odrębnych właściwości w zwiedzanych gminach i wraz z podaniem pozostawionych na piśmie rad w pojedynczych gminach;

b) Część administracyjną z szczególniejszem ocenieniem warunków rozwoju w każdej ze zwiedzanych gmin, a przedewszystkiem ocenieniem działalności istniejących już kółek rolniczych lub innych stowarzyszeń i zwróceniem uwagi na to, co celem podniesienia dobrobytu, moralności i oświaty w pojedynczych gminach podjąćby można.

Pomienione sprawozdania służyć mają za podstawę odpowiednich zarządzeń czyto Wydziału krajowego, czy też zarządu głównego. W szczególności sprawozdania gospodarskie przedkładane zarządowi głównemu z końcem roku ogłaszane będą drukiem, jak to się dotąd dzieje. Wydział krajowy postanowi w tej mierze co do przedkładanych mu sprawozdań. Ważniejsze szczegóły z sprawozdań administracyjnych (od nauczycieli wędrownych przez Wydział krajowy udzielane w odpisie zarządowi głównemu) zamieszczone być mają w Przewodniku kółek rolniczych.

Po dyskusyi nad tymi wnioskami, w której biorą udział: profesor Strusiewicz, dr. Barański, dr. Dulęba i Wny Bielski uchwalono co następuje:

1) Nauczyciele wędrowni i lustratorowie kółek rolniczych w pierwszym rzędzie udawać się mają do tych gmin, gdzie ludność przygotowaną jest w kółkach rolniczych i w innych tego rodzaju stowarzyszeniach, następnie do tych gmin, gdzie zdaniem ludzi z miejscowymi stosunkami obeznanych, pouczenia nauczycieli wędrownych i lustratorów mogą największą przynieść korzyść.

2) Każdy z nauczycieli wędrownych i lustratorów powinien być w tej samej gminie o ile możności przynajmniej dwa razy do roku, a to w takiej porze roku, aby przy następnej bytności mógł się przekonać, czy rady przezeń poprzednio udzielone wykonano, tudzież mógł udzielić dalszych rad, do danej pory roku zastosowanych.

Co do punktu 3 wniosków zarządu głównego postanowiono: iż co do sprawy poruszonej tym punktem, streszczenia i spisania pouczeń i rad udzielonych i pozostawienia ich na piśmie w miejscu nauczania, należy pozostawić zupełną swobodę zarządowi kółek co do jego wymagań pod tym względem od lustratorów, zaś co do nauczycieli wędrownych ma ich obowiązywać instrukcya wydana przez Wydział krajowy.

4) Wniosek 4. zarządu głównego uchwalono w następującem brzmieniu:

Sprawozdania mają dawać przedewszystkiem ogólny pogląd na stosunki gospodarskie okolicy, w której nauczyciel wędrowny lub lustrator nauczał, ze szczególnem uwzględnieniem odrębnych właściwości w zwiedzanych gminach, oraz treść nauki i rad w nich udzielanych, gdzie zaś z nauką wędrowną było połączone lustrowanie kółek przez nauczyciela wędrownego, tam należy, by tenże podał treściwie wynik lustracyi i spostrzeżenia swe, jakie przy tej sposobności poczynił.

Co do lustratorów kółek rolniczych, to obowiązani są oni przestrzegać instrukcyi przez zarząd główny wydanej, a dokładnie określającej co ma zawierać ich sprawozdanie.

Postanowiono zarazem, że Wydział krajowy udzielać będzie odpisów sprawozdań nauczycieli wędrownych zarządowi kółek rolniczych, zarząd zaś nawzajem ma przesyłać sprawozdania swych lustratorów Wydziałowi krajowemu.

Z kolei przystąpiono do ułożenia programu działania nauczycieli wędrownych i lustratorów na rok bieżący, i trzymając się z jednej strony zasady, iż działanie to należy rozpocząć

tak w zachodnich jak i we wschodnich powiatach kraju, z drugiej zaś, iż nie należy działania tego rozdrabiać przez obejmowanie zbyt wielkich terytoryów, lecz przeciwnie takowe skupiać i koncentrować, uchwalono następujący program tegorocznej podróży:

Nauczyciel wędrowny Wny Bielski nauczać ma w roku bieżącym w powiatach: wadowickim, wielickim, żywieckim, myślenickim, bocheńskim.

Lustrator kółek Wny Gawarecki w powiatach: łańcuckim, rzeszowskim, kolbuszowskim, ropczyckim.

Nauczyciel wędrowny Wny Wiśniewski w powiatach: żydaczowskim, tłumackim, stanisławskim, bohorodczańskim i nadwórniańskim, wreszcie lustrator Szybiński w powiatach: kołomyjskim, kosowskim, sniatyńskim, horodeńskim i zaleszczyckim.

Nauczyciele wędrowni i lustratorowie udać się mają do przeznaczonych powiatów w wskazanym ich następstwem porządku, w razie zaś, gdyby który z nich nie mógł wyczerpać szeregu powiatów mu wskazanych, powiaty niezwiedzone uwzględnione będą przedewszystkiem w planie podróży jesiennej. Wreszcie uchwalono, że najbliższa konferencya odbędzie się w pierwszych dniach września b. r. celem dalszego porozumienia się.

Przewodniczący dziękuje zebranym i życząc nauczycielom wędrownym i lustratorom powodzenia w ich pracy, zamyka posiedzenie.

Koniec posiedzenia o godzinie 8-mej minut 15 wieczór.

Tadeusz Romanowicz *w. r.*
Henryk Sawczyński *w. r.*

Odpis

odezwy c. k. Namiesnictwa z dnia 16. czerwca 1890. l. 42.416 do Wydziału krajowego.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa oznajmiło reskryptem z dnia 4. marca 1890 l. 8.428/873, że zgadza się na zamianowanie Seweryna Wiśniewskiego drugim nauczycielem wędrownym dla nauki rolnictwa. Zarazem poleciło Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa zawiadomić Świetny Wydział krajowy, że zgadza się z powodów naprowadzonych na powiększenie liczby nauczycieli wędrownych dla nauki rolnictwa w kraju, oświadcza swoją gotowość do podwyższenia subwencyi od roku 1891 na kwotę 4.000 zł., w przypuszczeniu, że podwyższenie dotacyi dla nauczycieli wędrownych na rok 1891 uchwalonem zostanie. Przytem zaznaczyło Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa już obecnie, że mianowanie tych czterech nauczycieli wędrownych, którzy za to od Ministerstwa rolnictwa tylko podwyższone wynagrodzenie otrzymują, ma nastąpić jak dotąd przez Świetny Wydział krajowy dalej, aby nie czyniono różnicy, którzy dwaj nauczyciele wędrowni są kosztem kraju, a którzy dwaj kosztem skarbu państwa utrzymywani.

D. j. w.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L. W. kr. 3675/1890.

Aleg. 18.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie założenia szkoły gospodyń wiejskich.

Wysoki Sejmie!

Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego wniósł pod dniem 8. stycznia 1888 L. 22, petycyę do Wysokiego Sejmu, w której motywując potrzebę założenia szkoły gospodyń w kraju, i podając do wiadomości usiłowania, jakie komitet Towarzystwa rolniczego już poczynił, aby szkołę taką można było w życie wprowadzić (mianowicie uzyskanie przyrzeczenia subwencyi rządowej w kwocie 2.000 zł. rocznie i wyszukanie osobistości odpowiedniej do kierownictwa taką szkołą), prosił, by Wysoki Sejm zechciał uchwalić:

„*a*) Założenie „szkoły gospodyń“ na podstawie załączonego statutu, o ile tenże uzyska zatwierdzenie wysokich władz krajowych;

b) przyznanie z funduszów krajowych 2.000 zł. w. a. subwencyi rocznej na rzecz szkoły;

c) poparcie petycyi Towarzystwa rolniczego u c. k. Ministerstwa rolnictwa, celem wyjednania dla szkoły stałej subwencyi rządowej w tejże samej wysokości“.

Na wniosek komisyi sejmowej gospodarstwa krajowego, która popierając gorąco petycyę Towarzyswa rolniczego, wytknęła zarazem, iż ramy nauki teoretycznej zakreślone w projekcie statutu dla szkoły gospodyń są za szeroko zakreślone, uchwalił W. Sejm dnia 13. września 1888 co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zasięgnąwszy zdania komitetów obu Towarzystw rolniczych w kraju, rozważył, czy i gdzie szkołę dla gospodyń wiejskich założyć i komu jej kierownictwo powierzyćby można. Wynik tych rokowań i odpowiednie wnioski przedłoży Wydział krajowy Sejmowi w ciągu roku 1889“.

Ponieważ w petycyi Towarzystwa rolniczego zapowiedziało toż Towarzystwo, że w razi przychylnej uchwały Sejmu nie omieszka przedstawić władzy krajowej „osoby i projektu statutu szkoły“ do zatwierdzenia, przeto zażądał Wydział krajowy pismem z dnia 5. lutego 1889 l. 40.510/88, aby komitet wspomnianego Towarzystwa przedłożył zapowiedziane w petycyi szczegółowe wnioski w tej sprawie.

Dnia 3. sierpnia 1889 L. 645 (LW. 34.409), odpowiadając na powyższe wezwanie Wydziału krajowego, przedłożył komitet Towarzystwa rolniczego, projekt statutu organizacyjnego dla „Szkoły gosdodyń wiejskich", wypracowany przez specyalną ankietę, który to projekt jednakże Wydział krajowy jako nieodpowiedni, a przedewszystkiem jako taki, którego wykonanie wymagałoby zbyt wysokich kosztów (według projektu komitetu Towarzystwa rolniczego 15.000 zł. corocznej subwencyi na pokrycie kosztów rocznego utrzymania) komitetowi Towarzystwa rolniczego zwrócił z wezwaniem, by odpowiednio do zakomunikowanych mu równocześnie uwag, projekt swój zmienił i uzupełnił.

Na wezwanie to nadesłał komitet Towarzystwa krakowskiego pod dniem 17. września 1889 L. 904|645 (LW. 40.920) uzupełnienie swego pierwotnego projektu, z którego to uzupełnienia okazuje się, że z kwoty 15.000 zł. preliminowanej na wydatki roczne, liczy komitet:

1) Na płace i honorarya dla różnych nauczycieli, tudzież gospodyń i dozorczyń 8.675 zł.

2) Na wikt dla uczennic, opał, światło, służbę i t. d. 6.225 zł.

Potrzeby jednorazowego zasiłku w kwocie 15.000 zł., w projekcie komitetu z dnia 5. sierpnia 1889 wykazanego, nie uzasadnił wszakże komitet, ani też nie wskazał miejsca, gdzieby „Szkoła gospodyń„ założoną być miała, gdyż spodziewał się korzystnego zakończenia rokowań, podjętych w tej sprawie z osobą, do bardzo znacznych ofiar pieniężnych gotową, dopiero wówczas, „gdy komitet będzie w możności oznajmienia tejże osobie, jakie kwoty subwencyjne tak na urządzenie, jak i na utrzymanie szkoły przeznaczy c. k. Rząd i Wysoki Sejm krajowy".

Jakkolwiek komitet Towarzystwa krakowskiego, nie podając Wydziałowi krajowemu ani miejsca, gdzie „Szkołę gospodyń" założyć zamierza, ani nazwiska osoby, z którą rokowania o przyjęcie tej szkoły rozpoczął, tem samem uniemożliwił Wydziałowi krajowemu przynajmniej na razie, wykonanie uchwały sejmowej z dnia 13. września 1888 na początku niniejszego wywodu przytoczonej, to jednakże postanowił Wydział krajowy zbadać przynajmniej statut organizacyjny, przez komitet przedłożony i uzyskać podstawę do ocenienia kosztów rocznego utrzymania podobnego zakładu.

Ponieważ dyrekcya krajowych szkół rolniczych w Dublanach od dawna już sprawą założenia szkoły gospodyń się zajmowała, a prof. Pańkowski ze wszystkiemi działami gospodarstwa domowego dokładnie jest obznajomiony, przeto projekt statutu przez Towarzystwo rolnicze krakowskie wypracowany, wraz z nadesłanem później uzupełnieniem i kosztorysem rocznego utrzymania, przesłał Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 2. października 1889 L. 40.920, dyrektorowi Lubomęskiemu z wezwaniem, aby w porozumieniu z prof. Pańkowskim, a według uznania i z innymi profesorami kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, zbadał w mowie będący projekt i przedłożył Wydziałowi krajowemu swą opinię co do tego statutu, a ewentualnie swe wnioski.

Wezwani profesorowie w sprawozdaniu z dnia 2. listopada 1889 (LW. 51.698/89) nie udzielili wszakże Wydziałowi krajowemu swej opinii co do wypracowanego przez komitet projektu statutu i kosztorysu rocznego utrzymania, ale poprzestali na wskazaniu ogólnych zasad, jakich przy organizacyi „Szkoły gospodyń" przestrzegać należy, podając zarazem koszt roczny utrzymania takiej szkoły.

Zasady te są następujące:

1) Trwanie kursu nauk fachowych teoretycznych i praktycznych przez dwa lata.

Gdyby się dało wyjednać subwencyę rządową dla kursu trzechletniego, natenczas byłby rok trzeci przeznaczony wyłącznie na ćwiczenia praktyczne.

2) Praktyczne zajęcia powinny być głównym środkiem nauczania i to w stopniu wyższym, niż w szkołach niższych rolniczych, dlatego też:

3) Szkoła gospodyń musi mieć krowiarnię, mleczarnię z wyrobem masła i serów, trzodę chlewną i drób, ogród warzywny i sad etc., musi przeto oprzeć się o folwark odpowiednio urządzony i z budynkami gospodarskimi, celom szkoły odpowiadającymi.

4) Kierownictwo administracyjne i w ogóle naczelne należałoby oddać osobie posiadającej odpowiednie gospodarstwo, a chętnej do zajęcia się szkołą, a to ze względu, że materyału do robót należących do zakresu gospodarstwa domomowego, dostarczyć może w naszych stosunkach tylko dom zamożny.

5) Kierownictwo dydaktyczne powierzone być winno nauczycielowi zawodowemu.

6) Personal nauczycielski w dwuletniej „Szkole gospodyń" miałby się składać:

a) z jednego nauczyciela zawodowego, który byłby zarazem kierownikiem dydaktycznym zakładu, z płacą roczną 1.400 zł.

b) drugiego nauczyciela zawodowego pomocniczego z płacą roczną 700 zł.

c) z dwóch dozorczyń, a zarazem instruktorek do robót kobiecych z płacą roczną, każda po 400 zł.

d) z dojeżdzających: katechety i lekarza, za wynagrodzeniem rocznem dla każdego po 240 zł.

Personal nauczycielski pod *a*, *b* i *c* wymieniony, miałby nadto odpowiednie pomieszkanie w naturze.

Nauczyciela drugiego fachowego (pomocniczego) mogłaby w danym razie zastąpić ochmistrzyni.

7) Nauka teoretyczna powinna być ograniczoną do 21 godzin tygodniowo w każdym z dwóch lat, ażeby uczennicom pozostawić dosyć czasu na naukę praktyczną wszystkich czynności z właściwem gospodarstwem domowem połączonych.

8) Nauka przedmiotów zawodowych, t. j. właściwego gospodarstwa domowego, udzielana być winna praktycznie, „na podstawie prac wykonywanych przez uczennice", a to przez objaśnianie celu tych prac i sposobu ich wykonania i dlatego poświęcić należy tej nauce jak najwięcej czasu wolnego od nauki teoretycznej.

9) Kosztorys całorocznego utrzymania „Szkoły gospodyń", bez kosztu utrzymania uczennic w internacie, obliczyli sprawozdawcy na 5.250 zł.

10) Kosztów założenia nie podają sprawozdawcy, zauważywszy bardzo szlusznie, że „o tych mówić będzie można dopiero po zaproponowaniu miejscowości i obejrzeniu budynków rozporządzalnych i gospodarstwa".

Departament II. starał się nadto zasięgnąć w krótkiej drodze także informacyj co do urządzenia szkół gospodyń, istniejących już od lat kilku w Górnej Austryi, w Czechach i na Morawach Z informacyj tych jednakże nie wiele da się wyciągnąć wskazówek, z których możnaby korzystać przy organizacyi szkoły dla gospodyń wiejskich, jakich kraj potrzebuje. Wszystkie bowiem te szkoły za granicą, których organizacya naszkicowaną jest w dodanym do niniejszego wywodu alegacie, nie mają na celu kształcenia gospodyń, któreby w zastępstwie lub jako pomocnice właścicielki lub dzierżawczyni większego majątku prowadziły gospodarstwo domowe (a więc zdolnych klucznic do większych gospodarstw), ale tylko prawie wyłącznie kształcenie gospodyń włościanek.

Nadto organizacya szkół w mowie będących zagranicznych zastosowaną jest do wyższego poziomu oświaty ludu tamtejszego i do wyższego stopnia wykształcenia elementarnego, jakie młodzież wiejska tamtejsza ze szkół ludowych wynosi, a w końcu i do innego, a znacznie wyższego stanu rozwoju tamtejszych gospodarstw w ogóle, a gospodarstw włościańskich w szczególe, w których uczennice po jednorocznym kursie systematycznej nauki mogą bardzo łatwo uzupełnić brakującą im jeszcze praktykę osobistą.

Szkic organizacyi szkół gospodyń podany w alegacie utwierdza nas wszakże w przekonaniu, nabytem już w naszych krajowych niższych szkołach rolniczych, że każdy, choćby najlepiej pomyślany i w szczegółach opracowany plan organizacyjny szkoły takiej, której głównym środkiem naukowym jest gospodarstwo folwarczne, która zatem musi się opierać o gospodarstwo folwarczne i o główny jego czynnik t. j. właściciela i kierownika, musi być koniecznie zastosowany, a ewentualnie zmieniony, odpowiednio do rozległości, urządzenia i sposobu prowadzenia tego gospodarstwa, i musi koniecznie liczyć się z głównym jego czynnikiem, to jest właścicielem i kierownikiem, jeżeli ma rzeczywiście wydać pożądane rezultaty.

Ażeby więc Wydział krajowy mógł ułożyć odpowiadający stosunkom miejscowym plan organizacyi „Szkoły gospodyń“ wraz z normalnym budżetem kosztów utrzymania takiej szkoły, odniósł się Wydział krajowy jeszcze raz (LW. 35.496/90) do komitetu Towarzystwa rolniczego z wezwaniem, aby Wydziałowi krajowemu oznajmić zechciał, gdzie i u kogo w mowie będącą „szkołę gospodyń“ założyć zamierza, jakie są stosunki gospodarstwa, o które szkoła ta opartą być musi i jak daleko postąpił komitet w rokowaniach, o których wspomina w podaniach swych z dnia 20. maja 1889 L. 454 i z dnia 18. września 1889 L. $\frac{904}{645}$.

Ponieważ zaś komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego utrzymuje, że pomyślny wynik rokowań z osobą upatrzoną i do ofiar skłonną zależeć będzie od tego, czyli Sejm krajowy uchwali odpowiednią subwencyę na utrzymanie takiej szkoły, przeto niezależnie od tego czy i jaka odpowiedź ze strony komitetu Towarzystwa rolniczego przed rozpoczęciem Sejmu nadejdzie, postanowił Wydział krajowy, ze względu na to, że komitet nie żąda pokrycia całego kosztu utrzymania z funduszów krajowych, gdyż pewną część (2.000 zł.) ma komitet pokryć z funduszów państwowych, a w jakiejś cząstce prawdopodobnie i z własnych funduszów przyczynić się zechce do utrzymania szkoły, którą założyć zamierza, przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek, aby już do budżetu wydatków na rok 1891 wstawił odpowiednią kwotę, jako coroczną subwencyę, przeznaczoną na utrzymanie w mowie będącej szkoły, mianowicie zaś na opłatę jej nauczycieli, na środki naukowe i aby upoważnił Wydział krajowy do wypłacenia tej subwencyi Towarzystwu rolniczemu krakowskiemu, skoro tylko „Szkoła gospodyń“ urządzona na podstawie statutu organizacyjnego, przez Wydział krajowy zatwierdzonego w życie wejdzie.

Koszt roczny utrzymania „Szkoły gospodyń“ obliczają pp. Lubomęski i Pańkowski na 5.250 zł. do 5.450 zł. a. w., nie licząc w to kosztu utrzymania uczennic, a ponieważ Towarzystwo rolnicze ma nadzieję uzyskać z funduszu państwowego stałą roczną subwencyę w kwocie 2.000 zł., przeto utrzymanie „Szkoły gospodyń“ byłoby zapewnione, gdyby Wysoki Sejm raczył z funduszów krajowych na ten cel roczną subwencyę w kwocie 3.500 zł. a. w. wyznaczyć, a znalazł się ktoś, ktoby mógł i chciał ofiarować w swoim majątku odpowiednie dla szkoły pomieszczenie.

Ażeby przeto przyjście do skutku tak pożądanego zakładu, jak „Szkoła gospodyń wiejskich“ ułatwić i przyspieszyć, przedkłada Wydział krajowy następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm krajowy otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 3.500 zł. w. a. rocznie, począwszy od roku 1891, na subwencyonowanie założyć się mającej „Szkoły gospodyń“.

2. Sejm krajowy upoważnia Wydział krajowy do wypłacania tej subwencyi założycielom „Szkoły gospodyń“ na jej utrzymanie od dnia jej otwarcia, pod warunkiem, że szkoła ta będzie urządzoną i prowadzoną podług norm przez Wydział krajowy postanowionych i że skarb państwa przyczyni się także do jej utrzymania stałą roczną subwencyą w wysokości przynajmniej 2.000 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie 16. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Szkoły gospodyń w państwie austryackiem.

W państwie austryackiem istnieje dotąd 5 szkół gospodyń. Każda z tych szkół ma zadanie wyuczenia dziewcząt (przedewszystkiem córek gospodarzy włościan) gospodarstwa domowego (*Haushaltung*) i gospodarstwa stajennego (*Maierei*), w którem obchodzenie się z nabiałem główny dział nauki stanowi.

Szkoły te są: w Mistelbach i w Pichlern koło Celowca, w Kromieryżu, w Söhle i w Steżer.

Szkoła w Mistelbach ma kurs 6-miesięczny, wszystkie zaś inne mają kurs nauk jednoroczny.

Szkoła w Kromieryżu ma zakres nauki z hodowli zwierząt i rolnictwa cokolwiek obszerniejszy od innych powyż wymienionych szkół, i z tego powodu zbliża się więcej do organizacyi niższych szkół rolniczych, z tego też powodu oficyalna nazwa tej szkoły jest: „*Landwirthschaftliche Mädchenschule)*".

I. Szkoła gospodyń (Haushaltungs-Schule)

w Mistelbach (Górna Austrya).

Założona pierwotnie w r. 1884 w Ranariedl przez Stowarzyszenie kredytu ludowego (*oberösterr. Volkscredit*), przeniesioną została w r. 1886 do zamku Mistelbach, gdzie przez wspomniane stowarzyszenie kosztem przeszło 10.000 zł. urządzona, dotychczas jako zakład prywatny jest utrzymywana.

Kurs nauk jest 6-miesięczny. Kierownikiem szkoły jest dyrektor kancelaryi „Kredytu ludowego" w Lincu.

Nauki udzielają trzy Siostry Miłosierdzia Św. Krzyża.

Nauka odbywa się przeważnie praktycznie, do czego bardzo dobrą sposobność daje gospodarstwo zamkowe, obejmujące 160 morgów roli, wraz z odpowiednio urządzonemi stajniami, mleczarnią, ogrodem itp.

Koszta utrzymania jednej uczennicy wynoszą 10 zł. miesięcznie.

Frekwencya na każdym 6-miesięcznym kursie w przecięciu 30 uczennic.

Bliższych dat co do planu nauki i kosztów rocznych utrzymania całego zakładu nie mamy.

II. Szkoła gospodyń folwarcznych (Maierei-Schule)

w Pichlern-Marienhof koło Celowca.

Szkoła ta, pierwsza w Austryi, w r. 1883 przez Towarzystwo rolnicze karyntyjskie założona i dotąd przez Towarzystwo to przy subwencyi ze skarbu państwa i kraju utrzymywana, stoi pod kierunkiem komitetu Towarzystwa karyntskiego.

Kurs nauk jest jednoroczny. Kierowniczką zakładu jest przełożona zakładu (*Hausmutter*), która jest nauczycielką stałą, uczy wszystkich działów gospodarstwa domowego i pobiera płacy rocznej *460* zł. w. a., obok pomieszkania i całego utrzymania w zakładzie.

Druga nauczycielka stała jest do nauki mleczarstwa i gospodarstwa stajennego (*Lehrmaierin*), z płacą roczną *230* zł., obok całego utrzymania w zakładzie jak kierowniczka.

Oprócz tych dwóch nauczycielek stałych pełnią obowiązki nauczycieli pomocniczych:

1. Ogrodnik zamkowy, za wynagrodzeniem 60 zł. rocznie.
2. Dyrektor szkoły rolniczej zimowej w Celowcu.
3. Sekretarz Towarzystwa rolniczego karyntyjskiego.

Jako środek naukowy służy szkole gospodarstwo właściciela majątku p. Fr. v. Edlmann, obejmujące 80 ha. ziemi, z odpowiednio urządzonemi: krowiarnią, chlewiarnią, mleczarnią, ogrodem warzywnym i owocowym.

Nauka trwa rok 1, jest przeważnie praktyczną i obejmuje:

1. Wychów i pielęgnowanie bydła rogatego, świń i drobiu;
2. mleczarstwo, obchodzenie się z mlekiem, wyrób masła i serów;
3. uprawa zwykłych warzyw i pielęgnowanie sadów;
4. gospodarstwo domowe: w kuchni, w spiżarni, w piwnicy;
5. roboty ręczne: szycie, pranie, prasowanie, przędzenie itd.;
6. rachunkowość gospodarską.

Przyjmuje się dziewczęta umiejące dobrze czytać, pisać i rachować, w wieku od 16 lat powyżej.

Koszt całego utrzymania jednej uczennicy w internacie wynosi 144 zł., oprócz drobnych wydatków na przyrządy do nauki i ćwiczeń. Frekwencya przeciętna 8 uczennic rocznie.

III. Szkoła rolnicza dla dziewcząt (Landwirtschaftliche Mädchen-Schule).

w Kromieryżu (Morawa).

Urządzona w r. 1884 przez Towarzystwo rolnicze „Zahlenicko-Kwassickie“, stoi obecnie pod zwierzchnim nadzorem Wydziału krajowego, który szkołę subwencyonuje i płace stałych nauczycielek (przełożonej zakładu i drugiej nauczycielki) z kasy krajowej wypłaca.

Szkoła ta połączona jest do pewnego stopnia ze szkołą niższą rolniczą dla chłopców w Kromieryżu, mianowicie o tyle, że dyrektor tej ostatniej szkoły (p. Mat. Vejborny) jest zarazem kierownikiem i szkoły rolniczej dla dziewcząt. Nauczyciele do innych nauk są wspólni, a szkoła dziewcząt posługuje się tymi samymi środkami naukowymi, jak szkoła chłopców i korzysta z gospodarstwa szkolnego.

Budynki szkolne dla dziewcząt, które przeszło 22.000 zł. kosztowały, są od budynków mieszczących szkołę chłopców zupełnie oddzielone.

Internat dziewcząt podlega bezpośrednio przełożonej zakładu gospodyni (*Hausmutter*), która całe gospodarstwo zakładu prowadzi i pod kontrolą dyrektora rachunki składa.

Skład nauczycieli jest następujący:

1. Starsza nauczycielka stała, zarazem przełożona internatu (*Hausmutter*), do nauki gospodarstwa domowego; ta pobiera płacy stałej 650 zł. rocznie i ma w zakładzie pomieszkanie, opał, światło, pranie i usługę — tudzież i wikt zupełny, za który wszakże opłaca do kasy zakładowej po 15 zł. miesięcznie.
2. Nauczycielka stała do nauk elementarnych i robót kobiecych ręcznych, pobierająca płacy stałej 450 zł. rocznie i te same emolumenta jak nauczycielka starsza.

Nauczycielami pomocniczymi są:

3. Kierownik niższej szkoły rolniczej w Kromieryżu, który w 4 godzinach tygodniowo uczy rolnictwa i hodowli zwierząt domowych;

4. Nauczyciel szkoły niższej rolniczej, który uczy również w 4 godzinach tygodniowo nauk przyrodniczych;

5. Katecheta udzielający w 1 godzinie tygodniowo religii.

Kierownik niższej szkoły rolniczej męskiej pobiera za kierownictwo szkoły rolniczej dla dziewcząt remuneracyę roczną w kwocie 150 zł., a jako nauczyciel rolnictwa i hodowli, podobnie jak nauczyciel do nauk przyrodniczych i katecheta, po 50 zł. rocznie za 1 godzinę nauki w tygodniu przez rok cały.

Nauka trwa rok jeden, jest teoretyczną i praktyczną i obejmuje:

1. Naukę religii tygodniowo 1 godzina.
2. Język czeski „ 3 godziny.
3. Geografia i historya „ 2 „
4. Rachunki „ 4 „
5. Nauki przyrodnicze tygodniowo 4 godziny.
6. Rysunki i kaligrafia „ 2 „
7. Rolnictwo, hodowla „ 4 „
8. Gospodarstwa domowego, mianowicie: przygotowania i przechowania zapasów kuchennych — gotowania, prania, prasowania, obchodzenia się z bielizną stołową itp., szycia i wszystkich robót kobiecych, obchodzenia się z nabiałem i wyrobu masła i sera, uczy się tylko praktycznie, przez ciągłe wykonywanie tych prac pod kierunkiem przełożonej i drugiej nauczycielki.

Przyjmuje się do szkoły dziewczęta w wieku od 14 lat z ukończoną szkołą ludową.

Koszta utrzymania jednej uczennicy w internacie wynoszą 168 zł. rocznie, oprócz opłaty za naukę wynoszącej 16 zł. rocznie, od której wszakże uczennice uwolnione być mogą.

Frekwencya przeciętna wynosi 15 uczennic.

IV. Szkoła gospodyń, (Maierei- und Haushaltungs-Schule.

w Söhle koło Nowego Iczyna (Morawa).

Szkoła ta założona w r. 1887 przez Towarzystwo rolnicze Kuhlandzkie, obok krajowej średniej szkoły rolniczej w Nowym Iczynie (*Neutitschein*), stoi pod zwierzchnictwem kuratoryi Towarzystwa rolniczego i subwencyonujących szkołę: Rządu i Wydziału krajowego. W skład kuratoryi wchodzą także: naczelny kierownik szkoły, którym jest dyrektor krajowej średniej szkoły rolniczej w Nowym Iczynie i przełożona (kierowniczka miejscowa) zakładu.

Kierownikiem naczelnym szkoły jest dyrektor krajowej średniej szkoły rolniczej.

Kierownictwo miejscowe całego zakładu spoczywa w ręku przełożonej gospodyni (*Hausmutter*), która pod kontrolą naczelnego kierownika rachunki prowadzi i rachunki z całego gospodarstwa zakładowego składa.

Grono nauczycieli składają:

A) Nauczyciele stali, opłacani z kasy krajowej:

1. Przełożona zakładu i starsza nauczycielka do nauki gospodarstwa domowego, pobierająca płacy rocznej 650 zł., pomieszkanie, opał i światło, tudzież wikt i całe utrzymanie w zakładzie. Za wikt opłaca do kasy zakładowej podobnie jak w Kromieryżu po 15 zł. miesięcznie.

2. Nauczycielka mleczarstwa i gospodarstwa stajennego (*Lehrmaierin*) z płacą roczną 450 zł. i prawem poboru takich samych emolumentów jak przełożona.

3. Nauczycielka do robót ręcznych kobiecych i elementarnych z płacą roczną 400 zł. i takimi samymi emolumentami jak nauczycielka ad 2.

B. Nauczyciele pomocniczy:

1. Dyrektor kraj. szkoły rolniczej w Nowym Iczynie, do nauki hodowli zwierząt domowych, udzielanych w 2 godzinach tygodniowo przez rok cały;

2. Nauczyciel tejże szkoły do nauki ogrodnictwa, udzielanej w 1 godzinie tygodniowo;

3. Weterynarz do nauki pielęgnowania chorych zwierząt i zapobiegania chorobom w 1 godzinie tygodniowo;

4. Lekarz miejski, do nauki hygieny w 1 godz. tygodniowo;

5. Nauczyciel szkoły ludowej do nauk ogólnie kształcących elementarnych 1 godzina tygodniowo;

6. Katecheta 1 godzina.

Płaca każdego z nauczycieli pomocniczych wynosi po 50 zł. rocznie za 1 godzinę nauki tygodniowo.

Nauka trwa rok jeden.

Nauka teoretyczna obejmuje:

1. Naukę religii i wychowania	2	godziny.
2. Język niemiecki	2	„
3. Rachunki	2	„
4. Hygienę	1	„
5. Hodowlę zwierząt	2	„
6. Choroby zwierząt	1	„
7. Mleczarstwo	2	„
8. Gospodarstwo domowe	4	„
9. Ogrodnictwo	1	„
10. Rachunkowość	1	„

Jako główny środek do nauki służy gospodarstwo kraj. szkoły rolniczej w Nowym Iczynie, utrzymujące 30 krów dojnych, hodowlę świń i drobiu itd., w ktorem to gospodarstwie uczennice szkoły gospodyń wszelkie prace wykonują i w gospodartwie stajennem i mleczarstwie praktycznie się uczą.

Przyjmuje się do szkoły dziewczęta z ukończonym rokiem 16 i z absolwowaną szkołą ludową.

Koszta całego utrzymania w internacie i opłata za naukę jednej uczenniey wynoszą rocznie 194 zł.

Frekwencya przeciętna roczna 12 uczennic.

V. Szkoła gospodyń (Haushaltungs-Schule.)

w Steżerach (Czechy).

Założona w r. 1887 przez Towarzystwo rolnicze Królewieckie, w wydzierżawionym od hr. Harracha zamku Steżer, stoi pod zwierzchnictwem czeskiego Wydziału krajowego.

Kierownikiem naczelnym tej szkoły, jest kierownik szkoły rolniczej zimowej w Kuklenach — który wchodzi także w skład kuratoryi szkoły gospodyń.

Urządzenie szkoły podobne jest do urządzenia szkoły gospodyń w Söhle, a różni się od tej ostatniej tem, że:

1) Oprócz uczennic w internacie utrzymywanych są także eksternistki dochodzące.

2) Że oprócz ogrodu warzywnego i owocowego, szkoła ta nie posiada osobnego gospodarstwa, w którem mogłyby jej uczennice uczyć się praktycznie obchodzenia się z bydłem i z nabiałem.

Nauka przeto w tych działach jest więcej teoretyczną, a nauka praktyczna ograniczona przedewszystkiem do gospodarstwa domowego, hodowli drobiu, prac w ogrodzie i prac ręcznych kobiecych.

Grono nauczycieli składają:

1. Przełożona zakładu *(Hausmutter)*, zarazem nauczycielka różnych działów gospodarstwa domowego.
2. Nauczycielka do nauk elementarnych, ogólnie kształcących.
3. Nauczycielka do robót ręcznych kobiecych.
4. Trzech nauczycieli pomocniczych, a między tymi jeden ogrodnik.

Przyjmuje się do szkoły dziewczęta w wieku od lat 14, które szkołę ludową ukończyły.

Roczny koszt utrzymania w internacie wynosi 160 zł. a nadto 30 zł. za naukę, od której to opłaty wszakże ubogie uczennice uwolnione być mogą.

Frekwencya przeciętna 25 uczennic rocznie.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 37.306/90 **Aleg. 19.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu w dniu 4. stycznia 1888 roku powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1. „Wzywa się c. k. Rząd, aby wziął w opiekę upadającą w Galicyi produkcyę tytoniu.“

2. „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w myśl uwag zawartych w sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego, zbadał stan obecny i przyczyny upadku produkcyi tytoniu w kraju naszym i wniósł na najbliższej sesyi sejmowej swe wnioski.“

Uchwałę pierwszą udzielono c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą Marszałka krajowego z dnia 4. stycznia 1888 L. s. 907, a na zapytanie Wydziału krajowego z dnia 26. czerwca 1888 L. 1.479, co c. k. Rząd postanowił wskutek zakomunikowanej mu uchwały sejmowej, odpowiedziało c. k. Prezydyum Namiestnictwa dnia 15. lipca 1888 L. 7.608/pr., że c. k. krajowa Dyrekcya skarbu odstąpiła w mowie będącą uchwałę sejmową c. k. generalnej dyrekcyi zarządu monopolu tytoniowego w Wiedniu do kompetentnego traktowania, względnie do przedłożenia wniosków c. k. Ministerstwu skarbu; a skoro decyzya Rządu w tej sprawie nastąpi, zostanie Wydział krajowy o tem zawiadomiony.

Dotychczas jednak nie otrzymał Wydział krajowy żadnego zawiadomienia o decyzyi c. k. Rządu.

W celu wykonania uchwały drugiej, polecającej Wydziałowi krajowemu zbadanie stanu produkcyi tytoniu i przyczyn jej upadku w kraju, odniósł się Wydział krajowy dnia 26. czerwca 1888 L. 1.479 do osób znających dokładnie stosunki uprawy tytoniu z wezwaniem:

1. aby we wskazanych im przez Wydział krajowy rejonach zechcieli zbadać:

a) stan uprawy tytoniu pod względem jej rozmiarów, jakości gleby, tudzież pod względem sposobu uprawy i obchodzenia się z produktem po zbiorze (suszenie i przygotowanie do oddania);

b) czy i o ile produkcya tytoniu zmniejszyła się w porównaniu z produkcyą lat dawniejszych, — ewentualnie jakie są powody jej upadku.

2. aby przedkładając wynik swych badań, zechcieli równocześnie udzielić Wydziałowi krajowemu swej opinii co do środków, jakich należałoby użyć, aby produkcyę tytoniu w kraju podnieść.

Na wezwanie to odpowiedział tylko książę Leon Sapieha (L. W. 36.006/88) wykazując w swojem piśmie, że „podniesienie uprawy tytoniu leży przeważnie w mocy c. k. Rządu“, który zakupując corocznie od Węgier za 5 milionów zł. tytoniu, przeznacza na Galicyę zaledwie jedną siódmą część tej sumy, chociaż „wszyscy fachowi przyznają galicyjskiemu tytoniowi te same własności co węgierskiemu, a pod niektórymi względami nasz galicyjski tytoń przewyższa nawet węgierski, jak n. p. jako liście na zawitkę cygarową“.

Nie otrzymawszy wyjaśnień i pozytywnych wskazówek od wezwanych do tego rzeczoznawców nie spuszczał wszakże Wydział krajowy tej sprawy z oka.

Badając inną drogą stosunki uprawy tytoniu w kraju, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że przyczyna upadku tej uprawy w Galicyi leży po części w niewłaściwem postępowaniu c. k. Dyrekcyi zarządu monopolu tytoniowego w Wiedniu, po części jednakże w samych producentach.

C. k. Dyrekcya zarządu monopolu tytoniowego, protegując produkcyę węgierską i dla ułatwienia sobie kontroli, sprowadza do tutejszych fabryk z Węgier, a nawet z poza granic państwa austro-węgierskiego liście tytoniowe, jakie możnaby łatwo produkować w Galicyi w tej samej jakości, gdyby były po cenie odpowiadającej rzeczywiście ich wartości przez tutejsze magazyny odbiorcze zakupywane. — Nadto przeznacza Dyrekcya do odbioru liści tytoniowych urzędników manipulacyjnych, po największej części niedoświadczonych, często nawet wykształcenia fachowego, technicznego nie posiadających, którzy nie pojmując wspólności interesu Rządu i kraju, nieusprawiedliwioną surowością i w ogóle niewłaściwem postępowaniem przy odbiorze tytoniu na znaczne niekiedy straty producentów narażają, odstraszając ich tem samem od kosztownej produkcyi.

Producenci zaś, mianowicie włościanie i mniejsi posiadacze w ogóle, nie umieją tytoniu należycie uprawiać, nie zachęceni odpowiedniemi cenami za towar lepszy, nie pielęgnują go dosyć starannie w czasie wegetacyi, a dla braku odpowiednio urządzonych suszarni, nie są w stanie przygotować należycie produktu do oddania w magazynach odbiorczych. Liść często bardzo dobrej jakości w stanie zielonym na pniu, ale źle, niedbale zebrany, źle sortowany i źle pod strzechami domostw i zabudowań gospodarskich suszony, a wskutek tego często nadpsuty i w takim nadpsutym stanie do magazynów tytoniowych odstawiany, musi być nisko zaklasowany, a często na to tylko zakupionym bywa, aby go w ręku producenta nie zostawić.

Że i mężowie zaufania, których na podstawie reskryptu c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 9. sierpnia 1869 L. 11.845/659 wybierają Reprezentacye powiatowe (czortkowska, buczacka i śniatyńska), a których zadaniem jest brać udział przy wyborze wzorowych wiązek liści tytoniowych, mających służyć urzędnikom klasyfikacyjnym za podstawę przy klasyfikacyi odbiorczej, nadzorować dokładność tej klasyfikacyi i przekonywać się o rzetelnem postępowaniu przy odbiorze, a w razie uznanej potrzeby interweniować w obronie interesu producentów, nie spełniają dosyć ściśle tego obywatelskiego obowiązku, to zdaje się wynikać z faktu przytoczonego przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie z dnia 21. listopada 1887 L. 11.873/pr., że według oświadczenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu „nie zapamiętano dotychczas wypadku, aby ze strony mężów zaufania podniesiono jakieś zarzuty przeciw klasyfikowaniu liści tytoniowych“.

Wydział krajowy badając sprawę produkcyi tytoniu w kraju, przyszedł do przekonania, że na jej podniesienie skutecznie oddziaływać mogą i powinni zarówno: c. k. Rząd, jak i Reprezentacya kraju, jak w końcu najbliżej interesowani sami producenci, mianowicie:

C. k. Rząd przez:

a) delegowanie do odbioru liścia tytoniowego w magazynach ludzi fachowo wykształconych i doświadczonych, a nadto posiadających język krajowy, a nie zwykłych urzędników manipulacyjnych, często nie umiejących się nawet z producentem rozmówić;

b) powoływanie na lustratorów plantacyj ludzi fachowo wykształconych i częstsze ich wysyłanie w okolice trudniące się uprawą tytoniu celem pomnażania plantatorów i kontrolowania jakości nasienia dostarczanego im przez c. k. zarządy fabryk;

c) dostarczanie plantatorom dobrego nasienia tytoniu, tak pod względem sorty zastosowanej do warunków miejscowych, jak nie mniej pod względem czystości i siły kiełkowania;

d) wyznaczanie osobnych premij dla włościan za liście tytoniowe najlepiej do odbioru przygotowane;

e) subwencyonowanie odpowiednio urządzonych suszarni gminnych.

Reprezentacyi kraju zadaniem byłoby starać się we właściwej drodze, aby c. k. Rząd wspierał produkcyę tytoniu w Galicyi w sposób powyż wskazany, a usunął przyczyny tamujące jej rozwój, na które powszechnie się uskarzają, nadto zaś może Reprezentacya kraju we własnym zakresie działania:

a) ustanowić instruktora (nauczyciela) wędrownego, którego należałoby wykształcić w krajach wysoko rozwiniętej kultury tytoniu (w Palatynacie nad Renem, we Flandryi, Holandyi i t. d.). Zadaniem takiego instruktora byłoby objeżdżać okolice, w których się tytoń uprawia i takie, które do uprawy tytoniu są przydatne i pouczać plantatorów o uprawie i suszeniu tej rośliny, zakładać suszarnie wspólne (gminne), dozorować odpowiedniego suszenia, pomagać producentom przy oddawaniu gotowego produktu do magazynu i t. p.

b) popierać zakładanie wspólnych suszarni gminnych przez udzielanie na ten cel odpowiednich zasiłków i pożyczek z funduszu krajowego;

c) postarać się o założenie ogrodów doświadczalnych w odpowiednio dobranych miejscowościach, tudzież przy krajowych szkołach rolniczych, których zadaniem byłoby sprawdzić, jakie sorty tytoniu przez fabryki tutejsze poszukiwane, a z poza kraju sprowadzane, mogą być w naszych stosunkach klimatycznych korzystnie produkowane.

Reprezentacye zaś powiatowe buczacka, czortowska i śniatyńska powinny do udziału przy odbiorze liści tytoniowych w magazynach odbiorczych wybierać mężów zaufania w porozumieniu z Towarzystwem gospodarskiem z pośród ludzi niezawisłych a fachowych, którzyby interesu plantatorów bronić chcieli i umieli. Że Towarzystwo gospodarskie, jak i specyalne stowarzyszenia bezpośrednio interesowanych producentów na pierwszem miejscu powołane są do tego, aby miejscowe warunki produkcyi zbadać, ogrody doświadczalne zakładać, zawiązywanie stowarzyszeń celem zakładania wspólnych suszarni inicyować i w ogóle pouczająco zachęcająco oddziaływać, rozumie się samo przez się.

Aby jednakże Wydział krajowy w przekonaniu swem mógł się utwierdzić i na podstawie dat bardziej pozytywnych niż te, któremi rozporządzał — stanowcze wnioski Wysokiemu Sejmowi do uchwały przedłożyć, odniósł się (LW. 51.238/89):

I. do Towarzystwa uprawy tytoniu z wezwaniem, aby udzieliło Wydziałowi krajowemu wyjaśnień:

1. Jaki jest stan uprawy tytoniu w kraju w ogóle, a w szczególności: *a)* jaki jest obszar ziemi zajęty pod uprawę tytoniu w każdym powiecie? *b)* jaki obszar ziemi przydatny

jest pod tę uprawę? *c)* jaką sortę tytoniu przeważnie uprawiają w różnych okolicach? *d)* jaki jest sposób pielęgnowania i obchodzenia się z liściem po zbiorze? *e)* jaki jest plon przeciętny otrzymywany z różnych sort tytoniu? *f)* jakie ceny uzyskiwano za liście oddane do magazynów odbiorczych?

2. O ile produkcya tytoniu zmniejszyła się w ostatnich latach (pod względem ilości i jakości) w porównaniu z produkcyą w latach poprzednich i jakie są powody stwierdzonego upadku tej produkcyi w kraju?

3. Czyli reprezentacye powiatowe, a względnie plantatorowie tytoniu korzystają z rozporządzenia Ministerstwa skarbu z d. 9. sierpnia 1869 l. 11.835/659 i z jakim skutkiem mężowie zaufania przez reprezentacye powiatowe do odbioru tytoniu delegowani, spełniają zadanie swoje?

II. do Wydziałów powiatowych w Czortkowie, Buczaczu i Śniatynie z wezwaniem, aby Wydziałowi krajowemu doniosły:

1. Czyli Wydziały te korzystały ze służącego im prawa i delegowały do odbioru tytoniu w magazynach odbiorczych mężów zaufania?

2. Czyli i jakie sprawozdania delegaci składali z czynności swoich w ogóle a w szczególności: *a)* co do wyboru wiązek wzorowych liści tytoniowych, które urzędnikom klasyfikującym odbierany tytoń za podstawę służą? *b)* co do samej klasyfikacyi liści tytoniowych przy ich odbiorze, i co do całego postępywania przy odbiorze tak ze względu na oznaczone ceny, jak i ze względu na przestrzeganie ogłaszanych postanowień klasyfikacyjnych? *c)* co do spostrzeżonych nieformalności w jakimkolwiek kierunku popełnianych przy odbiorze?

3. Czyli mężowie zaufania zanosili do władz kompetentnych zażalenia swoje, kiedy i w jakim kierunku?

Towarzystwo uprawy tytoniu, odpowiadając na niektóre pytania, zawarte w powyż powołanem wezwaniu Wydziału krajowego, oświadczyło w piśmie swem z dnia 12. maja 1890
Alegat A. (LW. 21 031/90 alegat A.), że dat odnoszących się do obszaru tytoniu uprawianego i do uprawy tej przydatnego, jak niemniej co do cen przeciętnych i zmniejszenia się produkcyi tytoniu, dostarczyć nie może i wskazało na memoryał komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego wniesiony do Sejmu w roku 1887, sprawozdanie sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego z r. 1887, i memoryał Towarzystwa uprawy tytoniu z 6. marca 1890, wniesiony przez toż Towarzystwo do Wydziału krajowego celem poparcia tegoż u c. k. Rządu (LW.
Alegat B. 13.238/90 alegat B.), jako na materyał, z którego Wydział krajowy korzystać może.

W sprawozdaniu swem podnosi Towarzystwo uprawy tytoniu, że mężowie zaufania przez reprezentacye powiatowe do odbioru tytoniu delegowani, „rzadko kiedy czynią zadość przyjętemu obowiązkowi i albo całkiem się nie jawią lub zachowują się biernie“.

Wydział powiatowy buczacki przedłożył sprawozdanie z 25. maja 1890 l. 1.087
Alegat C. (LW. 23.476/90 alegat C.), w którem powiada, że odbiór tytoniu w Monasterzyskach odbywa się prawidłowo, a jeżeli były wypadki za niskiego oszacowania liści tytoniowych oddawanych, to wypadki takie „musiały być małoznaczące i na miejscu załatwione, skoro żaden z delegatów tej kwestyi urzędownie w sprawozdaniu nie podniósł“.

Wydział powiatowy upatruje przyczynę upadku uprawy tytoniu w kraju w zbyt niskich cenach, które kosztów produkcyi nie opłacają i sądzi, iż urzeczywistnienie myśli Wydziału krajowego zaprowadzenia nauczycieli wędrownych, o której reprezentacya powiatowa w dziennikach wyczytała, bardzo korzystnie wpłynąć może na podniesienie uprawy tytoniu w kraju.

Wydział powiatowy śniatyński w sprawozdaniu swem z 4. czerwca b. r. l. 459/570 (LW. 27.088 alegat D.) poprzestaje na powołaniu się na swój memoryał z r. 1887 przez ks. Karpińskiego zredagowany, a prezesowi c. k. Towarzystwa gospod. galic. księciu Adamowi Sapieże przedłożony. Memoryał ten zużytkowany został przez komitet c. k. Towarzystwa gospodarsk. galic. przy wypracowaniu memoryału tegoż Towarzystwa do c. k. Ministerstwa skarbu z d. 15. grudnia 1887 l. 1880, który dołączony w odpisie do petycyi Towarzystwa gospodars. galicyjskiego z 15. grudnia 1887 (L. s. 907) był przedmiotem sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z 17. grudnia 1887 i spowodował uchwałę Wys. Sejmu z 4. stycznia 1888, przytoczoną na początku tego sprawozdania. Co do działalności mężów zaufania do odbioru tytoniu delegowanych, oświadcza Wydział powiatowy śniatyński, że delegaci jego „odnosili się do Wiednia z zażaleniem na niesłuszną klasyfikacyę — ostatni raz w styczniu 1880 — zawsze jednakże bezowocnie z przysporzeniem tylko kosztów dla pokrzywdzonego plantatora". Alegat D.

Wydział powiatowy czortkowski w krótkiem sprawozdaniu z d. 16. czerwca 1890 l. 821 (LW. 27.643/90 alegat E.) mówi prawie wyłącznie o działalności swych mężów zaufania do odbioru tytoniu delegowanych. Ze sprawozdania tego wnioskuje Wydział krajowy, że delegaci Wydziału powiatowego czortkowskiego nie pojmowali należycie zadania swego. Zresztą wspomina Wydział powiatowy o braku znajomości języka krajowego u urzędników przy odbiorze tytoniu czynnych, o klasyfikacyi tytoniu ostrzejszej niż przepisy odnośne nakazują, a kończy uwagą, że należałoby dążyć do tego, aby plantatorowie z większą starannością sortowali liście tytoniowe, gdyż mięszając liście gorszej jakości do wiązek lepszego liścia, sami sobie tem szkodę wyrządzają. Alegat E.

Sprawozdania Wydziałów powiatowych nie dostarczyły przeto żadnych nowych dat pewnych, które mogłyby Wydziałowi krajowemu ułatwić spełnienie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 4. stycznia 1888 i posłużyć za podstawę do dalszej akcyi, mającej na celu usunięcie przeszkód, tamujących uprawę tytoniu w kraju. Zamieszczone w tych sprawozdaniach podania o niewłaściwem a producentów krzywdzącem postępowaniu urzędników czynnych przy odbiorze tytoniu w fabrykach są tylko ogólnikowe, a mężowie zaufania sprawozdań pisemnych z czynności swych Wydziałom powiatowym nie składali, więc też nie można nic stanowczego wiedzieć, czyli, kiedy i jakie reklamacye w obronie producentów rzeczywiście do władz odpowiednich wnosili. Wydział krajowy widział się przeto spowodowanym rozporządzić (LW. 21.031/90) Wydziałom powiatowym czortkowskiemu, buczackiemu i śniatyńskiemu, aby polecały swoim mężom zaufania do odbioru tytoniu w magazynach rządowych delegowanym, aby z czynności swych i spostrzeżeń składali Wydziałom powiatowym zaraz po zakończeniu czynności odbiorczych pisemne sprawozdania, które Wydziały powiatowe przesłać mają następnie Wydziałowi krajowemu do dalszego użytku.

Wydział krajowy ma nadzieję, iż w ten sposób zarówno owych mężów zaufania jak i reprezentacye interesowanych powiatów skłoni do energiczniejszego zajęcia się tą sprawą, a z drugiej strony uzbiera materyał, który mu dostarczy dostateczną podstawę do wystąpienia wobec właściwych władz w obronie interesów plantatorów.

Gdy zaś ani Wydziały powiatowe, ani towarzystwo uprawy tytoniu nie mogły dostarczyć dat tyczących się obecnego stanu uprawy tytoniu w kraju, ceny uzyskiwanej przez plantatorów za towar odstawiony, plonu przeciętnego w różnych okręgach produkcyi i t. d. przeto Wydział krajowy polecił krajowemu biuru statystycznemu, aby się zebraniem i opracowaniem tych dat zajęło.

Memoryał towarzystwa uprawy tytoniu z dnia 6. marca r. b. (LW. 13.238/90 alegat C) poparł Wydział krajowy u c. k. Rządu, zwracając tegoż uwagę szczególną na punkta 6, 7, 13 i 15 tego memoryału. Odezwą z dnia 12. maja r. b. l. 31.954 (LW. 21.178/90), zako-

munikowało c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu odpis rozporządzenia c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie l. 22.750, wystosowanego do towarzystwa uprawy tytoniu na ręce prezesa tegoż towarzystwa ks. Leona Sapiehy, w którem c. k. Dyrekcya oznajmia, że memoryał w mowie będący przedłożyła c. k. Ministerstwu skarbu, a zarazem zawiadamia, że c. k. generalna dyrekcya zarządu monopolu w Wiedniu okólnikiem z 14. marca r. b. l. 19.477/89 wydanym do podwładnych sobie fabryk tytoniu w Zabłotowie, Jagielnicy i Monasterzyskach poleciła: „wszystkimi do dyspozycyi stojącymi środkami popierać produkcyę tytoniu w Galicyi“, w szczególności otrzymały wymienione fabryki polecenie wspierania towarzystwa uprawy tytoniu w jego działalności, mającej na celu podniesienie tej ważnej gałęzi gospodarstwa krajowego. Jakimi środkami zarządy fabryk mają produkcyę tytoniu popierać, o tem przytoczone wyżej pismo c. k. Dyrekcyi skarbu nie wspomina.

Jakkolwiek wskutek niemożności otrzymania dat pewnych, Wydział krajowy nie mógł dotychczas wykonać ściśle i wszechstronnie polecenia Wysokiego Sejmu, zawartego w uchwale 2. z dnia 4. stycznia 1888, aby zbadać stan obecny i przyczyny upadku produkcyi tytoniu, to jednakże utwierdził się w przekonaniu, że do przyczyn tego upadku zaliczyć potrzeba między innemi brak znajomości racyonalnej uprawy pomiędzy producentami, mianowicie zaś włościanami, jak niemniej brak znajomości opartej na dokładnem doświadczeniu, jakie sorty tytoniu w naszym klimacie i w różnych ziemiach dobrze się udają i najlepiej opłacać się mogą.

Wydział krajowy sądził przeto, że prowadząc dalej rozpoczęte badania, należy już teraz przystąpić do wprowadzenia w życie środków rozpowszechnienia racyonalnej uprawy, suszenia i dalszego przygotowania liścia tytoniowego większej wartości i w tym celu postarać się o wykształcenie odpowiednich instruktorów (nauczycieli wędrownych), mających zadanie pouczania plantatorów racyonalnej uprawy i zachęcania do niej. Zaś dla umożliwienia włościanom odpowiedniego suszenia, podnoszącego wartość produktu, należy wspierać zakładanie suszarni gminnych a celem dokładnego zbadania, jakie sorty tytoniu u nas najkorzystniej uprawiać można, założyć ogrody doświadczalne pod kierunkiem ludzi fachowo wykształconych.

Uprawa tytoniu jest bardzo ważną gałęzią produkcyi dla właścicieli małych gospodarstw, a przedewszystkiem dla włościan. Dla rolnika włościanina naszego, który z małego kawałka posiadanej ziemi pokryć musi na pierwszem miejscu własną potrzebę roślin chlebodajnych, który zatem nadzwyczaj mało z uprawnej swej ziemi poświęcić może innym roślinom, może taka roślina, która z małego kawałeczka ziemi daje plon wielkiej wartości której plon i wartość zależą (oprócz ziemi i klimatu) prawie wyłącznie od inteligentnej, starannej a nie wysilającej pracy ręcznej, która jest głównym a często prawie jedynym czynnikiem produkcyi niezasobnych jeszcze włościan naszych, może być wielką pomocą a nawet źródłem dobrobytu rolników-włościan.

Taką właśnie rośliną jest tytoń, który posiada jeszcze i ten przymiot, że praca ręczna, jakiej wymaga, przypada bądź w porach, w których rolnik około uprawy innych roślin najmniej jest zatrudniony, bądź też może być obok innych prac gospodarskich z łatwością wykonywaną, a to tem łatwiej i pewniej, że do prac około uprawy tytoniu najważniejszych, użyci być mogą niedorostki i osoby w ogóle słabsze, nie mogące cięższym pracom w polu podołać. Że zaś najważniejsze i najliczniejsze prace około uprawy tytoniu wykonywane być muszą ręką i nie mogą być pracą maszynową zastąpione, przeto uprawa tej rośliny i na większych obszarach podniesiona, dostarczyć może zarobku najuboższej klasie włościan, chałupnikom i zarobnikom.

Uprawa tytoniu nie jest u nas rzeczą nową, klimat i ziemia sprzyjają tej roślinie w wielu okolicach krajn i dla tego też zajmowała ona znaczne obszary w dawniejszych cyr-

kułach brzeżańskim, stanisławowskim, kołomyjskim i czortkowskim, a dopiero w interesie monopolu rządowego znacznie przez Rząd ograniczoną została.

Upadek jednakże uprawy datuje się dopiero od lat kilkunastu. Jeszcze bowiem w roku 1860 wynosił obszar pod uprawę tytoniu w Galicyi zajęty przeszło 3.630 hektarów, w roku 1875 zajętych było pod uprawę już tylko 2.770 hektarów, a w roku 1880 2.420 hektarów, w roku 1889 zaś 1.790 hektarów.

Ciągły ten upadek uprawy tytoniu w kraju, spowodowany przyczynami powyżej naszkicowanemi, budzić musi poważne obawy, iż tak ważna gałąź produkcyi krajowej może ze szkodą dla kraju i skarbu państwa zaginąć.

Względy przeto ekonomiczne, a przedewszystkiem potrzeba podniesienia dobrobytu włościan naszych, nakazują użycie stosownych środków do zapobieżenia temu.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby postarał się o fachowe (teoretyczne i praktyczne) wykształcenie nauczycieli instruktorów do uprawy tytoniu, a względnie o pozyskanie takichże dwóch nauczycieli i otwiera się na ten cel Wydziałowi krajowemu na r. 1891 kredyt do wysokości 1.600 zł. w. a.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby za pośrednictwem Towarzystwa uprawy tytoniu zainicyował założenie w r. 1891 trzech suszarni gminnych po jednej w każdym z trzech rejonów plantacyjnych i na ten cel otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 3.000 zł.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przy krajowych szkołach rolniczych w Horodence i Jagielnicy, a nadto u znanych plantatorów w każdym z trzech rejonów plantacyjnych założył po jednym ogrodzie doświadczalnym dla uprawy tytoniu, a na ten cel przeznacza się kwotę 1.000 zł.

4. W budżet wydatków na rok 1891 wstawia się do rubr. XV. w myśl powyższych uchwał kwotę 5.600 zł. na cele podniesienia uprawy tytoniu w kraju.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 30. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Odpis

pisma prezesa Towarzystwa uprawy tytoniu z dnia 12. maja 1890.

Wysoki Wydziale krajowy!

Komitet „Towarzystwa uprawy tytoniu“ z prawdziwą radością odebrał pismo Wydziału krajowego do l. 51.232 z dnia 25. kwietnia b. r. wystosowane do nas w sprawie uprawy tytoniu w kraju naszym, gdyż żywimy nadzieję, że zainteresowanie się sprawą tą Wysokiego Wydziału krajowego, potrafi ją na tory właściwe skierować, z korzyścią dla rzeczy samej, jak i dla kraju naszego. Przystępując do odpowiedzi na uczyniowe zapytania w powyższem świetnem piśmie, mamy zaszczyt donieść, że już nasz „memoryał“ z dnia 8. marca b. r. przesłany Wysokiemu Wydziałowi, na większość czynionych zapytań odpowiada, a co do pytania Nr. 1. litera a) odpowiedzieć łatwiej może krajowe biuro statystyczne.

Nr. 1. litera b). Na zapytanie to, jaki obszar ziemi przydatny byłby pod uprawę tytoniu w poszczególnych powiatach, odpowiedzią służyć nie możemy, gdyż przechodzi to wprost naszą możność robić szczegółowe oceniania jakości i obszaru gruntów wszystkich w tylu powiatach.

Nr. 1. litera c). Jak Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wiadomo, w kraju naszym jest trzy fabryki tytoniu, które mają swój rejon, w obrębie którego wolno tytoń uprawiać. I tak w rejonie fabryki zabłotowskiej wyłącznie prawie uprawiany bywa tytoń dający tabakę do zażywania. W rejonach fabryk monasterzeckiej i jagielnickiej są plantacye tytoniu przydatnego do wyrobu cygar.

Nr. 1. litera d). Co do pierwszej części zapytania tego, co do sposobu pielęgnowania plantacyi tytoniu, to o ile wiemy, jest ona w całym kraju jednakową; czy dałyby się jakie zresztą zaprowadzić ulepszenia, na razie odpowiedzieć nie możemy, gdyż są to rzeczy, które w szkółkach próbnych winny być wypróbowane, a to do dziś dnia się nie działo, gdyż mało, wagi przykładały zarządy fabryk do takich specyalnych i umiejętnych prób. Co do drugiej części tegoż punktu, to pozwalamy sobie zwrócić uwagę na punkt 6 naszego memoryału.

Nr. 1. litera e). W braku szczegółowych dat statystycznych trudno nam dać dokładną odpowiedź na pytanie, czy i jakie są różnice w plonie tytoniu, uprawianego przez gospodarzy większych lub mniejszych, albo włościan. Chcąc mieć pewne dane pod tym względem, udać należałoby się do c. k. zarządów fabryk, aby te z aktów swych zestawienia statystyczne zrobiły. W przecięciu wydaje się nam, iż w kraju naszym przyjąć można, że plon z morga wynosi od 500 kg. do 900 kg., w wyjątkowych wypadkach i wyżej.

Nr. 1. litera f). Ceny tytoniu c. k. zarząd monopolu tytoniu normuje co lat trzy, pod tym względem pozwalamy sobie podnieść tu z memoryału naszego punt 1. 7. 8.

Odpowiadając na pytanie Nr. 2. świetnego pisma Wydziału krajowego, nie chcąc zbyt przedłużać niniejszego naszego pisma, pozwalamy sobie zwrócić uwagę, iż co do dat statystycznych, lepiej nas zastąpić może krajowe biuro statystyczne, a co do ogólnych uwag nad przyczynami upadku produkcyi tytoniu, przypomniawszy; 1) memoryał centralnego komitetu c. k. Towarzy-

stwa galic. gospodarskiego, wniesiony do Sejmu krajowego w roku 1887; 2) sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego w Sejmie roku 1887; 3) memoryał towarzystwa naszego.

Co do pytania Nr. 3. pospieszamy donieść Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, iż wprawdzie Reprezentacye powiatowe delegują zazwyczaj mężów zaufania do odbioru tytoniu w magazynach odbiorczych, jednak na nieszczęście przyznać musimy, iż bardzo rzadko kiedy ci delegowani czynią zadość przyjętemu obowiązkowi i albo całkiem się nie jawią lub zachowują się całkiem biernie.

Chcąc dać odpowiedź na pytanie Nr. 4. pozwalamy sobie wskazać na pytanie Nr. 2. Pisma te powinny wystarczyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu dla poruszonej myśli w tym punkcie. Na razie ze swej strony nic więcej dodać nie widzimy się spowodowanymi.

Na tem zakończamy naszą odpowiedź na świetne pismo Wydziału krajowego, wyrażając naszą gotowość służenia nadal z możliwemi informacyami i wskazówkami. Z głębokiem szacunkiem i poważaniem. Leon Sapieha w. r., prezes Towarzystwa uprawy tytoniu. Kołomyja 12. maja 1890.

Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego do LW. 37.306.

Memoryał Towarzystwa uprawy tytoniu.

Na dorocznem posiedzeniu Towarzystwa uprawy tytoniu, odbytem we Lwowie dnia 3. marca b. r. postanowiono wystosować memoryał tak do władz państwowych we Wiedniu, jakoteż do Wydziału krajowego z przedstawieniem okoliczności, których uwzględnienie jest niezbędne, jeśli uprawa tytoniu, tak ważna dla Podola i Pokucia ma się rozwijać z istotną korzyścią nietylko naszego kraju, ale i finansów państwa.

Memoryał ten brzmi:

„Niejednokrotnie już podnoszoną była tak w uchwałach Wysokiego Sejmu krajowego, jak w odezwach i uchwałach c. k. Towarzystwa gospodarskiego, doniosła ważność pod względem ekonomicznym uprawy tytoniu dla kraju naszego. Zwłaszcza, wobec istniejących już od lat kilku tak trudnych i ciężkich chwil dla gospodarstwa rolnego, gałęź ta rolnictwa przemysłowego tak słabo reprezentowana w kraju naszym, niepoślednią rolę odegraćby mogła dla dobra kraju, pomagając nieraz większej własności w przetrwaniu obecnej kryzys rolniczej, a niemogącej jak tylko już bardzo doniosły i daleko idący dodatni wpływ wywrzeć, wśród średniej własności i włościan.

Przez uprawę tytoniu moralnie nasz włościanin korzysta, gdyż uczy się pracować pilnie ale i z rozwagą, musi przy pracy myśleć, zarazem jednak podnosi się on i ekonomicznie, gdyż zwłaszcza jemu uprawa tytoniu może być bardzo rentowną; dostaje on za oddany tytoń pieniądze w gotówce, zakupuje za nie odzież dla rodziny i dla siebie, sprawia sobie swe potrzeby domowe i rolnicze, wyrównuje niemi swe zobowiązania jak i zaległości podatkowe. C. k. władze finansowe mogą potwierdzić, że najregularniej i najłatwiej podatek wpływa do c. k. urzędów właśnie w okolicach, gdzie włościanin tytoń uprawia.

Oprócz tego, idzie zatem i to, iż dobrobyt a za nim idąca w parze i cywilizacya miałaby znaczne ułatwienie do rozszerzenia się i do wywierania swego błogiego wpływu wśród ludu naszego.

Stan obecny jednak dalekim jest od tego, aby już nie wspomagać i nie protegować uprawę tytoniu u nas, ale aby choć dozwolić jej mizernie żyć.

Plantator tytoniu, czy to większy właściciel czy włościanin, spotyka się z samemi trudnościami tak ze strony obowiązujących przepisów jak i ze strony organów c. k. zarządu monopolu tytoniowego, tak, że chyba tylko wrodzonemu naszemu narodowi, szczególnie ziemianom, usposobieniu konserwatywnemu przypisać należy, iż w ogóle jeszcze nie zaniechano w Galicyi uprawy tytoniu.

Nie chcemy tu ani roztrząsać możliwych powodów, które c. k. zarząd monopolu tytoniu powodują do takiego postępowania, ani też dla czego c. k. Rząd zezwala na to, z tak widoczną krzywdą własną i kraju naszego. Nadzieję tylko wyrażamy, iż złe, które jest, zmienionem zostanie, iż żądania nasze, idące w parze z rzeczywistem dobrem kraju, będą wysłuchane i pomyślnie załatwione.

Przystępujemy teraz do przedstawienia uchwał powziętych jednomyślnie, po starannem zbadaniu i przedyskutowaniu sprawy na dorocznem walnem zgromadzeniu Towarzystwa uprawy tytoniu dnia 3. marca 1890. we Lwowie.

Uchwały te są:

1. Przedłużenie terminu ustanawianych cen z trzech lat na sześć.

2. Kontrola dostarczanego nasienia plantatorom.

3. Szkółki doświadczalne.

4. Lustratorowie wędrujący.

5. Premie pieniężne dla plantatorów.

6. Wzięcie inicyatywy w wprowadzeniu w życie zakładania gminnych wspólnych suszarń liści tytoniowych.

7. Dozwolenie sprzedaży tytoniu plantatorom po za granicą państwa.

8. Podwyższenie ceny surowego tytoniu przy zakupnie od plantatorów.

9. Detaksacya tytoniu przed zbiorem ma się odbywać przez ukwalifikowanych fachowo, a mianowicie obeznanych z pomiarem gruntów. Korrektura wyniku detaksacyi ma być z góry dopuszczalną i faktycznie wykonywaną.

10. Rozdawanie na wiosnę plantatorom zaliczek na koszta uprawy w wysokości najmniej 25% dochodu średniego z morga.

11. Żądać odpowiedniej fachowej kwalifikacyi od urzędników odbierających tytoń w magazynach, jak i w ogóle domagać się, aby urzędnicy w fabrykach byli fachowo kształceni, a nie jak dotychczas uczyli się dopiero kosztem plantatorów.

12. Do klasyfikowania odbieranego tytoniu, oprócz dyrektora fabryki, urzędnika od wagi i męża zaufania powoływać dwóch plantatorów z grona odstawców tytoniu, każdocześnie z powoływanych do odstawy okolic. Wybór tychże przeprowadzają w porozumieniu dyrektor fabryki i mąż zaufania.

13. Komisya rozjemcza w razie sporu ma się odbywać na miejscu w magazynie, zgromadzić się ma co dni 14 i po ukończeniu odbioru tytoniu. Do grona tejże powoływanym ma być jeden członek przez Radę powiatową, a drugi przez Towarzystwo uprawy tytoniu, a względnie przez oddział Towarzystwa gospodarskiego.

14. Żądać zmiany instrukcyi klasyfikacyjnej, jako zbyt niejasnej i dopuszczającej różne tłumaczenia.

15. Dla Towarzystwa uprawy tytoniu żądać na wystawie tegorocznej we Wiedniu, wśród wystawy rządowej tytoniu, małe miejsce osobne na wystawienie tytoniu wyprodukowanego przez członków Towarzystwa.

do 1. Obecnie c. k. Rząd ustanawia ceny na liście tytoniowe na przeciąg trzech lat, termin ten jest zbyt krótkim. W rolnictwie trzechletni termin jest nieodpowiednim, zwłaszcza tam, gdzie produkcya wymaga wkładów mniejszych lub większych na przysposobienie gruntu, wystawienie lub przekształcenie budynków, na suszarnie liści i t. d. Producent robiłby niechętnie wkłady, nie mając na dłuższy przeciąg czasu pewności co do ceny produktu.

do 2. Nasienie tytoniu rozdaje plantatorom c. k. zarząd monopolu tytoniowego. Otóż zważywszy, że nasienie tytoniu wymaga przy zbiorze wielkiej staranności, iżby nie straciło siły kiełkowania i że tytoń bardzo łatwo się wyradza, należałoby na przyszłość, ażeby zarządy fabryki większej staranności dokładały pod tym względem, aby siła kiełkowania sumiennie badaną była, gdyż obecnie producenci ponoszą nieraz dotkliwe straty w skutek otrzymanego złego nasienia.

do 3. Gatunek uprawianego tytoniu jest teraz przez c. k. władzę na każdą poszczególną okolicę przepisany i ściśle przestrzegany. Zdaniem plantatorów należałoby czynić próby z innymi gatunkami tytoniów, gdyż twierdzą oni, że szlachetniejsze rodzaje tytoniu, również dobrze udawałyby się w Galicyi, opierając swe twierdzenie na próbach, robionych już w różnych miejscowościach. C. k. Rząd winien sam koło fabryk mieć szkółki doświadczalne, udzielać pozwolenia na zaprowadzanie tychże u poszczególnych plantatorów, postarać się nareszcie, aby powstawały one przy szkołach rolniczych w kraju.

do 4. Nie mało też przyczynić mogłoby się do polepszenia i wydoskonalenia uprawy tytoniu zaprowadzenie lustratorów z większą atrybucyą, niż to dziś istnieje. C. k. zarząd monopolu powinienby mianować tych urzędników z obowiązkiem jeżdżenia przez całe lato po gminach, urządzania wykładów popularnych o uprawie tytoniu, doglądania istniejących już plantacyj, i udzielania rad i wskazówek plantatorom, tak w czasie uprawy samej, jak i w czasie suszenia lub składania tytoniu.

do 5. C. k. zarząd monopolu tytoniowego powinien zaprowadzić pieniężne premie za dostarczony najcelniejszy tytoń. Jest to już rzeczą przeświadczoną, że jest to sposób najprędzej do celu prowadzący i niezawodzący. Wszystkie państwa dbające o rozkwit rolnictwa, lub innej jakiej gałęzi przemysłu, zawsze tego środka się trzymały i to z dodatnim rezultatem. Szczególniej dla plantatorów włościan mogłoby to być niepoślednim bodźcem.

do 6. Gdy już sama uprawa tytoniu wymaga wielkiej staranności, suszenie liści po zbiorze jest jednak o wiele ważniejszem jeszcze, wymagającem wielkiej troskliwości, znajomości a co najważniejsze, odpowiednich zabudowań. Sposób suszenia tytoniu przez włościan koło płotów lub ścian chat, nigdy dobrego rezultatu wydać nie może, gdyż naturalnie, że stosownie do klimatycznych stosunków, liście tytoniowe czasem są zbytnio wyługowane przez deszcze lub znacznie zbytnio spalone i wysuszone przez promienie słoneczne. Liść tytoniowy tylko pod nakryciem może być dobrze wysuszony, przeto już w interesie samego c. k. zarządu monopolu tytoniowego leży, aby liście tytoniowe nie były suszone pod gołem niebem. Zachodzi tu jedna ta trudność, iż budowa szop, poddaszków dla włościan jest zbyt drogą, a nawet wprost niemożliwą, gdyż każdy z nich pojedynczo za mało tytoniu uprawia, aby nakład taki mógł mu się oprocentować. Wielkiej wagi przeto byłoby, ażeby c. k. zarząd monopolu wziął inicyatywę w powstawaniu gminnych suszarni tytoniu. Jakby tę rzecz przeprowadzić, byłoby rzeczą osobnych studyów w tej sprawie.

do 7. Sprzedaż tytoniu za granicę państwa winien c. k. zarząd monopolu tytoniowego dozwolić plantatorom, t. j. by pod kontrolą, jaką uważałby c. k. Rząd za stosowną, dozwolonem było plantatorom pojedynczym tytoń za granicę państwa austryackiego wywozić i zagranicznym kupcom sprzedawać, w razie, gdyby to za korzystne dla siebie uważali. Dla plantatorów tytoniu byłoby to rzeczą wielkiej wagi mieć jeszcze inne miejsca zbytu i otwo-

rzone targi zagraniczne. W manipulacyi rządowej co do kontroli nie powinno to wielkiej trudności sprawiać, gdyż podobne wypadki zachodzą przy niektórych działach przemysłu (zwrot pewnej części podatku n. p. przy cukrze za granicę państwa wywożonym). We Węgrzech rząd na to pozwolił i zaprowadził to już od lat kilku, widząc w tym ważny wynik wzbogacenia kraju. Uważamy ten punkt za najważniejszy w tej sprawie.

do 8. Liście tytoniowe oddawane do magazynów fabrycznych bywają rozdzielane na kilka klas, a w tych klasach są jeszcze pojedyncze stopnie. Do najwyższej klasy nigdy prawie nie klasyfikują liści tytoniowych, może dla tego, iż cena za nie byłaby wygórowaną w oczach odbierających urzędników, a po drugie i przeważna część liści tytoniowych do nich rzeczywiście zaliczoną być nie może. Jeżeli więc jest mowa o podwyższeniu cen za tytoń odbierany od plantatorów, to domagać się należy podwyższenia cen w dwóch klasach najniższych, do których większość znaczna odbieranego tytoniu bywa przydzielaną. Ceny obecne są dla plantatorów wprost za niskie, a gdy jednak c. k. zarząd monopolu tytoniowego z tego produktu jeszcze przerabia towar stosunkowo bardzo drogi, mając na nim ogromny dochód, sięgający prawie 6% netto zysku. Dałoby się więc łatwo wynaleść środek, przy którym by c. k. zarząd monopolu tytoniowego miał jeszczy znaczny zarobek, a i plantatorowie stosowne wynagrodzenie za swe trudy i prace koło plantacyi tytoniu.

do 9. Zarządy fabryk wysyłają w ciągu lata swych urzędników dla pomiarów gruntów oddanych pod uprawę tytoniu i dla zrobienia na mocy tych obliczeń sperandy przyszłego zbioru. Zważywszy na różnorodność i nieforemność figur gruntów mierzonych, łatwo zrozumieć, że pomiary te tylko człowiek fachowy rzetelnie i dokładnie zrobić byłby w stanie. Wysyłani zaś urzędnicy, po większej części, chyba z najpierwszemi nawet zasadami geometryi obeznani nie są, o ile więc praca ich dokonywana jeszcze zazwyczaj z wielkim pospiechem, może być zgodną z rzeczywistością i miarodajną, nie trzeba chyba i udowadniać. Odbija się to jednak nieraz dotkliwie na plantatorach włościańskich, którzy, gdy przestrzeń za wysoko jest porachowaną, a w skutek tego i plon przyszły zbyt wygórowano obrachowany, wystawieni na rozliczne szykany ze strony władz jako defraudanci tytoniu, tak że nieraz i niesłusznie nawet kary pieniężne ponoszą.

do 10. Uprawa tytoniu wymaga wiele ręcznej pracy, wszelkie narzędzia rolnicze w niej małą tylko rolę odgrywają. Otóż dla większych zwłaszcza plantatorów wystaranie się i zapewnienie sobie na przeciąg całego roku dostatecznej ilości robotnika, przedstawia nieraz wiele zachodu, a w każdym razie pociąga za sobą wielki wydatek w zaliczkach dawanych naprzód robotnikom. Uzyskanie od c. k. zarządu monopolu, aby stosownie do ilości uprawianych morgów pod tytoń, udzielał na wiosnę właścicielom zaliczki bezprocentowe, byłoby nadzwyczajnie korzystnem i tylko mogące rozwinąć plantacye tytoniu. Bez kwestyi udzielanie takich zaliczek włościanom napotkałoby może na większe formalne trudności, nie da się jednak zaprzeczyć, że to właśnie byłoby już wprost wielkiem dobrodziejstwem. Przyjście z pomocą pieniężną włościaninowi właśnie na przednowku, gdy on jest już u kresu swoich zapasów, byłoby nader zbawiennem, a i pod względem ekonomicznym niepośledniej doniosłości, zważywszy to, iż właśnie przednowek jest tym czasem, gdy włościanin nasz popada najwięcej w długi i w zobowiązania w obec naszych kapitalistów wiejskich.

do 11. Liść tytoniowy wysuszony, surowy, tak jak go oddaje plantator, a liść po przejściu fermentacyi, są to dwie rzeczy różne; od jednego jak i od drugiego należy żądać innych przymiotów, a od urzędnika wypada wymagać, aby znał się na przymiotach tak na jednych jak i drugich. Do tego jeszcze i liść tytoniowy z jednych okolic nie jest równym liściowi z innych miejscowości, zalety i braki są tu zmienne. Gdy przeto urzędnik odbierający nie jest z tymi wszystkimi szczegółami dokładnie obznajomiony i rzecz znający, mimo tego iż na okaz będzie miał od c. k. zarządu fabryki do porównywania dane pojedyncze liście ty-

toniowe, może nieraz nawet przypuściwszy najlepsze chęci, wyrządzać krzywdę dostawie przez niesłuszną klasyfikacyę. Zwrócenie uwagi na to c. k. zarządu monopolu tytoniowego jest już rzeczą choćby samej tylko słuszności.

A jeszcze i jeden mankament należy tutaj wytknąć. Urzędnicy po fabrykach nie są często dość wykształceni teoretycznie i praktycznie, ztąd bywa często, że przeprowadzenie różnych stopni fermentacyi liści tytoniowych nie udaje im się, i znaczne partye tytoniu zepsute, zakopuje się w ziemię jako niezdatne do dalszej fabrykacyi.

Otóż ten brak fachowej wiedzy u urzędników mści się na plantatorach, na karb których wina zrzucona bywa z twierdzeniem, iż odebrany tytoń od nich był tak lichy, że nie był przydatny do przeróbki w fabryce, — c. k. zarząd centralny monopolu tytoniowego na nieszszęście zbyt łatwo daje posłuch tym tłumaczeniom się dyrekcyi fabryk i zaraz występuje z nowemi zaostrzeniami wobec plantatorów. Żądanie więc gruntowniejszego fachowego kształcenia urzędników manipulacyjnych jest koniecznem tak dla dobra samego c. k. zarządu monopolu tytoniowego jak i plantatorów.

do 12. W dotyczącym punkcie dąży się do tego, aby przy odbiorze tytoniu zagwarantować plantatorom większy wpływ na wynik orzeczenia klasyfikacyjnego odbieranych produktów, a przez to usamowolnić ich trochę więcej od dowolnego sądu strony nabywającej. Tam gdzie w jednej osobie schodzi się strona kupująca z władzą stanowiącą o cenie i jakości produktu, mającego być zakupionym, nieraz już prawie z natury samej rzeczy, sąd może być stronniczy i krzywdzący producenta. Otóż temu zaradzićby mogło powoływanie do komisyi odbiorczej dwóch plantatorów tytoniu, każdocześnie z grona odstawców z wzywanych do odstawy okolic, tak aby przez to i to uzyskać, że każda okolica dostarczająca swój tytoń, miałaby w komisyi odbiorczej głos zapewniony.

do 13. W myśl dzisiejszych ustaw, w razie wynikłego nieporozumienia co do klasyfikacyi odbieranego tytoniu, wolno odstawcy rekurować, rekurs ten jednak załatwia się w ten sposób, że sprawa cała odsyłaną bywa do Wiednia, gdzie centralny c. k. zarząd monopolu tytoniu, rzecz rozstrzyga. Że jest to wadliwem i niesłusznem, łatwo pojąć, najpierw, że strona, która się czuje pokrzywdzoną, t. j. odstawca, nie może sprawy swej bronić, gdyż przecież trudno wymagać, aby plantator jechał do Wiednia; same już koszta tej dalekiej podróży stają mu na przeszkodzie. Powtóre, naturalnie że tylko mała część t. j. próbka w sporze będącego towaru do Wiednia może być wysłaną, przeto sąd sprawiedliwy o całości dostarczonego towaru, jest wprost niemożliwy. A i na to uwagę zwrócić trzeba, że przy trochę niestarannem opakowaniu, próbka wysłanego tytoniu już w drodze może zbyt łatwo popaść zepsuciu większemu lub mniejszemu, co na niekorzyść wyniku orzeczenia naturalnie wpłynie, krzywdząc znów plantatora. Aby przeto wadliwościom tym zapobiedz, konieczną jest rzeczą zaprowadzenie na miejscu komisyj rozjemczych.

do 14. Obecnie obowiązująca instrukcya klasyfikacyjna jest zbyt niejasno zredagowaną, opisy pojedyńczych klas liści tytoniowych, ich zalet i błędów są nie dość i nie należycie opracowane, dozwalające zbytecznie dowolny sąd funkcyonującym urzędnikom. Właściwości odrębne pojedynczych gatunków liści tytoniowych nie są w niej odpowiednio uwzględnione.

do 15. Zważywszy na tegoroczną wystawę rolniczą we Wiedniu, dla dobra Towarzystwa uprawy tytoniu jak i dla dobra całej sprawy należałoby, aby c. k. zarząd monopolu tytoniu odstąpił wśród swojej wystawy osobne miejsce na wystawę produktów Towarzystwa. Lwów dnia 6. marca 1890. Prezes: Leon Sapieha, m. p. Podpisy członków komitetu: Mikołaj Krzysztofowicz, m. p., Jan Moysa, m, p., Dr. Henryk Wielowiejski, m. p.

Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego l. 37.306.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Buczaczu z dnia 25. maja 1890 l 1.087 do Wydziału krajowego

Wykonując polecenie z dnia 25. kwietnia 1890 l. 51.232 mamy zaszczyt Wysokiemu Wydziałowi krajowemu donieść, iż w ostatnich latach dziesięciu delegowaliśmy jako mężów zaufania do odbioru liści tytoniowych w c. k. fabryce tytoniu w Monasterzyskach od roku 1879 do 1884 p. Emeryka Romanowskiego właściciela dóbr Hrehorowa, w roku 1885 p. Karola Menzela właściciela Niskołyz, w r. 1886 p. Józefa Mierzwińskiego byłego administratora dóbr, a od roku 1887 do 1889 p. Józefa Bojarskiego emeryt. sekretarza rady pow., który będąc przez lat 16 w dobrach księcia Sapiehy sędzią w Bilczy i okolicy, gdzie plantacya tytoniu jest w pełnym rozkwicie, sam w ciągu trzech lat zajmował się uprawą tytoniu, jego więc wyczerpującym sprawozdaniom i praktycznym uwagom, które zużytkowaliśmy, zawdzięczamy, iż uprawa tytoniu chyląca się w naszym powiecie do upadku od lat trzech, jak załączony pod ./· wyciąg świadczy, coraz większe obejmuje przestrzenie, zaco też Wydział powiatowy w uznaniu jego dla dobra powiatu położonych zasług udziela mu corocznie krom dyet ze skarbu państwa opłacanych z funduszów powiatowych odpowiednią remuneracyę.

Na postawione pytania Wysokiego Wydziału krajowego odpowiadamy:

ad a) że wiązki wzorowe (papusze) według klas w kilku egzemplarzach sporządzone, pieczęcią fabryki zaopatrzone, a przez dyrekcyę i urzędników przy odbiorze czynnych, tudzież przez delegata Wydziału powiatowego podpisane, bywają w pierwszych dniach odbioru dotyczącym c. k. władzom skarbowym rozsyłane, ·które zarazem i w magazynie wywieszone, służą za podstawę orzeczeń w razie pokrzywdzonych plantatorów za niskie oszacowanie liści wniesionych. Takie wypadki jeśli były, musiały być małoznaczące i na miejscu załatwiane, skoro żaden z naszych delegatów tej kwestyi urzędownie w sprawozdaniu nie podniósł.

ad b) przy klasyfikacyi liści tytoniowych, o ile ze sprawozdań delegatów naszych wnosić można, przestrzegają urzędnicy do odbioru powołani ściśle dotyczące postanowienia, nad czem nie tylko mężowie zaufania, ale i sam dyrektor fabryki, lub jego zastępca czuwają, ażeby producentów niskiem oszacowaniem dostawiorego materyału nie krzywdzić.

ad c) Wyczerpujące odpowiedzi na pierwsze 2 pytania czynią wyjaśnienie niniejszego punktu zbędnem.

Następnie przystępujemy do rozstrząsania najważniejszej kwestyi, a mianowicie do gruntownego zbadania stanu uprawy tytoniu i przyczyny jej upadku w naszym kraju.

Wiele przyczyn złożyło się na jej upadek, w szczególności zaś zbyt niska cena za materyał żmudną pracą wyprodukowany, która częstokroć przy normalnych nawet warunkach kosztów uprawy nie pokrywa.

1. Jak wiadomo należy tytoń do rzędu najdelikatniejszych roślin, z którą przy uprawie nader ostrożnie postępować należy, gdyż najmniejszy opad gradu, innym ziemiopłodom nieszkodliwy, tej roślinie szkodzi, bo podziurawiony i poszarpany tytoń należy do gatunku podłego.

2. Raptowny deszcz w porze, gdy liść dojrzewa, jest równie szkodliwy, bo z wodą deszczową spływają substancye, nadające liściom intenżywności i lustru, co jest główną tytoniu zaletą i podnosi przy oszacowaniu znacznie jego wartość.

3. Celne liście po zbiorze (bo pasynie i wierzchy zostawiają się do jesiennego sprzętu) wystawione na sznurach na działanie słońca, podlegają i wówczas możliwemu uszkodzeniu, bo od deszczów na pół już wysuszone listki czernieją i wartość ich obniżają nawet.

4. silne wiatry są szkodliwe, bo kruszą suchy tytoń na sznurach zostawiony a odpady stanowiące rdzeń tytoniu, roznoszą wiatry i zostawiają na liściach same prawie żyłki podobne do szkieletów, na ostatek

5. mrozy wczesne niszczą zupełnie zostawione do jesiennego zbioru pasynie i wierzchy, gdyż zmrożone liście są całkiem bezużyteczne i przeznaczają się do zakopania.

Przytoczyliśmy w powyższych pięciu punktach niektóre „ujemne strony“ dla plantatorów najbardziej szkodliwe, ażeby wykazać, z jakiemi to trudnościami producent walczyć musi, by plon swój od zupełnego zniszczenia choć w części ochronić. Niska zatem cena tytoniu jest główną przyczyną upadku jego uprawy, posiadacz bowiem większych obszarów przy takich warunkach od uprawy całkiem uchyli się, zaś między mniejszymi posiadaczami ci tylko biorą udział w uprawie, którzy mając liczną rodzinę do pracy poza domem niezdolną, używają jej do mniejszej pracy przy uprawie, a bardziej do ochrony od możliwej klęski, na jakie tytoń w surowym szczególnie stanie jest narażony.

Przy tej sposobności nie możemy pominąć milczeniem tej ważnej okoliczności, że kraj nasz przeważnie rolniczy, a ubogi, nie doznaje od Wysokiego c. k. skarbu państwa tej opieki, na jaką zasługuje, mianowicie, że sprowadza tytoń z obcych krajów do tutejszych fabryk w surowym stanie do przeróbki. Że szlachetniejsze liście tytoniu zakupują się w obcych krajach, a to: w Turcyi, w Holandyi, w krajach nadreńskich na wyborowe cygara, na lepszy tytoń do konsumcyi, nie mamy nic przeciw temu, bo nasz ostry klimat produkcyi lepszych gatunków tytoniu nie sprzyja, lecz podnosimy głos przeciw temu, że tytoń podobny naszemu, sprowadzany bywa do tutejszych fabryk masami z Węgier, z tych Węgier, które pod względem przemysłowym, handlowym i w ogóle pod względem ekonomicznym nieporównanie wyżej stoją, jak Galicya. Węgry produkują sławne wina po całej Europie rozwożone, szlachetne owoce, szczególnie śliwki węgierskie, z których śliwowicę przerabiają, poprawniejszy chów koni, bydła, owiec i trzody chlewnej, a do tego łagodny klimat kraju zasłoniętego od północy Karpatami, sprzyja bardzo produkcyi zboża, podczas gdy kraj nasz przeważnie rolniczy, pozbawiony wszelkich czynników i instytucyj dobrobyt jego podnoszących, ograniczony jest wyłącznie na produkcyę zboża, która często zawodzi i śmiercią głodową ludności zagraża, co też niezawodnie z powodu przeszłorocznego nieurodzaju byłoby nastąpiło i ludność ubogą naszego kraju zdziesiątkowało, gdyby nie wspaniały dar i ojcowska troskliwość Najjaśniejszego Pana i pomoc kraju od niechybnej katastrofy niebyły ją uratowały.

Przedstawiwszy smutne położenie kraju naszego w ogóle, szczególnie zaś pod względem ekonomicznym, w jakiem się znajduje, udajemy się z gorącą prośbą do Wysokiego Wydziału krajowego, by raczył potężnym wpływem swoim podwyższenie ceny tytoniu u Wysokich c. k. władz łaskawie wyjednać, bowiem warunki klimatyczne i żyzność gruntów szczególnie we wschodniej części kraju, stają pod względem uprawy tytoniu na równi z krajem węgierskim, za czem zresztą i ta okoliczność przemawia, że stosunki pieniężne między Wysokim c. k. skarbem państwa, a kontrybuentami opłacającymi podatki i rozliczne dodatki krajowe, powiatowe, gminne i tym podobne prestacye, winny być oparte na warunkach wzajemności; słuszną zatem byłoby rzeczą, aby c. k. władze skarbowe swoim kontrybuentom takie zajęcia za odpowiedniem wynagrodzeniem dostarczały, któreby im opłatę tych podatków ułatwiały, i tem samem tychże od uciążliwych kosztów egzekucyjnych zwolniły, a właśnie do takich zajęć zaliczamy uprawę tytoniu z podwyższoną ceną; w takim bowiem razie, nie tylko

posiadacze małych obszarów, ale i więksi właściciele wezmą w uprawie tytoniu chętnie udział, pomimo, że uprawa jego na kilku, lub kilkunastomorgowej przestrzeni krom zwykłych wydatków administracyjnych wyżej spisanych, wymagać będzie osobnych wydatków na pobudowanie suszarni i osobnego budynku na przechowanie wysuszonego tytoniu, nim się takowy w wiązki (papusze) złoży, czego mała posiadłość nie potrzebuje, bo tych kilka, lub kilkanaście sznurów lisci pod strzechą swego domu i bundynków, a wysuszone już liście na strychu umieści.

Wyczytaliśmy w dziennikach krajowych o wędrownych nauczycielach, których obowiązkiem będzie pouczać plantatorów o racyonalnej uprawie tytoniu.

Ponieważ sprawa ta jest z niniejszą relacyą naszą ściśle związana, przeto pozwalamy sobie w tej dla kraju naszego rzeczywiście ważnej sprawie niektóre uwagi w krótkiem streszczeniu przytoczyć.

W pierwszych dwóch lub trzech latach zanim się plantatorowie z uprawą tytoniu dokładnie obznajomią, winien być oprócz wędrownego (nadzorującego) nauczyciela dla każdego powiatu, w którym tytoń uprawia się, jeden nauczyciel zamianowany, czynność bowiem takiego lokalnego nauczyciela rozpoczyna się od połowy marca t. j. od założenia rozsadnika aż do późnej jesieni, czyli aż do odwiezienia liści tytoniu do magazynu. Teorya jest dla naszego ludu nieprzystępną — jej miejsce zająć winna praktyczna wiedza w każdej porze umiejętnie zastosowana, bo od umiejętnie prowadzonej producyi liści tytoniowych a mianowicie od ich rozwoju i bujności ocenia się wartość tytoniu.

Taki więc nauczyciel powinien plantatorów, szczególnie początkujących, pouczać w szczególności:

1. Jakiej grubości i jaki nawóz na rozsadniku ułożony i utłuczony być winien, ażeby nasienie do rychłego kiełkowania pobudzić?

2. Jakiej grubości warstwa ziemi na rozsadniku rozścielona być winna, aby wegetacya nasienia prosperowała?

3. Kiedy rozsadę od chwastów na wierzch z gnojów wydobywających się wyplewić, by rozwój rozsady nie tamowały?

4. Kiedy listek rozsady dojrzewa i jak go wyrywać, by korzeń nie był uszkodzony?

5. W jakich odstępach rozsada na przygotowanej i rozpulchnionej roli sadzona być ma, jak ją podlewać, jak podsypywać i okopywać, a gdy się w bujne liście rozwinie, jak i kiedy łamać je?

6. Kiedy spodaki łamać i zasilać na sznury, a kiedy celne liście.

Tych kilka uwag przytoczyliśmy dla zaznaczenia, że teorya nie odniesie żadnego skutku, tylko praktyczna nauka, a to przy rozsadniku w ogrodzie w każdej porze i fazie rozwoju liści przy parenkowaniu, zrywaniu wierzchów, suszeniu etc.

Przez ośm miesięcy w każdej porze jest obecność takiego nauczyciela potrzebną; ileż to jest plantatorów zajmujących się od lat kilkunastu uprawą tytoniu, a nie umieją się z nim obchodzić, czem sobie szkodzą, bo wartość jego o połowę obniżają. Zadanie zatem wędrownych nauczycieli traktujących o produkcyi zboża, o założeniu gnojarni i tym podobnych rzeczach, jest łatwe i dąży do tego, by gleba obfity wydała plon, nie troszcząc się bynajmniej o sprzęt tego plonu. Jego więc nauka z nastaniem wiosny kończy się, podczas gdy nauka nauczyciela, traktująca o uprawie tytoniu z wiosną się rozpoczyna i jak wyżej opisaliśmy, w późnej jesieni się kończy.

D. u. s.

Subalegat do alegatu C.

Odpis

wyciągu z ksiąg głównych fabryki tytoniu w Monasterzyskach tych gmin, których członkowie uprawą tytoniu się zajmowali.

L. porz.	mianowicie	w roku	gmin	Uwaga
1	uprawiało tytoń	1880	44	
2	„ „	1881	34	
3	„ „	1882	38	
4	„ „	1883	25	
5	„ „	1884	27	
6	„ „	1885	21	
7	„ „	1886	23	
8	„ „	1887	24	
9	„ „	1888	29	
10	„ „	1889	39	
11	zgłosiło się do uprawy	1890	37	

Józef Bojarski m. p., delegat Wydziału powiatowego.

Alegat D. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. 37.306.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Śniatynie z dnia 4. czerwca b. r. l. 459 do Wydziału krajowego.

Wysoki Wydziale krajowy!

Zadość czyniąc wysokiemu wezwaniu z dnia 25. kwietnia b. r. l. 51.232 ma podpisany Wydział powiatowy zaszczyt na podniesione w temże pytania odpowiedzieć jak następuje:

Wydział powiatowy od czasu wejścia w życie reskryptu ministeryalnego z dnia 9. sierpnia 1869 l. 11.845 nie omieszkał nigdy korzystać z udzielonego mu uprawnienia i rok

rocznie wybierał z grona uprawiaczy tytoniu mężów zaufania i tychże zastępców i przedstawiał takowych Wysokiemu c. k. Namiestnictwu do zatwierdzenia.

W ostatnim dziesiątku delegował Wydział powiatowy do zakupna tytoniu następujące osobistości, mianowicie:

1. do zakupna w roku 1879/80 Wgo Michała Osadcę, zastępcą Wgo ks. Izydora Karatnickiego.

2. do zakupna w roku 1880/81 Wgo Michała Osadcę, zastępcą Wgo ks. Izydora Karatnickiego.

3. do zakupna na rok 1881/82 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

4. do zakupna na rok 1882/83 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

5. do zakupna na rok 1883 84 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

6. do zakupna na rok 1884/85 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

7. na rok 1885/86 Wgo ks. Antoniego Gorskiego, zastępcą Wgo ks. Waleryana Łukawieckiego.

8. na rok 1886/87 Wgo ks. Antoniego Gorskiego, zastępcą Wgo ks. Izydora Karatnickiego.

9. do zakupna na rok 1887/88 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

10. na rok 1888/89 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

11. na rok 1889/90 Wgo ks. Izydora Karatnickiego, zastępcą Wgo ks. Antoniego Gorskiego.

Dotycznie kwestyi czyli i jakie sprawozdania delegaci z czynności i spostrzeżeń składali, jest Wydział powiatowy w możności oświadczyć, iż delegaci pomimo, że powołany reskrypt ministeryalny na nich tego obowiązku nie włożył, każdego roku ustnie zdawali sprawę Wydziałowi powiatowemu, czego niezbitym dowodem jest memoryał powiatu śniatyńskiego w sprawie upadku uprawy tytoniu w Galicyi, zredagowany przez delegata naszego Wgo ks. Izydora Karatnickiego, wręczony JO. księciu Adamowi Sapieże jako prezesowi c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego dnia 29. września 1887.

Memoryał rzeczony wydrukowany został w „Rolniku“ czasopiśmie wydawanem przez gal. Towarzystwo gospodarskie w miesiącu październiku 1887 i w tymże są zawarte najdokładniejsze dane co do wyjaśnienia pytań *ad b)* i *c)* w wysokiem wezwaniu Wysokiego Wydziału krajowego postawionych. Co zaś do pytania *a)* tyczącego się wyboru wiązek wzorowych liści, jakie urzędnikom klasyfikującym za podstawę służyć mają, przedstawia się rzecz następująco.

Z zakupionego w pierwszym tygodniu odbioru tytoniu, układają się owe zbiorowe wiązki, które oceniają: kierownik zakładu względnie urzędu zakupna, wszyscy do zakupna wysłani urzędnicy techniczni i delegat Wydziału powiatowego.

Ocenione i przez wszystkich powyż wymienionych podpisane wiązki wysyłają się do jeneralnego zarządu w Wiedniu, który ostatecznie decyduje, które i jakie wiązki mają na czas zakupna służyć za podstawę klasyfikacyi.

Przeciw takowej decyzyi odwołania nie ma, a w komisyi oceniającej jest jedyny głos delegata zwykle głosem wołającego na puszczy. Nakoniec donosi Wydział powiatowy, że

wbrew doniesieniu c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu do Wysokiego c. k. Namiestnictwa, jakoby według oświadczenia wysyłanego corocznie z ramienia c. k. Dyrekcyi krajowej skarbu do zakupna tytoniu c. k. radcy skarbowego, który tylko na krótki czas jawi się przy zakupnie i to tylko w celu administracyjnym, nie zaś technicznym, nie zapamiętano wypadku, ażeby delegaci odnosili się w sporach tytoniowych do wyższych instancyj, to przecież częstsze bywały wypadki, iż delegaci odnosili się do Wiednia z zażaleniem o niesłuszną klasyfikacyę — ostatni raz w styczniu 1880 — zawsze jednak bezowocnie z przysporzeniem kosztów posyłki dla pokrzywdzonego plantatora.

Przy tej sposobności nie może się Wydział powiatowy powstrzymać od uwagi, iż wobec atrybucyj przyznanych powołanym wyżej reskryptem delegatom powiatowym — misya tychże jest całkiem illuzoryczną, albowiem przyznano im tylko głos doradczy, skrępowany wydawanemi instrukcyami jeneralnego zarządu, — występowanie zaś poza ramy takowych, postawiłoby ich na bezcelową i bezowocną stopę wojenną, czego też nasi delegaci unikać się starali, przyszedłszy do doświadczenia, że sposób łagodnego pośredniczenia zwykle większe korzyści dla plantatorów przynosił.

Alegat E. do sprawozdania Wydziału krajowego L. W. 37.306.

Odpis

sprawozdania Wydziału powiatowego w Czortkowie z dnia 16. czerwca 1890 l. 821 do Wydziału krajowego.

Wysoki Wydziale krajowy!

W myśl wezwania Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 25. kwietnia r. b. l. 51.232, mamy zaszczyt zawiadomić, iż Wydział Rady powiatowej w Czortkowie, korzystając z reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 9. sierpnia 1869 l. 11.845/659 mianował ze swego ramienia delegatów do odbioru liści tytoniowych w magazynie jagielnickim, a mianowicie:

w roku 1880 p. Franciszka Borysikiewicza, właściciela mniejszej posiadłości gruntowej, jako delegata, zaś ks. Antoniego Jasińskiego w Jagielnicy jako tegoż zastępcę;

od roku 1881 do r. 1889 włącznie był delegatem p. Józef Krokowski, rządca dóbr Jagielnica, zaś p. Maurycy Tyszkiewicz tegoż zastępcą i że przez c. k. Namiestnictwo potwierdzeni zostali.

Delegaci nie składali wprawdzie na piśmie wyczerpujących sprawozdań, a to dla tego, ponieważ delegowany p. Józef Krokowski zasiadając w Wydziale jako członek, o przebiegu zdawał sprawę ustnie.

Wybór wiązek wzorowych odbywał się przez komisyę złożoną z urzędników fabryki miejscowej, delegowanych do odbioru urzędników technicznych, przy współudziale delegata Wydziału powiatowego, a odnośne wiązki wzorowe wywieszone były w czasie odbioru tytoniu przy każdej wadze dla przejrzenia przez oddających plantatorów.

Klasyfikacya samych liści tytoniowych przy odbiorze odbywała się przez delegowanych do tego urzędników, którzy w miarę swych ostrzejszych lub pobłażliwszych zapatrywań oddawane liście do odnośnej klasy przydzielali, a o ile strona z klasyfikacyi nie była zadowoloną, interweniował delegowany członek Wydziału powiatowego, w przeciwnym razie delegat nasz nie był w możności robienia użytku z przysługującego mu prawa.

Co do nieformalności popełnianych przy odbiorze, musimy przedewszystkiem podnieść, że w wielu wypadkach brak znajomości języka tutejszo-krajowego urzędnikom do odbioru delegowanym, był powodem nieporozumień między oddawcami a odbiorcami, że często klasyfikacya odbywała się ostrzej, aniżeli tego przepisy odnośne nakazują, a liść oddany na to zasługiwał, że dalej w innych wypadkach niesłusznie odciągano pewien niekiedy dość znaczny procent na wodę, mimo że liście były suche.

Delegaci nasi nie zanosili prócz ustnych uwag czynionych dyrekcyi fabryki lub urzędnikom do odbioru delegowanym, do wyższych władz swych zażaleń z tego powodu, że lud nasz nie będąc z ustawami obznajomiony, z przysługującego mu prawa odwoływania się w razie nieprawidłowego postępowania, nigdy nie korzystał, a tem samem delegat nie mógł mieć podstawy do wnoszenia zażaleń do kompetentnej władzy, dlatego należałoby w przyszłości obwieszczeniem, umieszczonem przy każdej wadze w odnośnym magazynie odbiorczym, pouczyć plantatorów, jak sobie postąpić mają w razie niesłusznego przeprowadzenia klasyfikacyi przez nich oddanych liści tytoniowych; dalej należałoby dążyć do tego, by plantatorowie z większą starannością sortowali liście tytoniowe, gdyż mięszając liście gorszej jakości do wiązek o lepszym liściu, sami sobie tem szkodę wyrządzają, ileże przy odbiorze wiązki takie z pomięszanym liściem, klasyfikują się zwykle o jedną klasę niżej. Również niesłusznym jest wymiar za dostawę tytoniowych liści do magazynów odbiorczych, gdyż ten absolutnie nie może pokryć kosztów rzeczywistych.

D. u. s.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. W. kr. 32.916/1890.

Alg. 20.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia posady „referenta spraw rolniczych“ w Wydziale krajowym.

Wysoki Sejmie!

Czynności Wydziału krajowego w sprawach rolniczych mnożą się z każdym rokiem. Do dawnych szkół rolniczych w Dublanach i Czernichowie i szkoły lasowej przybyły trzy nowe niższe szkoły rolnicze w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, szkoła ogrodnicza w Tarnowie, reaktywowany kurs uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku. Mamy dwóch nauczycieli wędrownych rolnictwa, a skoro Rząd zgodził się na powiększenie subwencyi celem zamianowania jeszcze dwóch nowych, liczba nauczycieli wędrownych zdwoi się. Założenie nowych niższych szkół rolniczych jest bardzo pożądanem, a z kilku okolic kraju podnoszą się natarczywe w tym kierunku żądania i objawia się dość znaczna ofiarność czynników miejscowych, wobec której konieczną jest dalsza akcya — nie tylko w celu założenia tych szkół, ale i przysposobienia dla nich zawodowych sił nauczycielskich. Od paru lat toczy się sprawa założenia szkoły gospodyń wiejskich. Kwestya nauki rolnictwa w seminaryach nauczycielskich i w szkołach ludowych wymagać będzie jeszcze długich i mozolnych rokowań, zanim do jako tako pomyślnego końca doprowadzoną zostanie.

Oprócz tych spraw zawodowego szkolnictwa rolniczego coraz liczniej opierają się o Wydział krajowy różne sprawy specyalne, które na rozwój rolnictwa w naszym kraju wywrzeć mogą wpływ bardzo poważny.

Władza autonomiczna w kraju, jak dotąd przeważnie rolniczym, nie tylko spraw tych od siebie odsunąć nie może, ale przeciwnie czuje się obowiązaną nad sprawami i potrzebami rolnictwa nieustannie czuwać, brać w nich inicyatywę zarówno tam, gdzie wpływem swym może rolnictwu naszemu udzielić poparcia u Rządu, jak i tam, gdzie sama miałaby środki do przeprowadzenia użytecznej dla rolnictwa akcyi. Wydział krajowy jest przekonany, że działając w tym duchu, znajdzie zawsze uznanie i gorliwe poparcie ze strony Wysokiego Sejmu, który też w granicach obecnych sił finansowych naszego kraju rubrykę XV. budżetu „na cele rolnictwa“ stale zwiększa.

Ażeby wszakże zadaniom tym sprostać, potrzebuje Wydział krajowy niezbędnie mieć w gronie swych urzędników siłę fachową, obznajomioną dokładnie zarówno ze szkolnictwem zawodowem rolniczem, jak i ze stosunkami i potrzebami rolnictwa w ogóle. Jeżeli Wydział krajowy ma dla spraw przemysłowych fachowe siły tak gorliwie acz bezinteresownie pracujące w krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, jeżeli dla spraw górniczych ma od 12 lat w gronie swych urzędników fachowego referenta w osobie inżyniera górnika, to wydaje się nieodzownem, żeby i dla spraw rolniczych był ustanowiony fachowy referent. W kraju przeważnie rolniczym

najwyższa władza autonomiczna samym faktem zamieszczenia w etacie takiej fachowej posady powinna stwierdzić to żywe zajęcie się sprawami rolnictwa, od którego uchylać się nie może i nigdy się nie uchylała.

Obecnie Wydział krajowy przypadkowo rozporządza taką siłą fachową w osobie profesora Z. Strusiewicza, który nie tracąc posady profesora szkoły rolniczej w Czernichowie, został przydzielony do służby w Wydziale krajowym. Gdy jednak w ten sposób budżet szkoły Czernichowskiej jest niepotrzebnie obciążony wydatkiem, z którego szkoła bezpośrednio nie odnosi pożytku, a prof. Strusiewicz w biurze Departamentu II. Wydziału krajowego okazał się bardzo użytecznym, gdy dalej obecny stan rzeczy, iż Wydział krajowy taką siłą fachową rozporządza, jest czysto przypadkowy i w razie ustąpienia prof. Strusiewicza ustaćby musiał — gdy powody powyżej przytoczone przemawiają bardzo stanowczo za tem, aby tak jak w innych gałęziach służby krajowej, tak też i dla spraw rolniczych miał Wydział krajowy nie przypadkowo tylko i nie przejściowo, lecz stale zapewnioną fachową siłę — przeto usystemizowanie posady referenta spraw rolniczych uważa Wydział krajowy jako konieczne, zamierzając na razie, gdyby Wysoki Sejm do wniosku tego się przychylił, przenieść p. Strusiewicza na tę nową posadę z zajmowanej dotychczas posady profesorskiej.

Co do poborów z tą nową posadą połączonych, sądzi Wydział krajowy, iż fachowy referent spraw rolniczych powinien mieć przyznane pobory takie, jakie uchwałą z dnia 18. października 1878 Wysoki Sejm przyznał fachowemu referentowi spraw górniczych, inżynierowi górnikowi, t. j. 1800 zł. rocznie i 5-letnie dodatki — tudzież skoro posada jest stałą, mieć prawo do emerytury. W razie przeniesienia profesora Strusiewicza na tę nową posadę, nieulegnie to żadnym trudnościom, ma on bowiem prawo do emerytury i lata służby ciągle mu się liczą.

Kwalifikacyi na tę posadę wymagać należy takiej, ażeby teoretyczna znajomość całego zakresu gospodarstwa wiejskiego łączyła się z praktycznie nabytą znajomością stosunków naszego krajowego rolnictwa. Wymagać przeto trzeba: 1. kwalifikacyi na profesora wyższej szkoły rolniczej; 2. dłuższej praktyki gospodarczej w naszym kraju.

Z tych zatem powodów Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Utworzoną zostaje przy Wydziale krajowym stała posada referenta spraw rolniczych z pensyą roczną 1500 zł., dodatkiem aktywalnym 300 zł. i dodatkami 5-letnimi po 200 zł. — tudzież z prawem do emerytury w myśl postanowień statutu emerytalnego.

2. Od kandydatów na tę posadę żądać należy kwalifikacyi na profesora wyższej szkoły rolniczej, tudzież dłuższej praktyki gospodarczej w kraju.

3. Do rubryki XV. budżetu krajowego „na cele rolnictwa i górnictwa“ wstawia się na ten cel kwotę 1800 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 19. sierpnia 1880.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

L. W. 55.015/89

Aleg. [redacted] 21.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie petycyi p. Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach o policzenie mu lat służby od dnia 1. maja 1886, jako dnia objęcia posady.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi p. Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, w sprawie policzenia mu lat służby od dnia 1. maja 1886, jako dnia objęcia posady, na której rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 31 maja 1889 L: 17450 stabilizowany został, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 26. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Petycyę p. Mikołaja Wojciechowskiego (L. s. 450) odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zaopiniowania, wraz z przedstawieniem opinii kuratoryi szkoły kobiernickiej.“

Wykonując to polecenie, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Wydział krajowy powołał Mikołaja Wojciechowskiego do objęcia posady tymczasowego nauczyciela fachowego a zarazem i kierownika kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach rozporządzeniem z dnia 12. lutego 1886 L. 6680, na podstawie ogłoszonego konkursu z d. 2. sierpnia 1885 L. 39160 i zgodnie z propozycyą kuratoryi szkoły. — Wprawdzie ogłoszony konkurs zawierał warunek, że ubiegający się o tę posadę winien między innemi przedłożyć „świadectwo udowadniające kwalifikacyę do zajmowania posady, o którą się ubiega,“ ale powiedzianem nie było, że świadectwem tem ma być świadectwo z odbytego egzaminu kwalifikacyjnego na nauczyciela szkół rolniczych a i w nominacyi na tymczasowego kierownika i nauczyciela fachowego (z d. 12. lutego 1886 L. 6680) nie postawił mu Wydział krajowy warunku, iż stabilizacya nastąpić może po złożeniu egzaminu nauczycielskiego, a nie postawił tego warunku dla tego, gdyż dopiero w reskrypcie z dnia 26 marca 1887 Nr. 178 (ustęp V) wypowiedziało Ministerstwo rolnictwa stanowcze żądanie, aby kierownikami szkół rolniczych, ze skarbu państwa subwencyonowanych, byli nauczyciele egzaminowani. — Temu to wymaganiu zadość czyniąc, oznajmił Wydział krajowy p. Wojciechowskiemu reskryptem z dnia 27. kwietnia 1888 L. 17065, że, „może być stabilizowanym dopiero po złożeniu egzaminu na nauczyciela niższych szkół rolniczych.“

Ponieważ egzamina kwalifikacyjne odbywają się dwa razy do roku i tylko przy końcu każdego półrocza, a podanie o przypuszczenie do tego egzaminu musi być wniesione do Ministerstwa rolnictwa 6 miesięcy naprzód, przeto p. Wojciechowski nie mógł zadość uczynić wymaganiom Wydziału krajowego wcześniej, jak w marcu 1889 r. i w terminie tym złożył on egzamin kwalifikacyjny i został potem przez Wydział krajowy na posadzie owej stabilizowany (rozp. Wydz. kraj. z 31. maja 1889).

Opóźnienie więc w spełnieniu żądania Wydziału krajowego co do złożenia egzaminu nie pochodzi z winy p. Wojciechowskiego.

Ponieważ kuratorya szkoły, przedkładając prośbę p. Wojciechowskiego o stabilizacyę i policzenie lat służby, począwszy od dnia 1. maja 1886, prośbę tę pod d. 17. kwietnia 1889 L. 13 „jak najusilniej“ poparła, (patrz odpis relacyi kuratoryi), przez co stało się zadość uchwale Wysokiego Sejmu, powziętej na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego; — ponieważ od tego czasu nie zaszło nic takiego, coby mogło opinię kuratoryi lub Wydziału krajowego na niekorzyść p. Wojciechowskiego zmienić, a jak to sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem zauważyła, nie masz powodu do robienia ujmy funkcyonaryuszowi, który swe obowiązki sumiennie wypełnia, — przeto wnosi Wydział krajowy:

Alegat.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Panu Mikołajowi Wojciechowskiemu, nauczycielowi fachowemu i kierownikowi kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, liczą się lata służby krajowej od dnia 1. maja 1886 r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Odpis relacyi

Kuratoryi krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach z dnia 17. kwietnia 1889 L. 13. do Wydziału krajowego we Lwowie.

W załączeniu mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu prośbę pana Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, o stabilizacyę na swojej posadzie i wliczenie do lat służbowych cały przeciąg czasu, przepędzony przy szkole kobiernickiej w służbie krajowej, oraz świadectwo uzdolnienia do zawodu rolniczo nauczycielskiego, od otrzymania którego, stabilizacya miała być zawisła.

Ponieważ p. Wojciechowski od objęcia swojej posady w Kobiernicach t. j. od dnia 1. maja 1886 r. okazał się nadzwyczaj sumiennym i o dobro powierzonego mu zakładu jak i uczniów dbałym kierownikiem, ponieważ i rezultaty osiągnięte w szkole kobiernickiej okazały się zupełnie zadowalniające, jak kuratorya i nawet z ramienia Wysokiego Wydziału krajowego wydelegowani inspektorowie stwierdzić mieli sposobność, przeto podpisana kuratorya prośbę pana Mikołaja Wojciechowskiego w zupełności jak najusilniej popiera i Wysoki Wydział krajowy o łaskawe uwzględnienie takowej prosi.

Herman Czecz *w. r.*

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. 38.534/90.

Aleg. 22.

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

za czas

od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 roku

z alegatami 1—30 i z indeksem.

INDEKS

do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1889 po koniec czerwca 1890 r.

Strona

Adres z powodu zaślubin Najd. Arcyksiężniczki Maryi Waleryi 61
— do księdza kardynała Dunajewskiego 65
Ankieta w sprawie gorzelniczej i teatralnej 31, 71
Archiwa aktów grodzkich i ziemskich 71
Asekuracya przymusowa od ognia 17
— od wypadków dla robotników przy drogach kraj. 170

Biuro statystyczne i statystyka drogowa 56, 157, 173
Bursa Tow. pomocy naukowej we Lwowie 74
Bydło — waga na targach, oglądacze, zaraza 9, 10, 182
— (ob. Drzewnych).

Chorych ruch w szpitalach 180, 210
Cymentnicza służba 55

Dodatki do podatków na potrzeby gminne 17
Dojazdy kolejowe publiczne . . . . . 139—141
Doświadczalne stacye 55
Drogi gminne i powiatowe, kontrola subwencyonowanych . . . 131, 160, 171, 172
— — — fundusz pożyczkowy na poprawę 136
— — — funduszów ewidencya 138
Drogi krajowe, konserwacya i nowe budowy 126
— — rekonstrukcye 157
— — (ob. Asekuracya, Most, Myta, Petycye).
Drogowa statystyka 157, 173
Drogowe roboty dla nastręczenia ludności zarobku 172
Drogowej ustawy reforma, zasady . . . . . 142, 153—157
Drzewnych wiór wyrób pod ściółkę dla bydła 39

Egzekucya polityczna dla gminnych kas pożyczkowych 11
Elementarne klęski, wsparcia 24, 221, 223
Emerytalny fundusz szkolny 100
Etat urzędników Wydziału krajowego — zmiany osób 66
— służby przy drogach krajowych i reorganizacya tejże . . . 129, 131, 168

Strona

Finansowe sprawy 23
Fnndacya Lewińskiego dla włościan 21
— Głowińskiego, Winniki czynsz propinac. zaległy . . . . . 77—80
— Koswitzky'ego dla skazańców poprawionych 230
— Skarbka hr. Stanisława i Helclów 84
— dla rękodzielników i przemysłowców . . . . . 49—51
— Macierz polska i dra Malinowskiego 84, 85
Fundacye stypendyjne, dopiero aktywowane i nowo powstałe . . . . 86—89
— — stan majątku 90
Fundusz szkolny krajowy emerytalny , ... 100
— szkół ludowych z r. 1872. 107
— krajowy przemysłowy 51
Fundusze pożyczkowe dróg gminnych 136

Giełda zbożowa — zmiana statutów 41
Głowińskiego fundacya — zaległy czynsz z propinacyi w Winnikach . . . 77—80
Gminna reforma dla miast 12
Gospodarstwo rolne i leśne 24
Górnicze sprawy 55
Gorzelnictwo — ankieta krajowa do zmiany ustawy . . . . . 31—36

Helclów imienia dom ubogich w Krakowie 84
Hypoteczne (ob. Księgi).

Internaty dla uczniów seminaryów nauczycielskich . . . . . 72—74
Izraelickie szkoły w Brodach i Stanisławowie . . . . . 99—100

Koleje żelazne (ob. Dojazdy, Taryfy).
— — lokalne . . . . . 173—176
— — projektowane i reambulacya nowych linij 114, 176
Kółka rolnicze — fundusz pożyczkowy 30
Komisya przemysłowa . . . . . , 51
Kopytkowe w miastach — kontrola poboru 169
Kraszewskiego J. J. zbiory naukowe 76
Krochmalarnie 36
Księgi gruntowe — ułatwienia wpisów 227
Kulparkowski zakład obłąkanych . . . . . 197—209
Kultura krajowa — subwencye 26

Lnu i konopi uprawa 25

Łowiectwo — projekt ustawy 221

Macierz Polska i dr. Malinowskiego fundacye 84, 85
Mickiewicza Adama przewiezienie zwłok na Wawel 62
Młodzież kształcąca się — zasiłki 68
Most na Dunajcu pod Kurowem i na Prucie między Delatynem a Zarzeczem . . 170

Strona

Myszy polnych tępienie 28
Myta na drogach kraj. — obniżenie dochodów 131, 168

Nabiałowe gospodarstwo 27
Nadzór nad gminami 19
Nauczyciele wędrowni rolnictwa 24

Obłąkanych zakład na Kulparkowie . . . . . 197—209
Opodatkowanie (ob. T o w a r z y s t w).
Ordynacya wyborcza dla miast i krajowa 8, 228
Ossolińskich zakład narodowy . . . . . 80—84

Petycye i uchwały przekazane Wydziałowi krajowemu,
— — o utworzenie samoistnych gmin 6, 9, 12
— — w innych sprawach gminnych 7, 17, 220
— — o dodatki gminne nad 50% 17
— — spowodowane nieurodzajem 24. 172
— — w sprawach przemysłowych i kultury krajowej . . . 41—49
— — „ edukacyjnych i szkolnych . . . . . 77, 93—98
— — „ szpitalnych, zaopatrzenia 183
— — drogowych i kumunikacyjnych . . . . . 110—126
— — terytoryalnych, sądowych i innych 220
Poczta, nowe urzęda i stacye telegrafu 176
Podatki — budynków uwolnienie (ob. U l g i) 13
Podatkowych urzędów pomnożenie 229
Podręczniki szkolne — dla szkół średnich 92
— dla pisarzy gminnych 8
Pogorzelcy — zapomogi 221, 223
Pospolite ruszenie — uwolnienia 230
Pożarnych straży związek krajowy 16
Pożary — regulacya spalonych miast 21
Prostytucyi uregulowanie 183
Przemysł — (ob. U l g i).
— sprawa dostaw dla władz państwowych 53

Rad szkolnych okręgowych zaliczki i rachunki 101
Ruch chorych i wydatki szpitalne 180, 210
Rybactwo — ustawa, mapa ryb krajowych 29

Sanitarne wydatki 179
Sankcya uchwał i ustaw 4, 23, 61, 109, 219
Sądowe postępowanie w sprawach niespornych 224
Sejm zmiany w składzie 65
Sól — magazyny powiatowe 10
Stacya doświadczalna mechaniczno technologiczna 55
Statystyczne biura 56
Straży pożarnych Związek krajowy 16

Strona

Stypendya dla uczniów szkoły kucia koni 26
— rzemieślników i przemysłowców . . . . . 49—51
— (ob. Fundacye).
Szczepienie ochronne, dostawa krowianki 181, 184
Szkolne sprawy i fundusze . . . . . 92—107
Szkoły rolnicze niższe 25
Szpitale krajowe we Lwowie i Krakowie 185, 191
— prowincyonalne, budowa nowych . . . . . 182—183
— — ruch chorych i wydatki . . . . . 210—215
— zakłady subwencyonowane . . . . . 215 - 217
Sztuk pięknych szkoła w Krakowie 74

Targi bydlęce, zaprowadzenie wagi 9
Taryfy kolejowe 112
Teatr polski i ruski (ob. Ankieta) 69
Terytoryalny podział, petycye i uchwały 219, 225
Tępienie myszy polnych 28
Towarzystw zarobkowych opodatkowanie 52
Trawa w rowach przydrożnych 131
Tytoniu uprawa 41
Tyfus plamisty we Lwowie i w Krakowie 182

Uchwały i ustawy: sankcyonowane 4, 23, 61, 109, 219
— — dotąd nie sankcyonowane 4
— — którym sankcyi odmówiono 5
Ulgi podatkowe dla nowych zakładów przemysłowych 53
Ustawa finansowa i uchwały w sprawach finansowych . . . . . 23—24
— o swojszczyźnie 226
— drogowa, reforma . . . . . 142, 153—157

Wychodźtwo z kraju — o zapobieganiu 222
Wydział krajowy — zmiany w etacie urzędników 66
— — — w stanie służby przy drogach kraj. 129
— — — — emerytów i pensyonistek 67
Wystawa rolniczo-leśna 41

Zalesienie nieużytków i wydmisk 27
Zaliczki i rachunki rad szkolnych okręgowych . . . . . 101—105
Zaślubiny arcyksiężniczki Maryi Waleryi 61
Zdrowia publicznego służba w gminach 181
— — wydatki 179
Zaraza bydlęca 182
Zyblikiewicza ś. p. marszałka grobowiec 75

Żandarmerya — budowa koszar we Lwowie 220
— nowe posterunki 231
— podwyższenie noclegowego 227

L. W. kr. 38.534/890

SPRAWOZDANIE

WYDZIAŁU KRAJOWEGO

z czynności swoich urzędowych.

Wysoki Sejmie!

W myśl postanowień §. 26. statutu krajowego przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie z czynności swoich za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Departament I.

Szef departamentu: Dr Józef Wereszczyński, Członek Wydziału krajowego.

Na wstępie tego sprawozdania zaznaczyć należy, że do departamentu I-go, w którego zakres wchodzą sprawy nadzoru reprezentacyj powiatowych i gmin, rozporządzeniem prezydyalnem J. E. Marszałka krajowego z dnia 26. listopada 1889 l. 57 przydzielone zostały z dniem 29. listopada 1889 następujące sprawy, które były poprzednio pod kierownictwem departamentu IV-go a w szczególności:

A. *a)* Sprawy melioracyjne, sprawy biura melioracyjnego, jego organizacya i sprawy personalne funkcyonaryuszy tego biura;
   b) obserwacye ombrometryczne i wodoskazowe;
   c) sprawy regulacyi rzek (subwencyonowanie i nadzór) a to:
      α) zostających pod wyłączną pieczą państwa;
      β) niespławnych tak zwanych funduszowych i
      γ) mniejszych rzek i potoków;
   d) studya i roboty przygotowawcze dla robót melioracyjnych, wykonywanych na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej, oraz dla drobnych melioracyj, korzystających z państwowej dotacyi melioracyjnej;
   e) sprawy udzielania pomocy technicznej dla właścicieli gruntów przy przeprowadzaniu osuszania rowami, drenowania i nawodniania;
   f) badanie torfowisk i kultura torfów.

B. Sprawy odnoszące się do szkół rolniczych:
   a) szkoły rolniczej wyższej i niższej w Dublanach, tudzież folwarku dublańskiego;
   b) kursu gorzelniczego w Dublanach;
   c) średniej szkoły rolniczej w Czernichowie, tudzież folwarku czernichowskiego.

C. Sprawy odnoszące się do urządzenia domów składowych we Lwowie i w Krakowie.

Ze względu więc, że pod kierownictwem departamentu I-go zostające sprawy dzielą się na cztery odrębne kategorye, Wydział krajowy zdaje sprawę oddzielnie z każdego działu czynności departamentu I-szego, z których I-szy dział obejmuje sprawy powiatowe i gminne, II-gi melioracyjne, III-ci publicznych domów składowych i w końcu IV-ty dział który dotyczy szkoły rolniczej wyższej i niższej w Dublanach, tudzież średniej szkoły rolniczej w Czernichowie.

Ponieważ sprawy odnoszące się do czynności departamentu I. Wydziału krajowego w dziale II., III. i IV. będą przedmiotem osobnych sprawozdań, zatem Wydział krajowy ogranicza się na tem miejscu do przedstawienia swych czynności w dziale administracyi powiatowej i gminnej.

Sprawy gminne.

A. Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej sankcyi:

Następujące przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi uchwalone ustawy otrzymały Najwyższą sankcyę:

Ustawy i uchwały sankcyonowane.

1. Ustawa zezwalająca gminie miasta Jarosławia na pobór opłaty od piwa przez lat 6.

2. Ustawa nadająca gminie miasta Gorlice prawo do poboru opłaty od psów przez lat 10.

3. Uchwała zezwalająca gminie miasta Kosów na pobór 100% dodatku dla podatku konsumcyjnego od mięsa i wina przez lat 6.

4. Uchwała zezwalająca gminie Kołaczyce pobierać dodatek do podatku konsumcyjnego od wina w wysokości 85% przez lat 10.

5. Ustawa zezwalająca gminie Sambor na pobór opłat od piwa miodu i napojów spirytusowych przez lat 5.

6. Ustawa o poborze gminnej opłaty od psów w obrębie gminy miasta Lwowa.

7. Ustawa o wyłączeniu przysiółka Radocka góra ze związku gminy Radocza i wcieleniu go do gminy Wysoka w powiecie wadowickim.

Ustawy przez Wys. Sejm uchwalone dotychczas niesankcyonowane:

Ustawy jeszcze nie sankcyonowane.

1. Ustawa zaprowadzająca przymusowe ubezpieczenie od ognia w całym kraju.

Projekt tej ustawy, uchwalony przez Wys. Sejm na posiedzeniu z 19. stycznia 1888, przesłany został Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 19. stycznia 1888 r. l. 1411/S.

Ponieważ Wydział krajowy nie otrzymał dotychczas żadnego zawiadomienia, czy i co Wysoki c. k. Rząd postanowił w tej mierze, przeto odezwą z 1. sierpnia r. b. L. W. kr. 34.073 odniósł się w tym celu z zapytaniem. Do chwili zamknięcia tego sprawozdania odpowiedź nie nadeszła.

2. Ustawa o wyłączeniu kolonii Unterbergen ze związku gminy Podbereźce a połączeniu jej z gminą Weinbergen w powiecie lwowskim, uchwalona przez Wys. Sejm dnia 14. stycznia 1889.

W sprawie tej zażądało Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z d. 23. lutego 1889 l. 1221/pr. aktów przedmiotowych, które przy odezwie tutejszej z 27. lutego 1889 l. 8695 przesłane zostały.

Na zapytanie z d. 20. sierpnia 1890 l. 36.167, jaki obrót sprawa wzięła, nie otrzymał Wydział krajowy dotychczas odpowiedzi.

3. Ustawa zezwalająca gminie miasteczka Bukaczowce pobierać opłatę placowego od przypędzonych na jarmarki zwierząt domowych.

Odezwą z d. 10. stycznia b. r. l. 10/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa wskutek polecenia Ministerstwa spraw wewnętrznych, że przyzwalanie na tego rodzaju opłaty targowe należy do kompetencyi c. k. władz politycznych.

4. Ustawa, mocą której przysiółek Łętków ma być wyłączonym ze związku gminy Trójcy, a wcielonym do gminy Toporowa w powiecie brodzkim.

Wskutek odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z 30. maja b. r. l. 5779 udzielono dodatkowych wyjaśnień.

5. Ustawa co do wyłączenia przysiółka „Chatki“ ze związku gminy „Jastrzębków“ a przyłączenia go do gminy Sroki w powiecie lwowskim.

Pismem z 11. maja b. r. l. 5053/pr. wezwało Prezydyum c. k. Namiestnictwa o zarządzenie dodatkowego przesłuchania tych właścicieli gruntowych, którzy przy zawarciu dotyczącej ugody między gminami wyżej wspomnianemi zostali pominięci.

Uzupełnienie to przedłożyliśmy przy odezwie swej z 6. lipca b. r. do l. 27.813.

W końcu następne ustawy nie otrzymały Najwyższej sankcyi:

Ustawy, którym Najwyższej sankcyi odmówiono.

1. Ustawie o zezwoleniu gminie miasta Biecza na pobór opłat od piwa i napojów spirytusowych.

Odezwą z d. 14. marca b. r. l. 2706/pr. Prezydyum c. k. Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy, że Jego Ces. i Król Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z d. 22. lutego b. r. nie raczył udzielić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o udzieleniu gminie miasta Biecza pozwolenia na pobór opłat od piwa i napojów spirytusowych, upoważniając J. E. p. Ministra spr. wewn. do podania powodów tej Najwyższej odmowy, które są następujące:

„Obok istniejącego już obciążenia napojów spirytusowych różnemi znacznemi opłatami, zachodzi jeszcze i ta przeszkoda, że wzgląd na interes państwa jakoteż kraju, poręczającego oprocentowanie i umorzenie obligacyj propinacyjnych, jak niemniej wzgląd na interes konsumentów, nie pozwalają na podwyższenie opłat gminnych od napojów, z wyjątkiem wypadku koniecznej potrzeby.

Takiej koniecznej potrzeby nie ma obecnie, albowiem gminie tej, znajdującej się w korzystnych stosunkach majątkowych, która pobierała dotąd z dzierżawy swego prawa propinacyi wraz z dotychczasowemi opłatami od napojów roczny czynsz w kwocie 2.800 zł., przypada tytułem 4% odsetek od przyznanego kapitału wynagrodzenia za zniesienie prawa propinacyi rocznie kwota 1.256 zł., zaś pobory z dotychczasowych opłat od napojów, także nadal pozostają i mimo zniesienia prawa propinacyi ma powyższa gmina widoki na dalsze dochody z tego prawa, gdyż nie wahała się obecnie to prawo propinacyi wziąć w dzierżawę od c. k. Dyrekcyi propinacyjnej na czas od 1890 do 1895 nawet za czynsz roczny w kwocie 4.500 zł.“

2. Ustawie o pisarzach gminnych w gminach wiejskich.

Powody odmówienia Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Wysoki Sejm projektowi ustawy o pisarzach gminnych w gminach wiejskich, udzielone nam odezwą Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 6. lutego b. r. l. 1.212/pr. podajemy w dosłownym odpisie jak alegat 1.

Alegat 1.

3. Ustawie o zezwoleniu gminie miasta Leżajska na pobór opłat od piwa i napojów spirytusowych.

Odmowa Najwyższej sankcyi dla pomienionej ustawy nastąpiła z tych samych względów wyżej pod poz. 1. przytoczonych, jak niemniej z uwagi, że gmina ta, której tytułem 4% odsetek od przyznanego kapi-

tału wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi rocznie kwota 1.490 zł. przypada, prawo propinacyi, za dzierżawę którego przedtem roczny czynsz w kwocie 4.780 zł. pobierała, na rok 1890 za znacznie niższy czynsz, gdyż tylko w kwocie 2 540 zł. od c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego sama w dzierżawę wzięła, z dzierżawy tej zatem znacznego zysku może się spodziewać tak, że nie powinna na razie doznać ubytku w dochodach gminnych.

O tem zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z 11 marca b. r. l. 2.204/pr.

B) Uchwały sejmowe niepodlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone:

Petycye gospodarzy Berezowa średniego o oddzielenie ich od gminy Berezowa wyżnego w powiecie kołomyjskim.

Na posiedzeniu z d. 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm wszystkie niezałatwione przez Sejm petycye Wydziałowi krajowemu do załatwienia, a między innemi także petycyę mieszkańców osady Berezowa średniego o oddzielenie jej od gminy Berezowa wyżnego.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy po zbadaniu aktów przedmiotowych i stanu rzeczy na miejscu przez komisyę ze swego ramienia delegowaną, uchwałą z d. 25. czerwca b. r. (LW. kr. 26.771) orzekł co następuje:

Zważywszy na okoliczność, że Rada gminna Berezowa sprzeciwia się stanowczo mimo kilkakrotnego tentowania ugody, nietylko oddzieleniu Berezowa średniego od Berezowa wyżnego, ale o co najwięcej się rozchodzi i rozdziałowi majątku gminnego pomiędzy obie osady, bez którego rozdziału i mowy nie ma o podziale dotychczasowej administracyjnej gminy na dwie samoistne gminy;

zważywszy, że majątek ziemski gminy, jako takiej, wykazany w inwentarzu, jest, jak to dochodzenie na miejscu wykazało, w znacznej części przez członków gminy rozszarpany i że potrzeba przedewszystkiem, zanimby o jakimś podziale pomyśleć można, ścisłego, dłużej trwającego dochodzenia, co z tego majątku pozostało i w jaki sposób przywłaszczone części odebrane być mogą;

zważywszy następnie:

że oddzielenie Berezowa średniego od Berezowa wyżnego nie jest wcale administracyjną koniecznością, albowiem pomiędzy obu osadami łączącemi się ściśle w środkowych punktach (jak to mapa katastralna udowadnia), nie ma żadnych poważnych przeszkód komunikacyjnych, jak n. p. rzeki, góry, parowy i t. d., któreby wzajemną kumunikacyę i połączenie utrudniały;

zważywszy w końcu,

że administracya kraju musi dążyć do łączenia i wzmacniania gmin, a nie do rozdrabniania takowych, Wydział krajowy nie może przychylić się do prośby niektórych członków gminy Berezowa średniego i nie może przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosku na rozdzielenie.

O tej decyzyi zawiadomił Wydział krajowy, kołomyjski Wydział powiatowy reskryptem z 25. czerwca r. b. L. 26771/890.

Petycya osady Wiszenka mała powiatu Gródek o oddzielenie jej od gminy Wiszenki wielkiej.

Uchwałą z dnia 24. stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia także petycyę osady Wiszenki małej, o oddzielenie tejże od gminy Wiszenki wielkiej.

O stanie sprawy powyższej złożyliśmy relacyę w zeszłorocznem sprawozdaniu ogólnem, który to stan dotychczas w niczem nie zmienił, albowiem Wydział powiatowy w Gródku nie nadesłał jeszcze potrzebnych wyjaśnień, zażądanych reskryptem z 21. grudnia 1889 i 18. czerwca 1890.

Petycya członków gminy Rata powiatu rawskiego o wyłączenie jej ze związku gminy Rawy i utworzenie samoistnej gminy.

Na posiedzeniu z dnia 24. stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm niezałatwioną petycyę w Sejmie w sprawie obok wymienionej — Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Stan tej sprawy podany był w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności; obecnie zaś nadmieniamy, że akty przedłożone przez Wydział powiatowy w Rawie udzieliliśmy c. k. władzy politycznej do objawienia zdania odezwą z 21. sierpnia r. b. l. 34831.

Petycya gminy Medenice i innych, o wyjednanie u c. k. Rządu koncesyi na otworzenie apteki w Medenicach.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności podaliśmy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że sprawa o otworzenie apteki w Medenicach jest przedmiotem badań c. k. Rządu w toku będących.

Obecnie tylko tyle nadmienić możemy, że na ponowne zapytania nasze z 21. stycznia i 19. kwietnia r. b. l. 56650/89 i 13661/90 otrzymaliśmy odezwą z 15. maja r. b. l. 29742/pr. (L. W. kr. 21475/90) z Prezydyum c. k. Namiestnictwa odpowiedź tej treści:

„że z powodu nie dawno zaszłej śmierci chirurga Honiga w Medenicach, który utrzymywał tamże aptekę domową i spowodowanej tem zmiany miejscowych stosunków, musiano reskryptem z 22. marca r. b. l. 88753 zarządzić w sprawie projektowanego otwarcia samoistnej publicznej apteki w Medenicach, ponownie dodatkowe dochodzenia za pośrednictwem c. k. starostwa w Drohobyczu, które dotychczas nie przedłożyło rezultatu odnośnych badań".

Petycya mieszkańców przysiółka Cuculin w powiecie kołomyjskim, o wyłączenie go ze związku gminy Siemiakowce nad Prutem.

W wykonaniu uchwały z 10. września 1883, którą Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu ponowne zbadanie sprawy, odnoszącej się do wyłączenia przysiółka Cuculin ze związku gminy Siemakowce i utworzenia zeń samoistnej gminy, Wydział krajowy zebrał już potrzebne dane i przedkłada stosowne wnioski w osobnem sprawozdaniu.

Petycya Jana Moroza z Woli Małnowskiej, powiatu Mościska w sprawie tamtejszego naczelnika gminy.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 17. stycznia 1888 r. w sprawie obok wymienionej petycyi, Wydział krajowy zarządził przez Wydział powiatowy w Mościskach dochodzenie w tej mierze, a wynik tego sprawozdaniem z d. 18. kwietnia r. b. l. 3072 nam przedłożony, wykazał pewne braki funduszów gminnych, spowodowane przez Stefana Petyka, naczelnika gminy Woli Małnowskiej.

Wskutek tego Wydział krajowy uznał za wskazane wdrożenie dochodzenia sądowo-karnego i w tym celu odniósł się do c. k. Prokuratoryi państwa w Przemyślu odezwą z dnia 6. czerwca r. b l. 18204 przy udzieleniu aktów przedmiotowych.

Petycya gminy miasta Podgórza w sprawie policyi miejscowej.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydział krajowy przedstawił Wysokiemu Sejmowi stan sprawy gminy Podgórza w przedmiocie policyi miejscowej; obecnie zaś dodatkowo zaznaczamy, że odezwą z 20. sierpnia r. b. l. 36.160 udaliśmy się ponownie do Prezydyum c. k. Namiestnictwa o zawiadomienie, czy w tej sprawie powzięto jakie postanowienie ze strony c. k. Rządu.

Uchwała w sprawie ordynacyi wyborczej dla 30 znaczniejszych miast.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 5. października 1888. polecającej Wydziałowi krajowemu opracowanie rzeczonej ordynacyi wyborczej, Wydział krajowy oznajmia, że projekt takiej ordynacyi wyborczej wygotowany został przez biuro departamentu I.

Ze względu jednak na wielką doniosłość przedmiotu postanowił Wydział krajowy projekt ten poddać poprzednio rozbiorowi i ocenieniu ankiety.

Ankieta powyższa złożona z 6 członków odbyła w dniach 26. września i 1. października z. r. trzy posiedzenia, w których wzięli udział wszyscy zaproszeni członkowie pod przewodnictwem ówczesnego Szefa departamentu I.

W szczegółowej dyskusyi nad projektem postawili członkowie ankiety cały szereg wniosków dążących do zmiany obecnie obowiązujących postanowień ordynacyi wyborczej, szczególniej pod względem podziału na koła wyborcze.

Który z tych wniosków wyczerpujących wszystkie alternatywy jest ze względu na interesa kraju odpowiedniejszy, to ocenić można tylko z tabel statystycznych, sporządzonych na podstawie dokonanych wyborów. Z tych powodów uznała ankieta jednogłośnie potrzebę sporządzenia takich tabel przez bióro statystyczne. Wypracowanie tych zestawień statystycznych, wymagające dłuższego czasu, jest w toku.

Dodać do tego należy że przedkładanie aktów wyborczych przez gminy opóźnia się, a to w skutek protestów zanoszonych przeciw dokonanym wyborom.

Petycya gminy Krówniki powiatu Przemyśl o użycie dochodu gminy za najem pastwiska.

Sprawa gminy Krówniki o uwolnienie jej w drodze łaski od obowiązku zwrotu funduszowi gminnemu kwoty 1.802 zł. 96 ct. pochodzącej z czynszu dzierżawnego za pastwisko gminne przez c. k. skarb wojskowy zapłaconego, była już przedmiotem zeszłorocznego sprawozdania z czynności.

Obecnie zaś Wydział krajowy oznajmia, że po bliższem rozpatrzeniu dotyczących aktów, tudzież wyjaśnień przez Wydział powiaty przemyski, przedłożonych, jak niemniej w uwzględnieniu prośby Rady gminnej Krówniki, ponownie do Wydziału krajowego bezpośrednio wniesionej, reskryptem swym z 25. kwietnia r. b. l. 13.048 wezwał tamtejszy Wydział powiatowy do stanowczego uregulowania w mowie będącej sprawy według wskazówek w tymże rozporządzeniu zawartych.

Uchwała w sprawie wydania podręcznika dla pisarzy gminnych.

W zastosowaniu się do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1889, którą polecono Wydziałowi krajowemu, ażeby postarał się o bezzwłoczne wydanie podręcznika dla pisarzy gminnych, Wydział krajowy zawiadamia, że wypracowana przez posła Merunowicza znaczna część tegoż podręcznika udzieloną została ankiecie do zaopiniowania, która zgodziła się tak z planem tego dziełka jak i przyjętym przez autora sposobem pisania. Dalsza praca jest w toku.

Petycya gminy Wola ryszkowa (powiat Jarosław) o odpisanie zaległych podatków.

Uchwałą z dnia 1. października 1888 odstąpił Wysoki Sejm petycyę Zwierzchności gminy Woli ryszkowej, o odpisanie jej zaległych podatków gruntowych i domowych, c. k. Rządowi do zbadania i możliwego uwzględnienia.

W sprawie tej nie nadeszła dotychczas żadna rezolucya i dla tego obecnie odezwą z dnia 25. sierpnia r. b. l. 37.080 zapytujemy Prezydyum c. k. Namiestnictwa o stan tej sprawy.

Sprawa dotycząca zaprowadzenia wag na targowicach bydlęcych.

W sprawie zaprowadzenia wag na targowicach bydlęcych w miastach i miasteczkach, poruszonej przez komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i zarząd główny Towarzystwa kółek rolniczych we Lwowie, Wydział krajowy zasięgnął opinii Wydziałów powiatowych ze stanowiska gospodarstwa krajowego, jako też odpowiednich ciał fachowych.

Otrzymawszy odpowiedzi Wydział krajowy uchwalił wstrzymać się na razie z poczynieniem kroków celem zaprowadzenia kosztownych wag bydlęcych, a to ze względu na nieurodzaj i klęskę głodową.

Petycya gmin Roznoszyńce, Krasnosielce i Hłuboczek mały, powiatu Zbaraż, o wyłączenie ich sianożęci z konkurencyjnej tabeli podatkowej gm. Sieniawy.

W wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu z 14. września 1888 w sprawie obok wymienionej, Wydział krajowy zawiadamia, że na reskrypta do Wydziału powiatowego w Zbarażu wystosowane, w których poleciliśmy wszechstronne zbadanie sprawy i przedłożenie odnośnych aktów, do czasu zamknięcia tego sprawozdania odpowiedzi nie utrzymaliśmy.

Petycya mieszkańców przysiółka Wilkowyja, powiatu Rzeszów, w sprawie wyłączenia tego przysiółka ze związku gminy Malawa.

W sprawie obok wymienionej zarządził Wydział krajowy zbadanie za pośrednictwem rzeszowskiego Wydziału powiatowego reskryptem swym z 17. lutego 1889 l. 5419, lecz dotychczas nie otrzymał jeszcze wyjaśnień.

Petycya Henryka Rutkowskiego z Jarosławia, w przedmiocie wydanego przez naczelnika gminy Jarosławia orzeczenia dyscyplinarnego.

Sprawa ta jest w toku orzeczeń instancyi, jak o tem donosi Wydział powiatowy w relacyi z dnia 16. czerwca r. b. l. 2468 (L. W. kr. 26.017/90).

Petycya Stefana Duszko, Iwana Luteryna i innych 58 gospodarzy w Iwanikach ad Bonów, powiatu Jaworów, o ustanowienie osobnej gminy w Iwanikach.

Przekazaną nam przez Wysoki Sejm do załatwienia obok wyrażoną petycyę 58 gospodarzy z Iwanik przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Jaworowie do zbadania i sprawozdaiia reskryptem z 2. marca 1889 l. 6452. Dotychczas nie otrzymaliśmy żadnej odpowiedzi.

Petycya Zwierzchności gminnej m. Zator, powiatu Wadowice, o uchwalenie ustawy zezwalającej gminie m. Zatora na pobór wyższych opłat od napojów spirytusowych.

Na posiedzeniu z dnia 26. stycznia 1889 przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Zwierzchności gm Zator o uchwalenie ustawy zezwalającej na pobór wyższych opłat od trunków spirytusowych.

Petycyę tę udzielił Wydział krajowy c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego do objawienia zdania, która odezwą swą z d. 26. listopada 1889 l. 22.839 (L. W. kr. 52.901/89) oznajmiła nam, iż z uwagi, że podwyższenie istniejących już opłat oddziaływałoby bardzo szkodliwie na dochód z prawa propinacyi, przeto na zezwolenie tego podwyższenia zgodzić się nie może. O tem postanowieniu zawiadomioną została Zwierzchność gminna.

Petycya reprezentacyj gminnych Woli mnichowej, Smolnika, Łupkowy,

W załatwieniu polecenia Wysokiego Sejmu z 26. stycznia 1889, którem przekazane nam zostały petycye obok wymienione, Wydział krajowy oświadcza, że wyjednał u c. k. władz skarbowych podwyższenie

Zubeńska, Maniawy, Balnicy i Szczerbanowice w pow. Lisko o podwyższenie dotacyi soli dla magazynów powiatowych.

ilości soli o 100.000 kilgr. rocznie dla gmin powiatu liskiego, do poboru przy c. k. żupie w Lacku. O tem zawiadomiono tamtejszy Wydział powiatowy.

Petycya mieszkańców osad Trościanki, Pilip i Wołowy powiatu kołomyjskiego, o rozdział na odrębną od Pererowa gminę polityczną.

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 przekazał Wydziałowi krajowemu petycyę osad Pilipy, Trościanka i Wołowa, o wyłączenie ze związku gminy Pererowa i utworzenie z tych trzech osad samoistnej gminy do zbadania i zdania sprawy o wyniku przeprowadzonego dochodzenia na najbliższem posiedzeniu sejmowem.

W wykonaniu tej uchwały postanowił Wydział krajowy ze względu na trudności, jakie dotychczas gmina Pererów stawia temu wyłączeniu, wysłać delegata swego na miejsce do Pererowa celem zbadania zachodzących stosunków i doprowadzenia do skutku ugody, względnie porozumienia między wyłączyć się mającemi osadami a gminą Pererowa, z tem wyraźnem poleceniem, że gdyby pomienionemu delegatowi to zadanie się nie powiodło, iżby zebrał cały materyał potrzebny do przymusowego rozdzielenia w drodze ustawy.

Wynik tego dochodzenia był przedmiotem obrady kolegialnej Wydziału krajowego na dniu 25. czerwca b. r. (L. W. kr. 26.509), którą postanowiono przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na wydzielenie tych osad ze związku gminy Pererowa. W tym przedmiocie przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Petycya Towarzystwa rolniczego krakowskiego, żądająca nadania obszarom dworskim prawa przedstawiania swoich oglądaczy bydła, tudzież wydawania przez tychże certyfikatów.

Uchwałą z d. 24. października 1889 przekazał Wysoki Sejm do załatwienia petycyę obok wymienioną. Wskutek tego Wydział krajowy odezwą z 28. grudnia 1889 l. 47.251 przesłał ową petycyę c. k. Namiestnictwu do objawienia zdania i równocześnie wezwał okólnikiem wszystkie Wydziały powiatowe do postawienia w tym kierunku wniosków.

Sprawę tę przedkładamy Wysokiemu Sejmowi w osobnem sprawozdaniu.

Petycya miast Jaworowa i Łańcuta o pożyczkę na budowę koszar.

W załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o sprawozdaniach Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska i w przedmiocie petycyi wiecu delegatów miast w sprawie kwaterunkowej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 12. listopada 1889 następujące uchwały:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przedstawił Sejmowi wnioski co do przedłużenia terminu spłaty pożyczek na budowę koszar;

„Petycye l. 522 i 426 miast Jaworowa i Łańcuta o pożyczki na budowę koszar odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia".

W zastosowaniu się do powyższych uchwał Wydział krajowy oznajmia, że o przedłużenie terminu spłaty pożyczek na budowę koszar wniosły podania gminy miejskie Tarnopol i Trembowla.

Prośby te Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wraz z swym wnioskiem w osobnem sprawozdaniu.

Co zaś do petycyi miast Jaworowa i Łańcuta, to Wydział krajowy uznając potrzebę tej budowy z jednej, a krytyczne położenie finansowe tych gmin z drugiej strony, udzielił bezprocentowej pożyczki, jako to:

1) miastu Łańcut na budowę aresztów 2.000 zł.,

2) „ Jaworów na budowę koszar 20.000 zł.

Sprawa zaopatrzenia gmin w zdrową wodę do picia.

Uchwałą z d. 16. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby w sprawie zaopatrywania gmin w zdrową wodę do picia wydał instrukcyę dla gmin i Wydziałów powiatowych i o skutkach swych zarządzeń zdał sprawę.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy postanowił sprawę tę poddać decyzyi ankiety sanitarnej, która wskutek pisemnego zaproszenia z d. 28. grudnia 1889 l. 51.983 zebrała się w dniach 21. stycznia i 15. marca b. r. i zgodziła się na zasady przedstawione przez członka ankiety Dra Stelli Sawickiego.

Po dokładnem zbadaniu i ocenieniu o ile gminy, mianowicie wiejskie będą w stanie ponieść ciężary, jakie na nich nałoży ustawa o zaopatrzeniu w zdrową wodę do picia, Wydział krajowy przystąpi do wykonania uchwały i zda sprawę Wysokiemu Sejmowi na następnej sesyi sejmowej.

Petycye Wydziałów powiatowych o wydanie noweli dozwalającej ściągać wierzytelności z kas pożyczkowych gminnych w drodze publicznej egzekucyi

W załatwieniu sprawozdania komisyi gminnej o petycyach Wydziałów powiatowych względem wydania noweli do ustawy z d. 19. czerwca 1887 Dz. u. kr. nr. 44, dozwalającej ściągać wierzytelności kas pożyczkowych gminnych w drodze politycznej egzekucyi powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 16. listopada 1889 uchwałę, którą pomienione petycye odstąpił Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

W zastosowaniu się do tego polecenia Wydział krajowy oznajmia, że ze strony Wydziałów powiatowych wniesione zostały w ostatnich trzech latach liczne petycye w tym kierunku, bądź do Wydziału krajowego, bądź wprost do Sejmu, z których część owych petycyj udzielił Wydział krajowy pismem z dnia 4. października roku 1889, l. 36.628 Prezydyum c. k. Namiesnictwa do objawienia zdania. Na skutek tego odezwą z dnia 1. listopada 1889 roku, l. 12.243/pr. wyraziło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa zapatrywanie swe w ten sposób, iż przedmiot wydać się mającej noweli, jako dotyczącej rozgraniczenia zakresu działania władz sądowych i administracyjnych do ustawodawsta państwowego należy.

Jakoż rzeczywiście już najwyższem postanowieniem z dnia 11. czerwca 1880, którem odmówiono sankcyi projektowi ustawy o zmianę §§. 34 i 64. ust. gm. w tym kierunku, aby sprawy w tych paragrafach wspomniane wyłączone zostały z pod judykatury cywilno-prawnej, a przekazane judykaturze administracyjnej, orzeczono, iż przedmiot ten wedle postanowień §. 11. lit. k. ustawy zasadniczej z dnia 21. grudnia 1867, Nr. 141 Dz. pr. p. do ustawodawstwa państwowego należy. Z tego też między innymi powodu odmówiono później także sankcyi projektowi ustawy z dnia 16. stycznia 1886 zmieniającemu postanowienia §. 64. ust. gm.

Wobec tego nie może Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosku o wydanie żądanej przez Wydziały powiatowe noweli, skoro takowa na uzyskanie Najwyższej sankcyi liczyć nie może.

Wydział krajowy uważał jednak za stosowne podać Wydziałom powiatowym wskazówki co do sposobu postępowania przy ściąganiu takich

wierzytelności, tudzież poczynić odpowiednie uwagi, a zarazem pragnąc nabrać przekonania, czy i o ile zarządzenia w ostatnich latach co do kas pożyczkowych gminnych skutecznemi się okazały, a względnie, jakieby jeszcze kroki przedsięwziąć należało, aby kasy te na drogę skutecznej działalności sprowadzić, wydał w tym przedmiocie reskryt pod dniem 25. lutego r. b. l. 48.035 do wszystkich Wydziałów powiatowych jak Alegat 2.

Alegat 2.

Sprawa reformy gminnej dla miast drugorzędnych i miasteczek.

Na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm uchwałę polecającą Wydziałowi krajowemu, aby nie spuszczając z oka sprawy reformy gmin w ogóle, przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej projekt ustawy gminnej dla miast drugorzędnych i miasteczek.

W wykonaniu powyższego polecenia wypracowało biuro departamentu I. zarys projektu a Wydział krajowy postanowił takowy przedłożyć wybranej ankiecie do ocenienia.

Ważna ta sprawa wymagająca dłuższego zastanowienia jest w toku.

Petycya mieszkańców przysiółka Pogranicze ad Biłka szlachecka o oddzielenie go od gminy Biłki szlacheckiej, a przyłączenie do gminy Zuchorzyce.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z 19. listopada 1889, którą przekazano petycyę przysiółka Pogranicze ad Biłka szlachecka Wydziałowi krajowemu do zbadania i odpowiedniego załatwienia, Wydział krajowy zawiadamia, że reskryptem swym z 20. grudnia 1889 l. 54.719 wezwał lwowski Wydział powiatowy do przeprowadzenia dochodzenia w kierunku tymże reskryptem objętym i przedłożenia aktów przedmiotowych. Na to polecenie jak również i powtórne z 3. maja r. b. l. 11.113 nie otrzymaliśmy do czasu zamknięcia tego sprawozdania żadnej odpowiedzi.

Petycya mieszkańców kolonii niemieckiej Boryni (powiat Turka) o wydzielenie tejże ze związku gminy Borynia i utworzenie zeń odrębnej gminy.

Na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 w sprawie obok wymienionej petycyi mieszkańców kolonii niemieckiej Boryni, powziął Wysoki Sejm uchwałę, którą przekazał rzeczoną petycyę Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Stosownie do polecenia tego Wydział krajowy donosi niniejszem, że reskryptem z 21. stycznia r. b. l. 54.718/89 wezwał Wydział powiatowy w Turce, ażeby sprawę tego wydzielenia po myśli tutejszego rozporządzenia z 26. lutego 1889 l. 7.928 ponownie wszechstronnie i wyczerpująco zbadał i nam takową w najkrótszym czasie przedłożył.

Na skutek powyższego zarządzenia Wydział powiatowy w Turce relacyą z 13. maja r. b. l. 1.019 (L. W. kr. 24.509/90) doniósł nam, że uzupełnienia te będą wkrótce przedłożone.

Petycya Wydziału powiatowego w Dolinie z prośbą gminy Bolechowa o zezwolenie na pobór opłat od napojów spirytusowych i piwa.

Uchwałą z 23. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu jako komisyi petycyę Wydziału powiatowego w Dolinie o zezwolenie na pobór opłat od napojów spirytusowych gm. Bolechów.

W wykonaniu uchwały powyższej, Wydział krajowy odniósł się do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego o oświadczenie się i otrzymał odmowną odpowiedź, której motywa zawarte w odezwie tejże Dyrekcyi z 25. czerwca r. b. l. 28.626. (L. W. kr. 27.888/90) podajemy w następującej treści:

„Przedewszystkiem zauważa się, że zezwolenie na pobór opłat gminnych od trunków wprowadzanych bywają udzielane gminom miejskim wyjątkowo tylko w tych wypadkach, jeżeli dochody gminne są zbyt szczupłe i nie wystarczają na pokrycie koniecznych wydatków na cele gminne.

Taki wypadek jednak nie zachodzi u gminy miasta Bolechowa, którą zaliczyć można do zamożniejszych gmin w kraju, albowiem jak wykazuje dołączony inwentarz majątku gminnego za rok 1888, posiada ona prócz gruntów i realności także znaczne kapitały i pobiera znaczny dochód z rzeźni i jatek, jakoteż i innych tamże zaprowadzonych opłat, wreszcie otrzymała gmina Bolechów za wykupno prawa propinacyi kapitał wynagrodzenia w kwocie 76.300 zł. w obligacyach propinacyjnych, który przynosić będzie rocznego dochodu 3.052 zł.

Wskutek odjęcia gminie prawa propinacyi zmniejszą się wprawdzie dochody gminy, lecz także w preliminowanych wydatkach gminnych znaczna nastąpi zniżka, albowiem odpada zupełnie opłata podatku dochodowego od dochodu z prawa propinacyi. Przy bliższem ocenieniu przedłożonego przez gminę budżetu za rok 1889 okazuje się, że ubytek w dochodzie gminy wskutek wykupna prawa propinacyi może być wyrównany i równowaga w gospodarce gminnej osiągnięta przez zaprowadzenie oszczędności w dziale wydatków".

Petycye siedmiu gmin o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania rozmaitych osób należących się innym gminom.

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania o nich sprawy na najbliższej sesyi Sejmu następujące petycye 7 gmin, jako to:

1. gminy Basznia
2. „ Rudawa
3. „ Klikuszowa
4. „ Narol
5. „ Zdziarzec
6. „ Krościenko
7. „ Okocim

o przyjęcie na fundusz krajowy, należących się innym gminom kosztów utrzymania rozmaitych osób.

W wykonaniu polecenia tego Wydział krajowy oznajmia, że co do petycyi gmin Basznia, Klikuszowa, Zdziarzec i Krościenko poczynił odpowiednie zarządzenia do odnośnych Wydziałów powiatowych w celu szczegółowego zbadania stosunków tak osobistych, jakoteż gminnych i udzielenia opinii. Rezultaty tych badań wraz z wnioskami swymi przedkłada Wydział krajowy w osobnych sprawozdaniach z tą uwagą, że z załatwienia trzech z wyżej wyszczególnionych petycyj a mianowicie gmin Rudawa, Narol i Okocima równocześnie składa sprawozdanie departament V.

Petycya Wydziału Rady powiatowej w Sokalu o uwolnienie od podatków budynków, będących własnością reprezentacyj powiatowych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej z petycyi Wydziału Rady powiatowej w Sokalu, względem uwolnienia od podatków budynków będących własnością Reprezentacyj powiatowych powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze rozporządzenia, lub gdyby się to niemożliwem okazało, w drodze ustawodawczej przyznał uwolnienie od podatku domowego budynków będących własnością Reprezentacyj powiatowych a przeznaczonych na kancelarye Wydziałów Rad powiatowych, na bezpłatne mieszkanie urzędników dla bezpieczeństwa urzędu i kasy, niemniej budynków przeznaczonych na drogi mytnicze przy drogach powiatowych".

O tej uchwale zawiadomiono Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z 19. listopada 1889 l. 145/S, które odezwą z 14. maja r. b. l. 5339/pr. oznajmiło nam, że powyższa uchwała przedłożoną została c. k. Ministerstwu skarbu i że decyzya jeszcze nie nadeszła.

Petycya Towarzystwa ochotniczej straży w Mielnicy o zasiłek.

Na posiedzeniu z dnia 14. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm uchwałę tej treści:

„Petycye wymagające nakładu z funduszu krajowego mają być od dnia dzisiejszego odsyłane Wydziałowi krajowemu do załatwienia“.

W załatwieniu zatem wyżej nadmienionej petycyi, Wydział krajowy zawiadomił stronę interesowaną, że proszonego zasiłku z powodu wyczerpania funduszu na podobne cele przez Wysoki Sejm przeznaczonego udzielić nie jest w możności.

Petycya Wydziału powiatowego w Wadowicach w sprawie prawa propinacyi gminy miasta Wadowice.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm między innemi także niezałatwioną petycyę obok wymienioną.

W wykonaniu polecenia tego Wydział krajowy donosi, że w mowie będącą petycyę zwrócił wadowickiemu Wydziałowi powiatowemu bez skutku, a to z uwagi na odmowną w tym względzie uchwałę z dnia 23. października 1889 przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego powziętą.

Petycya straży ogniowej ochotniczej w Mielnicy o zarządzenie, by grzywny za przekroczenia o policyi ogniowej wpływały na rzecz straży ogniowych, zamiast do funduszu ubogich.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu także wymienioną obok petycyę straży ogniowej w Mielnicy — którą Wydział krajowy zwrócił petentom bez skutku.

Petycya gminy miasta Rohatyna o pożyczkę na budowę koszar.

W załatwieniu polecenia Wysokiego Sejmu z 26. listopada 1889, którem przekazaną została petycya obok wyrażona m. Rohatyna o bezprocentową pożyczkę na budowę koszar, Wydział krajowy oznajmia, że reskryptem swym z 31. grudnia 1889 l. 54.867 zawiadomił petycyonującą Zwierzchność gminną za pośrednictwem tamtejszego Wydziału powiatowego, iż do prośby tej wówczas tylko przychyliłby się, jeżeli rzeczona Zwierzchność gminna przedłoży Wydziałowi krajowemu wskazane w tym reskrypcie uzupełnienia.

Petycya Zenona Skałki, aptekarza w Rożniatowie, o kreowanie lekarza gminnego.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę Zenona Skałki, aptekarza w Rożniatowie o kreowanie lekarza gminnego w Rożniatowie.

Stosownie do polecenia tego Wydział krajowy oznajmia, że reskryptem swym z 28. grudnia 1889 l. 56.204 wezwał Wydział powiatowy w Dolinie, ażeby zechciał spowodować albo reprezentacyę gminną do wyznaczenia wyższej płacy dla lekarza gminnego, albo wyjednać u reprezentacyi powiatowej subwencyę, gdyż w budżecie krajowym nie ma rozporządzalnych funduszów na podobne cele.

Petycya mieszkańców przysiółka Zieleńcze ad Podgórzany, powiatu Trembowla o uregulowanie poboru podatku.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm petycyę mieszkańców przysiółka Zieleńcze, Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W załatwieniu tej uchwały Wydział krajowy oświadcza, że odezwą z 7. stycznia 1890 l. 55.020/89 przesłał pomienioną petycyę c. k. krajo-

wej Dyrekcyi skarbu we Lwowie z prośbą o uwzględnienie. Na to nie otrzymał jeszcze żadnego zawiadomienia.

Petycya wyborców powiatu turczańskiego o wyzyskiwaniu ludności przez pisarzy pokątnych.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę wyborców powiatu turczańskiego o zapobieżenie wyzyskiwaniu ludności przez pokątnych pisarzy.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy pismem swem z 31. grudnia 1889 l. 55.239 odniósł się do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z prośbą, aby ze względu na końcowy ustęp petycyi raczyło wydać w własnym zakresie odpowiednie zarządzenia, wzywając c. k. starostwo do ścisłego przestrzegania wydanych już w tej mierze przepisów i rozporządzeń, jako też ażeby odniosło się do obu c. k. sądów krajowych wyższych o poczynienie także w ich zakresie stosownych zarządzeń.

W odpowiedzi na powyższą odezwę wydało tak c. k. Prezydyum Namiestnictwa jak i wyższy c. k. Sąd krajowy zarządzenia, które w odpisie podajemy.

Alegat 3 i 4.

Petycya gminy powiatu trembowelskiego o wyjednanie dłuższych terminów spłat należytości zaległych w bankach i t. d.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę gmin powiatu trembowelskiego o wyjednanie dłuższych terminów spłat należytości zaległych w bankach, o zabronienie woźnym i egzekutorom utrzymywania koni do jazd po wsiach i o zniesienie Rad powiatowych.

W załatwieniu polecenia tego Wydział krajowy powyższą petycyę, jako niezaopatrzoną podpisami, złożył do akt.

Petycya 160 osadników w Hołoskowie, powiat Nadwórna, o przydzielenie ich gospodarstw do odrębnej gminy politycznej Dobrowola hołoskowska.

Niezałatwioną przez Wysoki Sejm petycyę obok wymienioną 160 osadników z Hołoskowa, a Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazaną, Wydział krajowy reskryptem z dnia 28. grudnia 1889, l. 54.864 przesłał Wydziałowi powiatowemu w Nadwórnie, do wszechstronnego i wyczerpującego zbadania stanu rzeczy i przedłożenia wyniku dochodzenia wraz z uchwałami obu Rad gminnych, deklaracyi obszaru dworskiego, opinią władzy politycznej i Rady powiatowej i t. p. Na skutek powyższego wezwania nie nadeszło dotychczas jeszcze sprawozdanie.

Petycya mieszkańców osady Podmanasterek. o odłączenie jej od gminy Hrycowoli i uznanie za gminę samoistną.

W załatwieniu obok wymienionej petycyi mieszkańców osady Podmanasterek przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu przekazanej, Wydział krajowy polecił Wydziałowi powiatowemu w Brodach reskryptem z dnia 28. grudnia 1889 l. 54.862, ażeby sprawę tę ponownie zbadał a osobliwie co do nowych okoliczności w petycyi do Wysokiego Sejmu przytoczonych i wynik badań, wraz z wszystkimi aktami do tej sprawy odnoszącymi się jak niemniej z opinią władzy politycznej nam przedłożył.

Następnie przynaglaliśmy Wydział powiatowy dwukrotnemi wezwaniami, a to 8. marca i 13. maja b. r. l. 7.188 i 18.688, o załatwienie w mowie będącej sprawy, lecz do chwili zamknięcia tego sprawozdania nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Petycya gminy miasta Kołaczyce o przyzwolenie na pobór opłat gminnych od trunków spirytusowych, miodu i piwa do gminy wprowadzanych.

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm, Wydziałowi krajowemu wszystkie niezałatwione petycye, a między innemi także i petycyę gminy Kołaczyce o zezwolenie na pobór opłat od trunków spirytusowych.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy pismem z dnia 21. stycznia b. r. l. 52.214/89 odniósł się do c. k. Dyrekcyi funduszu propi-

nacyjnego o objawienie zdania w myśl zasadniczego postanowienia tejże z dnia 23. października 1889 l. 20.129/D. f. p. czy nie ma przeszkody do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi wniosku na udzielenie gminie Kołaczyce na pobór żądanych opłat gminnych od napojów spirytusowych, na przeciąg 10 lat.

Na skutek tego zawiadomiła nas c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego odezwą z dnia 19. marca b. r. l. 7.090/D. f. p. (do L. W. kr. 12.822/90), że z powodów w tejże naprowadzonych oświadczyć się musi stanowczo przeciw przyzwoleniu na pobór żądanych przez gminę Kołaczyce opłat gminnych. Motywa tej odmowy podajemy w dosłownym odpisie wyż nadmienionej odezwy jako alegat 5.

Alegat 5.

Petycya reprezentacyi gminnej miasta Dembowca o zezwolenie na pobór opłat od trunków spirytusowych.

Na posiedzeniu z dnia 16. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm petycyę Reprezentacyi gminy miasteczka Dembowca o zezwolenie na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa, tudzież dodatku gminnego do podatku konsumcyjnego od wina.

Wskutek polecenia tego Wydział krajowy oznajmia, że w sprawie tej najprzód wezwał jasielski Wydział powiatowy o uzupełnienie aktów, a otrzymawszy takowe odniósł się do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego odezwą z dnia 2. lipca b. r. l. 3.424 do objawienia zdania.

Odpowiedź jeszcze nie nadeszła.

Petycya Zwierzchności gminnej w Osławicy o użycie kwoty 800 zł. na zaspokojenie długu.

Uchwałą z dnia 11. listopada 1889, przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę Zwierzchności gminnej w Osławicy (powiat Sanok) o upoważnienie użycia kwoty 800 zł. w. a. z przypadającego tej gminie wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi na zaspokojenie długu zaciągniętego w roku 1878 z miejscowej skarbony cerkiewnej, w celu zakupna dla gminy dóbr Osławica. Wydział krajowy zawiadamia, że po zbadaniu tej sprawy i objawionem zdaniu przez sanocki Wydział powiatowy, żądana kwota gminie wypłaconą została.

Petycya kraj. Związku ochotniczej straży ogniowej we Lwowie o subwencyę.

W rozprawie nad rubr. XVII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 przy poz. 278 następującą uchwałę:

„Związkowi krajowych straży ochotniczych do rozporządzalności Wydziału krajowego 1.600 zł.“

W zastosowaniu się do powyższej uchwały Wysokiego Sejmu rozporządzeniem z 11. lutego b. r. l. 5.586 wyasygnowaliśmy Zarządowi tegoż związku do rąk zastępcy naczelnika Dr. Alfreda Zgórskiego tytułem przyznanej subwencyi kwotę 1.600 zł.

C. Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione:

1. W przedmiocie petycyi gminy miasta Dobczyce w sprawie propinacyjnej.

Uchwałą z dnia 4. listopada 1889 r. odstąpił Wysoki Sejm c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego petycyę gminy miasteczka Dobczyce o uznanie jej za wyłączną właścicielkę prawa propinacyi w obrębie miasta i o pozostawienie w myśl postanowienia §. 42 now. prop. z dnia 22. kwietnia 1889 dz. ust. kr. Nr. 30 w samoistnem wykonywaniu prawa propinacyi do końca roku 1910.

Odezwą z 17. kwietnia r. b. l. 3.934/90 zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że prośba powyższa uwzględnioną, być nie może

i w tej mierze odsyła się gminę miasta Dobczyce do orzeczenia z dnia 23. października 1889 l. 21.549/D. f. P.

2. Wezwanie do c. k. Rządu, ażeby jak najrychlej powziął postanowienie co do sprawy zaprowadzenia przymusowej asekuracyi w Galicyi.

W załatwieniu sprawozdania komisyi asekuracyjnej o wniosku posła Kramarczyka i towarzyszy w sprawie zaprowadzenia powszechnej przymusowej asekuracyi i krajowego zakładu asekuracyjnego powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby jak najrychlej powziął postanowienie, co do sprawy zaprowadzenia przymusowej asekuracyi w Galicyi, podał powody, dla których uchwalony przez Sejm krajowy na dniu 19. stycznia 1888 roku projekt ustawy o przymusowej asekuracyi nie uzyskał Najwyższej sankcyi, podał zasady, na jakich miałby być oparty projekt ustawy, któryby na poparcie Rządu i zalecenie do Najwyższej sankcyi mógł liczyć, lub też jeżeli c. k. Rząd ma przeszkody kompetencyjne, ażeby tenże projekt ustawy przedłożył Radzie Państwa, któraby te trudności usunęła i galicyjskiemu Sejmowi umożliwiła ostateczne ustawodawcze załatwienie tej sprawy i zaprowadzenie nagląco potrzebnego przymusowego ubezpieczenia w całym kraju.“

O tej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomiono Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 26. listopada 1889 roku l. 1.503/S, na którą nie otrzymawszy odpowiedzi odezwą tutejszą z 1. sierpnia r. b. L. W. kr. 34.073 zapytaliśmy Prezydyum c. k. Namiestnictwa, w jakiem stadyum znajduje się w mowie będąca sprawa.

3. W sprawie petycyi Rady szkolnej miejscowej w Dólczy wielkiej (powiat Mielec) o odcięcie dwóch morgów pola z błonia gminnego dla szkoły.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności zaznaczyliśmy, iż sprawa dotycząca petycyi Rady szkolnej miejscowej w Dólczy wielkiej o zarządzenie odcięcia dwóch morgów pola z błonia gminnego dla miejscowej szkoły, uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 10. października 1888 odstąpiona c. k. Rządowi do załatwienia, w toku pozostaje.

Obecnie donosimy, że wedle odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa z d. 20. listopada 1889 l. 13.475 Rada gminy Dólcza wielka uchwaliła na posiedzeniu z d. 21. października 1889 r. zakupić dwa morgi gruntu na licytacyi.

Inne ważniejsze sprawy Departamentu I.

Dodatki do podatków ponad 50%.

W zastosowaniu ustawy z d. 18. marca 1888 r. l. 36. Dz. u. kr. Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa udzielił zezwolenie na pobór wyższych nad 50% dodatków gminnych, na pokrycie potrzeb gminnych, następującym gminom, jako to:

W powiecie stryjskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich w r. 1889
gminie Felizienthal i Smorze w wysokości 62%
„ Skole na pobór dodatków do podatku konsumcyjnego od mięsa w r. 1890 75%

W powiecie rawskim:

gminie Olszanki w r. 1889 . . . 93%
zaś na czas od r. 1890 do włącznie 1893 r. . 62%

W powiecie zaleszczyckim:

gminie Berestka w r. 1889 . . . 100%

W powiecie borszczowskim:

gminie Jezierzany na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa na lat 5 w wysokości 100%

W powiecie kosowskim:

gminie Manastersko na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa przez lat 5 . . . . . 100%

W powiecie żółkiewskim:

gminie miasta Żółkwi na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina na lat 5 . . . . . 100%

W powiecie stanisławowskim:

gminie Knihyniu kolonia na pobór takichże dodatków na lat 5 . . . 100%

W powiecie kolbuszowskim:

gminie Kolbuszowa na pobór takichże dodatków na lat 3 . . . . 100%

W powiecie gorlickim:

gminie m. Biecz na pobór takichże dodatków przez lat 3 . . . . . 100%

W powiecie bocheńskim:

gminie miasta Bochni na dalszy pobór opłat od napojów spirytusowych i miodu na przeciąg lat 6.

W powiecie bialskim:

Na pobór dodatków do podatków bezpośrednich na rok 1890:

gminie Bór łodygowski w wysokości . 71%
„ Bór wilkowski „ . 80%
„ Kruki „ . 72%
„ Wilkowice „ . 100%

W powiecie sokalskim:

gminie Hohołów na pobór takichże dodatków na rok 1890 . . . . 63%

W powiecie złoczowskim:

gminie miasta Złoczowa na pobór dodatku do podatku konsumcyjnego od mięsa i wina przez lat 5 w wysokości . . 100%

Wykonywanie nadzoru nad działalnością Zwierzchności gminnych, nad zakładowym majątkiem gmin i zakładów gminnych, tudzież nad rachunkowością, kasowością Rad powiatowych i zakładowym majątkiem powiatów.

Nowelami do ustawy gminnej i ustawy o reprezentacyach powiatowych nałożony został na Wydział krajowy obowiązek wykonywania ściślejszego nadzoru nad gminami i reprezentacyami powiatowemi.

Dotychczas wykonywał Wydział krajowy ten obowiązek w ten sposób, że przeprowadzał lustracye tylko na prośbę Wydziałów powiatowych, lub wskutek wniesionych skarg.

Komisya gminna Wysokiego Sejmu, załatwiając sprawozdanie z czynności departamentu I. za ubiegły okres uznała, że ten sposób zastosowywania nowel do ustawy gminnej i ustawy o reprezentacyi powiatowej jest niedostateczny, że Wydział krajowy powinien działać prewencyjnie, zapobiegając nieporządkom.

Sprawozdanie to komisyi gminnej przyjęte zostało przez Wysoki Sejm, a nadto dyskusya przeprowadzona w Izbie w tym przedmiocie dostarczyła Wydziałowi krajowemu wskazówek co do dalszego postępowania.

Wobec tego postanowił Wydział krajowy zorganizować systematyczny nadzór nad reprezentacyami powiatowemi i miastami oczywiście o tyle, o ile jego siły na to pozwalają.

Nadzór nad miastami i reprezentacyami powiatowemi wykonuje Wydział krajowy za pośrednictwem dwóch komisyj, jednej dla zachodniej części kraju po Lwów i linią kolejową Lwów-Stryj i Lwów-Rawa, drugiej dla wschodniej części kraju.

W ten sposób przeprowadzone zostały lustracye Wydziałów powiatowych w obrębie postanowień ustawy, a mianowicie w Cieszanowie, Sokalu, Ropczycach, Grybowie, Żywcu, Chrzanowie, Brzeżanach, Zbarażu, Trembowli, Żółkwi, Gorlicach, Bohorodczanach, Tarnobrzegu, Kołomyi, Nisku i Nowym Targu.

Wynik lustracyj jest w ogólności zadowalający. Wprawdzie sprawdzono w niektórych Wydziałach powiatowych nieporządki w rachunkowości, kasowości i załatwianiu spraw, ale te nieporządki były tylko wynikiem mniejszej znajomości przepisów i brakiem rutyny urzędowej i Wydziały powiatowe otrzymawszy wskazówki od Wydziału krajowego, starają się je usunąć.

Nadto w kilku wypadkach sprawdzone zostały nadużycia, jakich dopuszczali się funkcyonaryusze.

Gdy jednak Wydziały powiatowe, otrzymawszy wiadomość o tych nadużyciach, wystąpiły same energicznie, pociągając winnych do surowej odpowiedzialności, przeto Wydział krajowy nie miał podstawy do dalszych zarządzeń.

W końcu nadmienić musimy, że prezesowie Rad powiatowych starają się sami o przeprowadzenie lustracyi i Wydział krajowy otrzymuje podziękowania za przeprowadzenie takowych.

Oprócz wyżej poszczególnionych komisyj lustracyjnych delegowanych do Wydziałów powiatowych, przeprowadzone zostały lustracye gospodarki gmin miejskich i wiejskich, tudzież szkontrum kas w następujących miejscowościach, a mianowicie: w Trembowli, Peczeniżynie, Złoczowie, Białej, Gorlicach, Brodach, Sokalu, Jabłonowie, Staremmieście, Piwnicznej, Ropczycach, Horodence, Gródku, Wilamowicach, Monasterzu,

Mostach wielkich, Budzanowie, Makowej rustykalnej, Perehińsku, Ruzdwianach, Lesiatyczach i Gwoździcu.

Na podstawie tych dochodzeń złożeni zostali z urzędu naczelnicy gmin: w Ropczycach, Piwnicznej, Budzanowie i Makowej rustykalnej, tudzież zastępca naczelnika gminy w Horodence. Nadto rozwiązaną została Rada gminna w Horodence i ustanowiony komisarz rządowy.

Stosownie do wyniku dochodzenia przeprowadzonego w Gródku i wskutek wniosku Wydziału krajowego rozwiązaną została tamtejsza Rada gminna i wprowadzono tymczasowy zarząd pod kierownictwem komisarza rządowego.

Wynik dochodzenia i likwidacyi w miasteczku Wilamowicach w powiecie bialskim wykazał znaczne braki i nadużycia, z tego powodu akt likwidacyjny odstąpiony został c. k. Prokuratoryi państwa w Wadowicach.

Wynik lustracyi w miasteczku Gwoździcu powiecie kołomyjskim wykazał między innemi także poszlaki czynu karygodnego, o czem zawiadomiliśmy c. k. Prokuratoryą państwa.

W sporach wytoczonych przed Trybunałem administracyjnym odrzucił tenże po przeprowadzeniu rozprawy ustnej:

1. Wyrokiem z dnia 28. marca 1890 l. 1.021 (L. W. kr. 17.173/90) zażalenie gminy Brukenthal przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 13. września 1889 l. 12.008 o zwrot dodatków gminnych wypłaconych gminie Domaszów (powiecie rawskim) w latach 1883—1886.

Dalej odrzucił c. k. Trybunał administracyjny bez rozprawy.

2. Uchwałą z 30. grudnia 1889 l. 3.115 (L. W. kr. 5.298/90) zażalenie gminy Krzywczyce powiatu lwowskiego przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 1. lutego 1889 l. 44.889 w sprawie przeprowadzonego dochodzenia dyscyplinarnego przeciw tamtejszemu naczelnikowi gminy Janowi Iwanowskiemu.

3. Uchwałą z dnia 3. lutego 1890 l. 200 (L. W. kr. 7.567/90) zażalenie Efroima Feldera z Olszanicy powiatu Lisko, przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 29. października 1889 l. 46.067 w sprawie budowlanej.

4. Uchwałą z dnia 17. marca 1890 l. 830 (L. W. kr. 13.583/90), zażalenie Hipolita Sawrackiego ze Lwowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 28. grudnia 1889 l. 40.333 o przedłużenie terminu do przeprowadzenia rekonstrukoyi realności pod L. k. 731¼ położonej we Lwowie.

5. Uchwałą z dnia 23. ozerwoa 1890 l. 1.962 (L. W. kr. 30.191/90), zażalenie Laurentego Kaczki b. sekretarza gminy Mikulińce w powiecie tarnopolskim przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 29. kwietnia 1889 l. 4.233 o osunięcie go z urzędowania.

6. Uchwałą z dnia 8. lipca 1889 l. 2.452 (L. W. kr. 32.317/90) zażalenie Tomasza Wróbla z Krakowa przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 12. kwietnia 1889 l. 45.785 w sprawie pokrycia dachu ogniotrwałym materyałem.

7. Uchwałą z dnia 21. października 1889 l. 3.008 (L. W. kr. 47.692/89) zażalenie Benjamina Recht z gminy Dębicy powiatu ropczyckiego prze-

ciw orzeczeniu Wydziału krajowego z dnia 17. grudnia 1889 l. 44.029 w sprawie otworzenia zasypanego kanału.

W następujących sprawach uchylił c. k. Trybunał administracyjny orzeczenia Wydziału krajowego z poleceniem dodatkowego uzupełnienia dochodzeń i wydania ponownych orzeczeń.

8. Wyrokiem z dnia 31. października 1889 l. 3.507 (L. W. kr. 53.827/89) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 21. grudnia 1889 l. 53.388 w przedmiocie zniesienia schodów w realności Jakóba Kurza w Kolbuszowie.

9. Wyrokiem z dnia 16. maja 1890 l. 1.629 (L. W. kr. 24.126/90) orzeczenie Wydziału krajowego z dnia 17. maja 1889 l. 14.030 w przedmiocie uregulowania majątku gminy miasta Sambora wraz z przedmieściami tejże gminy.

Regulacya spalonych miast.

Na skutek prośb Wydziałów powiatowych: Nowego Sącza, Jasła i Starego miasta udzieliliśmy pomocy technicznej do wygotowania projektu regulacyi spalonych części w mieście Nowym Sączu, tudzież w miasteczkach Frysztaku i Staremmieście.

Sprawa administracyi funduszu koszarowego.

O administracyi funduszu koszarowego, przeznaczonego na bezprocentowe pożyczki dla gmin na budowę koszar wojskowych, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Fundacya ś. p. Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan w Galicyi.

W myśl §. 5. aktu fundacyi ś. p. Edwarda Lewińskiego czysty dochód ma być użyty na zapomogi dla zubożałych włościan Galicyi, a to kolejno powiatami.

W roku bieżącym przypadło do rozdziału 1.400 zł. w. a., które rozdzielono pomiędzy 22 włościan w powiecie chrzanowskim, z tych 12 udzielono po 50 zł., a 10 po 80 zł.

Departament II.

Szef departamentu: Tadeusz Romanowicz, Członek Wydziału krajowego.

I. Ustawy i uchwały podlegające sankcyi Jego Ces. i Król. Apost. Mości.

Uchwała finansowa na rok 1890.

Uchwałę sejmową z dnia 26. listopada 1889 r., mocą której na pokrycie niedoboru w budżecie funduszu krajowego na rok 1890 postanowiono pobierać dodatek krajowy do wszystkich podatków bezpośrednich po 36 ct. od każdego złotego całej należytości tych podatków, raczył Jego Ces. i Król. Mość zatwierdzić postanowieniem z dnia 8. stycznia 1890 r., o czem c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 22. stycznia 1890 r. l 552 pr.

Uchwały ustanawiające dodatek do podatków bezpośrednich dla pokrycia wydatków galicyjskich funduszów indemnizacyjnych tudzież funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył postanowieniem z dnia 8 stycznia zatwierdzić uchwałę sejmową z dnia 25 listopada 1889 r., mocą której ustanowiono na r. 1890 w zachodniej i wschodniej części Galicyi dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich w wysokości 26 ct. od każdego złotego całej należytości tych podatków dla pokrycia wydatków funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej. Tem samem postanowieniem raczył też Jego Ces. i Król. Apostolska Mość zatwierdzić uchwałę sejmową, powziętą również w dniu 25. listopada, ustanawiającą, celem pokrycia wydatków funduszu indemnizacyjnego W. Ks. Krakowskiego wysokość dodatku do wszystkich podatków bezpośrednich w W. Ks. Krakowskiem na rok 1890 na 15 ct. od każdego złotego całej należytości podatków. O zatwierdzeniu tych uchwał zawiadomiony został Wydział krajowy przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 8. stycznia 1890 r. l. 552 pr.

Uchwała w sprawie zaciągnięcia pożyczki dla przyjścia w pomoc ludności dotkniętej klęską nienrodzaju.

Uchwałę sejmową, powziętą dnia 30. października 1889 r. upoważniającą Wydział krajowy do zaciągnięcia w jednej z instytucyj finansowych krajowych pożyczki w wysokości 300.000 zł. na pożyczki i zasiłki dla ludności okolic, dotkniętych zeszłorocznym nieurodzajem, raczył Jego Ces. i Król. Apostolska Mość zatwierdzić postanowieniem z dnia 1. grudnia 1889 r.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło o tem Wydział krajowy odezwą z dnia 10. grudnia 1889 r. l. 14.474/pr. O wykonaniu powyższej uchwały sejmowej, tudzież uchwał stojących z nią w związku zdajemy Wysokiemu Sejmowi sprawę w osobnem sprawozdaniu z akcyi ratunkowej, przeprowadzonej celem złagodzenia skutków przeszłorocznej klęski posuchy.

II. Wykonanie innych uchwał w sprawach finansowych.

Uchwała w sprawie poręki kraju za pożyczkę 600.000 zł., udzieloną w myśl Ces. rozporządzenia z dnia 6. października 1889 r. na bezprocentowe pożyczki dla dotkniętych klęską włościan.

W dniu 26. października 1889 r. powziął Wysoki Sejm uchwałę, mocą której przyjął imieniem funduszu krajowego porękę nieograniczoną za regularną spłatę kwoty 600.000 zł., udzielonej pod warunkiem takiej poręki w myśl ces. rozporządzenia z dnia 6. października 1889 r. ze skarbu państwa na bezprocentowe pożyczki dla dotkniętych klęską nieurodzaju włościan, i upoważnił Wydział krajowy do zeznania odpowiedniego dokumentu.

W wykonaniu tej uchwały zeznał Wydział krajowy uchwałą z dnia 2. listopada 1889 r. odpowiedni dokument poręki i przesłał go c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 2. listopada 1889 r. l. 47.360.

Uchwała w sprawie pokrycia części niedoboru w budżecie funduszu krajowego na r. 1890 przez użycie kapitału funduszu policyi krajowej.

Na posiedzeniu sejmowem z dnia 26. listopada 1889 r. zapadła uchwała, upoważniająca Wydział krajowy do użycia na pokrycie części niedoboru w budżecie funduszu krajowego na rok 1890 kapitału funduszu policyi krajowej w kwocie 132.859 zł. tytułem pożyczki 4½ procentowej, która ma być zwróconą funduszowi policyjnemu, gdy Sejm założenie domów pracy przymusowej uchwali. Z otwartego powyższą uchwałą kredytu nie korzystał Wydział krajowy do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania, zdołał sobie bowiem otworzyć na pokrycie bieżących niedoborów kasowych kredyt znaczniejszy, a co do stopy procentowej dla funduszu krajowego korzystniejszy. Wobec jednak niepomyślnego stanu wpływów regularnych dochodów funduszu krajowego z dodatków do podatków, tudzież wobec braku innego budżetowego pokrycia dla kwoty 132.859 zł. w budżecie krajowym na r. 1890, pożyczka, powyżej podaną uchwałą dozwolona, będzie musiała być zrealizowaną w ciągu bieżącego roku.

Uchwała w sprawie unifikacyi wszystkich długów funduszu krajowego.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 r. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu zbadanie dokładne, czyli i pod jakimi warunkami, dałaby się przeprowadzić unifikacya wszystkich długów funduszu krajowego, i przedłożenie ewentualnego projektu takiej unifikacyi Sejmowi na najbliższej sesyi sejmowej. Wydział krajowy w wykonaniu tej uchwały przedkłada odrębne sprawozdanie, łącznie z projektem finansowym, spowodowanym uchwaloną przez Radę państwa i przez Najjaśniejszego Pana sankcyonowaną ugodą indemnizacyjną.

Uchwała przekazująca Wydziałowi krajowemu petycye spowodowane klęską nieurodzaju i posuchy.

O wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu powziętej w dniu 30. października 1889 r. a stanowiącej, że wszystkie petycye, jakie z powodu klęski nieurodzaju i posuchy do Sejmu wpłynęły lub w dalszym ciągu sesyi wpłynąć jeszcze miały, mają być odstąpione Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia, zdaje Wydział krajowy sprawę w sprawozdaniu o akcyi ratunkowej zeszłoroczną klęską spowodowanej.

III. Sprawy gospodarstwa rolnego i leśnego.

Sprawa nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego.

W sprawie instytucyi nauczycieli wędrownych, wprowadzonej w życie na początku roku 1889 przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Tu zaś nadmienia, że otrzymawszy od c. k. Rządu przyrzeczoną na rok 1890 subwencyę w kwocie 2.000 zł. zamianował Wydział krajowy w roku bieżącym drugiego nauczyciela wędrownego, który w miesiącu maju r. b. czynności swe we wschodnej części kraju rozpoczął.

Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, powziął Wysoki Sejm w dniu 18. listopada 1889 uchwałę, mocą której polecił Wydziałowi krajowemu, aby w jak najkrótszym czasie przeprowadził reorganizacyę przejściową szkoły gospodarstwa lasowego według zasad, wskazanych przez ankietę, zaprowadzając trzechletni kurs nauk w tej szkole, a stanowczą jej reorganizacyę w duchu przedłożonego przez Wydział krajowy projektu i sprawozdania sejmowej komisyi administracyjnej przeprowadził przed rozpoczęciem roku szkolnego 1890/91.

Stosownie do tych uchwał przeprowadził Wydział krajowy tak reorganizacyę przejściową jak i wchodzącą w życie z dniem 1. października 1890 reorganizacyę stanowczą krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, i przedkłada w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Krajowe niższe szkoły rolnicze w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach.

O czynnościach tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie.

O czynnościach tyczących się krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Tutaj zaznacza tylko Wydział krajowy, że na podstawie konkursu z dnia 31. maja 1889 zamianował Wydział krajowy na propozycyę kuratoryi kierownikiem tej szkoły p. Wojciecha Maciaszka, który tak pod względem fachowego wykształcenia jak i wielostronnej praktyki w zawodzie ogrodniczym, zdawał się być na kierownika praktycznej szkoły ogrodniczej najlepiej ukwalifikowanym z pomiędzy wszystkich zgłaszających się na tę posadę kandydatów.

Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

Uchwałą powziętą w dniu 26. listopada 1889 upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielać na utrzymanie tej szkoły roczną dotacyę ze skarbu państwa w kwocie 2.200 zł.

Wykonując tę uchwałę reaktywował Wydział krajowy w mowie będącą szkołę z dniem 1. maja i powołał na jej kierownika tymczasowego i nauczyciela zawodowego, dotychczasowego instruktora przy krajowej szkole rolniczej w Czernichowie p. Władysława Ancutę, a na drugiego nauczyciela zawodowego (instruktora) dotychczasowego instruktora wędrownego uprawy lnu i konopi przy c. k. Towarzystwie gosp. gal. p. Jana Górskiego.

W sprawie reaktywowania i organizacyi szkoły uprawy i wyprawy lnu w Gródku przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

Sprawa założenia nowych szkół rolniczych niższych.

O dotychczasowem wyniku rokowań przeprowadzonych przez Wydział krajowy w sprawie założenia nowych szkół rolniczych niższych w powiecie mieleckim, stryjskim i t. d. przedłoży Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Sprawa zaprowadzenia w Dublanach osobnego kursu dla nauczycieli szkół ludowych.

W sprawie urządzenia przy krajowych szkołach rolniczych w Dublanach specyalnego kursu nauk z dziedziny gospodarstwa wiejskiego dla nauczycieli szkół ludowych, przedłoży Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Sprawa założenia szkoły gospodyń.

W sprawie założenia szkoły gospodyń przedkłada Wydział krajowy swe wnioski w osobnem sprawozdaniu.

Stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie.

W rozprawie nad Rubr. XV. wydatków na rok 1890 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu 19. listopada 1889 na stypendya dla uczniów szkoły kucia koni przy c. k. szkole weterynaryi we Lwowie kwotę 300 zł.

Na propozycyę Dyrekcyi c. k. szkoły weterynaryi we Lwowie udzielił Wydział krajowy z kwoty tej 3 stypendya po 50 zł. uczniom 6cio-miesięcznego kursu kucia koni Aleksandrowi Bauerowi, Stanisławowi Marchiewiczowi i Piotrowi Bachłajewiczowi, a 2 stypendya po 75 zł. uczniom tegoż kursu: Janowi Stypalowi i Franciszkowi Sagańcowi.

Subwencye na cele kultury krajowej udzielane przez Wydział krajowy.

Na cele kultury krajowej udzielił Wydział krajowy w peryodzie objętym niniejszem sprawozdaniem następujących zasiłków z funduszu dyspozycyjnego.

1. Na opłatę taks egzaminacyjnych od egzaminów ścisłych rygoryzantom c. k. szkoły weterynaryi we Lwowie: Janowi Skucińskiemu (do LW. 36.579/89), Franciszkowi Panickiemu (do LW. 40.663/80), Włodzimierzowi Bielińskiemu (do LW. 40.664/89), Janowi Nowickiemu (do LW. 41.953/89) Rudolfowi Przykopa (do LW. 45.583/89), Markowi Kaczkowskiemu (do LW. 46.606/89) każdemu po *57 zł.*

2. Zarządowi głównemu Towarzystwa kółek rolniczych we Lwowie na pokrycie kosztów zjazdu delegatów kółek we Lwowie w dniach 9. i 10. października 1889 kwotę *200 zł.*

3. Towarzystwu gorzelników polskich, na wydawnictwo czasopisma „Gorzelnik polski“ 200 zł. w załatwieniu petycyi tego Towarzystwa przekazanej Wydziałowi krajowemu do załatwienia uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 r. (LW. 57.995/89).

4. Janowi Biedroniowi wydawcy 10-centowej „Czytelni rolniczej“ w Cieszynie 200 zł. w. a., z których 100 zł. tytułem ceny zakupna 1000 egzemplarzy broszurki „Jak gospodarowałem w roku nieurodzaju“ rozdanej przez Wydział krajowy bezpłatnie kółkom rolniczym, Towarzystwu oświaty ludowej we Lwowie i Krakowie i Tow. ruskiemu „Proświta“ — drugie zaś 100 zł. tytułem zasiłku na wydawnictwo drugiej broszury 10-centowej „Jak gospodarze radzić sobie mają wobec braku ściółki“ (LW. 9.076).

5. Wojciechowi Nowakowi uczniowi ogrodniczemu w Erfurcie na dokończenie nauki w zawodzie ogrodniczym 50 zł. (LW. 9.478/90).

6. Zarządowi galicyjskiego Towarzystwa weterynarskiego na wydadawnictwo czasopisma „Przegląd weterynarski“ 100 zł. (LW. 10.079/90).

7. Wydział krajowy wykonał wszystkie uchwały budżetowe Wysokiego Sejmu tyczące się różnych zasiłków na cele kultury krajowej.

Sprawa podniesienia gospodarstwa nabiałowego.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1888 w sprawie popierania rozwoju przemysłu mlecznego, przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi na ubiegłej sesyi osobne sprawozdanie wraz z wnioskami do uchwały pod dniem 5. listopada 1889. LW. 48.423.

Sprawozdanie to — jako niezałatwione — zostało uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu przekazane i zostanie ponownie Wysokiemu Sejmowi przedłożone z odpowiednimi wnioskami.

Sprawa zalesienia wydm piaszczystych i nieużytków.

Z subwencyj wyznaczonych uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 na zalesienie wydm piaszczystych w okręgach roboczych niskim, jarosławsko-cieszanowskim, jaworowsko-mościskim i tarnobrzeskim wyasygnował Wydział krajowy do L 18.105/90 Wydziałowi powiatowemu w Jaworowie, a do L. 20.548/90 Wydziałowi powiatowemu w Nisku. Subwencye zaś dla okręgu roboczego jarosławsko-cieszanowskiego i tarnobrzeskiego zostały na razie powstrzymane aż do zużytkowania znacznych reszt kasowych pozostałych w roku 1889 w Wydziałach powiatowych jarosławskim (549 zł. 99 ct.) i tarnobrzeskim (476 zł. 68 ct. w. a.).

Ze sprawozdania c. k. komisarza inspekcyi leśnej o postępie robót około zalesienia lotnych piasków w Galicyi, przedłożonego Wydziałowi krajowemu przy odezwie c. k. Namiestnictwa z dnia 22. lutego 1890 L. 7.775, powziął Wydział krajowy wiadomość, że wskutek zeszłorocznej posuchy jakoteż niezwykłego rozmnożenia się pędraków (mianowicie w powiatach mościskim, jaworowskim, jarosławskim i cieszanowskim) uległy zniszczeniu uprawy wykonane w latach 1888 i 1889, — a rezultaty jakie przy zalesieniu wydm piaszczystych w kraju osiągnięto, cofnęły się przynajmniej o trzy lata wstecz. Wydział krajowy wezwał wskutek tego reskryptem z dnia 26. marca 1890 l. 9.553/90 Wydziały powiatowe w Jaworowie, Jarosławiu, Nisku i Tarnobrzegu, aby pierwszy w porozumieniu z Wydziałem pow. mościskim, drugi zaś w porozumieniu z Wydziałem pow. cieszanowskim, dołożyły wszelkich starań, aby szkody wpływami elementarnymi w zalesieniu wydm spowodowane, mogły być jak najrychlej naprawione. Zarazem polecił Wydział krajowy powyż wymienionym Wydziałom powiatowym, aby o postępie robót około zalesienia wydm w ogóle, a w szczególności około naprawy szkód wyrządzonych w kulturach dawniejszych, przedłożyły Wydziałowi krajowemu do końca października r. b. wyczerpujące sprawozdanie.

Oprócz zasiłków przez Wysoki Sejm na zalesienie wydm wyznaczonych, udzielił Wydział krajowy wskutek odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 21. października 1889 L. 63.776 rozporządzeniem LW. 11.722/90 dalszy zasiłek w kwocie 58 zł. 60 ct. w. a. z funduszu dyspozycyjnego na dalsze zakulturowanie wydm piaszczystych w Czernichowie i Czernichówku.

Sprawa zalesienia góry Kosowskiej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 18. listopada 1889 petycyę reprezentacyi gminy Kosowa o zalesienie tamtejszej góry miejskiej na koszt funduszu krajowego, Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowania w porozumieniu z c. k. Rządem.

Odezwą z dnia 23. grudnia 1889 l. 54.703 odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa z prośbą, aby inspektoratowi leśnemu, który zalesieniem wydm i nieużytków kieruje, poleciło zbadanie potrzeby, możności i kosztów zalesienia tej góry. Wskutek polecenia c. k. Namiestnictwa zbadał delegowany komisarz inspekcyi przestrzeń góry przez reprezentacyę gminy Kosowa do zalesienia wskazanej, uznał potrzebę i możność powstrzymania dalszego uruchomiania się gruntu i zalesienia na powierzchni około 7 hektarów i obliczył minimalny koszt wykonania tych prac na 800 zł. z zastrzeżeniem, że zaprowadzone kultury przynajmniej przez lat 5 należycie będą pielęgnowane.

Ponieważ reprezentacya gminy Kosowa zobowiązała się kwotą 100 zł. przyczynić się corocznie przez lat 5 na koszta utrzymania i dozór zalesienia, postanowił Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek udzielenia gminie Kosowa jednorocznego zasiłku w kwocie 800 zł. na wspomniane zalesienie, który to wniosek w osobnem sprawozdaniu przedłożony zostanie.

Sprawa ustawy o przymusowem tępieniu myszy polnych.

Petycyę c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego z dnia 23. października 1889 r., która była przedmiotem obrad sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego, przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. listopada 1889 r. jako niezałatwioną do załatwienia Wydziałowi krajowemu.

Ażeby Wydział krajowy mógł w myśl życzenia w petycyi wypowiedzianego i wniosku sejmowej komisyi administracyjnej z dnia 11. listopada przedłożyć wnioski Wysokiemu Sejmowi, musiał poprzednio zebrać odpowiedni materyał.

Za pośrednictwem c. k. Rządu otrzymał Wydział krajowy już prawie ze wszystkich krajów w Europie, w których istnieją przepisy, tyczące się tępienia myszy polnych, mniej lub więcej wyczerpujące sprawozdania, — ma też Wydział krajowy nadzieję, że wkrótce otrzyma od komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego zapowiedziane w powyż powołanej petycyi tegoż Towarzystwa wyniki doświadczeń, jakie z inicyatywy Towarzystwa przeprowadzone być miały w większych gospodarstwach kilku okolic kraju.

Z materyału zebranego przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że o zastosowaniu środków mechanicznych nie może być mowy u nas na wielkich a mało zaludnionych obszarach i że tylko użycie odpowiednich środków trujących mogłoby do pożądanego celu doprowadzić, gdyby było energicznie, dokładnie i ze znajomością rzeczy, a nadto równocześnie w całej okolicy, klęską myszy nawiedzonej, uskuteczniane.

Z pomiędzy środków trujących dwa zasługują przedewszystkiem na uwagę: fosfor i strychnina. Według opinii c. k. stacyi doświadczalnej w Wiedniu, najodpowiedniejszym, bo najmniej dla innych zwierząt niebezpiecznym środkiem trującym jest fosfor, użyty w odpowiednio przyrządzo-

nych pigułkach. Pigułki fosforowe przedstawiają jednakże tę niedogodność, że pod wpływem powietrza tracą dosyć szybko swoje własności trujące, gdyż fosfor wystawiony na działanie powietrza odtlenia się (oksyduje) i przechodzi w związek nieszkodliwy.

Ta właściwość fosforu sprawia, że pigułki w większej ilości wyrobione i dłużej przechowane zupełnie zawodzą.

Kolegium medycynalne królesko-saskie natomiast zaleca pszenicę strychniną bajcowaną, jako środek, który najlepiej myszy truje, a odpowiednio użyty, dla zdrowia człowieka nie jest niebezpieczny, jak to powszechnie mniemają Ażeby jednak pszenica strychniną bajcowana mogła być bez obawy o zdrowie człowieka jako środek trujący myszy użytą, muszą być zachowane następujące ostrożności: Na 1 kilogram pszenicy nie można użyć więcej jak 2 do 3 gramów saletranu strychniny w roztworze; ziarnka pszenicy, strychniną bajcowane, muszą być dla łatwego poznania zabarwione na czerwono farbą anilinową; przyrządzenie pszenicy strychniną na trutkę na myszy uskuteczniać mogą tylko aptekarze, umiejący się obchodzić z tak silną trucizną. Pszenica strychninowa musi być pod zamknięciem przechowana i tak rozmieszczana po polach, aby była dla innych zwierząt niedostępna Warunki te, a mianowicie ostatnie, w naszych stosunkach, wobec niskiego jeszcze stopnia oświaty ludu naszego, czynią zastosowanie tego środka prawie niemożliwem.

Załatwienie przekazanej Wydziałowi krajowemu sprawy jest nadzwyczaj trudne, — jest jednakże w toku, a na następnej sesyi sejmowej będzie mógł Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi pozytywne wnioski.

Sprawa rozporządzenia wykonawczego do ustawy o rybołowstwie z dnia 31. października 1887. r. i ogłoszenia tej ustawy.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi stryjskiego oddziału Towarzystwa gospodarskiego w przedmiocie ustawy rybackiej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 19. listopada 1889 r. następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby jak najrychlej wprowadził w wykonanie sankcyonowaną ustawę rybacką z dnia 31. października 1887 r.“

Wskutek odezwy Wydziału krajowego z dnia 16. maja r. b. L. 5437, zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy odezwą z dnia 29. maja r. b. L. 36817, że powyż przytoczoną uchwałę Wysokiego Sejmu krajowego przedłożyło sprawozdaniem z dnia 27. grudnia 1889 r. L. 89346 JE. Panu Ministrowi rolnictwa do dalszego zarządzenia, — i że reskryptem tegoż Ministerstwa z d. 1. maja 1890 r. L. 4107/463 zostało c. k. Namiestnictwo powiadomione, że pomieniona ustawa i dotyczące rozporządzenie wykonawcze „wkrótce będą mogły być ogłoszone“.

Wydawnictwo i rozprzedaż mapy obrazowej ryb krajowych.

Mapa obrazowa ryb krajowych, ułożona przez profesora Dr. M. Nowickiego, a wydana w 1000 egzemplarzach kosztem funduszu krajowego, wynoszącym oprócz opłaty za przechowanie płyt litograficznych do ewentualnego drugiego wydania 2.420 zł., wskutek niezależnego od Wydziału krajowego opóźnienia w wydaniu należącego do tej mapy tekstu objaśniającego Dr. M. Nowickiego (patrz Sprawozdanie Wydziału krajowego za rok 1888/89) dopiero przy końcu roku 1889 mogła być rozesłana.

Chociaż cena w wysokości 2 zł. 50 ct. za jeden egzemplarz mapy obrazowej ryb krajowych, waz z broszurą objaśniającą, zaledwie pokryćby mogła koszt własny wydawnictwa, postanowił Wydział krajowy oddać wspomnianą mapę wraz z broszurą objaśniającą po 2 zł. 10 ct. w. a. za egzemplarz wszystkim, którzy dzieło to po koniec r. 1888 zamówili, a nadto zarezerwować po tej samej cenie 100 egzemplarzy dla tych zakładów naukowych, które Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu wskaże. Cenę księgarską i dla wszystkich, którzy się później bezpośrednio do Wydziału krajowego zgłoszą, naznaczył Wydział krajowy na 2 zł. 50 ct. za egzemplarz.

Po koniec grudnia 1889 r. rozesłano subskrybentom różnym 398 egzemplarzy (LW. 55118/89), a w tej liczbie 100 egzemplarzy Radzie szkolnej krajowej na podstawie zamówienia z dnia 8. maja 1886. l. 5392, i oddano w komis księgarzom różnym w kraju 180 egzemplarzy, — reszta pozostała na składzie.

Odezwą z dnia 6. grudnia 1889 l. 22152, oświadczyła jednak Rada szkolna krajowa, że przysłanych jej 100 egzemplarzy map przyjąć nie może z powodu, że wydawnictwo zamówionej mapy się opóźniło, „a fundusz na zakupno przyborów naukowych przez Wysoki Sejm krajowy na r. 1887. wyznaczony, musiał być w tymże roku administracyjnym w całości wyczerpany, wskutek czego też Rada szkolna krajowa nie posiada obecnie funduszu na zakupno owych map, a to tembardziej, że Wysoki Sejm krajowy kwotę preliminowaną na zakupno przyborów naukowych na r. 1890 o $^2/_3$ obniżył“. Co się zaś tyczy zarezerwowanych drugich 100 egzemplarzy po cenie 2 zł. 10 ct. dla różnych zakładów naukowych, oświadczyła Rada szkolna krajowa, że okólnikiem wystosowanym do Dyrekcyj gimnazyów, szkół realnych, seminaryów nauczycielskich i c. k. Rad szkolnych okręgowych, poleciła do bibliotek szkolnych mapę obrazową ryb krajowych Dr. Nowickiego, kosztem funduszu krajowego wydaną.

Stan przeto w mowie będącego wydawnictwa przedstawia się po koniec czerwca 1890 r. jak następuje:

Rozsprzedano różnym	305	egzemplarzy
Rozdano redakcyom i innym bezpłatnie .	18	„
Oddano w komis księgarniom . . .	180	„
Pozostaje reszta na składzie (wraz ze zwróconymi przez Radę szkolną krajową) .	497	egzemplarzy

Sprawa funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych.

Przy rozprawie budżetowéj nad Rubr. XV. preliminarza wydatków na cele rolnictwa i górnictwa na rok 1890 uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 25. listopada 1889 na wniosek komisyi budżetowej co następuje:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadanie:

„a) o ile kwota 15.000 zł. przeznaczona na utworzenie „f u n d u s z u p o ż y c z k o w e g o d l a k ó ł e k r o l n i c z y c h“ odpowiadałaby potrzebie kredytu dla działalności handlowo-przemysłowej kółek?

b) komu i na jakich zasadach należałoby powierzyć rozporządzanie i administrowanie tymi funduszami?

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby rezultat tych badań wraz z odnośnymi wnioskami przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej w osobnem sprawozdaniu.“

Celem spełnienia powyższych poleceń odniósł się Wydział krajowy do zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych, jak niemniej do komitetów obu krajowych Towarzystw rolniczych we Lwowie i Krakowie (L. W. 3830/90) o udzielenie Wydziałowi krajowemu w tej sprawie swej opinii, a ewentualnie przedłożenie odpowiednich wniosków, przyczem zakomunikował Wydział krajowy powyż wymienionym zarządom instytucyj krajowych motywa, które skłoniły komisyę budżetową do postawienia wniosku na utworzenie wspomnianego „funduszu pożyczkowego“.

Zarząd główny kółek rolniczych w relacyi z 4. czerwca 1890 L. 2187 (L W. 24831/90) podnosząc, że kierunek handlowo-przemysłowy kółek rolniczych objawia się obecnie przedewszystkiem w utrzymywaniu sklepików, które mogłyby bardzo korzystny wpływ wywierać na obudzenie ducha handlowo-przemysłowego pośród ludności włościańskiej a nawet umoralniająco na ludność tę działać, oświadczył:

1. „że jakkolwiek byłby większy fundusz pożyczkowy pożądany, to jednakże kwota 15.000. zł. może na razie odpowiedzieć potrzebie, — 2. że administracya funduszem tym jak i asygnowanie pożyczek leżeć powinny w ręku Wydziału krajowego, zarząd zaś główny Towarzystwa kółek rolniczych miałby do spełnienia zadanie podobne temu, jakie ma obecnie krajowa komisya przemysłowa.“

Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego przedłożył zdanie swoje w tej sprawie w relacyi z dnia 9. czerwca 1890 l. 3830 (l. W. 24823/90.) mianowicie:

„1. że kwota 15.000 zł. przeznaczona na „fundusz pożyczkowy dla kółek rolniczych“ odpowiadałaby tylko w bardzo szczupłej mierze potrzebie kredytu dla działalności handlowo-przemysłowej kółek rolniczych i że należałoby na fundusz ten kwotę 50.000. zł. przeznaczyć, jeżeli ma skutek jakikolwiek wywrzeć,

2. że „fundusz pożyczkowy“ należałoby umieścić w Banku krajowym, rozporządzanie zaś „funduszem pożyczkowym“ należy pozostawić Wydziałowi krajowemu na propozycyę zarządu głównego kółek rolniczych, analogicznie do krajowego funduszu przemysłowego“.

Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego nie dał do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania żadnej odpowiedzi na powyż wzmiankowane wezwanie Wydziału krajowego. Sprawa przez sejmową komisyę budżetową zainaugurowana, jest przeto w toku.

Sprawa zwołania przez c. k. Rząd ankiety gorzelnianej w myśl wniosku posła Piotra Grossa.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Grossa w sprawie reformy przepisów gorzelnianych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 19. listopada 1889 uchwałę wzywającą c. k. Rząd, aby: 1890

„1. zwołał jak najrychlej ankietę złożoną z osób fachowych, gorzelnictwem rolniczem się zajmujących i na podstawie uczynionych przez nią wniosków zmodyfikował wydane dotychczas przepisy wykonawcze do ustawy o opodatkowaniu gorzelń z dnia 20. czerwca 1888 Dr. u. p. Nr. 95.

2. aby dla unormowania zbytu okowity usunął te wszystkie przeszkody, które zbyt ten bądź utrudniają, bądź uniemożebniają.

O uchwale tej zawiadomił J. E. pan Marszałek krajowy J. E. pana Namiestnika, dołączając zprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego w tej sprawie.

Na odezwy Wydziału krajowego z dnia 22. stycznia 1890 l. 2432 i z dnia 16. maja 1890 l. 9680 odpowiedziało Prezydyum c. k. Namiestnictwa dnia 15 lutego 1890 l. 1639/pr. i dnia 15. sierpnia 1890 l. 8062/pr. że powyż przytoczona uchwała Wysokiego Sejmu przedłożoną została c. k. Ministerstwu skarbu relacyą c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 14. stycznia 1890 l. 1972/pr. — i że po nadejściu odpowiedzi c. k. Prezydyum Namiestnictwa nie omieszka zawiadomić o niej Wydział krajowy. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedź c. k. Ministerstwa skarbu nie nadeszła.

Pod dniem 19. maja 1890 l. 486 (l. W. 21724/90) przesłał komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego Wydziałowi krajowemu wnioski komitetu Towarzystwa leśno-rolniczego bialsko żywieckiego dotyczące zmiany ustawy gorzelnianej z dnia 20. czerwca 1888 z prośbą o poparcie tych wniosków u c. k. Rządu. Zgodnie z tem życzeniem przesłał Wydział krajowy rzeczone wnioski (alegat 6.) odezwą z dnia 6. czerwca 1890 l. 21724/90 c. k. Namiestnictwu jako materyał dla zwołać się mającej przez c. k. Rząd ankiety gorzelnianej, upraszając zarazem c. k. Namiestnictwo o poczynienie stosownych kroków, aby c. k. Rząd wspomnianą ankietę gorzelnianą w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 19. listopada 1889 jak najrychlej zwołał.

Alegat 6.

Krajowa ankieta gorzelniana w sprawie zmiany ustawy gorzelnianej i przepisów wykonawczych tej ustawy.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospod. kraj. o wniosku posła Rutowskiego w sprawie reformy ustawy o podatku spirytusowym powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 21. listopada 1889 następujące uchwały

1) „Przekazuje się wnioski posła Rutowskiego Wydziałowi krajowemu z poleceniem udzielenia ich członkom fachowej ankiety przez c. k. Rząd w sprawie gorzelnianej zwołać się mającej.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w sprawie zbadania usterek ustawy gorzelnianej i przepisów wykonawczych zwołał jak najrychlej ankietę krajową celem przygotowania materyału dla ankiety wiedeńskiej".

ad 1) Uchwała pierwsza nie mogła być jeszcze wykonaną ze względu, że c. k. Rząd nie zwołał dotychczas ankiety, której się Wys. Sejm rezolucyą z d. 19 listopada 1889 domagał.

ad 2) Wykonując uchwałę drugą zwołał Wydział krajowy ankietę gorzelnianą na dzień 13. stycznia 1890, zapraszając do niej:

Dra Piotra Grossa, wiceprezesa c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, posła na Sejm krajowy,

Władysława Struszkiewicza, wiceprezesa c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, posła na Sejm krajowy,

Hipolita Bohdana, prezesa Rady nadzorczej Banku krajowego.

Juliana Frommla, pełnomocnika i dyrektora dóbr JE hr. Siemieńskiego Lewickiego,

Jana Gnoińskiego, posła na Sejm krajowy,

Kazimierza Hordyńskiego, praktycznego gorzelnika i redaktora czasopisma „Gorzelnik".

Dra Włodzimierza Kozłowskiego, posła na Sejm krajowy i do Rady państwa,

Stanisława Polanowskiego, posła na Sejm krajowy i Członka Izby Panów i Rady państwa,

Dra Maurycego Rosenstocka, posła na Sejm krajowy i do Rady Państwa,

Eustachego Zagórskiego posła na na Sejm krajowy,

tudzież wnioskodawcę: dra Tadeusza Rutowskiego, posła na Sejm krajowy i do Rady państwa.

Ankieta, której Wydział krajowy przedłożył odpowiedni kwestyonarz dołączony do niniejszego sprawozdania (jako alegat 7) zbadała sprawę w wyczerpujących rozprawach, przeprowadzonych pod przewodnictwem członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza w dniach 13. i 14 stycznia b. r. a spisanych w dołączonem do niniejszego sprawozdania protokole (alegat 8) i uchwaliła następujące rezolucye:

Alegat 7.

Alegat 8.

A. Odnoszące się do postanowień ustawy o podatku od spirytusu z d. 20. czerwca 1888:

I. Ankieta oświadcza się za uchyleniem §. 5. ustawy z d. 20 czerwca 1888 r. i za podciągnięciem gorzelń dotychczas na mocy tego paragrafu uwalnianych od opłaty podatku pod podatek, na wypadek zaś, gdyby uchylenie §. 5. okazało się niemożliwem oświadcza się ankieta za tem: 1) by z uwolnienia od podatku w myśl §. 5. wyłączonym był spirytus pędzony z materyałów mącznych, 2) by uwolnienie od podatku w myśl postanowień §. 5. produkcyi potrzebnej na opędzenie potrzeb domowych ograniczonem zostało do pewnego maximum produkcyi rocznej a mianowicie do 25 hltrów na rok, reszta zaś tej produkcyi by została opodatkowaną.

II. Ankieta oświadcza się za zmianą §. 6. ustawy z dnia 20. czerwca 1888 w tym kierunku, żeby spirytus dla celów przemysłowych wyrabiany, włącznie z wyrobem octu, spirytus do gotowania, opalania, czyszczenia, oświetlenia, wolny od podatku konsumcyjnego i jako taki nie wliczony do kontyngentu, odtąd został zaliczony do kontyngentu i opłacał podatek w wysokości podatku od spirytusu kontyngentowego.

III Ankieta wyraża życzenie, ażeby wysoki Wydział krajowy zwrócił uwagę c. k. Rządu na niedostateczny sposób denaturowania spirytusu przemysłowego na Węgrzech i na ztąd powstałe defraudacye, jak również na okoliczność, że źle denaturowany spirytus węgierski wchodzi do Galicyi i staje się z uszczerbkiem zdrowia ludności przedmiotem konsumcyi.

IV. Ankieta wyraża życzenie, ażeby postanowienia, odnoszące się do opodatkowania gorzelni kociołkowych uległy rewizyi i ażeby wydajność tych gorzelni obliczoną została odpowiedniej do stanu faktycznego techniki i produkcyi, gdyż obecnie rozwój tego rodzaju gorzelń opiera się nie na warunkach produkcyi, ale na wyzyskiwaniu przesadnych ulg podatkowych.

V. Ankieta wyraża życzenie, aby niewyczerpany kontyngent gorzelń tak fabrycznych jak rolniczych nie mógł być przekazywany dodatkowo gorzelniom fabrycznym, lecz jedynie tylko gorzelniom rolniczym spółek rolniczych w ogóle gorzelniom rolniczym.

VI. Ankieta wyraża życzenie, by w sprawie reformy postanowień ustawy o rozdziale kontyngentu indywidualnego, dotyczących wymiaru kontyngentu, Wydział krajowy zechciał w stosownym czasie zwołać osobną ankietę.

B. Odnoszące się do przepisów wykonawczych i wykonywania ustawy z dnia 20. czerwca 1888:

I. Ankieta gorzelniana wyraża ubolewanie, że c. k. Rząd ciągłemi zmianami przepisów wykonawczych ustawy z 20. czerwca 1888, pociągającemi za sobą ciągłe koszta i martwe wkłady a okazującemi się często jako nieodpowiadające celowi w wysokim stopniu utrudnia byt gorzelni rolniczych.

Ankieta wyraża przekonanie, że czas experymentów i prób już się skończył i że zmiany przepisów, o ile okażą się potrzebnemi, będą już tylko usuwać utrudnienia, weksacye i ustalą sposób wykonywania ustawy, zabezpieczając skarb bez szkody producenta.

II. Samo rozporządzenie wykonawcze ustawy gorzelniczej z dnia 20. czerwca 1888 przypuszcza, że zegar w gorzelniach może być niedokładnym i wykazywać ilość produktu o 3% wyżej lub niżej od rzeczywistości. Zważywszy zaś, że w praktyce zachodzą w tych granicach najrozmaitsze wypadki i zegary nie są jednostajnie niedokładnymi a przy obliczeniach skarbowych cierpi zawsze na tej niedokładności produkujący przedsiębiorca, przeto ankieta wyraża przekonanie, iż zegary we wszystkich poszczególnych gorzelniach powinny być przez c. k. władze skarbowe skontrolowanymi a na podstawie dokładnego zbadania ustanowioną być winna dla każdej poszczególnej gorzelni poprawka wskazań zegaru, któraby przedsiębiorcę od niesprawiedliwego poszkodowania zabezpieczyła.

III. Należy się domagać, ażeby w każdej Dyrekcyi skarbowej był zapas aparatów mierniczych (zegarów) oraz monteur. Nadto należy się domagać, ażeby aparaty miernicze dla gorzelni rolniczych były odnawiane i restaurowane oraz zastępowane nowymi na koszt skarbu prócz wypadków, gdyby zostały uszkodzone z winy producenta.

IV. Ankieta wyraża przekonanie, że domagać się należy od c. k. Rządu, ażeby zamiast aparatów mierniczych, okazujących jedynie ilość, zaprowadzone zostały zegary pokazujące automatycznie ilość i siłę alkoholu.

V. Ankieta gorzelniana na podstawie doświadczeń ze składami i naczyniami do przechowania spirytusu domagać się musi podwyższenia procentu osuszki i reformy sposobu obliczania tejże.

VI. Ankieta gorzelniana wyraża przekonanie, że gwarantowanie producenta za spirytus, który opuścił gorzelnię i wychodzi do wolnego składu, jest przeciw duchowi ustawy i powinno być zniesionem, gdyż za należytość skarbową gwarantuje skarbowi skład wolny, względnie kaucya kupca w pełnej wysokości przypadającego podatku.

VII. Ankieta uważa rewizyę przepisów cymentniczych co do naczyń transportowych i obostrzenia nadzoru nad cechowaniem za niezbędne wobec konieczności wielkiej ścisłości wymiaru naczyń, gdyż małe już różnice stanowią w obrocie handlowym znaczne straty dla producenta.

Ankieta sądzi, że koniecznem jest zaprowadzenie numerowania porządkowego cech cymentniczych, uwidoczniającego odnośny urząd. Ankieta uważa nadto na potrzebne, ażeby utrudnienia, z jakiemi fakultatywny odbiór spirytusu na wagę się spotyka, były usunięte, a przeciwnie, ażeby raczej były wprowadzone w tym względzie ułatwienia.

VIII. Gdy z losem gorzelnictwa, jako najważniejszej gałęzi przemysłu rolniczego byt i rozwój wielkiej części rolnictwa kraju naszego ściśle jest

związany, ankieta wyraża przekonanie, że należy prosić JE. P. Ministra rolnictwa, ażeby w sprawach gorzelnictwa zechciał brać w obronę interesa rolnictwa, które jego pieczy są powierzone.

C. Odnoszące się do środków podniesienia wywozu spirytusu:

I. Ankieta wyraża przekonanie, że należałoby dążyć do użycia środków wyjątkowych, któreby mogły wpłynąć na podniesienie wywozu z Austro-Węgier nagromadzonego z pierwszej i obecnej kampanii spirytusu, a przeto i na podniesienie cen na targach wewnętrznych, a to mianowicie przez ustanowienie wyjątkowej doraźnej premii wywozowej dla spirytusu kontyngentowego, na czas ściśle oznaczony.

II. Ankieta wyraża przekonanie, iż należy dążyć do zmiany postanowień ustawy co do premii eksportowej, a to w tym kierunku, ażeby zamiast sumy ryczałtowej na premie eksportowe, przyczem według wielkości wywozu zmniejsza lub zwiększa się premia, przypadająca na każdy hektolitr, zaprowadzoną została na czas przejściowy premia stała od hektolitra.

III. Ankieta wyraża przekonanie, iż należy dążyć do tego, ażeby pozostałość niewyczerpanej kwoty, przeznaczonej na premie eksportowe z r. 1889, została użytą na środki wyjątkowe dla ożywienia handlu i wywozu lub dodaną do kwoty przeznaczonej na rok bieżący.

IV. Ankieta uznaje potrzebę zawiązania przez właścicieli gorzelń spółki w celu rektyfikacyi i eksportu spirytusu i pozyskania dla tejże spółki ulg podatkowych i kredytów przez Rząd podobnym spółkom na Węgrzech udzielanych.

D. W sprawie taryf kolejowych:

I. Ankieta gorzelniana z uznaniem przyjmuje do wiadomości przeprowadzone przez JE P. Ministra handlu obniżenie taryf kolejowych dla eksportu spirytusu z Galicyi do granicy szwajcarskiej, włoskiej i do morza, domagać się jednak musi zapewnienia tychże zniżeń także w ruchu przerywanym dla rafineryi (tj. reekspedycyi spirytusu rafinowanego dalej podług taryfy surowca) oraz obniżenia taryf w ruchu lokalnym.

II. Ankieta uważa za konieczne domagać się, ażeby korzystanie z takiej obniżki taryf było dostępnem już przy transporcie jednego wagonu spirytusu a wreszcie, ażeby park wozów cysternowych dla przewozu spirytusu na kolejach państwowych i prywatnych został pomnożony i korzystanie z niego ułatwione.

E. Nadto powzięła ankieta następujące uchwały dodatkowe:

I. Ankieta wyraża przekonanie, iż należy prosić Koło polskie we Wiedniu, by w dyskusyi budżetowej cały stan upadku gorzelń rolniczych i rolnictwa w kraju był dosadnie przedstawiony.

II. Ankieta wyraża przekonanie, iż należy się domagać podwyższenia podatku, opłacanego przez gorzelnie wyrabiające drożdże.

Wydział krajowy przyłączając się do uchwał ankiety, która zatwierdziła wnioski, nad którymi już Wysoki Sejm krajowy i odnośna komisya sejmowa obradowały i dodała szereg bardzo ważnych życzeń i wniosków, dążących do zaradzenia przesileniu, w jakiem znajduje się gorzelnictwo krajowe, ten tak ważny a dotąd u nas jedyny przemysł rolniczy, skutkiem nowej ustawy podatkowej z dnia 20. czerwca 1888 i jej wykonania, przesłał powyższe uchwały ankiety gorzelnianej przy krótkich memoryałach

Alegat 9. a i b. z dnia 31. stycznia 1890 l. 4676 (alegat 9 a i b), objaśniających sprawę JE. panu Ministrowi skarbu Dr. Dunajewskiemu i JE. panu Ministrowi handlu Margr. Bacquehem z prośbą, aby już w interesie wydatności i trwałości samego podatku od spirytusu i siły podatkowej gospodarstw gorzelnianych, zechcieli dokładnie zbadać przyczyny obecnego położenia krytycznego i użyli właściwych środków zaradczych.

Alegat 10. Równocześnie wystosował Wydział krajowy pismo do JE pana Ministra Galicyi Zaleskiego (alegat 10), w którem komunikując odpisy memoryałów, przesłanych JE. panom Ministrom skarbu i handlu, upraszał o poparcie usiłowań naszych celem zaradzenia złemu.

Dotychczas nie otrzymał Wydział krajowy żadnej odpowiedzi na przedłożone Ich Eksc. panom Ministrom memoryały.

Przesłał też Wydział krajowy odpisy wspomnianych memoryałów wraz z uchwałami ankiety gorzelnianej prezesowi Koła polskiego w Radzie państwa, jak niemniej Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie z prośbą o jak najusilniejsze poparcie usiłowań naszych u władz centralnych.

Sprawa subwencyonowania krochmalarni.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 r. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia niezałatwione przez Sejm sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Polanowskiego i towarzyszy o subwencyę „z funduszu przemysłowego“ dla czterech fabryk mączki kartoflanej (krochmalu).

Ponieważ wniosek posła Polanowskiego żądał udzielenia subwencyi z „funduszu przemysłowego“, a komisya sejmowa gospodarstwa krajowego w niezałatwionem przez Wysoki Sejm sprawozdaniu z dnia 16. listopada 1889 wnosiła, aby Wydział krajowy „w porozumieniu z komisyą przemysłową krajową“ zbadał użyteczność fabrykacyi mączki kartoflanej, a dającym gwarancyę umiejętnego założenia fabryk mączki kartoflanej udzielił subwencyi z „funduszu przemysłowego“, a to w myśl §. 1. statutu kraj. komisyi przemysłowej, — przeto odniósł się Wydział krajowy reskryptem z d. 13. grudnia 1889 l. 54.879/89 do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z wezwaniem do objawienia Wydziałowi krajowemu swej opinii w tej sprawie. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła wszakże pod d. 30. grudnia 1889 l. 492, że „nie uznaje się kompetentną do traktowania tego przedmiotu, należącego ściśle do zakresu przemysłu rolniczego“, gdyż trzymając się osnowy statutu, nadanego jej przez Sejm krajowy, poczytuje się powołaną do opiekowania się przedewszystkiem szkolnictwem przemysłowem, tudzież sprawami tyczącemi się przemysłu domowego i rękodzielniczego. Wydział krajowy postanowił przeto na radzie w dniu 31. stycznia 1889 odbytej, aby:

1. do zbadania wniosku posła Polanowskiego zwołać ankietę specyalną; przedtem jednakże:

2. zaprosić Dr. Wawnikiewicza, profesora chemii w wyższej szkole rolniczej w Dublanach i docenta technologii na politechnice lwowskiej, który w ubiegłym roku zwiedzał Niemcy celem bliższego poznania urządzenia fabryk krochmalarnych i zbadania przemysłu krochmalarnego, aby udzielił swych wskazówek co do ułożenia kwestyonaryusza dla ankiety,

i aby zechciał się podjąć wprowadzenia sprawy na posiedzeniu zwołać się mającej ankiety.

Pozostawiając stanowcze oznaczenie terminu, w którym ma się zebrać ta ankieta, aż do czasu, kiedy Wydział krajowy będzie już w posiadaniu dat statystycznych, dotyczących produkcyi, konsumcyi i handlu mączki kartoflanej (o czem poniżej), koniecznie potrzebnych do zbadania sprawy, zaprosił Wydział krajowy (do l. 4903) do wspomnianej ankiety pp.:

Stanisława Polanowskiego, jako wnioskodawcę,

Stanisława hr. Platera, właściciela dóbr i fabryki krochmalu w Siebieczowie,

Kwiryna Sobieszczańskiego, właściciela dóbr i fabryki krochmalu w Podlodowie,

Adama hr. Gołuchowskiego, właściciela dóbr,

Jana Hordyńskiego, kierującego gorzelniami w Siebieczowie,

Antoniego Jenika, gorzelnika praktycznego,

Arnulfa Nawratila, inspektora przemysłowego, — i

Dr. Romana Wawnikiewicza, profesora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

Nadto zaprosił Wydział krajowy:

Komitet c. k. Towarzystwa gospod. galicyjskiego we Lwowie, —

Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, tudzież

Izby handlowe i przemysłowe we Lwowie i Krakowie, aby przez swych delegatów wzięły udział w tej ankiecie.

Każdemu z zaproszonych przesłał Wydział krajowy następujące pytania ułożone przez departament II. w porozumieniu z profesorem Dr. Wawnikiewiczem.

1. Czy przemysł krochmalarski ma w naszym kraju w ogóle warunki rozwoju? w szczególności zaś:

czyli w obec niekorzystnych warunków, w jakich się gorzelnie rolnicze wskutek dzisiejszego systemu opodatkowania znajdują, przeróbka ziemniaków na mączkę może w danych warunkach (w odpowiednich miejscowościach) zastąpić korzystnie ich przeróbkę na spirytus? — i jakich ztąd korzyści spodziewać się można dla rolnictwa?

2. W jaki sposób mógłby się przemysł krochmalarny rozwinąć w naszym kraju i o tyle utrwalić, aby mógł skutecznie konkurować z krochmalarniami istniejącemi w innych krajach monarchii austro węgierskiej.

3. Czyli celem popierania rozwoju przemysłu krochmalarnego w kraju należy subwencyonować z funduszów krajowych pierwsze zaczątki na tem polu zrobione lub nawet pierwsze kroki w tym kierunku zamierzone? — W jaki sposób i w jakiej wysokości należałoby subwencyę udzielać?

4. Czy subwencyonować należy tylko krochmalarnie z charakterem rolniczym, — czy też także i krochmalarnie fabryczne, a więc obydwa kierunki uzupełniające się nawzajem?

5. Czy należy wspierać tylko zakłady wyrabiające różne rodzaje krochmalu (skrobię zieloną, skrobię mokrą, skrobię suchą, skrobię rafinowaną), czy także i krochmalarnie przerabiające dalej uzyskaną mączkę na dextrynę, syrop, cukier, gumy i t. d.?

Ponieważ sprawa takiej doniosłości ekonomicznej jak wspieranie z funduszu krajowego zakładania krochmalarni, idącego w parze ze zmniejszeniem liczby gorzelń, a tem samem zachęcanie do zmiany kierunku przemysłu rolniczego, pociągającego za sobą dalsze zmiany w całym ustroju gospodarstwa rolnego (wypas bydła), nie może być załatwioną na podstawie przypuszczeń lub osobistych zapatrywań, a Wydział krajowy nie posiadał dat pewnych, na których mogłaby ankieta a następnie i Wydział krajowy oprzeć opinię swoją i wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożyć się mające, odniósł się Wydział krajowy po nie do obu krajowych Towarzystw rolniczych i do Izb handlowych i przemysłowych we Lwowie i w Krakowie, a w końcu także (LW. 22.103/90) i do Pana W. A. Scholtena w Gröningen w Holandyi, który dawniej miał fabrykę krochmalu w Tarnowie, a obecnie kilka takich fabryk posiada w Królestwie i Holandyi.

Od krajowych Towarzystw rolniczych zażądał Wydział krajowy dat odnoszących się do:

1. odmiany (sorty) ziemniaków uprawianych przeważnie dla gorzelni w różnych okolicach kraju, przeciętnej zawartości mączki w tych ziemniakach, ich przeciętnego plonu w latach normalnych,

2. kosztów produkcyi jednego cetnara metr. ziemniaków na spirytus przerabianych,

3. kosztów produkcyi jednego hektolitra stopnia spirytusu, bez potrącania wartości otrzymywanych wywarów (brachy) lecz z wliczeniem podatku i wszelkich opłat w danych warunkach,

4. wartości ekonomicznej otrzymywanych wywarów ziemniakowych (brahy), a względnie ceny, po której braha ta sprzedawaną bywa,

5. siły pokarmowej (wartości karmowe) wywarów ziemniaczanych, otrzymywanych w gorzelniach przy teraźniejszym systemie wyrobu spirytusu w porównaniu z wypłuczynami ziemniaczanemi otrzymywanemi przy przerobie ziemniaków na krochmal.

Od Izb handlowych i przemysłowych zażądał Wydział krajowy dat odnoszących się do:

a) liczby i rodzaju krochmalarni (rolnicze? — fabryczne?) wyrabiających mączkę ziemniaczaną (krochmal mokry lub zielony albo też suchy lub rafinowany) w różnych prowincyach państwa austro-węgierskiego, jak niemniej w krajach sąsiednich;

b) ilości przerabianych w tych krochmalarniach ziemniaków;

c) ilości produktu handlowego (krochmalu rafinowanego) w ostatnich latach wytworzonego;

d) obrotu handlowego tym produktem w ostatnich latach (eksportu i importu);

e) główniejszych miejsc zbytu na produkt handlowy;

f) cen przeciętnych płaconych w ostatnich latach za mączkę mokrą (zieloną) i za mączkę suchą (produkt handlowy);

g) ilość krochmalu konsumowanego w Galicyi.

Pana Scholtena upraszał Wydział krajowy o podanie przyczyn, dla których fabrykę swoją w Tarnowie zwinął, a ewentualnie udzielenie Wydziałowi krajowemu wskazówek, dotyczących przemysłu krochmalarskiego.

Na wezwanie to odpowiedział komitet c. k. Towarzystwa rolniczego galicyjskiego pod dniem 27. czerwca r. b. l. 965 (LW. 28.656), że delegatem swoim do ankiety zamianował wiceprezesa swego Dra Piotra Grossa i że poczynił kroki stosowne, ażeby dostarczyć Wydziałowi krajowemu dat żądanych, a skoro je zbierze, przeszle je Wydziałowi krajowemu bezzwłocznie.

Izba handlowa i przemysłowa we Lwowie zawiadomiła, że delegatem do ankiety mianowała rzeczywistego członka swojego p. Andrzeja Kochanowskiego, a co się tyczy dat odnoszących się do produkcyi, konsumcyi i exportu krochmalu, czyni potrzebne dochodzenia i po zebraniu tychże niezwłocznie udzieli je Wydziałowi krajowemu.

Pan Scholten odpowiedział pod dniem 13. czerwca b. r. (LW. 25.553/90), że główną przyczyną zwinięcia fabryki tarnowskiej był brak kartofli i że sprawę zakładania krochmalarni wyjaśni w osobnej broszurce, którą w najbliższym czasie Wydziałowi przyrzekł przesłać.

Komitet Towarzystwa gospodarczego galicyjskiego i Izba handlowa i przemysłowa we Lwowie nie zdołały jeszcze zebrać dat przyrzeczonych. Komitet zaś Towarzystwa rolniczego krakowskiego i Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie nie odpowiedziały na pismo Wydziału krajowego powyżej wzmiankowane.

Sprawa jednakże jest w toku i będzie w najbliższym czasie dostatecznie zbadaną, aby Wydział krajowy mógł przedłożyć Wysokiemu Sejmowi pozytywne i umotywowane wnioski.

Sprawa wyznaczenia subwencyi z funduszu krajowego na urządzenie zakładów do wyrobu wiór drzewnych (wełny drzewnej) na sciółkę.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm do załatwienia Wydziałowi krajowemu niezałatwioną petycyę oddziału sanocko-liskiego c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego o wyznaczenie subwencyi w kwocie 12.000 zł. z funduszu przemysłowego na urządzenie trzech maszyn do wyrobu wełny drzewnej (wiór drzewnych) mającej zastąpić brak podściółki pod bydło.

Celem zbadania sprawy odniósł się Wydział krajowy pod d. 24. stycznia r. b. l. 2599/90 najpierw do Rady sanocko-liskiego odziału Towarzystwa gosp. gal. jako wnioskodawcy, następnie zaś do komitetów obu krajowych Towarzystw rolniczych we Lwowie i w Krakowie z wezwaniem, aby reprezentacye te, jako organa fachowe, zajmujące się sprawami rolnictwa i przemysłu rolniczego udzieliły Wydziałowi krajowemu opinii, w jakich warunkach opłaca się produkcya wiór drzewnych (wełny drzewnej) jako surogatu zastępującego słomę, której brak na podściół w wielu okolicach uczuwać się daje, a zarazem udzieliły Wydziałowi krajowemu wskazówek, odnoszących się do kosztów urządzenia zakładu wyrabiającego ściółkę drzewną (wióra czyli wełnę) jak niemniej i kosztów produkcyi tej ściółki w danych warunkach.

Na wezwanie to odpowiedziała Rada sanocko-liskiego oddziału Towarzystwa gosp. galic. pod dn. 4 kwiet. r. b. l. 9. (LW. 14627/90), odsyłając Wydział krajowy po żądane wyjaśnienia do artykułu pod tytułem „Wełna drzewna jako ściółka“ drukowanego w „Rolniku“ (Nr. 4 i 5 z r. 1890)

Artykuł ten wszakże śkreślony bardzo powierzchownie na podstawie dat niedostatecznych i bez krytyki z czasopism niemieckich zebranych, nie daje odpowiedzi zadowalniających na postawione przez Wydział krajowy pytania.

Komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego oświadczył w relacyi z d. 9. kwiet. 1890 l. 315 (LW. 15413/90), że „nie może doradzać znacznych wydatków z funduszu krajowego na cel dotąd wątpliwy“ i że „mógłby zaledwie zalecać ewentualne udzielenie pożyczek zwrotnych bezprocentowych dla właścicieli lasów, którzyby pragnęli przeprowadzać na własne ryzyko dalsze doświadczenia“.

Komitet zaś Towarzystwa g ospodarskiego galicyjskiego oświadczył stanowczo w relacyi swej z d. 6. maja r. b. l. 186 (LW. 19363/90) „iż nie jest za subwencyonowaniem zakładów wyrabiających wełnę drzewną na podściół, gdyż przedstawia ona dla celów rolniczych podściół stosunkowo lichy i mający jedynie lokalne znaczenie wskutek wysokich kosztów transportu“.

Informacye z innych stron zasięgnięte przekonują, że w naszych stosunkach gospodarskich opłacać się może wyrób wiór drzewnych (wełny drzewnej) na ściółkę:

1o albo tylko jako wyrób postronny przy większych zakładach, służących do wyrobu drzewa budulcowego, lub innego materyałowego, jak np. przy tartakach parowych lub wodnych, a to głównie celem zużytkowania i odpowiedniego spieniężenia licznych odpadków drzewa surowego, jakie przy przeróbce tegoż na budulec, lub inny materyał drzewny pozostają;

2o albo tam, gdzie drzewo jest tanie a znajdują się motory wodne, lub parowe, których siła nie bywa w całości zużytkowana do celu, dla którego zaprowadzone zostały, lub które ze względu na przeznaczenie swoje do tego celu ciągle użyte być nie mogą, np. motory wodne, lub parowe przy tartakach, lokomobile przy młocarniach, maszyny parowe przy gorzelniach itp.

W takich warunkach zaprowadzenie wyrobu wiór drzewnych na ściółkę nie wymaga osobnych, a zawsze kosztownych motorów, a jeżeli jeszcze i budyneczek odpowiedni się znajduje, ograniczyć się może koszt urządzenia zakładu do wyrobu wiór drzewnych na ściółkę do sprawienia maszyny głównej, wełniarki i kilku maszyn i przyrządów pomocniczych. Maszynista lub inny personal techniczny, znajdujący się w tych warunkach na miejscu przy tartaku (lokomobili etc.), może być użyty do nadzoru i pomocy przy obsłudze maszyn do wyrobu wiór (wełniarki) ustawionych, wskutek czego też i koszt produkcyi w mowie będącej ściółki drzewnej może tu być znacznie niższy i opłacać się należycie, jak w innych warunkach, w których potrzeba oprócz maszyn działających nie tylko osobny motor sprawić, ale nadto i człowieka z obsługą maszyn obznajomionego do dozoru zakładu utrzymywać.

Ponieważ jednakże transport wiór drzewnych na ściółkę w okolice od miejsca wyrobu oddalone, nie może się żadną miarą opłacać, ze względu na małą wartość, jaką ściółka ta w stosunku do swej objętości i wagi (pomimo prasowania) przedstawia, (mówimy tu o wiórach na ściółkę a nie o materyale pod nazwą „Holzwolle“ wyrabianym do pakowania, na sienniki i materace), przeto wyrób tej ściółki w warunkach powyżej wskazanych opłacać się może tylko na potrzebę miejscową, lub dla najbliższego sąsiedztwa, — nigdy jednakże do zasilania nią okolic odleglejszych, w których brak słomy stale lub czasowo uczuwać się daje.

Na podstawie przeto opinii komitetów obu krajowych Towarzystw rolniczych, jak niemniej informacyj dokładnych z innych stron zasięgniętych, Wydział krajowy nie może doradzać zaprowadzania kosztem funduszu krajowego zakładów wyrobu wiór drzewnych dla zasilania tym materyałem

okolic dotkniętych brakiem słomy na ściółkę; — i dlatego nie przedkłada Wysokiemu Sejmowi żadnych w tej sprawie wniosków.

Sprawa podniesienia uprawy tytoniu w kraju.

W sprawie podniesienia uprawy tytoniu w kraju przedłoży Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Uchwała w sprawie udzielenia zasiłku obu kraj. towarzystwom rolniczym na ułatwienie producentom krajowym obesłania wystawy ogólnej rolniczej i leśniczej we Wiedniu 1890.

Na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 uchwalił Wysoki Sejm co następuje:

„Obu Towarzystwom gospodarskim, galicyjskiemu i krakowskiemu udziela się z funduszu krajowego na ułatwienie producentom krajowym obesłania wystawy wiedeńskiej r. 1890 razem kwotę 5000 zł.“

W wykonaniu tej uchwały wezwał Wydział krajowy pod d. 28. grudnia 1889 l. 57096 komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, aby w porozumieniu z komitetem c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego przedłożył Wydziałowi krajowemu wniosek, na czyje ręce uchwalona przez Wysoki Sejm subwencya ma być wypłacona, ewentualnie w jakim stosunku subwencya ta ma być pomiędzy oba Towarzystwa rozdzieloną, — a wskutek otrzymanego wniosku z dnia 13. stycznia 1890 l. 1829/89 (L. W. 2185/90) opartego na życzeniu komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, wypowiedzianem w piśmie z dnia 9. grudnia 1889 l. 1103 do komitetu c. k. Towaszystwa gospodarskiego galicyjskiego wystosowanem, wyasygnował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. stycznia 1890 l. 2185 i wypłacił komitetowi Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego we Lwowie kwotę 3000 zł. a komitetowi Towarzystwa rolniczego krakowskiego w Krakowie kwotę 2000 zł. w. a. na cel powyżej wskazany.

Uchwała w sprawie udzielenia komitetowi generalnemu wystawy ogólnej rolniczej i leśniczej we Wiedniu 1890 zasiłku na nagrody dla wystawców z Galicyi.

W załatwieniu petycyi komitetu generalnego dla wystawy ogólnej rolniczej i leśniczej we Wiedniu 1890, uchwalił Wysoki Sejm w dniu 25. listopada 1889 udzielić temuż komitetowi generalnemu, „na nagrody dla wystawców w Galicyi“ — jednorazowy zasiłek w kwocie 1000 zł.

Wykonując uchwałę tę wypłacił Wydział krajowy wspomiany zasiłek komitetowi generalnemu we Wiedniu przy reskrypcie z dnia 21. stycznia 1890 l. 2957.

Sprawa zmiany statutu wiedeńskiej giełdy zbożowej

W sprawie wniosku posła Dra Włodzimierza Kozłowskiego, aby wezwać c. k. Rząd do poczynienia stosownych kroków dążących do zmiany statutów ustroju i zwyczajów wiedeńskiej giełdy zbożowej (Mehl- und Fruchtbörse) zażądał Wydział krajowy wyjaśnień u Izb hanlowych.

Sprawa jest w toku.

Petycya gminy Gołogórki o przeklasyfikowanie gruntów w tej gminie.

Petycyę gminy Gołogórki o przeklasyfikowanie gruntów w tej gminie, przez Wysoki Sejm niezałatwioną, a uchwałą z dnia 26. listopada 1889 L. S. 809 Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazaną, przesłał Wydział krajowy przy odezwie z dnia 23. grudnia 1889 l. 54870 c. k. Namiestnictwu we Lwowie, do możliwego uwzględnienia przy rewizyi szacunku katastralnego.

Petycya wyborców i mieszkańców powiatu turczańskiego w sprawie zanieczyszczania wody rzecznej w Łomnie.

Petycyę wyborców i mieszkańców powiatu turczańskiego w sprawie zanieczyszczania wody rzecznej w Łomnie i okolicy przez odpływy z fabryki cellulozy tamże założonej, przesłał Wydział krajowy (do L. W. 56235/89) c. k. Namiestnictwu z prośbą o zarządzenie zbadania rzeczywistego stanu rzeczy, a ewentualnie zarządzenie usunięcia złego.

IV. Sprawy przemysłowe.

Petycye przekazane Wydziałowi krajowemu do załatwienia w Rubr. XVI. budżetu fund. kraj. za r. 1890.

W rozprawie nad Rubr. XVI. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1890, Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wydziałowi krajowemu, a względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do załatwienia w poz. 264, 265, 268 i 269 preliminarza następujące petycye:

a. Petycya miejscowej Rady szkolnej w Kościejowie o zapomogę w kwocie 100 zł. dla tamtejszego nauczyciela w celu odbycia kursu nauki zręczności we Wiedniu

a) Petycyę miejscowej Rady szkolnej w Kościejowie o zapomogę w kwocie 100 zł. dla tamtejszego nauczyciela w celu odbycia kursu nauki zręczności we Wiedniu — Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2089 udzielił Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych a następnie po nadejściu opinii Komisyi rozporządzeniem z dnia 21 kwietnia 1890 l. 9743 załatwił tę petycyę odmownie.

b. Petycya zarządu oddziału Towarzystwa pedagogicznego w Krakowie o subwencyę na kurs nauki zręczności ręcznej (Slöjdu) w Krakowie.

b) Petycyę zarządu oddziału Towarzystwa pedagogicznego w Krakowie o subwencyę na kurs nauki zręczności ręcznej (slöjdu) w Krakowie — Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2087 udzielił Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Po nadejściu odpowiedzi Komisyi Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. kwietnia 1890 l. 9743 wyasygnował zarządowi uchwaloną przez Wysoki Sejm subwencyę za r. 1890 w kwocie 800 zł. w dwóch równych ratach półrocznych i z zastrzeżeniem złożenia rachunku z jej użycia.

c. Petycya gal. Towarzystwa dostaw artykułów rękodzielniczych dla c. i k. armii o dalszą subwencyę na koszta organizacyi.

c) Petycyę gal. Towarzystwa dostaw artykułów rękodzielniczych dla c. i k. armii o dalszą subwencyę na koszta organizacyi, udzielono pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2091 Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania.

Na wniosek Komisyi udzielono Towarzystwu rozporządzeniem z dnia 23. maja 1890 l. 21823 dalszy zasiłek w kwocie 500 zł. w. a.

d. Petycya gminy m. Krosna o subwencyę na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej.

d) Petycyę gminy miasta Krosna o subwencyę na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej, Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2093 udzielił Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Zgodnie z wnioskiem Komisyi Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 19. marca 1890 l. 4.442 oznajmił Magistratowi miasta Krosna, że skłonny jest udzielić gminie jednorazowo bezzwrotny zasiłek w kwocie 1000 zł. na budowę domu dla szkoły tkackiej, tudzież przedłożyć Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi wniosek o udzielenie gminie miasta Krosna na cel powyższy dalszej subwencyi w kwocie 5000 zł.

płatnej w pięciu równych ratach rocznych, począwszy od roku 1891, ewentualnie o dostarczenie gminie miasta Krosna funduszów na opłacanie rat umorzenia i procentów najwyżej po 4½ od sta rocznie od pożyczki do wysokości 5000 zł. w. a., jeżeliby miasto Krosno taką pożyczkę zaciągnęło w jednej z instytucyj finansowych.

Powyższe przyrzeczenie dano pod warunkiem, że gmina miasta Krosna zobowiąże się prawomocnie:

a) budynek nowo postawić się mający oddać do rozporządzenia Wydziału krajowego na cele szkoły, względnie pozostawić go na wyłączny użytek szkoły tkackiej, jak długo ta szkoła będzie istnieć jako zakład krajowy;

b) ponosić wszystkie ciężary przypadające na właściciela;

c) na wypadek, gdyby krajowa szkoła tkacka w Krośnie przestała istnieć, a budynek szkolny wystawiony przy pomocy funduszu krajowego miał być w przyszłości przeznaczony na inne cele, zwrócić funduszowi krajowemu wyjednać się mającą subwencyę w kwocie 5.000 zł., względnie kwotę, jaka się okaże potrzebną na umorzenie wspomnianej wyżej pożyczki. Ponieważ budowę domu szkolnego już rozpoczęto i nie ma wątpliwości, że podane wyżej warunki zostaną dopełnione, przeto nic nie przeszkadza wypłaceniu przyrzeczonej subwencyi.

Na tej także podstawie wstawiono w Rubr. XVI. preliminarza wydatków budżetu funduszu krajowego za rok 1891 kwotę 1.000 zł. tytułem I. raty na poczet dalszej subwencyi w kwocie 5.000 zł. w. a.

e) Petycya Grzybińskich o dalszą pożyczkę na rozwinięcie fabryki makaronu i suchych wyrobów z ciasta.

e) Petycyę Jana, Żegoty i Matyldy Grzybińskich, współwłaścicieli fabryki makaronu włoskiego i suchych wyrobów z ciasta we Lwowie, o uzupełnienie pożyczki otrzymanej w kwocie 1.500 zł. do wysokości 4.500 zł., lub o odroczenie na czas bliżej nieoznaczony spłaty udzielonej pożyczki, Wydział krajowy po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych załatwił odmownie i zawiadomił o tem petentów rozporządzeniem z dnia 25. kwietnia 1890 l. 17 824.

Natomiast zgodnie z wnioskiem komisyi Wydział krajowy zezwolił petentom na spłacanie reszty powyższej pożyczki obecnie w kwocie 1.050 zł. w dwudziestu równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891.

f) Petycya R. Schneidera ucznia c. k. szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem o stypendyum.

f) Petycyę R. Scheindera, ucznia c. k. szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem o stypendyum, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. lutego 1890 l. 5.986 załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

g) Petycya Jerzego Kohuta, majstra blacharskiego we Lwowie o subwencyę lub bezprocentową pożyczkę 1000 zł. na założenie fabryki latarń powozowych.

g) Petycyę Jerzego Kohuta, majstra blacharskiego we Lwowie o subwencyę lub bezprocentową pożyczkę 1.000 zł. na założenie fabryki latarń powozowych Wydział krajowy po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i zgodnie z jej wnioskiem załatwił odmownie rozporządzeniem z dnia 28. lutego 1890 l. 9.035.

h) Petycya Lejby Justa o pożyczkę na podniesienie jego fabryki wyrobów kamionkowych w Potyliczu.

h) Petycyę Lejby Justa o pożyczkę na podniesienie jego fabryki wyrobów kamionkowych w Potyliczu, Wydział krajowy na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych załatwił odmownie rozporządzeniem z dnia 17. lutego 1890 l. 4.904.

i) Petycya Leopolda Lityńskiego o subwencyę w kwocie 2.000 zł. w. a. na założenie fabryki wyrobów dyetetyczno-hygienicznych we Lwowie.

i) Petycyę Leopolda Lityńskiego o subwencyę w kwocie 2.000 zł. na założenie fabryki wyrobów dyetetyczno-hygienicznych we Lwowie, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. lutego 1890 l. 9.036 załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

j) Petycya Wincentego Bezwińskiego o subwencyę lub pożyczkę na założenie fabryki koców.

j) Petycyę Wincentego Bezwińskiego o subwencyę lub pożyczkę na założenie fabryki koców, Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem komisyi krajowej dla spraw przemysłowych załatwił odmownie rozporządzeniem z dnia 28. lutego 1890 l. 9.034.

k) Petycya krajowego Towarzystwa dla handlu i przemysłu we Lwowie o kredyt z funduszu przemysłowego.

k) Petycyę krajowego Towarzystwa dla handlu i przemysłu we Lwowie o kredyt z funduszu przemysłowego, Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2.086 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Z zarządzonego dochodzenia okazało się, że petycya powyższa jest bezprzedmiotowa, ponieważ wymienione Towarzystwo zlikwidowało swe interesa na rzecz „I. Gal. Towarzystwa dla krajowego przemysłu tkackiego w Krośnie“ i przestało istnieć.

l) Petycya Towarzystwa powroźniczego w Radymnie o subwencyę na zakupno maszyn powroźniczych.

l) Petycyę Towarzystwa powroźniczego w Radymnie o subwencyę na zakupno maszyn powroźniczych, Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2.090 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Sprawa jest jeszcze przedmiotem dochodzeń w komisyi.

ł) Petycya Cecylii ks. Lubomirskiej o subwencyę dla szkoły koronkarskiej w Przeworsku.

ł) Petycyę Cecylii ks. Lubomirskiej o subwencyę dla szkoły koronkarskiej w Przeworsku Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2.081 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania, przyczem odwołał się do swego pisma z dnia 21. lutego 1888 l. 7.686, którem udzielono jej podobną petycyę Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku. Sprawa jest jeszcze przedmiotem dochodzeń w komisyi.

Uchwała, mocą której petycye wymagające nakładu z funduszu krajowego odesłano do Wydziału krajowego zamiast do komisyi budżetowej.

Na posiedzeniu z dnia 14. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Petycye wymagające nakładu z funduszu krajowego mają być od dnia dzisiejszego odsyłane Wydziałowi krajowemu do załatwienia“. W myśl tej uchwały Wydział krajowy otrzymał do załatwienia:

a) Petycya Towarzystwa „Huculska Spółka“ w Kołomyi o pożyczkę i zapomogę.

a) Petycyę Towarzystwa „Huculska Spółka w Kołomyi“ o pożyczkę i zapomogę. Po zasięgnięciu zdania komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i na jej wniosek Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. stycznia 1090 l. 4.443 udzielił Spółce tytułem jednorazowego zasiłku kwotę 300 zł., tudzież 3%-towąpożyczkę w kwocie 500 zł. spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących kwartalnych ratach, począwszy od dnia 1. stycznia 1891.

b) Petycya Adolfa Golczewskiego właściciela lejarni czcionek we Lwowie o subwencyę lub bezprocentową pożyczkę.

b) Petycyę Adolfa Golczewskiego, właściciela lejarni czcionek we Lwowie, o subwencyę lub bezprocentową pożyczkę, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. stycznia 1890 l. 3.153 załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Petycye niezałatwione w Izbie i przekazane Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia wszystkie w Izbie niezałatwione petycye a mianowicie:

a) Petycya K. Chodzińskiego o pożyczkę.

a) Petycyę Kazimierza Chodzińskiego, właściciela zakładu artystycznej rzeźby kościelnej w Krakowie, o subwencyę lub bezprocentową pożyczkę na podniesienie jego zakładu, Wydział krajowy reskryptem z dnia 3. stycznia 1890 l. 56138 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Rozporządzeniem z dnia 25. kwietnia 1890 l. 17.322 Wydział krajowy na wniosek komisyi upoważnił Bank krajowy do wypłacenia petentowi trzyprocentowej pożyczki z funduszu przemysłowego w kwocie 3000 zł. pod warunkiem, że zostanie poprzednio hipotecznie zabezpieczona.

b) Petycya mieszczan m. Komarna w sprawie zastosowywania noweli przemysłowej o opodatkowaniu przemysłu domowego.

b) Petycyę mieszczan m. Komarna w sprawie zastosowywania noweli przemysłowej o opodatkowaniu przemysłu domowego, Wydział krajowy odezwą z dnia 17. maja 1890 l. 56255 odstąpił c. k. Namiestnictwu do dalszego zarządzenia.

c) Petycya Roberta Jahody introligatora w Krakowie o bezprocentową pożyczkę.

c) Petycyę Roberta Jahody, introligatora w Krakowie, o bezprocentową pożyczkę. Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 24. stycznia 1890 l. 3159 załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

d) Petycya Maryi i Wandy Janiszewskich, nauczycielek malowania, o subwencyę na rozszerzenie szkoły artystyczno przemysłowej.

d) Petycyę Maryi i Wandy Janiszewskich, nauczycielek malowania, o subwencyę na rozszerzenie szkoły artystyczno przemysłowej, Wydział krajowy po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i na jej wniosek załatwił odmownie rozporządzeniem z dnia 9. marca 1890 l. 9744.

e) Petycya gminy Peczyniżyna o założenie tamże szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego.

e) Petycyę gminy Peczeniżyna o założenie tamże szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 14. lutego 1890 l. 5983 załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

f) Petycya Stanisława Kostrzewskiego, właściciela fabryki narzędzi rolniczych w Samborze o subwencyę.

f) Petycyę Stanisława Kostrzewskiego, właściciela fabryki narzędzi rolniczych w Samborze, o subwencyę, Wydział krajowy po wysłuchaniu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i zgodnie z jej wnioskiem załatwił odmownie rozporządzeniem z dnia 25. stycznia 1890, l. 3157.

g) Petycya Towarzystwa gospodarczego dla przemysłu drzewnego w Zakopanem o podwyższenie udzielonej pożyczki.

g) Petycyę Towarzystwa gospodarczego dla przemysłu drzewnego w Zakopanem o podwyższenie udzielonej pożyczki, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 24. stycznia 1890 l. 3158, załatwił odmownie na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

h) Petycya Stowarzyszeń rękodzielników w Kętach, w sprawie statutów tych stowarzyszeń.

h) Petycyę Stowarzyszeń rękodzielników w Kętach, w sprawie statutów tych stowarzyszeń, Wydział krajowy odezwą z dnia 28. grudnia 1889, l. 56.260 odstąpił c. k. Namiestnictwu.

i) Petycya Stowarzyszenia krawców lwowskich w sprawie uniformowania urzędników państwowych.

i) Petycyę Stowarzyszenia krawców lwowskich w sprawie uniformowania urzędników państwowych, Wydział krajowy odezwą z d. 28. grudnia 1889, l. 54880 przesłał c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o możliwe uwzględnienie życzeń petentów.

j) Petycya St. hr. Platera o subwencyę na założenie krochmalarni w Siebieczowie.

j) Petycyę St. hr. Platera o subwencyę na założenie krochmalarni w Siebieczowie, Wydział krajowy pismem z d. 13. grudnia 1889 l. 54872 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Komisya oświadczyła, że sprawa ta, jako odnosząca się do przemysłu rolrolniczego, nie objętego jej zadaniami, do jej zakresu działania nie należy. Petycya hr. Platera może być przeto załatwiona dopiero na podstawie uchwał specyalnej ankiety w sprawie krochmalarni, którą Wydział krajowy na skutek wniosku posła Polanowskiego powołał, o czem Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie przedłożone będzie.

k) Petycya m. Turki i powiatu turczańskiego o założenie szkoły gospodarsko-przemysłowej w Turce.

k) Petycyę m. Turki i powiatu turczańskiego o założenie szkoły gospodarsko-przemysłowej w Turce udzielono komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania pismem z dnia 3. stycznia 1890 r. l. 54.878. Komisya odniosła się do Reprezentacyi powiatu turczańskiego o podanie bliższych szczegółów, zwłaszcza co do przyczynienia się miejscowych czynników do utrzymania przyszłej szkoły.

Rokowania w tej sprawie są w toku.

l) Petycya gminy Brzącowice o założenie szkoły koszykarskiej w tej gminie.

l) Petycyę gminy Brzącowice o założenie szkoły koszykarskiej w tej gminie, Wydział krajowy pismem z dnia 20. grudnia 1889 l. 56237 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania, jednak do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał odpowiedzi.

l) Petycya Antoniego Lustkandla o pomoc dla podupadłych sukienników w Leżajsku.

l) Petycyę Antoniego Lustkandla o pomoc dla podupadłych sukienników w Leżajsku udzielono pismem z dnia 28. grudnia 1889 l. 56257 komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania.

Komisya prowadzi w tej sprawie rokowania z Reprezentacyą powiatową łańcucką i czyni krcki przygotowawcze celem podniesienia miejscowego przemysłu sukienniczego, a to przez przysposobienie odpowiednio wykształconych przodowników do przyszłej szkoły sukienniczej, którą w tamtej okolicy założyć wypadnie.

m) Petycya Wydziału powiatowego w Samborze o urządzenie wzorowego warsztatu tkackiego i założenie szkoły koszykarskiej w tamtejszym powiecie.

m) Petycyę Wydziału powiatowego w Samborze o urządzenie wzorowego warsztatu tkackiego i założenie szkoły koszykarskiej w tamtejszym powiecie Wydział krajowy pismem z dnia 28. grudnia 1889 l 56240 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do sprawozdania i przedłożenia wniosku.

Pismem z dnia 7. sierpnia r. b. l. 395 oznajmiła komisya, że rokowania w tej mierze z Wydziałem powiatowym w Samborze są w toku.

n) Petycya Kółka rolniczego w Trzemeśni o umieszczenie na koszt kraju jednego ucznia tamtejszej gminy w szkole koszykarskiej w Jarosławiu.

n) Petycyę Kółka rolniczego w Trzemeśni o umieszczenie na koszt kraju jednego ucznia tamtejszej gminy w szkole koszykarskiej w Jarosławiu, udzielono pismem z dnia 20. grudnia 1889 l. 56256 komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Komisya odniosła się do Kółka o zapewnienie części stypendyum ze źródeł miejscowych, na co dotąd nie otrzymała odpowiedzi.

o) Petycya Rady zawiadowczej krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych w sprawie przymusowego zaprowadzenia krycia dachów materyałem ogniotrwałym i poparcia wyrobu dachówek.

o) Petycyę Rady zawiadowczej krajowego Związku ochotniczych straży pożarnych w sprawie przymusowego zaprowadzenia krycia dachów materyałem ogniotrwałym i poparcia wyrobu dachówek, Wydział krajowy pismem z dnia 10. kwietnia 1890 l. 57081 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania.

Związek ochotniczych straży pożarnych domagał się:

1. Uwolnienia fabrykacyi dachówek w kraju od wszelkich podatków;

2. zwolnienia nowo powstających domów, krytych dachówką od wszelkich podatków na lat 20;

3. uwolnienia domów starych, dotychczas materyałem łatwo zapalnym krytych, a w przyszłości dachówką pokryć się mających od wszelkich podatków na przeciąg lat 10.

Na podstawie sprawozdania komisyi krajowej i zgodnie z jej wnioskiem Wydział krajowy zawiadomił Związek, że nie może popierać powyższych żądań, jako zbyt daleko sięgających w tym kierunku, by dla dachówki glinianej stworzyć przywilej wobec innych rodzajów ogniotrwałego krycia dachów.

Uchwały w sprawie petycyi gości zakopańskich i Towarzystwa tatrzańskiego o wyjednanie u c. k. Rządu otworzenia oddziału ka-

W załatwieniu sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej z petycyi gości zakopańskich i Towarzystwa tatrzańskiego o wyjednanie u c. k. Rządu otworzenia oddziału kamieniarskiego w szkole zawodowej w Zakopanem, Wysoki Sejm uchwałą z dnia 15 listopada 1889 przekazał powyższe petycye Wydziałowi krajowemu do zbadania łącznie z krajową komisyą dla

mieniarskiego w szkole zawodowej w Zakopanem, tudzież w sprawie petycyi Wydziału powiatowego w Nowym Targu o utworzenie w Nowym Targu szkoły przemysłowej kamieniarskiej.

spraw przemysłowych i przedłożenia Wysokiemu Sejmowi sprawozdania na następnej sesyi wraz z ewentualnymi wnioskami.

Uchwałą zaś z dnia 26. listopada 1889 Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu między innemi także petycyę Wydziału powiatowego w Nowym Targu o utworzenie w Nowym Targu szkoły przemysłowej kamieniarskiej.

Wymienione wyżej petycye Wydział krajowy pismami z dnia 13. i 20. grudnia 1889 l. 55.704 i 56236 udzielił komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Na podstawie obszernych sprawozdań komisyi i zgodnie z jej wnioskiem Wydział krajowy reskryptami z dnia 7. lutego i z 6. czerwca 1890 l. 4444 i 22838 zawiadomił petentów, że utworzenie szkoły kamieniarskiej w powiecie nowotarskim czy to w Nowym Targu samym, czy też w Zakopanem, nie miałoby racyonalnej podstawy i nie rokowałoby pomyślnych rezultatów.

Uchwała w sprawie założenia w powiecie mieleckim niższej szkoły koszykarskiej.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 Wysoki Sejm przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi sprawami z Izbie niezałatwionemi, sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego z dnia 16. listopada 1889 LS. 1434 o wniosku p. Mieczysława hr. Reya w sprawie założenia w powiecie mieleckim niższej szkoły koszykarskiej. Ten wniosek wraz z przytoczonem sprawozdaniem Wydział krajowy pismem z dnia 28. grudnia 1889 L 58.458 udzielił do zaopiniowania komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, która dalsze w tej sprawie rokowania prowadzi.

Uchwała w sprawie założenia c. k. szkoły zawodowej dla przemysłu drzewnego we wchodniej części kraju.

W załatwieniu sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego (część II. sprawy szkół przemysłowych) powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 15. listopada 1889 między innemi następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z krajową „komisyą dla spraw przemysłowych przedsięwziął stosowne kroki celem „wyjednania u c. k. Rządu założenia drugiej fachowej szkoły dla przemysłu „drzewnego na wzór zakopańskiej we wschodniej części kraju np. w Ko„łomyi lub Kosowie".

O tej uchwale Wysokiego Sejmu Wydział krajowy pismem z dnia 17. stycznia 1890 L. 1844 zawiadomił komisyę krajową dla spraw przemysłowych z wezwaniem o przedłożenie Wydziałowi krajowemu wniosków w tym przedmiocie.

Komisya prowadzi w tej sprawie rokowania z Reprezentacyami interesowanych gmin i powiatów, a szczegóły tych rokowań podane będą do wiadomości Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu komisyi dla spraw przemysłowych.

Uchwała w sprawie petycyi stowarzyszeń przemysłowych rymarzy i szewców we Lwowie, tudzież szewców w Krakowie o subwencyę na zakupno wzorów potrzebnych dla dostawy wyrobów dla c. i k. armii.

Na wniosek komisyi budżetowej Wysoki Sejm uchwałą z dnia 11. listopada 1889 odstąpił petycyę stowarzyszeń przemysłowych rymarzy i i szewców we Lwowie, tudzież szewców w Krakowie o subwencyę na zakupno wzorów, potrzebnych dla dostawy wyrobów dla c. i k. armii Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia.

W załatwieniu powyższych petycyj Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 13. listopada 1889 L. 49.482 przyznał Stowarzyszeniom szewców

jednorazową subwencyę po 300 zł., Stowarzyszeniu rymarzy zaś kwotę 200 zł.

Uchwała w sprawie petycyi „Gwiazdy Tarnowskiej“ o nadzwyczajny zasiłek na dom dla inwalidów i sierót po rękodzielnikach.

W rozprawie nad Rubr. VII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 Wysoki Sejm uchwalił na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 między innemi jak następuje:

„Petycyę „Gwiazdy Tarnowskiej“ o nadzwyczajny zasiłek na dom dla „inwalidów i sierót po rękodzielnikach odsyła się do Wydziału krajowego „z poleceniem, ażeby sprawę zbadał i ewentualnie w preliminarz na rok „1891 zasiłek na wykończenie domu dla sierót po rękodzielnikach wstawił“.

O tej uchwale Wydział krajowy reskryptem z dnia 7. stycznia 1890 L. 55.477 zawiadomił Wydział powiatowy w Tarnowie z wezwaniem, ażeby w porozumieniu z magistratem miasta Tarnowa zbadał dokładnie sprawę w petycyi poruszoną i o wyniku zdał sprawę Wydziałowi krajowemu.

Na podstawie wyczerpującego sprawozdania Wydziału powiatowego, Wydział krajowy powziął przekonanie, że petycya „Gwiazdy“ zasługuje na uwzględnienie i w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu wstawił w preliminarz budżetu funduszu krajowego na rok 1891 kwotę 1000 zł., jako jednorazowy nadzwyczajny zasiłek dla „Gwiazdy“ w Tarnowie na wykończenie budynku przeznaczonego dla inwalidów i sierót po rękodzielnikach.

Uchwała w sprawie petycyi Ludwika Veltze, właściciela i kierownika prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu o subwencyę.

W rozprawie nad Rubr. VII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. listopada 1889 powziętą, odstąpił Wydziałowi krajowemu petycyę Ludwika Veltze, właściciela i kierownika prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu, o subwencyę z poleceniem, aby w myśl sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej z dnia 17. stycznia 1889 l. 599 zdał o niej sprawę Wysokiemu Sejmowi z odpowiednim wnioskiem. W przytoczonem sprawozdaniu proponowała sejmowa komisya przemysłowa, aby petycyę p. Veltze z października 1887 o subwencyonowanie jego prywatnej szkoły hadlowej odstąpić Wydziałowi krajowemu z poleceniem, ażeby stosunki tej szkoły dokładnie zbadał i na następnej sesyi przedłożył Sejmowi sprawozdanie wraz z wnioskami czy, pod jakimi warunkami i w jakiej wysokości stała subwencya z funduszu krajowego wspomnianej szkole ma być udzielona. O powyższej uchwale Wydział krajowy pismem z dnia 31. stycznia 1890 l. 55.429 zawiadomił komisyę krajową dla spraw przemysłowych oraz udzielił jej wymienione petycye do objawienia zdania.

Na podstawie sprawozdania komisyi krajowej i zgodnie z jej wnioskiem, Wydział krajowy udzielił petentowi tytułem jednorazowego zasiłku na utrzymanie szkoły kwotę 200 zł. i ponownie przedstawił magistratowi miasta Tarnopola potrzebę utworzenia w tem mieście uzupełniającej szkoły przemysłowej, połączonej z kursem handlowym. W takim razie łatwo możnaby ustalić byt użytecznego zakładu prywatnego L. Veltzego.

Fundacye stypendyjne na cele przemysłowe.

Do departamentu II. przydzielone są następujące fundacye przeznaczone na cele przemysłowe.

a) Fundacya „Wystawy krajowej rolniczo-przemysłowej we Lwowie z r. 1877“ przeznaczona dla rzemieślników i przemy-

słowców, którzy zawodowo w kraju wykształceni wiedzę swą i naukę za granicą uzupełnić pragną.

W r. 1890 były do rozdania dwa stypendya z tej fundacyi, każde po 300 zł. rocznie. Jedno otrzymał Teodor Prokopowicz, czeladnik stolarski ze Lwowa, celem umożliwienia mu dalszego kształcenia się w Muzeum technologicznem na oddziale stolarstwa meblowego i budowlanego, oraz w fabryce wiedeńskiej, drugie zaś stypendyum zarezerwowano dla dawnego stypendysty Władysława Markiewicza.

b) Fundacya ś. p. „Wincentego Łodzia Ponińskiego“ przeznaczona dla czeladników rzemieślniczych, posiadających uzdolnienie i prawną kwalifikacyę do samoistnego wykonywania rzemiosła, jednak dla ubóstwa nie są w stanie otworzyć własnego warsztatu.

Według ostatniej woli fundatora odsetki kapitału fundacyjnego mają być podzielone na cztery nie równe premie, które czeladnicy wyciągają przy losowaniu.

W r. 1890 odbyło się publiczne losowanie tych premij pod przewodnictwem koncypisty Wydziału krajowego p. Karola Kucharskiego w dniu 19. lipca.

Do losowania zgłosiło się 1.061 kandydatów. Nie przypuszczono do losowania 42, wydano zatem kart legitymacyjnych 1.019, z tych 11 nie odebrało swych kart; ogółem więc przystąpiło do losowania 1,008 czeladników rzemieślniczych.

Przy losowaniu wyciągnęli premie:

1. Wilkoński Karol, czeladnik siodlarski ze Lwowa, I. premię w kwocie 882 zł. w. a.

2. Szpila Karol, czeladnik szewski ze Lwowa, II. premię w kwocie 735 zł. w. a.

3. Ciuman Józef, czeladnik ślusarski ze Lwowa, III. premię w kwocie 588 zł. w. a.

4. Kryszczyszyn Aleksander, czeladnik krawiecki ze Lwowa, IV. premię w kwocie 441 zł. a. w.

c) Fundacya „Franciszka Steczkowskiego z Jasła“ przeznaczona dla robotników (rzemieślników), którzyby chcieli kształcić się w swem rzemiośle poza obrębem miasta Jasła. Stypendyum w kwocie 100 zł. na rok 1890 nadano rozporządzeniem z dnia 25. kwietnia 1890 l. 606 Józefowi Bębnowi, uczniowi krajowej szkoły tkackiej w Krośnie.

d) Fundacya „Feliksy Maryi 2 im. z hr. Golejewskich Czarkowskiej“.

Co do tej fundacyi Wydział krajowy odwołuje się do swego sprawozdania z czynności z dnia 13. września 1889 l. 39.534.

e) Fundacya ks. kanonika Wojciecha Michny, proboszcza w Chłopicach dla popierania przemysłu domowego we wsi Krościenko wyżne pod Krosnem. Na cele tej fundacyi złożył ks. W. Michna kwotę 2.000 zł. w gotówce, tudzież cesyą z r. 1889 odstąpił swą wierzytelność hipotecznie ubezpieczoną w kwocie 2.350 zł. z wszelkiemi przynależytościami i prawami. Odezwą z dnia 19. lutego 1890 l. 4691 Wydział krajowy udał się do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie, ażeby poczyniono odpowiednie kroki prawne celem wprowadzenia w życie fundacyi, a w szczególności celem zabezpieczenia i ściągnięcia wymienionej wyżej wierzytelności.

f) Fundacya Stowarzyszenia oszczędności i kredytu urzędników i służby c. k. uprzyw. gal. kolei Karola Ludwika we Lwowie. Stowarzyszenie przeznaczyło ze swego funduszu kwotę 1.100 zł. na utworzenie fundacyi z tem postanowieniem, że odsetki mają być użyte jako stypendyum dla ucznia szkoły przemysłowej.

Powyższy kapitał fundacyjny złożono w kasie krajowej. Na prośbę Stowarzyszenia Wydział krajowy oświadczył w zasadzie gotowość przyjęcia praw i obowiązków, wypływających z listu fundacyjnego wedle określenia w przedłożonym mu projekcie i przedłożył sprawę c. k. Namiestnictwu.

Sprawa wydania listu fundacyjnego jest w toku.

Uchwała uznająca potrzebę powołania do krajowej komisyi przemysłowej osobistości, zajmujących się praktycznie przemysłem.

W załatwieniu sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie stypendyów, zasiłków i pożyczek przemysłowych Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1889 powziął także następującą uchwałę:

„Sejm uznaje potrzebę powołania do krajowej komisyi przemysłowej osobistości, zajmujących się praktycznie przemysłem".

Uchwale tej stało się zadość przez zamianowanie członkami komisyi krajowej dla spraw przemysłowych dwóch praktycznych przemysłowców a mianowicie p. Michała Michalskiego ze Lwowa i p. Leona Zieleniewskiego z Krakowa. Dekrety na członków komisyi wydano im rozporządzeniem z dnia 20. listopada 1889. l. 53.081.

Inne uchwały w sprawach przemysłowych. Szkolnictwo przemysłowe, stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.

Na posiedzeniach z dnia 15, 25. i 26 listopada 1889 Wysoki Sejm powziął szereg uchwał w sprawach przemysłowych a mianowicie w sprawie:

1. zorganizowania nadzoru nad naukowymi zakładami przemysłowymi;
2. budowy domu na pomieszczenie c. k. szkoły ślusarskiej w Świątnikach;
3. zasiłku krajowego w kwocie 5.000 zł. na budowę domu dla projektowanego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach;
4. wykonywania przymusu szkolnego w uzupełniających szkołach przesłowych;
5. zasiłków państwowych dla szkół przemysłowych;
6. połączenia szkoły artystycznego przemysłu z c. k. wyższą szkołą przemysłową w Krakowie;
7. założenia we Lwowie i Krakowie niższej szkoły przemysłowej;
8. zaprowadzenia w c. k. szkole w Świątnikach oddziału ślusarstwa artystycznego i budowlanego.

O wykonaniu tych uchwał Wydział krajowy zdaje Wysokiemu Sejmowi sprawę w osobnem przedłożeniu, które zawiera również sprawozdanie w przedmiocie szkolnictwa przemysłowego, rozdawnictwa stypendyów i zasiłków na cele przemysłowe, udzielania pożyczek z funduszu przemysłowego, tudzież o innych czynnościach odnoszących się do przemysłu krajowego.

Stan krajowego funduszu przemysłowego.

Stan krajowego funduszu przemysłowego, utworzonego uchwałą Wys. Sejmu z 22. stycznia 1887 na wspieranie przedsięwzięć pożytecznych dla rozwoju przemysłu krajowego przez udzielanie pożyczek, przedstawia się

wedle surowego bilansu, zestawionego przez Bank krajowy po koniec czerwca 1890 jak następuje:

Aktywa przejęte od Wydziału krajowego z dniem 1. stycznia 1888	111.410 zł.	08 ct.
mniej odpisy z polecenia Wydziału krajowego . .	3.717 „	80 „
	107.692 zł.	28 ct.
Dotacya z funduszu krajowego 4 raty na r. 1887 do 1890	120.000 zł.	— ct.
Przyrost do 30. czerwca 1890	11.475 „	88 „
razem .	239.168 zł.	16 ct.

Z tego funduszu udzielone pożyczki z uwzględnieniem poszczególnych gałęzi przemysłu wynoszą z końcem czerwca 1890 r. w kapitale:

a)	Przemysłowi tkackiemu	10.660 zł.	— ct.
b)	„ skórnemu	76.099 „	16 „
c)	„ drzewnemu	14.925 „	— „
d)	„ metalowemu	13.550 „	— „
e)	„ innym gałęziom przemysłu . .	30.302 „	— „
		145.536 zł.	16 ct.
	Stan netto rachunku bieżącego w Banku krajowym	93.632 zł.	— ct.
	razem .	239.168 zł.	16 ct.

Gdy Wydział krajowy przyrzekł Towarzystwu tkackiemu w Krośnie na zakład blichu i apretury pożyczkę w kwocie 50.000 zł. a zakład ten prawdopodobnie w ciągu roku 1891 wejdzie w życie, przeto odpowiednią temu przyrzeczeniu kwotę musi się trzymać w rezerwie na rachunku bieżącym w Banku krajowym.

Uchwała w sprawie rozszerzenia ustawy z 27. grudnia 1880 (Nr. 151 dz. u. p.) i z 14. kwietnia 1885 (Nr. 42. dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków tudzież w sprawie reformy podatku dochodowego i zarobkowego w ogóle.

W załatwieniu sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego, odnoszącem się do załatwienia uchwał sejmowych w sprawie opodatkowania towarzystw zarobkowych i przemysłu domowego, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu 26. listopada 1889 także następujące uchwały:

„1. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby w drodze ustawodawczej przeprowadził co rychlej rozszerzenie ustaw z 27. grudnia 1880 (Nr. 151 dz. u. p.) i z 14. kwietnia 1885 (Nr. 43 dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków".

„2. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby przed zamierzoną reformą podatku zarobkowego i dochodowego zasięgnął opinii Reprezentacyi kraju".

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z d. 26. listopada 1889 L. S. 1498.

Na zapytanie Wydziału krajowego odezwą z dnia 12. kwietnia 1890 l. 13.557, jaki skutek odniosły powyższe uchwały, c. k. Prezydyum Namiestnictwa odpowiedziało odezwą z dnia 26. maja 1890 l. 5417, że c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu sprawozdaniem z 5. stycznia 1890 l. 2015 przedłożyło te uchwały c. k. Ministerstwu skarbu.

Uchwała w przedmiocie polecenia władzom

W załatwieniu sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o wniosku posła Michalskiego w przedmiocie polecenia władzom i instytucyom

i instytucyom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom powierzonych, zaspokajały u krajowych przemysłowców.

państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom powierzonych zaspakajały u krajowych przemysłowców, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 23. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, aby urzędującym w kraju naszym dyrekcyom ruchu kolei państwowych i kolei w zarząd państwa objętych, dyrekcyi poczt i telegrafów, dyrekcyom fabryk tytoniu i innym władzom i instytucyom państwowym polecił, by wszystkie w zakres krajowego rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom powierzonych, zaspokajały u krajowych przemysłowców i rękodzielników".

O tych uchwałach Wysokiego Sejmu zawiadomiono c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z d. 23. listopada 1889 l. S. 1458. Na zapytanie Wydziału krajowego w odezwie z 4. kwietnia 1890 l. 15.577, jaki skutek odniosła powyższa uchwała, c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 17. kwietnia 1890 l. 3833 oznajmiło, że ta uchwała została przedłożona c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych.

Uchwała w przedmiocie niezałatwionego w Izbie sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy co do zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej z dnia 20. stycznia 1886 (Nr. 17. dz. u. kr.) zapewniającej ulgi podatkowe w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych.

Między innemi niezałatwionemi w Izbie sprawami Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia także sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy, co do zmiany niektórych postanowień ustawy krajowej z dnia 20. stycznia 1886 (Nr. 17. dz. u. kr.) zapewniającej ulgi podatkowe w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych. — Sejmowa komisya przemysłowa stwierdza w powyższem sprawozdaniu, że wymieniona ustawa krajowa z 20. stycznia 1886 nie odniosła dotąd zamierzonego skutku. Jedną z przyczyn upatruje komisya w niedostatecznej promulgacyi tej ustawy, skutkiem czego świat przemysłowy nie jest dostatecznie powiadomiony o przyznanych przez kraj ulgach i korzyściach. Z tego powodu wnosiła komisya w swem sprawozdaniu o polecenie Wydziałowi krajowemu, ażeby przytoczoną ustawę podał do publicznej wiadomości, nie ograniczając się na dziennik ustaw krajowych. Idąc za tą wskazówką Wydział krajowy okólnikiem z dnia 21. stycznia 1890 l. 54.876 przypomniał wymienioną ustawą Wydziałom powiatowym, Magistratom miast Lwowa i Krakowa i trzydziestu innych miast, tudzież Izbom handlowo-przemysłowym, poinformował je o doniosłości ustawy dla nowopowstających przedsiębiorstw przemysłowych i przesłał im odpowiednią liczbę odbitek ustawy z zaleceniem, ażeby ją opublikowały w swych okręgach i rozpowszechniały w kołach przemysłowych.

Nadto odezwą z tej samej daty Wydział krajowy upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa i c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, ażeby przypomniały tę ustawę podwładnym sobie organom i zaleciły im możliwe o niej informowanie kół przemysłowych.

W tym celu Wydział krajowy przesłał wymienionym Prezydyom potrzebną liczbę odbitek ustawy.

O treści powyższych pism Wydział krajowy zawiadomił równocześnie redakcye dzienników w kraju wychodzących i upraszał je, ażeby zwróciły uwagę swych czytelników na ustawę, o której mowa, i podały do ich wiadomości korzyści nią zapewnione.

Oprócz tego Wydział krajowy na wniosek komisyi krajowej dla spraw przemysłowych zarządził wydrukowanie odpowiedniej ilości odbitek wymienionej ustawy w tekście niemieckim i pismem z dnia 8. marca 1890 l. 9758 rozesłał je wszystkim austryackim Izbom handlowym, niż. austryackiemu Stowarzyszeniu przemysłowemu w Wiedniu, czeskiemu Stowarzyszeniu inżynierów i w ogóle austryackim stowarzyszeniom technicznym i przemysłowym.

Sejmowa komisya przemysłowa załączyła do przytoczonego wyżej sprawozdania projekt ustawy o przyznaniu ulg podatkowych w dodatkach krajowych nietylko nowo-powstającym, ale także już istniejącym zakładom przemysłowym, posiadającym warunki ustawowe i wniosła, aby polecić Wydziałowi krajowemu, iżby przy pomocy komisyi krajowej dla spraw przemysłowych zbadał i na najbliższą sesyę sejmową przedłożył wnioski, ewentualnie projekta do ustaw w przedmiocie:

a) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat dla nowo powstających i rozwijających się zarobkowych towarzystw surowcowych, magazynowych i produkcyjnych, mających na celu rozwój przemysłu krajowego i zbytu krajowych wyrobów, a to towarzystw powstałych na podstawie ustawy z dnia 9. kwietnia 1873.

b) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat towarzystw akcyjnych, któreby powstały w kraju na polu przemysłu krajowego i handlu wyrobami przemysłu krajowego. Wreszcie wniosła sejmowa komisya przemysłowa polecenie do Wydziału krajowego, ażeby przy pomocy krajowej komisyi dla spraw przemysłowych zbadał, czy i pod jakimi warunkami mógłby kraj zachęcić do zakładania fabryk, gdyby zapewnił większym przedsiębiorstwom, zdolnym ożywić produkcyę krajową, pomoc kraju, lub inne ułatwienia w zakładaniu i utrzymywaniu dojazdów fabrycznych od fabryk do dróg bitych i kolei żelaznych.

Wniesiony przez sejmową komisyę przemysłową projekt ustawy, tudzież wszystkie dalsze jej wnioski Wydział krajowy pismem z dnia 21. stycznia 1890 l. 54 876 udzielił krajowej komisyi dla spraw przemysłowych do objawienia zdania. Sprawa ta jest przedmiotem badań komisyi krajowej.

Ustawą z dnia 20. stycznia 1886, której rozszerzenia domagał się wniosek posła Rutowskiego, a zgodnie z nim sejmowa komisya przemysłowa, zapewniono zakładom przemysłowym, które zostaną założone do końca r. 1894, a wprowadzą do kraju określone ustawą gałęzie przemysłu dotąd w kraju nieistniejące, oraz zakładom przemysłowym z gałęzi przemysłu w kraju istniejących również ustawą określonych, jeżeli będą założone według wymagań dzisiejszego stanu techniki, obliczone będą na większy przerób surowego materyału i zatrudniać będą większą liczbę robotników „uwolnienie od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na okres dziesięciu lat, licząc od dnia otwarcia nowo powstającego zakładu“.

O przyznanie powyższych uwolnień podatkowych wniesiono dziesięć podań w okresie, do którego niniejsze sprawozdanie się odnosi. Z tych trzy załatwiono odmownie, dwa podania są obecnie przedmiotem dochodzeń, uwolniono zaś od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych pięć przedsiębiorstw przemysłowych, a mianowicie: Fabrykę angielskiego kwasu siarkowego w Gorlicach, będącą własnością spółki akcyjnej

pod firmą: „Montan und Industrialwerke vorm. Joh. Dav. Starck"; Arcyksiążęcą fabrykę angielskiego kwasu siarkowego w Sporyszu (powiecie żywieckim); Fabrykę sukna w Kętach, będącą własnością Franciszka Zajączka; pierwszą galicyjską fabrykę olei mineralnych smarowych Łodzińskiego i Zinsa w Grybowie; fabrykę cementu portlandzkiego w Ciężkowicach pod Chrzanowem, będącą własnością austryackiego towarzystwa akcyjnego.

Sprawa reformy cymentniczej służby.

Uchwałą z dnia 9. kwietnia 1889 Izba poselska Rady państwa wezwała c. k. Rząd, aby zastanowił się nad kwestyą czy nie należałoby zaprowadzić w Austryi na wzór włoski i bawarski systemu cymentowania przez organa wędrowne, a więc tak zwanego systemu ambulacyjnego w miejsce istniejącego w Austryi stałego.

Odezwą z dnia 20. grudnia 1889 l. 85.347 c. k. Namiestnictwo zapytało Wydział krajowy o zdanie w tej sprawie. W odezwie z dnia 25. kwietnia 1890 l. 58381 załączonej ·/. w odpisie, Wydział krajowy oświadczył się przeciw wprowadzeniu systemu wędrownego, a za zatrzymaniem dotychczasowego systemu stałego cymentowania i recymentowania, lecz zarazem uznał konieczną potrzebę pomnożenia ilości urzędów cymentniczych w stosunku do istotnej potrzeby ludności naszego kraju. Wydział krajowy uznał również za wskazaną zmianę obowiązujących przepisów w tym kierunku, ażeby wszelkie miary i wagi, zanim będą wprowadzone do handlu, musiały być wprzód cymentowane.

Alegat 11.

W sprawie tej odbyła się w c. k. Namiestnictwie fachowa ankieta, w której brał udział członek Wydziału krajowego, Szef departamentu II. i ankieta ta przyjęła w zupełności zapatrywania Wydziału krajowego.

Zaprowadzenie stacyi doświadczalnej mechaniczno - technologicznej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie.

Wstawiona na ten cel, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia r. 1889 kwota 2500 zł. w. a. nie została w roku bieżącym użyta, gdyż c. k. Rząd nie przystąpił dotychczas do urządzenia tej stacyi, ani zawiadomił Wydziału krajowego, czy przyjąć zamierza warunki, w wyż wymienionej uchwale zawarte. Rokowania co do urządzania stacyi są jednak w toku i Wydział krajowy wstawił na ten cel w preliminarz budżetu roku 1891 taką samą kwotę, jak w roku 1890 t. j. 2500 zł. w. a.

V. Sprawy górnicze.

Sprawy górnicze.

W przedmiocie spraw górniczych przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Stypendya górnicze.

Z funduszu przeznaczonego przez Wysoki Sejm na kształcenie się górników bardziej krajowi potrzebnych, udzielano przeważnie zasiłków uczniom praktycznej szkoły wiercenia metodą kanadyjską we Wietrznie (pow. Krosno), i słuchaczom kursów fachowych na c. k. akademii górniczej w Leoben. Szczegółowe użycie tego funduszu, zarówno jak i uzasadnienie dla czego w preliminarzu budżetu ra rok 1891 kwota na ten cel przeznaczona do 3000 zł. podniesioną została, znajduje się w sprawozdaniu, które Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w przedmiocie spraw górniczych przedkłada.

VI. Bióra statystyczne.

Komisya statystyczna.

Dla lepszego skoncentrowania i ujęcia w pewną całość prac obu oddziałów krajowego biura statystycznego — jak nie mniej dla nadania tym pracom pewnego z góry obmyślanego programu, Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 6. czerwca 1890 roku uchwalił, utworzyć w Wydziale krajowym komisyę statystyczną i wydał dla niej postanowienia organizacyjne, które (jako alegat 12) do niniejszego sprawozdania załączamy.

Alegat. 12

W myśl tych postanowień wchodzą w skład komisyi z urzędu: Marszałek krajowy, jako przewodniczący, szef departamentu II. Wydziału krajowego, jako zastępca przewodniczącego i obaj kierownicy biur statytycznych. Z wyboru zaś jeden członek Wydziału krajowego, którym Wydział wybrał dra Józefa Wereszczyńskiego i jeden ze starszych urzędników Wydziału, którym został zamianowany radca dr. Józef Ekielski.

Komisya odbyła pierwsze swe posiedzenie d. 31. lipca b. r., na którem przyjęła do wiadomości sprawozdanie z czynności obu oddziałów biura statystycznego, które w myśl rozporządzenia Wydziału krajowego z dnia 9. maja 1890 l. 18.459 mają być odtąd co kwartał przedkładane i po przeprowadzonej dyskusyi zatwierdziła program dalszych prac obu oddziałów.

Postanowiono zarazem, iż do najbliższego zeszytu „Wiadomości statystycznych o stosunkach krajowych“ ma być dołączony indeks przedmiotowy wszystkich prac w dotychczasowych rocznikach „Wiadomości“ zamieszczonych.

Krajowe biuro statystyczne.

A. Prace dokonane w ciągu I. półrocza 1890.

1. „Obszar, zabudowania i ludność miast większych w Galicyi, dla których wydaną została ustawa gminna z dnia 13. marca 1889 nr. 24. Dz. u. kr. z uwzględnieniem gmin, dla których ustawa ta była pierwotnie projektowaną“ przez prof. dr. Tadeusza Pilata.

Ukończenie pracy tej przewlekło się z powodu opieszałości magistratów w dostarczaniu wypisów z aktów spisu ludności i z powodu licznych sprzeczności między datami dostarczonemi a urzędowemi „Specialortsrepertorium,“ które to sprzeczności trzeba było wyjaśniać i uchylać w drodze korespondencyi. Dla tego dopiero na początku r. 1890 mogło nastąpić uzupełnienie tej pracy dalszemi czterema tablicami (III—VI.) i ostateczne obliczenie cyfer stosunkowych, oraz zredagowanie tekstu. Praca ta wyszła z druku w 3. zeszycie XI. tomu Wiadomości statystycznych wraz z ukończoną jeszcze w r. 1889 pracą p. Z. Gaszyńskiego p t. „Skład ciał wyborczych w większych gminach miejskich w Galicyi“.

2. „Statystyka własności tabularnej w Galicyi“. Bardzo rozległa ta praca rozpoczęta w r. 1886 przez zebranie spisów ciał tabularnych z wszystkich obwodów sądowych i z tabuli krajowej, zbliża się obecnie ku końcowi. Na pierwszą połowę r. 1890 przypadają następujące prace nad tym przedmiotem:

a) uzupełnienie materyału pierwotnego przez wygotowanie formularzy dla brakujących kilkudziesięciu ciał tabularnych i uzupełnienie sumaryuszów powiatowych (dla każdego powiatu sądowego istnieje sumaryusz, wykazujący wszystkie szczegóły co do ciał tabularnych w obrębie powiatu);

b) zesumowanie kultur całego obszaru, tudzież innych dat powiatami sądowymi, a następnie obwodami sądowymi;

c) ułożenie sumaryusza według starostw, których granice nie zgadzają się kilkakrotnie z granicami powiatów sądowych;

d) ostateczna kontrola obu sumaryuszów przez porównanie sum wypadających dla całego kraju; wyszukanie i uchylenie pomyłek;

e) ułożenie tablicy I. wykazującej stosunek własności tabularnej do nietabularnej we wszystkich kulturach i w całym kraju według powiatów i obwodów sądowych. Tablica ta jest już wydrukowana, obejmuje 5 arkuszy druku i wymagała 2.403 obliczeń procentowych;

f) ułożenie tablicy II. wykazującej szczegółowo stosunki własności tabularnej (kultury, podatki gruntowy i domowy, ilość właścicieli, ilość ciał tabularnych, ilość folwarków i t. d.) Tablica ta oddana w całości do druku jest obecnie w drugiej korekcie. Wymagała ona również 2.403 odmiennych obliczeń procentowych (stosunek kultur pomiędzy sobą).

Obie powyższe tablice były ułożone do połowy z końcem r. 1889. Na rok 1890 przypada ułożenie drugiej połowy i prawie wszystkie obliczenia procentowe, których dokonano przy pomocy logarytmów;

g) ułożenie spisu imiennego właścicieli tabularnych, uszykowanych od największego (t. j. posiadającego największy obszar ziemi) do najmniejszego. Przy każdym właścicielu podano w tym spisie obszar lasów, obszar bezleśny i sumę obszaru. Spis ten ułożono najpierw obwodami sądowymi dla każdej litery alfabetu z osobna, a następnie skoncentrowano go dla całego kraju;

h) zestawienie własności publicznej i martwej ręki na podstawie powyższego spisu;

i) ułożenie tablic i kart pomocniczych, wykazujących uszykowanie powiatów sądowych, według stosunku całego obszaru, własności tabularnej do nietabularnej, według udziału własności tabularnej w ogólnym obszarze bezleśnym, w ogólnym obszarze ról, w ogólnym obszarze lasów;

k) na ukończeniu jest osobne zestawienie właścicieli tabularnych mających do 200 morgów obszaru, z wyróżnieniem tych, którzy prócz tego posiadają inną własność tabularną i tych, którzy innej własności nie posiadają. Brakują jeszcze trzy obwody oraz ostateczne zestawienie.

3. Handel Galicyi i innych krajów austryackich z Niemcami na podstawie statystyki ruchu towarowego na kolejach niemieckich. Zestawiono tablice za r. 1887 i 1888 i to tak dla wywozu i przywozu jak i dla przewozu (transito) na podstawie materyałów niemieckiej statystyki kolejowej.

4. Statystyka wyborów do rad miejskich w 30 miastach, celem uzyskania podstawy do zmiany ordynacyi wyborczej gminnej. Praca jest dopiero rozpoczęta, gdyż akta wyborów dopiero niedawno zaczęły nadchodzić do Wydziału krajowego. Opracowano dotąd dwa miasta.

5. Posiadłości tabularne wcielone do związku gminy na mocy ustawy krajowej z dnia 21. marca 1888 nr. 41. Dz pr. p. W miarę jak nadchodzą z Namiestnictwa wykazy, przedkładane przez starostwa, zapisuje się daty do przygotowanych w tym celu tablic.

Prócz tego utrzymuje się w biurze statystycznem ewidencyę kas pożyczkowych gminnych, a następnie wójtów gmin i pisarzy gminnych składanych urzędu.

B. Prace zamierzone na następny (III.) kwartał r. 1890.

1. Wykończenie pracy o statystyce własności tabularnej. Ogłoszenie „Skorowidza dóbr tabularnych“ wywołało szereg poprawek, które należy uwzględnić w statystyce własności tabularnej. Przeprowadzenie odpowiednich zmian w obszarze, kulturach i osobach właścicieli jest w toku, a wskutek tego tablice pomocnicze i opracowanie tekstu doznają zmian pewnych, choć niezbyt znacznych.

2. Statystyka ciał wyborczych do rad gminnych w 30 miastach, rozpoczęta jak poprzednio wspomniano, będzie dalej prowadzoną i wykończoną.

3. Dla statystyki handlu Galicyi i Bukowiny z Niemcami trzeba będzie uzyskać i wyłączyć daty obejmujące przesyłki z Mołdawii do Niemiec i odwrotnie, uzupełnić tablice datami z r. 1889 i obliczyć procenta a następnie tekst opracować.

4. Dla pracy nad reformą ustawy drogowej, podjętej przez departament IV. rozpoczęto zestawienie opodatkowanych w kategorye według wysokości opłacanych podatków, a to dla kilkunastu powiatów wybranych z różnych okolic kraju.

Zestawienie to przeprowadza się w obrębie każdej gminy z osobna, na podstawie aktów wyborczych z ostatnich wyborów sejmowych.

5. Dla użytku departamentu II. zestawiony będzie pogląd na uprawę tytoniu od r. 1874 począwszy.

6. Statystyka wyborów sejmowych z r. 1889, w porównaniu z r. 1883.

Biuro statystyki przemysłu i handlu.

Biuro statystyki przemysłu i handlu krajowego zostające pod kierownictwem dra Tadeusza Rutowskiego ukończyło zebranie materyałów do statystyki przemysłu domowego, a w części przemysłu rękodzielniczego i w miarę opracowania poszczególnych gałęzi dążyć będzie do jak najrychlejszego wydania tej pracy, obliczonej na 5 do 6 zeszytów. Za przemysłem skórzanym i drzewnym, nastąpi tkactwo, garncarstwo, przemysł metalowy i inne.

Rocznika Statystyki Galicyi przedłożony zostanie Wysokiemu Sejmowi Rok III.

Na ukończeniu jest historyczno-statystyczna praca p. t. „Galicya w budżecie państwa od r. 1772“ na podstawie źródeł krajowych i wiedeńskich. Obejmować będzie historyę i statystykę wszystkich podatków, udział kraju w pokrywaniu centralnych potrzeb państwa, wydatki, jakie państwo czyniło w Galicyi we wszystkich gałęziach administracyi.

W roku przyszłym zostanie wydaną w formie tabelarycznej Statystyka przemysłu krajowego w roku 1890 obejmująca wszystkie gałęzie przemysłu krajowego.

Praca nad wydaniem już trzech „Roczników statystyki Galicyi“ obejmujących dane statystyczne o stosunkach kraju pod każdym względem, liczne monograficzne opracowania wielu dziedzin, obfity historyczno-staty-

styczny materyał zebrany, pozwalają już na podjęcie wydania źródłowej, obszernej, metodą historyczno-statystyczną i porównawczą opracowanej „Statystyki Galicyi“. Brak takiego dzieła został powszechnie uznany, a jest powodem mnóstwa błędnych wiadomości będących w obiegu, a przechodzących nawet w podręczniki szkolne. Przygotowawcze prace do tego wydawnictwa, zamierzonego już od kilku lat, tak postąpiły, że kierownik biura statystyki przemysłu i handlu dr. Rutowski rozpocznie wydawnictwo dzieła, obliczonego na dwa tomy, jak tylko uzyska najświeższe daty spisu ludności. Projekt wydawnictwa przyjęła komisya statystyczna Wydziału krajowego.

Departament III.

Szef Departamentu: Oktaw Pietruski Członek Wydziału krajowego.

Ustawy sankcyonowane.

Ustawa o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Ustawa ta została Najwyższem postanowieniem z dnia 1. grudnia 1889 sankcyonowaną.

Uroczystość zaślubin Jej Ces. Wys Najdostojn. Arcyksiężniczki Maryi Waleryi.

Z powodu uroczystości zaślubin Jej Ces. Wysokosci Najdost. Arcyksiężniczki Maryi Waleryi Córki Najmiłościwszego naszego Monarchy zaprosił Wydział krajowy grono osobistości, wybitne stanowiska w społeczeństwie zajmujących na naradę, w jaki sposób kraj nasz uczcić ma godnie tę uroczystość. Zgromadzeni na naradzie 11. maja b. r. pod przewodnictwem Marszałka krajowego odbytej, postanowili ofiarować Najdostojniejszej Arcyksiężniczce w darze od kraju obraz olejny, pędzla mistrza Jana Matejki, przedstawiający: „Zaślubiny króla Kazimierza Jagiellończyka z Arcyksiężniczką Elżbietą Austryacką".

Obraz ten, którego koszta na 20 000 zł. oznaczone pokryto w przeważnej części w drodze subskrypcyi, przesłany został na ręce J. E. Ministra Prezydenta hr. Taaffe wraz z objaśnieniem, które tu umieszczamy:

„Obraz przedstawia akt zaślubin króla Kazimierza IV. z Arcyksiężniczką Elżbietą, córką Cesarza Albrechta II. dokonany dnia 10. lutego 1454 w katedrze krakowskiej. Ślub daje kardynał Oleśnicki biskup krakowski, mając po prawej stronie arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa Królestwa, który po ukończonej ceremonii ślubnej ma dokonać koronacyi królowej. Po lewej stronie kardynała stoi mnich zakonu św. Bernarda, św. Jan Kapistran, który właśnie podówczas bawił w Krakowie i według życzenia dostojnej oblubienicy miał dopełnić ceremonii ślubnej, jednakże dla nieznajomości języka polskiego i niemieckiego zaniechać tego musiał. Postać kobieca na lewo od panny młodej to królowa matka Zofia Kijowska".

Równocześnie z obrazem przesłał Wydział krajowy na ręce J. E. Ministra Prezydenta następujący adres do Najdostojniejszej Arcyksiężniczki:

„Wasza Cesarska i Królewska Wysokość Najdostojniejsza Arcyksiężniczko!

Dla córki Franciszka Józefa wzywają błogosławieństwa niebios wszystkie ludy Monarchii. Jest jeden między nimi, który szczególnego mając

w Nim dobroczyńcę, ze szczególną też wdzięcznością i rzewnością prosi Boga, żeby Córkom Najjaśniejszego Pana i Jego w najdalsze pokolenia potomkom oddał te dobrodziejstwa, jakie Ojcu kraj nasz zawdzięcza. Wyraz wiernych tego kraju uczuć i jego gorących życzeń racz Wasza Cesarska i Królewska Wysokość przyjąć łaskawie w dniu swoich zaślubin. Racz także przyjąć tych uczuć pamiątkę, którą kraj nasz u stóp Waszej Cesarskiej i Królewskiej Wysokości złożyć sobie pozwala.

Obraz, który Waszej Ces. i Król. Wysokości w hołdzie przesłać się ośmielamy, przez najznakomitszego naszego malarza wykonany, wyobraża zaślubiny naszego króla Kazimierza IV. z Arcyksiężniczką Elżbietą córką Albrechta II.

Pani ta dostojna miała czterech synów królami na ziemskich tronach, a jednego świętym w niebie. Oby ta małżonka i matka szczęśliwa, ta królowa, której cnót i wysokiego umysłu pamięć po czterech wiekach jeszcze między nami żyje, była wyobrażeniem i wróżbą tej szczęśliwej przyszłości, jakiej dla Waszej Cesarskiej i Królewskiej Wysokości z głębi serca pragniemy i życzymy.

Oby Bóg w każdej chwili życia zlewał zdroje łaski na Waszą Cesarską i Królewską Wysokość! Oby raczył błogosławić i ochraniać Najdostojniejszego Małżonka Twojego.

Uroczystość złożenia zwłok Adama Mickiewicza na Wawelu.

Liczne grono osobistości zajmujących wybitne stanowiska w kraju wystosowało do Marszałka krajowego następujące pismo:

„Jaśnie Wielmożny Panie Marszałku!

„Pisma publiczne donoszą, że słuszna i piękna myśl pochowania zwłok Mickiewicza w grobach kościoła katedralnego w Krakowie jest bliską urzeczywistnienia. Należy się to Jemu, a dla kraju jest i zaszczytem i obowiązkiem.

„Uważamy to za akt czci publicznej oddanej przez naród nieśmier„telnemu jego wieszczowi, uważamy też, że taką cechę narodowego hołdu „winien mieć ten obchód pogrzebowy. Mniejsi od Mickiewicza — choć „bardzo zasłużeni, mieli także pośmiertne uczczenie przez pogrzeb odpra„wiony kosztem kraju. Wobec tego byłoby niewłaściwością i ujmą nawet „dla narodu, gdyby największy geniusz, jakiego on w tym wieku wydał, „hołdu takiego nie odebrał.

„Dlatego sądzimy się w prawie i w obowiązku upraszać, iżbyś JWPan „spowodować raczył w Wydziale krajowym uchwałę, mocą której zwłoki „Mickiewicza byłyby sprowadzone i złożone na Wawelu kosztem kraju".

„Albin Dunajewski, Seweryn Morawski, Zamoyski, Stanisław Badeni, „Szczęsny Koziebrodzki, Antoni Wodzicki, Jan Stadnicki, Józef Michałowski, „Adam Skrzyński, A. Sapieha, August Gorayski, Z. Dembowski, Feliks „Szlachtowski, Juliusz Korytowski, Stanisław Polanowski, Tadeusz Pilat, „Jan Puzyna, Jan Matejko, Ludwik Wodzicki, Paweł Popiel, Dr. Majer, „Dr. Edward Korczyński, Julian Klaczko, Wojciech Dzieduszycki, Dr. Zoll, „Apolinary Jaworski, Euzebiusz Czerkawski, Jerzy Czartoryski, Benoe, „Michał Bobrzyński, Antoni Chamiec, Stanisław Madeyski, Władysław „Struszkiewicz, Zygmunt Sawczyński, Leon Biliński, Karol Bartoszewski, „Tomisław Rozwadowski, Gustaw Roszkowski, Tytus Kielanowski, Leon

„Chrzanowski, Tyszkiewicz, Cieński, X. Dr. Chotkowski, M. Onyszkiewicz, „August Łoś, Żuk-Skarszewski, Wł. Kozłowski, Hompesch, S. Niemczy- „nowski, Leon Piniński, Klucki, Józef Popowski, Kazimierz Zaremba, „Alfons Czaykowski, Adam Gołuchowski, Maurycy Rosenstock, Dawid „Abrahamowicz, Dr. Tadeusz Rutowski, X. Prałat Ludwik Ruczka, Gro- „towski, Mikołaj Dolański, M. Punicki, Orzechowski, August Lewakowski, „Herman Czecz, Dr Arnold Rappaport, Dr. Karol Lewakowski, Jerzy Dunin „Borkowski, W. Czaykowski, Antoni Tyszkowski, Stanisław Szczepanowski, „Tomasz Stadnicki, Edward Gniewosz, A. Wayhinger, Karol Scipio, Ma- „ryan Dydyński, Zenon Słonecki, Maksymilian Łępkowski, H. Kieszkowski, „St. Homolacs, Antoni Oborski, Kazimierz Morawski, Marceli Jawornicki, „Zygmunt Cieszkowski, Piotr Szymberski, Alfred Milieski, Józef Męciński, „St. Larysz Niedzielski, Stanisław Jędrzejowicz, Cz. Kieszkowski, Franci- „szek Paszkowski, Roman Michałowski, Konnstanty Tchórznicki, Dr. Kazi- „mierz Kirchmayer, Wrotnowski, Władysław Mycielski, Antoni Popiel.

Wskutek tego pisma uchwalił Wydział krajowy na posiedzeniu z dnia 20. maja 1890 jednogłośnie, że uroczystość ta odbyć się ma kosztem kraju, przyczem jednak nie wykluczono użycia funduszów dotychczas na ten cel zebranych i tych, które jeszcze wpłynąć mogą.

Gdy następnie komitet dla sprowadzenia zwłok Adama Mickiewicza istniejący w Krakowie, złożył w ręce Wydziału krajowego przewodnictwo w uroczystości, zaprosił Wydział krajowy dla omówienia programu uroczystości komitet, złożony z następujących osobistości:

1. Księcia Biskupa Krakowskiego.
2. Prezydenta m. Krakowa.
3. Rektorów uniwersytetów Jagiellońskiego i Lwowskiego.
4. Hr. Stanisława Tarnowskiego.
5. Prezesa Rady powiatowej krakowskiej.
6. Dra Józefa Majera.
7. Prezesa Koła Polskiego we Wiedniu — posła Apolinarego Jaworskiego.
8. J. E. Pawła Popiela.
9. J. E. Ks. Adama Sapiehy.
10. Ks. Eustachego Sanguszki.
11. Wojciecha hr. Dzieduszyckiego.
12. Stanisława hr. Badeniego.
13. J. E. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego.
14. Dra Goreckiego, wnuka Adama Mickiewicza.
15. Dra Karola Estreichera.
16. Dra Antoniego Małeckiego.
17. Ks. Andrzeja Lubomirskiego, kuratora Zakładu Ossolińskich.
18. Zygmunta Dembowskiego, Prezesa Towarzystwa kredytowego ziemskiego.
19. Prezydenta m. Lwowa.
20. Dra Romana Pilata, profesora literatury polskiej na uniwersytecie Lwowskim.
21. Jana Matejki.

21. Dra Ferdynanda Weigla.
23. Dra Adama Asnyka.
24. Ksawerego Konopki.
25. Mieczysława Pawlikowskiego.
26. Dra Władysława Leopolda Jaworskiego.
27. Rektora politechniki Lwowskiej.
28. Sławomira Odrzywolskiego, architekta w Krakowie.
29. Prezesa Czytelni akademickiej w Krakowie
30. Prezesa Towarzystwa Bratniej pomocy na uniwersytecie Jagiellońskim.

Komitet ten powziął na posiedzeniu dnia 6. czerwca następujące uchwały:

1. Powołać do komitetu krajowego pierwotny komitet krakowski w całym jego składzie.

2. Wybrać subkomitet z 9 członków, któryby na miejscu w Krakowie zajął się urządzeniem obchodu.

W skład tego subkomitetu weszli:

1. Delegat Wydziału krajowego,

2 Delegat konsystorza Biskupiego w Krakowie i siedmiu członków komitetu krajowego, mianowicie: 3. Prezydent miasta Krakowa, 4. hr. Stanisław Tarnowski, 5. Dr. Karol Estreicher, 6. Dr. Ferdynand Weigel, 7 Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, 8. Wiceprezes Rady powiatowej krakowskiej i 9. Dr. Adam Asnyk.

3. Wysłać po zwłoki delegacyę do Paryża, złożoną z trzech członków mianowicie: z członka Wydziału krajowego lub jego zastępcy, z Dra Adama Asnyka i z prezesa czytelni akademickiej w Krakowie.

Oprócz tego postanowił komitet, że na pogrzebie mają być wygłoszone trzy mowy świeckie, a czwarta przez duchownego w katedrze — i unormował dalszemi uchwałami stosunek subkomitetu do Wydziału krajowego i jego zakres działania.

Na uroczystość zaprosił Wydział krajowy następujące osobistości i instytucye:

1. J. E. Ministra Juliana Dunajewskiego.
2. J. E. Ministra Filipa Zaleskiego.
3. J. E. Namiestnika hr. Kazimierza Badeniego.
4 Delegata c. k. Namiestnictwa w Krakowie p. Kuczkowskiego.
5. Wszystkich XX. Arcybiskupów, Biskupów i Kapituły wszystkich trzech obrządków.
6. Akademię Umiejętności w Krakowie.
7. Senaty obu uniwersytetów krajowych.
8. Rektorat szkoły politechnicznej lwowskiej.
9. Członków Koła Polskiego we Wiedniu (obu Izb Rady Państwa).
10. Posłów sejmowych.
11. Rady miejskie miata Lwowa i Krakowa.
12. Reprezentacye 30 miast większych.
13. Wszystkie Rady powiatowe.
14. Oba c. k. Towarzystwa rolnicze.

15. Dyrekcyę Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.
16. Koła literacko-artystyczne lwowskie i krakowskie.
17. Towarzystwo im. Mickiewicza we Lwowie.
18. Kuratoryę Zakładu im. Ossolińskich we Lwowie.
19. Dyrekcyę szkoły sztuk pięknych w Krakowie.
20. Dyrekcyę Zjednoczonego Towarzystwa sztuk pięknych w Krakowie, wreszcie
21. Rodzinę Adama Mickiewicza i panią Taucher, która zajmowała się wychowaniem jego dzieci.

W porozumieniu z członkami komitetu postanowił Wydział krajowy zaprosić ks. Władysława Czartoryskiego, aby w imieniu Towarzystwa historyczno-literackiego w Paryżu przemówił na cmentarzu w Montmorency i podczas uroczystości w Krakowie.

Uchwałą z dnia 28. czerwca 1890 zezwolił Wydział krajowy na wniosek subkomitetu, aby podczas uroczystości wygłosił mowę reprezentant młodzieży uniwersyteckiej.

Uroczystość odbyła się dnia 4. lipca 1890. Dokładnej cyfry wydatków na urządzenie uroczystości obecnie jeszcze podać nie możemy z powodu, że rachunki dotąd jeszcze zamknięte być nie mogły.

W przybliżeniu wyniosą wydatki około 20.000 zł. Gdy zaś dochód ze składek przyniesie około 9.000 zł. — przeto fundusz krajowy będzie musiał pokryć niedobór około 11.000 zł.

Adres do Jego Eminencyi ks. kardynała Albina Dunajewskiego.

Na wiadomość, że książę Biskup krakowski otrzymał godność kardynalską, Wydział krajowy wysłał do Niego pismo następujące:

Eminencyo!

Kilka dni dzieli nas od chwili, w której Wasza książęca Mość otrzymasz z rąk najmiłościwiej panującego nam Monarchy oznaki najwyższej godności i dostojeństwa w hierarchii kościelnej.

Powołanie Waszej książęcej Mości do grona najbliższych doradców Ojca świętego przejmuje najwyższą radością i dumą serca nas wszystkich, a dając wyraz tym wspólnym i ogólnym uczuciom zwracamy się do Waszej książęcej Mości imieniem kraju z najgorętszemi życzeniami, byś godność tę piastował w najdłuższe lata ku pożytkowi, chwale kościoła i narodu, który się Tobą szczyci.

Do życzeń niech nam będzie wolno dołączyć wyrazy czci i wdzięczności, bo zasługom Waszej Eminencyi, działalności w służbie kościelnej rozwiniętej zawdzięczamy, że prastara stolica biskupia, odzyskawszy już pod Twem pasterstwem dawną świetność i wybitne stanowisko, dziś przez to wielkie odznaczenie, spływające jak za dni Oleśnickiego i innych Twych poprzedników w dyecezyi i godności kardynalskiej na cały kościół polski, zajaśnieje znów blaskiem, co wskrzeszając wspomnienia dziejowe myśl i serce nasze podnosi i otuchą napawa.

Lwów dnia 24. czerwca 1890.

Zmiany w składzie Wysokiego Sejmu od dnia 26. listopada 1889.

1. W dniu 27. lutego 1890 zmarł Otton Hausner, poseł na Sejm krajowy z okręgu wyborczego miasta Brodów.

W uznaniu niepospolitych zasług zmarłego złożył Wydział krajowy u jego trumny wieniec, a do pozostałej wdowy wystosował pismo kondolencyjne.

2 W dniu 26. marca 1890 zmarł hr. Artur Potocki poseł z mniejszych posiadłości powiatu chrzanowskiego.

Wydział krajowy przesłał matce zmarłego telegram kondolencyjny, wziął udział w pogrzebie przez deputacyą, złożoną z Marszałka krajowego i członków Wydziału krajowego: pp. Adama Jędrzejowicza, dr. Damiana Sawczaka i dra Józefa Wereszczyńskiego.

3. P. Antoni Michałowski, poseł z gmin wiejskich powiatu żywieckiego złożył mandat poselski.

Wydział krajowy.

Dnia 6. kwietnia 1890 zaniemógł ciężko członek Wydziału krajowego i zastępca Marszałka p. Oktaw Pietruski.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania znajdował się p. Oktaw Pietruski na urlopie. Jako zastępca urzędował hr. Antoni Wodzicki od dnia 28. maja do 8. czerwca b. r. w Wydziale krajowym, zaś od 9. czerwca do 7. lipca b. r. jako delegat Wydziału krajowego w Krakowie przy urządzeniu uroczystości złożenia zwłok Adama Mickiewicza na Wawelu.

Zmiany w składzie urzędników i sług Wydziału krajowego.

Od ostatniego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie urzędników i sług krajowych:

a) w oddziale konceptowym:

Uchwałą z d. 3go maja 1890 l. 21481 przeniósł Wydział krajowy sekretarza p. Józefa Marka po wysłużeniu przepisanej liczby lat na własną jego prośbę w stały stan spoczynku, przyznając mu pensyę emerytalną i nadając mu w uznaniu wieloletniej gorliwej i pożytecznej służby tytuł radcy Wydziału krajowego *ad honores*.

Uchwałą z d. 27. września 1889 l. 41436 udzielił Wydział krajowy sekretarzowi p. Eugeniuszowi Pierożyńskiemu urlopu na 2 lata celem pełnienia obowiązków w biurze c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego. Na czas pełnienia tych obowiązków zamknął Wydział krajowy płacę sekretarza Pierożyńskiego z funduszu krajowego pobieraną.

W tym samym celu i z zamknięciem płacy udzielił Wydział krajowy uchwałą z dnia 2 sierpnia 1889 l. 34953 aplikantowi konceptowemu panu Wacławowi Kwiatkowskiemu dwuletniego urlopu.

Z dniem 31. marca 1890 został p. Kwiatkowski uwolniony od czynności w biurze c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego i objął napowrót obowiązki w Wydziale krajowym.

b) w oddziale rachunkowym:

Dnia 22. marca 1890 zmarł po kilkumiesięcznej chorobie asystent Henryk Strnad. Pozostałej po nim wdowie asygnował Wydział krajowy pensyę wdowią i dodatki na wychowanie dwojga dzieci, które nie osiągnęły jeszcze wieku normalnego.

Adjunktowi rachunkowemu p. Mieczysławowi Schmittowi, który objął przedsiębiorstwo teatru lwowskiego, udzielił Wydział krajowy jednorocznego urlopu bez płacy.

Wydział krajowy zamianował:

a) w oddziale konceptowym:

Uchwałą z d. 4. lutego 1890 l. 5782 kancelistę manipulacyjnego p. Władysława Słomkowskiego prowizorycznym koncepistą extra statum z zastrzeżeniem złożenia brakującego trzeciego egzaminu rządowego w terminie sześciu miesięcy;

aplikantów pp. Wacława Kwiatkowskiego i Dra Stanisława Miziewicza stałymi asystentami konceptowymi extra statum.

Uchwałą z dnia 10. grudnia 1889 l. 52002 ukończonego prawnika p. Zygmunta Pawłowskiego bezpłatnym aplikantem konceptowym;

Uchwałą z d. 5. listopada 1889 l. 48342 przyznał Wydział krajowy aplikantom konceptowym pp. Drwi Józefowi Szydłowskiemu, Zdzisławowi Nanowskiemu i Feliksowi Słotwińskiemu adjuta w rocznej kwocie po 360 zł.

Dekretem z d. 18. marca 1890 l. 12000 przyznał Wydział krajowy p. Zdzisławowi Kajetanowi 2 im. Gaszyńskiemu, aplikantowi konceptowemu w miejsce pobieranej przez niego dotychczas płacy dziennej w kwocie 1 zł adjutum w rocznej kwocie 500 zł.

Dekretem z d. 13. czerwca 1890 l. 24966 przyznał Wydział krajowy sekretarzowi p. Julianowi Wolańskiemu dodatek osobisty do płacy w kwocie 200 zł. rocznie;

b) w oddziale rachunkowym:

Uchwałą z d. 29. czerwca 1889 zamianował Wydział krajowy prowizorycznych praktykantów rachunkowych pp. Mieczysława Wolskiego i Kornela Daukszę, uchwałą zaś z d. 5. września 1889 l. 38376 prowizorycznego praktykanta p. Józefa Schmidta stałymi praktykantami oddziału rachunkowego.

Uchwałą z dnia 4. lutego 1890 l. 5781 mianował Wydział krajowy praktykanta rachunkowego p. Zygmunta Kossowskiego stałym asystentem rachunkowym extra statum.

Uchwałą z d. 11. lutego 1890 l. 6793 zamianował Wydział krajowy p. Maryana Majewskiego prowizorycznym praktykantem oddziału rachunkowego z obowiązkiem złożenia egzaminu z VI. klasy szkoły średniej. Zarazem przyznano p. Maryanowi Majewskiemu dodatek osobisty w kwocie 130 zł. celem wyrównania płacy, jaką pobierał jako dyetaryusz Wydziału krajowego.

Uchwałą z dnia 11. czerwca 1890 l. 23736 zamianował Wydział krajowy hr. Fryderyka Skarbka, uchwałą zaś d. 24. czerwca 1890 p. Gustawa Ryszarda 2 im. Neussera bezpłatnymi praktykantami w oddziale rachunkowym.

c) w oddziale manipulacyjnym:

Uchwałą z d. 13. grudnia 1889 l. 55366 zamianował Wydział krajowy p. Włodzimierza Berezowskiego asystentem manipulacyjnym extra statum.

Zmiany w stanie emerytów i pensyonistek.

Dnia 3. października 1889 zmarła Eleonora Mochnacka, wdowa po byłem koncypiście stanowym.

Dnia 13. stycznia 1890 zmarł Ludwik Pierożyński emerytowany dyrektor oddziału rachunkowego. Pozostałej po nim wdowie asygnował Wydział krajowy pensyę wdowią.

Zasiłki dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach.

Uchwałą z d. 25 listopada 1889 wstawił Wysoki Sejm do budżetu funduszu krajowego w rubryce VII. poz 87 kwotę 3.000 zł. do dyspozycyi Wydziału krajowego dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach i odstąpił Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye odnoszące się do tej pozycyi, a mianowicie petycye:

Marcina Gużkowskiego, Olgi Modzelewskiej, Michała Tarczyńskiego, Antoniego Jezierskiego, Karola Wawrosza, Karola Sporna, Stanisława Fabiańskiego, Józefa Turka, Juliusza Hawela, Antoniego Petrykiewicza, Stanisława Wójcika, Antoniego Zembaczyńskiego, Józefa Wacława Koniuszki, Ludwika Komaszewskiego, Stanisława Brzostowskiego, Pauliny Zakrzewskiej, Brunona Tepy, Olgi Czyczyło, Maryi Sidorowiczównej, Juliusza Teodorowicza, Towarnickiego, Herminy Patkiewiczównej, Franciszki Karich, Wincenty Bielańskiej, Celestyna Kotkowskiego, Joachima Poselta, Jana Gamota, Heleny Orzechowskiej, Józefa Szpytki, Ireny Niesiołowskiej, Maryi Stebnickiej, Anny Bratro, Eleonory Elektorowiczównej, Olgi Łozińskiej, Jakóba Fedyczkowskiego, Modesta Witoszyńskiego, Wojciecha Knappa, Heleny Mateckiej, Amalii Wężałowicz, Stanisława Sienkiewicza, Wiktoryi Jarzymowskiej, Erazma Podgórskiego, Władysława Jamińskiego, Jana Borkowskiego, Karoliny Eberbach, Grzegorza Mielnickiego, Henryka Bonharda, Józefa Kuczery, Jadwigi Opatowiczównej, Herminy Assing, Stanisławy Wajdowskiej, Władysławy Dąbrowskiej, Olimpii Daszkiewiczównej, Ludwika Harasimowicza, Róży Schwablowej, Salamona Rothenberga, Malwiny Janowskiej, Stanisławy Sobotowskiej, Władysława Studnickiego, wreszcie korserwatoryum muzycznego lwowskiego.

Uchwałą z dnia 13. grudnia 1889 l. 51.171 rozdzielił Wydział krajowy powyższą kwotę 3.000 zł., przyznając z niej następujące zasiłki:

a) na kształcenie się w malarstwie: Antoniemu Konstantemu 2 im. Gużkowskiemu kwotę 500 zł., Stanisławowi Brzostowskiemu 150 zł. Brunonowi Tepie zaś 100 zł.

b) na kształcenie się w rzeźbiarstwie: Michałowi Tarczyńskiemu 150 zł. i Ludwikowi Korzanowskiemu 100 zł.

c) na wykształcenie się w rysunkach: Oldze Modzelewskiej i Leopoldynie Zakrzewskiej po 100 zł.

d) na kształcenie się w muzyce: Julianowi Teodorowiczowi i Helenie Orzechowskiej po 150 zł., Ludwikowi Harasimowiczowi 100 zł.

e) na kształcenie się w śpiewie: Maryi Sidorowiczównie, Herminie Patkiewiczównie, Franciszce Karich, Wincencie Bielańskiej, Eleonorze Elektorowiczównie, Oldze Łozińskiej, Helenie Mateckiej, Jadwidze Opatowiczównie i Herminie Assing po 150 zł., Maryi Stebnickiej, Karolinie Eberbach, Stanisławie Wajdowskiej i Róży Schwablowej po 100 zł.

f) na kształcenie się w śpiewie i nauce języków obcych: Władysławie Dąbrowskiej kwotę 150 zł.

Teatr polski we Lwowie.

Teatr polski przebył w tym roku nowe przesilenie. P. Władysław Barącz, nie mogąc dla braku odpowiednich funduszów utrzymać się przy przedsiębiorstwie, przelał swe prawa z kontraktu z fundacyą Sarbpkowską zawartego, na p. Mieczysława Schmitta, który reskry tem c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 9. lutego r. b. l. 1.455/pr otrzymał koncesyę do dawania przedstawień w teatrze hr. Skarbka we Lwowie na czas aż do Wielkiejnocy 1892 roku.

Alegat. 13.

Stan teatru lwowskiego w ostatnich ośmiu miesiącach dyrekcyi p. Barącza przedstawiony jest szczegółowo w załączonem tu ./' sprawozdaniu komisyi artystycznej z dnia 25. stycznia 1890. Pomimo wielu wytkniętych usterek i pewnego braku programu w kierownictwie, który to brak na karb nieustających kłopotów finansowych przedsiębiorstwa położyć wypada, nie można bez popełnienia niesprawiedliwości twierdzić, iżby poprzedniemu przedsiębiorcy zbywało na dobrej woli utrzymania sceny lwowskiej na przyzwoitym poziomie.

W przedstawieniach opery widoczny był nawet w porównaniu z niedawnymi czasy, znaczny postęp, a słuszność nakazuje zaznaczyć, że właśnie za dyrekcyi p. Barącza zrobiono ważny krok ku podniesieniu polskiej opery przez pozyskanie dla niej takich sił, jak panna Heller i panna Pawlikówna. Nie pozostało to bez wpływu na publiczność, która przedtem unikała opery, w ostatnich zaś dwóch sezonach na opery liczniej nawet aniżeli na operetki uczęszczała.

Nie mógł też Wydział krajowy odmówić p. Barączowi wypłaty subwencyi, raz dlatego, że w samym stanie sceny lwowskiej nie widział dostatecznego do takiej odmowy powodu, a powtóre, że odmówienie subwencyi od razu byłoby podcięło był instytucyi samej i zagroziło egzystencyi licznego personalu teatralnego. Wszakże zdarzało się nieraz, że wypłata raty subwencyi była dla personalu teatralnego u ragnioną chwilą otrzymania zaległej gaży, na którą inaczej nie wiadomo jak długo jeszcze czekać byłby zmuszony.

Nie podobna było nie liczyć się z okolicznościami tego rodzaju, chociaż z drugiej strony Wydział krajowy pomny, że warunkiem subwencyi jest utrzymanie dobrego teatru, utrudniał wypłatę subwencyi, o ile to w danych warunkach było możliwem. Właśnie za dyrekcyi p. Barącza zapadła uchwała wypłacania subwencyi na dramat i komedyę w ratach z dołu, jak niemniej zatrzymywania części subwencyi operowej aż do ostatniego miesiąca w roku, aby zapewnić jesienny sezon operowy. Na dowód zaś, że Wydział krajowy ściśle przestrzegał tych rygorów, niech posłuży fakt, że drugą połowę subwencyi na dramat i ostatnią ratę subwencyi operowej za rok 1889 razem sumę 7.500 zł. wypłacono dyrekcyi teatru dopiero w połowie grudnia 1889.

Nowy przedsiębiorca objąwszy teatr lwowski w połowie stycznia 1890 zaprowadził większy ład w administracyi, którego brak był bodaj czy nie główną przyczyną niepowodzenia p. Barącza. Dostrzedz się też dała zaraz w pierwszych tygodniach nowych rządów pewna sprężystość w kierownictwie i dążność do ulepszenia repertuaru w dziale dramatu. Wystawa nowych sztuk odznaczała się starannością, niektóre zaś jak np. nowo wy-

stawiona opera „Gioconda“ wprowadzone zostały na scenę z bardzo znacznym nakładem.

To też Wydział krajowy po wysłuchaniu zdania komisyi artystycznej wypłacił nowemu przedsiębiorcy z subwencyi na rok 1890 uchwalonej dwie kwartalne raty subwencyi na dramat w kwocie 5.000 zł., zaś ze subwencyi operowej kwotę 7.500 zł. po stwierdzeniu, że w czasie od 1. stycznia do 29 kwietnia r. b. dano przeszło 30 przedstawień operowych odpowiadających jak na nasze stosunki wymaganiom artystycznym.

Teatr polski w Krakowie.

Sprawozdania komisyi artystycznej o teatrze krakowskim wyrażają się pochlebnie o tamtejszem przedsiębiorstwie. Jako zasługę poczytują mu wzmocnienie personalu zaangażowaniem pp. Żelazowskich i Ruszkowskiego, którzy przedtem należeli do personalu teatru lwowskiego. Nabytek ten pozwala teatrowi krakowskiemu przedstawiać sztuki wyższego rzędu.

Mimo to i mimo widocznej staranności i sumienności w przygotowaniu sztuk na scenę, udział publiczności był w ostatnim roku jeszcze słabszy niż zwykle, skutkiem czego przedsiębiorstwo poniosło wielkie straty. Wobec tego komisya oświadcza się nietylko za wypłaceniem subwencyi, ale uważa za rzecz niezbędną podwyższenie jej o 2.000 zł. t. j. do wysokości 10.000 zł. tak jak dla Lwowa.

Na podstawie takiej opinii Wydział krajowy wyasygnował dyrekcyi teatru krakowskiego subwencyę na rok 1890 uchwaloną w dwóch półrocznych ratach po 4.000 zł., pierwszą ratę w styczniu, drugą w lipcu 1890 r.

Teatr ruski.

Teatr ruski zostający pod zarządem Wydziału Towarzystwa „Ruska Besida“ a nadzorem artystycznym osobnej komisyi przez Wydział krajowy powołanej, postępuje dalej na drodze pomyślnego rozwoju.

W pierwszem półroczu 1889 dawał teatr przedstawienia w Stryju, Żółkwi, Brodach, Złoczowie, Tarnopolu, Zborowie, Kamionce strumiłowej, Radziechowie i Sokalu, mianowicie 3—4 przedstawień na tydzień

W tym czasie poniósł teatr wielką stratę przez zgon ś. p. Hryniewieckiego, dyrektora i bardzo utalentowanego artysty. Nadto zaszła w składzie trupy ta zmiana, iż przybyło 3 artystów i 2 artystki, ubyło zaś (oprócz zmarłych ś. p. Hryniewieckiego i Stefuraka) jeden artysta i jedna artystka. Sztuk nowych wystawiono w tym czasie 6, między temi operę Łyseńka „Rizdwiana Nicz“. Dyrekcya teatru przeszła po śmierci ś. p. Hryniewieckiego w ręce p. Biberowicza, który dotąd sprawował ją wspólnie ze zmarłym.

W drugiem półroczu 1889, w którem przybyło 3 artystów, dawał teatr przedstawienia w Jaworowie, Jarosławiu, Dobromilu, Przemyślu, Mościskach, Lwowie i Stanisławowie, po 3—4 przedstawień na tydzień. W tym czasie wystawiono kilka nowych sztuk.

W pierwszem półroczu 1890 dawał teatr ruski przedstawienia w Stanisławowie, Drohobyczu, Stryju, Samborze, Sanoku, Jaśle i Gorlicach. W tym czasie wystawiono również kilka nowych sztuk. W składzie trupy zaszła ta zmiana, iż ubył jeden artysta a mianowicie ś. p. Osypowicz, który zmarł w lutym 1890.

Wobec nader pochlebnych sprawozdań komitetu artystycznego i należytego wyrachowania się z użycia każdej poszczególnej raty subwencyi, wypłaciliśmy w swoim czasie drugą półroczną ratę subwencyi za rok 1889 i obie półroczne raty subwencyi za rok 1890. W sprawie żądanego podwyższenia subwencyi dla teatru ruskiego przedkładamy osobne sprawozdanie.

W sprawie ankiety dla teatru we Lwowie i Krakowie i dla teatru ruskiego.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Krajowe archiwa aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie.

W czasie od ostatniego naszego sprawozdania zaszły w składzie funkcyonaryuszów krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich następujące zmiany:

W archiwum lwowskiem zawakowały posady aplikantów po pp. Karolu Nittmanie, Antonie Borzemskim i Kazimierzu Józefie dw. im. Gorzyckim. Posady te nadaliśmy uchwałami z dnia 16. grudnia 1889 l. 55.471, z dnia 30. maja 1890 l. 21.289, z dnia 27. czerwca 1890 l. 26.747 uczniom Wydziału prawniczego pp. Julianowi Salamonowi dw. im. Fraenklowi, Wilhelmowi Rolnemu i Ernestowi Konradowi dw. im. Adamowi.

W archiwum krakowskiem zawakowały posady aplikantów po pp. Stanisławie Komorowskim i Stanisławie Wróblewskim. Posady te nadaliśmy uchwałą z dnia 14. października 1889 l. 44.780 p. Franciszkowi Krzysikowi, uczniowi wydziału prawniczego i p. Aleksandrowi Czuczyńskiemu, uczniowi wydziału filozoficznego.

Sprawa połączenia aktów i ksiąg, znajdujących się w archiwach gminnych kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszej kontroli.

Wskutek ponownych poleceń z dnia 21. marca 1889 l. 47.644/88 z dnia 14. października 1889 l. 18 152 i z dnia 16. maja 1890 l 46.414/89 wydanych przez Wydział krajowy w sprawie połączenia aktów i ksiąg znajdujących się w archiwach gminnych w kraju z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, a względnie rozciągnięcia nad niemi ściślejszej kontroli, przedłożyły inwentarze swych archiwaliów gminy: Lipnica murowana, Markopol, Przeworsk, Łańcut, Kańczuga Niżankowice, Gliniany, Rrzeszów, Śniatyn, Leszniów, Bircza, Krosno, Muszyna i Żółkiew; — gminy Oleszyce, Dębowiec, Touste, Grzymałów, Chyrów i Sokal przesłały Wydziałowi krajowemu swe archiwalia, a gminy Janów i Zarudzie oświadczyły gotowość złożenia swych archiwaliów w jednem z krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich.

Wydział krajowy zaprosił Dyrekcye obu krajowych archiwów aktów grodzkich i ziemskich pismami z dnia 14. października 1889 l. 18.152, z dnia 16. maja 1890 l. 46.414/89 i z dnia 9. lipca 1890 l. 22.881, ażeby w porozumieniu z sobą przedstawiły mu wniosek, w którem z krajowych archiwów należałoby złożyć wskazane powyżej inwentarze a względnie archiwalia. Po otrzymaniu odpowiedzi dyrekcyj wydamy odpowiednie zarządzenia.

Stosownie do wniosku tychże dyrekcyj, przedłożonego wskutek wezwania Wydziału krajowego z dnia 21. marca 1889 l. 47.644/88 przydzieliliśmy archiwalia gmin Budzanów, Jawornik, Tylicz i Tyczyn do archiwum

lwowskiego. Z inwentarzy przydzieliliśmy do lwowskiego archiwum inwentarze archiwaliów gmin Brzozów, Lubaczów, Dolina, Grybów, Horodenka, Czernelica, Busk, Lisko, Piwniczna, Stary Sącz, Przemyśl, Głogów, Jawornik, Halicz, Tarnów i Żydaczów, do krakowskiego archiwum zaś inwentarze archiwaliów gmin Biała, Biecz, Czchów, Lanckorona, Wojnicz i Wadowice.

Gminy miejskie, które na okólnik Wydziału krajowego z dnia 22. lipca 1887 l. 27.689 dotąd nie odpowiedziały, albo też niezupełnie uczyniły mu zadość, wezwaliśmy do tego ponownie pismem z dnia 9. lipca 1890 l. 22.881, odnosząc się oraz do właściwych Wydziałów powiatowych z wezwaniem, ażeby ze swej strony wpłynęły na przyspieszenie sprawy.

Sprawa umieszczenia uczniów c. k. Seminarynm nauczycielskiego lwowskiego w internacie Św. Jozafata we Lwowie.

W zeszłorocznem sprawozdaniu podaliśmy do wiadomości Wys. Sejmu, że wskutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 17. października 1888 l. 736 Wydział krajowy po dokładnem zbadaniu sprawy postanowił asygnować stypendya z funduszu krajowego pobierane przez uczniów lwowskiego seminaryum nauczycielskiego, umieszczonych już w internacie św. Jozafata we Lwowie, na ręce zarządu tegoż internatu, a kwotę przypadającą ze sumy 30.000 zł. na rzeczone seminaryum obrócić przedewszystkiem na umieszczenie jego uczniów w wspomnianym internacie, płacąc za każdego po 65 zł. do rąk zarządu internatu.

Pismem z dnia 20. września 1889 oświadczył Najprzewielebniejszy ks. biskup Puzyna, jako Prezes Towarzystwa św. Wincentego, że zarząd gotów jest przyjąć jeszcze 10 uczniów seminaryum, jeżeli Wydział krajowy zostawi komitetowi pewien udział w przyjmowaniu kandydatów i płacić będzie za nich po 130 zł. rocznie, tyle bowiem wynosi wedle dotychczasowego doświadczenia koszt utrzymania jednego ucznia w internacie, nie licząc ubrania i książek, które od czasu do czasu uboższym koniecznie sprawić wypada. Zarazem zauważył ks. biskup Puzyna, że kwota ta jest wprawdzie znacznie wyższą od zwykłych stypendyów, ale zwykli stypendyści znajdują się też poniekąd w lepszym od internistów położeniu, mogąc zarabiać lekcyami, czego nie dozwalają internistom ustawy internatu z uwagi, że wówczas kontrola nad wychowankami byłaby prawie niemożliwą.

Oceniając przychylnie te powody postanowiliśmy uchwałą z dnia 24. września 1889 l. 40.679 zgodzić się na umieszczenie pewnej liczby uczniów lwowskiego seminaryum nauczycielskiego w internacie św. Jozafata za opłatą w kwocie 13 zł. miesięcznie za każdego ucznia przez 10 miesięcy szkolnych. Opłata ta będzie uiszczaną ze sumy 30.000 zł. wyznaczonej przez Wys. Sejm dla uczniów i uczennic c. k. Seminaryów nauczycielskich na ręce zarządu internatu, tak długo, jak długo umieszczeni uczniowie znajdować się będą w internacie, wszelakoż nie dłużej, jak do ukończenia trzeciego roku studyów w lwowskiem seminaryum. Do zrobienia propozycyi zaprosił Wydział krajowy dyrekcyę lwowskiego Seminaryum nauczycielskiego w porozumieniu z zarządem internatu, zachowując dla siebie decyzyę tak co do osób jak i co do liczby miejsc.

Wskutek pierwszej w ten sposób ułożonej propozycyi nadaliśmy uchwałą z dnia 13. listopada 1889 l. 48.881 stypendya po 130 zł. zapewniając umieszczenie w internacie pięciu uczniom kursu przygotowawczego

i jednemu uczniowi II. roku. Przez to nie wyczerpano jednak całego na lwowskie seminaryum przypadającego funduszu. Chcąc również uczynić zadość życzeniom dyrekcyi seminaryum, ażeby i uczniów nie wstępujących do internatu uwzględnić przy rozdziale funduszów, przyznaliśmy dwom takim uczniom stypendya z funduszu krajowego, jednemu w kwocie 70 zł. drugiemu w kwocie 60 zł.

W ciągu roku szkolnego 1889/90 wystąpił z internatu jeden z dawniejszych stypendystów, dwóch z pomiędzy obdarzonych stypendyami połączonemi z umieszczeniem w internacie wydalił zarząd internatu w dniu 8. czerwca 1890.

W tym samym dniu wydalił zarząd także jednego z dawniejszych stypendystów.

Sprawa rozszerzenia i pomnożenia internatów, w których mogliby być pomieszczeni stypendyści seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych.

Dnia 25. listopada 1889 powziął Wys. Sejm w rozprawie nad rubr. VII. wydatków preliminarza funduszów krajowych na r. 1890 przy poz. 75 (stypendya dla uczniów i uczennic seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych) następującą uchwałę:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by wszedł w rokowania z kołami dobroczynnością i oświatą ludową się zajmującemi, a to w celu rozszerzenia i pomnożenia internatów, w których mogliby być pomieszczeni stypendyści seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przy układaniu preliminarza na r. 1891 zamieścił przy tej pozycyi sprawozdanie o wyniku usiłowań w tej mierze podjętych.

Z uwagi, że sprawa umieszczania stypendystów lwowskiego seminaryum w internacie jest już na teraz załatwioną, o czem zdaliśmy sprawę powyżej, ograniczyliśmy akcyę w celu wykonania powyższego polecenia na resztę seminaryów męskich. Dla jednego z nich tj. dla seminaryum nauczycielskiego w Krakowie istnieje już osobny internat subwencyonowany z funduszu krajowego. Do zarządu tego internatu odnieśliśmy się z zapytaniem, czy byłby skłonnym przyjmować oprócz uczniów utrzymywanych z subwencyi krajowej także innych uczniów c. k. seminaryum nauczycielskiego w Krakowie i kursu przygotowawczego, pobierających stypendya z funduszu krajowego, a to pod warunkiem, iż pobierane przez nich stypendya wypłacanoby zarządowi internatu na pokrycie kosztów utrzymania stypendystów. Zarazem zażądaliśmy, na wypadek przyjęcia propozycyi w zasadzie, podania bliższych warunków, a mianowicie, ilu uczniów i za jakiem minimalnem stypendyum mogłoby uzyskać przyjęcie i jaki wpływ na przyjmowanie i wydalanie stypendystów musiałby być przyznany zarządowi internatu.

W sprawie innych seminaryów odnieśliśmy się do dyrekcyi tychże z zapytaniem, czy w ich siedzibach istnieją odpowiednie internaty, a względnie w którym z istniejących tamże internatów możnaby umieszczać uczniów seminaryum nauczycielskiego i kursu przygotowawczego, pobierających stypendya z funduszu krajowego, pod warunkiem, iż stypendya te byłyby wypłacane zarządowi internatu na pokrycie kosztów utrzymania stypendystów.

Na wypadek wskazania odpowiedniego internatu prosiliśmy oraz o oznajmienie, ilu uczniów mogłoby tam znaleść umieszczenie, tudzież o podanie bliższych warunków tj. minimalnej kwoty stypendyów i wpływu, jakiby potrzeba przyznać zarządowi internatu na przyjmowanie i wydalanie stypendystów.

Po otrzymaniu odpowiedzi nie omieszkamy poprowadzić rzeczy dalej w kierunku przez Wys. Sejm wskazanym.

Petycya Dyrekcyi Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie.

Petycyę Dyrekcyi Towarzystwa pomocy naukowej we Lwowie o udzielenie bezprocentowéj pożyczki aż do wysokości 20.000 zł. na wybudowanie domu dla bursy na 50—60 wychowanków, przekazał W. Sejm uchwałą z dnia 25. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

Wydział krajowy uchwałą z dnia 14. marca b. r. l. 55.427 zawezwał dyrekcyę Towarzystwa, aby przedłożyła plan i dokładny kosztorys zamierzonej budowy, dalej aby wykazała, jakimi środkami na cel tej budowy obecnie rozporządza i jakie jeszcze fundusze w drodze składki zebrać się spodziewa. Wreszcie jakie zabezpieczenie dla ewentualnej pożyczki z funduszu krajowego dać może i byłaby gotową.

Dopiero na podstawie tych materyałów będzie Wydział krajowy w możności ocenić, jaki wniosek W. Sejmowi w powyższej sprawie uczynić należy.

Na razie zaś pragnąc poprzeć usiłowania dyrekcyi ku doprowadzeniu do skutku dzieła tak pożytecznego, udzielił Wydział krajowy na cel budowy bursy jednorazowy zasiłek z funduszu dyspozycyjnego w kwocie 150 zł. przyczyniając się w ten sposób do składki przez Towarzystwo zbieranej.

Aż do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał Wydział krajowy zażądanych od dyrekcyi Towarzystwa dat i materyałów, zaczem też i wniosku swego na tej sesyi W. Sejmowi przedłożyć nie może.

W sprawie zniżenia raty amortyzacyjnej pożyczki na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie.

Na posiedzeniu z dnia 24. listopada 1889 przy uchwaleniu Rubr. VII. poz. 65 budżetu na r. 1890 powziął Wys. Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby ponownie przeprowadził pertraktacyę z gminą miasta Krakowa w tym kierunku, aby oprocentowanie reszty dłużnego kapitału, pochodzącego z pożyczki zaciągniętej na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie, nie przekraczało 4½% do 5% i aby opłacana gminie miasta Krakowa rata amortyzacyjna odnośnie do tej stopy procentowej obniżoną została.

„W razie gdyby gmina miasta Krakowa do proponowanego zniżenia stopy procentowej się nie przychyliła, poleca się Wydziałowi krajowemu przeprowadzić zaciągnięcie na hipotekę szkoły sztuk pięknych w Krakowie pożyczki w tej wysokości, jaka okaże się potrzebną na spłacenie reszty dłużnego gminie miasta Krakowa kapitału pod możliwie korzystnemi warunkami, tenże dług spłacić, a ratę amortyzacyjną od pożyczki hipotecznej w preliminarz budżetu krajowego na rok przyszły wstawić.“

Uchwałę powyższą zakomunikował Wydział krajowy pod dniem 14. stycznia 1890 l. 55.446 Reprezentacyi miasta Krakowa z wezwaniem, aby do wyrażonej w niej woli Wys. Sejmu co do zniżenia rocznych rat amortyza-

cyjnych się zastosowała, ewentualnie zaś, aby udzieliła funduszowi krajowemu hipoteki na realności „Szkoła sztuk pięknych“ celem zaciągnięcia nisko oprocentowanej pożyczki na spłacenie reszty kapitału pożyczonego na budowę szkoły.

W odpowiedzi na to pismo przedłożył nam p. Prezydent miasta Krakowa uchwałę Rady miejskiej z dnia 11. kwietnia b. r. następującej treści:

I Z uwagi że 100.000 zł. na podstawie uchwały Rady miasta z dnia 1 marca 1877 z funduszu amortyzacyjnego gminy miasta Krakowa wypłacone zostały; — z uwagi, że Wys. Sejm na posiedzeniu w dniu 8 kwietnia 1876 roku przyjął na fundusz krajowy obowiązek płacenia gminie miasta Krakowa przez lat 33 po 7.000 zł. rocznie bez względu na stopę procentową na umorzenie kosztów budowy budynku na odpowiednie celowi umieszczenie szkoły sztuk pięknych i jej kierownika, jeżeli gmina miasta Krakowa budynek, o którym mowa, kosztem co najmniej 100.000 zł. wystawi; — z uwagi, że gmina miasta Krakowa na budowę szkoły sztuk pięknych nie 100.000 zł., lecz 112.580 zł. wydała i ofiarowała pod budowę bezpłatnie 1.500 m. kw. gruntu wartości około 15.000 zł., co razem reprezentuje wydatek 127.580 zł.; — z uwagi, że rata 7 000 zł. płacona przez Wysoki Wydział krajowy, od kwoty 100.000 zł. wynosi 5.968 na procent, co przedstawia od 127.580 zł. rzeczywiście wyłożonych tylko 4·478 %, który to procent wobec dzisiejszych stosunków nie jest wcale wygórowany; z uwagi, że gdyby Rada miasta przyjęła obniżenie procentu na 5%, to procent wobec wyłożonej kwoty 127.580 zł. wynosiłby tylko rzeczywistego procentu 4·01%, co wobec dzisiejszej stopy procentowej przedstawia się zbyt niskim procentem; Rada miasta nie może się zgodzić na propozycyę Wysokiego Sejmu przyjęcia stopy procentowej proponowanej od 4½ do 5%.

II. Z uwagi, że gmina miasta Krakowa stoi wobec ewentualności zaciągnięcia większej pożyczki na swoje potrzeby, jako to: na wodociągi, teatr, szkoły i baczyć musi, aby hipoteka realności miejskich była o ile możności czysta, — przeto i w tym kierunku na propozycyę Wydziału krajowego co do udzielenia funduszowi krajowemu hipoteki na szkołę sztuk pięknych zniewoloną jest oświadczyć się odmownie.

Grobowiec ś. p. marszałka Zyblikiewicza.

Wskutek petycyi wniesionej przez liczne grono mieszkańców miasta Krakowa, przeznaczył Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 na grobowiec dla ś. p. marszałka Dra Zyblikiewicza 1.500 zł. do dyspozycyi Wydziału krajowego z poleceniem zajęcia się postawieniem grobowca.

W celu wykonania tego polecenia Wydział krajowy pismem z dnia 7 stycznia b. r. udał się do P. Prezydenta m. Krakowa z prośbą, aby zawezwał do konkurencyi kilka firm kamieniarskich istniejących w Krakowie, zażądał przedłożenia szkicu pomnika wraz z szczegółowym opisem i kosztorysem, który w żadnym razie uchwalonego kredytu 1.500 zł. przekraczać nie może i aby materyały te nadesłał Wydziałowi krajowemu wraz ze swą umotywowaną opinią i wnioskiem co do oddania roboty jednemu z oferentów. Wydział krajowy dołączył oraz prośbę o wydanie takich zarządzeń, któreby rozpoczęcie robót w jak najkrótszym czasie umożliwiły, aby pomnik w ciągu tegorocznego lata mógł być zupełnie ukończony i ustawiony na grobie.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał jeszcze Wydział krajowy zażądanych ofert i wniosków, wskutek czego sprawa ustawienia pomnika dozna zapewne zwłoki.

Zbiory naukowe po ś. p. J. I. Kraszewskim.

Petycyę p. Franciszka Kraszewskiego o zakupno na rzecz kraju i umieszczenie przy Macierzy Polskiej zbiorów naukowych pozostałych po ś. p. J. I. Kraszewskim, przekazano Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia.

Myśl umieszczenia tych zbiorów przy Macierzy Polskiej nie wydaje się Wydziałowi krajowemu ani właściwą ani nawet wykonalną. Zbiory tak cenne dostępnymi być powinny jak najszerszym kołom publiczności, umieszczone zaś przy Macierzy Polskiej mogłyby służyć do użytku zaledwie kilkunastu osobom, wchodzącym w skład zarządu tej instytucyi i redakcyom wydawanych przez nią czasopism i dziełek ludowych. Gdy zaś w ten sposób korzyść, jaką ogół mógłby odnieść ze spuścizny po Kraszewskim byłaby zredukowaną do nieznacznych tylko rozmiarów, to z drugiej strony i wydatek ze skarbu krajowego na zakupno tych zbiorów nie dałby się dostatecznie uzasadnić. Nadto Macierz Polska nie ma nawet odpowiedniego lokalu na pomieszczenie tak znacznej biblioteki i zbiorów, a statut, którego fundacya ściśle przestrzegać jest obowiązaną, nie przewiduje wydatku na umieszczenie biblioteki.

Z tych powodów załatwił Wydział krajowy petycyę powyższą odmownie.

Zwrócił jednak uwagę p. Franciszka Kraszewskiego na inną narodową instytucyę, której zadaniem i przeznaczeniem jest właśnie przechowywać tego rodzaju zbiory t. j. na Zakład narodowy im. Ossolińskich. W zakładzie tym obok właściwej biblioteki i zbiorów Ossolińskich mieszczą się także inne zbiory, jak muzeum Lubomirskich, biblioteka Brodzkich i t. p., z których każdy osobną dla siebie całość stanowi i nazwisko byłego właściciela zachował. W ten sposób mogłyby zdaniem Wydziału krajowego także zbiory J. I. Kraszewskiego najodpowiedniejsze znaleść umieszczenie i przechowanie.

Kościół i klasztor pobenedyktyński w Tyńcu.

Odezwą z dnia 10. czerwca 1890 l. 25.294 zawiadomiło c. k. Namiestnictwo Wydział krajowy wskutek pism jego z dnia 7. stycznia 1890 i z dnia 11. maja 1890 l. 15.768, że c. k. Starostwo w Wieliczce przeprowadziło rozprawę konkurencyjną względem restauracyi łać. kościoła w Tyńcu, poczem wskutek otrzymanego polecenia Ministerstwa wyznań i oświecenia z 10 maja 1890 l. 8.854 wezwane zostało reskryptem c. k. Namiestnictwa z dnia 19. maja 1890. l. 34.802, aby w razie zachodzącej potrzeby bezzwłocznie poczyniło stosowne prowizoryczne zarządzenia i wydało stronom stosowne orzeczenia konkurencyjne i akta tej sprawy c. k. Namiestnictwu przedłożyło.

W sprawie Zamku w Olesku.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Petycye przez Wysoki Sejm niezałatwione a Wydziałowi krajowemu do załatwienia odstąpione.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał wszystkie niezałatwione na posiedzeniach Wysokiego Sejmu petycye i wnioski Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Wydział krajowy w wykonaniu powyższej uchwały część tych petycyj zwrócił stronom z zawiadomieniem, że Wysoki Sejm nie powziął nad niemi żadnej uchwały, inne zaś petycye odstąpił bądź to Radzie szkolnej krajowej, bądź też c. k. Namiestnictwu do właściwego załatwienia.

O załatwieniu tych petycyj nie mamy dotychczas wiadomości.

Petycya gminy m. Rohatyna o zniżenie prestacyi szkolnej.

Sprawa ta jest jeszcze w toku załatwienia.

Petycye o subwencye:
a) Zarządu stowarzyszenia ochronki dla dziewcząt sierót w Stanisławowie;
b) Komitetu przytuliska drobnych sierót im. św. Józefa we Lwowie;
c) Przełożonej filii Sióstr Miłosierdzia reguły św. Karola Boromeusza w Wielkich Oczach.

Wydział krajowy przyznał i wyasygnował na ręce przełożonej filii Sióstr Miłosierdzia reguły św. Karola Boromeusza w Wielkich Oczach kwotę 500 zł. celem pokrycia kosztów rozszerzenia ochronki w Wielkich Oczach, zaś petycye:

Zarządu stowarzyszenia ochronki dla dziewcząt sierót w Stanisławowie i Komitetu przytuliska drobnych sierót im. św. Józefa we Lwowie załatwił Wydział krajowy odmownie.

Sprawa fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego przeciw Salamonowi Tand o zapłacenie 1 361 zł. i 10.000 zł. z pn.

W czasie od 1. lipca 1889 do 30. czerwca 1890 prowadziliśmy dalej egzekucyę przeciw dłużnikowi celem zaspokojenia tej pretensyi, a to w sposób następujący:

Co do ściągnięcia pretensyi tej z hipoteki $^3/_4$ dóbr Wierzchnia polna, przymusowo sprzedanych, to na podstawie uchwały c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie z 14. września 1889 l. 11.203 podjęliśmy z ceny kupna dóbr Wierzchnia polna dalszą kwotę 967 zł. 17 ct., z której po zapłaceniu taksy depozytowej 4 zł 84 ct., reszta w kwocie 962 zł 33 ct. wpłynęła do kasy krajowej na rzecz fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego.

Jak już w ostatniem naszem sprawozdaniu nadmieniliśmy, gal. akc. Bank hipoteczny wniósł z powodu odmowy wydania mu kwoty 1.561 zł. $3^1/_2$ ct. z ceny kupna Wierzchni polnej rekurs przeciw uchwale sądu obwodowego stanisławowskiego z 27 kwietnia 1889 l 4.952. C k. wyższy sąd krajowy we Lwowie rozstrzygnięciem z dnia 26. listopada 1889 l. 16.071 przychylił się do rekursu i zezwolił na wydanie z depozytu rzeczonej kwoty do rąk gal. Banku hipotecznego. Przeciw uchwale tej wnieśliśmy rekurs rewizyjny, wskutek którego c. k. Najwyższy Trybunał sprawiedliwości orzeczeniem z 13. kwietnia 1890 l. 3.799 zniósł rozstrzygnienie wyższo sądowe i utrzymał w mocy postanowienie pierwszego sądu.

Tak więc kwota 1.561 zł. $3^1/_2$ ct. z ceny kupna pozostała przypadła na korzyść dalszych wierzycieli hipotecznych, względnie właścicieli dóbr

Wierzchnia polna, a mianowicie, gdy pretensya fundacyi Samuela Głowińskiego hipotekowana była tylko na $^3/_4$ częściach dóbr Wierzchnia polna, Salomona Tanda własnych przeto $^3/_4$ z kwoty 1.561 zł. $3^1/_2$ ct. t. j. kwotę 1.170 zł. $77^1/_2$ ct. otrzyma obecnie fundacya stypendyjna Samuela Głowińskiego.

Wnieśl śmy tedy d. 22. czerwca 1890 im. fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego do sądu obwodowego w Stanisławowie podanie o wydanie z depozytu tej dalszej kwoty 1.170 zł. $77^1/_2$ ct., a gdy po załatwieniu tego podania kwota ta na rzecz fundacyi podniesioną będzie, cała cena dóbr Wierzchnia polna będzie wyczerpaną.

Co do ściągnięcia w mowie będącej pretensyi fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego z hipoteki $^3/_8$ części dóbr Propinacya wierzchniańska A (wyk. hip. 242) i Propinacya wierzchniańska B (wyk. hip. 243) Salomona Tanda własnych, mamy zaszczyt podać do wiadomości, iż na rekwizycyę c. k. sądu krajowego we Lwowie z d. 21. września 1889. l. 56.125 rozpisana została uchwałą c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie z dnia 2. listopada 1889 l 12.352 przymusowa publiczna sprzedaż $^3/_8$ części dóbr Propinacya wierzchniańska A. i B., która się odbyła w tym sądzie obwodowym dnia 17. kwietnia 1890; na licytacyi tej nabył obie te realności Daniel Tand powyżej ceny szacunkowej a mianowicie $^3/_8$ części Propinacyi wierzchniańskiej A, oszacowane na 684 zł. 15 ct. za najwyżej ofiarowaną cenę kupna 1.560 zł., a $^3/_8$ części Propinacyi wierzchniańskiej B. oszacowane na 1.109 zł. 78 ct. za najwyżej ofiarowaną cenę 2.115 zł., a akt licytacyi przyjął sąd obwodowy stanisławowski uchwałami z 26. kwietnia 1890 l. 5.739 i l. 5.740, które c. k. wyż. sąd kraj. we Lwowie mimo rekursów Daniela Tanda i Salamona Tanda zatwierdził.

Orzeczenie to stało się prawomocnem.

Ponieważ pretensya Sali Sokal ciężąca na hipotece ciała tabularnego Propinacya wierzchniańska B. i poprzedzająca pretensyę fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego na rzecz tejże fundacyi nabytą już została, więc uzyskana z licytacyi cena kupna wpłynie niemal zupełnie na rzecz fundacyi stypendyjnej, jeżeli nowonabywca Daniel Tand dotrzyma warunków licytacyi, w przeciwnym razie wypadałoby przeprowadzać imieniem fundacyi relicytacyę, a wówczas wadyum złożone przez nabywcę w kwocie 180 zł. przypadnie na korzyść fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego.

Z sekwestracyi dochodów z $^3/_4$ części Propinacyi wierzchniańskiej A. i B. wpłynęła na poczet pretensyi fundacyi Samuela Głowińskiego kwota 990 zł 67 ct., którą złożył był ś. p Wincenty Skwarczyński a względnie po jego śmierci spadkobiercy jako czysty dochód z tej sekwestracyi za czas od 1. czerwca 1886 do 15. stycznia 1889. Co do wydania tej kwoty odbyła się rozprawa likwidacyjna w lwowskim sądzie krajowym z dnia 12. sierpnia 1889, poczem uchwałą z dnia 31. sierpnia 1889. l. 32.189 zezwolił ten sąd na wydanie dla fundacyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego całej tej kwoty, którą też rzeczywiście na rzecz tej fundacyi podnieśliśmy.

Ponieważ wskutek wykupna prawa propinacyi w myśl ustawy krajowej z 22. kwietnia 1889 Nr. 30. dz. u. kr. i rozp. kraj. wymierzone zostało dla Salamona Tanda jako właściela $^3/_8$ części Propinacyi wierzchniańskiej A. i B. wynagrodzenie w kwocie przeszło 3.000 zł., które w myśl ces.

patentu z 8. listopada 1853 Nr. 237 dz. p. p. stanowi przedewszystkiem fundusz zaspokojenia dla wierzytelności przed oddzieleniem tego prawa od ziemi zahipotekowanych, — przeto wnieśliśmy do c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie jako instancyi realnej żądanie o wprowadzenie rozprawy względem przekazania kapitału propinacyjnego i uchwałą z 26. kwietnia 1890 l. 5.809 wyznaczona została rozprawa na dzień 17. czerwca 1890, przy której, polikwidowawszy imieniem fundacyi styp. Samuela Głowińskiego w mowie będącą pretensyą w kwocie 1.361 zł. i 4 razy po 2.500 zł. z pn., dalej resztę pretensyi 600 zł. nabytej od Sali Sokal, wreszcie pretensyą 190 zł. z pn przyznaną fundacyi przeciw Salomonowi Tandowi z tytułu zwrotu należytości stemplowej od kontraktu dzierzawy z 20. sierpnia 1874 i żądaliśmy przekazania ich na kapitał wynagrodzenia propinacyjnego. Uchwała z 26. kwietnia 1890 l. 5.809 nie została jednakże Salomonowi Tandwi wcześnie doręczoną, wskutek czego sąd obwodowy w Stanisławowie przed merytorycznem załatwieniem naszego wniosku termin do dalszej rozprawy na dzień 5. sierpnia 1890 wyznaczył, a gdy Salomon Tand tymczasem wniósł rekurs przeciw uchwale, którą zarządzono rozprawę względem przekazania kapitału propinacyjnego i akta tej sprawy c. k. wyższemu sądowi krajowemu przedłożone zostały, przeto także na terminie dnia 5. sierpnia 1890 nie nastąpiło przekazanie kapitału wynagrodzenia propinacyjnego, lecz uchwałą z 9. sierpnia 1890 l. 11.849 wstrzymał c. k. sąd obwodowy w Stanisławowie merytoryczne załatwienie tej sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnienia rekursu Salomona Tanda.

Również prowadziliśmy dalej egzekucyę na hipotekę $^{31}/_{72}$ części realności pod lk. $439^{2}/_{4}$ we Lwowie Salomona Tanda własnych, i wskutek podania naszego z 9 stycznia 1890 l. 1.153 dozwolił c. k. sąd krajowy we Lwowie egzekucyjnego oszacowania $^{31}/_{72}$ części tej realności, które też w dniu 24. lutego i 12. marca 1890 dokonane zostało, przyczem wartość tych $^{31}/_{72}$ części na kwotę 2.861 zł. 90 ct. oszacowana została.

Akt ten oszacowania przyjął tutejszy sąd krajowy uchwałą z 29. marca 1890 l. 11.991 do wiadomości, a gdy uchwała ta stała się obecnie prawomocną, przeto wniesiemy podanie o dozwolenie i rozpisanie przymusowej publicznej sprzedaży tych $^{31}/_{72}$ części realności dłużnika.

Z egzekucyjnej sekwestracyi dochodów tej realności pod lk. $439^{2}/_{4}$ we Lwowie, której rozszerzenie na rzecz pretensyi fundacyi Samuela Głowińskiego jeszcze w r. 1885 uzyskaliśmy, nie wpłynęła dla fundacyi żadna kwota, ponieważ dochody przez politycznego sekwestra pobierane, obracane bywają zawsze jeszcze na pokrycie zaległości podatkowych.

Zestawiając w ogóle rezultat dotychczasowych kroków egzekucyjnych w celu ściągnięcia wymienionej na wstępie pretensyi, fundacya stypendyjna Samuela Głowińskiego uzyskała dotychczas na swe zaspokojenie następujące kwoty:

I. 30. maja 1883 z kaucyi dzierzawnej przez dłużnika złożonej kwotę . . . . . 391 zł. 27 ct.

II. przez atrybucyę czynszu dzierzawnego z $^{3}/_{4}$ części Wierzchni polnej od ś. p. Juliusza Wierzchowskiego się należącego dnia 11. grudnia 1884 kwotę 2.002 „ 65 „

III. ze sprzedaży ruchomości dłużnika dnia 22. października 1886 kwotę	547 zł.	88	ct.
IV. ze sprzedaży realności pod 426¼ we Lwowie dnia 15. listopada 1887 kwotę	3.444 „	49	„
V. a) sekwestracyi dochodów ¾ części Wierzchni polnej dnia 20. grudnia 1888 kwotę . . .	459 „	90	„
b) z licytacyi ¾ części Wierzchi polnej dnia 11. czerwca 1889	3.133 „	56	„
i z dnia 3. października 1889 kwotę . .	967 „	17	„
VI. z sekwestracyi dochodów ⅜ części Propinacyi wierzchniańskiej A. i B. dnia 14. października 1889 kwotę	990 „	67½	„
razem przeto .	11.937 zł.	59½	ct.

Powyższa kwota przenosi wprawdzie kapitał pretensyi stypendyjnej Samuela Głowińskiego do Salamona Tanda; uwzględnić wszakże należy, że fundacyi należą się także długoletnie odsetki i koszta dotychczas w kwocie 971 zł. 49 ct. sądownie przyznane.

Stanowczo wszakże już obecnie możemy wypowiedzieć nasze przekonanie, że wskutek umiejętnego i energicznego prowadzenia sprawy przez naszego syndyka usuniętą jest obecnie obawa, aby fundacya stypendyjna Samuela Głowińskiego w wypadku niniejszym rzeczywistą mogła ponieść stratę.

Zakład narodowy imienia Ossolińskich.

Ustanowiony przez c. k. Namiestnictwo administrator dóbr, zakładu Ossolińskich p. Aleksander Baier wniósł do c. k. Namiestnictwa podanie o przeznaczenie procentów od kapitału wynagrodzenia za zniesione w tych dobrach prawo propinacyi na opłacanie podatków z dóbr począwszy od dnia 1. stycznia 1890.

Podanie to udzielone zostało Wydziałowi krajowemu do oświadczenia się w porozumieniu z kuratoryą literacką. Gdy ta dała oświadczenie odmowne, Wydział krajowy ze swej strony oświadczył się również przeciw uwzględnieniu prośby p. Baiera. Decydującym w tym względzie był ten motyw, że dochody kapitału propinacyjnego łącznie z dochodami z kapitału za zniesione powinności poddańcze wystarczą prawie w zupełności na pokrycie rat bibliotece się należących, których bezpieczeństwo odtąd będzie zupełnie niezawisłem od gospodarki w dobrach zakładowych.

Wydział krajowy otrzymał od c. k. Sądu obwodowego w Tarnowie uwiadomienie, że tytułem kapitału wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi przynano zakładowi Ossolińskich z dóbr Pień kwotę 1.050 zł. i 4.000 zł., Izbiska 1.500 zł., Grzybów 800 zł. i 600 zł., Piątkowiec 2.250 zł., Jamy 3 750 zł. i 600 zł. Wszystkie te kapitały w 4% obligacyach mają być wypłacone do rąk Wydziału krajowego jako władzy nadzorczej. Sąd krajowy krakowski zaś przekazał do wypłaty kapitał propinacyjny z dóbr Strzelce wielkie w kwocie 5.400 zł. w 4% obligacyach do depozytu c. k. Sądu krajowego we Lwowie. Ogółem przekazano dotychczas do wypłaty kapitał propinacyjny w sumie 16.350 zł.

Obrót pieniężny w r. 1889 był następujący:

A) Stan ogólny majątku z końcem 1888 wynosił:

a) w papierach wartościowych . 205.961 zł. 76 ct.

a po strąceniu

1. wydzielonego kapitału po myśli statutu na rzecz funduszu rezerwowego . 24.146 zł. 97 ct.
2. depozyta kuratora ekonomicznego . 5.756 „ 75 „
3. kaucye przedsiębiorców . 7.000 „ — „ 36.903 „ 73 ct.

pozostaje majątek zakładowy . . . 169.058 zł. 03 ct.

b) w kapitałach hipotekowanych . . . . 6.037 „ 50 „

c) w funduszach bibliotecznych (wartość inwentarza . , ... 499.037 „ 42 „

d) w gotówce i w należytościach czynnych . . . 7.542 „ 05 „

Majątek ten wynosi z końcem r. 1889:

a) w papierach wartościowych 192.671 zł. 05 ct.

a po strąceniu

1. wydzielonego kapitału po myśli statutu na rzecz funduszu rezerwowego . 26 544 zł. 56 ct.
2. depozyta kuratora ekonomicznego . 5.079 „ 18 „
3. kaucye dzierżawców . . 4.202 „ 50 „ 35.826 „ 24 „

pozostaje jako majątek zakładowy . . 156.844 „ 81 „

w porównaniu z r. 1888 ubyło w efektach 12.213 zł. 22 ct., na koszta urządzenia drukarni i wydawnictwa książek szkolnych jako pożyczka na 4½%.

b) w kapitałach hipotekowanych:

Zapis Chołoniewskiego 3.150 zł. — ct.
„ Neronowicza 525 „ — „
„ Pawlikowskiego 2.362 „ 50 „ 6.037 zł. 50 ct.

bez zmiany jak w roku 1888.

c) w funduszach bibliotecznych:

1. dobra i realności . . . . . 342.943 „ 66½ „
2. zbiory , ... 128.427 „ —½ „

mianowicie przyrosła wartość zakupionych książek, dzieł i obrazów	2.553 zł. 87 ct.		
ubyło za sprzedanych dupletów monet polskich za	96 „ 23 „		
przyrosło zatem ogółem . . .	2.457 zł. 64 ct.		
3. nakłady			26.923 zł. 79 ct.
przybyło w roku 1889 według szczegółowego inwentarza wartości .	1.562 zł. 50 ct.		
ubyło sprzedanych, zamienionych i gratis wydanych nakładów za .	654 „ 65 „		
powiększyły się o wartość .	907 zł. 85 ct.		
4. sprzęty.			4.103 „ 42 „
przybyło zakupionych 8 szaf bibliotecznych	200 „ 30 „		
ubyło z powodu odpisania na zużycie 5% od 4.108 zł. 54 ct. . .	205 „ 42 „		
zmniejszyło się o	5 zł. 12 ct.		
razem w funduszach bibliotecznych . . .			502.397 zł. 79 ct.
d) w gotówce i należytościach czynnych . . .			24.935 „ 44 „
przybyło ogółem 17.393 zł. 39 ct.			
W całym majątku zakładowym ubyło w efektach	12.213 zł. 22 ct.		
przybyło w gotówce i wartości inwentarza			4.316 „ 67 „
ubyło zaś w wartości inwentarza			956 „ 30 „
Ogółem ubyło w efektach . .	12.213 zł. 22 ct.		
przybyło w gotówce			3 360 zł. 37 ct.

B. Obrót kasowy w majątku bieżącym wynosił w roku 1889:

I. Dochody.

a) dochody w gotówce:

Rata od kuratora ekonomicznego	6.299 zł. 99½ ct.
Czynsz z gmachu	1.084 „ 25 „
Dochód z ogrodu	25 „ — „
„ z dóbr Rakowca i z lasu	7.986 „ — „
Drukarnia i wydawnictwo książek szkolnych . .	5.000 „ — „
za sprzedane nakłady	85 „ 23 „
Odsetki	3.625 „ 59 „
Za sprzedane zbiory z gabinetu zoologicznego Pietruskiego III. rata	200 „ — „

Subwencya sejmowa na ochronę zabytków historycznych	500 zł. — ct.		
Odsetki od lokacyi za rok 1889 .	39 „ 56 „	539 zł.	56 ct.
Za sprzedane monety		96 „	23 „
Rozmaite		7 „	13 „
Razem .		24.942 zł.	98½ ct.
Depozyt wydawnictwa książek szkolnych . .		236 „	50 „
Zapas kasowy z dnia 31. grudnia 1888 . .		7.240 „	30 „
Suma .		32.419 zł.	78½ ct.

b) dochody w efektach:

Dokupione efekta dla funduszu rezerwowego .		2.397 „	59 „
„ „ do depozytu kuratoryi ekonomicznej .		2.558 „	95 „
Kaucya Ostrowskiego Włodzimierza . . .		202 „	50 „
Razem .		5 159 zł.	04 ct.
Zapas efektów z dniem 31. grudnia 1888 . .		205.961 „	76 „
Suma .		211.120 zł.	80 ct.

II. Wydatki.

a) wydatki w gotówce:

Zakupno i oprawa dzieł		2.937 zł.	80 ct.
Muzeum i zbiory mineralogiczne		136 „	47 „
Obrazy i ryciny		40 „	— „
Wydawnictwa (nakłady)		429 „	87 „
Podatki		1.727 „	24 „
Płace urzędników i sług, pensye, remuneracye, zapomogi i zaliczki na płace		11.519 „	46 „
Stypendya		1.662 „	50 „
Naprawy i przeistoczenia gmachu		949 „	47 „
Koszta administracyjne i asekuracya gmachu . .		499 „	24 „
Koszta kancelaryjne, opał, światło, poczta i t. d. . .		2.306 „	91 „
Koszta komisyjne i asekuracya leśniczówki w Rakowcu		48 „	57 „
Ruchomości biurowe i biblioteczne		200 „	30 „
Wydatki z odsetek funduszu zapasowego na uzupełnienie zaliczki dla drukarni		332 „	29 „
Z funduszu biblioteki odsetki od lokacyi zaliczki sejmowej		39 „	56 „
Wydano z zaliczki sejmowej		333 „	74 „
Razem .		23.163 zł.	42 ct.
Ulokowano w Banku krajowym na 3% . .		2.606 „	52 „
Zapas kasowy z dniem 31. grudnia 1889 . .		6.649 „	84½ „
Suma .		32.419 zł.	78½ ct.

b) wydatki w efektach:

Spieniężone efekta z funduszu zapasowego na koszta urządzenia drukarni		14.772 zł.	17 ct.
Spieniężone efekta z tymczasowego depozytu ekonomicznego		677 „	58 „
Wydano kaucyę Trzeciaka		3.000 „	— „
Razem .		18.449 zł.	75 ct.
Zapas efektów z dniem 31. grudnia 1889 . .		192.671 „	05 „
Suma .		211.120 zł.	80 ct.

III. Zaległości czynne wynoszą:

a) na rachunku bieżącym Banku krajowego , .			2.749 zł. 75 ct.
b) 1. rozmaite . . .	2.416 zł. 63 ct.		
2. z funduszu zapasowego $4^1/_2$% pożyczka na koszta urządzenia drukarni i wydawnictwo książek szkolnych	15.288 „ 89 „		17.705 „ 52 „
	Razem . .		20.455 zł. 08 ct.
Zaległości bierne			2.169 „ 48 „
Nadwyżka należytości czynnych z końcem roku 1889 wynosi			18.285 zł. 60 ct.

Co do rachunku roku 1890 możemy wykazać tylko obrót kasy krajowej po koniec czerwca 1890, zaś obrotu kasy podręcznej nie wykazujemy, ponieważ przedkłada takowy kuratorya dopiero z początkiem roku następnego.

Obrót kasy krajowej od 1. stycznia do 30. czerwca 1890 wynosi:

	w gotówce	w efektach
a) dochody z zapasem początkowym	54 480 zł, 63 ct.	215 905 zł. 82 ct.
b) wydatki	54.382 „ 22 „	40.325 „ 85 „
Pozostałość .	98 zł. 41 ct.	175.579 zł. 97 ct.

Fundacya Skarbkowska.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Dom ubogich fundacyi imienia Ludwika i Anny Helclów w Krakowie.

Dom ubogich fundacyi imienia Ludwika i Anny Helclów został otwarty w dniu 24. lipca 1890 na zasadzie postanowień aktu fundacyjnego z dnia 17. kwietnia 1883. Fakt ten poprzedziła dokonana w tym samym dniu konsekracya kościoła i poświęcenie domu, w której to uroczystości reprezentowany był Wydział krajowy przez uproszonego w tym celu delegata JW. Dr. Stanisława hr. Tarnowskiego.

Zakład ten, pozostający pod zarządem Sióstr Miłosierdzia. a pod zwierzchniczym nadzorem Wydziału krajowego ma wedle aktu fundacyi mieścić przynajmniej 20 ubogich nieuleczalnych i 20 rekonwalescentów. Do tego minimum ograniczono w istocie liczbę korzystających z zakładu w pierwszem półroczu jego istnienia a to dla łatwiejszego wprowadzenia porządku i organizacyi przy mniejszej liczbie osób. Później zostanie ta liczba w miarę funduszów powiększoną.

Macierz Polska.

Uchwałą z dnia 11. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby wraz z rachunkiem majątku „Macierzy Polskiej“ przedkładał także Sejmowi sprawozdanie z czynności „Macierzy Polskiej“, jakie ta na podstawie §. 24. statutu obowiązaną jest podawać do wiadomości publicznej.

W wykonaniu tego polecenia przedkłada Wydział krajowy w osobnym dodatku wygotowane przez „Macierz Polską“ sprawozdanie z jej czynności za rok 1889.

Zarazem przedkłada Wydział krajowy stosownie do przepisów art. 26. aktu fundacyi sprawozdanie z zarządu majątku „Macierzy Polskiej“ za rok 1889.

A. DOCHODY.	Gotówką.	Efektami.
1. Datki na rzecz fundacyj od korporacyj i osób prywatnych:		
a) subwencya z funduszu krajowego	3.000 zł. — ct.	
b) „ gm. lwowskiej za r. 1889	200 „ — „	
c) datki od rozmaitych osób . .	206 „ — „	
2. Dochód z wydawnictw własnych . .	1.733 „ 36 „	
3. Odsetki od efektów	1.622 „ 64 „	
4. Zaliczka zwrotna pobrana z fund. kraj.	679 „ 94½ „	
5. Efekta zakupione i otrzymane w darze	— „ — „	8.615 zł. 08 ct.
6. Rozmaite dochody	9 „ 75 „	
Razem	7 451 „ 69½ „	8.615 zł. 08 ct.
7. Do tego: zapas z początkiem r. 1889	5.647 „ 01½ „	25.421 „ 25 „
Suma dochodów	13.098 zł. 71 ct.	34.036 zł. 33 ct.

B. WYDATKI.		
1. Koszta wydawnictw własnych . .	7.090 „ 11 „	
2. Zasiłki naukowe dla dzieci niezamożnych rodziców	350 „ — „	
3. Gotówka wydana na zakupno efektów	4.332 „ 25 „	
4. Rozmaite wydatki administracyjne .	1.326 „ 35 „	
Suma wydatków	13.098 „ 71 „	
Z porównania z dochodami .	13.098 „ 71 „	34.036 zł. 33 ct.
okazuje się z końcem roku 1889 zapas ostateczny:		
a) w gotówce	— „ — „	
b) w efektach		34.036 zł. 33 ct.

który w całości stanowi własność majątku zarodowego; zaś majątek obrotowy dłużny jest funduszowi krajowemu pobraną od niego w gotówce zaliczkę (jak poz. 4. dochodów) w kwocie 679 zł. 94½ ct., która z dochodów roku 1890 już zwróconą została.

Fundacya Dr. Malinowskiego.

Fundacya imienia Cesarza i Króla Franciszka Józefa I., założona przez adwokata lwowskiego Dr. Józefa Kazimierza dw. im. Malinowskiego ku uczczeniu i zachowaniu pamięci odwiedzin Najjaśniejszego Pana we Lwowie w r. 1880, została już w tym roku przez Wydział krajowy w życie wprowadzoną.

Na cele tej fundacyi złożył fundator w r. 1880 do kasy Wydziału krajowego kapitał 100 000 zł. w. a. w papierach publicznych, zastrzegając sobie, póki żyć będzie, prawo pobierania odsetek od tej sumy.

Dnia 7. lutego 1890 zmarł założyciel fundacyi i od tego też czasu dochody jej zaczęły płynąć na cele w akcie fundacyjnym z dnia 26. kwietnia 1881 oznaczone.

Fundacya rozpada się na sześć działów, z których każdy posiada swój własny fundusz mający odrębne przeznaczenie. I tak:

I. Fundusz ku wspieraniu zubożałych adwokatów i wdów po adwokatach.

Kapitał zakładowy 20.000 zł.; dochody przeznaczone na wsparcia dożywotnie po 360 zł. rocznie dla adwokatów należących do Izby adwokatów

we Lwowie, którzy wskutek nieuleczalnej słabości lub kalectwa stali się niezdolnymi do pracy, tudzież dla wdów po adwokatach lwowskiej Izby. Wsparć jest na razie dwa.

II. Fundusz ku wspieraniu artystów i literatów.

Kapitał 20.000 zł. zabezpieczony na realności kasyna miejskiego we Lwowie na 6%. Z dochodów mają być wypłacane dwa wsparcia dożywotnie dla literatów i artystów polskiej narodowości, którzy w zawodzie swoim już pracować nie mogą i są bez środków utrzymania, — tudzież dwa stypendya na lat trzy dla młodych utalentowanych artystów, którzy dawszy dowody szczególniejszego uzdolnienia i znakomitych postępów w sztuce, chcieliby dla dalszego kształcenia się wyjechać za granicę.

III. Fundusz ku wspieraniu celów galic. Towarzystwa muzycznego.

Kapitał zakładowy 20 000 zł.; dochody przeznaczone dla galic. Towarzystwa muzycznego we Lwowie, na utrzymanie i rozwój tego Towarzystwa.

IV. Fundusz ku wspieraniu ubogich sług prywatnych

Kapitał zakładowy 20 000 zł.;—dochody przeznaczone na wsparcia dożywotnie od 250 do 100 zł. dla sług prywatnych wyznania chrześciańskiego, którzy przynajmniej od lat 20 we Lwowie, w służbie pozostawali i do dalszej pracy są niezdolni.

V. Fundusz posagowy dla ubogich dziewcząt służących.

Kapitał zakładowy 10.000 zł.; dochody przeznaczone na dwa posagi dla dziewcząt od 18—30 lat życia, które co najmniej trzy lata u jednego służbodawcy we Lwowie w służbie pozostają. Posagi te losują się co roku dnia 11. września w Magistracie lwowskim.

VI. Fundusz ku wspieraniu ubogich chłopców uczących się rzemiosła.

Kapitał zakładowy 10.000 zł.; z dochodów udziela Reprezentacya miejska we Lwowie co roku 11. września wsparcia po 60 zł. terminatorom, niżej lat 14, którzy do szkół wieczornych lub niedzielnych uczęszczają. Wsparcie wypłacane bywa aż do wyzwolenia terminatora albo ukończenia 18 roku życia.

Fundacye stypendyjne aktywowane z początkiem roku szkolnego 1889/90.

Z początkiem roku szkolnego 1889/90 wprowadziliśmy w życie sześć fundacyj a mianowicie:

1. Fundacyę ś. p. Leona Boznańskiego, w której systemizowano na razie cztery stypendya po 150 zł. w. a. rocznie, przeznaczone dla młodzieży dobrze się uczącej a ubogiej z ojca i matki Polaków zrodzonej, uczęszczającej do jakichkolwiek szkół publicznych w kraju z wyłączeniem jednak szkół początkowych (ludowych). Pierwszeństwo służy pochodzącym od Boznańskich lub Bobrownickich lub od rodziców należących do ludności wioski Dzwonowa.

2. Fundacyę ś. p. Aleksandra Brześciańskiego, w której istnieje jedno stypendyum o rocznych 240 zł. w. a., przeznaczone dla synów zamieszkałych w kraju mniej zamożnych lub podupadłych obywateli narodowości polskiej, uczęszczających do gimnazyum Św. Anny w Krakowie i odznacza-

jących się dobrem prowadzeniem, tudzież postępem celującym w naukach. Pierwszeństwo służy potomkom rodziny z Rybotycz Brześciańskich.

3. Fundacyę imienia Teodozyi z Cichockich baronowej Dulskiej, w której istnieje jedno stypendyum w rocznej kwocie 180 zł. w. a., przeznaczone dla biednego ucznia krajowych szkół zawodowych lub średnich albo też wyższych, — którego rodzice mieszkają w obrębie rz. kat. parafii Gołogórskiej. Pochodzenie i obrządek kandydata nie stanowią różnicy.

4. Fundacyę Władysława i Maryi Jankowskich, w której istnieją dwa stypendya po 20 zł. rocznie, przeznaczone dla chłopca i dziewczyny uczęszczających do lwowskich szkół ludowych, narodowości polskiej, religii katolickiej, wykazujących dobry postęp i ubóstwo a pochodzących z rodziców, którzy należą do klasy rękodzielniczej lub robotniczej.

5. Fundacyę Dr. Antoniego Kaczkowskiego dla dzieci uczęszczających do szkół ludowych, w której istnieje na razie pięć stypendyów po 40 zł. rocznie, przeznaczonych dla uczęszczających do szkół ludowych dzieci obojga płci, pochodzących z rodziny ś. p. fundatora, liczących przynajmniej 7 lat. W braku krewnych mogą te stypendya otrzymać dzieci ubogich mieszczan w Kutach posiadające inne wymienione powyżej warunki.

6. Fundacyę imienia ś. p. Hipolita Stupnickiego, w której istnieje jedno stypendyum o rocznych 80 zł. w. a. Stypendyum to mogą otrzymać tylko dzieci członków czynnych lub emerytów Towarzystwa wzajemnej pomocy oficyalistów prywatnych bez różnicy płci, wyznające religię katolicką, nieposiadające majątku, uczęszczające do jakiejkolwiek szkoły publicznej w kraju i odznaczające się moralnem zachowaniem i dobrymi postępami w naukach. Pierwszeństwo służy sierotom bez ojca i matki, następnie zaś sierotom bez ojca.

Nadto aktywowaliśmy z początkiem roku szkolnego 1889/90 fundacyę Dr. Adolfa Reifera dla ubogiej dziatwy szkolnej w Tarnobrzegu, z Tarnobrzega i Dzikowa pochodzącej. Dochody tej fundacyi przeznaczone są na zakupienie co roku obuwia dla ubogich uczniów i uczennic szkoły ludowej w Tarnobrzegu, bez różnicy wyznania, których rodzice lub opiekunowie mieszkają w Tarnobrzegu lub Dzikowie.

Fundacya stypendyjna nkonstytuowana w roku 1889/90.

Od ostatniego naszego sprawozdania została ukonstytuowana fundacya stypendyjna imienia Staszewskiego i Bielaka dla synów mieszczan z Liska, którą wprowadzimy w życie z początkiem roku szkolnego 1890/1.

Fundacye nowo powstałe. Fundacya stypendyjna imienia Floryana Czaykowskiego.

Zmarły w Świrzu dnia 24. października 1888. ś. p. Waleryan Czaykowski zapisał w ustępie 27 swego testamentu z dnia 6. lipca 1886. sumę 100.000 zł. w. a. w 5% premiowanych listach zastawnych galic. Banku hipotecznego, na fundacyę familijną swego imienia zastrzegając, iż statut, jeżeliby go on sam za życia jeszcze nie ułożył, ma ułożyć jego uniwersalny spadkobierca Dr. Jan Czaykowski na podstawie zasad w testamencie określonych.

Podaniem z dnia 2. października 1880 LWkr. 42.791 przedłożył Wny Dr. Jan Czaykowski Wydziałowi krajowemu ułożony przezeń projekt statutu powyższej fundacyi.

Wydział krajowy przyjął ze swej strony uchwałą z dnia 16. grudnia 1889. l. 42.791 prawa i obowiązki przekazane mu w tym projekcie i prze-

dłożył rzecz do aprobaty c. k. Namiestnictwu z oświadczeniem, że zgadza się na projekt, żądając tylko nieznacznej zmiany w jednym artykule.

C. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 23. kwietnia 1890. l. 26.083 przyjęło projekt z żądaną przez Wydział krajowy zmianą, zastrzegając nadto jeszcze inne zmiany natury formalnej. Ponieważ wedle tego projektu prawa przekazane Wydziałowi krajowemu (zarząd fundacyi i nadzór nad jej dopełnieniem) przechodzą na wypadek, gdyby Wydział krajowy nie istniał, na tę władzę krajową, pochodzącą z wolnych wyborów obywateli kraju, która na miejsce Wydziału krajowego wstąpiła i czynności jego objęła, a gdyby takiej nie było, na reprezentacyę gminy król. stoł. miasta Lwowa, przeto zachodzi potrzeba przyjęcia tych praw także ze strony rzeczonej reprezentacyi. W tym celu zniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 11. maja 1890 l. 17.755 z Magistratem lwowskim i na ponowne zapytanie z dnia 9. lipca 1890 otrzymał od niego odpowiedź z dnia 12. lipca 1860 l. 39,184, że odnośne wnioski przedłożone zostały do uchwały reprezentacyi miejskiej jeszcze na dniu 11. czerwca 1890. a postanowienie jej zostanie bezzwłocznie zakomunikowane Wydziałowi krajowemu.

Po nadejściu tej odpowiedzi poczynimy dalsze kroki w sprawie ukonstytuowania fnndacyi, która jednakowoż dopiero po zapłaceniu należytości rządowej w życie wejść może.

Fnndacya ś. p. Waleryana Czaykowskiego przeznaczoną jest przedewszystkiem dla rodziny Czaykowskich ewentualnie zaś także dla obcych.

Fundacya śp. Izabeli Duszyńskiej.

W zeszłorocznem sprawozdaniu podaliśmy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że ś. p. Izabela Duszyńska, wdowa po archiwiście Wydziału krajowego przeznaczyła testamentem z dnia 8. października 1885. kwotę 2.000 zł. w. a. na stypendya i że zażądaliśmy od właściwego sądu odpisu tego testamentu a przynajmniej oduośnych ustępów w celu przekonania się, czy Wydział krajowy ma kompetencyę do jakich czynności w sprawie tej fundacyi.

Odezwą z d. 20. listopada 1889. l. 8.237 udzielił nam sąd powiatowy w Haliczu wyciąg z powyższego testamentu, z którego przekonaliśmy się, że ś. p. fundatorka przeznaczyła sumę 2.000 zł. w. a. na stypendyum dla młodzieży płci obojej, pochodzącej z jej rodziny (w prostej linii od jej rodziców), a w braku takiej dla młodzieży pochodzącej z rodziny ś. p. jej męża, w trzecim zaś rzędzie dla młodzieży pochodzącej z rodziny jej stryjecznych Zubrzyckich. Zarząd i rozdawnictwo przekazała ś. p. fundatorka Wydziałowi krajowemu.

Uchwałą z dnia 23. grudnia 1889 postanowiliśmy przyjąć te prawa i odnieśliśmy się do c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 23. grudnia 1889. l. 52.309 z prośbą o poczynienie odpowiednich kroków w celu zabezpieczenia i zrealizowania majątku fundacyjnego.

Fundacya śp. Karola Soboty.

Zmarły w dniu 10. lutego 1888 w Podhorkach ś. p. Karol Sobota zapisał testamentem z dnia 2. lipca 1885 (zmienionym częściowo przez dodatkowe rozporządzenie kodycylarne z dnia 5. października 1887.) sumę sumę 8.000 zł. na dwa stypendya po 200 zł. rocznie, z których jedno przeznaczone jest dla uczniów agronomicznych w Dublanach, drugie dla uczniów techniki; dalej sumę 8.000 zł. na dwa stypendya po 200 zł. rocznie dla

uczniów uniwersytetu we Lwowie i Krakowie, z tych jedno dla uczniów praw, drugie dla uczniów medycyny; wreszcie sumę 2.000 zł. na stypendyum dla uczniów miasta Kałusza bez różnicy wyznania. Dowiedziawszy się o tych zapisach z przedłożonych nam sprawozdań magistratu w Kałuszu, odnieśliśmy się do c. k. sądu obwodowego w Stanisławowie z prośbą o odpisy rozporządzeń ostatniej woli ś. p. Karola Soboty. Po otrzymaniu tych odpisów będziemy mogli ocenić czy Wydziałowi krajowemu służy prawo jakiej ingerencyi w sprawie powyższych fundacyj i poczynimy w danym razie odpowiednie kroki.

Fundacya śp. Tomasza Saramy.

Dowiedziawszy się z prośby wniesionej przez jednego z interesowanych, że ś. p. Tomasz Sarama testamentem swym przekazał $^{9}/_{10}$ spadku fundacyi stypendyjnej dla uczącej się młodzieży polskiej, zażądaliśmy od właściwego sądu odpisów wszystkich rozporządzeń ostatniej woli ś. p. fundatora i po ich zbadaniu poczynimy ewentualnie odpowiednie kroki.

Fundacya ś. p. Józefa Blicharskiego.

Zmarły dnia 23. marca 1890 ś. p. Józef Blicharski zapisał ustępem 5. swego testamentu z dnia 3. lipca 1885 cały niemal swój majątek, obciążywszy go wszelakoż znacznymi legatami, tak iż w przybliżeniu około 10.000 zł. w. a. po ich zaspokojeniu pozostanie, na utrzymanie nauczyciela przy szkole we wsi Jamnicy, pow. Tarnobrzeg pod warunkiem, że szkołę ma postawić i urządzić gmina z własnych funduszów. Zarząd tej fundacyi przekazał fundator Wydziałowi krajowemu i Radzie szkolnej krajowej; Wydział krajowy odniósł się odezwą z dnia 29. kwietnia 1890 l. 16314 do Rady szkolnej krajowej w celu porozumienia się co do wykonywania zarządu i zrealizowania zapisu, wyrażając zdanie, że tę ostatnią czynność należałoby zlecić c. k. Prokuratoryi skarbu.

Po otrzymaniu odpowiedzi Rady szkolnej krajowej poczynimy w razie potrzeby odpowiednie zarządzenia.

Sprawa oddania majątku fundacyi ś. p. Antoniego Brzezińskiego w przechowanie a względnie w zarząd Wydziału krajowego.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. stycznia 1889 l. 1003 nawiązaliśmy rokowania w sprawie oddania majątku fundacyi ś. p. Antoniego Brzezińskiego w przechowanie a względnie w zarząd Wydziału krajowego, przedewszystkiem z c. k. Namiestnictwem, a po otrzymaniu jego przychylnej odpowiedzi, z kuratoryą fundacyi, o czem zdaliśmy już sprawę w zeszłorocznem sprawozdaniu.

Kuratorya nie odpowiedziała dotąd na zapytanie Wydziału krajowego, sprawa pozostaje zatem ciągle jeszcze w zawieszeniu. Pismem z dnia 7. sierpnia 1890 l. 34906 odnieśliśmy się ponownie do przewodniczącego kuratoryi z prośbą o oznajmienie Wydziałowi krajowemu, jaką uchwałę kuratorya w tym przedmiocie powzięła.

Stan majątku zarodowego w funduszach stypendyjnych z dniem 30. czerwca 1890.

A. W efektach.

1. Zapas z dniem 1. stycznia 1890 z wyłączeniem fundacyi wystawy krajowej z roku 1877 i Jeleńskiego, które należą do Departamentu II.		2,961.039 zł. 74 ct.
2. Zakupiono do 30. czerwca 1890 r.		118.009 „ 56 „
	razem	3,079.049 zł. 30 ct.
Spieniężono do 30. czerwca 1890		92.450 „ — „
	pozostaje	2,986.599 zł. 30 ct.

Osobno prowadzone fundacye:

a) Schiffnera	1.681 zł. 85 ct.	
b) Kochmana I.	12.706 „ 40 „	
c) „ II.	25.236 „ 75 „	
	razem	39.625 zł. — ct.
	ogółem w efektach	3,026.224 zł. 30 ct.

B. W dobrach i realnościach.

Winniki	67.875 zł. 03 ct.
Godowa	39.972 „ — „
Strzyżów	3.527 „ — „
Realność w Rzeszowie	37.773 „ 80 „
razem	149.147 zł. 83 ct.

Przyczem zauważa się, że nie uwzględniono realności i dóbr nieoszacowanych jeszcze własności fundacyi ś. p. Strzałkowskiego, Stupnickiego, Boznańskiego, Czerniakowskiego, Gątkiewicza, Lachowicza i Stillera.

C. W należytościach czynnych.

Łoś		6.363 zł. 64½ ct.
Olszewski		4.200 „ — „
Torosiewicz		5.000 „ — „
Żebrowski		21.000 „ — „
Dr. Towarnicki		48.499 „ 32 „
Głowiński od obłąkanych		28.161 „ 19½ „
„ „ położnic		7.040 „ 30 „
„ „ gmachu św. Mikołaja:		
Głowiński	17 579 zł. 10 ct.	
Kraków	1.721 „ 20 „	
Matczyński	195 „ 40 „	
Potocki	921 „ 10 „	22. 000 zł. — ct.
Russyan	405 „ 80 „	
Zawadzki Korwin	1.177 „ 40 „	
	razem	142.264 zł. 46 ct.
Ogółem wynosi stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych		3,317.636 zł. 59 ct.

z końcem czerwca 1889 wynosił stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych . . . 3,285.706 zł. 72 ct.

W porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się stan majątków zarodowych funduszów stypendyjnych w tym okresie czasu o . . . . . 31.929 zł. 87 ct.

Przyrost powstał z intekalaryów lokowanych na kapitał zarodowy.

Oprócz tego przydzielono do tego departamentu niektóre fundacye naukowe, dobroczynne i pomnikowe, posiadające majątku zarodowego z końcem czerwca 1890:

A. W efektach.

Fundusz „Macierzy polskiej“	34.104 zł.	20 ct.
„ Beliny Brzozowskiego dla bursy Stanisławowskiej	3.081 „	42 „
„ Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych, żebrać się wstydzących . .	4.494 „	35 „
„ Dr. Malinowskiego (6 fundacyj) . .	84.059 „	28 „
„ pomnika Gołuchowskiego. . . .	35.847 „	34 „
„ Aleksandra hr. Stadnickiego . . .	22.853 „	84 „
„ pomnika Kościuszki	15.209 „	42 „
„ Komarnickich	1.587 „	26 „
„ Jędrzejowiczowej	7.623 „	72 „
„ Czarkowskiej	100.269 „	39 „
„ Russanowskiej	64.071 „	22 „
„ stanowy sierociński	39.131 „	37 „
„ Anny Helclowej	948.566 „	71 „
„ Łukowskich	8.404 „	— „
„ Siemianowskich III dla wdów po nauczycielach ludowych	21.819 „	08 „
„ Siemianowskich IV posagowy dla biednych dziewcząt	21.239 „	82 „
„ Bursy im księcia Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych	11.670 „	35 „
„ Skrzyńskiego dla panien szlacheckich .	14.357 „	49 „
„ Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich .	2.868 „	37 „
razem w efektach .	1,441.258 zł.	63 ct.

B. W należytościach czynnych:

Fundusz Anny Helclowej, reszta za dobra „Radłów“	77.106 zł.	31½ ct.
„ Dr. Malinowskiego, pożyczka udzielona kasynu miejskiemu we Lwowie . . .	20.000 „	— „
razem w należytościach czynnych .	97.106 zł.	31½ ct.

C. W realnościach.

Fundusz Anny Helclowej, kapitały wyłożone na budowę domu ubogich w Krakowie . . . 625.500 zł. — ct.

Ogółem wynosi majątek zarodowy z końcem czerwca 1890 funduszów naukowych, dobroczynnych i pomnikowych, w efektach, należytościach czynnych i realnościach . . . . . 2,163.864 zł. 94½ ct.

Z końcem zaś czerwca 1889 wynosił majątek zarodowy tych funduszów, w efektach, należytościach i wartości budowli, razem . . . . 2,097.965 zł. 47½ ct.

Z porównania z rokiem poprzednim okazuje się zwiększenie majątku zarodowego tych funduszów o . . . . . 65.899 zł. 47 ct.

Do wyżej wykazanego stanu fundacyj naukowych, dobroczynnych i pomnikowych . . . . 2,163.864 zł. 94½ ct.

doliczywszy efekta i kapitały funduszów stypendyjnych . . . . . 3,317.636 zł. 59 ct.

okazuje się, że w tym departamencie wynoszą kapitały i efekta temuż departamentowi przydzielone 5,481.501 zł. 53 ½ ct.

a gdy w roku ubiegłym wynosił ogół tych majątków 5,383.672 zł. 19½ ct.

przeto w porównaniu z rokiem ubiegłym pomnożył się o . . . . . 97.829 zł. 34 ct.

Wydawnictwo nowych podręczników dla szkół średnich.

Stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1888 przedłożyła c. k. Rada szkolna krajowa pod dniem 11. października 1889 l. 16.254 Wydziałowi krajowemu udokumentowany rachunek z użycia subwencyi w kwocie 1.000 zł. asygnowanej na r. 1889 na wydawnictwo podręczników dla szkół średnich i reszty w kwocie 125 zł. pozostałej z takiejże subwencyi z r. 1888.

Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej jest następujące:

I. Profesorowi Próchnickiemu, Szomekowi, Tretiakowi i Wójcikowi powołanym do współudziału w pracy nad ułożeniem szczegółowego programu „Wypisów polskich“ dla klas wyższych szkół średnich, wypłacono honoraryum po 50 zł. Nadto profesorowi Zawilińskiemu, wezwanemu z Krakowa do narad nad planem nowej gramatyki języka polskiego, zwrócono koszta podróży w kwocie 50 zł.

II. Za rewizyę rękopisu ćwiczeń niemieckich dra Germana i dra Petelenza na klasę II. szkół średnich, a następnie za przeprowadzenie ścisłej korrekty tych ćwiczeń wypłacono dyrektorowi gimnaz. Hamerskiemu kwotę 70 zł. Za dokonanie zaś szczegółowej rewizyi „Wypisów niemieckich“ dla klas wyższych szkół średnich udzielono profesorowi drowi Germanowi 50 zł. tytułem honoraryum.

III. Za ułożenie planu ograniczenia materyału gramatyki języka greckiego i rozkładu tegoż na poszczególne klasy wypłacono profesorowi Librewskiemu 150 zł.

IV. Na wydrukowanie geometryi wykreślnej dla szkół realnych wypłacono autorowi profesorowi szkoły politechnicznej drowi Mieczysławowi Łazarskiemu 400 zł. tytułem subwencyi.

V. Dyrektorowi gimnazyalnemu Kulczyńskiemu w Krakowie, powołanemu do narad w sprawie ułożenia podręcznika do nauki propedeutyki filozoficznej, zwrócono koszta podróży w kwocie 50 zł.

VI. Za przepisanie i przygotowanie do autografii planu podręcznika do nauki historyi kraju rodzinnego na niższe klasy szkół średnich zapłaconę 5 zł.

Wydano zatem:

1.	Franciszkowi Próchnickiemu . .	50 zł.
2.	Bolesławowi Szomekowi . . .	50 „
3.	Drowi Józefowi Tretiakowi . .	50 „
4.	Józefowi Wójcikowi	50 „
5.	Drowi Romanowi Zawilińskiemu . .	50 „
6.	Edwardowi Hamerskiemu . . .	70 „
7.	Drowi Ludomiłowi Germanowi . .	50 „
8.	Stanisławowi Librewskiemu . .	150 „
9.	Drowi Mieczysławowi Łazarskiemu .	400 „
10.	Drowi Leonowi Kulczyńskiemu . .	50 „
11.	Tadeuszowi Korasadowiczowi . .	5 „
	Razem . .	975 zł.

Gdy dochód wynosił 1.125 zł., pozostaje więc reszta dotąd nie wydana w kwocie 150 zł.

Na podstawie powyższego sprawozdania wyasygnował Wydział krajowy pod dniem 26. lutego 1890 LW. 6.268 subwencyą na rok 1890, przyznaną uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 w kwocie 2.000 zł. na ręce członka Rady szkolnej krajowej p. dra Władysława Zajączkowskiego, jako zastępcy przewodniczącego komisyi naukowej, zastrzegając przytem przedłożenie w swoim czasie udokumentowanego rachunku z użycia subwencyi.

54 petycyj Rad szkolnych miejscowych, zarządów szkolnych i gron nauczycielskich w sprawie polepszenia bytu materyalnego nauczycieli lub nauczycielek.

Petycye te przekazane uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia, odstąpił tenże pismem z dnia 28. grudnia 1889 l. 56.140 Radzie szkolnej krajowej. Dotychczas nadesłała Rada szkolna krajowa wnioski swoje w sprawie petycyi nauczycieli i nauczycielek w Jarosławiu, Rady szkolnej miejscowej i gminy m. Zatora, Rady szkolnej miejscowej w Dąbrowie narodowej, grona nauczycieli szkół ludowych w Limanowie i Tymbarku, Rady szkolnej miejscowej w Majdanie, Rad szkolnych miejscowych i nauczycieli w Libiążu małym i Libiążu wielkim, Dąbrowie, Byczynie i Jaworznie, wreszcie w sprawie petycyi nauczycieli szkół ludowych w Krakowie.

Gdy jednak przy osobnem traktowaniu tych petycyj nie podobnaby było obliczyć ogólnej sumy, o jakąby powiększyły się wydatki krajowego funduszu szkolnego, a przyznane w danym razie dodatki do płacy mogłyby być precedensem w innych wypadkach, Wydział krajowy wstrzymuje się z przedłożeniem sprawozdania aż do czasu, gdy i reszta petycyj zostanie zbadaną i Wydziałowi krajowemu przesłaną.

Uchwała przekazująca Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i do sprawozdania na najbliższej sesyi 34 petycyj emerytowanych nauczycieli, żon tychże, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski.

Z grupy tych petycyj nadesłała Rada szkolna krajowa co do ośmnastu swoją opinię i o nich przedkładamy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie. Szesnaście petycyj z tejże grupy znajduje się jeszcze w toku załatwienia.

Petycye gmin Czyżówka, Stryj, Płoki, Podhorce, Czudowice, Wola Filipowska i Kęty o zniżenie prestacyi na płace nauczycieli.

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm petycye gmin obok wymienionych Wydziałowi krajowemu do zbadania w porozumieniu z Radą szkolną krajową i do sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej.

Do chwili ukończenia niniejszego sprawozdania ukończono dochodzenie tylko co do jednej z tych gmin, a mianowicie gminy Podhorce. Wydział krajowy nie uznał petycyi tej gminy za godną uwzględnienia, a to z powodu, że żąda ona zniżenia prestacyi rocznych 120 zł., którą dopiero w r. 1887 na siebie dobrowolnie przyjęła, za co uzyskała wyłączenie ze związku szkolnego w Brzozdowcach i własną szkołę u siebie. Teraz chciałaby uwolnić się od zobowiązań, którym zawdzięcza spełnienie swego życzenia.

Co do innych petycyj dochodzenia przez władze szkolne zarządzone, nie zostały jeszcze zapewne ukończone, bo Wydział krajowy nie ma wiadomości o ich wyniku.

Petycye Rady szkolnej miejscowej w Błażowie o przeistoczenie tamtejszej szkoły 2-klasowej na 3-klasową, Rady szkolnej miejscowej w Łobzowie o przeistoczenie tamtejszej szkoły 1-klasowej na 2-klasową, Rady szkolnej miejscowej i Zwierzchności gminnej w Oleszycach o przeistoczenie tamtejszej szkoły ludowej z 2-klasowej na 3-klasową, Zarządu szkoły ludowej w Tymbarku o przeistoczenie szkoły z 1-klasowej na 2-klasową, Rady szkolnej miejscowej w Piwniczny o przekształcenie 1-klasowej szkoły na 2-klasową i dodanie do tej szkoły trzeciej siły nauczycielskiej, Rady szkolnej miejscowej w Bełzcu o przeistoiczenie tamtejszej szkoły ludowej 1-klasowej na 2-klasową.

Odstąpił Wysoki Sejm c. k. Radzie szkolnej krajowej uchwałą z dnia 4. listopada 1889 Sprawy te są jeszcze w toku.

Petycyę grona nauczycieli 3-klasowej szkoły etatowej w Grodzisku Łańcuckiem w sprawie wymierzonych im płac i żądania dodatku 10% na mieszkanie.

Odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 do zbadania w porozumieniu z Wydziałem krajowym właściwego terytoryum, na którem szkoła w Grodzisku Łańcuckiem jest położona i do załatwienia jej według obowiązującej ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego.

Petycyę grona nauczycieli 4-klasowej szkoły ludowej w Nisku o przyznanie nauczycielom dodatku 10% na pomieszkanie.

Odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 c. k. Radzie szkolnej krajowej do zbadania i załatwienia stosownie do ustawy z dnia 1. stycznia 1889 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego. Sprawa jest w toku.

Petycyę Józefa Kokurewicza, nauczyciela ludowego w Potutorach o wynagrodzenie za pełnienie nadobowiązkowej nauki, tudzież petycyę Julii Mathiaszowej młodszej nauczycielki w Sądowej Wiszni o takie samo wynagrodzenie.

Odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 c. k. Radzie szkolnej krajowej do zbadania i możliwego uwzględnienia przy rozdawaniu remuneracyj z funduszu na nie na r. 1890 wyznaczonego. Zawiadomienia o wyniku tych próśb jeszcze nie mamy.

Petycyę Eustachego Domanika kierującego nauczyciela przy szkole w Bełzcu o remuneracyę za 12 lat bezpłatnego kierownictwa i petycyę Jana Niewolkiewicza starszego nauczyciela w Rudniku o przyznanie mu dodatku 100 zł. za kierownictwo szkoły tamtejszej.

Odstąpił Wysoki Sejm c. k. Radzie szkolnej krajowej do zbadania i możliwego uwzględnienia przy rozdawaniu remuneracyj lub zapomóg. Zawiadomienie o zarządzeniu Rady szkolnej jeszcze nie nadeszło.

Petycya Henryka Michalskiego nauczyciela młodszego w szkole 5-klasowej w Wieliczce o zrównanie go w charakterze służbowym z innymi nauczycielami tejże szkoły.

Rada szkolna krajowa, której Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 petycyę tę odstąpił do zbadania i załatwienia, nie zawiadomiła jeszcze Wydziału krajowego o swojem zarządzeniu w tej sprawie.

Petycya Zarządu szkoły w Mikuszowicach (okręg bialski) o wypłacenie nauczycielowi Janowi Kaszyckiemu procentów od kapitału za odsprzedaną część gruntu szkolnego.

Odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 c. k. Radzie szkolnej krajowej do uwzględnienia i właściwego zarządzenia.
Sprawa w toku.

88 petycyj gmin o zapomogę lub zaliczkę na budowę szkoły jak również 17 petycyj nauczycieli i nauczycielek o zapomogę lub zaliczkę.

O załatwieniu tych petycyj odstąpionych uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 c. k. Radzie szkolnej krajowej nie mamy jeszcze wiadomości.

Petycya gminy Perwiatycze w powiecie sokalskim w sprawie używania procentów od obligacyi gminnej na 1.700 zł. branych dotychczas na rzecz funduszu szkolnego na rachunek prestacyi na dotacyę nauczyciela.

Petycyę tę odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 24. października 1889 Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia. Pismem z dnia 15. listopada 1889 l. 20.592 zawiadomiła nas c. k. Rada szkolna krajowa, że prośbę uwzględniła.

Petycye, wymagające nakładu z funduszu krajowego, które odesłane zostały uchwałą z dnia 14. listopada 1889 do załatwienia.

Petycye Ignacego Spirydowicza, gminy Barycz, gminy Piotrkowice, Zabłędza i Łowczów, Leokadyi Kapuścińskiej, gminy Lipnicy, Wilhelminy Wojtech, Zarządu szkoły w Tomanowicach, Nauczycieli szkół ludowych okręgu złoczowskiego, Wandy Wojtasiównej, Antoniny Morawskiej, Tekli Krupka, gminy Bobrowniki, Ludwiki Nowogrodzkiej, Maryi Józefy z Gąsieckich Bentkowskiej, Emilii Balickiej, Rozalii Staszyszyn.

Odstąpił Wydział krajowy c. k. Radzie szkolnej krajowej do dalszego właściwego zarządzenia.

Sprawy te są jeszcze w toku załatwienia.

Petycye Michała Czyżdy, kierownika szkoły ludowej w Pomorzanach o bezprocentową zaliczkę z powodu doznanych przez pożar strat, Komitetu parafialnego gr. kat. w Pomorzanach o zapomogę na odnowienie ikonostasa, Stowarzyszenia „Allgemeiner Studenten-Unterstützungsverein“ we Wiedniu o subwencyę, Pauliny Bukojemskiej, wdowy po plebanie w Łanczynie o jednorazową zapomogę, Antoniny Ożwadowej, opiekunki Maryana Ożwada maletniego syna śp. Emila Ożwada koncypisty Wydziału krajowego o podwyższenie zaopatrzenia sierocińskiego, siostry Filomeny Dychdalewicz przełożonej SS. Miłosierdzia w Rohatynie o subwencyę na utrzymanie ochrony sierót, Maryi Starzewskiej, wdowy po Karolu Starzewskim o wsparcie, Wiktoryi Südhof o udzielenie jednorazowej zapomogi, Pauliny Janickiej, wdowy po właścicielu dóbr ziemskich o zapomogę, Maryi Głowackiej wdowy po gr. kat. księdzu o zapomogę, Antoniny Beöthy, wdowy o wsparcie, Wilmy Traszkówny z Komarna o zapomogę, Honoraty Tarczyńskiej sieroty po byłym poruczniku wojsk austr. i żołnierzu wojsk polskich o zapomogę.

Załatwił Wydział krajowy odmownie.

Petycyę Jana Freja nauczyciela szkoły ludowej w Józefowie o zapomogę na dokończenie wzorowego ogródka.

Odesłał Wydział krajowy c. k. Radzie szkolnej krajowej, jako władzy przełożonej petenta i rozporządzającej funduszami na cele szkolnictwa ludowego. Rada szkolna krajowa załatwiła tę petycyę odmownie, motywując odmówienie tem, iż nie posiada na ten cel żadnych funduszów i że tego rodzaju wydatki w myśl art. 24. ustawy z dnia 2. lutego 1885 Nr. 29. Dz. u. i r. kr. mają być pokrywane z funduszu szkolnego miejscowego.

Petycyę p. Amalii Zawistowskiej wdowy po oficyaliście prywatnym o udzielenie zapomogi.

Przesłał Wydział krajowy kuratoryi ustanowienia stypendyjnego śp. Dra Jana Towarnickiego do objawienia zdania, czy i jakim datkiem należałoby obdarzyć petentkę z zasobów fundacyi, przeznaczonych na cele dobroczynne i naukowe. Po odmownem oświadczeniu się kuratoryi, zwrócił Wydział krajowy petentce prośbę bez skutku.

Petycya gminy Grodzisko w powiecie wadowickim o odpisanie zaległości w prestacyach wymierzonych na płacę dla nauczyciela w Trzebińczycach.

Petycyę tę zwrócił Wydział krajowy gminie z oznajmieniem, że Wysoki Sejm nad tą petycyą żadnej nie powziął uchwały. Pismem z dnia 10. marca 1890 l. 2 872 przedłożyła c. k. Rada szkolna krajowa równobrzmiącą prośbę gminy Grodzisko z wnioskiem na odpisanie zaległości ze względu na ubóstwo gminy. Wydział krajowy uchwałą z dnia 24. lipca 1890 l 11.457 zezwolił na odpisanie wyżej wspomnianej zaległości.

Petycyę zarządu Towarzystwa opieki nad opuszczonymi chłopcami w Stanisławowie.

Przesłał Wydział krajowy kuratoryi ustanowienia stypendyjnego śp. Dra Jana Towarnickiego i w myśl oświadczenia się tejże wyasygnował proszącemu Towarzystwu z zasobów fundacyi kwotę 25 zł. tytułem zapomogi.

Petycye burs mieszczących ubogą młodzież narodowości polskiej i ruskiej.

Uchwaloną w preliminarzu na rok 1890 w rubryce VII. poz. 94 a. kwotę 1200 zł. na zasiłki dla tych burs Wydział krajowy rozdzielił w sposób następujący:

1.	Bursie im. Kraszewskiego w Stanisławowie kwotę . .	150 zł.
2.	Bursie im. św. Mikołaja w Stanisławowie kwotę . .	100 „
3.	Bursie im. św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu kwotę .	100 „
4.	Bursie im. Kraszewskiego w Drohobyczu kwotę . .	150 „
5.	Bursie nauczycielskiej w Tarnopolu kwotę . . .	100 „
6	Bursie ruskiej tamże kwotę	100 „
7.	Bursie im. św. Mikołaja w Przemyślu kwotę . . .	100 „
8.	Bursie „Przemyskiej“ kwotę	100 „
9.	Bursie ruskiej w Brzeżanach kwotę	100 „
10.	Bursie im. Kopernika w Jarosławiu kwotę . . .	100 „
11.	Bursie gimnazyalnej w Stanisławowie kwotę . . .	100 „

W sprawie zniżenia gminie Żabokruki prestacyi na płacę nauczyciela.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

W sprawie przekształcenia szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową wydziałową.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

W sprawie utworzenia szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle.

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

Szkoła izraelicka w Brodach.

Izraelicka szkoła ludowa dla chłopców i dziewcząt w Brodach utrzymywana kosztem brodzkiej gminy izraelickiej, a pobierająca od r. 1882 na mocy uchwały Wysokiego Sejmu z d. 23. października 1881. subwencyą w rocznej kwocie 6000 zł., rozwija się wedle sprawozdań delegata Wydziału krajowego Wgo Pana Oktawa Sali w każdym kierunku pomyślnie.

W stosunku do roku ubiegłego frekwencya nieco się podniosła (o 13), a raczej podniosła się liczba uczniów wpisanych gdyż z powodu influenzy, która w Brodach ubiegłej zimy silnie grasowała, liczba dni opuszczonych (usprawiedliwionych) znacznie przewyższa odpowiednie cyfry lat poprzednich. Wpis obejmuje:

do I. klasy	a, b	chłopców	115;	a, b, c	dziewcząt	248
„ II. „	a, b	„	100;	a, b,	„	156
„ III. „	a, b	„	86;	a, b	„	108
„ IV. „		„	52;		„	86
		Razem chłopców	353;		dziewcząt	598

Ogółem 951 dzieci.

Stosunek godzin nauki pod względem języka wykładowego przedstawia się następująco:

a) w szkole chłopców:

w 3	oddziałach	I. klasy	23	godz. polski	14	godz. niemiecki
w 2	„	II. „	24	„	20	„
w 2	„	III. „	26	„	18	„
w 1	„	IV. „	18	„	9	„
		Razem	91	godz. polski	61	godz. niemiecki

b) w szkole dziewcząt:

w 2	oddziałach	I. klasy	33	godz. polski	21	godz. niemiecki
w 2	„	II. „	42	„	15	„
w 2	„	III. „	38	„	24	„
w 1	„	IV. „	22	„	13	„
		Razem	135	godz. polski	73	godz. niemiecki

Ogółem 226 godz. polski 134 godz. niemiecki.

Zatem i w tym roku szkolnym przybyło w porównaniu z rokiem ubiegłym 10 godzin wykładu polskiego, a ubyło 9 godzin wykładu niemieckiego. Ciało nauczycielskie składające się z 18 nauczycieli, a 4 nauczycielek (dla robót ręcznych) a w pierwszym rzędzie kierownik szkoły, dają dowody rzeczywistej gorliwości tak w ogóle pod względem dydaktycznym i pedagogicznym, jak w szczególności co do racyonalnego nauczania języka polskiego. Rezultaty nauki u dzieci są ze wszechmiar pomyślne, a z wyjątkiem tych, które z powodu ciężko przebytej influenzy, znaczną ilość dni szkolnych opuścić musiały. Z tego też powodu liczba uczniów i uczennic bez promocyi jest nieco większa, niż przecięcia lat ubiegłych.

Co do stosunków finansowych tego zakładu, to pozostają one niezmiennie bardzo niekorzystne, raczej pogorszają się, a inaczej być nie może, gdyż w miarę zubożenia miasta, wszelkie normalne źródła dochodu szkoły ulegają zmniejszeniu, a stan budżetu wykazujący rok rocznie wzrastający deficyt, kazałby wątpić o możliwości dalszego istnienia tego zakładu, gdyby nie nadzieja, iż br. Hirsch, który od trzech lat pokrywa każdorazowe niedobory, wyznaczy stałą roczną subwencyę na czas dłuższy.

Szkoła izraelicko-polska w Stanisławowie.

Petycyę komisyi zawiadującej szkołą izraelicko-polską w Stanisławowie o subwencyę przekazał Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do zbadania w poruzumieniu z Radą szkolną krajową i przedłożenia odbrębnego sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej. Wydział krajowy odniósł się tedy pod dniem 7. stycznia 1890. l. 55.439 do Rady szkolnej krajowej z prośbą o zarządzenie bliższego zbazbadania stosunków tej szkoły, a w szczególności jej dochodów i wydatków, objawienie zdania o stopniu jej użyteczności a oraz, czyli i w jakiej mierze na subwencyę z funduszów krajowych zasługuje.

Na tę odezwę nie nadeszła jeszcze odpowiedź.

Emerytalny fundusz szkolny za rok 1888.

Odezwą z daia 2. sierpnia 1889 do l. 12.229 (LWkr. 34.963), nadesłała Rada szkolna krajowa zamknięcie rachunku emerytalnego funduszu szkolnego za rok 1888, według którego majątek zarodowy tegoż funduszu w ścisłem słowa znaczeniu i w tym roku nie uległ żadnej zmianie; wynosi bowiem z końcem roku 1888 tak jak w roku ubiegłym sumę 32.450 zł. 64 ct.

Odsetki od tego kapitału przenoszone bywają do majątku obrotowego na częściowe pokrycie kosztów bieżących.

W tem samem zamknięciu rachunkowem wykazano, że majątek obrotowy powstały z nadwyżek dochodów, w swoim czasie chwilowo w papierach wartościowych lokowany, wynosi z końcem roku 1888 195.916 zł. 26 ct.
a ponieważ stan tegoż majątku z końcem roku 1887 wynosił . . . . . 230.916 „ 26 „
przeto z końcem roku 1888 zmiejszył się w efektach o 35.000 zł. — ct.
t. j. o kwotę, której użyto na pokrycie niedoboru w funduszu szkolnym emerytalnym, a to w myśl odezwy Wydziału krajowego z d. 14. października 1887 l. 27.574.

Bilans majątku obrotowego z końcem roku 1888.

Stan czynny.

Zapas kasowy z końcem roku 1887 wynosił w gotówce	1.369 zł. 46½ ct.
Dochody w roku 1888 wynosiły	106.555 „ 60½ „
Należytości czynne	48.738 „ 69 „
Razem . .	156.663 zł. 76 ct.

Stan bierny.

Wydatki majątku obrotowego wynosiły w r. 1888	106.866 zł. 22 ct.
Należytości bierne	109.563 „ 70½ „
razem	216.429 zł. 92½ ct.
a z porównania obu tych cyfer wynika niedobór w kwocie	59.766 zł. 16½ ct.

który w myśl aktu na wstępie powołanego c. k. Rada szkolna krajowa pokryła częściowo dochodami r. 1889, częścią zaś przez dalsze spieniężenie efektów, będących własnością lokowanego majątku obrotowego i przez przeniesienie uzyskanej gotówki do funduszu obrotowego.

Lokowany fundusz obrotowy wynosił efektami im. wartości z końcem roku 1883 kwotę . . . . . 263.121 zł. 17 ct.

Na pokrycie niedoborów spieniężano efekta w następujących kwotach:

w roku 1884	3.878 zł.	15 ct.
„ 1885	5.000 „	— „
„ 1886	— „	— „
„ 1887	23.558 „	54 „
„ 1888	35.000 „	— „
„ 1889	112.110 „	05 „
Suma . .	179.546 zł.	74 ct.
a po strąceniu przyrostu tegoż majątku w r. 1886 w kwocie . .	231 „	78 ct.
pozostało . .	179.314 zł.	96 ct.
do tego dolicza się niedobór wykazany w preliminarzu za r. 1890 w kwocie	71.256 „	— „
a zatem ogółem zmniejszy się powyższy kapitał z końcem r. 1890 o sumę		250.570 zł. 96 ct.

Z porównania obu powyższych cyfer wynika zapas tegoż funduszu z końcem r. 1890 w kwocie . 12.550 zł. 21 ct. który służyć będzie na częściowe pokrycie niedoboru w r. 1891. Wynikłość w kwocie 112.110 zł. 5 ct. w r. 1889 otrzymano w krótkiej drodze z Rady szkolnej krajowej, w chwili bowiem zamknięcia tego sprawozdania, zamknięcie rachunku za r. 1889 nie było jeszcze w ręku Wydziału krajowego.

W sprawie pokrywania powyższego niedoboru Wydział krajowy po raz czwarty przedkłada osobne sprawozdanie, a to z powodu, iż również i roku zeszłego nie weszło na porządek dzienny obrad Wys. Sejmu.

Zaliczki Rad szkolnych okręgowych w r. 1889.

Zaległość zaliczek, udzielonych funduszom szkolnym okręgowym na pokrycie potrzeb bieżących, wynosiła z końcem r. 1888 kwotę

	70.503 zł.	75½	ct.
Należytość bieżąca w r. 1889 wynosiła . . .	49.673 „	18½	„
razem	120.176 zł.	94	ct.
Z tej należytości w ciągu r. 1889 odpisano . .	1.587 „	36½	„
pozostało	118.589 zł.	57½	ct.
Na poczet tej należytości uiszczono w r. 1889 .	33.915 „	21	„
Zaległość pozostała z końcem r. 1889 wynosi .	84.674 zł.	36½	ct.

Alegat [illegible]. 14. W alegacie pod [illegible] dołączonym wymieniono wszystkie okręgi szkolne wraz z kwotami dłużnemi krajowemu funduszowi szkolnemu.

O przyspieszenie zwrotu krajowemu funduszowi szkolnemu powyższych zaliczek wystosowano do c. k. Rady szkolnej krajowej i do c. k. Rad szkolnych okręgowych odezwy: z dnia 23 marca 1889 do l. 12.242

„ 21 maja „ „ 21.413
„ 5 lipca „ „ 27.195
„ 31 paździer. „ „ 46.239
„ 31 stycznia 1890 „ 3.500

Na skutek powyższych odezw c. k. Rada szkolna krajowa również i tego roku odezwą z dnia 27. listopada 1889 do l. 21.154 (LW. 53.599/89) poleciła c. k. urzędom podatkowym, ażeby w miarę zapasu kasowego prze-

prowadzały zwrot zaliczek z funduszów szkolnych okręgowych do krajowego funduszu szkolnego.

Zamknięcie rachunków c. k. Rad szkolnych okręgowych za rok 1889.

Opierając się na 74 zamknięciach rachunkowych funduszów szkolnych okręgowych, nadesłanych przez c. k. Radę szkolną krajową, oddział rachunkowy sporządził sumaryczne zestawienie, które dołączone zostało jako alegat do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na r.1891. Według tego sumaryusza okazują się następujące wyniki powyższych zamknięć rachunkowych:

Zapas w gotówce z końcem r. 1888 wynosił . .	85.395	zł.	15½ ct.
Dochody w r. 1889	1.797.115	„	68½ „
Razem .	1.882.510	zł.	84 ct.
Wydatki w r. 1889 wynosiły	1.825.816	„	09½ „
a z porównania obu tych cyfr wynika zapas w gotówce z końcem r. 1889 w kwocie . . .	56.694	zł.	74½ ct.
Należytości czynne z końcem r. 1888 wynosiły .	575.967	„	19 „
Razem stan czynny wynosił sumę	632.661	zł.	93½ ct.
Należytości bierne, z wyłączeniem należytości przypadających krajowemu funduszowi szkolnemu wynosiły z końcem r. 1889	410.553	zł.	11 ct.
a z porównania obu tych cyfr okazuje się nadwyżka stanu czynnego w kwocie	222.108	zł.	82½ ct.

która jest pretensyą krajowego funduszu szkolnego do funduszów szkolnych okręgowych tytułem zaoszczędzeń w zasiłkach, danych funduszom szkolnym okręgowym. Ta kwota rozpada się na dwie części, jako to:

a) na zaległość z lat dawniejszych, po koniec r. 1888	171.745	zł.	54 ct.
b) na należytość bieżącą z r. 1889 . . .	50.363	„	28½ ct.
Razem j. w.	222.108	zł.	82½ ct.

Powyższa pretensya przypisana jest do zwrotu od następujących c. k. Rad szkolnych okręgowych:

1. Biała	263	zł.	76½ ct.
2. Bóbrka	12	„	09½ „
3. Bochnia	20.384	„	55 „
4. Bohorodczany	145	„	13 „
5. Borszczów	295	„	14½ „
6. Brody	379	„	25 „
7. Brzesko	—	„	— „
8. Brzeżany	423	„	80½ „
9. Brzozów	564	„	47½ „
10. Buczacz	667	„	33 „
11. Chrzanów	267	„	30 „
12. Cieszanów	6.069	„	68½ „
13. Czortków	304	„	61 „
14. Dąbrowa	473	„	62 „
15. Dobromil	—	„	— „
16. Dolina	1.184	„	69½ „
17. Drohobycz	16.297	„	52½ „
18. Gorlice	177	„	53½ „

19. Gródek	1.097	zł.	36	ct.
20. Grybów	—	„	—	„
21. Horodenka	434	„	81½	„
22. Husiatyn	680	„	78	„
23. Jarosław	7.385	„	98½	„
24. Jasło	64	„	13	„
25. Jaworów	11.420	„	40	„
26. Kałusz	2.787	„	83	„
27. Kamionka strumiłowa	—	„	—	„
28. Kolbuszowa	169	„	38	„
29. Kołomyja	1.601	„	62	„
30. Kosów	71	„	06	„
31. Kraków (zam.)	201	„	44	„
32. Krosno	1.148	„	62½	„
33. Limanowa	—	„	—	„
34. Lisko	62	„	30½	„
35. Łańcut	1	„	99	„
36. Lwów (zam.)	—	„	—	„
37. Mielec	238	„	17	„
38. Mościska	306	„	78½	„
39. Myślenice	1.081	„	84	„
40. Nadwórna	204	„	34	„
41. Nisko	1.061	„	80	„
42. Nowy Sącz	3.136	„	03½	„
43. Nowy Targ	948	„	88½	„
44. Pilzno	1.941	„	63½	„
45. Podhajce	13	„	50	„
46. Przemyśl	3.742	„	37½	„
47. Przemyślany	346	„	89	„
48. Rawa	182	„	75½	„
49. Rohatyn	2.622	„	65½	„
50. Ropczyce	1.696	„	14	„
51. Rudki	—	„	—	„
52. Rzeszów	309	„	11½	„
53. Sambor	3.018	„	45½	„
54. Sanok	4	„	02½	„
55. Skałat	10	„	53	„
56. Śniatyn	10.109	„	46	„
57. Sokal	91	„	78	„
58. Stanisławów	883	„	52	„
59. Stare miasto	2.953	„	21½	„
60. Stryj	32.115	„	66½	„
61. Tarnobrzeg	1	„	15	„
62. Tarnopol	30.664	„	95½	„
63. Tarnów	9.151	„	98	„
64. Tłumacz	186	„	70½	„
65. Trembowla	118	„	21½	„
66. Turka	—	„	—	„

67. Wadowice	11.797	zł. 06½	ct.
68. Wieliczka	1.503	„ 79½	„
69. Zaleszczyki	3.419	„ 78	„
70. Zbaraż	96	„ 03½	„
71. Złoczów	19.883	„ 25	„
72. Żółkiew	1.730	„ 40	„
73. Żydaczów	688	„ 23½	„
74. Żywiec	809	„ 45½	„

Celem przyspieszenia zwrotu powyższych należytości Wydział krajowy wystosował następujące odezwy do c. k. Rady szkolnej krajowej i c. k. Rad szkolnych okręgowych:

z dnia 5. lipca 1889 do L. 27.198
„ 31. października 1889 do L. 46.238
„ 31. stycznia 1890 do L. 4.047
„ 31. marca 1890 do L. 13.185.

Zaległe zwroty z powyższego tytułu wynosiły z końcem roku 1889 sumę . . . . . 222.108 zł. 82½ ct.
Po koniec maja 1890 (po czas nadesłania dzienników w chwili układania niniejszego sprawozdania) uiszczono na poczet tego długu . . 5.306 „ 92½ „
a zatem z końcem maja 1890 zaległość nadebranych zasiłków wynosi . . . . 216.801 zł. 90 ct.

Powyżej wykazano, że należytości czynne funduszów szkolnych okręgowych wynoszą z końcem r. 1889 . . 575.967 „ 19 „

Zaległość ta składa się z następujących tytułów:

a) zaległe prestacye szkolne	364.635	„ 60½	„
b) zaległy 3% dodatek do podatków	64.118	„ 20	„
c) inne zaległości jakoto: pobieżne dochody, zwroty płac nauczycieli, z potrzeb szkolnych itd.	147.213	„ 38½	„

Kwoty pod a) b) podane są to właściwe pretensye funduszów szkolnych okręgowych, kwota zaś pod c) podana zawiera należytości zobojętniające się, przeprowadzenia i zwroty korelatywne.

Tak znaczne zaległości prestacyj szkolnych i 3% dodatku są nieuniknione i znajdują usprawiedliwienie swe tak samo jak w roku zeszłym w motywach podanych przez c. k. Radę szkolną krajową w odezwie z dnia 23. czerwca 1887 do 7.910 (LW. 38.831/87).

Zaległe prestacye szkolne.

Według zamknięć rachunkowych funduszów szkolnych okręgowych zaległość prestacyj szkolnych wynosiła z końcem roku 1889 kwotę 364.635 zł. 60½ ct.

C. k. Rada szkolna krajowa celem rychlejszego ściągnięcia tych należytości przy każdej sposobności poleca c. k. Radom szkolnym okręgowym i c. k. urzędom podatkowym energiczne ściąganie zaległych prestacyj, lecz mimo to znaczna zostaje zaległość z powodu, iż wielkiej części tych należytości nie można ściągnąć z powodu rekursów dotychczas merytorycznie niezałatwionych, a wniesionych przeciwko orzeczeniu c. k. Rady szkolnej krajowej przez różne Zwierzchności gminne.

Również na zaległość tak znaczną wpływa pozwolenie wielu gminom (za porozumieniem się z Wydziałem krajowym) spłacania zaległych prestacyj w ratach rocznych, jak n. p. Bochnia, Stanisławów, Dąb, Jeleń, Podhajce, Tarnopol, Zator i wiele innych.

Katalogi, biblioteki szkolne oraz inwentarze przyborów szkolnych i naukowych.

Sprawa katalogów, bibliotek i inwentarzy szkolnych i naukowych za lata ubiegłe jeszcze nie została załatwioną.

Taksy spadkowe.

Na mocy rozporządzenia kancelaryi nadwornej z dnia 7. lipca 1808 taksy spadkowe wymierzają c. k. sądy we wszystkich powiatach z wyjątkiem obwodu b. wolnego miasta Krakowa, gdzie takowe wcale nie istniały.

Alegat [redacted]. 15.

W alegacie pod [redacted] dołączonym wykazano:

należytość czynną taks spadkowych z początkiem roku 1889 w kwocie		7.138 zł.	22 ct.
należytość bieżącą za rok 1889		9.390 „	27½ „
	razem	16.528 zł.	49½ ct.
z tego odpisano		408 zł.	45 ct.
	pozostało	16.120 zł.	04½ ct.
W roku 1889 uiszczono		9.322 „	79 „
Pozostała zaległość z końcem r. 1889 wynosi		6.797 zł.	25½ ct.
z której to kwoty przypada			
a) na zaległość z lat ubiegłych		2.850 zł.	69 ct.
b) z roku bieżącego		3.946 „	56½ „

Celem ściągnięcia tej należytości urgowano c. k. urzędy podatkowe za pośrednictwem c. k. starostw następującemi odezwami:

z dnia 5. lipca 1889 do l. 27.443

z dnia 26. grudnia 1889 do l. 55.939.

Również odezwami z d. 5. marca 1889 do l. 9.051 i z d. 5. maja 1889 do l. 16.693 proszono c. k. wyższe sądy krajowe we Lwowie i Krakowie o przypomnienie wszystkim c. k. sądom patentu cesarskiego z 9. sierpnia 1854 Dz. p. p. nr. 208, według którego przed uiszczeniem taksy na fundusz szkolny krajowy dekret dziedzictwa wydany być nie może.

Wreszcie odezwą z dnia 16. kwietnia 1889 do l. 16.349 proszono Prezydyum c. k. Namiestnictwa o przyspieszenie zwrotu zaległych taks.

W odpowiedzi na tęż odezwę c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 30. kwietnia 1889 do l. 4.870 zawiadomiło nas, iż równocześnie wydane zostało rozporządzenie do wszystkich c. k. starostw, ażeby zajęły się energicznie ściągnięciem zaległości.

Nadsyłanie wykazów taks wymierzonych urgowano odezwą z dnia 10. marca 1890 do l. 10.454.

Zaliczki na budynki szkolne.

Według alegatu E. dołączonego do preliminarza krajowego funduszu szkolnego na rok 1891, począwszy od roku 1876 do końca roku 1889 rozdano gminom zaliczki na budynki szkolne ogólnej sumie 279.377 zł. 26 ct.

z tego odpisano niezrealizowane zaliczki w kwocie 2.879 „ — „

pozostało . 276.498 zł. 26 ct.

Na poczet tej należytości uiszczono w powyższym okresie	209.907	zł.	42½ ct.
Niespłacona należytość ogólna wynosi z końcem roku 1889	66.590	„	83½ „
W roku 1890 do końca czerwca udzielono nowych zaliczek w kwocie	4.000	„	— „
Razem . .	70.590	zł.	83½ ct.
W roku 1890 do końca czerwca uiszczono. .	5.520	„	93 „
Zaległość z końcem czerwca 1890 wynosi zatem	65.069	zł.	90½ ct.
Zaległość rat zaliczek po koniec roku 1889 zapadłych wynosi	12.233	„	77 „
z której to kwoty przypada:			
a) na zaległe raty z lat dawniejszych . . .	6.536	„	90 „
b) z roku bieżącego	5.696	„	87 „

Odezwami zbiorowemi z dnia 5. lipca 1889 l. 27.199.
„ 15. grudnia 1889 l. 54.018
urgowano odnośne gminy za pośrednictwem c. k. starostw, aby uiściły zaległe raty.

Również c. k. Prezydyum Namiestnictwa na odezwę naszą z dnia 5. marca 1889 do l. 9.418 poleciło rozporządzeniem swem z dnia 11. kwietnia 1889 do l. 2.807 (LW. 16.365/89) wszystkim c. k. starostwom, ażeby dołożono wszelkich starań celem ściągnięcia zaległości.

Rozmaite drobne.

Odsetki od kapitałów hipotekowanych, dodatki, zwroty rubryk korelatywnych i mylnych przeprowadzeń c. k. urzędów podatkowych urgowano odezwami:

z dnia	5.	lipca	1889 do l.	27.196
„	„		„ „	27.197
„	„		„ „	27.441
„	„		„ „	27.442
„	20.	listopada	„ „	49.207
„	„		„ „	49.208
„	„		„ „	49.209
„	31.	stycznia	1890 „	3.499
„	31.	marca	„ „	13.419
„	30.	czerwca	„ „	27.354

Pretensya do skarbu Królestwa polskiego.

Wskutek odezwy naszej z dnia 3. października 1889 do l. 39.407 c. k. Namiestnictwo odezwą swą z dnia 22. października 1889 do l. 70.098 (LW. 47.333), zawiadomiło nas, iż w sprawie rewindykacyi od rządu rosyjskiego kapitałów funduszu szkolnego odniosło się do Ekspozytury c. k. Prokuratoryi skarbu w Krakowie z wezwaniem, by objawiła swoją opinię ze stanowiska prawa, czy wobec braku t. z. dowodów likwidacyjnych dalsze kroki i jakie mogłyby być w tej sprawie u rządu rosyjskiego w widokiem powodzenia poczynione.

Fundusz szkół ludowych z r. 1872.

Majątek zarodowy tegoż funduszu wynosi z końcem roku 1889

w gotówce	— zł.	—½	ct.
w efektach	99.948 „	86	„
suma .	99.948 zł.	86½	ct.

Odsetki od efektów przyniosły w roku 1889 dochód w kwocie . . . . . 4.495 zł. 50 ct.

Z funduszu tego asygnowano:

a) na spłacenie 14 raty należytości rządowej . 354 zł. 50 ct.

b) na zasiłki bezzwrotne na budowę szkół lub przeistoczenie istniejących budynków:

po 100 zł.: Biesiadki, Borek, Borki nizińskie, Dąbrówka wisłocka, Drakasynow, Kwiatów, Łąkta dolna, Łodzina, Mokrzyska, Motodyłów, Nowosiółka nad Zbruczem, Pierzchów, Siemuszowa, Siemakowce, Smerekowiec i Szerszeniowice . . . . . 1.600 „ — „

po 50 zł. Bołszowce, Borusowa, Ceperów, Czajkowice, Czeruma, Dobrostany, Gierczyce, Głębokie, Góra motyczna, Haliczanów, Kamienna, Kamień, Kąty, Kluwince, Komorów, Kowalowa, Krukienice, Krzczonów, Lubień, Łomnica, Monasterzec, Meryszczów, Myślachowice, Nockowa, Paszyna, Pawełcze, Posuchów, Raba, wyżna, Radgoszcz, Rekszyn, Samocice, Sieniawa, Skawa, Sokole, Solec, Szołomyja, Tomanowice, Trościaniec, Witkowice, Witoszyńce, Wolica ługowa, Zalasowa, Zielonka, Zyndra nowa, Żyrawka . . . 2.250 zł. — ct.

po 45 zł. Kasina wielka, Lubomierz, Niedźwiedź Olszówka . . . . . 180 „ — „

Ogółem ad a) b) wyasygnowano . . . . 4.384 zł. 50 ct.

Nadto w należytościach czynnych znajduje się kwota 200 zł., którą ubiegłego roku ulokowawszy w 4% księżeczce Banku krajowego przeniesiono do depozytów funduszu krajowego na rzecz gminy Sędziszów.

Departament IV.

Szef departamentu: Adam Jędrzejowicz, Członek Wydziału krajowego.

A) Ustawy i uchwały podlegające Najwyższej sankcyi:

Najwyższem postanowieniem z dnia 28. grudnia 1889 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Sejmu krajowego, przyznające prawo do poboru myta:

Wydziałowi powiatowemu w Czortkowie na rzecz utrzymania mostu na rzece Serecie i drogi dojazdowej Czortków-Wygnanka;

Wydziałowi powiatowemu w Przemyślanach na rzecz utrzymania drogi gminnej Gliniany-Jaktorów;

Wydziałowi powiatowemu w Skałacie na rzecz utrzymania drogi gminnej Podwołoczyska-Grzymałów;

Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie na rzecz utrzymania drogi gminnej Krasne-Gołogóry.

Najwyższem postanowieniem z dnia 12. stycznia 1890 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Sejmu krajowego, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Tarnopolu na drodze powiatowej Tarnopol-Brody;

Radzie powiatowej w Żydaczowie na drodze powiatowej Brzezina-Rozdół-Rozwadów;

Obszarowi dworskiemu w Kołodrubach od mostu na rzece Dniestrze;

Obszarowi dworskiemu wspólnie z gminą w Czułowicach od mostu na rzece Wereszycy.

Najwyższem postanowieniem z dnia 13. stycznia 1890 otrzymał Najwyższą sankcyę przez Sejm krajowy uchwalony projekt ustawy, którym udzielono pozwolenia na pobór myta kopytkowego gminie miasta Buczacza.

Najwyższem postanowieniem z dnia 16. stycznia 1890 otrzymał Najwyższą sankcyę przez Sejm krajowy uchwalony projekt ustawy, którym udzielono pozwolenia na pobór myta kopytkowego gminie miasta Brodów.

Najwyższem postanowieniem z dnia 14. marca 1890 otrzymały sankcyę uchwały Sejmu krajowego, przyznające prawo do poboru myta:

Radzie powiatowej w Borszczowie na drodze powiatowej Iwanków-Germakówka;

Radzie powiatowej w Drohobyczu na drodze powiatowej drohobycko-borysławskiej;

Radzie powiatowej w Grybowie na drogach powiatowych zborowicko-grybowskiej i z Grybowa ku Krynicy oraz od mostu na rzece Białej;

Radzie powiatowej w Łańcucie na drodze powiatowej Łańcut-Leżajsk, od mostu na rzece Rudzie (inaczej Trzebosicy), od mostu na rzece Mleczce w Gniewczynie łańcuckiej i od mostu na rzece Mleczce w Kańczudze;

Radzie powiatowej w Mielcu na drodze powiatowej Mielec-Radomyśl;

Radom powiatowym w Mielcu i Tarnowie na drodze powiatowej Radomyśl-Lisia góra;

Radzie powiatowej w Rawie na drodze powiatowej Uhnów-Rawa;

Radzie powiatowej w Tarnobrzegu na drogach powiatowych Tarnobrzeg-Stale i Tarnobrzeg-Majdan;

Radzie powiatowej w Wieliczce od mostu na rzece Rabie w Dobczycach, od mostu na rzece Wildze przy drodze powiatowej podgórsko-kobierzyńskiej i na drodze powiatowej wielicko-dobczyckiej;

Radzie powiatowej w Żydaczowie od mostu na rzece Stryju pod Żydaczowem a Iwanowicami.

Najwyższem postanowieniem z dnia 14. marca 1890 otrzymał Najwyższą sankcyę przez Sejm krajowy uchwalony projekt ustawy, którym udzielonem zostało Radzie powiatowej w Wieliczce prawo do pobierania myta od mostu gościńcowego żelaznego na rzece Wiśle pod Krakowem, pomiędzy Zwierzyńcem a Dębnikami.

Najwyższem postanowieniem z dnia 7. kwietnia 1890 otrzymały Najwyższą sankcyę uchwały Sejmu krajowego, przyznające prawo do poboru myta:

Obszarowi dworskiemu w Niedarach od przewozu na rzece Rabie pod Ujściem solnem;

Obszarowi dworskiemu w Szczurowicach od przewozu na rzece Styr w Szczurowicach;

Obszarowi dworskiemu w Wietrzychowicach od przewozu na rzece Dunajcu pod Wietrzychowicami;

Gminie w Mizuniu od dwóch mostów na rzece Mizuńce w Mizuniu;

Gminie wspólnie z obszarem dworskim w Rychcicach od mostu na rzece Bar czyli Zbiór w Rychcicach;

Obszarowi dworskiemu ordynacyi łańcuckiej od przewozów na rzece Wisłoku, jako to: w Gniewczynie łańcuckiej, Czarnej, Białobrzegach i Budach łańcuckich.

B) Uchwały sejmowe nie podlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone:

W sprawie budowy drogi z Piwnicznej do Szczawnicy.

Uchwałami z dnia 14. stycznia i 4. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby zbadał pod względem technicznym plany i kosztorysy drogi z Piwnicznej do Szczawnicy, porozumiał się z interesowanymi powiatami i gminami co do wypełnienia warunków i wymogów, stanowiących podstawę do udzielenia pomocy kraju na budowę dróg powiatowych i gminnych w myśl okólnika Wydziału krajowego

z 22. grudnia 1882 i na podstawie wyników tych badań przedłożył jak najrychlej swe wnioski co do rekonstrukcyi drogi z Piwnicznej do Szczawnicy.

W wykonaniu powyższych uchwał Wysokiego Sejmu Wydział krajowy zbadał przedewszystkiem projekt budowy drogi pomienionej na gruncie przez wysłanego w tym celu inżyniera — a wynikiem tego badania są następujące dane:

Długość całej trasy, prowadzącej przez gminy: Piwniczna, Białawoda, Jaworki, Szlachtowa i Szczawnica — wynosi 24 kilometrów i 360 m. a przybliżony koszt budowy tej drogi przy najwyższym spadku 11% około 150.000 zł. w. a., zaś przy spadku łagodnym od 5%—6% około 200.000 zł. w. a. Pismem z dnia 16. grudnia 1889 wezwał Wydział krajowy reprezentacye powiatów nowosądeckiego i nowotarskiego oraz wszystkie strony, budową drogi z Piwnicznej do Szczawnicy interesowane do oświadczenia się, czy i jakiemi ofiarami dobrowolnemi zamierzają przyczynić się do kosztów budowy drogi rzeczonej.

W odpowiedzi na to wezwanie oświadczył Wydział powiatowy nowosądecki, że tamtejsza Rada powiatowa mając w budowie lub w projekcie inne bardzo ważne drogi, a przytem będąc obciążoną znacznymi wydatkami na konserwacyę i częściową rekonstrukcyę dróg powiatowych, dla braku środków nie może przystąpić do konkurencyi na rzecz budowy drogi z Piwnicznej do Szczawnicy.

C. k. galic. Dyrekcya dóbr państwowych, którą wzywał Wydział krajowy do udziału w kosztach budowy drogi pomienionej (ze względu na ułatwienie komunikacyi pomiędzy Krynicą a Szczawnicą) odpowiedziała, że nie może popierać tej sprawy wobec c. k. Ministerstwa rolnictwa, albowiem, zdaniem jej, zakład zdrojowy w Krynicy nie jest bezpośrednio interesowany budową drogi z Piwnicznej do Szczawnicy.

Rada powiatowa nowotarska oświadczyła w uchwale swej z dnia 11. lutego 1890, iż przyczyni się do kosztów budowy drogi powyższej jednorazowym datkiem w kwocie 1000 zł. w. a.

Rada gminna Szczawnicy wyżnej ofiarowała na ten cel prestacye po 4 dni piesze z zastrzeżeniem, iż użyte być mają wyłącznie w obrębie gminy rzeczonej.

Gminy: Szlachtowa, Jaworki, Białowoda i Czarnowoda gotowe są, jak zapewnia Wydział powiatowy nowotarski — do przeznaczenia na rzecz budowy drogi z Piwnicznej do Szczawnicy wszystkich prestacyj w robocie i do odstąpienia gruntów gminnych do tej budowy potrzebnych atoli dotychczas nie przedłożyły deklaracyj swoich w sposób właściwy.

Akademia umiejętności w Krakowie jako właścicielka zakładu zdrojowego w Szczawnicy, oświadczyła, że życząc sobie bardzo wybudowania w mowie będącej drogi nie byłaby od tego, aby, o ile siły wystarczają, przyczynić się do kosztów budowy, lecz na teraz nie może dać stanowczego oświadczenia, dopóki stan sprawy nie zostanie wyjaśniony na zebraniu wszystkich osób interesowanych.

Wydział krajowy przekonawszy się, że pisemne rokowania nie zdołają rychło wyświecić stanu rzeczy, zgodził się na życzenie objawione przez Aka-

demię Umiejętności i zwołał na d. 22. lipca b. r. do Szczawnicy konferencyę wszystkich stron interesowanych z następującym porządkiem obrad:

1. Uzasadnienie potrzeby budowy drogi z Piwniczny do Szczawnicy ze względu na ruch handlowy i przemysłowy oraz na rozwój zakładu zdrojowego w Szczawnicy:

2. Do jakiej kategoryi dróg miałaby być zaliczoną droga powyższa a wszczególności, czy miałaby być budowana jako droga powiatowa lub gminna?

Techniczne warunki i przybliżone koszta budowy drogi z Piwniczny do Szczawnicy, zwłaszcza w tym wypadku, gdyby droga ta miała współzawodniczyć z drogą krajową wiodącą ze Starego Sącza do Szczawnicy.

4. Przybliżone koszta **utrzymania** drogi z Piwniczny do Szczawnicy po jej ewentualnem wybudowaniu i obmyślenie środków potrzebnych do pokrycia owych kosztów.

5. Jakiemi ofiarami dobrowolnemi strony interesowane byłyby skłonne przyczynić się do kosztów budowy i przyszłego utrzymywania drogi z Piwniczny do Szczawnicy?

6. Program ewentualnej drogi powyższej a mianowicie: Ktoby miał się zająć jej wykonaniem i na ile lat miałaby być ta budowa rozłożoną.

W konferencyi tej weźmie udział Szef departamentu IV. Wydziału krajowego w towarzystwie inżyniera oddziału technicznego.

Jeżeli konferencya szczawnicka a względnie dalsze rokowania ze stronami interesowanemi, na podstawie porozumienia tamże osiągnąć się mającego doprowadzą do stanowczych rezultatów, wskazanych uchwałami sejmowemi na wstępie przytoczonemi, — Wydział krajowy przedstawi Wysokiemu Sejmowi jeszcze w ciągu tegorocznej sesyi wnioski swoje w sprawie projektowanej budowy drogi z Piwniczny do Szczawnicy.

W sprawie upaństwowienia kolei Karola Ludwika, a nim to nastąpi zaprowadzenia na tej kolei taryf kolei państwowych.

Na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889 r. powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi administracyjnej o kolei Karola Ludwika następujące uchwały:

„I. Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, by przyjął wszystkie linie kolei Karola Ludwika lub przynajmniej objął w myśl §. 4 ustawy z dnia 14. grudnia 1877 dz. u. p. Nr. 112. linie Lwów-Podwołoczyska i Krasne-Brody, tak, ażeby najdalej w styczniu 1892 cała kolej Karola Ludwika znalazła się pod zarządem państwowym.

„II. Sejm wzywa Rząd, by nim to nastąpi — spowodował kolej Karola Ludwika do natychmiastowego zaprowadzenia taryf kolei państwowych;

„III Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w powyższym duchu rozpoczął u c. k. Rządu starania jak najusilniejsze i wyraża przekonanie, iż one będą skuteczniejsze, niż dotychczasowe starania pięcioletnie“. Uchwała powyższa udzieloną została c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem Marszałka krajowego z dnia 18 listopada 1889 l. S. 1164.

Pragnąc jak najskuteczniej wykonać polecenie zawarte w III. punkcie uchwały pomienionej, Wydział krajowy postanowił przedewszystkiem za-

prowadzić dokładną na fachowych studyach opartą ewidencyę taryf kolejowych z uwzględnieniem ich zmian i stosunku należytości transportowych poszczególnych kolei galicyjskich. Czynność ta poruczoną została jednemu z urzędników Wydziału krajowego pod przewodem kierownika oddziału statystycznego prof. Dra T. Pilata. Ewidencya taryf kolejowych ułatwi Wydziałowi krajowemu dalsze starania w duchu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 18. listopada 1889 r. i da zarazem dokładną podstawę do ocenienia wniosków, dążących do zmiany polityki taryfowej, przeprowadzonej ze szkodą produkcyi naszego kraju.

Na odezwę Wydziału krajowego z dnia 19. lutego b. r. l. 58745. i następną z 22. kwietnia b. r. l. 14522 oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie z dnia 17. maja 1890, l.5055/pr., że powzięta przez Wysoki Sejm uchwała z dnia 18. listopada 1889, w sprawie skłonienia kolei Karola Ludwika do zaprowadzenia taryf kolei państwowych przedłożoną została c. k. Ministerstwu handlu, ze sprawą ewentualnego zespolenia interesów galicyjskich kolei żelaznych (Inseressengemeinschaft), co do której Wydział krajowy kilkakrotnie żądał wyjaśnień.

Zarazem oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że po nadejściu decyzyi ministeryalnej nie omieszka zawiadomić o niej Wydziału krajowego.

Uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu porozumienie z Rządem i zdanie sprawy w przedmiocie rachunków budowy dawnych dróg konkurencyjnych, ewentualnie przedstawienie wniosków w celu umożliwienia najrychlejszej wypłaty gminom zalegających należytości.

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej o wniosku posła Siczyńskiego w przedmiocie uporządkowania sprawy niewypłaconych należytości z tytułu budowy dróg konkurencyjnych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. listopada 1889 następujące uchwały:

„I. Sejm wzywa c. k. Rząd, by przeprowadził w czasie ile możności najkrótszym wszystkie owe czynności, do których w myśl art. 16. protokołu oddawczego z 16. stycznia 1868 co do dróg konkurencyjnych jest obowiązany i udzielił Wydziałowi krajowemu szczegółowy obrachunek pretensyj i należytości z powodu dróg konkurencyjnych po koniec roku 1889.“

„II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by zniósł się w tym względzie z c. k. Rządem i przedłożył Sejmowi na przyszłą sesyę sprawozdanie o całym stanie sprawy dróg konkurencyjnych, ewentualnie wnioski w celu umożliwienia najrychlejszej wypłaty gminom zalegających należytości.“

Przystępując do wykonania II. punktu powyższej uchwały, Wydział krajowy odniósł się do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie, aby c. k. starostwa co rychlej przedłożyły wyczerpujące sprawozdania w jakiem stadium znajdują się obrachunki funduszu pro praeterito dróg krajowych i powiatowych dawniej obwodowych a względnie, aby na podstawie ksiąg likwidacyjnych za pomocą dotyczących c. k. urzędów podatkowych przedłożyły po koniec roku 1889 dokładne wykazy zaległych datków konkurencyjnych, tudzież zaległych wynagrodzeń, należących się stronom konkurencyjnym z powodu budowy rzeczonych dróg w latach 1855 do 1867 niemniej i dyspozycyjnych zapasów w gotówce.

W odpowiedzi na tę odezwę oznajmiło c. k. Namiestnictwo, iż pod dniem 12. grudnia 1889 l. 82.478 poleciło wszystkim c. k. starostwom, aby w nieprzekraczalnym terminie doniosły c. k. Namiestnictwu, czy i których dróg krajowych i powiatowych fundusze z czasu przed rokiem

1868 oddane były w administracyę władz rządowych, tudzież co do których z tych funduszów ostateczne załatwienie już nastąpiło.

Co zaś do funduszów jeszcze w toku będących, aby przedłożyły obliczenia po koniec roku 1889 tak zaległych jak i nadpłaconych datków konkurencyjnych przy dołączeniu wszystkich odnośnych dzienników kasowych, wykazujących uiszczenia zaległych jak niemniej zwroty nadpłaconych datków konkurencyjnych.

Wskutek powyższego polecenia przedłożyły niektóre starostwa żądane rachunki c. k. Namiestnictwu, które udzieliło je Wydziałowi krajowemu.

Alegat 16.

Wynikłości tych rachunków zestawione są w załączonym wykazie sporządzonym przez nasz oddział rachunkowy, który dalszą w tym względzie utrzymuje ewidencyę. Wykaz ten obejmuje tylko rachunki udzielone nam po koniec czerwca 1890 i nie daje jeszcze podstawy do ocenienia ogółu zaległości.

Sprawozdanie o całym stanie sprawy przedłożymy Wysokiemu Sejmowi, skoro otrzymamy wszystkie rachunki konkurencyjne.

C. k. Namiestnictwo przynagla c. k. starostwa do jak najspieszniejszego dopełnienia przytoczonego wyżej polecenia swego, a Wydział krajowy ze swej strony, nie zaniedbuje żadnej sposobności, aby skłonić władze rządowe do jak najrychlejszego sfinalizowania tej sprawy.

Uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rekonstrukcyi części drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej i wcielenie jej do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie.

Na posiedzeniu dnia 16. listopada 1889 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby kosztem funduszu krajowego przeprowadził rekonstrukcyę części drogi powiatowej rzeszowsko-głogowskiej na przestrzeni od początku jej w Rzeszowie aż do zetknięcia się z drogą krajową Rzeszów-Nadbrzezie i wcielił ją do tejże drogi krajowej, a to na podstawie ustawy krajowej z dnia 1. listopada 1877 Dz. u. kr. Nr. 46.

„2. Koszta rekonstrukcyi powyższej pokryte zostaną z dotacyi przeznaczonej na utrzymanie dróg krajowych“

W wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu zarządził Wydział krajowy rekonstrukcyę wskazanej części drogi powiatowej, która zarazem wcieloną została do drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie. Koszta rekonstrucyi wyniosą około 9.000 zł.

Rekonstrukcya ta jest już w części wykonaną i w roku bieżącym w zupełności wykończoną zostanie.

Projektowana kolej z Tarnopola w kierunku południowym, tudzież kolej ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany, Kozowę, Mikulińce, Kopeczyńce, Grzymałów, Kałaharówkę do granicy rosyjskiej z odnogami Brzeżany-Podhajce i Mikulińce-Chorostków.

Na posiedzeniu z dnia 23. listopada 1889 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„I. Sejm przeznacza tytułem subwencyi z funduszu krajowego na cel budowy sieci kolei lokalnych wschodnio galicyjskich z Tarnopola w kierunku Zaleszczyk, Skały i Mielnicy rentę pięćdziesięcioletnią w kwocie rocznej 25.000 zł. w. a.

„II. Sejm przyznaje tę subwencyę pod warunkami następującymi:

a) że c. k. Rząd wybuduje powyższe linie kosztem skarbu państwowego, lub na cel ich budowy przyzna z funduszów państwowych subwen-

cyę w sumie przynajmniej jednego miliona zł. w. a., bądź w formie kapitału, bądź w formie renty;

b) że przed rozpoczęciem budowy kolei zapewnioną zostanie wpłata całego kapitału potrzebnego na zupełne wykończenie całej sieci;

c) że przed rozpoczęciem budowy zostanie złożoną deklaracya przedsiębiorstwa, iż kolej będzie budowana ile możności siłami krajowemi;

d) że budowa kolei zostanie rozpoczętą najpóźniej w r. 1891.

„III. Jeżeli warunki objęte uchwałą II. zostaną wypełnione, wstawi Wydział krajowy przyznaną w uchwale I. rentę do budżetu funduszu krajowego, począwszy od roku, w którym budowa kolei zostanie rozpoczętą wszakże nie wcześniej, jak począwszy od r. 1891.

„IV. Przyznana uchwałą I. renta będzie, począwszy od roku, w którym zostanie wstawioną do budżetu funduszu krajowego, wypłacaną przez Wydział krajowy w ratach półrocznych z dołu, mianowicie dnia 30. czerwca i 31. grudnia każdego roku do rąk osoby, która się wykaże jako prawny zastępca przedsiębiorstwa powyższych kolei.

„V. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby o przebiegu i stanie sprawy kolei wschodnio-galicyjskich złożył sprawozdanie na sesyi najbliższej.“

Stosownie do powyższej uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy odezwą z dnia 25. lutego 1890 l. 53.021/89 odniósł się do c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o zawiadomienie czy i jaką decyzyę powziął c. k. Rząd w tym przedmiocie i w jakiem stadyum sprawa ta obecnie się znajduje.

W odpowiedzi oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 9. marca b. r. l. 2 378/pr., że sprawa budowy kolei lokalnych wschodnio-galicyjskich przedłożoną została c. k. Ministerstwu handlu i że po nadejściu odnośnej decyzyi nie omieszka c. k. Namiestnictwo zawiadomić o niej Wydziału krajowego.

Budowa drogi krajowej Kańczuga-Dynów.

Uchwałą z 25. listopada 1889 r. Wysoki Sejm upoważnił Wydział krajowy, aby z chwilą, gdy rokowania z c. k. Rządem o fundusze na drogę Dynów-Kańczuga pomyślnie załatwione zostaną, do powyższej budowy bezzwłocznie przystąpił.

W tym przedmiocie przedkłada Wydział krajowy sprawozdanie następujące:

W następstwie rozpoczętych jeszcze w 1888 r. rokowań c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w reskrypcie z dnia 6. marca 1889 l. 42, wystosowanym do c. k. Prezydyum Namiestnictwa oświadczyło, że byłoby w zasadzie skłonnem przyczynić się do kosztów budowy drogi Kańczuga-Dynów subwencyą ze skarbu do wysokości 50% kosztów, które dałyby się zmniejszyć ograniczeniem największych spadków do 7% i zmniejszeniem szerokości drogi do 6 m. a pokładu kamiennego do 4 m. Zarazem zażądało c. k. Ministerstwo sporządzenia dokładnego projektu pomienionej drogi.

Wydział krajowy zastosował się do tego życzenia c. k. Rządu, zarządził wypracowanie szczegółowych planów i kosztorysów drogi Kańczuga-

Dynów i przesłał je c. k. Prezydyum Namiestnictwa przy odezwie z 12. listopada 1889 l. 47321.

Podług pomienionego projektu koszta budowy drogi Dynów-Kańczuga na długości 26 klm. 915 m. wyniosą 225.163 zł., przyczem szerokość drogi oznaczono na 6 m., a szerokość pokładu kamiennego na 5 m. Maksymalny spadek ograniczono do 6%. Zwiększając spadek do 7% możnaby obniżyć koszta całej drogi do sumy 200.000 zł. W odezwie zaznaczył Wydział krajowy, że zwiększenie spadku z 6% na 7%, a zmniejszenie szerokości pokładu kamiennego z 5 m. na 4 m. uważa za niekorzystne dla przyszłego utrzymania drogi i dla ruchu przyszłego i oświadczył, że gdyby miał drogę z Kańczugi do Dynowa budować, a potem utrzymywać kosztem funduszu krajowego, to byłby raczej skłonny przystać na stosunkowo niższy udział funduszu państwowego w kosztach założenia tej drogi, aniżeli na wprowadzenie oszczędności, których następstwem byłoby zwiększenie kosztów przyszłego utrzymania drogi.

Wydział krajowy oświadczył dalej, że byłby skłonnym wykonać budowę drogi z Kańczugi do Dynowa podług udzielonego c. k. Namiestnictwu projektu w ciągu 3—4 lat, jeżeli c. k. Rząd przyczyni się do kosztów tejże budowy jednorazową subwencyą w sumie 100.000 zł. płatnych w r. 1890 1891 r. a nadto udzieli na ten cel w r. 1891 i 1892 Wydziałowi krajowemu z funduszów państwowych pożyczki bezprocentowej w sumie 60.000 zł. zwrotnej z funduszu krajowego, począwszy od 1894 r. w trzech po sobie następujących ratach rocznych po 20.000 zł. W takim razie rozporządzałby Wydział krajowy na cele budowy drogi Kańczuga-Dynów w latach 1890—1892 kwotą 160.000 zł., a na pokrycie reszty wydatków starałby się wyjednać u Wysokiego Sejmu stosowne dotacye roczne w latach 1891—1893.

Na wypadek, gdyby c. k. Rząd wymagał rychlejszego wykonania budowy tej drogi, żąda Wydział krajowy stosunkowo większego udziału skarbu państwa, a mianowicie w razie budowy dwuletniej, subwencyi państwowej w sumie 110.000 zł. i pożyczki 100.000 zł., zaś w razie, gdyby budowa miała być wykonaną w ciągu jednego roku, subwencyi państwowej w sumie 120.000 zł. i pożyczki 120.000 zł.

Nie poprzestając na powyższych kombinacyach udziału skarbu państwa i kraju w kosztach budowy drogi Kańczuga-Dynów oświadczył nadto Wydział krajowy, że gotów byłby przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek o udzielenie na rzecz tej budowy jednorazowej subwencyi krajowej w sumie 120.000 zł. płatnej w sześciu po sobie następujących ratach rocznych, począwszy od 1891 r., jeżeliby c. k. Rząd zechciał sam tę drogę zbudować podług projektu Wydziału krajowego i przyszłe jej utrzymanie przyjął na etat państwa.

Pomieniony projekt przedłożyło c. k. Prezydyum Namiestnictwa c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych sprawozdaniem z 28. listopada 1889 l. 13515.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy odpowiedzi na powyższe propozycye nasze.

Uchwała w sprawie budowy drogi z Zakopanego do Łysej Polany.

W wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 w sprawie budowy drogi z Zakopanego do Łysej Polany, Wydział krajowy polecił sporządzenie projektu wstępnego dla oznaczenia ogólnego kierunku drogi, co szczególnie przy przejściu działu wód między doliną Porońca i doliną Białki jest ważnem.

Jakkolwiek szkic drogi sporządzony z mapy sztabowej a przedłożony Wysokiemu Sejmowi na sesyi zeszłorocznej daje pewną rękojmię, że to przejście bez znacznych kosztów jest możliwe, jednak wobec trudnych warunków technicznych budowa rozpoczętą być nie może, dopóki na podstawie projektu wstępnego Wydział krajowy nie przekona się stanowczo, jakie koszta i jakie trudności ta budowa przedstawiać będzie. Projekt wstępny posłuży zarazem do dokładnego oznaczenia kosztów budowy i przeprowadzenia ostatecznych rokowań ze stronami bezpośrednio interesowanemi, celem uzyskauia bezwarunkowych i ściśle określonych deklaracyj i ofiar na rzecz budowy drogi, a to w myśl uchwały Wysokiego Sejmu, na wstępie powołanej.

Niedostateczność sił technicznych Wydziału krajowego, (które przedewszystkiem w czasie wiosny musiały być użyte do budowy dróg rozpoczętych) jest przyczyną, że projekt drogi z Zakopanego do Łysej Polany nie mógł być wcześniej wypracowany.

Uchwała w przedmiocie projektu drogi z Zakopanego na Witów do Chochołowa.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, aby „zbadał pod względem technicznym drogę z Zakopanego na Witów do Chochołowa i na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski co do rekonstrukcyi tej drogi".

W wykonaniu powyższej uchwały, zarządził Wydział krajowy wypracowanie projektu wstępnego drogi pomienionej, po wykończeniu którego przedłoży Wysokiemu Sujmowi wnioski w myśl polecenia otrzymanego.

Na razie wykonywaną jest pod kierunkiem inżyniera naszego i przy pomocy zasiłku krajowego budowa drogi z Zakopanego ku Kościeliskom, w obrębie gminy Zakopanego (2 klm.), która stanowi początek drogi z Zakopanego na Witów do Chochołowa.

Uchwała w sprawie budowy drogi ze Świątnik górnych do rządowego gościńca w Mogilanach.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. listopada 1889, polecającej udzielenie znaczniejszego zasiłku krajowego na budowę drogi ze Świątnik górnych do Mogilan, Wydział krajowy udzielił Wydziałowi powiatowemu wielickiemu wskazówek co do wykonania projektu i przeprowadzenia robót i wyznaczył subwencyę do wysokości połowy kosztów budowy, obliczonych na 25.350 zł. przy długości drogi 5.400 m. b., szerokości 6 m. i szutrowaniu 4 m. szerokiem a 0·20 m. grubem. Spadki nie prakraczają 5%. Wysoki stosunkowo koszt budowy usprawiedliwia się bardzo znacznemi i trudnemi robotami ziemnemi. Budowa już rozpoczęta, ukończoną zostanie w r. 1891. Na rachunek przyznanej subwencyi, asygnował Wydział krajowy na rok bieżący 6.000 zł. i odniósł się do c. k. Rządu o udzielenie zasiłku państwowego na rzecz budowy pomienionej drogi.

Uchwała w sprawie przedłużenia gminie miasta Sokołowa terminu spłaty należytości 800 zł. 96 ct. na rzecz drogi krajowej Rzeszów — Nadbrzeże.

Na posiedzeniu dnia 12. listopada 1889 r. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę.

„Spłatę resztującej należytości 800 zł. 96. ct., którą gmina miasta Sokołowa winna jest jeszcze funduszowi krajowemu z dobrowolnie deklarowanej sumy z dnia 27. listopada 1874 na budowę drogi krajowej Rzeszów — Nadbrzezie przedłuża się do dnia 1. stycznia 1893 roku.“

O powyższej uchwale Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy gminę miasta Sokołowa.

Petycya Rady powiatowej kolbuszowskiej o subwencyę na budowę drogi kolbuszowsko-sokołowskiej.

Uchwałą z dnia 12. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia petycyę Rady powiatowej kolbuszowskiej o subwencyę na budowę drogi kolbuszowsko-sokołowskiej na r. 1890 przy rozdziale funduszów zapomogowych, którymi rozporządzać będzie.

W wykonaniu tego polecenia udzieliliśmy na powyższą budowę rozporządzieniem z dnia 11. marca 1890 L. W. 4720 zasiłek w kwocie 3000 zł. a nadto reskryptem z dnia 11. marca 1890 L. W. 6357 odnieśliśmy się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o przyznanie dla powiatu kolbuszowskiego z państwowych funduszów zapomogowych stosownego zasiłku. C. k. Prezydyum Namiestnictwa odstąpiło sprawę c. k. starostwu w Kolbuszowej do uwzględnienia przy rozdziale zapomóg.

Uchwała w sprawie ściągnięcia ewentualnie zabezpieczenia datków deklarowanych na budowę drogi krajowej Rzeszów-Nadbrzezie

Na posiedzeniu dnia 16 listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

1. „Nad petycyą o uwolnienie proszących od obowiązku płacenia dobrowolnych datków na cele budowy drogi Rzeszów Nadbrzezie przejść do porządku dziennego.“

2. „Poleca się Wydziałowi krajowemu dobrowolne datki ratalnie dotąd nieuiszczone ściągnąć a w razie niebezpieczeństwa przepadnięcia którego z nich prawnie zabezpieczyć.“

O pierwszej części uchwały Wysokiego Sejmu zawiadomił Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu petentów z wezwaniem, ażeby deklarowane przez siebie datki bezzwłocznie uiścili. Gdy co do niektórych dłużników upomnienia Wydziału krajowego nie odniosły pożądanego skutku, zarządziliśmy egzekucyjną intabulacyę prawa zastawu dla deklarowanych datków po 500 zł. przeciw Adamowi br. Horochowi, Włodzimierzowi Trojackiemu i spadkobiercom Mendla Ecksteina.

Oprócz powyższych dłużników zalega nadto z datkiem w wysokości 2000 zł. Tadeusz br. Horoch. Przeciw dłużnikowi temu, który obecnie nie posiada zadnego majątku nieruchomego zarządził Wydział krajowy dochodzenie swojej pretensyi w zwykłej drodze prawnej.

Uchwała w sprawie datków ofiarowanych przez powiat limanowski na wykupno gruntów pod budowę kolei transwersalnej.

Na posiedzeniu dnia 16. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do przedłużenia po koniec 1899 roku terminu rozpoczęcia spłaty rocznych rat datku w kwocie 9383 zł. 44 ct., ofiarowanego przez powiat limanowski na rzecz wykupna gruntów pod budowę kolei transwersalnej i należącego się funduszowi krajowemu a zarazem do ewentualnego odpisania powyższej należytości, jeżeli się

okaże, że wydatki poniesione przez rzeczony powiat z funduszów powiatowych wyłącznie na budowę dróg w powiecie, wymagały w okresie czasu od 1889—1899 r. corocznego nakładania powiatowych dodatków do podatków bezpośrednich w wysokości wynoszącej średnio najmniej 6% tychże podatków".

W wykonaniu powyższej uchwały Wysokiego Sejmu oznajmiliśmy Wydziałowi powiatowemu w Limanowej, że przedłużamy po koniec roku 1899 termin rozpoczęcia spłaty rocznych rat datku ofiarowanego przez powiat limanowski na wykupno gruntów pod kolej transwersalną w kwocie 9383 zł. 44 ct. należącego się funduszowi krajowemu a zarazem pozostawiamy rozwadze Reprezentacyi powiatowej obmyślenie dalszego programu budowy dróg, na podstawie którego powiat limanowski mógłby żądać w swoim czasie odpisania powyższej należytości w razie dopełnienia warunku przez Wysoki Sejm wskazanego.

Petycya gminy Snowicz o subwencyę na budowę drogi gminnej, Wydziału powiatowego w Brzesku o subwencyę na budowę dróg gminnych i Wydziału powiatowego w Zaleszczykach o subwencyę na budowę drogi powiatowej Uścieczko-Jazłowiec.

Przekazane Wydziałowi krajowemu uchwałą Wysokiego Sejmu z 25. listopada 1889 do załatwienia petycyę gminy Snowicz o subwencyę na budowę drogi gminnej, Wydziału powiatowego w Brzesku o subwencyę na budowę dróg gminnych i Wydziału powiatowego w Zaleszczykach o subwencyę na budowę grogi powiatowej Uścieczko — Jazłowiec załatwiliśmy jak następuje:

Petycyę gminy Snowicz odstąpiliśmy do załatwienia Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie.

Wydziałowi powiatowemu w Brzesku udzieliliśmy na budowę drogi gminnej Strzelce małe — Uście solne zasiłku w kwocie 1500 zł. i pożyczki bezprocentowej z zakładowego funduszu drogowego w kwocie 3500 zł.

Wydziałowi powiatowemu w Zaleszczykach przyrzekliśmy na budowę drogi z Uścieczka do Jazłowca subwencyę w kwocie 1500 zł., jeżeli zarządzona lustracya techniczna tej drogi wykaże dodatne wyniki dotychczasowej budowy.

Petycya Mojżesza Zellermajera i Leiby Kupferberga, dzierzawców myta w Suchostawie, o opust z czynszu.

Uchwałą z dnia 24. października 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia petycyę Mojżesza Zellermajera i Leiby Kupferberga, dzierzawców myta w Suchostawie, o opust z czynszu. W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy na podstawie sprawozdania Wydziału powiatowego husiatyńskiego, w którem wykazano, iż petenci w roku ubiegłym wskutek kilkakrotnej przerwy komunikacyi na drodze krajowej narażeni byli na znaczniejszy ubytek w dochodach mytniczych, przyznał im jednorazowy opust z czynszu w kwocie 269 zł.

Petycya gminy Rybno o przyznanie jej prawa do poboru myta mostowego na Czeremoszu.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z 9. listopada 1889 poleciliśmy Wydziałowi powiatowemu w Kosowie zawiadomić gminę Rybno, iż Wysoki Sejm przeszedł do porządku dziennego nad jej prośbą o przyznanie jej prawa do poboru myta mostowego na Czeremoszu.

Petycya gmin i obszarów dworskich Ladzkie szlacheckie i Markowce o udzielenie im koncesyi do poboru myta na drodze gminnej Markowce-Kamienna.

Przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z 23. listopada 1889 petycyę gmin i obszarów dworskich Ladzkie szlacheckie i Markowce o udzielenie im koncesyi do poboru myta na drodze gminnej Markowce-Kamienna, udzieliliśmy Wydziałowi powiatowemu w Tłumaczu do zbadania warunków żądanej koncesyi.

Petycya gmin Żeleźnikowa i Myślec o uwolnienie ich od płacenia myta na drodze prowadzącej do Starego Sącza.

Na przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 26. listopada 1889 petycyę gmin Żeleźnikowa i Myślec o uwolnienie ich od płacenia myta na drodze prowadzącej do Starego Sącza udzieliliśmy objaśnienie, iż w sprawie żądanego uwolnienia od opłaty myta w myśl §. 29. ust. drog. władze rządowe powołane są orzekać.

Petycya urzędu parafialnego obrz. łać. w Brzeżanach o uwolnienie zaprzęgów użytych do posług duchownych od płacenia myta.

W załatwieniu przekazanej uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 26. listopada 1889 petycyi urzędu parafialnego obrz. łać. w Brzeżanach o uwolnienie zaprzęgów użytych do posług duchownych od płacenia myta, udzieliliśmy objaśnienie, iż Wydział krajowy obecnie związany obowiązującym kontraktem z dzierżawcą myta, dopiero z ekspiracyą takowego będzie mógł podjąć sprawę zażądanych w petycyi uwolnień od myta.

Petycya Jakóba Mühlbauera, byłego dzierżawcy dochodów mytniczych na drodze krajowej bełzecko-jarosławskiej o opust z czynszu.

Przekazaną uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 26. listopada 1889 petycyę Jakóba Mühlbauera, dzierżawcy dochodów mytniczych na drodze krajowej bełzecko-jarosławskiej o opust z czynszu Wydział krajowy załatwił odmownie.

Uchwała w sprawie petycyi Wydziałów powiatowych w Sanoku i Nowym Targu o zwolnienie od obowiązku uiszczania jednoprocentowego datku na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

W tych przedmiotach przedkładamy Wysokiemu Sejmowi osobne sprawozdanie.

Petycya Piotra Kwaśniewskiego i Henryka Rutkowskiego z Jarosławia o wypłatę resztującej należytości za budowę mostu na Sanie w kwocie 761 zł. 48 ct.

Uchwałą z dnia 24. października 1889 przeszedł Wysoki Sejm do porządku dziennego nad petycyą Piotra Kwaśniewskiego i Henryka Rutkowskiego z Jarosławia o wypłatę resztującej należytości za budowę mostu na Sanie w kwocie 761 zł. 48 ct. — o czem zawiadomiliśmy petentów reskryptem z dnia 2. listopada 1889 LW. 47254/89.

Petycya Rady powiatowej w Żywcu o uznanie drogi gminnej z Radziechowa — granica węgierska, za krajową.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 28 października 1889, zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Żywcu reskryptem z dnia 13. listopada 1889 l. 47875, iż Wysoki Sejm przeszedł do porządku dziennego nad petycyą tamtejszej Rady powiatowej o uznanie drogi gminnej z Radziechowej do granicy węgierskiej za krajową.

Petycya gminy miasta Dobczyce o uznanie jej za wyłączną właścicielkę prawa propinacyi w obrębie miasta i o pozostawienie w myśl

Uchwałą z dnia 4. listopada 1889 postanowił Wysoki Sejm odstąpić c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego do zbadania a ewentualnie do możliwego uwzględnienia petycyę gminy miasta Dobczyce o uznanie jej za wyłączną właścicielkę prawa propinacyi w obrębie miasta i o pozostawienie w myśl postanowienia §. 42. now. prop. z dnia 22. kwie-

postanowienia §. 42. now. prop. z d. 22. kwietnia 1889 Dz. u. kr. Nr. 30. w samoistnem wykonywaniu prawa propinacyi do końca 1890 roku.

tnia 1889 Dz. u. kr. Nr. 30. w samoistnem wykonywaniu prawa propinacyi do końca 1890 roku.

W myśl rezolucyi tejże Dyrekcyi z dnia 10. grudnia 1880 l. 25924 udzielonej nam odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 17. kwietnia 1890 l. 3934 petycya powyższa nie została uwzględnioną.

Petycya Wilhelminy Korczyńskiej, wdowy po byłym rysowniku technicznym Wydziału krajowego, o przyznanie jej pensyi wdowiej.

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23. listopada 1889 zawiadomiliśmy petentkę reskryptem z dnia 3. stycznia 1890 LW. 55463, iż Wysoki Sejm przeszedł nad jej petycyą do porządku dziennego.

Petycye Katarzyny Bartosz, Leokadyi Zaszkiewicz i Stanisława Darowskiego o zapomogę.

Na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 uchwalił Wysoki Sejm przejść do porządku dziennego nad petycyami o zapomogę Katarzyny Bartosz, wdowy po drożniku, Leokadyi Zaszkiewicz, wdowy po konduktorze rządowym i Stanisława Darowskiego, emerytowanego konduktora drogowego.

O uchwale powyższej zawiadomił Wydział krajowy petentów rozporządzeniem z dnia 7. stycznia 1890 r. LW. 55661/89.

Petycye przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazane:

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 załatwił Wydział krajowy przekazane sobie petycye w sposób następujący:

Petycya gminy Markowa o wynagrodzenie szkód wskutek egzekucyi prestacyj drogowych w r. 1887.

Petycyę gminy Markowa o wynagrodzenie szkód, poniesionych wskutek egzekucyi prestacyj drogowych w r. 1887, zwróciliśmy bez uwzględnienia.

Petycya gminy Świniary o uwolnienie od płacenia myta na gościńcu w Sierosławicach.

Petycyę gminy Świniary o uwolnienie od płacenia myta na gościńcu w Sierosławicach przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Bochni do zbadania i zdania sprawy.

Petycya gminy Czechy o budowę drogi z Oleska do Zabłociec a względnie do Brodów.

Petycyę gminy Czechy o budowę drogi z Oleska do Zabłociec, a względnie do Brodów kosztem funduszu krajowego, zwróciliśmy bez uwzględnienia.

Petycya Marcina Mikusia, byłego drożnika przy drodze rządowej o policzenie lat służby, przyznanie pensyi lub nadanie posady drożnika.

Petycyę gminy Marcina Mikusia, byłego drożnika przy drodze rządowej o pensyą lub posadę przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Brzozowie dla zwrócenia petentowi bez skutku.

Petycya Wydziału powiatowego w Krośnie w sprawie wykończenia drogi rządowej z Iwli do Krępnej.

Petycyę Wydziału powiatowego w Krośnie w sprawie wykończenia budowy drogi rządowej z Iwli do Krępnej, odstąpiliśmy c. k. Namiestnictwu.

Petycya wyborców i mieszkańców powiatu turczańskiego w sprawie zapory mytniczej w Turce.

Petycyę wyborców i mieszkańców powiatu turczańskiego w sprawie zapory mytniczej w Turce odstąpiliśmy c. k. Namiestnictwu.

Petycya zarządu drogowego w Gogołowie II. część w sprawie odpisania kwoty należnej za prestacye drogowe.

Petycyę zarządu drogowego w Gogołowie II. część, w sprawie odpisania kwoty należnej za prestacye drogowe, zwróciliśmy bez uwzględnienia za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Jaśle.

Petycya Wydziału powiatowego w Jaśle w sprawie rekonstrukcyi drogi gminnej przez Jodłówkę do Tuchowa.

Petycyę Wydziału powiatowego w Jaśle w sprawie rekonstrukcyi drogi gminnej przez Jodłówkę do Tuchowa, załatwiliśmy rozporządzeniem z dnia 11. kwietnia 1890 l. 8.811, postanawiając udzielić na budowę drogi z Jodłówki do Dąbrówki subwencyi z funduszu krajowego do wysokości 50% kosztów ogólnych. Sprawa w toku.

Petycya Wydziału powiatowego w Nisku w sprawie budowy mostu na Sanie pod Zarzeczem i kolei z Rozwadowa do linii kolejowej Jarosław-Rzeszów.

Petycyę Wydziału powiatowego w Nisku w sprawie budowy mostu na Sanie pod Zarzeczem i kolei z Rozwadowa do linii kolejowej Jarosław-Rzeszów odstąpiliśmy z poparciem c. k. Prezydyum Namiestnictwa.

Petycya Wydziału powiatowego w Nowym Targu w sprawie przedłużenia kolei państwowej do Nowego Targu.

Petycyę Wydziału powiatowego w Nowym Targu w sprawie przedłużenia kolei państwowej do Nowego Targu, odstąpiliśmy c. k. Namiestnictwu.

Petycya Domiceli Mierzwińskiej, wdowy po konduktorze dróg krajowych.

Petycyę Domiceli Mierzwińskiej, wdowy po konduktorze dróg krajowych, zwróciliśmy petentce bez uwzględnienia.

Petycya Kazimierza Miecznikowskiego, byłego konduktora dróg krajowych o odprawę.

Petycyę Kazimierza Miecznikowskiego, byłego konduktora dróg krajowych o odprawę, załatwiliśmy udzieleniem petentowi 300 zł. tytułem jednorazowego datku.

Petycya gmin: Staromiejszczyzna, Medyń, Wańkowic i Wróblo-

Petycyę gmin: Staromiejszczyzna, Medyń, Wańkowic i Wróblówka, Hnilice i Hniliczki, Toki i Palczyńce, Koszlaki i Hołodki, o przeniesienie

wka, Hnilice i Hniliczki, Toki i Palczyńce, Koszlaki i Hołodki o przeniesienie zapory mytniczej w Podwołoczyskach.

zapory mytnicznj w Podwołoczyskach na dawną groblę, przesłaliśmy Wydziałowi powiatowemu w Skałacie do zbadania i zdania sprawy.

Petycya gminy Zakopane o subwencyę na budowę dróg w Zakopanem.

Petycyę gminy Zakopane o dalszą subwencyę na uporządkowanie dróg gminnych w Zakopanem, załatwiliśmy udzieleniem na ten cel Wydziałowi powiatowomu w Nowym Targu zasiłku w kwocie 3.000 zł.

Petycya Wydziału powiatowego w Kałuszu o subwencyę na drogę gminną z Kałusza do granicy powiatu żydaczowskiego.

Petycyę Wydziału powiatowego w Kałuszu o subwencyę na drogę gminną z Kałusza do granicy powiatu żydaczowskiego załatwiliśmy przyznaniem zasiłku w kwocie 2.000 zł.

Petycya Towarzystwa gospodarskiego o upaństwowienie kolei Karola Ludwika.

Petycya Towarzystwa gospodarskiego o upaństwowienie kolei Karola Ludwika jest identyczną z prośbą, którą wniósł był do nas komitet tegoż Towarzystwa a którą Wydział krajowy odezwą z dnia 16. lipca 1889 LW. 30.051 odstąpił c. k. Rządowi z poparciem.

Petycye Natalii Łuniewskiej, wdowy po asystencie inżynierze i Eleonory Rondewald wdowy po konduktorze o zapomogę.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 r. powziętej wskutek wniesionych petycyj wypłacił Wydział krajowy tytułem jednorazowego zasiłku p. Natalii Łuniewskiej, wdowie po asystencie inżynierze Wydziału krajowego 150 zł. i p. Eleonorze Rondewald, wdowie po konduktorze dróg krajowych 50 zł.

Petycye Wydziałów powiatowych: bohorodczańskiego, nowotarskiego, husiatyńskiego, nadwórniańskiego; gmin: Dobrotwora, Załanowa, Podgrodzia, Szczawnicy wyżnej, Wicynia, Zawadki Rymanowskiej, Żurawina, Lutowisk, Smolnika, Procisnego, Stuposian, Słobudki i 8 innych gmin powiatu tłumackiego, gmin Pstrągowej, Krogulca, Lipowiec i gminy Markowiec, dalej gmin i obszarów dworskich położonych po lewej stronie Wisłoki w powiecie mieleckim, gmin i obszarów dworskich po-

Uchwałą z 30. października 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i załatwienia petycye, jakie w przedmiocie klęski nieurodzaju do Wysokiego Sejmu wpłyną, a mianowicie petycye Wydziałów powiatowych: bohorodczańskiego, nowotarskiego, husiatyńskiego, nadwórniańskiego; gmin: Dobrotwora, Załanowa, Podgrodzia, Szczawnicy wyżnej, Wicynia, Zawadki Rymanowskiej, Żurawina, Lutowisk, Smolnika, Procisnego, Stuposian, Słobódki i 8 innych gmin powiatu tłumackiego, gmin Pstrągowej, Krogulca, Lipowiec i gminy Markowiec, dalej gmin i obszarów dworskich położonych po lewej stronie Wisłoki w powiecie mieleckim, gmin i obszarów dworskich powiatu wielickiego i myślenickiego, obszaru dworskiego w Kropiwnie, gmin powiatu łańcuckiego i rzeszowskiego, gmin i obszarów dworskich w Dębowej i Jodłowej, wreszcie petycyę mieszkańców sądowego powiatu bukowskiego: o udzielenie zasiłków na wykonanie robót drogowych celem dostarczenia zarobku ludności dotkniętej klęską nieurodzaju. Petycye te przydzielone departamentowi II. ze względu na uchwałę Wysokiego Sejmu z 30. października 1889, mocą której dla ludności dotkniętej nieurodzajem przeznaczono z funduszu krajowego 100.000 zł. na zasiłki bezzwrotne i 200.000 zł. na bezprocentowe pożyczki dla powiatów, załatwione zostały rozdzieleniem

wiatu wielickiego i myślenickiego, obszaru dworskiego w Kropiwnie, gmin powiatu łańcuckiego i rzeszowskiego, gmin i obszarów dworskich w Dębowej i Jodłowej, wreszcie petycya mieszkańców sądowego powiatu bukowskiego o udzielenie zasiłków na wykonanie robót drogowych celem dostarczenia zarobku ludności dotkniętej klęską nieurodzaju.

powyższych zapomóg na poszczególne powiaty, o czem podajemy szczegóły w sprawozdaniu z czynności departamentu II.

Wykaz funduszów państwowych, krajowych i powiatowych, użytych w roku bieżącym, na publiczne roboty drogowe, które dały zarobek ludności klęską zeszłorocznego nieurodzaju dotkniętej, zamieszczamy poniżej w rozdziale „G“.

Sprawozdanie komisyi drogowej z czynności departamentu IV. Wydziału krajowego.

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej z czynności departamentu IV. Wydziału krajowego, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 26. listopada 1889 r. następującą uchwałę:

„Sprawozdanie Wydziału krajowego z departamentu IV. odnoszące się do działu drogowego Sejm przyjmuje do wiadomości.“

W sprawozdaniu komisyi drogowej przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na wspomnianem wyżej posiedzeniu, poruszone zostały następujące sprawy ważniejsze, wchodzące w zakres czynności departamentu IV. Wydziału krajowego.

1. Stopniowe wykonywanie pozostałych jeszcze rekonstrukcyj dróg krajowych.

2. Zastępowanie przebudować się mających mostów i przepustów drewnianych przedmiotami murowanymi.

3. Dążenie do zmniejszenia kosztów konwersacyi dróg krajowych i zaprowadzenie w tym celu ścisłej szczegółowej statystyki dla każdej drogi z osobna.

4. Ścisły nadzór nad budową subwencyonowanych z funduszu krajowego dróg powiatowych i gminnych, a w szczególności dokładne, praktyczne, a jednak ściśle techniczne kontrolowanie projektów budowy dróg powiatowych, stosowne kontrolowanie samej budowy i wykonywanie starannej kontroli nad użyciem funduszów wyznaczonych i wydanych na cel powyższy.

5. Przeprowadzenie nowej organizacyi drogowej służby technicznej.

6. Zbadanie powodów obniżenia dochodów z myt na drogach krajowych.

7. Potrzeba jak najściślejszego przestrzegania postanowień ustaw, na mocy których poszczególne miasta pobierają myto kopytkowe, nie zawsze dopełniając warunków, od których pobór ten zawisł prawnie.

8. Potrzeba i doniosłość ścisłych i gruntownych studyów przedsięwziętych przez Wydział krajowy w sprawie reformy ustawy drogowej.

Wszystkie sprawy powyższe były przedmiotem zarządzeń i czynności Wydziału krajowego, które podajemy szczegółowo do wiadomości Wysokiego Sejmu, poniżej w rozdziale zatytułowanym: „Inne ważniejsze czynności departamentu IV.“

C. Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie upaństwowienia kolei Karola Ludwika i taryf na tejże kolei.

Wezwanie do c. k. Rządu w sprawie rachunków dróg konkurencyjnych.

W przedmiotach tych zdajemy Wysokiemu Sejmowi sprawę w rozdziale „B“.

Uchwała wzywająca Rząd do rozszerzenia dworca osobowego i towarowego na stacyi kolejowej w Buczaczu.

Na posiedzeniu z dnia 24. października 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k Rząd do poczynienia kroków, by rozszerzenie dworca osobowego i towarowego na stacyi kolei transwersalnej w Buczaczu w najkrótszym czasie przyszło do skutku.“

W załatwieniu powyższej rezolucyi Wysokiego Sejmu oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 17. czerwca 1890 r. LW. 6.148/pr., że c. k. jeneralna Dyrekcya austr. kolei państwowych uznała potrzebę rozszerzenia dworca kolejowego w Buczaczu i że dotyczące roboty już w bieżącym roku rozpoczęte, a w ciągu 1891 ukończone być mają.

Zniżenie należytości za telegramy wysyłane do Rosyi.

Na posiedzeniu z dnia 30. października 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. Rząd o poczynienie stosownych kroków, aby należytość za telegramy, wysyłane do krajów podległych Rosyi lub przynajmniej do pewnego bliżej granicy naszego kraju położonego obrębu tego państwa, została zniżoną i zrównaną z należytością za telegramy do Niemiec wysyłane“.

C. k. Prezydyum Namiestnictwa, któremu uchwała powyższa udzieloną została, zawiadomiło nas odezwą z dnia 16. marca 1890 l. 2 429, iż c. k. Ministerstwo handlu przyjęło tę uchwałę do wiadomości reskryptem z dnia 28. grudnia 1889 l. 48.944.

O skutku odnośnych dalszych usiłowań c. k. Rządu w tej sprawie, nie mamy dotąd wiadomości.

Petycya gminy Zasań o wyłączenie jej z rejonu poczty Drogini, a przyłączenie do rejonu poczty w Myślenicach.

Na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1889 r. uchwalił Wysoki Sejm odstąpić c. k. Rządowi do załatwienia i możliwego uwzględnienia petycyę gminy Zasań powiatu myślenickiego o wyłączenie z rejonu c. k. poczty w Drogini, a przyłączenie do rejonu c. k. poczty w Myślenicach.

Odezwą z dnia 20. grudnia 1889 r. do l. 14.603/pr. zawiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że gmina Zasań wskutek rozporządzenia c. k. Dyrekcyi poczt i telegrafów z dnia 7. grudnia 1889 l. 40.666 została przydzieloną do c. k. urzędu pocztowego w Myślenicach.

Petycya gminy Ładyczyn o wyjednanie wypłaty należytości za robotę około budowy drogi konkurencyjnej Strusów-Buczacz.

Na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1889 r. uchwalił Wysoki Sejm odstąpić c. k. Rządowi do możliwego uwzględnienia petycyę gminy Ładyczyn w powiecie tarnopolskim o wyjednanie u c. k. Rządu wypłaty należytości za robotę około budowy drogi konkurencyjnej Strusów-Buczacz.

Dotychczas nie otrzymaliśmy w tym przedmiocie od c. k. Namiestnictwa odpowiedzi.

Petycya Rady powiatowej w Jaśle w sprawie uregulowania kwestyi ramp, przepustów, mostów i kanałów przy kolei transwersalnej z Grybowa do Zagórza.

W sprawie tej udzieliło nam c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 31. lipca 1889 l. 50.103 rozporządzenie c. k. Ministerstwa handlu z dnia 24. lutego 1888 l. 35.481 wystosowane do c. k. Namiestnictwa, którem c. k. generalnej Dyrekcyi kolei państwowych załatwienie dotyczących żądań gmin Brzyście, Jasła, Sobniowa, Wolicy, Czeluśnicy, Gliniczka, Tarnowca, Dobrucowy i Brzezówki zostało poleconem, o czem pomienione gminy przez c. k. starostwo zawiadomiono. Zarazem udzieliło c. k. Namiestnictwo odpis pisma c. k. Dyrekcyi ruchu w Krakowie z dnia 23. lipca 1889 l. 8.843, w którem Dyrekcya ta c. k. starostwo w Jaśle zawiadomiła, iż sprawa uregulowania ramp, przepustów, przejazdów i odwodnień przy kolei transwersalnej Grybów-Zagórz w gminach Brzyściu, Niegłowicach, Sobniowie i Wolicy została już załatwiona, co do reszty zaś gmin — jest w toku.

Następnie pismem z dnia 3. marca 1890 l. 15.509 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo odpis odezwy c. k. Dyrekcyi ruchu kolei państwowych w Krakowie z dnia 25. stycznia 1890 l. 770 do c. k. starostwa w Jaśle, z której wynika, że wszystkie sprawy uregulowania przejazdów, przepustów, dróg równoległych i kanałów przy kolei transwersalnej w obrębie powiatu jasielskiego w myśl powyższego rozporządzenia ministeryalnego zostały załatwione.

a) Utrzymanie dróg krajowych.

D. Drogi krajowe.

Oprócz zwykłych robót w celu utrzymania dróg krajowych wykonano i zarządzono następujące roboty ważniejzze:

I. Na drodze krajowej Zator-Sucha.

Zarządzono uregulowanie drogi w 1. km. w Zatorze.

II. Na drodze Słotwina-Sącz.

Rozpoczęto budowę mostu na Dunajcu pod Kurowem, o czem zdajemy szczegółowo sprawę na innem miejscu.

III. Na drodze Dembica-Nadbrzezie.

Zarządzono rozszerzenie drogi w 70tym km. w Tarnobrzegu przy sposobności regulacyi tego miasteczka po pożarze.

IV. Na drodze Rzeszów-Nadbrzezie.

Zarządzono uregulowanie i przebudowanie części dawnej drogi powiatowej głogowskiej pod Rzeszowem, wcielonej do drogi krajowej na mocy uchwały Wysokiego Sejmu.

V. Na drodze Przemyśl-Sanok.

Ukończono przebudowanie drogi w 5. i 6. km., wykonano znaczniejsze roboty budowlane, przyczem trzy mosty drewniane zastąpiono kanałami sklepionymi, zaś 3 przepusty drewniane zastąpiono murowanymi, przykrytymi płytami kamiennemi.

VI. Na drodze Jarosław-Bełzec.

Ukończono przebudowanie drogi w 60. i 61. km. (w Narolu) na długości 800 m. Uregulowano zakręt drogi w 33. km. w Oleszycach po spaleniu się tej części miasta przyczem zniesiono jeden przepust.

VII. Na drodze Złoczów-Brzeżany.

Droga ta uznana została za ważną pod względem państwowym i c. k. Rząd wymaga, by utrzymywaną była zawsze w jak najlepszym stanie a wszelkie dostrzeżone wadliwości i braki bezzwłocznie zostały usuwane.

Ponieważ należyte zrekonstruowanie tej drogi jeszcze w okresie przedautonomicznym wadliwie założonej, wymagałoby nakładu około 60.000 zł., przeto Wydział krajowy odniósł się do c k. Prezydyum Namiestnictwa o wyjednanie odpowiedniej subwencyi z funduszów państwowych.

Dalsze rokowania i zarządzenia w tej sprawie są w toku.

VIII. Na drodze Kopyczyńce-Husiatyn.

Zarządzono przełożenie drogi w 1. km. w Kopyczyńcach celem sprostowania i skrócenia o 500 m. Wydano również zarządzenia co do sporządzenia projektu uregulowania drogi w Husiatynie.

Droga powyższa należy również do ważnych pod względem państwowym, a na roboty wyżej wymienione wysokie Ministerstwo handlu przyznało tytułem subwencyi z funduszów państwowych kwotę 7.000 zł. płatną w r. 1891.

IX Na drodze krajowej Monasterzyska-Czortków.

Ukończono przełożenie drogi w 20. km. między Buczaczem a Trybuchowcami, wykonane celem zmniejszenia bardzo przykrego dotychczasowego spadku do 6% na górze zwanej „pod grabem“.

X Na drodze Sielec-Kłubowce.

Ukończono w zupełności budowę stałego mostu na Bystrzycy pod Jezupolem na filarach z betonu i kamienia z wierzchnim zespołem kratowym z dębiny o 5 przęsłach po 30 m. światła, a ogólnej długości pomostu 154 m.

Wykonano roboty wodne na Bystrzycy, most ten ubezpieczające.

Rozpoczęto budowę domu dróżniczego i magazynowego w Jezupolu na pomieszczenie dozorcy mostu, oraz łodzi i przyrządów przy utrzymywaniu mostu kratowego niezbędnych.

Rozpoczęto przełożenie drogi w Sielcu na długości 2.500 m. celem ominięcia bardzo przykrego spadku na górze sieleckiej skrócenia, drogi o 660 m. i nadania jej odpowiedniejszego kierunku ogólnego. Budowa 7 nowych mostów dębowych na tej części drogi znajduje się na ukończeniu. Na te mosty użyto przeważnie starych, lecz jeszcze drobnych materyałów dębowych, uzyskanych z rozebrania dawnego mostu na Bystrzycy w Jezupolu.

Roboty prowadzi się we własnym zarządzie, dla dania zarobku miejscowej i okolicznej ludności klęską głodową dotkniętej. Zrekonstruowano i ubezpieczono most powodziowy w Jezupolu (przy Bystrzycy).

Rozpoczęto przełożenie drogi w Pobereżu w 13. km. na długości 640 m. celem przebudowania przykrego skrętu i skrócenia drogi o 260 m.

Roboty prowadzą się również we własnym zarządzie z tego samego powodu co w Sielcu.

XI. Na drodze Tłumacz-Zaleszczyki.

Przebudowano dwa mosty w Niezwiskach w 32. km.; z tych jeden większy 31 m. światła. Dawny drewniany most w Woronowie w 36. km. przebudowano i zamieniono na murowany z wierzchnim zespołem dębowym.

Przeprowadzono przedwstępne studya techniczne w 11. km. pod Tłumaczem, które wykazały, że istniejący tam bardzo przykry spadek 10% może być przez rozwinięcie trasy zredukowany na 5%.

XII. Na drodze Horodenka-Załucze.

Ukończono w zupełności budowę stałego mostu na Prucie pod Śniatynem na filarach z betonu i kamienia z wierzchnim ze społem kratowym dębowym o 6 przęsłach po 30 m. światła, a ogólnej długości pomostu 185 m.

Wykonano ubezpieczenia faszynowe przy nowych dojazdach (nasypach) tegoż mostu.

Zakupiono od przedsiębiorcy magazyn przy tymże moście w czasie budowy postawiony na pomieszczenie walca drogowego i narzędzi drogowych.

Zbudowano odrębny magazyn ze starego materyału po dawnym moście pozostałego na pomieszczenie łodzi i kafaru.

Rozpoczęto budowę domów mytniczo-drożniczych w Mikulińcach pod Śniatynem i w Stecowie.

Przeprowadzono przedwstępne studya techniczne w celu wypracowa- projektu na przebudowanie dwóch bardzo znacznych spadków w 12, 13 i 14. km. w Stecowie.

I. Droga Nisko-Nadbrzezie.

b) Nowe budowy.

Budowa drogi rozpoczęta w październiku 1882 r., ukończona w listopadzie 1889 r.; otwarto komunikacyę na całej drodze. Długość drogi wy-

nosi 34·4 klm., szerokość drogi pierwotnie przyjęta na 7·5 m., wskutek budowy kolei z Dembicy do Rozwadowa i z tego powodu spodziewanego zmniejszenia ruchu, zmniejszoną została na części między Rozwadowem a Trześnią do 7 m. Pokład szutrowy 5 m. szerokości składa się ze spodniej warstwy kamienia tłuczonego (z miejscowego granitu i twardego piaskowca z Królestwa sprowadzonego) i wierzchniej warstwy ze żwiru polnego.

Mostów zbudowano 24; z tych na Łęgu 87 m. długości o 7 przęsłach i na Trześniówce 70 m. długości o 5 przęsłach; oba te mosty mają po 7 m. wysokości, z materyału dębowego prócz sosnowych dźwigarów i siodeł. Jeden most 11 m. długości, 16 mostów długości od 2—6 m. Jeden kanał sklepowy, 9 przepustów i 5 rur żelaznych. Wszystkie mosty, prócz mostów na Łęgu i Trześniówce mają przyczółki murowane na cemencie, pokłady zaś z drzewa dębowego. Poręcze drogowe w łącznej długości 4639 m. Szkarpy nasypów, narażonych na wylewy oraz w gruntach piaszczystych wzmocnione zostały zasadzeniem wikliny. Między mostem na Łęgu i na Trześniówce na długości blisko 2 klm. nasyp drogowy 2 do 6 m. wysoki i ta część drogi stanowi wał ochronny od zalewów Łęgu.

Zmiany w etacie służby dróg krajowych.

Od ostatniego naszego sprawozdania zaszły następujące zmiany w składzie służby technicznej dróg krajowych.

I. Uchwałą z dnia 31. stycznia 1890 r. L. W. 938 przydzielił Wydział krajowy inżyniera okręgowego Władysława Szyszkowskiego do pełnienia obowiązków w oddziale technicznym.

II. Uchwałą z dnia 8. marca 1890 r. L. 10733 zamianowaliśmy funkcyonaryusza technicznego Kornela Birgfellnera asystentem oddziału technicznego extra statum.

III. Uchwałą z dnia 2. maja 1890 r. L. 17349 przydzieliliśmy inżyniera dróg i mostów Mieczysława Świtkowskiego do pełnienia obowiązków w oddziale technicznym.

IV. Uchwałą z dnia 24. stycznia 1890 L. 33742/89 zamianowaliśmy dozorcę przy budowie drogi krajowej Nisko-Nadbrzezie Karola Hausnera prowizorycznie pełniącym obowiązki konduktora II. klasy z warunkiem, że stabilizacya jego mogłaby nastąpić po jednorocznej służbie, tylko po uzyskaniu od Wysokiego Sejmu veniam aetatis, dalej zamianowaliśmy konduktorów II. klasy Witalisa Chamca, Konstantego Grzymałę i Józefa Juńskiego konduktorami dróg krajowych I klasy.

V. Uchwałą z dnia 25. lutego 1890 L. 5157 przeniósł Wydział krajowy konduktora I. klasy Jana Skwarczyńskiego z dniem 1. kwietnia 1890 r. w stały stan spoczynku, przyznając mu pensyę emerytalną w rocznej kwocie 481 zł.

VI. Uchwałą z dnia 8. marca 1890 r. L. W. 6201 zamianowaliśmy pomocnika technicznego Karola Romana dw. im. Feigla prowizorycznie konduktorem II. klasy z siedzibą w Borszczowie a konduktora II. klasy Stanisława Komorowskiego w Skałacie zamianowaliśmy konduktorem I. klasy.

Tąż samą uchwałą przeniósł Wydział krajowy ze względów służbowych konduktorów:

1. Feliksa Widego z Tarnobrzega do Kozowej.
2. Józefa Jańskiego z Kozowej do Brzeżan.
3. zajętego przy budowie drogi krajowej Rzeszów Nadbrzezie prowizorycznego konduktora II klasy Stanisława Gackiego przeznaczył Wydział krajowy do dozoru drogi krajowej Dembica-Nadbrzezie z siedzibą w Tarnobrzegu. Dnia 1. maja 1890 r. zmarł konduktor I. klasy Konstanty Grzymała. Pozostałej wdowie asygnowaliśmy pensyę wdowią i kwartał pośmiertny, tudzież dodatki na wychowanie pięciorga pozostałych dzieci, z których żadne nie doszło jeszcze do wieku normalnego.

Uchwałą z dnia 3. czerwca 1890 r. L. W. 19222 zamianowaliśmy Stanisława Baumana prowizorycznym konduktorem II. klasy z siedzibą w Nowym Targu, zaś konduktora II. klasy w Rzeszowie Alfreda Ottona Van-Roy'a konduktorem I. klasy.

Rezultat licytacyi wydzierżawienia stacyj mytniczych na drogach krajowych.

Z dniem 31. grudnia 1889 r. upływał zwyczajny termin dzierżawy dla 24 stacyj mytniczych na drogach krajowych. Stacye te po przeprowadzeniu rozpraw licytacyjnych zostały wydzierżawione.

Cena wywołania wysokości czynszu dotychczasowego dla wspomnianych 24 stacyj mytniczych wynosiła łącznie kwotę	24.680	zł. —	ct.
Rezultat licytacyj częściowych wykazał łączną kwotę	23.243	„ —	„
zatem w porównaniu z ceną wywołania wypadł niżej o	1.437	„ —	„

Nadto wskutek niedotrzymania kontraktu zmuszeni byliśmy poddzierżawić stacyę mytniczą w Kluwińcach na koszt i stratę zawodnego dzierżawcy.

Rezultat ogólny administracyi myt krajowych.

Dochód z myt na drogach krajowych w r. 1888 wedle zamknięć rachunkowych z tego roku w rzeczywistości uczynił kwotę . . .	213.388	zł. 70	ct.
że zaś dochód ten w roku 1887 przyniósł . .	216.857	„ 78	„
zmiejszył się w roku 1888 o kwotę . . .	3.469	„ 08	„
Dochód mytniczy na rok 1889 preliminowano w kwocie	206.000	„ —	„
wedle ostatecznego obrachunku za ten rok uczynił w rzeczywistości kwotę	213.472	„ 65	„
zatem w porównaniu z rokiem 1888 j. w. .	213.388	„ 70	„
zwiększył się o	83	„ 95	„
podług kontraktów dzierżawnych na rok 1890 ogólna cyfra wydzierżawiowych myt na drogach krajowych wynosi kwotę	212.056	„ 48	„

Omycenie drogi krajowej Borszczów - Kolendziany.

Zarządziliśmy omycenie nowo zbudowanej drogi krajowej Borszczów-Kolędziany i zaprowadziliśmy na niej dwie stacye mytnicze w Kozaczyźnie i Tarnawce.

Objęcie we własny zarząd stacyj mytniczych na drodze krajowej z Nowego Targu do Zakopanego.

Wskutek ustawy z 9. marca 1889 (dzien. ust. kraj. Nr. 26), którą droga gminna z Nowego Targu do Zakopanego uznana została za drogę krajową, objęto w zarząd Wydziału krajowego na tejże drodze zaprowadzone stacye mytnicze w Szaflarach i Poroninie.

Budowa i naprawa domków mytniczych.

Kosztem funduszu krajowego przedsięwzięto budowę nowych domków mytniczych w Dawidowie, Dynowie, Dżurynie i Tłustem. Zarządzono naprawę domków mytniczych w Biegonicach, w Serafińcach i Szczawnicy.

Zaległości w dochodach mytniczych.

Zaległości w dochodach mytniczych z końcem roku 1888 wynosiły . . . . . 3.275 zł. — ct.
z których ściągnięto kwotę . . . . 828 „ 48 „
Pozostała zatem w rzeczywistości zaległość w kwocie . . . . . 2.452 „ 52 „
w części ciąży na zawodnych dzierżawcach stacyj mytniczych, a mianowicie:
w Rżyskach . . . . . 200 zł. 50 ct.
w Niezwiskach . . . . . 443 „ 13 „
w Serafińcach i Raszkowie . . . . . 1.424 „ 20 „
Przeciwko tym zawodnym dzierżawcom wdrożono na drodze sądowej kroki prawne. Nadto pozostaje do wyrównania przez byłego dzierżawcę stacyi mytniczej w Suchostawie resztująca należytość w kwocie . . . . 78 zł. 49 ct.
tudzież przez byłego dzierżawcę stacyi mytniczej w Miłowaniu resztująca należytość w kwocie 306 „ 20 „

Uboczne zajęcia organów technicznych służby dróg krajowych.
Alegat 17.

Załączonym ℓ. okólnikiem z dnia 15. kwietnia 1890 r. LW. 5601 uzupełniliśmy rozporządzenie Wydziału krajowego z dnia 9. grudnia 1874 l. 24.218 co do ubocznych zajęć organów technicznych służby dróg krajowych.

Używanie trawy rosnącej po rowach dróg krajowych.

W celu uzupełnienia rozporządzenia wydanego w roku 1870 LW. 4113 normującego używanie trawy rosnącej po rowach dróg krajowych, wezwaliśmy okólnikiem z dnia 20. czerwca 1890 LW. 9348 Wydziały powiatowe, oraz organa techniczne służby drogowej do objawienia opinii co do najodpowiedniejszego sposobu użytkowania tej trawy w przyszłości, poczem wydamy dalsze odpowiedne zarządzenie.

E. Drogi powiatowe i gminne.

Rok bieżący pod względem rozwoju budowy dróg zaliczyć należy do wyjątkowych z uwagi na ożywienie ruchu w tym kierunku, spowodowane znacznemi subwencyami państwa, kraju i ofiarnością powiatów, a które to fundusze w znacznej części użyte zostały na budowę dróg dla dania zarobku ludności dotkniętej klęską nieurodzaju.

W tym roku rozpoczęły budowę dróg szutrowanych nawet te powiaty, które dotąd nie objawiały swej działalności na tem polu.

W powiatach, w których na budowę dróg użyto wyłącznie subwencyi państwowej lub też w połączeniu ze środkami miejscowymi, roboty wyko-

nywane odnosiły się przeważnie do częściowych rekonstrukcyj dróg, położonych w różnych gminach

Roboty tak rozrzucone i nagle prowadzone w głównym celu niesienia doraźnej pomocy ludności, o tyle tylko podlegały kontroli technicznej Wydziału krajowego, o ile Wydziały powiatowe zdołały zadość uczynić naszym wezwaniom co do przedłożenia operatów technicznych a przeważnie prowadzone były dla krótkości czasu i w braku sił technicznych bez planów i programu.

Budowa dróg prowadzona przy udziale subwencyi krajowej była traktowaną według norm okólnika z dnia 22. grudnia 1882 LW. kr. 51.432, i prawie każdy z nowszych projektów był na gruncie badany, a dla umożliwienia tej kontroli rozdzielono w r. b. tę pracę między sześciu inżynierów oddziału technicznego.

Pomimo tego podziału nie można było podołać rzeczywistej potrzebie, a często nawet i słusznym żądaniom powiatów co do udzielenia technicznej pomocy. Zaznaczyć tutaj należy, że chociaż wiele powiatów uznaje doniosłość budowania dróg z uwzględnieniem wszelkich warunków technicznych, co do kierunku spadków, mostów, trwałości materyałów, choćby na razie kosztowniejszych i t. p., to jednak nie stało się jeszcze powszechnem przekonanie, że zasady techniczne, racyonalnie zastosowane, leżą zarówno w interesie użyteczności publicznej, jak również zapewniają łatwość i taniość konserwacyi dróg w ten sposób zbudowanych.

Dlatego też Wydział krajowy, stosując się do uwag komisyi drogowej, przyjętych do wiadomości przez Wysoki Sejm wydał w r. b. dodatkową instrukcyę, mającą za podstawę ważność i znaczenie warunków technicznych przy budowie dróg a za cel ułatwienie i uproszczenie oraz wskazówki z ścisłą kontrolą nad wprowadzeniem tych zasad przy budowie dróg subwencyonowanych z funduszu krajowego.

O instrukcyi tej zdajemy sprawę na innem miejscu w dziale „sprawy ważniejsze dep. IV“. Wobec rozbudzonego prądu wywołanego powszechnie znaną potrzebą poprawy komunikacyj w kraju, — po krótkim już szeregu lat okaże się, iż środki, jakimi rozporządzają obecnie powiaty i gminy, będą niewystarczające na pokrycie kosztów konserwacyi dróg zbudowanych i potrzeba będzie na ten cel stworzyć nowe źródła dochodów przez stosowną zmianę ustawy drogowej, jakoteż przez odpowiednią pomoc z funduszów krajowych; przeto tem ściślej należy przestrzegać racyonalnych zasad przy budowie dróg subwencyonowanych, aby przewidywane wydatki były używane tylko na zwykłą konserwacyę, bez potrzeby zarządzania kosztownych rekonstrukcyj, spowodowanych nieodpowiednią budową.

Aby budowy już rozpoczęte nie były narażone na nieuniknione straty przez dłuższą przerwę w robotach dla braku funduszów, jakoteż dla wykonania specyalnych uchwał Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy preliminuje fundusz subwencyjny na budowę dróg na rok 1891 w kwocie 230.000 zł.

Przyczem zwracamy uwagę Wysokiego Sejmu, że preliminowany przez nas na r. b. fundusz subwencyjny w kwocie 210 000 zł., a obniżony przez Wysoki Sejm z powodów finansowych na 160.000 zł. okazał się niewystar-

czającym; a przekroczenie tej dotacyi z zamiarem przeniesienia tego przekroczenia na rachunek dotacyi 1891 r. jest usprawiedliwione uzasadnionymi wymaganiami powiatów, które wiele ze swej strony uczyniły, aby dopomódz zagrożonej niedostatkiem ludności przez uchwalenie nadzwyczajnych funduszów nietylko na roboty już w toku będące, ale i na rozpoczęcie budowy dróg nowych.

Budowa ważniejszych dróg powiatowych i gminnych.

I. Powiaty wadowicki i myślenicki.

Rozpoczęto budowę drogi Biertowicko-Zembrzyckiej podług projektu sprawdzonego i w części wypracowanego prez oddział techniczny Wydziału krajowego. Fundusze na tę budowę przeznaczone na r. b. a pochodzące z subwencyi krajowej i państwowej, oraz datków dobrowolnych i prestacyj wynoszą około 16.000 zł. O dalsze subwencyonowanie tej drogi ważnej dla celów państwowych odnieśliśmy się do c. k. Namiestnictwa.

II. Powiat sądecki.

1. Wykończa się budowę drogi z Nowego Sącza do Bobowej. podług projektu sporządzonego przez oddział techniczny Wydziału krajowego.

2. Przeprowadza się rekonstrukcyę drogi powiatowej Stary Sącz-Piwniczna z subwencyi państwowej pod kontrolą inżyniera krajowego.

3. Rozpoczętą w roku 1889 budowę drogi z Krynicy do Tylicza prowadzi się w dalszym ciągu podług projektu oddziału technicznego i pod kierunkiem inżyniera Mieczysława Świtkowskiego. Ta droga połączy zakłady zdrojowe Krynicy i w Bardyowie na Węgrzech, oraz dla sąsiedniej części Węgier będzie służyć za dojazd do najbliższej stacyi kolejowej w Muszynie.

Na pokrycie kosztów budowy tej drogi, oprócz subwencyi krajowej, gmina Krynica przeznaczyła wszystkie czteroletnie prestacye zamienione na pieniądze 600 zł. rocznie oraz c. k. Dyrekcya dóbr państwowych subwencyę w wysokości 13.000 zł.

III. Powiat grybowski.

Rozpoczęto budowę drogi Florynka-Krynica subwencyonowaną także z funduszów państwowych.

IV. Powiat tarnowski.

Rozpoczęto budowę podług projektów sprawdzonych przez oddział techniczny dróg: Tarnów-Wałki i Tuchów-Siepietnica.

V. Powiat tarnobrzeski.

W r. b. ukończono budowę drogi Tarnobrzeg-Majdan i rozpoczęto budowę drogi Zaleszany Radomyśl.

VI. Powiat niski.

Ukończono w r. b. drogę Rudnik-Ulanów-Nisko przy pomocy subwencyi państwowej i krajowej.

VII. Powiat rzeszowski.

Postępuje budowa drogi Tyczyn-Jawornik podług projektu opracowanego i sprostowanego przez oddział techniczny.

VIII. Powiat kolbuszowski.

Dalszy ciąg budowy drogi Kolbuszowa-Sokołów podług projektu sprawdzonego w oddziale technicznym.

IX. Powiat łańcucki.

Dalszy ciąg budowy drogi Łańcut-Kańczuga podług projektu sprawdzonego i sprostowanego przez oddział techniczny. Rozpoczęto budowę drogi Urzejowice-Krzeczowice podług projektu wypracowacowanego przez oddział techniczny.

X. Powiat sanocki.

Pozpoczęto budowę drogi Sanok-Bukowsko podług projektu sprawdzonego i sprostowanego przez oddział techniczny.

XI. Powiat jarosławski.

Wykończa się budowę drogi Jaroław-Sieniawa. Rozpoczęto budowę drogi Sieniawa-Dobra i Radymno-Zapałów podług projektu oddziału technicznego. Oprócz tego Wydział powiatowy ma zamiar w r. b. rozpocząć budowę drogi Krzywcze-Kańczuga.

XII. Powiat dobromilski.

Rozpoczęto budowę drogi Hubice-Bircza podług projektu sprawdzonego i sprostowanego przez oddział techniczny.

XIII. Powiat mościski.

Rozpoczęto budowę drogi z Sądowej Wiszni do Jaworowa. Projekt został sprostowany przez oddział techniczny.

XIV. Powiat rawski.

Dalsza budowa drogi Rawa-Uhnów.

XV. Powiat sokalski.

Rozpoczęto budowę drogi Sokal Świtaziów.

XVI. Powiat zbarazki.

Rozpoczęto budowę drogi Zbaraż-Nowe siołoi Zbaraż-Berezowica.

W roku 1889 asygnowano następujące bezzwrotne zasiłki z funduszu krajowego na budowę dróg:

1. w powiecie bobreckim dla drogi gminnej z Wodnik do Kurowic . . . . . 11.000 zł.

na rekonstrukcyę drogi gminnej od stacyi kolejowej w Bortnikach do Holeszowa a dalej do Żurawna . . 300 „

2. w powiecie bocheńskim dla drogi gminnej nadwiślańskiej . . . . . 3.000 „

dla drogi gminnej Marszowice—Podłęże . . . 3.000 zł.
dla drogi gminnej Krasne — Żerosławice—Kępanów 500 „
3. w powiecie brodzkim dla drogi powiatowej Brody—Załoźce . . . . . 14.000 „
4. w powiecie brzeskim dla drogi gminnej Strzelce małe—Uście solne . . . . . 1.500 „
5. w powiecie chrzanowskim dla drogi gminnej Kościelec Płazy . . . . . 1.500 „
6. w powiecie czortkowskim dla drogi powiatowej Wierzbowiec—Białobożnica . . . . . 5.700 „ 80 ct.
7. w powiecie dąbrowskim dla drogi gminnej Dyament—Borusowa . . . . . 5.000 „
8. w powiecie grybowskim dla drogi gminnej Nowy Sącz—Bobowa . . . . . 1.200 „
9. w powiecie horodeńskim dla drogi powiatowej Niezwiska—Obertyn—Kamionka . . . . . 5.500 „
10. w powiecie jarosławskim dla drogi gminnej Jarosław—Sieniawa . . . . . 1.000 „
dla drogi gminnej Jarosław—Rokietnica . . 600 „
11. w powiecie kamioneckim dla drogi powiatowej Busk—Rakobuty . . . . . 9.000 „
dla drogi gminnej z Krasnego do Glinian . . 2.000 „
12. w powiecie kolbuszowskim dla drogi powiatowej Kolbuszowa—Sokołów. . . . . 8.000 „
13. w powiecie kołomyjskim dla drogi powiatowej Kołomyja—Obertyn . . . . . 3.500 „
14. W powiecie kossowskim dla drogi powiatowej Kosów — Żabie i dla drogi powiatowej Kuty—Hryniawa 4.000 „
15. w powiecie limanowskim dla drogi gminnej Krasne—Tymbark . . . . . 2.500 „
dla drogi gminnej Krasne—Łososina . . . 1.000 „
16. w powiecie lwowskim dla drogi gminnej z Jaryczowa nowego do Podlisek małych . . . . 2.000 „
17. w powiecie łańcuckim dla drogi powiatowej Łańcut—Leżajsk . . . . . 3.000 „
dla drogi powiatowej Łańcut—Kańczuga . . 3.000 „
18. w powiecie mościskim dla drogi gminnej Rudecko—Jaworowskiej . . . . . 1.500 „
19. w powiecie nadworniańskim dla drogi gminnej Ladzkie—Kamienna—Cucyłów . . . . . 700 „
na budowę mostu na Prucie między Delatynem a Zarzeczem . . . . . 800 „
20. w powiecie niskim na budowę drogi gminnej z Rudnika przez Ulanów do Niska . . . . . 4.000 „
i dla drogi gminnej Nisko—Zarzecze—Ulanów . 200 „
21. w powiecie nowotarskim na budowę drogi gminnej z Jaszczurówki do Zakopanego . . . . 200 „
dla drogi gminnej z Chabówki do Nowegotargu . 2.000 „

na budowę dróg gminnych w Zakopanem . .	3.100	zł.
22. w powiecie podhajeckim dla drogi gminnej Podhajce—Litwinów—Lipnica górna	5.000	„
23. w powiecie przemyślańskim dla drogi powiatowej z Glinian do Zadwórza	3.000	„
24. w powiecie rawskim dla drogi powiatowej z Rawy do Uhnowa	500	„
dla drogi gminnej Lubycza—Żurawce . . .	1.300	„
25. w powiecie rzeszowskim dla drogi powiatowej Tyczyn—Jawornik	4.000	„
26. w powiecie samborskim dla drogi gminnej Sambor—Mościska	4.000	„
27. w powiecie sanockim dla drogi gminnej Rymanów—Królik polski	800	„
28. w powiecie nowo-sandeckim dla drogi gminnej Nowy Sącz—Bobowa	3.000	„
dla drogi gminnej z Krynicy do Tylicza . .	2.000	„
29. w powiecie skałackim dla drogi powiatowej Grzymałów—Podwołoczyska	9.000	„
30. w powiecie stryjskim dla drogi gminnej Stryj Żurawno	4.000	„
31. w powiecie tarnobrzeskim dla drogi powiatowej Majdan—Tarnobrzeg	15.082	„ 06 ct.
32. w powiecie tarnopolskim dla drogi powiatowej Tarnopol—Brody	12.000	„
33. w powiecie wadowickim dla drogi powiatowej Wadowice—Brzeźnica	3.000	„
34 w powiecie wielickim dla drogi gminnej Dąbie—Kępanów—Łapanów	1.400	„
dla drogi gminnej Krasne—Żerosławice—Kępanów	600	„
35. w powiecie złoczowskim dla drogi powiatowej Złoczów Ożydów	4.000	„
dla drogi gminnej Krasne—Bortków . . .	5.500	„
dla drogi gminnej Krasne Gołogóry . . .	1.500	„
36. w powiecie żydaczowskim na budowę mostu na Stryju pod Żydaczowem	2.000	„

Zakładowy fnndusz pożyczkowy na poprawę dróg powiatowych i gminnych.

Fundusz zakładowy pożyczkowy, przeznaczony na udzielanie bezprocentowych pożyczek powiatom, celem poprawy dróg powiatowych i gminnych został utworzony po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. października 1882 wyznaczeniem dotacyi z funduszu krajowego rub. X. lit. D. corocznie po 30.000 zł. a względnie 20.000 zł.

Począwszy od r. 1883 po koniec r. 1889 dotacye uchwalone przez Wysoki Sejm wynosiły łączną kwotę 150.000 zł. a na r. 1890 przyznano również 20.000 zł.

Z funduszu tego korzystało dotąd 25 powiatów jak to przedstawia:

Wykaz udzielonych i spłaconych pożyczek:

L. p	Powiat	Udzielono pożyczkę w łącznej kwocie	Po koniec roku 1889 spłacono	Pozostaje do spłacenia z końcem roku 1889
		zł.	zł.	zł.
1	Bóbrka	10.000	—	10.000
2	Borszczów	18.000	10.500	7.500
3	Brzesko	5.000	2.500	2.500
4	Buczacz	20.000	8.500	11.500
5	Czortków	10 000	2.000	8.000
6	Dolina	850	680	170
7	Gorlice	7.000	2 200	4.800
8	Grybów	5.000	2.500	2.500
9	Kosów	7.000	1.750	5.250
10	Limanowa	4.000	250	3.750
11	Lwów	10.000	1.000	9.000
12	Mościska	1.500	1.500	—
13	Nadwórna	1.000	1.000	—
14	Pilzno	3.500	2.700	800
15	Przemyślany	9.000	3.400	5.600
16	Rawa	11.000	—	11.000
17	Rzeszów	8.000	3.200	4.800
18	Sanok	10.000	3.500	6.500
19	Skałat	14.000	4.000	10.000
20	Stanisławów	10 000	4.000	6.000
21	Tarnobrzeg	24 200	14.750	9.450
22	Tarnów	6.000	1.200	4.800
23	Wieliczka	2.500	2.500	—
24	Złoczów	5.000	—	5.000
25	Żydaczów	8.000	400	7.600
	Razem . . .	210.550	74.030	136.520

25 powiatów otrzymało bezprocentowe pożyczki . . 210.550 zł.
22 „ spłaciło łączną kwotę . . . . 74.030 „
22 „ winno spłacić w następnych latach . . 136.520 zł.

Z lokacyi rozporządzalnej gotówki w Banku krajowym na 3% rachunku bieżącym uzyskano, jak to wykazano w przeszłorocznem sprawozdania z czynności na stronie 136,

po koniec I. półrocza 1889 kwotę . . . 2.287 zł. 99 ct.
II. „ „ „ . . . 204 „ 80 „
Razem . 2.492 zł. 79 ct.

i od Wydziałów powiatowych tytułem 6% odsetków zwłoki po I. półroczu 1889 kwotę 276 zł. 69 ct.
II. „ „ „ 10 „ 94 „ 287 „ 63 „
Razem . 2.780 zł. 42 ct.

o którą to kwotę pomnożył się ten fundusz.

Stan funduszu zakładowego z końcem r. 1889 gotówką w należytościach czynnych od powiatów i w lokacyach na 3% rachunku bieżącym w Banku krajowym wynosi łączną kwotę . . . 152.789 zł. 42 ct.

Ewidencya miejscowych i powiatowych funduszów dróg gminnych.

Ustawa z dnia 7. lipca 1885 (Dz. u. kr. nr. 39) zmieniająca niektóre postanowienia ustawy drogowej z dnia 18. sierpnia 1866 r. weszła w życie od dnia 1. października 1886.

Po myśli §§. 22 i 33 regulaminu z dnia 24. września 1886 (Dz. u. kr. nr. 80) żądano od wszystkich Wydziałów powiatowych odnośnych dat, celem zestawienia wynikłości z całego kraju, lecz pomimo licznych przypomnień niektóre powiaty nie nadesłały dotąd odnośnych elaboratów, z którego to powodu sporządzone wykazy przedstawiają braki i potrzebują w przyszłości uzupełnienia.

I. Wynikłości dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych.

Alegat 18.

Załączone ·/. zestawienie wynikłości powyższych obejmuje jedynie 59 powiatów, gdyż nie przedłożyły dotąd tego wykazu po myśli okólnika naszego z dnia 28. czerwca 1888, LW. 26622 Wydziały powiatowe: 1. czortkowski, 2. dobromilski, 3. grodecki, 4. jaworowski, 5. kołomyjski, 6. krośnieński, 7. myślenicki, 8. podhajecki, 9. rawski, 10. rohatyński, 11. śniatyński, 12. tarnobrzeski, 13. tarnowski, 14. wadowicki, 15. zbaraski.

Zaznaczyć tu wypada, że przedłożone przez resztę t. j. 59 powiatów wykazy były w części niedokładne, gdyż oprócz powyżej wyszczególnionych powiatów nadto w 4 powiatach, brak pomiaru dróg gminnych, w wielu wykazach dostrzeżono myłki, które po sprostowaniu odnośnych pozycyj, były przedmiotem licznych korespondencyj.

Wykazy te obejmują następujące daty:

1. Długość dróg gminnych w 54 powiatach wykaznje 33.047 kilometr.,

2. Ilość numerów domów a względnie rodzin obowiązanych do prestacyi 752.546,

3. Rachując od jednego numeru lub rodziny po 4 dni piesze po myśli §. 12 ustawy otrzyma się w 59 powiatach dni pieszych 3,010.184, czyli stosunkowo w całym kraju około 3,770.000 dni pieszych.

4. Ceny dni pieszych, parokonnych i parobydlęcych ustanawiają dla każdego powiatu odnośne Rady powiatowe, w niektórych powiatach są odmienne ceny dla miasteczek a odrębne dla gmin wiejskich, w innych podział nastąpi według przyjętych grup.

Ceny te są różnorodne a w szczególności:

a) dnie piesze od 15 do 80 ct. w. a.

b) „ ciągłe (parokonne) od 40 ct. do 3 zł. 50 ct.

c) „ parobydlęce od 30 ct. do 2 zł. 10 ct.

Między najniższemi i najwyższemi cenami są znowu najrozmaitsze cyfry, w przybliżeniu przyjąć można średnią wartość jednego dnia pieszego na 30 ct. a ściśle podług przecięcia oznacza się w całym kraju cenę prestacyi jednego dnia pieszego na 36 6 ct. w. a.

Wartość pieniężna na tej ostatniej podstawie obliczona wynosi w 59 powiatach . . . . . 1.104.726 zł. 43 ct.

to jest w przybliżeniu w całym kraju około . 1.380.000 „ — „

5. Materyał drzewny dostarczany przez obszary dworskie do wartości 5% opłacanych podatków bezpośrednich wynosi w 59 powiatach łączną kwotę . . . . . 66.081 zł 08 ct.
to jest stosunkowo w całym kraju około . . 80.000 zł. — ct.

6. Dotacye z powiatowych funduszów dróg gminnych wynoszą w 59 powiatach . . . . . 115.317 zł. 76 ct.
stosunkowo w całym kraju około . . . 140.000 zł. —

7. Należytość w czynszach mytniczych w 59 powiatach 10.337 zł. 17 ct.

8. Inne dochody gotówką w 59 powiatach . 12.059 zł. 15 ct.

Na powyższych podstawach w 59 powiatach wynoszą:

dochody (należytość) . . .	1.308.521 zł. 59 ct.
wydatki (uiszczenie) . . .	1.153.354 „ 98 „
Pozostałość	155.166 zł. 61 ct.

która się składa:

a) Z nieodrobionych prestacyj . . .	126.029 zł. 70 ct.
u) Z niepokrytych dotąd dotacyj przez Wydziały powiatowe a zarachowanych w następnych latach ,	29.136 zł. 91 ct.
Razem jak wyżej .	155.166 zł. 61 ct.

Przyjmując stosunek 59 powiatów do istniejących w kraju 74 powiatów, oblicza się w przybliżeniu wynikłości w całym kraju, które wyniosą w zaokrągleniu:

dochody (należytość)	1.641.000 zł.
wydatki (uiszczenie)	1.446.000 zł.

Pozostałość w nieodrobionych przez gminy prestacyach robocizną i niepokrytych dotąd dotacyach przez Wydziały powiatowe około . . . . . 195.000 zł. —

Z powyższego obliczenia, chociaż niedokładnego, gdyż opartego jedynie na stosunku, można wnioskować, że na budowę i utrzymanie dróg gminnych wydaje się w całym kraju rocznie około . **1,500.000** zł.

Alegat 19.

II. Wynikłości powiatowych funduszów dróg gminnych otrzymano z 68 powiatów, jak to uwidocznia dołączony wykaz.

Odnośnych zamknięć rachunkowych nie przedłożyły dotąd Wydziały powiatowe: 1. czortkowski, 2. jaworowski, 3. myślenicki, 4. niski, 5. rohatyński, 6. zbarazki.

W 68 powiatach wynoszą dochody . .	308.186 zł. 99 ct.
wydatki	231.840 „ 69 „
pozostałość kasowa gotówką . . .	76.346 zł. 30 ct.
Doliczając niedobór wykazany pod pozycyą 10 w powiecie buczackim	155 zł. 71 ct.
Właściwy stan gotówki w 67 powiatach .	76.502 zł. 01 ct.

F. Publiczne dojazdy kolejowe.

W czasie od 1. lipca 1889 do 30. czerwca 1890 osiągnięto następujące wyniki w urządzaniu publicznych dojazdów kolejowych.

Kolej Karola Ludwika.

Linia Krasne-Brody

Dojazd do gościńca rządowego złoczowsko brodzkiego w Jasionowie do stacyi c. k. uprz. gal. kolei Karola Ludwika w Zabłotcach dł. 10 klm. 425 m., koszt około 50.000 zł. został za publiczny uznany.

Linia Jarosław-Sokal.

Dojazd do stacyi Sokal został już zbudowany. Zażalenie wniesione do c. k. Trybunału adm. przez kolej Karola Ludwika i gm. miasta Sokala przeciwko włączeniu do dojazdu w Sokalu mostu na rzece Bugu zostało przez tenże Trybunał orzeczeniem z d. 20. lutego 1890 l. 574 odrzucone.

Na mocy tego orzeczenia został most na rzece Bugu włączony do dojazdu kolejowego i oddany w zarząd Wydziałowi powiatowemu na dniu 17. czerwca 1890.

Koleje państwowe.

Linia Żywiec-Zwardoń

Publiczne dojazdy do stacyi w Suchej dł. 16.5 mb, koszt 629 zł., Jelesnej dł. 150 mb. koszt 1499 zł., Lachowicach 648 mb, koszt 2220 zł., Milówce dł. 585 m. b., koszt 2931 zł., zostały ukończone.

Linia Zwardoń-Nowy-Zagórz.

Budowa dojazdu w Tymbarku dł. 917 m. b. została ukończoną kosztem 10.148 zł., zaś budowa dojazdu w Dobrej dł. 300 m. b. ukończona kosztem 2.099 zł.

Dojazd do stacyi w Nowym Zagórzu zbudowany przez kolej w roku 1887 nie uzyskał uznania za publiczny. Rada powiatowa w Sanoku bowiem odmówiła powzięcia odnośnej uchwały, a Wydział krajowy uznał przytoczone przez nią motywa za uzasadnione. Budowa dojazdu w Jordanowie tudzież dojazdu do stacyi w Rymanowie została ukończoną i oba dojazdy oddano do użytku publicznego.

Linia Jarosław-Sokal

Projektowany i w zezłorocznem sprawozdaniu wymieniony dojazd od drogi krajowej Jarosław-Bełzec w Dachnowie do stacyi w Lubaczowie nie został uznany za publiczny wskutek orzeczenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 15. czerwca 1890 l. 22187.

Linia Stanisławów-Husiatyn.

Na tej linii zostały wybudowane i oddane do użytku publicznego następujące dojazdy kolejowe:

a) dojazd w Buczaczu długości 232·25 m. b. kosztem 3510 zł.

b) dojazd do stacyi w Oleszowie dł. 151·40 m. b., koszt 1430 zł.

c) dojazd do stacyi w Tłumaczu-Pałahiczach dł. 36 m. b., koszt 326 zł.

wreszcie

dojazd w Dżurynie.

Linia Lwów-Stryj-Ławoczne.

Dojazd do stacyi Uhersko-Dobrzany dł. 834 m. b, koszt 2544 zł. został zbudowany.

Linia Lwów-Czerniowce.

Dojazd kolejowy do stacyi Bóbrka Chlebowice orzeczeniem c. k. Namiestnictwa wydanem w porozumieniu z Wydziałem krajowym uznano za publiczny a budowa tegoż została już rozpoczętą.

Kolej lokalna Lwów-Bełzec (Tomaszów).

Linia Lwów-Rawa-Bełzec

Dojazd do stacyi w Żółkwi został zupełnie ukończony, mianowicie niedobudowana w r. 1888 część dojazdu, wiodąca przez rynek do gościńca rządowego w długości 94 m. b. została kosztem gminy miasta Żółkwi za kwotę 1062 zł. wykończoną.

Dojazd kolejowy w Lubyczy został uznany za publiczny.

Nowa budowa dojazdów na przestrzeni z Rzeszowa do Jasła.

Linia Jasło-Rzeszów.

Dojazdy w Moderówce, Frysztaku, Wisniowej, Strzyżowie, Czudcu, Boguchwale i Rzeszowie-Staroniwie uznano za publiczne, a budowa tychże została już rozpoczętą, natomiast sprawa uznania drugiego dojazdu w Jaśle za publiczny dotąd jeszcze przez c. k. Namiestnictwo nie została rozstrzygniętą z powodu braku zgodności co do uznania za publiczny dojazd kolejowy tej części gościńca rządowego, który c. k. Rząd zamierza zaniechać.

Kolej północna cesarza Ferdynanda.

Linia Kraków-Dziedzice.

Dojazd do stacyi towarowej w Chrzanowie nie zotał uznany za publiczny.

Linia Bielsko-Żywiec.

Dojazd do stacyi Łodygowice (od gościńca rządowego Biała-Żywiec) dł. 162 m. b., koszt 569 zł., został uznany za publiczny i wybudowany. Po koniec roku 1889 w 25 powiatach zbudowano, kolaudowano, obrachowano i oddano do użytku publicznego 59 dojazdów kolejowych długości 38·021 kilometrów, wykonanych łącznym kosztem 244.421 zł. 68½ ct., jak to przedstawia dołączony wykaz. W ciągu roku 1889 przybyło zatem 19 nowozbudowanych dojazdów kolejowych w łącznej długości 12915 m. b. Z dołączonego wykazu okazuje się, że budowa jednego kilometra dojazdu kosztowała po koniec r. 1889 przeciętnie po 6428 zł. 58 ct. a fundusz krajowy przyczynił się datkiem konkurencyjnym w wysokości 22.08%.

Alegat 20.

G) Inne ważniejsze czynności Departamentu IV.

Wnioski i studya w sprawie reformy ustawy drogowej.

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej z dnia 16. stycznia 1888 Wysoki Sejm uchwałą z dnia 11. września 1888 przekazał Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy wnioski p. ks. Siczyńskiego z dnia 9. grudnia 1887, w sprawie reformy ustawy drogowej, oraz petycye w tym przedmiocie wniesione.

Okólnikiem z dnia 6. lipca 1888 l. 18571, podanym już do wiadomości Wysokiego Sejmu w sprawozdaniu z czynności za czas od 1. lipca 1887 do końca czerwca 1888 (Alegat 12 do stenogr. sprawozdań za r. 1888 str. 143—144) zażądał Wydział krajowy od wszystkich Wydziałów powiatowych zebrania i przedstawienia dat illustrujących administracyę dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z r. 1885, oraz dokładnych odpowiedzi na pytania, postawione w celu rozpoznania zalet i wad obowiązującej ustawy drogowej, tudzież zbadania możliwych podstaw do przyszłej zmiany tej ustawy. Badania przez nas zarządzone wyjaśniają zarazem najdokładniej żądania zawarte we wnioskach ks. Siczyńskiego i przekazanych nam petycyach. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedziało na nasz okólnik sześćdziesiąt dwa Wydziałów powiatowych, reszta tychże, mimo kilkakrotnych zawezwań, nie dopełniła jeszcze otrzymanego polecenia.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm wszystkie niezałatwione przez siebie petycye i wnioski Wydziałowi krajowemu do załatwienia, a pomiędzy innemi także i sprawozdanie komisyi drogowej z d. 20. listopada 1889 o wnioskach posła Stanisława Jędrzejowicza w przedmiocie zmiany ustawy drogowej. Ze względu, iż komisya drogowa w pomienionem sprawozdaniu uznała za potrzebne bliższe zbadanie wniosków posła Stanisława Jędrzejowicza, postanowił Wydział krajowy co do tych wniosków zasięgnąć przedewszystkiem zdania reprezentacyj powiatowych, stawiając im w okólniku z dnia 21. stycznia 1890 l. 54906 następujące pytania:

1. Czy zniesienie miejscowych zarządów drogowych a oddanie całej administracyi dróg gminnych reprezentacyom powiatowym byłoby wskazane, lub nie — i czy wykonywanie tego obowiązku nie byłoby dla pomienionych reprezentacyj ciężarem przechodzącym ich siły?

2. Jakich organów powiatowych a w szczególności jak licznego potrzebaby było personalu administracyjnego i technicznego do wykonywania zarządu dróg gminnych w całym powiecie i jakiego kosztu rocznego wymagałoby opłacenie tego personalu?

3. Czy zaprowadzenie przymusowej spłaty prestacyi drogowej, zamiast dotychczasowej swobody uiszczania ich w naturze lub gotowiźnie byłoby pożądanem w ekonomicznym interesie mieszkańców powiatu lub nie?

4. Czy ustanowienie opłat drogowych od koni użytkowych dałoby się usprawiedliwić bez przyjęcia takichże opłat od wołów i innych bydląt przyczyniających się do zużywania dróg?

5. Czy i z jakiemi trudnościami byłoby połączone sporządzanie i utrzymywanie w ewidencyi spisów koni, wołów i innych bydląt, od których miałyby być uiszczane opłaty drogowe?

W tych pytaniach pominął Wydział krajowy poruszoną we wniosku posła Jędrzejowicza kwestyę pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych, która była już przedmiotem badań zarządzonych okólnikiem z dnia 6. lipca 1888.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania odpowiedziało na powyższe pytania tylko czterdzieści i ośm Wydziałów powiatowych.

Ze względu, iż nie wszystkie dotąd Wydziały powiatowe dopełniły naszych poleceń, a żądane odpowiedzi i daty illustrujące wykonywanie administracyi dróg gminnych na tle postanowień noweli drogowej z r. 1885 nie są kompletne, Wydział krajowy, nie mogąc z tego powodu przedłożyć Wysokiemu Sejmowi całego materyału w sprawie reformy ustawy drogowej, ogranicza się na razie na przedstawieniu ogólnych uwag w tym przedmiocie wypływających bądź z odpowiedzi dotychczas otrzymanych, bądź z dat i doświadczeń w inny sposób zebranych.

I.

Reforma ustawy drogowej, proponowana przez posła ks. Siczyńskiego równie jak i wnioski posła Stanisława Jędrzejowicza w ogólności nie trafiły do przekonania znacznej większości reprezentacyj powiatowych, które nie życzą sobie radykalnej zmiany noweli drogowej z r. 1885, uważając tę ustawę za korzystną dla poprawy dróg gminnych i przemawiają jedynie za niektóremi mniej zasadniczemi jej zmianami. Przeważna większość Rad powiatowych stanowczo jest przeciwną zmianie dzisiejszego systemu konkurencyjnego i oświadcza się przeciw zastąpieniu ustanowionych obecnie prestacyj drogowych dodatkami do podatków bezpośrednich, do czego zmierza wniosek posła ks. Siczyńskiego, równie jak przeciw ogólnej przymusowej spłacie prestacyj drogowych w myśl wniosku posła Stanisława Jędrzejowicza.

Przeciw zastąpieniu dzisiejszych prestacyj drogowych dodatkami do podatków bezpośrednich oświadczyły się powiaty:

Chrzanowski, krakowski, mielecki, myślenicki, bocheński, brzeski, pilznieński, rzeszowski, ropczycki, jasielski, dąbrowski, kolbuszowski, tarnobrzeski, niski, łańcucki, jarosławski, cieszanowski, żywiecki, limanowski, nowotarski, nowosandecki, grybowski, krośnieński, wadowicki, sanocki, liski, doliński, nadwórniański, brzozowski, mościski, staromiejski, samborski, jaworowski, rudecki, kałuski, tłumacki, stanisławowski, żółkiewski, lwowski, bobrecki, podhajecki, brzeżański, sokalski, brodzki, trembowelski, skałacki, czortkowski, zaleszczycki, horodeński, buczacki i kołomyjski (51 powiatów).

Dwa powiaty, bialski i tarnopolski życzą sobie częściowego zastąpienia dzisiejszej prestacyi dodatkami do podatków (w gminach miejskich, względnie na obszarach dworskich), a tylko dziewięć powiatów, położonych we wschodniej części kraju, a mianowicie: przemyski, żydaczowski, stryjski, bohorodczański, kosowski, przemyślański, złoczowski, zbarazki i borszczowski żądają zniesienia prestacyi w robocie i materyale, a zastąpienie jej dodatkami do

podatków na cele drogowe. Nadmienić przytem wypada, że z dziewięciu Rad powiatowych, które oświadczyły się za dodatkami do podatków bezpośrednich, jedna powzięła odnośną uchwałę, opierając się na mylnie t. j. za nisko obliczonej cyfrze tych dodatków, a zatem w przypuszczeniu, że dodatki do podatków bezpośrednich, któreby na potrzeby dróg gminnych nakładać należało, nie będą tak znaczne, jak wypada z obliczenia należytego; druga znowu potrzebowała aż dwóch osobnych posiedzeń do powzięcia decyzyi i dopiero do dwukrotnem głosowaniu większością chwiejną oświadczyła się za zmianą dotychczasowego systemu prestacyj drogowych; inna wreszcie uczyniła to większością jednego tylko głosu.

Zaznaczyć również należy, że system ciężarów drogowych oparty wyłącznie na dodatkach do podatków, pomimo żywej agitacyi ze strony zwolenników tego systemu nie znalazł w ogólności poparcia u włościan, którzy jeżeli nie wszędzie, to w przeważnej większości, zwłaszcza w zachodniej części kraju głosami swymi w radach powiatowych system ten stanowczo odrzucili.

Opinia reprezentacyj powiatowych, oświadczających się przeciw zastąpieniu prestacyj drogowych dodatkami do podatków bezpośrednich, odpowiada nietylko potrzebom ekonomicznym kraju, który tak znacznego podwyższenia dodatków do podatków bezpośrednich *) nie potrafiłby znieść bez nadwyrężenia swej siły podatkowej, lecz odpowiada także zasadzie słuszności, gdyż z dróg korzysta każdy, bez względu na to czy opłaca podatki bezpośrednie, lub nie. Podatek opłacany jest miarą siły produkcyjnej, ale nie jest miarą używania dróg.

Ponieważ dróg bezpośrednio lub pośrednio wszyscy potrzebują, a używanie ich odbywa się głównie za pomocą bydła pociągowego, przeto obok podatku także te czynniki przy wymiarze ciężarów drogowych uwzględnione być powinny. Dlatego miarę ciężarów drogowych zwłaszcza co do niższych kategoryj dróg powinna stanowić kombinacya gęstości zaludnienia z ilością opłacanego podatku i liczbą bydła pociągowego.

Znaczna większość Rad powiatowych oświadczyła się również przeciw zaprowadzeniu ogólnej przymusowej spłaty prestacyi drogowej w gotówce, zamiast dotychczasowej swobody uiszczania jej w naturze lub gotowiźnie. Na ogólną bowiem liczbę 46 powiatów, które odpowiedziały na odnośne pytania nasze 35 powiatów nie zgadza się na przeprowadzenie indemnizacyi w gotówce, a mianowicie powiaty: chrzanowski, krakowski, dąbrowski, mielecki, bialski, żywiecki, wadowicki, myślenicki, nowotarski, grybowski, krośnieński, kolbuszowski, rzeszowski, jasielski, ropczycki, łańcucki, sanocki, liski, cieszanowski, rawski, żółkiewski, lwowski, mościski, bobrecki, podhajecki, brzeżański, kołomyjski, stryjski, kałuski, nadworniański, tarnopolski, husiatyński, borszczowski, zaleszczycki i śniatyński. Cztery powiaty: jaworowski, rudecki, kamionecki, brodzki pragną częściowej

*) Dodatki te na cele drogowe musiałyby wynosić: w 5 powiatach przeszło 15%, w 7 powiatach przeszło 20%, w 3 powiatach przeszło 25%, w 5 powiatach przeszło 30%, w 3 powiatach przeszło 40%, a dochodziłyby w niektórych nawet do 50 i 55% podatków bezpośrednich.

indemnizacyi, bądź w gminach miejskich, bądź na obszarach dworskich, a tylko siedm powiatów: tarnobrzeski, mielecki, brzozowski, żydaczowski, złoczowski, skałacki i kosowski oświadcza się bezwarunkowo za przymusową spłatą prestacyj drogowych.

Wysokość wymiaru prestacyi w robocie na podstawie §. 12. noweli drogowej z r. 1885 daje powód Wydziałom powiatowym do licznych uwag Z naciskiem jednak zaznaczyć wypada, że Wydziały powiatowe nietylko iż oświadczają się stanowczo przeciw zmniejszeniu wysokości prestacyi, lecz przeciwnie obecny jej wymiar uważają w ogólności za niewystarczający dla należytego utrzymania stanu dróg gminnych i żądają zwiększenia zasobu prestacyj drogowych. Przeważna większość reprezentacyj powiatowych znajduje się przeto także i co do tego punktu w zupełnem przeciwieństwie do wniosku posła ks. Siczyńskiego, który żądając zbadania: czy w przyszłości „ciężary drogowe nie dałyby się nałożyć na obowiązanych w formie dodatków do podatków“, proponuje, aby na razie prestacyę w robocie tak w gminie jak i na obszarze dworskim zmniejszyć z czterech dni na dwa dni piesze.

Głównie podnoszą Wydziały powiatowe skargi na brak roboty ciągłej. Nie da się zaprzeczyć, że skargi te na brak dostatecznego zasobu prestacyj w robocie są uzasadnione i z prawdą zgodne, i że należy w interesie rozwoju dróg gminnych przy zmianie ustawy drogowej brakowi temu zaradzić.

Jednym z powodów braku prestacyj w robocie ciągłej jest zdaniem Wydziałów powiatowych ta okoliczność, że ci kontrybuenci, którym w myśl § 12. ust 5. noweli drogowej z r. 1885 zamieniono robotę pieszą na ciągłą wobec nieproporcyonalnego w ustawie przyjętego stosunku roboty ciągłej do pieszej, wolą prestacyę w robocie spłacać na podstawie ceny dnia pieszego

Aby temu zapobiedz należałoby przy zmianie ustawy drogowej upoważnić Rady powiatowe do oznaczania stosunku roboty ciągłej do pieszej, a zarazem postanowić, iż wykupno prestacyi zamienionej przez zarząd drogowy na robotę ciągłą odbywać się ma na podstawie dnia ciągłego.

Środki te nie zdołają jednak wszędzie zapobiedz brakowi prestacyi ciągłej, który w wielu powiatach bardzo uciążliwie uczuwać się daje. Z tego powodu byłoby pożądane zaprowadzenie nadzwyczajnej prestacyi w ilości wynoszącej w jednym roku pół dnia ciągłego od każdej sztuki bydła pociągowego. Prawo nakładania takiej prestacyi nadzwyczajnej należałoby nadać Radzie powiatowej na wypadek, gdyby zwyczajne prestacye były niedostateczne do pokrycia potrzeb dróg gminnych.

Uchwała Rady powiatowej nakładająca prestacyę nadzwyczajną wymagałaby zatwierdzenia Wydziału krajowego, który czuwałby nad tem, aby Rady powiatowe tylko w razie konieczności korzystały z przysługującego im prawa.

Powiększając tym sposobem zasób prestacyj w robocie, uważamy z drugiej strony za konieczne uwzględnić liczne głosy reprezentacyj powiatowych, żądające ulg dla kontrybuentów niezamożnych a zwłaszcza dla ubogich zarobników i chałupników.

W tym celu należałoby upoważnić reprezentacye powiatowe do zniżania lub zupełnego odpisywania prestacyi w robocie, równie jak i spłat odno-

śnych a to we wszystkich wypadkach godnych uwzględnienia, a przedewszystkiem w takim razie, jeżeli kontrybuent do prestacyi obowiązany z powodu nieudolności do pracy, sam jej odrobić nie może, ani też pomiędzy domownikami nie ma nikogo, ktoby go w wykonywaniu roboty mógł zastąpić, a przytem nie posiada środków do jej spłacenia.

Proponowana ulga, jakkolwiek znacznie mogłaby zmniejszyć ogólny zasób zwyczajnej prestacyj w robocie, miałaby jednak wielką doniosłość społeczną, usuwając jeden z głównych powodów niezadowolenia tych, którzy obecny wymiar prestacyj drogowych uważają za zbyt uciążliwy dla uboższych warstw społeczeństwa.

Jeżeli proponowana przez posła Stanisława Jędrzejowicza ogólna spłata prestacyj drogowych nie doznała poparcia ze strony przeważnej większości reprezentacyj powiatowych, to jednak zaprzeczyć się nie da i sprawozdania Wydziałów powiatowych to potwierdzają, że powiatowe fundusze dróg gminnych rozporządzają na podstawie obowiązującej ustawy drogowej tak małymi dochodami w stosunku do wydatków, jakieby właściwie ponieść trzeba było, celem pokrycia potrzeb dróg rzeczonych w gotowiźnie, że byłoby bardzo pożądanem, zwłaszcza w razie oddania ważniejszych dróg gminnych w zarząd Wydziałów powiatowych, aby Radom powiatowym przysługiwać mogło prawo nakładania na kontrybuentów zamożniejszych (tj. opłacających rocznie więcej niż 3 zł. podatków bezpośrednich) obowiązku spłacania $^1/_4$ części zwyczajnej prestacyi w robocie na rzecz wspomnianych funduszów dróg gminnych.

II.

Wykonywanie przepisów §. 12. ust. 4. i §. 26. ust. 5. noweli drogowej z r. 1885 wraz z przepisami §. 15. regulaminu drogowego, tyczących się sposobu pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych nastręcza, — jak wiadomo, trudności administracyjne i wątpliwości prawne, które dotychczas nie mogły być uchylone i w praktyce ciągle się powtarzają.

Przedewszystkiem byłoby pożądanem, aby obszar dworski wydawał materyał drewniany potrzebny do budowy i utrzymania dróg gminnych na terytoryum gminy wraz z obszarem dworskim jednę stanowiącą całość w takiej ilości i jakości, jaka w ciągu roku okaże się potrzebną według preliminarza drogowego przez Wydział powiatowy skontrolowanego z prawem żądania zwrotu przewyżki przeciętnej wartości wydanego materyału po nad 5% dodatku do opłacanych podatków bezpośrednich.

W praktyce bowiem okazało się, że wydawanie pewnej tylko części potrzebnego materyału połączone jest z największemi niedogodnościami, oddziaływającemi nader szkodliwie na stan i bezpieczeństwo komunikacyi publicznej, z powodu przepisu, że Rada powiatowa ma stanowić o sposobie dostarczenia nadwyżki potrzebnego materyału, wymagającego długiego czasu i mnogich korespondencyj. Jeżeli przeto prestacya w materyale drewnianym miałaby być nadal zatrzymaną, należałoby w ustawie obowiązek obszaru dworskiego do wydawania całego potrzebnego materyału jasno i wyraźnie określić. Taki sposób pokrywania potrzeb ma-

teryału drewnianego uważamy za jedynie odpowiedni i konieczny, a w tem przekonaniu utwierdzają nas głosy większości Wydziałów powiatowych.

W przeciwieństwie do tego zapatrywania jest wniosek posła Stanisława Jędrzejowicza, który pragnie prestacyę w materyale zastąpić stałym rocznym 5% dodatkiem do podatków, nakładanym na obszary dworskie, a w części także i wniosek posła ks. Siczyńskiego, żądający, aby obszar dworski corocznie wydawał materyał w wartości 5% dodatku do podatków bezpośrednich, a gdy go w takiej wartości nie wyda, t. j. gdy materyał nie okaże się w takiej ilości potrzebnym, spłacał „resztującą zaległość“ do powiatowego funduszu dróg gminnych. Oba pomienione wnioski dążą zatem do zastąpienia obecnej co do wysokości nierównej, gdyż od potrzeby zawisłej prestacyi w materyale drewnianym, prestacyą stałą. Wnioski dążące do zwiększenia prestacyi w materyale drewnianym nie dadzą się jednak usprawiedliwić.

Nowela drogowa z r. 1885 miała na celu zrównanie gmin i obszarów dworskich pod względem powinności drogowych, a zasada ta objawiła się w postanowieniu noweli, którem obszar dworski pociągnięty został do uiszczania prestacyi w robocie na równi z gminami. Tylko rzeczywista potrzeba i zamiar, aby jak najmniej oddalać się od dawnej ustawy, opartej na długotrwającym zwyczaju, były powodem do pozostawienia prestacyi w materyale drewnianym z odpowiedniem ograniczeniem. Prestacya ta uważaną być musi za powinność nadzwyczajną, a poniekąd przejściową. Postanowienie ustawy, że obszar dworski wydać ma tylko tyle materyału, ile go potrzeba, może zachęcić właścicieli obszarów dworskich do stopniowego uwalniania się od tego nadzwyczajnego ciężaru przez stawianie trwałych murowanych mostów, przepustów i kanałów w miejsce drewnianych. Już sam wzgląd na dobro dróg gminnych, trwałość przedmiotów drogowych i bezpieczeństwo komunikacyi nakazuje zachować prestacyi w materyale charakter ciężaru przejściowego i nadzwyczajnego i nie zastępować go stałą opłatą w gotówce. Lecz oprócz powyższego względu są jeszcze i inne.

Objawiane tu i owdzie zdanie, jakoby obszary dworskie stosunkowo mniejsze ponosiły ciężary drogowe, aniżeli gminy, okazuje się mylne, gdyż rzecz ma się wprost przeciwnie. Stosunek ciężarów drogowych w gminach i na obszarach dworskich w całym kraju obliczony na jedynie racyonalnej podstawie, tj. kombinacyi gęstości zaludnienia z ilością opłacanego podatku i z liczbą bydła pociągowego wyraża się cyframi **9 : 1**. Dokonane obliczenie wykazało, że wartość prestacyi w robocie wraz 3% dodatkiem opłacanym do powiatowego funduszu dróg gminnych na podstawie noweli drogowej z r. 1885 wynosi w przybliżeniu kwotę:

w gminach wiejskich i miasteczkach	na obszarach dworskich
1,350.641 zł.	120.260 zł.

Sumy te zostają do siebie w stosunku jak 11·3 : 1. Jeżeli jednak uwzględnimy nadzwyczajną prestacyę obszarów dworskich w materyale drewnianym i przyjmiemy, że obszary dworskie w rzeczywistości wydają rokrocznie materyału w ogólnej wartości nie 5%, lecz tylko średnio $2^1/_2$% do podatków bezpośrednich przez nie opłacanych, to przekonamy

się, że obszary dworskie już wobec powyższych cyfr ponoszą stosunkowo większy ciężar od gmin wiejskich i miasteczek, aniżeli to wypada ze stosunku 9 : 1.

W rzeczywistości jednak ciężary drogowe, ponoszone przez obszary dworskie w stosunku do ciężarów ponoszonych przez gminy wiejskie i miasteczka niezawodnie są jeszcze większe, raz dla tego, że wiele obszarów dworskich starym obyczajem wydaje wszystek potrzebny materyał, nie żądając zwrotu nadwyżki po nad 5% dodatku do podatku, dalej, że roczna wartość wydawanego w granicach obowiązku materyału wynosi, o ile sądzić można z dat przedłożonych, więcej, niż średnia kwota równająca się 2½% dodatku do podatków, wreszcie dla tego, że wartość prestacyi w robocie wraz 3%wym dodatkiem, uiszczanej przez gminy, mniejszą jest od wykazanej powyżej kwoty 1,350.641 zł. Przyjąć bowiem można, że skutkiem praktykowanych przez zarządy drogowe uwolnień od prestacyi i skutkiem niezupełnego i nienależytego zużytkowania wszystkich sił prestacyjnych, wartość prestacyi w robocie, obliczona na podstawie postanowień noweli drogowej z r. 1885 w kwocie 1,191 268 zł., w rzeczywistości mniejszą jest o 20% tejże kwoty, czyli o 238.254 zł. i wynosi w przybliżeniu łącznie z 3%wym dodatkiem kwotę (953.015 + 159.372) = 1,112.387 zł. Uwzględniając tę okoliczność otrzymamy stosunek rzeczywisty prestacyi w robocie z 3%wym dodatkiem : 1,112.387 : 120.260, czyli 9·25 : 1. Stosunek ten odpowiada mniej więcej normalnemu stosunkowi 9 : 1, nie licząc prestacyi w materyale drewnianym. Okazuje się ztąd, że ciężary drogowe ponoszone obecnie przez obszary dworskie w całości są stosunkowo większe od ciężarów ponoszonych przez gminy wiejskie i miasteczka razem wzięte, i że zbliżanie się do normalnego stosunku ciężarów drogowych gmin i obszarów dworskich następuje dopiero w miarę zmniejszania się potrzeby materyału drewnianego przez zastępowanie drewnianych przedmiotów drogowych objektami z innego trwalszego materyału.

Z powyższego przedstawienia rzeczy wynika:

że zwiększenie wysokości prestacyi w materyale drewnianym nie da się usprawiedliwić;

że należy prestacyi w materyale pozostawić jej charakter przejściowy, i że należy nadal utrzymać obowiązek wydawania materyału drewnianego w naturze, a ze względu na bezpieczeństwo komunikacyi i ułatwienie administracyi wyraźnie zaznaczyć, iż obszar dworski winien wydać cały do budowy i utrzymania dróg gminnych potrzebny materyał, przyczem jednak służy mu prawo do bonifikacyi, o ile przeciętna wartość pomienionego materyału przewyższa 5% podatków bezpośrednich przez obszar dworski opłacanych.

Usuwając niedogodności administracyjne należałoby zarazem uchylić te wątpliwości prawne i sprzeczności, które zawierają postanowienia noweli drogowej z 1885 r., odnoszące się do pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych.

Postanowienie §. 12. łącznie z postanowieniem §. 26. tejże ustawy wkłada na obszar dworski obowiązek wydawania materyału, o ile „przeciętna“ wartość tego materyału nie przewyższa „w ciągu roku“ 5% dodatków do opłacanych przez obszar dworski podatków bezpośrednich.

Przeciętna wartość, która obliczoną być powinna na podstawie przeciętnego, czyli średniego zużycia materyału drewnianego w ciągu pewnego szeregu lat i wartość materyału, który ma być wydany w ciągu roku jednego, są pojęciami, które, ściśle rzecz biorąc, wykluczają się nawzajem, co sprawia, że postanowienie §. 12. noweli drogowej z 1885 r., które opiera się na tych sprzecznych pojęciach, a które w tej formie weszło do ustawy wskutek znanej, a w ostatniej chwili przez Wysoki Sejm przyjętej poprawki, bywa w praktyce odmiennie stosowane i daje powód do mnogich sporów, nieporozumień i wątpliwości prawnych. Ta sprzeczność w postanowieniach §§. 12 i 26 noweli drogowej z 1885 r. tłumaczy również, dla czego co do pokrycia potrzeb materyału drewnianego dla dróg gminnych postępowanie reprezentacyj powiatowych jest niejednostajne, tłumaczy, dlaczego wykupno prestacyi w materyale drewnianym odbywa się w jednych powiatach ze szkodą kontrybuentów, w innych zaś z uszczerbkiem dla powiatowego funduszu dróg gminnych i tłumaczy na koniec, dlaczego Rady powiatowe nie czynią w ogólności stosownego użytku z przysługującej im w tym względzie atrybucyi i nie oznaczają tych obszarów dworskich, w których przeciętna wartość potrzebnego do budowy i utrzymania dróg gminnych materyału drewnianego przewyższa 5% podatków opłacanych.

Postanowienia powyższe wywołują spory i zażalenia jeszcze z innych względów. Podług §§. 12. i 26. noweli drogowej z 1885 r. obszar dworski winien wydać „potrzebny“ do budowy i utrzymania dróg gminnych materyał drewniany w granicach określonego tamże maximum, a więc nie powinnoby podlegać wątpliwości, że obszar dworski nie jest obowiązany do opłaty prestacyi w materyale drewnianym, jeżeli tego materyału wcale nie potrzeba, ani też do żadnej dopłaty, jeżeli przeciętna wartość wydanego materyału jest mniejsza od kwoty przedstawiającej 5% podatków bezpośrednich, przez obszar dworski opłacanych.

Gdy jednak §. 14. ust. 4. tejże noweli postanawia, że niezużyte w ciągu roku prestacye mają być przymusowo spłacone i gdy w myśl §§. 11. i 12. tejże ustawy powinność w materyale drewnianym uważaną być musi za prestacyę, przeto powstały na tej podstawie odmienne zapatrywania, które bywają również źródłem sporów i nieporozumień mnogich.

Wobec tego stanu rzeczy należałoby, zdaniem Wydziału krajowego, w razie zmiany ustawy drogowej wykazaną powyżej sprzeczność w określeniu powinności obszaru dworskiego uchylić, pojęcie „przeciętnej“ wartości matarytału drewnianego należycie objaśnić, atrybucye Rady powiatowej, oznaczającej bonifikacye dla obszarów dworskich, oraz prawo wykupna prestacyi w materyale drewnianym ściśle określić, a przytem wyraźnie wskazać, iż obszar dworski nie uiszcza żadnej dopłaty z tytułu tej powinności, jeżeli przeciętna wartość potrzebnego materyału drewnianego jest mniejsza, aniżeli kwota, przedstawiająca 5% podatków bezpośrednich przez obszar dworski opłacanych.

III.

W uwzględnieniu odrębnych stosunków miast większych już nowelą z r. 1885 zamieniono w tych miastach, które opłacaja podatek do-

mowo-czynszowy i dla których wydaną jest ustawa budownicza z 28. kwietnia 1882 (Nr. 77. Dz. u. kr.) prestacye w robocie na przymusową spłatę ekwiwalentu tej prestacyi w gotówce w ten sposób, że kwotę pieniężną, wypadającą jako iloczyn z ogólnej sumy rozporządzalnych dni prestacyjnych i ceny dnia pieszego, ustanowionej przez Radę powiatową, rozłożono na wszystkich do prestacyi obowiązanych w stosunku do opłacanych podatków bezpośrednich. Taki ekwiwalent w gotówce opłaca obecnie 19 miast, a mianowicie: Biała, Brody, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek, Jarosław, Jasło, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sanok, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów i Wieliczka.

Zdaniem Wydziału krajowego należy przymusową spłatę ekwiwalentu prestacyi drogowej w gotówce zaprowadzić również i w tych miastach, które co do swych ekonomicznych i administracyjnych stosunków nie różnią się od miast powyżej wymienionych, w szczególności zaś w miastach, dla których wydaną została ustawa gminna z 13. marca 1889 r. (Dz. u kr. Nr. 24.), a które dotąd ekwiwalentu prestacyi drogowej nie płacą. Miastami takiemi są: Bochnia, Brzeżany, Jaworów, Kołomyja, Sambor, Śniatyn, Sokal, Trembowla, Wadowice, Złoczów i Żółkiew.

Co do reszty miast i miasteczek, z których niektóre domagają się zgodnie z opinią odnośnych Wydziałów powiatowych zastąpienia prestacyi w robocie spłatą jej ekwiwalentu w gotówce, to nie nakładając w tym względzie przymusu, należy pozostawić do woli odnośnym gminom, a względnie uznaniu Rad powiatowych, oraz decyzyi Wydziału krajowego i Namiestnictwu, czy gminy te mają nadal zatrzymać prestacyę w robocie, lub w miejsce tejże opłacać ekwiwalent w gotówce.

Wydział krajowy idzie jeszcze dalej i proponuje, aby i tym gminom wiejskim, które mogą uiszczać ekwiwalent prestacyi drogowej w gotówce i które same zażądają zaprowadzenia tego ekwiwalentu zamiast prestacyi w robocie, dać możność tej zamiany w sposób ustawą wskazany. Zamiana prestacyi w naturze na ekwiwalent w pieniądzach, zdaniem Wydziału krajowego, dopuszczoną być może tylko w gminach zamożniejszych, którym łatwiej przychodzi o pieniądz gotowy i które własnymi środkami są w stanie zaspokoić potrzeby drogowe, bez uciekania się do pomocy powiatu, a w szczególności do powiatowego funduszu dróg gminnych, którego pierwszem źródłem jest stały 3% dodatek do podatków, opłacanych przez gminy i obszary dworskie, należące do związku konkurencyi powiatowej i mające w zamian za ten udział prawo do zasiłku z pomienionego funduszu, o ile miejscowe środki na pokrycie potrzeb dróg gminnych nie wystarczają.

W następstwie tego stanu rzeczy gminy opłacające ekwiwalent w pieniądzach musiałyby być wyłączone ze związku konkurencyjnego z powiatowym funduszem dróg gminnych, a nie mając prawa do zasiłków z tego funduszu, uiszczałyby 3% stały dodatek drogowy jedynie na rzecz miejscowego funduszu drogowego.

Proponowane powyżej postanowienia co do opłacania ekwilentu drogowego godzą ze sobą, o ile to jest możliwe, oba przeciwne systemy prestacyjne, albowiem rozkład ciężarów na rzecz dróg gminnych oparty na

kombinacyi prestacyi w naturze z dodatkami do podatków bezpośrednich, odpowiadający najbardziej ekonomicznemu położeniu naszego ubogiego kraju, mógłby przy zastosowaniu rzeczonych postanowień w miarę wzrostu zamożności gmin ustępować powoli systemowi, opartemu wyłącznie na podatku tam, gdzie gminy i powiaty życzą sobie tej zmiany.

IV.

Poseł Stanisław Jędrzejowicz uczynił wniosek, „aby znieść zarządy drogowe i oddać administracyę dróg gminnych zupełnie Radom powiatowym“.

Już komisya drogowa w sprawozdaniu swem z 20. listopada 1889 zaznaczyła, że oddanie całej administracyi dróg gminnych reprezentacyom powiatowym byłoby nałożeniem na nich ciężaru obowiązków, które przechodziłyby ich siły, że koszta administracyi powiatowej wzrosłyby skutkiem tego znacznie, a działalność funkcyonaryuszy reprezentacyj powiatowych nie mających żadnej egzekutywy, musiałaby pozostać wątpliwą a utrudniałaby z pewnością administracyę powiatową.

Że pomienione zapatrywanie komisyi drogowej jest trafne, tego dowodem wspomniane na wstępie opinie reprezentacyj powiatowych, z których się okazuje, że zaledwie 10 Rad powiatowych zgadza się bezwarunkowo na wniosek posła Stanisława Jędrzejowicza, aby administracyę drogową powierzyć wyłącznie reprezentacyom powiatowym, podczas gdy 5 Rad powiatowych żąda tylko zmiany składu dzisiejszych zarządów drogowych, a 32 Rad powiatowych w ogóle nie uważa zniesienia obecnych zarządów dróg gminnych za wskazane.

Przeważna zatem większość tych Rad powiatowych, które dotąd odpowiedziały na okólnik Wydziału krajowego, przyznaje otwarcie, że administracya wszystkich dróg gminnych w powiecie przechodziłaby siły reprezentacyj powiatowych, a pociągnęłaby za sobą tak znaczne koszta administracyjne, że wydatek reformą taką spowodowany uszczupliłby znacznie, a w niektórych powiatach pochłonąłby nawet zupełnie powiatowy fundusz dróg gminnych.

Wydział krajowy podziela w zupełności powyższe zdanie większości reprezentacyj powiatowych i mniema, że należy zarządy drogowe pozostawić i nadal i to w dzisiejszym ich składzie przy stosownym udziale delegatów powiatowych.

Z drugiej jednakże strony uważa Wydział krajowy za potrzebne uchylenie głównych wad i trudności dotychczasowego ustroju zarządów dróg gminnych.

W tym celu, zdaniem naszem, należałoby drogi gminne podzielić na dwie kategorye, t. j. ważniejsze i zwykłe. Zwykłe drogi gminne należy pozostawić dzisiejszym zarządom drogowym, zaś ważniejsze oddać w zarząd Wydziałom powiatowym.

Za takim podziałem dróg gminnych i za oddaniem ważniejszych dróg gminnych w zarząd Wydziałów powiatowych, przemawia przedewszystkiem ta okoliczność, że już obecnie Wydziały powiatowe na mocy przy-

sługującego im w myśl §. 27. ustawy drogowej prawa nadzoru dróg gminnych, oraz na mocy postanowienia §. 28. tejże ustawy, które upoważnia Wydział powiatowy do obejmowania we własny bezpośredni zarząd administracyi dróg gminnych w pewnych wyjątkowych razach, budują i utrzymują ważniejsze drogi gminne.

Oddanie ważniejszych dróg gminnych w zarząd Wydziałów powiatowych byłoby zatem sankcyonowaniem istniejącego stanu rzeczy, a z drugiej strony dałoby możność wytworzenia w całym kraju organicznej sieci ważnych dróg gminnych, przysparzając krajowi lepszych dróg komunikacyjnych, których należyte utrzymanie byłoby już zależne od dobrej lub złej woli, od słabych dziś jeszcze sił intelektualnych niektórych członków zarządów dróg gminnych. O ile z dotychczasowych dat sądzić można, będzie w kraju takich ważniejszych dróg gminnych około 8.000 kilometrów, zaś zwykłych dróg gminnych około 36.000 klm. Tu nadmienić musimy, że dawniejsze w r. 1877 zebrane daty wykazujące długość wszystkich dróg gminnych w ilości około 30.000 kilometrów okazały się w wielu razach mylne.

Zarząd zwykłych dróg gminnych pozostawić należy bezwzględnie dotychczasowym zarządom drogowym z odpowiedniemi zastrzeżeniami i rygorami.

Oddając Wydziałom powiatowym zarząd ważniejszych dróg gminnych należałoby również pomyśleć o źródłach, z którychby mogły być pokrywane większe wydatki połączone z budową i starannem utrzymaniem tych dróg, a w szczególności należałoby postarać się o większe uposażenie powiatowego funduszu dróg gminnych.

Do tego celu służyłaby obok stałego 3%-go dodatku drogowego i obok dotacyi, którą obowiązaną jest Rada powiatowa uchwalać na cele dróg gminnych, przedewszystkiem gotówka uzyskana z przymusowego wykupna ¼ części prestacyi w robocie.

Z uwagi jednak, że i to źródło mogłoby się okazać niedostateczne, jako też z uwagi dalszej, że wydatność „jednego centa“ dodatku powiatowego do podatków bezpośrednich w niektórych ubogich powiatach jest nadzwyczajnie mała i że byłoby zbyt wielkiem przeciążeniem dla ubogich powiatów, gdyby one więcej niż 10% dodatku łożyć miały na drogi gminne, sądzi Wydział krajowy, iż byłoby rzeczą słuszną i przyczyniłoby się do równomierności rozkładu ciężarów pomiędzy powiaty, gdyby w tych wypadkach, w których oprócz 3% go stałego dodatku nadto więcej jeszcze niż 7% dodatku do podatków było potrzeba na dotacyę dla powiatowego funduszu dróg gminnych, przychodził temuż funduszowi z pomocą fundusz krajowy.

V.

Obecnie istnieje w kraju 85 myt prywatnych na podstawie dawnych koncesyj rządowych wydanych bez ograniczenia czasu trwania poboru.

Ponieważ w myśl §. 6. ustawy drogowej prawo do poboru myta nadane być może tylko w drodze ustawodawstwa krajowego, z drugiej zaś strony dochód z myta służyć ma wyłącznie tylko na pokrycie kosztów

budowy i utrzymania omyconego przedmiotu, przeto zachodzi konieczna potrzeba poddania tych koncesyj dawniejszych rewizyi i kontroli, co tylko w takim razie dałoby się uskutecznić, gdyby koncesye wydane w drodze administracyjnej lub na czas nieograniczony, odnowione być musiały w drodze ustawodawczej.

Również mniema Wydział krajowy że część dochodów pochodzących z opłat targowych pobieranych przez gminy na mocy ustawy przemysłowej z 20. grudnia 1859 Dz. ust. państ. nr. 227 powinna być używana na potrzeby dróg, ulic i placów, zużywanych niezwykłym sposobem wskutek odbywania targów i jarmarków. Przyjęcie takiego postanowienia do ustawy drogowej nie sprzeciwiałoby się zdaniem Wydziału krajowego, przepisom ustawy przemysłowej, albowiem w myśl §. 69. tejże ustawy opłaty targowe służyć mają na pokrycie wydatków spowodowanych odbywaniem targów.

VI.

Sprawa sadzenia drzew przy drogach publicznych poruszana wielokrotnie w Wysokim Sejmie nie została dotychczas uregulowaną głównie z tego powodu, że podług zdania przeważnej części reprezentacyj powiatowych dotychczasowy ustrój gmin nie dozwala należytego wykonywania przepisów policyi miejscowej, a przeto nie daje rękojmi, iż drzewa przy drogach zasadzane, dadzą się potem utrzymać.

Gdy oczekiwać można, że reforma ustawy gminnej, w części już podjęta, w niedalekiej przyszłości ogarnie stopniowo kraj cały, gdy nadto proponowane przez Wydział krajowy oddanie zarządu ważniejszych dróg gminnych Wydziałom powiatowym pociągnęłoby za sobą w razie urzeczywistnienia tego projektu ustanowienie służby drogowej na przestrzeniach, obejmujących mniej więcej piątą część wszystkich dróg gminnych, co ułatwić może także nadzór nad pielęgnowaniem drzewek przydrożnych, sądzi Wydział krajowy, iż nadeszła już pora, aby idąc za wzorem innych krajów, przy sposobności zmiany ustawy drogowej uregulować stanowczo sprawę obsadzenia drzewami dróg publicznych, a mianowicie krajowych, powiatowych i ważniejszych dróg gminnych.

Na podstawie przytoczonych powyżej uwag i z uwzględnieniem dotychczasowych doświadczeń zrobionych przez Wydział krajowy, możnaby przyjąć następujące zasady do przeprowadzenia zmiany obowiązującej obecnie ustawy drogowej.

I. Z pomiędzy publicznych dróg gminnych wyłączone być mają drogi ***ważniejsze*** *i oddane w zarząd Wydziałów powiatowych.*

O sieci ważniejszych dróg gminnych stanowi Rada powiatowa za zgodą Wydziału krajowego, który rozstrzyga wszystkie spory odnośne.

II. Koszta budowy i utrzymywania ważniejszych dróg gminnych, o ileby na ten cel nie wystarczały prestacye drogowe i inne źródła miejscowe, będą pokrywane z powiatowego funduszu dróg gminnych.

III. Jeżeliby po wyczerpaniu innych środków przeznaczonych na uposażenie powiatowego funduszu dróg gminnych a w szczególności stałego 3% dodatku do podatków bezpośrednich i spłat prestacyj drogowych, dotacya uchwa-

lona przez Radę powiatową na potrzeby pomienionego funduszu przenosiła 7% dodatków do podatków bezpośrednich w powiecie opłacanych, natenczas udzielone będzie na rzecz powiatowego fuuduszu dróg gminnych stosowne wsparcie ***z funduszu krajowego.***

IV. Dotychczasowy wymiar prestacyi w robocie (4 dni piesze) ma być i nadal pozostawiony w zasadzie. Wydziały powiatowe będą jednak upoważnione do zniżania lub zupełnego odpisywania pomienionej prestacyi, również jak i spłat odnośnych we wszystkich wypadkach godnych uwzględnienia podług prawideł, które uchwali Rada powiatowa a zatwierdzi Wydział krajowy.

Ulgi powyższe mają być zastosowywane przedewszystkiem w takim razie, jeżeli kontrybuent do prestacyi obowiązany z powodu niezdolności do pracy sam jej odrobić nie może, ani też pomiędzy domownikami nie ma nikogo, ktoby go w wykonaniu roboty mógł zastąpić a przy tem nie posiada środków do jej spłacenia.

V. Zamiana prestacyi w robocie pieszej na ciągłą odbywa się na podstawie stosunku oznaczonego przez Radę powiatową.

VI. Wykupno prestacyi pieszej zamienionej na robotę ciągłą przedsiębrane być może tylko na podstawie ceny dnia ciągłego.

VII. Radzie powiatowej służy prawo nakładania na czas potrzeby ***nadzwyczajnej*** *prestacyi w ilości wynoszącej w jednym roku* ***pół*** *dnia ciągłego od każdej sztuki bydła pociągowego, jeżeli zwyczajne prestacye są niedostateczne do pokrycia potrzeb dróg gminnych. Obowiązany do prestacyi ciągłej dodaje odpowiednie miejscowym stosunkom zaprzęgi i parobka do każdego zaprzęgu.*

Uchwała Rady powiatowej nakładająca prestacyę nadzwyczajną wymaga zatwierdzenia Wydziału krajowego.

VIII. Na kontrybuentów opłacających rocznie więcej niż 3 zł. podatków bezpośrednich, może Rada powiatowa w razie potrzeby gotowizny, nałożyć czasowo obowiązek spłacania ¼ części prestacyi zwyczajnej w robocie, na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych.

IX. Obszar dworski winien wydać ***wszystek do budowy i utrzymania dróg gminnych potrzebny*** *materyał drewniany, przyczem jednak służy mu prawo do* ***bonifikacyi****, o ile przeciętna wartość pomienionego materyału przewyższa 5% podatków bezpośrednich przez obszar dworski opłacanych.*

Za podstawę do obliczenia przeciętnej wartości materyału drewnianego potrzebnego do budowy i utrzymania dróg gminnych służą ***ceny*** *wykupna rzeczonego materyału, uchwalone przez Radę powiatową i* ***średnia trwałość*** *drzewa w rachubę wziętego. Instrukcyę o sposobie tego obliczenia wyda Wydział krajowy.*

Jeżeli przeciętna wartość potrzebnego materyału drewnianego jest mniejszą aniżeli kwota przedstawiająca 5% podatków bezpośrednich przez obszar dworski opłacanych, tenże obszar żadnej nie uiszcza dopłaty z tytułu powinności w materyale drewnianym.

X. Rada powiatowa oznacza na podstawie obliczenia, przedłożonego przez Wydział powiatowy, te obszary dworskie, które mają prawo do bonifikacyi z powiatowego funduszu dróg gminnych. Ta uchwała Rady powiatowej obowiązuje na przeciąg lat sześciu, a podlega rewizyi tylko w takim razie, jeżeli opartą była na mylnem obliczeniu.

XI. Od obowiązku wydawania materyału drewnianego może obszar dworski wykupić się, spłacając ***corocznie*** *na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych* ***przeciętną*** *wartość tejże prestacyi.*

XII. Obowiązek płacenia ekwiwalentu drogowego zamiast uiszczenia prestacyi w robocie rozciąga się na wszystkie miasta, dla których wydaną została ustawa gminna z dnia 13. marca 1889 r. Dz. u. kr. Nr. 24.

Na inne miasta i miasteczka może być nałożony obowiązek opłacania ekwiwalentu drogowego orzeczeniem wydanem przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa a to wskutek żądania gminy lub na wniosek Rady powiatowej.

W gminie ***wiejskiej*** *zamiana prestacyj drogowych na ekwiwalent w pieniądzach, może być zaprowadzoną orzeczeniem władz powyższych tylko na własne żądanie gminy.*

Wydanie orzeczenia o zaprowadzeniu ekwiwalentu drogowego poprzedzi zbadanie stosunków miejscowych, a co do gmin połączonych z obszarem dworskim, także ocenienie umowy zawartej w myśl §, 3 ustawy o obszarach dworskich.

Gminy opłacające ekwiwalent drogowy ***wyłącza się ze związku konkurencyjnego z powiatowym funduszem dróg gminnych.***

XIII. Zarząd ***zwykłych*** *dróg gminnych wykonywać będzie naczelnik gminy razem z przełożonym obszaru dworskiego, pod bezpośrednim nadzorem delegata Wydziału powiatowego.*

W miejscowościach, w których obszar dworski wcielony jest do gminy, zarząd dróg gminnych wykonywa zwierzchność gminna, względnie magistrat, przy udziale delegata Wydziału powiatowego.

Jeżeli naczelnik gminy lub inny członek zwierzchności gminnej, względnie magistrat, albo przełożony obszaru dworskiego przekracza lub zaniedbuje swe obowiązki w sprawach zarządu dróg, karany będzie przez Wydział powiatowy grzywnami aż do 20 zł.

Przełożony obszaru dworskiego może uwolnić się od udziału w zarządzie dróg gminnych, jeżeli się zobowiąże, przez czas trwania tego uwolnienia, uiszczać corocznie na rzecz powiatowego funduszu dróg gminnych kwotę, której wysokość oznaczy Wydział powiatowy.

W takim razie zakres działania przełożonego obszaru dworskiego w zarządzie drogowym przechodzi na organ ustanowiony przez Wydział powiatowy.

XIV. Właściciele lasów eksploatowanych w zarządzie własnym równie jak przedsiębiorcy uiszczają osobne datki na rzecz nieomyconej drogi powiatowej lub gminnej, zużywanej niezwykłym sposobem w skutek pomienionej eksploatacyi.

XV. Osobne prestacye na rzecz budowy dróg powiatowych, które ma prawo nakładać Rada powiatowa, nie mogą przekraczać ***połowy wymiaru*** *przeznaczonego dla dróg gminnych.*

XVI. Prawo do poboru myta (drogowego, mostowego, przewozowego i kopytkowego) nadane przez władze administracyjne lub przyznane na czas nieograniczony, ustaje z końcem 1895 roku, jeżeli do tego czasu nie zostanie odnowione w drodze ustawodawstwa krajowego.

XVII. Myto służy wyłącznie na pokrycie kosztów budowy i utrzymywania drogi, na której się znajduje, względnie przedmiotu, od którego jest pobierane.

W gminach pobierających opłaty ***targowe*** *część dochodu z tychże, potrzebna na uporządkowanie dróg, ulic i placów gminnych, niezwykłym sposobem zużywanych, z powodu odbywania targów, ma być przelaną do miejscowego funduszu drogowego.*

XVIII. Drogi krajowe, powiatowe i ważniejsze gminne, mają być obsadzone drzewami, a to ile możności owocowemi.

Instrukcyę o sadzeniu i pielęgnowaniu drzew przydrożnych wyda Wydział krajowy.

Projekt powyższy oparty na dotychczasowych badaniach dokonanych w dep. IV. Wydziału krajowego, — dąży do wytworzenia organicznej sieci ważniejszych dróg gminnych w całym kraju, — rozkłada ciężary drogowe ile możności równomiernie na gminy i obszary dworskie na podstawie uznanej przez przeważną większość reprezentacyj powiatowych za najodpowiedniejszą, z uwzględnieniem odrębności większych miast przez ustanowienie ekwiwalentu pieniężnego zamiast prestacyi w robocie i pozostawieniem możności zaprowadzenia takiej zamiany w innych gminach miejskich i wiejskich, — pozwala w wypadkach uwzględnienia godnych na znaczne ulgi dla kontrybuentów przeciążonych prestacyami drogowemi, — nie podwyższa stałego wymiaru tych prestacyj a daje możność reprezentacyom powiatowym otwierania w miarę potrzeby nowych źródeł dla pokrycia niezbędnych wydatków drogowych, — usuwa dotychczasowe niedogodności administracyjne i wątpliwości prawne przy wykonywaniu postanowienia o pokryciu potrzeb materyału drewnianego, — zachęca obszary dworskie, mające wydawać tylko potrzebny materyał, do zastępowania mostów i przepustów drewnianych przedmiotami murowanymi a tem samem przynosi ulgę dla powiatowego funduszu dróg gminnych, którego głównem źródłem jest dodatek do podatków bezpośrednich, — powołuje Wydziały powiatowe do administracyi ważniejszych dróg gminnych a przez to uchyla główne wady i trudności dotyczasowego ustroju zarządów dróg gminnych, — nastręcza sposobność do uregulowania poboru myta, co doprowadzić może z czasem do zupełnego zniesienia tego poboru, — przeznacza odpowiednią część dochodu z opłat targowych na racyonalne uporządkowanie dróg, ulic i placów w gminach, w których odbywanie targów połączone jest z niezwykłem zużyciem przedmiotów rzeczonych, i — nakoniec pozostawia reprezentacyom powiatowym możność odpowiedniego zastosowywania kardynalnych postanowień ustawy drogowej do różnorodnych warunków i właściwości miejscowych.

Projekt ten, jakkolwiek ma na względzie istotne potrzeby i właściwe cele reformy drogowej, uledz może jednak zmianie we wniosku, który Wydział krajowy zamierza przedłożyć Wysokiemu Sejmowi, po zebraniu i ostatecznem zestawieniu całego materyału odnośnego.

Jak wspomnieliśmy już wyżej część reprezentacyj powiatowych nie przedstawiła jeszcze dat przez nas żądanych, ani też nie objawiła swoich

zapatrywań w sprawie reformy ustawy drogowej, a przeto nie jest wykluczoną możliwość, że niejedno jeszcze zdanie cenne, z tej strony wyrażone, wzbogaci nasz materyał dotychczasowy.

Przypuszczamy również, że zasady projektu zmiany ustawy drogowej, które podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, wobec doniosłości tej sprawy dla naszego ekonomicznego i społecznego życia, staną się przedmiotem wymiany zdań, mogącej nastręczyć sposobność do objawienia trafnych zapatrywań i wniosków, które uwzględnilibyśmy tem chętniej w przyszłym projekcie naszym, że pragniemy korzystać z każdej myśli, która przyczynić się może do przeprowadzenia reformy ustawy drogowej z pożytkiem dla kraju.

W sprawie programu pozostałych jeszcze do wykonania ważniejszych rekonstrukcyj dróg krajowych.

Odnośnie do uwag w tym przedmiocie zawartych w sprawozdaniu komisyi drogowej z dnia 15. listopada 1889 przedkładamy następujące sprawozdanie:

Po objęciu w zarząd dróg krajowych, jak to Wysokiemu Sejmowi z poprzednich sprawozdań dokładnie wiadomo, Wydział krajowy przedewszystkiem był zmuszony zająć się uzupełnieniem i ustaleniem warstwy szutrowej dróg rzeczonych. Po dokonaniu tego najważniejszego i nie dającego się odroczyć zadania, w miarę zmniejszających się wydatków na utrzymanie dróg z oszczędności uzyskanych i nie przekraczając funduszów przez Wysoki Sejm na ten cel przeznaczonych, przeprowadził już znaczne i kosztowne przebudowania na wielu drogach krajowych, oraz budowę stałych mostów na większych rzekach.

Pomimo tych robót i nakładów dla doprowadzenia dróg krajowych do stanu wymagań tegoczesnych, pozostało jeszcze dużo do zrobienia.

Alegat 21.

Załączony wykaz przedstawia ważniejsze przebudowania na 24 drogach krajowych, które ani zaniechane, ani na dłuższy czas odroczone być nie mogą; koszt tych robót obliczony został na 559.000 zł.

Wydział krajowy świadom finansowego położenia kraju zmuszony jest wnosić rozłożenie tych robót i wydatków na dłuższy szereg lat i do budżetu na r. 1891 wstawił na ten cel . . . . . 50.000 zł.

(Most pod Kurowem . . . . . 30.000 zł.

Inne rekonstrukcye . . . . . 20.000 „)

Porządku, w jakim wykazane przebudowania wykonane być mają, Wydział krajowy z góry oznaczyć nie może i nie widzi potrzeby w tym względzie; przyjął jedynie za zasadę dawać pierwszeństwo tym robotom, na które od stron interesowanych więcej uzyska poparcia, ofiar i ułatwień, oraz tym, które dla okolicy i kraju mają większe znaczenie. Również starać się będzie Wydział krajowy przeprowadzać roboty projektowane naprzemian w różnych częściach kraju.

Od objęcia dróg krajowych w zarząd Wydziału krajowego t. j. od r. 1868 aż do r. 1875 małe tylko zmiany wprowadzono przy przebudowaniu mostów, albowiem głównie starano się o ogólne ulepszenie i uporządkowanie dróg odebranych, które przeważnie znajdowały się w bardzo złym stanie pod względem utrzymania i pokładu szutrowego.

Od r. 1875 r. t. j. od chwili przystąpienia do budowy nowych dróg krajowych używano materyałów o ile możności trwałych przy budowie mo-

stów, przeważnie dębiny albo też kamienia, odpowiednio do warunków miejscowych. Tychże samych zasad trzymano się przy przebudowaniu mostów na drogach istniejących. W ogóle przy budowie mostów starano się mieć na uwadze następujące względy:

1. Oznaczenie światła odpowiednio do potrzeby;

2. użycie materyału doborowego, przeważnie dębowego, zamiast miękkiego;

3. zastąpienie przyczółków drewnianych murowanymi;

4. mosty drewniane o małem świetle zamieniano na kanały sklepione lub przepusty płytami kryte;

5. przy przebudowaniu większych mostów drewnianych stosowano konstrukcyę górną kratową, dla zmniejszenia liczby otworów i ułatwienia przepływu wody, lodu i spławów drzewa;

6. przy ważniejszych robotach używano do murów zaprawy cementowej, lub też robiono mury betonowe;

7. w małem zastosowaniu z powodu wysokich cen były używane konstrukcye żelazne i tylko na dźwigarce dla małych mostków i jako rury żelazne (z klapą) przy przepustach powodziowych.

Przy przebudowaniu znaczniejszych mostów uwzględniono użycie trwalszych materyałów i odpowiednich konstrukcyj a mianowicie:

Most w Szczawnicy na Dunajcu, kratowy na filarze i przyczółkach murowanych.

Most w Gołkowicach na Dunajcu kratowy, na przyczółkach i filarach murowanych.

Wybudowano również mosty kratowe na przyczółkach murowanych:

w Buczaczu na Strypie,

w Zbarażu na Zbruczu,

w Ochotnicy na Ochotnicy,

w Jazowsku na dawnem korycie Dunajca,

w Jasionce na potoku Jasionce,

pod Rzeszowem na Przybyczówce.

Przy budowie mostu na Sanie pod Jarosławiem przyczółki i jarzma drewniane zastąpiono przyczółkami i filarami murowanymi, a wierzchnią konstrukcyą, kratową drewnianą.

Takie same zmiany wprowadzono przy przebudowaniu następujących mostów:

W Sniatynie na Prucie, w Jezupolu na Bystrzycy, a obecnie przy rozpoczętej budowie nowego mostu pod Kurowem na Dunajcu.

Co do przebudowania mniejszych mostów starano się w miarę możności zastosować wymienione na wstępie zmiany, mające na celu zwiększenie trwałości.

Najkorzystniejsze użycie kamienia okazało się w okręgach przemyskim i sandeckim, najmniej zaś do takich zmian nadaje się okręg brzeżański, gdzie mimo obfitości kamienia, nie może być tenże używany z powodu złej jakości.

W ostatnich latach po ułatwieniu komunikacyj przez budowanie kolei lokalnych zaczęliśmy używać sprowadzanego temi kolejami kamienia do budowy mostów także na niektórych drogach w północnej części kraju po-

łożonych, gdzie brak odpowiedniego kamienia, przyczem jednak mamy zawsze na uwadze racyonalne porównanie cen i trwałości materyału.

Powodując się wskazówkami i uwagami zawartemi w sprawozdaniu sejmowej komisyi drogowej z dnia 15. listopada 1889, przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889, Wydział krajowy postanowił zarządzić ścisłe badanie warunków miejscowych, celem jak najobszerniejszego zastosowania uwag komisyi co do zastępowania przebudowywać się mających mostów i przepustów na drogach krajowych, przedmiotami murowanymi.

W sprawie statystyki drogowej.

Statystyka budowy i utrzymania dróg oraz ruchu na nich, której prowadzenie zaleciła komisya drogowa w sprawozdaniu z dnia 15. listopada 1889 r. ma doniosłe znaczenie dla gospodarstwa drogowego, przyniesie bowiem następne korzyści:

1. Da obraz potrzeb kraju pod względem racyonalnego uzupełnienia sieci komunikacyjnej;

2. da podstawę do oznaczenia technicznych warunków budowy i sposobu utrzymania dróg przez cyfrowe oznaczenia stopnia ich ważności;

3. wskaże środki zmniejszenia kosztów budowy i utrzymania dróg przez porównanie materyałów, cen i sposobów wykonania robót;

4) uzupełni i ułatwi kontrolę wydatków, przez porównawcze zestawienie cyfr i wskaże, na których drogach budowa lub utrzymanie jest nieodpowiednio prowadzone.

Na razie uważamy za potrzebne zaprowadzenie statystyki drogowej w następnych kierunkach:

1. Oznaczenie ruchu na niektórych charakterystycznych drogach, uwzględniając odrębne warunki połączonych miejscowości co do wozów, transportów i żwierząt.

Porównawcze zestawienie cen jednostkowych i wydatków na różne rodzaje robót.

Oznaczenie zużycia się pokładu drogowego, uwzględniając ruch na drodze, gatunek materyałów i sposób utrzymania.

4. Daty robót budowlanych pod względem trwałości materyału i kosztu, które wskażą jakie zmiany dadzą się wprowadzić z korzyścią w ich budowie i utrzymaniu.

W miarę nabytego doświadczenia i wynikłej potrzeby wykazy statystyczne uzupełnione zostaną.

Dotychczasowe dorywcze usiłowania i próby oddziału technicznego Wydziału krajowego dla braku sił i środków nie mogły doprowadzić do zamierzonego celu.

Systematyczne zbieranie dat statystyki drogowej, odnoszące się do lat ubiegłych, na podstawie aktów i rachunków, a na przyszłość zaś na podstawie takichże dokumentów oraz specyalnych wykazów — oparte być musi na fachowej znajomości ze świadomością celu, do którego się dąży, aby przez wprowadzenie odpowiednich badań i racyonalne zestawienie porównawcze otrzymać rzeczywiste i mające znaczenie wyniki i wskazówki do korzystnych zmian w gospodarstwie drogowem.

Do prowadzenia statystyki drogowej w sposób wyżej wskazany wypadnie przeznaczyć jednego inżyniera i jednego pomocnika, co pociągnąć za sobą musi odpowiednie zwiększenie sił oddziału technicznego.

Dat potrzebnych do prowadzenia statystyki dostarczać może dla dróg krajowych krajowa służba drogowa, dla dróg powiatowych dostarczać ich mogą Wydziały powiatowe.

Koszta połączone z zebraniem niektórych dat dla dróg krajowych (a ten dział uważamy na razie za najpotrzebniejszy i najłatwiej dający się przeprowadzić) a to: pomiar, zużycie pokładu drogowego i przyrządy do tego, uzupełnienie planów, oznaczenie ruchu na charakterystycznych drogach i tp. mogą być pokryte z funduszów przeznaczonych na utrzymanie dróg krajowych, a to ze względu na to, że statystyka drogowa dążyć ma do zmniejszenia wydatków na konserwacyę dróg pomienionych.

Statystykę dróg powiatowych i gminnych na razie ograniczyć zamierzamy do tych tylko działów, które dadzą się przeprowadzić, bez spowodowania osobnych kosztów.

Kontrola nad projektami, budową i funduszami dróg subwencyonowanych.

W myśl wskazówek zawartych w sprawozdaniu komisyi drogowej, która była podstawą przytoczonej powyżej (pomiędzy uchwałami sejmowemi nie podlegającemi sankcyi Najwyższej) — uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26 listopada 1889 r., Wydział krajowy postanowił uzupełnić przepisy okólnika z dnia 22. grudnia 1882 l. 51432 o subwencyonowaniu dróg powiatowych i gminnych, a w szczególności:

1. uprosić i ściślej określić wymagania co do przedkładania projektów budowy dróg;

2. podać główne warunki techniczne, które przy budowie dróg winno być zastosowane;

3. uzupełnić zarządzenie dotychczasowe co do sprawdzania projektów oraz co do kontroli robót i funduszów na nie użytych.

Alegat 22.

W tym celu wydał Wydział krajowy załączona instrukcyę (al. 22.) dla wszystkich Wydziałów powiatowych i inżynierów krajowych z objaśnieniami, zawierającemi następujące uwagi i wskazówki:

I.

Wszystkie dotychczasowe rozporządzenia Wydziału krajowego wymagają dla uzyskania subwencyi na budowę dróg przedkładania przez Wydziały powiatowe planów i kosztorysów nie określając w jakich rozmiarach i o ile szczegółowo te projekty mają być sporządzone.

W skutek tego bardzo często pzzedkładane bywały projekta albo tak niedokładne i niejasne, że nie mogły być zatwierdzone albo zbyt obarczone niepotrzebnymi szczegółami, które bezużytecznie zwiększały pracę i koszta ich sporządzenia a utrudniały kontrolę.

Również często się zdarza, że Wydziały powiatowe przedkładają znacznym kosztem sporządzone szczegółowe projekty długich dróg, których budowa na szereg lat rozłożoną być musi; a po paru latach wskutek zmiany sto-

sunków miejscowych, wskutek nabytego doświadczenia i z powodu zaginionych znaków (palików) na gruncie, te projekty muszą być uzupełniane i przerabiane a czasem zaniechane.

Dla tych powodów odnośne postanowienia co do budowy dróg subwencyonowanych i ich projektów, zostały uzupełnione w następującym kierunku:

1. Przedewszystkiem dla oznacznenia, które drogi w pierwszym rzędzie liczyć mogą na subwencyę krajową, Wydziały powiatowe winny przedłożyć projekt sieci dróg najważniejszych dla interesów powiatu.

2. Dla ocenienia warunków, trudności i kosztów budowy dla oznaczenia, w jakiej wysokości subwencya udzieloną być może, wystarczy projekt wstępny.

3. Dla przeprowadzenia budowy potrzebny jest projekt szczegółowy.

Sieć dróg.

Sieć dróg w powiecie winna obejmować tylko najważniejsze drogi, których znaczenie należy uzasadnić pod względem rolniczym, przemysłowym i handlowym, jakoteż pod względem związku ich z drogami istniejącemi. Wydział powiatowy powinien również oznaczyć porządek, w jakim te drogi zamierza budować, albowiem pożądanem jest, aby nierozdrabiać sił i środków na jednoczesną budowę kilku dróg w powiecie. Wydział powiatowy winien również wykazać fundusze, prestacye i datki dobrowolne, jakimi na pokrycie kosztów budowy rozporządzać będzie.

Wydział krajowy ze względu na interes powiatów sąsiednich, lub ogólny interes kraju, — odpowiedniem wyznaczeniem subwencyj może sprostować lub uzupełnić sieć przygotowaną, oraz zmienić porządek w przeprowadzeniu budowy poszczególnych dróg.

Projekt wstępny:

Projekt wstępny winien obejmować:

a) kierunek drogi oznaczony na mapie sztabowej;

b) opisanie drogi, wykaz gmin, naturę gruntu, warunki budowy, znaczenie drogi i t. p.;

c) przybliżony koszt budowy;

d) warunki i prawdopodobny koszt utrzymania na przyszłość;

e) wykaz środków, przewidzianych na pokrycie kosztów budowy;

f) program budowy.

Taki projekt w zwykłych warunkach dla ocenienia znaczenia drogi i dla oznaczenia wysokości subwencyi krajowej będzie wystarczający.

Wyjątki stanowią:

a) drogi w okolicach górzystych, gdzie bez niwelacyi i szczegółowych badań nie można oznaczyć kierunku, długości drogi i rozmiarów robót,

b) drogi przechodzące przez bagna, góry osuwające się, głębokie parowy i t. p.;

c) mosty na większych rzekach, gdzie bez sondowania i obliczeń nie można oznaczyć wymiarów, rodzaju konstrukcyi i kosztów.

Inżynier z dostatecznem doświadczeniem i wprawą może w ciągu kilku dni na gruncie wypracować projekt wstępny kilkunastu kilometrów drogi znajdującej się w zwykłych warunkach.

Taki projekt często da lepsze i dokładniejsze pojęcie o kosztach i warunkach budowy, niż szczegółowy projekt wykonany przez niewytrawnego technika, który obarczony szczegółami robót często zapomina o zasadniczych warunkach i nie umie przewidzieć i ocenić przyszłych trudności budowy i utrzymania.

Umiejętnie wykonany projekt wstępny ułatwi i uprości racyonalne wykonanie szczegółowego projektu.

Projekt szczegółowy.

Przed rozpoczęciem budowy winien być wypracowany szczegółowy projekt tej części drogi, która w najbliższym czasie ma być wykonaną. Co do szczegółowego projektu wymagania muszą być zastosowane do zasad przyjętych i warunków gruntu. Wyjątkowe wymagania zostaną wyszczególnione przy zatwierdzeniu projektu wstępnego. Zwykle projekt szczegółowy winien zawierać:

a) Profil podłużny zawsze jest potrzebny; w okolicach górzystych dla oznaczenia spadków, a w równinach dla oznaczenia odpływu wody i dla uregulowania robót ziemnych;

b) plan położenia (sytuacyjny);

c) profile poprzeczne, jeżeli grunt jest nierówny lub pochyły.

Gdzie dla uzyskania łagodnych spadków potrzeba zastosować serpentyny, najwłaściwiej jest sporządzić plan warstwowy, który umożebni oznaczenie najodpowiedniejszego kierunku drogi, z przyjętym największym spadkiem, przy najmniejszych stosunkowo robotach ziemnych;

d) obliczenie bryłowatości robót ziemnych jest potrzebne dla wykonania robót na wymiar (do czego zawsze dążyć należy), dla doprowadzenia o ile można wykopów i nasypów do równowagi i zmiejszenia ich ilości, dla kosztorysu i dla kontroli cen i wydatków;

e) tablice przewozu ziemi są potrzebne dla racyonalnego wykonania robót ziemnych i dla oznaczenia cen tych robót, stosownie do odległości przewozu. Te tablice wskażą, w których punktach można zmniejszyć roboty ziemne lub odległość przewozu przesunięciem osi lub linii projektu. Tablice te są również potrzebne dla oznaczenia rzeczywistej ilości robót ziemnych, albowiem z obliczenia bryłowatości dość trudno jest oznaczyć, ile ziemi z wykopów potrzeba odwieść na bok, a ile potrzeba dostarczyć z rowów materyałowych dla uzupełnienia nasypów;

f) projekty ważniejszych robót budowlanych;

g) kosztorys budowy.

Powyższe pastanowienia co do projektów dróg, mają na celu uprościć o ile można ich wykonanie, a zarazem zapewnić i ułatwić racyonalne wykonanie budowy. Dla ułatwienia w wypracowaniu projektów dróg Wydział krajowy zamierza:

1. uzupełnić typy na zwykłe często się powtarzające roboty budowlane dla różnych używanych szerokości dróg. Takie typy dobrze wystu-

dyowane, dadzą rękojmię odpowiedniej mocy i trwałości i zmniejszą wydatki na budowę.

2. Zmienić tj. sprostować i uprościć przepisy analizy cen, które przed kilkudziesięciu laty zestawione, gdy były inne warunki, gdy brakło doświadczenia, ulepszonych narzędzi i wprawnych robotników, dotąd są przyjęte i za urzędowe uznane.

Te przepisy zawierają wiele niedokładnych, nieodpowiednich, niepotrzebnie skomplikowanych i zbyt drobiazgowych postanowień.

W wielu wypadkach ceny podług urzędowych przepisów analizy obliczone, jak n. p. przy robotach ziemnych i dowozach dają wyniki dwa razy większe od cen rzeczywistych, obliczenia zaś robót murarskich i ciesielskich są tak drobiazgowe, że bez potrzeby utrudniają rachunki.

II.

Ustanowione zasady i warunki techniczne budowy dróg, oparte na doświadczeniu i nauce zostały uznane i przyjęte w tych krajach, gdzie rozwój komunikacyj doszedł do wysokiego stopnia udoskonalenia.

Zasady te zwykle z powodu niezrozumienia ich ekonomicznej doniosłości, są dotychczas mało uwzględniane przy projektowaniu i budowie dróg. Wyjaśnienie i udowodnienie tych zasad usuwając dotychczasowe często mylne pojęcia, sprowadzi budowę dróg subwencyonowanych i niesubwencyonowanych na właściwe tory.

Główne zasady techniczne, których przy budowie dróg przestrzegać należy, można streścić w następujących punktach:

1. Najkrótszy o ile można kierunek drogi.
2. Odpowiednie i o ile można łagodne spadki.
3 Osuszenie drogi odpowiedniem odprowadzeniem wody.
4. Odpowiednie wykończenie robót ziemnych przed szutrowaniem.
5. Fachowe i ze znajomością rzeczy wypracowanie projektu w myśl wymienionych zasad i należyte wykonanie robót.

Zasady te dadzą się rozwinąć jak następuje:

1. Kierunek drogi.

W wytyczeniu drogi najważniejszem jest jej sprostowanie a względnie skrócenie, o ile to bez prowadzenia znaczniejszych spadków wykonane być może.

Jeżeli nie zawsze zmniejszenie długości drogi wpływa na zmniejszenie kosztów budowy, to w każdym razie obniża koszta jej utrzymania na przyszłość, a co ważniejsza zmniejsza koszta transportów.

Dla ujęcia w cyfry korzyści wynikających ze skrócenia drogi posłuży przykład następujący.

Przyjmując średnie koszta rocznego utrzymania jednego kilometra drogi, na której ruch jest mały (10.000 wozów parokonnych rocznie) na 100 zł., przypuszczając dalej, że koszta transportu normalnego ładunku parokonnego wozu na drodze szutrowanej w średnim stanie wynoszą najmniej 6 ct. od jednego kilometra, korzyści w razie skrócenia drogi w tych

warunkach o jeden kilometer obliczyć się dadzą w sposób następujący:

Roczne koszta utrzymania zmniejszą się o 100 zł., co odpowiada kapitałowi 2.000 zł., a dla okolicy korzystającej z drogi koszta transportów zmniejszą się o 600 zł., co przedstawia kapitał 12.000 zł.; ogólny zysk zatem będzie odpowiedni kapitałowi 14.000 zł. w. a.

W podobny sposób można wykazać, że cyfry te będą bardziej wzrastały przy drogach o znaczniejszym ruchu n. p. Jarosław-Bełzec: 30.000 wozów parokonnych rocznie — utrzymanie 1 kilometra 200 zł. — ogólny zysk odpowie kapitałowi 40.000 zł, a jeszcze wyraźniej przy bardziej uczęszczanych drogach (n. p. Kraków-Baran), gdzie przejeżdża 100.000 wozów parokonnych rocznie, a utrzymanie 1 kilometra 500 zł. — zysk przez skrócenie drogi o 1 km. przedstawia tutaj kapitał 130.000 zł. Te cyfry uzasadniają doniosłe znaczenie ekonomiczne skracania dróg, a suma takich skróceń przy budowie dróg w całym kraju przedstawia poważną cyfrę zaoszczędzonego kapitału publicznego i prywatnego.

Sprostowania drogi są także pożądane ze względu na ułatwienie budowy, ułatwienie odpływu wody, zaoszczędzenie siły pociągowej wskutek zmniejszenia liczby zakrętów i t. p.

Nadto trzeba zaznaczyć, że w wielu wypadkach, celem przyszłego uregulowania wsi i miasteczek, wadliwie pod względem ogniowym i sanitarnym zbudowanych i przez to narażonych na klęski pożaru i zarazy, lepiej je ominąć, jak korzystać z istniejących ulic, pełnych zakrętów i nierówności, gdzie droga będzie kosztowną do budowy i utrzymania. Droga zbudowana obok wsi, lub miasteczek stanie się w przyszłości regularną ulicą, zabudowaną pod kontrolą i prawidłowo.

Nakoniec co do tego przedmiotu można dodać, że jakkolwiek wywłaszczenia gruntów w celu uregulowania drogi natrafiają często na niechęć i opór zwykle z powodu przesadnego wyobrażenia o szkodach w gospodarstwie, niedogodności chwilowe są dostatecznie wynagradzane, a po paru latach znikają zupełnie.

2. Spadki.

Liczne doświadczenia i obliczenia teoretyczne oznaczają związek, jaki istnieje między siłą pociągową, ładunkiem wozu, a wzniesieniem i spadkiem drogi, po której wóz się posuwa.

Nie wchodząc w szczegóły tych obliczeń, podajemy tu tylko cyfry charakteryzujące znaczenie wzniesień.

Jeżeli się przyjmie ładunek parokonnego wozu na drodze szutrowanej w poziomie, w średnim stanie, przy jeździe stępo na 1.800 kg. (oprócz ciężaru wozu 400 kg.), to chcąc, aby natężenie siły koni pozostało bez zmiany, trzeba stopniowo zmniejszać ładunek w miarę zwiększających się wzniesień na drodze.

w poziomie		1.800 kg.
przy wzniesieniu	2%	1.410 „
„	4%	1.100 „
„	6%	880 „
„	8%	720 „
„	10%	600 „

Znaczenie wzniesień można także przedstawić z innego punktu:

Przyjmując ładunek niezmienny parokonnego wozu 1.800 kg. wypadnie natężenie siły każdego konia:

na poziomie		63 kg.
na wzniesieniu	2%	85 „
„	4%	107 „
„	6%	129 „
„	8%	151 „
„	10%	173 „

Z tych cyfr wynika, że albo trzeba ładunek wozów zastosowywać do największych spadków, jakie się na drodze znajdują, albo przy większych wzniesieniach zwiększać liczbę koni.

Ze względu, że stałe natężanie siły średniego konia, przyjmuje się na 70 kg., a chwilowo na krótkich przestrzeniach może być większe, lecz nie powinno przekraczać 120 kg., już na wzniesieniu większem niż 5%, potrzeba zwiększać liczbę koni.

Dlatego w krajach, gdzie nauki techniczne doprowadzone zostały do wyższego stopnia i zrozumiane zostały w głównych zasadach przez ogół, największe spadki, przyjęte przed kilkudziesięciu laty na 8%, stopniowo zostały redukowane na 6%, 5%, a obecnie na 4%. Dla tych także powodów dążyć należy i u nas, aby największe spadki nie przekraczały 5% (dla uniknięcia przyprzążki i hamulca).

3. Osuszenie drogi

ma wielkie znaczenie dla przyszłego taniego jej utrzymania w dobrym stanie.

Gdy nie ma odpływu wody, grunt pod szutrem rozmiękcza się, warstwa szutrowa przełamuje się, następuje utrudnienie w komunikacyi i okazuje się potrzeba kosztownych napraw.

Gdy w warstwie szutrowej nagromadza się zbyt dużo wilgoci, to warstwa taka traci swą spoistość i siłę oporu, staje się chropowatą, tworzą się doły i koleje, szuter się prędzej zużywa, koszta transportów i koszta utrzymania znacznie się zwiększają.

4. Roboty ziemne należy dokładnie wykończyć przed rozsypaniem szutru.

Droga szutrowana bez odpowiedniego poprzedniego starannego wykonania robót ziemnych, bez dania odpowiedniej podstawy dla warstwy szutrowej, wskutek niejednostajnej grubości tej warstwy i niejednostajnego oporu, pozostanie zawsze chropowatą, trudną do osuszenia i utrzymania i wielu razach będzie gorszą od drogi nieszutrowanej.

Dokładność wykonania robót ziemnych jest ważniejszą przy drogach niż przy kolejach żelaznych; — albowiem przy kolejach nierówności gruntu są w części usunięte podkładami.

Koszta robót ziemnych są jednorazowe i zwykle małe w porównaniu do ogólnych kosztów budowy i korzyści ztąd osiągniętych.

5. Fachowe i z e z n a j o m o ś c i ą r z e c z y w y p r a c o w a n i e p r o j e k t u i o d p o w i e d n i e w y k o n a n i e r o b ó t j e s t b a r d z o w a ż n e.

Dość często można się spotkać ze zdaniem, że projekt drogi jest za kosztowny a niekonieczny. Do takiego przekonania przyczyniły się poniekąd prace albo zbyt pobieżne, albo nieumiejętnie wykonane, w których nie uwzględniono przyszłych trudności budowy i utrzymania oraz znaczenia drogi na transportów. Nagromadzenie niepotrzebnych szczegółów zwiększa bez potrzeby pracę i koszta sporządzenia projektu a nie doprowadza do pożądanych wyników.

Tylko umiejętnie i starannie przez rutynowanego inżyniera wypracowany projekt i dokładnie na podstawie takiego projektu wykonana budowa zapewniają najdogodniejszą drogę dla jazdy, a r a c y o n a l n i e najtańszą pod względem budowy i utrzymania.

Późniejsze naprawy błędów, popełnionych przy budowie są trudne i wymagają większych nakładów niż zwiększenie kosztów wynikłe z dokładnej i gruntownej budowy.

W ogóle wymagania powyższe przy budowie dróg, jeżeli nawet w pewnych wypadkach pozornie zwiekszają koszta ich budowy, to mają jedynie na względzie kardynalne zasady ekonomiczne, aby przez tanie a dobre utrzymanie dróg i zmniejszenie kosztów transportu podnieść dobrobyt kraju.

III.

Rewizya robót na gruncie przedsiębrana przez inżynierów krajowych dla kontroli, będzie miała na celu nie tylko sprawdzenie cen wydatków i odpowiedniego użycia funduszów publicznych (do czego w pierwszym rzędzie powołane są władze administracyjne i urzędy rachunkowe), ale także sprawdzenie czy roboty są odpowiednio wykonane, danie wskazówek jak je uprościć i zmniejszyć, jak można wykonać taniej lub lepiej. Kontrola także może trudności zmniejszyć lub usunąć, może w porę ostrzedz o niewłaściwem wykonywaniu robót i ochronić fundusze publiczne od dalszego marnowania.

Dla inżynierów powiatowych kontrola fachowa ze strony inżynierów krajowych i wspólna narada będzie zwykle pożądaną, co dla funduszu i dobroci dróg tylko korzyść przynieść może.

Dla uzupełnienia kontroli i utrzymania ewidencyi Wydział krajowy zamierza prowadzić stałe wykazy:

a) projektowanych i budujących się dróg,

b) stanu, długości i rodzaju dróg zbudowanych,

c) zestawień statystycznych cen robót i wydatków, na podstawie rachunków, kolaudacyj i dzienników budowy.

Dla ścisłości wykonywania zarządzeń spowodowanych kontrolą, Wydział krajowy postanowił nieasygnować całej przyznanej subwency z góry i lecz częściami w miarę postępu budowy, czyniąc zależnem asygnowanie dalszych zaliczek od wyniku rewizyi wykonanych robót.

W wyjątkowych okolicznościach przy udzielaniu wyższych subwencyj na wykonanie ważnych i trudnych robót, Wydział krajowy wyznaczy w razie uznanej potrzeby technika z ramienia swego do prowadzenia budowy.

IV.

Droga zbudowana z uwzględnieniem zasad technicznych, aby odpowiadała w zupełności swemu celowi, powinna być także i racyonalnie utrzymywaną; wpływ bowiem stanu powierzchni drogowej na siłę popociągową jest bardzo znaczny, — co da się przedstawić w następujących cyfrach, które wykazują, jaki ładunek średni koń, idąc stępo, może udźwignąć na drodze poziomej przy rozmaitych jej stanach.

W obliczeniu tem przyjęto siłę pociągową konia średnio na 70 kg., a ciężar wozu równy $^1/_4$ ładunku; w drugiej kolumnie podano koszta transportu 1000 kg. na odległość 1 klm. (przyjmując średnią wartość dziennej pracy konia 1 zł. i odległość (jaką w ciągu dnia może przebyć 40 kilometrów).

	Ładunek.	Cena transportu.
Na drodze nieszutrowanej w gruncie gliniastym	210 kg.	24 ct.
„ „ „ „ „ piaszczystym	320 „	16 „
„ „ szutrowanej w złym stanie	660 „	9 „
„ „ „ w bardzo dobrym stanie	1590 „	3·1 „
„ „ brukowanej w złym stanie	1750 „	2·9 „
„ „ „ w bardzo dobrym stanie	2100 „	2·4 „
„ „ kolei żelaznej	7500 „	0·7 „

Porównując drogi brukowane, których budowa jest kosztowna i które nie nadają się do szybkiej jazdy tak dobrze jak drogi szutrowane, pomijając również koleje konne, jako wymagające znacznego kapitału nakładowego, któryby tylko przy bardzo wielkim ruchu mógł być odpowiednio oprocentowany, z tych cyfr wynika, że koszta transportów na dobrej drodze szutrowanej są prawie trzy razy mniejsze jak na drodze w złym stanie.

Zestawiając wszystkie wymienione motywa, okazuje się, że w interesie ekonomicznym kraju leży budowa dróg, oparta na zasadach technicznych, jako też racyonalne ich utrzymanie w dobrym stanie.

Aby więc cel ten osiągnąć nawet szczupłymi funduszami lepiej oszczędzać na szerokości drogi, na robotach budowlanych, rozłożyć budowę na dłuższy przeciąg czasu; ale nie oszczędzać na kierunku, na spadkach i robotach ziemnych, bo te roboty stanowią podstawę drogi, pozostają na zawsze, a wydatek jest jednorazowy.

Zatem subwencya krajowa uzasadnioną jest tylko dla tych dróg, które dobrze i podług zasad technicznych budowane być mają i których należyte utrzymanie jest zapewnione.

Na podstawie przytoczonych motywów Wydział krajowy wydał dodatkową instrukcyę, mając na względzie wzrastający ciągle i stale ruch około budowy dróg powiatowych i gminnych. Obecnie już można liczyć, że przy dotychczasowej subwencyi krajowej 160.000 zł. i użyciu co najmniej podwójnej sumy na ten cel przeznaczonej z funduszów powiatowych, prestacyj i datków dobrowolnych (razem około pół miliona) przybywa rocznie przeszło 100 klm. dobrych dróg.

Długiego szeregu lat jeszcze potrzeba, aby uzupełnić sieć komunikacyj, która w ostatnim swym rozwoju wymaga połączenia każdej gminy

dobrą drogą z gminami sąsiedniemi t. j. zamiany dróg istniejących na dobre.

Ale nie ma powodu przypuszczać, iż kraj tej potrzebie podołać nie zdoła, gdyż rozwój komunikacyj jest jednym z głównych czynników podniesienia ekonomicznego stanu kraju pod względem rolnictwa, przemysłu i handlu, przyczem wartość gruntu wzrośnie a pieniądz wydany na budowę dróg przejdzie do rąk pracującej ludności, co w ogóle wpłynąć musi na powiększenie dobrobytu kraju.

Reorganizacya służby technicznej dróg krajowych.

Komisya drogowa w sprawozdaniu swem z dnia 15. listopada 1889, przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 r. w sprawie reorganizacyi służby technicznej dróg krajowych, wyraziła przekonanie, iż Wydział krajowy, odczuwając potrzebę tej reorganizacyi, przedłoży projekt Wysokiemu Sejmowi, który czyniąc zadość w zupełności potrzebom technicznym administracyi dróg krajowych, naczelnemu nadzorowi nad drogami powiatowemi i gminnemi i niezbędnej kontroli nad użyciem subwencyj drogowych, udzielanych z funduszu krajowego, wreszcie naczelnemu nadzorowi nad publicznymi dojazdami kolejami, — będzie miał na uwadze niemniej i trudne położenie finansowe kraju.

Pragnąc to zdanie usprawiedliwić, Wydział krajowy nie może po przestać na znżytkowaniu materyałów już dotychczas nagromadzonych, lecz chcąc oznaczyć z możliwą dokładnością niezbędne zwiększenie sił technicznych, zebrać jeszcze musi daty co do rozmiarów czynności i obowiązków, które nakłada na organa techniczne służby drogowej wydana w roku bieżącym reskryptem do LW. 3.226/90. dodatkowa instrukcya o subwencyonowaniu dróg powiatowych i gminnych, normująca udział tych organów w kontroli, projektowaniu i wykonywaniu budowy powyższych dróg.

Na razie starał się Wydział krajowy zaradzić częściowo naglącej potrzebie powołaniem do pełnienia obowiązków w oddziale techniczym inżynierów okręgowych Kazimierza Jankowskiego i Władysława Szyszkowskiego, inżyniera dróg i mostów, Mieczysława Świtkowskiego oraz mianowaniem Kornela Birgfelnera nadetatowym asystentem.

W sprawie zbadania powodów obniżenia dochodów z myt krajowych.

Począwszy od roku 1886 spostrzegać się daje z każdym rokiem postępujący ubytek w dochodach mytniczych na drogach krajowych.

I tak dochody te, w porównaniu z wynikłością z roku 1885 uczyniły:

w roku	1886	mniej o	11.931	zł. 74	ct.
„	1887	„ „	13.093	„ 23	„
„	1888	„ „	16.562	„ 31	„
„	1889	„ „	16.478	„ 36	„

Komisya drogowa w sprawozdaniu swem z 15. listopada 1889 przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889, skonstatowawszy z każdym rokiem postępujące zmniejszenie się dochodów z myt krajowych pomimo powiększania się dróg krajowych, wyraziła zapatrywanie, iż należy przeprowadzić ścisłe dochodzenie powodów obniżenia dochodów mytniczych na drogach krajowych w celu możliwego usunięcia takowych.

Wobec tego uznając nieodzowną potrzebę rewizyi, ewentualnie regulacyi myt krajowych, zarządziliśmy dokładne zbadanie warunków omycenia na drogach krajowych a mianowicie zbadanie powodów, które wpływają na obniżenie dochodów mytniczych, czy to wskutek nowozbudowanych a łączących się z omyconemi drogami krajowemi dróg powiatowych, gminnych, publicznych dojazdów lub nowopowstałych kolei żelaznych, czy też przez coraz częstsze objeżdżanie myta w różny sposób praktykowane, wreszcie wskutek może innych zmian zaszłych w miejscowych stosunkach.

Z uwagi dalej, że dotychczasowy rozkład stacyj mytniczych, których dotąd w liczbie 150 zaprowadzono na drogach krajowych, nie wszędzie odpowiada obecnym stosunkom miejscowym, zwłaszcza tam, gdzie nowo pobudowano schodzące się z drogami krajowemi drogi publiczne, poleciliśmy przy tem dochodzeniu zbadać, czy nie dałoby się przeprowadzić uzupełnionego lub nowego rozkładu stacyj mytniczych, nawet dopuszczając zmniejszenie ilości stacyj przez zwinięcie tych, które bardzo nizki przynoszą dochód.

Dążąc do racyonalnej regulacyi myt krajowych, o ile takowa da się przeprowadzić z korzyścią dla funduszu krajowego w miarę postępu dalszych czynności odnośnych, zdawać będziemy sprawę Wysokiemu Sejmowi.

W sprawie wykonywania kontroli nad pobierającemi kopytkowe miastami: Brody, Brzeżany, Buczacz, Kołomyja, Nowy Sącz, Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów, Tarnopol i Tarnów.

Wydział krajowy dążył usilnie do tego, aby miasta na mocy specyalnych ustaw pobierające kopytkowe, dopełniały warunków, od których ten pobór prawnie zawisł. Do tego zmierzają wydane zarządzenia, mające zarazem na celu, zgodnie z wyrażoną na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 opinią komisyi drogowej wykonywanie ścisłej kontroli poza wspomnianemi miastami.

W szczególności co do miast Brody, Brzeżany, Przemyśl, Rzeszów, Stanisławów, Tarnopol i Tarnów, które nie przedłożyły jeszcze rachunków z robót około utrzymania dróg, ulic i placów przez nie w roku 1889, wykonanych i preliminarze tychże robót na rok 1890, wezwaliśmy dotyczące Wydziały powiatowe do wniesienia wzmiankowanych przedłożeń w ostatecznym terminie do 30. czerwca b. r. Jednocześnie poleciliśmy inżynierom okręgowym dróg krajowych, aby po bezskutecznym upływie wyż oznaczonego terminu przystąpili bezzwłocznie do sprawdzenia powyższych robót na miejscu. Takież samo zarządzenie wydane zostało celem otrzymania od miasta Buczacza preliminarza wspomnionych robót na rok 1890.

Wydział krajowy po otrzymaniu żądanych sprawozdań ucieknie się przeciwko miastom, któreby nie wykazały się z dopełnienia warunków ustawami koncesyjnemi zastrzeżonych, do środków przymusowych.

W dalszym ciągu, z uwagi że miasto Kołomyja dopuściło się niedbałości w gospodarce drogowej i mimo wezwania naszego takowej nie uregulowało, Wydział krajowy postanowił przeciwko niemu zastosować w art. IX. ustawy z dnia 20. marca 1888 (Dz. ust. kraj. Nr. 39) przewidziane środki przymusowe. W tym celu delegował swego urzędnika technicznego z poleceniem dokładnego zbadania administracyi drogowej na miejscu za ubiegły peryod trzechletni.

W tym samym celu wysłany został inżynier Wydziału krajowego do miasta Nowego Sącza, które mimo upomnień naszych, zalega z przedłożeniem rachunków z administracyi drogowej za dwa lata poprzednie i preliminarza dalszych robót na r. 1890.

W sprawie ubezpieczenia od wypadków robotników zatrudnionych na drogach krajowych.

W myśl ustawy z dnia 28. grudnia 1887 (Dz. ust. państw. z r. 1888. Nr. 1.), która z dniem 1. listopada 1889 weszła w życie, zarządziliśmy wymagane tą ustawą ubezpieczenie robotników, zatrudnionych na drogach krajowych, przyjmując przy pierwotnem zgłoszeniu obowiązanych do ubezpieczenia w 15 okręgach a względnie ekspozytorach dróg krajowych, o ile dotyczy wykonywania robót zwyczajnych we własnym zarządzie, przeciętnie liczbę ogólną dziennie pracujących na 294, dla których w ciągu roku przez 800 dni zatrudnionych przypadnie łączna kwota wypłaconego rocznego zarobku 8000 zł., a od tej kwoty obliczona wedle VIII. kategoryi niebezpieczeństw premia około 180 zł., przypada do zapłaty z funduszu krajowego. Prócz tego zarządziliśmy ubezpieczenie od wypadków przy wykonywaniu robót nadzwyczajnych na drogach krajowych we własnym zarządzie.

Koszta ztąd wynikłe dopiero z upływem roku będą mogły być wykazane.

Alegat 23.

Celem zaś jednolitego postępowania przy zastosowaniu powołanej ustawy, wydaliśmy załączone rozporządzenie do wszystkich inżynierów okręgowych i ich zastępców.

Budowa mostu na Dunajcu pod Kurowem.

W r. 1889 wykonano studya, sondowania i roboty przygotowawcze, potrzebne dla wypracowania szczegółowego projektu na budowę mostu na Dunajcu pod Kurowem na drodze krajowej słotwińsko-sądeckiej.

Projekt został wypracowany i kosztorys obliczony na 82.000 zł. Projekt ten obejmuje budowę jednego przyczółka i pięciu filarów murowanych na fundamentach z betonu. Na tych filarach będzie oparty drewniany zespół kratowy 183 m. długości; bezpośrednio w dalszym ciągu po za głównem korytem Dunajca będzie zbudowany most powodziowy o trzech przęsłach na jarzmach z pali dębowych 75 m. długości.

Budowę przyczółka i filarów ze względu na trudność wykouania, na niedające się z góry przewidzieć przeszkody i ze względu na konieczność dokładnej i trwałej roboty Wydział krajowy, przeprowadza we własnym zarządzie i techniczne kierownictwo budowy poruczył inżynierowi krajowemu Kazimierzowi Jankowskiemu. Obecnie budowa jest w pełnym rozwoju.

Most na Prucie między Delatynem a Zarzeczem.

Wysoki Sejm uchwałą z dnia 22. stycznia 1889 polecił Wydziałowi krajowemu, aby Wydziałowi powiatowemu nadwórniańskiemu udzielił odpowiedniej pomocy technicznej celem sporządzenia projektu mostu na Prucie między Delatynem a Zarzeczem, zbadał stosunki odnośnych gmin i powiatu i w razie uznania potrzeby subwencyonował budowę tego mostu w myśl okólnika Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1882 r.

Projekt mostu rzeczonego został wypracowany przez inżyniera Wydziału krajowego a koszt tej budowy obliczono na 14.000 zł. Na pokrycie tych kosztów udzielił Wydział krajowy z funduszów przeznaczonych przez

Wysoki Sejm na subwencyonowanie dróg powiatowych i gminnych, tytułem bezzwrotnego zasiłku kwotę 3.000 zł., zaś tytułem bezprocentowej pożyczki, spłacalnej w dziesięciu rocznych ratach, kwotę 8.000 zł. Resztę kosztów pokryje Wydział powiatowy z innych funduszów.

Budowa tego mostu prowadzoną będzie przez Wydział powiatowy we własnym zarządzie i zostanie ukończoną w roku bieżącym.

Budowa dróg w Zakopanem.

W r. 1889 wycudowano w Zakopanem następujące drogi przy pomocy subwencyi krajowej i pod kierunkiem inżyniera krajowego Tytusa O'Byrna:

1. do Kościelisk	na długości	670	m.
2. na Kropawkach	„	470	„
3. na Chramcówkach	„	780	„
4. do Jaszczurówki	„	200	„
	Razem	2 120	m.

Gmina Zakopane oddała inżynierowi krajowemu do dyspozycyi wszystkie prestacye; obszar dworski, właściciel Jaszczurówki i właściciele realności przyległych, przyczyniają się chętnie w materyałach i gruntach do budowy tych dróg Gmina utrzymuje dróżnika i pokrywa wydatki na utrzymanie zbudowanych części.

W roku bieżącym Wydział krajowy rozpoczął budowę w dalszym ciągu tych dróg, dając pierwszeństwo tym z nich, dla których więcej ułatwień i ofiar od stron interesowanych uzyska.

Droga z Chabówki przez Sieniawę do Nowego Targu.

W r. 1890 rozpoczęto budowę drogi gminnej subwencyonowanej z Chabówki przez Sieniawę do Nowego Targu, doliną rzeki Raby.

Droga ta ma wyjątkowe znaczenie, albowiem po jej ukończeniu, zastąpi ona obecną drogę krajową z Chabówki przez Obidowę do Nowego Targu, która przechodzi okolicą bezludną, szczytami gór z bardzo przykrymi spadkami (dochodzącymi do 15%).

Z tych powodów Wydział krajowy przeprowadza tę budowę podług zasad przyjętych dla dróg krajowych, na podstawie projektów wypracowanych w oddziele technicznym i pod kierunkiem inżyniera krajowego Tytusa O.Byrna.

Droga Rohatyn-Chodorów.

Droga Chodorów-Rohatyn ma około 25 kilometrów długości. C. k. Rząd w uznaniu doniosłości tej drogi przyczynia się do ogólnych kosztów jej budowy, które około 100.000 zł. wyniosą, kwotą 64.000 zł. płatną w dwóch ratach. Udział funduszu krajowego wyniesie 20 do 25.000 zł. — Powiaty bobrecki i rohatyński przyczyniają się kwotami pierwszy 2.000 zł., drugi 3.000 zł.

Zarząd administracyjny budowy drogi pomienionej poruczył Wydział krajowy komitetowi złożonemu z pp. Władysława i Michała Tustanowskich, Seweryna Manasterskiego i Feliksa Różańskiego pod przewodnictwem prezesa Rady powiatowej rohatyńskiej i posła na Sejm krajowy Mikołaja Torosiewicza, zaś kierownictwo techniczne inżynierowi krajowemu Ignacemu Kurniewiczowi. Roboty prowadzone są we własnym zarządzie dla

dania zarobku ludności, z całą energią, gdyż budowa ma być wykonaną do końca października 1891 r.

Subwencye państwowe na drogi powiatowe i gminne.

Oprócz budowy drogi Rohatyn - Chodorów, o której powyżej zdajemy sprawę, subwencyonował c. k. Rząd, jak w roku poprzednim tak i w roku bieżącym inne drogi w rozmaitych okolicach kraju.

Szczegółowego wykazu tych dróg i subwencyj udzielonych ze skarbu państwa dotychczas nie otrzymaliśmy.

Roboty drogowe wykonane celem nastręczenia zarobku ludności dotkniętej nieurodzajem.

Niezależnie od prośby, jaką Wydział krajowy wniósł w roku zeszłym do JE. Pana Namiestnika o wyjednanie pomocy państwowej, a mianowicie zapomogi bezzwrotnej i pożyczki bezprocentowej na ratowanie ludności naszego kraju zagrożonej głodem z powodu zeszłorocznego nieurodzaju, poczynił Wydział krajowy starania u c. k. Rządu krajowego, aby w drodze właściwej zechciał wyjednać stosowną subwencyę z funduszów państwowych na prowadzenie budowy dróg w tych okolicach kraju, w których ludność narażoną była na niedostatek, a w dostarczonym jej tym sposobem zarobku znaleźćby mogła najwłaściwsze źródło ratunku.

Przytem wydał Wydział krajowy okólnik do Wydziałów powiatowych celem zebrania dat potrzebnych do oznaczenia tych robót drogowych, oraz innych robót użytku publicznego, których wykonanie mogłoby nastręczyć zarobek ludności dotkniętej klęską nieurodzaju.

Rozporządzeniem z 29. listopada 1889 l. 52.928 zawiadomił Wydział krajowy 69 Wydziałów powiatowych o wysokości i rodzaju pomocy przyznanej poszczególnym powiatom z funduszów udzielonych ze skarbu państwa i z funduszów przeznaczonych na ten cel uchwałą Wysokiego Sejmu z 30. października 1889. Pragnąc, aby fnndusze przeznaczone na wykonanie robót użytku publicznego, a w szczególności na budowę dróg, racyonalnie i z uwzględnieniem przyszłych potrzeb zużyte zostały, zwrócił Wydział krajowy okólnikiem z 29. listopada 1889 uwagę Wydziałów powiatowych na tę okoliczność, iż byłoby pożądanem, aby w programie robót zamieszczone zostały (o ile to możliwe bez przeoczenia właściwego celu przyznanej pomocy) również roboty około tych dróg, których budowa przy udziale subwencyi krajowej jest już w toku, jakoteż tych, których budowa rozpoczęta dla dania zarobku ludności, klęską nieurodzaju dotkniętej, mogłaby być w przyszłości dalej prowadzoną przy pomocy subwencyi krajowej, na podstawie przepisów okólnika Wydziału krajowego z dnia 22. grudnia 1882 l. 51.432.

W szczególnosci zaś wskazał Wydział krajowy Wydziałom powiatowym imiennie te drogi, których budowa w pierwszym rzędzie rozpoczętą być winna.

W dalszym toku tej sprawy badał Wydział krajowy przedłożone sobie operaty techniczne dróg budować się mających, dawał Wydziałom powiatowym, które się tylko o to zgłosiły, wskazówki mające na celu racyonalne wykonanie robót projektowanych, wreszcie — o ile to było możliwem — udzielał im pomocy przez swe organa techniczne, które z wytężeniem sił i z gorliwością godną wszelkiego uznania starały się poruczone im zadanie spełnić jak najdokładniej.

Alegat 24.

W załączeniu przedkładamy Wysokiemu Sejmowi wykaz funduszów państwowych, krajowych i powiatowych, przeznaczonych na roboty publiczne w 1890 r., obejmujący daty z 69 tylko powiatów, gdyż 5 powiatów do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania żądanych dat nie przedłożyło.

Z pomienionego wykazu okazuje się, że na publiczne roboty drogowe, które dały zarobek ludności, klęską zeszłorocznego nieurodzaju dotkniętej, przeznaczono w r: b. następujące kwoty:

a) z funduszów państwowych . . .	535.577 zł.	20½ ct.
b) z funduszów krajowych	186.286 „	43 „
c) z funduszów powiatowych . . .	407.919 „	25½ „
Ogółem zatem łączną sumę . . .	1,129.782 zł.	89 ct.

Wykazem tym nie jest objętą budowa drogi Rohatyn-Chodorów, o której powyżej zdajemy sprawę.

Pomiary długości dróg autonomicznych.

Wskutek zakomunikowanego nam odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 30. lipca 1889 l. 47.543 reskryptu c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych o dostarczenie dat pomiarów długości dróg autonomicznych, wezwaliśmy okólnikiem z dnia 13. stycznia 1890 r. LW. 34.454/89 Wydziały powiatowe, oraz krajową służbę drogową, ażeby w razie czynionych pomiarów długości jakichkolwiek dróg autonomicznych, rezultaty tych pomiarów przedkładały odnośnym c. k. starostwom.

Objęcie dróg gminnych w zarząd Wydziałów powiatowych.

Z powodu nieodpowiedniej administracyi dróg gminnych przez zarząd drogowy w Chabówce, objął Wydział powiatowy w Nowym Targu po porozumieniu się z tamtejszym c. k. Starostwem drogi gminne w Chabówce w bezpośredni zarząd, stosownie do przepisu §. 28. noweli do ustawy drogowej z r. 1885.

Sprawy drogowe wytoczone przed c. k. Trybunał administracyjny.

A. Bez rozprawy odrzucił c. k. Trybunał administracyjny wniesione tamże zażalenie gminy Gogolowa II przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z 28. maja 1889 l. 31408, obowiązującemu gminę tę do spłaty zaległej należytości w kwocie 29 zł. 30 ct. za nieodrobione prestacye drogowe.

B) Z powodu niedostateczności postępowania wstępnego, zwrócił c. k. Trybunał administracyjny do ponownego rozstrzygnięcia sprawę zażalenia p. Karoliny 1° voto Wasilewskiej 2° voto Pawlikowskiej, właścicielki obszaru dworskiego w Czudcu przeciw orzeczeniu Wydziału krajowego z d. 11. stycznia 1889 l. 49836 w przedmiocie żądanego odszkodowania za zniesienie prywatnego przewozu pomienionego obszaru dworskiego na drodze powiatowej Boguchwalsko-Strzyżowskiej w Zaborowiu.

C) Po przeprowadzeniu rozprawy uchylił c. k. Trybunał administracyjny orzeczenie Wydziału krajowego z d. 23. listopada 1888 l. 39.172, którem sporną między gminą miasta Tuchowa a właścicielem tamtejszego obszaru dworskiego drogę, uznano za dobro gminy.

Użycie dróg publicznych pod budowę lokalnych kolei żelaznych.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych poleciło c. k. Namiestnictwu we Lwowie reskryptem z d. 27. października 1889, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym starało się przyprowadzić do skutku ustawę kra-

jową, według której Wydział krajowy byłby kompetentnym do zezwolenia na użycie dróg publicznych, nierządowych do innych celów a w szczególności pod budowę lokalnych kolei żelaznych.

Wskutek tego polecenia c. k. Namiestnictwo odniosło się do Wydziału krajowego o objawienie zdania w tej sprawie, jak niemniej o oznajmienie, czy i pod jakimi warunkami zgodziłby się Wydział krajowy na wniesienie do Wysokiego Sejmu odnośnego projektu ustawy.

Wydział krajowy przed powzięciem decyzyi co do stanowiska, jakie wobec pomienionej propozycyi c. k. Rządu zająć należy, odniósł się do innych Wydziałów krajowych przedlitawskich celem zbadania ich zapatrywań i doświadczeń w tym przedmiocie.

Z nadesłanych materyałów okazało się, że do tej pory tylko Dolna Austrya i Kraina mają ustawę obowiązującą, mocą której Wydział krajowy jest upoważniony do zezwalania na użycie dróg nierządowych pod budowę kolei lokalnych, że sejm krajowy karyntyjski uchwalił także podobną ustawę, która do dnia 27. stycznia 1890 r. nie uzyskała była jeszcze Najwyższej sankcyi, a Wydziały krajowe górno-austryacki czeski i styryjski zamierzają na najbliższej sesyi przedłożyć Sejmom odnośne projekty do ustaw, zaś Wydziały krajowe morawski, salcburski, szląski i bukowiński nie uznają obecnie potrzeby wydania takiej ustawy.

Wydział krajowy po dokładnem zbadaniu sprawy, powziąwszy przekonanie, że w ekonomicznym interesie kraju wskazane są wszystkie ulgi i ułatwienia, mogące przyczynić się do rozwoju przemysłowych i transportowych przedsiębiorstw, że przeto używanie dróg publicznych w celach powyższych byłoby pożądanem, zgodził się w zasadzie na propozycyę c. k. Rządu i ułożył projekt ustawy, który udzielił c. k. Namiestnictwu do ocenienia i objawienia swego zapatrywania.

W myśl tego projektu służyć ma Wydziałowi krajowemu prawo zezwalania na używanie dróg publicznych nierządowych do innych celów, w szczególności zaś do budowy lokalnych kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu, jeżeli zamierzone używanie drogi nie naraża bezpieczeństwa komunikacyi publicznej, a właściwa administracyjna władza państwowa uzna powszechną użyteczność przedsiębiortwa.

Wydanie zezwolenia Wydziału krajowego poprzedzić ma zbadanie stanu rzeczy na miejscu oraz wysłuchanie zdania Rady powiatowej, a co do dróg gminnych także i obszarów dworskich tych miejscowości, przez które droga przechodzi.

Ze względu, iż drogi publiczne stanowią w kraju, jak nasz rolniczym, zwłaszcza dla ludności włościańskiej, tak ważne arterye komunikacyjne, uważał Wydział krajowy za konieczne zamieścić w projektowanej ustawie jak najdalej idące zastrzeżenia w celu należytego zabezpieczenia interesów komunikacyi publicznej i stosownej ochrony funduszów tym interesom służących.

W szczególności w projekcie swoim żąda Wydział krajowy:

a) zapewnienia odpowiednich korzyści ekonomicznych dla okolicy i kraju;

b) bezpieczeństwa, nieprzerwalności i łatwości komunikacyi publicznej na drodze;

c) ochronienia funduszu drogowego od uszczerbu w dochodach, również jak od ponoszenia jakichkolwiek wydatków, zpowodowanych wykonywaniem przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorstwo używające drogi publicznej ponosićby miało koszta utrzymania tej części drogi, której do swych celów używa, również jak i nadwyżkę kosztów utrzymywania drogi, jaką w ogólności pomienione używanie za sobą pociągnąć może, tudzież koszta zarządzenia środków osobnych, mających na celu zapobieżenie przerwom, lub niebezpieczeństwom komunikacyi publicznej.

Spory pomiędzy przedsiębiorstwem używającem drogi publicznej, a jej zarządem, odnoszące się do zobowiązań z tem używaniem połączonych, mają być rozstrzygane po porozumieniu się z Wydziałem krajowym przez polityczną władzę krajową, a to nietylko dla tego, że władze rzeczone stoją na straży tych spraw, wchodzących w zakres prawa publicznego, lecz także z uwagi, że interes publiczny wymaga, iżby spory powyższe rozstrzygane były szybko i niejako z fachową znajomością rzeczy.

Ingerencya władz sądowych ograniczałaby się tylko do ewentualnego sprostowania wynagrodzenia, przyznanego funduszowi drogowemu i zastosowaną byłaby tylko na wypadek, gdyby którakolwiek ze stron spór wiodących wystąpiła przeciw wymiarowi powyższego wynagrodzenia oznaczonemu przez władzę administracyjną.

Wydział krajowy żąda dalej w swym projekcie, aby przedsiębiorstwo używające drogi, a niedopełniające warunków przepisanych, zmuszone być mogło do ich wykonania drogą egzekucyi politycznej, gdyż tylko ta droga zapewnia doraźność działania tak niezbędną w sprawach, w których idzie o tyle żywotny i zwłoki nie cierpiący interes publiczny.

W końcu zawiera projekt Wydziału krajowego zastrzeżenie, iż w razie stałego uchylania się przedsiębiorstwa od dopełnienia warunków i zobowiązań połączonych z używaniem drogi publicznej, zezwolenie wydane przez Wydział krajowy cofnięte być może za zgodą c. k. politycznej władzy krajowej.

Projekt ustawy na tych zasadach opracowany przesłaliśmy c. k. Namiestnictwu odezwą z dnia 20. maja 1890 l. 1188 z oznajmieniem, iż po osiągnięciu porozumienia bylibyśmy gotowi projekt ten przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Na odnośną odezwę do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Projektowana kolej wicynalna od jednego z punktów kolei czerniowieckiej ku Horodence i Zaleszczykom, ewentualnie zaś dalej przez Borszczów do Skały.

W dalszym ciągu zeszłorocznego sprawozdania naszego z czynności podajemy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że w sprawie budowy kolei wicynalnej od jednego z punktów kolei czerniowieckiej ku Horodence i Zaleszczykom, zawezwane przez Wydział krajowy Wydziały powiatowe w Kołomyi, Śniatynie, Zaleszczykach i Horodence do gruntownego zbadania warunków budowy, a wszczególności do zdania sprawy, o ile projektowana ta linia zredukowaną być może, czyli roboty przedwstępne i rewizya trasy już przedsięwzięte i komu koncesya na te roboty udzieloną została, dalej

jakie byłyby koszta tej budowy i jak dałyby się zfinansować, wreszcie do jakiego udziału w tym przedsiębiorstwie zobowiązały się powiaty, gminy i strony bezpośrednio interesowane, — pierwsze dwa powiaty wcale żadnej nie dały odpowiedzi, natomiast Wydział powiatowy w Zaleszczykach w sprawozdaniu z d. 22. września 1888 tudzież Wydział powiatowy w Horodence w sprawozdaniu z d. 22. stycznia 1890 i z dnia 31. maja 1890, nie uczyniły zadość przytoczonym powyżej wymaganiom naszym, nie możemy zatem przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosków co do wysokości subwencyi krajowej i co do sposobu jej udzielania.

Reambulacya nowych linij kolejowych.

W czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 odbyły się następujące komisye reambulacyjne przy udziale delegatów Wydziału krajowego, bądź też odnośnych Wydziałów powiatowych do tego przez nas upoważnionych.

1. Dnia 9. lipca 1889 i dni następnych w sprawie projektowanej budowy drugiego toru na przestrzeni kolei Karola Ludwika od Krakowa do Dembicy.

2. Dnia 9. września 1889 r. i dni następnych dla budowy linii Jasło-Rzeszów.

3. Dnia 7. października 1889 w sprawie wybudowania kolei wązkotorowej przez firmę M. i G. Baruch w gminie Łagiewniki od linii kolei państwowej Oświęcim-Podgórze aż do cegielni parowej tejże firmy.

4. Dnia 4. listopada 1889 i dni następnych w sprawie budowy drugiego toru na kolei Karola Ludwika Dembica-Rzeszów.

5. Dnia 21. listopada 1889 r. w sprawie rozszerzenia stacyi kolejowej Żywiec-Zabłocie.

6. Dnia 22. listopada 1889 i dni następnych w sprawie projektowanej budowy drugiego toru kolei Karola Ludwika na przestrzeni Rzeszów-Przemyśl.

7. Dnia 14. stycznia 1890 i dni następnych w sprawie budowy drugiego toru na przestrzeni kolei Karola Ludwika od Przemyśla do Lwowa.

Nowo utworzone urzędy pocztowe i stacye telegraficzne.

C. k. Dyrekcya poczt i telegrafów dla Galicyi zawiadomiła nas o utworzeniu nowych urzędów pocztowych i stacyj telegraficznych w następujących powiatach i miejscowościach:

w powiecie:	Chrzanów	w Libiążu wielkim	urząd pocztowy
„	Czortków	w Kolędzianach	„ „
„	Gorlice	w Lipnikach	„ „
„	Grybów	w Kamionce wielkiej	„ „
„	Jarosław	w Końskiej ulicy	„ „
„	Jasło	w Krempnej	„ „
„	„	w Skołyszynie	„ „
„	Kamionka strum.	w Żelechowie wielkim	„ „
„	Kołomyja	w Baginsbergu	„ „
„	„	w Mariahilf	„ „
„	„	w Matyjowcach	„ „
„	Lisko	w Ropience	„ „
„	Mielec	w Chorzelowie	„ „
„	Nowy Sącz	w Żegiestowie	„ „

w powiecie:	Rawa	w Kamionce Lipnik	urząd pocztowy
„	Sanok	w Zagórzu	filii urzędu pocztowego
„	„	w Besku	urząd pocztowy
„	„	w Nowotańcu	„ „
„	Staremiasto	w Spasie	„ „
„	Wieliczka	w Kobierzynie	„ „
„	Krosno	w Równem, urząd pocztowy w połączeniu	

ze stacyą telegraficzną.

Sprawozdanie o Banku krajowym.

Sprawozdanie o czynnościach Banku krajowego przedkłada Wydział krajowy oddzielnie wraz ze sprawozdaniem Rady nadzorczej tegoż Banku.

Departament V.

Szef departamentu: Dr. Franciszek Hoszard, Członek Wydziału krajowego.

Wydatki na cele zdrowia publicznego.

Alegat. 25.

W roku 1889 wydał fundusz krajowy na cele zdrowia publicznego w rzeczywistości kwotę **826.905 zł.** w. a. Kwota ta jest od kwoty budżetem preliminowanej większą o 94 805 zł., od kwoty wydanej w roku 1888 większą o 85.601 zł. i większą od kwoty wydanej w roku 1878 o 21.553 zł.

W szczególności wypłacił fundusz krajowy:

z rubr. III. za leczenie ubogich .	. 807.205	zł.
„ IV. za szczepienie ochronne	. 54.693	„
„ V. za leki podczas epidemii	. 4.189	„
„ XI. na dotacye zakładów .	. 21.279	„
Razem	. 887.366	zł.

Na to wpłynęło do dochodów:

Rubr. IV. nadwyżek:		
od szpitala we Lwowie. .	. 27.250	zł.
od zakładu w Kulparkowie .	. 17.656	„
Rubr. V. zwrotów zaliczek:		
od szpitali prowincyonalnych.	. 14.240	„
od gmin za zaległe koszta leczenia	704	„
Rubr. XI. za rachunki aptekarskie	. 611	„
Razem	. 60.461	zł.

Po potrąceniu tej kwoty, weszłej do dochodów od wypłaconych 887.366 zł. pozostaje rzeczywisty wydatek **826.905 zł.**

Wydatek ten znajduje swe usprawiedliwienie w większej ilości dni leczenia ubogich, za których koszta z funduszu krajowego zapłacono. Podczas bowiem, kiedy w roku 1888 zapłacono z tego tytułu za 1,172.686 dni, to w roku 1889 zapłacono za 1,293.228 dni, co daje różnicę 120.542 dni leczenia.

W porównaniu z rokiem 1888 wypłacono w roku 1889 z rubryki III. budżetu krajowego za koszta leczenia ubogich o 73.568 zł. więcej, z rubryki IV. za koszta szczepienia mniej o 2.234 zł., z rubryki V. za koszta sanitarne podszas epidemii o 610 zł. więcej, a z rubryki XI. na dotacye zakładów o 13.091 zł. więcej, w ogóle więcej o 85.035 zł.

W dochodach wpłynęło do funduszu krajowego nadwyżek dochodów od szpitala we Lwowie o 26.229 zł. więcej, niż było preliminowane, a o 20.850 zł. więcej, niż w roku 1888; od Zakładu kulparkowskiego o 15.907 zł. więcej, niż preliminowano, a o 8.693 zł. mniej, aniżeli w roku 1888. Szpital św. Łazarza w Krakowie nie tylko nie dał preliminowanej w kwocie 3.223 zł. nadwyżki, ale nadto pobrał z funduszu krajowego na pokrycie niedoborów dotacyą w kwocie 20.968 zł.

Zwroty zaliczek od szpitali prowincyonalnych wypadły większe od preliminowanych o 1.340 zł. i większe o 2.458 zł. niż w roku 1888. Zwroty od gmin za zaległe koszta leczenia z lat przed rokiem 1874, kiedy jeszcze gminy ponosiły połowę kosztów leczenia za swych ubogich, wynosiły mniej o 2.096 zł. niż były preliminowane, a o 925 zł. mniej niż w roku 1888.

W porównaniu z rokiem 1878 wynik wydatków rzeczywistych był w roku ubiegłym większy o 21.553 zł., a to dlatego, że nasze zakłady lecznicze leczyły w nim o 12.976 chorych więcej, niż w roku 1878, a dni leczenia było o 228.462 także więcej.

Ruch chorych i wydatki.

Alegat. 26.

Wszystkie szpitale publiczne w kraju dysponowały w roku 1889 3.888 łóżkami dla chorych, t. j. 154 łóżkami więcej niż w roku poprzedzającym.

Przybyło bowiem w szpitalu św. Łazarza w Krakowie 14 łóżek na oddziale syfilitycznym, wstawionych do korytarza, przerobionego na sale dla chorych; 15 łóżek na oddziale położnic umieszczonych w sali, gdzie dotąd mamki z oseskami przebywały; 15 łóżek w pawilonie dla obłąkanych i 20 łóżek dla mamek w szpitalu św. Ludwika.

Pomnożenie to łóżek było wskazane konieczną potrzebą, wywołaną nawałem chorych, nie zapobiegło jednak przepełnieniu szpitala chorymi, równie jak nie zapobiegło temu przerobienie budynku pomagazynowego na sale dla chorych, które w roku bieżącym zarządziliśmy; tak dalece zwiększyła się frekwencya, że jesteśmy zmuszeni prosić Wysokiego Sejmu o kredyt nadzwyczajny na postawienie nowego pawilonu.

W Zakładzie kulparkowskim przybyło także 60 łóżek, umieszczonych w czterech salach, przerobionych za zezwoleniem Wysokiego Sejmu, z dawniej ciemnych sal jadalnych. W Żywcu nareszcie przybyło z dniem uznania tamtejszego szpitala za powszechny 30 łóżek.

Chorych pielęgnowano we wszystkich naszych zakładach leczniczych ogółem 43.251 t. j. o 2.420 więcej, niż w roku poprzednim, a o 12.976 więcej niż w roku 1878. Dni leczenia było 1,241.619 t. j. o 92.234 dni więcej, niż w roku 1888, a o 228.462 także więcej niż w roku 1878. Uzdrowionych zostało w ogóle 65·67 na sto, zmarło zaś 8·26 procent. W szczególności wynosił odsetek uzdrowionych w szpitalach 67% a zmarłych 7·6%, u położnic 80·18% uzdrowionych, a 1.39% zmarłych, w zakładach dla obłąkanych 18·21% uzdrowionych, a 11·29% zmarłych, nareszcie w szpitalach dla dzieci 62·23% uzdrowionych, a 22·56% zmarłych.

Cała kuracya chorego trwała średnio w szpitalach powszechnych 24·1 dnia, w zakładach położnic 20 dni, w zakładach dla obłąkanych 164·2 dnia a u dzieci 28·8 dnia.

Wydatki wynosiły, z pominięciem szpitali dla dzieci, 784.979 zł. Z tych przypada na szpitale powszechne 557.443 zł., na zakłady położnic 39.620 zł. a na zakłady dla obłąkanych 187.916 zł. Oprócz tego subwencyonował fundusz krajowy szpitale dla dzieci kwotą 27.616 zł.

Cała kuracya chorego kosztowała w szpitalach powszechnych w przecięciu 14 zł. 58·5 ct., położnicy 25 zł. 9 ct. obłąkanego 134 zł. 23 ct.

Koszt dnia wynosił: chorego 60·52 ct., położnicy 1 zł. 25·6 ct., obłąkanego 81·8 ct. Żywność kosztowała za dzień i osobę w szpitalach 19·66 ct., u położnic 36·2 ct., u obłąkanych 27.11 ct.

Ruch podrzutków i koszta ich utrzymania.

W roku 1889 wypłacił fundusz krajowy za utrzymywanie 240 podrzutków kwotę 14.101 zł. a mianowicie:

za	11	dzieci we Lwowie . . .	310 zł.	63 ct.
„	35	„ w Krakowie . . .	1.633 „	91 „
„	189	„ we Wiedniu . . .	11.845 „	88 „
„	5	„ w Pradze . . .	310 „	25 „
Razem za 240 dzieci kwotę			14.100 zł.	67 ct.

Wydatki naszych zakładów krajowych.

Alegat. 27.

Wykaz wydatków w trzech naszych zakładach krajowych w roku 1889 (Alegat 27.) porównuje te wydatki, które wpływają na koszta właściwego utrzymania chorego i dają obraz gospodarności zarządu. Okazuje się z niego, że utrzymanie chorego było i w roku ubiegłym najtańsze w szpitalu lwowskim, wynosiło bowiem 71 centów dziennie, kiedy w Kulparkowie wynosiło 78·3 ct., a w Krakowie 81·9 ct. Samo żywienie kosztowało we Lwowie 25·4 ct., w Kulparkowie 27·1 ct. a w Krakowie 29·3 ct.

W porównaniu z rokiem 1888 były koszta administracyjne w szpitalu lwowskim większe o 2·7 ct., w Kulparkowie o 3·7 ct. a w Krakowie o 1·1 ct. Żywność dzienna chorego kosztowała we Lwowie więcej o 1·1 ct., w Kulparkowie mniej o 3·7 ct. a w Krakowie więcej o 1·6 ct. niż w roku 1888.

Alegat. 28.

Alegat 28. wykazuje o ile cena produktów zużytych w naszych zakładach krajowych wpłynęła na różnicę kosztów żywienia w tych zakładach.

W sprawie organizacyi służby zdrowia w gminach.

Rządowy projekt ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach Galicyi nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu na ostatniej sesyi Wysokiego Sejmu; c. k. Rząd postanowił wnieść w roku bieżącym nowe, o tyle zmienione przedłożenie, że w niem, z niektóremi zmianami przyjęto za podstawę ustawę czeską, wydaną w r. 1888, uwzględniającą więcej samorząd kraju. Nad projektem tym obradowała na dniu 9. lipca b. r. zwołana przez c. k. Namiestnictwo ankieta, w której brali udział dwaj członkowie Wydziału krajowego.

Odezwą z dnia 29. lipca b. r. do l. 7956 przedłożyło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa projekt ten do zaopiniowania, a Wydział krajowy oświadczył (LW. 33841/90), iż nie przesądzając opinii Wysokiego Sejmu ze swej strony nic nie ma do zarzucenia temu projektowi.

Rewizya instrukcyi ochronnego szczepienia.

Na wezwanie c. k. Namiestnictwa przejrzeliśmy wspólnie dotychczas obowiązującą instrukcyą szczepienia ospy ochronnej z r. 1875 i zastąpili ją inną, zastosowaną do teraźniejszych warunków, powstałych ze szczepienia krowianką rodzimą. W instrukcyi tej ze względu, że lekarze

rządowi pobierają dyety niższe niż prywatni, przeto pierwsi są pokrzywdzeni w porównaniu z drugimi, przyznaliśmy na przedstawienie c. k. Namiestnictwa lekarzom rządowym jako kompensatę pocztowe zamiast milowego, jak je wedle przepisów rządowych pobierają.

W sprawie budowy nowych szpitali.

Na podstawie ustawy z 30. kwietnia 1870 Nr. 68 Dz. p. p., według której przysługuje administracyi rządowej prawo nadzoru nad wszelkiemi sprawami sanitarnemi, a w szczególności nad zakładami leczniczemi i humanitarnemi, c. k. Namiestnictwo poleciło dnia 27. września 1888 l. 5400 wszystkim starostom i prezydentom, aby w razie udzielania koncesyi budowlanej na szpital zawezwać gminy do przedłożenia planów c. k. starostwu, które ma przedstawić je wraz ze swemi uwagami c. k. Namiestnictwu do ocenienia c. k. rady zdrowia.

Ze względu, iż rozporządzenie to pociągało za sobą bardzo wiele niedogodności dla gmin, które potrzebują przystąpić do rychłych przekształceń, przebudowań, lub budowli nowych, poleciliśmy wygotować normalne plany budowy szpitali, z uwzględnieniem tych niewielkich środków, którymi gminy rozporządzają na 30 i na 72 łóżek i przedstawiliśmy je Namiestnictwu z prośbą, aby poleciło c. k. radzie zdrowia dać o nich opinię swoją. Odpowiedzi do 1. lipca nie otrzymaliśmy.

Reskrypt Ministerstwa spraw wewnętrznych względem influenzy.

C. k. Namiestnictwo zakomunikowało nam reskrypt c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 10. grudnia 1889 do l. 22.988 w celu przedstawienia wykazów przebiegu influenzy, która grasowała epidemicznie w kraju w roku ubiegłym i w początkach bieżącego.

Polecenie to zakomunikowaliśmy wszystkim zarządom szpitali krajowych i prowincyonalnych.

W sprawie zarazy bydlęcej.

Wysoki Sejm dnia 26. listopada 1889 powziął uchwałę następującej treści:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby wziął pod gruntowną rozwagę o ileby bez osłabienia skuteczności środków zaradczych przeciw zarazie pyskowej i racicowej możliwem było:

„1. Zarządzić, ażeby kilka sztuk bydła, do jednego właściciela należących i jedno przeznaczenie mających, obejmowane były jednym paszportem.

„2. Zastąpić piętnowanie cieląt rozpalonem żelazem na szyi innym środkiem dla zdrowia i rozwoju bydlęcia nieszkodliwym.

„3. Złagodzić środki ostrożności przy przeprowadzaniu bydła w pasie granicznym z jednego folwarku na drugi, stanowiący z pierwszym administracyjną i gospodarską całość“.

W załatwieniu tej uchwały sejmowej c. k. Namiestnictwo dnia 19. czerwca b. r. do l. 14625/pr. przysłało nam następującą odezwę:

„Co do pierwszego ustępu nadmienić muszę, że obostrzenie, wydane tutejszem rozporządzeniem z dnia 5. kwietnia 1889 r. l. 23021, aby każda pojedyncza sztuka nierogacizny opatrzoną była osobnym paszportem, nie odnosiło się do innego bydła, wobec czego kilka lub kilkanaście sztuk rogacizny, owiec, lub kóz, do jednego właściciela należących, mogły i mogą być objęte jednym paszportem. Obecnie i to obostrzenie dla nierogacizny, o którem wyżej mowa, zostało zniesione tutejszem rozporzą-

dzeniem z dnia 20. maja 1890 l. 35961 tak, że odtąd nie jest już więcej wymaganem, aby każda pojedyncza sztuka nierogacizny opatrzona była osobnym paszportem.

„Rozumie się przytem samo przez się, że przepisy §. 8. ustawy z dnia 29. lutego 1890 i rozporządzenia wykonawczego z dnia 12. kwietnia 1880 Dz. u. p. Nr. 35 i 36 co do paszportów bydlęcych obowiązują i nadal w całej swej rozciągłości. Co do zastąpienia piętnowania cieląt innym środkiem dla zdrowia i rozwoju bydlęcia nieszkodliwym, pozwalam sobie przedewszystkiem zauważyć, że sposób piętnowania bydła, zalecony przez §. 9. ustawy o księgosuszu z dnia 29. lutego 1880 i rozporządzenia wykonawczego z dnia 12. kwietnia 1880 Dz. u. p. Nr. 37 i 38, zmieniony został rozporządzeniem ministeryalnem z dnia 18. sierpnia 1883 Dz. p. p. Nr. 141 w sposób obecnie wykonywany i że dotychczas nie było w c. k. Namiestnictwie żadnego w tej mierze zażalenia ze strony właścicieli bydła. Aby jednak uzyskać podstawę do ewentualnego poczynienia dalszych w tym przedmiocie kroków, poleciłem dotyczącym pp. starostom, aby przedłożyli mi wyczerpującą relacyą czy zdarzały się wypadki zachorowania cieląt, lub powstrzymania ich rozwoju z powodu piętnowania.

Co się wreszcie tyczy złagodzenia środków ostrożności przy przeprowadzaniu bydła w pasie granicznym z jednego folwarku na drugi, stanowiący z pierwszym administracyjną i gospodarską całość, mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że c. k. Namiestnictwo, w granicach obowiązujących ustaw i rozporządzeń czyni zawsze wszelkie ułatwienia i uwzględnienia na wszystkie, jakkolwiek bardzo nielicznie wznoszone o to podania“. ***Badeni** w. r.*

Uregulowanie prostytucyi.

Wysoki Sejm powziął na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1889 następującą uchwałę: „Wzywa się c. k. Rząd, aby się zajął sprawą uregulowania prostytucyi w kraju“. W odpowiedzi na pismo nasze c. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 14. maja 1890 do l. 20.851 zawiadomiło, że: „w sprawie prostytucyi wydało rozporządzenie dnia 10. października 1888 l. 48.887, którem między innemi zarządzeniami polecono przedkładać różne potrzebne w tym kierunku wykazy. Nagromadzony w ten sposób materyał został przesłany c. k. krajowej Radzie zdrowia celem przedłożenia odpowiedniego wniosku w kierunku dalszego uregulowania prostytucyi i skoro c. k. Rada zdrowia żądaną opinię przedłoży, c. k. Namiestnictwo o wydanych zarządzeniach zawiadomi Wydział krajowy.

Okólnik Namiestnictwa o stosunku starostów do szpitali.

Na wezwanie nasze z dnia 3. listopada 1889 l. 47.042 c. k. Namiestnictwo wydało okólnik z dnia 26. listopada 1889 l. 78.989 do wszystkich starostów, objaśniający w jaki sposób władze polityczne powiatowe mają wykonywać prawem im zastrzeżony nadzór nad szpitalami. Brzmienie tego okólnika jest następujące:

„Według §. 2 ustawy sanitarnej z 30 kwietnia 1870 Dz. p. p. Nr. 68 przysługuje Administracyi Państwa między innymi także prawo nadzoru nad szpitalami.

„Ponieważ nadzór ten dotychczas prawie zupełnie nie był wykonywany, poleci p. starosta c. k. lekarzowi powiatowemu, aby w myśl §. 8 ustawy na wstępie powołanej, już to w regularnych odstępach czasu, już

to w razie potrzeby zwiedzał szpitale dokładnie i przedkładał p. staroście z tej czynności pisemną relacyę.

„Relacye dotyczące szpitali powszechnych i publicznych zechce p. starosta w odpisie wraz ze swojem sprawozdaniem przedkładać Namiestnictwu, które jeżeli to uzna za stosowne, odniesie się do Wydziału krajowego, celem usunięcia dostrzeżonych przez c. k. lekarza powiatowego wad i usterek; c. k. lekarz powiatowy może zwiedzić szpital w czasie takim, kiedy to uzna za stosowne, lecz nie ma on bezpośrednio od siebie wydawać jakichkolwiek poleceń funkcyonaryuszom szpitalnym. W razach nagłych, a nie cierpiących zwłoki wyda pan starosta pisemnie polecenie zarządowi szpitala, względnie zwierzchności gminnej. Namiestnictwo zauważa jednak, że podobne polecenia ograniczyć winien p. starosta jedynie do wypadków nagłej i rzeczywistej potrzeby i że z reguły będzie przestrzegany sposób postępowania wyżej określony.“

Okólnik ten zakomunikowaliśmy wszystkim zwierzchnościom gminnym w miejscach, gdzie się znajdują szpitale powszechne, wzywając je, aby poleciły zarządom szpitali okazywać p. p. lekarzom powiatowym wszelką pomoc w spełnieniu ich obowiązku, a lekarzowi ordynującemu wszelką kurtoazyę względem lekarza rządowego.

O panującym we Lwowie tyfusie plamistym.

Ze względu na panujący w miesiącu marcu b. r. tyfus plamisty w aresztach miejskich i w różnych miejscach we Lwowie, Magistrat urządził osobny szpital dla przyjmowania chorych tego rodzaju. Ponieważ od drugiej połowy kwietnia nie było ani jednego wypadku tej choroby, szpital został zamknięty.

O wybuchu tyfusu plamistego w Krakowie.

Wskutek wybuchu tyfusu plamistego w m. Krakowie c. k. Namiestnictwo dnia 17 lipca 1890 do L. 50801 wystosowało do p. prezydenta kr. główn. miasta Krakowa reskrypt nakazujący poczynić natychmiast przygotowania do otwarcia na koszt gminy czasowego szpitala dla chorych na tyfus, w którymby mogli znaleść pomieszczenie wszyscy ci, których udosobnienie w ich mieszkaniu według uznania fizyka miasta jest niemożliwem.

Równocześnie także wezwano Prezydyum c. k. wyższego sądu krajowego w Krakowie i tamtejszą dyrekcyę policyi, aby poczyniły odpowiednie zarządzenia celem stłumienia tyfusu w aresztach sądowych i policyjnych.

Zmiany w normie żywienia.

Starając się o jaknajwiększą oszczędność w szpitalach, wydelegowaliśmy do zakładów krajowych urzędnika, aby w porozumieniu z zarządami i z siostrami Miłosierdzia, kierującemi kuchnią, zbadał normę żywienia i przedstawił wnioski, czy bez uszczerbku dla chorych nie da się zaprowadzić jakich oszczędności, korzystnych dla funduszu szpitalnego. Na podstawie tych badań zarządziliśmy zmiany, które prawdopodobnie wpłyną na zmniejszenie wydatków w tej rubryce, bez krzywdy chorych.

O dostawie dobrej krowianki.

Dnia 31. maja br. do l. 38108 c. k. Namiestnictwo uwiadomiło nas, że krowianka z zakładów p. p. Freisingera i Kubickiego w niektórych powiatach nie przyjęła się zupełnie, lub w bardzo małej ilości szczepionych i rewakcyonowanych dzieci. Wskutek tego w myśl §. 6 umowy zawartej z dostawcami uwiadomiliśmy ich, iż będą obowiązani zwrócić koszta sprowadzonej krowianki z innego zakładu, tudzież koszta dodatkowej

podróży lekarzy szczepiących, które później liczebnie oznaczone, z najbliższej raty wynagrodzenia ściągniete zostaną. Wzywając, aby przy dalszych dostawach krowianki dołożyli wszelkich starań, aby ta była zupełnie odpowiednią, poleciliśmy przedkładać Wydziałowi krajowemu wykazy dostarczonej krowianki z końcem każdego miesiąca.

Petycya gminy Rudawa.

W rozprawie nad rubr. XVII. wydatków funduszu krajowego na rok 1890 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu uchwałą z dnia 25. listopada 1889 (akt LW. 52.910) do możliwego uwzględnienia petycyę gminy Rudawa, powiatu chrzanowskiego, o pokrycie z funduszu krajowego kwoty 401 zł., należącej się gminie miasta Krakowa za utrzymanie małoletniej Wiktoryi Madejówny, przynależnej do Rudawy. Po zbadaniu tej sprawy przekonał się Wydział krajowy, że tak znaczne koszta przypadły gminie Rudawa do zapłacenia z tego głównie powodu, że stwierdzenie przynależności Madejówny ciągnęło się latami, a gmina mogła przez ten czas mieć przekonanie, że chora tam przydzieloną nie będzie i dla tego jej nie odbierała z Krakowa Dlatego Wydział krajowy w załatwieniu tej petycyi wypłacił za gminę Rudawa magistratowi Krakowa kwotę 401 zł.

Petycya gminy Narol.

Uchwałą z daty jak wyżej, przekazaną została Wydziałowi krajowemu także petycya gminy Narol, o pokrycie kosztów leczenia i szupasowania osób przynależnych do tej gminy. W załatwieniu tej petycyi przyjął Wydział krajowy (LW. 57.151/1890) koszta powyższe w łącznej kwocie 48 zł. 52 ct. na fundusz krajowy.

Szpital krajowy we Lwowie.

Ruch chorych w roku 1889 w szpitalu lwowskim był następujący:

1. W zakładzie chorych:

pozostało z końcem roku 1888	291	mężczyzn	277	kobiet	razem	568
przybyło w roku 1889 . .	5.201	„	4.033	„	„	9.234
Ogółem leczono w r. 1889	5.492	„	4.310	„	„	9.802

W ciągu roku 1889 opuściło zakład:

wyzdrowiałych . . .	5.977
z polepszeniem . . .	1.802
nieuleczonych . . .	711
zmarło	716
razem .	9.206

w dalszem leczeniu na r. 1890 pozostało . 596 chorych.

Stosunek procentowy.

wyzdrowiałych	względnie do leczonych	60·97%	względnie do ubyłych	64·92%
z polepszeniem		18·38%		19·57%
nieuleczonych		7·24%		7·72%
zmarłych		7·34%		7·77%

Ilość łóżek dla chorych 700, dla posługi 41.

Ilość dni leczenia 221.509.

Średni stan leczenia jednego chorego 22·59 dni.

Najwyższy stan chorych w roku, dnia 20. marca — 780.

Najniższy stan chorych w roku, dnia 29. września — 549.

Najwyższy przeciętny stan chorych w marcu — 757.

Najniższy przeciętny stan chorych we wrześniu — 584·5.

W ciągu roku 1889 odmówiono przyjęcia do zakładu chorych 335 osobom, już to dla braku objawów chorobowych, jużto dla nieuleczalności choroby, a tem samem braku kwalifikacyi do leczenia szpitalnego.

Porównując dwa ostatnie lata (1888 i 1889) widzimy, iż leczono ogółem takąż samą ilość chorych; przyjęto w ciągu roku o 39 chorych mniej, ubyło chorych o 28 mniej, zmarłych było o 32 mniej.

Wykaz porównawczy ruchu chorych w ciągu ostatnich lat siedmnastu:

Rok	Ilość leczonych	Dni leczenia	Średni pobyt	% śmiertelności względnie dnie do ubyłych
1873	5.618	151.310	26.00	12·40%
1874	5.435	146.486	26.89	10·80%
1875	6.153	153.312	24 91	9·91%
1876	6.704	168.812	25.18	8·73%
1877	7.735	182.341	23.30	8·16%
1878	8.231	197.957	24.00	7·81%
1879	8.773	202.782	23.30	8·54%
1880	9.269	187.150	20.19	10·37%
1881	7 616	158.512	20.81	8·34%
1882	8.427	164.846	19.56	8·36%
1883	9.873	193.597	19·60	7·97%
1884	9.836	189.352	19.25	8 39%
1885	10.124	203.872	20.13	8.34%
1886	9.683	200.584	20.70	8·20%
1887	9.459	201.606	21.31	8·44%
1888	9.802	213.540	21.78	8·10%
1889	9.802	221.509	22.59	7·77%

Z liczby 716 zmarłych przypada na gruźlicę 33·24%, na zapalenie płuc 8·93%, uwiąd starczy 8·65%, choroby serca 7·12%, chorobę Brighta 5·16%, choroby mózgu i opon 4 46%, na raka 3.35%, na czerwonkę 2·51%, na dur brzuszny i osutkowy 1·53%, na ospę 1·25%, na resztę chorób 23·80%.

W tej ostatniej liczbie mieści się 4·88% przyjętych w stanie konania.

Liczbowo najwięcej było leczonych chorób wenerycznych . 1536
następnie: chorób skóry 1439
„ oczu 911
narzędzi oddechowych 867
„ trawienia 860
gruźlica i zołzy 771
stłuczenia, złamania, zwichnięcia 635
choroby ogólne i choroby krwi 545

Z zakaźnych chorób leczono na tyfus 165, czerwonkę 100, ospę 61, różę 91, dyfteryę 5, szkarlatynę 5.

najmniej było: chorób ucha 21
potworów, zrośnięć, rozdzieleń 12
chorób ścięgien, torebek 1
pasożyty 1

W okresie konania przybyło do szpitala 35 chorych, którzy zaraz po przyjęciu do szpitala zmarli.

2. W zakładzie położnic:

pozostało z końcem r. 1888 . . .	kobiet 56,	dzieci 32
przybyło w ciągu r. 1889 . . .	„ 909,	„ 740
Pielęgnowano ogółem .	kobiet 965,	dzieci 772
Wydalono w ciągu r. 1889:		
po odbyciu porodu	kobiet 859,	dzieci 653
przed odbyciem porodu	„ 48,	
zmarło	„ 16,	„ 96
wydalono razem . .	kobiet 923,	dzieci 749
Pozostało w dalszem pielęgnowaniu na rok 1890	„ 42,	„ 23

Stosunek wyzdrowienia u położnic względnie do ubyłych 93·06%.

Stosunek śmiertelności u położnic względnie do ubyłych 1·73%.

Ilość łóżek 61 (w razie potrzeby więcej); dla posługi 5.

Ilość dni leczenia 18.839.

Przeciętnie pielęgnowano na oddziale dziennie 51·6

Średni czas pobytu w zakładzie jednej położnicy 19·52 dni.

Najwyższy stan położnic był w miesiącu kwietniu 87, najniższy w listopadzie 20, najwięcej zmarło w miesiącu lutym (4);

Najwyższy średni stan chorych był w kwietniu (75·6), w marcu (64·7) w styczniu (62·8) w lutym (61·5); najniższy w grudniu (29) i w listopadzie (30).

Porównanie ruchu położnic i dzieci w latach 1888 i 1889.

W roku	Leczono ogółem kobiet	dzieci	Przybyło w ciągu roku kobiet	dzieci	Wydalono kobiet	dzieci	Liczba zmarłych. kobiet	dzieci
1888 . .	822	693	777	670	750	574	16	87
1889 . .	965	772	909	740	907	653	16	96
	+ 143	+ 79	+ 132	+ 70	+ 157	+ 79	—	+ 9

Wykaz porównawczy ruchu położnic w ciągu ostatnich lat siedmnastu:

Rok	Ilość leczonych	Dni leczenia	Średni pobyt	% zmarłych względnie do ubyłych.
1873	457	10.222	22.00	2·84%
1874	368	8.323	22.61	5.78%
1875	390	8.665	22.73	1·42%
1876	414	9.028	21.80	3·79%
1877	478	11.112	23.24	3·09%
1878	506	11.378	22.29	1·49%
1879	515	9.706	18.84	4·37%
1880	518	10.429	21.06	3·94%
1881	551	10.447	17.73	2·99%
1882	576	10.488	18.20	2·97%
1883	608	10.146	16.68	3·89%
1884	655	9.503	14.44	1·60%
1885	677	11.504	16.99	1·57%
1886	753	15.191	20.17	1·13%
1887	797	15.988	20.06	1·99%
1888	822	18.175	22.10	2·08%
1889	965	18.839	19.52	1·73%

W następującej tabliczce przedstawiamy wykaz porównawczy ruchu chorych według oddziałów w roku 1889.

Oddziały szpitalne	Ilość łóżek	Leczono chorych	Dni leczenia	Średni pobyt	Łóżko było zajęte dni	Śmiertelność liczbowa	Śmiertelność % względnie do leczonych	Leczono dziennie
Oddział I.: choroby wewnętrzne	102	2.119	25.622	12.09	251	298	14.11	70
Oddział II.: choroby wewnętrzne	94	1.096	20.146	18.37	214	167	19.52	55
Oddział III.: choroby wewnętrzne	76	1.215	21.766	17.90	286	140	11.52	59
Oddział chirurgiczny	160	2.282	56.430	24.72	352	95	4.16	154
Oddział kiłowo-skórny męski . . .	104	1.664	37.442	22.50	360	3	0.18	102
Oddział kiłowo-skórny kobiecy . .	80	1.059	31.252	29.50	390	12	1.13	85
Oddział oczny . .	84	974	28.851	29.62	343	1	0.10	79
Oddział położniczy	61	965	18 839	19.52	308	16	1.65	51
Ogółem . .	761	10.767*)	240.348	21.77	315	732	6.54	655
W roku 1888 było	761	10.624	231.715	21.81	304	764	7.19	633
Różnica . .	—	+ 143	+ 8.633	— 0.04	+ 11	— 32	— 0.65	+ 22
Szpital św. Zofii dla dzieci	110	972	30.183	31·0	274	203	22.63	82
w r. 1888 było . .	110	1.004	29.523	28.0	267	249	26.26	80
Różnica . .	—	— 32	+ 660	— 3	+ 7	— 46	— 3.63	+ 2

Służby oddziałowej było 45, Sióstr Miłosierdzia dla pielęgnowania chorych 23; służba domu składa się z lampiarza, łaziebnego, kaplicznego, dozorcy trupiarni, stróża nocnego i parobków, razem 24.

Służba pralni składa się z nadzorczyni, 3 parobków i praczek według potrzeby (około 18). Kapelanów jest dwóch: obrządku rzymsko-katolickiego i grecko-katolickiego. Dozór nad służbą na oddziałach chorób wewnętrznych, oddziale chirurgicznym i ocznym sprawują siostry miłosierdzia; na oddziałach kiłowo skórnym męzczyzn i kobiet nadzorca i nadzorczyni, na oddziale położnic akuszerki; obecnie dla dozoru nad żywieniem chorych i nad bielizną tego ostatniego oddziału przydzielono jednę siostrę miłosierdzia.

*) Suma ta właściwie wynosi 11.374; po odliczeniu jednak chorych przeniesionych z jednych oddziałów na drugie wypadnie tylko 10.767.

Na oddziale chirurgicznym wykonano operacyj 756 a oprócz tego mniejszych rękoczynów naprzykład wycięcia mniejszych nowotworów, przecięć ropni, wyrywanie zębów i t. d. do 500. Z większych operacyj dokonano amputacyj 66, operacyj raka i innych nowotworów 50, woli 6, polipów na podstawie czaszki 4, wyjęcie macicy 4, herniotomij 14, laparatomij 6, enterotomij 3, necrotomij 20, ovariotomij 3, operacyj plastycznych 20, zwichnień 7, resekcyj 19, tracheotomij 13, urethrotomij zewnętrznych 5 i t. d. Przy ciągłym wzroście liczby chorych i wielkiem przepełnieniu oddziału procent śmiertelności 4·1% jest bardzo mały; operacye ciężkie przebiegają szczęśliwie, czas pobytu chorych się zmniejsza; wpływ więc urządzeń antiseptycznych i dobrze urządzonej sali operacyjnej jest widoczny.

Na oddziale ocznym wykonano 206 operacyj; w tej liczbie zdjęć katarakty 85, irydektomij 48, całkowitych wyjęć oka 6, operacyj garbiaków (staphyloma) 16, przecięć worka łzawego 17. i t. d.

Na oddziale położniczym wykonano rękoczynów 106, to jest o 30 więcej, aniżeli w roku poprzednim; w tej liczbie zakładanie kleszczy 32, obrót 9, trepanacye 3, wyjęcie popłodu ręczne 30, za pomocą narzędzi 7.

W pracowni chemiczno-lekarskiej przy szpitalu lwowskim dokonano ogółem 1020 rozbiorów chemiczno-mikroskopowych. W tym roku jak i w latach ubiegłych w laboratoryum pracowali bawiący podczas wakacyj we Lwowie uczniowie medycyny wszechnicy Jagiellońskiej, a także sekundaryusze szpitalni. Pracownia została wzbogacona przyrządami, służącymi do oznaczenia ilości wody w mleku.

W prosektoryum szpitalnem dokonano sekcyj naukowych 909 na chorych z oddziałów szpitalnych, 198 na przysłanych ze szpitala św. Zofii dla dzieci, z miasta 127, w ogóle zaś 1235.

Przy uchwalaniu budżetu krajowego szpitala powszechnego we Lwowie, z d. 25 listopada 1889 Wysoki Sejm powziął następujące rezolucye:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zarząd nad kuchnią i bielizną na oddziale położnic powierzono Siostrom Miłosierdzia.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadać o ile korzystnem byłoby prowadzenie we własnym zarządzie apteki w lwowskim szpitalu powszechnym i na najbliższej sesyi odnośne postanowić wnioski."

Co do punktu pierwszego po porozumieniu się z Wizytatorką SS. Miłosierdzia, została wprowadzoną jedna Siostra Miłosierdzia na oddział położnic dla dozoru nad bielizną i rozdawaniem potraw.

Co do punktu drugiego, po rozpatrzeniu sprawy, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że zaprowadzenie własnej apteki obecnie w szpitalu lwowskim nie byłoby wskazane, albowiem od 1. stycznia 1890 już jest zaprowadzona nowa taksa rządowa o wiele niższa od dotychczasowej, w wysokim stopniu ograniczająca zyski właścicieli i dzierżawców aptek i obliczona na korzyść publiczności.

Ponieważ teraźniejszy prowizor apteki szpitalnej wobec tej nowej taksy prosił, aby mu zniżyć obowiązujący go przy dostawie opust od taks rządowych na leki, przeto uchwalił Wydział krajowy zawarty z nim

kontrakt rozwiązać z końcem bieżącego roku i zawrzeć z nim nowy kontrakt od 1. stycznia 1891 roku.

Ponieważ przy obecnie uprawianej na szeroką skalę antiseptyce bardzo się wiele używa destylowanej wody, której zakupno z apteki kosztowało drogo, przeto poleciliśmy dyrekcyi zakupić aparat destylacyjny, dostarczający wody przekroplonej dla całego szpitala tanio i w potrzebnej ilości.

Zezwoliliśmy także na urządzenie kotła dla grzania pieluszek dla dzieci na oddziale położnic i dla dostarczenia gorącej wody dla tegoż oddziału potrzebnej.

Dla pracowni chemicznej szpitala zakupiony został mikroskop koniecznie potrzebny do badań bakteryologicznych kosztem 500 zł. a dla prosektoryum zezwoliliśmy zakupić aparat zamrażający, potrzebny do badań rozpoznawczych pod mikroskopem co do zmian chorobowych za cenę 16 zł.

Ze względu na wielkie przepełnienie oddziału kiłowo-skórnego męskiego, poleciliśmy przydzielić do oddziału tego oprócz sekundaryusza jeszcze jednego stałego asystenta lekarskiego. Nadto zezwoliliśmy:

1. Na podwyższenie płacy prefekta tego oddziału z 15—20 zł. miesięcznie, począwszy od 1. października 1889, gdyż za 15 zł. niepodobna było znaleść dobrego nadzorcy;

2. na rozdział płacy dla pięciu dozorców tego oddziału w ten sposób, iżby dwóch z nich pobierało po 6 zł., trzeci 7, czwarty 8 a piąty 9 zł. miesięcznie;

nareszcie 3. upoważniliśmy do sprawienia mundurów dla dozorców powyższego oddziału, pokrywając wydatek ten z odpowiedniej rubryki budżetu.

Wydatek ogólny szpitala lwowskiego wynosił 200.632 zł.; w tej liczbie oddziały chorych 180.924 zł., oddział położnic 19.708 zł.; w pierwszej sumie znajduje się 12.000 przeznaczone na utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii.

Żywienie chorych z chlebem i winem kosztowało 61.184 zł. a zatem 25·46 ct. dziennie. Leki i apteka, sanitarne wydatki i narzędzia chirurgiczne kosztowały 17.656 zł. to jest 7·35 ct. na dzień i chorego. Pranie 6.558 zł. a ponieważ wyprano 374.335 sztuk bielizny, opranie więc jednej sztuki kosztowało 1.75 ct., koszt więc w tej pozycyi zmniejszył się o 245 zł. wskutek wprowadzenia prania chemicznego.

Kąpieli dla chorych wydano w łazienkach 19.310, w salach 17.655 a w ogóle 36.965. Wody gorącej na rozmaite potrzeby szpitala wydano 30.224 wiader; na grzanie wody zużyto 120 sążni drzewa sosnowego.

Dochody szpitala w roku 1889 wynosiły 227.882 zł., z tego fundusz krajowy dostarczył 177.820 zł., obce fundusze 14.245 zł. a własne dochody 35.817 zł.

Sześcioletni porównawczy wykaz wydatków przedstawia się tak:

Rok	Leczono	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Dzień żywienia z pieczywem i z winem
1884	10.491	198.855	174 379	16 zł. 62	87·1 ct.	29.4
1885	10.801	215.376	173.383	16 „ 5	80·5 „	25.9
1886	10.436	215.775	167.781	16 „ 7	77·7 „	26·5
1887	10.256	217.594	166.448	16 „ 22	76·4 „	25·2
1888	10.624	231.715	173.821	16 „ 36	75·0 „	24·2
1889	10.767	240.348	188.632	17 „ 52	78·4 „	25.4

Rezultat gospodarstwa w porównaniu z rokiem 1888 wykazuje dość znaczną nadwyżkę w wydatkach.

Na tę niekorzystną zmianę wpłynął przedewszystkiem oprócz większej ilości chorych i dni leczenia, znaczny wydatek na zakupno większej ilości bielizny, stanowiącej bogactwo szpitala i nadzwyczajne wydatki budowlane, wynoszące 5.100 zł. na wybudowanie lodowni szpitalnej.

Szpital św. Łazarza w Krakowie.

Ruch chorych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie w r. 1889 był następujący:

Z końcem 1888 pozostało .	mężczyzn 236	kobiet 274	razem 510		
Wstąpiło do szpitala w 1889	„ 3.322	„ 3.809	„ 7.131		
Razem	mężczyzn 3.558	kobiet 4.083	razem 7.641		

Opuściło zakład:

wyleczonych	5.679, % względnie do lecz.	72·02	do ubyłych	77·84
z polepszeniem	536 „ „ „	6·79	„	7 34
nieuleczonych	293 „ „ „	3·71	„	4·01
umarło	787 „ „ „	9·98	„	10·78

Ogółem ubyło 7.295, % względnie do lecz. 92·50 do ubyłych 99·97,

Pozostało z końcem roku 590.

Łóżek dla chorych było 557, dla posługi 90. Zwiększenie się ilości łóżek nastąpiło wskutek przeniesienia w r. 1889 oddziału mamek i osesków ze szpitala św. Łazarza do szpitala św. Ludwika, następnie przez utworzenie oddziału rezerwowego z 28 łóżkami dla chorych i nareszcie przez pomnożenie ilości łóżek na oddziale obłąkanych z 70 na 85. W roku 1889 nie przyjęto do szpitala 1.500 osób zgłaszających się do leczenia.

Ilość dni leczenia w r. 1889 wynosiła 201.635.

Średni czas leczenia chorego 26·38.

Najwyższy stan chorych 599 w dniu 22. marca.

Najniższy „ „ 504 „ 4. stycznia.

Przeciętnie pielęgnowano dziennie 568 t. j. o 11 więcej aniżeli szpital posiada łóżek, a o 31 więcej w czasie najwyższego stanu chorych.

Pomimo powiększenia ilości łóżek przez usunięcie mamek i osesków do szpitala św. Ludwika dla dzieci, przez przerobienie budynku pomagazynowego na oddział rezerwowy o 28 łóżkach, nareszcie przez rozszerzenie oddziału obłąkanych o 15 łóżek, liczba chorych zgłaszających się do szpitala św. Łazarza tak się wzmogła, iż okazuje się, że szpital, jako

powszechny nie może już odpowiedzieć swemu przeznaczeniu. Z tego więc powodu przedkładamy osobne sprawozdanie względem potrzeby wybudowania pawilonu na oddział chirurgiczny, aby mieć możność lepszego rozmieszczenia innych oddziałów.

Ruch chorych według oddziałów w r. 1889 był następujący:

Nazwa oddziałów	Ilość łóżek dla chorych	Leczono	Dni leczenia	Średni pobyt	Jedno łóżko było zajęte	Śmiertelność liczbowo	Śmiertelność %	Leczono dziennie
Oddział chorych wewn. i zakaźnych	208	2.994	68.668	22.9	330	569	19·0	188
Oddział chorób chirurgicznych . .	80	1.238	34.641	27.9	433	84	6·7	94
Oddział chorób ocznych	14	179	5.114	28.5	365	—	—	14
Oddział chorób położniczo-ginekologicznych. . . .	40	614	12.695	20.6	316	8	1·3	34
Oddział chorób syfilitycznych . .	130	2.242	47.835	21.3	367	8	0·3	131
Oddział chorób umysłowych . . .	85	327	31 921	97.6	375	32	9·7	87
Oddział mamek i osesków		47	761	119.0	—	86	—	18
Razem .	557	7.641	201.635	27.1	372	787	10·3	568
W szpitalu św. Ludwika dla dzieci .	120	838	25.358	30.26	211	173	20·64	69
oseski w tymże szpitalu	—	220	3.009	13.6	—	75	34·0	8

Na oddziałach chorób wewnętrznych najczęstszą przyczyną śmierci była gruźlica płuc, nie mniej nieżyty przewlekłe u chorych z rozedmą płuc z często komplikującem zapaleniem płuc zrazikowem. Mniej częste, ale w ilości nader pokaźnej przydarzały się przypadki zapalenia ostrego i przewłocznego nerek, zapalenia śródsierdzia, z następową niedomogą mięśnia sercowego. Z chorób gorączkowych, głównie w ostatnich miesiącach roku zeszłego bywały częste zapalenia płuc włóknikowe, z atypowym przebiegiem. Influenzy leczono zaledwie kilkanaście przypadków, wszystkie z przebiegiem łagodnym i zejściem pomyślnem. Duru brzusznego leczono przypadków 89 i to przeważnie w miesiącach zimowych, zaś duru osutkowego przypadków 34, najliczniejszych w miesiącu marcu i kwietniu. Róża przez cały rok jednostajnie w sporadycznych występowała przypadkach w ilości 122; oprócz tego były nieliczne przypadki czerwonki, płonicy, błonicy i ospy.

Na oddziale chirurgicznym pod względem liczbowym leczono najwięcej ropni, zapalenia rozległego tkanki podskórnej (phlegmonae), zapaleń gruźliczych stawów i torebek stawowych, złamań i przepuklin uwięzgniętych i wolnych (operacya radykalna według Mac Ewena), niedrożności jelit, obumarcia kości, zgorzeli członków a zwłaszcza palców u nóg

po odmrożeniu i t. d. Ogólną ilość operacyj w roku 1889 dokonanych przedstawia pokaźna cyfra 750. Z większych operacyj wykonano: artrotomij 4, amputacyj 56, artrectomij 13, kastracyj 3, enukleacyj stawowych 18, enukleacyj woli 18, operacyj fistuły 10, gastrotomij 2, herniotomij 30, laparatomij 13, necrotomij 18, osteotomij 7, ovariotomij 4, resekcyj kolana i łokcia 38, litotomij 2, tracheotomij 12, trepanacyj 4, urethrotomij 9. itd.

Co do opatrunków, to tak jak dawniej używano gazy jodoformowej sublimatowej, waty Brunsa, waty zwykłej ujętej w gazę pod postacią długich płaskich poduszeczek, prócz tego używano worków z organtyny, wypełnionych wiórkami drzewnemi, a napojonych bezpośrednio przed użyciem 2% rozczynem kreoliny.

Na oddziale okulistycznym przeważnie leczono choroby następujące: ulcus corneae 17, trachoma 43, keratitis 13, vulnus corneae 30, panophtalmitis 7, kerato conjunctivitis phlyct. 16, iritis 15, staphyloma 8, blennorhoea conjunct. 4, cataracta 4, glaucoma 1 etc.

Większych operacyj nie wykonywano, z mniejszych kilka razy punctio corneae, cathoplastikę i przecięcie przewodu łzowego a następnie sondowanie. Z wyjątkiem dobrych wyników po zastosowaniu wyciskania ziarn jaglicowych nie zauważano zresztą żadnego korzystniejszego sposobu leczenia chorób ocznych.

Na oddziale ginekologiczno-położniczym leczono położnic i ciężarnych 411, a z chorobami macicznemi 203; ciężarne pozostawały w szpitalu przeciętnie dni 10, położnice 12, ginekologiczne od 3—4 tygodni. Największa frekwencya chorych była w miesiącu marcu, kwietniu i sierpniu, najmniejsza zaś w styczniu i listopadzie. Operacyj położniczych dokonano ogółem na oddziale położniczym 30, na oddziale ginekologicznym 6. Większych położniczych operacyj wykonano na oddziale 22, a mianowicie:

Extractio placentae 8, forceps 6, versio 2, extractio foetus manu 2, craniotomia 1, eventratio 1, repositio umbilici 2 Na oddziale syfilityczno-skórnym przepełnienie było ustawicznie tak wielkie, że na 130 łóżkach przeciętnie leczono 131 chorych, to jest zawsze byli chorzy leżący na siennikach położonych na ziemi. Z powodu tego przepełnienia, chorych zgłaszających się z chorobami skórnemi szpital nie przyjmuje, z wyjątkiem dotkniętych świerzbem.

Na oddziale obłąkanych leczono w 1889 roku 327 osób, a mianowicie mężczyzn 174, kobiet 153, z tych opuściło zakład wyleczonych 82, niewyleczonych 120, umarło 32 (9·7%). Największa liczba chorych była dotknięta ostrem pomieszaniem umysłu (101), następnie niedołęztwem umysłu (40), porażeńców 34, i alkoholików (27), oprócz tego były dwa wypadki wścieklizny, zakończone śmiercią.

Według stanu najwięcej było sług i robotników (117), następnie rękodzielników (45), urzędników (30), gospodarzy wiejskich (29), ze stanu kupieckiego (24), nauczycieli (7), lekarzy (4), osób bez stałego zajęcia 48. Pod względem przyczyn chorobowych pierwsze miejsce zajmuje nadużycie napojów wyskokowych (53), następnie skłonność rodowa (46), chroniczne choroby mózgu (40), nerwice (36) wzruszenia przygnębiające (18) itd. Wynik leczenia był dość pomyślny, albowiem wyszło wyleczonych osób

82, nieuleczonych zaś 120, pomiędzy tymi ostatnimi atoli wielu było takich, których w stanie rekonwalescencyi rozpoczętej rodzina odebrała w stanie polepszonym. Ze względu na czas pobytu w zakładzie potrzebny do wyleczenia okazuje się, że wyszło uleczonych do dni 30-69; od 1—3 miesięcy 85, od 3—6 miesięcy 50, od 6—9 miesięcy 12, od 9—12 miesięcy 6.

Wczesne umieszczenie chorych w zakładzie wpływało jak najkorzystniej na przebieg choroby, skracało czas leczenia i pobyt w zakładzie.

Chemik szpitalny dokonał w ciągu ubiegłego roku 444 rozbiorów moczu, cztery rozbiory płynów wydobytych z ustroju ludzkiego, 30 rozbiorów jakościowo-ilościowych mleka dostarczonego dla chorych szpitala.

Prosektor szpitala wykonał na zwłokach pochodzących ze szpitala św. Łazarza i św. Ludwika 777 sekcyj.

Sióstr Miłosierdzia w szpitalu jest 32, ilość służby łącznie z posługą dla chorych pierwszo klasowych wynosi 101 osób.

W roku ubiegłym w szpitalu św. Łazarza postawiono mur od ulicy Kopernika, przebudowano magazyn żywności na oddział rezerwowy, mogący pomieścić 28 łóżek, zbudowano wielką altanę w ogrodzie dla umysłowo-chorych; nareszcie dokonano rekonstrukcyi starej lodowni, w której obecnie lód się przechowuje dobrze przez całe lato.

Na wniosek Dyrekcyi szpitala św. Łazarza jedna z sal oddziału położnic, tak zwana westyarnia, została przekształconą na salę operacyjną.

W tym celu ściany sali wypokostowano, podłogę zrobiono asfaltową, pochyloną ku środkowi, gdzie znajduje się spust kratkami opatrzony, okno powiększone i przeprowadzono do sali rurę komuniknjącą z wodociągiem, a drugą do gazowego oświetlenia.

Kwotę potrzebną do wewnętrznego urządzenia wstawiliśmy do budżetu.

Na wniosek rekolaudacyjnej komisyi robót dokonanych około restauracyi kościoła św. Łazarza w Krakowie, która po obejrzeniu i zbadaniu robót znalazła, iż takowe są dokonane należycie i odpowiednio do warunków umowy, poleciliśmy przedsiębiorcy tych robót p. Władysławowi Grabowskiemu wydać kaucyę jego.

Wysoki Sejm przy uchwaleniu budżetu dla szpitala św. Łazarza na rok 1890 powziął rezolucyę następującej treści:

„Odracza się sprawę osuszenia gruntów do szpitala należących i ściany frontowej starego gmachu szpitala św. Łazarza, jakoteż obniżenia podwórca jako nie naglącą i poleca Wydziałowi krajowemu sprawdzenie kosztorysu osuszenia ściany przez Dyrekcyę szpitala przedłożonego.“ Spełniwszy polecenie Wysokiego Sejmu wstawiamy do budżetu 1.000 zł., które będzie kosztować wyż wspomniane osuszenie.

Rada miasta Krakowa na posiedzeniu dnia 2. stycznia 1890 zmieniła powziętą dnia 27. grudnia 1888 roku uchwałę i zezwoliła na dalsze składanie zwłok osób zmarłych w szpitalu w domu przedpogrzebowym miejskim do 1. stycznia 1891. Co się zaś tyczy bezpłatnego odstąpienia gruntu na cmentarzu krakowskim pod budowę wystawić się mającego kosztem funduszu szpitalnego domu przedpogrzebowego dla szpitala,

Rada miejska nie powzięła stanowczej uchwały, lecz przekazała tę kwestyę swej sekcyi prawniczej, ekonomicznej i sanitarnej do zbadania.

W celu zmniejszenia wydatków na gazowe oświetlenie w szpitalu św. Łazarza poleciliśmy dyrekcyi wprowadzenie regulatorów „Schaw“ dla każdego gazometru z osobna, a zarazem przyznaliśmy maszyniście szpitala tantiemę w wysokości 10% od oszczędności, jakie zostaną uzyskane w stosunku do konsumcyi gazu w roku 1889, jednak po strąceniu wprzód 18% od owej konsumcyi z roku 1889 ze względu na zaprowadzić się mające regulatory. Nareszcie ze względu na większą konsumcyę gazu w kuchenkach kataplazmowych zezwoliliśmy używać tych kuchenek tylko w razie niezbędnej potrzeby. Wydatek zaś na sprawienie regulatorów poleciliśmy pokryć z kredytu asygnowanego na większe potrzeby administracyjne.

Wskutek rewizyi kotłów w szpitalu św. Łazarza przez p. Kubickiego, inżyniera Towarzystwa ubezpieczeń kotłów parowych i znalezienia znacznych uszkodzeń w bulierach Wysoki Sejm w czasie ubiegłej sesyi zezwolił na rekonstrukcyę bulierów pod kotłami i remontowanie kotłów, jako też przyrządu Dervaux. Cała ta robota według przedstawionego kosztorysu będzie kosztować 2.359 zł.

Zezwoliliśmy urządzić namulnik na dnie rezerwoaru wodociągowego w szpitalu św. Łazarza, a zarówno rurociąg dodatkowy, około 130 metrów długi, o średnicy 2″ przez powałę strychową drugiego piętra naprzeciw sali operacyjnej i połączyć takowy z rurociągiem 1. piętra. Dalej zarządziliśmy wyczyszczenie rurociągu drugiego piętra rury przy latrynach, a nareszcie poleciliśmy, aby zbiornik zawsze był wodą napełniony. Wydatek na te roboty w kwocie 632 zł. nakazaliśmy pokryć z kredytu asygnowanego na większe potrzeby administracyjne.

Podług ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 szpital św. Łazarza z dniem 1. stycznia 1890 utracił prawo wyszynku i propinacyi w Krowodży. Pozostała jednak nadal własnością funduszu szpitala w Krowodży karczma, budynek murowany, parterowy, do której razem z placem budowlanym należy 258 sążni kwadratowych gruntu. Z uwagi, iż karczma ta jest położona za wsią i w czystem polu, tak że trudno będzie znaleść lokatora, któryby czynsz należycie opłacał i budynku nie niszczył, z uwagi, iż administracya tego budynku kosztowałaby znacznie więcej, aniżeli wynosiłby dochód z wynajęcia, dyrektor szpitala przedstawił wniosek na sprzedaż tej karczmy. Ze względu, iż karczma ta stanowi część majątku szpitala krajowego, a więc dla sprzedaży potrzeba uzyskać uchwałę Wysokiego Sejmu i sankcyę Najjaśniejszego Pana, udajemy się z osobnem sprawozdaniem w tej sprawie.

Inżynierowi expozytury krajowej biura melioracyjnego w Tarnowie p. Franciszkowi Vetulaniemu poruczyliśmy przeprowadzenia osuszenia gruntów w Tropiszowie. Ponieważ Wysoki Sejm przeznaczył na osuszenie powyższych gruntów kwotę 6.000 zł., a dzierżawca p. Pieprzak zobowiązał się spłacić koszta tylko do wysokości 6.000 zł. wraz z 5% odsetkami w przeciągu lat 25, wtedy gdy kosztorys sporządzony opiewa na kwotę

7.200 zł., poleciliśmy przeto postarać się o zredukowanie kwoty kosztorysowej przez zakupno rurek o nieco mniejszem świetle i uprzedzić p. Pieprzaka, że przed rozpoczęciem robót będzie musiał zobowiązać się zwrócić funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie także ową nadwyżkę ponad 6.000 zł. wraz 5% odsetkami w sposób przyjęty co do sumy głównej 6.000 zł.

Poleciliśmy dyrekcyi, aby przeprowadziła rokowania z Towarzystwem opieki szpitalnej, iżby szpital św. Ludwika przyjmował ze szpitala św. Łazarza także dzieci potrzebujące chirurgicznego traktowania i operacyj, zwracając uwagę Towarzystwa, że szpital św. Zofii dla dzieci przyjmuje z lwowskiego szpitala wszystkie dzieci bez wyjątku, a więc oseski, dzieci potrzebujące operacyi, a nawet syfilityczne.

Wydatki na utrzymanie szpitala św. Łazarza wynosiły w r. 1889:

1.	W oddziale	I. chorych .	110.117 zł. 90½ ct.		
2.	„	II. położnic .	23.527 „ 93 „		
3.	„	III. syfilitycznych	37.984 „ 42 „		
4.	„	IV. obłąkanych .	25.766 „ 01 „	=	197.396 zł.

W porównaniu z wydatkami w r. 1888 wynoszącymi .	175.198	„
okazuje się, że wydatki w r. 1889 są większe o kwotę	22.198	„
W porównaniu zaś z sumą preliminowaną na r. 1889 w kwocie	168.398	„
rzeczywisty wydatek jest większy o	28.998	„

Wydatki w r. 1889 urosły tak znacznie naprzód z powodu większej ilości leczonych chorych, w ciągu prawie 16.000 dni, znaczne podrożenie wszystkich wiktuałów, a szczególnie mięsa wołowego (o 4 ct. na kilogramie), zakupno większej ilości bielizny i sprzętów dla urządzenia oddziału rezerwowego, nadzwyczajne wydatki budowlane, zwiększenie służby, naprawa wodociągów, wydatek znaczniejszy jak uprzednio było na utrzymanie mamek i dzieci ssących w szpitalu św. Ludwika.

Dochody szpitala bez dotacyi wynosiły:

Na oddziale chorych 106.311 zł., położnic 11.208 zł., syfilitycznych 36.994 zł., obłąkanych 21.915 zł., razem 176.428 zł., a zatem dochody były większe od preliminowanych o 4.807 zł.

Ogólna suma dochodów w roku 1889 wraz z dotacyą wynosiła 197.396 zł.

Z tego fundusz krajowy udzielił:

a) dotacyi . .	20.968 zł.	
b) kosztami leczn.	127.961 „	= 148.929 zł
Samopłacący uiścili .	13.414 zł.	
Obce fundusze . .	3.984 „	= 17.398 „
Źródła własne . . .	31.069 „	= 197.396 zł.

Zestawienie wydatków w ciągu ostatnich lat sześciu w tym szpitalu przedstawia się tak:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzieci leczenie kosztowało	Żywienie z pieczywem i winem kosztowało
1884	6.481	159.845	134.975	20 zł. 82 ct.	84.4	28.50
1885	6.816	168.535	146.821	21 „ 54 „	87.1	27.94
1886	7.110	179.655	154.680	21 „ 78 „	86.0	27.58
1887	7.101	182.903	160.805	22 „ 64 „	87.9	28.01
1888	6.989	185.871	163.198	23 „ 35 „	87.8	27.77
1889	7.641	201.635	197.396	25 „ 83 „	97.89	29.34

W szpitalu św. Łazarza wyprano 224.230 klg. bielizny, czyli 474.561 sztuk. Ponieważ koszt ogólny prania wynosi 6.255 zł., wypranie więc jednej sztuki bielizny kosztowało 1·318 ct., a na jeden dzień leczenia przypada 3·1 ct.

Na opał wyszło węgla 31.229 centnarów za kwotę 8.505 zł. 61 ct., drzewa stosów 4 metrowych 63 za 882 zł. 49 ct.

Kąpieli udzielono w łazienkach 24.000, na oddziałach 9.000.

Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie:

W roku 1889 ruch chorych w zakładzie kulparkowskim był następujący:

	Szaleństwo gwałtowne	Zaduma	Pomięszanie umysłu	Ogłupienie	Choroba umysłowa z porażeniem	Choroba umysłowa z padaczką	Razem
Pozostało z roku 1888	122	53	150	84	50	48	507
Przybyło w roku 1889	221	97	56	85	61	46	566
Razem	343	150	206	169	111	94	1073
Zakład opuściło:							
Wyleczonych	135	38	—	—	—	—	173
Niewyleczonych	3	2	37	47	20	19	128
Za rewersem na żądanie rodziny	29	24	11	4	10	12	90
Przewiezionych do innych zakładów	1	2	1	1	—	—	5
Zbiegło	1	—	2	—	—	1	4
Zmarłych	28	16	11	26	39	6	126
Razem	197	82	62	78	69	38	526
Z końcem roku 1889 pozostało	146	68	144	91	42	56	547

Zakład posiada 560 łóżek dla chorych, 12 przeznaczonych na obserwacyę i 85 dla służby oddziałowej.

W ubiegłym roku leczono 28 chorych więcej, aniżeli w roku poprzednim. Na 1.073 chorych w ogóle pielęgnowano 573 mężczyzn i 500 kobiet, w ciągu 197.901 dni, w tej liczbie na I klasie 1.063 dni, na II klasie 15.257 dni, na III klasie 181.581 dni. Chorzy pozostawali przeciętnie przez 184 dni, a przyczyną tego tak długiego pobytu jest przepełnienie zakładu nieuleczalnymi, którzy zagrażają bezpieczeństwu publicznemu, epileptykami i nałogowymi pijakami, dotkniętymi obłędem opilczym. W kraju nie ma pomieszczenia dla tego rodzaju chorych a wypuścić ich nie można.

Najwyższy stan chorych był dnia 11 sierpnia, a mianowicie 574, a najniższy dnia 13. stycznia 500. Chorych wyleczonych opuściło zakład 173 to jest 16·1%, umarło 126, to jest 11·7% a zatem o 2·1% mniej, aniżeli w roku poprzednim.

Sekcyj zrobiono 69.

Według form chorobowych, szałowi stanowili w zakładzie najwyższy odsetek, było ich bowiem 31·9%, z zadumą 13·9, z pomięszaniem umysłu 19·2, z porażeniem 10·3, z ogłupieniem 15·7, z padaczką 8·7%; śmiertelność była najwyższa między dotkniętymi porażeniem.

Najbliższą przyczyną choroby były: 1. Nadużycie napojów wyskokowych (159), wzruszenia umysłowe (109), padaczka (94), wybryki płciowe (92), uwiąd schyłkowy (66), cierpienia mózgu (105), natężenie umysłu (47), samogwałt (36), zboczenia sprawy połogowej (54), niedokrewność (49).

Według zatrudnienia największa ilość była służących i wyrobników (329), urzędników i oficyalistów (106), rzemieślników (140), włościan (131), kupców (85), nauczycieli (46), to jest z klas najmniej zabezpieczonych materyalnie i ciężko pracujących na utrzymanie.

Do Galicyi należało 1.038, obcokrajowców leczono 35. Największą liczbę obłąkanych dostarczyła stolica Lwów i powiat lwowski (168), następnie Drohobycz (31), Kraków (29), Przemyśl (26), Tarnów (25), Biała (12), Bóbrka (10), Bochnia (17), Bohorodczany (6), Borszczów (17), Brody (22), Brzesko (9), Brzeżany (14), Brzozów (8), Buczacz (22), Cieszanów (13), Chrzanów (9), Czortków (9), Dąbrowa (2), Dobromil (5), Dolina (14), Gorlice (8), Gródek (25), Grybów (2), Horodenka (8), Husiatyn (9), Jarosław (20), Jasło (14), Jaworów (5), Kałusz (13), Kamionka (18), Kolbuszowa (7), Kołomyja (21), Kosów (5), Krosno (5), Łańcut (24), Limanowa (2), Lisko (7), Mielec (8), Mościska (12), Myślenice (3), Nadwórna (6) Nisko (6), Nowy Sącz (7), Nowy Targ (6), Pilzno (2), Podhajce (6), Przemyślany (8), Rawa (16), Rohatyn (18), Ropczyce (8), Rudki (9), Rzeszów (27), Sambor (13), Sanok (8), Skałat (11), Śniatyn (3), Sokal (10), Stanisławów (27), Stare miasto (18), Stryj (15), Tarnobrzeg (8), Tarnopol (16), Tłumacz (11), Trembowla (6), Turka (3), Wadowice (9), Wieliczka (7), Zaleszczyki (11), Zbaraż (8), Złoczów (27), Żółkiew (12), Żydaczów (10), Żywiec (5).

Czas pielęgnowania ubyłych chorych: Do 1 miesiąca 82, od 1—3 miesięcy 126, od 3—6 m. 128, od 6—9 m. 63, od 9—12 m. 31, od 1 roku do 2 lat 30, od 2 lat do 3 lat 13, od 3 do 5 lat 12, wyżej 5 lat 11.

Najbliższą przyczyną śmierci były: zapalenie płuc i opłucnej (31), gruźlica płuc (28), zapalenie błon mózgowych (24), nieżyt żołądka i kiszek (15), obrzęk mózgu 6, udar mózgu 1, przekrwienie w mózgu 4, obrzęk płuc 2, zgorzelina płuc 2, wada organiczna serca 2, tyfus brzuszny 1. zapalenie błony brzusznej 2, róża 4 i uwiąd starczy 4.

Do zakładu przyjmowano wszystkich chorych, którzy się zgłaszali, a z zapowiedzianych tylko 37 nie nadesłano.

W roku 1889 użyto dwa razy kaftana dla ubezwładnienia chorych, którzy zrzucali opatrunek chirurgiczny i utrudniali gojenie rany.

Nadzwyczajnych wypadków zasługujących na wzmiankę było 16 a mianowicie:

U 70letniego chorego na niedołęstwo umysłu starcze Andrzeja B. skonstantowano w chwili przywiezienia do zakładu dnia 29. stycznia 1889 złomy 5 i 6 lewego żebra w linii pachwowej przedniej, a na klatce piersiowej ponad owemi złamaniami starcie przyskórka wielkości ręki dorosłego człowieka. Chory zmarł dnia 31. tegoż miesiąca, a obdukcya zwłok dokonana przez komisyę sądowo lekarską wykazała, iż przyczyną śmierci uszkodzonego było zapalenie płuc włóknikowe po stronie prawej i obtłuszczenie serca w znacznym stopniu.

Przyjęty dnia 20. lipca 1889 cierpiący na szaleństwo gwałtowne Iwan Ł. okazywał w chwili przywiezienia następujące uszkodzenia cielesne: ponad całą kością czołową skóra podniesiona w kształcie wypukłości płaskiej, chełbocącej, po środku czoła rana ostrocięta, podłużna, zaschłą ropą pokryta. Ponad kością czaszki boczną prawą rana nierówna, około 5 cmt. długa, z brzegami podminowanymi, zaschłą krwią i ropą pokryta. Na kończynach dolnych kilka ropiejących, nieznacznych ran i staré przyskórka. Chory opuścił zakład 24. października 1889 wyleczony z powyższych ran i choroby umysłowej.

U przyjętego dnia 6. sierpnia 1889 chorego na szaleństwo opilcze Fedka S. znaleziono złamanie drugiego prawego żebra w miejscu zetknięcia się chrząstki z częścią kostną; następnie ponad mostkiem rozległy siniec i liczne sińce i starcia nieregularnie po ciele rozsiane. Chory opuścił zakład umysłowo i fizycznie zdrów dnia 22. maja 1890 roku.

U przyjętego dnia 7. sierpnia chorego Iwana W. na szaleństwo opilcze stwierdzono złom kości łokciowej lewej ponad stawem nadgarstkowym i liczne sińce i starcia na ciele. Chory zmarł w zakładzie dnia 4. października 1889 na czerwonkę.

Dnia 2. listopada 1889 przyjęto chorego na niedołęstwo umysłu z porażeniami Wojciecha D., u którego stwierdzono na obu ramionachw tylnej części znaczne obrzmienie, mocno bolesne, na skórze pośrodku owych obrzęków poprzeczne sinawo czerwone pręgi, widocznie od krępowania pochodzące. Chory pozostaje w zakładzie z powyższych uszkodzeń wyleczony.

U Tekli P. przyjętej, do zakładu dnia 20. stycznia 1889 jako cierpiącej na zadumę, znaleziono liczne sińce świeże i żółkniejące tak na głowie jak na kończynach (zwłaszcza górnych) i na tułowiu rozsiane. Żebra 2 i 3 prawe, tudzież 2, 3, 4 i 7 lewe okazują znaczne nierówności, nadmierną podatność, a na obmacywanie ich chora silnie się skarzy na ból. Chora opuściła zakład w dniu 30. marca 1889 wyleczona.

Dorota K. z Karnitz przyjęta do zakładu w dniu 2. maja 1889 jako cierpiąca na pomięszanie umysłu. Chora przybyła z licznymi sińcami na głowie, tułowiu i kończynach i ze złomem żebra 4 lewego i 5 prawego. Chora opuściła zakład w dniu 8. lipca 1889 w myśl §. 25 statutu.

Zofia Sz. z Rudna, przyjęta do zakładu w dniu 17. czerwca 1889 jako cierpiąca na zadumę. Chora przybyła z kilkoma świeżymi sińcami na czole i kilkoma nieznacznymi na tułowiu i kończynach. W ciągu nocy wystąpiło od czoła począwszy obszerne wynaczynienie podskórne (Haematoma), które następnie zajęło cały szczyt czaszki aż do połowy potylicy. Chora opuściła zakład 31. lipca 1889 jako wyleczona.

Jente S. z Kołomyi, przyjęta dnia 25. czerwca 1889 jako cierpiąca na ogłupienie starcze, przybyła do zakładu z kilkoma sińcami na tułowiu i kończynach, z wybitnym złomem żebra 3 prawego, z nierównością żebra 4 prawego, a na obmacanie jego chora silnie reagowała. Chora umarła dnia 18. sierpnia 1889. Sekcya wykazała kostninę świeżą w miejscach złomu żeber. Przyczyną śmierci była gruźlica płuc.

Warwara H. z Trościańca, przyjęta 7. lipca 1889 jako cierpiąca na zadumę. Chora przybyła okryta sińcami tak, że skóry niezasinionej prawie nie było widać. Chora do dziś dnia w zakładzie pozostaje.

Marja Sz. z Rolowa, przybyła do zakładu w dniu 16. listopada 1889 jako cierpiąca na szał opilczy. Przybyła z sińcami na tułowiu i kończynach, z kilkoma starciami zastrupiałemi od skrępowania pochodzącemi, tudzież ze złomem żeber 3, 4 i 5 lewego. Chora opuściła zakład w dniu 18. marca 1890 jako wyleczona.

W myśl istniejących przepisów o wszystkich tych przypadkach doniesiono Wydziałowi krajowemu, a względnie c. k. Prokuratoryi państwa.

Od 1. stycznia 1890 do końca lipca bieżącego roku były następujące przypadki:

U przybyłego d. 23. stycznia chorego Tadeusza B. znaleziono uszkodzenia ciała na czaszce, a mianowicie trzy rany, z których dwie zabliźniające się, a jedna jeszcze otwarta. Doniesiono c. k. Prokuratoryi.

U przyjętego dnia 24. stycznia Jonasza G. na ciele znaleziono rozległe sińce nad łopatkami, na grzbiecie, obu ramionach, na przedramionach i udach, pochodzące prawdopodobnie od nieumiejętnego obejścia się z chorym.

U przyjętego dnia 16. lutego Dymitra P. znaleziono, iż ręka prawa była silnie obrzmiałą, a przyskórek na wielu miejscach podminowany ropą. Nad stawem nadgarstkowym znajdują się okrężne głębokie wciśnienia, widocznie od krępowania pochodzące, podobne wciśnienia znajdują się i na kończynach dolnych, a oprócz tego liczne starcia rozsiane po całem ciele.

U przyjętego 25. lutego chorego Ignacego S. znaleziono palce na rękach odmrożone do tego stopnia, że na niektórych ciało już opadło i tylko ze środka sterczą kości.

U przyjętego 18. marca chorego Łucia P. znaleziono na rękach i na nogach starcia naskórka od krępowania pochodzące; na obu pośladkach, na tułowiu i kończynach sińce, na czole skóra zaczerwieniona, przyskórek zmacerowany i łuszczący się.

U przyjętej w dniu 4. kwietnia chorej Teresy W. znaleziono na całej skórze ciała liczne sińce i 3. żebro w lini przymostkowej bardzo bolesne.

U przyjętej do zakładu w dniu 18. kwietnia chorej Antoniny R. znaleziono na całem ciele mnóstwo sińców, blizn dawnych, starć nie zastrupiałych, powstałych prawdopodobnie po stawianych pryszczydłach i wskutek wiązania.

U przyjętej dnia 26. kwietnia chorej Anny J. znaleziono na kości bocznej czaszki lewej jeszcze nie zagojoną zupełnie ranę długości 6 — 7 centymetrów i starcia zastrupiałe w okolicy kostki wewnętrznej stopy lewej. Doniesiono c. k. Prokuratoryi.

U przybyłej w dniu 14. maja do zakładu chorej Katarzyny B. okazały się złamania piątego lewego żebra, również bardzo wielka boleśność szóstego żebra. Zawiadomiono c. k. Prokuratoryę.

U przybyłej w dniu 18. maja chorej Taube M. znaleziono liczne sińce na całej powierzchni skóry rozsiane i liczne starcia zastrupiałe, pochodzące prawdopodobnie od więzów, którymi chorą krępowano.

Chory epileptyk Aron L. wypoliczkował podczas wizyty obydwóch lekarzy jednego dnia, a drugiego dnia rzucił się na dyrektora, chwycił go za gardło i gdyby nie pomoc dozorcy, byłby może udusił. Tak skończyło się na pokąsaniu rąk, z czego dyrektor leczył się miesiąc cały.

Chora Marya R. podczas wizyty lekarskiej uderzyła pięścią prymaryusza dr. Plucińskiego w oko tak silnie, że powstałe ztąd zapalenie czterytygodniowego leczenia wymagało.

Chory Michał H. w nocy, w napadzie szału chwilowego wybił czuwającemu dozorcy Balickiemu zęba i uszkodził głowę, a dozorcy Pałamarzowi podarł ubranie, wypoliczkował i obił go tak, że kilka dni był niezdolnym do żadnej pracy.

Siostrę Miłosierdzia Paulinę, chory Piotr M. obił po twarzy tak, że sińce dopiero po tygodniu ustąpiły.

Dnia 25. kwietnia r. b. chora Józefa Fellner, w sali, w której się jeszcze dwie inne spokojne chore znajdowały, zapalając papierosa przyniesionego przez odwiedzającą ją córkę, zapałką, którą według własnego zeznania chora znalazła na przechadzce w ogrodzie, zapaliła przypadkiem czy też naumyślnie bieliznę na sobie i odniosła takie poparzenia na głowie, tułowiu i kończynach górnych, że tegoż dnia umarła.

Dozorująca Siostra Miłosierdzia była wtenczas na ćwiczeniach duchownych, a zastępująca ją dozorczyni wyszła do przyległej sali po bieliznę. Dyrektor zakładu doniósł o tym wypadku Wydziałowi krajowemu, który wysłał komisyę na miejsce dla sprawdzenia faktu. Siostra dozorująca po przesłuchaniu sądowem wkrótce została odwołana przez wizytatorkę na inne stanowisko. Prokuratorya po poprzedniem przeprowadzeniu śledztwa odstąpiła od oskarzenia dnia 25. lipca l. 7.203.

Dnia 2. lipca b. r. chory porucznik Ignacy Z. uderzył w twarz dyrektora zakładu tak, że ten się krwią oblał.

W r. 1889 zbiegło chorych 5 mężczyzn i jedna kobieta; z tych jeden Michał W. przepadł bez wieści, zwłoki zaś zbiegłego T. G. znaleziono w kilka godzin po ucieczce na torze kolei lwowsko-czerniowieckiej. Reszta została odszukana. Dozorcy winni niedbałego dozoru zostali wydaleni ze służby,

a dozorca Jan Chominiec, który miał czuwać przy zbiegłym T. G. odesłany został do c. k. sądu a następnie wydalony ze służby zakładu.

Również do sądu odstawieni zostali dozorca Mikołaj Bieliński i Piotr Winiarz, za nieodpowiednie obchodzenie się z chorymi.

Wydalono ze służby jako niezdolnych 32 dozorców i 10 dozorczyń, 46 dozorców i 10 dozorczyń opuściło zakład na własne żądanie a trzech dozorców odesłano do sądu.

Za mniejsze przewinienia ukarano 13 dozorców i 11 dozorczyń grzywną, wszystkich razem w kwocie 31 zł. 50 ct.

Oprócz influenzy, na którą cierpiało mężczyzn 15, kobiet 19, dozorczyń 9, dozorca 1, parobków 2, Sióstr Miłosierdzia 4 i urzędników trzech, żadnej choroby zakaźnej w zakładzie nie było.

W roku 1889 zatrudnieni chorzy:

Mężczyźni:	w kancelaryi zarządu przez dni .	537
	„ warsztacie szewców . . .	141
	„ „ krawców . . .	364
	„ „ stolarskim . . .	574
	przy maglowaniu bielizny . .	2.567
	„ robotach w polu . . .	1.221
	w krowiarni	1.592
	„ ogrodzie	737
	„ parku	199
Kobiety pracowały:	w kuchni	2.463
	przy praniu bielizny	1.041
	w ogrodzie	106
	przy haftowaniu i robieniu koronek .	366
	szyły i naprawiały bieliznę sztuk .	11.315

Za powyższe czynności zarobili sobie chorzy, po strąceniu według §. 22 statutu zastrzeżonych odsetków, 645 zł. 40 ct. Kwota ta w książeczkach kasy oszczędności została umieszczoną i chorym przy opuszczaniu zakładu do rąk wypłaconą będzie.

W dniu 14. maja odbyła się w zakładzie w obecności szefa biura sanitarnego i inspektora szpitali uroczystość rozdania dwom dozorcom i dwom dozorczyniom po 10 dukatów, jako nagrodę za przeszło 10-letnią nienaganną służbę w zakładzie. Nagrodzeni zostali: dozorca Jan Węgrzyn i Jan Lisecki, oraz dozorczynie: Hinke Filomena i Jerz Agata.

Uroczystość odbyła się wobec dozorców i dozorczyń, którzy oddalić się mogli z sal, wobec Sióstr Miłosierdzia, lekarzy, urzędników i spokojniejszych chorych.

B.

Zamknięcia rachunków za r. 1889, sprawdzone przez nasz oddział rachunkowy, wykazują, że utrzymanie całego zakładu kosztowało 162.150 zł., a zatem o 12.991 zł. więcej, aniżeli w roku poprzednim; zwiększenie kosztów pochodziło ze zwiększenia o 9.711 dni leczenia chorych i większych wydatków na przeistoczenia, reparacye i utrzymanie budynków. Żywienie chorych kosztowało 53.726 zł., a zatem wikt chorego, wraz z pieczywem i winem kosztował dziennie 27·14 ct., t. j. o 1·3 ct. mniej, aniżeli w r. 1888. Lekarstwa, sanitarne potrzeby i narzędzia chirurgiczne kosztowały 6.088 zł., t. j. o 1.722 zł. więcej, aniżeli w roku po-

przednim, a to z tej przyczyny, ponieważ używano drogiego sulfonalu (klg. 30 zł), zamiast dotychczas używanego chloralu. Wyprano 176.957 sztuk bielizny, a ponieważ pranie kosztowało 4 448 zł, wypranie więc jednej sztuki bielizny kosztowało 2·5 ct. Polecono dyrekcyi wprowadzenie do zakładu chemicznego prania bielizny, które okazało się daleko oszczędniejszem, aniżeli sposób dawny, gdyż mniej potrzebuje rąk.

Dochody zakładu wynosiły w r. 1889 w ogóle 178.806 zł., z tego fundusz krajowy dostarczył 136.816 zł., obce fundusze 33.084 zł., własne zaś źródła 9.906 zł.

Wyniki gospodarstwa folwarcznego, według zamknięć rachunkowych za r. 1889 przedstawiają się, jak następuje:

1.	Dochód czysty z pól i pastwisk, . . .	1.566 zł.	95 ct.
2.	„ „ z ogrodów warzywnych .	625 „	96 „
3.	„ „ ze sprzedaży krów . .	247 „	98 „
4.	„ „ z chowu i bicia trzody chlewnej	784 „	70 „
5.	„ „ „ „ wołów . .	526 „	01 „
6.	„ „ „ „ owiec . .	134 „	24 „
	Razem .	3.885 zł.	84 ct.

Mleka wyprodukowała krowiarnia 100.999½ litrów, które zostało użyte na potrzebę zakładu, a ponieważ produkcya cała kosztowała 4.039 zł. 98 ct., każdy więc litr niezbieranego mleka kosztował 4 ct.

Wykaz porównawczy za ostatnie sześć lat tak ruchu chorych, jak i wydatków na utrzymanie zakładu, przedstawia się tak:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzień leczenia kosztował	Żywienie z pieczywem i winem
1884	914	157 794	141.703	155 zł. 03	89 9	34·49
1885	1.017	167.320	140.055	137 „ 71	83·7	30·19
1886	1.041	174.740	139.353	133 „ 86	79·7	27·58
1887	1.061	181.155	141.473	133 „ 34	78·0	27·15
1888	1.045	188.190	149.160	142 „ 74	79·3	28.43
1889	1.073	197.901	162.150	151 „ 11	81·9	27·14

Porównywując wydatki roczne za lata 1888 i 1889 z r. 1887, widzimy znaczne ich podwyższenie. Jestto nieunikniony wynik zmian, które nastąpiły w Kulparkowie wskutek zwiększenia nakazanych przez Wysoki Sejm środków opieki nad obłąkanymi i polepszenia bytu posługi zakładowej, przybyło bowiem 9 nowych Sióstr Miłosierdzia do zakładu, zwiększono płacę posługi, wyznaczono premie, nadto powiększono ilość bielizny i przerobiono całą środkową część budynku dla użytku umysłowo-chorych.

Zakład kulparkowski w r. 1889 zwiedził szef sanitarnego departamentu 12 razy, a inspektor szpitali 18 razy.

Jeden z członków komisyi opieki nad obłąkanymi zdał nam następujące sprawozdanie o zakładzie kulparkowskim.

Powołany przez Wysoki Wydział krajowy reskryptem z 8. marca b. r. l. 8.808 na członka komisyi opieki nad obłąkanymi w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 14. września 1888, wezwany następnie przez Wysoki

Wydział krajowy reskryptem z 18. czerwca b. r. l. 25.263 do spełniania tej funkcyi wspólnie z Wnym Dr. Wernickim, po bezskutecznem oczekiwaniu na przybycie tego drugiego członka komisyi, odbyłem sam w drugiej połowie sierpnia b. r. trzykrotną wizytacyę chorych, umieszczonych w obu oddziałach męskim i żeńskim zakładu krajowego na Kulparkowie; stosownie do podanych w instrukcyi wskazówek, składam niniejsze sprawozdanie wraz z wnioskami:

Instrukcyi punkt a). „Czuwać nad tem, ażeby zdrowych nie zatrzymywano w zakładzie. W tym celu członkowie komisyi przy zwiedzaniu zakładu, żądać winni wyjaśnień od dyrektora zakładu i lekarza ordynującego co do nowo przybyłych, przepatrywać historye chorób i badać okoliczności, wskutek których chorzy byli oddani do zakładu.

ad a. Z uprzejmem współudziałem i w obecności Wp. dyrektora i pp. lekarzy zakładowych zbadałem na obydwu oddziałach prawie każdego chorego z osobna, który do psychiatrycznego badania był kwalifikowanym i stwierdziłem na każdym istniejącą i rozpoznaną chorobę umysłową, według jej postaci klinicznej. Podobnież stwierdziłem stan somatycznie chorych obłąkanych, paralityków, epileptyków i dementów.

Pomiędzy wszystkiemi chorymi zakładu znalazłem po kilku uzdrowieńców na każdym oddziale, ale świeżych i potrzebujących dalszego pobytu w zakładzie aż do utwierdzenia i stwierdzenia ich uzdrowienia trwałego. Historye chorób istniejących chorych znalazłem w zupełnym porządku i przyjęcie ich do zakładu prawne i prawidłowe.

Instrukcyi punkt b). „Czuwać, aby z chorymi obchodzono się zgodnie z nauką i po ludzku. Komisya winna badać starannie, czy żywienie i pielęgnowanie chorych jest dobre, i czy środki przymusowe używane w zakładzie nie są zbyt uciążliwe dla chorych".

ad b) Homiletyka, czy sposób ustnego psychicznego wpływu lekarskiego na chorych zgodną jest w zasadzie z nauką, indywidualizowana i praktyczna w zakresie istniejącego porządku zakładu Żywienie ilościowo i jakościowo odpowiednie, gdyż chorzy zakładu wyglądają dobrze odżywieni, i bynajmniej nie odzywają się ze skargą na głód lub niedostatek. Pielęgnowanie chorych ze względu na czujność Sióstr Miłosierdzia, bardzo znaczną liczbę dozorców i dozorczyń (jeden na sześciu chorych), pilne wizyty lekarzy, jest aż nadto dostatecznie zapewnione. Środków przymusowych, jak kaftanów, pasów, więzów zakład wcale nie posiada i takowych nie używa. Sprawdziłem umieszczenie zaledwie dwóch szałowych w ulach odosabniających na oddziale męskim i jednej tylko chorej, bardzo niespokojnej, agresownej na oddziale żeńskim. Na tym oddziale zastałem kilka kobiet w napadzie szału będących, zawiniętych w mokre prześcieradła i koc, według wszelkich reguł, co uważam jako środek najodpowiedniejszy leczniczy i ochronny w takich wypadkach. Łóżka dla epileptyków i infirmerye są bardzo starannie i odpowiednio urządzone. W ogóle w całym zakładzie panuje wzorowa czystość i porządek.

Instrukcyi punkt c). „Wysłuchać skarg i zażaleń chorych i sprawdzać, czy one są słuszne, czy nie. Tak samo komisya ma sprawdzać słuszność skarg posługi, jeżeli będą zanoszone przed komisyę".

ad c) Jak w każdym zakładzie, tak i w naszym zakładzie na Kulparkowie, jest niemała liczba chorych na obu oddziałach, mianowicie z obłędami i spaczeniem umysłowem stałem, z szałem chronicznym i pomięszaniem, którzy w treści istotnej samej choroby swojej oskarzają lekarzy, dozorców i t. p., lecz tego rodzaju skargi są czysto symptomami obłąkania samego i nie mogą być inaczej uważane, jak tylko ze stanowiska psychiatryi naukowej. Innych skarg, których źródło leżałoby w niewłaściwem obchodzeniu się służby zakładowej lub lekarzy, nie zauważałem. Niemniej badałem Siostry Miłosierdzia i ich przełożoną, co do ich traktowania ze strony dyrekcyi i lekarzy lub administracyi i otrzymałem tylko odpowiedzi zadowalniające. Z nadzorców i nadzorczyń nikt nie zgłosił się do mnie z zażaleniem.

Instrukcji punkt d). „Ma także prawo czuwać, aby funkcyonaryusze zakładu pełnili swe obowiązki. W tym celu komisyę winna badać, czy wizyty lekarskie odbywają się codziennie i w oznaczonym czasie, czy historye chorób są prowadzone zgodnie z przepisami i czy lekarze dbają nie tylko o leczenie chorych, lecz i o zużytkowanie naukowego materyału, jaki zakłady te przedstawiają".

Co do tego punktu nie mam powodu podejrzenia, żeby lekarze obecnie fungujący zaniedbywali się w pełnieniu ścisłem swoich obowiązków już ze względu na czujność dyrekcyi, na honorowe pojmowanie swoich obowiązków przez samych lekarzy zakładu, już to ze względu na prowadzone historye chorób. Te bowiem zawierają wynik badania i spostrzeżenia z przebiegu chorób w każdym poszczególnym wypadku, zapisane w takiej ilości i jakości, że czytający znawca może ocenić i samą postać choroby kliniczną, jej przebieg traktowanie i zejście. Wykorzystanie naukowe materyału historyi chorób lub badanie poszczególne w celach naukowych poszczególnych form lub wypadków, albo poszczególnych symptomatów obłąkania, dalej badanie mikroskopijne mózgu w zakładzie pomarłych w celach stwierdzenia lub rozszerzenia wiedzy anatomapatologicznej-psychiatrycznej, nakoniec doświadczenia na zwierzętach wiwisekcyjne i t. p. uważam jako zadanie nie obowiązujące lekarzy czynnych w zakładzie na Kulparkowie.

Prace naukowe, powyżej co główniejsze wyliczone, wymagają nie tylko normalnego teorytycznego i praktycznego wykształcenia lekarskiego i psychiatrycznego, ale bardzo szczegółowego wykształcenia w mikroskopii i metodyce badań specyalnych, do czego ani każdy normalny lekarz i psychiatra nie posiada z natury skłonności i zdolności, ani każdy ma sposobność nabycia wprawy tak dalece wysokiej, żeby mógł stać się samodzielnym badaczem w tej najtrudniejszej ze wszystkich dziedzin umiejętności lekarskiej a zwłaszcza w partyi psychofizyoologicznej i psychiatro-anatomicznej.

To co słusznie i koniecznie można i potrzeba wymagać od lekarzy naszego zakładu redukuje się: 1. na pilne studyowanie bieżących prac naukowych na polu psychiatryi teorotycznej i praktycznej, a to bądź z czasopism i dzieł psychiatrycznych pierwszorzędnych, bądź ze sprawozdań zakładów psychiatrycznych, istniejących w państwach, których zakłady są wzorowe i ciągle postępujące; 2. na coroczne ogłoszenie bądź drukiem, bądź ustnie w towarzystwie lekarskiem poszczególnych historyi

chorób spostrzeżeń i statystycznych dobrze opracowanych sprawozdań; 3. na rozwoju wewnętrznym potrzeby dokładnego rozdziału, podziału i zatrudnienia chorych na postępie w homiletyce i terapii. Taka jest moja opinia co do naukowej obligacyi lekarzy zakładu kulparkowskiego.

Dla podania obrazu istniejącego rozdziału i podziału chorych w przestrzeni zakładu zestawiłem z dostarczonych mi wskazówek pisemnych i ustnych i zebranych przezemnie spostrzeżeń dołączony przegląd. Z tego obrazu w przybliżeniu wiernego wynika, że obmyślić należy plan rozkładu podziału i zatrudnienia chorych w przestrzeni zakładu taki, któryby pozwolił powolny ale stały rozwój wewnętrzny zakładu, ku czemu we wnioskach podam propozycye tylko warunkowe, t. j. o ile takowe ze względu na skarb krajowy, miejscowe okoliczności i właściwości chorych naszego kraju mogą być w czasie wykonane. W rozdziale, który przedstawiam przeznaczyłbym:

I. Oddział męski:

a) Oddział chorych spokojnych inteligentnych. (Parter.) Do dziennego pobytu sal (? niepewne); jako sypialnie służą sale nr. 15, 16, 17, 22, 22 *a*, 22 *b*, 41, 42, 43, 44, 44 *a* i jedna duża sala przerobiona bez numeru.

b) Oddział chorych szałowych z padaczką. (Parter.) W dzień przebywają chorzy przed separatkami; jako sypialnie służą sale nr. 23, 24, 26, 27, 28.

c) Oddział chorych szałowych podnieconych. (I. piętro.) Dzienny pobyt w sali przed separatkami; jako sypialnie służą sale nr. 58, 59, 60, 61, tudzież separatki.

d) Infirmerya, somatycznie chorzy, padaczkowi, melancholicy, porażeńcy. (I. piętro.) Rekonwalescenci przebywają w dzień w sali nr. 49 i w korytarzach; jako sypialnie sale nr. 45, 46, 47, 48, 50, 54, 55, 56.

e) Oddział chorych spokojnych, pół-inteligentnych (spokojni porażeńcy, dementycy). (II. piętro.) Dzienny pobyt w sali nr. 83, sypialnie nr. 72, 73, 74, 74 *a*, oprócz tego duża sala przerobiona i 2 małe pokoiki bez numeru porządkowego.

f) Oddział chorych spokojnych z niższej klasy (rekonwalescenci, porażeńcy, dementycy). (II. piętro.) Dzienny pobyt w dwóch dużych salach, 1 pokoiku i korytarzu; jako sypialnie służą sale nr. 78, 79, 80, 81, 82, 91, 92, 94, 95 i 96.

II. Oddział kobiet:

a) Infirmerya. (Parter.) Do dziennego pobytu rekonwalescentów sala nr. 15, sale dla chorych i sypialnie nr. 11, 12, 13, 14, 16, 20 *a*, 20 *b*, 21 *a*, 21 *b*, 22.

b) Oddział chorych szałowych (parter). Dzienny pobyt na korytarzu przed separatkami, sypialne sale Nr. 25, 26, 27, 5 separatek, tudzież korytarz przed separatkami, gdzie się umieszczają sienniki.

c) Oddział chorych szałowych (I. piętro). Pobyt dzienny na korytarzu, jako sypialnie służą sale Nr, 56, 57, 58, 5 separatek i korytarz.

d) Oddział roboczy i rekonwalescentów (I. piętro). Pobyt dzienny w sali Nr. 48 (zarazem jadalnia), sypialnie w salach Nr. 43, 44, 45, 46, 47, 52, 53, 54.

W sali 53 umieszczoną bywa cześć chorych somatycznych, dla których zabraknie miejsca w infirmeryi. Na parterze w sali Nr. 40 umieszczono szwalnie. Na I. piętrze znajduje się kilka sal, dotąd nie zajętych dla chorych.

e) Oddział chorych inteligentnych (II. piętro). Do dziennego pobcytu sala Nr. 81. Jako sypialnie sale Nr. 68, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80. Tu umieszczone są chore spokojne, przeważnie klasowe.

f) Oddział szałowych (II. piętro). Do dziennego pobytu sala Nr. 85, korytarz z nr. 89. Na sali Nr. 90 znajduje się kilka ciężko somatycznie chorych; jako sypialnie służą sale Nr. 86, 87, 90, 94, 97 i 98.

Przy rozdziale podobnym nie zachowano żadnego systemu, bo ani pionowego, ani horyzontalnego; system pionowy polegałby na tem, aby n. p. sypialnie dla wszystkich chorych, niepotrzebujących separacyi, urządzić na jednem z piąter, a parter i pozostałe piętro użyć na pobyt dzienny; przytem na każdem piętrze zostawić jedną dużą lub dwie mniejszd sale dla pomieszczenia 1o zanieczyszczających się paralityków, 2o dla chorych somatycznych (infirmeryi w ścisłem znaczeniu), i 3o dla epileptyków. System zaś poziomy polegałby na tem, ażeby na każdem piętrze i parterze wydzielić część sal na sypialnie, zaś inną część na pobyt dzienny, rozdzieliwszy chorych po kondygnacyach i w parterze, według form choroby i klasy społecznej, do której należą. Przez podział pionowy zyskałoby się więcej miejsca do rozmieszczenia chorych na pobyt dzienny, najważniejsze. Sypialnie mogłyby być przez dzień, a sale dziennego pobytu przez noc wentylowane i porządkowane. Miałoby się lepszy przegląd i łatwość dozorowania chorych. Tym sposobem naprawionoby po części brak pawilonowego systemu, a nawet praktyka mogłaby okazać, że w granicach dzisiejszej przestrzeni i konstrukcyi budynku utrzymanie chorych według potrzeb leczniczych byłoby możliwe.

Instrukcyi punkt e). „Czuwać nad tem, aby służba dozorowa była doborową a w tym celu przedstawiać odznaczających się do nagrody lub żądać oddalenia nieodpowiednich, czy to z braku inteligencyi, czy to z braku sił lub innych powodów".

O ile mogłem z tych pierwszych wizyt powziąć możliwe przekonanie o służbie istniejącej zakładu, sądzę, że takowa pod wpływem lekarzy i Sióstr Miłosierdzia, pełni swoje powinności i jest materyałem zdolnym do co raz lepszego wykształcenia, jeżeli urządzi się szkołę w zakładzie, dbającą o ich inteligentne i moralne specyalne wykształcenie. Już dziś niektórzy z nich zyskali sobie uznanie lekarzy i takowych jako odznaczających się gorliwą służbą przedstawiam do możliwej nagrody.

Instrukcyi punkt f). „Przedstawiać wnioski, czy nie należałoby wprowadzić jakich ulepszeń w pielęgnowaniu i utrzymywaniu chorych".

Spełniwszy na teraz, ile to być mogło, główne punkta mojej powinności, jako członka komisyi opieki nad obłąkanymi w zakładzie kulparkowskim, mam zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu a względnie Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski, dążące do ulepszenia w pielęgnowaniu i utrzymywaniu chorych zakładu kulparkowskiego.

1. Zaopatrzeć chorych w lepsze co do ilości i jakości odzienie, zwłaszcza zimowe, gdyż pod tym względem dostrzegłem braki, jakkolwiek bynajmniej nie rażące.

2. Rozszerzyć więcej zatrudnienie chorych przy warsztatach, robotach ręcznych, robotach w polu i gospodarstwie.

3 Dążyć w miarę funduszów do lepszej adaptacyi wewnętrznej budynku zakładu; znieść komory szałowych a natomiast zbudować dwa parterowe pawilony z odpowiedniemi galeryami, pokojami odosobniającymi i dziedzińcami odosobniającymi dla szałowych i cierpiących napad szału bądź ostrego, bądź przewłocznego, bądź peryodycznego.

4. Urządzić z czasem osobny oddział, wyposażony w odpowiednie i mające się wskazać urządzenie specyalne dla obłąkanych epileptycznych.

5. Urządzić lepiej zaopatrzone łazienki na każdym oddziale i poddziale zakładu.

6. Zakupić dla zakładu piec desinfekcyjny lub sterylizator ze względu na konieczność desinfekcyi rzeczy przy często pojawiających się w zakładach chorobach zakaźnych.

Jako samoistny wniosek co do samej komisyi opieki nad obłąkanymi mam zaszczyt proponować.

1. Ażeby do odbywania wizyt komisyjnych członkowie komisyi byli uchwałą Wysokiego Sejmu obowiązani i takowe wizyty regularnie odbywali najmniej raz na kwartał w swoim zakładzie a raz na pół roku w obu zakładach krajowych. Bez takiego bowiem zobowiązania i zobowiązania się, czynności komisyi byłyby tylko przypadkowo okazyonalne i zupełnie bezskuteczne, gdyż nie miałaby ona ani ciągłej ewidencyi, ani związanej przez stałe doświadczenie znajomości gruntownej zakładów a jej uwagi, spostrzeżenia i wnioski byłyby czemś teoretycznem, dyletanckiem i przypadkowem.

2. Ażeby wizyty komisyi nie ograniczały się na parogodzinnem spacerze po zakładzie, lecz ażeby komisya mogła i była obowiązaną nocować w zakładzie i przemieszkać jedną, dwie lub trzy doby każdorazowo, dla dokładnego zbadania w nocy i we dnie, podczas wizyty lekarskiej, jedzenia, zatrudnienia chorych, spania i t. p. całego wewnętrznego porządku zakładu.

Pozostawienie do woli komisyi, jak ma spełniać swoje obowiązki, jest narażonem na zdania, skrupuły delikatności i względy, które nie mogą i nie powinny mieć miejsca w tej ważnej i obywatelskiej funkcyi i które z godnością tej komisyi nadaną jej przez Wysoki Sejm nie licują.

3. Zaprowadzić księgę wizyt, w którą komisya zapisze każdym razem swoje spostrzeżenia, uwagi i wnioski, takowe powtórzy razem zebrane w swojem dorocznem sprawozdaniu, mającem się przedkładać przez Wysoki Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi. Taki bardzo praktyczny i ceniony zwyczaj istnieje w parlamentarnej i autonomicznej Anglii, za którą najodpowiedniej tu postępować wypada.

Lwów dnia 26. września 1889.

Dr. Edward Sawicki m. p.

Wnioski te członka komisyi w sprawie stosunków zakładowych, odesłaliśmy do sprawozdania dyrektora zakładu kulparkowskiego, który 12. października 1889 do l. 5.317 złożył następujące sprawozdanie:

Ad 1. Odzienia, a zwłaszcza zimowego, brak czasami uczuwać się daje, a to z powodu, że zakład jest przepełniony, że chorzy szaleni i porażeńcy, których jest bardzo wiele, drą ubranie tak, że krawiec zakładowy wraz z chorymi, używanymi do pracy w warsztacie, naprawkom wydołać nie mogą, wypada przeto powiększyć dotacyę na odzież i bieliznę, a na czas potrzeby nająć drugiego krawca.

Ad 2. Chorych zatrudniam, ile tylko można w każdym kierunku, lecz gdy nie ma odpowiednich chorych, albo gdy stanowczo nie chcą się zająć żadną pracą, to jednych uczyć, a drugich zmuszać, nie jest zadaniem zakładu.

Ad 3. Zgadzam się w zupełności na rozszerzenie zakładu, lecz sądzę, że praktyczniejszem będzie dobudować do wschodu i zachodu zakładu po 2 sale, niż budować osobny pawilon dla szałowych, a burzyć istniejący oddział. Przez dobudowanie obecny oddział będzie zupełnie odpowiednim. Dziś brakuje tam tylko miejsca, powietrza i światła.

Ad 4. Urządzenie osobnego oddziału dla padaczkowych jest niepotrzebnem, albowiem obecne ubikacye na ten cel wystarczają, a zadaniem zakładu nie jest leczyć i pielęgnować padaczkowych, jeżeli przytem nie mają choroby umysłowej.

Ad 5. Urządzenie łazienek na każdym oddziale i poddziale nie jest potrzebnem tak z powodu braku miejsca, bezpieczeństwa, jako też, aby bez ordynacyi lekarskiej w nieobecności łaziennych i Sióstr Miłosierdzia, bez względu na porę roku, służba dowolnie chorych nie kąpała.

Ad 6. Zakupienie pieca desinfekcyjnego byłoby wskazanem, albowiem w zakładzie często są wypadki róży, a na oddziale kobiet panuje swierzb, którego wytępić nie możemy a przypuszczamy, że powstaje przez niekoniecznie dostateczne wygotowanie bielizny i koców.

Co się tyczy wniosku samoistnego, dotyczącego wizytacyi zakładu, to wniosek jest zupełnie nieuzasadniony i niepotrzebny; w interesie zakładu jest, aby wizytacye często i o różnych porach się odbywały i nie może być nigdy wypadku, aby komisarzom opieki nad obłąkanymi kiedykolwiekby przybyli, wstępu do zakładu wzbroniono. Trudniejszą rzeczą jest zamieszkanie w zakładzie, gdyż tam nie ma żadnej ubikacyi, któraby na ten cel użyta być mogła.

Uwaga o rozdziale chorych w zakładzie jest wynikiem niedokładnego zoryentowania się w zakładzie; od założenia zakładu praktykuje się podział poziomy t. j. jak wizytator proponuje.

W końcu nadmienić muszę, że służba zawsze z końcem roku gratyfikacye otrzymuje i zawsze się pilnuje, aby ci, co dłużej służą, przedewszystkiem obdarzeni byli.

Dr. Neusser m. p.

Na podstawie zestawienia tych sprawozdań uchwaliliśmy polecić dyrekcyi: 1. Sprawienie zimowej odzieży dla chorych, o ile na to dotacya zakładu na r. 1890 zezwoli.

2. Zatrudnianie chorych o ile można.

3. Zakupno pieca desinfekcyjnego systemu Rychnowskiego dla zakładu.

Szpitale prowincyonalne.

Szpitale prowincyonalne.

Ruch chorych w szpitalach prowincyonalnych i wydatki na ich utrzymanie w ciągu ostatnich sześciu latach były następujące:

Rok	Łóżek	Chorych	Dni leczenia	Średni pobyt chorych	Jedno łóżko było zajęte przez dni	Wyzdrowiało liczbowo	Wyzdrowiało %	Umarło liczbowo	Umarło %	Ilość leczonych dziennie	Wydatek roczny	Jeden chory kosztował	Dzień leczenia kosztował	Dzień żywienia kosztował
1884	1.681	17.460	419.155	24·0	249	12.924	74·0	1.581	9·0	1.149	222.810	14 zł. 56 ct.	65·9	22·4
1885	1.708	18.577	445.578	23·9	260	13.556	72·9	1.694	9·1	1.220	222.990	14 „ 22 „	63·4	21·5
1886	1.718	19.286	463.602	21·3	269	14.377	74·5	1.689	8·7	1.270	226.131	14 „ 06 „	61·7	21·0
1887	1.718	19.834	466.034	23·5	271	14.877	75·0	1.593	8·0	1.276	229.371	14 „ 09 „	61·9	20·8
1888	1.738	20.434	493.176	24·1	283	15.408	75·4	1.631	7·9	1.347	237.866	11 „ 64 „	48·2	19·4
1889	1.768	21.765	543.334	24·9	307	16.030	73·6	1.552	7·1	1.488	252.416	11 „ 56 „	46·4	18·3

Ilość łożek dla chorych w szpitalach prowincyonalnych zwiększyła się o 30, wskutek przybycia nowego szpitala powszechnego w Żywcu. Ilość dni leczenia także się zwiększyła o 50 tysięcy, za to śmiertelność zmniejszyła się o 0·8%, a koszt utrzymania jednego chorego i dzień żywienia spadły znacznie, co świadczy że rozwój szpitali naszych prowincyonalnych jest normalny; wzrost jednak cyfry pielęgnowanych dziennie

w szpitalach, która jest tylko o 280 niższą od ogólnej ilości łóżek wskazuje, że w ogóle wszystkie szpitale cierpieć zaczynają na przepełnienie szczególnie w porze zimowej, pochodzące z jednej strony z większego zaufania ludności do szpitalnego pielęgnowania, z drugiej zaś z wzrostu samej ludności w ciągu ostatnich lat dziesięciu.

W roku ubiegłym nie było żadnej epidemii w kraju, a ilość przypadków chorób zakaźnych prawie niczem się nie różniła od ilości tychże chorób w latach ubiegłych.

Z ważniejszych spraw administracyjnych i gospodarskich w szpitalach prowincyonalnych zaznaczamy następujące:

Na miejsce zmarłego w Wadowicach dr. Antoniego Zapałowicza, prymaryuzza szpitalnego, mianowaliśmy dr. Augusta Bukowskiego, byłego sekundaryusza oddziału chirurgicznego w szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Na miejsce zmarłego rządcy szpitala powszechnego w Kołomyi ś. p. Władysława Niewiadomskiego zatwierdziliśmy przedstawionego przez gminę Rafała Ostrowskiego.

Wskutek nieporządków wykrytych przez inspektora szpitali w szpitalu brzeżańskim polecono zwierzchności gminnej wytoczenie śledztwa dyscyplinarnego rządcy szpitala. A po przekonaniu się o różnych jego przekroczeniach poleciliśmy udzielić mu naganę i cofnąć na niższą płacę z zagrożeniem usunięcia z posady, gdyby się to powtórzyło. Jednocześnie na przedstawienie marszałka powiatowego zezwoliliśmy na rokowania z Radą miejską w celu objęcia administracyi szpitala przez Wydział powiatowy.

Na podstawie zaskarzenia rządcy szpitala powszechnego w Brzeżanach o nieprawidłowościach, których miał był się dopuścić prymaryusz szpitalny, poleciliśmy zwierzchności gminnej wytoczenie śledztwa dyscyplinarnego temu ostatniemu. Skutkiem śledztwa tego było usunięcie rządcy Antoniego Żurakowskiego od obowiązku i zupełne uniewinnienie lekarza ordynującego. Przy tem polecono gminie porobić kroki względem objęcia zarządu szpitala przez Siostry Miłosierdzia.

Wskutek sprawozdania lekarza ordynującego w szpitalu powszechnym w Podhajcach, w którym wykazał braki i nieprawidłowości istniejące w tym szpitalu, poleciliśmy inspektorowi szpitali przeprowadzenie tam nadzwyczajnej lustracyi, w celu zbadania wykazanych braków i nieporządków w zarządzie szpitalnym. Na podstawie doniesienia inspektora wezwaliśmy Wydział powiatowy, aby przeprowadził dokładną naprawę podłóg, dzwi, okien, dachów i latryn w roku bieżącym z funduszów powiatowych, aby z funduszu szpitalnego sprawił potrzebne sprzęty, bieliznę i t. d., aby z całą surowością przestrzegał ścisłego wykonywania instrukcyi wydanej dla szpitali prowincyonalnych, tak przez rządcę jak i przez pp. lekarzy szpitalnych, nareszcie żeby polecił rządcy wzywać zawsze lekarza ordynującego do współudziału w urzędowaniu a pp. lekarzom, aby zwiedzali szpital regularnie.

Otrzymawszy z Nowego Sącza od jednego z członków rady szpitalnej zaskarzenie lekarza ordynującego w tamecznym szpitalu powszechnym o systematyczne zaniedbywanie szpitala, wytoczyliśmy śledztwo dyscy-

plinarne prymaryuszowi. Śledztwo to wykazało zaniedbywanie szpitala dla prywatnej praktyki i drobne usterki, za co udzielono prymaryuszowi napomnienie na piśmie.

Wskutek przedstawienia c. k. Namiestnictwa, iż szpital nowosądecki jest nieodpowiednio pomieszczony i że należy się starać o przeniesienie jego ze środka miasta na inne miejsce odpowiedniejsze, odesłaliśmy tę sprawę zwierzchności gminnej, polecając, aby ze względu na jej doniosłość, traktowano ją jako pilną i poddano pod uchwałę na najbliższem posiedzeniu rady gminnej. Odpowiedzi jeszcze nie otrzymaliśmy.

Ponieważ doszło do wiadomości naszej, że w gospodarstwie wewnętrznem szpitala tarnowskiego panują rażące nieporządki, a nawet nadużycia rozliczne, które z winy rządcy tamtejszego szpitala spowodowane być miały, poleciliśmy wydelegowanej komisyi z całą ścisłością przeprowadzić śledztwo dyscyplinarne. Następstwem tego śledztwa było udzielenie rządcy nagany za różne uchybienia, oddalenie ze służby szpitalnej akuszerki, wezwanie sekundaryusza, aby bezzwłocznie zamieszkał w szpitalu, polecenie prymaryuszowi, aby rozciągnął ściślejszy nadzór nad wszelaką służbą i nad kuchnią, a nareszcie wezwanie zwierzchności gminnej, aby przez swoje organa wykonywała dokładniejszą kontrolę stałą nad szpitalem i żeby zastanowiła się nad tem, czyby nie było korzystnem dla szpitala, chorych i funduszu szpitalnego wprowadzić dla pielęgnowania chorych i nadzoru nad służbą Siostry Miłosierdzia.

C. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 4. grudnia 1889 do l. 80.996 uwiadomiło nas, że c. k. starosta w Sokalu doniósł, iż tamtejszy szpital powszechny nie odpowiada warunkom hygienicznym, a jako położony w środku rynku jest dla miasta niewygodnym: że dla pomieszczenia chorych zakaźnych nie ma należytego odosobnienia, że szpital nie ma kanalizacyi i nie posiada dobrej wody do picia, a wskutek tego, według zdania starosty zachodzi potrzeba zamknięcia istniejącego szpitala, a przeniesienia go do innego odpowiedniego budynku. Na odezwę tę c. k. Namiestnictwa odpowiedzieliśmy, iż jakkolwiek szpital dla chorych w Sokalu jest umieszczony w najlepszym z domów w całem mieście, jednak przyznajemy, że nie posiada tych warunków, jakich wymaga zakład leczniczy, przeto bardzo chętnie zgodzimy się na przeniesienie chorych do innego pomieszczenia, któreby odpowiadało wszelkim warunkom hygienicznym, jeżeliby Rada powiatowa zajęła się zbudowaniem zakładu według tych podstaw, których wymaga budownictwo szpitalne. Co do połączenia zakładu kalek pod jednym dachem ze szpitalem, proponowanego przez c. k. Namiestnictwo, na to się zgodzić nie możemy, prowadzi to bowiem do tak wielkich niedogodności administracyjnych i gospodarskich, iż przyjąwszy od rządu dwa szpitale (w Tarnowie i Tarnopolu) z podobnym ciężarem, zgodziliśmy się następnie na bardzo znaczne ofiary (w Tarnowie), aby się tylko pozbyć tego połączenia, które było źródłem wielkich nieporządków i zamieszania.

Ponieważ c. k. starosta w Sokalu wkraczał w sprawy wewnętrznej administracyi i gospodarstwa tamecznego szpitala powszechnego, dając rządcy szpitala polecenia bezpośrednie, prosiliśmy c. k. Namiestnictwo (29 stycznia b. r.), aby wezwało c. k. starostę w Sokalu do zastosowania

się do wydanego pa prośbę naszą okólnika przez c. k. Namiestnictwo i nie wydawał od siebie żadnych poleceń zarządowi szpitala, który może tylko spełniać rozporządzenia Rady powiatowej lub nasze. Wskutek tej odezwy c. k. Namiestnictwo dało staroście sokalskiemu polecenie, aby na przyszłość tylko w razach nagłych i nie cierpiących zwłoki wydawał rozporządzenia w celu usunięcia usterek i wad spostrzeżonych w szpitalu powszechnym.

Na prośbę p. burmistrza w Białej zezwoliliśmy na pewne zmiany w instrukcyi dla szpitali powszechnych a mianowicie co do ilości członków komitetu szpitalnego, bezpośrednio kierującego gospodarstwem i administracyą szpitalną. Natomiast odmówiliśmy prośbie p. burmistrza, aby Wydział krajowy korespondował z nim w sprawach administracyjnych po niemiecku; urzędownym bowiem językiem w kraju jest język polski.

Rada gminna Tarnopola uchwaliła zażądać od funduszu szpitalnego lub funduszu krajowego czynszu za pomieszczenie szpitala w realności będącej własnością gminy tarnopolskiej. Odpowiedzieliśmy, iż żądanie podobne uznajemy za nieuzasadnione, bo szpital tamtejszy nie jest zakładem prywatnym, ani krajowym, lecz gminnym, z którego gmina jako z zakładu własnego ze wszech miar korzysta i którym sama pod naszym dozorem naczelnym zarządza. — Od własnego zaś zakładu, jakim jest ten szpital, a względnie od funduszu szpitalnego, stanowiącego integralną część tegoż zakładu i mającego swój ściśle unormowany cel, nie ma i mieć nie może gmina tarnopolska prawa żądania opłaty czynszu za pomieszkanie. Jeżeli zatem pretensya gminy tarnopolskiej jest nieuzasadniona, to już zupełnie bezpodstawną byłaby takowa względem funduszu krajowego, gdyby bowiem fundusz krajowy nie udzielał pomocy w formie taksy szpitalnej, gmina w myśl istniejących przepisów musiałaby swych chorych ubogich utrzymywać własnym kosztem w szpitalu.

Od samego początku, jak przyjęliśmy od c. k. rządu szpitale prowincyonalne w zarząd krajowy, prawie corocznie donosiliśmy Wysokiemu Sejmowi, że obecne pomieszczenie szpitala tarnopolskiego jest tak nieodpowiednie, iż budowa nowego szpitala jest konieczną i naglącą tak pod względem bezpieczeństwa leczących się tam chorych, jak też i samego miasta.

Z początku nie było na to funduszów. Lecz gdy ze sprzedaży niedokończonego dawnego budynku szpitalnego i z narosłych procentów kapitał budowlany wzrósł do 33.000, poleciliśmy gminie, aby ze względu na niewielki posiadany kapitał i drogość gruntu w Tarnopolu za sumę 2.100 zł. kupiła plac o obszarze 1512 metr. kwadr., otoczony ze wszech stron polami i ogrodami, które nigdy nie będą zabudowane, a za pozostałe 31 000 zbudowała szpital na 75 łóżek. Najniespodziewaniej jednak spotkaliśmy się z trudnościami ze strony miejscowych władz rządowych, które uznały plac za nieodpowiedni, bo zbyt mały, a budynek projektowany na nie dość obszerny, gdyż szpital w Tarnopolu powinien mieć przynajmniej 100 łóżek. Nie zaprzeczając prawom władzy rządowej co do nadzoru nad szpitalami pod względem sanitarnym, lecz w przekonaniu, iż w tym razie ingerencya władzy rządowej nie jest uzasadniona, udaliśmy

się do c. k. Namiestnictwa, aby usunęło te trudności; doznaliśmy jednak odmowy. Wskutek tego budowa tarnopolskiego szpitala cztery lata nie przychodzi do skutku z wielką krzywdą dla chorych i niebezpieczeństwem dla miasta. Kilkakrotnie wzywaliśmy gminę, aby odszukała inny budynek, odpowiedniejszy na pomieszczenie szpitala, zwierzchność gminna odpowiadała jednak, iż takiego budynku w mieście nie ma.

W roku bieżącym budynek szpitalny tak mocno pochylił się ku upadkowi, że na samą konieczną reparacyę, aby mógł stać jeszcze lat kilka, potrzeba było wydać 1.700 zł. Zarządziliśmy tę reperacyę, ale jednocześnie nakazaliśmy gminie, aby odszukała inny plac odpowiedni pod budowę i zaciągnęła pożyczkę w kwocie brakującej do kosztów budowy szpitala na 100 łóżek, obiecując czynszem najmu, wypłacanym z funduszu szpitalnego pokrywać roczne raty tej pożyczki.

Po zbadaniu zamknięć rachunkowych szpitala powszechnego w Brzeżanach w ciągu ostatnich trzech lat, zmuszeni byliśmy podwyższyć taksę leczenia chorych dla osób dorosłych z dotychczasowych 55 na 59 ct. od 1. października 1889 r.

C. k. sąd powiatowy w Stryju odezwą z dnia 29. sierpnia 1889 do l. 13.360 oznajmił, że zmarły w Stryju ś. p. Edward Hosz przeznaczył na rzecz funduszu tamtejszego szpitala legat w wysokości 2.000 zł., którą to kwotę wraz z 5% narosłymi odsetkami zezwoliliśmy użyć na budowę domu gospodarczego w szpitalu, na miejsce starego, który się zrujnował zupełnie.

Wskutek doniesienia uwolnionego ze służby dyurnisty szpitalnego o nadużyciach rządcy w Brodach, kazaliśmy wytoczyć mu śledztwo dyscyplinarne, które wykazało, że rzeczywiście były popełniane pewne nieprawidłowości w administracyi; ze względu jednak na dawne zasługi rządcy i wstawienie się nietylko lekarza ordynującego, lecz także zwierzchności gminnej i rady szpitalnej pozostawiliśmy go na posadzie, udzieliwszy ostrej nagany i napomnienia, że w wypadku powtórzenia się nieprawidłowości zostanie ze służby uwolniony.

W Kołomyi w tym roku przystąpiono do postawienia nowego dachu nad szpitalem, do przebudowania latryn, a także do zasypania piwnic, które były dotychczas zalane wodą. W Przemyślu przerobiono z gruntu oficynkę, która obecnie będzie mieścić chorych, dotkniętych chorobami zakaźnemi, przestawiono i naprawiono latryny i urządzono bardzo dobrą lodownię.

W Sanoku przystąpiono do budowy domku na pomieszkanie dla rządcy, a w szpitalu zaleszczyckim, gdzie napływ chorych jest tak wielki, że prawie nigdy nie ma miejsca, przybudowano nowe dwie sale. W Stanisławowie na podwórzu szpitalnem zbudowano domek dla pomieszczenia kupionego wspólnie z miastem desinfektora.

Wydział powiatowy w Horodence relacyą z lipca b. r. l. 913, odwołał się do nas z prośbą o poparcie u Wysokiego Sejmu w sprawie przeistoczenia szpitala powiatowego tam istniejącego na powszechny i publiczny, przedstawiając iż: 1. Wartość budynku szpitalnego wynosi 12.952 zł. 11 ct. 2. Urządzenie wewnętrzne 2.336 zł. 69 ct., nareszcie 3. Kapitały w papierach wartości 9.761 zł. 81 ct. Ogółem zaś 25.050 zł. 68 ct. W odpowiedzi na tę relacyę daliśmy wskazówki, jakim warunkom

ma zadość uczynić Rada powiatowa, zanim wniesie do Wysokiego Sejmu prośbę o przyznanie szpitalowi powiatowemu praw szpitala powszechnego. Warunki te są: 1. Umontowanie szpitala przynajmniej na 30 łóżek; 2. przedłożenie aktu fundacyjnego zatwierdzonego przez c. k. Namiestnictwo, tudzież 3. uchwały Rady powiatowej, odstępującej na własność szpitalowi majątek i przyjmującej obowiązek uzupełnienia szpitala w razie potrzeby; 4. przedłożenie planu sytuacyjnego realności i budynku szpitalnego z dokładnem uwidocznieniem jego ubikacyj, rozmiarów i przeznaczenia; 5. przedłożenia kopii kontraktu, zawartego między szpitalem a Siostrami Miłosierdzia, które objęły zarząd szpitala i pielęgnowanie chorych.

Rachunki szpitali prowincyonalnych z roku 1889. **Alegat 29.**

W alegacie 29 przedstawiamy zamknięcia rachunkowe wszystkich naszych dwudziestu czterech szpitali prowincyonalnych, z którego się przekonać można, że wydatki rzeczywiste we wszystkich wynosiły ogółem 252.416 zł. t. j. o 9.454 zł. więcej, aniżeli budżetami przewidziano, a o 14.550 zł. więcej, aniżeli w r. 1888 rzeczywiście wydano. Dochody zaś dały kwotę 295.306 zł. t. j. więcej o 50 102 zł. od preliminowanej sumy i o 34.622 zł. większą, aniżeli w r. 1888.

Preliminarze szpitali prowincyonalnych na r. 1891. **Alegat 30.**

W alegacie 30 przedkładamy wykaz budżetów szpitali prowincyonalnych, zatwierdzonych przez Wydział krajowy na r. 1891. Okazuje się z tego wykazu, że dochody obliczono na kwotę 260.877 zł. Do tej konkurować będą: galicyjski fundusz krajowy, tytułem ponoszenia kosztów leczenia ubogich 228.245 zł., płacący za siebie i obce fundusze 20.949 zł. a własne dochody szpitali 11.683 zł. Wydatki preliminowane są na 258.962 zł. t. j. o 2.279 zł. więcej, aniżeli na r. 1890 przeznaczono, a o 6.546 zł. więcej, aniżeli w r. 1889 wydano. Wzrost ten wydatków tłumaczy się nieustannym wzrostem ilości chorych, szukających pomocy i opieki szpitalnej.

Zakłady subwencyonowane.

Szpital św. Zofii dla dzieci we Lwowie, subwencyonowany przez Wysoki Sejm kwotą 12.000 zł. Leczono w 1889 r. chorych 967 w ciągu 30.034 dni leczenia, oprócz tego dochodzących (ambulatorium) leczono 1.870. Z 967 leczonych wyszło wyleczonych 651 t. j. 72·57%, niewyleczonych 43 t. j. 4·79%, a umarło 203 t. j. 26·63%; pozostało na rok 1890 w leczeniu 75. Najwyższy stan chorych w d. 3. sierpnia wynosił 110; najniższy w dniu 9. stycznia 56; średni stan dzienny 82. Dzieci wyznania rzymsko-katolickiego było 470, grecko-katolickiego 239, ewangelickiego 8 i mojżeszowego 180; przynależnych do Lwowa 666 a do innych miejscowości 231; wieku niżej roku było 157, od 1 — 4 lat 298, od 4 — 8 lat 193 a od 8 — 12, 249. Leczono na choroby zakaźne: Na tyfus 9, ospę 37, szkarlatynę 21, dyfteryę 33, krup 5, dyzenteryę 13, koklusz 7. Ważniejszych operacyj chirurgicznych dokonano w szpitalu w ostatnich trzech latach 456; z tej liczby wyszło wyleczonych 328, z poprawą 45, nieuleczonych 53, a zmarło 30. Przeważną część wypadków śmierci, bo przeszło 41%, spowodowała gruźlica.

Dochody tego szpitala w r. 1899 wynosiły 17.462 zł. 56 ct.; wydatki zaś 15.796 zł. 28 ct. w tej liczbie żywienie chorych i służby 6.596 zł. 92 ct. t. j. 21·9 ct. dziennie; leki, opatrunki i narzędzia chirurgiczne 3·1 ct. na dzień i chorego. Majątek towarzystwa szpitala św. Zofii dla dzieci wynosi w ogóle 102.031 zł. 64 ct.

W ciągu lata ubiegłego roku część dzieci przebywała na leczeniu w Iwoniczu.

2. Szpital S. Ludwika dla dzieci w Krakowie, subwencyonowany także kwotą 12.000 zł. Leczono 838 dzieci od 1—12 lat; 220 osesków; 3.447 ambulatoryjnie. Wyszło uleczonych 539 t. j. 62.32%, z polepszeniem 62 t. j. 7·39%, umarło 173 t. j. 20.64%. Ilość dni leczenia wynosiła wraz z oseskami 28.367. Na r. 1890 pozostało w leczeniu 64 Chorowało na gruźlicę 94, zołzy 162, krzywicę 157, zimnicę 11, razem więc na zboczenia w odżywianiu 424. Choroby zakaźne: ospa 1, szkarlatyna 18, dyfterya 37, odra 12, krup 117, koklusz 9, tyfus 11. W ciągu roku wykonano tracheotomij 94, z których zmarło 54, innych operacyj 123, a założono przyrządów i opatrunków gipsowych 18. Największa ilość chorych była w maju, najmniejsza w październiku.

Dochody wynosiły 20.029 zł. 90 ct. Wydatki 19.334 zł. 90 ct.; w tej liczbie żywienie całego domu 7.545 zł. 45 ct. t j. 30·1 ct. dziennie; leki, opatrunki i narzędzia lekarskie 4·2. Wynagrodzenie za pielęgnowanie noworodków i mamek od 1. marca do 30. listopada 1889 przyniosło szpitalowi 3.227 zł. 98 ct. Szpital zbudował dom własny o 6 pokojach w Rabce dla dzieci wysyłanych tam na czas letni na leczenie.

3. Zakład nieuleczalnych i rekonwalescentów pod wezwaniem św. Józefa, subwencyonowany kwotą 1.000 zł. rocznie. Po wybudowaniu nowego domu z tyłu za starym, jest obecnie możność pomieścić tam do 60 nieuleczalnych i rekonwalescentów. Pokoje przeznaczone dla tych ostatnich mają 3.60 *m.* wysokości, a zatem odpowiadają wymaganiom sanitarnym. Zarząd zamyśla w dawnym budynku podnieść dach na piętrze, aby i tu wysokość pokojów była odpowiednią. W ogóle zakład ten jak na nasze stosunki jest bardzo dobry i wielkie usługi oddaje miastu, bo przyjmuje nawet obłąkanych, którzy nie mogą być trzymani w zakładach krajowych. W zakładzie jest także jedna sala, którą wynajmują przyjezdni dla operacyi i pooperacyjnego pielęgnowania. Chorych, utrzymywanych z kwesty było 30, płacących za siebie 18, a chorych miejskich 17, razem zaś 67 osób, którzy przebywali w roku 1889 w zakładzie 11.590 dni. Dochody zakładu tego wynosiły w roku 1889: Za utrzymanie chorych miejskich 2.215 zł., z kwesty po mieście 980 zł., za płatnych chorych 1.079 zł., subwencya Wysokiego Sejmu 1.000 zł., a razem 5.274 zł.; wydatek ogólny 5.275 zł. Pielęgnowanie jednego chorego kosztowało 78 zł. 71 ct., a jeden dzień pobytu 45.5 ct. Wikt jednego chorego kosztował 36.7 ct.

4. Galicyjski zakład głuchoniemych we Lwowie, subwencyonowany z funduszu krajowego kwotą 6.500 zł. Zapisanych było uczniów i uczenic 73, dochodzących było dwoje. Nauka odbywa się prawidłowo i z widocznym postępem. Przedmioty wykładane są:

Nauka religii, wymawianie, czytanie, pisanie i poznawanie mowy z ust, język polski, arytmetyka, kaligrafia, rysunki, rzemiosła w oddziale męskim, a ręczne roboty w oddziale żeńskim, nareszcie gimnastyka. Według zamknięć rachunkowych za rok 1889, przychody wynosiły 16.508 zł. Ogół zaś rzeczywistych wydatków 17.294 zł. 28 ct. Utrzymanie jednego wychowanka kosztowało więc 236 zł. 90 ct.

Zakład dla ciemnych we Lwowie, subwencyonowany kwotą 2.000 zł. W roku 1889 wychowywał 20 chłopców i 14 dziewcząt, czyli razem 34; w ciągu tegoż roku opuściło zakład 7 chłopców i 2 dziewcząt; przybyło zaś 5 chłopców i 3 dziewcząt; z końcem więc roku zostało 19 chłopców i 15 dziewcząt. Według zamknięć rachunkowych za rok 1889 przychód wynosił 13.635 zł.; niedobór przeto był 70 zł. Majątek zakładu przeznaczony na budowę nowego domu wynosi 228.212 zł. Preliminowano na rok 1890 w dochodach 12.388 zł., w wydatkach 12.605 zł. Niedobór 217 zł., który ma być pokryty uzyskaniem nadzwyczajnych dochodów.

6. Pierwsza lecznica lwowska. Ogółem leczono chorych na wszystkich oddziałach 8.429, a mianowicie: na oddziale wewnętrznych chorób 2.981; dzieci 1.013; na oddziale chirurgicznym 1.099; na ocznym 695; dentystycznym 760; kobiecym 650; chorób nerwowych 224; skórnym i wenerycznym 1.007; operacyj wykonano 430. Dochody wynosiły 1.700 zł., wydatki 1.635 zł. Stosownie do wydatków ordynowanie jednemu choremu kosztowało 19.3 ct. Narzędzi lekarskich lecznica zakupiła za 160 zł.

7. Druga lecznica powszechna bezpłatna we Lwowie, subwencyonowana kwotą 500 zł. W ciągu roku 1889 (od 16. stycznia do 31. grudnia) leczono w lecznicy 11.502 osób, a mianowicie mężczyzn 6.200, kobiet 5.302. W lecznicy tej ordynowało lekarzy 16. Na oddziale chorób wewnętrznych leczono 1.932; na oddziale chorób nerwowych 236; na oddziale chorób nosa, gardła i płuc 506; na oddziale chirurgicznym 2.055; wykonano operacyj większych i mniejszych 655; na oddziale chorób kobiecych leczono 865, przy czem dokonano operacyj 39; na oddziale chorób dzieci leczono 2.101; na oddziale chorób wenerycznych i skórnych 1.167; na oddziale chorób ust i zębów 1.825 osób; nareszcie na oddziale chorób ocznych 1.680.

Dochody wynosiły 2.000 zł., wydatek 2.033 zł. 73 ct. Dziennie przeciętnie udzielano porady 31 chorym; stosownie do wydatku ordynacya jednemu choremu kosztowała 17.6 ct.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

Departament VI.

Szef departamentu: Dr. Damian Sawczak, Członek Wydziału krajowego.

A. Uchwały Sejmu podlegające Najwyższej sankcyi.

Uchwała z dnia 28. października 1889 roku, upoważniająca Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki 19.000 zł. na hypotekę realności l. k. 70¼ we Lwowie celem dobudowania domu na pomieszczenie żandarmeryi.

Otrzymała zatwierdzenie Najwyższem postanowieniem z dnia 31. grudnia 1889 (LW. 2.579/80).

Ustawa z dnia 22. listopada 1889 zawierająca dodatek do sejmowej ordynacyi wyborczej.

Otrzymała Najwyższą sankcyę.

Ustawa z dnia 26. listopada 1889 o zmianie obszarów reprezentacyj powiatów w Żywcu, w Wadowicach, Dobromilu i Brzozowie.

Otrzymała Najwyższą sankcyę (LW. 5.001/90), o czem zawiadomiano odnośne Wydziały powiatowe.

Ustawa z tejże daty o zmianie obszarów reprezentacyj powiatów Dobromilskiego i Przemyślskiego.

Otrzymała Najwyższą sankcyę, o czem wydziały powiatowe zawiadomiono (l. 3.202/90).

Uchwała z dnia 16. listopada 1889, mocą której gminie miasta Lwowa przyznano z funduszu krajowego tytułem subwencyi na budowę gmachu szkoły kadeckiej rentę pięćdziesięcioletnią w rocznej kwocie 5.000 zł.

O uchwale tej zawiadomił Wydział krajowy reprezentacyą król. stoł. m. Lwowa, a to pismem z dnia 20. grudnia 1889 l. 47.380, wzywając ją zarazem o oznajmienie w swoim czasie ostatecznego postanowienia co do budowy szkoły kadeckiej. Doniesienia takiego jednak Wydział krajowy dotychczas nie otrzymał. Wreszcie mamy zaszczyt oznajmić, że w myśl §. 20. statutu krajowego uchwała niniejsza nie wymaga Najwyższej sankcyi, przeto po porozumieniu się z c. k. Prezydyum Namiestnictwa nie została też do rzeczonej sankcyi przedłożoną.

Uchwały sejmowe niepodlegające Najwyższej sankcyi i sprawy Wydziałowi krajowemu przekazane i polecone.

Uchwała z dnia 28. października 1889, upoważniająca Wydział krajowy do wybudowania domu dwupiątrowego na cele zakwaterowania żandarmeryi i zaciągnięcia na ten cel pożyczki w wysokości 19.000 zł. na hypotekę realności l. k. 70½ we Lwowie.

Gmach wybudowany we Lwowie na pomieszczenie żandarmeryi z powodu powiększenia w trakcie budowy liczby oficerów i niższych stopni, okazał się niewystarczającym dla kwaterunku. Wskutek czego na wniosek Wydziału krajowego nastąpiła uchwała z dnia 28. października 1889, upoważniająca nas do postawienia na placu obok głównego gmachu pod l. k. 70½ dodatkowo dwupiętrowego gmachu kosztem 19 000 zł. Po zajęciu nowego gmachu głównego w dniu 1. lipca b. r. przez c. k. żandarmeryą przy rozdziale ubikacyj okazało się, że w gmachu tym brakuje pomieszczenia dla pięciu oficerów, albowiem wskutek tak powiększenia personalu sztabowego i niższych stopni, o której wspominamy wyżej, jakoteż wskutek niedokładnie podanej cyfry potrzebnych ubikacyj dla kancelaryj sztabowych i szkolnych przez c. k 5. komendę żandarmeryi, zamiast trzech lokali dla pp. oficerów, zabrakło pięciu. A że na placu pozostałym przy głównym gmachu w myśl powołanej uchwały Wysokiego Sejmu da się wystawić dom, dający pomieszczenie tylko dla trzech oficerów, Wydział krajowy rozpoczął pertraktacye z magistratem m. Lwowa, zarządzającym sąsiadującą bezpośrednio realnością do fundacyi zakładu św. Łazarza należącą o odstąpienie części tej realności tak, aby na niej łącznie z placem pod l. k. 70½ przy ulicy Leona Sapiehy położonym i własnością funduszu krajowego będącym, można wybudować dom większy, dający już pomieszczenie dla całego personalu c. k. żandarmeryi, konsystującej we Lwowie. Pertraktacye z magistratem m. Lwowa są w pełnym toku i rokują pomyślne zakończenie, zatem jeżeli to nastąpi przed ukończeniem sesyi tegorocznej obrad Wysokiego Sejmu, nie omieszkamy przedłożyć w tej sprawie oddzielnego sprawozdania z wnioskami, jakie położenie jej obecne i potrzeby kwaterunkowe c. k. żandarmeryi wymagać będą.

Z tych powodów zatem wstrzymaliśmy się z wykonaniem uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 28. października 1889.

Uchwała z dnia 28. października 1889 r., udzielająca nam do zbadania i przedłożenia sprawozdania petycyę właściciela dóbr Skrzydlnej i innych o uznanie potrzeby utworzenia nowego c. k. sądu powiatow. w Skrzydlnej.

Przedkładamy w tej sprawie oddzielne sprawozdanie do LW. 27.025/90.

Uchwała z dnia 4. listopada 1889 r., udzielająca Wydziałowi krajowemu petycyę miasta Gródka do zużytkowania w projekcie krajowej ustawy łowieckiej.

Petycyę tę z powodu, że c. k. Namiestnictwo zwołało oddzielną ankietę dla zasięgnięcia opinii względem nowego projektu do ustawy łowieckiej w c. k. Ministerstwie rolnictwa wypracowanego, udzieliliśmy delegatowi Wydziału krajowego do ankiety tej zaproszonemu. (LW. 49.360/89).

Uchwała z dnia 12. listopada 1889 r., udzielająca Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania

Po zebraniu odpowiednich wiadomości i opinii Rady powiatowej

sprawy petycyę gmin i obszarów dworskich Wilamowice, Dańkowice i innych o utworzenie nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Wilamowicach.

w Białej, udzielono takowe c. k. sądowi krajowemu wyższemu w Krakowie do opinii, której dotąd nam nie udzielono.

Uchwała z dna 12. listopada 1889 r., przekazująca Wydziałowi krajowemu do zbadania petycyę gminy Krystynopol i okolicznych o utworzenie tam nowego c. k. sądu powiatowego.

Udzieliliśmy do opinii c. k. sądowi krajowemu wyższemu we Lwowie wraz z aktami dochodzeń naszych do opinii, której dotąd nie otrzymaliśmy.

Uchwała z dnia 12. listopada 1889 r., przyjmująca do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o potrzebie wydania jednolitej ustawy łowieckiej.

Uchwałę tę, jak również petycye kilku gmin, wniesione do Wysokiego Sejmu w sprawie szkód wyrządzonych w plonach przez dziką zwierzynę, odstąpiono c. k. Namiestnictwu (LW. 50.073/89), które z polecenia c. k. Ministerstwa rolnictwa zajmuje się przygotowaniem projektu do ustawy łowieckiej, mającego być wniesionym do Wysokiego Sejmu jako przedłożenie rządowe.

Uchwała z dnia 11. października 1888 r., polecająca nam zbadać petycyę gminy Laszki Zawiązane, o przeniesienie jej z okręgu sądu powiatowego w Rudkach do okręgu sądu i starostwa w Mościskach.

Przedkładamy oddzielne sprawozdanie do LW. 51.900/89.

Uchwały, któremi udzielono wsparć dla pogorzelców następujących gmin:

1. gminy Bobowa w kwocie . . . . 500 zł.
2. gminy Ożydów w kwocie . . . . 200 zł.
3. gminy Bełz w kwocie . . . . . 200 zł.
4. gminy Świątniki gór. w kwocie . 300 zł.
5. gminy Krasno w kwocie . . . 150 zł.
6. gminy Domnia w kwocie . . . . 100 zł.
7. gminy Ścianka w kwocie . . . . 150 zł.

W wykonaniu tych uchwał Wysokiego Sejmu asygnowano i przesłano obok wymienione kwoty na ręce prezesów Rad powiatowych jak następuje:

ad 1.	w Grybowie	do LW.	45.099/89.
„ 2.	w Złoczowie	„ „	46.124/89.
„ 3.	w Sokalu	„ „	46.786/89.
„ 4.	w Wieliczce	„ „	46.621/89.
„ 5.	w Złoczowie	„ „	47.440/89.
„ 6.	w Żydaczowie	„ „	49.357/89.
„ 7.	w Złoczowie	„ „	49.358/89.

przyczem polecono pomienionym Wydziałom powiatowym rozdzielić te wsparcia pomiędzy najbiedniejszych pogorzelców.

Uchwała z dnia 28. października 1889 r., polecająca Wydziałowi krajowemu wykonanie czynności przygotowawczych w celu wprowadzenia w życie zakładów pracy przymusowej i poprawczych.

Przedkładamy oddzielne sprawozdanie do LW. 14.561/90.

Uchwała z dnia 23. listopada 1889 r., polecająca Wydziałowi krajowemu

Przedkładamy oddzielne sprawozdanie do LW. 47.801/89.

zbadanie sprawy dostarczania podwód i przedstawienie Sejmowi odpowiednich wniosków.

Przedkładamy osobne sprawozdanie do LW. 47.801/89.

Uchwała z dnia 24. listopada 1889 r., przekazująca Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy petycyę Towarzystwa miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie w tym kierunku, o ile utrzymywany przez rzeczone Towarzystwo dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić dom przymusowej pracy.

Uchwała ta znalazła załatwienie w oddzielnem sprawozdaniu o zakładach pracy przymusowej i poprawczych. Udzieloną zaś temu towarzystwu subwencyę w kwocie 1.200 zł. wypłacono rozp. tut. z dnia 8. stycznia 1890 do LW. 55.600/89.

Uchwała z dnia 24. listopada 1889, mocą której petycyę Zgromadzenia Sióstr Opatrzności z zakładu im. św. Teresy we Lwowie o zapomogę i bezprocentową pożyczkę w sumie 6.000 zł. na utrzymanie domu poprawy zaniedbanych i moralnie upadłych kobiet, przekazano Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego udzielenia subwencyi z funduszu dyspozycyjnego lub też do przedłożenia swych wniosków Sejmowi.

Uchwałą z dnia 28. stycznia 1890 LW. 2.821 udzielił i wyasygnował Wydział krajowy z funduszu dyspozycyjnego będącemu w mowie Zgromadzeniu kwotę 500 zł. a. w. tytułem jednorazowej zapomogi na cele zakładu.

Uchwała z dnia 26. listopada 1889 r., odsyłająca Wydziałowi krajowemu do załatwienia wszystkie petycye i wnioski w Izbie nie załatwione.

Udzieloną na mocy tej uchwały petycyę mieszkańców powiatu turczańskiego o zapobieżenie wychodźtwu i wynikającym ztąd ździerstwom i wyzyskiwaniom ludu przesłał Wydział krajowy pod dniem 16. grudnia 1889 do LW. 55.315 c. k. Prezydyum Namiestnictwa do odpowiedniego urzędowania; na co otrzymaliśmy ze strony rzeczonej władzy następującą odpowiedź dtto 4. stycznia 1890 l. 14.911/pr.

„W odpowiedzi na cenne pismo z dnia 16. grudnia 1889 l. 55.315 mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu, że poruszona w petycyi wniesionej przez kilku mieszkańców powiatu turczańskiego sprawa wychodźtwa ludności do Ameryki, była od lat wielu przedmiotem szczególnej uwagi władz rządowych. Nie jest tu na miejscu zastanawiać się nad przyczynami i skutkami tego prądu, który w ciągu lat ostatnich ogarnął ludność włościańską przeważnie w zachodniej części kraju i szerzy się również pomiędzy ludnością wyznania mojżeszowego w niektórych okolicach Galicyi.

O ile to leżało w mocy władz politycznych, starały się takowe w granicach obowiązujących ustaw i w myśl wielokrotnych tutejszych wskazówek, prąd ów zwalczać.

W tym celu z jednej strony starano się odwieść ludność od wychodźtwa, przedstawiając jej, że stosunki zarobkowe w Ameryce nie są wcale tak pomyślne i że wychodźcom po trudach kosztownej podróży najczęściej grozi nędza, starano się ustrzedz ludność łatwowierną i nieostrożną od wyzyskiwania przez niesumiennych agentów, z drugiej zaś strony dążono usilnie do ograniczenia nieuprawnionego wychodźtwa osób do związku armii należących lub stojących w wieku popisowym.

W tym to kierunku wydałem w roku ubiegłym dwukrotnie szczegółowe pouczenie podwładnym mi urzędom, jakie wobec prądu wychodźtwa mają zająć stanowisko. Z raportów tych władz, składanych mi peryodycznie wynika, że dążność do emigracyi, jakkolwiek w ogóle w wielu okolicach kraju ludność włościańską i małomiejskich izraelitów ogarnia, znacznie osłabła, a ilość wychodźców w roku 1889 poważnie się zmniejszyła.

Wobec nieustannego czuwania władz państwowych nad prądami emigracyjnymi nie może zatem wspomniana na wstępie petycya kilku mieszkańców powiatu turczańskiego stanowić dla tychże władz przedmiotu do szczególnych zarządzeń, a to tem mniej, ile że trzymana w zupełnie ogólnikowym tonie konstatuje tylko rzecz powszechnie wiadomą a nie zawiera żadnych pozytywnych danych o objawach prądu emigracyjnego.

Uchwała z dnia 14. listopada 1889 r., mocą której petycye wymagające nakładu z funduszu krajowego odesłano Wydziałowi krajowemu zamiast do komisyi budżetowej. Na mocy tej uchwały odesłano Wydziałowi krajowemu petycye:
1) pogorzelców gminy Kozara o zapomogę,
2) Pawła Bajsarowicza, byłego wójta w Ponikwie o zapomogę z powodu klęski pożarowej.

W załatwieniu petycyi pogorzelców gminy Kozara w powiecie rohatyńskim, udzielił im i przesłał Wydział krajowy pod dniem 11. lutego 1890 do LW. 51.222/89 wsparcie w kwocie 150 zł., zaś petycyę Pawła Bajsarowicza załatwił odmownie, zawiadamiając o tem petenta za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Brodach a to pod dniem 16. grudnia 1889 do LW. 55.139/89.

Uchwała z dnia 25. listopada 1889 r., mocą której udzielono Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie subwencyę w kwocie 300 zł.

Subwencyę tę asygnowano i wypłacono stowarzyszeniu w dniu 31. grudnia 1889 LW. 57.060.

Sprawy Wydziałowi krajowemu polecone.

Uchwała z dnia 4. listopada 1889, L. 939, polecająca Wydziałowi krajowemu, ażeby potrzebę budowy, domów na zakwaterowanie posterunków ck. żandarmeryi uzasadnił szczegółowo w kierunku finansowym, techni-

Przedkładamy osobne sprawozdanie.

cznym i administracyjnym i przedłożył mianowicie plany i kosztorysy na domy normalne dla posterunków większych i mniejszych.

Przedkładamy osobne sprawozdanie do LW. 37.556/90.

Uchwała z dnia 14. listopada 1889 L. 1.160 polecająca Wydziałowi krajowemu, ażeby uchwałę sejmową z dnia 19. sierpnia 1888 L. 1.420 jak najspieszniej wykonał i wnioski swoje co do reformy sądowego postępowania w sprawach niespornych na następującej sesyi sejmowej przedłożył.

Na posiedzeniu dnia 19. stycznia 1888 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu wniosku posła Stanisława Madejskiego uchwałę, mocą której polecono Wydziałowi krajowemu, ażeby w odpowiedni sposób zbadał potrzebę reformy postępowania sądowego w sprawach niespornych. a zwłaszcza w sprawach spadkowych i sierocińskich i ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył zasady, mające służyć za podstawę do ustawy o postępowaniu w sprawach niespornych dla naszego kraju, o której wniesienie w drodze konstytucyjnej należałoby wezwać c. k. rząd. Wydział krajowy powyższej uchwały do poprzedniej sesyi sejmowej nie wykonał, powody tego w ogólnem sprawozdaniu wymienił, co Wysoki Sejm do swej wiadomości przyjął, a zarazem powziął uchwałę, obok uwidocznioną.

Wydział krajowy, odwołując się do ostatniego swego sprawozdania w tej sprawie, przedkłada Wysokiemu Sejmowi dalsze w tym względzie następujące sprawozdanie:

W myśl polecenia Wysokiego Sejmu i opinii ankiety prawniczej Wydział krajowy uchwałą z dnia 17. sierpnia 1888 postanowił wystosować do wszystkich Wydziałów powiatowych i do wszystkich notaryuszów w kraju wezwanie z prośbą o danie odpowiedzi na kwestyonaryusz przez ankietę uchwalony. Nadto rzeczona ankieta doradzała Wydziałowi krajowemu, ażeby w tej sprawie zażądał także opinii od Izb notaryalnych i adwokackich, jak niemniej od krajowych towarzystw prawniczych, co też Wydział krajowy uczynił na mocy swej uchwały z dnia 29. kwietnia 1890 l. 51.211, a zarazem przystępując do wykonania dalszej wskazanej czynności celem zebrania potrzebnego materyału, wysłał jednego ze swych urzędników konceptowych do kilku sądów na zachodzie kraju położonych, celem zebrania potrzebnych dat, przez ankietę prawniczą wskazanych.

Gdy atoli nie wszystkie Rady powiatowe mimo urgensów z naszej strony żądaniu naszemu do teraz zadość nie uczyniły, co się także odnosi do wielu notaryuszów, którzy na nasze odezwy nam nie odpowiedzieli, gdy dalej żadna z Izb adwokackich i 3 Izby notaryalne, tudzież 2 towarzystwa prawnicze naszemu wezwaniu zadość uczyniły, tłumacząc się brakiem czasu do wydania w tak krótkim czasie opinij, które wedle zdania Wydziału krajowego mogą być bardzo ważne i pożądane, gdy nakoniec zbieranie dat po sądach powiatowych wymaga bardzo długiego czasu, a Wydział krajowy nie mógł w tym roku większej ilości swych urzędników wysłać na komisyę, gdyż okazała się nieodzowna potrzeba zlustrowania wielu gmin i powiatów, przeto jeszcze i w tym roku Wydział krajowy nie może z tych powodów przedłożyć Wysokiemu Sejmowi swych konkretnych wniosków.

Wydział krajowy jednak nie zapoznaje ważności i doniosłości poruszonej sprawy, dlatego nie spuści jej z oka i skoro tylko zbierze potrzebne materyały, nie omieszka swe wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożyć, co z pewnością na najbliższej sesyi sejmowej nastąpi.

Wezwania do c. k. Rządu i sprawy temuż do załatwienia odstąpione.

Uchwała z dnia 12. listopada 1889 r. z opinią dla Rządu w przedmiocie ustanowienia w granicach starostwa ropczyckiego trzeciego sądu powiatowego z siedzibą w Wielopolu.

Na żądanie c. k. sądu krajowego wyższego w Krakowie przesłano mu wszelkie akta sprawy tej dotyczące (LW. 57.462/89).

Uchwała z tej samej daty z opinią c. k. Rządowi względem potrzeby przeniesienia gmin Radziszów i Jurczyce z okręgu sądu i starostwa w Myślenicach do okręgu sądu w Skawinie i starostwa w Wieliczce.

Udzielono wszelkie akta tej sprawy c. k. sądowi krajowemu wyższemu w Krakowie (LW. 57.461/89).

Uchwała tej samej daty z opinią c. k. Rządowi co do potrzeby wyłączenia gmin Domażyr, Zielów i Żorniska z sądu w Janowie i starostwa w Gródku do sądu i starostwa we Lwowie.

Przez Wydział powiatowy lwowski zawiadomiono o tem dotyczące gminy (LW. 50.624/89).

Uchwała tej samej daty o potrzebie utworzenia nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Pomorzanach.

Przez Wydział powiatowy w Złoczowie zawiadomiono interesowane gminy (LW. 50.623/89).

Uchwała z dnia 22. listopada 1889 r. z wezwaniem do c. k. Rządu, aby przyspieszył załatwienie rezolucyj Sejmowych co do pomnożenia sądów i sił roboczych w służbie sądowej, tudzież co do przeniesienia siedzib sądów przez Sejm żądanego.

Podano do wiadomości rady Wydziału krajowego (LW. 55.138/89).

Wezwanie do c. k. Rządu z dnia 26. listopada o wydanie zarządzeń, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom wydarzającym się przy wykonywaniu ustaw karnych i aby postarał się o trwałe pozyskanie dla tegoż najzdolniejszych sił prawniczych, dalej aby c. k. Rząd postarał się w drodze prawodawczej o zmianę niektórych ustępów

Podano do wiadomości rady Wydziału (LW. 55.040/89).

obowiązującej dziś procedury karnej i poczynił starania o skrupulatne wykonywanie przepisów §. 183—189 tejże ustawy.

Udzielono c. k. Ministerstwu sprawiedliwości (LW. 55.037/89).

Uchwała z dnia 26. listopada 1889 z opinią c. k. Rządowi o potrzebie przeniesienia miejscowości Magdalówka z sądu powiatowego w Mikuliñcach i starostwa w Tarnopolu do okręgu sądu pow. i starostwa w Skałacie.

Uchwała z dnia 12. listopada 1889 wzywająca c. k. Rząd, aby przystąpił do zmiany ustawy o swojszczyźnie i przynależności.

W załatwieniu tej uchwały otrzymał Wydział krajowy ze strony c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwę z dnia 27. grudnia 1889 l. 14.904/pr. następującej treści:

„W sprawie uchwalonej przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 12. listopada b. r. rezolucyi, którą wezwano c. k. rząd do spowodowania zmiany ustawy o swojszczyźnie z dnia 3. grudnia 1863, Nr. 105 Dz. p. p. w kierunku wskazanym w uchwale sejmowej z dnia 17. października 1881, oznajmił Jego Excelencya pan Minister spraw wewnętrznych, że z uwagi na ogólny wynik zarządzonych przez c. k. rząd badań w tym kierunku, czy wskazaną jest rewizya ustawy o swojszczyźnie w ogóle, a w szczególności co do ponownego zaprowadzenia nabycia prawa przynależności przez dłuższy, nieprzerwany pobyt w gminie, c. k. Rząd nie może na razie rozpocząć dotyczącej reformy, że jednak sprawy tej nie spuści z oka w tym celu, by w stosownym czasie przystąpić do konstytucyjnego traktowania tejże.

Kwestya rewizyi ustawy o swojszczyźnie była już w Radzie państwa przedmiotem interpelacyi, wystosowanej do Jego Excelencyi pana Ministra spraw wewnętrznych przez deputowanego Dr. Engla i tow. i ta interpelacya nastręczyła Jego Excelencyi panu Ministrowi spraw wewnętrznych sposobność do zaznaczenia na posiedzeniu Izby deputowanych z dnia 25. kwietnia 1888 stanowiska c. k. rządu w tej sprawie.

Jak to w odpowiedzi na tę interpelacyę podniesiono, spodziewa się c. k. rząd, że wskutek ustaw o ubezpieczeniu robotników na wypadek przygody i choroby (z dnia 28. grudnia 1887 Nr. 1. Dz. p. p. z r. 1888 i z dnia 30. marca 1888 Nr. 33 Dz. p. p.), należące do gmin zaopatrzenie ubogich ulegnie znacznym zmianom, i że skutki obu powyższych ustawposłużą do wyjaśnienia zapatrywań o sposobie rewizyi ustawy o swojszczyźnie, z czego będzie można skorzystać przy samej rozprawie o rewizyi pomienionej ustawy.

O tem mam zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy wskutek reskryptu Jego Excelencyi pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 15. b. m. l. 5.173/M.J. odnośnie do szanownej odezwy z dnia 12. listopada b. r. l. 214/S.“

Uchwała z dnia 26. listopada 1889 wzywająca c. k. Rząd, ażeby zniżył należytość za doręczanie pi-

Odezwą z dnia 14. maja 1890 l. 5.337/pr. oznajmiło nam c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że uchwała ta Wysokiego Sejmu przedłożoną została c. k. Ministerstwu sprawiedliwości, że po nadejściu decyzyi mini-

sma sądowego w sprawach cywilnych, i ażeby w tym względzie uregulował i wydał wyraźne przepisy.

steryalnej nie omieszka Wydział krajowy zawiadomić. Dotychczas nie otrzymaliśmy jednak żadnej dalszej wiadomości.

Uchwała z dnia 4. listopada 1889 L. 939 wzywająca c. k. Rząd do poczynienia we właściwej drodze odpowiednich kroków w celu podwyższenia noclegowego, teraz przez skarb państwa na pomieszczenie c. k. żandarmeryi w kwocie $2^1/_2$ centa w. a. za jednego żandarma i za jeden dzień do kwoty $4^7/_{10}$ ct., jaką skarb państwa z tego samego tytułu opłaca w myśl §. 31. ustęp 1. ustawy z d, 11. czerwca 1879 Nr. 93 Dz. p. p. dziennie za jednego żołnierza c. i k. armii.

Odezwą z dnia 1. lipca 1890 l. 7.244 zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że c. k. Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z c. k. Ministerstwem skarbu postanowiło sprawy tej jako zasadniczej już ze względu na obecne położenie finansowe nie brać zupełnie pod rozwagę.

Uchwała z dnia 26. listopada 1889 l. 1.452/s. wzywająca Rząd 1) aby celem uproszczenia wpisu w księgi gruntowe zmian w posiadaniu własności nieruchomości, wartości niżej 300 zł., tudzież obniżenie kosztów tego wpisu, postępowanie, przepisane w §. 2 ust. z d. 23. maja 1883 (L. 82 Dz. p. p.) dla spraw spadkowych rozszerzył do wszystkich zmian własności posiadłości niżej 300 zł. tak, aby stronie wolno było w krótkiej drodze kontrakt sądowi przedłożyć i aby sąd wtedy nie czekając żądania strony, wpis z urzędu uskutecznił; 2. aby do tego rodzaju spraw zastosował końcowy ustęp §. 3. ustawy powyższej, przyznający pewnym pismom w sprawach spadkowych uwolnienie od stempla; 3) aby poczynił stosowne zarządzenia celem uchylenia lub przynajmniej znacznego zniżenia opłaty za pomiary

O decyzyi c. k. Rządu w tej sprawie mimo urgensu z dnia 3. czerwca 1890 l. 23.325 Wydział krajowy nie otrzymał jeszcze żadnej odpowiedzi.

i wygotowanie planów geometrycznych, tudzież kopij potrzebnych do uskutecznienia wpisu w księgach gruntowych zmian w posiadaniu powyższych nieruchomości i aby pomnożył liczbę urzędników pomiarowych.

Niezałatwione przedłożenia Wydziału krajowego i wnioski samoistne pp. posłów.

Sprawozdanie Wydziału krajowego o wnioskach do zmiany ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861, tudzież dodatku do statutu krajowego z tejże samej daty.

Ponawiamy sprawozdanie nasze z roku 1889 z uzupełnieniem dat statystycznych, czerpanych ze stosunków ostatnich wyborów sejmowych.

Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie ustanowienia w okręgu starostwa brzeskiego czwartego sądu powiatowego.

Uchwalono ze względu na sprawozdanie komisyi prawniczej Wysokiego Sejmu nad tym wnioskiem, które jednak nie weszło na porządek dzienny obrad — na teraz nie ponawiać swego sprawozdania.

Wniosek posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. Rządu w przedmiocie wykonywania §. 27., 28 i 29 ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 roku i wprowadzenia w przekłady polskie i ruskie wspomnianych paragrafów terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu.

Uchwalono nie poruszać tej sprawy, pozostawiając dalszą w tym względzie inicyatywę samemu wnioskodawcy (LW. 54.890/89).

Wniosek posła Sawczaka o wezwanie c. k. Rządu w przedmiocie zmiany kompetencyi sądów powołanych do judykatury w sprawach o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880 r. l. 35 i 37 Dz. p. p.

W sprawie tej przedkładamy oddzielne sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi.

Wniosek posła Romańczuka o zamieszczenie w prowizorycznym regulaminie sejmowym w ustępie IV. po słowach „Za podstawę do obrad służy sprawozdanie w języku polskim“ dodatku: „O ile

Uchwalono sprawy tej nie poruszać w Wysokim Sejmie, pozostawiając dalszą w tym względzie inicyatywę samemu wnioskodawcy (LW. 54.915/89).

sprawozdawca odpowiada na podnoszone zarzuty, może używać języka polskiego lub ruskiego".

Pomnożenie c. k. urzędów podatkowych.

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego donieśliśmy Wysokiemu Sejmowi, iż w latach 1887 i 1888 c. k. Rząd utworzył 24 nowych urzędów podatkowych i wymieniliśmy siedziby tych nowych urzędów.

Obwieszczeniem c. k. krajowej dyrekcyi skarbu z dnia 21. listopada 1889 l. 1.796/pr. (Dz. u. kr. Nr. 67) ogłoszono, iż na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 18. sierpnia 1889 utworzone zostały nowe urzędy podatkowe:

1. w Radziechowie, powiat Kamionka Strumiłowa,
2. w Mostach Wielkich, powiat Żółkiew,
3. w Bolechowie, powiat Dolina,
4. w Monasterzyskach, powiat Buczacz,
5. w Gwoździcu, powiat Kołomyja,
6. w Kozowej, powiat Brzeżany,
7. w Olesku, powiat Złoczów,
8. w Mszanie dolnej, powiat Limanowa,
9. w Wiśniczu, powiat Bochnia,
10. w Starym Sączu, powiat Nowy Sącz,

te urzędy rozpoczęły swe czynności dnia 1. grudnia 1889.

Dalej ogłoszono obwieszczeniem c. k. krajowej dyrekcyi skarbu z 22. grudnia 1889 l. 2.013 pr. (Dz. u. kr. Nr. 76), iż utworzone zostały nowe urzędy podatkowe także:

11. w Dubiecku, powiat Przemyśl i
12. w Uhnowie, powiat Rawa,

które rozpoczęły swe czynności dnia 1. stycznia 1890; dotychczas zatem wynosi liczba nowych urzędów podatkowych 36, a gdy jak widać z powyższego i przeszłorocznego sprawozdania, c. k. Rząd ustanawia rocznie po 12 urzędów podatkowych, a to zwykle przy końcu każdego roku, spodziewać się należy, że przy końcu 1890 r. utworzone zostaną dalsze 12 a zatem razem istnieć już będzie 48 nowych urzędów podatkowych.

Inne ważniejsze sprawy departamentu VI.

Z przekazanych Wydziałowi krajowemu do załatwienia przez Wysoki Sejm petycyj i innych wprost do nas wniesionych, zarządziliśmy dochodzenia, o rezultacie których mamy zaszczyt przedłożyć:

1. Wskutek petycyi gminy Solina o przeniesienie jej z okręgu c. k. sądu powiatowego w Baligrodzie do Ustrzyk, obu położonych w starostwie liskiem, wnosimy do LW. 209/90 oddzielne sprawozdanie z przychylnym wnioskiem.

2. Z petycyi gmin Lipowiec i Majdan Lipowiecki o przeniesienie ich z sądu powiatowego w Glinianach do takiegoż sądu w Przemyślanach składamy oddzielne sprawozdanie do LW. 24.402/90.

3. Z petycyi gminy Berbeki wniesionej do Wydziału krajowego o przeniesienie tej miejscowości z okręgu c. k. sądu powiatowego w Busku do takiegoż c. k. sądu w Kamionce Strumiłowej, składamy oddzielne sprawozdanie do LW. 15.013/90 z przychylnym wnioskiem.

4. C. k. Ministerstwo sprawiedliwości reskryptem z dnia 5. maja 1890 l. 2.724 zawiadomiło nas, że nie może się zgodzić na przeniesienie gminy Machliniec z okręgu c. k. sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. starostwa żydaczowskiego do okręgu c. k. sądu powiatowego i starostwa w Stryju, jak tego żądał Wysoki Sejm w uchwałach z dnia 25. września 1882 i 9. października 1888 r.

Ponieważ jednak przeniesienie tej gminy podług jej życzeń Wydział krajowy uważa za potrzebne, przeto pomimo odmowy ministeryalnej żadnym motywem nieusprawiedliwionej, składamy oddzielne sprawozdanie Wysokiemu Sejmowi do LW. 19.794/90 z wnioskiem ponowienia poprzednich uchwał.

5. Z powodu wydanych rozporządzeń i zgodnie z uchwałami Wysokiego Sejmu nastąpi z dniem 1. stycznia 1891 przeniesienie gmin:

a) Łopuszny, Łukawicy i Monasterza z sądu powiatowego w Podbużu i c. k. starostwa w Drohobyczu do sądu i starostwa w Samborze.

b) gminy Magdalówka z okręgu sądu powiatowego delegowanego z Tarnopola do takiego sądu powiatowego w Skałacie, wskutek czego wypadła potrzeba dla zrównania granic powiatów politycznych z autonomicznemi przygotowania projektu odnośnych ustaw krajowych, które przy oddzielnych sprawozdaniach do L. W. 27.240/90 i 24.236/90, Wysokiemu Sejmowi przedkładamy.

7. Z innych spraw przekazanych nam do załatwienia przez Wysoki Sejm, jak dotyczące przywrócenia sądu powiatowego w Jazłowcu, przeniesienia urzędów c. k. starostwa i sądu z Żydaczowa do Rozdołu, ustanowienia nowych sądów powiatowych: w Kańczudze, w Jabłonowie, w Krystynopolu, wreszcie przeniesienia siedziby sądu powiatowego z Krakowca do Wielkich Ócz, nie jesteśmy w możności złożenia Wysokiemu Sejmowi odpowiednich sprawozdań, albowiem władze powiatowe, którym przesłaliśmy wspomnione petycye do zbadania i władze sądowe, które prosiliśmy o udzielenie nam opinii, dotąd nam takowych mimo licznych urgensów nie nadesłały.

Fundacya ś. p. Józefa Kostvitzky'ego dla poprawionych więźniów c. k. sądu karnego w Krakowie.

O przesłanym jeszcze pod dniem 1. marca 1887. L. W. 65.560/86 projekcie aktu fundacyjnego nie otrzymaliśmy dotychczas dycyzyi c. k. Namiestnictwa.

Galicyjski fundusz inwalidów wojskowych.

Majątek zarodowy tego funduszu pomnożył się w r. b. o kwotę 12 zł. podjętą przez Wydział krajowy z depozytu skarbowego, a złożoną niegdyś przez ś. p. Jana Gątkowskiego, dyrektora byłej c. k. wzorowej szkoły głównej we Lwowie na rzecz rannych w kampanii z roku 1866.

Pospolite ruszenie.

Po przeprowadzeniu rokowań z c. k. komendą obrony krajowej we Lwowie, Krakowie i Przemyślu zostało wyłączonych od służby w pospolitym ruszeniu pod koniec marca 1891 roku, ogółem 809 funkcyonaryuszy autonomicznych.

Liczba ta jest znacznie mniejszą od wykazanej w roku zeszłym, a to z tego powodu, że obejmuje ona tylko takich pospolitaków, którzy niegdyś w c. k. armii służyli, osoby zaś, które w wojsku wcale nie służyły, mogą być w myśl nowych przepisów o organizacyi pospolitego ru-

szenia dopiero w razie powołania tegoż, wykazywane do zwolnienia od rzeczonej służby.

Sprawy c. k. żandarmeryi.

Mimo znacznego pomnożenia posterunków c. k. żandarmeryi w roku 1889 (o 53), o którem w poprzedniem sprawozdaniu z czynności zawiadomiliśmy Wysoki Sejm, utworzono w bieżącym okresie czasu jeszcze 7 nowych posterunków, a mianowicie:

1. Za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa z dnia 26. lipca 1889 l. 8.527 posterunek w Swiniarowie powiatu Bochnia o sile jednego żandarma wziętego z posterunku w Uściu solnem.

2. Na mocy rozporządzenia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 30. sierpnia 1889 l. 13.912/3.022 III. posterunek w Gładyszowie, powiat Gorlice o sile trzech żandarmów. Obsadzenie posterunku nastąpiło przez 2 żandarmów z posterunku w Gorlicach i 1 w Bieczu.

3. Za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa z dnia 6. lutego 1890. l. 952 posterunek w Nowemmieście, powiat Dobromil, o sile 1 żandarma wziętego z posterunku w Rybotyczach.

4. Za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa z dnia 25. kwietnia 1890. l. 4.119 w posterunek w Uluczu, powiat Brzozów o sile jednego żandarma wziętego z posterunku w Starej Soli.

5. Na mocy postanowienia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 19. czerwca 1890. l. 10.770/2.315 III. posterunek w Chełmku powiat Chrzanów o sile 4 żandarmów, z tych jeden przeznaczony do kontroli bydła. Obsadzenie nastąpi przez jednego żandarma z posterunku w Skawinie i 3 z posterunku w Chrzanowie.

6. Za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa z dnia 10. lipca 1890. l. 7.359 posterunek w Tuchli powiat Jarosław o sile 1 żandarma wziętego z posterunku w Radymnie.

7. Za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa z dnia 17. lipca 1890. l. 7.339 posterunek w Rzepienniku powiat Gorlice o sile 1 żandarma wziętego z posterunku w Bieczu.

Obok tego na mocy postanowienia c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 30. sierpnia 1889. l. 13.912/3.022 III. zniesiono posterunek pojedynczy w Niebyłowie, a na miejscu jego utworzono nowy posterunek w Krasnem powiat Kałusz o sile 3 żandarmów.

Tak więc obecnie mamy w Galicyi 423 posterunków obsadzonych przez 2.017 żandarmów.

Mimo tej znacznej ilości posterunków weszły jeszcze do Wydziału krajowego prośby:

1. Wydziału powiatowego w Kołomyi (L. W. 31.847/89) o utworzenie nowego posterunku w Matyjowcach.

2. Przełożeństwa obszarów dworskich w Zarzeczu (przez Wydział powiatowy w Jarosławiu L. W. 49.791/89) o utworzenie nowego posterunku w Zalesiu.

3. Prośba przełożeństwa obszaru dworskiego w Swierzu (przez Wydział powiatowy Przemyślany L. W. 13.219/90) o utworzenie nowego posterunku tamże.

Prośby te odstąpiliśmy c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia.

W przeszłorocznem sprawozdaniu z czynności zawiadomiliśmy Wysoki Sejm, że wskutek znacznego powiększenia stanu żandarmeryi w roku 1889 kwota na ten rok w budżet wstawiona, znasznie przekroczoną zostanie.

Przekroczenie to nastąpiło rzeczywiście. W budżecie na rok 1889 rubr. IX. preliminowano:

a) kwaterunkowe i najem pomieszkań . .	84.598 zł.
b) urządzenie nowych koszar . . .	650 „
c) podwyższenie czynszów najmu . . .	1.500 „
razem .	86.748 zł.

rzeczywiście zaś wydano:

a) kwaterunkowe i najem pomieszkań . .	93.122 zł. 18 ct.
b) urządzenie koszar	5.961 „ 99 „
c) adaptacya mieszkań w domu Kubalskiej .	109 „ 46 „
d) urządzenie pomieszkań oficerskich . .	3.576 „ 77 „
e) sprawienie łóżek i pościeli dla pomnożonego korpusu o 244 żandarmów i 10 sług żandarmeryjskich	9.443 „ 72 „
razem .	112.214 zł. 12 ct.
preliminowano .	86.748 „
przekroczono o .	25.466 zł. 12 ct.

przekroczenie to będzie w zamknięciu rachunków za r. 1889 usprawiedliwionem.

Nietylko jednak w r. 1889 przekroczono wydatki na cele żandarmeryi, nastąpiło to także w r. 1890.

Na rok 1890 wstawił Wysoki Sejm na pokrycie kosztów kwaterunkowych uchwałą z dnia 26. listopada 1889 l. 1.420 kwotę 137.538 zł. a po odciągnięciu dochodu za kwaterunkowe, noclegowe i t. d. w ilości 42.895 zł. kwotę do pokrycia z funduszu krajowego w ilości 94.643 zł.

Kwota ta jednak okazała się za małą, a to z następujących powodów:

1. W wybudowanym i z dniem 1. lipca 1890 c. k. żandarmeryi do użytku oddanym gmachu, miały się pomieścić wszystkie kancelarye, szkoły i t. d. jako też komendant żandarmeryi, tudzież wszyscy we Lwowie stacyonowani oficerowie z wyjątkiem 2, których z dniem 1. lipca 1889 systemizowano a na których pomieszczenie wstawiono w preliminarzu kwotę . . . . . 500 zł.

Przed oddaniem jednak gmachu okazało się, że nie tylko owi dwaj oficerowie, ale także komendant, tudzież 2 innych oficerów, razem tedy 5 oficerów nie znaleźli pomieszczenia w nowym gmachu. Ubikacye te zabezpieczono w tych samych, co dotąd domach.

Nieprzewidziany ten wydatek, który z funduszu krajowego pokryto, wynosi za $^1/_2$ roku tj. od 1 lipca 1890 do końca grudnia 1890 1.627 zł. 50 ct.
odtrąciwszy preliminowaną kwotę . . . . 500 „
pozostaje do pokrycia . . . . . 1.127 zł. 50 ct.

2. Drugi nieprzewidziany wydatek spowodowała ta okoliczność, że za dwa pomieszkania, które nam już od 1. lipca do końca września 1890,

nie były potrzebne i nie były zajęte, musieliśmy zapłacić 400 zł., ponieważ takowe na podstawie dawniejszych umów dopiero od 1. października 1890 z prawnym skutkiem mogły być wypowiedziane.

3. Urządzenie pomieszkania, dla jednego nowego oficera sztabowego za które zapłaciliśmy kwotę 942 zł.

4. Nadzwyczajne podwyższenie czynszów przy odnawianiu najmu koszar, które w tym roku wyniosło nie jak to w preliminarzu przewidywano 2.000 zł. ale blizko 5.000 zł., niedobór zatem . . 3.000 zł.

Razem . . 5.469 zł.

Niedobór zatem za r. 1890 dobiegnie w przybliżeniu do kwoty 5.500 zł. co we właściwem zamknięciu rachunków za r. 1890 będzie usprawiedliwionem.

Znacznemu wzrostowi wydatków na żandarmeryę, spowodowanemu nadzwyczajnem podwyższeniem czynszów najmu postanowił Wydział krajowy ile możności tamę położyć.

Drogą, jaka do tego prowadziła, było zapewnienie Wydziałom powiatowym przy zabezpieczaniu nowych koszar większej ingerencyi celem czuwania nad tem, ażeby wynajęte pomieszkanie nie przekraczało kompetencyi i było najtańszem, jakie w danej miejscowości znaleść się dało.

W tym celu wydaliśmy w porozumieniu z c. k. 5. komendą żandarmeryi krajowej we Lwowie instrukcyę z dnia 25. lutego 1890 l. 8.323.

Instrukcyę tę rozesłaliśmy wszystkim Wydziałom powiatowym, jak niemniej c. k. 5. komendzie żandarmeryi krajowej, celem rozdziału jej między komendy oddziałowe.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 3. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Alegat I. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889|90.

Odpis odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 6. lutego 1890 L. 1212 pr. do Wydziału krajowego.

Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 24. stycznia b. r. nie raczył udzielić Najwyższej sankcyi uchwalonemu przez Sejm krajowy projektowi ustawy o pisarzach gminnych w gminach wiejskich, upoważniając przytem najłaskawiej Jego Ekscelencyę Pana Ministra spraw wewnętrznych do objawienia Świetnemu Wydziałowi krajowemu powodów odmówienia sankcyi.

Z mocy tego Najwyższego upoważnienia i wskutek reskryptu Jego Ekscelencyi Pana Ministra spraw wewnętrznych z 28. stycznia b. r. l. 359|M. J. mam zaszczyt oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu odnośnie do szacownej odezwy z dnia 14. listopada 1889 l. 874 S., że odmówienie Najwyższej sankyi nastąpiło przedewszystkiem z tego powodu, iż Sejm krajowy wystąpił z zasadniczą negacyą wobec żądania c. k. rządu co do nadzorowania pisarzy gminnych przy załatwianiu spraw w poruczonym zakresie działania.

Brak postanowień o środkach dyscyplinarnych, które musiałyby być zachowywane w razie uchybienia obowiązkom przez pisarzy gminnych, obudza ważne wątpliwości co do pomienionego projektu ustawy. Jeżeliby bowiem obecnie obowiązujące dyscyplinarne postanowienia ustawy gminnej miały być zastosowywane do czynności urzędowych pisarzy gminnych, to podlegaliby oni w sprawach poruczonego zakresu działania tylko władzy dyscyplinarnej naczelnika gminy według §. 102 ustawy gminnej, względnie ustawy z 6. grudnia 1883 Dz. u. kr. nr. 76.

§. 108 ustawy gminnej (względnie ustawa z 17. czerwca 1874 Dz. u. kr. nr. 49) traktujący o przekraczaniu obowiązków przez naczelnika gminy w poruczonym zakresie działania, nie mógłby według brzmienia swojego być zastosowywany do przekraczania obowiązków przez pisarzy gminnych, a władza państwowa nie miałaby żadnego bezpośredniego wpływu na czynności urzędowe pisarza gminnego, któremu w §. 1. projektu ustawy poruczone zostają czynności pisarskie, wypływające z poruczonego zakresu działania.

§. 102 ustawy gminnej (względnie ustawa z 6. grudnia 1883 Dz. u. kr. nr. 76), który tyczy się władzy dyscyplinarnej w sprawach własnego zakresu działania, nie ma istotnego znaczenia dla sprawowania czynności urzędowych w poruczonym zakresie działania, gdyż na Wydział powiatowy, któremu według tego paragrafu służy inicyatywa co do wszystkich zarządzeń dyscyplinarnych, nie może być włożone strzeżenie interesów poruczonego zakresu działania.

Ta okoliczność, że uzdolniony pisarz gminny ma tak samo, jak cały personal w myśl §. 31 ustawy gminnej Zwierzchności gminnej przydać się mający, podlegać władzy dyscyplinarnej naczelnika gminy, nie daje żadnej gwarancyi takiego wykonania tej władzy dyscyplinarnej, któreby odpowiadało interesom poruczonego zakresu działania.

Ustanowienie uzdolnionych pisarzy gminnych uzasadnione było, jak to wypływa z rozpraw nad powyżej wskazanym projektem ustawy, głównie niezdolnością naczelników gmin wiejskich do prawidłowego sprawowania czynności własnego i poruczonego zakresu działania. Jeżeli tedy ustawa uważa za rzecz potrzebną, aby takim niezdolnym naczelnikom gmin dodani zostali uzdolnieni pisarze gminni z szczegółowo określoną kwalifikacyą, to wynika ztąd jako konieczne następstwo, że takim naczelnikom gmin nie może być bez

żadnej obawy pozostawionem ocenienie sposobu sprawowania czynności należących d uzdolnionego pisarza gminnego wskutek jego uzdolnienia.

Chociaż więc uzdolniony pisarz gminny w stosunku osobistym jest podwładnym naczelnika gminy i podlega mu dyscyplinarnie, to jednak fachowe i ścientyficzne nadzorowanie urzędowania uzdolnionego pisarza gminnego musi być złożone w inne ręce.

Co do spraw własnego zakresu działania ustawa z 6. grudnia 1880 Dz. u. kr. nr. 76 względnie §. 102 ustawy gminnej zawiera, jak już wspomniano potrzebne upoważnienie dla Wydziału pow. w dostatecznej mierze. W sprawach poruczonego zakresu działania jednak rząd na przyszłość nie mógłby już pociągać do odpowiedzialności naczelników gmin wiejskich za zaniedbywanie spraw, które według ustawy miałyby przypaść uzdolnionym pisarzom gminnym a ewentualnie nie mógłby z atrybucyj przyznanych w §. 108 ustawy gminnej zrobić w porę użytku pod względem leżącego w publicznym ieteresie sprawowania czynności poruczonego zakresu działania.

Ażeby władzom państwowym nie było utrudnione samodzielne czuwanie nad administracyą państwa zastrzeżone, koniecznem jest, aby władzom tym także co do sprawowania czynności przez uzdolnionych pisarzy gminnych wyraźnie przyznane zostały atrybucye w §. 108 ustawy gminnej określone.

Dalszą ważną wątpliwość nasuwa brzmienie art. V. projektu ustawy o pisarzach gminnych.

Według postanowienia tego artykułu komisye egzaminacyjne dla kanydatów na posady pisarzy gminnych mają być w pierwszych trzech latach ustanowione w każdym powiecie w siedzibie c. k. starostwa a po upływie tego czasu w 19 miastach kraju. Dla każdej z tych komisyj Namiestnik miałby mianować przewodniczącego i jednego członka oraz ich zastępców. Egzamina miałyby się odbywać dwa razy w roku przed każdą komisyą.

Taka organizacya komisyj egzaminacyjnych przekracza miarę potrzeby, gdyż ustanowienie komisyj egzaminacyjnych w byłych miastach obwodowych byłoby zupełnie wystarczającem. W razie zmniejszenia liczby komisyj egzaminacyjnych liczba ich członków (obecnie 2) mogłaby być w tym celu powiększona, aby dla każdego z głównych przedmiotów egzaminu ustanowiony był osobny komisarz egzaminacyjny, przyczem w danym razie komisarzom egzaminacyjnym dla przedmiotów własnego i poruczonego zakresu działania należałoby przyznać głosy rozstrzygające, a komisarzowi egzaminacyjnemu dla kasowości i manipulacyi głos doradczy.

Oprócz powyższych ważnych usterek podnieść należy jeszcze okoliczność, że w niesankcyonowanym projekcie ustawy obowiązek rady gminnej co do ustanowienia pisarza gminnego nie jest dość jasno określony, wskutek czego wykonanie ustawy byłoby zawisłem tylko od dobrej woli rad gminnych.

Według obecnego bowiem brzmienia art. I. rada gminy wiejskiej ma w myśl ustawy gminnej przydać zwierzchności gminnej pisarza gminnego do załatwiania czynności pisarskich z własnego i poruczonego zakresu działania wypływających. Ustawa gminna zawiera w §. 31 odnośne postanowienia, według których rada gminna przydać ma zwierzchności gminnej personal potrzebny do sprawowania czynności, przyczem jednak decyzya co do istnienia potrzeby pozostawiona jest radzie gminnej. Jeżeli zatem niesankcyonowany projekt ustawy co do ustanowienia pisarzy gminnych powołuje się tylko na ustawę gminną, to nie byłoby rzeczą możliwą zniewalać rady gmin wiejskich wbrew ich woli do ustanowienia pisarzy gminnych.

Z tego powodu obowiązek ustanawiania pisarzy gminnych musi być w projekcie ustawy kategorycznie wyrażony, ażeby gminy mogły być zniewolone do spełnienia swego obowiązku.

Pomiędzy warunkami, pod którymi według art. I. kandydat może być ustanowiony pisarzem gminnym, nie zamieszczono minimalnego wieku.

Co do udowodnienia życia nienagannego wymagane jest w art. IV. świadectwo wystawione przez zwierzchność gminną miejsca zamieszkania kandydata, podczas gdy według rozporządzenia ministeryalnego z d. 15 czerwca 1888 dz. u. kr. nr. 91 ewidencya co do zaszłych wypadków ukarania, prowadzona jest przez władze powołane do tego z tytułu prawa swojszczyzny ukaranych.

Artykuł X. nie zawiera żadnego postanowienia w kwestyi, co nastąpić ma w takim razie, jeżeli osoba pełniąca już obecnie funkcye pisarza gminnego nie uzyska świadectwa uzdolnienia lub dyspenzy w ciągu trzech lat po wejściu ustawy w życie.

Alegat 2. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Odpis okólnika Wydziału krajowego z dnia 25. lutego 1890 l. 48035/89 do Wydziałów powiatowych.

Ze strony Wydziałów powiatowych wniesione zostały w ostatnich trzech latach bądź do Wydziała krajowego, bądź wprost do Sejmu krajowego liczne petycye, domagające się wydania noweli do ustawy z d. 19. czerwca 1887 Nr. 44 dz. u. kr. w tym kierunku, iżby wierzytelności kas pożyczkowych gminnych drogą egzekucyi politycznej ściągane być mogły.

Pismem z d. 4. października 1889 l. 36628 udzielił Wydział krajowy część owych petycyj c. k. Prezydyum Namiestnictwa i prosił o oznajmienie, jakie jest zapatrywanie Wysokiego Rządu na powyższą prośbę Reprezentacyj powiatowych.

Zanim nadeszła odpowiedź z c. k. Prezydyum Namiestnictwa na powyższe zapytanie Wydziału krajowego, złożyła komisya gminna Sejmowi krajowemu sprawozdanie swe co do petycyj Wydziałów powiatowych w tej samej sprawie wprost do Sejmu krajowego wniesionych, wskutek czego Sejm krajowy zgodnie z wnioskiem komisyi gminnej powziął na posiedzeniu swem z d. 16. listopada 1889 uchwałę, mocą której wobec toczących się z c. k. Rządem rokowań, odstąpił powyższe petycye Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Tymczasem nadszedł reskrypt c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 1. listopada 1889 l. 12243 pr. oznajmiający między innemi, iż przedmiot wydać się mającej noweli, jako dotyczący rozgraniczenia zakresu działania władz rządowych i administracyjnych, do ustawodawstwa państwowego należy.

Jakoż rzeczywiście już Najwyższem postanowieniem z d. 11. czerwca 1880, którem odmówiono sankcyi projektowi ustawy o zmianę §§. 34 i 64 ust. gm. w tym kierunku, aby sprawy w tych paragrafach wspomniane, wyłączone zostały z pod judykatury cywilno- prawnej a przekazane judykaturze administracyjnej, orzeczono, iż przedmiot ten wedle postanowień §. 11 lit. k. ustawy zasadniczej z d. 21. grudnia 1867 Nr. 141 Dz. pr. p. do ustawodawstwa państwowego należy.

Z tego też między innymi powodu odmówiono później także sankcyi projektowi ustawy z d. 16. stycznia 1886, zmieniającemu postanowienia §. 64. ust. gmin.

Wobec tego nie może Wydział krajowy przedstawić Sejmowi krajowemu wniosku na wydanie żądanej przez Wydziały powiatowe noweli, skoro takowa przechodzi zakres kompetencyi Sejmu krajowego i na uzyskanie Najwyższej sankcyi liczyć nie może.

Wprawdzie służy Sejmowi krajowemu droga rezolucyi, wzywającej c. k. rząd, iżby w drodze ustawodawstwa państwowego spowodował wydanie takiej ustawy dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, wszelako nie można się łudzić nadzieją, by rezolucya podobna osiągnęła pożądany skutek. Zachodzą też poważne powody, dla których Wydział krajowy uchwalenia takiej rezolucyi Sejmowi krajowemu zalecać nie może.

Ustawy państwowe bowiem, mocą których pewnym instytutom kredytowym nadany został przywilej egzekucyi politycznej, wymagają nietylko, ażeby tytuł wierzytelności odnośnym dokumentem (skryptem dłużnym) był udowodniony, ale także, iżby każdoczesny stan wierzytelności wyciągiem z ksiąg handlowych instytutu był poświadczony. Otóż z relacyj, jakie Wydział krajowy swego czasu od Wydziałów powiatowych w przedmiocie prowadzenia kas pożyczkowych gminnych otrzymał, nabrał Wydział krajowy przekonania, że zaledwo w bardzo wyjątkowych wypadkach księgi tych kas, zwłaszcza też księgi dłużników są należycie prowadzone, że jednakowo powszechnie księgi te są prowadzone niedostatecznie, często niedbale a czasami nawet wcale prowadzone nie są. Że zaś spłaty pożyczek rozdzielane bywają zazwyczaj na raty, to przy zarządzaniu egzekucyi w celu ściągnięcia zaległości okazuje się obok dowodu istnienia długu, niemniej ważnym dowód co do okoliczności, jakie raty już uiszczone zostały i o ile takowemi pierwotny kapitał dłużny częściowo już umorzony został, tem bardziej, gdy egzekucya ma być przeprowadzona bez poprzedniego przesłuchania dłużnika, na proste tylko twierdzenie zarządu kasy pożyczkowej gminnej, gdzie zatem dłużnik ma być pozbawiony tych środków obronnych, jakichby mógł użyć w drodze zwyczajnego prawa.

Wydział krajowy nie uważa, iżby dotychczasowe prowadzenie kas pożyczkowych gminnych dawało zupełną rękojmię, że ewidencya co do spłaty rat procentowych i kapitałowych jest prowadzona z taką starannością i ścisłością, iż dłużnicy nie będą narażeni na żadną szkodę, jeśli z pominięciem drogi zwyczajnego prawa i zaprowadzeniem egzekucyi politycznej, uszczuplone im zostaną środki obronne.

Zresztą ustawa państwowa o politycznej egzekucyi dla kas pożyczkowych gminnych, gdyby nawet uzyskaną została, nie pociągnęłaby za sobą bynajmniej tych zbawiennych skutków, jakich się Wydziały powiatowe po niej spodziewają. Jako pobudkę do wydania tej ustawy podają Wydziały powiatowe długoletnie nadmierne zaległości, których ściągnienie drogą zwyczajnego prawa wobec biernego zachowania się zarządu kas pożyczkowych gminnych, motywowanego częstokroć potrzebą ustanawiania adwokatów do wytaczania i przeprowadzania sporów, łożenia znacznych kosztów na spory i t. d. natrafia na nieprzezwyciężone trudności.

W tym atoli kierunku ustawa o politycznej egzekucyi żadnym kasom pożyczkowym gminnym przynieść nie może pomocy. Ustawa wstecz działać nie może; mogłaby ona być zastosowaną tylko do tych interesów pożyczkowych, które przez kasy pożyczkowe gminne po wejściu ustawy w życie zawarte zostaną, ale na sprawy zaległe pozostałaby ona bez żadnego wpływu.

W statutach bowiem kas pożyczkowych gminnych zastrzeżoną jest wyraźnie egzekucya w drodze zwyczajnego prawa z zachowaniem postępowania sumarycznego i najkrótszego; że zaś dłużnik w skrypcie dłużnym poddaje się wyraźnie wszelkim postanowieniom statutów, przeto egzekucya sądowa i droga zwyczajnego prawa musi być uważaną jako obustronnie omówiona, która jednostronnie, bez zezwolenia strony drugiej na

egzekucye polityczną przemienioną być nie może. Więc i w razie uchwalenia ustawy o egzekucyi politycznej, wszystkie dotychczasowe zaległości, a o te właśnie głównie się rozchodzi. w drodze zwyczajnej sądowej ściągane byćby musiały.

Nie pozostaje zatem nic innego, jak dołożyć wszelkich możebnych usiłowań, aby zarządy kas pożyczkowych gminnych starały się z całą energią o ściąganie zaległości drogą zwyczajną sądową, przyczem Wydziały powiatowe winny ze względu na grożące kasom pożyczkowym niebezpieczeństwo uronienia majątku tych zakładów gminnych, w duchu §§. 98 i 102 ust. gm. zniewalać naczelników gmin, którzy w myśl statutów są zarazem prawnymi zastępcami kas pożyczkowych wobec c. k. sądów i władz, do przedsięwzięcia odpowiednich kroków sądowych, a w razie potrzeby nawet do zastosowania postanowienia §. 103 ust. gm.

Wydział krajowy nie podziela zapatrywania, objawionego w niektórych petycyach Wydziałów powiatowych, jakoby windykacya zaległości kas pożyczkowych gminnych wymagała znacznych kosztów z powodu konieczności ustanawiania adwokatów, składania im zaliczek na koszta sporu itp. Wierzytelności bowiem kas pożyczkowych gminnych przedstawiają zazwyczaj kwoty drobniejsze, po kilka, kilkanaście lub kilkadziesiąt zł., rzadziej przewyższają kwotę zł. 100, a już zapewne do rzadkich wyjątków należeć będzie wypadek, gdzieby pojedyncza wierzytelność kwotę zł. 500 w. a. przeniosła.

Otóż gdy dla spraw o wierzytelności nie przenoszących kwoty zł. 50 w. a. przeznaczone jest postępowanie drobiazgowe, zaś dla spraw o wierzytelności nie przenoszące kwoty 500 zł. w. a. postępowanie sumaryczne, okazuje się, że niemal wszytkie sprawy o windykacyę funduszów kas pożyczkowych gminnych, czy to w procentach zaległych, czy w kapitale, podlegają postępowaniu bądź drobiazgowemu, bądź sumarycznemu. W żadnem zaś z tych postępowań sądowych interwencya adwokata nie jest ustawą wymagana, strona może sama siebie zastępować, co jej tem łatwiej przychodzi, gdy c. k. sędzia jest obowiązany z urzędu czuwać nad należytym tokiem postępowania i stronę nieświadomą prawa pouczać; z drugiej zaś strony sam przedmiot sporu, interes pożyczkowy, należy do najłatwiejszych spraw prawnych, nie przedstawiających żadnych trudnych zagadnień do rozwiązania. Wobec tych postępowań już nawet sam pozew wniesiony być może pod manuakcyą c. k. sędziego, chociaż w tym kierunku dla oszczędzenia naczelnikowi gminy kilkakrotnego chodzenia do c. k. sądu, nieraz może dość odległego, praktyczniejszemby się okazywało przygotowanie przez Wydziały powiatowe drukowanych formularzy na pozwy, co z powodu jednostajności przedmiotu sporu jest możebne, które to formularze następnie gminom za zwrotem kosztów nakładu odstępowane byćby mogły.

W razie wniesienia pozwu na piśmie odbyćby się mógł cały spór na jednym terminie sądowym, co zwłaszcza w postępowaniu drobiazgowem już samo c. k. sędziemu jest zalecone. W takim razie i koszta, jakieby naczelnik gminy na wytoczenie i przeprowadzenie sporu wydać był zniewolony, zredukowałyby się do kwoty stosunkowo dość drobnej, n. p. w sporze drobiazgowym o kwotę do zł. 50 w. a. wynosiłby stempel dwóch egzemplarzy pozwu, protokołu sądowego, odpisu skryptu dłużnego do tegoż protokołu w razie potrzeby i stempel do wyroku, zarazem zł. 1 ct. 46 w. a., zaś w sporze o kwotę niższą od zł. 25 w. a. nawet tylko 96 ct. Wprawdzie komisye sądowe zsyłane na miejsce w celu wykonania egzekucyi znaczniejszego wymagają wydatku, lecz i tu można się postarać, by komisye takie nie do każdej sprawy z osobna, lecz naraz do kilku spraw egzekucyjnych zsyłane były.

Zresztą wysokość kosztów sądowych w tych wypadkach, gdzie jest jeszcze możność uratowania wierzytelności kasy pożyczkowej gminnej, nie może pociągać w wątpliwość konieczności przedsiębrania kroków sądowych; wszakże dłużnik zostanie wyrokiem także na zwrot kosztów sporu zasądzony i koszta te zostaną swego czasu wraz z zaległą wierzy-

telnością wyegzekwowane. Nie jest to więc nakład bezpowrotny, przy którymby zachodziło pytanie, czy się opłaci.

Wprawdzie i drobne wydatki stemplowe, jeśliby musiały być w licznych sporach zaliczone, mogą przedstawić znaczniejszą sumę, wszelako Wydział krajowy jest zdania, iż skuteczność przedsięwziąć się mających kroków sądowych nie tyle zawisła od tego, ażeby przeciw wszystkim zalegającym dłużnikom kroki sądowe naraz rozpoczynać, lecz raczej, aby wybrawszy kilku upornych dłużników, przeprowadzić przeciw nim energicznie spór i egzekucyę a posłuży to jako odstraszający przykład dla innych, którzy widząc, że zwłoka nie uwolni ich bynajmniej od przyjętego zobowiązania i tylko na znaczne koszta sporu narazić może, nie czekając kroków sądowych starać się będą w drodze dobrowolnej zobowiązaniom swoim zadość uczynić.

Powyższe uwagi Wydział krajowy uważał za właściwe zakomunikować Wydziałom powiatowym; zarazem zaś pragnąc nabrać przekonania, czy i o ile zarządzenia w ostatnich latach co do kas pożyczkowych gminnych przedsięwzięte, skutecznemi się okazały, a względnie, jakieby jeszcze kroki przedsięwziąć należało, aby kasy te na drogę skutecznej działalności sprowadzić, uprasza o dostarczenie sobie ze strony Wydziałów powiatowych wyjaśnień w następujących kierunkach:

1. w jaki sposób urządzoną jest z ramienia Wydziałów powiatowych opieka miejscowa nad kasami pożyczkowemi gminnemi, okólnikiem Wydziału krajowego z d. 3. lipca 1874 l. 10614 zalecona, mianowicie czy ona się odbywa przez miejscowych obywateli, przez Wydział powiatowy uproszonych, czy przez delegatów Wydziału powiatowego, czy też przez specyalnych do tego ustanowionych płatnych kontrolorów;

2. jaki skutek wywarła ta opieka na działalność kas pożyczkowych gminnych, w szczególności, czy zarządy kas okazują większą energię w ściąganiu zaległości, czy w tym celu wytaczają przeciw opieszałym dłużnikom spory w drodze sądowej, jakie są rezultaty przedsiębranych kroków sądowych i czy Wydziały powiatowe były zniewolone do zastosowania przepisu §. 103 ust. gm.

3. czy Wydziały powiatowe uważały za konieczne przystąpić w myśl ustawy z d. 19. czerwca 1887 Nr. 44 dz. ust. kraj. do objęcia w tymczasowy zarząd kas pożyczkowych gminnych, zagrożonych wadliwą administracyą i jakie sa skutki kroków w tym kierunku przedsięwziętych.

Odpowiedzi wyczerpującej na powyższe zapytania oczekuje Wydział krajowy wedle możności do dni 30.

Alegat 3. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Odpis okólnika c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 27. stycznia 1890 l. 279 pr. do wszystkich c. k. Starostw.

Wyzyskiwanie nieoświeconej ludności przez pisarzy pokątnych przybiera znowu szersze rozmiary, a osoby trudniące się bez upoważnienia układaniem stronom pism do władz rządowych i autonomicznych, stały się istną plagą skłonnych do pieniactwa włościan, którzy

znęceni pozorną taniością pośrednictwa nieuprawnionych i z bezczelnością narzucających się doradców, ponoszą znaczne wskutek tego straty i stają się ofiarą karygodnej chciwości niesumiennych i niebezpiecznych wyzyskiwaczy.

Konstatuję tedy z ubolewaniem, że rozporządzenia namiestnicze z dnia 7. czerwca 1873 l. 24.806 i z dnia 14. grudnia 1883 l. 53.388, wcale nie odniosły pożądanego skutku i że Panowie Starostowie, nie zdając sobie widocznie sprawy z doniosłości przedmiotu, pozostawiają pisarzom pokątnym wolną rękę w nieuczciwem wyzyskiwaniu ludności a ludność własnej przeciw temu wyzyskiwaniu obronie.

Przypominając Panu Staroście ścisłe przestrzeganie powołanych wyżej rozporządzeń c. k. Namiestnictwa, wzywam Go, ażeby w granicach swego zakresu wystąpił z całą stanowczością przeciw pisarstwu pokątnemu, któremu przez bezwzględne karanie winnych jak niemniej przez stosowne pouczanie wyzyskiwanej ludności skuteczną należy położyć tamę.

D. u. s.

Alegat 4. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Odpis odezwy Prezydyum Sądu krajowego we Lwowie z dnia 12. lutego 1890 l. 1065/pr. do c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie, zakomunikowanej Wydziałowi krajowemu odezwą tegoż Prezydyum c. k. Namiestnictwa z dnia 24. lutego 1890 l. 2013/pr.

W załatwieniu szacownego pisma z dnia 27. stycznia 1890 l. 279 mam zaszczyt udzielić Świetnemu Prezydyum do dalszego stosownego użytku jeden egzemplarz okólnika wydanego do wszystkich sądów w sprawie powstrzymania pisarstwa pokątnego.

L. 1065/pr.

Uchwałą z d. 26. listopada 1889 przekazał Sejm galicyjski Wydziałowi kraj. do urzędowania petycyę wyborców powiatu turczańskiego o zapobieżenie wyzyskiwaniu ludności przez pokątnych pisarzy. Wydział krajowy udzielił JE. Panu Namiestnikowi petycyę odezwą z dnia 31. grudnia 1889 l. 55239 do właściwego zarządzenia z prośbą o odniesienie się do obu c. k. Sądów krajowych wyższych o poczynienie także w ich zakresie stosownych zarządzeń. JE. Pan Namiestnik wydając równocześnie okólnik do wszystkich c. k. Starostów w powyższym przedmiocie udzielił tut. Prezydyum odpis rzeczonej petycyi do dalszego zarządzenia. Ogólnie jest wiadomem, jak zgubnie oddziaływa pisarstwo pokątne na stosunki krajowe a tak ze strony Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego jak i c. k. wyższego Sądu krajowego w kilkakrotnych okólnikach sprawa pokątnego pisarstwa szcze-

gółowo poruszoną została. Przypominając wszystkim sądom odnośne okólniki, mianowicie okólnik Prezydyum c. k. wyższego Sądu krajowego z dnia 10. października 1874 l. 8650 wzywam wszystkie c. k. sądy, ażeby dochodzenia przeciw pisarzom pokątnym na mocy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 8. czerwca 1857 l. 114 Dz. pp. przy każdej nadarzającej się sposobności wdrażały i takowe z całą surowością przeprowadzały. Również wzywa się wszystkie sądy, ażeby ściśle przestrzegały rozporządzenia Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 5. lipca 1859 l. 122 Dz. pp. i bezskutecznie zwracały te podania, które przez adwokata podpisane nie są, pomimo, że sygnaturą adwokacką miały być zaopatrzone.

D. u. s.

Alegat 5. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Odpis odezwy c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego z dnia 19. marca 1890. L. 7090/D. F. P. do Wydziału krajowego w miejscu.

Przy zwrocie załączników szacownej odezwy z dnia 21. stycznia 1890 l. 52214 c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego ma zaszczyt w sprawie o zaprowadzenie opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa w gminie Kołaczyce oznajmić Świetnemu Wydziałowi krajowemu co następuje:

Gmina Kołaczyce upraszając o wyjednanie jej w drodze ustawodawczej zezwolenia na pobór opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa w wysokości w dołączonej uchwale Rady gminnej podanej, przytacza na poparcie swej prośby, że wskutek wykupna przysługującego rzeczonej gminie prawa propinacyi roczny dochód tejże zmniejszył się o 1383 zł. 32 ct., wskutek czego nie będzie miała na pokrycie wydatków gminnych dostatecznych funduszów, które tylko przez zaprowadzenie opłat gminnych od napojów spirytusowych i piwa uzyskane być mogą.

Przy bliższem badaniu przedłożonego budżetu gminnego na rok 1889 okazuje się, że podany przez gminę ubytek w dochodach gminnych wskutek wykupna prawa propinacyi nie jest dokładny, jak to Świetny Wydział krajowy powziąć zechce z następującego zestawienia.

W budżecie wykazany jest w dziale dochodów czynsz z propinacyi i domu zajezdnego w kwocie 2.310 zł., gdy jednak dom zajezdny nie jest objęty wykupnem prawa propinacyi i pozostaje nadal własnością gminy, a czynsz roczny z tegoż wynosił, jak to gmina w odnośnych fasyach wyszczególniła, oraz przedkładając c. k. Dyrekcyi dokumenta wyraźnie podała, kwotę 300 zł., przeto rzeczywisty czynsz za prawo propinacyi gminnej przedstawia się w kwocie . . . . . 2.010 zł.

Za odjęcie prawa propinacyi przyznano gminie Kołaczyce wynagrodzenie, a to: orzeczeniem z dnia 7. listopada 1889 L. 22.867 kapitał . . 23.150 zł.
orzeczeniem z 12. grudnia 1889 l. 25.164 dodatkowy kapitał . . . . . 5.450 zł.

razem . 28.600 zł.

z którego odsetki roczne wynoszą . . . . . 1.144 zł.

Wskutek wykupna prawa propinacyi obniżą się jednak wydatki gminne o kwotę około . . . . . 320 zł.
którą gmina jako podatek dochodowy z dodatkami od dochodu z prawa propinacyi opłacała.

Zatrzymując wszystkie inne pozycye budżetu tak co do dochodów, jakoteż wydatków gminnych, a wstawiając w dochodzie zamiast czynszu z prawa propinacyi dochód z odsetek od kapitału wynagrodzenia — w wydatkach zaś podatki zmniejszone o podatek dochodowy z prawa propinacyi okaże się rezultat:

dochody	6013 zł. 84 ct.
wydatki	5806 zł. 49 ct.
pozostaje przewyżka .	207 zł. 35 ct.

Z uwagi więc, że przyzwolenie na pobór opłat od wprowadzanych trunków może być udzielone tylko w wyjątkowych wypadkach, jeżeliby ze względu na pokryć się mające większe wydatki gminne w braku innych funduszów zaprowadzenie takich opłat okazało się konieczne, co jednak według powyższego liczebnego zestawienia przy gminie Kołaczyce miejsca nie ma, że dalej zaprowadzenie rzeczonych opłat oddziaływałoby nader szkodliwie na dochód z prawa propinacyi w tej miejscowości, obniżyłoby wartość tego prawa i naraziłoby kraj, względnie krajowy fundusz propinacyjny na znaczne straty, c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego oświadczyć się musi stanowczo przeciw przyzwoleniu na pobór żądanych przez gminę Kołaczyce opłat gminnych i uprasza usilnie Świetny Wydział krajowy, by wobec przedstawionych powyżej dat odmówił prośbie gminy Kołaczyce swego poparcia.

D. u. s.

Alegat 6. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Wnioski komitetu Towarzystwa leśno-rolniczego Bialsko-Żywieckiego do zmiany ustawy gorzelnianej z dnia 20. czerwca 1888.

Nachdem sowohl von den Fabriksbrennereien als auch den Presshefenfabriken beider Reichshälften auf Aenderung des Brantweinsteuer-Gesetzes Anträge gestellt werden; so wäre von Seite der landwirthschaftlichen Brennerei insbesondere dahin die Bitte zu richten, dass im Falle die h. Regierung bewogen werden könnte einige Erleichterungen zu gewähren Hochdieselbe früher eine Enquette der Brennereibesitzer einberufe, bevor sie in eine etwaige Verhandlung mit Ungarn eintritt. Die Erfahrung lehrt nähmlich, dass bei ähnlichen Verhandlungen mit Ungarn die diesseitigen landwirthschaftlichen Brennereien im Nachtheil bleiben.

Zu §. 3. Das für die landwirthschaftlichen Brennereien bestimmte und von diesen nicht aufgearbeitete Contingent zum niedrigeren Steuersatze soll niemals den Fabriksbrennereien zugewiesen werden, weil dadurch das ohnehin zu hoch bemessene Contingent voll

aufgearbeitet wird, und die Anomalie entsteht, dass der Spiritus mit dem höhern Steuersatze gar keine Notirung hat, gar nicht zum Consum kommt, und nur zum Export oder Denaturirung verwendet wird, wodurch der Preis des contingentirten Spiritus gedrückt wird.

§. 4. Bei der Presshefe wird nur pro Liter $2^1/_2$ kr. resp. 7% mehr Steuer gezahlt, während bei dem früher bestandenen Steuergesetze der Aufschlag 30% war, es wäre daher wünschenswerth, dass das Contingent für die Presshefenfabriken vermindert werde.

§. 5. Das Quantum des steuerfreien Brandes ist nicht bestimmt, nur die Qualität auf 50% festgestellt des steuerfreien Brandes hat überhaupt keine Berechtigung, nachdem auch andere alte Privilegien aufgehoben wurden.

§. 6. Der abgabefreie Brantwein zu gewerblichen Zwecken u. z. zur Essigbereitung, zum Kochen, Heizen, Putzen, Beleuchtung, zu Heilzwecken ist gerade nicht nothwendig und wenn die Bestimmung aufrecht erhalten wird, sollte der Brantwein in das Contingent eingerechnet werden.

§. 7. Absatz 2. lit. c. aliena 2. bestimmt, dass bei notorischen Misswachs auf einen Landwirtschaft der zur Brennerei bestimmten Stoffe von den unter 2. a) festgestellten Bedingungen abgegangen werden kann.

Diese Begünstigung wird durch die V. V. §. 2. l. a. Ab 5. unrechtmässig eingeschränkt, denn dieser Absatz lautet: „Eine Brennerei, in welcher Melasse verarbeitet wird, kann nicht als eine landwirthschaftliche betrachtet werden, es wäre denn, dass die Melasse nur als Zusatz zu den Erzeugungsstoffen, welche die, mit der Brennerei verbundene Landwirtschaft liefert, verarbeitet wird.

Wenn um bei einer landwirthschaftlichen Brennerei, wo nur Erdäpfel als Material zur Brennerei gebaut werden, eine Missernte an Erdäpfeln eintritt und diese Brennerei wegen Futtermangel dennoch brennen will und gezwungen ist Kukurutz zu kaufen, so darf diese Brennerei keine Melasse als Zusatz verwenden, während die günstig situirten Brennereien, wo Kukurutz wächst, auch dann, wenn sie keinen Misswachs haben, Melasse zusetzen dürfen. Der Landwirth, wo der Boden nur nach Erdäpfel producirt, ist schon in einer traurigen Lage, dass er Mais aus weiterer Gegend kaufen muss, wie kommt er noch dazu, dass er zur Herstellung eines billigen Futters zu dem gekauften Mais keinen Zusatz von Melasse geben darf?

§. 8. Die Bonification ist auf 5 fl. pro Hktl., jedoch für ein Betriebsjahr nur auf 1,000.000 fl. festgestellt und es wird bei der Ausfuhr nur die halbe Bonification mit 2 fl. 50 kr. angewiesen, der Rest erst nach der jährlichen Abrechnung.

Bei diesem Modus kann der Producent, wenn er nicht zugleich Exporteur ist, nur auf die 2 fl. 50 kr. rechnen, der Rest fällt dem Exporteur in die Tasche. Beim Einkauf des Spiritus rechnet der Exporteur nur die 2 fl. 50 kr., weil die andere Hälfte ungewiss ist, bekommt er nachträglich mehr, so behält er es für sich. Es wäre darum wünschenswerth, wenn die ganze Bonification gleich voll angewiesen werde. Wenn schon die h. Regierung die Bonification nicht über die Million erhöhen kann, oder will, so sollte die in einem Jahre erübrigte Summe auf das nächste Jahr übertragen werden.

Im §. 3. der V. V. ist die Bestimmung des Abs. 1. für den Export aus den landw. kleinen Brennereien unnöthig erschwert.

Diese lautet:

„Wer die Gestattung erlangen will, hat darum bei der Finanz Behörde erster Instanz in deren Amtsbezirke die Erzeugungsstätte oder das Freilager liegt e. t. c. schriftlich anzusuchen.“

Der Abs. 2 bestimmt, dass dem Staatschatze eine Sicherstellung zu leisten ist.

Aus dem Zusammenhange der Bestimmungen folgt, dass ein Exporteur bei jeder einzelnen Finanz Bezirks Direction eine Deckung erlegen und mit allen Directionen Abrechnung pflegen muss. Es wäre wünschenswert, wenn die Caution nur bei einer F. B. D. erlegt würde und die Abrechnung nur mit dieser zu pflegen wäre, weil bei der jetzigen Praxis der Exporteur oft den Spiritus erst in sein Freilager bringen muss, um denselben von da zu exportiren, wodurch er der direkten Eisenbahntariffe oder der Refactie verlustig wird und überdies mehr Caution braucht, weil er solche in jedem Directions-Bezirke hinterlegen muss.

§. 77. In Brennereien, in welchen die Alkoholmenge nach der Anzeige des Controls-Messaparats ermittelt wird, ist die Rektifikation des Brantweins m i t oder o h n e Zusatz der Ingredienzien gestattet.

Da nach Abs: 3 dieses Paragraphes die Speisung des Rectificationsapparats nur mittelst Röhrenleitung gestattet ist, erscheint die Bestimmung des §. 7 alinea 2 illussorisch, weil bis nun keine Verordnung besteht, wie die Ingredienzen in den Rectificationsapparat gelangen sollen.

Biala 7 April 1890.

Anlage 7. do Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego za rok 1889|90.

Kwestyonarz w sprawie gorzelnianej.

I. Co do postanowień podatkowych ustawy z 20. czerwca 1888.

Czy stojąc na gruncie zasadniczych postanowień ustawy o podatku od spirytusu z d. 20. czerwca 1888 nie należałoby dążyć do zmiany poszczególnych postanowień tejże ustawy, a mianowicie:

1. ażeby §. 5. tejże ustawy został zmieniony w tym kierunku, ażeby uwolnienie od podatku spirytusu wyrabianego na własną potrzebę domową, zostało zniesionem;

2. ażeby §. 6. uległ zmianie w tym kierunku, żeby spirytus dla celów przemysłowych, włącznie z wyrobem octu, spirytus do gotowania, opalania, czyszczenia, oświetlenia, wolny od podatku konsumcyjnego i jako taki niewliczony do kontyngentu, odtąd został zaliczony do kontyngentu i opłacał podatek w wysokości podatku od spirytusu kontyngentowego, a przynajmniej ażeby został zaliczony do kontyngentu, chociażby bez nakładania nań opłaty konsumcyjnej, lub z nałożeniem opłaty niższej od spirytusu kontyngentowanego;

3. ażeby stopa podatkowa gorzelń opłacających podatek ryczałtowy według zdolności produkcyjnej przyrządów odpędowych (gorzelń kociołkowych) została zrównaną ze stopą podatku kontyngentowego.

UWAGA. Upraszamy o ewentualne wnioski co do innych poszczególnych postanowień ustawy.

II. Co do przepisów wykonawczych i wykonywania ustawy.

1. Które z obowiązujących w obecnej chwili przepisów wykonawczych są tego rodzaju, że wymagają od producenta ciągle nowych nakładów, lub bieżących kosztów wykonania, są natury weksacyjnej, a jednak nie odpowiadają celowi?

Upraszamy o podanie ścisłe odnośnego przepisu wykonawczego, określenie ścisłe w czem leży jego szkodliwość lub niepraktyczność.

2. Czem w razie usunięcia tych przepisów należałoby je zastąpić, ażeby mógł być osiągniętym cel skutecznego zabezpieczenia skarbu bez szkody przemysłu samego?

UWAGA. Upraszamy także o podanie ile możności ściśle opisanych konkretnych wypadków nieodpowiedniego wykonywania ustawy, przepisów wykonawczych, znanych z własnego doświadczenia, lub ze ze źródła wiarygodnego.

III. Co do środków podniesienia wywozu spirytusu.

1. Czy nie należałoby dążyć do użycia środków wyjątkowych, któreby mogły wpłynąć na podniesienie wywozu z Austro-Węgier nagromadzonego z pierwszej i obecnej kampanii spirytusu, a przeto i na podniesienie cen na targach wewnętrznych np. wyjątkowej premii wywozowej dla spirytusu kontyngentowanego na czas ściśle oznaczony?

2. Czy nie należałoby dążyć do zmiany postanowień ustawy co do premii eksportowej, a to w tym kierunku, ażeby zamiast sumy ryczałtowej na premie eksportowe, przyczem według wielkości wywozu zmniejsza lub zwiększa się premia przypadająca na każdy hektolitr, zaprowadzić na czas przejściowy premię stałą od hektolitra? oraz:

3. Czy nie należałoby dążyć do tego, ażeby pozostałość niewyczerpanej kwoty przeznaczonej na premie eksportowe z r. 1889 została użytą na środki wyjątkowe dla ożywienia handlu i wywozu, lub dodaną do kwoty przeznaczonej na rok bieżący.

IV. Co do taryf kolejowych.

Czy nie należałoby dążyć do tego, ażeby taryfy dla spirytusu w ruchu wewnętrznym zostały znacznie obniżone. oraz ażeby taryfy dla wywozu spirytusu z Galicyi do granicy szwajcarskiej, włoskiej i do morza, oraz koszta manipulacyi przewozowej jak najrychlej na kolejach państwowych i prywatnych obniżone zostały w tym stopniu, ażeby istotnie wpłynąć mogły na podniesienie eksportu, oraz ażeby korzystanie z takiej obniżki taryf było dostępnem już przy transporcie jednego wagonu spirytusu — nareszcie, ażeby park wozów cysternowych dla przewozu spirytusu na kolejach państwowych i prywatnych został pomnożony i korzystanie z niego ułatwione.

Alegat 8. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego z r. 1889|90.

Protokół posiedzeń ankiety gorzelnianej, zwołanej przez Wydział krajowy w myśl uchwały z d. 23 grudnia 1889.

Posiedzenie I. dnia 13 stycznia 1890 r.
Początek o godzinie 11 m. 30 rano.

Obecni:

Wny Bohdan Hipolit, prezes Rady nadzorczej Banku krajowego,
Wny Frommel Juliusz,
JWny Gnoiński Jan, poseł na Sejm krajowy,
Wny Hordyński Kazimierz, redaktor „Gorzelnika“,
JWny dr. Kozłowski Włodzimierz, poseł na Sejm kraj. i do Rady państwa,
JWny Polanowski Stanisław, poseł na Sejm krajowy,
JWny Romanowicz Tadeusz, członek Wydziału krajowego,
JWny dr. Rosenstock Maurycy, poseł na Sejm kraj. i do Rady państwa,
JWny Rutowski Tadeusz, poseł na Sejm kraj i do Rady państwa,
JWny Struzkiewicz Władysław, poseł na Sejm kraj. i do Rady państwa,
JWny Zagórski Eustachy, poseł na Sejm kraj.

Spisuje protokół dr. Henryk Sawczyński, asystent konceptowy Wydziału kraj. JWny Tadeusz Romanowicz jako przewodniczący zagaja zebranie, wyjaśniając cel jego, tudzież przedkładając ankiecie wypracowany przez Wydział krajowy kwestyonarz w sprawie gorzelnianej i zapytuje, czy ankieta pragnie w dyskusyi postępować od pytania do pytania, czy też woli traktować najpierw każdy z głównych działów kwestyonarza ogólnie a potem przejść do pytań szczegółowych.

Zarazem uprasza obradujących, aby nie przestając na sprawach poruszonych w kwestyonarzu, podnosili i inne sprawy, bądź łączące się z pytaniami postawionymi, bądź odrębne światło na stan gorzelnictwa rzucające. — Ankieta na wniosek JWnego Polanowskiego oświadcza się za przystąpieniem do omówienia poszczególnych kwestyj. Przewodniczący odczytuje z pytań odnoszących się do postanowień ustawy z d. 20 czerwca 1888 I-sze pytanie, które brzmiało:

„Czy stojąc na gruncie zasadniczych postanowień, ustawy o podatku od spirytusu z d. 20 czerwca 1888 r. nie należałoby dążyć do zmiany poszczególnych postanowień tejże ustawy, a mianowicie 1) ażeby paragraf tejże ustawy został zmieniony w tym kierunku, ażeby uwolnienie od podatku spirytusu, wyrabianego na własną potrzebę domową, zostało zniesionem?“

W dyskusyi nad tem pytaniem zabiera głos Wny Kazimierz Hordyński wyrażając mniemanie, że zmiana §. 5 w duchu pytania kwestyonarza byłaby nieodpowiednią, z uwolnienia bowiem podatkowego przyznanego tym paragrafem, korzysta ludność monarchii w niewielkim tylko stopniu w krajach alpejskich i produkcya spirytusu, o jakiej traktuje wspomniany paragraf, polegająca przeważnie na przetwarzaniu owoców a nie produktów mącznych, nie może naszej produkcyi przynosić wielkiej szkody. Mowca oświadcza się jednak za domaganiem się od Rządu ściślejszej kontroli i nadzoru nad tą produkcyą, by uniemożliwić dziś egzystujące nadużycia i ograniczyć tę produkcyę ściśle do potrzeb domowych producentów. JWny Struszkiewicz jest zdania, że §. 5 jest jedną z furtek

otwartych w obowiązującej ustawie dla defraudacyi. Byłby więc za uchyleniem tego paragrafu zupełnie, gdy jednak przewiduje wielkie w tem trudności, posłowie bowiem krajów, w których produkcya domowa spirytusu często na zasadzie dawno udzielonych rodzinom przywilejów, jest rozwiniętą i zakorzenioną, nigdy się nie zgodzą na całkowite uchylenie tego postanowienia; jest więc zdania, iż należy się domagać po pierwsze: zniesienia uwolnienia podatkowego dla spirytusu domowej produkcyi, opartego na przetwarzaniu materyałów mącznych, powtóre, jak najściślejszej kontroli nad tą drobną produkcyą, kontroli niezbędnej, chociaż bardzo kosztownej i trudnej, bo inaczej nie uniknie się nadużyć. JWny dr. Kozłowski łączy się w zdaniu z poprzednim mowcą, wykazując tylko obszernie, do jakich nadużyć daje sposobność § 5 na Węgrzech i w krajach alpejskich. Zniesienie jednak tego postanowienia jest trudne do osiągnięcia mimo, że uszczerbek, jakiego ono jest powodem, dla skarbu a pośrednio dla krajowej naszej produkcyi jest bardzo znaczny, kontrola bowiem rządowa jest co do tego drobnego przemysłu, którego siedziby są po największej części (jak w krajach alpejskich) prawie niedostępne, — illuzoryczną. JWny Rutowski przypomina, że bądź za zmianą, bądź za zniesieniem tego §. 5 ustawy oświadczyły się wszystkie prawie Sejmy krajów z wyjątkiem tylko Sejmów krajów bezpośrednio interesowanych, których przedstawiciele wymogli w czasie układania ustawy na Rządzie i większości Rady państwa ustępstwo paragrafem tym objęte. — Przy zasadzie również wobec podatku przyjętej w ustawie uwolnienie to nie daje się niczem usprawiedliwić. — Kontrola ściślejsza nad tego rodzaju drobną produkcyą, jak ta, która z tego postanowienia korzysta, nie da się przeprowadzić. Mowca żąda zatem w zasadzie uchylenia tego §. 5. JWny Gnoiński zwraca uwagę, iż w razie, gdyby uchylenia postanowienia, o którym mowa, nie można była osiągnąć a to z powodu istniejących jeszcze przywilejów, to przecież można znaleść drogę pośrednią uczynienia wolnej od podatku produkcyi drobnej i domowej mniej szkodliwą dla skarbu państwa i produkcyi opłacającej podatek, a to mianowicie przez ograniczenie jej ściśle do granic produkcyi na własną domową potrzebę i oznaczenie jej pewnego maximum, np 25 litrów na rodzinę produkującą. JWny Rosenstock wyjaśnia, że produkcya drobna, uwolniona §. 5 od podatku nie jest tak bardzo szkodliwą, bo nie jest zbyt wielką. W Austryi wynosi ona przeszło 2.000 hktl., a na Węgrzech dochodzi do kilkunastu tysięcy hektolitrów; gdy jednak uwolnienie §. 5 przyznane sprzeciwia się równości podatkowej, mowca jest w zasadzie za uchyleniem §. 5, sądzi bowiem, że tak ściślejsza kontrola jak i ograniczenie do pewnego maximum na domową potrzebę produkcyi, trudno dającej się śledzić, będą illuzorycznemi. JWny Rutowski cytuje urzędowo wykazane cyfry produkcyi drobnej, uwolnionej w myśl §. 5 od podatku; w Austryi obejmuje ta produkcya 17895 hktl., na Węgrzech przeszło 15.000 hktl., a na Węgrzech zwłaszcza, z pewnością można liczyć przynajmniej podwójnie tak wielką ilość spirytusu wyprodukowanego a zatajonego przed władzami skarbowemi. Uchylenie §. 5, za którym się mowca oświadcza ponownie, nie zniszczy tak potężnej produkcyi, a odpowie wymogom słuszności, wyrównując szanse produkcyi, usuwając niesłuszny przywilej. Zarówno więc ze względów słuszności, jak ze stanowiska skarbowości, jak wreszcie ze względów taktyki politycznej doradza mowca, by ankieta oświadczyła się za uchyleniem §. 5 z ustawy. Wny Hordyński, przypominając swój wniosek o obostrzeniu nadzoru i kontroli nad produkcyą uwolnionego §. 5 od podatku spirytusu, oświadcza się za zdaniem JWnego Struszkiewicza co do wyłączenia produkcyi z materyałów mącznych i za wnioskiem JWnego Gnoińskiego, co do oznaczenia maximum produkcyi z innych materyałów. JWny Polanowski oświadcza się za uchyleniem §. 5, chociaż nie może się łudzić, że będą wielkie trudności w uzyskaniu tego uchylenia a to głównie z powodu opozycyi Węgrów, bardzo w tej mierze interesowanych. Gdy jednak analogicznego postanowienia jak to, które co do spirytusu zawiera §. 5, nie ma w żadnej innej ustawie podatkowej, gdy nadto zmodyfikowanie §. 5 nie miałoby

praktycznego skutku, oświadcza się za uchyleniem tego uwolnienia wspomnianym paragrafem dozwolonego. Wny Frommel oświadcza się w dłuższem przemówieniu za uchyleniem § 5, który zbyt wielką swobodę pozostawia Rządowi w ocenieniu rodzaju produkcyi spirytusu, mogącego otrzymać uwolnienie od podatku. Już pojęcie „eigener Hausbedarf“ jest bardzo szerokie, niepewne i nieuchwytne. Podnoszono to już przed wydaniem ustawy. JWny Rutowski zaznacza, że w postępowaniu Rządu co do uwolnień, przyznanych z mocy §. 5, jest pewna dowolność i brak konsekwencyi. Gdzieniegdzie traktuje Rząd owe przywileje rodzinne wolnego wyrobu gorzałki w ten sposób, że ciągłemi ograniczeniami skazuje niejako powoli na wymarcie. W innych krajach oznacza maximum wolne od podatku; maximum to jest różne w różnych krajach, na Pograniczu zaś wojskowem nie oznaczył Rząd żadnej miary produkcyi, żadnego maximum. Dla uniknięcia wszystkich tych niedogodności, wynikłych z §. 5 najlepiej będzie oświadczyć się za zniesieniem go zupełnie. JWny Struszkiewicz zwraca ponownie uwagę na trudności, na jakie napotkać może żądanie uchylenia §. 5, a to z powodów przeszkód politycznych i czynników, które zmusiły Rząd już przy wydawaniu ustawy do umieszczenia w niej tego postanowienia, oświadcza się więc jedynie za modyfikacyą jego, za wyłączeniem od uwolnienia produkcyi z materyałów mącznych zupełnie i za ograniczeniem uwolnienia do pewnego maximum produkcyi, maximum jednolitego w całej monarchi. Za zupełnem uchyleniem §. 5 przemawia JWny Kozłowski; za ograniczeniami w myśl postawionych wniosków byłby tylko w takim razie, gdyby się okazało niemożliwem uzyskanie zniesienia §. 5.

W sprawie tej przemawiają jeszcze JWny Zagórski i Bohdan, tudzież JWny Gnoiński, który ponawia swój wniosek oznaczenia jednej miary dla wszystkich producentów uprzywilejowanych, miary odpowiadającej rzeczywistej domowej potrzebie i wyraża zdanie, że kontrola tej produkcyi drobnej mogłaby być ułatwiona, gdyby rząd wydał rozporządzenie, że w każdej wsi można palić gorzałkę, która może być wolną od podatku tylko w jednem z góry oznaczonym miejscu, któreby już oczywiście było odpowiednio kontrolowanem. Gorzałka wyrobiona gdzieindziej miałaby już opłacać podatek a byłaby łatwiejszą do schwytania przez władze skarbowe niż obecnie. Po tem przemówieniu uznano dyskusyę co do pytania pierwszego za wyczerpaną i przewodniczący zreasumowawszy jej rezultat, poddał najpierw pod głosowanie jak najdalej idący wniosek.

Ankieta oświadcza się za uchyleniem §. 5 z ustawy z dnia 20. czerwca 1888 i za podciągnięciem gorzelń dotychczas na mocy tego paragrafu uwalnianych od opłaty podatku pod podatek. Wniosek ten przyjęto większością głosów.

Przewodniczący podaje pod głosowanie wniosek drugi: „Na wypadek gdyby uchylenie §. 5 okazało się niemożliwem, oświadcza się ankieta za tem: 1) by z uwolnienia od podatku w myśl §. 5 wyłączona była gorzałka pędzona z materyałów mącznych; 2) by ograniczyć uwolnienie od podatku w myśl postanowień §. 5 produkcyi potrzebnej na opędzenie potrzeb domowych do pewnego maximum produkcyi rocznej, a mianowicie do 25 litrów na rok, a resztę produkcyi poddać podatkowi. Oba te wnioski uchwaliła ankieta jednogłośnie.

Przewodniczący poddaje pod dyskusyę sprawę poruszoną w pytaniu drugiem działu pierwszego kwestyonarza, które brzmi: „Czy stojąc na gruncie zasadniczych postanowień o podatku od spirytusu z d. 20. czerwca 1888, nie należałoby dążyć do zmiany poszczególnych postanowień tejże ustawy, a mianowicie, ażeby §. 6 uległ zmianie w tym kierunku, żeby spirytus dla celów przemysłowych, włącznie z wyrobem octu, spirytus do gotowania, opalania, czyszczenia, oświetlenia, wolny od podatku konsumcyjnego i jako taki nie wliczony do kontyngentu, odtąd został zaliczony do kontyngentu i opłacał podatek w wysokości podatku od spirytusu kontyngentowego, a przynajmniej, ażeby został zaliczony do kontyngentu, chociażby bez nakładania nań opłaty konsumcyjnej, lub z nałożeniem opłaty niższej od spirytusu kontyngentowanego.

W rozprawie zabiera głos JWny Struszkiewicz i konstantuje, że sprawa tym pytaniem poruszona była wszędzie przedmiotem obrad i że obecnie jedno wyrobiło się przekonanie, że należy wszystkie §. 6 uwolnione rodzaje produkcyi spirytusowej podciągnąć pod podatek, wyjątki bowiem tym paragrafem stworzone stanowią tylko bramę dla defraudacyi. Uwolnienie spirytusu przemysłowi potrzebnego, np. dla fabrykacyi octu, ma swą przyczynę w tem, iż obawiano się, że wrazie opodatkowania tego spirytusu rozwinie się przemysł pędzenia octu z drzewa i że cała ilość spirytusu, którą dotąd zużywano przy fabrykacyi octu, wskutek tego nie znajdzie popytu i spowoduje obniżone ceny, pomnażając zapasy gorzałki nie mającej nabywcy. Mowca sądzi jednak, że obawy te były płonne, fabrykacya bowiem octu drzewnego jest jeszcze na niskim stopniu rozwoju i zbyt kosztowna, by sie można obawiać z powodu opodatkowania spirytusu jej tak silnego rozwoju. Podobnie ma się też rzecz z opodatkowaniem spirytusu potrzebnego do celów lekarskich. Przy znanych wysokich cenach, jakie apteki pobierają zą lekarstwa, cenach które wynoszą 300—400 procent zysku, mógłby już w tych cenach znaleść swe pokrycie podatek, nie podwyższając ich wcale. Zresztą ściśle rzecz biorąc, potrzebne dla tych celów leczniczych ilości spirytusu są bardzo niewielkie, podobnie jak rzeczywiście niewielką jest produkcya spirytusu dla innych celów przemysłowych np. spirytusu dla wyrobu politury potrzebnego, którego produkuje się wielkie ilości tylko dla tego, iż jest on bardzo podatnym do defraudowania i wyrobiony bez podatku jako spirytus w celach przemysłowych, jest on potem przedmiotem zwykłej konsumcyi i czyni krzywdę spirytusowi, od którego się opłaca podatek tak bardzo wysoki. Podciągnięcie więc tych gałęzi produkcyi spirytusu pod podatek byłoby zdaniem mowcy pożądanem, a pociągnęłoby za sobą tak minimalne podniesienie ceny jego, że nie ucierpiałby na tem przemysł wcale.

Z kolei zabiera głos JWny Dr. Kozłowski, oświadczając się równie za opodatkowaniem spirytusu wyrabianego w celach przemysłowych, leczniczych itd. które uwalnia postanowienie §. 6 od podatku, ale przewiduje, że sprawa ta napotka na opór kół przemysłowych zachodnich krajów monarchii. Mowca jest jednak przeciwny zaliczeniu tego spirytusu, o którym mowa, do kontyngentu, nie wyrabiają go bowiem gorzelnie rolnicze, lecz fabryki i przez zaliczenie takie ograniczyłby się kontyngent gorzelni rolniczych, coby było ze szkodą dla naszego kraju. Przy sprawie tej należy zwrócić uwagę rządu na nadużycia, jakie się dzieją pod płaszczykiem §. 6, zwłaszcza na Węgrzech. Spirytus denaturowany w Węgrzech rzekomo dla celów przemysłowych np. na politurę, przychodzi w wielkiej ilości do Galicyi i bywa tu mimo denaturalizacyi konsumowany jako napitek przez lud ze szkodą dla zdrowia konsumentów. Mowcy znany jest wypadek taki w Stryju, a jest pewnym, że wypadki takie zachodzą na całem podgórzu karpackiem, na którem Węgrzy swój spirytus denaturowany dla celów przemysłowych z wielką korzyścią zbywają. Jako dowód, że postanowienia §. 6 przynoszą szkodę skarbowi państwa, podnosi mowca w końcu fakt, iż znaną jest rzeczą, że konsumcyę spirytusu w aptekach, mianowicie w Wiedniu, od czasu wprowadzenia nowej ustawy ogromnie wzrosła: dowodzi to najlepiej, jak szkodliwym jest omawiany paragraf.

Wny Frommel przytacza fakt skonstatowany, że w Wiedniu jedna apteka sprzedała przeszło 120 hektolitrów spirytusu nie podległego podatkowi a przecież trudno przypuścić, żeby tak znaczną ilość mogli spotrzebować chorzy w celach leczniczych. Podobnie ma się też rzecz z produkcyą spirytusu na politurę, którą produkują gorzelnie będące w rękach fabrykantów mebli (jak Tonnet, Kohn) którzy wyrabiają go tyle, iż możnaby chyba całą Austryę wypolitur ować. Jasną więc rzeczą, że celem tu jest tylko wyzyskanie postanowienia §. 6 i produkowanie bez opłacania podatku. Co do sprawy konsumcyi denaturowanego spirytusu, to mowca jest zdania, że spirytus nie daje się tak denaturować, by nie mógł być przedmiotem konsumcyi, skonstatowano to w Prusiech, a jeśli mieszkańcy

okolic Berlina mogli spożywać spirytus denaturowany, to nic dziwnego, że pije go nasz włościanin o wiele mniej wybredny i mniej cywilizowany, niż mieszkańcy okolic Berlina. JWny Struszkiewicz zastrzega się, że będąc za opodatkowaniem spirytusu wyrabianego dla celów kultury, leczniczych itd. nie jest wcale za wliczeniem go do kontyngentu, co byłoby zdaniem mowcy szkodliwem. JWny Rutowski przypomina, że w kilku krajach przyjęto już rezolucye domagające się wliczenia tego spirytusu do kontygentu. Korzyść ztąd byłaby znaczna, bo tem samem ograniczonoby kontyngent, a to ograniczenie wyniosłoby około 100.000 hektolitrów, tj. o całą konieczną ilość produkcyi spirytusu przemysłowego. Ograniczenie to spadłoby na gorzelnie fabryczne i mogłoby w każdym razie spowodować podniesienie się cen spirytusu.

JWny Gnoiński w kwestyi tej podziela zdanie JWgo Struszkiewicza, jest za nałożeniem podatku na spirytus przemysłowy, lecz bez zaliczenia go do kontyngentu i zwraca uwagę, że użyty w postawionym pytaniu wyraz: „opłata konsumcyjna“, nie jest tu wcale odpowiedni, bo według natury swej spirytus przemysłowy nie jest przeznaczony do konsumcyi. Za zdaniem JWgo Struszkiewicza przemawia jeszcze JWny Polanowski. JWny Zagórski sądzi, że uwolnienie spirytusu przemysłowego jest o wiele szkodliwszem dla produkcyi spirytusu naszej i rolniczej w ogóle, otwiera bowiem najszersze pole do defraudacyi, dając legalną niejako sposobność obejścia przepisów ustawy o podatku. Mowca oświadcza się więc stanowczo za opodatkowaniem spirytusu wyrabianego dla celów kultury a co do podnoszonych obaw, iż opodatkowanie to nie da się przeprowadzić z powodu oporu kół przemysłowych, zwaca uwagę, iż ankieta w tej sprawie może liczyć na poparcie rządu, któremu opodatkowanie tej gałęzi produkcyi wódczanej otworzy nowe źródło dochodu. JWny Struszkiewicz zabierając głos przeciwnie określa swe stanowisko w tej sprawie. Mowcy chodzi głównie o obronę interesów rolnictwa i rolniczej produkcyi; z tego stanowiska wychodząc, sądzi on, że kontyngent jest za mały, nie za wielki i dlatego nie może być za wliczeniem tego dziś nieopodatkowanego spirytusu do kontyngentu, nie może pragnąć ograniczenia kontyngentu, jak to przedstawił JWny Rutowski, a nadto radby dla spirytusu wyrabianego w rolniczych gorzelniach znaleść konsumentów wśród przemysłowców. Kończąc oświadcza się za opodatkowaniem (całego) wszelkiego spirytusu. Wny Frommel wspomina o uchwale czeskiego stowarzyszenia spirytusowego w tej sprawie. — Uchwałą tą żądało owo stowarzyszenie, złożone przeważnie z fabrykantów odtrącenia spirytusu przemysłowego od kontyngentu. Byłoby to krzywdzić kontyngent na rzecz przemysłu. Ankieta powinna zająć w tej sprawie stanowisko zasadnicze, fachowe, nie oglądając się na polityczne konjunktury, nie oglądając się na możebność lub niemożebność przeprowadzenia rzeczy we Wiedniu. Co się z postulatem ankiety stanie, w to wchodzić nie jest rzeczą ankiety, byle postulat był słuszny i doszedł tam, gdzie o nim mogą stanowić. Mowca oświadcza się za pierwszą częścią pytania. JWny Rosenstock oświadcza się za opodatkowaniem spirytusu przemysłowego, tj. za zmianą proponowaną w §. 6, lecz zastrzega się, że nie sądzi, by to było wymogiem koniecznym interesu rolników. Przemawia następnie JWny Kozłowski i proponuje by zamiast użytego w pytaniu słowa: „opłata konsumcyjna“, użyć w rezolucyi wyrazu „podatek“.

Po wyjaśnieniach JWnego Struszkiewicza i Rutowskiego reasumuje przewodniczący wynik rozpraw dotychczasowych i poddaje pod głosowanie: najpierw pierwszą część wniosku zawartego w omawianem pytaniu. Ankieta oświadczyła się jednomyślnie za zmianą §. 6 ust. z d. 20 czerwca 1888 w tym kierunku, żeby spirytus dla celów przemysłowych wyrabiany, łącznie z wyrobem octu, spirytus do gotowania, opalania, czyszczenia, oświetlenia, wolny od podatku konsumcyjnego i jako taki nie wliczony do kontyngentu, odtąd został zaliczony do kontyngentu i opłacał podatek w wysokości podatku od spirytusu

kontyngentowego. Poddana przez przewodniczącego pod głosowanie rezolucya druga dodatkowa i ewentualna niejako, która brzmiała:

„Ankieta, oświadcza się za zmianą §. 6 w tym kierunku, ażeby spirytus przemysłowy „itd. został przynajmniej zaliczony do kontyngentu, chociażby bez nakładania nań opłaty „konsumcyjnej lub z nałożeniem opłaty niższej od spirytusu kontyngentowego", nie uzyskała większości głosów. Z kolei poddaje przewodniczący pod głosowanie rezolucyę wniesioną, przez JWnego Kozłowskiego, dotyczącą sposobu denaturowania spirytusu na Węgrzech; rezolucya ta brzmi: „Ankieta wyraża życzenie, ażeby Wys. Wydział krajowy zwrócił uwagę c. k. Rządu na niedostateczny sposób denaturowania spirytusu na Węgrzech i na ztąd powstałe defraudacye, jak również i na okoliczność, że źle denaturowany spirytus węgierski wchodzi do Galicyi i staje się z uszczerbkiem zdrowia ludności przedmiotem konsumcyi". Rezolucyę tę uchwaliła ankieta jednogłośnie.

JWny Struszkiewicz wnosi dodatkowo do pytania II-go zastrzeżenie przeciw przenoszeniu kontyngentu z jednego roku, jeźli był nie wyrobiony na rok drugi. Zdaniem mowcy może wskutek tego nastąpić przeciążenie targu i depresya cen spirytusu, wnosi tedy: „Kontyngent niewyrobiony w jednym roku w pewnej gorzelni (nie) może być przeniesiony na tę lub inną gorzelnię w roku następnym, a tem mniej nie może być przeniesiony kontyngent niewyrobiony w gorzelni rolniczej na gorzelnię fabryczną." W sprawie tej zabiera głos Wny Frommel, nie zgadzając się z pierwszą częścią wniosku, ale popierając część drugą. Ankieta na wniosek JWgo Gnoińskiego odracza rozbiór tego wniosku, aż do czasu powzięcia decyzyi w sprawie poruszonej pytaniem trzeciem.

Pytanie trzecie opiewa: „Czy nie należałoby dążyć do zmiany postanowień ustawy z d. 20 czerwca 1888, mianowicie w tym kierunku, ażeby stopa podatkowa gorzelń opłacających podatek ryczałtowy według zdolności produkcyjnej przyrządów odpędowych (gorzelni kociołkowych) została zrównaną ze stopą podatku kontyngentowego."

W dyskusyi nad tą sprawą zabiera pierwszy głos JWny Kozłowski oświadczając, że byłby przeciwnikiem zniesienia różnicy w opodatkowaniu gorzelń rolniczych i kociołkowych i chętniejby głosował za pozostawieniem gorzelniom kociołkowym tych ulg, jakie im nadaje dziś obowiązująca ustawa, gdyby gorzelnie te nadzwyczajnie dla rolnictwa pożyteczne, mogły się rozwinąć i utrzymać w naszym kraju. Tak jednak, jak jest, musi się oświadczyć za zmianą obowiązujących przepisów, Rząd bowiem w naszym kraju zajął stanowisko wręcz uniemożliwiające rozwinięcie się gorzelnictwa kociołkowego. Zarządzenia władz skarbowych utrudniają u nas na każdym kroku wprowadzenie takich gorzelń i działają w tej mierze, jak gdyby pod wpływem jakiejś tajnej instrukcyi władzy wyższej. Mowca zna dzieje w tej mierze p. Skalskiego, obywatela w Sanockiem, który doznawszy tysiącznych utrudnień i wyłożywszy znaczne kwoty na dogodzenie wymaganiom władz skarbowych, w końcu był zmuszonym urządzoną gorzelnię kociołkową zamknąć, nie mogąc jej prowadzić wśród ciągłych szykan ze strony władz skarbowych. Wobec tego mowca sądzi, że kwestya ulg dla gorzelń kociołkowych jest dla naszego kraju obojętna, gdyż gorzelń takich u nas nie ma i dlatego oświadcza się za zrównaniem ich co do podatku z gorzelniami rolniczemi. JWny Struszkiewicz wyraża przekonanie, że w zasadzie słusznemi są ulgi przyznane gorzelniom kociołkowym i uzasadnionem jest traktowanie tych gorzelń w ustawie jako przedsiębiorstw mniejszych i słabszych, przeznaczonych głównie do gospodarczego użytkowania produktów roli. Niestety jednak zasadnicze to stanowisko okazuje się w praktyce niemożliwem do utrzymania, a to dlatego, iż ulgi przyznane gorzelniom kociołkowym, prowadzą przy nieograniczonej produkcyi do nadużyć, do obejścia przepisów o podatku i pociągają za sobą krzywdę dla gorzelń rolniczych, opłacających wyższe podatki. Dla zapobieżenia temu obchodzeniu przepisów i dla zrównoważenia warunków produkcyi gorzelń kociołkowych z produkcyą gorzelń rolniczych, wreszcie dla usunięcia nadmiaru produkcyi

gorzelń kociołkowych, mowca sądzi, iż byłoby dostatecznem, nie pozbawiając gorzelń kociołkowych ulg podatkowych, jakie im przyznaje ustawa, ograniczyć ich produkcyę przez postanowienie, iż w gorzelniach tych można raz tylko dziennie zacierać. W tym też duchu przedstawia ankiecie wniosek. JWny Polanowski sądzi, że jeżeli Minister skarbu ukróca wszędzie i utrudnia rozwój gorzelń kociołkowych, to ze stanowiska ministra jest to postępowanie zupełnie wytłomaczalnem. Jeżeli jednak trudności te stawiane są tylko w naszym kraju, w takim razie łączy się z głosem JWgo Kozłowskiego i oświadcza się za proponowaną przez tegoż rezolucyą do Rządu, by szykanom w tej mierze położono koniec i jest za poruszeniem tej sprawy przez Koło polskie w Wiedniu. Mowcy znane jest postępowanie organów skarbowych w naszym kraju w tej sprawie i zdaniem jego postępowanie to opiera się na jakiejś instrukcyi danej z góry, nie byłoby bowiem wszędzie tak jednolitem i konsekwentnem, gdyby wynikało z samowoli organów podwładnych. Mowca opowiada doświadczena jakie w tej sprawie zebrał jeden z najgorliwszych gospodarzy i administratorów kraju, Adam hr. Gołuchowski, który musiał po roku kosztownej próby zamknąć gorzelnie kociołkowe, urządzone w swych dobrach. Mimo tego jednak nie oświadcza się mowca za zrównaniem podatku od gorzelń kociołkowych ze stopą kontyngentową. JWny Rutowski w dłuższem przemówieniu wykazuje, że rozpowszechnione i coraz bardziej rozpowszechniające się w krajach alpejskich i zachodnich monarchii gorzelnie kociołkowe, oddające gospodarstwu tych krajów znakomite usługi, nie mogą być zupełnie skasowane i wymazane, na zagładę skazane, bo są tam zupełnie racyonalne. Nie można więc iść w akcyi przeciwko tym gorzelniom zbyt daleko i mowca sądzi, że skoro żądanie jednakiej dla nich z gorzelniami rolniczemi stopy podatkowej jest słusznem, to z drugiej znów strony, zważywszy rozmiary tych gorzelniczek, należy odpowiednią przyznać im ulgę przez odpowiednią normę bonifikacyi. Wny Frommel uważa gorzelnie kociołkowe, mimo ich chwilowego powodzenia, jakiem się cieszą w zachodnich krajach monarchii, a co zawdzięczają głównie przyznanym ulgom podatkowym, za „eine Fehlgeburt“ i sądzi, że one wkrótce upaść muszą, powodują bowiem co kilka tygodni wydatki na naprawę kociołka i marnowanie materyałów przerabianych. I dziś nie są one jeszcze niebezpiecznemi dla gorzelń rolniczych, gdyby się jednak udało wydoskonalić je technicznie, to mogłyby one robić gorzelniom rolniczym konkurencyę swoją produkcyą.

Dlatego mowca sądzi, że żądanie jak je sformował JWny Rutowski jest usprawiedliwione. JWny Kozłowski nie wierzy w to, by gorzelnie kociołkowe mogły się u nas utrzymać, ale jest mimo to za wystąpieniem w tej sprawie oględnie; radzi więc, by w memoryale, który ma być wypracowany na podstawie uchwał ankiety, sprawę tę przedstawić w tonie umiarkowanym. Należy zaznaczyć, że przepisy ustawy o gorzelniach kociołkowych u nas nie są wykonywane, że władze skarbowe utrudniają wprowadzenie tych gorzelń, że należy wspomnieć o doświadczeniach hr. Gołuchowskiego, pp. Skalskiego w Sanockiem i Krajewskiego w Złoczowskiem i przedstawić, że mamy tylko złe strony wynikające z ulg, jakie przyznano tym gorzelniom, a nie mamy żadnych korzyści, przeto musimy zająć stanowisko gorzelniom tym nieprzychylne i żądać nałożenia na nie podatku takiego, by produkowana w nich gorzałka nie mogła czynić szkodliwej i niesłusznej konkurencyi gorzałce produkowanej w gorzelniach rolniczych. Mowca jest przeciwnym wnioskowi JWgo Struszkiewicza, by gorzelniom kociołkowym dozwolić tylko na jeden zacier na dobę, gdyż tego rodzaju zarządzenie nie osiągnęłoby wcale celu. Również bezwzględne zrównanie podatku tych gorzelń z podatkiem opłacanym przez gorzelnie rolnicze, nie odpowiadałoby intencyi mowcy; jest on zdania, że należy tylko żądać stopniowego podwyższenia stopy podatkowej gorzelń kociołkowych. JWny Zagórski uważa gorzelnie kociołkowe za jednę z głównych przyczyn upadku cen spirytusu i za główny powód illuzoryczności kontyngentu. Konkurencya z temi gorzelniami dla gorzelń rolniczych jest bardzo ciężką. Taka gorzelnia ko-

ciołkowa wyrabia 180 hektolitów spirytusu absolutnego z łatwością, gdyby się więc gorzelnie te rozrosły i wzmogły, mowca przewiduje najgorsze ztąd skutki dla przemysłu gorzelnianego rolniczego, który jest jedynym przemysłem rolniczym naszego kraju. Spirytus produkowany w innych krajach w tego rodzaju gorzelniach jest już dziś szkodliwym dla nas konkurentem i przyczynia się głównie, jak już wspomniano, do wytworzenia zbędnej masy produktu, przeciążającej targi, a przy dziś obowiązujących przepisach nawet nie można wiedzieć, ile w przybliżeniu wynosi produkcya tego spirytusu, jest więc za zmianą dziś obowiązujących przepisów w kierunku, któryby mógł wpłynąć na zrównoważenie szans produkcyi w tych gorzelniach z produkcyą w gorzelniach rolniczych. Wny Hordyński zwraca uwagę, że stopa podatkowa dla gorzelń kociołkowych jest taką samą, jak dla gorzelń rolniczych, tylko wydajność alkoholu jest inna, bo jest oznaczona i to daje możność wyzyskiwania. Defraudacya mącznych produktów, wskutek własności tych produktów nie może postąpić; może to jednak mieć miejsce przy pędzeniu gorzałki z innych produktów, mianowicie owoców, odpadków wina itp. Mowca oświadcza się więc za oznaczeniem wyższem wydajności alkoholu z jednego hektolitra i to mianowicie za podniesieniem oznaczenia wydajności o jeden stopień wyższem. JWny Gnoiński jest wobec tego, że u nas w kraju gorzelń kociołkowych nie ma, za pozytywnem potwierdzeniem pytania w kwestyonaryuszu Wydziału krajowego zadanego — albowiem nie może ankieta oświadczać się za ochroną rodzaju gorzelń, z których kraj nasz nie ma żadnych korzyści, które i sam rząd uważa widocznie za niekorzystne, a które produkcyą swą oddziaływują szkodliwie na produkcyę naszego kraju. W tym samym duchu przemawia JWny Bohdan za ograniczeniem ulg i produkcyi gorzelń kociołkowych. JWny Struszkiewicz jeszcze raz podnosi swój wniosek, aby się oświadczyć za tem, iżby w gorzelniach kociołkowych tylko jeden zacier na dobę był dozwolonym, gdyż zdaniem mowcy ograniczy się w ten sposób produkcyę tych gorzelń i uniemożliwi zbytnią a dla gorzelni rolniczych szkodliwą ich produkcyę. JWny Rutowski uważa gorzelnie kociołkowe za typ gorzelni, który jakkolwiek gdzieindziej racyonalny, u nas się przyjąć nie może, naszemu bowiem gospodarstwu odpowiada jedynie typ gorzelni folwarcznej. Mowca jest więc za domaganiem się reformy w duchu wskazanym pytaniem kwestyonaryusza. Co do wniosku JWgo Struszkiewicza, to jest on niemożliwym i nieprzydatnym w skutkach, wymagałby bowiem kontroli niezmiernie trudnej i tak czujnej, że prawie niemożliwej. Jedyną zdaniem mowcy drogą do osiągnięcia celu zamierzonego jest domaganie się zrównania gorzelń kociołkowych z gorzelniami rolniczemi co do podatku a uwzględnienia ich właściwości przy wymiarze bonifikacyi. JWny Kozłowski wyjaśnia znaczenie gorzelń kociołkowych dla produkcyi rolniczej innych krajów, dlaczego też pragnąłby rozwoju tego rodzaju gorzelń w naszym kraju i przypomina swój wniosek w sprawie przedstawienia rządowi postępowania galicyjskich organów skarbowych, które ma na celu zapobieganie zakładaniu gorzelń kociołkowych. Zdaniem mowcy należy też domagać się obok owego przedstawienia stosunków dziś istniejących u nas, podniesienia stopy wydajności dla gorzelń kociołkowych lub podniesienia dla nich stopy podatkowej. Wny Hordyński proponuje, by żądać podniesienia ryczałtowania kociołka o jeden stopień.

Przewodniczący reasumuje rezultaty dyskusyi i za zgodą ankiety zawiesza posiedzenie na chwilę, by wobec prawie zupełnej zgodności zdań większości członków umożliwić zredagowanie wniosku, któryby wyrażał zdanie większości. Po dziesięciominutowej przerwie otwiera przewodniczący posiedzenie na nowo i udziela głosu JWmu Rutowskiemu, który przedstawia wniosek ułożony w porozumieniu z większością członków ankiety w brzmieniu następującem: „Ankieta wyraża życzenie, aby postanowienia odnoszące się do opodatkowania gorzelń kociołkowych uległy rewizyi i ażeby wydajność tych gorzelń obliczoną została odpowiedniej do stanu faktycznego techniki i produkcyi, gdyż obecnie rozwój tego rodzaju

gorzelń opiera się nie na warunkach produkcyi, ale na wyzyskiwaniu przesadnych ulg podatkowych.“ Ankieta uchwala większością głosów powyższą rezolucyę.

Następnie poddaje przewodniczący wniosek JWgo Kozłowskiego, dotyczący przedstawienia do c. k. rządu w sprawie trudności stawianych w Galicyi przy zakładaniu gorzelń kociołkowych; wniosek ten nie uzyskał większości głosów. Podobnie nie uzyskał większości wniosek JWgo Struszkiewicza, by ankieta oświadczyła się, iż gorzelniom kociołkowym należy dozwolić tylko jednego zacieru. Przewodniczący skonstatowawszy, iż w ten sposób dyskusya nad sprawą poruszoną w pytaniu trzeciem kwestyonarza Wydziału krajowego została wyczerpaną, poddaje pod rozprawy postawiony w ciągu dyskusyi tej wniosek JWgo Struszkiewicza, którego traktowanie odroczono do ukończenia tych rozpraw, a dotyczący przenoszenia niewyrobionego kontyngentu z jednego roku na drugi i z jednej gorzelni na inną. W ożywionej dyskusyi nad tą kwestyą zabierą głos: pierwszy JWny Zagórski, wyrażając zdanie, że kontyngent jest za mały i niesprawiedliwie rozłożony. Wskutek tego stan gorzelnictwa jest smutny, gorzelnie upadają i nie oddając się pessymizmowi można już dziś przewidzieć, że z naszych gorzelń utrzymają się tylko te, które są konieczne z innych jakichś względów gospodarczych, ale same przez się nie opłacają się gorzelnie. Wnioskowi JWgo Struszkiewicza jest przeciwny, przenoszenie kontyngentu bowiem z roku na rok narusza podstawę i zasadę kontyngentu a zwłaszcza, gdyby z przenoszenia tego niewyrobionego kontyngentu mogły korzystać gorzelnie fabryczne i wyrabiać niewyrobiony kontyngent gorzelń rolniczych, to byłby to cios zabójczy dla gorzelnictwa rolniczego. JWny Rosenstock uważa, że przenoszenie kontyngentu z roku na rok jest wprost niedopuszczalne według postanowień ustawy. Mowca jest przeciwny przenoszeniu niewyrobionego kontyngentu i już w komisyi Rady państwa sprzeciwiał się tak zw. „Genussscheinom“, które miałyby być przedmiotem obrotu handlowego, a tem samem obracałyby w niwecz zasadę kontyngentu. Mowca wyraża życzenie: Ankieta uzna przenoszenie kontyngentu niewyrobionego w jednej gorzelni na inną za niewłaściwe, bo gdy gorzelnia kontyngentu przyznanego nie wyrobiła, to znaczyło, że wyrobić nie mogła, czyli że kontyngent był oparty na złych obliczeniach i fałszywych podstawach, a tego złego obliczenia nie poprawi się dodatkowym jakoby rozdziałem kontyngentu przez przenoszenie niewyrobionych jego części na inne gorzelnie. Chyba w razie klęsk elamentarnych jak n. p. pożaru, oświadczyłby się mowca za dozwoleniem przeniesienia kontyngentu bądź na rok następny na tę samą gorzelnię, bądź w tym samym roku. Z wyjątkiem takich wyjątkowo usprawiedliwionych przypadków, uważa zmiany w rozdziale kontyngentu za szkodliwe.

JWny Rutowski zgadza się z poprzednim mowcą w tym punkcie, iż przenoszenie kontyngentu niewyrobionego w danym roku na rok następny jest wobec postanowień ustawy wręcz niedopuszczalnem, dopuszczalnem jest jednak i praktykuje się przenoszenie niewyrobionego w granicach danego roku przez pewne gorzelnie w ciągu tegoż roku jeszcze na inne gorzelnie, i przy tem przenoszeniu zastrzeżonem najwyższej władzy skarbowej odgrywają wielką rolę protekcye i wpływy uboczne, działające na korzyść gorzelń fabrycznych. Mowca nie może być w zasadzie przeciwnym przenoszeniu niewyrobionego kontyngentu, tracić bowiem tę nadwyżkę tj. niewyrobioną część kontyngentu przyznanego, jest zdaniem mowcy rzeczą niewłaściwą i zjawiskiem w stosunkach ekonomicznych dziwnem. Mowca zaznacza skoro już o „Genusscheinach“ była mowa, że był zwolennikiem myśli wydawania takich papierów, umożliwiających obrót uprawnień przyznanych kontyngentem. Myśl ta była zupełnie zdrową, skoro bowiem kontyngent jest prawem na kilka lat obowiązującem, to słusznem jest, by z prawa tego dla jednostek wynikające uprawnienia wolno było tym jednostkom wyzyskać, a zatem, by je też wolno było przenosić na inne jednostki. Wracając do sprawy będącej przedmiotem dyskusyi, oświadcza się mowca za utrzymaniem dziś istniejącego stanu ustawą wprowadzonego, t. j. za dozwoleniem prze-

noszenia niewyrobionego kontyngentu z jednej gorzelni na drugą, radby tylko usunąć istniejące niewłaściwości; sądzi więc, iż zadaniem ankiety byłoby oświadczyć się za tem, by niewyrobione pozostałości kontyngentu były przenoszone z jednych gorzelń na inne ale tylko rolnicze. JWny Polanowski zgadza się z mowcą poprzednim. JWny Struszkiewicz cofa po tych przemówieniach swój wniosek. JWny Gnoiński przemawia za pozwoleniem przenoszenia niewyrobionego kontyngentu i wnosi: „Ankieta wyraża przekonanie, iż jeżeli z powodu nieurodzaju lub klęski elementarnej gorzelnia nie mogła wyrobić całego kontyngentu jej przyznanego na dany rok, na ten czas ma jej być dozwolonem wyrobić w roku następnym tę resztę, która nie ma mieć wpływu na kontyngent, jaki tejże gorzelni ma być przyznany na rok następny. Prócz tego wnosi mowca, by przy rozdziale kontyngentu między gorzelnie rolnicze za podstawę nie brano całego obszaru gospodarstwa tj. obszaru pól, łąk i pastwisk, lecz tylko obszar roli. Wny Frommel sądzi, że fakt, iż teraz rozdzielano niewyrobione kontyngenty między gorzelnie rolnicze, także zawdzięczamy może chwilowej względności dla interesów naszego kraju i rolnictwa, nie mamy jednak żadnej gwarancyi, że tak będzie zawsze, podnosi więc wniosek JWgo Struszkiewicza formułując go w następny sposób: »Ankieta wyraża życzenie, aby kontyngent niewyrobiony w jednym roku mógł być przeniesiony tylko na inną gorzelnię tej samej kategoryi, jak ta gorzelnia, w której nie został wyrobiony.« Nadto wnosi mowca dodatek do wniosku Wgo Gnoińskiego następującej treści: »Ankieta wyraża życzenie, aby rząd rozciągnął ściślejszą kontrolę nad tem, czy gorzelnie wyrabiają przyznany im kontyngent, zużywając na to tylko własnego gospodarstwa produkta« JWny Kozłowski zgadza się z wnioskiem JWgo Gnoińskiego, ale zwraca uwagę, że nie ma nadziei, by myśl ta mogła być przeprowadzoną, gdyż rząd ze względów skarbowych nigdy tej myśli nie przyjmie. Co do sprawy przenoszenia niewyrobionego kontyngentu mowca podnosi z naciskiem, iż zadaniem naszem jest wyczerpanie kontyngentu przynanego, jest więc za możnością odstępowania reszt nie wyrobionych kontyngentu, a względnie w obecnych stosunkach za możnością przenoszenia ich z jednej gorzelni na inne, czyli za dodatkowymi kontyngentami, które w braku Genussscheinów, choć w części usuwają różnicę złego rozdziału kontyngentu. Co do podstaw, jakich przyjęcia należy żądać dla rozdziału przyszłego kontyngentu, to zgadza się mowca z wnioskami JWgo Gnoińskiego i wnosi tylko poprawkę stylistyczną, by powiedzieć zamiast owego dłuższego określenia: „by przy rozdziale kontyngentu między gorzelnie rolnicze, który ma nastąpić po upływie trzech kampanij, na które rozkład indywidualny kontyngentu ustanowiono, brano za podstawę nie cały (rozmiar) obszar gospodarstwa, ale tylko obszar pola ornego. JWny Rutowski oświadcza się przeciw wnioskowi Wgo Frommla i przedkłada wniosek do rezolucyj następujących:

1) Ankieta oświadcza, że niewyczerpany kontyngent gorzelń tak fabrycznych jak rolniczych nie może być przekazywany dodatkowo gorzelniom fabrycznym, lecz jedynie tylko gorzelniom rolniczym nowo powstającym, gorzelniom rolniczym spółek rolniczych, a wreszcie w ogóle gorzelniom rolniczym.

2) Ankieta wyraża życzenie, aby wolno było właścicielom gorzelń, przyznany sobie kontyngent niewyczerpany w pewnym roku z powodów klęsk elementarnych, nieurodzaju itp. do wysokości 50% kontyngentu odstępować innym gorzelniom rolniczym w ciągu kampanii. Mowca sądzi, że rezolucye te odpowiadają życzeniom, wyrażonym w dyskusyi dotychczasowej. Co do sprawy podstaw przyszłego kontygentu, to mowca jest zdania, że sprawy tej wielkiej doniosłości dla kraju nie należy traktować dorywczo i załatwiać przez przyjęcie już dziś którego z wniosków, czy to JWgo Gnoińskiego, czy Kozłowskiego. Oba te wnioski są dorywczo postawione i żaden z nich nie wyczerpuje ważnej tej sprawy, której dotyczy, należy więc wobec tego, że sprawa ta dopiero w r. 1891 będzie na czasie,

na razie żadnego z tych wniosków nie uchwalać, a ograniczyć się tylko do polecenia czujności Wydziałowi krajowemu w tej sprawie.

W tym celu przedstawia mowca ankiecie następującą rezolucyę do uchwalenia:

„Ankieta wyraża życzenie, by w sprawie reformy postanowień ustawy wódczanej i ustawy o rozdziale kontyngentu indywidualnego dotyczących wymiaru kontyngentu, Wydział krajowy zechciał w stosownym czasie zwołać osobną ankietę«. W sprawie tych rezolucyi zabierają głos: Wny Frommel, JWny Kozłowski i Gnoiński, oświadczając się przeciw rezolucyi ostatniej, odraczającej zdaniem mowców niepotrzebnie poruszenie sprawy, której nie można za wcześnie poruszyć. Na wniosek JWgo Polanowskiego zamknięto dyskusyę nad omawianą sprawą, a w zarządzonem przez przewodniczącego głosowaniu uchwaloną została rezolucya JWgo Rutowskiego:

„Ankieta wyraża życzenie, aby niewyczerpany kontyngent gorzelń tak fabrycznych jak rolniczych, nie mógł być przekazywany dodatkowo gorzelniom fabrycznym, lecz jedynie tylko gorzelniom rolniczym, nowo powstającym gorzelniom rolniczym spółek rolniczych, a wreszcie wogóle gorzelniom rolniczym, tudzież rezolucyę: „Ankieta wyraża życzenie, by w sprawie reformy postanowień ust. wódczanej i ust. o rozdziale kontyngentu indywidualnego dotyczących wymiaru kontyngentu, Wydział krajowy zechciał w stosownym czasie zwołać osobną ankietę.“ Rezolucya JWgo Rutowskiego, dotycząca wolności odstępowania niewyczerpanego wskutek klęsk elementarnych kontyngentu innym gorzelniom rolniczym nie uzyskała większości głosów; podobnie nie uzyskał większości głosów wniosek Wgo Frommla powyżej uwidoczniony, tudzież tej samej sprawy dotyczący JWgo Gnoińskiego; za wnioskiem JWgo Gnoińskiego brzmiącym:

„Ankieta wyraża życzenie, by przy rozdziale kontyngentu między gorzelnie rolnicze za podstawę nie brano całego obszaru gospodarstwa, tj. obszaru pól, łąk i pastwisk, lecz tylko obszar roli“, oświadczyła się połowa obecnych członków ankiety, a równości głosów przewodniczący nie dyrymował.

W sprawie dodatkowych wniosków ankiety do części pierwszej kwestyonaryusza Wydziału krajowego, zabiera głos JWny Polanowski, przedstawiając, iż ankieta powinnaby domagać się opodatkowania spirytusu progresyjnego według wielkości gorzelń w podatku gorzelanym, po wyjaśnieniach jednak JWgo Rosenstocka i Rutowskiego oświadcza, iż zrzeka się dalszego głosu w tej sprawie i wniosku w sprawie tej nie stawia.

JWny Rosenstock porusza sprawę obliczenia osuszki magazynowej. Przewodniczący oświadcza, iż sprawę tę uważa jako należącą do tej części obrad ankiety, która dopiero będzie przedmiotem dyskusyi tj. do sprawy przepisów wykonawczych do ust. z 20 czerwca 1888 wydanych i na razie usuwają z pod dyskusyi. Wobec spóźnionej pory i materyałów licznych, które Wydział krajowy i poszczególni członkowie ankiety przedkładają, materyałów dotyczących właśnie wykonywania ustawy o podatku gorzelnianym, sądzi przewodniczący, iż najwłaściwiej będzie, gdy ankieta wybierze z swego grona subkomitet, który materyały te zbada i sprawę o nich zda ankiecie. Sprawozdanie to będzie mogło być zarazem substratem do dalszych obrad ankiety nad sprawą, do której obecnie ma ankieta przystąpić, sprawą, wykonywania ustawy i wydanych przepisów wykonawczych. Ankieta przyjmując tę myśl, wybrała subkomitet złożony z pp. Frommla, Hordyńskiego, Rosenstocka, Zagórskiego, poczem przewodniczący zamyka posiedzenie, naznaczając następne na dzień 14 stycznia 1890 o godzinie 10 rano.

Koniec posiedzenia o godzinie 3 po południu.

Posiedzenie II. w dniu 14 stycznia 1890 r.

Początek o godzinie 10 minut 10 rano.

Obecni:

JWny Bochdan Hipolit,
Wny Frommel Juliusz,
JWny Gnoiński Jan,
Wny Hordyński Kazimierz,
JWny Dr. Kozłowski Włodzimierz,
JWny Polanowski Stanisław,
JWny Romanowicz Tadeusz,
JWny Dr. Rosenstock Maurycy,
JWny Dr. Rutowski Tadeusz,
JWny Struszkiewicz Władysław,
JWny Zagórski Eustachy.

Przewodniczący członek Wydziału kraj. Tadeusz Romanowicz, spisuje protokół Dr. Henryk Sawczyński.

Przewodniczący komunikuje ankiecie pisma, które pod jej adresem nadeszły na jego ręce; jest to pismo p. Antoniego Weydy, przedstawiające doświadczenia jakie jako właściciel gorzelni miał sposobność zebrać, tudzież pismo p. Siemiginowskiego w sprawie postępowania władz skarbowych wobec właścicieli gorzelń. Ankieta uchwala odstąpić oba pisma Wydziałowi kraj., by tenże mógł materyały w nich zawarte zużytkować w memoryale, który będzie wypracowany w sprawie gorzelnianej.

Przewodniczący wzywa referenta subkomitetu, ażeby zdał sprawę z jego czynności. W zastępstwie referenta JWgo Zagórskiego, który się nieco spóźnił, przedkłada JWny Rosenstock sprawozdanie imieniem subkomitetu. Subkomitet przejrzał i zbadał materyały, jakie miał do dyspozycyi, które stanowią cały stos przedstawień i skarg z powodu postępowania władz skarbowych przy wykonywaniu ustawy o podatku od spirytusu z dnia 20. czerwca 1888 r., nie podobna wszystkich faktów zebranych w tym materyale ankiecie przedstawić i wyliczyć, sprawozdanie więc swoje ogranicza mowca do zebrania poszczególnych skarg w grupy i do przedstawienia ankiecie wniosków, które zdaniem subkomitetu należy uchwalić, by choć w pewnej mierze dać wyraz potrzeb interesowanych rolników i gorzelników, tudzież wziąć ich w obronę i ująć się za ich krzywdy. Otóż w materyale, który subkomitet miał przed sobą, znajdują się p o p i e r w s z e skargi na uciążliwość kontroli władz skarbowych nad gorzelniami i ciągłe zmiany obowiązujących przepisów, pociągające za sobą koszta i rozliczne inwestycye, które pozbawiają producenta kapitału, a są jak się często okazuje zupełnie zbędne, a dalej na niejasność rozporządzeń i decyzyj władz kontrolujących, narażających producenta ciągle na podejrzenie chęci i zamiaru defraudowania. Drugim powodem użaleń się interesowanych jest cały szereg przepisów co do obrachunku zawartości magazynów spirytusowych i osuszki, przepisów takich, że obrachunek ten zawsze wypada na korzyść skarbu, nigdy na korzyść producenta; trzecim źródłem skarg i użalań się producentów jest postanowienie ustawy, nader dla nich uciążliwe o odpowiedzialności producenta przy transporcie spirytusu do wolnych składów mimo kaucyi kupca, którą złożyć musiał przy wydaniu spirytusu z gorzelni i mimo wszelkiej możliwej kontroli władz skarbowych, przy całym akcie tego wydania, która to kontrola mogłaby się przynajmniej na to przydać, by zdjąć z producenta ową uciążliwą odpowiedzialność; czwartym powodem, który wywołuje skargi jest dowolność władz skarbowych w nieuwzględnianiu 3% niedokładności wskazań zegara, choć bowiem ustawa sama przypuszcza, iż zegar może być nie-

dokładnym na korzyść skarbu lub na korzyść producenta, to władze skarbowe sądzą, iż niedokładność ta jedynie na korzyść skarbu może mieć miejsce.

Dalej, i jest to piątą grupą zażaleń, skarżą się producenci na niedoskonałość przyrządu zegarowego, pomijając już niedokładność jego wskazań; zegary psują się bardzo łatwo (skarży się na to między innymi hr. Badeni z Branic) zdarzają się wypadki, że w ciągu kampanii zmieniono 3 i 4 razy zegar, łatwo zaś obliczyć, jaką niewygodę i koszta pociągają zmiany tak częste za sobą; wreszcie szóstą grupę stanowią zażalenia na postępowanie organów podrzędnych, na prowadzenie rejestrów gorzelnianych po niemiecku bez względu na to, czy interesowany właściciel język ten rozumie czy nie; na wydawanie rozporządzeń tłomaczonych tak nędznie z niemieckiego, że je dopiero po przełożeniu na niemieckie można rozumieć, na koniec bałamutność tych rozporządzeń, które wychodzą od władz podwładnych i na dowolność niższych organów skarbowych, które dla okazania swej gorliwości nadużywają trudności położenia konsumenta nie mającego i nie umiejącego się bronić i zwłaszcza przy odbiorze spirytusu dopuszczają się nadużyć, jak np. zarządzanie wymierzania naczyń wodą. To byłyby powody skarg, które się dają niejako pojedynczo przedstawić. Mowca illustruje je przedstawieniem specyalnych wypadków i opisem trudności, których bądź sam jako właściciel gorzelni doświadczył, bądź też słyszał o nich od swych sąsiadów, bądź zawdzięcza je przejrzeniu materyału, który subkomitet miał zadanie zbadać. Ale prócz tych powodów słusznych do żalów, są jeszcze inne natury ogólnej. Po nad nie brzmi powszechny głos skargi na niepewność stanu rzeczy, na ciągłe zmiany w przepisach, ciągłe nowe koszta, ciągłe przeróbki, najczęściej do niczego nie prowadzące, a wynikające z abstrakcyjnego stanowiska, jakie zajmują władze, nie licząc się z rzeczywistymi stosunkami, na brak jednolitości w przepisach, wreszcie na powolne załatwianie podań. W całym kraju jeden jest głos między producentami, że po 2 latach od wprowadzenia nowego podatku, należałoby zaprzestać prób i experymentów, jeźli już zachwiana produkcya nie ma zupełnie upaść.

Mowca przedstawia szereg wniosków zmierzających do uchylenia głównych z powyżej przytoczonych powodów skarg, a mianowicie proponuje, by ankieat uchwaliła, iż należy wezwać rząd, by: 1) zaniechano wydawania rozporządzeń wymagających dalszych inwestycyj ze strony producentów i dalszych zmian narażających producentow na ciągłe weksacye i utrudnienia w prowadzeniu gorzelni; 2) podwyższono procent osuszki, tudzież wprowadzono racyonalniejszy sposób jej obliczania; 3) postanowiono, że przy odbiorze spirytusu mogą być trzy procent szkody skarbu uwzględnione, ale że należy natomiast, gdzie zegar wskazuje $3^0/_0$ na szkodę producenta takowe opuścić; 4) postarano się o zegary wskazujące nie tylko ilość, ale i tęgość alkoholu; 5) wprowadzono pospiech w załatwianiu podań stron i wymierzaniu bonifikacyi; 6) by wydano informacye dla władz podwładnych, któreby usuwały możność do wolnego interpretowania rozporządzeń władz wyższych. W rozprawie nad sprawozdaniem powyżej streszczonem zabiera głos Wny Frommel i zwraca uwagę z powodu odrębnej w Galicyi niż w innych krajach monarchii interpretacyi przepisów ustawy przez władze skarbowe, jak np. ma miejsce przy §. 69 al. 2.. na potrzebę utworzenia jakiejś centralnej władzy w Wiedniu, jakiegoś np. nadinspektoratu, któryby czuwał, aby we wszystkich krajach ustawę jednostajnie stosowano, nie wymagano od producentów galicyjskich więcej jak od czeskich lub morawskich, jak to ma miejsce obecnie. — Przemawiający z kolei JWny Polanowski występuje przeciw systemowi podatkowemu, wprowadzonemu nową ustawą. Zdaniem mowcy system ten nie da się pogodzić z interesami rolnictwa, któremu odpowiada jedynie system pauszalny. Mowca wskazuje ujemne strony systemu przyjętego, otwierającego szeroko wrota dla defraudacyi, łączącej się z nim tak nierozdzielnie, że nawet surowe i skrupulatne urządzenia angielskie nie są w stanie tej słabej stronie tego systemu skutecznie zaradzić. U nas podatkowy ten system tem

dotkliwiej daje się uczuć, że jako niewypróbowany pociąga za sobą cały chaos rozporządzeń, chaos w którym producentowi trudno się z orjentować, a pociągający za sobą ogromne koszta i wkłady. Ztąd co producenci uważają za weksacyę, dla władz wydaje się koniecznem zarządzeniem, zmierzającem do zabezpieczenia skarbu przed defraudą. A przecież weksacye owe podcięły soki żywotne jedynego i zamożnego przemysłu rolniczego w kraju, pozbawiając go kapitału obrotowego. Ulgi nie na wiele zdaniem mowcy przydać się mogą, system bowiem jest zły i musi pociągnąć upadek gorzelń rolniczych. W końcu oświadcza się mowca za zniesieniem zegarów, a zaprowadzeniem kuf żelaznych stemplowanych pod kluczem władzy. Dalej oświadcza się mowca za domaganiem się u rządu lepszej dotacyi dla komisarzy skarbowych, którzy są źle płatni, a narażeni są przy obecnym systemie na pokusę, wobec możliwej defraudacyi. JWny Kozłowski radby, by w memoryale, który Wydział kraj. ma wypracować, znalazły wyraz nie tylko petita, które ankieta uchwali, ale także fakta illustrujące żądanie tak, by władze, którym się ów memoryał dostanie, mogły się przekonać, że skargi te uzasadnione faktami rzeczywistymi i prosi Wydziału krajowego o pospieszne działanie, by akcya mogła odnieść skutek jeszcze przed rozpoczęciem kampanii nowej. Co do działania władz skarbowych w sprawie, o której mowa, to mowca widzi powód gorliwości szkodliwej tych władz w fakcie, iż inspektorowie gorzelniani przyjęci zostali na 2 lata prowizorycznie, prosta tedy rzecz, że gorliwością i oryginalnością pomysłów chcą zarobić na stabilizowanie po upływie owego czasokresu, nie dbając o produkcyę i producentów.

Przewodniczący wyraża życzenie, by subkomitet zajął się redakcyą memoryału i uwzględnił w nim fakta, które poznał ze zbadanego materyału. Następnie zabiera głos JWny Rutowski i po polemice ze zdaniem JWgo Polanowskiego co do kwestyi szkodliwości dziś przyjętego systemu podatkowego dla rolnictwa, oświadcza się przeciw proponowanemu przez tego mowcę wprowadzeniu kuf; pociągnęłoby ono bowiem większe koszta a defraudacyom otwarłoby się jeszcze szersze pole. Co do sprawy polepszenia dotacyi urzędników zgadza się z wnioskiem JWgo Polanowskiego. Następny mowca JWny Zagórski zwraca się przeciw wnioskowi JWgo Kozłowskiego co do cytowania w memoryale faktów, popierających żądania ankiety. Byłoby to prawie niepodobnem. Postanowienia ustawy były niejasne od początku, wskutek tego więc Rząd musiał wydawać rozporządzenia wykonawcze i to w miarę czasu coraz więcej, bo i te rozporządzenia znowu nie grzeszyły zbytnią jasnością zarządzeń, oto jeden powód skarg. Trzebaby więc przechodzić chronologicznie postępując od rozporządzenia do rozporządzenia i dopiero ilustrować ten rozbiór skargami i faktami. A dalej rozporządzenia owe redagowali ludzie teoretycznie, tylko obeznani z gorzelnictwem — a o właściwościach gorzelń i ich różnicach w rozmiarze, sposobie budowli, przyrządach i urządzeniu nie poinformowani. Ztąd wynikła ogromna ilość tych rozporządzeń niepotrzebnych i szkodliwych — cofano je też; jakże tu można mówić wobec tego o cytowaniu faktów. Mowca po dłuższym rozbiorze różnych rozporządzeń i przepisów kończy wnioskiem, że ponieważ po 2-letnich próbach Rząd miał dosyć czasu do zabezpieczenia się od defraudacyi zwykłej i w tym kierunku już dosyć zarządzono, w kierunku zaś zapobieżenia defraudacyi mechanicznej lub chemicznej, zapobieżenie jest niemożliwem, tedy należy wezwać Rząd, by zaniechał wydawania dalszych przepisów weksacyjnych, wymagających nowych kosztów i inwestycyj. JWny Struszkiewicz oświadcza się za przyłączeniem w memoryale faktów illustrujących nadużycia i weksacyj, chociażby to przytoczenie nie miało być wyczerpującem. Dalej oświadcza się mowca za zniesieniem odpowiedzialności, którą nakłada §. 69 na producenta za wydany z gorzelni spirytus, tudzież wnosi, by ankieta wyraziła życzenie, iż w każdej powiatowej dyrekcyi skarbowej powinny się znajdować zegary w zapasie dla producentów do wypożyczenia, by nie potrzeba, w razie zepsucia się zegaru, zastanawiać kampanii. JWny Kozłowski radzi, by w me-

moryale przytoczyć przynajmniej typowe i charakterystyczne fakta, inaczej bowiem władze centralne, nie zajmą się wcale zbadaniem rzeczywistego stanu rzeczy. JWny Polanowski zwraca się do członków Koła polskiego w Wiedniu, biorących udział w ankiecie, by wpłynęli, by Koło poleciło komu z fachowych swych członków przedstawienie smutnego stanu gorzelnictwa w czasie rozpraw w Izbie. Zarazem porusza mowca myśl, że może byłoby na czasie domagać się opodatkowania piwa a ulżenia natomiast opłacającym podatek gorzelniany. W końcu przedstawia zestawienie cyfrowe, świadczące o upadku gorzelń w kraju. JWny Rutowski zwraca się rezolucyi proponowanej przez JWgo Zagórskiego, nie chce bowiem ustalać dzisiejszego stanu przez odjęcie możności ścieśniania lub zmieniania dzisiejszych przepisów, czy to złych czy niepotrzebnych i zmienienia ich na lepsze. Wnosi: „Ankieta uchwali, iż należy domagać się: 1) by zegary były do 3 lat naprawiane na koszt sbarbu, tudzież, by monteur przyjeżdżał do gorzelni na koszt skarbu, z wyjątkiem wypadków, gdzie zepsucie zegaru można przypisać winie producenta; 2) by odpowiedzialność właściciela za kaucyą dzierżawcy gorzelni ograniczyć do poręki za kaucyą miesięczną, nie zaś zaciągać ją na całą kampanią".

JWny Struszkiewicz wnosi zamknięcie dyskusyi — wniosek ten przyjęto. Przemawiają zapisani do głosu: JWny Bohdan, który widzi jeden z powodów dzisiejszych utyskiwań i żalów w zbyt pospiesznem wydaniu przepisów wykonawczych. Ankiecie zwołanej wówczas dano tylko 2 dni czasu do zoryentowania się w całym elaboracie; nie podobna było go przestudyować i głębszych uwag poczynić. Ztąd niejasność i niekonsekwencya w postanowieniach. Dalszego chaosu powodem jest, iż krajowa dyrekcya skarbu zbyt mało działa w tej sprawie, zostawiając zbyt wiele inicyatywy skarbowym dyrekcyom powiatowym, a te władze, chcąc okazać swą gorliwość, naruszają nawet ustawę. Mowca porusza sprawę możności oddawania z gorzelni spirytusu nie według ilości (objętości), lecz według wagi, co przy zmiennej temperaturze w gorzelniach w kraju naszym mogłoby być z wielką korzyścią dla gorzelników naszych i wnosi: „Ankieta uchwali: należy wezwać Rząd, aby dozwolony §. 24 ust. z d. 20 czerwca 1888 r. odbiór spirytusu według wagi, wszelkimi sposobami ułatwiał". W końcu porusza mowca sprawę obliczenia osuszki i wykazuje błędność a dla producentów szkodliwość dziś przyjętego sposobu obliczenia jej. Zamiast dzisiejszego sposobu obliczania wolałby mowca, by po upływie roku obliczenie to uskuteczniano w ten sposób, iżby od rocznej produkcyi potrącano owe $2^5/_6\,\%$ przepisane ustawą. Wny Frommel prosi o położenie w memoryale nacisku na sprawę wymierzania naczyń, np. kadzi gorzelanych wodą, o którem to zarządzeniu władz skarbowych wspominał JWny Rosenstock i Zagórski, a które naraża producenta na ogromną szkodę, bo naczynie raz nasiąkłe wodą, trudno potem tak wysuszyć, by módz w niem bez szkody przechowywać spirytus. Co do wniosku JWgo Polanowskiego, który proponuje zastąpienie dzisiejszej kontroli ilości produkcyi za pomocą zegarów przez wprowadzenie ostemplowanych kuf żelaznych z wspólnym kluczem właściciela i władzy skarbowej, to mowca oświadczyłby się za tą myślą, gdyby Rząd pokrył koszt zaopatrzenia gorzelni w takie kufy; zwraca jednak uwagę że wydatek ten wynosiłby dla Galicyi około 2,000.000 zł. dla Przedlitawii zaś całej około 6 do 7 milionów. Co do kaucyi dzierżawców gorzelń to mowca zajmuje wręcz odmienne stanowisko w tej sprawie, jak JWny Rutowski; wprawdzie uznaje on, że poręka właściciela za tę kaucyą jest uciążliwą i angażuje majątek właściciela, ale tylko w takim razie, gdy właściciel wypuszcza w dzierżawę gorzelnię spekulantowi, który mu kaucyi wcale nie składa. To jednak nie jest wcale regułą, owszem ze stanowiska interesu gorzelnictwa należałoby dążyć do tego, by dzierżawcami byli tylko tacy, którzy mogą złożyć kaucyą. Wtedy uciążliwość gwarancyi odpada zupełnie. W końcu przypomina swój wniosek co do potrzeby jakiejś centralnej władzy, któraby przestrzegała w postępowaniu władz podrzędnych pewnej jednolitości, a zarazem zwraca

*

uwagę, iż skoro rolnictwo ma obrońcę w Radzie korony, gorzelnictwo zaś u nas jest ściśle połączone z rolnictwem, przeto byłoby może stosownem, by ankieta uchwaliła, że należy się udać do p. Ministra rolnictwa z prośbą o wzięcie w obronę interesów rolniczych w sprawach podatkowych gorzelnianych. Nakoniec zabiera głos ostatni zapisany do głosu mowca JWny Zagórski. Przedewszystkiem odpiera mowca zarzut, jaki uczynił JWny Rutowski jego wnioskowi, wzywającemu Rząd, by zaprzestano wydawania nowych i zmieniania już wydanych rozporządzeń wykonawczych do ustawy o podatku od spirytusu, zarzut, iż wniosek ten jest niekonsekwentnym, bo chce uwiecznić to, na co się skarzymy, to jest dzisiejsze rozporządzenia. Mowca widzi najgorszą stronę dzisiejszego stanu rzeczy w tem, iż nie ma chwili spokojnej, iż z dnia na dzień zmienia się i wydaje rozporządzenia tak, że nikt ich znać nie może, a stosując się do nich naraża się na wydatki, które wobec zarządzeń jutrzejszych okazują się niepotrzebnymi; gdyby wniosek mowcy uzyskał uznanie ankiety przynajmniej temu złemu możeby się zapobiegło. A dalej mowca przyznaje, że zmienienie dziś obowiązujących przepisów w niejednej kwestyi, mogłoby być korzystnem, ale nie ma ufności w zmianę na lepsze i chętnie się tej zmiany wyrzeknie, byle w stosunkach produkcyi gorzelnianej uzyskać chwilę spokoju przedewszystkiem upragnionego. Mowca więc jeszcze raz przedstawia swój wniosek co do wezwania Rządu, by wydawania dalszych rozporządzeń zaniechano, a nadto wnosi: 1) ankieta wyraża życzenie, ażeby Rząd zarządził skontrolowanie wszystkich zegarów, i dla każdej gorzelni obliczył poprawkę, którąby następnie przy obliczeniach dla tej gorzelni od wskazań zegara dodawano lub odciągano; 2) ankieta wyraża życzenie, ażeby zmieniono sposób obliczenia osuszki a to w ten sposób, by obliczono ryczałtową roczną stratę na osuszkę; 3) ankieta wyraża życzenie, ażeby odpowiedzialność producenta za spirytus wydany z gorzelni, a idący do wolnego składu była uchyloną. Zapisany do głosu JWny Kozłowski zrzeka się głosu. Po krótkiej dyskusyi w sprawie stylizacyi wniosków, w której zabierają głos JWny Kozłowski, Rutowski, Hordyński i przewodniczący, ankieta przychyla się do wniosku przewodniczącego, by stylizacyę wniosków polecić subkomitetowi, a uprosiwszy JWgo Rutowskiego, by w miejsce JWgo Rosenstocka zechciał brać udział w pracy subkomitetu, odracza posiedzenie do godziny 7 wieczór.

Koniec posiedzenia o godzinie 2 min. 30.

Posiedzenie III. w dniu 14. stycznia 1890 r.

Początek o godzinie 7 minut 15 wieczór.

Obecni:

JWny Gnoiński Jan,
„ Hordyński Kazimierz,
„ Dr. Kozłowski Włodzimierz,
„ Polanowski Stanisław,
„ Dr. Rutowski Tadeusz,
„ Struszkiewicz Władysław,
„ Zagórski Eustachy.

Później nadeszli: JWny Bohdan Hipolit i Wny Frommel Juliusz. W ciągu posiedzenia opuścił je JWny Struszkiewicz Władysław.

Przewodniczący: JWny Tadeusz Romanowicz, spisuje protokół Dr. H. Sawczyński.

W imieniu subkomitetu zabiera głos JWny Dr. Rutowski i przedstawia następujący szereg rezolucyj, które subkomitet przedstawia w miejsce wniosków przekazanych mu uchwałą powziętą na posiedzeniu poprzedniem. Rezolucye obejmują zdaniem subkomitetu wszystkie sprawy poruszone w dyskusyi raniejszej i dają wyraz rzeczywistym potrzebom gorzelnictwa, tudzież odpowiedź na pytania odnośne kwestyonaryusza przedłożonego ankiecie. Rezolucye przedłożone brzmiały:

I. Ankieta gorzelniana wyraża ubolewanie, że c. k. rząd ciągłemi zmianami przepisów wykonawczych ustawy z d. 20. czerwca 1888 r. pociągającemi za sobą ciągłe koszta i martwe wkłady, a okazazującemi się często jako nieodpowiadające celowi, w wysokim stopniu utrudnia byt gorzelń rolniczych.

Ankieta wyraża przekonanie, że czas eksperymentów i prób już się skończył i że zmiany przepisów, o ile okażą się potrzebnemi, będą już tylko usuwać utrudnienia i weksacye i ustalą sposób wykonywania ustawy, zabezpieczający skarb bez szkody producenta.

II. Samo rozporządzenie wykonawcze ustawy gorzelnianej z dnia 28. czerwca 1888 przypuszcza, że zegar w gorzelniach mający wykazywać ilość wyprodukowanego spirytusu, może być niedokładnym i wskazywać ilość produktu o 3% wyżej lub niżej od rzeczywistości.

Zważywszy zaś, że w praktyce zachodzą w tych granicach najrozmaitsze wypadki i zegary nie są jednostajnie niedokładnymi, a przy obliczeniach skarbowych cierpi zawsze na tej niedokładności produkujacy przedsiębiorca, przeto ankieta wyraża przekonanie, że zegary we wszystkich poszczególnych gorzelniach powinny być przez c. k. władze skarbowe skontrolowane, a na podstawie dokładnego zbadania, ustanowioną być winna dla każdej gorzelni poprawka wskazań zegaru, któraby przedsiębiorcę od niesprawiedliwego poszkodowania ubezpieczała.

III. Należy się domagać, ażeby w każdej dyrekcyi skarbowej powiatowej był zapas aparatów mierniczych, oraz monter. Nadto należy się domagać, ażeby aparaty miernicze dla gorzelń rolniczych były odnawiane i restaurowane, oraz zastępowane nowymi na koszt skarbu, prócz wypadków, gdyby zegar uszkodzonym został z winy producenta.

IV. Ankieta wyraża przekonanie, że domagać się należy od c. k. rządu, ażeby zamiast aparatów mierniczych okazujących jedynie ilość, zaprowadzone zostały zegary pokazujące automatycznie ilość i siłę alkoholu.

V. Ankieta gorzelniana na podstawie doświadczeń ze składami i naczyniami do przechowywania spirytusu, domagać się musi podwyższenia procentu osuszki i reformy sposobu obliczenia tejże.

VI. Ankieta gorzelniana wyraża przekonanie, że gwarantowania producenta za spirytus, który opuścił gorzelnię i odchodzi do wolnego składu, jest przeciw duchowi ustawy i powinno być zniesionem, gdyż za należytość skarbową gwarantuje skarbowi skład wolny, względnie kaucya kupca w pełnej wysokości przypadającego podatku.

VII. Ankieta uważa rewizyę przepisów cymentniczych co do naczyń transportowych i obostrzenie nadzoru nad cechowaniem za niezbędne wobec konieczności wielkiej ścisłości wymiaru naczyń, gdy małe już różnice stanowią w obrocie handlowym znaczne straty dla producenta.

Ankieta sądzi, że koniecznem jest zaprowadzenie numerowania porządkowego cech cymentniczych, uwidoczniającego odnośny urząd. Ankieta uważa za potrzebne, ażeby utrudnienia, z jakiemi fakultatywny odbiór spirytusu na wagę się spotyka były usunięte, a przeciwnie, ażeby raczej były wprowadzone w tym względzie ułatwienia.

VIII. Gdy z losem gorzelnictwa, jako najważniejszej gałęzi przemysłu rolniczego byt i rozwój wielkiej części rolnictwa kraju naszego ściśle jest związany, ankieta gorzelniana

wyraża przekonanie, że należy prosić JE. p. Ministra rolnictwa, ażeby w sprawach gorzelnictwa zechciał brać w obronę interesa rolnictwa, które jego pieczy są poruczone.

Ankieta przyjmuje bez dyskusyi powyższe rezolucye z wyjątkiem tylko rezolucyi V. i VII., co do których przewodniczący odracza głosowanie aż do nadejścia JWgo Bochdana i Wgo Frommla, jako właściwych wnioskodawców w sprawach poruszonych temi rezolucyami. Tymczasem udziela przewodniczący głosu JWmu Polanowskiemu, który przedstawia następujący wniosek: „Ankieta uprasza koło polskie w Wiedniu, 1) aby w dyskusyi budżetowej ogólnej lub szczegółowej, cały stan upadku gorzelń rolniczych i rolnictwa był dosadnie zaznaczony; 2) by wobec zmniejszającej się konsumcyi i ogólnego zubożenia Galicyi, postawiło 2 rezolucye:

I. O zniżenie podatku kontyngentowego z 35 zł. na 25 zł. i

II. By podatek od piwa został o tyle podwyższony, by pokryć ubytek w dochodach niestałych, powstały z obniżenia podatku od spirytusu.

Przewodniczący sądzi, że wniosek ten jako zasadniczy a nie odnoszący się do sprawy wykonywania ustawy z r. 1888 i jej przepisów wykonawczych, nie powinien być traktonym obecnie, ale dopiero po wyczerpaniu spraw, poruszonych kwestyonaryuszem przedłożonym ankiecie, a gdy wnioskodawca zgadza się ze zdaniem tem przewodniczącego, odracza tenże traktowanie wniosku przedłożonego.

Wobec tego, iż JWny Bohdan i Wny Frommel nadeszli, poddaje przewodniczący pod dyskusyę rezolucyę V. przedłożoną ankiecie przez referenta subkomitetu, a dotyczącą reformy sposobu obliczania osuszki. Ankieta po oświadczeniu JWgo Bohdana, że stylizacya tej rezolucyi odpowiada jego zdaniu i życzeniu, uchwala jednogłośnie rezolucye V. w stylizacyi subkomitetu.

Co do rezolucyi VII., którą przewodniczący następnie poddaje pod głosowanie, zabiera głos Wny Frommel, oświadczając, iż zgadza się za stylizacyą i tendencyą niniejszej rezolucyi, jeśli ankieta nie zajmie w kwestyi wydawania spirytusu na wagę więcej stanowczego stanowiska, jakieby mowca doradzał zająć. Zdaniem jego niedostatecznem jest domaganie się ułatwień i uchylenia trudności dziś w wydawaniu spirytusu z gorzelni na wagę, stawianych wbrew wyraźnemu przepisowi §. 24 ustawy, sądzi bowiem, iż należałoby się domagać wprowadzenia obligatoryjnego wydawania i przyjmowania spirytusu według wagi a nie według wymiaru objętości w handlu. W innych państwach n. p. w Prusiech jest to wyłącznie przyjęte i nikt spirytusu według objętości nie przyjmuje i nie wydaje. Już więc dla handlu międzynarodowego wprowadzenie zwyczaju ważenia, byłoby wielkiem ułatwieniem, ale nadto zwraca mowca uwagę na szkody, jakie dla naszych producentów wynikają z mierzenia objętości spirytusu i na korzyści ich, jakieby mieli z wprowadzenia wagi przy zmienności zwłaszcza naszego klimatu. Przy dziś praktykowanem wydawaniu na miarę traci producent wydający spirytus w zimie bardzo znacznie; mowca przedsiębrał w tej rzeczy próby i zapewnia, że dla gorzelń rolniczych byłoby z większą korzyścią połączone wprowadzenie obligatoryjne odbioru na wagę. Rząd zdaniem mowcy powinienby być przychylnym tej zmianie, jest ona bowiem dla skarbu obojętną, a tylko kupców mogłaby dotknąć o tyle, o ile producent mniejby tracił niż dziś.

JWny Bohdan sprzeciwia się tak daleko posuniętemu żądaniu mowcy, który tę sprawę na poprzedniem posiedzeniu ankiety pierwszy poruszył, chodziło tylko, by producentom umożliwić, jeśli chcą wydawać spirytus na wagę, to co im ustawa §. 24 fakultatywnie przyznała, a co im władze skarbowe utrudniają nieprawnie — dla tego mowca głosować będzie za rezolucyą przedłożoną przez subkomitet, a nie za wnioskiem Wgo Frommla, który to wniosek mógłby, pociągając zbyt wielką zmianę, narazić producentów niejednokrotnie na szkody. W powyższym duchu przemawia też JWny Rutowski. Zarówno wydawanie spirytusu na wagę, jak według objętości, może być powodem sporów między

wydającym a odbierającym. Jak przy jednem spór może powstać o niesprawiedliwy wymiar naczyń, tak w drugim wypadku znowu mógłby powstać spór o niesprawiedliwą i nierzetelną wagę. Zdaniem mowcy wprowadzenie obligatoryjne wagi byłoby innowacyą niewłaściwą i naraziłoby producentów na koszt sprawienia wagi, na przykre obliczenia, bo trzebaby uwzględniać tarę czyli wagę beczek, trzebaby wreszcie uwzględniać redukcyę wagi, a nadto studyować nowe do tego ułożone tabele. Znając stosunki krajowe, mowca widzi w tem wszystkiem wiele trudności i ściągnąć tych trudności na producentów nie chce, oświadcza się więc za rezolucyą V, gdyż ona z jednej strony, domagając się odpowiedniego rządowego cechowania naczyń transportowych, uwalnia producenta od szykan ze strony nabywców z powodu nierzetelnego wymiaru naczyń — z drugiej strony umożliwia tym, którym to będzie dogodniej i korzystniej, wydawanie spirytusu na wagę, żądając usunięcia dla nich trudności dziś stawianych i wprowadzenia ułatwień.

Po przemówieniu JWgo Frommla w obronie swego wniosku, tudzież JWnych Zagórskiego, Gnoińskiego i Rutowskiego za rezolucyą subkomitetu — ankieta przyjmuje w głosowaniu większością głosów rezolucyę V. w układzie i stylizacyi subkomitetu. (Za wnioskiem Wgo Frommla oświadczyło się 4 głosy, za rezolucyą zaś 5 głosów).

Przewodniczący, skoro w ten sposób została wyczerpaną sprawa poruszona działem II. kwestyonaryusza, poddaje za zgodą ankiety pytania działu III. tj. dotyczące środków podniesienia wywozu spirytusu pod dyskusyę. Pytania te brzmią:

I. „Czy nie należałoby dążyć do użycia środków wyjątkowych, któreby mogły wpłynąć na podniesienie wywozu z Austro-Węgier nagromadzonego z pierwszej i obecnej kampanii spirytusu, a przeto i na podniesienie cen na targach wewnętrznych np. wyjątkowej premii wywozowej dla spirytusu kontyngentowego na czas ściśle oznaczony?

II. Czy nie należałoby dążyć do zmiany postanowień ustawy do premii eksportowej w tym kierunku, ażeby zamiast sumy ryczałtowej na premie eksportowe, przyczem według wielkości zwiększa lub zmiejsza się premia przypadająca na każdy hektolitr, zaprowadzić przynajmniej na czas przejściowy premię stałą od hektolitra?

III. Czy nie należałoby dążyć do tego, ażeby pozostałość niewyczerpanej kwoty przeznaczonej na premie eksportowe z r. 1889, została użytą na środki wyjątkowe dla ożywienia handlu i wywozu lub dodaną do kwoty przeznaczonej na rok bieżący?“

W rozprawie nad pytaniem I. zabiera głos JW. Rutowski a przedstawiwszy w dłuższym wywodzie, iż według cyfr podawanych przez c. k. Ministerstwo eksport spirytusu austryackiego nie rozwinął się wcale, tak jak się tego spodziewano, a to bądź wskutek ogólnej hiperprodukcyi tego towaru w całej Europie, bądź wskutek tego, iż premia eksportowa była zbyt niską, konstatuje, iż wskutek tego pozostały na targach austryackich z pierwszej jakoteż i obecnej kampanii ogromne zapasy spirytusu, które powodują ciągłe obniżanie się ceny tego produktu. Jeżeli te ceny nie mają spaść jeszcze bardziej, należy się starać o wyrzucenie tego spirytusu po za granice monarchii. Środki prywatne, tworzenie ringu na nic się tu nie przydadzą, zachodzi więc potrzeba pomocy państwa, jeśli nie ma nastąpić zupełny przewrót w produkcyi. Zdaniem mówcy ma państwo taki środek w ręku, a jest nim premia eksportowa. Należy więc domagać się ustanowienia doraźnej premii eksportowej dla spirytusu kontyngentowego na czas ściśle oznaczony. JW. Polanowski ostrzega, że wysokie premie mogą zachęcić fabrykantów do rozszerzenia ich produkcyi i wtedy postanowienie ankiety w tej sprawie mogłoby się właśnie obrócić przeciw naszym producentom.

Przewidzieć skutki takiego zarządzenia dziś trudno, dlatego mówca nie sprzeciwia się premii w ogóle, ale stanowczo zgodzić się może tylko na premię doraźną. Podobnie sądzi Wny Kozłowski, zalecający premię eksportową jako środek prowizoryczny, mogący dziś jedynie przyczynić się do opróżnienia targów z zbyt wielkich zapasów i jeśli nie podniesienia cen, to przynajmniej utrzymania ich in statu quo. Sama premia nie osiągnie jednak celu a zwłaszcza nie osiągnie go dla nas w tej mierze, jak dla producentów innych kra-

jów, bo nie podobna eksportować spirytusu nierafinowanego, a nasz spirytus musi dopiero udawać się do obcych rafineryj i ztamtąd dopiero może być dalej eksportowanym. Mówca porusza więc myśl potrzeby zawiązania spółki w celu rektyfikacyi i eksportu spirytusu, dalej podaje mówca brak jakichkolwiek danych o drogach spirytusowego eksportu galicyskiego. Zbadanie tych dróg, zebranie odpowiednich dat, mógłby sobie wziąść za zadanie Bank krajowy. Równie brak w tej mierze inicyatywy jakiejkolwiek ze strony austryackich konsulatów i istniejących przy nich izb handlowych za granicami naszej monarchii, a które nie zajmują się tą sprawą wcale i nie starają się ułatwić, otwierać dróg eksportu austryackiego. Zdaniem mowcy premia eksportowa sama, wobec braków wyżej wspomnianych, nadto przy braku inicyatywy u naszych producentów i przy niekorzystnem położeniu geograficznem kraju nie może dla naszych stosunków przynieść wielkich skutków. Należy jednak domagać się jej ze względu na ogólne położenie produkcyi spirytusu w monarchii, JW. Gnoiński przypomina, że za dawnego systemu ryczałtowego były premie znaczne i stałe Dzisiejsze premie 5 zł. od hektolitra wynoszące, z zastrzeżeniem, że nie mogą przenosić sumy miliona zł„ nie na wiele się przydać mogą, bo nigdy eksportujący nie może wiedzieć, ile tytułem premii otrzyma. Galicya nigdy nie eksportuje wprost lecz za pośrednictwem Pragi lub Pesztu tylko i to w bardzo nieznacznych ilościach. Mówca domaga się więc, aby kwotę premii rozdzielono tak jak kontyngent między gorzelnie rolnicze i fabryczne, a nadto dla pozbycia się zapasów dzisiejszych domaga się ustanowienia premii stałej, tak znacznej, by nam mogła umożliwić konkurencyę na targach zagranicznych z spirytusem niemieckim i rosyjskim. Wny. Frommel zaznacza, iż przy ustanowieniu premii zachodzi obawa podobnego skutku, jaki premia wywarła przy cukrze, t. j. hiperprodukcyi, a w następstwie, krachu. Sądzi więc, że możeby było bezpieczniej tej sprawy nie ruszać. JW. Zagórski radby umożliwić pozbycie się zbytnich zapasów spirytusu i nie widzi w premii doraźnej niebezpieczeństwa, jakie dotąd podnoszono, nie wie jednakże, czy premia taka wywrze odpowiedni skutek, bo nie zna cyfr zapasu spirytusu kontyngentowego i niekontyngentowego w kraju. Dotychczasowy obrót rzeczy z premią nie zdaje się rokować wielkich nadziei, z przeznaczonego bowiem miliona zł. mógł Rząd zaledwo bardzo nieznaczną kwotę wypłacić, pomimo iż starał się usilnie o ułatwienie producentom exportu nie tylko przez wypłacenie premii, ale jak mowcy ze specyalnego wypadku wiadomo, także przez ulgi kolejowe. Premia osiągnęłaby może, jaki skutek, gdyby znacznie przewyższała 5 zł. JW. Rutowski wykazuje, że zapasy, które dziś obliczają na 800000 hektolitrów mogą się jeszcze powiększyć, zwłaszcza wobec przybycia w wielkiej ilości nowego surowca mianowicie melassy i cenę spirytusu obniżyć. Należy więc koniecznie przedsiębrać co można celem pozbycia się ich. Mówca zgadza się co do premij stałych w zapatrywaniu z JW. Polanowskim, ale sądzi, że zapatrywanie to nie da się zastosować do premii wyjątkowej i czasowej i wnosi w odpowiedzi na pytanie pierwsze następującą rezolucyę:

„Ankieta wyraża przekonanie, że należy dążyć do ujęcia środków wyjątkowych, które by mogły wpłynąć na podniesienie wywozu z Austro-Węgier nagromadzonego z pierwszej i obecnej kampanii spirytusu a przez to i na podniesienie cen na targach wewnętrznych. mianowicie wyjątkowej i czasowej premii wywozowej dla spirytusu kontyngentowego na czas ściśle oznaczony.

Do rezolucyi tej proponuje JW. Zagórski dodatek tej treści, by po słowach: „premii wywozowej“ dodać: „wyżej 5 zł.“

Po przemówieniu JW. Rutowskiego przeciw temu dodatkowi, uchwala ankieta powyższą rezolucyę większością głosów.

JW. Kozłowski wnosi rezolucyę w sprawie wyrażenia przez ankietę przekonania, iż ankieta uznaje potrzebę zawiązania spółki w celu rektyfikacyi i eksportu spirytusu. Po zwróceniu uwagi przez przewodniczącego, iż rezolucyę tę jako wniosek dodatkowy należy

odroczyć do chwili, gdy materyał objęty kwestyonaryuszem przedyskutowany zostanie, cofa ją wnioskodawca na razie, zastrzegając sobie głos w tej sprawie na później.

Co do pytania 2-go omawianego obecnie działu zabiera głos JW. Rutowski, proponując następującą rezolucyę: Ankieta wyraża przekonanie, iż należy dążyć do zmiany postanowień ustawy co do premii eksportowej, a to w tym kierunku, ażeby zamiast sumy ryczałtowej na premie eksportowe, przy czem według wielkości wywozu zmniejsza lub zwiększa się premia, przypadająca na każdy hektolitr, zaprowadzoną została na czas przejściowy premia stała od hektolitra. Ankieta uchwala powyższą rezolucyę bez dyskusyi.

Co do pytania 3-go przedkłada JW. Rutowski rezolucyę: Ankieta wyraża przekonanie, iż należy dążyć do tego, ażeby pozostałość niewyczerpanej kwoty, przeznaczonej na premie eksportowe z roku 1889, została użytą na środki wyjątkowe dla ożywienia handlu i wywozu, lub dodaną do kwoty przeznaczonej na rok bieżący". Rezolucyę tę uchwalono.

Przewodniczący poddaje pod dyskusyę 2 wnioski do jednej i tej samej sprawy się odnoszące, a mianowicie, pozostawiony przez JW Struszkiewicza przed opuszczeniem przez niego obrad z powodu odjazdu wniosek: „Ankieta raczy uchwalić: Należy dążyć do założenia zakładów destylacyjnych w kraju dla spirytusu. do czego tak Sejm jak Wydział krajowy przyczynić się winny"; tudzież rezolucyę wniesioną poprzednio przez JW. Kozłowskiego: „Ankieta uznaje potrzebę zawiązania przez właścicieli gorzelń spółki w celu rektyfikacyi i eksportu spirytusu i pozyskania dla tejże spółki ulg podatkowych i kredytów przez Rząd podobnym spółkom na Węgrzech udzielanych". Po przemówieniu JW. Rutowskiego, który domagał się opuszczenia z powyższej rezolucyi ustępu o ulgach podatkowych i kredytowych, jako rzeczy obecnie, gdy jeszcze spółka się nie zawiązała, nie na czasie, tudzież po przemówieniu JW. Kozłowskiego ankieta uchwaliła powyższą rezolucyę w całości. Tem samem upadł powyżej podany wniosek JW. Struszkiewicza wniesiony w tej samej sprawie.

Z kolei poddaje przewodniczący pod dyskusyę pytanie kwestyonarza dotyczące sprawy taryf kolejowych, opiewające jak następuje: „Czy nie należałoby dążyć do tego, aby taryfy dla spirytusu w ruchu wewnętrznym zostały znacznie zniżone, oraz ażeby taryfy dla wywozu spirytusu z Galicyi do granicy szwajcarskiej, włoskiej i do morza, oraz koszta manipulacyi przewozowej jak najrychlej na kolejach państwowych i prywatnych obniżone zostały w tym stopniu, ażeby istotnie wpłynąć mogły na podniesienie eksportu, oraz ażeby korzystanie z takiej obniżki taryf było dostępnem już przy transporcie jednego wagonu spirytusu, nareszcie, ażeby park wozów cysternowych dla przezowu spirytusu na kolejach państwowych i prywatnych został pomnożony i korzystanie z niego ułatwione".

Zarazem komunikuje przewodniczący ankiecie wniosek JWgo. Struszkiewicza, który tenże zgłosił przed opuszczeniem posiedzenia, a który brzmi:

„I. Według najnowszego zniżenia taryf kolejowych dla spirytusu od 1 stycznia 1890 obowiązującego, kosztuje przewóz w ruchu wewnętrznym przy ładudze całowagonowej od 1 tony i kilometra 20 ct., zaś w ruchu wywozowym do Tryestu, Fiume i Cormont ze stacyj kolei Karola Ludwika 17 ct., a ze stacyj kolei państwowych 18 ct., co znaczy n. p.:

z Brodów	do Tryestu	od	wagonu	238	zł.
z Husiatyna	„	„	„	„	277	„
z Kołomyi	„	„	„	„	267	„
z Hadyńkowiec	„	„	„	„	272	„

wszystko to wraz z należytościami manipulacyjnemi.

Ze względu, że koszta własne kolejowe wynoszą średnio około 0·10 od cetnara metrycznego i kilometra, że spirytus jakkolwiek specyalnych wagonów potrzebuje, to jednak wagony te się prędko nie zużywają, przeto taryfy te są stanowczo za wysokie i ankieta raczy:

1) Należy żądać dalszego zniżenia taryf dla przewozu spirytusu tak na kolejach państwowych i prywatnych, a to w ten sposób, aby w ruchu wewnętrznym na 18 ct. od tony i kilometra zostały zniżone, a w ruchu wywozowym na 15 ct. od tony i kilometra; tem bardziej, że na kolei południowej taryfa z Wiednia do Tryestu wynosi 16·7 centów od tony i kilometra. Mimo tego zniżenia nawet, gdyby zostało osiągniętem, Galicya w wywozie nie może mieć udziału z powodu tego, że surowy spirytus nie może być wywożonym, tylko rektyfikowany, a więc gorzelnie rolnicze bezpośrednio wywozić nie mogą, ankieta raczy więc uchwalić:

2) Należy się domagać, by destylarnie w kraju miały dla tego spirytusu, który dla wywozu jest przeznaczonym, prawo tak zwanej reekspedycyi.

II. Jakkolwiek wiadomo, że pomnożenie parku wozów cysternowych jest zamierzonem, to jednak ankieta raczy uchwalić:

„Należy żądać przyspieszenia wprowadzenia w ruch większej ilości wozów cysternowych dla spirytusu tak na kolejach prywatnych jak i państwowych."

W rozprawie zabiera głos Wny Rutowski, przypominając świeżo wprowadzone przez Ministerstwo handlu ulgi dla galicyjskiego spirytusu. Oświadcza się więc za zmodyfikowaną odpowiedzią na pytanie kwestyonarza. Co do wniosku JWgo Struszkiewicza, to mowca zgadza się z osnową tego wniosku, proponuje jednak, aby wyrzucić z wniosku 2 po słowie „destylarnie", słowa w „kraju", a to dlatego, iż destylarnie krajowe nie mogłyby podołać rektyfikacyi większych ilości naszego spirytusu, należy więc domagać się prawa reekspedycyi dla wszystkich destylarni austryackich w ogóle.

Wny Frommel zgadzając się z wnioskiem JWgo Struszkiewicza i poprawką JWgo Rutowskiego, domaga się przyznania ulg taryfowych także w wewnętrznym ruchu, co do ruchu wywozowego, to żąda obniżenia taryfy do 12 ct od tony i kilometra spirytusu. — JWny Polanowski wyraża obawę, że zniżenie taryf pociągnie za sobą zniżenie cen spirytusu, ulgę bowiem w tej mierze niezawodnie wyzyskają eksporterzy w ten sposób, że obniżą cenę o całą kwotę ulgi, nie może się jednak sprzeciwiać domaganiu się ulg taryfowych. Wreszcie zabiera ponownie głos JWny Rutowski i przedstawia następującą rezolucyę, odpowiadającą treści wniosku JWgo Struszkiewicza, a różniącą się tylko odeń wyrażeniem uznania Ministerstwu za już przyznane bądź co bądź znaczne ulgi taryfowe, tudzież tem, że żądając dalszych obniżeń taryf, nie podaje cyfr, do jakich miałyby być zniżenia uskutecznione, mowca sądzi bowiem, że żądanie cyfrowe w tej sprawie wyrażone byłoby nieodpowiedniem. Rezolucya proponowana brzmi:

„Ankieta gorzelniana przyjmuje z uznaniem do wiadomości zarządzone przez P. Ministra handlu obniżenie taryf kolejowych dla eksportu spirytusu z Galicyi do granicy szwajcarskiej, włoskiej i do morza, domagać się się jednak musi zapewnienia tychże taryf rafineryom w ruchu przerywanym (t. j. reekspedycye spirytusu rafinowanego dalej podług taryfy surowca), oraz obniżenie taryf w ruchu lokalnym.

Dalej domaga się ankieta, ażeby korzystanie z takiej obniżki taryf było dostępnem już przy transporcie jednego wagonu spirytusu a wreszcie, ażeby park wozów cysternowych dla przewozu spirytusu na kolejach państwowych i prywatnych został pomnożony i korzystanie z niego ułatwione". Przewodniczący zarządza głosowanie i ankieta uchwala powyższą rezolucyę.

Przewodniczący poddaje pod dyskusyę wniosek JWgo Polanowskiego, wniesiony jako wniosek dodatkowy do uchwał ankiety, a dotyczący rezolucyi do Kola polskiego

w Wiedniu. (Wniosek ten podany jest na str. 30 protokołu), W sprawie tej zabiera głos JWny Rutowski, sprzeciwiając się uchwaleniu tego wniosku. Zdaniem mowcy mogłoby uchwalenie punktu 2 i 3 wniosku tego zaszkodzić całej akcyi, podjętej przez ankietę. Rząd bowiem nigdy się nie zgodzi na zniżenie stopy podatkowej, uzyskanej z takim trudem i forsą, a żądanie wprowadzenia podatku od piwa oburzy inne prowincye, a nadto pociągnie za sobą upadek przemysłu piwowarskiego, który się obecnie podnosi. Mowca oświadcza się tylko za 1. częścią wniosku. Za wnioskami przemawia JWny Kozłowski. Po tej dyskusyi JWny Polanowski cofa punkt 2 i 3, tudzież na życzenie JWgo Kozłowskiego zgadza się na opuszczenie z punktu 1. słów „ogólnej lub szczegółowej". W głosowaniu uchwala ankieta wniosek JWgo Polanowskiego w następującem brzmieniu:

„Ankieta uprasza Koło polskie we Wiedniu, by w dyskusyi budżetowej cały stan upadku gorzelń rolniczych i rolnictwa był dosadnie zaznaczony". Wny Frommel przedstawia dodatkowy do uchwał ankiety wniosek, brzmiący:

„Ankieta wyraża życzenie, by podatek od fabrykacyi drożdży został znacznie podwyższony". Po krótkiem umotywowaniu przez wnioskodawcę, ankieta uchwaliła ten wniosek jednogłośnie.

Przewodniczący skonstatowawszy, że sprawy poruszone kwestyonarzem zostały przez ankietę wyczerpane, a dodatkowych wniosków żadnych już członkowie nie zgłaszają, dziękuje członkom ankiety imieniem Wydziału krajowego za ich pracę i trudy i zamyka posiedzenie.

JWny Polanowski dziękuje przewodniczącemu za kierownictwo obradami.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 9 m. 50 w nocy.

Alegat 9 a do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego z r. 1889|90.

Odpis pisma Wydziału krajowego z d. 31. stycznia 1890, l. 4676 do JE. Dra. Juliana Dunajewskiego c. k. Ministra skarbu.

Ekscelencyo!

Położenie, w jakiem obecnie znajduje się gorzelnictwo krajowe wskutek reformy podatkowej z dnia 20. czerwca 1888 i jej przeprowadzenia, było przedmiotem długich i wyczerpujących rozpraw Sejmu krajowego.

Uchwały Sejmu krajowego są już Waszej Ekscelencyi znane.

Sejm krajowy uchwałą z d. 21. listopada 1889 przekazał Wydziałowi krajowemu wnioski w sprawie reformy poszczególnych postanowień ustawy o podatku od spirytusu, oraz w sprawie użycia innych środków zmierzających do polepszenia bytu gorzelnictwa i polecił zwołanie ankiety rzeczoznawców dla zbadania usterek ustawy gorzelnianej i przepisów wykonawczych.

Wywiązując się z polecenia Wydział krajowy zwołał ankietę z rzeczoznawców, która obradowała na dniu 13 i 14 stycznia b. r. pod przewodnictwem Członka Wydziału krajowego. Ankieta zastanawiała się nad obecnem położeniem gorzelnictwa krajowego, przy-

czynami i środkami zaradczymi, a wynikiem obrad jest szereg uchwał, które mamy zaszczyt Waszej Ekscelencyi niniejszem w załączeniu przedłożyć.

Nie ulega już żadnej wątpliwości, że reforma ustawy o opodatkowaniu spirytusu sięgnęła niezmiernie głęboko w stosunki przemysłu gorzelnianego całej monarchii, a pomimo że już upływa druga kampania gorzelniana na nowych podstawach, niepodobna przewidzieć jeszcze czasu, kiedy ustąpi przesilenie i nastaną normalne zdrowe stosunki dla tej tak niezmiernie ważnej gałęzi gospodarstwa i produkcyi przetwórczej.

Jeżeli przemysłowi gorzelnianemu innych krajów monarchi przesilenie to dało się we znaki, to tem więcej dotyka ono gorzelnictwo rolnicze naszego kraju, związane jak najściślej z rolnictwem, z hodowlą bydła, przemysł uboczny niezbędny dla przetwarzania jedynej okopowiny, kartofla, nieznoszącego transportu, na artykuł handlowy, przemysł umożliwiający hodowlę i wypas bydła i produkcyę nawozu dla tysiąca kilkuset gospodarstw rolnych, które inaczej skazaneby były do najprymitywniejszych form gospodarstwa ekstenzywnego, zbożowego i ugorowego.

Bez siły kapitału niezdolne do ciągłych ulepszeń technicznych wymagających kosztownych wkładów, gorzelnictwo nasze odczuwać musi nader żywo każdą reformę ustawodawczą, zmieniającą formy bytu tego przemysłu. Nie dziw, że jeżeli gdzie, to u nas tak radykalna reforma, jaką przyniosła ustawa z 20. czerwca 1888 musiała sięgnąć do podstaw bytu gorzelnictwa.

Zasadnicze postanowienia ustawy, kontyngentowanie produkcyi, sprowadziły już bardzo znaczne ograniczenie produkcyi; jest to dopiero początek. Już w pierwszym roku spadła produkcya wynosząca w czasach normalnych przed reformą 500 do 550.000 hektolitrów i wyżej, na 450.000 hl. w roku ubiegłym, chociaż wielu właścicieli, nie chcąc stracić prawa do kontyngentu ze stratą aktywowało gorzelnie.

Ekscelencyi najlepiej wiadomo, że już w roku bieżącym bardzo wiele gorzelni ubyło, a to po całym kraju, chociaż w roku wielkiego nieurodzaju zbóż i paszy, szczęściem kartofel obrodził i gorzelnia jako środek wyżywienia inwentarza i chociażby zmniejszonego wypasu bydła i produkcyi nawozu, stała się tem potrzebniejszą. Według wiadomości zewsząd dochodzących kampania gorzelniana będzie daleko krótszą. W ogóle około 100 gorzelń ubędzie w drugim roku istnienia ustawy, a gdyby położenie gorzelnictwa nie poprawiło się, to ubędzie gorzelń daleko więcej.

Już w roku bieżącym nastąpiła znaczna redukcya uprawy kartofli, wiele gospodarstw produkujących kartofle dla sąsiednich gorzelni straciło odbiorców na swój produkt, — ale i właściwe gospodarstwa gorzelniane zmniejszyły areał pod tą jedyną okopowiną. Waszej Ekscelencyi wiadome są usiłowania celem zaprowadzenia w kraju innych gałęzi przemysłu, zwłaszcza zaś krochmalarstwa kartoflanego, ażeby znaleść odbiorcę na kartofel. Oczywiście że wprowadzenie nowego przemysłu nie jest rzeczą łatwą. Zastąpienie gorzelnictwa cukrownictwem także jest niesłychanie trudnem.

Słowem staje przed rolnictwem kwestya groźna, utraty dla wielu gospodarstw możliwości gospodarstwa racyonalnego i konieczności powrotu do gospodarstwa ekstenzywnego, połączonego z obniżeniem produkcyi, renty, wartości ziemi i siły podatkowej.

Wydział krajowy uważa za swój obowiązek stać na straży interesu kraju i jak już tylokrotnie zwracać uwagę Wysokiego Rządu na niebezpieczeństwo grożące stosunkom ekonomicznym całego kraju.

Przedkładając Waszej Ekscellencyi uchwały ankiety krajowej, która zastanawiała się nad potrzebami zmian niektórych postanowień ustawy, zwłaszcza zaś wielu postanowień

co do jej wykonania, które niezmiernie przyczyniło się do utrudniednia bytu gorzelnictwa, oraz nad środkami, któreby zdolne były przyjść w pomoc, ożywić handel, podnieść wywóz, Wydział krajowy może tylko przyłączyć się do tych uchwał ankiety i Waszą Ekscelencyę upraszać o wzięcie ich pod rozwagę.

Musimy jednak położyć nacisk na dwie kwestye pierwszorzędnej dla nas wagi, a mianowicie na sprawę wykonywania ustawy i przepisów wykonawczych, oraz na sprawę użycia środków zdolnych podnieść zbyt spirytusu i cenę tegoż.

Co do przepisów wykonawczych, Sejm krajowy uchwalił konieczność domagania się zmiany przepisów wykonawczych, polecił zbadanie ich wadliwości za pomocą ankiety krajowej, oraz domagania się, ażeby Wysoki c. k. Rząd dla zbadania sposobu wykonywania ustawy zwołał ankietę w Wiedniu.

Ciągłe zmiany przepisów, stawianie żądań coraz nowych, a wymagających nieustannych kosztownych zmian, w znacznej części nieodpowiadających celowi, są powodem nieustannych żalów ze strony producentów, ubogich w kapitał, a zmuszonych do martwych nakładów bardzo ciężkich.

Nadto wiele przepisów naraża producenta wprost na straty, na opłacanie podatku i grzywien za błędy aparatu mierniczego, za błędy kontroli itd.

Wiele przepisów jest natury weksacyjnej, utrudniającej techniczne prowadzenie gorzelni i zniechęcającej producentów.

Niezawodnie przeprowadzenie reformy ustawodawczej, zmieniającej system opodatkowania, musi wymagać prób i doświadczeń, zanim się znajdzie właściwy sposób i właściwa miara, przy której skarb państwa będzie zabezpieczony, a producent poniesie najniższą szkodę, zanim się w nowe formy wykonania ustawy wżyje przemysł i handel. Licząc się z tą koniecznością, musimy jednak wyrazić przekonanie, że czas przejściowy trwa za długo, że wadliwości i usterki całego systemu przepisów, a zwłaszcza incydentalnych zmian i wymogów nie są wolne od winy obecnego tak ciężkiego położenia, w jakie popadło nasze gorzelnictwo. Wyrażamy też nadzieję, że Wasza Ekscelencya raczy przed rewizyą całości tychże przepisów wysłuchać zdania rzeczoznawców i interesowanych na ankiecie, do której raczy Wasza Ekscelencya zawezwać raprezentantów gorzelnictwa rolniczego naszego kraju.

Najważniejszym powodem obecnego położenia przemysłu gorzelnianego już nie naszego kraju, ale całej monarchii jest nadzwyczajny spadek ceny spirytusu, spowodowany znaczną obniżką konsumyi wysoką stopą podatku bardzo podrożonego spirytusu.

Waszej Ekscelencyi najlepiej wiadomo już, w jakim stopniu rzeczywista konsumcya obniżyła się. Gromadzą się więc znaczne zapasy nieskonsumowanego spirytusu i tak znacznie obniżonej produkcyi i ten nadmiar towaru i jego podaży przy bardzo małym wywozie za granicę spowodował już i musi spowodować jeszcze większą obniżkę ceny spirytusu. Już przy dzisiejszej cenie spirytusu spieniężа się kartofla przeważnie ze stratą, w każdym razie po cenie, przy której produkcya kartofla musi być zakwestyonowaną. Cyfry nieskonsumowanych zapasów i wywozu z Austro-Węgier muszą budzić obawę, że jeżeli nie znajdą się środki usunięcia z targów wewnętrznych nadmiaru produkcyi spirytusu nagromadzonego w czasie przejściowym, to spadek cen dalej jeszcze idący jest nieuchronny.

Zanim konsumcya wewnętrzna pogodzi się i zastosuje do zwiększonej stopy podatkowej i stanie się normalną, przesilenie spowodowane spadkiem cen musiałoby przynieść szkody ogromne.

To też Wydział krajowy zwrócić musi uwagę Waszej Ekscelencyi na te wszystkie środki, którymi można ożywić handel, potanić wywóz surowca do rafineryj i z rafineryj za granicę i do morza, oraz bezpośredni wywóz surowca. Jednakowoż wszystkie te środki,

zdaje się, nie są już w stanie zaradzić złemu i występuje potrzeba chwycenia się środków wyjątkowych, jako ściśle przejściowych, celem wyprowadzenia z monarchii nadmiaru zapasów spirytusu kontyngentowego.

Kończąc uwagi nasze, mamy zaszczyt wyrazić przekonanie, że Wasza Ekscelencya tej tak ważnej gałęzi gospodarstwa kraju naszego, już w interesie wydatności i trwałości samego podatku od spirytusu i siły podatkowej gospodarstw gorzelnianych nie spuścisz z oka, raczysz przyczyny obecnego położenia dokładnie zbadać i użyjesz właściwych środków zaradczych.

D. u. s.

Alegat 9|b. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego z roku 1889|90.

Odpis pisma Wydziału krajowego z dnia 31. stycznia 1890. l. 4676 do JE. Margrabiego de Bacquehem c. k. ministra handlu.

Mit Beschluss vom 21. November 1889 hat der galizische Landtag alle Anträge in Betreff der Lage der landwirtschaftlichen Spiritusbrennerei dem Landesausschusse überwiesen, mit dem Auftrage dieselbe im Wege einer Landesenquette prüfen zu lassen. Diese vom Landsausschusse berufene Enquette hat am 13 und 14. d. M. stattgefunden, hat die Ursachen der misslichen und drohenden Lage dieses einzigen landwirthschaftlichen Gewerbes des Landes geprüft und nach Mitteln gesucht, wie dem bedrohten Gewerbe zu helfen wäre.

Der Landesausschuss beehrt sich hiemit Euerer Excellenz die Abschrift der Beschlüsse der Enquette ehrerbietigst zu unterbreiten, indem ein wichtiger Theil der anzuwendenden Mittel, in den Bereich der Wirksamkeit Euerer Excellenz und des Handelsministeriums gehört.

Euere Excellenz haben die Angelegenheit der tarifarischen Erleichterungen für den Transport und die Ausfuhr vom Spiritus zu den Grenzstationen des Auslandes und nach Triest thatkräftig in die Hand genommen, und wir beeilen uns Euere Excellenz zu ersuchen, für diese Förderung unseres Spiritushandels unseren Dank entgegennehmen zu wollen.

Wir erlauben uns aber Euere Excellenz auf die diesfälligen Beschlüsse der Landesenquette aufmerksam zu machen. Die Ermässigung der Ausfuhrstarife für Rohspiritus genügt nicht.

Die Rohwaare, um exportfähig zu werden, muss erst die Raffinerie passiren, und es ergiebt sich die Nothwendigkeit der Einführung der Reexpedition und der Tarifermässigung im gebrochenen Verkehr. Ist es aber von grosser Wichtigkeit, dass uns durch billige Tarife die Ausfuhr des Ueberschusses unserer Production ins Ausland ermöglicht werde, so ist der inländische Verkehr, der Transport nach den consumirenden Ländern und Gegenden, zu den Freilagern, Lagerhäusern, Raffinerien und Handelsplätzen des Inlandes, womöglich erleichtert werde, welche doch unsere wichtigsten Abnehmer sind.

Wir müssen mithin Euerer Excellenz diese Wünsche des Landes wärmstens aus Herz legen.

Wir beehren uns auch die Hoffnung auszusprechen, dass die anderweitigen Wünsche unseres Spiritusgewerbes, was die ausserordentlichen Mittel anbelangt, welche da zu ergreifen wären, um die angesammelten Spiritusmengen, welche den Preis des Spiritus herabdrücken, aus Oesterreich-Ungarn herauszuschaffen, auf das Wohlwollen Euerer Excellenz für diese so wichtige Industrie umsomehr rechnen können, als diese Wünsche mit denen, welche aus allen Spiritus produzirenden Ländern an Euere Excellenz herantreten, vollkommen übereinstimmen.

D. u. s.

Alegat 10. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego z roku 1889/90.

Odpis pisma Wydziału krajowego z dnia 31. stycznia 1890 L. 4676 do JE. Filipa Zaleskiego c. k. Ministra dla Galicyi.

Wysoki Sejm krajowy, który w ubiegłym roku położeniem gorzelnictwa po kilkakrotnie się zajmował, przekazał uchwałą z 21. listopada 1889 wnioski w tym przedmiocie Wydziałowi krajowemu z poleceniem, ażeby tenże zwołał ankietę gorzelnianą krajową. Nadto uchwalił Sejm krajowy, że należy starać się, ażeby w sprawie wadliwości i usterek ustawy i przepisów wykonawczych odbyła się w Wiedniu ankieta, z uwzględnieniem reprezentacyi gorzelnictwa rolnego naszego kraju.

Wydział krajowy zwołał ankietę złożoną z rzeczoznawców, a rezultat obrad na dniu 13. i 14. stycznia odbytych, zawarty w szeregu uchwał, mamy zaszczyt niniejszem Waszej Ekscelencyi zakomunikować.

Wydział krajowy uważa za konieczne w tej tak ważnej dla gospodarstwa krajowego sprawie, zwrócić uwagę Wysokiego Rządu na przesilenie, w jakiem gorzelnictwo się znajduje i niebezpieczeństwo, jakie mu, a zarazem związanemu z niem rolnictwu zagraża, oraz na środki niezbędne dla skrócenia czasu przejściowego, jaki po zaprowadzeniu radykalnej reformy podatkowej nastąpić musiał. Wydział krajowy udaje się więc w odnośnych pismach do Ich Ekscelencyj Panów Ministrów finansów i handlu, a komunikując te pisma Waszej Ekscelencyi w załączeniu wyraża przeświadczenie, że Wasza Ekscelencya, stojąc na straży interesów kraju naszego, raczysz dać wyraz obecnemu położeniu i potrzebom gorzelnictwa i raczysz poprzeć usiłowania nasze celem zaradzenia złemu.

D. u. s.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z dnia 25. kwietnia 1890 L. 5838| do c. k. Namiestnictwa w miejscu.

W załatwieniu szacownej odezwy z dnia 20. grudnia 1889 r. L. 85.347, Wydział krajowy ma zaszczyt objawić Świetnemu c. k. Namiestnictwu następującą opinię w przedmiocie wprowadzenia systemu cymentowania i recymentowania przez organa wędrowne.

Z memoryału dyrektora c. k. normalnej komisyi cymentniczej we Wiedniu wynika, iż system wędrowny korzystniejszym jest w krajach o bardzo wysoko rozwiniętym ruchu przemysłowym i handlowym, docierającym do najmniejszych gmin. Główną bowiem korzyścią systemu wędrownego jest, że jest on bardzo dogodnym dla tych wszystkich przemysłowców i kupców, którzy mieszkają w pewnem oddaleniu od siedziby urzędów cymentniczych. Gdzie takich przemysłowców i kupców jest bardzo wielu, rozrzuconych po gminach, oddalonych od siedziby urzędu, a mających więcej naczyń albo wag do cymentowania lub recymentowania, tam oczywiście jest dla nich o wiele dogodniejszą rzeczą, gdy wędrowny urząd cymentniczy przybędzie na miejsce dla spełnienia swej funkcyi, aniżeli, żeby ułatwiona jest oni mieli naczynia swe i wagi do urzędu posyłać. Jest też z tem połączona ta korzyść, że przez to ściślejsza kontrola nad kupcami i przemysłowcami, ponieważ może ona być wykonywaną nie przez urząd gminny, na który nie zawsze w tym względzie spuścić się można, ale przez wędrownych cymentników, którzy z aparatami swymi na miejsce przybywają.

Ujemną zaś stroną systemu wędrownego jest przedewszystkiem, że ambulatorycznie urządzone cymentowanie mniejszą daje rękojmię ścisłości, aniżeli w urzędach stałych. Kompletny aparat cymentniczy nie łatwo da się urządzić w sposób dobry do transportu, w drodze bardzo łatwo może uledz uszkodzeniu, na miejscu wreszcie, gdzie przemijająco ma być ustawiony, może nie wszędzie znajdzie odpowiednie umieszczenie takie, któreby dawało rękojmię ścisłego wykonania czynności. Może także zachodzić obawa, że organa podwładne, używane do służby wędrownej i w ten sposób usunięte z pod kontroli, mogą funkcye owe spełniać w sposób bardziej niedbały, mniej ścisły, aniżeliby życzyć należało.

Memoryał powyższy pomiędzy zarządzeniami, jakieby poczynić należało w razie zaprowadzenia wędrownej służby cymentniczej, wymienia także, iż gminy musiałyby dostarczać bezpłatnie lokalu, posługi do robót pomocniczych i koniecznych urządzeń. Można się zatem obawiać, że spadnie nowy ciężar pieniężny na gminy i tak już co raz to nowemi wymaganiami przeciążane. Z drugiej znów strony i wydatek, jaki ztąd spadnie na przemysłowców i kupców, może łatwo być większym niż dzisiaj.

Jeżeli wędrowny urząd cymentniczy przybędzie na miejsce, gdzie się znajduje większa ilość kupców i przemysłowców, wydatek na każdego przypadający będzie mniejszy — gdzie zaś ambulans taki ma obsłużyć jednę lub dwie firmy, oczywiście wydatek wypadnie większy, aniżeli gdyby ci przemysłowcy i kupcy swe naczynia i wagi posyłali do stałego urzędu cymentniczego. W dalszym ciągu memoryału podniesiono następnie, iż przy systemie wędrownym musianoby zamiast obecnej stałej taksy pobierać roczny ryczałt wymierzony według rozmiarów przedsiębiorstwa i miejsca zamieszkania partyi. Ten ryczałt — jeżeli ma być w stosunku do wydatków przez urząd cymentniczy ponoszonych, musi oczywiście być wyższym tam, gdzie dla niewielu partyi urząd zjeżdża na miejsce, aniżeli tam, gdzie się wydatek ten na większą ilość partyj rozłoży.

W naszym zwłaszcza kraju pierwszy wypadek będzie znacznie częstszy aniżeli w krajach o wysoko rozwiniętym ruchu handlowym i przemysłowym i dla tego właśnie u nas

większa zachodzi obawa, że z tego urządzenia nie tylko na gminę ale i na partye spadną ciężary. Względy te przemawiają za tem, ażeby w naszym kraju zatrzymać dotychczasowy system stałych urzędów cymentniczych, których liczbę — w miarę rozwoju ruchu handlowego zwiększać należy, zwłaszcza że już obecna liczba tych urzędów wydaje się niedostateczną.

Jeżeli bowiem Czechy mają 8 5urzędów cymentniczych, Austrya dolna 40, Morawa ze Szląskiem 40, Tyrol z Voralbergiem 36, Styrya 33, to dla największej i narozleglejszej prowincyi jaką jest Galicya, liczba obecnie istniejących 34 urzędów cymentniczych, stanowczo jest za małą. Z wniosków, które dyrektor normalnej komisyi cymentniczej czyni na wypadek zaprowadzenia systemu wędrownego, zasługuje na podniesienie jeden, który także i przy systemie stałym byłby wielce użytecznym — a mianowicie, ażeby wszelkie miary i wagi były cymentowane nie dopiero wtedy, gdy mają wejść w użycie, czyli jak się wyraża ustawa w „obrót publiczny“ ale zanim z fabryki wejdą w handel w ogóle.

Waga i miara powinna być ścisła, odpowiadać wymogom ustawy, bez względu, czy ją kupuje właściciel jakiegoś przedsiębiorstwa, w którem będzie ona używaną w stosunkach z publicznością, czyli też kupuje ją człowiek prywatny, do swego prywatnego użytku. Fakt, że można w handlach kupować miary i wagi niecymentowane, daje nieraz powód do nadużyć, które udają się póty, póki szczęśliwy traf nadużycia nie wykryje.

Z powyższych powodów Wydział krajowy musi oświadczyć się przeciw wprowadzeniu systemu wędrownego, a za zatrzymaniem dotychczasowego systemu stałego cymentowania i recymentowania, jednakowo podnosimy zarazem konieczną potrzebę pomnożenia ilości urzędów cymentniczych w stosunku do istotnej potrzeby ludności naszego kraju.

Następnie uznaje Wydział krajowy za wskazaną zmianę obowiązujących przepisów w tym kierunku, ażeby wszelkie miary i wagi, zanim będą wprowadzone do handlu, musiały być wprzód cymentowane.

D. u. s.

Alegat 12. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889|90.

Postanowienia wydane dla komisyi statystycznej w Wydziale krajowym w myśl uchwały Wydziału krajowego z d. 6. czerwca 1890.

I. W skład komisyi statystycznej Wydziału krajowego wchodzą pod przewodnictwem Marszałka krajowego:

1) szef tego departamentu Wydziału krajowego, któremu sprawy statystyki są przydzielone;

2) członek Wydziału krajowego przez Wydział do komisyi tej wybrany;

3) naczelnik krajowego biura statystycznego;

4) kierownik oddziału dla statystyki przemysłu i handlu;

5) jeden ze starszych urzędników Wydziału krajowego, przez Wydział do tego mianowany.

Zastępcą przewodniczącego w komisyi jest szef departamentu, któremu sprawy statystyki sa przydzielone.

II. Komisya statystyczna:

1) uchwala program prac i publikacyj statystycznych, a to zarówno tych, które dla ustawodawczych i administracyjnych czynności Wydziału krajowego są potrzebne, jak i tych, które mają ogólne, zwłaszcza ekonomiczne znaczenie;

2) uchwala sposoby zbierania dat statystycznych;

3) obraduje nad sprawozdaniami przedkładanemi przez naczelnika biura statystycznego i kierownika oddziału dla statystyki przemysłu i handlu;

4) przygotowuje dla Wydziału krajowego wszelkie wnioski, dotyczące organizacyi komisyi statystycznej, tudzież krajowego biura statystycznego i oddziału dla statystyki przemysłu i handlu;

5) zaprasza w razie potrzeby rzeczoznawców do swoich obrad.

III. Komisya odbywa zwyczajne posiedzenia raz na kwartał, nadzwyczajne ilekroć Marszałek lub Wydział krajowy uzna to potrzebnem.

Biurowe sprawy komisyi załatwia właściwy departawent Wydziału krajowego, a wzlędnie biuro statystyczne lub jego oddział dla statystyki przemysłu i handlu.

Sprawozdanie komisyi teatralnej.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje okres ośmiomiesięczny, a mianowicie od dnia 16. maja 1889 do 15. stycznia 1890, to jest do chwili, w której Dyrekcya teatru lwowskiego przeszła od p. Barącza, na nowego przedsiębiorcę p. Mieczysława Schmitta.

W peryodzie tuż co wspomnianym dano w ogóle przedstawień scenicznych 183, z których przypada:

Na dramata lub komedye	78
„ operetki	59
„ operę	16

Składane zaś przedstawienia, bądź z mniejszych utworów dramatycznych, lub z tych w połączeniu z operetką, albo z koncertem, lub też z przedstawieniem magicznem Siedleckiego, zajęły 30 wieczorów.

Z ogólnej cyfry przedstawień przypada na popołudniowe przedstawienia 19.

W tym czasie grano tragedyj 5, dramatów 12, komedyj 42, fars, krotochwil, fraszek scenicznych, obrazów historycznych lub z życia ludu, melodramatów i przysłowi dramatycznych 19, operetek 25, oper całych 11, wyjątków z tychże 6

Dramat i komedya.

Przedstawienia w tym dziale obejmują trzynaście utworów scenicznych wystawionych po raz pierwszy na scenie lwowskiej.

Były to:

1. Zbrodnia w Awersie, tragedya, Karola Brzozowskiego, dana 1 raz;
2. Stracona wideta, dramat Leopolda Starzeńskiego, grany 3 razy;
3. Młynarz i jego córka, dramat Raupacha, grany dwa razy wieczór, raz popołudniu;
4. Matki rywalki czyli Polka i Rosyanka, obraz dramatyczny C Mendeza, grany dwa razy wieczór, raz popołudniu;
5. Pepa, komedya Meilhaca, dana trzy razy;
6. Kłusownicy, komedya tłumaczona z niemieckiego, grana 5 razy;
7. Złote rybki, komedya Schönthaua i Kandelburga, grana razy 4;
8. Podróż do Sumatry, komedya Mamrotha i Weissa, grana 1 raz;
9. Kłopoty dziadunia, komedya St Dąbrowskiego, grana 1 raz;
10. W cztery oczy, komedya L. Fuldy, grana 4 razy;
11. Dzika różyczka, Blizińskiego, grana 3 razy;
12. Wesele landszturmisty, farsa „ 9 „
13. Sodoma i Gomora, grana 2 razy.

Już to nader krótkie utrzymanie się niektórych nowości dramatycznych na scenie świadczy bądź o ich małej wartości, lub też niewłaściwem wystawieniu; w rzeczywistości okoliczność pierwsza przeważała w tym razie.

Z wyjątkiem bowiem komedyj: Złote rybki i Kłusownicy, oraz jednoaktówek: „W cztery oczy“ i „Dzika różyczka“, tudzież wesołej farsy „Wesele landszturmisty“, inne a w szczególności: Podróż do Sumatry, Polka i Rosyanka lub Sodoma i Gomora znikały wprost ze sceny po pier-

wszem przedstawieniu, lub też ponowione, mimo dość wyraźnych objawów niezadowolenia ze strony publiczności teatralnej, grane były w nader słabo zapełnionym teatrze. Podnosimy to to nie tyle dla krytyki przeszłości, ile jako wskazówkę na przyszłość.

Jeżeli w ogóle, to w szczególności tam, gdzie stała publiczność teatralna jest nieliczną, jak to właśnie jest we Lwowie, ściąganie szerszych kół do teatru za pomocą wystawiania sztuk, bez względu na ich wartość, a li z uwagi, że są nowe, oddziaływa najniekorzystniej zarówno na scenę jako taką, jak też i kasę teatralną.

Publiczność wprost zraża się do teatru, a premiery będące great attraction zwłaszcza dla szerszej publiczności teatralnej, stanowiące niemal główną podstawę dochodów innych większych teatrów, spotykają się z nieufnością, o której najwymowniej świadczyły niejednokrotne pustki w teatrze — pomimo, że po raz pierwszy sztukę grano. Ponadto aktorowie, zwłaszcza wypełniający główne role, ucząc się ciągle nowych ról, nie rzadko z uczuciem jednodniowego sukcesu; nie dziw, że traktować je muszą i dość pobieżnie i bez zamiłowania, które wartość samej sztuki obniża.

Dlatego zamiast ubiegać się o wystawianie nowych sztuk, jedynie dlatego, że są nowe, z pewnością lepiej odpowie zadaniu swemu dyrekcya teatru, gdy sięgnie do repertuarza dawnego i wznawiać będzie sztuki o prawdziwej wartości, których treść dla młodszych w wielu razach będzie nową, a dla ogółu zawsze interesującą, a częstokroć pouczającą.

Z utworów granych już na scenie lwowskiej powtórzono w ciągu sezonu niniejszem sprawozdaniem objętego, następujące sztuki:

Z komedyi:

Kobiety nerwowe 4 razy.

Po dwa razy przedstawiono:

Chamillak,
Dwór w Władkowicach,
Pomyłka p. Lambinetta,
Pan Alfons,
Zaślubiny z przeszkodami,
Zapraszam pułkownika,
Przysługa,
Chichotki i
Takie one wszystkie.

Raz zaś grano:

Myszka,
Pospolite ruszenie,
Wojna podczas pokoju,
Radcy pana radcy,
Świętoszek,
Świat nudów,
Przed ślubem,
Rewizor z Petersburga,
Małżeństwo Apfel,
Mąż na wsi,
Nasi poczciwi wieśniacy,
Mąż z grzeczności,
Błędna gwiazda,
Guzik,
Wujaszek Alfonsa,
Krawiec damski,
Reprezentant domu Müller i Sp.,
Rocznica ślubu,
Dziwacy,
Ostatnia kwadra,
Świeczka zgasła,
Złoty cielec,
Cicha woda brzegi rwie i
Gogo.

Z dramatu:

Gringoire i
Mój mały. } po 3 razy grano.

Raz zaś przedstawiono:

Uriel Akosta,
Marya Stuart,
Hrabina Sara,
Dwa światy,
Xenia,
Cicha woda brzegi rwie,
Dramat jednej nocy i
Obrona Olsztyna.

Z tragedyi:

Po dwa razy grano:	Raz zaś przedstawiono:
Ludwik XI,	Intryga i miłość i
Otello i	Król Lear (Akt II.).
Hamlet.	

Z melodramatu:

Trójka hultajska 1 raz gano.

Z obrazów historycznych:

Kościuszko pod Racławicami, 2 razy wieczór i 1 raz po południu przedstawiono.

Z obrazów z życia ludu:

Emigracya chłopska . . .	1 raz	grano.
Werbel domowy . . .	1 „	„
Przez zawiść w kajdany . .	1 „	„ (teatr ruski).

Z widowisk scenicznych:

Hulaj dusza, grano 3 razy po południu.

Z krotochwil:

Stary piechur i syn jego huzar . . .	1 raz	grano.
Chcę sobie pohulać	1 „	„
Dwaj złodzieje	1 „	„
Hypnotyzm	1 „	„
Przejście Wenery	1 „	„

Z fars:

Durand i Durand 1 raz przedstawiono,
Piękne sąsiadki 1 „ „
Numer o dwóch łóżkach 1 raz przedstawiono.

Z fraszek scenicznych:

O Józię, 3 razy grano.
Kawalerski pokój do najęcia i
Po wystawie paryskiej } 1 raz grano.

W przedstawieniu Hamleta, Maryi Stuart, Chamillac, Przed ślubem, Rewizor z Petersburga, Małżeństwo Apfel, Mąż na wsi, Nasi poczciwi wieśniacy i jednoaktówce Guzik, brał udział jako gość p. Bolesław Ładnowski, występując razy 11.

Artysta ten zbyt znany jest, jego uzdolnienie i wykształcenie artystyczne obok niepospolitego talentu, niejednokrotnie pochlebnie, a zasłużenie oceniono, — dla tego ograniczamy się jedynie do wzmianki, że tak jak zwykle tak też i tym razem występy pana Ładnowskiego odznaczały się licznym udziałem publiczności i jej pełnem zadowoleniem.

Oprócz pana Ładnowskiego debiutował na scenie lwowskiej pięć razy pan Armand Dutertre, artysta teatru paryskiego „Odeon“, a mianowicie w tragedyi Delavigna Ludwik XI. dwa razy, zaś w komedyach Świętoszek Moliera, Świat nudów Pailerona i Pan Alfons po razu.

W sprawozdaniach naszych z ostatnich dwu lat, a zwłaszcza w ostatniem, omówiliśmy nader obszernie wszelkie usterki, które w dotychczasowem kierownictwie sceny lwowskiej wido-

cznemi były i bodaj czy głównie nie spowodowały nagłe, a może i koniecznością wywołane ustąpienie dotychczasowej dyrekcyi.

Mamy prawo przypuszczać, że nowa dyrekcya usunie usterki te, że skorzysta z rad i uwag, które wypowiadaliśmy niejednokrotnie, a często bezskutecznie w co dopiero w powołanych sprawozdaniach, że uczyni to zarówno z obowiązku, który na niej ciąży, jak niemniej z myślą na smutne w tej mierze doświadczenie ustępującej dyrekcyi, tudzież o przyszłość własną;

że w szczególności usunie tak dotkliwie odczuwać się dającą bezprogramowość w kierownictwie teatru, a zwłaszcza w układzie repertuaru, energiczniej ujmie reżyseryę i unikać będzie wysuwania lub podnoszenia miernot z pomiędzy personalu teatralnego z jednoczesnem zaniedbywaniem prawdziwych talentów.

A więc, że w obsadzie ról przeważać będzie bezstronność obok prawdziwej znajomości sił scenicznych, że braki w całości przedstawienia, powodowane często wysługiwaniem się chórzystkami lub statystami usunie, a wieczornych przedstawień poświęcać nie zechce dla prób talentów młodszych artystów.

Nie zapoznajemy bynajmniej trudności w przygotowaniu się u nas i kształceniu młodych artystów; wiemy o tem, że brak szkoły dramatycznej utrudnia im niepospolicie to zadanie, jak również oddziaływa njemnie na rozwój i podniesienie się sceny — podnosiliśmy już to niejednokrotnie w sprawozdaniach naszych; — sądzimy jednak, że szkołą dla młodych artystów w pierwszym rzędzie winny być przedstawienia popołudniowe, oczywiście nie wypełnione w regule upadłemi na wieczornych przedstawieniach sztukami lub operetkami, lecz obejmujące repertuarem swem utwory sceniczne, zastosowane ściśle do potrzeb i poziomu inteligencyi przeważnej części publiczności świątecznej, mające na celu łączenie nauki z zabawą, a nastręczające niemniej najstosowniejszą sposobność młodszym artystom do wypróbowania talentu, specyalnych uzdolnień i w ogóle należytego wykształcenia scenicznego.

W składzie personalu dramatycznego zaszły następujące zmiany: państwo Żelazowscy i p. Ruszkowski opuścili scenę lwowską, pozyskani dla teatru krakowskiego, — natomiast zaś nowo zaangażowani zostali p. Zawadzki i panna Pankiewicz, dotychczas debiutujący na scenie poznańskiej.

Jakkolwiek pan Zawadzki nie prędko zdoła zastąpić tej miary artystę, jakim jest pan Żelazowski, to jednak dotychczasowe występy jego dowiodły, że jest to artysta utalentowany, studyujący należycie i oddający naturalnie każdą ze swych ról, przyczem odznacza się umiejętną, a czystą deklamacyą.

Po koniecznem wyrównaniu i nabyciu pewnej dystynkcyi w ruchach scenicznych, a dalszem kształceniu się, stać się on może cennym nabytkiem dla sceny lwowskiej.

Panna Pankiewiczówna wypełniająca dotąd dość często najrozmaitsze drugorzędne role, znalazła jednak sposobność do przedstawienia się w Hrabinie Sarze Ohneta, jako dystyngowana a przy tem utalentowana artystka.

W ruchach scenicznych swobodna i naturalna, deklamuje czysto i pięknie i z tą umiejętną modulacyą głosu, której przyswojenie jest pierwszym warunkiem artystki dramatycznej.

Wyróżnia się ona też od wielu z naszych artystek w deklamacyi tem, że umie utrzymać głos w mierze, zwłaszcza w tempie deklamacyjnem żywszem, a przeto nie naraża publiczności na wysłuchiwanie owych tonów piskliwych, z którymi niestety tak często na scenie lwowskiej spotkać się można.

Dział ról charakterystycznych a zwłaszcza czarnych charakterów po ustąpieniu pana Ruszkowskiego, nie znalazł dotąd odpowiedniego zastępcy. — Pan Schobert lubo nadający się w pewnej mierze do tych ról, manierą jednak swą, a często prostą szarżą w grze, nie odpowiada zadaniu, które przy pozbyciu się podniesionych wad w grze spełniać mógłby.

Operetka

jak dawniej, tak też i w okresie czasu niniejszem sprawozdaniem objętym, ściągała liczną publiczność do teatru.

Wystawienie w ciągu sezonu ubiegłego trzech nowych operetek, mianowicie: Gonitwa za szczęściem, Genéego i Zapperta, granej razy 11, Kapitana Wilson, Gilberta razy 8, wreszcie Kapitana Fracassa, Genéego i Zella również razy 8, niewątpliwie przyczyniła się tylko do ożywienia teatru. — A jakkolwiek pod względem wartości muzykalnej wszystkie te trzy operety nie wytrzymują porównia z dawniejszemi kompozycyami Souppégo, Straussa, Genéego lub Millöckera, to jednak jako nowość, zresztą nie bez wartości muzykalnej, dla kasy teatralnej okazały się korzystnemi.

Prawie dwumiesięczny pobyt w czasie feryj letnich operetki w Krakowie, mającej w regule powodzenie tamże, umożliwił jak zwykle dyrekcyi teatru utrzymanie licznego personalu operetkowego.

W składzie personalu operetkowego zaznaczyć nam wypada jedynie ubytek pani Zimajer, ulubienicy publiczności lwowskiej.

Wina w tym razie nie ciąży na dyrekcyi, wiadomo bowiem, że artystka ta wskutek ofiarowanych jej korzystniejszych warunków w Warszawie, nie dała się zatrzymać we Lwowie.

Do ożywienia operetki przyczyniły się nie mało liczne występy pani Bocskay; artystka ta sympatycznie zawsze ceniona przez publiczność lwowską, umiała mimo dłuższego usunięcia się ze sceny, zachować w grze i w głosie zupełną świeżość, — a zwłaszcza ową werwę w oddaniu ról męzkich, którą zawsze się odznaczała.

Z operetek dawniej wystawionych grano:

Mikado razy 7.
Baron cygański razy 5.
Farinelli, Maskota, Piękna Helena i Błazen królewski — po 2 razy
Don Cezar,
Dzwony z Corneville,
Donna Juanita,
Fatinica,
Wesoła wojna,
Lizka i Frycek i
Wyspa Tulipatan.

Raz zaś przedstawiono:
Nitouche,

Opera.

Właściwy sezon operowy rozpoczął się z dniem 3. grudnia r. z. to jest z chwilą występów wszystkich na tegoroczny sezon operowy zaangażowanych solowych spiewaków.

Personal opery tegorocznej, również jak w latach poprzednich, jest mieszany, bo złożony z Polaków i Włochów.

Panna Heller mezosopranistka, panna Pawlików sopranistka; oto pierwszorzędne siły wokalne kobiece opery lwowskiej.

O obu tych artystkach krytyka i publiczność wydały już sąd nader pochlebny, podzielamy go też w zupełności, oceniając obie te artystki, jako nader cenny nabytek dla sceny lwowskiej.

Panna Heller obdarzona z natury głosem silnym, pełnym, dźwięcznym i o szerokiej skali, czyni ciągłe postępy w spiewie, zwłaszcza widocznym był ten postęp po dłuższej przerwie

Przy dalszem kształceniu się, ztąd nabyciu większej giętkości w głosie, zwłaszcza w staccatach i trillach, również po pozbyciu się pewnej ostrości w tonach wyższych, artystka ta może z czasem być zaliczoną do pierwszorzędnych

Rownież o pannie Pawlików tylko pochlebnie wyrazić się nam wypada.

Głos tej spiewaczki lubo nie znosi większego znużenia, miękkością jednak swą, tonem i dźwiękiem nader sympatycznym pociąga słuchacza — przytem w każdej intonacyi lub modulacyi czuć, że artystka ta zupełnie panuje nad swym głosem.

Podnieść przy tem należy z uznaniem, że obie te tak od niedawna debiutujące artystki, obyły się zupełnie ze sceną, a gra ich dramatyczna wyrównywa w zupełności zaletom wokalno muzykalnym.

Obok wspomnianych dwu artystek dała się chwalebnie poznać, jako debiutantka wstępująca dopiero na scenę p. Kamiłowa, sopranistka Głos jej lubo nieco cienki i nie silny z natury, mimo to jest dość dźwięczny i nadający się najprawdopodobniej więcej do partyj koloraturowych, niż dramatycznych.

Spiewaczka ta spiewa czysto i pewnie i może stać się z czasem cenną dla opery polskiej.

Obok tych trzech spiewaczek biorą udział w przedstawieniach operowych, jako solistki pani Kasprowiczowa i Skalska, tudzież panna Frenkel, znana już z występów w operze lwowskiej.

Pani Kasprowiczowa cieszy się zawsze świeżym i czystym głosem, wypełniając najsumienniej a nieznużenie każdą ze swych partyj, w spiewie zaś pani Skalskiej o ile głos jej odpowiada, przebija się zawsze staranność i wrodzona muzykalność.

Pan Jeromin basista, należący do personalu operowego sceny lwowskiej od lat paru spiewa zawsze dobrze, starannie i sympatycznie.

Głos jego prócz pewnych tonów nosowych, równie rozległy, jak silny i dźwięczny przy umiejętnem władaniu nim i grze dramatycznej starannej, stawia go w rzędzie spiewaków zawsze pożądanych dla sceny lwowskiej.

Włosi, pan Percuoco i Putô, — pierwszy tenor, drugi baryton zaliczani być mogą do spiewaków, których przeszłość mogła być świetną i głośną, teraźniejszość zaś, wyraża się przewszystkiem niepospolitą rutyną umiejętną, a często nader efektowną deklamacyą w spiewie.

Ulegają oni bowiem równie jak wszyscy nawet najpierwszorzędniejsi wyspiewani spiewacy kaprysom zużytego głosu.

Obok chwil szczęśliwych, porywających często nawet pojedynczych tonów, idzie bezpośrednio nieraz detonacya, zamglenie głosu, lub chrypka albo też niemożność utrzymania lub wypełnienia tonu.

Mimo to przy grze dramatycznej, pełnej życia i werwy, zwłaszcza u pana Percuoco, uzupełniają oni całość opery lwowskiej wcale dobrze i z zadowolnieniem tych, którzy umieją miarę utrzymać w wymaganiach do opery lwowskiej — przez porównanie jej z równorzędnemi a nie pierwszorzędnemi w świecie.

Pan Jerzyna drugi tenor, który w roku po zaprzeszłym budził usprawiedliwione nadzieje, forsując ciągle głosem wprost nadużywa go.

Żałować też należy, że spiewak ten równie muzykalny, jak z natury obdarzony pełnym dość rozległym — a sympatycznym głosem nie odpowiedział oczekiwaniom.

Partye drugorzędne wypełniają panowie Laskowski i Łomiński.

W Carmen, w roli Michaeli, debiutowała dwa razy pani Percuoco, jako gość; spiewaczka, która zdołała zachować w wyższych tonach głos rozległy a nawet dzwięczny.

Z powyższego wynika, że tegoroczna opera lwowska, o ile dotyczy solowych głosów, lepszą jest bezwarunkowo od poprzedzających ją w ostatniem trzechleciu.

Chóry, zwłaszcza żeńskie, pozostały jednak te same co dawniej — w intonacyach ich uderza często z jednej strony nierówność, z drugiej pewna surowość i twardość w głosie, przypisać to należy niewątpliwie niedostatecznej szkole, lecz niemniej niedostatecznemu przygotowaniu na samej scenie. W tej mierze poprawa stanu obecnego jest nader pożądaną.

Orkiestra teatru lwowskiego, co do liczby i instrumentów, dziś zwłaszcza po wprowadzeniu arfy, jest dostateczną; dział smyczkowy zupełnie zadowalniający i liczący wielu dobrych artystów — natomiast część instrumentów dętych usuwa się nieraz z pod krytyki, i niejednokrotnie psuje wcale zresztą możliwą dobrą całość muzykalną.

Przyczyna tego stanu rzeczy leży przedewszystkiem w znacznej cześci instrumentów dętych bądź zniszczonych, lub prawie w regule rozstrojonych.

Mniemamy, że nadeszła już chwila, w której na seryo o zastąpienie przynajmniej częściowe, instrumentów dętych postarać się należy. Kuratorya teatru i dyrekcya, w granicach ciążącego na nich obowiązku dbając o rozwój muzykalny na scenie lwowskiej — spełnić to powinny.

Od rozpoczęcia sezonu operowego do dnia 16. b. m. przedstawiono następujące opery:

Mignon dwa razy,	Bal maskowy, Verdiego trzy razy,
Żydówkę „ „	Carmen, dwa razy,
Aidę trzy „	Favoritę, jeden raz,
Rigoletto jeden raz	

wreszcie Halkę dwa razy, spiewaną jednak siłami operetkowemi.

Razem przeto dano przedstawień operowych 16, z pomiędzy których odznaczały się dokładnością i precyzyą w wykonaniu przedewszystkiem Aida, Mignon i Favorita.

Potrzebę odświeżania repertuaru operowego podnosiliśmy już niejednokrotnie; wystawienie przynajmniej jednej w każdym sezonie z dotąd niegranych na scenie lwowskiej oper, nie nastręczy z pewnością trudności, skoro chóry i orkiestra przygotowane będą do jej wystawienia, przed rozpoczęciem sezonu operowego.

Kończąc sprawozdanie niniejsze nie możemy pominąć niektórych ogólnych uwag o teatrze lwowskim.

Teatr ten istnieje w warunkach niezaprzeczenie trudnych, przedewszystkiem łączy on w sobie wszystkie działy sceniczne, począwszy od farsy, a skończywszy na operze.

Już ta sama okoliczność, zmuszająca do utrzymania stale nader licznego personalu teatralnego, obok koniecznej w tym razie wszechstronności w kierownictwie artystycznem, wkłada na dyrekcyę teatru lwowskiego obowiązki, które w innych wielkich miastach są udziałem kilku przedsiębiorstw.

Po nadto, brak szkoły dramatycznej, obok wymagań publiczności, często przechodzących miarę tego, co w danych warunkach żądać można lub należy, podnosi trudności zadania.

Zresztą gdzieindziej odwiedzanie teatru stanowi jedenaste przykazanie każdego, kto ma jakąkolwiek tylko do wykształcenia pretensyą, u nas niestety grono prawdziwych miłośników teatru jest nader szczupłe, a scena w ogóle ocenioną bywa tylko jako rozrywka.

Gdzieindziej mężowie pióra i nauki z bezinteresowną gorliwością pracują nad podniesieniem teatru, nad postawieniem umiejętnej krytyki, u nas niestety nader często przeważa w tej krytyce stronniczość nad prawdziwą znajomością i miłością sceny.

Że przy takim stanie rzeczy skargi na pewną stagnacyę w rozwoju sceny, zwrócone być winny jednocześnie i do publiczności i do każdoczesnej dyrekcyi nie ulega wątpieniu.

Usunąć jednak to, co zniechęca część przynajmniej publiczności do bywania w teatrze, a co już leży w mocy fundacyi teatru i dyrekcyi, uważamy za ciążący na nich wyłącznie obowiązek.

Mamy tu na myśli utrzymanie staranniejsze wnętrza teatru, a więc i wejść doń i amfiteatru samego.

W tej mierze zaniedbanie doszło do granic ostatecznych.

Dla tej części publiczności, która po przedstawieniu w teatrze bierze udział jeszcze w zebraniach towarzyskich, zwłaszcza dla pań, teatr lwowski, przy swych stale zabłoconych schodach i grubą warstwą prochu i pyłu pokrytych ścianach, a nieraz i siedzeń w lożach, zaprawdę nie jest angażującym.

Zanim więc stolica kraju zajmie się na seryo budową nowego teatru, którego potrzeba tak powszechnie jest odczutą, wzniesienie zaś same do poprawy stosunków teatru lwowskiego nie mało przyczynić się musi — należy przedewszystkiem zająć się oczyszczeniem wnętrza teatru i jego starannem dalszem utrzymaniem.

Lwów dnia 25. stycznia 1890.

D. Abrahamowicz m. p, ***Fr. Hoszard*** m. p. ***Z. Sawczyński*** m. p.
R. Pilat m. p. ***A. Wiesiołowski*** m. p.

Alegat 14. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Wykaz

należytości, uiszczeń i zaległości zaliczek danych c. k. Radom szkolnym okręgowym po koniec roku 1889 na pokrycie potrzeb bieżących.

L. porządkowa	Nazwa c. k. Rady szkolnej okręgowej	Należytość						Odpisano		Uiszczono w r. 1889		Zaległość z końcem grudnia 1889.	
		zaległa		bieżąca		razem							
		zł.	ct	zł.	ct	zł	ct	zł.	ct	zł.	ct	zł	ct
1	Bóbrka	—	—	781	94	781	94	—	—	—	—	781	94
2	Bohorodczany	—	—	68	51	68	51	—	—	68	51	—	—
3	Borszczów	800	—	2.000	—	2.800	—	—	—	2 800	—	—	—
4	Brzesko	1.500	—	—	—	1.500	—	—	—	1.500	—	—	—
5	Chrzanów	—	—	1.102	03	1.102	03	—	—	1 102	03	—	—
6	Dolina	—	—	129	92	129	92	—	—	—	—	129	92
7	Drohobycz	1 500	—	5.234	23½	6.734	23½	—	—	5.234	23½	1.500	—
8	Gorlice	—	—	552	95	552	95	—	—	552	95	—	—
9	Gródek	5.947	94	2.047	72	7.995	66	—	—	1.134	96½	6.860	69½
10	Grybów	—	—	271	42	271	42	—	—	—	—	271	42
11	Husiatyn	—	—	4.498	98	4 498	98	—	—	2.791	70	1.707	28
12	Jarosław	—	—	4.982	12½	4.982	12½	—	—	2.421	98	2.560	14½
13	Jasło	2.500	—	—	—	2.500	—	—	—	2.500	—	—	—
14	Jaworów	3.562	57½	2.182	56½	5.745	14	—	—	1.135	35½	4.609	78½
15	Kamionka	—	—	3.155	93½	3.155	93½	—	—	75	75½	3.080	18
16	Kołomyja	840	78	228	48½	1.069	26½	—	—	—	—	1.069	26½
17	Kosów	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—
18	Kraków (zamiejska)	14.362	87	—	—	14 362	87	—	—	—	—	14.362	87
19	Krosno	900	—	—	—	900	—	—	—	900	—	—	—
20	Lisko	400	—	392	19	792	19	—	—	606	78	185	41
21	Lwów (zamiejska)	7.214	55	—	—	7.214	55	—	—	3.343	60½	3.870	94½
22	Mielec	3.084	75½	2.698	67½	5.783	43	1.587	36½	—	—	4.196	06½
23	Myślenice	1 000	—	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—	—	—
24	Pilzno	4.118	43	—	—	4 118	43	—	—	918	66	3.199	77
25	Podhajce	900	—	1 000	—	1 900	—	—	—	1.900	—	—	—
26	Przemyśl	5.442	18½	—	—	5.442	18½	—	—	675	35	4.766	83½
27	Rawa	—	—	580	88	580	88	—	—	580	88	—	—
28	Rohatyn	4.745	25½	904	20½	5.649	46	—	—	904	20½	4.745	25½
29	Rzeszów	6.107	72½	2.187	78½	8 295	51	—	—	—	—	8.295	51
30	Sambor	549	28	—	—	549	28	—	—	549	28	—	—
31	Sanok	—	—	1.800	—	1.800	—	—	—	—	—	1.800	—
32	Skałat	—	—	729	77	729	77	—	—	—	—	729	77
33	Stryj	1.500	—	477	92½	1.977	92½	—	—	—	—	1.977	92½
34	Tarnobrzeg	—	—	25	49	25	49	—	—	—	—	25	49
35	Tarnopol	—	—	3.000	—	3.000	—	—	—	—	—	3.000	—
36	Tarnów	—	—	3.640	21	3.640	21	—	—	—	—	3.640	21
37	Turka	—	—	1.468	45½	1.468	45½	—	—	163	05	1.305	40½
38	Wadowice	1.500	—	505	40	2.005	40	—	—	—	—	2.005	40
39	Zaleszczyki	1.027	41	1.000	—	2.027	41	—	—	—	—	2.027	41
40	Złoczów	—	—	236	51	236	51	—	—	—	—	236	51
41	Żydaczów	—	—	769	62½	769	62½	—	—	—	—	769	62½
42	Żywiec	—	—	1.019	25	1.019	25	—	—	55	92	963	33
	Suma	70.503	75½	49.673	18½	120.176	94	1.587	36½	33.915	21	84.674	36½

Alegat 15. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Wykaz

należytości, uiszczeń i odpisów taks wymierzonych na fundusz szkolny krajowy w roku 1889.

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zaległość z końcem roku 1889		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł	ct	
1	Kasa krajowa	119	70	331	80	451	50	52	50	265	55	133	45	
2	Biała	151	20	263	55	414	75	—	—	336	—	78	75	
3	Bóbrka	32	55	65	10	97	65	2	10	40	95	54	60	
4	Bochnia	105	—	153	82	258	82	1	05	172	72	85	05	
5	Bohorodczany	9	45	31	50½	40	95½	2	10	19	95½	18	90	
6	Borszczów	38	85	94	50	133	35	—	—	88	20	45	15	
7	Brody	211	05	134	40	345	45	3	15	130	20	212	10	
8	Brzesko	105	—	121	80	226	80	6	30	107	10	113	40	
9	Brzeżany	113	40	140	70	254	10	—	—	68	25	185	85	
10	Brzozów	32	55	123	90	156	45	35	70	57	75	63	—	
11	Buczacz	181	65	236	25	417	90	—	—	170	10	247	80	
12	Chrzanów	—	—	22	05	22	05	—	—	9	45	12	60	
13	Cieszanów	119	70	126	—	245	70	—	—	128	10	117	60	
14	Czortków	78	75	96	60	175	35	—	—	100	80	74	55	
15	Dąbrowa	150	15	173	25	323	40	—	—	221	55	101	85	
16	Dobromil	24	15	42	—	66	15	—	—	46	20	19	95	
17	Dolina	76	65	85	05	161	70	—	—	76	65	85	05	
18	Drohobycz	149	10	122	85	271	95	2	10	213	15	56	70	
19	Gorlice	52	50	122	85	175	35	—	—	102	90	72	45	
20	Gródek	68	25	112	35	180	60	—	—	90	30	90	30	
21	Grybów	5	25	47	25	52	50	2	10	39	90	10	50	
22	Horodenka	201	25	78	75	280	—	1	05	108	85	170	10	
23	Husiatyn	208	95	182	70	391	65	—	—	227	85	163	80	
24	Jarosław	200	55	148	05	348	60	4	20	193	20	151	20	
25	Jasło	90	30	89	25	179	55	2	10	151	90	25	55	
26	Jaworów	111	30	45	15	156	45	2	10	77	70	76	65	
27	Kałusz	43	05	61	95	105	—	1	05	53	55	50	40	
28	Kamionka	118	65	227	85	346	50	1	05	134	40	211	05	
29	Kolbuszowa	33	60	130	30	163	90	6	30	91	45	66	15	
30	Kołomyja	55	65	123	30	178	95	—	—	145	35	33	60	
31	Kosów	69	98	101	85	171	83	—	—	75	94	95	89	
32	Kraków	22	05	16	80	38	85	2	10	17	85	18	90	
33	Krosno	77	70	68	25	145	95	—	—	108	15	37	80	
34	Limanowa	92	40	124	95	217	35	16	80	109	20	91	35	
35	Lisko	42	—	159	60	201	60	2	10	162	70	36	80	
36	Lwów	393	75	234	15	627	90	1	05	174	30	452	55	
37	Łańcut	85	05	155	40	240	45	6	30	166	95	67	29	
	Do przeniesienia	3.671	13	4.595	87½	8 267	00½	153	30	4.485	11½	3.628	59	

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Należytość						Odpisano		Uiszczono		Zaległość z końcem roku 1889		Uwaga
		zaległa		bieżąca		razem								
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
	Z przeniesienia	3.671	13	4 595	87½	8.267	00½	153	30	4.485	11½	3.628	59	
38	Mielec	19	95	74	55	94	50	—	—	67	20	27	30	
39	Mościska	97	65	144	90	242	55	8	40	112	87½	121	27½	
40	Myślenice	99	75	325	50	425	25	18	90	344	40	61	95	
41	Nadwórna	26	25	92	40	118	65	6	30	75	60	36	75	
42	Nisko	12	60	64	05	76	65	—	—	50	40	26	25	
43	Nowy Sącz	34	65	129	15	163	80	8	40	123	90	31	50	
44	Nowy Targ	44	10	149	10	193	20	4	20	129	15	59	85	
45	Pilzno	26	25	48	30	74	55	1	05	58	80	14	70	
46	Podhajce	53	55	42	—	95	55	—	—	60	90	34	65	
47	Przemyśl	282	45	116	55	399	—	57	75	151	20	190	05	
48	Przemyślany	31	50	119	70	151	20	—	—	81	90	69	30	
49	Rawa	216	30	103	95	320	25	4	20	148	05	168	—	
50	Rohatyn	36	75	88	20	124	95	—	—	81	90	43	05	
51	Ropczyce	46	20	113	40	159	60	1	05	68	25	90	30	
52	Rudki	47	25	52	50	99	75	—	—	70	35	29	40	
53	Rzeszów	82	85	163	80	246	65	2	10	132	45	112	10	
54	Sambor	135	45	212	10	347	55	22	05	175	35	150	15	
55	Sanok	80	85	161	70	242	55	11	55	145	95	85	05	
56	Skałat	13	65	120	75	134	40	3	15	92	40	38	85	
57	Śniatyn	67	20	85	05	152	25	8	40	77	70	66	15	
58	Sokal	119	75	210	—	329	75	23	10	228	90	77	75	
59	Stanisławów	35	25	111	30	146	55	—	—	109	80	36	75	
60	Staremiasto	19	95	21	—	40	95	1	05	34	65	5	25	
61	Stryj	121	80	130	20	252	—	—	—	155	40	96	60	
62	Tarnobrzeg	89	25	76	65	165	90	—	—	106	05	59	85	
63	Tarnopol	98	70	174	30	273	—	13	65	181	65	77	70	
64	Tarnów	68	25	152	25	220	50	—	—	128	10	92	40	
65	Tłumacz	77	70	87	15	164	85	4	20	110	25	50	40	
66	Trembowla	153	79	137	55	291	34	—	—	65	10	226	24	
67	Turka	56	70	39	90	96	60	4	20	46	20	46	20	
68	Wadowice	312	90	287	80	600	70	34	65	406	45	159	60	
69	Wieliczka	17	85	192	15	210	—	3	15	170	10	36	75	
70	Zaleszczyki	187	95	63	—	250	95	—	—	56	70	194	25	
71	Zbaraż	44	10	140	70	184	80	—	—	148	05	36	75	
72	Złoczów	262	50	161	70	424	20	1	05	261	45	161	70	
73	Żółkiew	81	90	150	15	232	05	12	60	136	50	82	95	
74	Żydaczów	33	60	76	65	110	25	—	—	44	10	66	15	
75	Żywiec	229	90	174	30	404	25	—	—	199	50	204	75	
	Suma	7.138	22	9.390	27½	16.528	49½	408	45	9.322	79	6.797	25½	

Wykaz

załatwionych rachunków funduszu pro proterito dróg krajowych i obwodowych, obecnie powiatowych po koniec r. 1889, które c. k. Namiestnictwo a względnie c. k. Starostwa na skutek tutejszej odezwy do LW. 51192/889 przedłożyły.

Liczba porz.	Rachunki przedłożone przez	Drogi		załatwione uchwałą Wydziału krajowego	Z funduszu krajowego dana zaliczka	Zwrócone funduszowi krajowemu zaliczki	Ostateczny wynik rachunków		Uwaga
		krajowej	dawniej obwodowej, obecnie powiatowej				niedobór	nadwyżka	
1	C. k. Namiestnictwo z d. 31/12 — 1889 l. 88070		dawnego obwodu Nowo-Sądeckiego	do LW. 1362 1890				543 39	Ta nadwyżka została rozdzieloną między Wydziały powiatowe: w Nowym Sączu kwotą 304 zł. 53 ct. w Nowym Targu 100 zł. 57 ct., w Limanowy 138 zł. 29 ct.
2	C. k. Namiestnictwo z d. 10/12 — 1889 l. 61221	Brzeżany-Tarnopol Brzeżany-Złoczów		do LW. 56315 1889				3.891 37	Nadwyżka ta dopiero wtenczas zostanie do dyspozycyi, jeżeli wszelkie aktywa, wynoszące sumę 18.026 zł. 51 ct. ściągnięte będą i stan bierny w sumie 14.135 zł. 1½ ct. umorzony zostanie.
3	C. k. Namiestnictwo z d. 29/3 — 1889 l. 14583 Wydziału pow. w Zbarażu z d. 10/2 1890 l. 195	Brzeżańsko-Podwołoczyskiej Tarnopolsko-Brodzkiej		LW. 8509 i 14583/1890					*ad 3.* Dwa wykazy przypadających gminom należytości w sumie 11.586 zł. 21 ct. za przerobne przy drogach pomienionych przesłano Namiestnictwu, które nakazało c. k. Starostwu w Tarnopolu spieszne załatwienie tej sprawy.
4	C. k. Namiestnictwo z d. 13/3 1890 l. 12159	Prusko-Szląskiej	Wrocławskiej	LW. 12239 1890				232 78½	Zwyżka ta po finalnem zakończeniu rachunków drogi krajowej została do funduszu krajowego oddaną.
								2.583 81	Zwyżka drogi powiatowej wrocławskiej po ściągnięciu aktywów i umorzeniu pasywów zostanie rozdzieloną między Wydział powiatowy krakowski i chrzanowski. (Urgowano te Wydziały o załatwienie rekursów stron konkur.).

5	C. k. Namiestnictwo z d. 22/3 1890 l. 8110 C. k. Namiestnictwo z d. 8/6 1890 l. 37203	Bełzecko-Jarosławskiej		LW. 13403 i 25933 ex 1890	27.548	02			4.420	96			*ad 5.* Rachunki a mianowicie z prestacyj konkurencyjnych i repartycya zatracone zostały, zatem dla niemożliwości ściągnięcia niewiadomych zaległości czynnych zaliczka odpisaną została. Żądaniu przyjęcia pretensyi gmin z tytułu nadpłaconych datków a względnie niedoboru ubocznego na fundusz krajowy odmówiono.
6	C. k. Namiestnictwo z d. 24/4 1890 l. 19755	Skała-Czortków, Czortków-Monasterzyskiej		LW. 17900 ex 1890							241 351	49 65	Zwyżki te pozostaną do dyspozycyi po ściągnięciu wszelkich zaległości czynnych i umorzeniu stanu biernego.
7	dtto z 26/4 1890 l. 26160	Złoczowsko-Brzeżańskiej		LW. 17500 ex 1890							1.257	1/2 14	Zwyżka ta pozostanie do dyspozycyi j. w.
8	dtto z 1/4 1890 l. 15088	Siwka-Halickiej Sielec-Zaleszczyki Stanisławów-Bursztyn		LW. 14589 ex 1890							311	95	Ta nadwyżka została przeniesiona do funduszu krajowego.
9	C. k. Namiestnictwo z d. 18/4 1890 l. 19541	Sielecko-Zaleszczyckiej		LW. 16941 ex 1890	3 750	—	2.545	1/2 34			1.120	48	Ta nadwyżka zostanie do dyspozycyi dopiero po ściągnięciu wszelkich zaległości czynnych i umorzeniu stanu biernego. Rozporządzeniem do LW. 46822/883 została reszta zaliczki 1.204 zł. 65 1/2 ct. skutkiem kompensaty z funduszem konkurencyjnym z ewidencyi aktywów funduszu krajowego wykreśloną.
10	C. k. Namiestnictwo z d. 7/6 1890 l. 37035	Lwowsko Rohatyńskiej		LW. 24866 ex 1890							4.319	1/2 13	Ta nadwyżka pozostanie do dyspozycyi dopiero po ściągnięciu wszelkich zaległości czynnych i umorzeniu stanu biernego. Oprócz tej nadwyżki wykazuje dziennik c. k. Urzędu podatkowego w Bóbrce gotówkę tamże przechowaną w książeczce gal. Kasy oszczędności w kwocie 1.078 zł. 16 1/2 ct.
11	C. k. Namiestnictwo z d. 13/6 1890 l. 39821	Brzeżańsko-Tarnopolskiej Brzeżańsko-Złoczowskiej		LW. 26180 ex 1890							4.338	59	Ta nadwyżka pozostanie do dyspozycyi dopiero po ściągnięciu zaległości czynnych i umorzeniu stanu biernego. Dziennik kasowy c. k. Urzędu podatkowego w Brzeżanach wykazuje z końcem grudnia 1889 zapas kasowy w kwocie 795 zł. 97 1/2 ct.
12	C. k. Namiestnictwo z d. 24/4 1890 l. 24351		Baligród-Lutowiska	LW. 17998 ex 1890	10.000	—	6.424	1/2 63	3.575	1/2 36			Ten niedobór, a względnie dług funduszu pro praeterito tej drogi, należący się funduszowi krajowemu, został odpisany.

Odpis okólnika

Wydziału krajowego z dnia 15. kwietnia 1890 L. 5601. do Wydziałów powiatowych.

Okólnikiem z dnia 9. grudnia 1874, l. 24.218 Wydział krajowy wydał przepisy dla służby dróg krajowych co do zajmowania się czynnościami po za obrębem działalności jej urzędowej pozostającemi.

W ostatnich jednak czasach okazało się, że do okólnika tego służba drogowa nie zawsze ściśle się stosuje.

Zdarzyły się wypadki, że organa służby drogowej, bez wiedzy i pozwolenia Wydziału krajowego, przyjmowały i wykonywały obowiązki na żądanie Wydziałów powiatowych, c. k. władz rządowych lub stron prywatnych, skutkiem czego powstały spory, wymagające dochodzenia tak co do kompetencyi podjętych czynności, jakoteż wysokości wynagrodzenia za podjęte przez nich roboty.

Wobec tego polecamy wszystkim organom służby drogowej, aby dla każdej czynności, jaką miałyby podjąć dla Wydziałów powiatowych lub innych władz, bądź też dla stron prywatnych, przedewszystkiem postarały się o zezwolenie na to Wydziału krajowego.

Przy prośbie o takie zezwolenie organa służby drogowej winny podać rodzaj i rozmiar podjętych czynności, czas potrzebny do ich spełnienia i umówione warunki wynagrodzenia.

W razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, jak w czasie wylewów, nagłej przerwy komunikacyi, dalej gdy wezwani są jako rzeczoznawcy komisyi sądowej lub politycznej, mogą organa służby drogowej przyjmować udział na żądanie władz odnośnych lecz równocześnie winny donieść o tem Wydziałowi krajowemu z podaniem bliższych szczegółów co do czasu i wynagrodzenia za te czynności.

Jesteśmy nie tylko skłonni zezwolić, aby organa krajowej służby drogowej były pomocne powiatom przy budowie dróg powiatowych i gminnych, ale jest to naszem dążeniem w interesie racyonalnego rozwoju komunikacyj w całym kraju; nie możemy jednak się zgodzić, aby to się odbywało bez naszej wiedzy i pozwolenia a nawet jak się to wydarzyło z uszczerbkiem swych obowiązków, a więc ze szkodą funduszu krajowego.

Wzywamy Wydział powiatowy, aby jeżeli chce używać pomocy inżyniera naszego okręgowego, pomocnika lub konduktora, wystarał się wpierw o przyzwolenie Wydziału krajowego w każdym specyalnym wypadku.

Wszystkim zaś organom służby drogowej polecamy, aby do końca maja r. b. doniosły nam, jakiemi czynnościami i w jakich warunkach zajmują się po za obrębem swych czynności przy drogach krajowych. O tego rodzaju zezwolenia mają inżynierowie lub pełniący obowiązki inżynierów wnosić wprost do Wydziału krajowego, zaś pomocnicy inżynierów na ręce swych inżynierów, konduktorowie zaś za pośrednictwem Wydziałów powiatowych przy dołączeniu opinii dotyczącego inżyniera.

Niezastosowanie się organów naszej służby drogowej do niniejszego rozporządzenia ściągnie dla nich surową odpowiedzialność. O treści tego okólnika zechce Wydział powiatowy zawiadomić konduktorów drogowych.

d. u. s.

Alegat 18. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

W Y K A Z

wynikłości dochodów i wydatków miejscowych funduszów dróg gminnych.

L. p.	Powiat	Długość dróg gminnych Klm.	Ilość numerów domów względnie rodzin	Dochody												Wydatki		Z końcem r. pozostałość w nieodrobionych prestacyach	
				Wartość prestacyi		Należytości w materyale drzewnym od obszarów dworskich do 5%		Dotacya z pow. funduszu dróg gminnych		Należytość w czynszach z myta		Inne dochody gotówką		Razem		ryczałtowo			
				zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł	ct.	zł.	ct.
1	Biała	444	12.476	26.001	.	772	22	984	21	60	.	596	07	28.413	50	26 376	85	.	.
2	Bóbrka	905 711	10.424	12.529	20	505	85	780	64	1.052	68	2.066	32	16.934	69	15.479	20	1.455	49
3	Bochnia	655·579	15.481	29.835	03	1.130	37	4.681	38	.	.	.	.	35.646	78	30.765	18	4.881	60
4	Bohorodczany	.	9.825	19.813	20	504	19	190	33	.		10	95	20.518	67	15.187	.	5.556	70
5	Borszczów	487·305	13.005	21.522	.	2.792	25	4.766	92	.	.	22	13	29.103	30	26.725	92	1.470	31
6	Brody	1021·804	15.476	19 031	10	2.489	23	4 021	31	.	.	.	.	25.541	64	23.852	51	646	05
7	Brzesko	112·147	14.422	16.090	21	1.135	47	1.213	87	.	.	752	34	19.191	89	17.009	03	990	66
8	Brzeżany	594·499	11.929	9.071	75	2 137	92	.	.	.	.	.	.	11.209	67	12.164	87	.	.
9	Brzozów	290·940	10.955	14.449	30	699	78	2.276	48	.	.	.	.	17.425	56	17.082	68	.	.
10	Buczacz	811·300	15.898	31.796	00	864	61	2.034	17	.		129	69	34.824	47	30.611	77	4.212	70
11	Chrzanów	422 400	10.043	19.742	60	104	85	3.428	72	.		200	50	23.476	67	21.247	20	1.085	80
12	Cieszanów	78·615	11.860	14.232	.	939	66	216	15	200		.	.	15.587	81	15.214	76	373	05
13	Czortków	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
14	Dąbrowa	694·269	9.575	11.395	50	1.320	98	813	63	.	.	.	.	13.530	11	12.021	75	1.188	43
15	Dobromil	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
16	Dolina	522·654	13.336	35.371	60	256	35	700	64	.	.	.	.	36.328	59	31.668	.	3.959	95
17	Drohobycz	682· 30	18.043	29.146	17	1.829	49	400		.	.	.	.	31.375	66	24.589	45	5.910	39
18	Gorlice	365·229	11.250	15.579	42	492	69	8.803	63	2.194	78	.	.	27.070	52	25.212	28	1.889	34
19	Gródek	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
20	Grybów	399·785	6.419	9.504	.	297	50	264	74	.	.	.	.	10.066	24	8.785	60	1.280	64
21	Horodenka	549·128	14.445	22.910	80	100	.	190	.	.	.	.	.	23.200	80	16.584	20	6.616	60
22	Husiatyn	.	12 960	13.621	.	2.957	59	.	.	.	.	.	.	16.578	59	13.568	27	52	73
23	Jarosław	1043·873	19.259	19.745	60	3.008	09	890	70	.		.	.	23.644	39	19.335	57	2.101	54
24	Jasło	678·221	16.137	28.384	30	1.314	82	68.94	86	734	04	9	20	37.337	22	35.690	57	1.679	17
25	Jaworów	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
26	Kałusz	553·324	11·895	18.982	10	739	10	1 327	64	.	.	88	66	21.137	50	20.306	06	742	78
27	Kamionka	.	14.417	14.417		2 094	67	792	98	279	24	.	.	17.583	89	14.230	78	3.356	94
28	Kolbuszowa	539·987	.	10.550	70	697	41	474	47	.	.	3	83	11.726	41	11.586	38	136	20
29	Kołomyja	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
30	Kosów	529·320	15.050	12 032	.	143	79	.		.	.	.	.	12.175	79	9.561	19	2.624	60
31	Kraków	345·229	8.959	23.507	10	13	52	5.458	84	.	.	10	.	28.989	46	28.668	36	311	10
32	Krosno	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
33	Limanowa	473·204	10.450	16.884		586	38	1.985	91	.	.	.	.	19.456	29	19.823	75	731	04
34	Lisko	719·500	11.315	22.630		1.374	27	50	.	.	.	1.478	60	25.532	87	23.343	27	711	.
35	Lwów	1071·245	15.892	24.621	20	1.858	93	4 457	81	711	43	308	17	31.957	54	24.167	91	3.973	07
36	Łańcut	1014·479	21.996	17.420	40	1.628	31	2.313	03	.	.	.	.	21.361	74	16.249	74	5.112	.
37	Mielec	801·534	11.611	13.793	.	1.825	05	4.049	25	.	.	.	.	19.667	30	18.688	90	978	40

L. p.	Powiat	Długość dróg gminnych Klm.	Ilość numerów domów względnie rodzin	Dochody: Wartość prestacyi zł.	ct.	Należytość w materyale drzewnym od obszarów dworskich do 5% zł.	ct.	Dotacya z pow. funduszu dróg gminnych zł.	ct.	Należytość w czynszach z myta zł.	ct.	Inne dochody gotówką zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Wydatki ryczałtowo zł.	ct.	Zkońcem r. pozostałość w nieodrobionych prestacyach zł.	ct.
38	Mościska	551·452	11·544	10.382	42	1.208	76	43	.	.	.	.	.	11.634	18	12.497	78	11.170	81
39	Myślenice	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
40	Nadwórna	501·543	11.171	22 340	.	801	24	.	.	.	.	.	.	23.141	24	21.266	59	874	65
41	Nisko	31·995	9.737	15.558	50	728	52	17.042	.	.	.	702	72	34 061	74	31.049	99	3.011	75
42	Nowy targ	558·500	12 895	22.175	.	245	55	35	43	.	.	.	.	22 455	98	21.829	88	630	11
43	Pilzno	247·364	7.313	8.554	40	644	25	1.405	30	.	.	.	.	10.603	95	9.782	62	726	05
44	Podhajce	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
45	Przemyśl	670·561	11 996	24.000	.	2.605	09	2.253	67	.	.	.	.	28 858	76	23.184	41	1.943	50
46	Przemyślany	739·399	10.219	12.262	80	811	17	597	70	„	.	20	.	13.691	67	12.502	.	1.190	67
47	Rawa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
48	Robatyn	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
49	Ropczyce	620·088	11.234	11.405	.	1.582	73	4.130	04	.	.	.	.	17.117	77	11.119	72	5.055	35
50	Rudki	613 385	9.919	9.919	.	595	36	310	50	.	.	.	.	10.824	86	9.480	19	1.322	45
51	Rzeszów	833 500	22.257	22.225	75	2.102	52	1.763	03	5.105	.	60	.	31.256	30	31.256	30	.	.
52	Sambor	506 778	13.697	17 931	30	800	71	5.938	80	.	.	.	.	24.670	81	18.955	91	5.192	50
53	Sanok	500·736	15 530	16.504	25	1.314	82	996	04	.	.	.	.	18.815	11	16.998	03	1.817	08
54	Sącz nowy	917·078	19 503	18.197	05	.	.	.	.	.	.	.	.	18.197	05	12.690	37	5.539	49
55	Skałat	569·200	11.948	14 337	60	2.207	69	916	32	.	.	791	39	18.253	00	13.976	22	3.266	54
56	Śniatyn	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
57	Sokal	953·499	12.963	29.774	40	818	29	227	67	.	.	.	.	30.820	36	30.820	36	.	
58	Stanisławów	446·750	14.001	19 538	30	1.348	83	.		.	.	.		20.887	13	21.957	99	386	80
59	Staremiasto	259·493	8.100	9.720	.	249	21	30	.	.	.	.	.	9.999	21	7.762	31	2.236	90
60	Stryj	941·000	11.225	28 789	73	.	.	59	98	.	.	2552	17	31.401	88	27.627	79	3.774	10
61	Tarnobrzeg	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
62	Tarnopol	1058·000	13.650	16.381	20	1.099	46	958	95	.	.	.	.	18.439	61	14.970	02	3 500	05
63	Tarnów	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
64	Tłumacz	527·284	14.205	18.463	70	998	85	1.456	76	.	.	1	60	20.920	91	17.680	71	3.240	21
65	Trembowla	328·020	10.232	7.895	60	539	44	297	45	.	.	1735	57	10.468	06	9.526	16	941	90
66	Turka	489 858	9.502	15.203	20	337	90	1.733	02	.	.	461	49	17.735	61	15.176	10	730	.
67	Wadowice	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
68	Wieliczka	714·523	15.015	25.268	85	1.255	60	1.729	94	.	.	57	75	28.312	14	25 490	30	987	50
69	Zaleszczyki	583 000	12.004	19.206	40	2.273	95	1.067	16	.	.	.	.	22.547	51	10.517	26	9 878	30
70	Zbaraż	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
71	Złoczów	1165·000	21.039	25.076	60	1.195	77	6.112	01	.	.	.		32.384	38	27.749	88	.	
72	Żółkiew	.	12.200	12.200	.	1.395	66			.	.	.	.	13 595	66	11.718	25	.	
74	Żydaczów	474·000	10.488	23.738	60	1.629	33	1.613	85	.	.	.	.	26 981	78	23.923	78	1.205	02
74	Żywiec	438·800	14.036	33 037	50	675	04	136	83		.	.	.	33.849	37	36.045	06	3.379	69
	Razem	33047.317	752.546	1104.726	43	66.081	08	115317	76	10.337	17	12059	15	1308.521	59	1153354	98	126029	70

W y k a z

wynikłości zamknięć rachunków powiatowego funduszu dróg gminnych.

L. p.	P o w i a t	Dochody		Wydatki		Pozostałość kasowa z końcem roku		U w a g a
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
1	Biała	3.740	30	2.967	—	773	30	
2	Bóbrka	4.442	25	3.395	41	1.046	84	
3	Bochnia	9.483	36	9.357	01	126	35	
4	Bohorodczany	880	42	428	74	451	68	
5	Borszczów	2.569	98	307	20	2.262	78	
6	Brody	4.896	22	3.603	21	1.293	01	
7	Brzesko	2.708	80	948	57	1.760	23	
8	Brzeżany	2.631	44	585	81	2.045	63	
9	Brzozów	3.497	08	2.276	60	1.220	48	
10	Buczacz	3.271	46	3.427	17	—	—	Z końcem roku niedobór 155 zł. 71 ct.
11	Chrzanów	4.384	29	2.620	39	1.763	90	
12	Cieszanów	2.315	84	1.572	02	743	82	
13	Czortków	—	—	—	—	—	—	
14	Dąbrowa	1.722	49	1.036	08	686	41	
15	Dobromil	6.712	51	4.247	08	2.465	43	
16	Dolina	1.758	50	1.758	50	—	—	
17	Drohobycz	2.960	62	1.540	47	1.420	15	
18	Gorlice	18.860	35	18.401	63	458	72	
19	Gródek	2 715	11	2.714	75	—	36	
20	Grybów	1.374	21	1.057	94	316	27	
21	Horodenka	2.794	50	645	75	2.148	75	
22	Husiatyn	3.593	13	1.367	65	2.225	48	
23	Jarosław	15.301	66	15.301	66	—	—	
24	Jasło	7.717	56	7.670	62	46	94	
25	Jaworów	—	—	—	—	—	—	
26	Kałusz	7.885	89	6.893	22	992	67	
27	Kamionka	3.860	60	2.027	95	1.832	65	
28	Kolbuszowa	1.021	82	474	47	547	35	
29	Kołomyja	4.101	27	3.126	07	975	20	
30	Kosów	1.191	53	45	—	1.146	53	
31	Kraków	10.007	59	10.007	59	—	—	
32	Krosno	2.084	30	734	55	1.349	75	
33	Limanowa	3.359	06	1 985	91	1.373	15	
34	Lisko	1.906	82	146	44	1.760	38	
35	Lwów	6 943	73	5.617	46	1.326	27	
36	Łańcut	4.768	53	4.768	53	—	—	
37	Mielec	4.754	64	4.754	64	—	—	

L. p.	Powiat	Dochody zł.	Dochody ct.	Wydatki zł.	Wydatki ct.	Pozostałość kasowa z końcem roku zł.	Pozostałość kasowa z końcem roku ct.	Uwaga
38	Mościska	1.094	55	1.094	55	—	—	
39	Myślenice	—	—	—	—	—	—	
40	Nadwórna	3.672	04	942	72	2.729	32	
41	Nisko	—	—	—	—	—	—	
42	Nowy Targ	1.072	17	35	43	1.036	74	
43	Pilzno	2.322	96	1.348	35	974	61	
44	Podhajce	4.155	95	3.978	75	177	20	
45	Przemyśl	10.707	63	7.693	77	3.013	86	
46	Przemyślany	1.678	60	1.358	96	319	64	
47	Rawa	1.915	30	1.257	49	657	81	
48	Rohatyn		—	—	—		—	
49	Ropczyce	7.039	87	4.864	66	2.175	21	
50	Rudki	3.023	57	764	17	2.259	40	
51	Rzeszów	5.224	64	2.565	27	2.659	37	
52	Sambor	12.990	30	12.860	65	129	65	
53	Sanok	6.650	07	6.241	07	409	—	
54	Sącz Nowy	3.857	75	773	28	3.084	47	
55	Skałat	9.926	38	9.873	20	53	18	
56	Śniatyn	1.945	22	727	74	1.217	48	
57	Sokal	3.244	59	2.507	60	736	99	
58	Stanisławów	4.099	56	20	10	4.079	46	
59	Staremiasto	787	75	30		757	75	
60	Stryj	9.078	83	8.926	20	152	63	
61	Tarnobrzeg	1.851	12	641	10	1.210	02	
62	Tarnopol	5.569	96	4.423	65	1.146	31	
63	Tarnów	3.851	84	1.336	40	2.515	44	
64	Tłumacz	2.774	42	1.456	76	1.317	66	
65	Trembowla	3.329	95	2.497	45	832	50	
66	Turka	1.233	40	464	99	768	41	
67	Wadowice	5.203	78	2.602	22	2.601	56	
68	Wieliczka	9.008	59	8.987	54	21	05	
69	Zaleszczyki	2.730	18	2.730	18	—	—	
70	Zbaraż	—	—	—	—	—	—	
71	Złoczów	6.351	31	6.113	01	238	30	
72	Żółkiew	3.998	40	3.998	40	—		
73	Żydaczów	2.624	78	795	49	1.829	29	
74	Żywiec	2.952	67	116	45	2.836	22	
	Razem	308.186	99	231.840	69	76.502	01	
	Potrącając niedobór z pozycyi 10 w kwocie					155	71	
	Stan gotówki z końcem r. 1889 w 67 powiatach					76.346	30	

Wykaz

dojazdów kolejowych wybudowanych, kolaudowanych, obrachowanych i oddanych do użytku publicznego po koniec roku 1889.

Liczba porządkowa.	Powiat	Liczba porządkowa dojazdu	Dojazd do stacyi	Długość dojazdu w metrach	Ogółem koszta budowy zł.	ct.	Datek konkurencyjny z funduszu krajowego zł.	ct.
		40	wykazano po rok 1888.	25.106	166.305	91½	33.737	11½
1	Buczacz	41	Pyszkowce	2.404	15.763	22	5.294	41
2	Krosno	42	Krosno	555	2.536	45	539	48
	„	43	Iwonicz	179	1.638	51	425	17
3	Limanowa	44	Dobra	300	2.099	31	432	79
	„	45	Tymbark	917	10.148	29	3.126	54
4	Mielec	46	Dąbie	426	1.232	01	422	26
	„	47	Rzochów	331	777	73	268	89
	„	48	Mielec	690	1.635	13	513	05
5	Tarnobrzeg	49	Baranów	1.380	9.947	43	3.095	81
	„	50	Chmielów	999	5.155	35	1.468	45
	„	51	Tarnobrzeg	194	1.790	72	331	90
	„	52	Zbydniów	256	1.716	21	512	07
	„	53	Rozwadów	344	5.360	47	1.236	83
6	Tłumacz	54	Tłumacz - Pałahicze	36	325	59	108	53
	„	55	Oleszów	151	1 429	71	476	57
7	Wadowice	56	Wadowice	600	3.646	88	638	81
	„	57	Klecza górna	296	1.908	61	523	04
	„	58	Kalwarya zebrzydowska	536	5.098	14	1.345	80
8	Wieliczka	59	Bierzanów	2.330	5.906	01	1.227	76
			Razem	38.021	244.421	6½	55.725	27½

Z powyższego okaznje się, że budowa jednego kilometra dojazdu kosztowała łączną kwotę 6.428 zł. 58 ct. a fundusz krajowy przyczynił się datkiem konkurencyjnym w wysokości 22·8%.

W y k a z

ważniejszych rekonstrukcyj pozostałych do wykonania na drogach krajowych.

1. Droga Zator-Sucha w Zatorze przy wyjeździe z miasta i w Skawcach dla zmniejszenia spadków . . . . . 2.000 zł.

2. Droga Czorsztyn-Chabówka.

a) w 3 klm. $\frac{9-3}{100}$, w 3 klm. $\frac{4-7}{100}$ i 12 klm. $\frac{6-10}{100}$ dla zmniejszenia spadków (obecnie 8%) . . . . . 7.000 „

Po wykonaniu tych rekonstrukcyj droga między Czorsztynem a Nowym Targiem na długości 22 klm. — nie będzie miała znaczniejszych spadków.

b) na przestrzeni z Nowego Targu do Chabówki droga przechodzi szczytami gór, suma spadków wynosi 426 m., suma wzniesień 326 m. i spadki dochodzą do 15%. To przebudowanie rozpoczęto jako budowę drogi gminnej subwencyonowanej; doliną Raby ze spadkami nieprzekraczającymi 4%. Dodatek na koszta budowy z funduszu dróg krajowych . . . . . 40.000 „

3. Droga Słotwina-N. Sącz. Most na Dunajcu pod Kurowem dla zastąpienia ostatniego przewozu na drogach krajowych. — Budowa rozpoczęta — na jej ukończenie . . . . . 30.000 „

4. Droga Zakliczyn-Niedzica.

a) w 17 $\frac{1}{100}$ i w 18 klm $\frac{1-3}{100}$ dla zmniejszenia spadków . . 3 000 „

b) W 25—30 kl. dla obejścia góry Zbyszyckiej, gdzie droga jest w bardzo złym stanie, ze spadkami przeszło 15% . . . . . 50.000 „

c) w 42, 45, 56, 70, 75 klm. częściowe rekonstrukcye dla zmniejszenia spadków i ureglowania drogi . . . . . 15.000 „

d) w 93 $\frac{4-5}{100}$ w Czorsztynie dla zmniejszenia spadku i uregulowania drogi . . . . . 5.000 „

5. Droga Krościenko-Szczawnica w 6 klm. w Szczawnicy dla zmniejszenia spadku i rozszerzenia drogi (obecnie 4 m. do 8 m. szerokości) 6.000 „

6. Droga Gorlice-Konieczna w 27. klm. dla zmniejszenia spadku i uregulowania drogi . . . . . 2.000 „

7. Droga Dynów-Sanok.

W 1 klm. $\frac{8-10}{100}$, 2 $\frac{7-9}{100}$, w 2 $\frac{10}{100}$, 3 $\frac{1-3}{100}$,
„ 4 $\frac{4-7}{100}$, 6 $\frac{3-4}{100}$, w 8 $\frac{6-10}{100}$, 9 $\frac{1-6}{100}$, w 11 $\frac{3}{100}$, w 18 $\frac{2-3}{100}$,
„ 18 $\frac{8-9}{100}$, w 19 $\frac{6-8}{100}$, w 23 $\frac{8-10}{100}$, 24 $\frac{1-2}{100}$, w 28 $\frac{7-10}{100}$,
„ 29 $\frac{1-7}{100}$, w 34 $\frac{7-10}{100}$, 35 $\frac{1-3}{100}$, w 39 $\frac{4-5}{100}$, w 43 $\frac{10}{100}$
i 44 $\frac{1-3}{100}$ dla zmniejszenia spadków dochodzących do 9%, częściowe rekonstrukcye . . . . . 38.000 „

8. Droga Przemyśl-Sanok.

a) w 15—25 klm. droga przechodzi szczytami gór ze spadkami 12% okolicą bezludną . . . . . 30.000 zł.

b) w 29 i w 35—45 klm. dla ominięcia gór . . . . 20.000 „

c) w 58—63 klm. dla ominięcia gór i skrócenia drogi . . . 5.000 „

(Na tej drodze podano połowę kosztów budowy w przypuszczeniu, że drugą połowę pokryje subwencya państwowa).

9. Droga Jarosław-Bełzec w 7—11 klm. i 15—17 klm. dla skrócenia drogi o 1 klm. . . . . 16.000 „

10. Droga Zimnawoda-Hoszany. Częściowe przebudowanie pokładu drogowego . . . . . 30.000 „

11. Droga Lwów-Stojanów. Przedłużenie drogi do granicy . 6.000 „

12. Droga Bursztyn-Stanisławów, w 2 klm. $\frac{7-8}{100}$ dla złagodzenia spadku . . . . . 2.000 „

Dalej w 18—21, 25 i 29 klm. znajdują się także spadki 6—9%, na razie jednak nie są podane do zniesienia z powodu, że droga ta równoległa do kolei żelaznej straciła swoje znaczenie.

13. Droga Tłumacz-Zaleszczyki, w 12, 21, 26, 29—31, 60—61 klm. dla zmniejszenia spadków (8—12%) . . . . . 20.000 „

14. Droga Tyśmienica-Kołomyja, w 24 klm. dla zmniejszenia spadku (10 %) i zabezpieczenia góry osuwającej się . . . . 10.000 „

15. Droga Horodenka-Załucze, w 14, 27 i 28 klm. dla zmniejszenia spadków (8—10%) . . . . . 10.000 „

16. Droga Złoczów-Brzeżany wymaga radykalnych przebudowań, szczególnie w 14—16, 18—20, 29 i 32 klm.; przypuszczając że połowę kosztów pokryje subwencya państwowa . . . . . 30.000 „

17. Droga Rohatyn-Tarnopol.

a) w 8, 15, 25—30 klm. wymaga rekonstrukcyi pokładu szutrowego 6.000 „

b) w 35, 38, 44, 62 i 81 klm. zmniejszenie spadków (8—10%) . 18.000 „

18. Droga Kopyczyńce-Husiatyn.

a) w 1. klm. dla skrócenia i ominięcia grobli . . . . 6.000 „

b) w 23 i 24 klm. dla skrócenia, uregulowania i zmniejszenia spadków 2.000 „

(Podano połowę kosztów, licząc że drugą połowę pokryje subwencya państwowa).

19. Droga Zaleszczyki-Skała, w 1—2, 5—6, 12, 21—24, 27—28, 31—32, 34—36, 39, 45 i 51 klm. dla zmniejszenia spadków (7—12%) . 90.000 „

20. Droga Borszczów-Okopy, w 14 i 41 klm. dla zmniejszenia spadków (9—12%) . . . . . 10.000 „

21. Droga Iwanie-Mossorowka. Na wykończenie (9—11 klm) t. j. podniesienie i uregulowanie drogi . . . . . 8.000 „

22. Droga Tłuste-Buczacz. W 3 $\frac{10}{100}$ i 4 $\frac{1-2}{100}$, w 11 $\frac{6-8}{100}$, w 25 $\frac{6-7}{100}$, 31 $\frac{4-5}{100}$ klm. zmniejszenie spadków (8—10%) . . . . 7.000 „

23. Droga Strusów-Buczacz, w 1 $\frac{2}{100}$, 3 $\frac{5-7}{100}$, w 6 $\frac{4-6}{100}$ klm. i na końcu drogi w Buczaczu zmniejszenie spadków . . . . . 15 000 „

24. Droga Monasterzyska-Czortków, w 1 $\frac{5-9}{100}$, 2 $\frac{1-4}{100}$, 2 $\frac{7}{100}$, 3 $\frac{8}{100}$, 16 $\frac{3-6}{100}$, 18 $\frac{1}{100}$, 31 $\frac{8-9}{100}$, 43 $\frac{1}{100}$ klm. dla zmniejszenia spadków 20.000 „

559.000 zł.

Do L. W. 3326/90.

Instrukcya

dodatkowa do przepisów okólnika Wydziału krajowego z d. 22. grudnia 1882 r. L. 51.432 w sprawie subwencyonowania dróg powiatowych i gminnych.

A. Projekt drogi.

Sieć dróg

§. 1. Na podstawie uchwały Rady powiatowej Wydział powiatowy winien przedstawić sieć dróg najważniejszych w powiecie do budowy, uzasadnić ich potrzebę i znaczenie pod względem rolnictwa, przemysłu i handlu, oraz oznaczyć kolej ich budowy.

Wydział powiatowy powinien również wykazać środki, jakimi może rozporządzać na pokrycie kosztów budowy i konserwacyi drogi po jej zbudowaniu (fundusze powiatowe, zasiłki z powiatowego funduszu dróg gminnych, prestacye, datki dobrowolne i t. d.)

Jeżeli dla nadania znaczenia swym drogom, Reprezentacya powiatowa potrzebuje uzupełnienia budowy dróg w sąsiednich powiatach, należy tę potrzebę uzasadnić i oznaczyć, jakiemi ofiarami do tej budowy przyczynić się może.

W projekcie sieci dróg należy się ograniczyć tylko do dróg najważniejszych, odraczając drogi mniejszego znaczenia. Z projektowanej przez Reprezentacyę powiatową sieci dróg, Wydział krajowy oznaczy te, które ze względu na ich większe znaczenie w pierwszym rzędzie mogą być subwencyonowane z funduszu krajowego.

Projekt wstępny.

§. 2. Zamiast szczegółowego operatu technicznego przy podaniu o subwencyę z funduszu krajowego, wystarczy przedłożenie projektu wstępnego.

§. 3. Projekt wstępny ma zawierać:

a) kierunek drogi oznaczony kolorem na mapie generalnego sztabu;

b) opisanie drogi zawierające: wykaz miejscowości przeciętych drogą i gmin sąsiednich, które z drogi korzystać będą;

rodzaj gruntów, przez które droga przechodzi (grunta nieprzepuszczalne, piaski, moczary, lasy, góry i t. p.);

znaczenie drogi pod względem ekonomicznym i jej związek z drogami istniejącemi;

c) Przybliżony koszt budowy, oznaczony na podstawie średniej ceny jednego kilometra dróg zbudowanych w podobnych warunkach. W braku danych do ocenienia kosztów budowy w powyższy sposób podać należy: cenę i przybliżoną powierzchnię gruntów do wywłaszczenia, cenę i rodzaj materyałów budowlanych, wykaz robót budowlanych, rodzaj i położenie kamieniołomów i żwirowisk;

d) Warunki i przypuszczalne koszta utrzymania w przyszłości oraz środki pokrycia tych kosztów;

e) wykaz prestacyj, datków dobrowolnych, udział funduszów powiatowych i w ogóle środków przeznaczonych na pokrycie kosztów budowy;

f) program budowy oznaczający na ile lat budowa zostaje rozłożoną, w jaki sposób ma być wykonaną, czy w zarządzie własnym, czy też w przedsiębiorstwie, jaki będzie ustanowiony zarząd administracyjny i techniczny, w ilu i w których punktach ma być budowa rozpoczętą.

W braku odpowiednich miejscowych sił technicznych Wydział powiatowy może się odnieść do Wydziału krajowego o delegowanie inżyniera krajowego dla wypracowania projektu wstępnego.

Projekt szczegółowy.

§. 4. Subwencya krajowa, przyrzeczona na podstawie projektu wstępnego, asygnowaną być może dopiero po przedłożeniu, zbadaniu i sprawdzeniu szczegółowego projektu tej części drogi, która w najbliższym czasie ma być budowaną.

§. 5. Projekt szczegółowy ma obejmować:

a) Plan sytuacyjny, przedstawiający i uzasadniający kierunek drogi, wzniesiony na mapy katastralne, albo sporządzony na skalę $^1/_{1000}$ lub $^1/_{2000}$.

Na tym planie należy oznaczyć wywłaszczenia gruntów, zabudowania, główne paliki, wierzchołki kątów, promienie łuków, bieg wód i w ogóle szczegóły, mogące mieć wpływ na budowę lub usprawiedliwić kierunek przyjęty.

Główne punkty projektu, szczególnie wierzchołki kątów, winny być na mapach katastralnych oznaczone podług punktów stałych.

Gdy droga jest w linii prostej, lub składa się z długich linij prostych o rozwartych kątach, gdy nie wymaga wywłaszczeń i w ogóle nie ma takich przedmiotów, któreby na budowę i kierunek wpływ miały, gdy zatem kierunek ten jest dostatecznie określony w projekcie wstępnym na mapie sztabowej, plan sytuacyjny nie jest koniecznym.

b) Profil podłużny, powinien przedstawiać przekrój gruntu naturalnego i projektowanej drogi, spadki, łuki, położenie mostów i odległości.

Jeżeli nie dołączono planu sytuacyjnego, należy na profilu podłużnym wypisać kąty, kierunek łuków, długość stycznych i promieni.

Skala dla długości ustanawia się na $^1/_{1000}$ lub $^1/_{2000}$, dla wysokości dziesięć razy większa.

Należy także dołączyć raptularz niwelacyjny, na podstawie którego profil podłużny sporządzony został.

c) Profile poprzeczne są potrzebne, gdy grunt jest nierówuy. Jeżeli grunt w kierunku poprzecznym jest prawie poziomy, wystarczy do obliczenia wywłaszczeń i robót ziemnych profil podłużny.

Na gruncie z jednostajnem nachyleniem, albo gdy droga jest projektowana po dawnej drodze, której szerokość i wymiary rowów nie przedstawiają znaczniejszych różnic, wystarczą typy profilów poprzecznych. Roboty ziemne w takim razie będą obliczone na podstawie tablic dla gruntu poziomego, a oznaczony z profilów typowych współczynnik różnicy posłuży dla sprostowania obliczeń.

Dla tych części dróg, gdzie w celu uzyskania łagodnych spadków potrzeba zastosować serpentyny, konieczne są długie profile poprzeczne, albo plan warstwowy.

d) Obliczenie bryłowatości robót ziemnych. Objętość wykopów i nasypów należy obliczać pomiędzy profilami.

e) Tablica przewozu ziemi z oznaczeniem średniej odległości dowozu.

f) Projekty robót budowlanych tylko ważniejszych i wyjątkowych należy przedkładać. Dla zwykłych mostów wystarczy powołanie się na typy przyjęte.

g) Kosztorys budowy obejmujący: wywłaszczenia, roboty ziemne, budowlane, pokładowe, zabezpieczenia i t. p.

Dokładność obliczeń przy projektach szczegółowych będzie wystarczającą: dla rzędnych profilu podłużnego w dwóch cyfrach dziesiętnych, dla długości i powierzchni profilów poprzecznych w jednej dziesiętnej, dla obliczeń robót ziemnych w liczbach całych.

Wyjątkowe wymagania, wynikające z wyjątkowych warunków, w jakich niektóre drogi się znajdują, Wydział krajowy oznaczy przy zatwierdzeniu projektów wstępnych.

§. 6. W razach nagłych, gdy rozpoczęcie budowy nie cierpi zwłoki, a nie ma gotowego projektu, Wydział krajowy wydeleguje swego inżyniera dla sporządzenia częściowego projektu i upoważni do rozpoczęcia robót, przez tego inżyniera oznaczonych przed zatwierdzeniem projektu.

B. Główne warunki techniczne wymagane przy budowie dróg subwencyonowanych.

Kierunek drogi.

§. 7. Kierunek drogi powinien odpowiadać w pierwszym rzędzie potrzebom ruchu ogólnego i przedstawiać linię ile możności najkrótszą.

Główne punkty (miejscowości), które ma droga połączyć t. j. ogólny kierunek drogi oznaczają władze administracyjne. Szczegółowy zaś kierunek pomiędzy danymi punktami oznaczony będzie podług zasad technicznych.

Spadki.

§. 8. Spadki powinny być o ile można łagodne i w zwykłych warunkach nie mogą przekraczać 5%.

W górach, gdzie ładunek wozów bywa mniejszy i w miejscach, gdzie złagodzenie spadku robotami ziemnemi lub rozwinięciem trasy jest niemożliwe, może być wyjątkowo dozwolone pewne zwiększenie spadku po sprawdzeniu na gruncie przez inżyniera krajowego, że budowa drogi o spadku łagodnym spowoduje zbyt wielkie trudności.

Osuszenie drogi.

§. 9. W projekcie drogi, oraz przy wykonaniu robót należy dążyć do dokładnego jej osuszenia i uzyskania trwałej podstawy dla warstwy szutrowej.

Roboty ziemne.

§. 10. Przed rozsypaniem szutru należy dokładnie wykonać roboty ziemne. Dróg niezbudowanych podług racyonalnego projektu nie należy szutrować.

Warstwa szutrowa.

§. 11. Materyał stanowiący warstwę szutrową tylko na dokładnie wyrównanym, ubitym, osuszonym i przepuszczalnym gruncie może być rozsypany, a następnie odpowiednio wywalcowany przed otwarciem komunikacyi.

C. Kontrola projektów i robót.

Sprawdzenie projektów.

§. 12. W razie potrzeby zarządzi Wydział krajowy sprawdzenie na gruncie przez swego inżyniera projektów wstępnych i szczegółowych przed ich zatwierdzeniem.

Sprawdzenie robót.

§. 13. Wydział powiatowy, względnie zarząd budowy drogi, winien zawiadomić Wydział krajowy o rozpoczęciu robót, a następnie przez czas trwania budowy, aż do jej przerwania lub ukończenia przedkładać sprawozdania każdego miesiąca o postępie robót, o potrzebie ich rewizyi i o trudnościach napotykanych

Wydział krajowy w miarę uznanej przez siebie potrzeby, zarządzać będzie peryodyczne sprawdzanie na gruncie przez swych inżynierów, czy roboty są wykonywane podług zatwierdzonych projektów i zgodnie z zasadami technicznemi i czy postęp robót i ceny odpowiadają miejscowym warunkom.

Wydział powiatowy względnie zarząd budowy winien inżynierowi, delegowanemu przez Wydział krajowy, udzielać wszelkich żądanych wyjaśnień.

Budowa we własnym zarządzie.

§. 14. W razie wykonywania robót we własnym zarządzie dążyć należy, o ile można, do prowadzenia robót za wynagrodzeniem od wymiaru, i tylko równanie i ubijanie nasypów, ważniejsze roboty murarskie, pomniejsze nie dające się obliczyć i w wypadkach, gdzie zależy na ścisłości, winny być wykonane za wynagrodzeniem dziennem.

Do zarządu administracyjnego, do kontroli i wypłaty robotników, Wydział powiatowy wyznaczać będzie osobnego delegata.

Dziennik budowy.

Przy ważniejszych robotach kierownik techniczny winien prowadzić dziennik budowy, zapisując codziennie rodzaj robót wykonywanych, ilość robotników każdej kategoryi, zawarte umowy o dostawy lub roboty, przerwy w robotach i ich przyczyny, oraz wypadki i okoliczności objaśniające postęp lub utrudnienie robót.

Rachunki.

Przy budowie wykonywanej we własnym zarządzie należy w listach płac, kwitach i w ogóle w rachunkach wyszczególniać rodzaj, ilość i koszt wykonywanej roboty.

Wydatki należy rozdzielać na następne kategorye: wywłaszczania, roboty ziemne, budowlane, zabezpieczenia, dostawa szutru, roboty pokładowe, pomniejsze, szkody elementarne, narzędzia i wydatki administracyjne.

Budowa oddana w przedsiębiorstwo.

§. 15. W razie zamiaru oddania budowy drogi w przedsiębiorstwo Wydział krajowy zarządzi dokładne sprawdzenie projektu i warunków licytacyjnych.

Podczas prowadzenia robót w sposób powyższy dziennik budowy ma obejmować: szczegóły postępu dostaw i robót, wykazy częściowych odbiorców i zaliczek, oraz uwagi, co do sposobu wykonania robót, jakoteż okoliczności wpływające na tok budowy.

Zmiany w projekcie.

§. 16. Zmiany w projekcie zatwierdzonym przez Wydział krajowy przedsiębrane być mogą tylko za poprzedniem zezwoleniem Wydziału krajowego.

Kierownictwo techniczne z ramienia Wydziału krajowego.

§. 17. Przy ważnych lub trudnych robotach Wydział krajowy może ustanowić kierownika technicznego z ramienia swego.

Wstrzymanie wypłaty subwencyi.

§. 18. W razie niezastosowania się w prowadzeniu budowy do zatwierdzonych projektów, również w razie nieodpowiedniego wykonywania robót, wstrzymaną będzie dalsza wypłata subwencyi krajowej z zagrożeniem odmówienia absolntoryum z użycia zasiłku już asygnowanego, jeżeli wytknięte błędy w budowie nie zostaną usunięte.

Absolutoryum.

§. 19. Absolutoryum z użycia asygnowanej subwencyi krajowej danem będzie po dokonaniu kolaudacyi i złożeniu udokumentowanych rachunków, jeżeli się okaże, iż ściśle były dopełnione przepisy okólnika Wydziału krajowego z d. 22. grudnia 1882. L. 51.432 łącznie z postanowieniami objętemi instrukcyą niniejszą.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów, dnia 20. lipca 1890.

Odpis okólnika

Wydziału krajowego z d. 3. maja 1890, L. 8002. do inżynierów dróg krajowych.

Zarządzając w myśl ustawy z dnia 28. grudnia 1887 (dz. u. p. z r. 1888 Nr 1) „o ubezpieczeniu robotników od wypadków", wymagane tą ustawą ubezpieczenie na drogach krajowych, udzielamy Panu w tej mierze następujących wskazówek, mających na celu jednolite postępowanie przy zostosowaniu powołanej ustawy.

1. W ścisłem rozumieniu ustawy z dnia 28. grudnia 1887 przedsiębiorstwem na drogach krajowych padlegającem obowiązkowi ubezpieczenia od wypadków, są dwa główne działy robót na tychże drogach wykonywanych, a mianowicie:

a) Roboty zwyczajne (stałe) co roku przy utrzymywaniu dróg krajowych się powtarzające, jako to: rewizye i naprawy mostów, murów oporowych, wysokich szkarp, naprawa poręczy, obrona mostów w czasie powodzi i puszczania lodów, walcowanie i t. p., o ile ich wykonanie spowodować może wypadki ustawą przewidziane.

Nie stosuje się to jednakże wcale do robót zwyczajnego utrzymania dróg krajowych, takich, jakiemi są: zbieranie błota, rozsypanie szutru, rozścielenie żwiru, czyszczenie rowów itp.

b) Roboty nadzwyczajne, do jakich zaliczyć należy: wszelkie nowe budowle, rekonstrukcye i roboty wyjątkowe, nieprzewidziane przy zwyczajnem utrzymaniu dróg krajowych, a spowodowane w pierwszym rzędzie wypadkami elementarnymi, przerwaniem dróg lub znaczniejszem uszkodzeniem mostów, nadto roboty połączone z wydobywaniem żwiru, piasku, w kamieniołomach, cegielniach i t. p, o ile ich wykonywanie narazić może na następstwa wypadków ustawą objętych.

2. §§. 1. i 4. ustawy wkładają obowiązek ubezpieczenia przeciw następstwom wypadków ustawą objętych robotników i urzędników przedsiębiorstwa nie posiadających prawa do emerytury.

W zastosowaniu postanowień ustawy ubezpieczeni być mają na drogach krajowych tak najemni dziennie robotnicy jak i drożnicy, tudzież specyalnie do prowadzenia lub nadzoru robót użyci funkcyonaryusze, nie posiadający prawa do emerytury.

3. Co do wyżej w ustępie 1. lit. *a)* wspomnianych robót zwyczajnych na drogach krajowych we własnym zarządzie, stosownie do §. 18. ustawy, zgłosiliśmy już obowiązanych do ubezpieczenia, przyjmując w 15 okręgach a względnie expozyturach dróg krajowych przeciętnie liczbę ogólną dziennie pracujących na 294, dla których w ciągu roku przez 800 dni zatrudnionych, przypadnie łączna kwota wypłaconego rocznego zarobku 800 zł. Tak obliczona suma zarobku rocznego w dziale robót zwyczajnych na drogach krajowych podlegających ustawie o ubezpieczeniu od wypadków, przyjętą została za podstawę do wymierzenia w myśl §§. 16, 17, 22 i 23. przypadającej należytości za ubezpieczonych, którą to należytość postanowił Wydział krajowy ponieść w całości z funduszu krajowego.

Udzielając w załączeniu wykaz powyższego zgłoszenia a w myśl rozporządzenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 14. czerwca 1889 (dz. u. p. Nr. 95.) na mocy §. 63. ustawy wydanego, poczynający obowiązywać od 1. listopada 1889, polecamy Panu na wypadek, gdyby oznaczona skala co do przeciętnej liczby pracujących dziennie, co do ilości dni takich

w roku i co do podanej sumy rocznych zarobków, w ciągu roku 1890 lub później miała być zmniejszona lub zwiększona, abyś w myśl §. 18. ustawy, celem uzupełnienia zgłoszonego już ubezpieczenia, doniósł bezzwłocznie Wydziałowi krajowemu o zaszłej zmianie. Doniesienie to ma być sporządzone na formularzu zgłoszenia udzielonym reskryptem z 23. września 1889 l. 37.580, z uwzględnieniem następnych wskazówek:

a) w rubryce 1. formularza podać należy przy firmie przedsiębiorstwa „Wydział krajowy“ imię i nazwisko inżyniera, pod zarządem którego droga zostaje;

b) w rubr. 2. oznaczyć drogę, o której utrzymanie się rozchodzi;

c) w rubr. 3 wymienić miejscowość, stanowiącą centralny punkt wykonywanych robót, podlegających ubezpieczeniu;

d) w rubr. 4. lit. a) b) oznaczyć przeciętną liczbę robotników i drożników podlegających obowiązkowi ubezpieczenia, z uwzględnieniem zaszłej zmiany w pierwotnym wykazie zgłoszenia;

e) przy wypełnieniu rubr. 5. co do liczby dni roboczych w roku, trzymać się należy przyjętej skali z uwzględnieniem zaszłej zmiany;

f) w rubr. 6. podać ogólną kwotę zarobków dziennych na podstawie danych rubr. 4., 5. i 7. ze stosowną zmianą w odnośnej rubryce pierwotnego wykazu zgłoszenia;

g) w rubr. 7. oznaczyć wedle przyjętej już zasady przeciętną kwotę dziennego zarobku;

h) w rubr. 8. lit. a) b) wyszczególnić używany przy każdej drodze walec drogowy żelazny, tudzież inne motory, któreby faktycznie użyte być miały przy wykonywaniu odnośnych robót jak lokomobil i t. p. i zarazem podać ilość tych motorów;

i) w rubr. 8. lit. c) d) podać przedmioty, które mogłyby narazić pracujących na nie bezpieczeństwo jak n. p dynamit, kafar, lokomobil i t. p., ile możności z oznaczeniem siły tychże okoliczności, które z natury swojej spowodować mogą niebezpieczeństwo, jak niemniej podać liczbę pracujących, którzy najbardziej wskutek tego narażeni być mogą. Przytem pominąć nie można tych wypadków niebezpieczeństwa, jakie przy wykonywaniu znaczniejszych robót przy mostach, murach, szkarpach etc. spowodować mogą spadnięcie, okaleczenie i t. p.

k) rubr. 9. nie ma tu zastosowania;

l) w rubr. 10. zamieścić słowa: nadzór wykonywany przez służbę drogową;

m) w rubr. 11. podać tożsamo, co jest zawarte w pierwotnym wykazie zgłoszenia.

4. Co do wyżej w ustępie 1. lit. b) wspomnianych robót nadzwyczajnych na drogach krajowych we własnym zarządzie, przy nich zatrudnieni tak najemni dziennie robotnicy jak drożnicy lub specyalnie do prowadzenia czy też nadzoru robót przeznaczeni funkcyonaryusze (czyli w duchu ustawy rozumieni urzędnicy) mają być, po myśli §. 18. ustawy, zgłoszeni do ubezpieczenia przeciw następstwom wypadków ustawą objętych.

W tym celu polecamy Panu, abyś co do tych robót nadzwyczajnych jakiejkolwiek kategoryi wykonać się mających we własnym zarządzie na drogach krajowych pod jego nadzorem zostających wniósł bezzwłocznie do Wydziału krajowego wykaz zgłoszenia do ubezpieczenia w dwóch egzemplarzach na takich samych formularzach powyżej w ustępie 3. wzmiankowanych, z uwzględnieniem następujących wskazówek:

aa) w rubryce 1. formularza tak samo wypełnić jak wyżej w ustępie 3. lit. a) podano;

bb) w rubr. 2. dodatkowo oznaczyć rodzaj robót nadzwyczajnych, jak n. p. budowa lub rekonstrukcya lub też wykonanie wyjątkowej roboty:

cc) w rubr. 3. jak wyżej w ustępie 3. lit. c);

dd) w rubr. 4. w przeciętnej liczbie zatrudnianych prócz najemnych dziennie robotników i drożników objąć także specyalnie do prowadzenia lub nadzoru robót użytych funkcyonaryuszów, o ile podlegać mogą ustawą przewidzianemu niebezpieczeństwu i o ile do nich §. 4. ustawy nie ma zastosowania;

ee) w rubr. 5. jak wyżej w ustępie 3. lit. e);

ff) w rubr. 6. przy oznaczeniu ogólnej kwoty zarobków winni być uwzględnieni wyżej wspomniani funkcyonaryusze, podlegający obowiązkowi ubezpieczenia według wynagrodzenia dla nich przyznanego a zatem w rubryce tej przestawić należy ogólną kwotę przypadającego łącznego wynagrodzenia dla najemnych dziennie robotników i drożników z dodaniem samej płacy specyalnie użytych fnnkcyonaryuszów do prowadzenia lub nadzoru robót. Przytem należy zastosować się do §. 6. ustępu 7. ustawy, wedle którego nadwyżka płacy funkcyonaryusza wyżej 1.200 zł. nie ma być braną w rachubę.

gg) w rubr. 7. jak wyżej w ustępie 3. lit. g);

hh) w rubr. 8. lit. a) b) zastosować odpowiedź do wskazówek podanych w ustępie 3. lit. h).

ii) w rubr. 8. lit. c) d) jak wyżej w ust. 3. lit. i);

kk) w rubr. 9. o ile dotyczy robót specyalnie przy cegielniach, dać stosowną odpowiedź;

ll) w rubr. 10. jak wyżej w ust. 3. lit. e);

mm) w rubr. 11. zamieścić słowa: „Zgłoszenie niniejsze do ubezpieczenia w myśl postanowień ustawy z 28. grudnia 1887 (dz. u. p. z r. 1888. Nr. 1.), obejmuje obowiązanych do ubezpieczenia zatrudnionych przy robotach“ (tu wyszczególnić kategoryę nadzwyczajnych robót).

5, §. 19. ustawy wkłada obowiązek zawiadamiania zakładu ubezpieczenia o każdej zmianie w przedmiocie lub rodzaju przedsiębiorstwa, które może mieć znaczenie pod względem obowiązku ubezpieczenia.

Celem dopełnienia tego postanowienia ustawy, o ile dotyczy robót nadzwyczajnych, polecamy Panu o każdej zmianie bezzwłocznie donosić Wydziałowi krajowemu z uwzględnieniem analogicznych wskazówek powyżej w ustępie 3. podanych.

6 Skoro roboty wyżej wymienione, czy to z ich wykonaniem, czy też z ich zaniechaniem zostaną zastanowione, masz Pan po myśli §. 27. ustawy, zaraz o tem donieść Wydziałowi krajowemu.

7. Czyniąc zadość postanowieniu zawartemu w §. 29. ustawy, polecamy Panu, odnośnie do rozporządzenia z 20. grudnia 1889 l. 55941, o każdym wypadku, wskutek którego osoba zatrudniona na drodze krajowej a podlegająca obowiązkowi ubezpieczenia poniosła śmierć lub uszkodzenie ciała, pociągające za sobą niezdolność do pracy najmniej 3 dni trwającą, najpóźniej w dni pięć po zaszłym wypadku do c. k. starostwa powiatowego doniesienie pisemne i jednocześnie złożyć o tem relacyę do Wydziału krajowego. Doniesienie do starostwa ma być sporządzone w 2 egzemplarzach na formularzu, rozporządzeniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z 24. stycznia 1889 (dz. u. p. Nr. 12.) przepisanym a udzielonym Panu z ustawą o ubezpieczeniu od wypadków tutejszym reskryptem z dnia 23. września 1889 l. 37.586.

8. Z uwagi, że obowiązek ubezpieczenia robotników od wypadków na drogach krajowych, po myśli ustawy z 28. grudnia 1877 (dz. u. p. z r. 1888. Nr. 1,) cięży także na przedsiębiorcach, którym oddawane bywają pewne roboty do wykonania czy to na mocy zawartych, z nimi kontraktów, czy też w akord, polecamy Panu, abyś każdego takiego przedsiębiorcę w swoim czasie zawiadomił pisemnie o ciężącym na nim obowiązku ubezpieczenia zatrudnionych przez niego robotników od wypadków i jednocześnie o tem doniósł Wydziałowi krajowemu.

9. Wreszcie celem utrzymania w powyższej sprawie należytej ewidencyi, polecamy Panu zaprowadzić osobną książkę, w której wpisywane być mają odnośne szczegóły dotyczące ubezpieczenia od wypadków najemnych dziennie robotników, drożników i funkcyonaryuszów specyalnie użytych do prowadzenia lub nadzoru robót we własnym zarządzie.

D. u. s.

Wykaz

funduszów państwowych, krajowych i powiatowych, przeznaczonych na publiczne roboty drogowe wykonać się mające w r. 1890.

L. p.	Nazwa powiatu	a) państwowe zł.	a) państwowe ct.	b) krajowe zł.	b) krajowe ct.	c) powiatowe zł.	c) powiatowe ct.	Razem zł.	Razem ct.	Uwaga
1	Biała	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie przedsięwzięto żadnych robót.
2	Bóbrka	39.829	22 1/2	20.633	—	32.259	22 1/2	92.721	45	
3	Bochnia	9.000	—	—	—	2.143	14	11.143	14	
4	Bohorodczany	6.000	—	—	—	1.073	—	7.073	—	
5	Borszczów	29.689	—	700	—	11.275	—	41.664	—	
6	Brody	14.000	—	10.000	—	26.000	—	50.000	—	
7	Brzesko	7.200	—	3.520	—	17.165	47	27.885	47	
8	Brzeżany	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie przedsięwzięto żadnych robót.
9	Brzozów	2.900	—	—	—	1.300	—	4.200	—	
10	Buczacz	10.250	—	3.930	—	100	—	14.280	—	
11	Chrzanów	3.650	—	—	—	3.900	—	7.550	—	
12	Cieszanów	3.000	—	—	—	600	—	3.600	—	
13	Czortków	10.000	—	16.000	—	10.000	—	36.000	—	
14	Dąbrowa	31.000	—	—	—	7.350	—	38.350	—	
15	Dobromil	2.000	—	—	—	4.000	—	6.000	—	
16	Dolina	—	—	—	—	10.000	—	10.000	—	Z pożyczki bezprocentowej zwrotnej.
17	Drohobycz	12.520	—	—	—	—	—	12.520	—	
18	Gorlice	10.000	—	1.000	—	6.500	—	17.500	—	
19	Gródek	—	—	—	—	—	—	—	—	Wykaz nie przysłany.
20	Grybów	8.000	—	6.300	—	3.770	16	18.070	16	
21	Horodenka	4.000	—	2.200	—	7.202	—	13.402	—	
22	Husiatyn	18.000	—	—	—	9.000	—	27.000	—	
23	Jarosław	46.118	26	900	—	1.000	—	48.018	26	
24	Jasło	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie przedsięwzięto żadnych robót.
25	Jaworów	9.500	—	—	—	12.000	—	21.500	—	
26	Kałusz	6.400	—	—	—	—	—	6.400	—	
28	Kamionka	—	—	—	—	6.000	—	6.000	—	
28	Kolbuszowa	6.000	—	—	—	—	—	6.000	—	
29	Kołomyja	—	—	7.000	—	35.981	15	42 981	15	
30	Kosów	—	—	15.760	—	—	—	15.760	—	
31	Kraków	1.500	—	415	—	1.000	—	2.915	—	
32	Krosno	—	—	—	—	500	—	500	—	

L. p.	Nazwa powiatu	a) państwowe zł.	ct.	b) krajowe zł.	ct.	c) powiatowe zł.	ct.	Razem zł.	ct.	Uwaga
33	Limanowa	4.500	—	3.000	—	2.567	81	10.067	81	
34	Lisko	—	—	—	—	—	—	—	—	Wykaz nieprzysłany.
35	Lwów	6.000	—	2.500	—	6.700	—	15.200	—	
36	Łańcut	8.670	01	2.639	—	9.307	85	20.616	86	
37	Mielec	8.500	—	—	—	6.300	—	14.800	—	
38	Mościska	4.150	—	—	—	—	—	4.150	—	
39	Myślenice	6.100	—	5.500	—	6.400	—	18.000	—	
40	Nadwórna	4.015	—	3.695	—	8.678	—	16.388	—	
41	Nisko	11.047	64	8.000	—	20.500	—	39.547	64	
42	Nowytarg	4.000	—	—	—	—	—	4.000	—	
43	Pilzno	3.115	—	—	—	558	01	3.673	01	
44	Podhajce	12.200	—	—	—	—	—	12.200	—	
45	Przemyśl	8.000	—	3.527	10	4.500	—	16.027	10	
46	Przemyślany	13.135	80	11.268	78	21.223	—	45.627	58	
47	Rawa	6.500	—	—	—	2.500	—	9.000	—	2.500 zł. pożyczka państwowa zwrotna.
48	Rohatyn	—	—	—	—	—	—	—	—	Wykaz nieprzysłany.
49	Ropczyce	5.300	—	—	—	—	—	5.300	—	
50	Rudki	10.000	—	2.348	55	—	—	12.348	55	
51	Rzeszów	4.000	—	—	—	3.717	56	7.717	56	
52	Sambor	—	—	—	—	10.600	—	10.600	—	W sumie tej jest zawarta pożyczka przez powiat zaciągnięta w kw. 5.500 zł.
53	Sanok	7.000	—	3.800	—	6.500	—	17.300	—	
54	Sącz nowy	17.000	—	3.000	—	3.000	—	23.000	—	
55	Skałat	35.000	—	8.000	—	5.836	34	48.836	34	
56	Śniatyn	—	—	—	—	—	—	—	—	Nie przedsięwzięto żadnych robót.
57	Sokal	7.020	—	2.000	—	3.310	—	12.330	—	
58	Stanisławów	—	—	3.100	—	800	—	3.900	—	
59	Staremiasto	2.700	—	—	—	2.100	—	4.800	—	
60	Stryj	500	—	8.000	—	5.110	—	13.610	—	Dobrowolne datki prywatne 400 zł.
61	Tarnobrzeg	1.500	—	—	—	6.000	—	7.500	—	
62	Tarnopol	—	—	—	—	—	—	—	—	Wykaz nie przysłany.
63	Tarnów	2.500	—	5.000	—	4.287	60	11.787	60	
64	Tłumacz	700	—	—	—	2.504	94	3.204	94	2.504 zł. 94 ct. z pożyczki państwowej w kwocie 4.800 zł.
65	Trembowla	8.400	—	4.000	—	14.000	—	26.400	—	
66	Turka	1.410	—	—	—	—	—	1.410	—	
67	Wadowice	800	—	1.550	—	1.990	—	4.340	—	
68	Wieliczka	9.630	—	6.000	—	12.500	—	28.130	—	
69	Zaleszczyki	2 201	27	—	—	—	—	2.201	27	
70	Zbaraż	6.896	—	3.000	—	8.259	—	18.155	—	
71	Złoczów	12.000	—	8.000	—	17.000	—	37.000	—	
72	Żółkiew	5.200	—	—	—	1.050	—	6.250	—	Na drogę Żółkiew-Krechów-Dębica 10.368 zł. pow. i kraj. fundusz.
73	Żydaczów	5.330	—	—	—	—	—	5.330	—	
74	Żywiec	—	—	—	—	—	—	—	—	Wykaz nie przysłany.
	Suma	535.577	20½	186.286	43	407.919	25½	1,129.782	89	

Alegat 25. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Porównanie

rzeczywistych wydatków na cele zdrowia publicznego w roku 1889 z takimiż wydatkami w latach 1888 i 1878.

Zamknięcie rachunków			1889			1888		1878	
Rubryka	Pozycya	**Wydatki**	Wydano	Preliminowano	Różnica	Wydano	Różnica	Wydano	Różnica
			zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
III.		Koszta leczenia	807.205	690.000	+ 117.205	733.637	+ 73.568	498.585	+ 308.620
IV.		„ szczepienia	54.693	56.900	— 2.207	56.927	— 2.234	57.219	— 2.526
V.		„ sanitarne	4.189	7.000	— 2.811	3.579	+ 610	57.474	— 53.285
XI.		Dotacye zakładów: Kraków . . . . 20.968 zł. Podrzutki (Lwów) 311 „	21.279	493	+ 20.786	8.188	+ 13.091	230.906	— 209.627
		Razem . . .	887.366	754.393	+ 132.973	802.331	+ 85.035	844.184	+ 43.182
		Dochody	Wpłynęło	Preliminowano	Różnica	Wpłynęło	Różnica	Wpłynęło	Różnica
IV.		Nadwyżka od szpitali w Krakowie	—	3.223	— 3.223	14.298	— 14.298	—	—
„		Nadwyżka od szpitali we Lwowie	27.250	1.021	+ 26.229	6.400	+ 20.850	—	+ 27.250
„		Nadwyżka od zakładu w Kulparkowie	17.656	1.749	+ 15.907	26.349	— 8.693	—	+ 17.656
V.		Zwroty od szpitali prowincyonalnych	14.240	12.900	+ 1.340	11.782	+ 2.458	9.406	+ 4.834
„		Zwroty od gmin	704	2.800	— 2.096	1.629	— 925	28.714	— 28.010
XI.		„ za rachunki aptekarskie	611	600	+ 11	569	+ 42	712	— 101
		Razem . . .	60.461	22.293	+ 38.168	61.027	— 566	38.832	+ 21.629
		Wydatek rzeczywisty .	826.905	732.100	+ 94.805	741.304	+ 85.601	805.352	+ 21.553

Alegat 26. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Ruch chorych i koszta w naszych

Poszczególnienie	Ilość				Pro
	łóżek dla chorych	chorych	uzdrowionych	zmarłych	uzdrowionych
A. Szpitale powszechne:					
krajowy we Lwowie) chorzy wewnętrzni	700	9.802	5.977	716	60·97
„ w Krakowie) i syfilityczni	432	6.653	3.599	663	54·09
gminny w Białej	93	1.026	699	88	68·12
w Bochni	55	.675	484	68	71·70
w Brodach	53	757	615	59	81·24
w Brzeżanach	50	494	375	38	75·91
w Drohobyczu	80	828	661	71	79 83
w Jaśle	100	1.102	776	58	70·41
w Kołomyi	70	907	715	55	78·83
powiatowy w Podhajcach	60	724	542	51	74·86
gminny w Przemyślu	160	2.306	1.843	153	79·92
w Rzeszowie	100	1.388	841	86	60·50
w Samborze	52	575	454	47	78·95
w Sanoku	80	613	523	25	85·31
w Sączu	60	421	238	37	56·53
w Śniatynie	24	295	275	7	93·22
powiatowy w Sokalu	61	1.529	1.178	79	77·04
gminny w Stanisławowie	120	1.360	1.014	88	74·56
w Stryju	99	764	623	57	81·54
w Tarnopolu	75	1.183	942	84	79·62
w Tarnowie	140	1.970	1.227	209	62·28
w Wadowicach	30	152	126	12	82·89
w Zaleszczykach	36	622	395	53	57·91
w Złoczowie	80	831	663	54	79·78
w Żółkwi	60	1.064	702	59	65·97
w Żywcu	30	179	119	14	66·48
Suma A.	2.900	38.220	25 606	2.931	67·00
B. Zakłady położnic: *)					
krajowy we Lwowie **)	61	965	859	16	89·00
„ w Krakowie (położnic, gynekologiczny)	40	614	407	6	66·28
Suma B.	101	1 579	1.266	22	80·18
C. Zakłady dla obłąkanych:	oddz. obserw. 12				
krajowy w Kulparkowie	560	1.073	173	126	16·12
„ w Krakowie	85	327	82	32	25·07
Suma C.	657	1.400	255	158	18·21
D. Szpitale dla dzieci:					
prywatny św. Zofii we Lwowie	110	967	651	203	72·57
„ św. Ludwika w Krakowie	120	838	539	173	64·3
„ oddział osesków w Krakowie ***)	—	247	87	87	35·22
Suma D.	230	2.052	1.277	463	62·23
Razem A+B+C+D	3.888	43.251	28.404	3.574	65·67

Uwaga. *) W zakładzie położnic we Lwowie pielęgnowano dzieci 772, z tego wydalono 653, a zmarło 96.
**) To jest subwencya z funduszu krajowego, właściwe zaś wydatki wynosiły: we Lwowie 15.268 zł. 50 ct., w Krakowie 16 340 zł. 25 ct.
***) Oddział osesków pomieszczonym był od 1. stycznia do 28. lutego 1889 w szpitalu św. Łazarza, zaś z dniem 1. marca 1889

zakładach leczniczych w roku 1889.

cent śmiertelności	Ilość dni leczenia	Średni pobyt chorego	Wydatki zł.	Wydatki ct.	Koszta całej kuracyi chorego zł.	Koszta całej kuracyi chorego ct.	Koszta dnia ct.	Koszta wiktu 1 dzień ct.	Koszta sanitarne leki i instrumenta chirurgiczne 1 dzień ct.	Taksa od dorosłych ct.	Taksa od dzieci ct.
7·34	221.509	22·6	168.924	25	17	23·4	76·2	25·4	7·2	84	42
9·9	156 258	23·5	136 102	32½	20	45·7	87·1	28·4	7·3	63 i 80	—
8·57	29.241	28·5	14.461	91	14	09·5	49·4	23·8	4·6	50	30
10·07	16.692	24·7	8 253	01½	12	22·6	49·4	21·6	4·8	51	30
7·79	20.283	26·8	8.842	—	11	68	43 5	14·9	5·2	52	30
7·69	12.921	26·1	7.639	57	15	46·4	59·1	25·4	4·6	59	30
8·57	20.265	24·4	9.977	75	12	05	49·2	18·8	3	55	30
5·26	23.377	21·2	10 770	31	9	77·3	46	21·4	5	50	30
6·06	25.378	27·9	10.158	08	11	19 9	40	14·7	9·3	48	25
7·04	20.081	27·7	9.839	47	13	59	49·9	18·6	3·6	55	30
6·63	50.658	21·9	21.048	09	9	12·7	41·5	13·6	5	48	24
6·21	38.647	27·8	16.845	61	12	13·6	43 5	16 2	6·3	52	28
8·17	15.588	27 1	9.326	60½	16	22	59·8	20·5	8·9	60	30
4·07	14.482	23 6	7.235	77	11	80·3	49·9	15·7	5	60	30
8·78	13.874	32·9	6.647	77½	15	79	47·9	17·4	4·9	49	30
2·37	4.420	14·9	2.447	97½	8	29·8	55·3	25·2	8·4	55	30
5·16	25.953	16·9	11.403	67	7	45·8	43·9	18·4	5·9	50	30
6·47	34.016	25·0	14.175	48	10	42·3	41·6	14·9	6	50	30
7·46	23.047	30·1	14.192	13	18	57·6	61·5	22·3	3 1	60	35
7·10	27.462	23·2	12 703	11	10	73·8	46·2	21·5	4·6	51	30
10 60	47.072	23·8	18.257	81	9	26·7	38·7	16·8	2·6	50	30
7·89	3.397	22·3	2.490	08	16	38·2	73·3	23·6	4·2	52	30
7·77	23.838	38 3	9.459	39	15	20·8	39·6	20·7	3·7	50	30
6·49	22.365	26 9	9.691	43	11	66·2	43·3	16·5	2·9	45	30
5·54	24.797	23·3	12.827	62	12	05·6	51·7	20·4	7·1	50	30
7 82	5.480	30·6	3.721	32	20	78·9	67·9	14·5	3·9	52	30
7·67	921.101	24·1	557.442	54½	14	58·5	60·52	19 66	5·27	55	30
1·66	18.839	19 5	19.708	20	20	42·3	1 zł. 04·6	25·8	8·5	84	—
0·99	12.695	20·7	19.912	40	32	43	1 zł. 56·8	46·6	5·3	63	—
1·39	31.534	20·00	39.620	60	25	09	1 zł. 25 6	36·2	6·9	73	—
11·74	197.901	184·0	162.150	—	151	11	81·9	27·14	3·1	80	—
9·78	31 921	97·6	25 766	01	78	79	80·7	27·8	2·8	80	—
11·29	229.822	164·2	187.916	01	134	23	81·8	27·11	2·9	80	—
22·63	30 034	31·0	12.000	—**)	—	—	—	—	—	—	—
20·6	25.358	30 2	12 000	—**)	—	—	—	—	—	—	—
35·22	3 770***)	15·3	3 615	53	—	—	—	—	—	—	—
22·56	59.162	28·8	27.615	53	—		—	—	—	—	—
8·26	1,241.619	28·7	812.594	68½	—	—	—	—	—	—	—

przeniesiono go do szpitala św. Ludwika w Krakowie. Wykazane powyżej daty tego oddziału mieszczą w sobie wynikłości za cały rok 1889, a z których przypada:

a) na szpital św. Łazarza od 1. stycznia do 28. lutego 1889 27 osesków 761 dni leczenia.
b) „ „ św. Ludwika „ 1. marca „ 31. grudnia „ 220 „ 3.009 „ „

Alegat 27. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Wykaz

wydatków w trzech zakładach krajowych za rok 1889.

Liczba porządkowa	Poszczególnienie	Lwów	Kraków	Kulparków	Lwów	Kraków	Kulparków
		Ilość dni leczenia w r. 1889.			za dzień leczenia przypada		
		240.348	201.635	197.901			
		zł.	zł.	zł.	ct.	ct.	ct.
1	Żywienie chorych (ad a—h)	61.184	59.174	53.726	25·46	29·35	27·14
2	Bielizna	10.606	9.786	12.481	4·41	4·85	6·31
3	Pranie	6.558	5.479	4.448	2·73	2·72	2·25
4	Opał sal	4.659	6.978	6.593	1·94	3·46	3·33
5	Oświetlenie	1.754	5.811	1.597	0·73	2·88	0·81
6	Leki i apteka	8.358	5.355	899	3·48	2·66	0·45
7	Koszta sanitarne i instrumenta chirurgiczne	9.298	7.661	5.189	3·87	3·80	2·62
8	Sprzęty	2.407	2.990	2.094	1·00	1·48	1·06
9	Słoma do sienników	691	892	921	0·29	0·44	0·47
10	Utrzymanie kapelanów i kaplicy	1.872	1.050	1.730	0·78	0·52	0·87
11	Utrzymanie koni	—	881	1.327	—	0·44	0·67
12	Utrzymanie ogrodów i pól	42	1.444	2.876	0·02	0·72	1·45
13	Koszta pogrzebowe	500	206	192	0·20	0·10	0·10
14	Utrzymanie budynków	3.652	4.767	11.461	1·52	2·36	5·79
15	Utrzymanie dyrektora, lekarzy i akuszerek	26.373	19.504	10.001	10·97	9·67	5·05
16	Koszta zarządu	10.783	11.031	8.379	4·49	5·47	4·23
17	Utrzymanie Sióstr Miłosierdzia	4.891	4.973	4.798	2·03	2·47	2·42
18	Służba wyższa i niższa	16.094	14.561	25.798	6·70	7·22	13·04
19	Czynsze	—	—	—	—	—	—
20	Koszta kancelaryjne	917	695	511	0·38	0·35	0·26
21	Wodociągi	—	2.061	—	—	1·02	—
	Suma A.	170.639	165.299	155.021	71·00	81·98	78·32
	Do tego dolicza się:						
	Zaliczki na płace	1.234	164	2.513			
	Pensye i emerytury	3.814	250	1.364			
	Zaopatrzenia, dary z łaski i odprawy	274	320	14			
	Remuneracye i zapomogi	1.344	700	802			
	Nadzwyczajne wydatki budowlane	5.100	7.906	—			
	Utrzymanie dzieci w szpitalach	12.000	12.000	—			
	„ osesków	—	3.616	—			
	Odsetki od kapitałów dłużnych	1.760	—	—			
	Zapisy	—	105	—			
	Podatki i daniny	16	1.365	290			
	Wydatki w sprawach patronatu	—	150	50			
	Dyety i koszta podróży	—	169	—			
	Utrzymanie dzieci na oddziale położnic	14	370	—			
	Zapomogi dla położnic	3.768	2.754	—			
	Rozmaite wydatki	669	2.228	2.096			
	Suma B.	29.993	32.097	7.129			
	do tego: Suma A.	170.639	165.299	155.021			
	Razem	200.632	197.396	162.150			

Alegat 28. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Wykaz

spotrzebowanych ważniejszych produktów żywienia w trzech zakładach krajowych w roku 1889 z oznaczeniem ile wyszło na żywienie chorych i posługi w wadze i miarze, oraz przeciętna ich cena.

	Lwów	Kulparków	Kraków	Lwów	Kulparków	Kraków	Uwaga
	Ilość spotrzebowanych produktów Kilogramy			Ceny			
Mięsa wołowego	35.590	41.488	28.070	43·00	43·00	47·00	
cielęciny	23.512	12.025	22.547	43·00	43·00	45·00	
wieprzowiny	1.220	5.636	326	43·00	39·68	54·20	
baraniny	—	3.383	1.425	—	24·03	40·00	
Masła	3.698	2.677	4 688	85·96	86·03	73·27	
Smalcu	736	3.137	1.154	70·00	60·00	68·00	
Słoniny	5.618	6.401	3.433	70·00	55·00	66·00	
Mleka niezbieranego litr.	71.637	68.292	87.383	07·00	04·00	06·50	
„ zbieranego „	70.881	24.307	21.549	03·50	02·00	04·00	
Mąki pszennej Nr. I.	870	3.310	1.574	17·10	14·15	16·30	
„ „ „ II.	9.167	4.150	443	16·70	13·85	16·30	
„ „ „ IV.	—	5.281	7.783	—	13·18	15·20	
„ „ „ V. Lwów N. 6	6.352	—	2.560	14·66	—	14·40	
Bułek	28.199	17.136	36.249	17·11	13·81	13·89	
Chleba	53.127	76.202	49.106	13·11	08·51	07·47	
Cukru	3.669	5.172	4.292	38·00	36·86	34·27	
Kawy	1.276	2.212	1.070	1 zł. 84·00	1 zł. 64·76	1 zł. 64·25	
Ryżu	5.051	5.827	4.055	22·75	17·88	19·64	
Krup jęczmiennych	5.852	8.240	5 944	16·71	11·69	12·20	
„ jaglanych	3.316	4.386	3.261	16·85	11·46	13·20	
„ hreczanych	6.097	4.601	2.951	18·70	15·41	17·20	
„ pszennych	—	—	2 426	—	—	12·60	
„ perłowych	4.757	—	3.707	17·50	—	12·46	
„ krakowskich	1.823	546	1.438	25·00	24·00	26·00	
Nafty	6.154	7.919	3 725	21·00	19·40	20·00	
Cetnar owsa (100 kilogr.)	—	129	31	—	4 zł. 25·00	7 zł. 28·00	
„ siana	—	598	40	—	3 „ 13·00	2 „ 08·94	
„ słomy	355	107	323	1 zł. 75·00	1 „ 57·00	2 „ 53·00	
„ węgli	409	4.060	15.618	1 „ 40·00	1 „ 11·00	54·46	
Sążni drzewa stos 4-m.	490	410	63	9 „ 40·00	11 „ 45·33	14 „ 50·00	
Mydła	1 500	712	2.623	36·00	30·56	28·00	

Alegat 29. do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za r. 1889/90.

Zamknięcie

z obrotu funduszów szpitali prowincyonalnych

Poszczególnienie	Biała zł.	Biała ct.	Bochnia zł	Bochnia ct.	Brody zł.	Brody ct.	Brzeżany zł.	Brzeżany ct.	Drohobycz zł.	Drohobycz ct.	Jasło zł.	Jasło ct.	Kołomyja zł.	Kołomyja ct.	Podhajce zł.	Podhajce ct.	Przemyśl zł.	Przemyśl ct.	Rzeszów zł.	Rzeszów ct.
Wydatki.																				
A. Rzeczywiste.																				
Czynsz najmu	—	—	—	—	—	—	650	—	1.350	—	—	—	21	—	—	—	—	—	1.400	—
Konserwacye zwykłe	150	8[illegible]	191	1[illegible]	78	18	21	25	192	53	138	01	57	04	123	69	317	35	128	30
Budowy nadzwyczajne	—	—	—	—	498	16	—	—	—	—	—	—	—	—	267	19	2.309	87	—	—
Podatki	29	20	—	—	1	54	—	—	140	56	—	—	—	—	2	[illegible]	1	21	[illegible]	[illegible]
Asekuracya	42	87	27	7[illegible]	40	67	—	—	24	43	17	01	—	—	64	50	32	22	2	2[illegible]
Czyszczenie kominów	20	—	—	—	33	54	10	—	19	20	15		11	22	23	—	30	—	36	6[illegible]
Desinfekcya i czyszczenie kanałów	—	—	42	—	59	-	24	—	25	20	12	—	133	58	12[illegible]	66	17	76	12	4[illegible]
Żywność i wino	6.983	26	3.617	2[illegible]	3.038	½ 53	3.291	9[illegible]	3.815	63	5.905	26	3.730	63	3.735	65	6.999	—	6.278	7[illegible]
Lekarstwa	945	57	778	71	713	99	562	05	533	49	1.083	42	2.338	83	588	0[illegible]	1.995	13	1.938	0[illegible]
Środki sanitarne	426	35	29	3[illegible]	344	—	34	03	92	57	99	16	25	90	146	12	548	39	504	80
Bielizna, pościel i odzież	1.460	76	401	50	265	35	—	—	668	40	677	09	363	10	459	76	954	40	885	0[illegible]
Pranie	162	40	33	08	43	46	51	76	54	26	53	76	14	58	121	4[illegible]	101	36	200	—
Sprzęty	250	55	21	48	139	31	37	29	118	27	329	92	179	64	129	14	352	[illegible]	245	0[illegible]
Opał	480	—	300	01	752	10	118	25	270	—	498	50	383	20	600	—	892	98	615	3[illegible]
Światło	157	89	65	87	78	½ 16	36	98	72	69	68	—	26	47	116	89	125	36	120	—
Słoma	74	—	29	07	42	—	47	02	21	42	93	50	36	50	81	06	50	99	90	0[illegible]
Przybory do pisania, druki, stemple i t. p.	94	55	81	15	133	71	70	—	54	18	74	22	165	94	100	05	116	28	133	5[illegible]
Narzędzia chirurgiczne	—	—	66	85	10	71	—	—	122	75	53	87	10	39	41	43	92	43	25	0[illegible]
Lekarz ordynujący	500		500	64	500	—	650	—	500	—	600	—	500	—	539	02	800	—	600	—
„ pomocnik	—	—	300	—	200	—	250	—	300	—	300	—	—	—	279	99	412	50	500	—
Akuszerka i cyrulik	—	—	40	—	52	—	—	-	38	—	22	99	16	—	7	—	118	—	54	6[illegible]
Rządca	400		500	40	360	—	583	33	507	50	600	—	249	98	600	—	700	—	500	—
Kontrolor	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	500	—	—	—
Dyurniści	—	—	—	—	300	—	100	-	100	—	—		414	—	120	—	178	50	445	—
Kapelan	77	50	40	—	—	—	50	—	50	—	—	—	—		75	—	120	—	—	—
Służba szpitalna	399	50	950	40	434	20	228	—	438	90	439	82	528	—	401	20	1.032	—	1.122	—
Wikt dla służby	684	96	5	3[illegible]	525	—	577	73	426	80	—	—	645	32	559	47	1.422	68	91	6[illegible]
Koszta administracyjne	—	—	120	—	100	—	8	62	—	—	135	78	—	—	112	—	29	02	144	6[illegible]
Odprawy, prowizye i pensye	354	46	—	—	—	—	—	—	—	—	213	—	—	—	—	—	—	—	366	0[illegible]
Remuneracye	—	—	—		9	86	100	—	—	—	600	—	120	—	100	—	305	—	125	—
Relutum na pomieszkanie rządcy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20[illegible]	—	—	—	—	—
Spłata kapitału	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ odsetek	67	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Koszta pogrzebów	273	10[illegible]	111	—	82	10[illegible]	111	45[illegible]	36	47	143	20[illegible]	161	53[illegible]	49	8[illegible]	236	70	103	—
Różne inne	307	05	—		6	42	25	82	4	50	36	74	25	2[illegible]	71	07	196	27	78	—
Suma rzeczywistych wydatków	**14.461**	**91**	**8 253**	**01**	**8.842**	**—**	**7.639**	**57**	**9.977**	**75**	**10.770**	**31**	**10.158**	**08**	**9.839**	**47**	**21.048**	**09**	**16.845**	**6[illegible]**
B. Przenośne.																				
Zwrot zaliczek Wydziałowi krajowemu, powiatowi i gminie	3.400	—	—	—	—	—	—	—	800	—	650	—	564	½ 46	406	25	—	—	3.150	—
Zaliczki na płace i do wyrachowania	400	—	317	½ 91	1.300	—	—	—	253	46	265	—	236	94	100		—	—	2.209	—
Na zakupno efektów	—	—	—	—	—	—	—	—	86	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zwrócono kaucye i depozyta	—	—	—	—	—	—	—	—	12	24	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
Przeprowadzenia rachunkowe i różne	—	—	368	87	—	—	—	—	3	85	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Rozchód ogólny	17.261	91	8.939	80	10.142	—	7.639	57	11.133	83	11.685	31	10.974	½ 48	10.345	72	21.048	09	22.204	6[illegible]
Dochód ogólny	17.916	½ 82	9.161	½ 85	12.254	85	7.686	77	11.965	07	13.748	62	11.743	09	10.345	72	26.873	26	22.492	3[illegible]
od tego potrąciwszy przenośne	3.800		478	87	85	-	—	—	262	74	815	—	256	94	65	55	—	—	1.958	—
Dochód rzeczywisty	14.116	½ 82	8.682	½ 98	12.169	85	7.686	77	11.702	33	12.933	62	11.486	75	10.280	17	26.873	26	20.534	3[illegible]

rachunków

zatwierdzone przez Wydział krajowy za rok 1889.

Sambor		Sanok		Sącz nowy		Sniatyn		Sokal		Stanisławów		Stryj		Tarnopol		Tarnów		Wadowice		Zaleszczyki		Złoczów		Żółkiew		Żywiec		Razem	
zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	216	—	—	—	—	—	390	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.027	—
166	84	124	40	537	16	48	70	160	95	437	57	100	—	129	50	534	25	—	—	45	41	510	36	304	27	265	89	4.763	69
—	—	246	20	—	—	55	—	—	—	171	82	820	68	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	278	80	—	—	4 647	72
3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	36	—	—	—	68	6	48	—	—	9	50	—	92	2	26	2	71	311	08
15	88	38	42	9	43	31	18	35	36	28	10	22	75	23	19	47	38	—	—	21	59	31	91	75	64	7	42	639	85
15	—	33	14	25	—	—	—	7	20	41	05	40	—	17	16	30	—	—	—	5	—	20	—	30	—	12	—	474	17
27	22	—	—	38	15	—	—	167	15	324	08	28	05	60	—	148	28	—	—	12	—	49	20	37	50	7	60	1.348	84
3.204	49	2.274	20	2.421	35	1.114	35	4.796	40	5.077	78	5.155	41	5.916	82	7.909	4	803	04	4.956	22	3.711	07	5.067	74	796	54	99.700	98
1.015	03	650	70	673	72	345	46	1.020	73	1.708	82	462	77	1.265	86	1.000	26	143	83	696	40	598	92	1.194	84	190	75	22.446	37
379	36	82	77	16	55	28	34	531	86	360	84	273	93	—	—	332	88	173	—	200	—	53	04	569	27	27	45	5.179	99
370	04	464	01	126	18	57	69	410	59	60	06	400	—	327	75	645	36	—	—	466	—	317	57	559	31	37	40	10.377	34
155	66	169	—	146	52	15	81	47	76	50	—	339	72	57	03	84	89	60	—	32	—	40	88	270	25	45	47	2.351	08
155	27	78	60	132	81	63	86	163	08	168	61	304	37	—	—	239	87	1	81	203	23	273	06	259	47	344	52	4.182	77
671	60	350	—	205	59	136	87	405	50	942	77	682	—	614	85	755	87	145	77	464	00	440	40	699	60	217	12	11.643	22
99	96	78	—	82	95	9	15	80	83	144	77	142	43	127	24	237	39	3	06	46	—	126	26	227	21	62	—	2.335	64
46	60	129	80	47	55	6	57	78	10	82	92	72	60	53	19	169	68	19	20	42	—	54	50	54	81	54	84	1.477	97
40	83	70	73	97	06	4	42	132	57	234	46	72	07	69	50	148	34	19	98	54	—	48	05	94	56	142	17	2.252	37
106	14	47	94	69	08	—	—	36	91	9	98	5	03	127	45	91	25	—	—	76	63	107	92	70	81	—	—	1.174	14
500	—	500	—	450	—	—	—	500	—	600	—	399	96	600	—	800	—	300	—	500	—	500	—	500	—	112	50	11.953	02
300	—	250	—	200	—	—	—	300	—	300	—	199	92	250	—	550	—	—	—	200	—	200	—	250	—	—	—	5.542	41
—	—	24	—	124	97	—	—	—	—	15	50	70	—	—	—	20	—	6	—	12	—	22	—	13	95	—	—	657	07
400	—	450	—	500	—	180	—	500	—	600	—	600	—	500	—	650	—	200	—	500	—	500	—	500	—	240	—	11.321	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	—	—	1.020	—
—	—	30	—	52	50	—	—	300	—	—	—	300	—	365	—	365	—	—	—	100	—	—	—	60	—	—	—	3.231	—
—	—	50	—	—	—	—	—	50	—	100	—	35	20	—	—	50	—	—	—	—	—	40	—	50	—	—	—	787	70
375	36	430	—	332	18	232	—	558	90	1.202	—	615	20	624	—	1.051	50	18	—	308	—	643	—	613	—	154	31	13.383	50
374	08	—	—	—	—	—	—	1.003	—	800	—	900	—	66	—	1.186	25	—	—	301	20	987	—	506	95	930	—	12.593	46
—	—	10	65	—	—	4	64	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	2	52	29	75	—	—	136	31	—	—	1.034	27
416	37	99	96	152	02	—	—	—	—	—	—	375	—	—	—	—	—	—	—	116	66	—	—	—	—	—	—	2.094	19
180	—	145	—	50	—	—	—	—	—	300	—	15	70	110	—	50	—	—	—	—	—	170	—	150	—	25	—	2 075	62
—	—	115	—	99	06	—	—	—	—	—	—	—	—	360	—	340	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.114	96
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.040	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100	—	—	—	1.140	—
189	—	179	50	—	—	—	—	—	—	—	—	442	—	—	—	500	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.377	64
74	14	64	—	53	36	—	—	73	—	61	99	60	00	157	80	22	66	38	—	48	—	96	—	126	78	27	30	2.211	98
44	70	49	69	1	65	23	93	43	72	40	—	—	68	280	—	200	82	3	55	13	75	48	47	24	27	18	32	1.543	69
9.326	**60**	**7 235**	**77**	**6.647**	**77**	**2.447**	**97**	**11.403**	**67**	**14.175**	**48**	**14.192**	**13**	**12.703**	**11**	**18.257**	**81**	**2.490**	**08**	**9.459**	**39**	**9 691**	**13**	**12.827**	**62**	**3.721**	**32**	**252.415**	**97**
2.128	98	1.805	32	200	—	512	03	2.040	11	950	—	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.480	—	—	—	18.687	16
320	—	100	—	689	27	—	—	—	—	548	74	450	—	480	—	930	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	8.750	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	53
7.174	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	179	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.381	16
75	64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3.618	59	887	63	—	—	—	—	4.954	58
19.025	83	9.141	09	7.537	15	2.960	01	13.443	78	15.674	22	15.421	45	13.183	11	19.187	81	2.490	08	13.077	98	10 579	06	15.457	62	3.721	32	292.275	83
20.185	38	9.230	56	7.586	36	3.025	11	13.480	04	16.379	86	15.450	92	14.816	35	26.619	70	2.536	28	13.437	98	12.920	67	15.597	43	3.807	15	319.262	79
7.334	30	—	29	1.110	36	569	07	—	—	1.387	99	1.683	32	75	—	768	75	—	—	170	—	—	—	3.135	79	—	—	23.956	97
12.851	08	9.230	27	6.476	—	2.456	04	13.480	04	14.991	87	13.767	60	14.741	35	25.850	95	2.536	28	13.267	90	12.920	67	12.461	64	3.807	15	295.305	82

Alegat 30. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za rok 1889/90.

Bu

szpitali prowincyonalnych, zatwierdzone

Rubryka	Poszczególnienie	Biała zł.	Bochnia zł.	Brody zł	Brzeżany zł.	Drohobycz zł.	Jasło zł.	Kołomyja zł.	Podhajce zł.	Przemyśl zł.	Rzeszów zł.
	Dochody.										
I.	Z kosztów leczenia:										
	od funduszu kraj. galicyjskiego	5.771	7.673	8 320	6.985	9.748	10.629	9.281	9.120	18.382	16.050
	od samopłacących	2.029	674	260	208	1.136	348	817	204	1.892	—
	od obcych funduszów	3.979	65	83	92	54	10	135	86	226	30
II.	Z własnych dochodów szpitala: z gruntów, legatów, realności, zapisów i datków, odsetek od kapitałów, sprzedaży rzeczy zużytych i rozmaite inne	489	139	40	8	42	10	769	8	260	43
	Suma dochodów	**12.268**	**8.551**	**8.703**	**7.293**	**10.980**	**10.997**	**11.002**	**9.418**	**20.760**	**16.123**
	Wydatki.										
I.	Czynsz najmu	—	—	—	650	1.350	—	—	—	—	1.400
	Konserwacye zwykłe	150	150	245	21	194	200	359	90	310	100
	Budowy nadzwyczajne	—	—	—	—	—	—	1.099	100	—	—
	Podatki	30	4	2	—	150	3	—	44	2	—
	Asekuracya od ognia	43	28	40	—	25	18	30	65	35	20
	Czyszczenie kominów	20	9	35	10	24	16	10	23	30	50
	Desinfekcya i czyszczenie kanałów	—	40	60	23	125	15	200	100	60	50
II.	Żywność dla chorych	4.241	3.342	3.332	2.702	3.725	4.990	4.136	3.326	6.773	5.828
	Wino	180	120	70	40	110	220	120	80	300	—
	Lekarstwa	824	835	700	502	600	908	1.149	600	2.185	1 323
	Sanitarne potrzeby	300	30	200	42	109	110	30	130	400	200
	Bielizna, pościel i odzież	900	171	416	198	810	443	782	518	1.290	1.300
	Pranie	170	35	45	50	53	54	20	146	100	200
	Sprzęty	280	15	172	43	141	100	100	100	340	320
	Opał	550	400	500	240	300	500	800	600	1.200	700
	Oświetlenie	160	70	80	36	60	85	90	90	130	120
	Słoma	80	60	45	34	25	95	30	60	90	100
	Przybory i koszta kancelaryjne	90	50	70	70	70	75	80	70	130	80
	Narzędzia chirurgiczne	50	50	50	10	50	100	30	40	60	50
III.	Lekarz ordynujący	700	600	600	600	600	600	500	600	800	800
	„ pomocnik	350	300	200	250	300	350	—	300	600	600
	Akuszerka i cyrulik	—	40	60	—	20	30	10	10	90	50
	Rządca	600	500	450	600	500	600	500	600	700	600
	Kontrolor	120	—	—	—	—	—	—	—	500	—
	Dyurniści	150	—	150	100	360	—	180	120	180	485
	Kapelan	80	40	—	50	50	—	30	75	120	—
	Służba szpitalna niższa	520	950	432	350	454	500	528	400	1.260	1.140
	Wikt dla służby	860	183	400	484	438	—	650	560	1.590	300
	Wydatki administracyjne	—	135	100	10	—	135	—	120	30	180
	Odprawy, prowizye, pensye	—	—	—	—	—	186	100	—	—	317
	Remuneracye	50	100	10	100	5	124	200	—	50	—
	Relutum na pomieszkanie rządcy	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—
IV.	Spłata kapitałów	—	—	—	—	—	—	—	435	—	800
	„ odsetek	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Należytości za liwerunki i roboty	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.	Ciężar fundacyjny	—	—	—	—	—	—	—	—	177	—
	Koszta pogrzebów	350	150	130	126	238	220	200	100	270	300
	Drobne i inne	320	25	15	23	30	45	25	20	45	150
	Suma wydatków	**12.268**	**8.432**	**8.609**	**7.364**	**10.916**	**10.722**	**11.988**	**9.722**	**19.847**	**17.563**

dżety

przez Wydział krajowy na rok 1891.

Sambor	Sanok	Sącz nowy	Sniatyn	Sokal	Stanisławów	Stryj	Tarnopol	Tarnów	Wadowice	Zaleszczyki	Złoczów	Żółkiew	Żywiec	Razem
zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
8.822	8.529	6.474	2.095	11.501	12.518	12 868	9.884	17 901	1.804	8.471	9.623	12.000	3.796	228.245
780	580	120	—	700	1.327	631	364	883	114	454	54	—	156	13.731
30	587	42	—	500	109	349	34	90	81	631	5	—	—	7.218
20	2.306	12	37	75	2.092	360	1 633	100	—	160	2.368	12	700	11.683
9.652	**12.002**	**6.648**	**2.132**	**12.776**	**16.046**	**14.208**	**11.915**	**18.974**	**1.999**	**9.716**	**12.050**	**12.012**	**4.652**	**260.877**
—	—	—	—	—	—	—	—	—	312	—	—	—	—	3.712
200	115	279	50	300	625	150	200	300	—	93	270	300	200	4.901
—	210	—	—	—	110	300	—	500	—	—	—	—	—	2.319
5	20	—	1	—	10	—	1	6	—	10	1	2	3	294
15	36	10	30	39	30	29	24	47	—	27	35	75	10	711
15	34	25	—	10	50	39	17	85	—	7	20	30	12	571
24	20	50	3	328	50	50	110	250	—	13	50	50	12	1.683
3.210	3.249	2.500	876	4.300	5.520	4.155	4.387	6.450	650	3.901	3 690	4 800	1.460	91.543
150	83	20	60	100	—	200	162	200	3	101	85	50	50	2.504
642	655	664	190	1.022	1.533	924	762	1 000	130	780	559	960	365	19.812
200	100	112	40	500	300	300	60	208	—	146	82	500	50	4.149
459	510	400	244	913	1.065	500	661	1.000	—	358	300	450	200	13.888
180	170	150	10	100	50	250	160	218	40	25	42	200	60	2.528
224	110	200	30	160	96	300	—	500	4	145	164	260	100	3.904
500	425	350	140	420	1.098	500	560	881	120	364	440	700	200	12.488
110	83	85	9	150	136	130	125	218	4	44	100	150	70	2.335
60	132	80	6	100	270	150	60	132	10	44	55	40	60	1.818
80	70	80	5	100	200	80	63	148	15	54	50	60	50	1.840
50	50	50	10	50	100	50	65	85	—	50	69	30	50	1.199
600	600	500	—	600	700	600	700	800	300	600	600	600	300	13.900
300	250	250	—	350	350	250	350	550, 400	—	250	200	250	—	7.000
—	24	50	—	20	20	60	—	20	6	12	30	20	—	572
450	450	500	180	500	600	600	500	650	200	500	500	550	240	12.070
—	50	—	—	—	300	—	—	—	—	—	100	—	—	1.070
—	60	60	—	400	100	300	365	730	—	100	—	60	—	3.900
—	50	—	—	50	100	50	—	50	—	—	40	50	—	835
576	594	503	312	504	1.272	624	624	1.032	180	308	636	582	210	14.491
532	550	503	—	1.061	900	876	666	1.186	—	304	987	500	800	14.330
—	18	150	2	13	25	—	—	200	3	18	—	140	—	1.279
416	100	133	—	—	—	375	—	—	100	117	—	—	—	1.844
—	—	—	—	—	200	40	80	—	—	—	150	—	25	1.134
—	120	180	—	—	—	—	360	—	—	150	—	—	—	1.010
165	1.565	—	—	—	—	2.680	—	643	—	—	—	500	—	6.788
189	—	—	—	—	—	—	—	250	—	—	—	—	—	539
—	1.381	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.281
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	177
70	105	70	—	100	60	80	158	15	18	50	100	100	30	3.040
50	48	20	20	20	40	30	150	220	4	13	45	25	20	1.403
9.472	**12.037**	**7.974**	**2.218**	**12.210**	**15.910**	**14.672**	**11.370**	**18 974**	**2.099**	**8.584**	**9.400**	**12.034**	**4.577**	**258.962**

L. W. kr. 34.661/1890.

Aleg. 23.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie podwyższenia stałej rocznej subwencyi dla teatru ruskiego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 25. listopada 1889 uchwalił Wysoki Sejm w rozprawie nad rubryką VII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1890 co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z artystyczną komisyą już w łonie ruskiego literackiego Towarzystwa „Besida“ istniejącą, zwołał celem wszechstronnego zbadania stosunków narodowej ruskiej sceny odpowiednią ankietę i z obrad tejże na najbliższej sesyi sejmowej zdał sprawozdanie, o ile teatr ruski zasługuje na podwyższenie rocznej stałej subwencyi z 6.000 zł. na 10.000 zł. w a.“

Wskutek tego polecenia odniósł się Wydział krajowy przedewszystkiem dnia 7 stycznia 1890 do l. 55817|1889 do Wydziału Ruskiej Besidy o opinię, kogo należałoby powołać w skład ankiety, oprócz członkow komitetu ustanowionego dla artystycznego nadzoru sceny ruskiej. Na podstawie tej opinii powołał Wydział kraj. do ankiety oprócz szefa dep. III. i członka Wydziału kraj. dra miana Sawczaka, wszystkich członków komitetu artystycznego. tj. WW. dra Aleksandra Ogonowskiego, ks. Bazylego Ilnickiego, ś. p. Michała Dymeta, Anatola Wachnianina, Michała Polańskiego i dra Juliana Celewicza, tudzież JWgo dra Stanisława hr. Badeniego, WW. Zygmunta Sawczyńskiego, dra Emila Ogonowskiego, Juliana Romańczuka i dra Eugeniusza Oleśnickiego, jako osobistości obeznane dokładnie z potrzebami ruskiej sceny.

W posiedzeniu ankiety, które się odbyło dnia 18. lipca 1890, wzięli udział członkowie Wydziału krajowego JW. Adam Jędrzejowicz jako przewodniczący, JW. Stan. hr. Badeni, WW. Anatol Wachnianin, Michał Polański, dr. Emil Ogonowski, Julian Romańczuk i dr. Eugeniusz Oleśnicki. Reszta powołanych do ankiety nie przybyła z powodu rozmaitych przeszkód.

Na podstawie dat udzielonych ankiecie przez Wgo dra Eugieniusza Oleśnickiego, który jako długoletni referent spraw teatru w Wydziale „Besidy“ ruskiej, zna dokładnie jego stosunki i potrzeby, przedstawia się rzecz następująco:

Teatr ruski, który istnieje od r. 1864, był początkowo małem przedsiębiorstwem, złożonem z 13 do 15 sił. Rozwijając się pomyślnie przy pomocy subwencyi, którą go Wysoki Sejm od r.

1870 obdarza (od r. 1870—1879 w kwocie 3.000 zł., od r. 1880—1883 w kwocie 4.000 zł., od r. 1884 do 1886 w kwocie 5.000 zł., a od r. 1887 w kwocie 6.000 zł. w. a. rocznie), liczy obecnie 30 sił, których gaże wynoszą 1.070 zł. miesięcznie. Sprawozdania ustanowionej dla artystycznego nadzoru teatru ruskiego komisyi stwierdzają bez przerwy stateczny i szybki rozwój tego teatru i dają chlubne świadectwo usiłowaniom dyrekcyi i artystów, skierowanym ku podniesieniu ruskiej sceny. Z drugiej strony jednak nie ulega wątpliwości, że teatr ruski nie zdołał jeszcze stanąć na wysokości swego zadania, tak jak się ono przedstawia teraz wobec rozwoju ruskiej literatury dramatycznej. Póki chodziło o przedstawianie sztuk ludowych, wystarczał mniejszy personal i mniejsze środki. Do wystawiania dramatów historycznych i oper, które literatura ruska obecnie już posiada, potrzeba większej liczby artystów i większego nakładu na dekoracye, chóry orkiestrę i t. d. Usiłowania, ażeby scenę ruską postawić na takiej stopie, iżby choć w części sprostała zwiększonym wymaganiom, spowodowanym potrzebą wystawiania dramatów i oper, doprowadziły do takiego wzrostu wydatków, że utrzymanie przedsiębiorstwa przy teraźniejszej wysokości subwencyi staje się trudnem. Konieczne wydatki *) wedle przecięcia z lat 1888. 1889 i 1890 wynoszą około 2.000 zł. w. a. miesięcznie (z uwzględnieniem zysku dyrekcyi w kwocie 200 zł. miesięcznie), same gaże wynoszą 1.070 zł. miesięcznie, podczaz gdy w r. 1882 wynosiły tylko 520 zł. w. a. Z subwencyi krajowej otrzymuje dyrekcya faktycznie tylko 4.200 zł. w. a. rocznie, czyli 350 zł. miesięcznie, gdyż kwotę 1.800 zl. w. a. obraca „Besida ruska" we własnym zarządzie na inne cele sceny ruskiej, a mianowicie na premiowanie nowych dzieł dramatycznych, honoraryа autorów i tłumaczy, kostyumy, dekoracye i doraźne wsparcia dla artystów, którzy pobierając nader skromne wynagrodzenia, nie mogą nic oszczędzić na nadzwyczajne wydatki. Po strąceniu subwencyi w kwocie 350 zł. w. a. od sumy miesięcznego wydatku 2.000 zł., reszta w kwocie 1.650 zł. w. a. miesięcznie, pozostaje do pokrycia dochodem z przedstawień.

Aby to rzeczywiście nastąpić mogło, potrzeba iżby każde przedstawienie, których minimalna liczba 18 miesięcznie wynosi, przyniosło 91 zł. czystego dochodu, w rzeczywistości jednak dochód faktyczny jest zawsze niższy i wynosi w najlepszym razie 82—85 zł. w. a. Niedoboru, który wskutek tego grozi, unika dyrekcya dając albo więcej przedstawień ponad normalną liczbę albo też rozdzielając personal na dramatyczny i operetkowy, i urządzając przedstawienia podwójne; jedno i drugie jednak pociąga za sobą nadmiernne utrudzenie lepszych właśnie artystów i musi niekorzystnie oddziaływać na wykonanie sztuk. Ten stan rzeczy powinien być usunięty, również ustać powinno zastępowanie sił dla mniejszych partyj operowych i chórzystów, których na teraz nie ma, artystami dramatu, gdyż ci nużą się przez to i nie mogą się należycie przygotowywać do swych ról w dramatach. Uzupełnienie personalu przez przyjęcie chórzystów i chórzystek byłoby zatem ze wszech miar pożądanem.

Aby teatr ruski mógł wystawiać należycie opery narodowe, potrzeba nadto uzupełnić jego orkiestrę. Dotąd obchodzi się on sekstetem, którego miesięczny koszt wynosi 210 zł. w. a. Taka jednak orkiestra nie może żadną miarą wystarczyć do średniego nawet wykonania opery, zachodziłaby zatem potrzeba sprawienia przynajmniej najniezbędniejszych instrumentów i powiększenia orkiestry o 8 do 10 członków.

Wspomniane powyżej uzupełnienia personalu wymagałyby zwiększenia miesięcznego wydatku o 500 zł. w. a., w szczególności wyniósłby wydatek na chóry 200 zł., wydatek na orkiestrę 300 zł. w. a. miesięcznie.

*) Uwaga: Miesięczny wydatek teatru ruskiego wynosi wedle dat dostarczonych przez Wgo Oleśnickiego.

1)	gaże artystów	1070 zł.
2)	orkiestra	210 „
3)	sala	120 „
4)	koszta podróży artystów	120 „
5)	koszta podróży administracyjnych dyrektora	30 „
6)	koszta wieczorne (afisze itp.) po 14 zł. od 18 przedstawień	252 „
7)	zysk dyrekcyi	200 „
	Razem	2002 zł.

Oprócz tego pragnąłby Wydział „Besidy“ postarać się o podwyższenie płac zasłużonym artystom, pracującym dłuższy czas za lichem wynagrodzeniem, usunąć braki w kostyumach i dekoracyach. W dyskusyi przeprowadzonej na podstawie streszczonych powyżej wyjaśnień Wgo dra Eugeniusza Oleśnickiego, objawili wszyscy członkowie ankiety zgodne zapatrywanie, że teatr ruski rozwija się pomyślnie i do dalszego rozwoju potrzebuje większych niż dotychczasowe zasobów, które należałoby mu zapewnić czy to przez podwyższenie subwencyi, czy też przez wyznaczenie premii na nowe dzieła dramatyczne, czy też wreszcie na jednej i drugiej drodze równocześnie.

Podzielając w zupełności to zapatrywanie, Wydział krajowy nie wacha się przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosku udzielenia w przyszłości teatrowi ruskiemu subwencyi większej od dotychczasowej. Z drugiej strony jednak nie może Wydział krajowy doradzać podwyższenia subwencyi aż do kwoty 10.000 zł. w. a. rocznie, t. j. do kwoty o 2.000 zł. w. a. rocznie wyższej od tej, jaką pobiera stały teatr krakowski. Nie da się wprawdzie zaprzeczyć, że zamierzone zmiany i uzupełnienia nie dadzą się uskutecznić kosztem 2.000 w. a., ale Wydział krajowy mniema, że pokrywanie tego kosztu w całości, a względnie przeważnej części podwyższeniem subwencyi, nie dałoby się uzasadnić. Zmiany te mogą i powinny spowodować podwyżkę w dochodach teatru, umożliwią bowiem powiększenie liczby przedstawień i umożliwią podwyższenie cen wstępu. Słuszną przeto jest rzeczą, ażeby ta podwyżka dochodów obróconą została na pokrycie kosztów zmian, które ją spowodowały. Wobec tego sądzi Wydział krajowy, że podwyższenie subwencyi o 2.000 zł. w. a. rocznie powinno wystarczyć.

Wydział krajowy wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy do budżetu funduszu krajowego na rok 1891 wstawić tytułem subwencyi dla teatru ruskiego kwotę ośmiu tysięcy (8.000) zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 26. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski **w. r.**

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski **w. r.**

członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“ pod zarządem Fr. Kattnera.

L. W. kr. 13.760/90.

Aleg. 24.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy Żabokruki powiatu Bobreckiego o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 10. września 1888 L. 155 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i sprawozdania na najbliższej sesyi sejmowej petycyę gminy Żabokruki powiatu Bobreckiego o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela, opłacanej dotąd na mocy dobrowolnego zobowiązania się w kwocie 200 zł. w. a. rocznie.

Po zbadaniu sprawy za pośrednictwem c. k. Rady szkolnej krajowej przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z dnia 30. lipca 1889 L. 31.306 wniosek odmownego załatwienia powyższej petycyi, jakkolwiek Wydział powiatowy, Rada szkolna okręgowa i Rada szkolna krajowa oświadczyły się za jej uwzględnieniem. Wniosek ten uczynił Wydział krajowy z uwagi, że przeciw zniżaniu prestacyi tego rodzaju przemawiają ważne względy, a zatem należałoby dozwalać go tylko w nadzwyczajnych i wyjątkowych wypadkach, nie ma zaś dowodu, iżby gmina Żabokruki znajdowała się w takiem wyjątkowem położeniu.

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 L. 1.420 zwrócił Wysoki Sejm powyższe sprawozdanie Wydziałowi krajowemu do szczegółowego zbadania dat dotyczących, tudzież do ponownego zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Wskutek tego odniósł się Wydział krajowy dnia 7. lutego 1890 L. 55.876/89 do Wydziału Rady powiatowej w Bóbrce z żądaniem dalszych szczegółowych informacyj co do stosunków majątkowych gminy. Wedle przedłożonej na to relacyi rzeczonego Wydziału powiatowego przedstawia się rzecz następująco:

Gmina Żabokruki nie posiada żadnego majątku nieruchomego, któryby jej zapewniał stałe dochody, jakkolwiek bowiem jest właścicielką 102 morgów i 941□⁰ pastwiska i 44 morgów 548□⁰ lasu, to nieruchomości to stanowią raczej dobro gminy, które użytkują wszyscy prawie członkowie gminy za opłatą tylko przypadających rządowych podatków w miarę użytku. Fundusz kasy pożyczkowej dosięga zaledwie 130 zł., a pobierane od niego przez gminę odsetki bywają obracane na jego zasilenie. Jedynem dochodem, którym gmina rozporządzać może, jest przeto faktycznie procent od obligacyj gminnych i czynsz za wydzierżawione prawo polowania, co razem czyni 23 zł. w. a. rocznie.

Wydatki zwykłego zarządu wynosiły wedle zamknięcia rachunków w r. 1888 *182 zł. 73 ct.* w r. 1889 *143 zł. 59 ct.*, wedle budżetu na rok 1890 preliminowane są w sumie *151 zł.*

Koszta utrzymania szkoły wraz z uiszczaną przez gminę dotacyą wynoszą rocznie w przecięciu do 300 zł.

Niedobór w wydatkach zwykłego zarządu pokrywa gmina dodatkami do podatków stałych do 30%, wydatki szkolne zaś dodatkami w wysokości do 80% podatków stałych.

Zbytnie obciążenie mieszkańców dodatkami na administracyę gminną i utrzymanie szkoły, tudzież klęski elementarne, powtarzarzające się od lat kilku (grad, ulewy, nieurodzaj, myszy) spowodowały upadek materyalny członków gminy.

Ze względu na ten stan rzeczy wnosi Wydział powiatowy, ażeby zniżyć prestacyę gminy na utrzymanie nauczyciela z 210 zł. (właściwie 200 zł. gdyż kwota 10 zł. z prestacyi przypada na potrzeby szkolne) na kwotę 60 zł. w. a. rocznie. Wobec uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 L. 1.420 Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi wniosek uwzględnienia petycyi gminy Żabokruki, nie może jednak przez wzgląd na fundusz szkolny krajowy doradzać tak znacznego zniżenia, jakie proponuje Wydział powiatowy. Zupełnie wystarczającem wydaje się Wydziałowi krajowemu zniżenie, proponowane przez Radę szkolną okręgową w Bóbrce w relacyi z dnia 1. lipca 1889 L. 183, przedłożonej w tym przedmiocie c. k. Radzie szkolnej krajowej, t. j. zniżenie prestacyi na utrzymanie nauczyciela z kwoty 200 na kwotę 100 zł. w. a. rocznie. Zniżenie to jest bardzo znaczne, gdyż redukuje prestacyę do połowy i będzie dla gminy wielką ulgą.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Gminie Żakokruki zniża się, począwszy od dnia 1. stycznia 1891, prestacyę na utrzymanie nauczyciela z kwoty 200 zł. na kwotę 100 zł. w. a. rocznie.

We Lwowie dnia 24. lipca 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

L. W. kr. 8.918.

Aleg. 25.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie 34 petycyj emerytowanych nauczycieli żon, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu 34 petycyj emerytowanych nauczycieli szkół ludowych, żon, wdów i sierót, po nauczycielach szkół ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski celem zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

W wykonaniu powyższej uchwały Wysokiemu Sejmu Wydział krajowy przesłał wszystkie te petycye pismem z dnia 7. stycznia 1890 L. W. 55.879/89. c. k. Radzie szkolnej krajowej w celu zbadania i objawienia zdania, czyli i która z tych petycyj i w jakiej mierze zasługuje na uwzględnienie.

Rada szkolna krajowa w odpowiedzi na powyższe pismo Wydziału krajowego zawiadomiła nas, że przyznała trzem nauczycielom emerytowanym tytułem daru z łaski po 20 zł. w. a. a mianowicie: Pawłowi Rudawskiemu, Piotrowi Koczyndykowi i Edwardowi Kolmanowi, zaś cztery petycye a mianowicie:

1) Cyryli Płoszczakowej, sieroty po nauczycielu szkół ludowych o udzielenie stałego wsparcia;

2) Ignacego Maraszewskiego, emerytowanego nauczyciela szkół ludowych o podwyższenie dwóch dodatków pięcioletnich;

3) Klementyny Picykowej, wdowy po tymczasowym nauczycielu szkół ludowych o stałe zaopatrzenie i

4) Władysława Soświńskiego, emerytowanego nauczyciela szkół ludowych o zapomogę, zwróciła Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu bez poparcia ze swej strony.

W sprawie następnych jedenastu petycyj Rada szkolna krajowa przedstawiła Wydziałowi krajowemu opinię swą jak następuje:

1) Petycya Rudolfa Dasia, byłego nauczyciela szkół ludowych o zapomogę, który wskutek nieudolności fizycznej, nie wysłużywszy lat 10-ciu został przeniesiony w stan spo-

czynku z odprawą w kwocie 675 zł. w. a, zasługuje w całej pełni na uwzględnienie, gdyż petent podczas swej służby zachowywał się wzorowo, obowiązki swego zawodu spełniał gorliwie a obecny stan jego materyalny jest bardzo krytyczny.

2) Na petycyę Szymona Teśluka o emeryturę lub jednorazową odprawę, oświadcza Rada szkolna krajowa, że prośbę petenta o przyznanie emerytury załatwiono odmownie, gdyż pełnił on obowiązki w charakterze tymczasowego nauczyciela. Ze względu jednak na tę okoliczność, że petent pełnił obowiązki nauczycielskie przez przeszło 40 lat, a dopiero w ostatnim roku praca jego wskutek podeszłego wielu okazała się nieskuteczną, przemawia Rada szkolna krajowa za udzieleniem mu jednorazowego daru z łaski w kwocie 100 zł. w a.

3) Petycya Piotra Koczyndyka, emerytowanego nauczyciela szkół ludowych o policzenie lat służby od r. 1850 do 11 marca 1856 do emerytury została już w toku instancyi odmownie załatwioną reskryptem ministeryalnym z dnia 16. stycznia 1888 L. 22.989.

Gdy jednak petent podczas swej służby zachowywał się wzorowo, obowiązki spełniał gorliwie, a obecny stan majątkowy petenta, dotkniętego utratą wzroku, istotnie jest bardzo krytyczny, przemawia Rada szkolna krajowa za wyjednaniem u Wysokiego Sejmu jednorazowej zapomogi w kwocie stu (100) zł. w. a.

4) Na petycyą Rozalii Panekowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, o datek na wychowanie dzieci, której mąż, mimo 20-letniej służby w zawodzie nauczycielskim nie otrzymał stałej posady, Rada szkolna krajowa ze względu na tę okoliczność, że mąż petentki w czasie swej służby zachowywał się dobrze i spełniał obowiązki ze skutkiem dostatecznym a petentka sama, obarczona czworgiem dzieci znajduje się w krytycznem położeniu, oświadcza się za udzieleniem jej jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł. w. a.

5) Dla Józefy Chanowej, żony emerytowanego nauczyciela szkół ludowych, pobierającego 120 zł. rocznej emerytury, wnosi Rada szkolna krajowa wyjednanie jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł. ze względu na tę okoliczność, że mąż petentki w czasie swego urzędowania zachowywał się wzorowo, obowiązki spełniał gorliwie, obecnie dotknięty jest chorobą umysłową i pozostaje pod opieką petentki.

6) Dla Dymitra Budycza, emerytowanego nauczyciela szkół ludowych, starca przeszło 80-letniego, który podczas swego urzędowania zachowywał się dobrze, obowiązki spełniał ze skutkiem dostatecznym, a ze szczupłej emerytury o rocznych 150 zł. utrzymuje żonę i córkę, przemawia Rada szkolna krajowa za udzieleniem zapomogi jednorazowej w kwocie 50 zł. w. a.

7) Dla Bronisławy Jakimowskiej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, okaleczałej a przeto niezdolnej do zarobkowania obarczonej trojgiem nieletnich dzieci, której mąż przez cały czas przeszło 10-letniej służby obowiązki nauczycielskie spełniał gorliwie i zachowywał się wzorowo, wnosi Rada szkolna wyjednanie jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł w. a.

8) Dla maryi Bursztynowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, wskutek braku zdrowia niezdolnej do pracy, pobierającej nader szczupłe zaopatrzenie, a obarczonej pięciorgiem dzieci, której mąż podczas swego urzędowania zachował się dobrze a obowiązki swego zawodu spełniał gorliwie, wnosi Rada szkolna krajowa wyjednanie jednorazowej zapomogi w kwocie 50 zł. w. a.

9) Na petycyę Antoniego Goralewicza, emerytowanego nauczyciela szkół ludowych w Dynowie, który 21-letniej gorliwej i skutecznej pracy został przeniesiony w stan spoczynku, a obecnie znajduje się w opłakanych stosunkach materyalnych, mając na utrzymaniu żonę i sześcioro dzieci, przedstawia Rada szkolna krajowa wniosek o wyjednanie dla petenta zapomogi w kwocie 100 zł. w. a.

10) Wskutek petycyi Malwiny Jasińskiej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, utrzymującej ze szczupłego zaopatrzenia o rocznych 125 zł. siebie i dzieci, a której mąż przez czas swej 25-letniej służby spełniał obowiązki nauczycielskie gorliwie i zachowywał się nie-

nagannie, oświadcza się Rada szkolna za wyjednaniem dla petentki u Wysokiego Sejmu jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł., i

11) Na petycyę Maryi Martusiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych, 74-letniej staruszki, nie pobierającej żadnego zaopatrzenia, której mąż mimo 43-letniej służby w zawodzie nauczycielskim nie przeszedł na nowy etat i zmarł w r. 1872, przemawia Rada szkolna krajowa za wyjednaniem dla petentki u Wysokiego Sejmu słałego wsparcia rocznego w kwocie 80 zł. w. a.

Wydział krajowy po należytem zbadaniu okoliczności w petycyach powyższych przedstawionych i zgadzając się z opinią Rady szkolnej krajowej co do uwzględnienia tych petycyj, a modyfikując tylko wnioski Rady szkolnej co do wysokości proponowanych przez nią zapomóg, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Nad petycyami: Cyryli Płoszczakowej, Ignacego Maraszewskiego, Klementyny Picykowej i Władysława Soświńskiego, przechodzi Sejm do porządku dziennego.

II. Tytułem jednorazowej zapomogi przyznaje z funduszu szkolnego krajowego po 50 zł. w. a.: Rudolfowi Dasiowi, Szymonowi Teślukowi, Piotrowi Koczyndykowi, Rozalii Panekowej, Jozefie Chanowej, Dymitrowi Budyczowi, Bronisławie Jakimowskiej, Maryi Bursztynowej, Antoniemu Goralewiczowi i Malwinie Jasińskiej i wstawia w tym celu do budżetu funduszu szkolnego krajowego na rok 1891 kwotę 500 zł. w. a.

III. Sejm przyznaje z krajowego funduszu szkolnego tytułem dożywotniego wsparcia dla Maryi Martusiewiczowej, wdowy po nauczycielu ludowym, rocznie po 80 zł. w. a. począwszy od dnia 1. stycznia 1891 roku.

We Lwowie dnia 12. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Oktaw Pietruski *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

LW. kr. 54.913/89. Aleg. 26.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi Anieli Guzkiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych o dożywotnie roczne wsparcie.

Wysoki Sejmie!

Przedłożone Wysokiemu Sejmowi przez Wydział krajowy na poprzedniej sesyi sprawozdanie w powyższym przedmiocie nie zostało przez Wysoki Sejm załatwionem. Z tego powodu Wydział krajowy przedkłada je niniejszem powtórnie z prośbą o powzięcie uchwały.

Aniela Guzkiewiczowa, wdowa po nauczycielu szkoły ludowej w Lipinkach (pow. gorlicki) wniosła w styczniu 1889 do Wysokiego Sejmu petycyę o dożywotne roczne wsparcie.

Petycya ta odstąpioną została wraz z innemi tego rodzaju petycyami uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1889 Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

Odezwą z dnia 2. października b. r. l. 13.189 przedstawiła Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu wniosek na wyjednanie dla Anieli Guzkiewiczowej u Wys. Sejmu krajowego stałego daru z łaski w rocznej kwocie ośmdziesięciu złotych a. w.

Na poparcie tego wniosku przytacza Rada szkolna krajowa co następuje:

Mąż petentki ś. p. Wojciech Guzkiewicz, rozpocząwszy w r. 1878 zawód nauczycielski, służył do roku 1884 jako tymczasowy, następnie zaś aż do swej śmierci, t. j. do 23 lipca 1886 jako rzeczywisty nauczyciel szkoły ludowej w Lipinkach.

Ponieważ Guzkiewicz nie wysłużył dziesięciu lat w zawodzie nauczycielskim, przyznała Rada szkolna krajowa rozporządzeniem z dnia 3. grudnia 1886 l. 17.458 pozostałej po nim wdowie w myśl ustępu 2 art. 41 ustawy z dnia 2. maja 1873 Nr. 251 Dz. u. kr. tylko jednorazową odprawę w kwocie 225 zł. i w myśl art. 47 powyższej ustawy kwartał pozgonny w kwocie 75 zł.

Według sprawozdania gorlickiej c. k. Rady szkolnej okręgowej z 24. lipca 1889 l. 458 Guzkiewicz przez cały czas swej ośmioletniej służby sprawował się wzorowo, pracował ciągle nad własnem wykształceniem i pełnił gorliwie i skutecznie swe obowiązki nauczycielskie. Pozostała po nim wdowa obarczona trojgiem nieletnich dzieci, nie posiada żadnego majątku i z powodu nieudolności fizycznej na utrzymanie swoje i rodziny zapracować nie jest w stanie.

Z tych uwzględnienia godnych powodów Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Rady szkolnej krajowej, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Anieli Guzkiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych, przyznaje się w drodze łaski dożywotnie wsparcie z funduszu szkolnego krajowego w rocznej kwocie ośmdziesięciu (80) złotych a. w. począwszy od 1. stycznia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 16. grudnia 1889.

Przewodniczący i sprawozdawca:
Oktaw Pietruski, *w. r.*
Członek Wydziału kraj.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. kr. 20.872/890.

Aleg. 27.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi bankowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie zmiany statutu Banku krajowego w dziale pożyczek komunalnych, tudzież uzupełnienia postanowień w dziale hipotecznym, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 21. października 1889 r.

I. uchwałę zawierającą gwarancyę kraju co do dopełnienia zobowiązań Banku krajowego wypływających z wydania obligacyj komunalnych pierwszej i następnych emisyj aż do wysokości 5,000.000 zł.

II. Szereg uchwał zmieniających §§. 3, 7, 25, 36, 37, 62, 63, 65, 69 i 73 statutu Banku krajowego.

Powyższą uchwałę gwarancyjną ad I. raczył zatwierdzić Jego ces. i król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z d. 18. lutego 1890., zaś zmiany postanowień statutu, objęte powyższemi uchwałami ad II. zostały przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z innemi Ministerstwami przyjęte.

Wydział krajowy zawiadomiony o tem przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z d. 12. marca 1890. l. 2.234 zakomunikował te zatwierdzone zmiany statutu Radzie nadzorczej i Dyrekcyi Banku krajowego pismem z dnia 15. marca 1890. l. 11.246.

Przy tem nadmieniamy, że JE. p. Namiestnik na mocy upoważnienia c. k. Ministerstwa skarbu zatwierdził wzór wspomnianych obligacyj komunalnych drugiej emisyi a Wydział krajowy wydał przepisy o udzielaniu pożyczek w tychże obligacyach komunalnych.

Na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889. powziął Wys. Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi bankowej o przedłożonem przez Wydział krajowy sprawozdaniu o Banku krajowym następujące uchwały:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym;

2. Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia 1888. do 31. grudnia 1888“.

O uchwale ad **2** zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z 2. grudnia 1889. l. 53.022 poszczególnych członków Dyrekcyi, podając ją **rów**nocześnie do wiadomości Rady nadzorczej.

Przechodzimy następnie do spraw bankowych po myśli §§. 73 i 74 statutu przez Wydział krajowy załatwionych a mianowicie:

Uchwałą z dnia 28. grudnia 1889. zatwierdził Wydział krajowy na rok 1890. jako organa pomocnicze i wykonawcze Banku te same prowincyonalne instytucye, które tę czynność w roku poprzednim spełniały, a nadto zaliczył do ich rzędu zgodnie z wnioskiem Dyrekcyi Banku powiatową kasę oszczędności w Trembowli jako zastępstwo Banku na powiaty husiatyński i trembowelski i powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Brzeżanach z zastępstwem na tamtejszy powiat.

Wydział krajowy uchwałą z dnia 29. listopada 1889. z ustąpieniem pp. Leona Chrzanowskiego i Teofila Bereźnickiego zamianował komisarzem dla spraw bankowych członka Wydziału krajowego Adama Jędrzejowicza, tudzież jego zastępcą Dr. Damiana Sawczaka.

Zgodnie z uzasadnioną propozycyą Rady nadzorczej Banku, Wydział krajowy uchwałą z dnia 1. kwietnia 1890 roku zezwolił na ustanowienie posady kasyera Banku z poborami urzędnika klasy IV. i młodszego woźnego z poborami VIII. klasy.

Uchwałą z dnia 30. maja 1890 zatwierdził Wydział krajowy ofertę Banku, mocą której tenże zobowiązał się kupować od Wydziału krajowego wszelkie efekta notowane na lwowskiej cedule Izby handlowej po kursie pieniężnym (rubryka „płacą"), natomiast sprzedawać efekta do 10.000 zł. po kursie o 10 centów niższym od towarowego (rubryka „żądają"), do 100.000 zł. po kursie 20 centów niższym od takowegoż, a przy zakupnach nad 100.000 zł. po kursie o 25 centów niższym.

·/. Wreszcie przedkładając w załączeniu w myśl §. 61 statutu sprawozdanie Rady nadzorczej za rok 1889, wraz z bilansem i zamknięciem rachunków Banku krajowego za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1889., Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym.

2. Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Lwów dnia 30. lipca 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Adam Jędrzejowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do L. 20.872/890.

Odpis

Sprawozdania Rady nadzorczej Banku krajowego za rok 1889.

Wysoki Wydziale krajowy!

W myśl przepisu §. 61. statutu Banku krajowego, Rada nadzorcza ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi szóste ogólne zamknięcie rachunkowe Banku za rok 1889 wraz z bilansem z d. 31. grudnia 1888 i następujące sprawozdanie:

Zaznaczając na wstępie, co cyframi stwierdzamy poniżej, że w roku 1889 rozwój wszystkich czynności Banku był znaczny, powiększenie obrotów w każdym z działów widoczne, a zysk czysty o wiele wyższy, niż każdy z dotychczasowych, wspomnieć nam najprzód wypada o tych czynnościach przedsięwziętych w roku ubiegłym przez Zarząd Banku krajowego, które aczkolwiek jeszcze nie dają się ująć cyfrowo, są ważne jednak i na wspomnienie w tem sprawozdaniu zasługują.

I tak: Wezwani przez JJ. EE. c. k. Namiestnika i Marszałka krajowego, wzięli Dyrektorowie Banku czynny udział w naradach i ankietach przygotowawczych do sprawy indemnizacyi propinacyjnej, a materyał przez nich zebrany i przygotowany, niemało ułatwił ocenienie strony finansowej przy redakcyi całej odnośnej ustawy. Od samego też początku wprowadzenia tych tak ważnych i głęboko w dobrobyt kraju sięgających postanowień prawodawstwa nie szczędziła Dyrekcya Banku zabiegów ku zainteresowaniu do tej operacyi finansowej pierwszorzędnych instytucyj po za Galicyą. Bank krajowy stał się też rzeczywiście współczynnikiem w utworzeniu przez Bank dla krajów koronnych w Wiedniu syndykatu, który ulokował 4% obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego. Bank krajowy należy do Wydziału syndykackiego, kieruje galic. jego grupą i kierował subskrypcyą w naszym kraju, a ta zadawalająco przeprowadzoną została. — Rachunki uzyskanych w r. 1889. prowizyi z tego tytułu żadnego dotąd dochodu nie wykazują, gdyż cały ten interes nie został jeszcze zakończony. Zysk spodziewany znajdzie miejsce w rachunkach roku bieżącego — korzyść jednak całego kraju w pomyślnem sfinansowaniu pożyczki krajowej w tak niezwykłych rozmiarach, jest znaczna i skonstatowana, a Bank krajowy do tych rezultatów niezaprzeczenie się przyczynił i wszedł przez to także w bliższe zetknięcie z szerokiemi kołami pieniężnego świata. Drugą sprawą, aczkolwiek mniej dla kraju doniosłą, także jednak pierwszorzędnego znaczenia, zajął się Bank krajowy w roku ubiegłym. Zakład kredytowy ziemski w Krakowie założony

w r. 1872. jako Towarzystwo akcyjne z prawem emisyi 6 i 7% listów zastawnych już od r. 1887. przestał mieć racyę bytu w Galicyi wobec zniżenia wszędzie stopy procentowej i wobec trudności skonwertowania swych listów, których już tylko 3½ miliona niespełna w obiegu pozostawało. Nowa Dyrekcya tej instytucyi objąwszy jej zarząd w r. 1886. zaraz dążyć zaczęła do powolnej likwidacyi i gdy stanowczo to postanowienie powziąć mogła, nie bez skutku udała się do Banku krajowego, który skoro przejął i wprowadził u nas uregulowanie stopy procentowej, a działalnością swoją zniewolił wiele instytucyj hipotecznych do wprowadzenia ulg w tym kredycie, powinien był także stanąć na straży ochrony kredytu emisyjnego w kraju. Zarząd Banku zbadał bardzo gruntownie i szczegółowo stan interesów i hipotek Zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie i przyszedł do przekonania, że w przyjęciu likwidacyi żadne niebezpieczeństwo Bankowi krajowemu nie grozi. Zgromadzenie akcyonaryuszów Zakładu uchwaliło 28. czerwca 1889 likwidacyę i wybrało na likwidatorów każdoczesną Dyrekcyę Banku krajowego. Zakład w likwidacyi przeniesiony został do Lwowa, Bank ją objął od 1. lipca 1889, a dziś możemy wyrazić uzasadnioną nadzieję, że właściciele listów zastawnych Zakładu wyjdą bez straty a akcyonaryusze z możliwie jak najmniejszą. Przyjęliśmy ten interes z poczucia obowiązków ciężących na ściśle krajowej Instytucyi, jaką jesteśmy, a nie z widokami zysków; skromna jednak umówiona prowizya znajdzie i znajduje już swój wyraz w naszych zamknięciach rachunków prowizyjnych. Tak więc myśl zdrowa wykreślenia z listy instytucyi krajowych takiej, której dalsze istnienie stało się zbytecznem a nawet pod wielu względami niezdrowem, myśl podniesiona i przygotowana przez Dyrekcyę zakładu w Krakowie, przez Bank krajowy wykonaną zostaje.

Ogólny obrót z wszystkich operacyi Banku w roku 1889. wzrósł znacznie i doszedł do zł. 202,384.226 — 72 ct. czyli o 46,529.267 zł. 16 ct. wyżej od wynikłości z roku 1888. Stosunkowo znaczniej jeszcze wzrósł obrót kasowy, który wynosił 54,996.591 zł. 70 ct. i okazał się wyższym niż w roku poprzednim o 9,399.417 zł. 69 ct. a najwyższym ze wszystkich obrotów kasowych od początku t. j. od założenia Banku krajowego. Zysk czysty z r. 1889. zł. 77.093 ct. 7 jest wyższym od poprzedniego o 18.987 zł. 3 ct., a najwyższym z dotychczas osiągniętych. Obroty te i zyski uwidocznia najlepiej porównawczo następujące zestawienie:

r. 1884	obrót ogólny	87,745.549 zł.	28 ct.	kasowy	28,295.843 zł.	14 ct.	emisye	1,330.050 zł.	zysk	26.067 zł.	74 ct.
„ 1885	„ „	129,874.903 „	32 „	„	37,551.513 „	64 „	„	2,600.700 „	„	28.673 „	61 „
„ 1886	„ „	189,887.245 „	48 „	„	45,984.608 „	99 „	„	5,822.450 „	„	48.235 „	43 „
„ 1887	„ „	209,540.464 „	18 „	„	52,719.789 „	41 „	„	5,616.800 „	„	17.694 „	94 „
„ 1888	„ „	155,854 959 „	56 „	„	45,597.174 „	10 „	„	1,266.800 „	„	58.106 „	04 „
„ 1889	„ „	202,384.226 „	72 „	„	54,996.591 „	79 „	„	1,480.000 „	„	77.093 „	07 „

Oddział hipoteczny doznał nieco większego niż w r. 1888. rozwoju, a to przeważnie w pożyczkach na realności miejskie, których udzielono w r. 1889. do wysokości 1,010.600 zł. i na włościańskie grunta 207.900 zł., a na dobra ziemskie wydano tylko 249.900 zł. razem zaś 1,468.400 zł. o 452.200 zł. więcej, niż rok przedtem. W rachunku zysków i strat w roku 1889. dochód od działu hipotecznego wynosi 47.447 zł. 34 ct. o zł. 8.693 ct. 54 więcej niż w r. 1888. Emisye działu hipotecznego wynoszą dotąd 16,603.200 zł. w 4½% listach zastawnych, których już wycofano za zł. 1,348.500, a pozostaje jeszcze w obiegu za zł. 15,254.700. Emisye te stanowią udzielone pożyczki: *A* na dobra ziemskie zł. 8,431.900 — *B* na realności miejskie zł. 7,149.350 — *C* na grunta włościańskie zł. 1,021.950. Wypłacalność rat jest zawsze ściśle przez Dyrekcyę Banku przestrzeganą; dowodem tego nieznaczny procent zaległości, które razem wynoszą zł. 62.608·08 przy ogólnej wymagalności rat w sumie 2,623.784 zł. 38 ct. czyli $2^{38}/_{100}$ procent. Zaległości te rozdzielają się na *A* dobra ziemskie 42.597 zł. 74 ct.; *B* realności miejskie zł. 10.393 38 ct.; *C* grunta włościańskie zł. 9.616 ct. 96. — Kurs listów zastawnych

podniósł się w ciągu roku 1889 o $2^3/_4$%, a notowane one były we Wiedniu z końcem roku 1889. na 98 do 98½. Zapas tych listów jako własność Banku wynosił d. 31. grudnia 1889 zł. 170.100. Rezerwa specyalna działu hipotecznego wynosi już obecnie zł. 64.476 ct. 92, a zatem wzrosła w ostatnim roku o zł. 20.862 ct. 53.

Oddział komunalny uległ w roku ubiegłym prawie zupełnej stagnacyi, a to z powodu niezatwierdzenia przez c. k. Rząd przepisów o obligacyach II. emisyi a zamknięcia z początkiem roku 1889. emisyi I. Udzielono w r. 1889. pożyczek w obligacyach komunalnych tylko 19.600 zł. Czyniąc jednak zadość nader pilnym potrzebom kilku gmin udzielił im zarząd Banku pożyczek gotówką na 35.700 zł., które teraz na pożyczki w obligacyach komunalnych II. emisyi zamienione będą; przepisy te bowiem zmienione przez W. Sejm uchwałą z 21. października z. r. zostały 25. lutego b. r. ostatecznie zatwierdzone. Dochód z działu komunalnego wynosił w r. 1889. tylko 1.739 zł. 68 ct., był więc w porównaniu z r. 1888. mniejszy o 1.227 zł. 55 ct. Emisye Banku krajowego w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi wynoszą dotąd razem 1,521.600 zł. i rozdzielają się na udzielone pożyczki Reprezentacyom powiatowym 389.000 zł., gminom miejskim 950.200 zł., gminom wiejskim 182.400 zł. — Raty należne Bankowi wpływały dość regularnie, gdyż na wymagalność bieżącą zł. 131.002 ct. 85, — nie uiszczono tylko 3.637 zł. 74 ct. czyli zaległość wynosi niespełna $2^8/_{10}$ procent. Obligacye komunalne notowane były we Wiedniu dnia 31. grudnia 1889. po zł. $100^1/_4$ do $101^1/_4$ a zapas ich w Banku dnia tego wynosił zł. 200. Fundusz rezerwowy działu komunalnego doszedł w r. 1889. do zł. 124.805 ct. 35, wzrósł zatem od roku poprzedniego o 13.924 zł. 81 ct.

Oddział bankowy. Jak wykazaliśmy obrót ogólny Banku jako też i kasowy znacznie się powiększył w porównaniu do lat poprzednich. Zeskontowano weksli na sumę 7,541.101 zł. 24 ct. t. j. 1,562.930 zł. 31 ct. więcej niż w roku 1888; reeskontowano zaś tylko 387.553 zł. mniej o 1,220.889 zł. 20 ct., co oczywiście na dochód z tego działu pomyślnie wpłynęło.

Zapas weksli, czyli stan portfelu wynosił dnia 31. grudnia 1889. zł. 2,588.652 ct. 2, o 687.251 zł. 77 ct. więcej niż rok przedtem. Bank krajowy utrzymał przez rok cały jednakowo zniżoną stopę procentową przy eskoncie i zaliczkach, a to nawet wówczas, gdy Bank austro-węgierski o cały jeden procent stopę tę podniósł. Doniosłą to było usługą i korzyścią dla rolnictwa, handlu i przemysłu w kraju, ale zysk Banku znacznie zmniejszyło. Obrót w efektach był nieco mniej żywy, lecz korzystniejszy niż w ostatnich latach. Sprzedano papierów za 5,532.842 zł. 30 ct., o zł. 722.769 ct. 69 — mniej, niż w roku 1888., dochód z tego obrotu wynosił 20.525 zł 12 ct. oprócz kuponów. Dochód z prowizyi i komisowego prawie zdwojony został. W roku 1888. rubryka ta wykazuje 11.155 zł. 93 ct., w roku zaś 1889. 22,220 zł. 55 ct. Procentów pobrano w roku ubiegłym 57.108 zł. 32 ct., a zatem o 30.849 zł. 41 ct. więcej niż w poprzednim. Obce kapitały z takiem zaufaniem i tak obficie wpływały do Banku krajowego w r. 1889, że często musiała Dyrekcya znaczniejsze sumy przetrzymywać w gotówce i lokować nadwyżki w innych instytucyach na niższy nieraz procent od opłacanego. Zysk ogólny w dziale Bankowym doszedł w r. 1889. do zł. 130.467 ct. 42, zwiększył się więc wśród tego ostatniego roku o 11.501 zł. 9 ct. Wydatki na koszta handlowe i podatki wzrosły o nieznaczną kwotę 550 zł. 98 ct. a to z przyczyn od zarządu Banku nie zależnych. Właściwie wydatki administracyjne były mniejsze niż w roku 1888. o 2.162 zł. 20 ct., lecz podatki o zł. 2.713 ct. 18 wyższe opłacić wypadło. Czynności załatwiane przez 51 zastępstw Banku krajowego i coraz zwiększający się obrót korzystnie świadczą o współdziałaniu tych zakładów na prowincyi. Obrót ogólny w tych Towarzystwach doszedł w r. 1889. do 7,411.727 zł. 27 ct., a zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 1,193.538 zł. 70 ct. Wykazany już powyżej zysk czysty za rok 1889. w sumie 77.093 zł. 7 ct, rozdzielony zostaje w myśl przepisów statutu pomiędzy kapitał zakładowy a rezerwy.

Majątek Banku powiększył się w sześciu latach o 335.551 zł. 48 ct., wynosił w dniu 1. stycznia 1890 roku 1,355.551 zł. 48 ct. w kapitale zakładowym i w rezerwach. Komisya kontrolująca z łona Rady nadzorczej wybrana jest zawsze czynna i ułatwia Radzie nadzór nad wszelkimi krokami Dyrekcyi, której stała, zapobiegliwa i troskliwa działalność, również jak pilność wzorowa urzędników znalazły wyraz w uznaniu uchwalonem przez Radę nadzorczą na posiedzeniu dnia 22. marca r. 1890.

Wysoki Wydział krajowy raczy sprawozdanie to wraz z zamknięciem rachunkowem i bilansem na rok 1889 przyjąć do wiadomości i od Wysokiego Sejmu uzyskać absolutoryum dla zarządu Banku krajowego za tenże rok ubiegły.

Lwów dnia 8. maja 1890.

Prezes Rady nadzorczej:
Hipolit Bochdan *m. p.*

Sprawozdawca Rady:
Karol Scipio *m. p.*

Bank krajowy

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

1889.

LWÓW.
Z DRUKARNI PILLERA i SPÓŁKI.

Sprawozdanie

Dyrekcyi Banku Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Rok 1889 zaznaczył się dla Banku znacznym rozwojem wszystkich gałęzi jego czynności i powiększeniem obrotów bankowych we wszystkich jego działach. W tym też roku wziął Bank udział w większych operacyach finansowych i wszedł w bliższe zetknięcie się z szerszemi kołami świata pieniężnego, przy pomocy zawiązanych stosunków z c.k. uprz. austr. Bankiem dla krajów koronnych we Wiedniu.

Sprzedaż i kurs emisyi bankowych.

Zapas 4 ½% listów zastawnych Banku i 5% obligacyi komunalnych wynosił z końcem roku 1888 . . . . . zł. 407.300·—
nowe emisye tych walorów wynosiły w roku 1889 . . „ 1,488.000·—
razem . zł. 1,895.300·—
gdy zaś zapas 4½% listów zastawnych i 5% obligacyi komunalnych Banku wynosił 31. Grudnia 1889 . . „ 170.300·—
przeto w ciągu roku 1889 umieszczono . . . . zł. 1,725.000·—

Nadto zakupił Bank w ciągu roku 1889 większą partyę 4½% obligacyi pożyczki krajowej, których znaczną część w tymże roku odsprzedał.

Zysk na sprzedaży i kupnie efektów własnych wynosi w roku ubiegłym zł. 20.525 ct. 12.

Zarazem zdołał Bank podnieść w ciągu roku 1889 kurs swoich 4½% listów zastawnych o dalszych 2¾% — a notowanie na giełdach w dniu 31. Grudnia 1889 okazuje kurs 4½% listów zastawnych Banku: 98—98½%; 5% obligacyi komunalnych: 100¼—101¼%.

Sprzedaż emisyi bankowych i wypłata ubiegających kuponów i wylosowanych listów i obligacyi komunalnych odbywała się, jak i w latach ubiegłych, oprócz w kasie głównej Banku i w jego Zastępstwach w Drohobyczu, Kołomyi, Krakowie, Nowym Sączu, Podhajcach, Rzeszowie, Samborze, Sanoku, Stryju i Tarnopolu także we Wiedniu w c. k. uprz. austr. Banku dla krajów koronnych, a w Bernie, Pilźnie czeskim i Pradze w „Živnostenska Banka pro Čechy a Moravu“.

Objęcie likwidacyi gal. Zakładu kredyt. ziemsk. w Krakowie.

Na mocy przeprowadzonych układów i po myśli uchwały XVIII. Ogólnego Zgromadzenia akcyonaryuszów gal. Zakładu kredytowego ziemskiego w Krakowie z dnia 28. Czerwca 1889, objął Bank krajowy likwidacyę tegoż Zakładu, począwszy od dnia 1. Lipca z. r. Bank żywi nadzieję, że likwidacyę tę zdoła przeprowadzić bez straty dla właścicieli listów zastawnych, wydanych przez likwidujący Zakład, i z możliwie najmniejszą szkodą dla jego akcyonaryuszów. Bank wszedł w ten interes jedynie w poczuciu obowiązku ochrony kredytu emisyjnego kraju bez szukania wielkich w nim zysków. W każdym wszakże razie umówiona za likwidacyę prowizya wpłynęła w roku ubiegłym, a w przyszłości nadal wpływać będzie na zwiększenie dochodu w rubryce prowizyi na korzyść rachunku strat i zysków Banku.

Sfinansowanie 4% obligacyi gal. funduszu propinacyjnego.

Od pierwszej chwili poruszenia przez c. i k. Rząd sprawy indemnizacyi prawa propinacyjnego w Galicyi, brali Dyrektorowie Banku, wezwani do tego przez c. k. Namiestnika i Marszałka krajowego, udział w obradach ankietowych nad tym przedmiotem. Bank też przygotował dla Sejmu krajowego materyał potrzebny do zbadania i ocenienia tej sprawy ze stanowiska finansowego i wpływał na kodyfikacyę zwłaszcza tych paragrafów ustawy z dnia 22. Kwietnia 1889 Dz. u. i r. kr. l. 30, które decydowały przy sfinansowaniu 4% obligacyi gal. funduszu propinacyjnego. Zarazem niósł Bank techniczne swe usługi tak Wydziałowi krajowemu, jak i c. k. Namiestnictwu we wszystkich czynnościach, których wymagało wydanie i wprowadzenie w życie rzeczonej ustawy.

Równocześnie i od pierwszej chwili starał się Bank zainteresować dla tej operacyi finansowej szerokie a pierwszorzędne sfery bankowe po za granicami Galicyi. Przy współudziale też Banku krajowego utworzył c. k. u. a. Bank dla krajów koronnych syndykat dla sfinansowania 4% obligacyi gal. funduszu propinacyjnego. W tym syndykacie bierze Bank krajowy udział jako członek Wydziału syndykackiego, objąwszy zarazem kierownictwo galicyjskiej grupy członków syndykatu i wyłączne zastępstwo interesów syndykackich w Galicyi tak w obec władz, jak i tutejszych kapitalistów. Pod kierunkiem Banku krajowego odbyła się również i w Galicyi subskrypcya na obligacye propinacyjne w dniu 9. Października z. r. Rezultat subskrypcyi uważać należy także i w Galicyi za zupełnie zadowalający.

Interes ten nie został dotąd zakończony i co do zyskowności obliczony dla tego też tegoroczny rachunek strat i zysków Banku dochodu z tego interesu jeszcze nie obejmuje. Ważniejszem jednak od spodziewanego zysku wydaje się Bankowi korzyść kraju przy sfinansowaniu tak wielkiej pożyczki krajowej. jaką jest obecna pożyczka w 4% obligacyach propinacyjnych. Tak bowiem kurs uzyskany, jak i sposób sfinansowania wydaje nam się dla kraju materyalnie i moralnie korzystnym — do tych zaś rezultatów nie mało przyczynił się Bank krajowy.

Oddział hipoteczny. W roku 1889 wykazuje Bank dalszy rozwój interesu hipotecznego, jak to widoczne z poniższego zestawienia cyfrowego:

Z roku 1888 pozostało niezałatwionych:

67	podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę	. .	zł.	399.150·—
	w roku 1889 weszło nowych:			
786	podań o pożyczki hipoteczne na łączną kwotę	. .	„	5,236.900·—
	razem więc było w roku 1889 do załatwienia:			
853	podań	Do przeniesienia .	zł.	5,636.050·—

853	podań	Z przeniesienia .	zł. 5,636.050·—
	z czego Bank w roku 1889 załatwił odmownie:		
165	podań na kwotę		„ 1,585.250·—
	z pozostałych zaś:		
688	podań na kwotę		zł. 4,050.800·—
	wydał Bank nowych promes:		
502	na pożyczki hipoteczne w kwocie		„ 2,656.850·—
	pozostaje jeszcze niezałatwionych:		
186	podań na kwotę		zł. 1,393.950·—

Natomiast wypłacił Bank w ciągu roku 1889 walutę:

16	pożyczek na dobra ziemskie w kwocie . . .		zł. 249.900·—
109	„ „ realności miejskie w kwocie . . .		„ 1,010.600·—
i 254	„ „ grunta włościańskie w kwocie . . .		„ 207.900·—
379	„ razem w kwocie		zł. 1,468.400·—

co łącznie z pożyczkami, wypłaconemi przez Bank w latach poprzednich czyni: 2.176 pożyczek w ogólnej sumie zł. 16,603.200·—, a mianowicie:

1. na dobra ziemskie 248 pożyczek w ogólnej sumie 8,431.900 zł., czyli 50·78%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 26·44%.
2. na domy murowane w miastach, opłacających podatek domowo-czynszowy, a do korzystania z kredytu rzeczowego przez Wydział krajowy dopuszczonych, 792 pożyczek w ogólnej sumie 7,149.350 zł., czyli 43·06%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 41·63%.
3. na małą własność rolną, przeważnie włościańską. 1.136 pożyczek w ogólnej sumie 1,021.950 zł., czyli 6·16%, zaś w stosunku do zgłoszonych podań 35·36%.

Z promes pozostałych z roku 1888 w obiegu łącznie z wydanemi w roku 1889 na

741	pożyczek w kwocie		zł. 3,671.800·—
135	promes nie zostało przyjętych w kwocie . . .		„ 1,117.500·—
	z pozostałej reszty:		
606	promes na kwotę		zł. 2,554.300·—
	zrealizowano w ciągu roku 1889 jak wyżej wykazano:		
379	pożyczek na kwotę		„ 1,468.400·—
227	więc promes pozostaje w obiegu na kwotę . .		zł. 1,085.900·—

Wypłatność rat hipotecznych uwidocznia poniższe zestawienie:

	Wymagalność rat:			Zaległości z końcem r. 1889:		
W r.	1884	1 na	21 zł. 85 ct.			nie ma
„ „	1885	290 „	57.304 „ 70 „			nie ma
„ „	1886	1.085 „	236.834 „ 90 „	1	na	64 zł. 25 ct.
„ „	1887	2.136 „	576.602 „ 82 „	8	„	4.176 „ 69 „
„ „	1888	3.128 „	848.208 „ 66 „	20	„	6.985 „ 90 „
„ „	1889	3.677 „	904.811 „ 45 „	285	„	51.381 „ 24 „
	razem	10.317	na 2,623.784 zł. 38 ct.	314	na	62.608 zł. 08 ct.

czyli 2·38% ogólnej wymagalności, a mianowicie: z pożyczek udzielonych na dobra ziemskie: 53 rat w kwocie 42.597 zł. 74 ct. — z pożyczek udzielonych

na realności miejskie: 44 rat w kwocie 10.393 zł. 38 ct. — a z pożyczek udzielonych na grunta włościańskie: 217 rat w kwocie 9.616 zł. 96 ct.

Zysk w oddziale hipotecznym z roku 1889 wyniósł 47.447 zł. 34 ct., zwiększył się przeto o 8.693 zł. 54 ct.

Fundusz rezerwy specyalnej, formowanej przez Bank w oddziale hipotecznym, wynoszący z dniem 31. Grudnia 1888 roku 43.614 zł. 39 ct., doszedł w ciągu roku 1889 do sumy 64.476 zł. 92 ct., został więc powiększonym o 20.862 zł. 53 ct.

Z dniem 31. Grudnia z. r. znajdowało się w obiegu listów zastawnych Banku krajowego na ogólną sumę 15,255.150 zł. — pożyczki zaś udzielone przez Bank po strąceniu funduszu, złożonego na umorzenie, wynosiły 15,125.391 zł. 83 ct. Przypada więc do wycofania z obiegu i zniszczenia ilość listów zastawnych w sumie 129.758 zł. 17 ct., co w terminie losowania listów zastawnych, dnia 1. Kwietnia 1890 odbyć się mającym, zostanie dopełnionem.

Oddział komunalny. Bank krajowy udzielił w r. 1889: 5 pożyczek w obligacyach komunalnych, w ogólnej sumie 19.600 zł. — w r. 1888 zaś 10 takichże pożyczek, w ogólnej sumie 250.600 zł. Z liczby 122 pożyczek udzielonych przez Bank w ciągu jego istnienia w ogólnej sumie 1,521.600 zł. przypada:

1. na powiaty 18 pożyczek w ogólnej sumie 389.000 zł., czyli 25·56%,
2. na gminy miejskie 38 pożyczek w ogólnej sumie 950.200 zł., czyli 62·44%.
3. na gminy wiejskie 66 pożyczek w ogólnej sumie 182.400 zł., czyli 12·00%.

Raty przypadające Bankowi na spłatę kapitału i na procent, wpływały w oznaczonym terminie, lub wkrótce po terminie. Wynosiły one w roku ubiegłym 131.002 zł. 85 ct., pozostało zaś do ściągnięcia tylko zaległych: z r. 1888 1 rata w kwocie 284 zł. 38 ct. i z r. 1889 13 rat w kwocie 3.353 zł. 36 ct. z pomiędzy 122 udzielonych pożyczek w kwocie 1,521.600 zł.

Zysk w oddziale komunalnym w r. 1889 wynosi 1.739 zł. 68 ct., zmniejszył się przeto o 1.227 zł. 55 ct.

Fundusz rezerwy specyalnej dla obligacyi komunalnych, wynoszący z dniem 1. Stycznia 1889: 110.880 zł. 54 ct., wzrósł w ciągu tegoż roku do sumy 124.805 zł. 35 ct., a więc o sumę 13.924 zł. 81 ct.

W r. 1889 Bank nie mógł rozwinąć oddziału komunalnego, gdyż zmiana statutu bankowego, dotycząca przepisów o wydawaniu pożyczek w obligacyach komunalnych Emisyi II., nie otrzymała zatwierdzenia c. i k. Rządu, zaś wydawanie pożyczek w obligacyach komunalnych Emisyi I. zostało z początkiem r. 1889 zamkniętem. Uchwałą Sejmu krajowego z dnia 21. Października z. r. zostały dotyczące zmiany statutu w myśl wskazówek c. i k. Rządu przeprowadzone i uzyskały dnia 25. Lutego b. r. zatwierdzenie rządowe. Bank więc dopiero w tym roku przystąpi do dalszego wydawania pożyczek w obligacyach komunalnych. Chcąc jednak najgwałtowniejszym potrzebom gmin zadość uczynić, udzielił Bank w ciągu r. 1889 5 pożyczek w sumie 35.700 zł. gotówką, oprócz wykazanych powyżej 5 pożyczek w sumie 19.600 zł., które Bank wydał jeszcze na mocy uchwał z r. 1888 w obligacyach komunalnych Emisyi I.

Oddział bankowy. Całkowity obrót z wszystkich operacyj Banku powiększył się znacznie w r. 1889 i dosięgnął kwoty zł. 202,384.226 ct. 72.

Zwiększył się także obrót kasowy i wyniósł w r. 1889 w Banku i Zastępstwach zł. 54.996.591 ct. 79.

W ciągu roku 1889 podano do skupu:

8.540 sztuk weksli na ogólną sumę . . . . zł. 7,765.862 ct. 29

z tego odmówił Bank przyjęcia:

153 sztuk weksli na sumę . . . . . „ 224.761 „ 08

zaś 8.387 sztuk weksli na sumę . . . . . zł. 7,541.101 ct. 21

zeskontował Bank, czyli 97·1% ogólnej kwoty zgłoszonej.

W porównaniu z r. 1888 podano do skupu w r. 1889 więcej o 1.141 sztuk weksli i kwotę zł. 1.267.854 ct. 41 i zeskontowano więcej 1.607 sztuk weksli o kwotę zł. 1,562.930 ct. 31. Stan portfelu wekslowego z dniem 31. Grudnia 1889 zwiększył się o 675 sztuk weksli i kwotę zł. 687.251 ct. 77.

Bank reeskontował w r. 1889. 168 sztuk weksli na ogólną sumę zł. 387.553 — a zatem mniej jak w roku ubiegłym o 1.860 sztuk weksli na kwotę zł. 1.220.889 ct. 20.

Weksli zaprotestowanych lub zaskarzonych pozostało z dniem 31. Grudnia 1889 na sumę . . . . . zł. 28.269 ct. 72

z tego przyjdzie do odpisania z zysków z r. 1889 i osobnej rezerwy z r. 1888 . . . . . „ 5.951 „ 53

a reszta . . . . . zł. 22.318 ct. 19

jest należycie ubezpieczoną i nie budzi obawy dalszej straty. Część tych weksli nawet rzeczywiście przed ogłoszeniem niniejszego sprawozdania zapłaconą została.

Inne interesa oddziału bankowego wyjaśnia dostatecznie dołączone zamknięcie rachunkowe.

Ogólny zysk w oddziale bankowym wyniósł w r. 1889 zł. 130.467 ct. 42, zwiększył się w porównaniu do takiegoż zysku z r. 1888 o kwotę zł. 11.501 zł. 09 ct.

Oddział interesów bankowych ze stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarczemi. Osobny Komitet Cenzorów, odpowiednio do §. 57. statutu bankowego dla tego Oddziału ustanowiony, dopuścił do kredytu wekslowego w Banku krajowym na rok 1889: 76 stowarzyszeń. W ciągu tegoż roku Bank eskontował 3.399 sztuk ich weksli, na ogólną sumę zł. 1,437.400 56 ct., saldo tych weksli z dniem 31. Grudnia 1889 wynosiło sztuk 760 na zł. 375.442 15 ct.

Oprócz tego korzystały stowarzyszenia z kredytu, podlegającego ocenieniu komitetu cenzorów, istniejącego wedle §. 39. statutu bankowego, a stowarzyszenia, będące zarazem Zastępstwami Banku, były także dłużnikami Banku w rachunku bieżącym (dotacye kasowe). Z końcem roku 1889 wynosiło saldo netto na ciężar Zastępstw zł. 9.670 ct. 80 a mianowicie: 10 Zastępstw miało w Banku na rachunku dotacyjnym do żądania kwotę zł. 35.422 ct. 83, natomiast 41 Zastępstw było dłużnych kwotę zł. 45.093 ct. 63.

Czynności Banku w Zastępstwach.

W roku 1889 otworzył Bank nowe Zastępstwo dla powiatu Trembowla i Husiatyn przy powiatowej kasie oszczędności w Trembowli. Liczba Zastępstw Banku wynosiła do końca roku 1889: 51. O obrotach i czynnościach Banku, załatwianych przez Zastępstwa, daje obraz szczegółowy załącznik 1-szy do zamknięć rachunkowych za rok 1889 (str. 17—19), wykazujący znaczne tych obrotów powiększenie, co znowu dowodzi o chętnem, a pożytecznem współdziałaniu Zastępstw i korzystnym tychże wpływie na rozwój Banku.

Czysty zysk i rezerwy Banku.

Przypadający na rok 1888 zysk z operacyi bankowych wynosił zł. 58.106 ct. 04 — zysk zaś z r. 1889 wynosi zł. 77.093 ct. 07 czyli o zł. 18.987 ct. 03 więcej.

Rezultat ten uważać można za zupełnie zadowalający zwłaszcza, jeżeli się uwzględni, że Bank krajowy z początkiem r. 1889 obniżył odsetki od eskontu weksli na 5%, a od reeskontu i dla stowarzyszeń na 4%, utrzymując przez cały rok stopę procentową w tej samej wysokości pomimo, że z początkiem Listopada z. r. Bank austryacko-węgierski podwyższył stopę procentową w interesie pożyczkowym o cały jeden procent.

Wykazany w zamknięciu rachunkowem czysty zysk w kwocie zł. 77.093 ct. 07 został po myśli zmienionego postanowienia §. 62. statutu bankowego rozdzielony między majątek zakładowy i rezerwy Banku.

Uwzględniając powyższe powiększenie, wynosi obecny majątek Banku w kapitale zakładowym i rezerwach zł. 1,377.359 ct. 48, strącając zaś kwotę zł. 41.808, będącą własnością dłużników komunalnych, wynosi zwiększenie się majątku Banku po nad pierwotną dotacyę 1,000.000 zł., kwotę zł. 335.551 ct. 48, uzbieraną przez Bank w ciągu sześciu lat jego istnienia.

VI.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKOWE

Banku krajowego

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem

za rok

1889.

Zamknięcie rachunkowe

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem

za rok 1889.

Obrót.

Całkowity obrót ze wszystkich operacyi Banku wynosił od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1889 r. . . . . w. a. zł. 202,384.226 ct. 72

Kasa.

Gotowizna w Banku:

Pozostałość z dnia 31. Grudnia 1888 wynosiła .	w. a. zł.	189.383 ct. 75		
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1889 r. wpłynęło	„ „ „	23,780.805 „ 08		
	w. a. zł.	23,970.188 ct. 83		
Wypłaty w tymże czasie wynosiły	„ „ „	23,804.059 „ 44		
Pozostałość kasowa w Banku z dnia 31. Grudnia 1889 r.			w. a. zł.	166.129 ct. 39
Obrót kasowy w Banku w roku 1889 . . .	w. a. zł.	47,584.864 ct. 52		

Dotacye kasowe w Zastępstwach:

Pozostałość z d. 31. Grudnia 1888 r. na rzecz Zastępstw wynosiła	w. a. zł.	33.511 ct. 21		
Od d. 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1889 dotowano Zastępstwa łączną sumą	„ „ „	3,727.554 „ 64		
	w. a. zł.	3,694.043 „ 43		
W tymże czasie Zastępstwa wypłaciły . . .	„ „ „	3,684.172 „ 63		
Obrót dotacyi kasowych w Zastępstwach w r. 1889	w. a. zł.	7,411.727 ct. 27		
Łączny obrót kasowy wynosił . . .	w. a. zł.	54,996.591 ct. 79		
Łączna pozostałość kasowa z dniem 31. Grudnia 1889 r. na ciężar Zastępstw			„ „ „	45.093 „ 63
na korzyść Zastępstw: w. a. zł. 35.422 ct. 83			w. a. zł.	211.223 ct. 02

Efekta własne, eskontowane i w komisie.

a) własne:

Z dnia 31. Grudnia 1888 r. Bank posiadał na własność papierów publicznych wart. imien. .	w. a. zł.	409.600	za sumę	w. a. zł.	390.622 ct. 25
Od d. 1. Stycznia do dnia 31. Grudnia 1889 nabyto papierów publicznych wart. imien. . . .	„ „ „	5,622.800	za sumę	„ „ „	5,520.997 „ 68
Różnica kursu wynosi				„ „ „	20.525 „ 12
Do przeniesienia	w. a. zł.	6,032.400		w. a. zł.	5,932.145 ct. 05

Z przeniesienia	w. a. zł. 6,032.400	za sumę	w. a. zł. 5,932.145	ct. 05
W tymże czasie sprzedano papierów publiczn. wart. imiennej . . .	„ „ „ 6,618.400	za sumę	„ „ „ 5,532.842	„ 30
Pozostałość efektów własnych wynosi z dniem 31. Grudnia 1889 r.:				
a) w papier. kraj. w. a. zł. 243.700				
b) w papierach własn. em. w. a. zł. 170.300	wart. imien. w. a. zł. 414.000	za sumę	w. a. zł. 399.302	ct. 75

b) eskontowane:

Z d. 31. Grudnia 1888 pozostawało wylosowanych efektów wartości imienej	3.105·50	w sumie . .	w. a. zł. 3.059	ct. 35
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1889 eskontowano efekta wylosowane wart. imien. .	w. a. zł. 105.506·13	na w. a. zł. 106.081·83		
za potrąceniem dyskonta . .	„ „ „ 946·10			
		w sumie	„ „ „ 105.135	„ 73
	w. a. zł. 108.611·63		w. a. zł. 108.195	ct. 08
W tymże czasie zrealizowano wylosowanych efektów wart. imien.	w. a. zł. 88.309·39	na sumę	„ „ „ 88.311	„ 77
Pozostałość wylosowanych efektów z d. 31. Grudnia 1889 wart. imien.	w. a. zł. 20.302·24	. . . . .	na sumę „ „ „	19.883 „ 31

c) w komisie:

Z dniem 31. Grudnia 1888 nie było żadnego zapasu papierów publicznych na rachun. osób trzecich	w. a. zł. —		w. a. zł. —	
Od 1. Stycznia do 31. Grudnia 1889 nabyto z polecenia i na rachunek osób trzecich papier. publicz. wartości imiennej . .	„ „ „ 593.781·50	za sumę	„ „ „ 602.427	ct. —
Z tych efektów zrealizowano w tymże czasie wart. imiennej . .	„ „ „ 573.981·50	za sumę	„ „ „ 582.673	„ 80
Zapas papierów publiczn. wraz z narosłymi procentami, pozostających na rachunek osób trzecich z d. 31. Grudnia 1889 wynosi wart. imien. . .	w. a. zł. 19.800	. . . . .	za sumę „ „ „	19.753 „ 20
Łączna pozostałość efektów własnych, eskontowanych i w komisie z dniem 31. Grudnia 1889 roku podług załączonego wykazu wynosi . . .			w. a. zł.	438.939 ct. 26

Weksle.

Z dniem 31. Grudnia 1888 r. pozostawało w portfelu weksli zdyskontowanych, inkasowych i w reeskoncie	1.542 sztuk na sumę	w. a. zł.	1,901.400 ct. 25
W ciągu roku 1889 przyjęto do portfelu weksli . .	8.387 „ „ „	„ „ „	7,541.101 „ 21
razem . .	9.929 „ „ „	w. a. zł.	9,442.501 ct. 46
W tymże czasie:			
spłacono weksli 7.544 sztuk na	w. a. zł. 6,466.296 ct. 44		
reeskontowano 168 „ „ „ „ „	387.553 „ — 7.712 „ „ „	„ „ „	6.853.849 „ 44
Pozostaje z d. 31. Grudnia 1889 r. weksli . . .	2.217 „ „ „	w. a. zł.	2,588.652 ct. 02
W powyższej sumie mieszczą się weksle:			
a) na Lwów i Zastępstwa	1.428 „ „ „	w. a. zł.	1,676.167 ct. 73
b) od Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych .	760 „ „ „	„ „ „	375.442 „ 15
c) zabezpieczone hipotecznie	24 „ „ „	„ „ „	534.912 „ —
d) inkasowe	5 „ „ „	„ „ „	2.130 „ 14
w portfelu jak powyżej . .	2.217 „ „ „	w. a. zł.	2,588.652 zł. 02

Zaliczki na zastaw efektów.

a) terminowe:

Z. d. 31. Grudnia 1888 r. pozostawało udzielonych pożyczek na 184 zastawów		w. a. zł.	79.182 ct. 20
Od d. 1. Stycznia do 31. Grudnia 1889 udzielono pożyczek „ 175 „		„ „ „	115.024 „ —
razem na 359 zastawów		w. a. zł.	194.206 ct. 20
Zwrócono w tymże peryodzie . . . . . „ 166 „		„ „ „	111.436 „ 20
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1889 r. na 193 zastawów		w. a. zł.	82.770 ct. —
Zabezpieczonych efektami, wskazanymi w §. 3. lit. d. statutu w imiennej wartości		w. a. zł.	108.350 ct. —

b) bezterminowe:

Z dniem 31. Grudnia 1888 pozostawało zaliczek zabezpieczonych papierami publicznymi	u stron 51 z sumą	w. a. zł.	363.908 ct. 44
W ciągu roku 1889 udzielono zaliczek . . .	stronom 18 w sumie	„ „ „	458.633 „ 72
razem stron	69 w sumie	w. a. zł.	822.542 ct. 16
z tego spłaciło w tymże czasie	stron 14 w sumie	„ „ „	494.579 „ 64
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1889 r. zaliczek	55 w sumie	w. a. zł.	327.962 ct. 52
zabezpieczonych efektami wskazanymi w §. 3. C. lit. d. statutu w imiennej wartości		w. a. zł.	1,333.208 ct. 95

Dłużnicy i wierzyciele w rachunku bieżącym.

Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1888 r. wynosiła na ciężar Banku . .	w. a. zł.	46.507 ct. 09
Obroty w ciągu roku 1889 wynoszą na rzecz korespondentów	„ „ „	20,757.916 „ 97
	w. a. zł.	20,804.424 ct. 06
zaś na ich ciężar	„ „ „	20,431.012 „ 33
Pozostałość z dniem 31. Grudnia 1889 r. na ciężar Banku wynosi . . .	w. a. zł.	373.411 ct. 73
składa się z sum:		

Passywa.

Conti lori:

a) sumy do dyspozycyi korespondentów . .	w. a. zł.	305.209 ct. 63			
b) weksle do zainkasowania z pn. . . .	„ „ „	16.043 „ 23			
c) sumy lokacyjne . .	„ „ „	1,316.742 „ 50	w. a. zł.	1,637.995 ct. 36	

Conti nostri:

a) sumy zatrzymane przy realizacyi pożyczek hipotecznych, kaucye i inne należytości od Banku	w. a. zł.	123.025 ct. 73				
b) należytości za odcięte kupony . . .	„ „ „	50.013 „ 76	„ „ „	173.039 „ 49	w. a. zł.	1,811.034 ct. 85

Aktywa.

Conti lori:

a) pozostałości z bieżących dyspozycyi korespondentów . . .	w. a. zł.	35.921 ct. 15			
b) zaliczki krótko zwrotne	„ „ „	15.486 „ 40	w. a. zł.	51.407 ct. 55	

Conti nostri:

a) rachunki w bankach .	w. a. zł.	348.102 ct. 25				
b) należytość w Kasie krajowej	„ „ „	473.472 „ 72				
c) rachunki bieżące u stron, zabezpieczone efektami	„ „ „	504.530 „ 41				
d) weksle do zainkasowania u korespondentów	„ „ „	31.840 „ 47				
e) dłużnicy z weksli protestowanych . .	„ „ „	28.269 „ 72	„ „ „	1,386.215 „ 57	„ „ „	1.437.623 „ 12
			pozostaje jak powyżej		w. a. zł.	373.411 ct. 73

Obce kapitały.

a) asygnaty, czeki i wkładki oszczędności.

Z dniem 31. Grudnia 1888 r. pozostawało lokowanych w Banku kapitałów na asygnaty kasowe					w. a. zł.	105.100 ct. —
na oddział żyrowy:						
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł.	153.806 ct. 99				
„ „ „ B.	„ „ „	39.660 „ 84				
„ „ „ C.	„ „ „	778.769 „ 10	„ „ „	972.236 „ 93	w. a. zł.	1,077.336 ct. 93
				Do przeniesienia	w. a. zł.	1,077.336 ct. 93

			Z przeniesienia	w. a. zł.	1,077.336 ct. 93
Od 1. Stycznia do d. 31. Grudnia 1889 r. wpłynęło					
na asygnaty kasowe		w. a. zł.	334.100 ct. —		
na oddział żyrowy:					
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł.	4,788.516 ct. 09			
„ „ „ B.	„ „ „	59.375 „ 07			
„ „ „ C.	„ „ „	870.825 „ 47	„ „ „	5,718.716 „ 63	
na wkładki oszczędności			„ „ „	1,716,747 „ 14	„ „ „ 7,769.563 „ 77
				w. a. zł.	8,846.900 ct. 70
W tymże czasie zwrócono z lokacyi:					
na asygnaty kasowe		w. a. zł.	165.500 ct. —		
na oddział żyrowy:					
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł.	4,631.101 ct. 88			
„ „ „ B.	„ „ „	60.838 „ 91			
„ „ „ C.	„ „ „	1,610.875 „ 07	„ „ „	6,302.815 „ 86	
na wkładki oszczędności			„ „ „	762.927 „ 70	„ „ „ 7,231.243 „ 56
Pozostaje z dniem 31. Grudnia 1889 r. kapitałów obcych:					
w asygnatach kasowych		w. a. zł.	273.700 ct. —		
w oddziale żyrowym:					
rach. bież. Lit. A.	w. a. zł.	311.221 ct. 20			
„ „ „ B.	„ „ „	38.197 „ —			
„ „ „ C.	„ „ „	38.719 „ 50	„ „ „	388.137 „ 70	
na wkładkach oszczędności			„ „ „	953.819 „ 44	w. a. zł. 1,615.657 ct. 14

b) wierzyciele w rachunku bieżącym:

Jak w poprzednim ustępie	„ „ „	1,811.034 „ 85
Obce kapitały z dniem 31. Grudnia 1889 r. łącznie	w. a. zł.	3,426.691 ct. 99

Spis załączników do zamknięć rachunkowych

z dniem 31. Grudnia 1889.

1. Przegląd czynności Zastępstw Banku krajowego 17
2. Wykaz papierów publicznych, stanowiących własność funduszów rezerwowych i Banku 20
3. Wykaz depozytów osób trzecich według kategoryi efektów i rodzaju depozytu . 21
4. Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych 24
5. Wykaz udzielonych pożyczek hipotecznych 25
6. Wykaz ruchu pożyczek komunalnych 26
7. Wykaz emisyi Banku 27
8. Zamknięcie rachunku zysków i strat 28
9. Bilans Banku 30
10. Bilans stałego funduszu przemysłowego 32
11. Przegląd zestawień Bilansów z lat $188^3/_4$—1889 33

Przegląd

czynności

ZASTĘPSTW BANKU KRAJOWEGO

w roku

1889.

Liczba bieżąca	Zastępstwo	Obrót pozycyi kasowych		Weksle podane przez Zastępstwo do skupu			Weksle zeskontowane przez Bank		
		zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.	sztuk	zł.	ct.
1	Biecz	54.805	12	11	7.000	—	10	6.820	—
2	Bochnia	137.650	87	—	—	—	—	—	—
3	Bóbrka	26.000	28	10	5.080	—	8	3.180	—
4	Brzesko	90.612	61	—	—	—	—	—	—
5	Cieszanów	16.533	57	2	4.000	—	2	4.000	—
6	Dąbrowa	52.231	93	47	40.219	—	47	40.219	—
7	Delatyn	27.290	65	15	7.980	—	10	4.980	—
8	Dobromil	66.326	36	43	30.000	—	38	25.000	—
9	Drohobycz	84.487	39	39	22.799	30	18	12.990	90
10	Gliniany	17.060	75	—	—	—	—	—	—
11	Jarosław	171.036	69	63	43.071	13	34	31.600	13
12	Jasło	60.896	81	—	—	—	—	—	—
13	Jaworów	122.688	64	37	37.700	—	35	36.200	—
14	Kamionka strumiłowa	27.590	60	—	—	—	—	—	—
15	Kołomyja	268.617	50	617	112.775	—	610	109.024	—
16	Kraków	1,888.666	17	49	85.434	55	42	82.841	—
17	Krosno	19.973	93	—	—	—	—	—	—
18	Limanowa	139.106	21	—	—	—	—	—	—
19	Lwów	261.019	30	—	—	—	—	—	—
20	Łańcut	90.470	78	27	16.740	—	25	14.340	—
21	Maków	50.056	78	2	360	—	2	360	—
22	Mielec	30.178	95	7	8.625	—	5	7.900	—
23	Mościska	93.401	97	18	14.800	—	17	13.900	—
24	Myślenice	287	29	—	—	—	—	—	—
25	Nowy Sącz	43.030	09	—	—	—	—	—	—
26	Oświęcim	28.629	80	15	8.021	—	15	8.021	—
27	Podhajce	251.182	33	64	98.240	—	60	87.240	—
28	Przemyśl	216.367	50	—	—	—	—	—	—
29	Przemyślany	144.228	55	115	78.520	—	94	55.920	—
30	Radziechów	118.576	36	19	18.590	—	18	17.540	—
31	Rohatyn	85.718	85	40	32.420	—	34	27.220	—
32	Ropczyce	34.688	46	6	9.700	—	6	9.700	—
33	Rudki	8.481	02	12	12.064	—	12	12.064	—
34	Rzeszów	148.183	08	69	52.766	02	55	49.655	67
35	Sambor	259.317	90	36	49.548	—	29	34.060	—
36	Sanok	348.362	82	117	115.169	35	109	107.232	52
37	Śniatyn	14.396	83	7	2.711	—	7	2.711	—
38	Sokal	345.649	71	1	400	—	1	400	—
39	Stanisławów	356.932	31	184	163.102	25	156	131.274	88
40	Stryj	192.475	56	37	41.574	57	30	36.657	19
41	Tarnobrzeg	25.855	34	4	10.000	—	2	6.000	—
42	Tarnopol	155.081	06	33	36.275	—	31	34.475	—
43	Tarnów	299.242	71	128	63.885	13	108	55.834	65
44	Trembowla	1.000	—	—	—	—	—	—	—
45	Tłumacz	63.552	05	71	54.745	—	61	36.995	—
46	Wadowice	3.427	06	—	—	—	—	—	—
47	Wieliczka	29.593	29	—	—	—	—	—	—
48	Zaleszczyki	124.376	13	35	57.100	—	29	39.800	—
49	Zbaraż	58.161	15	17	31.750	—	10	20.050	—
50	Złoczów	182.699	84	41	38.700	—	38	33.100	—
51	Żółkiew	75.526	32	21	18.474	—	18	16.074	—
		7,411.727	27	2.059	1,430.339	30	1.826	1,215.379	94

Weksle inkasowane przez Zastępstwo na rzecz Banku			Efekta sprzedane przez Zastępstwo	Podań hipotecznych wniesiono w Zastępstwie		Pożyczek hipotecznych wypłacilo Zastępstwo		Lokacyi na rzecz Banku przyjęło Zastępstwo		
sztuk	zł.	ct.	i. w. a.	sztuk	zł.	sztuk	zł.	od stron	zł.	ct.
—	—	—	—	2	3.300	1	600	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23	3.921	—	20.300	13	10.700	7	4.200	—	—	—
—	—	—	2.000	1	1.000	2	2.500	—	—	—
3	3.100	—	—	1	6.000	1	3.500	—	—	—
48	40.548	—	100	1	1.400	1	15.000	—	—	—
51	11.755	63	1.700	4	2.250	—	—	17	1.539	64
40	23.700	—	—	5	4.700	4	4.500	—	—	—
28	16.164	10	12.950	—	—	—	—	—	—	—
1	106	70	—	19	21.950	6	5.600	—	—	—
35	28.065	04	2.100	3	4.500	1	2.000	1	1.329	05
1	127	12	8.000	—	—	2	11.000	—	—	
40	40.786	39	—	20	13.850	8	5.050	4	2.938	06
15	4.033	74	—	10	12.650	6	4.000	7	1.320	59
10	3.049	68	4.100	4	9.200	3	2.400	11	3.499	60
386	144.404	94	31.950	—	—	32	437.600	134	1,405.000	—
—	—	—	5.300	9	16.300	5	8.300	—	—	—
—	—	—	—	6	5.800	3	2.100	—	—	—
—	—	—	—	47	32.300	31	22.100	—	—	—
18	8.690	—	600	8	5.600	5	2.850	14	2.192	47
1	200	—	1.200	—	—	—	—	—	—	—
15	12.520	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	17.394	70	—	—	—	—	—	20	19.685	38
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	6.900	1	3.000	1	5.000	—	—	—
14	6.625	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	3.600	15	18.800	6	9.200	—	—	—
—	—	—	—	5	5.600	4	9.200	—	—	—
79	43.875	81	1.000	6	4.300	3	2.300	—	—	—
59	29.339	49	20.000	24	20.200	23	17.700	—	—	—
34	27.220	—	—	5	7.700	4	3.100	—	—	—
—	—	—	—	3	8.700	3	2.150	—	—	—
3	1.764	—	—	6	6.000	—	—	—	—	—
16	14.092	83	4.700	17	15.700	9	13.700	—	—	—
16	6.560	71	7.450	—	—	2	23.800	5	668	17
87	83.334	85	4.750	4	23.000	7	27.400	5	16.663	13
19	2.779	01	—	2	2.600	1	1.200	—	—	—
57	10.471	30	1.100	81	54.950	57	56.600	14	5.392	87
448	147.020	89	2.000	9	7.900	3	2.600	1	1.334	87
49	30.391	97	3.800	9	52.800	6	8.400	9	23.512	70
2	6.000	—	500	11	14.250	2	1.300	3	3.000	—
79	54.180	—	5.200	21	23.300	14	13.650	—	—	—
108	55.834	65	10.200	9	9.950	3	25.500	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	22.400	89	2.500	4	9.700	1	400	5	1.171	25
—	—	—	—	—	—	1	1.500	3	4.050	—
—	—	—	—	1	1.000	—	—	—	—	—
18	23.750	94	—	25	36.900	8	6.000	1	807	98
42	31.082	10	—	5	4.100	—	—	1	421	63
72	40.133	84	600	14	29.800	7	21.500	19	46.076	65
11	5.794	—	—	4	2.400	4	2.200	—	—	—
1.995	1,001.219	32	164.600	434	514.150	287	787.700	274	1,540.604	04

Wykaz papierów publicznych

z dnia 31. Grudnia 1889 r.

stanowiących własność funduszów rezerwowych i Banku.

A. Efekta funduszów rezerwowych.	Wartość imienna w. a. zł.	ct.	Najbliższy kupon płatny	Kurs	Wartość rzeczywista: Kapitał w. a. zł.	ct.	Procenta do 31/12 88 w. a. zł.	ct.	Łącznie w. a. zł.	ct.	Ogółem w. a. zł.	ct.
a) Depozyt rezerwy dla pożyczek w obligacyach komunalnych I. Em.												
4½% Krajowe listy zastawne	88.800	—	30/6 90	al pari	88.800	—	—	—				
4½% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	28.000	—	1/5 90	al pari	28.000	—	210	—				
Wkładka na książeczkę oszczędności Nr. 4.860	86	04	—	—	86	04	—	—				
	116.886	04			116.886	04	210	—	117.096	04		
b) Depozyt funduszu rezerwowego §. 62 statutu.												
4½% Krajowe listy zastawne	45.900	—	30/6 90	al pari	45.900	—	—	—				
5½% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	16.500	—	1/5 90	al pari	16.500	—	123	75				
Wkładka na książeczkę oszczędności Nr. 4.096	77	18	—	—	77	18	—	—				
Stan z dniem 31. Grudnia 1889.	62.477	18			62.477	18	123	75	62.600	93	179.696	97
B. Efekta własne, eskontowane i w komisie.												
a) Własność Banku.												
4½% Pożyczka krajowa z roku 1883/4	167.800	—	1/5 90	97·—	162.766	—	objęte rachunkiem procentów od efektów własnych.					
5% Obligacye komunalne I. Em.	200	—	1/4 90	100·25	200	50						
4½% Krajowe listy zastawne	170.100	—	30/6 90	98·—	166.698	—						
4% Obligacye funduszu propinacyjnego Królestwa Galicyi i Lod. z W. Ks. Krakowskiem	75.900	—	30/6 90	91·75	69.638	25						
	414.000	—			399.302	75			399.302	75		
b) Eskontowane.												
Efekta wylosowane i kupony	20.302	24	—	—	19.883	31	—	—	19.883	31		
c) Własność osób trzecich w komisie.												
5% Listy zastawne Towarzystwa kred. ziemsk.	11.400	—	30/6 90	101·25	11.542	50	—	—				
4½% „ „ „ „ „	4.500	—	30/6 90	99.—	4.455	—	—	—				
4% „ „ nieokr. „ „ „	3.900	—	30/6 90	96.30	3.755	70	—	—				
Stan z dniem 31 Grudnia 1889	19.800	—			19.753	20	—	—	19.753	20	438.939	26

Wykaz depozytów osób trzecich

według kategoryi efektów i rodzaju depozytu.

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta						Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
5% austr. jednolita renta papierowa Maj-Listopad	1/5 90	4.600	—	76.250	—	10.200	—	91.050	—
5% austr. jednolita renta papierowa Luty-Sierpień	1/2 „	4.500	—	51.400	—	1.200	—	57.100	—
5% austr. jednolita renta srebrna Styczeń-Lipiec	1/7 „	1.000	—	7.750	—	100	—	8.850	—
5% austr. jednolita renta srebrna Kwiecień-Październik	1/4 „	—	—	16.150	—	5.100	—	21.250	—
Losy państwowe z roku 1854.	1/4 „	1.500	—	1.750	—	2.500	—	5.750	—
Losy państwowe z roku 1860	1/5 „	5.900	—	11.100	—	6.500	—	23.500	—
Losy państwowe z roku 1864	—	5.750	—	3.600	—	3.150	—	12.500	—
4% austryacka renta w złocie	1/4 „	—	—	2.800	—	—	—	2.800	—
5% austryacka renta papierowa	1/3 „	—	—	25.750	—	12.000	—	37.750	—
Zapisy długu upaństw. kolei Elżbiety w złocie	1/7 „	—	—	—	—	20.000	—	20.000	—
Zapisy długu upaństw. kolei Franciszka Józefa	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Zapisy długu upaństw. kolei Rudolfa	1/7 „	—	—	11.800	—	—	—	11.800	—
Pryorytety kolei Franciszka Józefa	1/4 „	—	—	11.000	—	—	—	11.000	—
Pryorytety kolei Rudolfa	1/4 „	—	—	1.000	—	—	—	1.000	—
4% węgierska renta w złocie	1/7 „	—	—	15.600	—	5.000	—	20.600	—
5% węgierska renta w papierach	1/6 „	3.000	—	48.800	—	1.300	—	53.100	—
Losy węgierskie premiowe	—	3.300	—	5.250	—	6.250	—	14.800	—
4% losy cisańskie	1/4 „	6.100	—	3.300	—	1.100	—	10.500	—
Obligacye indemniz. lwowskie	1/5 „	600	—	22.100	—	3.150	—	25.850	—
Obligacye indemniz. krakowskie	1/5 „	100	—	11.450	—	1.000	—	12.550	—
Obligacye indemniz. bukowińskie	1/5 „	—	—	4.500	—	—	—	4.500	—
4% obligacye indemniz. węgierskie	1/6 „	500	—	4.300	—	16.900	—	21.700	—
5% losy regulacyi Dunaju	1/7 „	—	—	2.900	—	2.300	—	5.200	—
6% Obligacye pożyczki krajowej z roku 1873.	1/5 „	100	—	1.400	—	2.900	—	4.400	—
4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1883.	1/5 „	4.000	—	79.500	—	14.600	—	98.100	—
4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1884.	1/5 „	—	—	21.100	—	5.100	—	26.200	—
4½% obligacye pożyczki krajowej z roku 1885.	1/5 „	1.000	—	4.400	—	2.000	—	7.400	—
4% obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego	30/6 „	15.100	—	8.700	—	90.000	—	113.800	—
5% pożyczka komunalna miasta Wiednia	1/7 „	—	—	8.300	—	—	—	8.300	—
Losy komunalne miasta Wiednia	—	4.300	—	1.400	—	2.000	—	7.700	—
3% losy serbskie	1/7 „	—	—	300	—	—	—	300	—
Losy tureckie	—	—	—	1.880	—	—	—	1.880	—
3% prem. zapisy długu ogóln. austr. zakładu kredyt. ziemsk. I.	1/6 „	10.300	—	10.100	—	5.800	—	26.200	—
Do przeniesienia		71.650	—	480.630	—	220.150	—	772.430	—

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta: na zastaw	Depozyta: do przechowania	Depozyta: na zabezpieczenie otwartego kredytu	Razem
Z przeniesienia . . .		71.650 —	480.630 —	220.150 —	772.430 —
3% prem. zapisy długu ogóln. austr. zakładu kred. ziemsk. II. . . .	1/2 90	100 —	100 —	600 —	800 —
5% listy zast. bukow. zakładu kredyt. ziemsk.	30/6 „	— —	600 —	— —	600 —
6% listy zast. bukow. kasy oszczędn.	1/3 „	— —	100 —	— —	100 —
5% listy zast. peszteńskiego banku handlowego	1/2 „	— —	3.000 —	— —	3.000 —
5% listy hipot. gal. Banku hipot. prem.	1/3 „	5.100 —	152.500 —	11.900 —	169.500 —
5% listy hipot. gal. Banku hipot. nieprem.	1/5 „	500 —	167.900 —	21.000 —	189.400 —
4% nieokres. listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego .	30/6 „	200 —	14.200 —	1.900 —	16.300 —
5% nieokres. listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego .	30/6 „	— —	76.900 —	13.000 —	89.900 —
4 1/2% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego	30/6 „	3.000 —	617.000 —	57.600 —	677.600 —
4% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego 41-letnie . .	30/6 „	1.000 —	34.800 —	3.700 —	39.500 —
4% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego 56-letnie . .	30/6 „	— —	8.600 —	6.200 —	14.800 —
5% listy zastawne gal. Towarzystwa kredyt. ziemskiego 37-letnie . .	30/6 „	3.500 —	403.600 —	349.400 —	756.500 —
4 1/2% listy zastawne Banku krajow.	30/6 „	18.600 —	684.500 —	542.550 —	1,245.650 —
5% obligacye komunalne Banku krajowego	1/4 „	2.500 —	29.000 —	84.500 —	116.000 —
4% listy zastawne austro-szlązk. Zakładu kredyt. ziemskiego . .	1/7 „	— —	1.000 —	— —	1.000 —
4 1/2% listy zastawne austro-węgiersk. Banku	1/4 „	— —	23.800 —	— —	23.800 —
4% listy zastawne austro-węgiersk. Banku	1/4 „	— —	6.000 —	— —	6.000 —
4% prem. listy węgiersk. Banku hipotecznego	1/6 „	2.200 —	4.900 —	5.100 —	12.200 —
Pryorytety bukow. lokalnych kolei .	—	— —	2.000 —	— —	2.000 —
Pryorytety kolei Alföld	1/3 „	— —	400 —	— —	400 —
Pryorytety czeskiej kolei zachodniej	1/7 „	— —	200 —	— —	200 —
Pryorytety busztehradzkiej kolei .	1/4 „	— —	300 —	— —	300 —
Pryorytety Towarzystwa żeglugi na Dunaju	31/3 „	— —	100 —	— —	100 —
Pryorytety kolei północnej . . .	1/3 „	— —	600 —	— —	600 —
Pryorytety kolei Karola-Ludwika .	1/7 „	— —	900 —	300 —	1.200 —
Pryorytety kolei koszycko-bogumińskiej 4%	1/7 „	— —	4.000 —	— —	4.000 —
Pryorytety kolei czerniowieckiej .	1/5 „	— —	600 —	— —	600 —
Pryorytety kolei austr. północno-zachodniej	1/3 „	— —	200 —	— —	200 —
Pryorytety kolei siedmiogrodzkiej .	1/4 „	— —	3.000 —	— —	3.000 —
Pryorytety kolei południowo-północ.	1/7 „	— —	500 —	— —	500 —
Pryorytety kolei łupkowskiej I. em.	1/3 „	— —	17.400 —	— —	17.400 —
Pryorytety kolei łupkowskiej II. em.	1/7 „	— —	800 —	12.000 —	12.800 —
Pryorytety kolei węgiersk. północno-wschodniej	1/4 „	— —	2.100 —	— —	2.100 —
Do przeniesienia . . .		108.350 —	2,742.230 —	1,329.900 —	4,180.480 —

Nazwa efektu	Z kuponem płatnym	Depozyta						Razem	
		na zastaw		do przechowania		na zabezpieczenie otwartego kredytu			
Z przeniesienia . . .		108.350	—	2,742.230	—	1,329.900	—	4,180.480	—
Losy „Bazylika“	—	—	—	150	—	10	—	160	—
Losy kredytowe	—	—	—	1.500	—	400	—	1.900	—
Losy „Clary“	—	—	—	240	—	—	—	240	—
Losy miasta Insbruck	—	—	—	80	—	—	—	80	—
Losy „Keglevich“	—	—	—	20	—	—	—	20	—
Losy miasta Krakowa	—	—	—	800	—	60	—	860	—
Losy miasta Lublany	—	—	—	200	—	40	—	240	—
Losy miasta Budy	—	—	—	360	—	—	—	360	—
Losy „Palfy“	—	—	—	280	—	—	—	280	—
Losy czerwonego krzyża austr. .	—	—	—	430	—	10	—	440	—
Losy czerwonego krzyża węgiersk. .	—	—	—	265	—	—	—	265	—
Losy „Rudolfa“	—	—	—	200	—	10	—	210	—
Losy „Salma“	—	—	—	120	—	—	—	120	—
Losy miasta Salcburg	—	—	—	180	—	—	—	180	—
Losy „St. Genois“	—	—	—	160	—	—	—	160	—
Losy miasta Stanisławowa	—	—	—	360	—	—	—	360	—
Losy „Waldstein“	—	—	—	60	—	—	—	60	—
Losy „Windischgratz“	—	—	—	140	—	40	—	180	—
Akcye gal. Banku hipotecznego . .	1/7 90	—	—	3.800	—	—	—	3.800	—
Akcye Unionbanku	—	—	—	600	—	—	—	600	—
Akcye kolei Albrechta	1/7 90	—	—	16.000	—	—	—	16.000	—
Akcye kolei Alföld	1/7 „	—	—	29.400	—	—	—	29.400	—
Akcye bukow. kolei lokalnych . .	1/7 „	—	—	600	—	—	—	600	—
Akcye kolei Karola Ludwika . . .	1/7 „	—	—	23.200	—	—	—	23.200	—
Akcye kolei koszycko-bogumińskiej	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Akcye kolei czerniowieckiej . . .	1/5 „	—	—	800	—	—	—	800	—
Akcye kolei Praga-Dux	1/7 „	—	—	150	—	—	—	150	—
Akcye kolei łupkowskiej	1/7 „	—	—	12.200	—	—	—	12.200	—
Akcye węgierskiej kolei północno-wschodniej	1/7 „	—	—	4.400	—	—	—	4.400	—
Akcye węgierskiej kolei zachodniej	1/7 „	—	—	5.000	—	—	—	5.000	—
Akcye użytkowania kolei Karola Ludwika	—	—	—	800	—	—	—	800	—
Akcye użytkowania kolei czerniowieckiej	—	—	—	400	—	—	—	400	—
Efekta nieobjęte cedułą wiedeńską:									
Asygnaty kasowe	—	—	—	6.500	—	2.425	—	8.925	—
Książeczki wkładkowe i oszczędności	—	—	—	121.035	26	48	95	121.084	21
Walory w obcych walutach . . .	—	—	—	229.904	—	265	—	230.169	—
Dokumenta prywatne	—	—	—	130.409	—	—	—	130.409	—
		108.350	—	3,337.973	26	1,333.208	95	4,779.532	21

Wykaz ruchu pożyczek hipotecznych

do końca roku 1889.

Wykaz A.

	Dobra ziemskie		Realności miejskie		Realności wiejskie		R a z e m		W porównaniu z r. 1888	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z roku 1888 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1888) . .	256	8,749.900	761	6,783.450	1.086	1,015.550	2.103	16,548.900	+ 61	— 1,621.300
Zgłoszono w roku 1889 . . .	55	1,743.500	262	2,981.600	469	511.800	786	5,236.900	+ 410	+ 3,457.400
Razem . .	311	10,493.400	1.023	9,765.050	1.555	1,527.350	2.889	21,785.800	+ 471	+ 1,836.100
Odmówiono w roku 1889 . . .	12	593.600	61	832.500	92	159.150	165	1,585.250	— 11	— 78.750
Pozostało . .	299	9,899.800	962	8,932.550	1.463	1,368.200	2.724	20,200.550	+ 482	+ 1,954.850
Promesy wycofane w roku 1889 . .	17	565.900	52	487.600	66	64.000	135	1,117.500	— 4	— 619.300
„ w obiegu będące . . .	14	388.000	50	522.600	163	175.300	227	1,085.900	— 12	+ 70.950
„ zrealizowane do końca r. 1889.	248	8,431.900	792	7,149.350	1.136	1,021.950	2.176	16,603.200	+ 379	+ 1,468.400
Pozostaje w toku . .	20	514.000	68	773.000	98	106.950	186	1,393.950	+ 119	+ 994.800

Wykaz B.

	Na dobra ziemskie			Na realności miejskie			Na grunta włościańskie			R a z e m		
	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna	Ilość	Wartość szac. hip.	Kwota dłużna
Po koniec r. 1889 zrealizowano	248	17,368.318	8,431.900 —	792	14,903.607	7,149.350 —	1.136	2,427.933	1,021.950 —	2.176	34,699.858	16,603.200 —
Po koniec r. 1889 spłacono gotówką . .	—	—	160.763 62	—	—	315.112 06	—	—	116.582 49	—	—	622.458 17
Po koniec r. 1889 spłacono listami . . .	17	1,351.734	637.450 —	21	369.890	199.200 —	15	37.080	18.700 —	53	1,758.704	855.350 —
Pozostaje z 31. Grudnia 1889	231	16,016.584	7,633.686 38	771	14,533.717	6,605.037 94	1.121	2,390.853	886.667 51	2.123	32,941.154	15,125.391 83

Wykaz

udzielonych pożyczek hipotecznych

po koniec roku 1889.

A. według wysokości				B. według planu umorzenia			
	Do wysokości w. a. zł.	ilość	kwota		na lat	ilość	kwota
	300	37	10.900		$13^1/_2$	757	736.600
	500	376	180.450		$15^1/_2$	157	166.750
	1.000	548	420.200		$18^1/_2$	181	502.650
	5.000	582	1,514.800		23	328	1,246.750
	10.000	244	1,850.500		$30^1/_2$	542	5,916.600
	25.000	259	4,069.150		$37^1/_2$	16	304.650
	50.000	62	2,104.500		51	195	7,729.200
	100.000	46	3,176.700				
	nad 100.000	22	3,276.000				
Razem . .		2.176	16,603.200	Razem . .		2.176	16,603.200

C. według lat		
W roku 1884	57	639.550
„ „ 1885	368	2,399.300
„ „ 1886	505	5,671.650
„ „ 1887	597	5,408.100
„ „ 1888	270	1,016.200
„ „ 1889	379	1,468.400
Razem . . .	2.176	16,603.200

Wykaz ruchu pożyczek komunalnych

do końca roku 1889.

Wykaz A.

	Powiaty		Gminy miejskie		Gminy wiejskie		Razem		W porównaniu z r. 1888.	
	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota	ilość	kwota
Saldo z r. 1888 (pozostałe w toku, promesy w obiegu, promesy zrealizowane do końca roku 1888)	20	433.000	38	950.200	66	182.400	124	1,565.600	+ 7	+ 80.100
Zgłoszono w roku 1889	—	—	—	—	—	—	—	—	— 18	— 187.000
Razem . . .	20	433.000	38	950.200	66	182.400	124	1,565.600	— 11	— 106.900
Odmówiono w roku 1889	—	—	—	—	—	—	—	—	- 6	— 52.900
Pozostało . .	20	433.000	38	950.200	66	182.400	124	1,565.600	— 5	— 54.000
Promesy wycofane w roku 1889 . . .	2	44.000	—	—	—	—	2	44.000	— 3	— 10.000
„ w obiegu będące	—		—	—	—	—	—	—	— 7	— 63.600
„ zrealizowane do końca r. 1889.	18	389.000	38	950.200	66	182.400	122	1,521.600	+ 5	+ 19.600
Pozostaje w toku . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Wykaz B.

	Powiaty			Gminy miejskie			Gminy wiejskie			Razem		
	ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota		ilość	kwota	
Po koniec roku 1889 zrealizowano	18	389.000	—	38	950.200	—	66	182.400	—	122	1,521.600	—
„ „ „ spłacono gotówką . . .	—	59.175	—	—	143.281	—	2	37.059	—	2	239.515	—
„ „ „ „ obligacyami .	—	9.100	—	1	124.400	—	—	6.800	—	1	140.300	—
Pozostaje z 31. Grudnia 1889 roku	18	320.725	—	37	682.519	—	64	138.541	—	119	1,141.785	—

Wykaz emisyi Banku.

Emitowano po włącznie d. 31/12 1889				Umorzono na skutek losowania				Umorzono na skutek spłaty pożyczek emitowanymi papierami				Pozostaje w obiegu odnośnie do pojedyńczych emisyi				Ogółem
serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł.	Sumę w. a. zł.	serya	sztuk	po w. a. zł	Sumę w. a. zł.	w. a. zł.
a) cztero i pół procentowe listy zastawne																
I.	1.554	50	77.700	I.	70	50	3.500	I.	43	50	2.150	I.	1.441	50	72.050	
II.	6.180	100	618.000	II.	202	100	20.200	II.	172	100	17.200	II.	5.806	100	580.600	
III.	2.613	500	1,306.500	III.	90	500	45.000	III.	46	500	23.000	III.	2.477	500	1,238.500	
IV.	4.616	1.000	4,616.000	IV.	149	1.000	149.000	IV.	173	1.000	173.000	IV.	4.294	1.000	4,294.000	
V.	1.997	5.000	9,985.000	V.	55	5.000	275.000	V.	128	5.000	640.000	V.	1.814	5.000	9,070.000	
	16.960		16.603.200		566		492.700		562		855.350		15.832			15,255.150
b) pięcio procentowe obligacye komunalne I. emisyi																
A.	1 806	100	180.600	A.	185	100	18.500	A.	312	100	31.200	A.	1.309		130.900	
B.	771	1.000	771.000	B.	95	1.000	95.000	B.	81	1.000	81.000	B.	595		595.000	
C.	114	5.000	570.000	C.	13	5.000	65.000	C.	12	5.000	60.000	C.	89		445.000	
	2.691		1,521.600		293		178.500		405		172.200		1.993			1,170.900
Stan emisyi Banku z dniem 31. Grudnia 1889 r.																16,426.050

Zamknięcie rachunków

z dniem

I. Oddział

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.
Kupony od 4½% listów zastawnych	687.284	44
Saldo zysku z oddziału hipotecznego	47.447	34
	734.731	78

II. Oddział

Kupony od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi	63.585	—
Saldo zysku z oddziału komunalnego	1.739	68
	65.324	68

III. Oddział bankowy i ogólne

Koszta handlowe:			
a) Płace i wynagrodzenia	zł. 55.134 ct. 90		
b) Dyety i koszta podróży Prezesa i członków Rady nadzorczej	„ 7.949 „ 20		
c) Fundusz zaopatrzenia i emerytury	„ 3.032 „ —		
d) Zwroty Wydziałowi krajowemu i koszt utrzymania kasy	„ 3.470 „ 63		
e) Porta, depesze, książki, druki, przybory do pisania, abonament gazet, ogłoszenia, koszta prawne i koszta ogólne	„ 10.891 „ 66	80.478	39
Podatki, opłaty stemplowe i należytości rządowe		17.452	77
Odpisania:			
a) na armortyzacyę ruchomości	zł. 994 ct. 30		
b) na straty w roku 1889. z weksli	„ 3.635 „ 91	4.630	21
Zysk do rozdziału:			
W myśl §. 62 statutu:			
40% na kapitał zakładowy	zł. 30.837 ct. 21		
30% na fundusz rezerwowy	„ 23.127 „ 93		
20% na rezerwę oddziału hipotecznego	„ 15.418 „ 62		
10% na rezerwę specyalną dla pożyczek w obligacyach komunalnych II. emisyi	„ 7.709 „ 31	77.093	07
		179.654	44

strat i zysków

31. Grudnia 1889.

hipoteczny.

Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Procenta od pożyczek w 4½% listach zastawnych	679.225	61
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	13.784	78
Dodatek na koszta administracyi tychże pożyczek	41.695	51
Z zadawnienia 17 kuponów płatnych w r. 1886. od 4½% listów zastawnych, w myśl §. 32. statutu	25	88
	734.731	78

komunalny.

Procenta od pożyczek w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi . . .	61.893	76
Procenta zwłoki od tychże pożyczek	836	67
Dodatek na koszta administracyi pożyczek w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi	2.564	25
Z zadawnienia 3 kuponów płatnych w r. 1886. od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi w myśl §. 9. ust. 2. przep. kom.	30	—
	65.324	68

zamknięcie rachunków strat i zysków.

Procenta:						
a) od weksli zeskontowanych			zł. 99.284	ct. 91		
b) od pożyczek na zastaw efektów			„ 17.605	„ 47		
c) od rachunków bieżących			„ 8.006	„ 17		
			zł. 124.896	zł. 55		
po potrąceniu procentów:						
od rachunków bieżących Lit. A. .	zł. 17.065	ct. 30				
od rachunków bieżących Lit. B. .	„ 1.906	„ 95				
od rachunków bieżących Lit. C. .	„ 548	„ 14				
od wkładek oszczędności . . .	„ 36.463	„ 77				
od własnych asygnat kasowych .	„ 7.582	„ 23				
od weksli reeskontowanych . .	„ 3.367	„ 27	zł. 66.933	ct. 66	57.962	89
Prowizye i komisowe					22.220	55
Dochód z efektów własnych:						
a) z kuponów			zł. 29.758	ct. 86		
b) z różnicy kursu			„ 20.525	„ 12	50.283	98
Dochód z oddziału hipotecznego					47.447	34
Dochód z oddziału komunalnego					1.739	68
					179.654	44

Bilans Banku krajowego Królestwa Galicyi

z dniem 31. Gru-

Stan czynny			Walutą austr. zł.	ct.
Kasa:				
w banku	zł.	166.129 ct. 39		
w zastępstwach	„	45.093 „ 63	211.223	02
Efekta funduszów rezerwowych			179.696	97
Efekta funduszu emerytalnego			11.383	18
Efekta własne, eskontowane i w komisie			438.939	26
Pożyczki w 4½% listach zastawnych:				
kapitał bieżący	zł.	15,242.186 ct. 21		
kapitał zalegający	„	12.963 „ 79		
	zł.	15,255.150 ct. —		
mniej funduszu umorzenia	„	129.758 „ 17	15,125.391	83
Pożyczki w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi:				
kapitał bieżący	zł.	1.170.900 ct. —		
kapitał zalegający	„	9.767 „ 50		
	zł.	1,180.667 ct. 50		
mniej funduszu umorzenia	„	38.882 „ 50	1,141.785	—
Weksle w portfelu			2,588.652	02
Zaliczki na zastaw efektów			410.732	52
Dłużnicy w rachunku bieżącym			1,437.623	12
Ruchomości z roku 1888	zł.	8.148 ct. 80		
dokup w roku 1889	„	1.794 „ 19		
	zł.	9.942 ct. 99		
amortyzacya w roku 1889	„	994 „ 30	8.948	69
Różne rachunki:				
z oddziału hipotecznego	zł.	50.185 ct. 19		
z oddziału komunalnego	„	5.569 „ 47		
z oddziału bankowego	„	371.726 „ 64	427.481	30
			21,981.856	91

We Lwowie, dnia

Naczelny buchalter:
Longchamps.

C. k. Radca Dworu i Komisarz rządowy:
Franciszek Kazasiński.

RADA
M. Bochdan.

i Lodomeryi z Wielkiem Ks. Krakowskiem

dnia 1889 r.

Stan bierny					Walutą austr. zł.	ct.
Kapitał zakładowy łącznie z przypadającym zyskiem za rok 1889					1,102.348	35
Rezerwy:						
fundusz rezerwowy (§. 62 statutu)			zł.	85.728 ct. 86		
rezerwa oddziału hipotecznego			„	64.476 „ 92		
rezerwa oddziału komunalnego:						
własność dłużników komunaln.	zł.	41.808 ct. —				
własność Banku, emisya I.	„	75.288 „ 04				
„ „ „ II.	„	7.709 „ 31	„	124.805 „ 35	275.011	13
Fundusz emerytalny					11.383	18
Emisye Banku:						
$4^1/_2$% listy zastawne			zł.	15,255.150 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi			„	1,170.900 „ —	16,426.050	—
Wylosowane efekta własnych emisyi:						
$4^1/_2$% listy zastawne			zł.	61.550 ct. —		
5% obligacye komunalne I. emisyi			„	23.300 „ —	84.850	—
Kupony w obiegu:						
od $4^1/_2$% listów zastawnych			zł.	212.566 ct. 16		
od 5% obligacyi komunalnych I. emisyi			„	2.395 „ 50	214.961	66
Obce kapitały:						
asygnaty, czeki i wkładki oszczędności			zł.	1,615.657 ct. 14		
wierzyciele w rachunku bieżącym			„	1,811.034 „ 85	3,426.691	99
Lokacya Zastępstw					35.222	83
Różne rachunki:						
z oddziału hipotecznego			zł.	6.149 ct. 33		
z oddziału komunalnego			„	976 „ 20		
z oddziału bankowego			„	287.326 „ 63	294.452	16
Procenta przenośne:						
z oddziału hipotecznego			zł.	56.316 ct. 20		
z oddziału komunalnego			„	25.404 „ 16		
z oddziału bankowego			„	29.165 „ 25	110.885	61
Czysty zysk			zł.	77.093 ct. 07		
rozdzielony w myśl §. 62 statutu:						
40% na kapitał zakładowy	zł.	30.837 ct. 21				
30% na fundusz rezerwowy	„	23.127 „ 93				
20% na rezerwę oddziału hipotecz.	„	15.418 „ 62				
10% na rezerwę specyalną dla pożyczek w obligacyach komunalnych II. emisyi	„	7.709 „ 31	zł.	77.093 ct. 07		
Depozyta:						
efekta zaliczkowane			zł.	1,441.558 ct. 95		
efekta w przechowaniu			„	3,337.973 „ 26		
Razem			zł.	4,779.532 ct. 21		
					21,981.856	91

31. Grudnia 1889 r.

DYREKCYA:

Dr. Zgórski. Dr. Domaszewski.

NADZORCZA:

August Sczayski. Dr. Żywicki.

BILANS

stałego funduszu przemysłowego

z dniem 31. Grudnia 1889.

Stan czynny	Walutą austr. zł.	ct.	Stan bierny	Walutą austr. zł.	ct.
Kapitał z pożyczek udzielonych:			Aktywa przyjęte od Wydziału krajowego z dniem 1. Stycznia 1888. zł. 111.410 08		
Przem. tkackiemu 8 poż. zł. 10.131 ct. —			Odpisano „ 2.967 80	108.442	28
„ skórnemu 26 „ „ 78.342 „ 56			Dotacya, 3 raty funduszu krajowego za r. 1887, 1888 i 1889	90.000	—
„ drzewnemu 4 „ „ 5.800 „ —					
„ metalowemu 3 „ „ 12.800 „ —					
Innym gałęziom przemysłu . 18 „ „ 28.282 „ 50	135.356	06	Przyrost do 31. Grudnia 1889	8.526	78
59					
Stan netto rachunku bieżącego w Banku krajowym	71.613	—			
	206.969	06		206.969	06

We Lwowie, dnia 31. Grudnia 1889.

Za zgodność:

Kossak
saldokontysta Banku krajowego,
jako prowadzący rachunkowość funduszu.

Longchamps
naczelny buchalter Banku krajowego.

Zamknięcie rachunków strat i zysków

z dniem 31. Grudnia 1889.

Wydatki	Walutą austr. zł.	ct.	Dochody	Walutą austr. zł.	ct.
Prowizya Banku krajowego	73	20	Odsetki pobrane od dłużników	3.141	30
Koszta lustracyi i inne	109	88	Odsetki od lokacyi w Banku krajowym	1.038	55
Saldo zysku jako przyrost dotacyi w roku 1889	4.021	68	Odsetki zwłoki	24	91
	4.204	76		4.204	76

Przegląd przyrostu dotacyi.

w roku 1887	zł.	441	ct. 76
„ „ 1888	„	4.063	„ 34
„ „ 1889	„	4.021	„ 68
	zł.	8.526	ct. 78

Przegląd zestawień Bilansów z lat 188¾ — 1889.

Rok	Stan czynny: Kasa	Efekta własne eskontowane i w komisie	Pożyczki w 4½% listach zastawnych	Pożyczki w 5% obligacyach komunalnych I. emisyi	Weksle	Zaliczki na zastaw efektów	Dłużnicy w rachunku bieżącym	Depozyta osób trzecich	Stan bierny: Kapitał zakładowy i rezerwy	Emisye Banku: 4½% listy zastawne	Emisye Banku: 5% oblig. komunalne I. emisyi	Obce kapitały	Wierzyciele w rachunku bieżącym	Lokacya kasy krajowej	Dochody: z procentów	z prowizyi i komisowego	z kuponów efektów własnych	z różnicy kursu efektów własnych	z oddziału hipotecznego	z oddziału komunalnego	Wydatki: koszta handlowe i podatki	Odpisania	Zysk do rozdziału
188¾	281.423 96	315.057 15	639.550 —	683.100 —	1,561.321 20	697.421 47	116.215 37	2,737.661 11	1,049.241 89	639.550 —	683.100 —	372.056 18	791 580 94	429.695 76	73.367 82	6.933 58	13.809 07	+ 13.376 73	902 30	2.802 22	82.526 32	2.597 66	26.067 74
1885	326.830 20	441.447 13	3,032.850 —	843.900 —	1,856.860 43	359.908 11	194.511 11	3,192.511 89	1,092.755 98	3,032.850 —	843.900 —	913.746 74	551.310 35	160.177 08	66.135 10	6.631 87	15.477 30	+ 14.388 71	6.406 60	2.066 33	79.081 93	3.350 37	28.673 61
1886	229.330 19	702.398 64	8,663.200 —	972.010 —	2,295.385 84	727.485 54	177.469 89	5,566.644 72	1,164 116 54	8,663.200 —	971.200 —	1,268.987 68	1,028.929 90	104.876 22	69.472 73	12.884 25	8.820 33	+ 22.938 63	17.495 78	2.155 23	82.121 52	3.410 —	48.235 43
1887	186.136 80	2,268.058 48	13,854.750 —	1,128.675 —	2,132.717 35	419.967 85	340.672 24	4,376.518 62	1,190.738 11	13.854.750 —	1,127.700 —	1,011.637 02	2,118.163 77	250.960 55	16.547 58	16.710 88	81.458 54	— 5.478 95	32.140 65	2.567 54	96.325 49	5.010 60	75.800 98
1888	223.702 94	393.681 60	14,409.400 —	1,224.900 —	1,901.400 25	413.090 64	1,162.508 38	4,301.096 24	1,285.469 08	14,409.400 —	1,224.900 —	1,077.336 93	1,209.015 47	1.183 22	26.258 91	11.155 93	81.551 49	— 24.915 21	38.753 80	2.967 23	97.380 18	5.201 14	
1889	211.223 02	438.939 26	15,255.150 —	1,170.900 —	2,588.652 02	410.732 52	1,437.623 12	4,779.532 21	1,377.359 48	15,255.150 —	1,170.900 —	1,615.657 14	1,811.034 85	— —	57.108 32	22.220 55	29.758 86	+ 20.525 12	47.447 34	2.594 25	97.931 16	4.630 21	77.093 07
															308.890 46	76.537 06	230.875 59	40.835 03	143.146 47	15.152 80	535.366 60	24.199 98	255.870 83

ZARZĄD i FUNKCYONARYUSZE

BANKU KRAJOWEGO

Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Rada Nadzorcza

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Prezes:

Bochdan Hipolit, właściciel dóbr, Zastępca Członka c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Wiceprezes:

Jędrzejowicz Edward, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady powiatowej w Rzeszowie, Członek rzeszowskiego Towarzystwa rolniczego.

Członkowie:

Gorayski August, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes galic. Tow. naftowego, Wiceprezes Tow. rolniczego w Jaśle, Prezes Rady powiatowej w Krośnie.

Kieszkowski Henryk, Dyrektor Tow. wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, kawaler orderu Leopolda, Członek Wydziału Kasy oszczędności w Krakowie, Członek honorowy c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

Kiselka Karol, właściciel dóbr, wielki przemysłowiec, kawaler orderu Franciszka Józefa i papieskiego orderu św. Grzegorza, Prezydent Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, członek lwowskiej Rady miejskiej, członek Wydziału galicyjskiej Kasy oszczędności.

Męciński hr. Józef, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady powiatowej w Dąbrowej, Członek Rady Nadzorczej Tow. Wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

Romer Gustaw, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Prezes Rady powiatowej w Nowym Sączu, Zastępca członka Wydziału krajowego, Członek c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego.

Scipio hr. Karol, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, zastępca Członka Wydziału krajowego, Dyrektor Banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu w Krakowie, zastępca Dyrektora Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, członek Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

Żywicki Klemens, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu, Członek Rady powiatowej w Tarnopolu i c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego.

Zastępcy:

Kraiński Władysław, doktor praw, właściciel dóbr, zastępca Dyrektora Tow. kredyt. ziemskiego we Lwowie, członek Rady nadzorczej Tow. wzaj. ubezpieczeń w Krakowie i Rady powiatowej w Przemyślu.

Krzyżanowski Stanisław, doktor praw, adwokat krajowy, Dyrektor galicyjskiego Banku kredytowego we Lwowie, Komisarz egzaminacyjny dla teoretycznych egzaminów rządowych.

Łubieński hr. Roger.

Pieńczykowski Józef, właściciel dóbr, Dyrektor Spółki rolniczej w Tarnopolu.

Komisya kontrolująca:

Prezes:

Bochdan Hipolit j. w.

Członkowie:

Jędrzejowicz Edward j. w. **Scipio hr. Karol** j. w. **Żywicki Klemens Dr.** j. w.

Komisarz rządowy:

Karasiński Franciszek, c. k. Radca dworu, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, honorowy obywatel miasta Jasła.

Zastępca:

Kunz Karol, doktor praw, c. k. Radca dworu i c. k. Prokurator skarbu, Komisarz egzaminacyjny dla teoretycznych egzaminów rządowych.

Komisarz krajowy:

Jędrzejowicz Adam, właściciel dóbr, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego i Rady szkolnej krajowej, Zastępca Członka c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinac., Członek Rady zawiadowczej Banku gal. dla handlu i przemysłu w Krakowie, Prezes Rady powiatowej w Rzeszowie, Członek komitetu c. k. Tow. rolniczego w Krakowie.

Zastępca:

Sawczak Damian, doktor praw, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału krajowego.

Dyrekcya.

Dr. Zgórski Alfred. **Dr. Domaszewski Wacław.**

Komitet Cenzorów

dla działu wekslowego.

Augustynowicz Bolesław, właściciel dóbr, Członek Rady Nadzorczej Towarzystwa kredytowego ziemskiego we Lwowie i Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, Wiceprezes c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Członek Wydziału galicyjskiej Kasy oszczędności we Lwowie.

Baczewski Józef, fabrykant, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgiersk.

Badeni hr. Stanisław, doktor praw, właściciel dóbr, poseł na Sejm kraj., Prezes Rady powiat. w Kamionce Strumiłowej, Członek c. k. Dyrekcyi galic. funduszu propinacyjnego we Lwowie.

Bodyński Maksymilian, sekretarz Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Radca ces. ozdobiony złotym krzyżem zasługi z koroną.

Brajer Emil de Bertemilian, właść. domu komisowego pod firmą „Józef Brajer“ we Lwowie, Cenzor Banku austr.-węgiersk.

Breuer Jan de Bertemilian, właściciel dóbr, Członek komitetu c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Buber Salomon, właściciel dóbr, Członek Izby handlowej i przemysłowej, asesor c. k. Sądu krajowego, właściciel domu komisowego i wywozowego interesu zbożowego we Lwowie, Husiatynie i Podwołoczyskach, Cenzor Banku austro-węg.

Dische Jakób B., przemysłowiec, właściciel realności.

Epstein Maksymilian, właściciel domu bankowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Getritz Aleksander, introligator, właściciel realności, Członek Rady miejskiej, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Członek Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie.

Gubrynowicz Władysław, współwłaściciel firmy „Gubrynowicz i Schmidt“, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, właściciel realności, Członek c. k. galic. Towarzystwa gosp. we Lwowie.

Klarfeld Jakób, przemysłowiec, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego, właściciel realności.

Kochanowski Andrzej, aptekarz, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Komisarz egzaminacyjny dla egzaminów rządowych.

Lange Tadeusz, Dyrektor fundacyi Stanisława hr. Skarbka, poseł na Sejm krajowy i Członek komitetu centralnego c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie.

Markiewicz Stanisław, kupiec, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Michalski Michał, przemysłowiec, poseł na Sejm krajowy, pierwszy delegat Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Członek Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, Członek Rady administracyjnej Fundacyi hr. Skarbka.

Piepes Jakób, aptekarz, właściciel dóbr, Członek Rady miejskiej, Wiceprezydent lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Reiss Juliusz, kupiec, właść. realności, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Rozwadowski Franciszek, właściciel dóbr, Dyrektor gal. Tow. kredyt ziemsk. we Lwowie, Członek Rady pow. w Kałuszu.

Russman Ignacy, kupiec, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej.

Schayer Karol, kupiec, właśc. realn., Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Izby handlowej i przem. we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Cenzor Banku austro-węg., Członek Wydziału gal. Kasy oszczędności we Lwowie.

Schellenberg August, właściciel domu bankowego i spedycyjnego, kawaler orderu Franciszka Józefa, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek Wydziału c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego, Cenzor Banku austro-węgiersk. i gal. Kasy oszczędności we Lwowie.

Sokal Henryk, współwłaściciel domu bankowego i kantoru wymiany pod firmą „Sokal & Lilien", Członek Rady miejskiej we Lwowie, asesor c. k. Sądu krajowego, Członek Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie, Cenzor Banku austro-węgierskiego.

Wybranowski Leoncyusz, właściciel dóbr, Członek Rady Nadzorczej gal. Tow. kredytowego ziemskiego, Członek komitetu c. k. gal. Tow. gospodarskiego we Lwowie.

Komitet cenzorów

dla działu interesów ze Stowarzyszeniami zarobkowemi i gospodarskiemi.

Badeni hr. Stanisław Dr. j. w.

Biliński Leon, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu lwowskiego, Komandor orderu Franciszka Józefa i Członek Akademii umiejętności w Krakowie, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, Dyrektor referent gal. Kasy oszczędn., Członek c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Goldman Bernard, doktor praw, naczelny kasyer i prokurzysta gal. Banku kredytowego, poseł na Sejm krajowy, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Heinrich Konstanty, lustrator Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Kornberger Adolf, właściciel dóbr, sekretarz Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Merunowicz Teofil, sekretarz Rady powiatowej lwowskiej, poseł na Sejm krajowy, zastępca Członka Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych w Galicyi, redaktor czasopisma „Związek", Wiceprezes gal. Tow. pszczelniczo-ogrodniczego we Lwowie.

Piętak Leonard, doktor praw, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, Członek rządowej komisyi egzaminacyjnej, Członek Rady miejskiej we Lwowie.

Pilat Tadeusz, doktor praw, prof. c. k. Uniwersytetu we Lwowie, poseł na Sejm krajowy, Członek Wydziału c. k. gal. Tow. gospod., Naczelnik Biura statystycznego przy Wydziale krajowym, Członek Komisyi prawniczej kraj. Stowarz. czerw. krzyża w Galicyi.

Romanowski Erazm, doktor praw. adwokat krajowy, Zastępca Dyrektora i Członek Rady nadzorcz. Tow. zaliczkowego we Lwowie.

Skałkowski Tadeusz, doktor praw, adwokat krajowy, poseł na Sejm krajowy, Cenzor Banku austro-węgierskiego, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkow. i gospodarczych w Galicyi, Członek Wydziału gal. Kasy oszcz. we Lwowie, Członek Komitetu c. k. gal. Tow. gosp. we Lwowie.

Terenkoczy Władysław, właściciel realności, Dyrektor Towarzystwa zaliczkow. we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzysz. zarobkowych i gospodarczych we Lwowie.

Zima Franciszek, Dyrektor gal. Kasy oszczędności, likwidator b. Zakładu kredytowego włościańskiego we Lwowie, Członek Rady miejskiej we Lwowie, Członek Wydziału Związku Stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych we Lwowie, Wiceprezes Rady nadz. Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie.

Radca prawny:

Till Ernest, doktor praw, adwokat krajowy, profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, Członek komisyi do egzaminów rządowych, Członek Rady Nadzorczej Banku rolniczego we Lwowie, Członek c. k. gal. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, właściciel i Redaktor „Przeglądu sądowego", członek Wydziału Towarzystwa prawników we Lwowie.

Urzędnicy

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielk. Księst. Krakowskiem.

PROKURZYŚCI:

Lougchamps de Berier Bogusław, naczelny buchalter.

Horoszkiewicz Julian, kasyer główny Wydziału krajowego, zastępuje głównego kasyera Banku.

Majewski Michał, naczelnik likwidatury hipotecznej.

REFERENT SZACUNKOWY:

Thilsch Julian.

ZASTĘPCA BUCHALTERA:

Kozakiewicz Leon.

KASYER EFEKTÓW:

Kotiers Franciszek, adjunkt Wydziału krajowego.

KORESPONDENCI:

Romaszkan Andrzej.

Matkowski Antoni.

Jedno miejsce nieobsadzone.

SEKRETARZ ODDZIAŁU HIPOTECZNEGO:

Dr. Małaczyński Aleksander.

SEKRETARZ RADY i DYREKCYI:

Dr. Drohojowski hr. Jan.

LIKWIDATOROWIE:

Padewski Józef.
Marszałkiewicz Wiktor.

Białaczewski Władysław.
Erlacher Walery.

REWIDENT:

Kratochwil Emil.

SALDOKONTYSTA:

Kossak Stefan.

ADJUNKCI:

Łoziński Roman.
Lefki Andrzej.
Pieńczykowski Stanisław.
Strzyżowski Józef.
Krzyszkowski Ignacy.

Gawroński Ludwik.
Hamerski Maryan.
Sędzimir Mieczysław.
Choroszczakowski Edmund.

PROTOKOLIŚCI i ARCHIWIŚCI:

Sobek Józef.

Kowalski Mieczysław.

ASYSTENCI:

Reyzner Bronisław.
Hanke Artur.
Armółowicz Jan.
Gawroński Tadeusz.
Nartowski Antoni, (zastępuje kasyera Banku).

Rump Frydryk.
Nowicki Maksymilian.
Kövess Aleksander.
Stachiewicz Ludwik.

PRAKTYKANCI:

Wojciechowski Julian.
Dr. Rzepecki Jan.
Świeżawski Stefan.

Trzciński Emil.
Dzikowski Maryan.

8. WOŹNYCH.

Zastępstwa

Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

1. Okręg: Biała.

Zastępstwo: **Towarzystwo oszczędności i pożyczek w Oświęcimie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 10. Lutego 1885. Dyrekcya: Jan Majkowski, Franciszek Knihinicki. Komisarz bankowy: Franciszek Niemczewski. Zastępca: Józef Smieszko.

2. Okręg: Bochnia.

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Bochni.**

Otwarte 3. Maja 1886. Dyrekcya: Dr. Antoni Leonard Serafiński, Wojciech Chrzanowski i Jan Dembowski. Komisarz bankowy: Andrzej Łopacki. Zastępca: Wincenty Lasko.

3. Okręg: Bóbrka.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Bóbrce, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 24. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Witołd Niezabitowski, Antoni Szlemkiewicz i ks. Eugeniusz Dżerowicz. Komisarz bankowy: Kazimierz Rudnicki. Zastępca: ks. Hipolit Sztogryn.

4. Okręg: Brzesko.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Brzesku, Spółka zar. z odpow. nieogran.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Roman Niwicki, Władysław Siemiński i Dr. Szymon Bernadzikowski. Komisarz bankowy: Teodor Ganszer. Zastępca: Seweryn Godzieliński.

5. Okręg: Cieszanów.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Cieszanowie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Jacek Jabłoński, Franciszek Lisowski i Michał Gilewicz. Komisarz bankowy: Józef Mikułowski. Zastępca: Dr. Jacek Jabłoński.

6. Okręg: Dąbrowa.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dąbrowej, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Jan Rogaliński i Ludwik Zakrzewski. Komisarz bankowy: Jan Br. Konopka. Zastępca: Franciszek Gaszyński.

7. Okręg: Delatyn (pow. Nadwórna.)

Zastępstwo: **Bank zaliczkowy „Nadzieja“ w Delatynie, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: ks. Józef Bochdan Józef Hołubowicz i Adolf Schima. Komisarz bankowy Franciszek Jelinek. Zastępca: Franciszek Fischer.

8. Okręg: Dobromil.

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Dobromilu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Dr. Ludwik Cwiklicer, Leon Steciak i Franciszek Schanek. Komisarz bankowy: Bolesław Szyszkowski. Zastępca: Jan Teśla.

9. Okręg: **Drohobycz-Turka.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Drohobyczu, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Dr. Wiktor Lechowski, Jan Niewiadomski i Karol Wincenty Szufa. Komisarz bankowy: Juliusz Bielski. Zastępca: Ignacy Hoszowski.

10. Okręg: **Gliniany.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach, Stow. zar. z nieogr. por.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Ks. Filemon Reszytyłowicz, Andrzej Bałtarowicz i Stanisław Burliga. Komisarz bankowy: Rudolf Körber. Zastępca: Edward Brückner.

11. Okręg: **Gorlice.**

Zastępstwo: **Towarzystwo wzajemnego kredytu w Bieczu, zar. z ogran. por.**

Otwarte 27. Grudnia 1884. Dyrekcya: Dr. Józef Olszewski, Dr. Ignacy Januszkiewicz i Władysław Chmielewski. Komisarz bankowy: Adam Skrzyński. Zastępca: Dr. Józef Olszewski.

12. Okręg: **Jasło.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaśle, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 11. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Dr. Roman Adamski, Romuald Palch i T. W. Bräglewicz. Komisarz bankowy: Apolinary Przyłęcki. Zastępca: Romuald Palch.

13. Okręg: **Jarosław.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jarosławiu, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 11. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bolesław Drohojowski, Waleryan Baczyński i Józef Stephan. Komisarz bankowy: Ksawery Prus Niewiadomski. Zastępca: Ludwik Grzymała Wisłocki.

14. Okręg: **Jaworów-Janów.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Jaworowie, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 28. Lutego 1884. Dyrekcya: Grzegorz Szczyrba, Feliks Sienicki i Jerzy Pytlik. Komisarz bankowy: Józef Skarbek Borowski. Zastępca: Ferdynand Paar.

15. Okręg: **Kamionka-Strumiłowa** (bez okręgu sądowego radziechowskiego).

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Kamionce Strumiłowej, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 18. Października 1885. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, ks. Michał Cegielski i Adam Thullie. Komisarz bankowy: Juliusz Łempicki. Zastępca: Jan Szawłowski.

16. Okręg: **Kołomyja-Horodenka-Kossów.**

Zastępstwo: **Spółka handlowa, rolniczo-przemysłowa w Kołomyi, Stow. zar. z ogran. odpow.**

Otwarte 16. Maja 1885. Dyrekcya: Konstanty Bubella, Franciszek Vincenz i Edward Stenzel. Komisarz bankowy: Michał Lenartowicz. Zastępca: Dr. Teofil Dębicki.

17. Okręg: **Kraków-Chrzanów.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Krakowie.**

Otwarte 6. Lutego 1884. Dyrekcya: Feliks Dobrzański, Sobiesław Gawroński i Stanisław Mikucki. Komisarz bankowy: Franciszek Wojnarowski. Zastępca: Dr. Kazimierz Kirchmajer.

18. Okręg: **Krosno.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Krośnie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 14. Lipca 1885. Dyrekcya: Fidelis Kadyi i Feliks Kaczorowski. Komisarz bankowy: August Gorayski. Zastępca: Jan Trzecieski.

19. Okręg: **Limanowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwe zaliczkowe w Limanowej, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 22. Stycznia 1884. Dyrekcya: Józef Mars, Walenty Jaworski, Józef Macharski i Jan Kubliński. Komisarz bankowy: Dr. Kazimierz Kruk. Zastępca: Eugeniusz Rozwadowski.

20. Okręg: **Lwów.**

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 1. Kwietnia 1884. Dyrekcya: Władysław Terenkoczy i Teofil Merunowicz. Komisarz bankowy: Ks. Dr. Feliks Zabłocki. Zastępca: Wiktoryn Lonicki.

21. Okręg: **Łańcut.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Łańcucie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 15. Grudnia 1883. Dyrekcya: Dr. Gustaw Bielański, Bolesław Żardecki i Józef Gawel. Komisarz bankowy: Antoni Hanusz. Zastępca: Leonard Sitowski.

22. Okręg: **Mielec.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Mielcu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Marca 1884. Dyrekcya: Ks Józef Knutelski, Hipolit Szanecki i Feliks Leyko. Komisarz bankowy: Antoni Fibich. Zastępca: Stefan Sękowski.

23. Okręg: **Maków-Żywiec.**

Zastępstwo: **Stowarzyszenie pożyczkowe „Wzajemna pomoc“ w Makowie z por. nieogran. w sądzie zapis.**

Otwarte 15. Stycznia 1884. Dyrekcya: Karol Wroński, Ludwik Kocyan i Emil Ulrich. Komisarz bankowy: Franciszek Wiktoryn. Zastępca: Edward Wagner.

24. Okręg: **Mościska.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe dla powiatu mościskiego w Mościskach, Stow. zar. z poręką nieogran.**

Otwarte 26. Lutego 1884. Dyrekcya: Leopold Masiuk, Teodor Brzuchowski i Adam Wittek. Komisarz bankowy: Wiktor Krokowski. Zastępca: Dr. Adolf Wolfram.

25. Okręg: **Myślenice** (bez okr. sąd. Maków).

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Myślenicach.**

Otwarte 3. Czerwca 1884. Dyrekcya: Ks. Jakób Wolny, Leon Romanowicz i Dr. Emil Adelmann. Komisarz bankowy: Bolesław Targowski. Zastępca: Wincenty Schmidt.

26. Okręg: **Nowy Sącz — Nowy Targ — Grybów.**

Zastępstwo: **Kasa zaliczkowa w Nowym Sączu, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 9. Stycznia 1883. Dyrekcya: Ludwik Dobrowolski, Dr. Władysław Barbacki i Wiktor Wyszyński. Komisarz bankowy: Dr. Gustaw Romer. Zastępca: Karol Merkel.

27. Okręg: **Podhajce-Brzeżany.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Podhajcach, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Maja 1884. Dyrekcya: Kazimierz Zaręba, Adolf Kraus i Karol Srokowski. Komisarz bankowy: Michał Borowski. Zastępca: Józef Dobek.

28. Okręg: **Przemyśl.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe rolne w Przemyślu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 11. Lutego 1884. Dyrekcya: Emil Leszczyński, Mieczysław Ritterschild i Henryk Słotwiński. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Czajkowski. Zastępca: Dr. Wilhelm Rosenbach.

29. Okręg: **Przemyślany** (bez okr. sąd. Gliniany)

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Przemyślanach, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 7. Stycznia 1884. Dyrekcya: Jan Rudnicki. Józef Grossman. Komisarz bankowy: Dr. Albin Waligórski. Zastępca: Aloizy Madejski.

30. Okręg: **Radziechów** (okr. sąd. Radziechów i Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Radziechowie, Stow. zar. z nieogr. poręką.**

Otwarte 10. Stycznia 1884. Dyrekcya: Stanisław hr. Badeni, Alfred Stecki i Juliusz Brand. Komisarz bankowy: Franciszek Mrozowski. Zastępca: Adolf Czerwiński.

31. Okręg: **Rohatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na powiat rohatyński, w Rohatynie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 23. Lutego 1884. Dyrekcya: Izydor Kowalewski, Franciszek Marx i Seweryn Manasterski. Komisar bankowy: Władysław Manasterski. Zastępca: Izydor Kowalewski.

32. Okręg: **Ropczyce.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Ropczycach.**

Otwarte 12. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Stanisław Strzelbicki, ks. Dr. Jan Krzysiak i Dr. Gustaw Ujejski. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Strzelbicki. Zastępca: Ks. Dr. Jan Krzysiak.

33. Okręg: **Rudki** (okr. sąd.) **Gródek.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Rudkach, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 29. Marca 1884. Dyrekcya: Albin Rayski, Piotr Zbrożek i Romuald Świżyński. Komisarz bankowy: Kazimierz Kurek. Zastępca: Albin Rayski.

34. Okręg: **Rzeszów-Kolbuszowa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe i kredytowe w Rzeszowie, Spółka zar. z odpow. ogran.**

Otwarte 29. Lutego 1884. Dyrekcya: Antoni Karpiński Leon Schott, Ferdynand Schalter i Roderyk Als. Komisarz bankowy: Stanisław Jędrzejowicz. Zastępca: Ignacy Gumiński.

35. Okręg: **Sanok-Brzozów-Lisko.**

Zastępstwo: **Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe w Sanoku, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 8. Października 1884. Dyrekcya: Cyryl Jaksa Ładyżyński, Bazyli Czemarnik i Ludwik Świerczyński. Komisarz bankowy: Feliks Gniewosz. Zastępca: Franciszek Bem.

36. Okręg: **Sambor-Staremiasto.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Samborze, Spółka zar. z nieogran. odpow.**

Otwarte 5. Stycznia 1884. Dyrekcya: Juliusz Haisig, Juliusz Sobota i Bronisław Bukietyński. Komisarz bankowy: Dr. Karol Pawliński. Zastępca: Józef Aleksiewicz.

37. Okręg: **Śniatyn.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe na pow. sądowy śniatyński w Śniatynie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Kwietnia 1885. Dyrekcya: Tytus Niemczewski, Józef Kossowski i Ferdynand Schmidt. Komisarz bankowy: ks. Antoni Górski. Zastępca: Dr. Karol Werner.

38. Okręg: **Sokal-Rawa.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Sokalu, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 19. Lutego 1884. Dyrekcya: Adolf Doening, Piotr Karpiuk i Jan Semetkowski. Komisarz bankowy: Zdzisław Obertyński. Zastępca: Wincenty Kruszewski.

39. Okręg: **Stanisławów-Bohorodczany-Kałusz.**

Zastępstwo: **Spółka handlowo-rolnicza w Stanisławowie, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Bronisław Słonecki, Zbigniew Cieński i Mateusz Piskozub. Komisarz bankowy: Zbigniew Cieński. Zastępca: Hersch Halpern.

40. Okręg: **Stryj-Żydaczów-Dolina.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Stryju, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 8. Lutego 1884. Dyrekcya: Ludwik Göttinger, Jan Mierczuk i Edward Praxmayer. Komisarz bankowy: Seweryn Popiel. Zastępca: Włodzimierz Kniaź Puzyna.

41. Okręg: **Tarnobrzeg-Nisko.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Tarnobrzegu, Spółka zar. z odpow. ogran.**

Otwarte 21. Grudnia 1888. Dyrekcya: Dr. Adolf Reifer, Adolf Prottung i Narcyz Giżyński. Komisarz bankowy: Dr. Antoni Surowiecki. Zastępca: Roman Łapiński.

42. Okręg: **Tarnopol-Skałat.**

Zastępstwo: **„Bank powiatowy", zarejestrowane Stowarzyszenie zarobkowe w Tarnopolu z ogran. odpow.**

Otwarte 7. Lutego 1884. Dyrekcya: Dr. Włodzimierz Łuczakowski, Dr. Alfred Kwiatkowski i Dr. Stanisław Glogier. Komisarz bankowy: Dr. Stanisław Glogier. Zastępca: Dr. Włodzimierz Łuczakowski.

43. Okręg: **Tarnów-Pilzno.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 4. Stycznia 1884. Dyrekcya: Felicyan Jordan Stojowski i Karol Smolik. Komisarz bankowy: Witold Rogoyski. Zastępca: Dr. Jan Mikuciński.

44. Okręg: **Tłumacz-Buczacz.**

Zastępstwo: **„Oszczędność", Towarzystwo kredytowe w Tłumaczu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 7. Lipca 1884. Dyrekcya: ks. Ignacy Tychowicz, Stefan Skawiński i Adolf Fuchs. Komisarz bankowy: Kajetan Kazimierz Łukasiewicz. Zastępca: Ks. Abdyasz Szeparowicz.

45. Okręg: **Trembowla-Husiatyn.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Trembowli.**

Otwarte 1. Stycznia 1890. Dyrekcya: Dr. Julian Olpiński, ks. Jan Biliński i Jarosław Paszkowski. Komisarz bankowy: ks. Jan Kaliniowicz. Zastępca: Klemens Bielecki.

46. Okręg: **Wadowice.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wadowicach.**

Otwarte 21. Marca 1884. Dyrekcya: Kazimierz Wilczyński i Ignacy Dobrodzicki. Komisarz bankowy: Ferdynand br. Baum. Zastępca: Kazimierz Wilczyński.

47. Okręg: **Wieliczka.**

Zastępstwo: **Powiatowa Kasa oszczędności w Wieliczce.**

Otwarte 14. Stycznia 1884. Dyrekcya: Floryan Nowacki, Karol Czecz i Wilhelm Koch. Komisarz bankowy: Wilhelm Koch. Zastępca: Ludwik Gołuchowski.

48. Okręg: **Zaleszczyki-Borszczów-Czortków.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zaleszczykach, Stow. zar. z ogran. poręką.**

Otwarte 25. Lipca 1884. Dyrekcya: Witold Wolański, Adolf Edward Knauer i Zygmunt Srokowski. Komisarz bankowy: Antoni Gross. Zastępca: Antoni Piskozub.

49. Okręg: **Zbaraż.**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Zbarażu, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 13. Lutego 1884. Dyrekcya: Władysław Prytyka, Antoni Petter i Jakób Krul. Komisarz bankowy: Dr. Julian Kopczyński. Zastępca: Zygmunt Dzierżanowski.

50. Okręg: **Złoczów-Brody** (bez okr. sąd. Łopatyn).

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Złoczowie, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 18. Stycznia 1885. Dyrekcya: Karol Jakubowski. Karol Towarnicki i Ludwik Freundlich. Komisarz bankowy: Dr. Władysław Bodyński. Zastępca: Aleksander Korczyński.

51. Okręg: **Żółkiew**

Zastępstwo: **Towarzystwo zaliczkowe w Żółkwi, Stow. zar. z nieogran. poręką.**

Otwarte 23. Marca 1884. Dyrekcya: Eugeniusz Rozwadowski i Adolf Dadlec. Komisarz bankowy: Franciszek Michalski. Zastępca: Henryk Hillich.

L. W. kr. 37.381/90.

Aelg. 28.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o ustawie zdrojowej.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu wniosku posła Władysława hr. Koziebrodzkiego, powziął Wysoki Sejm w dniu 16. listopada 1889 roku następującą uchwałę: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby po ponownem zbadaniu stosunków prawnych, administracyjnych, policyjnych i sanitarnych zdrojowisk i uzdrowisk krajowych, przedłożył na najbliższej sesyi projekt ustawy zdrojowej, obowiązującej wszystkie zdrojowiska i uzdrowiska krajowe, w których istnieją publiczne zakłady zdrojowe lub kąpielowe".

Przystępując do wykonania tego polecenia Wydział krajowy przedstawia przedewszystkiem stan obecny naszych zdrojowisk.

Materyału do tego dostarczyły nam po części odpowiedzi zakładów zdrojowych na nasz kwestyonarz, po części akty i rozporządzenia władz, udzielone nam z całą gotowością z c. k. Namiestnictwa, po części sprawozdania lekarzy zdrojowych, a po części nareszcie wykazy statystyczne naszego biura statystycznego. Rezultat tych badań przedkładamy w ogól-
Alegat 1.ności w załączonym ·/. wykazie.

Okazuje się z niego, że w kraju naszym znajdują się mniej lub więcej urządzone lub zaniedbane zdrojowiska w następujących miejscowościach: w Krynicy, Żegiestowie, Burkucie i Wysowy szczawy żelaziste — w Szczawnicy, Iwoniczu, Rymanowie szczawy sodowo-solne i jodowe — w Rabce, Truskawcu i Morszynie solanki jodowe i gorzkie — w Lubieniu, Swoszowicach, Krzeszowicach, Konopkówce, Pustomytach, Szkle, Majdanie i Wapiennem źródła siarczane. Zaś uzdrowisko, czyli stacyę klimatyczną posiada nasz kraj tylko jedną w Zakopanem, boć miejscowości jak Rudno-Zimnowoda, Brzuchowice, Korczyn, Kulaszne, Sassów, Spas, Zawałów, Rozdół i inne, do których mieszkańcy miast w lecie dla wypoczynku wyjeżdżają, uzdrowiskami jeszcze nazwać nie można.

Nie przytaczamy tu także tych licznych miejscowości, w których wytryskują źródła mineralne, a to dla tego, że w nich albo nie było dotąd urządzonych zakładów zdrojowych, albo, jeżeli były, to już zaniechane zostały. Do tych należą: Głębokie, Latoszyn, Horyniec, Niemirów, Żabokruki, Podzamcze, Krościenko i t. d. W szczególności zaś przedstawiają nasze zdrojowiska następujące stosunki.

Krynica leży w powiecie nowosądeckim, na wysokości 586·8 metrów nad poziomem morza Bałtyckiego, jest własnością funduszu religijnego galicyjskiego, a zostaje pod

zarządem dyrekcyi dóbr państwowych, posiada jedno źródło obfite szczawy wapniowo-żelazistej, znane przed stu laty, a drugie w Słotwinach szczawy sodowo-magnezyowo-żelazistej, używane dopiero od lat kilkunastu. Oprócz tych dwóch znajdują się zdroje nieużywane Pelawy i Zdyniaka w Krynicy, a Sidora w Słotwinach. Zakład rozciąga się na terytoryach dwóch obszarów dworskich i dwóch gmin wiejskich: Krynicy i Słotwin, a w nim pobudowali domy liczni osadnicy. Sezon kąpielowy rozpoczyna się corocznie 20. maja a kończy 30. września. Prócz dwóch lekarzy zakładowych udziela swej pomocy sześciu innych doktorów wszech nauk lekarskich. Apteka jest w miejscu. Gości kąpielowych bywa średnio przeszło 4.000 rocznie. W łazienkach wydawano w przecięciu z ostatnich trzech lat rocznie po 31.000 kąpiel mineralnych, a po 15.000 borowinowych. W zakładzie wodoleczniczym leczyło się po 600 osób. Rozsyłano zaś wody po 25.000 flaszek rocznie.

Oprócz tego używane tu bywają jako środki lecznicze: kąpiele gazowe i igliwiowe, żętyca, kefir, gimnastyka i mięsienie.

Na gruntach zakupionych pobudowali się liczni osadnicy; tym sposobem rozporządza zakład 1.400 pokojami mieszkalnymi, ma wspaniały dom zdrojowy, dwie łazienki o 133 wannach, trzy hotele, kilka restauracyj, kilka mleczarń, dwie cukiernie, dwie wypożyczalnie książek, orkiestrę zdrojową, teatr, sklepy i rękodzielników wszelkiego rodzaju. Poczta rządowa i urząd telegraficzny są na miejscu. Budowa kościoła jest na ukończeniu. Stacya kolei w Muszynie jest połączoną z zakładem drogą bitą o 10 kilometrach.

Właściwego statutu Krynica nie posiada Projekt bowiem statutu, uchwalony przez Wysoki Sejm w roku 1881 nie otrzymał sankcyi Jego ces. i król. Mości (najwyższe postanowienie z dnia 28. kwietnia r. 1882). Od 1. lipca 1877 obowiązuje w Krynicy rodzaj statutu pod nazwą prowizorycznej instrukcyi dla komisyi zdrojowej. Wydaną ona została rozporządzeniem c. k. Ministerstwa roluictwa z dnia 29. maja 1877 l. 2.422. Instrukcya ta ustanawia komisyę zdrojową, której zadaniem jest wspierać zarząd (Verwaltung) w usiłowaniach ku podniesieniu zakładu. Członkowie tej komisyi są: Starosta nowo sądecki jako przewodniczący, rządca (Brunnenverwalter) jako zastępca przewodniczącego, lekarz zdrojowy, przełożony obszaru dworskiego (jeżeli nim nie jest rządca), naczelnik gminy Krynica, dwóch członków gminy osiadłych w zakładzie, nareszcie dwóch wybranych z pośród lekarzy ordynujących w Krynicy. W roku 1880 wydała dyrekcya dóbr państwowych w Galicyi regulamin łaziebny (Badeordnung), przepisujący sposób wydawania kąpiel w łazienkach.

Pierwszy paragraf tego regulaminu opiewa:

„C. k. zarządca zdrojowy jest bezpośrednim kierownikiem c. k. zakładu zdrojowego".

Do wykonywania policyi nad obcymi deleguje c. k. Namiestnictwo na sezon kąpielowy c. k. komisarza. Wysokie Ministerstwo, jako administrator własności funduszu religijnego, otacza to zdrojowisko szczególniejszą swą opieką, czyniąc znaczne wkłady w celu urządzenia zakładu wedle wymogów nauki.

Taksa kąpielowa pierwszej klasy ustanowioną jest na 3 zł. od osoby, a na muzykę także 3 zł., drugiej klasy zaś po 1 zł. 50 ct. tak od kuracyi, jak od muzyki.

Żegiestów, położony w pow. nowosądeckim na gruntach obszaru dworskiego jest własnością spadkobierców Dra Karola Medweckiego i przez nich administrowany, posiada źródła szczawy ziemno-żelazistej. Rady lekarskiej udzielał prócz lekarza zakładowego drugi doktor medycyny. Apteka jest w porze kąpielowej na miejscu. Gości bywa rocznie około 500, pokoi mieszkalnych jest 300, wanien w łazienkach 38, kąpiel mineralnych i borowinowych wydaje się rocznie około 6.000, a wody rozsyła się 61.000 flaszek. Kąpiele rzeczne w Propadzie są bardzo używane.

Zakład został otwarty w roku 1848. Właściwego zezwolenia na otwarcie zakładu odszukać nie można; jest tylko dekret gubernium w Krakowie z 12. listopada 1851 roku

l. 14.754, który zezwala na oddzielenie z gruntów rustykalnych części parcel w celu urządzenia zakładu zdrojowego i kąpielowego. Dopiero w roku 1886 29. marca ogłasza sąd obwodowy w Nowym Sączu do l. 1.966, że firma handlowa zakładu zdrojowo-kąpielowego i sprzedaży wody mineralnej w Żegiestowie została zaprotokołowaną. Statutu zakład nie posiada żadnego. Regulamin zastępuje ogłoszenie z maja 1888. Ogłoszenie to wkłada na gości obowiązek meldowania się, wymienia, kto może być uwolniony od taksy kuracyjnej, naznacza ceny kąpieli, obsługi i za wypożyczanie książek z czytelni, wzywa nareszcie do utrzymywania porządku i czystości. Taksa kuracyjna wynosi od osoby 3 zł., a za muzykę 2 zł. — Okręgu ochronnego nie ma. Sezon trwa od 1. czerwca do 30. września. Stacya kolei żelaznej, poczta i telegraf są na miejscu.

Burkut, zdrój położony w obrębie gminy Hryniawa w powiecie kosowskim, należy do c. k. zarządu dóbr i lasów skarbowych w Jaworniku, posiada obfite źródło szczawy alkaliczno-żelazistej, dom gościnny o 14 pokojach i łazienki o 6 wannach. Gości zwiedzało to zdrojowisko w ostatnich trzech latach po 24 rocznie, kąpiel wydawano po 1.000, a wody sprzedawano po 7.000 flaszek. Taksę za używanie wody i kąpiel pobierano po 3 zł. miesięcznie, zaś za flaszkę dwulitrową wody mineralnej 2 centy. Ani koncesyi, ani statutu, ani instrukcyi nie ma. Administracyę prowadzi zarząd dóbr w Jaworniku. Najbliższe stacye kolei są w Śniatynie i Kołomyi. Z Burkutu do Kosowa jest 54 kilometry drogami gminnemi.

Szczawnica leży w powiecie nowotarskim, na wysokości 500 metrów nad poziomem morza. Zdroje jej znane były już w roku 1780; posiada sześć źródeł szczawy sodowo-solnej i sodowo-żelazistej, z których cztery, t. j. Józefiny, Magdaleny, Szczepana i Waleryi znajduje się w górnym zakładzie, dwa zaś, Szymona i Wandy w zakładzie na Międziusiu. Cały zakład zdrojowy jest własnością Akademii umiejętności w Krakowie, jednak tylko górny pozostaje w jej własnej administracyi, dolny zas zakład na Międziusiu zostaje aż do r. 1910 w dzierżawie Dra Kołączkowskiego. Obszar zaś dworski w Szczawnicy należy do innego właściciela. Goście kąpielowi mieszkają nie tylko w obu zakładach, lecz także w obu wsiach wyżnej i niżnej, tudzież na obszarze dworskim. Tym sposobem ma to miejsce kąpielowe do dyspozycyi gości około 1.000 pokoi. Łazienki mieszczą 25 wanien. Oprócz tego znajduje się tu zakład wodoleczniczy i jedyny w kraju zakład inhalacyjny wzorowo urządzony, tudzież kąpiele rzeczne w Ruskim potoku i Dunajcu. Frekwencya roczna wynosiła w ostatniem trzechleciu średnio po 3.042 gości, kąpieli wydawano po 3.259, a wody wysyłano po 111.836 flaszek. Lekarzy bywało oprócz zakładowego po siedmiu. Apteka jest w miejscu. Statut wydany został dla Szczawnicy reskryptem c. k. Namiestnictwa l. 43.401 w roku 1860 na mocy upoważnienia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych (l. 23.305/1860). Statut ten powierza czuwanie (Uiberwachung) nad zakładem komisyi zdrojowej, złożonej z naczelnika powiatu krościeńskiego, z komisarza politycznego, z właściciela zakładu, z lekarza zdrojowego, z jednego członka spółki balneologicznej i wójta Szczawnicy wyżnej. W składzie tej komisyi zaszła z biegiem czasu zmiana o tyle, że w niej zasiada zamiast naczelnika powiatu krościeńskiego, starosta nowotargski, a zamiast reprezentanta spółki balneologicznej, która się rozwiązała, reprezentant zakładu na Międziusiu.

Tem samem wyżej powołanem rozporządzeniem z roku 1860 wydało c. k. Namiestnictwo instrukcyę dla komisyi zdrojowej i dla lekarza zakładowego, określające bardzo szczegółowo ich obowiązki; zaś w roku 1887 rozporządzeniem l. 34.218 postanowiło — z upoważnienienia c. k. Ministerstwa (l. 18.102/86) — że inspektorem zdrojowym ma być c. k. urzędnik, o ile możności konceptowy, płatny z taks zdrojowych bez jakiegokolwiek obciążenia funduszu państwowego. Taksa kuracyjna wynosi 3 zł., a od muzyki 2 zł. Okręgu ochronnego nie ma. Sezon trwa od 20. maja do 20. września. Najbliższa stacya kolei żelaznej znajduje

się w Starym Sączu, jest połączoną z zakładem drogą krajową o 41 kilometrach. Poczta i telegraf są na miejscu.

Wysowa, wieś w powiecie gorlickiem, własność pana Bertrand i Spółki, posiada pięć zdrojów szczawy sodowo-solnej i żelazistej, mianowicie źródła Rudolfa, Bronisławy, Wandy, Józefa i słone. Łazienki mieszczą 23 wanien, a pomieszkania 45 pokoi. Do użytku gości służy przyrząd do wdychiwania zgęszczonego powietrza i kąpiele rzeczne w Ropie. Gości bywało w przecięciu po 183 rocznie, kąpiel wydawano po 2.333, wody sprzedawano po 15.628 flaszek, a soli po 183 kilogramów. Lekarz dojeżdża, apteki nie ma w miejscu, poczta w Ujściu ruskiem, a najbliższa stacya kolei w Gorlicach, połączona z Wysową drogą o 35 kilometrach, po części gminną. Zakład otwarty został w roku 1883 na podstawie koncesyi c. k. Namiestnictwa (L. 17.418/83.) Ani statutu, ani instrukcyi, ani komisyi zdrojowej, ani inspektora, ani okręgu ochronnego nie ma. Taksy nie pobiera żadnej, administracyę prowadzi właściciel. Sezon trwa od 15. czerwca do 15. września.

Iwonicz, w powiecie krośnieńskim, leży 410 metrów nad poziomem morza. Zakład istniał już w roku 1630, wskrzeszony został w roku 1834, rozciąga się cały na obszarze dworskim, jest własnością hr. Załuskiego, posiada pięć źródeł szczawy słono-jodowej zawierającej brom, mianowicie zdroje Karola, Amelii, Heleny, Józefa, Adolfa i Bełkotkę. Oprócz lekarza zakładowego bywa w porze kąpielowej dwóch innych doktorów. Apteka jest w miejscu. Gości bywa po 1.521 rocznie, pokoi jest 600, hoteli trzy, łaziebnych domów trzy z 144 wannami. Kąpieli wydaje się rocznie około 23.670, wody rozsyła się po 43.810 flaszek, soli zaś wyługowanej 1.213 kilogr. Jest tu także przyrząd inhalacyjny i zakład wodoleczniczy. Żętyca i kefir bywają używane.

Statutu Iwonicz nie posiada. Taksa kuracyjna ustanowioną została rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa (L. 19.059) w roku 1881 na 5 zł. od osoby. Administracyę zakładu prowadzi dyrekcya ustanowiona przez właściciela. Ani komisyi, ani inspektora nie ma. Okręg ochronny ustanowiony został przez c. k. starostwo górnicze w Krakowie reskryptem z dnia 23 kwietnia 1884 L. 601. C. k. Namiestnictwo zatwierdziło to orzeczenie (L. 52.989/84).

Instrukcyi lub regulaminu urzędownie zatwierdzonych nie ma, za to dyrekcya zakładu ogłasza co roku porządek domowy i ustanawia cennik za pomieszkania, kąpiele, wodę, sól, obsługę i powozy. Sezon kąpielowy trwa od 20 maja do 30 września. Stacya kolei Iwonicz znajduje się na terytoryum gminy Lężany i jest połączoną z zakładem drogą żwirową o 13 kilometrach. Poczta i telegraf znajdują się w zakładzie.

Rymanów, położony w powiecie sanockim. Zakład odległy od miasteczka tego samego nazwiska trzy kilometry, rozciąga się na gruntach trzech gmin: Posady górnej, Deszna i Wołtuszowej, zostających w posiadaniu Anny hr. Potockiej; posiada trzy źródła szczawy słonej jodo-bromowej, Celestyny, Tytusa i Klaudii; łazienki o 83 wannach i pokoi mieszkalnych 260. Jest tu także kolonia wakacyjna dla dzieci skrofulicznych, dwóch lekarzy oprócz zakładowego i filia apteki. Gości bywało w ostatnim trzechleciu średnio po 966 rocznie, w roku bieżącym było ich do połowy sierpuia 1.133. Kąpieli wydawano po 18.920, w roku bieżącym wydano już 21.870, wody sprzedawano po 2.294 flaszek, a soli po 571 klgr. Jako środki lecznicze używane bywają oprócz picia wody i kąpieli mineralnych, także kąpiele natryskowe, elektryczność, mięsienie, gimnastyka, kefir i żętyca.

Zakład został otwarty w roku 1881. Koncesyę wydało c. k. Namiestnictwo (L. 22.605/81.) na wniosek krajowej Rady zdrowia. C. k. ministerstwo skarbu zezwoliło (L. 8.080/84.) na założenie zakładu, używanie źródeł mineralnych, rozsyłanie wody i wyrabianie soli jodowej, wszystko wyłącznie w celach leczniczych. Statutu zakład dotychczas nie posiada, ani okręgu ochronnego, dyrekcya jednak stara się o jedno i drugie u właściwych władz. Instrukcyi i inspektora nie ma, ma tylko rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa

(L. 34.164/89) przyznaną taksę kuracyjną i za muzykę razem po 4 zł. od osoby, a 7 zł. od rodziny. Zarząd zakładu prowadzi dyrektor ustanowiony z ramienia właścicielki. Sezon trwa od 1. czerwca do 30. września. Stacya kolei Rymanów oddaloną jest od zakładu 8 kilometrów.

Rabka leży w powiecie myślenickim 475 metrów nad poziomem morza. Zakład rozciąga się na gruntach obszaru dworskiego i plebańskich w Rabce i Słonem, jest własnością pana Juliana Zubrzyckiego, posiada cztery źródła słono-jodowo-bromowe: Rafaeli, Maryi, Krakusa i Kazimierza, otwarty został w roku 1864 za zezwoleniem c. k. Ministerstwa skarbu (l. 71.211/61), rozporządza domem łaziebnym o 40 wannach, traktyernią i pokojami dla gości w liczbie 300, ma lekarza zakładowego, oprócz którego ordynują w porze kąpielowej zazwyczaj i inni lekarze. Apteka jest sezonowa. Kolonia lecznicza szpitala św. Ludwika dla dzieci w Krakowie posiada tu własny budynek. Gości bywało w ostatniem trzechleciu rocznie po 1.032, kąpieli wydawano do 14.000, wody sprzedawano po 4.184 flaszek, a soli wyługowanej po 637 kgr. — Statutu zakład nie posiada, lubo się o takowy stara. Projekt został przedłożony c. k. Namiestnictwu i znajduje się w radzie zdrowia dla dania opinii. Komisyi zdrojowej dotąd nie ma, aczkolwiek powinna była być już w życie wprowadzoną, a to na mocy rozporządzeń c. k. krakowskiej komisyi namiestniczej z r. 1864 (l. 9.828 i l. 14.814). Rozporządzenia te były urgowane w roku 1888 reskryptem c. k. Namiestnictwa l. 38.358. Instrukcya tymczasowa wydana w roku 1876 przez zarząd obowiązuje dotychczas i zawiera: cenę potraw w traktyerni i kąpiel w łazienkach, porządek łaziebny i najem mieszkań. Taksa kąpielowa ustanowioną została reskryptem c. k. Namiestnictwa w roku 1864 (l. 9.942) na 3 zł. z dodatkiem 2 zł. na muzykę. Administracyę zakładu powierzył właściciel rządcy. Inspektora rządowego nie ma. Okręgu ochronnego zakład także nie ma. Stacya kolei, poczta i telegraf znajdują się w miejscu.

Truskawiec wieś położona w powiecie drohobyckim jest własnością książąt Sapiehów, posiada siedm źródeł słonych i siarczanych jako to: zdroje Maryi, Zofii, Bronisławy, Edwarda, na Lipkach, Nafty i Surowicy. Zakład rozporządza 378 pokojami gościnnymi, kilkoma traktyerniami, trzema łazienkami o 69 wannach, w których wydawano w przecięciu rocznie po 19.151 kąpiel, między temi mineralnych 17.093, borowinowych 2.004, a igliwiowych 54. Oprócz lekarza zakładowego przebywa tu specyalista w leczeniu męsiennem. Gości było w roku 1889 przeszło 1.180 a rodzin 662. — Statut i instrukcye były wydane w roku 1860 reskryptem c. k. Namiestnictwa (l. 11.400). Wtedy była właścicielką tych dóbr c. k. kamera. Statut ten poruczał dyrekcyę zakładu komisyi kąpielowej, złożonej z drohobyckiego c. k. verwaltera, z lekarza zdrojowego i inspektora kąpielowego. Tego ostatniego mianowała władza polityczna, a opłacała kamera z taks kuracyjnych. Dla każdego z tych trzech funkcyonaryuszy wydaną była szczegółowa instrukcya. Od zmiany właścicieli statut ten obowiązuje ze zmianą osób. W roku 1882 zatwierdziło c. k. Namiestnictwo (l. 11.660) regulamin najmu pomieszkań; a w roku 1889 (l. 31.032) ustanowiło taksę kuracyjną na 4 zł. a od muzyki na 2 zł. O okręgu ochronnym nie ma ani mowy. Apteka sezonowa, poczta i telegraf są na miejscu. Stacya kolei Drohobycz połączoną jest z zakładem 8-mio kilometrową drogą krajową. Sezon trwa od 25. maja do 25. września.

Morszyn, położony w powiecie stryjskim, jest własnością towarzystwa lekarzy galicyjskich na korzyść funduszu wsparcia wdów i sierót po lekarzach wyznania chrześciańskiego, posiada kilka źródeł solanki gorzkiej, z których tylko jedno Bonifacego bywa używane. Zakład rozporządza 35 pokojami dla gości, tudzież łazienkami o 20 wannach do kąpieli solankowych i borowinowych. Prócz tych są tu urządzenia do kąpiel hydroterapeutycznych i słonecznych. Przeciętnie odwiedza zakład co roku 80 osób, sprzedaje się wody 4.000 flaszek i 500 klgr. soli. Lekarz hydropata mieszka w zakładzie; poczta, telegraf i stacya kolei znajdują się w miejscu.

Zakład otwarty został w roku 1878 na mocy koncesyi c. k. Namiestnictwa (L. 31.147), następnie zmieniono w roku 1880 (L. 17.110) nazwę na: „Zakład zdrojowy solankowo-borowinowy“, i wydano równocześnie pozwolenie na wprowadzenie w handel produktów zakładu pod nazwą: „Sól morszyńska i borowina mrówczana z Morszyna“. Statutu zakład nie posiada, o okręg ochronny nie postarano się. Zarząd wykonuje lekarz zakładu, a policyę miejscową przełożony obszaru dworskiego. Wyrób produktów, folwark, równie jak zakład wydzierżawione są różnym przedsiębiorcom. Sezon rozpoczyna się 1. maja a kończy się ostatniego września.

Lubień, położony w powiecie gródeckim 275 m. nad poziomem morza, jest własnością barona Brunickiego, posiada trzy źródła siarczane: Ludwika, Rudolfa i Heleny. Do użytku gości jest w zakładzie 150 pokoi, a we wsi u włościan około 250. Łazienki obejmują 80 wanien. Gości bywa w przecięciu po 1.700 rocznie, kąpiel wydaje się po 22.620 siarczanych, 488 błotnych, a 307 parowych. Oprócz tych bywają używane kąpiele rzeczne w Weeszycy. W porze kąpielowej jest tu lekarz zakładu. Poczta i telegraf w miejscu, najbliższa stacya kolei znajduje się w Gródku, połączonym z zakładem drogą bitą o 8 kilometrach. Odległość od Lwowa szosą wynosi 26 kilometrów. Zakład otwarty został przed stu laty. Statutu właściwego nie posiada, jest tylko reskrypt c. k. Namiestnictwa z roku 1877 L. 6.687 ustanawiający pod nazwą statutu taksę kąpielową na 4 zł. od osoby. Wtym samym roku 1877 wydała dyrekcya zakładu regulamin łaziebny, który do dziś dnia obowiązuje. Administracya znajduje się w ręku dyrektora ustanowionego przez właściciela. Komisyi zdrojowej nie ma, inspektora zdrojowego także nie ma. Policyę wykonuje w zakładzie przełożony obszaru dworskiego, a we wsi wójt. O okręg ochronny nie starano się. Sezon trwa od 25 maja do 20 września.

Swoszowice, leżą w powiecie wielickiem, są własnością pana Franciszka Starzewskiego, posiadają dwa źródła siarczane, główne i Napoleona, łazienki o 30 wannach, a pokoi dla gości w samym zakładzie 73. Gości bywa rocznie około 340, kąpieli wydaje się około 3.900. Lekarz zakładowy, poczta, telegraf i stacya kolei są w miejscu. W pobliżu zakładu znajdują się rządowe kopalnie siarki. Zakład otwarty został w roku 1811. Obecnie stara się o statut. Taksa ustanowiona rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa na 4 zł. 50 ct. od używających kąpiel, a na 2 zł. 25 ct. od niekąpiących się. C. k. starostwo górnicze w Krakowie przyznało zdrojowisku temu okręg ochronny ogłoszeniem z dnia 4. grudnia 1888 roku L. 2.064 (Dz. ust. kraj. Cz. V. Nr. 18), a to na podstawie opinii c. k. rady zdrowia i przepisów §. 18. ustawy górniczej, stosownie do opinii znawców geologów i w porozumieniu z c. k. starowstem w Wieliczce. Sezon trwa od 15. czerwca do 15. września.

Krzeszowice, miasteczko w powiecie chrzanowskim, własność Andrzeja hr. Potockiego, posiadają dwa źródła wody siarczanej, główne i Zofii. Pokoi dla gości jest w zakładzie 15, w miasteczku zaś o wiele więcej. Łazienki obejmują 12 wanien. Gości bywa w przecięciu po 157 rocznie, kąpieli wydawano po 2.949. Lekarz, apteka, poczta, telegraf i stacya kolei żelaznej znajdują się w miejscu. Zakład istnieje od dawnych lat, nie ma żadnego statutu, ani koncesyi, ani instrukcyi, nie pobiera też żadnej taksy, jest administrowany przez zarząd dóbr Krzeszowickich. Sezon trwa całe lato.

Konopkówka położona w powiecie tarnopolskim, własność Józefy hr. Rejowej, posiada zdrój siarczany znany z dawnych czasów. Kronika z roku 1675 wspomina, że się tam obrońcy Trembowli z ran leczyli. Zakład rozporządzał aż do pożaru, który go w roku bieżącym nawiedził, 52 pokojami i łazienkami o 68 wannach. Gości bywało tu dawniej tysiącami, w r. 1889 tylko 330 osób, a kąpiel wydano 9.845. W zakładzie ordynuje lekarz doktor medycyny, zajmujący się leczeniem wodą, elektrycznością, gimnastyką i mięsieniem. W Mikulińcach, odległych o 1 kilometr mieszka drugi lekarz i znajduje się apteka. Zakład nie

posiada ani koncesyi, ani statutu, ani regulaminu, taksy nie pobiera żadnej, a administruje nim rządca majątku. Najbliższa stacya kolei znajduje się w Tarnopolu, jest połączoną z Mikulińcami szosą o 19½ kilometrach.

Pustomyty, wieś w powiecie lwowskim, jest własnością hr. Grocholskiego, posiada źródło siarczane i zakład kąpieli siarczanych i borowinowych. Dla użytku gości utrzymuje zarząd 24 pokoi, a w łazienkach 19 wanien. Jest tu nadto łaźnia parowa i tusze. W ostatnich trzech latach mieszkało w zakładzie 169 osób, nie licząc tych, którzy dla brania kąpiel dojeżdżali do zakładu, gdyż stacya kolei znajduje się w samym zakładzie. Od roku 1886 do roku 1889 wydano kąpiel 2.314. Podczas sezonu kąpielowego czynnym tu jest lekarz zakładowy. Zakład został otwarty w roku 1880 za pozwoleniem c. k. Namiestnictwa. Taksę kąpielową ustanowił były właściciel na 2 zł. od osoby, a 1 zł. za muzykę. Statutu i instrukcyi nie ma. Zarząd wykonuje właściciel przez swego oficyalistę. Policyę miejscową wykonuje przełożony obszaru dworskiego.

Szkło położone w powiecie jaworowskim, jest własnością pana Jana Konopki, posiada źródło siarczane i łazienki o 24 wannach, dysponuje 56 pokojami dla gości, których bywa w przecięciu po 135 rocznie; kąpiel wydawano po 1.292. Znajduje się tu sanatorium wojskowe, urządzone na 40 łóżek. Władze wojskowe delegują co roku na czas sezenowy c. i k. lekarza wojskowego. Zakład statutu nie posiada, administrowany bywa przez zarządcę. Odległość ode Lwowa wynosi szosą 40 kilometrów.

Majdan średni (Opraszyna) w powiecie nadwórniańskiem, posiada dwa źródła siarczane, łazienki o 10 wannach i pokoi 32. Gości bywa rocznie około 30, kąpiel wydaje się około 750. Oprócz siarczanych używane bywają kąpiele borowinowe i rzeczne. Lekarz mieszka w miejscu. Właścicielami są spadkobiercy Dra Dubsa. Sezon trwa przez lipiec i sierpień. Poczta znajduje się w Ottynii, odległej 8 kilometrów drogą gminną.

Wapienne położone w powiecie gorlickim, źródło siarczane wytryska na obszarze dworskim wsi Pagorzyna, będącej własnością pani Wandy Wittigowej. Dysponuje 6 pokojami dla gości i łazienkami o 12 wannach. Gości bywa rocznie po 9, kąpiel wydaje się po 120. Lekarza, apteki, koncesyi i statutu nie ma. Poczta i najbliższa stacya kolei znajduje się w Gorlicach.

Zakopane leży w powiecie nowotargskim u stóp Tatr na wysokości 820 metrów nad poziomem morza Bałtyckiego, jest jedynem w kraju naszym uznanem uzdrowiskiem. C. k. Namiestnictwo uznało je stacyą klimatyczną reskryptem z dnia 2. lipca 1885 l. 66.258. Dobra Zakopańskie są wprawdzie własnością hr. Zamojskiego, stacya jednak klimatyczna obejmuje tylko obszary samej gminy wiejskiej, tudzież parcel nabytych z posiadłości dworskiej, na której pobudowano dworzec, wille i zakłady wodoleczniczne. Obecnie liczy Zakopane około 250 domów mieszczących przeszło 700 pokoi gościnnych, posiada trzy hotele, aptekę, cukiernię, trzy restauracye, dwa sklepy, urząd pocztowy i telegraficzny. Są tu dwa zakłady wodoleczniczne: jeden Dr. Wenantego Piaseckiego na Klemensówce, otwarty w roku 1882 na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa (l. 67.205), drugi Dr. Andrzeja Chramca koncesyowany rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa roku 1887 (l. 28.677). Na granicy Zakopanego znajdują się naturalne cieplice, posiadające zimą i latem wodę o temperaturze 17° R. Bywają używane do letnich kąpiel. W samej zaś stacyi klimatycznej są licznie odwiedzane kąpiele rzeczne basenowe z tuszami, będące własnością p. Józefa Sieczki. W roku ubiegłym urządzoną została żętyczarnia, dostarczająca oprócz żętycy także kefiru. Gości było w 1889 roku 1875, zaś w roku bieżącym do połowy sierpnia 2.300. Wzrost ten frekwencyi jest zdumiewający. Sezon letni rozpoczyna się 15. czerwca, a kończy 15. września. Bywają jednak rodziny, które nie tylko lato, ale i zimę przepędzają w Zakopanem. Uzdrowisko to zawdzięcza swój

zawiązek i wzrost widoczny Drowi Chałubińskiemu, Towarzystwu tatrzańskiemu, lekarzom, którzy tu swe zakłady wodoleczniczе założyli, nareszcie rodzinom gości, którzy się tu zakupili i pobudowali. Posiada ono statut przez c. k. Namiestnictwo w roku 1885 (l. 60.205) wydany, a w roku 1889 rozporządzeniem z 16. stycznia l. 64.716 zmieniony. Statut ten ustanawia do zawiadywania sprawami stacyi klimatycznej Wydział gospodarski pod nadzorem c. k. starosty nowotargskiego, a do sprawowania policyi komisarza rządowego. Wydział gospodarski składają: naczelnik gminy, lekarz stacyi, dwóch delegatów Towarzystwa tatrzańskiego, delegat pierwszego zakładu wodoleczniczego na Klemensówce, delegat właścicieli domów zbudowanych na gruntach nabytych z obszaru dworskiego i czterech członków wybranych przez Radę gminną zakopańską na lat dwa. Lekarza stacyi zatwierdza c. k. Namiestnictwo na przedstawienie Wydziału gospodarczego, a opłaca kasa tegoż Wydziału. C. k. Komisarz bywa opłacany z taksy kuracyjnej, którą c. k. Namiestnictwo (l. 66.258/85) ustanowiło na 2 zł. od osoby, a na 5 zł. od rodziny. Najbliższe miasto jest Nowy-Targ, połączony z zakładem drogą przez kraj wybudowaną i subwencyonowaną o 25 kilometrach. Najbliższa stacya kolei znajduje się w Chabówce, oddalonej o 43 kilometrów.

Z powyższego przeglądu okazuje się, że ze znanych w kraju zdrojowisk, tylko siedm cieszy się stosunkowo większą frekwencyą gości. I tak: Krynica wykazuje ich 4.000 rocznie — Szczawnica przeszło 3.000 — Lubień i Iwonicz nad 1.500 — Truskawiec i Rabka nad 1.000, a Rymanów blisko tysiąca. W sześciu zdrojowiskach bywa od 100 do 500 gości, a w reszcie zaledwie niżej stu.

Właścicielami zakładów są zazwyczaj właściciele obszarów dworskich, w których się zdrojowiska znajdują, z wyjątkiem Szczawnicy, gdzie właścicielką zakładu jest krakowska Akademia umiejętności, podczas kiedy obszar dworski do kogo innego należy, tudzież Zakopanego, gdzie właściciela stacyi klimatycznej nie ma, lecz są właściciele pojedynczych parcel, leżących w granicach stacyi klimatycznej, zajmującej obszary gminy wiejskiej i gruntów nabytych z posiadłości dworskiej, na których pobudowano domy i zakłady wodoleczniczе. Właścicielem dóbr Zakopańskich jest kto inny.

Ośm zdrojowisk znanych i używanych bywało już przed stu laty. Dla tych nie odnaleziono ani aktu koncesyi, ani daty otwarcia zakładu. Zdrojowiskami temi są: Krynica, Szczawnica, Iwonicz, Truskawiec, Lubień, Konopkówka, Swoszowice i Krzeszowice. Sześć otwartych zostało między rokiem 1848, a 1885 za zezwoleniem c. k. Namiestnictwa, wydanem na podstawie ustawy sanitarnej z roku 1870 lub dawniejszych przepisów. Reszta zdrojowisk nie posiada koncesyi. Statut właściwy posiadają tylko Szczawnica, Truskawiec i Zakopane. W Krynicy zastępuje statut prowizoryczna instrukcya. Szczawnica, Rabka i Truskawiec rządzą się osobnemi instrukcyami.

Żegiestów, Iwonicz, Rymanów, Rabka i Lubień ogłaszają regulamin, czyli porządek łaziebny i domowy. Reszta zakładów zdrojowych nie posiada ani statutu obowiązującego cały zakład, ani instrukcyi obowiązującej funkcyonaryuszy, ani regulaminu obowiązującego tak gości jak służbę zakładu.

Okręg ochronny został przyznany przez właściwe władzy Iwoniczowi i Szwoszowicom. — Tyle z przeglądu.

Nadto zauważyć należy, że te zdrojowiska cieszą się większą frenkwencyą i mają znaczniejsze dochody, które nietylko posiadają wody skuteczne, lecz w które przedsiębiorczy i zapobiegliwi właściciele włożyli znaczne kapitały, w celu urządzenia wygód i przy-

jemności gościom kąpielowym, a do których dojazd jest ułatwiony czy to koleją żelazną, czy dobrą drogą.

Pierwszemu warunkowi t. j. skuteczności wód, same źródła i klimat zadosyć czynią. O wypełnieniu drugiego t. j. o zapewnienie gościom wygód postarać się powinni właściciele zdrojów, czy to przez zawiązywanie spółek, czy przez ułatwianie chętnym nabycia gruntów pod budowę domów w zdrojowisku, czy nareszcie przez lokowanie kapitałów w swe zakłady. Do tego pomocną rękę podać im winny krajowe instytucye finansowe. Co do trzeciego warunku t. j. co do ułatwienia komunikacyi, kraj w ostatnich latach już wiele uczynił, budując drogi i subwencyonując koleje, a wątpić nie można, że wedle potrzeby i więcej zrobi. Wysoki Rząd otacza dotąd swą opieką nasze zdrojowiska nie tylko udzielaniem koncesyj na otwarcie zakładów i na pobieranie taks, tudzież delegowaniom swoich urzędników, czy to na przewodniczących komisyi, czy na inspektorów zdrojowych, ale głównie wkładami, jakie uczynił ku podniesieniu zdrojowiska w Krynicy. Uporządkowanie zaś stosunków administracyjnych, sanitarnych, policyjnych i prawnych, a właściwie — o ile to być może — ujednostajnienie tych stosunków, ma na celu przedłożony projekt ustawy.

Ustawa z dnia 30. kwietnia 1870 roku o organizacyi publicznej służby zdrowia zalicza w §. 2. lit. b) do zakresu działania administracyi państwa: „nadzór zwierzchniczy nad kąpielami leczniczemi i zdrojowiskami a następnie pozwolenie na wznoszenie takich zakładów prywatnych“.

Na tej podstawie udzielało c. k. Namiestnictwo dotychczas pozwolenia na otwarcie zakładów zdrojowych i na tej podstawie wydało statut dla Zakopanego w roku 1889.; zaś statuta dla Szczawnicy i dla Truskawca wydało w r. 1860 w moc specyalnych upoważnień c. k. Ministerstwa.

Z uwagi jednak, że w sprawach zdrojowisk nie tylko same względy sanitarne w rachubę brać należy, ale także dobro kultury krajowej, z uwagi przeto, że sprawy zdrojowisk są istotnie sprawami kultury krajowej, z dalszej uwagi, że statut krajowy (w §. 18. I. 1.) uznaje wszelkie rozporządzenia tyczące się kultury krajowej za sprawy krajowe, należące do zakresu działania reprezentacyi kraju, proponuje Wydział krajowy w przedłożonym projekcie do ustawy, ażeby wszelkie rozporządzenia tyczące się zakładów zdrojowych lub uzdrowisk wydawane bywały przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Do takich rozporządzeń zaliczamy: pozwolenia na otwarcie zakładu, wydawanie statutów dla tych zakładów, wydawanie instrukcyi dla lekarza zakładu, zatwierdzanie regulaminów łaziebnych i porządków domowych, nareszcie ustanawianie wysokości taks kąpielowych i za muzykę.

Uwzględniając różnorodność stosunków naszych zdrojowisk, jesteśmy zdania, że niepodobna ułożyć statutu, któryby wszystkie nasze zdrojowiska i uzdrojowiska zarówno mógł obowiązywać, choćby dla tego, że skład komisyi zdrojowej nie może być we wszystkich zakładach jednakowy, lecz musi się stosować do obszaru, który zakład zajmuje, do prawnych stosunków własności, do liczby osadników, do frekwencyi gości, nareszcie do rozwoju zakładu. Z tych powodów proponujemy w §. 6, ażeby w skład ustanowionej ustawą komisyi zdrojowej wchodzili we wszystkich zakładach zdrojowych: reprezentant władzy nadzorczej, właściciel i organa zakładu, tudzież przełożeni miejscowych władz autonomicznych. Czy jednak w zakładach, cieszących się liczniejszą frekwencyą gości, odwiedzanych przez większą liczbę lekarzy, i w takich, w których się osiedlili właściciele realności, mają być do komisyi zdrojowej powołani reprezentanci gości, lekarzy lub osadników, pozostawiamy do ocenienia władzom wydającym statuta, upoważniając je ustawą do orzeczenia w każdym poszczególnym statucie, czy i kogo powołać należy.

W §. 13. przypominamy, że władze górnicze orzekają o przyznaniu okręgu ochronnego dlatego, ażeby interesowani mogli zawczasu zapobiedz ubytkowi lub nawet zniknięciu zdroju mineralnego przez nieoględne poszukiwania za naftą, siarką, węglem lub innym minerałem.

W §. 14. wskazujemy na §. 365. ustawy cywilnej w nadziei, że władze polityczne, do których kompetencyi orzeczenie w sprawach wywłaszczenia należy, zechcą uznać rozwój zdrojowisk za sprawę dobra publicznego.

Tem zapatrywaniem wiedziony Wydział krajowy przedkłada Wysokiej Izbie projekt do ustawy urządzającej stosunki zdrojowisk i uzdrowisk kraju naszego z wnioskiem:

Alegat 2. „Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę zdrojową“.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat I.

Zdrojowiska

Miejscowość	Powiat	Właściciel	Źródła		Ilość lekarzy	Apteka	Ilość		
			rodzaj	ilość			pokoi	wanien	gości
Krynica	Nowy Sącz	Fundusz religijny	szczawy żelaziste	2	8	stała	1.400	133	4.000
Żegiestów . . .	"	Spadkobiercy Dra Medweckiego		2	1	sezonowa	300	38	500
Burkut	Kossów	C. k. Kamera		1	—	—	14	6	24
Szczawnica . .	Nowy Targ	Akademia umiejętności	szczawy sodowo-solne	6	8	stała	1.000	25	3.042
Wysowa	Gorlice	P. Bertrand		5	—	—	45	23	183
Iwonicz	Krosno	hr. Załuski	szczawy jodowe	5	3	stała	600	144	1.521
Rymanów . . .	Sanok	hr. Potocka		3	3	sezonowa	260	83	966 w r. 1890 1.133
Rabka	Myślenice	P. Zubrzycki	solanki	4	1	sezonowa	300	40	1.035
Truskawiec . .	Drohobycz	ks. Sapiehowie		7	2	sezonowa	378	69	1.183
Morszyn	Stryj	Towarz. lekarzy galicyjskich		1	1	sezonowa	35	20	80
Lubień	Gródek	br. Brunicki	siarczanne	3	1	—	400	80	1.700
Swoszowice . .	Wieliczka	P. Straszewski		2	1	—	73	30	340
Krzeszowice . .	Chrzanów	hr. Potocki		2	1	stała	15	12	157
Konopkówka . .	Trembowla	hr. Rejowa		1	2	—	52	68	330
Pustomyty . . .	Lwów	hr. Grocholski		1	1	—	24	19	54
Szkło	Jaworów	P. Konopka		1	—	—	56	12	134
Majdan	Nadwórna	Spadkobiercy Dra Dubsa		2	—	—	32	10	30
Wapienne . . .	Gorlice	P. Wittigowa		1	—	—	6	12	9
Zakopane . . .	Nowy-Targ	stacya klimatyczna		—	3	sezonowa	700	—	2.300

w Galicyi.

Ilość wydanych kąpieli	Ilość wydanych flaszek wody	Ilość wydanych soli kilogr.	Zakład otwarty w roku	Statut z roku	Instrukcya z roku	Okręg ochronny	Taksa kuracyjna zł.	Taksa od muzyki zł.	Sezon trwa od	Sezon trwa do	Uwaga
46.000	25.000	—	przed 100 laty	—	1877	—	I. 3·— II. 1·50	3·— 1·50	20/5	20/9	Jest tu zakład wodoleczniczy i dietetyczny, kąpiele igliwiowe i borowinowe.
6.000	61.000	—	1848	—	1888	—	3·—	2·—	1/6	30/9	Kąpiele rzeczne w Popradzie.
1.000	6.939	—	—	—	—	—	3·—	—	1/6	30/9	
3.259	111.836	—	przed 100 laty	reskr. c. k. Namiestnic. L. 43.401 z r. 1860.	1860 1887	—	3·—	3·—	20/5	20/9	Zakład wodoleczniczy i inhalacyjny. Szpital dla ubogich. Kąpiele rzeczne.
2.333	15.628	183	1883	—	—	—	—	—	15/6	15/9	Przyrząd inhalacyjny. Kąpiele rzeczne.
23.670	43 810	1.213	1630 odnowiony 1834	—	—	1884	5·—	—	20/5	30/9	Szpital dla dzieci św. Zofii, przyrząd inhalacyjny.
21.870	2.294	571	1881	—	—	—	2·—	2·—	20/5	30/9	Kolonia wakacyjna dla dzieci.
14.000	4.184	637	1864	—	1876	—	3·—	2·—	1/6	15/9	Dom kolonii leczniczej dla dzieci szpitala św. Ludwika.
19.151	—	—	przed 100 laty	reskr. c. k. Namiestnic. L. 11.400 z r. 1860.	1882	—	4·—	2·—	25/5	25/9	Kąpiele borowinowe i igliwiowe.
—	4.000	500	1878	—	—	—	—	—	1/5	30/9	Zakład wodoleczniczy, kąpiele borowinowe.
23.415	—	—	przed 100 laty	—	1877	—	4·—	—	25/5	25/9	Kąpiele rzeczne w Wereszycy.
3.900	—	—	przed 100 laty	—	—	1888	4·50	—	1/6	25/9	
2.949	—	—	przed 100 laty	—	—	—	—	—	1/6	25/9	
9.845	—	—	w 17-tym wieku	—	—	—	—	—	1/6	30/9	
771	—	—	1880	—	—	—	2·—	1·—	1/6	30/9	Łaźnia parowa.
1.292	—	—	—	—	—	—	—	—	1/6	30/9	
750	—	—	—	—	—	—	—	—	1/6	30/9	
120	—	—	—	—	—	—	—	—	1/6	30/9	
—	—	—	1884	1885 reskr. c. k. Namiestnic. L. 64.716 z r. 1889.	—	—	2·— 5·— rodziny	—	1/6	30/9	Dwa zakłady wodoleczniczе, termy w Jaszczurówce.

Alegat II.

Ustawa

z dnia . . . . . roku, urządzająca stosunki zdrojowisk i uzdrowisk w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Do otwarcia publicznego zakładu zdrojowego lub stacyi klimatycznej czyli uzdrowiska, potrzebnem jest zezwolenie władzy.

Zezwolenia tego udziela c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 2.

Każdy zakład zdrojowy lub uzdrowisko winno mieć swój statut.

Statut wydaje c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 3.

Statut ustanawia granice i organa zakładu, tudzież szczegółowy zakres działania tych organów.

§ 4.

Organami zakładu są:

a) komisya zdrojowa lub wydział gospodarski;

b) zarząd zakładu;

c) lekarz zdrojowy.

§. 5.

Zadaniem komisyi zdrojowej lub wydziału gospodarskiego w ogólności jest staranie się o jak najpomyślniejszy rozwój zakładu, o dobro, wygody, rozrywki dla gości w zakładzie, oraz czuwanie nad tem, aby zakład zkądkolwiek szkody nie doznał.

W szczególności:

zawiaduje komisya lub wydział gospodarski funduszem zdrojowym w granicach przeznaczenia tego funduszu;

czyni wnioski co do ustanowienia, wysokości i zmiany taksy kąpielowej, oraz taksy na muzykę, uwalnia poszczególne osoby od opłaty tych taks, ustanawia opłaty od widowisk, zabaw, koncertów, teatrów, i t. d., oraz od urządzeń utrzymywanych kosztem funduszu zdrojowego;

czyni wnioski co do ceny kąpiel, mieszkań i t. d.,

proponuje właścicielowi zakładu ulepszenia, któreby w interesie zakładu uczynić wypadało;

wzywa pomocy właściwych władz, gdyby zakładowi zkądkolwiek groziła szkoda lub uszczerbek.

Z zarządu funduszem zdrojowym składa komisya zdrojowa lub wydział gospodarski z końcem każdego roku rachunek i podaje takowy do publicznej wiadomości.

Przeciw uchwałom i zarządzeniom komisyi służy prawo odwołania się do c. k. Namiestnictwa w ciągu dni czternastu.

§. 6.

Komisya zdrojowa składa się z następujących członków:

z delegata, którego c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy,

z właściciela zakładu lub jego zastępcy,

z rządcy, czyli dyrektora zakładu,

z lekarza zdrojowego,

z naczelnika gminy i przełożonego obszaru dworskiego, ewentualnie z inspektora zdrojowego.

Czy oprócz powyżej wymienionych mają być do składu komisyi zdrojowej powołani inni delegaci, czy to gości kąpielowych, czy lekarzy ordynujących w zakładzie, czy właścicieli realności osiadłych w granicach zakładu, orzeka statut każdego poszczególnego zakładu.

§. 7.

Przewodniczącym komisyi zdrojowej lub wydziału gospodarskiego, jest delegat wyznaczony przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym. On sprasza członków komisyi do ukonstytuowania się. Zastępcę przewodniczącego oraz sekretarza i kasyera wybiera komisya większością głosów.

Okres urzędowania komisyi określa statut.

§. 8.

Zarząd zakładu jest organem administracyjnym. Wykonywa on uchwały komisyi zdrojowej lub wydziału gospodarczego powzięte we właściwym zakresie działania, o ile takowe nie naruszają praw prywatnych.

§. 9.

Lekarz zakładowy zawiaduje sprawami hygienicznemi, sanitarnemi i terapeutycznemi zakładu. Jest on mianowany i opłacany przez właściciela zakładu.

Instrukcya wydana wraz ze statutem przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym określa szczegółowo jego obowiązki.

§. 10.

W zakładach liczniej odwiedzanych nadzór państwowy nad policyą zdrowia wykonywany będzie przez inspektora zdrojowego, ustanowionego z ramienia c. k. Namiestnictwa. Pobory inspektora zdrojowego opłaca fundusz zdrojowy.

§. 11.

Tylko zakład posiadający własny statut może pobierać taksę kąpielową oraz taksę przeznaczoną na opłacenie muzyki.

Wysokość tych taks oznacza co lat dziesięć c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Taksy te wpływają do funduszu zdrojowego.

§. 12.

Fundusz zdrojowy powstaje:

a) z taks kąpielowych i taks na muzykę;

b) z opłat pobieranych z widowisk, zabaw, koncertów i t. d.;

c) z opłat pobieranych za używanie urządzeń utrzymywanych kosztem funduszu zdrojowego:

d) z grzywien, jakieby na rzecz funduszu zdrojowego przyznane zostały; wreszcie

e) z datków dobrowolnych i zapisów.

Fundusz zdrojowy ma być używany wyłącznie na zabezpieczenie źródeł, na upiększenie zakładu, na urządzenia służące do uprzyjemnienia gościom pobytu w zakładzie, na opłacenie muzyki i ewentualnie na opłacenie inspektora zdrojowego.

§. 13.

O przyznaniu okręgu ochronnego poszczególnemu zdrojowisku orzekają c. k. władze górnicze na podstawie §. 18. ustawy z dnia 23. maja 1854 Nr. 146. dz. u. p.

§. 14.

Orzeczenie, czy wywłaszczenie na podstawie §. 365. ustawy cywilnej ma być zastosowane na rzecz właściciela poszczególnego zakładu zdrojowego, należy do kompetencyi c. k. władz politycznych.

§. 15.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dni trzydzieści po jej ogłoszeniu.

§. 16.

Wykonanie tej ustawy polecam Memu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L⁰. 39.300/90.

Aelg. 29.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie i wnioski w powyższym przedmiocie, Wydział krajowy na wstępie zaznaczyć musi, iż potrzeba budowy własnego domu dla zakładu położnic już w r. 1874, a mianowicie na posiedzeniu z dnia 15. stycznia 1874 uznaną została, a wysoki Sejm przy rozprawie nad rubryką XI. preliminarza budżetu powziął wówczas uchwałę treści następującej:

„Sejm uznaje nagłą potrzebę zbudowania własnego domu na zakład położniczy i wzywa Wydział krajowy, aby na przyszłej sesyi sejmowej odpowiedni przedłożył projekt".

Wydział krajowy dopełnił tego polecenia sprawozdaniem z dnia 27. września 1874, w którem usprawiedliwiając zakupno części ogrodu od p. Karola Höflicha, zwanej „Wulka szpitalna", wynoszącej około 1.400 sążni kwadratowych za cenę 5.250 zł. jako osobne ciało tabularne na własność zakładu położnic zaintabulowanej, przedstawił Wysokiemu Sejmowi umotywowany program budowy, szczegółowe plany i kosztorysy budynku i wewnętrznego urządzenia, oraz preliminarz kosztów budowy obliczonych na . . . . . 119.237 zł. 88 ct. z wnioskiem o upoważnienie do wykonania tej budowy.

Komisya administracyjna w sprawozdaniu swem z dnia 9. października 1874 i z uwagi że Wysoki Sejm już na zeszłej sesyi uznał naglącą potrzebę zbudowania własnego domu dla zakładu położnic, przedstawiła Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia ówczesne wnioski Wydziału krajowego. Mimo tego wnioskn komisyi, Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 14. października 1874 powziął nad tem sprawozdaniem następującą uchwałę:

„Sejm odracza sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic do następującej sesyi".

Stosując się do tej uchwały, Wydział krajowy ponowił sprawozdanie swoje w tym przedmiocie z dniem 16. marca 1875.

Komisya budżetowa w sprawozdaniu swem z dnia 20. kwietnia 1875, l. 164/s. po ponownem rozpatrzeniu projektu oświadczyła się za wykonaniem budowy przez przedsiębiorcę, a proponując niektóre zarządzenia, zmniejszyła kwotę kosztorysową na 110.000 zł. w. a. Mimo atoli wniosku przez komisyę budżetową postawionego, Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. kwietnia 1875, po dłuższej dyskusyi uchwalił ponownie „odroczyć sprawę wybudowania domu na pomieszczenie oddziału położnic do następnej sesyi".

Sprawozdaniem tedy z dnia 25. stycznia 1876, do l. 24.394 przedstawił Wydział krajowy po raz czwarty Wysokiemu Sejmowi program budowy i wnioski swoje w niezmienionej treści, z uwagi

a toli na wzrost cen materyałów i robocizny w ciągu ubiegłych lat dwóch, a nadto potrzeby zakupna jeszcze części ogrodu Höflicha z powodu niedostateczności nabytego placu na budowę zakładu, również przez komisyę administracyjną uznanej, upraszał Wydział krajowy o uchwalenie na ten cel kredytu w wysokości . . . . . 150.000 zł

Komisya administracyjna przedstawiając Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie swoje i wnioski o tem przedłożeniu Wydziału krajowego, podniosła przedewszystkiem, iż od chwili uznania przez Wysoki Sejm nagłości budowy zakładu w r. 1874, zaszły zmiany o wiele korzystniejsze dla oddziału położnic, spowodowane przeniesieniem tego oddziału do tak zwanej filii Hofmana.

Wychodząc tedy z założenia, że nowe to pomieszczenie zakładu położnic, jakkolwiek nie odpowiednie hygienicznym i naukowym potrzebom tegoż, co komisya w sprawozdaniu swem wyraźnie zaznacza, o tyle jest lepszem i dogodniejszem, iż dozwala czas jakiś pozostawić w realności wymienionej zakład rzeczony bez niebezpieczeństwa dla chorych, komisya administracyjna sprawozdaniem z dnia 28. marca 1876 przedstawiła Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

„1) Sejm odracza sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie.

2) Upoważnia się Wydział krajowy do zakupna gruntu stosownego pod budynek dla tegoż zakładu, i udziela mu się w tym celu kredyt do wysokości 12.000 zł.

3) Umieszcza się na ten cel w budżecie na rok 1877 kwotę 12.000 zł. a. w.

Po dłuższej dyskusyi nad powyższymi wnioskami komisyi, Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 1. kwietnia 1876 uchwalił tylko ustęp pierwszy, t. j. wniosek odraczający budowę zakładu, a nad dwoma ostatnimi przeszedł do porządku dziennego.

Wobec tedy uchwały tej, odraczającej sprawę budowy własnego zakładu dla położnic na czas nieograniczony, pozostawionem być musiało umieszczenie oddziału położnic w realności odnajętej, jakkolwiek z góry już przez komisyę administracyjną za nieodpowiednią uznanej. Usiłowania zaś Wydziału krajowego przedsięwzięte w stosownym czasie przed expiracyą kontraktu z właścicielem realności mieszczącej zakład położnic, celem wyszukania stosowniejszych lokalności dla zakładu, nie doprowadziły do pożądanego skutku.

Ten stan rzeczy trwał do roku 1884, względnie 1885, kiedy wobec upływającego z dniem 1. maja 1885 kontraktu najmu, właścicielka realności, mieszczącej zakład położnic, korzystając niejako z przymusowego położenia Wydziału krajowego, wyzyskać chciała monopoliczne własności wynajętego domu na zakład i zażądała podwyższenia czynszu najmu od maja 1885 z sześciu na dziewięć tysięcy zł. rocznie, oraz zawarcia kontraktu na lat dwanaście.

Okoliczność ta, niemniej uznana niedogodność pomieszczenia zakładu, skłoniły Wydział krajowy do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z dnia 26. września 1884 l. 50.620/84. potrzeby budowy brakującego skrzydła wschodniego przy gmachu krajowego szpitala powszechnego we Lwowie, w którym oddział położnic mógłby być pomieszczony.

Uchwałą z dnia 11. października 1884 Wysoki Sejm przyjął postawione w tym względzie wnioski komisyi administracyjnej, udzielając Wydziałowi krajowemu kredyt na budowę brakującego skrzydła przy gmachu szpitala, w kwocie 65 000 zł.

Jak to w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1884 do końca czerwca 1885 Wysokiemu Sejmowi przedstawiliśmy, przeniesiono po expiracyi kontraktu najmu na czas budowy nowego skrzydła przy szpitalu, oddział położniczy z realności odnajmowanej do głównego gmachu i pomieszczono go tymczasowo na pierwszem piętrze w zachodniem skrzydle, a chirurgiczny na pierwszem piętrze w lewej połowie gmachu.

Oddziały zaś weneryczno-skórne, męski i kobiecy, przeniesione zostały w d. 15. kwietnia 1885 do wynajętej na pięć kwartałów realności Miączyńskich, stosownie na ten cel przysposobionej.

Po ukończeniu i kolaudacyi budowy nowego skrzydła przy gmachu szpitala, nastąpiła dyslokacya oddziału położnic do nowo zbudowanych ubikacyj, tudzież przeniesienie oddziałów, pomieszczonych w wynajętej realności Miączyńskich do gmachu głównego w trzecim kwartale 1886 roku.

Przedstawiwszy Wysokiemu Sejmowi historyczny przebieg sprawy pomieszczenia zakładu położnic, i kolei, jakie ona od chwili poruszenia jej w Wysokim Sejmie t. j. od r. 1874 przechodziła, przystępujemy obecnie do uzasadnienia wznawianej od tak dawna potrzeby budowy osobnego zakładu dla położnic.

Jakkolwiek zaprzeczyć się nie da, że pomieszczenie oddziału położnic, po przeniesieniu go do nowo wybudowanego skrzydła przy gmachu szpitala, w którem oddział ten zajmuje parter i część I-go piętra, (na II-giem bowiem mieści się oddział chirurgiczny), jest o wiele dogodniejszem; atoli z drugiej strony trudno zataić, że zaraz w początkach dyslokacyi powstały poważne wątpliwości, czy ubikacye oddziałowi temu oddane, okażą się wystarczającemi na czas dłuższy, tak ze względu na specyalne wymogi samego zakładu i na potrzeby szkoły akuszerek, nie mniej z uwagi na dobro i warunki hygieniczne całego szpitala przepełnionego chorymi.

Przewidywania te i obawy sprawdziły się rychło, a w szczególności w r. 1889, gdy na oddziale położnic wybuchła epidemia wymagająca niezwłocznych i radykalnych środków zaradczych, połączonych z dyslokacyami chorych.

W wypadkach tego rodzaju separowanie chorych, dotkniętych chorobami zakaźnemi i zarządzanie wskazanych środków zaradczych, natrafia na niesłychane trudności, jeśli szpital przepełniony chorymi innych kategoryj, walczyć musi nieustannie z brakiem pomieszczenia.

Ilość chorych tak w całym szpitalu, jak na oddziale położnic postępuje w ciągłej progresyi, jak to wykazy porównawcze przedstawione Wys. Sejmowi w ogólnem sprawozdaniu z czynności za rok 1889/90 udowadniają:

I tak: podczas kiedy w r. 1874 było chorych w całym szpitalu	5.435
a dni leczenia	146.486
zaś w zakładzie położnic w tym samym roku pielęgnowanych położnic	368
a dni leczenia	8.323
doszło do tego, że w roku 1885 zwiększyła się liczba chorych w całym szpitalu na . .	10.124
a dni leczenia	203.872
w zakładzie położnic zaś liczba pielęgnowanych na	677
a dni leczenia na	11.504
w roku 1889 przy cyfrze chorych w całym szpitalu	9.802
a dni leczenia	221.509
wynosiła liczba pielęgnowanych w zakładzie położnic	965
a dni leczenia	18.839

Cyfry te są aż nadto przekonywujące.

To też w poprzednich sprawozdaniach naszych, a w szczególności za r. 1888, przedstawialiśmy Wys. Sejmowi jak niekorzystny i niebezpieczny wpływ wywiera przepełnienie szpitala na hygieniczne stosunki zakładu, podnosząc wzrastającą z każdym rokiem potrzebę rozszerzenia szpitala, której budowa osobnego pawilonu dla oddziału położniczego najsnadniej zaradziéby mogła.

Obecnie zaś konieczność wybudowania osobnego zakładu dla oddziału położnic staje się coraz bardziej nagląca, jeśli szpital powszechny, jako zakład publiczny spełniać ma należycie swoje zadanie wobec chorych, zgłaszających się o opiekę.

Z uwagi tedy na okoliczność, że pomieszczenie oddziału położnic w jednym gmachu z chorymi innych kategoryj jest nadto wobec teraźniejszych wymogów hygieny i nauki nieodpowiedniem, że ubikacye na zakład przeznaczone z powodu nieustannego wzrostu frekwencyi okazują się za szczupłe, a samo urządzenie nowo przybudowanego skrzydła wskutek pewnych warunków budowy i zastosowania jej do całości nie mogło być odpowiednio do potrzeb takiego zakładu wykonane. z drugiej zaś strony nie spuszczając z oka dziś już nieodzownej potrzeby rozszerzenia ubikacyj dla chorych innych kategoryj, spowodowanej anormalnem przepełnieniem poszczególnych oddziałów, Wydział krajowy ujrzał się w konieczności do podjęcia niniejszem po raz piąty z rzędu sprawy budowy osobnego

domu dla krajowego zakładu położnic i przedstawia Wys. Sejmowi poniżej odpowiednie wnioski w tym względzie.

Przystępując do szczegółów projektowanej budowy na pierwszem miejscu omówić wypada kwestyę wyboru i zakupna potrzebnego gruntu; część ogrodu bowiem zakupiona, jak to wyżej nadmieniliśmy, w r. 1874 z powodu zbyt małej objętości, oraz z innych względów okazała się na ten cel nieodpowiednią i użytą została pod budowę domu gospodarczego, lodownię, chlewy, tudzież skład drzewa.

Z ofiarowanych Wydziałowi krajowemu kilku realności do nabycia okazał się ogród Höflichów t. zw. „Wulka Kampianowska“, wbliskości gmachu szpitala położony, obejmujący około 6600 □ sąż. jako najbardziej odpowiedni pod budowę zakładu tak ze względów hygienicznych, jak i administracyjnych.

Ogród ten graniczy bowiem z gruntami szpitala głównego tak, iż z powodu bliskości położenia nie będzie potrzeba urządzać dla zakładu położnic osobnej administracyi, kuchni, pralni i t. p., co niewątpliwie przyczyni się do osiągnięcia pewnych oszczędności w wydatkach gospodarczych i administracyjnych.

Topograficzne położenie tego gruntu jest także ze względów hygienicznych korzystnem, a zakład wybudować się mający będzie miał dość światła słonecznego, świeże powietrze i spokój, nie będą z nim bowiem sąsiadowały ani budynki, ani ulice zbyt uczęszczane.

Z tych powodów zawiązał Wydział krajowy rokowania z pełnomocnikiem właścicielek wyżej wymienionej realności p. Dr. Majewskim celem jej nabycia i na posiedzeniu z dnia 6. sierpnia b. r. uchwałą do l. 34.642/1890 postanowił wobec c. k. notaryusza zawrzeć ugodę o kupno tej realności za sumę 20.000 zł. w. a. wszelako z zastrzeżeniem, że kontrakt kupna obowiązuje sprzedającego od chwili podpisania, Wydział krajowy zaś od zatwierdzenia Wys. Sejmu.

Uzyskawszy podstawę do budowy przez nabycie odpowiedniego placu, poleciliśmy rozp. z dnia 26. lipca br. do l. 32974 dyrektorowi szpitala powszechnego, ażeby w porozumieniu z prymaryuszem oddziału położnic i profesorem szkoły akuszerek Dr. Czyżewiczem, tudzież architektą p. Janowskim ułożył program budowy zakładu położnic na nabytym gruncie wznieść się mający z uwzględnieniem wszelkich potrzeb tego zakładu.

W przedłożonym nam na skutek powyższego polecenia programie do l. 34.085|90 poczyniliśmy niektóre modyfikacye i zmiany, jakie ze stanowiska oszczędności, a bez ujmy dla potrzeb zakładu uznaliśmy za stosowne.

Mianowicie zmniejszyliśmy proponowaną liczbę łóżek z cyfry 138 na 100, uważając takową ze względu na spodziewaną frekwencyę za zupełnie wystarczającą.

To samo z powyższego założenia wychodząc, wyeliminował Wydział krajowy z programu budowy proponowane urządzenie oddziału ginekologicznego, który jak na obecne stosunki uważamy za zbyteczny. Zakład medyczno-chirurgiczny został bowiem przy tutejszym szpitalu jeszcze w r. 1875 zwinięty, a dekretem z d. 12. lutego 1874 l. 1349 cofnął p. minister oświaty udzielone profesorowi położnictwa pozwolenie używania materyału znajdującego się w szpitalu do wykładów o chorobach kobiecych. Gdy więc szkoła chirurgów została zniesioną, i nie należy do zakładu położnic, przy którym istnieje tylko szkoła akuszerek, której zadaniem jest nauczanie pielęgnowania położnic i noworodków, a nie chorych ginekologicznych, przeto uważamy połączenie oddziału ginekologicznego z zakładem położnic za nieuzasadnione. Modyfikacye powyższe, które jak to już wyżej nadmieniliśmy, w niczem nie alterują urządzenia zakładu położnic zupełnie odpowiednio istniejącym potrzebom i wymogom — spowodowały też i tę zmianę, że z proponowanej w programie liczby pawilonów, z których jeden miał być o parterze i o dwóch piętrach, eliminowaliśmy budowę drugiego piętra jako zbyteczną, tak iż wszystkie pawilony posiadać będą parter i jedno piętro.

Inne modyfikacye są pomniejszej wagi i odnoszą się tylko do zastosowanego do rzeczywistej potrzeby zmniejszenia powierzchni sal poszczególnych, tudzież pomieszkań dla lekarzy i akuszerek.

Następnie udzielając zmodyfikowany w ten sposób program budowy architekcie p. Janowskiemu, wezwaliśmy go rozp. do LW. 34.085/90 do sporządzenia planu sytuacyjnego zakładu, szkicu całej

budowy, sporządzonego z możliwą dokładnością, przybliżonego jak najściślej kosztorysu, wreszcie planu fasady frontowej, jaką budynek ten przedstawiać będzie.

Przedłożone do LW. 40.077|90 przez wymienionego architektę sprawozdanie i kosztorys, które uzasadnia konieczną potrzebę wybudowania gmachu o pięciu pawilonach t. j. trzech o parterze i jednem piątrze, dwóch zaś parterowych, oblicza koszt wybudowania zakładu o pięciu pawilonach z uwzględnieniem poczynionych przez Wydział krajowy modyfikacyj na . . . 183 600 zł.

Gdyby atoli W ys. Sejm w przewidywaniu przyszłej potrzeby, mianowicie na wypadek uzupełnienia wszechnicy lwowskiej wydziałem lekarskim, wprowadzić zamierzał do projektowanej budowy urządzenia zakładu ginekologicznego, co wymagałoby podniesienia jednego pawilonu o jedno jeszcze piętro, wówczas koszt ogólny budowy zwiększyłby się o trzydzieści do trzydziestu dwóch tysięcy zł. w. a.

Programy budowy, tak pierwotny, jakoteż zmodyfikowany, tudzież sprawozdanie architekty wraz ze szkicami i kosztorysami składa Wydział krajowy na stół Wys. Izby.

Reasumując tedy przytoczone powyżej okoliczności i powody, przedstawia Wydział krajowy następujące wnioski:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zatwierdzenia kontraktu zawartego z właścicielem gruntu liczba parc. 6489, „Wulka Kampianowska“ zwanego, o kupno tego gruntu pod budowę zakładu położnic za cenę 20.000 zł. w. a. i do wypłacenia ugodzonej ceny kupna.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wykonania budowy domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie w ciągu lat dwóch według przedłożonego programu kosztem nieprzekraczającym sumy . . . . . 183.600 zł.

III. Sejm wstawia w budżecie krajowym jako nadzwyczajny wydatek na r. 1891:

a) na zakupno gruntu . . . . . 20.000 zł.

b) na budowę . . . . . 91.800 zł.

Razem 111.800 zł.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do umieszczenia na ten cel w preliminarzu budżetu na rok 1892 kwoty . . . . . 91.800 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 16. września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LW. kr. 33.342. **Aelg. 30.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem o wstawienie do budżetu zakładu kulparkowskiego na rok 1891 kwoty potrzebnej na budowę domku na pomieszkanie dla urzędnika tegoż zakładu.

Wysoki Sejmie!

W zakładzie dla obłąkanych na Kulparkowie okazał się brak pomieszkań, szczególniej dla urzędników. Umieszczono więc jednego w głównym budynku zakładu. Gdy jednak stan chorych podniósł się tak dalece, że przechodzi liczbę 600, podczas kiedy zakład urządzony był na pomieszczenie tylko 512 chorych, gdy do tego komisya Wysokiego Sejmu w roku 1888 zwróciła uwagę na niewłaściwość zamieszkania urzędnika z liczną rodziną wśród sal dla chorych, nie pozostało nic innego, jak przenieść tego funkcyonaryusza do jedynego lokalu, jaki się na razie dał wynaleźć. W ten sposób umieszczonym on został w ubikacyach, gdzie się do tej pory znajdowały spiżarnia i kuchnia jednego z oficyałów pomimo, że przez to temu ostatniemu sprawiono wielką niedogodność. Okazało się jednak, że ubikacye te, pomimo izolowania ścian masą kauczukową, były tak wilgotne, że pobyt w nich dłuższy, musiałby na zdrowie mieszkańców wywrzeć fatalne skutki. Ze względu więc, że urzędnikom należy się przyzwoite umieszczenie, nienarażające zdrowia ich samych tudzież ich rodzin na niebezpieczeństwo, — Wydział krajowy jest przymuszony prosić

Wysokiego Sejmu,

aby raczył zezwolić na budowę domku murowanego w Kulparkowie dla umieszczenia jednego funkcyonaryusza zakładu i aby w tym celu wstawił do budżetu na rok 1891 kwotę 4.500 zł. obliczoną na podstawie sporządzonych przez oddział techniczny planów i kosztorysów.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 16. sierpnia 1890.

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

L. W. kr. 34.541/90.

Aelg. 31.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o budowie pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Od czasu przejścia szpitali pod zarząd kraju stał się rozwój tych zakładów humanitarnych z powodu zaprowadzenia ładu, doboru lekarzy i należytej kontroli tak widocznym, że zaczęli w nich szukać pomocy nie sami tylko ubodzy, lecz także ludzie średniej zamożności, szczególnie w krajowym szpitalu lwowskim i krakowskim.

Przyczyn tego wzrastającego napływu do szpitali krajowych upatrywać można także we wzroście ludności, w ułatwieniu komunikacyj, w postępie nauk lekarskich i rosnącem ztąd zaufaniu publiczności.

O ile z jednej strony za pomyślny uważać można ten objaw szukania w szpitalach pomocy lekarskiej, o tyle znowu stan ten sprowadził niekorzystne w szpitalach przepełnienie, któremu od wielu lat w różny sposób starano się zaradzić.

I tak uchwałą z 17. października 1871 roku upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do wybudowania nowego gmachu szpitalnego w Krakowie.

Z polecenia Wydziału krajowego opracowane zostały (jak L. W. kr. 16318/1873) plany budowy pięciu pawilonów, a mianowicie dwu dla chorób wewnętrznych i po jednym dla chorób chirurgicznych, syfilitycznych i położniczo-gynekologicznych. Pawilony te stanąć miały na gruncie t. z. „na Blichu“, zakupionym na ten cel od Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia w Krakowie.

Prócz tego wypracowano plany zakładu dla obłąkanych, który został wybudowany na gruncie szpitalnym, na wschód od starego gmachu szpitalnego.

Uchwałą z 28. czerwca 1875 L. W. kr. 14548/75 ze względu na stosunkowo zbyt małe fundusze, przeznaczone przez Wysoki Sejm na budowę, polecił Wydział krajowy przerobić pierwotny projekt budowy w ten sposób, że zamiast pięciu zaprojektowano tylko trzy pawilony: dwa dla chorób wewnętrznych i pawilon administracyjmy.

W sprawozdaniu z 28. stycznia 1876 L. W. kr. 4117 przedstawił Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi program budowy tych trzech pawilonów z uwagą:

„iż tenże sam program budowy w razie sprzyjających okoliczności uwzględniałby także oddział chirurgiczny i syfilityczno-skórny“.

Wysoki Sejm uchwałą z 25. kwietnia 1873 r. zatwierdził plany budowy dwu pawilonów dla chorób wewnętrznych i domu administracyjnego; budynki te stanęły na południowy zachód od starego gmachu, zabierając znaczną część gruntu „na Blichu“, którego mniejsza na zachód wysunięta część, przeszło morg wynosząca, została uchwałą Wysokiego Sejmu z 13. lipca 1880 odstąpioną bezpłatnie c. k. Rządowi pod budowę dwu pawilonów klinicznych; tak więc posiada obecnie szpital św. Łazarza w Krakowie następujące budynki:

1) stary gmach szpitalny, przerobiony z gmachu poklasztornego, a tem samem najmniej na szpital przydatny; w nim mieszczą się oddziały:
a) chirurgiczny, *b)* syfilityczno-skórny, *c)* położniczo-gynekologiczny,
2) dwa pawilony dla chorób wewnętrznych,
3) pawilon dla obłąkanych,
4) dom administracyjny,
5) dom gospodarczy, którego budowę zarządził Wydział krajowy w r. 1878, a w sprawozdaniu do L. W. kr. 29703/78 zarządzenie to przed Wysokim Sejmem usprawiedliwił.

W r. 1878 przeniesiono chorych do nowo wybudowanych pawilonów; lecz to rozszerzenie szpitala nie na długo wystarczyło, jak o tem od wielu lat corocznie Wysokiemu Sejmowi donosimy w sprawozdaniach z czynności Wydziału krajowego.

I tak w r. 1884 takie było przepełnienie na oddziale syfilityczno-skórnym, że prymaryusz był zmuszony przestać przyjmować chorych, dotkniętych chorobami skórnemi, pomimo, że wiele z nich jest zaraźliwych.

W r. 1886 po myśli upoważnienia Wysokiego Sejmu z 1. lipca 1886 r. otwarto oddział dla chorób ocznych z 14 łóżkami, lecz dla braku miejsca musiano go urządzić w suterenach jednego pawilonu chorób wewnętrznych; w suterenach zaś drugiego z tych pawilonów umieszczono aż do wiosny bieżącego roku chorych, dotkniętych zaraźliwemi chorobami z powodu braku stosowniejszego miejsca.

W lutym 1887 r. zaszedł wypadek, że w ciągu kilku tygodni dla zlaszających się rodzących nie było pomieszczenia ani na klinice, ani na oddziale położniczym w szpitalu. Senat akademicki c. k. Uniwersytetu Jagiellońskiego udał się podówczas do c. k. Namiestnictwa z prośbą o interwencyą, aby zarząd szpitala św. Łazarza najął filią dla oddziału położnic.

Z tego powodu na polecenie nasze nawiązał komitet administracyjny szpitala rokowania z komitetem opieki szpitalnej dla dzieci w Krakowie o przeniesienie ze szpitala św. Łazarza mamek i osesków do szpitala św. Ludwika, w celu rozszerzenia oddziału położniczego. Ugoda w tej sprawie przyszła do skutku w r. 1888; w szpitalu św. Ludwika pomieszczono 10 mamek i 20 osesków, przez co oddział położniczy uzyskał jednę salę.

W r. 1887 nie przyjęto do szpitala 1308 zgłaszających się chorych, jedynie z powodu przepełnienia oddziałów, a po kilkudziesięciu chorych, którym żadną miarą pomocy odmówić nie było można, leżało na podłodze w największem ściśnieniu na siennikach.

Przepełnienie dotykało głównie oddziały: chirurgiczny, syfilityczno-skórny i położniczo-gynekologiczny, pomieszczone w starym gmachu poklasztornym, mającym przeważnie małe i niskie pokoiki. Na łóżko przypada w tym gmachu 19·78 metr. kub. powietrza, zamiast 30—45 m. k., których wymaga hygiena. A i ta ilość powietrza zmniejsza się o tyle, o ile chorych przybywa do szpitala ponad liczbę łóżek.

Pomimo rozszerzenia oddziału syfilityczno-skórnego przez przerobienie na salę dla chorych przyległego korytarza, musieliśmy z powodu przepełnienia oddać na pomieszczenie

chorych tego oddziału dwa pokoje, zajmowane przez dozorcę domu, a jemu wyznaczono relutum za pomieszkanie (L. W. kr. 935/89). Skargi publiczności odzywały się nawet w pismach publicznych.

Wszyscy lekarze ordynujący z dyrektorem szpitala na czele wnieśli za pośrednictwem komitetu administracyjnego przedstawienie do Wydziału krajowego o potrzebie rozszerzenia szpitala św. Łazarza przez wybudowanie pawilonu dla oddziału chirurgicznego, przez co dostałyby też lepsze pomieszczenie oddziały: syfilityczno-skórny i położniczo-gynekologiczny, oraz oddział chorób ocznych, umieszczony z konieczności w suterenach.

Przy akcie L. W. kr. 27317/88 przedłożone nam zostały plany i kosztorys pawilonu chirurgicznego; lecz w nadziei, że budowana właśnie klinika chirurgiczna wpłynie na zmniejszenie frekwencyi na oddziale chirurgicznym w szpitalu św. Łazarza, Wydział krajowy, licząc się zarazem z niekorzystnem finansowem położeniem kraju nie przedkładał Wysokiemu Sejmowi żadnych wniosków; zresztą uważaliśmy za pilniejszą na razie sprawę postawienie budynku dla pomieszczenia chorych, dotkniętych chorobami zaraźliwemi. Potrzebie tej zaradzono (jak L. W. kr. 8638/89) przez umieszczenie oddziału chorób zaraźliwych w budynku pomagazynowym, opróżnionym przez przeniesienie magazynu żywności bliżej kuchni szpitalnej do osobno na ten cel urządzonego budynku.

Tu nadmienić musimy, że nadzieja co do wpływu kliniki chirurgicznej na zmniejszenie się frekwencyi na oddziale chirurgicznym w szpitalu okazała się płonną; klinika otwartą już została, lecz przepełnienie w szpitalu panuje jak dawniej.

We wrześniu 1889 r. wniosło kollegium lekarzy szpitala św. Łazarza w Krakowie do Wysokiego Sejmu petycyę o rozpatrzenie sprawy rozszerzenia szpitala, przedstawionej w memoryale do L. W. kr. 27317/88. Petycya ta jednak nie przyszła pod obrady Wysokiej Izby.

Na dowód, jak w szpitalu św. Łazarza wzrastało z każdym rokiem przepełnienie, posłużyć mogą następujące daty:

W roku	1881	było w szpitalu św. Łazarza chorych	6.392,	dni leczenia	160.659
„	1882	„ „	6.111	„	154.689
„	1883	„ „	5.879	„	153.664
„	1884	„ „	6.481	„	159.845
„	1885	„ „	6.816	„	168.535
„	1886	„ „	7.110	„	179.655
„	1887	„ „	7.101	„	182.903
„	1888	„ „	6.989	„	185.871
„	1889	„ „	7.594	„	201.635

W r. 1889 wynosiły dni leczenia na samym oddziale chirurgicznym 34.641, łóżek posiada ten oddział 80, a bywały czasy, n. p. w maju 1889 r., że chorych było dziennie 109.

Widząc nieuniknioną potrzebę postawienia nowego pawilonu chirurgicznego, którego budowa jeszcze przed kilkunastu laty jak wyżej nadmieniono, była projektowaną i tylko dla braku funduszów nie mogła podówczas przyjść do skutku, postanowił Wydział krajowy przedstawić tę sprawę Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem o wyznaczenie na ten cel kredytu.

Kosztorys i plany sporządzone z uwzględnieniem najnowszych wymagań chirurgii, znajdują się przy akcie L. W. kr. 34.541/90. Koszta budowy pawilonu (na 108 łóżek) wraz z wewnętrznem urządzeniem obliczono na 125.000 zł. w. a.

Co do miejsca na projektowany pawilon, to zgodnie z wnioskiem p. dyrektora szpitala (podanym w relacyi do L. W. 664/88) uważamy za najodpowiedniejszą na ten cel część gruntu „na Blichu“, odstąpioną przez Wysoki Sejm w r. 1880 c. k. Rządowi pod budowę klinik.

Ponieważ c. k. Rząd uznał za stosowne wybudować klinikę chirurgiczną na innym gruncie, nie na odstąpionym, a budowa innych klinik na tem miejscu prawdopodobnie nie przyjdzie więcej do skutku, przeto udaliśmy się w odezwie z dnia 23. maja 1890 L. W. kr. 17.241 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o zapytanie c. k. Rządu, czyby nie zechciał odstąpić pod budowę pawilonu chirurgicznego przynajmniej części, darowanego przez Wysoki Sejm w r. 1880 gruntu „na Blichu“.

O decyzyi c. k. Rządu nie mamy jeszcze wiadomości, lecz jeżeli wypadnie nieprzychylnie, trzeba będzie pawilon projektowany postawić na gruncie szpitalnym, na południe od starego gmachu. Ten drugi projekt pociągnąłby jednak znaczniejsze koszta za sobą, gdyż grunt ten nisko położony, musiałby naprzód być osuszony i fundamenta daćby trzeba głębsze.

Przedstawiwszy Wysokiemu Sejmowi nieodzowną potrzebę rozszerzenia szpitala św. Łazarza w Krakowie przez wybudowanie pawilonu chirurgicznego, wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przeznacza na budowę pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie i na wewnętrzne urządzenie kwotę stu dwudziestu pięciu tysięcy (125.000 zł. w. a.) płatną w dwu rocznych ratach z ogólnej pożyczki krajowej.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów 6. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Sp. we Lwowie.

L. W. kr. 37.340/90.

Aelg. 32.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia jeszcze jednej posady sekundaryusza I. klasy przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

W szpitalu św. Łazarza w Krakowie, jak i w innych, dawał się czuć brak odpowiedniego, dokładnie odosobnionego miejsca dla pomieszczenia chorych zakaźnych.

Gdy za zezwoleniem Wysokiego Sejmu został wbudowany nowy magazyn artykułów żywności, zaraz obok kuchni szpitalnej, adaptowano stary budynek pomagazynowy na oddział rezerwowy, w którym od 12. kwietnia 1890 mieszczą się chorzy zakaźni.

Chorych tych jest zawsze znaczna ilość w szpitalu i tak było ich n. p.

od 12 do końca kwietnia 1890	30
w maju	36
w czerwcu	39
w lipcu	43.

Ponieważ oddział ten jest od szpitala oddalony, ponieważ dalej zachodzi obawa, ażeby posługa sama nie roznosiła zarazków po szpitalu, gdyby także na inne przychodziła oddziały, dlatego Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 13. maja b. r. L. W. 20.097 zezwolił, ażeby wyłącznie dla tego oddziału dodano stale jedną Siostrę miłosierdzia i posługę z trzech osób złożoną. Z tych samych powodów uznajemy za słuszne twierdzenie p. Dyrektora szpitala (akt L. W. 36.185/90), że oddział dla chorych zakaźnych powinien mieć swego osobnego sekundaryusza, któryby jedynie pracy na tym oddziale się oddawał i oddział ten prowadził.

Prócz względów na znaczną odległość od szpitala i niebezpieczeństwo zawleczenia zarazy na inne oddziały, przemawia za utworzeniem jeszcze jednej posady sekundaryusza i ta okoliczność, że od dłuższego czasu uskarza się komitet administracyjny szpitala na brak sił lekarskich; w sprawozdaniu Dyrekcyi o ekonomicznej, administracyjnej i lekarskiej czynności w szpitalu św. Łazarza za rok 1889 (akt L. W. 28.033/90). zamieszczona jest prośba

o utworzenie trzech jeszcze posad sekundaryuszów, a to dla oddziału chirurgicznego, położniczo-ginekologicznego i syfilitycznego.

Do prośby tej nie przychylił się Wydział krajowy, nie widząc podówczas koniecznej potrzeby pomnożenia sił lekarskich dla powyższych trzech oddziałów.

Wobec tego jednak, że w szpitalu św. Łazarza w Krakowie w ogólności nie jest za wiele służby lekarskiej, że dla oddziału zakaźnych koniecznie osobnego przeznaczyć trzeba lekarza, że wkońcu lekarz ten prawie samodzielnie oddział ten będzie prowadził; Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Ustęp B. „Służba lekarska“ uchwalonogo przez Sejm krajowy na posiedzeniu z dnia 10. października 1878 roku, etatu posad i płac krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie ma odtąd brzmieć jak następuje:

B. Służba lekarska:

a) sześciu prymaryuszów (między nimi profesor położnictwa);
b) siedmiu sekundaryuszów I. klasy;
c) trzech sekundaryuszów II. klasy;
d) akuszerka;
e) aptekarz;
f) prosektor;
g) chemik.

II. Do budżetu szpitala św. Łazarza w Krakowie Rub. I. poz. 4. wydatków na rok 1891 wstawia się na płacę dla 7 sekundaryuszów I. klasy kwotę czterech tysięcy dwustu (4.200 zł.) zamiast preliminowanej 3.600.

We Lwowie dnia 30. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Franciszek Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. W. 34.447.

Aelg. 33.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego w sprawie sprzedaży karczmy, należącej do funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie, a położonej w Krowodrzy.

Wysoki Sejmie!

Fundusz szpitala św. Łazarza w Krakowie (a właściwie po połowie fundusz podrzutków i położnic) posiada w Krowodrzy pod l. hip. 39 karczmę, do której wraz z placem pod budynkiem należy 258 sążni kwadratowych; budynek jest murowany, parterowy.

Ponieważ fundusz powyższy, który był właścicielem prawa propinacyi w Krowodrzy, utracił takowe z końcem 1889 r. na podstawie ustawy z 22. kwietnia 1889 (Dz. u. kr. Nr. 30), przeto wniosła Dyrekcya powyższego szpitala do nas prośbę, popartą przez Komitet administracyjny, ażeby uzyskać zezwolenie na sprzedaż tej karczmy, która daleko za wsią położona, a 4 kilometry od szpitala oddalona, nie może być przez zarząd szpitala dozorowaną.

Ponieważ atoli ta sprawa została poruszoną pod koniec ostatniej sesyi sejmowej i nie mogliśmy już przyjść do Wys. Sejmu z wnioskiem, a tylko Wys. Sejm za sankcyą Najjaśniejszego Pana może zezwolić na tę sprzedaż części majątku funduszu szpitala, przeto polecił Wydział krajowy (L. W. 50.015) wydzierżawić tymczasowo tę karczmę na rok jeden.

Na tej podstawie wydzierżawiono karczmę na rok 1890 Piotrowi Rajtarowi za rocznym czynszem 40 zł., gdyż więcej nie można było uzyskać.

Obecnie zaś, przedstawiwszy tę sprawę, przedkładamy następującej treści wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zezwala się, ażeby karczma w Krowodrzy l. hip. 39 wraz z należącym do niej gruntem — razem 258 sążni kwadratowych — własność funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie, została sprzedaną, a uzyskana ztąd kwota wcielona po połowie do majątku zarodowego funduszu podrzutków i położnic przy powyższym szpitalu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 6. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Hoszard *w. r.*
Członek Wydziału kraj.

L. W. 34.660|90.

Aelg. 34.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy Okocim względem pokrycia kosztów pielęgnowania Maryi Tritko w wiedeńskim zakładzie zaopatrzenia z funduszu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm petycyę gminy Okocim o pokrycie kosztów pielęgnowania Maryi Tritko w wiedeńskim zakładzie zaopatrzenia na „Alserbach“ z funduszu krajowego, Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej. Akta w tej sprawie nadesłane odezwą c. k. starostwa powiatowego w Brzesku z dnia 13. marca 1890 l. 4399 wykazują następujący stan rzeczy:

Marya Tritko, żona Wojciecha Tritki, przynależna według kilkakrotnie przez zwierzchność gminną wystawionych świadectw przynależności i ubóstwa do gminy Okocim, była leczoną w szpitalu powszechnym w Wiedniu na klinice psychiatrycznej od dnia 25. stycznia 1884 do dnia 3. kwietnia 1884 kosztem 68 zł. w. a. Jako nieuleczalna oddaną została w dniu 3. kwietnia 1884 do zakładu zaopatrzenia w Wiedniu (Versorgungs-Anstalt am Alserbach) za wynagrodzeniem dziennem po 60 ct. O tem zawiadomił magistrat m. Wiednia zwierzchność gminną w Okocimie, pismem z dnia 28. marca 1884 l. 94.241, zastrzegając sobie zwrot urosłych w domu zaopatrzenia kosztów utrzymania. Równocześnie upraszał zarząd szpitala powszechnego w Wiedniu odezwą z dnia 14. marca 1884 l. 2686 Wydział krajowy o zarządzenie odebrania i umieszczenia tej chorej w krajowym zakładzie dla obłąkanych.

Zwierzchność gminna w Okocimie wezwana przez c. k. starostwo w Brzesku, wskutek odezwy Wydziału krajowego z dnia 20. marca 1884 l. 14.211 do odebrania chorej z Wiednia i odstawienia jej do Kulparkowa, wniosła prośbę do c. k. starostwa, aby ją na koszt kraju do Kulparkowa odesłano. Wskutek tej prośby upraszało c. k. starostwo dyrekcyę zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie odezwą z dnia 6. kwietnia 1884 l. 4086 o zarządzenie, aby Maryę Tritko z zakładu zaopatrzenia w Wiedniu do zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie na koszt gminy przez służbę zakładową przewieziono, co się też stało. Chora ta została dnia 28. kwietnia 1884 z Wiednia do zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie przez służbę zakładu odstawioną. Odezwą z dnia 5. czerwca 1884 l. 2628 zawezwał p. dyrektor zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie zwierzchność gminną w Okocimie, ażeby najdalej do 18. czerwca 1884 odebrała tę wyleczoną umysłowo chorą z zakładu, a gdy gmina jej w terminie oznaczonym z zakładu nie odebrała, została rekonwalescentka ta na koszt gminy do domu odstawioną i tam zwierzchności gminnej d. 26. czerwca 1884 oddaną. Marya Tritko udała się następnie ponownie do szpitala powszechnego w Wiedniu, została jednak ztamtąd dnia 5. września 1884 po raz wtóry do domu zaopatrzenia w Wiedniu odstawioną, a magistrat wiedeński zawiadomił o jej przyjęciu ponownie zwierzchność gminną w Okocimie pismem z dnia 12. września 1884 l. 276.156, zastrzegając znowu sobie zwrot kosztów licząc po 60 ct. dziennie, nadto odniósł się do c. k. starostwa w Brzesku, by chorą tę z Wiednia odebrano.

Mimo wezwania c. k. starostwa z dnia 31. grudnia 1884 l. 17.982 nie odebrała zwierzchność gminna Maryi Tritko, wskutek czego pozostawała ona w tym zakładzie aż do dnia śmierci tj. do 17 sierpnia 1885.

Za pielęgnowanie Maryi Tritko w domu zaopatrzenia w Wiedniu narosły koszta w łącznej kwocie 222 zł. 95 ct, których zwrotu magistrat wiedeński się domaga.

Zaś za przewóz jej z Wiednia do Kulparkowa i ztąd do Okocima należy się 72 zł. 49 ct., które gmina jest obowiązaną zwrócić zakładowi dla obłąkanych na Kulparkowie. Cała więc należytość, którą gmina Okocim ma zapłacić wynosi 295 zł. 44 ct. Koszta leczenia w wiedeńskim szpitalu i na Kulparkowie zostały już zapłacone z funduszu krajowego w kwocie 121 zł. 10 ct. C. k. starostwo w Brzesku zasądziło zwierzchność gminną w Okocimie na mocy postanowienia ustawy z 3. grudnia 1863 dz. p. p. nr. 105 na zapłacenie powyższych należytości, które to postanowienie zatwierdzonem zostało następnie w drodze rekursów, decyzyą c. k. Namiestnictwa z dnia 12. października 1888 l. 13.708 i reskryptem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 29. kwietnia 1889 l. 3242 (Intymat c. k. Namiestnictwa z dnia 26. maja 1889 l. 32.497).

Motywa powyższych prawomocnych orzeczeń wszystkich instancyj władz politycznych są te, że gmina będąc wcześnie zawiadomioną o przyjęciu chorej do domu zaopatrzenia w Wiedniu, chcąc uniknąć urość mogących kosztów, była w możności odebrać chorą natychmiast i własnym kosztem dalej pielęgnować. A gdy obowiązku tego zaniedbała, zniewoliła tem samem Magistrat wiedeński do utrzymywania tej, pomocy potrzebującej chorej, aż do dnia jej śmierci; tem samem musi sobie przypisać winę, że koszta te do tak znacznej kwoty urosły. Prawo regresu o zwrot tych kosztów od osób do tego z prawa cywilnego obowiązanych, a w szczególności od męża leczonej, przyznano gminie w myśl §. 23 ustawy z dnia 3. grudnia 1863, w zwykłej drodze sądowej. — Gdy c. k. starostwo na rekwizycyę magistratu wiedeńskiego i Wydziału krajowego zarządziło ściągnięcie powyższych należytości od gminy, wniosła zwierzchność gminna Okocim prośbę z dnia 4. lipca 1889 l. 161 do c. k. starostwa, o przedłużenie terminu do uiszczenia takowych, albowiem nie mając żadnych funduszów, musi kwotę potrzebną wstawić do budżetu na rok 1890. Gmina wniosła tymczasem w październiku petycyę do Wysokiego Sejmu o pokrycie kosztów tych z funduszu krajowego, a gdy petycya ta jeszcze nie została załatwioną, zostały dalsze kroki przymusowe w celu ściągnięcia powyższych należytości aż do decyzyi Wysokiego Sejmu wstrzymane, a to tem bardziej, ile że i Wydział Rady powiatowej w Brzesku w sprawozdaniu swojem z dnia 22. lutego 1890 l. 928 wystosowanem do Wydziału krajowego, będąc wezwany przez c. k starostwo o wstawienie potrzebnej kwoty do budżetu gminnego na rok 1890. upraszał o odroczenie tej sprawy, albowiem gmina w roku zeszłym ucierpiała dotkliwie od posuchy, przez co by jej było trudno spłacić tak znaczną kwotę z dodatków do podatków.

Ze względu, że gmina przez niedbalstwo swoje sama zawiniła, że koszta te do tak znacznej kwoty urosły;

ze względu dalej, że przyjęcie takowych na fundusz krajowy mogłoby stanowić precedens dla podobnych wypadków w przyszłości;

ze względu nareszcie, że Okocim należy do większych wsi w kraju, obejmując 1700 ludności, 213 osad i 1140 morgów gruntów włościańskich, a więc i dodatki do podatków w celu uiszczenia powyższej należytości nie mogą być tak znaczne, aby stały się pojedynczym kontrybuentom tak dokuczliwymi, iżby pomoc z funduszu krajowego była konieczną, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy nad petycyą tą przejść do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 10. września 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski m. p.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard m. p.

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 23.150/90.

Aelg. 35.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o przekazanych do zbadania petycyach gminy Dolina i Pogorska Wola.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z 24. listopada 1889 (LW. 55.532) zostały Wydziałowi krajowemu przekazane do zbadania i zdania sprawy dwie petycye, a mianowicie:

I. Gminy Dolina o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów leczenia i utrzymania Chany Fleckmann w kwocie 2172 zł. 30 ct. w. a.

II. Gminy Pogorska Wola o pokrycie z funduszu krajowego kosztów utrzymania w Budapeszcie i przewiezienia ztamtąd Katarzyny Bednarzówny w kwocie 82 zł. 49 ct. wa.

Wywiązując się z tego polecenia, zdajemy sprawę jak niżej:

Ad I. Chane Fleckmann leczoną była cztery razy w trzech szpitalach budapeszteńskich kosztem 2172 zł. 30 ct. w. a. a mianowicie: w czasie 1) od 4. lutego do 31. grudnia 1868 2) od 1. stycznia do 4. lutego 1869, 3) od 5. lutego 1869 do 14. lipca 1872, 4) od 15. lipca 1872 do 28. marca 1877.

Na wniosek kr. węg. Ministerstwa spraw wew. z 22. września 1870 L. 12.077 wydało c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzenie z d. 27. września 1870. L. 13.047, ażeby narosłe w szpitalach austryackich koszta leczenia chorych, przynależnych do Węgier, wykazywano do zwrotu corocznie a najdalej w ciągu roku następnego, w przeciwnym bowiem razie musianoby odmówić zwrotu za późno wykazanej należytości.

Wydział krajowy polecił zarządom szpitali zastosować się do treści tego rozporządzenia ministeryalnego, pewny, że i zarządy szpitali węgierskich przestrzegać będą przepisów powyższych przy sposobności leczenia tamże tutejszokrajowców. Tymczasem zarządy szpitali, w których Chane Fleckmann leczoną była w czasie d a1) do 3) (jak wyżej) dopiero po upływie trzech lat zawiadomiły nas o przyjęciu tej chorej na kuracyą i przedłożyły rachunek, przeto w myśl powyższych przepisów odmówiliśmy wręcz (LW. 946 72) przyjęcia tych kosztów leczenia, nie wdając się nawet w sprawdzenie, czy przynależność tej chorej do Galicyi jest udowodnioną.

Zwłokę tę w zawiadomieniu nas o przyjęciu chorej na kuracyą usprawiedliwiło wprawdzie węg. Ministerstwo spraw wewnętrznych (LW. 51773) tą okolicznością, że przynależność chorej nie mogła być przez dłuższy czas sprawdzoną, lecz znowu odmówiliśmy zapłacenia przypadającej na fundusz krajowy części kosztów leczenia Chany Fleckmann, ponieważ i teraz przynależność tej chorej do Galicyi nie była jeszcze stwierdzoną.

Tymczasem zapłaciło węg. Ministerstwo spraw wewnętrznych szpitalom budapeszteńskim wszystkie koszta leczenia Chany Fleckmann i udało się o zwrot tych kosztów do c. k. Namiestnictwa we Lwowie, które nas o tem zawiadomiło (LW. 38438 87), dodając zarazem, że koszta te od rodziny leczonej nie mogą być ściągnięte i że chorej przyznano prawomocnem orzeczeniem władz politycznych przynależność do Doliny.

Gdy następnie c. k. Namiestnictwo przysłało nam (LW. 54485|88) udokumentowany rachunek kosztów leczenia Chany Fleckmann, rachunek ten został sprawdzony na kwotę 2172 zł. 30 ct., z czego przypadło na fundusz krajowy 1444 zł. 51 ct., a na gminę miasta Dolina, jako gminę przynależności 727 zł. 79 ct. jako połowę kosztów leczenia za czas od 5. marca 1869 do 15. lutego 1875 r., w którym to czasie obowiązywała ustawa krajowa z 3. grudnia 1868 (Nr. 29 Dz. u. kr.) nakładająca na gminę przynależności obowiązek ponoszenia połowy kosztów leczenia swoich przynależnych

Dlatego przesławszy c. k. Namiestnictwu całą kwotę 2172 zł. 30 ct. w. a., udaliśmy się równocześnie do c. k. starostwa w Dolinie z prośbą o ściągnięcie od gminy Dolina, jako gminy przynależności Chany Fleckmann kwoty 727 zł. 79 ct. w. a.

Na taką też kwotę 727 zł. 79 ct. dostała gmina Dolina „kartę upominającą“ od c. k. urzędu podatkowego w Dolinie (jak załącznik 3 petycyi).

Ad II. W sprawie petycyi gminy Pogorska Wola co do kosztów utrzymania w Budapeszcie i przewiezienia do Galicyi Katarzyny Bednarzównej udał się Wydział krajowy (LW. 16010|89) do c. k. starostwa w Tarnowie z prośbą o wyjaśnienie tej sprawy, ponieważ takowa u nas traktowaną nie była, jako należąca ściśle do kompetencyi władz politycznych.

C. k. starostwo w Tarnowie przedstawiło tę sprawę (LW. 23150|90) jak następuje:

Katarzyna Bednarzówna była utrzymywaną przez budapeszteńską gminę w czasie od 11. listopada 1887 do 15. września 1888 r. kosztem 61 zł.

Gdy przynależność Bednarzównej została stwierdzoną, zamiadomiło o tem c. k. starostwo w Tarnowie magistrat w Budapeszcie.

W odezwie do wystosowanej (LW. 23150|90) podnosi c. k. starostwo okoliczność, iż koszta utrzymania mogły były być mniejsze, gdyby magistrat budapeszteński był zaraz po zawiadomieniu o stwierdzeniu przynależności zawezwał gminę Pogorska Wola do odebrania Bednarzównej, tymczasem uczynił to dopiero po upływie pięciu miesięcy.

Gmina uprosiła magistrat budapeszteński, ażeby na rachunek gminy odesłał pod konwojem Bednarzównę, z czego urosły dalsze koszta przewiezienia 21 zł. 49 ct. Ponieważ Bednarzówna nie była leczoną w żadnym szpitalu powszechnym, lecz jedynie utrzymywaną na obczyźnie, przeto koszta te jak również koszta przewiezienia winna w myśl postanowień ustawy o przynależności z dnia 3. grudnia 1863. r. (Dz. u. p. Nr. 165) ponieść za ubogą Katarzynę Bednarzównę gmina Pogorska Wola, jako gmina przynależności. Przedstawiwszy w ten sposób cały stan rzeczy, Wydział krajowy wnosi:

„Wysoki Sejm raczy to sprawozdanie przyjąć do wiadomości“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 6. sierpnia 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Franciszek Hoszard,

Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

LW. kr. 39.155/1890.

Aelg. 36.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z preliminarzami galicyjskiego funduszu propinacyjnego i galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego na rok 1890 i 1891.

Wysoki Sejmie!

W myśl §. 41. ustawy propinacyjnej z dnia 22. kwietnia 1889 (Nr. 30. dz. u. kr.) mamy zaszczyt przedłożyć nadesłane nam przez c. k. Namiestnictwo przy odezwie z dnia 8. września 1890 r. L. 64.880.

1. Sprawozdanie o działalności c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego i o obecnym stanie funduszów.

2. Sprawdzone przez oddział rachunkowy c. k. Namiestnictwa sumaryczne preliminarze galicyjskiego funduszu propinacyjnego na rok 1890 i 1891.

3. Sprawdzone w podobny sposób sumaryczne preliminarze galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego za rok 1890 i 1891 z wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy przyjąć do wiadomości sprawozdanie c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego z dotychczasowej jej działalności i o obecnym stanie funduszów i uchwalić załączone preliminarze na rok 1890 i 1891.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 4. września 1890.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. D. Sawczak w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. 64880 ex 1890.

Sprawozdanie

o działalności c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego i o obecnym stanie funduszów.

Przedkładając w myśl §. 41 ustawy z d. 22. kwietnia 1889 Dz. u. kr. N. 30. po raz pierwszy preliminarze galic. funduszu propinacyjnego tudzież funduszu rezerwowego na lata 1890 i 1891 uważa c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego za swój obowiązek dać pogląd na dotychczasową swoją działalność i przedstawić obecny stan funduszu propinacyjnego.

Pierwszem po ukonstytuowaniu się zadaniem Dyrekcyi funduszu propinacyjnego było ile możności najkorzystniejsze sfinansowanie tej części 4% obligacyj, w nominalnej wartości 62,200.000 zł. wydać się mających, która w myśl §. 20. noweli propinacyjnej nie miała być zatrzymaną dla wypłaty in natura uprawnionym, a przeto już z dniem 1. stycznia 1890 miała się znaleść w obiegu.

W tym celu rozpisano na dzień 25. maja 1889 ograniczoną rozprawę ofertową, do której zawezwano najlepiej akredytowane instytucye finansowe.

Przy rozprawie utrzymał się c. k. uprzyw. austr. Bank dla krajów koronnych w spółce z wiedeńskim „Bank Verein“ z najmniejszą ofertą 88 zł. 32½ ct. za każde 100 zł. nominalnej wartości.

Z uwagi na trudności, jakie się nasuwały przy przeprowadzeniu tak znacznej operacyi kredytowej uważać należy rezultat ten jako nader pomyślny.

Równocześnie z rozpisaniem rozprawy ofertowej wezwano w myśl §. 20. ustawy uprawnionych za pomocą publicznego ogłoszenia w dzienniku urzędowym do wniesienia w prekluzyjnym 30 dniowym terminie deklaracyj co do wypłaty kapitałów wynagrodzenia w winkulowanych obligacyach.

Na podstawie zgłoszeń, które wskutek tego wezwania odebrano, przypadła do wypłaty tytułem kapitałów wynagrodzenia kwota 23,882.100 zł. w winkulowanych obligacyach, pozostałą zaś z całej emisyi 62,200.000 zł. nom. część pożyczki w nom. kwocie 38,317.900 zł. przyjęły wspomniane instytucye bankowe po umówionej cenie kupna do emisyi i wypłaciły wypadającą należytość 33,844 285 zł. 17½ ct. w myśl ugody z dnia 2. stycznia1890 w zamian za złożone 4% walory.

Równocześnie z tą akcyą finansową ustanowiła Dyrekcya formularz wydać się mających 4% obligacyj propinacyjnych wraz z planem umorzenia a zarazem ułożyła i przedłożyła

do zatwierdzenia c. k. Ministerstwu skarbu projekta instrukcyi względem losowania pożyczki [1]. oraz sposobu załatwiania czynności rachunkowych i manipulacyjnych [2].

Pod względem administracyjnym wydano przedewszystkiem instrukcyę szczegółową o toku urzędowania [3]. w Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, a zarazem w myśl §. 33. ustawy zawiadomiono uprawnionych za pomocą urzędowego ogłoszenia o wygaśnięciu zastrzeżonego im w §. 4. ustawy krajowej z 30. grudnia 1875 Dz. u. kr. Nr. 55/ex 1877 prawa realnego do jednego szynku.

Równocześnie przesłano właściwym sądom wykazy odnośnych ciał tabularnych z wezwaniem, by przy każdym majątku, przy którym są wpisy hipoteczne wskazane §. 18 powołanej ustawy krajowej, uwidoczniono w księgach hipotecznych z urzędu, że prawo propinacyi ustaje z końcem roku 1889, że właściciel tego majątku jest uprawniony do pobrania oznaczonego w nowej ustawie z r. 1889 wynagrodzenia pieniężnego i że przyznane właścicielowi majątku prawo realne do jednego szynku napojów spirytusowych wygasło raz na zawsze.

Zarazem w celu dokonania wymiaru przypadających właścicielom prawa propinacyi w myśl §. 6. noweli wynagrodzeń, a to według czystego dochodu oznaczonego prawomocnemi orzeczeniami c. k. krajowej komisyi propinacyjnej, względnie dyrekcyi funduszu propinacyjnego, wezwano sądy hipoteczne, aby w przeznaczonych na ten cel tabelach wykazały teraźniejszy stan tabularny wszystkich tych posiadłości, z któremi dotychczas prawo propinacyi było połączone.

Na podstawie tych przez sądy wskutek powyższego wezwania ułożonych wykazów tabularnych przystąpiła Dyrekcya natychmiast do wymiaru kapitałów wynagrodzenia i w przeciągu trzech miesięcy wydała 8917 takich wymiarów, o czem zawiadomiono tak interesowanych jak również sądy realne w myśl drugiego ustępu § 30 noweli propinacyjnej Komisyjne dochodzenia reklamacyj, których odebraliśmy 3248 oraz 51 zgłoszeń w myśl § 16 ust. 2 noweli poruczono siedmnastu urzędnikom politycznym. Pod kierunkiem tychże urzędników zarządzono jednocześnie w 132 wypadkach §. 15-go, w 57 wypadkach §. 16 ustęp 1 noweli oszacowanie wartości realnego prawa do jednego szynku przez zaprzysiężonych znawców.

Skomplikowane te i wiele czasu pochłaniające czynności urzędowe zostały z wymaganym samą istotą rzeczy pospiechem a jednak bez ujmy w dokładności w miesiącach sierpniu, wrześniu i w początkach października 1889 dokonane. Przedłożone akta dochodzeń zbadano i na sesyach plenarnych w drodze uchwał załatwiono; poczem przystąpiono do wymiaru wynagrodzeń dodatkowych w myśl wydanych orzeczeń o czystym dochodzie z prawa propinacyi (§. 7 noweli).

Ostateczny wynik tych wymiarów przedstawia się w cyfrach jak następuje:

Łączna suma kapitałów przypadajcych właścicielom prawa propinacyi do wypłaty wedle pierwotnych orzeczeń c. k. krajowej komisyi propinacyjnej, jako też na podstawie orzeczeń przez Dyrekcyę w myśl §. 16 noweli prop. w drodze oszacowań wydanych wynosi 53,879.450 zł. nominalnej wartości, natomiast dodatkowe w drodze reklamacyi przyznane wynagrodzenia wymierzone zostały również wedle $17^1/_2$ krotnie wziętej przewyżki przyznanego czystego dochodu w wysokości 8,320.550 zł. nom. wartości, czem cały w §. 5 noweli oznaczony kapitał wynagrodzenia w kwocie 62,200.000 zł. nominalnej wartości zupełnie został wyczerpany.

W miesiącu sierpniu 1889 poczyniła c k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego pierwsze kroki celem wydzierżawienia przechodzącego z dniem 1 stycznia 1890 na kraj, względnie na krajowy fundusz propinacyjny, prawa wyszynku i sprzedaży trunków propinacyjnych.

W tym celu delegowano na każdy powiat polityczny jednego lub dwóch, z miejscowymi stosunkami obeznanych mężów zaufania, po większej części z grona właścicieli większych posiadłości ziemskich, których zadaniem było, stosownie do udzielonej im osobnej instrukcyi zbadać przedewszystkiem dokładnie prawdziwą realną wartość znajdujących się w powiecie

uprawnień propinacyjnych, wejść następnie w rokowania tak z uprawnionymi jak i mającymi zamiar zadzierzawienia prawa propinacyi, przyjąć ich odnośne oświadczenia i w ogóle działać w tym kierunku, aby zapewnić funduszowi propinacyjnemu ile możności jak najbardziej wydatny wynik z prawa propinacyi, bądź to przez wydzierżawienie poszczególnych uprawnień propinacyjnych z wolnej ręki, bądź też w drodze licytacyi.

Dla bliższego poinformowania o stosunkach dzierżawnych udzielono tym mężom zaufaniao dnośnych, według powiatów ułożonych wykazów, które już poprzednio w miesiącach maju. czerwcu i lipcu 1889 sporządzono na podstawie przedkładanych w myśl §. 28 noweli prop. przez dotychczasowych uprawnionych dokumentów.

Zarazem też wezwano mężów zaufania, aby przy sposobności przeprowadzenia sprawy dzierżawnej, dokonali także czynności wskazanej §. 27 noweli prop. w tych wypadkach, w których prawo propinacyi wydzierżawione zostało łącznie z innemi sprawami użytkowania, regulując te sprawy wedle możności na drodze zgodnego porozumienia się.

Stanowcze wszakże załatwienie wszystkich spraw dzierżawnych zastrzegła sobie c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego, w tym celu utworzono oprócz właściwego biura funduszu propinacyjnego osobną sekcyę dla spraw dzierżawnych.

Jeżeli się weźmie na uwagę, że po wdrożeniu wszystkich niezbędnych prac przygotowawczych dla przeprowadzenia sprawy zabezpieczenia w drodze dzierżawy dochodu z prawa propinacyi, które w całym kraju obejmuje przeszło 8000 uprawnień, pozostawał zaledwie dwumiesięczny okres czasu, w ciągu którego potrzeba było niemało skomplikowanych stosunków prawnych uporządkować, istniejące umowy dzierżawne należycie zbadać i ocenić, poszczególne rejony propinacyjne odpowiednio do stosunków miejscowych uregulować, lub w jednych rękach zjednoczyć; — gdy dalej zważy się okoliczność, że chodziło tu o zupełnie rzecz nową, wymagającą całkowicie samoistnego i należycie z góry obmyślonego postępowania, to każdy bezstronny przyznać musi, iż pokonanie tych wszystkich niezwykłych trudności w stosunkowo tak krótkim preciągu czasu, zawdzięczyć należy li tylko wytrwałej i gorliwej pracy tak centralnego zarządu, jako też pełnemu poczucia obywatelskiego współdziałaniu uproszonych przez c. k. Dyrekcyę do akcyi dzierżawnej delegatów.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego nie może też pominąć milczeniem, iż w dokonaniu tak trudnych zadań doznała wszechstronnego i chętnego poparcia także ze strony samych uprawnionych, co z tem większym podnieść należy uznaniem, ile że przy przeprowadzeniu rozpraw dzierżawnych musiano poruszyć rozliczne interesa materyalne tych ostatnich.

Na podstawie zatwierdzonych ofert, względnie wyników licytacyjnych zabezpieczyła c k. Dyrekcya dochód z prawa propinacyi 3914 kontraktami dzierżawnymi, a łączny czynsz ze wszystkich wydzierżawionych uprawnień propinacyjnych wynosi:

na rok 1890 kwotę . 3,428.092 zł.
na rok 1891 kwotę . 3,438.635 zł.

Tylk w nader wyjątkowych wypadkach uchwaliła c k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego, aby wykonywanie prawa wyszynku odbywało się we własnym zarządzie t. j. przez ustanowionych własnych szynkarzy, lecz i te uprawnienia zostały następnie z małymi wyjątkami wydzierżawione.

Podnieść wreszcie wypada także, że wypłata kapitałów wynagrodzenia postępuje również bardzo szybko, albowiem do dnia 15 sierpnia 1890 roku, zatem w ciągu siedmiu miesięcy wyasygnowano już uprawnionym:

kapitałów wynagrodzenia w gotówce	28,632.425 zł. 57 ct.
przyznano odsetków	101.693 zł.
razem .	28,733.118 zł. 57 ct.

zaś kapitałów wynagrodzenia w obligacyach propinacyjnych . . . . 15,224.550 zł., zatem

pozostaje jeszcze do wypłaty kapitałów:

w gotówce . . . 5,211.859 zł. 60½ ct.
w obligacyach . . 8,657.550 zł. — ct.

Obecnie jest jeszcze także w toku czynność wskazana §. 43. noweli propinacyjnej, należy się jednak spodziewać, iż w ciągu miesiąca września b. r. wyda już c. k. Dyrekcyc orzeczenie o czystym dochodzie z prawa propinacyi wszystkich tych miast, które po myśli §. 42-go noweli pozostały i nadal w samoistnem wykonywaniu tego prawa do końca r. 1910; poczem oznaczony zostanie jeszcze przed zamknięciem rachunków funduszu propinacyjnego za rok bieżący stosownie do drugiego ustępu §. 43 go noweli udział tych miast w subwencyi państwowej, przyznanej ustawą z dnia 20 czerwca 1888 Dz. u. p. Nr. 95.

Według załączonych preliminarzy przedstawia się stan finansowy funduszów zostających pod zarządem c. k. Dyrekcyi jak następuje:

I. galicyjskiego funduszu propinacyjnego

w r. 1890

dochody	4,488.122 zł.
wydatki	4,377.850 „
pozostaje zwyżka . .	110.272 zł.

w r. 1891

dochody	4,498.665 zł.
wydatki	4,377.860 „
pozostaje zwyżka .	120.805 zł.

Z tego okazuje się, że finansowa równowaga między dochodami a wydatkami nie tylko będzie zapewnioną bez uciekania się do funduszu rezerwowego, lecz owszem pozostanie zwyżka, którą będzie można korzystnie lokować przez zakupno papierów wartościowych.

II. galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego

w r. 1890

dochody	150.779 zł.
wydatki	140.684 „
pozostaje zwyżka .	10.095 zł.

w r. 1891

dochody	229.950 zł.
wydatki	103.482 zł.
pozostaje zwyżka .	126.468 zł.

Wobec tego tak korzystnego rezultatu nie tylko zostaną pokryte z dochodów wszystkie wydatki, ale nadto będzie można powiększyć majątek zarodowy, który wynosi obecnie w papierach wartościowych nominalnej wartości . . . . 5,509.700 zł.

przeto w porównaniu do otrzymanych z Wydziału krajowego papierów wartościowych w nominalnej kwocie . . 3,770.200 zł.
gotówki . . . . . 41.592 „ 91 ct. 3,811.792 zł. 91 ct.
powiększył się o . 1,697.907 zł. 09 ct.

a względnie po potrąceniu przypadającego miastom w myśl §. 42. noweli prop. z subwencyi przyznanej ustawą państwową z 20 czer-

wca 1888 Dz. u. p. Nr. 95. udziału, licząc w przybliżeniu rocznie po 150.000 zł., zatem na czas od 1. września 1888 do 31. grudnia 1889 w kwocie . . . . . 199.375 zł. — ct.

o kwotę . 1,498.532 zł. 09 ct.

Jakkolwiek wykazany stan finansowy funduszów propinacyjnych przedstawia się korzystnie, to jednak c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego spodziewa się przestrzeganiem ścisłej oszczędności w zarządzie i rozbudzeniem odpowiedniej konkurencyi przy następnych wydzierżawieniach uprawnień propinacyjnych osiągnąć w przyszłych preliminarzach jeszcze korzystniejsze rezultaty.

Wreszcie usprawiedliwa c. k. Dyrekcya spóźnione przedłożenie preliminarzy na r. 1890 tem, iż w roku zeszłym w czasie obradowania Wysokiego Sejmu nie miała jeszcze do dyspozycyi prawie żadnych pozytywnych dat, na podstawie których preliminarz na rok bieżący mógłby był być ułożony i dlatego też przedkłada obecnie równocześnie dwa preliminarze na rok bieżący i następny i dołącza do niniejszego sprawozdania po jednym egzemplarzu instrukcyi rachunkowo kasowej, instrukcyi określającej sposób postępowania przy losowaniu i instrukcyi administracyjnej.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

Badeni, m. p.

L. 64.880 ex 1890.

Sumaryczny Preliminarz

galicyjskiego funduszu propinacyjnego

według rubryk

na rok 1890.

Z c. k. Dyrekcyi galic. funduszu propinacyjnego

Lwów, dnia 29. sierpnia 1890.

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Dochody				
1/1	Czynsze za wydzierżawione prawa propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa i we własnym zarządzie	—	—	3,428.092	
2/2	Opłaty od szynkarzy . . .	—	—	202.000	
3	Opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni . .	—	—	—	
4/3	Grzywny za przekroczenia propinacyjne	—	—	3.500	
5/4	Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych . .	—	—	30	
6/5	Odsetki zwłoki	—	—	4.500	
7/6	Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa .	—	—	850.000	
	Razem	—	—	4,488.122	
	W porównaniu z wydatkami pozostaje zwyżka . . .	—	—	4,377.850	
	o której użyciu zda się sprawę w zamknięciu rachunków za rok 1890.	—	—	110.272	

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Wydatki				
1/1	Spłata kapitałów za wylosowane obligacye funduszu prop.	—	—	1,395.800	
2/2	Wypłata kuponów od obligacyj w obiegu będących . .	—	—	2,474.180	
3/3	Prowizya c. k. uprz. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów .	—	—	3.200	
4/4	Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa	—	—	2.670	
5/5	Podatek dochodowy od czynszów za wydzierzawione prawa propinacyi	—	—	500.000	
6/6	Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie. . . .	—	—	2.000	
	Razem	—	—	4,377.850	

Załącznik Nr. 1. do Dochodów galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Rubryka „Czynsza za wydzierżawione prawa propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie“.

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Biała	—	—	68.831	
2	Bóbrka	—	—	41.790	
3	Bochnia	—	—	38.145	
4	Bohorodczany	—	—	37.093	
5	Borszczów	—	—	61.304	
6	Brody	—	—	50.563	
7	Brzesko	—	—	43.994	
8	Brzeżany	—	—	61.142	
9	Brzozów	—	—	27.979	
10	Buczacz	—	—	81.912	
11	Chrzanów	—	—	73.850	
12	Cieszanów	—	—	31.767	
13	Czortków	—	—	43.038	
14	Dąbrowa	—	—	22.974	
15	Dobromil	—	—	41.850	
16	Dolina	—	—	55.123	
17	Drohobycz	—	—	88.370	
18	Gorlice	—	—	41.151	
19	Gródek	—	—	29.810	
20	Grybów	—	—	13.264	
21	Horodenka	—	—	65.955	
22	Husiatyn	—	—	42.293	
23	Jarosław	—	—	59.435	
24	Jasło	—	—	40.271	
25	Jaworów	—	—	43.244	
26	Kałusz	—	—	38.967	
27	Kamionka	—	—	55.045	
28	Kolbuszowa	—	—	25.394	
29	Kołomyja	—	—	59.322	
30	Kossów	—	—	33.873	
31	Kraków	—	—	62.785	
32	Krosno	—	—	24.623	
33	Limanowa	—	—	33.377	
34	Lisko	—	—	58.134	
35	Lwów	—	—	87.954	
36	Łańcut	—	—	51.871	
37	Mielec	—	—	34.635	
38	Mościska	—	—	43.406	
39	Myślenice	—	—	33.635	
40	Nadwórna	—	—	44.746	
41	Nisko	—	—	21.689	
42	Nowy Targ	—	—	27.058	
43	Nowy Sącz	—	—	58.624	

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
44	Pilzno	—	—	15.144	
45	Podhajce	—	—	51.578	
46	Przemyśl	—	—	72 832	
47	Przemyślany	—	—	38.882	
48	Rawa	—	—	44.084	
49	Rohatyn	—	—	56.752	
50	Ropczyce	—	—	40.472	
51	Rudki	—	—	28.891	
52	Rzeszów	—	—	63.576	
53	Sambor	—	—	35.054	
54	Sanok	—	—	48.621	
55	Skałat	—	—	48.315	
56	Śniatyn	—	—	31.052	
57	Sokal	—	—	50.287	
58	Stanisławów	—	—	61.448	
59	Staremiasto	—	—	21 502	
60	Stryj	—	—	49.740	
61	Tarnobrzeg	—	—	38.992	
62	Tarnopol	—	—	43.373	
63	Tarnów	—	—	18.635	
64	Tłumacz	—	—	55.777	
65	Trembowla	—	—	30.432	
66	Turka	—	—	20.484	
67	Wadowice	—	—	74.074	
68	Wieliczka	—	—	44.551	
69	Zaleszczyki	—	—	46.131	
70	Zbaraż	—	—	26.130	
71	Złoczów	—	—	72.298	
72	Żółkiew	—	—	41.641	
73	Żydaczów	—	—	41.854	
74	Żywieo	—	—	115.204	
	Razem	—	—	3,428.092	

Załącznik 2. do Dochodów.

Rubryka: „Opłaty od szynkarzy".

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Opłaty od szynkarzy . . .	—	—	202.000	Według wykazanego uiszczenia przez Wydział krajowy w zamknięciu rachunków za rok 1889 w zaokrąglonej kwocie.

Załącznik 3. do Dochodów

Rubryka: „Grzywny za przekroczenia propinacyjne".

1	Grzywny za przekroczenia propinacyjne	—	—	3.500	Według wykazanego uiszczenia przez Wydział krajowy w zamknięciu rachunków za rok 1889 w zaokrąglonej kwocie.

Załącznik 4. do Dochodów

Rubryka: „Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych".

1	Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych . .	—	—	30	Według wykazanego uiszczenia przez Wydział krajowy w zamknięciu rachunków za rok 1889 w zaokrąglonej kwocie.

Załącznik 5. do Dochodów

Rubryka; „Odsetki zwłoki".

1	Odsetki zwłoki od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi i opłat szynkarskich .	—	—	4.500	Na podstawie opłaconych odsetek zwłoki w I. kwartale 1890.

Załącznik 6. do Dochodów

Rubryka: „Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa“.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa . .	—	—	850.000	Po myśli §. 21. lit. c) ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr 30) z przyznanej ustawą państwową z d. 20 czerwca 1888 D. u. p. Nr. 95 §. 2. lit. b) ze skarbu państwa rocznej kwoty 1,000.000 z wyłączeniem udziału w przybliżeniu 150.000 zł. przypadającego miastom, które na swoich obszarach gminnych wykonują wyłącznie prawo propinacyi pozostała reszta 850.000 zł.

Załącznik 1. do Wydatków galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Rubryka: „Spłata kapitałów za wylosowane obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Spłata kapitałów za wylosowane obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego .	—	—	1,395.800	Celem uzyskania kapitału na pokrycie wynagrodzenia właścicielom za odjęcie prawa propinacyi emitowano po myśli §. 5. ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 [Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych Nr. 30. z r. 1889] 4% obligacye w nominalnej wartości 62,200.000 zł. które po myśli §. 2. tej ustawy w przeciągu 26 lat, począwszy od 1. stycznia 1890. przez losowanie umorzone być mają. Według planu umorzenia zatwierdzonego reskryptem wys. c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 31. maja 1889 do l. 2.216/F. M. wynosi w roku 1890: I. rata płatna 30. czerwca r. 1890. . . . . 691.000 zł. II. rata płatna 31. grudnia 1890 . 704.800 „ razem jak obok 1,395.800 zł. pozostanie jeszcze do spłacenia w następnych 25 latach 60,804.200 zł.

Załącznik Nr. 2 do Wydatków.

Rubryka: „Wypłata kuponów obligacyj w obiegu będących“.

1	Wypłata kuponów od obligacyj w obiegu będących .	—	—	2,474.180	Według planu umorzenia zatwierdzonego reskryptem c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 31. maja 1889. do l. 2.216/F. M. wynosi należytość od kuponów płatnych w r. 1890. a mianowicie: od obligacyj w nominalnej wartości 62,200.000 zł. płatna 30. czerwca 1890 1,244.000 zł. od obligacyj w nominalnej wartości 61.509 zł. płatna 31. grudnia 1890 . . . 1,230.180 „ razem . 2,474.180 zł.

Załącznik Nr. 3. do Wydatków.

Rubryka: „Prowizya c. k. uprzyw. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów".

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Prowizya c. k. uprz. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów .	—	—	3.200	Do inkasowania kuponów i wylosowanych obligacyj galic. funduszu propinacyjnego powołano oprócz c. k. głównej kasy krajowej, jako kasy galic. funduszu propinacyjnego, także instytucye finansowe w Wiedniu, Pradze, Berlinie, Frankfurcie nad Menem, Stuttgardzie, Monachium, Bazylei, Zürichu i Brukseli. Potrzebnym kapitałem na ściągnięcie z obiegu obligacyj i kuponów dotuje się c. k. uprz. austr. Bank dla krajów koronnych w Wiedniu, a ten ze swej strony dotuje inne miejsca płatności, względnie instytucye do pośrednictwa w wypłacie powołane tak, że wszelkie obliczenie wyłącznie tylko z tym Bankiem przeprowadzone będzie. Jako prowizyę przyznano temuż Bankowi za inkasowanie tak w kraju jak i zagranicą z wyłączeniem Galicyi zapadłych kuponów $1\frac{1}{2}$ ‰ wylosowanych obligacyj $\frac{1}{8}$ %. Ze względu, że wysokość tej prowizyi obecnie nie da się stanowczo oznaczyć, preliminuje się obok wykazaną kwotę na rok 1890.

Załącznik Nr. 4. do Wydatków.

Rubryka: „Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa	—	—	2.670	Według postanowienia zawartego w §. 2 b) ustawy z dnia 20. czerwca 1888 (Dz. u. p. Nr. 95 i Dz. roz. Min. skarbu Nr. 22) wypłacać będzie skarb państwa uprawnionym właścicielom prawa propinacyi w Galicyi tytułem wynagrodzenia za przewidziany ubytek w dochodzie propinacyi, począwszy od wejścia w moc obowiązującą tej ustawy tj. od 1. września 1888 aż do r. 1910 włącznie roczną kwotę jednego miliona zł. z dochodu opłaty konsumcyjnej rzeczoną ustawą zaprowadzonej. Reskryptem z d. 31. maja 1889 l. 2.205/F. M. postanowiło wys. c.k. Ministerstwo skarbu, iż rzeczony zasiłek ma być wypłacany w ratach miesięcznych za kwitami ostemplowanymi. Ponieważ z tego zasiłku przypadnie na rzecz gal. funduszu propinacyjnego w przybliżeniu rocznie kwota 850.000 zł. którą podniesie się z kasy państwowej w 12 miesięcznych ratach za kwitami na 222 zł. 50 ct. ostemplowanymi, wynosi przeto należytość stemplowa od kwitów za r. 1890 jak obok 2.670 zł.

Załącznik Nr. 5. do Wydatków.

Rubryka: „Podatek dochodowy od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi“.

1	Podatek dochodowy od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi	—	—	500.000	Ze względu że dotąd nie wymierzono podatku dochodowego, przeto preliminuje się obok wykazaną kwotę.

Załącznik Nr. 6. do Wydatków.

Rubryka: „Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie“.

1	Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie . .	—	—	2.000	Ze względu, że dotąd nie wymierzono podatku zarobkowego, przeto preliminuje się obok wykazaną kwotę.

L. 64.880 ex 1890.

Sumaryczny Preliminarz

galicyjskiego funduszu propinacyjnego

rezerwowego

według rubryk

na rok 1890

(z 14 załącznikami).

Z c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego rezerwowego.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Dochody				
1/1	Odsetki czynne	—	—	150.779	
	Razem	—	—	150.779	
	W porównaniu z wydatkami pozostaje zwyżka o której użyciu zda się sprawę w zamknięciu rachunków za rok 1890.	—	—	140.684 / 10.095	

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Wydatki.				
	A) zwyczajne.				
1/1	Płace urzędników	—	—	23.534	
2/2	Płace sług	—	—	864	
3/3	Adjuta	—	—	1.600	
4/4	Dyurna	—	—	20.948	
5/5	Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c. k. kasy galic. funduszu propinac. .	—	—	10.000	
6/6	Czynsze najmu	—	—	2.500	
7/7	Koszta administracyi powiatowej	—	—	40.000	
8/8	Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi	—	—	5.200	
9/9	Potrzeby kancelaryjne . . .	—	—	8.000	
10/10	Koszta zarządu	—	—	1.000	
11/11	Koszta sądowe	—	—	800	
12/12	Remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzewidziane wydatki	—	—	10.000	
	Razem			124.446	
	B) nadzwyczajne.				
13/13	Konfekcya obligacyj galic. funduszu propinacyjnego . .	—	—	16.238	
	Ogółem	—	—	140.684	

Załącznik Nr. 1. do Dochodów galic. funduszu propinacyjnego rezerwowego.

Rubryka: „Odsetki czynne“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Odsetki od papierów wartościowych.				
1	4½% listy zastawne galic. Tow. kredytowego ziemskiego w nominalnej wartości 230.400 zł.	—	—	10.368	
2	4½% listy zastawne Banku kraj. . 928.400 „	—	—	41.778	
3	4½½ obligacye pożyczki krajowej z r. 1888. 437.000 „	—	—	19.665	
4	4½% obligacye pożyczki kraj. z r. 1889. . . 316.600 „	—	—	14.247	
5	4% listy zastawne austro-węgier. Banku . 150.000 „	—	—	3.000	ad 5 i 6. Zakupiono w roku bieżącym z kuponami od 1. kwietnia 1890. bieżącymi.
6	4% listy zastawne austr. Zakładu kredytowego ziemskiego 150.000 „	—	—	3.000	
7	4% obligacye galic. fund. propinacyjnego . . 3,297.300 „	—	—	67.366	ad 7. Zakupiono w r. 1890. z bieżącymi kuponami od 1. stycznia 1890. na . . 71.000 zł. od 1. lipca 1890 3,226.300 „ razem . 3,297.300 zł.
	Razem 5,509.700 zł.			159.424	
	Od tego 3½% odsetki przypadające od kwoty 199.375 zł. należącej się miastom wykonującym wyłączne prawo propinacyi na swoich obszarach, z jednomilionowej subwencyi ze skarbu państwa pobranej w ratach miesięcznych, począwszy od 17. czerwca 1889. włącznie do 1. maja 1890. za czas od 1. września 1888. do końca grudnia 1889. . .	—	—	8.645	
	Pozostaje	—	—	150.779	

Załącznik Nr. 1. do Wydatków galic. funduszu propinacyjnego rezerwowego.

Rubryka: „Płace urzędników“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Oddział administracyjny.				
1	1 c. k. radca Namiestnictwa, referent administracyjny i członek Dyrekcyi: płaca roczna 2.800 zł. dodatek aktywalny rocznie 480 „ dodatek do osoby rocznie 1.000 zł. 4.280 zł.				
2	1 stale urzędujący członek Dyrekcyi powołany przez Wydział krajowy płaca rocznie . . . 2.000 „				
3	1 c. k. starosta, zastępca referenta administracyjnego, płaca rocznie . . . 700 „				
4	1 syndyk, płaca rocznie 3.000 „				
5	1 sekretarz, płaca z rocznych 2000 zł. za czas od 1./1.—31./8. 1890 . . . 1.334 zł. dodatek aktyw. z r. 360 zł. za ten sam czas 240 „ dodatek do osoby z r. 600 zł. za ten sam czas 400 „ 1.974 „				
6	1 c. k. komisarz powiatowy, płaca . . . 1.100 „ dodatek aktywalny . . 300 „ 1.400 „				
7	2. c. k. koncepistów, płaca rocznie 900 zł. 1.800 zł. dodatek aktywalny rocznie po 240 zł. . . 480 „ 2.280 „	—	—	15.634	
	do przeniesienia. .	—	—	15.634	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	z przeniesienia .	—	—	15.634	
	Oddział rachunkowy.				
8	1 c. k. radca rachunkowy płaca rocznie . 1.400 zł dodatek aktywalny rocznie 360 „ dodatek do osoby rocznie 500 „ 2.260 zł.				
9	1 c. k. rewident rachunkowy, płaca rocznie . .1.100 zł. dodatek aktywalny rocznie. . . . 300 „ dodatek do osoby rocznie 400 „ 1.800 zł.				
10	1. c. k. oficyał rachunkowy, płaca roczn. 900 zł. dodatek aktywalny roczn. 240 „ dodatek do osoby rocznie 300 „ 1.440 zł.				
11	1 c. k. asystent rachun., płaca rocznie . . 600 zł. dodatek aktywalny roczn. 180 „ dodatek do osoby rocznie 200 „ 980 zł.				
12	1 c. k. asystent rachunkowy, płaca z rocznych 700 zł. za czas od $^{1}/_{3}$ do $^{31}/_{5}$ 1890. 175 zł. dodatek aktywalny z rocznych 180 zł. za ten sam czas . . . 45 „ 220 zł.	—	—	6.700	
	do przeniesienia .	—	—	22.334	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	z przeniesienia .	—	—	22.334	
	C. k. główna kasa krajowa jako kasa galic. fund. propinacyjnego.				
13	1 c. k. dyrektor: dodatek do osoby rocznie 500 zł.				
14	1 c. k. kontrolor: dodatek do osoby rocznie 400 „				
15	1 c. k. adjunkt; dodatek do osoby rocznie . 300 „			1.200	
	Razem	—	—	23.534	

Załącznik Nr. 2. do Wydatków.

Rubryka: „Płace sług“.

	Płace sług.				
1	2 woźnych rocznie po 300 zł. . . 600 zł.				
2	1 stróż miesięcznie po 22 zł. . . 264 „	—	—	864	

Załącznik Nr. 3. do Wydatków.

Rubryka: „Adjuta“.

	Adjuta.				
	Oddział administracyjny:				
1	1 praktykant konceptowy rocznie	—	—	800	
	Oddział rachunkowy:				
2	2 praktykantów rocznie po 400 zł. . . .	—	—	800	
	Razem .	—	—	1.600	

Załącznik Nr. 4. do Wydatków.

Rubryka: „Dyurna“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Dyurna				
	Oddział administracyjny.				
1	1 rocznie . . 1.000 zł.				
2	2 „ po 840 zł. 1.680 „				
3	3 „ „ 600 „ 1.800 „	—	—	4.480	
	Oddział rachunkowy.				
4	4 dziennie po 2 zł. — ct. 2.960 zł.				
5	8 „ „ 1 „ 50 „ 4.380 „				
6	1 „ „ 1 „ 30 „ 475 „				
7	1 „ „ 1 „ — „ 365 „	—	—	8.140	
	Oddział manipulacyjny.				
8	1 rocznie . . . 600 zł.				
9	1 „ . . . 500 „				
10	1 dziennie 1 zł. 40 ct. 511 „				
11	3 „ 1 „ 30 „ 1.424 „				
12	1 „ 1 „ 20 „ 438 „				
13	10 „ 1 „ — „ 3.650 „	—	—	7.123	
	C. k. Główna kasa krajowa jako kasa galic. fund. propinacyjnego.				
14	1 dziennie 1 zł. 30 ct. 475 zł.				
15	2 „ 1 „ — „ 730 „	—	—	1.205	
	Razem .	—	—	20.948	

Załącznik Nr. 5. do Wydatków.

Rubryka: „Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c. k. kasy galic. funduszu propinacyjnego“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c k. kasy galic. funduszu propinacyjnego	—	—	10.000	Wysokie Prezydyum c k. krajowej Dyrekcyi skarbu oznajmiło odezwą z dnia 28. sierpnia 1889 l. 1333, że do sprawowania czynności kasowych gal. funduszu propinacyjnego przez c. k. główną kasę krajową okazała się potrzeba pomnożenia etatu osobowego tejże kasy o 1 kasyera z poborami 1.760 zł. 1 adjunkta „ 1.400 „ 3 oficyałów „ 3.420 „ 2 asystentów „ 1.560 „ 1 woźnego „ 500 „ Oprócz tego wynosić będą wydatki rocznie na dodatki kwinkwealne . . . . 700 zł. koszta kancelaryjne . 155 „ liberyę dla woźnego . 30 „ zapomogi . . . . 200 „ czynsz za lokal . . 350 „ Razem 10.075 zł. Wysokie c. k. Ministerstwo skarbu reskryptem z duia 13 października 1889 l. 4374/ MF. przyzwoliło, aby c. k. główna kasa krajowa wykonywała czynności kasowe za ryczałtowem wynagrodzeniem do skarbu państwa w kwocie rocznej 10.000 zł.

Załącznik Nr. 6. do Wydatków.

Rubryka: „Czynsze najmu“.

1	Czynsz najmu za lokal dla bióra administracyjnego, rachunkowego, registratury, ekspedytu i protokołu podawczego .	—	—	2.500	Na podstawie umowy zawartej z c. k. Namiestnictwem.

Załącznik Nr. 7. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta administracyi powiatowej“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Koszta administracyi powiatowej	—	—	40.000	Zasiłki dla c. k. Starostw tytułem zwrotu kosztów kancelaryjnych i remuneracyi po 250 złr. przeciętnie na powiat czyni 18.500 zł., wynadgrodzenia specyalnych delegatur 21.500 zł.

Załącznik Nr. 8. do Wydatków.

Rubryka: „Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi“.

1	Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi	—	—	5.200	Na podstawie wynikłości za I. kwartał 1890.

Załącznik Nr. 9. do Wydatków.

Rubryka: „Potrzeby kancelaryjne“.

1	Sprawienie i naprawa sprzętów, przybory do pisania, papier do druków, druk i oprawa ksiąg dla biur, c. k. głównej kasy krajowej i c. k. urzędów podatkowych, koszta insercyj	—	—	8.000	Na podstawie wynikłości za I. kwartał 1890.

Załacznik Nr. 10. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta zarządu“.

1	Oświetlenie, opał, zapuszczenie i czyszczenie podłóg i liberya dla sług.	—	—	1.000	Na podstawie wynikłości za I. kwartał 1890.

Załącznik Nr. 11. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta sądowe“.

1	Koszta sądowe w sprawie ściągnięcia zaległych czynszów za wydzierżawione prawo propinacyi i opłat szynkarskich	—	—	800	Na podstawie wynikłości za I. kwartał 1890.

Załącznik Nr. 12. do Wydatków

Rubryka: „Remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzewidziane wydatki“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Remuneracye, zapomogi i inne nieprzewidziane wydatki	—	–	10.000	Na podstawie wynikłości za I. kwartał 1890.

Załącznik Nr. 13. do Wydatków.

Rubryka: „Konfekcya obligacyj galicyjskiego funduszu propinacyjnego“.

1	Druk, papier i litografia obligacyj z kuponami i inne pomniejsze wydatki	—	—	16.238	Według uskutecznionych już wypłat.

L. 64.880 ex 1890.

Sumaryczny Preliminarz

galicyjskiego funduszu propinacyjnego

według rubryk

na rok 1891.

Z c. k. Dyrekcyi galic. funduszu propinacyjnego.

Lwów, dnia 29. sierpnia 1890.

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Dochody				
1/1	Czynsze za wydzierżawione prawa propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa i we własnym zarządzie	—	3,428.092	3,438.635	
2/2	Opłaty od szynkarzy . . .	—	202.000	202.000	
3	Opłaty od zakładania gorzelń, browarów i miodosytni . .	—	—	—	
4/3	Grzywny za przekroczenia propinacyjne	—	3.500	3.500	
5/4	Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych . .	—	30	30	
6/5	Odsetki zwłoki	—	4 500	4.500	
7/6	Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa .	—	850.000	850.000	
	Razem	—	4,488.122	4,498.665	
	W porównaniu z wydatkami pozostaje zwyżka . . . o której użyciu zda się sprawę w zamknięciu rachunków za rok 1891.	—	4,377.850	4,377.860	
		—	110.272	120.805	

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	W y d a t k i.				
1/1	Spłata kapitałów za wylosowane obligacye funduszu prop.	—	1,395.800	1,452.200	
2/2	Wypłata kuponów od obligacyj w obiegu będących . .	—	2,474.180	2,417.790	
3/3	Prowizya c. k. uprz. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów .	—	3.200	3.200	
4/4	Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa	—	2.670	2.670	
5/5	Podatek dochodowy od czynszów za wydzierzawione prawa propinacyi	—	500.000	500.000	
6/6	Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie. . . .	—	2.000	2.000	
	Razem	—	4,377.850	4,377.860	

Załącznik Nr. 1. do Dochodów galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Rubryka: „Czynsze za wydzierżawione prawa propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie“.

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Biała	—	68.831	68.910	
2	Bóbrka	—	41.790	41.790	
3	Bochnia	—	38.145	38.228	
4	Bohorodczany	—	37.093	37.360	
5	Borszczów	—	61.304	61.350	
6	Brody	—	50.563	50.691	
7	Brzesko	—	43.994	44.429	
8	Brzeżany	—	61.142	61.142	
9	Brzozów	—	27.979	27.896	
10	Buczacz	—	81.912	81.912	
11	Chrzanów	—	73.850	73.850	
12	Cieszanów	—	31.767	31.767	
13	Czortków	—	43.038	43.224	
14	Dąbrowa	—	22.974	22.974	
15	Dobromil	—	41.850	42.080	
16	Dolina	—	55.123	54.725	
17	Drohobycz	—	88.370	88.370	
18	Gorlice	—	41.151	41.151	
19	Gródek	—	29.810	29.877	
20	Grybów	—	13.264	13.262	
21	Horodenka	—	65.955	65.873	
22	Husiatyn	—	42.293	42.333	
23	Jarosław	—	59.435	59.435	
24	Jasło	—	40.271	40.405	
25	Jaworów	—	43.244	43.417	
26	Kałusz	—	38.967	38.907	
27	Kamionka	—	55.045	55.172	
28	Kolbuszowa	—	25 394	25.382	
29	Kołomyja	—	59.322	59.322	
30	Kossów	—	33.873	33.915	
31	Kraków	—	62.785	63.066	
32	Krosno	—	24 623	24 812	
33	Limanowa	—	33.377	33.377	
34	Lisko	—	58.134	58.204	
35	Lwów	—	87.954	87.944	
36	Łańcut	—	51.871	52.091	
37	Mielec	—	34.635	35.320	
38	Mościska	—	43.406	43.372	
39	Myślenice	—	33.635	34 037	
40	Nadwórna	—	44.746	44 726	
41	Nisko	—	21.689	21.689	
42	Nowy Targ	—	27.058	26 938	
43	Nowy Sącz	—	58.624	59.115	

L. porządkowa	Poszczególnienie powiatów	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
44	Pilzno	—	15.144	15.144	
45	Podhajce	—	51.578	51.578	
46	Przemyśl	—	72.832	74.363	
47	Przemyślany	—	38.882	38.882	
48	Rawa	—	44.084	44.443	
49	Rohatyn	—	56.752	56.780	
50	Ropczyce	—	40.472	40.500	
51	Rudki	—	28.891	28.911	
52	Rzeszów	—	63.576	64.010	
53	Sambor	—	35.054	35.074	
54	Sanok	—	48.621	48.621	
55	Skałat	—	48.315	48.470	
56	Śniatyn	—	31.052	31.052	
57	Sokal	—	50.287	50.366	
58	Stanisławów	—	61.448	61.537	
59	Staremiasto	—	21.502	21.781	
60	Stryj	—	49.740	49.243	
61	Tarnobrzeg	—	38.992	42.157	
62	Tarnopol	—	43.373	42.735	
63	Tarnów	—	18.635	18.658	
64	Tłumacz	—	55.777	55.745	
65	Trembowla	—	30.432	30.432	
66	Turka	—	20.484	20.484	
67	Wadowice	—	74.074	74.618	
68	Wieliczka	—	44.551	44.551	
69	Zaleszczyki	—	46.131	46.531	
70	Zbaraż	—	26.130	26.130	
71	Złoczów	—	72.298	73.300	
72	Żółkiew	—	41.641	41.641	
73	Żydaczów	—	41.854	41.854	
74	Żywiec	—	115.204	115.204	
	Razem	—	3,428.092	3,438.635	

Załącznik 2. do Dochodów.

Rubryka: „Opłaty od szynkarzy“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Opłaty od szynkarzy . . .	—	202.000	202.000	

Załącznik 3. do Dochodów.

Rubryka: „Grzywny za przekroczenia propinacyjne“.

1	Grzywny za przekroczenia propinacyjne	—	3.500	3.500	

Załącznik 4. do Dochodów.

Rubryka: „Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych“.

1	Dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych . .	—	30	30	

Załącznik 5. do Dochodów.

Rubryka; „Odsetki zwłoki“.

1	Odsetki zwłoki od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi i opłat szynkarskich .	—	4.500	4.500	

Załącznik 6. do Dochodów.

Rubryka: „Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Zasiłek z milionowej subwencyi ze skarbu państwa . .	—	850.000	850.000	

Załącznik 1. do Wydatków galicyjskiego funduszu propinacyjnego.

Rubryka: „Spłata kapitałów za wylosowane obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego".

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Spłata kapitałów za wylosowane obligacye galicyjskiego funduszu propinacyjnego .	—	1,395.800	1,452.200	Celem uzyskania kapitału na pokrycie wynagrodzenia właścicielom za odjęcie prawa propinacyi emitowano po myśli §. 5. ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 [Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 30. z r. 1889] 4% obligacye w nominalnej wart. 62,200.000 zł. które po myśli §. 2. tej ustawy w przeciągu 26 lat, począwszy od 1. stycznia 1890. przez losowanie umorzone być mają. Według preliminarza na r. 1890. pozostało jeszcze do spłacenia 60,804.200 zł. Według planu umorzenia zatwierdzonego reskryptem wys. c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 31. maja 1889 do l. 2.216/F. M. wynosi w roku 1891: I. rata płatna 30. czerwca r. 1891. . . . . 718.900 zł. II. rata płatna 31. grudnia 1891 . 733.300 „ razem jak obok 1,452.200 zł. pozostanie jeszcze do spłacenia w następnych 24 latach 59,352.000 zł.

Załącznik Nr. 2 do Wydatków.

Rubryka: „Wypłata kuponów, od obligacyj w obiegu będących".

1	Wypłata kuponów od obligacyj w obiegu będących .	—	2,474.180	2,417.790	Według planu umorzenia zatwierdzonego reskryptem c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 31. maja 1889. do l. 2.216/F. M. wynosi należytość od kuponów płatnych w r. 1891. a mianowicie: od obligacyj w nominalnej wartości 60,804.200 zł. płatna 30. czerwca 1891 1,216.084 zł. od obligacyj w nominalnej wartości 60,085.300 zł. płatna 31. grudnia 1891 . . . 1,201.706 „ razem . 2,417.790 zł.

Załącznik Nr. 3. do Wydatków.

Rubryka: „Prowizya c. k. uprzyw. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Prowizya c. k. uprz. Bankowi dla krajów koronnych w Wiedniu za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów .	—	3.200	3.200	

Załącznik Nr. 4. do Wydatków.

Rubryka: „Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa“.

1	Należytość stemplowa od kwitów na pobór zasiłku ze skarbu państwa	—	2.670	2.670	

Załącznik Nr. 5. do Wydatków.

Rubryka: „Podatek dochodowy od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi“.

1	Podatek dochodowy od czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi	—	500.000	500.000	

Załącznik Nr. 6. do Wydatków.

Rubryka: „Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie“.

1	Podatek zarobkowy od dochodów uzyskanych przez wykonywanie prawa propinacyi we własnym zarządzie . .	—	2.000	2.000	

L. 64.880 ex 1890.

Sumaryczny Preliminarz

galicyjskiego funduszu propinacyjnego

rezerwowego

według rubryk

na rok 1891

(z 14 załącznikami).

Z c. k. Dyrekcyi gal. funduszu propinacyjnego.

Lwów dnia 29. sierpnia 1890.

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Dochody				
1/1	Odsetki czynne	—	150.779	229.950	
	Razem	—	150.779	229.950	
	W porównaniu z wydatkami	—	140.684	103.482	
	pozostaje zwyżka o której użyciu zda się sprawę w zamknięciu rachunków za rok 1891.	—	10.095	126.468	

L. porządkowa i Nr. załącznika	Oznaczenie rubryk	Wynikłość z r. 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwaga
		zł. wal. austr.			
	Wydatki				
	A) zwyczajne.				
1/1	Płace urzędników	—	23.534	21.340	
2/2	Płace sług	—	864	864	
3/3	Adjuta	—	1.600	800	
4/4	Dyurna	—	20.948	18.178	
5/5	Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c. k. kasy galic. funduszu propinac. .	—	10.000	10.000	
6/6	Czynsze najmu	—	2.500	2.500	
7/7	Koszta administracyi powiatowej	—	40.000	27.000	
8/8	Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi	—	5.200	3.000	
9/9	Potrzeby kancelaryjne . . .	—	8.000	8.000	
10/10	Koszta zarządu	—	1.000	1.000	
11/11	Koszta sądowe	—	800	800	
12/12	Remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzewidziane wydatki	—	10.000	10.000	
	Razem		124.446	103.482	
	B) nadzwyczajne.				
13/13	Konfekcya obligacyj galic funduszu propinacyjnego . .	—	16.238	—	
	Ogółem	—	140.684	103.482	

Załącznik Nr. 1. do Dochodów galic. funduszu propinacyjnego rezerwowego.

Rubryka: „Odsetki czynne“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Odsetki od papierów wartościowych.				
1	$4^1/_2$% listy zastawne galic. Tow. kredytowego ziemskiego 230.400 zł.	—	10.368	10.368	
2	$4^1/_2$% listy zastawne Banku kraj. . 928.400 „	—	41.778	41.778	
3	$4^1/_2$ $^1/_2$ obligacye pożyczki krajowej z r. 1888. 437.000 „	—	19.665	19.665	
4	$4^1/_2$% obligacye pożyczki kraj. z r. 1889. . . 316.600 „	—	14.247	14.247	
5	4% listy zastawne austro-węgier. Banku . 150.000 „	—	3.000	6.000	
6	4% listy zastawne austr. Zakładu kredytowego ziemskiego 150.000 „	—	3.000	6.000	
7	4% obligacye galic. fund. propinacyjnego . . 3,297.300 „	—	67.366	131.892	
	Razem 5,509.700 zł.		159.424	229.950	

Załącznik Nr. 1. do Wydatków galic. funduszu propinacyjnego rezerwowego.

Rubryka: „Płace urzędników“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Oddział administracyjny.				
1	1 c. k. radca Namiestnictwa, referent administracyjny i członek Dyrekcyi: płaca roczna 2.800 zł. dodatek aktywalny rocznie 480 „ dodatek do osoby rocznie 1.000 zł. 4.280 zł.				
2	1 stale urzędujący członek Dyrekcyi powołany przez Wydział krajowy płaca rocznie . . . 2.000 „				
3	1 c. k. starosta, zastępca referenta administracyjnego, płaca rocznie . . . 700 „				
4	1 syndyk, płaca rocznie 3.000 „				
5	1 c. k. komisarz powiatowy, płaca . . . 1.100 „ dodatek aktywalny . . 300 „ 1.400 „				
6	2. c. k. koncepistów, płaca rocznie 900 zł. 1.800 zł. dodatek aktywalny rocznie po 240 zł. . . 480 „ 2.280 „	—	15.634	13.660	Mniej o 1974 zł. z powodu zwinięcia posady sekretarza.
	Oddział rachunkowy.				
7	1c. k. radca rachunkowy płaca rocznie 1400 zł. dodatek aktywalny rocznie 360 zł. dodatek do osoby rocznie 500 zł. 2.260 zł.				
	Do przeniesienia . . 2.260 „	—	15.634	13.660	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	z przeniesienia .	—	15.634	13.660	
8	1 c. k. rewident rachunkowy, płaca rocznie . .1.100 zł. dodatek aktywalny rocznie. . . . 300 „ dodatek do osoby rocznie 400 „ 1.800 zł.				
9	1. c. k. oficyał rachunkowy, płaca roczn. 900 zł. dodatek aktywalny roczn. 240 „ dodatek do osoby rocznie 300 „ 1.440 zł.				
10	1 c. k. asystent rachun., płaca rocznie . . 600 zł. dodatek aktywalny roczn. 180 „ dodatek do osoby rocznie 200 „ 980 zł.	—	6.700	6.480	*Mniej o 220 zł.* Z powodu zwinięcia 1 posady asystenta rachunkowego.
	C. k. główna kasa krajowa jako kasa galic. fund. propinacyjnego.				
11	1 c. k. dyrektor: dodatek do osoby rocznie 500 zł.				
12	1 c. k. kontrolor: dodatek do osoby rocznie 400 „				
13	1 c. k. adjunkt, dodatek do osoby rocznie . 300 „	—	1.200	1.200	
	Razem	—	23.534	21.340	

Załącznik Nr. 2. do Wydatków.

Rubryka: „Płace sług“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Płace sług.				
1	2 woźnych rocznie po 300 zł. . . 600 zł.				
2	1 stróż miesięcznie po 22 zł. . . 264 „	—	864	864	

Załącznik Nr. 3. do Wydatków.

Rubryka: „Adjuta“.

	Adjuta.				
	Oddział rachunkowy:				
1	2 praktykantów rocznie po 400 zł. . . .	—	1.600	800	*Mniej o 800 zł.* Z powodu usunięcia z posady praktykanta konceptowego.

Załącznik Nr. 4. do Wydatków.

Rubryka: „Dyurna“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Dyurna				od poz. 1 do 3. *Mniej o 1.200 zł.* Z powodu iż wskutek wypłaty wynagrodzenia za zniesione prawa propinacyi w przeważnej części już uskutecznionej, tudzież wydzierżawienia uprawnień na dłuższy przeciąg czasu zmniejszy się potrzeba pomocniczych sił.
	Oddział administracyjny.				
1	1 rocznie . . 1.000 zł.				
2	2 „ po 840 zł. 1.680 „				
3	1 „ . . . 600 „	—	4.480	3.280	
	Oddział rachunkowy.				
4	4 dziennie po 2 zł. — ct. 2.920 zł.				
5	8 „ „ 1 „ 50 „ 4.380 „				
6	1 „ „ 1 „ 30 „ 475 „				
7	1 „ „ 1 „ — „ 365 „	—	8.140	8.140	
	Oddział manipulacyjny.				od poz. 8 do 13. *Mniej o 1.570 zł.* Z powodu iż wskutek uskutecznionej już w znacznej części wypłaty wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi zmniejszy się czynność w expedycie.
8	1 rocznie . . . 600 zł.				
9	1 „ . . . 500 „				
10	1 dziennie 1 zł. 40 ct. 511 „				
11	2 „ 1 „ 30 „ 949 „				
12	1 „ 1 „ 20 „ 438 „				
13	7 „ 1 „ — „ 2.555 „	—	7.123	5.553	
	C. k. Główna kasa krajowa jako kasa galic. fund. propinacyjnego.				
14	1 dziennie 1 zł. 30 ct. 475 zł.				
15	2 „ 1 „ — „ 730 „	—	1.205	1.205	
	Razem .	—	20.948	18.178	

Załącznik Nr. 5. do Wydatków.

Rubryka: „Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c. k. kasy galic. funduszu propinacyjnego“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
1	Ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania c k. kasy galic. funduszu propinacyjnego	—	10.000	10.000	

Załącznik Nr. 6. do Wydatków.

Rubryka: „Czynsze najmu“.

1	Czynsz najmu za lokal dla bióra administracyjnego, rachunkowego, registratury, ekspedytu i protokołu podawczego .	—	2.500	2.500	

Załącznik Nr. 7. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta administracyi powiatowej“.

1	Koszta administracyi powiatowej	—	40.000	27.000	*Mniej o 13.000 zł.* Z powodu wydzierżawienia wiele praw propinacyjnych na dłuższy przeciąg czasu zmniejszą się wynagrodzenia specyalnych delegatur o powyższą kwotę.

Załącznik Nr. 8. do Wydatków.

Rubryka: „Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi“.

1	Dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi	—	5.200	3.000	*Mniej o 2.200 zł.* Z powodu wydzierżawienia przeważnej części uprawnień propinacyjnych na dłuższy przeciąg czasu w r. 1890. uskutecznionego, tudzież z powodu załatwienia wszystkich czynności połączonych z przyznaniem wynagrodzeń za zniesione prawa propinacyi, odpadnie potrzeba częstych posiedzeń Dyrekcyi, skutkiem tego zmniejszą się koszta dyet i podróży członków Dyrekcyi o powyższą kwotę.

Załącznik Nr. 9. do Wydatków.

Rubryka: „Potrzeby kancelaryjne“.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Sprawienie i naprawa sprzętów, przybory do pisania, papier do druków, druk i oprawa ksiąg dla biur, c. k. głównej kasy krajowej i c. k. urzędów podatkowych, koszta insercyj	—	8.000	8.000	

Załącznik Nr. 10. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta zarządu“.

1	Oświetlenie, opał, zapuszczenie i czyszczenie podłóg i liberya dla sług.	—	1.000	1.000	

Załącznik Nr. 11. do Wydatków.

Rubryka: „Koszta sądowe“.

1	Koszta sądowe w sprawie ściągnięcia zaległych czynszów za wydzierżawione prawa propinacyi i opłat szynkarskich	—	800	800	

Załącznik Nr. 12. do Wydatków.

Rubryka: „Remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzewidziane wydatki“.

1	Remuneracye, zapomogi i inne nieprzewidziane wydatki	—	10.000	10.000	

Załącznik Nr. 13. do Wydatków.

Rubryka: „Konfekcya obligacyj galicyjskiego funduszu propinacyjnego“.

1	Druk, papier i litografia obligacyj z kuponami i inne pomniejsze wydatki	—	16.238	—	*Mniej o 16.238 zł.* Gdyż konfekcyę przeprowadzono w roku 1890.

Do L. W. kr. 39.155.

Dodatkowe wykazy do załącznika

Nr. I. Dochodów

Preliminarza galicyjskiego funduszu propinacyjnego

na r. 1890.

(Rubryka: „Czynsze za wydzierżawione prawo propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie).

(Według powiatów 1 — 74 wykazów).

Wykaz 1.

Rubryka: „Czynsze za wydzierzawione prawo propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Powiat Biała.				
1	Babice w domu pod l. k. 94			104	
2	dtto (bez karczmy l. k. 94)			660	
3	Bielany, Bielany część, Łęki i Zasolany			1.180	
4	Broszkowice			55	
5	Brzezinka			1.500	
6	Bulowice górne (Czaniec)			800	
7	Dwory I, II, Manowice I, II, Stawy manowskie, Kruki, Klucznikowice, Wywalicha, Włosienica, Zaborze, Zaborze-Wywalicha			1.400	
8	Górka osiecka			600	
9	Grojce			500	
10	Hałenów dolny, Hałenów górny i Kobiernice			1 700	
11	Harmęże, Budy i Rajsko			600	
12	Huznarowice, Bujaków i Nowa wieś			1.800	
13	Kańczuga — karczma pod kotem l. k. 53			220	
14	Kęty			1.343	
15	Kozy górne i dolne			2.800	
16	Łazy			100	
17	Malec			210	
18	Międzybrodzie ad Kobiernice			403	
19	Kainów dańkowski — część Wojciecha Fajfra			200	
20	Nowa wieś ad Kańczuga			676	
21	Osiek			1.050	
22	Pisarzowice górne			350	
23	Pisarzowice średnie i dolne			300	
24	Polanka wielka i Poręba wielka			850	
25	Stara wieś dolna			450	
26	Stara wieś górna			400	
27	Wilamowice miasto			3.700	
28	Kenty — część gminy			9.703	
29	Witkowice			675	
30	Łazy z Owsianką			101	
31	Oświęcim-Podzamcze			3.400	
32	Biała na całem terytoryum			21.000	
33	Bulowice-Chybiny			231	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
34	Oświęcim miasto, Oświęcim probostwo, Klnecznikowice I. i Stare stawy			7.500	
35	Kańczuga (z wyjątkiem części wydzierżawionej Wolfowi Schorrowi)			200	
36	Bulowice i Bulowice górne			2.070	
	Suma			68.831	

Wykaz 2.

Powiat Bóbrka.

1	Bakowce, Trybuchowce, Żabokruki, Lubeszka i Repechów			830	
2	Berteszów			128	
3	Bóbrka, Ernsdorf, Łany i Łanki małe			7.430	
4	Borodczyce			135	
5	Bortniki			850	
6	Borusów			220	
7	Borynicze, Drohowycze, Horodyszcze cetnarskie, Juszkowce i Ostrów			2.450	
8	Bryńce zagórne			590	
9	Brzozdowce, Hranki, Kuty, Podhorce i Turzanowce			2.375	
10	Budków			135	
11	Bukawina			300	
12	Choderkowce			200	
13	Chodorów, Wołczatycze			4.570	
14	Chlebowice wielkie i Wołoszczyzna			800	
15	Dobrowlany			151	
16	Duliby			500	
17	Dymidów i Mołotów			260	
18	Dziewiętniki, Jatwięgi i Kołohury			1.300	
19	Dźwinogród			1.000	
20	Hołdowice			85	
21	Horodyszcze królewskie			262	
22	Horodysławice			300	
23	Hryniów			300	
24	Hrusiatycze			450	
25	Hucisko			40	
26	Kniesioło			220	
27	Kocurów			275	
28	Laszki górne i dolne			875	
29	Laszki górne połowa			51	
30	Leszczyn			180	
31	Łuczany			123	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
32	Łopuszna			150	
33	Mikołajów i Podsosnów			1.150	
34	Mołodyńce			200	
35	Nowosielce			221	
36	Olchowiec			50	
37	Oryszkowce z Nahoryniem			190	
38	Otyniowice			400	
39	Pietniczany i Mühlbach			160	
40	Podjarków			510	
41	Podhorodyszcze			370	
42	Podliski i Suchrów			351	
43	Podmanasterz			120	
44	Poddniestrzany			450	
45	Romanów			500	
46	Sarniki i Rehfeld			150	
47	Siedliska			250	
48	Sokołówka			400	
49	Staresioło			1.407	
50	Stoki i Stoki część			90	
51	Strzałki			300	
52	Strzeliska nowe, Krzywiec i Aleksandrówka			1.700	
53	Strzeliska stare - Marynówka			156	
54	Suchodół i Huta ad Suchodół			350	
55	Szołomyja			180	
56	Wierzbica			200	
57	Wodniki			580	
58	Wołowe			310	
59	Wybranówka, Bryńce cerkiewne i Czyżyce			1.825	
60	Zalesie, Stańkowce, Czartorya i Ruda			1.200	
61	Zagoreczko			130	
62	Żyrawa			230	
63	Mostyszcze ad Hryniów			25	
64	Artorówka ad Szołomyja			60	
65	Heinrichsdorf ad Strzeliska stare			40	
	Razem			41.790	

Wykaz 3.

	Powiat Bochnia.				
1	Bereżnica bez Przysiek			123	
2	Bogucice, Bratucice i Okulice			470	
3	Bieńkowice			25	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Borek			175	
5	Buczków			60	
6	Borówna			90	
7	Bytomsko			25	
8	Cerekiew, Bessów i Częsławice			225	
9	Cichawa			150	
10	Cichawka			30	
11	Chodenice, Podedworze i Wójtowstwo			660	
12	Dębina ad Buczków			40	
13	Dąbrówka koło Buczkowa			60	
14	Dołszyce i Kuzów			1.800	
15	Gorzków, Budy			380	
16	Gierczyce z przysiółkiem Dąbrowica			633	
17	Gawłów stary i nowy			225	
18	Grobla, Swiniarów, Trawniki, Drwinia, Wola drwińska, Zielona, Wyżyce, Ispina ad Grobla			1.285	
19	Grabie uznańskie			110	
20	Grotkowice, Brzezie, Gruszki, Łysokanie, Dąbrowa, Szarów			700	
21	Jodłówka karczma nr. 48			153	
22	Kolanów, Łapczyce, Księżnice wielkie i małe, Chełm skarbowy i kościelny, Siedlec, Moszczanica i Topolina			1.660	
23	Krzyżanowice małe			300	
24	„ wielkie			157	
25	Krzeczów karczma nr. 193			156	
26	Kamienna i Pasierbice			90	
27	Kobyle			100	
28	Kierlikówka, Rdzawa Ujazd, Zbydniów, Podjasień			350	
29	Królówka			750	
30	Kunica ad Łąkta górna			40	
31	Kłaj, Damienice, Cikowice, Stanisławice, Konopówka, Poszyna i Targowisko			1.131	
32	Krakuszowice			22	
33	Leszczyna			160	
34	Lipnica górna i dolna			843	
35	Łęskowice			100	
36	Lubomierz			100	
37	Łazy			50	
38	Łomna			90	
39	Łapanów, Kobylec, Janikówka ad Kobylec, Zarębówka ad Kobylec, Studzianka ad Kobylec, Borówka ad Kobylec, Wieruszyce, Brzezowa, Ubrzeź i Wola wieruszycka			1.400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
40	Łąkta dolna			142	
41	Łąkta górna, Kunica i Bytomsko			245	
42	Lipnica murowana			1.360	
43	Mikłuszowice, Gawłówek, Baczków i Dziewin			600	
44	Marszowice			160	
45	Niegowice i Klęczany			500	
46	Nieszkowice wielkie			120	
47	Niedary wielkie i małe			367	
48	Nieprześnia			110	
49	Nieszkowice małe			45	
50	Niepołomice z Mszęczynem, Kółko, Wola balorska z Kępą węgrzynowską i Tarnówka, Zabierzów z Łaźnią, Wola zabierzowska, Nowa wieś i Chobot			6.500	
51	Nieznanowice i Jaroszówka			90	
52	Niewiarów			55	
53	„ 1 osada Niewiarówka			30	
54	Ostrów królewski			100	
55	„ szlachecki			34	
56	Pierszchów i Pierszchowice			30	
57	Proszówki			405	
58	Pogwizdów			100	
59	Przysieki ad Brzeznica			180	
60	Popędzyna			52	
61	„ mała			50	
62	Podolany ad Niegowice			10	
63	Rżezawa			324	
64	Rzegocina			311	
65	Rozdziele górne			42	
66	Rajbrot			220	
67	Rzezawa			160	
68	Staniątki, Chrość, Podłęże, Podborze z powiatu Bocheńskiego, Zagórze, Suchoraba i Słomiróg (pow. Wieliczka)			450	
69	Słomka			70	
70	Karolina (Krzeczów)			295	
71	Stradomka, Chwostowa, Dąbrowica, Sobolów, Buczyna, Wieniec, Podebrodzie i Dąbie ad Grabina			700	
72	Szczytniki i Świątniki dolne			150	
73	Majkowice stare z Turzem			120	
74	Tarnawa			285	
75	Trynitatio			173	
76	Trzciana, Libichów, Glinnik i Bełdno			727	
77	Uście solne			1.350	
78	Wygoda ad Proszówki			250	
79	Wola mieszkowska			100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
80	Wolica			70	
81	Wiśnicz mały, stary i nowy, Kopaliny, Olchawa, Połom i Leksandrowa .			5.300	
82	Wrzępia z przyl. Michale i Radziejów .			60	
83	Wiatowice			50	
84	Zborzyce i Czyżów			70	
85	Zatoka			140	
86	Zawada wielka			90	
87	Jodłówka karczma nr. 147 . . .			102	
88	„ „ „ 80 . . .			100	
89	Krzeczów „ „ 47 . . .			233	
	Razem . .			38.145	

Wykaz 4.

	Powiat Bohorodczany.				
1	Bohorodczany miasto, Bohorodczany stare, Niewoczyn, Hryniówka, Lesiówka, Pochówka, Sadzawa, Horocholina, Grabowiec cały, Lachowce i Przerósł (pow. Nadwórna)			17.000	
2	Dzwiniacz			483	
3	Głęboka i Hlebówka			600	
4	Iwanikówka			500	
5	Łysiec, Stary Łysiec, Majdan, Posiecz, Stebnik cały, Czukałówka i Drohomirczany (pow. Stanisławów) . . .			6.125	
6	Mołodków			650	
7	Porohy z Hutą, Jabłonka, Krzyczka, Bogrówka, ...			2.350	
8	Sołotwina z Zarzeczem, Monasterczany, Rakowiec, Krzywiec, Markowa, Maniawa, Babcze, Bitków, Rosólna, Chmielówka i Kosmacz			7.555	
9	Starunia wszystkie części i Żuraki wszystkie części			1.830	
	Razem .			37.093	

Wykaz 5.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Powiat Borszczów.				
1	Babińce ad Dźwinogród i Dźwiniaczka			950	
2	Babińce ad Krzywcze			500	
3	Brzeżanka, Iwanków Gusztynek i Łosiacz			2.980	
4	Bielowce			200	
5	Bilcze z Dobrokuciem			1.800	
6	Borszczów cały			4.000	
7	Boryszkowce z Wygodą			720	
8	Burdiakowce			700	
9	Chudyjowce			500	
10	Chudykowce i Mielnica			3.500	
11	Cygany			900	
12	Dźwinogród			110	
13	Dębówka			140	
14	Filipkowce i Michałków			930	
15	Germanówka			1.350	
16	Głęboczek			900	
17	Gusztyn I, II, III.			500	
18	Horoszowa			400	
19	Iwanie puste			900	
20	Jezierżany, Jezierzanka, Konstancya i Zielińce			3.400	
21	Juriampol			500	
22	Kapuścińce			550	
23	Korolówka			2.500	
24	Kudryńce i Paniowce			2.300	
25	Krzywcze górne i dolne			1.200	
26	Łanowce i Kozaczyzna			1.300	
27	Łatkowce			160	
28	Michałówka			250	
29	Monastyrek			120	
30	Muszkatówka i Słobódka muszkatowiecka			700	
31	Mnszkarów			520	
32	Niwra			1.200	
33	Nowosiółka i Młynówka			900	
34	Okopy i Kozaczówka			700	
35	Oleksińce			725	
36	Olchowice i Zielona			1.050	
37	Piłatkowce z przyległoś.			750	
38	Podfilipie			320	
39	Sapohów			300	
40	Skała i Skała stara			5.500	
41	Skowiatyn			254	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
42	Szerszeniowce			900	
43	Szuparka i Szyszkowce			2 250	
44	Tarnawka			330	
45	Trubczyn			120	
46	Trójca, Turylcze, Turylcze część, Słobudka turylecka Puklaki i Wierzbówka			2.290	
47	Uście biskupie z przysiółkiem Chudykowce			1.750	
48	Wierzchniakowce, Wołkowce, Wysuczka i Piszczałyńce,			3.100	
49	Wołkowce ad Dźwinogród			830	
50	Zalesie			800	
51	Załucze			600	
52	Żbrzyś			160	
53	Zawale			325	
54	Zwiahel			270	
55	Strzałkowce			400	
	Razem			61.304	

Wykaz 6.

	Powiat Brody.				
1	Berlin			850	
2	Bielawce i Chodak			205	
3	Bołdury			500	
4	Boratyn (karczma we wsi)			310	
5	Buczyna			140	
6	Batków			300	
7	Baryłów			730	
8	Czechy Wielochowczyzna i Iskrowczyzna			900	
9	Czepiele			210	
10	Czernica			560	
11	Chmielów czyli Chmielno			170	
12	Czystopady			120	
13	Ditkowce z Arkadyą i Gaje ditkowickie			650	
14	Dubie			400	
15	Folwarki małe z wyłączeniem karczmy Klekotówka i folwarki wielkie			2.002	
16	Folwarki wielkie ad Klekotówka			24	
17	Gaje starobrodzkie			450	
18	Grzymałówka			180	
19	Hołoskowice			590	
20	Hołubica			450	
21	Hucisko brodzkie (część hr. Dzieduszyckiego)			101	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
22	Huta pieniacka			300	
23	Hrycowola i Podmanasterek			360	
24	Hucisko brodzkie (część Olgi hr. Borkowskiej)			120	
25	Jaśniszcze			140	
26	Jazłowczyk			200	
27	Jasionów			716	
28	Klekotów			361	
29	Koniuszków			560	
30	Kustyń (bez Rudeńka)			250	
31	Korsów			600	
32	Kadłubiska			405	
33	Kutyszcze			120	
34	Korolówka			60	
35	Leszniów i Piaski			1.803	
36	Łopatyn z Bebechami i Trylki bez części na „Piaskach“			3.200	
37	Laszków i Nowostawce			550	
38	Łukawiec we wsi i na „Rębanej“			320	
39	Litowiska bez Malenisk			75	
40	Markopol z Międzygórzem			500	
41	Milno, Podliski ad Milno, Kamionka ad Milno i Gontawa			100	
42	Mikołajów bez Sterkowiec i Adamówki			325	
43	Manastyrek			60	
44	Nakwasy vel Nakwasza			405	
45	Starebrody (karczma Pogadanka)			20	
46	Niemacz			120	
47	Orzechowczyk			305	
48	Panikowica			700	
49	Ponikwa			835	
50	Panasówka			160	
51	Palikrowy z Murowanką			330	
52	Pańkowce (karczma we wsi)			90	
53	Pieniaki i Hucisko pieniackie			700	
54	Podbereźce			225	
55	Podkamień			2.150	
56	Popowce			180	
57	Ratyszcze			160	
58	Reniów			105	
59	Ruda (całe terytoryum)			360	
60	Rażniów (całe terytoryum)			200	
61	Rudeńko lackie (całe terytoryum) i Rudeńko ruskie ad Kustyń			150	
62	Majdan			25	
63	Starebrody z Nowiczyzną (z wyjątkiem karczmy „Pogadanka“)			4.040	
64	Sznyrów			340	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Smolno i Gaje smoleńskie (z wyłączeniem prawa wyszynku na dworcu kolejowym miasta Brodów)			925	
66	Suchodoły			160	
67	Suchowola (z wyłączeniem karczmy na „Szlaku“)			540	
68	Suchowola (Karczma na Szlaku)			60	
69	Seretec			300	
70	Styberówka czyli Ściborówka			90	
71	Szyszkowce			160	
72	Stanisławczyk, Bordulaki i Zbroje			1.080	
73	Szczurowice			1.000	
74	Sterkowce			60	
75	Strzemilcze			500	
76	Smarzow, Romanówka i Młynów			700	
77	Toporów, Trójca, Lentków i Kasztelany			2.400	
78	Trościaniec			149	
79	Turze, Hucisko turzańskie, Stołpin i Wydra			1.100	
80	Uwin czyli Uwyn			375	
81	Wygoda ad Baryłów			62	
82	Wysocko i Janówka			400	
83	Wołochy			211	
84	Wertełka			160	
85	Wierzbowczyk			320	
86	Wołkowatycze, Zabłotce i Krystynówka			900	
87	Zagórze (z wyjątkiem karczmy Słomianki) i Nyżkowice			450	
88	Załoźce nowe, Załoźce stare, Załoźce Augustynówka, Załoźce Turczynów, Załoźce Broniwszczyzna i Blich			3.897	
89	Zwininy czyli Zwyżyń			252	
90	Zawidcze			700	
91	Żarków ad Jasionów			25	
92	Żarków ad Hołubica			35	
93	Dudyń.			120	
94	Pańkowce (grobelka)			80	
95	Łahodów			150	
96	Słomianka (karczma w Zagórzu)			30	
97	Zalesie ad Czernica			30	
98	Boratyn (karczma Szałaszka)			125	
99	Hmidowa (należąca do M. Kaplana)			200	
100	Hucisko litowiskie.			80	
101	Łopatyn (karczma na Piasku pod Stanisławczykiem)			120	
102	Maliniska ad Litowiska			50	
	Razem			50.563	

Wykaz 7.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Powiat Brzesko.				
1	Będzieszyna, Wytrzyska, Tworkowa, Jurków I i II.			475	
2	Biesiadki i Zerków			200	
3	Bieśnik i Zdonia			180	
4	Biskupice, Charzewice i Domosławice			335	
5	Borowa i Wola stróżka			162	
6	Brzesko, Brzezowiec, Jadowniki, Maszkienice, Sołotwina			8.300	
7	Czchów (część gminna)			1.150	
8	„ (część dworska)			278	
9	Dąbrówka morska			40	
10	Dembno, Wola dębińska, Jazłów, Sterkowice, Biadoliny szlacheckie i Perła			170	
11	Dobrocież górny i dolny			35	
12	Dołęga			105	
13	Dzierżaniny			33	
14	Faściszowa			65	
15	Filipowice			220	
16	Gnojniki i Gnojnik (Gołuchowszczyzna)			400	
17	Gosprzydowa i Gosprzydowa Pisarzówka			263	
18	Górka, Kopaniny i Sekółki			460	
19	Grądy			60	
20	Gwoździec średni			32	
21	Gwoździec			32	
22	Jasień, Wyków			180	
23	Jaworsko			35	
24	Iwkowa			155	
25	Kąty, Drużków pusty i Porąbka iwkowska			105	
26	Kopaliny			637	
27	Lewniowa			140	
28	Lusławice			70	
29	Łysa góra			70	
30	Łukanowice			450	
31	Melsztyn			80	
32	Niedźwiedzia			40	
33	Okocim i Pomianowa			2.280	
34	Olszyny, Sukmanie, Roztoka			250	
35	Olszowa			145	
36	Piaski, Piaski-Drużków, Piaski-Trąbki, Piaski-Chabalina			200	
37	Paleśnica			276	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
38	Przyborów, Łęki, Łąka, Ruda, Ruda-Rysie			600	
39	Przybysławice i Marcinkowice			158	
40	Poręba i Uszwica			280	
41	Radłów, Wola radłowska, Wał, Ruda, Biadoliny radłowskie, Bielcza z Warysiem, Borzęcin, Bogumiłowice, Biskupice radłowskie, Niedzieliska, Rajsko, Niwka, Dębina łętowska i Łętowice			7.200	
42	Szczepanów, Mokrzyska i Bucze			2.110	
43	Sufczyn			225	
44	Stróże			30	
45	Szczurowa, Rzącbowa i Rylowa			3.554	
46	Strzelce małe			50	
47	Strzelce wielkie			251	
48	Tymowa, Czarkówka			21	
49	Tymowa, Wnorów			45	
50	Tymowa I. II.			200	
51	Tymowa-Stradomszczyzna			175	
52	Uszew, Zawada uszewska i Ruda kameralna			601	
53	Wola przemykowska i Kopacze			250	
54	Wojakowa			59	
55	Wokowice			130	
56	Wojnicz, Wojnicz (część gminna) Ratnawa i Zamoście			4.100	
57	Więckowice, Grabno i Rudka			225	
58	Wielka wieś i Milówka			380	
59	Wesołów			527	
60	Wesołów górny			162	
61	Zabawa, Zdarzec i Podwale			61	
62	Zaborów, Pojawie i Kwików			250	
63	Zakrzów, Dębina zakrzowska			81	
64	Zakliczyn, Konczyska, Lustawice i Słona			2.997	
65	Zdrochec			135	
66	Złota			180	
67	Łopoń			50	
68	Zagrody ad Faściszowa			51	
69	Porąbka uszewska, Doły, Łoniowa, Jaworsko i Łysa góra			758	
	Razem			43.994	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 8.

Powiat Brzeżany.

1	Augustówka, Nowa grobla, ad Posuchów, Posuchów, Potutory, Leśniki, Raj, Olchowiec i Szybalin			4.000	
2	Baranówka			110	
3	Brzeżany z przedm. Adamówka, Miasteczko, Siółko, Chatki z przysiół. Kasztelówka, Marcelin i Zamostowy folwark			17.000	
4	Budyłówka			233	
5	Buszcze			450	
6	Byszki i Koniuchy			2.500	
7	Ceniów			750	
8	Chorobrów			250	
9	Chorościec			175	
10	Demnia			120	
11	Dryszczów			275	
12	Dubszcze i Komarówka . . .			825	
13	Dworce			100	
14	Glinna i Złoczówka			880	
15	Helenków			280	
16	Hinowce			400	
17	Kalne			600	
18	Kotów i Rybniki			700	
19	Kozłów, Dmuchowiec z przys. Łubianka, Przedmieście i Zarudka . . .			3.025	
20	Kozowa			4.000	
21	Kozówka			300	
22	Krasnopuszcza			85	
23	Krzywe z Józefówką			800	
24	Kuropatniki			1.000	
25	Kurzany, Podwysokie, Wulka i Hucisko .			2.300	
26	Litiatyn i Obozowisko król. . . .			500	
27	Łapszyn			1.400	
28	Mieczyszczów			810	
29	Nadorożniów			150	
30	Narajów			3.200	
31	Olesin			200	
32	Plichów			60	
33	Płotycza wielka			767	
34	Poruczyn			170	
35	Potok			251	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
36	Rohaczyn			650	
37	Sarańczuki i Baźnikówka			720	
38	Słoboda			1.900	
39	Słobudka, Horodyszcze, Medowa, Płaucza wielka, Płaucza mała, Budyłów, Taurów, Kaplińce, Krasna i Cecory			5.270	
40	Strychańce			250	
41	Szumlany i Wierzbów			875	
42	Teofipólka			300	
43	Trościaniec			425	
44	Tryhubowa			120	
45	Uzmań			250	
46	Wiktorówka			171	
47	Wolica			55	
48	Wybudów			500	
49	Wymysłówka			310	
50	Żółnówka			180	
51	Żuków			400	
52	Celenówka			100	
	Razem			61.142	

Wykaz 9.

Powiat Brzozów.

1	Bachórz			150	
2	Bartkówka			318	
3	Barycz			321	
4	Brzozów (biskupstwo), Brzozów (miasto), Przysietnica, Domaradz, Golcowa, Blizne			9.280	
5	Chodorówka, Laskówka chodorowska i Laskówka kosztowska			425	
6	Dąbrówka starzeńska			101	
7	Dydnia górna i dolna			615	
8	Dylągowa			140	
9	Dynów, Dynów probostwo, Dynów przedmieście, Igioza, Kaźmierówka i Łubno			5.000	
10	Górki			250	
11	Grabówka górna i dolna			100	
12	Grabownica starzeńska			850	
13	Haczów (wójtostwo)			600	
14	Harta i Lipnik			380	
15	Hłudno górne			230	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Humniska			580	
17	Izdebki			500	
18	Jabłonka i Borsuk			175	
19	Jasienica, Wola jasienicka, Podlesie, Jabłonica, Budzyń, Dębina, Orzechówka, Wola orzechowska, Malinówka z Kozlińcem			3.000	
20	Jasionów			120	
21	Końskie			200	
22	Korolówka			80	
23	Krzemienna			125	
24	Krzywe			101	
25	Niebocko			335	
26	Niewistka			131	
27	Nozdrzec			373	
28	Obarzyn			120	
29	Pawłokom			100	
30	Stara wieś			920	
31	Temeszów			140	
32	Trzeszniów i Buków			260	
33	Turzepole			113	
34	Ulanica			120	
35	Waza			150	
36	Wesoła, Ujazdy i Magierów			450	
37	Witryłów			206	
38	Wola gorecka			50	
39	Wołodź, Gdyczyna, Jasionów ad Poręby, Huta ad Poręby, Poręby, Siedliska i Wola wołodzka			310	
40	Wydrna			220	
41	Wzdów			190	
42	Zmienica			150	
	Razem			27.979	

Wykaz 10.

	Powiat Buczacz.				
1	Baranów			201	
2	Barysz nowy i stary, Raźniki			1.747	
3	Bobrowniki, Kuderka ad Bobrowniki i Drohomyśl ad Komarówka			600	
4	Bortniki I. i II. i wyszynk w Osikowej			200	
5	Bielawińce			597	
6	Bobulińce			1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
7	Browary I. i II. Olchowiec, Jazłowiec I. i II., Nowosiółka Jazłowiecka .			3.500	
8	Buczacz miasto, Buczacz Korolówka, Buczacz p. Oppidii, Buczacz, Gawroniec. Buczacz jurydyka dominik., Buczacz folwark gr.-kat. probostwa, Buczacz Nagorzanka część I. i II., Buczacz Podzameczek i Podzameczek część .			4.500	
9	Ćwitowa			500	
10	Dobropole, Sapowa ad Dobropole, Mateuszówka ad Dobropole, Ossowce i Józefówka ad Pielawa . . .			2.700	
11	Dubienko			550	
12	Dźwinogród			224	
13	Duliby			445	
14	Hrehorów , ...			180	
15	Hubin			400	
16	Jarhorów			450	
17	Jezierzany			720	
18	Koropiec z Przewoźcem, Nowosiółka Koropiecka i Budzyń koropiecki . .			3.100	
19	Kościelniki			627	
20	Komarówka i Suchodole . . .			230	
21	Kowalówka			775	
22	Kośmierzyn			527	
23	Kujdanów			800	
24	Kurdwanówka			300	
25	Ladzkie			330	
26	Leszczańce			450	
27	Medwedowce, Nowostawce i Nowostawce-Janówka			1.360	
28	Lazarowka			310	
29	Monasterzyska z Safrinówką, Berezówka z Iwiną, Czechów, Folwark, Kłodno, Huta nowa z Izabelą, Huta stara, Słobudka górna, Wyczorki z Podwyczorkami			14.100	
30	Niskołyzy			271	
31	Olesza i Sawałuszki			520	
32	Ostra			1.000	
33	Porchowa			900	
34	Potok złoty			4.200	
35	Przewłoka			1.000	
36	Petlikowce stare			937	
37	Pielawa			400	
38	Pyszkowce			550	
39	Przedmieście			250	
40	Rukomysz I. i II.			350	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
41	Rusiłów			220	
42	Rzepińce i Pomorce			1.200	
43	Soroki I. i II.			750	
44	Ścianka			875	
45	Słobudka			180	
46	Skomorochy			630	
47	Snowidów			750	
48	Sokołów			800	
49	Sokulec			119	
50	Trybuchowce i Antoniówka			2.240	
51	Ujście zielone, Łuka I., Międzygórze, Trościaniec I. i II., i Jaworówka			4.250	
52	Weleśniów			350	
53	Wierzbiatyn			380	
54	Woziłów			275	
55	Zadarów, Krasiejów, Korościatyn, Łuka II. Seńków			1.500	
56	Zalesie			100	
57	Zaleszczyki małe			490	
58	Zielona			345	
59	Żnibrody			320	
60	Zubrzec			600	
61	Żurawińce			437	
62	Żyznomierz			400	
63	Petlikowce nowe			200	
64	Buczacz (propinacya wódczana) miasto, Buczacz Korolówka, Buczacz p. oppidii, Buczacz, Gawroniec, Buczacz medii, Buczacz jurydyka dominik., Buczacz gr.-kat. probostwo, Nagorzanka I. i II., Podzameczek I. i II. i Podlesie z propinacyą piwną			12.500	
	Razem			81.912	

Wykaz 11.

	Powiat Chrzanów.				
1	Alwernia, Poręba, Żegota wraz z Skowronkiem, Potokiem i Kamionkami			1.800	
2	Chrzanów, Libiąż mały, Moczydło, Kęty i Balin			20.000	
3	Ciężkowice, Luszowice, Góry luszowskie i Siersza			1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Dulowa, Karniowice i Młoszowa			600	
5	Górka z Trzebianką, Miechów, Włość			600	
6	Jankowice, Rozkochów i Źródło			485	
7	Jaworzno z Nową Wieliczką, Pechnikiem, Niedzieliskami, Podłężem, Jeziorem, Wysokim brzegiem, Jaworzno probostwo, Byczyna z Jeziorami, Dąbrowa, Jeleń z Borami, Szczakowa i Długoszyn			16.000	
8	Kościelec, Kościelec własność spadk. Drabika i Piła kościelecka			1.400	
9	Kwaczała i Siemota			720	
10	Niegoszowice, Sowiarka i Kochanów			320	
11	Nieporaz, Oblaszki i Płazy			700	
12	Ostropole			50	
13	Podgorzyce			220	
14	Regulice, Kazimierówka i Bolęcin			800	
15	Rudawa			600	
16	Trzebinia miasto i Trzebinia wieś			2.800	
17	Wygiełzów, Lipowiec, Babice, Olszyny, Zagórze, Żarki, Mętków mały i Mętków wielki			1.955	
18	Bobrek wielki, Chełmek, Dąb, Gorzów, Gromiec i Libiąż wielki			2.400	
19	Krzeszowice wieś, Krzeszowice dworzec kolej, Czakowice, Paczałtowice z Dębnikiem, Siedlec, Żbik, Radwanowice, z Brahowszczyzną, Sanka północna, Sanka południowa, Brodło, Czerna, Czyżówka, Filipowice, Frywald, Gnojec, Lgota, Miękina, Myślachowice z Krzem, Młynka, Nielepice, Nowa góra, Nawojowa góra z Gwoździcem, Okleśna, Ostrzeżnica, Podłęże, Mirów, Psary, Rudno, Siersza, Tenczynek, Wodna, Wola filipowska, Zalas Pisary, Żary z Dubiem i Płoki			21.200	
	Razem			73.850	

Wykaz 12.

	Powiat Cieszanów.				
1	Dzików stary			1.024	
2	Basznia dolna			440	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
3	Bihale, Łukawiec i Szczutków I. i II.			700	
4	Brusno nowe i Deutschbach			480	
5	Brusno stare			100	
6	Cewków			653	
7	Cieszanów, Nowe Sioło, Chotyłub część I.			4.500	
8	Chlewiska, Chyże, Krupiec, Kadłubisko, Lipie, Narol miasto i wieś, Podlesina, Lipsko I. II. III. i IV. Łukawica I. II. i III. Wola wielka, Dębina czyli Icków ogród ad Wola wielka			3.000	
9	Chotyłub część II.			100	
10	Antoniki ad Młodów			20	
11	Dąbrowa			42	
12	Dachnów			310	
13	Dzików			356	
14	Krowica lasowa			131	
15	Gorajec			300	
16	Huta kryształowa			60	
17	Huta stara			90	
18	Horyniec, Nowiny, Tarasówka, i Wulka horyniecka			775	
19	Kornagi ad Dąbrowa			70	
20	Kobylnica wołoska			550	
21	Kobylnica ruska			300	
22	Krzywe, Rudka i Duchnicze			230	
23	Krowica sama, Cetynia ad Krowica sama, Cetynia ad Krowica hołodowska			280	
24	Krowica hołodowska			60	
25	Krowica hołodowska, Okopy, Mielniki, Załęg, Wulka krowicka, Brozie, Zaliski i Podolczaki			350	
26	Lisie jamy			150	
27	„Na Wójtowszczyznie“			1.000	
28	Lindenau i Lipowice			300	
29	Lubliniec stary i nowy z Tepiłami			1.700	
30	Łowcza			455	
31	Miłków			110	
32	Majdan			55	
33	Młodów i Burgau			180	
34	Moszczanica, Witki, Koziejówka i Ułazów			980	
35	Niemstów			150	
36	Oleszyce, Borchów i Futory — propinacya piwna			1.446	
37	Oleszyce, Borchów i Futory — propinacya wódczana			3.361	
38	Opaka, Łapajówka, Felsendorf, Ruda szczutkowska i „za przekopem“			525	
39	Płazów z Krupcem, Huta rożaniecka, Ruda rożaniecka z Supilnem			1.800	
40	Reichau ad Basznia			250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
41	Zalesie ad Stare Sioło			200	
42	Stare Sioło, Lipina, Bachory i Onyszki			800	
43	Suchawoda I. część			100	
44	„ II. „ „Solity“			60	
45	„ III. „ „Nowa grobla“			70	
46	Załuże			251	
47	Zapałów, Buczyna, Wulka zapałowska i Polanka			640	
48	Doliny ad Żuków			825	
49	Żuków, Freifeld i Kosobudy			550	
50	Czerwinki ad Basznia górna			225	
51	Borowa góra ad Basznia I. połowa			60	
52	„ „ II. „			40	
53	Huta Krzyształowa „koło folwarku“			63	
54	„ „ „Sieniawka“ pod lasem			40	
55	„ „ „Sieniawka“			60	
56	Tymce ad Basznią dolna			60	
57	Podemszczyzna z przysiółkiem Puchacze			340	
	Razem			31.767	

Wykaz 13.

Powiat Czortków.

1	Antonów i Muchawka			600	
2	Bazar i Bazar z Józefówką			900	
3	Biała nowa			1.400	
4	Białobożnica			675	
5	Biały Potok i Chomiakówka			600	
6	Byczkowce i Słobudka dzierżyńska			1.705	
7	Czerkaszczyzna			160	
8	Czortków miasto, Czortków stary, Czortków-Wygnanka, Czortków-Wygnanka miasto i Kaliczówka			14.030	
9	Dawidkowce i Słobudka			715	
10	Dżuryn i Pauszówka			1.989	
11	Jagielnica miasto, Jagielnica stara, Chomiakówka, Dolina, Nagorzanka, Salówka i Szulhanówka propinacya wódczana			5.190	
12	Kossów, Dobrowódka i Wulka szkolna			1.220	
13	Kolędziany i Łopatówka			600	
14	Krzywołuka			265	
15	Połowce			1.400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Rydoduby I.			850	
17	Romanówka			800	
18a	Rosochacz			783	
18b	Skorodyńce, Kalinowszczyzna i Siemakowce			1.255	
19	Sosolówka prop. wódczana			834	
20	Szwajkowce i Władysławówka			225	
21	Świdowa			450	
22	Szmankowczyki i Strożówka			380	
23	Szmańkowce			481	
24	Ułaszkowce i Zabłotówka propinacya wódczana i miodowa			1.018	
25	Uhryń			700	
26	Zalesie			841	
27	Szmańkowczyki Księżyna			100	
28	Zwiniacz			1.400	
29	Jagielnica miasto, Jagielnica stara, Chomiakówka, Dolina, Nagorzanka, Solówka, Sosolówka, Szulhanówka, Ułaszkowce miasto i Zabłotówka (prop. piwna)			1.005	
30	Ułaszkowce miasto i Zabłotówka propinacya wódczana			467	
	Razem			43.038	

Wykaz 14.

Powiat Dąbrowa.

1	Adamiecz I II. III., Breń, Dąbrówka ad Breń, Smęgorzów, Podborze ad Breń, Dąbrowica, Zielona, Dąbrowica ruszkowa, Dąbrowica Annów, Gruszów wielki, Gruszów-Sutków, Gruszów-Bugaj, Nieczajna, Szarwark, Wola szczucińska i Załuże			198	
2	Brnik			25	
3	Borki, Czółnów, Maniów, i Zabrnie			200	
4	Brzozówka, Lubasz			700	
5	Bieniaszowice			35	
6	Biskupice i Zawierzbie			70	
7	Borusowa			80	
8	Bolesław, Błonie i Pawłów			565	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
9	Brzeźnica ad Tonia			210	
10	Ćwików, Oleśno, Nowa wieś, Swarzów, Bugaj ad Ćwików			605	
11	Dąbrowa, Podkościele, Bogienice, Ruda, Zazamcze, Gruszów i Oleśnica			7.000	
12	Delastowice, Odmęt, Wojcina, Laskówka delastowska, Skrzynka			650	
13	Demblin			123	
14	Grądy i Bór grądzki			135	
15	Gruszów mały			60	
16	Gorzyce całe I. II. III., Pilcza część I. i II			300	
17	Gręboszów			63	
18	Hubeniec i Kozłów			73	
19	Jagodniki			43	
20	Janikowiec, Sikorzyce I. II., Diament ad Ofinów, Goruszów i Pierszyce			545	
21	Kupienin			145	
22	Karsy			105	
23	Kuzie			35	
24	Lubiczko			28	
25	Laskówka ad Chorążec			10	
26	Lipiny			157	
27	Luszowice górne i dolne, Dębowiec, Luszowice, Smyków wielki, Smyków, Starawieś i Świercze			220	
28	Łęka żabiecka			20	
29	Mędrzychów			200	
30	Miechowice małe			70	
31	Małec			96	
32	Nowopole			40	
33	Otfinów			390	
34	Pasieka otfinowska			125	
35	Pałuszyce I. i II.			30	
36	Podlipie			62	
37	Radwan			100	
38	Radgoszcz cały, Zdżary i Kaczówka			925	
39	Szczucin, Łąka (szczucińskie) i Świdrówka			3.000	
40	Suchy grunt			100	
41	Smyków mały			50	
42	Samociec, Łęka samocka i Kanna			165	
43	Siedliszowice			204	
44	Strojców			40	
45	Swiebodzin, Swiebodzin-Wulka Koziewówka			35	
46	Słupiec I.			80	
47	Słupiec II.			200	
48	Sieradza, Fiuk i Piaski ad Sieradza			250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
49	Tonie			70	
50	Uście jezuickie			140	
51	Wola Gręboszowska			30	
52	Wietrzychowice, Pasieka wietrzychowska, Miechowice wielkie, Jadowniki mokre i Szymanowice			950	
53	Wola rogowska			120	
54	Wielopole, Borek, Bobrek, Bucze i Zadycz			60	
55	Wulka grądzka			32	
56	Żabno z Targowiskiem, Zakirchale, Podlesie dębowe, Nieciecza I, Konary ad Żabno i Odporyszów			2.700	
57	Żelazówka			100	
58	Konary			120	
	Nieciecza część prebenda St. Tomae			90	
	Razem			22.974	

Wykaz 15.

Powiat Dobromil.

1	Baniowice			697	
2	Borysławka			100	
3	Bircza miasto na całem terytoryum, Bircza stara, Korzeniec, Wola Korzeniecka, Nowa wieś, Krępak i Boguszówka			7.500	
4	Brzeżawa, Piątkowa dolna i Wola brzeżawska			1.092	
5	Brzuska			548	
6	Dobra szlachecka i rustykalna			260	
7	Dobrzanka			211	
8	Grąziowa górna, dolna i średnia i Wojtkowa połowa			500	
9	Hubice			723	
10	Hroszówka			200	
11	Huta brzuska			295	
12	Huczko na całem terytoryum			2.800	
13	Jabłonica			168	
14	Jasienica sufczyńska			210	
15	Jawornik ruski, Borownica i Lachowa			330	
16	Kopyśno			100	
17	Kotów i Rudawka			640	
18	Kreców			324	
19	Kuźmina			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
20	Lacko, Pietnica, Rosenberg, Tarnawa, Polana, Kniażpole, Kropiwnik, Hujsko, Falkenberg, Paportno, Sopotnik, Leszczyny, Maków, Michowce, Wełykie, Kraszenia, Arłamów, Katyna, Starzawa, Łopusznica, Sopuszanka, Wolica, Obersdorf, Smereczna, Prinzenthal, Smolnica, Rudawka, Nanów, Kraścienko, Stebnik, Steinfels w powiecie Dobromilskim, i za Bandrów, Berehy, Siegenthal i Łodynia w powiecie Liskim			10.978	
21	Leszczawa dolna			760	
22	„ górna część I. i II. . .			300	
23	Leszczawka			250	
24	Lipa dolna i górna			554	
25	Łomna z przyl.			720	
26	Malawa			500	
27	Nowe miasto, Posada nowomiejska, Grodzisko, Komarowice, Grabownica, Truszowice w powiecie Dobromilskim i za Ruszatycze i Sanoczany w pow. Przemyskim			3.650	
28	Nowosielce Kozickie			167	
29	Nowosiółki Krukowieckie czyli dydyńskie			431	
30	Piotkowa górna i Pracówka . . .			382	
31	Przedzielnica			290	
32	Pacław z Kalwaryą			840	
33	Posada rybotycka			150	
34	Rybotycze			1.250	
35	Sufczyna			660	
36	Tarnawka			115	
37	Trójca i Krajna			460	
38	Trzcianiec			350	
39	Krzywe ad Trzcianiec i Roztoka . .			250	
40	Ułucz			550	
41	Wojtkowa-Turze, Mieszkowszczyzna-Wojtkowa-Tyszczyzna			410	
42	Wojtkówka netrebska			160	
43	Wojtkówka z Iżypolem . . .			300	
44	Żohatyn			375	
	Razem . .			41.850	

Wykaz 16.

Powiat Dolina.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Belejów			300	
2	Brzoza, Kamionka, Sukiel, Stańkowice i Stańkowce VI. ciał tabul.:			495	
3	Bolechów miasto, Bolechów kameralny, Bolechów ruski, Cisów, Dołżka górna i dolna, Gerynia cała, Hoszów cały, Hużejów cały i Wołoska wieś			12.750	
4	Broszniów			300	
5	Cieniawa, Demnia			370	
6	Czołhany I, II. i III. i Kniażyny			610	
7	Dolina miasto			7.500	
8	Duba			375	
9	Dubszar			150	
10	Janówka i Jasienowiec			240	
11	Kniaziówkie			250	
12	Krechowice I, II, III, IV., V.			805	
13	Lisowice, Niniów górny i dolny, Wola zaderewacka i Zaderewacz			2.660	
14	Lecówka			145	
15	Łopianka, Grabów i Jołemnia			805	
16	Mizuń stary i nowy, Debelówka, Kniaziołuka, Kalnia, Nowosielice wyżne, Sołotwina i Nowoszyn kameralny			4.898	
17	Nadziejów i Raków			850	
18	Olchówka			270	
19	Polanica, Bubniszcze, Cerkowna, Podbereż i Tiapera			810	
20	Perechińsko			3.000	
21	Rachin, Słoboda koło Doliny i Trościaniec			930	
22	Roztoczki wszystkie części Witwica obie części i Lipa			320	
23	Rożniatów			2.760	
24	Rypne			500	
25	Reszniate			60	
26	Słoboda koło Bolechowa i Łużki			140	
27	Strutyn wyżny			450	
28	Strutyn niżny			360	
29	Spass, Łuby, Podsuchy i Pohorylec			825	
30	Swaryczów ośm części			800	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
31	Sołuków, Jaworów i Jakubów .			500	
32	Suchodół i Lipowica			510	
33	Taniawa			240	
34	Turza wielka			700	
35	Wełdzirz 5 części, Lolin 3 części, Maksymówka 2 części, Niegrzyn I. i II. Nowoszyn 3 części, Pacyków 3 części, Seneczków 3 części i Wyżków 4 części			8.000	
36	Turza gniła			265	
37	Witwica I. i II.			150	
38	Witwica III.			30	
	Razem .			55.123	

Wykaz 17.

	Powiat Drohobycz.				
1	Bilcze, Hruszów, Hrucko, Jozefsberg, Königsau, Letnia i Monaster letniański, Lipice, Medenice, Radelicz, Saska kameralna, Tynów, Ugartsberg, Brygidau z Litynką, Krynica I. II. III. IV. V. VI., Litynia z przysiółkami Hrud i Sołtysi, Rolów I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII.			12.300	
2	Bolechowice, Borysław, Derszyce, Dobrohostów, Gassendorf, Hubicze Jasienica solna (część kameralna), Jasienica solna (część Josla Glatta), Kołpiec, Bania Kotowska, Bania Kotowska (Murcza Borgmana), Lisznia, Monaster dereżycki, Modrycz, Mrażnica, Nahujowice, Niedźwiedzia, Neudorf, Orów, Raniowice, Solec, Stanyła, Stebnik, Tustanowice, Tustanowice-Wolanka, Tustanowice-Pouczła, Truskawiec, Ułyczno, Ułyczno część Lepera, Ułyczno część Diamanstsina, Młynki harasymowe, szkolnikowe i siwkowe, Zagrody liszniańskie i Górka solecka .			55.000	
3	Bronica			410	
4	Delawa			150	
5	Dobrowlany			600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
6	Dołhe ad Podbuż, Łużek dolny, Bystrzyca (z wyłącz. karcz. „Hamarnia“) Kropiwnik nowy i stary (część „Sieromszczyzna“) Łopuszna, Monasterzec I. i II., Winniki, Winniki część, Winiki sołtystwo (z wyłącz. karczm. Weissmanna i Zdzianna)			1.400	
7	Gaje wyżne			250	
8	Gaje niżne			650	
9	Kropiwnik stary i nowy (z wyłącz. teryt. majętn. „Sieromszczyzny“)			1 350	
10	Lastówki, Rybnik, Łokieć, i Maydan			900	
11	Łukawica			150	
12	Michałowice			570	
13	Opary, Dołhe ad Opary, Rabczyce, Słońsko, I. II. i III.			2.000	
14	Poczajowice (część Walfingera)			200	
15	Poczajowice (grunt wydzielony z dóbr)			170	
16	Podbuż, Podmonasterek, Uróz i Opaka cała			2.500	
17	Poczajowice (część Bielskiego)			120	
18	Popiele i Jasienica solna			1.700	
19	Rychcice			800	
20	Schodnica			1.000	
21	Śniatynka wieś			300	
22	Śniatynka Pakowiec (w karczmie „Lesiówka“ zwanej)			50	
23	Starawieś vel Staresioło (karczma „Hyżawka“)			770	
24	Stronna			350	
25	Śniatynka, Rakowiec (bez karczmy „Lesiówka“)			150	
26	Uniatycze z Zalesiem			600	
27	Wacowice (karczma „Zadrabówka“)			120	
28	Wola Jakubowa			425	
29	Wróblowice i Lipowiec			1.400	
30	Załokieć i Smólno			900	
31	„Brzegi“ (karczma) ad Jasienica dolna			280	
32	Wacowice (karczma przy gościńcu)			450	
33	Wacowice (z ogranicz prawa na karczmę pod górą)			265	
34	Bystrzyca na Hamarni			90	
	Razem			88.370	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 18.

Powiat Gorlice.

1	Banica-Krywa-Jasionka			150	
2	Bartno-Długie, Radocyn			657	
3	Bednarka i Wapienna			250	
4	Biecz, miejska propinacya				
	Lipinki, Rozdziele i Wojtowa			5.430	
5	Biecz hr. Siemieńskiego, Strzeszyn Korczyna, Gawrany i Załawie			1.900	
6	Bielanka			140	
7	Binarowa			400	
8	Biesna			40	
9	Bugaj (przy Rosenbarku)			80	
10	Bystra			150	
11	Czarna Lipna-Nieznajowa			410	
12	Dominikowice-Gładyszów, Wirchnia, Zdynia i Ług			1.450	
13	Glinnik Maryampolski			372	
14	Głęboka			240	
15	Gorlice-Stróżówka część Miłkowskiego, Ropica polska-Szalowa-Stróżówka część Łuniewskiego Bieśnik-Siary-Moszczanica-Łużna i Sokół			15.675	
16	Hańczowa i Ropki			264	
17	Klimkówka, Kuńkowa i Leszczyny			850	
18	Konieczna, część dotąd przez Bergera Meilecha dzierżawiona			204	
19	Kryg-część Krygu-Libusza cała-Zagórzany, Klęczany, Kobylanka, Męcina mała, Męcina wielka, Pstrążne i Bodaki			2.531	
20	Kwiatonowice			164	
21	Łosie-Ropa, Ropa dolna, Ropa srednia, Ropa Wulka, Regetów wyżny i Skwirtne			800	
22	Małastów, przyległość do Biecza-Przegonina-Pentna i Ropica ruska			940	
23	Mszanka			225	
24	Nowica			255	
25	Olszyny			102	
26	Pagórzyna			108	
27	Regetów niżny			108	
28	Rozenbark i Racławice			400	
29	Rychwałd, przyl. do Gorlic			550	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
30	Rzepiennik biskupi i Rzepiennik strzyżowski			2.010	
31	Rzepiennik marciszewski			100	
32	Rzepiennik suchy			49	
33	Sękowa			350	
34	Sietnica			49	
35	Smerekowiec i Przysłup			465	
36	Staszówka (v. Staszkówka)			310	
37	Szymbark scheda I. II. III. i IV.			1.000	
38	Turza			140	
39	Uście ruskie i Kwiatoń			760	
40	Wola turzańska			100	
41	Wołowiec			240	
42	Wysowa i Blechnarka			330	
43	Grudna kępska			150	
44	Konieczna część dotąd przez Wertheimera Leibę dzierżawiona			253	
	Razem			41.151	

Wykaz 19.

Powiat Gródek.

1	Artyszów			450	
2	Bar i Koców			103	
3	Bartatów bez Fajerówki			150	
4	Bratkowce			460	
5	Burgthal			270	
6	Cuniów			213	
7	Czerlany			1.520	
8	Dobrzany			180	
9	Dobrostany			225	
10	Domażyr-Jamelna			900	
11	Drozdowice			1.046	
12	Dąbrowica			360	
13	Doliniary			88	
14	Vorderberg			1.800	
15	Haliczanów			220	
16	Janów, Zalesie, Stradcz, Porzecze Janowskie, Rottenhau, Stawki, Wielkopole, Ottenhausen			4.800	
17	Jaśniska			755	
18	Kamienobród			525	
19	Kiernica Brundorf			1.250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
20	Lubień wielki i mały, Bossowiec-Małkowice			2.150	
21	Lubień wielki, Kuderawa			120	
22	Lelechówka-Majdan, Wereszyce			700	
23	Łozina			352	
24	Leśniowice			400	
25	Milatyn			135	
26	Malczyce			500	
27	Mszana			675	
28	Obroszyn			375	
29	Popiele, Korzeniowszczyzna			80	
30	Powitno			220	
31	Putiatycze			90	
32	Rodatycze			575	
33	Rokitno			360	
34	Rzeczyczany, Hartfeld			800	
35	Stodółki, Ebenau			105	
36	Stawczany			700	
37	Suchowola-Henrykówka			400	
38	Stronna vel Malczyce małe			135	
39	Uherce Niezabitowskie			250	
40	Weissenberg kolonia			220	
41	Wola dobrostańska karczma we wsi			120	
42	Wroców-Karaczynów z Hedwikówką i Schöntal			940	
43	Wołczuchy			305	
44	Wiszeńka Waldorf			600	
45	Zuszyce			365	
46	Zaszkowice			350	
47	Zawidowice z Neuhofem i porzecze gródeckie			1.330	
48	Załuż			200	
49	Żelow			132	
50	Żorniska			200	
51	Fajerówka ad Bartatów			175	
52	Wola dobrostańska, trzy karczmy			436	
	Razem			29.810	

Wykaz 20.

Powiat Grybów.

1	Berdechów ad Bugaj			65	
2	Biała niżna			750	
3	Biała wyżna			260	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Bieńczarowa sołtystwo			104	
5	Biliczna			40	
6	Bobowa I, Bobowa Wesołówka, Bobowa Widomska, Bobowa Brzańskie-Berdechów ad Bobowa-Brzana dolna I. i II., Stróżna-Jankowa I. i II.			2.000	
7	Bogoniowice-Kipszna-Przybyłów			230	
8	Bogusza I. i II.			100	
9	Bruśnik Siekierzyn			180	
10	Brzana górna, Brzana średnia z Wymysłowem			200	
11	Bukowiec dolny			20	
12	Bukowiec górny			23	
13	Chodorowa			36	
14	Cieniawa			51	
15	Ciężkowice i Ciężkowice gmina			2.600	
16	Falkowa górna i dolna			70	
17	Jamna-Potoki			20	
18	Jastrzębia cała			200	
19	Kamionka wielka I. i II.			301	
20	Kąclowa			150	
21	Kąsna dolna			400	
22	Kąsna górna			120	
23	Koniuszowa			25	
24	Korzenna niżna i wyżna			236	
25	Królowa polska i obie części Mszalnicy			89	
26	Krużlowa niżna			80	
27	Lipnica dolna-Niecew			240	
28	„ wielka i górna, Żebraczka ad Lipnica			120	
29	Lipniczka			40	
30	Mogilno Racieckiego			100	
31	Mystków			112	
32	Ostrunin (Ostrusza)			120	
33	Polna i Wyskitne			160	
34	Posadowa			21	
35	Ptaszkowa i Królowa ruska			280	
36	Siedliska i Sędziwa			200	
37	Siołkowa			1.100	
38	Stara wieś, Strzylawka i Króżlowa wyżna			320	
39	Stróże niżne			93	
40	Stróże wyżne			900	
41	Tursko			50	
42	Wilczyska, Jeżów i Moreń			250	
43	Wojnarowa			175	
44	Zborowice			350	
45	Zimnawódka-Pławna			178	
46	Mogilno Głębockiego			105	
	Razem			13.264	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 21.

Powiat Horodenka.

1	Bałaharówka Hanczarów			635
2	Chmielowa górna i dolna			160
3	Chocimierz			1.597
4	Czortowiec stawowy, dolny i górny			2.800
5	Czernelica na całem terytoryum, Dąbki, Daleszowa, Repużyńce, Kopaczyńce-Olchowiec i Kunisowce			5.950
6	Dzurków dolny scheda VII. i VIII			650
7	Dzurków scheda I. II. i III.			820
8	Harasymów Derenek			1.650
9	Hawrylak			400
10	Horodenka, Horodenka piastówka, Raszków, Siemakowce, Biłka, Potoczyska, Strzelcze całe, Probabin, Głuszków, Czerniatyn, Serafińce, Zofiówka			22.500
11	Horodnica i Horodnica perediwanie			1.209
12	Issaków na całem terytoryum			650
13	Jakubówka obie części			815
14	Jasionów polny			1.800
15	Kolanki			760
16	Korniów			655
17	Łuka, Łuka monasterek, Kąt i Wiktorówka			1.450
18	Michalcze			1.100
19	Niezwiska, Woronów i Podwerbce			2.800
20	Obertyn na całem terytoryum i Netrebówka ad Obertyn			4.510
21	Okno na całem terytoryum			1.000
22	Olejowa Korolówka			700
23	Olejowa Korniów			615
24	Piotrów scheda I. II. III. i IV.			800
25	Rakowiec			880
26	Semenówka			420
27	Siekierczyn scheda I. II. III. i IV.			300
28	Targowica			1.500
29	Toporowce			940
30	Tyszkowce z Antoniówką			2.010
31	Wierzbowiec			700
32	Uniż			424
33	Żabokruki			605
34	Żuków			1.000
35	Żywaczów			1.150
	Razem			65.955

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 22.

Powiat Husiatyn.

1	Bednarówka, Suchodół, Trojanówka			1.021	
2	Bosyry			250	
3	Celejów z przyległościami			500	
4	Chorostków, Howiłów wielki, Howiłów mały, Chłopówka, Peremiłów, Mszaniec, Postułówka, Raków Kąt, Wierzchowce, Uwisło, Karaszyńce			7.810	
5	Czabarówka			900	
6	Czarnokońce wielkie, Czarnokońce małe, Czarnokoniecka Wola, Nowostawce, Słobudki			2.000	
7	Hadyńkowce			600	
8	Horodnica, Wojewodyńce, Seńkowce, Jezierzyska			828	
9	Husiatyn, propinacya wódczana			3.400	
10	Jabłonów			1.000	
11	Kluwińce			600	
12	Kociubińce, Łuczki, Kociubińce zielony kąt, Kociubińce z Kordolówką			800	
13	Kociubińczyki			460	
14	Kopeczyńce z Kubówką, Kalinowszczyzna, Kotówka, Hetmańszczyzna, Teklówka, Suchostaw			7.100	
15	Krogulec			200	
16	Krzyweńkie i Krzyweńkie z Oporszczyzną			505	
17	Maydan			400	
18	Myszkowce			380	
19	Niżborg stary i nowy			700	
20	Niżborg Dobrowszczyzna			45	
21	Niżborg nowy, Niżborg stary i Czajkowszczyzna			60	
22	Niżborg nowy, Makowszczyzna			110	
23	Niżborg stary i nowy Strawińskich			107	
24	Olchowczyk			225	
25	Oryszkowce			600	
26	Probuźna i Hryńkowce			3.101	
27	Samołuskowce			300	
28	Siekierżyńce, Kociubińczyki Siekierżyńskie, Zbrzyż i Dąbrówka			700	
29	Sidorów			550	
30	Szydłowce			800	
31	Tłusteńkie			500	
32	Trybuchowce			700	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
33	Tudorów			225	
34	Wasylków			300	
35	Wasylkowce			1.600	
36	Zielona			240	
37	Żabińce			380	
38	Liczkowce			1.000	
39	Liczkowce-Matwijówka			40	
40	Husiatyn propinacya piwna			1.256	
	Razem			42.293	

Wykaz 23.

Powiat Jarosław.

1	Adamówka			80	
2	Boratyn			300	
3	Chłopice i Tarnawka			200	
4	Choczów i Tynowiec			200	
5	Bystrowice			160	
6	Ciemierzowice			134	
7	Cieplice			250	
8	Cieszacin wielki			170	
9	Czelatyce całe terytoryum			452	
10	Czercze, Czerwona wola, Leżachów, Makowsko, Manasterz, Mołodycz, Nielipkowice, Piwoda, Ryszkowa wola, Setna Szówska, Tarnawiec, Wiązownica i Zaradawa część I.			4.500	
11	Czerniawka			50	
12	Dobcza			251	
13	Dobkowice część Łowce i Ludków			650	
14	„ połowa			100	
15	Dunkowice i Piaski			535	
16	Dmytrowice			100	
17	Jodłówka			420	
18	Kaszyce			101	
19	Krasne			70	
20	Kruhel pawłosiowski			802	
21	Majdan cały			505	
22	Michałówka			350	
23	Miękisz nowy			430	
24	„ stary			250	
25	Morawsko			370	
26	Ostrów			850	
27	Ożańsko			30	
28	Pawłosiów, Cetula, Jankowice, Munina				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	z Głęboką, Radawa, Szczytna i Tywonia			3.427	
29	Pełkinie, Kruhel pełkiński, Wierzbna, Wola buchowska i Wola pełkińska .			983	
30	Piskorowice			560	
31	Pruchnik miasto i wieś, Węgierka, Wola węgierska, Kramarzówka z Prośniowem i Tuligłowy			5.200	
32	Radymno, Skołoszów i Sielec część pow. Przemyśl			12.800	
33	Rączyna			200	
34	Rokietnica górna i dolna . . .			1.000	
35	Rozbórz okrągły i długi, Swiębodna połowa, Hawłowice górne i dolne .			800	
36	Rozbórz długi ¼ część			150	
37	Rozwienica			308	
38	Rudka			301	
39	Rudołowice i Rudołowice część z Mokrą.			757	
40	Rzeplin			170	
41	Sieniawa z Wylewą i Dybków . .			4.500	
42	Słoboda			20	
43	Sobiecin, Surochów i Koniaczów . .			1.720	
44	Sośnica, Dobra, Grabowice, Nienowice z Chałupkami, Święta, Zadąbrowie z pow. Przemyśl, Barycz, Skład solny, Stubieńko część, Dusowce z Chałupkami			3.350	
45	Surmaczówka, Zaradawa II. i III. . .			500	
46	Tapin			50	
47	Tuchla			120	
48	Tuczempy			702	
49	Więckowice			75	
50	Kidałowice			112	
51	Wysocko, Wietlin, Korzenica, Zagrody, Laszki, Charytany, Łazy, Moszczany, Nowa grobla, Bobrówka, Zaleska wola			4.360	
52	Zabłotce			204	
53	Zamiechów			126	
54	Zamoście vel Zamojsce			450	
55	Zarzece górne i dolne, Łapajówka, Cząstkowice, Czudowice, Rożniatów, Pełnatycze, Wola rozwienicka, Cieszacin mały, Kisielów, Zalesie, Żurowiczki wielkie i małe . . .			2.000	
56	Sczytna własność łać. probostwa . .			100	
57	Dąbrowica			80	
58	Giergnut ad Pawłosiów			1.500	
59	Dobra w całości			500	
	Razem . .			59.435	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 24.

Powiat Jasło.

1	Bączal górny (Serwoniec I. II.)			140	
2	Bączal dolny			50	
3	Bierówka, Biezdziatka, Góry ad Biezdziatka, Łazy, Brzyska, Kłodawa, Ujazd, Brzyska, Stempina, Chytrówka, Dąbrówka, Dobrucowa, Glinik górny, Gogołów I. i II. Huta gogołowska I. i II.			1.315	
4	Bierówka II.			268	
5	Brzezowa			70	
6	Brzyście			45	
7	Cieklin, Wola cieklińska, Dobrynia, Duląbka, Pagórek, Radość, Dzielec			750	
8	Czermna cała			500	
9	Dębowiec z przyległościami			100	
10	Frysztak, Glinieczek ad Frysztak, Puhanki i Twierdza			4.200	
11	Glinnik niemiecki			68	
12	„ polski			50	
13	„ średni			140	
14	„ dolny i Łysa góra			85	
15	Gorajowice, Brzyszczki, Hankówka Kaczorowy, Ulaszowice			2.243	
16	Gorzyce			46	
17	Grab i Ozienna			725	
18	Grabanina			30	
19	Hałbów			200	
20	Harklowa i Harklowa wójtostwo			220	
21	Jaryniówka i Trzcinica			300	
22	Jaszczurowa I. i II. część			60	
23	Jaworze i Desznica			200	
24	Kalembina, Kowalowa, Krajowica z Bryłami, Kobyle, Lipnica górna, Łęgorz, Lublica, Rożanka cała, Wróblowa i Zawadka pod Wielopolem			1.142	
25	Kąty			376	
26	Kołaczyce gmina i Biezdwiedza			2.300	
27	Kotań			21	
28	Korzuchów			50	
29	Krempna			500	
30	Łajsce			89	
31	Łączki			150	
32	Łęki część I.			153	
33	„ „ II.			75	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
34	Łężyny			150	
35	Lubla			150	
36	Łysa góra			132	
37	Lubieńko			51	
38	Łubno opacie			45	
39	„ szlacheckie			50	
40	Makowiska			25	
41	Nawsie kołaczyckie			420	
42	Niegłodowice i Bajdy			500	
43	Nienaszów			80	
44	Olpiny dolne i górne			600	
45	Opacie ad Bączal			52	
46	Osiek i Mytarz			3.300	
47	Osobnica			503	
48	Pietrusza wola część I.			64	
49	Przybówka			200	
50	Przysieki i Siedliska ad Sławęcin			524	
51	Pusta wola			65	
52	Rostajne			200	
53	Roztoki i Gliniczek			50	
54	Sadki			20	
55	Samoklęski, Kłopotnica, Czekaj, Folusz, Huta samoklęska, Mrukowa, Pielgrzymka, Zawadka pod Osiekiem			925	
56	Siedliska ad Żmigród			17	
57	Sieklówka górna			10	
58	„ „ dolna			75	
59	Siepietnica			106	
60	Skalnik			118	
61	Skołyszyn, Sławęcin, Lipnica dolna, Lisówek, Lisów, Kunowa i Jabłonica			800	
62	Sobniów			725	
63	Sowina			111	
64	Świątkowa mała i wielka i Świerzowa ruska			258	
65	Świerzchowa			105	
66	Święcany, Ryczak, Czermianka			335	
67	Szebnie			250	
68	Szerzyny			600	
69	Szufnarowa górna Sors i dolna			340	
70	Tarnowiec, Brzezówka, Potakówka, Sądkowa i Wrocanka			905	
71	Toki i karczma Dembina			280	
72	Umieszcz, Teluśnica i Gąsówka			270	
73	Warzyce fundusz religijny			487	
74	„ „ nienależące do fund. relig.			400	
75	Wiśniowa, Jazowa, Kozłówek, Pstrągówka, Cieszyna I. II. część, Widacz, Tutkowice, Niewodna			1.300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
76	Wojaszówka			160	
77	Wola dębowiecka, Załęże, Markuszka			130	
78	Wolica i Wałowice ad Wolica			70	
79	Wysoka cała i Oparówka			274	
80	Wyszowadka			170	
81	Zimnawoda			30	
82	Żmigród nowy i Mytarka			3.415	
83	„ „ stary			100	
84	Żółków i Lichtarz			850	
85	Żurowa			127	
86	Żydowskie			110	
87	Łężyny sołtystwo			100	
88	Swoszowa			144	
89	Młynek ad Trzinica			500	
90	Pietrusza Wola część II.			32	
91	Dębowiec, Mojscowa, Zarzyce, Łazy dębowieckie			1.800	
	Razem			40.271	

Wykaz 25.

Powiat Jaworów.

1	Berdychów i Berdykan			140	
2	Bruchnal, Czołhynie, Senatów, Rulów, Przyłbice, Podłuby małe i wielkie i Mosberg			3.000	
3	Budomierz, Komorowszczyzna, Hruszów, Kłonice, Szczepłoty I. i II.			1.300	
4	Bonów			800	
5	Hołyniec, Hruszowice			1.200	
6	Czerczyk, Czerczyk-Dymidów i Czerczońska Wola			180	
7	Czernilawa, Jazów nowy i stary, Wierzbiany, Załuże, Zawadów i Jaworów, Czerczyk, Demidów i Czerczońska Wola			6.200	
8	Drohomyśl z Podłubami			700	
9	Józefówka ad Mołoszkowice			500	
10	Krakowiec, Budzyń, Gnojnice, Wola gnojnicka, Młyny, Ruda krakowiecka, Wulka rosnowska			4.500	
11	Lubienie z Rudnikiem			517	
12	Morańce i Przedbórze			800	
13	Mużyłowice kolonia, Mużyłowice narodowe i Czarnokońce			600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
14	Nahaczów			1.200	
15	Nowosiółka, Laszki, Kuttenberg, Tuczapy i Zbodyń			1.200	
16	Olszanica, Kierniczka i Cetula			700	
17	Ożomla i Szumlau			600	
18	Poruby ad Zawadów			225	
19	Rogużno, Rutków, Gorszczyzna			900	
20	Sarny, Wola sarnowska			650	
21	Semerówka			301	
22	Siedliska i Leszczesne			500	
23	Starzyska, Wola starzyska, Kurniki			1.150	
24	Swidnica z Czaplakami i Tarasówką, Kochanówka z Czaplakami, Wilcza góra i Ruda kochanowska			1.050	
25	Szkło			726	
26	Trościanіec, Zapulcze, Kruszyny, Hora, Bukowice, Wasiówka, Milbach, Brzezina			355	
27	Wielkie oczy I. II. z Futorami, Wola żmijowska, Żmijowiska, Boża Wola i Skolin			2.500	
28	Wierzbiany Kruszelniczyzna I. „ „ „ II. „ „ Rozniaczyzna			250	
29	Jaworów, Porudno i Porudeńko			10.500	
	Razem			43.244	

Wykaz 26.

Powiat Kałusz.

1	Babin-Słobudka			800	
2	Bereżnica szlachecka			400	
3	Berłohy, bez propinacyi piwnej			286	
4	Chocin			1.282	
5	Cwitowa			300	
6	Dąbrowa „Lauferówka“			152	
7	Dobrowlany, bez propinacyi piwnej			190	
8	Dołhe kałuskie bez propinacyi piwnej			422	
9	Dołhe obok Wojniłowa			508	
10	Dołputów			400	
11	Dołżka i Dołżka górna			250	
12	Dubowica			140	
13	Hołyń-Kotiatycze-Tużyłów			1.105	
14	Humenów			300	
15	Jasień, bez propinacyi piwnej			998	
16	Kadobna, bez propinacyi piwnej			200	
17	Propinacya piwna za: Kałusz, Banię, Nowy Kałusz, Berłohy, Dołhę kałuską				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Dobrowlany, Grabówkę, Jasień, Jaworówkę, Kadobnę, Kamień, Krasnę, Kropiwnik, Zdziary, Landestreu, Majdan i Przysłup, Mysłów, Mościska, Niebyłów, Nowice, Petrankę, Pojło, Równię, Rypiankę, Siwką kałuską, Sliwki, Słobodę niebyłowską, Słobudkę równiańską, Topulsko, Uhrynów średni, Uhrynów stary, Ugarsthal, Wistowę, Zawój, i Podmichale kameralne, Zagórze			4.000	
18	Kałusz nowy, Bania i Zagórze propinacya wódczana			1.000	
19	Kałusz skarb propinacya wódczana. .			1.600	
20	Kopanka			600	
21	Krasna bez propinacyi piwnej . . .			409	
22	Landestreu bez propinacyi piwnej . .			330	
23	Łuka			470	
24	Medynia			850	
25	Mościska bez propinacyi piwnej . .			537	
26	Mysłów „ „ „ . .			575	
27	Niebyłów i Słoboda niebyłowska bez propinacyi piwnej			629	
28	Niegowce			600	
29	Nowica bez propinacyi piwnej . .			1.118	
30	Perekosy			200	
31	Petranka, Kamień i Zdziary bez prop. piw.			1.064	
32	Podhorki			910	
33	Podmichale			600	
34	Pojło bez propinacyi piwnej . . .			500	
35	Przewoziec			400	
36	Przysłup, Majdan bez propinacyi piwnej			775	
37	Równia, Słoboda równiańska bez propinacyi piwnej			440	
38	Rypianka bez propinacyi piwnej . .			456	
39	Siwka wojniłowska, Moszkowce . .			950	
40	Siwka kałuska, Ugarsthal, Kropiwnik bez propinacyi piwnej . . .			1.000	
41	Sliwki bez propinacyi piwnej . . .			451	
42	Studzianka			550	
43	Tomaszowce V.			200	
44	Tomaszowce I.			300	
45	Tomaszowce II. III.			250	
46	Topolsko bez propinacyi piwnej . .			310	
47	Uhrynów średni bez propinacyi piwnej .			374	
48	Uhrynów stary „ „ „ .			112	
49	Wistowa „ „ „ .			353	
50	Wierszchnia			455	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
51	Wojniłów, Seredne, Siołko			2.580	
52	Zawadka			480	
53	Zawój, Grabówka, Jaworówka bez propinacyi piwnej			1.680	
54	Zbora			500	
55	Bołochów			395	
56	Stańkowa z Kalinkami			631	
57	Kałusz część gminna propinacya wódczana			1.600	
	Razem			38.967	

Wykaz 27.

Powiat Kamionka.

1	Warchoki ad Adamy			249	
2	Busk miasto, Busk nowy, Długa strona, Lipie boki, Miroczyn, Ostapkowce, Wolany i Niemiecki bór			4.544	
3	Banunin część I.			100	
4	Berbeki, Budki nieznanowskie, Chołojów cały, Huta Połoniecka, Kulików, Maziarnia wawrzkowa, Mierów, Nieznanów, Mierówka, Niemiłów, Sobin, Płowe Peratyn, Pukaczów, Radziechów, Sokole, Witków nowy, Witków stary, Obrotów; Wulka suszeńska, Czanyż, Józefów i Niemiłów			13.561	
5	Derewlany			350	
6	Dernów			270	
7	Dobrotwór			1.000	
8	Dmytrów			850	
9	Dziedziłów			900	
10	Feliksówka ad Rzepniów			120	
11	Grabowa Warchoły			100	
12	Chreniów			500	
13	Horpin			450	
14	Humniska			220	
15	Jamne ad Nahorce małe			40	
16	Jasienica mała czyli ruska			150	
17	„ wielka czyli polska			80	
18	Jakimów			80	
19	Jabłonówka i Stoki			290	
20	Kamionka strum., Podzamcze, Krzywulanka, Łapajówka, Sapieżanka i Łany polskie			11.000	
21	Kędzierzawce z Duniowem			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
22	Kozłów z Woronówką			400	
23	Krzywe całe terytoryum			750	
24	Kupcze			280	
25	Lanerówka			99	
26	Majdan			150	
27	Pustelnik ad Majdan			50	
28	Manasterek-Rozaiin			228	
29	Milatyn nowy			1.525	
30	Milatyn stary			400	
31	Mukanie całe			350	
32	Nahorce małe z Łodyną			410	
33	Niestanice			225	
34	Niwice			500	
35	Koleśniki ad Niwice			80	
36	Niesłuchów			315	
37	Nowosiółki i Lisko			720	
38	Obydów			60	
39	Ohladów i Manasterek			548	
40	Ohladów ad Dębina			70	
41	Opłucko z Hutą szklaną			450	
42	Ordów			370	
43	Ostrów			180	
44	Pawłów cały z Hajworonem i Terpinem			500	
45	Poburzany			706	
46	Rakobuty			124	
47	Rusiłów			310	
48	Rzepniów cały			505	
49	Sobaczki ad Grabowa			420	
50	Sielec bieńkowy			700	
51	Sokołów			100	
52	Spas			140	
53	Streptów			700	
54	Ruda strychańska			500	
55	Sieńków			300	
56	Stanisz z Burghardówką			450	
57	Stanisz-Hanunin			120	
58	Stojanów całe terytoryum			1.400	
59	Suszno z kolonią Heinrichsdorf			500	
60	Suszno-Zabawa-Tobołów			100	
61	Środopolce			285	
62	Tadanie			400	
63	Tetewczyce I. III i IV. część			300	
64	Tetewczyce II. część			100	
65	Ubinie ad Ubień			320	
66	Wierzblany			110	
67	Wolica baryłowa			300	
68	Wolica derewlańska i Wałki			189	
69	Wyrów			160	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
70	Żelechów mały			600	
71	Żelechów wielki			700	
72	Żuratyn			145	
73	Jagonia			50	
74	Wierzblany (Czuczmany humniskie)			100	
75	Wierzblany (Czuczmany zabłotne)			50	
76	Zabawa ad Suszno			127	
77	Austerya ad Ohladów			50	
78	Wrotne ad Niestanice			70	
79	Stawisko ad Niwice			100	
	Razem			55.045	

Wykaz 28.

	Powiat Kolbuszowa.				
1	Brzostowa góra			150	
2	Dzikowiec, Lipnica, Wildenthal			900	
3	Hadykówka			210	
4	Jagodnik ad Trzesówka			38	
5	Kłapówka			25	
6	Kossowy vel Kossowa			25	
7	Kopice vel Kopczyce, Kopcie			10	
8	Kolbuszowa miasto, górna i dolna, Dubas, Nowa wieś, Bukowiec i Zarębki			7.600	
9	Krządka			320	
10	Kupinie recte Kupno			146	
11	Majdan, Komarów z Krzywdą, Huta Komorowska, Cmolas część Bzowskich, część Horodyńskich i część Cmolas Dąbrówka			3.140	
12	Markowizna			85	
13	Mazury			180	
14	Miechowiec vel Mechowiec i Ruda ad Poremby dynarskie			80	
15	Niwiska			425	
16	Ostrowy barańskie			110	
17	Ostrowy tuszowskie z kolonią Budy			50	
18	Płażówka vel Błażowka			23	
19	Przyłęk część I. i II, Szydłowiec i Hucina			30	
20	Rusinów stary			50	
21	Raniżów i Ranischau Kolonia			2.600	
22	Siedlanka			50	
23	Sokołów, Górno, Nienadówka górna i dolna, Trzeboś, Trzebuska, Turza i Wulka sokołowska			6.000	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
24	Spie, Wilcza wola i Zmysłów			556	
25	Staniszewskie vel Staniszówka			160	
26	Swierczów vel Swiszów			50	
27	Trzęsówka			1.001	
28	Trześń recte Trześnia			40	
29	Werynia			300	
30	Widełka			86	
31	Wola ranizowska			528	
32	Wola rusinowska			120	
33	Zielonka			165	
34	Zielonka Turka			20	
35	Leszcze			20	
36	Zembrza ad Staniszewskie			25	
37	Poręby kupińskie			76	
	Razem			25 394	

Wykaz 29.

Powiat Kołomyja.

1	Ceniawa			450	
2	Czeremchów, Chlebiczyn leśny, Chlebiczyn górny			1.325	
3	Cuculin			140	
4	Debesławce			500	
5	Diatkowce (obie części)			1.220	
6	Gwoździec miasto, Czechowa, Ostapkowce, Winogród cały, Rohynia, Ostrowiec, Kułaczkowce, Balińce, Buczaczki, Chomiakówka, Chwaliboga, Gwoździec stary z Podstajami, Gwoździec mały, Słobudka polna, Trofanówka, Rosochacz, Pruchniszcze			12.450	
7	Jabłonów, Akreszory, Bania berezowska, Bania świrska, Berezów niżny, Berezów wyżny, Kowalówka, Łucza, Łuczka, Muszyn, Stopczatów, Tekucza i Sopów			10.000	
8	Ispas, wszystkie części			600	
9	Kamionki małe (wszystkie części)			500	
10	Kornicz z Kropiwiszczem i Matyjowce			1.181	
11	Korolówka nad Prutem			500	
12	Korszów-Liski			1.855	
13	Kujdańce Izydorówka			260	
14	Kobylec Nazurna			450	
15	Michałków			250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
16	Oskrzesińce			740	
17	Pererów			200	
18	Pilipy z Trościanką			163	
19	Piadyki			1.550	
20	Podhajczyki			1.000	
21	Peczyniżyn, Kluczów mały, Kluczów wielki, Markówka, Młodiatyn, Rungury, Słoboda rungurska			11.000	
22	Siemiakowce			488	
23	Słobudka leśna, Rakowczyk część masy spadkowej ś. p. Piwki			1.650	
24	Soroki			600	
25	Turka, Fałowce, Kamionki wielkie z Dobrowódką i Gody			3.000	
26	Tłumaczyk, Kniaździwór, Iwanowce, Szeparowce, Rakowczyk część kameralna			3.600	
27	Werbiąż wyżny i niżny			2.200	
28	Wołowa			50	
29	Załucze			150	
30	Zamulińce			485	
31	Zahajpole			440	
32	Żukocin			325	
	Razem			59.322	

Wykaz 30.

Powiat Kosów.

1	Berwinkowa			150	
2	Białoberezka			180	
3	Bystrzec i Rika Wałyło			230	
4	Dołhopole-Stebne-Polanki			488	
5	Fereskula, Jabłonica, Hryniawa z Jawornikiem			865	
6	Hołowy			150	
7	Jasienów górny ze Straszczówszczyzną			1.450	
8	Kobaki			850	
9	Kosmacz			1.000	
10	Kosów-Kosów stary, Monasterko, Smodna, Moskalówka, Wierzbowce, Horod-Babin, Sokołówka, Riczka, Jaworów-Czchanówka			12.445	
11	Krasnoila			600	
12	Krzyworównia			600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
13	Kuty, Kuty stare, Tudiów			4.510	
14	Perechrestne			70	
15	Pistyń, Wybranówka, Szeszory, Prokurawa, Utoropy, Brustury, Chomczyn, Mykietyńce			4.252	
16	Rostoki, Chorocowa			745	
17	Rożeń mały			98	
18	Rożeń wielki			220	
19	Rybno			450	
20	Słobudka			365	
21	Uścieryki			155	
22	Żabie			4.000	
	Razem			33.873	

Wykaz 31.

Powiat Kraków.

1	Aleksandrowice			350	
2	Balice z przyl. Szczyglice i Burów			600	
3	Balowice			300	
4	Bieńczyce			750	
5	Bibice			450	
6	Boleń			237	
7	Bosutów			60	
8	Bolechowice folw. z Zieloną, Bolechowice, Wola Bolechowska, Bolechowice realność, Żelków			720	
9	Branice			1.300	
10	Bronowice wielkie			700	
11	Bronowice małe, Rząska duchowna			975	
12	Brzezie narodowe, Brzezie szlacheckie			575	
13	Chełm			250	
14	Czulice			200	
15	Czernichów z Pasieką ad Kłokoczyn i Przeginia narodowa			1.563	
16	Czernichowek i Zagacie			950	
17	Czułów			634	
18	Dąbrowa			71	
19	Dziekanowice-Sudoł			50	
20	Dziekanowice			101	
21	Giebułtów i Trajadyn			350	
22	Gorlica murowana			300	
23	Grembołów			160	
24	Grzegorzki			1.514	
25	Górka narodowa			100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
26	Jezierzany			101	
27	Kamień, Przeginia duchowna			780	
28	Karniów			320	
29	Karniowice, Lipka karniowiecka			400	
30	Kobylany, Brzezinka (p. Chrzanów)			650	
31	Kościelniki, Cłogórka kościelnicka, Las kościelnicki, Stanisławice, Wyciąże Wolica, Rogów			800	
32	Krzesławice			700	
33	Krzysztoforzyce			170	
34	Krowodrża karczma			3.703	
35	Łuczanowice, Kocmyrzów, Dojazdów, Głęboka			1.400	
36	Lubocza			355	
37	Łobzów, Nowa wieś narodowa, Gramatyka, Bożydar czyli troińska krzywda, z wyłączeniem terytoryum ogrodu krakowskiego			1.000	
38	Mników			500	
39	Mistrzejowice			175	
40	Modlnica			600	
41	Modlniczka			125	
42	Mogiła, Łęg, Czyżyny, Kantorowice, Zesławice			1.800	
43	Mydlniki			350	
44	Olszanica			400	
45	Pękawice			150	
46	Piekary			200	
47	Piaski i Dąbie			2.100	
48	Pleszów z osadą Kujawy			1.900	
49	Prądnik biały			200	
50	„ „ folwark			1.000	
51	„ czerwony folw. bosacki			80	
52	„ czerwony			975	
53	„ „ Celarówka			1.000	
54	„ „ część szpitala św. Łazarza			600	
55	Prądnik czerwony, część OO. Dominikanów			289	
56	Prusy			420	
57	Przegorzały szlacheckie			550	
58	Raciborowice			660	
59	Rączna			131	
60	Rakowice			270	
61	„ realność wieczysta			400	
62	Rybna, Czułowek			1.510	
63	Sciejowice			125	
64	Sulechów			260	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Sułkowa			80	
66	Tomaszowice			250	
67	Tonie			600	
68	Ujazd z przysiółkiem Mościska			400	
69	Wadów			70	
70	Węgrzec			750	
71	Węgrzenowice			120	
72	Więckowice			60	
73	Wola Justowska			925	
74	Wołowice			300	
75	Witkowice			300	
76	Wróżenica			140	
77	Zabierzów			1.400	
78	Zakamycze folwark			50	
79	Zasłów			140	
80	Zwierzyniec z Półwsiem, Bielany, Kaszów, Liszki, Śmierdząca z Nową wsią szlachecką, Przegorzały część kościelna			11.200	
81	Zielonki, Trojanowice rozdziałowskie, Zielonki plebańskie			1.247	
82	Olsza			400	
83	Ruszcza z przysiółkiem rusieckim			620	
84	Rząska szlachecka			350	
85	Baczyn			60	
86	Chrosna			89	
87	Morawica			1.325	
88	Brzoskwinia			1.500	
	Razem			62.785	

Wykaz 32.

	Powiat Krosno.				
1	Bajdy			60	
2	Barwinek			300	
3	Białobrzegi, Głowienka, Krościenko niżne, Szczepańcowa i Suchodół			906	
4	Bóbrka, Machniówka, Niżna Łąka, Żeglec, Zręcin, Swierzowa polska			1.412	
5	Borek i Bobosiówka			40	
6	Bonarówka			250	
7	Czechania			52	
8	Cergowa, Lubatowa i Jasionka			931	
9	Chorkówka, Leśniówka, Chlebna, Grabie				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	ad Chlebna, Pistrówka, Jedlicze i Męcinka			775	
10	Czarnorzeczki, Krościenko wyżne			805	
11	Długie			100	
12	Dobieszyn			65	
13	Draganowa			40	
14	Dukla i Nadole, Hurowa, Lipowice, Teodorówka i Zboiska, propinacya wódczana i piwna			5.059	
15	Faliszówka			60	
16	Głojsce			106	
17	Guzikówka ad Krosno			400	
18	Iwla			150	
19	Iwonicz			1.110	
20	Jaszczew			200	
21	Iskrzynia			124	
22	Korczyna			2.850	
23	Krasna ruska			379	
24	Kobylany			102	
25	Kombornia			850	
26	Kopytowa			80	
27	Łęki			65	
28	Lubatówka			60	
29	Miejsce			300	
30	Moderówka			398	
31	Mszana			250	
32	Myscowa			325	
33	Odrzykoń, Odrzykoń Podzamcze, Bratkówka i Wola bratkowska			840	
34	Olchowiec			60	
35	Potok, Terasówka, Polanka czyli Przygody i Polanka dwór			960	
36	Polany			425	
37	Podniebyle i Wola podniebylska			40	
38	Poraj			60	
39	Rogi			360	
40	Ropianka			50	
41	Równe			455	
42	Rzepnik			20	
43	Smereczne			24	
44	Sulistrowa			40	
45	Targowiska, Łężany i Widacz			555	
46	Teodorówka			21	
47	Trzciana			269	
48	Tylawa			385	
49	Ustrobna			230	
50	Wilsznia			35	
51	Wietrzno			175	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
52	Wrocanka			130	
53	Wróblik królewski			350	
54	Wojtkówka			60	
55	Żarnowiec			90	
56	Zboiska			25	
57	Żyndranowa			300	
58	Huta polańska			60	
	Razem			24.623	

Wykaz 33.

Powiat Limanowa.

1	Abrahamowice z Szczyżycami, Pogorzany, Smyków, Góra św. Jana z Pobrzęczynem, Raciborzany, Markuszowa, Janowice, Gruszów			1.800	
2	Jodłownik z Dąbrówką			90	
3	Jadamwola			178	
4	Kamienica (z wyjątkiem plebanii) Szczawa, Zalesie, Zasadna, Zbłudza; Zagórzyn, i w powiecie nowosądeckim Kierna, Wila piskulina, Wola Rosnowa			2.580	
5	Kanina			80	
6	Kasinka mała			600	
7	Kasina wielka z Przymiarkami			880	
8	Kisielówka			40	
9	Kostrza-Ryje			13	
10	Koszary z Balarówką, Wałowa góra			100	
11	Krasne Łasosice			80	
12	Laskowa			385	
13	Limanowa, Mordorka, Gwizdówka, Lipowe, Sowliny, Stara wieś z wyjątkiem Majerza			7.000	
14	Łososina górna			220	
15	Łukowica wszystkie części, Jastrzębie całe, Młynczyska Roztoka wszystkie części, Zawada			950 500	
16	Męcina dolna, Kłodno			175	
17	Męcina górna			28	
18	Makowica			177	
19	Młynne wyżne i niżne			110	
20	Mstów			2.600	
21	Mszana dolna, Glinne, Słomka			65	
22	Owieczka			120	
23	Piekiełko			432	
24	Pisarowa				
25	Poręba wielka, Konina, Lubomierz, Ło-				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	stówka, Mszana górna, Niedźwiedź, Podobin, Łętowe			3.270	
26	Przyszowa wszystkie części . . .			351	
27	Raba niżna, Olszówka			550	
28	Rupniów, Kułak			100	
29	Rybie nowe			70	
30	Rybie stare			12	
31	Sądek, Lipie, Rzeki			31	
32	Siekierczyna, wszystkie części . .			240	
33	Skrzydlna, Górka, Glinnik, Karczma, Przenosza, Wola skrzydlańska . .			2.196	
34	Stara wieś z Majerzem			90	
35	Stopnica szlachecka			130	
36	Stopnica szlachecka			60	
37	Stopnica królewska			100	
38	Stronie, Wolica ad Stronie, Wolica ad Świdnik			300	
39	Stróża, Porębka wszystkie części .			720	
40	Strzeszyce, Jaworzna, Kamionka mała, Krosna, Zmiąca			400	
41	Swidnik wyżny i niżny			60	
42	Szaryż			250	
43	Szyk, na całem terytoryum . . .			268	
44	Tymbark, z wyjątkiem propinacyi miejskiej i plebanii, Góry Jasna, Podłopień, Stopnica królewska z wyjątkiem plebańskiej, Zamieśce, Zawadka .			850	
45	Wilkowisko			240	
46	Wysokie			150	
47	Tymbark propinacya miejska i plebańska, Dobra z Zadzielem, Gruszowiec, Chyżówki, Jurków, Półrzeczki, Wilczyce, Włostówka			2.775	
48	Świdnik wyżny			34	
49	Stopnica szlachecka			102	
50	Kamienica probostwo			825	
	Razem .			33.377	

Wykaz 34.

Powiat Lisko.

1	Bachlowa, Hoczów i Średnia wieś . .			1.736	
2	Baligród, Bystre, Stężinica i Huczwice .			2.001	
3	Balnica, Maniów, Szczerbanówka, Solinka i Roztoki górne			625	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwa,ona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Berehy górne, Smolnik ad Lutowiska, Nasiczne Ruskie i Czaryńskie . .			1.100	
5	Bereska			540	
6	Bereźnica wyżna			450	
7	Bezmiechowa górna			325	
8	Bóbrka i Bóbrka blizińska . . .			272	
9	Buk			170	
10	Bukowiec			170	
11	Chmiel			159	
12	Chrewt			350	
13	Cisna, Dołżyca, Hupkowce, Przysłup, Krzywe i Liszna			500	
14	Cisowiec			100	
15	Czarna górna i dolna			1.250	
16	Czaszyn i Brzozowiec			373	
17	Daszówka			120	
18	Dwernik i Dwerniczek			250	
19	Dziurdziów (Dzinadziów) . . .			60	
20	Dzwiniacz dolny			458	
21	Górżanka, Wola górżańska i Radziejowa			280	
22	Horodek			130	
23	Hoszów i Hoszowczyk			425	
24	Hulski			61	
25	Jałowe, Moczary i Zamłynie . . .			330	
26	Jankowce			275	
27	Kalnica, Smerek i Strubowisko . .			800	
28	Kalnica ad Lisko, Kamionka, Sukowate, Choceń i Poraż			415	
29	Kielczawa			85	
30	Kołonice i Jabłonki			1.050	
31	Krzywe (Krywe) nad Sanem . . .			125	
32	Krzywka			205	
33	Lesznowate i Wola mackowa . . .			500	
34	Lisko, Posada Liska, Łączki, Weremień, Hureele, Wola postołowa, Postołów, Bermichowa dolna, Łukawica, Manasterzec, Glinna i Podsobień ad Manasterzec			9.310	
35	Łuh			80	
36	Lutowiska			3.850	
37	Łobozew			245	
38	Łopieńka			184	
39	Łubków			600	
40	Łukowe			300	
41	Łubne			70	
42	Mchawa $^3/_4$ i Mchawa $^1/_4$ . . .			665	
43	Myczków			200	
44	Myczkowce, Zwierzyń i Bereźnica niżna			872	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
45	Nowosiółki baligrodzkie			162	
46	Olchowa			40	
47	Olszanica			2.000	
48	Orelec			210	
49	Paniszczów			480	
50	Paszowa			400	
51	Polana			750	
52	Polanczyk			80	
53	Polanki			150	
54	Procisne			150	
55	Rabe, Zadwórze, Stuposiany górne i dolne			440	
56	Rabe ad Baligród			250	
57	Rajskie, Sawkowczyk, Jaworzec i Studenne			684	
58	Romanowa wola			148	
59	Rosochate			250	
60	Rosolin			31	
61	Roztoki połowa (dolne)			57	
62	Rudeńka			240	
63	Równia			360	
64	Serednica			275	
65	Serednie małe I. i II.			50	
66	Serednie wielkie			160	
67	Skorodne I., II., III. i IV.			400	
68	Solina i Podkale			433	
69	Stańkowa połowa I. dolna			142	
70	„ „ II. górna			123	
71	Stefkowa górna i dolna			700	
72	Strwiążyk			450	
73	Tarnawa górna i dolna			500	
74	Teleśnica średnia, dolna i górna z Hetmanówką			345	
75	Teleśnica sanna i Sokole			300	
76	Terka			133	
77	Tworylne			252	
78	Tyskowa			50	
79	Uherce z Kostrzyniem			1.000	
80	Ustrzyki górne i Wołosate			225	
81	Ustrzyki miasto, Ustrzyki dolne i Jasień			6.000	
82	Ustyanowa i Murowane			1.500	
83	Wańkowa			600	
84	Wetlina			300	
85	Wola michowa, Smolnik kapitulny i Smolnik wójtostwo			1.345	
86	Wydrne			130	
87	Zabrodzie			60	
88	Zachoczewie i Zachoczewie Stachówka			265	
89	Zatwardnica			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
90	Zawój			20	
91	Zawóz Rybne i Wołkowyja			401	
92	Zawadka, Brelików, Ropienka górna, Ropienka dolna i Sokołowa Wola			1.523	
93	Żerdeńka			35	
94	Żernica niżna			150	
95	Żernica wyżna			280	
96	Żołobek			126	
97	Żubracze			125	
98	Żubeńsko.			108	
99	Żurawin, Sychło i Połonińskie			260	
100	Wola matiaszowa			120	
	Razem			58.134	

Wykaz 35.

Powiat Lwów.

1	Barszczowice			920	
2	Basiówka			355	
3	Biłka Królewska			366	
4	Biłka szlachecka, Hermanów i Zuchorżyce			1.600	
5	Biłohorszcze z Bogdanówką			1.210	
6	Borki dominikańskie			360	
7	Borki janowskie			168	
8	Brodki			410	
9	Brzuchowice			750	
10	Ceperów			200	
11	Chrusno nowe i stare			400	
12	Czarnuszowice			500	
13	Czyżki			1.524	
14	Czyżyków			800	
15	Dawidów i Czerepin			1.800	
16	Mostki, Dębianka			10	
17	Dmytrze z Czapoką			780	
18	Dublany			360	
19	Falkenstein			206	
20	Gaje			500	
21	Glinna			420	
22	Głuchowice ad Winniki			400	
23	Głuchowice koło Szczerca			40	
24	Grzęda z Wolą i Wulka hamulecka			700	
25	Grzybowice wielkie i małe			950	
26	Hodowice			400	
27	Herbocze			305	
28	Humieniec			325	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
29	Jaryczów stary			620	
30	Jastrzębków			100	
31	„ część Joppe			60	
32	Kaltwasser z Fajerówką			475	
33	Kamienopol			200	
34	Kleparów i Hołosko małe			1.270	
35	Kościejów			420	
36	Kozice			510	
37	Kozielniki			850	
38	Krotoszyn			500	
39	Krzywczyce i Lesienice			3.900	
40	Kuchajów			290	
41	Kukizów			253	
42	Kulparków I część			410	
43	„ II „			220	
44	Laszki murowane i Sroki			400	
45	Leśniowice			600	
46	Lubiana z Lindenfeldem i Lubianka			220	
47	Malechów			512	
48	Maliczkowice			350	
49	Mikłaszów			750	
50	Milatycze			501	
51	Miłoszowice, Wieniawka i Podsadki			550	
52	Mostki i Malinówka			330	
53	Nagórżany, Porszna, Sołonka mała i wielka			1.100	
54	Nawarya			1.800	
55	Nikonkowice			310	
56	Pikułowice			800	
57	Podborce			300	
58	Podciemne			150	
59	Podliskie małe			250	
60	„ wielkie			220	
61	Polana i Huta szczerzecka			550	
62	Polanka			300	
63	Popielany			250	
64	Prusy część i Prusy kapitulne			350	
65	Pustomyty z Wolicą			1.000	
66	Rakowiec			370	
67	Remenów			450	
68	Rudańce			450	
69	Rudno			333	
70	Rzęsna polska			1.450	
71	Rzęsna ruska			460	
72	Serdyca z kolonią Einsiedel			402	
73	Sichów i Pasieki zubrzeckie			1.800	
74	Sieciechów			61	
75	Siedliska			165	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
76	Siemianówka, Dornfeld, Dobrzany, Krasów, Reichenbach i Nowosiółka			2.600	
77	Skniłów wielki			750	
78	Skniłów- Skarczyna			80	
79	Skniłówek			45	
80	Sokolniki wieś			1.100	
81	Sroki koło Szczerca			100	
82	Sroki ad Szczerzec karczma „Wygoda“			73	
83	Sroki część Wezdra			160	
84	Stroniatyn			150	
85	Sygniówka wielka i mała, Obezdra, Kulparków, własność funduszu krajowego			1.500	
86	Szczerzec, Ostrów, Łany, Piaski Zagrodki i Rosenberg			9.100	
87	Tołczów			320	
88	Winniki, Weinbergen, Unterbergen i Podbereżce			7.962	
89	Winniczki, Hatów, Ludwinów, Dmytrowice i Gańczary			1.000	
90	Wisłoboki			160	
91	Wołków i Zagórze			320	
92	Zamarstynów i Hołosko wielkie			2.020	
93	Zapytów			450	
94	Zarudce			528	
95	Zaszków			720	
96	Zawadów			260	
97	Zboiska			600	
98	Zimnawoda			365	
99	Zimnawódka			400	
100	Zniesienie			10.500	
101	Zubrza			780	
102	Żurawniki			410	
103	Żydatycze			450	
104	Żyrawka			150	
105	Chrusno stare część „Derewacz“			150	
106	Zawadów część „Rokitno“			150	
107	Czerkasy			150	
108	Kulparków, Persenkówka			80	
	Razem			87.954	

Wykaz 36.

Powiat Łańcut.

1	Albigowa			850	
2	Białobrzegi i Korniatków			500	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Brzoza królewska			412	
4	Brzyska Wola			644	
5	Chodaczów i Laszczyny			170	
6	Dąbno i Majdan			590	
8	Głogowice			133	
8	Gniewczyna łańcucka, vel Gniewszczyzna			289	
9	„ tryńczyńska			36	
10	Górzyce i Wulka ogryzkowa			125	
11	Grodzisko dolne, Grodzisko miasto i Grodzisko górne			2.000	
12	Grzęska			94	
13	Handzlówka			400	
14	Gwizdów vel Pogwizdów			220	
15	Hucisko, Königsberg i Wola zarzycka			550	
16	Husów Oborskiego			350	
17	Jagieła			80	
18	Jastrzębiec			195	
19	Krzeczowice			200	
20	Kańczuga (prop. wódczana), Hadle kańczuckie, Niżatyce, Monasterzec, Siedleczka i Tarnawka			3.260	
21	Kuryłówka, Dornbach i Tarnawiec			1.000	
22	Łańcut (propin. wódczana i piwna), Podzwierzyniec, Przedmieście, Wola bliższa, Wola dalsza, Smolarzyny, Dąbrówka, Czarna, Kołki, Głuchów, Sonina, Wysoka, Dębina, Krzemienica i Mokra			13.000	
23	Leżajsk (propin. wódczana), Biedaczów, Baranówka, Gillershof, Gielarowa, Jelna, Łukowa, Przychojce, Staremiasto, Siedlanka i Wierzowice			4.500	
24	Łopuszka mała			280	
25	„ wielka			240	
26	Medynia łańcucka, Medynia głogowska i Węgliska			245	
27	Mirocin i Chałupki			230	
28	Ostrów, Mikulice i Wolica			310	
29	Ożanna			126	
30	Pantalowice dolne			150	
31	„ (połowa dóbr)			150	
32	Pogwizdów			118	
33	Przeworsk (propin. wódczana), tudzież cała propinacya w majętnościach: Białoboki, Budy przeworskie, Dębów (cały), Gać, Gorliczyzna z Chałupkami, Korniaktów, Kozina, Maćkówka, Markowa, Mokra strona dolna, Mokra strona górna, Nowosielce, Rogóżno,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Studzian górny, Studzian dolny i Zmysłówka			5.104	
34	Rakszawa			700	
35	Rozbósz			203	
36	Runda i Janda mała			350	
37	Rzuchów vel Rzochów			200	
38	Garczyna			400	
39	Giennów			200	
40	Gietesz i Chodakówka			308	
41	Strażów			84	
42	Swiętoniowa			150	
43	Tryńcza			240	
44	Ubieszyn			155	
45	Ujezna			92	
46	Urzejowice vel Uszewice			280	
47	Wulka grodziska, Opalenisko i Zagrody.			221	
48	Wulka małkowa			71	
49	Wulka niedźwiedzka			220	
50	Zagórze			180	
51	Zalesie			36	
52	Żołynia miasteczko, Żołynia wieś, Brzoza, Studnicka i Budy łańcuckie			2.800	
53	Żuklin			90	
54	Kańczuga (propin. piwna i miodowa			1.300	
55	Łańcut (propin. miodowa)			100	
56	Leżajsk (propin. piwna i miodowa)			2.540	
57	Przeworsk (propin. piwna i miodowa)			4.400	
	Razem			51.871	

Wykaz 37.

Powiat Mielec.

1	Białybór z Sokołem			150	
2	Borki nizińskie			100	
3	Borowa i Giżowa			900	
4	Borzyście-Babicha			120	
5	Chorzelów			300	
6	Cyranka			130	
7	Dąbrówka paprocka vel wisłocka			40	
8	Dobrynin			156	
9	Dulcza mała			430	
10	Gliny małe			200	
11	Gliny wielkie-Wola glińska			200	
12	Goleszów			200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
13	Gawłuszowice-Kliszów			520	
14	Górki-Surowa			320	
15	Grzybów-Giełda z Podlesiem i Podborzem Izbiska-Jamy, Przyłęk ad Zgórsko, Pień, Piątkowice, Zgórsko			400	
16	Jaślany-część spadkowa Naftalego Siegla			306	
17	Kawęczyn, Dąbrówka ad Kawęczyn, Budryń ad Wampierzów, Breń osuchowski			225	
18	Kądziołki, Błonie (część Mieczysława hr. Reya) Dobrynin, Podole, Przecław, Ruda przecławska (część Mieczysława hr. Reya, Tuszyna, Wygoda) Wyłów			1.723	
19	Kębłów, Nedrów czyli Tarnówek, Jaślany (część Jadwigi księżny de Ligne)			350	
20	Kiełków, Zaborcze			40	
21	Krzemienica, Górki			150	
22	Łączki brzeskie			44	
23	Malinie, karczma pod Kolonią			96	
24	Mielec			10.000	
25	Młodochów			50	
26	Niziny, Rożniaty			400	
27	Ostrówek			160	
28	Otałęż			170	
29	Ruda dolna			50	
30	Partynia ad Wola			175	
31	Przykop			250	
32	Radomyśl, Błonie, Partyń ad Ruda			6.719	
33	Ruda (górna karczma Arenda)			250	
34	Rzędranowice-Stojowice			300	
35	Rzochów			620	
36	Sadkowa góra			210	
37	Ujście ad Sadkowa góra			107	
38	Szafranów			65	
39	Toporów			40	
40	Trzciana			400	
41	Trześń-karczma ow[illegible]ana na surowym kącie			48	
42	Tuszów, Babule, Czajkowa, Czermin, Grochowa z Antonówką, Hyki z Dębiakami, Hohenbach, Jozefsdorf, Jaślany część Bra. Hirscha, Płuty, Pławo, Padew, Piechoty, Reichsheim, Schönanger, Wola pławska, Zarównie, Zachwiejów			2.660	
43	Tuszyma, na górce część Boguszów			206	
44	Wadowice górne			390	
45	Wadowice dolne			265	
46	Wampierzów, Prebendów			375	
47	„ Zabrnie vel Jozefów			52	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
48	Wojków			130	
49	Wojsław			500	
50	Wola zdakowska			210	
51	Wola chorzelowska			42	
52	Wola otałęska			120	
53	Wola mielecka			400	
54	Wola wadowska, Kosówek ad Wola wadowska			60	
55	Wulka dulecka			400	
56	Zaduszniki			300	
57	Zarówka			250	
58	Złotniki			274	
59	Zdiarzec			200	
60	Ziempniów			220	
61	Lisówek ad Sadkowa góra			50	
62	Dabie			40	
63	Ruda górna, karczma przy dworze			75	
64	Szydłowiec			55	
65	Blizna			41	
66	Łysakówek			80	
67	Łysaków			90	
68	Koniec ad Kiełków			70	
69	Trześnia			30	
	Razem			34.635	

Wykaz 38.

Powiat Mościska.

1	Arłamowska wola			453	
2	Balice			800	
3	Bolanowice i Bolanówka			505	
4	Chorośnica			140	
5	Czerniawa			315	
6	Czyżowice			150	
7	Dmytrowice i Zarzecze			527	
8	Dołhomościska			800	
9	Dytiatycze			400	
10	Hankowice i Tutkowice			201	
11	Hodynie vel Hołynia			440	
12	Horysławice			300	
13	Husaków, Bojowice, Buchowice, Czyszki, Krysowice, Pakość, Radochońce, Zakościele, Radenice, Chodnowice, Chraplice, Nowosiółki			4.100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
14	Jatwięgi własność Stocków			60	
15	Jordanówka			140	
16	Koniuszki i Koniuszki nanowskie			220	
17	Krulin			126	
18	Krukienice			1.300	
19	Kulmatyce			170	
20	Łacka wola cała, i folwark „Kowalskie“			600	
21	Laszki gościnne			570	
22	Lipniki			410	
23	Lutków			60	
24	Makuniów i Makuniów Berce			208	
25	Milczyce			105	
26	Moczerady			150	
27	Mokszany małe			258	
28	„ wielkie			175	
29	Mościska całe, Rudniki, Wola rudnicka, Hyclówka i Zawada			9.450	
30	Myslatycze, Browczyzna			225	
31	Nikłowice, Orchowice, Kościerzyn i Hołodówka			1.300	
32	Ostrożec			320	
33	Piaski i Zarzecze			200	
34	Pnikut górny i dolny			278	
35	Podgać			200	
36	Podliski całe			300	
37	Polanka ad Podliski			200	
38	Rządkowiec			110	
39	Rustweczko			215	
40	Sanniki i Mistyce			400	
41	Sądowa Wisznia, Wola popowska, Boziatyn, Księżymost i Zagrody			7.500	
42	Sokola			360	
43	Stabasz i Słomianka			190	
44	Starzawa			1.242	
45	Stojańce			480	
46	Strzelczyska			71	
47	Szeszorowice			160	
48	Sudkowice, Wulka sudkowska, Chliple, Wola i Wulka			510	
49	Sułkowszczyzna			754	
50	Tomanowice			200	
51	Trzcianiec			600	
52	Tuligłowy			235	
53	Twierdza			550	
54	Wiszenka			160	
55	Wołczyszczowice z Dąbrową Wołczyszczowiecką			500	
56	Wołostków			600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
57	Zawadów i Wojkowice			202	
58	Złotkowice			245	
59	Kalników			750	
60	Jatwięgi własność Pogłodowskich			100	
61	Radenice własność łacińsk. probostwa			100	
62	Małnów i Wola małnowska			1.016	
	Razem			43.406	

Wykaz 39.

Powiat Myślenice.

1	Bączarka i Krzywaczka			1.050	
2	Bieńkówka i Rudnik			532	
3	Bogdanówka			38	
4	Brzączowice, Banowice i Droginia			900	
5	Budzów, Biertowice, Jachówka, Sułkowice (dwór) w pow. Myślenickim, Baczyn, Harbutowice z Palczą, Izdebnik, Jastrzębia górna i dolna, Leśnica, Solec, Skawinka, Stronie, Zachełmna i Zakrzów, pow. Wadowice			5.409	
6	Bystra ad Jordanów			500	
7	Dolna wieś, Górna wieś z Tarnówką, Chełm, Polanka, Borzęta, Bysina, Stróża, Pcim, Lubień, Tenczyn, Krzeczów, Krzczonów, Trzebunia, Więciorka i Zawadka			5.987	
8	Jasienica			175	
9	Jawornik			500	
10	Jordanów miasto za gminę i fundusz szpitalny			3.420	
11	Jurczyce			145	
12	Juszczyn, Wojtostwo Sołtystwo			250	
13	Krzyszkowice			410	
14	Łętownia górna, Łętownia Chrobacze, Łętownia średnia i Łętownia dolna			960	
15	Naprawa			520	
16	Osieczany			170	
17	Raba wyżna			1.000	
18	Rabka, Skomielnia biała, Słonne, Zaryte w pow. Myślenickim, Chabówka, Ponice, Rdzawka w pow. Nowotarskim			3.700	
19	Radziszów i Wola radziszowska			1.915	
20	Skawa			750	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
21	Skomielna czarna			81	
22	Spytkowice			700	
23	Tokarnia Więczerza			170	
24	Toporzysko			211	
25	Trzemeśnia, Łęki i Poręba			570	
26	Wysoka i Malejowa			1.452	
27	Żarnówka			280	
28	Zasań			45	
29	Biała, sołtystwo pod Makowem			155	
30	Dolna wieś w realności pod C. Nr. 286			500	
31	Lubień na teryt. plebańskim i Pcim			700	
32	Sułkowice			300	
33	Zawada			140	
	Razem			33.635	

Wykaz 40.

	Powiat Nadwórna.				
1	Delatyn, Delatyn Szewelówka, Łuh, Łojowa i Zarzecze			8.520	
2	Dobrotów, Krasna, Łanczyn i Sadzawka			5.890	
3	Dora. Jamna			2.100	
4	Fitków			340	
5	Hawryłówka, Cucyłów			1.350	
6	Hołosków			770	
7	Hwozd			540	
8	Jabłonica z Polanicą			900	
9	Kamienna			550	
10	Majdan górny			700	
11	Majdan średni (Bednarówka) Mołodyłów i Strupków			1.250	
12	Majdan średni, Poznańszczyzna i Zhary			90	
13	Majdan średni czyli stary, (włas. spadk. Dubsa)			650	
14	Mikuliczyn z Tatarowem i Worochtą			3.100	
15	Nadwórna, Pniów, Pasieczna, Zielona, Strymba i Nazawizów			12.600	
16	Ostaw biały, Ostaw czarny i Potok czarny			2.420	
17	Paryszcze			840	
18	Skopówka, Majdan średni (część Koppla Brennera)			357	
19	Siedliska (czyli Majdan graniczny)			500	
20	Tarnawica leśna			555	
21	Welesnica górna i dolna			324	
22	Wołosów górny			400	
	Razem			44.746	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 41.

Powiat Nisko.

1	Bojanów, Korabina i Laszki . . .			863
2	Borki, Dąbrówka, Dąbrówka (Ruda tanowska) Golce, Zatowy ad Golce, Majdan ad Golce, Kurzyna Mała, Kurzyna wielka, Rauschersdorf mały i wielki			1.732
3	Jarocin, Domosławy Koty, Kutyły, Nalepy, Mostki, Szyperki, Zdziary . .			1 760
4	Koziarnia			220
5	Nart nowy i stary, Cholewiana Górna, Cisowlas, Gwoździec, Pogorzałka .			550
6	Nisko, Burdze, Jatta, Jezów, Kamień, Maziarnia, Nowosielec, Przyszów krolewski, Kołodziejówka, Pławo z Bykówką, Steinau, Sojkowa, Swoły, Zalesie			6.950
7	Przędzel, Kępa mała, Nowa wieś, Racławice, Stróża. Wolina			1.250
8	Przyszów szlachecki			60
9	Pysznica z przyległościami . . .			1.500
10	Rudnik, Groble, Kopki, Tarnogóra, Łętownia, Wulka łętowska, Łowisko, Kończyce			3.284
11	Stany			180
12	Ulanów, Bieliny, Glinianka, Dąbrowica, Bieliniec, Wulka bielińska i Bukowina			2.340
13	Zarzecze, Huta deręgowska, Wulka taniewska, Wołoszyny			1.000
	Razem . .			21.689

Wykaz 42.

Powiat Nowytarg.

1	Bańsko i Skrzypne			36
2	Białka, Brzegi, Bukowina, Dębno, Groń, Gronków, Kościelisko, Leśnica, Międzyczerwienne, Maruszyna, Ratułów, Starobystre, Waksmund, Zakopane, Olcza ad Zakopane, Zubsuche, Suche ad Zubsuche			5.000

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Biały Dunajec			514	
4	Czarny Dunajec, (własn. łać. probostwa)			400	
5	„ „ (prop. dworska) Chochołów i Witów			800	
6	Chochołów gmina			165	
7	Ciche w przesiółku „Miętustwo“			60	
8	Czorsztyn, Kluszkowce, Krośnica, Hałuszowa i Sromowce wyżne			1.322	
9	Długopole			10	
10	Dział			10	
11	Gliczarów terytoryum gminne			10	
12	Harklowa i Knorów			350	
13	Klikuszowa i Obidowa			733	
14	Krościenko terytoryum gminne			1.080	
15	Krościenko nad Dunajcem Grywald i Tylka			990	
16	Lasek i Trute ad Lasek			183	
17	Łopuszna			260	
18	Ludzimierz, Kranszów i Rogóźnik			710	
19	Maniowa Huba, Mizerna i Sygulina			1.300	
20	Morawczyna			30	
21	Murzasichle			50	
22	Niwa			100	
23	Ochotnica i Ochotnica adwokacya			1.400	
24	Odrowąż			275	
25	Ostrowsko			505	
26	Pieniążkowice			220	
27	Podczerwone			120	
28	Poronin			550	
29	Pyzowka			15	
30	Rokiciny			175	
31	Sieniawa i Bielanka ad Sieniawa			270	
32	Sromowce niżne i średnie			500	
33	Szaflary			620	
34	Szczawnica wyżna i niżna			4 500	
35	Szlachtowa, Białowoda, Czarnowoda i Jaworki			1.100	
36	Szlembark			150	
37	Tylmanowa			1.141	
38	Witów			30	
39	Wróblówka			65	
40	Zaskale			13	
41	Dzianisz			7	
42	Skrzypne			10	
43	Krościenko			90	
44	Ciche (teryt. dworskie) Dzianisz, (teryt. dworskie) Podczerwona (teryt. dworskie) Wróblówka (terytor. dworskie)			101	
45	Gliczarów, (teryt. dworskie)			11	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
46	Chochołów (propinacya Zycha i spólników)			130	
47	Ciche gmina			18	
48	Biały Dunajec (Lichaja i spółki)			70	
49	Czarny Dunajec gmina			859	
	Razem			27.058	

Wykaz 43.

Powiat Nowy Sącz.

1	Bartkowa i Posadowa			108	
2	Barcice, Wola krogulecka, Przysietnica, Rytro polskie, Sucha, Struga, Młodów, Połom, Roztoka wielka, Roztoka mała, Obłazy, Łomnica i Rytro kolonia			3.400	
3	Białawoda polska			140	
4	Biczyce i Krasne Biczyckie			126	
5	Biegunice, Gaj, Łazy, Moszczanica niżna, Moszczanica wyżna, Popowice, Morawina i Myślec			1.000	
6	Biegonice (kolonia)			200	
7	Brzeziny niżne			67	
8	„ ad Zawada			135	
9	Brzeżna			400	
10	Bujne			21	
11	Chełmiec i Rdziostów na Helenie			750	
12	Chomranice			400	
13	Chruślice ,			60	
14	Czarny Potok			200	
15	Dąbrowa i Klimkówka			190	
16	Dąbrówka polska			500	
17	„ niemiecka			1.200	
18	Glinnik ad Podole			10	
19	Gołąbkowice ad Dąbrowa			50	
20	Gołkowice, Gaboń, Gaboń kolonia, Mostki, Opalona, Praczka i Skrudzina			1.050	
21	Gródek i Wiesiółka			150	
22	Jamnica, Kunów i Falkowa			100	
23	Janczowa			34	
24	Jasienna część Grabczyńskiego, Zarudzkiego, Gollera i Chwalibogowej			126	
25	Klęczany			80	
26	Koóyle, Stany, Taboszowa i Załęże			118	
27	Kokuszko I., wójtostwo i Kokuszko II. gmina			372	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
28	Krynica „Kurhaus“			500	
29	Krzyżówka			430	
30	Kurów			97	
31	Lipie			80	
32	Łąka ad Siedlec			100	
33	Librantowa, Boguszowa, Brzezie, Grabowa, Januszowa, Kwieciszowa, Łęki, Naściszowa, Łyczana górna i Łyczana dolna			374	
34	Łącko, Czerniec, Szczereż, Zarzecze, Maszkowice, Łączki, Lacko probostwo, Jazowsko, Brzyny, Gruszów, Obidza i Łazy			5.165	
35	Łosina, Bilsko, Biała, Łyczanka, Rocmirowa, Sadowa, Stańkowa, Wronowice i Zbikowice (powiatu Nowosądeckiego), Kobylczyna, Sechna i Ujanowice (powiatu Limanowskiego)			900	
36	Marcinkowice (bez przysiołka Woli)			160	
37	Michalczowa vel Kąckówka			20	
38	Miłkowa			78	
39	Muszyna (prop. miejska)			3.605	
40	Olszana i Olszana ad Wolica			157	
41	Paszyna			143	
42	Piątkowa, Falkowa, Roszkowice i Gołąbkowice			232	
43	Nawojowa, Bącza, Barnowice, Chomczyska, Czaczów, Frycowa, Kunina, Kamionka mała, Kamionka-Łęg, Łabowa, Łabowiec, Kotów, Łosie, Marga ad Popardowa, Maciejowa, Nowa wieś, Popardowa niżna, Popardowa wyżna, Rybień, Roztoka wielka, Roztoka mała, Składziste, Uhryn niżny, Uhryn wyżny i Złotno			3.000	
44	Piwniczna miasto, Piwniczna wójtostwo, Podolik i Majerz			2.800	
45	Podegrodzie plebania			300	
46	Podmajerz			88	
47	Podole			82	
48	Poręba dolna i Poręba górna część			154	
49	Poręba mała vel górna			40	
50	Przydonica ad Miłkowa			80	
51	„ ad Podole			73	
52	Rogi			160	
53	Rożniów, Łazy, Łaziska, Radajowice i Zagórze			172	
54	Siedlce			125	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
55	Roztoka, Brzeziny na Roztoce, Chabaliny i Szarysz			150	
56	Sienna			25	
57	Skrudzina Sołtystwo			252	
58	Słotwina i Krynica z wyjątkiem Kurhauzu.			6.000	
59	Stara wieś			50	
60	Stadło i Gostwica			650	
61	Słowikowa			33	
62	Szymanowice			50	
63	Tęgoborze I, Tęgoborze II, Just, Świdnik, Struga, Zawadka i Rozdziele			400	
64	Trzetrzewina			52	
65	Trzycież			35	
66	Tylicz, terytor. gminy			2.300	
67	Wiatrowice górne i Wiatrowice dolne			100	
68	Wielogłowy i Ubiad			230	
69	Wielopole			50	
70	Wierchomla wielka			361	
71	Witowice dolne			70	
72	Wyglanowice, Chochowice, Mała wieś, Mała wieś kolonia, Podrzecze, Podrzecze kolonia, Świniarsko i Świniarsko kolonia			450	
73	Witowice górne			72	
74	Zabełcze			60	
75	Załubińce Biesiadzkich „Wyzierzanka“			500	
76	Załubińce Wierzbiczynka z karczmą Reibscheida			80	
77	Załubince Wierzbiczynka, bez karczmy Reibscheida			320	
78	Zawada (bez Brzeziny i Nawojówki)			550	
79	Zbyszyce i Wola Rukowska			456	
80	Żeleznikowa			100	
81	Znamirowice wyżne i Znamirowice niżne z Sędkowem			100	
82	Michalczowa, Rożnówka			70	
83	Michalczowa, Garliczkówka			65	
84	Wola ad Marcinkowice			30	
85	Zabrzeż z Wietrznicą			800	
86	Załubińcze (Biesiadzkich, Szpilka, Piekło, Raj)			500	
87	Podegrodzie, Długołęka, Janczowa, Juraczowa kolonia, Kadcza, Kadcza kolonia, Mokra wieś, Mokra wieś kolonia, Naszacowice Naszacowice, kolonia, Olszanka, Starzęcin i Świercze			1.000	
88	Muszyna własność funduszu religijnego, Dubno, Jastrzębik, Andrzejówka,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Leluchów, Mochnaczka wyżna, Mochnaczka niżna, Milik, Muszynka, Powrożnik, Szczawnik, Tylicz, Wierchomla mała, Wojków, Zubrzyk i Złockie (pow. Nowosądeckiego), Śmietanica, Piorunka, Izby, Brunary niżne, Brunary wyżne, Banica, Czertcze, Czyrń, Czarń, Stawisz, Jaszków, Florynka, Bereść, Polany, Wawszka i Kamienna (pow. Grybowskiego) .			10.040	
89	Załubińcze (Borowskich) . . .			600	
90	Załubińcze „Przetakówka“ . . .			620	
91	Krasne potockie			80	
92	Ujanowice (część łać. probostwa) . .			100	
93	Chełmiec (Rdziostów Sicie) . . .			56	
94	Rąbkowa			48	
95	Załubińcze część IV.			50	
96	Załubińcze (część Stroszów i Grabowa górna)			400	
97	Załubińcze (część Stroszów i Grabowa dolna			100	
98	Rdziostów we wsi Chełmcu . . .			200	
99	Rdziostów w Rdziostowie . . .			40	
100	Paszyna część			227	
	Razem . .			58.624	

Wykaz 44.

	Powiat Pilzno.				
1	Bączałka			20	
2	Borowa i Kotary			220	
3	Brzostek, Nawsie brzosteckie, Klecie, Zawadka II. i w mieście Brzostku .			4.000	
4	Budyń			60	
5	Bukowa i Kamienica górna . . .			120	
6	Chotowa i Słupie . . . . , .			200	
7	Czarnia			168	
8	Dąbie			120	
9	Dembowa			92	
10	Dęborzyn			60	
11	Dobrków, Gałęczyna z Złotoryją . .			150	
12	Dulczówka (Bajorki ad Mokrzec), Łabuzie, Parkosz i Pilznionek . . .			1.750	
13	Głobikowa górna			80	
14	Głobikówka			50	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Głowaczowa cała			295	
16	Gorzejowa górna, średnia, dolna			100	
17	Grudna dolna			50	
18	Grudna górna			80	
19	Januszkowice			120	
20	Jastrząbka stara			305	
21	Jawornik			150	
22	Jaźwiny			90	
23	Jodłowa I. i II.			1.350	
24	Kamienica dolna, Kamienica wójtostwo, Strzegocice, Stołowa, Bielany, Błaszkowa, Jaworze górne i dolne			500	
25	Lipiny			75	
26	Lubcza, Dzwonowa i Zagórze			400	
27	Łęki dolne, Łęki dolne-Wolniki i Łęki górne			600	
28	Machowa			250	
29	Mokre i Zassów			700	
30	Mokrzec			40	
31	Opacionka			70	
32	Połomyja			60	
33	Przeczyca			80	
34	Przerytybór i Róża			600	
35	Siedliska dolne i górne			455	
36	Skurowa			80	
37	Smarzowa			50	
38	Wiewiórka			240	
39	Wola brzostecka			55	
40	Wola lubecka część I. i II.			75	
41	Wola lubecka „Babkówka“ i Wola Lubecka „Garczyzna“			110	
42	Zawadka I. część			65	
43	Zwiernik dolny i górny i Zwiernik część, Dąbrowszczyzna czyli Krameczyzna			170	
44	Błażkowa z przynależnościami			506	
45	Gębiczyna I. i II.			40	
46	Gołembki			118	
47	Zdziary			175	
	Razem			15.144	

Wykaz 45.

Powiat Podhajce.

1	Białokiernica			700	
2	Bieniawa			550	
3	Bożyków i Wołoszczyzna z Siołkiem			1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Byszów			300	
5	Chatki			320	
6	Dobrowody i Czeremchów			1.100	
7	Dryszczów			325	
8	Gniłowody			550	
9	Hajworonka			651	
10	Hołhocze			1.000	
11	Hnilcze całe			1.200	
12	Horożanka z Wołoszczyzną i Horożanka Burty			1.301	
13	Iszczków I., II., Rosochowaciec I., II.			1.400	
14	Korzowa scheda II., III.			200	
15	Kotuzów			700	
16	Litwinów			750	
17	Łysa			200	
18	Markowa			120	
19	Małowody			320	
20	Mondzielewka			600	
21	Mużyłów			1.100	
22	Michałówka			460	
23	Nosów			605	
24	Nowosiółka, Nowosiółka Tasarowska, Justynówka i Beckersdorf			2.700	
25	Podhajce z przyległościami, Halicz, Holendry, Siołko, Staremiasto, Uhrynów i Zahajce			11.000	
26	Rakowiec			500	
27	Rudniki			570	
28	Semikowce, Bohatkowce I. i II. część			1.000	
29	Sławentyn			700	
30	Sokołów i Sokolniki			1.100	
31	Sosnów i Tudynka			1.116	
32	Szczepanów			425	
33	Szumlany i Boków I. i II.			1.400	
34	Szwejków			900	
35	Telacze			729	
36	Toustobaby scheda I., II. i III.			800	
37	Uwsie			409	
38	Wiśniowczyk			3.100	
39	Wierzbów			640	
40	Wolica			300	
41	Zarwanica i Polesiuki ad Sopów			2.670	
42	Zastawce ad Hołhocze			510	
43	Zaturzyn			56	
44	Zawadówka scheda I. i IV.			200	
45	Zawałów, Zastawce ad Zawałów, Kamienna góra, Seredne i Jabłonówka			1.950	
46	Złotniki, Zaścianka, Burkanów z Podbrykulą			2.910	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Aleksandrówka ad Nowosiółka . .			41	
48	Zuzanówka ad Rudniki			200	
	Razem . .			51.578	

Wykaz 46.

Powiat Przemyśl.

1	Aksmanice, Brendowice, Kłohowice i Solec			525	
2	Babice, Buczacz, Górka, Skopów i Zawadka			1.305	
3	Bachów			710	
4	Bakończyce z Jamkami, Brylińce, Cyków (część ks. Lubomirskiego) Dziewięczyce, Jaksmanice, Jaksmanice wójtostwo Krówniki, Nehrybka, Pikulice z Opłyniem, Popowice ad Bakończyce, Siedliska, Rorubowiec i Stanisławczyk			7.500	
5	Batycze			110	
6	Bolestraszyce i Bolestraszyce część .			1.342	
7	Bybło, Borszowice			210	
8	Buców			493	
9	Buszkowice			650	
10	Buszkowiczki			273	
11	Cybulanka vel Zniesienie . . .			820	
12	Cisowa, Adwokacya Cisowa . . .			925	
13	Chołowice			230	
14	Cyków (część Hoszowskich) . . .			171	
15	Drohojów			592	
16	Hnatkowice			119	
17	Hureczko			393	
18	Hurko			800	
19	Kniażyce			350	
20	Kormanice, Darowice, Fredropol, Koniusza, Kupiatycze i Młodowice . .			1.360	
21	Kosiennice, Bełwin			600	
22	Krasiczyn, Krasice, Borytniki, Kupno, Lipowica, Matkowice, Łentownia, Orzechowce, Śliwnica część ks. Sapiehy, Tarnawce, Ujkowice, Wapowce i Żurawica			8.200	
23	Krzeczkowa			400	
24	Kruhel wielki			205	
25	Krzywcza, Chyżyna, Chyżynka, Średnia, Wola krzywiecka			3.132	
26	Maćkowice i Koniuchy . . .			700	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
27	Medyka			2.214	
28	Mielniów			70	
29	Nakło część I, II, III, IV, V			325	
30	Nehrybka część I i II (Bielawskiego)			357	
31	Niżankowice, Duńkowiczki, Kunikowce część, Grochowce, Koniuszki vel Koniuchy, Hermanowice, Łuczyce, Malchowice (fundusz religijny), Malchowice vel Małkowice, Sielec (Bielawskiego), Sierakowce i Iwaszkowce			7.650	
32	Olszany z Zalesiem			518	
33	Ostrów i część Ostrowa			1.680	
34	Pikulice			140	
35	Pikulice (Zielonka)			110	
36	Podmojsce			330	
37	Pozdziacz			643	
38	Prałkowce, Kruhel mały			4.000	
39	Rokszyce			300	
40	Ruszelczyce (górne i dolne)			493	
41	Reczpol			331	
42	Stubienko (Rajterowszczyzna) „ (Dybowszczyzna I, II, III część) „ (Skrzyszowskiej)			280	
43	Stubno			400	
44	Szechynie część kapitulna			480	
45	Szechynie			310	
46	Torki			591	
47	Trojczyce			494	
48	Walawa, Wielunice, Wilcza			2.100	
49	Wituszyńce			360	
50	Wyszatyce z przysiołk. Banaki i Helicha			1.050	
51	Zabłocie			629	
52	Zasanie			2.400	
53	Bachórzec, Podbukowina, Polchów, Słonne i Winne			700	
54	Drohobyczko i Huta drohobycka			290	
55	Przekopana (Przekopanie)			4.400	
56	Przysada (Ruska wieś)			260	
57	Kosztowa			200	
58	Dubiecko, Czerwonka, Hucisko nienadowskie, Nienadowa i Śliwnica (Konarskiego i łacińskiego probostwa)			3.100	
59	Kuńkowce			600	
60	Sietnica			42	
61	Niżyniec czyli Myżyniec, Boratycze, Byków, Drozdowice, Gdeszyce, Packowice, Pleszowice, Popowice, Stromowice, Tyszkowice & Zrotowice			2.300	
62	Iskań			600	
	Razem			72.832	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 47.

Powiat Przemyślany.

1	Alfredówka			120
2	Baczów			510
3	Biała, Dunajów (powiat Przemyślany) i Potoczany, Rekszyn z wyjątkiem Pisarówki (powiat Brzeżany)			1.996
4	Błotnia, Pniatyn część wschodnia			960
5	Brzuchowice			200
6	Ciemierzyńce (część Romana hr. Potockiego) i Ciemierzyńce (część rz.-k. Arcybiskupstwa)			675
7	Dusanów			700
8	Dworzyska			200
9	Gliniany, Zamoście, Rozworzany i Rogowice			6.500
10	Hanaczów czyli Kunaczów z wyjątkiem (na zakamiennem)			400
11	Hanaczówka			100
12	Hlibowice świrskie (wszystkie części)			550
13	Jaktorów, Uniów, Młynowce, Głowita i Krzywice			2.500
14	Janczyn			625
15	Kimirz			350
16	Kopań			120
17	Kopań gniła			25
18	Korzelica i Hulków			750
19	Kurowice			700
20	Łahodów, Sropki należące do Łahodowa, Zaciemne, Siworogi			800
21	Laszki królewskie			260
22	Łonie			380
23	Lipowce i Majdan Lipowiecki			625
24	Niedzieliska			390
25	Nowosiółki			240
26	Ostałowice			600
27	Peczeń			250
28	Pletenice część I. i II. Pniatyn część I. i II., Pniatyn część Pertaka, Poluchów mały wszystkie części tak Arcybiskupstwa jakoteż Völpla-Kosteniów Biłka			860
29	Podusów I. i II. cześć			361
30	Podusilna folwark			360
31	Podhajczyki, Unterwalden Korodawa,			

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Sropki do części Tchórznickiej i Gröbla z wyłączeniem Sropki ad Łahodów			575	
32	Pohorylce wszystkie części . . .			600	
33	Połtew i Zeniów			810	
34	Poluchów wielki			450	
35	Przegnojów			305	
36	Przemyślany, Borszów, Brykoń, Czupernasów Krośienko, Meryszczów, Przychody, Ładańce, Uszkowice i Wypyski			7.500	
37	Sołowa			500	
38	Stanimierz			335	
39	Świerz i Świrzyk			1 440	
40	Tucze wszystkie części, Prybyń, Dobrzanica i Wojciechowice . . .			810	
41	Turkocin wszystkie części . . .			100	
42	Wiśniowczyk i Pleników części Arcybiskupstwa i Romana hr. Potockiego .			550	
43	Witosław, Zędowice			60	
44	Wołków, połowa Brzostków . . .			150	
45	Wyźniany vel Wyżbiany			600	
46	Zadwórze, Połonice i Bohdanówka .			800	
47	Zędowice część II. Staneka . . .			150	
48	Hanaczów „na zakamiennym“ . . .			40	
	Razem .			38.882	

Wykaz 48.

Powiat Rawa.

1	Budy kamioneckie			128	
2	Brukenthal (Choronów z kolonią Brukenthal)			157	
3	Bełzec, Bełzec Styczeńszczyzna i Krzewica			1.000	
4	Chlewczany i Romanówka . . .			500	
5	Dyniska stare, Dyniska nowe z Magdalenką			500	
6	Dąbrówka kamionecka			70	
7	Domaszów			260	
8	Hujcze			790	
9	Hołe borowe			100	
10	Huta zielona			80	
11	Hubinek i Rzeczyce			950	
12	Choronów z kolonią Brukenthal .			200	
13	Horojec, Piratyn, Bobroidy i Biszków .			480	
14	Huta obedeńska			120	
15	Kamionka wołoska, stara wieś (Austerya)			180	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Krzywe kamioneckie (Kamionka krzywe)			85	
17	Karów i Iwanki z Boszemką			900	
18	Kornie I. i II. część			252	
19	Korczmin			305	
20	Korczów			550	
21	Lipnik kamionecki			136	
22	Lubycza Kułajce, Rudki i Huta lubycka			350	
23	Mosty małe (miasteczko i wieś)			340	
24	Madmów			200	
25	Magierów, Biała, Horodzów Budy magierowskie, Kamienne góry, Ławryków, Pogorzelisko, Okopy, Manasterek, Rudy manasterskie, Zamek i Grabniki			3.000	
26	Nowosiółki przednie			280	
27	Nowosiółki kardynalskie			155	
28	Niemirów (propinacya piwna)			500	
29	Niemirów (prop. wódczana i Wola niemirowska			2.500	
30	Ostobuż			150	
31	Olszanka			20	
32	Pomtynów-Kamionka			150	
33	Potylicz			1.100	
34	Poddubce, Michałówka i Józefówka			458	
35	Parypsy			20	
36	Pulce Kamionka			60	
37	Przedmieście niemirowskie			25	
38	Rawa ruska, Rata, Siedliska i Hrebenne			11.000	
39	Rzyczki			480	
40	Radruż			400	
41	Strzepiatyn			225	
42	Staje (Radkowszczyzna)			370	
43	Szczerzec z Jasienowcem			165	
44	Smolin i Jamnica			32	
45	Sałasze			470	
46	Smolin i Smolin kolonia			233	
47	Temiatyska i Potok			200	
48	Tchlów			227	
49	Ulhówek i Tarnoszyn			925	
50	Ulicko zarembowe			120	
51	Ulicko Szczerczyk			14	
52	Ulicko seredkiewicz część „Wysoka“ zwana (I. i II. część			220	
53	Werchrata			750	
54	Wasylów wielki			600	
55	Wierzbica			700	
56	Wulka mazowiecka			646	
57	Woronów			80	
58	Wróblaczyn z Wolą wróblaczyńską			185	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwa,ona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
59	Łucyki, Kamionka			40	
60	Zastawie, Uhnow			4.400	
61	Zaborze			534	
62	Żurawce z miejscowością Ruda			1.001	
63	Hołe łuźki			170	
64	Hołe Sięgkowice			110	
65	Hołe wielkie			265	
66	Hołe małe			45	
67	Kamionka wołoska stara wieś (we wsi) „			50	
68	Kamionka wołoska (nowy świat)			40	
69	Kamionka-Wołkowica			200	
70	Hołe, Kamionka			40	
71	Moszczany, Kamionka			55	
72	Prusie			210	
73	Szczerczyk			21	
74	Dziewięcierz i Einsingen			475	
75	Kamionka, Brzezina			60	
76	Lubycza miasto i wieś			1.025	
77	Lubycza, Szalenik			250	
	Razem			44.084	

Wykaz 49.

Powiat Rohatyn.

1	Babuchów			550	
2	Bieńkowce			276	
3	Bolszowce i Słobódka bolszowiecka			4.600	
4	Bybło i Chochoniów			525	
5	Bursztyn miasto (prop. piwna)			1.170	
6	„ „ („ wódczana)			3.985	
7	Bouszów			500	
8	Bukaczowce, Poświerz, Słobudka (bukaczowiecka) Czerniow i Podmichałowce			3.925	
9	Czercze			820	
10	Cześniki i Łopuszna			380	
11	Czahrów			550	
12	Dehowa			412	
13	Dytiatyn			250	
14	Demianów I. II. III. i IV. część z Sulejową			600	
15	Doliniany			820	
16	Demeszkowce			200	
17	Firlejów (Wereszczyńskiego)			110	
18	Fraga			200	
19	Firlejów cześć Nagelberga			720	
20	Honoratówka			50	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
21	Hanowce i Popławniki			250	
22	Herbutów			320	
23	Hryhorów z Ostrowem			600	
24	Jahłusz			200	
25	Jawcze i Horodków-Jawcze			520	
26	Jezierzany i Ludwikówka			776	
27	Junaszków			498	
28	Kleszczówna			430	
29	Koniuszki			857	
30	Kunaszów i Zelibory całe			805	
31	Konkolniki, Słoboda konkolnicka, Zagórze konkolnickie i Jabłonów			1.750	
32	Korostowice i Stasiowa wola			500	
33	Kuropatniki część I i II.			350	
34	Knihinicze i Zagórze knihinickie			2.225	
35	Kozara			400	
36	Kołokolin			575	
37	Lipica dolna			380	
38	Lubcza			180	
39	Łuczyńce			600	
40	Mełna			133	
41	Martynów stary i nowy I. II. część			725	
42	Nastaszczyn			537	
43	Nowoszyn			130	
44	Obelnica			350	
45	Oskrzesińce			250	
46	Podburze			60	
47	Podgrodzie i Zalipie z Hołodówką i Zawadówką			668	
48	Podkamień			950	
49	Puków			630	
50	Putiatyńce			400	
51	Podszumlańce			202	
52	Pomonięta			300	
53	Psary			600	
54	Rohatyn z Babińcami i z Perenowką, Kutce I. i II. część, Potok, Załuże, Garbki, Sołaniec, Wierzbołowce i Podwinie			7.000	
55	Ruda			180	
56	Ruzdwiany			320	
57	Stratyn miasto, Stratyn wieś i Dobryniów			2.150	
58	Sarnki dolne i średnie			1.100	
59	Sarnki górne (część Młockiego)			330	
60	Sarnki górne (II część Morawskich)			480	
61	Skomorochy nowe			425	
62	„ stare			370	
63	Swistelniki górne i dolne			865	
64	Tenetniki			200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Ujazd			283	
66	Wyspa			220	
67	Wasiuczyn			800	
68	Wiszniów-Łukawiec			200	
69	Załanow i Dziczki			910	
70	Zołczów i Danilcze część I. i II			510	
71	Zurawienko			100	
72	Zurów (bez Łukawca)			500	
73	Zabińce			65	
74	Wiszniów-Wandolina			200	
75	Lipica górna wszystkie części			750	
	Razem			56.752	

Wykaz 50.

Powiat Ropczyce.

1	Będziemyśl i Klęczany			266	
2	Bobrowa z Wolą Bobrowską, Brzeźnica, Góra motyczna, Grabiny, Gumniska, Fox, Korzeniów, Męciszów, Nagoszyn, Podgrodzie z Grabówką, Pustków, Wola Pustkowska, i Wola Zyrakowska			1.456	
3	Brzezówka Ursel			125	
4	Brzeziny dolne, Brzeziny górne, Brzeziny średnie i Brzeziny zasadnie			298	
5	Bystrzyca dolna			68	
6	Bystrzyca górna, Cierpisz, Czarna, Kozodra, Borek mały, Nookowa, i Broniszów			530	
7	Dębica, Brzezówka, czyli Stusłowa, Braciejowa, Gawrzyłowa górna, Gawrzyłowa dolna, Kawenczyn ad Dębica, Kędzierz, Nagawczyna, Paszczyna Kochanówka, Pustynia, Sepnica, Staszowka, Stobiernia, Wolica, Wolica Błyszczówka, Zawada i Latoszyn			14.000	
8	Glinik			205	
9	Jurczyce			201	
10	Łączki kucharskie			250	
11	Łopuchowa i Łopuchowa wojtowstwo			142	
12	Łubzina			180	
13	Niedźwiada			295	
14	Ocieka, Wola ociecka i Sadykierz			400	
15	Okonin			75	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Ostrów, Ostrów Czekaj			288	
17	Pstrągowa wszystkie 10 części			600	
18	Ropczyce, Gryfów, Serednie, Chechły folwark i wieś, Boreczek, Pietrzejowice, Brzyna, Góra Ropczycka, Zagorzyce, Borek wielki, Zdżary, Sędziszów, Wolica ługowa, Wolica piaskowa, Krzywa, Kawęczyn ad Sędziszów, Księżymost, Gnojnica, Witkowice, Sielec z powiatu kolbuszowskiego Brzezowka, Hucisko, Kamionka, Poręby huckie i huciskie, Wola domatkowska, Zapole i Ruda			17.300	
19	Skrzyszów			120	
20	Straszęcin, Wola straszęcińska wielka, Zawierzbie, Zyraków, Mała dolna i górna			650	
21	Szkodna			18	
22	Wielopole, Budzisz, Konice, Nawsie, Rzegocin i Sośnica			2.650	
23	Wierczany			40	
24	Wiszniowa			85	
25	Olchowa			230	
	Razem			40.472	

Wykaz 51.

Powiat Rudki

1	Bieńkowa wisznia			401	
2	Błożew dolna			152	
3	Chiszewice			252	
4	Czajkowice, Tuligłowy i Małpa z Jasionowem			1.420	
5	Chłopczyce całe			400	
6	Czerniechów, Koniuszki siemianowskie całe i Zagórze całe			520	
7	Dołobów i Nowosiółki gościnne			300	
8	Dubanowice, Hodwisznia i Szołomieniec			550	
9	Hołodówka			185	
10	Honiatycze			277	
11	Horożanna mała i Laska dominikalna			300	
12	Horożanna wielka			883	
13	Hoszany			400	
14	Jatwięgi			200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Kalniów recte Kahujów			65	
16	Komarno, Andryanów, Ostroróg, Burcze Chłopy, Chłopy Ostrów, Chłopy-Stary dwór, Czułowiec Jakimcze, Katarzyniec, Katarzyniec-Horbula, Kołodruby, Klicko, Litewska, Łowczyce pod groblą, Łowczyce cerkiewne Nowawieś, Podzwierzyniec, Powerchów, Rumno, Tatarynów i Porzecze			10.730	
17	Koniuszki królewskie i Ostrów pohorecki			308	
18	Kolbajowice część			225	
19	Koropusz			280	
20	Kościelniki			180	
21	Knihynicze			130	
22	Kropielnlki			100	
23	Kupniowice stare i nowe			280	
24	Laszki zawiązane (Austerya)			480	
25	Manasterzec			152	
26	Mosty i Mosty Gwiniusza			180	
27	Michalewice			340	
28	Nowosiółki oparskie z Podwysokiem			120	
29	Nichowce (Austerya)			185	
30	Woszczańce i Kanofosty			250	
31	Podolce			125	
32	Pohorce			505	
33	Podhajczyki			200	
34	Romanówka			70	
35	Ryczychów			250	
36	Rozdziałowice			200	
37	Rudki			4.826	
38	Sosułów i Koniuszki tuligłowskie			350	
39	Szeptyce			300	
40	Terszaków			193	
41	Uherce wiśniawskie			214	
42	Wańkowice			150	
43	Werbiz z Gajkowem			600	
44	Krukawiec ad Koniuszki tuligłowskie			170	
45	Wistowice			405	
46	Ostrów			88	
	Razem			28.891	

Wykaz 52.

	Powiat Rzeszów.				
1	Annopol			500	
2	Babice			1.300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Baryczka i Byrysz Mianowszczyzna			80	
4	Blizianka			154	
5	Błażowa-Białka-Piątkowa Popielak i Futoma			2.925	
6	Błędowa zgłobieńska			60	
7	Boguchwała			601	
8	Bratkowiec			981	
9	Brzeżanka-Gbiska-Godowa Skrzyńskiego-Grodzisko-Tropie i Łętownia			406	
10	Brzezówka			60	
11	Budy			170	
12	Bzianka			58	
13	Cierpisz dolny i górny			150	
14	Czudec miasto-przedmieście Czudeckie Nowawieś-Wyżne-Piekarówka-Zaborów i Glinin ad Zaborów			4.066	
15	Dąbrowa			146	
16	Dobrzechów			160	
17	Glinik charzewski			275	
18	Głogów z Wygodą, Nawzór, Leśna Wola Borsuk i Annopol w lesie			3.750	
19	Godowa			80	
20	Grzegorzówka			69	
21	Gwoździanka			48	
22	Gwoźnica dolna 2 części, Gwoźnica górna 2 części Gwoźnica średnia			445	
23	Hucisko ad Jawornik i Hadle szklarskie			625	
24	Hucisko ad Przewrotne			140	
25	Hyżne			321	
26	Jasionka i Wulka pod lasem			240	
27	Jawornik			1.125	
28	Konieczkowa			197	
29	Kraczkowa			1.000	
30	Krasne			511	
31	Lutoryż			240	
32	Lutcza			625	
33	Lipie			25	
34	Łąka			175	
35	Łukawiec			305	
36	Malawa			241	
37	Markuszowa			35	
38	Mrowla			244	
39	Niebylec i Małówka			1.410	
40	Niechobrz, Racławówka, Kielanówka i Zabierzów			800	
41	Nosówka			150	
42	Jawornik niebyleckí			120	
43	Palikówka			250	
44	Pobitno Wierzbówka			2.100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
45	Podzamcze, Staroniwa górna i dolna Drabinianka			3.650	
46	Pogwizdów			75	
47	Połomyja z Godajówką			205	
48	Przewrotne			350	
49	Przybyszówka na całem terytoryum z Staszówką			800	
50	Rudna mała i Rudna wielka			500	
51	Słocina i Chmielnik z Owsianką także Lisim kątem zwaną			1.120	
52	Słocina Lecka			100	
53	Słonka vel Solanka			83	
54	Staromieście górne i dolne, Zgłobień, Wola zgłobieńska, Miłocin i Ruska wieś			8.829	
55	Stobierna			220	
56	Straszydło, Czerwonka ad Straszydło			420	
57	Strzyżów miasto i Strzyżów przedmieście			2.600	
58	Swilcza			935	
59	Styków, Styków-Huta, Wola cicha i Rogożnica			250	
60	Terliezka			65	
61	Trzciana			525	
62	Tyczyn, Biała, Hermanowa dolna i górna, Siedliska, Lubenia, Borek stary i nowy, dwie Dylęgówki, Błędowa Tyczyńska, Kielnarowa, Sklary, Widaczów i Budziwój			8.945	
63	Wilkowyja			40	
64	Wola rafałowska			180	
65	Woliczka			60	
66	Wysoka (Bienaszewskiego)			100	
67	Zabrałówka część I. II. III.			370	
68	Zabajka			525	
69	Zaczernie (Rosenbaumówki) Nowa wieś Trzebowiska			971	
70	Zaczernie Rosenbaumówka			227	
71	Zalesie z przysiółkiem: Czekaj i Matysówka			810	
72	Zarzyce			125	
73	Zwięczyca			300	
74	Żarnowa			271	
75	Żyznów			350	
76	Pobitno (bez Wierzbówki) i Załęże			1.612	
77	Rzeszów (stacya)			600	
	Razem			63.576	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 53.

Powiat Sambor.

1	Babina			850	
2	Barańczyce wielkie			380	
3	Barańczyki			160	
4	Bereznica (8 części)			400	
5	Bilina wielka			650	
6	Bilinka mała			385	
7	Biskowiec			2.704	
8	Brzegi			800	
9	Brześciany			250	
10	Bukowa			350	
11	Burczyce stare			250	
12	Byków (Rychlickiego i Lityńskiego)			310	
13	Bylice			689	
14	Chlewiska			190	
15	Czaple-Humieniec-Pawłówka-Wola rajnowa-Janów-Kornice-Torhanowice i Wola baraniecka			1.610	
16	Czerchawa			313	
17	Czukiew			660	
18	Glinna			70	
19	Horodynia cała			586	
20	Horodyszcze całe			480	
21	Kalinów			250	
22	Kotowania			132	
23	Koweniec			130	
24	Kulczyce (całe)			540	
25	Lutowiska			300	
26	Łanowice			300	
27	Łąka czyli Łuka foroszcza (cała)			735	
28	Majnicz-Zady			356	
29	Maksymowice			400	
30	Mistkowice			250	
31	Mokrzany			160	
32	Nadyby			264	
33	Nowoszyce-Ozimina-Prusy			520	
34	Neudorf			140	
35	Olszanik			300	
36	Ortynice część, z Bykowem			118	
37	Piniany-Dublany-Kranzberg-Czyszki-Kornalowice-Dąbrówka-Krużyki-Kąty-Głęboka-Sąsiadowice-Błażów 5 części, Sielec 9 części, Dorożów-Wykoty dolne			6.292	
38	Radłowice i Uherce zaplatyńskie			3.890	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
39	Rajtarowice część			400	
40	Rakowa			500	
41	Rogóżno			250	
42	Siekierczyce			400	
43	Sprynia			150	
44	Spryńka			59	
45	Strzałkowice			300	
46	Stupnica			276	
47	Szade			101	
48	Tatary			350	
49	Torczynowice			300	
50	Waniowice (części siedm), Mrozowice i Pianowice			1.480	
51	Więckowice z Wolą			200	
52	Władypol i Sadkowice			200	
53	Wojtuczyce			953	
54	Wołoszcza			600	
55	Wola błażowska część I. i II. i Zwór			560	
56	Zarajsko			150	
57	Sprynia wielka, część zwana „Sprynia podolska“			275	
58	Ortynice bez części Lityńskiego			106	
59	Wykoty przy folwarku górnym (Dąbrowa) pod Maksymowicami i przy przystanku kolei żelaznej w Wykotach ad Wojutycze			280	
	Razem			35,054	

Wykaz 54.

Powiat Sanok.

1	Bażanówka			83	
2	Besko, Poręby, Milcza, Mymon, Wiźnejówka i Zmysłówka			700	
3	Bukowsko i Bukowsko-Nędza			2.700	
4	Bykowce			275	
5	Bzianka			148	
6	Chmorówka			120	
7	Czystohorb			190	
8	Darów i Darów adwokacya			160	
9	Dąbrówka ruska, Sanoczek, Stróże wielkie i małe			985	
10	Dolina			270	
11	Dudyńce			92	
12	Falijówka I. II. III. IV. i V. część			167	
13	Głębokie			150	
14	Chłomcza vel Chłomica i Łodzina			313	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Hołuczków			132	
16	Jaćmierz, Posada dolna, Posada górna (wyżna)			500	
17	Jasiel			50	
18	Jaśliska miasto, Jaśliska wieś, Posada jaśliska, Wola wyżna, Wola niżna, Rudawka jaśliska, Zawadka ad Jaśliska, Czeremcha, Lipowiec, Szklary, Daliowa, Królik polski, Królik wołoski Kamionka			2.250	
19	Seńkowa Wola i Wola jaworowa			224	
20	Jurowce część I. II. i III., Popiele I. i II. część, Srogów górny część I. II. i III., Raczkowa część I. II. i III., Kostarowce i Czerteż			1.195	
21	Kamienne			50	
22	Karlików, Tokarnia i Wola Piotrowa			579	
23	Klimkówka			300	
24	Komańcza, Mików, Dołżyca, Duszatyn i Prełuki			1.605	
25	Kulaszne			200	
26	Lalin			190	
27	Ładzin			250	
28	Liszna			85	
29	Mokre, Morochów i Zawadka morochowska			500	
30	Moszczanice, Moszczanice Wójtowstwo i Surowica			250	
31	Niebieszczany			600	
32	Nowosielec, Gniewosz			587	
33	Nowotaniec I. i II. Nadolany, Nagórzany, Pielmia I. i II. część			1.400	
34	Olchowce, Dębna, Międzybrodzie, Tyrawa solna i Zahutyń			2.150	
35	Odrzechowa i Urbanówka			500	
36	Osławica			419	
37	Pisarowce i Pisarowce część			280	
38	Płonna, Kożuszne i Wysoczany			557	
39	Płowce			51	
40	Pobidno			120	
41	Posada Olchowska			1.850	
42	Prusiek			200	
43	Przybyszów			100	
44	Puławy i Puławy adwokacya			170	
45	Rakowa			440	
46	Radoszyce			391	
47	Rotnowica			73	
48	Rymanów, Posada górna, Posada dolna, Bałucianka, Wulka, Posada, Bidacz,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Polany, Wisłoczek, Tarnawka, Rudawka, Zawoje, Wołtuszowa i Deszno .			8.000	
49	Siemuszowa i Rohatynka . . .			390	
50	Sieniawa			150	
51	Srogów dolny			150	
52	Strachocin			250	
53	Szczawne			500	
54	Trepcza			375	
55	Tyrawa wołoska (w pow. Sanockim) i Rozpucie (w pow. Dobromilskim) .			1.250	
56	Turzańsk. Repedź i Jawornik . .			1.201	
57	Wielopole			140	
58	Wisłok wielki dolny			195	
59	Wisłok wielki część, własność Józefa Hauta			300	
60	Wola krecowska			107	
61	Wolica i Wulka			335	
62	Wujskie i Załuż			750	
63	Zabłotce			200	
64	Zagórz, Zagórz klasztorny i Zasław .			3.655	
65	Zarszyn, Długie, Wróblik szlachecki, Dąbrówka polska i Posada sanocka .			6.000	
66	Zboiska			72	
	Razem . .			48.621	

Wykaz 55.

	Powiat Skałat.				
1	Borki małe			280	
2	Chmieliska			940	
3	Czerniszówka			350	
4	Dorofijówka			600	
5	Dubkowce			285	
6	Faszczówka i Tarnoruda . . .			1.400	
7	Grzymałów, Bucyki, Mazurówka, Podlesie i Eleonorówka			3.900	
8	Hałuszczyńce (wszystkie 7 części) .			650	
9	Hlibów z Tarasówką i Lasem hlibowskim			800	
10	Iwanówka			380	
11	Kaczanówka			800	
12	Kołodziejówka i Panasówka . . .			1.700	
13	Kokoszyńce			705	
14	Kozina			650	
15	Krasne i Kuta Kraśniańska . . .			1.000	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Leżanówka i Bilitówka			50	
17	Łuka-mała			1.200	
18	Mołczanówka			500	
19	Mysłowa i Supranówka			490	
20	Nowosiółki grzymałowskie			305	
21	Okno			700	
22	Orzechowiec			900	
23	Ostapie			1.000	
24	Pajówka			325	
25	Połupanówka			410	
26	Podwołoczyska, Staromiejszczyzna cała i Zadniszówka			10.100	
27	Poznanka hetmańska			350	
28	Poznanka gniła			400	
29	Rosztowce i Mazurówka			250	
30	Rosochowaciec			270	
31	Rożyska			500	
32	Sadzawki			160	
33	Skałat miasto, Skałat stary, Nowosiółka skałacka, Krzywe i Horodnica			9.200	
34	Soroka			150	
35	Sorocko z Mytnicą i Józefówką			750	
36	Stawki			500	
37	Touste, Kąt i Przekalec			1.350	
38	Turówka			600	
39	Wolica, Kałaharówka, Kręciołów i Wychwatyńce czyli Czechawa			2.000	
40	Zarubińce			375	
41	Żerebki królewskie			300	
42	Żerebki szlacheckie			280	
43	Zielona			325	
44	Aleksandrówka			35	
45	Dubkowce, Ścianka			100	
	Razem			48.315	

Wykaz 56.

Powiat Sniatyn.

1	Albinówka			96	
2	Bełełuja			303	
3	Borszczów			350	
4	Chlibiczyn polny			850	
5	Dżurów I. i II. część			950	
6	Hańkowce			300	
7	Karłów i Uście			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
8	Krasnostawce			520	
9	Kułaczyn			1.100	
10	Lubkowce			410	
11	Mikulińce i Budyłów			1.400	
12	Nowosielica			910	
13	Oleszków i Kielichów			580	
14	Orelec			437	
15	Podwysoka z Demnią			1.200	
16	Popielniki			530	
17	Potoczek			401	
18	Rożnów i Trościanie			3.600	
19	Rudniki			760	
20	Rusów			700	
21	Stecowa			1.515	
22	Tuczapy			380	
23	Widynów			141	
24	Wołczkowce			912	
25	Zabłotów, Zabłotów przedmieście, Tułuków i Demczyce			6.550	
26	Załucz nad Czeremoszem, Kniaże, Drachotymów i Zawale			3.100	
27	Ilińce			1.135	
28	Zadubrowce			482	
29	Trójca			1.140	
	Razem			31.052	

Wykaz 57.

Powiat Sokal.

1	Baranie Peretoki			200	
2	Boratyn i Madziarki			700	
3	Berejów, Budynin i Zabcze murowane			1.450	
4	Byszów			380	
5	Cebłów			500	
6	Chorobrów			450	
7	Chłopiatyn			250	
8	Cieląż i Konotopy			1.000	
9	Dłużniów			200	
10	Dobroczyn			952	
11	Głóchów			320	
12	Hatowice			200	
13	Hohołów			206	
14	Horbków			504	
15	Horodyszcze bazyljańskie			100	
16	Horodłowice część I. i II.			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
17	Hulcze i Hochłów			550	
18	Ilkowice, Skomorochy, Świtarzów i Rolikówka			1.552	
19	Jastrzębica miasto i wieś			300	
20	Kopytów			400	
21	Korczyn i Rozdziałów			1.100	
22	Kościaszyn			250	
23	Krystynopol, Kłusów, Nowy dwór, Bendziucha i Łapajówka			4 555	
24	Leszczków			400	
25	Liski			600	
26	Liwcze			122	
27	Łuczyce, Bujawa, Szarpańce, Leszczatów i Bobiatyn			1.763	
28	Machnów vel Machnówek			260	
29	Moszków, Szmitków, Bojanice, Opulsko, Sobieszów i Ostrów			5.610	
30	Myców			300	
31	Oserdów			400	
32	Parchacz, Sielec, Zawonie ad Sielec			2.000	
33	Perespa i Zubków			720	
34	Pieczygóry			120	
35	Piwowszczyzna			500	
36	Poździmierz z Wygodą			450	
37	Poturzyca z Wulką poturzycką			1.000	
38	Przewodów			450	
39	Przemysław cały			400	
40	Radwańce z Wulką radwańską			236	
41	Rusin, część I.			400	
42	Sawczyn			265	
43	Spasów i Pierwiatycze			1.000	
44	Starygród			500	
45	Steniatyn z Rozolówką i Rojatyn z Józefką			600	
46	Sulimów			200	
47	Tartaków miasto i wieś Tartakowice			2.632	
48	Torki i Zboiska			520	
49	Tyszyca			120	
50	Tudorkowice, Mianowice i Szychtary			670	
51	Tuszków			350	
52	Uhrynów i Nuśmice			900	
53	Ulwówek			475	
54	Waniów			600	
55	Waręż miasto, Waręż wieś, Hordyszcze waręskie Korków i Lubów			3.300	
56	Wierzbiąż cały			350	
57	Winniki ad Dłużniów			40	
58	Wolica Komorowa, Komorów i Horodylec			1.300	
59	Wojsławice			685	
60	Wołświn			400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
61	Worochta			300	
62	Wyżłów			150	
63	Zawisznia			900	
64	Żniatyn			300	
65	Lasy bełskie, Gura, Kuliczków, Prusinów i Witków			880	
66	Żużel			700	
	Razem			50.287	

Wykaz 58.

Powiat Stanisławów.

1	Bednarów I i II część			1.100	
2	Błudniki			720	
3	Bratkowce			734	
4	Bryń			235	
5	Chorostków			425	
6	Ciężów			515	
7	Czerniejów Chryplin i Chomiaków			2.500	
8	Delejów, Tumierz, Łany i Wodniki			2.140	
9	Dorochów i Kurypów			820	
10	Dubowce i Dehowa			502	
11	Hanusowce i Jastrzębiec			705	
12	Jamnica			610	
13	Jeziorko			155	
14	Jezupol			1.383	
15	Knihinin część miasta Stanisławowa, Knihinin część Diamandowej i Knihinin część Eigenfelda			21.000	
16	Knihinin część Stojowskich			800	
17	Kołodziejów			300	
18	Kołodziejówka i Dobrowlany			550	
19	Kończaki stare			250	
20	„ nowe			450	
21	Komarów			500	
22	Kozina			240	
23	Krechowce			1.200	
24	Kryłos i Podgrodzie			904	
25	Krymidów			200	
26	Majdan, Majdan (Huta stara i nowa), Majdan (Hucisko stare i nowe)			446	
27	Marjampol i Wołczków			1.625	
28	Meducha (Część łac. probostwa w Obroszynie)			50	
29	Meducha (Część łac. Arcybiskupstwa Lwowskiego			301	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
30	Mekietyńce, Podłuże i Uhorniki			3.000	
31	Opryszowce			550	
32	Ostrów			130	
33	Pacyków			506	
34	Pasieczna (część łac. probostwa w Stanisławowie)			400	
35	Pasieczna (część Weingartenowej			458	
36	Pasieczna (część Halpernów)			360	
37	Pasieczna (w karczmie pod Nr. 66)			185	
38	Pawełcze			610	
39	Perłowce i za Niemszyn pow. Rohatyn			250	
40	Pitrycz			114	
41	Podbereże			700	
42	Pukaczowce			250	
43	Radcza			660	
44	Sapachów			205	
45	Siedliska			90	
46	Sielec			600	
47	Siemikowce			560	
48	Sobotów			105	
49	Sty Stanisław			500	
50	Temerowce			172	
51	Tustań			400	
52	Tyśmieniczany			917	
53	Uhrynów górny i Rybno			740	
54	Dto dolny			500	
55	Uzin			450	
56	Wiktorów			665	
57	Wołczyniec			800	
58	Wysoczanka			202	
59	Załukiew i Halicz (część gr. kat. Metrop.			2.000	
60	Załukiew-Nalepice			1.500	
61	Zabereże			250	
62	Zagwoździ (część Jabłonowskich)			604	
63	Zagwoździ Łukwica			25	
64	„ Brenczówka			100	
65	„ na Czarnem			30	
66	Międzyborce			500	
	Razem			61.448	

Wykaz 59.

	Powiat Staremiasto.				
1	Baczyna			265	
2	Bilicz, Busowisko, Hołowiecko, Lenina mała, Łopuszanka, Łużek górny, Na-				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	uczułka mała, Potok wielki, Strzelbice, Strzytki, Terło, Tysowice, Wołoszynowa i Wiciów, Lenina wielka .			3.777	
3	Błozew górna			326	
4	Chyrów, Posada chyrowska, Bąkowice, Polana, Suszyca mała . . .			6.751	
5	Felsztyn i Posada felsztyńska . .			1.510	
6	Gatówka, Bystra kolonia, Grąziowa kolonia etc.			400	
7	Grodowice.			360	
8	Kobło stare			120	
9	Koniów, część Koniowa . . .			312	
10	Laszki murowane, Laszki miasteczko, Szumina, Berezów i Tarnawka .			1.050	
11	Ławrów			360	
12	Libuchowa			101	
13	Nauczułka wielka			105	
14	Niedzielna			100	
15	Rosochy część (wszystkie części) . .			202	
16	Sliwnica			100	
17	Smolnica			450	
18	Sozań			125	
19	Spas			800	
20	Słochynie			400	
21	Straszewice			200	
22	Suszyca rykowa			65	
23	Suszyca wielka			882	
24	Terszów			650	
25	Topolnica część, Szymanówka I., II., III., IV., V.			510	
26	Topolnica część Halperna . . .			60	
27	Topolnica część Kopystynszczyzna .			30	
28	Towarnia			150	
29	Tycha			120	
30	Turze część (wszystkie części) . .			620	
31	Wola Koblańska			150	
32	Wołcza dolna			251	
33	Buczów			200	
	Razem . .			21.502	

Wykaz 60.

	Powiat Stryj.				
1	Bereźnica			230	
2	Błonie ad Koniuchów			170	
3	Bratkowce część I.			550	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Bratkowce część II.			551	
5	Chaszorowanie			139	
6	Chodowice			200	
7	Daszawa			360	
8	Dobrowlany (nowy dwór)			355	
9	Dobrzany			1.250	
10	Dołhe, Stańków i Falisz z Piłą			1.400	
11	Duliby i Grabowiec			1.935	
12	Dołhołuka I., II., na całem terytoryum z wyjątkiem Błoń ad Dołhołuka			400	
13	Dzieduszyce wielkie			310	
14	Dzieduszyce małe			165	
15	Gelsendorf			300	
16	Grabowiec koło Skolego			121	
17	Hołowiecko			301	
18	Hołobutów			1.000	
19	Hrebenów			360	
20	Hurnie			410	
21	Hutar			270	
22	Jamielnica i Jamielniki część Reingewürtza			270	
23	Jelonkowate			235	
24	Kawsko część dóbr (na całem terytoryum)			605	
25	Kawczykąt			220	
26	Kalne			150	
27	Kłodnica			180	
28	Komarów			80	
29	Koniuchów			200	
30	Korszyn część i Kruszelnica			1.660	
31	Koziowa			582	
32	Libuhora			512	
33	Ławoczne			686	
34	Lubieńce, Hromohorb, Stynawa wyżna, Synowódzko niżne i wyżne bez Dębiny, Tyszownica, Truchanów, Międzybrody, Pobuk bez Demni ad Pobuk, Rozhurcze, Błonie dołhołuckie i Siemiginów			3.900	
35	Łany Sokołowskie			113	
36	Łukawica wyżna			159	
37	Łukawica (Hodorów, Pöltersdorf)			46	
38	Łukawica niżna			300	
39	Łotatniki, Oleksińce stare i nowe z Jaroszycami			210	
40	Manasterce			236	
41	Morszyn z wyjątkiem prawa wyszynku na terytoryum kąpielowem			409	
42	Nieżuchów			670	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
43	Oporzec			900	
44	Oprawa (Orawa)			410	
45	Orawczyk i Tysowia			235	
46	Pławie			400	
47	Podhorce			340	
48	Pohar			180	
49	Podhorodce, Jamielniczki część Brödera, Sopot i Urycz			1.700	
50	Pukienicze			380	
51	Rożanka niżna			420	
52	Rożanka wyżna			518	
53	Ryków			100	
54	Siechów			250	
55	Skole miasto i wieś, Dębina ad Synowódźko wyżne, Demnia ad Pobuk i Korostów			11.285	
56	Smorze górne i dolne, Smorze miasto, Annaberg i Felicienthal, Klimiec			1.700	
57	Sokołów			830	
58	Sławsko			577	
59	Strzałków			255	
60	Stryhańce			164	
61	Stynawa niżna			800	
62	Tarnawka			525	
63	Tatarsko			70	
64	Tuchla			682	
65	Tucholka			562	
66	Uhersko, Wownia i Glinka ad Wownia			894	
67	Wierczany			500	
68	Wolica i Pietniczany			150	
69	Wola dołhołucka część I.			60	
70	„ „ „ II.			75	
71	Wołosianka i			392	
72	Wyżłów I. i II część i Żupanie wszystkie części			300	
73	Żulin			353	
74	Karlsdorf			50	
75	Łukawica górna			46	
76	Demnia ad Pobuk			287	
77	Ubereż ad Manaster			150	
78	Błonie ad Bratkowce			1.000	
	Razem			49.740	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 61.

Powiat Tarnobrzeg.

1	Baranów z przyległościami, Dymitrów wielki i mały, Durdy, Koło, Skopanie Suchorzów, Knapy, Wola gołego, Przewóz i Smykle			4.000	
2	Brzoza			200	
3	Chwałowice, Łążek większy i mniejszy, Grudza i Witkowice . . .			1.050	
4	Dąbrowica i Józefów ad Dąbrowica .			270	
5	Dmytrów wielki (Annopol) . . .			190	
6	Domacyny wielkie i małe . . .			150	
7	Dzików v. Tarnobrzeg, Dzików wieś, Miechocln, Zakrzów, Sielce, Wielowieś, Trześń z Furmanami, Żupanie z Jeziorkami, Sobów szlachecki, Dęba z tarnowską wolą, Rozalin z Gabrielinem, Grębów szlachecki . .			11.100	
8	Kocmierzów			88	
9	Motycze nobile			75	
10	Motycze spirituale			75	
11	Mokrzyszów, Stale, Sobów i Krawce .			1.570	
12	Nadbrzezie, Ostrówek, Grębów, Jamnica, Wydra, Zapoledwik, Zabrnie, Jeziorko, Gorzyce z Pączkami, Zaleszany (wszystkie części), Nagnajów, Siedleszany, Kołowa wola, Chmielów, Alfredówka, Cygany, Jadochy, Machów, Ociec i Kaimów			7.200	
13	Pniów z Antoniowem, Czekajem, Dąbrówką, Wolą antoniowską, Żabnem pniowskiem i Orzechowem . . .			600	
14	Popowice			110	
15	Radomyśl, Nowiny, Żabno, Skowierzyn Skowierzynek, Wulka skowierzyńska, Wrzawy, Dąbrowa wrzawska, Gorzałkowice, Łapiszów, Kawęczyn i Sadowie			2.600	
16	Rozwadów z Młodyniem rozwadowskim, Charzewice z przysiółkiem Poranie, Sochy i Bór, Pilchów z Agatówką, Turbia z Zaosiem, Obojna, Brandwica z przysiółkiem Księże kolano, Bąków, Musików ad Brandwica, Rzeczyca długa z przysiółkiem Kochany, Rzeczyca okrągła, Kępa ad Dąbrowa, Dąbrowa				

L. porządko wa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	rzeczycka, Wola rzeczycka, Ruda Jastkowska, Jastkowice z przysiółkiem Szwedy, Dębowiec, Moskale, Kuziory, Wola turebska ad Turbia . .			8.350	
17	Sokolniki			600	
18	Zalesie ad Gorzyce			150	
19	Zarzekawice			50	
20	Zbydniów, Dzierdziówka i Majdan zbydniowski			564	
	Razem . .			38.992	

Wykaz 62.

Powiat Tarnopol.

1	Bajkowce stare			250	
2	Bajkowce nowe r. Bajkowce . . .			150	
3	Baworów i Zastawie , . . .			1.120	
4	Berezowica wielka (połowa) i część .			1.502	
5	Biała			700	
6	Białoskórka -			227	
7	Borki wielkie			800	
8	Bucniów			500	
9	Cebrów			400	
10	Chodaczków wielki . . . , .			640	
11	Chodaczków mały			700	
12	Czartorya			300	
13	Czernielów			621	
14	Czernielów r. Czołhaszczyzna . .			250	
15	Czernielów mazowiecki . . .			900	
16	Czenielów ruski ($^2/_3$ Anielówki) . .			250	
17	Czernielów ruski ($^1/_3$ Anielówki) . .			50	
18	Czystyłów			433	
19	Denesów wielki i mały . . .			880	
20	Ditkowce , ...			140	
21	Demamorycz i Dołżanka . . .			1.380	
22	Draganówka			383	
23	Dubawce , ...			362	
24	Dyczków Kralsówka i Konstantynówka .			1.000	
25	Grabowiec			200	
26	Hładki			300	
27	Hłuboczek wielki			909	
28	Horodyszcze			300	
29	Janówka			210	
30	Jankowce			460	
31	Jankowce v. Hładczyzna . . .			30	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
32	Krowica			805	
33	Iwaczów górny			371	
34	Iwaczów dolny			380	
35	Isypowce			113	
36	Kipiączka			150	
37	Kokutkowce			150	
38	Kozówka (część Mochnackiego)			388	
39	Kozówka (część Sozańskiego)			260	
40	Kupczyńce, Morawszczyzna, Kupczyńce-Kupczyniec, Kupczyńce III. Sek.			1.600	
41	Kupczyńce Maryanka z Józefówką			102	
42	Kurowce (część Rozwadowskiego)			120	
43	Kurowce			188	
44	Kutkowce			210	
45	Magdalówka			360	
46	Małaszowce			200	
47	Maryanka			55	
48	Mikulince, Krzywki Łuczka, Wola mazowiecka, Ładyczyńce z Wolicą, Konopówka i Ludwikówka			5.000	
49	Mszaniec			500	
50	Myszkowiec i Łuka wielka			1.800	
51	Nastasów i Nastasów-Koniuchy			1 060	
52	Nosowce			140	
53	Obarzańce i Zarudzie			425	
54	Ostalce i Suszyn			1.500	
55	Ostrów			940	
56	Pleszkowce			200	
57	Płotycz			792	
58	Poczapińce			371	
59	Proniatyn			280	
60	Proszowa			286	
61	Romanówka			380	
62	Rysinówka			120	
63	Seredyńce			150	
64	Skomorochy			510	
65	Smolanka			300	
66	Smykowce			250	
67	Szlachcińce, Łozowa i Kurnik szlachciniecki			850	
68	Stechnikowce			375	
69	Słupki			400	
70	Toustoług mały			39	
71	Toustoług			250	
72	Worobiówka			150	
73	Zabojki			356	
74	Zagrobela i Petryków			3.687	
75	Zaścianka			183	
76	Podsmykowce			60	
77	Pokropiwna			220	
	Razem			43.373	

Wykaz 63.

Powiat Tarnów.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Biała, Dąbrówka infułacka, Chyszów, Gumniska, Głów Jodłówka, Wałki, Wola rzędzińska, Klikowa, Komorów Koszyce wielkie, Krzyż wielki, Krzyż mały, Komborska Wola Łękawiec, Łękawka, Lisia góra, Mikołajowice, Nowodworce, Niedomice, Ostrów Poręba, Pawęzów, Rzędzin, Rudka, Sierakowiec Swierzków I, II, III. IV, Skrzyszów, Szynwałd, Smigno, Tarnowiec, Wola tarnowiecka (Wałki) Trzemeśnia, Zawada, Zaczerniec, Wierzchosławice, Zalasowa, Żukowice stare i nowe pow. Pilzno, Laszki i Mirkówka . .			4.270	
2	Bistuszowa			109	
3	Błonie			100	
4	Bobrowniki wielkie małe i Jurków .			237	
5	Bursztyn			100	
6	Brzozowa			262	
7	Chojnik			120	
8	Dąbrówka tuchowska			110	
9	Garbek			36	
10	Golonka			70	
11	Gromnik i Gromnik-Szydłowa . .			600	
12	Ilkowce, Rudno i Sanoka . . .			180	
13	Janowica Gerowa, Podbrzeże . .			230	
14	Jastrząbka nowa I, II			152	
15	Jodłówka tuchowska i wojtowska .			191	
16	Karwodza dolna i Karwodza część .			320	
17	Kilanowiec			78	
18	Kobierzyn			30	
19	Koszyce małe i Koszyce-Ostrobowska wola			150	
20	Kowalowa dolna			71	
21	Lichwin górny, dolny, Lichwin-Brzezia, Lichwin, Kosowczyzna . . .			100	
22	Łęg górny, dolny, średni, Partyń i Łęg ad Partyń			350	
23	Łęka siedlecka			94	
24	Łowczuwek i Łowczuwek część . .			190	
25	Łowczów			86	
26	Lubcza ad Szczepanowice Dąbrówka ad Szczepanowice			100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwa,ona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
27	Lubinka I, II.			110	
28	Łukowa			30	
29	Meszna opacka			55	
30	Meszna szlachecka			25	
31	Piotrkowice-Pokałówka			16	
32	Piotrkowice			200	
33	Pleśnia Eisenbanowska			150	
34	Pogórska wola i Pogórze			474	
35	Radlna			80	
36	Rychwałd			13	
37	Ryglice i Janina			1.834	
38	Rzuchowa			158	
39	Siedlec			80	
40	Siedliska jezuickie			75	
41	Siemiechów górny i dolny			320	
42	Swiebodzin I, II, III.			120	
43	Tuchów (wszystkie części)			4.500	
44	Uniszowa (obie części)			280	
45	Woźniczka recte Woźniczna górna			10	
46	Woźniczna dolna			10	
47	Wróblowice			166	
48	Zabłędzie			350	
49	Zawodzie folwark Szczepanów			25	
50	Zbylitowska góra			545	
51	Zgłobice			355	
52	Nakle			60	
53	Szczepanowice			258	
	Razem			18.635	

Wykaz 64.

Powiat Tłumacz.

1	Babianka i Winograd			800	
2	Bohorodyczyn, Kalinowszczyzna i Bohorodyczyn-Telefoszczyzna			525	
3	Bortniki i Przybyłów			1.150	
4	Bratyszów			850	
5	Bokówna, Bokówna-Osierna i Miłowanie			800	
6	Chomiakówka			260	
7	Czarnołożce			130	
8	Delawa Budzyń			450	
9	Dolina			400	
10	Grabierz, Krasiłówka, Krzywoluty nowe i stare, Ottynia, Uhorniki, Worona, Zakrzywce			8.600	
11	Horyhlady			900	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
12	Hryniowce i Puźniki I. i II.			1.395	
13	Klubowce i Podpieczary			1.375	
14	Kolińce			550	
15	Korolówka			600	
16	Kutyska i Okniany			1.200	
17	Ladzkie szlacheckie			900	
18	Markowce			625	
19	Niżniów i Antoniówka			2.550	
20	Oleszów			450	
21	Olszanica			800	
22	Ostrynia			600	
23	Pałahicze Kasztelania			900	
24	Petryłów i Nowosiółka			1.500	
25	Przeniczniki i Pohoma			600	
26	Stryhańce, Dołhe, Roszniów i Jurkówka			3.000	
27	Targowica leśna			450	
28	Tarnowica polna			700	
29	Tłumacz, Gruszki, Jackówka, Jezierzany, Łokutki, Nadorożna, Olesza i Słobudka			14.100	
30	Tyśmienica			7.600	
31	Hostów			800	
32	Słobudka			217	
	Razem			55.777	

Wykaz 65.

Powiat Trembowla.

1	Boryczówka i Sozanówka			180	
2	Brykula nowa			340	
3	Budzanów i Zniesienie			5.120	
4	Chmielówka. Brykula stara, Darachów z powiatu Podhajec, Podbrykula			2.248	
5	Dołhe, Dereniówka z Rozkoszą			503	
6	Hleszczawa			725	
7	Iławcze			1.222	
8	Iwanówka			390	
9	Janów, Słobudka ad Zniesienie, Słobudka część Młyniska			2.218	
10	Kobyłowłoki z Papiernią i Popławami			860	
11	Kulczyce ad Laskowce			127	
12	Laskowce			1.900	
13	Loszniow i Krowinka			1.000	
14	Mogielnica			1.485	
15	Ostrowczyk			165	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Plebanówka z Chatkami i Łozówka .			700	
17	Podhajczyki, Wybranówka, Załawie . .			450	
18	Romanówka			1.300	
19	Semenów, Humniska, Małów, Kaptury, Zaścianocze, Podgorzane i Zieleńcze.			900	
20	Skomorosze			364	
21	Słobudka ad Olendry i Olendry . .			110	
22	Strusów, Bernadówka Nałuże, Pantalicha, Ruzdwiany, Warwaryńce, Zazdrość i Nowy Tyszyn			6.200	
23	Tiutków			250	
24	Wierzbowiec			1.325	
25	Zubów			150	
26	Wolica Trembowelska			200	
	Razem . .			30.432	

Wykaz 66.

Powiat Turka.

1	Boberka i część Boberki Łazarowszczyzną zwana			750	
2	Beniawa i Bukowiec			900	
3	Borynia, Butelka niżna i wyżna, Wysocko niżne, Hnyła, Jaworów, Jabłonów, Ryków, Mołdawsko, Krywe, Bałmowate, Husne niżne i wyżne, Zadzielsko, Zawadka			4.000	
4	Dniestrzyk hołowiecki			130	
5	Dydrowa górna i dolna			256	
6	Dźwiniacz górny i część dóbr Dźwiniacz			259	
7	Gwoździec			99	
8	Hołosko z Kreciatą, Jasionka masiowa i steciowa, Isaje, Kondratów, Wołosianka mała i wielka, Zubrzyce, Butla, Ilnik, Krasne, Swidnik . .			1.200	
9	Jasienica zamkowa			225	
10	Jawora wszystkie 3 części całe . .			350	
11	Ilnik, wszystkie części z wyjątkiem części do br. Liebiga i Spółki należącej			150	
12	Iwaszkowce			50	
13	Komarniki wszystkie części . . .			400	
14	Libuchowa i Krywka			200	
15	Łokieć			50	
16	Berczek, Chaszczów, Dniestryk dubowy, Jabłonka niżna i wyżna, Lipie, Łomna,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Łopuszanka, Lachnowa, Michniowiec, Przysłup, Rozłucz, Rypiany, Smereczka, Tureczki niżne i wyżne, Szumiacz, Wołcze i Żukotyn . . .			4.000	
17	Łosyniec wszystkie 3 części . . .			210	
18	Mostków			340	
19	Mochnate wszystkie części			180	
20	Mielnicze			220	
21	Radycz i Myta			150	
22	Rosochacz, Folszki i Suchy Potok . .			150	
23	Sianki (część koło maszyny zwana) .			100	
24	Sokoliki i Sokolik łuszczany . .			275	
25	Szandrowiec			325	
26	Tarnawa niżna, Tarnawka niżna (2 części) i Tarnawa wyżna . . .			200	
27	Turka średnia i górna Turka Nehrebczyna, Turka Zwierzyniec . . .			4.500	
28	Wysocko wyżne wszystkie części z wyjątkiem części do konwentu OO. Bazylianów i części po Michale Wysoczańskim do Kalmana Rosenberga należącej .			200	
29	Wysocko wyżne (Kal. Rosenberg) . .			50	
30	„			395	
31	Sianki z wyjątkiem części zwanej koło Maszyny			170	
	Razem .			20.484	

Wykaz 67.

	Powiat Wadowice.				
1	Andrychów, Sułkowice, Targanica, Wieprz, Wieprz ad Twierdza, Roczyny, Przykaza, Twierdza i Brzezinka ad Roczyny			13.000	
2	Babice i Roków			400	
3	Barwałd górny			500	
4	Paszkówka z Pobiedrem, Benczyn z Benczynkiem, Krzęcin . .			734	
5	Borek szlachecki			200	
6	Brzeźnica radwańska			400	
7	Chocznia			1.600	
8	Chrząstowice			100	
9	Facimiech			225	
10	Frydrychowice, Przybradź górny i średni, Folwark, Świnki i Przybradź, Ohacz .			1.470	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
11	Gierałtowice			408	
12	Gerałtowiczki			200	
13	Głębowice górne, dolne			160	
14	Gołuchowice			150	
15	Gorzeń dolny, Jaroszowice, Mikołaj			1.700	
16	Gorzeń górny część dwór			80	
17	Gorzeń średni			208	
18	Graborzyce			460	
19	Inwałd i Zagórnik			3.000	
20	Jaśkowice			240	
21	Jaszczurowa, Muchacz, Jamniki			1.600	
22	Kalwarya zebrzydowska, Bugaj, Brody, Stanisław górny, Marcyporęba (część Brandysa), Brzeźnica, Przytkowice górne i dolne, Barwałd średni, Wysoka z Radocką górą, Wielkie drogi			11.000	
23	Klecza dolna			320	
24	„ górna			120	
25	„ średnia			240	
26	Kossowa			60	
27	Laskowa i Zastawie ad Laskowa			373	
28	Lgota część przy gościńcu			60	
29	„ we wsi			40	
30	Lipowa vel Lipowiec			100	
31	Łękawica			120	
32	Marcówka			96	
33	Marcyporęba część plebańska, część Gorczyńskiego, Brzezinka, Kopytówka, Wysoka część Ab. Elsnera			435	
34	Nidek dolny, górny, średni			850	
35	Nowe dwory, Bachorowice i Owsienko			220	
36	Ochodza			105	
37	Piotrowice			300	
38	Polanka Haller (z przysiołkiem Grabie)			170	
39	Pozowice i Łączany			480	
40	Radocza na całem terytoryum			800	
41	Rudre i Trzebińczyce			152	
42	Rzyki, Ponikiew z Hobotem, Koziniec i Kaczyna			1 110	
43	Skawce			562	
44	Sleszowice górne i dolne			850	
45	Sosnowice			150	
46	Spytkowice, Bachowice, Grodzisko i Miejsce			1.400	
47	Strzyszów i Dąbrówka			733	
48	Swinna poręba			440	
49	Tłuczeń dolny			80	
50	„ górny własność Bar. Nopczów „ „ i dolny własność Wincenty Lewandowskiej			300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
51	Tomice			1.000	
52	Wadowice miasto i Stawy berwaldzkie			10.000	
53	Witanowice na całem terytoryum			540	
54	Wysoka część			65	
55	Zarzyce wielkie i małe, Podhybie, Podolany i Lincze na całem terytoryum			900	
56	Zator miasto, Zator Blich i Podolcze			5.700	
57	Zawadka dolna			40	
58	„ górna			89	
59	Zebrzydowice klasztorne, plebańskie i Stanisław dolny			1.700	
60	Barwałd dolny			200	
61	Klecza górna (Prachownika)			110	
62	„ dolna (karczma)			130	
63	Zembrzyce			1.200	
64	Przeciszów, Palczowce, Smolice			1.160	
65	Zelczyna			100	
66	Klecza średnia			200	
67	Ryczów, Półwieś, Zygodowice i Woźniki			1.099	
68	Lanckorona miasto, z wyłączeniem prawa propinacyi plebańskiéj majętności			1.100	
69	Lanckorona w plebańskiéj majętności			60	
70	Lgota górna (karczma Zbój)			155	
71	Wielkie drogi pod Kozą			25	
	Razem			74.074	

Wykaz 68.

Powiat Wieliczka.

1	Barycz I i II, Krzyszkowice, Kosocice i Soboniowice			400	
2	Bierzanów I i II, Prokocim			2.350	
3	Biskupice, Trąbki, Chorągwice, Szczygłów Tomaszkowice, Sułów, Darczyce i Zabłocie			392	
4	Bilczyce, Kawki, Jawczyce, Sławkowice, Surówki i Zborówek			169	
5	Bodzów			75	
6	Bodzanów z Lepianką			142	
7	Bogucice, Brzegi, Czarnochowice, Kokotów, Mała wieś, Sledziejowice, Strumiany i Zabawe			920	
8	Brzezowe, Burletka i Kornatki			80	
9	Borek fałęcki			714	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. aurtr.			
10	Bukownik i Dąbie			120	
11	Buków, Chorowice, Koleszów, Mogilany i Włosań, zaś Głogazew pow. Mielec			2.350	
12	Byszyce, Bugaj, Bienkowice, Witkowice i Raciborsko			120	
13	Czasław			142	
14	Czechówka, Łyczanka, Nowawieś, Siepraw Stojowice i Zakliczyn . . .			1.265	
15	Dębniki, Rybaki z Skałeczną i Pychowice			3.000	
16	Dobranowice, Wola dobranowska, Grajów, Hucisko, Kunice, Niżowa i Winiary			350	
17	Dziekanów czyli Dziekanowice . .			400	
18	Dobczyce wszystkie części . . .			4.230	
19	Fałkowice i Grzybowa			25	
20	Gdów			2.550	
21	Gorzków			97	
22	Grabie, Szczurów, Węgrzec wielki, Wżary i Zymbrzeg			250	
23	Janowice, Gołkowice, Ochojne, Podstolice i Sygneczów			918	
24	Jankówka			25	
25	Jugowice			140	
26	Kapelanka			400	
27	Klasno			798	
28	Kobielnik z Adwokacyą, Wiśniowa, Wierzba i Wierzbanowa adwokacya .			1 934	
29	Kopań i Zielona			160	
30	Kopanka, Rzozów, Samborek, Sidzina rel. i szlachecka i Tyniec . . .			1.050	
31	Kobierzyn			850	
32	Konary			115	
33	Kozinica mała			25	
34	Kozinice wielkie			40	
35	Komarniki trzy części			104	
36	Kostrze			212	
37	Koło tynieckie			20	
38	Kurdwanów dolny, Pokrzywince, Siarczana góra, Wróblowice, Wrzosowice, Zbydniowice i Zielona . . .			855	
39	Kurdwanów górny			86	
40	Lipnik górny i dolny			200	
41	Lednica górna, niemiecka, Grabówka z Babinami i Porębkami . . .			2.500	
42	Ludwinów			960	
43	Lusina			100	
44	Łagiewniki			750	
45	Łozany i Wola podłożańska . . .			60	
46	Mietnów			28	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Niezdów			70	
48	Ochmanów, Przebieżany, Sułków, Zakrzów i Zakrzowiec			700	
49	Opałkowice			700	
50	Piaski wielkie			450	
51	Podolany, Zręczyce, Wola zręczycka, Zagórzany I i II, Sakówka i Zalesiany			80	
52	Płaszów I i II część			1.080	
53	Poznachowice dolne			146	
54	„ część Wilka			35	
55	Racichowice			126	
56	Rajsko			100	
57	Rzeszotary			144	
58	Różnowa i Taszyce z Parlikowicami			400	
59	Rudnik			100	
60	Siercza			109	
61	Sieraków i Zbyszówka			100	
62	Skotniki			610	
63	Skrzynka			65	
64	Stadniki			24	
65	Swiątniki górne			1.800	
66	Swoszowice			480	
67	Targoszyna (w domu Nr. 51)			40	
68	Węglówka			20	
69	Wżary			200	
70	Zakrzówek			1.500	
71	Żerosławice z Kawcem			80	
72	Klasno			294	
73	„			47	
74	„			100	
75	„			100	
76	„			109	
77	„			43	
78	„			104	
79	„			38	
80	„			66	
81	„			24	
82	Brzyczyna górna i dolna i obie Brzyczyny dolne, Gaj, Korabniki dolne i górne i Libertów			1.820	
83	Klasno			100	
84	„			52	
85	„			24	
	Razem			44.551	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 69.

Powiat Zaleszczyki.

1	Berestyk, Hinkowce i Hinkowce ad Wierzbowa			450	
2	Beremiany			880	
3	Błyszczanka			442	
4	Burakówka, Słobudka i Capowce			2.100	
5	Chartanowce			210	
6	Chmielowa			540	
7	Czerwonogród, Nagórzany, Nyrków i Słona			2.400	
8	Drohiczówka			750	
9	Dupliska			600	
10	Dzwiniacz			860	
11	Gródek, Duninów, Kościelniki, Kułakowce i Szczytowce			2.010	
12	Holihrady I.			50	
13	„ „ II.			60	
14	„ „ III.			60	
15	„ „ IV.			40	
16	Kołodrubka			600	
17	Korolówka i Korolówka górna			130	
18	Kasparowce II., Kasparowce Siekierszczyzna i Kasparowce Cichałowszczyszna			965	
19	Lesieczniki			220	
20	Lesieczniki			180	
21	Lisowce			1.200	
22	Łatacz			1.200	
23	Miłowice			800	
24	Myszków, Turyn i Duninówka			1.200	
25	Nowosiółka kostiukowa I., II., III. i IV. i Nowosiółka kostiukowa			1.156	
26	Popowce			580	
27	Sinków			750	
18	Sutormińce v. Szutromińce			700	
29	Swierzkowce			250	
30	Szypowce			450	
31	Tłuste miasto, wieś, Rożanówka, Anielówka, Teklówka i Hołowczyńce			6.900	
32	Torskie			1.706	
33	Uhryńkowce i Stawki			800	
34	Uścieczko z Czerczem i Iwanie			2.250	
35	Winiatyńce			650	
36	Worwolińce			450	
37	„ „ (własność Bolechowicza)			105	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
38	Worwolińce III. i Worwolińce część			150	
39	Zaleszczyki miasto, Zaleszczyki stare, Filipcze, Dobrowlany, Żyrawka i Bedrykowce			8.600	
40	Zazulińce			510	
41	Zeżawa			440	
42	Głębokie od Beremiany			60	
43	Koszyłowce i Sadki			1.610	
44	Worwolińce część Siemiginowskiego			51	
45	„ „ „ Niewiadomskiej			16	
	Razem			46.131	

Wykaz 70.

Powiat Zbaraż.

1	Berezowica mała			110	
2	Bogdanówka i Kamionki			2 000	
3	Czernichowce obie części z Woźniakami			1.000	
4	Czumale			85	
5	Dobromirka			512	
6	Dobrowody			520	
7	Hołoczyńce			160	
8	Hołotki			400	
9	Hrycowce			250	
10	Hnilice wielkie, Koszlaki i Hnilice małe			900	
11	Jacowce			100	
12	Iwanczany			220	
13	Iwaszkowce			60	
14	Kapuścińce			80	
15	Klebanówka			225	
16	Klinkowce, Basówka i Czaharów			160	
17	Kobyle obie połowy			200	
18	Korszyłówka			151	
19	Koszlaki			700	
20	Koziary			45	
21	Kretowce			130	
22	Kujdańce			700	
23	Kurniki			155	
24	Krasnosielce z Hołodówką i Hłuboczek mały			100	
25	Lisieczyńce			225	
26	Lubianki wyżne i niżne			900	
27	Medyń z chatkami Medyńskiemi			280	
28	Netreba			45	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Kwota na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
29	Nowiki			151	
30	Nowesioło			600	
31	Obidówka, Huszczanka i Łozówka			500	
32	Ochrymowce			400	
33	Opryłowce			71	
34	Pieńkowce			50	
35	Prosowce			105	
36	Romanowe sioło całe			330	
37	Roznoszyńce			50	
38	Sieniawa			600	
39	Sieniachówka			140	
40	Skoryki			140	
41	Stryjówka			680	
42	Suchowce			200	
43	Szelpaki			100	
44	Szyły			500	
45	Tarasówka			120	
46	Terpiłówka $^1/_2$ dóbr			150	
47	Terpiłówka $^1/_2$ dóbr			150	
48	Toki a) (Białozórka) i Palczyńce			315	
49	Toki b)			835	
50	Wałachówka i Zarudzie			125	
51	Worobijówka			200	
52	Zarubińce			120	
53	Zarudzie i Maksymówka			150	
54	Zarudeczko			110	
55	Zbaraż miasto, Zbaraż stary, Załuże całe i Bazarzyńce			8.500	
56	Skoryki (karczma we wsi)			250	
57	Czabary ad Stryjówka i Czernichowieckie góry			75	
	Razem			26.130	

Wykaz 71.

	Powiat Złoczów.				
1	Adamówka ad Olesko			40	
2	Boniszyn			280	
3	Bełzec			400	
4	Beremowce			200	
5	Bezbrudy			80	
6	Białogłowy i Neterpińce			340	
7	Bieniów i Horodyłów			2.000	
8	Bołożynów v. Błożynów			100	
9	Bogdanówka, Białkowce Serwery i Jackowce			1.000	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
10	Bałuczyn			338	
11	Bubszczany			60	
12	Cecowa			200	
13	Chilczyce z wyjątkiem Wygoda			550	
14	Czeremchowiec i Szpikłosy			650	
15	Czyszki z Sewerynką			300	
16	Firlejówka, Skniłów, Bortków, Marmuszowice i Olszanka			1.850	
17	Gołogóry, Gołogórki, Scianka, Majdan Kondratów i Ruda Chilecka			2.300	
18	Grabkowce, Młynowce i Kudobince			858	
19	Hodów			201	
20	Jarosławice			340	
21	Jelechowice, Woroniaki, Folwarki, Zarzecze, Zazule, Zazule Józefini i Wygoda			1.320	
22	Jezierna, Daniłowce, Ostaszowce, Opat, Wojtostwo ad Jezierna i Jezierna część			3.700	
23	Józefówka Kolonia ad Hodów			150	
24	Juśkowce			450	
25	Iwaczów			200	
26	Kabarowce			225	
27	Kniaże			400	
28	Konty, Brachówka i Mostki			1.200	
29	Koropiec			180	
30	Kołtów, Opaki, Ruda kołtowska, Werhobuż, Huta werhobuźska			1.000	
31	Krasne			1.900	
32	Krasnosielce			138	
33	Kutkorz			900	
34	Kruchów			60	
35	Kudynowce górne i dolne			200	
36	Kropiwna			150	
37	Lackie wielkie i małe, Jasieniowce i Zalesie			1.224	
38	Łuka z częścią Zazule			150	
39	Machnowce, Torchów i Bohutyn			460	
40	Manajów, Harbazówka, Siemiginówka, Garwolin i Leonówka			375	
41	Meteniów z wyjątkiem Frydrychówki			225	
42	Mszana			260	
43	Nesterowce			500	
44	Nowosiółki, Olszanica, Mitulin i Trendowacz			1.900	
45	Nuszcze			440	
46	Olejów, Białokiernica, Bzowica, Maniówka, Hukałowce, Łopuszany i Harbuzów			1.600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Olesko i Sewerynka			2.260	
48	Ostrowiec (Ostrowczyk polny), Pietrycze, Rozwaz z Sobolówką			1.700	
49	Ożydów z Angielówką			1.800	
50	Perepelniki			157	
51	Pleśniany			400	
52	Płuchów, Płuchowczyk i Zarwanica			1900	
53	Pobocz			800	
54	Poczapy			250	
55	Podbórz ad Bałuczyn i ad Olszanka			120	
56	Podhorce, Zahorce, Chwatów, Huta Oleska i Zatrudy			1.600	
57	Podlesień czyli Podlesie			120	
58	Podlipie i Podlipie morawskie			450	
59	Pomorzany, Kalne i Rozhadów			3.800	
60	Remizowce			800	
61	Ryków			575	
62	Sasów i Chmielowa			3.000	
63	Skwarzawa			500	
64	Sławna			380	
65	Snowisz i Czyżów			1.000	
66	Sokołówka, Przewłoczna, Bortniki, Bajmaki i Łabacz			2.230	
67	Stronibaby			300	
68	Strutyn			1.800	
69	Trościaniec mały			350	
70	Uciszków			400	
71	Uherce vel Uhorce			120	
72	Urlów			337	
73	Usznia			692	
74	Wicyń i Mereszówka			270	
75	Wołczkowce			300	
76	Wołosówka			240	
77	Żabin			170	
78	Zakomarze			80	
79	Zarudzie, Zarudka, Trawotłoki, Ławrykowce, Presowce, Pohrebce, Korszyłów, Jezierzanka, Zborów, Jarczowce, Tustogłowy i Podhajczyki			4.500	
80	Zaszków			85	
81	Zborów, Jarczowce, Tustogłowy i Podhajczyki			2.345	
82	Żuków			360	
83	Żukowce			80	
84	Żulice			350	
85	Białykamień, Czeremosznia i Burek			3.920	
86	Chrabużna ad Urlów			120	
87	Sewerynka			243	
	Razem			72.298	

Wykaz 72.

Powiat Żółkiew.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
1	Artazów			250	
2	Batiatycze I, II, III, IV i Batiatycze-Zdeszów			850	
3	Biesiady			150	
4	Bojaniec			800	
5	Błyszczowody			80	
6	Butyny z Szyszakami, Przystań z Korczminem			1.000	
7	Dalnicz			240	
8	Derewnia, Niedźwiednia i Oleszniki			1.000	
9	Dobrosin, Piły, Zarzyszcze ad Glińsko			900	
10	Dworce			410	
11	Dzibułki			550	
12	Glińsko, Czeremuszno i Zawady			1.500	
13	Kłodno, Czystynie, Pieczychwosty i Nowy staw			1.300	
14	Kłodzienko			300	
15	Krechów, Fujna, Ruda krechowska, Chamy, Brzyszcze, Szabelnia, Prowale, Hucisko, Horbowice i Krechów-Monaster			2.650	
16	Kulawa			330	
17	Kulików, Nadycze, Zabawa, Hrebeńce, Doroszów wielki i mały			6.300	
18	Kunin z Cetulą i Borem kunińskim			580	
19	Kupicz wola I, II i Strzemień			625	
20	Lipiny			50	
21	Lubela I, II			350	
22	Macoszyn			600	
23	Mierzwica, Podgóry ad Mierzwica i Wiesenberg			1.050	
24	Mohylany			130	
25	Mokrotyn i Deutschmokrotyn			520	
26	Mosty wielkie z Błotnią, Łęgowa, Borowa, Wolica i Stanisławówka			6.500	
27	Nahorce wielkie			265	
28	Nowesioło i Koszelów			340	
29	Polany i Majdan			216	
30	Przedzemichy			250	
31	Przemywółki, Smereków i Wierzblany			375	
32	Reklimec			650	
33	Skwarzawa stara i Lipniki			525	
34	Sulimów			410	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. autstr.			
35	Skwarzawa nowa			800	
36	Turynka			610	
37	Udnów			200	
38	Więzowa i Opłytna			625	
39	Wulka kumińska			50	
40	Wola wysocka			190	
41	Wieczorki			40	
42	Zameczek			550	
43	Żółkiew miasto, Winniki część miasta, Winniki żółkiewskie, Żółkiew I. zamek, Soposzyn, Korościelne ad Soposzyn i Czarnyrów ad Wiązowa			3.500	
44	Zwertów			280	
45	Żełdec			750	
46	Żołtańce i Wola żołtaniecka			1.525	
47	Zubów mosty, Konstantynówka z Różanką i Ignacówką			305	
48	Chitrejki			170	
	Razem			41.641	

Wykaz 73.

Powiat Żydaczów.

1	Balicze podróżne i zarzeczne wszystkie części i Krechówka			1.197	
2	Bereżnica królewska i Żurawków			660	
3	Bujanów, Dubrawka, Kotoryny, Monasterzec, Mazurówka, Mielnicz, Oruska, Protezy, Tarnawka, Włodzimierce			1.300	
4	Cucułowce			340	
5	Czernica i Pasieczna			1.000	
6	Czerteż			450	
7	Demnia sulatycka i Sulatycze			450	
8	Demenka leśna			100	
9	Derzów			720	
10	Drohowyże, Demnia, Iłów, Nadiatycze, Rozwadow, Stalsko, Trościaniec, Uście, Weryń, Wola wielka, i Wola mała			6.050	
11	Hnizdyczów, Łowczyce, Józeptycze, Hanowce i Wola hnizdyczowska			1.350	
12	Holeszów, Jajkowce, Łapszyn, Lubsza Lutynka, Nowesioło i Obraźnica			2.150	
13	Iwanowce i Turady			815	
14	Izydorówka i Krechów			500	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalona na r. 1889	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Lachowice podróżne z przysiołkiem Marynka			720	
16	Łysków, Lachowice zarzeczne i Korczówka			140	
17	Machliniec			400	
18	Mikołajów miasto i wójtostwo			7.100	
19	Międzyrzecze			225	
20	Młyniska			305	
21	Pczany i Rybołówka			300	
22	Roguźno			275	
23	Rozdół z Olchowcem, Brzezina, Krupsko, Malechów, Demenka podniestrzańska i Kijowce			6.350	
24	Rudniki, Rudniki-Czajkowsczyzna i Rudniki ad Krynica			1.050	
25	Ruda z Kochawiną			700	
26	Smuchów			80	
27	Tejsarów wszystkie części			500	
28	Wołcniów			352	
29	Zabłotowce			255	
30	Żurawno z Adamówką, Bakocynem, Pobereże z Dumką			3.000	
31	Żydaczow, Zydaczowskie folwarki i Zarogóźno			2.670	
32	Żyrawa z Dunajcem			350	
	Razem			41.854	

Wykaz 74.

	Powiat Żywiec.				
1	Brusnik, Bystra, Cięcina, Cisiec, Czernichów, Górka węg., Hucisko, Jeleśnia, Juszczyna, Kamesznica, Korbielów, Koszarawa, Krzyżowa, Leśna nowa i stara, Lipowa, Międzybrodzie, Milówka, Mutne, Nielędwia, Obszary, Ostre, Pewel mała i wielka, Pietrzykowice, Przyborów, Przyłęków, Radziechów, Ryczka dolna i górna, Żywiec miasto, Żywiec stary, Siemna, Słotwina, Sól, Sopotnia mała i wielka, Sporysz z Ispem, Swinna, Szare, Trzebinia, Treśnia, Ujsoły, Wieprz, Zabłocie, Żadziele, Zarzecze, Żabnica w powiecie Żywieckim, dalej Borg,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1888.	Kwota uchwalana na r. 1889.	Wniosek na r. 1890.	Uwagi
		zł. wal. autsr.			
	Bestwina, Bestwinka, Biertałowice, Brzeszcze z przyległ., Bór i Siedlisko Czaniec, Dankowice, Jawiszowice, Janowiec, Kaniów Bestwiński, Kaniów Dankowski, Kaniów Jawiszowski, Kaniów górny, Komorowice, Komorowice-Borg, Lipnik z przyległ., Leszczyny i przedmieście Biała, Międzybrodzie ad Lipnik, Pasieki, Podkościelne, Porąbka, Przecieszyn, Skidzin, Straconka, Widlak, Wilczkowice w powiecie Bialskim, wreszcie Biała, Grzechynia, Juszczyn, Kojszówka, Maków, Osielec, Sidzina, Skawica, Wieprzec, Zawoja w powiecie Myślenickim. . .			82.000	
2	Gilowice, Kocoń, Krzeszów, Kuków, Kurów, Lachowice, Las, Pewel, Pewełka, Rychwałdek, Slemień, Stryszawa, Sucha, Tarnawa górna i dolna . .			19.500	
3	Łękawica ad Okrajnik, Oczków i Okrajnik			1.200	
4	Łodygowice, Bierna, Glemieniec ad Bierna, Hucisko, Bór łodygowski i wilkowski, Buczkowice, Bystra, Godzisko nowe i stare, Godzisko wilkowieckie, Hucisko, Kalna i Meszna Mikuszowice, Rybaszowice, Salmopol, Szczyrk, Wilkowice			5.800	
6	Moszczanica, Kocierz ad Moszczanica, Łysina			1.100	
7	Rajcza			3.500	
	Rychwałd, Kocierz ad Rychwałd, Łękawica ad Rychwałd			2 104	
	Razem . .			115.204	

Dodatkowe wykazy do załącznika

Nr. I. Dochodów

Preliminarza galicyjskiego funduszu propinacyjnego

na r. 1891.

(Rubryka: „Czynsze za wydzierżawione prawo propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie).

(Według powiatów 1 — 74 wykazów).

Wykaz 1.

Rubryka: „Czynsze za wydzierzawione prawo propinacyi i dochody uzyskane przez wykonywanie tego prawa we własnym zarządzie.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Powiat Biała.				
1	Babice w domu pod l. k. 94		104	104	
2	dtto (bez karczmy l. k. 94)		660	660	
3	Bielany, Bielany część, Łęki i Zazolany		1.180	1.180	
4	Broszkowice		55	55	
5	Brzezinka		1.500	1.570	
6	Bulowice górne (Czaniec)		800	800	
7	Dwory I, II, Manowice I, II, Stawy manowskie, Kruki, Klucznikowice, Wywalicha, Włosienica, Zaborze, Zaborze-Wywalicha		1.400	1.400	
8	Górka osiecka		600	600	
9	Grojce		500	500	
10	Hołenów dolny, Hołenów górny i Kobiernice		1.700	1.700	
11	Harmęże, Budy i Rajsko		600	600	
12	Herczanowice, Bujaków i Nowa wieś		1.800	1.800	
13	Kańczuga — karczma pod kotem l. k. 53		220	220	
14	Kęty		1.343	1.343	
15	Kozy górne i dolne		2.800	2.800	
16	Łazy		100	100	
17	Malec		210	210	
18	Międzybrodzie ad Kobiernice		403	456	
19	Kainów dańkowski — część Wojciecha Fajfra		200	200	
20	Nowa wieś ad Kańczuga		676	702	
21	Osiek		1.050	1.050	
22	Pisarzowice górne		350	350	
23	Pisarzowice średnie i dolne		300	300	
24	Polanka wielka i Poręba wielka		850	850	
25	Stara wieś dolna		450	450	
26	Stara wieś górna		400	400	
27	Wilamowice miasto		3.700	3.700	
28	Kenty — część gminy		9.703	9 703	
29	Witkowice		675	675	
30	Łazy z Owsianką		101	101	
31	Oświęcim-Podzamcze		3.400	3.400	
32	Biała na całem terytoryum		21.000	21.000	
33	Bulowice-Chybiny		231	231	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
34	Oświęcim miasto, Oświęcim probostwo, Klucznikowice I. i Stare stawy		7.500	7.500	
35	Kańczuga (z wyjątkiem części wydzierżawionej Wolfowi Schorrowi)		200	200	
36	Bulowice i Bulowice górne		2.070	2.070	
	Suma		68.831	68.910	

Wykaz 2.

Powiat Bóbrka.

1	Bakowce, Trybuchowce, Żabokruki, Lubeszka i Kepechów		830	830	
2	Berteszów		128	128	
3	Bóbrka, Ernsdorf, Łany i Łanki małe		7.430	7.430	
4	Borodczyce		135	135	
5	Bortniki		850	850	
6	Bornsów		220	220	
7	Borynicze, Drohowycze, Horodyszcze cetnarskie, Juszkowce i Ostrów		2.450	2.450	
8	Bryńce zagórne		590	590	
9	Brzozdowce, Hranki, Kuty, Podhorce i Turzanowce		2.375	2.375	
10	Budków		135	135	
11	Bukawina		300	300	
12	Choderkowce		200	200	
13	Chodorów, Wołczatycze		4.570	4.570	
14	Chlebowice wielkie i Wołoszczyzna		800	800	
15	Dobrowlany		151	151	
16	Duliby		500	500	
17	Dymidów i Mołotów		260	260	
18	Dziewiętniki, Jatwięgi i Kołohury		1.300	1.300	
19	Dźwinogród		1.000	1.000	
20	Hołdowice		85	85	
21	Horodyszcze królewskie		262	262	
22	Horodysławice		300	300	
23	Hryniów		300	300	
24	Hrusiatycze		450	450	
25	Hucisko		40	40	
26	Kniesioło		220	220	
27	Kocurów		275	275	
28	Laszki górne i dolne		875	875	
29	Laszki górne połowa		51	51	
30	Leszczyn		180	180	
31	Łuczany		123	123	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
32	Łopuszna		150	150	
33	Mikołajów i Podsosnów		1.150	1.150	
34	Mołodyńce		200	200	
35	Nowosielce		221	221	
36	Olchowiec		50	50	
37	Oryszkowce z Nahoryniem		190	190	
38	Otyniowice		400	400	
39	Pietniczany i Mühlbach		160	160	
40	Podjarków		510	510	
41	Podhorodyszcze		370	370	
42	Podliski i Suchrów		351	351	
43	Podmanasterz		120	120	
44	Poddniestrzany		450	450	
45	Romanów		500	500	
46	Sarniki i Rehfeld		150	150	
47	Siedliska		250	250	
48	Sokołówka		400	400	
49	Staresioło		1.407	1.407	
50	Stoki i Stoki część		90	90	
51	Strzałki		300	300	
52	Strzeliska nowe, Krzywiec i Aleksandrówka		1.700	1.700	
53	Strzeliska stare - Marynówka		156	156	
54	Suchodół i Huta ad Suchodół		350	350	
55	Szołomyja		180	180	
56	Wierzbica		200	200	
57	Wodniki		580	580	
58	Wołowe		310	310	
59	Wybranówka, Bryńce cerkiewne i Czyżyce		1.825	1.825	
60	Zalesie, Stańkowce, Czartorya i Ruda		1.200	1.200	
61	Zagoreczko		130	130	
62	Żyrawa		230	230	
63	Mosłyszcze ad Hryniów		25	25	
64	Artorówka ad Szołomyja		60	60	
65	Heinrichsdorf ad Strzeliska stare		40	40	
	Razem		41.790	41.790	

Wykaz 3.

	Powiat Bochnia.				
1	Bereźnica bez Przysiek		123	123	
2	Bogucice, Bratucice i Okulice		470	470	
3	Bieńkowice		25	25	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Borek		175	175	
5	Buczków		60	60	
6	Borówna		90	90	*ad 7.*
7	Bytomsko		25	—	od r. 1891 razem z
8	Cerekiew, Bessów i Częsławice		225	225	Łąktą górną l.porz.41.
9	Cichawa		150	150	
10	Cichawka		30	30	
11	Chodenice, Podedworze i Wójtowstwo		660	660	
12	Dębina ad Buczków		40	40	
13	Dąbrówka koło Buczkowa		60	60	
14	Dołszyce i Kuzów		1.800	1.800	
15	Gorzków, Budy		380	380	
16	Gierczyce z przysiółkiem Dąbrowica		633	633	
17	Gawłów stary i nowy		225	225	
18	Grobla, Swiniarów, Trawniki, Drwinia, Wola drwińska, Zielona, Wyżyce, Ispina ad Grobla		1.285	1.285	
19	Grabie uznańskie		110	110	
20	Grotkowice, Brzezie, Gruszki, Łysokanie, Dąbrowa, Szarów		700	700	
21	Jodłówka karczma nr. 48		153	153	
22	Kolanów, Łapczyce, Księżnice wielkie i małe, Chełm skarbowy i kościelny, Siedlec, Moszczanica i Topolina		1.660	1.660	
23	Krzyżanowice małe		300	300	
24	„ wielkie		157	157	
25	Krzeczów karczma nr. 193		156	156	
26	Kamienna i Pasierbice		90	90	
27	Kobyle		100	100	
28	Kierlikówka, Rdzawa Ujazd, Zbydniów, Podjasień		350	350	
29	Królówka		750	750	
30	Kunica ad Łąkta górna		40	—	*ad 30.*
31	Kłaj, Damienice, Cikowice, Stanisławice, Konopówka, Poszyna i Targowisko		1.131	1.131	od r. 1891 razem z Łąktą górną l.porz.41.
32	Krakuszowice		22	22	
33	Leszczyna		160	160	
34	Lipnica górna i dolna		843	843	
35	Łęskowice		100	100	
36	Lubomierz		100	100	
37	Łazy		50	50	
38	Łomna		90	90	
39	Łapanów, Kobylec, Janikówka ad Kobylec, Zarębówka ad Kobylec, Studzianka ad Kobylec, Borówka ad Kobylec, Wieruszyce, Brzezowa, Ubrzeź i Wola wieruszycka		1.400	1.400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
40	Łąkta dolna		142	142	
41	Łąkta górna, Kunica i Bytomsko		245	350	
42	Lipnica murowana		1.360	1.360	
43	Mikłuszowice, Gawłówek, Baczków i Dziewin		600	600	
44	Marszowice		160	160	
45	Niegowice i Klęczany		500	500	
46	Nieszkowice wielkie		120	120	
47	Niedary wielkie i małe		367	367	
48	Nieprześnia		110	110	
49	Nieszkowice małe		45	45	
50	Niepołomice z Mszęczynem, Kółko, Wola balorska z Kępą węgrzynowską i Tarnówka, Zabierzów z Łaźnią, Wola zabierzowska, Nowa wieś i Chobot		6.500	6.500	
51	Nieznanowice i Jaroszówka		90	90	
52	Niewiarów		55	55	
53	„ 1 osada Niewiarówka		30	30	
54	Ostrów królewski		100	100	
55	„ szlachecki		34	34	
56	Pierszchów i Pierszchowice		30	30	
57	Proszówki		405	405	
58	Pogwizdów		100	100	
59	Przysieki ad Brzeznica		180	180	
60	Popędzyna		52	52	
61	„ mała		50	50	
62	Podolany ad Niegowice		10	10	
63	Rżezawa		324	324	
64	Rzegocina		311	311	
65	Rozdziele górne		42	85	
66	Rajbrot		220	220	
67	Rzezawa		160	160	
68	Staniątki, Chrość, Podłęże, Podborze z powiatu Bocheńskiego, Zagórze, Suchoraba i Słomiróg (pow. Wieliczka)		450	450	
69	Słomka		70	70	
70	Karolina (Krzeczów)		295	295	
71	Stradomka, Chwostowa, Dąbrowica, Sobolów, Buczyna, Wieniec, Podebrodzie i Dąbie ad Grabina		700	700	
72	Szczytniki i Świątniki dolne		150	150	
73	Majkowice stare z Turzem		120	120	
74	Tarnawa		285	285	
75	Trynitatio		173	173	
76	Trzciana, Libichów, Glinnik i Bełdno		727	727	
77	Uście solne		1.350	1.350	
78	Wygoda ad Proszówki		250	250	
79	Wola mieszkowska		100	100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
80	Wolica		70	70	
81	Wiśnicz mały, stary i nowy, Kopaliny, Olchawa, Połom i Leksandrowa .		5.300	5.300	
82	Wrzępia z przyl. Michale i Radziejów .		60	60	
83	Wiatowice		50	50	
84	Zborzyce i Czyżów		70	70	
85	Zatoka		140	140	
86	Zawada wielka		90	90	
87	Jodłówka karczma nr. 147 . . .		102	102	
88	„ „ „ 80 . . .		100	100	
89	Krzeczów „ „ 47 . . .		233	233	
	Razem . .		38.145	38.228	

Wykaz 4.

	Powiat Bohorodczany.				
1	Bohorodczany miasto, Bohorodczany stare, Niewoczyn, Hryniówka, Lesiówka, Pochówka, Sadzawa, Horocholina, Grabowiec cały, Lachowce i Przerósł (pow. Nadwórna)		17.000	17.000	
2	Dzwiniacz		483	750	
3	Głęboka i Hlebówka		600	600	
4	Iwanikówka		500	500	
5	Łysiec, Stary Łysiec, Majdan, Posiecz, Stebnik cały, Czukałówka i Drohomirczany (pow. Stanisławów) . . .		6.125	6.125	
6	Mołodków		650	650	
7	Porohy z Hutą, Jabłonka, Krzyczka, Bogrówka, ...		2.350	2.350	
8	Sołotwina z Zarzeczem, Monasterczany, Rakowiec, Krzywiec, Markowa, Maniawa, Babcze, Bitków, Rosólna, Chmielówka i Kosmacz		7.555	7 555	
9	Starunia wszystkie części i Żuraki wszystkie części		1.830	1.830	
	Razem .	—	37.093	37.360	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 5.

	Powiat Borszczów.			
1				
2	Babińce ad Dźwinogród i Dźwiniaczka		950	950
3	Babińce ad Krzywcze		500	500
4	Brzeżanka, Iwanków Gusztynek i Łosiacz		2.980	2.980
5	Bielowce		200	200
6	Bilcze z Dobrokuciem		1.800	1.800
7	Borszczów cały		4.000	4.000
8	Boryszkowce z Wygodą		720	720
9	Burdiakowce		700	700
10	Chudyjowce		500	500
11	Chudykowce i Mielnica		3.500	3.500
12	Cygany		900	900
13	Dźwinogród		110	110
14	Dębówka		140	140
15	Filipkowce i Michałków		930	930
16	Germanówka		1.350	1.350
17	Głęboczek		900	900
18	Gusztyn I, II, III.		500	500
19	Horoszowa		400	400
20	Iwanie puste		900	900
21	Jezierżany, Jezierzanka, Konstancya i Zielińce		3.400	3.400
22	Juriampol		500	500
23	Kapuścińce		550	550
24	Korolówka		2.500	2.500
25	Kudryńce i Paniowce		2.300	2.300
26	Krzywcze górne i dolne		1.200	1.200
27	Łanowce i Kozaczyzna		1.300	1.300
28	Łatkowce		160	160
29	Michałówka		250	250
30	Monastyrek		120	120
31	Muszkatówka i Słobódka muszkatowiecka		700	700
32	Muszkarów		520	520
33	Niwra		1.200	1.200
34	Nowosiółka i Młynówka		900	900
35	Okopy i Kozaczówka		700	700
36	Oleksińce		725	725
37	Olchowice i Zielona		1.050	1.050
38	Piłatkowce z przyległoś.		750	750
39	Podfilipie		320	320
40	Sapohów		300	300
41	Skała i Skała stara		5.500	5.500
	Skowiatyn		254	300

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
42	Szerszeniowce		900	900	
43	Szuparka i Szyszkowce		2 250	2.250	
44	Tarnawka		330	330	
45	Trubczyn		120	120	
46	Trójca, Turylcze, Turylcze część, Słobudka turylecka, Puklaki, i Wierzbówka		2.290	2.290	
47	Uście biskupie z przysiółkiem Chudykowce		1.750	1.750	
48	Wierzchniakowce, Wołkowce, Wysuczka i Piszczałyńce,		3.100	3.100	
49	Wołkowce ad Dźwinogród		830	830	
50	Zalesie		800	800	
51	Załucze		600	600	
52	Żbrzyś		160	160	
53	Zawale		325	325	
54	Zwiahel		270	270	
55	Strzałkowce		400	400	
	Razem		61.304	61.350	

Wykaz 6.

Powiat Brody.

1	Berlin		850	850	
2	Bielawce i Chodak		205	205	
3	Bołdury		500	500	
4	Boratyn (karczma we wsi)		310	310	
5	Buczyna		140	140	
6	Batków		300	300	
7	Boryłów		730	730	
8	Czechy Wielochowczyzna i Iskrowczyzna		900	900	
9	Czepiele		210	210	
10	Czernica		560	560	
11	Chmielów czyli Chmielna		170	170	
12	Czystopady		120	120	
13	Ditkowce z Arkadyą i Gaje ditkowickie		650	650	
14	Dubie		400	400	
15	Folwarki małe z wyłączeniem karczmy Klekotówka i folwarki wielkie		2.002	2.002	
16	Folwarki wielkie ad Klekotówka		24	24	
17	Gaje starobrodzkie		450	450	
18	Grzymałówka		180	180	
19	Hołoskowice		590	590	
20	Hołubica		450	450	
21	Hucisko brodzkie (część hr. Dzieduszyckiego)		101	101	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
22	Huta pieniacka		300	300	
23	Hrycowola i Podmanasterek		360	360	
24	Hucisko brodzkie (część Olgi hr. Borkowskiej)		120	120	
25	Jaśniszcze		140	140	
26	Jazłowczyk		200	200	
27	Jasionów		716	716	
28	Klekotów		361	361	
29	Koniuszków		560	560	
30	Kustyń (bez Rudeńka)		250	250	
31	Korsów		600	600	
32	Kadłubiska		405	405	
33	Kutyszcze		120	120	
34	Korolówka		60	60	
35	Leszniów i Piaski		1.803	1.803	
36	Łopatyn z Bebechami i Trylki bez części na „Piaskach“		3.200	3.200	
37	Laszków i Nowostawce		550	550	
38	Łukawiec we wsi i na „Rębanej“		320	320	
39	Litowiska bez Malenisk		75	75	
40	Markopol z Międzygórzem		500	500	
41	Milno, Podliski ad Milno, Kamionka ad Milno i Gontawa		100	100	
42	Mikołajów bez Sterkowiec i Adamówki		325	325	
43	Manastyrek		60	60	
44	Nakwasy vel Nakwasza		405	405	
45	Starebrody (karczma Pogadanka)		20	20	
46	Niemacz		120	120	
47	Orzechowczyk		305	305	
48	Panikowica		700	700	
49	Ponikwa		835	835	
50	Panasówka		160	160	
51	Palikrowy z Murowanką		330	330	
52	Pańkowce (karczma we wsi)		90	90	
53	Pieniaki i Hucisko pieniackie		700	700	
54	Podbereźce		255	255	
55	Podkamień		2.150	2.150	
56	Popowce		180	180	
57	Ratyszcze		160	160	
58	Reniów		105	105	
59	Ruda (całe terytoryum)		360	360	
60	Rażniów (całe terytoryum)		200	200	
61	Rudeńko lackie (całe terytoryum) i Rudeńko ruskie ad Kustyń		150	150	
62	Majdan		25	30	
63	Starebrody z Nowiczyzną (z wyjątkiem karczmy „Pogadanka“)		4.040	4.040	
64	Sznyrów		340	340	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Smolno i Gaje smoleńskie (z wyłączeniem prawa wyszynku na dworcu kolejowym miasta Brodów . . .		925	925	
66	Suchodoły		160	160	
67	Suchowola (z wyłączeniem karczmy na „Szlaku“)		540	540	
68	Suchowola (Karczma na Szlaku) . .		60	60	
69	Seretec		300	300	
70	Styberówka czyli Ściborówka . . .		90	90	
71	Szyszkowce		160	160	
72	Stanisławczyk Bordulski i Zbroje . .		1.080	1.080	
73	Szczurowice		1.000	1.000	
74	Sterkowce		60	60	
75	Strzemilcze		500	500	
76	Smarzow, Romanówka i Młynów . .		700	700	
77	Toporów, Trójca, Lentków i Kasztelany .		2.400	2.400	
78	Trościaniec		149	149	
79	Turze, Hucisko turzańskie, Stołpin, i Wydra		1.100	1.100	
80	Uwin czyli Uwyn		375	375	
81	Wygoda ad Baryłów		62	62	
82	Wysocko i Janówka		400	400	
83	Wołochy		211	211	
84	Wertełka		160	160	
85	Wierzbowczyk		320	320	
86	Wołkowatycze, Zabłotce i Krystynówka .		900	900	
87	Zagórze (z wyjątkiem karczmy Słomianki) i Nyżkowice		450	450	
88	Załozce nowe, Załozce stare, Załozce Augustynówka, Założce Turczynów, Założce Broniwszczyzna i Blich . .		3.897	4 020	
89	Zwininy czyli Zwyżyń		252	252	
90	Zawidcze		700	700	
91	Żarków ad Jasionów		25	25	
92	Żarków ad Hołubica		35	35	
93	Dudyń.		120	120	
94	Pańkowce (grobelka)		80	80	
95	Łahodów		150	150	
96	Słomianka (karczma w Zagórzu) . .		30	30	
97	Zalesie ad Czernica		30	30	
98	Boratyn (karczma Szałaszka) . . .		125	125	
99	Hmidowa (należąca do M. Kaplana) .		200	200	
100	Hucisko litowiskie.		80	80	
101	Łopatyn (karczma na Piasku pod Stanisławczykiem)		120	120	
102	Maliniska ad Litowiska		50	50	
	Razem . .		50.563	50.691	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 7.

Powiat Brzesko.

1	Będzieszyna, Wytrzyska, Tworkowa, Jurków I i II.		475	475
2	Biesiadki i Zerków		200	200
3	Bieśnik i Zdonia		180	180
4	Biskupice, Charzewice i Domosławice		335	335
5	Borowa i Wola stróżka		162	162
6	Brzesko, Brzezowiec, Jadowniki, Maszkienice Sołotwina		8.300	8.300
7	Czechów (część gminna)		1.150	1.150
8	„ (część dworska)		278	350
9	Dąbrówka morska		40	40
10	Dembno, Wola dębińska, Jazłów, Sterkowice, Biadoliny szlacheckie i Perła		170	170
11	Dobrocież górny i dolny		35	35
12	Dołęga		105	105
13	Dzierżaniny		33	33
14	Faściszowa		65	65
15	Filipowice		220	220
16	Gnojniki i Gnojnik (Gołuchowszczyzna)		400	400
17	Gosprzydowa i Gosprzydowa Pisarzówka		263	263
18	Górka, Kopaniny i Sekółki		450	450
19	Grądy		60	60
20	Gwoździec średni		32	32
21	Gwoździec		32	32
22	Jasień, Wyków		180	180
23	Jaworsko		35	35
24	Jurkowa		155	155
25	Kąty, Drużków pusty i Porąbka iwkowska		105	105
26	Kopaliny		637	1.000
27	Lewniowa		140	140
28	Lusławice		70	70
29	Łysa góra		70	70
30	Łukanowice		450	450
31	Melsztyn		80	80
32	Niedźwiedzia		40	40
33	Okocim i Pomianowa		2.280	2.280
34	Olszyny, Sukmanie, Roztoka		250	250
35	Olszowa		145	145
36	Piaski, Piaski-Drużków, Piaski-Trąbki, Piaski-Chabalina		200	200
37	Paleśnica		276	276

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
38	Przyborów, Łęki, Łąka, Ruda, Ruda-Rysie		600	600	
39	Przybysławice i Marcinkowice		158	158	
40	Poręba i Uszwica		280	280	
41	Radłów, Wola radłowska, Wał, Ruda, Biadoliny radłowskie, Bielcza z Warysiem, Borzęcin, Bogumiłowice, Biskupice radłowskie, Niedzieliska, Rajsko, Niwka, Dębina łętowska i Łętowice		7.200	7.200	
42	Szczepanów, Mokrzyska i Bucze		2.110	2.110	
43	Sufczyn		225	225	
44	Stróże		30	30	
45	Szczurowa, Rząchowa i Rylowa		3.554	3.554	
46	Strzelce małe		50	50	
47	Strzelce wielkie		251	251	
48	Tymowa, Czarkówka		21	21	
49	Tymowa, Wnorów		45	45	
50	Tymowa I. II.		200	200	
51	Tymowa-Stradomszczyzna		175	175	
52	Uszew, Zawada uszewska i Ruda kameralna		601	601	
53	Wola przemykowska i Kopacze		250	250	
54	Wojakowa		59	59	
55	Wokowice		130	130	
56	Wojnicz, Wojnicz (część gminna) Ratnawa i Zamoście		4.100	4.100	
57	Więckowice, Grabno i Rudka		225	225	
58	Wielka wieś i Milówka		380	380	
59	Wesołów		527	527	
60	Wesołów górny		162	162	
61	Zabawa, Zdarzec i Podwale		61	61	
62	Zaborów, Pojawie i Kwików		250	250	
63	Zakrzów, Dębina zakrzowska		81	81	
64	Zakliczyn, Konczyska, Lusławice i Słona		2.997	2.997	
65	Zdrochec		135	135	
66	Złota		180	180	
67	Łapoń		50	50	
68	Zagrody ad Faściszowa		51	51	
69	Porąbka uszewska, Doły, Łoniowa, Jaworsko i Łysa góra		758	758	
	Razem	—	43.994	44.429	

Wykaz 8.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Powiat Brzeżany.				
1	Augustówka, Nowa grobla, ad Posuchów, Posuchów, Potutory, Leśniki, Raj, Olchowiec i Szybalin		.000	4.000	
2	Baranówka		110	110	
3	Brzeżany z przedm. Adamówka, Miasteczko, Siółko, Chatki z przysiół. Kasztelówka, Marcelin i Zamostowy folwark		17.000	17.000	
4	Budyłówka		233	233	
5	Buszcze		450	450	
6	Byszki i Koniuchy		2.500	2.500	
7	Ceniów		750	750	
8	Chorobrów		250	250	
9	Chorościec		175	175	
10	Demnia		120	120	
11	Dryszczów		275	275	
12	Dubszcze i Komarówka . . .		825	825	
13	Dworce		100	100	
14	Glinna i Złoczówka		880	880	
15	Helenków		280	280	
16	Hinowce		400	400	
17	Kalne		600	600	
18	Kotów i Rybniki		700	700	
19	Kozłów, Dmuchowiec z przys. Łubianka, Przedmieście i Zarudka . . .		3.025	3.025	
20	Kozowa		4.000	4.000	
21	Kozówka		300	300	
22	Krasnopuszcza		85	85	
23	Krzywe z Józefówką		800	800	
24	Kuropatniki		1.000	1.000	
25	Kurzany, Podwysokie, Wulka i Hucisko .		2.300	2.300	
26	Litiatyn i Obozowisko król. . . .		500	500	
27	Łapszyn		1.400	1.400	
28	Mieczyszczów		810	810	
29	Nadorożniów		150	150	
30	Narajów		3.200	3.200	
31	Olesin		200	200	
32	Plichów		60	60	
33	Płotycza		767	767	
34	Poruczyn		170	170	
35	Potok		251	251	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
36	Rohaczyn		650	650	
37	Sarańczuki i Baźnikówka		720	720	
38	Słoboda		1.900	1.900	
39	Słobudka, Horodyszcze, Medowa, Płaucza wielka, Płaucza mała, Budyłów, Taurów, Kaplińce, Krasna i Cecory		5.270	5.270	
40	Strychańce		250	250	
41	Szumlany i Wierzbów		875	875	
42	Teofipólka		300	300	
43	Trościanicc		425	425	
44	Tryhubowa		120	120	
45	Urmań		250	250	
46	Witkorówka		171	171	
47	Wolica		55	55	
48	Wybudów		500	500	
49	Wymysłówka		310	310	
50	Żółnówka		180	180	
51	Żuków		400	400	
52	Celenówka		100	100	
	Razem		61.142	61.142	

Wykaz 9.

Powiat Brzozów.

1	Bachórz		150	150	
2	Bartówka		318	318	
3	Barycz		321	321	
4	Brzozów (biskupstwo), Brzozów (miasto), Przysietnica, Domaradz, Golcowa, Blizne		9.280	9.280	
5	Chodorówka, Laskówka chodorowska i Laskówka kosztowska		425	425	
6	Dąbrówka starzeńska		101	101	
7	Dydnia górna i dolna		615	615	
8	Dylągowa		140	140	
9	Dynów, Dynów probostwo, Dynów przedmieście, Igioza, Kaźmierówka i Łubno		5.000	5.000	
10	Górki		250	167	
11	Grabówka górna i dolna		100	100	
12	Grabownica starzeńska		850	850	
13	Haczów (wójtostwo)		600	600	
14	Harta i Lipnik		380	380	
15	Hłudno górne		230	230	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Humniska		580	580	
17	Izdebki		500	500	
18	Jabłonka i Borsuk		175	175	
19	Jasienica, Wóla jasienicka, Podlesie, Jabłonica, Budzyń, Dębina, Orzechówka, Wola orzechowska, Malinówka z Kozlińcem		3.000	3.000	
20	Jasionów		120	120	
21	Końskie		200	200	
22	Korolówka		80	80	
23	Krzemienna		125	125	
24	Krzywe		101	101	
25	Niebocko		335	335	
26	Niewistka		131	131	
27	Nozdrzec		373	373	
28	Obarzyn		120	120	
29	Pawłokowa		100	100	
30	Stara wieś		920	920	
31	Temeszów		140	140	
32	Trzeszniów i Buków		260	260	
33	Turzepole		113	113	
34	Ulanica		120	120	
35	Waza		150	150	
36	Wesoła, Ujazdy i Magierów		450	450	
37	Witryłów		206	206	
38	Wola gorecka		50	50	
39	Wołodź, Gdyczyna, Jasionów ad Poręby, Huta ad Poręby, Poręby, Siedliska i Wola wołodzka		310	310	
40	Wydrna		220	220	
41	Wzdów		190	190	
42	Zmienica		150	150	
	Razem		27.979	27.896	

Wykaz 10.

	Powiat Buczacz.				
1	Baranów		201	201	
2	Barysz nowy i stary		1.747	1.747	
3	Bobrowniki, Kuderka ad Bobrowniki i Drohomyśl ad Komarówka		600	600	
4	Bortniki I. i II. i wyszynk w Osikowej		200	200	
5	Bielawińce		597	597	
6	Bobulińce		1.200	1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
7	Browary I. i II. Olchowiec, Jazłowiec I. i II., Nowosiółka Jazłowiecka .		3.500	3.500	
8	Buczacz miasto, Buczacz Korolówka, Buczacz p. Oppidii, Buczacz, Gawroniec. Buczacz jurydyka dominik., Buczacz folwark gr.-kat. probostwa, Buczacz Nagorzanka część I. i II., Buczacz Podzameczek i Podzameczek część .		4.500	4.500	
9	Ćwitowa		500	500	
10	Dobropole, Sapowa ad Dobropole, Mateuszówka ad Dobropole, Ossowce i Józefówka ad Pielawa . . .		2.700	2.700	
11	Dubienko		550	550	
12	Dźwinogród		224	224	
13	Duliby		445	445	
14	Hrehorów , ...		180	180	
15	Hubin		400	400	
16	Jarhorów		450	450	
17	Jezierzany		720	720	
18	Koropiec z Przewoźcem, Nowosiółka Koropiecka i Budzyń koropiecki . .		3.100	3.100	
19	Kościelniki		627	627	
20	Komarówka i Suchodole . . .		230	230	
21	Kowalówka		775	775	
22	Kośmierzyn		527	527	
23	Kujdanów		800	800	
24	Kurdwanówka		300	300	
25	Ladzkie		330	330	
26	Leszczańce		450	450	
27	Medwedowce, Nowostawce i Nowostawce-Janówka		1.360	1.360	
28	Lazarowka		310	310	
29	Monasterzyska z Safrinówką, Berezówka z Iwiną, Czechów, Folwark, Kłodno, Huta nowa z Izabelą, Huta stara, Słobudka górna, Wyczorki z Podwyczorkami		14.100	14.100	
30	Niskołyzy		271	271	
31	Olesza i Sawałuszki		520	520	
32	Ostra		1.000	1.000	
33	Porchowa		900	900	
34	Potok złoty		4.200	4.200	
35	Przewłoka		1.000	1.000	
36	Petlikowce stare		937	937	
37	Pielawa		400	400	
38	Pyszkowce		550	550	
39	Przedmieście		250	250	
40	Rukomysz I. i II.		350	350	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
41	Rusiłów		220	220	
42	Rzepińce i Pomorce		1.200	1.200	
43	Soroki I. i II.		750	750	
44	Ścianka		875	875	
45	Słobudka		180	180	
46	Skomorochy		630	630	
47	Snowidów		750	750	
48	Sokołów		800	800	
49	Sokulec		119	119	
50	Trybuchowee i Antoniówka		2.240	2.240	
51	Ujście zielone, Łuka I., Międzygórze, Trościanic I. i II., i Jaworówka		4.250	4.250	
52	Weleśniów		350	350	
53	Wierzbiatyn		380	380	
54	Woziłów		275	275	
55	Zadarów, Krasiejów, Korościatyn, Łuka II. Seńków		1.500	1.500	
56	Zalesie		100	100	
57	Zaleszczyki małe		490	490	
58	Zielona		345	345	
59	Żnibrody		320	320	
60	Zubrzec		600	600	
61	Żurawińce		437	437	
62	Żyznomierz		400	400	
63	Petlikowce nowe		200	200	
64	Buczacz (propinacya wódczana) miasto, Buczacz Korolówka, Buczacz p. oppidii, Buczacz, Gawroniec, Buczacz medii, Buczacz jurydyka dominik., Buczacz gr.-kat. probostwo, Nagorzanka I. i II., Podzameczek I. i II. i Podlesie z propinacyą piwną		12.500	12.500	
	Razem		81.912	81.912	

Wykaz 11.

	Powiat Chrzanów.				
1	Alwernia, Poręba, Żegota wraz z Skowronkiem, Potokiem i Kamionkami		1.800	1.800	
2	Chrzanów, Libiąż mały, Moczydło, Kęty i Balin		20.000	20.000	
3	Ciężkowice, Luszowice, Góry luszowskie i Siersza		1.200	1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal austr.			
4	Dulowa, Karniowice i Młoszowa		600	600	
5	Górka z Trzebianką, Miechów, Włość		600	600	
6	Jankowice, Rozkochów i Źródło		485	485	
7	Jaworzno z Nową Wieliczką, Pechnikiem, Niedzieliskami, Podłężem, Jeziorem, Wysokim brzegiem, Jaworzno probostwo, Byczyna z Jeziorami, Dąbrowa, Jeleń z Borami, Szczakowa i Długoszyn		16.000	16.000	
8	Kościelec, Kościelec własność spadk. Drabika i Piła kościelecka		1.400	1 400	
9	Kwaczała i Siemota		720	720	
10	Niegoszowice, Sowiarka i Kochanów		320	320	
11	Nieporaz, Oblaszki i Płazy		700	700	
12	Ostropole		50	50	
13	Podgorzyce		220	220	
14	Regulice, Kazimierówka i Bolęcin		800	800	
15	Rudawa		600	600	
16	Trzebinia miasto i Trzebinia wieś		2.800	2.800	
17	Wygiełzów, Lipowiec, Babiec, Olszyny, Zagórze, Żarki, Mętków mały i Mętków wielki		1.955	1.955	
18	Bobrek wielki, Chełmek, Dąb, Gorzów, Gromiec i Libiąż wielki		2.400	2.400	
10	Krzeszowice wieś, Krzeszowice dworzec kolej, Czakowice, Paczałtowice z Dębnikiem, Siedlec, Żbik, Radwanowice, z Brahowszczyzną, Sanka północna, Sanka południowa, Brodło, Czerna, Czyżówka, Filipowice, Frywald, Gnojec, Lgota, Miękina, Myślachowice z Krzem, Młynka, Nielepice, Nowa góra, Nawojowa góra z Gwoździcem, Okleśna, Ostrożnica, Podłęże, Mirów, Psary, Rudno, Siersza, Tenczynek, Wodna, Wola filipowska, Zalas Pisary, Żary z Dubiem i Płoki		21.200	21.200	
	Razem		73.850	73.850	

Wykaz 12.

	Powiat Cieszanów.			
1	Dzików stary		1.024	1.024
2	Basznia dolna		440	440

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
			Zł. wal. austr.		
3	Bihale, Łukawiec i Szczutków I. i II.		700	700	
4	Brusno nowe i Deutschbach		480	480	
5	Brusno stare		100	100	
6	Cewków		653	653	
7	Cieszanów, Nowe Sioło, Chotyłub część I.		4.500	4.500	
8	Chlewiska, Chyże, Krupiec, Kadłubisko, Lipie, Narol miasto i wieś, Podlesina, Lipsko I. II. III. i IV. Łukawica I. II. i III. Wola wielka, Dębina czyli Icków ogród ad Wola wielka		3.000	3.000	
9	Chotyłub część II.		100	100	
10	Antoniki ad Młodów		20	20	
11	Dąbrowa		42	42	
12	Dachnów		310	310	
13	Dzików		356	356	
14	Krowica lasowa		131	131	
15	Gorajec		300	300	
16	Huta kryształowa		60	60	
17	Huta stara		90	90	
18	Horyniec, Nowiny, Tarasówka, i Wulka horyniecka		775	775	
19	Kornagi ad Dębowa		70	70	
20	Kobylnica wołoska		550	550	
21	Kobylnica ruska		300	300	
22	Krzywe, Rudka i Duchnicze		230	230	
23	Krowica sama, Cetynia ad Krowica sama, Cetynia ad Krowica hołodowska		280	280	
24	Krowica hołodowska		60	60	
25	Krowica hołodowska, Okopy, Mielniki, Załęg, Wulka krowicka, Brozie, Zaliski i Podolczaki		350	350	
26	Lisie jamy		150	150	
27	„Na Wójtowszczyznie“		1.000	1.000	
28	Lindenau i Lipowice		300	300	
29	Lubliniec stary i nowy z Tepiłami		1.700	1.700	
30	Łowcza		455	455	
31	Miłków		110	110	
32	Majdan		55	55	
33	Młodów i Burgan		180	180	
34	Moszczanica, Witki, Koziejówka i Ułazów		980	980	
35	Niemstów		150	150	
36	Oleszyce, Borchów i Futory — propinacya piwna		1.446	1.446	
37	Oleszyce, Borchów i Futory — propinacya wódczana		3.361	3.361	
38	Opaka, Łapajówka, Felsendorf, Ruda szczutkowska i „za przekopem“		525	525	
39	Płazów z Krupcem, Huta rożaniecka, Ruda różaniecka z Supilnem		1.800	1.800	
40	Relchan ad Basznia		250	250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
41	Zalesie ad Stare Sioło		200	200	
42	Stare Sioło, Lipina, Bachory i Onyszki		800	800	
43	Suchawoda I. część		100	100	
44	„ II. „ „Solity“		60	60	
45	„ III. „ „Nowa grobla“		70	70	
46	Załuże		251	251	
47	Zapałów, Buczyna, Wulka zapałowska i Polanka		640	640	
48	Doliny ad Żuków		825	825	
49	Żuków, Freifeld i Kosobudy		550	550	
50	Czerwinki ad Basznia górna		225	225	
51	Borowa góra ad Basznia I. połowa		60	60	
52	„ „ II. „		40	40	
53	Huta Krzyształowa „koło folwarku“		63	63	
54	„ „ „Sieniawka“ pod lasem		40	40	
55	„ „ „Sieniawka“		60	60	
56	Tymce ad Basznia dolna		60	60	
57	Podemszczyzna z przysiółkiem Puchacze		340	340	
	Razem		31.767	31.767	

Wykaz 13.

Powiat Czortków.

1	Antonów i Muchawka		600	600	
2	Bazar i Bazar z Józefówką		900	900	
3	Biała nowa		1.400	1.400	
4	Białobożnica		675	675	
5	Biały Potok i Chomiakówka		600	600	
6	Byczkowce i Słobudka dzierżyńska		1.705	1.705	
7	Czerkaszczyzna		160	160	
8	Czortków miasto, Czortków stary, Czortków-Wygnanka, Czortków-Wygnanka miasto i Haliczówka		14.030	14.030	
9	Dawidkowce i Słobudka		715	715	
10	Dżuryn i Pauszówka		1.989	2.000	
11	Jagielnica miasto, Jagielnica stara, Chomiakówka, Dolina, Nagorzanka, Salówka i Szulhanówka propinacya wódczana		5.190	5.190	
12	Kossów, Dobrowódka i Wulka szkolna		1.220	1 220	
13	Kolędziany i Łopatówka		600	600	
14	Krzywołuka		265	300	
15	Połowce		1.400	1.400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Rydoduby I.		850	850	
17	Romanówka		800	800	
18a	Rosochacz		783	741	
18b	Skorodyńce, Kalinowszczyzna i Siemakowce		1.255	1.255	
19	Sosolówka prop. wódczana		834	834	
20	Szwajkowce i Władysławówka		225	225	
21	Świdowa		450	550	
22	Szmankowczyki i Strożówka		380	380	
23	Szmańkowce		481	481	
24	Ułaszkowce i Zabłotówka propinacya wódczana i miodowa		1.018	1.100	
25	Uhryń		700	700	
26	Zalesie		841	841	
27	Szmańkowczyki Księżyna		100	100	
28	Zwiniacz		1.400	1.400	
29	Jagielnica miasto, Jagielnica stara, Chomiakówka, Dolina, Nagorzanka, Solówka, Sosolówka, Szulhanówka, Ułaszkowce miasto i Zabłotówka (prop. piwna)		1.005	1.005	
30	Ułaszkowce miasto i Zabłotówka propinacya wódczana		467	467	
	Razem		43.038	43.224	

Wykaz 14.

Powiat Dąbrowa.

1	Adamiecz I II. III., Breń, Dąbrówka ad Breń, Smęgorzów, Podborze ad Breń, Dąbrowica, Zielona, Dąbrowica ruszkowa, Dąbrowica Annów, Gruszów wielki, Gruszów Sutków, Gruszów-Bugaj, Nieczajna, Szarwark, Wola szczucińska i Załuże		198	198	
2	Brnik		25	25	
3	Borki, Czółnów, Maniów, i Zabrnie		200	200	
4	Brzozówka, Lubasz		700	700	
5	Bieniaszowice		35	35	
6	Biskupice i Zawierzbie		70	70	
7	Borusowa		80	80	
8	Bolesław, Błonie i Pawłów		565	565	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
9	Brzeźnica ad Tonia		210	210	
10	Ćwików, Oleśno, Nowa wieś, Swarzów, Bugaj ad Ćwików		605	605	
11	Dąbrowa, Podkościele, Bogienice, Ruda, Zazamcze, Gruszów i Oleśnica		7.000	7.000	
12	Delastowice, Odmęt, Wojcina, Laskówka delastowska, Skrzynka		650	650	
13	Demblin		123	123	
14	Grądy i Bór grądzki		135	135	
15	Gruszów mały		60	60	
16	Gorzyce całe I. II. III., Pilcza część I. i II.		300	300	
17	Gręboszów		63	63	
18	Hubeniec i Kozłów		73	73	
19	Jagodniki		43	43	
20	Janikowiec, Sikorzyce I. II., Diament ad Offinów, Goraszów i Pierszyce		545	545	
21	Kupienin		145	145	
22	Kersy		105	105	
23	Kuzie		35	35	
24	Lubiczko		28	28	
25	Laskówka ad Chorażec		10	10	
26	Lipiny		157	157	
27	Luszowice górne i dolne, Dębowiec, Luszowice, Lucyków wielki, Smyków, Starawieś i Świercze		220	220	
28	Łęka żabiecka		20	20	
29	Mędrzychów		200	200	
30	Miechowice małe		70	70	
31	Małec		96	96	
32	Nowopole		40	40	
33	Otfinów		390	390	
34	Pasieka otfinowska		125	125	
35	Pałuszyce I. i II.		30	30	
36	Podlipie		62	62	
37	Radwan		100	100	
38	Radgoszcz cały, Zdżary i Kaczówka		925	925	
39	Szczucin, Łąka (szczucińskie) i Świdrówka		3.000	3.000	
40	Suchy grunt		100	100	
41	Smyków mały		50	50	
42	Samociec, Łęka samocka i Kanna		165	165	
43	Siedliszowice		204	204	
44	Strajców		40	40	
45	Swiebodzin, Swiebodzin-Wulka Kozierówka		35	35	
46	Słupiec I.		80	80	
47	Słupiec II.		200	200	
48	Sieradza, Fink i Piaski ad Sieradza		250	250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
49	Tonie		70	70	
50	Uście jezuickie		140	140	
51	Wola Gręboszowska		30	30	
52	Wietrzychowiec, Pasieka wietrzychowska, Miechowice wielkie, Jadowniki mokre i Szymanowiec		950	950	
53	Wola rogowska		120	120	
54	Wielopole, Borek, Bobrek, Bucze i Zadycz		60	60	
55	Wulka grądzka		32	32	
56	Żabno z Targowiskiem, Zakirbale, Podiesie dębowe, Nieciecza, Konary ad Żabno i Odporyszów		2.700	2.700	
57	Żelazówka		100	100	
58	Konary		120	120	
	Nieciecza część prebenda St. Toma		90	90	
	Razem		22.974	22.974	

Wykaz 15.

Powiat Dobromil.

1	Baniowice		697	697	
2	Borysławka		100	100	
3	Bircza miasto na całem terytoryum, Bircza stara, Korzeniec, Wola Korzeniecka, Nowa wieś, Krępak i Boguszówka		7.500	7.500	
4	Brzeżawa, Piątkowa dolna i Wola brzeżawska		1.092	1.092	
5	Brzuska		548	548	
6	Dobra szlachecka i rustykalna		260	260	
7	Dobrzanka		211	211	
8	Grąziowa górna, dolna i średnia i Wojtkowa połowa		500	500	
9	Hubice		723	723	
10	Hroszówka		200	200	
11	Huta brzuska		295	295	
12	Huczko na całem terytoryum		2.800	2.800	
13	Jabłonica		168	168	
14	Jasienica sufczyńska		210	210	
15	Jawornik ruski, Borownica i Lachowa		330	560	
16	Kopyśno		100	100	
17	Kotów i Rudawka		640	640	
18	Kreców		324	324	
19	Kuźmina		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
20	Lacko, Pietnica, Rosenberg, Tarnawa, Polana, Kniażpole, Kropiwnik, Hyćko, Falkenberg, Paportuo, Sopotnik, Leszczyny, Maków, Michowce, Wełykie, Kroszenia, Arłamów, Katyna, Starzawa, Łopusznica, Sopuszanka, Wolica, Obersdorf, Smereczna, Prinzenthal, Smolnica, Rudawka, Nanów, Krościenko, Stebnik, Steinfels w powiecie Dobromilskim, i za Bandrów, Berehy, Siegenthal i Łodznia w powiecie Liskim		10.978	10.978	
21	Leszczawa dolna		760	760	
22	„ górna część I. i II. . .		300	300	
23	Leszczawka		250	250	
24	Lipa dolna i górna		554	554	
25	Łomna z przyl.		720	720	
26	Malawa		500	500	
27	Nowe miasto, Posada nowomiejska, Grodzisko, Komarowice, Grabownica, Truszowice w powiecie Dobromilskim i za Ruszatycze i Sanoczany w pow. Przemyskim		3.650	3.650	
28	Nowosielce Kozickie		167	167	
29	Nowosiółki Krukowieckie czyli dydyńskie		431	431	
30	Piotkowa górna i Pracówka . . .		382	382	
31	Przedzielnica		290	290	
32	Pacław z Kalwaryą		840	840	
33	Posada rybotycka		150	150	
34	Rybotycze		1.250	1.250	
35	Sufczyna		660	660	
36	Tarnawka		115	115	
37	Trójca i Krajna		460	460	
38	Trzcianiec		350	350	
39	Krzywe ad Trzcianiec i Roztoka . .		250	250	
40	Ułucz		550	550	
41	Wojtkowa-Turze, Mieszkowszczyzna-Wojtkowa-Tyszczyzna		410	410	
42	Wojtkówka netrebska		160	160	
43	Wojtkówka z Iżypolem		300	300	
44	Żohatyn		375	375	
	Razem . .		41 850	42.080	

Wykaz 16.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Powiat Dolina.				
1	Belejów		300	300	
2	Brzoza, Kamionka, Sukiel, Stańkowice i Stańkowce		495	495	
3	VI. ciał tabul.: Bolechów miasto, Bolechów kameralny, Bolechów ruski, Cisów, Dołżka górna i dolna, Gerynia cała, Hoszów cały, Huzejów cały i Wołoska wieś		12 750	12.750	
4	Broszniów		300	300	
5	Cieniawa, Demnia		370	370	
6	Czołhany I, II. i III i Kniażyny		610	610	
7	Dolina miasto		7.500	7.500	
8	Duba		375	375	
9	Dubszar		150	150	
10	Janówka i Jasienowiec		240	240	
11	Kniaziówkie		250	250	
12	Krechowice I, II, III, IV., V.		805	805	
13	Lisowice, Niniów górny i dolny, Wola zaderewacka i Zaderewacz		2.660	2.660	
14	Lecówka		145	145	
15	Łopianka, Grabów i Jołemnia		805	805	
16	Mizuń stary i nowy, Debelówka, Kniaziołuka, Kalnia, Nowosielice wyżne, Sołotwina i Nowoszyn kameralny		4.898	4.500	
17	Nadziejów i Raków		850	850	
18	Olchówka		270	270	
19	Polanica, Bubniszcze, Cerkowna, Podbereż i Tiapera		810	810	
20	Perechińsko		3.000	3.000	
21	Rachin, Słoboda koło Doliny i Trościaniec		930	930	
22	Roztoczki wszystkie części Witwica obie części i Lipa		320	320	
23	Rożniatów		2.760	2.760	
24	Rypne		500	500	
25	Reszniate		60	60	
26	Słoboda koło Bolechowa i Łużki		140	140	
27	Strutyn wyżny		450	450	
28	Strutyn niżny		360	360	
29	Spass, Łuby, Podsuchy i Pohorylec		825	825	
30	Swaryczów ośm części		800	800	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
31	Sołuków, Jaworów i Jakubów . .		500	500	
32	Suchodół i Lipowica		510	510	
33	Taniawa		240	240	
34	Turza wielka		700	700	
35	Wełdzirz 5 części, Lolin 3 części, Maksymówka 2 części, Niogryn I. i II. Nowoszyn 3 części, Pacyków 3 części, Seneczków 3 części i Wyżków 4 części		8.000	8.000	
36	Turza gniła		265	265	
37	Witwica I. i II.		150	150	
38	Witwica III.		30	30	
	Razem .		55.123	54.725	

Wykaz 17.

	Powiat Drohobycz.				
1	Bilcze, Hruszów, Hrucko, Jozefsberg, Königsau, Letnia i Monaster letniański, Lipice, Medenice, Radelicz, Saśka kameralna, Tynów, Ugartsberg, Brygidau z Litynką, Krynica I. II. III. IV. V. VI., Litynia z przysiółkami Hrud i Sołtysi, Rolów I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII.		12.300	12.300	
2	Bolechowice, Borysław, Derszyce, Dobrohostów, Gassendorf, Hubicze Jasienica solna (część kameralna), Jasienica solna (część Josla Glatta), Kołpiec, Bania Kotowska, Bania Kotowska (Murcza Borgmana), Lisznia, Monaster dereżycki, Modrycz, Mrażnica, Nabujowice, Niedźwiedzia, Neudorf, Orów, Raniowice, Solec, Stanyła, Stebnik, Tustanowice, Tustanowice-Wolanka, Tustanowice-Pouczła, Truskawiec, Ułyczno, Ułyczno część Lepera, Ułyczno część Diamansteina, Młynki harasymowe, szkolnikowe i siwkowe, Zagrody liszniańskie i Górka solecka .		55.000	55.000	
3	Bronica		410	410	
4	Delawa		150	150	
5	Dobrowlany		600	600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
6	Dołhe ad Podbuż, Łużek dolny, Bystrzyca (z wyłącz. karcz. „Hamarnia“) Kropiwnik nowy i stary (część „Sieromszczyzna“) Łopuszna, Monasterzec I. i II., Winiki, Winiki część, Wyniki sołtystwo (z wyłącz. karczm. Weissmanna i Zdzianna) . . .		1.400	1.400	
7	Gaje wyżne		250	250	
8	Gaje niżne		650	650	
9	Kropiwnik Stary i nowy (z wyłącz. teryt. majętn. „Sieromszczyzny“) . . .		1 350	1.350	
10	Lastówki, Rybnik, Łokieć, i Maydan .		900	900	
11	Łukawica		150	150	
12	Michałowice		570	570	
13	Opary, Dołhe ad Opary, Rabczyce, Słońsko, I. II. i III.		2.000	2.000	
14	Poczajowice (część Walfingera) . .		200	200	
15	Poczajowice (grunt wydzielony z dóbr) .		170	170	
16	Podbuż, Podmonasterek, Uróz i Opaka cała		2.500	2.500	
17	Poczajowice (część Bielskiego) . . .		120	120	
18	Popiele i Jasienica solna		1.700	1.700	
19	Rychcice		800	800	
20	Schodnica		1.000	1.000	
21	Śniatynka wieś		300	300	
22	Śniatynka Pakowiec (w karczmie „Lesiówka“ zwanej) . . .		50	50	
23	Starawieś vel Staresioło (karczma „Hyżawka“)		770	770	
24	Stronna		350	350	
25	Śniatynka, Rakowiec (bez karczmy „Lesiówka“)		150	150	
26	Uniatycze z Zalesiem		600	600	
27	Wacowice (karczma „Zadrabówka“) .		120	120	
28	Wola Jakubowa		425	425	
29	Wróblowice i Lipowiec		1.400	1.400	
30	Załokieć i Smólno		900	900	
31	„Brzegi“ (karczma) ad Jasienica dolna .		280	280	
32	Wacowice (karczma przy gościńcu) .		450	450	
33	Wacowice (z ogranicz prawa na karczmę pod górą)		265	265	
34	Bystrzyca na Hamarni		90	90	
	Razem . .		88.370	88.370	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 18.

Powiat Gorlice.

1	Banica-Krywa-Jasionka		150	150
2	Bartno-Długie, Radocyn		657	657
3	Bednarka i Wapienna		250	250
4	Biecz, miejska propinacya Lipinki, Rozdziele i Wojtowa		5.430	5.430
5	Biecz hr. Siemieńskiego, Strzeszyn Kołczyna, Gawrany i Załawie		1.900	1.900
6	Bielanka		140	140
7	Binarowa		400	400
8	Biesna		40	40
9	Bugaj (przy Rosenbarku)		80	80
10	Bystra		150	150
11	Czarna Lipna-Nieznajowa		410	410
12	Dominikowice - Gładyszów, Wirchnia, Zdynia i Ług		1.450	1.450
13	Glinnik Maryampolski		372	372
14	Głęboka		240	240
15	Gorlice - Stróżówka część Miłkowskiego, Ropica polska - Szalowa - Stróżówka część Żuniewskiego Bieśnik - Siary-Moszczanica - Łużna i Sokół		15.675	15.675
16	Hańczowa i Ropki		264	264
17	Klimkówka, Kuńkowa i Leszczyny		850	850
18	Konieczna, część dotąd przez Bergera Meilecha dzierżawiona		204	204
19	Kryg - część Krygu - Libusza cała - Zagórzany, Klęczany, Kobylanka, Męcina mała, Męcina wielka, Pstrążne i Bodaki		2.531	2.531
20	Kwiatonowice		164	164
21	Łosie-Ropa, Ropa dolna, Ropa srednia, Ropa Wulka, Regetów wyżny i Skwirtne		800	800
22	Małastów, przyległość do Biecza - Przegonina - Pentna i Ropica ruska		940	940
23	Mszanka		225	225
24	Nowica		255	255
25	Olszyny		102	102
26	Pagórzyna		108	108
27	Regetów niżny		108	108
28	Rozenbark i Racławice		400	400
29	Rychwałd, przyl. do Gorlic		550	550

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
30	Rzepiennik biskupi i Rzepiennik strzyżowski		2.010	2.010	
31	Rzepiennik marciszewski		100	100	
32	Rzepiennik suchy		49	49	
33	Sękowa		350	350	
34	Sietnica		49	49	
35	Smerekowiec i Przysłup		465	465	
36	Staszówka (v. Staszkówka)		310	310	
37	Szymbark scheda I. II. III. i IV.		1.000	1.000	
38	Turza		140	140	
39	Uście ruskie i Kuratoń		760	760	
40	Wola turzańska		100	100	
41	Wołowiec		240	240	
42	Wysowa i Blechnarka		330	330	
43	Grudna kępska		150	150	
44	Konieczna część dotąd przez Wertheimera Leibę dzierżawiona		253	253	
	Razem		41.151	41.151	

Wykaz 19.

Powiat Gródek.

1	Artyczów		450	450	
2	Bar i Koców		103	103	
3	Bartatów bez Fajerówki		150	150	
4	Bratkowce		460	460	
5	Burgthal		270	300	
6	Cuniów		213	250	
7	Czerlany		1.520	1.520	
8	Dobrzany		180	180	
9	Dobrostany		225	225	
10	Domażyr-Jamelna		900	900	
11	Drozdowice		1.046	1.046	
12	Dąbrowica		360	360	
13	Doliniary		88	88	
14	Vorderberg		1.800	1.800	
15	Haliczanów		220	220	
16	Janów, Zalesie, Stradcz, Porzecze Janowskie, Rottenbau, Stawki, Wielkopole, Ottenhausen		4.800	4.800	
17	Jaśniska		755	755	
18	Kamienobród		525	525	
19	Kiernica Brundorf		1.250	1.250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
20	Lubień wielki i mały, Kossowiec-Małkowice		2.150	2.150	
21	Lubień wielki, Kuderawa		120	120	
22	Lelechówka-Majdan, Wereszyce		700	700	
23	Łozina		352	352	
24	Leśniowice		400	400	
25	Milatyn		135	135	
26	Malczyce		500	500	
27	Mszana		675	675	
28	Obroszyn		375	375	
29	Popiele, Korzeniowszczyzna		80	80	
30	Powitno		220	220	
31	Putiatycze		90	90	
32	Rodatycze		575	575	
33	Rokitno		360	360	
34	Rzeczyczany, Hartfeld		800	800	
35	Stodółki, Ebenau		105	105	
36	Stawczany		700	700	
37	Suchowola-Henrykówka		400	400	
38	Stronna vel Malczyce małe		135	135	
39	Uherce Niezabitowskie		250	250	
40	Weissenberg kolonia		220	220	
41	Wola dobrostańska karczma we wsi		120	120	
42	Wroców-Karaczynów z Hedwikówką i Schöntal		940	940	
43	Wołczuchy		305	305	
44	Wiszeńka Waldorf		600	600	
45	Zuszyce		365	365	
46	Zaszkowice		350	350	
47	Zawidowice z Neuhofem i porzecze gródeckie		1.330	1.330	
48	Załuż		200	200	
49	Żelań		132	132	
50	Żorniska		200	200	
51	Fajerówka ad Bartatów		175	175	
52	Wola dobrostańska, trzy karczmy		436	436	
	Razem		29.810	29.877	

Wykaz 20.

Powiat Grybów.

1	Berdechów ad Bugaj		65	65	
2	Biała niżna		750	750	
3	Biała wyżna		260	260	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Bieńczarowa sołtystwo		104	140	
5	Biliczna		40	40	
6	Bobowa I, Bobowa Wesołówka, Bobowa Widomska, Bobowa Brzańskie-Berdechów ad Bobowa-Brzana dolna I. i II., Stróżna-Jankowa I. i II.		2.000	2.000	
7	Bogoniowice-Kipszna-Przybyłów		230	230	
8	Bogusza I. i II.		100	100	
9	Bruśnik Siekierzyn		180	180	
10	Brzana górna, Brzana średnia z Wymysłowem		200	200	
11	Bukowiec dolny		20	20	
12	Bukowiec górny		23	23	
13	Chodorowa		36	36	
14	Cieniawa		51	51	
14	Ciężkowice i Ciężkowice gmina		2.600	2.600	
16	Falkowa górna i dolna		70	70	
17	Jamna-Potoki		20	20	
18	Jastrzębia cała		200	200	
19	Kamionka wielka I. i II.		301	301	
20	Kąclowa		150	150	
21	Kąsna dolna		400	400	
22	Kąsna górna		120	120	
23	Koniuszowa		25	25	
24	Korzenna niżna i wyżna		236	236	
25	Królowa polska i obie części Mszalnicy		89	89	
26	Krużlowa niżna		80	80	
27	Lipnica dolna-Niecew		240	240	
28	„ wielka i górna, Żebraczka ad Lipnica		120	120	
29	Lipniczka		40	40	
30	Mogilno Bacieckiego		100	100	
31	Mystków		112	112	
32	Ostrunin (Ostrusza)		120	120	
33	Polna i Wyskitne		160	160	
34	Posadowa		21	21	
35	Ptaszkowa i Królowa ruska		280	280	
36	Siedliska i Sędziwa		200	200	
37	Siołkowa		1.100	1.100	
38	Stara wieś, Strzylawka i Krożlowa wyżna		320	320	
39	Stróże niżne		93	93	
40	Stróże wyżne		900	900	
41	Tursko		50	50	
42	Wilczyska, Jeżów i Moreń		250	250	
43	Wojnarowa		175	173	
44	Zborowice		350	350	
45	Zimnawódka-Pławna		178	178	
46	Mogilno Głębockiego		105	105	
	Razem		13.264	13.262	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 21.

Powiat Horodenka.

1	Bałaharówka-Hanczarów		635	635	
2	Chmielowa górna i dolna		160	160	
3	Chocimierz		1.597	1.515	
4	Czortowiec stawowy, dolny i górny		2.800	2.800	
5	Czernelica na całem terytoryum, Dąbki, Daleszowa, Repużyńce, Kopaczyńce-Olchowiec i Kunisowce		5.950	5.950	
6	Dzurków dolny scheda VII. i VIII.		650	650	
7	Dzurków scheda I. II. i III.		820	820	*ad 7.* scheda IV., V. i VI. nie istnieje
8	Harasymów Derenek		1.650	1.650	
9	Hawrylak		400	400	
10	Horodenka, Horodenka piastówka, Raszków, Siemakowce, Biłka, Potoczyska, Strzelcze całe, Probabin, Głuszków, Czerniatyn, Serafińce, Zofiówka		22.500	22.500	
11	Horodnica i Horodnica perediwanie		1.209	1.209	
12	Iszaków na całem terytoryum		650	650	
13	Jakubówka obie części		815	815	
14	Jasionów polny		1.800	1.800	
15	Kolanki		760	760	
16	Korniów		655	655	
17	Łuka, Łuka monasterek, Kąt i Wiktorówka		1.450	1.450	
18	Michalcze		1.100	1.100	
19	Niezwiska, Woronów i Podwerbce		2.800	2.800	
20	Obertyn na całem terytoryum i Netrebówka ad Obertyn		4.510	4.510	
21	Okno na całem terytorym		1.000	1.000	
22	Olejowa Korolówka		700	700	
23	Olejowa Korniów		615	615	
24	Piotrów scheda I. II. III. i IV.		800	800	
25	Rakowiec		880	880	
26	Semenówka		420	420	
27	Siekierczyn scheda I. II. III. i IV.		300	300	
28	Targowica		1.500	1.500	
29	Toporowce		940	940	
30	Tyszkowce z Antoniówką		2.010	2.010	
31	Wierzbowiec		700	700	
32	Uniż		424	424	
33	Żabokruki		605	605	
34	Żuków		1.000	1.000	
35	Żywaczów		1.150	1.150	
	Razem		65.955	65.873	

Wykaz 22.

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Powiat Husiatyn.				
1	Bednarówka, Suchodół, Trojanówka		1.021	1.021	
2	Bosyry		250	250	
3	Celejów z przyległościami		500	500	
4	Chorostków, Howiłów wielki, Howiłów mały, Chłopówka, Peremiłów, Mszaniec, Postułówka, Raków Kąt, Wierzchowce, Uwisło, Karaszyńce		7.810	7.810	
5	Czabarówka		900	900	
6	Czarnokońce wielkie, Czarnokońce małe, Czarnokoniecka Wola, Nowostawce, Słobudki		2.000	2.000	
7	Hadyńkowce		600	600	
8	Horodnica, Wojewodyńce, Seńkowce, Jezierzyska		828	828	
9	Husiatyn, propinacya wódczana		3.400	3.400	
10	Jabłonów		1.000	1.000	
11	Kluwińce		600	600	
12	Kociubińce, Łuczki, Kociubińce zielony kąt, Kociubińce z Kordolówką		800	800	
13	Kociubińczyki		460	500	
14	Kopeczyńce z Kubówką, Kalinowszczyzna, Kotówka, Hetmańszczyzna, Teklówka, Suchostaw		7.100	7.100	
15	Krogulec		200	200	
16	Krzyweńkie i Krzyweńkie z Oporszczyzną		505	505	
17	Maydan		400	400	
18	Myszkowce		380	380	
19	Niżborg stary i nowy		700	700	
20	Niżborg Dobrowszczyzna		45	45	
21	Niżborg nowy, Niżborg stary i Czajkowszczyzna		60	60	
22	Niżborg nowy, Makowszczyzna		110	110	
23	Niżborg stary i nowy Strawińskich		107	107	
24	Olchowczyk		225	225	
25	Oryszkowce		600	600	
26	Probuźna i Hryńkowce		3.101	3.101	
27	Samołuskowce		300	300	
28	Siekierżyńce, Kociubińczyki Siekierżyńskie, Zbrzyż i Dąbrówka		700	700	
29	Sidorów		550	550	
30	Szydłowce		800	800	
31	Tłusteńkie		500	500	
32	Trybuchowce		700	700	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
33	Tudorów		225	225	
34	Wasylków		300	300	
35	Wasylkowce		1.600	1.600	
36	Zielona		240	240	
37	Żabińce		380	380	
38	Liczkowce		1.000	1.000	
39	Liczkowce-Matwijówka		40	40	
40	Husiatyn propinacya piwna		1.256	1.256	
	Razem		42.293	42.333	

Wykaz 23.

Powiat Jarosław.

1	Adamówka		80	80	
2	Boratyn		300	300	
3	Chłopice i Tarnawka		200	200	
4	Choczów i Tynowiec		200	200	
5	Bystrowice		160	160	
6	Ciemierzowice		134	134	
7	Cieplice		250	250	
8	Cieszacin wielki		170	170	
9	Czelatyce całe terytoryum		452	452	
10	Czercze, Czerwona wola, Leżachów, Makowsko, Manasterz, Mołodycz, Nielipkowice, Piwoda, Ryszkowa wola, Setna Szówska, Tarnawiec, Wiązownica i Zaradawa część I.		4.500	4.500	
11	Czerniawka		50	50	
12	Dobcza		251	251	
13	Dobkowice część Łowce i Ludków		650	650	
14	„ połowa		100	100	
15	Dunkowice i Piaski		535	535	
16	Dmytrowice		100	100	
17	Jodłówka		420	420	
18	Kaszyce		101	101	
19	Krasne		70	70	
20	Kruhel pawłosiowski		802	802	
21	Majdan cały		505	505	
22	Michałówka		350	350	
23	Miękisz nowy		430	430	
24	„ stary		250	250	
25	Morawsko		370	370	
26	Ostrów		850	850	
27	Ożańsko		30	30	
28	Pawłosiów, Cetula, Jankowice, Munina				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	z Głęboką, Radawa, Szczytna i Tywonia		3.427	3.427	
29	Pełkinie, Kruhel pełkiński, Wierzbna, Wola buchowska i Wola pełkińska		983	983	
30	Piskorowice		560	560	
31	Pruchnik miasto i wieś, Węgierka, Wola węgierska, Kramarzówka z Prośniowem i Tuligłowy		5.200	5.200	
32	Radymno, Skołoszów i Sielec część pow. Przemyśl		12.800	12.800	
33	Rączyna		200	200	
34	Rokietnica górna i dolna		1.000	1.000	
35	Rozbórz okrągły i długi, Swiębodna połowa, Hawłowice górne i dolne		800	800	
36	Rozbórz długi ¼ część		150	150	
37	Rozwienica		308	308	
38	Rudka		301	301	
39	Rudołowice i Rudołowice część z Mokrą.		757	757	
40	Rzeplin		170	170	
41	Sieniawa z Wylewą i Dybków		4.500	4.500	
42	Słoboda		20	20	
43	Sobiecin, Surochów i Koniaczów		1.720	1.720	
44	Sośnica, Dobra, Grabowice, Nienowice z Chałupkami, Święta, Zadąbrowie i pow. Przemyśl, Barycz, Skład solny, Stubieńko część, Dusowce z Chałupkami		3.350	3.350	
45	Surmaczówka, Zaradawa II. i III.		500	500	
46	Tapin		50	50	
47	Tuchla		120	120	
48	Tuczempy		702	702	
49	Więckowice		75	75	
50	Kidałowice		112	112	
51	Wysocko, Wietlin, Korzenica, Zagrody, Laszki, Charytany, Łazy, Moszczany, Nowa grobla, Bobrówka, Zaleska wola		4.360	4.360	
52	Zabłotce		204	204	
53	Zamiechów		126	126	
54	Zamoście vel Zamojsce		450	450	
55	Zarzece górne i dolne, Łapajówka, Cząstkowice, Czudowice, Rożniatów, Pełnatycze, Wola rozwienicka, Cieszącin mały, Kisielów, Zalesie, Żurowiczki wielkie i małe		2.000	2.000	
56	Sczytna własność łać. probostwa		100	100	
57	Dąbrowica		80	80	
58	Giergnut ad Pawłosiów		1.500	1.500	
59	Dobra w całości		500	500	
	Razem		59.435	59.435	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 24.

Powiat Jasło.

1	Bączal górny (Serwoniec I. II.)		140	140
2	Bączal dolny		50	50
3	Biezówka, Biezdziatka, Góry ad Biezdziatka, Łazy, Brzyska, Kłodawa, Ujazd, Brzyska, Stempina, Chytrówka, Dąbrówka, Dobrucowa, Glinik górny, Gogołów I. i II. Huta gogołowska I. i II.		1.315	1.315
4	Bierówka II.		268	268
5	Brzezowa		70	70
6	Brzyście		45	45
7	Cieklin, Wola cieklińska, Dobrynia, Duląbka, Pagórek, Radość, Dzielec		750	750
8	Czermna cała		500	500
9	Dębowiec z przyległościami		100	100
10	Frysztak, Glinieczek ad Frysztak, Puhanki i Twierdza		4.200	4.200
11	Glinnik niemiecki		68	68
12	„ polski		50	50
13	„ średni		140	140
14	„ dolny i Łysa góra		85	85
15	Gorajowice, Brzyszczki, Hankówka Kaczorowy, Ulaszowice		2.243	2.243
16	Gorzyce		46	46
17	Grab i Ozienna		725	725
18	Grabanina		30	30
19	Hałbów		200	200
20	Harklowa i Harklowa wójtostwo		220	220
21	Jaryniówka i Trzcinica		300	300
22	Jaszczurowa I. i II. część		60	60
23	Jaworze i Desznica		200	200
24	Kalembina, Kowalowa, Krajowica z Bryłami, Kobyle, Lipnica górna, Łęgorz, Lublica, Rożanka cała, Wróblowa i Zawadka pod Wielopolem		1.142	1.142
25	Kąty		376	510
26	Kołaczyce gminna i Biezdwiedza		2.300	2.300
27	Kotań		21	21
28	Korzuchów		50	50
29	Krempna		500	500
30	Łajśce		89	89
31	Łączki		150	150
32	Łęki część I.		153	153
33	„ „ II.		75	75

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
34	Łężyny		150	150	
35	Lubla		150	150	
36	Łysa góra		132	132	
37	Lubieńko		51	51	
38	Łubno opacie		45	45	
39	„ szlacheckie		50	50	
40	Makowiska		25	25	
41	Nawsie kołaczyckie		420	420	
42	Niegłodowice i Bajdy		500	500	
43	Nienaszów		80	80	
44	Olpiny dolne i górne		600	600	
45	Opacie ad Bączal		52	52	
46	Osiek i Mytarz		3.300	3.300	
47	Osobnica		503	503	
48	Pietrusza wola część I.		64	64	
49	Przybówka		200	200	
50	Przysieki i Siedliska ad Sławęcin		524	524	
51	Pusta wola		65	65	
52	Rostajne		200	200	
53	Roztoki i Gliniczek		50	50	
54	Sadki		20	20	
55	Samoklęski, Kłopotnica, Czekaj, Folusz, Huta samoklęska, Mrukowa, Pielgrzymka, Zawadka pod Osiekiem		925	925	
56	Siedliska ad Żmigród		17	17	
57	Sieklówka górna		10	10	
58	„ „ dolna		75	75	
59	Siepietnica		106	106	
60	Skalnik		118	118	
61	Skołyszyn, Sławęcin, Lipnica dolna, Lisówek, Lisów, Kunowa i Jabłonica		800	800	
62	Soluiów		725	725	
63	Sowina		111	111	
64	Świątkowa mała i wielka i Świerzowa ruska		258	258	
65	Świerzchowa		105	105	
66	Święcany, Ryczak, Czermianka		335	335	
67	Szebnie		250	250	
68	Szerzyny		600	600	
69	Szufnarowa górna Sors i dolna		340	340	
70	Tarnowiec, Brzezówka, Potakówka, Sądkowa i Wrocanka		905	905	
71	Toki i karczma Dembina		280	280	
72	Umieszcz, Teluśnica i Gąsówka		270	270	
73	Warzyce fundusz religijny		487	487	
74	„ „ nienależące do fund. relig.		400	400	
75	Wiśniowa, Jazowa, Kozłówek, Pstrągówka, Cieszyna I. II. część, Widacz, Tutkowice, Niewodna		1.300	1.300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
76	Wojaszówka		160	160	
77	Wola dębowiecka, Załęże, Markuszka		130	130	
78	Wolica i Wałowice ad Wolica		70	70	
79	Wysoka cała i Oparówka		274	274	
80	Wyszowadka		170	170	
81	Zimnawoda		30	30	
82	Żmigród nowy i Mytarka		3.415	3.415	
83	„ „ stary		100	100	
84	Żółków i Lichtarz		850	850	
85	Żurowa		127	127	
86	Żydowskie		110	110	
87	Lężyny sołtystwo		100	100	
88	Swoszowa		144	144	
89	Młynek ad Trzinica		500	500	
90	Pietrusza Wola część II.		32	32	
91	Dębowiec, Mojscowa, Zarzyce, Łazy dębowieckie		1.800	1.800	
	Razem		40.271	40.405	

Wykaz 25.

Powiat Jaworów.

1	Berdychów i Berdykan		140	140	
2	Bruchnal, Czołhynie, Senatów, Rulów, Przyłbice, Podłuby małe i wielkie i Mosberg		3.000	3.000	
3	Budomierz, Komorowszczyzna, Hruszów, Kłonice, Szczepłoty I. i II.		1.300	1.300	
4	Bonów		800	800	
5	Hołyniec, Hruszowice		1.200	1.200	
6	Czerczyk, Czerczyk-Dymidów i Czerczońska Wola		180	180	
7	Czernilawa, Jazów nowy i stary, Wierzbiany, Załuże, Zawadów i Jaworów, Czerczyk, Demidów i Czerczońska Wola		6.200	6.200	
8	Drohomyśl z Podłubami		700	700	
9	Józefówka ad Mołoszkowice		500	500	
10	Krakowiec, Budzyń, Gnojnice, Wola gnojnicka, Młyny, Ruda krakowiecka, Wulka rosnowska		4.500	4.500	
11	Lubienie z Rudnikiem		517	690	
12	Morańce i Przedbórze		800	800	
13	Mużyłowice kolonia, Mużyłowice narodowe i Czarnokońce		600	600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
14	Nahoczów		1.200	1.200	
15	Nowosiółka, Laszki, Kuttenberg, Tuczapy i Zbodyń		1.200	1.200	
16	Olszanica, Kierniczka i Cetula		700	700	
17	Ożomla i Szumlau		600	600	
18	Poruby ad Zawadów		225	225	
19	Rogużno, Rutków, Gorszczyzna		900	900	
20	Sarny, Wola sarnowska		650	650	
21	Semerówka		301	301	
22	Siedliska i Leszczesne		500	500	
23	Starzyska, Wola starzyska, Kurniki		1.150	1.150	
24	Swidnica z Czaplakami i Tarasówką, Kochanówka z Czaplakami, Wilcza góra i Ruda kochanowska		1.050	1.050	
25	Szkło		726	726	
26	Trościanicc, Zapulcze, Kruszyny, Hora, Bukowice, Wasiówka, Milbach, Brzezina		355	355	
27	Wielkie oczy I. II. z Futorami, Wola żmijowska, Żmijowiska, Boża Wola i Skolin		2.500	2.500	
28	Wierzbiany Kruszelniczyzna I.				
	„ „ „ II.				
29	„ „ Rozniaczyzna		250	250	
	Jaworów, Porudno i Porudeńko		10.500	10.500	
	Razem		43.244	43.417	

Wykaz 26.

	Powiat Kałusz.				
1					
2	Babin-Słobudka		800	800	
3	Bereżnica szlachecka		400	400	
4	Berłohy, bez propinacyi piwnej		286	286	
5	Chocin		1.282	1.282	
6	Cwiłów.		300	300	
7	Dąbrowa „Lauferówka“		152	152	
8	Dobrowlany, bez propinacyi piwnej.		190	190	
9	Dołhe kałuskie bez propinacyi piwnej		422	422	
10	Dołhe obok Wojniłowa		508	508	
11	Dołputów		400	400	
12	Dołżka i Dołżka górna		250	250	
13	Dubowica		140	140	
14	Hołyń-Kotiatycze-Tużyłów		1.105	1.105	
15	Humenów		300	300	
16	Jasień, bez propinacyi piwnej		998	998	
17	Kadobna, bez propinacyi piwnej		200	200	
	Propinacya piwna za: Kałusz, Banię, Nowy Kałusz, Berłohy, Dołhę kałuską				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Dobrowlany, Grabówkę, Jasień, Jaworówkę, Kadobnę, Kamień, Krasnę, Kropiwnik, Zdziary, Landestreu, Majdan i Przysłup, Mysłów, Mościska, Niebyłów, Nowice, Petrankę, Pojło, Równię, Rypiankę, Siwką kałuską, Sliwki, Słobodę niebyłowską, Słobudkę równiańską, Topulsko, Uhrynów średni, Uhrynów stary, Ugarsthal, Wistowę, Zawój, i Podmichale kameralne, Zagórze		4.000	4.000	
18	Kałusz nowy, Bania i Zagórze propinacya wódczana		1.000	1.000	
19	Kałusz skarb propinacya wódczana. .		1.600	1.600	
20	Kopanka		600	600	
21	Krasna bez propinacyi piwnej . . .		409	409	
22	Landestreu bez propinacyi piwnej . .		330	330	
23	Łuka		470	470	
24	Medynia		850	850	
25	Mościska bez propinacyi piwnej . .		537	537	
26	Mysłów „ „ „ . .		575	575	
27	Niebyłów i Słoboda niebyłowska bez propinacyi piwnej		629	629	
28	Niegowce		600	600	
29	Nowica bez propinacyi piwnej . .		1.118	1.118	
30	Perekosy		200	200	
31	Petranka, Kamień i Zdziary bez prop. piw.		1.064	1.064	
32	Podhorki		910	910	
33	Podmichale		600	600	
34	Pojło bez propinacyi piwnej . . .		500	500	
35	Przewoziec		400	400	
36	Przsłup, Majdan bez propinacyi piwnej .		775	775	
37	Równia, Słoboda równiańska bez propinacyi piwnej		440	4 0	
38	Rypianka bez propinacyi piwnej . .		456	456	
39	Siwka wojniłowska. Moszkowce . .		950	950	
40	Sliwka kałuska. Ugarsthal, Kropiwnik bez propinacyi piwnej . . .		1.000	1.000	
41	Sliwki bez propinacyi piwnej . . .		451	451	
42	Studzianka		550	550	
43	Tomaszowce V.		200	200	
44	Tomaszowce I.		300	300	
45	Tomaszowce II III. . . .		250	250	
46	Topolsko bez propinacyi piwnej . .		310	250	
47	Uhrynów średni bez propinacyi piwnej .		374	374	
48	Uhrynów stary „ „ „ .		112	112	
49	Wistowa „ „ „ .		353	353	
50	Wierszchnia		455	455	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
51	Wojniłów, Seredne, Siołko		2.580	2.580	
52	Zawadka		480	480	
53	Zawój, Grabówka, Jaworówka bez propinacyi piwnej		1.680	1.680	
54	Zbora		500	500	
55	Bołochów		395	395	
56	Stańkowa z Kalinkami		631	631	
57	Kałusz część gminna propinacya wódczana		1.600	1.600	
	Razem		38.967	38.907	

Wykaz 27.

	Powiat Kamionka.				
1	Wachoki ad Adamy		249	249	
2	Busk miasto, Busk nowy, Długa strona, Lipie boki, Miroczyn, Ostapkowce, Wolany i Niemiecki bór		4.544	4 544	
3	Banunin część I.		100	100	
4	Berbeki, Budki nieznanowskie, Chołojów cały, Huta Połoniecka, Kulików, Maziarnia warorzkowa, Mierów, Nieznanów, Mierówka. Niemiłów, Sobin, Płowe Peratyn, Pukaczów, Radziechów, So-Sokole, Witków nowy, Witków stary, Obrotów; Wulka suszeńska, Czanyż, Józefów i Niemiłów		13 561	13 561	
5	Derewlany		350	350	
6	Dernów		270	270	
7	Dobrotwór		1.000	1.000	
8	Dmytrów		850	850	
9	Dziedziłów		900	900	
10	Filiksówka ad Rzepniów		120	120	
11	Grabowa Warchoły		100	100	
12	Chreniów		500	500	
13	Horpin		450	450	
14	Humniska		220	220	
15	Jamne ad Nahorce małe		40	40	
16	Jasienica mała czyli ruska		150	150	
17	„ wielka czyli polska		80	80	
18	Jakimów		80	80	
19	Jabłonówka i Stoki		290	290	
20	Kamionka strum., Podzamcze, Krzywulanka, Łapajówka, Sapiczanka i Łany polskie		11.000	11.000	
21	Kędzierzawce z Duniowem		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
22	Kozłów z Woronówką		400	400	
23	Krzywe całe terytoryum		750	750	
24	Kupcze		280	280	
25	Lanerówka		99	99	
26	Majdan		150	150	
27	Pustelnik ad Majdan		50	50	
28	Manasterek-Rozalin		228	240	
29	Milatyn nowy		1.525	1.650	
30	Milatyn stary		400	400	
31	Mukanie całe		350	350	
32	Nahorce małe z Łodyną		410	410	
33	Niestanice		225	225	
34	Niwice		500	500	
35	Koleśniki ad Niwice		80	80	
36	Niesłuchów		315	315	
37	Nowosiółki i Lisko		720	720	
38	Obydów		60	60	
39	Ohladów i Manasterek		548	548	
40	Ohladów ad Dębina		70	70	
41	Opłucko z Hutą szklaną		450	450	
42	Ordów		370	370	
43	Ostrów		180	180	
44	Pawłów cały z Hajworonem i Terpinem		500	500	
45	Poburzany		706	706	
46	Rakobuty		124	124	
47	Rusiłów		310	310	
48	Rzepniów cały		505	505	
49	Sobaczki ad Grabowa		420	420	
50	Sielec bieńkowy		700	700	
51	Sokołów		100	100	
52	Spas		140	140	
53	Streptów		700	700	
54	Ruda strychańska		500	500	
55	Sieńków		300	300	
56	Stanisz z Burghardówką		450	450	
57	Stanisz-Hanunin		120	120	
58	Stojanów całe terytoryum		1.400	1.400	
59	Suszno z kolonią Heinrichsdorf		500	500	
60	Suszno-Zabawa-Tobołów		100	100	
61	Środopolce		285	285	
62	Tadanie		400	400	
63	Tetewczyce I. III i IV. część		300	300	
64	Tetewczyce II. część		100	100	
65	Ubinie ad Ubień		320	320	
66	Wierzblany		110	110	
67	Wolica baryłowa		300	300	
68	Wolica derewlańska i Wałki		189	189	
69	Wyrów		160	150	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
70	Żelechów mały		600	600	
71	Żelechów wielki		700	700	
72	Żuratyn		145	145	
73	Jagonia		50	50	
74	Wierzblany (Czuczmany humniskie)		100	100	
75	Wierzblany (Czuczmany zabłotne)		50	50	
76	Zabawa ad Suszno		127	127	
77	Austerya ad Ohladów		50	50	
78	Wrotne ad Niestanice		70	70	
79	Stawisko ad Niwice		100	100	
	Razem	—	55.045	55.172	

Wykaz 28.

Powiat Kolbuszowa.

1	Brzostowa góra		150	150	
2	Dzikowiec, Lipnica, Wildenthal		900	900	
3	Hadykówka		210	210	
4	Jagodnik ad Trzesówka		38	42	
5	Kłapówka		25	25	
6	Kossowy vel Kossowa		25	25	
7	Kopice vel Kopczyce, Kopcie		10	10	
8	Kolbuszowa miasto, górna i dolna, Dubas, Nowa wieś, Bukowiec i Zarębki		7.600	7.600	
9	Krządka		320	160	
10	Kupinie recte Kupno		146	146	
11	Majdan, Komarów z Krzywdą, Huta Komorowska, Cmolas część Bzowskich, część Horodyńskich i część Cmolas		3.140	3 140	
12	Dąbrówka		85	85	
13	Markowizna		180	180	
14	Mazury		80	80	
15	Miechowiec vel Mechowiec i Ruda ad Poremby dynarskie		425	425	
16	Niwiska		110	110	
17	Ostrowy barańskie		50	50	
18	Ostrowy łuszowskie z kolonią Budy		23	23	
19	Płażówka vel Błażowka		30	30	
20	Przyłęk część I. i II, Szydłowiec i Hucina		50	50	
21	Rusinów stary		2.600	2.600	
22	Raniżów i Ranischau Kolonia		50	50	
23	Siedlanka		6.000	6.000	
	Sokołów, Górno, Nienadówka górna i dolna, Trzeboś, Trzebuska, Turza i Wulka sokołowska				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
24	Spie, Wilcza rola i Zmysłów		556	700	
25	Staniszewskie vel Staniszówka		160	160	
26	Swierczów vel Swiszów		50	50	
27	Trzęsówka		1.001	1 001	
28	Trześń recte Trześnia		40	40	
29	Werynia		300	300	
30	Widełka		86	86	
31	Wola raniszowska		528	528	
32	Wola rusinowska		120	120	
33	Zielonka		165	165	
34	Zielonka Turka		20	20	
35	Leszcze		20	20	
36	Zembrza ad Staniszewskie		25	25	
37	Poręby kupińskie		76	76	
	Razem		25 394	25.382	

Wykaz 29.

Powiat Kołomyja.

1	Ceniawa		450	450	
2	Czeremchów, Chlebiczyn leśny, Chlebiczyn górny		1.325	1.325	
3	Cuculin		140	140	
4	Debesławce		500	500	
5	Diatkowce (obie części)		1.220	1.220	
6	Gwoździec miasto, Czechowa, Ostapkowce, Winogród cały, Rohynia, Ostrowiec, Kułaczkowce, Balińce, Buczaczki, Chomiakówka, Chwaliboga, Gwoździec stary z Podstajami, Gwoździec mały, Słobudka polna, Trofanówka, Rosochacz, Pruchniszcze		12 450	12.450	
7	Jabłonów, Akreszory, Bania berezowska, Bania świrska, Berezów niżny, Berezów wyżny, Kowalówka, Łucza, Łuczka, Muszyn, Stopczałów, Tekucza i Sopów		10.000	10.000	
8	Ispas, wszystkie części		600	600	
9	Kamionki małe (wszystkie części)		500	500	
10	Kornicz z Kropiwiszczem i Matyjowce		1.181	1.181	
11	Korolówka nad Prutem		500	500	
12	Korszów-Liski		1.855	1.855	
13	Kujdańce Izydorówka		260	260	
14	Kobylec Nazurna		450	450	
15	Michałków		250	250	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
16	Oskrzesińce		740	740	
17	Perezów		200	200	
18	Pilipy z Trościanką		163	163	
19	Piadyki		1.550	1.550	
20	Podhajczyki		1.000	1.000	
21	Peczyniżyn, Kluczów mały, Kluczów wielki, Markówka, Młodiatyn, Rungury, Słoboda rungurska		11.000	11.000	
22	Siemiakowce		488	488	
23	Słobudka leśna, Rakowczyk część masy spadkowej ś. p. Piwki		1.650	1.650	
24	Soroki		600	600	
25	Turka, Fałowce, Kamionki wielkie z Dobrowódką i Gody		3.000	3.000	
26	Tłumaczyk, Kniaźdwór, Iwanowce, Szeparowce, Rakowczyk część kameralna		3.600	3.600	
27	Werbiąż wyżny i niżny		2.200	2.200	
28	Wołowa		50	50	
29	Załucze		150	150	
30	Zamulińce		485	485	
31	Zahajpole		440	440	
32	Żukocin		325	325	
	Razem		59.322	59.322	

Wykaz 30.

	Powiat Kosów.				
1					
2	Berwiukowa		150	150	
3	Białobereżka		180	180	
4	Bystrzec i Rika Wałyło		230	230	
5	Dołhopole Stebne-Polanki		488	488	
6	Fereskula, Jabłonica, Hryniawa z Jawornikiem		865	865	
7	Hołowy		150	150	
8	Jasienów górny ze Straszczówszczyzną		1 450	1.450	
9	Kobaki		850	850	
10	Kosmacz		1.000	1.000	
11	Kosów-Kosów stary, Monasterko, Smodna, Moskalówka, Wierzbowce, Horod Babin, Sokołówka, Riczka, Jaworów-Czebanówka		12.445	12.445	
12	Krasnoila		600	600	
	Krzyworównia		600	600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
13	Kuty, Kuty stare, Tudiów		4.510	4.510	
14	Perechrestne		70	70	
15	Pistyń, Wybranówka, Szeszory, Prokurawa, Utoropy, Brustury, Chomczyn, Mykietyńce		4.252	4.252	
16	Rostoki, Chorocowa		745	745	
17	Rożeń mały		98	140	
18	Rożeń wielki		220	220	
19	Rybno		450	450	
20	Słobudka		365	365	
21	Uścieryki		155	155	
22	Żabie		4.000	4.000	
	Razem		33.873	33.915	

Wykaz 31.

Powiat Kraków.

1	Aleksandrowice		350	350	
2	Balice z przyl. Szczyglice i Burów		600	600	
3	Balowice		300	300	
4	Bieńczyce		750	750	
5	Bibice		450	450	
6	Boleń		237	296	
7	Bosutów		60	60	
8	Bolechowice folw. z Zieloną, Bolechowice, Wola Bolechowska, Bolechowice realność, Żelków		720	720	
9	Branice		1.300	1.300	
10	Bronowice wielkie		700	700	
11	Bronowice małe, Rząska duchowna		975	975	
12	Brzezie narodowe, Brzezie szlacheckie		575	575	
13	Chełm		250	250	
14	Czulice		200	200	
15	Czernichów z Pasieką ad Kłokoczyn i Przeginia narodowa		1.563	1.550	
16	Czernichowek i Zagacie		950	950	
17	Czułów		634	634	
18	Dąbrowa		71	71	
19	Dziekanowice-Sudoł		50	50	
20	Dziekanowice		101	101	
21	Giebułtów i Trajadyn		350	350	
22	Gorlica murowana		300	200	
23	Grembołów		160	160	
24	Grzegorzki		1.514	1.702	
25	Górka narodowa		100	100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
26	Jezierzany		101	101	
27	Kamień, Przeginia duchowna		780	780	
28	Karniów		320	320	
29	Karniowice, Lipka karniowiecka		400	400	
30	Kobylany, Brzezinka (p. Chrzanów)		650	650	
31	Kościelniki, Cłogórka kościelnicka, Las kościelnicki, Stanisławice, Wyciąże Wolica, Rogów		800	800	
32	Krzesławice		700	700	
33	Krzysztoforzyce		170	170	
34	Krowodrża karczma		3.703	3.703	
35	Łuczanowice, Kośmyrzów, Dojazdów, Głęboka		1.400	1.400	
36	Lubocza		355	350	
37	Łobzów, Nowa wieś narodowa, Gramatyka, Bożydar czyli świńska krzywda, z wyłączeniem terytoryum ogrodu krakowskiego		1.000	1.000	
38	Mników		500	500	
39	Mistrzejowice		175	175	
40	Modlnica		600	600	
41	Modlniczka		125	125	
42	Mogiła, Łęg, Czyżyny, Kantorowice, Zesławice		1.800	1 800	
43	Mydlniki		350	350	
44	Olszanica		400	400	
45	Pękawice		150	150	
46	Piekary		200	200	
47	Piaski i Dębie		2.100	2.100	
48	Pleszów z osadą Kujawy		1.900	1.900	
49	Prządnik biały		200	200	
50	„ „ folwark		1.000	1.000	
51	„ czerwony folw. bosacki		80	80	
52	„ czerwony		975	975	
53	„ „ Celarówka		1.000	1.000	
54	„ „ część szpitala św. Łazarza		600	600	
55	Prądnik czerwony, część OO. Dominikanów		289	289	
56	Prusy		420	420	
57	Przegorzały szlacheckie		550	550	
58	Raciborowice		660	660	
59	Rączna		131	130	
60	Rakowice		270	270	
61	„ realność wieczysta		400	400	
62	Rybna, Czułowek		1.510	1.510	
63	Ściejowice		125	125	
64	Sulechów		260	260	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Sułkowa		80	80	
66	Tomaszowice		250	250	
67	Tonie		600	600	
68	Ujazd z przysiółkiem Mościska		400	400	
69	Wadów		70	70	
70	Węgrzec		750	750	
71	Węgrzenowice		120	120	
72	Więckowice		60	60	
73	Wola Justowska		925	925	
74	Wołowice		300	300	
75	Witkowice		300	300	
76	Wróżenica		140	140	
77	Zabierzów		1.400	1.400	
78	Zakamycze folwark		50	50	
79	Zasłów		140	140	
80	Zwierzyniec z Półwsiem, Bielany, Kaszów, Liszki, Śmierdząca z Nową wsią szlachecką, Przegorzały część kościelna		11.200	11.200	
81	Zielonki, Trojanowice, Rozdziałowskie, Zielonki plebańskie		1.247	1.400	
82	Olsza		400	400	
83	Ruszcza z przylaskiem rusieckim		620	620	
84	Rząska szlachecka		350	350	
85	Baczyn		60	60	
86	Chrosna		89	89	
87	Morawica		1.325	1.325	
88	Brzoskwinia		1.500	1.500	
	Razem		62.785	63.066	

Wykaz 32.

Powiat Krosno.

1	Bajdy		60	60	
2	Barwinek		300	300	
3	Białobrzegi, Głowienka, Krościenko niżne, Szczepaniowa i Suchodół		906	906	
4	Bóbrka, Machniówka, Niżna, Łąka, Żeglec, Zręcin, Świerzowa polska		1.412	1.412	
5	Borek i Bobosiówka		40	40	
6	Bonarówka		250	250	
7	Czechania		52	52	
8	Cergowa, Lubatowa i Jasionka		931	931	
9	Chorkówka, Leśniówka, Chlebna, Grabie				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	ad Chlebna, Pietrówka, Jedlicze i Męcinka		775	775	
10	Czarnorzeczki, Krościenko wyżne		805	805	
11	Długie		100	100	
12	Dobieszyn		65	65	
13	Draganowa		40	40	
14	Dukla i Nadole, Hyrowa, Lipowice, Teodorówka i Zboiska, propinacya wódczana i piwna		5.059	5.112	
15	Faliszówka		60	60	
16	Głojsce		106	100	
17	Guzikówka ad Krosno		400	400	
18	Iwla		150	150	
19	Iwonicz		1.110	1.110	
20	Jaszczew		200	200	
21	Iskrzynia		124	124	
22	Korczyna		2.850	2.850	
23	Krasna ruska		379	379	
24	Kobylany		102	110	
25	Kombornia		850	850	
26	Kopytowa		80	80	
27	Łęki		65	65	
28	Lubatówka		60	60	
29	Miejsce		300	300	
30	Moderówka		398	398	
31	Mszana		250	250	
32	Myscowa		325	325	
33	Odrzykoń, Odrzykoń Podzamcze, Bratkówka i Wola bratkowska		840	840	
34	Olchowiec		60	60	
35	Potok, Terasówka, Polanka czyli Przyrody i Polanka dwór		960	960	
36	Polany		425	425	
37	Podniebyle i Wola podniebylska		40	40	
38	Poraj		60	60	
39	Rogi		360	360	
40	Ropianka		50	50	
41	Równe		455	455	
42	Rzepnik		20	20	
43	Smereczne		24	24	
44	Sulistrowa		40	40	
45	Targowiska, Łężany i Widacz		555	555	
46	Teodorówka		21	—	
47	Trzciana		269	269	
48	Tylawa		385	385	
49	Ustrobna		230	230	
50	Wilsznia		35	35	
51	Wietrzno		175	355	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
52	Wrocanka		130	130	
53	Wróblik królewski		350	350	
54	Wojkówka		60	60	
55	Żarnowiec		90	90	
56	Zboiska		25	—	
57	Żyndranowa		300	300	
58	Huta polańska		60	60	
	Razem		24.623	24.812	

Wykaz 33.

Powiat Limanowa.

1	Abrahamowice z Szczyżycami, Pogorzany, Smyków, Góra św. Jana z Pobrzęczynem, Raciborzany, Markuszowa, Janowice, Gruszów		1.800	1.800	
2	Jodłownik z Dąbrówką		90	90	
3	Jadamwola		178	178	
4	Kamienica (z wyjątkiem plebanii) Szczawa, Zalesie, Zasądna, Zbłudza; Zagórzyn, i w powiecie nowosądeckim Kierna, Wila piskulina, Wola Rosnowa		2.580	2.580	
5	Kanina		80	80	
6	Kasinka mała		600	600	
7	Kasina wielka z Przymiarkami		880	880	
8	Kisielówka		40	40	
9	Kostrza Ryje		13	13	
10	Koszary z Balarówką, Wałowa góra		100	100	
11	Krasne Łasosice		80	80	
12	Laskowa		385	385	
13	Limanowa, Mordorka, Gwizdówka, Lipowe, Sowliny, Stara wieś z wyjątkiem Majerza		7.000	7.000	
14	Łososina górna		220	220	
15	Łukowica wszystkie części, Jastrzębie całe, Roztoka wszystkie części, Zawada		950	950	
16	Męcina dolna, Kłodno		500	500	
17	Męcina górna		175	175	
18	Makowica		28	28	
19	Młynne wyżne i niżne		177	177	
20	Metów		110	110	
21	Mszana dolna, Glisne, Słomka		2.600	2.600	
22	Owieczka		65	65	
23	Piekiełko		120	120	
24	Pisarowa		432	432	
25	Poręba wielka, Konina, Lubomierz, Ło-				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	stówka, Mszana górna, Niedźwiedź, Podobin, Łętowe		3.270	3.270	
26	Przyszowa wszystkie części . . .		351	351	
27	Raba niżna, Olszówka		550	550	
28	Rupniów, Kulak		100	100	
29	Rybie nowe		70	70	
30	Rybie stare		12	12	
31	Gadek, Lipie, Rzeki		31	31	
32	Siekierczyna, wszystkie części . .		240	240	
33	Skrzydlna, Górka, Glinnik, Karczma, Przenosza, Wola skrzydlańska . .		2.196	2.196	
34	Stara wieś z Majerzem		90	90	
35	Stopnica szlachecka		130	130	
36	Stopnica szlachecka		60	60	
37	Stopnica królewska		100	100	
38	Stronie, Wolica ad Stronie, Wolica ad Świdnik		300	300	
39	Stróża, Porębka wszystkie części .		720	720	
40	Strzeszyce, Jaworzna, Kamionka mała, Krosna, Zmiąca		400	400	
41	Swidnik wyżny i niżny		60	60	
42	Szaryż		250	250	
43	Szyk, na całem terytoryum . . .		268	268	
44	Tymbark, z wyjątkiem propinacyi miejskiej i plebanii, Góry Jasna, Podłopień, Stopnica królewska z wyjątkiem plebańskiej, Zamieśce, Zawadka .		850	850	
45	Wilkowisko		240	240	
46	Wysokie		150	150	
47	Tymbark propinacya miejska i plebańska, Dobra z Zadzieleni, Gruszowiec, Chyżówki, Jurków, Półrzeczki, Wilczyce, Włostówka		2.775	2.775	
48	Świdnik wyżny		34	34	
49	Stopnica szlachecka		102	102	
50	Kamienica probostwo		825	825	
	Razem .		33.377	33.377	

Wykaz 34.

	Powiat Lisko.				
1	Bachlowa, Hoszów i Średnia wieś . .		1.736	1.736	
2	Baligród, Bystre, Stężinica i Huczwise .		2.001	2.001	
3	Babnica, Maniów, Szczerbanówka, Solinka i Roztoki górne		625	625	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwa,ona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Berehy górne, Smolnik ad Lutowiska, Nasiczne Ruskie i Czaryńskie		1.100	1.100	
5	Boreska		540	540	
6	Bereźnica wyżna		450	450	
7	Bermiechowa górna		325	325	
8	Bóbrka i Bóbrka blizińska		272	272	
9	Buk		170	170	
10	Bukowiec		170	170	
11	Chmiel		159	159	
12	Chrewt		350	350	
13	Cisna, Dołżyca, Hupkowce, Przysłup, Krzywe i Liszna		500	500	
14	Cisowice		100	100	
15	Czarna górna i dolna		1.250	1.250	
16	Czaszyca i Brzozowiec		373	373	
17	Daszówka		120	120	
18	Dwernik i Dwerniczek		250	250	
19	Dziurdziów (Dzinadziów)		60	60	
20	Dzwiniacz dolny		458	458	
21	Górżanka, Wola górżańska i Radziejowa		280	280	
22	Horodek		130	130	
23	Hoszów i Hoszowczyk		425	425	
24	Hulski		61	61	
25	Jałowe, Moczary i Zamłynie		330	330	
26	Jankowce		275	275	
27	Kalnica, Smerek i Strubowisko		800	800	
28	Kalnica ad Lisko, Kamionka, Sukowate, Choceń i Poraż		415	415	
29	Kielczawa		85	85	
30	Kołonice i Jabłonki		1.050	1.050	
31	Krzywe (Krywe) nad Sanem		125	125	
32	Krzywka		205	205	
33	Lesznowate i Wola mackowa		500	500	
34	Lisko, Posada Liska, Łączki, Weremień, Hiczele, Wola postołowa, Postołów, Bermichowa dolna, Łukawica, Manasterzec, Glinna i Podsobień ad Manasterzec		9.310	9.310	
35	Łuh		80	80	
36	Lutowiska		3.850	3.850	
37	Łobozew		245	245	
38	Łopieńka		184	184	
39	Łubków		600	600	
40	Łukowe		300	300	
41	Łubne		70	70	
42	Mchawa $^3/_4$ i Mchawa $^1/_4$		665	665	
43	Myczków		200	200	
44	Myczkowce, Zwierzyń i Bereźnica niżna		872	872	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
45	Nowosiółki baligrodzkie		162	162	
46	Olchowa		40	40	
47	Olszanica		2.000	2.000	
48	Orelec		210	280	
49	Paniszczów		480	480	
50	Paszowa		400	400	
51	Polana		750	750	
52	Polanczyk		80	80	
53	Polanki		150	150	
54	Procisne		150	150	
55	Rabe, Zadwórze, Stuposiany górne i dolne		440	440	
56	Rabe ad Baligród		250	250	
57	Rajskie, Gawkowczyk, Jaworzec i Studenne		684	684	
58	Romanowa wola		148	148	
59	Rosochate		250	250	
60	Rosolin		31	31	
61	Roztoki połowa (dolne)		57	57	
62	Rudeńka		240	240	
63	Równia		360	360	
64	Serednica		275	275	
65	Serednie małe I. i II.		50	50	
66	Serednie wielkie		160	160	
67	Skorodne I., II., III. i IV.		400	400	
68	Solina i Podkale		433	433	
69	Stańkowa połowa I. dolna		142	142	
70	„ „ II. górna		123	123	
71	Stefkowa górna i dolna		700	700	
72	Strwiążyk		450	450	
73	Tarnawa górna i dolna		500	500	
74	Teleśnica średnia, dolna i górna z Hetmanówką		345	345	
75	Teleśnica sanna i Sokole		300	300	
76	Terka		133	133	
77	Tworytne		252	225	
78	Tyskowa		50	50	
79	Uherce z Kostrzyniem		1.000	1.000	
80	Ustrzyki górne i Wołosate		225	225	
81	Ustrzyki miasto, Ustrzyki dolne i Jasień		6.000	6.000	
82	Ustyanowa i Murowane		1.500	1 500	
83	Wańkowa		600	600	
84	Wetlina		300	300	
85	Wola michowa, Smolnik kapitulny i Smolnik wójtostwo		1.345	1.345	
86	Wydrne		130	130	
87	Zabrodzie		60	60	
88	Zachoczewie i Zachoczewie Stachówka		265	265	
89	Zatwardnica		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
90	Zawój		20	20	
91	Zawóz Rybne i Wołkowyja		401	401	
92	Zawadka, Brelików, Ropienka górna, Ropienka dolna i Sokołowa Wola		1.523	1.523	
93	Żerdeńka		35	35	
94	Żernica niżna		150	150	
95	Żernica wyżna		280	280	
96	Żołobek		126	126	
97	Żubracze		125	125	
98	Żubińsko		108	108	
99	Żurawin, Sychło i Połonińskie		260	260	
100	Wola matiaszowa		120	120	
	Razem		58.134	58.204	

Wykaz 35.

Powiat Lwów.

1	Barszczowice		920	920	
2	Basiówka		355	355	
3	Biłka Królewska		366	366	
4	Biłka szlachecka, Hermanów i Zuchorżyce		1.600	1.600	
5	Biłohorszcze z Bogdanówką		1.210	1.210	
6	Borki dominikańskie		360	360	
7	Borki janowskie		168	168	
8	Brodki		410	410	
9	Brzuchowice		750	750	
10	Ceperów		200	200	
11	Chrusno nowe i stare		400	400	
12	Czarnuszowice		500	500	
13	Czyżki		1 524	1.524	
14	Czyżyków		800	800	
15	Dawidów i Czerepin		1.800	1.800	
16	Mostki, Dębianka		10	—	uprawnienie zamknięte
17	Dmytrze z Czopóką		780	780	
18	Dublany		360	360	
19	Falkenstein		206	206	
20	Gaje		500	500	
21	Glinna		420	420	
22	Głuchowice ad Winniki		400	400	
23	Głuchowice koło Szczerca		40	40	
24	Grzęda z Wolą i Wulka hamulecka		700	700	
25	Grzybowice wielkie i małe		950	950	
26	Hodowice		400	400	
27	Herbocze		305	305	
28	Humieniec		325	325	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
29	Jaryczów stary		620	620	
30	Jastrzębków		100	100	
31	„ część Joppe		60	60	
32	Kaltwasser z Fajerówką		475	475	
33	Kamienopol		200	200	
34	Kleparów i Hołosko małe		1.270	1.270	
35	Kościejów		420	420	
36	Kozice		510	510	
37	Kozielniki		850	850	
38	Krotoszyn		500	500	
39	Krzywczyce i Lesienice		3.900	3.900	
40	Kuchajów		290	290	
41	Kukizów		253	253	
42	Kulparków I część		410	410	
43	„ II „		220	220	
44	Laszki murowane i Sroki		400	400	
45	Leśniowice		600	600	
46	Lubiana z Lindenfeldem i Lubianka		220	220	
47	Malechów		512	512	
48	Maliczkowice		350	350	
49	Mikłaszów		750	750	
50	Milatycze		501	501	
51	Miłoszowice, Wieniawka i Podsadki		550	550	
52	Mostki i Malinówka		330	330	
53	Nagórzany, Porszna, Sołonka mała i wielka		1.100	1.100	
54	Nawarya		1.800	1.800	
55	Nikonkowice		310	310	
56	Pikułowice		800	800	
57	Podborce		300	300	
58	Podciemne		150	150	
59	Podliskie małe		250	250	
60	„ wielkie		220	220	
61	Polana i Huta szczerzecka		550	550	
62	Polanka		300	300	
63	Popielany		250	250	
64	Prusy część i Prusy kapitulne		350	350	
65	Pustomyty z Wolicą		1.000	1.000	
66	Rakowiec		370	370	
67	Remenów		450	450	
68	Rudańce		450	450	
69	Rudno		333	333	
70	Rzęsna polska		1.450	1.450	
71	Rzęsna ruska		460	460	
72	Serdyca z kolonią Einsiedel		402	402	
73	Sichów i Pasieki zubrzeckie		1.800	1.800	
74	Sieciechów		61	61	
75	Siedliska		165	165	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
76	Siemianówka, Dornfeld, Dobrzany, Krasów, Reichenbach i Nowosiółka .		2.600	2.600	
77	Skniłów wielki		750	750	
78	Skniłów- Skarczyna		80	80	
79	Skniłówek		45	45	
80	Sokolniki wieś		1.100	1.100	
81	Sroki koło Szczerca		100	100	
82	Sroki ad Szczerzec karczma „Wygoda“		73	73	
83	Sroki część Wezdra		160	160	
84	Stroniatyn		150	150	
85	Sygniówka wielka i mała, Obezdra, Kulparków, własność funduszu krajowego		1.500	1.500	
86	Szczerzec, Ostrów, Łany, Piaski Zagrodki i Rosenberg		9.100	9.100	
87	Tołczów		320	320	
88	Winniki, Weinbergen, Unterbergen i Podbereżce		7.962	7.962	
89	Winniczki, Hatów, Ludwinów, Dmytrowice i Gańczary		1.000	1.000	
90	Wisłoboki		160	160	
91	Wołków i Zagórze		320	320	
92	Zamarstynów i Hołosko wielkie . .		2.020	2.020	
93	Zapytów		450	450	
94	Zarudce		528	528	
95	Zaszków		720	720	
96	Zawadów		260	260	
97	Zboiska		600	600	
98	Zimnawoda		365	365	
99	Zimnawódka		400	400	
100	Zniesienie		10.500	10.500	
101	Zubrza		780	780	
102	Żurawniki		410	410	
103	Żydatycze		450	450	
104	Żyrawka		150	150	
105	Chrusno stare część „Derewacz“ . .		150	150	
106	Zawadów część „Rokitno“ . . .		150	150	
107	Czerkasy		150	150	
108	Kulparków, Persenkówka . . .		80	80	
	Razem . .		87.954	87.954	

Wykaz 36.

Powiat Łańcut.

1	Albigowa		850	850	
2	Białobrzegi i Korniatków . . .		500	500	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Brzoza królewska		412	464	
4	Brzyska Wola		644	644	
5	Chodaczów i Laszczyny		170	170	
6	Dąbno i Majdan		590	590	
8	Głogowice		133	133	
8	Gniewczyna łańcucka, vel Gniewszczyzna		289	320	
9	„ tryńczyńska		36	62	
10	Górzyce i Wulka ogryzkowa		125	200	
11	Grodzisko dolne, Grodzisko miasto i Grodzisko górne		2.000	2.000	
12	Grzęska		94	94	
13	Handzlówka		400	400	
14	Gwizdów vel Pogwizdów		220	220	
15	Hucisko, Königsberg i Wola zarzycka		550	550	
16	Husów Oborskiego		350	350	
17	Jagieła		80	130	
18	Jastrzębiec		195	195	
19	Krzeczowice		200	200	
20	Kańczuga (prop. wódczana), Hadle kańczuckie, Niżatyce, Monasterzec, Siedleczka i Tarnawka		3.260	3.260	
21	Kuryłówka, Dornbach i Tarnawiec		1.000	1.000	
22	Łańcut (propin. wódczana i piwna), Podzwierzyniec, Przedmieście, Wola bliższa, Wola dalsza, Smolarzyny, Dąbrówka, Czarna, Kołki, Głuchów, Sonina, Wysoka, Dębina, Krzemienica i Mokra		13.000	13.000	
23	Leżajsk (propin. wódczana), Biedaczów, Baranówka, Gillershof, Gielarowa, Jelna, Łukowa, Przychojce, Staremiasto, Siedlanka i Wierzowice		4.500	4.500	
24	Łopuszka mała		280	280	
25	„ wielka		240	240	
26	Medynia łańcucka, Medynia głogowska i Węgliska		245	245	
27	Mirocin i Chałupki		230	230	
28	Ostrów, Mikulice i Wolica		310	310	
29	Ożanna		126	126	
30	Pantalowice dolne		150	150	
31	„ (połowa dóbr)		150	150	
32	Pogwizdów		118	100	
33	Przeworsk (propin. wódczana), tudzież cała propinacya w majętnościach: Białoboki, Budy przeworskie, Dębów (cały), Gać, Gorliczyzna z Chałupkami, Korniaktów, Kozina, Maćkówka, Markowa, Mokra strona dolna, Mokra strona górna, Nowosielce, Rogóżno,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Studzian górny, Studzian dolny i Zmysłówka		5.104	5 104	
34	Rakszawa		700	700	
35	Rozbósz		203	205	
36	Runda i Janda mała		350	350	
37	Rzuchów vel Rzochów		200	200	
38	Garczyna		400	400	
39	Giennów		200	200	
40	Gietesz i Chodakówka		308	308	
41	Strażów		84	85	
42	Swiętoniowa		150	150	
43	Tryńcza		240	240	
44	Ubieszyn		155	155	
45	Ujczna		92	92	
46	Urzejowice vel Uszewice		280	280	
47	Wulka grodziska, Opalenisko i Zagrody.		221	222	
48	Wulka małkowa		71	71	
49	Wulka niedźwiedzka		220	220	
50	Zagórze		180	180	
51	Zalesie		36	36	
52	Żołynia miasteczko, Żołynia wieś, Brzoza, Studnicka i Budy łańcuckie		2.800	2.800	
53	Żuklin		90	90	
54	Kańczuga (propin. piwna i miodowa		1.300	1.300	
55	Łańcut (propin. miodowa)		100	100	
56	Leżajsk (propin. piwna i miodowa)		2.540	2.540	
57	Przeworsk (propin. piwna i miodowa)		4.400	4.400	
	Razem		51.871	52.091	

Wykaz 37.

Powiat Mielec.

1	Białybór z Sokołem		150	150	
2	Borki nizińskie		100	100	
3	Borowa i Giżowa		900	900	
4	Borzyście-Babicha		120	120	
5	Chorzelów		300	300	
6	Cyranka		130	130	
7	Dąbrówka paprocka vel wisłocka		40	40	
8	Dobrynin		156	156	
9	Dulcza mała		430	430	
10	Gliny małe		200	200	
11	Gliny wielkie-Wola glińska		200	200	
12	Goleszów		200	200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
13	Gawłuszowice-Kliszów		520	520	
14	Górki-Surowa		320	320	
15	Grzybów-Giełda z Podlesiem i Podborzem Izbiska-Jamy, Przyłęk ad Zgórsko, Pień, Piątkowice, Zgórsko		400	400	
16	Jaślany-część spadkowa Naftalego Siegla		306	306	
17	Kawęczyn, Dąbrówka ad Kawęczyn, Budryń ad Wampierzów, Breń osuchowski		225	300	
18	Kądziołki, Błonie (część Mieczysława hr. Reya) Dobrynin, Podole, Przecław, Ruda przecławska (część Mieczysława hr. Reya, Tuszyna, Wygoda) Wyłów		1.723	1.723	
19	Kębłów, Nedrów czyli Tarnówek, Jaślany (część Jadwigi księżny de Ligne)		350	350	
20	Kiełków, Zaborcze		40	40	
21	Krzemienica, Górki		150	150	
22	Łączki brzeskie		44	44	
23	Malinie, karczma pod Kolonią		96	80	
24	Mielec		10.000	10.000	
25	Młodochów		50	50	
26	Niziny, Rożniaty		400	400	
27	Ostrówek		160	160	
28	Otałęż		170	170	
29	Ruda dolna		50	50	
30	Partynia ad Wola		175	200	
31	Przykop		250	250	
32	Radomyśl, Błonie, Partyń ad Ruda		6.719	7.280	
33	Ruda (górna karczma Arenda)		250	250	
34	Rzędranowice-Stojowice		300	300	
35	Rzochów		620	620	
36	Sadkowa góra		210	210	
37	Ujście ad Sadkowa góra		107	107	
38	Szafranów		65	65	
39	Toporów		40	40	
40	Trzciana		400	400	
41	Trześń-karczma owsiana na surowym kącie		48	48	
42	Tuszów, Babule, Czajkowa, Czermin, Grochowa z Antonówką, Hyki z Dębiakami, Hohenbach, Jozefsdorf, Jaślany część Bra. Hirscha, Płuty, Pławo, Padew, Piechoty, Reichsheim, Schönanger, Wola pławska, Zarównie, Zachwiejów		2.660	2.660	
43	Tuszyma, na górce część Boguszów		206	206	
44	Wadowice górne		390	390	
45	Wadowice dolne		265	265	
46	Wampierzów, Prebendów		375	375	
47	„ Zabrnie vel Jozefów		52	52	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
48	Wojków		130	130	
49	Wojsław		500	500	
50	Wola zdakowska		210	210	
51	Wola chorzelowska		42	42	
52	Wola otałęska		120	120	
53	Wola mielecka		400	400	
54	Wola wadowska, Kosówek ad Wola wadowska		60	60	
55	Wulka dulecka		400	400	
56	Zaduszniki		300	300	
57	Zarówka		250	250	
58	Złotniki		274	250	
59	Zdiarzec		200	200	
60	Ziempniów		220	220	
61	Lisówek ad Sadkowa góra		50	50	
62	Dabie		40	40	
63	Ruda górna, karczma przy dworze		75	75	
64	Szydłowiec		55	55	
65	Blizna		41	41	
66	Łysakówek		80	80	
67	Łysaków		90	90	
68	Konieo ad Kiełków		70	70	
69	Trześnia		30	30	
	Razem		34.635	35.320	

Wykaz 38.

Powiat Mościska.

1	Arłamowska wola		453	453	
2	Balice		800	800	
3	Bolanowice i Bolanówka		505	505	
4	Chorośnica		140	140	
5	Czerniawa		315	315	
6	Czyżowice		150	150	
7	Dmytrowice i Zarzecze		527	527	
8	Dołhomościska		800	800	
9	Dytiatycze		400	400	
10	Hankowice i Tutkowice		201	201	
11	Hodynie vel Hołynia		440	440	
12	Horysławice		300	300	
13	Husaków, Bojowice, Buchowice, Czyszki, Krysowice, Pakość, Radochońce, Zakościele, Radenice, Chodnowice, Chraplice, Nowosiółki		4.100	4.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
14	Jatwięgi własność Stocków		60	60	
15	Jordanówka		140	140	
16	Koniuszki i Koniuszki nanowskie		220	140	
17	Krulin		126	126	
18	Krukienice		1.300	1.300	
19	Kulmatyce		170	170	
20	Łacka wola cała, i folwark „Kowalskie“		600	600	
21	Laszki gościnne		570	570	
22	Lipniki		410	410	
23	Lutków		60	60	
24	Makuniów i Makuniów Berce		208	208	
25	Milczyce		105	105	
26	Moczerady		150	150	
27	Mokszany małe		258	258	
28	„ wielkie		175	175	
29	Mościska całe, Rudniki, Wola rudnicka, Hyclówka i Zawada		9.450	9.450	
30	Myslatycze, Browczyzna		225	225	
31	Nikłowice, Orchowice, Kościerzyn i Hołodówka		1.300	1.300	
32	Ostrożec		320	320	
33	Piaski i Zarzecze		200	200	
34	Pnikut górny i dolny		278	278	
35	Podgać		200	200	
36	Podliski całe		300	300	
37	Polanka ad Podliski		200	200	
38	Rządkowiec		110	110	
39	Rustweczko		215	161	
40	Sanniki i Mistyce		400	400	
41	Sądowa Wisznia, Wola popowska, Boziatyn, Księżymost i Zagrody		7.500	7.500	
42	Sokola		360	360	
43	Stabasz i Słomianka		190	190	
44	Starzawa		1.242	1.242	
45	Stojańce		480	480	
46	Strzelczyska		71	71	
47	Szeszorowice		160	160	
48	Sudkowice, Wulka sudkowska, Chliple, Wola i Wulka		510	510	
49	Sułkowszczyzna		754	754	
50	Tomanowice		200	200	
51	Trzcianiec		600	600	
52	Tuligłowy		235	235	
53	Twierdza		550	550	
54	Wiszenka		160	160	
55	Wołczyszczowice z Dąbrową Wołczyszczowiecką		500	500	
56	Wołostków		600	600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
57	Zawadów i Wojkowice		202	202	
58	Złotkowice		245	245	
59	Kalników		750	750	
60	Jatwięgi własność Pogłodowskich . .		100	100	
61	Radenice własność łacińsk. probostwa .		100	100	
62	Małnów i Wola małnowska . . .		1.016	1.016	
	Razem . .		43.406	43.372	

Wykaz 39.

Powiat Myślenice.

1	Bączarka i Krzywaczka		1.050	1.050	
2	Bieńkówka i Rudnik		532	532	
3	Bogdanówka		38	38	
4	Brzączowice, Banowice i Droginia . .		900	900	
5	Budzów, Biertowice, Jachówka, Sułkowice (dwór) w pow. Myślenickim, Baczyn, Harbutowice z Palczą, Izdebnik, Jastrzębia górna i dolna, Leśnica, Solec, Skawinka, Stronie, Zachełmna i Zakrzów, pow. Wadowice . . .		5.409	5.409	
6	Bystra ad Jordanów		500	500	
7	Dolna wieś, Górna wieś z Tarnówką, Chełm, Polanka, Borzęta, Bysina, Stróża, Pcim, Lubień, Tenczyn, Krzeczów, Krzczonów, Trzebunia, Więciorka i Zawadka		5.987	5.987	
8	Jasienica		175	175	
9	Jawornik		500	500	
10	Jordanów miasto za gminę i fundusz szpitalny		3.420	3.420	
11	Jurczyce		145	145	
12	Juszczyn, Wojtostwo Sołtystwo, . .		250	250	
13	Krzyszkowice		410	410	
14	Łętownia górna, Łętownia Chrobacze, Łętownia średnia i Łętownia dolna .		960	960	
15	Naprawa		520	520	
16	Osieczany		170	170	
17	Raba wyżna		1.000	1.000	
18	Rabka, Skomielnia biała, Słonne, Zaryte w pow. Myślenickim, Chabówka, Ponice, Rdzawka w pow. Nowotarskim .		3.700	3.700	
19	Radziszów i Wola radziszowska . .		1.915	1 915	
20	Skawa		750	750	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
21	Skomielna czarna		81	81	
22	Spytkowice		700	700	
23	Tokarnia Więczerza		170	170	
24	Toporzysko		211	211	
25	Trzemeśnia, Łęki i Poręba		570	570	
26	Wysoka i Malejowa		1.452	1.452	
27	Żarnówka		280	280	
28	Zasań		45	45	
29	Biała, sołtystwo pod Makowem		155	155	
30	Dolna wieś w realności pod C. Nr. 286		500	500	
31	Lubień na teryt. plebańskim i Pcim		700	700	
32	Sułkowice		300	702	
33	Zawada		140	140	
	Razem		33.635	34.037	

Wykaz 40.

	Powiat Nadwórna.				
1	Delatyn, Delatyn Szewelówka, Łuh, Łojowa i Zarzecze		8.520	8.520	
2	Dobrotów, Krasna, Łanczyn i Sadzawka		5.890	5.890	
3	Dora. Jamna		2.100	2.100	
4	Fitków		340	340	
5	Hawryłówka, Cucyłów		1.350	1.350	
6	Hołosków		770	770	
7	Hwozd		540	520	
8	Jabłonica z Polanicą		900	900	
9	Kamienna		550	550	
10	Majdan górny		700	700	
11	Majdan średni (Bednarówka) Mołodyłów i Strupków		1.250	1.250	
12	Majdan średni, Poznańszczyzna i Zhary		90	90	
13	Majdan średni czyli stary, (włas. spadk. Dubsa)		650	650	
14	Mikuliczyn z Tatarowem i Worochtą		3.100	3.100	
15	Nadwórna, Pniów, Pasieczna, Zielona, Strymba i Nazawizów		12.600	12.600	
16	Ostaw biały, Ostaw czarny i Potok czarny		2.420	2.420	
17	Paryszcze		840	840	
18	Skopówka, Majdan średni (część Koppla Brennera)		357	357	
19	Siedliska (czyli Majdan graniczny)		500	500	
20	Tarnawica leśna		555	555	
21	Welesnica górna i dolna		324	324	
22	Wołosów górny		400	400	
	Razem		44.746	44.726	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 41.

Powiat Nisko.

1	Bojanów, Korabina i Laszki . . .		863	863
2	Borki, Dąbrówka, Dąbrówka (Ruda tanowska) Golce, Zatowy ad Golce, Majdan ad Golce, Kurzyna Mała, Kurzyna wielka, Rauschersdorf mały i wielki		1.732	1.732
3	Jarocin, Domosławy Koty, Kutyły, Nalepy, Mostki, Szyperki, Zdziary . .		1.760	1.760
4	Koziarnia		220	220
5	Nart nowy i stary, Cholewiana Górna, Cisowlas, Gwoździec, Pogorzałka .		550	550
6	Nisko, Burdze, Jatta, Jezów, Kamień, Maziarnia, Nowosielec, Przyszów krolewski, Kołodziejówka, Pławo z Bykówką, Steinau, Sojkowa, Swoły, Zalesie		6.950	6.950
7	Przędzel, Kępa mała, Nowa wieś, Racławice, Stróża. Wolina		1.250	1.250
8	Przyszów szlachecki		60	60
9	Pysznica z przyległościami . . .		1.500	1.500
10	Rudnik, Groble, Kopki, Tarnogóra, Łętownia, Wulka łętowska, Łowisko, Kończyce		3.284	3.284
11	Stany		180	180
12	Ulanów, Bieliny, Glinianka, Dąbrowica, Bieliniec, Wulka bielińska i Bukowina		2.340	2.340
13	Zarzecze, Huta deręgowska, Wulka taniewska, Wołoszyny		1.000	1.000
	Razem . .		21.689	21.689

Wykaz 42.

Powiat Nowytarg.

1	Bańsko i Skrzypne		36	36
2	Białka, Brzegi, Bukowina, Dębno, Groń, Gronków, Kościelisko, Leśnica, Międzyczerwienne, Maruszyna, Ratułów, Starobystre, Waksmund, Zakopane, Olcza ad Zakopane, Zubsuche, Suche ad Zubsuche		5.000	5.000

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Biały Dunajec		514	514	
4	Czarny Dunajec, (własn. łać. probostwa)		400	400	
5	„ „ (prop. dworska) Chochołów i Witów		800	800	
6	Chochołów gmina		165	165	
7	Ciche w przesiółku „Miętustwo“		60	60	
8	Czorsztyn, Kluszkowce, Krośnica, Hałuszowa i Sromowce wyżne		1.322	1.322	
9	Długopole		10	10	
10	Dział		10	10	
11	Gliczarów terytoryum gminne		10	20	
12	Harklowa i Knorów		350	350	
13	Klikuszowa i Obidowa		733	733	
14	Krościenko terytoryum gminne		1.080	1.080	
15	Krościenko nad Dunajcem Grywald i Tylka		990	990	
16	Lasek i Trute ad Lasek		183	183	
17	Łopuszna		260	260	
18	Ludzimierz, Kranszów i Rogóżnik		710	710	
19	Maniowa Huba, Mizerna i Sygulina		1.300	1.300	
20	Morawczyna		30	30	
21	Murzasichle		50	50	
22	Niwa		100	100	
23	Ochotnica i Ochotnica adwokacya		1.400	1.400	
24	Odrowąż		275	275	
25	Ostrowsko		505	505	
26	Pieniążkowice		220	220	
27	Podczerwone		120	120	
28	Poronin		550	550	
29	Pyzowka		15	15	
30	Rokiciny		175	175	
31	Sieniawa i Bielanka ad Sieniawa		270	270	
32	Sromowce niżne i średnie		500	450	
33	Szaflary		620	620	
34	Szczawnica wyżna i niżna		4 500	4.500	
35	Szlachtowa, Białowoda, Czarnowoda i Jaworki		1.100	1.100	
36	Szlembark		150	150	
37	Tylmanowa		1.141	1.141	
38	Witów		30	30	
39	Wróblówka		65	65	
40	Zaskale		13	13	
41	Dzianisz		7	7	
42	Skrzypne		10	10	
43	Krościenko		90	90	
44	Ciche (teryt. dworskie) Dzianisz, (teryt. dworskie) Podczerwona (teryt. dworskie) Wróblówka (terytor. dworskie)		101	101	
45	Gliczarów, (teryt. dworskie)		11	11	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
46	Chochołów (propinacya Zycha i spólników)		130	130	
47	Ciche gmina		18	18	ad 48
48	Biały Dunajec (Lichaja i spółki)		70		od 25./6. 1890. razem z Białym Dunajcem.
49	Czarny Dunajec gmina		859	859	
	Razem		27.058	26.938	

Wykaz 43.

Powiat Nowy Sącz.

1	Bartkowa i Posadowa		108	108
2	Barcice, Wola krogulecka, Przysietnica, Rytro polskie, Sucha, Struga, Młodów, Połom, Roztoka wielka, Roztoka mała, Obłazy, Łomnica i Rytro kolonia		3.400	3.400
3	Białawoda polska		140	140
4	Biczyce i Krasne Biczyckie		126	126
5	Biegunice, Gaj, Łazy, Moszczanica niżna, Moszczanica wyżna, Popowice, Morawina i Myślec		1.000	1.000
6	Biegonice (kolonia)		200	200
7	Brzeziny niżne		67	67
8	„ ad Zawada		135	135
9	Brzeżna		400	400
10	Bujne		21	21
11	Chełmiec i Rdziostów na Helenie		750	750
12	Chomranice		400	400
13	Chruślice ,		60	60
14	Czarny Potok		200	200
15	Dąbrowa i Klimkówka		190	190
16	Dąbrówka polska		500	500
17	„ niemiecka		1.200	1.200
18	Glinnik ad Podole		10	10
19	Gołąbkowice ad Dąbrowa		50	50
20	Gołkowice, Gaboń, Gaboń kolonia, Mostki, Opalona, Praczka i Skrudzina		1.050	1.050
21	Gródek i Wiesiółka		150	150
22	Jamnica, Kunów i Falkowa		100	100
23	Janczowa		34	34
24	Jasienna część Grabczyńskiego, Zarudzkiego, Gollera i Chwalibogowej		126	150
25	Klęczany		80	80
26	Kobyle, Stany, Taboszowa i Załęże		118	118
27	Kokuszko I., wójtostwo i Kokuszko II. gmina		372	372

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
28	Krynica „Kurhaus“		500	500	
29	Krzyżówka		430	430	
30	Kurów		97	97	
31	Lipie		80	80	
32	Łąka ad Siedlec		100	100	
33	Librantowa, Boguszowa, Brzezie, Grabowa, Januszowa, Kwieciszowa, Łęki, Naściszowa, Łyczana górna i Łyczana dolna		374	400	
34	Łącko, Czerniec, Szczereż, Zarzecze, Maszkowice, Łączki, Lacko probostwo, Jazowsko, Brzyny, Gruszów, Obidza i Łazy		5.165	5.165	
35	Łosina, Bilsko, Biała, Łyczanka, Rocmirowa, Sadowa, Stańkowa, Wronowice i Zbikowice (powiatu Nowosądeckiego), Kobylczyna, Sechna i Ujanowice (powiatu Limanowskiego)		900	1.140	
36	Marcinkowice (bez przysiołka Woli)		160	160	
37	Michalczowa vel Kąckówka		20	20	
38	Miłkowa		78	78	
39	Muszyna (prop. miejska)		3.605	3.610	
40	Olszana i Olszana ad Wolica		157	161	
41	Paszyna		143	143	
42	Piątkowa, Falkowa, Roszkowice i Gołąbkowice		232	232	
43	Nawojowa, Bącza, Barnowice, Chomczyska, Czaczów, Frycowa, Kunina, Kamionka mała, Kamionka-Łęg, Łabowa, Łabowiec, Kotów, Łosie, Marga ad Popardowa, Maciejowa, Nowa wieś, Popardowa niżna, Popardowa wyżna, Rybień, Roztoka wielka, Roztoka mała, Składziste, Uhryn niżny, Uhryn wyżny i Złotno		3.000	3.000	
44	Piwniczna miasto, Piwniczna wójtostwo, Podolik i Majerz		2.800	2.800	
45	Podegrodzie plebania		300	300	
46	Podmajerz		88	88	
47	Podole		82	82	
48	Poręba dolna i Poręba górna część		154	154	
49	Poręba mała vel górna		40	40	
50	Przydonica ad Miłkowa		80	80	
51	„ ad Podole		73	87	
52	Rogi		160	160	
53	Rożniów, Łazy, Łaziska, Radajowice i Zagórze		172	172	
54	Siedlce		125	125	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
55	Roztoka, Brzeziny na Roztoce, Chabaliny i Szarysz		150	150	
56	Sienna		25	25	
57	Skrudzina Sołtystwo		252	252	
58	Słotwina i Krynica z wyjątkiem Kurhauzu.		6.000	6.000	
59	Stara wieś		50	50	
60	Stadło i Gostwica		650	650	
61	Słowikowa		33	33	
62	Szymanowice		50	50	
63	Tęgoborze I, Tęgoborze II, Just, Świdnik, Struga, Zawadka i Rozdziele		400	400	
64	Trzetrzewina		52	52	
65	Trzycież		35	35	
66	Tylicz, terytor. gminy		2.300	2.300	
67	Wiatrowice górne i Wiatrowice dolne		100	100	
68	Wielogłowy i Ubiad		230	230	
69	Wielopole		50	50	
70	Wierchomla wielka		361	350	
71	Witowice dolne		70	70	
72	Wyglanowice, Chochowice, Mała wieś, Mała wieś kolonia, Podrzecze, Podrzecze kolonia, Świniarsko i Świniarsko kolonia		450	450	
73	Witowice górne		72	72	
74	Zabełcze		60	60	
75	Załubińce Biesiadzkich „Wyzierzanka“		500	500	
76	Załubińce Wierzbiczynka z karczmą Reibscheida		80	293	
77	Załubince Wierzbiczynka, bez karczmy Reibscheida		320	320	
78	Zawada (bez Brzeziny i Nawojówki)		550	550	
79	Zbyszyce i Wola Rukowska		456	456	
80	Żeleznikowa		100	100	
81	Znamirowice wyżne i Znamirowice niżne z Sędkowem		100	100	
82	Michalczowa, Rożnówka		70	70	
83	Michalczowa, Garliczkówka		65	65	
84	Wola ad Marcinkowice		30	30	
85	Zabrzeż z Wietrznicą		800	800	
86	Załubińcze (Biesiadzkich, Szpilka, Piekło, Raj)		500	500	
87	Podegrodzie, Długołęka, Janczowa, Juraczowa kolonia, Kadcza, Kadcza kolonia, Mokra wieś, Mokra wieś kolonia, Naszacowice Naszacowice, kolonia, Olszanka, Starzęciń i Świercze		1.000	1.000	
88	Muszyna własność funduszu religijnego, Dubno, Jastrzębik, Andrzejówka,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Leluchów, Mochnaczka wyżna, Mochnaczka niżna, Milik, Muszynka, Powroźnik, Szczawnik, Tylicz, Wierchomla mała, Wojków, Zubrzyk i Złockie (pow. Nowosądeckiego), Śmietanica, Piorunka, Izby, Brunary niżne, Brunary wyżne, Banica, Czertcze, Czyrń, Czarń, Stawisz, Jaszków, Florynka, Bereść, Polany, Wawszka i Kamienna (pow. Grybowskiego) .		10.040	10.040	
89	Załubińcze (Borowskich) . . .		600	600	
90	Załubińcze „Przetakówka“ . . .		620	620	
91	Krasne potockie		80	80	
92	Ujanowice (część łać. probostwa) . .		100	100	
93	Chełmiec (Rdzicstów Sicie) . . .		56	60	
94	Rąbkowa		48	20	
95	Załubińcze część IV.		50	50	
96	Załubińcze (część Stroszów i Grabowa górna)		400	400	
97	Załubińcze (część Stroszów i Grabowa dolna		100	100	
98	Rdziostów we wsi Chełmcu . . .		200	200	
99	Rdziostów w Rdziostowie . . .		40	40	
100	Paszyna część		227	227	
	Razem . .		58.624	59.115	

Wykaz 44.

Powiat Pilzno.

1	Bączałka		20	20	
2	Borowa i Kotary		220	220	
3	Brzostek, Nawsie brzosteckie, Klecie, Zawadka II. i w mieście Brzostku .		4.000	4.000	
4	Budyń		60	60	
5	Bukowa i Kamienica górna . . .		120	120	
6	Chotowa i Słupie		200	200	
7	Czarnia		168	168	
8	Dąbie		120	120	
9	Dembowa		92	92	
10	Dęborzyn		60	60	
11	Dobrków, Gałęczyna z Złotoryją . .		150	150	
12	Dulczówka (Bajorki ad Mokrzec), Łabuzie, Parkosz i Pilznionek . . .		1.750	1.750	
13	Głobikowa górna		80	80	
14	Głobikówka		50	50	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Głowaczowa cała		295	295	
16	Gorzejowa górna, średnia, dolna		100	100	
17	Grudna dolna		50	50	
18	Grudna górna		80	80	
19	Januszkowice		120	120	
20	Jastrząbka stara		305	305	
21	Jawornik		150	150	
22	Jaźwiny		90	90	
23	Jodłowa I. i II.		1.350	1.350	
24	Kamienica dolna, Kamienica wójtostwo, Strzegocice, Stołowa, Bielany, Błaszkowa, Jaworze górne i dolne		500	500	
25	Lipiny		75	75	
26	Lubcza, Dzwonowa i Zagórze		400	400	
27	Łęki dolne, Łęki dolne-Wolniki i Łęki górne		600	600	
28	Machowa		250	250	
29	Mokre i Zassów		700	700	
30	Mokrzec		40	40	
31	Opacionka		70	70	
32	Połomyja		60	60	
33	Przeczyca		80	80	
34	Przerytybór i Róża		600	600	
35	Siedliska dolne i górne		455	455	
36	Skurowa		80	80	
37	Smarzowa		50	50	
38	Wiewiórka		240	240	
39	Wola brzostecka		55	55	
40	Wola lubecka część I. i II.		75	75	
41	Wola lubecka „Babkówka“ i Wola Lubecka „Garczyzna“		110	110	
42	Zawadka I. część		65	65	
43	Zwiernik dolny i górny i Zwiernik część, Dąbrowszczyzna czyli Krameczyzna		170	170	
44	Błażkowa z przynależnościami		506	506	
45	Gębiczyna I. i II.		40	40	
46	Gołembki		118	118	
47	Zdziary		175	175	
	Razem		15.144	15.144	

Wykaz 45.

Powiat Podhajce.

1	Białokiernica		700	700	
2	Bieniawa		550	550	
3	Bożyków i Wołoszczyzna z Siołkiem		1.200	1.200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Byszów		300	300	
5	Chatki		320	320	
6	Dobrowody i Czeremchów		1.100	1.100	
7	Dryszczów		325	325	
8	Gniłowody		550	550	
9	Hajworonka		651	651	
10	Hołhocze		1.000	1.000	
11	Hnilcze całe		1.200	1.200	
12	Horożanka z Wołoszczyzną i Horożanka Burty		1.301	1.301	
13	Iszczków I., II., Rosochowaciec I., II.		1.400	1.400	
14	Korzowa scheda II., III.		200	200	
15	Kotuzów		700	700	
16	Litwinów		750	750	
17	Łysa		200	200	
18	Markowa		120	120	
19	Małowody		320	320	
20	Mondzielewka		600	600	
21	Mużyłów		1.100	1.100	
22	Michałówka		460	460	
23	Nosów		605	605	
24	Nowosiółka, Nowosiółka Tasarowska, Justynówka i Beckersdorf		2.700	2.700	
25	Podhajce z przyległościami, Halicz, Holendry, Siołko, Staremiasto, Uhrynów i Zahajce		11.000	11.000	
26	Rakowiec		500	500	
27	Rudniki		570	570	
28	Semikowce, Bohatkowce I. i II. część		1.000	1.000	
29	Sławentyn		700	700	
30	Sokołów i Sokolniki		1.100	1.100	
31	Sosnów i Tudynka		1.116	1.116	
32	Szczepanów		425	425	
33	Szumlany i Boków I. i II.		1.400	1.400	
34	Szwejków		900	900	
35	Telacze		729	729	
36	Toustobaby scheda I., II. i III.		800	800	
37	Uwsie		409	409	
38	Wiśniowczyk		3.100	3.100	
39	Wierzbów		640	640	
40	Wolica		300	300	
41	Zarwanica i Polesiuki ad Sopów		2.670	2.670	
42	Zastawce ad Hołhocze		510	510	
43	Zaturzyn		56	56	
44	Zawadówka scheda I. i IV.		200	200	
45	Zawałów, Zastawce ad Zawałów, Kamienna góra, Seredne i Jabłonówka		1.950	1.950	
46	Złotniki, Zaścianka, Burkanów z Podbrykulą		2.910	2.910	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Aleksandrówka ad Nowosiółka . .		41	41	
48	Zuzanówka ad Rudniki		200	200	
	Razem . .		51.578	51.578	

Wykaz 46.

Powiat Przemyśl.

1	Aksmanice, Brendowice, Kłohowice i Solec		525	525	
2	Babice, Buczacz, Górka, Skopów i Zawadka		1.305	1.305	
3	Bachów		710	710	
4	Bakończyce z Jamkami, Brylińce, Cyków (część ks. Lubomirskiego) Dziewięczyce, Jaksmanice, Jaksmanice wójtostwo Krówniki, Nehrybka, Pikulice z Opłyniem, Popowice ad Bakończyce, Siedliska, Rorubowiec i Stanisławczyk		7.500	9.000	
5	Batycze		110	110	
6	Bolestraszyce i Bolestraszyce część .		1.342	1.342	
7	Bybło, Borszowice		210	210	
8	Buców		493	493	
9	Buszkowice		650	650	
10	Buszkowiczki		273	273	
11	Cybulanka vel Zniesienie . . .		820	820	
12	Cisowa, Adwokacya Cisowa . . .		925	925	
13	Chołowice		230	230	
14	Cyków (część Hoszowskich) . . .		171	171	
15	Drohojów		592	592	
16	Hnatkowice		119	150	
17	Hureczko		393	393	
18	Hurko		800	800	
19	Kniażyce		350	350	
20	Kormanice, Darowice, Fredropol, Koniusza, Kupiatycze i Młodowice . .		1.360	1.360	
21	Kosiennice, Belwin		600	600	
22	Krasiczyn, Krasice, Borytniki, Kupno, Lipowica, Matkowice, Łentownia, Orzechowce, Śliwnica część ks. Sapiehy, Tarnawce, Ujkowice, Wapowce i Żurawica		8.200	8.200	
23	Krzeczkowa		400	400	
24	Kruhel wielki		205	205	
25	Krzywcza, Chyżyna, Chyżynka, Średnia, Wola krzywiecka		3.132	3.132	
26	Maćkowice i Koniuchy . . .		700	700	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
			zł. wal. austr.		
27	Medyka		2.214	2.214	
28	Mielniów		70	70	
29	Nakło część I, II, III, IV, V		325	325	
30	Nehrybka część I i II (Bielawskiego)		357	357	
31	Niżankowice, Duńkowiczki, Kunikowce część, Grochowce, Koniuszki vel Koniuchy, Hermanowice, Łuczyce, Malchowice (fundusz religijny), Malchowice vel Małkowice, Sielec (Bielawskiego), Sierakowce i Iwaszkowce		7.650	7.650	
32	Olszany z Zalesiem		518	518	
33	Ostrów i część Ostrowa		1.680	1.680	
34	Pikulice		140	140	
35	Pikulice (Zielonka)		110	110	
36	Podmojsce		330	330	
37	Pozdziacz		643	643	
38	Prałkowce, Kruhel mały		4.000	4.000	
39	Rokszyce		300	300	
40	Ruszelczyce (górne i dolne)		493	493	
41	Reczpol		331	331	
42	Stubienko (Rajterowszczyzna) „ (Dybowszczyzna I, II, III część) „ (Skrzyszowskiej)		280	280	
43	Stubno		400	400	
44	Szechynie część kapitulna		480	480	
45	Szechynie		310	310	
46	Torki		591	591	
47	Trojczyce		494	494	
48	Walawa, Wielunice, Wilcza		2.100	2.100	
49	Wituszyńce		360	360	
50	Wyszatyce z przysiołk. Banaki i Helicha		1.050	1.050	
51	Zabłocie		629	629	
52	Zasanie		2.400	2.400	
53	Bachórzec, Podbukowina, Polchów, Słonne i Winne		700	700	
54	Drohobyczko i Huta drohobycka		290	290	
55	Przekopana (Przekopanie)		4.400	4.400	
56	Przysada (Ruska wieś)		260	260	
57	Kosztowa		200	200	
58	Dubiecko, Czerwonka, Hucisko nienadowskie, Nienadowa i Śliwnica (Konarskiego i łacińskiego probostwa)		3.100	3.100	
59	Kuńkowce		600	600	
60	Sietnica		42	42	
61	Niżyniec czyli Myżyniec, Boratycze, Byków, Drozdowice, Gdeszyce, Packowice, Pleszowice, Popowice, Stromowice, Tyszkowice & Zrotowice		2.300	2.300	
62	Iskań		600	600	
	Razem		72.832	74.363	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 47.

Powiat Przemyślany.

1	Alfredówka		120	120
2	Baczów		510	510
3	Biała, Dunajów (powiat Przemyślany) i Potoczany, Rekszyn z wyjątkiem Pisarówki (powiat Brzeżany)		1.996	1.996
4	Błotnia, Pniatyn część wschodnia		960	960
5	Brzuchowice		200	200
6	Ciemierzyńce (część Romana hr. Potockiego) i Ciemierzyńce (część rz.-k. Arcybiskupstwa)		675	675
7	Dusanów		700	700
8	Dworzyska		200	200
9	Gliniany, Zamoście, Rozworzany i Rogowice		6.500	6.500
10	Hanaczów czyli Kunaczów z wyjątkiem (na zakamiennem)		400	400
11	Hanaczówka		100	100
12	Hlibowice świrskie (wszystkie części)		550	550
13	Jaktorów, Uniów, Młynowce, Głowita i Krzywice		2.500	2.500
14	Janczyn		625	625
15	Kimirz		350	350
16	Kopań		120	120
17	Kopań gniła		25	25
18	Korzelica i Hulków		750	750
19	Kurowice		700	700
20	Łahodów, Sropki należące do Łahodowa, Zaciemne, Siworogi		800	800
21	Laszki królewskie		260	260
22	Łonie		380	380
23	Lipowce i Majdan Lipowiecki		625	625
24	Niedzieliska		390	390
25	Nowosiółki		240	240
26	Ostałowice		600	600
27	Peczeń		250	250
28	Pletenice część I. i II. Pniatyn część I. i II., Pniatyn część Pertaka, Poluchów mały wszystkie części tak Arcybiskupstwa jakoteż Völpla-Kosteniów Biłka		860	860
29	Podusów I. i II. cześć		361	361
30	Podusilna folwark		360	360
31	Podhajczyki, Unterwalden Korodawa,			

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Sropki do części Tchórznickiej i Gröbla z wyłączeniem Sropki ad Łahodów		575	575	
32	Pohorylce wszystkie części . . .		600	600	
33	Połtew i Zeniów		810	810	
34	Poluchów wielki		450	450	
35	Przegnojów		305	305	
36	Przemyślany, Borszów, Brykoń, Cznpernasów Krośienko, Meryszczów, Przychody, Ładańce, Uszkowice i Wypyski		7.500	7.500	
37	Sołowa		500	500	
38	Stanimierz		335	335	
39	Świerz i Świrzyk		1 440	1.440	
40	Tucze wszystkie części, Prybyń, Dobrzanica i Wojciechowice . . .		810	810	
41	Turkocin wszystkie części . . .		100	100	
42	Wiśniowczyk i Pleników części Arcybiskupstwa i Romana hr. Potockiego .		550	550	
43	Witosław, Zędowice		60	60	
44	Wołków, połowa Brzostków . . .		150	150	
45	Wyźniany vel Wyżbiany		600	600	
46	Zadwórze, Połonice i Bohdanówka . .		800	800	
47	Zędowice część II. Staneka . . .		150	150	
48	Hanaczów „na zakamiennym“ . . .		40	40	
	Razem .		38.882	38.882	

Wykaz 48.

Powiat Rawa.

1	Budy kamioneckie		128	128	
2	Brukenthal (Choronów z kolonią Brukenthal)		157	157	
3	Bełzec, Bełzec Styczeńszczyzna i Krzewica		1.000	1.000	
4	Chlewczany i Romanówka . . . ,		500	500	
5	Dyniska stare, Dyniska nowe z Magdalenką		500	500	
6	Dąbrówka kamionecka		70	70	
7	Domaszów , ...		260	260	
8	Hujcze		790	790	
9	Hołe borowe		100	100	
10	Huta zielona		80	80	
11	Hubinek i Rzeczyce		950	950	
12	Choronów z kolonią Brukenthal . .		200	200	
13	Horojec, Piratyn, Bobroidy i Biszków .		480	480	
14	Huta obedeńska		120	120	
15	Kamionka wołoska, stara wieś (Austerya)		180	180	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Krzywe kamioneckie (Kamionka krzywe)		85	85	
17	Karów i Iwanki z Boszemką		900	900	
18	Kornie I. i II. część		252	252	
19	Korczmin		305	305	
20	Korczów		550	550	
21	Lipnik kamionecki		136	142	
22	Lubycza Kułajce, Rudki i Huta lubycka		350	350	
23	Mosty małe (miasteczko i wieś)		340	340	
24	Madmów		200	200	
25	Magierów, Biała, Horodzów Budy magierowskie, Kamienne góry, Ławryków, Pogorzelisko, Okopy, Manasterek, Rudy manasterskie, Zamek i Grabniki		3.000	3.000	
26	Nowosiółki przednie		280	280	
27	Nowosiółki kardynalskie		155	155	
28	Niemirów (propinacya piwna)		500	500	
29	Niemirów (prop. wódczana i Wola niemirowska		2.500	2.500	
30	Ostobuż		150	150	
31	Olszanka		20	20	
32	Pomtynów-Kamionka		150	150	
33	Potylicz		1.100	1.100	
34	Poddubce, Michałówka i Józefówka		458	550	
35	Parypsy		20	20	
36	Pulce Kamionka		60	60	
37	Przedmieście niemirowskie		25	25	
38	Rawa ruska, Rata, Siedliska i Hrebenne		11.000	11.000	
39	Rzyczki		480	480	
40	Radruż		400	400	
41	Strzepiatyn		225	250	
42	Staje (Radkowszczyzna)		370	370	
43	Szczerzec z Jasienowcem		165	165	
44	Smolin i Jamnica		32	32	
45	Sałasze		470	470	
46	Smolin i Smolin kolonia		233	233	
47	Temiatyska i Potok		200	200	
48	Tchlów		227	227	
49	Ulhówek i Tarnoszyn		925	925	
50	Ulicko zarembowe		120	120	
51	Ulicko Szczerczyk		14	21	
52	Ulicko seredkiewicz część „Wysoka“ zwana (I. i II. część		220	220	
53	Werchrata		750	750	
54	Wasylów wielki		600	600	
55	Wierzbica		700	700	
56	Wulka mazowiecka		646	775	
57	Woronów		80	80	
58	Wróblaczyn z Wolą wróblaczyńską		185	185	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwa,ona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
59	Łucyki, Kamionka		40	40	
60	Zastawie, Uhnow		4.400	4.500	
61	Zaborze		534	534	
62	Żurawce z miejscowością Ruda		1.001	1.001	
63	Hołe łużki		170	170	
64	Hołe Sięk owice		110	110	
65	Hołe wielkie		265	265	
66	Hołe małe		45	45	
67	Kamionka wołoska stara wieś (we wsi) „		50	50	
68	Kamionka wołoska (nowy świat)		40	40	
69	Kamionka-Wołkowica		200	200	
70	Hołe, Kamionka		40	40	
71	Moszczany, Kamionka		55	55	
72	Prusie		210	210	
73	Szczerczyk		21	21	
74	Dziewięcierz i Einsingen		475	475	
75	Kamionka, Brzezina		60	60	
76	Lubycza miasto i wieś		1.025	1.025	
77	Lubycza, Szalenik		250	250	
	Razem	—	44.084	44.443	

Wykaz 49.

	Powiat Rohatyn.				
1	Babuchów		550	550	
2	Bieńkowce		276	276	
3	Bołszowce i Słobódka bołszowiecka		4.600	4.600	
4	Bybło i Chochoniów		525	525	
5	Bursztyn miasto (prop. piwna)		1.170	1.170	
6	„ „ („ wódczana)		3.985	3.985	
7	Bouszów		500	500	
8	Bukaczowce, Poświerz, Słobudka (bukaczowiecka) Czerniow i Podmichałowce		3.925	3.925	
9	Czercze		820	820	
10	Cześniki i Łopuszna		380	380	
11	Czahrów		550	550	
12	Dehowa		412	412	
13	Dytiatyn		250	250	
14	Demianów I. II. III. i IV. część z Sulejową		600	600	
15	Doliniany		820	820	
16	Demeszkowce		200	200	
17	Firlejów (Wereszczyńskiego)		110	110	
18	Fraga		200	200	
19	Firlejów cześć Nagelberga		720	720	
20	Honoratówka		50	50	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
21	Hanowce i Popławniki		250	250	
22	Herbutów		320	320	
23	Hryhorów z Ostrowem		600	600	
24	Jahłusz		200	200	
25	Jawcze i Horodków-Jawcze		520	520	
26	Jezierzany i Ludwikówka		776	776	
27	Junaszków		498	498	
28	Kleszczówna		430	430	
29	Koniuszki		857	885	
30	Kunaszów i Zelibory całe		805	805	
31	Konkolniki, Słoboda konkolnicka, Zagórze konkolnickie i Jabłonów		1.750	1.750	
32	Korostowice i Stasiowa wola		500	500	
33	Kuropatniki część I i II.		350	350	
34	Knihinicze i Zagórze knihinickie		2.225	2.225	
35	Kozara		400	400	
36	Kołokolin		575	575	
37	Lipica dolna		380	380	
38	Lubcza		180	180	
39	Łuczyńce		600	600	
40	Mełna		133	133	
41	Martynów stary i nowy I. II. część		725	725	
42	Nastaszczyn		537	537	
43	Nowoszyn		130	130	
44	Obelnica		350	350	
45	Oskrzesińce		250	250	
46	Podburze		60	60	
47	Podgrodzie i Zalipie z Hołodówką i Zawadówką		668	668	
48	Podkamień		950	950	
49	Puków		630	630	
50	Putiatyńce		400	400	
51	Podszumlańce		202	202	
52	Pomonięta		300	300	
53	Psary		600	600	
54	Rohatyn z Babińcami i z Perenowką, Kutce I. i II. część, Potok, Załuże, Garbki, Sołaniec, Wierzbołowce i Podwinie		7.000	7.000	
55	Ruda		180	180	
56	Ruzdwiany		320	320	
57	Stratyn miasto, Stratyn wieś i Dobrynió		2.150	2.150	
58	Sarnki dolne i średnie		1.100	1.100	
59	Sarnki górne (część Młockiego)		330	330	
60	Sarnki górne (II część Morawskich)		480	480	
61	Skomorochy nowe		425	425	
62	„ stare		370	370	
63	Swistelniki górne i dolne		865	865	
64	Tenetniki		200	200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
65	Ujazd		283	283	
66	Wyspa		220	220	
67	Wasiuczyn		800	800	
68	Wiszniów-Łukawiec		200	200	
69	Załanow i Dziczki		910	910	
70	Zołczów i Danilcze częśś l. i II		510	510	
71	Zurawienko		100	100	
72	Zurów (bez Łukawca)		500	500	
73	Zabińce		65	65	
74	Wiszniów-Wandolina		200	200	
75	Lipica górna wszystkie części		750	750	
	Razem		56.752	56.780	

Wykaz 50.

Powiat Ropczyce.

1	Będziemyśl i Klęczany		266	310	
2	Bobrowā z Wolą Bobrowską, Brzeźnica, Góra motyczna, Grabiny, Gumniska, Fox, Korzeniów, Męciszów, Nagoszyn, Podgrodzie z Grabówką, Pustków, Wola Pustkowska, i Wola Zyrakowska		1.456	1.456	
3	Brzezówka Ursel		125	125	
4	Brzeziny dolne, Brzeziny górne, Brzeziny średnie i Brzeziny zasadnie		298	298	
5	Bystrzyca dolna		68	51	
6	Bystrzyca górna, Cierpisz, Czarna, Kozodra, Borek mały, Nockowa, i Broniszów		530	530	
7	Dębica, Brzezówka, czyli Stusłowa, Braciejowa, Gawrzyłowa górna, Gawrzyłowa dolna, Kawenczyn ad Dębica, Kędzierz, Nagawczyna, Paszczyna Kochanówka, Pustynia, Sepnica, Staszowka, Stobiernia, Wolica, Wolica Błyszczówka, Zawada i Latoszyn		14.000	14.000	
8	Glinik		205	205	
9	Jurczyce		201	201	
10	Łączki kucharskie		250	250	
11	Łopuchowa i Łopuchowa wojtowstwo		142	142	
12	Łubzina		180	180	
13	Niedźwiada		295	258	
14	Ocieka, Wola ociecka i Sadykierz		400	400	
15	Okonin		75	75	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Ostrów, Ostrów Czekaj		288	288	
17	Pstrągowa wszystkie 10 części . .		600	600	
18	Ropczyce, Gryfów, Serednie, Chechły folwark i wieś, Boreczek, Pietrzejowice, Brzyna, Góra Ropczycka, Zagorzyce, Borek wielki, Zdżary, Sędziszów, Wolica ługowa, Wolica piaskowa, Krzywa, Kawęczyn ad Sędziszów, Księżymost, Gnojnica, Witkowice, Sielec z powiatu kolbuszowskiego Brzezowka, Hucisko, Kamionka, Poręby huckie i huciskie, Wola domatkowska, Zapole i Ruda . . .		17.300	17.300	
19	Skrzyszów		120	120	
20	Straszęcin, Wola straszęcińska wielka, Zawierzbie, Zyraków, Mała dolna i górna		650	650	
21	Szkodna		18	56	
22	Wielopole, Budzisz, Konice, Nawsie, Rzegocin i Sośnica		2.650	2.650	
23	Wierczany		40	40	
24	Wiszniowa		85	85	
25	Olchowa		230	230	
	Razem . .		40.472	40.500	

Wykaz 51.

	Powiat Rudki				
1	Bieńkowa wisznia		401	401	
2	Błożew dolna		152	152	
3	Chiszewice		252	252	
4	Czajkowice, Tuligłowy i Małpa z Jasionowem		1.420	1.420	
5	Chłopczyce całe		400	400	
6	Czerniechów, Koniuszki siemianowskie całe i Zagórze całe		520	520	
7	Dołobów i Nowosiółki gościnne . .		300	300	
8	Dubanowice, Hodwisznia i Szołomieniec		550	550	
9	Hołodówka		185	185	
10	Honiatycze		277	320	
11	Horożanna mała i Laska dominikalna .		300	300	
12	Horożanna wielka		883	883	
13	Hoszany		400	400	
14	Jatwięgi		200	200	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Kalniów recte Kahujów		65	65	
16	Komarno, Andryanów, Ostroróg, Burcze Chłopy, Chłopy Ostrów, Chłopy-Stary dwór, Czułowiec Jakimcze, Katarzyniec, Katarzyniec-Horbula, Kołodruby, Klicko, Litewska, Łowczyce pod groblą, Łowczyce cerkiewne Nowawieś, Podzwierzyniec, Powerchów, Rumno, Tatarynów i Porzecze. . . .		10.730	10.730	
17	Koniuszki królewskie i Ostrów pohorecki		308	308	
18	Kolbajowice część		225	225	
19	Koropusz		280	280	
20	Kościelniki		180	180	
21	Knihynicze		130	130	
22	Kropielnlki		100	100	
23	Kupniowice stare i nowe . . .		280	280	
24	Laszki zawiązane (Austerya) . . .		480	480	
25	Manasterzec		152	180	
26	Mosty i Mosty Gwiniusza . . .		180	180	
27	Michalewice		340	340	
28	Nowosiółki oparskie z Podwysokiem .		120	160	
29	Nichowce (Austerya)		185	185	
30	Woszczańce i Kanofosty		250	250	
31	Podolce		125	125	
32	Pohorce		505	505	
33	Podhajczyki		200	200	
34	Romanówka		70	70	
35	Ryczychów		250	250	
36	Rozdziałowice		200	200	
37	Rudki		4.826	4.826	
38	Sosułów i Koniuszki tuligłowskie .		350	350	
39	Szeptyce		300	300	
40	Terszaków		193	115	
41	Uherce wiśniawskie		214	201	
42	Wańkowice		150	150	
43	Werbiz z Gajkowem		600	600	
44	Krukawiec ad Koniuszki tuligłowskie .		170	170	
45	Wistowice		405	405	
46	Ostrów		88	88	
	Razem . .		28.891	28.911	

Wykaz 52.

Powiat Rzeszów.

1	Annopol		500	500	
2	Babice		1.300	1.300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
3	Baryczka i Byrysz Mianowszczyzna		80	80	
4	Blizianka		154	154	
5	Błażowa-Białka-Piątkowa Popielak i Futoma		2.925	2.925	
6	Błędowa zgłobieńska		60	60	
7	Boguchwała		601	601	
8	Bratkowiec		981	981	
9	Brzeżanka-Gbiska-Godowa Skrzyńskiego-Grodzisko-Tropie i Łętownia		406	406	
10	Brzezówka		60	60	
11	Budy		170	170	
12	Bzianka		58	58	
13	Cierpisz dolny i górny		150	150	
14	Czudec miasto-przedmieście Czudeckie Nowawieś-Wyżne-Piekarówka-Zaborów i Glinin ad Zaborów		4.066	4.500	
15	Dąbrowa		146	146	
16	Dobrzechów		160	160	
17	Glinik charzewski		275	275	
18	Głogów z Wygodą, Nawzór, Leśna Wola Borsuk i Annopol w lesie		3.750	3.750	
19	Godowa		80	80	
20	Grzegorzówka		69	69	
21	Gwoździanka		48	48	
22	Gwoźnica dolna 2 części, Gwoźnica górna 2 części Gwoźnica średnia		445	445	
23	Hucisko ad Jawornik i Hadle szklarskie		625	625	
24	Hucisko ad Przewrotne		140	140	
25	Hyżne		321	321	
26	Jasionka i Wulka pod lasem		240	240	
27	Jawornik		1.125	1.125	
28	Konieczkowa		197	197	
29	Kraczkowa		1.000	1.000	
30	Krasne		511	511	
31	Lutoryż		240	240	
32	Lutcza		625	625	
33	Lipie		25	25	
34	Łąka		175	175	
35	Łukawiec		305	305	
36	Malawa		241	241	
37	Markuszowa		35	35	
38	Mrowla		244	244	
39	Niebylec i Małówka		1.410	1.410	
40	Niechobrz, Racławówka, Kielanówka i Zabierzów		800	800	
41	Nosówka		150	150	
42	Jawornik niebylecki		120	120	
43	Palikówka		250	250	
44	Pobitno Wierzbówka		2.100	2.100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
45	Podzamcze, Staroniwa górna i dolna Drabinianka		3.650	3.650	
46	Pogwizdów		75	75	
47	Połomyja z Godajówką		205	205	
48	Przewrotne		350	350	
49	Przybyszówka na całem terytoryum z Staszówką		800	800	
50	Rudna mała i Rudna wielka		500	500	
51	Słocina i Chmielnik z Owsianką także Lisim kątem zwaną		1.120	1.120	
52	Słocina Lecka		100	100	
53	Słonka vel Solanka		83	85	
54	Staromieście górne i dolne, Zgłobień, Wola zgłobieńska, Miłocin i Ruska wieś		8.829	8.829	
55	Stobierna		220	220	
56	Straszydło, Czerwonka ad Straszydło		420	420	
57	Strzyżów miasto i Strzyżów przedmieście		2.600	2.600	
58	Swilcza		935	935	
59	Styków, Styków-Huta, Wola cicha i Rogoźnica		250	250	
60	Terliezka		65	65	
61	Trzciana		525	525	
62	Tyczyn, Biała, Hermanowa dolna i górna, Siedliska, Lubenia, Borek stary i nowy, dwie Dylęgówki, Błędowa Tyczyńska, Kielnarowa, Sklary, Widaczów i Budziwój		8.945	8.945	
63	Wilkowyja		40	40	
64	Wola rafałowska		180	180	
65	Woliczka		60	60	
66	Wysoka (Bienaszewskiego)		100	100	
67	Zabrałówka część I. II. III.		370	370	
68	Zabajka		525	525	
69	Zaczernie (Rosenbaumówki) Nowa wieś Trzebowiska		971	971	
70	Zaczernie Rosenbaumówka		227	227	
71	Zalesie z przysiółkiem: Czekaj i Matysówka		810	810	
72	Zarzyce		125	125	
73	Zwięczyca		300	300	
74	Żarnowa		271	271	
75	Żyznów		350	350	
76	Pobitno (bez Wierzbówki) i Załężе		1.612	1.612	
77	Rzeszów (stacya)		600	600	
	Razem		63.576	64.010	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 53.

Powiat Sambor.

1	Babina		850	850
2	Barańczyce wielkie		380	380
3	Barańczyki		160	160
4	Bereznica (8 części)		400	400
5	Bilina wielka		650	650
6	Bilinka mała		385	385
7	Biskowiec		2.704	2.704
8	Brzegi		800	800
9	Brześciany		250	250
10	Bukowa		350	350
11	Burczyce stare		250	250
12	Byków (Rychlickiego i Lityńskiego)		310	310
13	Bylice		689	700
14	Chlewiska		190	190
15	Czaple-Humieniec-Pawłówka-Wola rajnowa-Janów-Kornice-Torhanowice i Wola baraniecka		1.610	1.610
16	Czerchawa		313	313
17	Czukiew		660	660
18	Glinna		70	90
19	Horodynia cała		586	575
20	Horodyszcze całe		480	480
21	Kalinów		250	250
22	Kotowania		132	132
23	Koweniec		130	130
24	Kulczyce (całe)		540	540
25	Lutowiska		300	300
26	Łanowice		300	300
27	Łąka czyli Łuka foroszcza (cała)		735	735
28	Majnicz-Zady		356	356
29	Maksymowice		400	400
30	Mistkowice		250	250
31	Mokrzany		160	160
32	Nadyby		264	264
33	Nowoszyce-Ozimina-Prusy		520	520
34	Neudorf		140	140
35	Olszanik		300	300
36	Ortynice część, z Bykowem		118	118
37	Piniany-Dublany-Kranzberg-Czyszki-Kornalowice-Dąbrówka-Krużyki-Kąty-Głęboka-Sąsiadowice-Błażów 5 części, Sielec 9 części, Dorożów-Wykoty dolne		6.292	6.292
38	Radłowice i Uherce zaplatyńskie		3.890	3.890

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
39	Rajtarowice część		400	400	
40	Rakowa		500	500	
41	Rogóżno		250	250	
42	Siekierczyce		400	400	
43	Sprynia		150	150	
44	Spryńka		59	59	
45	Strzałkowice		300	300	
46	Stupnica		276	276	
47	Szade		101	101	
48	Tatary		350	350	
49	Torczynowice		300	300	
50	Waniowice (części siedm), Mrozowice i Pianowice		1.480	1.480	
51	Więckowice z Wolą		200	200	
52	Władypol i Sadkowice		200	200	
53	Wojtuczyce		953	953	
54	Wołoszcza		600	600	
55	Wola błażowska część I. i II. i Zwór		560	560	
56	Zarajsko		150	150	
57	Sprynia wielka, część zwana „Sprynia podolska“		275	275	
58	Ortynice bez części Lityńskiego		106	106	
59	Wykoty przy folwarku górnym (Dąbrowa) pod Maksymowicami i przy przystanku kolei żelaznej w Wykotach ad Wojutycze		280	280	
	Razem		35,054	35.074	

Wykaz 54.

Powiat Sanok.

1	Bażanówka		83	83	
2	Besko, Poręby, Milcza, Mymon, Wiżnejówka i Zmysłówka		700	700	
3	Bukowsko i Bukowsko-Nędza		2.700	2.700	
4	Bykowce		275	275	
5	Bzianka		148	148	
6	Chmorówka		120	120	
7	Czystohorb		190	190	
8	Darów i Darów adwokacya		160	160	
9	Dąbrówka ruska, Sanoczek, Stróże wielkie i małe		985	985	
10	Dolina		270	270	
11	Dudyńce		92	92	
12	Falijówka I. II. III. IV. i V. część		167	167	
13	Głębokie		150	150	
14	Chłomcza vel Chłomica i Łodzina		313	313	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Hołuczków		132	132	
16	Jaćmierz, Posada dolna, Posada górna (wyżna)		500	500	
17	Jasiel		50	50	
18	Jaśliska miasto, Jaśliska wieś, Posada jaśliska, Wola wyżna, Wola niżna, Rudawka jaśliska, Zawadka ad Jaśliska, Czeremcha, Lipowiec, Szklary, Daliowa, Królik polski, Królik wołoski Kamionka		2.250	2.250	
19	Seńkowa Wola i Wola jaworowa		224	224	
20	Jurowce część I. II. i III., Popiele I. i II. część, Srogów górny część I. II. i III., Raczkowa część I. II. i III., Kostarowce i Czerteż		1.195	1.195	
21	Kamienne		50	50	
22	Karlików, Tokarnia i Wola Piotrowa		579	579	
23	Klimkówka		300	300	
24	Komańcza, Mików, Dołżyca, Duszatyn i Prełuki		1.605	1.605	
25	Kulaszne		200	200	
26	Lalin		190	190	
27	Ładzin		250	250	
28	Liszna		85	85	
29	Mokre, Morochów i Zawadka morochowska		500	500	
30	Moszczanice, Moszczanice Wójtowstwo i Surowica		250	250	
31	Niebieszczany		600	600	
32	Nowosielec, Gniewosz		587	587	
33	Nowotaniec I i II. Nadolany, Nagórzany, Pielmia I. i II. część		1.400	1.400	
34	Olchowce, Dębna, Międzybrodzie, Tyrawa solna i Zahutyń		2.150	2.150	
35	Odrzechowa i Urbanówka		500	500	
36	Osławica		419	419	
37	Pisarowce i Pisarowce część		280	280	
38	Płonna, Kożuszne i Wysoczany		557	557	
39	Płowce		51	51	
40	Pobidno		120	120	
41	Posada Olchowska		1.850	1.850	
42	Prusiek		200	200	
43	Przybyszów		100	100	
44	Puławy i Puławy adwokacya		170	170	
45	Rakowa		440	440	
46	Radoszyce		391	391	
47	Rotnowica		73	73	
48	Rymanów, Posada górna, Posada dolna, Bałucianka, Wulka, Posada, Bidacz,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Polany, Wisłoczek, Tarnawka, Rudawka, Zawoje, Wołtuszowa i Deszno .		8.000	8.000	
49	Siemuszowa i Rohatynka . . .		390	390	
50	Sieniawa		150	150	
51	Srogów dolny		150	150	
52	Strachocin		250	250	
53	Szczawne		500	500	
54	Trepcza		375	375	
55	Tyrawa wołoska (w pow. Sanockim) i Rozpucie (w pow. Dobromilskim) .		1.250	1.250	
56	Turzańsk. Repedź i Jawornik . .		1.201	1.201	
57	Wielopole		140	140	
58	Wisłok wielki dolny		195	195	
59	Wisłok wielki część, własność Józefa Hauta		300	300	
60	Wola krecowska		107	107	
61	Wolica i Wulka		335	335	
62	Wujskie i Załuż		750	750	
63	Zabłotce		200	200	
64	Zagórz, Zagórz klasztorny i Zasław .		3.655	3.655	
65	Zarszyn, Długie, Wróblik szlachecki, Dąbrówka polska i Posada sanocka .		6.000	6.000	
66	Zboiska		72	72	
	Razem . .		48.621	48.621	

Wykaz 55.

Powiat Skałat.

1	Borki małe		280	280	
2	Chmieliska		940	940	
3	Czerniszówka		350	350	
4	Dorofijówka		600	600	
5	Dubkowce		285	285	
6	Faszczówka i Tarnoruda . . .		1.400	1.400	
7	Grzymałów, Bucyki, Mazurówka, Podlesie i Eleonorówka		3.900	3.900	
8	Hałuszczyńce (wszystkie 7 części) .		650	650	
9	Hlibów z Tarasówką i Lasem hlibowskim		800	800	
10	Iwanówka		380	380	
11	Kaczanówka		800	800	
12	Kołodziejówka i Panasówka . . .		1.700	1.700	
13	Kokoszyńce		705	705	
14	Kozina		650	650	
15	Krasne i Kuta Kraśniańska . . .		1.000	1.000	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Leżanówka i Bilitówka		50	50	
17	Łuka-mała		1.200	1.200	
18	Mołczanówka		500	500	
19	Mysłowa i Supranówka		490	490	
20	Nowosiółki grzymałowskie		305	460	
21	Okno		700	700	
22	Orzechowiec		900	900	
23	Ostapie		1.000	1.100	
24	Pajówka		325	325	
25	Połupanówka		410	410	
26	Podwołoczyska, Staromiejszczyzna cała i Zadniszówka		10.100	10.100	
27	Poznanka hetmańska		350	350	
28	Poznanka gniła		400	400	
29	Rosztowce i Mazurówka		250	250	
30	Rosochowaciec		270	270	
31	Rożyska		500	500	
32	Sadzawki		160	160	
33	Skałat miasto, Skałat stary, Nowosiółka skałacka, Krzywe i Horodnica		9.200	9.200	
34	Soroka		150	150	
35	Sorocko z Mytnicą i Józefówką		750	750	
36	Stawki		500	500	
37	Touste, Kąt i Przekalec		1.350	1.350	
38	Turówka		600	600	
39	Wolica, Kałaharówka, Kręciołów i Wychwatyńce czyli Czechawa		2.000	2.000	
40	Zarubińce		375	375	
41	Żerebki królewskie		300	300	
42	Żerebki szlacheckie		280	280	
43	Zielona		325	325	
44	Aleksandrówka		35	35	
45	Dubkowce, Ścianka		100	100	
	Razem		48.315	48.470	

Wykaz 56.

Powiat Śniatyn.

1	Albinówka		96	96	
2	Bełełuja		303	303	
3	Borszczów		350	350	
4	Chlibiczyn polny		850	850	
5	Dżurów I. i II. część		950	950	
6	Hańkowce		300	300	
7	Karłów i Uście		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
8	Krasnostawce		520	520	
9	Kułaczyn		1.100	1.100	
10	Lubkowce		410	410	
11	Mikulińce i Budyłów		1.400	1.400	
12	Nowosielica		910	910	
13	Oleszków i Kielichów		580	580	
14	Orelec		437	437	
15	Podwysoka z Demnią		1.200	1.200	
16	Popielniki		530	530	
17	Potoczek		401	401	
18	Rożnów i Trościaniec		3.600	3.600	
19	Rudniki		760	760	
20	Rusów		700	700	
21	Stecowa		1.515	1.515	
22	Tuczapy		380	380	
23	Widynów		141	141	
24	Wołczkowce		912	912	
25	Zabłotów, Zabłotów przedmieście, Tułuków i Demczyce		6.550	6.550	
26	Załucz nad Czeremoszem, Kniaże, Drachotymów i Zawale		3.100	3.100	
27	Ilińce		1.135	1.135	
28	Zadubrowce		482	482	
29	Trójca		1.140	1.140	
	Razem		31.052	31.052	

Wykaz 57.

Powiat Sokal.

1	Baranie Peretoki		200	200	
2	Boratyn i Madziarki		700	700	
3	Berejów, Budynin i Zabcze murowane		1.450	1.450	
4	Byszów		380	380	
5	Cebłów		500	500	
6	Chorobrów		450	450	
7	Chłopiatyn		250	250	
8	Cieląż i Konotopy		1.000	1.000	
9	Dłużniów		200	200	
10	Dobroczyn		952	952	
11	Głóchów		320	320	
12	Hatowice		200	200	
13	Hohołów		206	206	
14	Horbków		504	504	
15	Horodyszcze bazyljańskie		100	100	
16	Horodłowice część I. i II.		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
17	Hulcze i Hochłów		550	550	
18	Ilkowice, Skomorochy, Świtarzów i Rolikówka		1.552	1 552	
19	Jastrzębica miasto i wieś		300	300	
20	Kopytów		400	400	
21	Korczyn i Rozdziałów		1.100	1.100	
22	Kościaszyn		250	250	
23	Krystynopol, Kłusów, Nowy dwór, Bendziucha i Łapajówka		4.555	4.555	
24	Leszczków		400	400	
25	Liski		600	600	
26	Liwcze		122	122	
27	Łuczyce, Bujawa, Szarpańce, Leszczatów i Bobiatyn		1.763	1.763	
28	Machnów vel Machnówek		260	260	
29	Moszków, Szmitków, Bojanice, Opulsko, Sobieszów i Ostrów		5.610	5.610	
30	Myców		300	300	
31	Oserdów		400	400	
32	Parchacz, Sielec, Zawonie ad Sielec		2.000	2.000	
33	Perespa i Zubków		720	720	
34	Pieczygóry		120	120	
35	Piwowszczyzna		500	500	
36	Poździmierz z Wygodą		450	450	
37	Poturzyca z Wulką poturzycką		1.000	1.000	
38	Przewodów		450	450	
39	Przemysław cały		400	400	
40	Radwańce z Wulką radwańską		236	315	
41	Rusin, część I.		400	400	
42	Sawczyn		265	265	
43	Spasów i Pierwiatycze		1.000	1.000	
44	Starygród		500	500	
45	Steniatyn z Rozolówką i Rojatyn z Józefką		600	600	
46	Sulimów		200	200	
47	Tartaków miasto i wieś Tartakowice		2.632	2.632	
48	Torki i Zboiska		520	520	
49	Tyszyca		120	120	
50	Tudorkowice, Mianowice i Szychtary		670	670	
51	Tuszków		350	350	
52	Uhrynów i Nuśmice		900	900	
53	Ulwówek		475	475	
54	Waniów		600	600	
55	Waręż miasto, Waręż wieś, Hordyszcze waręskie Korków i Lubów		3.300	3.300	
56	Wierzbiąż cały		350	350	
57	Winniki ad Dłużniów		40	40	
58	Wolica Komorowa, Komorów i Horodylec		1.300	1.300	
59	Wojsławice		685	685	
60	Wołświn		400	400	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
61	Worochta		300	300	
62	Wyżłów		150	150	
63	Zawisznia		900	900	
64	Żniatyn		300	300	
65	Lasy bełskie, Gura, Kuliczków, Prusinów i Witków		880	880	
66	Żużel		700	700	
	Razem		50.287	50.366	

Wykaz 58.

Powiat Stanisławów.

1	Bednarów I i II część		1.100	1.100	
2	Błudniki		720	720	
3	Bratkowce		734	734	
4	Bryń		235	235	
5	Chorostków		425	425	
6	Ciężów		515	515	
7	Czerniejów Chryplin i Chomiaków		2.500	2.500	
8	Delejów, Tumierz, Łany i Wodniki		2.140	2.140	
9	Dorochów i Kurypów		820	820	
10	Dubowce i Dehowa		502	502	
11	Hanusowce i Jastrzębiec		705	705	
12	Jamnica		610	610	
13	Jeziorko		155	155	
14	Jezupol		1.383	1.383	
15	Knihinin część miasta Stanisławowa, Knihinin część Diamandowej i Knihinin część Eigenfelda		21.000	21.000	
16	Knihinin część Stojowskich		800	800	
17	Kołodziejów		300	300	
18	Kołodziejówka i Dobrowlany		550	550	
19	Kończaki stare		250	250	
20	„ nowe		450	450	
21	Komarów		500	500	
22	Kozina		240	240	
23	Krechowce		1.200	1.200	
24	Kryłos i Podgrodzie		904	904	
25	Krymidów		200	200	
26	Majdan, Majdan (Huta stara i nowa), Majdan (Hucisko stare i nowe)		446	446	
27	Marjampol i Wołczków		1.625	1.625	
28	Meducha (Część łac. probostwa w Obroszynie)		50	50	
29	Meducha (Część łac. Arcybiskupstwa Lwowskiego		301	390	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
30	Mekietyńce, Podłuże i Uhorniki		3.000	3.000	
31	Opryszowce		550	550	
32	Ostrów		130	130	
33	Pacyków		506	506	
34	Pasieczna (część łac. probostwa w Stanisławowie)		400	400	
35	Pasieczna (część Weingartenowej		458	458	
36	Pasieczna (część Halpernów)		360	360	
37	Pasieczna (w karczmie pod Nr. 66)		185	185	
38	Pawełcze		610	610	
39	Perłowce i za Niemszyn pow. Rohatyn		250	250	
40	Pitrycz		114	114	
41	Podbereże		700	700	
42	Pukaczowce		250	250	
43	Radcza		660	660	
44	Sapachów		205	205	
45	Siedliska		90	90	
46	Sielec		600	600	
47	Siemikowce		560	560	
48	Sobotów		105	105	
49	Sty Stanisław		500	500	
50	Temerowce		172	172	
51	Tustań		400	400	
52	Tyśmieniczany		917	917	
53	Ubrynów górny i Rybno		740	740	
54	Dto dolny		500	500	
55	Uzin		450	450	
56	Wiktorów		665	665	
57	Wołczyniec		800	800	
58	Wysoczanka		202	202	
59	Załukiew i Halicz (część gr. kat. Metrop.		2.000	2.000	
60	Załukiew-Nalepice		1.500	1.500	
61	Zabereże		250	250	
62	Zagwoździ (część Jabłonowskich)		604	604	
63	Zagwoździ Łukwica		25	25	
64	„ Brenczówka		100	100	
65	„ na Czarnem		30	30	
66	Międzyborce		500	500	
	Razem		61.448	61.537	

Wykaz 59.

	Powiat Staremiasto.				
1	Baczyna		265	250	
2	Bilicz, Busowisko, Hołowiecko, Lenina mała, Łopuszanka, Łużek górny, Na-				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	uczułka mała, Potok wielki, Strzelbice, Strzytki, Terło, Tysowice, Wołoszynowa i Wiciów, Lenina wielka .		3.777	3.777	
3	Błozew górna		326	326	
4	Chyrów, Posada chyrowska, Bąkowice, Polana, Suszyca mała . . .		6.751	6.751	
5	Felsztyn i Posada felsztyńska . .		1.510	1.800	
6	Gatówka, Bystra kolonia, Grąziowa kolonia etc.		400	400	
7	Grodowice.		360	360	
8	Kobło stare		120	120	
9	Koniów, część Koniowa . . .		312	312	
10	Laszki murowane, Laszki miasteczko, Szumina, Berezów i Tarnawka .		1.050	1.050	
11	Ławrów		360	360	
12	Libuchowa		101	102	
13	Nauczułka wielka		105	108	
14	Niedzielna		100	100	
15	Rosochy część (wszystkie części) . .		202	202	
16	Sliwnica		100	100	
17	Smolnica		450	450	
18	Sozań		125	125	
19	Spas		800	800	
20	Słochynie		400	400	
21	Straszewice		200	200	
22	Suszyca rykowa		65	65	
23	Suszyca wielka		882	882	
24	Terszów		650	650	
25	Topolnica część, Szymanówka I, II., III., IV., V.		510	530	
26	Topolnica część Halperna . . .		60	60	
27	Topolnica część Kopystynszczyzna .		30	10	
28	Towarnia		150	150	
29	Tycha		120	120	
30	Turze część (wszystkie części) . .		620	620	
31	Wola Koblańska		150	150	
32	Wołcza dolna		251	251	
33	Buczów		200	200	
	Razem . .		21.502	21.781	

Wykaz 60.

	Powiat Stryj.				
1	Bereźnica		230	230	
2	Błonie ad Koniuchów		170	170	
3	Bratkowce część I.		550	550	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
4	Bratkowce część II.		551	520	
5	Chaszorowanie		139	139	
6	Chodowice		200	200	
7	Daszawa		360	360	
8	Dobrowlany (nowy dwór)		355	355	
9	Dobrzany		1.250	1.250	
10	Dołhe, Stańków i Falisz z Piłą		1.400	1.400	
11	Duliby i Grabowiec		1.935	1 935	
12	Dołhołuka I., II., na całem terytoryum z wyjątkiem Błoń ad Dołhołuka		400	400	
13	Dzieduszyce wielkie		310	310	
14	Dzieduszyce małe		165	165	
15	Gelsendorf		300	300	
16	Grabowiec koło Skolego		121	121	
17	Hołowiecko		301	301	
18	Hołobutów		1.000	1.000	
19	Hrebenów		360	360	
20	Hurnie		410	410	
21	Hutar		270	270	
22	Jamielnica i Jamielniki część Reingewürtza		270	270	
23	Jelonkowate		235	235	
24	Kawsko część dóbr (na całem terytoryum)		605	605	
25	Kawczykąt		220	220	
26	Kalne		150	150	
27	Kłodnica		180	180	
28	Komarów		80	80	
29	Koniuchów		200	200	
30	Korszyn część i Kruszelnica		1.660	1.660	
31	Koziowa		582	582	
32	Libuhora		512	512	
33	Ławoczne		686	686	
34	Lubieńce, Hromohorb, Stynawa wyżna, Synowódzko niżne i wyżne bez Dębiny, Tyszownica, Truchanów, Międzybrody, Pobuk bez Demni ad Pobuk, Rozhurcze, Błonie dołhołuckie i Siemiginów		3.900	3.900	
35	Łany Sokołowskie		113	113	
36	Łukawica wyżna		159	—	
37	Łukawica (Hodorów, Pöltersdorf)		46	46	
38	Łukawica niżna		300	300	
39	Łotatniki, Oleksińce stare i nowe z Jaroszycami		210	210	
*40	Manasterce		236	236	
41	Morszyn z wyjątkiem prawa wyszynku na terytoryum kąpielowem		409	409	
42	Nieżuchów		670	670	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 18`0.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
43	Oporzec		900	900	
44	Oprawa (Orawa)		410	410	
45	Orawczyk i Tysowia		235	235	
46	Pławie		400	400	
47	Podhorce		340	340	
48	Pohar		180	180	
49	Podhorodce, Jamielniczki część Brödera, Sopot i Urycz		1.700	1.700	
50	Pukienicze		380	380	
51	Rożanka niżna		420	420	
52	Rożanka wyżna		518	518	
53	Ryków		100	100	
54	Siechów		250	250	
55	Skole miasto i wieś, Dębina ad Synowódzko wyżne, Demnia ad Pobuk i Korostów		11.285	11 758	
56	Smorze górne i dolne, Smorze miasto, Annaberg i Felicienthal, Klimiec		1.700	1.700	
57	Sokołów		830	830	
58	Sławsko		577	577	
59	Strzałków		255	255	
60	Stryhańce		164	164	
61	Stynawa niżna		800	800	
62	Tarnawka		525	525	
63	Tatarsko		70	70	
64	Tuchla		682	682	
65	Tucholka		562	562	
66	Uhersko, Wownia i Glinka ad Wownia		894	800	
67	Wierczany		500	500	
68	Wolica i Pietniczany		150	150	
69	Wola dołhołucka część I.		60	60	
70	„ „ „ II.		75	75	
71	Wołosianka i		392	392	
72	Wyżłów I. i II część i Żupanie wszystkie części		300	300	
73	Żulin		353	—	
74	Karlsdorf		50	50	
75	Łukawica górna		46	—	
76	Demnia ad Pobuk		287	—	
77	Ubereż ad Manaster		150	150	
78	Błonie ad Bratkowce		1.000	1.000	
	Razem		49.740	49.243	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1880.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 61.

Powiat Tarnobrzeg.

1	Baranów z przyległościami, Dymitrów wielki i mały, Durdy, Koło, Skopanie Suchorzów, Knapy, Wola gołego, Przewóz i Smykle		4.000	4.000
2	Brzoza		200	200
3	Chwałowice, Łążek większy i mniejszy, Grudza i Witkowice . . .		1.050	1.050
4	Dąbrowica i Józefów ad Dąbrowica .		270	270
5	Dmytrów wielki (Annopol) . . .		190	190
6	Domacyny wielkie i małe . . .		150	150
7	Dzików v. Tarnobrzeg, Dzików wieś, Miechocln, Zakrzów, Sielce, Wielowieś, Trześń z Furmanami, Zupauie z Jeziorkami, Sobów szlachecki, Dęba z tarnowską wolą, Rozalin z Gabrielinem, Grębów szlachecki . .		11.100	14.000
8	Kocmierzów		88	88
9	Motycze nobile		75	75
10	Motycze spirituale		75	75
11	Mokrzyszów, Stale, Sobów i Krawce .		1.570	1.785
12	Nadbrzezie, Ostrówek, Grębów, Jamnica, Wydra, Zapoledwik, Zabrnie, Jeziorko, Gorzyce z Pączkami, Zaleszany (wszystkie części), Nagnajów, Siedleszany, Kołowa wola, Chmielów, Alfredówka, Cygany, Jadochy, Machów, Ociec i Kaimów		7.200	7.250
13	Pniów z Antoniowem, Czekajem, Dąbrówką, Wolą antoniowską, Żabnem pniowskiem i Orzechowem . . .		600	600
14	Popowice		110	110
15	Radomyśl, Nowiny, Żabno, Skowierzyn Skowierzynek, Wulka skowierzyńska, Wrzawy, Dąbrowa wrzawska, Gorzałkowice, Łapiszów, Kawęczyn i Sadowie		2.600	2.600
16	Rozwadów z Młodyniem rozwadowskim, Charzewice z przysiółkiem Poranie, Sochy i Bór, Pilchów z Agatówką, Turbia z Zaosiem, Obojna, Brandwica z przysiółkiem Księże kolano, Bąków, Musików ad Brandwica, Rzeczyca długa z przysiólkiem Kochany, Rzeczyca okrągła, Kępa ad Dąbrowa, Dąbrowa			

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1880.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	rzeczycka, Wola rzeczycka, Ruda Jastkowska, Jastkowice z przysiółkiem Szwedy, Dębowiec, Moskale, Kuziory, Wola turebska ad Turbia . .		8 350	8.350	
17	Sokolniki		600	600	
18	Zalesie ad Gorzyce		150	150	
19	Zarzekawice		50	50	
20	Zbydniów, Dzierdziówka i Majdan zbydniowski		564	564	
	Razem . .		38.992	42.157	

Wykaz 62.

Powiat Tarnopol.

1	Bajkowce stare		250	250	
2	Bajkowce nowe r. Bajkowce . . .		150	150	
3	Baworów i Zastawie , . . .		1.120	1.120	
4	Berezowica wielka (połowa) i część .		1.502	1.502	
5	Biała		700	700	
6	Białoskórka		227	227	
7	Borki wielkie		800	800	
8	Bucniów		500	500	
9	Cebrów		400	400	
10	Chodaczków wielki		640	640	
11	Chodaczków mały		700	700	
12	Czartorya		300	300	
13	Czernielów		621	600	
14	Czernielów r. Czołhaszczyzna . .		250	250	
15	Czernielów mazowiecki . . .		900	900	
16	Czenielów ruski ($^2/_3$ Anielówki) . .		250	250	
17	Czernielów ruski ($^1/_3$ Anielówki) . .		50	50	
18	Czystyłów		433	433	
19	Denesów wielki i mały . . .		880	880	
20	Ditkowce , ...		140	140	
21	Demamorycz i Dołżanka . . .		1.380	800	
22	Draganówka		383	383	
23	Dubawce , ...		362	362	
24	Dyczków Kralsówka i Konstantynówka .		1.000	1.000	
25	Grabowiec		200	200	
26	Hładki		300	300	
27	Hłuboczek wielki		909	909	
28	Horodyszcze		300	300	
29	Janówka		210	210	
30	Jankowce		460	460	
31	Jankowce v. Hładczyzna . . .		30	30	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
32	Krowica		805	805	
33	Iwaczów górny		371	350	
34	Iwaczów dolny		380	380	
35	Isypowce		113	125	
36	Kipiączka		150	150	
37	Kokutkowce		150	150	
38	Kozówka (część Mochnackiego)		388	360	
39	Kozówka (część Sozańskiego)		260	260	
40	Kupczyńce, Morawszczyzna, Kupczyńce-Kupczyniec, Kupczyńce III. Sek.		1.600	1.600	
41	Kupczyńce Maryanka z Józefówką		102	102	
42	Kurowce (część Rozwadowskiego)		120	120	
43	Kurowce		188	188	
44	Kutkowce		210	210	
45	Magdalówka		360	360	
46	Małaszowce		200	200	
47	Maryanka		55	55	
48	Mikulince, Krzywki Łuczka, Wola mazowiecka, Ładyczyńce z Wolicą, Konopówka i Ludwikówka		5.000	5.000	
49	Mszaniec		500	500	
50	Myszkowiec i Łuka wielka		1.800	1.800	
51	Nastasów i Nastasów-Koniuchy		1.060	1.060	
52	Nosowce		140	140	
53	Obarzańce i Zarudzie		425	425	
54	Ostalce i Suszyn		1.500	1.500	
55	Ostrów		940	940	
56	Pleszkowce		200	200	
57	Płotycz		792	792	
58	Poczapińce		371	371	
59	Proniatyn		280	280	
60	Proszowa		286	286	
61	Romanówka		380	380	
62	Rysinówka		120	120	
63	Seredyńce		150	150	
64	Skomorochy		510	510	
65	Smolanka		300	300	
66	Smykowce		250	250	
67	Szlachcińce, Łozowa i Kurnik szlachciniecki		850	850	
68	Stechnikowce		375	375	
69	Słupki		400	400	
70	Toustoług mały		39	39	
71	Toustoług		250	250	
72	Worobiówka		150	150	
73	Zabojki		356	356	
74	Zagrobela i Petryków		3.687	3.687	
75	Zaścianka		183	183	
76	Podsmykowce		60	60	
77	Pokropiwna		220	220	
	Razem	—	43.373	42.735	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 63.

Powiat Tarnów.

1	Biała, Dąbrówka infułacka, Chyszów, Gumniska, Głów Jodłówka, Wałki, Wola rzędzińska, Klikowa, Komorów Koszyce wielkie, Krzyż wielki, Krzyż mały, Komborska Wola Łękawiec, Łękawka, Lisia góra, Mikołajowice, Nowodworce, Niedomice, Ostrów Poręba, Pawęzów, Rzędzin, Rudka, Sierakowiec Swierzków I, II, III. IV, Skrzyszów, Szynwałd, Smigno, Tarnowiec, Wola tarnowiecka (Wałki) Trzemeśnia, Zawada, Zaczerniec, Wierzchosławice, Zalasowa, Żukowice stare i nowe pow. Pilzno, Laszki i Mirkówka . .		4.270	4.270	
2	Bistuszowa		109	109	
3	Błonie		100	100	
4	Bobrowniki wielkie małe i Jurków .		237	237	
5	Bursztyn		100	100	
6	Brzozowa		262	262	
7	Chojnik		120	120	
8	Dąbrówka tuchowska		110	110	
9	Garbek		36	36	
10	Golonka		70	70	
11	Gromnik i Gromnik-Szydłowa . .		600	600	
12	Ilkowce, Rudno i Sanoka . . .		180	180	
13	Janowica Gerowa, Podbrzeże . .		230	230	
14	Jastrząbka nowa I, II		152	152	
15	Jodłówka tuchowska i wojtowska . .		191	208	
16	Karwodza dolna i Karwodza część .		320	320	
17	Kilanowiec		78	78	
18	Kobierzyn		30	30	
19	Koszyce małe i Koszyce-Ostrobowska wola		150	150	
20	Kowalowa dolna		71	71	
21	Lichwin górny, dolny, Lichwin-Brzezia, Lichwin, Kosowczyzna . . .		100	100	
22	Łęg górny, dolny, średni, Partyń i Łęg ad Partyń		350	350	
23	Łęka siedlecka		94	100	
24	Łowczuwek i Łowczuwek część . .		190	190	
25	Łowczów		86	86	
26	Lubcza ad Szczepanowice Dąbrówka ad Szczepanowice		100	100	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1880.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
			zł. wal. austr.		
27	Lubinka I, II.		110	110	
28	Łukowa		30	30	
29	Meszna opacka		55	55	
30	Meszna szlachecka		25	25	
31	Piotrkowice-Pokałówka		16	16	
32	Piotrkowice		200	200	
33	Pleśnia Eisenbanowska		150	150	
34	Pogórska wola i Pogórze		474	474	
35	Radlna		80	80	
36	Rychwałd		13	13	
37	Ryglice i Janina		1.834	1.834	
38	Rzuchowa		158	158	
39	Siedlec		80	80	
40	Siedliska jezuickie		75	75	
41	Siemiechów górny i dolny		320	320	
42	Swiebodzin I, II, III.		120	120	
43	Tuchów (wszystkie części)		4.500	4.500	
44	Uniszowa (obie części)		280	280	
45	Woźniczka recte Woźniczna górna		10	10	
46	Woźniczna dolna		10	10	
47	Wróblowice		166	166	
48	Zabłędzie		350	350	
49	Zawodzie folwark Szczepanów		25	25	
50	Zbylitowska góra		545	545	
51	Zgłobice		355	355	
52	Nakle		60	60	
53	Szczepanowice		258	258	
	Razem		18.635	18.658	

Wykaz 64.

Powiat Tłumacz.

1	Babianka i Winograd		800	800	
2	Bohorodyczyn, Kalinowszczyzna i Bohorodyczyn-Telefoszczyzna		525	525	
3	Bortniki i Przybyłów		1.150	1.150	
4	Bratyszów		850	850	
5	Bokówna, Bokówna-Osierna i Miłowanie		800	800	
6	Chomiakówka		260	260	
7	Czarnołożce		130	130	
8	Delawa Budzyń		450	450	
9	Dolina		400	400	
10	Grabierz, Krasiłówka, Krzywoluty nowe i stare, Ottynia, Uhorniki, Worona, Zakrzywce		8.600	8.600	
11	Horyhlady		900	900	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
12	Hryniowce i Puźniki I. i II.		1.395	1.395	
13	Klubowce i Podpieczary		1.375	1.300	
14	Kolińce		550	550	
15	Korolówka		600	600	
16	Kutyska i Okniany		1.200	1.200	
17	Ladzkie szlacheckie		900	900	
18	Markowce		625	625	
19	Niźniów i Antoniówka		2.550	2.550	
20	Oleszów		450	450	
21	Olszanica		800	800	
22	Ostrynia		600	600	
23	Pałahicze Kasztelania		900	900	
24	Petryłów i Nowosiółka		1.500	1.500	
25	Przeniczniki i Pohoma		600	600	
26	Stryhańce, Dołhe, Roszniów i Jurkówka		3.000	3.000	
27	Targowica leśna		450	450	
28	Tarnowica polna		700	700	
29	Tłumacz, Gruszki, Jackówka, Jezierzany, Łokutki, Nadorożna, Olesza i Słobudka		14.100	14.100	
30	Tyśmienica		7.600	7.600	
31	Hostów		800	800	
32	Słobudka		217	260	
	Razem		55.777	55.745	

Wykaz 65.

Powiat Trembowla.

1	Boryczówka i Sozanówka		180	180	
2	Brykula nowa		340	340	
3	Budzanów i Zniesienie		5.120	5.120	
4	Chmielówka, Brykula stara, Darachów z powiatu Podhajec, Podbrykula		2.248	2.248	
5	Dołhe, Dereniówka z Rozkoszą		503	503	
6	Hleszczawa		725	725	
7	Iławcze		1.222	1.222	
8	Iwanówka		390	390	
9	Janów, Słobudka ad Zniesienie, Słobudka część Młyniska		2.218	2.218	
10	Kobyłowłoki z Papiernią i Popławami		860	860	
11	Kulczyce ad Laskowce		127	127	
12	Laskowce		1.900	1.900	
13	Leszniow i Krowinka		1.000	1.000	
14	Mogielnica		1.485	1.485	
15	Ostrowczyk		165	165	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
16	Plebanówka z Chatkami i Łozówka .		700	700	
17	Podhajczyki, Wybranówka, Załawie . .		450	450	
18	Romanówka		1.300	1.300	
19	Semenów, Humniska, Małów, Kaptury, Zaścianocze, Podgorzane i Zieleńcze.		900	900	
20	Skomorosze		364	364	
21	Słobudka ad Olendry i Olendry . .		110	110	
22	Strusów, Bernadówka Nałuże, Pantalicha, Ruzdwiany, Warwaryńce, Zazdrość i Nowy Tyszyn		6.200	6.200	
23	Tiutków		250	250	
24	Wierzbowiec		1.325	1.325	
25	Zubów		150	150	
26	Wolica Trembowelska		200	200	
	Razem . .		30.432	30.432	

Wykaz 66.

Powiat Turka.

1	Boberka i część Boberki Łazarowszczyzną zwana		750	750	
2	Beniawa i Bukowiec		900	900	
3	Borynia, Butelka niżna i wyżna, Wysocko niżne, Hnyła, Jaworów, Jabłonów, Ryków, Mołdawsko, Krywe, Bałmowate, Husne niżne i wyżne, Zadzielsko, Zawadka		4.000	4.000	
4	Dniestrzyk hołowiecki		130	130	
5	Dydrowa górna i dolna		256	256	
6	Dźwiniacz górny i część dóbr Dźwiniacz		259	259	
7	Gwoździec		99	99	
8	Hołosko z Kreciatą, Jasionka masiowa i steciowa, Isaje, Kondratów, Wołosianka mała i wielka, Zubrzyce, Butla, Ilnik, Krasne, Swidnik . .		1.200	1.200	
9	Jasienica zamkowa		225	225	
10	Jawora wszystkie 3 części całe . .		350	350	
11	Ilnik, wszystkie części z wyjątkiem części do br, Liebiga i Spółki należącej		150	150	
12	Iwaszkowce		50	50	
13	Komarniki wszystkie części . . .		400	400	
14	Libuchowa i Krywka		200	200	
15	Łokieć		50	50	
16	Berczek, Chaszczów, Dniestryk dubowy, Jabłonka niżna i wyżna, Lipie, Łomna,				

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
	Łopuszanka, Lachnowa, Michniowiec, Przysłup, Rozłucz, Rypiany, Smereczka, Tureczki niżne i wyżne, Szumiacz, Wołcze i Żukotyn . . .		4.000	4.000	
17	Łosyniec wszystkie 3 części . . .		210	210	
18	Mostków		340	340	
19	Mochnate wszystkie części		180	180	
20	Mielnicze		220	220	
21	Radycz i Myta		150	150	
22	Rosochacz, Folszki i Suchy Potok . .		150	150	
23	Sianki (część koło maszyny zwana) .		100	100	
24	Sokoliki i Sokolik łuszczany . .		275	275	
25	Szandrowiec		325	325	
26	Tarnawa niżna, Tarnawka niżna (2 części) i Tarnawa wyżna . . .		200	200	
27	Turka średnia i górna Turka Nehrebczyna, Turka Zwierzyniec . . .		4.500	4.500	
28	Wysocko wyżne wszystkie części z wyjątkiem części do konwentu OO. Bazylianów i części po Michale Wysoczańskim do Kalmana Rosenberga należącej .		200	200	
29	Wysocko wyżne (Kal. Rosenberg) . .		50	50	
30	„		395	395	
31	Sianki z wyjątkiem części zwanej koło Maszyny		170	170	
	Razem .		20.484	20.484	

Wykaz 67.

	Powiat Wadowice.				
1	Andrychów, Sułkowice, Targanica, Wieprz, Wieprz ad Twierdza, Roczyny, Przykaza, Twierdza i Brzezinka ad Roczyny		13.000	13.000	
2	Babice i Roków		400	400	
3	Barwałd górny		500	500	
4	Paszkówka z Pobiedrem, Benczyn z Benczynkiem, Krzęcin . .		734	1.000	
5	Borek szlachecki		200	200	
6	Brzeźnica radwańska		400	400	
7	Chocznia		1.600	1.600	
8	Chrząstowice		100	100	
9	Facimiech		225	225	
10	Frydrychowice, Przybradź górny i średni, Folwark, Świnki i Przybradź, Ohacz .		1.470	1.500	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
11	Gierałtowice		408	422	
12	Geralтowiczki		200	200	
13	Głębowice górne, dolne		160	160	
14	Gołuchowice		150	150	
15	Gorzeń dolny, Jaroszowice, Mikołaj		1.700	1.700	
16	Gorzeń górny część dwór		80	80	
17	Gorzeń średni		208	208	
18	Graborzyce		460	460	
19	Inwałd i Zagórnik		3.000	3.000	
20	Jaśkowice		240	240	
21	Jaszczurowa, Muchacz, Jamniki		1.600	1.600	
22	Kalwarya zebrzydowska, Bugaj, Brody, Stanisław górny, Marcyporęba (część Brandysa), Brzeźnica, Przytkowice górne i dolne, Barwałd średni, Wysoka z Radocką górą, Wielkie drogi		11.000	11.000	
23	Klecza dolna		320	320	
24	„ górna		120	120	
25	„ średnia		240	240	
26	Kossowa		60	60	
27	Laskowa i Zastawie ad Laskowa		373	373	
28	Lgota część przy gościńcu		60	60	
29	„ we wsi		40	40	
30	Lipowa vel Lipowiec		100	100	
31	Łękawica		120	120	
32	Marcówka		96	96	
33	Marcyporęba część plebańska, część Gorczyńskiego, Brzezinka, Kopytówka, Wysoka część Ab. Elsnera		435	435	
34	Nidek dolny, górny, średni		850	850	
35	Nowe dwory, Bachorowice i Owsienko		220	220	
36	Ochodza		105	105	
37	Piotrowice		300	300	
38	Polanka Haller (z przysiołkiem Grabie)		170	170	
39	Pozowice i Łączany		480	480	
40	Radocza na całem terytoryum		800	800	
41	Rudre i Trzebińczyce		152	152	
42	Rzyki, Ponikiew z Hobotem, Koziniec i Kaczyna		1.110	1.110	
43	Skawce		562	756	
44	Sleszowice górne i dolne		850	850	
45	Sosnowice		150	150	
46	Spytkowice, Bachowice, Grodzisko i Miejsce		1.400	1.400	
47	Strzyszów i Dąbrówka		733	733	
48	Swinna poręba		440	440	
49	Tłuczeń dolny		80	80	
50	„ górny własność Bar. Nopczów „ „ i dolny własność Wincenty Lewandowskiej		300	300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
51	Tomice		1.000	1.000	
52	Wadowice miasto i Stawy berwaldzkie		10.000	10.000	
53	Witanowice na całem terytoryum		540	540	
54	Wysoka część		65	65	
55	Zarzyce wielkie i małe, Podhybie, Podolany i Lincze na całem terytoryum		900	900	
56	Zator miasto, Zator Blich i Podolcze		5.700	5.700	
57	Zawadka dolna		40	40	
58	„ górna		89	89	
59	Zebrzydowice klasztorne, plebańskie i Stanisław dolny		1.700	1.700	
60	Barwałd dolny		200	200	
61	Klecza górna (Prachownika)		110	110	
62	„ dolna (karczma)		130	130	
63	Zembrzyce		1.200	1.200	
64	Przeciszów, Palczowce, Smolice		1.160	1.200	
65	Zelczyna		100	100	
66	Klecza średnia		200	200	
67	Ryczów, Półwieś, Zygodowice i Woźniki		1.099	1.099	
68	Lanckorona miasto, z wyłączeniem prawa propinacyi plebańskiéj majętności		1.100	1.100	
69	Lanckorona w plebańskiéj majętności		60	60	
70	Lgota górna (karczma Zbój)		155	155	
71	Wielkie drogi pod Kozą		25	25	
	Razem		74.074	74.618	

Wykaz 68.

Powiat Wieliczka.

1	Barycz I i II, Krzyszkowice				
2	Kosocice i Soboniowice		400	400	
3	Bierzanów I i II, Prokocim				
	Przewóz, Rybitwy, Rząka i Wola duchacka		2.350	2350	
4	Biskupice, Trąbki, Chorągwice, Szczygłów Tomaszkowice, Sułów, Darczyce i Zabłocie		392	392	
5	Bilczyce, Kawki, Jawczyce, Sławkowice, Surówki i Zborówek		169	169	
6	Bodzów		75	75	
7	Bodzanów z Lepianką		142	142	
8	Bogucice, Brzegi, Czarnochowice, Kokotów, Mała wieś, Sledziejowice, Strumiany i Zabawe		920	920	
9	Brzezowe, Burletka i Kornatki		80	80	
	Borek fałęcki		714	714	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. aurtr.			
10	Bukownik i Dąbie		120	120	
11	Buków, Chorowice, Koleszów, Mogilany i Włosań, zaś Głogazew pow. Mielec		2.350	2.350	
12	Byszyce, Bugaj, Bienkowice, Witkowice i Raciborsko		120	120	
13	Czasław		142	142	
14	Czechówka, Łyczanka, Nowawieś, Siepraw Stojowice i Zakliczyn . . .		1.265	1.265	
15	Dębniki, Rybaki z Skałeczną i Pychowice		3.000	3.000	
16	Dobranowice, Wola dobranowska, Grajów, Hucisko, Kunice, Niżowa i Winiary		350	350	
17	Dziekanów czyli Dziekanowice .		400	400	
18	Dobczyce wszystkie części . . .		4.230	4.230	
19	Fałkowice i Grzybowa . . .		25	25	
20	Gdów		2.550	2 550	
21	Gorzków		97	97	
22	Grabie, Szczurów, Węgrzec wielki, Wżary i Zymbrzeg		250	250	
23	Janowice, Gołkowice, Ochojne, Podstolice i Sygneczów		918	918	
24	Jankówka		25	25	
25	Jugowice		140	140	
26	Kapelanka		400	400	
27	Klasno		798	798	
28	Kobielnik z Adwokacyą, Wiśniowa, Wierzba i Wierzbanowa adwokacya .		1 934	1.934	
29	Kopań i Zielona		160	160	
30	Kopanka, Rzozów, Samborek, Sidzina rel. i szlachecka i Tyniec . . .		1.050	1.050	
31	Kobierzyn		850	850	
32	Konary		115	115	
33	Kozinica mała		25	25	
34	Kozinice wielkie		40	40	
35	Komarniki trzy części		104	104	
36	Kostrze		212	212	
37	Koło tynieckie		20	20	
38	Kurdwanów dolny, Pokrzywince, Siarczana góra, Wróblowice, Wrzosowice, Zbydniowice i Zielona . . .		855	855	
39	Kurdwanów górny		86	86	
40	Lipnik górny i dolny		200	200	
41	Lednica górna, niemiecka, Grabówka z Babinami i Porębkami . . .		2.500	2.500	
42	Ludwinów		960	960	
43	Lusina		100	100	
44	Łagiewniki		750	750	
45	Łozany i Wola podłożańska . . .		60	60	
46	Mietnów		28	28	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Niezdów		70	70	
48	Ochmanów, Przebieżany, Sułków, Zakrzów i Zakrzowiec		700	700	
49	Opałkowice		700	700	
50	Piaski wielkie		450	450	
51	Podolany, Zręczyce, Wola zręczycka, Zagórzany I i II, Sakówka i Zalesiany		80	80	
52	Płaszów I i II część		1.080	1.080	
53	Poznachowice dolne		146	146	
54	„ część Wilka		35	35	
55	Racichowice		126	126	
56	Rajsko		100	100	
57	Rzeszotary		144	144	
58	Różnowa i Taszyce z Parlikowicami		400	400	
59	Rudnik		100	100	
60	Siercza		109	109	
61	Sieraków i Zbyszówka		100	100	
62	Skotniki		610	610	
63	Skrzynka		65	65	
64	Stadniki		24	24	
65	Swiątniki górne		1.800	1.800	
66	Swoszowice		480	480	
67	Targoszyna (w domu Nr. 51)		40	40	
68	Węglówka		20	20	
69	Wżary		200	200	
70	Zakrzówek		1.500	1.500	
71	Żerosławice z Kawcem		80	80	
72	Klasno		294	294	
73	„		47	47	
74	„		100	100	
75	„		100	100	
76	„		109	109	
77	„		43	43	
78	„		104	104	
79	„		38	38	
80	„		66	66	
81	„		24	24	
82	Brzyczyna górna i dolna i obie Brzyczyny dolne, Gaj, Korabniki dolne i górne i Libertów		1.820	1.820	
83	Klasno		100	100	
84	„		52	52	
85	„		24	24	
	Razem	—	44.551	44.551	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 69.

Powiat Zaleszczyki.

1	Berestyk, Hinkowce i Hinkowce ad Wierzbowa		450	450
2	Beremiany		880	880
3	Błyszczanka		442	442
4	Burakówka, Słobudka i Capowce		2.100	2.100
5	Chartanowce		210	210
6	Chmielowa		540	540
7	Czerwonogród, Nagórzany, Nyrków i Słona		2.400	2.400
8	Drohiczówka		750	750
9	Dupliska		600	600
10	Dzwiniacz		860	860
11	Gródek, Duninów, Kościelniki, Kułakowce i Szczytowce		2.010	2.010
12	Holihrady I.		50	50
13	„ „ II.		60	60
14	„ „ III.		60	60
15	„ „ IV.		40	40
16	Kołodrubka		600	600
17	Korolówka i Korolówka górna		130	130
18	Kasparowce II., Kasparowce Siekierszczyzna i Kasparowce Cichałowszczyszna		965	965
19	Lesieczniki		220	220
20	Lesieczniki		180	150
21	Lisowce		1.200	1.200
22	Łatacz		1.200	1.200
23	Miłowice		800	800
24	Myszków, Turyn i Duninówka		1.200	1.200
25	Nowosiółka kostiukowa I., II., III. i IV. i Nowosiółka kostiukowa		1.156	1.156
26	Popowce		580	580
27	Sinków		750	750
18	Sutormińce v. Szutromińce		700	700
29	Swierzkowce		250	250
30	Szypowce		450	450
31	Tłuste miasto, wieś, Rożanówka, Anielówka, Teklówka i Hołowczyńce		6.900	7.300
32	Torskie		1.706	1.706
33	Uhryńkowce i Stawki		800	800
34	Uścieczko z Czerczem i Iwanie		2.250	2.250
35	Winiatyńce		650	650
36	Worwolińce		450	450
37	„ „ (własność Bolechowicza)		105	105

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
38	Worwolińce III. i Worwolińce część		150	150	
39	Zaleszczyki miasto, Zaleszczyki stare, Filipcze, Dobrowlany, Żyrawka i Bedrykowce		8.600	8.600	
40	Zazulińce		510	510	
41	Zeżawa		440	440	
42	Głębokie od Beremiany		60	60	
43	Koszyłowce i Sadki		1.610	1.610	
44	Worwolińce część Siemiginowskiego		51	51	
45	„ „ „ Niewiadomskiej		16	16	
	Razem		46.131	46.531	

Wykaz 70.

Powiat Zbaraż.

1	Berezowica mała		110	110	
2	Bogdanówka i Kamionki		2 000	2 000	
3	Czernichowce obie części z Woźniakami		1.000	1.000	
4	Czumale		85	85	
5	Dobromirka		512	512	
6	Dobrowody		520	520	
7	Hołoczyńce		160	160	
8	Hołotki		400	400	
9	Hrycowce		250	250	
10	Hnilice wielkie, Koszlaki i Hnilice małe		900	900	
11	Jacowce		100	100	
12	Iwanczany		220	220	
13	Iwaszkowce		60	60	
14	Kapuścińce		80	80	
15	Klebanówka		225	225	
16	Klinkowce, Basówka i Czaharów		160	160	
17	Kobyle obie połowy		200	200	
18	Korszyłówka		151	151	
19	Koszlaki		700	700	
20	Koziary		45	45	
21	Kretowce		130	130	
22	Kujdańce		700	700	
23	Kurniki		155	155	
24	Krasnosielce z Hołodówką i Hłuboczek mały		100	100	
25	Lisieczyńce		225	225	
26	Lubianki wyżne i niżne		900	900	
27	Medyń z chatkami Medyńskiemi		280	280	
28	Netreba		45	45	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Kwota na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
29	Nowiki		151	151	
30	Nowesioło		600	600	
31	Obidówka, Huszczanka i Łozówka		500	500	
32	Ochrymowce		400	400	
33	Opryłowce		71	71	
34	Pieńkowce		50	50	
35	Prosowce		105	105	
36	Romanowe sioło całe		330	330	
37	Roznoszyńce		50	50	
38	Sieniawa		600	600	
39	Sieniachówka		140	140	
40	Skoryki		140	140	
41	Stryjówka		680	680	
42	Suchowce		200	200	
43	Szelpaki		100	100	
44	Szyły		500	500	
45	Tarasówka		120	120	
46	Terpiłówka $^1/_2$ dóbr		150	150	
47	Terpiłówka $^1/_2$ dóbr		150	150	
48	Toki a) (Białozórka) i Palczyńce		315	315	
49	Toki b)		835	835	
50	Wałachówka i Zarudzie		125	125	
51	Worobijówka		200	200	
52	Zarubińce		120	120	
53	Zarudzie i Maksymówka		150	150	
54	Zarudeczko		110	110	
55	Zbaraż miasto, Zbaraż stary, Załuże całe i Bazarzyńce		8.500	8.500	
56	Skoryki (karczma we wsi)		250	250	
57	Czabary ad Stryjówka i Czernichowieckie góry		75	75	
	Razem		26.130	26.130	

Wykaz 71.

	Powiat Złoczów.				
1	Adamówka ad Olesko		40	40	
2	Boniszyn		280	280	
3	Bełzec		400	400	
4	Beremowce		200	200	
5	Bezbrudy		80	80	
6	Białogłowy i Neterpińce		340	340	
7	Bieniów i Horodyłów		2.000	2.000	
8	Bołożynów v. Błożynów		100	100	
9	Bogdanówka, Białkowce Serwery i Jackowce		1.000	1.000	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
10	Bałuczyn		338	338	
11	Bubszczany		60	60	
12	Cecowa		200	200	
13	Chilczyce z wyjątkiem Wygoda		550	550	
14	Czeremchowiec i Szpikłosy		650	650	
15	Czyszki z Sewerynką		300	300	
16	Firlejówka, Skniłów, Bortków, Marmuszowice i Olszanka		1.850	1.850	
17	Gołogóry, Gołogórki, Scianka, Majdan Kondratów i Ruda Chilecka		2.300	2.300	
18	Grabkowce, Młynowce i Kudobince		858	858	
19	Hodów		201	201	
20	Jarosławice		340	340	
21	Jelechowice, Woroniaki, Folwarki, Zarzecze, Zazule, Zazule Józefini i Wygoda		1.320	1.320	
22	Jezierna, Daniłowce, Ostaszowce, Opat, Wojtostwo ad Jezierna i Jezierna część		3.700	3.700	
23	Józefówka Kolonia ad Hodów		150	150	
24	Juśkowce		450	400	
25	Iwaczów		200	200	
26	Kabarowce		225	225	
27	Kniaże		400	400	
28	Konty, Brachówka i Mostki		1.200	1.200	
29	Koropiec		180	180	
30	Kołtów, Opaki, Ruda kołtowska, Werhobuż, Huta werhobuźska		1.000	1.000	
31	Krasne		1.900	1.800	
32	Krasnosielce		138	138	
33	Kutkorz		900	900	
34	Kruchów		60	60	
35	Kudynowce górne i dolne		200	200	
36	Kropiwna		150	150	
37	Lackie wielkie i małe, Jasieniowce i Zalesie		1.224	1.224	
38	Łuka z częścią Zazule		150	150	
39	Machnowce, Torchów i Bohutyn		460	460	
40	Manajów, Harbazówka, Siemiginówka, Garwolin i Leonówka		375	375	
41	Meteniów z wyjątkiem Frydrychówki		225	225	
42	Mszana		260	260	
43	Nesterowce		500	500	
44	Nowosiółki, Olszanica, Mitulin i Trendowacz		1.900	1.900	
45	Nuszcze		440	440	
46	Olejów, Białokiernica, Bzowica, Maniłówka, Hukałowce, Łopuszany i Harbuzów		1.600	1.600	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			
47	Olesko i Sewerynka		2.260	3.000	
48	Ostrowiec (Ostrowczyk polny), Pietrycze, Rozwaz z Sobolówką		1.700	1.700	
49	Ożydów z Angielówką		1.800	1.800	
50	Perepelniki		157	157	
51	Pleśniany		400	400	
52	Płuchów, Płuchowczyk i Zarwanica		1900	1.900	
53	Pobocz		800	800	
54	Poczapy		250	250	
55	Podbórz ad Bałuczyn i ad Olszanka		120	120	
56	Podhorce, Zahorce, Chwatów, Huta Oleska i Zatrudy		1.600	1.600	
57	Podlesień czyli Podlesie		120	120	
58	Podlipie i Podlipie morawskie		450	450	
59	Pomorzany, Kalne i Rozhadów		3.800	3.800	
60	Remizowce		800	800	
61	Ryków		575	575	
62	Sasów i Chmielowa		3.000	3.000	
63	Skwarzawa		500	500	
64	Sławna		380	380	
65	Snowisz i Czyżów		1.000	1.000	
66	Sokołówka, Przewłoczna, Bortniki, Bajmaki i Łabacz		2.230	2.230	
67	Stronibaby		300	300	
68	Strutyn		1.800	1.800	
69	Trościaniec mały		350	350	
70	Uciszków		400	400	
71	Uherce vel Uhorce		120	120	
72	Urlów		337	337	
73	Usznia		692	692	
74	Wicyń i Mereszówka		270	270	
75	Wołczkowce		300	300	
76	Wołosówka		240	240	
77	Żabin		170	170	
78	Zakomarze		80	80	
79	Zarudzie, Zarudka, Trawotłoki, Ławrykowce, Presowce, Pohrebce, Korszyłów, Jezierzanka, Zborów, Jarczowce, Tustogłowy i Podhajczyki		4.500	7.500	
80	Zaszków		85	85	
81	Zborów, Jarczowce, Tustogłowy i Podhajczyki		2.345	2.345	
82	Żuków		360	360	
83	Żukowce		80	80	
84	Żulice		350	350	
85	Białykamień, Czeremosznia i Burek		3.920	3.920	
86	Chrabuźna ad Urlów		120	120	
87	Sewerynka		243	243	
	Razem		72.298	73.300	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. austr.			

Wykaz 72.

Powiat Żółkiew.

1	Artazów		250	250	
2	Batiatycze I, II, III, IV i Batiatycze-Zdeszów		850	850	
3	Biesiady		150	150	
4	Bojaniec		800	800	
5	Błyszczowody		80	80	
6	Butyny z Szyszakami, Przystań z Korczminem		1.000	1.000	
7	Dalnicz		240	240	
8	Derewnia, Niedźwiednia i Oleszniki		1.000	1.000	
9	Dobrosin, Piły, Zarzyszcze ad Glińsko		900	900	
10	Dworce		410	410	
11	Dzibułki		550	550	
12	Glińsko, Czeremuszno i Zawady		1.500	1.500	
13	Kłodno, Czystynie, Pieczychwosty i Nowy staw		1.300	1.300	
14	Kłodzienko		300	300	
15	Krechów, Fujna, Ruda krechowska, Chamy, Brzyszcze, Szabelnia, Prowale, Hucisko, Horbowice i Krechów-Monaster		2.650	2.650	
16	Kulawa		330	330	
17	Kulików, Nadycze, Zabawa, Hrebeńce, Doroszów wielki i mały		6.300	6.300	
18	Kunin z Cetulą i Borem kunińskim		580	580	
19	Kupicz wola I, II i Strzemień		625	625	
20	Lipiny		50	50	
21	Lubela I, II		350	350	
22	Macoszyn		600	600	
23	Mierzwica, Podgóry ad Mierzwica i Wiesenberg		1.050	1.050	
24	Mohylany		130	130	
25	Mokrotyn i Deutschmokrotyn		520	520	
26	Mosty wielkie z Błotnią, Łęgowa, Borowa, Wolica i Stanisławówka		6.500	6.500	
27	Nahorce wielkie		265	265	
28	Nowesioło i Koszelów		340	340	
29	Polany i Majdan		216	216	
30	Przedzemichy		250	250	
31	Przemywółki, Smereków i Wierzblany		375	375	
32	Reklimec		650	650	
33	Skwarzawa stara i Lipniki		525	525	
34	Sulimów		410	410	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. autstr.			
35	Skwarzawa nowa		800	800	
36	Turynka		610	610	
37	Udnów		200	200	
38	Więzowa i Opłytna		625	625	
39	Wulka kumińska		50	50	
40	Wola wysocka		190	190	
41	Wieczorki		40	40	
42	Zameczek		550	500	
43	Żółkiew miasto, Winniki część miasta, Winniki żółkiewskie, Żółkiew I. zamek, Soposzyn, Korościelne ad Soposzyn i Czarnyrów ad Wiązowa		3.500	3.500	
44	Zwertów		280	280	
45	Żeldec		750	750	
46	Żołtańce i Wola żołtaniecka		1.525	1.525	
47	Zubów mosty, Konstantynówka z Różanką i Ignacówką		305	305	
48	Chitrejki		170	170	
	Razem	—	41.641	41.641	

Wykaz 73.

Powiat Żydaczów.

1	Balicze podróżne i zarzeczne wszystkie części i Krechówka		1.197	1.197	
2	Bereźnica królewska i Żurawków		660	660	
3	Bujanów, Dubrawka, Kotoryny, Monasterzec, Mazurówka, Mielnicz, Oruska, Protezy, Tarnawka, Włodzimierce		1.300	1.300	
4	Cucułowce		340	340	
5	Czernica i Pasieczna		1.000	1.000	
6	Czerteż		450	450	
7	Demnia sulatycka i Sulatycze		450	450	
8	Demenka leśna		100	100	
9	Derzów		720	720	
10	Drohowyże, Demnia, Iłów, Nadiatycze, Rozwadow, Stalsko, Trościaniec, Uście, Weryń, Wola wielka, i Wola mała		6.050	6.050	
11	Hnizdyczów, Łowczyce, Józeptycze, Hanowce i Wola hnizdyczowska		1.350	1.350	
12	Holeszów, Jajkowce, Łapszyn, Lubsza Lutynka, Nowesioło i Obrażnica		2.150	2.150	
13	Iwanowce i Turady		815	815	
14	Izydorówka i Krechów		500	500	

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwagi
		zł. wal. austr.			
15	Lachowice podróżne z przysiołkiem Marynka		720	720	
16	Łysków, Lachowice zarzeczne i Korczówka		140	140	
17	Machliniec		400	400	
18	Mikołajów miasto i wójtostwo		7.100	7.100	
19	Międzyrzecze		225	225	
20	Młyniska		305	305	
21	Pczany i Rybołówka		300	300	
22	Roguźno		275	275	
23	Rozdół z Olchowcem, Brzezina, Krupsko, Malechów, Demenka podniestrzańska i Kijowce		6.350	6.350	
24	Rudniki, Rudniki-Czajkowszczyzna i Rudniki ad Krynica		1.050	1.050	
25	Ruda z Kochawiną		700	700	
26	Smuchów		80	80	
27	Tejsarów wszystkie części		500	500	
28	Wołcniów		352	352	
29	Zabłotowce		255	255	
30	Żurawno z Adamówką, Bakocynem, Pobereże z Dumką		3.000	3.000	
31	Żydaczow, Zydaczowskie folwarki i Zarogóźno		2.670	2.670	
32	Żyrawa z Dunajcem		350	350	
	Razem		41.854	41.854	

Wykaz 74.

	Powiat Żywiec.				
1	Brusnik, Bystra, Cięcina, Cisiec, Czernichów, Górka węg., Hucisko, Jeleśnia, Juszczyna, Kamesznica, Korbielów, Koszarawa, Krzyżowa, Leśna nowa i stara, Lipowa, Międzybrodzie, Milówka, Mutne, Nielędwia, Obszary, Ostre, Pewel mała i wielka, Pietrzykowice, Przyborów, Przyłęków, Radziechów, Ryczka dolna i górna, Żywiec miasto, Żywiec stary, Siemna, Słotwina, Sól, Sopotnia mała i wielka, Sporysz z Ispem, Swinna, Szare, Trzebinia, Treśnia, Ujsoły, Wieprz, Zabłocie, Żadziele, Zarzecze, Żabnica w powiecie Żywieckim, dalej Borg,				

r

L. porządkowa	Poszczególnienie	Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalana na r. 1890.	Wniosek na r. 1891.	Uwagi
		zł. wal. autsr.			
	Bestwina, Bestwinka, Biertałowice, Brzeszcze z przyległ., Bór i Siedlisko Czaniec, Dankowice, Jawiszowice, Janowiec, Kaniów Bestwiński, Kaniów Dankowski, Kaniów Jawiszowski, Kaniów górny, Komorowice, Komorowice-Borg, Lipnik z przyległ, Leszczyny i przedmieście Biała, Międzybrodzie ad Lipnik, Pasieki, Podkościelne, Porąbka, Przecieszyn, Skidzin, Straconka, Widlak, Wilczkowice w powiecie Bialskim, wreszcie Biała, Grzechynia, Juszczyn, Kojszówka, Maków, Osielec, Sidzina, Skawica, Wieprzec, Zawoja w powiecie Myślenickim. . .		82.000	82.000	
2	Gilowice, Kocoń, Krzeszów, Kuków, Kurów, Lachowice, Las, Pewel, Pewełka, Rychwałdek, Slemień, Stryszawa, Sucha, Tarnawa górna i dolna . .		19.500	19.500	
3	Łękawica ad Okrajnik, Oczków i Okrajnik		1.200	1.200	
4	Łodygowice, Bierna, Glemieniec ad Bierna, Hucisko, Bór łodygowski i wilkowski, Buczkowice, Bystra, Godzisko nowe i stare, Godzisko wilkowieckie, Hucisko, Kalna i Meszna Mikuszowice, Rybaszowice, Salmopol, Szczyrk, Wilkowice		5.800	5.800	
5	Moszczanica, Kocierz ad Moszczanica,		1.100	1.100	
6	Łysina		3.500	3.500	
7	Rajcza				
	Rychwałd, Kocierz ad Rychwałd, Łękawica ad Rychwałd		2.104	2.104	
	Razem . .		115.204	115.204	

L. W. kr. 47.801/89.

Aelg. 37.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o uregulowaniu sprawy podwodowej.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 23. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadanie przedmiotu w sprawie podwód i przedstawienie Wysokiemu Sejmowi odpowiednich wniosków.“

W wykonaniu tej uchwały musi Wydział krajowy przedewszystkiem zauważyć, że dodatek do podwód ponosił dawniej fundusz krajowy. Z powodu odbytych bowiem w roku 1854 znacznych przemarszów wojsk i znacznego wskutek tego wymagania podwód, widziało się c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 11. lipca 1854 L. 14.548 spowodowanem dla ulgi w ciężarach przez mieszkańców kraju ponoszonych, podwyższyć wymierzoną do owych czasów na 10 kr. m. k. od konia i mili należytość podwodową na 12 kr. m. k. w lwowskim, a na 14 kr. m. k. w krakowskim okręgu administracyjnym.

Równocześnie rozporządzono, ażeby owe dla wyjątkowych stosunków wspomianego czasu przyzwolone podwyższenie, a mianowicie po 2 kr. m. k. od konia i mili w lwowskim, a po 4 kr. m. k. w krakowskim okręgu z funduszu krajowego opłacano.

Tak więc począwszy od roku 1854 partycypował i fundusz krajowy w wynagrodzeniu za dostarczane podwody; a że dodatek ten był znacznym dlań ciężarem, to okazuje się z następujących cyfr:

W roku	1861	wynosił sumę	26 967	zł.
„ „	1862 i 1863	„	24.000	„
„ „	1864	„	19.895	„
„ „	1865	„	24.000	„
„ „	1866	„	22.000	„

W roku 1866 Wydział krajowy mając na względzie:

że dodatek ten zaprowadzony dla wyjątkowych stosunków wspomianego czasu należy uważać tylko za przejściowy;

że został on niesłusznie na fundusz krajowy nałożony, który w opłacaniu podwód dostarczanych li tylko w interesie państwa posiłkował w tym względzie wszystkie inne fundusze publiczne jako to: wojskowy, polityczny, sądowy, policyjny, finansowy, etc.;

że wreszcie dodatek ów zbyt obarczał fundusz krajowy, zaangażowany wówczas w daleko żywotniejszych sprawach krajowych, przedłożył Wysokiemu Sejmowi wniosek na usunięcie dodatku podwodowego z funduszu krajowego.

Wysoki Sejm podzielając wyłuszczone wyżej zapatrywanie Wydziału krajowego, uchwałami z dnia 19. marca i 13. kwietnia 1866 zniósł z ostatnim kwietnia t. r. dodatek z funduszu krajowego do należytości podwodowej i począwszy od 1. maja 1866 wynagrodzenie za podwody wypłaca w naszym kraju jedynie skarb państwa, a to na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 31. grudnia 1875 dz. u. p. Nr. 4 ex 1876 w kwocie $2^1/_2$ ct. od konia i kilometra, zaś za podwody na pogotowiu stojące od konia i dnia po 26 centów.

Z powodu, że wynagrodzenie to jest zbyt niskie i stosunkom naszym nie odpowiadające, tem więcej, że inne kraje monarchii otrzymują wyższe wynagrodzenie za podwody mimo pomyślniejszych tamże stosunków ekonomicznych, przeto tak Wysoki Sejm jak i Wydział krajowy już po kilkakroć, a to w latach 1874, 1876, 1878, 1886 i 1888 udawali się do c. k. Rządu o zmianę taryfy podwodowej. Jednakże kroki te nie odniosły dotychczas pomyślnego skutku; otrzymaliśmy bowiem następujące w tym przedmiocie odpowiedzi:

a) pod dniem 30. grudnia 1874 l. 53.282 (ad LW. 765/75) „że c. k. Ministerstwo nie może przystać na podwyższenie wynagrodzeń eraryalnych za dostarczanie podwód dla wojska, gdyż niebawem ma nastąpić uregulowanie sprawy podwodowej w ogóle;

b) pod dniem 4. lutego 1875 l. 5464 (ad LW. 3.405/75) „że rządowy projekt ustawy o podwodach będzie wzięty pod obrady Rady Państwa zaraz po traktowaniu konstytucyjnem o kwaterunkach wojskowych, którą Rząd zaproponuje Radzie Państwa w czasie najbliższym."

c) pod dniem 8. grudnia 1876 l. 58.277 (ad LW. 33.556/76) „że projekt rządowy ustawy o podwodach ma się opierać na zasadach odpowiednich zasadom ustawy o kwaterunkach wojskowych i uregulowanie sprawy podwodowej nie może nastąpić przed załatwieniem konstytucyjnem ustawy kwaterunkowej;"

d) pod dniem 31. sierpnia 1878 l. 41.793 (ad LW. 45.577/78) „że c. k. Ministerstwo obrony krajowej już dawno dąży do rychłego uregulowania sprawy podwodowej w drodze ustawodawczej, wniesienie jednakże odnośnego projektu wymaga poprzedniego porozumienia się;" wreszcie

e) pod dniem 6. listopada 1887 l. 11.293 (ad LW. 53.610/87) i pod dniem 9. maja 1889 l. 4.972 (ad LW. 26.665/89) „że wniesienie projektu ustawy w tej mierze zawisło od porozumienia się z król. węgier. Rządem, a ponieważ porozumienie to dotąd nie zostało osiągnięte, przeto Wysokie c. k. Ministerstwo obrony krajowej nie może jeszcze oznaczyć, kiedy pomieniony projekt ustawy zostanie zmieniony. O ile uregulowanie wynagrodzenia dla dostarczających podwody przedstawia się w Galicyi jako sprawa szczególnie pilna, J. E. p. Minister obrony krajowej oznajmił, iż pożądanem jest, by Wydział krajowy wniósł do Sejmu krajowego przedłożenie, w którem z funduszu krajowego zostałoby przyznane podwyższenie eraryalnego wynagrodzenia za podwody, jak to według rozporządzenia ministeryalnego z dnia 31. grudnia 1875 dz. u. p. Nr. 4. ex 1876 ma miejsce we wszystkich królestwach i krajach w Radzie Państwa reprezentowanych z wyjątkiem Galicyi i Bukowiny.

Takie załatwienie sprawy jest wedle zdania c. k. Ministra tem więcej wskazaném, ile że podwyższenie wynagrodzenia za podwody z funduszu krajowego zaradziłoby istniejącym niedogodnościom a nadto praktyka taka istniała dawniej w Galicyi i uchylona została dopiero uchwałami sejmowemi z 19. marca i 13. kwietnia 1866."

Tak więc obietnice co do ustawodawczego uregulowania sprawy podwodowej czyni nam c. k. Rząd już od roku 1875 a spełnić ich nie może z powodu nieprzyjścia do skutku rzeczonego wyżej porozumienia.

Żeby jednak dla zaradzenia w mowie będącej niewłaściwości dodatek do taksy rządowej za podwody ponosił fundusz krajowy, to za tem Wydział krajowy nie może przemawiać; albowiem:

a) niesłuszną jest rzeczą, ażeby wydatki na podwody używane li tylko w celach państwowych kraj ponosił;

b) obecny stan funduszu krajowego zaangażowanego w żywotniejszych sprawach krajowych, nie pozwala żadną miarą na to, aby go obciążać nowym wydatkiem dość znacznym;

c) stawianie w tym kierunku jakichkolwiek wniosków byłoby niezgodnem z motywami ad *a)* i *b)* wspomnianemi, a które jeszcze w roku 1866 skłoniły Wysoki Sejm do zwolnienia funduszu krajowego z będącego w mowie ciężaru; wreszcie

d) załatwienie sprawy w myśl wniosku posła Okuniewskiego, wobec objawionej po kilkakroć przez c. k. Rząd dążności do ustawodawczego uregulowania sprawy podwodowej — byłoby przedwczesnem, a mogącem niekorzystny dla kraju naszego wpływ wywrzeć przy wymiarze przez c. k. Rząd tego wynagrodzenia.

Ze względu na wyżej określony stan rzeczy Wydział krajowy przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Zważywszy, że obowiązująca obecnie rządowa taryfa wynagrodzenia za dostarczane, w Galicyi podwody zbyt jest niską i tutejszo-krajowym stosunkom ekonomicznym wcale nie odpowiadającą;

że mimo kilkakrotnego, a to w latach 1874, 1876, 1878, 1886 i 1888 uzasadnionego wykazania tej niewłaściwości, tudzież mimo uczynionych ze strony c. k. Rządu przyrzeczeń, mających na celu rychłe uregulowanie sprawy podwodowej, takowe jednak dotychczas nie nastąpiło;“

Sejm wzywa c. k. Rząd: „ażeby w jak najkrótszym czasie zechciał przystąpić do uregulowania sprawy podwód w drodze ustawodawczej, mianowicie przez oznaczenie wynagrodzenia za dostarczone podwody, w wysokości stosunkom tutejszo-krajowym odpowiadającej.“

Lwów dnia 13. kwietnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

LW. 37556/90.

Adlg. 38.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k. żandarmeryi.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdaniem z dnia 13. lipca 1889, L. 13.939, w przedmiocie uzyskania tańszego najmu koszar dla c. k żandarmeryi domagaliśmy się od Wysokiego Sejmu, ażeby przeznaczył w budżecie na rok 1890 kwotę 15.000 zł. „częścią na udzielać się mające gminom zaliczki, które czynszem za kwaterunek żandarmeryi umarzane być winny, częścią zaś na zakupno, względnie na wybudowanie własnych domów, przeznaczonych na zakwaterowanie c. k. żandarmeryi na prowincyi.

Wysoki Sejm nie wdając się w merytoryczne załatwienie wniosku naszego, nie przesądzając o praktyczności środków przez nas zaproponowanych, przyszedł do przekonania, że przeznaczenie jakiejkolwiek kwoty na budowę koszar, gdy korzyść tej budowy cyfrowo nie była udowodnioną, jest jeszcze przedwczesnem, a wychodząc z tego założenia, powziął na posiedzeniu dnia 4. listopada 1889 w myśl wniosku posła Dra Bilińskiego następującą uchwałę:

1. „Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby potrzebę budowy domów na zakwaterowanie posterunków żandarmeryi uzasadnił szczegółowo w kierunku finansowym, technicznym i administracyjnym i przedłożył mianowicie plany i kosztorysy na domy normalne dla posterunków większych i mniejszych.“

1. „Wzywa się c. k. Rząd do poczynienia we właściwej drodze odpowiednich kroków w celu podwyższenia noclegowego, opłacanego teraz przez skarb państwa na pomieszczenie c. k. żandarmeryi w kwocie $2^1/_2$ ct. w. a. za jednego żandarma i jeden dzień do kwoty $4^7/_{10}$, jaką skarb państwa z tego samego tytułu opłaca w myśl §. 31. ustęp. 1. ustawy z dnia 11. czerwca 1879, Nr. 93. Dz. u. p. dziennie za jednego żołnierza c. i k. armii.“

O skutku powyższego wezwania zdaliśmy sprawę w ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego (Dep. VI.) zaś co do polecenia pod 1.), to takowe nie zmienia istoty uchwały sejmowej z dnia 24. stycznia 1889, l. 1108, tylko rozszerza zakres bliższego zbadania niniejszej sprawy, mianowicie w tym kierunku, czyby nie było korzystnem dla funduszu krajowego zmienić dotychczasowy sposób kwaterowania c. k. żandarmeryi w domach prywatnych na ten cel wynajętych, przez pobudowanie dla nich własnych koszar.

Faktem jest, że wydatki na najem koszar z każdym rokiem wzrastają znacznie.

W roku 1882 na ten cel wydaliśmy 44.379 zł.; na rok zaś 1891 preliminowano 77.241 zł. (po potrąceniu zwrotu ze skarbu państwa).

Na wzrost ten w pewnej mierze wpłynęło powiększenie stanu żandarmeryi z 1254 (1344 z żandarmami dla kontroli bydła) na 1796 (2017 z żandarmami dla kontroli bydła) żandarmów przy równoczesnem pomnożeniu liczby posterunków z 324 na 420.

W przeciągu zatem 10 lat wydatki na najem koszar wzrosły o 28.241 zł., a więc o 57%, podczas gdy ilość posterunków wzrosła tylko o 96 a więc o 29%.

Różnica ta powstała wskutek podnoszenia czynszów najmu, które wzrastają stale i znacznie.

Przy odnawianu 102 kontraktów najmu, gasnących w ciągu ostatniego roku t. j. od listopada 1889 do października 1890, jedynie tylko 43 zawarto za opłatą dotychczasowego czynszu w kwocie 8.570 zł. w. a. w pozostałych zaś 59 wypadkach musieliśmy się zgodzić na uciążliwsze warunki dla funduszu krajowego, tak, że zamiast jak dotychczas 12036 zł., płacić będziemy musieli za odnośne mieszkania aż 16.884 zł.; wzrost więc czynszów wynosi 4848 zł. w. a. czyli 40%.

Jeszcze jaskrawiej widać to wzrastanie czynszów przy poszczególnych posterunkach: I tak w Białej podniósł się czynsz roczny z 250 na 400 zł., w Wiśniczu ze 120 na 240 zł., w Bukaczowcach z 150 na 250, w Mikołajowie z 200 na 300, w Tuchowie z 115 na 220, w Strzemilczu z 130 na 250, w Stanisławowie z 550 na 1050, w Muszynie ze 150 na 280, w Pieniakach z 180 na 300 zł. i t. d.

Przyczyną tego wzrostu są w pewnej mierze zmiany stosunków miejscowych, jak pożary, kreowanie nowych sądów powiatowych lub urzędów podatkowych, w przeważnej jednak części brak konkurencyi i pewność strony, że Wydział krajowy na wszelkie stawiane przez nią warunki w braku innego wyjścia zgodzić się będzie musiał.

Zaradzenie zatem ciągłemu wzrostowi czynszów, tudzież ustalenie wydatków na cele kwaterunku żandarmeryi jest ważnem i godnem zastanowienia.

Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1889 l 939, poleca nam zbadać, czyby do tego celu nie prowadziło pobudowanie z funduszu krajowego koszar dla posterunków żandarmeryi w kraju.

Uchwała ta wskazała nam zarazem kierunek, w jakim badanie nasze prowadzić winniśmy. Kierunkiem tym jest wygotowanie planów i kosztorysów dla posterunków większych i mniejszych.

Wydział krajowy nie poszedł w tym kierunku a to z następujących powodów:

Celem badania naszego jest podanie o ile możności najdokładniej kwoty, jakąby na postawienie potrzebnych budynków wydać było potrzeba.

Plany i kosztorysy w obecnym wypadku nie dostarczyłyby Wysokiemu Sejmowi pewnych dat.

Architekt prywatny bowiem, do którego w tym względzie udaliśmy się, (oddział techniczny Wydziału krajowego nie posiada w swym składzie budowniczego) oświadczył, że może nam dostarczyć żądanych planów i kosztorysów, obliczonych tylko według cen we Lwowie płaconych, bez uwzględnienia wartości gruntu pod każdy poszczególny budynek zajętego.

Gdy jednak ceny materyałów nie tylko w poszczególnych okolicach kraju, ale nawet w tym samym powiecie są nader różne, gdy dalej cena gruntu w pojedynczych miejscowościach może być i faktycznie jest bardzo rozmaita, przeto kosztorysy w ten sposób sporządzane nie miałyby żadnego praktycznego znaczenia.

Prócz tego architekt zażądał za swoję pracę około 500 zł., której to kwoty nie mieliśmy do rozporządzenia, bo nam wysoki Sejm na wygotowanie tych planów i kosztorysów żadnego funduszu nie przeznaczył.

Gdy więc badanie nasze w tym kierunku nie obiecywało z jednej strony dostarczyć dokładnych dat, z drugiej zaś narażało fundusz krajowy na dość znaczny wydatek, postanowił Wydział krajowy wstrzymać się z wygotowaniem szczegółowych planów i kosztorysów i szukać innej drogi, mniej kosztownej a dającej większą pewność do zebrania potrzebnych danych.

Drogą tą było udanie się do wszystkich Wydziałów powiatowych, ażeby przez swoich delegatów względnie przez Zwierzchności gminne postarały się o dostarczenie nam dat o kosztach wybudowania, względnie zakupienia odpowiednich domów wraz z gruntem w każdej poszczególnej miejscowości, w której komenda oddziałowa lub posterunek jest systemizowany.

Uchwałą z dnia 15. kwietnia 1890 l. 49359/89 przesłaliśmy odpowiednie polecenia wszystkim Wydziałom powiatowym przy udzieleniu im najdokładniejszych informacyj co do ilości i obszaru ubikacyj, jakich dom dla każdego poszczególnego posterunku lub komendy oddziałowej wymaga.

Nim zaznajomimy Wysoki Sejm z rezultatem odpowiedzi Wydziałów powiatowych, podać przedewszystkiem należy ile domów potrzebaby było wybudować w całym kraju na zakwaterowanie żandarmeryi.

Według tabeli dyslokacyjnej z 1. lipca 1890 cały stan żandarmeryi, składający się z 26 oficerów, 7 manipulantów i 2017 żandarmów, rozmieszczony jest w 19 komendach oddziałowych i 420 posterunkach.

Gdy przy każdej komendzie oddziałowej systemizowany jest także posterunek, który w razie budowy domów w jednym budynku z komendą byłby umieszczony, wyłączamy 19 posterunków z ogólnej liczby tychże.

Pozostałe 401 posterunków rozdzielają się w następujący sposób:

31	posterunków	o sile	1	żandarma
7	„	„	2	żandarmów
42	„	„	3	„
140	„	„	4	„
71	„	„	5	„
51	„	„	6	„
31	„	„	7	„
18	„	„	8	„
8	„	„	9	„
2	„	„	10	„
401			1845	

Gdy komenda i posterunek we Lwowie umieszczone są w budynku krajowym, należałoby wybudować jeszcze 18 domów większych dla komend i posterunków i 401 domów dla posterunków na prowincyi.

Według przepisów kwaterunkowych komendom odziałowym i posterunkom w Krakowie, Rzeszowie, Przemyślu, Tarnopolu, Stanisławowie i Sanoku należy się pomieszkanie o 13 do 15 pokojach, piwnicy, 3 kuchniach, strychach i drewutniach (przy tych komendach systemizowano po 2 oficerów i 1 manipulancie.)

Dla pozostałych komend potrzeba pomieszkania o 9 do 10 pokojach, 2 kuchniach, strychach i drewutniach (systemizowano po 1 oficerze).

Domy dla posterunków:

A) dla posterunku o 1 żandarmie potrzebny jest 1 pokój;

B) dla posterunku o 2 lub 3 żandarmach 2 pokoje, z tych jeden jest kancelaryą i pomieszkaniem komendanta posterunku.

C) dla posterunku o 4, 5 lub 6 żandarmach potrzeba 3 pokoi;

D) dla posterunku o 7, 8, 9, lub 10 żandarmach — 4 pokoi.

Pokoje dla żandarmów winny być stosownie do ilości zamieszkujących je ludzi większe, bacząc na to, aby przestrzeń powietrza dla każdego żandarma wynosiła 15.3 metrów kubicznych.

Prócz tego dla każdego posterunku wymaga się kuchni, piwnicy lub komory, strychu drewutni i wychodka.

Za umieszczenie 18 komend oddziałowych z 18 posterunkami płacimy

obecnie	20.775 zł.
za umieszczenie 401 posterunków	78.473 zł.
Razem .	99.248 zł.

rocznie i tyle tylko a nie więcej mógłby fundusz krajowy wydawać celem amortyzacyi sumy na budowę wyłożonej, tudzież administracyi wybudowanych domów.

Badania wykazały, że kwota ta byłaby bezwarunkowo za małą.

Na wezwanie nasze odpowiedziały wszystkie Wydziały powiatowe z wyjątkiem Wydziału powiatowego w Dobromilu, Nowym Sączu i Turce, a to częścią opierając się na własnej znajomości stosunków miejscowych, częścią zaś na podstawie relacyj Zwierzchności gminnych.

Gdy jednak nie wszystkie Zwierzchności gminne przesłały żądane daty, brak tychże zastąpiliśmy podaniem w wykazie cyfr prawdopodobnych, któreśmy otrzymali przez porównanie wysokości płaconych czynszów z wysokością kwot potrzebnych na wystawienie domów w innych miejscowościach, w których stosunki miejscowe są analogiczne. Cyfry te drukowane są w wykazie tłustemi czcionkami.

Celem dokładniejszego rozpatrzenia się w kosztach budowy domu dla każdej poszczególnej komendy lub posterunku, załączamy pod ·/. alfabetycznie według powiatów wykaz wszystkich miejscowości, w których komendy, lub posterunki są systemizowane, wraz z podaniem ilości stacyonowanych tamże żandarmów, wysokości kwot na budowę potrzebnych, tudzież czynszów obecnie opłacanych. Alegat

Z wykazu tego widzimy, że wystawienie domów na zakwaterowanie całego stanu żandarmeryi pochłonęłoby przeszło 1,600.000 zł.

Kwota ta rozkłada się następująco:

1) Budowa domów dla 18 komend z posterunkami około . .	300.000 zł.
2) Budowa koszar dla 401 posterunków przeszło . . .	1,300.000 zł.
razem .	1,600.000 zł.

Na amortyzacyę tej kwoty przy zaciągnięciu pożyczki na $4^1/_2\,\%$, spłacalnej w $30^1/$ latach uiszczaćby należało rocznie 99.200 zł.

Nie byłby to jednak jedyny wydatek spowodowany przedsięwzięciem w mowie będącej budowy.

Do wydatku tego bowiem dodać należy koszta administracyi, jako to: opłatę asekuracyi, kominiarza, czyszczenie kloak, malowania lub bielenia pokoi i t. d. (koszta te ponoszą obecnie właściciele domów.) Koszta te byłyby dość znaczne z uwagi na wysokie wymagania żandarmeryi, tudzież kosztowność administracyi publicznej.

Wstawiwszy na administracyę każdej komendy przeciętnie 200 zł., a posterunku 50 zł. rocznie, otrzymamy wydatek roczny na administracyę:

18 komend i posterunków	3.600 zł.
401 posterunków	20.050 zł.
Razem	23.650 zł.

Administracyę poruczyćby należało komendom oddziałowym, które z początku dokumentowałyby każdy wydatek odnośnymi kwitami, potem zaś po kikuletniem doświadczeniu otrzy-

mywałyby pewny ryczałt w wysokości przez nas za zgodą c. k. 5. Komendy żandarmeryi krajowej we Lwowie oznaczony.

Dodawszy raty amortyzacyjne do kosztów administracyi otrzymamy roczny wydatek na kwaterunkowe żandarmeryi:

Raty amortyzacyjne	99.200 zł.
administracya komend i posterunków . . .	23.650 zł.
Razem	122 850 zł.

Porównawszy ten wydatek z obecnie na najem koszar ponoszonym, okaże się przewyżka o 23.602 zł., okrągło o 24.000 zł. rocznie, po kilku zaś latach, gdy wybudowane koszary zaczną potrzebować reparacyi, wydatki te wzrosną jeszcze dość znacznie.

Jakkolwiek przedsięwzięcie w mowie będącej budowy byłoby korzystnem dla kraju o tyle, że kraj po 30½ latach stałby się właścicielem tych realności, których wartość jednak z powodu 30letniego zużycia zmniejszyłaby się przynajmniej o połowę, to i tak Wydział krajowy z uwagi, że wzrost rocznych wydatków o 24.000 zł., jeżeliby powyższe daty były prawdziwe, dałby się dotkliwie uczuć krajowi, z uwagi dalej, że administracya domów kosztowna z samej natury rzeczy, połączonąby była z niedogodnościami i trudnościami, które rozszerzając agendy Wydziału krajowego, musiałyby pociągnąć za sobą znowu dość znaczne koszta, z uwagi wreszcie, że przedsiębiorstwo to, jak każde przedsiębiorstwo narażałoby kraj na niejakie ryzyko (znoszenie, powiększanie lub zmniejszanie posterunków, pożary) uważa Wydział krajowy tak budowę koszar na zakwaterowanie całego stanu żandarmeryi, jakotéż poszczególnych posterunków, za niekorzystną na razie dla funduszu krajowego i jako takiej nie może doradzać Wysokiemu Sejmowi.

Zachęcanie powiatów i gmin do budowy koszar niedoprowadziło dotąd do spodziewanych rezultatów i tak na 50 odpowiadających Wydziałów powiatowych, 49 zawiadomiło nas, że Rady powiatowe i pewna część Rad gminnych, oświadczyły się przeciw proponowanej budowie. 12 Rad powiatowych (Bóbrka, Brzesko, Cieszanów, Drohobycz, Gorlice, Jasło, Kałusz, Krosno, Nadwórna, Skałat, Trembowla i Żywiec) podają za przyczynę odmownej swej decyzyi brak funduszów, lub potrzebnych placów; 12 Rad powiatowych (Brzeżany Chrzanów, Dąbrowa, Łańcut, Mielec, Mościska, Przemyślany, Rohatyn, Rudki, Sanok, Tarnów i Zaleszczyki) uznają budowę za niekorzystną tak dla gmin, jakoteż dla powiatów; pozostałe wreszcie Rady powiatowe nie podają powodów, dla których budowy przedsiębrać nie mają zamiaru.

W przeciwstawieniu do tego jedna tylko Rada powiatowa (Stryj) i 14 Zwierzchności gminnych a mianowicie: w Lutowiskach (powiat Lisko), Bieczu (pow. Gorlice), Łopuszance (pow. Staremiasto), Frysztaku (pow. Jasło), Lubaczowie (pow. Cieszanów), Busku (pow. Kamionka), Rożniatowie (pow. Dolina), Krościenku pow. (Nowy Targ), Tarnowie, Tłumaczu, Limanowej, Strzyżowie (pow. Rzeszów), Radłowie (pow. Brzesko) i Czernelicy (powiat Horodenka) — oświadczyło się w zasadzie za budową koszar i zażądało od nas bliższej informacyi co do wysokości zaliczek, jakiebyśmy im udzielić mogli.

Prócz tego jeszcze 12 Rad gminnych, decydując się przedsiębrać budowę, podają zarazem warunki, na jakichby do niej przystąpiły.

I tak Rada gminna:

1) w Horodnicy (pow. Husiatyn) żąda zaliczki 1000 zł. i czynszu rocznego 200 zł. (obecnie płacimy także 200 zł.)

2) w Sułkowicach (powiat Myślenice) zaliczki 4050 zł. i czynszu 150 zł. rocznie (płacimy 150 zł.)

3) w Załościach (powiat Brody) zaliczki 6000 zł. (o wysokości żądanego czynszu nic nie mówi; płacimy 180 rocznie):

4) w Jabłonowie (pow. Kołomyja) zaliczki 1500 zł. — czynszu 120 (płacimy 120 zł.)

5) w Czarnym Dunajcu (pow. Nowy Targ) zaliczki 450 zł. czynszu 150 zł. rocznie (płacimy 150 zł.)

6) w Sędziszowie (pow. Ropczyce) zaliczki 2000 zł. — czynszu 100 zł. rocznie (płacimy 180 zł.)

7) w Winnikach (pow. Lwów) zaliczki 4000 zł. (płacimy 160 zł. rocznie).

8) w Krechowicach (pow. Dolina) zaliczki 2000 zł. (płacimy 200 zł. rocznie).

9) w Kałuszu zaliczki 6000 zł. (płacimy 220 zł.)

10) w Obertynie (pow. Horodenka) zaliczki 4000 (płacimy 240 zł.)

11) w Ciężkowicach (pow. Grybów), zaliczki 1500 zł., czynszu 150 zł. rocznie (płacimy 180 zł.)

12) wreszcie Rada gminna w Limanowej, żądając bliżej nieoznaczonej zaliczki, oświadcza, że kraj płacić będzie znacznie mniej, niż obecnie.

Nie wszystkie te propozycye byłyby do przyjęcia, za takie uważamy oferty gmin: Horodnica, Jabłonów, Czarny Dunajec, Sędziszów, Krechowice i ewentualnie Limanowa.

Dodać winniśmy, że posterunki c. k. żandarmeryi w tych miejscowościach mieszczą się w domach starych i w niedługim czasie przy zmianie pomieszkań czynsze tam znacznie się podniosą.

Obecnie posterunki żandarmeryi od dłuższego czasu mieszczą się już w budynkach gminnych w Orzechowcach, Kociubińczykach, Starej soli, Haczowie, Kranzbergu, Radymnie, Dawidowie, Horożanie, Wojniczu, Zatorze i Oświęcimie z zupełnem zadowoleniem żandarmeryi za czynsz stosunkowo nie wygórowany.

Z tych tedy powodów Wydział krajowy, mając na względzie ciągły wzrost czynszów i powody tego wzrostu, powraca do swoich wniosków zeszłorocznej sesyi sejmowej postawionych i wnosi na udzielenie powiatom i gminom znaczniejszych zaliczek na budowę lub kupno koszar dla żandarmeryi, które to zaliczki z czynszów zostałyby funduszowi krajowemu zwrócone.

Przy udzielaniu zaliczek gminom i powiatom w szczególności tam, gdzie obecnie wygórowane czynsze płacimy, trzymalibyśmy się ściśle następujących zasad:

1) czynsz płacony gminom lub powiatom musiałby być niższym od obecnego;

2) najdłuższy termin spłacenia zaliczek mógłby wynosić 10 lat;

3) kontrakt najmu musiałby być zawarty przynajmniej na 10 lat.

W ten sposób kraj, przychodząc w pomoc gminom i powiatom, zyskiwałby sam podwójnie, a to osiągając pewne zniżenie czynszu, tudzież zabezpieczając się na dłuższy szereg lat przeciw wszelkim podwyższeniom tegoż.

Wobec tego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Przyjmując niniejsze sprawozdanie do wiadomości, przeznacza się w budżecie na rok 1891 na udzielać się mające gminom i powiatom zaliczki, które czynszem za kwaterunek c. k. żandarmeryi umarzane być winny, kwotę 25.000 zł. a. w.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 2. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. D. Sawczak
Członek Wydziału krajowego.

WYKAZ

posterunków c. k. żandarmeryi w Galicyi.

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany	
	I. Biała (XVIII.)				
1	Biała	7	**8000**	400	
2	Oświęcim	10	6000	250	
3	Kenty	4	4000	160	
5	Kozy	4	**4000**	160	
4	Bystra	3	3000	200	
	II. Bóbrka (I.)				
6	Bóbrka	8	4500	400	
7	Chodorów	8	5000	200	
8	Strzeliska	4	1600	200	
9	Wybranówka	4	3300	200	
10	Bortniki	3	1550	150	
	III. Bochnia (VIII.)				
11	Bochnia	8	7000	250	
12	Wiśnicz	6	2900	120	
13	Niepołomice	6	4000	210	
14	Niegowić	4	2300	120	
15	Uście solne	4	1500	250	
16	Łapanów	5	2500	160	
16	Grobla	5	2100	180	
18	Szarów	4	1900	150	
19	Swiniarów	1	1000	100	
	IV. Bohorodczany (VI)				
20	Bohorodczany	4	2300	200	
21	Łysiec	1	950	60	
22	Sołotwina	4	2000	200	
	V. Borszczów (XIV.)				
23	Borszczów	9	4000	300	
24	Skała	7	4000	250	
25	Mielnica	6	4000	200	
26	Okopy	6	4000	200	
27	Jezierzany	6	5500	300	
28	Korolówka	6	3500	200	
29	Germakówka	6	3200	180	
30	Turylcze	4	3500	200	
31	Kudryńce	4	5000	250	
	VI. Brody (XII.)				
32	Brody XII kom. oddz.	11	**10000**	1000	
33	Łopatyn	7	3000	220	
34	Załośce	7	5700	250	
35	Podkamień	6	4500	300	
36	Leśniów	6	2650	150	
37	Toporów	6	**3000**	200	
38	Pieniaki	5	**3500**	300	
39	Strzemilcze	4	**3000**	250	
40	Suchowola	5	2300	160	
41	Sznyrów	4	2050	200	
42	Markopol	6	3150	180	
43	Zabłotce	5	**2000**	250	
	VII. Brzesko (VIII.)				
44	Brzesko	8	5800	265	
45	Wojnicz	5	4700	180	
46	Radłów	5	2500	280	
47	Szczurowa	5	**3000**	200	
48	Zakliczyn	4	4500	200	
49	Czchów	1	1500	80	
50	Borzęcin	4	**3000**	200	
51	Biadoliny	4	4200	180	
	VIII. Brzeżany (XIII.)				
52	Brzeżany XIII. Kom. oddział. i p. o.	5	11500	745	Przy komendzie oddział. 1 oficer.
53	Kozowa	4	3800	250	
54	Kozłów	4	3800	150	
55	Narajów	4	2150	160	

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany
	IX. Brzozów (VII.)			
56	Brzozów	4	7000	200
57	Dydnia	1	1600	80
58	Dynów	4	5200	200
59	Jasienica	3	4300	160
60	Haczów	1	1500	80
61	Ulucz	1	1900	90
	X. Buczacz (XIII.)			
62	Buczacz	8	5000	300
63	Potok złoty	4	5000	240
64	Jazłowiec	4	3500	200
65	Monasterzyska	6	4500	185
66	Koropiec	1	900	60
67	Uście zielone	3	1900	125
68	Komarówka	3	2000	160
	XI. Chrzanów (II.)			
69	Chrzanów	9	4500	260
70	Krzeszowice	6	2600	250
71	Jaworzno	6	3400	100
72	Alwernia	5	5000	146
73	Siersza	5	2300	bezpłat.
74	Trzebinia	3	3100	150
75	Nowa Góra	4	3100	200
	XII. Cieszanów (XIX.)			
76	Cieszanów	9	2500	300
77	Lubaczów	7	5000	300
78	Narol	6	2500	160
79	Oleszyce	6	3000	200
80	Dzików	4	1500	150
81	Huta różaniecka	4	**2000**	155
82	Horyniec	2	3800	120
	XIII. Czortków (XIV.)			
83	Czortków	9	5000	325
84	Dżuryn	1	1400	70
85	Biały Potok	1	1400	100
86	Jagielnica	5	5000	225
	XIV. Dąbrowa (IX.)			
87	Dąbrowa	8	4600	350
88	Szczucin	7	3500	200
89	Siedliszowice	6	2300	150
90	Żabno	5	4800	180
91	Borusowa	4	3380	200
92	Nowopole	4	2000	120
	XV. Dobromil (IV.)			
93	Dobromil	5	**3000**	200
94	Bircza	4	**3000**	180
95	Robotycze	3	**2500**	130
96	Krościenko	5	**2500**	170
97	Nowe miasto	1	**2000**	100
	XVI. Dolina (VI.)			
98	Dolina	5	3100	220
99	Bolechów	5	3600	140
100	Rożniatów	4	2200	160
101	Wełdzirz	4	3600	170
102	Perehińsko	4	3500	180
103	Lisowice	4	3500	150
104	Krechowice	3	3500	200
	XVII. Drohobycz (XVI.)			
105	Drohobycz	6	8000	340
106	Medenice	4	**3000**	170
107	Podbuż	4	3700	250
108	Borysław	5	2800	300
109	Wolanka	3	2000	160
	XVIII. Gorlice (XVII.)			
110	Gorlice	4	4600	240
111	Biecz	5	4600	200
112	Gładyszów	3	3200	200
	XIX. Gródek (I.)			
113	Gródek	8	6600	300
114	Lubień	1	700	70
115	Janów	4	3250	180
116	Wiszenka	1	490	100
117	Mszana	2	2120	100
118	Rodatycze	3	3100	200
119	Kamienobród	3	2500	200
	XX. Grybów (XVII.)			
120	Grybów	6	3000	225
121	Ciężkowice	5	2000	180
122	Stróże	4	2100	200

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany	
	XXI. Horodenka (XIV.)				
123	Horodenka	5	4000	300	
124	Obertyn	4	4300	240	
125	Czernelica	4	2500	200	
	XXII. Husiatyn (V.)				
126	Husiatyn	8	**4000**	280	
127	Chorostków	6	**3000**	200	
128	Kopyczyńce	6	**4000**	200	
129	Probużna	6	**3000**	220	
130	Kociubińczyki	6	**3000**	175	
131	Horodnica	6	**3000**	200	
	XXIII. Jarosław (XIX.)				
132	Jarosław XIX. Kom. oddz. i post.	7	7780	960	przy komendzie oddz. 1 oficer.
133	Radymno	6	4980	250	
134	Sieniawa	7	5720	280	
135	Pruchnik	4	5000	160	
136	Adamówka	4	2400	175	
137	Tuchla	1	900	80	
	XXIV. Jasło (XVII.)				
138	Jasło	7	7000	280	
139	Dębowiec	4	3000	150	
140	Frysztak	4	5000	200	
141	Skołyszyn	4	2000	160	
142	Zmigród	4	5000	200	
	XXV. Jaworów (XIX.)				
143	Jaworów	6	4500	250	
144	Krakowiec	4	3250	190	
145	Wielkie Oczy	4	3200	180	
146	Hruszowice	1	1600	50	
147	Hruszów	1	1900	65	
	XXVI. Kałusz (VI.)				
148	Kałusz	6	**3500**	200	
149	Wojniłów	4	**3500**	200	
150	Krasne	3	4200	190	
	XXVII. Kamionka (I.)				
151	Kamionka	8	4000	185	
152	Busk	5	3500	130	
153	Radziechów	7	3500	265	
154	Chołojów	6	3500	150	
155	Stojanów	6	3500	200	
156	Dobrotwór	6	3500	200	
	XXVIII. Kolbuszowa (X.)				
157	Kolbuszowa X. Kom. oddz.	8	6500	600	przy komendzie oddz. 1 oficer.
158	Widełka	1	3700	80	
159	Niwiska	2	3750	100	
160	Sokołów	5	6500	200	
161	Majdan	6	5500	200	
162	Raniżów	5	2500	170	
163	Wilcza wola	2	3650	75	
	XXIX. Kołomyja (XV.)				
164	Kołomyja kom. oddz. XV.	6	20000	800	przy komendzie oddział. 1 oficer
165	Gwoździec	4	3000	120	
166	Peczeniżyn	3	2500	300	
167	Jabłonów	4	1800	160	
168	Korszów	4	2700	140	
169	Słoboda rung.	3	1500	250	
170	Turka	3	950	180	
	XXX. Kosów (XV.)				
171	Kosów	5	3000	220	
172	Kuty	4	4300	140	
173	Żabie	4	2000	140	
174	Hryniawa	4	2400	120	
175	Uścieryki	3	2800	150	
	XXXI. Kraków (II.)				
176	Kraków II. Kom. oddz.	13	23000	2592	przy komendzie oddz. 2 oficerów 1 manipulant.
177	Liszki	6	4500	290	
178	Czernichów	1	2250	70	
179	Mogiła	5	4250	150	
180	Zabierzów	5	4000	200	
181	Giebułtów	4	3750	200	
182	Kantorowice	4	4250	200	
183	Wyciąże	4	4250	180	
	XXXII. Krosno (III.)				
184	Krosno	6	4500	300	
185	Dukla	4	3500	190	
186	Iwonicz	4	3000	300	
	XXXIII. Limanowa (XVII.)				
187	Limanowa	6	2800	170	
188	Mszana	6	2250	200	

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany	
189	Skrzydlna	4	2250	160	
190	Dobra	3	2250	160	
	XXXIV. Lisko (VII.)				
191	Lisko	5	3215	250	
192	Baligród	5	3000	220	
193	Ustrzyki	6	3000	200	
194	Lutowiska	4	3800	200	
	XXXV. Lwów (I.)				
195	I. Kom. oddz.	Gmach wybudowano			
196	Nawarya	3	**1500**	120	
197	Szczerzec	5	5000	190	
198	Brodki	1	**1500**	80	
199	Winniki	9	4500	160	
200	Jaryczów	4	**4000**	240	
201	Zniesienie	5	10000	300	
202	Dawidów	4	6500	150	
203	Biłka szlach.	4	**3500**	200	
	XXXVI. Łańcut (III.)				
204	Łańcut	6	6000	280	
205	Leżajsk	6	7000	260	
206	Przeworsk	8	9700	250	
207	Kańczuga	4	2500	200	
208	Żołynia	5	3000	150	
209	Grodzisko	4	4500	185	
210	Brzyska wola	5	2000	280	
	XXXVII. Mielec (IX.)				
211	Mielec	7	4500	300	
212	Radomyśl	7	6500	220	
213	Hohenbach	3	5000	150	
214	Przecław	6	3000	160	
215	Padew	4	4000	180	
216	Otałęż	4	5000	170	
217	Gliny małe	4	5000	150	
	XXXVIII. Mościska (IV.)				
218	Mościska	9	5000	292	
219	Sądowa Wisznia	7	5000	280	
220	Krukienice	4	3600	120	
221	Lacka wola	4	3500	150	
222	Twierdza	3	1800	150	
	XXXIX. Myślenice (XVIII.)				
223	Myślenice	5	4600	250	
224	Jordanów	5	3600	160	
225	Maków	5	3600	180	
226	Sułkowice	3	4600	150	
	XL. Nadwórna (XV.)				
227	Nadwórna	4	3500	210	
228	Delatyn	4	2200	120	
229	Łanczyn	4	1200	200	
230	Mikuliczyn	3	1200	200	
231	Pasieczna	3	1800	250	
	XLI. Nisko (X.)				
232	Nisko	5	2500	180	
233	Ulanów	6	2500	200	
234	Rudnik	4	2500	175	
235	Kamień	6	2000	200	
236	Maziarnia	2	1650	150	
237	Jaroczyn	5	2500	200	
238	Kopki	4	2500	200	
	XLII. Nowy Targ (XVII.)				
239	Nowy Targ	5	2400	280	
240	Krościenko	4	2300	200	
241	Czarny Dunajec	3	3000	150	
242	Czorsztyn	3	1200	150	
243	Zakopane	3	3000	250	
	XLIII. Pilzno (X.)				
244	Pilzno	5	3500	220	
245	Zassów	5	3150	150	
246	Brzostek	4	2050	120	
247	Jodłowa	1	**1000**	75	
248	Machowa	4	2500	200	
249	Czarna	4	1780	200	
	XLIV. Podhajce (XIII.)				
250	Podhajce	5	4000	200	
251	Wisniowczyk	4	2500	200	
252	Zawałów	4	2300	200	
253	Sosnów	4	2500	200	
	XLV. Przemyśl (IV.)				
254	Przemyśl IV. Kom. oddz. i	16	30000	1720	przy kom. oddz. 2 ofic. i manip.
255	Niżankowice	6	1700	225	

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany	
256	Krzywcza	4	**3000**	180	
257	Medyka	5	3500	150	
258	Dubiecko	4	2800	200	
259	Żurawica	4	**3000**	200	
	XLVI. Przemyślany (XIII.)				
260	Przemyślany	4	3000	225	
261	Janczyn	1	1300	65	
262	Gliniany	4	3000	250	
263	Kurowice	4	2000	200	
264	Dunajów	4	2100	250	
265	Zadwórze	4	1500	216	
	XLVII. Rawa (XI.)				
266	Rawa Kom. XI.	10	12000	650	przy komendzie oddz. 1 Oficer.
267	Uhnów	8	7500	250	
268	Niemirów	6	5000	180	
269	Magierów	5	4000	200	
270	Bełzec	8	6000	250	
271	Werchrata	4	3000	150	
	XLVIII. Rohatyn (XIII.)				
272	Rohatyn	5	4200	215	
273	Podkamień	1	1000	70	
274	Bursztyn	5	**3000**	160	
275	Bołszowce	4	**3000**	200	
276	Bukaczowce	7	4000	250	
	XLIX. Ropczyce (X.)				
277	Ropczyce	6	4200	260	
278	Ocieka	1	**1000**	70	
279	Wielopole	4	**2000**	120	
280	Sędziszów	5	2100	180	
281	Dębica	7	5000	220	
	L. Rudki (IV.)				
282	Rudki	5	3900	350	
283	Laszki	1	700	—	
284	Komarno	4	2000	250	
285	Horożana	1	700	80	
	LI. Rzeszów (III.)				
286	Rzeszów III. Kom. oddz.	7	**20000**	1550	przy kom. oddz. 2 ofic. 1 manip.
287	Trzciana	4	1500	120	
288	Tyczyn	4	4600	230	
289	Strzyżów	4	3400	260	
290	Czudec	1	**1000**	100	
291	Głogów	4	4000	150	
292	Błażowa	4	**2500**	180	
293	Jawornik	1	600	100	
294	Niebylec	4	2300	180	
295	Krasne	4	3700	240	
	LII. Sambor (XVI.)				
296	Sambor	7	6800	350	
297	Łąka	4	2300	150	
298	Brześciany	4	2630	150	
299	Kranzberg	5	2600	160	
	LIII. Sanok (VII.)				
300	Sanok VII. kom. oddz.	6	20000	1500	przy kom. oddz. 2 ofic. 1 manip.
301	Bukowsko	4	4800	250	
302	Rymanów	4	6000	190	
303	Tyrawa	3	3000	150	
304	Zarszyn	4	2600	200	
305	Szczawne	3	1200	150	
306	Komańcza	3	4500	200	
307	Jaśliska	3	2400	190	
	LIV. Nowy Sącz (XVII.)				
308	Nowy Sącz XVII. Kom. oddz.	9	**3000**	720	przy komendzie oddział. 1 oficer.
309	Stary Sącz	7	**3000**	150	
310	Krynica	3	**3500**	200	
311	Muszyna	5	**3000**	280	
312	Łącko	4	**3000**	160	
313	Piwniczna	4	**3000**	170	
314	Gródek	4	**3000**	150	
	LV. Skałat (V.)				
315	Skałat	9	5750	300	
316	Grzymałów	5	3750	240	
317	Podwołoczyska	9	6500	421	
318	Touste	5	3300	220	
319	Tarnoruda	4	3300	300	
320	Kałaharówka	5	3300	210	
321	Orzechowce	4	3300	250	
	LVI. Śniatyn (XV.)				
322	Śniatyn	7	3000	350	
323	Zabłotów	7	2300	170	
324	Rożnów	4	2000	140	
325	Orelec	4	1800	180	

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany	
	LVII. Sokal (XI.)				
326	Sokal	7	6000	300	
327	Tartaków	5	2700	200	
328	Bełz	8	5500	220	
329	Krystynopol	8	3800	250	
330	Waręż	7	3150	210	
331	Uhrynów	4	2060	300	
	LVIII. Stanisławów (VI.)				
332	Stanisławów VI. Kom. oddz.	9	20000	1840	przy kom. oddz. 2 ofic. 1 manipul.
333	Halicz	8	7000	250	
334	Jezupol	7	4600	240	
335	Maryampol	3	2500	250	
	LIX. Staremiasto (VII.)				
336	Staremiasto	5	4000	200	
337	Starasól	3	3900	180	
338	Łopuszanka	3	2300	150	
339	Chyrów	5	4500	300	
	LX. Stryj (XVI.)				
340	Stryj XVI. Kom. oddz.	9	20000	950	przy komendzie oddział. 1 oficer,
341	Sokołów	1	1600	100	
342	Skole	7	5000	250	
343	Tucholka	4	2300	250	
344	Tuchla	4	1900	300	
345	Ławoczne	3	1900	170	
346	Lubieńce	3	1800	240	
	LXI. Tarnobrzeg (IX.)				
347	Tarnobrzeg IX. Kom. oddz.	8	8000	650	przy komendzie oddział. 1 oficer.
348	Rozwadów	7	2000	200	
349	Baranów	5	2000	200	
350	Radomyśl	7	5000	250	
351	Grębów	5	2100	225	
352	Nadbrzezie	4	3000	300	
353	Antoniów	4	3600	250	
	LXII. Tarnopol (V.)				
354	Tarnopol V. Kom. oddział.	13	35000	2350	przy kom. oddz. 2ofic. 1 manipul.
355	Ihrowice	6	3200	200	
356	Borki	7	2100	200	
357	Chodaczków	1	900	95	
358	Mikulińce	5	4000	250	
359	Hłuboczek	4	3200	200	
	LXIII. Tarnów (VIII.)				
360	Tarnów VIII. Kom. oddział.	9	18000	990	przy kom. oddz. 1 oficer
361	Tuchów	5	8000	220	
362	Ryglice	1	1800	80	
363	Rzuchowa	1	1900	200	
364	Smigno	6	4000	180	
365	Gromnik	4	4300	220	
	LXIV. Tłumacz (VI.)				
366	Tłumacz	5	2200	240	
367	Tyśmienica	5	2800	180	
368	Ottynia	4	2050	150	
369	Niżniów	7	2100	250	
370	Ladzkie	4	1700	150	
	LXV. Trembowla (V.)				
371	Trembowla	5	4700	250	
372	Budzanów	4	4200	180	
	LXVI. Turka (VII.)				
373	Turka	5	**4000**	270	
374	Łomna	4	**3000**	165	
375	Borynia	4	**3000**	275	
	LXVII. Wadowice (XVIII.)				
376	Wadowice XVII. Kom. oddz.	5	4800	900	przy komendzie oddz. 1 oficer.
377	Kalwarya	5	4500	170	
378	Brzeźnica	2	2300	180	
379	Andrychów	3	3500	190	
380	Zator	6	4600	200	
	LXVIII. Wieliczka (II.)				
381	Wieliczka	7	3500	275	
382	Podgórze	7	4900	300	
383	Świątniki	2	2400	110	
384	Skawina	7	**2000**	125	
385	Dobczyce	5	3300	155	
386	Gdów	6	**2500**	150	
387	Bierzanów	4	1600	230	
	LXIX. Zaleszczyki (XIV.)				
388	Zaleszczyki XIV. Kom. oddz.	7	13700	500	przy komendzie oddz. 1 oficer.
389	Tłuste	5	4700	200	
390	Uścieczko	4	4500	120	
391	Sinków	6	3900	180	

L. porządkowa	Posterunek	Ilość żandarmów	Kwota potrzebna na budowę domu	Czynsz obecnie opłacany
	LXX. Zbaraż (V.)			
392	Zbaraż	10	5500	300
393	Nowesioło	8	5300	250
394	Iwanczany	4	3800	150
395	Bogdanówka	6	3800	200
	LXXI. Złoczów (XII.)			
396	Złoczów	9	5000	270
397	Zborów	8	3400	240
398	Olesko	5	3800	180
399	Krasne	4	2900	200
400	Pomorzany	4	2300	200
401	Jezierna	8	3500	290
402	Gołogóry	4	3100	180
403	Sokołowka	5	2300	180
404	Kniaże	3	2900	200
405	Płuchów	3	2500	200
	LXXII. Żółkiew (XI.)			
406	Żółkiew	5	4500	250
407	Dobrocin	1	**1000**	80
408	Kulików	4	3600	200
409	Żółtańce	3	2000	120
410	Wielkie mosty	5	4000	200
	LXXIII. Żydaczów (XVI.)			
411	Żydaczów	5	4000	250
412	Mikołajów	7	5600	300
413	Rozdół	3	2000	90
414	Żurawno	4	1700	150
415	Nowesioło	1	**2000**	140
	LXXIV. Żywiec (XVIII.)			
416	Żywiec	7	9000	200
417	Milówka	4	3000	170
418	Slemień	4	4200	200
419	Rajcza	4	**2000**	200
420	Sucha	4	**3000**	200
421	Węgierska górka	4	**3000**	150

LW. 27240/90 Aelg. 39.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesienie: *a)* gmin i obszarów dworskich Łopuszna, Łukawica i Monasterzec z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do okręgu takiejże Reprezentacyi w Samborze; *b)* gminy i obszaru dworskiego Milczyce z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu takiejże Reprezentacyi w Rudkach.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonych zgodnie z uchwałami Wysokiego Sejmu przeniesień co do Łopusznej, Łukawicy i Monasterca przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości z dnia 7. Czerwca 1890 roku L. 174 a c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 4 Czerwca 1890 roku L. 2410 zostają te gminy z dniem 1. Stycznia 1891 z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Podbużu i c. k. Starostwa w Drohobyczu do okręgu c k. Sądu powiatowego deleg. miejskiego i c. k. Starostwa w Samborze przydzielone.

Dalej gmina Milczyce rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 4. Czerwca 1890 roku L. 177. i c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 31. Maja 1890 L. 2362 również z d. 1. Stycznia 1891 zostaje wyłączona z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Sądowej wiszni i c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu tudzież c. k. Starostwa w Mościskach, a przyłączoną do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Rudkach, Sądu obwodowego w Samborze i c. k. Starostwa w Rudkach. Z tych powodów zachodzi potrzeba zgodnie z życzeniami mieszkańców gmin pomienionych i dla zrównania granic powiatów politycznych w Rudkach i Samborze z okręgami tychże Reprezentacyi powiatowych, aby również gminy Łopuszna, Łukawica i Monasterzec przenieść z dotychczasowego okręgu Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do Sambora, a gminę Milczyce z okręgu Reprezentacyi w Mościskach do Rudek.

Uwzględniając powyższe okoliczności, mamy zaszczyt w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12. Sierpnia 1866 wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/. projekt ustawy. ·/.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 11. lipca 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o zmianie obszarów Reprezentacyi powiatów w Drohobyczu, Samborze, Mościskach i Rudkach.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gminy i obszary dworskie Łopuszna, Łukawica i Monasterzec mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Samborze. Gmina i obszar dworski w Milczycach mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Rudkach.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. Stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. kr. 51.782/89.

Aelg. 40.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy i obszaru dworskiego Dzurków z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence.

Wysoki Sejmie!

C. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie z dnia 20. listopada 1889 r. L. 13.401/pr. zawiadomiło nas, iż c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem sprawiedliwości wedle reskryptu z dnia 5. listopada 1889 L. 4.637/M. I. nie zgodziło się na projektowane uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. września 1882 przeniesienie gminy i obszaru dworskiego Dzurków z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Obertynie i c. k. Starostwa w Horodence do okręgu c. k. Sądu powiatowego delegowanego i c. k. Starostwa w Kołomyi.

Ponieważ gmina Dzurków, w oczekiwaniu pożądanej dla niej zmiany przynależności pod względem sądowym i politycznym, dotąd zostaje pod względem autonomicznym w okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi, co wobec stanowczej odmowy c. k. rządu względem przeniesienia jej do okręgu c. k. Starostwa kołomyjskiego, dalej ze szkodą interesów mieszkańców, mających siedziby swych władz w Horodence i Kołomyi, trwać nie może, przeto w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1886 wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 20. grudnia 1889.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, O zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Horodence i w Kołomyi.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Dzurków mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

LW. 24236.

Aelg. 41.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy Magdalówka z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonego przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych pod dniem 31. maja 1890. L. 2361 i c. k. Ministerstwa sprawiedliwości pod dniem 3. czerwca 1890. L. 24062/89 przeniesienia gminy Magdalówka z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. Starostwa tarnopolskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Skałacie, zachodzi potrzeba wyłączenia gminy pomienionej wraz z obszarem dworskim z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu a przydzielenia do takiejże Reprezentacyi w Skałacie.

Z tej przyczyny, jak również z uwagi, że dla mieszkańców gminy Magdalówki dogodniej będzie pod względem autonomicznym należeć do Reprezentacyi powiatowej będącej w Skałacie, gdzie znajduje się już ich siedziba władz sądowych i administracyjnych, mamy zaszczyt w myśl §. 3. ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1866. wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ·/. załączony projekt ustawy

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 24. czerwca 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów: Tarnopolskiego i Skałackiego.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Magdalówka mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Drukiem Pillera i Spółki.

Aelg. 42.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy Machliniec z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju.

Wysoki Sejmie!

Gmina Machliniec do dnia 1. sierpnia 1878 należała do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Stryju. Wskutek przeprowadzonej w czasie tym regulacyi granic okręgów sądów powiatowych i starostw gminę Machliniec przydzielono do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie.

Wskutek wniesionej przeciw temu przydzieleniu przez gminę petycyi w r. 1878, Wys. Sejm uchwałą z d. 25. września 1882 oświadczył się za wyłączeniem gminy Machliniec z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie, a przyłączeniem napowrot do Sądu powiatowego i Starostwa w Stryju, zaś w oczekiwaniu pomyślnego skutku żądań gminy Machliniec, postawiono ją nadal w okręgu Reprezentacyi powiatowej w Stryju, gdzie jeszcze dotąd zostaje pomimo, że pod względem politycznym należy do powiatu żydaczowskiego. Następnie w r. 1886 gmina pomieniona nie widząc skutku swej prośby wniosła ponowną petycyę do Wys. Sejmu, którą Wydział krajowy jako niezałatwioną udzielił c. k. Prezydyum Namiesnictwa (LW. 5664/86) z prośbą o poparcie.

Jeszcze raz w r. 1888 gmina Machliniec udała się w tej sprawie do Wys. Sejmu, który uchwałą z d. 9. października 1888 odstąpił ją c. k. Rządowi do rychłego uwzględnienia.

Pomimo tych wszystkich starań i uchwał, c. k. Ministerstwo sprawiedliwości w reskrypcie swym do Wydziału krajowego z dnia 5. maja 1890 L. 2724 oświadczyło bez podania żadnych motywów, że na żądane przeniesienie gminy Machliniec zgodzić się nie może.

Z tego powodu, Wydział krajowy powołując się na motywa przytoczone w sprawozdaniu swem, przedłożonem Wysokiemu Sejmowi pod d. 28. marca 1882 (Al. 14.) przemawiającem za przeniesieniem napowrót gminy Machliniec do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju, tudzież z uwagi na niedogodności i jaką dla niej przedstawia położenie geograficzne Żurawna i Żydaczowa w porównaniu z położeniem miasta Stryja, będącego głównym punktem handlowym w tamtejszej okolicy i zarazem siedzibą wszystkich władz powiatowych jako to Sądu, Starostwa, Rady powiatowej, komisyi asenterunkowej i innych — jest zdania, że przedłożenie jeszcze raz tej sprawy c. k. Rządowi, może osiągnąć pożądany skutek. Dlatego wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, ponawiając uchwały swoje z dnia 25. września 1882 i z dnia 9. października 1888, w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (Nr. 59. Dz. u. p.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożądanem jest dla dobra mieszkańców gminy Machliniec, aby przeniesioną została z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie, do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju.

Z Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 23. maja 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Damian Sawczak *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. kr. 24402/890.

Aelg. 43.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem o przeniesienie miejscowości Lipowiec i Majdan Lipowiecki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Glinianach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Przemyślanach.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniesionego do nas podania przez gminy i obszary dworskie Lipowiec i Majdan Lipowiecki o wyłączenie ich z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Glinianach a przydzielenie do okręgu takiegoż c. k Sądu w Przemyślanach, zarządziliśmy odpowiednie przez Wydział powiatowy Przemyślański badania i zażądaliśmy w tym względzie opinii c. k. Sądu wyższego krajowego we Lwowie.

Otóż rezultatem tych zarządzeń są jak najkorzystniejsze dla proszących relacye, albowiem:

Gminy pomienione liczące wedle spisu z roku 1880. ludności 1631 mieszkańców i stanowiące jedną gminę katastralną oddalone są od Glinian od 18 do 20 kilometrów, gdy przeciwnie grunta tych gmin bezpośrednio graniczą z terytoryum gminy Przemyślany. Już sama ta okoliczność przemawia za uczynieniem zadość życzeniom gmin Lipowiec i Majdan Lipowiecki a to tembardziej, że droga wiodąca od nich do Glinian przez lasy i stromą górę znajduje się w zaniedbanym stanie, a przeciwnie do Przemyślan przez drogę prowadzącą do Uniowa mają ułatwioną z tem miastem komunikacyą.

Z tych zatem powodów i z uwagi, że Przemyślany prócz Sądu powiatowego są siedzibą wszystkich władz politycznych i autonomicznych powiatu, a zatem prócz interesów sądowych ułatwić mogą mieszkańcom za jedną bytnością załatwienie spraw i w innych osadach;

dalej, że wszystkie władze, zapytywane przez nas o opinią, usilnie życzenia gmin pomienionych popierają;

wreszcie z uwagi, iż przeniesienie gmin Lipowiec i Majdan Lipowiecki z Sądu w Glinianach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Przemyślanach w niczem nie naruszy interesów autonomicznego powiatu Przemyślańskiego, albowiem tak Sąd powiatowy Gliniański jak i Przemyślański leżą w okręgu tego samego c. k. Starostwa, wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 roku (Nr. 59 D. u. p.) udziela c. k. Rządowi opinię:

Iż pożytecznem jest i dla dobra mieszkańców gmin Lipowiec i Majdan Lipowiecki koniecznem, aby je wraz z obszarami dworskiemi wyłączono z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Glinianach a przydzielono do okręgu takiegoż c. k. Sądu w Przemyślanach.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 11. czerwca 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Damian Sawczak *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. 15013/90.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z wnioskiem o przeniesienie gminy i obszaru dworskiego Berbeki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku c. k. Starostwa w Kamionce Strumiłowej, do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kamionce Strumiłowej.

Wysoki Sejmie!

Nowo utworzona w r. 1887 gmina Berbeki przez wyłączenie jej jako przysiółka ze związku gminy Sokole w powiecie Kamioneckim, wniosła podanie do nas za pośrednictwem Wydziału Rady powiatowej w Kamionce Strumiłowej o przeniesienie jej z dotychczasowego okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku do takiegoż c. k. Sądu powiatowego w Kamionce.

Za powód tych żądań postawili proszący te okoliczności, że odległość Berbek od Buska wynosi 29 kilometrów po złej drodze, zwłaszcza w jesieni i na wiosnę trudnej do przebycia, że mieszkańcy tej gminy, należąc do obrządku rzymsko-katolickiego, parafię mają w Kamionce Strumiłowej, które to miasto odległem jest od nich tylko o 14 kilometrów, a droga do niego jest piaszczystą i łatwiejszą do przebycia. Uchwała Rady gminnej z dnia 30. marca 1889 potwierdza te życzenia mieszkańców, a Rada powiatowa tamtejsza na posiedzeniu swem z dnia 14. maja 1889 całą sprawę jak najprzychylniej przedstawia. — Wreszcie gdy i obszar dworski w deklaracyi swej z dnia 7. kwietnia 1890 r. zgadza się na to przeniesienie, a c. k. Sąd wyższy krajowy we Lwowie odezwą z dnia 28. stycznia 1890. L. 1196 gorąco popiera żądania petycyonującej gminy Berbeki, Wydział krajowy nie znajduje żadnej przeszkody, aby mieszkańcom tej miejscowości przyjść z pomocą i Wysokiemu Sejmowi życzenia te do uwzględnienia przedłożyć.

Z tych zatem powodów i z uwagi, że przeniesienie pomienionej gminy liczącej tylko 254 mieszkańców z jednego Sądu powiatowego do drugiego w tym samym powiecie autonomicznym pomieszczonych, w niczem nie narusza interesów tego powiatu, a mieszkańcom zapewnia wiele cennych dogodności, wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 r. (Nr. 59. D. u. p.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożądanem będzie dla dobra mieszkańców gminy i obszaru dworskiego Berbeki, aby miejscowość ta z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku wyłączoną, a do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej przydzieloną została.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 15. kwietnia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. 209/90. **Aelg. 45.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy i obszaru dworskiego Solina w sprawie przeniesienia tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Baligrodzie do takiegoż c. k. Sądu w Ustrzykach dolnych.

Wysoki Sejmie!

Po zarządzeniu odpowiednich badań w sprawie petycyi gminy i obszaru dworskiego Solina uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. stycznia 1889 r. przekazanej nam do załatwienia, uważamy za obowiązek poprzeć z naszej strony życzenia petycyonujących, względem przeniesienia miejscowości Solina z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Baligrodzie do takiegoż c. k. Sądu w Ustrzykach dolnych. Solina wieś i obszar dworski liczą 717 ludności. Odległość ich od Baligrodu wynosi 23 klm., zaś od Ustrzyk 16. Do Baligrodu wiodą tylko drogi gminne w złym stanie utrzymywane, przecięte rzekami Sanem i Salinką, bez mostów, tak że kilka razy do roku z powodu wylewów komunikacya jest przerwaną. Tymczasem do Ustrzyk przystęp jest zawsze otwarty i część drogi od Ustianowy odbywać można gościńcem państwowym.

Ustrzyki dolne dla gminy Soliny stanowią najbliższy punkt zbytu wszelkich produktów i miejsce, gdzie zakupują potrzebne dla siebie i gospodarstwa przedmioty. Ustrzyki posiadają urząd pocztowy codziennie komunikujący się z pocztą w Solinie, a także urząd podatkowy do obrębu którego należy Solina.

Z tych zatem powodów tak Rada powiatowa w Lisku, uchwałą z dnia 23. lipca 1889 jako też c. k. Sąd wyższy krajowy we Lwowie odezwą z dnia 23. grudnia 1889 roku, L. 30.270 oświadczyły się bardzo przychylnie za petycyą gminy i obszaru dworskiego w Solinie a Wydział krajowy w zupełności potwierdza powyższe opinie tem bardziej, że tak okręg c. k. Sądu w Baligrodzie jak i w Ustrzykach leżą w tym samym powiecie liskim, że zatem przeniesienie Soliny nie wpłynie na zmianę terytoryum powiatu autonomicznego. Dlatego wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11 czerwca 1868 r. (Nr. 59 D. u. p.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego Solina, aby wyłączono je z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Baligrodzie, a przydzielono do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Ustrzykach dolnych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów 7. lutego 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Drukiem Pillera i Spółki.

LW. 51.900/89.

Aelg. 46.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane w sprawie przeniesienia tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Mościskach.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały z dnia 11. października 1888 polecającej, nam zbadać potrzebę przeniesienia miejscowości Laszki zawiązane z okręgu c. k. Sądu powiatowego i ze Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Mościskach, mamy zaszczyt po zebraniu odpowiednich wiadomości przedłożyć:

Miejscowość Laszki zawiązane z ludnością 744 głów leży we wschodniej stronie Starostwa Rudki i razem z gminami Nihowice, Kościelniki i Kozielniki wysuwa się klinem w terytoryum Starostwa Mościskiego.

Głównym powodem żądań petycyonujących o przeniesienie ich do Sądu i Starostwa w Mościskach jest nie tyle bliższa odległość Laszek od Mościsk niż od Rudek, albowiem różnica ta na korzyść pierwszych zaledwie dwa kilometry wynosi, ile dogodność położenia Mościsk, jako stacyi kolei żelaznej i punktu handlowego, gdzie mieszkańcy tej gminy zazwyczaj załatwiają swoje interesa ekonomicznej natury. Z Rudkami nie łączą ich inne stosunki prócz urzędowych, gdy tymczasem w Mościskach mogliby za jedną bytnością i inne sprawy załatwiać. Przytem skłania się do tego i położenie po drodze do Mościsk miasteczka Krukienice, gdzie się znajduje ich stacya pocztowa.

Jednakże przeciw temu życzeniu gminy i obszaru dworskiego w Laszkach zawiązanych wystąpiła Rada powiatowa w Rudkach w uchwale z dnia 31. stycznia 1889. r. przywodząc, że gdy odległość Mościsk i Rudek jest prawie jednakowa, odłączenie tej gminy z jej obrębu, naraziłoby finansowe interesa powiatu na ubytek dochodów budżetowych, a przez to utrudniło ich zadanie administracyjne, a w rezultacie zwiększyło ciężar podatkowy na inne gminy, w powiecie Rudeckim pozostałe.

C. k. Sąd krajowy wyższy we Lwowie w odezwie swej z dnia 19. listopada 1889 (LW. 51.900) również nie oświadcza się przychylnie za odłączeniem, albowiem okręg c. k. Sądu powiatowego Mościskiego, i tak jest za wielki, obejmując przeszło 40.000 ludności, gdy prze-

ciwnie okręg sądowy Rudecki ma tylko do 25.000 zaludnienia, — zatem że z tego powodu nie można sobie życzyć jego uszczuplania.

Wydział krajowy ze swej strony, również zniewolony jest przychylić się do tej opinii władz autonomicznych i sądowych ze względu, iż w tym wypadku nie zachodzą tego rodzaju przyczyny, któreby konieczność zmiany dwóch okręgów sądowych, politycznych i autonomicznych usprawiedliwiały, a następnie wytworzyły możność podnoszenia podobnych żądań ze strony gmin sąsiadujących z Laszkami zawiązanemi.

Z uwagi zatem, że każda tego rodzaju zmiana terytoryalna pociąga za sobą wiele formalności ustawodawczych i wprowadza pewne zamięszanie interesów szczególniej autonomicznej natury, nie możemy i w tym wypadku zalecać Wysokiemu Sejmowi zadośćuczynienia życzeniom petentów i dlatego wnosimy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane przechodzi do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 31. stycznia 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 5.

Aelg. 47.

Przedłożenie rządowe.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa.
L. 10.864.

Do

Jaśnie Oświeconego Księcia Eustachego Sanguszki,

Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem, Członka Izby Panów, Rady państwa etc. we Lwowie.

Jaśnie Oświecony Książę!

Na mocy Najwyższego upoważnienia z dnia 30. września 1890 i wskutek reskryptu Jego Ekscellencyi Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 3 b. m. L. 20.136, mam zaszczyt złożyć do laski marszałkowskiej dołączony w polskim i ruskim tekscie nowy projekt ustawy o organizacyi służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich galicyjskich z odwołaniem się na uwagi objaśniające złożone do laski marszałkowskiej wraz z zeszłorocznym projektem do takiejże ustawy pismem mojem z 7. października 1889 L. 11.993/pr.

Racz Jaśnie Oświecony Książę zamieścić to przedłożenie rządowe na jednem z pierwszych posiedzeń tegorocznej sesyi Sejmu krajowego.

Przy tej sposobności racz Jaśnie Oświecony Książę przyjąć zapewnienie o mojem wysokiem poważaniu.

Lwów dnia 8. października 1890.

Badeni *m. p.*

Ustawa

z dnia . . . . . o urządzeniu służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. rozporządzam na podstawie §. 5. ustawy państwowej z dnia 30. kwietnia 1870 (dz. p. p. Nr. 68) co następuje:

§. 1.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim musi albo sama dla siebie albo wspólnie z innemi gminami i obszarami dworskiemi utrzymywać jednego lub w razie potrzeby więcej lekarzy celem wykonywania sanitarno-policyjnych obowiązków nałożonych gminom w §. §. 3 i 4 ustawy z 30. kwietnia 1870 (dz. p. p. Nr. 68).

§. 2.

Gminy o własnych statutach jakoteż miasta objęte ustawą z 13 marca 1889 (dz. u. i rozp. kraj. Nr. 24) mają dla siebie potrzebną liczbę lekarzy ustanowić w taki sposób, by na każde 15.000 mieszkańców przypadał co najmniej jeden lekarz.

Także i inne gminy mogą własnych lekarzy ustanowić, jeżeli posiadają do tego potrzebne fundusze i jeżeli to nie będzie przeszkadzać organizacji służby zdrowia w gminach innych powiatów.

Pozwolenie do tego udziela Wydział krajowy w porozumieniu z polityczną władzą krajową na wniosek Rady powiatowej uczyniony w porozumieniu z polityczną władzą powiatową.

Przez osobne gminy ustanowieni lekarze noszą nazwę lekarzy gminnych (lekarzy miejskich).

§. 3.

Co się tyczy innych gmin każdego powiatu, oznacza Rada powiatowa w porozumieniu z polityczną władzą powiatową po zasięgnięciu zdania odnośnych rad gminnych i obszarów dworskich, które z tych gmin i obszarów dworskich ze względu na oddalenie poszczególnych miejscowości od siebie, ze względu na stosunki komunikacyjne, na miejsca osiedlenia się lekarzy i na inne ważne stosunki miejscowe mają być złączone w jeden okręg sanitarny i utrzymywać wspólnego lekarza.

W ten sam sposób ma być oznaczona nazwa okręgu, siedziba lekarza okręgowego, każda zmiana w podziale powiatu na okręgi sanitarne lub zmiana granic okręgu sanitarnego.

Wszelkie w tym względzie powzięte postanowienia stają się prawomocnemi po zatwierdzeniu przez Wydział krajowy w porozumieniu z polityczną władzą krajową, po poprzedniem zasięgnięciu opinii c. k. krajowej rady zdrowia.

Lekarze ustanowieni dla okręgów sanitarnych noszą nazwę lekarzy okręgowych.

§. 4.

Jeżeli przy tworzeniu okręgów sanitarnych pewien obszar gminny powiatu nie może być wcielonym do okręgu sanitarnego tego samego powiatu, wówczas jest dozwolonem, połączyć go w jeden okręg sanitarny z obszarem granicznym lub z okręgiem sanitarnym sąsiedniego powiatu, o czem na wniosek jednej z interesowanych Rad powiatowych rozstrzyga ostatecznie Wydział krajowy w porozumieniu z polityczną władzą krajową.

Wydział krajowy ma oraz równocześnie oznaczyć, która Reprezentacya powiatowa ma względem tak złożonego okręgu sanitarnego wykonywać prawa przyznane Reprezentacyom powiatowym na zasadzie niniejszej ustawy, względnie na nich ciążące obowiązki wypełniać.

W razie czasowego braku lekarza gminnego lub okręgowego, ma naczelnik gminy (burmistrz) względnie Wydział Rady powiatowej zarządzić, aby inny lekarz wykonywał regularnie służbę sanitarną w gminie lub w okręgu sanitarnym.

§. 5.

Celem uzyskania posady lekarza gminnego lub okręgowego potrzeba prócz dostatecznej fizycznej zdatności, udowodnić:

1) prawo obywatelstwa austryackiego,
2) upoważnienie do wykonywania praktyki lekarskiej,
3) nieskazitelny charakter,
4) znajomość języków krajowych.

Między kandydatami mają pierwszeństwo doktorowie medycyny a szczególnie ci, którzy po uzyskaniu dyplomu doktorskiego wykażą się co najmniej dwuletnią służbą w szpitalu powszechnym, albo złożyli egzamin fizykacki.

Kandydaci ubiegający się o posadę lekarza gminnego w miastach o własnym statucie, muszą wykazać się egzaminem fizykackim.

§. 6.

W gminach utrzymujących własnych lekarzy, mianuje tychże samodzielnie Rada gminna (Rada miejska) na wniosek naczelnika gminy (burmistrza).

Lekarzy okręgowych mianuje Rada powiatowa na wniosek Wydziału Rady powiatowej.

Lekarze gminni lub okręgowi mogą być albo tymczasowo, albo stale ustanowieni; stan tymczasowy nie może jednak dłużej trwać, jak rok jeden.

Po upływie tego czasu rozstrzyga ku temu powołany organ, czy lekarzowi posada ma być stale nadaną.

W miastach o własnym statucie stoją stale zamianowani lekarze gminni na równi ze stale zamianowanymi urzędnikami.

Celem obsadzenia nowo utworzonej lub opróżnionej posady lekarza gminnego lub okręgowego, należy konkurs rozpisać i ogłosić go przynajmniej w urzędowej gazecie krajowej.

Mianowanemu lekarzowi gminnemu i okręgowemu ma być wydany dekret, w którym należy warunki nadania posady dokładnie określić.

W gminach utrzymujących własnych lekarzy, pozostają ci lekarze, którzy w czasie wejścia w życie niniejszej ustawy urzędować będą i nadal na swych posadach na mocy swych z gminą zawartych umów z tym wyjątkiem, że w tym względzie i to obowiązuje, co niniejsza ustawa postanawia co do najniższej płacy i możności usunięcia lekarza gminnego i okręgowego.

W gminach, które dotychczas własnych lekarzy posiadały, na przyszłość zaś zostaną wcielone do którego okręgu sanitarnego, ci lekarze gminni względnie miejscy, którzy w czasie, gdy ta ustawa stanie się obowiązującą, piastowali posady, mają przed wszystkimi innymi pierwszeństwo na posadę lekarza okręgowego w tym okręgu sanitarnym, do którego ta gmina wcieloną została.

§. 7.

Naczelnik gminy (burmistrz) ewentualnie prezes Rady powiatowej ma zawiadomić polityczną władzę powiatową kto został zamianowany lekarzem gminnym lub okręgowym, a kierownik tego urzędu ma w obecności naczelnika gminy (burmistrza), gdy chodzi o lekarza gminnego, w obecności zaś prezesa Rady powiatowej, gdy chodzi o lekarza okręgowego, odebrać przysięgę od mianowanego lekarza.

W miastach o własnym statucie odbiera przysięgę od lekarzy gminnych prezydent miasta.

§. 8.

Płacę lekarzom gminnym wymierza Rada gminna, a kasa gminna ją wypłaca.

Dochody lekarzy okręgowych składają się z płacy i zwrotu kosztów za podróże służbowe. Wysokość płacy i wynagrodzenia za podróże wymierza Rada powiatowa.

Jeżeli Wydział Rady powiatowej stara się o zapomogę z funduszu krajowego na ten cel, w takim razie należy wymiar dochodów przedłożyć Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia.

Wydatki na płacę lekarzy okręgowych ponoszą gminy i obszary dworskie każdego okręgu sanitarnego w stosunku swych powinności podatkowych; wydatki zaś na zwrot kosztów za podróże służbowe ponosi fundusz powiatowy. Tak płacę jak i zwrot kosztów za podróże służbowe, wypłaca kasa powiatowa.

Płaca lekarza gminnego lub okręgowego nie może być niższą jak 500 zł. a. w., a w większych okręgach 600 zł.

§. 9.

Jeżeli istnieją zobowiązania służące do pokrycia wydatków w gminach i obszarach dworskich okręgu sanitarnego na cele publicznej służby zdrowia, lub gdy istnieją fundusze, które się przyczyniają do tego celu, niniejsza ustawa w tym względzie nic nie zmienia.

Te zobowiązania i dodatki należy składać do funduszu powiatowego i zarachować je na korzyść tych, na których wniesione zostały.

Celem częściowego pokrycia wydatków sanitarnych, które ponoszą gminy i obszary dworskie względnie okręgi sanitarne z powodu organizacyi służby zdrowia, mogą Rady gminne względnie Rady powiatowe postanowić, że według analogii postanowień ostatniego ustępu §. 81 ustawy gminnej (ustawa z 18. marca 1888 zb. ust. kr. Nr. 36) względnie ostatniego ustępu §. 87 ustawy (z 13. marca 1889 zb. ust. kr. Nr. 24) należy się postarać o pozwolenie pobierania pewnych opłat za wykonywanie szczególnych sanitarnych czynności urzędowych (jak n. p. za oględziny zwłok, oględziny mięsa itp.).

Sejm krajowy udzieli zapomogi tym okręgom sanitarnym, którychby wydatki na lekarza zanadto obciążały i wstawi w tym celu na uzasadniony wniosek Wydziału krajowego każdego roku do preliminarza potrzebną do tego kwotę.

§. 10.

Lekarze gminni i okręgowi są stałymi fachowymi organami powołanymi do współdziałania przy wykonywaniu sanitarno-policyjnych obowiązków (§§. 3 i 4 ustawy z 30. kwietnia 1870 Nr. 68) i mają jako tacy charakter urzędników publicznych.

Obowiązki służbowe lekarzy gminnych i okręgowych ureguluje instrukcya, którą wyda polityczna władza krajowa po zasięgnięciu opinii c. k. krajowej Rady zdrowia w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Lekarz gminny lub okręgowy nie ma prawa za wykonywanie obowiązkowych czynności wchodzących w zakres gminnej służby zdrowia, ani żądać ani przyjmować od stron wynagrodzenia.

O ile władza polityczna inaczej nie zarządzi, jest lekarz okręgowy powołanym i także obowiązanym wykonywać publiczne szczepienie za pobraniem ustanowionych należytości. Lekarze miejscy, jakoteż lekarze okręgowi w miejscu siedziby mają tę czynność bezpłatnie wykonać.

Także ma lekarz gminny lub okręgowy uczynić zadość wezwaniu c. k. Władz do wykonywania sanitarnych czynności urzędowych w okręgu za wynagrodzeniem ustanowionem ze skarbu państwa.

§. 11.

Naczelnicy gmin (burmistrze) względnie Wydziały Rad powiatowych, nadzorują czynuość urzędową lekarzy gminnych, względnie okręgowych, i wykonują nad nimi władzę dyscyplinarną.

Dochodzenie dyscyplinarne należy wdrożyć, jeżeli lekarz zaniedbuje się w urzędzie lub gdy stał się winnym innych przekroczeń służbowych.

Kary dyscyplinarne są: nagana, grzywna, która aż do wysokości 100 zł. w. a. może być nałożoną i usunięcie od służby.

Zażalenia wniesione przeciw postępowaniu dyscyplinarnemu, mają być w drodze autonomicznych instancyi rozstrzygane.

Wniosek, by stale zamianowanego lekarza usunąć od służby, ma być Wydziałowi krajowemu do rozstrzygnięcia przedłożonym.

§. 12.

W gminach o własnym statucie mają być ustanowione stałe komisye zdrowotne.

Stało komisye zdrowotne mogą być ustanowione także i w innych gminach, które własnych lekarzy utrzymują lub dla całych powiatów, a to wskutek uchwały Reprezentacyi gminnej względnie powiatowej.

Takie komisye zdrowotne mają na celu jako organa fachowe doradcze wspierać administracyę odnośnych gmin lub ogręgów sanitarnych w wykonywaniu zdrowotnego zakresu działania i starać się o udoskonalenie zdrowotnych urządzeń.

Skład i czynność tych komisyi zdrowotnych ureguluje statut, wydany przez polityczną władzę krajową, po zasięgnięciu zdania c. k. krajowej Rady zdrowia i w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Gdy w pewnej gminie lub w powiecie zawiąże się taka stała komisya zdrowotna, należy o tem zdać sprawę Wydziałowi krajowemu i politycznej władzy powiatowej.

§. 13.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim ma postarać się o to, aby w niej zapewnioną była dostateczna pomoc położnicza w ogóle, a w szczególności bezpłatna pomoc egzaminowanej akuszerki dla ubogich rodzących. Wydatek z tej przyczyny wynikający ma być pokryty z funduszów gminy i obszaru dworskiego.

Wydział Rady powiatowej ma działać w tym kierunku, aby w powiecie była do rozporządzenia dostateczna ilość egzaminowanych akuszerek na przypadek potrzeby w gminach.

§. 14.

Wszystkie gminy, które utrzymują własnych lekarzy, mają poczynić odpowiednie zarządzenia celem niesienia natychmiastowej pomocy dla chorych, potrzebujących przytułku i opieki, oraz dla rodzących, a mianowicie mają one utrzymywać w pogotowiu odpowiednio urządzony lokal dla chorych, opatrzony w najniezbędniejsze przyrządy ratunkowe i przewozowe.

Rada powiatowa ma się o to postarać, aby także okręgi sanitarne w miarę potrzeby posiadały takie lokale dla chorych.

§. 15.

Wydział Rady powiatowej, Rada powiatowa, Wydział krajowy i Władze polityczne mają w ramach ustawami im przyznanego zakresu działania

dążyć do dokładnego wypełniania postanowień niniejszej ustawy, a w razach zaniedbania stosownie do przepisów ustawowych zarządzić odpowiednie środki zaradcze.

Polityczna władza krajowa wyda po zasięgnięciu zdania c. k. krajowej Rady zdrowia i w porozumieniu z Wydziałem krajowym, rozporządzenie wykonawcze do poszczególnych postanowień niniejszej ustawy.

§. 16.

Zażalenia przeciw powziętym uchwałom i dokonanym zarządzeniom na podstawie niniejszej ustawy, rozstrzygają te władze, które w myśl ustawy gminnej i ustawy o reprezentacyi powiatowej do tego są powołane.

We wszystkich wypadkach, w których ustawa niniejsza do prawomocności powziętej uchwały, albo wydanego zarządzenia, wymaga porozumienia między Reprezentacyą powiatową a polityczną władzą powiatową, a takie porozumienie do skutku nie przyjdzie, rozstrzyga Wydział krajowy w porozumieniu z polityczną władzą krajową w ostatniej instancyi.

§. 17.

Nadzór zwierzchniczy, służący administracyi państwa w myśl postanowień ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 (dz. p. p. Nr. 68) nad wszystkiemi prawami zdrowotnemi, niniejszą ustawą nie zostaje naruszony.

§. 18.

Wykonanie niniejszej ustawy powierzam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. W. kr. 32.315/90.

Aelg. 48.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 roku powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby szczegółowy projekt regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów pod względem technicznym i finansowym ułożył i Sejmowi na najbliższej sesyi stan tej sprawy w osobnem sprawozdaniu przedłożył".

Wydział krajowy nie mógł w bieżącym roku zarządzić wypracowania szczegółowego projektu regulacyi górnego Dniestru z powodu, że takie zarządzenie wymagałoby znaczniejszych sił technicznych, tak dla uzupełnienia zdjęć, jako też dla samego wypracowania biurowego, a całe krajowe biuro melioracyjne miało bardzo rozliczne zajęcia przedtem uchwalone i już rozpoczęte, których nie wypadało zaniechać lub odkładać. Ze względu na ważność sprawy i trudności dotychczas napotykane przy ustaleniu zasad ostatecznego projektu, Wydział krajowy uważał za potrzebne, aby przed wydaniem zarządzeń tyczących się wypracowania szczegółowego projektu zbadać najpierw, jaki był ogólny przebieg i rezultat dotychczasowych studyów przygotowawczych, a po zbadaniu zasięgnąć opinii ministeryalnego departamentu co do zasad, na podstawie których ma być wypracowanym szczegółowy projekt regulacyjny.

W tym celu zatem, oraz czyniąc zadość drugiej części uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. stycznia 1890 roku l. 54.850 polecił inżynierowi biura melioracyjnego p. Józefowi Jankowskiemu, który sprawą regulacyi górnego Dniestru dotychczas się zajmował, ażeby przedstawił Wydziałowi krajowemu wyczerpujące sprawozdanie o przebiegu dotychczasowych studyów, o kosztach tych studyów, o zasadach przyjętych przy wypracowaniu projektów wstępnych i t. p.

Na podstawie odnośnego sprawozdania Wydział krajowy podaje do wiadomości Wysokiego Sejmu co następuje:

Dawne studya i projekta, podjęcie sprawy regulacyi górnego Dniestru w roku 1876 przez Wysoki Sejm i wypracowanie wskutek tego przez inżyniera Józefa Jankowskiego projektu wstępnego, wezwanie inżyniera Hobohma w roku 1878, badanie projektów i wnioski lwo-

wskiego Towarzystwa politechnicznego, oraz cały przebieg sprawy regulacyjnej górnego Dniestru do dnia 2. marca 1880. roku, został szczegółowo przedstawiony Wysokiemu Sejmowi w „sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i rzek doń wpadających“ do LW. 1.331/80.

Alegat. Sprawozdanie to załącza się ·/. jako alegat niniejszego.

W sprawozdaniu tem wykazano, że komisya hydro-techniczna Towarzystwa politechnicznego po przeprowadzonej dyskusyi podniosła w roku 1880 konieczność uzupełnienia dotychczasowych studyów technicznych w celu wypracowania ostatecznego projektu i przedstawiła swoje wnioski, jakie mianowicie studya i badania dalsze mają być wykonane. Kredyt potrzebny na wykonanie tych studyów został przyznanym wskutek uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 28. czerwca 1880 roku. Mianowicie przyznano 12.000 zł. na studya uzupełniające (6.000 zł. kraj, a 6.000 zł. rząd) i 1.000 zł. na urządzenie stacyj meteorologicznych i wodoskazowych.

Rozporządzeniem z dnia 28. czerwca 1880 roku do LW. 36 379 poruczono przeprowadzenie potrzebnych studyów uzupełniających inżynierowi J. Jankowskiemu, który przedstawił Wydziałowi krajowemu odnośny operat techniczny ze szczegółowem sprawozdaniem w czerwcu 1882 roku LW. 30.899.

Wydział krajowy odniósł się natychmiast do Towarzystwa politechnicznego upraszając, aby na podstawie dotychczasowych badań i dat zebranych wypowiedziało swoje zdanie co do przewodnich myśli, jakich się należy trzymać przy wypracowaniu ostatecznego projektu.

W pracach wybranej w tym celu komisyi Towarzystwa politechnicznego we Lwowie wzięli udział pp.:

Jaegerman Józef, profesor szkoły politechnicznej,
Jankowski Józef, inżynier biura melioracyjnego,
Karpuszko Seweryn, inżynier biura melioracyjnego,
Kędzierski, inżynier cywilny,
Kowats Napoleon, inżynier kolei czernowieckiej,
Moraczewski Maciej, c. k. radca budownictwa,
Mösser Antoni „ „ „ „
Poźniak, inżynier kolei Albrechta,
Raciborski Ludwik, nadinżynier Wydziału krajowego,
Reutt Gustaw, inżynier Wydziału krajowego,
Rychter Józef, profesor szkoły politechnicznej,
Stahl Henryk, inżynier c. k. Namiestnictwa,
Wisłocki, nadinżynier c. k. Namiestnictwa.

Wyszczególniona powyżej komisya Towarzystwa politechnicznego przedstawiła Wydziałowi krajowemu do LW. 27.086/83 zdanie, w którem zostały podane główne zasady dla racyonalnego, technicznym wymogom i miejscowym stosunkom odpowiadającego, projektu osuszenia i melioracyi zabagnionych okolic górnego Dniestru.

Zasady te są następujące:

I. Ponieważ głównym powodem zabagnienia są zalewy, powstające ze spływu wód Strwiąża, Dniestru, Bystrzycy, Tyśmienicy i innych, przeto pierwszym warunkiem osuszenia jest:

powstrzymanie wód dopływowych z poza obrębu bagien od rozlania się po obszarach zabagnionych.

Ku temu celowi należy:

a) odprowadzić zwykłe t. j. dorocznie się powtarzające wyższe wody Strwiąża, (około 150 m³ na sekundę) teraźniejszem korytem od Biskowic aż do przestrzeni Terszaków-Nadiatycze, powiększając odpowiednio jego pojemność;

b) urządzić dla zwykłych wyższych wód Dniestru (około 180 m³ na sekundę) osobne koryto wzdłuż prawego brzegu zabagnionej kotliny od Hordyni ku Zadom;

c) wpuścić poniżej Zadów w owe nowe koryto zwykłe wody wyższe Bystrzycy, (około 100 m³ na sekundę) a Dniestr połączony z Bystrzycą doprowadzić poniżej Terszakowa, a powyżej Nadiatycz do dawnego Dniestru, który po regulacyi stanie się Strwiążem; szczegółowe osuszenie najdogodniejszego położenia ujścia zależeć będzie od porównawczego studyum terenu i kosztów;

d) urządzić dla najwyższych wód Tyśmienicy z dopływami (przeszło 160 m³ na sekundę) nowe koryto od Wypuczek ku Nadiatyczom, przyczem najodpowiedniejsze położenie punktu ujścia winno być szczegółowo badane;

e) od punktu, gdzie się łączą wszystkie wody dopływowe i bagienne w jedno koryto, pojemność tego odpowiednio powiększyć;

f) w czasie najwyższych wód, powtarzających się mniej więcej co 3 lata, prowadzi Strwiąż około 50 m³, Dniestr zaś około 70 m³ wody na sekundę więcej, aniżeli powyżej przyjęto, który to nadmiarowy dopływ nie trwający dłużej nad 24 godzin należy umieścić w razie, gdyby rzeczywiście okazało się, że wszystkie dawne poprawione i nowe koryta wody odprowadzać nie będą mogły na przestrzeniach obwałowanych, ku temu celowi urządzonych a wynoszących przy jednometrowej głębokości wody: dla Strwiąża około 430 hektarów, dla Dniestru około 610 hektarów. Gdzie te przestrzenie najodpowiedniej umieścić się dadzą, czy stanowić mają jeden komplet, czy mają być podzielone na mniejsze powierzchnie, czy dla Bystrzycy posiadającej w takich samych okolicznościach nadmiar (około 30 m³ na sekundę) trzeba będzie także urządzić gdziekolwiek przestrzeń magazynową o 260 hektarach powierzchni, wyjaśnić mają szczegółowe studya i porównania kosztów.

II. Drugim powodem zabagnienia jest brak należytego odpływu wód atmosferycznych, wprost na bagno opadających a zatem drugim warunkiem osuszenia jest odprowadzenie właściwej wody bagiennej.

Ponieważ koryta przeznaczone do odprowadzenia wód dopływowych nie mogą działać jako kanały osuszające a to dla zmienności zwierciadła wody, skutkiem czego już przy średnich stanach wody tamowałyby na całej swej długości odpływ wody bagiennej;

dla konieczności pobierania z tych koryt wody namulającej, za czem idzie niemożność umieszczenia ich tak nisko, jak tego cel rowu osuszającego wymaga, nareszcie dlatego, że rowy osuszające winny leżeć w obrębie bagniska, bo w ten sposób działają dwustronnie a dla koryta odprowadzającego nadaje się w razie możności wyboru najlepiej krawędź zewnętrzna przestrzeni zabagnionej, przeto należy celem odprowadzenia wód bagiennych urządzić siatkę rowów osuszających, których główna arterya ma przecinać obszar zabagniony w kierunku podłużnym.

III. Osuszenie bagien bez równoczesnego użyźnienia gruntów osuszyć się mających a przeważnie jałowych jest bezpożyteczne; do użyźniającego namulenia gruntów nie może być użyta woda bagienna, tylko woda z Strwiąża i woda z Dniestru obfitująca w namuł a racyonalne użyźnienie wymaga:

aby woda na ten cel przeznaczona nietylko grunta użyźnić się mające, jednorazowo zalewała, ale iżby stosunkowo często zmienioną być mogła, inaczej na rezultat wieki czekać trzeba,

aby czas i ilość dopływu wody zależały w granicach przez naturę zakreślonych od rzeczywistej potrzeby a nie od przypadkowych zdarzeń elementarnych, inaczej środek melioracyjny stanie się środkiem deteryoracyjnym.

Tym warunkom stanie się tylko wtedy zadość, jeżeli woda użyźniająca doprowadzoną będzie na lewą połać bagien z koryta Strwiąża a na prawą z nowego koryta Dniestru, w których to korytach zwierciadło wody w czasie wezbrania a więc w chwili do namulania najodpowiedniejszej wznosić się będzie wyżej poziomu obszaru użyźnić się mającego. Użytą wodę odprowadzi główny kanał osuszający, w którym zwierciadło wody zawsze leżeć będzie niżej poziomu dzisiejszych moczarów.

Wniosek komisyi Towarzystwa politechnicznego przedstawiony swego czasu Wydziałowi krajowemu do LW. 1.331/880 obejmujący w punkcie trzecim:

A) potrzebę zalesienia stromych i nagich stoków oraz nieużytków w górach i mniej kosztowne roboty górskie i *B)* potrzebę regulacyi koryta Dniestru poniżej Nadiatycz za pomocą przekopów z uwzględnieniem uregulowania ujścia rzeki Stryja w zupełności utrzymuje się.

Przytem komisya hydrotechniczna Towarzystwa politechnicznego zauważała, że przed wypracowaniem ostatecznego projektu należy na podstawie podanych przez nią zasad sporządzić najprzód ogólny projekt wstępny i oświadczyła gotowość ponownego zajęcia się sprawą regulacyi górnego Dniestru w celu ocenienia tego projektu wstępnego i wypowiedzenia swego zdania co do wypracowania ostatecznego szczegółowego projektu.

Powyżej określony projekt wstępny został wypracowanym z polecenia Wydziału krajowego (LW. 27.086/83) przez naszego inżyniera p. Józefa Jankowskiego na podstawie zasad powyżej podanych. Po otrzymaniu tego elaboratu Towarzystwo politechniczne zajęło się jego zbadaniem i w tymże roku (LW. 48.780/84) przedstawiło Wydziałowi krajowemu swoje wnioski z oświadczeniem, że „operat wstępny na melioracyę doliny górnego Dniestru wypracowany przez inżyniera Jankowskiego wedle zdania komisyi hydrotechnicznej, jest ze stanowiska technicznego celowi zupełnie odpowiedni, daje możność osiągnięcia jak najpomyślniejszych rezultatów“ i że prawdopodobnie koszta tych melioracyj od Biskowic do ujścia rzeki Stryja pod wsią Zaleśce nie przeniosą kwoty 3,200.000 zł. w. a. razem z kosztami administracyi i prowadzenia robót. Obie opinie Towarzystwa politechnicznego LW. 27.086/83 i LW. 48.780/84 wraz z odnośnymi planami i przekrojami, jako też inne akta dotyczące znajdują się w biurze melioracyjnem do przejrzenia.

Opierając się na tych wnioskach Towarzystwa politechnicznego, oraz stosując się do uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23 października 1884 w sprawie górnego Dniestru („poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na podstawie studyów od r. 1878 przedsiębranych całkowity projekt regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów wypracować kazał i takowy Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi wraz z dalszymi wnioskami tyczącymi się tej sprawy przedłożył“), Wydział krajowy polecił inżynierowi J. Jankowskiemu (LW. 48.780/84) wypracowanie ostatecznego projektu po ukończeniu naglejszych już rozpoczętych prac melioracyjnych. Zdjęcia na gruncie i wypracowanie projektów dla regulacyi rzek Nowego Brnia z dopływami, dla regulacyi rzeki Bugu i Złotej Lipy, oraz dla mniejszych, lecz bardzo nagłych robót ochronnych na rzekach Łomnicy, Świcy i Bystrzycy były powodem, że sprawa wypracowania projektu ostatecznego dla Dniestru nie mogła dotychczas przyjść do skutku.

Wydział krajowy nie zaniechał jednak w tym czasie sprawy górnego Dniestru, jako takiej sprawy, która może przynieść dla kraju bardzo wielkie korzyści i starał się u c. k. Rządu o przyspieszenie regulacyi rzeki Dniestru między Żurawnem i Rozwadowem ze względu, że regulacya tej przestrzeni musi być najprzód przeprowadzoną a wtedy dopiero można będzie przystąpić do urzeczywistnienia melioracyi bagien naddniestrzańskich.

Ponowne zarządzenie względem wypracowania ostatecznego projektu Wydział krajowy wyda o ile możności jak najrychlej, gdy sprawa rozpoczęcia robót regulacyjnych między Rozwa-

dowem a Żurawnem będzie przedstawiać widoki pomyślnego załatwienia i gdy rozpoczęte obecnie prace melioracyjne, bez pomnożenia sił technicznych biura melioracyjnego na to pozwolą.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów przyjmuje się do wiadomości.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby z uwagi na możność sprawy melioracyi bagien naddniestrzańskich przeprowadził jak najrychlej regulacyę rzeki Dniestru miedzy Rozwadowem i Żurawnem.

Z Rady Wydziału krajowego królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 19. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński
Członek Wydziału krajowego.

Alegat do sprawozdania Wydziału krajowego l. 32.315/1890.

Odpis

sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 2. marca 1880 r. L. 1.331/80 w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i rzek doń wpadających.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 7. kwietnia 1876 r. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, „ażeby zarządził wypracowanie projektu regulacyi górnego Dniestru i doń wpadających rzek, celem osuszenia bagien i moczarów tamtejszych, wziął inicyatywę w utworzeniu spółki w myśl ustawy wodnej i przedłożył wynik swych czynności najbliższemu Sejmowi krajowemu".

Wydział krajowy, który w sprawozdaniach z czynności swoich w roku 1877 i 1878., przedstawił był Wysokiemu Sejmowi podjęte przez się usiłowania oraz trudności, na jakie natrafiło ustalenie projektu rzeczonego, obecnie dla dania poglądu na całość sprawy, reasumuje niektóre szczegóły już pierwej poruszone i przedkłada następujące sprawozdanie:

Myśl o regulacyi Dniestru, tak w celu żeglugi, jakoteż osuszenia bagien, powstała przy schyłku *ośmnastego* wieku. W 1796 r. zajmował się tą sprawą Abbé Caspari, dyrektor robót wodnych w Galicyi.

Plany, które wtedy sporządzono dla Dniestru wraz z planami Wisły, zabrane zostały w czasie wojny 1809 r. Wskutek tego dyrektor robót wodnych Rauchmüller zarządził w 1818 r. nowe pomiary, a równocześnie wykonano przekop czyli kanał Hordyńsko-Dołobowski.

Plany hydrotechniczne i profile na całej przestrzeni od Hordyni do Niżniowa zostały zdjęte w tym czasie pod kierownictwem inżyniera Przybysławskiego. Na podstawie tych planów inżynier Malicki wypracował w 1826 roku projekt regulacyi rzeki za pomocą przekopów i osuszenia bagien za pomocą rowów, rozkładając roboty na lat 15. Projekt został w c. k. Ministeryum bardzo przychylnie przyjęty, pomimo tego zażądano nowych dat statystyczno-topograficznych z przyległych do Dniestru okręgów i sprawa poszła w odwłokę

W roku 1861 podniesiono znowu sprawę regulacyi Dniestru w celach żeglugi parowej, która jak wiadomo nie przyszła do skutku. Natomiast c. k. Ministeryum stanu reskryptem z dnia 22. kwietnia 1861 oddzieliło od kwestyi regulacyi Dniestru, mającej na celu spławność rzeki, *sprawę regulacyi górnego Dniestru od Hordyni do Czartoryi* „jako dotyczącą przeważnie interesów kultury krajowej".

Wydział krajowy, powołany do działalności ustawą z dnia 20. września 1866 r., rozpatrzywszy się w ważniejszych sprawach ekonomicznych kraju, zwrócił też baczną uwagę na sprawę regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, mającą na celu osuszenie bagien i moczarów na ogromnych przestrzeniach i przemienienie okolic niezdrowych i nieurodzajnych na grunta żyzne i do uprawy przydatne.

W tym przedmiocie wystosował Wydział krajowy już w 1872 r. kilka odezw do c. k. Namiestnictwa, które w odpowiedzi swej z 13. września 1872 r. oznajmiło, iż zamierzone osuszenie moczarów *zwiększyćby mogło kapitał podatkowy* i że z tego powodu przychyliłoby się *może* c. k. Ministeryum do przyjęcia na fundusz budowli wodnych $^1/_4$ części kosztów, jeżeli właściciele gruntów okażą tę samą gotowość do poniesienia potrzebnych wydatków i jeżeli udzieloną zostanie pomoc z funduszu krajowego.

Wobec tak określonego stanowiska c. k. Rządu wypadało przedewszystkiem zbadać ponownie rzecz całą pod względem *technicznym*.

Wydział krajowy starał się też usilnie skłonić c. k. Rząd do wypracowania projektu robót regulacyjnych, lecz po długich w tym przedmiocie rokowaniach otrzymał w 1875 r. odpowiedź, że nie nastąpiło jeszcze powiększenie etatu urzędników technicznych i że z tego powodu *nie może c. k. Namiestnictwo przeznaczyć urzędników do wypracowania projektu zamierzonego.*

W dalszym zaś toku rokowań o wyjednanie *stanowczej* decyzyi do przyczynienia się funduszu państwowego do kosztów regulacyi Dniestru na przestrzeni od Czartoryi do Hordyni, oświadczyło c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 19. marca 1876 że brakuje podstawy do udawania się w tym względzie do c. k. Ministeryum, *albowiem nie ma wygotowanego projektu i obliczenia kosztów regulacyi*, że jednak wątpić nie można, iż rząd poparłby tę ważną sprawę i *nie przesądzając ostatecznej decyzyi*, można w każdym razie przyjąć przy rozkładzie kosztów, że $^1/_4$ część pokryje *fundusz państwowy*.

W tem stadyum znajdowała się sprawa, kiedy Wysoki Sejm w załatwieniu petycyi gminy Czajkowic — jednej z kilkudziesięciu osad położonych wśród bagien dniestrzańskich — wydał przytoczoną na wstępie uchwałę z 7. kwietnia 1876, polecającą wypracowanie projektu regulacyi i na pokrycie kosztów przedwstępnych czynności otworzył Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 4.000 zł. w. a.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy poczynił dotąd następujące kroki:

Odezwą z dnia 8. kwietnia 1876 r. odniósł się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o udzielenie wszystkich aktów i planów, tyczących się regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów a równocześnie do c. k. Ministra rolnictwa o zezwolenie, ażeby p. Emil Skowroński, inżynier c. k. galicyjskiej dyrekcyi domen i lasów, jako znawca *robót melioracyjnych*, mógł wspólnie z inżynierem p. Józefem Jankowskim, przeznaczonym przez Wydział krajowy do wypracowania projektu udać się na miejsce dla wytknięcia ogólnych zarysów tego projektu. Pan Minister rolnictwa przychylił się do prośby Wydziału krajowego a c. k. Namiestnictwo udzieliło akta i plany żądane.

Po zgłoszeniu się p. Skowrońskiego odbyła się dnia 15. maja 1876 r. w Wydziale krajowym *pierwsza* w tym przedmiocie *konferencya*, złożona przeważnie z ludzi fachowych, *celem oznaczenia rozmiarów przedsięwziąć się mających studyów technicznych.*

Zebranie to zgodziło się jednomyślnie na to, iż dopiero po powrocie inżynierów Skowrońskiego i Jankowskiego z rekonesansu odbyć się mającego i wysłuchaniu ich sprawozdania będzie można wydać pewne orzeczenie w tej kwestyi.

Po ukończeniu rekonesansu odbyła się dnia 29. maja 1876 r. w Wydziale krajowym pod przewodnictwem referenta Departamentu IV. powtórna konferencya, w której ze strony fachowej, oprócz inżynierów pp. Skowrońskiego i Jankowskiego, tudzież nadinżyniera Wydziału krajowego p. Ludwika Raciborskiego, wzięli udział dwaj delegaci c. k. Namiestnictwa: p. Franciszek Tomek c. k. nadradca budownictwa i p. Wilhelm Schayer c. k. inżynier.

Głównym celem narady było *ułożenie programu przedsięwziąć się mających studyów technicznych.* Po odczytaniu sprawozdania inżynierów pp. Skowrońskiego i Jankowskiego, przeprowadzoną została bardzo szczegółowa dyskusya, której rezultatem było zakreślenie planu dalszego postępowania, w szczególności zaś załatwienie kwestyi, *czy i jaki użytek można zrobić z udzielonych przez c. k. Namiestnictwo planów*, które zdejmowane były jeszcze w latach 1818 i 1819 przez sześciu inżynierów przy pomocy geometrów, następnie wypracowywane w biurze przez lat kilka t. j. mniej więcej do 1826 roku, w którym inżynier Malicki zrobił z nich użytek.

Jakkolwiek od wykonania tych planów upłynęło lat pięćdziesiąt i kilka, jakkolwiek nie rozporządzano wówczas tak dokładnymi instrumentami niwelacyjnymi jak dzisiaj, jakkolwiek nareszcie stosunki hydrotechniczne górnego Dniestru i jego dopływów uległy od owego

czasu znacznym zmianom, konferencya przystąpiła jednak do zdania objawionego przez p. nadradcę Tomka, *że plany udzielone równie jak odnośne mapy katastralne, rektyfikowane w 1862 r., mogą być użyte za podstawę do wypracowania jeneralnego projektu i kosztorysu*, lecz że w każdym razie należy przekonać się na miejscu o obecnym stanie biegu rzeki i terenu inundacyjnego, oraz sprawdzić niwelacyę przynajmniej w niektórych miejscach.

Zgodzono się również na to, że zdjęcie i wypracowanie zupełnie nowych planów dla zrobienia zamierzonego projektu, wymagałoby nietylko bardzo wiele czasu, lecz byłoby zarazem tak kosztowne, iż suma 4.000 zł. na wydatki przez Wysoki Sejm przeznaczona, nie pokryłaby nawet w przybliżeniu kosztów niezbędnych.

Po dokładnem zbadaniu aktów i planów, udzielonych przez c. k. Namiestnictwo, wykonał inżynier Jankowski przy dodanej mu pomocy w 1876 r. wskazane studya techniczne na przestrzeni od Sambora do Czartoryi i wypracował jeneralny projekt i kosztorys robót, mających na celu regulacyę górnego Dniestru i rzek doń wpadających oraz osuszenie i użyźnienie gruntów przyległych.

Wedle projektu tego, regulacya górnego Dniestru od ujścia Strwiąża do Czartoryi, Strwiąża od Babiny do ujścia, częściowa regulacya rzek Bystrzycy i Tyśmienicy, tudzież regulacya rzeki Błożewki, projektowana już dawniej przez inżyniera Skowrońskiego, również osuszenie, melioracya i częściowe namulenie gruntów *na przestrzeni około 70.000 morgów*, mogłyby być wykonane kosztem 2,000.000 zł. przy rozłożeniu robót na lat 14.

Idąc za przykładem obcych krajów, w których o tego rodzaju trudnych i doniosłych projektach, zasięgają opinii najznakomitszych powag krajowych lub zagranicznych, Wydział krajowy, nie chcąc narazić ani kraju ani stron bezpośrednio interesowanych na jakiekolwiek zawody, postanowił zasięgnąć zdania celniejszych znawców robót wodnych tak co do wykonalności i trafności projektu wypracowanego jak i co do prawdopodobieństwa kosztów obliczonych.

W tym celu zwołaną została na dzień 26. kwietnia 1877 r. ankieta, w której oprócz Referenta Dep. IV. jako przewodniczącego, wzięli udział pp. Franciszek Tomek c. k. nadradca budownictwa, Antoni Möser c. k. radca budownictwa i Karol Pregmacz c. k. nadinżynier, jako delegaci c. k. Namiestnictwa; p. Józef Rychter, profesor robót wodnych w c. k. akademii technicznej we Lwowie, p. Gwalbert Ziembicki, dyrektor Towarzystwa przemysłowego we Lwowie, pan Seweryn Karpuszko inżynier kultury krajowej i p. Ludwik Raciborski, nadinżynier Wydziału krajowego.

W łonie ankiety zdania się podzieliły, podczas bowiem gdy jedne przemawiały za projektem inżyniera Jankowskiego, inne żądały znacznych jego modyfikacyj — i po dłuższych obradach zgodzono się w końcu na to, iż chcąc wydać sumienną i uzasadnioną opinię o projekcie przedstawionym, należałoby go pierwej dokładnie i szczegółowo zbadać na miejscu.

W tym celu wybrano subkomisyę złożoną z pp. Mösera, Rychtera i Ziembickiego.

Członkowie subkomisyi, w której p. Mösera zastąpił p. Tomek, zwiedzili wspólnie w czasie od 15—23. sierpnia 1877 r. okolice projektem objęte a nie mogąc zgodzić się na *jedno* zdanie, przedłożyli Wydziałowi krajowemu z początkiem 1878 r. trzy odrębne opinie, z których jedna a mianowicie opinia p. Rychtera przychyla się do projektu inżyniera Jankowskiego, podczas gdy zapatrywanie p. Tomka znalazło nieco odmienny wyraz w opinii p. Ziembickiego.

Wobec różnicy zdań, wypowiedzianych przez celniejszych znawców robót wodnych w kraju, Wydział krajowy pragnąc wywiązać się z polecenia Wysokiego Sejmu, postanowił zasięgnąć jeszcze zdania innych powag fachowych.

W tym czasie właśnie zwrócił był na siebie szczególniejszą uwagę w zakresie robót wodnych i techniki kultury, Henryk Hohohm, cywilny inżynier z Wiednia, obszernem dziełem: „*Grundzüge für die Beseitigung der Ueberschwemmungen mit gleichzeitiger Durchführung der*

künstlichen Bewässerungen nach einem neuen Systeme“, które wydane zostały w 1877 r. *kosztem c. k. Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego morawskiego.* Nadto było wiadomem ze sprawozdań morawskiego Sejmu krajowego z 1877 r., że p. Hobohm jako delegat c. k. Ministerstwa rolnictwa uczestniczył tak w ankiecie zwołanej w sprawie regulacyi rzeki Morawy, jako też w ściślejszym komitecie tejże ankiety, złożonym z pierwszorzędnych powag fachowych i że komitet ten zalecił Ministerstwu rolnictwa nabycie wyżej przytoczonej pracy p. Hobohma dla użytku przy przedwstępnych studyach regulacyjnych.

Na podstawie powyższych okoliczności oraz bliższej informacyi zasięgniętej, w krótkiej drodze u ówczesnego c. k. Ministra rolnictwa o inżynierze Hobohmie, postanowił Wydział krajowy poruczyć temuż ustalenie projektu zamierzonej regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, celem melioracyi gruntów przyległych.

Po przeprowadzeniu odnośnych rokowań zawarł Wydział krajowy z inżynierem Hobohmem ugodę, wedle której tenże obowiązał się przy pomocy technicznej przez Wydział krajowy udzielić się mającej, ustalić ostatecznie projekt zamierzonego dzieła melioracyjnego, za wynagrodzeniem w sumie 3.000 zł. w. a., z której 1 000 zł. otrzymać miał na wstępie, 1.000 zł. po ustaleniu projektu a ostatnią ratę w takim tylko razie, jeżeli wypracowany pod jego kierunkiem projekt uznany zostanie przez c. k. rząd za odpowiedni pod względem technicznym.

W pierwszej połowie marca 1878 r. przybył inżynier Hobohm do Lwowa, a rozpatrzywszy przedłożone mu operaty techniczne oświadczył, że jakkolwiek zgadza się w zasadzie na projektowane przez inżyniera Jankowskiego osuszenie i namulenie bagien, przeciwnym jest jednak tak jego projektowi, jakoteż innym przedstawionym mu projektom zasadzającym się na *regulacyi* samego koryta Dniestru a proponuje natomiast „*nowy*“ sposób *usunięcia wylewów*, polegający:

1. na wykonaniu pewnych robót w górach, w celu wstrzymania tamże i rozprowadzenia spływającej wody po stokach;

2. na budowie kanału ulgi (Entlastungskanal) mogącego pomieścić w sobie znaczną ilość wody i mającego służyć zarazem do namulania.

Objawiwszy takie zdanie zażądał pan Hobohm zwołania ankiety znawców, w nadziei, że potrafi ich przekonać o trafności swego systemu w zastosowaniu do projektu zamierzonej melioracyi.

Wskutek tego zaprosił Wydział krajowy do ankiety oprócz członków wyżej wymienionych, dra. Piotra Grossa, posła na Sejm krajowy, jako interesującego się od dawna tą sprawą.

Rezultat ankiety odbytej dnia 21. marca 1878 r. nie odpowiedział oczekiwaniom p. Hobohma, albowiem większość zebrania, złożona z pp. Tomka, Pregmacza, Ziembickiego i Karpuszki, nie aprobowała systemu przedstawionego.

Dnia 24. marca 1878 udał się p. Hobohm z profesorom Rychterem, podzielającym jego zdanie, w okolice górnego Dniestru dla obejrzenia terenu inundacyjnego a powróciwszy nakreślił *cząstkowy* program dalszych dodatkowych studyów oraz prac technicznych pod jego kierunkiem wykonać się mających, wyrażając przytem życzenie, ażeby wykonanie takowych poruczone zostało inżynierowi Jankowskiemu.

Część studyów i prac przedwstępnych wymaganych przez inżyniera Hobohma została wykonaną, reszta zaś zdjęć niwelacyjnych i prac biurowych wykonywaną być miała w miarę dalszych żądań i wskazówek specyalnych tegoż inżyniera.

Atoli zamiast specyalnej instrukcyi do uzupełnienia projektu nowego, przedstawił inżynier Hobohm Wydziałowi krajowemu w październiku 1878 r. obszerny memoryał, zawierający krytyczny pogląd na poprzednie projekty oraz *myśli zasadnicze* co do wypracowania projektu melioracyi wedle „nowego systemu“; przedsięwziął następnie w lecie 1879 r., w towarzystwie inżyniera Jankowskiego drugą podróż w okolice górnego Dniestru, lecz nie poczuwał się do obowiązku udzielenia nam szczegółowych wskazówek, potrzebnych do wypracowania *całego* projektu, tak iż Wydział krajowy, po przeprowadzeniu z nim w tym przedmiocie dłuższej bezsku-

tecznej korespondencyi, doszedł do przekonania, że inżynier Hobohm, poprzestając na ogólnym zarysie swego projektu, nie ma zamiaru rozwinięcia go i ustalenia we wszystkich szczegółach.

Czerpiąc naukę z ostatnich smutnych doświadczeń zrobionych w Węgrzech na regulacyi Cisy, która zamiast pożytku przyniosła klęski i szkody nieobliczone, Wydział krajowy postanowił z tem większą oględnością i ostrożnością traktować sprawę projektu regulacyi górnego Dniestru i — przewidując bezskuteczność dalszego nalegania, ażeby p. Hobohm stosownie do zawartej umowy uzupełnił i ustalił swój projekt, — zdecydował się, zanim sprawie tej stanowczy kierunek będzie mógł być nadany, wyczekiwać opinii *Towarzystwa politechnicznego we Lwowie*, które w uznaniu wielkiej ważności tej sprawy dla gospodarstwa krajowego, podjęło ją z własnej inicyatywy, postanowiwszy zbadać i ocenić wszystkie dotychczasowe znane projekty regulacyi górnego Dniestru, w których, oprócz melioracyi przez namulanie, chcą *jedni* dla zmniejszenia wylewów *regulować* teraźniejsze koryto rzeki, *drudzy* zalecają w tym celu *przekopanie* zupełnie nowego koryta, *inni* wreszcie chcieliby usunąć radykalnie wylewy bądź za pomocą *obwałowań*, albo też za pomocą tak zwanego *kanału ulgi i robót górskich.*

Rozwiązanie tego trudnego zadania poruczyło Towarzystwo politechniczne osobnej komisyi fachowej złożonej z 18 członków, a mianowicie pp. *Bartelmusa*, inżyniera kolei czerniowieckiej, *Jägermanna*, profesora szkoły politechnicznej, *Iszkowskiego* c. k. adjunkta budownictwa, *Jankowskiego*, inżyniera kultury krajowej, *Karpuszki*, inżyniera kultury krajowej, *Kędzierskiego*, inżyniera cywilnego, *Kłosowskiego*, nadinspektora kolei arcyks. Albrechta, *Kovatsa*, inżyniera kolei czerniowieckiej, *Mösera* c. k. radcy budownictwa, *Poźniaka*, inżyniera kolei arcyks. Albrechta, *Przetockiego*, c. k. inżyniera, *Raciborskiego*, nadinżyniera Wydziału krajowego, *Radwańskiego*, inżyniera cywilnego, *Reutta*, inżyniera Wydziału krajowego. *Rychtera*, profesora c. k. szkoły politechnicznej. *Stahla*, c k. inżyniera, *Wisłockiego*, c. k. nadinżyniera, i *Ziembickiego*, dyrektora Towarzystwa przemysłowego.

Komisya ta, na 20 posiedzeniach w ciągu całego niemal roku odbytych, przedyskutowała wszelkie w tym przedmiocie dotychczas podnoszone zapatrywania i uwagi, a po dokładnem rozpatrzeniu pomysłów i projektów jej przedstawionych a mianowicie:

a) projektu inżyniera Jankowskiego,
b) projektu inżyniera Hobohma i profesora Rychtera,
c) pomysłu c. k. nadradcy budownictwa p Tomka,
d) projektu inżynierów Ziembickiego i Karpuszki,
e) projektu profesora Jägermanna,
f) sprawozdania subkomisyi, wybranej do szczegółowego ocenienia powyższych projektów, a złożonej z pp. Iszkowskiego, Kovatsa i Poźniaka;

streściła swe zdanie w sposób następujący:

1. *Komisya podnosi konieczność uzupełnienia dotychczasowych studyów technicznych w celu wypracowania ostatecznego projektu.*

Do studyów tych należą:

a) *Pomiar ilości przepływu wody oraz oznaczenie zawartości namułu* przy różnych stanach wody a szczególnie w czasie wylewów górnego Dniestru i jego dopływów.

b) *Urządzenie większej ilości wodoskazów* przedewszystkiem w tych punktach, w których będą wykonane pomiary pod *a)* wymienione.

c) *Dokładna niwelacya wzdłuż górnego Dniestru i głównych dopływów jego*, w celu połączenia wszystkich punktów, w których będą urządzone wodoskazy i w których wykonane zostaną profile rzeki jakoteż i pomiar wody.

d) *Zdjęcie większej ilości profilów poprzecznych* w dolinie górnego Dniestru i jego dopływów i *wykonanie potrzebnych sondowań* dla dokładnego zbadania pokładów gruntu.

e) *Urządzenie stacyj metcorologicznych* w całem dorzeczu górnego Dniestru dla zbadania ilości opadów atmosferycznych.

2. *Komisya uznaje w zasadzie potrzebę zupełnego uchylenia wylewów dla przeprowadzenia radykalnej melioracyi w dolinie górnego Dniestru;* jednak dla braku powyżej wyszczególnionych dat hydrotechnicznych nie może ocenić, który *z projektów jej przedstawionych* byłby odpowiedniejszym dla osiągnięcia pożądanego celu.

3. Komisya sądzi, że niektóre roboty mające na celu *częściowe zmniejszenie wylewów* należy zaprojektować i wprowadzić w wykonanie jeszcze przed ukończeniem studyów w 1. punkcie wyszczególnionych.

Do tych robót należą:

A. *Zalesienie* stromych i nagich stoków oraz nieużytków w górach i *mniej kosztowne roboty górskie.*

B. *Regulacya koryta Dniestru poniżej Nadiatycz.*

4. Komisya uważa przytem, że i *częściowe sztuczne namulanie* połączone z odpowiedniem osuszeniem obszarów nieurodzajnych, pomiędzy Hordynią i Terszakowem, *mogłoby być z korzyścią rozpoczęte* jeszcze przed wypracowaniem ostatecznego projektu ogólnej regulacyi Dniestru i zaleca przeprowadzenie dotyczących szczegółowych studyów.

5. Komisya wyraża w końcu swoje zapatrywanie, że tak podczas studyów jak i przy wypracowaniu ostatecznego projektu regulacyi górnego Dniestru i melioracyi zabagnionego dorzecza, należy baczyć na ewentualną spławność rzeki.

Opinię tę wraz z stenograficznem sprawozdaniem z obrad komisyi hydrotechnicznej i sprawozdaniem subkomisyi, udzieliło Towarzystwo politechniczne Wydziałowi krajowemu w styczniu r. b. do odpowiedniego użytku.

Z wdzięcznością i uznaniem dla Towarzystwa rzeczonego, które mając jedynie interes kraju na oku, zajęło się bezinteresownie, z taką gorliwością i gruntownością, sprawą regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, wziął Wydział krajowy do wiadomości przedstawione sobie wnioski a polegając na powadze zdania wyrażonego przez grono mężów, skupiające w sobie najdzielniejsze siły fachowe stolicy kraju, z drugiej zaś strony mając to przekonanie, że dokładne, umiejętne i wyczerpujące studya przedwstępne są rękojmią powodzenia każdego projektu technicznego i że czem ściślejsze będą te studya, czem wszechstronniej przedmiot zbadany i przedyskutowany, tem pomyślniejszych można oczekiwać rezultatów, a to nietylko pod względem wykonalności i skuteczności projektu, lecz także pod względem *obniżenia kosztów* robót projektowanych Wydział krajowy, nie zarządzając na razie wykonania wniosków Towarzystwa politechnicznego, postanowił przedewszystkiem zbadać kwestyę kosztów, jakieby wymagały nowe studya przez Towarzystwo politechniczne zalecone, zanim projekt regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów mógłby być ostatecznie ustalony.

Koszta te, wedle przybliżonych obliczeń naszego oddziału technicznego, są następujące:

1. Wydatki na studya uzupełniające	10.500 zł.
2. Koszta studyów wymienionych w punktach 3 i 4 wniosków komisyi hydrotechnicznej	1.500 „
Razem . .	12.000 zł.

Wydatek ten nie obejmuje jednak kosztów *wodoskazów* i *stacyj meteorologicznych*, których urządzeniem mogłaby zająć się komisya fizyograficzna w Krakowie, powołana do utrzymywania stacyj meteorologicznych w kraju i pobierająca z funduszu krajowego roczną subwencyę

w sumie 3.000 zł. w. a. Urządzenie tych stacyj możnaby, zdaniem Wydziału krajowego, poruczyć komisyi fizyograficznej tem bardziej, że jak wynika z jej sprawozdania z 1877 r., na 30 stacyj meteorologicznych przez nią utrzymywanych, tylko 8 stacyj przypada na wschodnią część kraju i że utworzenie stacyj zaleconych przez Towarzystwo politechniczne połączyłoby cel naukowy z celem rokującym bezpośrednią praktyczną korzyść dla kraju.

W przypuszczeniu więc, że urządzenie wodoskazów i stacyj meteorologicznych nie będzie wymagało *osobnego* wydatku z funduszu krajowego, pozostaje obmyślenie sposobu pokrycia wyżej obliczonej kwoty 12.000 zł. potrzebnej na wykonanie studyów.

Wobec okoliczności, że dotąd *wydano* już z funduszu krajowego na studya przedwstępne do wypracowania projektu regulacyi górnego Dniestru:

a)	z kredytu 4.000 zł. wyznaczonego uchwałą Wys. Sejmu z 7. kwietnia 1876	3.691 zł. 52 ct.
b)	z funduszu dyspozycyjnego w 1878 r. (pierwsza rata dla Hobohma) .	1.000 „ — „
c)	z kredytu 5.000 zł. przeznaczonego w budżecie 1879 r. Rubr. XIII. poz. 162. około	1.300 „ — „
		5.991 zł. 52 ct.
	czyli razem w okrągłej cyfrze	6.000 „ — „

Wydział krajowy uznając potrzebę poniesienia tego wydatku nowego, jeżeli uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 7. kwietnia 1876. ma być wykonaną, zastanowić się jednak musiał, czy i o ile może zalecać Wysokiemu Sejmowi uchwalenie na ten cel dalszego kredytu a względnie *zwiększenie* niewyczerpanej dotacyi z 1879 r., z której pozostaje jeszcze około 3.700 zł.

Dalszy tak znaczny wydatek na uzupełnienie studyów technicznych do wypracowania ostatecznego projektu regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, zdaniem Wydziału krajowego, dałby się tylko w takim razie usprawiedliwić, gdyby była uzasadniona nadzieja, że po ukończeniu rzeczonych studyów i ustaleniu na ich podstawie projektu, przyjdzie istotnie do wykonania robót regulacyjnych i melioracyjnych, zapewniająaych osiągnięcie korzyści spodziewanych.

Zapewnienie się w tym kierunku jest konieczne, albowiem jakikolwiek przyjęty będzie projekt, dziś już, na podstawie dotychczasowych studyów, twierdzić można kategorycznie, że wykonanie robót mających na celu regulacyę górnego Dniestru i jego dopływów, oraz melioracyę dolin rzekami temi przeciętych, będzie wymagało wydatku przechodzącego znacznie siły stron bezpośrednio interesowanych i że zatem zrealizowanie projektu w takim tylko razie będzie możliwem, jeżeli w kosztach, oprócz stron bezpośrednio interesowanych i kraju, weźmie także państwo udział znaczniejszy, a to tak ze względu na ewentualną *spławność* Dniestru, jakoteż z nwagi na osiągnąć się mające *zwiększenie kapitału podatkowego.*

Wobec tego stanu rzeczy, należy zdaniem Wydziału krajowego, już teraz wybadać w tym względzie *stanowcze* zamiary c. k. rządu i przekonać się, czy rząd zechce z pola teoryi i obietnic zstąpić na grunt praktyczny i czy wskutek tego będzie można liczyć na takie *finansowe* poparcie tej sprawy ze strony c. k. rządu, na jakie ona wobec interesów państwa zasługuje.

Najlepszym zaś probierzem odnośnych intencyj c. k. rządu byłoby, zdaniem Wydziału krajowego żądanie, ażeby c. k. rząd już teraz przyczynił się przynajmniej w połowie do kosztów dalszych studyów, potrzebnych do ustalenia projektu robót wykonać się mających, udzieleniem na ten cel z funduszu państwowego odpowiedniej subwencyi Wydziałowi krajowemu.

Zapatrując się z tego stanowiska na kwestyę wyznaczenia dalszego kredytu z funduszu krajowego w celu przedsięwzięcia uzupełniających studyów przez Towarzystwo politechniczne zaleconych i

zważywszy, że studya powyższe, nie licząc urządzenia wodoskazów i stacyj meteorologicznych, wymagają wydatku w sumie około 12.000 zł.;

zważywszy, że przyjęcie połowy wydatku tego na skarb państwa byłoby nietylko ulżeniem ciężaru dla funduszu krajowego, lecz także zapowiedzią i zadatkiem pomocy państwowej do wykonania robót projektować się mających;

zważywszy, że połowa wydatku przypadającego w takim razie na fundusz krajowy, nie mogłaby znaleść nawet częściowego pokrycia w kwocie około 3.700 zł. pozostałej z kredytu przeznaczonego na ten sam cel w budżecie 1879 r., albowiem Wydziałowi krajowemu wolno czerpać z tej dotacyi tylko po koniec marca r. b.;

zważywszy nakoniec, że komisya fizyograficzna w Krakowie złożyłaby znakomity dowód swej żywotności, odwdzięczając pobieranie subwencyj krajowych dostarczeniem dat meteorologicznych potrzebnych do rozwiązania jednego z żywotnych zagadnień przez kraj postawionych;

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem upoważnia Wydział krajowy do użycia z funduszu krajowego kwoty 6.000 zł. w. a. na uzupełnienie studyów technicznych, potrzebnych do wypracowania ostatecznego projektu regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów, jeżeli c. k. rząd udzieli na ten cel taką samą kwotę, tytułem subwencyi państwowej.

2. Sejm wyraża życzenie, ażeby komisya fizyograficzna w Krakowie, otrzymująca subwencye z funduszu krajowego, zajęła się urządzeniem przedewszystkiem tych stacyj meteorologicznych i wodoskazów, które potrzebne są do zbadania stosunków hydrotechnicznych w całem dorzeczu górnego Dniestru.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. 38497/90.

Aelg. 49.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o reaktywowaniu kursu dozorców melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 14 października 1878 powziął Wysoki Sejm w sprawie rozbudzenia melioracyi w kraju między innemi następną uchwałę:

§. 2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu urządzenie kursu robót melioracyjnych dla wykształcenia niższego personalu technicznego do tych robót (podmajstrzy, Vorarbeiter) i otwiera w tym celu Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 2.500 zł. w. a. rocznie".

Wskutek tej uchwały otwartym został przy niższej szkole rolniczej w Dublanach 3-letni kurs melioracyjny dla 8 uczniów, który na tem się zasadzał, iż uczniowie obok nauk wykładanych w tej szkole, słuchali także wykładów melioracyi, a w miesiącach letnich mieli być zajęci przy praktycznych robotach melioracyjnych. O ile jednak uczniowie kursu melioracyjnego odnosili znaczną korzyść z nauk elementarnych i fachowych gospodarskich, wykładanych przez nauczycieli wyższej szkoły rolniczej, o tyle pozostawiały do życzenia najważniejsze właśnie dla tego kursu nauki melioracyi i ćwiczenia praktyczne tak w miernictwie jak i wykonywaniu robót koło drenowania ról i nawodnienia łąk. Dla nauk bowiem fachowych technicznych z powodu oddalenia od Lwowa mogła być poświęconą tylko minimalna ilość godzin wykładu, który objął docent melioracyi szkoły wyższej, w praktycznem wykonaniu zaś robót w pierwszych latach istnienia kursu nie mogli nabyć dostatecznej wprawy uczniowie, gdyż podówczas nie przeprowadzano jeszcze melioracyj lokalnych na folwarku dublańskim. Jedynie tylko w 2 latach miał dublański kurs melioracyjny sposobność do ćwiczeń w robotach praktycznych pod nadzorem swego instruktora fachowego, mianowicie: przy wykonaniu nawodnienia łąk w Czudowicach i Cząstkowicach (kluczu Zarzeckim) własności JE. Włodzimierza hr. Dzieduszyckiego, oraz przy drenowaniu roli w Laszkach w dobrach wysockich JW. Stefana hr. Zamoyskiego, co zawdzięczać należy uprzejmości i do pewnego stopnia ofiarności dla sprawy publicznej tych właścicieli.

Wobec takiego stanu rzeczy kurs melioracyjny w Dublanach nie mógł należycie przygotować potrzebnych do wykonania robót melioracyjnych dozorców. Uczniowie też, którzy ten kurs ukończyli, poświęcili się podobnie jak inni elewi niższej szkoły dublańskiej, zawodowi dozorców ekonomicznych przy zarządach majątków, zwłaszcza, że zbyt młody wiek tych elewów przepisany dla dublańskiej szkoły niższej nie usposabiał ich do objęcia dosyć trudnego i odpowiedzialnego stano-

wiska dozorców melioracyjnych, a zajęcie przy gospodarstwie zdawało się im lepiej zabezpieczać egzystencyę. Jedynym zaś dodatnim rezultatem przytoczonej uchwały Wysokiego Sejmu było powiększenie liczby uczniów niższej szkoły rolniczej w Dublanach, która zamiast 28, kształci obecnie 36 wychowanków.

Rozwijające się jednak w kraju na większą skalę melioracye lokalne, jak osuszanie otwartymi rowami, drenowanie, a nawet nawodnienie, wywołały w ostatnich latach coraz więcej zgłoszeń o pomoc techniczną biura melioracyjnego, którym siły tego biura zaledwie w części tylko sprostać zdołają. Oprócz tego cały szereg przedsiębiostw melioracyjnych przeprowadzanych na podstawie państwowej ustawy melioracyjnej, bądź przez kraj, bądź też przez spółki wodne i powiaty, wymaga coraz intenzywniejszej działalności biura melioracyjnego. Ażeby zaś tym wymaganiom należycie odpowiedzieć, a przytem pomoc techniczną uczynić dla stron jak najprzystępniejszą i najtańszą, okazuje się nagląca potrzeba dodania biuru melioracyjnemu niższych sił fachowych, któreby wykonanie robót melioracyjnych na podstawie projektów sporządzonych przez inżynierów melioracyjnych mogły prowadzić i dozorować.

Dla jednej kategoryi lokalnych robót melioracyjnych, mianowicie drenowania, przysposobiły już ekspozytury krajowego biura melioracyjnego w zachodniej części kraju, gdzie się ma do dyspozycyi robotników pilniejszych i zręczniejszych, osobnych dozorców drenarskich, których fundusz krajowy potrafił utrzymać przy tym zawodzie, wyznaczając każdemu z nich roczną dotacyę w kwocie 120 zł. Brak tam jednak dotychczas prawdziwych dozorców melioracyjnych, tak zwanych podmajstrzych, którzyby na podstawie dostarczonych planów wytyczać i przeprowadzać mogli samodzielnie wszystkie kategorye robót melioracyjnych, a brak zupełny takich dozorców we wschodniej części kraju, zkąd obecnie coraz liczniejsze zgłoszenia wpływają.

Względy powyższe, zarówno jak i potrzeba przysposobienia krajowi dozorców dla konserwacyi większych przedsiębiorstw melioracyjnych, jakie się obecnie znajdują w stadyum budowy, skłoniły Wydział krajowy do zastanowienia się nad rozwiązaniem tej kwestyi, a sposobność nastręczyła mu do tego organizacya służby kultury krajowej na Węgrzech, gdzie mimo znacznie późniejszego niż u nas podjęcia akcyi państwowej w tym kierunku, rezultaty osiągnięte w dziale inżynieryi melioracyjnej przeszły wszelkie oczekiwania.

Ażeby uwidocznić w jaki sposób zorganizował rząd węgierski niższy personal techniczny dla melioracyj rolnych, zużytkowując w tym względzie doświadczenia poczynione w szkole dozorców melioracyjnych w Offenburgu w Wielkiem Księstwie Badeńskiem, mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu */. sporządzony przez naszego tłumacza przekład z węgierskiego języka instrukcyi organizacyjnej węgierskiej szkoły dozorców melioracyjnych w Koszycach wraz z instrukcyą służbową i innemi postanowieniami, mającemi na celu zabezpieczenie egzystencyi dozorców. Przyjmując za podstawę organizacyę węgierskiej szkoły podmajstrzych melioracyjnych w Koszycach, pozwalamy sobie zaproponować Wysokiemu Sejmowi w tym celu reaktywowanie praktycznego kursu dozorców melioracyjnych na następnych zasadach:

1. Punkt ciężkości kursu spoczywać ma nie w naukach elementarnych i agronomicznych, jak to ma miejsce w niższej szkole rolniczej w Dublanach, lecz w nabyciu wiadomości fachowych technicznych i praktyce przy wykonaniu robót.

2. Wobec powyższej zasady siedziba kursu znajdować się ma tam, gdzie jest odpowiednia do nauczenia ilość sił inżynierskich, a więc przy centralnem biurze melioracyjnem we Lwowie.

3. Kurs ma być trzyletni, obliczony na razie dla 10 uczniów; przyjmowanie zaś uczniów odbywać się będzie co trzy lata. Procedura ta ułatwi nauczanie i dostarczy Wydziałowi krajowemu potrzebnych w tym kierunku doświadczeń mniejszym kosztem. Od wyniku zaś pierwszego okresu nauki zależeć będzie powiększenie i rozszerzenie kursu.

4. Nauka teoretyczna odbywać się będzie przez cztery miesiące zimowe od 1. grudnia do końca marca, kiedy inżynierzy wolni są od zajęć w polu i przy budowie, będą więc mogli bez szkody dla robót zająć się instruowaniem dozorców. W ciągu reszty roku (od 1. kwietnia do

końca listopada) zajęci będą uczniowie przy pracach w polu, a mianowicie częścią przy krajowych robotach melioracyjnych, częścią zaś przy wykonaniu lokalnych oszuszeń, drenowań i nawodnień.

5. Na kurs dozorców melioracyjnych przyjmowani będą przedewszystkiem wysłużeni podoficerowie korpusów technicznych (inżynieryi, pionierów i artyleryi), a dopiero w braku tychże inni kandydaci, którzy winni się wykazać świadectwem z ukończenia szkoły ludowej. Wysłużonym podoficerom przyznaje Wydział krajowy pierwszeństwo, gdyż przy wykonaniu robót niezbędne są: punktualność, karność i porządek wojskowy.

6. Koszta utrzymania uczniów w ciągu nauki teoretycznej (t. j. czterech miesięcy zimowych) pokryje fundusz krajowy, udzielając takowym stypendyów miesięcznych po 25 zł.; koszta zaś utrzymania przy pracach w polu fundusze budowy przedsiębiorstw melioracyjnych, względnie właściciele majątków.

Roczne koszta utrzymania takiego kursu praktycznego przedstawiałyby się następnie:

1. Remuneracye docentów od 1 zł. do 2 zł. 50 ct. w. a. na godzinę (42 godzin tygodniowo przez 16 tygodni = 672 godzin, przeciętnie po 1 zł. 75 ct.) . .	1.176 zł.
2. Stypendya uczniów (10 po 25 zł. miesięcznie, czyli po 100 zł. za 4 miesiące) . .	1.000 „
3. Zakupno stołów rysunkowych i innych sprzętów i przyborów	324 „
razem . . .	2500 zł.

t. j. w wysokości wyznaczonej przez Wysoki Sejm powołaną na wstępie uchwałą. Kosztów najmu lokalu Wydział krajowy nie przewiduje, gdyż kurs ten może się pomieścić w jednej ze sal komisyjnych Wysokiego Sejmu, które właśnie w czasie, kiedy nauka teorytyczna miałaby się odbywać, bywają opróżnione. Również okazuje się zbytecznem zakupywanie osobnych środków naukowych, których oprócz biura melioracyjnego dostarczyć może dla demonstracyi tutejsza szkoła lasowa.

Korzyści z takiego kursu, na które komisya kultury krajowej już w roku 1878 zwróciła uwagę w znakomitym referacie posła Augusta Gorayskiego o popieranie melioracyj gruntowych (alegat 120 do spraw sten. Sejmu kraj. z r. 1878), byłyby wielorakie, a mianowicie:

1. Przysposobienie fachowych dozorców melioracyjnych umożliwiłoby przeprowadzenie melioracyj lokalnych przy dzisiejszym stanie personalu biura melioracyjnego na daleko większych obszarach. Podczas gdy bowiem obecnie inżynierowie biura melioracyjnego zajęci są nie tylko niwelacyą i projektowaniem, lecz także dokonywać muszą wytyczania, odbioru i dozorowania robót, to w przyszłości czynność inżynierska ograniczałaby się tylko do zdjęcia niwelacyjnego i sporządzenia projektu, wytyczenie zaś, dozorowanie roboty, wymiar bryłowatości i odbiór robót objęliby fachowi dozorcy.

2. Pomoc techniczna dla właścicieli gruntów byłaby znacznie tańszą, gdyż strony opłacałyby tylko za wygotowanie projektu dyety inżynierskie, za właściwe zaś wykonanie robót daleko niższe dyety dozorców. Uprzystępnienie zaś pomocy technicznej w celu przeprowadzenia melioracyj rolnych wydaje się Wydziałowi krajowemu tem bardziej wskazanem, ile że w sąsiednich Węgrzech, gdzie rolnicy są zasobniejsi, koszta tego rodzaju pomocy inżynierskiej t. j. zdjęć niwelacyjnych, wypracowania planów i kontroli technicznej ponosi wyłącznie skarb państwa, tak iż właściciele gruntów opłacają tylko koszta podróży i dyety dozorców melioracyjnych.

3. Kierownicy budowy tak przy krajowych jak i spółkowych przedsiębiorstwach melioracyjnych, którzy pokonywać muszą znaczne trudności z powodu braku niższego personalu technicznego w kraju, znaleźliby odpowiednią pomoc w uczniach praktycznego kursu melioracyjnego, a następnie fachowych podmajstrzych, jakich kurs ten ma kształcić.

4. Wreszcie konserwacya należyta większych melioracyj, jakie dziś kraj przeprowadza na podstawie specyalnych ustaw, byłaby zapewnioną, gdyż ukończeni uczniowie kursu melioracyjnego mogliby prowadzić stały nadzór wykonanych robót, a obok tego równocześnie wykonywać w najbliższej okolicy zaprojektowane przez biuro melioracyjne mniejsze roboty u poszczególnych właścicieli gruntów.

Z uwagi, że z uzyskanych grup melioracyj gruntów korzyści przeważna część skarbowi państwa przypada w udziale, gdyż fundusz krajowy pobiera zaledwie 30 do 40% podatków bezpośrednich, wydaje się Wydziałowi krajowemu rzeczą słuszną, aby i państwo pewnym zasiłkiem do kosztów utrzymania kursu dozorców melioracyjnych się przyczyniło, zwłaszcza, że przyznana na utrzymanie kraj. biura melioracyjnego subwencya państwowa o rocznych 1.000 zł. w. a. jest w porównaniu z zasiłkami udzielanymi na ten cel innym częściom państwa zbyt skąpo wymierzona.

Tem pewniej zaś na pomoc państwa dla tej nowej instytucyi liczyćby wypadało, ile że instytucya ta między innemi przedstawia pewne korzyści dla administracyi wojskowej, otwierając widoki zabezpieczenia egzystencyi wysłużonym podoficerom armii.

Z tego powodu pozwalamy sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyą mającą na celu wyjednanie rocznego zasiłku państwowego na utrzymanie praktycznego kursu dozorców melioracyjnych w kwocie 1000 zł. w. a.

Na podstawie powyższego przedstawienia rzeczy mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania kursu dozorców melioracyjnych we Lwowie na wzór węgierskiej szkoły podmajstrzych melioracyjnych urządzonej w Koszycach.

2. Sejm wyznacza Wydziałowi krajowemu na urządzenie i utrzymanie tego kursu dotacyę na rok 1891 w kwocie 2.500 zł. w. a.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wyznaczył na utrzymanie kursu praktycznego dozorców melioracyjnych stałą dotacyę roczną z c. k. skarbu państwa w kwocie 1.000 zł. w. a.

Lwów d. 5. września 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego

Instrukcya organizacyjna
dla zakładu dozorców melioracyjnych (Wiesenbaumeister).

A. Węg. król. szkoła łąkomistrzów w Koszycach.

I.

Nazwa szkoły i siedziba: Kr. węg. szkoła łąkomistrzowstwa w Koszycach (Kassa).

II.

Celem szkoły jest: teoretyczne i praktyczne przysposobienie pewnych ludzi, którymby przy wykonaniu i utrzymywaniu fachowych robót techniczno-melioracyjnych nadzór można powierzyć, i także ich wykształcenie, odpowiadające wymaganiom praktycznym, ażeby byli w możności przy prowadzeniu i nadzorze prac fachowych od czasu do czasu zastąpić inżynierów, utrzymywać ciągłą styczność między miejscem roboczem a urzędem inżynieryi melioracyjnej, a nawet z czasem zupełnie samoistnie projektować i prowadzić roboty.

Dalszym celem tej szkoły jest wykształcenie ludzi zaufanych dla spółek wodnych (Wasserentzugsgesellschaften) i pojedynczych właścicieli, którzyby potrafili nietylko wykonywać roboty, lecz także kierować konserwacyą, oraz urządzać fachowo nawodnienie i drenowanie.

III.

Główny nadzór, dyrekcya, siły nauczycielskie.

Szkoła dozorców melioracyjnych, jako część uzupełniająca instytutu inżynieryi melioracyjnej, stoi pod głównym nadzorem ministerstwa rolnictwa, handlu i przemysłu, które ten nadzór wykonuje w drodze krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej. Bezpośrednim kierownikiem szkoły jest naczelnik urzędu

inżynieryi melioracyjnej IV. okręgu. Tenże rozdziela przedmioty pomiędzy nauczycieli, przewodniczy na zgromadzeniach grona nauczycielskiego, nadzoruje wykłady fachowe i punktualne wykonanie takowych, czuwa nad karnością i podziałem prac uczniów, czuwa nad ich postępem i przedkłada sprawozdania do szkoły się odnoszące w drodze krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej ministerstwu rolnictwa, handlu i przemysłu. Nauk udzielają przydzieleni dyrektorowi szkoły inżynierowie melioracyjni w tym okręgu zajęci, albo w tym celu przez ministeryum tam przeznaczeni, tudzież ci nauczyciele szkoły rolniczej w Koszycach, których na wezwanie i wniosek dyrektora ministeryum rolnictwa, handlu i przemysłu, jako do tego celu uzdolnionych, z roku na rok upoważni.

IV.

Warunki i sposób przyjęcia uczniów.

Petenci o przyjęcie obowiązani są wykazać się:

1) że szkoły ludowe z dobrym postępem ukończyli;

2) że władają w pismie i mowie językiem węgierskim, o ile takowy do praktycznego życia jest potrzebny (znajomość innych języków jest pożądaną). Podanie powinien kandydat sam ułożyć i własnoręcznie napisać;

3) że ukończyli przynajmniej 18. rok życia;

4) że są zdrowi i silnej budowy ciała;

5) że, w razie niepełnoletności, rodzice lub opiekunowie na poświęcenie się temu zawodowi zezwalają;

6) że zachowanie się ich jest moralne i nienaganne.

Przyjęcie do szkoły poprzedza z reguły próbna służba.

Podania o przyjęcie mają być wystosowane do krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej (Budapeszt, węg. kr. ministeryum rolnictwa, handlu i przemysłu). Kandydat uzuany za odpowiedniego przez naczelnika urzędu melioracyjnego zostaje przydzielonym do jednego z okręgów inżynieryi melioracyjnej, a obznajomiwszy się z czynnościami jako przodownik, lub też jako dozorca, zostaje przyjętym do szkoły. W razie zdolności nadzwyczajnych przyjmuje się na polecenie okręgowych inżynierów kandydatów na koszta rządowe.

Wysłużeni podoficerowie korpusów technicznych, którzy się wykażą dobrą listą kwalifikacyjną swoich pułków, mają pierwszeństwo do przyjęcia i mogą być wyjątkowo od próbnej służby uwolnieni.

Uczniowie pierwszego roku przyjęci na koszt rządowy otrzymują przez czas trwania nauki, oprócz utrzymania, 5 zł. miesięcznie. Każdy uczeń otrzymuje stancyą i utrzymanie. Ci, którzy nie zostają przyjęci na koszt rządowy, płacą miesięcznie 18 zł. za utrzymanie:

Potrzebne przybory szkolne, książki i przybory rysunkowe winni są uczniowie z własnych funduszów nabyć. Papier, przybory do pisania i kajeta do rysunków potrzebne otrzymują bezpłatnie w szkole.

Kto na koszt rządowy do szkoły zostanie przyjęty, poddaje się zobowiązaniu odbycia praktyki w tem miejscu, gdzie przydzielony zostanie przez naczelnika krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej, dalej zobowiązuje się zastosować się do instrukcyi służbowej i poddaje się regulaminowi funduszu emerytalnego dozorców melioracyjnych.

V.

Czas trwania nauki.

Do obznajomienia się z potrzebną nauką teoretyczną i biegłością praktyczną na dozorcę melioracyjnego ustanawia się kurs trzyletni. Nauka teoretyczna bywa wykładaną w szkole podczas zimowych miesięcy — praktyczne wykształcenie zaś udziela się kandydatom częścią w szkole, częścią podczas letniej służby praktycznej. — Prelekcye szkolne trwają zazwyczaj od 1. grudnia do końca marca. Resztę roku przepędzają uczniowie przy pracach inżynieryi melioracyjnej.

VI.

Przedmioty szkolne i objętość tychże.

Pierwszy rok.

1) Rachunki (6 godzin tygodniowo). Rachowanie całemi liczbami. Podzielność liczb. Czynniki pierwotne, największa wspólna wielokrotna i najmniejsza wspólna miara. Ułamki zwykłe i dziesiętne. Rachowanie większemi liczbami. Potęgowanie i pierwiastkowanie. Stosunki. Proporcye i ich zastosowanie. Reguła trzech pojedyncza i złożona. Podzielność proporcyi. Pojedynczy rachunek procentu. Równanie o jednej niewiadomej. Złożony rachunek procentu, obliczenie rent.

2) Elementarna nauka miernictwa z zastosowaniem (12 godzin). Pojęcie geometryi i wielkości geometrycznych. Rozpoznawanie i zastosowanie miary. Planimetrya. Podział gruntów (komasacya). Stereometrya. Obliczenie i obrazowe przedstawienie powierzchni i objętości zwykłych ciał (teorya w każdej części uzupełnia się praktycznym poglądem). Rozpoznawanie i zastosowanie zwykłych przyrządów mierniczych. Rozpoznawanie i rysowanie używanych kart.

3) Fizyka (4 godziny). Ciała, ich ogólne własności. Działanie sił międzydrobinowych. Ciepło i gorąco. Działanie gorąca, objętość i zmiana stanu skupienia. Ogrzewanie, punkt wrzenia. O ruchu i równowadze ciał. O równowadze ciał stałych. Równowaga w maszynach. Ruch ciał stałych. O ruchu i równowadze ciał płynnych, o ruchu i równowadze ciał lotnych. Magnetyzm, elektryczność, głos i światło, najważniejsze z optyki.

4) Zastosowana nauka przyrody, t. j. znajomość gleby i ogólna uprawa roślin (5 godzin):

a) Znajomość gleby. Wytwarzanie się gleby, rodzaje gleby, przymioty gleby, gleba i podglebie. Wzniesienie gruntu nad poziomem morza. Konfiguracya powierzchni ziemi. Otoczenie gruntu. Klasyfikacya gleby. Badanie gleby.

b) Uprawa gleby. Orka, bronowanie, walcowanie.

c) Znajomość nawozów. Nawóz stajenny, nawóz kloaczny, komposty, guano, mączka kostna, nawozy potasowe i azotowe.

d) Ogólna uprawa roślin: Organa roślin, życie roślin, ich uprawa, pielęgnowanie, zbiór i przechowanie. Poznawanie rodzajów roślin pastewnych i ich przygotowanie.

5) Geografia (2 godziny), szczególnie geografia Węgier (góry, rzeki), polityczny podział i koleje.

6) Język węgierski (4 godziny). Części mowy, pojedyncze i złożone zdania, używanie części mowy w rozmowie, źródłosłowy. Stylistyczne ćwiczenia w. koncepcie.

7) Kaligrafia (2 godziny).

8) Rysunki z wolnej ręki (4 godziny).

9) Fachowe ćwiczenia i roboty (3 godziny). Trasowanie, wytyczanie, obchodzenie się z instrumentami mierniczymi, zdjęcie sekcyi na wzdłuż i na poprzek, zdjęcie szkicu na miejscu, różne sposoby naklejania papieru. Dokładne używanie narzędzi do robót w polu, ćwiczenia w przeprowadzaniu podziemnych rur i t. p.

Drugi rok.

1) Nauka korespondencyi stylistycznej (3 godziny). Zadanie stylistyki. Rodzaje stylów, ich używanie. Forma pism urzędowych (Geschäftsstücke). kopertowanie. Dokumenta, tychże klasyfikacya, legalizowanie, odpisy. Potwierdzenia, kwit i kontrakwit, zaświadczenia. Rewers i kontrarewers. Ugody, kontrakt pożyczki, cessya. Pełnomocnictwo. Asygnacya. Petycya. Listy.

2) Rolnicza hydrotechnika (5 godzin). Amelioracya gruntów, zakładanie stawów, drenowanie, nawodnienie, teorya regulacyi rzek.

3) Rysunki i projekty melioracyjne (5 godzin). Wypracowanie sekcyi wzdłuż i na poprzek na podstawie protokołów niwelacyjnych lub map plastycznych, rysowanie planów amelioracyi gruntów, jak: wymienianie systemu nawodnienia, prowadzenia drenaży, zredagowanie tej roboty i poszczególnienie.

4) Uprawa łąk (3 godziny). Pojęcie łąki, nazwa łąk, grunt pod łąki (Wiesengrund). Wpływy klimatyczne na łąki. Rozpoznanie trawy (roślinności) znajdującej się na łąkach. Przysposobienie nowej łąki (sporządzenie nowej łąki). Pielęgnowanie i uprawa łąki, gnojenie łąk. Użytkowanie łąk, sporządzenie siana. Produkcya łąk.

5) Miernictwo (Feldmesskunst) (3 godziny). Rozpoznanie instrumentów i używanie takowych, ćwiczenia praktyczne w różnych sposobach zdjęcia łańcuchem i t. d. i stołem mierniczym, wymiar wysokości, niwelacya, obliczenie powierzchni.

6) Rysowanie kart i zredagowanie (5 godzin). Czyste sporządzenie jednokolorowych i kolorowanych kart, powiększenie lub pomniejszenie kart, sporządzenie samoistne poziomych i plastycznych kart na podstawie protokołu zdjęcia. System komasacyi granic, sporządzenie ksiąg katastralnych.

7) Geometrya wykreślna (2 godziny). Wyjaśnienie rzutu pionowego ciał w przestrzeni. Punkt rzutowy. Linia rzutowa. Różne położenia prostej względem powierzchni rzutowych. Wzajemne położenie dwóch prostych. Przedstawienie płaszczyzny. Ograniczone płaszczyzny. Wieloboki. Rzut ciał: graniastosłup, cylinder, piramida, sfera i stożek w położeniu prostem i ukośnem. Prawdziwa wielkość kształtów w przestrzeni i jej oznaczenie. Płaski przekrój i przenikanie ciał. Oznaczenie własnego i rzuconego cienia ciał.

8) Rysunki geometryczne i ich zastosowanie (3 godziny).

9) Budownictwo (5 godzin):

I. część. Materyały budownicze: drzewo, żelazo, kamień.

a) Konstrukcye drewniane. Rozpoznanie składowych części drzewa i nauka życia roślinnego. Rodzaje drzew do budowy przydatnych, obrobienie (oprawienie) drzewa, gnicie drzewa (Holzfäule), znamiona i sposób zapobiegania zgniliźnie. Wiązanie drzewa.

b) Konstrukcye żelazne. Opisanie żelaza lanego, kutego i stali. Zastosowanie żelaza i jego strony ujemne. Opisanie gatunków żelaza znajdującego się w handlu Części składowe.

c) Konstrukcye kamienne:

1. mur suchy, mur wyprawiony, kamienie budowlane *a*) naturalne, *b*) ciosowe;

2. cegła surowa, cegła palona, wapno zwykłe i hydrauliczne.

Różne rodzaje muru: Mur betonowy lub lany, mur cyklopowy, mur z kamienia łamanego i ciosów, mur z cegieł, mur mięszany. Ochrona murów.

II. część. Nauka budownictwa.

Rusztowanie. Różne rodzaje budowy fundamentów. Bagrowanie, rozsadzanie skał, konstrukcya wisząca i rozponowa. Mosty belkowe, przyczółki. Konstrukcya dróg przy mostach drewnianych i żelaznych. Poręcze. Jarzma mostowe, filary. Sklepione mosty. Wodociągi. — Ważniejsze budowy wodne. — Budowle kamienne, budowle faszynowe, tamy, szluzy, jazy ruchome, wodociągi (krótkie zapoznanie się z najważniejszą częścią budowy dróg).

10) Rysunki architektoniczne i zastosowanie (4 godziny). Część teoretyczna w połączeniu z zastosowaniem.

11) Kaligrafia (2 godziny). Pismo rondowe (Rundschrift).

12) Powtórzenie rachunków (2 godziny).

Trzeci rok.

1) Powtórzenie rachunków (2 godziny). Zastosowanie, zadania, ćwiczenia.

2) Stylistyka (2 godziny). Powtórzenie i ćwiczenia zastosowane.

3) Geometrya wykreślna (2 godz.). Powtórzenie i zastosowane ćwiczenia.

4) Budownictwo wodne. Hydrotechnika (2 godziny). Powtórzenie trudniejszych części i zastosowanie samoistnych projektów.

5) Miernictwo (2 godziny). Powtórzenie, ćwiczenia w samoistnem wykonaniu.

6) Uprawa łąk (2 godziny). Powtórzenie.

7) Architektura (2 godziny). Wypracowanie kosztorysów i powtórzenie przedmiotu z przykładami.

8) Ustawodawstwo wodne (2 godziny). Krótki wyciąg z ustawodawstwa wodnego.

9) Samoistne zdjęcia i projektowanie:

a) z dziedziny miernictwa (Feldmesskunst);

b) z dziedziny hydrotechniki rolniczej;

c) z dziedziny architektury; razem 26 godzin.

VII.

Nauki pomocnicze przy wykładaniu teoryi i ćwiczeń.

A. Szkoła dozorców melioracyjnych postara się o zbiór geometrycznych figur ciał, wzorów do geometryi wykreślnej, modeli do budownictwa, wiązań materyałów budowlanych, zbiór w kraju używanych drenaży (z wystawy r. 1885), prasy rur drenarskich i modeli pieców, zbiór narzędzi używanych przy robotach melioracyjnych, zbiór instrumentów mierniczych, zbiór gatunków gruntu, roślin łąkowych i t. d.

B. Ukończywszy szkołę w obrębie pewnym nabędzie uczeń przez fachowe i praktyczne ćwiczenia we wszystkich gałęziach, przez obejrzenie drenaży, budowli i t. p. dostateczną praktykę.

Do szerszego wykształcenia zaś nastręcza mu się dosyć sposobności w całym kraju przy bieżących robotach koło ulepszenia gruntów.

VIII.

Świadectwa.

Z ukończeniem każdego roku zapisuje się w księdze szkolnej klasyfikacya odpowiednia postępom ucznia, a po upływie trzech lat zamieszcza się oprócz klasyfikacyi także i stopień wykształcenia praktycznego. To ostatnie stwierdza się na podstawie zdania naczelników inżynieryi melioracyjnej i ciała nauczycielskiego, w razie zaś niezgodności zdań rozstrzyga szef krajowego biura inżynieryi melioracyjnej.

Na podstawie odpowiedniej klasyfikacyi wydaje się uczniowi świadectwo fachowego dozorcy melioracyjnego. Uczniowie, którzy przed ukończeniem przepisanej nauki szkolnej wydalają się, lub uwolnieni zostają, mogą tylko otrzymać poświadczenie, że brali udział w nauce szkolnej.

IX.

Porządek domowy szkoły dozorców melioracyjnych.

Uczeń przyjęty do szkoły obowiązuje się poddać następującemu porządkowi domowemu, jakoteż instrukcyom dyrektora, jego zastępcy i nauczycieli.

Oprócz czyszczenia ubikacyj, obowiązani są uczniowie wykonać wszelkie roboty, potrzebne do utrzymania czystości i porządku wszystkich ubikacyj.

Porządek domowy w czasie wolnym od nauki jest następujący: Rano od 6. do 7. wstawanie, ubieranie się, czyszczenie pokoju, ścielenie łóżka, mycie i śniadanie. Od 7. do 8. przygotowanie ubikacyj szkolnych, ewentualnie wolny wychód. Od 8. do 12. zajęcie szkolne wedle planu naukowego. Od 12. do 2. obiad, wypoczynek, przygotowanie, ewentualnie wolny wychód. Od 2. do 5. nauka szkolna wedle planu naukowego. Od 5. do 7. i od 8. do 9. zajęcie w szkole, lub wolny wychód i czyszczenie ubioru. Od 7. do 8. wieczerza.

Tak zatem ubikacye szkolne rano od 7. do 12., po południu od 1. do 9. ubikacye mieszkalne zaś w południe od 1. do 2. i wieczór od 8. do 7. rano zostają do rozporządzania uczniów.

Obok zajęcia w ćwiczeniach winien być zastosowany czas i porządek do wymogów roboczych.

Obowiązkiem każdego ucznia jest w ubikacyach szkolnych, wedle planu nauk i czasu, punktualnie się jawić i tam pilność i uwagę okazywać, wobec nauczycieli zachować zawsze należyty szacunek, — nieobecność zaś w wypadkach ważnych musi być dyrektorowi doniesioną.

Palenie tytoniu w szkole jest zabronione.

Używanie gazu należy tylko do najniezbędniejszej ilości ograniczyć.

Nad porządkiem szkolnym, oświetleniem, paleniem i należytem przewietrzaniem winien uczeń tygodniowy (który na cały tydzień do tego jest przeznaczony) baczyć — do tej czynności upoważnia go dyrektor.

On też winien mieć baczne oko nad lokalnościami wspólnie używanemi.

W razie zajścia nieprawidłowości lub szkody, odpowiada tenże uczeń. Nadzór tygodniowy wypełniają uczniowie dotyczących klas podług alfabetu jeden po drugim. Oddanie przedmiotów, powierzonych pełniącemu służbę nadzoru tygodniowego, odbywa się zawsze w niedzielę o godzinie 8. rano.

W szkole ma panować zawsze spokój i porządek.

Uczniowie dzielący wspólnie jeden pokój winni zachowywać się względem siebie zawsze uprzejmie i po koleżeńsku.

Przebywanie we dnie w salach sypialnych należy ograniczyć na najkrótszy czas, ażeby tam należyty porządek i wentylacyę przeprowadzić można; brudne lub zabłocone obówie tam składać, rzeczy czyścić, lub wodę wylewać zakazuje się.

Do prania i mycia różnorodnego, umieszczenia brudnych onucy ma się używać ubikacya do mycia przeznaczona; do czyszczenia rzeczy zaś korytarz mieszkania. Gaz, używany do oświetlenia, ma być głównym kluczem zamknięty od godziny 10. wieczór do 6. rano. Od godziny 9. wieczór do 6. rano powinien być każdy uczeń w domu; wyjątki są dozwolone li tylko za poprzedniem zezwoleniem dyrektora, w którym to wypadku winien uczeń czas powrotu u dozorcy domu oznajmić. — Za należyte utrzymanie porządku w salach sypialnych odpowiada w pierwszym rzędzie przeznaczony do tego na cały tydzień uczeń, któremu tutaj taka sama władza przysługuje, jak w szkole tygodniowemu uczniowi szkolnemu.

W razie uszkodzenia sprzętów winien tygodniowy być pociągnięty do zwrotu szkody. W wypadkach pewnych mogą być wszyscy mieszkańcy tego pokoju pociągani do zwrotu szkody. Oddanie służby tygodniowej następcy odbywa się w niedzielę o godzinie 8. rano. Sprowadzanie trunków alkoholicznych do gmachu, granie w karty i inne gry szczęścia są wzbronione.

Wypadki słabości muszą być natychmiast przez chorego, a w razie ciężkiej słabości przez tygodniowego raportowane dyrektorowi. W ogóle jest obowiązkiem każdego ucznia o każdem przekroczeniu, braku lub nieregularności natychmiast donieść.

W salach jadalnych należy się jawić w czasie oznaczonym, nikt nie ma prawa w innym czasie żądać wydania potraw.

Początek jedzenia oznacza głos dzwonka. Kto od jedzenia dłużej nad 1 dzień się absentuje, powinien o tem szafarzowi donieść. W razie niemożności osobistego doniesienia, musi to nastąpić za pośrednictwem tygodniowego szkolnego.

Szkolny tygodniowy ma nadzór przy jedzeniu, jego obowiązkiem jest wszelkie zażalenia co do wiktu lub podziału, braków i innych niewłaściwości donieść dyrektorowi.

X.

Żywienie, utrzymanie i leczenie.

Podczas trwania zimowej nauki szkolnej otrzymują uczniowie w zabudowaniu szkolnem mieszkanie po wojskowemu urządzone, opał i oświetlenie, tak samo i wikt. W tem wszystkiem partycypują uczniowie przyjęci na koszta rządowe bezpłatnie. Uczniowie, przyjęci na własny koszt, płacą miesięcznie 18. zł. W wypadkach choroby, o ile takowe nie zostały spowodowane niemoralnem prowadzeniem się, mają uczniowie prawo do bezpłatnego leczenia i medykamentów.

XI.

Zawiadywanie kasy i inwentarza szkoły dozorców melioracyjnych.

Zarząd funduszów szkoły, rachunkowości i inwentarza prowadzi jeden z inżynierów okręgowych, na ten cel przez ministeryum wyznaczony, — kontrola i odpowiedzialność cięży na dyrektorze szkoły.

B. Instrukcya służbowa dozorców melioracyjnych.

XII.

Stosunek służbowy i dyscypliua.

Powołaniem wychowanków lub dozorców jest prowadzenie bezpośrednie robót melioracyjnych, kontrola robót, wykonywanie zdjęć fachowych i sporządzanie projektów. W tym celu zostają oni do rozporządzenia urzędu inżynieryi melioracyjnej i zajmują względem tego urzędu takie stanowisko, jak przy kolejach nadzorcy przestrzeni, lub przy drogach publicznych drogomistrze. Bezpośrednim przełożonym przy robotach w polu jest ten inżynier, któremu uczeń zostanie przydzielony, podczas czynności szkolnych zaś dyrektor szkoły. Nadzór nad dozorcami, którzy uzyskali posady u właścicieli dóbr lub przy towarzystwach, wykonuje instytucya inżynieryi melioracyjnej tylko ze stanowiska fachowego, zresztą podlegają oni albo oficyalistom, albo bezpośrednio swoim panom.

W wypadkach wydarzających się usterek lub przekroczeń zadaniem jest bezpośredniego przełożonego upomnieć dozorcę, udzielić mu nagany, lub też szefowi krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej przedłożyć wniosek względem nałożenia nań kary pieniężnej (na cele funduszu zapomogowego dozorców). Uwolnienie od służby do osób pozostających w służbie rządowej pozo-

stawia się decyzyi szefa krajowej inżynieryi melioracyjnej. Obowiązkiem każdego dozorcy lub ucznia jest sumiennie i dokładnie wykonywać wszelkie roboty tak dla pożytku pracodawcy, jakoteż własnej dobrej sławy, bronić i wspierać intencye urzędu przełożonego. — Objaśnienie dokładniejsze w tym względzie zawiera instrukcya służbowa wydana dla dozorców melioracyjnych.

XIII.

Instrukcya służbowa dla dozorców melioracyjnych.

§. 1.

Podczas letnich prac pozostaje dozorca pod bezpośrednim rozkazem tych inżynierów melioracyjnych, którym zostaje przydzielony.

W nieobecności inżyniera rozporządza nim właściciel lub pełnomocnik, jednakowoż zmiana fachowego planu na żądanie właściciela nastąpić może li tylko za zgodą dotyczącego inżyniera.

Dozorca nie śmie przezeń sporządzonych zdjęć lub projektów tak długo z rąk wydać, jak długo osobnego na to nie otrzyma pozwolenia.

§. 2.

Każdy łąkomistrz otrzyma książeczkę na imię jego opiewającą, w której dotyczący właściciel zapisuje rodzaj roboty, dzień rozpoczęcia i końca roboty, oraz wypłaconą należytość.

§. 3.

Dozorca obowiązany jest przedkładać każdego tygodnia raport tygodniowy swemu przełożonemu inżynierowi, w którym to raporcie ma być uwidoczniony postęp roboty wraz z innemi okolicznościami, wpływającemi na robotę (ewentualnie także sytuacya wykonanej roboty), tudzież program roboty (z sytuacyą) na przyszły tydzień.

§. 4.

Z końcem każdego miesiąca winien dozorca przedłożyć okręgowemu urzędowi inżynieryi melioracyjnej sprawozdanie miesięczne, które ma zawierać:

1) Częściowy wykaz robót wedle następnego formularza:

Miejsce roboty	Imię obywatela	Rodzaj roboty	Ukończone roboty w ubiegłym miesiącu			Użyty materyał	Wydatki		Uwaga
			metr. bież.	metr. sześc.	poprzednio		zł.	ct.	

Przy robotach trwających kilka miesięcy obejmuje się wykazem tylko jednomiesiącowy wynik, ruch przeszłych miesięcy i w ogóle cała praca zakończona przychodzi do rubryki „poprzednio“.

2) Wykaz tych dni, które spędził bez zajęcia i które na rachunek rządowy przypadają.

§. 5.

Każdy dozorca winien dla okręgowego urzędu inżynieryi melioracyjnej sporządzić z końcem roku wykaz zajęć letnich na podstawie swej książeczki, w którym z osobna ma być wykazaną ilość dni, w których był bez zajęcia, i należytość przypadająca mu ze strony skarbu. Dnie, za które mu przypada należytość od skarbu, muszą być wykazane w tej książeczce na osobnej stronicy, zarachowane pozycyami wedle zajęcia, a względnie bezczynności i przez inżyniera koramizowane.

§. 6.

Należytość uczniów jest następująca: Dziennie 1 zł. i całe utrzymanie, lub też 1 zł. 60 ct. bez utrzymania; w podróży należytość za furę, a kolejami zwrot kosztów taksy podróży. Dzienne wynagrodzenie za przejazd tam i napowrót ponosi dotyczący obywatel. Należytość dzienna dozorcy jest 1 zł. 20 ct. i całe utrzymanie, bez utrzymania zaś 2 zł. Koszta podróży rachuje on tak samo, jak uczniowie. — W razie powołania do służby wojskowej nie otrzymują ani dozorcy ani uczniowie żadnego wynagrodzenia od skarbu państwa. Od dnia 1. kwietnia do 30. listopada należy się dozorcom regularna dzienna płaca i za te dni, w których nie są zajęci, lub dla prywatnych pracują.

Od dnia 1. marca do 31. grudnia przyznaje ministeryum oprócz 200 zł. zapomogi dzienne wynagrodzenie tylko za roboty w polu, t. j. za zdjęcia i nadzór przy robotach, a to za pierwszych 15 dni roboty w polu zwykłą dzienną płacę, za dłuższy czas nad 15 dni zaś tylko 60 ct., względnie 80 ct. dziennie tytułem kosztów utrzymania.

§. 7.

Wydatki na korespondencyę urzędową zwraca państwo dozorcom z końcem roku, jeżeli takowe w przeciągu roku były zapisywane, a z końcem roku zestawione, okręgowemu urzędowi inżynieryi melioracyjnej przedłożone zostały. Do zestawienia wydatków kancelaryjnych i korespondencyi urzędowej ma być następujący wykaz sporządzony:

Wykaz wydatków kancelaryjnych na rok . . . łąkomistrza N. N.

Data listu i miejsce	Adres	Wydatek zł.	Wydatek ct.	Uwaga

§. 8.

Zabrania się jak najostrzej przyjmowania pieniędzy od właścicieli w celu wypłacania robotników i każde pojedyncze przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą natychmiastowe wydalenie.

Każda zatem podobna propozycya ma być z góry odrzuconą i tylko należąca się dozorcy zapłata lub podarunek mogą być przyjęte.

§. 9.

Dozorca jest obowiązany z całą sumiennością czuwać nad instrumentami do użytku jemu danymi i jest odpowiedzialny za uszkodzenie, lub zatracenie, pochodzące z lekkomyślności. Zepsute lub wadliwe instrumenta, które nie mogą być naprawione w jednym z pobliskich miast, powinny być odesłane celem naprawy do krajowego urzędu inżynieryi melioracyjnej w Budapeszcie.

§. 10.

Podlegający obowiązkom wojskowości dozorcy, winni o każdorazowej zmianie, wezwaniu, ćwiczeniach wojskowych i t. d. donieść wcześnie okręgowemu urzędowi inżynieryi, ażeby ten był w możności zarządzić jego punktualne stawienie się.

§. 11.

Dozorcy i uczniowie, którzy przeciw niniejszej instrukcyi działają, oprócz upomnienia karani będą na wniosek okręgowego urzędu inżynieryi przez szefa krajowego urzędu inżynieryi karą pieniężną od 1 do 5 zł., przypadającą funduszowi zapomogowemu dozorców.

XIV.

Fundusz emerytalny dla dozorców melioracyjnych, wdów i sierót, a względnie fundusz zapomogowy.

(Dotyczące instrukcye).

§. 1.

Ministeryum rolnictwa, handlu i przemysłu ustanawia dla wszystkich w inżynieryi melioracyjnej zajętych, jak też u osób prywatnych lub w towarzystwach umieszczonych dozorców fundusz emerytalny, z którego dla dozorców stała emerytura, dla wdów i sierót tychże stałe roczne zapomogi są zabezpieczone.

§. 2.

Uprawnieni do emerytury są tylko ci, którzy dla dozorców przepisany kurs naukowy ukończyli i fachowe świadectwo dojrzałości tam otrzymali.

§. 3.

Uprawnieni do zapomóg są:

1. Wdowy po dozorcach pod warunkami poniżej podanymi.

2. Sieroty dozorców do emerytury uprawnionych, spłodzone w małżeństwie przed emeryturą zawartem, do ukończonego 16 roku życia lub też do czasu zamążpójścia przed tym rokiem lub też do czasu innego jakiego zaopatrzenia pod warunkami poniżej podanymi.

Wdowy i sieroty uprawnione do zapomóg, otrzymują takowe w równej mierze czy dotyczący dozorca podczas służby aktywnej umarł, czy też w stanie emerytury.

§. 4.

Dozorca, który z własnej inicyatywy ze służby występuje, otrzymuje jednorazową odprawę, a mianowicie:

1. Ten, co najmniej 15 lat, a niżej lat 10 był jako dozorca zajęty, i bez winy, lub jakiegokolwiek przekroczenia ze służby ustąpił, czy to ze względu na stan umysłowy, chorobliwy lub z innej przyczyny, dla której się stał nieudolnym do dalszej pracy jako łąkomistrz.

2. który i mniej jak 5 lat służył i w tym czasie bez własnej winy stał się niezdolnym do służby.

W pierwszym wypadku przez dwa lata po 150 zł. w drugim zaś jednorazowo 150 zł.

§. 5.

Regularną emeryturę do końca życia otrzymują ci dozorcy,

1. którzy odsłużyli przynajmniej 30 lat do zarachowania się kwalifikujących;

2. którzy przynajmniej lat 10 (do zarachowania się kwalifikujących) byli zajęci, a z powodu choroby fizycznej lub moralnej bez ich winy spowodowanej lub osłabienia i wycieńczenia, stali się niezdolnymi do pełnienia swych zawodowych czynności.

§. 6.

Dozorcom liczą się lata służby od czasu ich zajęcia, począwszy od 21 roku życia. Tym dozorcom, którzy ze służby wystąpili, później jednak napowrót wrócili, zalicza się do emerytury czas przed wystąpieniem w służbie spędzony tylko w takim wypadku, gdy się wykażą, że stan zdrowia lub inne od nich niezależne okoliczności zmusiły ich do porzucenia zawodu dozorców, a w §. 4. przypisanego wynagrodzenia (odprawy) nie podjęli.

Dla tego winny osoby, które z grona dozorców występują, przed wystąpieniem, wydalenie swoje w inżynieryi melioracyjnej oznajmić i powody wykazać.

§. 7.

Osoby, które §. 5. przepisaną ilość lat służby mają, są uprawnione na cały czas życia pobierać emeryturę roczną:

1. po służbie 30-letniej (do zarachowania się kwalifikującej) 300 zł.;
2. po ukończonej 10-letniej służbie 40% emerytury całej (t. j. 300 zł.) która począwszy od 11 roku służby o 3% za każdy rok dalszej służby się podnosi.

Przy obliczaniu kwoty emerytalnej nie uwzględnia się służba nad 30 lat.

§. 8.

Łąkomistrz czy to w służbie aktywnej pozostający, czy też emerytowany, który wskutek popełnionej zbrodni wyrokiem sądowym został zasądzony, lub z powodu niedbalstwa, wykroczenia przeciw moralności lub przestępstwa politycznego z posady swojej został wydalony, lub też skazany został na utratę emerytury, traci prawo do emerytury, a względnie do pobrania jednorazowej odprawy. Również tracą prawo do emerytury z funduszu emerytalnego dozorców i ci, którzy zawód swój porzucają. Taksy wpłacone do funduszu emerytualnego stają się własnością tegoż fundnszu i nie mogą być wycofane czy to dotyczący dozorca dobrowolnie się wydali, czy też wydalonym zostanie ze swojej posady.

§. 9.

Żona do poboru emerytury uprawnionego dozorcy otrzyma w razie śmierci męża roczną stałą wdowią zapomogę, gdy mąż przynajmniej 10 lat (do zarachowania się kwalifikujących) służył, wdowa zaś przynajmniej rok jeden z nim żyła w małżeństwie i od męża co najwięcej lat 20 jest młodszą. Wdowa, która i roku nie przeżyła z mężem, otrzyma tylko w takim razie zapomogę, jeżeli udowodni, że mąż jej przy zawarciu ślubu nie cierpiał na tę chorobę, wskutek której umarł.

§. 10

Wdowa, której mąż 10 lat służył i która z mężem przynajmniej 1 rok żyła, nabywa prawa do zapomogi wdowiej aż do śmierci. Gdy jednak powtórnie wychodzi za mąż, traci pobory wdowie i otrzymuje tytułem odprawy jednorazowo 2-letnią pensyę wdowią.

§. 11.

Roczna zapomoga wdowia wynosi 40% emerytury męża, obliczonej za 30 lat służby i staje się płynną w pół roku od dnia śmierci męża.

§. 12.

Do pobierania zapomóg wdowich nie są uprawnione wdowy:

1. które w myśl §. 9. od tego poboru są wykluczone; 2. które z nieboszczykiem mężem już w stanie spoczynku jego ślub zawarły, z wyjątkiem wypadku, gdy mąż po zawarciu małżeństwa ponownie wstąpi do czynnej służby i przynajmniej rok 1 służy i — 3. które prawnie rozwiedzione są z mężami, po którychby mogły pobierać zapomogi, skoro nie udowodnią wyrokiem rozwodowym, że nie one były powodem rozwodu; 4. których mężowie w myśl §. 8. utracili prawo poboru emerytury.

§. 13.

Raz uzyskaną zapomogę może czasowo lub też na zawsze utracić wdowa, gdy do tego da powód przez wykroczenie ciężkie przeciw moralności, lub przez życie niemoralne, lub gdy za zbrodnię została wyrokiem skazaną.

§. 14.

Wszystkie ślubne dzieci dozorców uprawnionych do poboru emerytury i spłodzone przed przyznaniem emerytury, mają prawo do poboru stałej zapomogi, gdy ojciec tychże co najmniej 10 lat w służbie czynnej pozostawał.

Sieroty po tych dozorcach, którzy mniej jak 10 lat służyli, tylko wtenczas mogą otrzymać zapomogi, jeżeli zupełne ubóstwo ich będzie wykazane, a ojciec co najmniej 5 lat służył. Sieroty takie otrzymują nierówne zapomogi: zależy to od tego, czy oboje rodzice pomarli, czy też żyje jeszcze matka.

§. 15.

Sieroty pozostałe bez ojca i matki otrzymują rocznie i od głowy po 50 zł. Suma jednak zapomogowa, którą pobierać mają sieroty, nie może przewyższać sumy zapomogowej, jakąby matka otrzymała, gdyby żyła.

§. 16.

Gdy matka żyje i zapomogę pobiera, wówczas nie oblicza się zapomogi dla każdego dziecka, tylko otrzymuje każde co więcej nad 1 dziecko rocznie 25 zł.

§. 17.

Suma zapomóg matki i sierót nie może przewyższać 80% kwoty emerytalnej męża.

§. 18.

Gdy wdowa ponownie za mąż wyjdzie i przez to zapomogę wdowią utraci, wówczas otrzymują sieroty i nadal zapomogi w myśl powyższych paragrafów.

§. 19.

Z chwilą śmierci matki, kiedy dzieci pozostają bez ojca i matki, otrzymują takowe zapomogę ustanowioną w §. 15. Również uważane bywają jako sieroty bez ojca i matki, mające prawo do zapomóg w myśl §. 14 te sieroty, których matka z powodu rozwodu, lub popełnienia karygodnego czynu — zapomogę wdowią utraciła, lub takowej nie otrzymała.

§. 20.

Sieroty, których utrzymanie bądź to zapomogą rządową lub inną, bądź też pobieraniem stypendyum przewyższającego kwotę zapomogową, lub też przez przyjęcie ich do jakiego zakładu wychowawczego jest zabezpieczone, nie pobierają przez ten czas kwot zapomogowych. Gdyby jednak sierota przed ukończonym 16 rokiem, lub też przed zamążpójściem straciła powyższe zabezpieczenie, natenczas jest uprawnioną do poboru zapomogi ustanowionej w powyższych paragrafach.

§. 21.

Sieroty po łąkomistrzach, którzy zawód swój porzucili lub wogóle stracili prawo do poborów emerytuanych, nie mają prawa do poboru zapomóg.

Zapomoga może być cofniętą dotyczącej sierocie za ciężkie przekroczenie przeciw moralności lub z powodu prowadzenia życia niemoralnego, a może być też cofniętą w danych wypadkach, gdy stoi pod zarzutem zbrodni wskutek wyroku sądowego.

§. 22.

Każdy dozorca winien przez cały czas służby swojej składać rocznie 24 zł. do kasy funduszu emerytualnego w miesięcznych z góry pobierać się mających ratach. Oprócz tego winien jest złożyć jednorazową kwotę 54 zł. jako kapitał żelazny (Stammeinlage), którą jednak co najwyżej w 18 miesięcznych ratach uścić musi.

§. 23.

Oprócz powyższych opłat, stanowią dochód funduszu emerytalnego dozorców:

1. Procenta od kapitałów na ten cel ofiarowanych lub testamentem zapisanych.
2. Kwoty, które wpływają z kar pieniężnych.
3. Datek udzielony przez rząd.

§. 24.

Funduszem emerytalnym dozorców zawiaduje „węgierskie towarzystwo kredytowe ziemskie“ w ten sposób, że za raty, rocznie płacone, celem oprocentowania, zakupuje listy towarzystwa kredytowego ziemskiego.

§. 25.

Miesięczne raty spłacić się mające, ściąga inżynierya melioracyjna ministerstwa rolnictwa handlu i przemysłu, i odsyła do instytucyi powyżej wymienionej. Również zajmuje się inżynierya melioracyjna przestrzeganiem niniejszego regulaminu emerytalnego na podstawie osobnej przez ministerstwo w tym celu wydanej istrukcyi.

§. 26.

W celu zbadania i sprawdzenia funduszu emerytalnego, przedkłada się rocznie wykaz jego stanu ministerstwu rolnictwa, przemysłu i handlu.

§. 27.

Dozorca, który miesięcznych rat nie wpłaca punktualnie, ulega od czasu do czasu karze pieniężnej 1 zł.

Kto rocznej raty do 15. stycznia następnego roku punktualnie nie uiści, traci nie tylko niezupełnie wpłaconą ratę, lecz także cały ten rok służby, który mu się nie wlicza do emerytury.

§. 28.

Gdyby dochód ze źródeł wymienionych w §. 22. i 23. oraz kwota w tym roku wpłacona, do zaspokojenia wypłat, wymienionych w §. 4, 7, 11, 15, 16 i 17, stałych poborów emerytalnych, względnie do pokrycia zapomóg dla wdów i sierót okazała się niedostateczną, uprawnione jest ministerstwo rolnictwa, handlu i przemysłu wszystkie, pomienione pobory wedle potrzeby obniżyć. Również uprawnione jest ministeryum w razie, gdyby się z praktyki okazało, że kwoty w §. 22. oznaczone, przez dozorców wpłacane nie wystarczają do utworzenia takiego funduszu, któryby pokrywać mógł wydatki emerytualne, wysokość tych wkładek wedle potrzeby podwyższyć.

§. 29.

W razie gdyby ministeryum rolnictwa, handlu i przemysłu postanowiło rozwiązanie funduszu emerytalnego dozorców, natenczas uiszczone raty, wedle stanu funduszu całkowicie lub w części, a względnie z procentami od procentów, zwrócone zostaną dotyczącym dozorcom, wdowom lub spadkobiercom i sierotom, nadwyżka zaś pozostająca stanu majątkowego przypada na rzecz skarbu.

XV.

Fundusz zapomogowy dozorców.

Z kar pieniężnych, nałożonych na dozorców i z innych datków ma być utworzonym fundusz zapomogowy dozorców, którym się opiekuje urząd krajowej inżynieryi melioracyjnej.

Pieniądze zbierane fruktyfikują się w kasie oszczędności.

Celem funduszu zapomogowego jest w razie ciężkiej choroby, nieszczęścia w rodzinie i t. p. dotyczących dozorców wspierać, o ile nie mają prawa ani do emerytury, ani do innych zapomóg.

Wyrachowanie z pieniędzy wpłaconych i wyasygnowanych odbywa się na walnem rocznem zgromadzeniu urzędników inżynieryi melioracyjnej.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 40.555/1890.

Aelg. 50.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Zgadzając się w zasadzie na wnioski przedstawione i uzasadnione w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 4. października 1889. L 42302|89, a poparte w sprawozdaniu sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego Ls. 1357|89. powziął Wysoki Sejm dnia 18. listopada 1889 uchwałę, mocą której:

1. ustanowił drugą posadę nauczyciela adjunkta do nauk matematycznych i fachowo leśniczych z płacą roczną 800 zł. w. a.

2. polecił zamieścić w budżecie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie pozycyę wydatków w kwocie 800 zł. na płacę nauczyciela adjunkta, który miał być powołany na nowo ustanowioną posadę, a natomiast polecił wykreślić z dotychczasowej pozycyi wydatków w kwocie 800 zł. na wynagrodzenie docenta do nauki matematyki i fizyki, kwotę 400 zł., tudzież całą pozycyę 400 zł. przeznaczoną na wynagrodzenie nauczyciela pomocniczego rysunków.

3. polecił Wydziałowi krajowemu, aby w jak najkrótszym czasie przeprowadził *reorganizacyę przejściową* szkoły lasowej, według zasad wskazanych przez ankietę, i zaprowadził trzechletni kurs nauk w tej szkole, a zarazem:

4. aby *stanowczą reorganizacyę szkoły* w duchu projektu Wydziału krajowego w powyż powołanem sprawozdaniu Wysokiemu Sejmowi przedłożonego, i w myśl sprawozdania sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego, przeprowadził przed rozpoczęciem roku szkolnego 1890|91 — i z tej czynności zdał sprawę na najbliższej sesyi scjmowej.

Celem wykonania polecenej przez Wysoki Sejm reorganizacyi, Wydział krajowy reskryptem do L. 56862|89 wezwał tę samą komisyę, która wypracowała plan nauk i projekt ich rozkładu na kurs trzechletni, dołączony jako alegat II. do sprawozdania Wydziału krajowego przedłożo-

nego Wysokiemu Sejmowi za rok 1888|89, aby zdążając do reorganizacyi stanowczej, która w myśl uchwały Wysokiego Sejmu przed rozpoczęciem roku szkolnego 1890|91 przeprowadzoną być miała, zaprojektowała na rok szkolny 1889|90 odpowiedni *plan przejścia z kursu dwuletniego na kurs trzechletni.*

Zebranej w dniu 2. lutego 1890 komisyi, w której z wyjątkiem chorego dyrektora szkoły p. Strzeleckiego wszyscy jej członkowie pod przewodnictwem szefa departamentu II-go Wydziału krajowego udział wzięli, zwrócił przewodniczący uwagę, że reorganizacyę szkoły dałoby się w dwojaki sposób przeprowadzić: albo stopniowo tak, że nowy, do trzechletniego kursu zastosowany plan nauk obowiązywałby na razie tylko na pierwszym roku nauki i stopniowo został na dalsze lata rozszerzony, tak, że dotychczasowi uczniowie kończyliby dwulecie według dotychczasowego planu, albo odrazu, z zatrzymaniem teraźniejszych uczniów drugiego roku jeszcze przez rok trzeci. Przy rozbiorze drugiego projektu należy się dobrze zastanowić, w jaki sposób trudności takiej bezzwłocznej reorganizacyi dadzą się pokonać w czasie kilkumiesięcznym, jaki jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego 1890|91 mamy przed sobą.

Wszyscy członkowie komisyi oświadczyli jednomyślnie, że zapatrując się ze stanowiska czysto przedmiotowego, nie zachodzi żadna przeszkoda niedozwalająca wprowadzenia przejściowego rozkładu nauk, już od drugiego półrocza 1889|90, a stanowczej reorganizacyi od roku szkolnego 1890|91; interes zaś kraju, szkoły i samychże uczniów wymaga tego, aby szkoła otrzymała jak najrychlej taką organizacyę, przy której mogłaby spełniać należycie zadanie swoje.

Po wyczerpującej dyskusyi uchwalono więc jednomyślnie, aby już od drugiego półrocza 1889|90 zaprowadzić na obydwóch dotychczasowych kursach nowy rozkład nauk, zdążający do tego, aby z początkiem roku szkolnego 1890|91 mogła się odbywać nauka we wszystkich trzech latach podług nowego planu, Wysokiemu Sejmowi na poprzedniej sesyi przedłożonego.

W tym wypadku uczniowie roku II-go, którzy przy dotychczasowym ustroju szkoły mogli byli kończyć nauki już z końcem roku szkolnego 1889|90, zostaliby w szkole zatrzymani jeszcze przez rok jeden, to jest III-ci, i opuściliby szkołę dopiero z końcem roku szkolnego 1890|91, uczniowie roku I-go przeszliby na rok II-gi kursu trzechletniego, a po przyjęciu nowych uczniów w roku szkolnym 1890|91 na rok I weszłyby z tym rokiem szkolnym w życie wszystkie trzy lata, a z niemi i nauka według nowego planu normalnego.

Ze względu jednakże na tę okoliczność, że wskutek tak szybkiej reorganizacyi uczniowie, którzy pod innymi warunkami do szkoły wstąpili i mieli nadzieję ukończenia w dwóch latach swych nauk i otrzymania jakiejś posady już po dwóch latach, będą musieli rok dłużej w szkole pozostać, a większość tych uczniów jest ubogą i odpowiednich zasobów na dłuższe utrzymanie nie ma, przemawiali członkowie komisyi gorąco za tem, aby Wydział krajowy przez udzielenie odpowiednich zapomóg wszystkim uczniom, którzy na rok III-ci nauk w szkole pozostaną, ułatwił im dokończenie nauk

W końcu przedyskutowano i uchwalono zaprojektowany przez subkomisyę, a tutaj (załączony alegat I.) „Rozkład przejściowy nauk“ na drugie półrocze roku szkolnego 1889|90, który też *z początkiem tego drugiego półrocza a więc od 1. marca 1890 zaprowadzony został.*

Alegat I.

W tym przejściowym rozkładzie usunięto z roku I wszystkie nauki ściśle leśnicze, jakie według dawnego planu na tym roku wykładano jak: ochrona lasu, uprawa lasu itd., przenosząc je na rok drugi, a zatrzymano na roku pierwszym w myśl projektu Wysokiemu Sejmowi na ostatniej sesyi przedłożonego i sprawozdania sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego tylko nauki przygotowawcze, dodając do nich niewykładane dotąd w szkole lasowej: *„Geografię fizyczną i polityczną“* i wprowadzając w miejsce dotychczasowych ćwiczeń stylistycznych, systematyczną naukę: *„Języka polskiego i niemieckiego“*. — Na roku II-gim wprowadzono dwa niewykładane dotychczas przedmioty, a mianowicie: *„Geometryę wykreślną“*, która do zrozumienia późniejszych wykładów z inżynieryi lasowej, a mianowicie z budownictwa lądowego i wodnego (zabudowania

dzikich potoków) a w końcu i do łatwiejszego zrozumienia opisania maszyn w przemyśle leśniczym używanych, jest koniecznie potrzebną i „*mechanikę ogólną i zastosowaną*“.

„*Technologii chemiczno-leśniczej*“ należącej według nowego planu nauk do wykładów roku II-go, nie można było w ubiegłym roku szkolnym wprowadzić z powodu trudności pozyskania odpowiedniego do tego przedmiotu docenta.

Wykład tej nauki umieszczony przeto będzie w nadchodzącym roku szkolnym wyjątkowo na roku III-cim.

Wykład „*Encyklopedyi nauki leśnictwa*“, której jako wstępu do nauki gospodarstwa lasowego słuchać mają podług nowego planu nauk uczniowie nowo wstępujący do szkoły, a więc tak uczniowie, którzy na rok I-szy, jak i ci, którzy bezpośrednio na rok II-gi (maturzyści) wstępują, został również już w drugiem półroczu ubiegłego roku szkolnego wprowadzony.

W rozkładzie przejściowym zastosowano zasadę przyjętą przez komisyę egzaminacyjną przy układaniu planu normalnego rozkładu nauk na kurs 3-letni, aby na ćwiczenia praktyczne i demonstracye w ogrodach szkolnych i w lasach podczas wycieczek zwiedzanych jak najwięcej czasu przeznaczyć.

Z wyjątkiem jednego, *przeznaczono wszystkie popołudnia na ćwiczenia i demonstracye w ogrodach szkolnych, a każdą sobotę na wycieczki do pobliskich lasów.*

Zgodnie z propozycyą komisyi organizacyjnej i kuratoryi szkoły powołał Wydział krajowy do wykładu nowowprowadzonych nauk na czas przejściowy następujących docentów:

Do geografii fizycznej i politycznej p. Marcelego Białobrzeskiego,

do geometryi wykreślnej profesora politechniki lwowskiej dra Placyda Dziwińskiego,

a do mechaniki ogólnej i zastosowanej profesora politechniki lwowskiej p. Jana Frankego.

Wykład encyklopedyi leśnictwa objął dyrektor szkoły p. Strzelecki.

P. Wincenty Tschirschnitz, który jako docent od roku 1876 rysunków linearnych i wolnoręcznych w kraj. szkole gospodarstwa lasowego ku zupełnemu zadowoleniu władz przełożonych udzielał, został rozporządzeniem Wydziału krajowego do L. 10.877 od dalszego pełnienia swych obowiązków od początku drugiego półrocza szkolnego 1889|90 uwolniony, z uznaniem położonych dla szkoły zasług, a nauka rysunków do miernictwa i inżynieryi potrzebnych, przydzieloną została profesorowi miernictwa i inżynieryi p. Demianowskiemu. W ten sposób stało się zadość uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 18. listopada 1889 znoszącej docenturę rysunków i wykreślającej z budżetu szkoły lasowej kwotę 400 zł. na tę docenturę w dawniejszych budżetach wstawianą.

Ponieważ dotychczasowy docent matematyki prof. dr. Tomasz Stanecki wykłady swoje z matematyki już w pierwszem półroczu r. 1889|90 był rozpoczął i wskazanem było, aby je dokończył, ponieważ dalej nie można było tak prędko pozyskać odpowiednio ukwalifikowanego kandydata na posadę nauczyciela-adjunkta, któremu w myśl propozycyi Wydziału krajowego i uchwały Wysokiego Sejmu wykład nauk matematycznych miał być przydzielonym, ponieważ w końcu przy przejściowym rozkładzie nauk drugi adjunkt nie był jeszcze koniecznie potrzebny, postanowił Wydział krajowy na propozycyę komisyi organizacyjnej uprosić prof. dra Staneckiego, aby dotychczasowe obowiązki docenta matematyki do końca roku szkolnego pełnił i dopiero po zakończeniu roku szkolnego od tego obowiązku go uwolnić. Do końca więc roku szkolnego mogła krajowa szkoła gospodarstwa lasowego korzystać jeszcze w całej pełni z usług znakomitego pedagoga.

Jak powyżej nadmieniono, przejściowy plan rozkładu nauk przez komisyę organizacyjną uchwalony, został od początku drugiego półrocza ubiegłego roku szkolnego wprowadzony i z całą ścisłością wykonany, a liczne demonstracye i ćwiczenia tak w ogrodach szkolnych jak i w lasach zwiedzanych w ciągu półrocza pod przewodnictwem profesorów (o których bliżej w sprawozdaniu dyrekcyi szkoły za rok 1889|90 dołączonem jako alegat 6 do niniejszego sprawozdania Wydziału krajowego) przyczyniły się znacznie do tego, *że nauka w kraj. szkole gospodarstwa lasowego*

Alegat VI.

stała się więcej gruntowną i więcej praktyczną, co z przyjemnością skonstatował Wydział krajowy przez swoich delegatów na ostatnim egzaminie rocznym.

Ażeby uczniom umożebnić nabycie więcej praktyki i doświadczenia w zakładaniu i pielęgnowaniu szkółek drzewnych tudzież w prowadzeniu kultur lasowych, postanowił Wydział krajowy oddać na ten cel napowrót do użytku szkoły ogród 5-cio morgowy „na Szumanówce“, który od lat kilku dzierżawiło od Wydziału krajowego Towarzystwo ogrodniczo-sadownicze.

Po wypowiedzeniu dzierżawy tej z dniem 1. stycznia 1890 polecił Wydział krajowy rozp. do L. 38559|89 prof. Władysławowi Tynieckiemu, aby w porozumieniu z dyrekcyą szkoły i przy pomocy prof. Zygm. Demianowskiego, wypracował plan urządzenia ogrodu szkolnego „na Szumanówce“ i ogród ten pod swój zarząd od towarzystwa ogrodniczego odebrał.

Ponieważ jednakże byłoby niemożebnem zaraz w 1-szym roku uprawiać cały 5-morgowy ogród według planu przez prof. Tynieckiego w porozumieniu z dyrekcyą wypracowanego, a przez Wydział krajowy do L. 48379|89 zatwierdzonego, a przynajmniej byłoby to ze znacznymi kosztami połączone, towarzystwo zaś ogrodniczo-sadownicze usilnie prosiło, aby mogło jeszcze w r. b. korzystać z tej części ogrodu, która dla szkoły niezbędnie potrzebną nie będzie, uchwalił Wydział krajowy dnia 23. kwietnia 1890, zgodnie z opinią dyrekcyi szkoły, pozwolić towarzystwu ogrodniczo-sadowniczemu użytkować do jesieni r. 1890 z części wschodniej ogrodu, z której szkoła nie będzie na razie użytkować.

Tytułem wynagrodzenia za udzielone pozwolenie użytkowania z tej części ogrodu, obowiązało się towarzystwo ogrodniczo-sadownicze utrzymywać swoim kosztem stróża ogrodowego, który podlega wyłącznie rozporządzeniom dyrekcyi, a względnie prof. Wład. Tynieckiemu, któremu administracya ogrodu w dniu 28. kwietnia b. r. protokolarnie oddaną została.

Ażeby ulżyć w czynnościach administracyjnych dyrektorowi, który w ubiegłym roku często na zdrowiu zapadał, powierzył Wydział krajowy rozporządzeniem do L. 45.270|89 i zgodnie z propozycyą dyrekcyi, utrzymywanie kasy szkolnej i prowadzenie rachunków prof. Demianowskiemu, polecając temuż, aby tak kasę jak i rachunki ściśle podług obowiązującej instrukcyi kasowo-administracyjnej prowadził, a wszelkie wypłaty uskuteczniał tylko za formalnie wystawionymi i przez dyrektora lub tegoż zastępcę koramizowanymi kwitami, lub pokwitowanymi rachunkami, a względnie za asygnatami w formie przepisanej przez dyrektora wystawionymi.

Uwzględniając uwagi członków komisyi organizacyjnej, uczynione przy układaniu przejściowego planu rozkładu nauk, ażeby uczniowie, którzy pod innymi warunkami do szkoły gospodarstwa lasowego wstąpili, a wskutek reorganizacyi tej szkoły jeden rok dłużej pozostawać w niej muszą, ułatwić dokończenie nauk przez udzielenie odpowiednich zapomóg, przeznaczył Wydział krajowy uchwałą z dnia 30. maja 1890 L. 22.609., z funduszu na stypendya dla uczniów szkoły lasowej w roku 1890 przeznaczonych, kwotę 477 zł., postanawiając rozdzielić ją na zapomogę dla wszystkich uczniów, którzy egzamin z drugiego roku z postępem dostatecznym złożą. Kwota ta rozdzielona po 15 do 18 zł. miesięcznie na każdego ucznia wystarczy na zasiłek dla wszystkich uczniów, którzy z dobrym postępem na rok III. przeszli, tylko do końca bieżącego roku rachunkowego, to jest do końca grudnia 1890. Kwota potrzebna na zasiłki, mające się udzielić w tej samej wysokości uczniom roku III. na czas dalszy ich pobytu w szkole, to jest po koniec lipca 1891, jako końca roku szkolnego 1890|91, wziętą będzie z funduszu przez Wysoki Sejm na stypendya dla uczniów kraj. szkoły gospodarstwa lasowego na rok 1891 uchwalić się mającego.

Mając ułożony normalny plan nauk dla trzechletniego kursu krajowej szkoły gospodarstwa lasowego, i rozkład tych nauk na poszczególne półrocza (umieszczony jako alegat II. w sprawozdaniu Wydziału krajowego L. 42302|89) tak obmyślany, aby w myśl wskazówek ankiety i sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego jak najwięcej czasu na demonstracye i praktykę przeznaczyć, a uczniom, którzy gimnazyum lub szkołę realną z egzaminem dojrzałości ukończyli, dozwolić ukończenia nauk w krajowej szkole lasowej w 2 latach; ułożywszy plan nauk przejściowy i przeprowadziwszy go po koniec ubiegłego roku szkolnego 1889|90 tak, że już z początkiem nadcho-

dzącego roku szkolnego 1890|91 nowy plan normalny nauk w całości wprowadzony być może i będzie; poczyniwszy kroki stosowne, aby ogród szkolny „na Szumanówce“ tak urządzić, by mógł do demonstracyj i ćwiczeń uczniom służyć, ułożywszy normy egzaminów końcowych ogólnych (alegat 2), które zastosowane przy egzaminach końcowych, które w krajowej szkole gospodarstwa lasowego po raz pierwszy w ubiegłym roku szkolnym zaprowadzone, zupełnie odpowiedniemi się okazały, zmieniwszy odpowiednio do rzeczywistych potrzeb i w myśl wskazówek tak ankiety jak i sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego warunki przyjęcia uczniów do krajowej szkoły lasowej (alegat 3), pozostało Wydziałowi krajowemu jeszcze tylko powziąć decyzyę co do wprowadzenia kilkutygodniowych kursów praktyki w lesie, w myśl wniosku posła Chrzanowskiego i profesora Strusiewicza (umieszczonego jako alegat I. przy sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na ubiegłej sesyi do L. W. 42302|89), ażeby całą czynność organizacyjną wspomnionej szkoły zakończyć.

Alegat II.

Alegat III.

Ponieważ jednakże proponowane kursa praktyki w czasie trwania trzechletniego kursu nauk są rzeczą zupełnie nową, wskutek czego ankieta nie mogła na razie stanowczego zdania swego wypowiedzieć, czy dadzą się w praktyce przeprowadzić, chociaż stanowczo przyznała „że kursa takie praktyki leśniczej, urządzane w stosownych porach i w odpowiednio dobranych miejscowościach, gdzieby zarządzający lasem był leśnikiem fachowo wykształconym i chciał podjąć się dozoru uczącej się młodzieży, *„mogłyby przyczynić się wielce do praktycznego wykształcenia uczniów,“* ponieważ i dyrekcya szkoły co do skuteczności takich kursów praktyki miała pewne wątpliwości, postanowił Wydział krajowy dokonać najpierw próby z takimi kilkutygodniowymi kursami praktyki, ażeby na podstawie jej wyniku i własnych doświadczeń mógł sobie wyrobić zdanie, czy je stale wprowadzić i planem organizacyjnym szkoły objąć należy.

W tym celu odniósł się Wydział krajowy pismem do L. 31615 do właścicieli i zarządów lasów dobrze uorganizowanych i stojących pod kierunkiem fachowo wykształconych i doświadczonych leśników z prośbą, aby po dwóch uczniów kraj. szkoły gospodarstwa lasowego na czterotygodniową praktykę w czasie feryj szkolnych przyjąć chcieli.

Na wezwanie to oświadczyły się z całą gotowością odpowiedniego pomieszczenia i fachowego kierownictwa uczniów c. k. galicyjska dyrekcya dóbr państwowych, dyrekcya lasów dóbr ordynacyi łańcuckiej, zarząd centralny dóbr podlwowskich Romana hr. Potockiego i W. Wilhelm Adam Schmidt właściciel dóbr w Skolem.

Alegat IV.

Wydział krajowy wydał więc do L. 32362 instrukcyę dla uczniów na praktykę udać się mających (alegat 4) i z godnie z propozycyą dyrekcyi przeznaczył: *do dóbr państwowych*, mianowicie pod dozór i kierownictwo ck. zarządców dóbr i lasów rządowych pp. *Karola Hetper* w Bolechowie, *Józefa Krupińskiego* w Berehach i *Marcina Grabowskiego* w Lisowicach, po dwóch uczniów, do dóbr *ordynacyi łańcuckiej*, pod dozór i kierunek nadleśniczego p. Czesława *Luxa* w Brzozie dwóch uczniów a *do dóbr W-go W. A. Schmidta* pod dozór i kierownictwo p. nadleśniczego *Fr. Schmatery* w Tuchli i leśniczego *Jana Pieleszka* w Skolem po jednym uczniu, jeden zaś uczeń przeznaczony został do pomocy nadleśniczemu Harnwolfowi przy pomiarach lasów Wgo Józefa Lewickiego w Długiem.

Jakkolwiek dokładne ocenienie wyniku tego próbnego kursu praktyki kilkutygodniowej nastąpić może ostatecznie dopiero po przedłożeniu przez uczniów *„sprawozdania ogólnego“* a więc w myśl §. 7. powyż wspomnianej instrukcyi dopiero po powrocie uczniów do szkoły, to jednakże ze sprawozdań tygodniowych przesyłanych przez uczniów dyrekcyi szkoły, dyrekcya ta mająca dotychczas najwięcej wątpliwości, ażali projektowane kursa praktyki pożytecznymi się okażą, nabyła przekonania, które w relacyi swej z dnia 15. września b. r. L. 40053|90 wypowiedziała, że: *„pierwszą próbę tego ważnego zarządzenia Wydziału krajowego w nauce leśnictwa, uważać można za udałą“*.

Wydział krajowy zamierza jeszcze drugi kilkutygodniowy próbny kurs praktyki lasowej

w innej porze roku w nadchodzącym roku szkolnym urządzić, a na podstawie nabytego doświadczenia nowym statutem organizacyjnym szkoły unormować projektowane przez pp. Chrzanowskiego i Strusiewicza „kursa praktyki“, które systematycznie, a ściśle przeprowadzane, wielce przyczynić się mogą do praktycznego a nawet więcej gruntownego wykształcenia fachowego uczniów.

Przed wyjazdem uczniów do miejsc wskazanych im na praktykę wakacyjną leśniczą wysłani oni byli pod kierunkiem profesorów Tynieckiego i Demianowskiego i adjunkta Błockiego na dłuższą wycieczkę naukową, celem poznania gospodarstwa lasowego w dobrach żywieckich arcyksięcia Albrechta, osobliwie zaś poznania znakomitych, a tanich kultur leśnych, prowadzonych w dobrach tych ze znakomitem powodzeniem przez p. Koreśnika — i poznania bliżej przemysłu leśnego. Z Żywca zwiedzili uczniowie następnie pod kierunkiem tych samych nauczycieli wystawę leśniczą we Wiedniu. Na wycieczki te przeznaczył Wydział krajowy oprócz kwoty 360 zł. a. w. z funduszu na wycieczki dla szkoły lasowej budżetem przeznaczonego, kwotę 550 zł. z oszczędności uzyskanych w rubr. XV. poz. 202 b. budżetu wydatków z r. 1889. Sprawozdania z tych wycieczek zamieszczone będą w wydać się mającym *„Roczniku szkoły“*.

Staraniem Wydziału krajowego było uwzględnić przy nowej organizacyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego o ile możności kierunek praktyczny nauki, nie zniżając wszakże szkoły do poziomu szkół niższych, lecz przeciwnie rozszerzając naukę fachową o tyle, o ile to w dzisiejszych czasach jest koniecznie potrzebne, aby szkoła ta wydawała teoretycznie i praktycznie wykształconych leśników, jakich kraj rzeczywiście potrzebuje, pozostawiając kształcenie więcej naukowe ukwalifikowanych leśników do zarządu większych kompleksów lasowych akademii leśniczej (Hochschule für Bodencultur) we Wiedniu.

Alegat V. Załączony tutaj (alegat 5) plan nauk i wymiar czasu przeznaczonego na każdy przedmiot nauki teoretycznej i praktycznej w każdem półroczu trzechletniego kursu, jaki z początkiem roku szkolnego 1890/91 już w całej pełni w życie wejdzie, wykazuje, jak wiele stosunkowo czasu na naukę praktyczną się przeznacza i jakie w ogóle zmiany w organizacyi nauki w krajowej szkole gospodarstwa lasowego według nowego planu zaszły.

Ażeby wszakże cel reorganizacyą szkoły zamierzony mógł być osiągnięty, ażeby czas. na wycieczki i demonstracye w lasach przeznaczony, mógł być rzeczywiście do tego użyty, ażeby nadto można było wprowadzić kilkutygodniowe kursa praktyki w czasie trwania trzechletniego kursu nauki w szkole, które to kursa praktyki mogą usunąć niekorzyści umieszczenia szkoły średniej leśniczej w mieście, a nie pośród lasów i przyczynić się do tego, żeby uczniowie krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie mogli nabywać w tej szkole takiego wykształcenia praktycznego, jakie szkoła w ogólności dać może, potrzeba:

Powiększyć kwotę przeznaczoną na pokrycie kosztów wycieczek uczniów z profesorami, jakie każdej soboty do lasów pobliskich a w odpowiednich porach do lasów dalszych odbywać się powinny, przeznaczyć odpowiedni fundusz na wspieranie niezamożnych uczniów, udających się obowiązkowo na kilkutygodniowe kursa praktyki w lecie, jakie Wydział krajowy na podstawie nabytych doświadczeń obowiązkowo zaprowadzić zamierza.

Jednakże najlepiej obmyślana i przeprowadzona nauka w szkole, dająca uczniowi obok potrzebnego zasobu pozytywnej wiedzy zawodowej także jak najobszerniejsze obznajomienie z praktyką czyli sposobami zastosowania nabytej wiedzy w danych wypadkach życia praktycznego, czynić go tylko może *do właściwej praktyki dojrzałym*, ale tej ostatniej mianowicie w znaczeniu *doświadczenia osobistego* jeszcze mu nie daje i w ogóle dać nie może. Na nabycie tego doświadczenia osobistego, tej właściwej praktyki każdemu samoistnemu gospodarzowi niezbędnej, poświęcić musi każdy uczeń *po ukończeniu nauk w szkole* jeszcze czas pewien, mniej lub więcej długi, stosownie do tego, jaką znajomość praktyki, obok gruntownej nauki teorytycznej ze szkoły wyniósł, i w jakiem gospodarstwie i pod jakiem kierownictwem praktykę tę odbywać będzie. Ażeby wszakże abituryentom krajowej szkoły gospodarstwa lasowego zapewnić i ułatwić nabycie tej właściwej praktyki zawodowej, która ostatecznie dokończyć może ich wykształcenia zawodowego

na gospodarzy lasowych, jakich kraj potrzebuje, aby po ukończeniu nauki w szkole nie byli uczniowie zmuszeni przyjmować zaraz posady płatnej i bez wyboru przy takiej nawet administracyi lasu, przy której nie znajdą potrzebnego im pouczenia i uzupełnienia wiedzy ze szkoły wyniesionej, ażeby więc i po ukończeniu nauki w szkole mogli odbyć przynajmniej jednoroczną praktykę nie tam, gdzie mogą otrzymać zapłatę, ale tam, gdzie się rzeczywiście czegoś nauczyć mogą, potrzebaby posiadać fundusz dostateczny na opłacenie kosztów utrzymania przynajmniej w pierwszym roku tej praktyki. Że zaś młodzież poświęcająca się zawodowi leśniczemu jest w ogóle ubogą nie posiadającą po największej części środków nawet na odbycie nauk w szkole, a tembardziej na opłacenie kosztów utrzymania w czasie praktyki, dlatego chcąc, aby nie była straconą większa część kosztów, jakie kraj ponosi na utrzymanie szkoły leśniczej, chcąc, abyśmy rzeczywiście mieli teorytycznie i praktycznie należycie wykształconych gospodarzy lasowych, *jakich kraj potrzebuje*, potrzeba przeznaczyć odpowiedni fundusz na utworzenie kilku stypendyów po 150 do 200 zł. w. a. rocznie dla tych abituryentów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, którzy pomocy takiej rzeczywiście potrzebują, a cały kurs nauk z dobrym postępem ukończą, a złożeniem końcowego egzaminu ogólnego z całości nauk zawodowych udowodnią, że potrafią z udzielonej im pomocy korzystać. Na ten cel wnosi Wydział krajowy przeznaczenie na razie skromnego funduszu w kwocie 800 zł. w. a.

Już w przeszłorocznem sprawozdaniu sejmowej komisyi gospodarstwa krajowego podniesioną była i umotywowaną potrzeba, aby Wysoki Sejm przywrócił do dawnej wysokości fundusz stypendyjny, obecnie do 1.500 zł. zredukowany. Ponieważ przy trzechletnim kursie nauki w szkole zwiększą się koszta utrzymania przez uczniów ponoszone, a względnie zwiększy się liczba uczniów, a uczniowie szkoły leśniczej są przeważnie ubodzy i nie mogliby bez pomocy materyalnej nauk swych kończyć, dlatego wnosi Wydział krajowy, aby Wysoki Sejm raczył w budżet wydatków roku 1891 na stypendya dla uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie wstawić kwotę 2.400 zł. w. a.

Celem obsadzenia drugiej posady nauczyciela adjunkta, utworzonej przy krajowej szkole gospodarstwa lasowego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 18. listopada 1889 rozpisał Wydział krajowy do L. W 56869/89 konkurs, wymagając od kandydatów na tę posadę dowodów: ukończenia studyów fachowych na akademii leśniczej, złożenia egzaminu dyplomowego na tejże akademii we Wiedniu i odbycia z dobrym skutkiem kilkuletniej praktyki w zawodzie gospodarsko-leśniczem. Z pomiędzy dwóch kandydatów odpowiadających zupełnie tym wymogom wybrał Wydział krajowy p. *Bronisława Lipińskiego* dotychczasowego elewa przy zarządzie domen i lasów rządowych w Predazzo (w południowym Tyrolu), który oprócz wymienionych wyżej chlubnie ukończonych studyów, zdanych egzaminów zawodowych, tudzież dobrej praktyki, jako ukończony jurysta posiada wyższe wykształcenie, na stanowisku nauczycielskiem bardzo pożądane.

Z początkiem nowego roku szkolnego, tj. z początkiem października 1890 ma nowo mianowany adjunkt-nauczyciel objąć swoje obowiązki przy krajowej szkole lasowej.

Powołaniem na posadę adjunkta-nauczyciela człowieka naukowo wykształconego i posiadającego nadto dostateczną praktykę w zawodzie leśniczym, nie została jeszcze sprawa nauczycieli w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie należycie rozwiązaną. Niedosyć jest człowieka odpowiednio ukwalifikowanego dla szkoły pozyskać, potrzeba go jeszcze do niej przywiązać, pracę wolną od trosk o niezbędne potrzeby życia umożebnić i do pracy tej zachęcić.

Posady nauczycieli-adjunktów przy krajowej szkole gospodarstwa lasowego są dotychczas prowizoryczne, nie przedstawiające prawie żadnych widoków awansu i nie dające żadnych praw do zaopatrzenia na starość. Ludzie więc, rzeczywiście odpowiednio ukwalifikowani, tylko wyjątkowo o posady takie się starają, skłonieni do tego bądź osobistymi i familijnymi stosunkami, bądź szczególnem zamiłowaniem do zawodu nauczycielskiego, w każdym zaś razie uważają posadę taką za tymczasową, przechodową, a przekonawszy się po kilkuletniej pracy, że na niej żadnych widoków polepszenia bytu nie mają, starają się ją zamienić na inną posadę, jeśli nie na pewniejszą,

to przynajmniej materyalnie lepszą. I to jest przyczyną, że krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie zagraża utrata bardzo dobrego nauczyciela w osobie adjunkta Błockiego. który już 10 lat służy szkole z pożytkiem. Dobrze zrozumiany interes szkoły wymaga przeto koniecznie, aby posady nauczycieli adjunktów dotychczas prowizoryczne, na posady stałe przemienić, ku czemu Wydział krajowy odpowiedne wnioski czyni. Ustalenie posad nie pociąga za sobą jeszcze i stabilizacyi osób, a mianowanie p. Lipińskiego jest zawsze jeszcze na razie prowizorycznem.

Na podstawie wywodów zawartych w powyższem sprawozdaniu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

2) Sejm poleca: *a)* podnieść w budżecie wydatków krajowej szkoły gospodarstwa lasowego na r. 1891 kwotę przeznaczoną na wycieczki uczniów z profesorami do wysokości 800 zł.

b) podnieść w budżecie funduszu krajowego w rubryce XV pozycya 201 wydatków kwotę przeznaczoną na stypendya i zasiłki uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego do pierwotnej wysokości tj. do kwoty 2400 zł. w. a.

c) wstawić w budżet funduszu krajowego rubr. XV. wydatków kwotę 800 zł. w. a. na stypendya po 150 do 200 zł. rocznie dla tych abituryentów szkoły, którzy na jednoroczną praktykę przez Wydział krajowy wysłani zostaną, jak nie mniej na zasiłki dla uczniów udających się na kilkutygodniowe kursa praktyki, w ciągu trzechletniego kursu nauk urządzić się mające.

3) Sejm uchwala, w miejsce dotychczasowych dwóch posad prowizorycznych nauczycieli-adjunktów utworzyć takież dwie posady stałe z prawem do emerytury przy krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie z płacą roczną 800 zł. w. a., dodatkiem aktywalnym 160 zł. w. a. i trzema dodatkami pięcioletnimi po 100 zł. każdy.

4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wobec powiększonych kosztów utrzymania kraj. szkoły gospodarstwa lasowego, spowodowanych konieczną jej reorganizacyą, postarał się u Wysokiego c. k. Rządu o powiększenie dotychczasowej subwencyi na tę szkołę z funduszów państwowych.

We Lwowie dnia 24. września 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Alegat I. do sprawozdania L. W. kr. 40555/1890.

Rozkład przejściowy

nauk udzielać się mających w kraj. szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie w II. półroczu roku szkolnego 1889/90.

Na roku I.

	Tygodniowo godzin: wykładów — było w I. półr.	wykładów — ma być w II. półroczu	ćwiczeń — ma być w II. półroczu	
Matematyka ogólna	4	4		
Fizyka eksperymentalna	3	2		
Chemia ogólna	2	2		
Mineralogia i Geologia	2	1	1 popołudnie	
Botanika ogólna	4	2	3—4 godzin	
Zoologia ogólna	5	2	na przemian	
Język polski	1	1	jedno popołud.	
Język niemiecki	1	1	na przemian	
Rysunki	6	1	1 popołudnie	
Ochrona lasu	4	—		należy podług nowego planu do wykład. na II. roku.
Uprawa lasu	—	—		
Pedagogia	—	—		
Geografia fizyczna i polityczna	—	4		przedm. dotychczas niewykładane.
Encyklopedya leśnictwa	—	2		
Praktyka w ogrodach przy szkole i na „Szumanówce“	—	—	dwa popołudnia	
Razem tygodniowo	32	22	5 popołudni	

Wycieczki do lasów w sobotę każdego tygodnia.

Na roku II.

	było — wykładów w I. półr.	ma być — wykładów w II. półroczu	ćwiczeń — ma być w II. półroczu	
Matematyka zastosowana	1	—		
Geodezya (miernictwo)	3	3	1 popołudnie	
Geometrya wykreślna	—	2	1 popołudnie	(przedmiot nowy)
Rysunki geometryczne	4	1	na przemian	
Mechanika ogólna i zastosowana	—	2		(przedmiot nowy)
Chemia zastosowana i Technologia	—	3		(przedmiot nowy)
Geognozya i pedologia	—	1		
Botanika leśna	—	1	1 popołudnie	
Fizyologia roślin	2	1	na przemian	
Zoologia leśna	2	1		
Meteorologia i klimatologia	2	1		
Ochrona lasu	—	—		
Uprawa lasu i pielęgnowanie	—	3		
Ekonomia społeczna	—	3		
Ustawy leśne	—	1		
Praktyka w ogrodzie szkolnym i na „Szumanówce“	—	—	dwa popołudnia	
Razem	14	22	5 popołudni	

Ćwiczenia i demonstracye w lasach winnickich i innych: *każdego tygodnia w sobotę.*

Aleg. 2. do sprawozdania L. Wkr. 40555 890.

Normy dla egzaminów końcowych ogólnych
w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Zgodnie z propozycyą komisyi fachowej uchwalił Wydział krajowy następujące zasady, według których przeprowadzone być mają egzamina końcowe ogólne w kraj. szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie:

1° Po ukończeniu całego kursu nauk i złożeniu egzaminu z ostatniego półrocza z postępem przynajmniej dostatecznym z każdego wykładanego przedmiotu składają uczniowie egzamin końcowy ogólny przed osobną komisyą egzaminacyjną.

2° Tylko na podstawie egzaminu końcowego ogólnego mogą uczniowie otrzymać świadectwo z ukończenia nauk.

3° Ponieważ uczeń kraj. szkoły gospodarstwa lasowego sposobi się na przyszłego gospodarza lasowego, przeto powinien on przy końcowym egzaminie ogólnym wykazać się nietylko, że posiada dokładną znajomość techniki leśniczej (tj. uprawy i pielęgnowania, cięcia, wyróbki i przeróbki etc.) ale także, że zna dokładnie zasady, według których kierować się musi w danych wypadkach w praktyce tak przy urządzeniu jak i przy eksploatacyi lasu.

Przy ocenianiu wszakże skutku egzaminu należy mieć na uwadze, że w szkole powinien się uczeń do skutecznej praktyki gruntownie przysposobić, że jednakże praktyki samej w znaczeniu osobistego doświadczenia, nabyć tam nie mógł.

4° Przedmiotem egzaminu końcowego ogólnego są tylko nauki zawodowe leśnicze.

Wszelkie bowiem nauki podstawowe i przygotowawcze wykładane są w szkole fachowej głównie w tym celu i w takich rozmiarach, ażeby do uzasadnienia i zrozumienia nauki zawodowej służyć mogły.

Skoro więc uczeń złoży egzamin z nauki zawodowej, złoży tem samem dowód, że posiada dostateczną znajomość potrzebnych mu do jego zawodu nauk podstawowych i przygotowawczych.

5° Nauki zawodowe leśnicze, które mają stanowić przedmiot egzaminu końcowego ogólnego, są następujące:

I. Nauka gospodarstwa lasowego w ściślejszym znaczeniu obejmująca:
Uprawę i pielęgnowanie lasu.
Użytkowanie lasu (Pozyskanie płodów).
Ochronę lasu.
Urządzenie i ocenienie lasu
Zawiadywanie lasem — administracya wraz z rachunkowością leśną.
II. Nauka inżynieryi leśnej, obejmująca:
Miernictwo i niwelacyę:
Budownictwo lądowe i wodne.
Zabudowanie potoków górskich.
Mechanikę zastosowaną.
Obydwie powyżej pod I i II wymienione nauki będą osobno egzaminowane i klasyfikowane.

6° Dopóki zamierzona reorganizacya szkoły nie zostanie przeprowadzoną, obejmować ma egzamin końcowy ogólny:

Całą naukę gospodarstwa lasowego (I) a z nauki inżynieryi leśnej (II) tylko miernictwo i niwelacyę.

7° Egzamin końcowy ogólny jest pisemny i ustny.

Egzamin pisemny poprzedza ustny i polega na opracowaniu klauzurowem tematu z nauki gospodarstwa lasowego danego przez komisyę egzaminacyjną.

Na opracowanie to przeznacza się 5—6 godzin czasu w porze przedpołudniowej.

Jeżeli kandydat opracuje jeden temat, może otrzymać na żądanie drugi temat do opracowania dnia następnego.

Egzamin ustny odbywa się z każdym uczniem z nauki gospodarstwa leśnego i inżynieryi osobno.

Na egzamin ten przeznacza się 2 do $2^1/_2$ godzin czasu dla każdego ucznia.

8°. Komisyę egzaminacyjną składają:

Egzaminator przez Wydział krajowy delegowany,

egzaminator delegowany przez kuratoryę szkoły,

dyrektor i 2 profesorów fachowych kraj. szkoły gospodarstwa lasowego.

9°. Do oznaczenia postępu ucznia wykazanego przy egzaminie końcowym ogólnym, używa komisya egzaminacyjna trzech stopni, mianowicie: stopień: bardzo dobry,
dobry,
dostateczny.

10°. Kandydat, który nie otrzyma przy egzaminie końcowym stopnia dostatecznego, może otrzymać *pozwolenie powtarzania* tegoż egzaminu po upływie 6-ciu miesięcy.

11°. Termin egzaminów końcowych ogólnych: Egzamin końcowy ogólny odbywa się w 10—14 dni po zakończeniu egzaminu z 2-go półrocza ostatniego roku szkolnego i trwa według potrzeby 2—3 dni.

Czas 10—14 dniowy, przedzielający egzamin półroczny od egzaminu końcowego ogólnego, przeznaczony jest na przygotowanie się ucznia do *tego ostatniego*.

Alegat 3. do sprawozdania LWkr. 40555/890.

Warunki przyjęcia uczniów

do krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok szkolny 1890/91 rozpoczynający się z dniem 1. października 1890.

A. Kto chce wstąpić jako uczeń zwyczajny na trzyletni kurs nauki do krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, powinien:

1° Najdalej do 20. września 1890 r. zgłosić się osobiście lub pisemnie do dyrekcyi tejże szkoły we Lwowie i przedłożyć wiarogodne świadectwa udowadniające że kandydat:

a) ukończył *17-ty* rok życia,

b) ukończył z *dobrym postępem* przynajmniej czwartą klasę gimnazyalną, lub cztery klasy szkoły realnej,

c) odbył przynajmniej jednoroczną praktykę leśniczą pod kierunkiem egzaminowanego gospodarza lasowego,

d) jest zdrów i fizycznie dobrze rozwinięty.

2° W dniu przez dyrekcyę oznaczonym złożyć egzamin wstępny udowadniający, że kandydat posiada dostateczny zasób wiedzy z nauk przygotowawczych i jest w ogóle odpowiednio rozwinięty umysłowo, aby mógł należycie korzystać z nauk wykładanych w szkole, do której przyjętym być pragnie. (Egzamin wstępny jest ustny i pisemny i obejmuje: Język polski, matematykę, fizykę i geografię, nauki przyrodnicze, w zakresie przepisanym dla czterech klas gimnazyalnych).
Kandydaci, którzy się wykażą świadectwem ukończenia z dobrym postępem 6-ciu klas gimnazyalnych lub 6-ciu klas szkoły realnej, uwolnieni będą od egzaminu wstępnego.

B. Kandydaci, którzy ukończyli całe gimnazyum lub szkołę realną i złożyli egzamin dojrzałości, przyjęci być mogą bezpośrednio na II-gi rok trzechletniego kursu nauki do krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, jeżeli przed komisyą egzaminacyjną złożą w terminie przez dyrekcyę oznaczonym egzamin wstępny, obejmujący: fizykę, chemię ogólną (nieorganiczną i organiczną), mineralogię i geologię, botanikę ogólną i zoologię ogólną, w zakresie wykładanym na I-szym roku w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie.

C. Chcący uczęszczać na wykłady tylko niektórych przedmiotów, przyjęty być może jako „uczeń nadzwyczajny“ jeżeli się wykaże przed dyrekcyą dłuższą praktyką leśniczą, z której będzie można wnosić, że z wykładów tych korzyść odniesie.

Po otrzymanem zapewnieniu przyjęcia winien kandydat wpłacić do kasy dyrekcyi „taksę wpisową“ w kwocie 2 zł. w. a., na początku zaś każdego półrocza szkolnego po 5 zł. w. a. tytyłem „czesnego“.

Bliższych wyjaśnień udziela na żądanie Dyrekcya krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Alegat 4 do sprawozdania LWkr. 40.555/90.

Instrukcya

dla uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, udających się na praktykę leśniczą w czasie trzechletniego trwania kursu szkolnego.

§. 1. Praktyka leśnicza odbywana przez uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, w czasie trzechletniego kursu nauk szkolnych, lecz poza obrębem szkoły ma na celu: obznajomić uczniów drogą praktyczną z całością gospodarstwa lasowego i zapoznać ich

z organizacyą lasów, jak niemniej ze wszelkiemi czynnościami, jakie z administracyą lasów są połączone.

§. 2. Praktyka ta, odbywana w terminach wskazanych statutem organizacyjnym szkoły lub osobnem rozporządzeniem Wydziału krajowego, stanowi jeden z działów nauki zawodowej leśniczej, udzielanej uczniom w trzechletnim kursie szkolnym· *obowiązuje przeto każdego ucznia* i jest przedmiotem klasyfikacyi.

§. 3. W czasie odbywania praktyki w miejscowościach wskazanych przez dyrekcyę szkoły podlegają uczniowie *bezpośrednio zwierzchnictwu leśnika,* u którego umieszczeni, lub którego pieczy poruczeni zostaną.

Rozporządzeniom tego miejscowego zwierzchnika swego obowiązani są uczniowie bezwzględnie się poddać i przydzielone sobie czynności pilnie i ochoczo spełniać, a bez jego wyraźnego pozwolenia nie wydalać się po za obręb lasu, im do praktyki wskazanego.

W ogóle zaś winni uczniowie tak się na praktyce zachować, aby dobrej sławie uczniów krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, do których grona mają zaszczyt należeć, ujmy nie przynieść.

§. 4. Uczeń, którego zachowanie się na praktyce byłoby nieodpowiednie, lub nawet gorszące, może być z listy uczniów kraj. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie wykreślony.

§. 5. Uczeń pozostający na praktyce obowiązany jest prowadzić szczegółowy *„Dziennik czynności i spostrzeżeń“* wpisując weń każdodziennie i dokładnie zajęcie swoje i spostrzeżenia przy tych zajęciach poczynione, jak niemniej spostrzeżenia i objaśnienia udzielone mu przez leśnika, u którego praktykę uczeń odbywa.

§. 6. Na podstawie tego „Dziennika czynności i spostrzeżeń“ sporządzi uczeń każdej *niedzieli* krótkie a dokładne *„sprawozdanie tygodniowe“* i przeszle je zaopatrzone we własnoręczny podpis leśnika, u którego praktykę odbywa, dyrekcyi kraj. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, każdego tygodnia za rewersem pocztowym.

Po przeglądnięciu otrzymanego „sprawozdania tygodniowego“ udzieli dyrekcya, jeżeli to za potrzebne uzna, odpowiednie pisemne wskazówki uczniom, które ci przy dalszej praktyce i przy późniejszych sprawozdaniach uwzględnić winni.

§. 7. Po ukończeniu całej kilkutygodniowej praktyki, sporządzi uczeń „pisemne sprawozdanie ogólne“, obejmujące:

a) Opisanie lasu pod względem położenia, granic, konfiguracyi i rozległości, dalej pod względem rodzaju, wieku i stanu zadrzewienia drzewostanów, i t. d., z dołączeniem (ile można) szkicu odręcznego, objaśniającego powyższe opisanie;

b) Opisanie urządzenia lasu i jego użytkowania (eksploatacyi) ze szczególnem uwzględnieniem sposobu odnawiania prowadzonych kultur, jak niemniej przemysłu leśnego;

c) Opisanie urządzenia administracyi lasowej, to jest: zarządu, kontroli i służby;

d) Podanie ważniejszych spostrzeżeń i wiadomości fachowych, udzielonych mu w czasie praktyki przez leśnika, pod którego zwierzchnictwem uczeń praktykę odbywał;

e) Podanie własnych spostrzeżeń, o ile te do gospodarstwa lasowego się odnoszą.

Tak sporządzone *„sprawozdanie ogólne“* wraz z oryginalnym *„dziennikiem czynności i spostrzeżeń“*, stwierdzonym własnoręcznym podpisem leśnika, pod którego zwierzchnictwem uczeń praktykę odbywał, przedłoży uczeń dyrekcyi natychmiast po powrocie do szkoły.

§. 8. Bliższe szczegóły odnoszące się do sposobu odbywania praktyki, robienia spostrzeżeń i ich notowania, prowadzenia dziennika i sporządzania sprawozdań tygodniowych i ogólnych itd· wskazane zostaną uczniom przez dyrektora, a względnie przez odnośnych profesorów w ustnem pouczeniu przy zamknięciu półrocza szkolnego.

§. 9. Sprawozdanie ogólne z odbytej praktyki będzie przedmiotem badań kollegium nauczycieli kraj. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie i będzie uwzględnione przy klasyfikacyi rocznej i końcowej ucznia, w sposób wskazany osobnym regulaminem szkoły.

Alegat 5 do sprawozdania Wydziału krajowego L. 40555/90.

Plan i rozkład nauk

w krajowej szkole gospodarstwa lasowego na rok 1890|91.

	Godzin tygodniowo w semestrze:						
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	
Język poski	2	1	—	—	—	—	
Język niemiecki	2	1	—	—	—	—	
Geografia fizyczna i polityczna	2	2	—	—	—	—	
Matematyka	5	5	2	—	—	—	
Fizyka	2	2	—	—	—	—	
Meteorologia i Klimatologia	—	—	2	1	—	—	
Chemia nieorganiczna i organiczna	2	2	—	—	—	—	
Mineralogia i Geologia	—	3	—	—	—	—	
Geognozya i Pedologia (Ziemioznawstwo)	—	—	2	—	—	—	
Botanika ogólna	2	2	—	—	—	—	
Botanika szczegółowa leśnicza	—	—	3	2	—	—	
Zoologia ogólna	2	2	—	—	—	—	
Zoologia szczegółowa leśnicza	—	—	1	2	—	—	
Rysunki	1	1	1	1	1	1	
Geometrya wykreślna	—	—	2	—	—	—	
Geodesya (Miernictwo i Niwelacya)	—	—	3	3	—	—	
Mechanika ogólna i zastosowana	—	—	1	2	—	—	
Inżynierya leśnicza	—	—	—	—	5	5	
Technologia chemiczno-leśna	—	—	2	2	—	—	
Ekonomia społeczna w zarysie	—	—	2	1	—	—	
Encyklopedya i literat. nauki leśnictwa	2	—	2	—	—	—	wspólnie rok 1 i 2.
Uprawa lasu i pielęgnowanie	—	—	—	5	—	—	
Ochrona lasu	—	—	—	3	—	—	
Cięcie lasu	—	—	—	—	2	—	
Użytkowanie z lasu	—	—	—	—	5	—	
Ocenienie wartości lasu	—	—	—	—	2	—	
Urządzenie gospodarstwa lasowego	—	—	—	—	2	5	
Zarząd i administracya leśna	—	—	—	—	—	3	
Zarząd i rachunkowość	—	—	—	—	1	1	
Łowiectwo	—	—	—	—	—	2	
Statystyka leśnicza	—	—	—	—	1	—	
Ustawodawstwo	—	—	—	—	2	1	
Encyklopedya rolnicza	—	—	—	—	2	2	
Razem wykładów	21	20	22	21	22	19	
Nauki rysunków	1	1	1	1	1	1	
Suma ogólna	22	21	23	22	23	20	

Wykłady odbywają się z wyjątkiem soboty, codziennie w godzinach przedpołudniowych. Godziny popołudniowe przeznaczone są na demonstracye i ćwiczenia praktyczne, tudzież na naukę rysunków.

Każdej soboty odbywać się mają wycieczki naukowe uczniów z profesorami do lasu winnickiego i do innych lasów pobliskich, celem demonstracyj i ćwiczeń praktycznych z różnych działów nauki leśnictwa.

W szczególności przeznacza się na praktykę i demonstracye tygodniowo:

1) Na ćwiczenia stylistyczke *z języka polskiego i niemieckiego* razem 3 do 4 godzin w jednem popołudniu.

2) Na demonstracye z *mineralogii i geologii, ogólnej botaniki i ogólnej zoologii* naprzemian jedno popołudnie.

3) Na demonstracye z *geognozyi i pedologii*, z *botaniki specyalnej leśniczej i z zoologii leśniczej*, naprzemian jedno popołudnie.

4) Na ćwiczenia z *rysunków:* po jednem popołudniu w każdym roku.

5) Na ćwiczenia z *geodezyi*: jedno popołudnie.

6) Na ćwiczenia z *inżynieryi leśniczej:* jedno popołudnie.

7) Na ćwiczenia z *ocenienia wartości lasu*, z urządzenia lasu i rachunkowości: jedno popołudnie na przemian.

8) Na demonstracye i ćwiczenia *w ogrodach szkolnych*: po dwa popołudnia w każdym roku.

9) Na *wycieczki naukowe*, celem demonstracyi z różnych działów nauki leśnictwa jeden cały dzień każdego tygodnia. Wycieczki każdotygodniowe mają być tak urządzone, aby uczniom roku wyższego, towarzyszyli zawsze uczniowie roku niższego, a więc uczniom roku III-go w regule uczniowie roku II-go, a uczniom roku II-go, zawsze uczniowie roku I-go.

10. W razie, gdyby z powodu wpływów atmosferycznych nie mogły się odbyć demonstracye i ćwiczenia w godzinach przepisanych popołudniowych, lub nie mogła się odbyć wycieczka do lasu, odbywać się winny natomiast repetytorya, k nwersatorya, tudzież winni uczniowie wypracowywać odpowiedne zadania pisemne.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego l. 40555/90.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, za rok szkolny 1889/90.

Rok ubiegły zajmie w pamiętnikach szkoły miejsce wybitne. Uchwalona przez Wysoki Sejm reorganizacya szkoły została przeprowadzoną, weszła z 2-giem półroczem roku tego w życie. Tym sposobem dana jest młodzieży poświęcającej się leśnictwu większa możność do należytego wykształcenia się w tym dla kraju tak ważnym zawodzie.

I. Program naukowy.

W półroczu 1-ym ubiegłego roku 1889/90 nie uległ dotychczasowy program nauk żadnej zmianie, w półroczu zaś drugim z przyczyny wzmiankowanej wyżej reorganizacyi ułożony został program nauk w ten sposób, ażeby od początku nowego roku szkolnego 1890/91 nowy plan i rozkład nauk przez Wydział krajowy uchwalony a w sprawozdaniu Wydziału kraj. Wysokiemu Sejmowi przedłożony mógł wejść w całości w życie.

Przenosząc więc wykłady prawie wyłącznie na godziny przedpołudniowe, poświęcono godziny popołudniowe głównie na ćwiczenia praktyczne, demonstracye i rysunki.

Przyłączony pod I. podział nauki w tygodniu przedstawi to jasno.

Do przedmiotów naukowych objętych dawniejszym planem dodano jako przedmioty nowe na roku I-szym geografię i encyklopedyę leśnictwa — na roku II-im geometryę wykreślną, mechanikę i ekonomię społeczną, przenosząc za to z roku I-go uprawę lasu na rok II, z roku II-go urządzenie i ocenienie wartości lasu, administracyę i inżynieryę leśną na rok III-ci. Tym sposobem w roku 1890/91, tak uczniowie II-go jak i III-go roku wejdą już zupełnie w ramy nowego planu naukowego, nie tracąc nic z ogólnego zakresu nauk i nie będąc zanadto obciążeni.

II. Grono nauczycieli.

W gronie nauczycieli rozpoczynających rok szkolny ubiegły, do których dla znajomości ustaw przybył jako docent dr. Władysław Ostrożyński, a dla języka polskiego i niemieckiego docent p. Marceli Białobrzeski, zaszła w półroczu II-gim ta zmiana, że naukę rysunków początkowych, które uczył docent p. Wincenty Tschirschnitz, objął prof. Zygmunt Demianowski, dla geometryi zaś wykreślnej przybył decent dr. Placyd Dziwiński, dla mechaniki docent pan Jan Franke, obaj profesorowie c. k. politechniki, a dla ekonomii społecznej p. Zygmunt Strusiewicz profesor szkoły rolniczej, przydzielony do służby w Wydziale krajowym; wykłady zaś geografii poruczone zostały docentowi panu Marcelemu Białobrzeskiemu.

Tym sposobem składało się grono nauczycieli z końcem roku 1889/90 z 3 profesorów stałych, z 1 adjunkta i 7 docentów.

Na posadę drugiego adjunkta, która obsadzoną być ma z początkiem roku szkolnego 1890/91, rozpisał Wydział krajowy konkurs.

III. Środki naukowe.

W roku upłynionym zwiększyły się znacznie środki naukowe:

1. Sprawiono bussolę mierniczą z przyrządem do mierzenia optycznego długości, nabyto chemikalia do laboratoryum fizyologicznego, kupiono trzy sztuki najnowszych systemów broni myśliwskiej, kazano sporządzić tablice ścienne dla objaśniania budowy tartaków przy nauce mechaniki i zakupiono mapy ścienne potrzebne do geografii.

2. Muzea powiększone zostały okazami ciekawymi z uszkodzenia drzew przez zwierzęta i grzyby, jakoteż przedstawiającymi zjawiska chorobliwe drzew i drewna. Wszystkie te okazy nadesłane zostały od leśników praktycznych, a głównie przez byłych uczniów szkoły.

3. Biblioteka szkolna zwiększyła się zakupnem 33 dzieł nowych, 8 dzieł przybyło jako ciąg dalszy. Stan biblioteki sięga obecnie do 1.554 dzieł.

4. Ponieważ w nowy program nauk weszły obszerniejsze ćwiczenia i praktyka z uprawy i pielęgnowania lasu jak i ze znajomości roślin, do czego ogród przy szkole jest nie wystarczający, oddał Wydział krajowy szkole do tego użytku 5 morgów z ogrodu, na tak zwanej „Szumanówce“. Pomiar i zdjęcie planu tego ogrodu doświadczalnego zostającego pod osobistym nadzorem i odpowiedzialnością profesora Tynieckiego, wykonane zostały przez uczniów szkoły pod kierunkiem profesora Demianowskiego, jako ćwiczenia z nauki miernictwa. Przedsięwzięli też uczniowie pod przewodnictwem prof. Tynieckiego siewy i plantacye leśne w tym ogrodzie jak i uprawę wierzb koszykarskich.

Na opędzenie wydatków połączonych z urządzeniem ogrodu doświadczalnego na Szumanówce wyasygnował Wydział krajowy zł. 350.

Zbytnia odległość ogrodu na Szumanówce od szkoły i zupełne odosobnienie takowego wymaga jednakże zaprowadzenia dozoru na miejscu.

4. Arboretum koło szkoły powiększone zostało sprowadzeniem cennych okazów z zagranicy; wysadzone też zostały do niego okazy wychowane w szkółkach z nasion sprowadzanych. Obecnie posiada już szkoła w arboretum swojem przeszło 600 gatunków drzew i krzewów, z których między drzewami iglastemi, dębami, lipami, brzozami, leszczynami i t. p. bardzo wiele jest rzadkich.

Pożądanąby była mała cieplarnia dla przechowania roślin nie wytrzymujących w gruncie i do czynienia doświadczeń botaniczno-fizyologicznych.

5. Szkółki leśne założone w jesieni i na wiosnę przez uczniów i pielęgnowane starannie przez tychże, ucierpiały przez nadzwyczajną posuchę i z rozmnożenia się owadów szkodliwych.

IV. Frekwencya uczniów i egzamina.

Na początku roku 1889/90 wstąpiło nowo do szkoły na rok I. na podstawie egzaminów wstępnych 6, maturzysta 1, czyli razem 7 uczniów zwyczajnych; (z tych dwóch Bułgarów) i 2 uczniów nadzwyczajnych; na rok II. 11, (w tych trzech maturzystów); znajdowało się więc razem na początku roku 18 uczniów zwyczajnych i 2 nadzwyczajnych.

Na półrocze 2-gie przeszło: na roku I. uczniów zwyczajnych 7 i nadzwyczajny 1 (uczeń nadzwyczajny Brzozowski Aleksander został po odbytym z dobrym skutkiem egzaminie z 1-go półrocza, uczniem zwyczajnym), natomiast ubył 1 uczeń zwyczajny, razem 8 uczniów, na roku II: 11 uczniów, czyli z końcem roku było wszystkich uczniów 19.

Po odbytych egzaminach z końcem 2-go półrocza otrzymali promocyą na rok II:

Schmidt Teodor, Bzowski Aleksander, Neudeck Adolf. Panajatoff Stefan, Repka Ludwik, Popow Filip.

Uczeń nadzwyczajny nie zdawał egzaminu.

Na rok III. przeszli:

Owsiak Józef, Skołyszewski Wiktor, Zebrowski Wacław, Podczaszyński Michał, Szczygielski Jan, Pracki Witold, Zydel Feliks Maciej. Bernolak Edward, Marynowski Stanisław, Zagórski Roman, Borzemski Władysław

Egzamina z 2-go półrocza, pomimo to, że w tem półroczu wprowadzoną została reorganizacya szkoły, wypadły w ogólności zadowalniająco, jak o tem przekonać się raczyli Jego Excellencya Pan Marszałek krajowy i Szef departamentu II. Wydziału krajowego JW. Tadeusz Romanowicz.

Dwóch byłych uczniów naszych uzupełniają naukę w c. k. szkole głównej dla kultury ziemiańskiej w Wiedniu, jeden z nich zdał pierwszy, a drugi już dwa egzamina państwowe teoretyczne.

V. Stypendya i zapomogi.

W roku 1889/90 pobierali uczniowie następujące stypendya z funduszu krajowego:
2 po zł. 150, 3 po zł. 105, 1 zł. 75, 1 zł. 65, a 6 po zł. 50.

Zapomogę otrzymali z funduszu krajowego 2 uczniów po zł. 20, a z funduszu Dra Towarnickiego 1 uczeń 20 zł.

VI. Ćwiczenia praktyczne i wycieczki naukowe.

Jak już nadmieniliśmy pod I., użyte zostały, według nowego planu nauki, tylko godziny przedpołudniowe na wykłady, a popołudniu odbywają się rysunki, repetytorya i ćwiczenia praktyczne.

Na ćwiczenia praktyczne w ogrodach doświadczalnych przy szkole lub na Szumanówce przeznaczone były dla każdego roku po dwa całe popołudnia. Tu ćwiczono się w użyciu narzędzi do uprawy, w wykonaniu siewu i sadzeniu, w zakładaniu i pielęgnowaniu szkółek i t. d. Dla ćwiczeń mierniczych służyło jedno popołudnie w tygodniu.

Na wycieczki naukowe po za obręb Lwowa przeznaczoną była sobota w każdym tygodniu, w którym to dniu nie było zazwyczaj wykładów i ćwiczeń w salach naukowych i w ogrodach szkolnych.

Wycieczek takich przedsiębrali w roku 1889/90:

1. Dyrektor z uczniami roku II. do lasów w Winnikach dla objaśnienia na miejscu cięcia i pielęgnowania lasu.

2, Prof. Demianowski z uczniami roku II. w zastępstwie dyrektora, niedomagającego na nogę, do lasów winnickich, w czasie wykonania zrębów, czyszczeń i trzebieży.

3 Prof. *Tyniecki* odbył z uczniami roku II. wycieczki:

a) do lasów w Brzuchowicach i Hołosku;

b) do lasów w Biłohorszczy i na zalesiane piaski na błoniach janowskich;

c) do lasów w Zubrzy i Sichowie;

d) do działu Średnia w lasach brzuchowickich;

przy której sposobności oprócz ogólnego poznania lasu i jego zagospodarowania, odbywał ćwiczenia szczegółowe z ochrony i uprawy lasu, z botaniki leśnej i pedologii.

4. Adjunkt *Błocki* uskutecznił z uczniami roku I. 7 wycieczek botaniczno-zoologicznych do lasów położonych w okolicy Lwowa.

5. Docent prof. *Franke* zwiedził z uczniami r. II. tartaki i inne urządzenia do przerabiania i spławu drzewa w Skolem-Demni.

6. Profesorowie *Tyniecki, Demianowski i Błocki* odbyli z uczniami roku II. dwudniową wycieczkę do lasów państwowych w Lisowicach i Bolechowie, przy której to sposobności zwiedzano gospodarkę leśną w równinach i na podgórzu karpackiem.

7. Prof. *Demianowski* przedsiębrał z uczniami kursu II. czterodniowe ćwiczenia miernicze w lesie winnickim, gdzie zmierzono kilkadziesiąt hektarów powierzchni zalesionej i wolnej od powierzchni drzew.

Z wszystkich tych wycieczek składali uczniowie stosownie do polecenia Wydziału krajowego sprawozdania piśmienne, które przez profesorów odnośnych przeglądane, były następnie omawiane na urządzanych umyślnie w tym celu konwersatoryach.

8. Ale koroną wycieczek naukowych w roku szkolnym ubiegłym było zwiedzenie przez uczniów roku II. pod kierunkiem profesorów Tynieckiego i Demianowskiego, tudzież adjunkta Błockiego lasów żywieckich, własności arcyksięcia Albrechta i wystawy rolniczo-leśnej w Wiedniu.

Chociaż wszystkie wycieczki odbywają się na koszt funduszu dozwolonego budżetem szkolnym, to na wycieczkę ostatnią przeznaczył Wydział krajowy z funduszów innych znaczniejszą kwotę. Sprawozdanie z wycieczki do Żywca i Wiednia, przedłożone zostanie dopiero po wakacyach.

9. Najsłabszą stroną dotychczasowego wykształcenia w kraj. szkole gospodarstwa lasowego była niedostateczna łączność nauki z praktyką, podczas odbywania studyów. Wadzie tej zaradzi nowa organizacya nauki w tejże szkole. A chociaż częste wycieczki profesorów z uczniami do lasu, są dzielnym czynnikiem tego kierunku nauki, to takie dorywcze, podczas tych wycieczek przebywanie w lesie uczniów nie kształci ich należycie praktycznie i pomimo, że pozostawanie ucznia pod bezpośrednim kierunkiem profesora obznajamia go snadniej z przyrodą lasu i z istotą czynności gospodarskich, dlatego też już w 2-gim półroczu roku 1889|90, korzystając z więcej czasu wolnego od wykładów, odbywano liczniejsze jak dotąd wycieczki do lasów.

Uczeń jednak kończący rok II. nauki w szkole jest już teoretycznie i praktycznie tak poduczony, że bez pomocy nauczyciela, a tylko pod kierunkiem doświadczonego gospodarza lasowego potrafi się już sam rozeznać w lesie, znajdzie tam bowiem już dużo rzeczy znajomych, których wprawdzie nie widział jeszcze, ale je łatwo sobie wytłumaczy, albo przynajmniej uzna za nieznane i zasięgnie o nich objaśnień swego przewodnika. Otóż jako pierwszą próbę takiego poniekąd usamowolnienia ucznia z pod opieki profesorów, jeszcze podczas trwania nauki teoretycznej, zarządził Wydział krajowy umieszczając w gospodarstwach lasowych, wskazanych przez dyrekcyę szkoły na jeden miesiąc praktyki w czasie wakacyi wszystkich uczniów roku II. i wydał dla nich instrukcyę odpowiednią.

Na przedstawienie dyrekcyi szkoły umieścił Wydział krajowy na praktykę wakacyjną leśniczą:

1. przy zarządzie dóbr państwowych Lisowic: Bernolaka Edwarda i Borzemskiego Wład.;
2. przy zarządzie dóbr państwowych Bolechów: Prackiego Widołda i Zagórskiego Romana;
3. przy zarządzie państwowym Berety: Podczaszyńskiego Michała i Szczygielskiego Jana;
4. w dobrach Skole: Owsiaka Józefa i Skołyszewskiego Wiktora;
5. w dobrach ordynacyi łańcuckiej, Żebrowskiego Wacława i Zydla Feliksa Macieja;
6. w dobrach Długie u nadleśniczego Herenwolfa, Marynowskiego Stanisława.

Uczniowie ci otrzymawszy z funduszu krajowego po zł. 20 wa. na utrzymanie miesięczne, udali się zaraz po powrocie z wycieczki do Żywca i Wiednia na miejsca przeznaczenia, a sprawozdania tygodniowe, które otrzymuje Dyrekcya w myśl wydanej przez Wydział krajowy instrukcyi świadczą: „*że próba pierwsza udała się dobrze*“.

*

VII. Doświadczenia i prace profesorów.

Z przyczyny wprowadzenia reorganizacyi szkoły mieli profesorowie tyle zajęcia, że myśleć nie mogli o doświadczeniach nowych, prowadzono więc dalej tylko doświadczenia rozpoczęte dawniej, tyczące się uprawy i pielęgnowania drzew, kiełkowania nasion, przesadzania i okrzesywania drzewek i t. d. Nowem doświadczeniem możnaby nazwać tępienie pędraka wstrzykiwaniem benzyny, które rzeczywiście pomyślne wykazało rezultaty. Zresztą posucha nadzwyczajna udaremniała, pomimo starannego pielęgnowania ze strony uczniów, wszelkie prawie próby, poczynione na grzędach doświadczalnych.

Także i w pracach literackich profesorów okazał się zastój.

1. Dyrektor oprócz rozpraw leśnych w Centralblat für das gesammte Fortswesen i w Sylwianie, był zajęty ułożeniem wykładów z „Encyklopedyi leśnictwa“, które objął według planu nowego nauk.

2. Profesor Tyniecki redagował „Rolnika“ i „Sylwana“ i zasilał takowe artykułami pióra swojego.

3. Adjunkt Błocki umieszczał swoje botaniczne zdobycze w czasopismach niemieckich, a szczególnie w „Österreichische Botanische Zeitung“.

Do wydać się mającego „Rocznika“ kraj. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie z końcem roku 1890 przygotowują profesorowie następujące rozprawy:

1. Dyrektor: O prostym sposobie obliczenia czynników pełności strzał drzew leśnych i o rozsiedleniu głównych rodzajów drzew leśnych w Galicyi.;

2. prof. Tyniecki: Ogród botaniczny doświadczalny kraj. szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie;

3. prof. adj. Błocki: Zabytki florystyczne z epoki todowej w Galicyi.

We Lwowie dnia 12. września 1890.

Henryk Strzelecki w. r.

PODZIAŁ GODZIN

w krajowej szkole gospodarstwa lasowego we Lwowie na II-gie półrocze roku szkolnego 1889/90.

Dnie	Rok	od 8 do 9	od 9 do 10	od $10^1/_2$ do $11^1/_2$	od $11^1/_2$ do $12^1/_2$	od 3 do 4	od 4 do 5	od 5 do 6	od 6 do 7 w razie potrzeby
Poniedziałek	I.	Geologia	Geografia fizyczna i polityczna	Encyklopedya nauki leśnictwa	Matematyka	Praktyka z leśnictwa w ogrodach doświadczalnych przy szkole, lub na „Szumanówce“: w razie przeszkody repetytorya z nauk wykładanych.			
	II.	Mechanika	Geometrya wykreślna	Klimatologia	Miernictwo	Ćwiczenia z miernictwa lub rysunki			
Wtorek	I.	Matematyka	Geografia	Zoologia ogólna	Chemia ogólna	Język polski	Ćwiczenia z języka polskiego i niemieckiego naprzemian		
	II	Ekonomia społeczna	Uprawa lasu	Chemia zastosowana	Pielęgnowanie lasu	Jak w poniedziałek w I-szym roku.			
Środa	I.	Fizyka	Geografia fizyczna i polityczna	Botanika ogólna	Matematyka	Ćwiczenia z mineralogii, botaniki i zoologii naprzemian.			
	II.	Ekonomia społeczna	Geometrya wykreślna	Miernictwo	Zoologia ogólna	Ćwiczenia z zoologii leśnej, petologii i fizyologii naprzemian	Ustawy leśne		
Czwartek	I.	Zoologia ogólna	Geografia fizyczna i polityczna	Encyklopedya nauki leśnictwa	Chemia ogólna	Nauka rysunków linearnych	Rysunki linearne		
	II.	Ekonomia społeczna	Fizyologia roślin	Klimatologia	Miernictwo	Jak w poniedziałek na I-szym roku			
Piątek	I.	Fizyka	Język niemiecki	Botanika ogólna	Matematyka	Jak w poniedziałek			
	II.	Mechanika	Pedologia	Chemia zastosowana	Pielęgnowanie lasu	Nauka rys. z z miern. i geom. wykreślna	Ćwiczenia w rysunkach z miernictwa lub geometryi wykreślnej naprzemian		
Sobota	I. II.	Demonstracye i ćwiczenia w lesie Winnickim lub innym lesie pobliskim, do których udają się uczniowie pod przewodnictwem nauczycieli. W razie ważnej przeszkody odbywać się mają: przedpołudniem: repetytorya i konwersatorya; popołudniu: prace w ogrodach lub muzeach szkolnych.							

Aelg. 51.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi Reprezentacyi powiatu sanockiego i nowotarskiego w przedmiocie datku ofiarowanego w r. 1880 na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi drogowej o petycyi Rady powiatowej sanockiej i nowotarskiej w przedmiocie zwolnienia tych powiatów od opłacania 1% dodatku powiatowego do podatków bezpośrednich na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Petycyę Wydziału powiatowego w Sanoku, tudzież petycyę Wydziału Rady powiatowej w Nowym Targu, udziela się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by po zbadaniu istoty rzeczy tak pod względem prawniczym, jakoteż i co do sił finansowych powiatów sanockiego i nowotarskiego, na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie i odpowiednie wnioski.“

W wykonaniu tego polecenia przedstawia Wydział krajowy następujące sprawozdanie:

W zeszłorocznem sprawozdaniu naszem (aleg. 16. do sten. spraw. sejm. ze stycznia r. 1889) o podobnej petycyi Reprezentacyi powiatu limanowskiego, podaliśmy Wysokiemu Sejmowi wszelkie szczegóły o przebiegu i stanie sprawy datków dobrowolnych na koszta nabycia gruntów pod kolej transwersalną ze strony tych Reprezentacyj powiatowych, przez których terytorya pomieniona kolej miała przechodzić.

W tem samem sprawozdaniu podaliśmy, że datki dobrowolne powiatów jasielskiego i gorlickiego w łącznej kwocie 47.141 zł. 34 ct., musiały być odpisane z powodu nieziszczenia się warunków, pod którymi datki te przez odnośne Reprezentacye powiatowe uchwalone zostały i że datek Reprezentacyi powiatowej w Krośnie z powodu zmian terytoryalnych musiał być zmniejszonym o kwotę 2.303 zł. 35 ct.

Nadmieniamy wreszcie, że w załatwieniu powołanego wyżej sprawozdania o petycyi Reprezentacyi powiatowej limanowskiej, Wysoki Sejm uchwałą z d. 16. listopada 1889. upoważnił Wydział krajowy do przedłużenia wspomnianej Reprezentacyi do końca r. 1899. terminu rozpoczęcia spłaty rocznych dat należącego się funduszowi krajowemu datku w kwocie 9.383 zł. 44 ct., ofiarowanego przez powiat limanowski na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną, a zarazem do ewentualnego odpisania powyższej należytości, jeżeli się okaże, że wydadki poniesione przez rzeczony powiat z funduszów powiatowych, wyłącznie na budowę dróg w powiecie, wymagały w okresie czasu od r. 1889. do 1899 corocznego nakładania powiatowych dodatków do podatków bezpośrednich, w wysokości wynoszącej średnio najmniej 6% tychże podatków.

Z pozostałych reszty siedmiu powiatów (Buczacz, Czortków, Nowy Targ, Sanok, Stanisławów, Tłumacz i Zaleszczyki), które zobowiązały się uiszczać funduszowi krajowemu datki na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną, zobowiązał się w szczególności powiat sanocki, uchwałą Rady powiatowej z 3. lipca 1880. uiszczać na cel powyższy przez lat 20 datek roczny w wysokości 1% od opłacanych wówczas podatków bezpośrednich w kwocie 79.600 zł., co przedstawia wartość ogólną datku w kwocie 15.920, czyli 796 zł. rocznie.

Na umorzenie tego zobowiązania nie została dotąd ani jedna rata spłaconą, powołaną zaś na wstępie petycyą uprasza sanocki Wydział powiatowy o zupełne zwolnienie Reprezentacyi powiatowej od tego obowiązku, uzasadniając prośbę swą przedewszystkiem okolicznością, jakoby uchwała Rady powiatowej w Sanoku z 3. lipca 1880. nie stała się dotąd prawomocną, wartość bowiem powyższego zobowiązania łącznie z długami, które wówczas na powiecie ciążyły, wynosiła kwotę 47.849 zł., czyli więcej jak 50% ówczesnych podatków bezpośrednich w powiecie opłacanych. W myśl zatem §, 24. ust. o Repr. powiat., wymagała rzeczona uchwała Rady powiatowej dla swej prawomocności ustawy krajowej.

Dalej podnosi Wydział powiatowy jako powód, dla którego nie czuł się obowiązanym do uiszczenia powyższego datku okoliczność, że uchwalając w swoim czasie ten datek, spodziewała się reprezentecya powiatowa, iż roboty około budowy kolei transwersalnej przedsięwzięte zostaną zaraz w r. 1880, i dostarczą zarobku ludności wówczas nieurodzajem dotkniętej, gdy tymczasem roboty rozpoczęte zostały w r. 1883, oraz, że znaczniejsza część właścicieli gruntów doznała z powodu tej budowy pokrzywdzenia, opłacając do dziś dnia podatek gruntowy za grunta zajęte pod kolej, a komunikacya zamiast regulacyi, wbrew prośbom i potrzebom powiatu w najniegodniejszy sposób urządzoną została, nareszcie, że powiat jest już niepomiernie obciążony rozmaitymi dodatkami powiatowymi.

Dla ocenienia słuszności pierwszych dwóch powodów, które zdaniem Wydziału powiatowego w Sanoku, mają przemawiać przeciw prawomocności uchwały Rady powiatowej z 3. lipca 1880, przedstawiamy ówczesny stan rzeczy, jak następuje: Uchwała Rady pawiatowej z 3. lipca 1880, o którą się rozchodzi, opiewa: „Nałożyć dodatek w wysokości jednego centa od reńskiego podatków bezpośrednich w powiecie sanockim obecnie opłacanych, a to na przeciąg lat dwudziestu dla ulżenia funduszowi krajowemn przy wykupnie gruntów pod kolej Husiatyńsko-Żywiecką i przez przeciąg czasu 20 lat uchwalać w corocznym preliminarzu powiatowym dodatek powiatowy w wysokości jednego centa od reńskiego podatków bezpośrednich na cel powyższy.“

Podług sporządzonego zaś w swoim czasie przez nasz oddział rachunkowy wykazu, ciężyły na reprezentacyi powiatu sanockiego pożyczki:

1) z funduszu zapomogi z roku 1866 reszta w kapitale . . .	9316	zł. 74	ct.
i w odsetkach obliczonych po koniec roku 1895	4408	zł. 44	ct.
2) z funduszu pożyczki krajowej z 1873 reszta w kapitale . . .	5647	zł. 82½	ct.
i w odsetkach po koniec 1882	518	zł. 32	ct.
3) z funduszu krajowego reszta w kapitale	8558	zł. 25½	ct.
i w odsetkach obliczonych po koniec 1892	3479	zł. 92	ct.
Razem	31929	zł. 50	ct.
Doliczywszy do tego:			
4) wartość datku na grunta pod kolej transwersalną w kwocie , .	15920	zł. 15	ct.
otrzymano sumę	47849	zł. 65	ct.,

która miała przedstawiać stan długów i zobowiązań powiatu z r. 1880. Gdy zaś przypisane w powiecie sanockim w tymże roku podatki bezpośrednie wynosiły, jak to wyżej podaliśmy, kwotę 79600 zł., przeto obciążenie powiatu podług powyższego rachunku przekraczało ustanowioną §. 24 ust. o reprezentacyi powiatowej stopę 50% podatków i dla tego miała zachodzić potrzeba wyjednania ustawy krajowej dla podanej powyżej uchwały Rady powiatowej z 3. lipca 1880. Wykaz powyższy udzielony został wówczas Wydziałowi powiatowemu w Sanoku i ztąd też pochodzi twierdzenie jego o braku prawomocności dla wspomnianej uchwały Rady powiatowej.

Wszakże jak to z powyższego zestawienia rachunku się okazuje, wciągnięto przez prostą pomyłkę do stanu zaciągniętych przez powiat pożyczek, także i odsetki przypadające do uiszczenia za cały czas naprzód aż do zupełnego umorzenia tych pożyczek. Jeśli więc od sumy 47849 zł. 65 ct. potrącimy wyżej wykazane odsetki, wynoszące razem kwotę . . . 8406 zł. 68 ct. pozostanie właściwy stan długów i zobowiązania . . . . . 39442 zł. 97 ct. który to stan porównany z sumą przypisanych na r. 1880 podatków bezpośrednich, wcale nie przekracza miary ustanowionej §. 24 ust. o repr. powiat.

Przytoczona zatem wyżej uchwała Rady powiatowej z dnia 3. lipca 1880. jak to się z powyższego okazuje, nie wymagała i nie wymaga zatwierdzenia osobną ustawą krajową i stała się już dawno prawomocną. Nadmienić tu zresztą wypada, że wykazany wyżej stan długów powiatu z roku 1880 jest co do istoty rzeczy pozornym.

Z podanej bowiem wyżej pod 2) pożyczki w kwocie 5.647 zł. 82½ ct. odpada kwota 5.391 zł. 86½ ct., na gminy sanockiego powiatu, w imieniu których powiat pożyczkę tę zaciągnął, a które to gminy spłacają ją bezpośrednio w sanockim c. k. urzędzie podatkowym. Wykazaną zaś pod 3) pożyczkę zaciągnął powiat w imieniu gminy sanockiej na budowę szpitala i gmina ta spłaca ją również bezpośrednio w pomienionym wyżej urzędzie.

W ten sposób ciężyły w roku 1880 na sanockim powiecie właściwie pożyczyki tylko w wysokości 9.572 zł. 70 ct. a łącznie z pomienionem wyżej pod 4) zobowiązaniem wynosił stan długów 25.492 zł. 85 ct.

Prawomocności przytoczonej wyżej uchwały sanockiej Rady powiatowej z d. 3. lipca 1880 nie może naruszyć i drugi zarzut Wydziału powiatowego co do czasu rozpoczęcia robót, sposobu wykupna gruntów i dogodności urządzonej komunikacyi kolejowej. Jakkolwiek bowiem względy te mogły były tem pewniej wpłynąć na postanowienie reprezentacyi powiatowej przyczynienia się z jej strony datkiem na wykupno gruntów pod kolej transwersalną dla ulżenia tym sposobem ciężaru funduszowi krajowemu, to warunek taki wcale nie został objęty samą odnośną uchwałą Rady powiatowej.

Zdaniem przeto Wydziału krajowego niewątpliwie ciężył i cięży na sanockiej reprezentacyi powiatowej obowiązek uiszczenia funduszowi krajowemu rocznych rat datku po 796 zł. na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną.

Rozchodziłoby się zatem jeszcze o to, czyli obecny stan majątkowy powiatu dozwalałby obciążenia datkiem powyższym, lub też, czyli należałoby powiatowi przyznać pewną w tym względzie ulgę.

Podług przedłożonego nam przez sanocki Wydział powiatowy sprawozdania wydano w tym powiecie od r. 1881 do 1889 włącznie na cele komunikacyjne przeszło 81.000 zł., które w czwartej części pokryte zostały subwencyami funduszu krajowego, reszta zaś przy stosunkowo nieznacznym dochodzie własnym — dodatkami powiatowymi do podatków bezpośrednich.

Dodatki te wynosiły w ostatnich trzech latach średnio około 10% przy wydatności jednego centa około 1.000 zł. a to bez 3% dodatku na powiatowy fundusz dróg gminnych i bez 3% dodatku szkolnego. (Dodatki powiatu limanowskiego wynosiły w ostatnich trzech latach średnio 18% przy wydatności jednego centa 500 zł.)

Z powyższego 10% dodatku powiatowego przypada na cele ściśle drogowe średnio 5%, razem zaś z 3% dodatkiem na powiatowy fundusz dróg gminnych 8% na ogólne cele drogowe powiatu.

W powyższym okresie czasu zrekonstruowano, lub zbudowano przeszło 26 kilometrów dróg ważniejszych i uporządkowano drogi gminne w ten sposób, że wszystkie są szutrowane. Pozostaje zaś jeszcze podług udzielonego nam programu do rekonstrukcyi, lub budowy w przeciągu następnych lat dziesięciu, dziewięć ważniejszych dróg długości około 47 kilometrów, a po roku 1900 jeszcze tylko droga Bukowsko-Wisłok 12 kilometrów długa.

Nadmienić tu również musimy, że starania reprezntacyi powiatowej około uporządkowania sieci dróg w powiecie wzrosły od roku 1888 prawie w dwójnasób, a to mimo, że w tym czasie stan

długów powiatu dochodził blisko 20.000 zł., do których w roku bieżącym przybyła nowa przez powiat z rządowego funduszu zapomogowego zaciągnięta pożyczka w kwocie 12.000 zł., przeznaczona w połowie na budowę drogi gminnej Sanok-Bukowsko.

Nie da się więc zaprzeczyć, że powiat sanocki jest obecnie przeciążony zobowiązaniami, które przez dłuższy czas wymagać będą dla ich umorzenia osobnych dodatków powiatowych. Z pomiędzy tych zobowiązań wszakże umorzone zostaną w r. 1895 dwie pożyczki z funduszu krajowego, których raty roczne wynoszą razem około 2.000 zł.

W tym też czasie spodziewać się należy podług dotychczasowej działalności reprezentacyi powiatu sanockiego, że ukończoną zostanie budowa, względnie rekonstrukcya kilku ważniejszych i pilniejszych dróg, których uporządkowanie na dalszy czas odłożone być nie powinno.

Dla podtrzymania więc usiłowań sanockiej reprezentacyi powiatowej około uporządkowania sieci dróg powiatu, jak nie mniej dla ulżenia tejże reprezentacyi w ciężarach wnosimy, ażeby Wysoki Sejm raczył upoważnić Wydział krajowy do przedłużenia pomienionej reprezentacyi terminu rozpoczęcia spłaty datku rocznego, o którym mowa, do początku roku 1896.

Co do petycyi reprezentacyi powiatowej w Nowym Targu o uwolnienie jej od podobnego 1% datku na wykupno gruntów pod kolej transwersalną, względnie o zezwolenie, ażeby datek ten użyty został na polepszenie stanu dróg gminnych, rzecz przedstawia się jak następuje:

Rada powiatowa w Nowym Targu postanowiła uchwałą z d. 5. lipca 1880 przyczynić się przez lat 20 do kosztów wykupna gruntów pod kolej transwersalną corocznym datkiem w wysokości 1% dodatku powiatowego do opłacanych podatków bezpośrednich, wynoszących wówczas 36.133 zł, 96 ct. co czyni wartość ogólną datku w kwocie 7.226 zł. 79 ct.

Na umorzenie tego zobowiązania uiścił dotąd powiat nowotarski trzy raty w latach 1883, 1887 i 1888 po 361 zł. 34 ct. czyli razem 1.084 zł. 02 ct., tak że obecnie winien resztę datku w kwocie 6.142 złr. 77 ct.

Na poparcie powyższej petycyi przytacza Wydział powiatowy, że powiat nowotarski należy do najbiedniejszych tak dalece, że ludność szukać musi środków do życia po za granicami kraju, że liczne potrzeby powiatu domagają się coraz innych znacznych wydatków szczególnie zaś na uporządkowanie komunikacyi i że powiat nawiedzany jest od kilku lat klęskami elementarnemi, datek zatem powyższy jest w każdym razie dla powiatu uciążliwy.

Wydział krajowy potwierdza w zupełności okoliczność, że powiat nowotarski, już jako górski, należy do rzędu najuboższych i że jest obciążony znacznymi dodatkami powiatowymi. Na potrzeby samych tylko dróg powiatowych długości 29 klm. wyłożył powiat w ciągu ostatnich lat dziesięciu przeszło 64.000 zł., które prawie w całości pokryte być musiały dodatkami powiatowymi do podatków bezpośrednich, średnio bowiem nakładano w ostatnich latach na cel powyższy dodatek powiatowy w wysokości 7% przy wydatności 1 ct. 700 zł.

Tak znaczny wydatek na same tylko drogi powiatowe obok średnio również $7^0/_0$ wynoszącego dodatku na administracyę powiatu sprawił, że powiat nie mógł dotąd wyznaczyć osobnej dotacyi z funduszu powiatowego dla powiatowego funduszu dróg gminnych, że zatem potrzeby dróg gminnych opędzane są tylko prestacyami miejscowemi i funduszem z osobnego $3^0/_0$ dodatku drogowego ustanowionego nowelą do ustawy drogowej z roku 1885.

Środki te wszakże są zupełnie niedostateczne w porównaniu do potrzeb dróg gminnych, które według przedłożonego nam sprawozdania Wydziału powiatowego na przestrzeni około 600 kilometrów wymagają należytego uporządkowania.

Chcąc zaś roboty te wykonać w przeciągu lat 10, trzebaby sumę wszystkich obecnie w powiecie nałożonych dodatków powiatowych podwoić, co oczywiście w wysokim stopniu nadwyrężyłoby siłę podatkową powiatu.

Niepomyślny ten stan majątkowy powiatu nowotarskiego i opłakany stan jego komunikacyj gminnych, wobec tak doniosłego znaczenia, jakie dla kraju mają położone w tym powiecie Tatry z Zakopańską stacyą klimatyczną, zwiększające właśnie zwykłe potrzeby dróg odnośnych, zniewoliły

też Wysoki Sejm, że poniósłszy już znaczną ofiarę na uznaną już za krajową drogę Nowytarg-Zakopane, powziął dalsze uchwały z 2. października 1888, 14. stycznia 1889 i 26. listopada 1889 mające na celu uporządkowanie całego szeregu dróg gminnych pod naszym nadzorem i przy pomocy funduszu krajowego.

Idąc za tą intencyą Wysokiego Sejmu proponuje Wydział krajowy udzielenie nowotarskiej reprezentacyi powiatowej dalszej ulgi w pierwszym rzędzie przez odroczenie spłaty funduszowi krajowemu dłużnych jeszcze 17 rat datku na wykupno gruntów pod kolej transwersalną, aż do końca 1900 roku. Przypuszczać bowiem należy, że w powyższym okresie uporządkowaną zostanie znaczna część przynajmniej ważniejszych komunikacyj gminnych. Na wypadek zaś, gdyby w czasie od roku 1891 do końca 1900 reprezentacya powiatu nowotarskiego nakładała jako dotacyę z funduszu powiatowego na uporządkowanie dróg gminnych powiatu przeciętnie co najmniej dwuprocentowy dodatek powiatowy rocznie (obok dotychczas średnio 7% wynoszącego dodatku na drogi powiatowe i 3% dodatku na powiatowy fundusz dróg gminnych) wnosimy, aby Wysoki Sejm raczył upoważnić Wydział krajowy do zupełnego odpisania wspomnianego wyżej datku w resztującej kwocie 6.142 zł 77 ct., uznając datek ten jako nadzwyczajną pomoc funduszu krajowego na uporządkowanie ważniejszych dróg gminnych powiatu.

Wobec powyższej ulgi odpadłaby potrzeba wstawiania do budżetu powiatowego, jak to od roku 1887 się działo, zaległych trzech rat datku, które z ratą bieżącą czynią 1.445 zł. 36 ct. a tem samem administracyjny dodatek powiatowy wynoszący jak wyżej nadmieniliśmy średnio 7% mógłby o 2% być zniżony.

Wydział krajowy wnosi zatem.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm przechodzi do porządku dziennego nad petycyą reprezentacyi powiatowej w Sanoku o zupełne zwolnienie jej od obowiązku uiszczania funduszowi krajowemu przez lat 20 ofiarowanego uchwałą Rady powiatowej w Sanoku z 3. lipca 1880 1% dodatku powiatowego do podatków bezpośrednich, przypisanych w powiecie sanockim wówczas w kwocie 79.600 zł. na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwerlalną, natomiast upoważnia Sejm Wydział krajowy do przedłużenia sanockiej reprezentacyi po koniec roku 1895 termin rozpoczęcia spłaty rat powyższego datku.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do przedłużenia reprezentacyi powiatu nowotarskiego po koniec r. 1890. terminu rozpoczęcia dalszej spłaty funduszowi krajowemu 17 rat rocznych datku w resztującej kwocie 6.142 zł. 77 ct., ofiarowanego uchwałą Rady powiatowej w Nowym Targu z 5. lipca 1880. na rzecz wykupna gruntów pod kolej transwersalną, a zarazem do ewentualnego odpisania tej reszty należytości, jeżeli się okaże, że w okresie czasu od r. 1891. do końca r. 1900. reprezentacya powiatu nowotarskiego, obok średnio wynoszącego obecnie 7% dodatku powiatowego na cele dróg powiatowych i 3% dodatku drogowego z ustawy na powiatowy fundusz dróg gminnych, nakładała corocznie średnio jeszcze 2% dodatek powiatowy na uporządkowanie dróg gminnych powiatu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 26. września 1890.

Zastępca Marszałka krajowego:
Oktaw Pietruski *w. r.*

Sprawozdawca:
Adam Jędrzejowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. 14.561/90.

Aelg. 52.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia w kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych tudzież kolonii rolniczej poprawczej dla nieletnich chłopców.

Wysoki Sejmie!

Uznając potrzebę i stosowność wprowadzenia w życie w naszym kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych, mogących pomieścić na razie 500 skazańców wieku wyżej lat 18, nadto dla nieletnich skazańców płci męskiej, jednej lub więcej kolonii rolniczej poprawczej, obliczonej na 150 głów, polecił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1889 Wydziałowi krajowemu:

1. „ażeby zbadał na miejscu tak pod względem technicznym jak i administracyjnym system urządzenia istniejących w naszej monarchii zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież osady poprawczej rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie polskiem;

2. ażeby stosownie do wyniku powyższych badań i wedle systemu, jaki uzna za odpowiedni dla kraju naszego, polecił przygotować odnośne plany budowy, o ile możności niekosztowne; tudzież detaliczne kosztorysy z uwzględnieniem miejscowych cen materyału budowlanego i wynagrodzeń;

3. ażeby na podstawie tych prac przygotowawczych i z uwzględnieniem zresztą stosunków miejscowych, sprzyjających rozwojowi rzeczonych zakładów:

a) oznaczył miejscowości na siedziby zakładów pracy przymusowej się nadające;

b) zajął się w sposób, jaki uzna za stosowny wyszukaniem na cele kolonii rolniczej odpowiedniego obszaru gruntowego i warunkowem uzyskaniem tegoż dla funduszu krajowego pod jak najkorzystniejszymi warunkami;

4. ażeby z gminami tych miejscowości, które ostatecznie wybierze na siedzibę zakładów pracy przymusowej, przeprowadził rokowania co do sposobu, w jaki byłyby gotowe przyczynić się do kosztów budowy i urządzenia rzeczonych zakładów, w szczególności zaś, co do bezpłatnego dostarczenia gruntu i osiągnął w tym względzie stanowcze przyrzeczenia;

5. ażeby przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi wszystkie wyżej wyliczone jako też inne do osądzenia sprawy służyć mogące operaty, celem ostatecznego postanowienia.“

Wreszcie na posiedzeniu z dnia 24. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„1. Petycyę Zgromadzenia Sióstr Opatrzności z zakładu imienia ś. Teresy we Lwowie, która domaga się zapomogi i oraz bezprocentowej pożyczki w sumie 6.000 zł. na utrzymanie domu poprawy zaniedbanych i moralnie upadłych kobiet, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego udzielenia subwencyi ze swego funduszu dyspozycyjnego lub też do przedłożenia swych wniosków Sejmowi.

2. Petycyę Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania, szczególnie w tym kierunku, o ile utrzymywany przez rzeczone towarzystwo dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić taki dom przymusowej pracy, jakiego założenie i utrzymanie ustawa państwowa z 24. maja 1885. Nr. 90 dz. p. p. na kraj nakłada; wynik tych badań ze swymi wnioskami przedłoży Wydział krajowy Sejmowi na najbliższej sesyi.

Na wstępie sprawozdania naszego musimy zaznaczyć, że wydanych powyższemi uchwałami Wysokiego Sejmu poleceń, Wydział krajowy nie był w możności w tym roku całkowicie wypełnić; przeprowadzenie bowiem badań nad urządzeniem zagranicznych zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież zestawienie ich wyniku, wymagały dłuższego czasu; wreszcie wdrożone w niniejszej sprawie rokowania jeszcze się toczą i ukończone nie zostały.

Dotychczasowy zatem przebieg sprawy przedstawia się następująco:

Przedewszystkiem postanowił Wydział krajowy w tej tak dla kraju naszego żywotnej sprawie, jak z drugiej strony wymagającej odeń znacznych ofiar, zasięgnąć opinii kompetentnych władz i organów doradczych. W tym celu złożył Wydział krajowy ankietę miejscową i do udziału w niej zaprosił: c. k. Namiestnictwo, c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie, c. k. nadprokuratoryą państwa we Lwowie, magistrat m. Lwowa, izbę handlową i przemysłową we Lwowie, c. k. galicyjskie Towarzystwo gospodarskie we Lwowie, Wego ks. Stanisława Korzeniowskiego, dyrektora stowarzyszenia opieki nad uwolnionymi więźniami, Wgo Dra Tadeusza Pilata, posła na Sejm krajowy i profesora uniwersytetu, wreszcie posłów na Sejm krajowy i członków Wydziału krajowego Wnych Dra Damiana Sawczaka i Tadeusza Romanowicza.

Prócz tego zażądał Wydział krajowy opinii w drodze pisemnej, a to: od c. k. wyższego Sądu krajowego w Krakowie, c. k. nadprokuratoryi państwa w Krakowie, magistratu m. Krakowa, izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i w Brodach, wreszcie od c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

Żądane opinie miały się wyrazić co do następujących kwestyj zasadniczych:

A) Co do zakładów pracy przymusowej:

1. Ile tych zakładów i o jakich rozmiarach należałoby urządzić.

2. Gdzie takowe najodpowiedniej celowi swojemu miałyby być urządzone i stosunkowo z jak najmniejszym kosztem.

3. Jakim sposobem skazańcy w interesie poprawy najkorzystniej mogliby być zatrudnieni, przyczem szczególniej baczyć potrzeba na to, ażeby prace skazańców mogły być zużytkowane w taki sposób, iżby pewnym kategoryom opodatkowanych przemysłowców nie dać uzasadnionego powodu do narzekań na konkurencyę, wytworzoną przez zakłady pracy przymusowej;

4. czyli przy urządzaniu tych zakładów należy mieć wzgląd i na pomieszczenie kobiet i w jakiej ilości, w szczególności w wypadku twierdzącym, czy nie byłoby wskazanem urządzić dla kobiet raczej osobny zakład; wreszcie

5. czyli z uwagi na istniejącą pod zarządem Wydziału krajowego „fundacyę nowosądecką“ wynoszącą w kapitale 22.458 zł. a przeznaczoną na wybudowanie i urządzenie w Nowym-Sączu domu pracy przymusowej i pod warunkiem, że strony interesowane zgodziłyby się a c. k. Namiestnictwo jako najwyższa władza fundacyjna zezwoliłoby na przekazanie rzeczonego kapi-

tału na urządzenie w Nowym Sączu krajowego zakładu pracy przymusowej, — miasto to, nadawałoby się zresztą na siedzibę takiego zakładu.

B) Co do kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców:

1. Gdzie taka kolonia najodpowiedniej celowi swojemu miałaby być w kraju urządzoną;

2. jakiego obszaru gruntowego trzeba na cele tej kolonii:

Alegat 1. Ankieta odbyła swoje posiedzenie w dniu 9 kwietnia r. b. a wynik jej obrad, podajemy w załączonym pod 1/. odpisie protokołu. Pisemne zaś odpowiedzi na powyższe pytania
Alegat 2, 3, 4, 5, 6. nadesłane dołączamy w odpisie pod 2—6

Nakoniec w wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu w uchwale 1. zawartego, wydelegował Wydział krajowy członka swojego Dra Damiana Sawczaka z przydaniem mu do pomocy asystenta konceptowego Konstantego Jędrzejowskiego, poruczając im przeprowadzenie badań nad urządzeniem istniejących w Niższej Austryi i Morawii zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież Osady poprawczej rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie polskiem.

Alegat 7, 8, 9, 10. Wynik tych studyów przedkładamy pod 7—10 z nadmienieniem, że załączniki tych sprawozdań jak: plany, statuty, regulaminy, instrukcye, druki znajdują się w aktach Wydziału krajowego.

Tym więc sposobem uzyskał Wydział krajowy cennny materyał, który posłuży mu za wskazówkę do odpowiedniego stosunkom tutejszo-krajowym urządzenia zakładów pracy przymusowej i poprawczych.

Wydział krajowy podziela jednak już teraz to zasadnicze przekonanie:

I. Co do zakładów pracy przymusowej:

1. Że takowe należy urządzać osobne dla mężczyzn a osobne dla kobiet;

2. że pozostając w granicach zakreślonych wyżej powołaną uchwałą Wysokiego Sejmu, należy urządzić w naszym kraju dwa zakłady dla mężczyzn t. j, jeden w zachodniej, jako mniejszej części na 200 ludzi, drugi we wschodniej jako większej na 300 ludzi;

3. że na siedzibę zakładu w zachodniej części kraju nadaje się z wielu względów m. Nowy Sącz, podczas gdy siedziba zakładu we wschodniej części byłaby przedewszystkiem wskazaną w okolicy m. Lwowa, w miejscowości niezbyt odległej, a blisko stacyi kolejowej położonej;

4. że w systemie zatrudnienia skazańców należy przyznać pierwszeństwo pracy rolnej, w szczególności ogrodnictwu, że zatem przy każdym zakładzie powinien być ku temu celowi odpowiedni obszar gruntowy, wreszcie

5. że dla kobiet należy na razie zaniechać budowania osobnego zakładu; natomiast starać się, o ile możności, o pomieszczenie pewnej ich liczby, ograniczonej tylko do nieletnich, we Lwowie i Krakowie przy zgromadzeniach zakonnych lub innych podobny cel poprawczy mających instytucyach prywatnych.

II. Co do kolonii rolniczej powrawczej dla nieletnich chłopców:

1. Że kolonię taką należy urządzić jedną na 150 głów obliczoną;

2. że umieścić ją należy w środku kraju, więc w jednym z okręgów powiatowych: Przemyśl, Jarosław, Rzeszów, wreszcie Stryj i Sambor, wedle tego, gdzie da się wyszukać i pod jak najkorzystniejszymi warunkami uzyskać potrzebny i stosowny na cele kolonii obszar gruntowy; nakoniec

3. że w urządzeniu kolonii tej należy przyjąć system stosowany w osadzie rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie polskiem, który to system, przynosząc wcale pomyślne rezultaty, zyskał już sobie dobrą sławę.

Gdy jednak ostateczna decyzya w wyżej wytkniętym kierunku zależną jest od wyniku jeszcze licznych rokowań, jakie z władzami powiatowemi, gminnemi i rządowemi przeprowadzić trzeba, przeto Wydział krajowy przed ukończeniem tych rokowań nie mógł przystąpić do dalszych czynności, poruczonych mu powołaną na wstępie uchwałą Wysokiego Sejmu, jako to: ostatecznego wyboru siedzib na zakłady pracy przymusowej i poprawcze, uzyskania na ich cele placów i gruntów, wypracowania planów i kosztorysów, wreszcie statutów, regulaminów, instrukcyj i t. p. operatów.

Co się tyczy nakoniec przekazanych przez Wysoki Sejm dwóch petycyj t. j. Zgromadzenia Sióstr Opatrzności z zakładu im. ś. Teresy i Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie, Wydział krajowy zarządził zbadanie na miejscu utrzymywanych przez te towarzystwa zakładów i ma zaszczyt oznajmić co następuje:

1. Co do zakładu św. Teresy:

Powstanie swoje zawdzięcza zakład dobrej woli i ofiarności ludzi prywatnych a ma dwojakie przeznaczenie:

1. Przyjmuje na wychowanie i naukę za wynagrodzeniem lub bezpłatnie dziewczęta biednych rodziców i sieroty; 2. wychowuje i poprawia zaniedbane moralnie i upadłe dziewczęta, oddawane tamże przez rodziców, opiekunów, krewnych, gminy a nawet na prośbę władzy policyjnej. Obydwa te oddziały są zupełnie oddzielnie pomieszczone i prowadzone.

System poprawczy polega na wychowaniu religijno-moralnem, nauce szkolnej elementarnej i pracy.

Dziewczęta w zakładzie poprawczym szyją, haftują tak na własne potrzeby jak i na zamówienie, zatrudnione są przy gospodarstwie domowem jak w kuchni, pralni, maglują, prasują, uprawiają i pielęgnują ogród warzywny i kwiatowy, wreszcie spełniają wszelkie posługi domowe.

W dniu zwiedzenia zakładu było w oddziale poprawczym 110 dziewcząt.

Środki ku utrzymaniu czerpie zakład ten z ofiar osób prywatnych i instytucyj publicznych, z własnego zarobku, wreszcie z opłat za dziewczęta oddane na wychowanie.

Udzielone nam przez Wną Przełożoną zamknięcie rachunków za r. 1889, przedstawia się następująco:

Dochody:

1. Procenta od lokowanych kapitałów . . .	3.634	zł. 50	ct.
2. Ofiary osób prywatnych	3.819	„ —	„
3. Datki Kasy oszczędn. i Wydziału kraj. . .	500	„ —	„
4. Z przedstawienia amatorsk. na rzecz zakładu .	200	„ —	„
5. Płaca za dzieci	6.134	„ —	„
6. Zarobek własny zakładu	4.485	„ 30	„
Razem .	18.772	zł. 80	ct.

Wydatki:

1. Wydatki na utrzymanie kaplicy . . .	113	zł. 29	ct.
2. Wynagrodzenie kapelana	500	„ —	„
3. Koszta leczenia i pogrzebów	203	„ 42	„
4. Utrzymanie budynków	730	„ 75	„
5. Czyszczenie kominów i kanałów . . .	144	„ —	„

6.	Podatki i asekuracye	86 zł.	87 ct.
7.	Wynagrodzenie sług	304 „	— „
8.	Wydatki na odzież dla całego zakładu . .	2.062 „	66 „
9.	„ „ „ „ uwolnionych z zakładu .	111 „	57 „
10.	Sprzęty i utrzymanie ich	203 „	06 „
11.	Opał	1.653 „	70 „
12.	Oświetlenie i pranie	475 „	26 „
13.	Wydatki na szkołę	55 „	48 „
14.	„ „ kancelaryę	24 „	28 „
15.	Procenta od pożyczki	82 „	— „
16.	Koszta żywienia 278 osób	12.685 „	58 „
17.	Rozmaite	48 „	58 „
	Razem .	19.484 zł.	50 ct.

Z porównania dochodów z wydatkami okazał się niedobór w kwocie 711 zł. 70 ct. pokryty w drodze pożyczki.

W ogólności zauważamy, że zakład ten dający pomieszczenie około 250 osobom spełnia takie zadanie, jakie mają w myśl ustawy z 24. maja 1885. Dz. u. p. Nr. 90. krajowe zakłady poprawcze i ze względu na swój cel i pożytek, zasługuje w każdym razie na poparcie. To też Wydział krajowy, dając wyraz temu uznaniu, udzielił rzeczonemu zgromadzeniu na cele jego subwencyi w kwocie 500 zł. Jednakże zakład ten nie mógłby obecnie zastąpić krajowego zakładu poprawczego, nie posiada bowiem na to potrzebnych ubikacyj; musiałby dopiero na ten cel być rozszerzonym. Dlatego też Wydział krajowy w myśl objawionej wyżej zasady, co do pomieszczenia kobiet ma zamiar wejść w rokowania z rzeczonem zgromadzeniem.

2. Co do „Domu pracy“, utrzymywanego przez Towarzystwo miłosierdzia.

Towarzystwo to jest instytucyą prywatną, powstałą około r. 1880 a ma za zadanie:

a) utrzymywanie osób niezdolnych do pracy z powodu starości lub kalectwa i

b) utrzymywanie izb roboczych i przytulisk dla zdolnych do pracy, którzy albo jej nie mogą znaleść albo nie chcą pracować. Środki utrzymania czerpie ta instytucya z opłat członków (6 zł. rocznie, około 500 członków) z jednorazowych ofiar prywatnych i subwencyj kraju, m. Lwowa i Kasy oszczędności, wreszcie z jałmużny. Towarzystwo dla braku funduszów spełnia tylko pierwotne zadanie, utrzymując głównie starców i podupadłych rzemieślników.

Towarzystwo posiada ku temu celowi realność jednopiątrową z ogrodem warzywnym, położoną we Lwowie przy ul. św. Zofii, którą nabyło za kwotę około 19.000 zł., a stosownie do celu ją urządziwszy, ceni dzisiejszą wartość na sumę 25.000 zł.

W dniu zwiedzenia tego domu zastaliśmy tam stan 47 kobiet i 25 męższyzn, zostających pod nadzorem 6 Sióstr zakonnych św. Józefa i kierownictwem dyrektora. Z powodu braku miejsca w zakładzie tym pomieszczone są tylko kobiety, mężczyźni zaś ulokowani w wynajętym na ten cel sąsiednim domku. Mężczyźni zatrudnieni są: klejeniem worków papierowych, napełnianiem tychże ultramaryną, krajaniem kredy i korzeni, wyrobem pudełek drewnianych i t. p. robotami dla tutejszych firm handlowych, które jednak nie mogą dać powodu do narzekań na konkurencyę. Kobiety znowu zajęte są: praniem bielizny (dla internatu Zmartwychwstańców), naprawianiem bielizny, robią pończochy, drą pierze, gręplują włosień i zatrudnione są wreszcie posługami domowemi i przy kuchni. Dla zachęty otrzymują pracujący premie od zarobku za wykonane roboty a wynoszące dziennie po kilka i kilkanaście centów. Premie te wpisuje się do osobnej dla każdego książeczki i utrzymuje się odpowiedni rachunek. Premią swoją może każdy dowolnie rozporządzać.

Żywność dzienna przytulonych składa się z trzech dań: śniadania (kawa z mlekiem), obiadu złożonego z 1 potrawy z dodatkiem kilku kawałków mięsa, i z wieczerzy (kasza, kartofle i t. p.). Prócz tego zarząd zakładu sprzedaje publiczności marki opiewające na drobne kwoty, które udzielane żebrzącym zamiast pieniędzy upoważniają ich do wymieniania tych marek w zakładzie na stosowną ilość artykułów żywności.

Zamknięcie rachunków Towarzystwa za r. 1889 przedstawia się następująco:

Dochody.

Pozostałość kasowa z r. 1888	241 zł. 73 ct.
Od członków i osób prywatnych	4.037 „ 28 „
Subwencye	1.400 „ — „
Z jałmużny	1.060 „ 86 „
Legaty	86 „ 11 „
Za wykonane roboty	1.256 „ 58 „
Dochód z przedstawienia i wenty na rzecz Domu pracy	1.779 „ 64 „
Razem	9.870 zł. 20 ct.

Wydatki.

Utrzymanie budynku	684 zł. 54 ct.
Koszta administracyi	1.026 „ 29 „
Materyały robocze i narzędzia	644 „ 82 „
Naprawa naczyń i sprzętów	127 „ 15 „
Opał, światło, wydatki kuchenne	465 „ 50 „
Żywność	4.632 „ 51 „
Udziały robotników za pracę	1.380 „ — „
Inne wydatki	596 „ 29 „
Razem	9.557 zł. 10 ct.

Trzymanych było w domu pracy w ciągu roku 1884: mężczyzn 375, kobiet 657.

Otóż jak już wspomnieliśmy, dom ten jest tylko instytucyą prywatną, będącą obecnie tylko przytuliskiem dla starców, kalek lub zubożałych rzemieślników, nie zastępuje on zatem zakładu pracy przymusowej w myśl ustaw z 24 maja 1885 Nr. 89 i 90 dz. u p., przeznaczonego dla osób skazanych przez c. k. sądy za włóczęgostwo i próżniactwo. Ani też w obecnym stanie swoim nie może zastąpić takiego zakładu; nie posiada bowiem ku temu celowi potrzebnych ubikacyj i urządzeń, ani też dla braku przestrzeni gruntowej nie dałby się na ten cel urządzić i rozszerzyć, wreszcie pod względem położenia swojego w mieście i wśród domów prywatnych, nie nadaje się z innych względów ważnych na siedzibę zakładu pracy przymusowej. Dlatego też niniejsza petycya rzeczonego Towarzystwa z uwagi na przytoczone okoliczności nie mogła dać Wydziałowi krajowemu imspulsu do czynienia jakichkolwiek dalszych kroków w kierunku przez Wysoki Sejm wskazanym; mimo to jednak Wydział krajowy uznaje niewątpliwy pożytek tej instytucyi prywatnej, która oddając się li tylko dawaniu przytułku niezdolnym do pracy starcom, kalekom lub zubożałym rzemieślnikom, może w tym względzie równoległe z działaniem krajowych zakładów pracy przymusowej i poprawczych oddawać społeczeństwu pożyteczne usługi.

Takim jest dotychczasowy przebieg sprawy, tyczącej się zakładów pracy przymusowej i poprawczych, których zresztą urządzenie, jako instytucyi dla kraju nowej, ażeby z jednej strony odpowiedziało swojemu właściwemu celowi, z drugiej strony nie naraziło kraju na

zbyt wielkie ofiary, winno być przeprowadzone z pewną oględnością. To też Wydział krajowy, skoro zgromadzi wszelkie dane dla osądzenia sprawy nieodzownie potrzebne, nie omieszka Sejmowi przedłożyć wyczerpującego sprawozdania i odpowiednich swych wniosków, teraz zaś Wysokiemu uprasza.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Niniejsze sprawozdanie Wydziału krajowego przyjmuje się do wiadomości".

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. września 1890.

Marszałek krajowy:
Tarnowski, *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. D. Sawczak, *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Protokół

z posiedzenia ankiety zaproszonej przez Wydział krajowy na dzień 9. kwietnia 1890 w celu zasięgnięcia zdania w sprawie założenia w naszym kraju domów pracy przymusowej i kolonii poprawczej dla nieletnich chłopców.

Obecni:

Przewodniczący: JE. Jan Tarnowski, Marszałek krajowy.

Członkowie ankiety:

J.Wni P. Dr. Damian Sawczak, członek Wydziału krajowego.
„ „ Tadeusz Romanowicz, „ „ „
Wni „ Teofil Mandyczewski c. k. Radca Namiestnictwa.
„ „ Jakób Sokołowski c. k. komisarz pow. Namiestnictwa.
„ „ Dr. Franciszek Hofmokl c. k. radca wyższego Sądu krajowego.
„ „ Franciszek Zdański, c. k, radca dworu i nadprokurator.
„ „ Dr. Tadeusz Pilat, poseł na Sejm kraj. i profesor uniwersytetu.
J.Wny hr. Stanisław Stadnicki delegat c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego.
Wny „ Tadeusz Langie „ „ „ „ „
„ „ Dr. Aleksander Maryański, adwokat krajowy i radny m. Lwowa.
„ „ Andrzej Kochanowski, radny m. Lwowa.
„ „ Stanisław Markiewicz „ „ „
„ „ Ludwik Uruski, radca magistratu m. Lwowa.
„ „ Wielebny ksiądz Stanisław Korzeniowski, proboszcz przy kościele N. P. Maryi Śnieżnej i dyrektor Stowarzyszenia opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie.

Prowądzący pióro, Konstanty Jędrzejowski, asystent konc. Wydziału kraj.

Mimo zaproszenia nie wzięła udziału w ankiecie Izba handlowa i przemysłowa we Lwowie.

Przedmiotem obrad ankiety były następujące pytania:

A) Co do zakładów pracy przymusowej:

1. Ile tych zakładów i w jakich rozmiarach należałoby urządzić;

2. gdzie takowe najodpowiedniej celowi swojemu miałyby być urządzane i stosunkowo z jak najmniejszym kosztem;

3. jakim sposobem skazańcy w interesie poprawy najkorzystniej mogliby być zatrudnieni; przyczem szczególniej baczyć petrzeba na to, ażeby prace skazańców mogły być zużytkowane w taki sposób, iżby pewnym kategoryom opodatkowanych przymysłowców nie dać uzadnionego powodu do narzekań na konkurencyę wytworzoną przez zakłady pracy przymusowej;

4. Czyli przy urządzaniu tych zakładów należy mieć wzgląd i na pomieszczanie kobiet i w jakiej ilości; w szczególności w wypadku twierdzącym, czy nie byłoby wskazanem urządzić dla kobiet raczej osobny zakład; wreszcie

5. Czyli z uwagi na istniejącą pod zarządem Wydziału krajowego „fundacyę nowosądecką“ wynoszącą w kapitale 22. 458 zł. a przeznaczoną na wybudowanie i urządzenie w Nowymsączu domu pracy przymusowej, i pod warunkiem, że strony interesowane zgodziłyby się a c. k. Namiestnictwo, jako najwyższa władza fundacyjna, zezwoliłoby na przekazanie rzeczonego kapitału na urządzenie w Nowym Sączu krajowego zakładu pracy przymusowej, — miasto to nadawałoby się zresztą na siedzibę takiego zakładu.

B) Co do kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców:

1. Gdzie taka kolonia najodpowiedniej celowi swojemu miałaby być w kraju urządzoną;
2. jakiego obszaru gruntowego trzeba na cele tej kolonii.

Po przemówieniu wstępnem JE. p. Marszałek krajowy otwiera posiedzenie o godzinie 11½ przed południem, udzielając głosu referentowi niniejszej sprawy Drowi Sawczakowi.

Dr. Sawczak powołując się na uchwałę Wys. Sejmu z dnia 28. października 1889 oznacza bliżej cel niniejszego zebrania się.

JE. p. Marszałek wnosi przedewszystkiem na przeprowadzenie dyskusyi ogólnej.

Hr. Stadnicki wyraża zdanie, że chwila obecna nie jest stosowną dla wprowadzania w życie zakładów pracy przymusowej, których fundowanie i utrzymanie wymaga wielkich kosztów, a kraj ze względu na niepomyślny stan finansów, nie jest w możności ponosić obecnie takich ofiar. Dopiero po załatwieniu sprawy indemnizacyjnej możnaby o fundowaniu rzeczonych zakładów u nas decydować. Uprasza tedy Wydział krajowy, aby wprawdzie nie porzucał czynności przygotowawczych w tej sprawie, lecz jej gotowej Wysokiemu Sejmowi jeszcze nie przedkładał.

P. Romanowicz zwraca uwagę poprzedniego mowcy, że tu chodzi o opinię fachową. Obmyślenie środków materyalnych będzie zadaniem Wydziału krajowego, komisyi budżetowej i Wys. Sejmu; daje wyjaśnienie o funduszu policyjnym, który będzie musiał być użytym na urządzenie zakładów pracy przymusowej, jeśli Wys. Sejm takowe uchwali. Zresztą nim ta sprawa będzie mogła być wniesioną do Sejmu, upłynie jeszcze wiele czasu. Obecnie należy zatem zostawić stronę finansową na uboczu a przystąpić do rozprawy szczegółowej nad postawionemi pytaniami.

Dr. Maryański wychodzi ze stanowska m. Lwowa, które tu najbardziej jest interesowane. Uważa podniesienie przez hr. Stadnickiego strony materyalnej za ostre; należy łagodniej na tę sprawę się zapatrywać, jeśli się weźmie na uwagę, że do fundacyi zakładów pracy przymusowej przyczyni się skarb państwa dodatkiem 40%, że przez zaprowadzenie tych zakładów zmniejszą się w kraju wydatki na szupaśnictwo a moralność publiczna się podniesie. Wnosi również, aby wejść w rozpoznanie postawionych pytań.

Dr. Pilat sądzi, że hr. Stadnicki nie miał zamiaru odroczenia sprawy. Zwraca uwagę, że zadanie ochrony społeczeństwa od próżniaków i włóczęgów może być w inny sposób wykonane, mianowicie gdy gminy przestrzegać będą służącego im na mocy §. 4. ustawy z dnia 24. maja 1885 Nr. 89 dz. u. p. prawa zmuszania włóczęgów do pracy.

Dr. Sawczak podaje do wiadomości, że okólnikiem z dnia 16. kwietnia 1889 LW. 1.534 do Wydziałów powiatowych wystosowanym, zwrócił Wydział krajowy uwagę gmin na przysługujące im wyżej uprawnienie ustawowe; niewiadomo jednak, czy okólnik ten osiągnął skutek praktyczny. Wreszcie zastanawiał się także Wydział krajowy nad urządzeniem w kraju „chwilowych przytulisk dla podróżujących rzemieślników i zarobników“ (Naturalverpflegsstatio-

nen). Gdy jednak przeciw zaprowadzeniu tych instytucyj w naszym kraju oświadczyły się prawie wszystkie Wydziały powiatowe i Zwierzchności gminne, przeto myśl ta została zaniechaną.

Na tem zakończono dyskusyę ogólną.

JE. p. Marszałek otwiera rozprawę szczegółową.

A) Co do zakładów pracy przymusowej nad pytaniem 1.

Dr. Sawczak przypomina, że Wys. Sejm uchwalił na razie urządzenie zakładów pracy przymusowej ogółem dla 500 skazańców.

JE. p. Marszałek odczytuje uchwałę sejmową.

Ks. Korzeniowski zaznacza, że wedle obliczenia Wydziału krajowego za okres trzechletni byłoby 3.987 indywiduów kwalifikujących się do zatrzymania w zakładach pracy przymusowej, że więc właściwie okazuje się potrzeba ośm takich zakładów; każdy na 500 głów.

Radny Markiewicz uważa urządzenie u nas zakładów pracy przymusowej tylko dla 500 skazańców za szczupłe. Należy urządzić przynajmniej 4 zakłady po 250 głów i dwie kolonie dla nieletnich po 100 głów i rozrzucić je po kraju.

Dr. Pilat. Nie potrzebujemy krępować się ramami uchwały sejmowej. Urządzenie zakładów powinno następować stopniowo; dla próby należy tylko jeden zakład urządzić, a dopiero po uczynionem doświadczeniu dalsze budować. Przemawia za tem najważniejsza dla rozwoju rzeczonych zakładów okoliczność, iż okazałby się prawdopodobnie brak ludzi, do kierownictwa tych zakładów zdolnych.

Dr. Hofmokl podziela zapatrywanie c. k. Namiestnictwa wyrażone w odezwie do Wydziału krajowego wystosowanej, iż dwa takie zakłady byłoby wskazanem urządzić, lecz nie we Lwowie i w Krakowie, tylko jeden we wschodniej a drugi w zachodniej Galicyi, po 500 skazańców, z możnością rozszerzenia później tych zakładów. Nie jest za założeniem jednego tylko zakładu, gdyż z powodu rozmaitości zatrudnień oddawanych tamże skazańców (pochodzących n. p. z okolic górskich a nizin) organizacya i podział pracy w jednym zakładzie byłyby nader utrudnione.

Radca dworu Zdański przyłącza się do zdania poprzedniego mowcy z tym dodatkiem, iżby przy zakładzie było pole i ogród dla zatrudnienia skazańców (jak to jest przy c. k. zakładzie karnym w Stanisławowie, gdzie z tego gospodarstwa jest 1.400 zł. dochodu). — Zresztą oświadcza się za połączeniem domów poprawczych z zakładami pracy przymusowej.

Radny Markiewicz uznaje potrzebę większej liczby zakładów; obstaje przy pierwotnie przez się podanej ilości; sprzeciwia się łączeniu domów poprawczych z zakładami pracy przymusowej. Zgadza się, aby na razie tylko dwa zakłady zaprowadzono, lecz nie w samem mieście Lwowie lub Krakowie, tylko w pobliżu tych miast. Należy zaprowadzić w tych zakładach ogrodnictwo, sadownictwo, pszczelnictwo i ceglarstwo, dla kobiet zaś papiernictwo i sukiennictwo. Wreszcie przy żądaniu dotacyi ze Skarbu państwa trzeba c. k. Rządowi zaznaczyć „że tylko na razie“ żąda się dotacyi na dwa zakłady.

Ks. Korzeniowski uznaje powtórnie potrzebę ośmiu zakładów, lecz na razie trzeba przynajmniej trzy, każdy na 500 głów jako maksymalną cyfrę, powinny być rozmieszczone w kraju równomiernie, a to ze względu na koszta transportu skazańców ze siedzib c. k. Sądów.

Dr. Hofmokl zbija zdanie poprzedniego mowcy, jakoby była potrzebną tak wielka ilość zakładów; byłoby to bowiem zapoznaniem a priori skuteczności zakładów, dla nas niepochlebnem. Sprzeciwia się wnioskom p. Markiewicza, aby oświadczyć c. k. Rządowi, iż na razie żąda się dotacyi tylko na dwa zakłady.

JE. p. Marszałek reasumuje dotychczasowe wnioski; poddaje pod głosowanie poprawkę ks. Korzeniowskiego, która upadła.

P. Romanowicz wnosi dodać, że cyfra 500 skazańców ma być na razie uważana jako minimalna.

Wniosek ten przyjęto i w odpowiedzi na pytanie 1. uchwalono:

„Na razie należy urządzić dwa zakłady pracy przymusowej, każdy na 250 głów, w taki sposób, iżby się dały powiększyć do rozmiarów, mogących pomieścić 500 głów".

JE p. Marszałek otwiera dyskusyę nad pytaniem 2. jednak zwraca uwagę na wypowiedziane już w tym względzie zdania t. j. przez Dr. Hofmokla i radcę dworu Zdańskiego.

Hr. Stadnicki wnosi na traktowanie tego pytania łącznie z pytaniem 5.

P. Romanowicz zauważa, że obecnie nie można dać odpowiedzi na pytanie co do wysokości kosztów urządzenia zakładów. Jest za urządzeniem zakładów w dwóch okręgach apelacyjnych.

Dr. Hofmokl stawia wniosek negatywny, aby nie urządzać tych zakładów ani we Lwowie, ani w Krakowie, bo utrzymanie w tych miastach byłoby drogie i względy zdrowotne i socyalne są temu przeciwne.

Radca dworu Zdański jest za tem, aby zakłady urządzano blisko wielkiego miasta, mianowicie Lwowa, gdyż będą one mogły dostarczać artykułów swojej pracy szpitalom lub innym zakładom. Sprzeciwia się urządzeniu zakładu w Krakowie, a to ze względu na bliskość fortecy, tudzież na istniejące tam zakłady dobroczynne, w szczególności fundacyi „Lubomirskich". Dla zachodniej więc Galicyi należałoby urządzić zakład pracy przymusowej w okolicy Tarnowa. Nie jest za Nowym Sączem, ponieważ takowy leży na krańcu kraju.

Dr. Maryański solidaryzuje się co do Lwowa ze zdaniem p. Zdańskiego. Przypuszcza, że miasto skłoniłoby się do ofiarowania na cel zakładu gruntów miejskich.

Hr. Stadnicki zauważa, że wybór siedzib na zakłady zależy od rezultatu rokowań z gminami. Zgadza się z poprzedniem zapatrywaniem na wykluczenie siedziby tych zakładów w centrum miast Lwowa lub Krakowa.

P. Romanowicz zgadza się, aby zakłady były w pobliżu Lwowa i Krakowa; zwraca uwagę na Nowy Sącz, którego to miasta nie ma powodu wykluczać, gdyż komunikacya jest tam łatwa.

Radny Markiewicz jest za Nowym Sączem: nadmienia, że siedziba zakładu powinna znajdować się w pobliżu garnizonu wojskowego; zaś kolonia rolnicza mogłaby być założona na gruntach m. Lwowa, które gmina byłaby może skłonną ofiarować na ten cel.

Radny Kochanowski oświadcza się za Nowym Sączem.

Komisarz Sokołowski wyjaśnia rzecz o fundacyi Nowosądeckiej, która nie jest jeszcze fundacyą w znaczeniu prawnem; uprasza, by ją wyłączyć dzisiaj z pod obrad.

Dr. Hofmokl jest za Nowym Sączem a przeciwny siedzibom zakładów we Lwowie i w Krakowie. W Nowym Sączu są warsztaty kolejowe, mogące dać pracę i zakładowi. Sądzi, że nie ma ważnych przeszkód do użycia fundacyi Nowosądeckiéj na urządzenie tamże zakładu pracy przymusowej; wątpi zaś czy gmina m. Lwowa da bezinteresownie grunta, trzebaby więc naprzód z nią rokować, a dopiero potem decydować.

Radca Mandyczewski utrzymuje zapatrywanie c. k. Namiestnictwa, że zakłady pracy przymusowej należałoby urządzić we Lwowie i Krakowie, gdzie wszelkie warunki za tem przemawiają; lecz nie w samem centrum tych miast ale w najbliższej okolicy.

Dr. Pilat jest zdania, aby teraz nie oznaczać siedziby owych zakładów. W szczególności nie możliwy prawie zakład w Krakowie, ani też w Nowym Sączu, bo gruntów tam zdaje

się, nie ma. Wnosi zatem, aby zakładów nie urządzać w obrębie miast Lwowa i Krakowa, ani też większych miast prowincyonalnych.

Dr. Hofmokl wyraża zapatrywanie, aby powiedzieć tylko, że zakłady te mają być urządzone we wschodniej i zachodniej Galicyi i że ankieta doradza Wydziałowi krajowemu, ażeby w celu wyszukania siedzib wdrożył badania i rokowania za pośrednictwem Wydziałów powiatowych.

Dr. Maryański przypuszcza, że gmina m. Lwowa ofiarowałaby grunta na cele kolonii rolniczej.

Dr. Sawczak objaśniając pytanie 2. i 5. oświadcza się za blizką okolicą m. Lwowa i Krakowa; wreszcie zwraca uwagę, że tu chodzi o zasadę, czy urządzić zakłady pracy przymusowej blisko wielkiego miasta czy też na prowincyi.

Dr. Pilat wnosi, aby zakładów nie urządzać w obrębie miast Lwowa i Krakowa.

P. Romanowicz zgadza się z tym wnioskiem, dodając, że bliższe oznaczenie miejsca pozostawia ankieta do zbadania i rokowania Wydziałowi krajowemu.

J. E. hr. Marszałek zestawia wyłonione wnioski i poddaje je pod głosowanie.

Na pytanie 2. uchwalono więc następującą odpowiedź:

„Zakłady te należy urządzić we wschodniej i zachodniej części „kraju, jednakowoż z wykluczeniem obrębu czyli centrum miast Lwowa „i Krakowa. Bliższe oznaczenie miejsca pozostawia ankieta do zbadania „i przeprowadzenia rokowań Wydziałowi krajowemu".

Przystąpiono do rozpatrywania pytania 3.

J. E. hr. Marszałek daje głos p. Markiewiczowi.

Radny Markiewicz pragnie, aby przy każdym zakładzie było 20—30 morgów gruntu dla uprawy ogrodnictwa, sadownictwa i pszczelnictwa, obok przemysłowego zatrudnienia skazańców.

Radca dworu Zdański zgadza się z tem, jednak sądzi, że zakłady te winny mieć charakter przemysłowy, a to ze względu na zatrudnienie skazańców w zimie, powinny więc być zaprowadzone wszystkie rzemiosła a tylko posiłkowo rolnictwo.

Dr. Hofmokl zwraca uwagę na cel zakładów. Stawia wniosek, aby były wykluczone zatrudnienia fabryczne, a natomiast aby uprawiano zajęcia należące do przemysłu domowego, jako to: tkactwo, stolarstwo, kołodziejstwo, szewstwo etc. z wykluczeniem rolnictwa w całem słowa tego znaczeniu

Ks. Korzeniowski oświadcza się za rolnictwem a właściwie za zajęciem przemysłowo-rolniczem. Rzemiosła zaś takie tylko należy uprawiać, które są potrzebne dla gospodarstwa rolnego, jak: ciesielstwo, kołodziejstwo, kowalstwo i t. d.

Hr. Stadnicki przypuszcza, że procent rolników t. j. takich, którzyby w przyszłości — po opuszczeniu zakładu — rolnictwem się trudnili, będzie najmniejszym. Zaznacza, że zatrudnienie powinno mieć charakter przeważnie przemysłowy, nie wykluczając przeto zupełnie i prac około roli.

P. Langie przyłącza się do zapatrywania hr. Stadnickiego, jednak z tym dodatkiem, aby i ogrodnictwo uprawiać, gdyż zatrudnienie to nie tylko, że wywiera korzystny wpływ moralny na poprawę skazańców, ale i pod względem materyalnym jest wskazane. Oprócz tego można skazańców wysyłać do robót melioracyjnych i regulacyjnych; zresztą jest w zasadzie przeciwnym kolonii rolniczej w ścisłem tego słowa znaczeniu.

P. Romanowicz oświadcza się za rolnictwem t. j. za ciężką skazańców pracą, którą uważać należy także za karę. Skazańcy mogą być nadto używani do robót melioracyjnych i regulacyjnych; zresztą zakładom tym należy dać charakter przemysłowo-rolniczy.

Dr. Pilat zgadza się z poprzedniem zdaniem. Jednak wzgląd techniczny przemawia przeciw rolnictwu we właściwem słowa znaczeniu; ogrodnictwo jest wskazanem i zakład powinien mieć na ten cel stosowny obszar gruntowy. Skazańcy fizycznie uzdolnieni powinni być używani do robót melioracyjnych, regulacyjnych; innym skazańcom trzeba dać takie zajęcia przemysłowe, któreby im mogły dostarczyć w przyszłości środków do utrzymania.

Radca dworu Zdański zgadza się z Drem Pilatem; zastrzega się jednak, aby uprawiać zboże i t. d. lecz tylko jarzyny na potrzeby zakładu.

Radny Markiewicz rozumie tu tylko rolnictwo przemysłowe i obstaje przy pierwotnem swem zdaniu.

Dr. Hofmokl nie jest za ciężką pracą, bo ta nie ma być karą, lecz tylko środkiem poprawy dla skazańca.

P. Langie zauważa, że przydzielanie pracy będzie należało do kierownika zakładu i tu nie da się postawić reguła. Sprzeciwia się użyciu terminu rolnictwo przemysłowe, do którego należy uprawa cykoryi, roślin aptecznych i innych fabrycznych.

J. E. hr. Marszałek zamyka dyskusyę, formułuje wnioski i poddaje je pod głosowanie, którego rezultatem następująca uchwała:

„Przy każdym zakładzie powinien być znaczniejszy obszar „gruntu dla uprawy ogrodowej Obok tego skazańcy fizycznie uzdolnieni „winni być używani do robót melioracyjnych, regulacyi wód, zabudo„wania potoków górskich, kopania rowów, kanałów i t. d. poza obrębem „zakładu i pod stosownym nadzorem. Dla skazańców, których w sposób „poprzednio wskazany użyć nie można, winny być zaprowadzone zajęcia „przemysłowe takie, które po wyjściu ich z zakładu będą sami mogli „dalej prowadzić, zatem zajęcia niefabryczne".

J. E. hr. Marszałek otwiera rozprawę nad pytaniem 4.

Radca dworu Zdański jest za urządzeniem dla kobiet osobnych zakładów. Wnosi na przeprowadzenie rokowań: a) z c. k, Rządem, czyby nie zechciał pomieszczać pewną ilość kobiet w c. k. zakładzie karnym św. Maryi Magdaleny we Lwowie, b) tudzież w tym samym kierunku z zakładem św. Teresy we Lwowie.

Ks. Korzeniowski przyłącza się do tego wniosku.

Dr. Sawczak nadmienia o treści petycyi zakładu św. Teresy wniesionej do Wys. Sejmu a Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazanej. Objaśnia dodatkowo pytanie co do kobiet i oświadcza się za osobnym zakładem dla nich.

Radny Markiewicz sądzi, że możnaby utworzyć zakład dla kobiet w Nowym Sączu z pomocą fundacyi Nowosądeckiej.

Hr. Stadnicki sprzeciwia się wnioskowi p. Markiewicza, dodając że na razie należy w ogólności pozostać tylko przy dwóch zakładach.

J. E. hr. Marszałek formułuje wnioski, a po przeprowadzonem głosowaniu zapadła nad pytaniem 4. następująca uchwała:

„Dla kobiet należy postarać się o osobne pomieszczenie. W tym „celu wskazanem jest przeprowadzenie rokowań: a) z c. k. Rządem, czyby „nie zechciał pomieszczać pewnej ilości kobiet w c. k. zakładzie „karnym św. Maryi Magdaleny we Lwowie; b) tudzież tej samej treści „rokowań z zakładem św. Teresy we Lwowie".

Przystąpiono do dyskusyi na pytaniem 5

J. E. hr. Marszałek udziela głosu p. Romanowiczowi.

P. Romanowicz wnosi, aby Wydział krajowy przeprowadził rokowania z dotyczącemi stronami w celu zużytkowania „fundacyi Nowosądeckiej“ na rzecz zakładów pracy przymusowej.

J. E. hr. Marszałek. Gdy nikt głosu nie żądał, poddaje wniosek p. Romanowicza pod głosowanie, który uzyskał też następującą uchwałę:

„Ankieta doradza Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził rokowania z dotyczącemi stronami w celu zużytkowania kapitału „fundacyi Nowosądeckiej“ na rzecz zakładów pracy przymusowej“.

Poczem przystąpiono do rozprawy nad urządzeniem **kolonii poprawczej** dla nieletnich chłopców.

JE. p. Marszałek otwiera rozprawę.

Radca dworu Zdański jest zdania, aby osobnych kolonii dla nieletnich nie urządzać, lecz tylko oddziały przy zakładach pracy przymusowej zaprowadzić.

P. Romanowicz jest stanowczo przeciwny takiemu połączeniu, a to z uwagi na zły wpływ moralny wywierany na nieletnich przez starszych skazańców. Kolonie te powinny przyjść jak najrychlej do skutku, jako niezbędnie potrzebne, i należy oświadczyć się za niemi stanowczo.

P. Langie. Nie należy łączyć oddziałów dla nieletnich z zakładami pracy przymusowej, a to nietylko z powodów moralnych; bo takiemu połączeniu sprzeciwia się także odrębność systemu poprawy dla nieletnich. Zaleca więc urządzenie kolonii na wzór Studzienieckiej i uważa tę sprawę za nader pilną.

Radca dworu Zdański cofa swój wniosek co do rzeczonego łączenia.

Ks. Korzeniowski podziela w zupełności zdanie p. Romanowicza nadmieniając że kolonie te dadzą się urządzić tanim kosztem a winny mieć przeważnie charakter rolniczy.

Dr. Hofmokl przyłącza się również do zdania p. Romanowicza; uważa urządzenie kolonii dla nieletnich za gwałtowną potrzebę i to w okolicy m. Lwowa.

Radca dworu Zdański jest przeciwny, aby kolonie urządzać w bliskości miast, lecz jak najdalej od nich.

P. Langie. tak samo się zapatruje; kolonia winna być urządzoną jak najdalej od miast, zupełnie na uboczu, sama dla siebie.

Radny Markiewicz zauważa, że w tym względzie możnaby się udać do ofiarności miast i gmin.

Kolonię trzeba urządzić na wsi, co da się urzeczywistnić z mniejszym nakładem.

Ks. Korzeniowski wnosi, ażeby zaznaczyć w uchwale, iż system urządzenia kolonii powinien opierać się także na uwzględnieniu nauki szkolnej.

JE. p. Marszałek wyjaśnia zbędność tego dodatku, który się rozumie sam przez się; a gdy Korzeniowski swój wniosek cofnął, po przeprowadzeniu głosowania nad objawionymi wyżej wnioskami, zapadła następująca uchwała:

1. „Ankieta uznaje niezbędną potrzebę przystąpienia już w najbliższym czasie do założenia osobnej kolonii poprawczej dla nieletnich chłopców, z charakterem przeważnie rolniczym, nie wykluczając zatrudnień rzemieślniczych“.

2 „Kolonia taka powinna być umieszczona o ile możności w znaczniejszem oddaleniu od miast, w okolicy zdrowej nadającej się dobrze do gospodarstwa ogrodniczego.

3. „Bliższe oznaczenie miejsca pozostawia ankieta do zbadania i przeprowadzenia rokowań Wydziałowi krajowemu“.

Tym sposobem więc przedmiot obrad ankiety został wyczerpany; przeto JE. p. Marszałek dziękując obecnym za wzięcie udziału w dzisiejszem posiedzeniu, zamyka je o godzinie 3. popołudniu.

Na tem protokół zakończono.

We Lwowie dnia 9. kwietnia 1890.

Marszałek krajowy:
***Tarnowski**, w. r.*

***Tadeusz Romanowicz**, w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

***Dr. D. Sawczak**, w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

***Konstanty Jędrzejowski**, w. r.*
asystent konc. Wydz. kraj.

Alegat 2 do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 13721/890.

Odpis

pisma Izby handlowej i przemysłowej w Brodach z dnia 4 kwietnia 1890 L. 589. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Podpisana Izba została zawezwaną szanowną odezwą z dnia 14 marca r. b. l. 47075 do objawienia opinii względem projektu urządzenia w kraju naszym zakładów pracy przymusowej i pożytecznych zatrudnień dla skazańców bez uszczerbku dla przemysłu Izba wita to przesięwzięcie Wysokiego Wydziału krajowego jako dzieło humanizmu, zdolne ludzi oddanych próżniactwu, zgniliźnie i zbrodniom, pozyskać dla pracy, wdrożyć ich na tory rzetelnego i pilnego sposobu zarobkowania. Najwięcej materjału dla takich zakładów przymusowej pracy dostarczają miasta, w których się włuczy tłuszcza przestępców wstrętna do pracy i byłoby obowiązkiem tych miast, dostarczać w miary możności gruntów lub gotowych realności. Izba zaproponowała by w wschodniej części Galicyi Brody do założenia zakładu pracy przymusowej i poprawczej, gdyż gmina była by wstanie dostarczyć bezpłatnie gruntu i gdzie siły pracy, materjały budowlane i wiktuały dla skazańców są tanie. Jeżeli wyroby skazańców mają być zużytkowane w taki sposób, żeby nie przyczyniły uszczerbku przemysłowi, który ma oprocentować wielkie kapitały i opłacać wielkie podatki, wówczas zakłady przymusowej pracy musiałyby przyjąć charakter pewnego rodzaju szkół przemysłowych, w których ci, którzy żadnego rzemiosła się wcale nie uczyli albo niedostatecznie sobie takowe przyswoili, mogli się dokładnie nauczyć rzemiosła, któreby dla nich później się stało źródłem uczciwego zarobku. Szewstwo, krawiectwo, koszykarstwo, stolarstwo, są polecenia godne dla mężczyzn, zaś przędzenie, tkactwo, szycie, koronkarstwo, wyrób kopert i szczotek byłoby stosownem zatrudnieniem dla kobiet,

nadto mogłyby być w tych zakładach produkowane polepszone narzędzia rolnicze i utensylia ogrodnicze.

Wszystkie te wyroby mogłyby być korzystnie sprzedawane na miejscu a w razie potrzeby i w kraju. W każdym razie osiągniętoby ten cel, że zatrzymany w zakładzie niegodziwiec stałby się człowiekiem użytecznym i zdolnym do zarobkowania i chwasty ze społeczeństwa ludzkiego w miarę możności wyrugowaneby zostały. Przy urządzeniu takich zakładów pracy przymusowej należałoby mieć na względzie oddzielne umieszczenie dla kobiet, bo wtedy nadzór byłby ułatwiony a praca ujednostajniona. Co zię tyczy kolonij poprawczych rolniczo-rzemieślniczych dla nieletnich chłopców to Izba temu projektowi z wielu względów tylko przyklasnąć może, gdyż młodzi ludzie mniej jeszcze zepsuci powinni być zdala trzymani od wyrafinowanych i w kale zgnilizny ugrzęzłych zbrodniarzy, aby łatwiej mogli zostać wprowadzeni na drogę moralnego i pracowitego życia. Według zdania Izby byłoby Podole galicyjskie najodpowiedniejszem do tego celu miejscem. O wielkości powierzchni gruntu Wysoki Wydział krajowy najlepiej sam sobie zrobi wyobrażenie. Izba miema, że zdołała odpowiedzieć na wszystkie ogólne i szczególne pytania i oświadcza się Wysokiemu Wydziałowi krajowemu na wypadek potrzeby w sprawie tego filantropijnego projektu zawsze gotową do wszelkich dalszych usług.

D. u. s.

Alegat 3 do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 14.561/890.

Odpis

odezwy c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie z dnia 15 kwietnia 1890 L. 5190. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odnośnie do szacownej odezwy Swietnego Wydziału krajowego z dnia 14 marca 1890 r. l. 47075 względem udzielenia opinii w sprawie założenia domu pracy przymusowej, tudzież kolonii poprawczej rolniczo-przemysłowej dla nieletnich chłopców, c. k. Sąd krajowy wyższy ma zaszczyt na podniesione w tej odezwie kwestye wyrazić swoje zapatrywanie a mianowicie:

ad A co do zakładów pracy przymusowej — na pytanie 1:

Daty przestawione w sprawozdaniu Świetnego Wydziału krajowego złożonemu Sejmowi krajowemu oraz uwaga na przepis §. 9 ustawy z dnia. 24 maja 1885 Nr. 90 co do czasokresu trzymania skazańców w zakładzie pracy przymusowej wskazują na potrzebę urządzenia dwóch męskich takich zakładów i jednego kobiecego, a do męskich umieszczenia przynajmiej 250, a kobiecego przynajmiej 200 ludzi. Mianowicie należałoby z powodu zachodzącej potrzeby ustanowienia innego wcale dozoru nad kobietami i po części innego rodzaju ich zatrudnienia urządzić odrębny zakład pracy przymusowej dla tychże, zaś dla mężczyzn z uwagi na rozległość kraju, tudzież że w mniejszych zakładach dozór może być ściślejszy — urządzić dwa takie zakłady.

2. Zaleca się ze względu na rozległość kraju jeden męski zakład urządzić w zachodniej, a jeden we wschodniej Galicyi. Do urządzenia takiego zakładu w zachodniej Galicyi nadawałoby się w pierwszym rzędzie miasto Nowy Sącz, a to ze względu na łatwiejszą sposobność do należytego zatrudnienia skazańców i prawie środkowe położenie tego miasta na związku sieci kolejowej, zaś co do miejscowości, którąby była najstosowniejszą do utworzenia zakładu tego we wschodniej Galicyi, tutejszy sąd krajowy wyższy, niema danych do wyrobienia sobie uzasadnionego w tym względzie zdania. Wreszcie co do zakładu kobiecego konieczność pośrodkowego położenia przemawiałaby za uwzględnieniem takowego w pobliżu miasta Jarosławia lub Rzeszowa.

3. W zakładach męskich należałoby skazańców fizycznie uzdolnionych w porze letniej używać pod należytym dozorem po za zakładem do robót przy zabudowaniu górskich potoków i zalesianiu, przy regulacyi rzek i przy robotach melioracyjnych, zaś w porze zimowej używać tychże, tudzież skazańców nieusposobionych do powyższych prac letnich, ostatnich przez cały rok w samym zakładzie do wyrobów przemysłu domowego, któreby zaspakajały własne potrzeby zakładu, jako to wyrób płótna grubego i sukna gunkowego, wyroby narzędzi i naczyń drewnianych, wyroby szewskie i krawieckie, gdyż wytwory takiej pracy nie mogą spowodować konkurencyi zagrażającej opodatkowaniu.

Wreszcie w zakładzie kobiecym mogłyby skazane w podobny sposób być do robót właściwych kobiecych, jak do przędzenia włókna i wełny, szycia bielizny, przeważnie dla zakładów pracy, szycia worków i t. p. użyte, zaś w szczególności w porze letniej fizycznie uzdatnione mogłyby być wynajmywane do robót w ogrodach i pobliskich polach do sadzenia, plewienia, okopywania pod odpowiednim nadzorem, wszakże postanowienia co do rodzaju i sposobu zatrudnienia skazańców, oraz pod jakiemi ostrożnościami mogą być użyci po za zakładem, należałoby już w ślad § 11 ust. z dnia 24 maja 1885 r. Nr. 90 Dpp. do atrybucyj tych zakładów.

4. Na pytanie w tym ustępie zawarte wyrażono zapatrywanie pod 1 i 2.

5. Również co do tego pytania wyrażono już zapatrywanie pod 2 a tutaj nadmienia się jedynie, że istnienie fundacyi Nowosądeckiej na wybudowanie i urządzenie w Nowym Sączu domu pracy przymusowej tem bardziej przemawia za utworzeniem tego zakładu w tem mieście.

ad B. Co do kolonii poprawczej rolniczo-przemysłowej dla nieletnich chłopców Sąd krajowy wyższy nie ma danych do ocenienia, gdzieby takie kolonie najodpowiedniej celowi swemu mogły być w kraju urządzone, tudzież — jakiego obszaru gruntowego trzebaby na cele takich kolonij.

D. u. s.

Alegat 4. do Sprawozdania Wydziału krajowego L. 14561/1890.

Odpis

odezwy c. k. Nadprokuratoryi państwa w Krakowie z dnia 6. maja 1890 l. 1184. do Wydziału krajowego we Lwowie.

W odpowiedzi na szacowną odezwę z dnia 14. marca 1890 l. 47075 mam zaszczyt udzielić Świetnemu Wydziałowi w sprawie urządzenia zakładów pracy przymusowej i kolonij poprawczych dla nieletnich skazańców w tutejszym kraju następującą opinię:

ad A. Co do zakładów pracy przymusowej:

1. Wychodząc z założenia przez Świetny Wydział za zasadą przyjętego, że na razie rozmiary zakładów pracy przymusowej mają być ograniczone na umieszczenie 500 skazańców, zakładów takich należy urządzić w naszym kraju co najmniej dwa. Za liczbą tą przemawia już sam podział terytoryalny kraju na dwa okręgi sądowe, następnie znaczna liczba skazańców, w końcu i rozległość kraju.

Rozmiary każdego z tych dwóch zakładów należy zastosować do obszaru każdego z pomienionych okręgów sądowych i liczby skazańców a to w ten sposób, aby zakład dla okręgu sądu krajowego wyższego we Lwowie mógł pomieścić 300, zaś zakład dla okręgu sądu krajowego wyższego w Krakowie 200 skazańców.

Że z góry oznaczoną liczbę 500 skazańców rozdzielić wypada na dwa zakłady, wypływa to już z samego przeznaczenia zakładu, który winien leczyć wstręt do pracy u skazańców i działać w ogóle poprawczo na tychże; aby to osiągnąć należy skazańców tak pod względem ich zachowania się jak też zatrudnienia należycie dozorować, zaś dozór taki może być wtedy skutecznym, jeżeli się on rozciąga na mniejszą liczbę osób; za większą liczbą zakładów i umieszczeniem mniejszej liczby skazańców w jednym zakładzie, przemawia jeszcze i ta okoliczność, że zatrudnienie większej liczby skazańców jednej okolicy, może spotęgować konkurencyę, podczas, gdy praca mniejszej liczby skazańców w pewnej okolicy zupełnie nie dałaby się odczuwać klasie rzemieślniczej lub zarobkującej;

ad 2. i 5. Zakłady przymusowej pracy powinny być urządzone o ile możności w środku terytoryum dla którego mają służyć, tudzież w okolicy, gdzieby można łatwiej i odpowiedniej skazańców zatrudnić, wreszcie w miejscu, z którem komunikacya byłaby dogodną i ułatwioną.

Miejsce do urządzenia takiego zakładu w zupełności nadającem się jest miasto Nowy Sącz, leży ono bowiem prawie w środku okręgu sądu krajowego wyższego w Krakowie, ma bezpośrednie, dogodne i szybkie połączenie ze wszystkiemi sądami kolegialnemi, zkąd właśnie skazańcy będą transportowanymi, zaś dwie rzeki Dunajec i Poprad, tudzież wielkie obszary lasów tej okolicy mogą dostarczyć zajęcia skazańcom przy regulacyi rzek i pielęgnowaniu kultury leśnej, w końcu za miejscowością tą przemawiają także stosunki finansowe, gdyż tak budowa jak też utrzymanie zakładu będzie tutaj znacznie tańszem, niżli w innej miejscowości, ostatecznie należy także mieć na względzie dość znaczną fundacyę na ten cel przeznaczoną i do tej miejscowości przyznaną.

3. Skazańców należałoby zatrudniać nie tylko w samym zakładzie, lecz także i po za takowym, zatrudnienie jednakże winno być tego rodzaju, by wyrobami przez nich uskute-

cznionymi i w ogóle pracą skazańców nie robiono szkodliwej konkurencyi klasie rzemieślniczej lub też utrzymującej się z zarobku.

W zakładzie samym należy zużywać siły robocze skazańców do wyrabiania grubego płótna, sukna z owczej wełny, narzędzi gospodarczych, naczynia drewnianego, wreszcie do wyrobów wyplatanych ze słomy, lub wyklejanych z papieru, po za zakładem mogą skazańcy być użytymi do regulacyi rzek, robót melioracyjnych i zalesienia wydmisk, według potrzeby także do robót polnych, jednakże nie za bardzo niskiem wynagrodzeniem, aby w ten sposób nie potęgować konkurencyi.

ad 4. Pomieszczenie w zakładach takich również i kobiet byłoby mniej odpowiedniem już to ze względu, że ostatnie inaczej musiałyby być zatrudnionemi i dla nich osobny nadzór o ile możności kobiecy winien być ustanowiony, dla tego zaleconem być musi urządzenie osobnego zakładu dla kobiet, a ze względu ua mniejszą liczbę skazańców tej płci, tylko jednego takiego zakładu na cały kraj i to o ile możności w środku, do czego miasta Przemyśl lub Jarosław zupełnie mogłyby się nadawać.

Ad B. Co do kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców, to z uwagi, że tylko jedna taka kolonia na cały kraj ma być urządzoną, miasto Przemyśl lub Jarosław, a względnie okolice tych miast winny być pod rozwagę wzięte ze względu na środkowe położenie tych miast w kraju, ile że najbliższa okolica tych miast posiada wszelkie warunki potrzebne do założenia i utrzymania takiej kolonii.

Kwestya oznaczenia, chociażby w przybliżeniu, potrzebnego na urządzenie takiej kolonii obszaru gruntowego, z powodu strony wyłącznie technicznej, usuwa się z pod rozpoznania c. k. Nadprokuratoryi.

D. u. s.

Alegat 5. do Sprawozdania Wydziału krajowego l. 14561/1890.

Odpis

odezwy Izby handlowo-przemysłowej w Krakowie z dnia 18. czerwca 1890 l. 594. do Wydziału krajowego we Lwowie.

W załatwieniu szacownej odezwy z dnia 14. marca b. r. l. 47075 Izba handlowo-przemysłowa ma zaszczyt oświadczyć, że urządzenie tak zakładów pracy przymusowej jak i kolonij poprawczych dla nieletnich przestępców uważa jako wielce pożądane i dla tego należałoby dążyć do spiesznego urzeczywistnienia tych zbawiennych projektów. Urządzenie domów pracy przymusowej uważamy wszakże jako rzecz naglejszą, bo oddziaływającą od razu na stosunki obecne i dla tego sądzimy, że w każdym razie działanie od tego rozpocząćby należało. Zużytkowanie na ten cel fundacyi w Nowym-Sączu byłoby odpowiednie, ponieważ fundacya ta jest za szczupłą, aby w niedalekiej przyszłości odpowiedzieć mogła samoistnie celowi, a miasto Sącz, w którem w ostatnich czasach c. k. koleje państwowe urządziły wielkie warsztaty, nadaje się do urządzenia takiego domu pracy przymusowej.

Co do sposobu zatrudnienia przytrzymanych, to należałoby zatrudniać ich robotami, którymby się później na wolności z nadzieją powodzenia oddawać mogli, a pomijać przemysłowości takie, któremi się już zajmuje znaczna ilość wolnych robotników, jak n. p. szewstwo i krawiectwo. Zakłady takie należałoby w pierwszej linii urządzić dla mężczyzn, a w miarę funduszów przystąpić później do urządzenia osobnych zakładów dla kobiet, co do miejscowości zaś, to najwłaściwiej urządzać takowe w miastach średnich t. j. dawniejszych obwodowych, gdzie koszta utrzymania nie będą znaczne, a zbyt wyrobów więcej ułatwiony niż w małych mieścinach. Miasta zaś wielkie jak Lwów i Kraków, w których właśnie gromadzą się liczne zastępy indywiduów dla porządku społecznego niebezpiecznych, uważalibyśmy jako mniej odpowiednie do urządzenia domów pracy przymusowej.

Zresztą zastrzegamy sobie objawić nasze zdanie, skoro sporządzonym będzie projekt szczegółowy.

D. u. s.

Alegat 6. do Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego L. 14.561/90.

O d p i s

sprawozdania Magistratu stoł. król. miasta Krakowa z dnia 19. czerwca 1890. L. 15740/90. do Wydziału krajowego we Lwowie.

Odpowiadając na wysoki reskrypt z dnia 14. marca b. r. L. 47.075 Magistrat ma zaszczyt objawić swe zdanie jak następuje:

A) Co do zakładów pracy przymusowej:

Ad 1. Na razie należałoby najmniej dwa zakłady urządzić i to każdy przynajmniej na 500 skazańców.

Ad 2. Zakłady te mogą być korzystnie urządzone w którejkolwiek miejscowości, jeden w Galicyi wschodniej, drugi w zachodniej, byleby tylko miejscowość ta położona była blisko stacyi kolejowej i była siedzibą garnizonu wojskowego.

Okolice górskie przedstawiając mniejsze koszta zakupna gruntów i budowy; a także i najodpowiedniejsze są celowi, jak to zostanie wykazanem ad 3.

Ad 3. Skazańcy najkorzystniej mogliby być zatrudnieni jedną lub drugą gałęzią przemysłu krajowego, który w ostatnich czasach budzić się zaczyna, a dla którego nie ma dotąd fabryk, ani też rozwiniętych warsztatów, wskutekczego i nie byłoby powodu do robienia opodatkowanym przemysłowcom konkurencyi. Wyroby z drzewa, żelaza, słomy, koszykarskie, tkackie i t. p. jednem słowem wyroby, dla których rynkiem zbytu są bazary krajowe szczególniejby się tu nadawały. Wzgląd ten tem więcej na uwagę zasługuje, że z jednej strony możnaby pod-

nieść w danym kierunku przemysł krajowy, z drugiej zaś skazańcy mogliby się wyuczyć przemysłu, którym następnie po opuszczeniu zakładu, jako przemysłem domowym, mogliby się trudnić. Gdyby zakład był założony w okolicy Krakowa, szczególniej nadawałoby się dlań koszykarstwo, które dzisiaj na wielką skalę wyzyskują spekulanci najętemi siłami zwykłych więźniów odsiadujących karę.

Ad 4. Co się tyczy zakładów dla kobiet, to korzystniejszemby było dla celu poprawy, aby zakłady takie mogły być urządzone oddzielnie i to w obrębie miast większych, na razie we Lwowie i Krakowie. Każdy taki zakład należałoby urządzić przynajmniej na 100 skazańców. Gdy jak doświadczenie poucza, największego kontyngensu indywidyów tego rodzaju dostarcza klasa sług, a w ogóle indywidyów, czyto wskutek braku rodziny, czy wskutek złego wychowania wykolejonych, przeto tu najwięcej wpłynąćby mógł na poprawę kierunek religijno-moralny, objęty przez Siostry Miłosierdzia i dlatego najkorzystniej byłoby, aby tego rodzaju zakłady założone być mogły przy rzeczonych zgromadzeniach zakonnych.

W miastach większych i o pracę dla takich zakładów łatwiej; możnaby urządzić w nich wielkie szwalnie, darcie pierza, wyrób pończoch i szkarpetek, reperacye i pralnie bielizny i t. p. Obok tych zajęć najkorzystniejszym byłby ten kierunek, aby skazanki można przysposobić na dobre sługi, kucharki, praczki i t. p.

Ad 5. Ze względu na to, co wyżej przytoczono ad 2. miasto Nowy Sącz szczególniej kwalikowaćby się mogło na zakład dla mężczyzn.

B) Co do kolonij poprawczych rolniczo-rzemieślniczych dla nieletnich chłopców:

Ad 1. Kolonie tego rodzaju należałoby osobne założyć dla wyuczenia rolnictwa, osobne zaś dla wyuczenia rzemiosł, wedle materyału do nich się kwalifikującego. Kolonie rolnicze najkorzystniej byłoby założyć przy istniejących w kraju szkołach rolniczych. Z tych nieletnich przestępców możnaby wyrobić dobrych kandydatów na ekonomów, karbowych, gumienuych i t. p. Kolonie rzemieślnicze zaś racyonalnie i z pożytkiem mogłyby być założoue po większych miastach.

Celem ich powinno być dokładne wyuczenie rzemiosła skazańca i to takiego, do którego on najwięcej okazuje ochoty, lub też takiego, którego on się już zaczął uczyć przed popełnieniem wykroczenia przeciw ustawom.

Praca tych indywidyów mogłaby być bardzo dobrze wyzyskaną przez skontraktowanych majstrów rękodzielniczych i tylko na ten wypadek zakłady te nie dałyby powodu do narzekań na konkurencyę.

Wychowanek zakładu po uwolnieniu z niego znalazłby jako czeladnik gotowe zajęcie a będąc przez pewien przeciąg lat przysposobiony do moralnego i porządnego życia, nie tak prędko popadłby znowu na drogę wykroczeń.

Rodzaj takiej kolonii dobrowolnej istnieje faktycznie w Krakowie pod opieką ks. Siemaszki i bardzo dobrze się rozwija.

Ad 2. Wobec poglądu rozwiniętego ad 1. odpada odpowiedź co do obszaru gruntowego dla kolonij rolniczych; co do kolonij rzemieślniczych, na razie należałoby założyć ich dwie we Lwowie i Krakowie, każdą na 100 chłopców, a dwupiątrowa kamienica o 20 metrach frontu mogłaby taki zakład pomieścić

Zresztą co do Krakowa cennych dat w tym względzie mógłby dostarczyć na podstawie praktyki ks. Siemaszko, oraz brat Albert III. zakonu św. Franciszka, który zajmuje się opieką nad najniższym proletaryatem w mieście Krakowie.

W końcu zwrócić jeszcze należy uwagę na to, że za czasów byłej rzeczypospolitej krakowskiej wysyłano przestępców do robót w kopalniach węgla w Jaworzniu, że przeto może by było wskazanem założenie krajowego zakładu przymusowej pracy, albo zakładu poprawczego w pobliżu kopalń olejów ziemnych, albo węgla, celem zatrudnienia przestępców przy robotach górniczych.

D. u. s.

Aleg. 7. do Sprawozdania Wydziału krajowego L. 14.561/1890.

Sprawozdanie

Dra Damiana Sawczaka o wyniku studyów dokonanych wskutek polecenia Wys. Wydziału krajowego z dnia 15. i 25. kwietnia 1890 l. 13.721. i 16.697.

Wysoki Wydziale krajowy!

W wykonaniu poleceń Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 15. i 25. kwietnia r. b. L. 13.721 i 16.697 niżej podpisani mają zaszczyt złożyć niniejszem sprawozdanie o wyniku studyów dokonanych na miejscu nad urządzeniem zakładów pracy przymusowej i poprawczych, istniejących w Niższej Austryi i na Morawach tudzież kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców w Studzieńcu w Królestwie polskiem. Jakkolwiek polecenie Wys. Wydziału krajowego odnosiło się tylko do zbadania urządzeń zakładu pracy przymusowej w Bernie morawskiem, zaś w Niższej Austryi w Korneuburgu i w Wiener Neudorf, to jednak po zwidzeniu rzeczonych zakładów przekonaliśmy się o niedostateczności dotychczasowych studyów naszych, uważając za rzecz konieczną zbadać jeszcze urządzenie zakładu pracy przymusowej w Znajmie (na Morawach) i zakładu poprawczego dla nieletnich chłopców i dziewcząt w Eggenburgu (w Niższej Austryi).

Do tych nadprogramowych studyów skłoniła nas bowiem ta okoliczność, że zakład pracy przymusowej w Bernie co do urządzenia swojego, o czem mowa na właściwem miejscu, w żadnym prawie kierunku nie może stanowić jakiegoś wzoru; zaś zwidzenie zakładu poprawczego w Eggenburgu zalecił nam w szczególności referent niższo austr. Wydziału krajowego; — zresztą było to wskazane ze względu na zaprowadzić się mającą u nas w pierwszym rzędzie podobną instytucyę.

Sprawozdanie nasze ułożyliśmy na podstawie dostarczonych nam materyałów i własnych spostrzeżeń w ten sposób, że opisując urządzenie każdego z będących w mowie zakładów, rozpoczynamy rzecz krótkim wstępem, w którym podajemy cyfrę kosztów budowy i urządzenia tudzież datę wejścia zakładu w życie, poczem za pomocą załączonych planów i szkiców przedstawiamy wprzód jego urządzenie techniczne, po tem statut i regulamin domowy, więc stosowany w zakładzie system poprawy, wreszcie kreślimy obraz administracyi zakładu, obejmujący nietylko daty świadczące o ruchu skazańców i o moralnej skuteczności zakładu, ale także cyfry

dające w rezultacie wyobrażenie, o ile zakład sam przez się utrzymać się może, a jakiej ofiary ze strony kraju wymaga. Zakończamy zaś sprawozdanie nasze dołączeniem niektórych statutów, regulaminów, instrukcyj, druków manipulacyjnych, wreszcie uwag, które bądźto nasunęły nam się skutkiem własnych spostrzeżeń, lub też podane nam zostały przez kierownika zakładu na mocy nabytego doświadczenia. Wreszcie mamy zaszczyt oznajmić Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, że rachunki z udzielonych nam rozporządzeniami z dnia 25 kwietnia i 22 lipca r. b. do L. 16.697 i 31.021 zaliczek, złożyliśmy w formie partykularzy kosztów podróży i dyet do L. 35.456 i 35.457/90 dołączając tamże dziennik podróży.

We Lwowie dnia 26. sierpnia 1890.

Sawczak, *w. r.*

Konstanty Jędrzejowski, *w. r.*
asystent konceptowy.

I. Niższa Austrya.

W Arcyksięstwie niższoaustryackiem istnieją obecnie trzy zakłady pracy przymusowej i poprawcze, w których trzymane są osoby, ukarane w myśl ustaw z 24. maja 1885 nr. 89. i 90. Dz. p. p. przez c. k. sądy za włóczęgostwo i próżniactwo.

Pierwszy z tych zakładów w Korneuburgu przeznaczony dla trzymania skazańców płci męskiej w wieku wyżej lat 18, tudzież nieletnich chłopców w wieku od 14—18 lat, a mogący pomieścić pierwszych w ilości 1.000 głów, zaś drugich 200, wszedł w życie z dniem 27. czerwca 1887. Koszta budowy i urządzenia wewnętrznego zakładu wraz z wydatkami na urządzenie własnej gazewni, murowanej stajni na nierogaciznę i własnej piekarni wynosiły kwotę 692.486 zł. 14 ct., do której pokrycia c. k. rząd przyczynił się sumą 370.000 zł., miejscowa gmina ofiarowała bezpłatnie plac pod budowę, resztę zaś pokrył kraj.

Zakład poprawczy w Eggenburgu dla nieletnich obojga płci w wieku od 8—14 lat, obliczony na 200 chłopców i 200 dziewcząt, wszedł w życie z dniem 4. lutego 1888, a koszta budowy i wewnętrznego urządzenia zakładu wynosiły kwotę 258.672 zł. 12 ct., do których pokrycia rząd przyczynił się kwotą 40.000 zł., zaś miejscowa gmina kwotą 10.000 zł. i bezpłatnem dostarczeniem 10 morgów gruntu, resztę pokrył kraj.

Wreszcie kobiety, w myśl powołanych ustaw skazane, trzymane są w c. k. zakładzie karnym w Wiener Neudorf o którym będzie mowa na właściwem miejscu.

1. Zakład pracy przymusowej i poprawczy w Korneuburgu.

Zakład ten leży za miastem odosobniony, otoczony murem, własnymi ogrodami i polami. Załączony plan okazuje główne części składowe budynków zakładowych, przy czem zauważamy, że nieletni skazańcy są oddzielnie pomieszczeni w osobnem skrzydle 2-piątrowem o 9 sypialniach, 1 sali szkolnej i 6 pracowniach. Skrzydło 3-piątrowe dla starszych skazańców zawiera 48 sypialń i 8 pracowni.

W każdej sypialni znajduje się po 21 łóżek żelaznych ze skrzyneczkami na przechowywanie szczotek i t. p. drobnych przedmiotów.

Obok sypialń na każdem piątrze znajdują się izby strażników. Dwupiątrowy budynek administracyjny mieści kuchnię zakładową, składy, piwnice, tudzież pomieszkania i kancelarye urzędników zakładowych. Areszty o 48 celach mieszczą się w osobnym budynku dwupiątrowym, tożsamo szpital o 48 łóżkach. Budynek warsztatowy zawiera 7 pracowni i 1 izbę strażniczą, zaś zabudowanie gospodarcze, piekarnię i stajnie, tudzież odosobnione chlewy na nierogaciznę. W ogólności zakład ten z wodociągami na wielkie rozmiary i wygodnie, urządzony za kosztownie, posiada nadto własnego pola 42 morgów, z tego 4 morgi przeznaczone na ogród pod uprawę warzywa, szkółki wiśniowej i wina amerykańskiego, wreszcie dzierżawi zakład od gminy miasta Korneuburga 24 morgów łoziny.

Statut i porządek domowy w zakładzie obowiązujący.

Cel zakładów.

Niższoaustryacki krajowy zakład pracy przymusowej ma na celu oddane tamże osoby płci męskiej wprawiać do odpowiedniej pracy, zapoznać je z wartością pracy i przez to obudzić w nich chęć do pracy.

Zadaniem zaś zakładu poprawczego jest staranie o moralne i religijne wychowanie nieletnich chłopców w wieku lat 14—18 tamże oddanych, jakoteż o wyuczenie zatrudnienia ich zdolnościom odpowiedniego, a mogącego zabezpieczyć im w przyszłości utrzymanie.

Warunki przyjęcia.

Które osoby płci męskiej i pod jakimi warunkami mogą być oddane do zakładu pracy przymusowej lub poprawczego i tamże zatrzymane, postanawiają odnośne obowiązujące ustawy, obecnie ustawy z 24. maja 1885 nr. 89. i 90. Dz. p. p.

Każdy nowo przyjęty skazaniec musi poddać się dokładnemu zbadaniu swojej osoby i odzienia, wedle potrzeby musi się oczyścić i wykąpać, głowę i brodę ostrzydz, poczem otrzymuje ubranie zakładowe.

Własna jego odzież i bielizna, jakoteż wszelkie inne przedmioty, których posiadanie nie zostało skazańcowi wyraźnie dozwolonem, zostaje mu odebrane i urzędownie przechowane.

Zatrzymani w zakładzie pracy przymusowej otrzymują nazwę „skazańców“, w zakładzie poprawczym „poprawieńców“.

Kierownictwo i zarząd.

Najwyższe kierownictwo i zarząd tak zakładu pracy przymusowej jak i poprawczego przysłuża Wydziałowi krajowemu, nieuwłaczając w tym względzie wpływowi administracyi państwa z ustawy wynikającemu.

Miejscowe kierownictwo i zarząd obydwóch zakładów sprawuje dyrektor, któremu do pomocy przydani są są potrzebni urzędnicy w liczbie przez Sejm ustanowionej.

Tak dyrektora jak i resztę urzędników mianuje Wydział krajowy, są oni urzędnikami krajowymi, mają prawo do poborów przez Sejm systemizowanych, i podlegają ustanowie służbowej urzędników krajowych obowiązującej.

Nominacya dyrektora wymaga zatwierdzenia ze strony administracyi państwowej.

Duszpasterstwo.

W celu sprawowania duszpasterstwa dla katolickich skazańców i korygendów, jakoteż dla udzielania korygendom nauki katolickiej religii ustanowiony jest kapelan domowy za wynagrodzeniem rocznem przez Sejm wyznaczonem.

O sprawowanie duszpasterstwa jakoteż udzielanie nauki religii skazańcom i korygendom, którzy nie są wyznania rzymsko-katolickiego, ma się postarać Wydział krajowy w porozumieniu z przełożeństwem dotyczącego wyznania.

Skazańcy katolicy, którzy skutkiem choroby nie są przeszkodzeni lub w pojedynczych wypadkach zwolnieni przez dyrektora, mają być kolejno (oddziałami) obecni codziennie odprawującej się służbie Bożej.

Skazańcy niekatolicy mają podczas katolickiej służby Bożej pozostać w swoich pracowniach pod dozorem.

W czasie służby Bożej mają się skazańcy zachowywać nabożnie.

Lekarz.

Dla udzielania chorym skazańcom i korygendom porady lekarskiej, jakoteż dla czuwania w ogólności nad stanem zdrowotnym zakładu, ustanowiony jest lekarz za rocznem wynagrodzeniem przez Sejm wyznaczonem.

Nauczyciel.

W celu udzielania nauki w przedmiotach szkoły ludowej korygendom jej potrzebującym, będą przyjęci jeden lub więcej nauczycieli za wynagrodzeniem rocznem przez Sejm wyznaczonem.

Werkmistrze.

Dla nauczania skazańców i korygendów w rozmaitych gałęziach pracy, jakoteż dla bezpośredniego nadzorowania ich prac, mają być ze stanu dozorców i straży użyci uzdolnieni do tego werkmistrze.

Dozór wewnętrzny.

Dozór wewnętrzny składa się z 2 nadzorców, 10 dozorców, 1 komendanta straży i 107 strażników.

Nadzorcy, dozorcy i komendant straży są krajowymi sługami i jako tacy mają prawo do pensyi wedle norm dla sług obowiązujących.

Pracownia i sypialnie.

Każdy skazaniec jakoteż korygend ma sobie przydzieloną pewną robotę, jakoteż pracownię i sypialnię.

Odzież skazańców i korygendów.

Odzież skazańców i korygendów składa się:

W zimie: z czapki, kurtki, kaftanika i spodni i to u skazańców z szarego, u korygendów z brunatnego sukna

W lecie: z czapki, dwóch kurtek i dwóch par spodni, a to: u skazańców z jasno popielatego u korygendów z brunatnego drelichu.

Prócz tego otrzymuje każdy:

3 pary onuczek, 3 koszule, 3 par gaci, 3 małe chustki na szyję, 4 chustki do nosa, 2 ręczniki, 1 parę trzewików, potrzebny sprzęt do czyszczenia, łyżkę, nóż i widelec, miseczkę na jadło, kubek do picia i wedle potrzeby dwa fartuchy.

Wszystkie przedmioty opatrzone są jednym i tym samym numerem.

Pościel skazańców i korygendów.

Pościel każdego skazańca i korygenda składa się: z siennika, z poduszki słomianej, trzech prześcieradeł i dwóch koców.

Czyszczenie jakoteż naprawianie bielizny i odzieży.

Pranie bielizny tak dla skazańców jak i korygendów uskuteczniają tylko skazańcy, zaś naprawianie bielizny jak i odzieży odbywa się tak za pomocą skazańców jak i korygendów.

Żywienie skazańców, korygendów i straży, jakoteż dostarczanie potrzebnych ku temu artykułów.

Żywienie skazańców, korygendów i straży odbywa się we własnym zarządzie.

Artykuły, potrzebne dla sporządzenia żywności wytwarzają się o ile możności we własnym zarządzie. Artykuły które albo nie dadzą się wytworzyć we własnym zarządzie, albo też w niedostatecznej ilości, nabywa się albo przez dostawę, lub przez zakupno, wedle tego, jak który sposób nabycia okaże się dla funduszu kraj. korzystniejszym.

Wymiar żywności dla skazańców, korygendów i straży.

Chleba i innej żywności otrzymują zdrowi skazańcy i korygendzi tyle tylko, ile potrzeba dla utrzymania ich życia, zdrowia i zdolności do pracy.

Wedle tego otrzymuje każdy zdrowy skazaniec:

Rano: 84 dkg. chleba i 0·75 litra zupy lub 7 dkg. słoniny.

W południe a mianowicie:

w poniedziałek, kaszę jaglaną,
we wtorek, fasolę,
we środę, kartofle,
we czwartek, groch,
w piątek, soczewicę lub kluski,
w sobotę, kwaśną kapustę z kartoflami.

Każde danie omaszczone i po 1 litrze a w niedzielę: mięsa 14 dkg., w stanie zgotowanym i 1 litr kwaśnej kapusty lub knedel ważący 12 dkgr.

Wymiar żywności dla chorych skazańców i korygendów pozostawia się uznaniu lekarza.

Strażnik otrzymuje codziennie 84 dkgr. chleba żytnego, rano na śniadanie 0·35 ltr. kawy z 1 bułką, na obiad 0·35 ltr. zupy, 140 gr. mięsa wołowego, 0·70 ltr. jarzyny i codziennie 1 litr piwa lub $^1/_2$ litra wina.

Zatrudnienie skazańców i korygendów w zakładzie i poza obrębem tegoż.

Zatrudnienie skazańców i korygendów odbywa się częścią we własnym zarządzie, częścią przez przedsiębiorców, częścią też przez wzywanie ich jako robotników przy gospodarstwach wiejskich, lub też jako najemników dziennych przy budowach.

W żadnym razie nie wolno używać skazańców do robót maszynowych ani też wydzierżawiać ich pracę przedsiębiorcom w takich gałęziach przemysłu fabrycznego, które w ustawodawstwie przemysłowym jako rzemiosła są oznaczone.

Dla robót wykonywanych we własnym zarządzie dostarcza fundusz krajowy potrzebne narzędzia, przyrządy i t. d. jakoteż surowiec.

Wzselkie potrzebne dla zakładów krajowych roboty, o ile takowe przez zakład pracy przymusowej i poprawczy mogą być zrobione, uskuteczniają skazańcy.

Do robót po za murami zakładu czy to dla celów samego zakładu lub też w interesie osób trzecich są używani i to pod odpowiednim nadzorem i w grupach liczących przynajmniej 10 ludzi tacy tylko skazańcy, i korygendzi, których ani nie można podejrzywać o ucieczkę, ani też przez swoje zachowanie się nie stali się niegodnymi przywileju użycia ich po za obrębem zakładu. Skazańcy i korygendzi używani poza obrębem zakładu mają o ile możności wracać zawsze na południe do zakładu i przy każdem przybyciu do zakładu i wyjściu zeń poddani być dokładnej rewizyi. Gdyby użycie skazańców lub korygendów po za obrębem zakładu miało mieć miejsce w taki sposób, że oni musieliby także przez noc pozostawać poza zakładem, to na ten wypadek powinien dyrektor zasięgnąć zezwolenia Wydziału krajowego, jakoteż zawiadomić o tem c. k. polityczną władzę powiatową.

Wymiar pracy skazańcom i korygendom.

Przy przydzielaniu pracy należy o ile możności mieć wzgląd na zdolność i dotychczasowe zatrudnienie skazańca. Każdemu skazańcowi, o ile właściwość zatrudnienia na to pozwoli, wymierza się pewien dzienny zakres pracy, który oznacza dyrektor po porozumieniu się z dotyczącym werkmistrzem, biorąc za podstawę to, co może przecięciowo wykonać zdrowy i świadomy pracy robotnik i mając na względzie stan zdrowia skazańca.

Wymiar pracy ma być taki, ażeby mógł być wykonanym tylko z natężeniem sił.

Przy zatrudnieniach, których istota nie pozwala wyznaczyć pewnego zakresu dziennej pracy, dzielą się skazańcy wedle stopnia ich zręczności i osobistych sił na klasy, i ma każdy pojedynczy to świadczyć, co inny tej klasy zwyczajnie i przy największej pilności wykonać może. Początkującym nie wymierza się pewnego oznaczonego zakresu pracy i w pewnym oznaczonym czasie. Kontroluje się jednak odpowiednio wykonaną przez nich codzienną pracę i okazaną przy tem zdolność i pilność.

Wykonanie pewnego działu pracy w krótszym czasie niż oznaczono, nie zwalnia skazańca od pracy, owszem tenże mimo ukończenia wymierzonej mu roboty, obowiązany jest dalej pilnie pracować przez cały ustanowiony czas pracy.

Czas trwania pracy.

Praca rozpoczyna się w dniach roboczych w miesącach listopadzie, grudniu, styczniu, lutym i marcu o 6-ej godzinie w innych miesiącach o 5 godzinie rano i trwa przez cały rok do godziny 8 wieczorem, z zastrzeżeniem czasu ustanowionego przez regulamin domowy na spoczynek i wytchnienie, odwiedzanie kościoła i naukę. Wyjątek stanowią ci skazańcy lub korygendzi, którym przedzielono pewne szczególne innego uregulowania czasn wymagające zatrudnienie np. w kuchni, w pralni, szpitalu i t. p. Dla tych zajęć oznacza dyrektor początek i koniec.

W czasie zatrudnienia mają skazańcy pracować nieprzerwanie, pilnie i starannie. Nie wolno im bez pozwolenia wydalać się z miejsca pracy ani też z pracowni. Skązańców okazujących opieszałość w pracy należy w drodze dyscyplinarnej ukarać i każda tego rodzaju kara ma być obostrzoną przez odpowiednie zmiejszenie wiktu. W godzinach wolnych mają skazańcy się zajmować czytaniem lub przysłuchiwać się czytaniu towarzysza lub innemi pożytecznemi rzeczami.

Porządek dzienny.

W lecie o godzinie 4-ej, w zimie o 5-ej daje się dzwonkiem znak do wstawania. Skazańcy mają natychmiast z łóżka wstać, myć się, czesać, całkowicie ubrać i łóżko uporządkować; po czem odmawiają modlitwę poranną. Po opuszczeniu przez skazańców sypialń rozdaje się im chleb. W godzinę po wstaniu rozpoczyna się praca i trwa do 11-ej godziny.

Od 11 do 11½ obiad.

Przed i po jedzeniu odmawiają skazańcy głośno stosowną modlitwę.

Od 11½ do 12½ przechadzka.

O 12½ rozpoczyna się na nowo praca i trwa w lecie do 7 — w zimie do 6 ej godziny wieczór Robotnicy w polu mają w lecie pracować do 8-ej godziny.

Od 7 do 8-ej godziny w lecie odbywa się przechadzka. Ci skazańcy którzy są zatrudnieni w polu lub jako dzienni robotnicy nie idą na przechadzkę.

W zimie mają skazańcy od 7 do 8 godziny wieczór dalej pracować.

Po ukończeniu roboty dziennej mają skazańcy uporządkować materyał roboczy i narzędzia, poczem odmówić głośno modlitwę wieczorną. Następnie prowadzi się skazańców do sypialń, gdzie mają się udać na spoczynek i od wszelkich dalszych rozmów się powstrzymać.

W niedzielę i święta ma być w regule ten sam porządek dzienny zachowany.

Na nabożeństwo uczęszczają skazańcy oddziałami i tylko w godzinach porannych. W niedziele i święta są obowiązani do pracy tylko skazańcy do robót domowych użyci. Innym skazańcom wolno jest, lecz w obecności dotyczącego werkmistrza, zajmować się zwyczajną swą robotą.

Zarobek i premie skazańców i korygendów.

Skazańcy i korygendzi nie mają żadnej pretensyi do wynagrodzenia za swoje prace, z których przychód wpływa do kasy zakładowej. Dla obudzenia w nich jednak pilności i po odbytym czasie nauki, przypisuje się na ich korzyść pewna premia, wtedy gdy pracą swoją zarobili ową kwotę, jaką Wydział krajowy zawsze co roku naprzód ustanawia jako dzienną taksę utrzymania.

Jako koszta utrzymania uważa się przypadające codziennie za głowę wydatki na żywność, odzież, nocleg, opał i oświetlenie pracowni i sypialni. Wysokość tej premii oznacza Wydział krajowy przynajmiej na jedno półrocze z góry, jednak skazańcy i korygendzi nie mają nigdy prawa także w ciągu tego okresu żądać, ażeby to zarządzenie pozostało niezmienione.

Użycie premii.

Z premii swojej może skazaniec lub korygend jedną połowę użyć na swój osobisty użytek, albo za zezwoleniem dyrektora na wsparcie krewnych lub na inne dozwolone cele. Drugą połowę premii przechowuje się i dopiero przy uwolnieniu z zakładu skazańcowi się oddaje. Premie skazańca lub korygenda odpowiadają zresztą za szkody wyrządzone przezeń w cudzej własności ze złośliwości lub niedbalstwa i mogą być w tym celu w zupełności lub w części użytemi.

Z połowy premii pozostawionej skazańcowi na jego osobisty użytek w zakładzie, lub też ze środków prywatnych, może on użyć na zakupno sobie 56 dgr. białego chleba, 50 gr. masła lub słoniny i 100 gr. sera Wolno także skazańcowi kupić sobie dziennie 40 gr. tytoniu, jakoteż za zezwoleniem dyrektora $3^1/_2$ dcl. wina lub 7 dl. piwa.

Na powyższy użytek nie może skazaniec tygodniowo więcej wydać jak 70 ct.

Dnie i sposób rozdziału ubocznych użytków oznacza dyrektor.

Opał i światło.

W zimie opala się we dnie pracownie, wieczorem sypialnie, jakoteż inne do służby zakładu należące lokale jak kancelarye, izby strażnicze i t. p. Podwórza, sypialnie, izby chorych, następnie izby strażnicze, schody i korytarze są w nocy oświetlone.

Podział skazańców i korygendów.

Tak skazańcy jak i korygendzi są ze względu na prowadzenie się podzieleni na 3 klasy, różniące się od siebie odznakami. Każdy nowoprzyjęty skazaniec lub korygend zostaje wcielony do klasy trzeciej i w miarę swojej pilności, zdatności i moralnego prowadzenia się przechodzi do drugiej i pierwszej klasy. Posuwanie skazańca lub korygenda z niższej do wyższej klasy postanawia na wniosek dyrektora komisya domowa co miesiąc się odbywająca.

Przesadzenie skazańca lub korygenda z wyższej do niższej klasy może dyrektor każdego czasu za karę zarządzić, jeśli zastosowanie łagodniejszych kar dyscyplinarnych pozostało bezowocnem.

Uwolnienie skazańca z zakładu może przy zachowaniu postanowień ustawy z 24. maja 1885. Nr. 90 Dz. p p. dopiero wtedy nastąpić, jeżeli skazaniec był już w I. klasie i zachowywał się wedle regulaminu domowego.

Postępowanie z chorymi skazańcami lub korygendami.

Chorzy skazańcy lub korygendzi mają być umieszczeni w szpitalu zakładowym i tam leczeni. Jednak skazańcy i korygendzi dotknięci zaraźliwemi chorobami, muszą być w taki sposób odosobnieni, ażeby o ile możności choroba nie była rozwleczoną. Gdy skazaniec czuje

się chorym, ma natychmiast uwiadomić o tem dozorcę. Kto chorobę zataja lub ją udaje, będzie surowo karany. Gdy skazaniec w nocy zachoruje, ma wzywać pomocy dzwonkiem w sypialni się znajdującym. Dzwonienie bez potrzeby będzie karane.

Grzebanie skazańca lub korygenda.

Gdy skazaniec lub korygend w zakładzie umrze, ma go się odziać w czystą koszulę, przenieść do trupiarni, tam przez 48 godzin pozostawić, poczem przez kapelana domowego ma być błogosławiony i na cmentarzu miejscowym w sposób najprostszy pochowany.

Koszta pogrzebu mają być pokryte z zaoszczędzonej połowy premii zmarłego, a gdyby takowa nie wystarczyła, z funduszu krajowego. Resztę z zaoszczędzonej premii po pokryciu wydatków na pogrzeb należy przesłać urzędowi pertraktującemu spadek.

Ucieczka skazańca lub korygenda.

W razie ucieczki skazańca lub korygenda zawiadamia się o tem c. k. Namiestnictwo, Wydział krajowy, polityczną władzę powiatową, dyrekcyę policyi we Wiedniu i najbliższy posterunek żandarmeryi, udzielając trzem ostatnim opis osoby. Ten, z czyjej winy lub niedbalstwa ucieczka nastąpiła lub ułatwioną była, ulega najsurowszej odpowiedzialności. Każde usiłowanie ucieczki i jej ułatwianie będzie jak najostrzej karane. Każdy skazaniec ma obowiązek o spostrzeżonem przez się przzygotowaniu do ucieczki donieść najbliższemu organowi dozorczemu; w razie zaniedbania tego obowiązku będzie nietylko surowo ukarany, ale także do III. klasy przesadzony, ewentualnie w tejże dłużej trzymany.

Wykonywanie władzy dyscyplinarnej.

Władzę dyscyplinarną nad skazańcami i korygendami wykonuje dyrektor lub zastępca wybrany przezeń z grona urzędników zakładowych, a to wedle istniejących przepisów prawnych, obecnie wedle rozp. c, k. Ministerstwa spraw wew. z 4. lipca 1860, Nr. 173. Dz. u. p. i wedle ustawy z 15. listopada 1867, Nr. 132. Dz. u p. Wedle tejże ustawy będą karane w drodze dyscyplinarnej wszelkie uchybienia względem regulaminu domowego, jakoteż popełnienie wszelkich czynów karygodnych, oznaczonych w powszechnej ustawie karnej jako przekroczenia i przewinienia i to nie tylko u bezpośredniego sprawcy, ale też u tego, który do czynu zachęcał, współdziałał albo też o czynie bezprawnym nie doniósł lub takowy zataił.

Kary są następujące:

1. Nagana na osobności lub wobec innych skazańców,
2. czasowe odjęcie ubocznych użytków lub innych przywilejów,
3. odjęcie ciepłego śniadania,
4. przydzielenie do pracy nieprzyjemnej, cięższej lub dającej mniejszą premię,
5. przesadzenie z wyższej do niższej klasy,
6. post o chlebie i wodzie,
7. więzy,
8. twarde łoże,
9. areszt osobny i
10. samotne zamknięcie w ciemnej celi.

Z każdą karą łączy się zawsze odjęcie ubocznych użytków, przywileju pisania i odbierania listów, przyjmowania odwiedzin, jakoteż wyłączenie od wspólnej przechadzki.

Zażalenie przeciw karze nie ma skutku odwlekającego. Jeżeli skazaniec zbrodnię popełni, oddaje go się c. k. sądowi, jednak po odbyciu kary ma być znowu do zakładu oddany. Takich skazańców po powrocie należy uważać jako zbiegłych.

Dotycząca instrukcya służbowa poucza w jaki sposób i w jakim zakresie wykonuje dyrektor władzę dyscyplinarną nad personalem dozorczym i strażniczym.

Komisya domowa.

Komisya domowa składa się z delegata c. k. Namiestnictwa jako komisarza, z delegata Wydziału krajowego, dyrektora zakładu, kapelana i lekarza zakładowego.

Komisya ta zbiera się przynajmniej raz w miesiącu, wgląda w uwagi poczynione w protokole kar, rozstrzyga prośby i zażalenia skazańców lub korygendów, jakoteż na wniosek dyrektora przydziela pojedynczych skazańców lub korygendów do różnych klas i stawia c. k. komisyi krajowej wnioski na uwolnienie dotyczących z zakładu.

Uwolnienie skazańców lub korygendów.

W dniu uwolnienia zostaje skazaniec lub korygend zaopatrzony w potrzebną odzież, bądźto we własną, lub gdyby takowa była bezużyteczną, a przynależni skazańca nie byli obowiązani jej dostarczyć, na koszt funduszu krajowego Zarazem zostaje uwolnionemu za potwierdzeniem odbioru wręczoną zaoszczędzona połowa premii.

Co do postępowania z uwolnionymi skazańcami lub korygendami obowiązują postanowienia rozp. minist. z 15. czerwca 1860 L. 18.795 i 15. czerwca 1866 L. 3.136.

Z uwolnieniem skazańca lub korygenda ustaje zakres działania zakładu nad nim.

Użycie siły wojskowej.

W ogólności dla dozorowania skazańców i korygendów, jakoteż dla utrzymania spokoju i porządku w zakładzie, winien dyrektor przy odpowiednim podziale służby obchodzić się istniejącym personalem dozorczym i strażniczym. W owych rzadkich jednak wypadkach, w których dyrektor wedle instrukcyi służbowej uprawniony lub obowiązany jest zażądać pomocy wojska, wynikłe z użycia tej siły koszta ponieść ma fundusz krajowy. W każdym razie należy zakład połączyć za pomocą telefonu z koszarami wojskowemi.

Regulamin domowy.

Każdy z zakładów ma swój osobny porządek domowy. Takowy ma być odczytany i objaśniony każdemu nowo przyjętemu skazańcowi i korygendowi. Nadto w każdej pracowni i sypialni umieszczony jest stale jeden dwukrotny egzemplarz tego regulaminu.

Skazańcy i korygendzi mają być pomieszczeni zupełnie oddzielnie, nie tylko w sypialniach i pracowniach dotyczącego oddziału zakładowego, lecz zupełne ich odosobnienie należy przeprowadzać z całą dokładnością i w innych ubikacyach oddziałowych, jakoteż poza obrębem takowych w kaplicy, warsztatach, w szpitalu, na podwórzach i t. d. i jak najusilniej powstrzymywać jakiekolwiek usiłowanie ze strony skazańców lub korygendów dla wzajemnego zetknięcia się.

Ruch na wolnem powietrzu odbywa się w zimie raz na dzień, w lecie dwa razy i to na podwórzu. Czas trwania przechadzki oznacza dyrektor. Od przechadzki nie może się wyłączać bez pozwolenia dyrektora żaden skazaniec.

Listy pisać i odbierać może skazaniec tylko za zezwoleniem dyrektora. Wszystkie listy do skazańca nadeszłe, jakoteż przezeń wysyłane mają być przedkładane dyrektorowi dla przeglądnięcia i widymowania. Listy nie mogą zawierać czegoś nieprzyzwoitego lub niestosownego, w przeciwnym bowiem razie zostają zniszczone. Odwiedziny może przyjmować skazaniec tylko ze strony swoich krewnych i to za zezwoleniem dyrektora i jeśli krewni ci zażywają dobrej sławy i przyzwoite życie prowadzą. Odwiedziny te, mogące trwać nie dłużej jak kwadrans

a powtarzać się dopiero po upływie pewnego czasu, mają się odbywać w obecności dozorcy, przyczem nie molno się posługiwać mową, której dozorca nie rozumie.

W godzinach wolnych będą wydawane skazańcom na ich prośby książki do czytania z biblioteki zakładowej.

Palenie tytoniu dozwolonom jest skazańcom tylko podczas przechadzki, zakazanem zaś bezwarunkowo w sypialniach. Skazańcy obowiązani są słuchać bezwarunkowo urzędników zakładowych, dozorców i strażników i zachowywać się wobec nich skromnie i z uszanowaniem. Skazańcy winni każdego urzędnika zakładowego, gdy wchodzi do pracowni, przez powstanie, gdy go zaś spotkają w domu lub poza domem przez zdjęcie czapki pozdrowić. Co do dozorców i strażników z powodu ciągłego z nimi obcowania ma to pozdrowienie wprawdzie być zaniechanem, to jednak przemawiając do nich, mają skazańcy używać słowa „pan“. Do posterunków mówić nie wolno skazańcom, chyba, że niebezpieczeństwo jakie grozi.

W pracowni i sypialni ustanawia dyrektor jednego skazańca jako dozorcę. Tenże ma czuwać nad porządkiem i czystością, a inni skazancy mają stosować się do jego zarządzeń. Również obowiązani są wszyscy skazańcy przydzieleni do jakiejś pracy, czy to w zakładzie, czy poza obrębem tegoż, ze względu na sposób pracy stosować się do wskazówek przedsiębiorców i ich werkmistrzów i tym osobom uszanowanie okazywać.

Wolno jest skazańcom obcować ze swoimi towarzyszami w izbach i podczas pracy. Jednakże podczas służby Bożej nie powinni wcale mówić, zaś podczas roboty tylko o tyle o ile tego nieodzownie wymaga robota.

Wzbronionem jest jak najostrzej każdemu skazańcowi porozumiewać się ze skazańcami innych pracowni ustnie, pisemnie lub przez pośredników. W szczególności najsurowiej będzie ukarane usiłowanie skazańca ku porozumieniu się z korygendem.

W obcowaniu z towarzyszami w izbach i podczas pracy zakazuje się najostrzej wszelkich hałaśliwych zabaw, opowiadań o popełnionych czynach karygodnych, wszelkich łajań i obelg, kłótni, sporów i bójek.

Jeśli skazaniec dozna obrazy ze strony drugiego lub w ogólności pokrzywdzenia, to ma się żalić przed swoimi przełożonymi.

Nie wolno także skazańcom niczego między sobą kupować, sprzedawać, mieniać, pożyczać, czynić lub odbierać podarunki.

Ze światem zewnętrznym wolno skazańcom stykać się tylko o tyle, o ile na to dyrektor zezwoli. Zakazuje się bezwarunkowo zawiązywania z kimkolwiek poza obrębem zakładu tajnych stosunków. Do obcych a nawet osób urzędowych zakład zwiedzających można przemawiać tylko za zezwoleniem obecnego urzędnika lub dozorcy. Obowiązkiem jest każdego skazańca zawsze i wszędzie, czy to w zakładzie czy poza obrębem tegoż, zachowywać się spokojnie i przyzwoicie. Krzyczenie, śpiewanie, gwizdanie, hałasowanie, łażenie po oknach i sprzętach w lokalach zakładowych, podsłuchiwanie i pukanie do ścian i drzwi, gnuśne wyleganie się we dnie jest surowo zakazane. W szczególności gwałty, opory i gromadzenia się będą bezwzględnie karane i wedle okoliczności bronią przytłumione.

Żaden skazaniec nie może posiadać co innego nad to, co mu zakład do użytku dał. Niemniej zakazuje się jakikolwiek przedmiot z miejsca pracy i t. d. nieprawnie do sypialni zabierać lub ze sypialni wynosić, z zewnątrz do zakładu przemycać lub z zakładu wynosić. Rzeczy znalezione mają być natychmiast oddane przełożonemu, ofiarowane podarunki nieprzyjęte a dobroczyńca do dyrektora odesłany.

Ilekroć przełożony uważa za stosowne przedsięwziąć rewizyę osoby, ma się takowej każdy skazaniec bez oporu poddać.

Przedmioty znalezione u skazańca w nieprawnem posiadaniu przypadają zakładowi, o ile trzecim osobom nie służy do nich prawo, a dotyczący będzie prócz tego jak najsurowiej ukarany.

Skazańcy mają utrzymywać swe ciało zawsze w czystości, codziennie twarz i ręce czysto umyć, jakoteż włosy należycie uczesać. Ci, którzy mają do czynienia z robotą brudzącą, muszą we dnie częściej twarz i ręce myć a wedle potrzeby i włosy czyścić. Kąpiel odbywa się co miesiąc, golenie co tygodnia a strzyżenie włosów co drugi miesiąc. Bielizna ma się zmieniać w regule raz na tydzień, pościel raz na miesiąc. Skazańcy mają zachowywać we wszelkich ubikacyach zakładowych jak największą czystość, swoje suknie, obuwie, łóżko, sprzęty, książki, narzędzia, materyały robocze i t. d. utrzymywać czysto i unikać starannie każdego uszkodzenia tych przedmiotów jakoteż budynków. Obowiązkiem każdego skazańca jest codziennie rano swoją odzież i obuwie czyścić i swoje łóżko uporządkować. Skazaniec odpowiedzialnym jest za każdą zawinioną szkodę i stratę powierzonych mu rzeczy i oprócz tego będzie jeszcze jak najsurowiej ukaranym.

Ilekroć skazaniec swoją pracownię opuszcza, musi być całkowicie i porządnie ubrany. Idąc winien się poruszać szybkim krokiem a na rozkaz przełożonego, by się zatrzymał, spokojnie stanąć. Wałęsanie się bezcelowe po korytarzach i podwórzach jest surowo wzbronione.

Jeśli skazaniec ma jaką prośbę do dyrektora zakładu, to zawiadawia o tem dozorcę i prosi o przedstawienie go do raportu. Dyrektor ma odbywać codziennie rano o oznaczonej godzinie raport, przy którym mają być przedłożone wszelkie doniesienia, zażalenia i prośby. Przy raporcie ma skazaniec wszystko należycie przedstawić, powstrzymać się od wszelkiej gwałtowności, nalegania i wyczekiwać orzeczenia spokojnie. Gdy skazaniec czuje się zarządzeniem dyrektora pokrzywdzonym, może prosić o przedstawienie go komisyi domowej. Nieuzasadnione lub ze złośliwości wniesione skargi, jakoteż notorycznie fałszywe doniesienia przeciw służbie, straży i innym osobom będą karane.

Instrukcya służbowa.

Instrukcye służbowe wydane w myśl powyższego statutu i regulaminu domowego dla dyrektora, urzędników zakładowych, kapelana, lekarza, nauczycieli, personalu dozorczego i strażniczego załączamy w ilości sześć sztuk.

Administracya zakładu.

Stan urzędników sług i personalu dozorczego zakładu tudzież ich pobory.

1 dyrektor	z płacą roczną	2.100 zł.	dod. aktyw.	140 zł.	z prawem do	2	pięcioleci	po	200 zł.
1 rewident		1.300 „		100 „	„	„	„	„	100 „
1 urzędnik		1.000 „		80 „	„	„	„	„	100 „
4 aspirantów		720 „		—	—	—	—	—	—
1 kapelan		1.000 „		200 „	—	—	—	—	—

1 lekarz za wynagrodzeniem rocznem 1.000 zł.
1 nauczyciel „ „ 600 „
2 nadzorców z płacą roczną 600 zł. i dod. aktyw. 100 zł.
5 dozorców I. klasy „ 500 „ „ „ 100 „
5 „ II. „ „ 450 „ „ „ 100 „
1 komendant straży „ 450 „ — — —
45 strażników I. klasy za wynagrodzeniem miesięcznem po 20 zł.
62 „ II. „ „ „ „ „ 17 „

1 portyer } z płacą roczną 400 zł. i dod. aktyw. 100 zł.
1 woźny }
1 ekonom z płacą miesięczną 40 zł.
1 ogrodnik „ „ 40 „
1 kucharka „ „ 40 „
1 dziewka „ „ 15 „

Dyrektor, rewident i urzędnik mają pomieszkanie, opał i światło w naturze; nadzorcy, dozorcy i komendant straży uniform i dzienną porcyę chleba. Ten ostatni także pomieszkanie w zakładzie; wreszcie portyer, ekonom, ogrodnik, kucharka i dziewka mają mieszkanie, opał, światło, prócz tego mają: portyer i woźny mundur i dzienną porcyę chleba, zaś kucharka i dziewka wikt. Dozorcy lub strażnicy używani jako werkmistrze otrzymują miesięcznie dodatki od 5—15 zł. Cały personal administracyjny zakładu jest uniformowany i uzbrojony, urzędnicy w szpady i rewolwery, straż w karabiny i bagnety tudzież pałasze. Urzędnicy noszą mundur wedle załączonego przepisu sporządzony. Obowiązki urzędników, sług, dozorców i strażników określają dokładnie załączone wyżej instrukcye, tudzież instrukcya rachunkowa.

W dniu zwiedzenia zakładu zastaliśmy:

Skazańców w liczbie	765
Z tej liczby było: zatrudnionych w zakładzie	569
poza zakładem przy robotach polnych . .	166
przy gospodarstwie	8
chorych	20
w areszcie	2
Korygendów było ogółem	165
Z tej liczby było: zatrudnionych w zakładzie	133
przy gospodarstwie	26
chorych	6

Skazańcy zatrudnieni w zakładzie pracowali jak następuje:

w warsztacie ślusarskim	22
„ krawieckim	21
„ stolarskim	14
„ szewskim	6
„ ciesielskim	4
kleiło pudełka	114
szyło worki	10
plotło kosze	14
przy wyrobach ze trzciny	76
jako introligatorzy	16
wyrabiało zabawki	40
w pralni	13
przy robotach domowych	33
jako murarze	3
„ lakiernicy	2
w gazowni	4
w kuchni	8
w piekarni	8
w kuźni	2
jako golarze	2
„ masarze	2

przy litografii	7
jako pisarze w kancelaryi zakładu	7
przy robocie w polu	108
jako dozorcy chorych	2
nieprzydzielonych do żadnego zajęcia	31

Wyroby z kartonu, introligatorskie i zabawek dziecinnych uskuteczniano na obstalunek firm; inne zajęcia odbywały się na własne potrzeby zakładu lub na własny rachunek. W razie wynajmowania skazańców przez strony prywatne, najmujący przedsiębiorca ponosi w całości utrzymanie dzienne skazańców, oraz uiszcza wynagrodzenie dzienne od głowy po 35 ct. lub bez utrzymania po 60 ct.

Skazańcy do szkoły nie uczęszczają.

Korygendzi byli zatrudnieni:

w warsztacie krawieckim	16
„ szewskim	41
„ stolarskim	6
jako introligatorzy	31
przy robotach szmuklerskich	30
przy ogrodnictwie	19
przy robotach domowych	6
nieprzydzielonych jeszcze do żadnej roboty	10

Roboty szmuklerskie i introligatorskie były wykonywane na zamówienie firm.

Na polach zakładowych uprawia się owies, jęczmień, kartofle, kukurudza, buraki, koniczyna, a to w głównym celu uzyskania karmy i podściółki dla inwentarza; w ogrodach warzywa i jarzyny na potrzeby zakładu. Inwentarz zakładu składał się z 5 krów, 4 wołów, 1 byka, 3 koni i 82 sztuk nierogacizny trzymanej dla użytku domowego.

Wiadomości statystyczne o ruchu skazańców i korygendów w roku 1888 i w I. półroczu 1889.

1) Ruch skazańców.

	w r. 1888	w I. półr. 1899
W ciągu tego okresu przyjęto	552	256
Pozostało z poprzedniego roku	452	797
razem było	1004	1053
Z tej liczby ubyło skazańców:		
Zmarło	29	12
Uciekło	1	16
Oddano do innych zakładów pracy przymusowej	1	41
Oddano do zakładu dla obłąkanych	—	5
Oddano sądom	2	2
Asenterowano do wojska	5	—
Uwolniono z zakładu	169	290
razem ubyło	207	366

Co się tyczy osobistych stosunków skazańców nowoprzyjętych w oznaczonych czasokresach, to było:

w wieku: od 18 do 30 lat	234	105
„ 30 „ 40 „	175	80
„ 40 „ 50 „	112	57

	z r. 1888	w I. półr. 1889
w wieku od 50 do 60 . . .	30	13
wyżej 60 „ . . .	1	1
wedle wyznania: katolików . .	542	253
protestantów . .	5	1
izraelitów . .	5	2
Poraz pierwszy w zakładzie trzymanych	455	208
Rewertentów	97	48
Było karanych:		
za kradzież	154	88
za oszustwo i inne występki przeciw cudzej własności . . .	15	9
za podpalenie	3	—
za uszkodzenie cielesne	43	16
za żebranie i włóczęgostwo	337	143

Wedle zatrudnienia:

	w r. 1888	w I. półr. 1889
Krawców	10	4
Szewców	24	9
Slusarzy	26	7
Stolarzy	17	4
Tokarzy	15	—
Murarzy	11	10
Piekarzy	17	9
Rzeźników i masarzy .	16	9
Cieśli	7	—
Kowali	6	—
Tkaczy	7	—
Siodlarzy	5	—
Kelnerów . . .	25	7
Woźniców . . .	29	10
Introligatorów . . .	—	5
Nauczycieli . . .	—	3
Zarobników dziennych .	246	114

reszta dzieli się pomiędzy inne najrozmaitsze gałęzie przemysłu.

Co do zatrudnienia skazańców, to byli oni używani tak do robót w zakładzie jak i najmowani poza obręb zakładu. Mianowicie:

150 skazańców kleiło worki papierowe,

120 robiło maty ze słomy i trzciny jakoteż słomianki na flaszki,

110 zajętych było robotami domowemi jak przy praniu, kuchni, w piekarni, w kancelaryi, przy murarce, w stajniach, przy robotach polnych i t. p.

40 szyło worki na mąkę i owoce,

20 napełniało worki papierowe ultramaryną,

15 plotło kosze

8 szewców, 6 krawców, 6 stolarzy } robiło na potrzeby zakładów krajowych w szczególności: bieliznę, odzież i obuwie dla stacyj szupasowych i szpitali krajowych oraz wszelkie potrzebne do urządzenia zakładu poprawczego w Eggenburgu tudzież krajowego Banku hypotecznego meble i inne sprzęty. Worki papierowe, tudzież na mąkę i zboże, maty, słomianki, kosze, wyrabiano na zamówienia firm.

Poza obrębem zakładu zajętych było przy przedsiębiorstwach prywatnych i publicznych przeciętnie 320 skazańców, mianowicie: przy regulacyi rzek, potoków, kanałów, przy budowie toru kolejowego i dróg, zgartywaniu śniegu na kolejach, przy gospodarstwach wiejskich i przy żniwach.

Wreszcie co do zachowania się skazańców było ukaranych w drodze dyscyplinarnej w r. 1888 w 326 wypadkach karygodnych 420 skazańców, zaś w I. półroczu 1889 r. w 214 wypadkach 285 skazańców.

Ruch korygendów.

	w r. 1888	w I. półr. 1889
W ciągu oznaczonych czasokresów przyjęto	115	35
Pozostało z poprzedniego roku	26	120
było razem	141	155
Z tej liczby ubyło korygendów:		
Uwolniono z zakładu	13	6
Odstawiono do innych zakładów	4	7
Zbiegło	2	—
Umarło	1	4
Oddano sądowi	1	2
ubyło razem	21	19
Wedle osobistych stosunków dzielili się nowoprzyjęci korygendzi jak następuje:		
co do wieku: od 14 do 15 lat było	18	3
„ 15 „ 16 „ „	33	6
„ 16 „ 17 „ „	29	12
„ 17 „ 18 „ „	20	9
wreszcie takich, którzy dopiero po przyjęciu do zakładu 18 rok życia osiągnęli	15	5
wedle wyznania: katolików	113	31
ewangelików	—	2
izraelitów	2	2

Pomiędzy nowoprzyjętymi korygendami nie było żadnego rewertenta; natomiast było karanych sądownie:

za kradzież	43	16
„ rabunek	1	—
„ oszustwo	3	2
„ podpalenie	2	—
wedle ustawy o włóczęgostwie	38	15
przyjętych na prośbę prawnych zastępców	28	2

Wedle zatrudnienia było:

	w r. 1888	w I. półr. 1889
kelnerów	4	—
szewców	2	—
piekarzy	2	—
szklarzy	2	—
tokarzy	2	—
krawców	1	1
stolarzy	1	—
kapeluszników	—	1
rzeźników	—	1

drukarzy	—	1
robotników fabrycznych . . .	—	1
posługaczy.	—	1
praktykantów handlowych . . .	2	—
bez zatrudnienia.	99	29

Z ogólnej liczby 150 korygendów przyjętych w r. 1888 i I. półroczu 1889 przydzielono do nauki następujących zajęć:

a) do krawiectwa . 26
b) do szewstwa . . 41
c) do stolarstwa . . 16
d) do introligatorstwa . 20
e) do ogrodnictwa i robót w polu 47

O jakimś dochodzie z pracy korygendów, którzy jej się dopiero uczą, nie może być mowy.

Wszyscy korygendzi zresztą są w lecie kolejno zatrudnieni w polu i ogrodzie, która to praca wywiera nietylko zbawienny wpływ fizyczny, ale co więcej moralny, czego dowodem ten fakt, że liczba kar w lecie daleko jest miejszą, niż w zimie.

Jednogodzinna nauka szkolna w przedmiotach elementarnych odbywała się codziennie, nauka religii trzy razy tygodniowo, do kościoła chodzą korygendzi raz w tygodniu.

Prócz tego uczą się korygendzi śpiewać pieśni kościelnych i patryotycznych.

W szkole podzieleni byli korygendzi na trzy oddziały:

w 1 oddziale było w roku 1888 . . .	23	w I półroczu 1889	26
„ 2 „ „ „ „ . . .	24	„ „ „	36
„ 3 „ „ „ „ . . .	24	„ „ „	26
razem było „ „ . . .	71	„ „ „	88

Do I. oddziału należeli korygendzi, którzy wcale do szkoły nie chodzili;
do II. ci, którzy szkoły ludowej nie ukończyli; III. oddział tworzy naukę powtarzającą.

Co do zachowania się w zakładzie 150 korygendów przyjętych w czasie od 1. stycznia 1888 po koniec czerwca 1889 należy zauważyć, że wypadków ukarania w drodze dyscyplinarnej było w r. 1888 343, zaś w I półroczu 1889 198.

Utrzymanie wszystkich korygendów w rzeczonym czasokresie kosztowało 6.952 zł. 67 ct.

Zresztą na dowód skuteczności zakładu należy podnieść, że od czasu otwarcia zakładu żaden z uwolnionych 21 korygendów więcej nie wrócił.

Stan zdrowotny zakładu przedstawia się następująco:

w roku 1888

	skazańców	korygendów	straży
Z końcem r. 1887 pozostało w szpitalu . . .	16	2	—
W r. 1888 zostało oddanych do szpitala . . .	450	108	4
razem było leczonych . . .	466	110	4
Z tych wyszło jako wyleczonych . . .	354	102	4
„ „ częściowo uzdrowionych . . .	21	3	—
„ „ nieuleczalnych	50	1	—
Umarło	28	2	—
razem	453	108	4
Pozostało w szpitalu z końcem r. 1888 . . .	13	2	—

w I. półroczu 1889 r.

Oddano w tym czasie do szpitala	277	109	11
razem więc było leczonych . .	290	111	11
Z tych wyszło: jako uleczonych	225	99	11
„ „ z polepszonem zdrowiem . . .	13	2	—
„ „ nieuleczalnych	27	—	—
Umarło	12	4	—
razem było	277	105	11
Pozostało z końcem I. półrocza 1889	13	6	—
Ambulatoryjnie leczonych było:			
w roku 1888	3.060	742	87
w I. półroczu 1889	1.672	307	46

Obrót finansowy zakładu:

L. porządkowa	Przedmiot	Wedle zamknięcia rachunkowego za r. 1888				Preliminowano na r. 1889			
		Wydatki		Dochody		Potrzeby		Pokrycie	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Koszta administracyi	11 955	87	—	—	13.018	—	—	—
2	Wydatki na straż	48.455	84	—	—	53 991	—	—	—
3	Wydatki na utrzymanie budynków .	13.704	96	—	—	5.970	—	—	—
4	Koszta reżyjne	89.612	64	—	—	90.150	—	—	—
5	Wydatki na gospodarstwo . . .	15.347	31½	—	—	8.800	—	—	—
6	Wydatki na cele fabryczne (warsztaty i materyały)	108.830	89	—	—	98.000	—	—	—
7	Wydatki na rachunek obcych pracodawców	11.613	58	—	—	—	—	—	—
8	Rozmaite wydatki	4.837	60½	—	—	21.061	—	—	—
	Pozycye dochodów:								
1	Przychód z realności t j. czynsz dzierżawny za uprawę wina amer.	—	—	100	—	—	—	100	—
2	Zwroty kosztów utrzymania skazańców i korygendów	—	—	81.105	01	—	—	100.000	—
3	Przychody z gospodarstwa . . .	—	—	12.189	18	—	—	13.000	—
4	Rozmaite przychody	—	—	1.456	65	—	—	1.400	—
5	Wytwory fabryczne	—	—	105.170	12½	—	—	125 000	—
6	Wartość pozostałych zapasów materyałów i towarów	—	—	5.454	72½	—	—	—	—
7	Wartość pozostałych zapasów karmy i słomy	—	—	2.317	89	—	—	—	—
8	Wartość urządzonych w zakładzie szop, magazynów, tudzież zegara gazowego	—	—	10 431	19	—	—	—	—
	Razem . .	304.358	70	218 224	77	290.990	—	239.500	—

Zakład sprawił zatem krajowi w r. 1888 rzeczywisty wydatek w kwocie 86.133 zł. 93 ct., z którego to wydatku wedle obliczonych dni utrzymania a to:

skazańców w ilości	246.164	
korygendów	30.833	
razem . .	276.997	dni

wypadają koszta utrzymania od głowy i dnia na $31^1/_{10}$ ct.

Z porównania ogólnej kwoty wydatków 304.358 zł. 70 ct. z wykazanymi dochodami wynika, że zakład pokrył z własnych środków 71·70%, kraj zaś 28·30%.

Co do preliminarza na r. 1890 zauważamy, że pod poz. 8. potrzeb (rozmaite wydatki) mieści się kwota 16.000 zł. na nadzwyczajne potrzeby, jak nabycie gruntów i wybudowanie rezerwowego pieca gazowego.

Dzienną taksę utrzymania skazańców ustanowiono w kwocie 50 ct. od głowy.

Dołączając nakoniec udzielone nam wzory niektórych druków manipulacyjnych w rachunkowości zakładu używanych, dodajemy, że na pytanie nasze, czyli w obecnem urządzeniu zakładu nie okazuje się potrzeba jakich zmian, odpowiedziano nam przecząco, oświadczono zaś, że wskutek zaprowadzenia zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież chwilowych przytulisk dla ubogich podróżnych (Natural-Verpflegsstationen), żebractwo i włóczęgostwo oraz koszta szupasowe w kraju znacznie się zmniejszyły.

II. Zakład poprawczy dla nieletnich chłopców i dziewcząt w Eggenburgu.

Zakład ten na uboczu położony składa się, jak okazuje załączony plan sytuacyjny z budynku głównego dwupiątrowego, w którym mieszczą się wychowańcy, urzędnicy, personal dozorczy, pracownie i magazyny, i z oddzielnych budynków ubocznych jako to: kaplicy, szpitala, budynku gospodarczego, łazienek, basenu, pralni, oranżeryi, piwnicy, lodowni i domku dla portyera.

Budynki te z ogrodami i podwórzami zajmują przestrzeni $3^1/_2$ morga, prócz tego należy jeszcze do zakładu 40 morgów pola, z których 12 morgów służy pod uprawę kartofli dla inwentarza i potrzeb zakładu, reszta zaś pod uprawę kapusty, soczewicy, grochu i innych jarzyn, wreszcie żyta i pszenicy, głównie dla uzyskania słomy.

Chłopcy i dziewczęta są zupełnie oddzielnie pomieszczeni na obydwóch piątrach. Pierwsi mieszczą się w 4 sypialniach, w każdej znajduje się po 47 łóżek żelaznych, łóżko dozorcy i umywalnia. Tak chłopcy jak i dziewczęta mają osobne jadalnie, które są zarazem i pracowniami i osobne sale szkolne, chłopcy dwie, a dziewczęta jednę. Kuchnia jedna wspólna z wodociągami. Aresztów w zakładzie nie ma. W budynku szpitalnym znowu jest osobny oddział dla chłopców, osobny dla dziewcząt z osobną izbą na kąpiel. W budynku łaziebnym znajdują się wodociągi i aparat desinfekcyjny; w pralni: kuchnia, maglownia i izba do prasowania. W budynku gospodarczym mieszka ekonom i ogrodnik, tudzież przytykają tam stajnie dla koni, wołów, krów i świń. Inwentarz zakładu składa się z 1 konia, pary wołów, 6 krów, i kilkanaście sztuk nierogacizny.

Statut i porządek domowy w zakładzie obowiązujący.

Przeznaczenie i cel zakładu, tudzież warunki przyjęcia. Krajowy zakład poprawczy przeznaczony jest do przyjmowania nieletnich obojga płci w wieku od 11. do skończonego 14. roku życia, kórzy w myśl §§. 13. i 14. ustawy z 24. maja 1885. nr. 90 Dz. p. p. tudzież §. 8. ustawy z tej samej daty nr. 89 Dz. p. p. skazani zostali na oddanie do zakładu poprawczego; ma zaś na celu nietylko nieletnimi stosownie się opiekować, (§. 270 ust. cyw.)

lecz także starać się o ich moralne i religijne wychowanie i wyuczyć zatrudnienia, zdolnościom odpowiedniego, a mogącego zabezpieczyć im w przyszłości byt.

W tym samym celu i gdy wolne są miejsca, mogą być w mysl §. 16. al. 2. ustawy z 24. maja 1885 nr. 90 Dz. u. p. na wniosek prawnych zastępców i za zgodą władzy opiekuńczej, przyjęci do zakładu nieletni jakoteż dzieci w wieku od 8. do skończonego 10. roku życia.

W czasie pobytu wychowańca w zakładzie mają rodzice względnie opiekunowie powstrzymać się od wszelkiego wpływu w kierunku wychowania tegoż, a zrzeczenie się takie umocnić o ile możności sądową deklaracyą, Wydziałowi krajowemu przedłożyć się mającą.

W wypadku nieodzownej potrzeby ma zarząd zakładu w myśl §§. 177. i 178. ust. cyw. wezwać pomocy właściwych sądów, ażeby ojcowie wychowanków pozbawieni zostali władzy ojcowskiej, a dla tych ostatnich ustanowieni odpowiedni opiekunowie.

Każdy nowoprzyjęty wychowaniec musi wedle potrzeby umyć się i wykąpać, włosy ostrzydz, poczem otrzymuje odzież zakładową. Własna jego odzież i bielizna, jakoteż inne przedmioty, których posiadania wychowańcowi wyraźnie nie dozwolono, będą mu odebrane i urzędownie przechowane.

Utrzymanie wychowańców. Wychowańcy otrzymują podczas pobytu swojego w zakładzie oprócz utrzymania i wychowania także potrzebną odzież, potrzebne do nauki środki, narzędzia i sprzęty, jakoteż w wypadku choroby pomoc lekarską i leki z funduszów krajowych.

Czas trwania pobytu w zakładzie. Wychowańcy pozostają w zakładzie tak długo, dopóki komisya domowa nie uzna ich za dostatecznie wykształconych i moralnie poprawionych tak, by mogli samodzielnie już zarabiać.

Wniosek na uwolnienie wychowańca przedkłada się c. k. komisyi krajowej dla zakładów pracy przymusowej i poprawczych

Zwrot kosztów utrzymania. Jeśli wychowaniec posiada własny majątek, lub jeśli osoby do utrzymania jego prawnie obowiązane są w możności płacenia, to koszta utrzymania wychowańca, w myśl ustawy z 24. maja 1885. Nr. 90. Dz. u. p., corocznie z góry przez Wydział krajowy oznaczone, mają być ściągnięte z jego majątku lub od osób do jego utrzymania prawnie obowiązanych.

Zwrotu kosztów utrzymania nieletniego, skazanego przez sąd na oddanie do zakładu poprawczego w myśl postanowienia §. 270. ustawy karnej, należy żądać za czas w wyroku karnym oznaczony od państwa, zwrotu zaś takich kosztów za wychowańców do Niższej Austryi nieprzynależnych w myśl §. 4. ustawy z 24. maja 1885. Nr. 90. Dz. u. p. od Wydziału krajowego owego kraju, do którego wychowaniec przynależy.

Kierownictwo i zarząd. Najwyższe kierownictwo z zastrzeżeniem prawa, przysługującego w myśl ustawy z 24. maja 1885. Nr. 90, Dz. u. p. administracyi państwa sprawuje nad zakładem Wydział krajowy. Pod względem nauki, wychowania i karności domowej zostają chłopcy pod bezpośrednim kierunkiem „ojca rodziny“ podczas gdy w tej mierze przełożoną dziewcząt jest „matka rodziny“.

Zawiadywanie częścią ekonomiczną całego zakładu spoczywa wyłącznie w ręku urzędnika krajowego, który podlega bezpośrednio Wydziałowi krajowemu.

Zakres praw poruczonych urzędnikowi administracyjnemu, tudzież ojcu i matce rodziny, jakoteż ich obowiązki określają osobne instrukcye.

Urzędnik administracyjny, ojciec rodziny i nauczyciele są urzędnikami krajowymi i stosują się do nich postanowienia ustanowy służbowej i pensyjne dla urzędników i sług krajowych wydane.

Matkę rodziny, nauczycielki, kapelana i lekarza domowego ustanawia Wydział krajowy za rocznem wynadgrodzeniem. Dozorców i dozorczynie, jakoteż resztę personalu służbowego przyjmuje Wydział krajowy za umową i w liczbie przez Sejm ustanowionej. Dozorcy i dozor-

czynie otrzymują zaopatrzenie wedle istniejących norm. Postanowienie to jednak nie ma zastosowania do dozorczyń zakonnic.

Nominacya ojca i matki rodziny ulega zatwierdzeniu administracyi państwa.

Podział wychowańców. Wychowańcy zakładowi dzielą się na rodziny. Każda rodzina pozostaje pod bezpośrednią opieką dozorcy, dziewczęta zaś dozorczyni.

Prawa i obowiązki dozorców i dozorczyń określają osobne instrukcye. Wychowańcy dzielą się także na trzy klasy, a to wedle pilności i zachowania się. Każdy nowoprzyjęty wychowaniec wcielony zostaje do 3. klasy i w miarę pilności i zachowania się postępuje do klasy wyższej Przeniesienie z wyższej do niższej klasy może za karę każdego czasu zarządzić ojciec lub matka rodziny, jeśli łagodniejsze kary pozostały bez skutku. Na odzieży wychowańców umieszczone są łatwe do poznania odznaki odznaczające dotyczącą klasę.

Zatrudnianie wychowańców. Wychowańcy otrzymują w zakładzie naukę przepisaną ustawą państwową o szkołach ludowych, jakoteż uczą się stosownych gałęzi przemysłu i gospodarstwa rolnego. Nauki religii udziela wychowańcom duszpasterz ich wyznania. Jakie i w jakim zakresie mają mieć miejsce w zakładzie zajęcia przemysłowe i około gospodarstwa wiejskiego, oznacza Wydział krajowy po wysłuchaniu urzędnika administracyjnego oraz ojca, także matki rodziny.

Służba Boża. Wychowańcy katolicy, którzy nie są przeszkodzeni słabością lub w danym wypadku zwolnieni, mają być oddziałami obecnymi na codziennie odprawującej się służbie Bożej. Niekatolicy mają podczas katolickiej służby Bożej pozostać pod dozorem w swoich pracowniach. Co do sprawowania duszpasterstwa, jakoteż udzielania nauki religii wychowańcom nie należącym do wyznania rzymsko - katolickiego poczyni się odpowiednie zarządzenia w porozumieniu z przełożeństwem dotyczącego wyzuania. Podczas służby Bożej mają się wychowańcy nabożnie zachowywać.

Nauka i praca. Nauka i praca zaczyna się w dnie powszednie w miesiącach listopadzie, grudniu, styczniu, lutym i marcu o 6. godzinie, w innych miesiącach o 5. godz. rano i trwa przez cały rok do godziny 8. wieczór z zastrzeżeniem czasu, przeznaczonego regulaminem domowym na odpoczynek i rozrywki, odwiedzenie kościoła i naukę. Wyjątek stanowią ci wychowańcy, którym przydzielono szczególne zatrunienie, wymagające innego uregulowania czasu nauki i pracy, jak n. p w kuchni, szpitalu i t. d. Dla tych oznacza początek i koniec zatrudnienia ojciec, względnie matka rodziny.

Wychowańcy mają uczyć się i pracować bez przerwy pilnie i starannie. Nie wolno im bez pozwolenia wydalać się ani ze swego miejsca ani lokalu. Wychowańcy, którzy okazują ciągłe lenistwo, mają być w drodze dyscyplinarnej ukarani, nadto kara taka ma być obostrzoną przez odpowiednie zmniejszenie żywności. W godzinach wolnych mają wychowańcy się zajmować czytaniem lub przysłuchiwaniem czytaniu jednego z towarzyszy, lub też innemi pożytecznemi rzeczami.

Porządek dzienny zajęć. W lecie o godzinie 4. w zimie o 5. daje się znak dzwonkiem do wstawania. Wychowańcy mają natychmiast z łóżka wstać, umyć się, uczesać odziać i łóżko uporządkować, poczem klęcząco modlitwę poranną odmówić. Gdy wychowańcy sypialnie opuścili, otrzymują zupę, poczem udają się oddziałami do kaplicy. W godzinę po wstaniu zaczyna się nauka i praca i trwa do godziny 12. Przed i po jedzeniu odmawiają wychowańcy głośno stosowną modlitwę. Od godz. $12^1/_2$ do $1^1/_2$ odbywa się przechadzka. O godz. $1^1/_2$ rozpoczyna się na nowo nauka i praca i trwa, z półgodzinną przerwą dla odpoczynku, w lecie do godz. 7., w zimie do 6. wieczór. Od 7.—8. godziny w lecie przechadzka.

Po ukończeniu dziennej pracy porządkują wychowańcy materyał tudzież sprzęty i odmawiają głośno modlitwę wieczorną, poczem udają się do sypialni na spoczynek nocny, wstrzymując się od wszelkich dalszych rozmów. W niedziele i święta należy w regule ten sam porzą-

dek zachować, tylko można wychowańcom dozwolić dłuższego pobytu na wolnem powietrzu.

W zimie raz, w lecie dwa razy odbywa się przechadzka, przyczem wykonują także chłopcy ćwiczenia wojskowe. Czas trwania przechadzki oznacza ojciec, względnie matka rodziny. Od przechadzki nie może się żaden wychowaniec bez zezwolenia uchylać.

Czystość ciała. Wychowańcy mają swoje ciało utrzymać zawsze czysto. Wstając mają codziennie umyć sobie twarz i ręce czysto, oraz włosy porządnie uczesać. Ci, którzy mają do czynienia z robotą brudzącą, muszą sobie więcej razy we dnie twarz i ręce myć, a wedle potrzeby i włosy uczyścić. Kąpiel otrzymują wychowańcy raz na miesiąc, bielizna ma się zmieniać w regule raz na tydzień, pościel co miesiąc.

Korespondencye listowe. Listy pisać i odbierać może wychowaniec tylko za zezwoleniem ojca, względnie matki rodziny. Wszystkie do wychowańców przychodzące, lub przez nich wysyłane listy muszą być przedkładane do przejrzenia ojcu, względnie matce rodziny. Listy nie mogą zawierać niczego niestosownego, lub nieprzyzwoitego, w przeciwnym razie będą niszczone.

Odwiedziny. Odwiedziny może przyjmować wychowaniec tylko od swoich krewnych, jeśli ci zażywają dobrej sławy i przyzwoite prowadzą życie i za zezwoleniem ojca, względnie matki rodziny. Odwiedziny te, które nie dłużej, jak kwadrans trwać winny, a dopiero po dłuższym czasie powtórzyć się mogą, mają się odbywać w obecności dozorcy i nie można przytem używać mowy, której dozorca nie rozumie.

Postępowanie z chorymi. Chorych wychowańców umieszcza się w szpitalu domowym, chyba że słabość ich jest lekką a pozostawienie ich w ubikacyach zakładowych, wedle orzeczenia lekarza, nie będzie przeszkodą, ani wyzdrowieniu, ani też przepisanemu im zatrudnieniu. Wychowańców dotkniętych chorobą zaraźliwą umieszcza się w szpitalu w osobnej izbie. Jeśli wychowaniec czuje się chorym, ma o tem natychmiast donieść swojemu przełożonemu. Kto chorobę zataja lub udaje, zostanie surowo ukarany. Jeśli wychowaniec w nocy zachoruje, ma obudzić śpiącego w izbie przełożonego. Budzenie bez potrzeby będzie karane.

Inne przepisy o zachowaniu się wychowańców:

a) względem przełożonych:

Wychowańcy obwiązani są swoich przełożynych bezwarunkowo słuchać i okazywać w obec nich skromność i uszanowanie. Wchodzącego do izby przełożonego mają wychowańcy pozdrowić przez powstanie, jeśli go zaś spotkają w domu, lub poza domem przez ukłon.

b) względem starszego brata lub starszej siostry:

W każdej pracowni i sypialni ustanawia ojciec, względnie matka rodziny, jednego wychowańca jako starszego brata, względnie starszą siostrę. Tenże ma czuwać nad porządkiem i czystością, a inni wychowańcy mają być posłuszni odnośnym jego zarządzeniom.

c) Względem współtowarzyszy:

Wolno jest wychowańcom obcować ze swoimi towarzyszami. Jednak podczas służby Bożej i nauki nie wolno nic mówić, zaś podczas pracy tylko tyle, ile wymaga sama praca. Porozumiewanie się z wychowańcami innych oddziałów, bądź ustnie, bądź pisemnie, lub też przez pośredników jest surowo wzbronionem i każde ku temu usiłowanie będzie jak najsurowiej ukaranem. W obcowaniu z towarzyszami w sypialniach, czy przy pracy zakazuje się surowo wszelkich głośnych rozrywek, nieobyczajnych rozmów, lub giestów, opowiadań o popełnionych czynach karygodnych, wszelkich łajań, złego obchodzenia się, sprzeczek, sporów i kłótni. Jeśli wychowaniec zostanie przez drugiego obrażonym, lub pokrzywdzonym, ma się użalić przed przełożonym. Także surowo jest wychowańcom wzbronione między sobą co kupować, sprzedawać, darowywać, mieniać i pożyczać.

d) Wobec świata zewnętrznego:

Ze światem zewnętrznym mogą wychowańcy o tyle się stykać, o ile tego dozwoli ojciec, względnie matka rodziny. Zabrania się bezwarunkowo zawiązywać tajne stosunki z kim-

kolwiek z po za zakładu. Do obcych także osób urzędowych można mówić tylko za zezwoleniem obecnego przełożonego.

e) W zakładzie i po za zakładem:

Obowiązkiem jest każdego wychowańca zawsze i wszędzie, czyto w zakładzie, czy poza obrębem jego zachowywać się spokojnie i przyzwoicie. Krzyczenie, śpiewanie, gwizdanie, hałasowanie, łażenie po oknach i innych sprzętach w lokalach zakładowych, mówienie i pukanie do ścian i drzwi, gnuśne wylęganie się we dnie, jest surowo zakazane. W szczególności wszelkie gwałty i gromadzenie się będą bezwzględnie karane i wedle okoliczności siłą przytłumione.

f) Ze względu na ucieczki:

Każde usiłowanie ucieczki i każde wspieranie tejże należy surowo ukarać. Każdy wychowaniec obowiązany jest o spostrzeżonem przez się przygotowaniu do ucieczki donieść najbliższemu dozorcy; w razie zaniechania zostanie nietylko surowo ukaranym ale także do 3 klasy przesadzonym, ewentualnie dłużej w niej trzymanym

g) Ze względu na posiadanie rzeczy:

Nie wolno wychowańcowi niczego innego posiadać, jak to, co mu zakład do użytku dał. Nie mniej zakazuje się jakikolwiek przedmiot z pracowni i t. d. brać nieprawnie do sypialni lub ze sypialni wynosić, z zewnątrz do zakładu przynosić, lub z zakładu przemycać. Rzeczy znalezione ma się natychmiast oddać przełożonemu, ofiarowanych podarunków nie przyjmować, a dobroczyńcę do przełożonego odesłać.

Ilekroć przełożony uważa za stosowne przedsięwziąć rewizyę osoby, ma się jej każdy wychowaniec bez oporu poddać. Przedmioty znalezione w bezprawnem posiadaniu wychowańca przypadają zakładowi, o ile osoby trzecie nie mają do nich pretensyj, prócz tego będzie dotyczący surowo ukarany.

h) Ze względu na utrzymywanie rzeczy, budowli i t. d.:

Wychowańcy winni we wszelkich ubikacych zakładowych zachowywać największą czystość; suknie swoje, obuwie, łóżka, sprzęty, książki, narzędzia, materyał roboczy i t. p. w czystym stanie utrzymywać i unikać starannie każdego uszkodzenia tych przedmiotów jakoteż budynków.

Każdy wychowaniec obowiązany jest codziennie rano suknie swoje i obuwie oczyścić i łóżko uporządkować. Za każdą szkodę z własnej winy wyrządzoną i stratę powierzonych sobie rzeczy jest wychowaniec odpowiedzialny i prócz tego będzie jeszcze surowo ukarany.

i) Co do próśb i zażaleń:

Jeśli wychowaniec ma jaką prośbę do ojca względnie do matki rodziny, uwiadamia o tem przełożonego i prosi o przedstawienie go. Ma on wszystko należycie określić, wstrzymać się od wszelkiej gwałtowności i nalegania i ze spokojem decyzyi oczekiwać. Zażalenia nie uzasadnione, lub ze złośliwości pochodzące, jakoteż notorycznie fałszywe donosy będą karane.

Zabezpieczenie potrzeb zakładu:

Wszelkie dla zakładu potrzebne zakupna, dostawy i roboty, o ile nie mogą być uskutecznione własnemi siłami zakładu, mają być z reguły zabezpieczone w drodze rozpraw licytacyjnych.

Żywność: Żywienie wychowańców ma się odbywać we własnym zarządzie. Dzienny wymiar żywności, jakoteż chleba, oznacza Wydział krajowy; mając tylko za zasadę, że wychowańcom należy dawać dwa razy w tygodniu mięso, obliczając na głowę najmniej 10 dg. (w surowym stanie bez kości). Tyleż mięsa należy dawać wychowańcom w nakazane przez kościół dnie świąteczne, jakoteż w dniu imienia i urodzin panującego cesarza.

Jako żywność otrzymują wychowańcy zdrowi:

a) chleba żytniego codziennie 400 gr.

Porcya ta dzieli się na 5 części t. j. na śniadanie, drugie śniadanie o godzinie 10 przed południem, na obiad, na podwieczorek i na kolacyę.

b) na śniadanie: codziennie 0·35 litra zupy; na odmianę taką samą ilość mleka;

c) na obiad: codziennie 0·35 litra jarzyny lub leguminy;

We czwartki, niedziele i wyżej oznaczone dnie uroczyste oprócz 0·35 litra rosołu tudzież mięsa wołowego lub wieprzowego na głowę 10 dk. (w surowym stanie i bez kości) i

d) wieczór 0·35 litra mleka.

Sposób żywienia chorych pozostawia się ordynacyi lekarza.

Nagrody i kary.

Nagrody udzielane wychowańcom za wzorowe sprawowanie się są:

1. pochwała publiczna,
2. pozwolenie na wycieczki,
3. powierzanie pewnych funkcyj zaszczytnych,
4. wypisywanie na honorowej tablicy,
5. mianowanie starszym bratem lub siostrą starszą,
6. podarunki w narzędziach, książkach, sukniach.

Wypisanie na tablicy honorowej w jadalni wiszącej, może nastąpić dopiero po 6 miesięcznem wzorowem prowadzeniu się wychowańca. Mianowanie starszym bratem następuje z szeregu wychowańców na tablicy honorowej umieszczonych.

Jako kary są w użyciu:

1. Nagana (na osobności lub wobec wszystkich wychowańców),
2. wykluczenie od spoczynku,
3. „ od zabaw,
4. odjęcie funkcyj zaszczytnych,
5. wymazanie z tablicy honorowej i utrata urzędu „starszego brata“,
6. przesadzenie do niższej klasy,
7. post,
8. więzy,
9. chłosta cielesna.

Kara postu polega na odjęciu obiadu, ograniczając go tylko do przypadającej porcyi chleba i wody, kara ta może być zastosowaną tylko dwa razy w tygodniu i w przerwach, jednak w jednym miesiącu nie częściej jak trzy razy. Kara więzów dokonuje się w ten sposób, że wiąże si wychowańcowi jedną rękę z przeciwną nogą na 1 godzinę najdłużej, poczem należy pozostawić go wolnym przynajmniej 6 godzin. W jednej dobie można skazać na więzy tylko na 3 godziny, a w jednym miesiącu tylko na 12 godzin i to w przerwach dniowych. Chłosty cielesnej można użyć dopiero wtedy, jeśli wszelkie łagodniejsze kary były bezskuteczne. Chłosta polega na razach zadawanych rózgą na gołkę; i te nie powinny u chłopców przekraczać liczby 10, u dziewcząt 6.

W jednym miesiącu można skazać na rózgi najwyżej 3 razy, wcale zaś nie można stosować tej kary do tych wychowańców, którzy na mocy §. 270 ust. karn. przez sądy skazani zostali, a to przez cały czas ich pobytu w zakładzie po myśli ustawy z 15. listopada 1867 r. Dz. u. p. Nr. 132. Tak nagrody jak kary orzeka ojciec, względnie matka rodziny.

Przed wykonaniem kar pod 7. 8 i 9 oznaczonych mają ojciec, względnie matka rodziny zasięgnąć opinii lekarskiej i do niej się zastosować.

Komisya domowa.

Komisya domowa składa się z delegata c. k. Namiestnictwa jako przewodniczącego, z delegata Wydziału krajowego, z członka c. k. sądu powiatowego w Eggenburgu, z ojca i matki rodziny, kapelana i lekarza.

Wybór do komisyi członka sądu powiat. w Eggenburgu przysługuje c. k. administracyi sądowej, a czynność tego ogranicza się tylko do osądzenia postępów nieletnich wedle §. 270 ust. kr. ukaranych i karę odsiadujących.

Komisya domowa zbiera się wedle potrzeby, w każdym razie jednak co miesiąca, odbiera prośby lub zażalenia wychowańców i je rozstrzyga. Wnioski na przydzielenie do odnośnej klasy, jakoteż na uwolnienie wychowańców, przedkłada komisyi ojciec względnie matka rodziny po porozumieniu się z kapelanem.

Porządek domowy.

Wydany w myśl statutu i w porozumieniu z administracyą państwa porządek domowy ma być umieszczony trwale na ścianie w każdej izbie szkolnej, pracowni i sypialni oraz wedle okoliczności wychowańcom przy ich przyjęciu do zakładu do wiadomości podany, a także wedle potrzeby w niedzielę odczytywany i objaśniany. Tym sposobem żaden wychowaniec nie może się usprawiedliwiać nieświadomością regulaminu domowego.

Postępowanie z uwolnionymi wychowańcami.

Uwolnionych z zakładu wychowańców, za zgodą ich prawnych zastępców umieszcza kierownik u zażywających dobrej opinii pracodawców, w regule bezpłatnie i tylko za zezwoleniem Wydziału krajowego wyjątkowo i na krótki czas za wynagrodzeniem wiktu i mieszkania, które to wydatki ponoszą osoby do utrzymania wychowańców obowiązane, ewentualnie fundusz krajowy. Pracodawca otrzymuje zawsze dokładną wiadomość o dotychczasowym sposobie życia wychowańca, który ma być u niego umieszczony. Kierownik zakładu ma otrzymywać wiadomość o zachowaniu się wychowańców umieszczonych w miejscu pracy lub służby i w wypadku, gdyby takowe było nieodpowiednie, donieść o tem Wydziałowi krajowemu celem dalszego zarządzenia.

Przedkładanie rachunków i sprawozdań.

Podobnie jak co do innych zakładów krajowych należy corocznie przedkładać Sejmowi do sprawdzenia i zatwierdzenia zamknięcia rachunkowe zakładu poprawczego za rok ubiegły, jakoteż preliminarze na następny rok. Wszelkie w ubiegłym roku wydarzone ważne okoliczności i wypadki odnoszące się do zakładu poprawczego lub z nim w związku będące ma Wydział krajowy zamieszczać w sprawozdaniu corocznie. Sejmowi przedkładać się mającem.

Rachunkowość.

Zarachowywanie w obec funduszu krajowego przychodów i wydatków na zakład poprawczy jakoteż kontrolowanie przez krajową buchalteryę całej administracyi ma się odbywać w sposób co do innych zakładów krajowych praktykowany.

Zmiany statutu.

Wszelkie w biegu czasu na podstawie doświadczeń jako potrzebne okazujące się zmiany tego statutu wymagają przyzwolenia administracyi państwowej.

Administracya zakładu.

Stan urzędników, dozorców i sług zakładu, tudzież ich pobory.

1 urzędnik administracyjny
1 ojciec rodziny

obaj z płacą roczną 1.300 zł., kwaterunkowem 100 zł. pomieszkanie, opał i światło w naturze, wreszcie z prawem do dwóch dodatków pięcioletnich po 100 zł.

3 nauczyciele o płacy rocznej 800, względnie 600 zł. tudzież pomieszkanie, opał i światło w naturze;

3 dozorcy I. klasy za wynagrodzeniem miesięcznem 20 zł.;

3 dozorcy II. klasy za wynagrodzeniem miesięcznem 17 zł.; prócz tego mają dozorcy obydwóch klas, pomieszkanie, opał, światło w naturze, wikt, ubiór urzędowy, pomoc lekarską i używani są zarazem jako majstrowie rzemiosł.

1 ekonom o płacy miesięcznej 20 zł. tudzież pomieszkanie opał i światło.

1 ogrodnik o płacy miesięcznej 40 zł.

1 lekarz
1 kapelan } o rocznem wynagrodzeniu po 500 zł.

1 portyer o płacy rocznej 400 zł. i kwaterunkowe 100 zł.

7 zakonnic dla dziewcząt, z których nauczycielki mają roczne wynagrodzenie po 150 zł. zaś dozorczynie uczące zarazem robót tudzież zatrudnione przy kuchni, bieliźnie i szpitalu po 100 zł., prócz tego wszystkie zakonnice mają mieszkanie, opał, światło, wikt i opiekę lekarską. Co do poborów zakonnic ugodzono się z kongregacyą.

Wreszcie 1 dziewka o płacy miesięcznej 10 zł. z pomieszkaniem, światłem, opałem, wiktem i opieką lekarską.

Wiadomości statystyczne o ruchu wychowańców.

A) Oddział chłopców:

Z końcem roku 1888. wynosił stan chłopców		95
W czasie od 1/1 do 31/7 1889 przyjęto		40
razem było . .		135
Z tej liczby:		
Oddano do innych zakładów poprawczych . . .	6	
Wydalono z powodu nieuleczalnej choroby . . .	2	
Umarł	1	
Uwolniono z zakładu i umieszczono:		
2 przy młynarstwie, 1 u szewca, 1 u stolarza, 1 u szklarza,		
1 przy gospodarstwie, razem	6	15
Pozostał stan z końcem lipca 1889. 120.		

Z tych było oddanych do zakładu: w myśl §. 7. ustawy z 24/5 885. Nr. 90 Dz. p. p. 21
„ 16. „ „ „ „ „ 99

W wieku niżej lat 10ciu 17
„ wyżej „ 103

Powodem ich oddania do zakładu było:
Rabunek w 2 wypadkach.
Kradzież „ 63 „
Podpalenie 2 „
Ucieczka z rodzicielskiego domu, żebranie i włóczęgostwo w 28 wypadkach.
Obawa o zaniedbanie wskutek rodzicielskich stosunków w 25 wypadkach.
Sądownie karanych było 28.
Policyjnie traktowanych było 19.
Pochodzenia ślubnego było 81.
„ nie „ „ 39.

Stan zdrowotny chłopców był wcale pomyślny; w czasie bowiem wyżej wspomnianym było w szpitalu leczonych i to przez krótki czas kilku chłopców z powodu zapalenia gardła, 2 epileptyków i 2 z powodu skaleczenia się; zresztą czynność lekarza ograniczała się tylko na leczeniu nieznacznych zranień, chorób ocznych i usznych, tudzież na wyjmowaniu zębów i t. p. wreszcie na przeprowadzaniu co tygodnia ogólnej rewizyi lekarskiej.

Co się tyczy wykształcenia i nauki wychowawców, to znajdowało się między nimi 14 analfabetów, większość była złymi uczniami, 13tu z nich złożyło egzamin w miejscowej szkole ludowej i otrzymało świadectwa ukończenia:

Z pomiędzy 110 klasyfikowanych chłopców okazało:

	w pilności	— zachowaniu się	— w uzdolnieniu	— w postępie,
stopień bardzo dobry	8	54	8	1
„ dobry	34	47	38	29
„ dostateczny	58	6	54	64
„ niedostateczny	10	3	10	16.

Nauki religii udzielają księża Redemptoryści; ćwiczenia religijne odbywają się w ten sposób, że chłopcy cztery razy w tygodniu uczęszczają na nabożeństwo a 4 razy w roku do św. spowiedzi i komunii. Zatrudnienie wychowańców po za szkołą odbywało się pod kierunkiem i nadzorem pięciu dozorców, jako zarazem majstrów w rzemiośle: krawieckiem, stolarskiem, szewskiem, murarskiem i przy gospodarstwie. W zimie byli wychowańcy głównie zatrudnieni rzemiosłem, w lecie przy gospodarstwie. Wyrabiali oni spodnie skórzane, czapki, rękawice, odzież, buty i trzewiki

W warsztacie stolarskim sporządzali starsi chłopcy okna oranżeryjne, drzwi, skrzynki na narzędzia i t. d. dalej wykonywali roboty szklarskie i lakiernicze jakoteż sprzęty gospodarcze i ogrodowe i dla użytku domowego.

Prócz tego używano chłopców do wszelkich posług domowych, do rąbania i składania drzewa, czyszczenia domu, bielenia, sprzątania śniegu, wreszcie co środy i soboty do mycia podłóg w salach i korytarzach. W porze cieplejszej przoduje zajęcie około gospodarstwa wiejskiego i kolejno byli wychowańcy przydzielani do robót w polu i ogrodzie tudzież w stajniach, nadto urządzili oni wcale dobrze basen na wodę, szklarnię i część muru otaczającego zakład.

W gospodarstwie wiejskiem było ich obowiązkiem nietylko mniejsze roboty, ale także kopawie rowów, łamanie kamienia, nawodnianie i uprawa pola, plewienie, motyczenie, bronowanie, żniwo, młocka, wszelkie roboty około ogrodów, hodowla kwiatów i drzew owocowych, wszelkie roboty ziemne, sporządzanie mat ze słomy i trzciny itd. w ogólności wszelkie roboty w polu, ogrodzie i domu spoczywają w ręku wychowańców.

B) Oddział dziewcząt.

Z końcem r. 1888 było dziewcząt 13
W czasie po koniec czerwca 1889 przybyło do zakładu . 5
razem było 18

13. dziewcząt oddano do zakładu na mocy §. 16. ust. z dnia 24. maja 1885 N. 90 dzpp.
5. dziewcząt oddano do zakładu na mocy §. 17. ust. z d. 24. maja 1885 N. 90 dzpp.

W czasie przyjęcia było:

8 dziewcząt w wieku lat 13
2 „ „ „ 11
4 „ „ „ 10
2 „ „ „ 9
2 „ „ „ 8.

Z pomiędzy nich było sądownie karanych 4 dziewczęta za podpalenie a 1 za kradzież; policyjnie poszlakowanych było 3. Pochodzenia ślubnego było 11, a nieślubnego 7.

W pierwszych latach obowiązku szkolnego wszystkie dziewczęta uczęszczały do szkoły; 4 trzynastoletnie dziewczęta były w szkole tylko dwa lata. Nauka szkolna udziela się wedle planu dla jednoklasowych szkół. Dziewczęta, które wyszły z obowiązku szkolnego, mają wedle potrzeby naukę powtarzającą raz w tygodniu. Na naukę religii uczęszczają wszystkie, uczą się

także ręcznych robót kobiecych odpowiednio do wieku i uzdolnienia. Zatrudnienie dziewcząt obejmuje prócz utrzymania czystości w oddziale, także pranie bielizny i pościeli dla całego zakładu, naprawianie jej, robienie pończoch i zajęcia przy kuchni i w ogrodzie.

Zachowanie się dziewcząt było w ogólności zadowalniające.

Porządek dzienny zajęć wychowańców.

Dnie	Sala	Rodzina	od godziny do godziny																
			5—6	6—½7	½7—7	7—8	8—9	9—10	10—½11	½11—12	12—½1	½1—½2	½2—½3	½3—4	4—4½	4½—6½	6½—7	7—8
Poniedziałek, Środa, Piątek	I.	1	ścielenie łóżek, czyszczenie odzieży i ciała	Śniadanie	służba Boża	Praca i nauka			Odpoczynek i drugie śniadanie	Praca i nauka	Raport i obiad	Odpoczynek, przechadzka, gry, ćwiczenia wojskowe, ordynacya lekarska	Praca i nauka		Odpoczynek i podwieczorek	Praca	Wieczerza	Nauka powtarzająca, sprzątanie warsztatów, w lecie kąpiel nożna i przechadzka wychowańców, którzy w warsztatach byli zatrudnieni
		2			sprzątanie sal													
	II.	3			służba Boża													
		4			sprzątanie sal													
	III.	5			służba Boża													
		6			sprzątanie sal													
Wtorek, Czwartek, Sobota	I.	1			sprzątanie sal													
		2			służba Boża													
	II.	3			sprzątanie sal													
		4			służba Boża													
	III.	5			sprzątanie sal													
		6			służba Boża													
Niedziela i święta	W lecie kolejno, rodzinami kąpiel przed śniadaniem.				Czyszczenie odzieży i wizytacya.		Służba Boża.	Odpoczynek, czytanie książek, powtarzanie nauki szkolnej, pisanie listów.				Służba Boża i nauka chrześciańska.	Przechadzka w okolice; w razie niepogody: gry lub czytanie książek.					

Chłopcy podzieleni są co do nauki szkolnej na 6 oddziałów:

1. oddział jest 1. rokiem szkolnym
2. „ „ 2. „ „
3. „ „ 3. „ „
4. „ „ 4. i 5. „ „
5. „ „ 6. 7. i 8. „ „
6. „ obejmuje tych chłopców, którzy skończyli 14 rok życia i uzyskali świadectwo ukończenia szkoły ludowej. Oddział pierwszy ma 13 godzin tygodniowo, włącznie 1 godziną religii; oddziały 2, 3, 4 i 5 mają 16, względnie 17 godzin tygodniowo włącznie 2, względnie 3 godzin religii; oddział szósty ma naukę powtarzającą, a to w zimie 10 w lecie 5 godzin. Pojedyncze oddziały mają naukę oddzielnie i to półdniową, w ten sposób, że gdy jedne oddziały mają naukę szkolną, inne zajęte są pracą fizyczną. Szósty oddział ma w lecie szkołę dwa razy na tydzień, w zimie cztery razy (po $2^1/_2$ godzin) wieczorem

---

W dniu zwiedzenia zakładu zastaliśmy następujący stan wychowańców: chłopców 163, dziewcząt 31.

Od czasu wejścia w życie zakładu przyjęto doń chłopców ogółem 188. Z tej liczby było 38 oddanych na mocy §. 7 ustawy z 24. maja 1885 Nr. 90 dz. pp., zaś 150 na mocy §. 16. tej ustawy t. j. przez prawnych zastępców i władzę opiekuńczą.

Sądownie już karanych było:

za kradzież	32
„ rabunek	2
„ oszustwo	1
„ podpalenie	5
„ gwałt publiczny	3
„ żebranie i włóczęgostwo	2

zaś 143 chłopców było nieposzlakowanych sądownie, jednak 49 z nich policyjnie traktowanych.

Co do wieku było:

między rokiem życia 8 a 9	11
„ „ „ 9 „ 11	18
„ „ „ 10 „ 11	29
„ „ „ 11 „ 12	45
„ „ „ 12 „ 13	46
„ „ „ 13 „ 14	59

Obrót finansowy zakładu przedstawia się wedle zamknięcia rachunkowego w r. 1888 następująco:

Wydatki:

1. Koszta administracyi	9.364	zł. 05	ct.
2. Utrzymanie budynków	1.472	„ 51	„
3. Koszta reżyjne	10.005	„ 69½	„
4. Wydatki na szkołę	1 740	„ 64	„
5. Rozmaite	1.646	„ 92	„
6. Wydatki na gospodarstwo . . .	4.644	„ 31	„
Razem .	28.873	zł 82½	ct.

Dochody:

1. Zwroty kosztów utrzymania wychowańców	1.806 zł. 82 ct.	
2. Przychód ze sprzedaży wyrobów . .	6 „ 05 „	
3. Przychód z gospodarstwa	1.240 „ 83 „	
4. Rozmaite	10 „ 80 „	
Razem .		3.064 zł. 50 ct.

z porównania dochodów z wydatkami okazała się potrzeba dotacyi z funduszu krajowego w kwocie . . . . . 25.809 „ 32½ „

Na rok 1890 preliminowano (przyjmując stan wychowańców w liczbie 250).

Potrzeby zwyczajne:

1. Koszta administracyi	14.982 zł.
2. Utrzymanie budynków	2.690 „
3. Koszta reżyjne	26.900 „
4. Wydatki na szkołę	550 „
5. „ „ gospodarstwo	2.800 „
6. Rozmaite	1.600 „
Razem .	49.522 zł.

Pokrycie:

1. Zwroty kosztów utrzymania wychowańców . .	5.500 zł.	
2. Przychód z gospodarstwa	4.000 „	
3. Rozmaite	500 „	
Razem .		10.000 zł.

okazuje się niedobór do pokrycia z funduszu krajowego w kwocie . . . . . 39.522 „

Dzienną taksę utrzymania za 1 wychowańca ustanowiono w kwocie 50 ct., w rzeczywistości koszta te wynoszą 18 ct. a nawet i mniej czasem wypada. Na potrzeby zakładu zakupują tylko mięso, mąkę, makaran, krupy i chleb, resztę artykułów żywności wytwarza sobie zakład na własnem gospodarstwie.

Na zapytanie nasze, czyli obecny system urządzenia zakładu nie wymaga jakich reform oswiadczył nam kierownik:

że sypialnie są za duże; wychowańcy powinni być pomieszczeni w sypialniach rodzinami najwięcej po 25, że powinny być osobne lokale do mycia się i czyszczenia rzeczy, a nie, aby te czynności odbywały się w sypialnach; że dla każdej sypialni powinien być także osobny wychodek a nie jeden wspólny dla dwóch sal;

że wreszcie nie potrzeba osobnego budynku szpitalnego, jest to rzecz zbyteczna a kosztowna, bo bardzo mało jest chorych, w tym względzie wystarczyłaby 1 izba z pokojem ordynacyjnym w zabudowaniu głównem zakładu.

Cel moralny osiąga zakład już teraz; uwolnieni wychowańcy po największej części prowadzą się uczciwie i ku zadowoleniu swoich pracodawców; rewertentów dotychczas nie było; słowem o zakładzie tym wyrażał się tak jego kierownik jak i referent Wydziału krajowego nader pochlebnie.

III. Zakład pracy przymusowej dla kobiet w Wiener-Neudorf.

Zakład ten istniejący od roku 1855 jest własnością konwentu Sióstr Miłosierdzia pod godłem „Dobrego Pasterza“ i jest zarazem ck. zakładem karnym dla kobiet, jakoteż krajowym zakładem pracy przymusowej w myśl ustawy z 24 maja 1885 Nr. 90 dzpp. Obydwa te zakłady są zupełnie oddzielnie pomieszczone i administrowane. Co do pomieszczenia w zakładzie pracy przymusowej kobiet skazanych w myśl ustawy z 24 maja 1885 Nr. 89 dzpp. istnieje między wspomnianym konwentem a krajem kontrakt na czas nieoznaczony zawarty, z prawem obustronnego wypowiedzenia na rok jeden, mocą którego Siostry zobowiązują się pomieszczać i utrzymywać w swoim zakładzie z Wiener-Neudorf jakoteż we filii tego zakładu we Wiedniu 300 kobiet w wieku wyżej lat 18 i 150 dziewcząt w wieku od 14—18 lat, starać się o ich poprawę w ogólności prowadzić cały zarząd i kierownictwo zakładu; natomiast kraj zwraca konwentowi koszta utrzymania w kwocie 35 ct. dziennie od głowy, które jednak w rzeczywistoścci około 27 ct. wynoszą.

Zakład w Wiener-Neudorf jednopiątrowy położony na uboczu i odosobniony, z ogrodem warzywnym 10 morgowym, osobnem podwórzem i studnią, urządzony jest bardzo pojedynczo; w ubikacyach widać wzorową czystość a wśród skazanych takąż karność. Sypialń zajętych było cztery, z których każda mieści po 40 do 60 łóżek i umywalnię. Pracowni znajduje się trzy prócz tego kościół, sala szkolna, infirmerya, kuchnia o 6 ogniskach, pralń, piekarnia, składy i areszty. Jadalni osobnej nie ma, przynosi się jedzenie do sypialni. Do każdej sypialni przytyka izba dozorczyni, która przez umieszczone w ścianie okienko nadzoruje porządek i zachowanie się skazanych. W dniu zwiedzenia było w zakładzie 190 kobiet

Przepisanego statutu, regulaminu domowego itp. instrukcyj tyczących się systemu poprawy i urządzenia wewnętrznego życia w zakładzie nie ma; staranie o poprawę i dobro moralne skazanych, użycie systemu ku temu celowi prowadzącego pozostawione jest w zupełności Siostrom bez jakiejkolwiek w tym względzie odpowiedzialności wobec Wydziału krajowego.

Podstawą rzeczonego systemu w zakładzie są: praca, nauka religii i moralności i nauka szkolna. O odpowiednie i pożyteczne zatrudnienie skazanych jakoteż o naukę szkolną starają się Siostry same; nauki religii i moralności udziela kapelan, który zarazem spełnia w zakładzie obowiązki duszpasterstwa; wreszcie dla bezpieczeństwa zakładu jest kilka strażników.

Skazane podzielone są na 3 klasy wedle stopnia zepsucia moralnego i w miarę poprawy przechodzą do klas wyższych.

Co do żywności nie ma w klasach różnicy.

Skazane zatrudnione są rozmaitemi robotami kobiecemi jak: szyciem i naprawianiem bielizny, haftowaniem, tkaniem, robotami domowemi, przy kuchni, praniu, myciu, szorowaniu i w ogrodnictwie. Pracują także na obstalunek fabryk i osób prywatnych jak n. p. szyją wyprawy, składają szpilki i t. p. Do robót poza zakładem nie używa się skazanych; mają one dość roboty w zakładzie i nigdy pracy nie brakuje. Wprawna robotnica zarabia dziennie 20 do 30 ct., ale wiele starszych wiekiem tudzież niezdolne nic nie zarabiają. Premij od zarobku skazane nie otrzymują; tylko niektórym uwolnionym z zakładu daje konwent na drogę z własnych funduszów po kilka lub kilkanaście zł. W szkole uczą się skazane czytać, pisać i rachować; obowiązek szkolny trwa do 35 roku życia.

Do kościoła chodzą codziennie. W zakładzie trzymaną jest skazana przeciętnie 15—18 miesięcy, poczem zostaje wydaloną.

Zresztą stosowany tu system poprawy jakoteż regulamin domowy, podobny jest do urządzeń innych tego rodzaju zakładów.

Dzienny stan skazanych wynosił w roku 1888 przeciętnie 131.

Z końcem roku 1888 wynosił stan skazanych:

w zakładzie w Wiener-Neudorf 167
we filii we Wiedniu 18

W dniu 30. czerwca 1889 było:

w Wiener-Neudorf 153
we filii we Wiedniu 28

Koszta utrzymania skazanych z funduszu krajowego wynosiły:

w r. 1887 . . . . 11.366 zł. 80 ct.
w r. 1888 . . . . 16.685 „ 55 „

Do kosztów utrzymania lekarza zakładowego przyczynił się fundusz krajowy w r. 1888 kwotą 396 zł. 28 ct.

Z pomiędzy trzymanych w tym zakładzie bywa wiele recydywistek, pochodzących szczególniej z Wiednia lub dużych miast.

Na zapytanie nasze, czyli zupełne powierzenie zarządu i kierownictwa moralnego zakładu Siostrom Miłosierdzia jest wskazane, odpowiedział nam referent Wydziału krajowego przecząco. Uważa on stosowany przez Siostry system poprawy za wadliwy; spostrzega się bowiem u skazanych pewna hypokryzya; w czasie pobytu w zakładzie ukrywają one starannie swoje złe skłonności, po wyjściu na wolność okazują takowe w większym może stopniu, popadając tym sposobem w recydywę przestępstwa. Uważa on przeto za konieczne, ażeby Wydział krajowy miał ingerencyę i naczelny nadzór nad systemem poprawy skazanych.

Lwów, dnia 26 sierpnia 1890.

Dr. Damian Sawczak w. r.
Konstanty Jędrzejowski w. r.

Morawy.

Przed rokiem 1889 posiadało margrabstwo Morawy jeden tylko zakład pracy przymusowej t. j. morawsko-szlązki w Bernie.

Gdy jednak zakład ten dla osiągnięcia celu, podobnym instytucyom zakreślonego, okazał się wcale niewystarczającym, postanowił w r. 1885 Sejm morawski na posiedzeniu z dnia 10 grudnia, celem ostatecznego uregulowania włóczęgowstwa wybudować nowe cztery krajowe zakłady pracy pzzymusowej, a to: w Mähr. Schönberg, Znajmie, Iglawie i Nowym Jiczinie. Pierwsze trzy zakłady obliczone są każdy na 210 mężczyzn i 40 kobiet w wieku wyżej lat 18, ostatnie zaś na 200 mężczyzn w wieku wyżej lat 18 i 40 nieletnich korygendów we wieku od 14 — 18 lat. Koszta budowy i urządzenia preliminowano na ogólną sumę 680.000 zł., do czego Rząd przyczynił się zasiłkiem 40%, t. j. kwotą 272.000 zł.

Jak z odnośnego sprawozdania Wydziału krajowego morawskiego się okazuje, przedstawiły się po koniec września 1889 rzeczywiste koszta budowy i urządzenia tych 4 zakładów w sumie 554.686 zł. 23 ct. Z kwoty tej przypadło na zakład w Znajmie jak następuje:

Plac pod budowę	5.602	zł. 31	ct.
Nadzór nad budową	1.433	„ 33	„
Kwota wypłacona przedsiębiorcom	100.000	„ —	„
Za urządzenie kanałów	2.100	„ —	„
„ „ wodociągów	5.000	„ —	„
Wyrównanie rachunków	286	„ —	„
Gromochron	450	„ —	„
Urządzenie kaplicy, ołtarza, organów etc.	1.751	„ —	„
Ustawienie pieców frydlandzkich	2.700	„ —	„
Aparat desinfekcyjny	575	„ —	„
Łóżka żelazne	3.062	„ 50	„
Inne urządzenia domowe	3.941	„ 33	„
Materye na odzież, pościel, bieliznę skazańców, mundur i bieliznę dla dozorców wraz z kosztami sporządzenia	9.265	„ —	„
Uzbrojenie dozorców w karabiny „Wencla“, szable i amunicya	353	„ —	„
Rozmaite wydatki, koszta podróży i dyet, należytości insercyjne etc.	714	„ —	„
Razem	137.233	zł. 47	ct.

Gdy jednak w podanym wyżej czasie kolaudacya robót jeszcze nie nastąpiła, a potrzeba dalszych jeszcze na urządzenie wydatków nie mogła być oznaczoną, przeto koszta te po zupełnem przeprowadzeniu urządzeń zakładów i zestawieniu rachunków będą w ostatecznym rezultacie wyższe, jednak w każdym wypadku nie przekroczą preliminowanej dla 4 zakładów kwoty 680.000 zł., względnie dla zakładu w Znajmie kwoty 155.000 zł.

Zakłady powyższe weszły w życie jak następuje:

Zakład w Schönberg z dniem 1. lutego 1889,
„ w Znajmie „ 1. kwietnia 1889,
„ w Iglawie „ 1. lipca 1889,
„ w Nowym Jiczynie „ 1. listopada 1889.

Przedmiotem naszych badań były zakłady pracy przymusowej w Bernie i Znajmie.

Zakład pracy przymusowej morawsko-szlązki w Bernie.

W celu urządzenia wspólnego zakładu pracy przymusowej zakupiły w roku 1841 stany krajowe Moraw i Szlązka zabudowanie prywatne (fabrykę) w Bernie kosztem 66.576 zł. m. k. Zarząd zakładu tego pozostawiono początkowo państwu; dopiero z dniem 27. listopada 1861 przeszedł on w ręce Wydziału krajowego morawskiego. Do urządzenia zakładu przyczyniły się Morawy częścią wynoszącą około $^4/_5$ ogólnej sumy kosztów, zaś Szlązk około $^1/_5$ częścią, i obydwom tym krajom wedle tego stosunku przysługuje do dziś dnia tak prawo własności jak i użytkowania. W zakładzie tym można pomieścić ogółem 270 ludzi t. j. 220 mężczyzn i 50 kobiet w wieku wyżej lat 18; obecnie zaś po zaprowadzeniu w kraju czterech nowych zakładów pracy przymusowej zredukowano powyższą liczbę do 250. Ze względu na prawo współwłasności ma sobie Szlązk zastrzeżone prawo umieszczania w zakładzie berneńskim swoich skazańców w liczbie 56 głów i w tym stosunku pokrywa on też ogólne koszta utrzymania zakładu.

Zakład mieści się w budynku jednopiątrowym o dwóch oficynach i dwóch podwórzach, zamknięty z tyłu ogrodem kwiatowym. Kobiety są oddzielnie pomieszczone w dwóch sypialniach w osobnem skrzydle i osobne mają podwórze i pracownie; mężczyźni tak samo w czterech sypialniach. W oddziale męskim znajdują się też warsztaty: *szewski, krawiecki, tkacki i stolarski.*

W tyle zakładu dobudowano skrzydło przyległe do ogrodu, gdzie właśnie zastaliśmy urządzającą się piekarnię ze składem na mąkę. Prócz tego mają pomieszczenie w zakładzie: straż inspekcyjna u wchodu, dyrektor zakładu, kancelarya, nieżonaci dozorcy, dozorczynie, kucharka; wreszcie kuchnia, pralnia, magazyny, piwnice i areszty. W ogólności, co do urządzenia tego zakładu musimy zauważyć, że takowa ani pod względem technicznym, ani hygienicznym nie odpowiada wymogom nowoczesnym i nie może też posłużyć w żadnym prawie kierunku za jakikolwiek wzór. Przedewszystkiem jest on nieodpowiednio sytuowany; leży bowiem nie w odosobnieniu, lecz przy ulicy zaludnionej w szeregu domów prywatnych; sam budynek zaś jest stary, podupadły, potrzebujący ciągłych reparacyj. Nieodpowiednie dalej rozmiary jako też rozłożenie pojedynczych w nim ubikacyj, mianowicie sypialń, utrudnia wysoce utrzymanie między skazańcami należytego porządku i karności, jeśli się zważy, że w jednej sali musi się mieścić 50 do 70 ludzi. To też, gdy Szlązk zaprowadzi kiedyś u siebie własny zakład pracy przymusowej, zakład bernenski, jako nieodpowiadający celowi swojemu, będzie musiał być z gruntu przeistoczonym, lub w nowym stosownym budynku umieszczonym.

System poprawy i zatrudnienia skazańców, regulamin domowy, podział na klasy, wreszcie administracya zakładu, podobne są jak w 4 nowych morawskich zakładach pracy przymusowej; a gdy o systemie tym będzie mowa przy zakładzie znajmskim, przeto poprzestaniemy tu na zaznaczeniu tej jedynej różnicy, że wypłacone skazańcom premie od zarobku wynoszą tu dla wszystkich trzech klas zarówno po 40%. — Jest jednak dążeniem, by i w zakładzie berneńskim premie te były stopniowane wedle klas, tak jak w nowych zakładach i ażeby regulamin domowy, wydany dla nowych zakładów obowiązywał także formalnie i zakład berneński. Różnica co do klas polega także w wikcie, mianowicie skazańcy należący do trzeciej klasy otrzymują raz na tydzień mięso, w drugiej klasie dwa razy, a w pierwszej trzy razy.

Posuwanie z niższej do wyższej klasy zależy od poprawy skazańca; z trzeciej do drugiej przechodzi on zwyczajnie po 10 miesiącach, w drugiej klasie pozostaje 6 miesięcy, a w pierwszej najwięcej 3 miesiące; zatem po 18 lub 19 miesiącach zostaje z zakładu uwolniony.

Administracya zakładu.

Personal urzędników i służby zakładu składa się:

Z 1 dyrektora o płacy rocznej 1200 zł. i dod. akt.: 150 zł.
„ 1 kontrolora „ „ „ 700 „ „ „ 90 „
„ 1 nadzorcy „ „ „ 520 „ „ „ 50 „
„ tegoż zastępcy „ „ 470 „ „ „ 50 „
„ 21 dozorców „ „ 440 „
„ 2 dozorczyń „ „ 440 „
„ 1 lekarza za wynagrodzeniem rocznem 300 zł.
„ 1 chirurga „ „ 100 „
i 1 kapelana . . . . . .

Dyrektor i nadzorca mają pomieszkanie w zakładzie z opałem i światłem; dozorcy otrzymują odzież, obuwie i bieliznę, dozorczynie coroczny dodatek na ubranie po 21 zł.

Wiadomości statystyczne o ruchu skazańców.

W roku 1889 był stan skazańców w zakładzie berneńskim następujący: mężczyzn 373, kobiet 83.

W wieku od 18 — 20 lat było:	mężczyzn	26	kobiet	9
„ „ „ 20 — 25 „ „	„	70	„	20
„ „ „ 25 — 30 „ „	„	63	„	29
„ „ „ 30 — 40 „ „	„	122	„	18
„ „ „ 40 — 50 „ „	„	68	„	5
„ „ „ 50 — 60 „ „	„	24	„	2
W stanie wolnym było . . .	„	318	„	74
„ „ małżeńskim . . .	„	37	„	6
„ „ wdowim	„	18	„	3
Wyznania katolickiego było . .	„	365	„	83
„ protestanckiego „ . .	„	2	„	—
„ żydów „ . .	„	6	„	—

Wedle zatrudnienia było z pomiędzy mężczyzn:

Zarobników dziennych	205
tkaczów	34
szewców	29
piekarzy	13
rzeźników	12
kowali	10
krawców	7
ślusarzy	6
stolarzy	8
murarzy	7
młynarzy	6 itd.

Kobiety wszystkie były bez oznaczonego zatrudnienia.

Z powyżej wykazanego stanu, było w zakładzie zatrudnionych:

Jako tkaczów płótna	21
„ murarz	1
„ szewcy	5

Jako krawcy	9
„ nawijacze	15
„ blacharz	1
„ tkacze wełny owczej	8
„ stolarz	1
„ robiło frendzle	1
„ zarobnicy dzienni	311
Z kobiet: robiło pończochy	2
szwaczek	3
hafciarka	1
inne roboty	77

Z całego stanu było trzymanych w zakładzie:

a) po raz jeden	mężczyzn	264	kobiet	60
b) rewertentów po 2gi raz	„	53	„	10
„ 3 „	„	27	„	7
„ 4 „	„	11	„	2
„ 5 „	„	6	„	3
„ 6 „	„	4	„	1
„ 7 „	„	3	„	—
„ 8 „	„	2	„	—
„ 9 „	„	1	„	—
„10 „	„	2	„	—

Z końcem roku 1889 pozostał stan:

W klasie 1 było	mężczyzn	28	kobiet	—
„ „ 2 „	„	100	„	19
„ „ 3 „	„	60	„	25
Razem	„	188	„	44

W czasie zwiedzania zakładu zastaliśmy stan skazańców wynoszący 180 mężczyzn i 42 kobiet.

W klasie 1 było	mężczyzn	36	kobiet	3
„ „ 2 „	„	74	„	11
„ „ 3 „	„	70	„	28
Chorych zaś było	„	5	„	2

Zatrudnieni byli skazańcy jak następuje:

Przy stolarstwie	1
„ szewstwie	3
„ krawiectwie	3
robił frenzle	1
tkało wełnę	6
„ płótno	16
robiło nici	13
„ robotach domowych	5
zatrudnionych poza zakładem	127

Kobiety były zatrudnione:

poza zakładem	5
darło pierze	5
robiło pończochy	3
przy praniu	3

robiło taśmy dla tkaczów 12
szwaczek 12

Skazańcy zatrudnieni są po największej części poza domem tj. najmowani do robót ziemnych, budowli etc. Zarabiają dziennie i po 60 ct. Zatrudnieni w domu skazańcy robią na potrzeby zakładu i obstalunek. Kobiety zatrudnione są szyciem i naprawianiem bielizny, praniem, przy kuchni i innemi robotami domowemi. Gdy piekarnia urządzoną zostanie, będzie wyrabiane pieczywo przez skazańców na potrzeby zakładu, tudzież innych krajowych zakładów w Bernie się znajdujących. Do szkoły skazańcy nie uczęszczają. W zimie przez 2 lub 3 miesiące nie ma zatrudnienia dla wszystkich odpowiedniego i wystarczającego.

Obrót finansowy zakładu przedstawia się wedle zamknięć rachunkowych następująco:

w roku 1887:

Dochody:

1). Z samego zakładu i zarobku skazańców . . .	32.155	zł. 80	ct.
2) Zwrcty kosztów utrzymania	535	„ 90	„
3). Rozmaite	1.702	„ 04	„
Razem . .	34.393	zł. 74	ct.

Wydatki:

1). Koszta administracyjne	17.167	zł. 82	ct.
2). „ reżyjne	27.163	„ 30	„
3). Nakłady	815	„ 43	„
4). Premie od zarobków	12.434	„ 42	„
5). Inne wydatki	1.244	„ 64	„
Razem . .	58.835	zł. 61	ct.
Zatem dotacya z funduszu krajowego wynosiła w r. 1887 .	24.431	„ 87	„

w roku 1888:

Dochody:

1). Z samego zakładu i zarobku skazańców . . .	31.629	zł. 42	ct.
2). Zwroty kosztów utrzymania	110	„ 54	„
3). Inne dochody	1.713	„ 45	„
Razem . .	33.453	zł. 45	ct.

Wydatki:

1). Koszta administracyi	17.070	zł. $80^1/_2$	ct.
2). „ reżyjne	24.893	„ $26^1/_2$	„
3). Nakłady	916	„ 53	„
4). Premie od zarobków	12 314	„ —	„
5). Inne wydatki	1.229	„ 40	„
Razem . .	56.424	zł. —	ct.
Zatem w r. 1888 wyniosła dotacya z funduszu krajowego	22.970	zł. 59	ct.

Dzienna taksa utrzymania skazańców wynosi za głowę 45 centów wal. austr.

Dołączając udzielone nam przepisy o sposobie żywienia skazańców, przepis dla kucharki, taryfę żywności i wzory niektórych druków manipulacyjnych, pozwalamy sobie na koniec zauważyć, że zakład berneński ujemne na nas wywarł wrażenie i stan jego niepomyślnym nazwać można.

Powody tego upatrujemy:

1). Zakład jest nieodpowiednio sytuowany i nie posiada odpowiednich celowi swojemu urządzeń technicznych.

2). Siedziba zakładu w mieście stołecznem;

albowiem:

a) zatrudnianie skazańców, ażeby nie wywoływać skarg na konkurencyą, musi być nader ograniczone, w samym zakładzie do własnych potrzeb, poza obrębem zakładu na najmowanie skazańców do dziennych robót publicznego użytku jak: konserwacyi dróg i ulic do budowli, zamiatania i czyszczenia ulic i placów etc.

b) skutkiem tego chroma zakład pod najważniejszym względem t. j. na czasowym braku pracy w miesiącach zimowych.

3). Nie ma w zakładsie zorganizowanej pewnej głównej gałęzi pracy, która nie tylko zabezpieczałaby ciągłe zajęcie przy niej przez cały rok skazańców, ale była także produktywną (tak jak to urządzono w Znajmie i w Schönberg); wreszcie

4). za wielki stan skazańców, ażeby ich można ciągle i produktywnie zatrudniać.

Złe zatem położenie i technicsne urządzenie zakładu, brak ciągłej a produktywnej pracy, wpływa niepomyślnie i na osiągnięcie celów moralnych zakładu, czego dowodem przytoczone wyżej daty statystyczne o rewertentach, którzy w r. 1889 stanowili $^1/_8$ część z ogólnej liczby trzymanych w zakładzie.

Zakład pracy przymusowej w Znajmie.

Zakład ten obszerny i wygodnie urządzony, położony jest wprawdzie na końcu miasta, sąsiaduje jednak z koszarami obrony krajowej, miejskim zakładem ubogich i zaopatrzenia tudzież ze składami. Jak plany okazują, zakład składa się z głównego budynku dwupiątrowego, dwóch bocznych skrzydeł, z trzech podwórz i dwupiątrowego zabudowania warsztatowego. Kobiety są pomieszczone zupełnie oddzielnie. — Rozłożenie pojedynczych ubikacyj jest następujące:

W suterynach mieszczą się areszty, (16 cel), wodociągi, aparat desinfekcyjny, piwnice na drzewo, węgle, wiktuały i piwnice należące do mieszkań urzędników i sług.

W parterze u wchodu izba strażnicza, dalej kancelarye zakładowe, składy na odzież i bieliznę, jadalnia, kuchnia, pralnia, maglownia, izba lekarska, łazienki, mieszkanie kucharki, 4 sypialnie o 14 łóżkach, izba dla 6 dozorców i pokój dla słabych o 9 łóżkach.

Na 1 piątrze są: mieszkanie dyrektora, kontrolora i zastępcy nadzorcy, 4 sypielnie dla mężczyzn o 16 łóżkach a jedna na 10 łóżek, magazyn podręczny, izba dla dozorców o sześciu łóżkach; na lewem skrzydle zaś 2 sypialnie dla kobiet o 17 łóżkach, izba dla dozorczyni, pracownia dla kobiet i magazyn wiktuałów.

Na 2 piątrze: mieszkanie nadzorcy, 5 sypialń dla mężczyzn, z których cztery o 18 łóżkach a 1 o 11, izba dla dozorców, magazyn podręczny; na lewem skrzydle zaś 3 sypialnie dla kobiet, pracownia, infirmerya, pokój dla dozorczyni i magazyn podręczny. Nadto znajduje się ne 2 piątrze kaplica z zakrystyą z osobnym zakratowanym oddziałem dla kobiet a osobnym dla mężczyzn.

W zabudowaniu warsztatowem mieści się na dole 6 pracowni i 2 składy, na 1 piątrze 5 pracowni a na drugiem cztery. Wreszcie istnieje przy zakładzie mały ogród kwiatowy dla urzędników.

Załączając po 1 egzemplarzu statutu i regulaminu domowego, obowiązującego cztery nowe zakłady pracy przymusowej na Morawach, nadmieniamy, że stosowany tu system poprawy i urządzeń wewnętrznych w zakładzie, jest podobny jak w zakładzie korneuburgskim; jedyne *istotne* różnice polegają na następujących okolicznościach:

1). że w skład komisyi domowej wchodzą tu także majstrowie i wedle potrzeby rzeczoznawcy, tudzież wyniki jej obrad mają być niezwłocznie przedkładane Wydziałowi krajowemu;

2). że przeniesienie skazańca z jednej klasy do drugiej postanawia tu Wydział krajowy, podczas gdy w Korneuburgu komisya domowa;

3). że przy oznaczeniu kosztów utrzymania skazańca wchodzą tu także w rachubę i wydatki z powodu choroby;

4). że wysokość premij przyznawanych skazańcom od zarobku jest w statucie morawskim wyraźnie oznaczoną t. j. 35%, 25% i 20%, podczas gdy statut dla zakładu w Korneuburgu czyni ją zawisłą od każdoczesnego postanowienia Wydziału krajowego;

5) że w zakładach morawskich korzystają i starsi skazańcy z nauki szkolnej, podczas gdy w zakładzie w Korneuburgu tylko korygendzi niżej lat 18;

6). że w zakładach morawskich nie można trzymać korygendów dłużej, jak do ukończooego 20 roku życia, którego to zastrzeżenia nie zawiera statut dla zakładu w Korneuburgu; wreszcie

7). że co do klas zachodzi tu różnica w żywności (jak w zakładzie berneńskim) w zakładzie korneuburgskim zaś tej różnicy nie czynią.

Wiadomości statystyczne o ruchu skazańców.

Stan skazańców w r. 1889 w zakładzie znajmskim wynosił: 121 mężczyzn i 35 kobiet.

W wieku od	18	—	20	lat	było:	.	.	.	.	mężczyzn	12	kobiet	4
„ „ „	20	—	25	„	„	.	.	.	.	„	17	„	8
„ „ „	25	—	30	„	„	.	.	.	.	„	29	„	11
„ „ „	30	—	40	„	„	.	.	.	.	„	30	„	6
„ „ „	40	—	50	„	„	.	.	.	.	„	27	„	3
„ „ „	50	—	60	„	„	.	.	.	.	„	5	„	3
„ „ „	65 lat				„	.	.	.	.	„	1	„	—
W stanie wolnym było:						.	.	.	.	„	103	„	29
„ małżeńskim						.	.	.	.	„	13	„	4
„ wdowim					„	.	.	.	.	„	5	„	2
Wyznania katolickiego					„	.	.	.	.	„	120	„	34
Żydów					„	.	.	.	.	„	1	„	1

Wedle zatrudnienia było z pomiędzy mężczyzn:

Zarobników dziennych	61
szewców	7
rzeźników	6
stolarzy	5
krawców	5
kowali	4
piekarzy	3
murarzy	3
ślusarzy	2
tkaczy	2

Reszta należała do rozmaitych innych gałęzi przemysłu rękodzielniczego.

Z kobiet było: 14 robotnic ręcznych, 12 zarobnic dziennych, 8 sług i 1 kwiaciarka.

Z powyższych było zatrudnionych w zakładzie: stolarzy 3, szewców 5, krawców 5, koszykarzy 12, przy robotach kartonowych 3, jako najemnych zarobników 93.

Z kobiet robiło pończochy 10, praczek 6, hafciarka 1, szwaczek 2, przy innych robotach 16.

Wszyscy skazańcy byli w zakładzie po raz pierwszy trzymani, jakkolwiek wielu z pomiędzy nich było rewertentów, którzy po razu, dwa i więcej byli już w zakładzie berneńskim.

Wreszcie z końcem r. 1889 było:

w 1 klasie	mężczyzn	—	kobiet —
w 2 „	„	36	„ 6
w 3 „	„	85	„ 29

Od dnia wejścia w życie zakładu w Znajmie t. j. od 1. kwietnia 1889 r. do maja 1890 r. było ogółem w zakładzie trzymanych 243 skazańców. Z tych było karanych:

za kradzież	44	za obrazę Majestatu	3
„ oszustwo	5	„ zakłócenie spokoju publicznego	3
„ obrazę cielesną	2	„ uszkodzenie cudzej własności	2
„ fałszywy meldunek	3	„ prostytucyą	5
„ żebranie	22		

reszta była ukaraną jedynie za włóczęgostwo i próżniactwo.

Z dniem zwiedzania zakładu zastaliśmy następujący stan skazańców: mężczyzn 166, kobiet 47.

Ci byli zatrudnieni:

W warsztacie stolarskim	2
„ szewskim	2
„ krawieckim	5
plotło koszyki	17
przy robotach z kartonu	3
robiło słomianki na flaszki	4
wybierało groch	35
przy posługach domowych	6
najętych do robót poza zakładem	89

Kobiety były zatrudnione:

szyło	10
robiło pończochy	12
skubało pierze	3
przy praniu	6
„ kuchni	3
„ posługach domowych	5
najętych do roboty poza zakładem	5

Chorych było	mężczyzn	2	kobiet 1
W areszcie było	„	1	„ 2

Skazańcy pracują na własne potrzeby zakładu; wyroby koszykarskie, słomianki na flaszki i wyroby z kartonu (pudełka) uskuteczniają na zamówienie firm i na zbyt; wreszcie najmowani są do robót miejskich i prywatnych, przy budowlach, drogach etc.

Zarobek skazańców za czas od 1. kwietnia do 31. grudnia 1889 wyniósł ogólną sumę 7.333 zł. 90 ct., z której wypłacono skazańcom tytułem premii kwotę 1.574 zł. 88 ct., a z tej kwoty umieszczono na rzecz dotyczących skazańców w kasie oszczędności ogółem 720 zł.

Personal urzędników i służby zakładu składa się:

z 1 dyrektora	o płacy rocznej	1.000	zł.	i dodatku aktywalnego w kwocie	125	zł.
„ 1 kontrolora	„ „	900	„	„ „ „ „	100	„

z 1 nadzorcy . . . . o płacy rocznej 520 zł. i dodatku aktywalnego w kwocie 42 zł.
„ 1 zastępcy nadzorcy . . „ „ 470 „ „ „ „ 42 „
„ 17 dozorców . . . „ „ 440 „
i 2 dozorczyń . . . . „ „ 440 „

Dyrektor i reszta personalu ma mieszkanie, opał i światło w zakładzie, dozorcy otrzymują odzież i pościel, zaś dozorczynie po 21 zł. dodatku na odzież.

Rzeczywistych cyfr wydatków i dochodów zakładu tego nie jesteśmy w możności podać, gdyż rachunki za r. 1889 nie były jeszcze zamknięte; przeto przytaczamy poniżej główne rubryki preliminarza na rok 1890.

Preliminowano zatem dla stanu skazańców w ilości 250 głów:

Potrzeby:

1. Koszta administracyi	15.650 zł.
2. „ reżyjne	17.458 „
3. Nakłady	748 „
4. Premie od zarobku skazańców	3.450 „
Razem . .	37.306 zł.

Pokrycie:

1. Zwroty kosztów utrzymania skazańców	2.000 zł.
2. Dochód zakładu i zarobek skazańców	14.370 „
3. Rozmaite własne przychody	150 „
Razem . .	16.520 zł.

Byłaby więc potrzeba dotacyi z funduszu krajowego w kwocie 20.786 „

O rezultatach moralnych zakładu tego nie można jeszcze teraz nic powiedzieć; zbyt krótki bowiem czas on istnieje. Jednakże na pytanie nasze, czyli w obecnym ustroju zakładu nie dają się spostrzegać jakie strony ujemne, oświadczył nam kierownik:

I. co do urządzenia technicznego:

a) zakład powinien leżeć w zupełnem odosobnieniu,

b) mieć wszystkie okna bez wyjątku zakratowane,

c) areszty powinny się mieścić w osobnym budynku,

d) sypialnie winny być małe, najwyżej na 10 łóżek,

e) nie powinna być jedna wspólna jadalnia dla wszystkich skazańców.

II. co do administracyi:

f) dyrektor nadto jest zatrudniony manipulacyą kancelaryjną; powinien być do tych czynności osobny urzędnik przydzielony, a dyrektorowi pozostawione głównie kierownictwo moralne zakładu;

g) powinni być osobni dozorcy tylko dla nadzorowania skazańców, a osobna straż jako pogotowie w zakładzie;

h) dla aresztów powinien być osobny dozorca aresztów.

III. co do statutu i regulaminu domowego:

i) Nie powinno się przyjmować skazańców w wieku wyżej lat 50-ciu jako do pracy ciągłej a wydatnej po większej części niezdolnych;

j) żywność dla wszystkich klas powinna być jednakową;

k) dla kobiet powinien być urządzony zupełnie osobny zakład; mężczyźni sami mogą snadnie gotować i prać.

Tyle o zakładzie pracy przymusowej w Znajmie. Inne nowe trzy zakłady morawskie mają ten sam statut i regulamin domowy; tyle tylko co do nich zauważamy, że w zakładzie Mähr.-Schönberg głównem zajęciem skazańców jest tkanie wełny i płótna nietylko dla firm miejscowych i okolicznych, ale także berneńskich; podobne główne zajęcie skazańców będzie obmyślane i dla zakładów w Iglawie i Nowym Jiczynie.

Nakoniec załączamy wzory druków, wedle których prowadzi się rachunkowość, kasowość, wogóle administracya zakładów.

We Lwowie dnia 26. sierpnia 1890.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Osada poprawcza rolniczo-rzemieślnicza w Studzieńcu w Królestwie Polskiem.

I. Wstęp ogólny.

Doświadczenie kryminalistyki ugruntowane na faktach wykazuje, że większa połowa najniebezpieczniejszych przestępców od nader wczesnej młodości weszła na pochyłe występku drogi; że dziecko, względnie nieletni bez wszelkiej zostawione pomocy, nie mające rodziny lub porzucone przez wyrodną matkę, zostaje włóczęgą, żebrakiem a nakoniec z jednego lub drugiego przetwarza się w przestępcę. Surowe, srogie niemal prawa, liczne sądy, warowne więzienia i inne systemata kary, jakich od tak dawna w różnych czasach rozmaite używały państwa, aby o ile można zmniejszyć wzrastającą coraz liczbę przestępstw, okazały się w ostatecznym rezultacie bezskutecznemi, dlatego jedynie, że niewłaściwe obierano drogi, które do celu doprowadzić bynajmniej nie były zdolne. Gdy mimo domagania się oddawna tyle pożądanej w powyższym duchu reformy ustawodawstwa karnego, państwa tej potrzebie nie czyniły zadość, skłonił wyżej skreślony stan rzeczy, lubo nieco już późno, społeczeństwo same względnie pojedyncze jego jednostki dobrej woli lub korporacye, bez oczekiwania inicyatywy ze strony ciał prawodawczych, do zastanowienia się, w jaki sposób możnaby racyonalnie i skutecznie oddziaływać na poprawę moralnych swych stosunków, na zmniejszenie przestępstw we właściwym dobrze zrozumianym interesie, w widokach przyszłego swego bezpieczeństwa. Przyjęto w tym względzie jednomyślnie tę zasadę, że cel wyżej oznaczony da się tylko wtedy osiągnąć, jeżeli złe u samego jego źródła zostanie usuniętem lub przynajmniej zmniejszonem. Skoro, jakto już powiedziano, przeważna część zbrodniarzy i przestępców już w swojej pierwszej młodości zaszczepioną została zarodkami złego, przeto uznano za obowiązek społeczeństwa pierwszorzędnej wagi, zaopiekować się nieletnimi przestępcami, t. j. oczyszczać tym sposobem złe u samego źródła.

Tą ze wszech miar godną uznania ideą wiedzione, zaprowadziły u siebie zagraniczne państwa europejskie jak: Szwajcarya, Francya, Belgia, a za ich śladem Niemcy i Rosya rozliczne instytucye dla wychowywania zaniedbanych dzieci i nieletnich, z pomiędzy to których środków prewencyjnych okazały się najpomyślniejszymi w skutkach kolonie rolnicze. One to właśnie mają na celu przeciwstawienie skutecznej tamy tym wszystkim przyczynom, jakie wyradzają występki u nieletnich, skrzętne zapobieganie ich źródłom, a wreszcie tępienie złego, gdy takowe już się objawiło i działać zaczęło.

II. Historya powstania Osady Studzienieckiej.

W roku 1872 zawiązało się w Warszawie z inicyatywy ludzi dobrej woli Towarzystwo osad rolnych i przytułków rzemieślniczych, przez rząd zatwierdzone, a mające za zadanie pracować nad moralną poprawą dzieci płci obojga, które za występek przez sąd na karę skazane zostały, tudzież nad polepszeniem losu nieletnich żebraków i włóczęgów bez przytułku. Dla osiągnięcia zakreślonego sobie zadania, zakłada towarzystwo w miarę funduszów

osady rolne i przytułki rzemieślnicze. Tym sposobem powstała osada rolniczo-rzemieślnicza w Studzieńcu dla nieletnich chłopców wszelkich wyznań religijnych, skazanych na oddanie do osady w okręgu Izby sądowej warszawskiej co najmniej na lat 2, a mających niemniej jak 10 a nie więcej jak 16 lat wieku.

Gdy rząd w r. 1872 nadał Towarzystwu 117 morgów młodego lasu z leśnictwa Studzieniec dla założenia zamierzonej osady, zajęło się Towarzystwo niebawem wykarczowaniem części tej przestrzeni i pobudowaniem pierwszych niezbędnych dla rozpoczęcia swojej działalności budowli. Dzięki ofiarności publicznej, a mianowicie zapobiegliwości Towarzystwa, stanęło sześć murowanych domów piątrowych, przeznaczonych na sypialnie i warsztaty dla wychowańców, kilka innych przeznaczonych na mieszkania dla urzędników, oraz główne zabudowania gospodarskie. W roku 1876 rozpoczęto przyjmowanie wychowańców przez sądy skazanych. W następnych latach uzupełniono brakujące budowle mieszkalne i gospodarskie, wystawiono gmach obszerny dla dyrektora i kancelaryi osady, założono ogród, nakoniec w r. 1878 stanął mały kościółek. Obecnie osada ma budynków większych murowanych 12, mniejszych drewnianych 7, których wartość ze sprzętami i inwentarzem na 120.000 rs. jest oszacowaną i jest w możności pomieścić obecnie 160 nieletnich. W dalszem następstwie swojej działalności zajmuje się właśnie Towarzystwo urządzeniem w Warszawie zakładu poprawczego dla dziewcząt małoletnich, skazanych wyrokami sądowymi oraz oddających się żebractwu i włóczęgostwu. Statut dla tego zakładu ułożony, uzyskał już zatwierdzenie rządu. Obecnie toczą się tylko rokowania o wyszukanie i uzyskanie gruntu pod zamierzoną budowę. Połączonemi więc siłami kapitału, inteligencyi i dobrej woli stanął i utrzymywany jest tyle pożyteczny zakład w Studzieńcu, który potrafił już zjednać sobie dobre imię między zakładami europejskimi tego rodzaju.

III. Urządzenie techniczne Osady Studzienieckiej.

Osada Studzieniecka, leżąca w odosobnieniu i o kilka wiorst od stacyi kolejowej, zajmuje łącznej przestrzeni 117 morgów i 235 prętów, a rozdział tej powierzchni przedstawia się jak następuje:

grunta znajdujące się w uprawie pod rozmaitemi roślinami . .	53 m.	89 pr. □
gruntu znajdującego się pod chmielnikiem	1 „	229 „
gruntu znajdującego się w stanie nowiny	3 „	72 „
lasu	40 „	100 „
pod ogrodami	7 „	63 „
granic, dróg, rowów	4 „	67 „
wód	— „	50 „
pod zabudowaniami i ogródkami	7 „	165 „

Wychowańcy osady rozmieszczeni są wedle rodzin w osobnych domkach jednopiątrowych.

Domków takich jest obecnie 6 i są dwutypowe. Trzy domki mieszczą w sobie po jednej rodzinie, a inne trzy po dwie. Mieszkanie rodziny składa się z sali (sypialni), pokoiku dla dozorcy, zwanego ojcem rodziny, komórki na umywalnię i skład naczyń i jest równocześnie szkołą, jadalnią i salą rekreacyi; łóżka żelazne są odrębnej konstrukcyi, dają się w większej części swojej długości podnosić na dzień i opierać o ścianę. Okna sypialni są niezakratowane, opatrzone kwaterą z blachy dziurkowanej dla przewiewu świeżego powietrza, oprócz tego w połączeniu z piecem urządzony jest system wentylacyjny holenderski. W dolnej części domków mieszczą się warsztaty. Wychodki umieszczone są obok domków oddzielnie. Przestrzeń między domkami wypełniają ogródki, których uprawa dozwoloną jest wychowańcom

w nagrodę poprawy. Dom administracyjny piątrowy w środku a dwupiątrowy w narożnikach z suterenami na różne pomieszczenia i piwnicami zawiera: infirmeryę z mieszkaniem felczera, pomieszkanie dyrektora osady i kapelana, kancelaryę zakładową z salą konferencyjną, wreszcie cele. Kościółek zbudowany został ofiarą prywatną. Piekarnia i kuchnia mieszczą się razem w osobnym budynku, tożsamo łaźnia, pralnia i maglownia. Kuźnia murowana od zabudowań zakładowych oddalona, mieści w sobie obszerny i widny warsztat kowalski i ślusarski na dwa miechy, oraz mieszkanie kowala i dla utrzymującego sklepik przeznaczone. Zabudowania gospodarcze składają się ze stajni na konie, woły i krowy, stodoły, spichrza, wozowni i szop. Wreszcie poza zabudowaniami zakładu znajdują się domy drewniane, przeznaczone na pomieszczenie rodzin dozorców, majstrów, stróżów i t. d. Dom taki w kształcie dużego ośmioraku, podzielony jest na 8 oddzielnych izb z alkierzami obszernych, widnych, z osobnem do każdej wejściem. Brak dobrej wody do picia jest jedynym błędem technicznego urządzenia osady. Załączone fotografie planów przedstawiają dokładny obraz urządzenia technicznego osady.

IV. Stosowany w Osadzie system poprawy i wychowania.

Dla spełnienia zadania swojego, o którem na wstępie była wzmianka, używają kolonie rolnicze rozmaitych systemów, których rozróżnić można cztery t. j. szwajcarski, francuski, belgijski i irlandzki. Dwa pierwsze opierają się głównie na urządzeniu rodzinnem, zbliżonym do ideału rodzinnego życia, w dwóch innych systematach, t. j. w belgijskim i irlandzkim w miejsce podziału wychowańców kolonii na rodziny, spotykamy inny na klasy i tu przeważa wspólność, systemat koszarowy. Zanim jednak dla osady poprawczej w Studzieńcu teraźniejszy system wychowawczy przyjęto, miano wprzód na względzie te czynniki, które u nieletnich złe rodzą, a przez osadzenie ich w kolonii najskuteczniej mogą być wykorzenione lub przynajmniej w sile swej osłabione. Po gruntownem zatem rozpoznaniu rzeczonych czynników wyrażono przekonanie, że jeśli źródłami występności u nieletnich jest brak zupełny rodziny, albo co gorsza, rodzina zepsuta i występna, brak wychowania i oświaty, niedostatek, nędza tak rodziny nieletnich jak i ich samych, dziedziczne choroby ducha lub fizyczna słabość, to stwarzając rodzinę dla tych, którzy jej nie mają, zastępując innym zepsutą, upadłą i zdemoralizowaną, dając wychowanie zapobiegające próżniactwu, nędzy i niemożności godziwego utrzymania się, wreszcie kształcąc fizycznie i duchowo owych nieletnich, czyli wytępiając w nich złe zarodki choroby ciała i ducha, wzmacniając racyonalnie ich siły i zdrowie, musimy niewątpliwie, jeśli już nie owładnąć zupełnie, to przynajmniej zatamować skutecznie, zmniejszyć i ująć w karby burzącą potęgę występku, ograniczyć jego doniosłość i znaczenie, gdyż nie dozwalamy tym sposobem rozwoju kiełkującej w społeczeństwie zbrodni, tępimy ją, zanim się w łonie jej rozwinie i spotęguje.

Powyższymi względami kierowano się więc przy układaniu i przyjęciu w rezultacie systemu wychowania nieletnich w Osadzie Studzienieckiej, w którym to systemie, nie dając pierwszeństwa, ani tem bardziej wyłączności żadnemu z powyżej wzmiankowanych czterech systematów, to jednak spożytkowano najwybitniejsze każdego z nich środki. Otóż w kolonii studzienieckiej spotykamy podział nieletnich na rodziny i klasy.

Rodziny owe będące małymi oddziałami, liczą po 15 wychowańców i są rozmieszczone w osobnych domkach. Każda rodzina oddana jest w opiekę przełożonego (ojca rodziny) (nadzorcy), który pozostając ciągle z małoletnimi, winien przykładem, taktownem postępowaniem i ojcowską pieczołowitością starać się utworzyć z powierzonych swojej opiece wychowańców wzorową rodzinę. W ogólności przyjęto w zasadzie wszelkie środki, które w tak utworzonej rodzinie mogą skutecznie oddziałać na moralną poprawę za jej pośrednictwem nieletnich. Co się tyczy znowu podziału na klasy, to tych w kolonii jest pięć a pierwszą z nich tworzy celkowe zamknięcie od 3 do 20 dni.

Przyjęcie do tej klasy uzasadnia się najpierw tem, że osada w Studzieniu jest karną, albowiem nieletni skazani są do kolonii przez sądy w miejsce kary więzienia, a powtóre okazuje się pożytecznem z tego względu, że jest ono jedynym środkiem zapoznania się przełożonych zakładu z charakterem, usposobieniami, przeszłością nowo przyłego wychowańca do kolonii, jak niemniej najskuteczniejszą pogróżką i hamulcem dla niego na przyszłość. Nieletni pozostając w celce, jest odwiedzanym przez urzędników kolonii, a głównie dyrektora, kapelana i nauczyciela, którzy badają jego stan moralny, moralizują go i po dokładnem poznaniu nieletniego w ten sposób, tudzież w miarę rezultatów poczynionych nad nim spostrzeżeń na skutek decyzyi rady pedagogicznej, złożonej z rzeczonych urzędników, zostaje nieletni przeznaczonym do tej lub owej rodziny, pod dozór tego lub innego ojca t. j. przechodzi do klas następnych. Postępowy pochód ten i przejście z jednej klasy do drugiej w miarę poprawy, nadaje wychowańcowi pewne prawa i przewileje, z których najgłówniejsze są: stopniowanie nagród, rozszerzanie praw wychowańca znajdującego się w osadzie i przeniesienia go do oddziału wzorowego, w którym powinien okazać wyraźne dowody swojej poprawy.

Dalszymi środkami wychowawczymi oprócz rozdziału na rodziny i klasy, zapomocą których osada w Studzieneu stara się osiągnąć ostateczny cel kolonii w przyjętym przez się systemacie, jakim w każdym razie jest poprawa moralna i wykształcenie nieletnich przestępców do uczciwego życia w przyszłości, są prawidłowe, fizyczne, religijne moralne i umysłowe wychowanie, dalej ciągłe użyteczne zajęcie pracą rolną, ogrodnictwem i rzemiosłem, któreby małoletniemu, uwolnionemu z zakładu, zabezpieczało uczciwy i wystarczający zarobek, wreszcie stosowny system nagród tak, aby odpowiednio do stopnia poprawy osadzony w zakładzie zyskiwał coraz więcej swobody, a nawet mógł otrzymać warunkowe uwolnienie.

O każdym z tych środków uczynimy choć króciutką wzmiankę. Wychowanie fizyczne gwarantuje odpowiednie hygieniczne urządzenie domków, zamieszkiwanych przez pojedyncze rodziny i klasy, zabezpieczenie w nich stosownej ilości powietrza, światła i ciepła dla każdego z zamieszkających takowe, właściwe pożywienie, odzież i posłanie, wreszcie rozkład zajęć i czasu tak, aby wychowańcy nie byli przeciążeni, mieli należyty wypoczynek i ruch tyle niezbędny dla rozwoju ciała i jego zdrowia. Moralne i umysłowe wychowanie i wykształcenie nieletnich pozostawionem jest tak dyrektorowi, nauczycielowi jak i w ogóle całej zwierzchności osady, a mianowicie ojcom rodziny, którzy oddziaływać mają przykładem swym na powierzonych ich opiece wychowańców. Nauka udziela się wychowańcom w zakresie elementarnym. Nie chodzi tu tylko o danie dziecku jakich oderwanych szczegółów, ile raczej o ogólniejszy rozwój poglądu wiedzy umysłu i podniesienia z pomocą tego ducha, zawsze jednak ściśle w granicach stanu, z jakiego wyszli i do jakiego z natury rzeszy powrócą. Plan nauk zatem zbliża się do rozmiarów szkoły jednoklasowej, podzielonej na sześć oddziałów. Podziału dokonano dla zmniejszenia o ile możności liczby uczniów powierzonych nauczycielowi a przeto dla ułatwienia zadania wobec nader małego rozwoju umysłowego wychowańców. Lekcye w oddziałach najniższych są półgodzinne.

Religijne wychowańców ukształcenie powierzonem zostało kapelanowi, który czyniąc zadość wszelkim religijnym potrzebom małoletnich, ma ich nauczać moralności, zasad wiary i poznajomić z obrzędami kościelnymi oraz historyą świętą. Wpływ religijnego wychowania w tym mianowicie świecie występku nie ulega wątpliwości. Religia jednak zajmując pierwszorzędne miejsce w wychowaniu nieletnich przestępców, nie polega bynajmniej na częstem a mechanicznem spełnianiu praktyk pobożnych, lecz chodzi tu raczej o ustalenie w nieletnich zasad, o rozbudzenie i ożywienie, danie im do zrozumienia i pojęcia tego ścisłego, nierozerwalnego wewnętrznego związku, jaki istnieje pomiędzy obowiązkami człowieka względem swych bliźnich i Boga. Przechodząc z kolei do dalszych środków wychowawczych w osadzie widzimy, że zarząd wśród zajęć wybitne miejsce pozostawił pracom rolnym, przyjmując jedno-

cześnie zajęcia rzemieślnicze. W takiem ułożeniu zajęć kierowano się nader poważnymi względami. Przedewszystkiem prace około roli mają mieć olbrzymie moralizujące znaczenie; wpływ ich na obyczaje znanym był od dawna. W istocie zajęcia rolnicze, przyuczając młody organizm do pracy ciężkiej, mozolnej, ale zdrowej i krzepiącej siły fizyczne, jednocześnie oddziaływują zbawiennie na ducha, zwłaszcza dzieci, rozwijając ich umysł i rozbudzając i w nich uczucia religijne. W gospodarstwie rolnem uczą się nieletni metody i porządku, rolnictwo zmusza ich do zastanowienia i skupiania się, natura powolnie i prawidłowo, obdarzając trud i pracę owocami, naucza ich cierpliwie czekać na rezultaty łożonych około roli starań.

Zawody, jakimi natura często płaci w miejsce spodziewanych nadziei, wyrabiają w nich pewną wytrwałość, nie łatwo zrażającą się przeciwnościami, pewne zaufanie w siebie i co najważniejsza umiejętność radzenia sobie, zaparcia się siebie i znoszenia spokojnie napotykanych przeciwności. Prócz tego natura ta, z którą w rolnictwie w ciągłej zostają styczności, ciągle przypomina, ustawicznie mówi im o Bogu, Stwórcy wszechświata. Z uwagi jednak, że zajęcie wychowańców li tylko pracą rolniczą byłoby zbytnią jednostronnością, z którą rozmaitość życia żadną miarą pogodzić się nie da, że doświadczenie uczynione w tego rodzaju zakładach zagranicznych, mianowicie francuskich wykazało, iż jakkolwiek wiele dzieci w koloniach zajmowało się zarówno pilnie ogrodnictwem i rolą, po wyjściu z nich wszakże nie wszystkie pozostawały przy tych zajęciach, ale przeciwnie urodzone w wielkich miastach, pochodzące z nich i tam wychowane, zaraz po swojem uwolnieniu pociągane siłą nawyknienia i zakorzenionem uprzedzeniem w ludzie, podtrzymywanem przez własnych rodziców, że mieszczanowi wstyd zostać włościaninem, że grzebanie w ziemi poniża, powracały do dawnych swoich miejskich siedzib; wszystkie więc te uwagi spowodowały zarząd do tego, że pomimo przyznanego stanowczo rolnictwu pierwszeństwa, nie wyłączył on z pomiędzy zajęć w kolonii i pracy rzemieślniczej. Owszem pierwszą swą obsadę w Studzieńcu postanowił zarząd nazwać rolno-rzemieślniczą, decydując, że do takowej z postępem jej rozwoju nie tylko rzemiosła najściślejszy i bezpośredni z rolnictwem mające związek, niejako dlań pomocnicze, ale i inne nawet mogą być wprowadzone, i że w razie okazania przez którego z wychowańców szczególnego zamiłowania do pewnego rzemiosła, takowe ma być mu wyłącznie udzielanem z uwolnieniem go nawet zupełnem od wszelkich zajęć gospodarskich. O zakresie, w jakim rolnictwo i rzemiosła mają być udzielane wychowańcom w osadzie, stanowią szczegółowe przepisy; tu jednak tylko nadmieniamy, że dla praktycznego obznajomienia wychowańców z wszelkimi rodzajami zajęć, mają oni odbywać kolejno obsługę w domkach przy kuchi, piekarni, pralni, doją krowy, rąbią drzewo, zamiatają ulice, jak niemniej podług poleceń dyrektora pracują w gospodarstwie rolnem i ogrodnictwie. Co się tyczy rzemiosł, to w warsztacie głównym znajdujemy zaraz inne uzupełniające, tak n. p. przy kowalstwie uczą się wychowańcy ślusarstwa i blacharstwa, przy stolarstwie uczą się tokarstwa i początków rzeźby, w tymże warsztacie odbywa się nauka kołodziejstwa i bednarstwa, tudzież ciesielstwa, wreszcie warsztaty krawiecki i szewski zajmują się przeważnie wyrobami na potrzeby miejscowe zakładu.

Produkta warsztatów studzieńieckich znajdują odbyt i zyskały sobie ogólne uznanie.

Zastanawiając się wreszcie nad systematem nagród i kar, poszczególnionym w statucie, widzimy, że pominięto wszystko, coby tylko mieć mogło charakter poniżający, a zużytkowano wszystkie te środki, jakie przyczynić się muszą do podniesienia w wychowańcach szlachetnych i moralnych popędów, do rozbudzenia podniosłych uczuć. Przejście wychowańca z klasy niższej do wyższej zawisło od jego prowadzenia się i posiadania pewnej ilości marek (odznak). Zbierając się co tygodnia na posiedzenie rada pedagogiczna, roztrząsa sprawy tyczące się wychowańców, klasyfikuje ich postępy tak w prowadzeniu się jak w pracy i nauce szkolnej i rozdaje zasługującym na uznanie marki.

Prócz przeniesienia do oddziału wyższego dobrze prowadzący się wychowaniec może być mianowany starszym bratem, co mu nadaje pewne prawa nadzoru nad współtowarzyszami,

oraz otrzymuje przywilej znoszenia się bądź bezpośrednio, bądź też w drodze listowej ze swoją rodziną. Przywileju tego nie otrzymują jednak wychowańcy, będący w klasie I. Z zarobku zaś swego otrzymują wychowańcy premie i tak:

należący do klasy I. po 1 kopiejce dziennie
„ „ „ II. „ 2 kopiejki „
„ „ „ III. „ 3 „ „
„ „ „ IV. „ 4 „ „

Z premij swoich mogą wychowańcy użyć na swoją korzyść (na nabycie w sklepiku niektórych dozwolonych artykułów żywności lub innych przedmiotów) jak następuje:

należący do klasy drugiej $^1/_5$ część premii
„ „ „ trzeciej $^1/_4$ „ „
„ „ „ czwartej $^1/_3$ „ „

pozostałą resztę premii składa dyrekcya do kasy oszczędności na rzecz wychowańców.

Przy opuszczeniu zakładu otrzymuje wychowaniec ze swoich oszczędności pewną kwotę (3—6 rs.) na sprawienie sobie całej wyprawki, resztę zaś przechowuje i fruktyfikuje zakład, tworząc o ile możności kapitalik, przeznaczony dla wychowańców na zabezpieczenie mu w przyszłym zawodzie bytu uczciwego. Wreszcie co do używanego w osadzie systematu karnego musimy jeszcze dodać karę chłosty i że za kłamstwo zaczęto stosować specyalną karę, która w praktyce okazała się bardzo skuteczną, a mianowicie milczenie do trzech dni. Na tę karę skazany, nie ma prawa rozmawiać ani z przełożonym ani z towarzyszami, może jedynie wyrażać przewodnikowi swe najkonieczniejsze potrzeby, które tenże załatwia przy użyciu najmniejszej ilości wyrazów. W szkole dotknięty tą karą nie jest zapytywany, a przy pracy i zajęciach otrzymuje tylko konieczne rozporządzenia. Towarzysze pod groźbą surowej kary nie rozmawiają i nie odpowiadają cierpiącemu tę karę na żadne pytania. Takie ograniczanie czasowe swobodnego porozumiewania się z otaczającymi, jako skutek nadużycia mówienia przez kłamstwo w pojedynczych stosowane wypadkach, przyniosło pożądane rezultaty i skutecznie przyczyniło się do leczenia tej rozpowszechnionej a tak doniosłej wady.

Przedstawiwszy tym sposobem pobudki i oparty na nich ogólny zarys organizacyi osady studzienieckiej, wymienimy jeszcze owe szczegóły, które odnoszą się do obowiązującego w osadzie regulaminu dziennych zajęć i prac dla wychwańców, ich żywienia i utrzymania, tudzież opieki nad wychowańcami z zakładu uwolnionymi.

Porządek dziennych zajęć i prac jest następujący:

W lecie t. j. od 1. kwietnia do 1. listopada w dnie powszednie: o godzinie 5 rano wstawanie, ubranie się, umycie, sprzątanie pościeli i pokoju;
o godzinie $5^3/_4$ rano modlitwa poranna, śniadanie;
od godziny 6 - 12 rano praca w polu albo w warsztatach;
„ „ 12—2 obiad, sprzątanie naczyń po obiedzie i odpoczynek;
„ „ 2—4 szkoła;
„ „ 4—$7^1/_2$ praca w polu albo w warsztatach;
„ „ $7^1/_2$—8 kolacya i sprzątanie po kolacyi;
„ „ 8—9 zajęcia we własnych ogródkach lub odpoczynek;
o godzinie 9 wieczorem modlitwy i spanie.

W dnie świąteczne o godzinie 6 rano wstawanie, ubranie się, mycie, sprzątanie pościeli i pokoju;
o godzinie 7 modlitwa poranna i śniadanie;
od godziny $7^1/_2$—9 rewizya całotygodniowych robót, zapisywanie do książeczek zarobkowych;

od godziny 9—$10^1/_2$ msza św. i nauka w kaplicy;
„ „ $10^1/_2$ – 12 gimnastyka, ewolucye z narzędziami ogniowemi;
„ „ 12—2 obiad, sprzątanie po obiedzie i odpoczynek;
„ „ 2—4 szkoła;
„ „ 4—6 spacer lub gimnastyka;
„ „ 6—8 spiew choralny, muzyka;
o godzinie 8 kolacya i sprzątanie po kolacyi;
o godzinie 9 modlitwa i spanie.

W zimie t. j. od 1. listopada do 1. kwietnia w dnie powszednie: o godzinie 6 wstawanie i t. d. j. w.
o godzinie $6^3/_4$ modlitwy poranne i śniadanie;
od godziny 7—10 szkoła;
„ „ 10—12 praca w warsztatach;
„ „ 12—2 obiad, sprzątanie po obiedzie i odpoczynek na wolnem powietrzu;
„ „ 2—8 praca w warsztatach;
„ „ 8 $8^1/_2$ kolacya i sprzątanie po kolacyi;
„ „ $8^1/_2$—9 odpoczynek, modlitwy i spanie.

W dnie świąteczne: o godzinie 7 wstawanie i t. d. j. w.;
o godzinie $7^3/_4$—8 modlitwa poranna i śniadanie;
od godziny 8—9 rewizya całotygodniowych robót, wpisywanie do książeczek zarobkowych;
od godziny 9—$10^1/_2$ msza św. i nauka w kaplicy;
„ „ $10^1/_2$ – 12 gimnastyka, ewolucye z narzędziami ogniowemi;
„ „ 12—2 obiad, sprzątanie po obiedzie i odpoczynek;
„ „ 2—4 spacer, lub gimnastyka;
„ „ 4—6 szkoła;
„ „ 6—8 śpiew choralny, muzyka;
„ „ 8 $8^1/_2$ kolacya, sprzątanie po kolacyi;
o godzinie 9 modlitwy wieczorne i spanie.

O godzinie 9 rano i 4 po południu wychowańcy korzystają z przerwy 10 minut dla spożycia chleba na drugie śniadanie i podwieczorek. Po każdem wyjściu z pokoju zajmowanego przez wychowańców, odbywa się wentylacya dla dokładnego oczyszczenia powietrza. Zmiana zajęć stosownie do oznaczonego rozkładu następuje po trzykrotnem uderzeniu w dzwonek, znajdujący się w środku dziedzińca.

Z tego rozkładu między nauką i pracą całego tygodnia można zauważać, iż chodzi tu o to, aby żadna chwila luźną nie pozostawała bez wypełnienia jej pożytecznem dla umysłu lub ciała przeznaczeniem. W żywieniu i utrzymaniu chłopców, czyli w całym trybie gospodarczym osady, zastosowano zasadę surowej prostoty, oszczędności, mocno jednak przytem dbając o względy hygieniczne i porządku. W zdrowem ciele, zdrowa dusza; przyzwyczajanie zaś do porządku i czystości zewnętrznej ma niewątpliwie nieoceniony wpływ i na przymioty charakteru. W taryfie żywności pamiętano z jednej strony o względach zdrowia, ale i o tem z drugiej, że wychowańców pozorami nawet jakiegobądź niepotrzebnego komfortu nie należy przyzwyczajać do życia miękkiego lub wygodnego. Dostają więc jedzenie zdrowe i w ilości głód zaspokajającej, ale obiad składa się z potraw mięszanych w formie jednego dania, w miseczce żelaznej; śniadanie lub kolacya z kawałka chleba z barszczem, żurem, lub mlekiem.

Ubranie wychowańców, pościel ich, są równie proste i surowe. Gruby siennik, poduszka słomą wypchana, derka na zimę, a grube prześcieradło zamiast kołdry w lecie. Za

ubranie w zimie kaftan z sukna wielbłądziego, jako najtrwalszego i taniego, krojem w wojsku austryackiem używanym, jako dla ruchów ciała dogodnym; spodnie i czapkę z takiegoż sukna. W lecie noszą bluzę z grubego niebieskiego płótna i spodnie szare, a kapelusz słomiany.

Po opuszczeniu zakładu studzienieckiego wychowańcy nie pozostają bez opieki i nadal, a zwłaszcza w pierwszych chwilach, tak trudnych przejściu od zamknięcia do swobody. Zastanawiając się nad przyczynami, wywołującemi przestępstwa nieletnich, trzeba bezwątpienia przyznać, że pozostawienie uwolnionego z zakładu na los szczęścia, lub powrót jego do tegożsamego otoczenia, w którem pozostawał poprzednio i w którem spełnił przestępstwo, za jakie był oddany do osady, musi, wyjąwszy nadzwyczajne przypadki, unicestwić całą pracę nad umoralnieniem i poprawą nieletniego w zakładzie i spowodować nowe z jego strony przestępstwa i nowe skazanie. Zapobiedz tym smutnym lecz nieuchronnym następstwom może, tylko należycie urządzona opieka nad uwolnionymi z zakładu wychowańcami. Główne zadanie tej opieki polega na usunięciu niebezpieczeństw, któreby spowodować mogły recydywę nieletniego, oraz na wytworzeniu dlań takich warunków życiowych, w których mógłby nietylko umocnić zasady moralne, zaszczepione weń w zakładzie, lecz jeszcze takowe rozwinąć i wprowadzić w życie praktyczne, wreszcie zdobyć sobie pracą uczciwe imię i dostateczne utrzymanie. Dla osiągnięcia tych zadań dyrektor osady przy współudziale kuratora honorowego ma przedewszystkiem każdemu uwolnionemu z zakładu, w warsztacie lub przy gospodarstwie wiejskiem wyszukać i wskazać pomieszczenie i zajęcie, któreby nietylko zabezpieczały w danej chwili byt materyalny wychowańca, ale obok tego dozwalały mu wyrobić sobie niezależne stanowisko w przyszłości i dawały jak najwięcej rękojmi pod względem i moralnym.

Pomimo tak znacznej liczby szukających pracy, pomieszczenia, chlebodawcy chętnie przyjmują do obowiązku wychowańców studzienieckich, a jedną z głównych pobudek tej okoliczności jest uzdolnienie ich, o wiele przewyższające odpowiedne uzdolnienie nieletnich, którzy nie byli w zakładzie. Gdy ostatnich majstrowie przyjmują jedynie za opłatą i na bardzo długie termina, wychowańcy studzienieccy są umieszczani na całkowite utrzymanie chlebodawców i na termina od $^1/_2$ roku do $2^1/_2$ lat, w wyjątkowych tylko przypadkach do lat 3, z obowiązkiem wyzwolenia kosztem majstra. Wyzwalania na czeladników przy opuszczeniu zakładu zarząd zaniechał; przeświadczył się bowiem w latach ubiegłych, że przejście z pod rygoru zakładu i pieczołowitej nad wychowańcami opieki, wprost na stanowisko więcej niezależne w życiu zalecanem być nie może, i że o wiele dla nieletnich korzystniej, gdy pierwsze chwile po opuszczeniu zakładu przepędzają na stanowiskach zależnych chłopców warsztatowych, pomocników ogrodniczych, lub gospodarskich. Prócz tego dodanym bywa tak umieszczonemu wychowańcowi opiekun miejscowy, który powinien odwiedzać wychowańca jego pieczy powierzonego przynajmniej raz na miesiąc i udzielać dyrektorowi osady szczegółowe swoje o nim spostrzeżenia. Również wychowaniec ma się zgłaszać przynajmniej raz na kwartał do miejscowego opiekuna, lub dyrektora i zdawać jednemu z nich sprawę ze swego położenia i może też do nich zwrócić się o radę i pomoc w potrzebie.

V. Zarząd i administracya osady.

Osada Studzieniec zostaje pod kierunkiem bezpośrednim zarządu Towarzystwa osad rolnych i przytułków rzemieślniczych. Miejscowy zarząd osady spełnia dyrektor, pobierający rocznej płacy 1.000 rs., i mający pomieszkanie w zakładzie.

Inni urzędnicy i oficyaliści są:

1 pomocnik dyrektora (inspektor) o płacy rocznej	600 rs.
1 kapelan o płacy rocznej	500 „
1 lekarz przyjezdny o płacy rocznej	200 „

2 starszych przełożonych oddziałów o płacy rocznej	450 rs.
4 przełożonych oddziałów o płacy rocznej	350 „
6 nadzorców oddziałów o płacy rocznej	300 „
1 nadzorca zarazem nauczyciel muzyki o płacy rocznej	250 „
1 sekretarz, oraz buchhalter o płacy rocznej	400 „
1 magazynier o płacy rocznej	po 300 „
1 ogrodnik „ „ „	
1 gospodarz (ekonom) o płacy rocznej	
6 majstrów tj. stolarz, kołodziej, krawiec, kowal i szewc o płacy rocznej	
zaś cieśla o płacy rocznej	200 „
1 felczer „ „ „	280 „
1 włodarz (pomocnik gospodarza) o płacy rocznej	120 „
6 stróżów o płacy rocznej	60 „
1 odźwierny o płacy rocznej	50 „
1 kucharka „ „ „	po 60 „
1 praczka „ „ „	
1 pastuch „ „ „	30 „
1 kominiarz „ „ „	60 „

Cały personal służbowy z wyjątkiem lekarza i kominiarza mieszka w Osadzie, nie jestto jednak warunek konieczny, lecz personal pedagogiczny musi bezwarunkowo mieszkać z wychowańcami. Z 12-stu nadzorców oddziałów trzech jest stale dyżurnymi, więc przeznaczonymi na zastępstwo 9-ciu ojców rodzin. Od dyrektora począwszy aż do sekretarza włącznie otrzymują urzędnicy prócz pensyi coroczny 5% dodatek, który w ogólności może dosięgnąć najwyżej kwoty równającej się połowie płacy. Od włodarza począwszy aż do pastucha otrzymuje służba albo wikt w naturze, albo relutum po $4^1/_2$ rs. miesięcznie. Majstrowie tudzież gospodarz i ogrodnik dostają jeszcze tantyemę, a to w następujący sposób:

Oblicza się wartość produkcyi warsztatu, wartość materyału, 10% (od wartości narzędzi) za użycie narzędzi, i płaca majstra; te trzy ostatnie pozycye odejmuje się od wartości produkcyi a od różnicy stanowiącej zysk produkcyi wyznacza się tantyema aż do 10%. Właściwej emerytury dla personalu służbowego osady nie ma, zastępuje ją fundusz oszczędnościowy tworzony w ten sposób, że urzędnicy i oficyaliści płacą z pensyi miesięcznej 5%, również od wszelkich dodatków do pensyi, gratyfikacyj, tantyem i t. p. Towarzystwo zaś dodaje do tego ze swoich funduszów drugie 5%; sumy te kapitalizowane służą w moc obowiązującej odnośnej instrukcyi dla zapewnienia pomocy urzędnikom i oficyalistom, na wypadek zaś śmierci, dla udzielenia zasiłku pozostałym po nich spadkobiercom.

Co do kwalifikacyi urzędników osady należy zauważyć, że od dyrektora, od którego jedynie zależy pomyślny stan osady i jej rozwój we wszelakim kierunku, wymagane jest przedewszystkiem wyższe wykształcenie (uniwersyteckie) pedagogiczne i charakter uposażony w przymioty stanowisku temu odpowiednie; ojcowie rodzin zaś muszą posiadać patent na nauczyciela szkół ludowych, a kandydaci, zanim stale przyjęci będą, odbyć muszą próbę w osadzie. Osobne instrukcye, uzupełniane w razie szczególnej potrzeby rozporządzeniami dyrektora określają obowiązki personalu pedagogicznego osady. Z powodu wyczerpania zapasu nie mogliśmy tych instrukcyi otrzymać, uczyniono nam jednak w tym względzie obietnicę na przyszłość, skoro zamierzone właśnie przez zarząd nowe i uzupełnione wydanie tych instrucyj dokonane zostanie.

Co do archiwum w kancelaryi osady, zastaliśmy prowadzone tam następujące książki i kontrole główne, pomijając podręczne, służące do ułatwienia kontroli.

1. Akta osobiste wychowańców; zawierają pisma odnoszące się specyalnie do osobistości każdego z wychowańców od chwili przyjęcia, aż do uwolnienia i dalszej opieki nad nimi;

2. Akta instrukcyj, rozporządzeń ogólnych i protokołów rewizyjnych;

3. Akta tyczące się przyjmowania i wydalania wychowańców;

4. Akta tyczące się rachunków, zawierają materyały rachunkowe, dotyczące sprawozdań składanych zarządowi;

5. Akta tyczące się interesów ogólnych;

6. Akta dotyczące służby osady;

7. Akta tyczące się korespondencyi o przesyłce przedmiotów, należących do inwentarza osady;

8. Akta tyczące się ofiar na rzecz osady czynionych;

9. Akta tyczące się budowli i konserwacyi;

10. Akta tyczące się raportów miesięcznych o postępowaniu wychowańców;

11. Akta tyczące się sprawozdań osady, obejmują materyały do ogólnych sprawozdań z Osady;

12. Akta tyczące się warstatów, zawierają pisma dotyczące założenia, utrzymania i produkcyi warstatów;

13. Akta tyczące się szkoły, zawierają rozporządzenia wyłącznie szkoły dotyczące, jakoteż pisma ze szkołą bezpośredni związek mające;

14. Dziennik korespondencyj;

15. Księga wizyt, obejmuje znaczną ilość podpisów osób zwiedzających osadę, jakoteż uwagi niektórych ze zwiedzających, bardzo dla osady pochlebne;

16. Księga do zapisywania uwag członków zarządu i komitetu;

17. Księga do zapisywania uwag na sesyach tygodniowych, zawiera zapadłe na sobotnich posiedzeniach decyzye, tyczące się porządku osady, zalecone do wykonywania urzędnikom miejscowym;

18. Księga rodowodowa wychowańców;

19. Książka depozytowa przedmiotów należących do wychowańców;

20. Kontrola funduszu zarobkowego wychowańców ogólna;

21. Kontrole funduszu zarobkowego wychowańców szczególne (dla każdego oddziału);

22. Książeczki zarobkowe wychowańców;

23. Książka do zapisywania stopni sprawowania się i pilności wychowańców, w której co tydzień wpisuje się na posiedzeniu sobotniem opinię wszystkich osób, zajmujących się wychowywaniem i kształceniem każdego z wychowańców;

24. Kontrola zakupu i sprzedaży przedmiotów pochodzących ze sklepiku dla wychowańców osady, zawierająca po jednej stronie wyrażenie przedmiotu zakupionego do sklepiku i cenę takowego, z drugiej szczegółowe odnotowanie, kto przedmiot kupił i co za takowy zapłacił;

25. Księga do zapisywania uwag dyżurujących. Od chwili ustanowienia kolei dyżurów codziennych urzędników osady, pilnujących porządku w osadzie, zaprowadzona została ta księga i w niej dyżurni zapisują szczegółowo codziennie, czem zajęty był każdy z wychowańców w ciągu dnia, oraz odnotowują wszystko, co szczególnego tego dnia zaszło w osadzie;

26. Kontrola przychodu i rozchodu drzewa w Studzieńcu. W księdze tej wpisuje się stan liczebny i jakościowy drzewostanu osady, przychód drzewa z lasu osady, lub zakupionego i następnie wydatek takowego do budowy lub warstatów, albo na opał.

27. Księga inwentarza osady.

28. Książeczki inwentarza szczegółowe, utrzymywane przez kapelana, przełożonych oddziałów, majstrów i gospodarza, zawierają spis przedmiotów, pozostających w zawiadywaniu tych urzędników.

29. Dziennik inwentarza, zawierający odnotowanie w kolei chronologicznej każdego z przedmiotów przybyłych do osady, który winien być zapisany w inwentarzu osady, oraz użycie takowego;

30. Kontrole przeróbki materyałów w warstatach, oraz piekarni, utrzymywane przez nauczycieli rzemiosł, obejmują ilość przyjętego do warstatu materyału na jednej stronie i ilość i jakość roboty wykonanej z takowego;

31. Księga materyałów surowych i obrotu takowych, zawiera ogólny obraz produkcyi w osadzie.

32. Księga magazynowa;

33. Książeczki zapotrzebowań z magazynu;

34. Dziennik kasowy;

35. Księga kasowa;

36. Kwitaryusz dochodów pieniężnych;

37. Kwitaryusz ofiar w naturze;

38. Księga ofiar w gotowiźnie i naturze.

Księgi powyższe i akta prowadzone są z wielką starannością; a w rachunkowości dąży właśnie osada do zaprowadzenia „buchalteryi podwójnej".

Taryfa żywności wychowańców zdrowych:

	Niedziela	Luty	Poniedziałek	Luty	Wtorek	Luty	Środa	Luty	Czwartek	Luty	Piątek	Luty	Sobota	Luty
Śniadanie	kaszy jęczm. słoniny . . soli	8 1 1	żur. mąki razowej . . mleka . . . kartofli . . soli	2 8 32 1	barszczu burakow. . . mąki razowej kartofli . . słoniny . . soli	8 2 24 1 1	kaszy jaglan. słoniny . . soli	10 1/2 1	jak w Poniedziałek		kaszy jęczm. kartofli . . soli . . . . oleju . . . albo mleka .	8 16 1 1 8	jak w Poniedziałek	
Obiad	mięsa . . . kaszy jęczm. marchwi . . lub rzepy . lub brukwi . lub kartofli . soli	16 4 32 40 40 32 1 1/8	grochu . . kapusty . . lub kaszy jęcz. słoniny . . soli	16 16 10 1 1 1/8	mięsa . . . kaszy jęczm. marchwi . . lub rzepy . albo brukwi albo kartofli soli	16 4 32 40 40 32 1 1/8	jak w Poniedziałek		mięsa . . . kaszy jęczm. kartofli . . soli	16 8 16 1 1/8	śledź . . . kartofli w mund. . . soli	6 48 1 1/8	grochu lub bobu . . kapusty . . lub kaszy jęcz. soli . . . . oleju . . . albo mleka .	16 16 10 1 1/4 1 8
Kolacya	kartofli . . słoniny . . soli	32 1 1	kaszy hrecz. słoniny . . soli	16 1 1	kaszy jęczm. słoniny . . soli	8 1 1	barszczu burakow. . . mąki razowej soli . . . . kartofli . . sera	8 2 1 24 6	kaszy jagłan. słoniny . . soli	8 1 1	kluski z mąki pytlow. . soli . . . . oleju . . . albo mleka .	16 1 1 8	jak w środę	
na cały dzień chleba		48	chleba . . .	48	chleba . . .	48	chleba . . .	48	chleba . . .	48	chleba . . .	48	chleba . . .	48

W dnie świąteczne jako to: w wigilię Bożego Narodzenia, wielki Piątek, dwa pierwsze dnie Bożego Narodzenia, dwa dni Wielkiejnocy, pierwszy dzień Zielonych Świątek i w rocznicę otwarcia osady, otrzymują wychowańcy odmienny i polepszony wikt. Wigilia spożywaną jest przez wychowańców w jednej sali wraz z ojcami rodzin, w obecności zwierz-

chności zakładu i nadany jej jest jak najwięcej uroczysty charakter. Po wigilii urządza się choinka, z której wychowańcy odpowiednio do klasy, w jakiej się znajdują, otrzymują losem przygotowane pierniki lub ciastka, orzechy, jabłka; w ilości dla I. klasy po 2 pierniki, 10 orzechów i jabłka, inne klasy w odpowiednio powiększonej ilości. Chorzy wychowańcy otrzymują żywność wedle zlecenia lekarza.

Wiadomości statystyczne tyczące się ruchu wychowańców Osady w r. 1889.

Z końcem roku 1888 było wychowańców	151	
W r. 1888 dostawiono do osady	25	176
W roku 1889 ubyło:		
a) po upływie czasu oznaczonego wyrokiem	29	
b) zmarło	—	
c) uwolniono warunkowo	7	
d) zwrócono władzy sądowej	2	
e) zbiegło	3	41
W dniu 1. stycznia 1890 było		135

Na ile lat skazani:	Dnia 31. grudnia 1888. było wychowańców	w roku 1889 przybyło	w roku 1889 ubyło	Dnia 31. grudnia 1889 było wychowańców
Skazanych niewłaściwie na lat mniej niż 2 . .	—	2	2	—
Skazanych na lat 2	23	—	10	13
$2^1/_4$	2	—	—	2
$2^1/_2$	9	1	2	8
$2^3/_4$	8	4	1	11
3	34	5	11	28
$3^1/_4$	5	2	—	7
$3^1/_2$	8	1	1	8
$3^3/_4$	2	—	1	1
4	24	3	3	24
$4^1/_4$	2	1	1	2
$4^1/_2$	5	—	1	4
$4^3/_4$	1	—	1	—
5	6	1	2	5
$5^1/_4$	—	1	—	1
$5^1/_2$	2	1	1	2
$5^3/_4$	2	1	1	2
6	10	1	1	10
$6^1/_4$	1	—	1	—
$6^1/_2$	—	—	—	—
$6^3/_4$	—	—	—	—
7	2	—	—	2
$7^1/_4$	1	—	—	1
$7^1/_2$	2	—	1	1
$7^3/_4$	—	—	—	—
8	—	1	—	1
Do czasu poprawy	2	—	—	2
razem . . .	151	25	41	135

	Dnia 31. grudnia 1888 było wychowańców	w roku 1889 przybyło	w roku 1889 ubyło	Dnia 31. grudnia 1889 było wychowańców
Pod względem familijnym:				
mających oboje rodziców	68	19	17	70
„ tylko ojca	22	2	6	18
„ „ matkę	33	2	9	26
pozostających na opiece	10	1	3	8
dzieci nieprawych	14	1	3	12
podrzutków	4	—	3	1
razem	151	25	41	135
Co do pochodzenia:				
miejskiego	54	16	22	48
wiejskiego	97	9	19	87
razem	151	25	41	135
Co do wyznania:				
prawosławnego	6	—	1	5
rzymsk.-katol.	137	24	38	123
ewangelickiego	2	1	—	3
mojżeszowego	6	—	2	4
razem	151	25	41	135
Dostawieni byli:				
staraniem Towarzystwa	106	25	20	111
przez rodziców	2	—	1	1
transportem	43	—	20	23
razem	151	25	41	135
Przed przybyciem do osady zajmowali się:				
rzemiosłem	18	1	1	18
wyrobkiem w mieście	13	8	7	14
„ na wsi	2	2	—	4
posługą u rodziców lub opiekunów	51	10	11	50
służbą u obcych	48	1	11	38
żebraniną	2	1	—	3
włóczęgostwem lub kradzieżą	17	2	11	8
razem	151	25	41	135
Pod względem wykształcenia umysłowego:				
przy wejściu do osady umiało czytać i pisać po rosyjsku i po polsku	8	—	5	3
umiało czytać tylko po polsku	25	12	12	25
znało litery	8	1	1	8
nic nie umiało	110	12	23	99
razem	151	25	41	135

Z końcem roku 1889 było wychowańców:

a) pod względem sprawowania:

w klasie I.	11
„ II.	28
„ III.	61
„ IV.	35
razem	135

b) co do nauki (po odbyciu egzaminu i promocyi do wyższych oddziałów):

w oddziale wstępnym	22
„ I. a.	26
„ I. b.	19
„ II. a.	23
„ II. b.	19
„ III. a.	20
„ III. b.	6
razem	135

c) co do zajęcia:

stolarzy	21
kołodziejów	9
kowali	15
krawców	21
szewców	14
ogrodników	17
rolników	24
używanych do kuchni, pralni, piekarni i innych posług	14
razem	135

d) co do wieku:

od lat 10—11	1
„ „ 11—12	1
„ „ 12—13	7
„ „ 13—14	10
„ „ 14—15	21
„ „ 15—16	31
„ „ 16—17	44
„ „ 17—18	20
razem	135

Pod względem rozmieszczenia w rodzinach to 7 rodzin obejmowało po 15 chłopców, w jednej było 16, a w jednej 14.

Z wychowańców którzy opuścili osadę w roku 1889. w chwili przybycia do niej, jak wyżej podano:

Umiało czytać w obu językach	5
„ „ tylko po polsku	12
Znało litery	1
Nic nie umiało	23
razem	41

Ci sami wychowańcy w chwili opuszczenia osady znajdowali się w następujących oddziałach:

W oddziale wstępnym	5
„ „ I. a	1
„ „ I. b	7
„ „ II. a	9
„ „ II. b	7
„ „ III. a	4
„ „ III. b	8
razem	41

A pod względem sprawowania:

W klasie I.	4
„ „ II.	4
„ „ III.	13
„ „ IV.	20
razem	41

Wychowańcy zostali umieszczeni w sposób następujący:

Jako stolarze	2
„ rzeźbiarze	1
„ kołodzieje	2
„ kowale lub ślusarze	2
„ szewcy	4
„ krawcy	4
„ ogrodnicy	2
w gospodarstwie rolnem	11
oddano rodzicom	8
zwrócono władzy	2
zbiegło	3
razem	41

Od założenia osady było wychowańców	579
z końcem roku 1889 znajdowało się w niej	135
ubyło więc z osady	444

Z tej liczby:

uwolniono po odbyciu terminu oznaczonego wyrokiem	360
uwolniono warunkowo	39
zwrócono władzy sądowej z powodu nieodpowiedniego wieku, skazania na termin mniej niż dwuletni, zupełnego zdemoralizowania, wreszcie z powodu nieuleczalnej choroby, ogółem	14
zbiegło	3
umarło	28
razem	444

Odtrąciwszy od ogólnej liczby wychowańców, którzy opuścili osadę, tych, którzy w niej zmarli, zostali zwróceni władzy sądowej, lub zbiegli, pozostanie 399, z których oddano rodzicom 112.

Umieszczono na dalszą naukę rzemiosł:

stolarskiego	39
kołodziejskiego	24
kowalskiego i ślusarskiego	20

krawieckiego	16
szewskiego	25
tokarskiego	3
piekarskiego	7
ciesielskiego	1
rzeźbiarstwa	2
oddano do pszczelnictwa	1
felczerstwa	2
seminaryum nauczycielskiego	1
ogrodnictwa	26
gospodarstwa rolnego	120
razem	399

Z pośród uwolnionych wyzwolono na majstrów 2, na czeladników 67, posiada własne warsztaty lub gospodarstwa 113, żonatych 29. Jeden zaś z byłych wychowańców uzyskawszy patent na nauczyciela ludowego, jest obecnie nauczycielem (ojcem rodziny) w osadzie recydywistów t. j. takich, którzy ponownie spełnili jakieś przestępstwo karne, było:

w pierwszym roku po opuszczeniu osady	3
podczas trwania opieki nad wychowańcami	5
po upływie terminu opieki t. j. po dojściu do 21 lat	12

Przyczynami recedywy tej były niebezpieczne wpływy rodziny i najbliższego otoczenia, w jakie wychowańcy po opuszczeniu osady dostali się; w obec tak nieznacznego procentu recydywistów skuteczność systemu wychowawczego w osadzie należy nazwać bardzo pomyślną i podziwiać dzielność zasad moralnych, jakie wychowańcy nabyli w osadzie i które utrzymują na drodze uczciwej pracy pomimo całego przeciwdziałania zgubnych wpływów.

W roku 1889. było w osadzie chorych wychowańców 102, a dni leczenia 1.035.

Wykaz kar wymierzonych w roku 1889.

Za nieporządek	17
Użycie nieprzyzwoitych wyrazów, wymysłów i przekleństw	19
Kłótliwość, złośliwość, obelgi czynne i bójki z kolegami	42
Kłamstwo, nieposłuszeństwo, hardość i zuchwalstwo	86
Niespokojność w szkole, swawola, namowa do złych postępków	46
Lenistwo lub opór przy wyznaczaniu do zajęcia	146
Uporczywe wyłamywanie się z pod obowiązującego regulaminu	60
Kradzież pochodząca z łakomstwa	63
Kradzież z innych pobudek	19
Ucieczka lub jej usiłowanie	18
razem ilość kar	516

Jakość wymierzonych kar:

Nagana	66
Odłączenie od towarzyszów przy zabawie	37
Ograniczenie zarobku	77
Ograniczenie żywności	93
Kara milczenia do trzech dni	2
Odjęcie marki odznaczenia	56
Zamknięcie w celi	110
Degradacya do niższej klasy warunkowa	44
„ „ „ „ stanowcza	9
chłosta	22
razem	516

Wykaz udzielonych nagród w roku 1889.

Klasa	Publiczna pochwała	Dar książek i drobnych przedmiotów	Dozwolenie odwiedzania przez rodziców i krewnych	Udzielono marek odznaczenia	Zarobek dla wszystkich rs.	Zarobek dla wszystkich kop.	Promowanie do wyższej klasy	Wysyłano w interesach osady	Dano urlop na święta	Mianowano starszymi braćmi	Uwolniono warunkowo
I.	—	—	—	109	51	05	36	—	—	—	—
II.	1	3	10	248	277	90	52	—	—	—	—
III.	2	4	23	393	362	18	51	—	—	—	—
IV.	3	9	20	285	332	51	—	32	22	6	7
Razem	6	16	53	1.035	1.023	64	139	32	22	6	7

Stan finansowy osady w roku 1889.

Środki utrzymania czerpie osada z dwojakiego źródła: z własnych dochodów i z ogólnych funduszów Towarzystwa osad rolnych.

Dochody osady Studzienieckiej za rok 1889 były następujące:

1) Ze źródeł ekonomicznych gospodarstwa rolnego, ogrodu, lasu, inwentarza żywego . . . . . 3.541 rs. 66½ kop.
2) z kas miasta Warszawy, rządowej i opłat od rodziców . . . . 10.843 „ 50 „
3) dochód z warsztatów brutto z materyałem . . . . . 7.119 „ 67½ „
4) dochody w powyższych rubrykach nieoznaczone . . . . . 128 „ 20 „

razem . . . 21.633 rs. 04 kop.

Co do pojedynczych pozycyj dochodów należy zauważyć, że rząd zwraca koszta żywienia wychowańców, tudzież pauszale za zniszczenie odzieży i pościel.

Opłaty od rodziców nieletnich wpływają bardzo skąpo.

Po potrąceniu materyału, płacy majstra i narzędzi było zysku:

Z warsztatu stolarskiego, tokarskiego i rzeźbiarskiego . . . . . 392 rs. 10½ kop.
„ „ krawieckiego . . . . . 462 „ 14½ „
„ „ szewskiego . . . . . 159 „ 50½ „

W gospodarstwie rolnem uprawia się: żyto, pszenica, owies, kartofle, koniczyna, chmiel, groch, marchew, łubin i koński ząb; w ogrodzie warzywnym i owocowym: kapusta, kalarepa, brukiew, marchew, buraki, pietruszka, pory, selery, cebula, ogórki, sałata, pomidory, kalafiory, szparagi, kartofle, truskawki, fasola, śliwki, jabłka, gruszki i czereśnie. Inwentarz osady składa się: koni 5, krów 9, jałówka 1, wołów 4, byczek 1, osłów 2.

Wydatki osady w roku 1889.

1) Restauracya budynków . . . . . 1.011 rs. 85 kop.
wzniesienie nowych budowli . . . . . 5.742 „ 95 „
ubezpieczenie i podatki . . . . . 514 „ 30 „
2) płace i wynagrodzenie służby, tantyemy, 5% dodatek i kasa oszczędności 11.020 „ 80 „
żywność wychowańców i niższej służby . . . . . 5.871 „ 55½ „

	odzież, obuwie, bielizna, pościel, utrzymanie czystości	2.259	68	kop.
	światło i opał	2.006	92¾	„
	wydatki na infirmeryę i kaplicę	322	39	„
	„ na asanizacyę	59	71	„
3)	„ „ administracyę ogólną	847	81	„
	„ „ gospodarstwo rolne	2.495	75	„
	„ „ ogrodnictwo	144	40	„
	„ „ na materyały i narzędzia warsztatowe oraz zwrotne .	4.626	90¾	„
4)	„ „ szkołę i kancelaryę	176	17	„
	„ „ nagrody dla wychowańców	1.023	64	„
	„ „ wyprawki dla uwalnianych	683	60	„
	„ „ niewymienione w wyższych pozycyach	332	53	„
	razem . . .	39.140	97	kop.

Co do wydatków na żywność wychowańców zauważa się, że przeciętnie było w ciągu roku 1889. trzymanych 145 wychowańców, a porcya żywności dzienna kosztowała 9·54 kop. Przeciętny koszt porcyi żywności w roku 1888. wynosił 8·47 kop., w roku 1887. 8·92 kop., w roku 1886. 9·52 kop.

Koszt utrzymania wychowańca wynosił:

Na żywność wychowańca rocznie .	w r. 1888	30	rs.	91½	kop.,	w r. 1889	34	rs.	83	kop.
odzież, obuwie, pościel, bielizna i utrzymanie czystości	„ „ „	19	„	78	„	„ „ „	15	„	58	„
infirmerya, szkoła, kaplica i kancelarya	„ „ „	2	„	60	„	„ „ „	3	„	85	„
opał i światło	„ „ „	10	„	83	„	„ „ „	13	„	84	„
utrzymanie składu osobistego służby zakładu	„ „ „	71	„	73½	„	„ „ „	76	„	—	„
restauracya budowli, ubezpieczenie od ognia i podatki	„ „ „	12	„	95	„	„ „ „	10	„	52	„
2% od assekuracyi ogniowej na amortyzacyę	„ „ „	8	„	56	„	„ „ „	10	„	87	„

Razem w r. 1888 157 rs. 37 kop., w r. 1889 165 rs. 48 kop.

Wydatki na naukę rzemiosł, gospodarstwa rolnego, ogrodnictwa, jako pokrywające się dochodami, a nawet przynoszące pewne zyski, nie są zamieszczone w powyższym obrachunku. Nagrody pieniężne wpływają do kasy oszczędności, przecięciowo po 7 rs. 5 kop. na książeczkę, stanowią właściwie fundusz dla wykonywania opieki na uwolnionymi z zakładu wychowańcami, również jak i wydatki na wyprawki dla uwalnianych z zakładu. Oświetlenie zakładu odbywa się naftą, opał węglem.

Transport wychowańców i ich konwojantów koleją żelazną odbywa się bezpłatnie; za sprowadzone zaś dla osady materyały pobierają koleje tylko połowę należytości. Wyroby stolarskie jak: szafy, komody, stoły, biurka, naczynia kuchenne, krzesła, ławki szkolne, dalej wyroby kowalskie, wykonują wychowańcy na obstalunek lub zbyt w specyalnym na to składzie w Warszawie.

Porównując wyżej wykazane za rok 1889,

wydatki osady w kwocie	39.140	rs. 97	kop.
z dochodami jej w kwocie	21.633	„ 04	„

okazała się potrzeba subwencyi z ogólnych funduszów Towarzystwa w kwocie 17.507 rs. 93 kop.

Mając wreszcie pod ręką odnośne materyały, jesteśmy w możności przedstawić dochody i wydatki osady Studzienieckiej od chwili przygotowań do wprowadzenia jej w życie, aż do końca roku 1888.

Dochody Osady Studzienieckiej od roku 1876 do roku 1888 włącznie.

Rok	Ze źródeł ekonom. gospodarstwa, ogrodu, lasu, inwentarza		Z kas miasta Warszawy, rządowych i opłat od rodziców		Dochód z warsztatów		Nieprzewidziane		Ogółem		Uwagi
	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	
1876	21	54½	.	.	.	.	10	34	31	88½	Osada otwartą została urzędownie w dniu 14. maja 1876. Pierwszy wychowaniec jednak przybył do Osady dopiero 11. września 1876.
1877	137	03	1.536	30	.	.	89	50	1.762	83	
1878	15	73½	2.958	75	485	30	88	32	3.548	10½	
1879	20	.	4.331	31	1.087	53	66	80	5.505	72	
1880	48	77	5.313	07	1.736	60½	49	80	7.148	24½	
1881	57	88½	9.040	19	3.188	67	31	90	12.318	64½	
1882	165	46	10.644	34	1.846	45	256	60	12.912	85	
1883	1.664	14	12.751	17	3.144	97	13	45	17.573	73	
1884	1.594	31	11.731	50	3.257	97½	260	34	16.844	12½	
1885	1.505	04	11.974	68	2.532	59½	202	27	16.214	58½	
1886	2.508	53½	11.772	26	2.326	92	79	62	16.687	33½	
1887	2.517	06	11.553	88	2.318	03	47	77	16.436	74	
1888	3.557	72	9.710	39	6.496	59½	270	93	20.035	63½	

Wydatki Osady Studzienieckiej od roku 1873 do roku 1888 włącznie.

Rok	Nowe budynki		Restauracya		Ubezpieczenia i podatki		Płace, tantyema i 5% dodatek		Fundusz oszczędnościowy		Żywność wychowańców i niższej służby		Obuwie, odzież, bielizna, pościel i utrzymanie czystości		Opał i światło		Infirmerya i kaplica		Utrzymanie inwentarza gospodarstwa i ogrodu		Materyały i narzędzia warsztatowe		Szkoła i kancelarya		Nagrody za prace wychowańców		Wyprawki dla uwolnionych		Drobne		Ogółem	
	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.	rs.	kop.
1873	195	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	195	—
1874	26.000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26.000	—
1875	5.572	—	—	—	72	91½	211	53½	—	—	—	—	827	37½	—	—	—	—	159	95½	—	—	—	—	—	—	—	—	27	74½	6.971	51
1876	993	69	—	—	88	88	1.110	15½	—	—	—	—	1.150	69½	—	—	—	—	795	88½	23	75½	175	62½	—	—	—	—	137	57½	4.376	25
1877	13.130	19	—	—	84	66	2.494	60½	—	—	1.529	81	1.558	40½	58	—	—	—	1.577	34½	93	37½	86	09½	74	87½	—	—	98	06½	20 815	41
1878	—	—	9.028	26	244	68	3 583	49½	—	—	3.232	85½	3.484	03½	63	50	—	—	1.467	92½	510	55½	69	10½	304	30½	—	—	139	51	22.128	20½
1879	—	—	2.393	12	183	55	4.347	44½	—	—	4.697	23½	3.244	50½	—	—	20	38	1.725	25½	1.892	67½	91	28½	385	07½	—	—	247	07½	19.727	58½
1880	—	—	1.592	88½	249	31	5.634	53½	—	—	7.985	26½	2.727	57½	—	—	—	—	2.597	53½	2.849	43½	82	70½	637	76½	380	50	194	85½	24.832	35½
1881	—	—	1.903	54½	257	08½	6.183	79½	—	—	11.847	90½	2.637	69½	—	—	260	—	1.936	66½	4.399	01½	197	27½	648	93½	420	50	215	33½	30.907	72½
1882	—	—	3.280	87½	500	—	7.631	26½	—	—	5.178	60½	1.538	78½	739	27½	376	37½	2.127	28½	2.924	70½	95	05½	631	—	522	50	297	95½	28.483	47½
1883	—	—	964	48½	335	93½	8 413	72½	—	—	8.413	47½	1.886	85½	1.334	17½	270	38½	2 238	68½	2.006	62½	71	40½	843	31½	752	50½	87	74½	27.619	25½
1884	—	—	540	95½	341	61½	7.893	24½	—	—	7.937	57½	1 992	44½	1.416	88½	199	18½	1.681	59½	2.301	47½	62	35½	451	36½	164	23½	52	68½	25.035	55½
1885	—	—	701	94½	408	11½	8.491	—	—	—	6.479	76½	2.736	72½	1.629	44½	174	38½	2.498	39½	2.300	81½	146	44½	407	46½	118	08½	217	69½	26.310	22½
1886	—	—	458	74½	862	65½	10 006	25½	—	—	6.324	22½	3.101	47½	1.713	58½	234	27½	2.469	15½	1.789	16½	194	26½	404	45½	429	76½	229	72½	28.217	68½
1887	—	—	693	95½	605	35½	9.594	88½	—	—	5.495	38½	2.497	79½	1.389	82½	197	33½	2.591	38½	2.294	15½	147	99½	458	29½	425	57½	120	89½	26.512	78½
1888	1.341	98½	1.434	—	470	05½	10 227	26½	342	44½	5.715	62½	3.209	01½	1.593	15½	151	46½	2.436	67½	7.077	85½	241	03½	838	33½	884	—	403	97½	36.685	14½

W dniu zwiedzenia osady zastaliśmy 127 wychowańców.
Z pomiędzy nich było zajętych:

W warsztacie stolarskim	15
tokarstwem	3
rzeźbiarstwem	1
w warsztacie kołodziejskim	9
„ „ kowalskim	14
„ „ krawieckim	18
„ „ szewskim	10
w ogrodnictwie	15
jako cieśle	4
w gospodarstwie rolnem	38

łącznie z zajętymi w kuchni, pralni, piekarni i porządkami w osadzie.

Co do używanego w osadzie Studzienieckiej systemu poprawczego, musimy zaznaczyć, że tenże wydaje wcale pokaźne rezultaty. Sprawowanie się chłopców w osadzie jest zadowalniające, a podstawy moralne, założone w zakładzie, okazują się dość silnemi nawet do stawienia czoła pokusom życiowym po opuszczeniu osady. Nie ulega wątpliwości, że ostateczne rezultaty zależą głównie od bezpośrednich kierowników zakładu i usiłowań zajmujących się wychowańcami. To też dyrektor zakładu z całą gorliwością i umiejętnością pracuje nad wychowańcami i znajduje również gorliwe, umiejętne i harmonijne współdziałanie ze strony swego pomocnika, oraz kapelana, a niemniej ze strony większości przełożonych oddziałów, nadzorców i nauczających rzemiosł lub specyalnych fachów. Obok wpływu osobistego zwierzchności zakładu, nauki religii i moralności oraz nauk elementarnych i ogólnie pożytecznych wiadomości, jedną z głównych dźwigni poprawczych jest systematyczna i umiejętnie prowadzona praca. Wychowańcy studzienieccy pracują ciągle według ściśle określonego i wykonywanego punktualnie rozkładu zajęć i przy możliwie najlepszych wskazówkach umiejętnych

Rezultaty osiągane w tym kierunku okazują się i w przygotowaniu uwolnionych z zakładu w zawodach praktycznych w dokładności produkcyi zakładu w sumie produkcyi. Dołączając wreszcie do sprawozdania naszego ustawę Towarzystwa osad rolnych, ustawę osady Studzienieckiej i ustawę założyć się mającego zakładu poprawczego dla małoletnich dziewcząt, nadmieniamy, że Wny przewodniczący zarządu oświadczył nam chęć i gotowość udzielenia dalszych wskazówek doświadczeniem nabytych w razie urządzenia w naszym kraju podobnej osady poprawczej.

Lwów dnia 26. sierpnia 1890.

Dr. Damian Sawczak *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Konstanty Jędrzejowski *w. r.*
asystent konceptowy.

Drukiem Pillera i Spółki.

Aelg. 53.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia miejscowości Zapałów z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. Starostwa cieszanowskiego, do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Jarosławiu.

Wysoki Sejmie!

Wskutek wniesionej przez mieszkańców gminy Zapałowa petycyi do tronu o przeniesienie jej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. Starostwa cieszanowskiego do okręgu c. k. Starostwa i Sądu w Jarosławiu, c k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie odezwą z dnia 26. stycznia 1889, l. 12.620 wezwało Wydział krajowy, o wyjednanie co do tego przeniesienia w myśl §. 2. ustawy z dnia 11. czerwca 1868, (Nr. 59. Dz. u. p.) opinii Wysokiego Sejmu.

Podług zebranych przez nas wiadomości miejscowość Zapałów wraz z obszarem dworskim ma ludności 1.408 osób i odległą jest od Lubaczowa 23 kilometrów, od Cieszanowa $28^1/_2$ kilometrów, zaś od Jarosławia tylko 16 kilometrów; ze względu zatem na odległość, Jarosław jako siedziba c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa przedstawia dla niej daleko więcej dogodności niż Lubaczów i Cieszanów. Tęż samą dogodność stanowiłaby dla niej przynależność do trybunału I. instancyi w Przemyślu, gdy obecnie z tytułu położenia okręgu Sądu powiatowego w Lubaczowie przynależy do okręgu Sądu krajowego we Lwowie.

Zachodzi jednak w tej sprawie ważna przeszkoda do zadośćuczynienia życzeniom mieszkańców Zapałowa, podniesiona w odezwie c. k. wyższego Sądu krajowego we Lwowie z dnia 26. listopada 1889 r. (LW. 53.725|89) a mianowicie: że do Zapałowa jako gminy katastralnej należy około 1.600 morgów łąk będących w posiadaniu 550 gospodarzy z sąsiednich gmin i przysiołków powiatu sądowego lubaczowskiego to jest: Bachory, Czeterboki, Ihnasze, Jalina Lichacze, Lipina, Mokrzyca, Onyszki, Suchawola, Tereszki, Tomsy, Wólka Zapałowska i Zalesie, które z tego tytułu są zapisane do księgi gruntowej gminy Zapałowa. W razie więc przeniesienia jej do okręgu Sądu powiatowego w Jarosławiu, sprawy dotyczące owych parceli łąk, musiałyby przejść pod jurysdykcyę tegoż sądu, gdy ich właściciele zostaliby mieszkańcami powiatu lubaczowskiego, gdzie posiadają hipotekę innej własności swojej.

Okoliczność ta musiałaby wielce utrudnić wymiar sprawiedliwości nie tylko dla mieszkańców ościennych gmin i przysiółków, ale i dla mieszkańców samego Zapałowa, szczególniej przy zawieraniu umów o sprzedaż lub dzierżawę owych łąk, w sprawach awizacyjnych, prowizoryalnych i innych.

Wezwane przez Wydział powiatowy cieszanowski gminy w tem interesowane, aby sprawę rozdziału gminy katastralnej Zapałów odpowiednio do przyszłych stosunków uregulowały, w uchwałach swoich rad gminnych oświadczyły się obojętnie, pozostawiając staranie o tem rozdzieleniu każda innej interesowanej gminie.

Prócz tego i obszar dworski miejscowości Zapałów należący do głównego kompleksu dóbr Oleszyce, dla uniknienia rozdziału przynależności swej do dwóch powiatów sądowych i politycznych, stanowczo się sprzeciwia się żądanemu przeniesieniu.

Gdy Rada powiatowa w Cieszanowie uchwałą z dnia 3. czerwca 1890 r. i c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie odezwą wyżej powołaną, również oświadczyły się nieprzychylnie co do zmiany istniejących obecnie w tej okolicy granic sądów powiatowych i starostw, Wydział krajowy oceniając wyniknąć mogące z tytułu przeniesienia Zapałowa trudności dla tak licznych właścicieli parcel w gminie katastralnej, jest zdania, że popieranie życzeń mieszkańców petycyonujących na teraz nie jest wskazanem.

Z tego powodu wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, nie uznając na teraz potrzeby przenoszenia gminy Zapałów z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Cieszanowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Jarosławiu nad sprawą tą przechodzi do porządku dziennego.

We Lwowie dnia 25. września 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 39.936.

Aelg. 54.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy o przeniesieniu gminy wraz z obszarem dworskim Soroki z okrędu Reprezentacyi powiatowej w Horodence do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25 września 1882 Wysoki Sejm udzielił c. k. Rządowi opinię o potrzebie przeniesienia miejscowości Soroki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Gwoździcu i c. k. Starostwa kołomyjskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Horodence, gdzie gmina ta poprzednio należała, i gdzie dotąd pod względem autonomicznym do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence należy.

Gdy jednak gmina ta i obszar dworski w uchwale swej Rady gminnej z dnia 4 października 1889 zdecydowała się odstąpić od poprzednich żądań o przeniesienie i pozostać nadal w okręgu c. k. Sądu powiatowego w Gwoździcu i c. k. Starostwa kołomyjskiego, przeto c. k. Prezydyum Namiestnictwa w odezwie swej z d. 3. lipca 1890 L. 7288|pr. zawiadamiając nas o tym stanie rzeczy oświadczyło, że i c k. Ministerstwo spraw wewnętrznych uznało dalszą akcyę w tej sprawie za bezprzedmiotową.

Wobec takiego położenia Wydział krajowy uważa właściwem dla zrównania granic Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi z granicami powiatu autonomicznego w myśl §. 3. ustawy o reprezentacyi powiatowej upraszać Wysoki Sejm o uchwalenie stosownej ustawy dla wyłączenia gminy i obszaru dworskiego w Sorokach z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence i przyłączenia jej do takiegoż okręgu w Kołomyi, wnosimy zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Lwów dnia 19. września 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. D. Sawczak *w. r.*
Członek Wydziału krajowego

USTAWA

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Horodence i Kołomyi.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Soroki mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Ls. 66/1890.

Acta. 55.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Rewizyę Instrukcyi dla Wydziału krajowego z d. 1. marca 1866 r. i przepisów ustanowy służbowej;

II. Wybór komisyi z 9ciu członków celem przeprowadzenia tej rewizyi i przedłożenia Sejmowi stósownych wniosków.

Lwów 14. Października 1890.

Władysław Koziebrodzki,
wnioskodawca.

Eustachy Zagórski, Szeptycki, Schnell, Czartoryski, Mazaraki, Rosenstock, Rutowski, Tomisław Rozwadowski, Skałkowski, Władysław Wolański, Franciszek Jędrzejowicz, E. Raczyński, Jaworski, Mikołaj Wolański, Edm. Klemensiewicz, Polanowski, F. Vivien, Rej, Stanisław Stadnicki, Edw. Micewski, Tad. Lange, Trzecieski, Szeliski, Emil Torosiewicz, B. Horodyski, Stanisław Jędrzejowicz, Borkowski, Władysław Struszkiewicz, Skrzyński, J. Puzyna, Ziemiałkowski, Dr. A. Asnyk.

Wniosek.

Aelg. 56.

Wniosek

posła Madeyskiego w sprawie zmiany Instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wysoki Sejm raczy powziąć następującą uchwałę:

§. 20. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca roku 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Każdy Członek Wydziału krajowego obowiązany jest popierać w Sejmie tudzież w komisyach sejmowych wszystkie te sprawy, które na posiedzenie sejmowe wniósł (§. 14), tudzież wszystkie te uchwały, które na posiedzeniu Wydziału krajowego na jego wniosek zapadły (§§. 30, 35).“

§. 22. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca roku 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Marszałek krajowy jako przewodniczący Wydziału krajowego czuwa nad biegiem czynności Wydziału, oraz nad wewnętrznym porządkiem, i wydaje w tym celu odpowiednie zarządzenia.

On rozdziela czynności pomiędzy Członków Wydziału i dodaje im do pomocy urzędników w miarę potrzeby.

Marszałek może dla stałych spraw administracyjnych bądź wszystkich, bądź niektórych utworzyć stałe departamenty. W takim razie Marszałek oznaczy zakres departamentów i przeznaczy dla nich naczelników z grona Członków Wydziału krajowego.

Sprawy nie wchodzące w stały zakres departamentów, Marszałek może oddać do przygotowawczego opracowania urzędnikom Wydziału krajowego, poczem poruczy je Członkom Wydziału krajowego (§. 30).

Marszałek wyznacza posiedzenia Wydziału, układa porządek dzienny obrad, otwiera i zamyka posiedzenia, przewodniczy obradom, ujmuje wnioski w należytą formę, poddaje je pod głosowanie i stwierdza zapadłe uchwały. Marszałek podpisuje wszelkie ekspedycye Wydziału krajowego, wyjąwszy indorsaty do stron wystosowane, które dyrektor kancelaryi podpisywać może. Jeżeli przedmiotem ekspedycyi jest sprawa w stały zakres departamentu wchodząca, podpisuje ekspedycyę wraz z Marszałkiem ten Członek Wydziału, na wniosek którego uchwała zapadła (§§. 30, 35) lub który tę czynność wraz z Marszałkiem potocznie załatwił (§. 39).“

§. 23. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca roku 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Członkowie Wydziału krajowego mają gorliwie pełnić swoje obowiązki.

Jeżeli Członek Wydziału krajowego jest naczelnikiem stałego departamentu, Marszałek doda mu do pomocy stałe biuro składające się z potrzebnej ilości urzędników pod

bezpośrednim zwierzchnictwem radcy, któremu naczelnik departamentu prace porucza i sposób ich załatwienia wskazuje.

Jeżeli Marszałek jako przewodniczący Wydziału krajowego z jaki chbądź powodów nie urzęduje, władzę jego sprawuje ten Członek Wydziału, którego Marszałek zastępcą do przewodnictwa w Wydziale krajowym zamianuje. Marszałek może zastępcy powierzyć stale część swoich czynności, chociaż sam urzęduje. Zastępca Marszałka jest stałym referentem osobistych spraw urzędników i wykonywa nad nimi naczelny nadzór w imieniu Wydziału krajowego.

Jeżeli zastępca Marszałka nie urzęduje, Marszałek powoła do zastępstwa innego członka Wydziału krajowego."

§. 27. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z d. 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Jeżeli Członek Wydziału krajowego nie pełni swojego urzędowania dłużej aniżeli jeden miesiąc, uważać należy, że tem samem złożył mandat do Wydziału krajowego. Wyjątek stanowi urlop, choroba lub powołanie do innej służby przez Sejm lub Wydział krajowy."

§. 28. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z d. 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Urlopów udziela Członkom Wydziału krajowego Marszałek krajowy."

§. 30. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z d. 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Marszałek wyznaczy posiedzenie Wydziału krajowego ilekroć tego uzna potrzebę. Na żądanie trzech Członków Wydziału winien Marszałek zarządzić posiedzenie. Na jeden dzień przed posiedzeniem każdy Członek Wydziału złoży w biurze Marszałka spis spraw, które do obrad przygotował, a to według numerów dziennika podawczego.

Jeżeli przedmiotem obrad ma być użycie kwot uchwalonych przez Sejm do rozporządzalności Wydziału krajowego (funduszu dyspozycyjnego), nadanie stypendyów i miejsc fundacyjnych lub osobista sprawa urzędników, referent obowiązany jest podać wniosek swój wraz z uzasadnieniem do wiadomości Marszałka przed posiedzeniem Wydziału. Marszałek może zarządzić, ażeby także w innych ważniejszych sprawach wnioski referentów wraz z uzasadnieniem były mu przed posiedzeniem podawane do wiadomości. Po wyczerpaniu porządku dziennego przez Marszałka ułożonego, Marszałek może poddać pod obrady sprawy nagłe, chociażby przez referenta nie były naprzód zapowiedziane.

Posiedzenia Wydziału krajowego nie są publiczne.

Tylko Marszałek (§. 31.), Członkowie Wydziału i urzędujący ich zastępcy mają głos stanowczy, ci też tylko i urzędnik trzymający pióro zgromadzają się na posiedzenia.

Marszałek może bądź z własnego ramienia, bądź wskutek uchwały Wydziału krajowego wezwać na posiedzenie urzędnika Wydziału z głosem doradczym. W tenże sposób może Marszałek wezwać na posiedzenie inne osoby dla udzielenia potrzebnych wiadomości i objaśnień. Sprawy wchodzące w stały zakres departamentów wnosi na posiedzenie naczelnik departamentu, inne zaś sprawy wnosi Członek Wydziału krajowego, któremu Marszałek tę sprawę poruczył. Obowiązkiem jest referenta, wyłuszczyć rzecz dokładnie pod względem okoliczności stanowczych i wyłożyć motywa swojego zdania. W rzeczach ważniejszych sprawozdanie ma być ułożone na piśmie.

Marszałek kieruje obradami, a wysłuchawszy sprawozdawcę otwiera dyskusyę i udziela Członkom głosu w porządku, w jakim się do głosu zapisali.

Gdy już żaden z Członków głosu nie zabiera, a w razie uchwalenia zamknięcia dyskusyi po wysłuchaniu zapisanych jeszcze głosów, tudzież po wysłuchaniu głosu sprawozdawcy, Marszałek zamyka dyskusyę i zarządza głosowanie w ten sposób, że najpierw poprawki i wnioski najwięcej od wniosku referenta oddalone pod głosowanie poddaje."

§. 35. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Uchwały zapadłe przeciw wnioskowi referenta wypracuje na referacie wraz z motywami urzędnik na posiedzeniu pióro trzymający i wymieni Członków Wydziału, którzy za, a którzy przeciw zdaniu referenta głosowali, uchwały takie przejrzeć i podpisać powinien ten Członek Wydziału, na wniosek którego przeciwko zdaniu referenta uchwała zapadła. Oddzielne zdania pojedyńczych głosujących i Marszałka będą zapisywane na referacie tylko na ich żądanie, a to wraz z streszczonemi pokrótce motywami".

§. 37. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Marszałek ma prawo w szczególnych przypadkach przeznaczyć współreferenta. Referent powinien wezwać do współreferatu tego Członka Wydziału, który ma sobie poruczoną sprawę, zostającą w styczności z jego referatem.

W razach współreferatu, referent komunikuje wypracowany wniosek współreferentowi, który albo się nań zgodzi, albo też oddzielny wniosek wypracuje, poczem dopiero w obecności współreferenta wnosi przedmiot na posiedzenie. W tym ostatnim przypadku współreferent zabiera w rozprawie głos zaraz po referencie".

§. 39. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca r. 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Czynności, które są tylko wykonaniem uchwał Wydziału krajowego, tudzież czynności, które nie załatwiają sprawy merytorycznie i stanowczo, lub są podrzędnej natury, będą załatwiane potocznie. Jeżeli takie czynności nie wchodzą w stały zakres departamentów, załatwia je Marszałek pod własną odpowiedzialnością, w razie przeciwnym zaś Marszałek wraz z naczelnikiem właściwego departamentu pod odpowiedzialnością obudwóch".

§. 40. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z d. 1. marca 1866 r. uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Sprawy załatwione potocznie lub okólnikowo mają być podane do wiadomości Wydziału na najbliższem posiedzeniu."

§. 42. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Członek Wydziału krajowego, który sprawę na posiedzenie wnosił, odpowiada za zgodność expedycyi z uchwałą i za właściwą jej formę; ma przeto przejrzeć, w razie potrzeby poprawić koncept expedycyi, podpisać go nawet w takim razie, gdy uchwała przeciw jego wnioskowi zapadła, wreszcie przedłożyć go z aktami Marszałkowi do rewizyi i aprobaty."

§. 64. Instrukcyi dla Wydziału krajowego z dnia 1. marca 1866 uchyla się w osnowie dotychczasowej i ma brzmieć odtąd jak następuje:

„Bliższe instrukcye tyczące się wewnętrznej służby Wydziału krajowego wyda Marszałek. Instrukcye zaś dla innych urzędów krajowych wyda Wydział krajowy."

We Lwowie dnia 16. października 1890.

Wnioskodawca:

***Madeyski** w. r.*

J. Stadnicki, A. Wodzicki, Szczęsny Koziebrodzki, Jan Tarnowski, Zoll, Lasocki, Zakrzewski, Edw. Jędrzejowicz, K. Scipio, Dydyński, Bobrzyński, Tom. Rozwadowski, St. Tarnowski (sen.), Franciszek Jędrzejowicz, E. Raczyński, Łączyński, Dr. Stan. Larysz Niedzielski, Jaworski, Gorayski, J. Męciński, A. Skrzyński, Stanisław Badeni, Abrahamowicz, Borkowski, St. Jędrzejowicz, Szeptycki, Mik. Wolański, Wład. Wolański, Z. Słonecki.

L. S. 101/890.

Aelg. 57.

Wniosek.

Poleca się Wydziałowi krajowemu ponownie, ażeby na najbliższej sesyi przedłożył projekt ustawy o urządzeniu Sądów gminnych dla spraw policyi miejscowej, opracowany według zasad wniosku uchwałą sejmową z dnia 19 grudnia 1887 objętego.

Lwów, dnia 14. października 1890.

Wnioskodawca:
Teofil Merunowicz *w. r.*

F. Kramarczyk, Wojciech Mizia, Potoczek, Stręk, Fruchtmann, Palch, Romanowicz, Michalski, Goldman, Albin Rayski, Dr. Midowicz, Szczepanowski, Wł. Koziebrodzki, Zbyszewski, Dworski, Lenartowicz, Gross, Dr. Weigel, Dr. A. Asnyk, Żardecki, W. Rogoyski.

ZASADY

organizacyi sądów gminnych dla spraw policyi miejcowej

według wniosku posła Merunowicza,

objętego uchwałą sejmową z dnia 19. grudnia 1887.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej, należącej do zakresu działania gminy (§. 27. ust. gm. z 12. sierpnia 1866 nr. 21. Dz. u. kr.) wyrzeczoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, ma być wykonywaną władza karna w gminach i na obszarach dworskich łącznie, przez osobne w tym celu ustanowione sądy gminne, zorganizowane według następujących zasad:

1. Sąd gminny składa się z trzech mężów zaufania czyli asesorów, z których jednego wybiera Rada gminna, drugiego mianuje właściciel lub współwłaściciele obszaru dworskiego, trzeciego zaś właściwy Wydział powiatowy z terna, ułożonego przez naczelnika gminy i przełożonego obszaru dworskiego. Wszyscy trzej mężowie zaufania wybierają ze swojego grona przewodniczącego sądu gminnego.

Gdzie jest jeden właściciel obszaru dworskiego, może on pełnić urząd asesora sądu gminnego osobiście, gdy do tego chęć i wolę wobec politycznej władzy powiatowej oświadczy, i przepisaną przysięgę złoży; jednakże w każdym razie ma on wyznaczyć zastępcę dla siebie, jak w ogóle każdy inny członek sądu gminnego ma mieć zastępcę.

Członkowie sądu gminnego mają liczyć co najmniej 24 lat wieku, być nieposzlakowanej sławy, używać w pełni praw obywatelskich i mieć swoje stałe zamieszkanie w obrębie sądu gminnego.

Mandat członków sądu gminnego trwa trzy lata. Nikogo nie można zmusić do przyjęcia tego mandatu. Kto jednak mandat przyjmie, obowiązany jest wypełniać dokładnie połączone z nim obowiązki — a to pod zagrożeniem grzywien aż do 20 zł. — mianowicie w takim razie, gdyby dla braku kompletu termina roków mijały bezskutecznie.

2. Okręg urzędowania sądu gminnego rozciąga się na gminę i obszar dworski tej miejscowości, dla której jest ustanowiony; wolno jednak i kilku gminom łącznie z przynależnymi obszarami dworskimi poddać się na przeciąg jednej kadencyi jurysdykcyi jednego sądu gminnego — a to za wiedzą i przyzwoleniem politycznej władzy powiatowej.

W takim razie Rady gminne, a względnie właściciele obszarów dworskich, przynależni do okręgu tego wspólnego sądu gminnego wybierają swoich mężów zaufania tak, jak gdyby jedną stanowili gminę.

3. Kompetencya gminnego sądu pod względem przedmiotu urzędowania obejmuje te sprawy, co do których w myśl §, 60. ust. gm. z 12. sierpnia 1866 nr. 21. dz. ust. kr. i §. 38 ustawy

o ochronie własności polowej z 17. lipca 1876 nr. 28. dz. ust. kr. przysługuje dotychczas prawo orzekania kar naczelnikowi gminy — a to zarówno co do zakresu władzy, jak niemniej także z zachowaniem tego samego toku instancyj.

Do sądów gminnych należeć ma także jednanie stron, dobrowolnie zgłaszających się do nich do ugody — z ważnością ugody sądowej (§. 27. lit. *m* ust. gm.).

4. Sądy gminne urzędują ustnie i jawnie, zazwyczaj w stale oznaczonych terminach roków, jednakże nie rzadziej, jak raz na tydzień.

5. Orzeczenia sądu gminnego mają być wpisywane w porządku chronologicznym, jak następują, jedne po drugich w przeznaczoną na ten cel księgę, w oznaczony ustawą sposób.

Na żądanie stron za opłatą wedle taksy, oznaczonej przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, mogą być wydawane im wypisy wierzytelne z księgi orzeczeń sądu gminnego, które posiadają ważność dokumentów publicznych.

6. Nad prawidłowem postępowaniem co do wyboru, a względnie nominacyi członków sądów gminnych czuwać mają władze polityczne w analogiczny sposób, jak wykonywaną bywa kontrola nad wyborami członków Rad gminnych lub mianowaniem przełożonych obszarów dworskich.

Co do asesorów, których mianowanie zastrzeżone jest dla Wydziałów powiatowych, przysługuje prawo wnoszenia reklamacyj przeciwko nieprawidłowemu ich wyborowi do Wydziału krajowego, który takowe podania rozstrzyga w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

7. Uczestnik sądu gminnego nie może brać udziału w rozstrzyganiu sprawy, w której sam, albo jego najbliżsi krewni i powinowaci są interesowani.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 41039/890.

Aelg. 58.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej z r. 1889 o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy co do ulg w dodatkach do podatków dla krajowych przedsiębiorstw przemysłowych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 21. października 1889 wniósł poseł Dr. Rutowski projekt ustawy, zmieniającej ustawę z dnia 20. stycznia 1886 (Nr. 17. Dz. ust. i rozp. kraj.) o uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych. Wniosek ten przekazał Wysoki Sejm swojej komisyi przemysłowej do sprawozdania. Komisya opracowała sprawozdanie z wnioskami, wszakże z powodu zamknięcia sesyi sejmowej sprawa ta nie przyszła już pod obrady. Że zaś Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. listopada 1889 wszystkie niezałatwione wnioski przekazał Wydziałowi krajowemu do załatwienia, przeto Wydział krajowy zajął się zbadaniem wniosku posła Rutowskiego i odnoszącego się doń sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej — a wysłuchawszy opinii krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, z wniosków tych niniejszem zdaje sprawę.

Kiedy w r. 1884 Wydział krajowy wniósł do Wysokiego Sejmu projekt, odnoszący się do uwolnienia od dodatków do podatków nowych zakładów przemysłowych, objął swym wnioskiem nie tylko zakłady nowo założone, ale i takie, które już istnieją, lecz zostaną odpowiednio do wymagań obecnego stanu techniki przeistoczone a zarazem tak rozszerzone, żeby mogły przerabiać większą ilość materyałów i większą liczbę robotników zatrudniać.

Komisya budżetowa, której Wysoki Sejm wniosek ten do sprawozdania przekazał, przychyliła się do pierwszej części, odnoszącej się do nowych zakładów przemysłowych, co do drugiej zaś, obejmującej zakłady rozszerzone i udoskonalone, uznała, iż „sprawa ta wymaga jeszcze dokładniejszego zbadania“ i dla tego „nie mogła komisya *już teraz* oświadczyć się za uwolnieniem tych zakładów.“ Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 23. października 1884 uchwalił w myśl wniosku komisyi ustawę, mocą której *nowe* zakłady przemysłowe, jeżeli albo zaprowadzają zupełnie w kraju nieistniejące rodzaje przemysłu, albo też doskonalą przemysł już istniejący, zostają uwolnione od dodatków do podatków. O zakładach, które się rozszerzą, nie ma w tej ustawie mowy.

Uchwalona przez Wysoki Sejm ustawa otrzymała Najwyższą sankcyę w dniu 20. stycznia 1886 i obowiązuje od dnia ogłoszenia w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych t. j. od 17. lutego 1886. Gdy jednak bardzo mało przedsiębiorstw przemysłowych z ustawy tej korzystało, przeto poseł Dr. Rutowski w zeszłorocznym swoim wniosku oprócz projektu zmiany tej ustawy wnosił, ażeby Wysoki Sejm polecił Wydziałowi krajowemu, by ustawę tę podał do publicznej wiadomości w pismach krajowych i zagranicznych, nie poprzestając na ogłoszeniu jej w dzienniku ustaw krajowych. Wychodził on z tego założenia, że powodem, dlaczego tak mało przedsiębiorstw z ustawy tej korzysta, a zamiar Wysokiego Sejmu zachęcenia kapitałów do zwrócenia się ku przedsiębiorstwom przemysłowym w naszym kraju, w tak niedostatecznym stopniu został urzeczywistniony, była okoliczność, iż w świecie przemysłowym ustawa ta zbyt mało jest znana. Sejmowa komisya przemysłowa podzielała to zapatrywanie wnioskodawcy i przychyliła się do jego wniosku — Wydział krajowy zaś, nie czekając polecenia Wysokiego Sejmu, postarał się o rozszerzenie wiadomości o tej ustawie nietylko w kraju, ale i po zagranicami jego. — O czynności tej i o osiągniętych przez nią skutkach, które się uwidoczniły w znacznie większej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych, zgłaszających się w tym roku z prośbą o zastosowanie do nich tej ustawy, zdaje Wydział krajowy sprawę w swojem sprawozdaniu z całorocznych czynności. (Departament II.).

Załatwiwszy w ten sposób jedną część wniosków posła Rutowskiego i sejmowej komisyi przemysłowej, Wydział krajowy odniósł się do krajowej komisyi dla spraw przemysłowych z wezwaniem, aby co do reszty wniosków opinii swej Wydziałowi krajowemu udzieliła. Komisya wzięła ten przedmiot pod obrady na plenarnem swem posiedzeniu z d. 21. września b. r. a niniejsze wnioski Wydziału krajowego są przeważnie zgodne z opinią komisyi, gdzie zaś od niej się różnią, jest to w tem sprawozdaniu zaznaczone.

Zeszłoroczne wnioski sejmowej komisyi przemysłowej, o ile się odnoszą do zmiany i uzupełnienia ustawy z 20. stycznia 1886, obejmowały następujące postulaty:

1. Sejmowa komisya przemysłowa zgodziła się z zasadniczą myślą wniosku posła Rutowskiego, ażeby uwolnienia od dodatków do podatków rozciągnąć także i na takie zakłady przemysłowe, które już istnieją, ale w ciągu 5 lat od wejścia w życie nowej ustawy udoskonalą się i rozszerzą. Jeżeli przeto jakiś już istniejący zakład przemysłowy zaprowadzi u siebie wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań najnowszego stanu techniki, jeżeli rozszerzy swoje przedsiębiorstwo tak, że będzie zdolny przerabiać większą ilość surowego materyału i zatrudniać większą liczbę robotników, dozna ulgi podatkowej, wszakże nie całkowitej, lecz uwolniony będzie tylko od całej *nadwyżki* dodatków do podatków, jakaby wskutek powiększenia produkcyi zakładu do zapłaty przypadła.

2. Sejmowa komisya przemysłowa wnosiła rezolucyę, polecającą Wydziałowi krajowemu, aby zbadał i na najbliższą sesyę sejmową przedłożył wniosek co do uwolnień od dodatków do podatków dla nowo powstających spółek surowcowych, magazynowych i produkcyjnych, mających na celu rozwój przemysłu krajowego i zbyt krajowych wyrobów, a to spółek na zasadzie ustawy o stowarzyszeniach opartych.

3. Podobną rezolucyą miało być danem Wydziałowi krajowemu polecenie zbadania sprawy uwolnień od dodatków do podatków dla towarzystw akcyjnych, któreby powstały w kraju na polu przemysłu krajowego i handlu wyrobami przemysłu krajowego.

Wydział krajowy z wszystkimi tymi trzema wnioskami zasadniczo się *zgadza*. Wobec faktu, iż Wysoki Sejm całym szeregiem uchwał od lat przeszło dziesięciu dowodzi, jak wielkie nadzieje co do ekonomicznego rozwoju kraju przywiązuje do wszelkich środków, mających przemysł krajowy rozwinąć, Wydział krajowy czuje się uwolnionym od obowiązku wykazywania, jak koniecznem, jak dla kraju prawdziwie dobroczynnem będzie dalsze postępowanie na tej drodze. Uważa też jako już uchwałami Wysokiego Sejmu rozstrzygniętą kwestyę, iż tej sprawy podźwignięcia krajowego przemysłu nie można zostawić wyłącznie prywatnym usiłowaniom przemy-

słowców i kapitalistów, ale że *pomoc kraju* jest tu konieczną. Utworzeniem stałego funduszu przemysłowego, zorganizowaniem krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, wstawianiem do rubryki XVI. budżetu krajowego „na cele przemysłowe“ kwot już przeszło 100-tysięcznych, — Wysoki Sejm kwestyę pomocy kraju nieodwołalnie rozstrzygnął na stronę tych, którzy uznawali, iż prywatna inicyatywa w tej dla kraju tak żywotnej sprawie nie wystarczy. Uchwalając zaś ustawę z d. 20. stycznia 1886 uznał Wysoki Sejm, że jednym ze skutecznych środków tej pomocy krajowej są ulgi podatkowe w tych granicach, w jakich one autonomicznie mogą być dane, a więc uwolnienie do wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych.

Jeżeli Wydział krajowy doradza dziś Wysokiemu Sejmowi, ażeby przez przyjęcie powyższych wniosków komisyi przemysłowej na drodze, na którą wstąpił uchwaleniem ustawy z 20. stycznia 1886, uczynił znaczny krok naprzód, to powodował nas do tego wzgląd na obecny stan ekonomiczny kraju naszego, a zarazem i na to, co gdzieindziej rządy w tym kierunku czynią. Chwila obecna zdaje się bardziej sprzyjać wszystkiemu, co w kierunku zachęty dla krajowego przemysłu można uczynić, aniżeli lata ubiegłe. Jest w kraju nagromadzona znaczna ilość kapitałów, które leżą w kasach bankowych, czekając możności produkcyjnego użycia. Zaczyna pryskać dawne uprzedzenie, jakoby w kraju naszym żadne przedsiębiorstwo przemysłowe nie mogło znaleść powodzenia. Powstały ostatnimi czasy dwie większe fabryki kwasu siarkowego, dwie fabryki dachówek felcowanych na wiekszą skalę założonych, większa kaflarnia, fabryka naczyń kamionkowych, większa fabryka cementu, nie licząc wiele innych przedsiębiorstw.

Powstaje zakład blichu i apretury dla przemysłu tkackiego bardzo pożądany. Rozwijający się — głównie dzięki ofiarnej pomocy Wysokiego Sejmu — przemysł tkacki wywoła z konieczności założenie w kraju przędzalni. Co raz więcej młodzieży garnie się do zawodów przemysłowych i przy pomocy Wysokiego Sejmu kształci się w fachowych szkołach w kraju i zagranicą. Słowem — rozpoczyna się na tem polu ruch nowy a wiele obiecujący. W takiej chwili, kiedy *społeczeństwo samo* czynami stwierdza uznanie tej wielkiej w naszym kraju ekonomicznej potrzeby zwrócenia się ku przemysłowi, kiedy dawne w tym względzie przesądy i uprzedzenia widocznie znikają, pomoc ze strony kraju będzie stokroć użyteczniejszą, ale też jest i znacznie więcej potrzebną aniżeli wtedy, gdy się ta pomoc spotyka z ogólnem uśpieniem i martwotą. Ruch ten należy podtrzymywać i ożywiać, dając mu skuteczną zachętę. Jeżeli zaś zważymy, że krajowe dodatki do podatków o tyle wyższe u nas niż w innych prowincyach państwa, w wysokim stopniu osłabiają siłę konkurencyjną naszego przemysłu, to właśnie ulgi podatkowe na czas jakiś przyznane, wydadzą się najskuteczniejszym środkiem zachęty do zakładania i rozszerzania przemysłowych przedsiębiorstw.

Nasi zakarpaccy sąsiedzi czynią w tym kierunku co raz większe a bardzo skuteczne wysiłki. Nie poprzestając na ustawie z roku 1881 wydały Węgry w roku bieżącym dwie nowe ustawy. Jedna z nich (art. XIII. z r. 1890) o „pomocy państwa dla ojczystego przemysłu„, nie tylko rozszerza znacznie zakres przedsiębiorstw uwolnionych od wszelkich podatków, ale zarazem zapewnia im uwolnienie od wszelkich stempli i opłat przy przenoszeniu własności gruntów i budynków na cele fabryczne, upoważnia ministra skarbu do sprzedawania po zniżonej cenie soli dla fabryk potrzebnej, zapewnia tani przewóz materyałów budowlanych, maszyn i części składowych do maszyn na kolejach skarbowych i ze skarbu państwa subwencyonowanych, uwalnia od municypalnych opłat na cele drogowe, nadaje wreszcie prawo wywłaszczania gruntów na rozszerzenie zakładów przemysłowych. Druga ustawa (art. XIV. z r. 1890) przyznaje bardzo daleko sięgające uwolnienia i ulgi podatkowe instytucyom pieniężnym (bankom) nie tylko takim, które same prowadzą przemysł, ale i tym, które udzielaniem kredytu przemysłowi w pomoc przychodzą. Jeżeli do tego dodamy węgierską politykę taryfową, która obliczoną jest na silną protekcyę krajowego przemysłu i handlu, to jeszcze nie wyczerpaliśmy wszystkich środków, jakich Węgry ku podniesieniu krajowego przemysłu używają, bo są jeszcze inne, ustawą nie oznaczone środki, jak odstępowanie za bardzo niską cenę, albo też na długi szereg lat bez-

płatnie gruntów będących własnością państwa pod budowę fabryk, odstępowanie za możliwie najniższe ceny budulca, subwencyonowanie albo i budowanie na koszt państwa dojazdów fabrycznych do kolei żelaznych i bitych gościńców i t. p.

Przytaczając ten przykład naszych najbliższych sąsiadów, świadomi jesteśmy tego, że my tych *wszystkich* środków użyć nie możemy, większa ich część bowiem jest w ręku centralnych władz ustawodawczych i administracjnych, a nie w ręku reprezentacyi kraju. Ale przykład ten może i powinien być dla nas zachętą, abyśmy robili przynajmniej to, co leży w mocy autonomii. Rozszerzenie zaś ulg podatkowych nie przyniesie bezpośredniego uszczerbku skarbowi krajowemu, ponieważ będzie to tylko zrzeczeniem się na czas jakiś dochodu z dodatków, które *mogłyby* wpływać, nie żaś takich, które już były płacone. A po upływie lat, na które uwolnienie ma być udzielonem, skarb krajowy będzie miał coraz zwiększające się dochody podatkowe, nie licząc tego, że zwiększona produkcya przemysłowa wpłynie ożywczo na wszelkie inne gałęzie produkcyi krajowej, zwiększy zbyt surowych produktów w samym kraju, bo zarówno fabryka, jako taka, jak i ludność robotnicza będzie poważnym dla tych produktów konsumentem.

Oto powody, dla których Wydział krajowy zasadniczo zgodził się na wnioski sejmowej komisyi przemysłowej, a zarazem i krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, zmierzające do znacznego rozszerzenia uwolnień od dodatków, ustawą z 20. stycznia 1886 przyznanych. W tym celu przedkładamy też projekt ustawy, który w niektórych szczegółach musimy jeszcze wyjaśnić i uzasadnić, wykazując w czem i z jakich powodów zmieniamy brzmienie ustawy z r. 1886.

W pierwszym ustępie §. 1go, w którym jest mowa o *nowo założonych* przedsiębiorstwach przemysłowych, zamiast dotychczasowego terminu, iż uwolnione zostaną zakłady, które powstaną „do końca roku 1894“, proponujemy: „w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy“. Wysoki Sejm, uchwalając ustawę w r. 1884, przyjął powyższy termin jako dziesięcioletni. Gdy jednak sankcyonowanie i ogłoszenie ustawy odwlekło się blisko o półtora roku, przeto zamierzony przez ustawodawcę okres 10cioletni został znacznie skrócony. Ażeby tego z obecną ustawą uniknąć, proponuje Wydział krajowy oznaczenie okresu 10 lat od dnia ogłoszenia ustawy.

W ustępie drugim §. 1go zaprowadzamy tę zmianę, iż zamiast wyszczególniania niezaprowadzonych dotąd w kraju gałęzi przemysłu, proponujemy stylizacyę ogólną, zasadniczą, że uwolnione będą od dodatków zakłady przemysłowe, mające na celu wyrób takich przedmiotów, które do dnia wejścia w życie ustawy jeszcze nie były w kraju wyrabiane.

Po pierwsze bowiem byłoby już dzisiaj anachronizmem zamieszczać w nowej ustawie wyszczególnienie takie, jakie jest w ustawie z 20. stycznia 1886, skoro niektóre z wymienionych tam gałęzi przemysłu (n. p. wyrób kwasu siarkowego, cellulozy, przerób mazi pogazowej na asfalt sztuczny) już przestały być nowemi i już w kraju istnieją. Powtóre zaś, przy największej nawet staranności w ułożeniu takiego wykazu różnych gałęzi przemysłu w kraju dotąd nieistniejących, a które mogłyby powstać, niepodobna uniknąć niedokładności i opuszczenia jeszcze pewnych gałęzi, a niepodobna też przewidzieć, jakie nowe gałęzie przemysłu postęp wiedzy technicznej może wytworzyć. Dlatego stylizacya ogólna wydała się Wydziałowi krajowemu lepszą. Dla Wydziału krajowego zaś, który będzie ustawę stosował w każdym poszczególnym wypadku, nie powstanie ztąd żadna trudność, Wydział bowiem rozporządza biurem statystycznem, a może zarazem w sprawach tych odnosić się do Izb handlowo-przemysłowych i w ten sposób autentycznie w każdym wypadku sprawdzić, czy przemysł, domagający się uwolnienia od dodatków, jest w naszym kraju nowym, czyli też już poprzednio istniał.

Trzeci ustęp §. 1go, oprócz zmian stylistycznych, koniecznych dla uniknięcia nieporozumień, zawiera tę jeszcze zmianę, iż wylicza znacznie więcej gałęzi przemysłu, — nietylko bowiem trzeba było gałęzie przemysłu, w ostatnich czasach powstałe, przenieść z pierwszego ustępu do drugiego, ale zarazem cały niedostateczny wykaz uzupełnić.

§. 2gi projektu jest prawie dosłownie zgodny z zeszłorocznym projektem sejmowej komisyi przemysłowej i bliższego wyjaśnienia nie potrzebuje.

§. 3ci, odnoszący się do spółek surowcowych, magazynowych i produkcyjnych, odpowiada rezolucyom w roku zeszłym przez sejmową komisyę przemysłową proponowanym. Odstąpiliśmy jednak od wniosku tej komisyi w tym kierunku, iż gdy tam była mowa także o spółkach mających na celu „zbyt krajowych wyrobów“, Wydział krajowy w swym wniosku to opuszcza. Jest bowiem rzeczą prawie niemożliwą nad spółkami handlowemi taką rozciągnąć kontrolę, aby mieć zawsze pewność, czy one wyłącznie zbytowi *krajowych* wyrobów służą, czy też i produktami obcego przemysłu handlują. Łatwo więc możnaby się narazić na to, że z ulg podatkowych przez Wysoki Sejm dla podźwignięcia krajowego przemysłu przyznanych, korzystałyby przedsiębiorstwa, które z przemysłem krajowym nie mają nic wspólnego. Stylizacyę §. 3go przyjęliśmy taką, ażeby wykluczyć wszelką możność podszycia się zwykłej spekulacyi pod firmę spółek i korzystania z uwolnień podatkowych. W tym celu określiliśmy naturę tych spółek w sposób, który na pozór może się wydawać zbyt szczegółowym, który jednak był koniecznym dla zabezpieczenia się, iż z ulg podatkowych rzeczywiście tylko takie spółki korzystać będą, które mogą przyczynić się do rozwoju naszego przemysłu i rękodzieł.

W §. 4tym podjęliśmy myśl zawartą w drugiej rezolucyi sejmowej komisyi przemysłowej, ażeby ulgi podatkowe przyznać towarzystwom akcyjnym, mającym na celu prowadzenie przedsiębiorstw przemysłowych. Z powodów powyżej przy uwagach do §. 3go przytoczonych opuściliśmy tutaj także „handel wyrobami krajowymi“, przyznając ulgi tylko czysto przemysłowym przedsiębiorstwom. Sądził też Wydział krajowy, iż co do spółek akcyjnych trzeba poczynić pewne zastrzeżenia. Zastrzegliśmy więc, że mogą to być tylko spółki, mające swą urzędową siedzibę w kraju, zastrzegliśmy także, iż mają to być przedsiębiorstwa większych rozmiarów (najmniej 250.000 zł. wpłaconego kapitału i najmniej 60 zatrudnionych robotników) i żeby były urządzone według najnowszego stanu techniki. Przedsiębiorstwa akcyjne mniejszych rozmiarów nie miałyby znaczenia dla wielkiego przemysłu — tutaj zaś idzie o przemysł wielki, gdy w §. 3. zapewnioną jest protekcya spółkom, reprezentującym przemysł drobny i rękodzielniczy.

W §. 5tym krajowa komisya dla spraw przemysłowych proponowała, by ulgi podatkowe przyznać nie na okres 10cioletni, jak w ustawie z 20. stycznia 1886, ale na 15 lat. Wydział krajowy jednak do tego wniosku się nie przychylił, uznając okres 10cioletni za dostateczny i wychodząc z tego założenia, że gdy inne obecne finansowe projekty rozciągają się także mniej więcej na 10 lat, przeto i tutaj okres analogiczny przyjąć należy.

Co do terminu, od którego ma się liczyć uwolnienie od dodatków, ustawa z 20. stycznia 1886 zawierała postanowienie, które w wykonaniu sprawiało niemałą trudność — orzekała bowiem, że uwolnienie liczy się od dnia otwarcia nowo powstającego zakładu. Gdy dotąd żadne podanie o uwolnienie od dodatków na podstawie tej ustawy nie wpłynęło w czasie otwarcia zakładu, a przeważnie wnoszone były znacznie później, w niektórych wypadkach nawet po dwóch latach — przeto według brzmienia ustawy musiano przyznawać uwolnienia *wstecz* od zapłaconych już dodatków, co bardzo wielką uciążliwość w manipulacyi kasowej sprawia. Że zaś jest rzeczą przedsiębiorcy we własnym interesie wnieść podanie wcześnie, przeto przedsiębiorca powinien sam ponosić skutki opóźnienia. — Gdy zaś z drugiej strony postanowienie, iż uwolnienie ma się liczyć od dnia wydanego orzeczenia, naraziłoby przedsiębiorcę na to, że w razie opóźnionego orzeczenia ponosiłby niesłusznie szkodę, przeto wydawało się Wydziałowi krajowemu najsprawiedliwszem postanowienie, iż uwolnienie liczyć się będzie od początku tego kwartału, w którym zostało wniesione podanie.

Drugi ustęp §. 5go jest w ustawie nowym, a wydawał się Wydziałowi krajowemu koniecznym dla zapobieżenia możliwym nadużyciom. Łatwo bowiem staćby się mogło, że jakieś przedsiębiorstwo lub spółka założona w warunkach, odpowiadających wymaganiom niniejszej ustawy, uzyskałaby uwolnienie od dodatków, a potem zmieniłaby swą cechę i przeszłaby na

spekulacyą z popieraniem przemysłu krajowego nic wspólnego nie mającą i mimo to do końca 10 letniego okresu korzystałaby z uwolnienia od dodatków. Ażeby temu zapobiec, postanawia drugi ustęp §. 5go, że Wydział krajowy może cofnąć uwolnienie, jeżeli zakład przemysłowy, spółka lub towarzystwo akcyjne utraci warunki, od których według tej ustawy zawisłem jest uwolnienie.

§. 6ty zgodny jest z dotychczasowym art. II. ustawy, z tą tylko odmianą, że dla usunięcia możliwego mylnego mniemania, jakoby w sprawie uwolnienia od dodatków możliwem jeszcze było jakieś odwołanie się od orzeczenia Wydziału krajowego, dodano, iż Wydział krajowy postanawia „ostatecznie".

Gdy projekt niniejszy zmienia całkowicie ustawę z 20. stycznia 1886 i nie mógł być jako nowela zredagowany, przeto koniecznem było dodanie §. 7go, iż ustawa powyższa traci moc obowiązującą z wejściem w życie nowej ustawy, że jednak orzeczone już na podstawie dawnej ustawy uwolnienia od dodatków zachowują w całości moc obowiązującą.

Sejmowa komisya przemysłowa w zeszłorocznem swojem sprawozdaniu zalecała także Wysokiemu Sejmowi uchwalenie rezolucyi, polecającej Wydziałowi krajowemu, aby zbadał, czy i pod jakimi warunkami mógłby kraj zachęcić do zakładania fabryk, gdyby zapewnił większym przedsiębiorstwom, zdolnym ożywić produkcyę krajową, pomoc kraju lub inne ułatwienia w zakładaniu i utrzymaniu *dojazdów fabrycznych od fabryk do dróg bitych i kolei żelaznych.*

Krajowa komisya przemysłowa w opinii swej, złożonej Wydziałowi krajowemu, uznała, iż ułatwienia takie mogą być wielką ulgą dla przedsiębiorstw przemysłowych. Gdy jednak ulgi w utrzymaniu takich dojazdów byłyby niezgodne z ustawą drogową, proponowała tylko rezolucyę upoważniającą Wydział krajowy do udzielania pomocy w zakładaniu takich dojazdów, a to z funduszu na zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych. Wydział krajowy wszakże ze względu, że te dojazdy nie dałyby się podciągnąć pod pojęcie dróg powiatowych albo gminnych, że przeto cel, jaki przyświecał krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, na tej drodze nie dałby się osiągnąć, ze względu dalej, że musianoby na ten cel wstawić do budżetu krajowego osobną kwotę, której wysokość bez szczegółowych dochodzeń oznaczyć się nie da, postanowił na razie żadnych w tym kierunku wniosków Wysokiemu Sejmowi nie przedkładać.

Na podstawie powyższego wywodu wnosi Wydział krajowy: Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

We Lwowie dnia 3. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zastępca Marszałka krajowego:
Oktaw Pietruski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz *w. r.*
członek Wydziału kr.

USTAWA

z dnia ..... obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o uwolnieniu zakładów i spółek przemysłowych, tudzież przemysłowych towarzystw akcyjnych od dodatków do podatków.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych uwolnione będą następujące zakłady przemysłowe, które w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w Królestwie Galicyi i Lodomery z Wielkiem Księstwem Krakowskiem założone zostaną;

1. wszelke zakłady przemysłowe, mające na celu wyrób takich przedmiotów, które do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy jeszcze w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyrabiane nie były.

2. Zakłady przemysłowe z gałęzi przemysłu w kraju istniejących, jeżeli będą założone według wymagań najnowszego stanu techniki, obliczone na większy przerób surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać będą większą liczbę robotników, a mianowicie: zakłady przemysłowe dla wyrobu cementu, wapna hydraulicznego, fajansu, majolik, wyrobów kamionkowych, felcowanych dachówek z gliny, rur drenowych; zakłady dla wyrobu ciekłych i stałych smar z olejów mineralnych, przerobu mazi pogazowych na asfalt sztuczny albo na środki desinfekcyjne, wyrobu farb anilinowych, zakłady dla wyrobu urządzeń i aparatów gorzelnianych, maszyn parowych, maszyn i narzędzi rolniczych, narzędzi wiertniczych; fabryki powozów, lin drucianych, lamp naftowych; fabryki narzędzi i przyrządów pożarnych, sikawek, wozów ratunkowych; zakłady dla wyrobu kalafonii i przerobu odpadków drzew szpilkowych, olejków eterycznych; fabryki fortepianów i innych instrumentów muzycznych; zakłady dla wyrobu cellulozy, zakłady przemysłowe tkackie z lnu, konopi, bawełny, juty, zatrudniające w obrębie zakładów najmniej 10 ręcznych krosien tkackich, zakłady przemysłowe tkackie z wełny lub jedwabiu zatrudniające w obrębie zakładu najmniej 6 krosien tkackich; zakłady blichu i apretury zdolne przerobić najmniej 20.000 sztuk płótna rocznie; zakłady apretury sukna

zdolne przerobić rocznie naj 1.000 sztuk sukna lub innych wyrobów wełnianych; farbiarnie wyrob tkackich, drukarnie wyrobów tkackich; zakłady dla wyrobów pończoszkowych, zatrudniające najmniej 15 warsztatów; zakłady garbarskie dla wyrobu skór podeszwianych, saków, skór cielęcych matowych, czarnych, szarych, zamszów, kidów, skór lakierowanych; zakłady białoskórnicze, zakłady przemysłowe dla wyrobu świec stearynowych, parafinowych, cerezynowych, fabryki mydła, zdolne przerobić najmniej 1.000 cetnarów tłuszczów roślinnych lub zwierzęcych; fabryki karuku i żelatyny; fabryki krochmalu, dekstryny, przerobów mącznych; fabryki szkła, szlifierne szkła, fabryki kwasu siarkowego; zakłady dla wyrobu surogatów kawy obliczone na przerób produktu najmniej z 50 morgów roślin okopowych; fabryki cukru buraczanego.

§. 2.

Zakłady przemysłowe już istniejące, a należące do gałęzi przemysłu powyżej w §. 1 ustępie 2 wymienionych — jeżeli w ciągu 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zaprowadzą wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań najnowszego stanu techniki i rozszerzą przedsiębiorstwo tak, że będą zdolne przerabiać większą ilość surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać większą ilość robotników — zostaną uwolnione od całej nadwyżki wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, jakaby przypadła do zapłaty wskutek powiększenia przedsiębiorstwa.

§. 3.

Uwolnione będą od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych następujące spółki na podstawie ustawy z d. 9 kwietnia 1873. (L. 70 Dz. u. p.) zawiązane:

a) spółki surowcowe, mające na celu nabywanie surowych materyałów lub półfabrykatów wyłącznie na użytek należących do spółki rzemieślników i przemysłowców, którzy tych materyałów do swoich wyrobów potrzebują;

b) spółki magazynowe, założone celem sprzedaży we wspólnym lokalu wyrobów przemysłowych, wyłącznie tylko przez członków spółki wyrabianych;

c) spółki produkcyjne, których członkowie pracują we wspólnym, z kapitału spółki założonym warsztacie, tudzież takie, które członkom spółki rozdają roboty do domów.

§. 4.

Uwolnione będą od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych towarzystwa akcyjne, mające na celu prowadzenie przedsiębiorstw przemysłowych w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, które zostaną założone w przeciągu 10 lat od

dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli będą miały urzędową swą siedzibę w kraju, jeżeli ich wpłacony kapitał akcyjny wynosić będzie najmniej 250.000 zł. w. a. i jeżeli zatrudniać będą najmniej 60 robotników a zakład swój przemysłowy urządzą odpowiednio do wymagań najnowszego stanu techniki.

§. 5.

Wszelkie powyżej w §§. 1—4 przyznane uwolnienia od dodatków będą obowiązywać na przeciąg 10 lat, licząc od początku tego kwartału, w którym podanie o uwolnienie wniesionem zostało.

Gdyby jednak w ciągu tego 10-letniego okresu zakład przemysłowy, spółka lub towarzystwo akcyjne utraciło warunki w §. 1 ustęp 2 — i w §§. 2, 3 i 4 niniejszej ustawy określone, od których zawisłem jest uwolnienie od dodatków, natenczas Wydział krajowy może cofnąć udzielone uwolnienie na resztę 10-letniego okresu.

§. 6.

O zastosowaniu niniejszej ustawy do zakładów przemysłowych, spółek i towarzystw akcyjnych, rozstrzyga w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy ostatecznie i ogłasza swoją uchwałę w gazecie urzędowej.

§. 7.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia, a równocześnie traci moc obowiązującą ustawa z d. 20. stycznia 1886 (Nr. 17 dz. ustaw i rozporządzeń krajowych).

Wszakże uwolnienia od dodatków, które na podstawie ustawy z dnia 20. stycznia 1886. (Nr. 17 dz. ust. i rozporządzeń krajowych) orzeczone zostały, zachowują w całości swoją moc obowiązującą.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 27025|90.

Aelg. 59.

SPRAWOZDANIE

Wydziału krajowego o petycyi Zygmunta Pruszyńskiego i innych w sprawie ustanowienia nowego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Skrzydlnej.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wys. Sejmu z dnia 28 października 1889 polecającej nam zbadać potrzebę utworzenia nowego c. k. Sądu powiatowego z siedzibą w Skrzydlnej po zaciągnięciu opinii władz autonomicznych i sądowych, mamy zaszczyt przedłożyć.

Powiat limanowski ma obecnie dwa sądy powiatowe:

a) w Limanowej z ludnością	44.132	osób
b) w Mszanie dolnej . . .	23.560	„
Razem . .	67.692	osób

zatem cyfra ludności tego powiatu szczególnie okręgu sądowego w Limanowej, wobec górzystego terenu tamtejszej okolicy, a tem samem i utrudnionej komunikacyi, wymagałaby utworzenia trzeciego c. k. sądu powiatowego.

Za utworzeniem nowego c. k. sądu powiatowego w Skrzydlnej, w uchwałach rad gminnych, oświadczyły się gminy;

I. z obecnego powiatu sądowego w Limanowej: 1) Pogorzany, Smykanie; 2) Jodłownik; 3) Porąbka; 4) Janowice z przysiółkami; 5) Stróże; 6) Sczyrzyce, Abramowice; Góra św. Jana; 8) Krasne, Lasocice, obejmujące razem z obszarami dworskimi ludności 4.265;

II. z powiatu sądowego w Mszanie dolnej: 9) Dobra; 10) Chyszowka; 11) Przenosza; 12) Skrzydlna; 13) Wola skrzydlańska, których ludność z obszarami dworskimi wynosi 3.865.

Razem tedy 13 gmin mających utworzyć przyszły okręg dla sądu powiatowego w Skrzydlnej mają ludności 8.130.

Z obszarów dworskich złożyły przychylne dla Skrzydlnej deklaracye: Skrzydlna, Jodłownik Słupia, Stróże i część Porąbki, Dobra, Mstów.

Rada powiatowa limanowska w uchwale z d. 28. grudnia 1889 r. jednomyślnie uznała potrzebę kreowania nowego sądu z siedzibą w Skrzydlnej.

C. k. Sąd krajowy wyższy w Krakowie odezwą z d. 17 czerwca 1890 r. L. W. 27.025 udzielił nam w tej sprawie nieprzychylną opinię z powodu zbyt małej liczby gmin i ich zaludnienia, pragnących należeć do przyszłego sądu powiatowego w Skrzydlnej. C. k. Sąd wyższy jest zdania, że utworzenie tam sądu powiatowego nie wpłynęłoby wiele na zmniejszenie czynności urzędowych w sądach limanowskim i Mszanie dolnej, a tem samem nie pozwoliłoby na zmniejszenie dotychczasowego personalu urzędników, — zaś nowy sąd w Skrzydlnej, przy najmniejszej obsadzie urzędniczej, nie dawałby dla niego dostatecznego zajęcia.

Dalej c. k. Sąd wyższy utrzymuje, że przyłączenie miejscowości Dobra, będącej stacyą kolei żelaznej prowadzącej tak do Limanowy jakoteż i do Mszany dolnej — mimo jej życzenia do nowego sądu w Skrzydlnej, nie byłoby wskazanem. Wreszcie, że Skrzydlna jest wsią, a petycyonujący właściciel takowej ma zamiar umieścić sąd powiatowy w drewnianym budynku obecnie będącym karczmą, zaś stajnie przerobić na areszty, co nie byłoby dla lokacyi władzy sądowej odpowiedniem.

Wobec tego Wydział krajowy w tym względzie musi podzielić zapatrywania wyższego c. k. Sądu krajowego, raz dlatego, iż rzeczywiście tak mała liczba gmin oświadcza się za ustanowieniem c. k. sądu w Skrzydlnej; powtóre, że miejscowość Skrzydlna z ludnością 865 osób położona na granicy powiatu wielickiego, nie może stanowić punktu dogodnego dla sąsiednich gmin, mających należeć do jej sądowego okręgu. Wreszcie, że ustanowienie tam siedziby sądu, nie przyczyniłoby się wiele do zmniejszenia okręgu sądowego w Limanowej, który właśnie rozdziału potrzebuje, a spowodowało umniejszenie okręgu w Mszanie dolnej o 3865 ludności w 5 gminach, co ze względu na obecną ludność tego ostatniego okręgu sądowego nie jest wskazanem.

Z tych zatem powodów, pomimo uznania koniecznej potrzeby kreowania w granicach powiatu limanowskiego trzeciego sądu powiatowego, nie możemy popierać petycyi p. Pruszyńskiego i innych o ustanowienie siedziby dla takiego sądu w Skrzydlnej. Wnosimy zatem:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą p. Pruszyńskiego i innych w sprawie ustanowienia nowego c. k. sądu powiatowego w Skrzydlnej, przechodzi do porządku dziennego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 24. września 1890.

Zastępca Marszałka krajowego:
Oktaw Pietruski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 23.209/90.

Aelg. 60.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wnioskach do zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 roku, tudzież dodatku do statutu krajowego z tejże samej daty.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z d. 10. grudnia 1887 i z d. 12. stycznia 1888 polecił nam Wysoki Sejm zbadać potrzebę zmiany obowiązującej obecnie ordynacyi wyborczej sejmowej i złożyć sprawozdanie na najbliższej sesyi sejmowej.

Uchwały te powzięte zostały wskutek wniesionych petycyj lwowskiego Towarzystwa politechnicznego o nadanie wirylnego głosu każdoczesnemu rektorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, petycyi tegoż Towarzystwa o przyznanie egzaminowanym technikom prawa wyboru z tytułu osobistej kwalifikacyi, dalej petycyi Zwierzchności gminy Podgórza o nadanie jej prawa wyboru osobnego posła do Sejmu krajowego, wreszcie petycyi krajowego Towarzystwa kupców i przemysłowców we Lwowie o zmianę ordynacyi wyborczej sejmowej w kierunku powiększenia liczby posłów z kuryi miast.

Powyższe polecenia wykonaliśmy, przedkładając w r. 1889 Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie do L. W. 32.368/89.

Gdy jednak sprawozdanie to nie weszło na porządek dzienny obrad Wysokiego Sejmu podczas ubiegłej sesyi, uważamy właściwem sprawozdanie to niniejszem ponowić.

Sprawa zmiany statutu i ordynacyi wyborczej sejmowej, szczególniej co do powiększenia liczby posłów z kuryi miast, agituje się u nas już od pierwszego zebrania Reprezentacyi krajowej w r. 1861, dla tego pozwalamy sobie tutaj podać krótki rys jej przebiegu.

I tak:

1. Uchwałą z d. 25. kwietnia 1861 r. Wysoki Sejm wskutek licznych petycyj, użalających się na nieodpowiedni interesom kraju skład Reprezentacyi krajowej, polecił Wydziałowi krajowemu przedłożyć odpowiednie wnioski względem zmiany statutu krajowego i sejmowej ordynacyi wyborczej.

Wydział krajowy nie spełnił jednak tego polecenia do następnej sesyi sejmowej w r. 1863 z powodu, że nie była jeszcze uchwaloną ustawa dla gmin, której osnowa mogła dostar-

czyć nowego materyału do uwzględnienia pewnych punktów przy układaniu projektu zmiany statutu krajowego ordynacyi wyborczej.

2. Tymczasem, gdy na sesyi sejmowej w r. 1863 wpłynęły liczne petycye, żądające dla miast szerszego udziału w Reprezentacyi krajowej, uchwałą z d. 27. stycznia 1863 r. polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby nie czekając na uchwalenie ustawy dla gmin, przedłożył wnioski o zmianę ordynacyi wyborczej sejmowej w kierunku powiększenia liczby posłów z miast.

3. Wskutek tego Wydział krajowy na sesyi w roku 1865/6 (aleg. LXXVI) wniósł sprawozdanie z szeregiem wniosków o zmianę statutu i ordynacyi wyborczej, projektując między innemi powiększenie liczby posłów z miast o 14. W elaboracie tym, nie naruszając prawa wyboru 23 posłów z miast i Izb handlowych, statutem krajowym zapewnionych, proponuje się utworzenie nowych czternastu okręgów wyborczych zbiorowych dla mniejszych miast i miasteczek, z których każdy wybierałby jednego posła. Za zasadę przy wyborach przyjęto tutaj wybory pośrednie w ten sposób, aby jeden wyborca na 250 mieszkańców był wybierany.

Wniosek ten jednak nie uzyskał w Sejmie potrzebnych $^2/_3$ liczby głosujących.

4. W roku 1866 komisya sejmowa, ponownie wybrana do tej sprawy, w przedłożeniu swem nie godząc się na tworzenie zbiorowych okręgów wyborczych miejskich, zaproponowała jednak powiększenie liczby posłów z miast o 12, to jest zgodziła się na pomnożenie liczby posłów ze Lwowa z czterech na siedmiu, z Krakowa z trzech na pięciu i nadała siedmiu miastom, dotąd głosującym razem z gminami wiejskiemi, to jest dla Śniatyna, Buczacza, Tyśmienicy, Gródka, Brzeżan, Złoczowa i Bochni, prawo do wyboru osobnych posłów.

Wniosek ten, jakkolwiek przy dwóch pierwszych czytaniach w Sejmie otrzymał potrzebną liczbę $^2/_3$ głosów, to przy trzeciem czytaniu, z powodu ubytku jednego głosu, nie miał wymaganej ustawą większości i uchwała sejmowa nie otrzymała Najwyższej sankcyi.

5. W roku 1868 znów Wydział krajowy podniósł tę sprawę w Wysokim Sejmie (aleg. XXXI), proponując powiększenie liczby posłów ze Lwowa do 5, z Krakowa do 4, oraz nadanie 15 miastom, dotąd wybierającym posła z kuryi gmin wiejskich, prawa do wyboru oddzielnych posłów.

Lecz wniosek ten w komisyi sejmowej niezałatwiony w roku 1868, a na następnej sesyi w roku 1869 podniesiony, dla braku kompletu posłów, ustawą wymaganego, nie przyszedł pod głosowanie.

Dla tej samej przyczyny w roku 1871 sprawa ta podniesiona przez posła Chrzanowskiego, nie dostała się pod obrady, co powtarzało się w latach 1872, 1874, 1875 i 1877.

6. Dopiero w tym ostatnim roku, na wniosek posła Hausnera, uchwałą z dnia 24. sierpnia 1888 roku Wysoki Sejm polecił znów Wydziałowi krajowemu, aby zmianę ordynacyi wyborczej w kierunku powiększenia liczby posłów z miast zbadał dokładnie i odpowiedne wnioski przedłożył.

7. Na polecenie to, Wydział kzajowy w sprawozdaniu zwem (aleg. XXXVIII z r. 1878) z uwagi na odbywającą się w tym czasie regulacyę terytoryów okręgów sądów powiatowych i c. k. starostw, wskazaną uchwałą z dnia 20. maja 1875 roku nie postawił żadnych wniosków, pozostawiając tę rzecz przyszłemu uznaniu, gdy już uporządkowanemi zostaną okręgi wyborcze dla małej własności i zaprowadzone nowe c. k. sądy powiatowe powołaną wyżej uchwałą w roku 1875 wskazane.

Od tej epoki sprawa powiększenia liczby posłów z miast aż do sesyi sejmowej w r. 1887 nie znajdowała się na porządku dziennym obrad sejmowych. Tylko co się tyczy nadania głosu wirylnego każdoczesnemu rektorowi szkoły politechnicznej lwowskiej, Wydział krajowy w roku 1882 (aleg. 2) złożył Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z przychylnym wnioskiem.

Za wnioskiem tym poszła i komisya prawnicza; sprawozdanie to było przedmiotem obrad na posiedzeniu z dnia 16. września 1882, jednak ostatecznie załatwionem nie zostało.

Wobec takiego przebiegu sprawy i z uwagi, że uregulowany już został terytoryalny podział kraju na okręgi sądów powiatowych i starostw, dalej gdy ustawą z dnia 17. grudnia 1884 roku (Nr. 1. Dz. ust. kraj. z 1886 roku) zmieniono okręgi wyborcze dla kuryi małej własności z zastosowaniem granic dzisiejszych powiatów politycznych, Wydział krajowy uważa, iż byłoby właściwem przystąpić do uregulowania stosunków wyborczych w miastach dla zapewnienia im odpowiedniego pod względem zaludnienia, kwoty opłacanych podatków i zasobu inteligencyi udziału w Reprezentacyi krajowej.

Dla bliższego poinformowania się w tym względzie co do stosunków istniejących w innych krajach monarchii w Radzie państwa udział biorących, zażądaliśmy od dotyczących Wydziałów krajowych odpowiednich wiadomości, a jakkolwiek nie wszystkie z nich były w możności udzielenia nam szczegółów żądanych co do zaludnienia miast i miasteczek, tudzież opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, to jednak z nadesłanych wykazów nabraliśmy przekonania, że w Galicyi kurya miejska ma w porównaniu z innymi krajami koronnymi najmniejszą liczbę posłów.

I tak z załączonego pod *A)* wykazu 15 krajów, obejmującego obszar, zaludnienie, kwotę opłacanych podatków (1886 r.), ogólną liczbę posłów sejmowych, liczbę posłów z miast i Izb handlowych widzimy, że Galicya w tych warunkach zajmuje ostatnie miejsce. **Al. A.**

Wykaz *B)*, przedstawiający ludność miast w siedmiu krajach, która wybiera oddzielnych posłów, objaśnia rażącą różnicę na niekorzyść naszego kraju w porównaniu n. p. Vorarlbergu, gdzie jeden poseł przypada na 3591 mieszkańców miast, a u nas w Galicyi jeden reprezentuje 16.069 osób. **Al. B.**

Ten sam niekorzystny dla kraju tutejszego stosunek wykazuje alegat *C)*, ułożony z 8 krajów na podstawie opłacanych przez miasta podatków. Podług tego, gdy ten sam Vorarlberg wysyła z kuryi miast jednego posła na płacących 22.798 zł. podatków, Czechy jednego na płacących 98.980 zł., to w Galicyi cyfra ta podnosi się do płacących 111.204 zł. **Al. C.**

Przy bardziej szczegółowym przeglądzie prawa wyborczego miast w innych krajach monarchii austryackiej spotykamy takie miasta, jak n. p. Radstadt, który z ludnością 1.286 i z sumą podatków rocznych 3.487 zł., już wysyła osobnego posła do Sejmu krajowego.

W podobnie korzystnem położeniu są miasta: Aquilea, Gradyska, Grado, Curzola, Ried i t. p., których ludność nie dochodzi cyfry 5.000, a podatki 20.000 zł., a mimo to korzystają z prawa osobnego reprezentanta w Sejmie. W Bukowinie nawet stosunek ten jest dla miast korzystniejszym, albowiem przypada tam jeden poseł z miast na 10.589 mieszkańców i na płacących 74.106 zł. podatków.

Prócz tego we wszystkich krajach austryackich z wyłączeniem Galicyi i Bukowiny, mniejsze miasta i miasteczka dla wyboru oddzielnego posła tworzą zbiorowe okręgi wyborcze miejskie.

Wydział krajowy czeski w nadesłanym nam projekcie reformy ordynacyi wyborczej, który przedłożył Sejmowi tamtejszemu, przy tworzeniu zbiorowych okręgów wyborczych dla mniejszych miast i miasteczek przyjął zasadę, że włączone mają być nich liczące już 2.500 ludności z siłą podatkową najmniej 5.000 zł., a nawet i z mniejszą ludnością 2.000, jeżeli ich siła podatkowa wynosi minimum 6.000 zł.

Teraz rozpatrzmy bliżej stosunki tutejsze krajowe, odnoszące się do miast i miasteczek.

Podług spisu ludności z r. 1880. ludność miast i miasteczek naszych wynosi 1,253.467; z tej cyfry ludność 15 miast, korzystających z prawa wyboru oddzielnego posła

obejmuje 396.593

czyli, że 856.874

ludności miejskiej głosuje razem z gminami wiejskiemi, a reprezentowana w sejmie ludność miast wysyła jednego posła na 16.069 mieszkańców.

Podatków bezpośrednich w r. 1887 płaciły wszystkie miasta i miasteczka w Galicyi . . . . . 3,815.042 zł.

Gminy zaś wiejskie i obszary dworskie . . . . . 6,489.618 „

Razem . . 10,304.660 zł.

Ponieważ z tej kwoty 15 miast, mających własną reprezentacyę w Sejmie krajowym płaciły 2,557.711 zł., zatem wysyłając razem z izbami handlowemi 23 posłów, wypada im jeden poseł na płacących podatków 111.204 zł.

Stosunek ten na niekorzyść miast reprezentowanych w Sejmie będzie więcej widocznym, porównywając go z cyfrą posłów wysyłanych przez miasta galicyjskie do Rady państwa. Jeżeli na 63 posłów, biorących udział w Radzie państwa, miasta i izby handlawe mają 16-tu deputowanych, czyli 25·4% ogólnej liczby posłów, to w Reprezentacyi krajowej na 151 członków, wybierając 23, mają tylko 15·2% udziału. Prócz tego przy wyborach do Rady państwa biorą udział w głosowaniu z kuryi miast: Wieliczka, Bochnia, Gródek, Brzeżany, Tyśmienica, Śniatyn, Buczacz i Złoczów, gdy w wyborach do Sejmu krajowego głosują razem z gminami wiejskiemi.

W ogóle stosunek liczby posłów we wszystkich trzech kuryach, u nas głosujących na posłów do Sejmu krajowego, odpowiednio do kwoty opłacanych podatków i liczby uprawnionych do głosowania tak się przedstawia podług wyników głosowania w r. 1883:

L. p.	K u r y a	W roku 1883			wypada jeden poseł na	
		płaciła bezpośrednich podatków zł.	miała uprawnionych do głosowania	wybiera posłów	płacących podatków zł.	głosujących
1	większej własności	2,543.508	2.235	44	57.804	51
2	małej własności	6,166.486	13.541	74	83.330	183
3	miasta i izby handl.	2,698.658	22.992	23	117.332	999

Wobec przytoczonych powyżej cyfr i szczegółow dotyczących sprawy reprezentacyi miast naszych w Sejmie krajowym, dalej wobec rezultatu porównań ze stosunkami istniejącymi w innych krajach Monarchii, Wydział krajowy sądzi, iż zbytecznem byłoby udowadniać jeszcze potrzebę zmiany tych stosunków na inne, dla miast naszych odpowiedniejsze. Zresztą w tym względzie już tylekrotnie tak Wysoki Sejm, jakoteż Wydział krajowy i liczne głosy poselskie oświadczyły się za polepszeniem sytuacyi miast w Reprezentacyi krajowej, że obecnie nie pozostaje nic innego, jak tylko postawienie wniosków, któreby choć częściowo mogły zadość uczynić słusznym wymaganiom.

Jeszcze jednym z najważniejszych motywów do tego będzie znaczne od roku 1861 podniesienie się w miastach naszych cyfry zaludnienia i skali opłacanych podatków.

Załączony tutaj pod *D)* wykaz porównawczy 15 miast co do zaludnienia (podług spisu z r. 1880), opłacanych podatków bezpośrednich (z r. 1887) i liczby wyborców (z r. 1889) liczby mieszkańców, a pod względem kwoty opłacanych podatków, więcej niż zdwojoną w porównaniu z cyframi, wykazanemi przy sprawozdaniu Wydziału krajowego w r. 1865 (Alegat LXXVI). Alg. D.

Z tego powodu, jak również z uwagi, iż we Lwowie i Krakowie skupia się nietylko ruch przemysłu i handlu naszego kraju, lecz prócz tego są te dwa miasta siedzibą wyższych urzędów i sądów, posiadają uniwersytety i inne wyższe zakłady naukowe, dalej są siedzibą instytutów naukowych, mających na celu udoskonalenie różnych gałęzi wiadomości i industryi, zbiegają się więc we Lwowie i Krakowie czynniki większych krajowych interesów, obejmujące stosunki i potrzeby całego kraju, stanowiąc niejako szkołę praktyczną, gdzie wyrabiają się, dojrzewają i udoskonalają cenne siły, jakie w Reprezentacyi krajowej do stosownego spełniania jej zadania są potrzebne, nawet ze względu na ciężary podatkowe, jakie Lwów i Kraków ponoszą, należy się im w stosunku do reszty kraju znacznie większa liczba posłów w Sejmie, niż ją obecnie mają.

Lwów płaci w stosunku do ogólnej kwoty podatków z całego kraju 13·9% tej kwoty, Kraków 4·7%, czyli razem płacą 18·6%, tymczasem z pomiędzy 141 posłów wybranych w Sejmie, ma Lwów 4, Kraków 3, razem 7; przypada zatem około 3% na Lwów, 2% na Kraków, a na te obydwa miasta tylko 5% ogólnej liczby posłów. Dlatego Wydział krajowy sądzi, iż pomnożenie posłów ze Lwowa o dwóch, a z Krakowa o jednego, będzie zadośćuczynieniem dla słusznych praw miastom tym przynależnych.

Co do reszty 13 miast, korzystających z prawa wybieralności osobnego posła, Wydział krajowy sądzi, że ani wzrost zaludnienia, ani cyfra płaconych obecnie podatków, ani wreszcie pomnożenie liczby wyborców nie wymagają proponowania żadnych zmian obowiązującego obecnie prawa wyborczego.

Podobnie, co się tyczy innych większych miast w kraju, których wykaz pod *E)* przedkładamy, a które z powodu zaludnienia i kwoty opłacanych podatków, mogłyby się kwalifikować do nadania im prawa wyboru osobnych posłów do Sejmu krajowego, Wydział krajowy na teraz wstrzymuje się z przedkładaniem swych wniosków, albowiem należą one do liczby tych 30 miast, dla których wydaną została pod dniem 13. marca 1889 (Nr. 24. Dz. u. kr. 1889 r.) oddzielna ustawa gminna, i dla których podług rezolucyi Wysokiego Sejmu z d. 5. października 1888 ma być uchwaloną nowa ordynacya wyborcza gminna. Alg. E.

Ordynacya wyborcza sejmowa w wielu wypadkach opiera się na przepisach ordynacyi wyborczej gminnej, zatem przed uchwaleniem ordynacyi dla tych miast trzydziestu, proponowanie zmian co do miast wykazem *E)* objętych, uważa Wydział krajowy przedwczesnem.

Pozostaje nam jeszcze do załatwienia żądanie nadania wirylnego głosu w Sejmie krajowym każdoczesnym: *a)* rektorowi szkoły politechnicznej we Lwowie, i *b)* prezesowi Akademii umiejętności w Krakowie.

Co do pierwszego, sprawa ta już została przez Wydział krajowy przychylnie oceniona w sprawozdaniu naszem z dnia 18. listopada 1881 (Al. 2. z r. 1882), obecnie zatem, powołując się na motywa tam przytoczone, uważamy za obowiązek jak najusilniej wnioski nasze ponowić.

Co się tyczy nadania głosu wirylnego prezesowi Akademii umiejętności w Krakowie, to wobec przyznania takich praw rektorom uniwersytetów, a obecnie i rektorowi szkoły politechnicznej lwowskiej, należy się on bezwątpienia przewodniczącemu najwyższej instytucyi naukowej, nadającej kierunek ruchowi umysłowemu u nas i używającej powszechnej powagi nietylko w kraju, ale i po za jego granicami.

Wywiązawszy się w ten sposób z poruczonego nam uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 10. grudnia 1887 r. i z dnia 12. stycznia 1888 r. zadania, i wobec tego, że sprawa nadania ukwalifikowanym technikom i kandydatom notaryalnym prawa głosowania z tytułu osobistej kwalifikacyi, załatwioną została przychylnie uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. listopada 1889, wnosimy:

Alegaty F, G.

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączające się pod 1/ i 2/ ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 25. września 1890 r.

Marszałek krajowy:
Tarnowski.

Sprawozdawca:
Dr. D. Sawczak,
Członek Wydziału krajowego.

W y k a z

15 krajów reprezentowanych w Radzie państwa, obejmujacy obszar, zaludnienie, kwotę opłacanych podatków i liczbę posłów do sejmów krajowych.

Numer bież.	Kraj	Obszar mil □	Ludność	Podatki bezpośrednie	Ogólna liczba posłów	Ilość miast i miasteczek		Posłów z miast	Posłów z Izb handlowych
						miast	miastecz.		
1	Salzburg . . .	130	163.570	781.081	26	3	21	10	2
2	Austrya wyższa . .	217	759.620	4,075.848	49	15	90	17	3
3	Styrya	407	1,213.597	5,590.262	63	20	98	19	6
4	Gorycya i Gradyska .	53	211.084	725.678	22	5	7	5	2
5	Dalmacya . . .	94	476.101	688.844	41	17	60	8	3
6	Tyrol	485	805.176	2,268.594	68	19	29	13	3
7	Voralberg . . .	47	107.373	332.403	26	3	4	4	1
8	Karyntya . . .	188	348.730	1,364.000	37	10	28	9	3
9	Kraina	181	481.243	1,480.313	37	14	23	8	2
10	Austrya niższa . .	360	2,330.621	30.278 748	70	36	232	28	4
11	Bukowina . . .	189	571.671	1,088.988	31	7	8	5	2
12	Szlązk	93	565.475	2.115.448	31	25	9	10	2
13	Morawy	403	2,153.407	10,726.789	100	86	190	31	6
14	Czechy	943	5,560.819	25,966.284	241	372	226	72	15
15	Galicya	1.425	5,958.907	10,304.660	150	90	207	20	3

Alegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego do L. 23.209/90.

W y k a z

posłów wybieranych przez miasta podług ludności w 7. krajach.

Nr. bież.	K r a j	Liczba posłów z miast i Izb handlowych	Ludność ogólna tych miast	Wypada jeden poseł na mieszkańców
1	Voralberg	5	17.958	3.591
2	Kraina	10	68.713	6.871
3	Wyższa Austrya . . .	20	150.403	7.520
4	Bukowina	7	74.106	10.589
5	Morawy	37	478.531	12.933
6	Czechy	87	1,141.295	15.851
7	Galicya	23	396.593	16.069

Alegat C. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 23.209/90.

W y k a z

posłów wybieranych przez miasta podług wysokości płaconych podatków bezpośrednich w 8. krajach.

Nr. bież.	K r a j	Liczba posłów z miast i Izb handlowych	Płacą podatków bezpośrednich zł.	Jeden poseł na płacących podatku zł.
1	Voralberg	5	113.992	22.798
2	Karyntya	12	478.528	39.877
3	Gorycya	7	308.760	44.107
4	Wyższa Austrya . . .	20	1,063.838	53.191
5	Morawy	37	2,717.047	73.433
6	Szląsk	12	894.478	74.539
7	Czechy	87	8,612.807	98.980
8	Galicya	23	2,557.713	111.204

Alegat D. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 23.209/90.

W y k a z

miast wybierających osobnego posła do Sejmu krajowego

Nr. bież.	Miasto	Wybiera posłów	Ludność w roku 1880	Płacą podatków bezpośrednich w roku 1887 złr.	Mają wyborców w r. 1889.			W roku 1863 miały	
					z tytułu opłac. podatk.	z inteligencyi	Razem	ludności	płaciły podatków zł.
1	Lwów	4	109746	*) 1433039	3650	2934	6584	55662	378859
2	Kraków	3	66095	480863	1951	1357	3308	34210	193741
3	Tarnów	1	24627	88306	1035	292	1327	21018	35715
4	Przemyśl	1	22040	80623	886	316	1322	10142	23380
5	Tarnopol	1	25819	77443	1368	239	1607	16167	31665
6	Stanisławów . . .	1	18623	68606	673	282	955	14204	28615
7	Kołomyja	1	23109	45484	1697	195	1892	16479	15736
8	Biała	1	7251	45233	278	64	342	5249	12945
9	Rzeszów	1	11166	44557	368	226	594	7362	22707
10	Jarosław	1	12422	39481	988	99	1087	9126	18177
11	Drohobycz . . .	1	18225	36710	1405	105	1510	12201	10664
12	Stryj	1	12625	36416	818	96	914	9862	12917
13	Nowy Sącz . . .	1	11185	33727	446	135	581	6258	13939
14	Sambor	1	13586	27169	1112	192	1304	10507	18484
15	Brody	1	20071	20054	790	155	945	17221	33671
	Razem	20	396593	2557711	—	—	24272	245661	851215

*) W kwocie tej mieści się około 750000 zł. płaconych przez zarządy kolejowe.

W y k a z

miast kwalifikować się mających do uzyskania prawa wyboru oddzielnych posłów do Sejmu.

Nr.	Miasto	Ludność z r. 1888	Płaciły podatków w r. 1887 zł.	Mają wyborców w r. 1889		
				z tytułu podatków	z inteligencyi	Razem
1	Podgórze	7.672	24.614	389	32	421
2	Brzeżany	10.899	23.337	637	125	762
3	Złoczów	8.343	20.875	452	128	580
4	Horodenka	10.226	18.610	1.380	43	1.423
5	Śniatyn	10.832	18.541	1.238	45	1.283
6	Buczacz	9.970	18.295	919	67	986
7	Bochnia	8.561	17.616	592	116	708
8	Gródek	10.116	15.296	980	40	1.020
	Razem	76.619	156.157			7.183

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca §. 3. statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 roku.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 3. statutu krajowego z d. 26. lutego 1861 roku i ustawy z d. 20. września 1866 r., zawierającej dodatek do §. 9. statutu krajowego (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 22.) znoszą się.

§. 3. statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się ze stu pięćdziesięciu sześciu członków, mianowicie:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów uniwersytetow krakowskiego i lwowskiego, tudzież rektora szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) ze stu czterdziestu czterech posłów wybranych, a to:

I. czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadłości gruntowych,

II. z dwudziestu sześciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i izb handlowych i przemysłowych,

III. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia co do powołania na członków Sejmu krajowego prezesa Akademii umiejętności w Krakowie i rektora Szkoły politechnicznej we Lwowie, a co do wyboru dodatkowych posłów z miast Lwowa i Krakowa od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zmieniająca §, 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26, lutego 1861 r.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienie §. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z d. 26. lutego 1861 r. znosi się w jego obecnej osnowie i ma brzmieć jak następuje:

Lwów wybiera sześciu, Kraków czterech posłów, a każde z innych w §. 2. wymienionych miast po jednym.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie od pierwszych po jej ogłoszeniu powszechnych wyborów do Sejmu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aelg. 61.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wniosku posła Dra Sawczaka i towarzyszy w przedmiocie zmiany kompetencyi sądów powołanych do judykatury w sprawach o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880, Dz. u. p. Nr. 35 i 37. a względnie ustawy z d. 24. maja 1882, Nr. 51. Dz. u. p. ścigane (Ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i ustawa o środkach zapobiegających księgosuszowi).

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889, przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia wniosek posła Dra Sawczaka i towarzyszy o wezwanie c. k. Rządu w przedmiocie zmiany kompetencyi sądów powołanych do judykatury w sprawach o czyny karygodne, wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880, dz. u. p. Nr. 35. i 37. ścigane (Ustawa o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i ustawa o środkach zapobiegających księgosuszowi.) Wedle ustawy z dnia 24. maja 1882 Nr. 51 dz. p. p., mocą której zmienione zostały przepisy karne ustawy z dnia 29. lutego 1880. Dz. u.p. Nr. 35. o zapobieganiu chorobom zwierzęcym zaraźliwym i o tępieniu tychże, tudzież ustawy z dnia 29. lutego 1880, Dz u. p. Nr. 37. o środkach zapobiegających księgosuszowi i tępiących tę zarazę, oddano sądownictwo w sprawach o czyny karygodne (przekroczenia, występki) przeciw powyższym ustawom zawinione c. k. sądom powiatowym względnie trybunałom sądowym I. instancyi.

Jednakże w krótkim czasie już okazał się w praktyce rozdział tej kompetencyi sądowej niewłaściwym, utrudzającym wysoce nie tylko szybki i słuszny wymiar sprawiedliwości, ale częstokroć narażający strony procesowe na materyalne straty prywatnej natury.

I tak:

1) Wymiar kar za będące w mowie występki i przekroczenia okazuje się tak w sądach powiatowych jak i w trybunałach I. instancyi, prawie jeden i ten sam, a mianowicie:

a) Wedle podanego przez wnioskodawcę w niniejszym przedmiocie posła dra Sawczaka na posiedzeniu Wysokiego Sejmu w dniu 4. listopada 1880, wykazu było w roku 1888 w okręgu lwowskiego c. k. wyższego Sądu krajowego występków z powołanych ustaw wynikłych, a przez trybunał I. instancyi sądzonych razem 1586.

Z liczby tej wydano wyroków uwalniających w 88 wypadkach; w 1427 wyrokach nałożono kary pieniężne, w 58 kary aresztu wyżej 8 dni, w 9 wyrokach wynosiła kara aresztu od 8 dni do 1 miesiąca, a tylko w 4 wypadkach nałożono karę od jednego do 3 miesięcy.

Sądownictwo zaś w tych samych sprawach za ten sam czas okres i w tym samym okręgu przedstawia się w sądach powiatowych następująco:

Na 14440 spraw 2123 wyroków uwalniających; w 10769 wypadkach zasądzono na kary pieniężne, 1538 razy skazano na karę aresztu niżej 8 dni, w 10 wypadkach od 8 dni do 1 miesiąca.

b) Wedle udzielonego nam przez c. k. Nadprokuratoryę państwa w Krakowie wykazu, stan powyższego sądownictwa w okręgu krakowskiego c. k. wyższego Sądu krajowego przedstawia się za ubiegłe trzechlecie następująco:

co do występków:

Rok	Liczba osób							Razem
	oskarżonych	uwolnionych	skazanych na karę					
			aresztu wyżej 3 mies.	aresztu wyżej jednego miesiąca	aresztu wyżej 8 dni do 1 mies.	aresztu niżej 8 dni	pieniężną	
1887	1381	69	1	4	25	35	1246	1311
1888	1201	95	.	1	12	26	1054	1093
1889	1173	41	3	4	9	31	1084	1131
Ogółem	3755	205	4	9	46	92	3384	3535

co do przekroczeń:

Rok	Liczba osób							Razem
	oskarżonych	uwolnionych	skazanych na karę					
			aresztu wyżej 3 mies.	aresztu wyżej 1 do 3 m.	aresztu wyżej 8 dni do 1 mies.	aresztu niżej 8 dni	pieniężną	
1887	4268	770	.	.	26	813	2659	3498
1888	5668	1026	.	.	7	872	3606	4485
1889	6037	1023	.	.	7	757	4177	4941
Ogółem	15975	2819	.	.	40	2442	10442	12924

Otóż z powyższych zestawień wynika, że prócz kilku wypadków zasądzenia przez trybunały I. instancyi na karę aresztu wyżej 1 miesiąca, co do innych wymiarów kary, orzeczenia tak trybunałów jak i sądów powiatowych wcale się nie różnią.

2) Istniejąca obecnie w kraju naszym liczba trybunałów I. instancyi jest stosunkowo do przestrzeni i zaludnienia za szczupłą, są bowiem gminy np. w okręgu lwowskiego sądu krajowego albo sądu obwodowego tarnopolskiego, których odległość od tych sądów wynosi i 150 klm.

W obec tej okoliczności strony procesowe wzywane przez trybunały I. instancyi do rozpraw głównych muszą częstokroć odbywać wielką drogę, co jest rzeczywistą krzywdą dla mieszkańców, którzy narażeni są przezto nietylko na stratę czasu ale i materyalną.

3) Skutkiem tego więc strony procesowe, wzywane do rozprawy głównej, ażeby właśnie uniknąć rzeczonych szkodliwych następstw, bardzo często nie jawią się jak doświadczenie poucza na rozprawie, zapadają zatem bardzo często wyroki zaoczne a proceder znowu ten wpływa czasem niepomyślnie na słuszny wymiar sprawiedliwości.

4) Wreszcie przydzielanie w mowie będących tak drobiazgowych spraw sądownictwu trybunałów I. instancyi daje tym sądom jak i c. k. prokuratoryom państwa za wiele zajęcia, z uszczerbkiem dla daleko ważniejszych spraw, do ich kompetencyi należących, co tamuje także szybki wymiar sprawiedliwości.

Ten stan rzeczy spowodował więc posła Dra Sawczaka i towarzyszy do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi na posiedzeniu z dnia 30. października 1889 wyżej wspomnianego wniosku, a gdy motywa tegoż przez wnioskodawcę naprowadzone a co dopiero przytoczone, za konieczną zmianą powołanego ustawodawstwa — szczególniej ze względu na tutejszo krajowe stosunki sądownicze — przemawiają: przeto Wydział krajowy wnosi:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wzywa się c. k. Rząd, by we właściwej drodze przeprowadził zmianę ustawy z dnia 24. maja 1882 Dz. u. p. Nr. 51 w tym kierunku, ażeby rozstrzyganie spraw o czyny karygodne wedle ustaw z dnia 29. lutego 1880 dz. u. p. Nr. 35. i 37. — o ile one należą do sądów — przydzielano tylko wtedy trybunałom I. instancyi, jeżeli z tych czynów albo z zaniedbania wynikła już szkoda materyalna, we wszystkich zaś innych wypadkach, by sprawy tego rodzaju przydzielano sądom powiatowym“.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Ks. Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 3. października 1890.

Marszałek krajowy
zastępca:
Oktaw Pietruski w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 33.183/1890. Aelg. 62.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową.

Wysoki Sejmie!

Reprezentacya gminy miasta Kołomyi wniosła podczas sesyi sejmowej w r. 1886/7 petycyę do Wysokiego Sejmu o przeistoczenie tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej na ośmioklasową szkołę wydziałową żeńską.

Uchwałą z dnia 22. stycznia 1887 odstąpił Wysoki Sejm powyższą petycyę Wydziałowi krajowemu do przychylnego załatwienia i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesyi sejmowej.

W celu wykonania powyższego polecenia Wysokiego Sejmu, musiał Wydział krajowy przedewszystkiem odnieść się do Rady szkolnej krajowej z prośbą, o niektóre wyjaśnienia i daty niezbędne do sprawozdania, mającego się przedłożyć Wysokiemu Sejmowi; petycya bowiem została wniesioną bez żadnego współudziału władz szkolnych i nie zawierała ani projektu statutu przyszłej szkoły wydziałowej, ani też dostatecznych dat co do kosztów jej założenia i utrzymania. Kiedy następnie Rada szkolna krajowa żądanych wyjaśnień Wydziałowi krajowemu dostarczyła, okazała się potrzeba niektórych zmian i poprawek w projekcie statutu, ułożonym przez Radę szkolną okręgową, a przez pełnomocników gminy miasta Kołomyi przyjętym. Zmieniony według udzielonych wskazówek projekt statutu nadszedł do Wydziału krajowego 16. września 1888, poczem Wydział krajowy przystąpił do wykonania uchwały Wysokiego Sejmu.

Petycya domaga się założenia w Kołomyi ośmioklasowej szkoły wydziałowej żeńskiej, w miejsce istniejącej tam dotychczas sześcioklasowej szkoły pospolitej żeńskiej i przyjęcia na fundusz szkolny krajowy całej nadwyżki wydatków na płace dyrektora i nauczycielek, jaka skutkiem założenia tej nowej szkoły wydziałowej, a raczej przeistoczenia istniejącej 6-klasowej szkoły pospolitej na 8-klasową szkołę wydziałową, na przyszłość do pokrycia pozostanie.

Gmina miasta Kołomyi przyjęła ze swej strony mocą dołączonej do petycyi uchwały swej Reprezentacyi z dnia 30. grudnia 1886 zobowiązanie oddać na użytek 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej swoją pod l. k. 5 w śródmieściu w Kołomyi położoną jednopiętrową realność,

w której obecnie mieści się 6 klasowa szkoła pospolita żeńska i pomieszkanie kierującej nauczycielki tej szkoły, dalej zobowiązała się gmina do uskutecznienia potrzebnej adaptacyi i w razie potrzeby do wynajęcia dalszych ubikacyj na klasy paralelne, wreszcie do dostarczenia dla tej szkoły potrzebnego opału, oświetlenia i obsługi. Przyjęcie powyższych zobowiązań zawarte jest także w protokolarnem oświadczeniu pełnomocników gminy miasta Kołomyi z d. 15. września 1887, gdzie nadto powiedziano wyraźnie, że gmina wszelkie t. z. wydatki rzeczowe na powstać mającą szkołę wydziałową w zupełności na się przyjmuje.

Co do wydatków na płace nauczycielskie, gmina tak w swej petycyi, jak i w dodatkowej deklaracyi oświadczyła wyraźnie, że nic zobowiązuje się do żadnych wyższych ciężarów po nad te prestacye, jakie dotychczas w ogóle na płace nauczycieli szkół ludowych w Kołomyi uiszczała, t. j. po nad kwotę 5.170 zł. w. a. i domagała się, aby część wydatku na płace dyrektora i nauczycielek przyszłej szkoły wydziałowej, niepokrytą dotychczasowemi prestacyami pieniężnemi gminy, fundusz szkolny okręgowy a względnie krajowy przyjął na siebie.

Wydatki na płace nauczycielskie w dotychczasowej 6-klasowej szkole żeńskiej, pokrywane prestacyami pieniężnemi gminy miasta Kołomyi, są według odezwy Rady szkolnej krajowej z 25. października 1887 l. 15.157 następujące:

1) płace sześciu nauczycielek po 600 zł. rocznie	3.600	zł
2) dodatek za kierownictwo	100	„
Razem . . .	3.700	zł

W razie przekształcenia tej szkoły na 8-klasową szkołę wydziałową, wydatki na płace nauczycielskie wynosiłyby zaś:

1) na płacę dyrektora	800	zł.
2) dodatek za kierownictwo	200	„
3) na płace 4 starszych nauczycielek szkoły wydziałowej po 800 zł. . . .	3.200	„
4) na płace 4 nauczycielek szkoły pospolitej, połączonej z wydziałową, po 600 zł. .	2.400	„
5) remuneracya katechety	300	„
Razem . . .	6.900	zł.
czyli w porównaniu z dotychczasowym wydatkiem	3.700	„
o .	3.200	zł.

rocznie więcej.

W sumie wymienionych tu wydatków na płace nauczycielskie nie są zawarte płace nauczycieli, względnie nauczyciele na kursie uzupełniającym teoretycznym, ani na kursie praktycznym robót kobiecych, które to kursa według załączonego (Alegat A) projektu statutu przy szkole wydziałowej w Kołomyi urządzone być mają, albowiem według postanowień tego statutu, wydatki na utrzymanie obu tych kursów, pokrywane być mają w zupełności z opłat szkolnych, przez uczennice uiszczanych. Alegat A.

Wobec znacznego obciążenia funduszu szkolnego krajowego, jakie przeistoczenie dzisiejszej 6-klasowej szkoły żeńskiej na 8-klasową wydziałową żeńską w Kołomyi musiałoby za sobą pociągnąć, Wydział krajowy przemawiał za uwzględnieniem życzenia gminy miasta Kołomyi, tylko z tego powodu, że w uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887 otrzymał polecenie przychylnego załatwienia wspomnianej na wstępie petycyi Reprezentacyi gminy miasta Kołomyi.

W załatwieniu jednak przedłożonego w tym przedmiocie sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 22. października 1888 l. 35.558 i sprawozdania komisyi szkolnej z dnia 19. stycznia 1889 l. 1.110|1889 powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 22. stycznia 1889 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia przez nią pewnej znaczniejszej części wydatków potrzebnych do przekształcenia tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej pospolitej na ośmioklasową szkołę wydziałową i celem dokładniejszego sformułowania obowiązków jej pod względem utrzymania uzupełniających kursów tejże szkoły, zwłaszcza kursu jej praktycznego i żeby o wyniku tych rokowań zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej".

Wskutek tej uchwały przeprowadził Wydział krajowy korespondencyę ze zwierzchnością gminy miasta Kołomyi, która uchwałą na posiedzeniu z dnia 7. maja 1889 powziętą zobowiązała się:

1) przyczyniać się corocznie kwotą 500 zł. w. a. na pokrycie wydatków z powodu przeistoczenia dotychczasowej 6-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej na 8-klasową szkołę wydziałową;

2) przyjąć na gminę koszta utrzymania kursów uzupełniających, przy tej szkole ustanowić się mających, a to teoretycznego i praktycznego, jeżeliby opłaty szkolne i datki dobrowolne na utrzymanie tych kursów nie wystarczyły.

Gdy jednak uchwała Wysokiego Sejmu brzmiała, iż gmina powinna przyjąć na siebie pewną naczniejszą część kwoty, o którą zwiększyłyby się wydatki na płace nauczycieli w razie dojścia do skutku przeistoczenia szkoły. a kwota ta wynosi 3.200 zł., Wydział krajowy nie mógł ofiarowanej przez gminę miasta Kołomyi kwoty 500 zł. uważać za dostateczną i podając jedynie do wiadomości Wysokiego Sejmu fakt sprawozdaniem z dnia 24 września 1889, zawiadomił Zwierzchność gminną, iż wniosek na utworzenie w Kołomyi 8-klasowej szkoły wydziałowej mógłby Wysokiemu Sejmowi przedłożyć tylko w takim razie, jeżeliby gmina przynajmniej połowę powyższego wydatku przyjęła na siebie.

Uchwałą z dnia 16. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia oprócz ofiarowanych 500 zł. jeszcze co najmniej kwoty 700 zł. na pokrycie zwiększonych kosztów na utrzymanie mającej się tam utworzyć 8-klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej i żeby w tym przedmiocie zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Gdy zatem Zwierzchność gminy Kołomyi zawiadomiła Wydział krajowy pismem z dnia 23. lipca o powziętej przez Radę miejską uchwale z dnia 22. lipca b. r., mocą której gmina miasta Kołomyi dodatkowo do powziętej uchwały z dnia 7. maja 1889 podejmuje się udzielać z własnych funduszów na pokrycie kosztów, wynikłych z przekształcenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej na 8-klasową wydziałową. rocznie kwotę 1.200 zł., Wydział krajowy wnosi na uwzględnienie prośby gminy. Statut szkoły uzupełnia się na prośbę gminy w wyżej wspomnianej uchwale z dnia 7. maja 1889 wyrażoną w tym kierunku, iż w §. 12 w ustępie lit. *a* po słowach „Historyę literatury powszechnej z szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej" dodaje się słowa: i „ruskiej".

Kończąc niniejsze sprawozdanie, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. W miejsce dotychczasowej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej w Kołomyi utworzoną zostanie w tem mieście z początkiem roku szkolnego 1891|2 czteroklasowa szkoła wydziałowa żeńska połączona z czteroklasową szkołą pospolitą, tudzież z kursami uzupełniającymi mianowicie z kursem praktycznych robót kobiecych i kursem teoretycznym dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej, a to w myśl załączonego jak *A*. statutu.

2. Wszystkie w art. XXIV. ustawy z dnia 2. lutego 1885 Nr. 29 Dz. u. k. wymienione wydatki na powyższą szkołę, ponosić będzie gmina miasta Kołomyi z własnych funduszów, przyczem oprócz dotychczasowych prestacyj na płace nauczycieli obowiązaną będzie gmina do-

*

płacać jeszcze corocznie kwotę 1.200 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej. Resztę wydatków na płace dyrektora i nauczycielek powyższej szkoły w kwocie nie przenoszącej jednak dwóch tysięcy zł. ponosić będzie fundusz szkolny okręgowy. a względnie krajowy.

4. Wydatki na utrzymanie kursów uzupełniających, teoretycznego i praktycznego, które przy powyższej szkole urządzić się mają, pokrywane będą wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków, a w razie gdyby opłaty szkolne i dobrowolne datki nie wystarczyły, będzie reszta kosztów pokrytą także z funduszow gminnych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Projekt statutu

szkoły wydziałowej żeńskiej połączonej z pospolitą, tudzież kursów nauki dopełniającej w Kołomyi.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje Art. IX. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. lutego 1885. (Nr. 28. Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną dyrekcyą. Tej samej dyrekcyi podlega zarazem czteroklasowa żeńska szkoła ludowa pospolita, połączona ze szkołą wydziałową.

§. 4.

Językiem wykładowym tak szkoły pospolitej jak i wydziałowej, tudzież kursów uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasach.

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV, klasy szkoły ludowej pospolitej, lub pomyślny wynik egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych Art. VII. i IX. ustawy krajowej z d. 2. lutego 1885, będą także udzielane język francuski i nauka muzyki jako przedmioty nadobowiązkowe.

§. 8.

Nauka ma się odbywać wedle planu naukowego, wydanego przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową dnia 25. sierpnia 1886 l. 9.447, dopóki Rada szkolna krajowa nie uzna potrzeby wydania dla szkoły wydziałowej żeńskiej w Kołomyi osobnego planu lub przeprowadzenia w wydanym planie zmian.

§ 9.

Grono nauczycielskie szkoły wydziałowej żeńskiej składa się z dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych. Radzie szkolnej okręgowej, a w razie wątpliwości, Radzie szkolnej krajowej przysłuża oznaczenie grup kwalifikacyjnych, do których uzdolnienie potrzebne mają wykazać kompetentki przy każdorazowem ogłoszeniu konkursowem. ażeby wymaganiom planu naukowego co do rozkładu przedmiotów naukowych stało się zadość.

Kierownik zaś ma wykazać się przynajmniej patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej mają posady stałe, katecheta zaś otrzyma osobne wynagrodzenie, ustawą określone.

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 urządza się kurs uzupełniający w kierunku teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej. Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielonego przez szkołę wydziałową i obejmować może następujące przedmioty:

a) Historyę literatury powszechnej z szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej i ruskiej.

b) Historyę powszechną nowszych czasów.

c) Estetykę ze szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego.

d) Wiadomości z hygieny, pedagogii, dydaktyki o ile są potrzebne w przyszłem powołaniu kobiety.

e) Naukę gospodarstwa domowego.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś powinna być tak rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego robót kobiecych.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem, lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawiani corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej. Remuneracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, na których omawiane będą kwestye dotyczące kursu, a wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 16.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku prócz wpisowego 1 zł. opłatę szkolną, w kwocie miesięcznej po 2 zł., która wpływa do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będzie na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miejscowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zmniejszenia opłaty. a także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego, jednak liczba uwolnionych nie ma pszenosić $^1/_4$ ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§ 17.

W myśl ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 art. XI. urządza się kurs praktyczny, mający na celu praktyczne przysposobienie młodzieży i umożliwienie jej zajęcia odpowiedniego stanowiska.

§. 18.

Kurs ten obejmuje oddział krawiectwa i białego szycia, a mianowicie:

a) Naukę kroju bielizny w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Ćwiczenia w szyciu ręcznem i maszynowem, według najlepszych metod, z uwzględnieniem metody szalenfeldowskiej i poznawanie towarów.

c) Naukę kroju sukien w połączeniu z rysunkiem stosownym.

d) Wykonanie robót według najnowszych metod z uwzględnieniem nauki o kolorach i stylach, tudzież towaroznawstwa.

e) Rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą.

f) Stylistykę handlową.

g) Geografię handlową.

§. 19.

Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 20.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu z dostatecznym postępem szkoły wydziałowej, a także uczenniee, które ukończyły tylko 4-klasową szkołę pospolitą, jeżeli posiadają stosowny wiek i wykażą wiadomości, odpowiadające szkole wydziałowej.

§. 21.

Nauki na kursie praktycznych robót udziela kwalifikowana nauczycielka, opłacana z funduszu powstałego z opłaty szkolnej.

§. 22.

Warunkiem uzyskania posady jest świadectwo ukończonych kursów robót kobiecych w szkole fachowej.

Posada nauczycielki na kursie robót jest tymczasową.

Prawo mianowania tej nauczycielki przysługuje na podstawie ustawy dnia 2. maja 1883 (Dz. u. kr. Nr. 251) Radzie szkolnej krajowej.

§. 23.

Uczennice kursu praktycznego uiszczają wpisowe w kwocie 1 zł. z czesne miesięczne w kwocie 2 zł., wpływające do kasy szkolnej, na przedstawienie jednak dyrekcyi przysługuje gronu nauczycielskiemu prawo uwolnienia od połowy opłaty, z tem zastrzeżeniem, że ilość uwolnionych nie przekroczy $^1/_4$ ogółu uczęszczających uczennic. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 24.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo, stwierdzające postęp w naukach.

§. 25.

Radzie szkolnej okręgowej przysługuje prawo przedkładania c. k. Radzie szkolnej krajowej wniosków, mających na celu rozszerzenie w miarę potrzeby, zakresu nauki na kursach uzupełniających, tak praktycznym jak i teoretycznym, a przeto zmierzających do zmiany postanowień, zawartych w §§. 12. i 18. statutu. Decyzya w tej sprawie należy do c. k. Rady szkolnej krajowej.

§. 26.

Co do ingerencyi dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego, stosuje się w zupełności §, 15., nadto obowiązaną jest dyrekcya do składania rocznych sprawozdań Radzie szkolnej krajowej za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, a względnie okręgowej.

§. 27.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. września a kończy 15. lipca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“ pod zarządem Fr. Kattnera.

L. W. kr. 36.642. Aelg. 63.

Propozycya

Wydziału krajowego w sprawie wyboru członków Rady nadzorczej Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

W roku 1890 ustępują z grona Rady nadzorczej Banku krajowego członkowie: Hipolit Bohdan, Henryk Kieszkowski i Dr. Klemens Żywicki.

Na podstawie §. 71. statutu bankowego Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi po wyboru na członków Rady nadzorczej Banku krajowego pp.:

Hipolita Bohdana

Henryka Kieszkowskiego i

Dr. Klemensa Żywickiego.

Lwów dnia 26. sierpnia 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
Adam Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aelg. 64.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Przyjmując do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 8 października r. 1889 L. 35459, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 25 listopada r. z. wstawić do budżetu na r. 1890 następujące kwoty:

1. na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem 1000 zł.
2. na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania 1000 zł.
3. na chemiczno technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego 300 zł.
4. na subwencye praktycznym szkołom wiercenia i górnictwa naftowego 1800 zł.
5. na stacyę doświadczalną produktów naftowych 900 zł.
6) na stypendya dla górników, uczniów praktycznych szkół górniczych i słuchaczy akademii górniczych 2000 zł.

Zarazem uchwalił Wysoki Sejm następujące dwie rezolucye:

a) „Wzywa się c. k. Rząd, aby jak najprędzej podjął na nowo eksploatacyę soli potasowych w kopalni kałuskiej, oraz zapewnił ich dostawę rolnikom po cenach umiarkowanych, w stanie zmielonym i postarał się zbudowaniem toru kolejowego ze stacyi Kałusz do kopalni i obniżeniem taryf kolejowych o tani przewóz tych soli w całym kraju;

b) wzywa się c. k. Rząd, ażeby swoim kosztem zaprowadził proponowane kursa naftowe przy politechnice lwowskiej.“

Z użycia tych funduszów i z wykonania tych uchwał ma Wydział krajowy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi niniejsze sprawozdanie, a znalazłszy w sprawozdaniu sejmowej komisyi górniczej wskazówki, jakie zmiany i uzupełnienia w dotychczasowym trybie badania geologiczno-górniczego kraju uważa za odpowiednie, zwołał na dniu 14 września r. b. posiedzenie krajowej Rady górniczej i zasięgnął jej opinii co do projektu tych badań w r. 1891 i dalszego popierania rozwoju przemysłu górniczego w naszym kraju. W myśl opinii Rady górniczej proponuje Wydział krajowy podniesienie niektórych pozycyj preliminarza budżetu krajowego na r. 1891 ,Wysokiemu Sejmowi do L. 34319 przedłożonego, i zmiany te w dalszym ciągu niniejszego sprawozdania uzasadnia.

I.

Z kwoty 1800 zł. w. a. przeznaczonej na subwencyę dla niższych szkół górniczych i wiertniczych, 1000 zł. przypadło na szkołę praktyczną wiercenia metodą kanadyjską we Wietrznie, a 800 zł. na niższą szkołę górniczą w Borysławiu.

Szkoła wiercenia metodą kanadyjską we Wietrznie, istniejąca tam od dnia 1 kwietnia 1888, a na podstawie umowy zawartej z Wnym Zenonem Suszyckim, mająca zapewniony byt na okres trzechletni, t. j. po dzień 1 kwietnia 1891, prosperowała zarówno w ciągu ubiegłego roku 1889 jak i w bieżącym, odpowiadając głównym wymaganiom, stawianym przez Wydział krajowy, jak też i potrzebom przedsiębiorców i właścicieli kopalń nafty w naszym kraju. Gdy w r. 1888 kurs nauki we Wietrznie ukończyło 10 uczniów (z 14 przyjętych — a 22 co o przyjęcie do szkoły upraszali), to w r. 1889 ukończyło ich 11, na 27, co się do szkoły podawało, a w pierwszym półroczu r. 1890, 7 na 30 kandydatów.

Liczba ich w roku bieżącym jeszcze się podwoi, bo w tej chwili mamy 5 uczniów w szkole a z d. 1. października r. b. 4 nowych przyjętych zostanie.

O przyjęcie do szkoły zgłaszają się naturalnie przeważnie robotnicy i urzędnicy, lub praktykanci kopalni naftowych, ale było także kilku uczniów akademii górniczej w Leoben, którzy w tej praktycznej szkole wiercenia chcą się przygotować niejako do kopalnictwa naftowego, o którem z akademii górniczej tylko teoretyczne i ogólnikowe wiadomości wynoszą, i kilku ukończonych techników wyższej szkoły politechnicznej we Lwowie, uzupełniających w ten sposób swe techniczne wykształcenie i pragnących znaleść zatrudnienie w przemyśle, który należy do najbardziej w naszym kraju już rozwiniętych.

Dobre świadectwo tej szkole daje i to, że c. k. urzędy górnicze i przedsiębiorcy kopalni świadectwa przez szkołę wydawane za dobre uznają, skutkiem czego w roku zeszłym było jedno, w roku bieżącym 3 podania o dopuszczenie do egzaminu przed komisyą egzaminacyjną szkoły wiertniczej, chociaż petent kursu nauki nie odbywał.

Wydział krajowy udziela takiego pozwolenia jednak tylko wówczas, jeśli kopalnia, w której petent pracował, ma ustaloną reputacyę dobrego kierownictwa robót górniczych, gdyż nauka praktycznego wiercenia polega nie tylko na samych wiadomościach i ma swój probierz nie tylko w odpowiedziach na egzaminie, ale w znacznej części na rutynie i doświadczeniu, jakiego tylko w dobrze prowadzonej kopalni nabyć można.

Komisya egzaminacyjna szkoły, w której skład wchodzą: inżynier górniczy Wydziału krajowego, delegat krajowego Towarzystwa naftowego Dr. Stanisław Olszewski i dyrektor szkoły i kopalni w Bóbrce p. Zenon Suszycki, zwróciła już była w r. z. uwagę Wydziału krajowego na potrzebę, aby dyrektor szkoły poświęcał więcej czasu na udzielanie uczniom nauki o wierceniu i teoretyczne ich objaśnianie. Znalazłszy w zeszłorocznem sprawozdaniu sejmowej komisyi górniczej wskazówkę, aby szkoła ta otrzymała regulamin określający cel nauki i zakres wiadomości mających się udzielić a z których uczniowie na egzaminie bywają pytani, polecił Wydział krajowy swemu inżynierowi górniczemu opracowanie podobnej instrukcyi dla szkoły, a po zasięgnięciu opinii komisyi egzaminacyjnej, aprobował 15 lipca r. b. do. L. W. 31069 program nauki wiercenia głębokich otworów świdrowych metodą kanadyjską, obejmujący przedmioty, które dyrektor szkoły powinien teoretycznie uczniom objaśnić i do których praktyczne ćwiczenia powinien zastosowywać.

Zarządzenie to uważał jednak Wydział krajowy za niedostateczne, bo był przekonany, że naukę udzielaną we Wietrznie należało nie tylko usystematyzować odpowiednio do programu ale uzupełnić nauczaniem, które trudno pogodzić z uciążliwem i obarczającem zajęciem kierownictwa wielkiego przemysłowego przedsiębiorstwa i dość licznych interesów. Dlatego zasięgnął zdania krajowej Rady górniczej tak co do samej szkoły, jej potrzeb i oddanych przez nią usług, jak i co do proponowanego jej uzupełnienia wykładem poruczonym osobnemu nauczycielowi fachowemu, któremuby to jako wyłączne jego zajęcie w szkole przypadło w udziale. Rada górnicza przychyliła się do tego wniosku, uznając go za odpowiedni i oświadczając się za rozszerzeniem zakresu nauki, którąby obejmowała nie samo wiercenie kanadyjskie, ale w ogóle wszelkie systemy wierceń, mające zastosowanie w przemyśle naftowym. W tej myśli będzie więc Wydział krajowy rokował z obecnym dyrektorem szkoły p. Zenonem Suszyckim.

Celem opłacania fachowego nauczyciela przy szkole zwiększyć potrzeba fundusz na nią przeznaczony, a jakkolwiek ostateczna kwota może być wiadomą dopiero po przeprowadzeniu rokowań, uważamy za potrzebne dziś już wstawić na ten cel kwotę 800 zł. a. w. tak, że cała suma na szkołę wiertniczą przeznaczona wyniesie kwotę 1800 zł.

Zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych dało wyraz zadowolenia z postępu uczniów w niższej szkole górniczej w Borysławiu, w roku zeszłym dopiero w życie wprowadzonej, a sejmowa komisya górnicza, której plan nauki był do wiadomości podany, wyraziła życzenie, by wedle tego wzoru, uzupełniono naukę we Wietrznie.

Z ubiegłego roku szkolnego 1889|90 nie posiada jeszcze Wydział krajowy wyczerpującego sprawozdania, bo choroba kierownika tej szkoły p. Kazimierza Gąsiorowskiego, będącego oraz nauczycielem górnictwa, spowodowała odroczenie egzaminu z miesiąca lipca na miesiąc październik. Ponieważ jednak wykłady innych nauczycieli odbywały się w należytym czasie i kursa nauk zostały ukończone, nie ma Wydział krajowy powodu mniemać, by i w tym roku szkoła ta nie odpowiedziała swemu zadaniu. Połączenie jednak w jednej osobie kierownictwa szkoły i wykładu najgłówniejszego przedmiotu, górnictwa, oraz obarczenie tym wykładem osoby nie rozporządzającej w zupełności swym czasem, zdaje się Wydziałowi krajowemu znacznem utrudnieniem dobrego nauczania. Ze względu na wielkie znaczenie, jakie ta szkoła dla rozwoju kopalnictwa wosku ziemnego mieć może, na fakt, iż do Borysławia dziś jeszcze jak przed laty przybywają dozorcy kopalń z innych prowincyj monarchii lub z pruskiego Szląska, nie obznajomieni z naturą przemysłu i robót, które mają dozorować — że niższa szkoła górnicza w Wieliczce utrzymywana staraniem rządu, nie zaradza brakowi w kraju wykształconych dozorców górniczych z powodu odmienności robót w soli, a robót we wosku ziemnym i nareszcie z uwagi, że i sam fakt istnienia szkoły i kształcenia dozorców kopalni w Borysławiu korzystnie na ludność tego centrum przemysłowego oddziaływać musi, zasiągnął Wydział krajowy opinii kraj. Rady górniczej co do tej szkoły i w myśl jej uchwały pragnie ustanowić osobnego fachowego nauczyciela dla górnictwa, honorując go tak, aby w tem zajęciu widział główny, jeśli nie jedyny swój sposób utrzymania. Dla osiągnięcia tej reorganizacyi szkoły przeprowadzi Wydział krajowy z obecnym kierownikiem szkoły i z pełnomocnikiem galicyjskiego banku kredytowego W. Leonardem Wiśniewskiem rokorokowania, będzie się starał uzyskać od c. k. Rządu i innych przedsiębiorców kopalń wosku ziemnego w Borysławiu odpowiednią do kosztów szkoły subwencyę, ale kwotę, jaką z funduszu krajowego na ten cel Wysoki Sejm przeznaczył, o 800 zł. podwyższyć wydaje się nam potrzebnem.

Będzie ona więc w r. 1891 wynosić 1.400 zł, a ogólna kwota na obie niższe szkoły górnicze w kraju 3.200 zł.

Sprawozdanie z użycia kwoty 2.000 zł. na stypendya dla górników i uczniów szkół wiertniczych i akademij górniczych łączymy w jeden ustęp ze sprawozdaniem o szkołach, bo między niemi istnieje niewątpliwie najściślejszy związek. Jeżeli niższe szkoły we Wietrznie i Borysławiu prosperują, jeśli zwiększa się ilość ich uczniów, to musi się podnosić kwota udzielonego im zasiłku. Zamknięcie rachunków w r. 1889 wykazuje, że kredyt ten był przekroczony o 407 zł. W roku bieżącym udzielono dotychczas zasiłków po 25 zł. przeważnie na przeciąg trzech miesięcy uczniom szkoły wiertniczej we Wietrznie: Włodzimierzowi Pollmanowi, Bronisławowi Rzepeckiemu, Stanisławowi Hoffmanowi, Witoldowi Kurkowskiemu, Stefanowi Nizińskiemu, Bolesławowi Stańkowskiemu, Bolesławowi Kruszewskiemu, Antoniemu Jabłeckiemu, Karolowi Rogawskiemu, Wacławowi Smakowskiemu, Julianowi Fabiańskiemu, Stanisławowi Nowakowi i Pawłowi Stepkowi; uczniom niższej szkoły górniczej w Borysławiu: Karolowi Hliniakowi i Karolowi Zaczkowi po 15 zł. na dwa miesiące i uczniom c. k. akademii górniczej w Leoben: Julianowi Fabiańskiemu i Janowi Sieniewiczowi po 200 rocznie. Nadto udzielono także małą zapomogę kilku uczniom akademii górniczej w Leoben na objętą programem nauk górniczo-hutniczą wycieczkę naukową.

Zważywszy, że kandydaci na wiertaczy i dozorców kopalń, którzy się zgłaszają o przyjęcie do szkoły we Wietrznie, należą do uboższej warstwy ludności, która bez zarobku lub zasiłku

kilka miesięcy nawet pozostawać nie może, a tylko nie wielu, ze sfer zamożniejszych studya własnym kosztem odbywa, że ze wzrostem szkoły w Borysławiu pomnoży się liczba petentów, że uchwała kraj. Rady górniczej doradzająca Wydziałowi krajowemu, aby od kandydatów do szkoły we Wietrznie wymagano bezwarunkowo świadectwa odbytej już przynajmniej 6 miesięcznej praktyki w kopalniach naftowych, utrudni pobyt na własny koszt we Wietrznie tym, którzy dłuższy czas będą musieli już przedtem zawodowej poświęcić się praktyce, że nareszcie komisya egzaminacyjna tej szkoły niejednokrotnie proponuje przedłużenie okresu czasu spędzonego w szkole na 6 miesięcy a te wszystkie względy zwiększają kwotę na zasiłki dla tych uczniów potrzebną — wstawił Wydział krajowy w preliminarz budżetu na rok 1891 na ten cel kwotę o 1.000 zł. a. w. wyższą, niż w roku bieżącym, tj. 3.000 zł.

II.

Na wydanie atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem i na badanie kraju celem zestawienia kopalin i popularnego opisu ich występowania, przeznaczył Wysoki Sejm w roku bieżącym po 1000 zł. w. a. i Wydział krajowy rozporządzał niemi dawnym trybem, — tj. 1000 zł. a. w. przeznaczone na wydawnictwo atlasu trzyma do dyspozycyi komisyi fizyograficznej Akademii umiejętności na opłacenie kosztów druku wygotowanych już map geologicznych okolicy Żywca i Białej (Z. 6 XX., Z. 7 XX. i XXI. Z. 8 XX.) wedle zdjęć Dra Władysława Szajnochy, do których jednak brakuje jeszcze tekstu, a za 1.000 zł. na badanie kraju polecił:

Dr. E. Dunikowskiemu, profesorowi mineralogii przy lwowskim uniwersytecie, jako dalszy ciąg badań zeszłorocznych i wydawnictwa atlasu reambulacyę terenu Karpat w środkowej Galicyi, przedstawionego na kartach Dydyowa, Ustrzyki dolne, Dobromil i Bolechów (pasy 7—VIII, 8—VIII, 8—IX i 9—IX) wraz odpowiednim opisem;

2. P. Maryanowi Łomnickiemu, profesorowi IV. gimnazyum we Lwowie szczegółowe zbadanie i opisanie obszaru objętego mapą geologiczną Busk - Gliniany - Gołogóry ze szczególnem uwzględnieniem występowania użytecznych kopalin. Studyum to stanowi dalszy ciąg publikowanych przez p. Łomnickiego badań okolicy Żółkwi, Złoczowa i Brodów.

3. P. Leonowi Syroczyńskiemu, inżynierowi górniczemu Wydziału kraj. nie wykonane w roku zeszłym z powodu dłuższego jego pobytu na wystawie w Paryżu, badań powiatów lwowskiego, bobreckiego i przemyślańskiego, celem zestawienia wszelkich znajdować się mogących użytecznych kopalin i opisania ich gatunków i występowania.

4. Nadto zaś skłonił Wydział krajowy p. Juliana Niedzwiedzkiego, profesora mineralogii i geologii tutejszej szkoły politechnicznej do zbadania części wschodnio - galicyjskiego obszaru Karpat której właśnie atlas i opis ma być w najkrótszym czasie wydany, a mianowicie części kraju zawartej między linią Łomnicy od wschodu a linią idącą przez Chyrów i Ustrzyki dolne do Łopienki od zachodu, i zapewnił sobie tym sposobem możność dokładnej rewizyi, a ewentualnie rektyfikacyi badań terenów karpackich, a szczególnie naftowych okolic tych terenów, co do których nie małe jeszcze istnieją między geologami różnice zapatrywań.

Subwencya 1000 zł. na wydanie atlasu geologicznego kraju, której Wydział krajowy w r. zeszłym (1889) nie wypłacił zarządowi Akademi umiejętności, gdyż trzeci zeszyt tego wydawnictwa nie był do druku przygotowany, zosłała w końcu grudnia z. r. w myśl uchwały Wys. Sejmu z d. 26. listopada r. 1889 L. S. 1.420 na koszt wydawnictwa tego trzeciego zeszytu anticipative wypłaconą.

Sejmowa komisya górnicza w sprawozdaniu swem zeszłego roku Wys. Sejmowi przedłożonem, wyraziła życzenie, żeby Wydział krajowy badania geologiczne kraju znacznie rozszerzył i wydanie atlasu przyspieszył, bo przy bardzo powolnem jak dotychczas wydawaniu wykończonych

prac pierwsze arkusze się przestarzeją, zanim ostatnie się okażą, a rzekoma oszczędność dorocznych wydatków udaremnia cel praktyczny i niejedną korzyść tej publikacyi. Podzielając w zupełności opinię komisyi i pragnąc tego samego celu, nie mógł jednak Wydział krajowy uczynić zadość już w roku bieżącym tym życzeniom, bo nie rozporządzał potrzebnym do tego funduszem; dla przygotowania zaś sobie drogi na przyszłość poddał całą tę kwestyę pod obrady krajowej Rady górniczej, w której obok przewodniczącego i sprawozdawcy sejmowej komisyi górniczej zasiadał przewodniczący sekcyi geologicznej komisyi fizyograficznej Dr. Kreuz i jedyny przez długi czas profesor geologii w naszym kraju p. Niedzwiedzki. Z wyczerpującej ten przedmiot dyskusyi pokazało się, że materyał kart i opisów przygotowany do wydawnictwa atlasu geologicznego kraju nie zalega w biurach Wydziału krajowego, który nad nim już żadnej nie wykonywa kontroli, a tylko czeka dokompletowania kart opisem, by go przesłać komisyi fizyograficznej w Krakowie i że komisya fizyograficzna, pomijając opóźnienie powstałe w czasie choroby ś. p. Dra Altha, profesora uniwersytetu Jagiellońskiego, ówczesnego przewodniczącego sekcyi geologicznej Akademii umiejętności w Krakowie, zarządza bez zwłoki druk każdego gotowego a cały arkusz atlasu obejmującego badania. Rachowała się wprawdzie komisya z życzeniem Wydziału krajowego, aby pierwszeństwo w wydawnictwie miały okolice naftowe Karpat, ale już roku zeszłego w braku gotowego do wydania zeszytu o Karpatach, wydano trzeci zeszyt, zawierający okolice m. Krakowa.

Głównym powodem opóźnienia w wydaniu mapy geologicznej zbadanych już części kraju, są sami autorowie, jeśli nie przedkładają na czas rezultatu swych badań, lub przedkładają je nieskompletowane. Praca ich jednak jest wynikiem obywatelskiej ofiarności i naukowej gorliwości; remuneracya, którą z funduszu krajowego pobierają, nie wiele przenosi poniesione koszta podróży, dla opracowania materyału zebranego podczas letnich wycieczek; muszą oni uszczuplać czas poświęcony innym studyum i terminowego w zwykłem urzędowem pojęciu zakończenia prac i badań od nich wymagać trudno. Mimo to wyraziła krajowa Rada górnicza przekonanie, że badania te i wydawnictwo atlasu geologicznego mogą pójść żywszem tempem, że ilość powoływanych do tej pracy uczonych może być nieco większą, a przy szybszym postępie publikacyj, korzyści z wydawnictwa znacznie będą wyraźniejsze. Doradziła przeto Wydziałowi krajowemu preliminować na cel badań geologicznych kraju i wydanie atlasu geologicznego na rok przyszły 3000 zł. w. a, z tą uwagą, że o 500 zł. zwiększony fundusz na każdą z dwu wyżej wymienionych pozycyj, pozwoli i badania górniczo-geologiczne użytecznych w kraju kopalin, przy szczególnem uwzględnieniu okolic naftowych, powiększyć i wydawnictwo to gotowych arkuszy przyspieszyć. Jeśli Wysoki Sejm kwotę tę uchwali, to Wydział krajowy porozumie się z Akademią Umiejętności co do kosztów wydania w ciągu roku przyszłego wszystkich, ewentualnie gotowych do druku rysunków i manuskryptów, — i przedłoży plan takiego szybszego wydawnictwa, jakie miała na myśli sejmowa komisya górnicza. Odwoła się również do c. k. starostwa górniczego w Krakowie, a ewentualnie do Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa, aby uzyskać dla wydawnictwa geologiczno-górniczego daty, zbierane przez urzędy górnicze w naszych kopalniach nafty i wosku ziemnego.

III.

Drugi dział badań naukowych, zarządzanych kosztem funduszu krajowego, stanowią chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego, łącznie z utrzymywaną przy c. k. wyższej szkole politechnicznej we Lwowie stacyą doświadczalną dla produktów naftowych.

Co do badań technologiczno-chemicznych podawał w roku ubiegłym i w roku bieżącym Wydział krajowy do wiadomości pp. profesorów chemii wyższych zakładów naukowych w kraju

temata, których opracowanie uważał z własnej inicyatywy, lub na wniosek kół interesowanych za użyteczne dla przedsiębiorców naftowych. W roku bieżącym wskazano w ten sposób dwie kwestye do studyowania:

1. zbadać dokładnie proces czyszczenia nafty kwasem siarkowym i ługiem sodowym, a mianowicie: *a*) wykazać, jakie przy czyszczeniu kwasem siarkowym powstają połączenia chemiczne, o ile większa zawartość czystego wodnika kwasu siarkowego w handlowym kwasie siarkowym wpływa na lepsze oczyszczenie nafty i jaka zawartość tego wodnika w handlowym kwasie czyni go do tego celu najstosowniejszym; *b*) zbadać, jakie połączenia nafty powstają przy czyszczeniu ługiem sodowym, jaki ług ten ma mieć gatunkowy ciężar i podać sposób szybkiego usuwania tworzących się, w nafcie suspendowanych, połączeń, jakoto: siarkanu wodnego i t. p.;

2. zestawienie dotychczasowych doświadczeń nad zużytkowywaniem produktów naftowych (mazi, ciężkich olejów i niektórych gatunków surowca galicyjskiego) jako materyału opałowego, z obliczeniem siły opałowej tych produktów w porównaniu do użytkowanych przez tutejsze fabryki, destylarnie i koleje żelazne gatunków węgla kamiennego, brunatnego i materyału drzewnego (zarówno suchego jak mokrego), z wymienieniem i opisaniem najlepszych i najwięcej zastosowywanych rozpryskiwaczy dla kotłów parowych o palenisku zewnętrznem i o rurach płomiennych. Do opracowania tej drugiej kwestyi, tak ważnej dla techników, bo decydującej o paliwie fabryk i lokomotyw, zachęcił Wydział krajowy także członków Towarzystwa politechnicznego we Lwowie, podając ją do wiadomości zarządu tego Towarzystwa.

Z podanych w r. 1888 do studyowania kwestyj, jedna, a mianowicie kwestya wyrobu wazeliny z odpadków naftowych została w roku bieżącym ukończoną i nagrodzoną. Dr. Franciszek Bandrowski i Dr Michał Seńkowski wykonali w laboratoryum chemicznem tutejszego uniwersytetu pod kierunkiem Dra prof. Bronisława Radziszewskiego szereg doświadczeń, i zdołali otrzymać z galicyjskich odpadków naftowych kilka gatunków wazeliny, przewyższających, wedle badań stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych, spotykane tu w handlu gatunki niemieckie i amerykańskie. Praca ich zawiera opis fabrykacyi, wyniki ilościowe tak co do użytej mazi i odczynników, jak i co do otrzymanego produktu, a uzupełnione na żądanie Wydziału krajowego rysunkami używanych obecnie w tej fabrykacyi przyrządów i rysunkami przyrządów przez autorów proponowanych, stanowi zdaniem pp. profesorów chemii, będących członkami krajowej Rady górniczej, cenny materyał i istotne wskazówki dla przedsiębiorstw dystylarni nafty. Na tem orzeczeniu polegając, nie wahał się Wydział krajowy przekroczyć o 80 zł. kwotę na nagrody badań technologiczno-chemicznych w r. b. przeznaczoną i ponieść koszta druku tej publikacyi, a to tem bardziej, że w roku 1889 i 1888 kwoty na ten cel preliminowane nie bywały zużyte.

Drugi przykład, że ogłoszenie tematu pracy naukowej i wskazanie jej pracującym uczonym, skłania prędzej czy później kogoś do napisania pożytecznego dla całego przemysłu opracowania, mamy w sprawie podręcznika dla chemicznej przeróbki nafty i wosku ziemnego. W roku 1881 ogłosił Wydział krajowy konkursową nagrodę za napisanie takiego podręcznika, a gdy praca wspólna pp. Rasińskiego i Onufrowicza w r. 1888 przedłożona nie odpowiadała stawianym w konkursowem ogłoszeniu wymogom, a dla przyczyn od nich niezależnych uzupełnioną być nie mogła, oświadczył p. Dr. Pawlewski, profesor chemii technologicznej przy tutejszej wyższej szkole politechnicznej, gotowość napisania takiego podręcznika bezinteresownie, a pod warunkiem tylko stosownej publikacyi dzieła, które przy odbycie małym, bo ograniczonym tylko do szczupłej liczby chemików specyalistów w tym zawodzie, wydawcy opłacićby się nie mogło. Wydział krajowy chętnie tę propozycyę przyjął, a nie mogąc z góry określić kosztów wydawnictwa, którego ilość arkuszy, ani ilość tablic rysunków druku nie może być naprzód ściśle oznaczoną, a nawet układ co do kosztów uważał za przedwczesny, obowiązał się wstawić w preliminarz budżetu na r. 1891 kwotę 500 zł. w. a. na ten cel, aby zapewnić sobie możność wydania pracy, której potrzebę podnoszono już od lat dziesięciu, a której nam nie zastąpią angielskie lub rosyjskie prace, ze względu na różnicę surowca. Łącząc w jednę pozycyę wszystkie badania technologiczno-che-

miczne produktów naftowych, wnosi też Wydział krajowy na te badania w roku przyszłym kwotę 800 zł. w. a., oprócz kosztów stacyi doświadczalnej, które stanowią już od lat paru osobną pozycyę.

Stacya doświadczalna dla produktów naftowych była w ciągu roku bieżącego, z którego sprawozdanie obejmuje okres do 1. lipca r. 1890, i w ciągu roku zeszłego, czynną zarówno w kierunku naukowym, jak i użyczaniu stronom prywatnym pomocy przy badaniach i ocenie produktów żywicznych lub materyałów zużytkowywanych w przemyśle naftowym.

W kierunku naukowym wydał kierownik stacyi notatki „O nafcie galicyjskiej“, o „Steatycie galicyjskim“, o „Ozokierycie truskawieckim“ i „O nowem ciele powstającem przy czyszczeniu nafty“, drukowane we Lwowie w „Kosmosie“, czasopiśmie Towarzystwa imienia Kopernika, oraz notatkę „Zur Kenntniss von Parafin“ w Berlinie, (Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft), kierował ukończeniem pracy p. Dra Bandrowskiego nad wazeliną, którą Wydział krajowy nagrodził, i pracą słuchacza IV-go roku szkoły politechnicznej Wiktora Syniewskiego, p. t. „Opalanie naftowe“, która w r. b. ma być Wydziałowi krajowemu do nagrody przedłożoną; brał nadto udział w ankiecie naftowej, zwołanej przez J. Exc. P. Namiestnika, celem unormomowania ingerencyi inspektora przemysłowego do przedsiębiorstw destylacyi nafty i urządził ze słuchaczami fakultetu chemicznego tutejszej politechniki wycieczkę naukową do głównych kopalń destylarni naftowych.

W kierunku praktycznym wykonano 21 analiz, z czego 8 po dzień 1 lipca r. b., a 13 w roku zeszłym, a z nich 4 analizy surowców nafty, 5 analiz ozokierytu i warstw, w których się ten minerał znajduje, 3 oznaczeń stopnia zapalności nafty, a 1 o topliwości parafiny.

Z innych analiz 3 miały na celu oznaczenie wartości węgla kamiennego lub brunatnego, a 5 analiz różnych minerałów lub chemikaliów, nie mających związku z przemysłem naftowym. Wydział krajowy nie mniema, by spis tych analiz i ich wynik nadawały się do ogłaszania drukiem, bo z jednej strony mało to dla ogółu przedstawia interesu, z drugiej analiza stanowi własność prywatną tego, kto ją zamówił, i może być w celach konkurencyjnych używaną. Ważnym jest tylko ogólny kierunek badań zamawianych przez strony i prac publikowanych przez kierownika stacyi doświadczalnej i z tego powodu na tych ogólnych uwagach co do prac stacyi poprzestajemy.

IV.

Oprócz przedstawionych wyżej czynności, było staraniem Wydziału krajowego uzyskać u Wys. Rządu przychylne załatwienie dwóch uchwalonych przez Wysoki Sejm na dniu 19. listopada r. z. rezolucyj, a mianowicie rezolucyi dotyczącej zaprowadzenia przy wyższej szkole politechnicznej we Lwowie wykładów z dziedziny górnictwa naftowego, i drugiej, ponownego podjęcia eksploatacyi soli potasowej w kopalni kałuskiej i urządzenia tych kopalń w sposób odpowiadający dzisiejszym wymogom przemysłu rolniczego.

Sprawa zaprowadzenia kursów nauk górnictwa i przemysłu naftowego przy lwowskiej politechnice postąpiła o tyle, że wskutek uchwały Wys. Sejmu i reskryptu J. Exc. P. Ministra wyznań i oświecenia z dnia 23. marca r. b. L. 379, zażądało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 24. kwietnia r. b. L. pr. 3088 przedłożenia sobie wyniku porozumienia się Wydziału krajowego z rektoratem tej szkoły tak co do projektowanego rozmiaru wykładów, jak i co do upatrzonych na te przedmioty docentów.

W odpowiedzi na tę odezwę powtórzył Wydział krajowy wypowiedzianą już w r. z. opinią swą o potrzebie tych kursów dla zupełnego wykształcenia słuchaczy wyższej szkoły technicznej, mających się poświęcić krajowemu przemysłowi, i powołał się na opinię rektora i kolegium profesorów tej szkoły, przytoczoną także w naszem sprawozdaniu z dnia 8 października r. z.

Zdaniem kolegium, któremu w pierwszym rzędzie poruczone zostało staranie o zupełne, odpowiednie potrzebom młodzieży i kraju, a warunkom nauki, techniczne wykształcenie krajowców, słuchacze wydziału budowy machin i wydziału inżynieryi nabierają wprawdzie trochę wiadomości o wierceniach przy nauce robót wodnych, ale dla zadosyćuczynienia potrzebie kraju powinni słuchać wykładu o górnictwie minerałów żywicznych (nafty i wosku ziemnego) i osobnego ze względu na obszar przedmiotu i jego właściwości kursu o głębokich wierceniach; słuchacze zaś wydziału chemii powinni mieć osobny wykład o chemicznej technologii nafty Rektorat c. k. szkoły politechnicznej poszedł w odpowiedzi na tę samą odezwę Prezydyum Namiestnictwa, o ile nam wiadomo, dalej, bo nie tylko powtórzył zapewnienie, że potrafi w kraju znaleść odpowiednich do tych wykładów profesorów, ale przedłożył Ministerstwu wyznań i oświecenia zobowiązanie kandydatów, z którymi rokowania przeprowadził, do objęcia wykładów i nawet ściślejsze tych wykładów programata.

Jakkolwiek więc decyzya Wys. Ministerstwa wyznań i oświecenia w tej sprawie nie jest nam dotychczas wiadomą, to przebieg sprawy i poparcie jej przez J. E. P. Namiestnika, z którego inicyatywy obecne rokowania się prowadzą, (odezwa c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 15. grudnia 1888 L. 12.604) pozwalają żywić nadzieję, że tylokrotnie powtarzana i tak istotnej potrzebie kraju zaradzająca uchwała Sejmu wkrótce wykonaną będzie.

Inny był niestety rezultat w sprawie rezolucyi wzywającej c. k. Rząd do podjęcia na nowo eksploatacyi soli potasowych w kopalni Kałuskiej, do zapewnienia ich dostawy rolnikom po cenach umiarkowanych w stanie zmielonym i do taniego przewozu ich po całym kraju, przez zbudowanie toru kolejowego ze stacyi Kałusz do kopalni i obniżenie taryf kolejowych. Pismem z d. 14 kwietnia r. b. L. 30312 zawiadomiła c. k. krajowa Dyrekcya skarbu we Lwowie Wydział krajowy, że Wys. c. k. Ministerstwo reskryptem z d. 7 kwietnia r. b. L. 1199 ustanowiło cenę niemielonego kainitu z kopalni kałuskiej i to loco kopalnia na rok 1890 na 1 zł. w. a. za 1 centnar metr. i upoważniło Dyrekcyę skarbu we Lwowie do udzielania pozwolenia poboru tych soli tylko gospodarzom wykazującym się certyfikatem wystawionym przez komitety towarzystw rolniczych, że nawóz kainitowy dla wskazanej gleby i w żądanej ilości jest rzeczywiście potrzebny. Kupujący na podstawie takiego certyfikatu musi się nadto zobowiązać, że pobranego kainitu wyłącznie do nawozu, na swoich własnych gruntach używać będzie i nikomu bądź to za zapłatą, bądź bezpłatnie go nie odstąpi (pod grozą §. 436 ustawy o cłach i monopolach i §. 318 i 322 ustawy dochodowo karnej). Wydział krajowy zawiadomił Wydziały Rad powiatowych i prywatne osoby, które o dostarczenie kainitu z Kałusza upraszały, jakoteż oba komitety towarzystw rolniczych w kraju o postanowieniach tego reskryptu, ale uważając je za równe odmowie zastosowania zarządu kopalń kałuskich do potrzeb kraju, przedłożył tę sprawę powtórnie J. E. P. Ministrowi skarbu w odezwie z d. 22 sierpnia r. b. LW. 16445. Odezwę tę załączył Wydział krajowy do sprawozdania z czynności swoich w sprawie niesienia pomocy ludności, dotkniętej zeszłorocznym nieurodzajem, gdyż główną w tej chwili pobudką do podjęcia eksploatacyi soli potasowych w Kałuszu była i jest potrzeba przyjścia z pomocą ludności rolniczej, która wskutek braku paszy została pozbawioną bydła i niezbędnego dla rolników nawozu. W tem miejscu tylko zaznaczymy, iż Wydział krajowy wyłuszczył Wys. Ministerstwu skarbu wszystkie niedogodności i utrudnienia powyższego postanowienia, a mianowicie to, że skoro cena kainitu dawniej była 50 kr. za ctr. loco kopalnia i odpowiadała ze względu na chemiczną wartość (t. j. na procent zawartego i dla roli użytecznego kali) cenie kainitu w Strassfurcie, to produkt ten przy ustanowionej obecnie cenie będzie dwa razy droższy, — że produkt surowy w stanie niezmielonym nie tylko jest trudnym, a dla konsumentów małych ilości, nie mogących go mleć u siebie, wcale nie do użycia, ale może być szkodliwym, bo rolnik ani może mieć świadomość o bogactwie w kali t. j. o gatunku użytego nawozu, ani pewności, że stosowny gatunek w należytej użył ilości, — że wymaganie certyfikatu, iż gleba, dla której się kainit sprowadza, istotnie tego nawozu potrzebuje i deklaracyi, że nikomu kainit ani odprzedany ani daro-

wany nie będzie, wraz z groźbą karno-skarbowej odpowiedzialności za wszelkie pod tym względem przekroczenia nie są warunkami, w których pomoc ludności dotkniętej ciężką klęską i mającej wzmódz swą siłę produkcyjną, udzielona być powinna.

Zarząd kopalni soli potasowych powinien mieć cechy przemysłowo-handlowego przedsiębiorstwa, i tak jak kupiec swym konsumentom ułatwiać nabycie towaru; z tego założenia wychodząc upraszał Wydział krajowy P. Ministra skarbu o wejrzenie w tę sprawę powtórnie, o zarządzenie w myśl rezolucyi Wysokiego Sejmu zniżenia ceny kainitu, o najrychlejsze zaprowadzenie mielenia, sprzedaży go loco stacya, a nie loco kopalnia, i uchylenie wszystkich tych zarządzeń, które rolnikom swobodne nabycie i rozporządzanie tym produktem utrudniają.

Na przedstawienie to nie otrzymał jeszcze Wydział krajowy żadnej odpowiedzi.

V.

Zanim przejdziemy do zdania sprawy z innych, nieobjętych zeszłorocznemi uchwałami Wys. Sejmu spraw górniczych, musimy podać do wiadomości, że dla utrzymania najściślejszego porozumienia i łączności w działaniu z obywatelami przodującymi u nas w rozwoju przemysłu naftowego, i c. k. urzędami górniczymi w kraju, powołał Wydział krajowy uchwałą z 19 września b. r. w skład kraj. Rady górniczej w miejsce ś. p. Dra Alojzego Altha, Edwarda Dzwonkowskiego, Dra Kajetana Orleckiego i Henryka Wachtla, — pp. Dra Stanisława Olszewskiego inżyniera górniczego i sekretarza kraj. Towarzystwa dla opieki i rozwoju górnictwa i przemysłu naftowego, JWgo Adama Skrzyńskiego, posła na Sejm krajowy i pierwszego wiceprezesa tego Towarzystwa, c. k. starostę górniczego w Krakowie Ireneusza Stengla i Wgo Zenona Suczyckiego, inżyniera górniczego, właściciela kopalń naftowych i dyrektora kopalni w Bóbrce.

Co się tyczy funduszu przeznaczonego w r. 1878 w kwocie 10.000 zł., a w r. 1880 w kwocie 50.000 zł. na badanie głębszych warstw ziemi w okolicach naftowych, z którego udzielano subwencye na trudniejsze w przemyśle naftowym roboty górnicze, t. j. na głębokie wiercenia, to znakomity wzrost naftowego przemysłu w naszym kraju i ukonstytuowanie się takich przedsiębiorstw, które znaczniejsze niż cały fundusz przez kraj na te cele ofiarowany kwoty corocznie na poszukiwania ryzykują, czynią tę pomoc zbędną i już od lat dwóch (bo od r. 1889) nie preliminuje Wydział krajowy żadnej na ten cel kwoty, a tylko ma staranie o zwrot tej części funduszu, która jako pożyczka udzieloną została.

Załączony do sprawozdania Wydziału krajowego z d. 18. listopada r. 1887 L. W. 53.780 memoryał zawierał dokładny wykaz wydatków z 60.000 zł. na te cele uchwałami Sejmu krajowego przeznaczonych. Z tej kwoty wydano istotnie tylko 34.930 zł. 37 ct. a z niej tytułem bezzwrotnej subwencyi 14.232 zł. 37 ct. a z obowiązkiem zwrotu 20.698 zł.

Pożyczki te udzielone były 4 przedsiębiorstwom: jedna ś. p. Ignacemu Łukasiewiczowi, po którym obowiązek zwrotu ciężył na nabywcy kopalni w Ropiance, Wnym Władysławie Fibichu i Spłce, druga ś. p. Tomaszowi Winnickiemu, po którym obowiązek zwrotu przeszedł na wdowę i małoletnie dzieci, trzecia pp. Brudzewskiemu i Moraczewskiemu, a czwarta Wmu Władysławowi Fibichowi i Sce, — obie na urządzenie pierwszych w kraju polskich kanadyjskich wierceń.

Zwrot pożyczki udzielonej ś. p. Ignacemu Łukasiewiczowi (6.490 zł.) został unormowany w ten sposób, że oprócz uiszczonych 490 przy zawarciu umowy cała kwota ma być zapłaconą w półrocznych ratach po 1.000 zł., począwszy od d. 30 grudnia r. z. Imieniem spółki ropianieckiej i w zastępstwie chorego p. Fibicha złożył w kasie krajowej obie dotychczas zapadłe raty Wny Walery Stawiarski.

Pożyczka udzielona ś. p. Tomaszowi Winnickiemu na roboty górnicze w szybie Nr. 10 jego kopalni w Łodynie i zabezpieczona na przychodach tej kopalni, pozbawioną została tej podstawy przez kontrakt spółki, który ś. p. Winnicki zawarł z Wnym Dyonizym Jamińskim i Wnym Józefem

Walterem a jeszcze bardziej, gdy sukcesorowie ś. p. Winnickiego wraz ze wspólnikami kontrakt zawarty z c. k. Rządem o exploatacyę nafty w Łodynie zagranicznym odstąpili kapitalistom. Rozpoczęte kroki prawne przeciw sukcesorom ś. p. Winnickiego a ewentualnie i współwłaścicielom kopalni przekonały Wydział krajowy o ich niezamożności i wielkich trudnościach, z któremi uzyskanie zwrotu 1.708 zł. wynoszącej kwoty byłoby połączone, a gdy w tym czasie t. j. dnia 4. października 1888 wnieśli oni do Wys. Sejmu krajowego prośbę o darowanie udzielonej im pożyczki a sejmowa komisya górnicza z powołanych wyżej względów t. j. niedostatecznej hipoteki, trudności dochodzenia pretensyi, kosztów procesu i niezamożności petentów za uwzględnieniem tej petycyi się oświadczyła, odpisał Wydział krajowy uchwałą z d. 26. lutego 1889 r. l. 6415 sukcesorom ś. p. Winnickiego wyż wymieniony dług i sądowe kroki zaprzestać polecił.

Z pożyczki udzielonej p. Kazimierzowi Moraczewskiemu i p. Edmundowi Brudzewskiemu w kwocie 4.500 zł. Wydział krajowy nie otrzymywał rat w należytym terminie, gdyż poszukiwania ich za naftą i wiercenia dały bardzo ujemne rezultaty i odstąpił swe prawa d. 11. października 1888 za 3.000 zł. właścicielowi kopalni nafty Wmu M. Michniewiczowi c. k. radcy sądu obwodowego w Rzeszowie, na którego gruntach wyż wymienieni przedsiębiorcy jako dzierżawcy nafty poszukiwali. Na poczet tego zobowiązania uiścił Wny Michniewicz 1.650 zł.; dnia 3. listopada 1889 r. odpisał mu Wydział krajowy 450 zł. z tytułu wielkich a nieprzewidzianych na tem przedsiębiorstwie strat, a pozostałe 900 zł. a. w. ma obowiązek w odpowiednich terminach ratami spłacać.

Z 8.000 zł. udzielonej zaś w r. 1885 Wmu Władysławowi Fibichowi i Sp. pożyczki na sprawienie przyrządów kanadyjskich 1.666 zł. przyznał mu Wydział krajowy, jako wynagrodzenie za utrzymywanie praktycznej szkoły wiercenia, a 6.334 zł. w umówionych ratach funduszowi krajowemu zwrócone zostało.

Z całej więc kwoty 20.698 zł. udzielonej z obowiązkiem zwrotu na cel zbadania głębszych warstw ziemi w okolicach naftowych, zwrócono już funduszowi krajowemu 10.474 zł. odpisano 5.324 zł. a o zwrot 4.900 zł. ma Wydział krajowy staranie.

W związku z przemysłem górniczym i naftowym kraju, choć zupełnie odmienna od tych spraw, a któremi Wydział krajowy dotychczas się zajmował, jest sprawa większego bezpieczeństwa życia i zdrowia górników zatrudnionych w kopalniach minerałów żywicznych, a szczególnie wosku ziemnego. Powodem do podjęcia tej sprawy był pożar wynikły dnia 29 sierpnia b. r. w kopalni francuskiego Towarzystwa eksploatacyi wosku ziemnego na Wolance pod Borysławiem, wydzierżawonej p: J. Liebermanowi. Jakkolwiek bowiem nieszczęśliwy ten wypadek nie spowodował żadnej ofiary życia ludzkiego ani nawet znaczniejszej straty pieniężnej dla właścicieli, wykazał jednak, że wszyscy w danej chwili zatrudnieni w tej kopalni robotnicy (71 osób) byli w największem niebezpieczeństwie życia i aż 12 godzin godzin czasu potrzeba było, aby niebezpieczne miejsce opuścili.

Wszystkie dzienniki we Lwowie, nie wyłączając Gazety urzędowej, podawały opis tego wypadku; opis ten był nieprawdziwy, a wskazał tylko niebezpieczeństwo, które łatwo powtórzyć może i które uprzedzić jest obowiązkiem Rządu.

Wydział kraj. wydelegował zaraz na miejsce wypadku inżyniera górniczego P. Syroczyńskiego, a ze sprawozdania jego wynika, że dla zabezpieczenia robotników zatrudnionych w kopalniach od najniebezpieczniejszego i największe katastrofy sprowadzającego wypadku pożaru w kopalni, powstającego przy zapalaniu się i wybuchu gazów, należy przedsiębrać bardzo dokładne na licznych doświadczeniach oparte studya o atmosferze kopalń, w których się podobne gazy wytwarzają, poznać wszelkie własności tych gazów i zmiany, jakim one przy rozmaitych temperaturach i ciśnieniach podlegają.

Wszystkie niemal rządy w Europie ustanowiły obok władz górniczych, specyalne fachowe komisye, celem zbadania tych warunków i wynalezienia środków zabezpieczających robotników od takiego wypadku. We Francyi ustanowiono taką komisyę w roku 1877, w Anglii i Belgii w r. 1879, w Prusach w r. 1881, w Austryi istnieje ona od r. 1885 pod przewodnictwem J. Ex.

Pana Ministra rolnictwa, jako Oesterreichische Commission zur Ermittlung der zweckmässigsten Massregeln gegen die Explosion schlagender Wetter in Bergwerken, ale mimo, iż gazy wybuchowe znajdują się w każdej kopalni minerałów żywicznych, nie został w skład komisyi powołany ani jeden reprezentant galicyjskiego przemysłu nafty i wosku ziemnego, ani jeden nawet c. k. urzędnik obznajomiony z tym przemysłem. Krajowa Rada górnicza i Wydział krajowy przyznały słuszność wywodowi referenta, że w tem jest zapoznanie ze strony c. k. Rządu potrzeb i odrębności górnictwa naszych kopalń wosku ziemnego i nafty, a za uzupełnieniem komisyi przez powołanie znawców z Galicyi przemawiają jeszcze dwa doniosłe względy: jeden, że to uzupełnienie komisyi i rozciągnięcie jej badań i doświadczeń na kopalnie inne, niż węgla kamiennego, leży w interesie samej sprawy, t. j. nauki, bo da możność porównania rezultatów badań, wykonanych w kopalniach węgla kamiennego z badaniami w kopalniach wosku ziemnego, których wyniki powinny być nieco odmienne; — drugi, że usunie obawę, aby c. k. urzędy górnicze szukały bezpieczeństwa lub raczej zabezpieczenia robotników od nieszczęśliwych wypadków przy robotach tak różnorodnych, jakiemi jest górnictwo żywicznych minerałów, w coraz ściślejszem przestrzeganiu wydanych już przepisów, do czego władze po każdej katastrofie są skłonne, lub takiem ich uzupełnieniu, któreby wykonywanie przemysłu najeżyło trudnościami, gdy istotne bezpieczeństwo wymaga studyów nad naturą kopalń i zastosowania przepisów do potrzeb i właściwości robót a ewentualnie zmiany tych przepisów.

Podczas rokowań nad projektem ustawy krajowej, regulującej w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem prawo wydobywania minerałów zdolnych do użytku dla zawartości żywic ziemnych (olej ziemny i wosk ziemny), w roku 1884 pragnął Wydział krajowy, aby c. k. starostwo górnicze w Krakowie miało obowiązek porozumiewać się z Wydziałem krajowym przy wykonywaniu §. 35. tej ustawy o policyi górniczej, a mianowicie przy wydawaniu rozporządzeń policyjno górniczych, obowiązujących w całym okręgu administracyjnym. Skoro jednak c. k. komisarz rządowy sprzeciwił się temu, i §. 35. ustawy obowiązku tego na c. k. starostwo górnicze w Krakowie nie włożył, nie może mieć Wydział krajowy na te sprawy żadnej ingerencyi, ale mniemał, że było jego obowiązkiem zwrócić uwagę c. k. Rządu, że dla zabezpieczenia górników w naszym kraju, nie czyni się tyle, co w innych prowincyach monarchii, i domagać się, aby w komisyi, która zajmuje się studyami nad tym przedmiotem, zasiadał także znawca odrębnych stosunków górniczych naszego kraju.

Z wyszczególnionych w niniejszem sprawozdaniu powodów, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych do wiadomości.

2) Sejm wstawia do budżetu krajowego na r. 1891:

a) na subwencye w praktycznej szkole wiercenia we Wietrznie i niższej szkole górniczej w Borysławiu (zamiast 1800 zł. w poz. 210 preliminarza budżetu), 3200 zł.;

b) na wydawnictwo atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem (poz. 204), 1500 zł.;

c) na badania kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania (poz, 208), 1500 zł.;

d) na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego i na wydanie podręcznika technologii tych produktów (zamiast 300 zł. poz. 209 prel. budżetu), 800 zł.;

e) na stacyę doświadczalną produktów naftowych (poz. 211), 900 zł.;

f) na stypendya dla górników i uczniów akademij górniczych i niższych szkół wiertniczych (poz. 216), 3000 zł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 3. października 1890.

Marszałek krajowy.
Zastępca:
Oktaw Pietruski w. r.

Sprawozdawca:
T. Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 36500|90.

Aelg. 65.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zamku Oleskiego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby objął w posiadanie zamek w Olesku, zajął się przeniesieniem własności na rzecz kraju, a na najbliższej sesyi zdał sprawę z dokonanych w tej mierze czynności i przedłożył wnioski co do utrzymania i przeznaczenia tego zamku“

W wykonaniu pierwszej części tego polecenia dopełniono następujących czynności:

1) Spisano dnia 23. czerwca 1890 notaryalny kontrakt darowizny, ujęty w formę aktu notaryalnego, mocą którego reprezentant komitetu obywatelskiego opiekującego się zamkiem Dr. Józef Wernicki, jako intabulowany według pozycyi 1, karty B, wykazu hipotecznego do liczby 277 księgi głównej c. k. Sądu obwodowego w Złoczowie, właściciel zamku Oleskiego odstępuje na własność krajowi zamek ten wraz z przyległymi ogrodami, sadzawką i innymi gruntami. Na podstawie tego dokumentu zostało prawo własności do majętności tabularnej „Zamek Oleski“ zaintabulowane na rzecz kraju Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w skutek uchwały c. k. Sądu obwodowego w Złoczowie z dnia 19. lipca 1890, L. 5949.

Celem zredukowania należytości skarbowej od przeniesienia własności zarządzono w myśl §. 50 ustawy o należytościach (ustęp 2. a) oszacowanie sądowe dla oznaczenia rzeczywistej wartości tego przedmiotu, który przy ostatniem zakupnie, mającem służyć za podstawę do wymiaru należytości, przeszedł w ręce komitetu za cenę 15.000 zł. Cena ta jest oczywiście *„pretium affectionis“* jak się bowiem z prawomocnego oszacowania sądowego z dnia 8. marca 1890 okazuje, wartość realną zamku stanowi kwotę 1332 zł. 80 ct.

Okoliczność tę podniesiono w akcie darowizny celem przyjęcia jej za podstawę obliczenia należytości przenośnej.

2) Dnia 10. stycznia 1890 odbyło się objęcie w posiadanie zamku w Olesku imieniem kraju. Czynności tej dokonał delegowany przez Wydział krajowy radca p. Józef Michalczewski. Przy tej sposobności spisano inwentarz i przeprowadzono rozprawę ofertową dla wydzierżawienia gruntów do zamku należących. Uchwałą z dnia 14. stycznia 1890, L. 1942 zatwierdził Wydział krajowy ofertę Łukasza Sumyka na dzierżawę pięcioletnią tych gruntów za roczny czynsz 140 zł. i obowiązek utrzymywania własnym kosztem dozorcy dla pilnowania zamku, z zastrzeżeniem, że dzierżawca obowiązany będzie bez żadnej pretensyi oddać dzierżawione grunta, jeżeliby w czasie

dzierżawy zamek oleski przemieniony został na jakikolwiek zakład krajowy, a grunta potrzebne były Wydziałowi krajowemu.

Kontrakt na tę dzierżawę spisany został dnia 23. lutego 1890.

Dla roztoczenia nad zamkiem skutecznej opieki zamianował Wydział krajowy uchwałą z dnia 28. grudnia 1889, L. 58391 kuratorem zamku pana Władysława z Oleksowa Gniewosza z Kontów, który funkcyę tę z gotowością przyjął.

Również zamianował Wydział krajowy tymczasowym zarządcą zamku ks. Marcelego Piątkowskiego, proboszcza obrz. łać. w Olesku.

Zwierzchności gminnej w Olesku polecił Wydział kpajowy, aby w dziale restauracyi i utrzymania zamku użyczała wszelkiej pomocy i aby nieprawnie pozabierane, a w okolicy jeszcze znajdujące się przedmioty z zamku, starała się zwrócić zamkowi.

Przystępując do sprawy utrzymania zamku oleskiego, przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedewszystkiem sprawozdanie rzeczoznawców, konserwatorów sztuki i pomników historycznych, pp. Juliana Zachariewicza i Ludwika Wierzbickiego. Według tego sprawozdania stan ogólny budowli jest tego rodzaju, że zamek cały jako budynek da się utrzymać i że rekonstrukcya tegoż jest nietylką możliwą, ale nawet bez wielkich trudności wykonalną. Zdaniem sprawozdawców należy postawić najprzód dach i zarządzić niezbędne roboty murarskie, wewnętrzne zaś restauracye i urządzenia można przeprowadzić powoli i stopniowo, rozkładając te prace nawet na dłuższy szereg lat.

Alegat.

Celem zarządzenia niezbędnych prac konserwacyjnych wysłał Wydział krajowy inżyniera p. Kazimierza Kułakowskiego, polecając mu zarazem zdjęcie malowideł olejnych na płótnie zdobiących sufit dawniejszej sypialni, jeżeliby nie było możliwem zabezpieczyć ich prowizorycznie od przemakania. Drobne tymczasowe roboty zostały dokonane, prowizoryczne zaś zabezpieczenie owych malowideł okazało się niepodobnem ze względu, że wszelkie roboty bez poprzedniego wzmocnienia murów i belek dachowych grożą niebezpieczeństwem dla życia robotników. Z tego powodu zarządził p. Kułakowski zdjęcie tych obrazów przez fachowych robotników i obecnie znajdują się one w przechowaniu Wydziału krajowego, zkąd po odnowieniu, jeżeli okaże się ono jeszcze tylko możebnem, powrócą na swoje miejsce.

W myśl orzeczenia uproszonych do zbadania stanu zamku rzeczoznawców pp. Juliana Zachariewicza i Ludwika Wierzbickiego, jak również zdania, wyrażonego w piśmie lwowskiego grona konserwatorów zabytków sztuki, polecił Wydział krajowy p. Kazimierzowi Kułakowskiemu, aby zdjął plany zamku i przedłożył Wydziałowi krajowemu kosztorys restauracyi zamku, przyczem polecono mu przy sporządzeniu planów restauracyi zastosować się do stylu epoki, w której zamek powstał. Plany te zostały Wydziałowi krajowemu przedłożone wraz z kosztorysem, który podzielony jest na dwie części, to jest na roboty, które winny być bezwłocznie wykonane i na roboty prawie wyłącznie wewnętrzne, których wykonanie mogłoby być rozłożonem na kilka lat.

Roboty, które zdaniem autora planów winny być wykonane zaraz, są w ogólniejszym zarysie następujące:

I. Roboty ziemne:

Zasypanie ziemią dawniej sklepionego dojazdu do zamku i fosy, nad którą był dawniej most zwodzony przed bramą wjazdową.

Wykonanie tej roboty jest niezbędnie potrzebne celem umożliwienia dowozu materyałów do zamku. Odrestaurowanie zaś dojazdu, którego sklepienie znajduje się w bardzo złym stanie, pociągnęłoby znaczniejsze koszta.

II. Roboty murarskie i kamieniarskie:

a) Wymurowanie celem podparcia zarysowanej ściany w lewem skrzydle filaru oporowego z cegły na zaprawie hydraulicznej i fundamentu pod ten filar z kamienia, także na zaprawie hydraulicznej.

b) Reperacya uszkodzonych sklepień w piwnicach, mezzaninie i na pierwszem piętrze.
c) Reperacya popękanych murów, to jest wyklinowanie szczelin i zaprawienie ich.
d) Nadmurowanie wieży nad bramą wjazdową na 150 cm. wyżej i wysadzenie gzemsu.
e) Przeskłepienie 6-ciu sztuk otworów okiennych i 14-stu drzwiowych, osadzenie w tych ostatnich starych węgarów kamiennych.
f) Wymurowanie nowo projektowanych attyk i pokrycie ich kamieniem tarnopolskim.
g) Reparacya kominów.
h) Wymurowanie balustrady przy wejściu na I. piętro.
i) Odnowienie gzemsów.
j) Zabetonowanie posadzki balkonowej w ryzalicie od strony klasztoru OO. Kapucynów.

III. Roboty ciesielskie.

Zrobienie i ustawienie wiązania dachu po rozebraniu starego za uzyskany materyał, połacenie pod dachówkę z odwiązaniem lukarn i wyszalowanie okapów, związanie dachu wieży, również z połaceniem i odwiązaniem lukarn.

IV. Roboty rzemieślnicze.

14 sztuk drzwi jednoskrzydłowych i dwie bramy wjazdowe dębowe, grzebień dachowy z żelaza kutego z iglicami, pokrycie dachu dachówką, wreszcie roboty blacharskie.

Koszta tych robót wyniosą ogółem wraz z kosztami na potrzebne rusztowania i z pewną sumą obliczoną na nieprzewidziane wydatki kwotę 20.000 zł.

Do robót, które mogą być później wykonane zalicza kosztorys zrobienie nasypów z suchego piasku na projektowane stropy, oraz pod podłogi, odnowienie fasad, wymiana względnie reparacya schodów kamiennych i ustawienie nowych schodów drewnianych, wyprawa sufitów, postawienie pieców kamyczkowych, odlewy z wapna hydraulicznego do fasad i krokształyny pod gzems wieży, reparacya wypraw wewnętrznych i bielenie, wybrukowanie przejazdu w bramie wjazdowej, założenie stropów, położenie podłóg w komnatach i na balkonach, nowe okna i drzwi, krokształyny żelazne pod balkon podwórzowy i balustrada żelazna na balkon podwórzowy i balkon od strony klasztoru OO. Kapucynów.

Koszta tych robót wyniosą według kosztorysu inżyniera Kułakowskiego 5.000 zł.

Przedłożone plany przesłał Wydział krajowy pismem z dnia 29. sierpnia 1890 L. 31.657 komisyi złożonej z pp.: Józefa Łepkowskiego, Władysława Łuszczkiewicza, Sławomira Odrzywolskiego i Tomasza Prylińskiego z prośbą, o objawienie opinii co do projektowanego w tych planach stylu.

Opinia ta nadeszła dnia 30. września b. r. do L. 41.831 i opiewa w streszczeniu jak następuje:

Zamek w Olesku nie jest jednolitą stylową budową, na jego powstanie składały się liczne wieki. Podstawę stanowi fortalicya z XIII. lub XIV. wieku, przerobiona przez Herburta z Felsztyna w początku XVI., z końcem tego wieku zrobiona przez Jana z Sienny domem mieszkalnym, a w XVII. wieku przez Daniłłowiczów pańską siedzibą. Wobec tego więc, że zamek Oleski jest dziełem powstałem nie w jednej chwili i nie dla jednego przeznaczenia, dobra restauracya winna nie zakrywać, lecz uwidocznić całą tę historyę, ukrytą w murach zamku. Byłoby zatem krzywdą dla charakteru pomnika, który ma być restaurowany właśnie dla historycznej swojej wartości, gdyby dążono do utworzenia jednolitej, zaokrąglonej całości architektonicznej. Komisya pragnie zatem przedewszystkiem uwidocznienia na zewnątrz całego budynku, że gmach dzisiejszy mieszkalny, jego piętra, powstałe w XVI. i XVII. wieku, siadły na dawnych murach fortecznego obrębu rusko-litewskiego; jest więc komisya zdania, że obręb ten odgrzebać należy, gdzie pozostał, i zostawić jego ściany bez tynku, surowo, otworzyć dawne zamurowane strzelnice, linie dawnych blanków i zamknąć obręb ten, domurowując mur forteczny odszukanego w ścianach układu, tam, gdzie on został przerwany, niedawniej, jak w początkach tego wieku. Komisya oświadcza się także za silnie wysuniętym dachem na krokształynach, nie radzi zaś posuwać się do pałacowych XVIII wieku balustrad, nieodpowiednich klimatowi, a stylem grzesznych.

*

Zdaniem komisyi, traktując spód gmachu jako mury fortecy, a wierzch w charakterze naszego początku XVII wieku ubierając, uzyska się to, co się nazywa restauracyą w duchu historycznym.

Dodatkowa opinia prof. Odrzywolskiego i T. Prylińskiego oświadcza się, ze względu na to, że facyaty zewnętrzne i podwórzowe mają wybitne piętno stylu renensansowego, za zachowaniem charakteru XVI wieku, który pomimo przeróbek w epoce baroku pozostał w gmachu tak dominującym, iż należy go przecież wziąć za punkt wyjścia całej restauracyi. To też pochwalają pp, Odrzywolski i Pryliński pana Kułakowskiego, że w projekcie swoim zachował architekturę okien piwnicznych, parteru i I-go piętra, a żałują, że zbytnio akcentował barok w oknach drugiego piętra.

Naganiają dalej prof. Odrzywolski i Pryliński dodanie attyk barokowych po nad gzemsem głównym części owalnych od południa i północy i od podwórca raz z tego powodu, że motyw ten przerywa spokój budowy, będący poniekąd jej tradycyjną właściwością, powtóre dlatego, że jest bardzo kosztownym, gdyż attykę taką należałoby wykonać z ciosu.

Przemawiają także pp. Odrzywolski i Pryliński przeciw wprowadzeniu szkarpy od strony pawilonu południowego — szkarpa ta jednak, jak to ze sprawozdania rzeczoznawców wynika, jest niezbędną z powodu słabości murów w tej części budynku. Zakończenie baszty wjazdowej, osobno uważane, jest zdaniem pp. Odrzywolskiego i Prylińskiego dosyć szczęśliwe, jednak ze względu na styl barokowy przy tej restauracyi, w którejby winien przeważać charakter renesansowy, mniej odpowiednie. Opinia komisyi okazuje zatem, że plany, podane przez inżyniera Kułakowskiego wymagają poczynienia zmian, zanim będą mogły posłużyć za podstawę robót restauracyjnych.

Dla wydania zatem ostatecznej opinii i dokładnego wskazania w jakim kierunku i o ile plany przedłożone przez inżyniera Kułakowskiego mają być zmienione, przesyła Wydział krajowy cały materyał, tj. plany i opinię komisyi lwowskiemu gronu konserwatorów zabytków, którego dwóch członków pp. Julian Zachariewicz i Ludwik Wierzbicki stan zamku na miejscu badali i dokładnie go znają.

Wobec zaś opinii znacznej części Wysokiej Izby, wyrażonej już przez samo na wstępie przytoczone polecenie, a okazującej jej gotowość do ofiar na rzecz zachowania kolebki bohaterskiego króla — Wydział krajowy nie szuka innych argumentów na poparcie swojego wniosku o wstawienie w budżet funduszu krajowego na r. 1891 kwoty 20.000 zł. celem rozpoczęcia zaraz z wiosną robót restauracyjnych jak tylko ten, że zdaniem rzeczoznawców, ludzi fachowych, — zamek oleski stosunkowo niewielkim kosztem da się doprowadzić do stanu mieszkalnego i to, że każdy rok zwłoki naraża ten zabytek na zupełną ruinę, lub co najmniej na nieproporcyonalne zwiększenie się kosztów restauracyi.

Za podstawę do wniosku swego bierze Wydział krajowy kosztorys sporządzony przez inżyniera Kułakowskiego, pomimo, że plany jego będą musiały uledz pewnej zmianie. Wydział krajowy sądzi, że pomimo tej okoliczności nie powinien się ze względu na niebezpieczeństwo, jakiem grozi każda zwłoka, ociągać z postawieniem dodatniego wniosku w sprawie restauracyi, tem bardziej, że zmiany w planach, które będą mogły być w myśl orzeczeń komisyj artystycznych dokonane podczas zimy b. r., nie pociągną za sobą znaczniejszej zmiany w ogólnej sumie kosztorysu, — gdyby zaś z powodu możliwych oszczędności pozostała jaka kwota, zostanie ona użytą na częściowe pokrycie kosztów robót wewnętrznych.

Od przedłożenia wniosków co do przeznaczenia zamku Wydział krajowy na razie się wtrzymuje. W ostatnich czasach, przy dyskusyach nad tą sprawą, pojawiły się rozmaite wnioski co do użycia odrestaurowanego zamku; najwięcej mówiono o umieszczeniu tam jakiegoś zakładu naukowego, jak n, p. niższej szkoły rolniczej, ogrodniczo-sadowniczej lub przemysłowej. Zdaniem Wydziału krajowego nie ulega wątpliwości, że zamek ten dałby się zużytkować na podobny cel

i że w ten sposób zadosyćuczynienie obowiązkom pietyzmu względem tego zabytku, będzie także zadosyćuczynieniem potrzebie krajowej.

W każdym razie kilka komnat zamku, z któremi tradycya wiąże ważniejsze wypadki historyczne, należałoby obrócić na rodzaj muzeum, zawierającego pamiątki po królu Janie III.

Kończąc niniejsze sprawozdanie Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sprawozdanie Wydziału krajowego co do przeniesienia majętności „Zamek Oleski“ na własność kraju przyjmuje się do wiadomości.

2) W preliminarz budżetu funduszu krajowego na rok 1891 wstawia się kwotę 20.000 zł. na częściowe pokrycie kosztów restauracyi zamku Oleskiego, mającej się z wiosną r. 1891 rozpocząć.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Ksiestwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 7. października 1890.

Marszałek krajowy:

Eustachy książę Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie pp. J. Zachariewicza i L. Wierzbickiego w sprawie restauracyi zamku w Olesku.

Czyniąc zadość wezwaniu Wysokiego Wydziału krajowego do l. 35.078 z d. 14. sierpnia 1889, podpisani zwiedzili zamek w Olesku i przedkładają niniejszem przedewszystkiem opisanie stanu budynku, w jakim tenże obecnie się znachodzi, dalej wnioski co do sposobu przeprowadzenia potrzebnych robót rekonstrukcyjnych, oraz wnioski co do sposobu użycia budynku tego od chwili, gdy po przeprowadzeniu rekonstrukcyi stanie się używalnym, wreszcie uwagi odnoszące się do domu, jak się obecnie praktykuje, oraz wnioski co do przeprowadzania lepszej i dosadniejszej opieki, by pamiątkę tę historyczną, chylącą się stanowczo ku ruinie, nie zostawić jak dotąd bez opieki i starania.

Na rozległej równinie w pobliżu miasteczka Oleska, na wysokim, stożkowatym i stromym pagórku, otoczonym dawniej stawami i fosami napełnionymi wodą, dziś bagnistemi łąkami i moczarami, wznosi się obszerny zamek, siedziba rodziny Sobieskich i miejsce urodzenia króla Jana III. Sobieskiego.

Zamek budowany jest w formie podkowy, której otwór stanowi dziedziniec, zwrócony jest ku miastu, ku stronie południowo-wschodniej. Brama prowadząca do zamku znajduje się u grzbietu podkowy i przylega do wschodniego skrzydła tak, że wchód do zamku czyli wjazd dzieli budynek na dwie nierówne części. Budynek jest dwupiętrowy, w częściach od dziedzińca położonych trzypiętrowy. Droga dojazdowa szeroka, wyłożona płytami kamiennemi, wznosi się jednostajnie ku bramie zamkowej na arkadach murowanych z cegieł; kierunek jej jest skośny do głównej facyaty zamku i zwraca się bezpośrednio przed bramą ku zamkowi samemu.

Szkarpy stromego pagórka spadają prawie bezpośrednio przy murach zamkowych tak, że dokoła zamku pozostała pozioma płaszczyzna w najszerszych miejscach będzie 2 metry szeroka; od strony północnej rozszerza się płaszczyzna, dając miejsce dla nielicznych drzew i krzaków. Szkarpy pokryte są w małej części krzewami, przeważnie zaś użyte są na ogród warzywny.

Wchodząc przez bramę, raczej podjazd przeprowadzony przez całą głębokość budynku, spostrzega się już na pierwszy rzut oka, że lewa część gmachu (wschodnia) jest znacznie więcej zniszczona, niż prawa.

Główne pokoje mieszkalne pomieszczone były na pierwszem piętrze od frontu wszystkich trzech stron zamku zabudowanego w podkowę. Od dziedzińca znachodziły się pokoje drugorzędne, pokoje dla służby, korytarze, garderoby itp. Wysokość pokoi od dziedzińca położonych jest znacznie mniejsza jak pokoi frontowych, tak, że powstały wskutek tego trzy kondygnacye w przeciwstawieniu dwóch od frontu położonych. Podział pokoi frontowych położonych na drugiem piętrze odpowiada podziałowi piętra pierwszego, pokoje są jednak niższe i skromnie uposażone.

Na dole oprócz pomieszczenia dla burgrabiego, które znajdowało się prawdopodobnie na lewo przy wjazdowej bramie, w narożniku północnym zamku, dalej kaplicy położonej w lewem skrzydle, znajdowały się kuchnie, spiżarnie, pralnie, oraz drobniejsze ubikacye, przeznaczone do potrzeb gospodarskich. Pod lewem skrzydłem zamku znachodzą się piwnice dwupiętrowe, pod głównym frontem i prawem skrzydłem jednopiętrowe. W skrzydle lewem pomiędzy lokalnościami, które dawniej prawdopodobnie zajmował burgrabia a kaplicą, znajdowała się wewnątrz budynku studnia, która wedle opowiadania przed laty piętnastu, 13. czerwca 1874 r. się zawaliła.

Główna klatka schodowa i wchód do pokojów pańskich pomieszczone były w skrzydle prawem. obecnie znajdują się tam drewniane dwuramienne podwojowe schody, przez które dostać się można do pokojów frontowych i od dziedzińca leżących, położonych na pierwszem i drugiem piętrze. W lewem skrzydle w korytarzu prowadzącym do kaplicy znachodzą się częściowo kamienne schody, częściowo tylko ślady, że schody były, które prowadzą do lokalności na piętrze położonych, a używanych dawniej prawdopodobnie jako apartamenta dla kobiet i na ubikacye przeznaczone dla służby żeńskiej. Z tego samego korytarza prowadzą ramiona dwóch odrębnych schodów do piwnic pierwszej, a oprócz tego odrębne ramię schodów do piwnic drugiej czyli głębszej kondygnacyi. Lewe skrzydło zamku, jak to już wyżej wzmiankowano, uległo pod wpływem czasu znacznemu zniszczeniu. Na dole przystęp do lokalności narożnych, tuż przy bramie wjazdowej położonych, jest niemożliwy.

Sklepienia piwnicy pod temi lokalnościami położonej są tak uszkodzone i powyłamywane, że dostąpić niepodobna. Lokalności te są sklepione, sklepienie trzyma się wprawdzie, grozi jednak zawaleniem z powodu, że frontowe mury zarysowane i popękane oddzieliły się miejscami od sklepień.

W kaplicy położonej w narożniku skrzydła sklepienie popękane, jednak w tym stanie, że da się łatwo poprawić i wzmocnić. Ściany kaplicy pokryte były dawniej stukkiem imitującym armur, są podrapane, zniszczone i powyłamywane; mogą być bez wielkich kosztów przez otynkowanie naprawione, pokrycie bowiem ponownie stukkiem wymagałoby zbyt wielkiego nakładu. Na podniebiu kaplicy znachodzą się trzy wcale ładne malowidła alfresco, treści religijnej, które zachować można i które bez wielkiego nakładu w uszkodzeniach uzupełnione być mogą.

Przez schody drugorzędne położone w kurytarzu prowadzącym do kaplicy dostęp do lokalności położonych na pierwszem piętrze jest wprawdzie możliwy do progów pokoi tam położonych, wstęp jednak do pokoi samych połączony jest z wielkiem niebezpieczeństwem, bo tak sklepienia piwnic stanowiące obecnie podłogę tych ubikacyj, jak i sufity grożą zawaleniem. Mury frontowe skrzydła tego (strona wschodnio-południowa) od wchodowej bramy począwszy aż do rogu skrzydła są mocno popękane, szczególnie zaś narożnik skrzydła tego zwrócony ku północy, jakoteż okrągły mur półbaszty, stanowiący frontowe ściany pokoju obszernego, który się łączył z pokojami dworskimi. Pęknięcia sięgają w dwóch miejscach od dołu aż pod okap i są tam przeszło 10 centymetrów szerokie, mury jednak nigdzie się nie pochyliły, tak, że naprawa ścian frontowych na oko tak mocno zarysowanych, jest możliwą i wykonalną. Niemniej da się również naprawić sklepienie ubikacyj dolnych oraz piwnicy pierwszej i drugiej kondygnacyi w tym skrzydle. Jedynie piwnicę znajdującą się w narożniku północnym należałoby wprost zasypać, naprawa bowiem nie dałaby się uskutecznić inaczej, jak tylko przez rozebranie sklepienia starego i założenie nowego. Utrzymanie zaś i nadal tych piwnic nie miałoby żadnego celu.

Na drugie piętro skrzydła tego dostać się obecnie niepodobna, miejscowi zaś, którzy przed kilku laty byli w tych lokalnościach opowiadają, że sufity i podłogi są zupełnie zniszczone.

Skrzydło prawe zamku począwszy od bramy wjazdowej jest nierównie lepiej zachowane i było jeszcze przed kilku laty przez poprzedniego właściciela zamieszkałe.

Przystęp do pokojów tych umożliwiają schody w skrzydle tem pomieszczone. Pokoje frontowe w ramieniu podkowy zamku południowo-zachodniem wskazują, że odnawiane były w początkach tego wieku; świadczy o tem piec i malowidła w dwóch większych pokojach o motywach z czasów Empire.

Pokój narożny zwrócony ku zachodowi zachował się dotychczas z wyjątkiem podłogi i przemalowanego sufitu w swym pierwotnym stanie. Była to prawdopodobnie sala przeznaczona na przyjęcia, dziś jeszcze nazywają ją „mównicą królewską“. Znachodzi się tam ośm słupów, imitacya żółtego marmuru, zupełnie nieuszkodzonych i niezwykle dobrze utrzymanych. Obramienia dokoła drzwi, sztukaterya na ścianach i gzyms pod sufitem, wykonane bardzo ładnie i dobrze utrzymane.

Do pokoju tego przylega dawna sypialnia z nyżą, miejsce, w którem prawdopodobnie Jan III. przyszedł na świat. (Tradycya oznacza następny pokój). W pokoju tym znachodzi się sufit bogato dekorowany, na nim pięć obrazów malowanych na płótnie, kominek ozdobiony płaskorzeźbą, malowidło na ścianie późniejsze, pokój dotychczas w stanie mieszkalnym- Do sypialni przylega sala tak zwana „błękitna", w której wedle miejscowej tradycyi, miał się urodzić Sobieski: dalej sala luster, bezpośrednio nad wjazdem prowadzącym do zamku, wreszcie sala narożna. Wszystkie te trzy pomienione ubikacye znajdują się w stanie niezwykłego zniszczenia i upadku. Na ścianach widać jeszcze ślady prześlicznych sztukateryj, są resztki pięknych kominków. obramień drzwi; widać ślady gipsatur i rzeźb, w glifach okien, w gzymsach pod sufitem, podłogi jednak wyrwane, okna deskami zabite, sufity obdarte i walące się, podparte gdzieniegdzie deską lub słupem drewnianym, porozwalane piece, jednem słowem obraz zniszczenia. Wzdłuż wyżej wymienionych pokojów prowadzi od strony dziedzińca częściowo korytarz, a dalej pomieszczone są ubikacye, w których były łazienki, garderoby, toaleta i mieszkanie służby żeńskiej.

Schody prowadzą na drugie piętro; lokalności tam znajdujące się można jeszcze zwiedzić, są ślady, że musiały być przed kilkunastu laty jeszcze zamieszkałe. Sufity jednak przemokły i zgniły wskutek złego pokrycia dachu i grożą zawaleniem. Podparte są w sposób najprymitywniejszy tak, ażeby przynajmniej chwilowo zapobiedz zawaleniu, które gdyby nastąpiło w znaczniejszym rozmiarze, spowodowaćby musiało w dalszem następstwie runięcie sufitów pierwszego piętra i zniszczenie tych kilku dotychczas jeszcze zachowanych ubikacyj.

Na dole w tem skrzydle znajdowały się, jak to już wspomniano, obszerne kuchnie, piekarnie itp., wszystkie te lokalności są sklepione i znajdują się tak ściany jak i sklepienia w stanie nienaruszonym i niema nawet śladu uszkodzenia.

W równie dobrym stanie znachodzą się też i piwnice pod tą częścią zamku położone.

Budynek cały pokryty dachem pobitym częściowo gontem w znacznej części połatanym deskami. Dach cały znajduje się w stanie najbardziej opłakanym; nie dość bowiem, że pokrycie jego jest jak najbardziej zniszczone, ale w dużo miejscach powyjmowane i powycinane są części konstrukcyjne jak słupy, jętki, banty itp., tak, że wiązanie trzyma się prawie cudem i dziwić się należy, że dach ten na budynku stojącym na takiem podwyższeniu i narażony na działanie wiatrów i burz dotychczas nie runął.

Po przedstawieniu stanu budynku, w jakim się tenże obecnie znajduje, przychodzimy do wniosków czy:

a) budynek ten da się w ogóle utrzymać?

b) jak wielkich kosztów wymagać będzie rekonstrukcya budynku przeprowadzona o tyle, by go uchronić od zupełnego zniszczenia i przyprowadzić go do stanu by mógł być zamieszkały i na jakiś cel zużytkowany. Wychodzimy z założenia, że budynek ten jako pamiątka historyczna jako miejsce urodzenia jednego z największych i najsławniejszych królów polskich, zresztą jako pamiątka architektoniczna dawnych budowli polskich, zasługuje pod każdym względem na zachowanie i utrzymanie, a to tem bardziej, że kraj otrzymawszy pamiątkę tę w darze bez ofiar nadzwyczajnych, może i powinien zamek ten zachować potomności.

Jakkolwiek zamek znachodzi się, jak to z powyżej przytoczonego opisu widać, w stanie wielkiego zniszczenia i upadku, to jednak stan ogólny budowli jest tego rodzaju, że zamek cały jako budynek utrzymać się da, i że rekonstrukcya tegoż jest nie tylko możliwą, ale nawet bez wielkich trudności wykonalną. Nie mamy tu zupełnie na myśli rekonstrukcyi i odnowienia budynku, by był takim jak pierwotnie i przeznaczonym na pomieszczenie dostojnych osób, uposażonym we wszystkie potrzeby i urządzenia, jakie pierwotnie posiadał. Mamy jedynie na myśli przeprowadzenie rekonstrukcyi i odnowienie o tyle tylko, by zachować jego zewnętrzny pierwotny charakter, w ogóle zrobić go mieszkalnym, a ewentualnie odnowić tylko tych cztery lub pięć pokoi, w których dotychczas utrzymały się ozdoby architektoniczne i dekoracyjne jako pamiątkę po dawnym królu i jako pamiątkę dawnej sztuki w Polsce. Przedewszystkiem trzebaby zatem

pokryć budynek nowym dachem pokrytym dachówką. Dach ten nie powinien być tylko pokrywą budynku, należy rozwiązać go architektonicznie, nadać mu charakter budowy z czasów, z których zamek pochodzi. Budowa dachu i jego forma zastosowana do architektury zamku przyczyni się w wysokim stopniu do podniesienia piękności budowy tej, odznaczającej się charakterystycznem założeniem, jak niemniej swem wielce malowniczem położeniem na wzniosłym pagórku wśród obszernej równiny i w pobliżu u stóp pagórka położonego obszernego klasztoru OO. Kapucynów.

Dach taki nie będzie więcej kosztować, jak dach zwykły obliczony tylko dla zachowania murów od wpływów atmosferycznych, a umożliwi, ażeby przy rekonstrukcyi murów ograniczono się tylko do najniezbędniejszych robót konserwacyjnych z pominięciem wszelkich ozdób. Mury w skrzydle lewem zamku, w miejscach, gdzie najwięcej widać zniszczenie, dadzą się bez zbyt wielkich kosztów, przez rozprucie w miejscach popękanych i zamurowanie pęknięć na zaprawie hydraulicznej, przez stosowne zaankrowanie, dalej przez wymurowanie muru szkarpowego w celu podtrzymania najbardziej zarysowanej ściany frontowej, wreszcie przez odnowienie w niektórych miejscach sklepień nad otworami drzwi i okien, łatwo naprawić. Mury frontowe fasady głównej i prawego skrzydła zamku są jeszcze w tak dobrym stanie, że wymagać będą tylko w pojedynczych miejscach niewielkiej naprawy.

Część murów wewnętrznych na drugiem i pierwszem piętrze budynku musi być zniesiona, a nowe ściany w miarę planów, według których rekonstrukcya będzie wykonana, na nowo wymurowane. Belki sufitowe na pierwszem i drugiem piętrze trzeba dać nowe w całym budynku a nawet i w tych pokojach, które dziś jeszcze najlepiej są utrzymane; niemniej trzeba będzie również dać w całym budynku nową ścieł, nowe sufity i podłogi jak i w przeważnej części nowe drzwi i okna.

Piwnice wymagać będą tylko o tyle naprawy, o ile użytkować się dadzą czy to na mieszkania czy to na inne cele. Ażeby przeprowadzić wyżej wzmiankowane odnowienie i rekonstrukcyę zamku, potrzeba jest przedewszystkiem, by zdjąć dokładny plan tej budowy i na podstawie zdjęcia tego wypracować projekt restauracyi z uwzględnieniem celu, na jaki budynek ten w przyszłości będzie przeznaczonym. Zdjęcie takie połączone będzie stosunkowo ze znacznymi kosztami, a to z powodu, że przystęp do niektórych części budynku, w jego obecnym stanie, połączony jest z niebezpieczeństwem życia, że zatem w celu zdjęcia potrzeba będzie robić rusztowania, by ułatwić przystęp do rozmierzenia wszystkich ubikacyj.

Według zdania naszego, rekonstrukcya odbywać się musi w tym porządku, że przedewszystkiem należy postawić dach, a równocześnie przeprowadzić te roboty murarskie, które niezbędnie okażą się, aby uchronić z jednej strony mury, gdzie są uszkodzone i grożą zawaleniem, z drugiej zaś wykonać te roboty murarskie, które do postawienia dachu okażą się jako konstrukcyjnie niezbędnie potrzebne. Wewnętrzne zaś urządzenie czyli adaptacya w celu zużytkowania budynku może już postępować zwolna, może być rozłożoną na lat kilka i wykonana w miarę środków, jakie na ten cel osiągnąć się dadzą.

Rekonstrukcya budynku i przyprowadzenie znacznej części tegoż do stanu używalnego i w przypuszczeniu, że tylko najniezbędniejsze roboty wykonane będą, nie powinna więcej kosztować jak około 25.000 do 30.000 zł. Wydatek ten jednak z wyjątkiem pierwszego roku budowy, w którym należałoby postawić dach i przeprowadzić naprawę murów, które to roboty około 12.000 zł. kosztować będą, rozłożony być może później na długi szereg lat, tak, ażeby rocznie nie więcej jak 1.500 zł. na ten cel wydawać potrzeba.

Zdjęcie planu zamku i wypracowanie planów rekonstrukcyjnych będzie najmniej 1.000 do 1.500 zł. kosztować.

Nie przesądzając zupełnie postanowienia, jakie w tym względzie Wysoki Wydział krajowy powezmie, i jaki wniosek ostatecznie Wysokiemu Sejmowi do uchwały przedstawi — ośmielamy się wypowiedzieć zdanie, że budynek ten, jako pamiątka dawnej architektury na ziemi polskiej sam przez się zasługuje, by kraj poniósł tę ofiarę i zachował budynek ten od zupełnej ruiny,

która mu niechybnie grozi. Jeżeli się jednak zważy, że budynek ten jest pamiątką historyczną, z którą wiążą się najpiękniejsze wspomnienia dawnej wielkości i chwały narodu, że z nim związane jest wspomnienie o jednym z największych bohaterów chrześciaństwa, o jednym z największych królów polskich, to nie możemy przypuścić, ażeby Wysoki Sejm wobec tego, że kraj otrzymał pamiątkę tę w darze, odmówił funduszów, by ją zachować od zupełnej ruiny i upadku.

Przechodząc do pytania, jak bydynek ten po przeprowadzeniu rekonstrukcyi zużytkować, to mamy na myśli, że nadawałby się najbardziej na przytulisko ludzi biednych, którym kraj w uznaniu pewnych usług lub zasług chce przyjść w pomoc, dając przynajmniej bezpłatne pomieszczenie na starość, tak dla nich samych, jakoteż dla ich rodzin. Dalej sądzimy, że część budynku tego mogłaby być użyta na pomieszczenie szkoły ludowej, lub ewentualnie przemysłowej. Budynek wprawdzie leży w pewnem oddaleniu od miasteczka, około 1.000 metrów, na szkołę jednak mógłby być zawsze użytym.

W końcu pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wydziału krajowego na obecny stan dozoru, który zdaje się nam nieodpowiedni. Dozór powierzony jest człowiekowi, który funkcyę tę spełnia bezpłatnie i jako jedyne wynagrodzenie ma dwa maleńkie pokoiki na dole w zamku, znajdujące się w stanie zupełnego zniszczenia.

Grunta należące do zamku wydzielone z dawnego obszaru dworskiego i stanowiące obecnie osobny korpus tabularny, wydzierzawione są pewnemu mieszczaninowi z Oleska. Dzierzawca ten uprawia nietylko pola położone u stóp pagórka, ale także i szkarpy; zasadzono tam warzywa, jak: kartofle, buraki, fasolę i t. p. Przez okopanie szkarp dość stromych, ziemia została spulchnioną, a deszcze spłukują ją co roku, wskutek czego wobec okoliczności, że szkarpy góry spadają — jak to już wyżej wspomniano — prawie bezpośrednio od murów zamku, grozi stanowcze niebezpieczeństwo, że w przeciągu już kilku lat, mianowicie na stronie zachodniej, gdzie już i tak największe znachodzą się uszkodzenia murów, osłabi się podstawa fundamentów, i zamek, a względnie mury tegoż bez ratunku runąć muszą. Należałoby zatem dzierzawcy gruntów przynależnych do zamku już w umowie dzierzawnej zabronić stanowczo rozkokywania szkarp pagórka, na którym zamek stoi.

Dozorca nie pobierając wynagrodzenia, musi gdzieindziej zarabiać na życie i nie ma ani czasu, ani możności, ani też środków, by zapobiedz coraz bardziej rozszerzającemu się niszczeniu tej pamiątkowej budowy.

Podpisani są zdania, że miejscowy proboszcz lub wikary wezwani i uproszeni przez Wysoki Wydział krajowy nie odmówiliby pomocy i zaopiekowaliby się bydynkiem tym aż do czasu, dopóki nie znajdą się środki, by przystąpić do stanowczego odnowienia tej pamiątki historycznej.

We Lwowie, dnia 19. października 1890.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“ pod zarz. Fr. Kattnera.

LW. kr. 33.268/90.

Aelg. 66.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o wyniku obrad ankiety dla teatru polskiego we Lwowie i w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 25 listopada 1889 powziął Wysoki Sejm uchwałę następującą:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby celem poprawienia istniejących stosunków sceny polskiej we Lwowie i w Krakowie a utrwalenia jej pomyślności i należytego rozwoju nadal, zwołał odpowiednią ankietę, z obrad tejże ankiety zdał sprawozdanie i przedłożył ewentualnie wnioski na najbliższej sesyi sejmowej".

Pragnąc, aby ankieta za zebraniem się swem zastała już przygotowany substrat do obrad, odniósł się Wydział krajowy przedewszystkiem do Władysława hr. Koziebrodzkiego jako wnioskodawcy, tudzież do komitetów teatralnych we Lwowie i Krakowie z prośbą o wypracowanie projektów kwestyonaryusza, w którymby wszystkie ważniejsze stosunki i kwestye, mające związek z rozwojem teatru polskiego, poruszone być miały. W odpowiedzi na to zaproszenie otrzymał Wydział krajowy trzy projekty kwestyonaryusza, a ponieważ we wszystkich poruszono myśl, czyliby nie było rzeczą pożądaną i możliwą, aby kraj zamiast subwencyonować prywatne przedsiębiorstwa teatralne, objął teatra a przynajmniej teatr lwowski w własny zarząd, przeto Wydział krajowy postanowił przed zwołaniem ankiety zebrać także, o ile się da, szczegóły i rezultaty administracyi tych teatrów, które w zarządzie publicznym się znajdują. W tym celu odniósł się Wydział krajowy do intendantury ces. nadwornych teatrów we Wiedniu, tudzież do władzy krajowej w Pradze, Budapeszcie, Klauzenburgu i Zagrzebiu a wreszcie za pośrednictwem ces. i król. generalnego konsulatu w Warszawie do administracyi tamtejszych teatrów rządowych, a otrzymane daty, nawiasem mówiąc wcale niedokładne, zestawił dla możliwego użytku ankiety.

Zebrawszy w ten sposób materyał przystąpił Wydział krajowy do zwołania ankiety, do której zaproszeni zostali następujący panowie:

Z pomiędzy posłów sejmowych pp.: Dr. Adam Asnyk, Dawid Abrahamowicz, hr. Stanisław Badeni i hr. Władysław Koziebrodzki; prezydenci miasta Lwowa i Krakowa; członkowie komisyi teatralnej krakowskiej pp. Stanisław Koźmian i Dr. Karol Estreicher; członkowie komisyi teatralnej lwowskiej pp. Dr. Roman Pilat, Dr. Bronisław Radziszewski, Zygmunt Sawczyński i Adolf Wiesiołowski; autorowie dramatyczni pp. Michał Bałucki i Józef Bliziński; krytycy teatralni pp. Władysław Łoziński, Adam Krechowiecki i Kazimierz Skrzyński, wreszcie

znawcy muzyki pp. Stanisław Niewiadomski i Romuald Makarewicz. Nadto brali udział w ankiecie członkowie Wydziału krajowego: p. Adam Jędrzejowicz jako przewodniczący, w zastępstwie chorego szefa departamentu p. Oktawa Pietruskiego, tudzież pp. Dr. Franciszek Hoszard i Tadeusz Romanowicz.

Wraz z zaproszeniem rozesłano członkom ankiety ułożony przez Wydział krajowy na podstawie nadesłanych projektów kwestyonaryusz, który jako alegat do protokołu obrad ankiety jest załączony.

Ankieta odbyta 17 i 18 lipca b. r. dwa posiedzenia a przebieg i rezultat jej obrad
Alegat 1. zawarte są w załączonym tu ·/. protokole. Podstawą obrad ankiety był kwestyonaryusz, który obok innych spraw, poddał pod rozpoznanie i orzeczenie ankiety trzy główne kwestye, a to:

1) Kwestyę objęcia teatrów we Lwowie i Krakowie w zarząd kraju;

2) kwestyę nadzoru Wydziału krajowego nad teatrem jako instytucyą przez kraj subwencyonowaną, wreszcie

3) kwestyę wypłaty i użycia subwencyi teatralnej.

Przedewszystkiem załatwić należało kwestyę pierwszą jako zasadniczą, dalsze bowiem postawione zostały tylko ewentualnie.

Ankieta przeprowadziła nad tą kwestyą długą i wyczerpującą dyskusyę. Wszyscy bez wyjątku mowcy uznawali bezwarunkową wyższość teatru w zarządzie krajowym nad przedsiębiorstwem tatralnem prywatnem, w którem z natury rzeczy wzgląd na zysk materyalny musi odgrywać ważną rolę. Ztąd też myśl objęcia teatrów w zarząd kraju zjednywa sobie coraz szersze koło zwolenników zwłaszcza od czasu, gdy przesilenia teatralne u nas nie zchodzą prawie z porządku dziennego. Wszelako urzeczywistnienie tej myśli musiało nasunąć ankiecie ważne wątpliwości. Podnoszono, że objęcie teatrów w administracyę krajową, zwiększyłoby o wiele wymagania publicznosci, gdy z drugiej strony zmniejszyłoby znacznie dochody z teatru, który stawszy się instytucyą krajową, nie mógłby w doborze sztuk kierować się względami kasowymi z taką swobodą, jak to się dzieje w przedsiębiorstwie prywatnem. Następstwem tego byłyby niedobory, prawdopodobnie o wiele przewyższające kwotę, jaką kraj obecnie tytułem subwencyi na teatr wydaje. Niewątpliwy zysk moralny trzebaby przeto opłacić znaczną stratą materyalną a zachodzi pytanie, czyli w dzisiejszem położeniu finansowem kraju ofiary tego rodzaju byłyby możliwe. Inna jeszcze trudność zachodzi przeciw zrealizowaniu tej myśli obecnie, gdy jesteśmy w przededniu budowy nowych gmachów teatralnych w Krakowie i Lwowie, które mają być wzniesione kosztem funduszów miejskich. Kraj musiałby przedewszyskiem zawrzeć umowę z miastami co do własności a względnie używania nowych gmachów teatralnych.

Wynikiem tej dyskusyi była uchwała ankiety wyrażająca życzenie, aby dążyć do objęcia teatrów Lwowskiego i Krakowskiego w zarząd kraju, na teraz jednak pozostawić jeszcze rzecz in statu quo ante.

Po powzięciu tej uchwały, z którą Wydział krajowy z motywów przytoczonych zupełnie się zgadza, przeszła ankieta do sprawy nadzoru nad teatrem, jako instytucyą subwencyonowaną.

W tej mierze jednomyślną wyrażono opinię, że nadzór nad teatrem nie może być wykonywany w sposób inny, niż dotychczas, to jest za pomocą komitetów teatralnych, złożonych ze znawców i miłośników sceny. Dłuższą natomiast dyskusyę wywołała kwestya, jaki zakres działania i jakie atrybucye tym komitetom przyznaćby należało, ażeby mogły skutecznie spełniać poruczone sobie zadanie. Podczas gdy niektórzy członkowie ankiety przemawiali za tem, aby zapewniono komitetom wpływ na kierownictwo sceny, repertuar, sposób przedstawiania sztuk i w ogóle nadano im prawo czynnego udziału w sprawach zarządu teatralnego, podnosili inni, że komitety powinny być tylko organem kontrolującym i krytykującym, bez prawa mieszania się w administracyę i kierownictwo teatru, gdyż ingerencya taka, stwarzając dwoistość

władzy, zamiast pożytku tylko szkodę teatrowi przynieśćby mogła. Władza komitetu powinna się ograniczać jedynie do prawa odmówienia dyrekcyi teatru wypłaty subwencyi, — ale pod tym względem opinia komitetu powinna być decydującą.

Ankieta poszła za tem ostatniem zdaniem, jednakże dla zapewnienia i ustalenia ciągłej między dyrekcyą teatru a komitetem styczności wyraziła życzenie, aby jeden z członków komitetu był delegowany do bezpośredniego znoszenia się z dyrekcyą teatru i aby ta obowiązaną była na miesiąc naprzód program repertuaru przedkładać komitetowi, zaś repertuar ułożony na tydzień naprzód ogłaszać. W ten sposób dyrekcya teatru będzie zniewoloną do obmyślenia jakiegoś planu, który może być przedmiotem krytyki komitetu i publiczności, a dotychczasowa bezprogramowość w repertuarze przynajmniej do pewnego stopnia zostanie uchyloną.

I na tę uchwałę ankiety Wydział krajowy w zupełności się zgadza, uważając, że zadaniem komitetu teatralnego może i powinna być tylko kontrola przedsiębiorstwa teatralnego, nie zaś udział w administracyi, lub kierownictwie teatru. Wyrażona w dyskusyi i uchwale ankiety dążność do nadania większej powagi orzeczeniom i opiniom komitetu, odpowiada życzeniu Wydziału krajowego, którego komitet jest organem doradczym. Zastrzeżone dla komitetu w uchwale wspomianej prawo Veta przeciw wypłacie subwencyi teatralnej jest tylko unormowaniem dotychczasowej praktyki, której Wydział krajowy tylko w kilku wyjątkowych przypadkach i to w dawno już minionym okresie odstąpił, regułą przecież była w tej mierze zawsze opinia komitetu. Wszakże gdy ta opinia odnosić się może z natury rzeczy wyłącznie do strony artystycznej teatru, a oprócz tej zachodzić mogą inne także powody wstrzymania wypłaty subwencyi, musi Wydział krajowy zastrzedz sobie prawo odmówienia wypłaty, jeżeli to uzna za stosowne, nawet w przypadku, jeżeliby komitet ze względów artystycznych za wypłatą się oświadczył.

Nadmienić jeszcze wypada, że skład komitetu teatralnego we Lwowie z początkiem jesiennego sezonu teatralnego znacznym ulegnie zmianom, dotychczasowi bowiem członkowie oświadczyli zamiar złożenia mandatów. Nowe mandaty będą trzechletnie.

Trzecia z rzędu sprawa objęta kwestyonaryuszem i przedstawiona ankiecie do rozpo znania. odnosi się do sposobu wypłaty subwencyi i celów, na jakie subwencya użyta być powinna.

Stosownie do brzmienia uchwał sejmowych, przeznaczających subwencyę w ogóle „dla teatru polskiego“ i „dla opery polskiej“, uważano dotychczas subwencyę teatralną jako całość niepodzielną i wypłacano ją dyrekcyom teatrów na wniosek komitetów artystycznych w ratach półrocznych, lub kwartalnych, nie oznaczając szczegółowo celów, na jakie ma być użytą. Wobec faktów, że teatra mimo znacznych, jak na nasze stosunki, subwencyj, dużo pozostawiają nieraz do życzenia pod względem składu personalu, doboru sztuk, reżyseryi, orkiestry i akcesoryów teatralnych, podniesiono myśl, czyliby nie można bez podwyższenia dotychczasowej subwencyi osiągnąć pożądane ulepszenia z jednej strony przez zmianę sposobu wypłaty subwencyi, z drugiej zaś strony przez oznaczenie z góry celów, na jakie subwencya, a przynajmniej pewna jej część używaną być powinna. Zaproponowano w szczególności, aby odtąd subwencyonowany był nie teatr w ogóle, ale każde przedstawienie teatralne z osobna, w ten sposób bowiem daną byłaby komitetom teatralnym i Wydziałowi krajowemu możność odmówienia wypłaty subwencyi za pojedyncze przedstawienia, któreby pod jakimkolwiek względem nie odpowiadały wymaganiom. Projekt ten napotkał w ankiecie na silną opozycyę i ostatecznie upadł głównie z tego powodu, że trudno o pewne kryteryum do osądzenia, czyli dane przedstawienie teatralne jest dobrem, lub złem. Opinia w tej mierze zależną bywa nieraz od punktu widzenia, z jakiego przedstawienie się ocenia a dla przykładu nadmienimy, że niejedno przedstawienie ze stanowiska etycznego, lub estetycznego potępienia godne, może być uznanem za wyborne, jeżeli się je ocenia li ze stanowiska zabawy. Mimo to jednak myśl tkwiąca w powyższym projekcie,

wzmocnienia kontroli komitetów artystycznych utrzymała się, choć w formie znacznie złagodzonej. Uchwalono bowiem pozostawić uznaniu tych komitetów, czy w danym razie subwencya ma być wypłaconą w całości, lub też stosownie zmniejszoną.

Ankieta oświadczyła się dalej za postawieniem dyrekcyom teatrów, jako warunku wypłaty subwencyi, żądania, aby w myśl uchwały sejmowej z r. 1871 przedkładały rachunki z administracyi przedsiębiorstwa teatralnego. Rachunki te posłużyć będą mogły jako materyał do obliczenia rentowności przedsiębiorstwa teatralnego na przypadek, jeżeliby kraj postanowił objąć teatra w swój własny rarząd.

Natomiast oświadczyła się ankieta stanowczo przeciw potrącaniu z dotychczasowej subwencyi jakiejkolwiek kwoty na cele specyalne, jako to na zakupno dekoracyj, garderoby, biblioteki teatralnej, instrumentów dla orkiestry, konkursa dramatyczne, stypendya dla aktorów, szkołę dramatyczną i t. p. Ankieka poszła w tym względzie za zdaniem swego członka, wytrawnego znawcy stosunków teatralnych, który wystąpił kategorycznie przeciw krępowaniu swobody dyrektorów teatru w użyciu subwencyi teatralnej.

Wzgląd na zasilanie repertuaru najnowszymi utworami autorów dramatycznych swojskich i zagranicznych skłonił ankietę do wyrażenia życzenia, aby Wydział krajowy wyjednał u Wysokiego Sejmu osobny fundusz na utworzenie bibliotek teatralnych we Lwowie i w Krakowie. Nie zapoznając bynajmniej użytecznej tendencyi tego wniosku, uważa jednak Wydział krajowy, że w praktyce byłby on trudnym do wykonania. Biblioteki teatralne z funduszów krajowych zakupywane, musiałyby oczywiście stanowić własność kraju a zarząd ich zostawać by musiał w ręku Wydziału krajowego.

Otóż pominąwszy już trudności w wyborze dzieł zakupić się mających sam zarząd takich bibliotek, będących własnością kraju, ale służących do wyłącznego użytku prywatnych przedsiębiorstw teatralnych, byłby źródłem nieustannych kłopotów i zawikłań. Wydział krajowy jest zdania, że dopóki przedsiębiorstwa teatralne znajdują się w ręku prywatnem, dopóty wszystko, co dla teatru jest potrzebne, a więc i biblioteki teatralne powinny być w zarządzie dyrekcyi teatru. Rzeczą zaś komitetów teatralnych będzie czuwać nad tem, aby biblioteki zaopatrzone były w dzieła sceniczne najnowsze i najlepsze tak oryginalne jak obce, a wpływ na repertuar zastrzeżony komitetom daje gwarancyę, że dyrekcye teatrów do słusznych w tym względzie żądań zastosować się będą musiały.

Co do zaleconej przez ankietę unifikacyi przekładów sztuk obcych, Wydział krajowy uważa ją ze swej strony za rzecz pożądaną i zwróci uwagę dyrekcyj teatrów, że należałoby poczynić kroki odpowiednie w tej sprawie, która w pierwszym rzędzie same dyrekcye teatrów obchodzić powinna.

Dłuższą dyskusyę wywołała sprawa konkursów dramatycznych i związana z nią kwestya, z jakich funduszów nagrody konkursowe wyznaczać należy. Były głosy oświadczające się wprost przeciw konkursom, jako środkowi, który rzadko wydaje pomyślne rezultaty, bo lepsi autorowie niechętnie puszczają się na tę drogę. Jako więcej odpowiednie zamierzonemu celowi przedstawiał jeden z mowców premiowanie sztuk, które przebyły już ogniową próbę sceniczną i na repertuarze się utrzymują Zwolennicy konkursów podnosili ze swej strony, że konkursy dramatyczne wydały u nas cały szereg niepospolitych utworów, a nasza literatura dramatyczna nie jest tak bogatą, aby lekceważyć mogła nowe nabytki, jakie na tej drodze uzyskaćby się dały. Premia w konkursie wyznaczona daje autorowi zachętę nie tylko moralną ale i materyalną, tej ostatniej u nas bardzo potrzeba, bo w naszyeh stosunkach literatura dramatyczna przedstawia dla autora pole najmniej wdzięczne. Z wyjątkiem wcale nielicznych przypadków autor dramatyczny otrzymuje za swoją pracę oryginalną nic albo bardzo mało, i słusznie wyraził się jeden z członków ankiety, że wobec takich stosunków nasi autorowie dramatyczni piszą tylko z łaski. Nie da się zaprzeczyć, że część odpowiedzialności spada tu także na dyrekcye naszych

teatrów, które utworom polskich pisarzy zbyt mało miejsca dają w repertuarzu, ale bądź co bądź pomoc publiczna jest tu niewątpliwie wskazaną, jeżeli sprawa odrodzenia teatru narodowego ma być traktowaną jako sprawa dobra publicznego Wszakże nawet w krajach, gdzie warunki produkcyi dramatycznej przy ogromnej liczbie teatrów bez porównania są korzystniejsze niż u nas, wyznaczone bywają peryodycznie z funduszów publicznych premie na nagrody konkursowe dla dzieł dramatycznych, i właśnie nie dawno, bo już w roku bieżącym, włoskie ministerstwo oświaty wyznaczyło dwie takie nagrody, jednę w kwocie 6.000 lirów, drugą w kwocie 3 000 lirów.

Z tych powodów Wydział krajowy popiera jak najusilniej wyrażone przez ankietę życzenie, aby Wysoki Sejm wyznaczył już teraz pewną kwotę na nagrodę konkursową dla najlepszej sztuki teatralnej polskiej, i przy końcu niniejszego sprawozdania przedstawia Wysokiemu Sejmowi w tym względzie odpowiedni wniosek.

Jeżeli obecny stan teatru polskiego ma być ulepszonym, to obok wzbogacenia literatury dramatycznej należy dbać także o przysporzenie teatrowi nowych sił, należycie wykształconych i przysposobionych do scenicznego zawodu. Rzecz niezawodna, że scena sama jest najlepszą szkołą dla aktorów i że talenta wybitne często bez żadnej pomocy zdołają wznieść się nad zwykły poziom. Wszakże z drugiej strony zważyć trzeba, że żadna scena w świecie nie stoi samemi pierwszorzędnemi siłami i że do powodzenia sztuki koniecznym jest ensemble, gra równa i dostrojona do całości wszystkich współuczestników. Otóż pod tym właśnie względem teatra nasze pozostawiają nie jedno do życzenia a przyczynę tego upatrywać należy głównie w braku należytego przysposobienia sił drugorzędnych. To spostrzeżenie musiało koniecznie nasunąć myśl stworzenia szkoły, w której młodzi adepci sztuki dramatycznej obok niezbędnych teoretycznych wiadomości, mogliby pobierać naukę mimiki, dykcyi poprawnej, deklamacyi i śpiewu, swobodnego poruszania się na scenie, tańcu i t. p. Ankieta jednomyślnie uznała potrzebę stworzenia takiej szkoły, przy czem jednakowoż z równą jednomyślnością zaznaczyła, że nie zależy bynajmniej na tem, aby tworzyć osobną instytucyę na większą skalę, z której korzyść nie stałaby może w odpowiednim stosunku do kosztów. Raczej należałoby połączyć takę szkołę z jakąś istniejącą już instytucyą, tworząc przy tejże osobny dział dla kształcenia aktorów i śpiewaków. Nadaje się do tego przedewszystkiem szkoła istniejąca przy konserwatoryum galic. Towarzystwa muzycznego we Lwowie, w której nawet pewien zawiązek szkoły dramatycznej już się znajduje. Ten zawiązek należałoby tylko w sposób odpowiedni rozwinąć, co dałoby się uskutecznić kosztem stosunkowo wcale nieznacznym.

W tym celu, jeżeli Wysoki Sejm zgodzi się na wniosek przy końcu niniejszego sprawozdania postawiony, Wydział krajowy przeprowadziłby z gal. Towarzystwem muzycznem potrzebne rokowania i na przyszłej sesyi Wysokiego Sejmu przedstawiłby gotowy już projekt takiej szkoły dramatycznej.

W związku z sprawą kształcenia aktorów zostaje dalsza uchwała ankiety, wyrażająca życzenie, aby przy rozdzielaniu zasiłków artystycznych, corocznie przez Wysoki Sejm uchwalanych, uwzględniani byli także artyści dramatyczni, przez komitety teatralne zaleceni.

Wydział krajowy w zasadzie nie ma nic przeciw temu z zastrzeżeniem, że zasiłki te służyłyby artystom wyłącznie na cele podróży artystycznej, dla poznania wzorowych scen zagranicznych.

Ostatni punkt kwestyonaryusza traktujący o kwalifikacyi dyrektorów teatru, ankieta załatwiła jednomyślnem wyrażeniem opinii, że Wydział krajowy powinien mieć prawo założenia Veto przeciw osobie przedsiębiorcy teatrów przez kraj subwencyonowanych. W ten sposób Wydział krajowy miałby zastrzeżony sobie wpływ przy wyborze dyrektorów teatrów, którego dotychczas nie posiadał. Wprowadzenie tej uchwały w życie nie zależy jednak ani od Wysokiego

Sejmu, ani od Wydziału krajowego, ponieważ w dzisiejszym stanie rzeczy, nadanie przedsiębiorstwa teatralnego zależy od czynników od Wydziału krajowego niezawisłych.

Dwie ostatnie uchwały powzięte przez ankietę odnoszą się do spraw nieobjętych kwestyonaryuszem, a podniesionych przez jednego z członków ankiety.

Pierwsza wyraża życzenie, aby Wydział krajowy zajął się sprawą rozciągnięcia istniejącego przy teatrze hr. Skarbka we Lwowie funduszu emerytury dla aktorów — także na teatr krakowski, a względnie utworzeniem dla tego teatru osobnego funduszu emerytury. Wykonanie tej uchwały jest niemożliwe przynajmniej na teraz, bo według postanowień statutu emerytalnego (§ 4.) „zarząd funduszu emerytury należy podczas całego trwania przywileju teatralnego Stanisława hr. Skarbka, do zakładu ubogich i sierót w Drohowyżu, którego każdoczesny kurator jest oraz przełożonym zakładu emerytury.

Dopiero po upływie przywileju zarząd zakładu emerytury przejdzie na Wydział krajowy i wtedy dopiero może być mowa o bliższem rozpatrzeniu wniosku, którego przychylne załatwienie pociągnęłoby za sobą konieczność zmiany statutu. Decyzya w tej mierze nie zależy zaś wyłącznie od Wydziału krajowego, lecz od c. k. Namiestnictwa, jako władzy naczelnej fundacyjnej w kraju.

Co zaś do utworzenia osobnego zakładu emerytury dla teatru krakowskiego, to w braku funduszu na ten cel, Wydział krajowy poprzestać musi tylko na podaniu powyższego życzenia ankiety do wiadomości Wysokiego Sejmu.

Ostatnia wreszcie uchwała ankiety, co do wydania zakazu dyrektorom teatrów, aby w czasie trwania sezonu teatralnego lub kontraktu nie przyjmowali aktorów z drugiego teatru pod rygorem potrącenia pewnej kwoty z subwencyi teatralnej, nie kwalifikuje się naszem zdaniem do ingerencyi Wydziału krajowego, a wykonanie jej, jeżeli w ogóle jest pożądanem, pozostawionem być powinno wzajemnemu porozumieniu dyrektorów teatrów.

Alegat 2. Załączając w końcu pod ²/. uchwały ankiety w odpowiedzi na kwestjonaryusz do do protokołu ·/. załączony, Wydział krajowy uprasza

Wysoki Sejm raczy:

1) Sprawozdanie niniejsze przyjąć do swej wiadomości;

2) Upoważnić Wydział krajowy do rozpisywania konkursów dramatycznych co trzy lata i do wyznaczenia dwóch nagród, pierwszej w kwocie 500 zł., drugiej zaś w kwocie 250 zł. za najlepsze utwory sceniczne, i wstawić w tym celu do budżetu krajowego na rok 1891 kwotę 750 zł. a. w.

3) Upoważnić Wydział krajowy do przeprowadzenia rokowań z galic. Towarzystwem muzycznem we Lwowie względem utworzenia kosztem funduszu krajowego przy konserwatoryum tegoż Towarzystwa osobnego oddziału dla kształcenia artystów dramatu i opery.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 30. lipca 1890.

Marszałek krajowy:

Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:

Adam Jędrzejowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Protokół

obrad ankiety dla spraw teatru polskiego we Lwowie i w Krakowie zaproszonej przez Wydział krajowy wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889.

Posiedzenie z dnia 17. lipca 1890.

Obecni:

Przewodniczący: Dr. Adam Jędrzejowicz członek Wydziału krajowego w zastępstwie referenta Departamentu III.

Członkowie: Dr. Adam Asnyk, poseł na Sejm;
Hr. Stanisław Badeni, poseł na Sejm;
Józef Bliziński;
Dr. Karol Estreicher, członek komisyi teatralnej krakowskiej;
Dr. Franciszek Hoszard, członek Wydziału krajowego;
Hr. Władysław Koziebrodzki, poseł na Sejm;
Stanisław Koźmian, redaktor „Czasu“;
Adam Krechowiecki, redaktor „Gazety Lwowskiej“;
Władysław Łoziński;
Romuald Makarewicz, b. prezes „Lutni“;
Dr. Zdzisław Marchwicki, wiceprezydent miasta Lwowa;
Stanisław Niewiadomski, profesor konserwatoryum;
Tadeusz Romanowicz, członek Wydziału krajowego;
Kazimierz Skrzyński;
Adolf Wiesiołowski;

Piszący protokół: J. Antoniewicz sekretarz Wydziału krajowego.

O godzinie 6½ wieczór przewodniczący zagaił posiedzenie dziękując zebranym, że przybyli na zaproszenie Wydziału krajowego i podając do ich wiadomości, że niektórzy z pomiędzy zaproszonych, jak pp. Dr. Feliks Szlachtowski, Edmund Mochnacki, Dawid Abrahamowicz, Dr. Roman Pilat, Zygmunt Sawczyński i Dr. Bronisław Radziszewski z powodu innych zajęć przybyć nie mogli.

Następnie wyjaśnia zgromadzonym powód i cel ankiety, określony w uchwale sejmowej z dnia 25. listopada 1889. i oznajmia, że podstawą obrad ankiety będzie załączony tu kwestyonaryusz przez Wydział krajowy ułożony.

W dyskusyi ogólnej nad tym kwestyonaryuszem zabiera głos p. Koźmian, prosząc o postawienie na porządek dzienny dwóch ważnych spraw, nieobjętych kwestyonaryuszem, a to sprawy emerytury aktorów w ogóle i unormowanie przechodzenia aktorów z jednego teatru do drugiego.

Przewodniczący oświadcza, że życzenie to będzie uwzględnionem.

Gdy w dyskusyi ogólnej nikt więcej głosu nie żądał, przystąpiono do dyskusyi szczegółowej nad 1. punktem kwestyonaryusza co do objęcia przedsiębiorstwa teatralnego w zarząd kraju.

Hr. Władysław Koziebrodzki wyraża zdanie, że jeżeli teatr ma być lepszym, niż jest obecnie, jeżeli ma odpowiedzieć swemu zadaniu, powinien przejść w zarząd kraju. Do tego dążyć należy koniecznie zwłaszcza obecnie, wobec niebezpieczeństw zagrażających teatrowi polskiemu w Warszawie. Jedynie tylko kwestya finansowa mogłaby tu stawać na przeszkodzie, — ale gdyby się okazało, że ryzyko nie jest wielkie, i że chodziłoby tylko o niewielką różnicę kosztów, to ze względu na wielką doniosłość prawidłowego kierownictwa tej instytucyi, należałoby stanowczo zdecydować się na objęcie jej w zarząd krajowy. Czy i jakie ryzyko wyniknąćby ztąd mogło dla funduszu krajowego, — czyli mianowicie własna administracya teatru wymagałaby znacznie większego wydatku, niż subwencya obecnie płacona, tego ankieta na teraz ocenić nie może dla braku wszelkich cyfr i rachunków z administracyi teatru, których dyrekcya teatru lwowskiego pomimo uchwały sejmowej z r. 1871. nie przedkładała. Należałoby jednak, aby ankieta możebne ryzyko ściśle zbadała i po zbadaniu przedstawiła Wydziałowi krajowemu stanowczy wniosek. Jeżeli takie zbadanie wykaże, że objęcie teatru w zarząd kraju z powodu zbyt wielkiego obciążenia funduszu krajowego jest niemożliwem, w takim razie z całą usilnością dążyć wypadnie do tego, aby subwencya udzielana teatrom jak najlepiej była zużytkowaną. Mowca prosi o podanie do wiadomości ankiety dat nadesłanych Wydziałowi krajowemu przez dyrekcye teatrów zostających w zarządzie publicznym.

Sekretarz Wydziału krajowego Antoniewicz przedkłada ankiecie zestawienie dat i cyfr nadesłanych Wydziałowi krajowemu przez zarządy teatrów nadwornych we Wiedniu, teatru narodowego czeskiego i teatru niemieckiego w Pradze, teatru narodowego w Zagrzebiu, teatru polskiego w Poznaniu, wreszcie szczegóły o teatrach w Warszawie nadesłane przez ces. i król. generalny konsulat w Warszawie.

Dr. Estreicher podaje szczegółowe daty o teatrach warszawskich, z których wynika, że teatra warszawskie kosztują rocznie 400.000 rubli, a pomimo wielkich dochodów z gmachu teatralnego, przywileju pobierania znacznego procentu od wszelkich widowisk i poparcia ze strony publiczności, subwencya dotychczasowa w rocznej kwocie 30.000 rubli okazuje się niedostateczną i ma być w dwójnasób podwyższoną.

P. Krechowiecki na podstawie cyfr przytoczonych widzi pewność znacznych strat dla funduszu krajowego, jeżeliby teatra zostały objęte w zarząd kraju. Ale i bez względu na cyfry przytoczone strata ta wydaje się niewątpliwą. Teatr obecny, jako przedsiębiorstwo prywatne, łączy w sobie wszystkie rodzaje przedstawień scenicznych, obok klasycznych i poważnych sztuk nie wyrzeka się ani lekkiej farsy ani operetki. Teatr krajowy, chcąc odpowiedzieć swemu zadaniu, nie mógłby się kierować względami na zysk. Dając pierwszeństwo utworom poważnym dążyłby do zreformowania i naprawy smaku, a takie reformy kosztują. Pewne rodzaje fars i operetek musiałyby być stanowczo usunięte z repertuaru teatru krajowego, a dla tego rodzaju utworów powstałby niewątpliwie inny teatr, prywatny, którego konkurencya dla teatru krajowego, byłaby bardzo szkodliwą. Gdyby jednak kraj był w stanie stworzyć instytucyę taką, któraby bez względu na koszta mogła działać wyłącznie w imię sztuki dla obudzenia czy naprawy smaku publiczności, mowca pierwszy głosowałby za utworzeniem takiej instytucyi. Ze względu wszakże na wielkie ryzyko dla funduszu krajowego oświadcza się mowca za pozostawieniem teatrów w przedsiębiorstwie prywatnem.

P. Stanisław Koźmian oświadcza się w zasadzie za objęciem teatrów w zarząd krajowy. Dość porównać teatra zarządzane przez państwo lub kraj z teatrami prywatnymi, aby przyjść do przekonania o wyższości pierwszych nad drugimi. Zatem dążyć należy koniecznie

do objęcia naszych teatrów w zarząd kraju. Są niewątpliwie trudności i wielkie, nie takie jednak, którychby zwalczyć i usunąć nie można. Teatr krajowy musiałby oczywiście usunąć z repertuaru sztuki niegodne. Zarzucono, że w następstwie tego powstałoby obok teatru krajowego przedsiębiorstwo prywatne, ale temu możnaby zapobiedz przez zaprowadzenie pewnego rodzaju monopolu. Zachodzi jednak inna większa trudność. Oto wkrótce już powstaną w Krakowie i we Lwowie nowe gmachy teatralne, które będą własnością miejską; wobec tego kraj, chcąc objąć te teatra we własny zarząd, musiałby naprzód zawrzeć układ z właścicielami nowych gmachów. Rzecz niezawodna, że objęcie teatrów przez kraj pociągnie za sobą wielkie wydatki, ale kto chce prawdziwej sztuki, ten musi wydawać wiele. W naszych stosunkach możnaby urządzić rzecz tak, iżby nie kosztowało zbyt wiele a podniosło poziom teatru i przyczyniło się do rozwoju literatury dramatycznej. Ale na to dziś może jeszcze zawcześnie. Dlatego mowca ogranicza się na teraz na wniosku:

„Ankieta oświadcza się za zdążaniem do objęcia teatrów we Lwowie i w Krakowie w zarząd kraju".

Hr. Stanisław Badeni nie widzi powodu, dlaczegoby administracya krajowa więcej kosztować miała niż prywatna, chyba przypuścić należy z góry, że byłaby wadliwą. Zdanie, że teatr krajowy nie mógłby przedstawiać fars i operetek jest nieuzasadnione. Nie przeciw przedstawianiu tego rodzaju utworów, ale przeciw wyłącznemu ich przedstawianiu i protegowaniu oddziaływać należy. Monopol byłby także możliwy, nie wyłączny wprawdzie ale w kształcie pewnych opłat i ograniczeń. Kwestya podniesienia teatrów jest w ścisłym związku ze sprawą budowy nowych gmachów; także objęcie teatrów w zarząd krajowy zależy od załatwienia tej sprawy. Mowca oświadcza się w zasadzie za objęciem teatrów w zarząd kraju, jakkolwiek to na razie jest może rzeczą niemożliwą; czyni to zaś w przeświadczeniu, że Wydział krajowy znajdzie dobrego kierownika artystycznego i administratora i że w takich warunkach objęcie teatrów przez kraj mogłoby mieć powodzenie.

P. Władysław Łoziński oświadcza się w zasadzie przeciw objęciu teatrów w zarząd kraju. Rzecz niewątpliwa, że teatr stanąłby wówczas na wyżynie — ale należy także zdać sobie sprawę z wydatków, jakie to podniesienie teatru za sobą pociągnęłoby. Fundusz krajowy dopłacaćby musiał ze 100.000 zł. rocznie. To pewna, że teatr wtedy tylko mógłby stanąć na artystycznej wyżynie, jeżeliby intendent nie miał preokupacyi kasowej. A nie należy się łudzić, że w naszych stosunkach dałoby się to taniej urządzić niż gdzieindziej, bo w sztuce jest jedna miara wszędzie. Nie należy zapominać, że między odpowiedzialnością prywatnego przedsiębiorcy, a zarządu krajowego ogromna jest różnica, że całkiem inne wymagania miałaby publiczność. Otóż następstwo byłoby takie, że dochody zmniejszyłyby się, a wydatki rosłyby znacznie. Zdaniem mowcy, gdy środki nasze nie pozwalają nam marzyć o objęciu teatru w zarząd kraju, należy skorzystać ile możności jak najwięcej z wpływu, jaki z tytułu subwencyi na kierownictwo teatru wywrzeć można. Głównie chodzi tu o osobę dyrektora teatru; należy czuwać nad tem, aby dyrekcyi nie powierzono ludziom, co nie dorośli do tego zadania.

Hr. Koziebrodzki zwraca się przeciw wywodom p. Krechowieckiego, który stawia teatr na zbyt wysokim piedestale. Mowca nie sądzi, aby farsa i operetka miały być koniecznie wykluczone z teatru zostającego pod zarządem kraju. Chodzi tylko o to, aby utwory przedstawiane nie były demoralizującymi np. w tym rodzaju jak operetka „Nitouche", którą subwencyonowany przez kraj teatr lwowski wystawia. W dalszym ciągu swego przemówienia występuje mowca przeciw przesadnym obliczeniom wydatków na teatr krajowy. Wszakże budżet musi stale oznaczyć cyfrę wydatków, więc nie ma obawy, aby one szły w nieskończoność. Zgadzając się wszakże z tem, iż na razie o objęciu teatru przez kraj mowy być nie może, wprzódy bowiem muszą być uregulowane stosunki prawne względem nowych gmachów teatralnych, przyłącza się mowca do wniosku p. Koźmiana.

P. Wiesiołowski przytacza zebrane prywatnie daty o wyniku przedsiębiorstwa teatralnego we Lwowie z ostatnich lat kilkunastu. Z dat tych zdaniem mowcy okazuje się, że przedsiębiorstwo teatru lwowskiego nie jest wcale tak złym interesem. Miłaszewski dobrze na teatrze zarobił, a Dobrzański także źle nie wyszedł, czego dowodem, że w ostatniem trzechleciu swego przedsiębiorstwa spłacił rodzinie 24.000 zł., a nadto za 11.000 zł. zakupił gruntów. Przykład Barącza byłby wprawdzie odstraszającym, ale przyczyna strat była tu inna.

W dalszym ciągu swego przemówienia przedstawia mowca zestawione przez siebie cyfry przychodu i rozchodu przedsiębiorstwa teatralnego w ciągu lat 10. Z cyfr tych wynika, że przychody wynoszą rocznie około 137.000 zł., rozchody około 147.000 zł., zatem niedobór wynosi około 10.000 zł. Ale zważyć trzeba, że w tem obliczeniu brano przychód minimalny, wydatki zaś maksymalne, według innych obliczeń przychód roczny wynosi około 180.000 zł. Z tego okazuje się że teatr krajowy nie byłby tak bardzo ryzykownem przedsiębiorstwem.

P. Krechowiecki odpowiadając hr. Koziebrodzkiemu zaznacza, że właśnie jego (hr. K.) wywody dowodzą najlepiej, że repertuar teatru krajowego musiałby być innym, niż jest obecnie. Większa część operetek jest tego samego rodzaju co Nitouche, która zresztą nietylko we Lwowie ale i w Warszawie i innych większych teatrach bywa przedstawianą z powodzeniem. Kwestya moralności w sztuce scenicznej zbyt jest obszerną i mogłaby dać pole do szerokiej dyskusyi — to jednak pewna, że pod tym względem teatr krajowy musiałby być bardzo przezornym. Mowca oświadcza, że w zasadzie byłby za objęciem teatru przez kraj — ale tylko wówczas, gdyby nie potrzeba było mieć względu na koszta. Administracya teatru w zarządzie kraju musiałaby być znacznie droższą od prywatnej, nie dla tego, aby miała być nieudolną, ale właśnie dla tego, że musiałaby być lepszą. W kwestyi więc ryzyka przychyla się mowca do zdania p. Łozińskiego.

P. Dr. Hoszard podziela zapatrywania p. Krechowieckiego, bo teatr w zarządzie kraju musiałby być lepszym a wskutek tego więcej kosztować niż obecnie, kraj zaś w dzisiejszem położeniu więcej na teatr wydawać nie może. Zresztą po objęciu teatru lwowskiego należałoby oczywiście to samo uczynić z teatrem krakowskim, a wówczas powstałaby taka sama kwestya co do teatru ruskiego i teatrów prowincyonalnych. Mowca stawia więc jako dodatek do wniosku p. Koźmiana wniosek następujący: „Na teraz teatr lwowski i krakowski mają pozostać jak dotąd przedsiębiorstwem prywatnem przez kraj subwencyonowanem“.

P. Dr. Estreicher przedstawia korzyści, jakieby wynikły, dla sztuki polskiej i autorów dramatycznych z objęcia teatrów w zarząd kraju, ze względu na te korzyści oświadcza się mowca za wnioskiem p. Koźmiana, dodając na podstawie dokładnej znajomości stosunków, że objęcie przez kraj teatru krakowskiego nie przedstawiałoby żadnego finansowego niebezpieczeństwa.

P. Koźmian stwierdza, że wszyscy nawet najdalej idący mowcy zgadzają się w zasadzie na objęcie teatru w zarząd kraju. Doświadczenie i historya pouczają, że rozwój teatru jako instytucyi narodowej tylko na tej drodze jest możliwym.

P. Romanowicz podnosi, że kwestya kosztów nie może być dla ankiety decydującą. Ankieta powinna orzec, czego teatrowi potrzeba, kwestya pieniężna nie do niej należy. Mowca jest także zdania, że administracya krajowa więcej będzie kosztować, bo większe będą wymagania, ale za to korzyść moralna będzie znaczną. Jest pewien rodzaj operetek uprawianych obecnie z zamiłowaniem w teatrze lwowskim, który sieje demoralizacyę, podkopując podstawę społeczeństwa, rodzinę. Przeciw takim przedstawieniom teatr krajowy musiałby stopniowo oddziaływać.

Dz. Marchwicki zwraca uwagę, że przedłożony ankiecie kwestyonaryusz łączy kwestyę kosztów z kwestyą objęcia teatrów przez kraj. Ankieta musi przeto zastanowić się także nad kosztami. Przedsiębiorstwo teatralne jest bardzo ryzykowne. Przytoczono tu, że Jan

Dobrzański spłacił znaczną sumę rodzinie i skupował grunta. To prawda, ale że pieniądze nie pochodziły z przedsiębiorstwa teatralnego, tylko były wzięte z Banku kredytowego we Lwowie. Według obliczenia mowcy Dobrzański stracił na przedsiębiorstwie teatralnem do 40.000 zł. Mowca nie może przeto oświadczyć się za objęciem przez kraj teatru lwowskiego tem bardziej, że uchwała taka obecnie miałaby tylko ten skutek, że o sprawie budowy nowego teatru miasto nie myślałoby już wcale.

P. Koźmian zaznacza, że p. Marchwicki ma racyę, łącząc sprawę kosztów ze sprawą objęcia teatru przez kraj. Ankieta jednak dla braku odpowiednich materyałów nie może dać odpowiedzi na drugą część pierwszego pytania. Gdy nikt więcej głosu nie żądał, przystąpiono do głosowania i przyjęto 11 głosami przeciw 4 jako odpowiedź na 1 pytanie kwestyonaryusza wniosek p. Koźmiana z dodatkiem p. Dra Hoszarda w brzmieniu następującem:

„Ankieta oświadcza się za zdążaniem do objęcia teatru we Lwowie i w Krakowie w zarząd kraju".

„Na teraz teatr lwowski i krakowski mają pozostać jak dotąd przedsiębiorstwem prywatnem, przez kraj subwencyonowanem".

Na wniosek hr. Słanisława Badeniego uchwalono w odpowiedzi na 2gi ustęp 1. pytania kwestyonaryusza, oświadczyć co następuje:

„Z uwagi, że nie zostały ankiecie dostarczone odpowiednie materyały, tudzież z uwagi, że w myśl odpowiedzi na ustęp pierwszy pytania — teatra na teraz mają pozostać przedsiębiorstwem prywatnem, ankieta uchyla się na razie od odpowiedzi na pytanie co do ryzyka, jakieby dla funduszu krajowego z objęcia teatrów w zarząd kraju wyniknąć mogło".

Następnie przystąpiono do dyskusyi nad 2. i 3. pytaniem kwestyonaryusza co do komitetu teatralnego.

P. Kazimierz Skrzyński podnosi, że skład obecnej komisyi artystycznej dla teatru lwowskiego nie odpowiada potrzebie. Zasiada w niej dwóch członków, którzy są oraz deputowanymi do Rady państwa, więc przez znaczną część roku muszą być nieobecni. Mowca życzy sobie skuteczniejszego działania ze strony komisyi, bardziej wyczerpujących sprawozdań o kierunku sceny i jej stanie. Najlepiej byłoby, gdyby zadanie komisyi wziął na siebie jeden tylko, ale znający się na rzeczy człowiek. Najwięcej zaś powinno by być w komisyi trzech członków, z których jeden powinien być fachowo wykształconym muzykiem.

Komisyi powinien być na miesiąc z góry przekładanym repertuar.

F. Koźmian oświadcza się stanowczo przeciw mięszaniu się komisyi w sprawy dyrekcyi teatru. Już Fryderyk W. powiedział, że łatwiej jest dowodzić pułkiem niż teatrem; dwoistość władzy byłaby bardzo szkodliwą. Komisya powinna być tylko organem kontrolującym i krytykującym. Liczba członków jest mniejszej wagi, ale komisya powinnaby ze swego łona wybrać jednego członka, któryby był w ciągłym bezpośrednim kontakcie z dyrekcyą.

Hr. Koziebrodzki podnosi, że dotychczas komisya artystyczna nie miała jasno określonego zadania wskutek braku wszelkiej instrukcyi. Należy ułożyć rodzaj regulaminu czy instrukcyi, udzielić ją do wiadomości dyrektorowi teatru i wypłatę subwencyi uczynić zawisłą od tego, czy dyrekcya teatru uwzględniać będzie wskazówki dane jej przez komisyę co do repertuaru, sposobu przedstawień i t. p.

P. Łoziński oświadcza, że nie ma wielkiej wiary w skuteczność działania takiej komisyi. Mowca zgadza się z p. Skrzyńskim, że dotychczasowa komisya nie odpowiadała zadaniu, ale również jest w zgodzie z hr. Koziebrodzkim, że jeżeli ta komisya ma mieć jakiekolwiek znaczenie, należy jej nadać pewną władzę. Mowca sam należał dawniej do tej komisyi i wie z własnego doświadczenia, że bez takiej władzy, skuteczna działalność jest wprost niemożliwą.

Należy więc orzec, że jeżeli komisya oświadczyła się przeciw wypłacie subwencyi, to subwencya wypłaconą nie będzie. Innej ingerencyi jak co do wypłacenia lub odmówienia subwencyi, mowca nie pojmuje. Komisya nie może dyktować dyrektorowi teatru, co ma robić, ona może wydawać tylko opinię o tem co się już stało. Mowca stawia wniosek:

„Komisya ma się składać z dwóch członków i ma mieć prawo veta przeciw wypłacie subwencyi.

P. Dr. Hoszard zaznacza, że jakkolwiek komisya nie miała ani instrukcyi, ani regulaminu, pojmowała jednak zadanie swoje w ten sposób, że z końcem każdego sezonu teatralnego zdawała sprawę Wydziałowi krajowemu, który na podstawie ujemnej opinii komisyi — a zdarzyło się to trzy razy — odmawiał wypłaty subwencyi. Sądzić więc można, że i nadal bez instrukcyi obejść się może. Liczba dwóch, a nawet trzech członków, jest za małą, bo zważyć należy, że codzienne bywanie w teatrze jest nużącem i uciążliwem.

P. Krechowiecki wyraża życzenie, aby ankieta wszelkimi sposobami dążyła do tego, by wzmocnić wpływ komisyi i umożliwić jej skuteczne działanie. Należałoby zapewnić jej wpływ na repertuar i kierunek sceny przez włożenie na dyrekcyę teatru obowiązku przedstawiania komisyi przynajmniej w ogólnych zarysach programu, według którego kierować sceną zamierza. Zdaniem mowcy powinnaby komisya składać się z 3 — 5 członków. Byłoby także pożądanem, aby komisyi mogło być przyznanem prawo rozstrzygania sporów dyrekcyi z artystami w tych wypadkach, w których ci ostatni odwołują się do Wydziału krajowego.

P. Estreicher oświadcza się przeciw udzielaniu komisyi instrukcyi, co zaś do pośredniczenia między dyrekcyą a artystami, to przy dobrej woli członków komisyi wiele w tym kierunku zdziałać można.

Hr. Stanisław Badeni oświadcza się kategorycznie za tem, aby komisya miała decydujący głos w sprawie wypłaty subwencyi. Wielką również wagę przykłada do tego, aby repertuar przynajmiej na miesiąc z góry był układany i podawany do wiadomości komisyi. Chociażby nawet dyrekcya repertuaru tego w całości wykonać nie mogła, to zawsze będzie tem zniewolona do ułożenia pewnego planu. Repertuar stanie się przedmiotem krytyki nietylko komisyi ale i dziennikarstwa, a to tylko na pożytek wyjść może.

P. Koźmian oświadcza się stanowczo przeciw ingerencyi komisyi w administracyę i kierownictwo teatru, gdyż ingerencya taka mogłaby dyrekcyę teatru narazić na wielkie szkody. Rzeczą komisyi artystycznej może być jedynie wydawanie sądu o ogólnem kierownictwie, o ogólnym stanie teatru. Komisya winna oceniać sumę działalności dyrekcyi. Orzeczenie jej powinno być decydującem w sprawie wypłaty subwencyi. Komisya powinna być liczniejszą, bo teatr wymaga dyskusyi i dopiero z dyskusyi wyłania się nieraz rzeczywiście uzasadnione zdanie.

P. Dr. Hoszard z powodu przemówienia Pana Koźmiana zaznacza, że prawo załatwiania sporów dyrekcyi teatru z artystami, o ile ci są członkami funduszu emerytury, dla aktorów w teatrze hr. Skarbka przysługuje na mocy §. 25 statutu emerytury Wydziałowi krajowemu; każdy zaś przedsiębiorca teatru musi się poddać temu postanowieniu w kontrakcie z fundacyą skarbkowską zawieranych.

Przystąpiono do głosowania nad 2. i 3. pytaniem kwestyonaryusza i uchwalono:

„Nadzór nad teatrami wykonywany być ma i nadal za pośrednictwem komisyj artystycznych, które składać się powinny z 3 do 5 członków stale we Lwowie (Krakowie) zamieszkałych i powołanych przez Wydział krajowy na okres 3letni.

P. Łoziński wnosi, aby komisyom artystycznym przyznane było prawo veta przeciw wypłacie subwencyi w razie, jeżeliby kierownictwo teatru było nieodpowiednie.

P. hr. Koziebrodzki dodaje do tego wniosku dodatek, ażeby Wydział uchwalił dla komisyi regulamin i aby to prawo veta przeciw subwencyi było w tym regulaminie wyraźnie umieszczone.

Wniosek hr. Koziebrodzkiego upadł 6ciu głosami przeciw 5ciu, poczem przyjęto wniosek p. Łozińskiego jednogłośnie.

Następnie większością głosów uchwalono na wniosek p. Łozińskiego, że jeden z członków komisyi powinien być delegowany do bezpośredniego znoszenia się z dyrekcyą teatru a wreszcie, że dyrekcya teatru ma obowiązek przedstawiać komisyi program repertuaru na miesiąc naprzód i ogłaszać tygodniowe repertuary. Na tem o godzinie 10tej wieczór posiedzenie przerwano.

Dalszy ciąg posiedzenia ankiety dnia 18. lipca 1890.

Przewodniczący i członkowie ankiety ci sami z wyjątkiem p. Makarewicza.

Przystąpiono do dyskusyi nad punktem 4ym kwestyonaryusza co do wypłaty subwencyi.

P. Łoziński oświadcza się w zasadzie za wypłatą subwencyi z dołu, co jednak nie wyklucza możliwości udzielania dyrekcyi zaliczek na rachunek subwencyi. Odmawianie wypłaty części subwencyi za przedstawienia nieodpowiadające wymaganiom uważa mowca za niewłaściwe i nawet trudne do wykonania, trzebaby bowiem chyba ustanowić jakąś taryfę, według której możnaby oceniać wartość każdego przedstawienia. Nie można również krępować dyrektora postanowieniem, że subwencya tylko dla pewnego rodzaju sztuk jest przeznaczoną, przeciwnie należy zostawić mu swobodę w wyborze sztuk, aby mógł pogodzić interes artystyczny z interesem materyalnym. Hasłem w tej mierze powinna być najzupełniejsza swoboda dyrektora teatru a z drugiej strony jak najściślejsza kontrola ze strony komisyi i Wydziału krajowego.

Warunku, żeby opera koniecznie była złożona z samych sił polskich, stawiać nie należy, bo może się okazać niewykonalnym.

Wreszcie co do obowiązku dyrekcyi przedkładania rachunków mniema mowca, że od prywatnego przedsiębiorcy wymagać tego nie można. Jeżeli dyrektor będzie dobry i będzie robił dobre interesa, to i owszem, jeżeli będzie tracić na przedsiębiorstwie, to rachunki sam przedłoży, aby uzyskać jeżeli można wyższą subwencyę.

Hr. Koziebrodzki oświadcza się stanowczo za wypłatą subwencyi z dołu a przeciw wszelkim zaliczkom. Skoro przyznaliśmy komisyi prawo *veta* przeciw wypłacie subwencyi, to o żadnych zaliczkach *ipso facto* mowy być nie może. Odmawianie wypłaty subwencyi za przedstawienia nieodpowiednie wydaje się mowcy środkiem bardzo praktycznym, w ten sposób złe przedstawienia najłatwiej mogą być usunięte. Trudności mowca tu nie widzi, należy subwencyę podzielić przez liczbę przedstawień, a okaże się ile wypada na każde przedstawienie. Komisya nie będzie nigdy zbyt pochopną do odmówienia całkowitej wypłaty subwencyi, natomiast z łatwością zdecyduje się na odmówienie wypłaty za pojedyncze przedstawienia, taka bowiem odmowa nie podkopie bytu teatru.

Mowca zaleca więc usilnie ten środek, upatrując w nim najłatwiejszy sposób rozwiązania kwestyi kontroli. Zgadzając się z p. Łozińskim co do odpowiedzi na punkt 4. lit. c) mniema mowca że co do lit. d) należy jednak zwrócić uwagę, że opera powinna składać się wyłącznie z sił polskich, inaczej nie będzie operą polską; subwencya zaś nie jest przez Sejm uchwaloną na wspieranie spiewaków zagranicznych. — Od obowiązków składania rachunków dyrektora teatru uwolnić nie można, nietylko dlatego, że Sejm w r. 1871 powziął w tej mierze stanowczą uchwałę, ale także z tego względu, że rachunki takie z szeregu lat będą materyałem do ocenienia, czyli objęcie teatru w zarząd kraju przedstawia i jak wielkie ryzyko.

P. Koźmian jest przeciw wszelkim ograniczeniom w wypłacie subwencyi. Subwencya powinna być wypłaconą, jeżeli teatr jest w całości dobrym. Odmawianie częściowej wypłaty subwencyi za pojedyncze przedstawienia nigdzie nie jest praktykowanem; na ocenienie bowiem czyli przedstawienie jakie jest dobrem lub nie, nie ma żadnej miary, a dyrektor teatru od orzeczenia komisyi może odwołać się do publiczności. Rachunków z administracyi przedsię-

biorstwa teatralnego należy żądać; jaka będzie ich dokładność, tego nie wie, zawsze jednak mogą dać pewne wyobrażenie o stanie rzeczy.

P. Wiesiołowski jako członek dotychczasowej komisyi artystycznej lwowskiej uważa środek w punkcie 4. lit. b) proponowany, za praktyczny. Nieraz komisya bywała w tem położeniu, że musiała oświadczyć się za wypłatą subwencyi, aby byt teatru przedłużyć; jeżeliby zaś dyrektor wiedział, że za pojedyncze przedstawienia można odmówić wypłaty subwencyi, to możeby więcej liczył się z opinią komisyi.

P. Niewiadomski nie radzi stawiać warunku, że opera koniecznie z samych polskich spiewaków musi być złożoną, lepsi spiewacy polscy bowiem dla opery sezonowej pozyskać się nie dadzą. Należy poprzestać na gorącem zaleceniu dyrekcyi, aby operę polską złożyła.

P. Dr. Estreicher uważa, że składanie rachunków przez dyrekcyę będzie illuzorycznem, a nikt nie ma prawa zmuszać przedsiębiorcy do przedkładania ksiąg, bo te jak księgi handlowe są tajemnicą.

P. hr. Badeni mniema, że cel, dla którego Sejm przeznacza subwencyę na operę we Lwowie nie jest pominięty, choć nie wszyscy artyści opery tutejszej spiewają po polsku. Celem tym jest, abyśmy mogli słyszeć nowe opery polskich kompozytyorów, dalej aby spiewacy polscy mogli tu stawiać pierwsze kroki, wreszcie aby opery niemieckiej tu nie było. Wszystkie te cele są osiągnięte, choć kilku spiewaków tutejszej opery spiewa po włosku. Nie należy przeto wymagać koniecznie, aby opera z samych polskich spiewaków się składała, jeżeli to będzie możliwem, to dyrekcya sama to zrobi. Mowca oświadcza, że wszelkie ograniczenia co do użycia subwencyi uważa za niewłaściwe.

P. Krechowiecki jest również przeciw wszelkim ograniczeniom, oświadcza się tylko za żądaniem rachunków od przedsiębiorców teatralnych.

Hr. Koziebrodzki. Stałą tendencyą dyrektorów teatrów jest powiększenie subwencyi, to ma być środkiem na wszystkie niedostatki teatru. Do przedsiębiorstwa teatralnego biorą się ludzie z kapitałem małym albo żadnym, a chcą jak najprędzej zrobić majątek. My jednak nie możemy stać na tem stanowisku, my musimy domagać się, aby subwencya służyła na polepszenie teatru a nie bytu pp. przedsiębiorców, dlatego uchwaliliśmy dla komisyi prawo założenia *veto* przeciw wypłacie subwencyi Ale doświadczenie poucza, że komisye nie łatwo decydują się na odmówienie całkowitej wypłaty, dlatego ja tem bardziej trwam przy tem, aby wolno było komisyom odmawiać częściowej wypłaty za nieodpowiednie przedstawienia. Mowca kończy następującym wnioskiem w odpowiedzi na punkt 4 a) i b): „Ankieta oświadcza, iż wypłata subwencyi powinna odbywać się z dołu w ratach kwartalnych. Pozostawia się uznaniu komisyi artystycznej czy w danym razie subwencya ma być wypłaconą w całości lub też stosownie zmniejszoną".

Dr. Asnyk zgadza się z wnioskiem hr. Koziebrodzkiego.

P. Łoziński oświadcza, ze przystępuje w zupełności do wniosku p. Koźmiana, aby nad punktem 4. z wyjątkiem żądania rachunków przejść do porządku dziennego.

Przy głosowaniu oświadczyło się za wnioskiem hr. Koziebrodzkiego 7 głosów przeciw 6. Wniosek ten przeto przyjęty jako odpowiedź na punkt 4. lit. a) i b) kwestyonaryusza. Co do punktu 4. lit. c) uchwalono na wniosek p. Koźmiana dać odpowiedź ujemną. Co do punktu 4. lit. d) uchwalono na wniosek hr. Koziebrodzkiego dać odpowiedź następującą: „Ankieta wyraża zdanie, że na razie nie należy wypłaty subwencyi czynić zawisłą od złożenia opery wyłącznie z sił polskich, wypowiada wszakże życzenie, aby dyrekcya starała się przedewszystkiem uwzględniać polskie siły artystyczne".

Na punkt 4. lit. e), uchwalono jednogłośnie odpowiedzieć:

„Ankieta oświadcza, że wypłatę subwencyi należy uczynić zawisłą od warunku przedkładania rachunków z administracyi teatru, do czego dyrektorowie teatrów w myśl uchwały sejmowej z r. 1871 są wyraźnie obowiązani".

W dyskusyi nad punktem 4. lit. f) kwestyonaryusza zabrał głos:

P. Koźmian oświadczając się przeciw używaniu pewnej części subwencyi na zakupno stałego inwentarza teatralnego, który miałby być własnością nie przedsiębiorcy ale jakiegoś funduszu teatralnego. U nas dyrektorowie teatru, jeżeli wychodzą z jakim zyskiem z przedsiębiorstwa teatralnego, to tylko z tym, jaki mają w inwentarzu teatralnym.

Pozbawić ich tego nie radziłbym, bo możeby trudno było znaleść kandydatów na dyrektorów teatru. Przesiębiorstwo teatralne u nas jest bardzo ryzykowne. Zresztą wykonanie tej myśli byłoby trudne a kontrola prawie niemożliwa.

Dr. Hoszard oświadcza się również przeciw tej myśli a to głównie ze względów administracyjnych.

Hr. Koziebrodzki nie obawia się braku kandydatów na dyrektorów teatru. Że pan Koźmian miał trudności w wyszukaniu odpowiedniego następcy, temu się wcale nie dziwię, — ale tu we Lwowie wiele mamy amatorów, jedni podkopują drugich. Myśl utworzenia osobnego inwentarza teatralnego, któryby był własnością sceny, a nie przedsiębiorcy, wyszła od p. Dr. Estreichera, który dobrym jest z pewnością znawcą stosunków teatralnych. To właśnie, że inwentarz jest własnością dyrektora, stanowi zwykle największą trudność dla jego następcy, który zwykle z tym długiem w przedsiębiorstwo wchodzi.

Nie pojmuję, dlaczegoby pewna część inwentarza cenniejsza, a zwłaszcza biblioteka teatralna nie mogła być własnością funduszu teatralnego? Wszak dyrektor teatru i tak sprawiać to musi, na jedno to mu wyjdzie, czy zakupi to z subwencyi czy z innych funduszów. Zwłaszcza biblioteka teatralna powinna być zakupywaną z subwencyi i pozostać własnością funduszu teatralnego, bo biblioteka wpływa na repertuar. Mowca zwraca także uwagę na sprawę przekładów sztuk obcych. Obecnie każdy teatr dla siebie osobno przekłada i tłumaczenia najczęściej są nieudolne. Możeby można rzecz urządzić tak, aby jeden przekład służył dla wszystkich teatrów i postarać się, aby ten przekład był dobry. Mowca kończy wnioskiem, aby wyrazić życzenie, iżby pewna część snbwencyi na te cele była przeznaczoną.

P. Niewiadomski oświadcza się za tem, aby pewna część subwencyi była przeznaczoną na sprawienie instrumentów dla orkiestry.

P. Koźmian: Utworzenie funduszu na inwentarz teatralny byłoby nlejako wstępem do objęcia teatru przez kraj. Nie byłbym temu przeciwnym, ale z zastrzeżeniem, aby tworzenie tego fundus instructus nie działo się z uszczerbkiem subwencyi, która i tak nie jest wielką. Co do tłumaczeń sztuk obcych, to nietylko często są liche, ale niejednostajność ich stwarza trudności artystom, gdy chcą wystąpić na innej scenie.

Byłbym tedy usilnie za unifikacyą tłumaczeń i stawiam wniosek, aby ankieta za tem się oświadczyła.

Dr. Estreicher wykazuje szczegółowym rachunkiem, że dochody teatru krakowskiego łącznie z subwencyą nie dają przedsiębiorcy tamtejszemu prawie żadnego zysku. Nie można przeto żadnej kwoty ze subwencyi przeznaczać na inwentarz teatralny, ale Sejm powinien przeznaczyć osobny fundusz na tłumaczenia, honorarya autorskie, bibliotekę i garderobę.

Hr. Badeni mniema, że na razie wypadałoby takie życzenie ograniczyć tylko do biblioteki i zakupna prac oryginalnych i tłumaczonych.

P. Wiesiołowski zwraca uwagę, że także część subwencyi, która byłaby dyrekcyom teatrów odmówioną, mogłaby posłużyć na zakupno biblioteki teatralnej.

P. Romanowicz wnosi, aby ankieta oświadczyła się tylko za wyjednaniem u Sejmu osobnej subwencyi na zakupno prac oryginalnych i tłumaczonych.

Hr. Koziebrodzki oświadcza, że odstępuje od wniosku swego co do przeznaczania pewnej części subwencyi na inwentarz teatralny, natomiast przyłącza się do wniosku wyjednania u Sejmu osobnej subwencyi na zakupno biblioteki i dzieł scenicznych oryginalnych i tłumaczonych.

Przy głosowaniu nad punktem 4. lit. f) i g) uchwalono jednogłośnie co następuje:

„Ankieta oświadcza się stanowczo przeciw potrącaniu z dzisiejszej subwencyi jakiejkolwiek kwoty na cele zakupna dekoracyj, garderoby, biblioteki teatralnej, instrumentów dla orkiestry itp. — jak niemniej na zakupno prac oryginalnych i tłumaczonych".

„Ankieta wypowiada jednak życzenie, aby wyznaczony został przez Sejm osobny fundusz na stworzenie bibliotek teatralnych we Lwowie i Krakowie, do którego to funduszu wpływaćby miała także ta część subwencyi, której wypłaty odmówionoby dyrekcyom teatrów".

„Pożądanem jest także, aby dyrekcyom teatrów polecono uniñkacyę tłumaczeń sztuk teatralnych z języków obcych".

Następuje dyskusya nad punktem 4. lit. h) kwestyonaryusza w sprawie wyznaczenia ze subwencyi teatralnej pewnej kwoty na konkursy dramatyczne.

P. Kazim. Skrzyński oświadcza się za konkursami dramatycznymi, bo one u nas wydały dobre owoce i zawdzięczamy im cały szereg niepospolitych utworów scenicznych. Jednakże subwewcyi i na ten cel uszczuplać nie należałoby, dlatego mowca stawia następujący wniosek:

„Ankieta wyraża życzenie, aby Wydział krajowy wyjednał w Sejmie na najbliższej sesyi pewną kwotę na konkursowe nagrody dla najlepszej sztuki teatralnej polskiej".

P. Koźmian oświadcza się również przeciw uszczuplaniu subwencyi — a za wyznaczeniem osobnego funduszu na premie konkursowe.

P. hr. Badeni. Premie konkursowe nie mogą obciążać funduszu krajowego, one nie stoją w bezpośrednim związku z teatrem, ale z literaturą dramatyczną. Jeżeliby z funduszu krajowego wyznaczano premie konkursowe dla podniesienia literatury dramatycznej, to z równem prawem możnaby wymagać, aby Sejm wyznaczał także nagrody konkursowe dla innych działów literatury, a to przecież za dalekoby nas zaprowadziło. Zresztą istnieją konkursy prywatne, więc inicyatywy publicznej tu nie potrzeba.

P. Łoziński uznaje trafność uwag p. hr. Badeniego, z drugiej strony jednak nie chciałby, aby myśl konkursów upadła Dlatego jest zdania, że w tym wypadku należałoby odstąpić od zasady nieuszczuplania subwencyi teatralnej i włożyć na dyrektorów teatru obowiązek, aby co trzy lata ze subwencyi wyznaczali pewne kwoty na konkursy dramatyczne.

Dr. Asnyk oświadcza się przeciw rozpisywaniu konkursów przez Wydział krajowy. Konkursy powinny wychodzić z inicyatywy prywatnej. Mowca na podstawie doświadczenia z lat ostatnich nie rokuje zresztą konkursom powodzenia, zwłaszcza że autorowie lepsi niechętnie puszczają się na na tę drogę. Zdaniem mowcy daleko odpowiedniejszem byłoby premiowanie dobrych sztuk, które już zostały przedstawione i na repertuarzu się utrzymują.

Dr. Estreicher oświadcza się za konkursami. W naszych stosunkach nie ma o tem mowy, żeby sztuka oryginalna przyniosła autorowi dramatycznemu taki dochód, któryby go zachęcić mógł do pisania. Musimy więc starać się o podwyższenie dochodu autorów dramatycznych, bo jak długo to nie nastąpi, autorowie będą pisać tylko z łaski.

P. Krechowiecki zaznacza, że gdyby nawet konkursy nie zawsze wydawały świetne rezultaty, to zaprzeczyć nie można, że od czasu do czasu rezultat przynoszą, a nasza literatura dramatyczna nie jest tak bogatą, byśmy to lekceważyć mogli. Pisarz dramatyczny

u nas może mniej od innych liczyć na zyski materyalne, słuszna przeto, aby mu kraj przyszedł w pomoc.

P. Niewiadomski przemawia za tem, aby w konkursach uwzględnioną była także opera polska.

W głosowaniu przyjęto wniosek p. Skrzyńskiego.

„Ankieta oświadcza się przeciw potrącaniu ze subwencyi dotychczasowej jakiejkolwiek kwoty na cel konkursów dramatycznych, wyraża natomiast życzenie, aby Wydział krajowy wyjednał u Sejmu na najbliższej sesyi pewną kwotę na konkursowe nagrody dla najlepszej sztuki teatralnej polskiej".

„Konkursami powinna być objęta także opera polska".

Na wniosek p. Koźmiana uchwalono także, aby na wypadek nieprzyjęcia powyższego wniosku przez Wydział krajowy albo Sejm, premie konkursowe były wyznaczane ze subwencyi teatralnej stosownie podwyższonej.

Na punkt 5. kwestyonaryusza w sprawie stypendyów dla aktorów uchwalono na wniosek p. hr. Badeniego odpowiedzieć:

„Ankieta wyraża życzenie, aby przy rozdzielaniu zasiłków artystycznych corocznie przez Sejm uchwalanych, uwzględniani byli także artyści dramatyczni przez komisyę teatralną poleceni".

W dyskusyi nad punktem 6. kwestyonaryusza co do szkoły dramatycznej zabrał głos p. Koźmian, oświadczając się tak z teoretycznych jak i z praktycznych względów za utworzeniem szkoły dramatycznej bądź we Lwowie bądź też w Krakowie.

P. hr. Badeni uważa również szkołę dramatyczną za niezbędną dla podniesienia sceny polskiej. Nie chodzi tu o tworzenie osobnej instytucyi, która zbyt wielkiego wymagałaby nakładu, ale należałoby dążyć do utworzenia np. przy konserwatoryum muzycznem we Lwowie osobnego oddziału dla nauki dykcyi, deklamacyi, mimiki. Pewien zawiązek już istnieje, należałoby go tylko rozwinąć i wprowadzić w związek z teatrem. Sprawę tę uważa jako pilną i życzyćby wypadało, aby Wydział krajowy na jednej z najbliższych sesyi przedstawił w tej mierze wnioski konkretne.

P. Łoziński przestrzega przed tworzeniem szkoły dramatycznej jako osobnej instytucyi, bo doświadczenie uczy, że korzyść osiągnięta z takiej instytucyi nie stoi nigdy w odpowiednim stosunku do kosztów. Natomiast myśl p. hr. Badeniego uważa mowca za bardzo szczęśliwą i pożyteczną.

P. Niewiadomski nadmienia, że przy konserwatoryum Towarzystwa muzycznego we Lwowie istnieje już obecnie szkoła śpiewu i deklamacyi, należy ją tylko rozszerzyć i wprowadzić w bliższy związek z teatrem.

Przy głosowaniu uchwalono na wniosek p. hr. Badeniego odpowiedzieć na punkt 6. kwestyonaryusza co następuje:

„Ankieta wyraża przekonanie, że założenie szkoły dramatycznej przy istniejącem we Lwowie konserwatoryum muzycznem już w najbliższej przyszłości jest koniecznem dla rozwoju i podniesienia teatru polskiego".

W kwestyi kwalifikacyi dyrektora teatru poruszonej w 7 punkcie kwestyonaryusza.

P. Koźmian jest zdania że ankieta powinna tylko oświadczyć się za tem, aby Wydziałowi krajowemu przysługiwało prawo veta przeciw osobie przedsiębiorcy teatrów przez kraj subwencyonowanych.

P. P. Dr. Hoszard i Romanowicz popierają to zdanie, poczem jednogłośnie uchwalono:

„Ankieta wyraża zdanie, że Wydział krajowy powinien mieć prawo veta co do osoby przedsiębiorcy dla teatrów przez kraj subwencyonowanych".

Po wyczerpaniu w ten sposób kwestyonaryusza, uchwaliła ankieta na wniosek p. Koźmiana:

1) Wyrazić życzenie, aby Wydział krajowy zajął się sprawą rozciągnięcia istniejącego przy teatrze hr. Skarbka we Lwowie funduszu emerytury także na teatr krakowski, a względnie utworzeniem dla tego teatru osobnego funduszu emerytalnego. Należenie do tej instytucyi powinnoby być w pewnej mierze obowiązkowem przynajmniej dla aktorów o wyższych gażach.

2) Wypowiedzieć zdanie, że dyrektor teatru przyjmujący w czasie trwania sezonu lub kontraktu aktora z innego teatru, powinien płacić penale z subwencyi teatralnej.

W końcu wskutek petycyi Towarzystwa dramatycznego w Przemyślu o zniewolenie dyrekcyj teatrów we Lwowie i w Krakowie do urządzenia w porze letniej w Przemyślu co roku po 24 przedstawień, uchwaliła ankieta:

„Zawiadomić o tem życzeniu dyrekcye obu teatrów, petentom zaś odpowiedzieć, że życzeniu ich mogłoby stać się zadość, jeżeliby miasto Przemyśl przyczyniło się pewną kwotą do subwencyonowania teatrów lwowskiego i krakowskiego. Na tem zakończono obrady i protokół zamknięto.

Alegat I. do Protokołu obrad ankiety teatralnej.

Kwestyonaryusz dla ankiety teatralnej.

Krajowe czy prywatne przedsiębiorstwo?

1) Czy teatr ma pozostać jak dotąd przedsiębiorstwem prywatnem, przez kraj subwencyonowanem, czyli też ma przejść zupełnie pod zarząd krajowy?

Czy objęcie w administracyę kraju choćby tylko teatru we Lwowie jest wskazanem i czy dla funduszu krajowego nie przedstawia zbyt wielkiego ryzyka?

2) W razie pozostawienia nadal stanu dotychczasowego, jak daleko ma sięgać i jak ma być wykonywanem prawo dozoru Wydziału krajowego nad teatrem jako instytucyą przez kraj subwencyonowaną?

Komitet artystyczny.

3) Jeżeli prawo nadzoru ma być i nadal wykonywane przez komitety artystyczne, z ilu i jakich członków mają się składać? czy członkowie ci mają być stale mianowani czy tylko na czas (n. p. 6 lat). Czy nie należy im dać ściślejszej organizacyi? Czy nie należałoby im zapewnić większego wpływu na kierownictwo artystyczne teatru, co do repertuaru, reżyseryi, unormowania stosunku dyrekcyi do aktorów i t. p. i w jaki sposób określić bliżej ich kompetencyę?

Subwencya.

4) W jaki sposób unormować wypłatę subwencyi?

a) Czyli dla lepszej i skuteczniejszej kontroli nie należałoby raz na zawsze postanowić, że subwencya nie będzie nigdy wypłacaną z góry lecz z dołu, po upływie półrocza lub kwartału.

b) Czyli nie byłoby wskazanem odmawiać wypłaty odpowiedniej części subwencyi za przedstawienie nie odpowiadające wymaganiom pod jakimkolwiek względem?

c) Czy w celu podniesienia poważniejszych działów sztuki scenicznej nie należałoby postanowić, że subwencya przeznaczona dotąd na dramat i komedyę w ogóle, ma być używaną na wsparcie dramatu i poważniejszej komedyi;

d) czyli nie wypadałoby dyrekcyi teatru lwowskiego postawić warunku, że subwencya na operę polską tylko wtedy będzie wypłacaną, jeżeli opera będzie rzeczywiście złożona wyłącznie ze sił swojskich?

e) czy nie wypadałoby wypłatę subwencyi uczynić zawisłą od warunku przedkładania rachunków z administracyi teatralnej?

Inwentarz teatralny.

f) Czy w celu ułatwienia przedsiębiorstwa teatralnego uzdolnionym ludziom z mniejszym kapitałem nie należałoby jakąś część subwencyi — i jaką? przeznaczać na zakupno dekoracyj, garderoby, biblioteki teatralnej, instrumentów muzycznych dla orkiestry — co wszystko stanowiłoby własność nie dyrekcyi lecz krajowego funduszu teatralnego;

g) Czy nie należałoby pewnej części subwencyi używać na coroczne zakupno prac oryginalnych i tłumaczonych, które byłyby wspólną własnością teatrów w Krakowie i we Lwowie?

Premie dramatyczne.

h) Czy w celu zachęcenia autorów dramatycznych do pisania oryginalnych sztuk polckich a zwłaszcza sztuk poważniejszych nie należałoby od czasu do czasu wyznaczać z subwencyi jakiejś kwoty na premie za utwory dramatyczne rzeczywistej wartości?

Stypendya dla aktorów.

5) Czy osobne stypendya dla wyjątkowo uzdolnionych artystów dramatycznych do podróży i kształcenia się za granicą mogłyby przynieść jaką praktyczną korzyść dla rozwoju sceny?

Szkoła dramatyczna.

6) Czy w celu wyrobienia nowych sił artystycznych dla dramatu i komedyi nie byłoby rzeczą pożądaną założyć choćby w jak najskromniejszych rozmiarach osobną szkołę dramatyczną, w którejby początkujących artystów kształcono w sztuce scenicznej a przedewszyskiem uczono czystej i poprawnej dykcyi?

Kwalifikacya dyrektora teatru.

7) Czy nie należałoby zastrzedz Wydziałowi krajowemu pewnego wpływu przy nadaniu przedsiębiostwa teatralnego i żądać od przedsiębiorcy, aby przed objęciem teatru wykazał swoje uzdolnienie a nadto dał jakieś gwarancye, że ma stosowny do prowadzenia przedsiębiorstwa kapitał? Czy nie możnaby zastrzedz z góry, że subwencyę krajową otrzymywać będzie tylko taki kandydat, którego Wydział krajowy uzna za odpowiedniego zarówno co do uzdolnienia jak i co do środków materyalnych.

Uchwały ankiety

dla spraw teatru polskiego we Lwowie i w Krakowie powzięte na posiedzeniach z dnia 17 i 18 lipca w odpowiedzi na kwestyonaryusz

(załącznik do protokołu obrad ankiety aleg. I. sprawozdania).

W odpowiedzi na 1 punkt kwestyonaryusza (krajowe czy prywatne przedsiębiorstwo) „Ankieta oświadcża się za zdążaniem do objęcia teatru we Lwowie i w Krakowie w zarząd kraju".

„Na teraz teatr lwowski i krakowski mają pozostać, jak dotąd, przesiębiorstwem prywatnem przez kraj subwencyonowanem.

Z uwagi, że nie zostały ankiecie dostarczone odpowiednie materyały, tudzież z uwagi, że w myśl odpowiedzi na punkt 1. teatra na teraz mają pozostać przedsiębiorstwem prywatnem, ankieta uchyla się na razie od odpowiedzi na pytanie co do ryzyka, jakieby dla funduszu krajowego z objęcia teatrów w zarząd kraju wyniknąć mogło".

Na 2-gi i 3-ci punkt kwestyonaryusza.

(Komitet artystyczny).

„Nadzór nad teatrami wykonowany być ma i nadal za pośrednictwem komisyj artystycznych, którym powinno przysługiwać prawo Veta przeciw wypłacie subwencyi w razie, jeżeliby kierownictwo teatru było nieodpowiedniem.

Komisye artystyczne składać się powinny z 3 — 5 członków stale we Lwowie (w Krakowie) zamieszkałych i powołanych przez Wydział krajowy na okres 3letni. Jeden z członków komisyi powinien być delegowany do bezpośredniego znoszenia się z dyrekcyą teatru.

Dyrekcya teatru ma obowiązek przedstawiać komisyi program repertuaru na miesiąc naprzód i ogłaszać tygodniowe repertuary".

Na punkt 4. a) i b) kwestyonaryusza.

(Subwencya teatralna).

„Wypłata subwencyi ma się odbywać w ratach kwartalnych z dołu; pozostawia się zaś uznaniu komisyi artystycznej, czy w danym razie subwencya ma być wypłaconą w całości lub też stosownie zmniejszoną".

Na punkt 4. c).

Uchwaliła ankieta dać odpowiedź odmowną.

Na puukt 4. d).

„Ankieta wyraża zdanie, iż na razie nie należy wypłaty subwencyi czynić zależną od złożenia opery wyłącznie z sił polskich, wypowiada wszakże życzenie, aby dyrekcya starała się przedewszystkiem uwzględniać polskie siły artystyczne".

Na punkt 4. c).

„Ankieta oświadcza, że wypłatę subwencyi należy uczynić zawisłą od warunku przedkładania rachunków z administracyi teatru, do czego dyrektorowie teatrów w myśl uchwały sejmowej z r. 1871 są wyraźnie obowiązani".

Na punkt 4. f) i g).

„Ankieta oświadcza się stanowczo przeciw potrącaniu z dzisiejszej subwencyi teatralnej jakiejkolwiek kwoty na cele zakupna dekoracyj, garderoby, biblioteki teatralnej, instrumentów dla orkiestry i t. p. jak niemniej na zakupno prac oryginalnych i tłumaczonych.

Ankieta wypowiada jednak życzenie, aby wyznaczony został przez Sejm osobny fundusz na utworzenie bibliotek teatralnych we Lwowie i w Krakowie, do którego to funduszu wpływaćby miała także ta część subwencyi, której wypłaty odmówionoby dyrekcyom teatrów".

Pożądanem jest także, aby dyrekcyom teatrów polecono unifikacyę tłumaczeń sztuk teatralnych z języków obcych".

Na punkt 4 h.

„Ankieta oświadcza się przeciw potrącaniu z subwencyi dotychczasowej jakiejkolwiek kwoty na cel konkursów dramatycznych, wyraża matomiast życzenie, aby Wydział krajowy zażądał od Sejmu na najbliższej sessyi pewnej kwoty na konkursowe nagrody dla najlepszej sztuki teatralnej polskiej.

Konkursami dramatycznymi powinna być objęta także opera polska".

Na punkt 5 (stypendya dla aktorów).

„Ankieta wyraża życzenie, aby przy rozdzielaniu zasiłków artystycznych corocznie przez Sejm uchwalanych, uwzględniani byli także artyści dramatyczni przez komisyę teatralną poleceni".

Na punkt 6 (szkoła dramatyczna).

„Ankieka wyraża przekonanie, że założenie szkoły dramatycznej przy istniejącem we Lwowie konserwatoryum muzycznem już w najbliższej przyszłości jest koniecznem dla rozwoju i podniesienia teatru polskiego.

Na punkt 7 (kwalifikacya dyrektora teatru).

„Ankieta wyraża zdanie, że Wydział krajowy powinien mieć prawo Veta co do osoby przedsiębiorcy dla teatrów przez kraj subwencyonowanych".

Na wniosek pana Stanisława Koźmiana uchwaliła nadto ankieta:

1) wyrazić życzenie, aby Wydział krajowy zajął się sprawą rozciągnięcia istniejącego przy teatrze lwowskim funduszu emerytury także na teatr krakowski, a względnie utworzenie dla tego teatru osobnego funduszu emerytalnego. Należenie do tej instytucyi powinnoby być w pewnej mierze obowiązkowem przynajmniej dla aktorów o wyższych gażach.

2) wypowiedzieć zdanie, że dyrektor teatru przyjmujący w czasie trwania sezonu lub kontraktu aktora z innego teatru powinien płacić penale z subwencyi teatralnej.

LW. kr. 41.691/1890.

Aelg. 67.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie projektu ustawy o używaniu dróg publicznych nierządowych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu.

Wysoki Sejmie!

W interesie rozwoju sieci lokalnych kolei żelaznych i dla usunięcia trudności, jakie napotykały przedsiębiorstwa zamierzające do zakładania tych kolei używać dróg publicznych, c. k. Rząd w projekcie ustawy o ułatwieniach i ulgach dla kolei pomienionych, przedłożonym Radzie państwa w r. 1884. starał się sprawę tę uregulować tak co do dróg rządowych jak autonomicznych.

Gdy jednak postanowienia w tym projekcie zawarte, o ile tyczyły się używania do po powyższego celu dróg publicznych nierządowych nie były zgodne z zasadami autonomii, albowiem pozostawiały ostateczną decyzyę w tej sprawie centralnym władzom rządowym, przeto Wydział krajowy nie zaprzeczając bynajmniej potrzeby przyznania pewnych koncesyi i ułatwień mających na celu rozwój sieci kolei lokalnych, w memoryale z dnia 15. kwietnia 1884 l. 19.808, wystosowanym do polskiego Koła posłów do Rady państwa, zarzuty swe wyłuszczył i upraszał zarazem, aby Koło to wpływem swoim nie dopuściło uchwalenia owych postanowień, a natomiast spowodowało ich zmianę, któraby w razie przyjścia do skutku projektowanej ustawy o ulgach i ułatwieniach dla kolei lokalnych, mogła w zakresie tejże zabezpieczyć autonomię od naruszenia, a komunikacyę na drogach publicznych i autonomiczne fundusze drogowe od szkody wszelkiej.

Wniesiony przez c. k. Rząd w 1884. r. projekt ustawy o ulgach i ułatwieniach dla kolei lokalnych nie został przez Radę państwa przyjęty a wydana później w tym przedmiocie ustawa państwowa z dnia 17. czerwca 1887, Dz. u. p. Nr. 81. reguluje w artykule X. tylko sprawę używania gościńców rządowych do budowy kolei lokalnych, co się zaś tyczy innych dróg publicznych zawiera ogólne postanowienie, że drogi te mogą być użyte do zakładania pomienionych kolei za zezwoleniem obowiązanych do ich utrzymywania a względnie za zezwoleniem tych władz i organów, które do tego są upoważnione na mocy ustaw obowiązujących.

To ogólne postanowienie zawarte w powołanej ustawie państwowej okazało się niewystarczającem, a niektóre Reprezentacye krajowe w Przedlitawii uznały za stosowne w drodze ustawodawstwa krajowego upoważnić Wydziały krajowe do zezwalania na używanie dróg publicznych nierządowych do innych celów a w szczególności do budowy kolei lokalnych i do prowadzenia na nich ruchu.

Z tego powodu c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych poleciło c. k. Namiestnictwu we Lwowie reskryptem z dnia 27. października 1889, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym starało się przyprowadzić do skutku ustawę krajową, na mocy której Wydziałowi krajowemu służyłoby prawo zezwalania na użycie dróg publicznych nierządowych do innych celów a w szczególnosci do budowy lokalnych kolei żelaznych.

Wskutek tego polecenia c. k. Namiestnictwo odniosło się do Wydziału krajowego o objawienie zdania w tej sprawie, jak nie mniej o oznajmienie czy i pod jakimi warunkami zgodziłby się Wydział krajowy na wniesienie do Wysokiego Sejmu odnośnego projektu ustawy.

Wydział krajowy przed powzięciem decyzyi co do stanowiska, jakie wobec pomienionej propozycyi c. k. Rządu zająć należy, odniósł się do innych Wydziałów krajowych przedlitawskich celem zbadania ich zapatrywań i doświadczeń w tym przedmiocie.

Z nadesłanych odpowiedzi okazało się, że do tej pory Dolna Austrya i Kraina mają ustawę, mocą której Wydział krajowy jest upoważniony do zezwolenia na używanie dróg nieeraryalnych do budowy kolei lokalnych, że Sejm krajowy Karyntyjski uchwalił także podobną ustawę, która nie uzyskała była jeszcze Najwyższej sankcyi a Wydziały krajowe górnoaustryacki i styryjski zamierzają przedłożyć Sejmom odnośne projekty do ustaw, zaś Wydziały krajowe: morawski, salcburski, szląski i bukowiński nie uznają obecnie potrzeby wydania takiej ustawy.

Wydział krajowy, po dokładnem zbadaniu sprawy, powziąwszy przekonanie, że w ekonomicznym interesie naszego kraju wskazane są stosowne ulgi i ułatwienia, mogące przyczynić się do rozwoju przemysłowych i transportowych przedsiębiorstw, że przeto używanie dróg publicznych w celach powyższych byłoby pożądanem a przyznanie kompetencyi Wydziałowi krajowemu do udzielania odnośnych zezwoleń byłoby tylko dalszem rozwinięciem postanowienia §. 25. ustawy drogowej, zgodził się na wniesienie tej sprawy do Wysokiego Sejmu po przeprowadzeniu rokowań z c. k. Rządem.

W tym celu Wydział krajowy ułożył projekt ustawy, który odezwą z dnia 20. maja r. b. l. 1188 udzielił c. k. Namiestnictwu do ocenienia i objawienia o nim zdania c. k. Rządu.

W projekcie pomienionym Wydział krajowy wyszedł poza intencye stanowiące podstawę powołanego wyżej reskryptu ministeryalnego z dnia 27. października 1889 r., albowiem oprócz postanowień normujących kompetencyę Wydziału krajowego w sprawie udzielania pozwoleń na używanie dróg autonomicznych do budowy kolei żelaznych, tudzież do innych przedsiębiorstw użyteczności powszechnej, jak n. p. do zakładania wodociągów, transmisyj siły motorów i t. d., objął nim nadto jeszcze postanowienia regulujące tok szczegółowego postępowania w tych sprawach, dalej postanowienia tyczące się załatwiania sporów oraz ewentualnego cofnięcia pozwolenia udzielonego.

Przewodnią myślą całego projektu powyższego jest zapatrywanie Wydziału krajowego, że jakąkolwiek może mieć doniosłość ekonomiczną używanie dróg publicznych do innych celów, to jednak wobec głównego a właściwego celu tych dróg, pomienione używanie może być dopuszczone o tyle tylko, o ileby nie narażało bezpieczeństwa komunikacyi i nie tamowało swobody ruchu na drodze.

Drogi publiczne stanowią wszędzie, a zwłaszcza w naszym kraju rolniczym i dla naszej ludności włościańskiej tak ważne arterye komunikacyjne, że uważaliśmy jako konieczne zamieścić w projektowanej ustawie jak najdalej idące zastrzeżenia w celu zabezpieczenia interesów komunikacyi publicznej i dla odpowiedniej ochrony funduszów tym interesom służących.

Wydział krajowy uznaje dalej za niezbędne, aby spory pomiędzy przedsiębiorstwem używającem drogi, a jej zarządem odnoszące się do zobowiązań z tem używaniem połączonych, rostrzygane były przez władze administracyjne, a to nie tylko dlatego, że władze rzeczone stoją na straży tych spraw, wchodzących w zakres prawa publicznego, lecz także z uwagi, że interes publiczny wymaga, iżby spory powyższe rozstrzygane były szybko i niejako z fachową znajomością rzeczy, a ingerencya władz sądowych, nie wstrzymując właściwego toku sprawy, ograniczała się do ewentualnego sprostowania wysokości wynagrodzenia, przyznanego funduszowi drogowemu przez władzę administracyjną.

Z tych samych powodów uważa Wydział krajowy jako konieczne, aby przedsiębiorstwo używające drogi publicznej, a nie dopełniające warunków przepisanych, zmuszone być mogło do ich wykonania drogą egzekucyi politycznej, gdyż tylko ta droga zapewnia doraźność działania, tak niezbędną w sprawach, w których idzie o tyle żywotny i zwłoki nie cierpiący interes publiczny.

W odpowiedzi na odezwę Wydziału krajowego z dnia 20. maja b. r. l. 1.188 oznajmiło nam Prezydyum c. k. Namiestnictwa w odezwie z dnia 28. września b. r. l. 10.328 pr. na podstawie reskryptu J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 13. września b. r. l. 3.459, że co się tyczy zawartych w projekcie Wydziału krajowego postanowień, c. k. Rząd w ogóle nie ma nic do nadmienienia przeciw wyrażonemu tamże zasadniczemu zapatrywaniu, iż zezwolenie udzielone przedsiębiorstwu do użycia drogi nie może w niczem narażać bezpieczeństwa komunikacyi, ani też utrudniać swobodnego używania dróg do komunikacyi publicznej.

Przytem jednak wyraził c. k. Rząd zdanie, że warunki, które zawarte były w §. 3. tego projektu, czyniąc udzielenie zezwolenia na używanie drogi zależnem od zapewnienia w tej koncesyi odpowiednich korzyści ekonomicznych dla okolicy i kraju, nie mniej też ochronienia funduszów drogowych od uszczerbku w dochodach, równie jak od ponoszenia jakichkolwiek wydatków spowodowanych wykonywaniem przedsiębiorstwa, przedstawiają się w ogóle jako nieodpowiedne, zwłaszcza wobec przyjętej w ustawodawstwie państwowem zasady, podług której przedsiębiorstwa kolejowe obowiązane są tylko do wynagrodzenia szkód przez budowę kolei wyrządzonych i odpowiedzialne za szkody ewentualnie dla sąsiadów wyniknąć mogące, a nadto, że nie zgadzają się z tendencyami, które służyły za podstawę przy uchwaleniu ustawy państwowej z dnia 17. czerwca 1887 Nr. 81. Dz. p. p., a mianowicie z intencyą, aby budowę kolei żelaznych popierać i ułatwiać przyznawaniem odpowiednich korzyści przez wszystkie powołane do tego czynniki a mianowicie przez państwo, kraj, gminy i poszczególne strony interesowane.

C. k. Rząd sądzi dalej, że o ile zezwolenie na użycie drogi, umożliwiając oszczędzenie kapitału na budowę przeznaczonego — może być poniekąd uważane jako ważne i dla urzeczywistnienia projektu budowy kolei decydujące ułatwienie, o tyle warunki mające na celu zapewnienie odpowiednich ekonomicznych korzyści dla okolicy i kraju oraz bezwarunkowe i nie dopuszczające wyjątków ochronienie funduszów drogowych od uszczerbku, przedstawiają się jako utrudnienia, które czyniąc korzyści z używania drogi dla projektowanej kolei w całości lub w części złudnemi, mogłyby ostatecznie odstraszyć przedsiębiorców od używania dróg publicznych na cele budowy kolei. Następnie podnosi c. k. Rząd, że tak kraj jak w ogóle Reprezentacye autonomiczne i strony interesowane, już przez samo urzeczywistnienie projektów budowy kolei odniosą korzyści bądź pośrednie bądź bezpośrednie, z drugiej zaś strony będzie można w wypadkach wyjątkowych nawet w braku pozytywnych przepisów w ustawie, zastrzedz pewne korzyści dla kraju i odnośnej okolicy oraz zabezpieczyć fundusze drogowe przed uszczerbkiem w dochodach.

Na podstawie tych uwag wyraża c. k. Rząd w końcu zdanie, że zamiast proponowanych przez Wydział krajowy a powyżej przytoczonych warunków, byłoby raczej pożądanem,

gdyby w projekcie ustawy zamieszczone zostało postanowienie analogiczne do postanowienia zawartego w 3. ustępie artykułu X. powołanej ustawy państwowej o kolejach lokalnych z dnia 17. czerwca 1887., a które w urzędowym przekładzie tekstu autentycznego tak opiewa:

„Niezawiśle od obowiązków wynikających z istnienia opłaty myta za używanie gościńca nie trzeba płacić osobnego wynagrodzenia".

Nie mogąc powyższym uwagom odmówić trafności ze stanowiska przez c. k. Rząd w tej sprawie zajętego, oceniając przytem niewątpliwe korzyści wynikające dla kraju z rozwoju sieci kolei żelaznych, z drugiej zaś strony podzielając wyrażone przez c. k. Rząd przekonanie, że nawet bez wyraźnych zastrzeżeń w ustawie będzie można w razach wyjątkowych, przy udzielaniu zezwoleń na używanie dróg publicznych do innych celów, zapewniać odpowiednie korzyści dla kraju i okolicy odnośnej oraz ochraniać fundusze drogowe od uszczerbku w dochodach — postanowił Wydział krajowy odstąpić od zamieszczenia w projekcie ustawy warunków pomienionych, a zarazem analogicznie do przytoczonego powyżej ustępu artykułu X. ustawy państwowej z dnia 17. czerwca 1887. przyjąć w projekcie następujące postanowienie:

„§. 4. Oprócz wynagrodzenia ubytku w dochodach z myta istniejącego nie uiszcza przedsiębiorstwo osobnej opłaty za używanie drogi".

Nadto z powodu uwag c. k. Rządu zaszły jeszcze dwie zmiany w pierwotnym projekcie Wydziału krajowego.

Zgodnie z życzeniem c. k. Rządu wyrażonem w reskrypcie ministeryalnym z dnia 27. października 1889 ułożony przez Wydział krajowy projekt ustawy o używaniu dróg publicznych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych stosował się w pierwotnem brzmieniu do kolei „lokalnych". Gdy jednak c. k. Rząd zauważył później, że w ten sposób określone pojęcie kolei żelaznych, mogłoby w przyszłości okazać się nieodpowiedniem n. p. na wypadek budowy kolei dowozowych (Schleppbahnen), a uwaga ta odpowiada zupełnie celowi projektowanej ustawy, opuściliśmy w jej tytule i w §. 1. słowo „lokalnych" nadając tym sposobem pojęciu kolei żelaznych, do których stosować się ma ustawa, znaczenie szersze, dozwalające korzystania z dróg publicznych także przy budowie innych kolei żelaznych, bez względu na to, czy prowadzenie na nich ruchu odbywa się siłą pary, lub koni, czy też w inny sposób dozwolony, a które to określenie w §. 1. pierwotnego projektu zawarte, opuściliśmy również jako zbyteczne wobec pojęcia obejmującego wszystkie rodzaje kolei żelaznych.

Druga zmiana tyczy się §. 2. projektu naszego, który w pierwotnem brzmieniu przepisywał, iż wydanie zezwolenia Wydziału krajowego na używanie drogi ma poprzedzić zbadanie stanu rzeczy na miejscu oraz wysłuchanie zdania Rady powiatowej, a co do dróg gminnych także gmin i obszarów dworskich tych miejscowości, przez które droga przechodzi. Co do tego paragrafu zauważył c. k. Rząd, że zbadanie stanu rzeczy, które ma poprzedzić wydanie zezwolenia Wydziału krajowego, mogłoby być dokonane w sposób wyczerpujący przy dochodzeniach w sprawie projektu budowy kolei przez władze rządowe przeprowadzić się mających t. j. przy rewizyi szlaku kolejowego i politycznej komisyi reambulacyjnej, przepisanych rozporządzeniem c. k. Ministerstwa handlu z d. 25. stycznia 1879 D. p. p. Nr. 19, a względnie bezpośrednio po tych czynnościach urzędowych. W takim zaś razie należałoby, zdaniem c. k. Rządu, ograniczyć dalsze badanie do zasięgnienia opinii zarządu odnośnej drogi. Wydział krajowy przyznając, że zmiana §. 2. projektu na podstawie uwag c. k. Rządu, przedstawia pewne korzyści, gdyż wpływaćby mogła na przyspieszenie toku dochodzeń poprzedzających wydanie zezwolenia na używanie drogi i podzielając objawione przez c. k. Rząd zapatrywanie co do możności wyczerpującego zbadania stanu rzeczy przy komisyi politycznej, z drugiej zaś strony sądząc, że już postanowienia §§. 1 i 3 ustawy w brzmieniu

projektowanem upoważniałyby Wydział krajowy do przedsiębrania dodatkowych dochodzeń w razie potrzeby przezeń uznanej, równie jak do wysłuchania zdania Rady powiatowej w myśl postanowienia §. 28. ustawy o Reprezentacyi powiatowej — postanowił zgodzić się na żądaną zmianę i proponować przyjęcie §. 2. ustawy w następującem brzmieniu:

„Wydanie zezwolenia Wydziału krajowego poprzedzi zbadanie stanu rzeczy na miejscu, oraz wysłuchanie zdania zarządu drogi odnośnej. Powyższe zbadanie, o ile tyczy się projektu budowy kolei żelaznej, nastąpi z reguły przy rewizyi szlaku kolejowego, lub przy politycznej komisyi reambulacyjnej, a względnie bezpośrednio po dokonaniu tych czynności".

Oprócz uwag, które skłoniły Wydział krajowy do zmiany pierwotnego brzmienia niektórych postanowień §§. 1, 2. i 3. projektu ustawy, wyraził jeszcze c. k. Rząd zapatrywanie, iż „ewentualnie należałoby wziąć pod rozwagę, czy nie byłoby wskazanem uczynić w ustawie różnicę pomiędzy zasadniczem zezwoleniem Wydziału krajowego na używanie drogi a oznaczeniem szczegółowych warunków użycia tej drogi i jedynie określenie tych ostatnich uczynić zawisłem od poprzedniego zbadania stanu rzeczy i przesłuchania stron".

Wydział krajowy po głębokiem zastanowieniu się nad tą propozycyą, powziął przekonanie, że odróżnienie w ustawie zasadniczego zezwolenia na używanie drogi od przepisywania szczegółowych warunków, nie byłoby w ogóle korzystnem, albowiem jakkolwiek zaprzeczyć się nie da, że odróżnienie powyższe mogłoby w niektórych wypadkach przyczynić się do przyspieszenia toku dochodzeń, to z drugiej strony postanowienie takie uchylając zasadę, podług której wydanie zezwolenia na używanie drogi publicznej do innych celów, nastąpić może dopiero po dokładnem i wyczerpującem zbadaniu warunków, będących w związku z pomienionem używaniem, narażałoby Wydział krajowy na spory z przedsiębiorstwami, które opierając się na wydanem zezwoleniu zasadniczem, niechętnie stosowałyby się do szczegółowych warunków następnie przepisanych, zwłaszcza takich, na które nie były wcale przygotowane.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 8. października 1890.

Marszałek krajowy:

Eustachy książę Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Adam Jędrzejowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . o używaniu dróg publicznych nierządowych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Wydziałowi krajowemu służy prawo zezwalania na używanie dróg publicznych nierządowych do innych celów, w szczególności zaś do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu, jeżeli zamierzone używanie drogi nie naraża bezpieczeństwa komunikacyi publicznej, a właściwa administracyjna władza państwowa uzna powszechną użyteczność przedsiębiorstwa.

§. 2.

Wydanie zezwolenia Wydziału krajowego poprzedzi zbadanie stanu rzeczy na miejscu, oraz wysłuchanie zdania zarządu drogi odnośnej.

Powyższe zbadanie, o ile tyczy się projektu budowy kolei żelaznej nastąpi z reguły przy rewizyi szlaku kolejowego, lub przy politycznej komisyi reambulacyjnej, a względnie bezpośrednio po dokonaniu tych czynności.

§. 3.

W każdym poszczególnym wypadku oceni Wydział krajowy dopuszczalność używania drogi, a wydając zezwolenie w myśl §. 1. przepisze zarazem warunki mające przedewszystkiem na celu bezpieczeństwo, nieprzerwalność i łatwość komunikacyi publicznej na drodze.

§. 4.

Oprócz wynagrodzenia ubytku w dochodach z myta istniejącego nie uiszcza przedsiębiorstwo osobnej opłaty za używanie drogi.

§. 5.

Koszta stosownego utrzymywania tej części drogi, której przedsiębiorstwo do swych celów używa, równie jak nadwyżka kosztów utrzymywania drogi, jaką w ogólności pomienione używanie za sobą pociągnąć może, tudzież koszta zarządzenia środków osobnych, mających na celu zapobieżenie przerwom, lub niebezpieczeństwom komunikacyi publicznej, ciążą na przedsiębiorstwie używającem drogi.

§. 6.

Spory pomiędzy przedsiębiorstwem używającem drogi publicznej, a jej zarządem, odnoszące się do zobowiązań przedsiębiorstwa, objętych postanowieniami §§. 3, 4 i 5. rozstrzyga, po porozumieniu się z Wydziałem krajowym, c. k polityczna władza krajowa z pozostawieniem stronom zwykłej drogi prawa tylko na wypadek wystąpienia przeciw wysokości wynagrodzenia przyznanego funduszowi drogowemu.

§. 7.

Jeżeli przedsiębiorstwo używające drogi nie dopełni warunków zastrzeżonych w zezwoleniu Wydziału krajowego, lub zobowiązań nałożonych ustawą niniejszą, zmuszone będzie do ich wykonania egzekucyą polityczną.

W razie stałego uchylania się przesiębiorstwa od dopełnienia powyższych warunków i zobowiązań zezwolenie wydane w myśl §. 1. cofnięte być może za zgodą c. k. politycznej władzy krajowej.

§. 8.

Ustawa ta nie stosuje się do miast Lwowa i Krakowa.

§. 9.

Moim Ministrom spraw wewnętrznych i handlu polecam wykonanie niniejszej ustawy.

Aelg. 68.

Wniosek.

Zważywszy na wzrastające z każdym rokiem potrzeby funduszu krajowego, tudzież niemożność pokrycia tych potrzeb dodatkami do podatków bezpośrednich, które chociaż znacznie są wyższe od dodatków krajowych, pobieranych we wszystkich innych krajach koronnych, jeszcze nie pokrywają zwyczajnych wydatków budżetu krajowego;

zważywszy następnie, że obecne przeciążenie podatkami stałymi, a zwłaszcza podatkiem gruntowym pobieranym od roli, wobec nader znacznego a stałego obniżenia się cen ziemiopłodów wzbudza usprawiedliwioną obawę co do wyczerpania sił podatkowych w kraju naszym;

zważywszy w końcu, iż w innych krajach koronnych pobierane bywają od szeregu lat na potrzeby krajowe opłaty konsumcyjne od napojów gorących, do nakładania których sejmy krajowe w myśl postanowienia §. 22. statutu krajowego są uprawnione;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Załączony *ad A)* projekt ustawy, ustanawiającej na rzecz funduszu krajowego opłaty konsumcyjne tudzież dodatki krajowe do podatków konsumcyjnych.

Lwów dnia 17. października 1890.

Abrahamowicz,
wnioskodawca.

Klemens Dzieduszycki, Rutowski, Rosenstock, Mazaraki, Mikołaj Torosiewicz, Zagórski, Borkowski Tyszkowski, Chamiec, B. Horodyski, Szeliski, Wł. Wolański, Korytowski, Żywicki, St. Badeni, W. Kozłowski, Jan Trzecieski, Stanisław Jędrzejowicz.

do L. s. 197/90.

Ustawa

z dnia.....

dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o poborze krajowych opłat konsumcyjnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Na rzecz funduszu krajowego pobierane będą od 1. lipca 1891 roku do 31. grudnia 1894 krajowe opłaty konsumcyjne, tudzież dodatki do podatków konsumcyjnych od napojów w kraju spotrzebywanych a w niniejszej ustawie wymienionych.

Art. II.

W obrębie kraju całego pobierany będzie dodatek krajowy w wysokości 3% podatku konsumcyjnego od wina, moszczu i zacieru winnego tudzież moszczu owocowego.

Art. III.

W okręgach akcyzowych król. i stoł. miasta Lwowa i Krakowa podlegać będą dodatkom krajowym do podatku konsumcyjnego:

1. Rum, arak, koniak, likier, tudzież wszelkie i inne słodzone spirytusowe napoje bez różnicy stopnia w kwocie 6 zł. od jednego hektolitra czyli 6 centów od jednego litra.

2. Piwo wszelkiego rodzaju tak przy wprowadzeniu jak i przy wyrobie w kwocie 1 zł. od jednego hetolitra czyli jednego centa od jednego litra.

Dodatki krajowe pobrane w oznaczonych okręgach akcyzowych będą zwracane (restytuowane) w tych samych wypadkach i w tym samym stosunku, w jakim zwracane bywają wedle istniejących przepisów dodatki gminne.

Art. IV.

We wszystkich innych miejscowościach kraju, podlegać będą samoistnym opłatom krajowym:

1. Rum, arak, koniak, likier, tudzież wszelkie inne słodzone spirytusowe napoje bez różnicy stopnia

w kwocie 6 zł. a. w. od jednego hektolitra czyli 6 centów od jednego litra.

2. Piwo wszelkiego rodzaju w kwocie 1 zł. od jednego hektolitra, czyli jednego centa od litra.

Pobór opłat powyższych unormowany zostanie rozporządzeniem wydać się mającem przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Art. V.

Krajowe opłaty spożywcze obciążają tylko spożycie, nie mogą więc naruszać ani produkcyi ani handlu.

Art. VI.

Przez czas mocy obowiązującej niniejszej ustawy, nie może być nałożoną na spożycie piwa lub napojów słodzonych spirytusowych (Art. IV.) żadna inna opłata krajowa.

Art. VII.

Sprawy dotyczące opłat krajowych podlegają rozpoznaniu i orzeczeniu władz politycznych.

Władze polityczne mają prawo nakładać grzywny porządkowe do wysokości 100 zł. i kary kontrawencyjne do wysokości 20-krotnej ukróconej opłaty, a ewentualnie kary aresztu i zasądzać winnych na koszta postępowania. Koszta postępowania, grzywny i kary kontrawencyjne ściągane będą w drodze egzekucyi politycznej.

Art. VIII.

Koszta postępowania, którym służy pierwszeństwo przed grzywnami i karami kontrawencyjnemi, wpływać będą do orzekającej c. k. władzy politycznej, grzywny zaś i kary kontrawencyjne do funduszu poborowego właściwego okręgu.

Art. IX.

Dodatki do podatku konsumcyjnego ustanowione w Art. II. niniejszej ustawy pobierane będą razem z odnośnym podatkiem i przez te same organa.

Art X.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem 1go lipca 1891 r. a przestaje obowiązywać z dniem 31. grudnia 1894 roku.

Art. XI.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych i skarbu.

L. W. kr. 33.881/1890.

Aelg. 69.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie zjednoczenia długów krajowych i zaciągnięcia pożyczki na pokrywanie niedoborów budżetu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał dokładnie czyli i pod jakimi warunkami dałaby się przeprowadzić unifikacya wszystkich długów funduszu krajowego i żeby ewentualnie projekt takiej unifikacyi Sejmowi na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył.“

Wydział krajowy zaraz po zamknięciu sesyi sejmowej zajął się szczegółowemi studyami w kierunku powyższą uchwałą wskazanym. — W toku tej pracy nadeszła wiadomość, iż c. k. Rząd wniósł do Izby poselskiej Rady państwa projekt ustawy o uregulowaniu stosunku galicyjskich funduszów indemnizacyjnych do skarbu państwa, a to w myśl uchwał przez Wysoki Sejm dnia 20. października 1882 powziętych.

Gdy uchwalony wówczas przez Wysoki Sejm projekt ugody nakładał na kraj, a właściwie na opodatkowanych Galicyi wschodniej i zachodniej obowiązek opłacania 200.000 zł. rocznie po nadto, co dotąd na fundusze indemnizacyjne płacono, gdy dalej obciążał on kraj długiem co roku w kwocie 325.000 zł. narastającym, gdy wreszcie projekt rządowy do Rady państwa wniesiony dług ten jeszcze powiększał, ponieważ owe 200.000 zł., które skarb państwa od roku 1883 po nad warunki niezawartej jeszcze wówczas ugody nadpłacał, uważa jako dług kraju, przeto Wydział krajowy, badając stan obdłużenia kraju z powodu na wstępie przytoczonej uchwały Wysokiego Sejmu, musiał zwrócić uwagę na nowe, ugodą indemnizacyjną dokonane obciążenie kraju. Że zaś wydatki budżetu krajowego stale z roku na rok wzrastają, a wzrostowi temu zapobiedz nie można, ponieważ są to wydatki konieczne, a w znacznej części na obowiązujących ustawach oparte, że z drugiej strony dodatki do podatków na fundusz krajowy i na fundusze indemnizacyjne razem wzięte doszły już do wysokości 62 ct., jakiej w żadnej innej prowincyi państwa nie osiągnęły, co w wysokim stopniu utrudnia naszemu krajowi ekonomiczną konkurencyę, przeto poruszona uchwałą zeszłoroczną Wysokiego Sejmu sprawa zjednoczenia długów funduszu krajowego nie mogła być traktowaną oddzielnie, ale musiała być połączoną ze sprawą wpływu ugody indemnizacyjnej na stan skarbu krajowego i z kwestyą takiego uporządkowania

budżetu krajowego, ażeby zapobiedz coraz wzrastającemu obciążeniu ludności dodatkami do podatków, a z drugiej strony znaleźć środki na pokrycie wzrastających z każdym rokiem a nieuniknionych wydatków, tudzież na dalsze prowadzenie wdrożonej przez Wysoki Sejm działalności na polu ekonomicznego rozwoju kraju. W ten sposób sprawa zjednoczenia długów krajowych przybrała znacznie szersze rozmiary i urosła do kwestyi, jaki program dalszej finansowej gospodarki Wysokiemu Sejmowi przedstawić i do przyjęcia zalecić. Z chwilą bowiem, gdy ugoda indemnizacyjna oddaje w zarząd kraju dług przeszło 34-milionowy i zapewnione na 7 lat zasiłki ze skarbu państwa w kwocie 2,425.000 zł. rocznie, gdy jednak równocześnie ta sama ugoda nakłada na kraj znaczne nowe ciężary bieżące i obciąża kraj znacznym nowym długiem na przyszłość, i gdy wzrastającym co roku wydatkom nie można już dalszem podnoszeniem dodatków do podatków podołać — z tą chwilą staje przed Reprezentacyą kraju obowiązek wytknięcia sobie jasno określonego finansowego programu, bez którego możnaby łatwo popaść albo w zupełny nieład finansowy przez chaotyczne zaciąganie doraźnych coraz wyższych długów, albo też pokrywając dodatkami coraz większe niedobory, obciążyć ludność nad wszelką miarę.

Departament II. Wydziału krajowego przeprowadził w tym kierunku studya, badając szczegółowo wszystkie czynniki, jakie się składają na budżet krajowy i indemnizacyjny, tak, ażeby zrobić sobie przybliżony obraz budżetu krajowego i ewentualnego wzrostu dodatków do podatków i wyprowadzić ztąd wniosek, w jaki sposób możnaby, zatrzymawszy dodatki na ich dzisiejszej stopie, zapomocą operacyi finansowej, w wydatkach na oprocentowanie i umorzenie długów krajowych zaprowadzić taką oszczędność, ażeby z niej pokryć wzrastające właściwe wydatki budżetu krajowego a zarazem uzyskać zwyżki na cele niezbędnej szerszej polityki ekonomicznej.

Owocem tych studyów Departamentu II. był obszerny memoryał o stanie skarbu krajowego, w którym referent doszedł do wniosku, że dla osiągnięcia powyżej wytkniętego celu należy przeprowadzić taką konwersyę długu indemnizacyjnego, by go z 5%wego i w 7 latach spłacalnego zamienić na 4%owy, spłacalny w 50 latach.

Konwersyę tę łączył referent z poleconem przez Wysoki Sejm zjednoczeniem dotychczasowych długów funduszu krajowego.

Gdy jednak zapewnione na 7 lat zasiłki ze skarbu państwa w sumie 2,425.000 zł. rocznie, które w roku 1898 wpływać przestaną, sprawiały, iż w programie finansowym zaszłaby rażąca różnica pierwszych 7 lat z bardzo znacznemi zwyżkami, od lat następnych, w którychby te zwyżki stopniowo znikały, przeto wnosił referent, aby owych zasiłków ze skarbu państwa użyć na spłatę odpowiedniej części długu indemnizacyjnego w terminie 7 lat a tylko resztę tego długu zkonwertować i w ten sposób uzyskać jednolity plan finansowy na dłuższy szereg lat. Dla zasięgnięcia opinii fachowej wnosił referent sproszenie specyalnej ankiety finasowej.

Wydział krajowy do tego ostatniego wniosku się przychylił i sprosił ankietę, złożoną z p. p. Franciszka Zimy, dyrektora galicyjskiej kasy oszczędności we Lwowie, Dra Zdzisława Marchwickiego, posła na Sejm i dyrektora galicyjskiego Banku kredytowego; Dra Bernarda Goldmana posła na Sejm, a od kilku lat referenta zamknięć rachunkowych funduszu krajowego i dyrektorów Banku krajowego Dra Wacława Domaszewskiego i Dra Alfreda Zgórskiego. Ankieta pod przewodnictwem J. E. Marszałka krajowego i z udziałem wszystkich członków Wydziału krajowego odbyła pierwsze posiedzenie dnia 30 maja b. r.

Na posiedzeniu tem rozwinął Dr. Zgórski program odmienny od wniesionego przez referenta, a mianowicie doradzał, ażeby nie przeprowadzać ani całkowitej ani częściowej konwersyi długu indemnizacyjnego, natomiast zaciągnąć większą pożyczkę, z której przeprowadzonoby unifikacyę dotychczasowych długów krajowych i przez coroczną dalszą

emisyę częściową pokrywanoby niedobory. Ankieta finansowa przeprowadziwszy ogólną rozprawę odroczyła posiedzenie do czasu, kiedy projekt Dra Zgórskiego cyfrowo w szczegółach opracowany zostanie, ażeby go można porównać z projektem referenta Wydziału krajowego. Wskutek tego nastąpiła w czynnościach ankiety dwutygodniowa zwłoka. W tym czasie poseł Dr. Marchwicki podał projekt nowy, oparty także na konwersyi długu indemnizacyjnego z tą jednak modyfikacyą, iż cały dług indemnizacyjny byłby już w r. 1891 skonwertowany, a znaczniejsze zwyżki, jakiemiby kraj rozporządzał w pierwszych 7 latach (1891 do 1897 włącznie) byłyby zużyte na spłacenie wszystkich dotychczasowych długów krajowych. Gdy do projektu tego przystąpił także referent Wydziału krajowego i opracował go w szczegółach, a Dr. Zgórski wykończył swój projekt — zebrała się ankieta finansowa na drugie posiedzenie dnia 14 czerwca b. r. Na posiedzeniu tem fachowi znawcy do ankiety powołani z wyjątkiem tylko Dra Zgórskiego oświadczyli się za projektem Dra Marchwickiego a ankieta powzięła następujące uchwały:

„Należy Wydziałowi krajowemu kategorycznie oświadczyć, że bez ułożenia planu finansowego i uregulowania stosunków kredytowych kraju na lat 10 do 11 — kraj musi zabrnąć w zupełny nieład finansowy.“

„Jeżeli zaś Wydział krajowy zamierza Sejmowi przedstawić wnioski w kierunku ulżenia ciężarom podatkowym i do podjęcia akcyi inwestycyjnej na większą skalę, według programu z góry ułożyć się mającego, wtedy należy doradzać zupełną konwersyę długu indemnizacyjnego.“

Zarazem oświadczyła ankieta, że operacyę finansową około 38 milionów (takiej bowiem wymagał projekt posła Dr. Marchwickiego) uważa w obecnych stosunkach jako wykonalną pod dogodnymi dla kraju warunkami.

Mając taką opinię fachową ankiety finansowej postanowił Wydział krajowy zasięgnąć jeszcze zdania obszerniejszego grona posłów sejmowych a uchwaliwszy poprzednio jako zasadniczy punkt wyjścia, iż w programie finansowym należy dążyć do tego, aby nie podwyższać dodatków do podatków, sprosił konferencyę poselską na dzień 15 lipca b. r.

Członkom tej konferencyi zostały rozesłane wszelkie zebrane poprzednio materyały i opracowane projekty, które też dla wyjaśnienia sprawy Wydział krajowy do niniejszego sprawozdania załącza, a mianowicie:

a) Memoryał członka Wydziału krajowego T. Romanowicza wraz z 4 załącznikami (alegat 1.) **Alegat 1.**

b) Projekt posła Dr. Marchwickiego (alegat 2.) **Alegat 2.**

c) „ Dr. Zgórskiego (alegat 3.) **Alegat 3.**

Konferencya, której przedłożono załączony kwestyonaryusz (alegat 4) obradowała **Alegat 4.** w dniach 15. i 16. lipca b. r.

Szczegółowy protokół jej obrad załączamy do niniejszego sprawozdania (alegat 5.) **Alegat 5.**

Konferencya uchwaliła:

1) Jednogłośnie oświadczono, że nie można dalej podnosić dodatków do podatków i że dążenie do zniżenia dodatków nie jest konieczną częścią składową finansowego programu.

2) Większością 12 głosów przeciw 8 odrzuciła konferencya projekt całkowitej konwersyi długu indemnizacyjnego.

3) Większością 11 głosów przeciw 7 odrzuciła konferencya projekt Dr. Zgórskiego.

4) Większością 12 głosów przeciw 6 uchwaliła konferencya wniosek posła Abrahamowicza następującej treści:

I. „Konferencya poselska oświadcza się przeciw konwersyi całości długu indemnizacyjnego tudzież polityce finansowej, opierającej się na zaciąganiu corocznych pożyczek lub podwyższaniu dodatków do podatków ponad obecnie istniejące.

II. Konferencya oświadcza się za taką operacyą finansową, którąby przy pomocy kredytu krajowego (w szczególności rozłożenia na dłuższą spłatę 30—40% długu indemnizacyjnego) z utrzymaniem obecnej stopy dodatków krajowych umożliwiła Sejmowi pokrywanie normalnego wzrostu budżetu krajowego jakoteż czynienie stopniowych wydatków celem ekonomicznego rozwoju kraju."

Nowy ten program finansowy znacznie różniący się od wszystkich trzech poprzednich musiał być poddany szczegółowemu zbadaniu i obliczeniu, zanim Wydział krajowy mógł przystąpić do stanowczych uchwał.

Na posiedzeniu Wydziału krajowego z dnia 31. lipca sprawa ta była ponownie przedmiotem obrad, na podstawie wywodu szefa departamentu II. Wydziału krajowego,
Alegat 6. który tu w całości załączamy (alegat 6.)

Wywód ten kończył się wnioskiem, ażeby nie przychylić się do projektu konferencyjnego a za podstawę wniosków do Wysokiego Sejmu przyjąć projekt Dr. Marchwickiego.

Wydział krajowy zgodził się jednomyślnie na pierwszą część wniosku, drugą jednak większością głosów odrzucił i powziął następujące uchwały:

1) „Dodatki do podatków mają pozostać w wysokości uchwalonej na rok 1890 to jest 36 centów.

2) „Wydział krajowy nie przedstawi Sejmowi wniosku częściowej konwersyi uchwalonego przez konferencyę poselską.

3) „Wydział krajowy nie przychyla się do wniosku referenta o całkowitą konwersyę długu indemnizacyjnego według projektu posła Marchwickiego.

4) „Wydział krajowy wniesie do Sejmu zjednoczenie dotychczasowych pożyczek emisyjnych i innych z wyjątkiem hipotecznych, oraz pokrywanie corocznych niedoborów aż do spłaty długu indemnizacyjnego przez zaciągnięcie pożyczki emitowanej w miarę corocznej potrzeby".

Gdy wskutek powzięcia powyżej wymienionych uchwał referent i członek Wydziału krajowego T. Romanowicz prosił, aby go zwolniono od obowiązku bronienia w Wysokiej Izbie niniejszego wniosku, z którym on się nie zgadza, przeto Wydział krajowy wybrał współreferenta w osobie członka Wydziału krajowego Dr. Józefa Wereszczyńskiego z tem, że sprawozdanie niniejsze podpisać mają obaj współreferenci.

Taki jest przebieg historyczny dotychczasowych studyów i narad w Wydziale krajowym nad tą dla kraju tak ważną sprawą. Przedstawiwszy przebieg ten w sposób przedmiotowy a w załączonych do niniejszego sprawozdania alegatach podając Wysokiemu Sejmowi materyał do ocenienia stanu sprawy, przystępuje obecnie Wydział krajowy do szczegółowego uzasadnienia swoich uchwał z dnia 31 lipca b. r. i wniosków, które ma zaszczyt Wysokiemu Sejmowi przedłożyć.

Przedewszystkiem zaś musi Wydział krajowy wyjaśnić, jakie przyjmował podstawy do swych obliczeń i na jakie momenta obecnego położenia kraju głównie zwracał uwagę, gdy postanowił przedłożyć Wysokiemu Sejmowi program finansowy, zawarty w przytoczonych powyżej uchwałach. Podstawą tą były dla Wydziału krajowego obliczenia stałego, normalnego rozwoju budżetu krajowego, opracowane szczegółowo w dołączonym memoryale członka Wydziału krajowego T. Romanowicza. Obliczenia te dokonane zostały naprzód na podstawie zestawienia budżetów krajowych z ostatnich 10 lat, a następnie na podstawie wykazów i wyjaśnień udzielonych przez wszystkie departamenta Wydziału krajowego, które o normalnym wzroście rubryk budżetu krajowego przez siebie administrowanych, najlepiej są powiadomione.

Takie przypuszczalne obliczenie normalnego wzrostu wydatków wykazuje cyfrę 125.000 zł. jako taką, o którą corocznie budżet zwyczajnych wydatków krajowych wzrastać będzie.

Obliczając stały wzrost dochodów budżetu krajowego na przyszłość, przyszedł członek Wydziału krajowego Romanowicz do wyniku, iż rubryka dochodów krajowych wzrastać będzie corocznie o 10.000 zł. Przyjmując roczny wzrost wydatków krajowych na potrzeby zwyczajne na 125.000 zł. a roczny wzrost dochodów własnych na 10.000 zł., przyjmuje się per netto roczny wzrost wydatków krajowych po 115.000 zł. rocznie.

Wydatność wreszcie centa dodatku do podatków bezpośrednich, który to czynnik wywiera stanowczy wpływ na ukształtowanie budżetu krajowego, okazuje tendencyę do corocznego wzrostu. Autor tylekroć wspomnianego memoryału na podstawie przybliżonego rachunku stara się i ten czynnik ustalić przyjmując, iż wydatność centa wzrastać będzie do r. 1892 o 1.000 zł., następnie zaś o 500 zł. rocznie.

Takie przybliżone obliczenie czynników, które składać się mają na budżet krajowy w dłuższym szeregu lat następnych, nie może oczywiście mieć pretensyi do tego, by było absolutnie pewnem. W niejednej rubryce wzrost dotychczasowy nie może być miarą wzrostu przyszłego w dłuższym szeregu lat. W jednych rubrykach wzrost ten może w przyszłości szybszym, w innych wolniejszym postępować krokiem, a to tem bardziej, że zależy on od bardzo rożnorodnych czynników. Wola Wysokiego Sejmu może w jednych rubrykach wzrost wydatków przyspieszać, w innych go opóźniać, ustawy krajowe i państwowe mogą bardzo stanowczo wpłynąć na niektóre wydatki funduszu krajowego — nieprzewidziane nadzwyczajne wydarzenia mogą takie przypuszczalne obliczenia pokrzyżować. Gdy jednakże opracowanie finansowego programu wymaga koniecznie zestawienia przypuszczalnego budżetu na taki szereg lat, na jaki ma ów program być ułożony, a do zestawienia budżetu takiego innych nie ma podstaw prócz tych, o jakich mówiliśmy wyżej, przeto wiedząc o tem, iż obliczenia takie mogą się okazać omylnemi a zapewniając też, iż zostały one najsumienniej opracowane, musimy je przyjąć za podstawę dalszych wniosków.

Przyjmując zatem te czynniki, ustalone w memoryale członka Wydziału krajowego T. Romanowicza i posługując się nimi w dalszym ciągu swego wywodu — Wydział krajowy bierze przedewszystkiem pod uwagę polecone przez Wysoki Sejm zjednoczenie długów krajowych, a nie zamierza łączyć w swym wywodzie sprawy zupełnie innej, poruszonej we wnioskach na konferencyi poselskiej przedłożonych, t. j. sprawy całkowitej, lub częściowej konwersyi długu indemnizacyjnego.

Z przytoczonego powyżej przebiegu sprawy w Wydziale krajowym, na ankiecie finansowej i na konferencyi poselskiej, z dołączonego memoryału członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza, z całego tego obfitego materyału przygotowanego i w alegatach niniejszego sprawozdania Wysokiemu Sejmowi przedłożonego wynika, że w dotychczasowem ocenieniu sprawy, która tylokrotnemu badaniu poddaną została, dwie główne myśli, dwa się objawiły kierunki.

Jedni uważają, iż przez uchwałę Wysokiego Sejmu na czele przytoczoną z jednej strony, a przez załatwienie ugody indemnizacyjnej z drugiej, narzuca się koniecznie potrzeba reformy skarbu krajowego, a wyszedłszy z tego założenia zalecają różnorodne zarządzenia w kierunku całkowitej lub częściowej konwersyi reszty długu indemnizacyjnego, mniemając, że tymi wnioskami sprawa reformy skarbu krajowego zostanie wyczerpaną; drudzy trzymając się ściśle uchwał Wysokiego Sejmu starają się jedynie znaleść drogę, na której unifikacyę długów krajowych możnaby z korzyścią dla funduszu krajowego przeprowadzić i przy tej sposobności znaleść fundusze na pokrycie tych niedoborów, jakie przy obecnej stopie opodatkowania wobec zwiększających się wydatków na cele oświaty, rolnictwa, przemysłu i na cele sanitarne z każdym rokiem się pojawiają i na przyszłość pojawiać muszą.

Wydział krajowy tę drugą drogę obiera i wychodzi z tego założenia, że obowiązkiem jego jest jedynie przedłożyć wnioski, zapewniające uczynienie zadość życzeniu Wysokiego Sejmu: zjednoczenia długów krajowych i zabezpieczające pokrycie niedoborów najbliższych lat siedmiu.

Uchwałą z dnia 26 listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby zbadał dokładnie, czy i pod jakimi warunkami dałaby się przeprowadzić unifikacya wszystkich długów krajowych i żeby ewentualnie projekt takiej unifikacyi Wysokiemu Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył.

Czyniąc zadość tym poleceniom Wydział krajowy przedstawia wynik swych badań w dołączonym memoryale członka Wydziału krajowego p. Romanowicza.

Wszystkie długi krajowe dzielą się na następujące kategorye:

A) Sześć pożyczek emisyjnych, (1—6) z tych:

a) na 6% pożyczka z roku 1873	389.300 zł.	
b) na 4½% pięć pożyczek (z lat 1883, 1884, 1885, 1888 i 1889) łącznie	5,878.700 „	
Razem pożyczki emisyjne		6,268.000 zł.

B) Ośmnaście pożyczek hipotecznych i innych ze stałym planem umorzenia (1—18) między niemi:

a) na 6% jedna w kwocie	82.798 zł.	
b) „ 5½% „ „	3.932 „	
c) „ 5% ośm „	395.005 „	
d) „ 4½% siedm „	960.225 „	
e) „ 4⅜% jedna „	284.000 „	
Razem pożyczki nie emisyjne ale ze stałym planem umorzenia .		1,725.960 „

C) Długi bieżące bez stałego planu umorzenia po części nieoprocentowane przeważnie u własnych funduszów zaciągnięte w łącznej kwocie . 927.616 „

Ogół długów funduszu krajowego . . . . . 8,921.579 zł.

Z powyższej sumy 8,921.574 zł. można wszystkie długi zapomocą nowej, jednolitej pożyczki w myśl uchwały Wysokiego Sejmu zjednoczyć i skonwertować z wyjątkiem tylko pożyczki z roku 1873, która z powodu tekstu ogłoszonej wówczas subskrypcyi, tudzież w myśl tekstu obligacyj, wiążącego spłatę do stałego planu umorzenia, skonwertowaną być nie może. Wszystkie inne pożyczki emisyjne mogą być skonwertowane; w tekście bowiem powiedziano, iż mają być spłacone najdalej do terminu umorzenia, inne zaś są wypowiedzialne. Wszystkie te pożyczki są oprocentowane według stopy wyższej niż n. p. pożyczka propinacyjna, która jest czteroprocentową, tak, że konwersya i zjednoczenie może przedstawić korzyści.

Długi konwertować się mające są następujące:

Z kategoryi A.

1. 4½%-owa pożyczka z r. 1883 (na kolej transwersalną, uposażenie Banku i konwersyą długów) w pierwotnej wysokości 3,800.000 zł., ze stanem pożyczki z końcem r. 1890 3,491.300 zł., wysokością raty rocznej 209.010 zł. i terminem końcowym spłaty 1922 r.

2. 4½%-owa pożyczka z roku 1884 (na pokrycie niedoborów i uposażenie kasy w pierwotnej wysokości 1,000.000 zł., ze stanem z końcem 1890 roku 932.000 zł., z wysokością raty rocznej 54.968 zł. i terminem spłaty w roku 1923.

3. $4^1/_2$% pożyczka z r. 1885 (na złagodzenie klęsk elementarnych i budowę koszar) w pierwotnej wysokości 354.000 zł., ze stanem z końcem 1890 roku 331.600 zł., z wysokością raty rocznej 19.782 zł. i terminem spłaty 1922 r.

4. $4^1/_2$%-owa pożyczka z roku 1888 (na budowę koszar) z wysokości pierwotnej 443.800 zł., z stanem z końcem 1890 roku 434.600 zł., z ratą roczną 24.416 zł. i terminem spłaty w roku 1927.

5. $4^1/_2$%-owa pożyczka z roku 1889 (na melioracye) w pierwotnej wysokości 700.000 zł., ze stanem przy końcu 1890 roku 689.200 zł., ratą roczną 38.561 zł. i terminem spłaty w 1927 roku.

Razem . . . . . 5,878.700 zł.

Z kategori B.

1. $4^1/_2$%-owa pożyczka z funduszu pożyczkowego spółek wodnych na konwersyę długu w kwocie 400.000 zł. z końcem roku 1890 i o rocznej racie 33.977 zł.

2. $4^1/_2$%-owa pożyczka z funduszu szkolnego krajowego na pokrycie niedoboru w kwocie 85.500 zł. z końcem roku 1890 o rocznej racie 13.363 zł., — razem tedy z kategoryi B. . . . . 485.500 zł.

Z kategoryi C.

1. Na pokrycie niedoboru roku 1888	57.313 zł.	11	ct.
2. Skarbowi państwa, zwrot zaliczek	54.436 „	28	„
3. Funduszowi pożyczki krajowej z roku 1873	276,256 „	$07^1/_2$	„
4. Funduszowi koszarowemu	406.751 „	73	„
5. Funduszowi policyi krajowej, pożyczka uchwalona przez Sejm, dotąd niezrealizowana, która jednak będzie musiała być zrealizowaną, skoro 1-milionowy rachunek bieżący w Banku krajowym jest już prawie wyczerpany	132.859 „	—	„
Razem	927.616 zł.	$19^1/_2$	ct.

Pozostają jako nieprzeznaczone do konwersyi:

1. 6%-owa pożyczka z roku 1873 w kwocie 389.300 zł., o rocznej racie 50.510 zł., tudzież

2. $4^1/_2$%-owa pożyczka z roku 1873 (z funduszu domestykalnego na budowę Kulparkowa) w pierwotnej wysokości 66.000 zł., stanem z końcem 1890 roku 25.844 zł. 89 ct., roczną ratą 1.485 zł., terminem spłaty w roku 1925.

3. 5%-owa pożyczka z roku 1879 (budowa Kulparkowa, z galicyjskiej kasy oszczęd.) wysokość pierwotna 40.000 zł., stan z końcem 1890 r. 33.593 zł. 51 ct., rata roczna 2.488 zł. termin spłaty w roku 1911.

4. 5%-owa pożyczka z roku 1881 (z galicyjskiej kasy oszczędności na szpital Sióstr Miłosierdzia) wysokość pierwotna 10.000 zł., stan z końcem 1890 roku 8.954 zł. 98 ct., rata roczna 669 zł., termin spłaty 1.916 zł.

5. $4^1/_2$%-owa pożyczka z roku 1889 (z funduszu pożyczek spółek wodnych) wysokość pierwotna 415.625 zł., stan z końcem 1890 r. 400.000 zł., rata roczna 33.977 zł.

6. $5^1/_2$%-owa pożyczka z roku 1882 (z krakowskiej kasy oszczędności na szpital izraelicki) wysokość pierwotna 5.000 zł., stan z końcem 1890 roku 3.932 zł. 55 ct., rata roczna 382 zł., termin spłaty w roku 1905.

7. 5%-owa pożyczka z roku 1883 (na budowę szpitala z funduszów podrzutków i szpitala) wysokość pierwotna 346.796 zł. 34 ct., stan z końcem 1890 roku 313.680 zł. 36 ct., rata roczna 20.807 zł. 78 ct., termin spłaty w roku 1919.

8. 5%-owa pożyczka z roku 1884 (z galicyjskiej kasy oszczędności na budowę pralni) wysokość pierwotna 22.500 zł., stan z końcem 1890 roku 16.109 zł. 73 ct., rata roczna 2.025 zł., termin spłaty w roku 1900.

9. 4½%-owa pożyczka z roku 1885 (z Banku krajowego na budowę szpitala) wysokość pierwotna 70.000 zł., stan z końcem 1890 roku 43.134 zł. 67 ct-, rata roczna 7.136 zł., termin spłaty w roku 1898.

10. 4½%-owa pożyczka z roku 1888 (z Banku krajowego na budowę szpitala w Tarnowie) wysokość pierwotna 13.750 zł., stan z końcem 1890 roku 11.724 zł. 74 ct., rata roczna 1.375 zł., termin spłaty w roku 1901.

11. 4⅜%-owa pożyczka z roku 1890 (z Banku krajowego na złagodzenie klęsk elementarnych) wysokość pierwotna 300.000 zł., stan z końcem 1890 roku 284.000 zł., rata roczna 29.320 zł., termin spłaty w roku 1899.

12. 6%-owa pożyczka z roku 1879 (na szkołę sztuk pięknych w Krakowie) wysokość pierwotna 100.000 zł., stan z końcem 1890 roku 82.798 zł. 32 ct., rata roczna 7.000 zł., termin spłaty w roku 1911.

13. 5%-owa pożyczka z roku 1874 (na szkołę lasową z galicyjskiej kasy oszczędności) wysokość pierwotna 9.000 zł, stan z końcem 1890 roku 6.314 zł. 44 ct., rata roczna 520 zł. 80 ct., termin spłaty w roku 1909.

14. 4½%-owa pożyczka z roku 1889 (na szkołę weterynaryi z Banku krajowego) wysokość pierwotna 12.400 zł., stan z końcem 1890 roku 12.006 zł. 10 ct., rata roczna 744 zł., termin spłaty w roku 1919.

15. 4½%-owa pożyczka (na składy zbożowe z Towarzystwa ubezpieczeń ogniowych) wysokość pierwotna 400.000 zł., stan z końcem 1890 roku 382.015 zł. 91 ct., rata roczna 26.492 zł., termin spłaty w roku 1913.

16. 5%-owa pożyczka z roku 1879 (na Dublany z Towarzystwa kredytowego ziemskiego) wysokość pierwotna 5.000 zł., stan z końcem 1890 roku 4.235 zł. 51 ct., rata roczna 300 zł., termin spłaty w roku 1915.

17. 5%-owa pożyczka z roku 1883 (na Dublany z Towarzystwa kredytowego ziemskiego) wysokość pierwotna 11.600 zł., stan z końcem 1890 roku 10.641 zł. 95 ct., rata roczna 696 zł., termin spłaty w roku 1920.

Rachunek przedstawia się jak następuje:

Ogólna suma długów konwertować się mających wynosi:

z kategoryi A. 2—6	. . . . .	5,878.700 zł. — ct.
„ „ B. 4 i 11	. . . . .	485.500 „ — „
„ „ C. 1—5	. . . . .	927.616 „ 19½ „
	Razem . . .	7,291.816 zł. 19½ ct.

Długi nieskonwertowane wynosić będą:

z kategoryi A. 1	. . . . .	389.300 zł. — ct.
„ „ B. 1—3, 5—10 i 12—18	. . . . .	1,240.463 „ 73 „
	Razem . . .	1,629.763 zł. 73 ct.

Gdy jednak uposażenie kasy krajowej wynosi tylko 376.263 zł., a według doświadczenia niezbędnem jest uposażenie kasy w kwocie przynajmniej 1 miliona (zaś w latach anormalnych, n. p. po klęskach rolniczych do 1½ miliona), to należy przy sposobności zjednoczenia długów krajowych uzupełnić uposażenie kasy i na ten cel powyżej wykazaną

sumę nowej pożyczki podnieść o 808.183 zł. 80 ct. Będziemy mieli wtedy na uzupełnienie dotacyi kasy 808.183 zł. 80 ct., co wraz z dotychczasowem uposażeniem w kwocie 376.263 zł., wyniesie 1,184.446 zł. 80½ ct.

Byłaby zatem w myśl uchwały Wysokiego Sejmu o zjednoczeniu długów krajowych i w celu uposażenia kasy do zaciągnięcia pożyczka 8,100.000 zł. Według dzisiejszego stanu targu pieniężnego pożyczka krajowa na 4% może liczyć na kurs emisyjny 90 za 100, który odpowiada ściśle oprocentowaniu kapitału po 4½%. Wszak 4%-owa pożyczka propinacyjna stoi obecnie już w kursie 93½ za sto, a srebrna pożyczka kolei Karola Ludwika (na priorytety) także 4%-owa i przeważnie konwersyjna (49 milionów konwersyi, a reszta nowej pożyczki) idzie po kursie 96 za sto.

Bierzemy zatem w rachubę kurs emisyjny po 90 za sto, a wtedy chcąc uzyskać w gotówce 8,100.000 zł., trzeba wypuścić obligacye w kwocie 9 milionów. Na umorzenie i oprocentowanie tej pożyczki 9 milionów potrzeba będzie:

1. Pożyczka 9 milionów rozłożona na lat 67½ oprocentowana po 4%, spłaca się 135 półrocznemi ratami po	193.500 zł.
czyli rocznie po	387.000 zł.
2. Do tego 10% podatku rządowego od kuponów wyniesie w pierwszym roku	36.000 „
3. Stempel od kuponów w (pierwszym roku)	2.000 „
4. Druki, inseraty, porta i inne wydatki w przybliżeniu . .	302 „
Do tego niedobór pożyczek	150,698 „
nieunifikowanych (według budżetu na rok 1890.)	
Razem	576.000 zł.

Dotychczasowe wydatki funduszu krajowego na amortyzacyę i oprocentowanie długów krajowych zawarte jest w tych rubrykach budżetu krajowego, a mianowicie: w Rubryce XIV. wstawiona jest 1) w budżecie na rok 1890 kwota . . . 601.531 zł.

Oprócz tego 2) w rubryce VII. budżetu krajowego, gdzie wstawia się corocznie . . . . . 7.000 „
na amortyzacyę i oprocentowanie 6% pożyczki 100.000 zł. na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie zaciągniętej.

3) w rubryce XV. budżetu krajowego, gdzie wstawia się corocznie kwotę . . . . . 28.491 „

Razem . . . . 637.022 zł.

Po przeprowadzeniu konwersyi wszystkie wydatki na długi krajowe wynosić będą 576.000 zł., zatem okazuje się roczne zaoszczędzenie 61.022 zł.

To zaoszczędzenie wszakże okaże się wyższem, gdy zważymy, że dotychczasowe pożyczki miały pewne ulgi podatkowe i stemplowe.

Od podatku dochodowego od kuponów wolną jest pożyczka melioracyjna z roku 1889 (obecnie 689.200 zł.), od stempla kuponowego zaś część pożyczki z roku 1883 (1,100.000 zł. na kolej transwersalną), część pożyczki z roku 1885 (221.800 zł. na dotkniętych powodzią), cała pożyczka koszarowa z roku 1888 (434.600 zł.), wreszcie od wszelkich opłat uwolniona jest pożyczka zapomogowa z roku 1890 (300.000 zł.) Wobec tego nie ulega wątpliwości, że dla pożyczki mającej na celu zjednoczenie wszystkich dotychczasowych długów da się uzyskać przynajmniej częściowe uwolnienie od podatków i od stempla, skutkiem czego powyżej podane pozycye 2 i 3 wydatków przyszłej rubryki XIV. budżetu krajowego jeszcze będą niższe, a wykazana powyżej kwota zaoszczędzenia jeszcze się nieco podniesie. W obliczenie zaś wzięto całą wysokość podatku i stempla.

Według powyższego obliczenia zatem zjednoczenie długów funduszu krajowego przedstawia się budżetowo korzystnem.

I to jest pierwsza część proponowanej przez Wydział krajowy na skutek polecenia Wysokiego Sejmu operacyi finansowej, która tak znacznie umniejszy wydatek rubryki XIV. budżetu funduszu krajowego. Przychodzimy do umotywowania drugiej części wniosku Wydziału krajowego.

A tutaj oprzeć się nam przyjdzie na czynnikach, które w poprzednim wywodzie przedstawiliśmy.

Przyjąwszy stały normalny roczny wzrost wydatków na potrzeby krajowe po 125.000 zł., a wzrost dochodów własnych po 10.000 zł., okazuje się wydatek netto na potrzeby krajowe bez umorzenia pożyczek:

w roku	1891	3,677.765 zł.
„ „	1892	3,792.765 „
„ „	1893	3,907.765 „
„ „	1894	4,022.765 „
„ „	1895	4,137.765 „
„ „	1896	4,252.765 „
„ „	1897	4,367.765 „

równocześnie wynosi potrzeba na umorzenie pożyczek zjednoczonych rocznie 387.000 zł., a na umorzenie pożyczek hipotecznych i niezjednoczonych:

w roku	1891	150,698 zł.
„ „	1892	177.149 „
„ „	1893	175.197 „
„ „	1894	173.246 „
„ „	1895	171.294 „
„ „	1896	169.339 „
„ „	1897	167.108 „

Przyjąwszy wzrost wydatności centa dodatku do podatków bezpośrednich

w roku	1891	104.000 zł.
„ „	1892	105.000 „
„ „	1893	105.500 „
„ „	1894	106.000 „
„ „	1895	106.500 „
„ „	1896	107.000 „
„ „	1897	107.500 „

okaże się, że przy zachowaniu obecnej stopy dodatków krajowych, t. j. przy 36 ct. dodatków, dochód roczny wyniesie:

w roku	1891	3,402.000 zł.
„ „	1892	3,780.000 „
„ „	1893	3,798.000 „
„ „	1894	3,816.000 „
w roku	1895	3,834.000 zł.
„ „	1896	3,852.000 „
„ „	1897	3,870.000 „

Gdyby zatem rzeczywiste wydatki funduszu krajowego w latach 1891—1897 dopowiadały najzupełniej temu naprzód wysnutemu obliczeniu, a wydatność centa istotnie z każdym rokiem wzrastała w stosunku, jaki powyżej przyjęliśmy, to z zestawienia tych

czynników okazałby się rokrocznie niedobór przeszło 800.000 zł., na pokrycie którego nie byłoby żadnego źródła dochodu.

Powyższe jednak obliczenie nie może być wzięte za miarę rzeczywistych wydatków krajowych, z góry bowiem zastrzegliśmy, że bierzemy za podstawę jedynie normalny wzrost rubryk budżetowych funduszu krajowego, a nie uwzględniamy wydatków nadzwyczajnych, wynikających bądź to z ustaw przez Wysoką Izbę już uchwalonych, ze zobowiązań przez Wysoką Izbę imieniem funduszu krajowego przyjętych, lub takich ustaw i zobowiązań, które Wysoka Izba w przyszłości uchwali, wreszcie z okoliczności nieprzewidzianych, których naprzód obliczyć nie podobna, z klęsk elementarnych, których po doświadczeniach zrobionych wykluczać nie wolno, z zawodu w wydatności jednego centa dodatku krajowego, któryby się na całym budżecie ujemnie odbił, słowem z tego wszystkiego, co przyszłość przynieść może, a co na każdy wypadek przezorność przewidywać nakazuje.

Że w budżecie krajowego funduszu szkolnego czekają kraj znaczne w przyszłości wydatki, że w zakresie regulacyi rzek, prac melioracyjnych, podniesienia rolnictwa, przemysłu, górnictwa, w ciągu bliskiej przyszłości mogą być przez Wysoką Izbę uchwalone znaczne wydatki inwestycyjne, których troska o podniesienie ekonomiczne kraju na długo odwlekać Wysokiej Izbie nie pozwoli, że sprawa uchwalenia ustawy o służbie zdrowia w gminach poważną cyfrą wzrostu wydatków na budżecie krajowym zaciąży, że w przyjętych już przez Wysoką Izbę zobowiązaniach, jak na budowę teatru w Krakowie, szkoły kadetów we Lwowie, kolei żelaznych na Podolu, spoczywa szereg nowych wydatków, które w dotychczasowym budżecie krajowym swego wyrazu jeszcze nie znalazły, słowem że staje przed krajem cały szereg spraw, z których każda nowe na fundusz krajowy może nałożyć ciężary, przeto Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że kwota pół miliona na te inwestycye i wydatki nadzwyczajne w corocznym budżecie krajowym powinna być wstawioną, jeżeli zadośćuczynienie najpilniejszym potrzebom kraju ma być umożliwione.

A w takim razie okaże się, że coroczny niedobór przy obecnej stopie podatkowej 36 ct., i bez tego zwyż pół miliona wynoszący, wzrastać będzie do sumy przeszło milionowej. W takim składzie rzeczy nasuwa się pytanie: w jakich źródłach szukać należy pokrycia tego niedoboru?

Utrzymuje się w pewnych sferach mniemanie, że dodatki krajowe snadnie jeszcze o kilka centów mogą być podwyższone. Mniemania tego nie obaliły nawet chwilowe narzekania na przeciążenie obecnymi dodatkami. Atoli mniemanie to uległo pewnym zmianom z chwilą, gdy ugoda przeprowadzona z c. k. Rządem w sprawie długu indemnizacyjnego zdjęła z kraju naszego stanowczo ciężar dodatków indemnizacyjnych z rokiem 1897, nakładając natomiast aż do tego roku a nawet przez trzy lata po tym terminie na kraj nasz nowe ciężary. Wtedy przyznali wszyscy i to jednomyślnie, że jak długo kraj nasz dźwiga taki olbrzymi ciężar spłaty rat długu indemnizacyjnego, ciężar przez ugodę indemnizacyjną jeszcze uciążliwym uczyniony, tak długo o podwyższeniu dzisiejszych dodatków do podatków na cele gospodarstwa krajowego, nawet chociażby najpilniejsza tego wymagała potrzeba, nie może być mowy.

W tym jednozgodnym głosie wszelkich w tym celu do zastanowienia się i rady powołanych zgromadzeń spoczywała najlepsza dla Wydziału krajowego dyrektywa, którą drogę wyjścia ma Wysokiej Izbie zalecić.

Rzecz bowiem naturalna, że chcąc uzdrowić budżet zamykany corocznym niedoborem i nie mogąc w nim zrobić oszczędności a z drugiej strony nie mogąc podwyższyć ciężaru podatkowego, mamy przed sobą jednę tylko drogę t. j. pokrywanie niedoborów pożyczkami. Nasuwa się wszelako ta obawa, że coroczne pokrywanie niedoborów za pomocą pożyczek krajowych różnych emisyj, każdej z osobnym planem umorzenia, wprowadziłoby

do naszego gospodarstwa finansowego niepożądany szereg różnorodnych pożyczek krajowych i tym sposobem wpadlibyśmy znowu w stan, któremu Wysoka Izba właśnie zapobiedz zamierzała, uchwalając przytoczone na czele polecenie do Wydziału krajowego w sprawie zjednoczenia długów krajowych.

Ażeby tego uniknąć przedstawia Wydział krajowy taką operacyę finansową, która zapewni opodatkowanym na szereg lat a to aż do umorzenia długu indemnizacyjnego, dotychczasową stopę opodatkowania krajowego, zabezpieczy kraj aż do upływu zobowiązań indemnizacyjnych od podwyższania dodatków krajowych, umożebni Wysokiej Izbie bez nakładania nowych podatków lub zaciągania corocznych pożyczek nietylko spełnienie nałożonych ustawami lub przyjętych uchwałami zobowiązań, ale też i uchwalanie według uznania Wysokiej Izby nadzwyczajnych wydadków na dalsze prowadzenie rozpoczętej już przez reprezentacyę kraju polityki ekonomicznej.

W granicach niniejszego projektu będzie mogła Wysoka Izba, niekrępowana ułożonym z góry programem, wstawiać w budżet takie kwoty, jakie ku dalszemu rozwojowi rozpoczętej akcyi na polu podniesienia oświaty, rolnictwa, przemysłu, regulacyi rzek i. t. d. za stosowne uzna.

Za najodpowiedniejszą taką operacyę uważa Wydział krajowy zaciągnięcie pożyczki rezerwowej w wysokości 13 milionów zł. na 4% w 67½ latach umorzyć się mających obligacyach, sprzedawanych za coroczną uchwałą Wysokiego Sejmu w miarę potrzeby budżetu krajowego.

Poniżej umieszczona tabela zawiera przypuszczalne obliczenie corocznych niedoborów wraz z podaniem cyfry wydatków na cele gospodartswa krajowego, zachowaniem pół miliona na wydatki inwestycyjne i budżet nadzwyczajny z ratami umarzającemi pożyczkę zjednoczonych długów krajowych i z przyjęciem 36 ct. dodatków do podatków na szereg lat 7 t. j. od 1891 — 1897 włącznie.

Rok	Wydatek netto bez umorzenia pożyczek	Budżet nadzwyczajny, wydatki na inwestycye	Wymagalność na umorzenie pożyczek nie unifikowan.	Wymagalność na umorzenie pożyczki uniflkacyjnej	Dochód roczny przy 36 ct. dodatku	Niedobór do pokrycia z pożyczki rezerwowej przy kursie 90%	Suma emitowanej pożyczki rezerwowej do końca roku
Na unifikacyę długów i wzmocnienie kasy jak wykaz . . .							9,000.000
„ pokrycie niedoboru z roku 1891							1,459.400
1891	3,677.765 *)	500 000	150.698	387.000	3,402.000	1,459 400	10.459.400
1892	3,792.765	500.000	177.149	449.754	3,780.000	1,266.300	11,725.700
1893	3,907.765	500.000	175.197	504.205	3,798.000	1.432.400	13.158.100
1894	4,022.765	500.000	173.246	565.798	3,816.000	1,606.500	14,764.600
1895	4 137.765	500.000	171.294	634.877	3,834.000	1,788 800	16,553.400
1896	4,252.765	500.000	169 339	711.796	3,852.000	1,979.900	18,533.300
1897	4,367.765	500.000	167.108	796.931	3,870.000	2,179.800	20,713.100

Z tabeli powyższej okazuje się niedobór już w pierwszym roku w kwocie 1,459.400 zł., który zostanie pokryty pożyczką z tych 13 milionów obligacyj przeznaczonych na pokrycie corocznych niedoborów.

---

*) Niedobór funduszu krajowego i preliminarza na rok 1891 po strąceniu własnych dochodów i długów wynosi . . . . . 3,667.765 zł.

mianowicie: Wydatki wynoszą . . . . . 4,889.410 zł.

Dochody własne . . . . . 547.636 zł.

Długi *a)* z rubr. XIV. wydatków . 628.518 zł.

b) „ „ VII. „ . 7.000 „

c) „ „ XV. „ . 28.491 „ 664.009 „ 1,211.645 „

reszta przedstawia wyżej wykazaną wynikłość . . . . 3,677.765 zł.

W razie zaś, gdyby kwota 300.000 zł. rocznie wstawioną była na wydatki nadzwyczajne i inwestycye, wówczas budżet krajowy w latach 1891 — 1897 przedstawiłby się jak następuje:

Rok	Wydatek netto bez umorzenia pożyczek	Budżet nadzwyczajny	Wymagalność na umorzenie pożyczek nie skonwertowanych	Wymagalność na umorzenie pożyczki unifikacyjnej	Dochód roczny przy 36 ct. dodatku	Niedobór do pokrycia z pożyczki rezerwowej przy kursie 90%	Suma emitowanej do końca roku pożyczki krajowej
Na unifikacyę długów i wzmocnienie kasy według wykazu . .							9,000.000
„ pokrycie niedoboru w roku 1891							1,237.200
1891	3,677.765	300.000	150.698	387.000	3,402.000	1,237.200	10,237.200
1892	3,792.765	300.000	177.149	440.199	3,780.000	1,033.500	11,270.700
1893	3,907.765	300.000	175.197	484.640	3,798.000	1,188 500	12,459.200
1894	4 022.765	300.000	173.246	537.745	3,816.000	1,350.900	13,810.100
1895	4,137.765	300.000	171.294	593.834	3,834.000	1,521.000	15,331.100
1896	4,252.765	300.000	169.339	659.237	3,852.000	1,699.300	17,030.400
1997	4,367.765	300.000	167.108	732.462	3,870.000	1,886 000	18,916.400

Z tej tabeli okazuje się, że na pokrycie niedoborów wydatków funduszu krajowego przy stopie podatkowej 36 ct. i przy 300.000 rocznie na wydatki nadzwyczajne i na inwestestycye wstawionych, potrzeba w latach 1891 — 1897 11 milionów zł. a zatem ogólna pożyczka wraz z unifikacyą długów i uposażeniem kasy wynosiłaby 20 milionów złotych.

Polecając wniosek zaciągnięcia pożyczki w kwocie 22 milionów do uchwały Wysokiego Sejmu, Wydział krajowy nie może pominąć odpowiedzi bodaj w kilku głównych punktach na przedkładane wnioski poprawy obecnego stanu skarbu krajowego za pomocą całkowitej lub częściowej konwersyi. Przedewszystkiem nie mógł się Wydział krajowy dopatrzeć istotnych korzyści w przeciąganiu tego długu jeszcze na lat $67^1/_2$. Wydział krajowy mniema, że skoro wskutek przeprowadzonej w Wiedniu ugody zyskaliśmy pewność zakończenia tej sprawy w r. 1897, to bez niezbędnej potrzeby, chociażby pod najłatwiejszymi warunkami targowymi nie należy tej reszty długu w 7 latach spłacalnej przenosić jeszcze na lat 50 lub $67^1/_2$, i obarczyć długiem pokolenia następne. Ale prócz tego momentu Wydział krajowy nie widział materyalnej korzyści w przeprowadzeniu tej myśli konwersyi całkowitej. Ceną, za którą mielibyśmy obciążyć przyszłe pokolenia aż po za drugą połowę przyszłego wieku, miałoby być uzyskanie 9 milionów na niezbędne inwestycye. Pomijając, że ograniczenie potrzebnych w naszym kraju inwestycyj do sumy 9 milionów wydaje się niestosunkowo drobne do nadziei, jakie z niemi łączono, Wydział krajowy mniema, że suma ta nietylko okazałaby się szczupła i nie wystarczająca na najpilniejsze inwestycye, mające być przeprowadzone, ale co nadto za jednym zamachem utrudnialibyśmy sobie tym sposobem możność czynienia dalszych, daleko szerszych, dalej idących inwestycyj po zakończeniu spłaty długu indemnizacyjnego.

Nie mniej nie przychylił się Wydział krajowy do wniosku częściowej konwersyi przez konferencyę poselską zalecanej. Powody, które Wydział krajowy do tej decyzyi skłoniły, zawarte są w dołączonem votum członka Wydziału krajowego p. Romanowicza i dlatego Wydział krajowy na tem miejscu ich nie powtarza.

Stanowisko, które Wydział krajowy zajmuje, doradzając Wysokiemu Sejmowi zaciągnięcie pożyczki 9 milionów zł. na zjednoczenie długów krajowych, a 13 milionów na pokrycie niedoborów corocznych i inwestycye, jest wyłuszczonem w poprzednim wywodzie, a wypłynęło ono jedynie ze sumiennego zbadania dzisiejszego położenia kraju.

Wydział krajowy nie łudzi się, iżby tym sposobem doradzał Wysokiemu Sejmowi wstąpienie na drogę wielkich wydatków polityki inwestycyjnej i wszystkich nadziei, jakie z tem łączono. Przeciwnie Wydział krajowy wypowiada to przeświadczenie, jakie z długoletniego studyum budżetu krajowego nabył, że pomimo przyjęcia cyfry pół miliona na wydatki nadzwyczajne i inwestycyjne, pomimo przyjęcia cyfry 125.000 zł. już w budżet przyszłych lat jako stały wzrost i pomimo przewidywania wzrostu wydatności centa przygotowane emisye na pokrycie niedoborów przy 36 ct. dodatku pójdą jedynie na zaspokojenie najkonieczniejszych potrzeb gospodarstwa krajowego. Tutaj nie będzie nigdzie mowy o inwestycyach wielkich, o popieraniu przedsiębiorstw przemysłowych i rozwoju przemysłu krajowego na wielką skalę, o założeniu sieci kolei żelaznych i t. d., tu będą pokrywane tylko te wydatki, które pokryte być muszą, bo tego wymagają utawy przez Wysoki Sejm uchwalone i zobowiązania zaciągnięte, wymaga tego wzglad, iż prace rozpoczęte na polu ekonomicznego podniesienia kraju muszą być dalej prowadzone a wydatki na te cele muszą wzrastać, jeżeli to co dotychczas zrobiono, nie ma pójść na marne. Wydział krajowy jest świadomy, że przedkładając Wysokiemu Sejmowi niniejsze wnioski, czyni zadość tylko koniecznej p o t r z e b i e pokrycia tych wydatków, których z budżetu krajowego żadnym sposobem usunąć się nie da, czyni to jedynie z obawy przed najsmutniejszą zdaniem jego koniecznością podniesienia dodatków do podatków w czasie, kiedy ludność po kilkudziesięcioletniem spłacaniu dodatku indemnizacyjnego ponosić ma jeszcze wyższe ciężary na ukończenie w r. 1897 długu indemnizacyjnego.

Wydział krajowy jest doskonale świadomy, że ani obecnie przedłożony, ani corocznie do r. 1897 przedkładane budżety nie będą miały znamion budżetów inwestycyjnych ale też i budżety, w którychby było po 800.000 zł. do 1,300.000 zł. rocznie na cele inwestycyjne, nie byłyby nimi.

Natomiast Wydział krajowy żywi tę nadzieję, że po skończonym okresie spłaty długu indemnizacyjnego i zadośćuczynieniu zobowiązaniom z ugody indemnizacyjnej wynikłym, po uwolnieniu kraju od olbrzymiego ciężaru 26 ct. na umorzenie długu indemnizacyjnego, pomimo blisko 20 milionów długu, który wtedy jeszcze pozostanie, przyjdzie czas na zainicyowanie prawdziwej, szerokiej akcyi inwestycyjnej.

Wydział krajowy stawia wyżej korzyści wcześniejszej amortyzacyi długu indemnizacyjnego nad korzyści niedostatecznych i szczupłych inwestycyj, jakie projekty konwersyjne na dziś zapowiadały.

Na teraz jedynym celem w budżecie krajowym równowagę przyprowadzić, długi krajowe uporządkować, obowiązkom zaciągniętym wobec ustaw krajowych finansowo zadość uczynić.

Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy i dołączone rezolucye.

Lwów dnia 12 września 1890.

Marszałek krajowy:
Jan Tarnowski *w. r.*

Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Tadeusz Romanowicz *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zaciągnięciu 22 milionów pożyczki krajowej na konwersyę długów krajowych w ustawie wymienionych, na uposażenie kasy krajowej, jakoteż pokrywanie niedoborów budżetu krajowego w latach 1891 — 1897.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

Art. I.

Upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia 4%wej pożyczki do maksymalnej wysokości dwudziestu dwu milionów (22,000.000) zł. a. w. na cele:

I. Konwersyi długów krajowych następujących:

1) $4^1/_2$%wej pożyczki na kolej transwersalną, uposażenie Banku krajowego i konwersyę długów z r. 1883 w kwocie obecnej 3,491.300 zł.
2) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1884 na pokrycie niedoborów i uposażenia kasy, obecnie w kwocie resztującej 932.000 zł.
3) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1885 na zapomogi z powodu klęski elementarnej i na fundusz budowy koszar dla c. i k. wojska w kwocie obecnej 331.600 zł. a. w.
4) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1888 na fundusz budowy koszar dla c. i k. wojska w kwocie 434.600 zł.
5) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1889 na utworzenie funduszu melioracyjnego obecnie w kwocie 689.200 zł. a. w.
6) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1889 na konwersyę długów krajowych obecnie w kwocie 400.000 zł. w. a.
7) $4^1/_2$%wej pożyczki z r. 1889 na pokrycie niedoboru z r. 1888 obecnie w kwocie 85.500 zł. z funduszu szkolnego krajowego.

II. Na uposażenie kasy krajowej w takiej kwocie, jaka pozostanie po skonwertowaniu powyżej wymienionych pożyczek i po emisyi pierwszej seryi niniejszej pożyczki w kwocie 9,000.000 zł. w. a.

III. Pozostałe zaś 13 milionów zł. w. a. na pokrywanie niedoborów budżetu krajowego w latach 1891 do 1897.

Art. II.

Wydział krajowy umocowany jest z powyższych 22 milionów obligacyj wydać sumę 9 milionów zł. imiennej wartości na konwersyę długów krajowych wymienionych w Art. I. i uposażenie kasy, zaś kwotę 1,459.400 zł. na pokrycie niedoboru w r. 1891.

Dalsza sprzedaż pozostałej kwoty nastąpić ma corocznie na podstawie osobnej uchwały Sejmu na pokrycie dalszych niedoborów budżetu funduszu krajowego w latach 1892 – 1897.

Art. III.

Dla całej pożyczki 22 milionów ma być wypracowany jednolity plan umorzenia w ten sposób, iżby pożyczka cała do końca czerwca roku 1958 w zupełności umorzoną została. Wypadająca z tego planu wysokość funduszu umorzenia, może być w połowie przez losowanie, w drugiej połowie zaś przez zakupno z wolnej ręki dostarczoną.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Memu Ministrowi skarbu i Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

II.

Rezolucye.

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujące rezolucye:

1) Wzywa się c. k. Rząd, iżby wyjednał dla uchwalonej pożyczki 22 milionów przynajmniej takie ulgi stemplowe i podatkowe, jakie o ile one służyły dotychczasowym pożyczkom, które niniejszą pożyczką zostają skonwertowane.
2) Wzywa się c. k. Rząd, iżby obligacye mające się wydać na podstawie uchwalonej ustawy o pożyczce 22 milionów zł. mogły być używane na lokacyę kapitałów fundacyjnych, kapitałów od zakładów zostających pod dozorem publicznym, tudzież funduszów pupilarnych, fideikomisowych i depozytowych i nareszcie służyć według kursu giełdowego jako kaucye w stosunkach służbowych i kontraktowych, tudzież jako zabezpieczenie wojskowych kaucyj małżeńskich.

Drukiem Pillera i Spółki.

I. Wywód Członka Wydziału krajowego T. Romanowicza.

A. Zjednoczenie długów krajowych.

(Uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889.)

Załączony wykaz przedstawia stan wszystkich długów, ciężących na funduszach krajowych. Po spłacie uchwalonych na rok 1890 kwot amortyzacyjnych, wynosić będą te długi dnia 1. stycznia 1891 r. kwotę . . . . . 8,772.570 zł.

Dzielą się one na następujące kategorye:

1. Sześć pożyczek emisyjnych, z tych:

a) na 6% pożyczka r. 1873	389.300 zł.	
b) na 4½% pięć pożyczek (z lat 1883, 1884, 1885, 1888 i 1889) łącznie . . .	5,878.700 „	
razem pożyczki emisyjne		6,268.000 „

2. Pożyczek hipotecznych i innych ze stałym planem umorzenia ośmnaście, między niemi:

a) na 6% jedna w kwocie	82.798 zł.	
„ 5½% „ „ „	3.932 „	
„ 5% ośm „ „	395.005 „	
„ 4½% siedm „ „	960.225 „	
„ 4⅜% jedna „ „	284.000 „	
razem pożyczki nie emisyjne ale ze stałym planem umorzenia . . .		1,725.960 „

3. Długi bieżące, bez stałego planu umorzenia, po części nieoprocentowane, przeważnie u własnych funduszów zaciągnięte w łącznej kwocie 778.610 „

Ogół długów funduszu krajowego . . 8,772.570 zł.

Oprócz tego ma kasa kraj wa otwarty w Banku krajowym kredyt w rachunku bieżącym oprocentowany po 4% w wysokości 1 miliona zł., z którego po koniec czerwca b. r. wyczerpano około 600.000 zł. Wobec tego nie korzystano z uchwalonego przez Sejm kredytu na 4½% w funduszu policyi krajowej, w kwocie 132.829 zł. Długu w rachunku bieżącym nie wciągamy w obliczenie, jest on bowiem tylko chwilowy i zastępuje dotacyę kasy, a odpadnie z chwilą, gdy przy znaczniejszej operacyi finansowej uposażenie kasy zostanie uzupełnione.

Z powyższej sumy 8,772.570 zł. można wszystkie długi za pomocą nowej, jednolitej pożyczki w myśl uchwały sejmowej zjednoczyć i skonwertować, z wyjątkiem tylko pożyczki z roku 1873, która z powodu tekstu ogłoszonej wówczas subskrypcyi tudzież w myśl tekstu obligacyj, wiążącego spłatę do stałego planu umorzenia, skonwertowaną być nie może. Wszystkie inne pożyczki emisyjne mogą być skonwertowane, w tekście bowiem powiedziano, iż mają być spłacone „najdalej“ do terminu umorzenia, inne zaś są wypowiedzialne. Wszystkie te pożyczki są oprocentowane według stopy procentowej wyższej niż n. p. pożyczka propinacyjna, która jest czteroprocentową tak, iż konwersya i zjednoczenie może przedstawić korzyści.

Rachunek przedstawia się jak następuje:

Ogólna suma długów krajowych wynosić będzie dnia 31. grudnia 1890 roku jak wyżej	8,772.570 zł.
Od tego pożyczka z r. 1873	389.300 „
Zostaje do zjednoczenia	8,383.270 zł.

Gdy jednak uposażenie kasy krajowej wynosi tylko 376.263 zł., a według doświadczenia niezbędnem jest uposażenie kasy w kwocie przynajmniej 1 miliona, zaś w latach anormalnych n. p. po klęskach rolniczych do $1^1/_2$ miliona, to należy przy sposobności zjednoczenia długów krajowych uzupełnić uposażenie kasy i na ten cel powyżej wykazaną sumę nowej pożyczki podnieść do 9 milionów. Będziemy mieli wtedy na uzupełnienie dotacyi kasy 616.730 zł. co wraz z dotychczasowem uposażeniem w kwocie 376.263 zł. wyniesie 992 993 zł., resztę zaś w kwocie 7.007 zł. łatwo będzie uzupełnić ze zwyczajnego budżetu. Prócz tego zostałaby jeszcze do rozporządzenia Sejmu kwota 276.256 zł., którą fundusz krajowy winien jest funduszowi pożyczki krajowej z r. 1873 a która staje się rozporządzalną, skoro umorzenie tej pożyczki cięży na rubryce XIV. budżetu krajowego.

Byłaby zatem w myśl uchwały sejmowej o zjednoczeniu długów krajowych i w celu uposażenia kasy do zaciągnięcia pożyczka 9 milionów. Według dzisiejszego stanu targu pieniężnego pożyczka krajowa na 4% może liczyć na kurs emisyjny 90 za sto, który odpowiada ściśle oprocentowaniu kapitału po $4^1/_2$%. Wszak 4% pożyczka propinacyjna stoi obecnie już w kursie 92 za sto, a srebrna pożyczka kolei Karola Ludwika (na priorytety) także 4% i przeważnie konwersyjna (49 milionów konwersyi a reszta nowej pożyczki) idzie po kursie 96 za sto, pomimo że srebro obecnie nie ma ażia. Bierzemy zatem w rachubę kurs emisyjny po 90 za sto, a wtedy chcąc uzyskać w gotówce 9 milionów, trzeba wypuścić obligacye w kwocie 10 milionów.

1. Pożyczka 10 mil. rozłożona na 50 lat, oprocentowana po 4%, spłaca się roczną ratą po	464.060 zł.
2. do tego 10% podatku rządowego od kuponów wyniesie w pierwszym roku	39.936 „
3. stempel od kuponów (w pierwszym roku)	2.077 „
4. druki, inseraty, porta i inne wydatki w przybliżeniu	427 „
razem	506.500 zł.
do tego niedobór pożyczki z r. 1873 (według budżetu na rok 1890)	49.258 „
razem	555.758 zł.

jako suma rubryki XIV. budżetu krajowego po dokonaniu zjednoczenia długów krajowych i po uzupełnieniu uposażenia kasy według powyższego planu. Obecnie wynosi ta rubryka według ostatniego budżetu na rok 1890 . . . . . 601.531 zł.

Po zjednoczeniu wynosiłaby jak wyżej	555.758 „
zaoszczędzenie wynosiłoby zatem	45.773 zł.

To zaoszczędzenie wszakże okaże się wyższem, gdy zważymy, że dotychczasowe pożyczki miały pewne ulgi podatkowe i stemplowe. Od podatku dochodowego od kuponów wolną jest pożyczka melioracyjna z r. 1889 (obecnie 689.200 zł.), od stempla kuponowego zaś część pożyczki z r. 1884 (1,100.000 na kolej transwersalną), część pożyczki z r. 1885 (221.800 zł. na dotkniętych powodzią). cała pożyczka koszarowa z r. 1888 (434.600 zł.), cała pożyczka melioracyjna z r. 1889 (689.200 zł.), wreszcie od wszelkich opłat uwolnioną jest pożyczka zapomogowa z r. 1890 (300.000 zł.) Wobec tego nie ulega wątpliwości, że dla pożyczki mającej na celu zjednoczenie wszystkich dotychczasowych długów da się uzyskać przynajmniej częściowe uwolnienie od podatków i od stempla, skutkiem czego powyżej podane pozycye 2 i 3 wydatków przyszłej rubryki XIV. budżetu krajowego, jeszcze będą niższe, a wykazana powyżej kwota zaoszczędzenia jeszcze się nieco podniesie. W obliczenie jednak wzięto całą wysokość podatku i stempla.

Według powyższego obliczenia zatem zjednoczenie długów funduszu krajowego przedstawia się finansowo dosyć korzystnem. Oprócz zaoszczędzenia w rubryce XIV. przedstawia ta operacya jeszcze te korzyści, że 1) uzupełnia uposażenie kasy krajowej a tem samem uwalnia skarb krajowy od chwilowych kłopotów, pominąwszy oczywiście nadzwyczajne wy-

padki; 2) że upraszcza administracyę i manipulacyę; 3) że usuwa z targu pieniężnego zbyt wielką liczbę rozmaitych papierów długu krajowego a pozostawia jeden tylko, co dla kredytu jest niezawodnie użytecznem.

Cała jednak korzyść z tej operacyi finansowej maleje i znika wobec faktu, że skutkiem normalnego zwykłego wzrostu wydatków w budżecie krajowym pomimo zwiększenia dochodu z centa podatkowego niedobór budżetu krajowego musi być coraz wyższy.

Wykazane powyżej zaoszczędzenie 45.000 zł. już w pierwszym roku pochłoną całkowicie zwiększone wydatki, i koniecznem będzie już w r. 1891 nowe podniesienie stopy podatkowej. A to tem bardziej, że uchwalona właśnie przez Radę państwa ugoda indemnizacyjna nakłada na kraj nasz nowe a znaczne ciężary, których wpływ na stan skarbu krajowego cyfrowo zbadać należy, zanim się dojdzie do wniosków.

B. Przypuszczalny budżet krajowy w latach następnych.

Chcąc ułożyć jakikolwiek plan finansowy skutkiem zmiany sytuacyi, dokonanej przez uchwalenie ugody indemnizacyjnej i ocenić wpływ tejże ugody na stan skarbu krajowego, musi się przedewszystkiem uzyskać choć przybliżony obraz normalnego rozwoju budżetu krajowego w latach, w które wpływ tej ugody sięga. Ponieważ ugoda nakłada na kraj nowy ciężar około 200.000 zł. rocznie i obciąża kraj długiem, który w roku 1899 wyniesie 6,275.000 zł., przeto należy ten ciężar zestawić z innymi ciężarami krajowymi i obliczyć możliwy wzrost opodatkowania na cele krajowe, aby się przekonać, czy ciężarom tym podołać można i czy nie trzeba szukać sposobów zaprowadzenia ulgi.

W tym celu trzeba zestawić przypuszczalny budżet krajowy na lata następne, w którym oczywiście tylko cyframi przybliżonemi operować można. Czynniki, które się na zestawienie budżetu tego złożyć mają — są:

1. Wzrost dochodów własnych funduszu krajowego (bez dodatków do podatków).
2. Wzrost dochodu z centa podatkowego (wydatność centa).
3. Normalny wzrost wydatków funduszu krajowego (bez rubr. XIV. „długi“).
4. Budżet indemnizacyjny według uchwalonej ugody.

Wydatek na zjednoczony dług krajowy jest już obliczony w pierwszym ustępie.

1. Wzrost dochodów własnych funduszu krajowego.

Jeżeli z dochodów własnych funduszu krajowego (bez dochodu z dodatków do podatków) obliczymy:

a) pozostałości rachunków z lat ubiegłych,

b) dochód z przelania do skarbu krajowego funduszu zapomogi z r. 1866,

c) dochód z pożyczek — otrzymamy za lata 1881 do 1885 następujące cyfry:

1881	294.204	1886	482.316
1882	322.680	1887	486.974
1883	341.310	1888	430.845
1884	417.417	1889	426.185
1885	437.407	1890	484.820
	1,813.018		2,311.140
średnio	362.605	średnio	462.228

wzrost w drugiem pięcioleciu o 99.623 zł. czyli średnio rocznie o 19.924 zł., okrągło 19.900 zł.

Tego wzrostu jednak za normalny przyjąć nie można a to z następujących powodów: Znaczna część wzrostu tego jest czysto tylko rachunkową, wynika bowiem z innego sposobu budżetowania, z konsekwentniejszego przeprowadzenia zasady budżetowania brutto, skutkiem czego, gdy w latach poprzednich pewne działy wchodziły tylko w wydatki z cyfrą

czystego wydatku po potrąceniu korelatywnego dochodu, to po zmianie budżetowania weszła w dział dochodów cyfra, która poprzednio w budżecie tkwiła ukryta. Sam zresztą rzut oka na powyższe zestawienie wykaże, iż nie można przyjąć powyższej cyfry wzrostu tj. 19.900 zł. rocznie za normalną, gdyby bowiem tak było, to już dochód za rok 1890 musiałby, biorąc za punkt wyjścia r. 1885 wynosić 536.907 zł. Zdaje się, że gdy system budżetowania brutto właściwie dopiero od r. 1884 jest przeprowadzony z pewną ścisłością, a w roku 1890 został już ostatecznie ustalony przez przyjęcie go także w rubryce „kwaterunkowe żandarmeryi“, można za podstawę obliczenia przyjąć porównanie r. 1884 i 1890, wtedy zaś otrzymamy wzrost w ciągu tych 7 lat o 67.403 zł., czyli średnio rocznie o 9.629 zł., okrągło 10.000 zł. Zauważyć jeszcze należy, że dochód z myt krajowych co roku się zmniejsza, a i na rok 1891 będzie około o 5.000 zł. mniejszy niż w roku 1890.

Cyfra 10.000 zł. rocznego wzrostu dochodów własnych funduszu krajowego nie jest przeto zbyt pessymistycznie obliczoną. Otrzymamy przeto na lata następne następujące przybliżone dochody własne funduszu krajowego:

1891	494.820
1892	504.820
1893	514.820
1894	524.820
1895	534.820
1896	544.820
1897	554.820
1898	564.820
1899	574.820
1900	584.820
1901	594.820
1902	604.820
1903	614.820
1904	624.820
1905	634.820

2. Wzrost dochodu z centa dodatku do podatków.

Przy obliczeniu wysokości dochodu z centa dodatków do podatków, musimy brać za podstawę wynikłości zamknięć rachunkowych, nie zaś budżet; nie możemy przeto sięgać do całych 15 lat, lecz tylko do r. 1888, z którego ostatnie mamy zamknięcie. Zacząć też musimy od r. 1882 z powodu, że w tym roku zaczęło się pobieranie dodatków do podatków we wszystkich działach podatków bezpośrednich jednakowo t. j. razem z rządowymi dodatkami. Ponieważ rzeczywisty dochód roczny nie jest nigdy zgodny z należytością bieżącą tego samego roku, a to z powodu zaległości wpływających za lata poprzednie, a z drugiej strony powstających w roku rachunkowym, przeto zestawiamy osobno dochód faktyczny, osobno należytość bieżącą.

Rok	Rzeczywisty dochód z 1 centa dodatku	Należytość bieżąca z 1 centa dodatku
1882	95.544	98.525
1883	92.892	100.300
1884	97.740	102.780
1885	97.521	105.109
1886	106.831	106.923
1887	101.905	103.193
1888	104.967	105.565

Różnica w rzeczywistym dochodzie r. 1882 a 1888 wynosi 9.423 zł., co dałoby cyfrę wzrostu rocznego 1.346 zł.

Różnica w należytości bieżącej tychże lat wynosi 7.040 zł., co daje roczną cyfrę wzrostu 1.005 zł. — okrągło 1.000 zł.

Jakkolwiek wobec faktycznego wyniku pierwsza cyfra nie jest wcale wygórowaną, jednakże chcąc w układaniu programu finansowego postępować ostrożnie, bezpieczniej będzie przyjąć za podstawę niższą cyfrę, a więc 1 000 zł. rocznego wzrostu wydatności centa dodatku. Zaś wobec faktu, iż rok 1890 skutkiem zeszłorocznej klęski z pewnością da wyniki znacznie gorsze a łatwo i na bezpośrednio następujących latach odbić się może, za punkt wyjścia przyjmujemy nie wynikłość r. 1888 ale cyfrę przez Sejm na rok 1890 preliminowaną, tj. 103.000 zł. i od niej dopiero rozpoczynamy wzrost dalszy. Gdy jednakże od r. 1882 wzrastała stale co roku cyfra podatku gruntowego, który nie był od razu pobierany w całej ustawowej wysokości, a wzrost ten kończy się z rokiem 1892, przeto od r. 1893 począwszy, możemy przyjąć tylko połowę obliczonej powyżej kwoty rocznego wzrostu, a więc tylko 500 zł. rocznie.

Na tej podstawie otrzymamy jako wydatność centa dodatku:

w roku 1891	104.000
1892	105.000
1893	105.500
1894	106.000
1895	106 500
1896	107.000
1897	107.500
1898	108.000
1899	108 500
1900	109.000
1901	109.500
1902	110.000
1903	110.500
1904	111.000
1905	111.500

3. Normalny wzrost wydatków funduszu krajowego.

Zanim na podstawie opracowań poszczególnych departamentów (co zajmie dłuższy przeciąg czasu) będzie można pozytywniejsze uzyskać podstawy do obliczenia zwykłego wzrostu wydatków funduszu krajowego, należy w obliczeniu przyjąć cyfrę przybliżoną, jaka statystycznie da się wyrachować. Do tej przybliżonej cyfry dochodzimy w następujący sposób: Z budżetów krajowych 1881 do 1890 wydzielamy: *a)* rubrykę XIV. „oprocentowanie i umorzenie długów“ jako objętą już naszem obliczeniem w rozdziale I. — *b)* jednorazowe nadzwyczajne wydatki, pokrywane pożyczkami (kolej transwersalna, fundusz koszarowy, fundusz spółek wodnych, budowa gmachu żandarmeryi, zapomogi głodowe itp.). Resztę uważamy jako zwykły właściwy wydatek budżetu krajowego i zestawiwszy te wydatki dla każdej rubryki z osobna według dwóch pięcioleci (1881 do 1885 i 1886 do 1890), obliczywszy średnią roczną cyfrę wydatku w każdem pięcioleciu, wyprowadzamy z porównania tych dwóch danych cyfrę rocznego wzrostu wydatku. W rubrykach, w których w ostatniem pięcioleciu było zniżenie wydatku, przyjmujemy stale wydatek taki, jaki jest preliminowany na rok 1890. Tak obliczona cyfra rocznego wzrostu wynosi 150.000 zł. Gdy jednak cyfra w ten sposób statystycznie obliczona może się okazać nieco wygórowaną, przeto obniżamy ją o 25.000 zł. i przyjmujemy do obliczenia naszego cyfrę 125.000 zł., której wysokość uzasadniają następujące uwagi:

1. W samym niedoborze funduszu szkolnego krajowego (po wyczerpaniu zwrotu zapasów z zaliczek dawanych funduszom szkolnym okręgowym) wynosi wzrost średni roczny 46.000 zł., przyczem jeszcze trzeba pamiętać, że skutki ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego jeszcze w całej pełni wyrazu swego w budżecie nie znalazły, zaś skutki ustawy o katechetach także jeszcze nie są ściśle znane, a jedno i drugie może jeszcze ową cyfrę wzrostu podnieść. Najbardziej zaś wpłynie na podwyższenie wydatku tej rubryki okoliczność, iż fundusz emerytalny nauczycieli szkół ludowych jest prawie wyczerpany i rychło już całym swoim ciężarem około 50.000 zł. spadnie na fundusz krajowy.

2. Rubryka II. „koszta zarządu“ wzrasta średnio o 3.500 zł. rocznie, a będzie miała teraz wzrost szybszy, skutkiem stopniowego zastosowania uchwalonego świeżo statutu emerytalnego dla urzędników krajowych i konieczności powiększenia stałego etatu z umniejszeniem tańszej ale gorszej roboty dyurnistów, wreszcie skutkiem słusznie przez Sejm wymaganego większego nadzoru nad autonomią gminną i powiatową, co podniesie etat urzędników i zwiększy znacznie koszta komisyjne.

3. Rubryka III. „koszta leczenia“ wykazuje wzrost stały, który minimalnie przyjąć się musi na 20.000 zł. rocznie.

4. Rubryka VIII. „utrzymanie pomników“ podniesie się skutkiem uchwalonego przez Sejm objęcia zamku w Olesku na własność kraju.

5. Rubryka IX. „kwaterunek żandarmeryi“ wzrasta stale o 3.700 zł. rocznie a obawiać się można, że wzrost ten będzie szybszy, ponieważ czynsze za koszary w każdym poszczególnym wypadku niepospolicie wzrastają.

6. W rubryce X. „drogi“ powstrzymanie wzrostu w ostatnich latach nastąpiło tylko skutkiem tego, że Sejm nie wykonywa swego własnego programu subwencyonowania dróg powiatowych i gminnych i preliminuje co roku znacznie mniej, niż w programie swym uchwalił.

7. W rubryce XV. „rolnictwo i górnictwo“ i XVI. „przemysł“ wydatki muszą wzrastać, ponieważ potrzeby szkół rolniczych i przemysłowych rosną a powstrzymywanie ich rozwoju równałoby się mornowaniu tego, co dotąd wydano, a na popieranie pewnych gałęzi rolnictwa i przemysłu z łona samego Sejmu wychodzą żądania coraz wyższe.

8. Sejm przyjął już pewne stałe zobowiązania, które rychło wejdą w życie, a w dotychczasowych budżetach wyrazu nie znalazły, i tak:

a) na szkołę kadecką we Lwowie stałą rentę 50 letnią po 5.000 zł. rocznie;

b) na koleje podolskie stałą 50 letnią rentę 25.000 zł. rocznie;

c) na budowę teatru w Krakowie rentę amortyzacyjną dla kapitału 100.000 zł., poczem będzie niepodobieństwem uchylić się od podobnego zobowiązania wobec zamierzonej budowy teatru we Lwowie.

9. Sprawa ustawy o służbie zdrowia w gminach bezwarunkowo dłużej już powstrzymać się nie da i chociażby się jeszcze o parę lat opóźniła a najoszczędniej była przeprowadzoną, musi po jakimś czasie zaciężyć na budżecie krajowym poważną cyfrę wzrostu wydatków.

10. W zakresie regulacyi koniecznem jest przystąpienie do uregulowania górnego Dniestru, Pełtwi i Bugu.

11. Wydział krajowy uchwalił już uczynić do Sejmu wniosek o budowę pawilonu chirurgicznego w szpitalu krakowskim i oddziału położnic w szpitalu lwowskim, łącznym kosztem około 190.000 zł.

12. Zamierzone są domy pracy przymusowej i kolonie poprawcze dla nieletnich przestępców.

Wobec tego wszystkiego przyjęcie cyfry 125.000 zł. rocznego stałego wzrostu wydatków funduszu krajowego jest raczej optymistyczuem niż pessymistycznem i cyfrę tę możemy

śmiało jako mininalną uważać. Że zaś wydatki na r. 1890 preliminowano w kwocie 4,657.525 zł.

z czego potrącamy rubrykę XIV.	601.531 zł.	
zapomogę głodową	300.000 „	
budowę gmachu żandarmeryi	19.000 „	920.531 zł.
zostaje		3,736.994 zł.

jako właściwy wydatek r. 1890, który wzrastać będzie dalej po 125.000 zł. rocznie.

4. Budżet indemnizacyjny po ugodzie.

Według budżetu, uchwalonego na r. 1890 dochody i wydatki funduszów indemnizacyjnych przedstawiają się jak następuje:

Fundusz indemnizacyjny	Wydatki	Dochody własne
Galicyi wschodniej . . .	3,560.835 zł	137.948 zł.
„ zachodniej . . .	2,039.433 „	162.663 „
W. Ks. Krakowskiego . . .	182.725 „	63 577 „
razem . .	5,782.993 zł.	364.188 zł.
po potrąceniu dochodów . .	364.188 „	
zostaje . .	5,418.805 zł. do pokrycia z subwencyi rządowej i z dodatków do podatków.	
Subwencya rządowa wynosić będzie	2,425.000 „	
pozostanie	2,993.805 zł. do pokrycia dodatkami do podatków.	

Cyfra powyższa jest liczona o tyle optymistycznie, że do „dochodów własnych“ wliczono uchwalony na rok 1890 dochód ze sprzedaży obligów własnych, który właściwie dochodem nie jest, ale wyczerpywaniem części majątku. W przyszłości nie należałoby takiej pozycyi do pokrycia wstawiać, z powodu, że po r. 1898 jest do spłacenia dług do skarbu państwa w wysokości 6,275.000 zł., na co w dzisiejszym majątku funduszu indemnizacyjnego znalazłaby się rezerwa, gdyby go utrzymano w całości. Ten dochód ze sprzedaży obligów preliminowano:

w funduszu indemn. Galicyi wschodniej na	36.942 zł.
„ „ „ „ zachodniej na	64.407 „
„ „ „ W. Ks. Krakowskiego na	22.958 „
razem	124.307 „

Jeżeliby w ten sposób co roku uszczuplano rezerwę funduszów indemn. o 124.000 zł. to rezerwa ta, która (po potrąceniu passywów) wynosi obecnie około 1,300.000 zł. po siedmiu latach wynosiłaby już tylko stosunkowo małą kwotę 432.000 zł. Że jednak będzie przez ten czas jeszcze pewien dochów ztąd, iż subwencya rządoowa będzie wypłacana w kwartalnych ratach z góry, podczas gdy spłaty czynią się półrocznie z dołu, co przez lokacyę chwilowo zbędnej gotówki na 4% da około 36.000 zł. rocznie, że dalej może być jeszcze pewien dochód z zadawnionych kuponów i obligacyj, przeto przyjmujemy budżet indemnizacyjny tak jak jest, zatrzymując dochód ze sprzedanych obligacyj, a zaokrąglając tylko cyfrę niedoboru do pokrycia z dodatków do podatków na 3 miliony rocznie (przez co podwyższa się ją tylko o 6.195 zł.)

Wydatki kraju na indemnizacyę przedstawiają się zatem po ugodzie jak następuje:

od roku 1891 do 1897 (włącznie) — po	3,000.000 zł.
w roku 1898 ostatnia, przez żadną subwencyę nie pokryta, półroczna rata fund. indemn. Galicyi zachodniej, w kwocie 950.175 zł. m. k. czyli wal. austr.	997.683 „

od roku 1899 do 1901 włącznie — powstały z ugody indemnizacyjnej dług do skarbu państwa 4,875.000 zł. (z 15 rocznych zaliczek rządowych od roku 1883 do 1897 po 325.000 zł.) = rocznie . . . . . 1,625.000 „
od roku 1902 do 1908 włącznie dalszy dług z 7 rocznych „nadpłat“ ze skarbu państwa po 200.000 zł., który jeżeli rząd na taką spłatę się zgodzi, byłby spłacony także w 7 latach bez procentu — rocznie zatem . . . . 200.000 „

Powyższe cyfry trzeba przeto jako ciężar kraju przyjąć do obliczenia przypuszczalnego budżetu na lata następne.

Po zestawieniu obliczonych poprzednio czynników, przybliżony budżet krajowy i indemnizacyjny — po dokonanem zjednoczeniu dotychczasowych długów krajowych i po ugodzie indemnizacyjnej, ale bez konwersyi długu indemnizacyjnego — przedstawiałby się jak następuje:

Rok	I Właściwe wydatki funduszu krajowego (bez długów)	II. Dochody własne funduszu krajowego	III. Niedobór	IV. Rubryka XIV „długi“ po zjednoczeniu długów	V. Ciężar indemnizacyjny po ugodzie	VI. Suma kolumn III., IV. i V. jako ogólny niedobór do pokrycia dodatkami	Wysokość dodatku do podatku celem pokrycia całego niedoboru	Przy pobieraniu takiego dodatku okazuje się
1891	3,861.994	494.820	3,367.174	555.758	3,000.000	6,922.932	66½	niedobór 6.932 *)
1892	3,993.926	504.820	3,489.106	555.482 **)	3,000.000	7,044.588	67	niedobór 9.588
1893	4,121.582	514.820	3,606.762	555.196	3,000.000	7,161.958	68	zwyżka 12.040
1894	4,236.994	536.860	3,700.134	554.899	3,000.000	7,255.033	68	niedobór 27.033
1895	4,389.027	534.820	3,854.207	554 591	3,000.000	7,408.798	69½	niedobór 7.048
1896	4,494.042	544.820	3,949.222	554 069	3,000.000	7,503.291	70	niedobór 13.291
1897	4,625.285	554.820	4,070.465	553.734	3,000.000	7,624.199	71	zwyżka 8.301
1898	4,736.994	573.121	4,163.873	553.387	997.683 ***)	5,714.943	53	zwyżka 9.057
1899	4,861.994	583.877	4,278.117	553.025	1,625.000	6,456.142	59½	—
1900	4,986.994	584.820	4,402.174	552.648	1,625.000	6,579.822	60½	zwyżka 14.678
1901	5,111.994	609.498	4,502.496	552.255	1 625.000	6,679.751	61	—
1902	5,236.994	604.820	4,632 174	551.846	200.000	5,384.020	49	zwyżka 5.980
1903	5,361.994	620.800	4,741.194	551.421	200.000	5,492.615	49½	niedobór 22.865
1904	5,509,859	624.820	4,885.039	550.979	200.000	5,636.018	50½	niedobór 30.518
1905	5,642 512	634.820	5,007.692	550.517	200.000	5,758.209	51½	niedobór 15.959

*) Jeżeli po obliczeniu dodatku zostaje niedobór, dodajemy go w następnym roku do rubryki I. — jeżeli zwyżka, dodajemy ją jako dochód do rubr. II.

**) W rubryce tej następuje powolna zniżka z powodu obniżania się kuponowego podatku i stempla.

***) Jeżeli czysty majątek funduszów indemnizacyjnych, wynoszący obecnie około 1,300.000 zł. utrzymano i odsetkami (4%) pomnażano, wynosiłby on w r. 1898 kwotę 1,700.000 zł. i mógłby służyć na częściowe pokrycie tej rubryki.

Z powyższego zestawienia łatwo się przekonać, że stan finansów naszych jest bardzo zły i będzie aż do roku 1897 z każdym rokiem gorszy. Budżety r. 1890 zamknięto pozornie kwotą dodatków 62 ct. (36 ct. krajowego a 26 ct. indemnizacyjnego), ale jeżeli zważymy, że w krajowym budżecie jest 133.000 zł. niepokrytych dodatkami lecz pożyczką, a w indemnizacyjnych 124.000 zł. znowu pokrytych uszczupleniem majątku, to mamy 257.000 zł., które należało pokryć dodatkami, co czyniłoby blisko $2^1/_2$ ct. dodatku, a więc nie 62 lecz $64^1/_2$ ct. — Jeżeli dodamy: *a)* naturalny wzrost wydatków funduszu krajowego, *b)* wzrost ciężaru indemnizacyjnego skutkiem ugody o 200.000 zł. rocznie; to cyfra $66^1/_2$ ct. dodatku, którą w zestawieniu naszem na rok 1891 przyjęliśmy jako konieczną, nie jest ani o najmniejszy ułamek centa wygórowaną. Staje przeto przed reprezentacyą kraju kwestya: czy można na rok 1891 uchwalić dodatek o $4^1/_2$ ct. wyższy od obecnie pobieranego, czy można przez dalsze 6 lat dodatek ten prawie co roku podnosić i dojść w r. 1897 do 71 ct. dodatku, które jako minimalne uważać musimy?

Co więcej, przez tych 7 lat wszelka szersza polityka inwestycyjna staje się niemożliwą, wszelka śmielsza inicyatywa reprezentacyi kraju w kierunku ekonomicznym odpada, w najbardziej produkcyjnych rubrykach budżetu musimy się kurczyć i oszczędzać, a pierwsza klęska elementarna, których na 7 lat co najmniej dwie trzeba przypuszczać, zmusza znowu do wchodzenia na targ pieniężny z nowemi pożyczkami, po 10 milionowej pożyczce unifikacyjnej, którą obecnie Sejm zaciągnąć zamierzył.

Ażeby zapobiedz temu corocznemu podnoszeniu dodatków do podatków z jednej strony a tej niemożności czynienia produkcyjnych wkładów z drugiej, proponowano trojakie środki:

a) ratowanie się przez tych 7 lat o o r o c z n i e zaciąganemi pożyczkami na pokrywanie niedoboru,

b) zaciągnięcie przy zjednoczeniu długów krajowych p o ż y c z k i w i ę k s z e j, (n. p. 28 milionowej, t. j. 10 milionów na zjednoczenie długów a 10 milionów na pokrywanie niedoborów następnego siedmiolecia i na inwestycye), której resztę pozostałą po spłacie dotychczasowych długów, emitowanoby stopniowo co roku w miarę potrzeby,

c) k o n w e r s y ę d ł u g u i n d e m n i z a c y j n e g o i rozłożenie go na dłuższy szereg lat.

Nad każdym z tych trzech projektów zastanowić się trzeba i cyfrowo go ująć, a kwestya będzie wtedy wyczerpaną, innego bowiem środka reprezentacya kraju w ręku nie ma. Inny środek — ustąpienie krajowi części dochodów państwa, leży nie w mocy Sejmu ale Rządu i Rady państwa; sytuacya zaś jest zbyt poważna, aby można ją zbyć zwykłą formułką „Sejm wzywa Rząd“, i potem dziesiątki lat czekać, zanim wezwanie skutek odniesie. Reprezentacya kraju musi s a m a sprawę ująć i sama dokonać uporządkowania swoich finansów. Dla tego wybór jest możliwy tylko między powyższymi trzema projektami.

Drugi z tych trzech projektów przybrał formę pozytywną w opracowaniu Dra Zgórskiego, które do niniejszego memoryału załączamy. Tutaj zaś zastanowimy się nad pierwszym i trzecim.

C. Projekt zaciągania corocznych pożyczek celem pokrywania niedoborów do roku 1898.

Projekt ten miał dosyć licznych zwolenników w Sejmie. Pragną oni nie podwyższać dalej stopy dodatków do podatków, a coroczne niedobory pokrywać pożyczkami. Finansowy

efekt tego projektu, jeżeli przyjmiemy obecną stopę dodatków tj. 62% (36% na fundusz krajowy a 26% na indemnizacyę) byłby następujący:

Niedobór roku *1891* wynosi według poprzedniego zestawienia (wraz z indemnizacyą) 6,922.932 zł.

Przyjmując stopę dodatków 62 ct. od 1 zł. podatku, a wydatność centa jak poprzednio, 104.000 zł. — otrzymamy dochód z dodatków 6,448.000 zł. — niedobór zatem 474.912 zł. — do pokrycia pożyczką. Licząc zawsze kurs po 90 za sto, trzebaby na pokrycie tego niedoboru zaciągnąć pożyczkę 527.680 zł. od czego roczna rata wyniesie (z podatkiem i stemplem) 26.700.

W roku 1892	niedobór	7,044.588		
	dochód z dodatków . .	6,510.000		
	niedobór	534.588		
	+ rata	26.700		
	do pożyczenia . . .	561.288		
	po kursie 90%			617.416
	roczna rata		31.241	
			57.941	
W roku 1893	niedobór	7,161.958		
	dochód z dodatków . .	6,541.000		
	niedobór	620.958		
	+ rata	57.941		
	do pożyczenia . . .	678.899		
	po kursie 90%			746.788
	roczna rata		37.787	
			95.728	
W roku 1894	niedobór	7,255.033		
	dochód z podatków . .	6,572.000		
	niedobór	683.033		
	+ rata	95.728		
	do pożyczenia . . .	778.761		
	po kursie 90%			856.637
	roczna rata		43.345	
			139.073	
W roku 1895	niedobór	7,408.798		
	dochód z podatków . .	6,603.600		
	niedobór	805.798		
	+ rata	139.073		
	do pożyczenia . . .	944.871		
	po kursie 90%			1,039.358
	roczna rata		52.591	
			191.664	
W roku 1896	niedobór	7,503.291		
	dochód z podatków . .	6,634.000		
	niedobór	869.291		

	+ rata	191.664		
	do pożyczenia . . .	1,060.955		
	po kursie 90%			1,167.651
	roczna rata		59.053	
			250.717	
W roku 1897	niedobór	7,624.199		
	dochód z podatków . .	6,665.000		
	niedobór	959.199		
	+ rata	250.717		
	do pożyczenia . . .	1,209,916		
	po kursie 90%			1,330.907
	roczna rata		67.343	
			Cała rata 318.060	
			Suma pożyczek	6,285.847

Stan długów byłby zatem d. 1. stycznia 1898 następujący:

1) z pożyczki unifikacyjnej byłoby jeszcze według planu umorzenia . .	9,488.260
2) pożyczki zaciągnięte od roku 1891—1897	6,285.847
3) dług do skarbu państwa z ugody indemnizacyjnej powstały . . .	6,275.000
	22,049.107
Z pożyczek pod 2 wymienionych będzie spłacone do tego czasu .	152.000
będzie zatem dług 1. stycznia 1898	21,897.107

z którego pozycya 1 spłaca się:

roczną ratą . . .	506.500
pozycya 2 ratą . . .	318.069
Razem .	824.560

zaś pozycya 3 w sposób już znany i w poprzedniem zestawieniu przybliżonego budżetu uwidoczniony.

Przeciw temu projektowi przemawiają następujące uwagi:

1. Nie można mieć pewności, że stan targu pieniężnego długo pozostanie takim, jak jest dzisiaj, a już zgoła na 7 lat przewidzieć się to nie da, każde pogorszenie stosunków targu obniży kurs emisyjny pożyczek, co roku wydawać się mających, albo zmusi do wydawania wyższoprocentowych obligów, a w jednym i drugim wypadku podniesie się roczna rata długu ad 2).

2. Powyższe obliczenie pożyczek opartem jest na tej podstawie, iż tylko zwyczajne niedobory mogą być temi pożyczkami pokrywane, — jest bowiem uwzględniony tylko zwykły, skromnie preliminowany wzrost wydatków. Wszelką politykę inwestycyjną, wszelkie nowe przedsięwzięcia musiałoby się wykluczyć, każda do zaciągania nowych pożyczek zmuszająca klęska elementarna przekreśla powyższy rachunek i podnosi wysokość długu i wysokość rocznej raty.

3) Dla kredytu kraju i jego finansowej reputacyi coroczne wchodzenie na targ z nowemi, a stosunkowo niewielkiemi pożyczkami, jest bardzo niekorzystne.

Z tych zatem powodów projekt ten nie nadaje się do zalecenia go Sejmowi.

D. Konwersya długu indemnizacyjnego wraz ze zjednoczeniem dotychczasowych długów krajowych.

Stan długu indemnizacyjnego dnia 31. grudnia 1890 będzie — według planów umorzenia — następujący:

Fundusz indemnizacyjny:

Galicyi wschodniej . .	19,852.000	m. k. czyli wal. austr.	20,844.600
Galicyi zachodniej . .	12,113.000	„ „ „ „ „	12,718.650
Wielk. Księstwa krakowsk. . .	1,222.000	„ „ „ „ „	1,283.100
			34,846.350

Długi krajowe dotychczasowe, które mogą być skonwertowane, wynoszą (według rozdz. I.) 8,383.270

Ogółem byłoby do skonwertowania . 43,229.620

Na dotacyę kasy, na którą w projekcie zjednoczenia długów krajowych dodawaliśmy 616.730 zł. uzupełniając przezto pożyczkę do 9 milionów, w tym projekcie nie przeznaczamy nic, ponieważ po konwersyi długu indemnizacyjnego znajdzie się zawsze w pierwszych latach obfite źródło, z którego na wyposażenie kasy czerpać będzie można.

Konwersyę można w trojaki sposób wykonać:

a) konwersyę całkowitą długu indemnizacyjnego wraz ze zjednoczeniem dotychczasowych długów;

b) konwersyę częściową indemnizacyi ze zjednoczeniem dotychczasowych długów;

c) konwersyę całkowitą indemnizacyi ale bez równoczesnego zjednoczenia.

Konwersya całkowita.

Chcąc powyższy dług 43,229.620 zł. całkowicie skonwertować tj. dnia 1. stycznia 1891 wylosować i spłacić zapomocą nowej pożyczki, to licząc kurs emisyjny jak poprzednio (przy % po 4 od sta) na 90 za sto, musielibyśmy emitować obligów na 48,032.710 zł. okrągło 48,000.000. Kapitał taki na 4% ze spłatą w 50 latach, spłaca się roczną ratą 2,227.426 zł.

podatek od kuponów	w pierwszym roku	191.692 „
stempel „ „	w pierwszym roku	9.970 „
	Razem .	2,429.088 zł.

Do tego:

Spłata pożyczki z roku 1873	49.258 zł.
Koszta zarządu indemnizacyi według ostatniego budżetu . .	23.785 „
	2,502.131 zł.

okrągło 2,502.500 zł. rocznego wydatku.

Na to wpływać będzie do końca roku 1897 rządowy zasiłek . 2,425.000 „

tak, że kraj dopłacałby ogółem tylko . . . . . 77.000 zł.

Że zaś obecnie rubryka XIV. budżetu „oprocentowanie i umorzenie długu“ kosztuje 601 531 zł., przeto zaoszczędziłoby się w zwyczajnym budżecie kwotę 524.531 zł. a oprócz tego cały obecnie opłacany dodatek indemnizacyjny, to wszystko jednak tylko do końca roku 1897, potem bowiem ustaje rządowa subwencya i cały powyższy ciężar 2,502.131 zł., spada znowu na kraj.

Rachunek przedstawia się jak następuje:

Rok	I. Wydatki netto funduszu krajowego (po potrąceniu dochodów własnych)	II. Dodawszy 2,502.131 jako wydatek na dług skonwertowany otrzymamy ogół wydatków	III. Na to wpłynie subwencya rządowa	IV. Będzie do pokrycia dodatkami do podatków	V. Pobierając dodatku jak obecnie 62% zostałaby zwyżka	VI. Ta zwyżka reprezentuje stopę dodatków: *centów*
1891	3,367 174	5,869 305	2,425.000	3,444.305	3,003.695	28·88
1892	3,482 174	5,984.305	2,425.000	3,559.305	2,950.695	28·1
1893	3.597.174	6,099.305	2,425.000	3,674.305	2,866.695	27·1
1894	3,712.174	6,214.305	2,425.000	3,789.305	2,782.695	26·25
1895	3,827.174	6,329.305	2,425.000	3,904.305	2,698.705	25·3
1896	3,942.174	6,444.305	2,425.000	4,019.305	2,614.695	24·4
1897	4,057.174	6,559.305	2,425.000	4,134.305	2,530.695	23 5
1898	4,172.174	6,674.305	subwencya rządowa ustaje	6,674.305	21.695 niedobór	0·2 niedobór
1899	4,287.174	6,789.305		6,789.305	62,305	0 57
1900	4,402.174	6,904.305		6,904.305	146.305	1·3
1901	4,517.174	7,019.305		7,019.305	230.305	2·1

Wykazana w rubryce V. powyższej tabeli cyfra rocznych zwyżek ulegnie jednak znacznemu obniżeniu. Przedewszystkiem bowiem nie można zapominać, że od r. 1899 począwszy, mamy do spłacenia dług do skarbu państwa w kwocie 6,275.000 zł., na co trzeba wcześnie tworzyć fundusz umorzenia, korzystając z lat, w których będą znaczne zwyżki. Jeżeli przyjmiemy obecny stan kapitału zapasowego funduszów indemnizacyjnych na 1,300.000 zł., i kapitał ten uważać będziemy jako zarodek funduszu umorzenia, jeżeli dalej weźmiemy w rachubę oprocentowanie tego kapitału po 4%, to wystarczy przez czas od 1891 do 1898 dokładać co roku po 415.000 zł., ażeby zebrać fundusz dostateczny na umorzenie długu do skarbu państwa płynącego z ugody. Należy przeto od wykazanych powyżej zwyżek potrącić po 415.000 zł. rocznie.

Dalej należy uwzględnić odrębny stosunek funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego. Przedstawiamy ten stosunek w osobnym załączniku, i dochodzimy tam do wniosku, że po słuszności należy się Wielk. Księstwu Krakowskiemu zachowanie dotychczasowego stosunku, t. j. dodatku o 11 ct. niższego niż w Galicyi wschodniej i zachodniej, co uczyni różnicę w dochodach o 81.222 zł. rocznie mniej. Uwzględniwszy te dwa ubytki 415.000 zł. + 81 224 zł. razem 496 224 zł. otrzymamy następujące zwyżki:

	zwyżka (niedobór) reprezentuje stopę podatków
1891 . . 2,507.471	24 1 ct.
1892 . . 2,454.471	23·4 „
1893 . . 2,370.471	22·5 „

		zwyżka (niedobór) reprezentuje stopę podatków
1894	2,286.471	21·6 ct.
1895	2,202.471	20·7 „
1896	2,118.471	19·8 „
1897	2,034.471	18·9 „
	niedobór	
1898	474.529	4·4 „
1899	143.529 *)	1·3 „
1900	227.529	2·1 „
1901	311.529	2·8 „

Powyższe zestawienie pokazuje jasno tę ujemną stronę projektu, iż po latach finansowo bardzo dobrych, następuje szereg lat złych, skutkiem ubytku rządowej subwencyi w kwocie 2,425.000 zł.

Nigdy nie możnaby doradzać, ażeby teraz zaprowadziwszy znaczną ulgę, potem iść tak bardzo w górę z podwyższaniem dodatków (a zwracamy uwagę, że zwykły wzrost dochodu z centa jest już wzięty w rachubę!). Pod względem ekonomicznym byłoby to dla opodatkowanych w r. 1898 i następnych r u i n ą, bo urządziwszy się w poprzednich latach według skali niskiego podatku, musieliby zaraz w r. 1898 płacić o 18·7 ct. od 1 zł. więcej. Byłoby też bardzo szkodliwem pod względem politycznym, wtedy bowiem wobec bardzo niejasnych pojęć jakie wśród ludu panują o ugodzie, byłoby to wrażenie, że teraz rząd czy cesarz darował indemnizacyę, bo po ugodzie nastąpiła zniżka, a potem „panowie“ znowu ją zaprowadzili.

Z tego względu zdawałoby się, iż nie na ulgę podatkową należy użyć zwyżki, ale na inwestycyjne wkłady, a zatem dodatek do podatków zatrzymać w dotychczasowej wysokości, c a ł ą sumę w rubryce V. powyższego wykazu zamieszczoną, obrócić na inwestycye według takiego planu wykonywane, ażeby one w r. 1898 już całkowicie ustać mogły, a przez taką śmiałą politykę ekonomiczną podnieść wydatność centa podatkowego tak, żeby w r. 1898 i następnych nie potrzeba już podwyższać dodatków.

Byłaby to myśl bardzo ponętna dla zwolenników śmiałej polityki inwestycyjnej, do których i autor niniejszych uwag należy. Przeprowadzić na wielką skalę melioracye i regulacye, wykonać drogi wodne (kanały), pobudować koleje lokalne a raczej do ich pobudowania szybkiego znacznemi subsydyami się przyczynić, subwencyonować cukrownie, krochmalarnie, przędzalnie i t. p. zasilać więcej niż dotąd przemysł, dać gminom znaczny fundusz na budowę szkół itp.; to wszystko byłyby przedsięwzięcia, o które pokusić się warto. Przemawiają jednak przeciw temu trzy bardzo ważne okoliczności:

1. że dla wykonania tego wszystkiego w 7 latach może i nie wystarczyłyby środki w rubryce V. obliczone;

---

*) W roku 1898 ustaje odkładanie 415.000 zł do funduszu rezerwowego, pozostaje tylko różnica 81.224 zł. w dochodach.

Jeżelibyśmy przeto chcieli zatrzymać dotychczasową stopę dodatków po 62 ct. od 1 zł. podatku, mielibyśmy w pierwszych 7 latach wykazane powyżej zwyżki w łącznej sumie 15,974.297 zł., których możnaby użyć na cele inwestycyjne.

Jeżelibyśmy zaś chcieli całej zwyżki użyć na ulgę podatkową, mielibyśmy w pierwszych 7 latach znaczną ulgę, w następnych silny wzrost opodatkowania na cele krajowe. Dodatek wynosiłby w takim razie:

1891	37·9 ct. od 1 zł.	1897	43·9 ct. od 1 zł.
1892	38·6 „ „ 1 „	1898	62·6 „ „ 1 „
1893	39·5 „ „ 1 „	1899	63·3 „ „ 1 „
1894	40·4 „ „ 1 „	1900	64·1 „ „ 1 „
1895	41·3 „ „ 1 „	1901	64·8 „ „ 1 „
1896	42·2 „ „ 1 „		

2. że taka szeroka polityka inwestycyjna podniosłaby w wysokim stopniu stałe wydatki zarządu i nadzoru, tak że już w r. 1898 wydatki właściwe budżetu (rubryka I. wykazu) okazałyby się znacznie wyższe od tych, jakie wzięliśmy w rachubę;

3. a to jest najważniejsze: że do takiej akcyi nie jesteśmy przygotowani.

Kto chce w kraj rzucić około 3 milionów zł. rocznie na różne, przeważnie techniczne przedsięwzięcia, musi rozporządzać poważnym zastępem dzielnych techników i administratorów, którychby w ruch wprowadził, inaczej bowiem łatwo stać się może, iż znaczna część funduszów będzie źle użyta i zmarnowana. Nie ubliżymy zaś ani krajowi, ani jego reprezentacyi, ani autonomicznej władzy krajowej, gdy powiemy, że takiem zastępem się nie rozporządza i że wielka zachodzi obawa złego użycia znacznej części tego grosza, jeżeli się będzie sprawę prowadzić zbyt śmiało i zbyt szybko.

Trzeba zatem szukać innych sposobów — takich mianowicie, któreby nie były pokusą do zbyt pospiesznego działania i uchyliły lub złagodziły tę wadliwość powyższego projektu, iż w planie finansowym istnieje wielka nierówność między pierwszemi 7 latami „tłustemi“ a następującym okresem lat „chudych“.

Takim sposobem — zawsze jeszcze w granicach całkowitej konwersyi — byłoby:

B. Tworzenie funduszu amortyzacyjnego z rządowej subwencyi.

Projekt ten polega na tem, żeby rządowej subwencyi 2 425.000 zł. przez 7 lat nie zużytkować na bieżące wydatki, ale kapitalizować ją, dobijając procent do procentu, i albo:

1. zużyć całkowicie w r. 1898 na wylosowanie odpowiedniej kwoty obligów i zniżenie następnie raty rocznej,

2. albo uważać ten kapitał jako majątek krajowy, którego odsetki byłyby użyte na ulgę dla funduszu krajowego w dalszej spłacie rocznych rat,

3. albo wreszcie kapitalizować dalej dopóki nie wzrośnie do wysokości takiej, żeby tym kapitałem całą resztę długu odrazu spłacić można.

Dla każdego z tych trzech waryantów robimy osobne obliczenie.

Gdyby subwencyę rządową 2,425.000 zł., płatną w kwartalnych ratach po 606.250 zł. składać na 4% przez 7 lat (28 kwartałów), złożyłoby się po koniec roku 1897 kapitał amortyzacyjny 19,673.000 zł.

Według planu amortyzacyjnego dług 48 milionów po spłacie rat przez 7 lat wynosić będzie d. 1. stycznia 1898 . . . . . 45,544.500 zł.
gdybyśmy tegoż dnia wylosowali sumę powyższą . . . . 19,673.000 „
zostałoby . . 25,871.500 zł.

które, rozłożone na resztę okresu t. j. na 43 lat (86 rat półrocznych), spłaciłoby się roczną ratę . . . . . 1,265.312 zł.
do tego podatek od kuponu i stempel . . . . . 110.200 „
roczny wydatek . . 1,375.512 zł.

Plan amortyzacyjny zatem musiałby być tak ułożony:

pierwszych 7 lat roczna rata . . . . . 2,502.134 zł.
w roku 1898 wyjątkowe losowanie . . . . . 19,673.000 „
następnie do końca okresu rata . . . . . 1,265.312 „
a z podatkiem i stemplem 1,375.512 zł.

Efekt finansowy byłby następujący:

1891 do 1897 (włącznie)

	Wydatek funduszu kraj. netto (po potrąceniu dochodów własnych)	Roczna rata długu	Razem	Wysokość dodatku
1891 . .	3,367.174	2,502.134	5 869.308	56·4
1892 . .	3,482.174	2,502.134	5,984 308	57
1893 . .	3,597.174	2,502.134	6,099.308	57·7
1894 . .	3,712.174	2,502.134	6,214.308	58·6
1895 . .	3,827.174	2,502.134	6,329.308	59·4
1896 . .	3,942.174	2,502.134	6,444.308	60·2
1897 . .	4,057.174	2,502.134	6 559.308	61
Od roku 1898:				
1898 . .	4,172.174	1,375.512	5,547.686	51·3
1899 . .	4,287 173	1,375.512	5,662.686	52·2
1900 . .	4,402.174	1,375.512	5,777.686	53
1901 . .	4,517.175	1,375.512	5,892.686	53·8 itd.

Gdybyśmy zaś chcieli nie obniżać dodatku, ale używać zwyżek na cele inwestycyjne, utrzymawszy dodatek na dotychczasowej stopie 62 ct., mielibyśmy następujące zwyżki do użycia na inwestycye (po uwzględnieniu 81.224 zł. ulgi dla Krakowskiego):

1891	501.176
1892	443.776
1893	372.426
1894	279.176
1895	195.476
1896	111.376
1897	26.276
1898	1,066.976
1899	987.376
1900	899.276
1901	815.576

Przeciw temu projektowi da się głównie zarzucić, że nawet i bez uwzględnienia potrzeby odkładania na umorzenie długu do skarbu państwa (na co w zapasach funduszu indemnizacyjnego i w zwyżkach od r. 1898 znajdzie się pokrycie) daje w pierwszej części okresu zwyżki zbyt małe, ażeby spłacić mogły całą operacyę.

Drugi waryant: Kapitał powstały ze skapitalizowania rządowych zasiłków uważać jako majątek zakładowy funduszu krajowego, a procenta od niego obracać na zniżenie ciężaru od r. 1898 — przedstawia następujący wynik finansowy:

Procent od 19,673.000 zł., licząc po 4% dałby rocznie (po r. 1897) 786.920 zł.

Pierwsza część okresu (1891 do 1897) pozostaje niezmieniona, w drugiej zaś części mielibyśmy następujący stan rzeczy:

	Wydatek netto funduszu kraj. wraz z ratą	Od tego procent (%) funduszu rezerwowego	Zostaje do pokrycia	Wysokość dodatków
	2,502.134	786.920		
1898 . .	6,674.308	786.920	5,887.388	55 ct.
1899 . .	6,789.308	786.920	6,002.388	55·6 „
1900 . .	6,904.308	786.920	6,117.388	56·4 „
1901 . .	7,019.308	786.920	6,232.388	57·2 „

Gdybyśmy zaś podatki utrzymali na dotychczasowej wysokości a zwyżki chcieli zużytkować, zwyżki te wynosiłyby w pierwszym okresie jak w poprzednim waryancie obliczono, następnie zaś:

1898	664.276
1899	609.976
1900	536.376
1901	441.976 i t. d.

Projekt ten zatem jest w drugiej części okresu dla skarbu krajowego i dla opodatkowanych mniej korzystnym niż pierwszy, szybciej bowiem zbliża do wyczerpania zwyżek albo do przywrócenia znowu dotychczasowej stopy podatków i dalszego ich podwyższania.

Wreszcie ostatni waryant polegający na tem, żeby subwencyę rządową 2,425.000 zł. rocznie kapitalizować póty, póki całej reszty długu nie spłaci się tak zebranym kapitałem odrazu, jest z tego względu nie do przyjęcia, że zostawia zbyt długi przeciąg czasu, w którym korzyści czuć się nie będzie i tylko trzeba będzie oczekiwać przyszłej ulgi. Kapitał 19,673.047 zł. na 4% złożony i stale tym procentem powiększany, dojdzie dopiero w r. 1913 do sumy dorównującej reszcie długu, wynosić bowiem będzie 36,839.000 zł., gdy w drugiem półroczu tegoż samego roku 1913 reszta długu wynosić będzie 36,948.100 zł. tak, że mogłoby to odrazu być spłacone, a skarb krajowy względnie opodatkowani, doznaliby odrazu ulgi całej raty skonwertowanego długu 2,502.134 zł. Wszakże przez cały okres od 1891 do 1913, więc przez lat 23 ponosiliby ciężar tem dotkliwszy, że jak widzimy w zestawieniu pierwszego waryantu już w r. 1897 dodatek wraca do wysokości 61 ct., a wzrastając tak dalej do 23 lat, dociągnąłby z pewnością 80 ct., poczem dopiero nastąpiłaby ulga. Zresztą przy tym projekcie tworzenia z rządowej subwencyi funduszu amortyzacyjnego, obawiać się można pewnych zarzutów ze strony rządu, który gotów nie zgodzić się na kapitalizowanie subwencyi, jakoby na ulgę opodatkowanym przeznaczonej. Odnosi się do wszystkich trzech waryantów tego projektu jeden jeszcze wspólny zarzut, że nie jest dobrą polityką finansową i ekonomiczną pobierać podatki na to, żeby z nich tworzyć bardzo znaczne kapitały zapasowe i zbytecznie obciążać dzisiejsze pokolenie na rzecz przyszłości.

I ten projekt przeto nie nadaje się do tego, aby go Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zalecić.

Częściowa konwersya długu indemnizacyjnego wraz ze zjednoczeniem długów krajowych.

Jak widzieliśmy poprzednio, całą trudność w sprawie konwersyi tworzy zagadnienie: jak postąpić, aby umożliwić jednolity plan finansowy na jakiś dłuższy przeciąg czasu, co jest bardzo ważne ze względu na opodatkowanych, dla których wszelkie niespodziewane, nagłe a znaczniejsze podwyższenie dodatku jest bardzo dotkliwem. Zagadnienie to nie narzucało się tak natarczywie wówczas, kiedy po uchwaleniu przez Sejm ugody w r. 1882, mieliśmy przed sobą jeszcze okres 15 lat do ukończenia operacyi indemnizacyjnej, w którym oczywiście pożytek konwersyi był znacznie większy. Dzisiaj kiedy od terminu tego dzieli nas tylko 7 lat, wskazana poprzednio różnica tych 7 lat „tłustych“ a następnie 43 „chudych“, różnica, która dla budżetu skonwertowanego długu zaznacza się cyfrą 2,425.000 zł. rocznie, jest tak poważną, że jeżeli się tej różnicy jakoś usunąć nie zdoła, pozostaje rzeczą bardzo wątpliwą, czy w ogóle jąć się konwersyi i uregulowania zaraz stosunków skarbu krajowego, czyli też „przebiedować“ do roku 1898, nakładając przez ten czas coraz wyższe podatki.

Ku usunięciu tej różnicy i umożliwieniu jednolitego planu finansowego, obmyślił podpisany następujący plan częściowej konwersyi:

Rocznej subwencyi rządowej 2,425.000 zł. użyć na spłacenie odpowiedniej części długu indemnizacyjnego w dzisiejszych warunkach, w terminie po koniec r. 1897, zaś resztę długu indemnizacyjnego wraz ze zjednoczonym dotychczasowym długiem krajowym skonwertować na 50 letnią 4% pożyczkę krajową, do spłacenia dodatkami do podatków.

Cyfry najlepiej sprawę wyjaśnią:

Obecna pożyczka indemnizacyjna jest 5procentowa. Roczną ratą 2,425.000 zł. przy 5% w przeciągu 7 lat spłaci się kwotę 14,175.200 zł., przyczem podatek od kuponów i stempel kuponowy nic nas nie obchodzą, przy obligach indemnizacyjnych bowiem ten podatek stempel opłacają same strony.

Dług indemnizacyjny wynosić będzie jak wykazano wyżej dnia 31. grudnia 1790 . . . . . 34,846.350 zł.
jeżeli od tego potrącimy . . . . . 14,175.200 „
pozostaje . . . . 20,671.150 zł.

Dotychczasowy dług krajowy, nadający się do zjednoczenia i skonwertowania wynosi (rozdział I.) . . . . . 8,383.270 „
razem . . . . 29,054.420 zł.

okrągło 29 milionów, pozozostałoby do skonwertowania i spłacenia dodatkami do podatków.

Zaznaczamy zaraz teraz że:

1. Operacya taka jest dozwolona, skoro w patencie o spłacie długu indemnizacyjneho powiedziano wyraźnie: zastrzega się wcześniejszą spłatę długu, nie ograniczając tego wcale, czy ta wcześniejsza spłata ma być całkowita, czy częściowa. Jeżeli zaś operacya ta będzie z korzyścią dla kraju, a bez szkody dla rządu, nie widzimy najmniejszego powodu, dla czegoby rząd miał się temu sprzeciwić.

2. Korzyścią główną tej operacyi byłoby, że plan finansowy dla kraju byłby jednolity, od 7 letniej subwencyi rządowej niezależny, ta bowiem poszłaby całkowicie na spłatę 14 milionów w 7 latach.

Pożyczka 29 milionów, którą na styczeń 1891 zaciągnąć by należało, wymagałaby przy przypuszczalnym kursie po 90 za sto emisyi obligów na 32,225.000 zł.

Wydatek roczny byłby wtedy następujący:

1. Roczna rata pożyczki	1,495.436 zł.
2. Podatek i stempel	135.386 „
3. Zarząd indemnizacyi	23.785 „
4. Spłata pożyczki z r. 1893	50.000 „
dla zaokrąglenia	393 „
razem	1,705.000 zł.

Zwrócić przytem należy uwagę, że mielibyśmy wszelkie prawo domagania się od rządu opustu podatku i stempla, jeżeli nie całkowicie to choćby częściowo, że zresztą pozycya ta z każdym rokiem się zmniejszać będzie skutkiem obniżenia ilości kuponów, i że w pozycyi 3. „Zarząd indemnizacyi“ mogą zajść zaoszczędzenia.

Według norm poprzednio przyjętych zestawiamy w następującej tabeli przypuszczalny budżet na lata następne, w razie przyjęcia tego projektu, przyczem w rubrykę I. wstawiamy obliczone poprzednio wydatki netto funduszu krajowego po potrąceniu dochodów własnych, w rubrykę II. wstawiamy ogólny niedobór po dodaniu do wydatków kwoty 1,704.000 zł. jako całego wydatku na spłatę długów, a następnie obliczamy wysokość dodatku potrzebnego na pokrycie i ewentualnie rozporządzalną kwotę, gdyby chciano pobierać dodatek nadal w dotychczasowej wysokości 62 ct.

Przybliżony budżet krajowy po dokonaniu częściowej konwersyi długu indemnizacyjnego i zjednoczeniu dotychczasowych długów krajowych.

Rok	I. Wydatek netto funduszu krajowego po potrąceniu dochodów własnych	II. Z dodaniem 1,705.000 zł. na spłatę długu, ogół wydatku do pokrycia dodatkami	III. Wysokość dodatku	IV. W razie poboru dotychczasowego dodatku 62 ct. zostaje do rozporządzenia	V. Po odłożeniu 415.000 zł. na umorzenie długu do skarbu państwa i po uwzględnieniu Krakowskiego zostaje
1891	3,367.174	5,072.174	48·75	1,377.826	881.602
1892	3,482.174	5,187.174	49·4	1,322.826	826.602
1893	3,597.174	5,302.174	50·2	1,238.826	742.602
1894	3,712.174	5,417.174	51·0	1,154.826	658.602
1895	3,827.174	5,532.174	51·9	1,070.826	574.602
1896	3,942.174	5,647.174	52·7	986.826	490.602
1897	4,057.174	5,762.174	53·6	902.826	406.602
1898	4,172.174	5,877.174	54·4	818.826	322.602
1899	4,287,174	5,992.174	55·2	734.826	653.602**)
1900	4,402.174	6,107.174	56·0	650.826	569.602
1901	4,517.174	6,222.174	56·8	566.826	485.602
1902	4,632.174	6,287.174*)	57·6	533.826	452.602
1903	4,747.174	6,402.174	58·4	448.826	368.602
1904	4,862·174	6,517.174	59·2	364.826	284.602
1905	4,977.174	6,632.174	60·0	280.826	200.602

W rachunku w powyższej tabeli podanym, są jeszcze nieuwzględnione niektóre czynniki, które wpłyną na zmianę jego na korzyść a mianowicie:

1. ewentualny częściowy opust podatku i stempla kuponowego a w każdym razie stopniowe obniżanie się tego wydatku (będzie on po 5 latach o 4.793 zł., po 10 latach o 10 640 zł., po 15 latach o 17.782 zł. niższym niż w pierwszym roku);

2. dochód z chwilowej lokacyi rat subwencyi rządowej, płatnych kwartalnie z góry, podczas gdy wypłaty obligów i kuponów następują z dołu, co obliczyliśmy na 36.000 zł. rocznie;

3. zwiększony dochód własny funduszu krajowego skutkiem poczynienia zwrotnych inwestycyjnych wydatków;

*) Z rokiem 1901 kończy się spłata pożyczki z r. 1873, na czem zaoszczędza się 50.000 zł.

**) Z rokiem 1898 kończy się składanie funduszu na umorzenie długu do skarbu państwa, na czem oszczędza się 415.000 zł. rocznie.

4. prawdopodobne obniżenie kosztów zarządu indemnizacyi;

5. spłata pożyczki z r. 1873 w r. 1903.

Korzyści tego projektu, jak on się w powyższej tabeli przedstawia, są widoczne. Przedewszystkiem najważniejszą korzyścią jest, że w razie konwersyi tak przeprowadzonej, przez cały szereg lat unikamy podwyższenia krajowych dodatków do podatków, co jest nieocenionem tak pod ekonomicznym jak i politycznym względem. A to tem bardziej, że jak wykazaliśmy poprzednio, bez konwersyi musianoby już na r. 1891 podwyższyć stopę dodatków krajowych o $4^1/_2$ ct. Powtóre uzyskuje się możność wykonywania polityki inwestycyjnej wszakże nie gwałtownej, ale spokojnej z planem podjętej.

Miarę tej możności daje rubryka V. powyższej tabeli, wykazująca rozporządzalne kwoty przy zachowaniu dotychczasowej stopy dodatków.

Sposób, w jaki możność tę się wyzyska, zależy od programu ekonomicznego, jaki sobie Sejm wytknie. W każdym razie za pewnik przyjąć można, że jeżeli przy kwocie około 3 milionów, jakaby po przyjęciu projektu całkowitej konwersyi była przez 7 lat do rozporządzenia, możnaby się obawiać, że z pospiechem czynione inwestycye będą źle użyte, to wobec tego projektu obawa ta znika.

Może ktoś zrobić zarzut, że według zestawienia w ostatniej tabeli rubyka V. coraz bardziej znika, i rychło po r. 1905 zniknie zupełnie. W istocie też gdybyśmy rachunek ten poprowadzili dalej, to w r. 1896 okaże się zwyżka 116.602 zł., a w r. 1907 już tylko 32.602 zł. Skoro jednak ten projekt na całe 17 lat chroni od podwyższenia dodatków do podatków i daje możność znaczniejszych produkcyjnych wkładów ku podniesieniu bytu kraju, to możemy śmiało naszym następcom pozostawić dalszą troskę. Te wkłady powinny wywrzeć ten skutek, żeby wydatność centa podatkowego już po 10 latach okazała się znacznie wyższą od tej, jaką przyjęliśmy do naszego obliczenia, co w połączeniu z okolicznościami powyżej przytoczonemi, które nie są wzięte w nasze obliczenie, a wpłyną niezawodnie korzystnie na stan skarbu krajowego, dozwala w razie przyjęcia tego projektu spokojniej patrzeć w przyszłość naszych finansów. Zresztą po uregulowaniu tych finansów własną siłą i zapobiegliwością, tem śmielej będziemy mogli stanąć z żądaniem najzupełniej słusznem, aby skarb państwa choćby drobną część wielkich poborów, jakie z kraju ściąga, przekazał na rzecz krajowego samorządu.

W ogóle cały ten projekt obliczony jest na postępowanie rozważne, spokojne i umiarkowane, na wczesne liczenie się z przyszłemi ewentualnościami i tworzenie możliwych na nie rezerw, na politykę ekonomiczną nie przyspieszającą zanadto gwałtownie naturalnego rozwoju, ale dającą temu rozwojowi poparcie stateczne. Na wykonanie zaś tego projektu czas jest najwyższy w tym roku, kiedy stosunki targu pieniężnego są tak pomyślne, jakich dawno nie pamiętano i które nie wykluczają nawet możności uzyskania dla konwersyjnej pożyczki kursu wyższego od przyjętego przez nas w rachubę 90 za sto. Jeżeli tę chwilę zaniedbamy, to wielkie pytanie czy za rok nie będzie zapóźno.

Subalegat A. do alegatu 1. do LW. kr. 33.881/1890.

Pierwszy załącznik do wywodu Członka Wydziału krajowego T. Romanowicza.

Stan długów krajowych

Liczba bieżąca	Cel pożyczki i rok zaciągnięcia	Stopa procentowa	Wysokość pierwotnego kapitału	Stan pożyczki z końcem roku 1890	Wysokość rocznej raty	Termin końcowy spłaty
	A. Pożyczki emisyjne.					
1	R. 1873 — klęska elementarna	6	1,600.000	389.300	50.516	1901
2	R. 1883 — kolej transwersalna, uposażenie Banku, konwersya długów	$4^1/_2$	3 800.000	3,491.300	209.010	1922
3	R. 1884 — pokrycie niedoborów i uposażenie kasy . .	$4^1/_2$	1,000.000	932.000	54.968	1923
4	R. 1885 — klęska elementarna i budowa koszar	$4^1/_2$	354.000	331.600	19.782	1922
5	R. 1888 — budowa koszar . .	$4^1/_2$	443.800	434.600	24.416	1927
6	R. 1889 — melioracye . . .	$4^1/_2$	700.000	689.200	38.561	1927
	Suma I. .		7,898.600	6,268.000	397.253	
	B. Pożyczki hipoteczne i inne ze stałym planem umorzenia.					
1	R. 1873 — z funduszu domestykalnego na budowę Kulparkowa	$4^1/_2$	66.000	25.844·89	1.485	1925
2	R. 1879 — z galic. kasy oszczędności na budowę Kulparkowa	5	40.400	33.593·51	2.488	1911
3	R. 1881 — galic. kasa oszczędności, szpital Sióstr Miłosierdzia	5	10.000	8.954·98	669	1916
4	R. 1889. — z funduszu pożyczkowego spółek wodnych na konwersyę długów . . .	$4^1/_2$	415.625	400.000	33.977	—

Liczba bieżąca	Cel pożyczki i rok zaciągnięcia	Stopa procentowa	Wysokość pierwotnego kapitału	Stan pożyczki z końcem roku 1890	Wysokość rocznej raty	Termin końcowy spłaty
5	R. 1882 — krakowska kasa oszczędności na szpital izraelicki	5½	5.000	3.932·55	382	1905
6	R. 1883 — z funduszu szpitala i podrzutków w Krakowie, na budowę szpitala . . .	5	346.796·34	313.680·36	20.807·78	1919
7	R. 1884 — z galicyjskiej kasy oszczędności na budowę pralni w szpitalu lwowskim	5	22.500	16.109·73	2 025	1900
8	R. 1885 — z Banku krajowego na budowę szpitala lwowskiego	4½	70 000	43.134·67	7.136	1898
9	R. 1888 — z Banku krajowego na budowę szpitala w Tarnowie	4½	13.750	11.724·74	1.375	1901
10	R. 1888 — galic. kasa oszczędności, budowa gmachu dla żandarmeryi	5	2.062·65	1.475·79	282	1896
11	R. 1889 — z funduszu szkolnego krajowego na niedobór	4½	94.733·74	85.500	13.363	1899
12	R. 1890. — Bank krajowy, klęska elementarna	4⅜	300.000	284.000	29.320	1899
13	R. 1879 — fundusz amortyzacyjny gminy m. Krakowa na szkołę sztuk pięknych .	6	100.000	82.798 32	7.000	1911
14	R. 1874 — galic. kasa oszczędności na szkołę lasową .	5	9.000	6.314·44	520·80	1909
15	R. 1889 — Bank krajowy, szkoła weterynaryi	4½	12.400	12.006·10	744	1919
16	R. 1889 — Towarzystwo wzaj. ubezpieczeń na magazyny zbożowe i spirytusowe .	4½	400 000	382 015·91	26.492	1913
17	R. 1879 — Towarzystwo kredytowe ziemskie na Dublany	5	5.000	4.235 51	300	1915
18	R. 1883 — Towarzystwo kredytowe ziemskie na Dublany	5	11.600	10.641·95	696	1920
	Suma II. .		1,924.867·73	1,725.963·73	149.062·58	

C. Inne długi bieżące.

1. Na pokrycie niedoboru r. 1888	57.313·11
2. Skarbowi państwa zwrot zaliczek	54.436·28
3. Funduszowi pożyczki krajowej z r. 1873	276.256·07½
4. Funduszowi koszarowemu	406.751·73
5. Funduszowi policyi krajowej, pożyczka uchwalona przez Sejm, dotąd nie zrealizowana, która jednak będzie musiała być zrealizowaną, skoro 1 milionowy rachunek bieżący w Banku krajowym jest już prawie wyczerpany	132.859·—
Suma III.	927.616·19½
Suma II.	1,725.963·73
Suma I.	6,268.000·—
Razem . .	8,921.579·92½

Uwaga. Różnica między tą cyfrą, a podaną w tekscie wywodu wynosi 151.009 zł. a pochodzi:

1. z pożyczki z funduszu policyi krajowej, której nie wliczaliśmy w nadziei, że będzie zbyteczną (132.859 zł.),
2. ztąd, że moglibyśmy już tutaj wstawić niedobór za r. 1888 w kwocie 57.313 zł., gdy poprzednio liczyliśmy mniejszy o 16.000 zł. niedobór r. 1887, mający już pokrycie w budżecie na rok 1890.

Subalegat B. do alegatu 1. do LW. kr. 33.881/1890.

Drugi załącznik do wywodu Członka Wydziału T. Romanowicza.

Stosunek funduszu indemnizacyjnego Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Fundusz indemnizacyjny W. Ks. Krakowskiego jest w tem korzystniejszem położeniu, że nie tylko pokrywa on swoje wydatki bez subwencyi rządowej, ale też wystarcza mu na pokrycie tych wydatków dodatek do podatku o 11 ct. niższy, niż w Galicyi. W. Ks. Krakowskie płaci na swój fundusz indemnizacyjny 15 ct. dodatku, Galicya 26. Wobec tego zachodzi pytanie czy fundusz ind. W. Ks. Krakowskiego wraz z galicyjskiemi konwertować, czy nie i jaki ma być w obu wypadkach udział W. Ks. Krakowskiego (t. j. miasta Krakowa i powiatów Kraków i Chrzanów) w ciężarach całego kraju.

Do odpowiedzi na te pytania musimy na jeden i drugi wypadek zrobić ścisły obrachunek.

Jako czynniki wchodzą do tego obrachunku następujące dane.

1. Dług indemnizacyjny wynosić będzie dnia 31. grudnia 1890 ogółem 34,846.350 zł. w tym długu funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej i zachodniej 33,563.250 czyli 93·79% całej sumy, zaś W. Ks. Krakowskiego 1,283.100 zł. czyli 6·21%.

2. Licząc na rok 1891 dochód z 1 ct. dodatku w całym kraju na 104.000 zł. wypadnie z tego na Galicyę 96.616 zł., na W. Ks. Krakowskie 7.384 zł., ponieważ w „przypisie“ podatków bezpośrednich reprezentuje Galicya 92·9% zaś Krakowskie 7·1%.

3. Ponieważ po dokonanej konwersyi musiałoby się składać rocznie 415.000 zł. na pokrycie długu 6,275.000 zł., jaki będziemy musieli spłacić skarbowi państwa od roku 1899, a ten dług żadną miarą ciężyć nie może na Krakowskiem, jako pochodzący z subwencyi i za-

liczek płaconych b i e r n y m funduszom galicyjskim, przeto musimy w dalszym obrachunku dług ten do skarbu państwa uważać jako ciężący wyłącznie na Galicyi bez Krakowskiego.

Inne czynniki, wchodzące w ten rachunek, dane są już w poprzednich zestawieniach.

Jeżeli przyjmiemy częściową konwersyę w s z y s t k i c h trzech funduszów indemnizacyjnych wraz z unifikacyą długów, otrzymamy wynik następujący:

1. Pobierając w roku 1891 dodatek w wysokości 62 ct. w całym kraju, otrzymamy przy dochodzie 104.000 zł. z 1 centa . . . . . 6,448.000 zł.

Od tego potrąciwszy:

a) ratę pożyczki z kosztami	1,704.000	
b) na spłatę długu rządowi	415.000	
razem . . .		2,119.000 zł.
otrzymamy . .		4,329.000 zł.

jako kwotę, która ma iść *a)* na z w y k ł y niedobór funduszu krajowego, *b)* na inwestycye — a zatem w jednym i d ugim dziale na wydatki w s p ó l n e c a ł e g o kraju, które zatem powinny być ponoszone przez cały kraj. Suma ta reprezentuje 41·62 ct. dodatku do podatków i ten dodatek powinien być przez cały kraj opłacany.

2) W kwocie 2,119.000 zł. przeznaczonej na spłatę długów — w s p ó l n y m długiem jest:

a) rata od 8,328.000 zł. długu unifikacyjnego	467.675
b) spłata pożyczki z roku 1873	49.255
razem . .	516.930

Ten ciężar jest niewątpliwie w s p ó l n y m ciężarem i powinien być opłacany przez cały kraj a reprezentuje on przy 104.000 zł. dochodu z centa, stopę dodatków 4·97 ct.

3. Reszta z kwoty 2,119.000 zł. t. j. 1,602.070 wypada już całkowicie na indemnizacyjny dług — a mianowicie:

na ratę, podatek i stempel	1,163.285 zł.
na zarząd	23.785 „
na przyszły dług do skarbu państwa	415.000 „
razem . .	1,602.070 zł.

Między Galicyą a W. Ks. Krakowskie dzieli się ta kwota jak następuje:

	Galicya	Krakowskie
a) rata i koszta	1,091.045	72.240
b) zarząd (według budżetu) . .	23.123	662
c) na przyszły dług . . .	415.000	—
razem .	1,529.168	72.902

co reprezentuje w stosunku do wyżej obliczonego dochodu z centa dla Galicyi 15 82 ct. dla krakowskiego 9·87 ct. dodatku.

Musiałaby przeto płacić:

1. na wydatki ogólne, wspólne . .	41·62	41·62
2. na dług wspólny	4·97	4·97
3. na indemnizacyę	15·82	9·87
razem . .	62·41	56·46

okrągło: Galicya $62^1/_2$ ct. — Krakowskie $56^1/_2$ ct.; Galicya o $^1/_2$ więcej niż obecnie — Krakowskie o $5^1/_2$ ct. więcej.

Rzecz naturalna, że przeciw temu podniosłyby się silne protesty z Krakowskiego, które czułoby się tem niesłusznie dotkniętem, że musiałoby więcej płacić niż obecnie i zarzekałoby się konwersyi, której Krakowskie niewątpliwie mniej potrzebuje.

Naturalnem wyjściem z tego zdawałoby się — wyłączyć krakowski fundusz od konwersyi, a dług jego spłacić według planu. Takie załatwienie jednak byłoby dla Krakowskiego jeszcze mniej korzystnem. Cyfry dla Galicyi pozostałyby niezmienione, jak w powyższym rachunku. Dla Krakowskiego niezmienione zostałyby pierwsze dwie pozycye (wydatki ogólne i dług wspólny) za to jednak podniosłaby się pozycya 3), ponieważ nie przeprowadziwszy konwersyi swego długu musiałoby Krakowskie aż do jego spłaty płacić nie 9·87 ct., ale jak obecnie 15 ct., a więc o 5·13 ct. więcej, niż według powyższego rachunku. Płaciłoby zatem 56·46+5·13=61·59 t. j. o 10·50 ct. więcej niż obecnie, za co jednak od roku 1898 począwszy płaciłby miało już o 15 ct. mniej a więc 46·59, okrągło $46^1/_2$ ct.

Ściśle cyfrowo rzecz biorąc, tak jeden jak drugi rachunek jest sprawiedliwy, ponieważ obliczony jest na tej podstawie, co jest wspólnym ciężarem całego kraju, a co odrębnym ciężarem Galicyi z jednej a Krakowskiem z drugiej strony. W pierwszym wypadku miałoby Krakowskie podwyższenie dodatków na cały okres spłaty skonwertowanego długu, więc na 50 lat, w drugim miałoby na pierwszych 7 lat znaczne bardzo podwyższenie (o 10·59 ct. w porównaniu z dzisiejszą stopą dodatków) ale za to ulgę o 15 ct. od roku 1898 począwszy.

Są wszakże względy, które przemawiają przeciw obydwom sposobom załatwienia.

Z pojęciem ugody łączy się w opinii pewne pojęcie ulgi, a jeżeli nie ulgi, to przynajmniej zatrzymania dodatków na dotychczasowej wysokości.

Zamiast tego, nastąpiłoby wprawdzie w małej części kraju ale obejmującej wielkie i ważne miasto, podwyższenie dodatków, nie dające się nawet ugodą uzasadnić, ponieważ nałożony przez ugodę większy ciężar 200.000 zł. spada wyłącznie na Galicyę wschodnią i zachodnią. Powtóre, gdy celem całego projektu konwersyjnego jest w pierwszym rzędzie zapobieżenie dalszemu podwyższaniu dodatków obok polityki inwestycyjnej, to cel ten w dwóch powiatach i w mieście Krakowie byłby chybiony, tu bowiem nastąpiłoby podwyższenie.

Ze względu na ten cel główny sądzimy, iż zasadę niepodwyższania dodatków, która jest podstawą całego naszego projektu, rozciągnąć należy na cały kraj, orzekając, że aż do ukończenia spłaty zjednoczonych i skonwertowanych długów krajowych, Krakowskie płacić będzie o 11 ct. mniej dodatku niż Galicya, za czem przemawia jeszcze następująca okoliczność.

W Krakowskiem na małej przestrzeni tem silniej odbija się pod względem finansowym wpływ wielkiego miasta z wysoką cyfrą podatków.

Jeżeli pominiemy podatki, opłacane przez koleje, a miasta Lwów i Kraków uważać będziemy jako osobne powiaty, w takim razie według rządowych wykazów, dołączonych do ostatnich preliminarzy funduszów indemnizacyjnych wynosi „przypis“ podatków.

w 73 powiatach galicyjskich 10,081.376 zł.
„ 3 „ krakowskich 695.902 „

Średnio na powiat galicyjski 138.101 zł., krakowski 231.967 zł. Przy 62 ct. dodatków do podatków (gdyby całą należytość przypisaną brać w rachubę) dałby średnio 1 powiat galicyjski 85.622 zł. a przy 51 ct. dodatków 1 powiat krakowski 118.303 zł. Takie obliczenia nie mają racyi tam, gdzie idzie o wydatki niewątpliwie wspólne, tam bowiem każda jednostka i każde terytoryum według swej siły podatkowej do całości przyczyniać się musi. Ale gdzie idzie o wydatek w sprawie, w której jest od kilkudziesięciu lat pewna, ustalona odrębność, tam wzgląd powyższy jest bardzo ważny. Z tego powodu wydaje się sprawiedliwem postanowienie, o jakiem wyżej mowa, ażeby Krakowskie aż do ukończenia operacyi płaciło jak obecnie o 11 ct. mniej. W takim razie zaś ubywa z obliczonych przez nas zwyżek kwota 81.224 zł. rocznie.

Subalegat C. do alegatu 1. do LW. kr. 33.881/890.

Trzeci załącznik do wywodu Członka Wydziału T. Romanowicza.

Uwagi do projektu dra. Zgórskiego.

Projekt zaciągnięcia pożyczki 10 milionowej na pokrywanie corocznych niedoborów (po nad pożyczkę 10 mil. na zjednoczenie długów krajowych) ściśle biorąc jest identyczny z projektem zaciągania corocznych pożyczek. Zapisy dłużne będą wprawdzie wydrukowane jednocześnie, ale emisya tych zapisów, ich wypuszczanie w obieg, ma następować co roku, a to jest zupełnie to samo, jak gdyby co roku nową pożyczkę zaciągnąć.

Jest w tym projekcie ryzyko dla skarbu krajowego większe, niż w którymkolwiek innym. Ryzyko w pożyczce polega na niepewności co do kursu emisyjnego. Przy pożyczce według projektów T. Romanowicza i dra. Marchwickiego, jest to ryzyko jednorazowem. Wie się odrazu, ile się straci na kursie i zaciągnąwszy raz pożyczkę, można do jej wyniku zastosować wszelkie dalsze szczegóły planu finansowego. W projekcie dra. Zgórskiego jest skarb krajowy na takie ryzyko narażony co roku i nigdy naprzód wiedzieć nie można, jaką się poniesie stratę na kapitale.

Drugą ujemną stroną tego projektu jest, że ułatwia nieoględną gospodarkę. Według projektów zarówno Romanowicza jak i dra. Marchwickiego jest wydatkom ścisła granica zakreślona. Tą granicą jest zwyżkowy budżet. Mając na dłuższy szereg lat bez zaciągania nowych pożyczek zapewnione zwyżki, można im w racyonalnie obmyślanym planie nadać z góry pewne ścisle określone przeznaczenie, zostawiając jeszcze zawsze pewną rezerwę na nieprzewidziane wydatki. Inaczej rzecz się ma wtedy, gdy pożyczka jest przeznaczona ogólnikowo na pokrywanie niedoborów, i gdy niedoborom tym nie jest żadna granica zakreśloną, obligi bowiem znajdują się zamknięte w skarbcu i wystarcza wyjąć je ze skarbca i w kurs puścić z większą lub mniejszą stratą, aby mieć gotówkę. Dla tych, którzy skarbem krajowym zarządzają, a więc dla Sejmu i Wydziału krajowego, jest w tem znacznie większa pokusa do robienia niespodziewanych i nieprzewidzianych wydatków, aniżeli wtedy, gdy na podstawie jednorazowo zaciągniętej pożyczki, która całkowicie idzie zaraz na spłacenie dawnych długów, mają przez długi szereg lat obliczone naprzód zwyżki, których użycie jest uchwalonym naprzód programem ściśle i w sposób obowiązujący określone. Ten moment psychologiczny jest bardzo ważny i w układaniu finansowych programów z oka go spuszczać nie można.

Twierdzimy przeto, że pod względem uregulowania stosunków skarbu krajowego, projekt dra. Zgórskiego o wiele mniej przedstawia pewności i stałości, aniżeli projekty konwersyjne.

Dr. Zgórski w swym projekcie uznaje także potrzebę pewnych wkładów, wydatków nadzwyczajnych na podniesienie kraju we względzie oświaty i bytu ekonomicznego. Potrzebę tych inwestycyj uznają wszyscy a nawet i ci, którzy tego nie głoszą jako program, nie raz w Sejmie podnoszą daleko idące w tym kierunku wnioski. Śmiało więc twierdzić można, że różnice wchodzą tutaj tylko co do granic, co do rozciągłości tego programu, a więc co do wysokości sum, jakich w tym celu użyć należy. Wszakże tak jak dr. Zgórski kwestyę tę rozwiązuje, nie jest ona wcale rozwiązaną. W dziesięcioleciu od roku 1891 do 1900 ma on w swym programie 3.353.000 zł. zwyżek. Wartość tej sumy, uzyskanej przez większą operacyę finansową ocenimy najlepiej, gdy się cofniemy wstecz. W r. 1883 zaczęliśmy zaciągać coroczne pożyczki bez ułożonego z góry planu inwestycyjnej polityki. I zaciągnęliśmy: na kolej transwersalną 1,100.000 zł., na budowę koszar 576.800 zł., na melioracye 700.000 zł., na uposażenie Banku krajowego 780.600 zł., na klęski elementarne 521.800., na konwersyę długów dawnych

1.919.400 zł., na pokrycie niedoborów trzech lat i na uposażenie kasy krajowej 1,000.000 zł. razem 6,598.600 zł. przez 8 lat, czyli po 824.825 zł. rocznie. Jeżeli chcemy z tego wyprowadzić wniosek na przyszłość, to musimy z tej sumy potrącić tylko 1,919.400 zł. pożyczki konwersyjnej, gdy bowiem się uwzględni, że obecnie mamy u własnych funduszów długu 778.000 zł. i mamy do pokrycia niedobory lat 1887, 1888, 1889 i 1890 (ostatni zaś będzie znaczny) to 1 miliona zaciągniętego w poprzednim okresie na pokrycie dawnych niedoborów potrącać nie możemy, ponieważ i teraz prawie taka sama suma byłaby potrzebna. Mielibyśmy zatem do porównania sumę 4,679.200 zł. przez 8 lat, czyli po 584,900 zł., podczas gdy dr. Zgórski ma w swoim projekcie sumę zwyżek 3,353.000 zł. na 10 lat, czyli 335.300 zł. rocznie, a więc o 249.600 zł. rocznie mniej, niż wykazała potrzeba ubiegłych 8 lat. Wobec tego twierdzimy, że projekt ten jest właściwie zachowaniem status quo — bo: 1) emituje corocznie pożyczkę, tak samo jak było dotąd; 2) tą pożyczką wprawdzie zapobiega podwyższaniu dodatków do podatków, (co jest i w projektach konwersyjnych) ale zyskuje na cele inwestycyjne w 10 latach o 1,326.200 zł. mniej, aniżeli faktycznie użyto w ubiegłym ośmioleciu za pomocą zaciąganych co roku pożyczek.

W r. 1902 ma projekt dra. Zgórskiego zwyżkę znaczną, prawie taką, jaka jest według projektu Romanowicza (przerobionego na pożyczkę $67^1/_2$ lat) a nieco wyższą od tej, jaką ma projekt dra. Marchwickiego. Ale zapytujemy: kiedy te zwyżki są bardziej potrzebne dzisiaj, czy za 12 lat? Zdaje się rzeczą jasną, że jeżeli mamy w kraj robić wkłady, aby go podnieść pod względem oświaty i bytu ekonomicznego, to wkłady takie im wcześniej czynione tem lepiej się opłacą. Projekt dra. Zgórskiego opóźnia możność podniesienia kraju o 112 lat, projekty konwersyjne dają tę możność zaraz.

Zarzuty, które dr. Zgórski w swoim wywodzie przeciw projektowi Romanowicza podnosi, są:

1. że dług indemnizacyjny dzieli na państwowy i krajowy, ale dług ten przez ugodę jest faktycznie podzielony, państwo płaci ściśle przez ustawę określoną sumę, kraj resztę; udział państwa wynosi ściśle 14,175.200 zł., udział kraju 20,671.150 zł.; — projekt Romanowicza odpowiada zatem faktycznemu stanowi rzeczy, zresztą zarzut ten odpadłby całkowicie, gdyby przyjęto projekt dr. Marchwickiego;

2. zarzut, że projekt konwersyjny przewleka zakończenie sprawy indemnizacyjnej, jest czysto teoretyczny tylko; jeżeli konwersya jest dla kraju korzystną, zarzut taki nie powinien od jej dokonania powstrzymać;

3. zarzut, że zamienia się papier ze stemplem państwowym na krajowy, jest prawdziwy, ale mylne jest poparcie argumentem, że większość papierów indemnizacyjnych jest po za granicami kraju, jest ich bowiem większość w posiadaniu funduszu religijnego, różnych funduszów kościelnych i innych fundacyj krajowych;

4. zarzut, że operacya 32 milionów jest za wielką, odpada wobec większej operacyi propinacyjnej i nie wiele mniejszej ($28^1/_2$ mil.) konwersyi Towarzystwa kredytowego ziemskiego;

5. zarzut, że konwersya małe korzyści daje: korzyścią jest uregulowanie długów, i co najważniejsza, znaczna zwyżka na inwestycyi, jeżeli zaś przy tym zarzucie powiedziano, że konwersya naraża kraj na wielkie ryzyko, to wykazano już, że ryzyko jest większe przy corocznem emitowaniu pożyczki;

6. wreszcie zarzut co do trudności wobec opodatkowanych W. Ks. Krakowskiego uchylamy przyznaniem dla nich ulgi 11. ct.

Czwarty załącznik do wywodu członka Wydziału T. Romanowicza.

Porównanie projektów.

	Projekt T. Romanowicza		Projekt Dra Marchwickiego		Projekt Dra Zgórskiego
	a) na 50 lat	b) na 67½ lat	a) z ulgą podatkow.	b) bez ulgi podatkow.	
Suma zaciągniętej pożyczki . . .	32,225.000	32,225.000	38,178.200	38,178.200	20,000.000
Okres umorzenia	50 lat	67½ lat	67½ lat	67½ lat	67½ lat
Roczna rata (bez podatku kuponowego)	1,495.436	1,386.000	1,663.545	1,663.545	860.000
Podatek kuponowy (w pierwszym roku)	135.386	128.900	154.873	154.873	80.000
Suma zwyżek na inwestycye do r. 1901	6,423.622	8,152 553	do r. 1897: 5,600.000	do r. 1897: 9,100.000	3,353.448
Dług pozostały w r. 1901	29,563.900	30,290.474	37,064.654	37,064.654	19,147.326
Wysokość dodatków do podatków .	62 ct.	62 ct.	57 ct.	62 ct.	62 ct.
Termin ewentualnego podwyższenia dodatków	rok 1908	rok 1910	rok 1900	rok 1910	rok 1913

Uwaga: 1. Wobec możności energiczniejszej działalności na polu ekonomicznem i oświaty, jaką dają projekty T. Romanowicza i Dra Marchwickiego, termin ewentualnego podwyższenia dodatków usuwa się znacznie dalej, niż w powyższem obliczeniu, opartem na obecnym stanie rzeczy — ponieważ wydatność centa powinna wzrość silniej.

2) Obecny stan obdłużenia kraju jest następujący:

a) dotychczasowe długi krajowe			8,772.570 zł.
b) dług do skarbu państwa, powstały z ugody indemnizacyjnej			6,275.000 „
c) dług indemnizacyjny: ogół	34,846.350 zł.		
od tego część pokryta subwencyą rządową . . .	14,175.200 „		
udział kraju .	20,671.150 zł.	. . .	20,671.150 „
		razem	35,718.720 zł.

II.

Całkowita konwersya długu indemnizacyjnego bez zjednoczenia długów krajowych.

(Projekt Dra Marchwickiego.)

Konwertuje się cały dług indemnizacyjny w kwocie 34,846.350 zł., a ze zwyżek pierwszych 7 lat spłaca się dotychczasowe długi krajowe 8,383.270 zł. i pożyczkę z r. 1873 i zbiera się fundusz umorzenia długu do skarbu państwa z ugody powstałego, tudzież resztek pożyczki z roku 1873, jakie po rok 1897 pozostaną.

Pożyczka musi być rozłożona na $67^1/_2$ lat, jeżeli chcemy: *a)* zniżyć dodatek, *b)* zapewnić sobie fundusz na inwestycye.

Co do zniżenia dodatku, to jeżeli ono ma być rzeczywistą ulgą, musi wynosić 5 ct. Więcej jednak wynosić nie może, gdybyśmy bowiem dali większą ulgę, już w roku 1898 popadamy w znaczne niedobory i musimy dodatek podnieść.

Co do inwestycyj, to można na nie przeznaczyć tylko 800.000 zł. rocznie przez 7 lat = 5,600.000 zł. (według projektu Romanowicza byłoby zwyżek na inwestycye 7,976.000 zł.)

Przeznaczając 800.000 zł. na nadzwyczajne wydatki, pokrywamy zwyżkami całkowicie dług do skarbu państwa z ugody powstały i mamy jeszcze resztę przeszło 400.000 zł. na pokrycie niedoborów pierwszych lat po roku 1897. Projekt ten może zadowolnić tych, co chcą koniecznie ulg w dodatkach do podatków, a chociaż zwolenników polityki inwestycyjnej ukróca o 2,376.000 zł., jednakowoż zawsze jeszcze dość pokaźną cyfrę na nadzwyczajne wydatki pozostawia.

Podstawy do obliczeń:

Wydatki netto budżetu krajowego i wzrost dochodu z centa dodatków przyjęte według obliczeń Romanowicza.

Dług indemnizacyjny skonwertowany na nowe obligi po kursie 90 za sto = 38,718.200 zł. Taką pożyczkę przy oprocentowaniu po 4% spłaca się w $67^1/_2$ latach, półroczną ratą 831.772 zł. 60 ct. czyli rocznie . . . . 1,663.545 zł.
do tego podatek kuponowy (w 1szym roku) . 154.873 „
razem . 1,818.418 zł. (podatek zmniejsza się co roku przeszło o 500 zł.)

Resztę długów krajowych w kwocie 8.383.270 zł. spłacamy w naszem obliczeniu w 14 półrocznych równych ratach kapitałowych po 598.805 zł., do czego przybywa zmniejszający się co roku procent. Procent na pierwszy rok obliczony jest ściśle według oprocentowania każdej pożyczki z osobna na 345.112 zł., że zaś w tym roku spłaci się wszystkie wyżej oprocentowane pożyczki, liczymy od reszty w następnych latach $4^1/_2$%. Będzie w tem oszczędność — są bowiem jeszcze pożyczki nieoprocentowane wcale, my zaś liczymy wszystkie jednakowo. Na umorzenie całego tego długu trzeba wydać:

W roku 1891	1,542.722·—
„ „ 1892	1,507.491·59
„ „ 1893	1,453.599·14
„ „ 1894	1,399.706·69
„ „ 1895	1,345.814·24
„ „ 1896	1,291.921·79
„ „ 1897	1,238.029·34

Pożyczkę z roku 1873 spłaca się roczną ratę 50.550 zł. i spłata jej kończy się w pierwszem półroczu roku 1901.

Z zestawienia tych wszystkich czynników obliczamy dochody i wydatki jak następuje:

Rok 1891.

Dochody:

a) dodatek 57 ct. (o 5 ct. mniej niż obecnie) po 104.000 zł. z potrąceniem ulgi dla Krakowskiego (81.224)	5,846.776	
b) subwencya ze skarbu państwa	2,425.000	8,271.776
Wydatki:		
a) budżet zwyczajny (netto)	3,367.174	
b) opłata dotychczasowych długów	1,542.722	
c) „ indemnizacyi	1,818.304	
d) pożyczki z roku 1873	50.550	
e) na inwestycye	800.000	7,578.750
zwyżka do funduszu umorzenia		693.026

Rok 1892.

Dochody:

a) 57 ct. po 105.000 zł. mniej 11 ct. krak. = .	5,903.776	
b) subwencya	2,425.000	8,328.776
Wydatki:		
a)	3,482.174	
b)	1,507.492	
c)	1,817.835	
d)	50.550	
e)	800.000	7,658.051
zwyżka do funduszu umorzenia		670.725

Rok 1893.

Dochody:

a)	5,932.276	
b)	2,425.000	8,357.276
Wydatki:		
a)	3,597.174	
b)	1,453.599	
c)	1,817.348	
d)	50.550	
e)	800.000	7,718.671
zwyżka do funduszu umorzenia		638.605

Rok 1894.

Dochody:

a)	5,960.776		
b)	2,425.000		8,385.776
Wydatki:			
a)	3,712.174		
b)	1,399.706		
c)	1,816.841		
d)	50.550		
e)	800.000		7,779.271
		zwyżka do funduszu umorzenia	606.505

Rok 1895.

Dochody:

a)	5,989.276		
b)	2,425.000		8,414.276
Wydatki:			
a)	3,827.174		
b)	1,345.814		
c)	1,816.313		
d)	50.550		
e)	800.000		7,839.851
		zwyżka do funduszu umorzenia	574.425

Rok 1896.

Dochody:

a)	6,017.756		
b)	2,425.000		8,442.756
Wydatki:			
a)	3,942.174		
b)	1,291.922		
c)	1,815.764		
d)	50.550		
e)	800.000		7,900.410
		zwyżka do funduszu umorzenia	542.346

Rok 1897.

Dochody:

a)	6,046.276		
b)	2,425.000		8,471.276
Wydatki:			
a)	4,057.174		
b)	1,238.029		
c)	1,815.193		
d)	50.550		
e)	800.000		7,960.946
		zwyżka do funduszu umorzenia	510.330

Od roku 1898 ustaje w dochodach pozycya *b)* (subwencye), zaś w wydatkach pozycya *b)* ponieważ długi dotychczasowe będą już spłacone, i pozycya *c)* ponieważ spłatę reszty pożyczki r. 1873 przenosimy na fundusz umorzenia.

Rachunek będzie następujący:

Rok 1898.

Dochód z dodatków			6,074.776
Wydatki:			
a)	4,172.174		
c)	1,814.599		5,986.773
		zwyżka	88.003

Rok 1899.

Dochód z dodatków			6,103.276
Wydatki:			
a)	4,287.174		
c)	1,813.981		6,101.155
		zwyżka	2.121

Rok 1900.

Wydatki:			
a)	4,402.174		
c)	1,813.338		6,215.412
Dochód z dodatków			6,131.776
		niedobór	83.636

Rok 1901.

Wydatki:			
a)	4,517.174		
c)	1,812.738		6,329.912
Dochód z dodatków			6,160.276
		niedobór	169.636

Rok 1902.

Wydatki:			
a)	4,632.174		
c)	1,812.138		6,444.312
Dochód z dodatków			6,188.776
		niedobór	255.536

Rok 1903.

Wydatki:			
a)	4,747.174		
b)	1,811.538		6,558.712
Dochód z dodatków			6,217.276
		niedobór	341.436 itd.

Zwyżki odkładane na fundusz umorzenia, wynoszą:

1891	693.026
1892	670.725
1893	638.605
1894	606.505

1895	574.425
1896	542.346
1897	510.330
razem .	4,235.962 zł. — co, licząc wpływanie zwyżek

co $^1/_2$ roku i oprocentowanie po 4%, powinno uczynić z końcem r. 1897 około 4,800.000 zł.

do tego zwyżka r. 1898	88.000 „
rezerwa funduszów indemnizacyjnych około	1,700.000 „
	6,588.000 zł.
oprocentowanie tej sumy w roku 1898 po 4%	263.520 „
razem .	6,851.520 „

Tem mamy do zapłacenia:

a) dług do skarbu państwa	6,275.000 zł.	
b) 7 rat $^1/_2$ rocznych pożyczki z r. 1873 po 25.275=	176.925 „	6,451.925 „
zostaje		399.595 zł.

Jeżeli doliczymy, że przy ratalnej spłacie tych długów przez 3 lata będzie jeszcze pewien dochód z procentów od lokacyi gotówki, to możemy w tej reszcie funduszu umorzenia znaleść pokrycie niedoborów lat 1900 do 1902 — a może i więcej.

Zresztą liczyć trzeba na to, że skutek dobrze obmyślanego działania na polu ekonomicznem objawi się zwiększoną siłą podatkową i szybszym wzrostem wydatności centa z dodatków, przez co niedobory powinny zniknąć.

Uwaga do powyższego projektu.

Jeżeliby, wyjąwszy główną myśl tego projektu, chciano jednak dodatków nie zniżać, ale poprzestać na dotychczasowej wysokości — wynik byłby następujący:

1. Na inwestycye możnaby przeznaczyć przez 7 lat nie po 800.000 zł. ale po 1,300.000 zł., co uczyniłoby 9,100.000 zł. tj. o 3,500.000 zł. więcej.

2. Ztąd, że w podwyższeniu inwestycyj o 500.000 zł. liczymy cent dodatku tylko na 100.000 zł., wynikają większe zwyżki na fundusz umorzenia, który przez to wzrósłby o 250.000 zł. więcej, niż powyżej obliczono i wynosiłby z końcem roku 1898 już 7,101.000 zł., tak, że po spłaceniu długów mielibyśmy jeszcze (nie licząc narastających od roku 1899 procentów) 649.000 zł. rezerwy.

3. Rezerwa ta jednak aż do roku 1906 nie potrzebowałaby być zużytą, jeżeli bowiem pobierałoby się stale 62 ct. dodatków, niedobór okaże się (przy dotychczasowym wzroście wydatności centa) dopiero w roku 1906 i wynosiłby

1906 . .	39.000
1907 . .	122.000
1908 . .	205.000
1909 . .	289.000 itd.,

co jeszcze zawsze znajduje pokrycie w powyższej rezerwie. W ten sposób nie podnosząc ale też i nie obniżając dzisiejszego obciążenia, znaleźlibyśmy absolutne zabezpieczenie przed koniecznością większego obciążenia do r. 1910, więc na całe 20 lat — i możność użycia znacznie większych sum na cele produkcyjne. Z wszystkich projektów ten daje najwyższe zwyżki na cele produkcyjne i na najdłuższy czas zabezpiecza od niedoborów i od konieczności podnoszenia dodatków do podatków.

Alegat 3. do sprawozdania LW. kr. 33.881/890.

III.

Zjednoczenie długów krajowych i zaciągnięcie pożyczki 10 milionów na przyszłe niedobory, bez konwersyi długu indemnizacyjnego.

(Projekt Dra Zgórskiego).

Wniosek:

Sejm krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem uchwali ustawę, w myśl której kraj zaciąga 4% w $67^1/_2$ latach umorzyć się mającą pożyczkę krajową w wysokości 20,000.000 zł. im. wartości, z przeznaczeniem użycia im. wartości zł. 10,000.000 na unifikacyą i konwersyą dotychczasowych długów krajowych i lepsze udotowanie kasy krajowej, dalszych zaś 10,000.000 im. wartości wydawanych, względnie sprzedawanych będzie za coroczną uchwałą Sejmu w miarę potrzeby budżetu krajowego, ażeby bez podwyższania dotychczasowych dodatków do podatków tak krajowych jak indemnizacyjnych zadość uczynić wymaganiom budżetowym i zobowiązaniom z patentu i ugody indemnizacyjnej aż do końca r. 1901.

Motywa:

Przedłożenie projektu unifikacyi długów krajowych polecone zostało Wydziałowi krajowemu uchwałą Sejmu krajowego z r. 1889, zresztą przyłączam się do wywodów w referacie Członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza; im. w. zł. 10,000.000 przy kursie 90% da gotówką . . . . . 9,000.000 zł.
długi krajowe (z wyłączeniem nie mogącej być skonwertowaną pożyczki z r. 1873) wynoszą . . . . . 8,383.270 „
pozostanie na wzmocnienie dotacyi kasowej . . . . . 616.730 zł.
Dalsze motywa wniosku zawarte są w dołączonych wykazach 1 i 2, które uzupełniają następujące

Wyjaśnienia:

Wykaz I). Kolumna 2. Zgodnie z referatem Członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza przyjmuje się roczny wzrost wydatków krajowych na potrzeby zwyczajne po 125.000 zł., a przyjmując roczny wzrost dochodów własnych na 10.000 zł., okazuje się per netto wzrost roczny wydatków funduszu krajowego po 115.000 zł.

Kolumna 3. Pokrycie wszystkich 3 funduszów indemnizacyjnych wynosi w latach 1891 do 1897 po strąceniu subwencyi i zaliczki państwowej po 3,000.000 zł. rocznie, w której cyfrze wyższe w myśl ugody indemnizacyjnej obciążenie kraju od 200.000 zł. rocznie już jest uwzględnione. W r. 1898 przypada do zapłacenia ostatnia rata funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej w kwocie 997.683 zł. W r. 1899 przypada c. k. skarbowi państwa do zapłacenia 7 nadzwyczajnych zaliczek za lata 1883—1889 po 200.000 zł. razem 1,400.000 zł.
i pierwsza rata z 15 rocznych zaliczek po 325.000 zł. . . . . 1,625.000 „
razem . . . . 3,025.000 zł.
Wszakże kraj odbierze rezerwę funduszów indemnizacyjnych, której stan z końcem r. 1888 wynosił 1,300.000 zł. a wraz z 4% półrocznie kapitalizowanym dorostem do końca 1898 wyniesie . . . . . 1,931.731 „
zostanie do pokrycia w r. 1899 . . . . . 1,093.269 zł.

W r. 1900 i 1901 przypadną do zapłacenia c. k. skarbowi państwa resztujące 2 raty roczne po 1,625.000 zł., poczem tak pierwotny dług indemnizacyjny jak i zobowiązania kraju z ugody indemnizacyjnej w zupełności umorzone zostaną.

Kolumna 4. Idąc za wywodami Członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza uznaję potrzebę nieodwlekania niektórych ważniejszych wydatków inwestycyjnych, a nadto regulując na okres kilkunastoletni skarb krajowy, uznaję potrzebę zachowania rezerwy na nadzwyczajne wydatki, które kraj spotkać mogą, a które pokrywaćby musiał chyba nowymi długami, nowy nieład w pożyczkach krajowych wywołującymi, albo podwyższeniem dodatków krajowych, którego uniknąć właśnie pragniemy.

Na ten cel znajduje miejsce w moim projekcie w okresie od 1891 do 1902 kwota 4,250.121 zł. Projekt członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza dopuszcza na ten cel kwotę . . . . . 8,776.204 zł.
czyli więcej o . . . . . 4,526.083 „

Kolumna 5. Jakkolwiek dla projektowanej $67^1/_2$ letniej 4% pożyczki krajowej ułożony ma być plan umorzenia jednolity z wymagalnością roczną 2 rat 860.000 zł., to jednak w budżet roczny brać należy ekwiwalent stanu faktycznie emitowanych obligacyj z roku poprzedniego, gdyż resztę raty procentowej pokrywają kupony od pozostałych sztuk, a co do reszty raty kapitałowej pozostaje ta sama szansa losowania dla sztuk emitowanych, co i nieemitowanych. Zresztą można przyjąć w ustawie odnośnej postanowienie, że fundusz krajowy ma prawo dostarczać do funduszu umorzenia połowę sztuk z wolnej ręki, a tylko połowę losować, jak to ma miejsce w niektórych zakładach hipotecznych odnośnie do ich emisyi. W ten sposób jest wymagalność w kolumnie 5. nawet pessymistycznie obliczoną, gdyż nie uwzględnia stanu długu krajowego po każdoczesnem losowaniu, lecz oblicza go w stosunku do pierwotnej emisyi. Wymagalność rat półrocznych można jeszcze na czas trwania ciężaru indemnizacyjnego zmniejszyć przez ustanowienie takiego planu umorzenia, iżby przez lat 10 (20 rat półrocznych) pożyczka umarzała się po 4.05%, a przez dalszych lat $57^1/_2$ po 4.44%. W ten sposób możnaby w stosunku do wypuszczonych obligacyj pożyczki krajowej ulżyć budżetowi w pierwszych 10 latach rocznie od 25.000 zł. do 50.000 zł., obciążając go w następnych latach tylko po 28.000 zł. rocznie po nad raty 860.000 zł.

Kolumna 6. Wymagalność roczna włącznie do r. 1903 na umorzenie 6% pożyczki krajowej z r. 1873, której konwertować nie wolno, wynosi 49.255 zł., resztę tej kolumny stanowi 10% podatek dochodowy dla c. k. skarbu państwowego od kszdoczesnego obiegu kuponów pożyczkowych, również bez uwzględnienia ubytku skutkiem losowania. Natomiast nie wciągnięto do tej rubryki, jak w projekcie członka Wydziału krajowego Tadeusza Romanowicza, stempla od kuponów i obligacyj i kosztów zarządu indemnizacyi. Stemple znajdą bowiem pokrycie w ulgach podatkowych, które krajowi należą się z tytułu konwersyi wolnych od podatku i stempli pożyczek, na wzór jak to uzyskały Morawy przy konwersyi i unifikacyi swoich długów krajowych, a nadto w korekturze zwyż wzmiankowanej. Zaś koszta zarządu indemnizacyi są w projekcie p. Romanowicza może za wysoko obliczone, a w projekcie niniejszym wykluczającym konwersyę długu indemnizacyi, wobec siedmioletniego trwania tegoż zarządu są tak małoznaczące, że powinny znaleść pokrycie w powiększonej corocznie o 115.000 zł. w kolumnie 2.

Kolumna 7. Wzrost wydatności „centa podatkowego“ obliczony jest zgodnie z projektem radcy Romanowicza w r. 1891 i 1892 po 1.000 zł. rocznie, a w następnych po 500 zł. W r. 1891—1897 od obliczanego w ten sposób dochodu z dodatków potrąconą jest kwota 81.224 zł. odpowiadająca różnicy dodatku indemnizacyjnego o 11 ct. w Wielkiem Księstwie Krakowskiem, gdyż do końca r. 1897 według niniejszego projektu pobieranoby w dotychczasowej wysokości dodatki krajowe i indemnizacyjne. W r. 1898 przyjąłby kraj, jako taki na

siebie spłatę ostatniej raty 1. maja 1898 funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej i z tym dniem fundusze te przestałyby istnieć, Sejm krajowy miałby zaś prawo w całym kraju jednolite ustanowić dodatki krajowe w wysokości 62% na pokrycie potrzeb i zobowiązań krajowych.

Kolumna 8. Wykazana w projekcie p. Romanowicza wobec ugody indemnizacyjnej i stałego wzrostu wydatków zwyczajnych skarbu krajowego, nie mówiąc już o potrzebach nadzwyczajnych (kol. 4.) konieczność stałego podwyższenia dodatków krajowych od r. 1897 aż do 71% jest rzeczywiście zatrważająca, a dla generacyi obecnej zupełnie niesprawiedliwą, skoro w r. 1902 po zadośćuczynieniu ugodzie indemnizacyjnej opust dodatków krajowych o 22% jest możliwy. Temu zaradzić może tylko taka operacya kredytowa, która zapewni opodatkowanym na szereg lat, iż dotychczasowy przynajmniej stan obciążenia będzie zachowany bez zwichnięcia zwyczajnej gospodarki krajowej, a zapewniającej nadto ludność opodatkowaną od niespodzianek na wypadki nieprzewidziane, lub dozwalającej na konieczne inwestycye dla jej dobra przedsiębrane. Za najodpowiedniejszą taką operacyę uważamy zaciągnięcie pożyczki rezerwowej w wysokości 10,000.000 zł. we formie we wniosku opisanej.

Forma ta chroni kraj od zaciągania corocznych pożyczek na pokrywanie niedoborów budżetowych do roku 1897, przez co, nie unifikując w dodatku dotychczasowych sześciu pożyczek emisyjnych, doszlibyśmy do końca roku 1897 do trzynastu pożyczek różnych emisyj, każdej ze samoistnym planem umorzenia, a nadto pozostałyby nam do pokrycia niedobory w latach 1900 i 1901, ażbyśmy doszli do roku 1902, kiedybyśmy dopiero o uporządkowaniu finansów krajowych myśleć mogli. Byłaby to najzgubniejsza polityka finansowa kraju. Myśl we wniosku moim poruszona, obrazowo w kol. 7 i 8 wykazu 1-go objaśniona, załatwia — zdaniem moim — zupełnie sprawę uporządkowania finansów krajowych, zabezpiecza kraj na czas trwania zobowiązań indemnizacyjnych od podwyższania dodatków krajowych, umożebnia krajowi zadośćuczynienie swoim zobowiązaniom z ugody indemnizacyjnej, jest najmniej ryzykowną a najprostrzą, a w końcu pozostawia w r. 1902 do dyspozycyi kraju zwyżkę budżetową w kwocie blisko 1,200.000 zł. wystarczającą przy obniżce rocznej 84.000 zł.*) na dalszych lat 14.

Wracając do twierdzenia, że operacya projektowana jest najmniej ryzykowną a najprostszą zaznaczam, że: 1. Zfinansowanie 10,000.000 zł. na unifikacyę długów krajowych przeznaczonych, odbyć się może z łatwością w kraju nawet przy kursie stosunkowo znacznym, gdyż dotychczasowe obligacye pożyczki krajowej są prawie wyłącznie w kraju;

2. kwoty, które w następujących latach przyjdą do emisyi są stosunkowo nieznaczne, nie będą więc wymagały zbyt wielkiego aparatu finansowego do sfinansowania;

3. wprawdzie może się zdarzyć, że w jednym z następnych lat stosunki targu o tyle się pogorszą, że kursu tego się nie da uzyskać, jaki dziś może być spodziewanym, ale nie wykluczone jest także polepszenie stosunków, zwłaszcza dla galicyjskich papierów, czemu uporządkowane już stosunki skarbu krajowego tylko sprzyjać muszą. Zresztą straty nie mogą być znaczne wobec drobnych emisyj, a w najgorszym razie kraj znajdzie sposoby, aby tych drobnych emisyj nie finansował w konstelacyach dla siebie najniekorzystniejszych, a jednym z takich sposobów może być w danym razie umniejszenie wydatków tak w kolumnie 2 jak i 4 wskazanych.

Kolumny 9—12 zawierają waryant na wypadek, gdyby kraj wstrzymał się od wszelkich wydatków nadzwyczajnych aż do skończenia sprawy indemnizacyjnej.

W takim wypadku długi krajowe wzrosłyby tylko do kwoty 16,639.000 zł., a od r. 1898—1902 (z wyjątkiem r. 1900 i 1901) przyszlibyśmy przy dzisiejszej wysokości dodatków krajowych do łącznej zwyżki budżetowej 2,282.738 zł. Natomiast nadwyżka powstała w r. 1902

*) Budżet wydatków wzrasta rocznie o 115.000 zł., wydatność „centa“ o 31.000 zł., zatem ubytek roczny 84.000 zł.

po skończeniu sprawy indemnizacyjnej w kwocie 1,356.538 zł. znikłaby dopiero w 16 latach, co dozwoliłoby krajowi do podjęcia na większą skalę polityki inwestycyjnej, albo do wydatnej ulgi dla opodatkowanych. Przedstawiając ten waryant, nie chcę bynajmniej osłabiać swego głównego wniosku przedewszystkiem z motywów w wyjaśnieniach do kol. 4. naprowadzonych, jednak chcę wykazać, że bez podnoszenia dodatków krajowych można nawet pożyczką 6,639.000 zł. po nad pożyczkę unifikacyjną zadość uczynić wymaganiom corocznie stale wzrastającego budżetu wydatków i dodatkowego obciążenia kraju skutkiem ugody indemnizacyjnej.

Wykaz 2. Chcąc mój projekt porównać z projektem p. Romanowicza, należało ten ostatni przerobić na podstawie równych danych. Tak też przerobiony rachunek stanowi treść wykazu 2.

Kolumna 2. zgodną jest z kolumną 2 wykazu 1.

Kolumna 3. Układając plan zupełnego uregulowania finansów krajowych w ten sposób, że na długi czas zamyka się drogę robienia dalszych pożyczek, a przyrzeka się nie podwyższać dodatków krajowych, należy z góry obliczyć sposób pokrycia wszelkich potrzeb i zobowiązań krajowych.

Zgodnie z myślą p. Romanowicza pokrycia dla spłaty c. k. skarbu państwa sumy 6,275.000 z ugody indemnizacyjnej wynikłej, szukać należy w kapitalizowanych do końca roku 1898 zapasach funduszów indemnizacyjnych i rezerwach czynionych rocznie w latach 1891—1898. Pierwsze wymienione są (wykaz 1 kol. 3) . . . . . 1,931.731 zł.
zaś odkładając przez 8 lat rocznie 456.900 przy 4% półrocznej kapitalizacyi otrzymamy wraz z narostem procentowym . . . . . 4,343.269 „
razem . 6,275.000 zł.

Kolumna 4. P. Romanowicz projektował 4% 50-letnią pożyczkę krajową, gdy zaś mój projekt oparty jest na 4% $67^1/_2$-letnim planie umorzenia, przeto w ten sposób i obliczenie p. Romanowicza przerobić należało. Sądzę zaś, że przedłużenie planu umorzenia o $17^1/_2$ lat dla sfinansowania obligacyj będzie obojętnem, zaś dla każdorocznego budżetu znaczną przynosi ulgę. W kolumnę tę wstawioną też jest taka wymagalność 2 rat półrocznych. Wszakże tu jest miejsce kilka słów poświęcić myśli „częściowej konwersyi długu indemnizacyjnego“ mającej być przeprowadzoną równocześnie z unifikacyą długów krajowych.

Ujemne strony tego projektu są następujące:

1. Zgadzając się z p. Romanowiczem, iż całkowita konwersya długu indemnizacyjnego nie jest dla kraju odpowiednią, nasuwa „częściowa“ konwersya pewne trudności, że dzieli dług indemnizacyjny, na krajowy i państwowy.

2. Projekt p. Romanowicza przewleka zakończenie sprawy indemnizacyjnej o lat $57^1/_2$, obarczając kraj w porównaniu z moim projektem sumą o 536.000 zł., a łącznie z podatkami kuponowymi przeszło o 550.000 wyższą na pokrycie długu krajowego przez lat $57^1/_2$ jedynie za większe w ciągu lat 10 wkłady o 4,526.083; natomiast pozostawiając od r. 1902 tylko przewyżkę budżetową 623.651 zł. tj. o 574.900 mniejszą, jak w wykazie 1.

3. Zamienia p. Romanowicz papier indemnizacyjny ze stemplem papieru państwowego, na papier krajowy (galicyjski), co finansowanie ogromnie utrudnia. Większość bowiem papierów indemnizacyjnych jest po za granicami Galicyi, gdzie papier ściśle galicyjski jak obligacye pożyczki krajowej przystępu prawie nie mają.

4. Operacya 32,225.000 zł. jest tak wielką, że z góry na jej powodzenie liczyć nie można, równie i kurs emisyjny przy tak wielkim interesie musi znacznie być niższym, niż przy operacyi mniejszej.

5. Finansowo przedstawia częściowa konwersya bardzo małą korzyść dla skarbu krajowego, a bierze wielkie na kraj ryzyko i długotrwałe obciążanie.

6. Konwersya przedstawia pewne trudności prawne wobec opodatkowanych w powiatach W. Ks. Krakowskiego, o czem będzie mowa przy wyjaśnieniu kolum. 6.

K o l u m n a 5. jest analogicznie zestawiona jak kol. 6. wykazu 1.

K o l u m n a 6. Gdy projekt konwersyjny prowadzi konsekwentnie do zniesienia dodatków indemnizacyjnych i zunifikowania ich z dodatkami krajowymi, należy rocznie 81.224 zł. co najmniej do końca roku 1897 bonifikować mieszkańcom W. Ks. Krakowskiego, skoro oni mieli pewność, że do tego czasu o 11 ct. mniej płacić będą dodatków indemnizacyjnych. Począwszy od roku 1898 wzgląd ten ustać może, wszakże zachodzi tu inna ważna trudność prawna. Projekt konwersyjny obejmuje: 22,225.000 zł. obligacyj krajowych wydanych w miejsce obligacyj indemnizacyjnych, których amortyzacya trwa o $60^1/_2$ lat dłużej od amortyzacyi obligów indemnizacyjnego. W. Ks. Krakowskie bez wszelkiej pomocy przy dzisiejszym dodatku indemnizacyjnym, kończy swój dług indemn. w roku 1897, na jakiej przeto słusznej podstawie ma partycypować w spłacie reszty długu tego po rok 1897?

K o l u m n a 7. może być porównaną z kolumną 4 wykazu 1 i tam też była omówioną. Obliczenie wydatności „centa“ jest uskutecznione wobec kol. 6. bez potrącania sumy wynikającej z różnicy dodatku indemnizacyjnego w Galicyi a W. Ks. Krakowskiem. Kolumna ta kończy się zwyżką budżetową w roku 1902 w kwocie 623.652 zł. wystarczającą przy analogicznem obliczeniu jak w wyjaśnieniach do kolumny 8 wykazu 1. tylko na lat siedm.

Na zakończenie zauważyć mi wypada, że w roku 1902 kraj będzie miał resztującego długu według mojego projektu . . . . . 19,087.326 zł.
i zapasu budżetowego na lat 14; zaś według projektu konwersyjnego dług resztujący wyniesie . . . . . 30,749.539 „
a zapas budżetowy wystarczy tylko na lat 7.

Różnice na korzyść projektu pierwszego okupi się zaś oszczędnością, a względnie wstrzemięźliwością w wydatkach w okresie 1891—1902 w sumie 4,526.083 zł.

We Lwowie dnia 6. czerwca 1890.

A. Zgórski *w. r.*

Subalegat A. do alegatu 3 do. L. W. kr. 33.881/1890.

Wykaz 1.

								Na wypadek opuszczenia rubryki 4.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Rok	Wydatki netto funduszu krajowego Budżet zwyczajny	Wydatek na potrzeby indemnizacyjne	Wydatki nieprzewidziane lub inwestycyjne Budżet nadzwycz.	Umorzenie pożyczki krajowej	Umorzenie pożyczki z r. 1873 i opodatkowanie kuponów	Przy 62% dodatkach krajowych do pokrycia z pożyczki rezerwowej po kursie 90%	Suma emitowanej po koniec roku pożyczki krajowej	Umorzenie pożyczki krajowej	Umorzenie pożyczki z r. 1873 i opodatkowanie kuponów	Przy 62% dodatkach krajowych do pokrycia z pożyczki rezerwowej po kursie 90%	Suma emitowanej po koniec roku pożyczki krajowej	Uwagi
1891	3,367.174	3,000.000	300.000	430.000	89.255	910.700	10,910.700	430.000	89.255	577.600	10,577.600	
1892	3,482.174	3,000.000	300.000	469.160	92.898	1,017.200	11,927.900	454.837	91.565	667.700	11,245.300	
1893	3,597.174	3,000.000	300.000	512.900	96.966	1,163.600	13,091.500	483.548	94.196	794.600	12,039.900	
1894	3,712.174	3,000.000	300.000	562.934	101.621	1,317.800	14,409.300	517.715	97.374	929.400	12,969.300	
1895	3,827.174	3,000.000	300.000	619.600	106.892	1,479.800	15,889.100	557.670	101.132	1,071.300	14,040.600	
1896	3,942.174	3,000.000	300.000	683.231	112.811	1,650.500	17,539.600	603.746	105.417	1,220.600	15,261.200	
1897	4,057.174	3,000.000	300.000	754.203	119.413	1,830.000	19,369.600	656.231	110.300	1,377.800 6,639.000 przewyżka budżet.	16,639.000	
1898	4,172.174	997.683	566.517	832.893	126.733	—	19,369.600	715.477	115.811	+ 694.855	16,639.000	
1899	4,287.174	1,093.269	386.931	832.893	126.733	—	19,369.600	715.477	115.811	+ 516.269	16,639.000	
1900	4,402.174	1,625.000	300.000	832.893	126.733	587.600	19,957.200	715.477	115.811	— 100.462	16,639.000	*Do kol. 11.* Niedobory r. 1900 i 1901 pokrywają zwyżki z r. 1898 i 1899.
1901	4,517.174	1,625.000	—	858.160	129.084	42.800	20,000.000	715.477	115.811	— 184.162	16,639.000	*Do kol. 6.* Niedobór wynosi . . . 340.418 zł. spieniężywszy 42.800 zł. resztującej pożyczki za . 38.520 „ zostanie do pokrycia w roku 1902 . . . . . 301.898 zł.
1902	4,632.174	—	896.673	860.000	129.255	—	20,000.000	715.477	115.811	+1,356.538	16,639.000	*Do kol. 4.* Przewyżka 1,198.571 zł. po strąceniu niedoboru z r. 1901 j. w. netto 896.673 zł.
			4,250.121			10,000.000				+2,282.738		

Subalegat B. do alegatu 3. do L. W. kr. 33.881/1890.

Wykaz 2.

1	2	3	4	5	6	7	8
Rok	Wydatki netto funduszu krajowego (Budżet zwyczajny)	Rezerwa na spłatę długu do skarbu państwa w myśl ugody indemnizacyjnej	Umorzenie pożyczki krajowej	Umorzenie pożyczki z r. 1873 i opodatkowanie kuponów	Z dodatków indemnizacyjnych odpada na rzecz W. Ks. Krakowsk.	Przy 62% dodatkach krajowych pozostaje dla budżetu nadzwyczaj.	Uwagi
1891	3,367.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	978.547	
1892	3,482.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	925.547	
1893	3,597.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	841.547	
1894	3,712.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	757.547	
1895	3,827.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	673.547	
1896	3,942.174	456.900	1,386.000	178 155	81.224	589.547	
1897	4,057.174	456.900	1,386.000	178.155	81.224	505.547	
1898	4,172.174	456.900	1,386.000	178.155	—	505.771	
1899	4,287.174	—	1,386.000	178.155	—	875.651	
1900	4,402.174	—	1,386.000	178.155	—	791.651	
1901	4,517.174	—	1,386.000	178 155	—	707.651	
1902	4,632.174	—	1,386.000	178.155	—	623.651	
		3 655.200				8,776 204	

Alegat 4. do L. W. kr. 33.881/1890.

Kwestyonarz.

1. Czy wobec zawartej ugody indemnizacyjnej konferencya poselska doradza:

a) iść dalej na drodze podwyższenia dodatków krajowych;

b) starać się o utrzymanie ich w dotychczasowej wysokości;

c) dążyć do ulg w dodatkach?

2. Czy są potrzebne wkłady skarbu krajowego na cele inwestycyjne, w jakiej mierze i w jakiej przyszłości?

3. Czy uporządkowanie skarbu krajowego ma być łącznie z konwersyą długu indemnizacyjnego przeprowadzone, czy też spraw tych nie łączyć?

4. Który z opracowanych projektów finansowych zaleca konferencya Wydziałowi krajowemu do przyjęcia?

Z drukarni Pillera i Spółki.

Protokół

konferencyi poselskiej zwołanej przez Wydział krajowy w sprawie unifikacyi długów funduszu krajowego i konwersyi długu indemnizacyjnego.

Posiedzenie I.

odbyte dnia 15. lipca 1890.

Przewodniczący: JE. JW. Marszałek krajowy Jan hr. Tarnowski.

Protokół spisują: Dr. Witołd Lewicki, koncypista Wydziału krajowego i Dr. Henryk Sawczyński, asystent konceptowy Wydziału krajowego.

Obecni posłowie:

JW.: Dawid Abrahamowicz, Stanisław hr. Badeni, Dr. Michał Bobrzyński, Dr. Bernard Goldman, August Gorayski, Dr. Zdzisław Marchwicki, Józef Męciński, Dr. Tadeusz Pilat, Dr. Arnold Rappaport, Prof. Julian Romańczuk, Dr. Tadeusz Rutowski, JO. książę Eustachy Sanguszko, Jan hr. Stadnicki, Stanisław Szczepanowski.

Obecni Członkowie Wydziału krajowego:

JW.: Dr. Franciszek Hoszard, Adam Jędrzejowicz, Tadeusz Romanowicz, Dr. Damian Sawczak, Dr. Józef Wereszczyński.

Zaproszony z poza grona posłów jako wnioskodawca jednego z projektów: Dr. Alfred Zgórski, dyrektor Banku krajowego. Nieobecność usprawiedliwił poseł: Dr. Stanisław Madeyski.

Początek o godzinie 5 minut 30 po południu.

JE. JW. Marszałek krajowy Jan hr. Tarnowski:

„Uchwalona w Radzie państwa ustawa indemnizacyjna stawia kraj nasz i Sejm krajowy w koniecznosci zdania sobie sprawy z położenia i stworzenia programu finansowego na przyszłość. Ustawa ta wkłada na skarb krajowy nowe ciężary. Otóż nasuwa się pierwsze pytanie czy można nadal postępować drogą nowych dodatków do podatków, czy też nowych pożyczek, lub czy może nie wypadałoby zająć się w ogóle uporządkowaniem skarbu krajowego.

Gorliwej pracy członka Wydziału kraj. p. Romanowicza zawdzięczamy materyał, który panom został przesłany. Wydział krajowy zastanawiając się nad tym materyałem uważał, iż są cztery punkty, co do których chciał zasięgnąć opinii konferencyi poselskiej. W celu przedstawienia tych punktów udzielam głosu członkowi Wydz. kraj. p. Romanowiczowi“.

JW. Członek Wydziału kraj., Tadeusz Romanowicz.

W czasie zeszłorocznej sesyi sejmowej w dwojaki sposób zwrócono uwagę na potrzebę reformy skarbu krajowego. Naprzód komisya budżetowa wniosła na Sejm i Sejm uchwalił polecenie do Wydziału kraj. w przedmiocie unifikacyi długów krajowych. Powtóre została podczas Sejmu zwołaną konferencya posłów, której zakomunikowano, że p. Minister skarbu, przybywszy na Sejm, oświadczył w poufnem gronie, iż gotów jest stosownie do oświadczenia złożonego w marcu z. r. w Radzie państwa ugodę indemnizacyjną wnieść na

stół Izby poselskiej, ale potrzebną byłaby uchwała sejmowa, mocą której Sejm oświadczyłby iż trwa przy warunkach ugody z r. 1882. Powiedziano nam wtedy, że p. Minister skarbu zamierza nawet dopomóc nam w przeprowadzeniu konwersyi długów indemnizacyjnych tak, iż do roku 1897 kraj płaciłby tylko po 400.000 a później 1,600 000 rocznie i że w takim razie p. Minister skarbu jest gotów poprzeć taką konwersyę długu indemnizacyjnego. Uchwała w Sejmie zapadła — a ugoda w Radzie państwa została uchwalona. W obec tego referent budżetu w Wydziale krajowym musiał wziąć pod rozwagę, jaki wpływ ta ugoda wywrze na położenie skarbu krajowego.

Położenie finansowe kraju charakteryzuje się następującemi słowami:

1. Niewątpliwym stałym wzrostem dodatków do podatków od r. 1882, t. j. od czasu, gdy się pobiera dodatek krajowy od całej należytości podatkowej. Otóż w tym czasie pomimo pewnego zniżenia dodatku indemnizacyjnego i pomimo pokrywania niedoborów pożyczkami, kwota dodatków wzrasta z 57 ct. na 62 ct., a jeżeli obliczymy, że budżet krajowy na r. 1890 pozostawia niedobór 132.000 zł, że dalej w budżecie indemnizacyjnym spożyliśmy 124.000 zł. papierów funduszu rezerwowego, okaże się zeszłoroczny właściwy niedobór blisko $64^1/_2$ ct.;

2. mimo tego wzrostu dodatków do podatków niemożność zastosowania budżetu do potrzeb krajowych, nawet kiedy się większych inwestycyj nie czyni; od roku 1883 zaciągnięto $6^1/_2$ miliona pożyczek, a w tem był cały 1 milion zł. na pokrycie niedoborów budżetowych. Jeżelibyśmy tę kwotę zamienili na dodatki do podatków, to jeszcze nam przybywa 1 cent, o który dodatki do podatków właściwie co roku wzrosnąć były powinny;

3. wielka różnorodność pożyczek, na którą już w roku zeszłym Sejm zwrócił uwagę, a która ze strony fachowych finansistów spotyka się z wielkimi zarzutami i najsurowszą krytyką.

Do tych trzech momentów przybywa jeszcze wpływ ugody indemnizacyjnej, który wyraża się tem, że mamy 200.000 zł. rocznie płacić więcej, nadto że mamy dług, który od roku 1889 ma być płatny a wynosić będzie 6,275.000 zł. To pogarsza jeszcze położenie w poprzednich trzech punktach określone.

Najistotniejszą jednak cechą, w której się położenie skarbu krajowego najwybitniej streszcza, jest, że płacimy znacznie więcej na długi, niż na zarząd i kulturę. Pod kulturą rozumiem rolnictwo, melioracye, budowę dróg, przemysł, oświatę — słowem to wszystko, od czego rozwój kraju zawisł.

Na długi płacić będziemy po ugodzie: 30 ct. za indemnizacyę i 6 ct. bieżących, razem 36 ct., gdy na zarząd i kulturę przypadnie tylko $31^1/_2$ ct. Jest zatem wielka dysproporcya między tem, co płacimy za przeszłość, niekoniecznie produkcyjną, a tem, co płacimy na przyszłość.

Nie wątpię, że gdybyśmy stanęli przed Sejmem w roku bieżącym z budżetem takim, jak on się przedstawia po ugodzie indemnizacyjnej, te Sejm także musiałby się zastanowić nad pytaniem: cóż dalej?

Jak temu zaradzić?

Czy można zaradzić wzrostowi stałemu dodatków do podatków? Twierdzę, że nie. Oszczędności możliwe nie są. Na poparcie tego, a nadto w odpowiedzi tym, którzy twierdzą, że zbyt pesymistycznem jest moje obliczenie, powiem co następuje:

Kiedy na podstawie czysto statystycznych obliczeń doszedłem do tego, że wzrost wydatków w budżecie krajowym przyjąć należy najmniej na 125.000 zł. rocznie — obawiałem się, że jest to może nieco pessymistycznie liczone. Takie przybliżone statystyczne obliczenia znaleść powinny korekturę w ocenieniu przez tych, którzy rubrykami budżetu zarządzają. I dlatego każdy z 6 departamentów Wydziału krajowego otrzymał swoje rubryki budżetu

z wezwaniem, aby zbadał i przedstawił o ile według jego zdania, jako tego, który administruje odpowiednią rubryką budżetu, wydatki wzrastać będą, a to bez uwzględnienia większych inwestycyj. I oto okazało się, że suma tego, co przedłożyły departamenty, jest znacznie większa aniżeli cyfra, do której ja drogą statystyczną doszedłem. Nadto uwzględnić należy, że niedobór funduszu szkolnego emerytalnego na r. 1891 wyniesie blisko 50.000 zł. a z Rady szkolnej krajowej dowiedzieliśmy się, że już na r. 1892 niedobór ten wzrośnie do 70 000 zł. (Hr. Badeni dodaje: do 80.000 zł. już teraz wzrośnie). Zarzucają, że wydatki szkolne nie mogą przecie wzrastać w nieskończoność, lecz na to odpowiem, że Czechy płacą przy ludności równej naszej dziś już przeszło 5 milionów na oświatę ludową, podczas gdy my płacimy 1 milion. (Pan Bobrzyński woła: „więcej niż milion"), niech Panowie tych 5 milionów, które Czechy płacą na szkoły, przyjmą jako miarę tego, dokąd ten budżet u nas wzrastać musi i faktycznie wzrastać będzie.

Otóż skoro się okazało, że pierwotne obliczenie 125,000 zł. rocznie jest jeszcze nawet nieco optymistyczne, to nie ma najmniejszej nadziei, aby samą oszczędnością można jakieś poważniejsze rezultaty uzyskać.

Jest myśl inna: szukać nowych źródeł dochodów. Czytaliśmy o krajowym podatku od cukru, nawet od nafty. To wszystko jednak są środki od nas niezależne. Wszak wiemy, kiedy Sejm poruszył sprawę podatków konsumcyjnych, jak długo ta sprawa się wlokła zanim doszliśmy do czego? nie do pozytywnego wyniku, ale do przeświadczenia, że Rząd na to absolutnie zezwolić nie chce! I obawiam się, że jeżeli na tę drogę wejdziemy, to rezultat będzie taki, iż będziemy co roku uchwalali rezolucyę do Rządu, w końcu po kilkunastu latach do skutu nie dojdziemy a tymczasem zabrniemy w coraz większe długi i coraz większe dodatki do podatków.

Wobec tego trzeba starać się o uporządkowanie skarbu krajowego inną drogą. Trzeba starać się o naprawę tego, co jest najwybitniejszą cechą złego stanu rzeczy, a więc starać się, abyśmy zaczęli więcej płacić na dziś i na jutro, aniżeli płacimy za wczoraj, więcej na kulturę niż na długi; a jak się na tem stanowisku stanie, to w takim razie z konieczności nasuwa się myśl konwersyi dotychczasowych długów.

Projekty, które Panowie macie przed sobą, dadzą się podzielić na dwie kategorye.

1. Projekt Dra Zgórskiego, który jest projektem przebiedowania. 2. Projekt Dra Marchwickiego i mój.

O tych dwóch mówić będę. — Oba stają na gruncie konwersyi indemnizacyi, i są jak bracia rodzeni, chociaż są między nimi różnice. Mój projekt przedstawia tę korzyść, że zaciągam 5 milionów mniej, aniżeli Dr. Marchwicki i że według mego projektu zwyżki rozporządzalne na inwestycye, rozkładają się na dłuższy szereg lat a tem samem umożliwiają akcyę bardziej systematyczną i bardziej obmyślaną. Korzyść zaś projektu Dra Marchwickiego i bardzo znaczna jest w tem, że nie rozdziela on tego długu na 2 części, co w każdym razie jest porządniejszą metodą, a powtóre i ta korzyść jest decydującą, że z naszych obligacyj nie usuwamy nazwy *Grundentlastungs-Schuldverschreibung*, pod którą to nazwą mają one prawo obywatelstwa na europejskim targu pieniężnym. I ten wzgląd skłoniłby mię do tego, aby ostatecznie, gdy przyjdzie do głosowania, oświadczyć się za projektem Dra Marchwickiego.

Nie ulega wątpliwości, że w razie przyjęcia jednego lub drugiego projektu stanowczo zapobiegamy podwyższeniu dodatków do podatków i to jest dla mnie rzeczą decydującą. To nie przeszkadza staraniu się o inne źródła dochodu i o reformę systemu opodatkowania na cele krajowe — ale te starania niewątpliwie większy odniosą skutek, jeżeli mając uporządkowane stosunki finansowe, staniemy nie z prośbą o łaskę, ale z żądaniem tego, co słuszne. Dalszą korzyścią projektu jest, że usuwa różnorodność długów krajowych; mój projekt usuwa to zaraz, Marchwickiego w ciągu 7-miu lat. Dalej usuwają dysproporcyą między

wydatkami na długi a wydatkami na kulturę; według mego projektu płacilibyśmy na długi 1,600.000 zł. rocznie, według Dra Marchwickiego 1,800.000, a przez pierwszych 8 lat przeszło 2 miliony, czyli że to, co dziś reprezentuje 36 ct. dodatków, to reprezentowałoby według mnie 16 ct. a według Dra Marchwickiego 18 ct. dodatku.

Obydwa projekty mają to wspólne, że zostawiają ważne zwyżki na to, co nazywamy polityką inwestycyjną. Nie jest pora wchodzić we wszystkie szczegóły możliwych inwestycyj, jednak skoro spotykamy się z zarzutem, że projekt konwersyi nie jest do przyjęcia, póki nie wiemy na co zwyżki będą użyte, przeto pozwalam sobie przedstawić na co zwyżek tych użyćby trzeba. A mogę dodać, że jakkolwiek nie mam na każdy szczegół wyraźnej uchwały Wydziału krajowego, jednakże Wydział na wypadek przyjęcia projektu konwersyi, także w ogólnych zarysach tak sobie przedstawia użycie zwyżek, jak ja tu przedstawię.

Już ze strony Departamentu sanitarnego wszedł wniosek użycia 300.000 zł. na budowę zakładu położnic we Lwowie i pawilonu chirurgicznego w Krakowie, a budowle te uważamy za nieuniknione.

Departament drogowy uważa jako rzecz potrzebną, aby przez szereg lat używać rocznie po 100.000 zł. na poprawę i rekonstrukcyę dróg powiatowych i gminnych.

Dep. I. przedkłada projekt regulacyi rzek, które są najniezbędniejsze a ten projekt po r. 1897 reprezentuje cyfrę 918.000 zł. Wchodzi w to uporządkowanie górnego Dniestru, gdzie sześć mil □ kraju wskutek ciągłych wylewów Dniestru zamiast urodzajnej gleby, przedstawia łąki mokre produkujące kwaśne siano. Zdawało mi się dalej, że gdyby były możliwe większe zwyżki uzyskane z konwersyi, w takim razie powinno się zwrócić baczną uwagę na podniesienie stanu komunikacyj w kraju przez zachętę i poparcie budowy kolei lokalnych. W całej Austryi na 100.000 morgów przestrzeni wypada 27 km. dróg żelaznych a na 100.000 morgów ziemi uprawnej wypada 57 km., w Galicyi zaś w pierwszym wypadku wypada 18 a w drugim 30 km. dróg żelaznych. W Czechach na 100.000 morgów przestrzeni uprawnej wypada 77 km. dróg żelaznych, na Morawach 56 km. a w Styryi 80 km. Ta sama Styrya uchwaliła w r. 1889 zaciągnąć pożyczkę 10,000.000 płatną, nie jak my z przerażeniem słyszymy w 50 albo w 67 latach, ale płatną w 90 latach, na co? na koleje lokalne, których ma już o tyle więcej niż my. Czyż w obec tego stanu rzeczy nie powinniśmy się starać o szybszy postęp w budowie kolei, ażeby przez to obniżyć najgorszy z podatków, podatek transportowy, który ogromne masy ludności na olbrzymich przestrzeniach opłacają. Wyobrażam sobie, że $3^1/_2$ miliona możnaby z tych zwyżek użyć na zachętę kolei lokalnych, a tą ofiarą moglibyśmy dojść do 400 kilometrów nowych dróg żelaznych.

Wiadomo jak niesłychanie ciężko postępuje u nas sprawa budowy szkół ludowych, która bardzo obciąża szczupłe budżety gmin, zmuszonych w ciągu dwóch lub trzech lat pokrywać cały wydatek na budynek szkolny. Gdybyśmy dali nie wielki, pół milionowy fundusz, aby gminom mającym budować szkoły udzielać bez procentu pożyczek na lat 25, to sprawę budowy szkół ludowych popchnęlibyśmy naprzód a gminom przynieślibyśmy wielką ulgę.

Zdaje się dalej nie ulegać wątpliwości, że fundusz przemysłowy, który Sejm dotował kwotą 30.000 rocznie przez lat 10, dzisiaj już nie wystarcza. Obecnie jesteśmy zaangażowani krośnieńskim zakładem blichu i apretury, gdzie będziemy musieli znaczniejszemi pożyczkami przyjść w pomoc. Nie wyobrażam sobie, ażeby to wystarczyło i abyśmy nie doszli do koniecznej konsekwencyi postawienia dwóch do trzech wielkich przędzalni w kraju, do czego bezwarunkowo fundusz krajowy będzie się musiał przyczynić. Przyjmuję więc do programu zwiększenie funduszu przemysłowego o nowych 300.000, tak, ażeby cały fundusz przemysłowy wynosił 600.000.

Niezbędnie też potrzebuje zwiększenia fundusz koszarowy, który już nam dziś nie wystarcza, skoro liczne i znaczne gminy, które potrzebowałyby kapitału na budowę koszar, nie mogą dostać pożyczki. Wiec miast i miasteczek prosił, aby dotychczasowy fundusz koszarowy podnieść o 1,000.000. — Sejm nie uchwalił tego a jednak sądzę, że podniesienie co najmniej o pół miliona jest niezbędne. Te cyfry, które przytoczyłem reprezentują łącznie kwotę 6,700.000 zł. Według projektu Dra Marchwickiego mielibyśmy 9,000.000 zwyżek, pozostawałoby jeszcze przeto 2,700.000 czyli około 360.000 rocznie zwyżek. Więc te zwyżki powiecie, są już zbyteczne. Tymczasem tak nie jest. Rzecz wiadoma, że rząd naciska i słusznie, ażeby ustawa o służbie zdrowia w gminach została uchwaloną, a bez względu jaką ona będzie czy taką jak w zeszłym roku, czy taką jak teraz słyszymy, że będzie przedstawioną do uchwały Sejmu, a według której Sejm miałby na ten cel uchwalać coroczny zasiłek dla gmin, bez oznaczenia z góry przez ustawę wysokości tego zasiłku ; w każdym razie ustawa ta nałoży na fundusz krajowy bardzo znaczne wydatki.

Z wielu stron słychać dalej o koniecznej potrzebie powiększenia Rubr. VII. — oświata. Nie będę wchodził w szczegóły. Powiem tylko, że spotkałem się z projektem, aby Sejm pewne kwoty dawał na szkoły średnie i tym sposobem swoją rękę więcej niż dotąd położył na ich urządzeniu i zarządzie, — z drugim projektem, ażebyśmy znacznymi datkami postarali się o to, ażeby mieć większy wpływ na kierunek wychowawczy w seminaryach nauczycielskich. Jeżeli wreszcie zważymy, że są w projekcie domy pracy przymusowej i kolonie rolnicze dla nieletnich przestępców, to chociażbyśmy te projekty zamierzali bardzo powoli w życie wprowadzać, łatwo się przekonamy, że owych 360.000 rocznie zwyżek, które pozostaną, z pewnością nie będą na te wszystkie potrzeby zbyteczne. O zmarnowaniu grosza nie ma tu zatem mowy — jest możliwy stały plan wkładów inwestycyjnych, jest dla zwyżek, jakie po tych wkładach zostaną, aż nadto wiele pola do korzystnego ich użycia na konieczne zadania krajowe.

A teraz kilka słów na odparcie niektórych zarzutów.

Więc naprzód zarzut finansowej natury, że konwersya drogoby kosztowała i że będzie przy niej strata na kapitale. Prawda. Ktokolwiek zaciąga dług, musi być na to przygotowany, że zapłaci więcej aniżeli pożyczył, jestto właściwością przedewszystkiem każdej długoletniej pożyczki. Prawda i to, że kto konwertuje, ten na kapitale tracić musi. Ale temi ofiarami okupuje się to, że będziemy zabezpieczeni przed dalszem podnoszeniem dodatków do podatków, że się finanse stanowczo uporządkuje i że jeszcze wiele zdziałać będzie można na polu kultury i oświaty.

Zarzucają także, że obciążamy przyszłość na długie lata. Odpowiem, że my płacimy dziś 3,600.000 zł. na długi a tej przyszłości zostawiamy tylko ratę 1,600.000 na długi, że zatem różnica między tymi ciężarami, które my dziś ponosimy, a które zostawiamy przyszłości, jest bardzo znaczną.

Długi dzisiejsze wynoszą trzydzieści pięć milionów a pożyczka według mego projektu wynosiłaby 32 milionów, a według Dra Marchwickiego 38 milionów; w moim projekcie zatem o 3 miliony mniej, w drugim tylko o 3 miliony więcej — w jednym i drugim z zupełnem zapewnieniem, iż przez długie lata nie będzie trzeba zaciągać pożyczek. Wreszcie podniesiono przeciw obliczeniu naszemu bardzo ważny zarzut co do kursu. Otóż zrobiłem obliczenie. Różnica kursu o pół procent czyni różnicę według mego projeksu w kapitale 178.500 a w rocznej racie 8.332, zaś u p. Marchwickiego w kapitale 225.000 a w rocznej racie 9.152, więc gdyby kurs wynosił nawet tylko 88% a nie jak liczymy 90%, w takim razie różnica w rocznej racie nie wynosiłaby więcej jak 33.000, a taka różnica rachunku naszego nie przekreśla. Sądzę jednak, że zanadto głośne podnoszenie tych wątpliwości, czy można dla naszych pożyczek dobry kurs uzyskać, nie leży w interesie kredytu naszego kraju.

Na tem kończę — zalecając do przyjęcia projekt konwersyi i przedstawiając Panom kwestyonaryusz ułożony przez Wydział krajowy celem przedstawienia konferencyi tych zasadniczych pytań, co do których Wydział krajowy pragnie uzyskać opinię konferencyi.

JW. Dr. Marchwicki zabierając głos w sprawie formalnej, proponuje, by w ciągu dalszej dyskusyi trzymać się porządku pytań zawartych w kwestyonarzu Wydziału krajowego.

JW. J. Męciński wnosi, ażeby przedewszystkiem zająć się pytaniem trzeciem kwestyonarza jako zasadniczem.

JE. JW. Marszałek krajowy wyjaśnia, że Wydział krajowy przedkładając kwestyonarz, nie myślał nim krępować obrad konferencyi i ograniczać ich do spraw w nim poruszonych, ani też dyktować porządku obrad, sądzi tedy, że nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby wzięto pod obrady to pytanie, które konferencya uzna za najdogodniejsze do omówienia u wstępu dysknsyi.

JW. Stanisław hr. Badeni występuje przeciw wnioskom JW. Marchwickiego i Męcińskiego, uważając za niezbędne przeprowadzenie przed przystąpieniem do omówienia poszczególnych pytań w dyskusyi ogólnej.

JW. Dawid Abrahamowicz popiera zdanie JW. hr. Badeniego.

Wnioski formalne JW. Dra Marchwickiego i Męcińskiego wobec tych przemówień zostały na razie cofnięte.

Przemawia zapisany do głosu JW. poseł Dawid Abrahamowicz. Co do zadań niniejszego zebrania, różnię się wiele od pana Romanowicza. Mniemam, że w pierwszym rzędzie idzie o to, jakim sposobem kraj mógłby się znaleść w tem położeniu, aby nie potrzebował dodatków do podatków podwyższać; pozbyć się jak najszybciej długu indemnizacyjnego i w ramach budżetu o 62 centach dodatków do podatków z uwzględnieniem wzrostu wydatków, o ile one są nieuniknione, gospodarować Co do inwestycyj wskazanych, to gdybyśmy tu mieli się zastanawiać nad niemi, układać ich program, musielibyśmy się zamienić w Sejm i 6 tygodni obradować. Dlatego ja o inwestycyach mówić dziś nie będę.

Myśl co do konwersyi długów indemnizacyjnych, to rzecz wymagająca głębokiego zastanowienia. Przeciw konwersyi całego długu indemnizacyjnego nadzwyczajnie wiele da się powiedzieć. I tak w tej chwili gwarantuje za obligacye indemnizacyjne państwo, a po konwersyi długu indemnizacyjnego gwarantować za nie musiałby kraj. Nie można następnie zapominać, z jakiemi to trudnościami miał do walczenia Länderbank, zanim przeprowadził pożyczkę krajową propinacyjną i ulokował nasz galicyjski papier na targu pieniężnym europejskim. Jeżelibyśmy w rok czy w dwa lata mieli znowu odwoływać się do targu pieniężnego zagranicznego, to kredyt kraju narazimy, a nadto kursu dobrego nie uzyskamy. Rezultatem będzie wreszcie konwersyi całego długu indemnizacyjnego, że znowu tych 62 centów dodatków krajowych zatrzymamy dla drugiej i trzeciej generacyi. Rezultatem tej reformy finansów i załatwienia sprawy indemnizacyjnej będzie, że znów na przyszłość 62 centów dodatków płacić będziemy.

Ciągle słyszę o urządzeniu skarbu krajowego. Przyznaję, że Wydział krajowy za mało ma kapitału rezerwowego, ale nie mogę przyznać, aby była potrzebną unifikacya długów krajowych. Konwersyi ani długów krajowych, ani owych drobnych długów hipotecznych nie widzę żadnej potrzeby. Rząd przecie ma kilkaset takich pożyczek hipotecznych, a jednak nikt nie wpada na pomysł ich konwersyi lub unifikacyi. Chodzi dziś o to, aby przez najbliższych lat 9 można było jako tako przebiedować. Oto jest zadanie, zadanie co prawda trudne, które rozwiązać należy.

Mam w końcu pełną obawę, że jeżeli dziś zrobimy konwersyą całego długu indemnizacyjnego, to skarb państwa zaraz zażąda należnych rządowi $6^1/_4$ miliona od kraju długu indemnizacyjnego.

A teraz jak można dążyć do załatwienia tego, do rozwiązania i spełnienia tego zadania?

Kraj ma przed sobą do spełnienia wielkie dzieło w bieżącym dziesięcioleciu, to jest uwolnienie się od długu indemnizacyjnego. I jeżeli kraj uwolni się raz od tego długu, a nie cofnie się wstecz w swojem gospodarstwie, to zasłuży się najlepiej społeczeństwu, wówczas po r. 1899 mógłby kraj dopiero przystąpić do szerszego, inwestycyjnego gospodarstwa.

W tej myśli pozwoliłem sobie nakreślić projekt, który uzupełnię kilku słowy, a to z uwagi naprzód na kwestye natury prawnej.

Otóż przedewszystkiem zapominać nie można, że tutaj nie ma mowy o jednolitym długu indemnizacyjnym galicyjskim. Patent cesarski z 29. października 1853 ustanowił bowiem w Galicyi trzy odrębne fundusze indemnizacyjne: 1) dla okręgu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej, 2) Galicyi zachodniej i 3) dla W. Ks. Krakowskiego. Każdy z tych funduszów otrzymał odrębną dotacyę, był i jest oddzielnie administrowany, ma swoje własne wydatki i dochody. Każdy ma oddzielny budżet i odrębne pokrycie wydatków, fundusz W. Ks. Krakowskiego pobiera tylko 15 ct. z dodatków krajowych, podczas gdy fundusze Galicyi wschodniej i zachodniej pobierają po 26 centów dodatków do podatków.

Każdy też z tych funduszów jest prawnie innym przedmiotem, nadto fundusz krakowski żadnej subwencyi rządowej nie potrzebuje, a tem samem nie jest obowiązany rządowi niczego zwracać. Zachodzi tedy pytanie czy mamy prawo konwertować fundusz krakowski łącznie z funduszami Galicyi wschodniej i zachodniej.

Z tego powodu w moim projekcie pozostawiam zupełnie na uboczu dług indemnizacyjny W. Ks. Krakowskiego a zajmuję się jedynie pozostałymi dwoma długami indemnizacyjnymi Galicyi wschodniej i zachodniej.

Jeżeli wolno konwertować przed terminem umorzenia długu indemnizacyjnego w całości, to wolno z pewnością to samo zrobić w jednej trzeciej części.

Jeżeliby więc kraj zaciągnął pożyczkę, równającą się wysokości kwoty potrzebnej do opłaty jednej trzeciej części długu indemnizacyjnego wschodniej i zachodniej Galicyi, wówczas przedstawia się rachunek jak następuje:

Kraj zaciąga pożyczkę w kwocie 12,000.000 w 4 $^1/_2$% papierach, spłacalną w $52^1/_2$ latach.

Kurs tych papierów przyjmując na 96—97 za sto, uzyska się z powyższej pożyczki 11,600.000 gotówką.

Z powyższej kwoty użyje się na wylosowanie ponad plan umorzenia pożyczki indemnizacyjnej kwoty, równającej się jednej trzeciej części reszty pozostałej 31. grudnia 1890 z długu indemnizacyjnego w Galicyi wschodniej i zachodniej, co czynić będzie około 11,187.000 zł.

Stan długów indemnizacyjnych dla Galicyi wschodniej wynosi obecnie 20,844.630, dla Galicyi zachodniej 12.700.000, dla W. Ks. Krakowskiego 1,222.000; przez wylosowanie nad plan jednej trzeciej nie umorzonych obligów indemnizacyjnych odpadnie na rok 1891 i następne lata jedna trzecia część potrzebnego pokrycia; obecnie potrzeba dla wschodniej Galicyi 3,560.000, dla zachodniej 2,039.000, razem 5,608.000, potrąciwszy dochody w wysokości 300.000, potrzebaby 5,300.000 a potrąciwszy to, co Rząd daje, pozostanie 3,500.000 do pokrycia.

Amortyzacya pożyczki 12,000.000 wraz podatkiem dochodowym i administracyą wynosić będzie około 650.000, spłata 1,200.000 rządowi odbyć się może w ratach po 200.000. Ogółem przeto potrzebaby 4,380.000. Subwencya państwowa wynosi 2,425.000, pozostanie do pokrycia 1,968.000; na pokrycie powyższej kwoty potrzeba rocznie 19 ct. dodatku, licząc dochód z 1 ct. 107.000.

Z pozostałych z pożyczki 412.000 użyć należałoby 212.000 na spłaty rat, resztę zachować sobie dla kasy; konsekwencye tego projektu byłyby następujące.

Podatek indemnizacyjny spada z 26 ct. na 19 ct; kraj więc jest w możności tych 7 ct. przerzucić na potrzeby krajowe i mieć około 700.000 więcej na potrzeby amortyzacyi na cały czas amortyzacyi indemnizacyjnej.

W dalszym ciągu zwracając się przeciw projektowi Dra Zgórskiego nie mogę niewyrazić obawy, iż 10,000.000 złożonych w skarbcu krajowym, jak to Dr. Zgórski zamierza, obudziłoby mnóstwo apetytów, już widzę szturmy przypuszczane do tych pieniędzy już to przez nauczycieli ludowych, już też przez wyborców, którzy za pomocą prasy zechcą terroryzować posłów, ażeby z tych pieniędzy część użyć na potrzeby konieczne.

JW. poseł Jan hr. Stadnicki zastrzega się z góry, że nie był w stanie przestudyować przedłożonych projektów pod względem ich efektu finansowego. Zabiera głos zachęcony do tego oświadczeniem Marszałka krajowego wypowiedzianem na wstępie, iż obecne zebranie jest konferencyą poselską. Nie jest to przeto ankieta fachowa złożona ze specyalistów, którąby miała wchodzić w cyfry przedłożonych projektów.

Na konferencyi poselskiej, w której posłowie z różnych części kraju się gromadzą, mogą oni dać na odpowiedzi na pytania przez Wydział kraj. postawione, oparte nie tyle na fachowej znajomości przedmiotu, ile raczej na pewnych instynktach, na pewnem poczuciu, które się w nich wyrabia na podstawie zetknięcia się z szerokiemi warstwami społecznemi.

O tyle o ile dbam o uporządkowanie finansów kraju, o tyle łączenie uporządkowania długów krajowych, z konwersyą długu indemnizacyjnego i ewentualnemi inwestycyami w przyszłości uważam co do mnie jako rzecz zanadto daleko sięgającą, zanadto obracającą się w sferze teoryi i przyznać muszę szczerze wolałbym, ażeby dziś tylko jedną część z tych zadań poddano gruntownej rozwadze.

Dodać do tego muszę, że ja mam to wrażenie, iż projekt konwersyi powstał z rodzaju naśladownictwa, to jest, że mała prowincya naśladuje wielkie państwa i chce załatwiać swoje drobne sprawy finansowe, podobnie jak wielki kraj. Po wielkich wojnach, po przewrotach i kryzach mających światowo - historyczne znaczenie, państwa urządzają istotnie konwersye wielkie dla tego, ażeby wiedzieć jaka ich czeka finansowa przyszłość a te operacye są natchnione tem, że państwa mają w mocy politykę finansową, nietylko w rozchodach rozmyśleć, ale i w dochodach przystosować.

My zaś w naszych bardzo skromnych ramach mówimy tutaj o konwersyi indemnizacyjnych i krajowych długów, ale nie możemy oznaczyć naszej finansowej polityki, aby nasze dochody zastosować do tych właśnie potrzeb. Przeto twierdzę, że u nas taka myśl konwersyi o tyle może o ile w teoryi jest słuszną, w praktyce jednakowoż powinna być doprowadzona do skromniejszych rozmiarów a przeto nie powinny być łączone trzy sprawy, lecz każda z osobna podjętą.

Instynkt wewnętrzny mówi mi jedną rzecz, że skoro jest nam danem zakończyć sprawę indemnizacyjną za lat 8, to według mego przekonania zadaniem naszem powinno być chwycić się tej sposobności i tę sprawę rozwiązać tak, ażeby raz na zawsze z porządku dziennego spraw krajowych zeszła, jednem słowem załatwić ją jak najprędzej.

I gdyby nawet przyszło do podniesienia kilku centów dodatków do podatków, to ja jako opłacający je z większej własności i jako reprezentant mniejszej własności, jabym się nie wachał zgodzić na podniesienie kilku centów podatku, byleby ta sprawa indemnizacyjna w przeciągu kilku lat raz na zawsze zeszła z porządku dziennego. Wracam teraz do sprawy konwersyi; co do konwertowania długów krajowych, to jest rzecz mniejszej wagi, co zaś do kwestyi zamknięcia lub nie zamknięcia reszty pożyczek w kwocie 10,000.000 w kasach Wydziału kraj., to jest rzeczą szczegółów.

Ale podniesiono następnie sprawę inwestycyj krajowych, które związane ze sprawą indemnizacyjną, dały powód do wielkiego projektu konwersyjnego.

I tutaj musiałbym z mojej strony wielkie poczynić zastrzeżenia właśnie ze względu na ludowe warstwy, które nie tak chętnie zgodziłyby się na to, żeby inwestycye wielkie niekoniecznie natychmiast przynoszące rezultaty, miały wynosić kwotę ogromną 6—9,000.000.

Naprzód porównanie stanu prowincyi naszej ze stanem prowincyj innych austryackich jest zupełnie nieodpowiedne, bo to, że Galicya ma 30 klm. dróg żelaznych na przestrzeni 100.000 morgów pod uprawę wziętych, a Morawy 57, Czechy 70, to według mego zdania najmniejszego wpływu na decyzyę tych, którzy temi sprawami się zajmują, mieć nie może a to z bardzo prostego powodu, bo należałoby zarazem skonstantować, jaka produkcya jest na 1 klm. kw. w Galicyi a jaka na 1 klm. kw. w Styryi, na Morawach i w Czechach a wtedy ta statystyka powie nam, dlaczego na 1 klm. kw. jest więcej kolei żelaznych w tamtych prowincyach aniżeli w Galicyi; chciałbym bowiem, ażeby w statystykę wchodziły wszystkie momenty decydujące a nie tylko jeden wyrwany szczegół.

Poseł Romanowicz skonstatował, że siły naszej pracy nie są przystosowane ani do wielkości zadania, ani do rozległości kraju. Ja sam się pytam, czy my już jesteśmy przygotowani do wielkich inwestycyj i twierdzę, że wszystko to, co myśmy na tem polu pracy inwestycyjnej w kraju zrobili, to potrzebuje zdać przed krajem egzamin praktyczny. A że podniesiono sprawę, którą się zajmuję, to jest melioracyi i regulacyi rzek — to muszę zauważyć, że póki te inwestycye nie zdadzą egzaminu praktyzznego, to radziłbym na przyszłość bardzo ostrożnie w tej sprawie postępować. Tak samo ten, któryby był doskonale obznajomiony, czy to ze sprawą administracyi szkół ludowych, czy warsztatów wzorowych i szkół przemysłowych, czy wreszcie organizacyą przemysłu krajowego, mógłby to samo zastrzeżenie zrobić. Dla tego przestrzegam przed rozpoczęciem na wielką skalę inwestycyj na każdem polu bez odpowiedniego do nich przygotowania.

Trzeba rozstrzygnięcie w tej mierze pozostawić Sejmowi; rzeczą Sejmu będzie politykę inwestycyjną prowadzić od wypadku do wypadku.

Poseł Stanisław hr. Badeni:

Nie zgadzam się z żadnym z szanownych kolegów, którzy przedemną głos zabierali. Nie podzielam zapatrywań pana Abrahamowicza i nie zgadzam się z poglądami hr. Stadnickiego. Z panem Abrahamowiczem nie zgadzam się przedewszystkiem co do sposobu, w jaki pojmuje nasze tu obecnie zadanie. Kwestyi inwestycyi niepodobna rozłączać od sprawy konwersyi, gdyż właśnie w potrzebie inwestycyi widzą niektórzy z Panów najsilnijszy argument za konwersyą przemawiający. Wszak my tu o żadnej sprawie stanowczo decydować nie mamy, powołani jesteśmy tylko do dania rady Wydziałowi krajowemu, a względnie Sejmowi. Jest przeto koniecznem, byśmy właśnie sprawę inwestycyi szczegółowo omówili i w tej mierze zdanie nasze wypowiedzieli.

Jeżeli dobrze zrozumiałem naszkicowany tu projekt pana Abrahamowicza, to odniosłem wrażenie, iż jest on niczem innem, jak tylko częściową korwersyą i dlatego nie wiem

jak godzi pan Abrahnmowicz swój projekt z początkiem swego przemówienia, w którem się okazał zasadniczym przeciwnikiem wszelkiej konwersyi. Nie chcę w tej chwili wypowiadać jeszcze stanowczego zdania o tym wniosku, zaznaczam jednak już teraz, że za wnioskiem tym oświadczyć się nie może ten, kto jest zasadniczo jakiejkolwiek konwersyi długu indemnizacyjnego przeciwny.

Poseł hr. Stadnicki jest przeciwny wszelkiej konwersyi mówiąc „zakończmy już z tą indemnizacyą", hasło to już dziś w naszem gronie kilkakrotnie głoszonem było. Otóż nie sądzę, by ztąd jakakolwiek moralna na kraj korzyść spłynąć miała, gdy znikną prędzej z targu pieniężnego obligi, na których słowo „indemnizacyjne" znajduje się. Wszak w tem słowie nic dla kraju upokarzającego nie ma i dlatego sądzę, że do tej formalnej strony sprawy nie należy zbytniej wagi przywiązywać.

Według mego zdania przeciw konwersyi takiej, jaką nam proponują tutaj panowie Romanowicz i Marchwicki, przemawiają inne ważne względy.

Przedewszystkiem musimy się zastanowić czy potrzebujemy koniecznie i niezbędnie już dziś takich środków finansowych, jakich nam dostarczyć mają projekta konwersyjne, które mamy przed sobą i czy potrzeba tych funduszów i korzyść jaką kraj z nich odnieść ma, zostaje w odpowiednim stosunku do ciężarów, jakie na kraj przy konwersyi na długi szereg lat nakładamy.

Na tak postawione pytanie odpowiedzieć muszę w tej chwili: nie.

Pan radca Romanowicz omawiając sposób, w jakiby użyć należało zwyżek budżetowych, jakiebyśmy mieli do dyspozycyi w razie konwersyi, używa wyrazu „polityka inwestycyjna", otóż ja sądzę, że część z objętych tem słowem wydatków nie jest wcale inwestycyą i nie może być zaliczoną do tych wydatków, któreby kraj ekonomicznie podnieść i jego siłę podatkową powiększyć zdołały. Do niektórych inwestycyj również proponowanych nie jesteśmy jeszcze dostatecznie przygotowani, pewną zaś część omawianych inwestycyj możemy stopniowo i zwykłymi środkami budżetowymi do skutku doprowadzić.

Między proponowanemi inwestycyami znajduję budowę gmachów i szpitali. Czy to to są cele produkcyjne, czy tymi nakładami podniesiemy kraj ekonomicznie?

Na jednem z pierwszych miejsc znajduję regulacyę rzek.

Sejm w tym kierunku i dotąd bezczynnym nie był, jak świadczą o tem sprawozdania Wydziału krajowego i coroczne budżety. Sądzę, że należy i w tej mierze postępować stopniowo i powoli, że należy pierwej przekonać się o korzyściach regulacyj już wykonanych, że należy wyrobić sobie, wypróbować niejako, ludzi, którzy temi robotami kierują, a później dopiero przyspieszać znacznie tempo tych regulacyj. Myliłby się zresztą ten, ktoby sądził, że każda regulacya rzeki przynieść musi spodziewane korzyści. Nietylko u nas ale i w innych krajach wykonywano nie jedną robotę regulacyjną, która nietylko żadnej korzyści, ale wprost szkodę przyniosła. Tak samo jak i w naszych robotach melioracyjnych prywatnych nie jedno osuszanie bagnistych łąk nie przynosi wcale spodziewanych korzyści, gdyż sprawia, że zamiast obfitych sian średniej jakości, otrzymujemy siano wprawdzie lepsze ale w ilości tak małej, iż poczynione nakłady nietylko żadnej korzyści nie przynoszą, ale są powodem szkody właściciela.

Mamy budować czy też subwencyonować koleje lokalne! I w tej mierze Sejm odpornie się nie zachowuje, gdyż w roku zeszłym przyznał subwencyę dla kolei tak zwanej podolskiej, która pomimo tego do skutku nie przychodzi. Sieć kolei w naszym kraju właśnie w latach ostatnich znacznie się powiększyła, bez znacznych ofiar ze strony kraju, prócz jednej i to niepotrzebnej, a nie widzę obecnie usiłowań lub prób budowy kolei lokalnych, któreby się rozbijały o brak subwencyj krajowych.

Mamy dalej robić inwestycyę w kierunku przemysłowym.

W tym kierunku jest pierwszem i najwłaściwszem zadaniem funduszu krajowego rozwijanie istniejących i tworzenie nowych szkół przemysłowych. Przed kilkoma dniami czytałem w dziennikach krajowych, iż komisya przemysłowa ma się dopiero zastanawiać nad organizacyą nadzoru nad szkołami przemysłowemi, — wszak to najlepiej dowodzi, że cała organizacya szkolnictwa przemysłowego u nas znajduje się dopiero w stadyum próby, że sami szukamy dopiero dla tych szkół ram, w którychby one, uwzględniając stosunki kraju, pomyślnie się rozwijać, krajowi pożytek przynieść mogły. Ktokolwiek brał udział w tworzeniu szkół przemysłowych u nas wie, jak niezmiernie trudno znaleźć dla tych szkół odpowiedniego kierownika, od którego przecież powodzenie szkoły w pierwszej linii zależy. Nikt bardziej odemnie nie uznaje pożytku szkół przemysłowych, nikt szczerzej nie wierzy w ich przyszłość w Galicyi, ale zdaniem mojem niedźwiedzią oddałby usługę i krajowi i tym szkołom ten, ktoby dziś lub w następnych dwóch latach chciał sztucznie cały kraj siecią szkół przemysłowych okryć, zanim powoli i stopniowo nie wytworzymy sobie sami odpowiednich dla tych szkół ludzi i wypróbujemy na szkołach dziś istniejących organizacyę tych szkół.

Mamy także używać zwyżek budżetowych spodziewanych na szkoły ludowe.

Któż z nas nie byłby skłonnym do wszelkich ofiar, aby w jak najkrótszym czasie nie było ani jednej osady w Galicyi, w którejby szkoły nie było, ale i tu musimy się liczyć z faktem dziś już powszechnie wiadomym, że już dziś cierpiemy na brak nauczycieli w szkołach obecnie istniejących, a gdybyśmy nawet przypuścili, że rząd spełniając swój obowiązek, powiększy ilość seminaryów w kraju, to skutków tego powiększenia możemy się spodziewać dopiero za lat pięć lub sześć. Na razie jest faktem, że już w tym roku a bardziej jeszcze w roku przyszłym kredyt przez Sejm dozwolony na nauczycieli nadetatowych zużyty w zupełności nie zostanie dla braku nauczycieli, — i faktem jest, że gdyby Sejm na tworzenie szkół nowych w budżet na rok 1891 wyższą kwotę wstawił, niż w latach poprzednich t. j. na 150 szkół rocznie, to kwota ta zużytąby być nie mogła, chyba gdybyśmy sobie życzyli, by na nauczycieli przyjmować ludzi nie tylko bez żadnej kwalifikacyi, ale i podejrzanej wartości moralnej.

Można i trzeba nad tymi faktami ubolewać, ale liczyć się z tymi faktami nie będzie tylko ten, kto stosunku szkolnictwa ludowego w Galicyi nie zna.

Jak już na wstępie powiedziałem, nie jestem przeciwnikiem tego, co Pan radca Romanowicz nie zawsze słusznie polityką inwestycyjną nazywa.

Pragnę jednak, byśmy nie postępowali tutaj dorywczo i bez należytego przygotowania. Tak w administracyi kraju, jak i w gospodarstwie jednostki mylnem wydaje mi się twierdzenie, że każdy wkład tem większe przyniesie korzyści, im prędzej go się zrobi. Zdaje mi się, że często rzecz ma się przeciwnie. Na to, aby wkład przyniósł korzyści, trzeba umieć obrać stosowną chwilę i umieć się należycie przygotować. Sądzę, że obowiązkiem naszym jest doradzać Sejmowi, by na drodze podniesienia ekonomicznego kraju stopniowo dalej postępował, a gdy dług indemnizacyjny będzie w zupełności spłacony, wówczas gdy swobodę budżetową odzyskamy na drodze naturalnej, a nie sztucznej, wówczas gdy będziemy sobie mogli powiedzieć, żeśmy tak wielki ciężar spłacili, a nie żeśmy go na innych przenieśli, wówczas będzie chwila do znaczniejszego powiększenia wydatków budżetowych na cele produkcyjne. Mam przekonanie, że kraj na tej zwłoce nie ucierpi, tem bardziej, że nie jest to odroczeniem *ad calendas graecas*, lecz ściśle oznaczonego i z góry przewidzianego terminu, do którego się i przygotować i w corocznej gospodarce budżetowej zastosować można. Zastoju nie chcę równie jak i ci panowie, którzy za konwersyą przemawiają, dlatego też sądzę, że nawet i stopniowe powolne dążenie do ekonomicznego podniesienia kraju musi znaleść wyraz w budżecie krajowym i w jego wzroście.

Przyjmując za podstawę wzrost normalny budżetu, taki, jakim go przewiduje Pan Romanowicz, lub może cokolwiek wyższy, biorąc dalej w rachubę fakt, że już w budżetach z lat ostatnich musieliśmy się uciekać bądź to do pożyczek, bądź to do zjadania specyalnych funduszów, nasuwa się pytanie, w jaki sposób konieczne niedobory pokrywać należy.

Podwyższanie dodatków do podatku uważam za niemożliwe już z tego powodu, że chodziłoby tu o podwyższenie nie o jeden, lub dwa centy lecz pięć do sześciu centów.

W projekcie Dra Zgórskiego razi mnie to, że obciążyliśmy już kraj pożyczką, którąśmy dopiero w ciągu lat dziesięciu zużyli, a dalej obawiam się, iż gdyby w skarbcu krajowym znajdowało się dziesięć milionów emitowanych już obligów, to Sejm nie zawsze zdołałby się oprzeć szturmom, któreby ze wszech stron do tych milionów przypuszczane były, czego konsekwencyą byćby mogło, że pomimo zaciągnięcia pożyczki dwudziestu milionów Sejm byłby przed upływem lat dziesięciu zmuszonym szukać innego sposobu pokrywania niedoborów.

Emitowanie specyalne corocznych pożyczek wydaje mi się niemożliwem, gdyż doszlibyśmy do wprost przeciwnego rezultatu, niż ten, którego Sejm pragnął, polecając unifikacyę długu, doszlibyśmy bowiem do kilkudziesięciu rozmaitych emisyj obligacyj krajowych.

Niemniej ujemnych stron mieściłby w sobie taki punkt wyjścia, gdyby było możliwem zawarcie umowy z jakąś instytucyą kredytową n. p. z kasą oszczędności, na podstawie której instytucya ta zobowiązałaby się po pewnej stałej stopie procentowej dostarczać krajowi przez lat ośm corocznie pewną kwotę, płatną po zupełnej spłacie długu indemnizacyjnego. Gdyby zaś umowa taka była niemożebną, głosować będę za projektem najbardziej do tej myśli zbliżonym.

JW. poseł: Męciński.

Długie lata domagaliśmy się od rządu zakończenia z nami rachunków indemnizacyjnych. Obecnie wskutek ugody zakończyliśmy takowe, ale nadal płacić musimy więcej jak dotąd — i jeszcze po roku 1898 zostaje nam spłata kilku milionów do skarbu państwa. Gorszym jednak jak to wszystko — największem złem mojem zdaniem, byłaby w danych warunkach konwersya długu indemnizacyjnego i rozłożenie tej spłaty jeszcze na dalszych lat 54 względnie 60. Zawsze obiecywaliśmy wyborcom, że zmniejszą się ciężary podatkowe po r. 1897, kiedy umorzy się dług indemnizacyjny.

Tymczasem dziś rodzi się projekt, aby dług indemnizacyjny skonwertować, rozłożyć go do spłaty na przeszło pół wieku — ale nie zmniejszyć jednocześnie podatków, tylko zwyżek ztąd powstałych użyć na inwestycye. I jakież to mają być inwestycye, dla urzeczywistnienia których mamy oprócz siebie samych — obłożyć ciężkim podatkiem dwie jeszcze następne generacye?

Pan referent wskazuje nam budowę dróg, kolei lokalnych, pożyczki dla budować się mających jeszcze szkół — wreszcie podniesienie przemysłu.

Co do dróg — to ważniejsze komunikacye mamy już wybudowane nie pożyczkami ale ciągłą ofiarnością Sejmu i pojedynczych powiatów — a idąc dalej praktyką dotychczasową jesteśmy w stanie dopełnić, czego nam potrzeba, bez robienia olbrzymich długów, środkami normalnymi dotąd używanymi. Zresztą pozwolę sobie twierdzić, że pod względem dróg zrobiliśmy w ostatnich dwóch dziesiątkach lat olbrzymie postępy — i drogi najważniejsze, najpotrzebniejsze dla kraju — już mamy.

Co do kolei — to wiadomo, że wskutek powodów nieekonomicznych, ale politycznych, w ostatnich latach przybyło u nas tyle kolei, że niezawodnie przed laty 10 nawet nam się nie marzyło, że będzie kolej żelazna w tych miejscowościach, gdzie jest dzisiaj. Zresztą czyż są jakie plany, czy są jakie konsorcya domagające się pomocy kraju dla przepro-

wadzenia swoich projektów kolejowych? O ile były i udawały się do Sejmu — Sejm budowie każdej kolei przychodził z pomocą. Szkół brakuje w wielu gminach — prawda. Otóż bank krajowy przychodzi z pożyczkami, gdzie gminy tego żądają, na długoletnią spłatę i na to nie potrzeba odłużać kraju, żeby kraj w zastępstwie opieszałych, którzy przez 20 lat nic nie zrobili, budował szkoły za pieniądze pożyczone, i spłacać się mające przez wszystkich opodatkowanych. Jakbyśmy popierać mieli przemysł i jaki mianowicie — tego p. referent bliżej nie wykazał. Ja znam rozwijający się u nas przeważnie jeden tylko przemysł naftowy i ten nie pożyczek krajowych, ale przedewszystkiem potrzebuje ułatwień podatkowych, sprawiedliwych taryf kolejowych, ochrony przed konkurencyą kaukazką.

Zawsze słyszałem, że w miarę rodzących się i uznanych za konieczne potrzeb i wydatków inwestycyjnych, Sejm ma obmyśleć na takowe potrzebne fundusze. My zaś mamy pierwej — wedle projektu — złożyć miliony a potem dopiero myśleć, zastanawiać się i debatować jak ich użyć należy.

No, że użyć potrafimy — nie wątpię — czy z korzyścią to rzecz inna.

Dla mnie główną rzeczą w sprawie indemnizacyjnej jest to, aby w r. 1897 lub 1898 skończyć ostatecznie z tą sprawą, spłacić ten dług, raz już wymazać z ksiąg rachunkowych i pamięci naturę i pochodzenie tego długu. Niech jeszcze wnukowie nasi nie płacą — na indemnizacyę — a przyszłości nie obciążajmy bez miary, bo ta przyszłość będzie z pewnością miała swoje potrzeby, swoje wydatki i inwestycye dziś nie istniejące.

Dzisiejszą chwilę zresztą uważam za niewłaściwą do zaczynania wielkich inwestycyj i ryzykownych przedsięwzięć finansowych. Czekajmy do r. 1898 — spłaćmy najprzód dług indemnizacyjny a wtedy będziemy mieć wolne ręce — spadnie nam 28% dodatek z budżetu naszych ciężarów, wtedy można będzie i coś podatków umniejszyć i o znaczniejszych inwestycyach — o ile one będą wskazane — pomyśleć.

Obecnie idźmy drogą dotychczasową nadal. Jeżeli zaś ogólny nasz budżet przy dotychczasowych dodatkach nie da się utrzymać, to wolę przez tych lat 8, które do zupełnego umorzenia długu indemnizacyjnego zostają, albo zrobić parę milionów długu, albo nawet w ostateczności podnieść na tych lat kilka 2 lub 3 centy dodatku, aniżeli obciążać kraj na pół wieku przeszło olbrzymim długiem. Inwestycye w możliwych rozmiarach robił Sejm i dotąd — i niewątpliwie robić je będzie i nadal — tylko niech nie robi naprzód milionowych długów, nie postanowiwszy nawet przód jak i na co ich użyje. Dlatego tak tutaj, jak w Sejmie będę zawsze przeciwko konwersyi długu indemnizacyjnego.

JW. poseł: Dr. Marchwicki.

Ze wszystkich mowców, którzy dotychczas głos zabierali, jeden poseł Stadnicki zasadnicze zajął stanowisko; stanowiska tego nie podzielam, ale je pojmuję. Hr. Stadnicki pragnie, aby dług indemnizacyjny jak najprędzej został spłaconym, uchyla zatem wszelkie projekty inwestycyjne, wskazując dalsze podwyższanie dodatków do podatków jako środek pokrywania niedoborów budżetowych.

Inni przeciwnicy konwersyi w swoich wywodach nie potrafili do jasnych dojść konkluzyj, wykluczają możność powiększania dodatków do podatków, a nie wiedzą w jaki sposób zaradzić normalnym potrzebom budżetu, czują, że na drodze postępu coś robić należy i dlatego zgodziliby się na pewne inwestycye, naturalnie w minimalnych rozmiarach, ale przedewszystkiem obawiają się, aby Sejm mając do dyspozycyi fundusze z konwersyi pochodzące funduszów tych źle nie użył.

Różnica między wnioskami radcy Romanowicza, a zapatrywaniami przeciwników konwersyi spoczywa w odpowiedzi na pytanie, czy kraj chce stanąć wobec uregulowanego na szereg lat budżetu, czy ma wstąpić na drogę racyonalnego rozwoju ekonomicznego, czy

wreszcie ma skorzystać z chwili, w której przez konwersyę indemnizacyi, nie nakładając nowych ciężarów na obecne pokolenie, może rzucić posiew dobrobytu, z którego następcy nasi owoce zbierać będą. Zdaniem mojem bezwarunkowo tak, zdaniem tych Panów nie, a zdanie to motywują, że kraj do takiej polityki ekonomicznej nieprzygotowany, że nie można doradzać Sejmowi, aby uchwalał fundusze, których użyć nie potrafi i wreszcie, że są wątpliwości, ażali projektowane koleje wicynalne, regulacye rzek, osuszania bagien naddniestrzańskich rzeczywiście są potrzebne i użyteczne. Zdawałoby się, że wobec takich poglądów najłatwiej rozwiązać zadanie ankiety, przechodząc nad wszystkimi projektami do porządku dziennego, jednak tak nie jest, coś zrobić trzeba, nie dla zainaugurowania szerokiej, podniesienie kraju na celu mającej polityki ekonomicznej, lecz dla pokrycia ciągle wzrastających niedoborów budżetu krajowego i dlatego to przeciwnicy całkowitej konwersyi, uchylając takową, przypuszczają możliwość częściowej konwersyi. Ja moi Panowie stanowiska tego nie rozumiem, jak nie rozumiem przesadnej troski o przyszłe pokolenia i pytam co lepiej, czy tym pszyszłym pokoleniom zostawić kraj w pełnym rozwoju i długi, czy długi, bo tych nieunikniemy, i kraj zaniedbany, dlatego stawiając zasadę ogólnej konwersyi i idąc za planem inwestycyjnym rzuconym w głównych zarysach przez radcę Romanowicza, chcę przedewszystkiem widzieć zaprowadzony porządek w budżetach krajowych, chcę abyśmy budżety te układali na podstawie faktycznych wyników i potrzeb, a nie na podstawie przesuwania z roku na rok wskazanych i koniecznych wymagań, chcę aby przez wytworzenie znaczniejszego funduszu inwestycyjnego umożliwić Sejmowi cały szereg wydatków produktywnych, bez których o szybszem poprawieniu się naszych stosunków ekonomicznych myśleć nie można.

Zresztą przypatrzmy się bliżej projektowi całkowitej konwersyi; projekt ten przedewszystkiem zaprowadza porządek w finansach krajowych, dozwala spłatę wszystkich w obiegu będących pożyczek krajowych, daje pokrycie dla kwot, jakie wskutek ugody indemnizacyjnej zapłacić wypadnie, a wreszcie umożliwia na szereg następnych lat siedmiu, już po uwzględnieniu wzrastających potrzeb budżetowych, obniżenie dodatków do podatków o centów 13, tj. na 49 ct.; jeżeli jednak przemawiamy za zatrzymaniem dodatków do podatków w dzisiejszej wysokości, czynimy to jedynie, aby wytworzyć fundusz na cele inwestycyjne, któryby nam dawał w okrągłej cyfrze 1,300.000 zł. przez przeciąg lat siedmiu, z przeznaczeniem użycia takowych na cele podniesienia siły produkcyjnej kraju; przez to jednakże nikt nie twierdzi, aby pieniądze te w każdym roku w zupełności miały być wydane, przeciwnie, pieniądze te mają jedynie tworzyć fundusz, z którego w miarę potrzeby, czerpane będą kwoty dla przeprowadzenia robót i wydatków przez Sejm za wskazane i użyteczne uznanych.

Zarzut, jakoby Sejm nie potrafił funduszów odpowiednio użyć, — więcej, — jakoby takowe nieoględnie mógł wydać, nie da się utrzymać.

Podzielając takie zapatrywanie Sejm sam sobie wystawiłby świadectwo niedojrzałości. Z powyższych przeto powodów nie rozumiem obaw podnoszonych co do całkowitej konwersyi, przeciwnie taką konwersyę uważam za jedynie uzasadnioną finansową operacyę, jaką Sejmowi można doradzać, wszystkie inne będą chwilową łataniną. Tylko konwersya wytworzyć może nową erę w naszej nieszczęśliwej gospodarce finansowej i tylko konwersya rozwiązuje Sejmowi ręce, umożliwiając w razie ograniczenia polityki inwestycyjnej iść drogą pośrednią, tj. ulg dla opodatkowanych, co się da łatwo otrzymać, jeżeli z tych 13 centów część na obniżenie dodatków do podatków będzie użytą.

Powiedział poseł Męciński, że nie słyszał, aby pierwej zbierano fundusze a dopiero następnie oznaczano, jakie z tych funduszów mają być robione inwestycye, uwaga ta nie jest słuszna, albowiem wszyscy mniej więcej wiemy o jakie inwestycye nowe chodzi, a jeżeli w tym kierunku nie mamy gotowych projektów, to dlatego, że nie mamy pieniędzy; ja co do tego inne mam doświadczenie i inne przykłady. Nie szukając daleko, przypomnę Panom spo-

sób przeprowadzenia regulacyi Dunaju, albo projekt rozszerzenia miasta Wiednia, wszak fundusz regulacyi Dunaju i fundusze rozszerzenia miasta Wiednia pierwej istniały, a dopiero na podstawie tych funduszów przeprowadzono roboty regulacyjne na Dunaju i wzniesiono owe wspaniałe gmachy, którymi dziś się zachwycamy.

Powiedziano, że nie należy się spodziewać, aby Sejm tak prędko uchwalił ustawę sanitarną, raz dla tego, że sprowadziłaby za wielkie ciężary na kraj, drugi raz dla tego, że nie jest potrebną; ja i z tem zapatrywaniem zgodzić się nie potrafię, przeciwnie, ustawę sanitarną uważam za konieczną i arcyważną, jeżeli już nie ze stanowiska ludzkiego, to wprost ze stanowisko ekonomicznego, gdyż sądzę, że otaczając opieką życie i zdrowie milionów, zabezpieczam największy kapitał, jakiem społeczeństwo rozporządzać może.

W końcu zwrócić się muszę do posła Abrahamowicza, a raczej do jego projektu. Poseł Abrahamowicz doradza zaciągnięcie dwunastu milionów $4^1/_2\%$ pożyczki, aby otrzymaną gotówką spłacić jedynaście milionów indemnizacyi; pomijam, że projekt w tej formie jest niepraktyczny, gdyż każe zaciągać droższą pożyczkę, aby spłacić tańszą, że pozbawia nas ulg stemplowych, jakiebyśmy przy konwersyi otrzymali a podnoszę tylko, że projekt ten ani reguluje finanse krajowe, ani nie dostarcza funduszów na potrzeby inwestycyjne. Poseł Abrahamowicz mówiąc o pożyczce propinacyjnej zwraca naszą uwagę na ten ogromny ciężar 62 milionów, jaki kraj dźwigać musi i w sposób zatrważający kreśli trudności, na jakie sfinansowanie pożyczki propinacyjnej natrafiło, widocznie uczynił to jedynie dla zrobienia wrażenia, gdyż o nadwerężeniu kredytu krajowego przez poręczenie pożyczki propinacyjnej mowy być nie może, pożyczka propinacyjna oparta i zabezpieczona na własnych dochodach, przedstawia się jako weksel Rothschilda, na którym kraj swoje umieścił żyro, w tym względzie nie będzie żadnej niespodzianki; niebawem będziemy Panowie mieli pierwsze zamknięcie rachunkowe funduszu propinacyjnego i przekonacie się jak ten fundusz stoi i jak świetnie jest administrowanym, kraj nigdy nie będzie potrzebował żadnych w tym celu ponosić ofiar, przeciwnie, sądzę, że kiedyś z tego funduszu spadnie na kraj dar prawdziwie królewski. Mówić więc o wyczerpanym kredycie z powodu pożyczki propinacyjnej, znaczy rozmyślnie nasz kredyt podkopywać. Na tej drodze i tym sposobem krajowi usługi się nie oddaje. Świetny rezultat pożyczki propinacyjnej jest może następstwem zbiegu korzystnych okoliczności i wynikiem zręczności instytucyi finansującej pożyczkę, w każdym jednak razie i zaufanie do naszych stosunków wielką w tem powodzeniu odegrało rolę: pożyczka ta sama sobie wyrobiła prawo obywatelstwa, a z tytułu mego doświadczenia i mego fachowego zajęcia dodać muszę, że nie trzeba było żadnej zewnętrznej pomocy, aby kurs papierów propinacyjnych podtrzymywać i że papier ten umieszczony dzisiaj zupełnie, znajduje się wyłącznie w ręku prawdziwych kapitalistów.

JW. poseł Dr. Arnold Rapaport.

Wszyscy mowcy zwracali się głównie do kwestyi, czy dług indemnizacyjny ma być skonwertowany, czy nie i łączyli ją z kwestyą ewentualnych inwestycyj; ja mniemam, że te dwie sprawy trzeba rozłączyć i każdą z osobna poddać pod rozwagę. Jestto zaś ciekawe, że dotychczas nie zwrócono w dyskusyi uwagi na to, iż konwersya długu indemnizacyjnego może mieć inną także konsekwencyą nader ważną, mianowicie bezzwłoczne obniżenie podatku.

Związanie tych dwóch spraw tj. konwersyi i inwestycyi sprawia, że nie możemy dość bezstronnie traktować samej kwestyi konwersyi. Dla mnie rzecz się tak przedstawia, iż oto wskutek ugody indemnizacyjnej spadł na kraj obowiązek zapłacenia w ciągu krótkiego czasu, bo lat siedmiu, resztę długu indemnizacyjnego około 30 milionów. I ja sobie zadaję pytanie, czy jako poseł mogę wotować za tem, ażeby kraj tę sumę 30 milionów zapłacił w ciągu kilku lat? Czy bym mógł wotować, ażeby tę sumę zapłaciła jedna obecna generacya?

Nie! ja bym się wzdrygał. A nie wotowałbym za tem dlatego, bo widzę w tem niesłuszność co p. hr. Stadnicki powiedział „skończcie raz z indemnizacyą“. To znaczy zapłaćcie odrazu wszystko, coście winni. Być może, że byłoby to słuszne dla jednostki gospodarującej, dla człowieka prywatnego, ale czy byłoby słuszne, aby odrazu kraj zapłacił wszystkie swoje długi?

Patrzmy jak postępuje skarb państwa! Czyż państwo, jeżeli mu przypada do zapłaty jakaś pożyczka ubiegła, wpisuje całą sumę potrzebną do budżetu? O nie! ono wydaje rentę tak zwaną amortyzacyjną; bo uważa za niesłuszne, ażeby obecna generacya ponosiła tak wielkie ciężary z długu dawniejszego pochodzące. Dlaczegoż w gospodarstwie krajowem nie mamy pójść za wzorem postępowania państwa?

Ale powiedziano znowu „myśmy już tak długo płacili, więc płaćmy i dalej“. Otóż jestem zdania wprost przeciwnego.

Galicya wstrzymaną została dlatego w swoim rozwoju, że większa połowa tego, co płaciła rocznie tytułem dodatków krajowych, szła na wydatek nieprodukcyjny i bezowocowy, bo na indemnizacyę. Więc mamy to jeszcze robić przez lat 10!

Z uwagą słuchałem także i innych przytaczanych argumentów; powiedziano mianowicie, że nie wypada, aby generacya dzisiejsza obciążała długiem generacye późniejsze. Tym czasem wszystkie inne projekty, które nam przedstawiono, również obciążają w swej konsekwencyi generacye późniejsze. Wszakże dr. Zgórski proponuje nawet pożyczkę z długoletnią amortyzacyą. Kto ją zapłaci? Oczywiście generacya następna; hr. Stanisław Badeni chciałby nie od razu ale co rok pożyczyć sumy potrzebne z jakiejś kasy oszczędności na podstawie stałej umowy. Kogóż te pożyczki obciążą, jeśli nie pokolenie późniejsze? A p. Abrahamowicz, który się także sprzeciwia konwersyi indemnizacyi, aby nie obciążać generacyi późniejszej, proponuje nam konwersyę trzeciej części indemnizacyi, znajduje więc, że należy część długu indemnizacyjnego przenieść na generacyę późniejszą, zaś całości nie! Ja w tem logiki nie widzę.

Muszę powiedzieć, że z głębokiego przeświadczenia łączę się z tymi, którzy twierdzą, że jeżeli chwila nadeszła, że ten ciężar może być rozłożony na czas dłuższy i na generacyę przyszłą, a dodatki dotychczasowe na inwestycye, których owoce przypadną właśnie generacyi przyszłej, to jest rzeczą słuszną, wskazaną i konieczną, ażeby do konwersyi jak najrychlej przystąpić. Muszę dodać, że sprawa ta winną być traktowaną z punktu widzenia całości gospodarstwa krajowego. Jeżeli dzisiaj nie chcemy przeprowadzić konwersyi indemnizacyjnej, ponieważ albo dodatki do podatków musiałyby być zniżone, albo zwyżki pozostające musiałyby być użyte na cele inwestycyjne, to w jakiej sytuacyi będziemy za lat 10? Wszak za lat 10, kiedy przestaniemy opłacać dodatki indemnizacyjne, to w razie gdybyśmy obstawali przy dzisiejszej wysokości dodatków, zwyżki budżetowe roczne byłyby jeszcze większe, a wtenczas dopiero Sejm znalazłby się przed sytuacyą, o której dzisiaj nam tu mówiono, że do podjęcia wielkiej akcyi inwestycyjnej wcale byłby nieprzygotowany.

Ja tego twierdzenia, że kraj dzisiaj jest nieprzygotowany do inwestycyj nie pojmuję. Jakto przez lat 26 autonomii krajowej doprowadziliśmy do tego, że nie możemy dziś nic pożytecznego przedsięwziąć na szerszą skalę i że się dziś czujemy nieprzygotowani? Mamyż być istotnie tak nieprzygotowani?

Na dowód przytaczano nam, że nam nie potrzeba kolei lokalnej, ponieważ potrzeba ich w niczem się nie objawiła i pytano, gdzież są te konsorcya kolejowe, któreby chciały budować koleje lokalne w Galicyi?

W Węgrzech każdy wie, kto do budowy kolei lokalnej się zabiera, że drogą subwencyi bądź państwowej, bądź powiatowej lub gminnej otrzyma połowę kosztów budowy. Niech

tylko dojdzie do wiadomości kół interesowanych, że w Galicyi tylko część kosztów kolei lokalnej będzie pokryta przez skarb krajowy, w formie wzięcia akcyi zakładowych albo w jakiejkolwiekbądź innej formie a zobaczy p. Męciński jak się posypią konsorcya kolejowe.

Nie moją jest rzeczą wskazywać jak przez budowę kolei lokalnej podniesie się wartość ziemi, jak przez to przygotowują się skarby niewyczerpane dla przyszłej generacyi. Czyż może drogi w Galicyi nie wołają także o rychłą poprawę? Zakreślmy sobie program na przyszłość, zajmijmy się na lat kilka tylko kwestyami komunikacyi, a zostawmy resztę na później. Powiedział nam hr. Stanisław Badeni, że za lat 10 będziemy więcej przygotowani jak dzisiaj; ja podziwiam to zaufanie i tę wiarę hr. Badeniego w generacyę przyszłą. Jeżeli dziś się czujemy tak nieprzygotowani, to z jakiego powodu mamy być za lat 10 lepiej przygotowani. Co za lat 10 stać się może, któż z nas przewidzieć jest w stanie? Że dziś jest pora ze względu na sytuacyę polityczną najodpowiedniejsza, to pewna. Ale niech mi tu będzie wolno powiedzieć także z punktu finansowego, że jeżeli można pomyśleć o chwili, w której kapitał obcy skłonnyby był do lokacyi w inwestycyach kraju naszego, to chwilą taką mojem zdaniem jest dzisiejsza, a to głównie ze względu na niską stopę procentową. P. Męciński powiada, iż stopa ta z pewnością się jeszcze bardziej obniży. Tak nie jest.

Stopa procentowa idzie falami; raz spada, to znów się podnosi, były nawet w roku zeszłym chwile, kiedy we Wiedniu stopa procentowa wynosiła 3%, 4 i 5% i były takie kiedy w Londynie w kilka miesięcy potem płacono 5 — 6%, a nawet 8%. Sądzę więc, że obecna chwila, w której stopa procentowa jest istotnie niską, jest dla inwestycyi znakomitą. Jeżeli dziś ze strony funduszu krajowego, będzie mogła być daną pewna kwota na przedsiębiorstwa różnego rodzaju, to znajdzie się chętnie obcy kapitał, chętny do rozpoczęcia tych przedsiębiorstw. Dziś więc wiemy o tem, że się kapitał obcy znajdzie, powinniśmy też z tej chwili korzystać i dlatego nie możemy się zaspakajać tem, że za lat 10 może go jeszcze być więcej.

Ale podniesiono inną kwestyę, pytano czy jeżeli dziś, w dwa lata po przeprowadzeniu wielkiej pożyczki propinacyjnej, wystąpi się na targu europejskim z pożyczką tak wielką jak zamierzona konwersya, czy znajdzie ona kurs dobry i czy znajdzie umieszczenie? Jestto niezawodnie ważna okoliczność, której nie można pominąć.

Otóż mówię tu jako poseł, zupełnie abstrahując od stanowiska, jakie zajmuję przy instytucyi finansowej i twierdzę, że kto się przypatrywał rozwojowi targu pieniężnego w Galicyi, ten musiał przyjść do przekonania, że może nie wiele jest targów, któreby tak odpowiadały nadziejom powodzenia konwersyi jak właśnie targ galicyjski.

W Galicyi jest kapitał bardzo konserwatywny, wszystko co ma charakter konwersyi ma szanse większego powodzenia, aniżeli jakakolwiek bądź inna operacya. Nawet operacya propinacyjna miała w części także charakter konwersyjny, gdyż właściciele konwertowali w znacznej części dochód z wykonywania propinacyi na dochód z papieru propinacyjnego.

Jeszcze ciekawszy przebieg śledzić się dawał przy konwersyi listów Towarzystwa kredytowego ziemskiego; tu już prawie wszystkie listy nowe po konwersyi pozostały w tych samych rękach, w jakich były przed konwersyą.

Otóż operacya indemnizacyjna, jeżeli będzie miała cechę konwersyi, jeżeli będzie właścicielom dzisiejszych papierów dawała papier, który będzie miał tę samą cechę odrębną, związaną ze spłatą indemnizacyi, to mam nadzieję, że pomimo, iż papier ten nie będzie miał poręczenia państwa, operacya sama się dobrze powiedzie. Obligacye propinacyjne są już zupełnie wysprzedane; mają zresztą charakter zupełnie odmienny i nie mogą być wprowadzone w związek z nowym papierem, z zamierzonej konwersyi indemnizacyjnej pochodzącym.

A teraz wracam się do kwestyi głównej i oświadczam, że według mego przekonania byłoby nietylko niesłuszne, ale byłoby wbrew interesowi kraju, gdyby konwersya inde-

mnizacyjna nie została przeprowadzoną i tym sposobem dług ciążący na generacyi obecnej nie został rozłożony na generacyą przyszłą.

JW. poseł Dr. Tadeusz Rutowski.

Z niemałem zdziwieniem słyszałem tutaj z ust p. Abrahamowicza, jakoby w Wiedniu, w Kole polskiem, w pracy naszej i naradach nad załatwieniem sprawy indemnizacyjnej, nie było nigdy mowy o konwersyi długu indemnizacyjnego.

Z toku dyskusyi w Kole polskiem, nie mówiąc o naradach poufnych, zupełnie odmienne wyniosłem wrażenie jak p. Abrahamowicz, a potwierdzą to samo inni koledzy z Rady państwa. Było całkiem przeciwnie. Jako jeden z głównych celów załatwienia sprawy indemnizacyjnej stawianą była zawsze przez wielu bardzo posłów, przez tych zwłaszcza, którzy sprawę prowadzili i tych, którzy o jej załatwienie ciągle się dopominali, możliwość podjęcia po załatwieniu sprawy indemnizacyjnej reformy finansów krajowych, zwłaszcza za pomocą konwersyi reszty długu indemnizacyjnego. Dla niektórych, którzy wykazywali, że cena, za jaką ugodę kupić mamy i ciężar, jaki na kraj spadnie, są bardzo wielkie — możliwość konwersyi, uporządkowania skarbu krajowego, możliwość uzyskania większych środków finansowych do dyspozycyi autonomii krajowej i podjęcia czynniejszej polityki, wydały się taką kompensatą, taką korzyścią, że należy i tę ponieść ofiarę, byle przybliżyć chwilę dla autonomii krajowej, dla kraju tak ważną.

A przedewszystkiem powołać się muszę na regimentarza Koła polskiego, prezesa Jaworskiego, który w swej mowie w sprawie indemnizacyjnej w pełnej Izbie Rady państwa jako jeden z powodów, dla których chcemy jej załatwienia, możliwość uregulowania finansów krajowych położył. Nieśmiałbym twierdzić, że pod tem konwersyę rozumiał i jaką, ale niezawodnie coś podobnego.

Co do mnie, od pierwszej chwili wydawało mi się, że ten cel i tę korzyść przy przy załatwianiu sprawy indemnizacyjnej przedewszystkiem należy mieć na względzie i sądziłem, że uzyskawszy nareszcie odpisanie wrzekomego długu stomilionowego, natychmiast do reformy skarbu krajowego i czynniejszej polityki autonomicznej przystąpić należy.

P. Abrahamowicz twierdzi, iż gdyby można było obecnie w kraju zrobić plebiscyt, toby się kraj wielką większością przeciw konwersyi oświadczył. Przyjacielem plebiscytów nie jestem, ale wątpię czyby się kraj istnie przeciw konwersyi oświadczył, chyba bardzo nieprzygotowany, nieobjaśniony, pod wpływem nagłej agitacyi. A przypomnieć muszę sprawę propinacyjną; czyż nie było przeciw niej wielorakiej opozycyi i agitacyi. Nawet tu, przy tym samym stole, musieliśmy twardo walczyć z przeciwnikami załatwienia, gronem bardzo poważnych ludzi. A jednak mimo tej opozycyi sprawa ta została przeprowadzona, kraj tej reformy dokonał, a dziś pokazało się, że to, co zrobiono, było rozumne, że podjętą i dokonaną została robota dla kraju dobra.

Wracam do przedmiotu samego.

Dla mnie sprawa dzisiejsza postawiona tutaj jako sprawa konwersyi długu indemnizacyjnego, przedstawia się inaczej. Dla mnie konwersya nie jest celem, dla mnie konwersya jest tylko środkiem. Dla mnie istotą kwestyi jest, jak można i jak należy wyzyskać nową sytuacyę, wytworzoną przez załatwienie sprawy indemnizacyjnej? jak można dla autonomii krajowej, dla rozwinięcia pełniejszej działalności na wielu polach, dla rozbudzenia sił marniejących, wzmożenia kraju pod każdym względem, uzyskać siły finansowe, jak można uwolnić część siły podatkowej, ażeby ją użyć na cele produktywne, na inwestycye, na roboty dla przyszłości.

Jeżeli będziemy gospodarować takim nędznym budżetem, jaki ma nasza autonomia krajowa, to zmarnujemy czas, a potem będzie, jak to nieraz w naszych dziejach bywało,

zmarnujemy inne korzystne sposobności zrobienia czegoś i zapóźno będziemy sobie porę zmarnowaną wyrzucać.

Szereg nieszczęśliwych warunków naszego kraju spowodował to, że nadmiernie obciążeni jesteśmy długami przeszłości, za przeszłość ciągle musimy płacić. Te materyalne długi, to chyba dług najmniejszy. Ale i całkiem materyalnie rzecz biorąc, olbrzymią część siły naszej finansowej, podatkowej, pochłania przeszłość, spłata długów. Doskonale to już i cyfrowo nam tutaj wykazano. To, co się zostaje krajowi na życie, na dziś, na jutro, to po prostu śmieszne. Roczny dochód niejednego bankiera z *haute finance* jest wyższy, aniżeli dochód naszej autonomii, aniżeli roczny budżet czynny naszego kraju o półsiodma milionach ludności.

Ażeby sprostać ogromnym, a ciągle wzmagającym się zadaniom kraju, mamy do dyspozycyi kilkumilionowy budżet. Nie zapominajmy, że pierwej musimy płacić państwu olbrzymie podatki, że wnosimy do skarbu państwa 64 miliony podatków i różnych opłat, że się pod niemi uginamy, ale płacimy. To więc, co się autonomii krajowej dostaje, to tylko drobnostka wobec tego, co kraj ponosi. To jest nieszczęście. Te siły, które autonomia ma do dyspozycyi, nie stoją w żadnym stosunku z potrzebami, temi siłami my nie zrobimy nic.

Więc pierwsza rzecz zdać sobie sobie sprawę z tych zadań, które stoją przed krajem, w których kraju z pewnością ani państwo, ani nikt nie zastąpi i których, jeżeli sami nie spełnimy — no, to nie zostaną spełnione. Otóż otwarcie powiem, że z całego przedłożonego nam materyału tak cennego i z projektów, najmniej dogadzają mi projekta co do inwestycyj.

Mnie ta cała polityka inwestycyjna, którą tu przed nami rozwinięto, wydaje się za ubogą. Bo najprzód w tym projekcie inwestycyj widzę szereg potrzeb, które wprost są potrzebami bieżącej administracyi, od których wprost nie wolno i nikt nie potrafi się uchylić, które w żadnym zdrowym budżecie nie byłyby nawet w rubryce wydatków nadzwyczajnych, które nie są niczem innem, jak tylko wzrastającymi wydatkami zwyczajnymi. Już szeregi zobowiązań wzięliśmy na siebie na wielu bardzo polach, które znajdą wyraz w ciągłym wzroście normalnego budżetu wydatków.

Nie czas, żeby tu rozszerzać się nad zadaniami kraju już najbliższemi, a raczej oddawna czekającemi. Podniesiono tu przedewszystkiem i kładziono największy nacisk na wydatki na cele materyalnej natury, pod pojęciem „wydatków inwestycyjnych“, polityki inwestycyjnej, „wydatków na cele produkcyjne“ rozumiano przedewszystkiem, prawie wyłącznie wydatki na cele gospodarstwa krajowego, gdzie kapitał włożony wrócić się ma w tej samej monecie i z zyskiem w tej samej monecie.

Psychologicznie biorąc, tłumaczy się to łatwo: chcąc nakłonić do konwersyi, do polityki nakładowej, chciano ten nakład okazać gospodarskim, który się widocznie wróci i przyniesie rentę. Nie każdemu mówić, że n. p. wydatki na oświatę, na reformy administracyjne, to „wydatki produkcyjne“.

A właśnie na tych polach działamy środkami nieodpowiednimi. Czas schodzi na marne, nad rozwojem, nad odrodzeniem kraju praca za powolna, połowiczna, nieujęta w silne karby, bez przewodniej myśli. Dlatego rosną siły i potęgi w kraju — nie w rękach kraju. Przypatrujemy się, ale nie działamy.

Innymi środkami trzeba wziąć się do oświaty ludu, nie uważać zadania za skończone w szkole ludowej. W pierwszym rzędzie stawiam wytężone, zdrowe działanie nad ludem, z innym nakładem środków materyalnych, a pod kierunkiem kraju, Sejmu, władz autonomicznych, przez nas ustanowionych.

Wspomnę szkoły średnie, któreśmy z zakresu autonomicznego sami wypuścili, nie będę rozwodził się nad szkolnictwem przemysłowem, w którem stawiamy pierwsze kroki

a już z tak niezawodnym rezultatem. Wszędzie innych funduszów trzeba, żeby naprawdę coś zrobić.

Ale wracam do wydatków, które chyba niezawodnie są produktywne. Z pewną trwogą widzę i tutaj pessymizm. Gdyby ten pessymizm przeszedł do Sejmu, to byłoby po prostu nieszczęście.

Podnoszą się głosy przeciw regulacyi rzek na szerszą skalę. Mimochodem powiem, że z tymi, co poregulowawszy rzeki w swoich powiatach z funduszu krajowego, występowaliby potem przeciw regulacyi rzek w innych powiatach, nie dyskutuję.

Gdzież to są te regulacye na tak szeroką skalę, żeby się ich obawiać. Gdzież to są doświadczenia, żeby na to, co się zrobiło już na tem polu, patrzyć z taką niewiarą, z takim pessymizmem?

Są zaledwie pierwsze początki, a te, kto się tem interesuje i kto to widział, przynoszą zaszczyt siłom technicznym kraju, zjednały sobie uznanie centralnych biur technicznych w Wiedniu. Na polu regulacyi rzek niespławnych i melioracyj mniejszych zaledwie robota zaczęta. Podnoszę tutaj, że z funduszu melioracyjnego państwowego na te roboty przeznaczonego, są jeszcze trzy miliony do dyspozycyi, że naszą rzeczą, żeby jak najrychlej przyjść do państwa z gotowemi żądaniami i projektami, uchwałami Sejmu, żeby nas drudzy nie uprzedzili, i żebyśmy z tej sumy ze skarbu państwa dostali to, co w stosunku kraju do państwa na nas przypaść winno.

Przechodzę do regulacyi rzek. Szereg lat dopominamy się o regulacyę rzek w kraju naszym i bywał to postulat kraju na pierwszem miejscu. Do tego celu kierowaliśmy całą naszą robotę polityczną w Wiedniu, za przykładem Tyrolu dopominamy się Wiedniu ciągle, żeby państwo wykonało nareszcie to, co do niego należy, żeby skarb państwa uwzględnił potrzebę regulacyi rzek w Galicyi. Cesarz stanął w dwóch mowach tronowych na stanowisku uznania potrzeby regulacyi rzek w Galicyi.

Ale mała czy wielka, z funduszu melioracyjnego, czy z ogólnego funduszu państwowego podjęta regulacya, nie obejdzie się bez udziału kraju, funduszu krajowego. Więc właśnie teraz, gdy się zbliża pora, że tyloletnie żądania kraju są bliższe urzeczywistnienia, gdy mamy prawo z innym naciskiem domagać się spełnienia tylu obietnic, to my mamy cofnąć się? Więc żeby kraj nie musiał czegoś płacić, chociaż za tę cenę okupuje daleko większą pomoc państwa, to my się cofać mamy? Ależ toby znaczyło zmarnować całą naszą polityczną robotę w Wiedniu, zerwać z jej ciągłością, właśnie gdy można liczyć na skutek.

Myśmy powinni tak się spieszyć, żeby przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego uregulować całe Powiśle, uzupełnić obwałowania Wisły, osuszać bagna dniestrzańskie, uporządkować Pełtew, Bug, Styr, Lipy. Śmiem twierdzić, że gdybyśmy w tej chwili mieli przygotowane projekty dla regulacyi dwóch rzek większych, to moglibyśmy liczyć na uzyskanie 60-procentowej subwencyi państwa. Całe szczęście, że jest bodaj jedna rzeka przygotowana, Biała.

O innych gospodarczych sprawach, drogach, kolejach tyle już powiedziano, że przejdę na inne sprawy. Czyż nie najwyższy czas, że sprawa reformy gminnej została podjętą, bez czego praca nad reorganizacyą kraju, bez czego tyle usiłowań innych zostanie iluzyą. A reforma gminna nie może być przeprowadzoną bez obciążenia funduszu krajowego.

Ja idę dalej. Czyż nie zbliża się czas, że należy nam podjąć na nowo tę szerszą politykę, dążenie do prawdziwej autonomii, tę „politykę rezolucyjną“, którą zawiesiliśmy od tak dawna. Zdaje mi się, że w kraju i w Wiedniu na podniesienie na nowo dojrza-

łej, z większem doświadczeniem tej sprawy czas nadchodzi, byleśmy i tu pessymizmem i niewiarą w siebie samych nie dali się powodować.

Więc na to wszystko trzeba przygotować siły finansowe kraju; bez środków finansowych w ręku, kraj nie zdobędzie się na śmielszą politykę.

Jakież są więc drogi przed nami, ażeby te siły finansowe do dyspozycyi autonomii uzyskać. Widzę tylko trzy drogi:

albo dodatki do podatków podwyższyć.

albo zaciągać pożyczki,

albo konwersyę przeprowadzić.

Dla mnie żaden z projektów nie jest bezwzględnie dobry, każdy ma swoje złe strony, ale każdy, który do tego celu prowadzi, jest dobry.

Podatki podnosić, uważam za najtrudniejsze do przeprowadzenia. Wobec usposobienia kraju, haseł w obiegu, po dziennikach, w mowach i obietnicach kandydackich posłów, które najłatwiej do przekonania trafiają, trudno mówić o tem źródle. Kraj płaci państwu, bo musi, — więc oszczędza na budżecie krajowym. Kraj ma wstręt na tym punkcie i trzeba się z tem liczyć. Że ten kraj na niespełna 5 milionów podatku gruntowego, płaci dobrowolnie, przekurza z tytoniem 9 milionów, przepija z wódką z tyle, przegrywa w loterye 7 milionów, to nikogo nie przekona. A nowe źródła podatkowe? Wódka zajęta — chyba młodociane projekta jak opodatkowanie cukru na rzecz kraju, a może za przykładem Rosyi, ktoś nam zaproponuje krajowy podatek na herbatę.

Więc zaciąganie pożyczek na cele inwestycyjne, zaciąganie długów. Pomijam projekt finansowy, żeby zaciągnąć wielką pożyczkę, zamknąć do szafy i wypuszczać co roku obligi. Ale nawet proste na całym świecie zaciąganie długów na potrzeby przekraczające chwilową siłę podatkową. Mnie chodzi o te produkcyjne cele. Otóż, gdyby przyjąć środek zaciągania długów wedle potrzeby, to gdyby chodziło o pożyczkę od wypadku do wypadku, gdyby w Sejmie trzeba było każdego roku tę samą walkę o potrzebę inwestycyi, a dalej o pożyczkę nową prowadzić, to większość byłaby skorą, ażeby pożyczki nie zaciągać, *ergo*, inwestycyi, choćby jak potrzebnej, nie uczynić.

Zostaje się tedy w dzisiejszem położeniu, stworzonem odpisaniem wrzekomego długu indemnizacyjnego, jako najlepszy, zdaje się, projekt konwersyi, i to konwersyi zupełnej, bo ten przedstawia najłatwiejszą formę, ażeby przenosząc spłatę długu na dłuższe czasy, wielką część siły finansowej, podatkowej kraju uwolnić i w ten sposób uzyskać znaczny zasób środków zaraz płynnych na dłuższy szereg lat do dyspozycyi kraju, bez nowego długu i podatku.

Zdaje mi się tedy, że sytuacya, wytworzona załatwieniem sprawy indemnizacyjnej, nie powinna być zmarnowaną. Mamy przed sobą możliwość wzięcia się do czynnej polityki autonomicznej na wielu bardzo polach, a nie poprzestawania na środeczkaah, na tej polityce życia z dnia na dzień, czyli jak tu eufemicznie powiedziano: życia od Sejmu do Sejmu.

Cała opozycya pochodzi z naszego pessymizmu, z naszej niewiary do nas samych, do naszej autonomii. A niech mi wolno będzie powołać się tutaj na głos z innego kraju, na mowę zawsze pełnego dowcipu, sarkazmu, ale i myśli marszałka styryjskiego hr. Wurmbranda, niedawno wypowiedzianą w Izbie; powiedział on, że: „jeżeli jaki cent został dobrze użyty w Austryi, to ten, co został użyty za pomocą autonomii". A przecież tam autonomia nie potrzebuje mieć tej wartości, jaką ma dla nas, bo tam państwo czem innem jest i było dla kraju.

Ta niewiara dla siebie, do swoich sił, swoich ludzi, jest z pewnością nieusprawiedliwiona. Ja nie pojmuję, jakbyśmy mogli, jak to nam dziś zarzucono, robić wydatki

krajowe źle, jakby Sejm grosz marnował. Widzimy po drugiej stronie Węgier, co można zrobić, jeżeli odpowiednie siły obraca kraj na politykę żywą, na politykę czynną, jeżeli działa pełnymi środkami. Wtenczas będzie wzmocnienie sił materyalnych, rozbudzą się nowe, wzmogą się duchowe siły społeczeństwa, wróci zdrowie i będą czyny.

Dlatego oświadczam osobiście, że nie wiążąc się co do szczegółów z żadnym z projektów reformy skarbu krajowego na podstawie konwersyi, będę głosował za tym projektem, który da krajowi najwięcej środków na czynną politykę autonomiczną.

JE. Marszałek krajowy odracza z powodu spóźnionej pory posiedzenie do dnia następnego, godzina 10 rano.

Koniec posiedzenia o godzinie 9 minut 30 w nocy.

Posiedzenie II.

odbyte dnia 16. lipca 1890.

Przewodniczący: JE. JW. Marszałek krajowy Jan hr. Tarnowski.

Protokół spisują: Dr. Witołd Lewicki, koncypista Wydziału krajowego i Dr. Henryk Sawczyński, asystent konceptowy Wydziału krajowego.

Obecni posłowie:

JW.: Dawid Abrahamowicz, Stanisław hr. Badeni, Dr. Michał Bobrzyński, Dr. Bernard Goldman, August Gorayski, Dr. Zdzisław Marchwicki, Józef Męciński, Dr. Tadeusz Pilat, Dr. Arnold Rappaport, Prof. Julian Romańczuk, Dr. Tadeusz Rutowski, JO. książę Eustachy Sanguszko, Jan hr. Stadnicki, Stanisław Szczepanowski.

Obecni Członkowie Wydziału krajowego:

JW.: Dr. Franciszek Hoszard, Adam Jędrzejowicz, Tadeusz Romanowicz, Dr. Damian Sawczak, Dr. Józef Wereszczyński.

Zaproszony z poza grona posłów jako wnioskodawca jednego z projektów: Dr. Alfred Zgórski, dyrektor Banku krajowego.

Początek o godzinie 10 minut 15 przed południem.

JE. Marszałek krajowy udziela głosu JW. St. Szczepanowskiemu, jako z kolei zapisanemu do głosu.

JWny Poseł St. Szczepanowski.

W całej bardzo ciekawej dyskusyi, której z interesem przysłuchiwałem się wczoraj, jedna rzecz mnie najwięcej uderzyła. Mówiono tak o konwersyi długów i o polityce inwestycyjnej, jak gdyby Galicya w obecnej chwili była pierwszym krajem, w którym podobne kwestye powstały, i jak gdyby my pierwsi mieli robić na własnej skórze jakieś niebywałe przedtem próby i eksperymenty. Tymczasem i konwersye i inwestycye są rzeczą codzienną we wszystkich krajach, w których się politykę ekonomiczną na seryo traktuje. Podług wyrachowania radcy Romanowicza obciążenie kraju, po odtrąceniu subwencyi rządowej wynosi faktycznie 35,000.000 zł. Cóż z tym długiem zrobić? Odezwały się głosy, że najlepiej spłacić w jak najkrótszym czasie cały dług indemnizacyjny. Ale nie zastanawiano się nad tem, czy my widzimy gdzieindziej przykłady spłacenia takich ogromnych długów? I w jakich okolicznościach kraje spłacają podobne długi?

Przeglądając budżety najrozmaitszych państw widzę, że dziś jedno państwo tylko spłaca długi z umysłu. Tem państwem Stany zjednoczone Północnej Ameryki, a to z powodu, że dopóki utrzymują politykę ceł ochronnych, mają dochody cłowe, których pozbyć się nie

mogą, i nie potrafili dotąd wymyślić innego sposobu zużytkowania nadmiaru dochodów. Przykład więc ten niczego nie dowodzi.

Oprócz tego znam jeszcze jedno państwo, które w ostatnich 75 latach spłaciło znaczną część długów, jest niem Anglia!

Ale i Anglia nigdy nie uważała spłacania długów jako obowiązek bardzo naglący, wolała w miarę zwyżek budżetowych zmniejszać podatki, bo w kraju tak ogromnej inicyatywy prywatnej, inicyatywa rządowa w sprawach kolejowych i przemysłowych była zbyteczną. Można też powiedzieć, że ilość opuszczonych podatków w Anglii w ostatnich pięćdziesięciu latach jest większą, aniżeli cały dług publiczny. To też na tę spłatę przeznaczono jedynie przypadkowe i nieprelimiuowane zwyżki dochodów, bo się kierowano zasadą, że najmniej użytecznym sposobem zużycia bieżących dochodów jest spłata dawnych długów. Doświadczenie wykazało słuszność tej zasady. Jak wiadomo ludność w Anglii zdwoiła się w tych pięćdziesięciu latach. Długi więc przeszłej generacyi obciążają teraz podwójną liczbę głów, to jest że na każdą głowę wypada tylko połowa tego ciężaru, który był przed pięćdziesięciu laty.

Ale co więcej, nietylko ludność podwoiła się co do liczby, ale i zarobek ludności powiększył się w międzyczasie prawie w dwójnasób.

Przy zmienionej więc cyfrze pierwotnego długu nietylko że ciężar na każdym obywatelu państwa zmniejszył się do połowy, ale każdy obywatel posiada prócz tego dwa razy tyle środków do ponoszenia długu, to jest że przeciętny ciężar długu państwowego na gospodarstwie prywatnem zmniejszył się do jednej czwartej.

Te same stosunki, to samo powiększenie ludności, to samo pomnożenie siły zarobkowej widzimy we wszystkich krajach europejskich, a także i u nas. Zatem ciężar długu w tej samej cyfrze musi się stać lżejszym dla późniejszej generacyi aniżeli jest obecnie.

Dlatego też jeżeli w kraju tak bogatym jak Anglia uważano, że spłata długów jest najmniej racyonalnym sposobem użycia pieniędzy, to tem bardziej to samo tyczyć się może kraju tak ubogiego jakim nasz jest obecnie.

W życiu ekonomicznem pieniądze trzeba uważać jako narzędzie, cóż z tego, że ja dziś spłacam długi, jeżeli się równocześnie pozbawiam narzędzia do wytworzenia bogactwa.

Ale mamy przykłady o wiele bliższe. Ta sama kwestya zapłacenia indemnizacyi gruntowej była traktowana w Węgrzech przed dwunastu laty. Już odkąd Tisza objął rządy w Węgrzech, zaczęły się najprzód narady, a za niemi poszły czyny, aby finanse węgierskie przyprowadzić do porządku. Jako jeden z pierwszych kroków postanowiono zawiesić umarzanie pożyczek indemnizacyjnych i dziś w każdym budżecie węgierskim widzimy cyfry figurujące na nowe pożyczki na rzecz spłat amortyzacyjnych i tak: w r. 1887 7 milionów, w r. 1888 8 mil., w r. 1889 8·4 milionów. Cóż więc Węgrzy robią? na całą kwotę długu indemnizacyjnego wydają rentę państwową, wcale go nie umarzając t. j. przewalając cały dług na przyszłe generacye. Oni wiedzieli, że nie mogą i nie powinni dzisiejszej generacyi obarczać spłatą dawnych długów, ale nietylko oni tak robią.

Weźmy budżet austryacki, tam też jest pozycya *Schuldentilgung*, ale za pomocą nowych długów t. j. emituje się co roku nowej renty tyle, ile się umarza dawnych długów. Tylko z tytułu przyjętych przy upaństwowieniu długów kolejowych istnieje amortyzacya roczna wynosząca zaledwie 2.000.000.

Jeżeli więc dziś odzywają się tutaj głosy, ażeby użyć bieżących dochodów, i to z takiem wysileniem siły podatkowej zebranych, na spłatę dawnych długów, to jest to rzeczą gdzieindziej na świecie w podobnych warunkach niepraktykowaną, tak, że ci, którzy bronią tej polityki, powinni udowodnić, że wbrew jednogłośnemu doświadczeniu wszystkich krajów, ta właśnie polityka jest słuszną.

To też żaden z mowców broniących polityki jak najprędszej spłaty długu indemnizacyjnego, nie powoływał się na przykłady innych krajów, to jest na takie, któreby mogły mieć zastosowanie do naszego położenia. Natomiast powoływali się na przykłady, które zastosowania zgoła mieć nie mogą. Powoływali się na przykład gospodarki prywatnej. Mówiono że należy postąpić tak, jakby robił prywatny i dobry gospodarz. Ależ gospodarstwo prywatne i gospodarstwo publiczne posiadają bardzo mało analogii. A nawet to, co w jednem znachodzi zastosowanie, tego nie można wcale przenosić do drugiego. Ten brak zrozumienia różnicy gospodarstwa prywatnego a publicznego pojawia się u nas w całej historyi i jest on jedną z przyczyn upadku ekonomicznego, a następnie i politycznego dawnej Polski. Jeszcze przed laty 20, mało kto miałby odwagę powołać się, mówiąc w sprawie publicznej, na przykłady gospodarstwa prywatnego, dla tego że ubiegła generacya dostarczyła dowodów wielkiego marnotrawstwa majątków prywatnych. Natomiast przyznać trzeba, że obecna generacya dostarcza przykładów rekonstrukcyi fortun prywatnych. Jestto z pewnością symptom dodatni i pomyślny, na każdy wypadek lepszy od dawnego marnotrawstwa. W Polsce odbywa się obecnie to samo co w Węgrzech o jedną generacyę, a w Czechach o 3 generacye wcześniej miało miejsce t. j. rekonstrukcya wielkich fortun magnackich, a odbywa się na zasadach tutaj zalecanych t. j. ścisłej oszczędności i unikania wszelkich ryzykownych wkładów inwestycyjnych. Ten nie zna gospodarstwa prywatnego, ktoby się z doniosłością tych maksym w życiu prywatnem nie liczył. Lecz tej maksymy nie można przenosić na życie publiczne bez wszelkich zastrzeżeń. Prawda, fortuny magnackie powstały przeważnie na podstawie ostrożności i oszczędności. Ależ oszczędzać może tylko ten, kto ma z czego oszczędzać i dlatego też równocześnie z ogromnym postępem wielkich fortun magnackich, upadają tak u nas jak i na całym świecie małe i średnie fortuny szlacheckie dlatego, że ludzie, którzy nie mają z czego oszczędzać, a mają stosunkowo wielkie potrzeby rodzinne i towarzyskie, nie mogą się podnieść za pomocą takiej polityki biernej i bezczynnej.

Do tego łączy się druga okoliczność, która działa na korzyść własności ziemskiej w ogóle, a specyalnie na korzyść latifundiów tj., że właściciele ziemi korzystają z całej pracy społecznej. Ludność się zwiększa, już ziemia ma większą wartość. Budują się koleje, czy przez akcyonaryuszów, czy przez państwo, już ogromne obszary lasów nabierają wartości milionowej.

W ręku wielkich właścicieli ziemskich, w ręku tej klasy, która się w Europie napowrót odtwarza, samo wyczekiwanie na owoce pracy społecznej przysparza bez własnych wysiłków nowe zasoby. Czekając, zbiorą plony, ale plony pracy cudzej. Choć oni nie pracują, ktoś na nich zapracować musi, ktoś musi zrobić te inwestycye, których sami nie potrzebują ponosić. Ale czy to samo można odnieść do całego społeczeństwa? Właściciel wielkich lasów może spokojnie z założonemi rękami czekać na przyszłość, która go z pewnością wzbogaci, ale biedak założywszy ręce w oczekiwaniu zmarnieje i zginie. Jeżeli więc wielka własność może ogromnie poprawić swoją pozycyę przez oszczędność i wyczekiwanie, to cały naród tego robić nie może. Przeciwnie społeczeństwo całe właśnie z góry powinno wiedzieć co będzie robiło i jak będzie robiło, bo jeżeli się nic nie będzie robiło, to dobrobyt zniskąd nie przyjdzie. To samo pomnożenie ludności, które dla każdego właściciela ziemi jest tak korzystne, może być dla społeczeństwa niekorzystnem, jeżeli to społeczenstwo nie potrafi odnaleść nowych środków zarobkowania dla zwiększonej ludności. Oszczędzać i czekać na plon cudzej pracy mogą tylko ci, którzy mają z czego oszczędzać i o czem czekać. Otóż tych ludzi, którzy to mogą robić, liczymy w Galicyi na setki, tych którzy tego robić nie mogą, na miliony.

I tutaj przychodzę właśnie do ciekawej pozycyi Galicyi. Porównując Galicyę z jakimkolwiek krajem już nie mówię na świecie, ale tylko w Europie, nie znajduję żadnego kraju, w którymby tak mało było ludzi, którzyby mieli środki oszczędzania i czekania jak u nas w Galicyi. Zacznę od ludności rolniczej, porównując ją z ludnością rolniczą czeską.

W Czechach jest 5,200.000 hektarów obszaru a ludności rolniczej 2,600.000, w Galicyi 7,800.000 hektarów obszaru a ludności rolniczej 5,000.000.

Mamy więc 2 razy tyle ludności rolniczej a obszaru tylko o połowę więcej, to znaczy, że na każdą głowę ludności w Galicyi przypada daleko mniej ziemi niż w Czechach. Na 1.000 głów ludności rolniczej jest w Galicyi 1.600 hektarów, a w Czechach 2.000 hektarów, każdy rolnik w Czechach ma więc o jedną czwartą więcej ziemi. W dodatku ma on o połowę więcej bydła, a 4 razy tyle konsumentów domowych co rolnik galicyjski, bo na każde 1.000 głów ludności rolniczej przypada w Galicyi 333 ludności innych zawodów, a w Czechaah 1.250.

Gdyby więc nawet stopień kultury Galicyi i Czech był ten sam, to już ten Czech ma 2 razy więcej korzyści aniżeli Galicyanin, ale stopień kultury jest inny. W ubiegłym roku $2^1/_2$ miliona rolników wyprodukowało w Czechach 31,000.000 hl. zboża, a 5,000.000 rolników w Galicyi tylko 29,000.000 hl. A zatem na każdą głowę rolnika w Czechach wypada 2 razy tyle zboża co w Galicyi, a cóż dopiero w produktach i dochodach pobocznych. Mało mówiąc, Czech rozdzielając na głowę, przynajmniej 3 razy tyle zarobi co rolnik galicyjski. A jakie są ztąd konsekwencye? Najważniejsza ta, że przy małej wydatności i przy ogromnem rozdrobieniu naszej własności chłopskiej, przeważna ilość naszych włościan koniecznie potrzebuje zarobku i bez zarobku nie może się utrzymać, a tem mniej podźwignąć. A weźmy inteligencyę. Nie ma biedniejszej warstwy jak nasza inteligencya, która u nas ma przed sobą tylko karyerę urzędniczą nader licho płatną, a do innych zawodów garnie się mało, lub też ich wcale nie znajduje.

A średnia szlachta, czyż może się utrzymać przy ziemi, wykształcić synów, wyposażyć córki, jeżeli przeważna część potomstwa nie będzie miała przed sobą pola do zarobkowania?

Dlatego inwestycye przybierają całkiem inny charakter u nas. Tu nie chodzi tylko o natychmiastowy zysk. Największy pożytek będzie w tem polegał, że podniesie się zarobkowanie w całym kraju. Słyszeliśmy wczoraj twierdzenie, że stan ekonomiczny w Galicyi podniósł się w ostatnich latach. Dlaczego? Bo wybudowało się w kraju za kilkadziesiąt milionów kolei, dlatego że zostały u nas i zostają liczne miliony wydawane na przygotowania wojenne, dlatego też gospodarstwo pieniężne nie ucierpiało w kraju, pomimo nałożenia nowych podatków.

To wszystko są doświadczenia codzienne i elementarne i nie pojmuję jak można prowadzić dyskusyę, jakobyśmy pierwsi w Galicyi mieli robić próby polityki inwestycyjnej. Odzywały się głosy powątpiewające o wartości melioracyi wodnej i rzecznej. A przecież istnieją całe kraje, jak Holandya, które na podstawie regulacyi wód powstały. Wszystkie najbogatsze części Europy są to dawne bagna i bagniska; północne Włochy, Holandya, Belgia, część Anglii i Niemiec północnych. Są to rzeczy wcale nie nowe. Znowu przypominam, że w Węgrzech równocześnie z zastonowieniem spłaty pożyczek indemnizacyjnych, zaciągnięto nadto pożyczkę 40 milionnów na regulacyę Cisy.

Mówiono o kolejach żelaznych. Poseł Rappaport słusznie powołał się na przykłady Węgier. Tam każdy przedsiębiorca z góry wie, że połowę kosztów budowy, lub połowę kosztów utrzymania dostanie w jednej formie lub drugiej ze skarbu państwa, bo rząd węgierski rozumie jak korzystnie budowa kolei wpływa na dobrobyt całego kraju. Gdyby dodać do dochodów kolei pomnożone bogactwo całej prowincyi, skutkiem lepszego zbytu produktów, podniesienie wartości ziemi, to nie wiem czy wybudowano jedną kolej w Europie, któraby nie przyniosła 10% do 20% dla bogactwa kraju. Dlatego rządy zapatrują się z innego punktu widzenia, aniżeli akcyonaryusze. Ci ostatni nieraz mogą tracić na samej kolei, gdzie rządby niechybnie zyskał i powetował stratę kolejową na zwiększonym dobrobycie krajowym.

Przychodzę do kwestyi, która pokazuje jak dalece cała dyskusya dzisiejsza jest tylko początkiem bardzo wielkiej sprawy. Mamy się zastanowić, czy i co zrobić z pewnymi dochodami krajowymi, które możemy uzyskać przez konwersyą długu indemnizacyjnego. Maksymalnie wyliczono kwotę 9,000.000. W porównaniu do potrzeb kraju, do tego co inne kraje w podobnych sytuacyach robiły, jestto cyfra nominalna.

Weźmy komunikacye, które poseł Rappaport słusznie postawił na pierwszym planie. U nas brak kolei lokalnych. Kto miał do czynienia z zakładami, z przedsiębiorstwami górniczemi lub lasowemi, ten w każdej części kraju natychmiast może wskazać na szereg kolei bardzo potrzebnych.

Obecnie przez moje ręce przechodzą negocyacye o założenie jednej lub dwóch cukrowni w kraju. Jedna i druga zależy od pewnych kolei. Cała pozycya ekonomiczna w Galicyi zależy od najprostszego połączenia z targiem światowym. Na samo uregulowanie taryf kolejowych takich, któreby umożliwiały postęp naszego rolnictwa potrzeba rocznej sumy większej, aniżeli całe oszczędności indemnizacyjne.

Dyskusyę obecną uważam za rzecz bardzo ważną, bo nie może się zatrzymać na dyskusyi o bagatelnych kwotach, o których dzisiaj mowa, tylko musi postąpić do zastanowienia się nad całością gospodarstwa krajowego. Musimy pójść daleko dalej. Musimy zrozumieć, że koniecznie trzeba dążyć do większej autonomii podatkowej i wytworzenia całkiem innych źródeł dochodów krajowych.

Przedłożę kilka cyfr, które prowadzą do tego wyniku, iż okażą, że nie możemy liczyć na skarb państwa w przyszłych inwestycyach. Wprawdzie mamy już do skarbu państwa pewne pretensye co do regulacyi rzek i te zapewne stopniowo wyegzekwujemy, ale na inne, szersze inwestycye liczyć nie można. Udział Galicyi w dochodach państwa w roku 1889 wynosi wraz z całym ciężarem indemnizacyjnym $59^1/_2$ milionów *), z tego na rozmaite cele krajowe oraz subwencye kolei galicyjskich i subwencyę indemnizacyjną idzie 42 miliony. Galicya przyczynia się więc do wspólnych wydatków państwa kwotą $17^1/_2$ mil., to jest 6% całych państwowych wydatków. Czechy zaś przy dochodach 116 mil. wydają na wszystkie cele wewnętrzne 43 milionów a przyczyniają się na cele wspólne kwotą 73 milionów, to jest 29% całych państwowych wydatków. Wobec tak rażącej różnicy niemożliwem będzie przeprowadzić w Radzie państwa jakąkolwiek politykę inwestycyjną, którąby nam powetowała teraz to, co zrobiono dla Czech w zeszłym wieku. Nagromadzona praca generacyi wytworzyła stan ten, jaki jest dziś w Czechach.

Można jeszcze Galicyę dziś porównać z Rumunią. Galicya na cele wychowania publicznego wydaje 3·6 miliona ze skarbu państwa, 1·0 miliona ze skarbu kraju, razem z tem co kosztują szkoły przemysłowe, rolnicze i inne liczę okrągło 5·0 milionów zł. Rumunia na cele oświaty wydaje 12·6 milionów franków, oprócz tego 1 milion w budżecie rolnictwa, czyli razem 13·6 milionów franków, lub około 7 milionów zł. Rumunia więc z ludnością o milion prawie mniejszą niż Galicya wydaje na wychowanie o 2 miliony więcej niż Galicya. Dziś my mamy pewną wyższość wykształcenia nad Rumunią, ale jeżeli tak dalej pójdzie, to światło będzie do nas z Rumunii przychodziło. Ta sama Rumunia na cele długu państwa i armii wydaje 48 milionów zł., my 17 milionów zł. Niepodległość rumuńska kosztuje ich więc o 30 milionów rocznie więcej, niż nasza zależność. Ażeby sobie tę różnicę należycie wyobrazić, przypuśćmy wypadek unii personalnej w Galicyi, to Galicya musiałaby daleko więcej wydawać na cele państwowe, aniżeli się obecnie do nich przyczynia. Jeżeli jednak z tej sytuacyi nie będziemy umieli korzystać, ażeby znaleść na oświatę i na cele inwestycyjne więcej, aniżeli te kraje, które ponoszą wielkie ciężary wojenne i państwowe, to już wina spadnie na nas.

*) Licząc tylko saldo dochodów z majątku państwowego, to jest z kolei i domen.

Mówimy, że nie jesteśmy przygotowani, że nie mamy ludzi, jak gdyby nie było królestwa kongresowego przed 70 laty, gdzie stosunkowo robiono więcej niż dziś w Rumunii.

Ludzie potrzebują sposobności, ażeby się wyrobić. Dopóki jej nie będzie, zkąd mamy ich wziąć. Ludzie się wyrabiają. W Węgrzech ich zrazu także nie było, ale się wyrobili. Czy sądzicie, że u nas nie ma w kraju Baroszów? ależ jest 50, tylko dajcie im wypłynąć. Ten brak zaufania w nasze siły pochodzi ztąd, że przez lat 25 myśmy się bawili w politykę formalną. Był to dramat a właściwie komedya parlamentarna. Mieliśmy wszystkie formy parlamentarne, ale za mało treści. Zachowało się w Galicyi bardzo wiele naszych tradycyjnych, przedrozbiorowych nawyknień, z któremi po części już złamano, ale z któremi należy złamać ostatecznie. Każdy wybór u nas jest zaszczytem a nie obowiązkiem, a każda posada jest synekurą a nie pracą.

Mamy przykłady na naszej administracyi politycznej. Mieliśmy czasy, w których ta administracya omal że się nie rozlazła, wiemy, że za hr. Gołuchowskiego był, a za obecnego namiestnika rygor znów się zaprowadza. Zupełnie to samo jest potrzebne w naszej administracyi autonomicznej. Znam wielu funkcyonaryuszy i urzędników autonomicznych, i mogę powiedzieć, że mając na uwadze brak rygoru, zadziwiającą rzeczą jest, jak wielu mamy ludzi zdolnych, którzy z własnej chęci i ambicyi pracują. Ale były i są rażące przykłady synekur i protekcyi, chociaż się o tem nie mówi publicznie. Krzywda zaś wyrządzana dla przyszłości kraju z każdej synekury i z każdego aktu protekcyi jest sto razy większą, aniżeli ta płaca, którą to indywiduum darmo pobiera, bo w ten sposób wyrabia i utrwala się ta atmosfera, obecnie a nas panująca, niewiary do własnych naszych sił.

Dlatego też zaprowadzenie umiejętnego rygoru w administracyi krajowej stało się u nas kwestyą pierwszorzędną i ważniejszą od kwestyj politycznych. Widać w całym kraju powolne zacieranie się różnic politycznych między konserwatyzmem a liberalizmem, arystokracyą a demokracyą, które nam we wszystkich rzeczach realnych nic nie pomagały. Wszyscy ludzie dobrej woli jednoczą się na terenie pracy wspólnej i użytecznej. Niezadługo pozostanie tylko różnica tych, którzy chcą kraj popchnąć naprzód na nowe tory i tych, którzy chcą, aby wszystko pozostało jak było, różnica tych, którzy mają przekonanie, że całej ludności wiejskiej i miejskiej, całej naszej inteligencyi miejskiej i szlacheckiej potrzeba gwałtem i przedewszystkiem środków zarobkowania, że ta ogromna większość ludności mająca tylko pracę do zużytkowania, może znaleść zajęcie w przyszłości tylko przy polityce inwestycyjnej, a tych nielicznych, którzy mniemają, że tylko oszczędnością i założeniem rąk możemy do czegoś doprowadzić.

Zapewne, że na wielką politykę inwestycyjną potrzeba więcej niżeli 9 milionów, potrzeba całego systemu podatków krajowych, potrzeba autonomii podatkowej, potrzeba oparcia się na podatkach spożywczych, potrzeba własnych sieci dróg żelaznych, potrzeba mnóstwo rzeczy, o których dziś marzyć nie możemy. Nie myślimy jednak, ażeby ta przyszłość była tak beznadziejną, jak nam z niektórych stron przedstawiają.

Załatwienie sprawy indemnizacyi pokazuje nam klucz do polityki ekonomicznej i inwestycyjnej. Jeżeli mieliśmy słuszność w sprawie indemnizacyi, to dlaczego płacimy te $6^1/_4$ miliona, które mamy państwu do kilku lat zwrócić?

Wszystkie argumenta, aby nam darowano pretensye stumilionowe skarbu państwa, stosują się także do tych $6^1/_4$ miliona, ale w polityce słuszność sama nie odgrywa roli, tutaj odgrywają rolę kwestye interesów. Aby nam się słuszność stała, zapłaciliśmy $6^1/_4$ miliona rządowi. Tak samo i w przyszłości będziemy musieli się opłacać, aby nam się słuszność stała w polityce autonomii krajowej. Tak jak tutaj zapłaciliśmy $6^1/_4$ miliona, tak za każdy następny krok będziemy musieli płacić, a jak będziemy płacili, to też uzyskamy te swobody autono-

miczne, których do przeprowadzenia polityki inwestycyjnej, do podniesienia oświaty i t. d. koniecznie potrzebujemy.

Nie obawiajmy się, ażeby państwo mogło wkrótce tak stanąć finansowo, ażeby nie potrzebowało korzystać z naszych ofiar. Na cele wojenne i komunikacyjne potrzeba jeszcze niezliczonych milionów. Nie wątpię więc, że każda propozycya z naszej strony rozszerzenia autonomii na polu podatkowem, kolejowem, szkolnem przejdzie, jeżeli tylko zechcemy cenę stosowną za nią zapłacić. Jestto stały rozwój historyczny wszystkich swobód, nikt jeszcze nie dostał wolności za darmo. Musimy być przygotowani płacić za każde ustępstwo. Mam nadzieję, że tak jak uzyskaliśmy indemnizacyą, płacąc za nią $6^1/_4$ miliona, tak uzyskamy szersze granice podatkowe a z niemi możność do prowadzenia polityki inwestycyjnej na skalę węgierską i rumuńską.

JWny Poseł prof. Michał Bobrzyński.

Przemówienie posła Szczepanowskiego, jak zwykle sympatyczne, zawierało jednak pewne niedokładności. Porównywanie krajów mających skonsolidowany rząd i byt niezawisły z krajem jak nasz zawisłym, takie porównanie zawsze jest kulawe i tylko z wielką ostrożnością może być przeprowadzone, tak, że korzyści praktyczne z niego tylko do minimalnych rozmiarów się redukują. Z przemówienia mego kwestye finansowe i bankowe muszę absolutnie wykluczyć dlatego, że są to rzeczy dla mnie zupełnie obce. W rezultacie bowiem idzie o to, czy mamy odłożyć ciężar spadający na generacyę dzisiejszą, na generacye przyszłe?

Z pewnego rodzaju zdziwieniem ujrzałem reprezentowane stanowisko zasadnicze idei konwersyi przeciwne, dlatego bo mi się wydaje, że jest to idea w opinii publicznej, w Sejmie i w dziennikarstwie z dawna już ustalona, że istniała zawsze na tle indemnizacyi. Dopiero z tą chwilą jak ugoda indemnizacyi pod hasłem konwersyi została przeprowadzona, z tą chwilą dopiero stanowisko zasadnicze konwersyi przeciwne do mojej wiadomości doszło, a jednak nie jest to rzecz obojętna. Taka zmiana byłaby nietylko zmianą z tegorocznym hasłem, pod którym myśmy walczyli we Wiedniu, ale zarazem byłaby zerwaniem z dotychczasowem gospodarstwem sejmowem. Bo przecież opierało się ono w ostatnich latach 10 na długach; nie minęło roku, abyśmy nie byli zaciągali nowej pożyczki. I oto w chwili kiedy my już w ten sposób ciągle tą konwersyą operujemy, niektórzy Panowie podnoszą dziś tutaj myśl, aby z tą polityką zerwać, a nakładać nowe dodatki. Mnie się zdaje, że nakładanie nowych dodatków jest rzeczą wprost niemożebną. Nie idzie o nowych 2 ct. a nawet nie wiem czy 2 ct. w najbliższym budżecie by wystarczyło, ale idzie o to, czy można na prawdę myśleć o tem, że nie będziemy na przyszłe generacye niczego przewalać, lecz że będziemy obecne potrzeby nie inwestycyjne zaspakajać, a dopiero dla przyszłej generacyi tworzyć wolność od podatków. Jakiby w tym był cel, aby przyszłe generacye były tak nagle wolne od 30 ct. podatku? Czy by to nie było pewnego rodzaju przewrotem ekonomicznym w gospodarstwie krajowem. Rozumię politykę inwestycyjną wprowadzaną stopniowo, jeżeli będziemy politykę nakładów dojrzale i rozumnie stopniowo wprowadzali, to mogę przypuścić, że za lat 8 lub 10 tę samą rzecz będzie można na wielką skalę prowadzić.

Weźmy regulacyę rzek, do której najmniej czuję sympatyi. Jeżeli przez dalszych lat 10 będziemy w wolnem tempie regulowali rzeki, to się w swoim czasie wytworzy nietylko biuro fachowe, ale i zbierze się pewne na tem polu doświadczenie. Ale jeżeli Panowie dziś postawicie zasady oszczędności, to przyszła generacya nie będzie w stanie, mimo odpowiednich środków, prowadzić regulacyi rzek dalej jeżeli my oprócz pieniędzy nie damy jej materyału w ludziach fachowo wykształconych. Z tego względu muszę się oświadczyć za konwersyą.

Ale z drugiej strony wprost powiem, że za konwersyą bezwzględną daleko idącą, tak jak niektórzy z Panów ją przedstawili, oświadczyć się nie mogę, a to z tego powodu, że

ci panowie traktują Galicyę, jakżeby była krajem samodzielnym, który sam sobą rozporządza. Jest jeszcze druga przyczyna specyalna. Ja konwersyę, na szeroką skalę podjętą, pojmowałbym i przychyliłbym się do niej, ale wtedy tylko, jeżeliby pieniądze z niej płynące zużyte były w pewnej części na załatwienie kwestyi gminnej. Jestto punkt rozstrzygający. Jeżelibyśmy się zdecydowali raz na pewną formę reorganizacyi gminy i gdybyśmy na to mieli rocznie użyć pół miliona zł. ze skarbu krajowego, i uzyskali odpowiednią kwotę z funduszów państwowych, to byłaby kwestya najważniejsza rozstrzygniętą, bez której wiele wkładów, inwestycyj, a przed innemi wszystkie ustawy są zakwestyonowane.

Dopóki my tej policyi miejscowej, tego rządu miejscowego nie będziemy mieli załatwionym, dopóty do polityki inwestycyjnej zaufania mieć nie mogę.

Oświadczam się za konwersyą częściową w pewnej formie tak jak hr. Badeni czy jak p. Abrahamowicz ją sformułował, czy skonwertujemy $^1/_3$, czy połowę długu indemnizacyjnego, to jest kwestya bliższego rozpatrzenia i rozwagi, ale konwersya przeprowadzoną być powinna.

Skonwertować mamy co? czy cały dług indemnizacyjny, czy tylko to, czego rządową subwencyą nie spłacimy. Wiele względów, ostrożność i prawne stanowisko przemawia za tem, żebyśmy tej części długu, która będzie amortyzowaną, ratami państwa nie konwertowali, tylko abyśmy się ograniczyli do konwersyi tego, co wyłącznie na nasz kraj spada.

Wielu z Panów obawia się kwestyi inwestycyi, i ja też bardzo ostrożnie ją stawiam.

Są pewne wydatki jednak, które się Panom podobało nazwać inwestycyami, a które są wprost wydatkami koniecznymi. Już szan. członek Wydziału krajowego p. Romanowicz sprowadził tu pewne zamięszanie, bo nazwał wiele rzeczy inwestycyami, które są tylko prowadzeniem rzeczy dawnych, wydatkiem koniecznym. Jeżeliby się jednak pokazało, że po dotowaniu kasy krajowej, po zaspokojeniu koniecznych wydatków, pozostaje pewnego rodzaju nadwyżka, to uważałbym za rzecz wskazaną zniżenie podatków.

Wny Dr. Alfred Zgórski.

Jest to zebranie poselskie, a ja jestem po za Sejmem i dlatego chcę zaznaczyć tu moje stanowisko jako doradzcy fachowego w sprawach czysto finansowych. Zupełnie tedy nie będę się rozwodził nad kwestyą polityki ekonomicznej kraju. Ze stanowiska finansowego wyobrażam sobie przeciwnie jak poseł Bobrzyński, że jedynie rozsądnem postępowaniem jest zupełna konwersya całego długu, a to dlatego, aby nie tworzyć dwu odrębnych rodzajów papierów indemnizacyjnych, żeby nie utrudniać akcyi konwersyjnej. Jedynie pod względem finansowym uzasadnionem jest konwertować całą pożyczkę indemnizacyjną. I akcya taka według mego przekonania ani jest trudną, ani jest ryzykowną. Zapatrywania nasze na kredyt są pesymistyczne. Papier galicyjski nie jest wcale tak unikany na targu światowym, a dwoma latami zawieruchy wojennej nie trzeba znowu się tak straszyć. Siła kredytu galicyjskiego leży u nas samych. Ogromna siła konsumcyi leży w naszem społeczeństwie. Niebałbym się nawet apelować do targu pieniężnego europejskiego. Najzupełniej godzę się z posłem Rapaportem, aby sprawy konwersyi nie łączyć z ideą polityki inwestycyjnej. Jest w tem wprawdzie pewna nieszczerość w postępowaniu, ale ta w życiu publicznem jest czasem może konieczną. Konwersya przyniesie nam rocznie 10 do 11 ct. dodatku do dyspozycyi. Poseł Abrahamowic mnie zupełnie nie zadowolnił swym wnioskiem. Na wstępie zaznaczyłem moje odmienne stanowisko, staję przed Panami jako człowiek fachowy, któremu polecono spełnić pewną robotę, wygotowałem więc projekt, o którym sam twierdzę, że jest projektem przebiedowania. Godzę się najzupełniej z p. Szczepanowskim, że najodpowiedniejszą rzeczą w uporządkowaniu skarbu byłoby pójść za wzorem Węgier, to byłoby najlepsze, tylko że nam nie wolno wydawać tak jak im renty nieamortyzacyjnej, i w tem ma zupełną racyę poseł Bobrzyński, że Węgier

z Galicyą porównywać nie można. Idea renty wydawała mi się najwłaściwszą, zbliżałem się więc do renty w swoim wniosku przez doradzenie zaciągnięcia pożyczki w pewnej kwocie i wypuszczanie seryami co roku takiej liczby obligacyj, jaka się uchwałą Sejmu okaże potrzebna do zaspokojenia potrzeb budżetu. Jest tu anologia także z emisyą obligacyj komunalnych, na podstawie których wolno bankowi krajowemu wypuszczać nowe obligacye w miarę potrzeby aż do kwoty 5 milionów, tak samo więc przyjmuję, że wolno by było krajowi w czasie od 1890 do 1900 wydać 10 milionów obligacyj, a te nie mogłyby być później jak od r. 1910 umorzone. Tylko ze względu na porządek gospodarczy przedkładam ten projekt. Galicya ma przerażająco mało długów, a jednak mając tak mało długów ma kredyt nie uporządkowany, te małe pożyczki emisyjne, te różnorodne pożyczki hipoteczne drobne, pożyczki po bankach, wszystko to zdyskredytowało nasz kredyt krajowy. Otóż unifikacya długów krajowych tak jak ją Sejm na ostatniej sesyi polecił, wydaje się niezbędną. Tego nieładu koniecznie trzeba się pozbyć i na przyszłość trzeba się uporządkować. My z każdą pożyczką musimy iść do Rady Państwa i to z małostkowemi pożyczkami, które na zewnątrz nas dyskredytują. Dlatego zastanawiając się nad moim projektem do uporządkowania długów krajowych, chciałem osiągnąć dwa cele, starałem się znaleść formę zbliżoną do renty i uważałem za stosowne dostarczyć krajowi tyle funduszów, ile będzie potrzeba bez narażania go na ewentualność podnoszenia dodatków do podatków. Ja osobiście podnoszenia dodatków do podatków wcale się nie obawiam. Nie jest to bowiem rzecz tak straszna, jak bardzo dowcipnie zauważył raz pan Dr. Wereszczyński: posłowie wracają zadowoleni do domów, że z trudną biedą udało im się o jeden cent obniżyć dodatki do podatków, a tu w powiecie z lekkiem sercem o 10 ct. podnoszą je na gospodarstwo Rady powiatowej. Mając jednak na myśli, aby nie zniżać dodatków, aby stworzyć papier zbliżający się swą treścią do renty, wypadało zapewnić sobie kredyt na wypuszczenie większej ilości obligacyj.

Wygodną by była forma, proponowana przez hr. Badeniego, ażeby na lat 9 zapewnić sobie kredyt w jakiej instytucyi bankowej, o stale określonej stopie procentowej, i w ten sposób pokrywać niedobory roczne, wszelako wątpię, ażeby się znalazła instytucya finansowa, któraby co do stopy procentowej naprzód chciała się wiązać. Najczęściej powtarzany zarzut jest ten, że niebezpiecznie złożyć 10,000.000 w kasach Wydziału, bo na te pieniądze będą ataki zewnątrz i wewnątrz, trudno jednak ten Sejm brać w kuratelę i sądzę, że potrafi on temi pieniądzmi dobrze gospodarować.

W rezultacie uważam swój projekt za ostrożny, pozwalający na powolny rozwój ekonomiczny, za projekt, który nie krępuje Sejmu z góry i który w końcu coś dla przyszłości pozostawia. W przyszłości mamy jeszcze i to, że zbliżamy się do skończenia okresu akcyi propinacyjnej. Jeżeli stosunki będą sprzyjały, jeżeli administracya tego funduszu będzie tak sprężyście prowadzona jak dziś, to bardzo piękny grosz z funduszu rezerwowego wróci do kasy kraju w r. 1910, to jest właśnie wtedy, kiedy nadejdzie chwila na podnoszenie podatków. Z całym tedy spokojem, pomimo że mój projekt nie jest bardzo śmiały, obstaję przy nim, i sądzę, że dość zrobimy jeżeli krajowi zabezpieczamy niepodwyższanie dodatków i przebiedujemy do czasu a nadto pozostawimy jeszcze kwotę na polepszenie budżetu krajowego.

A intuicya mi powiada: skończmy z indemnizacyą jak najprędzej!

JWny Poseł Abrahamowicz interpeluje członka Wydziału krajowego jaki wzrost normalnych wydatków przedstawi budżet na rok 1891, pragnąłby aby to przedstawił w sposób najbardziej pesymistyczny i z uwzględnieniem tej okoliczności, że w budżecie zeszłorocznym po strąceniu 300.000 na pożyczkę głodową jeszcze się znajdowało 69.000 nadzwyczajnych wydatków.

JWny Członek Wydziału krajowego poseł Romanowicz. Na interpelacyę posła Abrahamowicza oświadczam przedewszystkiem, że nie mogę dać cyfry budżetu takiej, za którą

mógłbym przyjąć odpowiedzialność, ponieważ ułożenie budżetu na rok 1891 zależeć będzie od dalszych obrad Wydziału krajowego, który dotychczas tylko niektóre rubryki załatwił. Dwa były sposoby postępowania: jeden, że go nazwę statystyczny doprowadził mnie do kwoty 125.000, o którą budżet krajowy wzrastać będzie już po odtrąceniu całego wzrostu dochodu, drugi ten, że podano cyfry budżetu krytyce poszczególnych departamentów. Z opinij przesłanych przez departamenty wynika, że budżet na rok 1891 przedstawia kwotę 3,993.000 zł. Jeżelibyśmy z tego odtrącili dochody własne w kwocie 494.000, to okazałby się niedobór 3,489.000 zł., a to bez rukryki XIV. W tej cyfrze mogą nastąpić pewne zmiany, a mianowicie w kosztach reprezentacyi i zarządu. Departament bardzo słusznie zauważał, że liczono za mało 6-tygodniowe trwanie sesyi sejmowej a w rubryce kosztów zarządu dodano pewną kwotę na emerytury dla urzędników nowym statutem przepisane. Nie ma jednak konieczności, żeby obie te rubryki w wyższej cyfrze przyjmować. Nadto będzie zmuszony Wydział krajowy przyjść do Sejmu z wnioskiem powiększenia etatu, przy równoczesnem zaoszczędzeniu rubryki dyurnistów. Może nastąpić lekka poprawa rubryki III. t. j. kosztów leczenia. W rubryce IV., to jest w drogach krajowych może zajść fakt, że my będziemy żądali 50 000 na zasiłki dla dróg powiatowych gminnych, a Sejm jak i dawniej czynił, cyfrę tę obniży. Razem wziąwszy jeżeli to wszystko uwzględnimy, to cyfra, którą podałem, może się zniżyć o jakie 50 do 60.000, ale wątpię aby niedobór budżetu krajowego na rok 1891 bez uwzględuienia rubryki XIV mógł być niższy o 3,400.000 zł., a nadto przybywa to, że Rada szkolna krajowa niedobór funduszu emerytalnego preliminuje nie na 50.000 ale na 80.000 zł. Miałem wrażenie kiedy robiłem obliczenie statystyczne, że pesymistycznie rachuję. Lecz gdy dostałem te cyfry od departamentów, tom się przeraził. Zarzucił mi poseł Bobrzyński, że do tego, co nazywam inwestycyami, liczę bieżące wydatki. Mój projekt jest taki. Mam 7 pozycyj wydatków nadzwyczajnych ściśle inwestycyjnych: koleje lokalne, budowa szkół ludowych, popieranie przemysłu, regulacye rzek, melioracye, budowa dróg powiatowych i gminnych, fundusz na budowę koszar i na budowę szpitali. Są to inwestycye w tem znaczeniu, że jeżelibyśmy z konwersyi nie pokryli tych wydatków, musielibyśmy zaciągać osobne pożyczki, a w każdym razie z każdego z tych działów zostanie nam trwała korzyść albo w budynkach albo w kapitale, które gminy oddadzą. Suma tych wydatków wynosi wedle mojego projektu 6,700.000 zł. Dalej obliczam, że skoro projekt p. Marchwickiego bez ulg podatkowych dałby nam zwyż 9,000.000 zł., to pozostaje nam jeszcze 2,300.000 czyli rocznie przeszło 300.000,| a to co dalej mówiłem było wykazaniem, że w zwyczajnem naszem gospodarstwie my na tę zwyżkę ulokowanie znajdziemy w funduszu oświaty, w służbie zdrowia, w budowie domu pracy przymusowej i w wydatkach nieprzewidzianych.

JWny Poseł Abrahamowicz.

Będę krótkim. Mówić będę cyframi. Pojmuję tych panów, którzy występowali przeciw Zgórskiemu i mnie i domagali się zasadniczo wielkich inwestycyj. To jest dla mnie rzecz zrozumiała. Tylko jeżeli w szczegółach panowie rozpatrzą się, to przyjdziecie do przekonania, że panowie ci te same błędy, które mnie wytykali, popełniają sami tylko nie równie gorzej, bo domagają się kwot wysokich bez podania ściśle z góry określonego programu i robią to, co projektujemy i ja w moim projekcie i Dr. Zgórski w swoim tj. wypożyczają naprzód pieniądze a potem będą myśleć o ich oddawaniu.

Konwersya całego długu indemnizacyjnego jest zaciągnięciem dziś na przyszłe inwestycye pewnej sumy długu. Kraj ma w tej chwili 8,700.000 długów z tytułu pożyczek dawnych, razem z ratami długu indemnizacyjnego 29,400.000, a dług do skarbu państwa 6 milionów, razem 35,000.000. Pan Marchwicki w swoim projekcie czyni to samo co Dr. Zgórski, tylko że ostatni pożycza i chowa; pierwszy pożycza i wydaje.

Za konwersyą częściową przemawiam:

I. Jeżeli kraj robi całą pożyczkę konwersyjną, to staje się poręczycielem swojego i państwa długu, tak zaś wyłącznie tylko swojego.

II. Ciężar podatkowy utrzymuje się przez długi szereg lat w tej samej wysokości. Poseł Marchwicki opuszcza wprawdzie 5 ct. podatku na lat 12, ale rozciąga obowiązek kraju do 1957, więc ten ciężar rozkłada, uzyskuje tylko po 800.000 do roku 1897.

III. Czego się obawiam, oto że państwo zażąda swoich zaliczek w kwocie 6,200.000 zł. Jakie są korzyści? Dr. Rappaport powiada, targ pieniężny jest korzystny. Czy te długi krajowe, które my mamy, gniotą nas bardzo? Nie. Dlatego $^1/_3$ konwertując, utrzymując dzisiejsze wydatki, nie zachodzi najmniejsza potrzeba podniesienia podatku aż do spłaty indemnizacyjnej. Do roku 1900 będzie 19 ct. dodatku. Po roku 1900 zamiast zredukowanego ciężaru z 26 ct. na 19 centów, pozostanie z tych 19 ct. tylko 6 ct. a 13 ct. odpadnie zupełnie, a wtedy kraj ma ręce wolne do robienia większych inwestycyj. W roku 1894 znajdziemy 800.000 rezerw, a w roku 1900 odpadnie 13 ct. To, co tu powiadam, obowiązuję się dowieść i napisać. Przyjąłem najbardziej pesymistyczną podstawę. Budżety z ostatnich lat 10 zawierają już inwestycye kolosalne. W konwersyi widzę tylko obciążenie wielkie kraju; łatwo się mówi, że kraj znosi wydatki, ale proszę zaglądnąć do urzędów podatkowych jakie olbrzymie zaległości. W zachodniej części Galicyi jeszcze pojmuję, że jest lepiej, bo tam milionowe sumy idą na armię, na budowę kolei etc. ale we wschodniej Galicyi, gdzie cała produkcya opiera się na snopku, dziś ratuje się jeszcze większa własność wynagrodzeniem za propinacyą. Wobec tego podniesienia wydatków nie chcę. Zniżyć podatki uważałbym za rzecz ekonomicznie nieusprawiedliwioną. Pojmuję zniżenie na szereg lat stale ale nie częściowo. Powrót bowiem do stanu obecnego odbiłoby się bardzo smutno. Dlatego chcę utrzymać *status quo* i proponuję tylko częściową konwersyę, a jak ją należy przeprowadzić to jest rzecz szczegółu. Mówcie panowie co chcecie, inaczej patrzą na budżet krajowy posłowie, którzy śledzili cyfry tego budżetu przez lat kilkanaście, inaczej mówi o wyniku kwestyi indemnizacyjnej każdy z posłów, a inaczej na te rzeczy spogląda cały kraj. Powiedzcie krajowi dziś, że ten dług indemnizacyjny ma się zamienić w dług inaczej się nazywający, trwać ma do roku 1957 za co kraj otrzyma 2 gmachy na położnice, regulacyę rzek i $^1/_2$ miliona na koszary — a nie będziecie długo czekać na opozycyę. A ponieważ ja chciałbym uregulować interesa kraju i przeprowadzić to, co jest możliwe, przeto przedkładam mój wniosek częściowej konwersyi. J. E. p. Marszałek oświadcza, że rząd prawdopodobnie wystąpi z pretensyą w razie konwersyi, spłaty 6,200.000 inaczej na konwersyą nie przystanie.

JWny Poseł Jan hr. Stadnicki.

Przyznać potrzeba, że wszyscy ci, którzy przyjechali tutaj ze wsi, którzy stykają się z ludem i widzieli na miejscu roboty inwestycyjne, wszyscy ci byli przeciwni polityce inwestycyjnej; wszyscy zaś ci, którzy pracują w innym zakresie działania, wszyscy ci byli za rozszerzeniem polityki inwestycyjnej i to tak dalece, że co nam się wydawało niebezpiecznem w sprawozdaniu członka Wydziału krajowego p. Romanowicza, zostało przewyższone tem, co mówili posłowie Rutowski i Szczepanowski. Odwołuję się do posła Męcińskiego, że o ile nasze roboty po powiatach były bezskuteczne, wtedy kiedy rozrządzaliśmy skromnymi funduszami, to o tyle te roboty mogłyby być zupełnie nieodpowiedne wtedy, gdybyśmy mieli do rozporządzenia fundusze, których użycia nie potrafilibyśmy również dokładnie przestrzegać. Tem silniej twierdzę, że my aparatu administracyjno-autonomicznego nie mamy podostatkiem, abyśmy mogli prowadzić inwestycye na wielką skalę. A to mi Panowie przyznają, że w polityce ekonomicznej jest mniejszem niebezpieczeństwem wstrzymać się od inwestycyi, aniżeli zrobić inwestycyę bez dokładnego obliczenia. Sprzeciwiam się temu, co powiada poseł Bobrzyński, że hasło konwersyi przy załatwieniu sprawy indemnizacyjnej zostaje tu porzucone. Ja twierdzę, że hasłem kraju było skończyć z indemnizacyą, a nie rozpoczynać

z konwersyą i w tem się zgadzam z posłem Abrahamowiczem. Wątpię, aby ta idea wielkich inwestycyj, które nam proponują, przychylnie została przyjętą w kraju. Nie chcę polemizować, jednak muszę się zwrócić przeciw niektórym mniemaniom niedowiedzionym. I tak przedewszystkiem przeciw owym inwestycyom kolejowym; mamy przecież koleje lokalne kołomyjskie, które jednak w efekcie swoim finansowym o wiele pozostały poza tem, czegośmy się spodziewali. Jeżeli my swoim kapitałem tego rodzaju przedsiębiorstwa będziemy prowadzili, to byłoby to smutno. — Nie wiem do jakiego stopnia przedsiębiorstwa naftowe w Słobodzie rungurskiej rozwijają się, zdaje mi się, że się wyczerpują, budowa kolei lokalnych zatem niekoniecznie tak użyteczny wpływ wywiera na rozwój interesu w okolicy. Porównanie Węgier z nami jest rzeczą niestosowną, nawet porównywanie nas z Królestwem kongresowem nie jest odpowiedniem, bo tam był swój rząd, gdy my jesteśmy prowincyą zależną od tylu czynników, że nawet nie wiemy czy jakim nowym podatkiem albo polityką celną wszystkie nasze inwestycye odrazu nie zostaną zniszczone. To nie jest dążność do zastoju, co ja wypowiadam, to jest tylko przeświadczenie, że ten kraj, który przez 100 lat był zaniedbany, powoli tylko może dochodzić do postępu. Ja nie wierzę, aby z tym aparatem administracyi, który dopiero zaczyna się wyrabiać, 9,000.000 dało się należycie spożytkować. Jeżeliby można bez nowych ofiar podatkowych prowadzić dalej gospodarstwo krajowe, to i owszem, jeżeliby zaś jednak nawet w najgorszym razie potrzeba było ciężary podatkowe podnosić, to ten ciężar podatków ludność by jeszcze zniosła, i twierdzę że hasło tego rodzaju wydane w kraju, by przez parę lat kilka centów więcej płacić dodatków, byłoby hasłem daleko sympatyczniej przyjętem, aniżeli hasło obciążenia kraju na lat 60 z pewnym obowiązkiem robienia inwestycyj. Chcę Sejmowi zostawić możliwość podwyższenia podatków a nie wiązać go na długi szereg lat pożyczką. Daleko lepiej skończyć dziś tak, aby w r. 1900 można inaugurować nową politykę finansową, albo zniżyć podatki i dać Sejmowi możność uchwalania sobie od wypadku do wypadku odpowiedniej ilości dodatku.

JW. poseł: Romańczuk.

Uważam za swój obowiązek wypowiedzieć zapatrywania szerokich kół. Powiedziano tu, że idea konwersyi przyjęła się u ogółu ludności, tak nie sądzę; ogół zapatrywał się na tę rzecz zawsze, jako na coś, co jest jeszcze w dalekiem polu; nie brał jej zupełnie na seryo, zresztą, jeżeli podnoszono ją dawniej, to wśród znacznie odmiennych okoliczności, a to raz że wtedy było daleko dalej od całkowitego spłacenia indemnizacyi, a drugie że podatki krajowe były podówczas znacznie niższe. Mimochodem muszę zaznaczyć, że na ugodę indemnizacyjną zapatrują się w ten sposób, że był to dobry interes polityczny, a zły interes finansowy. Uwolniono kraj od pewnej zależności od rządu i wiedeńskich sfer, pod względem finansowym nie był zaś to żaden interes, bo wątpię czy by ostatecznie ktokolwiek na seryo chciał kiedy ciągnąć z naszego kraju tę pretensyę, jaką sobie rząd do niego rościł. Rozmawiałem o konwersyi z rozmaitymi ludźmi kraju: z włościanami, właścicielami realności i kapitalistami i nikt z nich nie życzył sobie konwersyi. Ja w zasadzie zaciągnięciu większej pożyczki krajowej i prowadzeniu polityki finansowej na szerszą skalę nie jestem przeciwny, ale nie uważam teraźniejszej chwili za odpowiednią do tego. Należałoby z tem zaczekać jeszcze 7 lat, dokąd nie skończy się coroczne spłacanie indemnizacyi; wtedy gdy kraj tego ciężaru pozbędzie się, będzie pora pomyśleć o stanowczem uregulowaniu finansów krajowych i o większych przedsiębiorstwach ekonomicznych; do tego nie pora ze względu na niepewną sytuacyę polityczną. Jest to ogólne przekonanie, że do jakiejś wielkiej wojny przyjść musi. Otóż zaczynać wielkie inwestycye, wielkie przedsiębiorstwa w takiej właśnie porze, kiedy ta sprawa się jeszcze nie rozstrzygnęła i do tego w kraju, który w pierwszym rzędzie musiałby być narażony na klęski wojenne, uważam za niestosowne. Do 7 lat sytuacya powinnaby wyjaśnić się: albo przebędziemy już wojnę, albo pokaże się, że ona nie jest nieuniknioną koniecznością. Do

tej pory należy nam jakoś przebiedować. Nie sądzę jednak, żeby można jeszcze podwyższać dodatki krajowe. Trzeba szukać innych źródeł dochodu, a prócz tego uważam za wskazane i za możliwe oszczędności, które do budżetu krajowego wprowadzone być winny. Nawiasowo wspomnę, że na jakiś czas możnaby zmniejszyć wydatki na drogi, zasiłki na drogi powiatowe, gminne, zwłaszcza, że w bieżącym roku z przyczyny klęski głodowej wiele zapomóg rozdanych zostało na budowę i naprawę dróg. A w ostatecznym razie, jeżeli przez te 7 lat okaże się potrzeba zaciągnąć drobne pożyczki, to od takich pożyczek jak pokazuje doświadczenie, nie trzeba będzie opłacać odsetek większych aniżeli od jednej wielkiej pożyczki.

JW. Członek Wydziału kraj. Adam Jędrzejowicz.

Muszę przedewszystkiem oświadczyć, że Wydział kraj. zastanawiając się nad uregulowaniem naszego budżetu, doszedł do tego rezultatu, że podnoszenie dodatków do podatków na przyszłość nie byłoby wskazanem, ani ekonomicznie możliwem. Uznając jednak potrzebne reformy budżetu krajowego Wydział kraj. był zdania, że niemożliwie jest gospodarzyć na przyszłość w ramach tak ciasnych i co roku uciekać się do nowych pożyczek. Zachodzi pytanie, czy potrzeba jest konwersyi czy nie? Mógłbym szukać odpowiedzi w dwóch kierunkach:

1) Jeżeli przyjdziemy do przekonania, że ciężar indemizacyjny należy przenieść na przyszłe pokolenia, a dzisiejszemu pokoleniu znacznie ulżyć przez zniżkę podatków, to stanowisko, rozumię, jest ono nawet do pewnego stopnia słuszne.

Ja nie zgadzam się z zapatrywaniami wielu, którzy powiadają, że nie potrzeba dodatków do podatków zniżać dlatego, że one się już wżyły. Porównanie z innymi krajami przekonywa mnie, że żaden kraj nie płaci tyle podatków co Galicya, i tak mają dodatków do podatków Czechy 36 ct., Morawy 35, Kraina 28, tylko Galicya ma 62 ct. Otóż czy nie byłoby to rzeczą wskazaną, jeżelibyśmy powiedzieli, przeprowadzimy konwersyę, ale zniżymy podatki. Jeżeli jednak to stanowisko okaże się nieodpowiednie, w takim razie dla mnie odpada bardzo ważny argument za konwersyą.

2) Konwersya przysporzy nam tak znacznych kapitałów, że umożliwi nam inwestycye na szeroką skalę.

Co do tego punktu posłowie Rutowski i Szczepanowski poszli, mojem zdaniem, za daleko. Ja nie będę walczył z ich zapatrywaniami tu wypowiedzianemi, jednak stwierdzam, że to, co poseł Szczepanowski powiedział, iż zasada płacenia długów jest najgorszą zasadą, której się inne kraje nie trzymają, że to nie da się zastosować do Galicyi, bo ta nie ma autonomii podatkowej, nie ma w rękach gospodarstwa finansowego. Muszę się zwrócić do posła Rutowskiego, z którego mowy, gdyby kto kraju nie znał, musiałby przyjść do najsmutniejszego o nim wyobrażenia. Powiedział on, że nasza autonomia jest mizerna, że nasze zasoby są nic nie znaczące, a przecież tak nie jest, bo w granicach dzisiejszego skromnego budżetu zrobiono bardzo wiele, bo kraj nasz w niejednym kierunku bardzo znakomicie postąpił, wybudowano 1800 klm. dróg krajowych i 1000 klm. dróg gminnych. Subwencyonowano budowy kolei i utworzono fundusz na budowę koszar, z którego wybudowano wiele koszar w gminach. Gdybyśmy w tym kierunku szli dalej konsekwentnie, okazałby się stały postęp nawet w tych szczupłych granicach.

W zeszłym roku Sejm uchwalił subwencyę kolei podolskich, chociaż mowy o konwersyi nie było. I jeżeli w ciągu lat następnych okaże się potrzebną jaka inwestycya do zrobienia, to pomimo że konwersya nie będzie przeprowadzoną, Sejm nie będzie się uchylał od subwencyonowania każdej rzeczy dobrej. Nie jestem przeciwny inwestycyom, jestem tylko przeciwny inwestycyom o naprzód obliczonych cyfrach, które oznaczono na 9 milionów. Ogólnie powiedziano w projekcie p. Romanowicza: na koleje lokalne 3 miliony, a mojem zdaniem to jest kwestya dalekiej przyszłości. Jeżeli przyjdzie w danym wypadku budowa jakiejś kolei, to ani Sejm ani Wydział krajowy nie będzie się od tego uchylał. Jeżeli po przepro-

wadzeniu ugody indemnizacyjnej zostawimy przyszłości naszej pewien zapas na inwestycye, ciężar 62 ct. dodatków do podatków i dług, obiążający kraj na dwie generacye, to wątpię, abyśmy się dobrze zasłużyli krajowi i wątpię, abyśmy po przewaleniu tak długo kraj gniotącego ciężaru na generacye przyszłe, znaleźli uznanie kraju. Jestem przeciwny szerokim inwestycyom a więc jestem przeciwny konwersyi. Mnie osobiście dogadzałby wniosek p. Zgórskiego, chociaż jak mi mówiono, jest on finansowo trudny do zrealizowania. W tym kierunku walczyć nie będę, zdaje mi się jednak, że projekt dr. Zgórskiego rozwiązuje ręce krajowi i Wydziałowi krajowemu; nie potrzebuje przez długi szereg lat podnosić dodatków do podatków, daje na inwestycye 300.000 zł. rocznie i pokrywa roczny wzrost budżetu. Sądzę, że tą drogą idąc, znajdziemy dostateczne środki do normalnego i zdrowego rozwoju naszego budżetu; — oświadczam się przeciw konwersyi.

JW. Poseł August Gorayski.

Sprawa konwersyi dała szerokie pole do dzisiejszej dyskusyi. Zaznaczam tylko, że dzisiejsza rozprawa jest największej doniosłości, że ona ułatwia działalność Sejmowi i że jest lepiej, że się rzecz ważna dziś tutaj wyjaśni, aniżeli później bez przygotowania w Sejmie. Trudności w całej sprawie są bardro wielkie, o tem nie można zapominać i trzeba wychodzić z tego założenia, w jakiem położeniu kraj się obecnie znajduje. Otóż położenie to kraju nie jest tak bardzo rozpaczliwem; że wiele jeszcze pozostaje do zrobienia, że ciężary, które są obecnie, jeszcze podwyższone być muszą, że dodatek krajowy z czasem wzrośnie, to mnie wcale nie przestrasza. Tutaj i w Sejmie robi się wiele hałasu o każdy jeden cent, a tymczasem w powiecie i gminie tak się nie postępuje. Dodatki gminne i powiatowe rosną, a jednak jakoś to ludzie płacą i znoszą.

Wszystkie głosy, które przeciw projektowi konwersyi były tutaj podnoszone, po największej części miały charakter ujemny i ujemnie przedstawiają stan obecny. Powiadają: Rozszerzać ciężary na kilkadziesiąt lat, a nie zniżać dodatku, nie ulżyć podatkującym, to niepodobieństwo; rozpocząć inwestycye na wysoką skalę i wkładać w kraj miliony, to nie możliwe, bo nie ma wskazanego przedmiotu. Ale ja sądzę, że jeżeli pójdziemy dalej obecną drogą, jeżeli utrzymamy dzisiejsze dodatki do podatków, a nie uregulujemy finansów i w tych warunkach prowadzić będziemy gospodarstwo krajowe, to ztąd nie wyniknie ani porządek na teraz, ani porządek na przyszłość. Wobec tego musimy przyjść do jakiegoś porozumienia z samymi sobą, co właściwie robić mamy. Mojem zdaniem przeprowadzać konwersyę, rozkładać ciężary na dalsze generacye, możemy tylko wtedy, jeżeli to przyniesie widoczne korzyści, a więc pewne ulgi w podatkach i możność zrobienia odpowiednich inwestycyj. Wciąż się tu mówi o jakichś wielkich milionach, o wielkich inwestycyach, a jednak ja nie widzę żadnego projektu na wielką skalę, przeciwnie wszystko, czego się żąda, jest umiarkowane i wcale nie zatrważające. Zdaje mi się, że inwestycye, które już zrobiliśmy, przyczyniły się znacznie do postępu i rozwoju w kraju. Wszelako to dopiero początek; ileż to rzeczy pozostaje do zrobienia, mamy bowiem olbrzymie braki. Zarzucają nam, że nie wiemy, na co mamy pieniędzy użyć, ale z góry oznaczyć to wprost niemożliwe, trzeba naprzód obliczyć środki, którymi dysponujemy, a bądźmy pewni, że u nas w kraju na zdrowych i rzeczywistych potrzebach nie braknie. Mamy wiele pól dla inwestycyi, jako to: komunikacye, przemysł i melioracye rolne. Słyszę często zdanie, że jeżeli się okaże istotnie rzecz dobra, potrzebna i na czasie, z pewnością się zrobi i przy dzisiejszych środkach funduszu kraj. Jest mnóstwo rzeczy potrzebnych i dobrych, które mimo to się nie zrobiły i same się nie zrobią. Weźmy. n. p. tkactwo, jest to przemysł żywotny i dający rękojmię, że będzie nietylko istniał, ale będzie się rozwijał. Od lat 20 łamią sobie ludzie nad tem głowy, jakim sposobem zaprowadzić zakład blichu i apretury, który do dziś nie wszedł w życie dlatego, bo na to trzeba było jakie 100 do 200.000, a tych nie było. Tkactwo żyje dzisiaj tylko z ofiarności, do której można jeszcze dzięki Bogu w naszym kraju kołatać, ale wiecznie tak trwać nie może. Natomiast na brak pieniędzy w ogóle narzekać nam nie

wolno; u nas pieniędzy jest dosyć, ale te leżą martwe. Są listy zastawne, które się chowa pod klucz i są pieniądze gotowe na grę, ale na ruch przemysłowy pieniędzy nie ma. Jest niezbędną koniecznością dla nas, abyśmy uzyskali kapitał na ożywienie ruchu przemysłowego, jeżeli bowiem nie włożymy go w interesa przemysłowe, to o prędkim rozwoju kraju myśleć nie podobna. Powiadają panowie, my ludzi nie mamy, nasza autonomia nie posiada materyału do wprowadzenia w życie znaczniejszych inwestycyj. Jeżeli my, 30 lat gospodarując autonomicznie, jeszcze nie wytworzyliśmy dotychczas materyału i nie mamy odpowiednich sił, to wątpię, czy w tych najbliższych latach 10 zdołamy je wytworzyć. Nie my, ale ruch, ale życie rzeczywiste wytworzy tych ludzi i te siły. Mamy doświadczenia na każdem polu, które nas o tem przekonywują. Niedawno wprowadzono u nas w kopalniach naftowych kanadyjski system wiercenia przy pomocy amerykańskich robotników. Dziś mamy takich wiertaczy własnych, jakich sami Kanadyjczycy nie mają. To się samo przez się wytwarza. Ale jak ruchu nie ma, jak kapitały leżą odłogiem, jak jest zastój na polu przemysłowem, to przez całe dziesiątki lat ludzie się nie wyrobią. Będziemy ciągle narzekać, ale stosunki się nie poprawią.

Z innej strony zarzucają nam, że chwila jest niestosowna, że wojna nam grozi i przestrzegają nas, nie róbcie dziś jeszcze, przeczekajcie. To stanowisko przypomina mi człowieka, który nie znając ani godziny ani dnia swej śmierci i z obawy, żeby nie umarł, nic nie chce robić, dopóki żyje.

Nie wdaję się w bliższe rozważanie i obmyślenie środków materyalnych do podjęcia pracy inwestycyjnej, należy to bowiem do szczegółów, ale reasumuję, co powiedziałem.

Jeżeli nowych dodatków do podatków nakładać nie chcemy, jeżeli nowych pożyczek zaciągać nie zamierzamy, to w takim razie konwersya okazuje się niezbędną, ale konwersya pod dwoma warunkami:

1. rozkładając ciężar na przyszłe generacye, osiągnięcie pewnych ulg dla generacyi obecnej;

2. preliminowanie funduszów na konieczne inwestycye, któreby następnym generacyom lepszą przyszłość przygotowały.

Pod tymi warunkami jestem za uregulowaniem sprawy za pomocą ogólnej konwersyi.

JWny poseł Dr. Rappaport wnosi wobec spóźnionej pory odroczenie posiedzenia do 5 popołudniu i zamknięcia dyskusyi.

Wniosek zamknięcia dyskusyi ogólnej przeszedł.

JE. Marszałek krajowy konstatuje, że jest jeszcze 5 mowców zapisanych do głosu. po czem odracza posiedzenie do godziny 5 popołudniu.

Koniec posiedzenia o godzinie 2 popołudniu.

Posiedzenie III.

odbyte dnia 16. lipca 1890.

Przewodniczący: JE. JW. Marszałek krajowy Jan hr. Tarnowski.

Protokół spisują: Dr. Witołd Lewicki, koncypista Wydziału krajowego i Dr. Henryk Sawczyński, asystent konceptowy Wydziału krajowego.

Obecni posłowie:

JW.: Dawid Abrahamowicz, Stanisław hr. Badeni, Dr. Michał Bobrzyński, Dr. Bernard Goldman, August Gorayski, Dr. Zdzisław Marchwicki, Józef Męciński, Dr. Tadeusz Pilat, Dr. Arnold Rappaport, Prof. Julian Romańczuk, Dr. Tadeusz Rutowski, JO. książę Eustachy Sanguszko, Jan hr. Stadnicki, Stanisław Szczepanowski.

Obecni Członkowie Wydziału krajowego:

JW.: Dr. Franciszek Hoszard, Adam Jędrzejowicz, Tadeusz Romanowicz, Dr. Damian Sawczak, Dr. Józef Wereszczyński.

Zaproszony z poza grona posłów jako wnioskodawca jednego z projektów: Dr. Alfred Zgórski, dyrektor Banku krajowego.

Początek o godzinie 5 po południu.

Przemawia:

JWny Członek Wydziału krajowego Dr. Wereszczyński.

Sprawa ugody indemnizacyjnej z dwojakiego powodu stała się przyczyną dzisiejszej akcyi. Raz przekonanie, że po przeprowadzeniu konwersyi obawa dalszego obciążenia kraju odpada, następnie przekonanie, że po spłacie długu indemnizacyjnego nie będziemy w przykrem położeniu, byśmy się z każdym centem i obcinaniem każdej rubryki wydatków rachowali, że nie będzie może potrzeba każdą inwestycyę odkładać na później, częstokroć nawet cieszyć się, że naprawdę nie przyjdzie do jej wykonania. Napawa nas otuchą przekonanie, że możemy to osiągnąć i niejedną inwestycyę przeprowadzić bez podwyższania centów. Wobec sytuacyi, która za lat 8 się otworzy, a której w tej chwili nie ma i dopiero za pomocą operacyi finansowej może być przyspieszoną, dziś już możemy przystąpić do inwestycyj nieodzownych, i pomimo tego nie będziemy potrzebowali nakładać znaczniejszych dodatków do podatków.

Drugą przyczyną jest okoliczność, że od lat kilkunastu, kiedy pierwszy raz była mowa o ugodzie indemnizacyjnej, łączono i słusznie tę sprawę z konwersyą długów krajowych, łączono to dlatego, że wtedy sprawa indemnizacyjna była sprawą tak ważną i kraj obchodzącą, że gdyby wówczas konwersyą przeprowadzono i ciężar indemnizacyjny na jeszcze jedną generacyę rozdzielono, byłoby to rzeczą słuszną i odpowiednią. Wtedy wychodzono z tego założenia, że gdyby się dało jeszcze na lat 38 rozłożyć dług indemnizacyjny i ulżyć ludności podatkującej, byłaby to polityka dla kraju najbardziej odpowiednia. Te dwa powody, dla których się nad sprawą zastanawiamy, łączyć tak, że tylko konwersya jest najwłaściwszym środkiem, aby podatków nie nakładać, budżet polepszyć, inwestycye najpilniejsze zrobić — czy jest to dobrze? czy to jest wskazane? Nie myślę. A tem mniej nie myślę, żeby rzecz mogła być tak przedstawioną, iżby się wydawało, że kto chce konwersyi, ten jest za polityką inwestycyi, a kto jest przeciw konwersyi, ten jest przeciw inwestycyom. Mniemam, że można być zwolennikiem inwestycyj i to w większych rozmiarach, niż to tu słyszeliśmy, a jednak równocześnie nie uważać jako jedyny środek do tego przeprowadzenia konwersyi. Dla mnie te dwie sprawy konwersyi i inwestycyi są zupełnie odrębne i mniemam, że zupełnie odrębnie powinne być traktowane. Jeżeli konwersya jest dobrą i wskazaną, to trzeba ją przeprowadzić, chociażby nawet nie miała służyć za środek do wprowadzenia inwestycyj, wówczas powinna być przeprowadzona. Z drugiej strony oświadczyć muszę, że jestem za przeprowadzeniem inwestycyj, chociaż nie zgadzam się z przeprowadzeniem konwersyi. Nie można zapominać, że co innego było przed laty 20, kiedy się dopominano konwersyi długu indemnizacyjnego, a co innego jest dzisiaj przy końcu okresu spłaty długu indemnizacyjnego. — Wtedy twierdzenie, że przez lat 20 kraj będzie mniej płacił, było wskazane i było naturalne, dziś jednak z każdym rokiem szanse powodzenia konwersyi się umniejszają. Dziś pozostało z dawnych czasów słowo, wspomnienie, myśl pozostała, ale doniosłość przeprowadzenia konwersyi zmniejszyła się z tą chwilą i staje się mniejszą w miarę jak się zbliżamy do terminu umorzenia długu indemnizacyjnego. Mojem zdaniem i szczerze mówiąc to dla ulżenia sobie przez lat 8, dla tych lat 8 angażować całą przyszłość generacyi nie można. I to jest powód, że ja od początku co do konwersyi miałem pewną wątpliwość.

Czy zaś konwersya jest najlepszym środkiem do dostarczenia pieniędzy krajowi, czyli też inny wniosek taki, jaki pan Zgórski uczynił jest rozstrzygnięciem tego pytania, wymaga lepszego wyjaśnienia. Mnie się zawsze wydawało, że zaciągnięcie pożyczek jest najodpowiedniejsze. Pomijam tu konwersyę długów krajowych, rzecz ta jest małą, przyniesie w budżecie najwięcej 45.000 oszczędności i załatwia się ją mimochodem. Mówię jedynie o drugiej części t. j o tej, która zasługuje na porównanie t. j. konwersyi długów indemnizacyjnych, i tutaj znajduję wyższość wniosku dr. Zgórskiego w tem, że wniosek p Zgórskiego zapewnia nam fundusze, a wniosek p. Marchwickiego już je dostarcza. Doświadczenie zresztą uczy, że Wydział krajowy drobnych pożyczek nie realizuje, ale jestem przekonany, że taka pożyczka będzie korzystnie sprzedaną na naszym targu, że taką kwotę Bank krajowy co roku potrafi umieścić w kraju.

Druga różnica jest, że skala inwestycyj będzie mała, skromniejsza przy zastosowaniu wniosku dr. Zgórskiego, aniżeli po przeprowadzeniu konwersyi wniosku dr. Marchwickiego. Natomiast wniosek dr. Zgórskiego pozostawia nam jeszcze jedną chwilę w przyszłości, w której drugi raz przystąpimy do wielkich inwestycyj t. j. za lat 8. Nie odbiera zaś nam tymczasowo możności robienia nawet wielkich inwestycyj.

Nie obawiam się tego, co było podnoszone, że do tych pieniędzy złożonych w kasie krajowej, każdy będzie rękę wyciągał, że ataki będą przypuszczane nietylko z zewnątrz, ale i z wewnątrz. Obawiam się o co innego a mianowicie, że jeżeli jeden z nas będzie miał predylekcyę do pewnego rodzaju inwestycyj, a drugi do drugiego, a trzeci do jeszcze innego rodzaju, to będą zawierane kompromisy i kwotę na to przeznaczoną porozdrabniamy, jeżeli pieniądze na pewne z góry oznaczone inwestycye nie będą przeznaczone. Pragnę polityki inwestycyj, uważam ją za niezbędną, radbym przeprowadzać inwestycye jedne po drugiej i dlatego wolę wniosek dr. Zgórskiego niż konwersyę. Jeszcze jedno. Przy wszystkich wnioskach konwersyi zachodzi pewno złudzenie. Na pewien szereg lat rzekomo utrwala ona nasz budżet. Obawiam się jednak — a to jako zwolennik polityki inwestycyjnej — że jak przez to Sejmowi i krajowi zapowiemy: tyle a tyle milionów na inwestycye i to na pewien szereg lat ustali naszą stopę dodatków i jeżeli się równocześnie ukaże — a tak nieraz być może — że mając pieniądze w zapasie, poczyniliśmy obok potrzebnych także niepotrzebne inwestycye, to wówczas jeżelibyśmy drugi raz przyszli do Sejmu z propozycyą długów na nowe inwestycye, przeprowadzenie ich byłoby połączone z wielkiemi trudnościami.

Jeżeli przystajemy na politykę wkładów od wypadku do wypadku, to być może, że narażamy się na dyskusye i walki w Sejmie, ale za to dalej dojdziemy w polityce inwestycyj.

Jeszcze jeden wzgląd.

Konwersya nastręcza nadzwyczajnie łatwą sposobność do obniżenia dodatków krajowych do podatków, ponieważ zaś jak z jednej strony jestem zdania, że podwyższać dodatków nie łatwo, tak z drugiej zaś strony stanowczo jestem przeciwny obniżaniu dodatków; dlatego też boję się tego wniosku obniżenia podatków, który bardzo łatwo może wejść do Sejmu, a w Sejmie gotów znaleść większość; z tych powodów głosować będę za wnioskiem dr. Zgórskiego.

JW. poseł: Dr. Bernard Goldman.

Pomimo, że dyskusya zbytecznie może się przeciąga, pozwalam sobie głos zabrać, a czyniąc to, nie zamyślam wejść w polemikę z poprzednimi mowcami; chciałbym jedynie zaznaczyć moje stanowisko w sprawie będącej na porządku dziennym. A czuję się do tego tem bardziej obowiązanym, że zapatrywania moje podziela przeważna część tego koła poselskiego, z którem mnie ściślejsze łączą stosunki — mam na myśli lewicę sejmową.

Przedewszystkiem muszę się kategorycznie oświadczyć za niepodwyższaniem dodatków do podatków. Pobieranie tychże dodatków w dotychczasowej wysokości — 62 centy do funduszu krajowego i indemnizacyjnego razem — uważam za takie obciążenie podatkującej ludności, którego już na te cele podwyższać nie można. W tem przekonaniu nie zachwiały mnie twierdzenia niektórych mowców, że podczas gdy my w Sejmie wzdragamy się przed każdem podwyższeniem, powiaty i gminy nakładają wielkie dodatki do podatków. Ta właśnie okoliczność utwierdza mnie w przekonaniu, że nie należy podwyższać dodatków na cele krajowe. Nie jesteśmy bowiem sami w czerpaniu z tego źródła. Źródło to nietylko nam służy, ale służyć musi także innym instytucyom autonomicznym, jeżeli mają należycie wypełniać ważne zadanie w ustroju autonomicznym im wyznaczone. Co się tyczy przyszłego budżetu wydatków, nie taję, że jestem zwolennikiem wszelkich wydatków, które przyczynić się mogą do szybszego rozwoju stosunków krajowych tak pod względem fizycznym, jak i moralnym i intelektualnym i to nietylko wydatków koniecznych i nieodzownych, płynących z mocy ustaw, lecz także takich, które okazują się potrzebne lub pożyteczne. Także i wydatki mające na celu wzmocnienie ustroju autonomicznego, uważam za potrzebne i pożyteczne. Co do akcyi inwestycyjnej, pozwalam sobie przypomnieć, że od czasu, gdy reprezentacya kraju weszła na drogę tej akcyi powolnym wprawdzie i nieśmiałym krokiem, zawsze byłem gorącym zwolennikiem tej akcyi, w czem znajdowałem się w zupełnej zgodzie z moimi przyjaciółmi politycznymi. Uważam jednak, że obecnie, po 15 latach, należałoby tempo tej akcyi przyspieszyć, że w tym razie nietylko zastój jest cofaniem się, ale i kroczenie w tem samem powolnem tempie.

Dotychczas, mówiąc o normalnych przyszłych budżetach i o wzroście normalnym działu wydatków, mieliśmy do czynienia z cyframi, opartemi na prawdopodobieństwie i na statystycznych przecięciach. Dzisiaj po wyjaśnieniach danych przez radcę Romanowicza i po zakomunikowaniu nam relacyj z poszczególnych departamentów co do przyszłorocznego preliminarza, musimy przyjść do przekonania, że *normalny budżet przyszłoroczny będzie wymagał podwyższenia dodatków o 6—7 centów.* Ilość ta centów nie jest bynajmniej wygórowaną, jeżeli sobie uprzytomnimy, że budżety za ostatnie trzy lata 1888, 1889 i 1890 wymagały właściwie znaczniejszego podwyższenia dodatków, że jednak dla uniknięcia tej konieczności, przelaliśmy do funduszu krajowego pozostałości funduszu pożyczki głodowej z r. 1866, pozostałości funduszu pożyczki krajowej z r. 1883 i cały fundusz policyi krajowej (ten ostatni wprawdzie tylko tytułem pożyczki). Źródła te już zostały wyczerpane, a ich ubytek uzupełniony być musi w następnych budżetach innymi dochodami. Tych „innych dochodów“ nie możemy szukać w dodatkach do podatków, lecz musimy w tym celu przeprowadzić transakcyę finansową. Operacya ta finansowa ma nam dostarczyć funduszów na uzupełnienie niedoborów normalnych budżetów krajowych, które to niedobory z roku na rok wzmagać się będą, ma ona zarazem zapewnić nam fundusze na wydatki administracyjne, wychodzące po zakres koniecznej potrzeby, bardzo jednak potrzebne i pożyteczne, niemniej na żywszą akcyę inwestycyjną i na politykę ekonomiczną na nieco większą skalę. Pod tym względem nie zadowalają mnie ani projekt dr. Zgórskiego, ani projekt p. Abrahamowicza. Oba bowiem projekty mają na oku jeden tylko wzgląd, to jest, usuwają na jakiś czas konieczność podwyższenia dodatków, lecz na wydatki administracyjne, zmierzające do rozwoju stosunków krajowych pod względem sanitarnym, szkolnym itd., nic nie przeznaczają, ani też nie wykazują funduszów na akcyę inwestycyjną i politykę ekonomiczną nawet w skromnych rozmiarach.

Jedynie projekt dr. Marchwickiego odpowiada tym warunkom i dlatego oświadczam się za tym projektem, to jest za całkowitą konwersyą długu indemnizacyjnego. Konwersya taka dostarczy nam funduszów na wszystkie powyżej wskazane cele i spłaci zarazem wszystkie dotychczasowe długi krajowe w kwocie przeszło 8 i pół milionów.

JW. poseł Dr. Zdzisław Marchwicki.

Z ust J. E. p. Marszałka usłyszeliśmy, że J. E. pan minister skarbu, w razie konwersyi nie omieszka prawdopodobnie zażądać naraz całej kwoty należnej rządowi na podstawie ugody indemnizacyjnej. Uwaga ta zdaniem mojem staje w zupełnej sprzeczności z tenorem ustawy i rzeczywiście nie mogę się oprzeć przykremu wrażeniu, że w naszem publicznem działaniu nie ma sprawy, któraby mogła być traktowana rzeczowo, bez względu na to, co rząd zrobi, co rząd powie. Sądziłby można, że dla nas nie ma prawa i że wszystko oparte jedynie na łasce.

Przechodząc do konwersyi podnieść jeszcze muszę, że jeżeli pomiędzy przedłożonymi ankiecie projektami zachodzą znaczne różnice cyfrowe — to różnice te są tylko następstwem różnic w założeniu — dla tego wystarczy przerobić wszystkie projekty na podstawie jednych i tych samych danych — a przyjdziemy za każdym razem do zupełnie równych wyników. Co do przeprowadzenia proponowanych operacyj finansowych, najłatwiejszem byłoby przeprowadzenie całkowitej konwersyi. Emissya 38 milionów skonwertowanej 4% indemnizacyi mniejsze przedstawia trudności, aniżeli umieszczenie 20 milionów 4% pożyczki krajowej; w pierwszym wypadku mamy do czynienia z efektem, który zatrzymuje utartą markę papieru indemnizacyjnego — i który ma wskazanych odbiorców — w posiadaczach 20 milionów winkulowanej dawnej indemnizacyi, — gdy tymczasem pożyczka krajowa stanowi zupełnie odmienny typ papieru lokacyjnego — który dotychczas przeważnie używanym był do lokacyi różnych funduszów Wydziału krajowego, i któremu brak jeszcze wzięcia w kołach szerszej publiczności. Gdyby projekt ogólnej konwersyi został uchylonym, natenczas w obec zmienionej formy projektu posła Abrahamowicza dałbym mu pierwszeństwo nad projektem Dra Zgórskiego — chociaż powtarzam, projekt ten obraca się w bardzo ciasnych granicach, — i w razie dalszych potrzeb budżetu krajowego, nie pozostawałoby Sejmowi jak wybierać pomiędzy zaciągnięciem nowej pożyczki — lub powiększeniem dodatków do podatków.

JW. poseł Dr. Arnold Rappaport.

Poseł hr. Stadnicki zaznaczył dziś, że w mojem wczorajszem przemówieniu znalazł pewne sprzeczności. Mianowicie podniósł hr. Stadnicki, że z jednej strony stwierdziłem, iż nie należy kwestyi konwersyi indemnizacyi wiązać z kwestyą inwestycyi, i że z drugiej strony sam przemawiałem za inwestycyami. Zanim na to odpowiem pozwolą panowie, iż ponieważ jestem jeden z ostatnich mowców, rzucę okiem na główne punkty naszej dotychczasowej dyskusyi. Dwa fakty były powodem zwołania nas tutaj: pierwszy ten, że z zbadania budżetu krajowego okazało się, iż mamy przed sobą najbliższą przyszłość, w której musimy dojść do podwyższenia podatków krajowych o 7 do 9 ct.; drugim faktem jest przeprowadzenie ugody indemnizacyjnej. W obec tych dwóch faktów zajmuję stanowisko takie, jak żebym nie znał żadnego przedłożenia Wydziału krajowego. Wiem zatem tylko tyle, że na kraj, który stoi przed możliwością podwyższenia dodatku do podatku, spada jeszcze obowiązek zapłacenia w ciągu 10 lat szeregu sum milionowych. Otóż nie mogę doradzać, iżby kraj zapłacił sumę przeszło 30,000.000 w przeciągu lat 10, wówczas kiedy żadnych na to nie ma specyalnych dochodów i owych 30 milionów zapłacić musi z dodatków do podatków, a nie wahałbym się nawet odradzać tego krajowi wówczas, gdybym wiedział, że kraj ma nawet na to odpowiednie dochody. I miałbym może słuszność z wielu powodów, a przedewszystkiem z tego, że kraj ma po za sobą lat 25, w których był zmuszony wydawać milionowe sumy z budżetu krajowego, na rzecz zupełnie bezowocną, na spłacenie długu indemnizacyjnego. I następnie należy także śledzić przykłady innych krajów, które się znajdują w podobnych stosunkach. Zapewne, że nie można wszystkich przykładów stosować do Galicyi, ale to jest pewna, że istnieją przecie pewne ogólne zasady, które muszą znaleść zastosowanie. I tu przedewszystkiem nasuwa się do porównania sposób, w jaki z długami postępuje państwo, a dziwnemby było, gdyby kraj nie naśladował w tem państwa, gdyby uboższy robił więcej

niżeli bogatszy. Nigdy państwo długów nie spłaca kapitałem, lecz wydaje na ich umorzenie rentę. Pan Dr. Zgórski powiedział, gdyby można było wydawać rentę, to by zaraz za tem głosował; ja nie wiem czem się renta różni od tych obligacyj, które my przy konwersyi mamy wydawać. Przecie cecha nieamortyzowania jej, nie jest wcale cechą renty, bo mamy renty amortyzacyjne. Nie rozumię różnicy między rentą a obligacyą amortyzacyjną, cała różnica leży w kwocie amortyzacyjnej, która jest znikomą przy tak długim okresie umorzenia.

Otóż my mamy zamiar wydawać rentę, to jest obligacyą amortyzującą się w ciągu lat 67. Obligacye te będą zatem z natury swej prawnej papierem zupełnie takim samym, jakim są renty, Powinien więc pan Dr. Zgórski popierać nasz projekt.

Członek Wydziału Dr. Wereszczyński podniósł, że się właściwie tylko o to rozchodzi, czy mamy jeszcze przez kilka lat płacić dodatki znaczniejsze. Tymczasem motywa, które mną powodują, aby nie doradzać zapłacenia długu 30,000.000 z dodatków do podatków nie są wcale kwestyą lat, lecz są kwestyą sum, którą mamy zapłacić. I pytam się czy my mamy prawo zapłacić 30 milionów w przeciągu lat 8 czy 9. Wszakże i gospodarze, jeżeli mają spłacić sumę większą, nie płacą jej zaraz, lecz zaciągają pożyczki amortyzacyjne długoletnie, hipoteczne. Ma to uzasadnienie w tym fakcie, że zobowiązania na dłuższe lata rozłożone, mają wartość znacznie mniejszą, aniżeli w kapitale odrazu wypłacone. To mi poświadczy każdy z właścicieli ziemskich, że jeżeli przed laty 20 zaciągnął pożyczkę wartości połowy całej hipoteki, to dziś obciąża mu ona zaledwie $^1/_3$ hipoteki. Dlaczego? Oto dlatego, bo wartość majątku się powiększa, czyli, że wartość gotówki się regularnie redukuje, to znaczy, że jeżeli mam zapłacić sumę 30 tysięcy albo za lat 10 albo za lat 60, to zrobiwszy właściwy rachunek, okazuje się, że w drugim wypadku płacę nie 30, ale może tylko 20 tysięcy lub mniej. Płacąc więc odrazu czynię to z wielką krzywdą teraźniejszości, rozkładając zaś spłaty na lat kilkadziesiąt, czynię to z niewielką krzywdą przyszłości. Nie mogę dość na to nacisku położyć. Byłoby grzechem nie do darowania, gdybyśmy sumę tak wielką zapłacili dziś odrazu, jeżeli mamy sposobność zapłacić ją przez długi okres lat przyszłych.

Jakież argumenty przytoczyno przeciw temu, co ja proponuję? Powiedziano „precz z indemnizacyą“ jest hasłem kraju. Jestem przyzwyczajony pytać się słów co za znaczenie mają i czy nie są czczemi słowami. Otóż pytam się i tym razem i nie rozumiem jakie ma mieć znaczenie to hasło. Bo można się zapatrywać na tę sprawę wprost z innego punktu widzenia. I pytam: Jakto my mamy się starać o to, aby jak najprędzej miał zniknąć ślad tego, co niesłusznie zostało na kraj włożone? My się mamy wstydzić tego, żeśmy płacili przez całe pokolenie olbrzymie sumy za dług, któregośmy nie uznawali? Czy to jest nawet politycznie, żebyśmy okazywali, że jesteśmy takimi bogaczami, iż 30 milionów płacimy w latach 10, czego nikt nigdy a przedewszystkiem żadne państwo nie robi. Jakie ztąd konsekwencye wynikną, przewidzieć nie trudno. Nadewszystko, że wymagania innych władz do skarbu krajowego będą wyższe! Precz z indemnizacyą, nie jest przeto żadnym hasłem. Ale prawda! To hasło mogłoby być podniesione tylko w znaczeniu zupełnie innem.

Kto zasiadał w komisyi budżetowej, ten musiał nabrać przekonania, że nie jest podobna, aby ten kraj mógł się rozwinąć, jeżeli na wydatek bezowocny indemnizacyjny szło co rok więcej, aniżeli na inne wydatki praktyczne. Ztąd każdemu badaczowi budżetu krajowego nasunąć się musiało przekonanie, że należy się czemprędzej uporać z tym gniotącym ciężarem indemnizacyjnym. Więc nie precz z indemnizacyą, ale precz z ciężarem indemnizacyjnym; pod tym hasłem zebraliśmy się. Jeżeli panowie dziś w całym kraju słyszeliście to słowo, precz z indemnizacyą, to ono ma to znaczenie, iżby ciężarów indemnizacyi dotychczasowych więcej nie płacono. My dziś zatem nie mamy prawa stanąć przed Sejmem i powiedzieć przed całym krajem: Ugodę indemnizacyjną zawarliśmy, ale pierwszym rezultatem jej jest, że będziecie płacili tyle co przedtem. Tak mnie się rzecz przedstawia. A z tego punktu widzenia

patrząc, kolega hr. Stadnicki pozwoli, iż zauważę, że w mojem przemówieniu nie było najmniejszej sprzeczności. Dla mnie kwestya konwersyi ma znaczenie zupełnie samodzielne. Jeżeli bowiem wskutek konwersyi nie będziemy płacić większych dodatków do podatków, a nawet nastąpić by musiało obniżenie dotychczasowych dodatków, to już konsekwencya ta będzie bardzo korzystną, a jeżeli kto mi powie, że części tych pieniędzy należy użyć na wydatki inwestycyjne, to i owszem przypatrzę się tym wydatkom inwestycyjnym z osobna, a jeżeli uznam, że są słuszne, będę głosował za użyciem dotychczasowych dodatków na inwestycye. Mogę zatem, nie popadając w żadną sprzeczność, być za konwersyą już ze względu na same możliwe obniżenie dodatków bez inwestycyj, a zarazem mogę poprzeć inwestycye, o ile by się okazały pożytecznemi. Jeżeli zaś, idąc za zdaniem przeciwników konwersyi, nie mamy rozłożyć tej sumy na lata późniejsze, ale mamy zapłacić w latach 10 całą resztę długu indemnizacyjnego, to pytam się co z tego wyniknie? Przecież po latach 10 położenie będzie tylko gorsze. Jeżeli potem będziemy w tej sytuacyi, że już dalej dodatków indemnizacyjnych wcale nie będziemy potrzebowali ściągać, to albo wypadnie nam włożyć 2 razy większe sumy w inwestycye, albo też obniżymy podatek o całą dotychczasową kwotę dodatku indemnizacyjnego, albo nie będziemy wiedzieli co zrobić z pieniądzmi. Zkądżeż możemy przypuszczać, że ci panowie, którzy po latach 10 będą zasiadali w Izbie, potrafią kwestyę o wiele trudniejszą lepiej rozsądzić, niżeli my dziś kwestyę łatwiejszą. Poseł Bobrzyński miał zupełną słuszność twierdząc, że trzeba kraj do wydatków inwestycyjnych przygotować. Ależ w takim razie rozpoczynajmy robotę zaraz.

Mnie projekt posła Marchwickiego najwięcej dogadza. Naprzód znikają odrazu wszystkie inne rozmaite długi krajowe, zapewnia się także spłacanie wszystkich dalszych sum z ugody indemnizacyjnej rządowi przypadających i będziemy mieli na przyszłość liczyć się tylko z dwoma pożyczkami krajowemi, mianowicie z pożyczką propinacyjną, prędko się umarzającą, i z tym nowym długiem indemnizacyjnym, skonwertowanym w kwocie okrągłej 30 milionów. Nadto przeszło 1,300.000 co rok użyte być mogą na cele inwestycyjne przez lat siedm, albo też dodatek zostanie o tyle zniżony. Widocznem jest przeto, że wniosek p. Marchwickiego załatwia obydwa punkty, które są przedmiotem dzisiejszego zebrania, usuwa niebezpieczeństwo podniesienia dodatku krajowego, usuwa różnorodność wszystkich długów krajowych, upraszcza całą manipulacyę i układa konwersyę, która z punktu fachowego wydaje się najłatwiejszą, najprostszą i dla skarbu krajowego najkorzystniejszą.

Jekież są inne projekty? Oto przedewszystkiem projekt dr. Zgórskiego. Co do kolegi Zgórskiego, ten nie zrobił nic więcej, jak tylko że z projektu p. Romanowicza wyjął cyfry różnych obligacyj krajowych w obiegu będących i ewentualnych przyszłych niedoborów i na pokrycie jednych i drugich zamierza wypuścić 20 milionów długu krajowego, z której połowa ma być użytą na skonwertowanie długów krajowych, a 10 milionów zamkniętych ma być w kasach krajowych, w miarę zaś potrzeby za uchwałą Sejmu ma być co rok wyjmowana taka ilość obligacyj, która wystarczy na pokrycie ewentualnego niedoboru, reszta zaś dalej będzie zamkniętą w kasie. No to nie potrzeba nam było osobnego projektu. Wszak Sejm robił to i tak co rok. W ten sposób możnaby wydrukować nie 10 als 100 milionów obligacyj. Przecież Sejm, jeśli uzna za stosowne, to i tak będzie mógł zaciągać co rok odpowiednie kwoty długów, z tą tylko różnicą, że nie będzie trzeba zapłacić całą należytość stemplową za 10 milionów. Nadto pewnem jest, że listy, o których bankierzy wiedzą z góry, że sprzedanymi być muszą, nie mogą osiągnąć korzystnego kursu. Proszę sobie wystawić, jaka premia z tego powodu dla bankierów wyniknie. Dziwię się zatem, iż członek Wydziału p. dr. Wereszczyński ten projekt nazwał korzystny, twierdząc, że zaletą projektu p. Zgórskiego jest, że kiedy inne propozycye d o s t a r c z a j ą Wydziałowi funduszów, on je tylko z a p e w n i a. Mnie się zdaje, że p. dr. Zgórski funduszów ani nie dostarcza, ani ich nie zapewnia. Bo skądże pewność, że obligacye będą swego czasu mogły być korzystnie sprzedawane. Nawet

innne kwestye formalne z tym projektem związane, jak np. kwestya losowania, są trudne, to też muszę powiedzieć, że na seryo tego projektu brać trudno. Zupełnie usuwam na bok kwestyę wrażenia, jakieby ten projekt w świecie finansowym wywołał. Wrażenie to byłoby fatalne, gdyby się okazało, że jedyną konsekwencyą ugody indemnizacyjnej jest obciążenie kraju naszego pożyczką krajową, a pozostawienie bez zmiany całego długu indemnizacyjnego.

Zwracam się teraz do projektu p. Abrahamowicza. Pan Abrahamowics szedł o wiele gruntowniej, wziął wszystkie awantaże projektów p. Marchwickiego i Romanowicza, to jest wziął wszystkie korzyści, jakie daje konwersya ogólna — tylko że zatrzymał się pośrodku i proponuje przeprowadzenie konwersyi tylko częściowej.

W ten sposób stara się p. Abrahamowicz wyciągnąć z konwersyi częściowej indemnizacyi tyle tylko korzyści, ile mu potrzeba, aby dodatków do podatków dalej nie podwyższać i tak usuwa przynajmniej grożące niebezpieczeństwo budżetowe, które było jedną z dwóch głównych pobudek dzisiejszego naszego zebrania. Ale dla całości naszego gospodarstwa finansowego projekt p. Abrahamowicza ma tę konsekwencyę, że zostawia niezmienione dodatki indemnizacyjne, wyklucza możność skonwertowania w myśl uchwały Sejmu innych długów krajowych i w rezultacie pozostaniemy z trzema kategoryami różnych długów, to jest, z jedną, obejmującą wszystkie dotychczasowe różnorodne emisye, obligacye i pożyczki hipoteczne, z drugą naszą pożyczką indemnizacyjną częściowo skonwertowaną i z trzecim dawnym długiem indemnizacyjnym. Drugiego zatem punktu naszej dyskusyi, to jest kwestyi uporządkowania długów krajowych projekt p. Abrahamowicza wcale nie załatwia i dlatego nań zgodzić się nie mogę.

Pozostaje mi jeszcze odpowiedź na poruszoną w dyskusyi wątpliwość, czy w razie konweryi, rząd by nie mógł zażądać natychmiastowej spłaty sumy zaliczek w kwocie 6,250.000 Otóż art. 4. układu indemnizacyjnego jest w tej mierze rozstrzygającym. Stanowi on bowiem, że rząd nie może zażądać tej spłaty wcześniej jak w roku 1898. Przeciwnie, w razie konwersyi mogłaby tylko powstać wątpliwość na niekorzyść rządu, czy w myśl brzmienia tego artykułu kraj nie miałby prawa spłacić tej zaliczki dopiero po upływie nowego okresu umorzenia. Na tem kończę.

JWny Poseł Stanisław hr. Badeni.

Muszę zaznaczyć tu to samo, co już powiedział Dr. Wereszczyński i zastrzedz się przeciw twierdzeniu, które słyszałem, że kto jest przeciw konwersyi zupełnej, ten jest przeciw wszelkiej inwestycyi i nie życzy sobie, by cokolwiek zrobiono dla podniesienia ekonomicznego kraju. Czyż słusznem jest powiedzieć, że ten kto nie chce robić wszystkiego odrazu, lub ten kto chce wkład zrobić jutro a nie dziś, tem samem chce zastoju. Wszak wszyscy jesteśmy zdania, że po latach kilku, gdy dług indemnizacyjny będzie spłacony, przeznaczyć należy na wydatki produkcyjne znaczniejsze kwoty, a i dziś pragniemy, by kraj bezczynnym nie był, i dlatego z góry przypuszczamy pewien wzrost budżetu. Różnica między nami polega przeto na tem, że panowie chcielibyście już dziś przejść do znacznych zwyżek budżetowych i sądzicie, że kraj tak niezbędnie już dziś tych funduszów potrzebuje, iż gotowi jesteście ciężar długu indemnizacyjnego cały przenieść na następne pokolenie i odroczyć jego spłatę o lat kilkadziesiąt; my zaś sądzimy, że na razie należy się kontentować skromnymi środkami budżetowymi, należy się starać, by dług indemnizacyjny w całości lub w ostatecznym razie w części w oznaczonym terminie spłacony został i na te chwile odkładamy część inwestycyj, które panowie byście pragnęli już dziś w życie wprowadzić.

Wobec rozmaitych zdań tu wypowiadanych, sądzę, że musimy, pomijając różnicę w szczegółach, szukać tych stycznych, na podstawie których dla pewnych myśli mogłaby się znaleść większość. Za takie styczne punkta uważam:

1. Nie możemy doradzać Sejmowi podwyższania dodatków do podatków uchwalonych na rok bieżący.

2. Nie sądzimy by dążyć należało, czy to przez konwersyę długu indemnizacyjnego, czy to przez jakąkolwiek inną operacyę kredytową do zniżenia uchwalonych na rok bieżący dodatków do podatków.

3. Nie doradzamy Sejmowi pokrywania corocznych niedoborów pożyczkami corocznie emitować się mającemi. Wyjątek stanowić tu tylko mogą wydatki na nowe budowle lub znaczniejsze rekonstrukcye, które mogą być pokryte pożyczkami hipotecznemi.

4. Oświadczamy się przeciwko projektowi konwersyi całego długu indemnizacyjnego.

5. Oświadczamy się za taką operacyą finansową, któraby przy pomocy kredytu krajowego umożliwiła Sejmowi pokrywanie normalnego wzrostu budżetu krajowego i wydatków niezbędnych celem ekonomicznego rozwoju kraju.

Po skończonej dyskusyi ogólnej udzielił J. E. p. Marszałek za zgodą zebranych dodatkowo głosu Drowi Zgórskiemu.

Wny Dr. Alfred Zgórski.

Dziękuję Panom za pozwolenie zabrania głosu mimo zamknięcia dyskusyi, nie mogę jednak kilka uwag Dra Rapaporta pozostawić bez odpowiedzi. Główny zarzut uczyniony mi tkwi w tem, że projekt mój nie jest wcale projektem finansowym. Zarzut ten przyjmuję, gdyż nie kusiłem się wcale o wynalezienie projektu finansowego a szukałem za projektem gospodarczym. Nie zbyt to zresztą rzecz trudna ani nader nowa, napisać ładny projekt finansowy, a o wrażeniu, jakie nasze postanowienia zrobią na giełdę, nie zbyt wiele się znowu troszczę. Jeżeli idzie o to wrażenie, to tak świetnie przeprowadzona, a nawet w stosunku do giełd światowych wielka operacya — jak pożyczka propinacyjna — i świeża wielka konwersya listów galic. Towarzystwa ziemskiego ratują pod tym względem honor naszego kraju. Nie chcę jednak z powodu sprawy indemnizacyjnej dla „honoru“ poświęcać interesa kraju i resztę sił jego wyczerpać, aby już w przyszłości o żadnych większych przedsiębiorstwach w gospodarstwie krajowem pomyśleć nie można. Przebiedujmy tych lat kilka, obmyślmy sposoby niepodnoszenia ciężarów podatkowych na ten czas i zapewnijmy sobie pokrycie na naturalnie wzrastające potrzeby krajowe względnie budżetowe, a zachowajmy siły na czas, kiedy się pozbędziemy długu indemnizacyjnego, to zdaniem mojem będzie myśl nie świetnie finansowa, ale praktycznie gospodarska! To też nie z tych cyfr p. Romanowicza, o których wspomina Dr. Rapaport — skleiłem mój projekt, ale po prostu z tego obliczenia p. Romanowicza, w którem wykazuje, ile dawną metodą kraj w ciągu następnych lat 8 dopożyczyć będzie musiał. Aby jednak nie wydawano co roku nowych pożyczek krajowych o nowych tytułach prawnych, projektuję wydanie jednolitej pożyczki krajowej, wypuszczanej w obieg w miarę potrzeby, częściami co roku. Forma ta zbliża mnie właśnie do formy renty, bo różnicy renty od naszych pożyczek krajowych nie widzę tam, gdzie mi to podsuwa Dr. Rapaport, ale w tem, że renta ma jednolitą podstawę prawną i formę giełdową, podczas gdy każda z naszych pożyczek krajowych ma samoistny tytuł prawny i osobną formę giełdową. W miejsce więc licznych samoistnych pożyczek krajowych, odmiennych emisyj — będziemy mieli jednolity papier krajowy, rzeczywiście zbliżony do renty krajowej, by o charakterze jednolitej emisyi.

Ostatni jako referent ma głos:

Członek Wydziału krajowego T. Romanowicz:

Mnie nie idzie o to, abym bronił punkt za punktem swego projektu, bo już przekonań Panów nie zmienię, ale chodzi mi o podniesienie kilku zasadniczych punktów.

Nie podwyższać dodatków do podatków, mówił hr. Badeni. Dodam do tego, że Wydział krajowy na ostatniej sesyi naradzając się nad temi sprawami, tylko pod tym względem doszedł do jednogłośnej uchwały, a mianowicie, aby dodatków do podatków nie podwyższać. Wydział krajowy więc wszelkiego starania i całego swego wpływu użyje, aby to wykonać.

Tylko posłowie Męciński i hr. Stadnicki oświadczyli się za podniesieniem dodatków i twierdzili, że dalsze podwyższenie jest jeszcze możliwe. Ten moment dla mnie jest bardzo ważny. Panowie ci bowiem są z zachodniej części kraju, gdzie najwięcej dotychczas się pracowało pod względem inwestycyjnym, gdzie przemysł jest rozwiniętym, gdzie oświata ludowa stała najwyżej. Tam też widocznie i siła podatkowa jest większa. To przemawia za tem, ażeby prowadzić politykę inwestycyjną a wtedy będziemy mieli wszędzie te rezultaty, o których mówili posłowie Męciński i Stadnicki.

Dla wielu członków konferencyi wydaje się najważniejszym celem, skończyć raz na zawsze ze sprawą indemnizacyjną. O tem mówił obszerniej dr. Rapaport. Mnie się jednak zdaje, że to hasło, jeżeli je zechcemy na praktyczne słowa przetłumaczyć, okaże się frazesem. Jaka korzyść z tego, że z papieru indemnizacyjnego zniknie nazwa „indemnizacyjny“? Ale jeżeli ten frazes znaczy: zerwijmy z dodatkiem indemnizacyjnym, to my, którzy doradzamy ogólną konwersyę, tego właśnie chcemy. Jeżeli zaś wspomniano o tem, że indemnizacya jest pamiątką pańszczyźnianą i że dlatego powinniśmy z tą sprawą skończyć, to ja odpowiem, że my pamięć o tych stosunkach najprędzej zatrzemy, jeżeli byt ludu pracą cywilizacyjną podniesiemy.

Przeciwnicy konwersyi troszczą się o przyszłe pokolenia, nie chcąc ich obarczać długiem. My myślimy także o przyszłych pokoleniach. Chcemy przyszłe pokolenia wznosić przez energiczną pracę nad niemi. Z wywodami panów Szczepanowskiego i Rutowskiego polemizowano tem, że powiedziano „nie przytaczajcie nam Węgrów na przykład“.

My też przykładu Węgrów nie bierzemy dosłownie Wszak Węgry mieli w budżecie na rok 1884 na inwestycye 29 milionów zł., na r. 1885 wyżej 25 milionów, na r. 1886 około 22 milionów — więc w jednym roku mają przeszło dwa razy tyle, ile my chcemy mieć na lat 10. Jeżeli to jest naśladownictwo — to zastosowane do naszych biednych warunków. Powiadają, że Węgry są państwem niezależnem, a my nie. Prawda — ale ten wzgląd chyba nie jest decydującym. Nie mamy w ręku polityki taryfowej, ale mieć ją choć w części możemy — i dlatego właśnie domagamy się subwencyonowania kolei lokalnych. Te skromne projekty, które my wnosimy, są utrzymane ściśle w granicach naszych uprawnień, a skuteczność ich nie jest wcale zależną od polityki taryfowej albo cłowej.

Jeżeli brak niezależności kraju ma nam uniemożliwiać politykę ekonomiczną — toż warto zastanowić się nad całym kierunkiem kraju. Z początku naszego życia autonomicznego hasłem powszechnem było rozszerzenie autonomii — więc uzyskanie większego stopnia niezależności. Tego nie osiągnęliśmy — i powstało drugie hasło: pracy ekonomicznej. Dzisiaj zaś, gdy się domagamy tej pracy energiczniejszej, intenzywniejszej niż dotąd — dzisiaj powiadacie nam: nie można — bo nie mamy niezależności. Więc może szan. poseł, który ten zarzut podniósł, zgodziłby się, aby wrócić znowu do dawnego programu: do walki o szersze prawa autonomiczne, o większą niezależność polityczną tego kraju... ja mu chętnie na tem polu towarzyszyć będę.

Jeżeli zaś powiadacie, że ani do tej akcyi politycznej, ani do pracy ekonomicznej dość sił nie mamy — to może lepiej zamknąć ten gmach sejmowy...

Straszono nas wojną. Odpowiedź prosta: Niechaj nam p. Romańczuk powie, który kraj z klęsk wojny dźwiga się prędzej, czy ten, który przed wojną miał dłuższy okres wytężonej pracy — czy ten, który go nie miał? która rola opiera się skutkom klęsk elementarnych — dobrze uprawiona, czy zaniedbana? Jeżeli nasz grunt krajowy dobrze będzie zna-

wożony, ślady wojny znikną prędko, a kraj się podźwignie. Ale jeżeli nic robić nie będziemy, następstwa wojny będą straszne...

Dziwiono się słowom p. Szczepanowskiego, że płacenie długów jest czynem nieekonomicznym. Ależ p. Szczepanowski położył silny nacisk na różnicę między gospodarką publiczną a prywatną — a w gospodarce publicznej jest niewątpliwie czynem ekonomicznym rozłożenie długów na dłuższy okres, ulżenie budżetowi przez zmniejszenie raty na długi — a płacenie rat po nad siły, jest czynem nieekonomicznym. Głównym powodem a raczej głównem znamieniem dzisiejszego złego stanu naszych finansów jest, że płacimy więcej na długi niż na kulturę t. j. na rozwój kraju. Projekty konwersyjne stosunek ten przywracają do normalnego stanu i w tem ich główna zaleta, w tem jedyna możność naprawy.

Ale zwolennicy projektów p. Abrahamowicza i dra Zgórskiego twierdzą, że projekty te dają także możność stopniowego, łagodnego rozwoju działalności na polu kultury. Śmiem twierdzić, że one tej możności nie dają. Już dziś się okazuje, że nawet mój budżet nie tylko nie jest pessymistyczny ale raczej optymistyczny, a gdy spadnie na nas ustawa o służbie zdrowia, okaże się to w wyższym stopniu. Ale w moim projekcie ponad wydatki ściśle inwestycyjne (6,700.000 zł. w 9 latach) jest jeszcze co roku 300.000 zł. zwyżki na wszelkie wypadki, na pokrycie możliwej różnicy między dzisiejszemi obliczeniami a faktycznym stanem rzeczy — podczas gdy w tamtych projektach cała zwyżka wynosi 300.000 zł. rocznie. Gdzież więc miejsce na inwestycye?

Projekt konwersyjny dra Marchwickiego, oprócz tych zwyżek daje zabezpieczenie od podwyższenia dodatków na lat 22 — chroni od zaciągania nowych pożyczek — spłaca dawne — daje znaczne rezerwy — a tego wszystkiego tamte projekty nie dają. Że zaś co do strony finansowej fachowcy uznali, że łatwiej jest wykonać większą operacyę konwersyjną, aniżeli zaciągać czy emitować co roku nową pożyczkę według projektu dra Zgórskiego — przeto projekt dra Marchwickiego najbardziej się nadaje do przyjęcia.

Kończę — bo spieszyć się nam już trzeba. Cokolwiek tu dziś uchwalonem zostanie, w każdym razie z dzisiejszej wyczerpującej rozprawy korzyść będzie niezaprzeczona. Przynajmniej będziemy mieli jasno wytkniętą drogę.

JWny Męciński zabrał głos celem sprostowania, iż nie oświadczał się jak to podniósł ostatni mowca za podniesieniem krajowych dodatków do podatków, lecz wyraził tylko swe przekonanie, iż gdyby nie było innego wyjścia z dzisiejszego położenia finansowego, jak tylko obciążenie przyszłości tak znacznym długiem, jakim byłaby konwersya, lub podwyższenie czasowe do chwili spłacenia indemnizacyjnego długu dodatków do podatków, to wolałby raczej tę ostatnią drogę, niż odpowiedzialność za pierwszą.

W tym samym duchu prostuje też przemówienie JW. Romanowicza, JWny hr. Stadnicki.

Nad kwestyą, w jakim porządku należy głosować nad pytaniami przedłożonemi przez Wydział krajowy, wywiązuje się dłuższa dyskusya formalna, w której zabierają głos:

JWni: Dawid Abrahamowicz, Bobrzyński, Rapaport, Rutowski, Romańczuk, Romanowicz.

P. Abrahamowicz oświadcza się za jedną odpowiedzią i formułuje je w sposób następujący:

„Konferencya poselska oświadcza się przeciw konwersyi całości długu indemnizacyjnego tudzież polityce finansowej opierającej się na zaciąganiu corocznych pożyczek, lub podwyższaniu dodatków do podatków ponad obecnie istniejące“.

„Natomiast oświadcza się konferencya za taką *operacyą finansową*, któraby przy pomocy kredytu krajowego, w szczególności *rozłożenia na dłuższą spłatę około 30% długu indemnizacyjnego* i przy utrzymaniu obecnej stopy podatkowej, umożliwiła Sejmowi pokrywanie normalnego wzrostu budżetu krajowego, jakoteż czynienia stopniowych wydatków, celem ekonomicznego rozwoju kraju".

P. Rutowski formułuje odpowiedź następującą:

„Konferencya poselska wyraża przekonanie, że wobec zawartej ugody indemnizacyjnej *chwila obecna jest wskazaną do uregulowania skarbu krajowego i podjęcia żywszej działalności na wielu polach administracyi autonomicznej i gospodarstwa krajowego.*

„*W tym celu konferencya oświadcza się za konwersyą całkowitą długu indemnizacyjnego*".

JE. Marszałek krajowy poddaje pod głosowanie pierwsze pytanie kwestyonarza Wydziału krajowego.

„Czy wobec zawartej ugody indemnizacyjnej konferencya poselska doradza:

a) iść dalej na drodze podwyższania dodatków krajowych;

b) starać się o utrzymanie ich w dotychczasowej wysokości;

c) dążyć do ulg w dodatkach?

Konferencya oświadcza jednogłośnie: że „*nie można dalej podwyższać dodatków do podatków*" oraz oświadcza się również jednogłośnie: że „*dążenie do zniżenia dodatków do podatków nie jest częścią składową programu finansowego*".

Postanowiono odłożyć odpowiedź na pytanie drugie: „Czy są potrzebne wkłady skarbu krajowego na cele inwestycyjne, w jakiej mierze i w jakiej przyszłości?" aż do załatwienia pytania 3.

Pytanie trzecie: „Czy uporządkowanie skarbu krajowego ma być łącznie z konwersyą długu indemnizacyjnego przeprowadzonem, czy też spraw tych nie łączyć?"

Pod głosowanie przyszedł wniosek sformułowany przez JWgo p. Rutowskiego. Z opuszczeniem wstępu wniosek: „*Konferencya oświadcza się za konwersyą całkowitą długu indemnizacyjnego*" został odrzucony.

Za całkowitą konwersyą głosowali: JWni Goldmann, Gorayski, Hoszard, Marchwicki, Rappaport, Romanowicz, Rutowski i Szczepanowski.

Przeciw głosowali JWni Abrahamowicz, hr. Badeni, Bobrzyński, Jędrzejowicz, Męciński, Pilat, Romańczuk, Sanguszko, Sawczak, Stadnicki, Wereszczyński i Zgórski.

Zatem projekt całkowitej konwersyi upadł większością 12 przeciw 8 głosom.

Powrócono do pytania 2. „Czy potrzebne wkłady skarbu krajowego na cele inwestycyjne, w jakiej mierze i w jakiej przyszłości".

JWny poseł hr. Badeni proponuje taką odpowiedź:

„*Konferencya uznaje, że wkłady skarbu krajowego na cele inwestycyjne są potrzebne w mierze i w czasie w odpowiedzi na punkt czwarty wskazać się mającej*".

JWny p. Rutowski formułuje odpowiedź następującą: „Konferencya uznaje, że chwila obecna jest wskazaną, ażeby podjąć *w najbliższej przyszłości żywszą działalność na wielu polach administracyi autonomicznej i gospodarstwa krajowego*".

Wniosek ten upadł 13 głosami przeciw 6.

Na wniosek p. Stadnickiego odroczono głosowanie nad odpowiedzią hr. Badeniego na pytanie drugie, aż do załatwienia pytania 4 go.

Pytanie 4: „Który z opracowanych projektów finansowych zaleca konferencya Wydziałowi krajowemu do przyjęcia?

Pod głosowanie przyszedł najprzód projekt dra Zgórskiego w tej formie: *„Konferencya doradza Wydziałowi krajowemu projekt dra Zgórskiego“* i upadł 11 głosami przeciw 7.

Wówczas przyszedł pod głosowanie wniosek JWgo Abrahamowicza z poprawką p. Bobrzyńskiego, ażeby *zamiast „około 30%“* zalecić konwersyę *30 do 40% długu indemnizacyjnego.*

JWny Rutowski czyni poprawkę, ażeby zamiast słów „30 do 40%“ powiedzieć co najmniej 50% długu indemnizacyjnego.

JWny Romanowicz komunikuje jeszcze kilka dat o stanie finansów krajowych, zaopatrzeniu kasy krajowej i przestrzega, że konwersyą 30 do 40% długu indemnizacyjnego nie osiągnie się celu.

JWny Marchwicki podejmuje poprawkę p. Rutowskiego z tą zmianą, żeby powiedzieć „do 50%“.

Poprawka Rutowskiego i Marchwickiego nie utrzymała się.

JWny Goldman oświadcza, że przy ograniczeniu konwersyi do maximum 40% nie ma żadnej nadziei, aby cośkolwiek na inwestycye krajowe pozostać mogło. Oświadcza, że za wnioskiem p. Abrahamowicza głosować nie będzie i prosi o zanotowanie tego do protokołu.

Poddano pod głosowanie wniosek p. Abrahamowicza tej treści:

I. Konferencya poselska oświadcza się przeciw konwersyi całości długu indemnizacyjnego, tudzież polityce finansowej, opierającej się na zaciąganiu corocznych pożyczek, lub podwyższaniu dodatków do podatków po nad obecnie istniejące.

II. Konferencya oświadcza się za taką operacyą finansową, któraby przy pomocy kredytu krajowego, (w szczególności rozłożenia na dłuższą spłatę od 30 do 40% długu indemnizacyjnego), z utrzymaniem obecnej stopy podatków krajowych, umożliwiła Sejmowi pokrywanie normalnego wzrostu budżetu krajowego, jakoteż czynienie stopniowych wydatków celem ekonomicznego rozwoju kraju.

Wniosek JWgo Abrahamowicza został przyjęty 12 głosami przeciw 6.

JWni Posłowie Dr. Goldman, Dr. Marchwicki, Romanowicz, Dr. Rutowski i Szczepanowski składają następujące oświadczenie do protokołu.

„Oświadczamy, że dla tego nie głosowaliśmy za wnioskiem p. Abrahamowicza, ponieważ drugi ustęp tego wniosku uważamy za bezprzedmiotowy, gdyż przy tak ograniczonej konwersyi nie pozostaną żadne funduszc na czynienie wydatków celem ekonomicznego rozwoju kraju“.

Koniec posiedzenia o godzinie 10. wieczór.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Referat członka Wydziału kraj. Tadeusza Romanowicza o uchwałach konferencyi poselskiej z 15. i 16 lipca 1890.

Gdy w memoryale moim i przemówieniach na konferencyi poselskiej, które są w protokole dokładnie streszczone, wyłuszczyłem i szczegółowo uzasadniłem moje zapatrywania, gdy memoryał ten znajduje się w ręku wszystkich P. T. Członków Wydziału, którzy też i w naradach konferencyi brali osobiście udział, przeto obecnie mogę poprzestać na tem, że uchwałę konferencyi poselskiej, powziętą na wniosek posła Abrahamowicza z poprawką posła Bobrzyńskiego, cyfrowo wezmę pod rozbiór, jej finansowe wyniki obliczę i wyprowadzę ztąd ostateczne moje wnioski.

Uchwała konferencyi poselskiej zmierza do tego samego, do czego zmierzała jednomyślna uchwała Wydziału krajowego, powzięta na naradzie przygotowawczej, tj. żeby przez operacyę finansową zabezpieczyć się od dalszego podwyższania dodatków do podatków. W tym celu zaleca konferencya skonwertowanie częściowe długu indemnizacyjnego w wysokości 30 do 40% jego obecnego stanu.

Jeżeli się zachowa na oku główny cel tej uchwały, tj. taką operacyę, którąby przez zniżenie rocznej raty na dług indemnizacyjny pozostawiła większe kwoty na inne wydatki budżetu krajowego, to dla osiągnięcia tego celu trzeba starać się o jak największe zwyżki, a zwyżki te będą tem większe, 1) im większa część długu zostanie z 5% na 4% przemieniona; 2) im większa będzie różnica między teraźniejszym a przyszłym terminem umorzenia. Z tego powodu co do wysokości części długu, mającej uledz konwersyi, przyjąć trzeba najwyższą przez konferencyę przyjętą kwotę, to jest 40%, a co do okresu umorzenia ten, jaki projektowali pp. Marchwicki i Zgórski, to jest lat $67^1/_2$. Na tej tedy podstawie oparte są dalsze obliczenia.

Jeżelibyśmy z funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej, wynoszących razem 33,563.250 zł. a. w., mieli skonwertować 40%, musielibyśmy z pożyczki konwersyjnej uzyskać w gotówce 13,425.000 zł., okrągło 13,500.000 zł., na co przy kursie 90 za sto trzeba emitować 15,000.000. Przy oprocentowaniu po 4% i przy okresie umorzenia lat $67^1/_2$ wyniesie półroczna rata 322.241 zł., czyli rocznie 644.482 zł. Podatek kuponowy 10% od kuponu wynoszącego 600.000 zł. wyniesie 60.000 zł. — razem przeto roczna rata 704.482 zł.

Resztę długu indemnizacyjnego w kwocie 20,137.950 zł. amortyzuje się przy dotychczasowem oprocentowaniu po 5% w 15 półrocznych ratach, ratą półroczną 1,626.467 zł., czyli rocznie 3,252.934 zł.

Fundusz indemnizacyjny W. Ks. Krakowskiego pozostaje nieskonwertowany i spłaca się w 15 półrocznych ratach po 182.003 zł.

Dodatki do podatków przyjmuje się w dotychczasowej wysokości, tj. 62 ct. w Galicyi wschodniej i zachodniej, a 51 ct. w Krakowskiem. Te czynniki łącznie z tymi, które obliczono w moim memoryale, (przybliżony wzrost wydatków i dochodów funduszu krajowego tudzież wydatności centa) dają następujący wynik rachunkowy:

Rok 1891.

Wydatki:

1) Roczna rata nowej pożyczki wraz z podatkiem kuponowym	704.482
2) Nowa rata reszty długu indemn. gal. wsch. i zach.	3,252.935

3) Roczna rata długu indemniz. W. Ks. Krakowskiego		182.003
4) Rubryka XIV budżetu (Długi)		601.531
5) Wydatki na zarząd fund. indemniz.		26.000
razem na długi		4,766.951
6) Wydatki netto (po potrąceniu doch.) funduszu kraj.		3,367.174
ogół wydatków		8,134.125

Dochody:

1) Subwencya rządowa		2,425.000
2) Dochody własne funduszu indemnizac.		252.184
3) Dodatki:		
a) Galicya wschod. i zachod. po 62 ct.	5,990.192	
b) krakowskie 51 ct.	376.584	6,366.776
Ogół dochodów		9,043.960
Od tego wydatki		8,134.125
zostaje zwyżka		909.835

Z tej zwyżki wynoszącej 909.835 potrącić należy:

1) spłatę skarbowi państwa (z ugody indemnizacyjnej) za r. 1890 nadpłaconych	200.000	
2) na umorzenie długu do skarbu państwa z ugody powstałego (6,275.000) odkładać corocznie (jak we wszystkich innych projektach obliczano)	415.000	615.000
zostanie zwyżka		294.835

NB. Gdyby się udało 200.000 za rok 1890 przyłączyć do 1,400.000 powstałego z „nadpłat“, zwyżka r. 1891 byłaby wyższa o 200.000 i wynosiłaby . 494.835

Rok 1892.

Wydatki:

Na dług	4,766.951
Budżet krajowy . . .	3,482.174
razem	8,249.125

Dochody:

Subwencya	2,425.000
Dochody fund. ind. . . .	252.184
Dodatki do podatków . .	6,427.995
razem	9,105.179
od tego wydatki	8,249.125
zwyżka	856.054
na dług ugodowy	415.000
czysta zwyżka	441.054

Rok 1893.

Dług	4,766.951
Budżet krajowy . . .	3,597.174
razem	8,364.125

Subwencya	2,425.000
Dochody fund. ind. . . .	252.184
Dodatki	6,458.604
razem	9,135.788
wydatki	8,364.125
zwyżka	771.663
na dług ugodowy	415.000
czysta zwyżka	356.663

Rok 1894.

Wydatki:		Dochody:	
Dług	4,766.951	Subwencya	2,425.000
Budżet krajowy . . .	3,712.174	Dochody fund. ind. . . .	252.184
razem	8,479.125	Dodatki	6,489.214
		razem	9,166.398
		wydatki	8,479.125
		zwyżka	687.273
		na dług ugodowy	415.000
		czysta zwyżka	272.273

Rok 1895.

Dług	4,766.951	Subwencya	2,425.000
Budżet krojowy . . .	3,827.174	Dochody fund. ind. . . .	252.184
razem	8,594.125	Dodatki	6,519.824
		razem	9,197.008
		wydatki	8,594.125
		zwyżka	602.883
		na dług ugodowy	415.000
		czysta zwyżka	187.883

Rok 1896.

Dług	4 766.951	Subwencya	2,425.000
Budżet krajowy . . .	3,942.174	Dochód fund. ind. . . .	252.184
razem	8,709.125	Dodatki	6,550.434
		razem	9.227.618
		wydatki	8,709.125
		zwyżka	518.493
		na dług ugodowy	415.000
		czysta zwyżka	103.493

Rok 1897.

Dług	4,766.951	Subwencya	2,425.000
Budżet krajowy . . .	4,057.174	Dochód fund. ind. . . .	252.184
razem	8,824.125	Dodatki	6,581.044
		razem	9,258.228
		wydatki	8,824.125
		zwyżka	434.103
		na dług ugodowy	415.000
		czysta zwyżka	19.103

W r. 1898 jest już do opłacenia tylko połowa raty rocznej (tj. 15ta rata półroczna) długu indemnizacyjnego i połowa kosztów zarządu; odpada zatem 1,730.469 zł., okrągło 1,730.470 zł.; zaś z dochodu odpada cała subwencya rządowa w kwocie: 2,425.000 zł. i (przypuśćmy) połowa dochodów własnych funduszów indemnizacyjnych w kwocie 126.091. Rachunek przeto przedstawi się jak następuje:

Rok 1898.

Wydatki:			Dochody:	
Długi . . .	4,766.951		Połowa dochodów fund. ind.	126.091
mniej . . .	1,730.470	3,036.481	Dodatki	6,611.654
Budżet . . .		4,172.174	razem	6,737.745
	razem	7,208.655		
	dochody	6,737.745		
	niedobór	470.910		
	na dług ugodowy	415.000		
	ogólny niedobór	885.910		

Rok 1899.

Długi . . .	3,036.481		Dodatki (gdyby je pobierać w dotychczasowej wysokości	6,642.260
mniej fund. indem.	1,730.470	1,306.011		
budżet . . .		4,287.174	wydatek	5,593.185
	razem	5,593.185	zwyżka	1,049.075
			od tego niedobór roku 1898	885.910
			czysta zwyżka	163.165

W roku 1900 zwyżka ta, wskutek tego, że odpada potrzeba pokrycia niedoboru roku poprzedniego, podnosi się do cyfry 964.745 zł. i zmniejsza się, według normy, w obliczeniach wszystkich projektów przyjętej, co roku o 84.000 zł.; znika zatem całkowicie w 11 latach.

Obliczenie powyższe dokonane jest najściślej na tych samych podstawach, na których dokonano wszystkich innych projektów, tak, żeby można porównanie we wszystkich szczegółach przeprowadzić.

Ażeby zaś dojść do wniosku, czy projekt konferencyjny można W. Sejmowi do uchwały zalecić, najlepiej porównać go z projektem Dra Marchwickiego, który na konferencyi poselskiej po tamtym najwięcej głosów uzyskał.

Pierwszą a ważną różnicą między tymi dwoma projektami jest, że projekt konferencyjny zupełnie nie odpowiada ani uchwale W. Sejmu, zalecającej Wydziałowi krajowemu zjednoczenie długów krajowych, ani też uchwale fachowej ankiety finansowej, która jednomyślnie wydała opinię, że bez uporządkowania stosunków kredytowych skarbu krajowego — finanse kraju popadną w zupełny nieład.

Projekt konferencyjny bowiem zostawia zupełnie nietknięte wszystkie dotychczasowe długi krajowe, wszystkie różnorodne pożyczki emisyjne, hipoteczne, na skryptach oparte, u własnych funduszów zaciągnięte, bieżące bankowe i t. p. — zostawia to wszystko, co nasze zapisy dłużne czyni tak bardzo niepopularnemi w świecie finansowym i na targu pieniężnym i spłaca te wszystkie pożyczki według ich dotychczasowych różnorodnych planów umorzenia. Pominąwszy już, że samo zjednoczenie długów krajowych przyniosłoby zaoszczędzenia przeszło 45.000 zł. — a licząc na pewne ulgi podatkowe i stemplowe, które z dawnych pożyczek przeszłyby na nową, przeszło 50.000 zł., co już się równa dodatkowi prawie $^1/_2$ centa, pozostawienie dotychczasowych pożyczek w ich obecnym stanie, jest sprzeczne z tem, co musi się przyjąć jako główny cel zamierzonej obecnie akcyi finansowej, t. j. z dążeniem do „uporządkowania“ stosunków kredytowych skarbu krajowego. Wprawdzie projekt Dra Marchwickiego także na razie nie spłaca dotychczasowych pożyczek, ale czyni to w przeciągu 7 lat, za pomocą rocznej raty około $1^1/_2$ miliona zł., tak, że w tym czasie można stopniowo wszystkie dotychczasowe zapisy dłużne z obiegu wycofać. Spłaca

zaś obecnie cały dotychczasowy dług indemnizacyjny odrazu i wycofuje z obiegu zaraz w r. 1891 wszystkie trzy papiery indemnizacyjne. Byłoby zatem według projektu Dra Marchwickiego do roku 1898 pożyczek emisyjnych 7, a mianowicie 6 dotychczasowych (które jednak w ciągu tych 7 lat stopniowo jedna po drugiej odpadać będą) i 1 nowa „konwersyjna“, zaś według projektu konferencyjnego 10 t. j. 6 dotychczasowych, 1 nowa konwersyjna i 3 indemnizacyjne. Zaś po roku 1898 byłyby według projektu Dra Marchwickiego już tylko 2 pożyczki, t. j. nowa konwersyjna i reszta pożyczki z r. 1873, której spłata kończy się w r. 1901, poczem zostaje już tylko jeden dług krajowy, podczas gdy według projektu konferencyjnego po r. 1898 zostaje jeszcze zawsze 7 pożyczek emisyjnych (odpadną indemnizacyjne) a po rok 1901 pożyczek 6. Widzimy więc, że projekt pierwszy szybciej i radykalniej zmierza do uporządkowania przez zjednoczenie aniżeli drugi.

Jeżeli obliczymy ogólny wynik finansowy obu projektów w okresie, w którym wpływa jeszcze subwencya ze skarbu państwa po 2,425.000 zł. rocznie, więc do końca roku 1897, porównanie wypadnie stanowczo na korzyść projektu Dra Marchwickiego.

Dochody są w obu projektach jednakowe. Dodatki do podatków z uwzględnieniem wzrostu wydatności centa i przyjmując dotychczasową stopę dodatków t. j. 62 ct. w Galicyi wschodniej i zachodniej a 51 ct. w Krakowskiem, dadzą w tych siedmiu latach łącznie 45,393.891 zł.

Subwencya rządowa da przez ten czas łącznie 16,975.000 zł., razem przeto dochody wyniosą 62,368.891 zł. Dochodów własnych funduszów indemnizacyjnych nie wliczamy, a to z dwóch powodów. Naprzód bowiem przeważną część tych dochodów stanowi dochód lokacyi zapasowych kapitałów tych funduszów (umieszczonych częścią w obligacyach indemnizacyjnych, częścią w gotowce), te zapasowe kapitały zaś tworzyć powinny zarodek funduszu na umorzenie długu do skarbu państwa z ugody powstałego i posłużyć na częściową jego spłatę, w tym celu zaś powinny się własnymi swymi dochodami powiększać.

Powtóre zaś niepodobna dziś ściśle ocenić, czy i w jakiej mierze inne części własnych dochodów funduszów indemnizacyjnych będą nadal wpływać. Jeżeli zaś w obu projektach dochody te opuszczamy, porównawczość wyników ich obliczeń nic na tem nie traci. Tak więc dochody tych siedmiu lat przyjąć należy w przybliżonej cyfrze 62,368.891 zł.

Wydatki właściwe (netto) budżetu krajowego, jak je przyjęliśmy we wszystkich dotychczasowych obliczeniach z opuszczeniem rubryki na oprocentowanie i umorzenie długów wyniosą łącznie 25,985.218 zł., co w porównaniu z powyższą cyfrą dochodów daje dla obu projektów rozporządzalną zwyżkę 36,383.673. W sposobie zużytkowania tej zwyżki rozchodzą się oba projekty.

Według projektu Dra Marchwickiego użytoby przez tych 7 lat:

a) na oprocentowanie i całkowitą spłatę dotychczasowych długów razem 10,133.134 zł.

b) na oprocentowanie i umorzenie pożyczki konwersyjnej (tj. skonwertowanego długu indemnizacyjnego) razem 12,717.598 zł.

Ogółem zatem na spłatę długów w tych 7 latach 22,850.732 zł., co w porównaniu z powyższą sumą 36,383.673 zł. daje czystej zwyżki 13,532.941 zł. Tę zwyżkę tedy łącznie z kapitałem zapasowym funduszów indemnizacyjnych i z ewentualnymi dochodami tych kapitałów, zwyżkę, która w średniej rocznej cyfrze wynosi 1,931.848 zł. przeznacza projekt Dra Marchwickiego:

a) na utworzenie funduszu umorzenia długu do skarbu państwa z ugody powstałego;

b) na pokrycie nadzwyczajnych, inwestycyjnych wydatków budżetu krajowego.

Według projektu konferencyjnego użycie zwyżki w kwocie 36,383.673 zł. byłoby następujące:

a) na oprocentowanie i spłatę dotychczasowych długów według obecnych planów umorzenia (601.531 zł. przez 7 lat), 4,210.717 zł.;

b) na oprocentowanie i spłatę nowej pożyczki 15 milionowej 4,931.374 zł.

c) na spłatę nieskonwertowanej reszty długu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej i zachodniej i całego długu W. Ks. Krakowskiego razem 24,226.566 zł.

Ogółem zatem na spłatę długów poszłoby w tych 7 latach 33,368.657 zł., co w porównaniu z ogólną zwyżką 36,383.673 zł. daje czystej rozporządzalnej zwyżki 3,015.016 zł. I ta zwyżka wraz z dochodami własnymi funduszów indemnizacyjnych wystarczyć by miała na fundusz spłaty długu do skarbu państwa, powstałego z ugody i na pokrycie nadzwyczajnych wydatków budżetu. Czy wystarczy, zobaczymy później. Na razie poprzestajemy na stwierdzeniu faktu, że rozporządzalna zwyżka wyniosłaby według:

projektu dra Marchwickiego	13,532.941 zł.
„ konferencyjnego	3,015.016 „
różnica na korzyść pierwszego	10,517.925 „

Powstaje zaś ta różnica ztąd, że gdy projekt dra Marchwickiego dla całego długu indemnizacyjnego uzyskuje różnicę między oprocentowaniem po 5% a 4% i różnicę między ratą spłaty w $67^1/_2$ latach a 7 latach, to projekt konferencyjny uzyskuje tę różnicę tylko dla części długu indemnizacyjnego, wynoszącej 40% całej jego sumy. Ztąd też projekt konferencyjny potrzebuje w tych 7 latach mieć do wydania na oprocentowanie i spłatę długów

razem	33,368.657
zaś projekt dra Marchwickiego . .	22,850.732
różnica jak wyżej	10,517.925

Prowadząc dalej rachunek zawsze na niezmiennych dotychczasowych podstawach, otrzymamy:

	według projektu Dra Marchwickiego		według projektu konferencyi	
w r. 1898	zwyżkę	624.879	niedobór	885.880
„ 1899	„	541.109	zwyżkę	163.255
„ 1900	„	457.462	„	964.745
„ 1901	„	373.572	„	880.955
„ 1902	„	289.782	„	797.175
„ 1903	„	205.992	„	713.375
„ 1904	„	122.202	„	639.585
„ 1905	„	348.412	„	555.795
suma zwyżek:		2,698.788	„	4,714.885

W następnych latach projekt dra Marchwickiego popada w niedobory, podczas gdy projekt konferencyjny ma jeszcze zwyżki. Te zwyżki kończą się z rokiem 1911 i wynoszą do końca tegoż roku łącznie 1,575.170 zł., podczas gdy niedobory, jakieby były według projektu dra Marchwickiego, wynosiłyby razem 1,520.118 zł. Przy tem jednak zauważyć należy, że projekt dra Marchwickiego, dając w pierwszych 7 latach znaczne zwyżki, dozwala tworzyć rezerwy, które wystarczyłyby na pokrycie niedoborów kilku lat po r. 1905, jeżeliby te niedobory rzeczywiście powstały, tj. jeżeliby energiczniej w okresie poprzednim prowadzona

ekonomiczna inwestycyjna polityka nie wykazała znaczniejszego wzrostu wydatności centa dodatkowego, czego się niewątpliwie spodziewać należy.

Widzimy zatem, że projekt Dra Marchwickiego w latach 1891 do 1897 (włącznie) daje rozporządzalnej zwyżki o 10,517.925 zł. więcej niż konferencyjny, że następnie w okresie od 1808 do 1905 (włącznie) daje zwyżek mniej o 2,016.097 zł., że wreszcie od 1906 do 1911 r. daje niedoboru 1,529.118 zł., gdy projekt konferencyjny daje zwyżkę 1,575.170 zł. jest więc w tym ostatnim okresie mniej korzystny o 3,104.288 zł. Jeżeli do tej cyfry dodamy 2,016.097 zł., o które jest on w okresie od 1898 do 1905 mniej korzystny, — otrzymamy razem 5,120.385 zł., jako sumę, o którą w całym okresie od 1898 do 1911 r. jest projekt Dra Marchwickiego mniej korzystny. Co porównawszy z cyfrą 10,517.925 zł., o które projekt ten w latach 1891 do 1897 r. jest korzystniejszy, otrzymamy w rezultacie 5,397.540 zł. jako różnicę na korzyść projektu Dra Marchwickiego w całym okresie od 1891 do 1911 r.

Zapytujemy teraz — co ma dla kraju większą wartość, czy owe 10,517.925 zł. które projekt Dra Marchwickiego daje do dyspozycyi Sejmu teraz tj. od 1891 do 1897 r. więcej niż konferencyjny, czy te 5,120.385 zł., które projekt konferencyjny daje więcej ale w okresie od 1898 do 1911 r.? Pomijając już samą różnicę cyfrową — jest przecież niewątpliwem, że kapitał rozporządzalny wcześniej, ma finansowo i ekonomicznie większą wartość od tego, którym się później rozporządzać będzie, a te 10 milionów, które projekt konferencyjny daje w pierwszym okresie więcej niż projekt konferencyjny, reprezentują — z uwzględnieniem nawet tego, że nie wpływają one odrazu ale corocznie — conajmniej 10 do 12 milionów.

A to tem bardziej, jeżeli zwrócimy uwagę na ekonomiczny stan, a raczej na ekonomiczny upadek kraju. Gdybyśmy byli krajem zamożnym, kwitnącym, rozwijającym się normalnie — krajem, którego ekonomiczne życie nie potrzebuje podniety, ażeby wynagrodzić dawne zaniedbanie! Ale jako kraj, w którym na każdem polu życia ekonomicznego i w ogóle cywilizacyjnego jest bardzo wiele do zrobienia, są wielkie winy przeszłości do odpokutowania, są rażące braki do zapełnienia, mając do wyboru między środkami działania rozporządzalnymi zaraz, a takimi, którymi dopiero po latach rozporządzać będziemy i które mimo to jeszcze w ogólnej cyfrze będą mniejsze, nie powinniśmy się wahać w wyborze.

Twierdzimy jednak, że zwyżki obliczone powyżej dla projektu konferencyjnego, okażą się rychło iluzorycznemi. Jeżelibyśmy nawet wzięli w rachubę całość własnych dochodów funduszów indemnizacyjnych, to maxymalna suma zwyżek według projektu konferencyjnego do roku 1897 wyniesie 4,780.000 zł. Z tego musimy koniecznie potrącić po 415.000 rocznie jako rezerwę na spłatę skarbowi państwa długu z ugody pozostałego. Dług ten wynosić będzie w r. 1889 razem 6,275.000 zł. a jeżeli jeszcze dodamy 200.000 zł. za rok 1890, suma będzie 6,475.000. Zasoby funduszów indemnizacyjnych przy oszczędnej gospodarce wyniosą w roku 1898 najwyżej 1,700.000 zł. — z czegoż pokryć resztę 4,775.000 zł.?

Zwyżki według projektu konferencyjnego w tych 3 latach, w których dług ten ma być spłacony (1899 do 1901) wyniosą razem 2,008.955 zł., zkądże pokryć resztę około 2,766.000 zł.?

Czy podnieść dodatki ponad 62 ct.? Czy zaciągnąć znowu pożyczkę, kiedy będziemy mieli jeszcze wówczas na targu całą mozaikę naszych dotychczasowych zapisów dłużnych? I czy można liczyć na życzliwe poparcie rządu dla projektu finansowego, któryby nie przewidywał naprzód a bardzo ściśle sposobu spłaty tego długu do skarbu państwa?

Ztąd więc jest rzeczą konieczną, w każdym projekcie finansowym, jakikolwiek byłby przyjęty, stworzyć rezerwę na spłatę owego długu. Jeżeli zaś to uwzględnimy, wówczas z całej zwyżki, jaką projekt konferencyjny daje w latach 1891 do 1897, zostanie conajwyżej 1,875.300 zł. czyli średnio rocznie 267.900 zł. Jest to cyfra maxymalna. Ale chociaż w chwili, gdy to piszemy, preliminarz budżetu na rok 1891 jeszcze zestawiony nie jest, jednak już teraz stanowczo można powiedzieć, że ta zwyżka absolutnie nie wystarczy i że już najpóźniej w r. 1894 trzeba będzie albo dodatki do podatków podnieść albo też nową zaciągnąć pożyczkę. Przedewszystkiem bowiem będziemy mieli do pokrycia niedobory z lat 1888, 1889 i 1890, które wyniosą razem najmniej 200.000 zł. Niedobór funduszu emerytalnego szkół ludowych preliminowano na rok 1891 na 78.000 zł. Niedobór funduszu szkolnego krajowego do pokrycia funduszu krajowego preliminuje Rada szkolna krajowa na r. 1891 o 156.000 zł. wyżej niż na r. 1890. Na restauracyę zamku w Olesku preliminuje Wydział krajowy 20.000 zł. na początek, dalsza restauracya ma kosztować jeszcze 15.000 zł. a kraj nie może się od tych wydatków uchylić, bo objąwszy zamek w posiadanie nie może pozwolić, by ten zabytek dziejowy w gruzy się rozsypał.

Uchwalony już przez Wydział krajowy projekt regulacyi Białej i jej dopływów ma kosztować fundusz krajowy w 15 latach 552.100 zł. czyli 36.806 zł. rocznie. Uchwalone przez Wydział krajowy dwie konieczne już budowle szpitalne kosztować będą około 300.000 zł. Ustawa sanitarna, która prędzej czy później do skutku przyjdzie, nałoży na kraj znaczne ciężary.

Wobec tego wszystkiego cóż znaczy zwyżka, która w 7 latach wynieść może conajmniej razem 1,875.000 zł. czyli rocznie 267.000?

Zniknie ona całkowicie w paru latach, a jeżeli w ustępie II. uchwał konferencyi poselskiej powiedziano, iż operacya finansowa ma umożliwić Sejmowi „czynienie stopniowych wydatków celem ekonomicznego rozwoju kraju“, to operacya wykonana w granicach przez konferencyę wytkniętych, celu tego żadną miarą osiągnąć nie może, nie pozostawi bowiem żadnych zwyżek, któreby umożliwiły nowe wydatki na ekonomiczny rozwój kraju. Ale też nie osiągnie ona drugiego celu, co do którego i w konferencyi poselskiej i w Wydziale krajowym jednomyślna była zgoda, t. j. iż obecną stopę podatkową utrzymać należy a więc dodatków krajowych nie podwyższać. Gdy bowiem powyżej wskazane nieuniknione wydatki już w pierwszych trzech latach całkowicie pochłoną zwyżki, jakie pozostawiłaby operacya finansowa, według uchwał konferencyi wykonana, — przeto już w r. 1894 okazać się musi **niedobór.** Że zaś zaciągnąwszy w r. 1891 pożyczkę 15-milionową, pozostawiwszy obok niej niespłacone wszystkie dotychczasowe pożyczki, nie możnaby już w r. 1894 wchodzić na targ pieniężny z nową pożyczką, nie chcąc kredytu krajowego w najwyższym stopniu kompromitować, przeto nie pozostawałoby nic innego, jak podwyższyć dodatki do podatków.

Uchwała konferencyjna zatem nie jest żadnym programem finansowym, ponieważ środki przez nią wskazane bezwarunkowo nie wystarczą, aby osiągnąć cele tą samą uchwałą wytknięte.

Cele te osiąga całkowicie program objęty projektem Dra Marchwickiego. Projekt ten, jak obliczyliśmy wyżej, daje do roku 1897 zwyżek 13,532.941 zł. czyli średnio rocznie 1,931.848 zł. Jeżeli z tej rocznej cyfry potrącimy po 415.000 zł. na fundusz umorzenia powstałego z ugody długu do skarbu państwa — pozostanie rocznie 1,516.000 zł. Gdyby Sejm uchwalił na to siedmiolecie program akcyi inwestycyjnej, któryby wymagał milion zł. rocznego wydatku, — to jeszcze zawsze zostanie przeszło pół miliona rocznie, z którego można będzie pokryć wydatki powyżej wymienione, te właśnie, które w najbliższych latach są nieuniknione, a które całkowicie pochłaniają zwyżki, jakie z projektu konferencyjnego dałyby się uzyskać.

Dalszym ważnym punktem do porównania obu projektów jest wysokość k r e d y t o w e g o o b c i ą ż e n i a k r a j u. Porównamy ją w dwóch chwilach — naprzód w chwili, gdy się operacyę finansową wykona, więc w r. 1891, a powtóre wtedy, gdy się skończy okres umorzenia długu indemnizacyjnego i pobór rządowej subwencyi.

Według uchwał konferencyi poselskiej mielibyśmy w r. 1891 następujące długi:

a) dotychczasowe długi krajowe	8,921.579
b) dług indemnizacyjny krakowski	1,283.100
c) resztę długu indemnizacyjnego galicyjskiego	20,137.950
d) nową pożyczkę konwersyjną	15,000.000
razem .	45,342.609

Według projektu Dra Marchwickiego

a) dotychczasowe długi	8,921.579
b) nową pożyczkę konwersyjną	38,178.200
razem .	47,099.779
z porównania .	45,342.629
okazuje się różnica .	1,757.150

O tę sumę projekt Dra Marchwickiego obciąża kraj w pierwszej chwili więcej, niż projekt konferencyjny.

Na pierwszy rzut oka widoczna, że tak mała różnica, nie dosięgająca nawet 2 milionów znika zupełnie w obec różnicy między zwyżkami jednego a drugiego projektu.

Większą będzie ta różnica w chwili całkowitego ukończenia sprawy indemnizacyjnej. Jako taką przyjmujemy koniec r. 1901 — kiedy spłaconą będzie indemnizacya i dług do skarbu państwa z ugody powstały.

Z końcem roku 1901 mielibyśmy według uchwał konferencyi:

a) z dotychczasowych długów	8,000.000
b) z pożyczki konwersyjnej	14,280.000
razem .	22,280.000

Zaś według projektu Dra Marchwickiego byłoby z pożyczki konwersyjnej 37,064.000

z porównania .	22,280.000
okazuje się różnica .	14,784.000

O taką sumę mielibyśmy według projektu Dra Marchwickiego więcej długu z r. 1901 niż według konferencyjnego. Różnica na pozór bardzo znaczna. Właściwą jednak miarę do porównania otrzymamy dopiero wtedy, gdy od tej różnicy potrącimy cyfrę, o którą zwyżki jednego projektu wyższe są niż drugiego. Ta cyfra bowiem przedstawia korzyść, jaką kraj o b e c n i e osiąga, a za którą ponosi tę ofiarę, iż się na przyszłość więcej obciąża.

To wyższe obciążenie wynosi	14,784.000
różnica zwyżek (na korzyść projektu Dra Marchwickiego)	10,517.925
właściwa różnica .	4,266.075

Innemi słowy: za to, aby w przeciągu siedmiu lat zużyć $10^1/_2$ miliona na cele produkcyjne, na podniesienie siły produkcyjnej, a więc i siły podatkowej kraju, a zarazem ochronić się od zbytecznego przeciążenia tej siły produkcyjnej, jakiem byłoby dalsze pod-

wyższenie dodatków do podatków — za to obciąża projekt Dra Marchwickiego przyszłość długiem o 14,784.000 zł. wyższym, aniżeli projekt konferencyjny. Ktokolwiek zaś zna i rozumie siłę rozumnie i z planem czynionych wkładów ekonomicznych — przyzna, że owe $10^1/_2$ miliona dzisiaj w kraj włożone, warte są więcej aniżeli owe 14 milionów po jedenastu latach.

Amortyzacya i oprocentowanie sumy 14,784.000 zł. (po 4% w latach $67^1/_2$) reprezentuje roczną kwotę 635.120 zł., co w stosunku do wysokości obecnie pobieranych dodatków do podatków znaczy, że ten wydatek będzie pokryty, jeżeli wydatność 1 centa dodatków wzrośnie w ciągu tych 11 lat o 10.260 zł. czyli rocznie o 933 zł., co przy dobrej polityce ekonomicznej, przy dokonanych rolniczych melioracyach, subwencyonowanych kolejach lokalnych, energicznie popieranym przemyśle, niewątpliwie da się osiągnąć. Ta różnica zatem między obciążeniem przyszłości w jednym a drugim projekcie nie może przemawiać na korzyść projektu konferencyjnego a to tem bardziej, że — jak wykazaliśmy poprzednio projekt konferencyjny nie tylko nie chroni od zaciągania nowych pożyczek, ale przeciwnie prawie na pewne przypuszczać można, że przyjąwszy go, już od r. 1894 do zaciągania pożyczek będziemy zmuszeni. A skoro w okresie ostatnich siedmiu lat zaciągnęliśmy blisko 7 milionów pożyczek — skoro zwyżki projektu konferencyjnego, — jak wykazaliśmy w obec licznych nowych a koniecznych wydatków zupełnie zniknąć muszą — można z wielkiem prawdopodobieństwem powiedzieć, iż w okresie do roku 1901 zaciągniemy tych pożyczek więcej.

Gdy bowiem przyjęło się słuszną zasadę niepodwyższania dodatków do podatków, przeto każda pożyczka spowoduje znowu niedobór w roku następnym, zmusi zatem znowu do nowej pożyczki.

Porównawszy w ten sposób oba projekta niepodobna pominąć sprzeczności, jakie zachodzą pomiędzy uchwałami konferencyi, a motywami wypowiadanymi przez tych, którzy przeciw konwersyi przemawiali i bronili wniosków, przez większość konferencyi przyjętych.

I tak uderzającą jest naprzód ta sprzeczność, że wystąpiono tak silnie przeciw konwersyi a zgodzono się jednak na konwersyę częściową. I to nie na jaką część małą, — ale na skonwertowanie aż do 40% całego długu indemnizacyjnego.

Jeżeli konwersya jest złą — jakim sposobem może być dobrem skonwertowanie tak znacznej części długu?

Zarzucano, że konwersya przedłuża sprawę indemnizacyjną — a przeciwnicy konwersyi chcieli mieć tę sprawę stanowczo, raz na zawsze załatwioną. Jak się z protokołu konferencyjnego przekonać można — żądanie to podniesiono do wysokości zasady. W rezultacie jednak powzięto uchwały wręcz tej zasadzie przeciwne. Jeżeli bowiem przedłużeniem sprawy indemnizacyjnej ma być to, że w miejsce dzisiejszego długu indemnizacyjnego ma wejść nowy dług konwersyjny, na lat $67^1/_2$ zaciągnięty, to według uchwał konferencyi nastąpi także takie przedłużenie, a różnica będzie już tylko w wysokości kwoty. I gdy projekt dra Marchwickiego cały dług indemnizacyjny od razu zmienia na nową pożyczkę konwersyjną — to według projektu konferencyjnego mielibyśmy przez 7 lat dawny dług indemnizacyjny, a obok niego 67-letnią pożyczkę konwersyjną. Więc gdy chodzi o zatarcie lub stopniowe zacieranie śladów indemnizacyi — to projekt dra Marchwickiego bardziej chyba tej „zasadzie“ odpowiada aniżeli konferencyjny.

Stanowczą, jednogłośnie powziętą uchwałą zastrzeżono się przeciwko dalszemu podwyższaniu dodatków do podatków, a uchwalono program dający tak małe zwyżki, że już w trzecim lub czwartym roku wykonania tego programu łatwo zajść może potrzeba podwyższenia dodatków albo zaciągania nowych pożyczek, co w rezultacie przyspieszy chwilę ponownego podwyższania dodatków.

Zarzucano, że konwersya obciąży przyszłość na długi szereg lat. Program konferencyjny obciąży ją także na taki sam szereg lat, tylko w nieco mniejszym stopniu, ale nie da takiej jak konwersya możności wytężonej, skutecznej pracy nad takiem wzmocnieniem sił ekonomicznych kraju, ażeby przyszłość łatwiej znieść mogła ten przerzucony na nią ciężar.

Zresztą zarzut obciążania przyszłości jest dziwny wobec faktu, żeśmy ją w ostatnich ośmiu latach długami blisko siedmiomilionowymi obciążyli, że według projektu konferencyjnego ten sam ciężar i nadal pozostawić zamierzamy i dodać do niego jeszcze nowy 15 milionowy!

Jest też ten zarzut niesprawiedliwy wobec pokoleń obecnych, które przez lat blisko 40 ponosiły tak ogromny ciężar indemnizacyjny, które poniosły wszelki ciężar wprowadzenia systemu autonomicznego, mającego przynieść owoce w przyszłości — które zreformowały na większą skalę system większych dróg komunikacyjnych w kraju — które także dla przyszłości ponoszą tak wielkie ciężary szkolne. W obec tych niezaprzeczonych faktów nie ma żadnej w tem niesprawiedliwości, jeżeli dzisiejsze pokolenie część ponoszonych obecnie ciężarów przerzuci na przyszłość — a uczyni to nie w tym celu, aby sobie przynieść ulgę przez opłacanie mniejszych dodatków, lecz w tym jedynie celu, aby uzyskać możność skuteczniejszego działania na rzecz tej przyszłości, na którą część swego ciężaru przerzuca.

Niesprawiedliwością byłaby konwersya dokonana w tym celu, aby dziś płacić mniej podatków a za to więcej obciążyć przyszłość — konwersya zaś dokonana w powyżej wskazanym celu pracy nad rozwojem kraju jest czynem sprawiedliwym i w całem znaczeniu tego wyrazu ekonomicznym.

Zarzucano dalej na konferencyi projektowi konwersyjnemu, że papier gwarantowany przez państwo zamienia się w papier czysto krajowy, w gwarancyę tę nieuposażony. Dowodzić nie potrzeba, że jeżeli ten zarzut ma przemawiać przeciw konwersyi całkowitej w myśl wniosku posła Marchwickiego, to tak samo przemawia on przeciw konwersyi częściowej w myśl uchwał konferencyi. Jest tu zatem znowu stanowcza sprzeczność między motywami a uchwałą.

Zarzucano wreszcie, że gdy się mówi o „polityce inwestycyjnej“ na którą mają być użyte zwyżki rozporządzalne w myśl projektu posła Marchwickiego, to mówi się o czemś nieuchwytnem, nie ujętem w żaden wyraźny program.

Na konferencyi program taki przedstawiałem ustnie w ogólnych cyfrach i załączam go tutaj dla pamięci (Subalegat).

Rzecz naturalna, że gdyby przyszło do uchwał szczegółowych, musiałby on uledz jeszcze modyfikacyom, w każdym razie zwolenników projektu konwersyi nie może trafić zarzut, że nie określali jasno celów, na które pragną zyskać znaczniejsze zwyżki w budżecie krajowym. Większość konfencyi postąpiła inaczej. W uchwale swej wspomina także o możności „czynienia stopniowych wydatków celem ekonomicznego rozwoju kraju“, ale nie przedstawiła nawet najogólniejszego zarysu, jak sobie ten program ekonomiczny wyobraża, a na wykonanie programu tego pozostawia zwyżki znikająco małe. Co więcej i co z całym naciskiem podnieść tu należy, jako najsłabszą stronę uchwał konferencyi: program konferencyjny wprost uniemożliwia nowe wkłady na ekonomiczny rozwój kraju. Gdy bowiem z góry powiedziano: nie będziemy podwyższać dodatków — gdy dalej uchwalono 15 milionową pożyczkę, która na szereg lat utrudnia a może i uniemożebnia zaciągnięcie nowych pożyczek, gdy wreszcie na tych uchwałach oparty program daje zwyżki, które już za parę lat przez zwyczajne wydatki będą pochłonięte, to oczywiście uchwały

konferencyjne zakreślają owej akcyi ekonomicznej nieprzekraczalne a tak szczupłe granice, że się ona w tych granicach redukuje do zera.

Wykazawszy w ten sposób, że program finansowy na uchwałach konferencyi oparty nie przedstawia żadnych korzyści, nie daje ani ulgi na dziś, ani możności skuteczniejszej pracy na jutro, – że między motywami uchwał a samemi uchwałami zachodzi rażąca sprzeczność i niekonsekwencya, że program projektem posła Marchwickiego objęty nie przedstawia żadnej z ujemnych stron projektu konferencyjnego i jest pod każdym względem korzystniejszy — nie mogę Wysokiemu Wydziałowi krajowemu doradzać, ażeby za podstawę wniosków do Wysokiego Sejmu przyjął projekt konferencyjny.

Zaś za projektem konwersyi według wniosku posła Marchwickiego przemawia w sposób zdaniem mojem już zupełnie stanowczy wzgląd następujący:

Główną ujemną cechą naszego położenia jest, że doszedłszy w opodatkowaniu krajowem do granicy zgodnie przez wszystkich za nieprzekraczalną uznanej, stoimy jednak wobec coraz wzrastających wydatków zwyczajnych a zarazem wobec konieczności uczynienia znaczniejszych nadzwyczajnych wkładów celem ekonomicznego i w ogóle cywilizacyjnego rozwoju kraju.

Powodem, iż doszliśmy w opodatkowaniu do owej granicy jest, że licząc dług indemnizacyjny razem z krajowymi, płacimy na długi znacznie więcej, aniżeli na właściwe cele gospodarki autonomicznej. Że zaś jak rachunki wykazują, wyczekiwanie chwili, w której dług indemnizacyjny będzie spłacony, nie prowadzi do celu, ponieważ 1) do tego czasu musielibyśmy znowu albo dodatki ponosić albo co roku nowe a znaczne pożyczki zaciągać na pokrywanie niedoborów; 2) ponieważ ugoda indemnizacyjna oprócz podniesienia ciężaru kraju o 200.000 zł. rocznie jeszcze nałożyła na kraj dług 6,275.000 zł., przeto jedynym sposobem wyjścia jest natychmiastowe usunięcie dysproporcyi między wydatkami na długi a wydatkami na właściwą gospodarkę autonomiczną, tak jak jedyną rubryką budżetów naszych, w której można znaczniejsze, na szali położenia ważące oszczędności zaprowadzić, jest spłata długów. Taką oszczędność poważną na spłacie długów można uzyskać tylko przez zamianę długu wyżej oprocentowanego na niżej oprocentowany, długu krótkoterminowego na długoterminowy, a zatem tylko przez konwersye. Wszelkie inne środki muszą się okazać połowicznymi, bo nie trafiają w samo jądro sprawy, bo nie usuwają złego w jego źródle.

Wskutek owej dysproporcyi między wydatkiem na długi a wydatkiem na właściwą gospodarkę autonomiczną, ta gospodarka, nie ożywiona dostatecznymi finansowymi środkami działania, zmartwieć z czasem musi. Ożywić ją, podnieść osłabioną wiarę w pożytki autonomii, wzmocnić kraj, na zewnątrz postawić go silniej i poważniej a wewnątrz stworzyć mu warunki pomyślniejszego rozwoju, można tylko wtedy, jeżeli Reprezentacya kraju rozporządzać będzie większymi zasobami dla użycia ich na cele produkcyjne. Środki te daje tylko projekt posła Marchwickiego, on bowiem jeden zaprowadza bardzo poważne oszczędności w rocznym wydatku na spłatę długów, on jeden przywraca prawidłowy stosunek między wydatkiem na dług a wydatkami na właściwe cele autonomicznej gospodarki.

Z tych zatem powodów wnoszę:

1) Oświadczyć się przeciw projektowi finansowemu uchwalonemu przez konferencyę poselską;

2) za podstawę wniosków do Wys. Sejmu przyjąć projekt dra Marchwickiego.

T. Romanowicz *w. r.*

Subalegat do alegatu 6. (Do LW.33881/90).

Projekt użycia zwyżek.

Według projektu Dra Marchwickiego (bez ulg podatkowych) wynosiłaby zwyżka w 7 latach razem 9,100.000, czyli rocznie 1,300.000.

Z tego przeznaczam na:

a)	fundusz kolei lokalnych	3,500.000
b)	„ budowy szkół ludowych	500.000
c)	„ przemysłowy (zwiększenie)	300.000
d)	„ koszarowy (zwiększenie)	500.000
e)	regulacye (według Dep. I.) do r. 1897	918.000
f)	drogi (według szefa Dep. IV.)	700.000
g)	budowy szpitalne (wniosek Dep. V.)	300.000
		6,718.000

suma zwyżek 9,100.000
inwestycye . 6,718.000

zostaje 2,382.000 czyli rocznie 363.142 zł., co byłoby w budżetach rocznych zużytkowane na:

1) służbę zdrowia w gminach;
2) zasiłki dla gmin i powiatów na cele kultury krajowej po 30.000 zł. rocznie;
3) dalsze zwiększenie Rubr. VII. na oświatę;
4) domy pracy przymusowej;
5) wydatki nieprzewidziane.

Rozkład na lata.

Rok	Fundusz kolei lokalnych	Fundusz budowy szkół ludowych	Fundusz przemysłowy	Fundusz koszarowy	Regulacya rzek	Zasiłki na drogi	Budowle szpitalne	Razem	Zwyżka
1891	500.000	80.000	45.000	80.000	—	100.000	100.000	905.000	395.000
1892	500.000	70.000	45.000	70.000	68.000	100.000	100.000	953.000	347.000
1893	500.000	70.000	45.000	70.000	102.000	100.000	100.000	987.000	313.000
1894	500.000	70.000	45.000	70.000	136.000	100.000	—	921.000	379.000
1895	500.000	70.000	45.000	70.000	170.000	100.000	—	955.000	345.000
1896	500.000	70.000	45.000	70.000	204.000	100.000	—	989.000	311.000
1897	500.000	70.000	30.000	70.000	238.000	100.000	—	1,008.000	292.000
Razem	3,500.000	500.000	300.000	500.000	918.000	700.000	300.000	6,718.000	2,382.000
									9,100.000

Aelg. 70.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie umowy z c. k. Rządem zawrzeć się mającej o spłatę sumy 1,400.000 zł. skarbowi państwa w myśl art. II. ustawy z 5. czerwca 1890. (Dz. u. p. Nr. 110.)

Wysoki Sejmie!

Ustawa z dnia 5. czerwca 1890. (Dz. u. p. Nr. 110) upoważnia c. k. Rząd do zawarcia z krajem Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z W. Ks. Krakowskiem ugody o uregulowanie stosunku skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej. Ugoda ta, której projekt na skutek przedłożenia rządowego Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 20. października 1882 roku uchwalił, zawiera między innemi postanowienie, że od r. 1883 począwszy, skarb państwa w miejsce dotychczasowego zasiłku w kwocie 2,625.000 zł. rocznie, płacić będzie 2,100.000 zł. rocznie jako zasiłek bezzwrotny, a 325.000 zł. rocznie, jako bezprocentową pożyczkę. Pozostałą resztę 200.000 zł. rocznie mieli płacić opodatkowani.

Gdy pomimo gotowości Wysokiego Sejmu do zakończenia sprawy indemnizacyjnej ugoda nie przychodziła do skutku, a Wysoki Sejm kilkakrotnemi uchwałami sprawę tę przypominał i oświadczał, iż trwa przy warunkach ugody, przeto c. k. Rząd wniósł w roku bieżącym ponownie przedłożenie w tym przedmiocie do Rady państwa. W przedłożeniu tem zajął c. k. Rząd to stanowisko, iż warunki ugody, przez Wysoki Sejm w roku 1882. uchwalonej, obowiązują tak, jak gdyby ugoda była już w r. 1883 zawartą, że zaś skarb państwa przez cały ten okres siedmioletni, zamiast zastrzeżonych ugodą 2,425.000 zł., płacił 2,625.000 zł., przeto zwyżkę 200.000 zł. rocznie, która po siedmiu latach czyni łącznie 1,400.000 zł., uważał c. k. Rząd jako „nadpłatę," którą kraj, a raczej opodatkowani Galicyi wschodniej i zachodniej, skarbowi państwa zwrócić mają. Skutkiem tego rządowy projekt ustawy ugodowej zawiera w art. II. postanowienie, że co do sposobu zwrotu tych „nadpłat" w łącznej sumie 1,400.000 zł., zawartą będzie osobna umowa między c. k. Rządem a Reprezentacyą kraju i że do zawarcia tego układu c. k. Rząd jest upoważniony.

Projekt ustawy ugodowej został przez obie izby Rady państwa z udziałem i za przyzwoleniem reprezentantów naszego kraju uchwalony, a przez Najjaśniejszego Pana d. 5. czerwca b. r. sankcyonowany.

Dnia 1. września b. r. otrzymał Wydział krajowy odezwę Prezydyum c. k. Namiestnictwa Alegat I. z dnia 31. sierpnia b. r. l. 9.662/pr. (LW. kr. 38040/90), którą tu załączamy jako Alegat I.

W odezwie tej Prezydyum Namiestnictwa na skutek reskryptu JE. p. Ministra skarbu z dnia 25. sierpnia b. r. l. 4.377 zażądało od Wydziału krajowego rychłego udzielenia wniosków co do terminów zwrotu nadpłat w kwocie 1,400.000 zł.

Na odezwę tę odpowiedział Wydział krajowy pismem z dnia 2. września b. r. l. 38.040.

Alegat II. W piśmie tem, które tu jako alegat II. załączamy, Wydział krajowy szczegółowo wyłuszczył, iż wina siedmioletniej zwłoki w dojściu ugody do skutku nie ciąży na kraju i jego Reprezentacyi, że zatem i skutki tej zwłoki, do których należy urośnięcie „nadpłat“ ze skarbu państwa do kwoty 1,400.000 zł., nie powinny na kraj spadać tak wielkim ciężarem długu. Oświadczył jednak Wydział krajowy, że „nie przesądzając uchwałom Sejmu w tym przedmiocie“ mógłby tylko na taką spłatę powyższej sumy się zgodzić, któraby nastąpiła dopiero po uiszczeniu długu z tytułu corocznych zaliczek w kwocie 325.000 zł. powstałego, który urośnie do sumy 4,875 000 zł., a według ugody ma być spłacony w latach 1899, 1900 i 1901 rocznemi ratami po 1,625.000. Spłata sumy 1,400.000 zł. powinnaby, zdaniem Wydziału krajowego, nastąpić od r. 1892 począwszy w 7 rocznych ratach, t. j. w takim samym okresie, w jakim ów dług nie z winy kraju i jego Reprezentacyi do takiej wysokości urósł.

W odpowiedzi na to pismo otrzymaliśmy dnia 23. września b. r. odezwę z c. k. Prezydyum Namiestnictwa z d. 22. września b. r. L. 10.226 (LW. kr. 40.664/90). Odezwę tę załączamy jako

Alegat III. Alegat III. Na wniosek nasz, aby spłatę sumy 1,400.000 zł. rozłożyć na 7 rocznych rat po 200.000 zł. od r. 1902 płatnych, oświadczył c. k. Rząd, iż skoro kraj według ustawy ugodowej płacić ma w latach 1899, 1900 i 1901 po 1,625.000 zł. rocznie i wydatek ten pokrywać będzie dodatkami do podatków, to nie może podlegać trudności, ażeby takież dodatki do podatków wstawione były także i w budżet r. 1902. Rząd przeto zaproponował nam, aby cała suma 1,400.000 była spłacona w r. 1902, i wezwał Wydział krajowy, by „tę propozycyę uznał jako korzystną dla kraju.“

Wydział krajowy jednak, po ponownem a dokładnem rozważeniu sprawy, nie mógł żadną miarą ani tej propozycyi przyjąć, ani też uznać, iżby jego propozycya w odezwie L. 38.040 podana, była niesłuszną. Pragnąc jednak nie opóźniać dzieła ugody i objawić tę samą gotowość do ustępstw, jakiemi się Wysoki Sejm, od r. 1882. począwszy, kierował, zaproponował Wydział kra-

Alegat IV. jowy odezwą z dnia 24. września 1890. L. 40.664 — tu jako Alegat IV, dołączoną — ażeby spłata kwoty 1,400.000 zł., nastąpiła nie jednorazowo, jak c. k. Rząd chciał, ale w trzech rocznych ratach, t. j. w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł., a w roku 1904 reszta 400.000 zł. Powody tego wniosku przytoczone są w powołanej właśnie odezwie, przeto ich tutaj nie powtarzamy.

Na tę propozycyę nadeszła przychylna odpowiedź c. k. Rządu, zakomunikowana Wydzia-

Alegat V. łowi krajowemu w załączonej tu jako alegat V. odezwie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 7. października b. r. L. 10.873 (LW. kr. 43.081), do której załączono projekt ugody, jakaby na podstawie powyższych warunków zawartą być miała. Przedstawiwszy w ten sposób cały przebieg tych rokowań, z którego Wys. Sejm przekonać się może, że Wydział krajowy nie zaniedbał niczego, ażeby ciężar, ustawą z d. 5. czerwca 1890 na kraj nałożony, jak najmniej dotkliwym uczynić — wnosi Wydział krajowy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z c. k. Administracyą państwa imieniem kraju następującej ugody:

UGODA

zawarta między c. k. Administracyą państwa, a Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem imieniem Reprezentacyi kraju, w przedmiocie zwrotu nadpłat ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i zachodniej poczynionych.

1) Nadpłaty ze skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych dla Galicyi wschodniej i zachodniej w latach 1883 do 1889 włącznie poczynione, po 200.000 zł. rocznie a więc w łącznej kwocie 1,400.000 zł., których zwrot na podstawie art. II. ustawy z 5. czerwca r. 1890 D. u. p. L. 110 cięży na kraju, obowiązuje się kraj zwrócić w przeciągu trzech lat od r. 1902 począwszy a to w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. zaś w r. 1904 resztę 400.000 zł.

2) Kraj winien jest, celem spełnienia obowiązku zwrotu powyższych kwot w wymienionych powyższych latach, odpowiednie dodatki do podatków nałożyć i pobierać.

3) Niniejsza ugoda będzie sporządzona w dwóch równobrzmiących, nieostemplowanych, podpisami Ministra Skarbu oraz Marszałka krajowego i dwóch Członków Wydziału krajowego zaopatrzonych egzemplarzach, z których jeden ma być przechowany w c. k. Ministerstwie skarbu a drugi w galicyjskiej R-prezentacyi kraju.

Wiedeń dnia . . . . . Lwów dnia . . . . . .

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10. października 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania LW. kr. 43081/890.

Odpis odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 31. sierpnia 1890, l. 9662 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Według art. II. ustawy z dnia 5. czerwca 1890. dz. pp. Nr. 110. o zawarciu ugody z Reprezentacyą kraju Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem celem uregulowania stosunków państwa do fundnszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej, zastrzeżone zostało określenie bliższych postanowień względem zwrotu nadpłat udzielonych w okresie czasu 1883 do 1889. ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i zachodniej w łącznej kwocie 1,400.000 zł. osobnej umowie między c. k. rządem i Reprezentacyą kraju zawrzeć się mającej. Wskutek respryptu Jego Excelencyi Pana Ministra skarbu z dnia 27. sierpnia 1890, l. 4377, upraszam uprzejmie świetny Wydział krajowy, by celem wygotowania tego układu zechciał jak najrychlej udzielić mi stosowne wnioski co do terminów zwrotu tych nadpłat.

Alegat 2. do sprawozdania LW. kr. 43081/890.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z dnia 2. września 1890, l. 38040 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

W odpowiedzi na szacowne pismo z d. 31. sierpnia b. r. l. 9662 w sprawie terminów zwrotu sumy 1,400.000 zł., którą kraj Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem w myśl art: II. ustawy z 5 czerwca 1890, dz. p. p. nr. 110 ma zwrócić, Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić co następuje:

Chcąc po słuszności rozstrzygnąć kwestyę, kiedy powyższy dług i w jakich ratach ma być spłacony, należy zachować na oku 1) sposób powstania tego długu, 2) finansowe położenie naszego kraju.

Na posiedzeniu z 20. października 1882, uchwalił Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem na skutek przedłożenia rządowego projekt uregulowania stosunku skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej i zachodniej. W projekcie tym między innemi postanowiono, iż z zasiłku dotychczas funduszom tym ze skarbu państwa w sumie 2,625.000 zł. rocznie udzielanego, będzie nadal skarb państwa płacił 2,100.000 zł. jako bezzwrotną subwencyę, a 325.000 zł. rocznie jako zasiłek bezprocentowy, zwrotny od r. 1899 począwszy w 3 latach, czyli w 12 kwartalnych ratach, całą zaś tymi zasiłkami niepokrytą resztę wydatków rzeczonych funduszów pokrywać się będzie z dodatków do podatków. Innemi słowy: oprócz długu w przyszłości zwrotnego wziął kraj na siebie kwotę 200.000 zł. rocznie. Zobowiązanie to pojmował Sejm tak ściśle, iż od tego czasu co roku uchwalał, że w razie przyjścia do skutku uchwalonej w r. 1882

ugody, dodatki do podatków na fundusze indemnizacyjne Galicyi wschodniej i zachodniej mają być podniesione o 2 ct., co mniej więcej dałoby kwotę 200.000 zł.

Sejm więc przyjmując uciążliwe dla kraju warunki ugody a zarazem uchwalając ewentualne co roku pokrycie na wypadek konstytucyjnego zatwierdzenia tych warunków, uczynił wszystko, co w jego mocy, ażeby ta sprawa co rychlej załatwioną została. A gdy mimo to załatwienie jej z roku na rok się przewlekało, uchwalił Sejm w r. 1887 na wniosek śp. Alfreda hr. Potockiego wezwanie do c. k. rządu o przyspieszenie tej sprawy, zaś na posiedzeniu z 25. listopada 1889 na wniosek swojej komisyi budżetowej powziął uchwałę, mocą której oświadczył, iż trwa przy warunkach ugody w r. 1882 uchwalonych.

Przytoczyliśmy te fakta dla stwierdzenia, iż jeżeli ugoda indemnizacyjna przez 7 lat się zwlekła i dopiero w drugiej połowie ósmego roku od jej uchwalenia w Sejmie wejść może w życie, to zaiste nie kraj ani też jego Reprezentacya ponosi winę tej długiej zwłoki, ale druga strona kontraktująca tj. skarb państwa przez c. k. Rząd i przez Radę państwa reprezentowany, Sejm bowiem uczynił tu wszystko, co do niego należało.

Z tego zaś wynika niezbicie, że skutków zwłoki nie powinna ponosić strona, która jej nie spowodowała, lecz ta, z powodu której zwłoka powstała. Tym skutkiem zwłoki było między innemi, iż skarb państwa przez ten czas zamiast 2,425.000 zł. jak sejmowa ustawa ugodowa postanawiała, opłacał faktycznie 2,625.000 zł., więc o te 200.000 zł. więcej, które z chwilą przyjścia ugody do skutku na ciężar kraju przechodziły.

Sejm też a z nim z pewnością i kraj cały nie przypuszczał nigdy, żeby z powodu owej przez drugą stronę spowodowanej zwłoki, dług kraju co roku narastał niespostrzeżenie o 325.000 zł. i o 200.000 zł., razem o 525.000 zł., i żeby wzrósł w ten sposób do sumy 4.200.000 zł., jaką on z końcem bieżącego roku już ma reprezentować. Nie przypuszczał tego tem bardziej, że skoro jedyną korzyścią, jakiej kraj po ugodzie indemnizacyjnej oczekiwał, była możność uregulowania bardzo przykrych stosunków naszego skarbu krajowego i skoro dla tej jedynej korzyści Sejm zgodził się na to, aby kraj ponosił ciężar nowy po 200.000 rocznie, tudzież ciężar długu powstającego z kwoty 325.000 zł. rocznie, toż oczywiście nie można uznać tego słusznem, żeby kraj ponosił ofiarę za te lata, w których nie miał korzyści, ofiarę tę choć częściowo wynagradzających.

Stało się jednak inaczej.

C. k. Rząd wniósł projekt ustawy a Rada państwa zamieniła go w uchwałę, mocą której ugoda indemnizacyjna tak ma być uważaną, jak gdyby była już d. 1. stycznia 1883 zyskała moc prawną, skutkiem czego wszystko, co skarb państwa od r. 1883 po nad 2,100.000 rocznie nadpłacił, a więc i suma 1,400.000 zł., powstała z kwoty 200.000 zł. rocznie przez 7 lat, staje się długiem kraju do skarbu państwa.

Wydział krajowy nie przesądza uchwałom Sejmu w tym przedmiocie, zapytany jednak o ewentualne termina spłaty owego długu 1,400.000 zł. oświadczyć musi, iż nie mogłby Sejmowi innego uczynić wniosku jak tylko ten, żeby ta suma spłaconą była w sposób analogiczny temu, jak powstała t. j. przez siedm po sobie następujących lat od chwili, gdy ukończoną zostanie unormowana w art. 4. ugody spłata długu z corocznych zaliczek po 325.000 zł. powstałego. Przemawia za tem także wzgląd na obecne i przyszłe położenie skarbu krajowego.

Przy największej, najskrupulatniejszej oszczędności tak Wydziału krajowego jak i Sejmu i jego komisyi budżetowej, krajowe dodatki do podatków, licząc razem z indemnizacyjnymi dochodzą do bardzo wysokiej kwoty 62 ct. od 1 zł. bezpośrednich podatków.

Jak szybko zaś rosną te wydatki, od których Sejm się uchylić nie może, bo one z ustawy płyną a uchylićby się i nie chciał, bo one są prawdziwie produkcyjne, dowodzi budżet funduszu szkolnego na r. 1891 o 156.000 zł. wyższy niż na r. 1890 i niedobór funduszu emerytalnego, obecnie po raz pierwszy na fundusz krajowy spadający w kwocie 78.000 zł. Jeżeli do tego dodamy 200.000 zł. rocznie, które wskutek ugody indemnizacyjnej kraj płacić będzie musiał ponad dzisiejsze dodatki, to musimy przyjść do przekonania, że do ukończenia spłaty indemnizacyi o zwrocie owych 1,400.000 zł.

mowy być nie może. W r. 1898 ustają wszelkie zasiłki ze skarbu państwa dla funduszów indemnizacyjnych, ale na kraju ciąży blisko milionowa rata półroczna funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej. W latach 1899, 1900 i 1901 musi kraj spłacić przewidziane ustawą ugodową 4,875.000 zł. czyli po 1,625.000 zł. rocznie, a gdy obliczymy, jak wysoko do tego czasu urosną wydatki, choćby samego tylko funduszu szkolnego, nie licząc innych rubryk krajowego budżetu, spłata owych 1.400.000 zł. w ciągu tych trzech lat (więc po 466.666 zł. rocznie) okaże się znowu niemożliwą. Blisko przez pół wieku dług indemnizacyjny ciężył na naszym kraju niesłychanie dotkliwie tak, że gdy z łaski Najjaśniejszego Pana uzyskał kraj prawa samorządu, nie można było z praw tych na rzecz ekonomicznego i umysłowego rozwoju kraju dostatecznie skorzystać, wszelka bowiem energiczniejsza akcya w tym kierunku rozbijała się o brak zasobów finansowych, zaangażowanych w niestosunkowo wysokim stopniu na spłatę długu indemnizacyjnego. Obecnie, gdy zbliża się chwila, w której można będzie przykre stosunki skarbu krajowego uporządkować, opodatkowanych przed dalszem podnoszeniem podatkowego ciężaru krajowego ochronić, a kwoty, na ekonomiczne wzmocnienie kraju w budżet nasz wstawiane, podnieść, Wydział krajowy niepłonną ma nadzieję, że c. k. Rząd nie tylko żadnych na tej drodze utrudnień czynić nie będzie, ale przeciwnie, ile w jego mocy, pomocną poda rękę do wzmożenia sił tego kraju, które są zarazem siłami monarchii.

Utrudnieniem zaś byłoby bardzo znacznem, gdyby spłata ciężaru 1,400.000 zł. i to ciężaru nie z winy kraju powstałego i który, biorąc rzecz ze stanowiska ścisłej słuszności, nie powinien był na kraj nasz spaść, nastąpić miała wcześniej niż po całkowitej spłacie wszelkich z tytułu indemnizacyi na kraju ciążących zobowiązań i w ratach wyższych aniżeli te, z jakich ta suma powstała t. j. po 200.000 zł. rocznie.

W nadziei, że świetne c. k. Prezydyum zechce ten nasz wniosek u c. k. rządu z całą stanowczością poprzeć, jako jedynie odpowiadający i słuszności i znanym Mu najlepiej stosunkom naszego kraju, Wydział krajowy przy tej sposobności poruszyć jeszcze musi sprawę kwoty 200.000 zł. za rok 1890, o której ustawa ugodowa żadnej nie czyni wzmianki. W motywach do przedłożenia rządowego z projektem ugody indemnizacyjnej (L. 943 załączników do stenograf. sprawozdań X. sesyi Rady państwa) czytamy, iż co do rozliczenia kwot za rok 1890 projekt ustawy ugodowej żadnych nie zawiera postanowień, ponieważ przewidywane dojście do skutku ugody w pierwszej połowie b. r. dozwoli faktyczny dodatek ze skarbu państwa na r. 1890 ograniczyć do przewidzianych w ugodzie kwot 2,100.000 zł. i 325.000 zł.

Gdy jednak wypowiedziane przez c. k. Rząd oczekiwanie, iż ugoda już w pierwszej połowie b. r. stanie się prawomocną, zawiodło; gdy niepodobieństwem jest w tej chwili, skoro już koniec roku się zbliża, myśleć o dodatkowem podwyższeniu dodatków indemnizacyjnych o 2 ct., skoro dodatki te już są w wysokości 26 ct. legalnie rozpisane, każdemu kontrybuentowi wymierzone i przez 3 kwartały pobierane, gdy szczególniej w tym roku po zeszłorocznej klęsce rolniczej podwyższenie dodatków jest niemożliwem, przeto Wydział krajowy nie przypuszcza, aby c. k. Rząd chciał z przytoczonego powyżej ustępu motywów tę wyprowadzić konsekwencyę, że już za rok 1890 nie skarb państwa dopłaci sumę 200.000 zł. ale kontrybuenci.

Zdaniem Wydziału krajowego zasiłek ze skarbu państwa na rok 1890 wynosić jeszcze powinien pełną dotychczasową sumę 2,625.000 zł., zaś do nadpłaty kwoty 200.000 na rok bieżący stosuje się to wszystko, cośmy wyżej o ciężarze 1,400.000 zł. powiedzieli i dla tego zwrot tegorocznej nadpłaty nastąpić powinien tak samo jak sumy 1,400.000 zł. Byłaby to w takim razie ósma roczna rata spłaty mającej się zacząć w roku 1902.

Wydział krajowy uprasza, aby świetne c. k. Prezydyum zechciało tę naszą propozycyę, gdzie należy przedłożyć i poprzeć, ze względu zaś, iż przed zebraniem Sejmu musi Wydział krajowy opracować całkowity plan finansowy, odpowiadający sytuacyi przez ugodę indemnizacyjną stworzonej, prosimy o rychłą ile możności odpowiedź na niniejszą odezwę naszą.

Alegat 3. do sprawozdania LW. kr. 43.081/890.

Odpis odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 22. września 1890, L. 10226 do Wydziału krajowego we Lwowie.

Według czwartego ustępu umowy, do zawarcia której ustawa państwowa z dnia 5. czerwca r. 1890 dz. u. p. L. 110, c. k. rząd upoważnia, kraj zwrócić ma skarbowi państwa w latach 1899, 1900 i 1901 w ratach po 1,625.000 zł. nieoprocentowane zaliczki przez skarb państwowy funduszom indemnizacyjnym galicyjskim w latach od 1883 do 1997 wypłacone.

Nie może zatem podlegać trudności, aby dodatki do podatków, które kraj w tym celu przez powyższe trzy lata pobierać musi, wstawiono także w budżet krajowy na rok 1902 i umorzono w tymże roku w całości sumę 1,400.000 zł. należącą się skarbowi państwa z tytułu nadpłat uiszczonych funduszom indemnizacyjnym w latach od 1883 do 1889. Sądzę, że propozycya ta jest słuszną i znajduje zupełne uzasadnienie w rzeczywistym stanie sprawy.

Kraj nie będzie taką spłatą nadmiernie obciążony, a c. k. rząd odracza termin zwrotu kwoty 1,400.000 zł. płatnej właściwie w chwili zawarcia umowy do czasu, kiedy kraj wywiąże się z wszystkich innych zobowiązań z tytułu indemnizacyi na nim ciążących.

Upraszam zatem Świetny Wydział krajowy, aby raczył odstąpić od propozycyj swych zawartych w szacownej odezwie z dnia 2. b. m. L. 38.040 i przyjął warunki powyżej opisane, które mi udzielił Jego Excellencya Pan Minister skarbu reskryptem z dnia 13. b. m. L. 4.630.

Jeżeliby kraj nie mógł również uiścić zaraz udzielonej mu w roku 1890 ze skarbu państwa nadpłaty w kwocie 200.000 zł., gotów jest c. k. rząd zastosować w tym wypadku piąty ustęp umowy i uważać pomienioną kwotę jako oprocentowaną $5^0/_0$ zaliczkę, którą kraj spłaci skarbowi państwa w sposób ustanowiony w drugiej alinei piątego ustępu rzeczonej umowy.

Do propozycyi zawartej w szacownej odezwie z dnia 2. b. m. L. 38.040, aby nadpłatę za rok 1890 doliczyć do nadpłat z lat od 1883 do 1889 i objąć ją tą samą umową, c. k. rząd przychylić się nie może dla braku upoważnienia w odnośnej ustawie. Świetny Wydział krajowy raczy się zastanowić nad propozycyami, które w imieniu c. k. rządu niniejszem przedstawiam, uznać je jako korzystne dla kraju i zakomunikować mi swe szacowne zdanie.

Gdy nastąpi porozumienie w sprawie nadpłat, będzie można przystąpić bezzwłocznie do wykonania określonej ustawą państwową z dnia 5. czerwca b. r. umowy.

Alegat 4. do sprawozdania LW. kr. 43.081/890.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z 24. września 1890 L. 40.664 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

W odpowiedzi na szacowną odezwę z dnia 22. b. m. L. 10.226|pr. w sprawie terminów zwrotu sumy 1,400,000 zł., którą w myśl art. II. ustawy z 5. czerwca 1890. Dz. p. p. Nr. 110 kraj skarbowi państwa ma zwrócić, tudzież kwoty 200,000 zł. przez skarb państwa za rok 1890 funduszom indemnizacyjnym nadpłaconej, Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić co następuje:

Na propozycyę, aby kwota 1,400,000 zł. była w r. 1.902 w całości jednorazowo spłacona, Wydział krajowy zgodzić się nie może i nie mógłby przed Sejmem wziąć odpowiedzialności za jej przyjęcie.

Przedewszystkiem bowiem nie możemy uznać słusznem zapatrywanie c. k. Rządu, jakoby powyższa kwota miała być właściwie płatną w chwili zawarcia ugody o uregulowanie stosunku skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich. Powołujemy się w tym względzie na odezwę naszą z dnia 2. b. m. L. 38.040, w której wykazaliśmy, iż owa suma 1,400,000 zł. nie z winy kraju ani jego Reprezentacyi urosła, kraj bowiem był gotów od r. 1883 do 1889 kwotę 200,000 zł. rocznie dopłacać, a zwłoka w przyjęciu ugody przez drugą stronę kontraktującą nie powinna była stworzyć nadmiernego ciężaru dla tej strony, która zrobiła wszystko co do niej należało. Gdyby zresztą powyższa suma była istotnie płatną w chwili zawarcia ugody, trudno przypuścić, ażeby c. k. Rząd, który z tak wielką troskliwością przestrzega interesów skarbu państwa, był w projekcie ustawy z 5. czerwca 1890 zamieścił ustęp, iż co do sposobu spłaty owej sumy 1,400.000 zł. ma być osobna umowa z krajem zawarta.

Również nie może Wydział krajowy zgodzić się na argumentacyę, że skoro w myśl powołanej powyżej ustawy ugodowej, kraj może w latach 1899, 1900 i 1901 spłacać po 1,625,000 zł. to nie może podlegać trudności, ażeby w r. 1902 z dodatków do podatków opłacić sumę 1,400,000 zł. Kiedy Sejm krajowy w roku 1882 uchwalał projekt ugody indemnizacyjnej, i nie ze względu na jakąś finansową korzyść kraju, ale dla zakończenia tej ze wszechmiar przykrej sprawy w imieniu kraju przyjął pewne ciężary, określił on ściśle granice tych ciężarów, stosując je do sił finansowych kraju. Przyjął więc podwyższenie rocznego ciężaru o 200,000 zł. od r. 1883 aż do r. 1897 włącznie, przyjął następnie spłatę trzech rat rocznych po 1,625,000 zł., ale przypuszczał, że na tem się skończy, że dalej żadnych większych ciężarów kraj ponosić nie będzie.

Jeżeli nie z winy Sejmu narósł krajowi dług 1,400,000 zł., byłoby to wręcz niezgodne z intencyami, jakie miał Sejm, uchwalając ugodę, gdyby ta suma odrazu miała być spłaconą, a nie w ratach takiej wysokości, o jaką Sejm wtedy uznał możność podwyższenia ciężarów krajowych t. j. w ratach po 200.000 zł. rocznie. Że z największym wysiłkiem kraju w latach 1899, 1900 i 1901 będą spłacane kwoty 1,625,000 zł. rocznie, z tego bynajmniej nie wynika, by „nie podlegało żadnej trudności“ wytężenie sił finansowych kraju jeszcze przez rok jeden. A to tem bardziej, że jak już w odezwie naszej z dnia 2. b. m. L. 38.040 mieliśmy zaszczyt nadmienić, inne zwyczajne wydatki funduszu krajowego bardzo szybko wzrastają i wzrastać ciągle muszą.

Nie będziemy powtarzali cyfr, któreśmy w powyższej odezwie przytoczyli, przypominamy je dla okazania, jak mylnem jest przypuszczenie, że „bez trudności“ zdoła kraj w roku 1902 ponieść ciężar jednorazowej spłaty 1,400.000 zł. Wydatki zwyczajne będą wtedy tak znaczne, a wysiłek lat 1899, 1900 i 1901 pozostawi w budżetach krajowych takie po sobie ślady, że wobec tego wszystkiego trudno bez trwogi patrzeć na finansową przyszłość kraju, a na jednorazową spłatę sumy 1,400.000 zł zgodzić się nie podobna.

Wydział krajowy przeto nie cofa wyrażonego w odezwie z 2. września b. r. zdania, że jedynie sprawiedliwym sposobem spłaty sumy 1,400.000 zł. byłoby, gdyby spłata nastąpiła w podobny sposób, w jaki dług ten bez winy kraju powstał, t. j. w siedmiu rocznych ratach po 200.000 zł.

Ażeby jednak nie utrudniać rokowań i nie opóźniać ostatecznego dzieła ugody i kierując się tą samą gotowością do ustępstw w granicach możności, jaką się kierował Sejm, kiedy w roku 1882 ugodę uchwalał, oświadcza Wydział krajowy, iż byłby gotów przedłożyć Sejmowi propozycyę spłacenia sumy 1,400.000 zł. w trzech rocznych ratach, a mianowicie w r. 1902 i 1903 po 500.000 zł. a w r. 1904 400.000 zł. w nadziei, że c. k. Rząd przystanie na to bardzo znaczne z naszej strony ustępstwo, iż raty roczne więcej niż w dwójnasób podnosimy, a termin spłaty więcej niż o połowę skracamy w stosunku do tego, co w naszem przekonaniu za sprawiedliwe uważamy.

Co do spłaty kwoty 200.000 zł. za rok 1890 zgadzamy się na uczynioną nam propozycyę, aby do tej kwoty zastosować piąty ustęp umowy i uważać tę kwotę jako oprocentowaną 5% zaliczkę, którą według alinei drugiej, piątego ustępu umowy spłacałyby fundusze indemnizacyjne Galicyi wschodniej i zachodniej z ewentualnych rocznych zwyżek.

Kończąc upraszamy, by świetne c. k. Prezydyum raczyło tę naszą propozycyę gdzie należy przedłożyć i poprzeć, a ze względu na bliski już termin rozpoczęcia obrad sejmowych decyzyę c. k. Rządu w tej sprawie ile możności przyspieszyć.

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 43081/890.

Odpis odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z d. 7. października 1890 L. 10.873/pr. do Wydziału krajowego.

Na szacowną odezwę z d. 24 września 1890 L. 40664 upoważnił mnie Jego Excelencya pan Minister skarbu reskryptem z d. 3. października 1890 L. 4950 do oświadczenia, że c. k. rząd przychyla się do wniosku, jaki świetny Wydział krajowy Sejmowi przedłożyć zamierza, a mianowicie, aby zwrot nadpłat udzielonych ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i zachodniej w latach 1883 do 1889 w łącznej kwocie 1.400.000 zł. nastąpił w trzech rocznych ratach, a to w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. zaś w roku 1904 w kwocie 400.000 zł.

Upraszam przeto uprzejmie świetny Wydział krajowy, by zechciał powyższy swój wniosek przedłożyć na jednem z pierwszych posiedzeń tegorocznej sesyi sejmowej i udzielić mi jak najspieszniej powziętą w tej mierze uchwałę sejmową, albowiem od spiesznego zawarcia tak głównej umowy, wskazanej w art. I. ustawy państwowej z d. 5. czerwca 1890 Dz. u. p. Nr. 110, jakoteż układu co do zwrotu powyższych nadpłat zawisło, aby oddanie funduszów indemnizacyjnych w zarząd Reprezentacyi kraju jeszcze w ciągu bieżącego roku nastąpić mogło.

Ponieważ powołanym reskryptem oznajmił Jego Ekscelencya pan Minister skarbu, że odnośny układ ma być zawarty w formie osobnej umowy, przeto mam zaszczyt udzielić świetnemu Wydziałowi krajowemu zarys tej umowy z uprzejmą prośbą, by równocześnie z przesłaniem uchwały sejmowej, powziętej w sprawie terminów zwrotu nadpłat w kwocie 1.400.000 zł., zechciał objawić swe zdanie, czy z dołączonym projektem umowy się zgadza.

Do alegatu 5 do sprawozdania LW. 43081/890.

Übereinkommen

welches zwischen der k. k. Staatsverwaltung und dem Landesausschusse des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthum Krakau im Namen der Landes-Vertretung in Betreff der Rückzahlung der aus dem Staatsschatze für die Grundentlastungsfonde von Ost- und Westgalizien geleisteten Ueberzahlungen abgeschlossen worden ist.

I. Die in den Jahren 1883 bis einschliesslich 1889 aus dem Staatsschatze für die Grundentlastungsfonde von Ost und Westgalizien geleisteten Ueberzahlungen von jährlichen 200.000 fl. somit zusammen mit 1.400.000 fl., deren Rückzahlung im Grunde Art. II. des Gesetzes vom 5 Juni

1890 R. G. B. Nr. 110 dem Lande obliegt, verpflichtet sich das Land binnen drei Jahren vom Jahre 1902 angefangen und zwar in den Jahren 1902 und 1903 zu je 500.000 fl. dagegen im Jahre 1904 den Restbetrag vom 400.000 fl. zurückzuzahlen.

2. Das Land ist schuldig behufs Erfüllung der Verpflichtung zur Rückzahlung der obigen Beträge in den obigen Jahren die erforderlichen Steuerzuschläge festzustellen und einzuheben.

3. Dieses Uebereinkommen wird in zwei gleichlautenden ungestempelten mit der Unterschrift des Finanzministers dann des Landmarschalles und zweier Mitglieder des Landesausschusses versehenen Exemplaren ausgefertigt, deren eines bei dem k. k. Finanzministerium, das andere bei der galizischen Landesvertretung aufzubewahren ist.

Wien am . . . . . Lemberg am . . . . . .

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. 42.452/890.

Aleg. 71.

418423
III 1330, 71-256

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdań komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniach Wydziału krajowego w przedmiocie popierania melioracyi w kraju, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 16. listopada 1889 projekt ustawy o podwyższeniu zasiłków z funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego na osuszenie bagien rudnickich, na posiedzeniu zaś z dnia 18. listopada 1889 projekt ustawy o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami.

Nadto powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego między innemi następną uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby celem uzyskania znaczniejszych zasiłków z państwowej dotacyi melioracyjnej wstawił w budżet na r. 1891 odpowiedną kwotę na popieranie mniejszych robót melioracyjnych przedsiębranych przez spółki wodne lub właścicieli ziemskich".

Uchwalony przez Wysoki Sejm projekt ustawy o podwyższeniu zasiłków publicznych na osuszenie bagien rudnickich, podaliśmy do wiadomości Wydziału spółki rozporządzeniem z dnia 31. stycznia 1890 l. 3.234 i równocześnie odnieśliśmy się do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u J. E. p. Ministra rolnictwa udzielenia nam projektu umowy między administracyą państwa a Wydziałem krajowym w sprawie terminów płatności tych zasiłków.

Odezwą z dnia 20. kwietnia 1890 l. 26.585 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo reskrypt Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 11. kwietnia 1890 l. 749, wedle którego wyjednanie Najwyższej sankcyi dla tego projektu ustawy nastąpi w myśl reskryptu z dnia 24. czerwca 1889 l. 5.807 po konstytucyjnem zatwierdzeniu preliminarza funduszu melioracyjnego na rok 1891 i wtenczas dopiero może być zawartą umowa co do wypłaty przyznanych zasiłków.

W myśl powyższego reskryptu ministeryalnego wstawił też Wydział krajowy przyznany w rzeczonym projekcie nstawy zasiłek dodatkowy na osuszenie bagien rudnickich do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 (Rub. XII. poz. 164 f.)

O użyczeniu Najwyższej sankcyi projektowi ustawy o wykończeniu regulacyi rzeki Nowego Brnia z dopływami nie otrzymał wprawdzie jeszcze Wydział krajowy urzędowego zawia-

7479
III a

domienia, na sankcyę tej ustawy jednak reflektowało już Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa przy układaniu preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na r. 1890, a gazeta wiedeńska w nr. [illegible] z dnia 11. września 1890 podała wiadomość w części nurzędowej, iż projekt ten otrzymał I. R. zwierdzenie Cesarskie Najwyższem postanowieniem z dnia 29. sierpnia 1890. Skoro zatem nadejdzie urzędowe zawiadomienie o udzieleniu sankcyi, Wydział krajowy nie omieszka bezzwłocznie przystąpić do ułożenia instrukcyi wykonawczej do tej ustawy oraz do objęcia zarządu całego przedsiębiorstwa nietylko pod względem technicznym, co już w roku ubiegłym na mocy uchwały Wydziału spółki nastąpiło, lecz także pod względem administracyjnym.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 l. s. 1.432 w sprawie wyznaczenia dotacyi z funduszu krajowego na popieranie drobnych melioracyj w kraju, które nie otrzymują zasiłków z państwowego funduszu melioracyjnego, lecz z osobnej rubryki dotacyjnej etatu Ministerstwa rolnictwa, przeznaczonej na subwencyonowanie mniejszych robót melioracyjnych, postanowił Wydział krajowy wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 (Rubr. XIII. poz. 165) dotacyą na ten cel w kwocie 5.000 zł. i przedstawił uchwałę tę wraz ze sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego odezwą z dnia 21. stycznia 1890. l. 55.011 c. k. Namiestnictwu z prośbą o podanie takowej do wiadomości Wysokiego Ministerstwa rolnictwa celem uzyskania wydatniejszego niż dotychczas poparcia niniejszego rolnictwa w tym dziale budownictwa wodnego.

Na tę uchwałę oświadczyło Wysokie Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 16. kwietnia 1890 l. 4.382 gotowość wstawienia do budżetu państwowego w r. 1891 kwoty 5000 zł. na poparcie drobnych melioracyj w Galicyi w tem jednak przypuszczeniu, że odnośne projekty melioracyjne przedłożone będą Ministerstwu do końca r. 1890.

Na podstawie przedłożonych przez Wydział krajowy projektów przyznało też Wysokie Ministerstwo rolnictwa w roku bieżącym następne bezzwrotne zasiłki z państwowej dotacyi melioracyjnej:

a) w powiecie lwowskim:

1. na osuszenie i nawodnienie włościańskich łąk i pastwisk w Malechowie, kórego koszta obliczono na 1.031 zł. 81 ct., zasiłek bezzwrotny w kwocie 350 zł. (reskrypt Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. czerwca 1890 l. 9.624).

2. na zabudowanie potoku w Zboiskach kosztem 1.150 zł. zasiłek bezzwrotny w kwocie 500 zł. (reskrypt Ministerstwa rolnictwa z dnia 28. czerwca 1890 l. 9.381).

b) w powiecie brzeskim:

3. na odbudowanie szluzy w wale nadwiślańskim w Woli przemykowskiej kosztem 772 zł. 59 ct., zasiłek bezzwrotny w kwocie 200 zł.

c) w powiecie nowotarskim:

4. wreszcie na regulacyę Białego Dunajca pod Nowym Targiem, której koszta wynosić mają 13.500 zł., zasiłek bezzwrotny w kwocie 2.500 zł. (reskrypt Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 31. lipca 1890 l. 11.012).

Zaznaczając z wdzięcznością, że Wysokie Ministerstwo rolnictwa w bieżącym roku przychylniej załatwiało wnioski subwencyjne w sprawie mniejszych melioracyj, Wydział krajowy wyraża oczekiwanie, że Wysokie Ministerstwo rolnictwa przy udzielaniu tych subwencyj nie ograniczy się do wysokości proponowanej na ten cel dotacyi krajowej, zwłaszcza, że w innych częściach państwa równoczesne subwencyonowanie tego rodzaju robót z funduszu krajowego nie jest wymaganem.

Organizacya spółek melioracyjnych.

W ciągu ostatniego roku wygotowało c. k. Namiestnictwo katastr. konkurencyjne i przeprowadziło rozprawy celem ustalenia okręgów konkurencyjnych dla ostat[illegible] trzech spółek wodnych, które dotychczas nie są zorganizowane, mianowicie: dla osuszen[illegible]agien niskich i oleskich oraz dla regulacyi Krzemienicy i Babulówki z dopływami. Oczekiwać też należy, że niebawem [illegible]nstytuują się te spółki i wybiorą zarząd, od czego przy spółkowych przedsiębiorstwach osuszenia bagien niskich i oleskich jest w ogóle zależnem rozpoczęcie budowy.

Uiszczanie datków konkurencyjnych ze strony tych spółek, które się już zorganizowały, zostało zapewnionem, gdyż niektóre Wydziały spółek, jak to ma miejsce przy regulacyi Łęgu i Trześniówki, wpłacają datki w gotówce, inne zaś, jak przy regulacyi Gniłej Lipy, Wisłoka, Nowego i Starego Brnia, tudzież przy osuszeniu bagien rudnickich uchwaliły zaciągnięcie pożyczek z krajowego funduszu pożyczkowego, które im Wydział krajowy asygnuje w ratach częściowych w miarę postępu robót.

Jedyna tylko spółka wodna dla regulacyi Kisieliny, która po ustąpieniu ks. Jana Pilcha i p. Kazimierza Lebowskiego z prezydyum z braku inteligencyi w Wydziale pozbawioną jest przewodnictwa, nie mogła przystąpić dotychczas do rozkładu datków konkurencyjnych, ani też powziąć uchwały co do pokrycia tych datków w drodze operacyi kredytowej. Z tego powodu i to za zgodą członków Wydziału spółek zastosowanem być musiało postanowienie §. 30. statutu, w myśl którego delegaci c. k. rządu i Wydziału krajowego objęli stały zarząd sprawami spółki, dotychczasowy zaś Wydział spółki stanowi tylko radę przyboczną tych delegatów. Zarządzenie to władz krajowych odniosło pożądany skutek, gdyż wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 27. września 1890 l. 68.497, Zarząd spółki zgodnie z jednogłośną uchwałą powziętą na posiedzeniu z dnia 12. września 1890 postanowił rozesłać wezwania płatnicze względem uiszczenia zaległych datków konkurencyjnych do dni 14, w zastępstwie zaś tych członków, którzy do dni 14 nie zapłacą datków, zaciągnąć pożyczkę w krajowym funduszu pożyczkowym dla spółek wodnych.

Przy tej sposobności Wydział krajowy ma zaszczyt nadmienić, że na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. stycznia 1888, tudzież obliczeń oddziału rachunkowego ustanowił stopę procentową dla pożyczek udzielanych spółkom wodnym na 5¼ (pięć i ćwierć) od sta.

Postęp budowy przy robotach melioracyjnych w r. 1889.

A. Przedsiębiorstwo krajowe.

1. Regulacya Łęgu.

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy w r. 1889 wynosiły:

I. Wykupno gruntów (22 morgów 389□ sążni) . . . . 6.912 zł. 34 ct.

II. Roboty ziemne a mianowicie:

148.558 m³ ruchu ziemi tj. wykopu transportu, na odległość 30 do 125 m. wraz z wykonaniem nasypu wałów:

4.628m² darniowania i

2,4 ha obsiewu szkarp, wraz z dozorem i narzędziami . . 26.963 „ 65 „

III. Ubezpieczenie brzegów płotkami (5.781, 5m. bież.) i wałkami faszynowemi (350 m. bież.) . . . . . 1.208 „ 67 „

IV. Szluzy (wykonanie rowu odpływowego przy szluzie Nr. 3 i założenie progu brukowego . . . . . 25 „ 58 „

V. Przepusty	—	zł.	— ct.
VI. Koszta utrzymania	1.315	„	77 „
VII. Zarząd	2.235	„	74 „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane (zaliczka udzielona Starostwu tarnobrzeskiemu na przeprowadzenie wyboru Wydziału spółki, budowa dodatkowych przepustów betonowych Nr. 15 i 16, budowa opaski faszynowej w kilometrze 1,8 i budowa zamknięcia faszynowego z obitką faszynową przy nowem ujściu Łęgu do Wisły	1.662	„	51 „
Razem .	40.324	zł.	26 ct.

1 m³ ruchu ziemi (wykopu i transportu od 30 do 125 m. z nasypem) w najważniejszej rubryce robót ziemnych wynosił przeciętnie . . . 18,15

Wartość budowy w r. 1889 obliczona przez kierownika technicznego po myśli instrukcyi techniczno administracyjnej (tj. wykonana w rzeczywistości ilość robót pomnożona przez ceny jednostkowe kosztorysu, przedstawię sumą 57.449 zł. 72 ct.; budowa zatem kosztowała mniej o 17.125 zł. 46 ct.

Na wykonane w r. 1889 roboty preliminowano w kosztorysie wedle sprawozdania kierownika budowy 56.171 zł. 29 ct. Oszczędność zatem w porównaniu z preliminarzem kosztorysowym wynosiła w r. 1889 . . . . . 15.847 zł. 3 ct.

W zarządzie budowy zaszła w roku bieżącym ta zmiana, iż wskutek przesiedlenia się p. Tadeusza br. Horocha do innego powiatu Wydział krajowy poruczył mandat delegata swego na wniosek Prezesa Rady powiatowej i zastępcy delegata p. Zbigniewa Horodyńskiego p. Antoniemu Sokołowskiemu dzierżawcy dóbr w Zaleszanach.

2. Regulacya Kisieliny

Wykazane przez kierownika budowy i sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta robót w roku 1889 przedstawiają się następnie:

I. Wykupno gruntów			
a) pod obwałowanie Wisły	320	zł.	— ct.
b) „ kanały	3	„	36 „
c) „ Kisielinę	1.205	„	72 „
II. Roboty ziemne			
a) 14 773 m³ ruchu ziemi przy obwałowaniu Dunajca .	2.182	„	36 „
b) 85.515 m² ruchu ziemi przy regulacyi Kisieliny . .	20.218	„	19 „
III. Roboty ochronne			
Darniowanie i grodzenie płotków przy regulacyi Kisieliny . .	358	„	63 „
IV. Budowa objektów, most i 2 szluzy drewniane . . .	2.939	„	09 „
V. Koszta zarządu	2.386	„	78 „
VI. Koszta konserwacyi	319	„	25 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	179	„	84 „
Razem .	30 113	„	22 „
(1m³ ruchu ziemi kosztował tedy przeciętnie	22,33		

Wedle wykazu przedłożonego przez technicznego inspektora budowy, inżyniera Sikorskiego preliminowano w kosztorysie na roboty wykonane przy regulacyi Kisieliny . . . . . 24.658 „ 50 „

ponieważ zaś rzeczywiste koszta budowy przy regulacyi samej Kisieliny (z wyłączeniem wału Dunajca i kanałów wynosiły . . . 27.358 „ 43 „

zatem w r. 1889 przekroczono kosztorys o . . . 2.699 „ 93 „

Przekroczenie to, które się odnosi przeważnie do rubryki robót ziemnych, spowodowane zostało głównie zeszłoroczną posuchą, w skutek której iły nadwiślańskie tak stwardniały iż tylko klinami żelaznymi i oskardami można je było łupać.

3. Regulacya Gniłej Lipy (górnej sekcyi).

Sprawdzone przez oddział rachunkowy koszta budowy za r. 1889 wynoszą:

I. Wykupno młynów	5.060	zł. —	ct.
II. „ gruntów	1.342	„ 03	„
III. Roboty ziemne	22.645	„ 40	„
IV. Mosty	—	„ —	„
V. Konserwacya	1.195	„ 64	„
VI. Koszta zarządu	1.058	„ 18	„
VII. Rozmaite i nieprzewidziane . .	601	„ 03	„
Razem .	32.802	zł. 28	ct.

Ruch ziemi wynosił 131.982 m³ (przeważnie z pod powierzchni wody) i kosztował wraz z transportem na przeciętną odległość 20 metrów, tudzież planowaniem, szkarpowaniem 22.645 zł. 40 ct. z czego wynika cena 1m³ *17,1*

W tym roku zbudował także kierownik budowy dla skarbu państwa w zarządzie własnym przenośny barak dla 60 więźni kosztem 1.196 zł. 34 ct., który pokrytym został przez c. k. Nadprokuratoryę państwa.

Wartość budowy obliczona przez kierownika technicznego wedle cen jednostkowych kosztorysu wynosi 44.372 zł. 22 ct., oszczędność zatem osiągnięta w r. 1889 przy budowie przedstawia znaczną kwotę *11.569 zł. 94 ct.*

W miesiącu październiku 1889 spokał kierownika ludowy inżyniera-asystenta biura melioracyjnego Stanisława Ogonka bardzo nieszczęśliwy wypadek, gdyż przy budowie złamał nogę, która mu następnie została odjętą. Wskutek tego widział się Wydział krajowy spowodowanym dodać temuż kierownikowi budowy w roku bieżącym do pomocy przy robotach w polu inżyniera pomocnika biura melioracyjnego Stanisława Ruebenbauera.

Z powodu znacznej odległości tegorocznych robót od siedziby dotychczasowego delegata ks. kanonika Karola Małaczyńskiego, który od roku 1886 z jaknajwiększą skrupulatnością i gorliwością prowadził bezinteresownie księgi kasowe i uskuteczniał wypłaty robotników, był Wydział krajowy zniewolonym na prośbę jego własną uwolnić go od tej funkcyi, a natomiast na wniosek Wydziału spółki powierzyć ten mandat p. Stanisławowi Wybranowskiemu, właścicielowi dóbr w Kimierzu.

4. Regulacya Trześniówki.

Koszta budowy za rok 1889 przy tej regulacyi sprawdzone przez oddział rachunkowy wynoszą:

I. Wykupno gruntów	13.776	zł. 39	ct.
II. Roboty ziemne	32.572	„ 35	„
III. Ubezpieczenie brzegów	2.544	„ 44	„
IV. Szluza kamienna	1.703	„ 99	„
V. Przepus.y betonowe	993	„ 77	„
VI. Utrzymanie w czasie budowy	1.763	„ 32	„
VII. Koszta zarządu	2.396	„ 43	„
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	1.554	„ 16	„
Razem . .	57.304	zł. 85	ct.

Ruch ziemi wynosił 145.516 m.³ i kosztował 32 572 zł. 35 ct., 1 m³ wykopu z transportem od 30 do 500 m. i wykonaniem nasypu kosztował zatem 22,4 ct.

Wartość budowy za r. 1889 obliczona przez kierownika technicznego według cen jednostkowych kosztorysu wynosi 62.734 zł. 79 ct. oszczędność zatem osiągnięta przy budowie przedstawia kwotę 5.429 zł 94 ct.

5. Regulacya Krzemienicy.

W r. 1889 wykończono w zupełności regulacyę potoku Trześni na terytoryum gmin Wojsław, Rzyska i Rzochów w powiecie mieleckim, oraz rozpoczęto budowę koło regulacyi i obwałowania wstecznego Krzemienicy w Suchorzowie i Baranowie w powiecie tarnobrzeskim.

Koszta regulacyi potoku Trześni przedstawiają się następnie:

I. Wykupno gruntów	—	zł.	— ct.
II. Roboty ziemne	6.704	„	02 „
III. Szluzy	—	„	— „
IV. Przepusty	—	„	— „
V. Koszta utrzymania w czasie budowy	210	„	43 „
VI. Koszta zarządu	808	„	37 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane, ubezpieczenie szkarp, budowa mostu, progu i 1. przepustu, kilometrowania i t. p.	3.556	„	78 „
Razem	11.279	zł.	60 ct.

Ruch ziemi wynosił 37.151 m³ i kosztował 6.704 zł. 02 ct, 1 m³ kosztował zatem 18,04 ct. Na tę regulacyę preliminowano w kosztorysie 13.605 zł. 58 ct., oszczędność zatem wynosi 2.325 zł. 98 ct.

Koszta wykonanych w r. 1889 przy regulacyi Krzemienicy robót wynoszą:

I. Wykupno gruntów	856	zł.	48 ct.
II. Roboty ziemne	13.669	„	13 „
III. Szluzy	—	„	— „
IV. Przepusty (Nr. 1. 2 i 3)	1.168	„	32 „
V. Koszta utrzymania	4	„	80 „
VI. Koszta zarządu	1.323	„	85 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane	673	„	39 „
Razem	17.695	zł.	97 ct.

Ruch ziemi wynosił 88.136 m³ i kosztował 13.669 zł. 13 ct., na 1 m³ wykopu ziemi wraz z odwozem i wykonaniem nasypu wypada tedy 15½ ct. Na te roboty preliminowano w kosztorysie 18.316 zł. 02 ct.; oszczędność zatem wynosi 620 zł. 5 ct.

Ogólne koszta robót wykonanych w roku 1889 tak przy regulacyi Trześni, jak i Krzemienicy z uwzględnieniem wydatków poniesionych w r. 1888 na zdjęcie potoku Trześni w kwocie 837 zł. 80 ct. wynoszą 29.813 zł. 46 ct, co wobec preliminowanej na ten cel w kosztorysie kwoty 31.921 zł. 60 ct. daje dotychczasową oszczędność w kwocie 2.108 zł. 14 ct.

W zarządzie budowy przy regulacyi Krzemienicy zaszła w roku bieżącym ta zmiana, że z powodu rezygnacyi p. Stanisława Dolańskiego z godności delegata poruczyliśmy ten mandat p. Szczepanowi hr. Tarnowskiemu, właścicielowi dóbr w Maliniu.

B. Przedsiębiorstwa powiatowe.

Obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim.

Jak już w zeszłorocznem sprawozdaniu melioracyjnem (pag. 13.) Wydział krajowy miał zaszczyt nadmienić, rozpoczętą została budowa przy tem przedsiębiorstwie dopiero w miesiącu sierpniu 1889 i ograniczyła się tylko do robót koło lewego wału Sanu. Zaangażowany do prowadzenia budowy inżynier Tadeusz Gedl zajął się jednak bardzo energicznie robotami, tak, iż nawet mimo spóźnionej pory osiągnął wcale pokaźny rezultat.

Wedle sprawozdania Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu z dnia 30 kwietnia 1890 l. 1.304 przedstawiają się koszta budowy wału lewego Sanu za rok 1889 następnie:

I. Roboty ziemne (94.592,6 m³ ruchu ziemi z odwozem i wykoiem nasypu)			18.918 zł. 52 ct.
II. Budowa objektów:			
a) przepust betonowy w km. 9,16 . .	814 zł. 90 ct.		
b) szluza kamienna o 3 otworach w km. 8,2	4.585 „ 41 „		5.400 „ 31 „
III. Roboty dodatkowe (obsiew wału)			3 „ 51 „
IV. Wykupno gruntów i odszkodowania:			
a) wykupno 22,8224 ha	5.615 zł. 61 ct.		
b) odszkodowania za grunt	2.960 „ 02 „		8.576 „ 63 „
V. Konserwacya w czasie budowy			— „ — „
VI. Zarząd			1.139 „ 17 „
VII. Rozmaite i nieprzewidziane			43 „ 66 „
		Razem . .	34.080 zł. 80 ct.

W roku bieżącym rozpoczęto także za zezwoleniem Wys. Ministerstwa rolnictwa ielonem w reskrypcie z dnia 3. maja 1890 l. 6.080/803 roboty koło obwałowania Wisły od nobrzega w dół, których prowadzenie Wydział powiatowy tarnobrzeski powierzył zajętemu wniej przy spółce dla regulacyi Starego Brnia technikowi Edwardowi Lehrowi. O ile wnosić żna z miesięcznych sprawozdań Wydziału powiatowego, budowa znajduje się w pełnym toku, , iż prawdopodobnie ukończoną zostanie w terminie przepisanym ustawą.

C) Przedsiębiorstwa spółkowe.

1. Regulacya Nowego Brnia z dopływami.

Po przeprowadzeniu kolaudacyi robót, wykonanych na Nowym Brniu w roku ubiegłym, ntynuowano w r. 1889 pod zarządem technicznym Wydziału krajowego tylko budowę koło gulacyi jednego dopływu Nowego Brnia, mianowicie potoku Zgórsko, której prowadzenie poczył Wydział krajowy inżynierowi asystentowi biura melioracyjnego, Antoniemu Biegańskiemu.

Koszta budowy przy regulacyi Zgórska, rozpoczętej w sierpniu 1889 przedstawiają wedle sprawozdania kierownika budowy następnie:

I. Roboty ziemne	7,671 zł. 10 ct.
II. Ubezpieczenie brzegów	2.630 „ 73 „
III. Wykupno gruntów i odszkodowania . . .	1.445 „ 50 „
IV. Rozmaite i nieprzewidziane	245 „ 88 „
Razem . .	11.993 zł. 21 ct.

Ruch ziemi wynosił 45.514 m³ (z czego 26.737,4 m³ użyto do wykonania nasypów) kosztował 7.671 zł. 10 ct.; na 1 m³ ruchu ziemi przypada tedy cena 16,85 ct. w. a.

Na wykonaną część robót regulacyjnych na Zgórsku preliminowano w kosztorysie .295 zł. 43 ct. w. a.; wynik zatem budowy okazuje przekroczenie w kwocie 697 zł. ct. w. a., które kierownik budowy usprawiedliwia zbyt niskiemi cenami kosztorysowemi.

W roku bieżącym zarządził Wydział krajowy budowę na dwóch punktach, mianowicie Zgórsku i Jamnicy, gdzie roboty prowadzi dalej inżynier-asystent Biegański, oraz przy regucyi Nowego Brnia, której prowadzenie na wniosek prezesa Rady powiatowej, p. Seweryna Kielewskiego, tudzież byłego prezesa spółki, p. Jana br. Konopki, poruczył rozp. z d. 26. marca 90 r. l. 12058 dotychczasowemu technikowi spółki, Maryanowi Röhrichowi, przyznając mu funduszów spółki płacę roczną w kwocie 1.200 zł. w. a. oraz miesięczny dodatek budowlany a czas od 1. kwietnia do końca listopada) w kwocie 100 zł. w. a.

2. Regulacya odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską.

Rozporządzeniem z dniz 14. października 1889 l. 44.103 zarządził Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem kolaudacyą robót, wykonanych przez spółkę wodną Chorzelowską, którą to czynność przeprowadzili w miesiącu październiku 1889 c. k. inżynier powiatowy w Tarnobrzegu, p. Hipolit Zbyszewski i inżynier biura melioracyjnego, Andrzej Kędzior przy współudziale prezesa spółki, p. Jana hr. Tarnowskiego, zastępcy prezesa p. Ludwika Ulrycha, oraz inspektora technicznego budowy, Franciszka Vetulaniego, inżyniera tarnowskiej ekspozytury biura melioracyjnego.

Wedle przedstawionego Wydziałowi krajowemu przez wymienionych inżynierów aktu kolaudacyjnego, przedstawia się stan robót spółki następnie:

Począwszy od sierpnia 1888 do r. 1884 wykonała spółka:

1. Kanały osuszające:

a) kanał główny Berdechowski długości 18,000 km.
b) kanał ulgi Zaduszniki-Przykop „ 6,130 „
c) kanał Złotnicki „ 6,956 „
d) kanał Kliszowski „ 8,992 „
e) rów Kębłowski „ 3,160 „
f) nieobjęty projektem rów boczny Maliński długości 2,606 km.
g) lewy wał wsteczny na kanale Berdechowskim od wału wiślanego w Rożniatach w górę, długości 1,350;
h) wreszcie lewy wał wsteczny na kanale ulgi Zaduszniki-Przykop wzdłuz pastwiska Przykopskiego celem zabezpieczenia od zalewu przyległych gruntów ornych;

2. Szluzę murowaną z cegły w wale wiślanym w Przykopie o dwu otworach na kanale ulgi Zaduszniki-Przykop;

3. 4 przepusty na kanale Berdechowskim i 10 przepustów na kanale ulgi Zaduszniki-Przykop;

4. 4 większe mosty o przeciętnej rozpiętości 9 metrów na kanale Berdechowskim, 2 mosty na kanale ulgi Zaduszniki-Przykop, 4 mosty na kanale Złotnickim, 2 mosty na kanale Kliszowskim i 1 most na rowie Kębłowskim, niemniej też mniejszy most na kanale ulgi Zaduszniki-Przykop.

Koszta budowy obliczone przez techników kolaudujących wynoszą:

I. Roboty ziemne	29.215 zł.	62	ct.
II. Szluza murowana	5.079 „	31	„
III. Przepusty drewniane	308 „	—	„
IV. Mosty	1.976 „	50	„
V. Wykupno gruntów	1.410 „	98	„
VI. Ubezpieczenie brzegów	2.467 „	42	„
VII. Zarząd	5.752 „	43	„
VIII. Rozmaite	2.082 „	74	„
Razem	48.293 zł.	—	ct.

Od tej sumy potrącił przedsiębiorcy Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem na wniosek spółki obliczoną przez techników kolaudujących kwotę . . . . . 231 zł. 30 ct.

Zostaje zatem suma kosztów budowy . . . . *48.061 zł. 70 ct.*

Na te budowle preliminowano w trzech projektach i kosztorysach następne kwoty:

1. w projekcie Müllera z r. 1882, uzupełnionym przez inżyniera Jankowskiego na 4 kanały: Berdechowski, Złotnicki, Kębłowski i Kliszowski . . . 30.599 zł. 20 ct.

2. w projekcie inżyniera Sikorskiego na szluzę w Przykopie . 4.200 zł. — ct.
3. w projekcie technika spółki Rakowskiego na kanał ulgi Zaduszniki-Przykop . . . . . 12.514 „ 85 „
Razem . . *47.314 zł. 05 ct.*

W porównaniu z wykazanymi powyżej kosztami okazuje się zatem przekroczenie w kwocie 747 zł. 65 ct, które jednak komisya kolaudacyjna usprawiedliwia poczynionymi przez spółkę już przed rozpoczęciem budowy wydatkami na studya przedwstępne, uzupełnienie projektu i sporządzenie katastru konkurencyjnego w łącznej sumie 1.518 zł. 84 ct.

Wedle księgi kasowej wynosiły na dniu 29. października 1889 dochody spółki 50.715 zł. 86 ct., po odtrąceniu zatem kosztów budowy zostaje do dyspozycyi spółki kwota 2.654 zł. 16 ct.

Pozostałość ta wraz z dodatkowemi subwencyami Wys. Ministerstwa rolnictwa i funduszu krajowego (po 2.000 zł.) udzielonemi w roku zeszłym służyć ma na ezęściowe pokrycie niezbędnych robót uzupełniających, których koszta obliczono na 18.000 zł.

3. Osuszenie bagien Rudnickich.

Według przedłożonego przez Wydział spółki pod dzień 17. września 1890 sprawozdania przedstawiają się koszta budowy na rok 1889 następnie:

I. Wykupno gruntów i zakładów wodnych:

a) wykupno gruntów	1.469 zł. 98 ct.	
b) odszkodowania	107 „ 80 „	
c) wykupno zakładów wodnych . .	5.600 „ — „	
		7.177 zł. 78 ct.

II. Roboty ziemne:

a) trasowanie	157 zł. 53 ct.	
b) wykop z łożyska 178.961 m³ po 11·34 ct.	20.282 „ 99 „	
c) ubezpieczenie brzegów . . .	517 „ 48 „	
d) dozór i narzędzia . . .	1.426 „ 01 „	
		22.384 zł. 01 ct.
III. Mosty		1.965 „ 63 „
IV. Utrzymanie w czasie budowy		2.487 „ 89 „
V. Zarząd		2.348 „ 08 „
VI. Rozmaite i nieprzewidziane		2.642 „ 08 „
Razem .		39.005 zł. 47 ct.

Łączne koszta budowy za lata 1886„ 1887, 1888 i 1889 wynoszą 86.690 zł. 83 ct. która to suma w porównaniu z preliminowaną na te roboty w kosztorysie kwotą 67.371 zł. 72 ct. okazuje przekroczenie w kwocie 19.319 zł. 11 ct.

Przekroczenie to usprawiedliwia Wydział spółki znacznymi wydatkami na sporządzenie katastru konkurencyjnego i utrzymanie w czasie budowy, które nie były objęte kosztorysem, oraz wyjaśnia, że przyjęty ostatecznie przez Wys. Ministerstwo rolnictwa za podstawę całej melioracyi projekt c. k. Starostwa w Nisku z r. 1887 jest wadliwy, gdyż przy obliczeniu bryłowatości robót ziemnych uwzględniano koty dna potoków, a pomijano koty terenu, wskutek czego otrzymano mniejszą bryłowatość od rzeczywistej.

4. Regulacya Starego Brnia.

Sprawozdaniem z dnia 29. marca 1890. l. 546 przedłożył nam wprawdzie Wydział spółki zestawienie kosztów budowy za czas od r. 1877 po koniec r. 1889 które rozp. z dnia

12. kwietnia 1890 l. 13.720 udzielone zostały technicznemu inspektorowi budowy, inż. Sikorskiemu do zbadania i zdania sprawy. Ponieważ jednak Wydział spółki mimo wezwania nie przedstawił jeszcze operatu wykonawczego, zatem rachunki te nie mogły być jeszcze ani pod względem technicznym, ani też rachunkowym sprawdzone.

5. Regulacya górnego Wisłoka i Pielnicy.

Wydatki na budowę w r. 1889 przedstawiają się według sprawozdania Wydziału spółki wodnej z dnia 13 września 1890 l. 110 następnie:

I. Wykupno gruntów	707 zł.	42 ct.
II. Roboty ziemne	4.646 „	71 „
III. Materyały budowlane i narzędzia . . .	878 „	41 „
IV. Kontrola techniczna budowy	96 „	45 „
Razem .	6.328 zł.	99 ct.

która to kwota idzie na rachunek funduszu budowy.

Nadto pokryła spółka następne wydatki na rachunek własnych funduszów:

1. na sprawdzenie okręgu konkurencyjnego . .	51 zł.	60 ct.
2. na wypracowanie szczegółowych projeków . .	412 „	28 „
3. na zarząd biura spółki	1.413 „	19 „
4. na kierownictwo techniczne	1.552 „	94 „
tak, iż rozchód spółki z r. 1889 wynosił . .	9.759 zł.	— ct.
Ponieważ zaś dochody spółki w tym czasie wynosiły	34.725 „	28 „
zatem pozostało z końcem roku 1889 do dyspozycyi spółki	24.966 zł.	28 ct.

Alegat 1. Na życzenie Wydziału spółki wodnej mamy zaszyt załączyć pod 1. odpis sprawozdania Wydziału spółki z czynności budowlanej na rok 1889, w którem tenże Wydział wyjaśnia i usprawiedliwia dotychczasowy niepomyślny postęp budowy przy tem przedsiębiorstwie.

Nowe projekty regulacyjne i melioracyjne.

W ostatnim roku wygotowane zostały przez krajowe biuro melioracyjne trzy projekty większych rozmiarów, mianowicie: dla regulacyi Złotej Lipy, regulacyi Biały z dopływami i uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca, oraz projekt osuszenia bagien w powiecie Łańcuckim i Jarosławskim, które to projekty przedłożył Wydział krajowy w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887 l. s. 1.067. Wys. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia.

Z powyższych projektów postanowił Wydział krajowy w razie nadejścia przychylnej decyzyi Rządu przedłożyć już na tegorocznej sesyi Wys. Sejmowi projekt regulacyi Biały i uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca, a to z dwóch powodów: raz, że projekt ten ma na celu ochronę wykonanych już lub znajdujących się w stadyum budowy robót melioracyjnych w powiatach Tarnowskim, Dąbrowskim i Mieleckim (regulacyi Żabnicy, kanału Zyblikiewicza, regulacyi Nowego i Starego Brnia z dopływami) i dla tego należy do najnaglejszych w kraju, a powtóre, że zrealizowanie tego projektu będzie niejako pierwszą próbą i wzorem stopniowego przeprowadzenia systematycznej regulacyi wszystkich rzek karpackich na wypadek, gdyby ta regulacya mimo świeżych klęsk powodziowych w Czechach i krajach alpejskich nie miała być przez Wysoki Rząd wykonaną po myśli uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 17 października 1884.

Ze względu na tę ważność i nagłość regulacya Biały wraz z regulacyą górnego Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem była już przedmiotem obrad Wys. Koła posłów

polskich do Rady państwa a Wydział krajowy wstawił na wykonanie regulacyi Biały do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 pierwszą ratę zasiłku krajowego w kwocie 30.000 zł., odnosząc się równocześnie odezwą z dnia 30 lipca 1890 l. 26.161 do c. k. Namiestnictwa o wyjednanie u JE. p. Ministra rolnictwa wstawienia na ten cel do preliminarza państwowego na rok 1891 (etatu Ministerstwa rolnictwa, tytuł 3. „kultura krajowa“) pierwszej raty 60%ego zasiłku państwowego w kwocie 45.000 zł.

Również bardzo pożyteczne i rentowne jest przedsiębiorstwo osuszenia bagien w dolinie Sanu, Wisłoka i Mleczki w powiatach Jarosławskim i Łańcuckim, gdyż kosztem 79.300 zł. ma być osuszonym obszar 8 350 morgów (5.960 morgów w powiecie Jarosławskim a 2.360 morgów w powiecie Łańcuckim). Z uwagi, że strony interesowane od lat kilku tej melioracyi się domagają, gotów jest Wydział krajowy i ten projekt przedłożyć w bieżącej sesyi Wys. Sejmowi, skoro nadejdzie decyzya Wys. Ministerstwa rolnictwa.

Ponieważ co do przedstawionych Wys. Sejmowi projektów melioracyjnych spotkały Wydział krajowy na ostatniej sesyi przy rozprawie nad sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożeniu melioracyjnem Wydziału krajowego zarzuty bezprogramowości ze strony bardzo poważnej, bo jednego z członków komisyi gospodarstwa krajowego, zatem niech nam wolno będzie na tem miejscu poświęcić tym zarzutom kilka uwag.

Przedewszystkiem Wydział krajowy zaznacza, że przytoczone wówczas fakta, na których te zarzuty oparto, nie odnoszą się co projektów Wydziału krajowego, lecz robót przed kilkudziesięciu laty przez Rząd wykonanych, jak to przy dyskusyi wiernie z rzeczywistym stanem rzeczy przedstawili referent komisyjny i poseł August Gorayski.

Co do programu prac melioracyjnych i regulacyjnych w naszym kraju Wydział krajowy ma zaszczyt przypomnieć, że program ten oparty na najwyższych postanowieniach z dnia 30. października 1830 i z dnia 11. listopada 1861, dalej postanowieniem §. 1. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. u p. Nr. 116, wreszcie postulatach przedstawionych przez Reprezentacye powiatowe miał zaszczyt przedstawić Wys. Sejmowi już w r. 1884 w swem pierwszem sprawozdaniu o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych, tudzież w sprawozdaniu w przedmiocie akcyi pomocniczej z powodu katastrofy powodziowej w r. 1884.

Wedle tych sprawozdań wszystkie regulacye i budowle wodne rozpadają się na trzy kategorye:

1. kategorya obejmuje rzeki zostające pod wyłączną pieczą Rządu i regulowane wyłącznie kosztem skarbu państwa (rzeki spławne, lub stanowiące granice od strony państw ościennych i Węgier);

2. kategorya obejmuje te większe rzeki niespławne, których regulacya wymaga w myśl ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej znaczniejszego zasiłku ze skarbu państwa lub zanadto obciążałyby państwowy fundusz melioracyjny i wskutek tego ma być przeprowadzoną w drodze osobnych ustaw państwowych (tu należą przedewszystkiem większe rzeki karpackie objęte wnioskami Wydziału krajowego w sprawozdaniu powodziowem z r. 1884, oraz Prut i Czeremosz, które nie spowodowały wylewu w r. 1884);

do 3. wreszcie kategoryi należą właściwe przedsiębiorstwa melioracyjne, a między temi w pierwszym rzędzie regulacye mniejszych rzek i potoków, wykazanych wedle sprawozdań Wydziałów powiatowych w alegacie pierwszego sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego w r. 1884, których wykonanie odbywać się ma na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej. *)

*) Uwaga. Dla łatwiejszego przeglądu polecił Wydział krajowy sporządzić kartę hydrograficzną, na której rzeki 1 kategoryi (państwowe) uwidoczniono barwą żółtą, rzeki 2. kategoryi (tak zwane funduszowe) barwą niebieską, roboty zaś melioracyjne należą do 3. kategoryi (mniejsze rzeki, potoki, kanały osuszające) barwą czerwoną. Mapa ta (w skali 1 : 300.000) będzie umieszczoną w sali obrad komisyi gospodarstwa krajowego.

Tę trzecią kategoryę robót wodnych, do których zaliczają się także osuszenia i nawodnienia, zajmuje się wyłącznie Wydział krajowy; w jakim zaś porządku melioracye te mają być wykonane, miał zaszczyt przedstawić Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi również i w swem pierwszem przedłożeniu melioracyjnem w r. 1884.

Naturalną zaś jest rzeczą, że ten idealny, teoretyczny porządek nie zawsze może być utrzymanym. Powodem zaś tego są dwie okoliczności: uchwały Wysokiego Sejmu, do których Wydział krajowy musi się zastosować, oraz żądania i odczucie potrzeby tego rodzaju robót u ludności interesowanej.

Uzasadnienie Rubr. XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1891.

Do poz. 156.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi Towarzystwa rolniczego krakowskiego o pomnożenie sił technicznych biura melioracyjnego w Krakowie powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 4. listopada 1889 następującą uchwałę:

„Petycyę tę odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania celem przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku o pomnożenie sił biura melioracyjnego w Krakowie, jednak wtedy dopiero, gdy będzie wykazana istotna potrzeba sił technicznych dla melioracyj wodnych w okolicy Krakowa".

Wskutek tej uchwały wezwał Wydział krajowy rozp. z dnia 23. grudnia 1889 l. 49.369 kierownika krakowskiej ekspozytury biura melioracyjnego do przedłożenia wykazu zgłoszeń wniesionych do tej ekspozytury o pomoc techniczną, zalegających projektów, oraz robót, jakie pod kontrolą techniczną tejże ekspozytury mają być wykonane.

Z przedłożonych tak przez komitet krakowskiego Towarzystwa rolniczego, jak i przez kierownika wymienionej ekspozytury sprawozdań okazało się, że istotnie tamtejsze siły techniczne (inżynier i inżynier-asystent) nie są w stanie zadość uczynić wymaganiom poszczególnych właścicieli gruntów przy projektowaniu i nadzorowaniu melioracyj lokalnych, szczególnie w powiatach krakowskim, wielickim, bialskim, wadowickim i bocheńskim, tem mniej zaś wydanym przez Wydział krajowy poleceniom w sprawie przeprowadzenia zdjęć i wypracowania projektów dla obwałowania Wisły i regulacyi jej mniejszych dopływów między Krakowem a ujściem Raby. Z tego powodu był Wydział krajowy zniewolonym przydzielić tej ekspozyturze świeżo przyjętego praktykanta biura melioracyjnego Aleksandra Wierzbickiego, oraz przyznać kierownikowi ryczałt miesięczny na utrzymanie rysownika w kwocie 40 zł. Wydatek z tem wzmocnieniem sił technicznych połączony, pozwolimy sobie też wstawić do preliminarza funduszu krajowego na r. 1891 a mianowicie: płacę 600 zł. i dodatek 200 zł. dla 1 inżyniera-asystenta, tudzież ryczałt na rysownika w kwocie 480 zł.

Obok tych wydatków pozwolił sobie Wydział krajowy wstawić do poz. 156 kwotę 200 zł. tytułem dodatku osobistego dla jednego inżyniera, który już pełni 10 lat służbę w biurze melioracyjnem i pobiera płacę w kwocie 1.200 zł. oraz podwyższenie płac dla 2 inżynierów-asystentów z 600 na 800 zł. rocznie, co przedstawia wydatek większy o 600 zł. rocznie.

Ostatni dwaj inżynierzy-asystenci, którym Wydział krajowy zamierza podwyższyć płace, ukończyli ze znakomitym postępem Wydział inżynieryi na politechnice lwowskiej, pełnili przez rok obowiązki asystentów profesora budownictwa wodnego na tej politechnice, a podczas gdy ich młodsi koledzy wstąpiwszy do służby rządowej osiągnęli już jako adjunkci budownictwa płacę 900 zł. i dodatek 240 zł. (we Lwowie), to ci dwaj funkcyonaryusze biura melioracyjnego pobierają dotychczas płacę 600 zł. i dodatek 200 zł. Aby więc tych dwóch techników, którzy się także odznaczają niezwykłą pilnością, utrzymać dla biura melioracyjnego, upraszamy Wysoki Sejm, o łaskawe uchwalenie podwyższenia potrzebnej na polepszenie ich płac dotacyi.

Do poz. 159.

Dotacya na urządzenie kursów dozorców melioracyjnych w kwocie 2.500 zł. uzasadnioną już została w oddzielnem sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 5. września 1890 l. 38.497 o reaktywowaniu kursu dozorców melioracyjnych.

Do poz. 160.

Stosując się do uwag komisyi budżetowej i gospodarstwa krajowego zredukował Wydział krajowy do możebnego minimum remuneracye dla obserwatorów stanów wód na rzekach i opadów atmosferycznych i unormował takowe rozp. z dnia 13. grudnia 1889 l. 55.316 w sposób następny:

1. dla stacyj metereologicznych w Staremmieście, Chyrowie, Łomnie, Podmasterku i Komarnie w dorzeczu górnego Dniestru po 25 zł., razem 125 zł. rocznie;

2. dla stacyj metereologicznych 2go rzędu w Turce, na której założenie ofiarował Wydział powiatowy 150 zł., na 50 zł. rocznie t. j. w dotychczasowej wysokości;

3. dla dniestrzańskich stacyj wodoskazowych w Kornalowicach, Kołodrubach, Brzezinie, Zaleścach i Biskowicach przyznać dawne wynagrodzenie po 25 zł., razem na 125 zł. a dla stacyi w Żurawnie 40 zł. rocznie;

4. pozostawić dotychczasowe wynagrodzenia dla stacyj wodoskazowych w kwocie 25 zł. w Siedliszowicach, po 20 zł. w Jezupolu, Śniatynie, Starym Sączu i Mielcu, a po 10 zł. w Żarnowie, Busku i Krośnie;

5. przyznać następne roczne wynagrodzenia obserwatorom stacyj wodoskazowych od stycznia 1890 a mianowicie:

a) po 10 zł. w Olchowcach i Rudzie;

b) po 20 zł. w Gołkowicach (10 zł dla drożnika, a 10 zł. dla konduktora w Starym Sączu), Baliczach, Niezwiskach, Uściu biskupiem, Tryńczy, Dynowie i Waszkowcach;

c) po 18 zł. w Uścierykach i Kutach.

Przy bezpłatnem wykonywaniu obserwacyj ombrometrycznych przedstawiają się zatem wydatki w tej pozycyi następnie:

1. wynagrodzenie obserwatorów jak wyżej	661 zł.
2. nadzwyczajne remuneracye dla stacyj ombrometrycznych, licząc tylko 10 stacyj po 10 zł.	100 „
3. utrzymanie wodoskazów, t. j. odnowienie łat wodoskazowych, odbudowanie zniszczonych przez wodę wodoskazów i t. p., licząc przeciętnie po 10 zł. dla 28 wodoskazów	280 „
4. odnowienie przyrządów ombrometrycznych i metereologicznych .	100 „
5. kontrola i zestawienie dzienników obserwacyjnych przez obserwatoryum astronomiczne szkoły politechnicznej we Lwowie	200 „
6. lustracya na miejscu stacyj	500 „
Razem .	1.841 zł.
Dotacya uchwalona na rok 1890 wynosi	2.750 zł.
Zostaje tedy na publikacyę obserwacyj i inne wydatki (założenie dalszych stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych)	909 zł.

Celem obniżenia kosztów wydawnictwa obserwacyj ombrometrycznych i wodoskazowych odniósł się Wydział krajowy pismem z dnia 11. kwietnia 1890 l. 56.653 do dyrektora c. k. obserwatoryum astronomicznego w Krakowie p. dra Karlińskiego, który tem wydawnictwem dotychczas łaskawie i bezinteresownie się zajmował. Wedle relacyi p. dra Karlińskiego z dnia 2. maja 1890 l. 1.114 jednak obniżenie kosztów publikacyi przy użyciu lichszego papieru i zmniejszeniu liczby egzemplarzy z 300 na 200 byłoby bardzo nieznaczne, bo wynosiłoby:

przy kosztach druku i papieru	.	.	.	.	.	21	zł.	25	ct.
„ użyciu papieru lichszego	.	.	.	.	.	14	„	—	„
„ „ lichszej okładki	.	.	.	.	.	1	„	—	„
„ kosztach broszurowania	.	.	.	.	.	3	„	—	„
razem	.				.	39	zł.	25	ct.

Wobec tego stanu rzeczy postanowił Wydział krajowy wstawić do preliminarza funduszu krajowego na r. 1891 dotacyę na obserwacye ombrometryczne i wodoskazowe, tudzież odnośne publikacye w wysokości uchwalonej przez Wysoki Sejm na r. 1890 t. j. 2.750 zł. i uprasza o uchwalenie tej dotacyi ze względu na ważność tego rodzaju obserwacyj i dla nauki i dla celów praktycznych, które obchodzą nie tylko nasz kraj, lecz także sąsiednie dwa państwa (Rosya i Prusy).

Do poz. 162.

Pozycya ta, jak już powyżej przy omawianiu nowych projektów regulacyjnych i melioracyjnych mieliśmy zaszczyt nadmienić, uzasadnioną będzie w sprawozdaniu specyalnem o regulacyi rzeki Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca, które przedstawione będzie Wysokiemu Sejmowi, skoro nadejdzie decyzya Wys. Ministerstwa rolnictwa w tym przedmiocie.

Do poz. 163. (Subwencye na lokalne regulacye rzek niespławnych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 6. października 1882).

Dotacye w pozycyi tej pod b, c, d, h, i, g, s, u, w, mające się przyznać tytułem dalszych rat na miejscowe zabezpieczenia brzegów rzek niespławnych, które przy pomocy kraju już rozpoczęto, zostały umotywowane w poprzednich sprawozdaniach melioracyjnych Wydziału krajowego.

Potrzebę dalszych zasiłków krajowych pod a, e, f, g, l, m, n, o, p, r, t, v, x, y, z,
Alegat 2. cc, dd, ee, wyjaśnia bliżej załączony ⁄. wykaz udzielony Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z d. 9. lipca 1890 l. 32,393. Pozostaje zatem do uzasadnienia potrzeba proponowanych dotacyj w pozycyi 163 pod:

k) na regulacyę Dunajca pod Olszynami,
aa) na regulacyę Świcy pod Lachowicami podróżnemi,
bb) na regulacyę Świcy pod Lachowicami zarzecznemi,
ff) na regulacyę Czeremosza pod Załuczem;
wreszcie:
gg) do dyspozycyi Wydziału krajowego.

Do poz. 163 k.

W budżecie r. 1889 (Rubr. XIII poz. 155 i) przyznał Wysoki Sejm na regulacyę Dunajca pod Olszynami 33⅓%-wy zasiłek krajowy w kwocie 2000 zł. w.

Z zasiłku tego pokrył Wydział krajowy na żądanie c. k. Namiestnictwa ⅓ część kosztów budowy 4-rzędowych płotków Nr. 12, 13 i 14, tamy prostopadłej Nr. 15 przedłużenia tamy prostopadłej Nr. 1, odbudowania części prostopadłej tamy Nr. 16 i przekopania wysp szutrowych w kwocie 1.302 zł. 21 ct. w. a (LWkr. 19463 ex 1889).

Odezwą zaś z d. 1 listopada 1889 l. 70879 zażądało c. k. Namiestnictwo na dalsze budowle wodne na Dunajcu pod Olszynami, mianowicie na budowę skrzydła przy tamie VII b, przedłużenia tamy VII c, tudzież budowę czterorzędowego płotka Nr. 11 a, dalszego 33⅓%-wego zasiłku w kwocie 1167 zł. 24 ct. w. a. Ponieważ uchwalona w budżecie r. 1889 dotacya przekroczoną została w ten sposób o 469 zł. 45 ct. w. a., zatem przyznając z tej dotacyi pozostałą resztę przyrzekł Wydział krajowy wyjednać u Wysokiego Sejmu dodatkowy zasiłek na te budowle w budżecie r. 1890 w okrągłej kwocie 469 zł. w. a.

Do poz. 163 aa), bb).

Jak Wysokiemu Sejmowi z zeszłorocznych petycyj wiadomo, wyrządził wylew rzeki Świcy ogromne spustoszenia w nadbrzeżnych gruntach.

Wskutek tych petycyj, oraz kilkakrotnych podań Wydziału powiatowego w Żydaczowie zarządził Wydział krajowy w roku bieżącym zdjęcie całej przestrzeni Świcy w gminach i obszarach dworskich Sulatycze, Lachowice podróżne i Lachowice zarzeczne.

Wedle sporządzonego przez kraj. biuro melioracyjne projektu technicznego wynoszą koszta potrzebnych robót ochronnych:

a) pod Sulatyczami budowle wodne	. . .	4.420 zł.
zarząd . . .	. . .	330 „
	razem . . .	4.750 zł.
b) pod Lachowicami podróżnemi:		
budowle wodne . .	. . .	4.380 zł.
zarząd . . .	. . .	320 „
	razem . . .	4.700 zł.
c) pod Lachowicami zarzecznemi:		
budowle wodne . .	. . .	4.000 zł.
zarząd . . .	. . .	300 „
	razem . . .	4.300 zł.

Ponieważ wedle opinii projektującego inżyniera Jankowskiego okazało się najnaglejszem wykonanie budowli ochronnych pod Sulatyczami, zatem na te roboty przyznał Wydział krajowy zasiłek bezzwrotny w kwocie 1.583 zł. 33 ct. w. a. z kraj. funduszu zapomogowego, tytułem zaś 33⅓%-wych zasiłków krajowych na lokalną regulacyę Świcy w sąsiedniej dolnej przestrzeni postanowił wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 dotacyę w kwotach okrągłych 1.567 zł. na budowle pod Lachowicami podróżnemi i 1.433 zł. w. a. na budowle pod Lachowicami zarzecznemi, odnosząc się równocześnie odezwą z d. 2 lipca 1890 r. l. 28.057 do c. k. Namiestnictwa o udzielenie z państwowego funduszu budowli wodnych dalszych na ten cel zasiłków w tej samej wysokości.

W oczekiwaniu, że c. k. Namiestnictwo udzielenia tych zasiłków nie odmówi, upraszamy Wysoki Sejm o przyzwolenie proponowanych dotacyj.

Do poz. 163 ff.

Sprawa regulacyi Czeremosza pod Załuczem była, począwszy od roku 1885 prawie corocznie tak w petycyach wnoszonych do Wysokiego Sejmu jak i w podaniach gminy i obszaru dworskiego Załucze, tudzież Wydziału powiatowego w Śniatynie przedstawianych Wydziałowi krajowemu poruszaną.

Już w r. 1885 przyznał Wydział krajowy rozp. z d. 28 grudnia do l. 63.212 na tę regulacyę zasiłek bezzwrotny z funduszu krajowego w kwocie 1.000 zł., ponieważ jednak c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 28 kwietnia 1886 l. 21.149 uznało projekt sporządzony przez inżyniera dróg krajowych Grzegorzewskiego za nieodpowiedni, zatem mimo przyrzeczonej na ten cel subwencyi państwowej i krajowej nie przyszła wówczas ta regulacya do skutku.

Na ponowne prośby stron interesowanych polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 13 lipca 1886 l. 25 379 inżynierowi biura melioracyjnego Janowi Blauthowi wykonanie zdjęcia, a opracowany przez tegoż inżyniera projekt obejmuje regulacyę Czeremosza na długości 7 kilometrów kosztem 18.078 zł. 20 ct. w. a.

Najpilniejsze budowle miały być wykonane w latach 1889 kosztem		4.391 zł. 09 ct.
w 1890 „		5.423 „ 38 „
razem „		9 814 zł. 47 ct.

reszta zaś robót kosztem 8.263 zł. 75 ct. w. a. w latach 1891 i 1892.

Po przeprowadzonych rokowaniach z c. k. Namiestnictwem, Wys. Ministerstwami spraw wewnętrznych i rolnictwa tudzież stronami interesowanemi przyznano na powyższą regulacyę następne zasiłki:

1. Na budowle, które miały być wykonane w r. 1889 i 1890 kosztem 8.263 zł. 75 ct. w. a.

a) z funduszu krajowego bezzwrotny zasiłek w kwocie 1200 + 1.808 = 3008 zł. w a..

b) z państwowego funduszu budowli wodnych (etat Ministerstwa spraw wewnętrznych) bezzwrotny zasiłek w kwocie 1503 zł. 90 ct. w. a., z funduszu zaś kultury krajowej (etat Ministerstwa rolnictwa) również bezzwrotny zasiłek w tej samej wysokości, z którego kwota 600 zł. w r. 1889 a 903 zł. 90 ct. w. a. w r. 1890 miała być asygnowaną

2. na budowle mające się wykonać w latach 1891 i 1892.

a) z funduszu krajowego bezzwrotny zasiłek w kwocie 2400 zł. w. a. płatny w 2 równych ratach rocznych po 1200 zł. w. a.

b) z fundszu państwowego (etatu ministerstwa spraw wewnętrznych i rolnictwa) taki sam bezzwrotny zasiłek w łącznej kwocie 2400 zł., płatny w 2 równych ratach rocznych w latach 1891 i 1892.

Resztę kosztów budowy zarówno jak i koszta utrzymania mających się wykonać budowli zobowiązały się pokryć strony interesowane.

Ponieważ przyznane pierwsze 2 raty (za lata 1889 1890) zasiłków krajowych na regulacyę Czeremosza pod Załuczem, znajdują pokrycie w dotacyach dyspozycyjnych z roku 1889 i 1890, zatem Wydział krajowy wstawił do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 przypadającą w tym roku do wypłaty 3. ratę w kwocie 1200 zł. w. a.

Do poz. 163 gg.

Ze względu na przewidzianą już w tej pozycyi znaczną potrzebę zredukował Wydział krajowy dotacyą dyspozycyjną na lokalne regulacye z 10.000 na 5000 zł. w oczekiwaniu, że ta kwota pokryje nadzwyczajne wydatki, jakieby się mogły wydarzyć w ciągu roku przyszłego.

Ażeby przedstawić Wysokiemu Sejmowi rezultat wykonanych przez c. k. Namiestnictwo przy pomocy zasiłku krajowych regulacyj lokalnych odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 30. kwietnia 1890 l. 17435 do c k. Namiestnictwa o udzielenie mu krótkiego sprawozdania z tych robót wykonanych w ciągu r. 1889.

Nadesłane przez c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 9. lipca 1890 l. 32393 objaśnie-
Alegat 3. nia, dotyczące tego przedmiotu mamy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w załączeniu w dosłownem brzmieniu.

Do poz. 164 f. i 165.

Wstawione w tych pozycyach dotacye, mianowicie 10.520 zł. tytułem dodatkowego zasiłku krajowego na osuszenie bagien Rudnickich i 5000 zł. na popieranie mniejszych robót melioracyjnych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 wyjaśniono na wstępie niniejszego sprawozdania.

Inne ważniejsze sprawy w dziale budowli wodnych.

Regulacya Łomnicy Czeczury.

Wskutek przedstawionych przez Wydział krajowy i c. k Namiestnictwo petycyj gmin i obszarów dworskich: Tużyłów, Jasień, Sliwki, Niebyłów, Perechińsko, Zdziany, Słoboda równiańska, Topolsko, Równia, Swaryczow, Berłohy, Dołhe, Dobrowlany, Podmichale, Chocin, Spas, Strutyn wyżny i niżny i Pojło, jakie w r. 1887 wpłynęły do Wys. Sejmu, widziało się Wys. Ministerstwo rolnictwa spowodowanem zgodnie z wnioskiem c. k. Namiestnictwa wydzielić regulacyę Łomnicy i Czeczwy z projektu generalnego regulacyi 14 rzek galicyjskich i zaproponować przeprowadzenie takowej odrębnie od całej akcyi regulacyjnej przy pomocy państwowego funduszu regulacyjnego.

Alegat 4. Wedle załączonego ·/. reskryptu Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 5. listopada 1889 l. 9300/1299 udzielonego Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 28. listopada 1889 l. 78383 miałoby jednak państwo przyczynić się do kosztów tej regulacyi obliczonych na 1,000.000 zł. w. a. nie 60%wym datkiem, jak to wysoki Rząd w niedoszłym do skutku projekcie ustawy o regulacyi 14 rzek galicyjskich proponował, ale tylko 40%wym zasiłkiem w sumie 400.000 zł., tak, iż na kraj i strony interesowane przypadłaby do pokrycia suma 600.000 zł. w. a.

Alegat 5. Z powodów wyłuszczonych w załączonej ·/. odezwie do c. k. Namiestnictwa z dnia 23. maja 1890 l. 54843 oświadczył Wydział krajowy Rządowi, że nie jest w możności przedstawić Wysokiemu Sejmowi projektu ustawy o regulacyi Łomnicy i Czeczwy na zasadach podanych w powyższym reskrypcie ministeryalnym, gdyż droga w tym reskrypcie wskazana nie doprowadziłaby ani do zrealizowania podjętych dopiero na szerszą skalę melioracyj krajowych, ani też do zaprowadzenia chociażby stopniowego tylko wykonania regulacyi rzek karpackich a natomiast obstaje przy wniosku c. k. Naminstnictwa przedstawionym Wys. Ministerstwu rolnictwa w sprawozdwniu z dnia 3. maja 1888 l. 20782, ażeby ta regulacya zgodnie z pierwotną propozycyę Rządu przeprowadzoną została w drodze osobnej ustawy państwowej przy 60% udziale skarbu państwa w kosztach.

W razie nadejścia przychylnej decyzyi Wysokiego Ministerstwa rolnictwa oswiadczył też Wydział krajowy gotowość przedłożyć na najbliższej sesyi Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy ogłaszającej regulacyę Łomnicy za przedsiębiorstwo krajowe i przyznającej z funduszu krajowego zasiłek 40%wy na roboty górskie, a 30%wy na roboty regulacyjne.

Na powyższą odezwę nie otrzymał jednak Wydział krajowy ostatecznej decyzyi Wys. Ministerstwa rolnictwa.

Petycya gmin Dobrowlany i Podmichale o regulacyę Łomnicy.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gmin Dobrowlany i Podmichale powiatu Kałuskiego o regulacyę rzeki Łomnicy na przestrzeni gruntów gminnych.

W załatwieniu tej petycyi podaliśmy do wiadomości gmin interesowanych przedstawiony powyżej w alegatach stan sprawy tak regulacyi całej Łomnicy jak i lokalnego zabezpieczenia brzegów tej rzeki w Chocinie i Podmichalu za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Kałuszu, rozporządzeniem z dnia 23. maja 1890 l. 54.843

Regulacya Bugu i Pełtwi.

Alegat 6. Odezwą z dnia 10 listopada 1889 l. 70116 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo załączony ·/. reskrypt Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa zawierający decyzyą co do projektu regulacyi Bugu, wedle której okazuje się potrzeba:

1. Przeprowadzenia dodatkowych zdjęć poniżej ujścia Raty i włączenia do projektu najniezbędniejszych robót na tej przestrzeni, dla usunięcia głównych przeszkód odpływu wody;

2. modyfikacyi profilu podłużnego projektu.

Stosownie do tej decyzyi poleciliśmy rozporządzeniem z dnia 21 stycznia 1890 l. 49.717 inżynierowi biura melioracyjnego Józefowi Jankowskiemu przeprowadzić w ciągu roku 1890 wskazane przez Ministerstwo rolnictwa zdjęcia dodatkowe, oraz uzupełniony po myśli uwag tego Ministerstwa projekt przedłożyć ponownie Wydziałowi krajowemu.

Z uwagi, że z powodu zaleconego przez Ministerstwo rolnictwa rozszerzenia projektu koszta regulacyi Bugu prawdopodobnie o tyle się podniosą, iż zrealizowanie całego przedsiębiorstwa mogłoby natrafić na trudności finansowe, poleciliśmy zarazem temu inżynierowi, ażeby przy tych uzupełniających zdjęciach zbadał teren zabagniony po obu brzegach rzeki Bugu i je-

żeli zajdzie tego potrzeba — wykonał zdjęcia dopływów Bugu celem osuszenia przyległych bagnisk, następnie zaś plany korekcyi tych dopływów dołączył do projektu regulacyi Bugu. Przez włączenie bowiem korekcyi dopływów do projektu regulacyi Bugu może się okręg konkurencyjny znacznie powiększyć, a tem samem całe przedsiębiorstwo zyskać na rentowności, tak iż nawet wskazane przez Ministerstwo rolnictwa rozszerzenie projektu nie wpłynęłoby na względne obciążenie gruntów interesowanych.

Ponieważ w ścisłym związku z projektem regulacyi Bugu pozostaje projekt regulacyi Pełtwi, przy projekcie zaś regulacyi Bugu nie reflektowano na zwiększony przypływ wody Pełtwi, jaki niewątpliwie po wykonaniu regulacyi tej ostatniej rzeki nastąpi, przeto poleciliśmy równocześnie projektantom regulacyi Bugu i Pełtwi, inżynierom Jankowskiemu i Blauthowi, ażeby wspólnie z inżynierami biura melioracyjnego Kędziorem i Sikorskim przystąpili do ponownego obliczenia i ustalenia normalnych przekrojów poprzecznych tak dla Bugu jak i dla Pełtwi.

Alegat 7. Na podstawie przedłożonego przez tych inżynierów a tu załączonego ·/. sprawozdania technicznego zarządziliśmy też przeprowadzenie uzupełniających studyów dla regulacyi Pełtwi i poleciliśmy inżynierowi Blauthowi przystąpić do ułożenia ostatecznego projektu dla regulacyi Pełtwi, któraby zarazem umożliwiła wykonanie nawodnienia w obrębie powiatu lwowskiego.

Wobec tego stanu rzeczy jest więc uzasadniona nadzieja, że projekty tych dwu ważnych i przez Wysoki Sejm tylekrotnie Wydziałowi krajowemu przypominanych melioracyj w północno-wschodniej części kraju, do roku 1892 będą wykończone.

Petycye Wydziału powiatowego we Lwowie, tudzież gmin Biłka królewska, Zuchorzyce, Lwów, Krzywczyce, Sroki i Zamarstynów powiatu lwowskiego i gminy Połonice powiatu Przemyślańskiego o zawiązanie lokalnej spółki wodnej dla regulacyi Pełtwi w powiecie lwowskim, względnie o przyspieszenie regulacyi Pełtwi.

Uchwałą z d. 26 listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia te petycye wraz ze sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego, która się oświadczyła przeciw lokalnej regulacyi górnej przestrzeni Pełtwi ze szkodą dla adjacentów dolnej partyi.

W wykonaniu tej uchwały zawiadomiliśmy strony interesowane rozporządzeniem z d. 21 stycznia 1890 l. 55.232 za pośrednictwem Wydziałów powiatowych we Lwowie i w Przemyślanach o obecnym stanie sprawy regulacyi Pełtwi i o wydanem przez Wydział krajowy rozporządzeniu co do wypracowania ostatecznego projektu regulacyjnego z uwzględnieniem możliwości nawodnienia w obrębie powiatu lwowskiego.

Petycya Wydziału powiatowego w Żywcu o przyspieszenie regulacyi Soły z dopływami.

Uchwałą z 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i urzędowania petycyę l. s. 706 Wydziału powiatowego w Żywcu o przyspieszenie regulacyi Soły i dopływów.

Z uwagi, że ta regulacya stanowi część wypracowanego przez Rząd kosztem państwa i kraju generalnego projektu regulacyi rzek podkarpackich, którego zrealizowania dotychczas kraj daremnie wyczekuje, udzieliliśmy tę petycyę odezwą z d. 31. stycznia 1890 l. 3.237

c. k. Namiestnictwu z prośbą o przedstawienie takowej JE. p. Ministrowi rolnictwa celem poparcia i przyspieszenia tej ważnej dla kraju akcyi regulacyjnej.

Odezwą z d. 3. czerwca 1890 l. 27.028 zażądało c k. Namiestnictwo wskutek reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z d 7. kwietnia 1890 l. 4.936 od Wydziału krajowego objawienia zdania, czy uważa rzekę Sołę jako taką, ktora ze względu na wyrządzane szkody wymaga przed wszystkiemi innemi całkowitej regulacyi, lub czy nie zachodzi raczej naglejsza potrzeba regulacyi pierwej rzek innych. Przy tem nadmieniło to Ministerstwo, że jak dla regulacyi Łomnicy, tak i dla Soły mogłaby ewentualnie być przyznaną subwencya z państwowego funduszu melioracyjnego tylko według §§ 4 i 6 ustawy z 30. czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116, nie zaś na podstawie osobnej ustawy państwowej. W odpowiedzi na powyższą odezwę oznajmiliśmy pismem z d. 6. września 1890 l. 24.166 c. k Namiestnictwu, że Wydział krajowy uważa regulacyą rzeki Soły o tyle za nagłą, ile że dotychczas nie podejmowano na tej rzece żadnych lokalnych regulacyj przy pomocy państwa i kraju, jak to ma miejsce na innych dopływach karpackich Wisły, a przytem intenzywna kultura i wysoka wartość gruntów w najdalej na zachód położonych powiatach kraju wymagają rychłego zabezpieczenia brzegów.

W każdym jednak razie Wydział krajowy uważać musi za naglejszą regulacyę górnego Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem, którąby umożliwiła melioracyę bagien naddniestrzańskich, o co już Wysoki Sejm w kilkakrotnych rezolucyach u Rządu się upominał.

Co do dalszej wzmianki Wys. Ministerstwa rolnictwa, wedle której dla regulacyi Soły, podobnie jak dla Łomnicy, mogłaby być przyznaną subwencya tylko z państwowego funduszu melioracyjnego, zauważyliśmy, że na przeprowadzenie regulacyi rzek karpackich w ramach państwowej ustawy melioracyjnej nie zezwala wysokość funduszu melioracyjnego, natomiast ustęp drugi § 1. tej ustawy zastosowany dosyć często do regulacyi rzek alpejskich normuje inny sposób subwencyonowania tych regulacyj.

Petycya gminy Brzączowice powiatu myślenickiego o subwencyę na regulacyę Raby.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 w przedmiocie pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem, przydzieloną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya l. s. 1253 Zwierzchności gminnej w Brzączowicach, powiatu myślenickiego o subwencyę na regulacyę rzeki Raby.

Ponieważ rozporządzeniem Wydziału krajowego z d. 29. listopada 1889 l. 52928 przyznaną została powiatowi myślenickiemu z funduszów zapomogowych oprócz pożyczki 12.000 zł., także subwencya w kwocie 1.000 zł., która w części miała być obróconą na roboty publiczne, przeto rozporządzeniem z d. 10. grudnia 1889 l. 50578 odstąpiliśmy powyższą petycyę Wydziałowi powiatowemu w Myślenicach do możliwego uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem. Wedle sprawozdania tego Wydziału powiatowego z d. 15. lutego 1890 l. 5906 nie została jednak rzeczona petycya uwzględnioną, gdyż zapomoga obróconą została na zakupno paszy dla bydła, a pożyczka na naprawę dróg gminnych.

Petycya Wydziału powiatowego w Nowym Targu o regulacyę rzeki Czarnego Dunajca.

Uchwałą z d. 16, listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę l. s. 739 Wydziału powiatowego w Nowym Targu o przyspieszenie regulacyi rzeki Czarnego Dunajca, oraz zabudowania potoków górskich, do niego wpadających.

W przedmiocie tym mieliśmy już zaszczyt zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi w przedłożeniu melioracyjnem z d. 22. listopada 1887 l 55668 (pag. 24), gdzie uznaliśmy potrzebę regulacyi Czarnego Dunajca i zabudowania tatrzańskich potoków, o ile takowe nie są objęte rządowym projektem generalnym regulacyi 14 rzek karpackich.

Zgodnie z tem sprawozdaniem, przyjętem przez Wysoki Sejm do zatwierdzającej wiadomości, zawiadomiliśmy też Wydział powiatowy nowotarski rozporządzeniem z d. 31. stycznia 1890 l. 3267, że wykonanie potrzebnych studyów przygotowawczych i wypracowanie pro-

jektu technicznego dla rzeczonej regulacyi wówczas będzie zarządzonem, skoro krajowe biuro melioracyjne wykończy projekty dla zabezpieczenia Powiśla od powodzi, co prawdopodobnie dopiero w r. 1891 nastąpi.

Petycya gmin i obszarów dworskich Janowice i Wróblowice o regulacyę Lubinki i potoku Siemiechowskiego.

Uchwałą z d. 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i urzędowania petycye gmin i obszarów dworskich Janowice i Wróblowice o regulacyę, względnie zabudowanie Lubinki i Brzozówki (potoku Siemiechowskiego).

Wskutek tej uchwały zażądaliśmy rozporządzeniem z d. 31. stycznia 1890 l. 3240 od Wydziału powiatowego w Tarnowie wyjaśnienia co do obszaru interesowanych gruntów tak włościańskich jak i dworskich, wysokości szkód, zrządzonych wylewem lub zasypywaniem gruntów żwirem, oraz potrzehy zabudowania źródłowisk tych potoków.

Wedle relacyi wymienionego Wydziału powiatowego z d. 17. marca 1889 l. 388 wynosi obszar gruntów interesowanych w zamierzonej regulacyi zaledwie 138·7 hektarów (240·9 morgów) na trzech obszarach dworskich (Janowice, Wróblowice i Olszyny), jednorazowa szkoda, powstała w skutek wylewu Dunajca, przedstawia sumę około 2.800 zł. w. a., potok Brzozówka (Siemiechowski) nie potrzebuje wcale regulacyi, źródłowiska zaś tak Lubinki jak i Brzozówki nie wymagają zabudowania.

Wobec tej opinii reprezentacyi powiatowej, tudzież ze względu, że obszar interesowanych gruntów nie dosięga powierzchni 200 hektarów w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 27. września 1882, Wydział krajowy nie mógł zarządzić zdjęcia i wypracowania projektu regulacyjnego na koszt funduszu krajowego, o czem też zawiadomione zostały strony interesowane.

Petycya Adama Jordana o przyznanie drugiej raty subwencyi krajowej na regulacyą Dunajca pod Szczepanowicami

Na posiedzeniu z d. 25. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm w rozprawie nad Rubr. XIII. wydatków preliminarza fund. kraj. na rok 1890 następną uchwałę:

„Petycya p. Adama Jordana o asygnowanie drugiej raty na regulacyą Dunajca pod Szczepanowicami została załatwioną powyżej w pozycyi 154 lit. K.“

O tej uchwale, którą przyzwoloną została 2 rata zasiłku krajowego na regulacyą Dunajca pod Błoniem, Łukanowicami i Szczepanowicami w kwocie 3.211 zł. zawiadomiliśmy p. Jordana dekretem z d. 23. grudnia 1889 l. 56.655.

Petycya gminy Głów o przeklasyfikowanie gruntów i obwałowanie lewego brzegu Dunajca.

Uchwałą z dnia 26 listopada 1886 l. 951 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia tę petycyę wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego, którego końcowy wniosek zalecił Wydziałowi krajowemu rozpoczęcie już w roku przyszłym (1890) wykonanie części lewego wału Dunajca od Głowa do Bobrownik.

W sprawie tej powziął już był Wydział krajowy na prośbę właścicieli gruntów nadbrzeżnych w roku 1886 decyzyą, polecając inżynierowi biura melior. Tadeuszowi Sikorskiemu rozp. z d. 31. grudnia 1886 l. 59.243 przeprowadzenie zdjęć dla obwałowania lewego brzegu Dunajca między Biskupicami radłowskiemi a Wielką wsią, które to studya miały być wykonane po ukończeniu pomiarów dla regulacyi Uszwicy. Gdy jednak zdjęcia dla regulacyi Uszwicy jeszcze dotychczas nie zostały ukończone a komisya gospodarstwa krajowego zwróciła uwagę na naglącą potrzebę zabezpieczenia przed powodzią lewego brzegu Dunajca, poleciliśmy wymienionemu inżynierowi rozp. z d. 23. grudnia 1889 l. 56 208, ażeby bez względu na postęp zdjęć dla regulacyi Uszwicy przystąpił z wiosną r. 1890 do przeprowadzenia pomiarów dla wzmiankowanego obwałowania, następnie zaś w ciągu zimy r. 1890/1 zajął się wypracowaniem projektu technicznego i kosztorysu.

O zarządzeniu powyższem zawiadomiliśmy równocześnie interesowaną gminę za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Tarnowie z tem nadmienieniem, że poruszona w petycyi sprawa katastrn i podatku gruntowego nie należy do kompetencyi Wydziału krajowego.

Petycya Antoniego Lisowieckiego właściela dóbr Niegłowie i Brzyścia o subweucyą na regulacyą Wisłoki i Ropy

Uchwałą z dnia 14. listopada 1889 l. S. 1404 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyą Antoniego Lisowieckiego właściciela dóbr Niegłowic i Brzyścia w powiecie jasielskim o subwencyą na wykonanie robót regulacyjnych na rzekach Wisłoce i Ropie.

Gdy zamierzone przez Lisowieckiego roboty należą do tej kategoryi budowli wodnych na rzekach niespławnych, które bywają subwencyonowane z funduszu państwowego i krajowego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d 6. października 1882, przedłożyliśmy odezwą z dnia 23. grudnia 1889 l 52185 tę petycyę wraz z projektem technicznym i kosztorysem c. k. Namiestnictwu z prośbą o zdanie użyteczności tych robót za pośrednictwem c. k Starostwa w Jaśle i o zawiadomienie Wydziału krajowego czy c. k. Namiestnictwo skłonnem będzie do przyznania subwencyi z państwowego funduszu budowli wodnych.

Odezwą z dnia 14. lutego 1890 l. 785 oświadczyło c. k. Namiestnictwo gotowość wzięcia pod rozwagę przyznania subwencyi na te roboty z funduszów państwowych, zażądało jednak zmiany projektu technicznego, którą też rozp. z d. 8. kwietnia 1890 l, 8 242 zarządziliśmy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Jaśle.

Wedle relacyi tego Wydziału powiatowego z d. 17 września 1890 l. 2739 przerobiony projekt przedłożyło już c k. Starostwo w Jaśle bezpośrednio c. k. Namiestnictwu sprawozdaniem z d. 15. września 1890 l. 13622; ostateczna zatem decyzya w sprawie tej lokalnej regulacyi prawdopodobnie niebawem zapadnie.

Petycya gminy i obszaru dworskiego Przeczyca o zabezpieczenie brzegów rzeki Wisłoki.

Uchwałą z dnia 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm petycyą l. s. 259. gminy i obszaru dworskiego Przeczyca powiatu pilźnieńskiego o zabezpieczenie brzegów rzeki Wisłoki Wydziałowi krajowemu do zbadania i urzędowania. Gdy w powiecle pilźnieńskim wykonanym już został cały szereg budowli ochronnych na rzecze Wisłoce na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, odnieśliśmy się odezwą z dnia 31. stycznia 1890 l. 3.233 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zbadania sprawy, ewentualnie wygotowanie projektu technicznego celem przeprowadzenia potrzebnych robót ochronnych przy pomocy państwa i kraju.

Wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 22. września 1890 l. 62 506, zarządzone już zostało przez c. k. Namiestnictwo sporządzenie odnośnego projektu za pośrednictwem c. k. Starostwa w Tarnowie, a decyzya władz krajowych w sprawie subwencyonowania potrzebnych budowli ochronnych prawdopodobnie niebawem będzie powziętą.

O tych zarządzeniach zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Pilźnie rozp. z dnia 31. stycznia 1890 l. 3.233 i z dnia 5. października 1890 l. 42 074.

Petycya gminy Szczepańcowy o subwencyą na regulacyą Jasiółki.

Uchwałą z dnia 26. listdpada 1889 l. s 745. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyą gminy Szczepańcowy o subwencyą na wybudowanie tam na rzecze Jasiółce, a względnie o uregulowanie tej rzeki wraz ze sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego.

Stosownie do przychylnej opinii komisyi gospodarstwa krajowego udaliśmy się odezwą z dnia 23. grudnia 1889 l. 56.213 do c. k. Namiestnictwa z prośbą o zarządzenie zbadania stanu rzeki Jasiółki w gminach Szczepańcowa i Machnówka ewentualnie przeprowadzenia potrzebnych zdjęć i wypracowania projektu, oraz o przyznanie $33^1/_3\%$-wego zasiłku z c. k. skarbu państwa na wykonanie budowli ochronnych, przyczem oświadczyliśmy gotowość wyjednania u Wysokiego Sejmu kredytu po myśli uchwały z dnia 6. października 1882. Odezwą z dnia 25. marca r. b. l. 5.574 zawiadomiło nas jednak c. k. Namiestnictwo, że fundusz budowli wo-

dnych może się przyczynić do lokalnych regulacyj tylko tych rzek, których układ wykonywanie spławu dopuszcza. Gdy zaś Jasiółka cechy tej nie posiada c. k. Namiestnictwo nie jest w możności przyczynienia się ze skarbu państwa do kosztów zabezpieczenia jej brzegów.

O tych bezskutecznych krokach Wydziału krajowego zawiadomiliśmy Wydział powiatowy w Krośnie rozp. z dnia 23. grudnia 1889 l. 56 213 i z dnia 8. kwietnia r. b. l. 13 390 z poleceniem zakomunikowania odmownej odpowiedzi c. k. Namiestnictwa stronom interesowanym.

Petycya spółki wodnej Chorzelowskiej o subwencyę na wykończenie kanałów osuszających celem dostarczenia zarobku ludności.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya l. s. 1071 Wydziału spółki wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Tarnobrzeską o przyznanie subwencyi bezzwrotnej i pożyczki bezprocentowej z funduszów zapomogowych na wykończenie kanałów celem dostarczenia zarobku ludnosci dotkniętej nieurodzajem.

Przyznając w porozumizniu z c. k. Namiestnictwem z publicznych funduszów zapomogowych subwencyę bezzwrotną dla powiatu Mieleckiego w kwocie 9.000 zł. zaleciliśmy w uwzględnieniu powyższej petycyi Wydziałowi powiatowemu w Mielcu rozp. z dnia 29. listopada 1889 l. 52.928 użyć tej kwoty, o ile takowa nie byłaby obróconą na bezzwrotne zapomogi dla ludności potrzebującej natychmiastowej pomocy, na roboty publiczne przy wykończeniu kanałów wymienionej spółki wodnej.

Niezałatwione sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia gminie Czajkowa powiatu Mieleckiego bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datku konkurencyjnego do regulacyi Krzemienicy.

Uchwałą z d. 26. listopada 1889 l. S. 1384. przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi kraj. do załatwienia sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie udzielenia gminie Czajkowa powiatu mieleckiego bezzwrotnego zasiłku na pokrycie datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego Krzemienicy i Babulówki z dopływami w kwocie 500 zł. w a.

Z uwagi, że gminie Czajkowa powyższy zasiłek przyznanym już został po powodzi w r. 1884 na regulacyę tego samego potoku Krzemienicy (Babulówki), a komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem przedstawiła Wys. Sejmowi wniosek na udzielenie tej gminie zasiłku 500 zł. na częściowe pokrycie datku konkurencyjnego, postanowił Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem komisyi, tudzież po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z d. 23. stycznia 1886 l, S. 1268, powziętej w sprawie użycia reszty zapomóg powodziowych:

1) przyznać gminie Czajkowa z pozostałości funduszu zapomogowego dla powodzian zasiłek w kwocie 500 zł. a. w. na pokrycie datku konkurencyjnego do funduszu regulacyjnego Krzemienicy (Babulówki);

2) wypłacić ten zasiłek do funduszu regulacyjnego Krzemienicy, skoro spółka wodna zostanie zawiązaną i wysokość datku konkurencyjnego gminy Czajkowa będzie oznaczoną.

O postanowieniu tem zawiadomiliśmy rozp. z d. 23. grudnia 1889 l. 54854 Wydział pow. w Mielcu.

Petycya gminy Nowosielec o zaniechanie osuszenia bagien niskich.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 l. s. 216 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę gminy Nowosielec o zaniechanie osuszenia bagien Niskich w obrębie tejże gminy wraz z zamieszczonem na niej sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego.

Wskutek tej petycyi zawiadomiliśmy interesowaną gminę rozp. z dnia 23. grudnia 1889 l. 56.211 za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Nisku, że wobec obowiązującej ustawy z dnia 1. lipca 1886 Dz. u. i rozp. kraj. nr. 63 uwzględnienie prośby gminy jest niemożliwe.

Petycya gmin Wróblik szlachecki, Ladzin, Posada dolna, Rymanów, Posada górna i Deszno o zapomogę na regulacyę rzeki Tabo.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 w przedmocie pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem przekazaną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya l. s. 1.017 wymienionych obok sześciu gmin powiatu sanockiego o subwencyę z funduszów zapomogowych na regulacyę rzeki Tabo.

Petycyę tę odstąpiliśmy rozp. z dnia 10. grudnia 1889 l. 49.070 Wydziałowi powiatowemu w Sanoku do uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem przy zarządzeniu robót publicznych dla dostarczenia zarobku ludności dotkniętej niedostatkiem, z poleceniem zawiadomienia Wydziału krajowego o wydanych w tej sprawie zarządzeniach.

Szczegółowego sprawozdania na powyższe rozporządzenie nie nadesłał jednak dotychczas wymieniony Wydział powiatowy.

Petycya siedmiu gmin powiatu sanockiego o subwencyę z funduszów zapomogowych na regulacyę potoku Sanoczka.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 w przedmiocie pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem przydzieloną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycya siedmiu gmin powiatu sanockiego o subwencyę z funduszów zapomogowych na regulacyę potoku Sanoczka.

Gdy rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 29. listopada 1889 l. 52.928 przyznaną została powiatowi sanockiemu z publicznych funduszów zapomogowych oprócz pożyczki 12.000 zł. także subwencya bezzwrotna w kwocie 5.000 zł., której część miała być obróconą na roboty publiczne, odstąpiliśmy rzeczoną petycyę rozp. z dnia 10. grudnia 1889 l. 49.378 Wydziałowi powiatowemu w Sanoku do możliwego uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem przy zarządzeniu robót publicznych.

Sprawozdaniem z dnia 28. sierpnia 1890 l. 2.243 doniósł nam jednak Wydział powiatowy w Sanoku, iż nie widział potrzeby użycia funduszów zapomogowych na regulacyę Sanoczka, gdyż ludność tej okolicy znalazła zarobek przy budowie drogi Sanok-Bukowsko.

Petycya Iwana Borysa gospodarza w Wietlinie o bezprocentową pożyczkę na pokrycie kosztów spowodowanych ubezpieczeniem brzegu rzeki Sanu.

Uchwałą z dnia 14. listopada 1889 l. s. 1.446 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu między innemi tę petycyę do załatwienia.

Jakkolwiek Wysoki Sejm na podobne cele nie wyznaczył w budżecie krajowym na rok bieżący żadnej dotacyi, to jednak z uwagi, że na wykonane już poprzednio budowle wodne przyznawał Wysoki Sejm zapomogi tytułem zwrotu częściowych kosztów budowy, tudzież ze względu na wyjątkowy wypadek w naszym kraju, iż jeden włościanin miał poświęcić znaczny kapitał 4.000 zł. na zabezpieczenie od zerwania gruntów własnych i całej gminy, odnieśliśmy się odezwą z dnia 11. kwietnia r. b. l. 55.078 do c. k. Namiestnictwa o udzielenie Wydziałowi krajowemu wyjaśnienia, w jakich rozmiarach, jakim kosztem i z jakim skutkiem wykonane zostały przez Borysa budowle ochronne na Sanie pod Wietlinem, oraz jakim zasiłkiem przyczynił się c. k. fundusz budowli wodnych do pokrycia kosztów, celem przedstawienia w tej sprawie Wysokiemu Sejmowi odpowiedniego wniosku.

Na tę odezwę jednak, zarówno jak i na ponowne przypomnienie sprawy w piśmie z dnia 23. sierpnia r. b. l. 23.530 nie nadeszła dotychczas żadna odpowiedź.

Petycya gminy i obszaru dworskiego w Ostrowie o subwencyę na regulacyę i oczyszczenie koryta potoku Łęgu.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889. l. s. 1.262 przekazał Wysoki Sejm między inemi tę petycyą Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Ponieważ stosunki wodne tego potoku nie były znane Wydziałowi krajowemu, zatem rozp. z dnia 11. kwietnia r. b. odniósł się Wydział krajowy do reprezentacyi powiatu jarosławskiego o zbadanie następujących szczegółów:

1. o ile regulacya potoku Łęgu dla ochrony gruntów nadbrzeżnych jest potrzebną, a w szczególności, czy potok ten wyrządza szkody przez zalew, obrywanie brzegów, lub zabagnienie;

2. jak wielki jest obszar zalewanych gruntów, jakiego rodzaju jest kultura na tych gruntach i jak często wylewy się powtarzają;

3. jak wysokie są szkody wyrządzone jednorazowym wylewem;

4. jaka powierzchnia terenu inundacyjnego należy do obszaru dworskiego, a jaka do właścicieli mniejszych.

Relacyą z dnia 20. czerwca r. b. l 2.432 doniósł nam Wydział powiatowy w Jarosławiu, że regulacya potoku Łęgu jest bardzo bardzo potrzebną dla ochrony 260 morgów (z tego 115 morgów gruntów ornych, 70 morgów łąk i 75 morgów pastwisk) w gminach Ostrów i Tuczępy od zalewu, który wyrządza jednorazowo 10 do 12 tysięcy szkody w plonach, a często podrywa także objekty nr. 118, 119 i 120 na gościńcu państwowym.

Ze względu na tę opinię Wydziału powiatowego zamierzamy też zarządzić wypracowanie projektu technicznego na regulacyę wymienionego potoku, oraz wyjednać zasiłek z państwowej dotacyi melioracyjnej, co jednak z powodu zaangażowania krajowych sił technicznych przy innych robotach nastąpić może dopiero z wiosną r. 1891.

Uchwała w sprawie regulacyi górnego Dniestru.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o czynnościach Wydziału krajowego w sprawach melioracyjnych powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 26. listopada 1889 między innemi następną uchwałę:

„Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby celem umożliwienia wykonania pierwszorzędnej w kraju melioracyi bagien naddniestrzańskich przedłożył jak najrychlej Wysokiej Radzie państwa do konstytucyjnego załatwienia projekt ustawy o regulacyi Dniestru między Rozwadowem, a Żurawnem, przyznający na ten cel bezwrotny zasiłek ze skarbu państwa w wysokości 60% preliminowanych kosztów".

Na powyższą rezolucyę, którą zarazem załatwionym został merytorycznie wniosek posła Skałkowskiego w tym samym przedmiocie, nie otrzymał Wydział krajowy ostatecznej decyzyi c. k. Rządu.

Petycya Adolfa Grochowalskiego o zwrot kosztów studyów kanału między Sanem a Dniestrem.

Wskutek tej petycyi odstąpionej wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi petycyjnej uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889. l. s. 376 Wydziałowi krajowemu, zawiadomiliśmy dekretem z dnia 23. grudnia 1889 l. 56.214 petenta, że Wysoki Sejm petycyi tej nie załatwił.

Petycya gminy Stojanów o zapomogę na osuszenie łąk błotnistych i trzęsawisk.

Uchwałą z d. 26. listopada 1889 L. s. 1.005 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę gminy Stojanów o zapomogę na osuszenie łąk błotnistych i trzęsawisk wraz z odnośnem sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego.

Ze względu na opinię komisyi gospodarstwa krajowego, wedle której melioracya ta powinnaby liczyć na subwencyę z państwowej dotacyi, przeznaczonej na popieranie drobnych melioracyj, zażądaliśmy rozp. z dn. 23. grudnia 1889 l. 56.206, od Wydziału powiatowego w Kamionce strumiłowej zbadania, czy gmina do wykonania zamierzonego osuszenia potrzebuje pomocy, oraz czy projektowana melioracya ma pewne znaczenie dla dobra publicznego.

Sprawozdaniem z dn. 11. marca 1890 l. 112 doniósł nam wymieniony Wydział powiatowy, że motywa przytoczone w petycyi są prawdziwe i ze wszech miar na uwzględnienie zasługują, oraz że błota Stojanowskie ciągnące się w kierunku wschodnim przez gminy Tetew czyce, Peratyn, Sieńków i Wolica baryłowa, wymagają na całem obszarze zbadania.

W uwzględnieniu tych okoliczności zamierza też Wydział krajowy zarządzić zdjęcie i wypracowanie projektu osuszenia tych nadgranicznych bagien, co jednak wobec rozpoczętych już w innych okolicach kraju studyów przedwstępnych dopiero w roku 1891 może nastąpić.

Petycye gmin Mielnicz, Dubrawka i Lachowice zarzeczne o zapomogę na ubezpieczenie brzegów rzeki Świcy.

Uchwałami z 16. i 26. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye gmin Mielnicz, Dubrawka i Lachowice zarzeczne powiatu żydaczowskiego o zapomogę na zabezpieczenie brzegów Świcy.

Ponieważ już przed nadejściem tych petycyj tak Wydział powiatowy żydaczowski, jak i gminy interesowane w licznych podaniach domagały się natarczywie przeprowadzenia lokalnej regulacyi Świcy pod Baliczami podróżnemi i zarzecznemi, tudzież pod Lachowicami podróżnemi i zarzecznemi zatem rozporządzeniem z dnia 29 listopada 1889 l. 49.038 polecił Wydział krajowy inżynierowi Jankowskiemu wykonać potrzebne zdjęcia i wypracować projekt regulacyjny przedewszystkiem w tych czterech gminach; odezwą zaś z d. 11. kwietnia 1890 l. 55.240 odniósł się do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zdjęcia Świcy w gminach Dubrawka i Mielnicz. Sporządzony przez inżyniera Jankowskiego projekt obejmuje częściową regulacyę Świcy:

a) pod Sulatyczami kosztem . . . . 4.750 zł.
b) pod Lachowicami podróżnemi kosztem . . . 4.700 „
c) pod Lachowicami zarzecznemi kosztem . . . 4.300 „

z czego 33⅓%towy zasiłek postanowił Wydział krajowy ad *a)* przyznać z funduszu zapomogowego, ad *b)* i *c)* wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891, odnosząc się równocześnie odezwą z d 2. lipca 1890 l. 28.057 do c. k. Namiestnictwa o udzielenie na ten cel zapomóg z państwowego funduszu budowli wodnych w tej samej wysokości.

Lokalna regulacya Świcy pod Baliczami nie została objętą powyższym projektem biura melioracyjnego, gdyż na prośbę stron interesowanych i za interwencyą Wydziału krajowego c. k. Namiestnictwo zarządziło wypracowanie projektu na zabezpieczenie brzegów Sukieli i Swicy pod Łanami sokołowskimi i Baliczami, wedle którego koszta robót ochronnych pod Baliczami wynoszą 3.007 zł. 58 ct. w. a.

Na pokrycie tych kosztów przyznał też Wydział krajowy odezwą z 8. kwietnia 1890 l. 13 394 wystosowaną do c. k. Namiestnictwa zasiłek 33⅓%-wy z krajowego funduszu zapomogowego.

Co do regulacyi Świcy pod Dubrawką i Mielniczem mamy zaszczyt nadmienić, że zarządzenie tych robót musiałoby być odłożonem do r. 1891, gdyż krajowe siły techniczne zajęte były przy innych studyach i budowlach a c. k. Namiestnictwo odezwą z 20 maja 1890 l. 34.046 oświadczyło wprawdzie gotowość przyczynienia się do kosztów budowli ochronnych na tej rzece ⅓-cią kosztów budowy i połową kosztów zarządu, jednakże równocześnie oznajmiło, że z powodu zajęcia swych sił technicznych nie może na razie zarządzić zdjęcia tej przestrzeni Świcy.

Petycya gmin Balicze zarzeczne i podróżne o pomoc dla zabezpieczenia brzegów rzeki Świcy.

W myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 30. października 1889 odstąpioną została Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycya L. s. 1.013 gmin Balicze zarzeczne i podróżne o pomoc dla zabezpieczenia brzegów rzeki Swicy od podrywania i powodzi.

Gdy sprawa udzielenia pomocy fachowej dla wypracowania projektu załatwioną już była poprzednio przez wydelegowanie inżyniera melioracyjnego na miejsce, odstąpiliśmy tę petycyę rozporządzeniem z dnia 10 grudnia 1889 l. 49.072 Wydziałowi powiatowemu w Żydaczowie do uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem przy rozdziale przyznanych dla tamtejszego powiatu funduszów zapomogowych.

Relacyą z 29. sierpnia 1890 l. 1.695 zawiadomił nas jednak tenże Wydział powiatowy, iż gminy petycyonujące nie otrzymały żadnego wsparcia z funduszów zapomogowych na zabezpieczenie brzegów Swicy, gdyż przyznana zapomoga wystarczyła zaledwie na zakupno nasion i żywności.

Petycya gminy Łany sokołowskie powiatu stryjskiego o subwencyą na regulacyą Świcy i Sukieli.

Uchwałą z 16. listopada 1889 przekazał Wys. Sejm Wydziałowi krajowemu do zbadania i urzędowania petycyę L. s. 263 gminy Łany sokołowskie o subwencyą na regulacyę Świcy i Sukieli.

W sprawie tej odniósł się już był Wydział krajowy na prośbę ustną deputacyi gminy Łany sokołowskie przed nadejściem powyższej petycyi odezwą z dnia 14. października 1889 l. 44.941 do c. k. Namiestnictwa o wydanie stosownych zarządzeń w celu zbadania prośby gminy, jako też przeprowadzenia potrzebnych robót ubezpieczających, przyczem oświadczyliśmy gotowość przyznania z funduszu krajowego subwencyi na wykonanie robót w wysokości zasiłku państwowego.

Odezwą z 24. marca 1890 l. 10.795 udzieliło nam c. k. Namiestnictwo operat techniczny na zabezpieczenie brzegów Sukieli i Świcy pod Łanami sokołowskiemi i Baliczami, zapomocą przekopu i tam ochronnych, których łączny koszt wynosi 3.985 zł. 58 ct. w. a. Z kosztów tych pokryło c. k. Namiestnictwo $^1/_3$ część kosztów budowy i połowę kosztów zarządu w kwocie 1.356 zł. 12 ct. a Wydział krajowy odezwą z 8. kwietnia 1890 l. 13.394 pokrył taką samę kwotę (1.356 zł. 12 ct.) z krajowego funduszu zapomogowego. O wydanych w tym przedmiocie zarządzeniach zawiadomił Wydział krajowy interesowaną gminę rozporządzeniem z 31. stycznia 1890 l. 3.231 za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Stryju.

Uchwały w sprawie regulacyi Świcy i Bystrzycy sołotwińskiej, oraz uchylenie nieprawidłowości przy spławie drzewa na tych rzekach.

W załatwieniu sprawozdania komisyi petycyjnej z petycyj gmin Bohorodczany stare, Monastyrczany, Sołotwina i Żuraki w powiecie bohorodczańskim, tudzież gmin Tiapcze, Hoziejów i Podbereż w powiecie dolińskim w sprawie szkód zrządzanych im przez nadużycia w spławianiu drzewa rzekami, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 19. listopada 1889 l. s. 888 następujące uchwały:

„1. Petycye wyż wymienione udziela się Wydziałowi krajowemu do zbadania przytoczonych w nich okoliczności i udzielenia interesowanej ludności fachowej rady i pomocy, a względnie także zasiłku na najpilniejsze ochronne budowle wodne z funduszu przeznaczonego na roboty publiczne z powodu tegorocznych klęsk rolniczych.

2. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby zbadał przez własne organa, o ile zarządy dóbr baronów Liebiga w Sołotwinie i Poppera w Wygodzie, jako też inni koncesyonaryusze sztucznych spustów drzewa znaczniejszych rozmiarów zastosowują się do warunków udzielonych im koncesyj, tudzież do przepisów patentu lasowego z 3 grudnia 1852 Nr. 250 dz. u. p. tudzież krajowej ustawy wodnej z 14. marca 1875 Nr. 38 dz. u. i rozp. kraj. a w razie dostrzeżonych nieprawidłowości, żeby zarządził co należy dla ich usunięcia“.

O ile chodzi o wykonanie powyższej uchwały Wysokiego Sejmu co do rzeki Świcy, to już rozporządzeniem z 21. września 1889 l. 40.801 wydelegował Wydział krajowy na prośbę gmin Hoszów i Hoziejów stary inżyniera biura melioracyjnego Józefa Jankowskiego na
Alegat 8. miejsce celem zbadania sprawy i na podstawie załączonego ·/. sprawozdania tego inżyniera z d. 26. września 1889 odniósł się odezwą z 27. września 1889 l. 41.579 do c. k. Namiestnictwa o jak najrychlejsze zarządzenie robót regulacyjnych i uchylenie nieprawidłowości przy spławie drzewa.

W załatwieniu tej odezwy zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo pismem z 15. grudnia 1889 l. 68.520, iż względem zastosowania spławu do ces. patentu z 30. grudnia 1852 dz.

u. p. Nr. 250 i do warunków koncesyi wydano 18. września 1889 l. 24.556 c. k. staroście w Dolinie stosowne polecenie a dalsze kroki są w toku.

Zarazem udzieliło nam c. k. Namiestnictwo projekt budowli ochronnych na rzece Świcy pod Kniaziołuką, Tiapczem i Hoszowem kosztem 3.700 zł. w. a. z tem nadmienieniem, że zarząd kolei państwowych wykonał poniżej mostów Nr. 147 i 148 na gościńcu rządowym a po niżej mostu kolejowego na rzece Świcy między Tiapczem a Hoszowem przekop oraz zamknięcie nowo utworzonego ramienia, przez co zwróconą została rzeka napowrót w jej dawniejsze koryto oraz, że budowę dalszych tam kobylicowych i 2 przekopów pod Hoszowem obliczonych na 4.390 zł. 94 ct. w. a. a służących przeważnie do zabezpieczenia gościńców i mostów zamierzono.

Na wykonanie zaprojektowanych na Swicy pod Kniażołuką, Tiapczem i Hoszowem robót ochronnych przyznane zostały tak przez c. k. Namiestnictwo jak i Wydział krajowy z funduszów budowli wodnych bezzwrotne zasiłki po 1233 zł. 33 ct. w. a.

O zarządzeniach powyższych zawiadomiliśmy petycyonujące gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Dolinie rozp. z 31. grudnia 1889 l. 58473.

W dalszem wykonaniu powyższych uchwał Wysokiego Sejmu odnoszących się do rzeki Bystrzycy sołotwińskiej udzieliliśmy petycye gmin Bohorodczany stare, Manasterczany Sołotwina i Żuraki odezwą z 17. stycznia 1890 l. 52938 c. k Namiestnictwu z prośbą o zarządzenie uchylenia nieprawidłowości, praktykowanych przy spławie drzewa przez obszar dworski sołotwiński, oraz zbadania stanu Bystrzycy w wymienionych gminach, czyby po myśli tych uchwał Wysokiego Sejmu nie należało wykonać najpilniejszych budowli ochronnych przy $33^1/_3$% udziale skarbu państwa i kraju w kosztach. O treści uchwały Wys. Sejmu i przytoczonej odezwy Wydziału krajowego zawiadomiliśmy interesowane gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Bohorodczanach.

Sprawa ta a w szczególności ustalenie projektu regulacyi rzeki Bystrzycy Sołotwińskiej w wymienionych 4 gminach będzie niebawem wedle odezwy c. k. Namiestnictwa z dnia 5. bm. l. 50261 po przeprowadzeniu rokowań ze stronami interesowanymi załatwioną.

Petycya gminy Opryszowce o regulacyę Bystrzycy.

Uchwałą z dnia 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm petycyę l. S. 472 gminy Opryszowce powiatu stanisławowskiego o zabezpieczenie brzegów Bystrzycy Wydziałowi krajowemu do zbadania i urzędowania.

W wykonaniu powyższej uchwały udzieliliśmy odezwą z dnia 31. stycznia 1890 l. 3238 tę petycyę c. k. Namiestnictwu z prośbą o zbadanie sprawy za pośrednictwem oddziału technicznego c. k. Starostwa w Stanisławowie, a jeżeli się tego okaże potrzeba o zarządzenie wypracowania projektu i przeprowadzenie robót ochronnych na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu. z d. 6. października 1882.

Pismem z dnia 22. września 1890 l. 62507 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że po przeprowadzeniu rokowań z gminą Opryszowce względem przyczynienia się gminy do kosztów budowy poleciło c. k. Starostwu w Stanisławowie wypracowanie projektu na zabezpieczenie brzegów Bystrzycy, który to projekt w swoim czasie udzielonym będzie Wydziałowi krajowemu.

O tym stanie sprawy zawiadomiliśmy interesowaną gminę za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Stanisławowie rozporządzeniem z 31. stycznia r. b. l. 3238 i z dnia 5. października r. b. l. 42073.

Petycye gmin. Jamnicy o zapomogę i o regulacyę rzeki Bytrzycy.

Uchwałami z dnia 30. października i 26. listopada 1889 przydzielił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye l. s. 906 i 908 gminy Jamnica powiatu stanisławowskiego o zapomogę z powodu klęski nieurodzaju i o regulacyę Bystrzycy.

Ponieważ rozporządzeniem z dnia 29. listopada 1889 l. 52928 przyznaną została powiatowi stanisławowskiemu z funduszów publicznych na te cele pożyczka bezprocentowa w kwo-

cie 6000 zł. w. a. i zapomoga bezprocentowa w kwocie 5000 zł. w. a., zatem odstąpiliśmy te petycye rozporządzeniem z dnia 10. i 23. grudnia 1889 l. 48280 i 54868 Wydziałowi powiatowemu w Stanisławowie do możliwego uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem przy rozdziale zapomóg i zarządzeniu robót publicznych.

Petycye Wydziału powiatowego w Nadwórnie i gm. o Nazawirow zabezpieczanie brzegu Bystrzycy i powstrzymanie nieprawidłowego spławu drzewa.

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycye l. S. 1350 Wydziału powiatowego w Nadwórnie o zarządzenie środków zaradczych do powstrzymania wdzierania się rzeki Bystrzycy do potoku Strymby i uchylenie niebezpieczeństwa powodzi oraz petycyę l. S. 1443 gminy Nazawizów o zabezpieczenie brzegów Bystrzycy i powstrzymanie nieprawidłowego spławiania drzewa na tej rzece.

W sprawie zabezpieczenia prawego brzegu rzeki Bystrzycy nadwórniańskiej pod Nazawizowem poczynił już Wydział krajowy poprzednio stosowne zarządzenia w skutek sprawozdania Wydziału powiatowego w Nadwórnie z d. 31 sierpnia 1889 l. 907 a mianowicie:

1) rozporządzeniem z d. 5. września 1889 l. 38269 wydelegował inżyniera biura meloracyjnego Jankowskiego na koszt kraju do powiatu nadwórniańskiego dla zbadania stanu Bystrzycy, spowodowanego wylewem na d. 30. i 31. sierpnia 1889 i przedstawienia odpowiednich wniosków.

2) rozporządzeniem z dnia 17. września 1889 l. 39381. przznał Wydziałowi powiatowemu na potrzebne roboty ochronne zapomogę w kwocie 300 zł w. a. i odniósł się równocześnie o udzielenie dalszej zapomogi ze skarbu państwa do c. k. Namiestnictwa, które też wedle odezwy z dnia 13. października 1889 l. 66605 zaasygnowało na ręce c. k. Starostwa w Nadwórnie zasiłek w kwocie 300 zł. w. a.

Gdy jednak Wydział powiatowy w Nadwórnie sprawozdaniem z dn. 30. stycznia 1890 l. 123 podniósł, iż zarządzone ubezpieczenie prawego brzegu Bystrzycy pod Nazawizowem nie usunie grożącego niebezpieczeństwa, wdarcia się Bystrzycy do potoków Strymby i Worony udał się Wydział krajowy odezwą z dnia 11. lutego 1890 l. 6285 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zbadania sprawy za pośrednictwem oddziału technicznego c. k. Starostwa w Nadwórnie wentuealnie sporządzenia projektu techniczego na dalsze roboty ochronne.

Wynik tego badania potwierdził obawę Wydziału powiatowego, wskutek czego zaprojektowało c. k. Namiestnictwo lokalną regulacyę Bystrzycy i przewałowanie nizin zapomocą podniesienia drogi pod Nazawizowem kosztem 4000 zł. w. a.

Część tych kosztów w kwocie 1200 zł. w. a. pokryło c. k. Prezydyum Namiestnictwa reskryptem z dnia 3. kwietnia 1890 l. 3506 z funduszów zapomogowych, państwo nadwórniańskie oświadczyło gotowość przyczynienia się datkiem 427 zł. 78 ct. w. a. a resztę zaś w kwocie 2372 zł. 22 ct. przyjęto ze względu na ubóstwo stron interesowanych dotkniętych klęską powodzi po połowie na państwowy i krajowy fundusz wodny (Rub. XIII. poz. 163 ee) preliminarza funduszu krajowego na r. 1891.

W załatwieniu dalszego żądania zamieszczonego w petycyi gminy Nazawizowa o powstrzymanie nieprawidłowego spławiania drzewa odniósł się Wydział krajowy odezwą z dnia 23. grudnia 1889 l. 55173 do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie zbadania zażalań gminy, następnie zaś uchylenie dostrzeżonych nieprawidłowości po myśli cesarskiego patentu z d. 3. grudnia 1852 Dz. p. p. Nr. 250.

W odpowiedzi na tę odezwę tudzież wskutek petycyi innych gmin położonych nad Bystrzycą nadwórniańską zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo pismem z dnia 10. marca 1890 L. 4.711, że lustracya przestrzeni spławnej na tej rzecze, na której c. k. uprz. ogól. austr zakład kredytowy ziemski w Wiedniu, jako właściciel dóbr nadwórniańskich spław drzewa wykonuje, została od Zielonej do Pniowa w miesiącu lutym b. r. przeprowadzoną i wykazała, iż pomienione przedsiębiorstwo spławu utrzymuje urządzenia swoje w ogóle w odpowiednim stanie i dokłada starań w celu ubezpieczenia nadbrzeżnych gruntów.

Co do tego przedsiębiorstwa wpłynęły wedle odezwy c. k. Namiestnictwa dopiero w sierpniu zeszłego roku po powodzi, która przybrała niezwykłe rozmiary, zażalenia kilkunastu właścicieli nadbrzeżnych gruntów w gminie Zielonej o wynagrodzenie szkód wyrządzonych, które zostaną w toku instancyj rozstrzygnięte.

Zarazem nadmieniło c. k. Namiestnictwo, że rozpoznanie zażaleń podniesionych w petycyach na nieprawidłowy spław drzewa nastąpi przy sposobności rewizyi przestrzeni spławnej Bystrzycy i jej dopływów, które c. k. Starostwo w Nadwórnie na mocy orzeczeń c. k. Namiestnictwa i wys. Ministerstwa rolnictwa przeprowadzić ma w celu zestawienia wykazu budowli ochronnych i regulacyjnych, jakie się okażą potrzebne dla ochrony brzegów przeciw szkodliwym skutkom spustu i spławu drzewa.

Petycye gmin Przeróśl, Kamienna, Wołosów i Fitków o zabezpieczenie brzegów Bystrzycy pod Nazawizowem i uchylenie nieprawidłowego spławiania drzewa.

Uchwałą z dnia 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu te petycye (L. s. 894, 1,002, 1.003 i 1.004) do zbadania i urzędowania.

Załatwienie obu części tych petycyj nastąpiło przy wydaniu przedstawionych powyżej zarządzeń c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego w sprawie regulacyi Bystrzycy pod Nazawizowem i zbadania spławu drzewa, o czem gminy interesowane zawiadomił Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Nadwórnie rozporządzeniem z dnia 31. stycznia 1890 l. 3.236 i z dnia 25. marca 1890 l. 12.644.

Petycya mieszkańców miasta Kołomyi dotkniętych powodzią o zapomogę i spowodowanie regulacyi Prutu.

Petycyę tę przekazaną Wydziałowi krajowemu w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 w przedmiocie pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem, przesłaliśmy rozporządzeniem z dnia 23. grudnia 1889 l. 52.181 Wydziałowi powiatowemu w Kołomyi do możliwego uwzględnienia w porozumieniu z c. k. Starostwem przy rozdzielaniu zapomóg przyznanych powiatowi kołomyjskiemu rozporządzeniem z dnia 29. listopada 1889 l. 52.928 i zarządzenie robót publicznych z poleceniem zdania sprawy do końca czerwca 1890.

Sprawozdaniem z dnia 12. września 1890 l. 1.970 doniósł nam jednak Wydział powiatowy kołomyjski, że fundusze zapomogowe zostały na inny cel użyte, wskutek czego petycya mieszkańców miasta Kołomyi nie mogła być uwzględnioną.

Petycya gminy Karłów o regulacyę Prutu.

Uchwałą z dnia 16. listopada 1889 odstąpił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę l. s. 1.021 gminy Karłów o regulacyę Prutu i ustalenie granic między gminami Karłowem a Uściem.

W wykonaniu tej uchwały zawezwaliśmy rozporządzeniem z dnia. 31. stycznia 1890 l. 3.232 Wydział powiatowy w Śniatynie do zbadania szczegółów w tej petycyi przytoczonych, oraz przedstawienia opinii, jakie niezbędnie roboty ochronne należałoby na rzece Prucie w wymienionej gminie przeprowadzić i czy te roboty mógłby powiat wykonać z przyznanego funduszu zapomogowego, lub też należałoby takowe traktować w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882 jako lokalną regulacyę niespławnej rzeki przy 33⅓%wym udziale państwa i kraju w kosztach.

Na to wezwanie nie nadesłał Wydział powiatowy śniatyński dotychczas żadnej odpowiedzi.

Petycya gminy i obszaru dworskiego

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi petycyę gminy i obszaru dworskiego Załucze nad Czeremoszem o uchylenie szkód zrządzonych przez spław drzewa na rzece Czeremoszu.

w Załuczu nad Czeremoszem w sprawie szkód zrządzonych przez spław drzewa na rzece Czeremoszu.

Gdy sprawa ta w myśl Cesarskiego patentu z dnia 3. grudnia 1852 D. u. p. Nr. 250 należy do zakresu działania władz politycznych, udzieliliśmy powyższą petycyę odezwą z dnia 23. grudnia 1889 l. 55.179 c. k. Namiestnictwu z prośbą o wydanie odpowiednich zarządzeń stosownie do postanowień §§. 34., 40., 41. i 42. powołanego patentu.

Odezwą z dnia 10. marca 1990 l. 4.711 zawiadomiło nas c. k. Namiestnictwo, że sprawa ta zostanie w ciągu bieżącego roku rozpoznaną, ze względu bowiem na coraz częstsze tak do Wysokiego Sejmu, jak i c. k. Namiestnictwa wnoszone zażalania gmin na nieprawidłowe spławianie drzewa przez koncesyonowanych przedsiębiorców spławu, zamierza c. k. Namiestnictwo zarządzić w roku bieżącym lustracyę spustów i spławów drzewa w kraju się odbywających, a to dla przekonania się, o ile odnośne przedsiębiorstwa spławu warunkom koncesyi zadość czynią.

O tem postanowieniu c. k. Namiestnictwa zawiadomiliśmy strony interesowane za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Śniatynie rozporządzeniem z dnia 25. marca 1890 l. 12.644.

Niezałatwiane sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Weigla w przedmiocie prowadzenia ksiąg wodnych

Uchwałą z d. 26 listopada 1889 l. s. 1388 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi kraj. do załatwienia między innemi „Sprawozdanie komisyi prawniczej o wniosku posła Weigla co do wezwania c. k. rządu, aby przestrzegano istniejące przepisy co do prowadzenia ksiąg wodnych u władz politycznych powiatowych w kraju“.

Gdy już niejednokrotnie doszło do wiadomości Wydziału kraj, że w wielu powiatach nie są jeszcze pozakładane księgi wodne w myśl rozporządzenia Ministerstwa rolnictwa z dnia 9. czerwca 1875 Dz. u. i rozp. kr. Nr. 70 ani też znaki wodne stosownie do przepisu §. 22. kraj. ust. wodnej nie są ustawione, wskutek czego interesa kultury krajowej częstokroć na tem cierpią, odnieśliśmy się odezwą z d. 11. kwietnia b. r. l. 54.855 do c. k. Namiestnictwa o wydanie zarządzenia, ażeby powiatowe władze polityczne zajęły się jak najrychlej założeniem ksiąg wodnych i unormowaniem stanów wód piętrzonych przez zakłady wodne.

W odpowiedzi na powyższą odezwę nadesłało nam c. k. Namiestnictwo pismem z d. **Alegat 9.** 27. lipca b. r. L. 49.491 załączony ·/. okólnik do wszystkich c. k. Starostw i Magistratów miasta Lwowa i Krakowa, który w zupełności czyni zadość proponowanej przez komisyę prawniczą rezolucyi w sprawie sprowadzenia ksiąg wodnych.

Biuro melioracyjne

W personalu kraj. biura melioracyjnego zaszła w ostatnim roku ta zmiana, iż dekretami z d. 19. lipca 1889 l. 31.162, względnie z d. 8. kwietnia 1890 l. 13.567 powołał Wydział krajowy na praktykantów tego biura ukończonych słuchaczów wydziału inżynieryi z c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie Jana Bochniaka i Aleksandra Wierzbickiego, dekretem zaś z d. 10. maja 1890 l. 19.201 uwolnił dotychczasowego pomocnika technicznego ekspozytury sanockiej Ignacego Morawieckiego na jego własną prośbę od służby.

Inżynierami asystentami biura melioracyjnego z płacą roczną 600 zł. z dodatkiem rocznym 200 zł. zamianował Wydział kraj. następujących 2 funkcyonaryuszy technicznych, którzy odbyli przeszło 1 rok służby próbnej i wykazali się obydwoma przepisanymi egzaminami państwowymi na wydziale inżynieryi.

1. przydzielonego ekspozyturze krakowskiej inżyniera pomocnika Józefa Gryzieckiego dekretem z d. 23. grudnia 1889 l. 56 938.

2. praktykanta biura centralnego Jana Bochniaka dekretem z d. 26. września 1890 l. 36.661.

Ponieważ żądania o pomoc techniczną biura melioracyjnego nietylko do projektowania lecz także nadzoru wykonania melioracyj ze wschodniej części kraju coraz liczniej wpływają, a przeznaczony do tego rodzaju mniejszych robót jeden fachowy inżynier melioracyjny nie jest

w stanie wszystkim wymaganiom zadość uczynić, przeto zamierza Wydział krajowy już w najbliższych latach wysyłać od czasu do czasu zdolniejszych inżynierów-asystentów, którzy już odbyli praktykę przy krajowych przedsiębiorstwach melioracyjnych na fachowy kurs melioracyjny bądź to do Wiednia, bądź to do Pappelsdorf pod Bonn, gdzieby ci technicy nabyli potrzebnych wiadomości agronomicznych i zaznajomili się dokładnie z drenowaniem i nawodnieniem gruntów.

Sposób ten kształcenia personalu technicznego w dziale właściwych robót melioracyjnych praktykowanym jest z dobrym skutkiem przez węgierskie Ministerstwo rolnictwa i zastosowanym już był dwukrotnie przez Wydział krajowy również z odpowiednim skutkiem (inż. Hillbricht i Vetulani).

Ustanowienie kontroli nad czynnościami komisyjnemi expozytur biura melioracyjnego.

W rozprawie nad Rub. XIII. wydatków budżetu krajowego na rok 1890 wyraził poseł Zygmunt Kozłowski na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 25. listopada 1889 następne cztery życzenia:

1. Ażeby stały nadzór nad ekspozyturami biura melioracyjnego oddano Wydziałom powiatowym mianowicie prezesom lub ich zastępcom, gdyż ekspozytury pozostawione same sobie zdala od władzy przełożonej, nie zawsze odpowiadają swemu zadaniu a rezultaty przez nich osiągnięte nie zawsze przedstawiają się dodatnio.

2. Ażeby zamiast dyet i kosztów podróży wyznaczyć dla inżynierów eksponowanych ryczałty albo przynajmniej partykularze były weryfikowane przez Wydziały powiatowe, prezesów lub zastępów, gdyż kontrola Wydziału krajowego ze Lwowa co do czasu na pojedyncze roboty użytego a ztąd nad dyetami i kosztami podróży jest niemożliwą i niedostateczną.

3. Ażeby inżynierowie eksponowani przeprowadzali roboty prywatne tylko za zezwoleniem Wydziału krajowego względnie Wydziałów powiatowych bez uszczerbku dla robót publicznych lub melioracyj prywatnych.

4. Ażeby w czasie wolnym od zajęć eksponowani inżynierowie melioracyjni oddani byli do dyspozycyi Wydziałów powiatowych dla sporządzania planów technicznych i drogowych.

Ponieważ powyżej pod 1—3 przytoczone uwagi odnosiły się wyłącznie do ekspozytury biura melioracyjnego w *„Sanoku“* zatem odpowiadając życzeniu tego szanownego posła przypomniał Wydział krajowy rozp. z d 21. lutego 1890 l. 55 915 personalowi tej ekspozytury obowiązujące postanowienia §. 9. instrukcyi wydanej dla biura melioracyjnego, wedle których *żadnemu urzędnikowi biura nie wolno przedsiębrać robót na własną rękę* oraz powierzył nadzór nad tą ekspozyturą prezesowi sanockiej Rady powiatowej względnie jego zastępcy o tyle, iż personal ekspozytury obowiązanym jest odtąd wszystkie partykularze dyet i kosztów podróży przedkładać temu prezesowi do sprawdzania oraz o każdorazowej komisyi z góry go zawiadomić

Jakkolwiek zaś dotychczas nie doszło do wiadomości Wydziału krajowego, ażeby ekspozytury biura melioracyjnego były kiedykolwiek wolne od prac melioracyjnych, gdyż przeciwnie tak okręgowe towarzystwo rolnicze jak i komitet centralnego towarzystwa rolniczego krakowskiego powiększenia personalu ekspozytur ciągle się domagają, to jednak czyniąc zadość czwartemu życzeniu posła Zygmunta Kozłowskiego, polecił Wydział krajowy równocześnie wszystkim ekspozyturom, ażeby funkcyonaryusze tychże w czasie wolnym od swych zajęć fachowych przy pracach melioracyjnych byli pomocnymi Wydziałom powiatowym przy robotach technicznych do czego jednak w każdym specyalnym wypadku potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego. O tem zarządzeniu zawiadomił Wydział krajowy reprezentacye powiatowe w Krakowie, Tarnowie i Sanoku.

Czynności biura melioracyjnego od 1. lipca 1889 do 30. czerwca 1890.

A. Wykonano, rozpoczęto lub kontynuowano zdjęcia niwelacyjne i pomiary hydrotechniczne w miejscowościach i na obszarach poniżej wyszczególnionych:

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacya wód		melioracye lokalne			Uwaga
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
1	Wydział krajowy, obwałowanie lewego brzegu Wisły od Krakowa w dół	—	—	—	—	—	rozpoczęto
2	Wydział krajowy, obwałowanie prawego brzegu Wisły od Podgórza do ujścia Raby	51·1	—	—	—	—	
	i lewy wał Raby	7·7	—	—	—	—	
3	Wydział krajowy, regulacya Drwinki	24·8	—	—	—	—	
4	Wydział krajowy, regulacya Uszwicy	14·4	24.975	—	—	—	
	wały Uszwicy	18·1	—	—	—	—	
	wał nadwiślański	0·9	—	—	—	—	
4a	Wydział krajowy, obwałowanie lewego brzegu Dunajca	14·3	4.857	—	—	—	
5	Wydział krajowy, obwałowanie Wisły w powiecie dąbrowskim:						
	a) kanał Zyblikiewicza	8·9	—	—	—	—	
	b) zdjęcie terenu inundacyjnego Wisły	—	6.584	—	—	—	
6	Wydział krajowy, obwałowanie Wisły i Wisłoki w powiecie mieleckim:						
	a) niwelacya Wisły	16	—	—	—	—	
	b) „ Wisłoki	19·5	—	—	—	—	
	c) „ wałów Wisłoki	35·6	—	—	—	—	
	d) „ wałów Starego Brnia	20·6	—	—	—	—	
	e) „ terenu inundacyjnego	—	13.172	—	—	—	
7	Magistrat miasta Tarnowa, regulacya potoku Klikowskiego	7	—	—	—	—	
8	Wydział powiatowy kolbuszowski, regulacya potoku Łęg	27	—	—	—	—	
9	Wydział krajowy, regulacya Świcy pod Sulatyczami i Lachowicami podróżnemi	7	—	—	—	—	
10	Wydział powiatowy w Nadwórnie, regulacya Bystrzycy nadwórn. pod Nazawizowem	0·4	—	—	—	—	
11	Herman Czecz w Kozach	—	—	—	67	—	
	„ „ w Kobiernicach	—	—	—	—	94	(stawy rybne)
12	Oskar Rudziński w Osieku	—	—	46	3	—	

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacya wód		melioracye lokalne			Uwaga
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
13	Antoni Wrotnowski w Łękach	1·7	—	—	—	36	
	„ „ „	—	—	—	—	16	(staw rybny)
	„ „ w Bielanach	—	—	—	11	—	
14	Jakób Gross w Kańczudze	1·2	—	—	—	83	(stawy rybne)
15	Zdzisław Włodek w Dąbrowicy	—	—	40	14	—	kultura groblowa i projekt gospodarczy torfowiska 183 morg.
16	Stanisław Żeleński w Szarowie i Dąbrowie	—	—	37	—	—	
17	Stanisław Homolacs w Gnojniku	—	—	—	52	—	
18	Aleksander Gostkowski w Tomicach	—	—	—	20	—	
19	August hr. Potocki w Zatorze, Gierałkowicach i Laskowy	—	—	—	—	1 320	(stawy rybne)
20	Władysław Haller w Dworach	—	—	40	280	—	zdjęcia rozpoczęto
21	Towarzystwo wyścigów w Krakowie	—	—	42	36	—	
22	Adam Jordan w Świebodzinie	—	—	—	10	—	
23	Barbara Stojowska w Kąśny dolnej	—	—	—	7	—	
24	Zdzisław Mikułowski w Siemiechowie	1·3	—	—	—	4	(staw rybny)
25	Eustachy ks. Sanguszko w Krzyżu	—	—	—	45	3	
26	Zdzisław hr. Tyszkiewicz w Weryni	0·6	—	—	2	4	(staw rybny)
27	Wydział krajowy, Tropiszów	1·5	—	—	116	—	
28	Adam Jordan w Więckowicach	—	—	—	43	—	
	„ „ w Rudce	—	—	—	7½	—	
29	Zofia Jordanowa w Łukanowicach	—	—	—	—	12	
30	Kazimierz Łuniewski w Maryampolu	—	—	—	36	—	
31	Jadwiga Uhrynowska w Zielonce	—	—	—	—	5	(staw rybny)
32	Wilhelmina hr. Reyowa w Chotowy i Głowaczowy i Henryk br. Christiani w Podegrodziu, regulacya Wisłoki	3·5	—	—	—	—	
33	Józef hr. Męciński w Pogwizdowie	0·36	—	—	—	—	
34	Miasto Tarnów i Eustachy ks. Sanguszko	—	—	10	—	—	
35	Stanisław Starowiejski w Ustrobnie	—	—	150	14	—	
36	Dr. Winc. Petrowicz w Przybówce	2	40	—	4	—	
37	Józef Łeńkowski w Łękach	—	—	—	110	—	
38	Marya Klobasa w Polance	—	—	—	250	—	rozpoczęto
39	Franciszek Trzciński w Gdyczynie	—	—	—	17	—	
40	Spółka regulacyi Wisłoka	—	200	—	—	—	teren inundacyjny
41	Wład. ks. Czartoryski w Besku	—	300	—	—	—	
	„ „ „ w Porębach	—	—	—	—	20	
42	Miasto Gródek	—	—	825	—	—	
43	Gmina Zboiska	0·45	—	—	—	—	
44	J. E. Jan hr. Tarnowski w Miechocinie	—	—	—	98	—	
	Ogółem	285·91	50.128	1.190	1.242½	1.597	

Zdjęcia od 1 do 3, tudzież od 11—21 wykonała ekspozytura krakowska, zdjęcia od 7 i 8, tudzież od 22—34 ekspozytura tarnowska, zdjęcia od 35—41 ekspozytura sanocka, resztę zaś zdjęć biuro centralne.

B. Wypracowano plany i kosztorysy dla stron w miejscowościach następujących:

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacya wód		melioracye lokalne			Uwaga
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	osuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
1	Wydział krajowy, regulacya potoku Kościelnickiego (lewy brzeg Wisły)	4·2	—	—	—	—	
2	Wydział krajowy, obwałowanie Wisły w powiecie wielickim .	19·1	—	—	—	—	
3	Wydział krajowy, regulacya Drwinki z obwałowaniem lewego brzegu Raby w powiecie bocheńskim	—	—	—	—	—	rozpoczęto
4	Wydział krajowy, regulacya Uszwicy	—	—	—	—	—	kontyonuowano
5	Wydział krajowy:						
	Regulacya Biały	75·5	38.464	—	—	—	
	Wały Biały	12·5	—	—	—	—	
	Dopływy Biały	8·9	—	—	—	—	
6	Spółka regulacyi Wisłoka, dopływy Wisłoka	11	945	—	—	—	rozpoczęto
7	Wydział krajowy, osuszenie bagien w powiecie łańcuckim i jarosławskim	—	8.200	—	—	—	
8	Wydział krajowy, regulacya Sukieli pod Bolechowem .	1·5	—	—	—	—	
9	Wydział krajowy, regulacya Świcy pod Sulatyczami i Lachowicami podróżnemi	7	—	—	—	—	
10	Herman Czecz w Kozach . .	—	—	—	67	—	
	„ „ w Kobiernicach .	—	—	—	—	94	(stawy rybne)
11	Oskar Rudziński w Osieku . .	—	—	46	3	—	
12	Antoni Wrotnowski w Łękach .	1·7	—	—	—	36	
	„ „ „ .	—	—	—	—	16	(staw rybny)
	„ „ w Bielanach .	—	—	—	11	—	
13	Jakób Gross w Kańczudze . .	—	—	—	—	83	(stawy rybne)
14	Zdzisław Włodek w Dąbrowicy .	—	—	—	14	—	
15	Stanisław Żeleński w Szarowie i Dąbrowie	—	—	37	—	—	kultura groblowa torfowiska
16	Stanisław Homolacs w Gnojniku .	—	—	—	52	—	
17	Aleksander Gostkowski w Tomicach	—	—	—	20	—	
18	August hr. Potocki w Zatorze, Gierałtowicach i Laskowy . .	—	—	—	—	1.320	(stawy rybne)
19	Adam Jordan w Więckowicach .	—	—	—	53½	—	
	„ „ w Rudce . . .	—	—	—	7½	—	
20	Barbara Stojowska w Kąśny dolnej	—	—	—	7	—	

L. porządkowa	Nazwisko strony i miejscowości	regulacya wód		melioracye lokalne			Uwaga
		na długości w kilometrach	na obszarze w morgach	oszuszenie rowami w morgach	drenowanie w morgach	nawodnienie w morgach	
21	Eustachy ks. Sanguszko w Krzyżu	—	—	—	15	—	
22	Witołd hr. Łubieński w Psarach	—	—	—	—	104	(stawy rybne)
23	Wydział krajowy, Tropiszów	—	—	—	116½	—	
24	Zofia Jordanowa w Łukanowicach	—	—	—	—	12	
25	Kazimierz Łuniewski w Maryampolu	—	—	—	35½	—	
26	Kraj. szkoła ogrodnicza w Tarnowie	—	—	—	—	3	
27	Jadwiga Uhrynowska w Zielonce	—	—	—	—	5	(stawy rybne)
28	Miasto Tarnów i J. O. ks. Sanguszko	—	—	10	—	—	
29	Wilhelmina hr. Reyowa i Henryk br. Christiani, regulacya Wisłoki pod Chotową, Głowaczową i Podegrodziem	3·5	—	—	—	—	
30	Marya Klobassa w Polance	—	—	—	50	—	
	„ „ „	—	—	—	200	—	rozpoczęto
31	Franciszek Trzciński w Gdyczynie	—	—	—	17	—	
32	Józef Leńkowski w Łękach	—	—	—	41	—	
33	Stanisław Starowiejski w Ustrobnie	—	—	150	14	—	
34	Dr. Winc. Petrowicz w Przybówce	—	—	—	4	—	
35	Wład. ks. Czartoryski w Besku i Porębie	—	—	—	—	20	
36	6 gmin pow. sanockiego i brzozowskiego, regulacya potoku Tabo	9·5	100	—	—	—	kosztorys przybliżony
37	Spółka regulacyi Wisłoka, lokalna regulacya Wisłoka między Haczowem a Iskrzynią	13	300	—	—	—	kosztorys przybliżony
38	Miasto Gródek, osuszenie gruntów gminnych	—	—	825	—	—	
39	Marya hr. Fredrowa w Dubanowicach	—	—	—	—	12	
40	J. E. Kazimierz hr. Badeni w Jabłonówce	—	—	—	750	—	
41	Fr. hr. Potulicki w Przegnojowie	—	—	—		400	
42	Karol hr. Lanckoroński w Chłopach				60		
43	Julian br. Brunicki w Strzałkowie i Podhorcach	—	—	—	200	—	
44	Bogusław Horodyński w Korsowie	—	—	—	—	200	
45	J. E. Jan hr. Tarnowski w Miechocinie	—	—	—	98	—	
46	Wydział krajowy, folwark czernichowski	—	—	—	8	—	
	Ogółem	167·4	48.009	1.068	1.844	2.305	

Projekty od 1—3 i ad 10—18 sporządziła ekspozytura krakowska, ad 19—29 ekspozytura tarnowska, ad 6 i ad 30—37 ekspozytura sanocka, resztę zaś projektów wypracowało biuro centralne.

C. Nadzorowano lub prowadzono roboty.

I. Przy ustawowych przedsiębiorstwach melioracyjnych.

1. Przy regulacyi Kisieliny (kierownictwo techniczne, kontrola i kolaudacya).
2. „ „ Nowego Brnia „ „ „ „
3. „ „ Starego Brnia (kontrola techniczna i kolaudacya).
4. „ „ Kanału Chorzelowskiego „ „
5. „ „ Krzemienicy (kierownictwo budowy i kontrola).
6. „ „ Trześniówki (kierownictwo budowy, kontrola techn. i kolaudacya).
7. „ „ Łęgu „ „ „ „ „
8. „ osuszeziu bagien Rudnickich (kontrola i kolaudacya).
9. „ regulacyi Wisłoka (kontrola techniczna).
10. „ „ Gniłej Lipy (kierownictwo budowy, kontrola techn. i kolaudacya).
11. „ obwałowaniu Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim (kontrola techniczna).

II. Przy innych robotach publicznych i melioracyach.

12. Kierowano robotami przy drenowaniu 67 morgów roli w Kozach u Hermana Czecza.
13. Nadzorowano roboty u Antoniego Wrotnowskiego:
    a) w Łękach przy obwałowaniu 1,7 km. potoku Macocha,
    „ nawodnieniu 36 morgów łąk i
    „ założeniu 16 „ stawów rybnych;
    b) w Bielanach przy drenowaniu 6 morgów gruntu.
14. Nadzorowano obwałowanie 1,2 km. Machochy u Jakóba Grossa w Kańczudze.
15. Nadzorowano budowę kanału nawodniającego z Gierałtowic do Zatora; założenie 13 stawów rybnych w Laskowy u Augusta hr. Potockiego.
16. Kierowano budową i urządzeniem składów krajowych we Lwowie i Krakowie.
17. Przeprowaczono kolaudacyę dojazdów kolejowych do linii Kalwarya-Biała:
    a) w Biały,
    b) w Kozach,
    c) w Kętach.
18. Przeprowadzono szczegółowe badania w sprawie budowy drogi z Jaszowic do Biały.
19. Przeprowadzono badania i uskuteczniono zarządzenia przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie;
    a) w sprawie budowy lodowni,
    b) „ rekonstrukcyi wodociągów,
    c) „ oświetlenia gazowego.
20. Nadzorowano drenowanie 10 morgów u Adama Jordana w Świebodzinie.
21. Nadzorowano drenowanie 99,6 morgów u Eustachego ks. Sanguszki w Krzyżu.
22. Nadzorowano drenowanie 32 morgów, założenie 6 morgów stawów rybnych i regulacyę 0,6 km. potoku Weryńskiego u Zdzisława hr. Tyszkiewicza w Weryni.
23. Nadzorowano rekonstrukcyę drenowania 16 morgów u Mieczysława hr. Reya w Przecławiu.
24. Nadzorowano wykonanie 1510 metrów rowu odpływowego i 30 morgów drenowania w Tropiszowie dla Wydziału krajowego.
25. Nadzorowano drenowanie 6 morgów u Adama Jordana w Rudce.

26. Nadzorowano nawodnienie 3 morgów stawów rybnych u Jadwigi Uhrynowskiej w Zielonce.

27. Nadzorowano założenie drenu dla nawodnienia stawu rybnego u Józefa hr. Męcińskiego w Pogwizdowie.

28. Nadzorowano osuszenie zabudowań folwarcznych drenami u Zdzisława Mikułowskiego w Siemiechowie.

29. Nadzowano drenowanie 250 morgów u Maryi Klobassy w Polance.

30. Nadzorowano drenowanie 41 morgów u Józefa Leńkowskiego w Łękach.

31. Nadzorowano drenowanie u Stanisława Starowiejskiego:

a) 30 morgów w Odrzykoniu,

b) 14 „ w Ustrobnie.

32, Nadzorowano drenowanie 17 morgów u Franciszka Trzcińskiego w Gdyczynie.

33. „ „ 4 morgów u Dr. Wincentego Petrowicza w Przybówce.

34. „ osuszenie i nawodnienie 60 morgów łąk u Maryi hr. Dzieduszyckiej w Jasionowie.

35. Przeprowadzono roboty konserwacyjne na 180 morgach melioracyj u Władysława ks. Czartoryskiego w Besku.

Dalej wytyczono i nadzorowano roboty:

36. Przy drenowaniu 40 morgów u JE. Kazimierza hr. Badeniego w Jabłonówce.

37. Przy urządzeniu 12 morgów stawów u Maryi hr. Fredrowej w Dubanowicach.

38. Przy nawodnieniu 4 morgów w Zaleszczykach u Seweryna br. Brunickiego.

39. „ „ 40 „ u Szneidra w Białym Kamieniu.

40. Przy osuszeniu 20 morgów i nawodnieniu 30 morgów łąk u Kazimierza Jaworskiego w Ostrowczyku.

41. Przy nawodnieniu 10 morgów łąk u Zygmunta hr. Drohojowskiego w Krukienicach.

42. „ „ 60 „ „ w Cyganach u Leona ks. Sapiehy.

43. Przy osuszeniu 20 morgów u Górskiego w Rozwienicy.

44. Wreszcie nadzorowano wykonanie robót ochronnych na rzecze Bystrzycy nadwórniawskiej pod Nazawizowem na długości 400 metrów.

Uwaga. Budowy i roboty pod 1—11, tudzież pod 36—44 prowadziło, względnie nadzorowało biuro centralne, pod 12 - 19 ekspozytura krakowska, pod 20—28 ekspozytura tarnowska, wreszcie pod 29—35 ekspozytura sanocka.

D. Wykonano badania wstępne lub wzięto udział w czynnościach komisyjnych, jak niżej:

1. Interweniowano przy zawiązaniu spółki wodnej dla osuszania bagien Oleskich.

2. Zbadano stan rzeki Swicy po powodzi w sierpniu 1889 r. w Hoszowie, Tiapczu i Huziejowie.

3. Założono nowe wodoskazy w Niezwiskach i Uściu biskupiem na Dniestrze, w Waszkowcach na Czeremoszu i w Balicach na Swicy.

4 Kontrolowano i odnowiono wodoskazy w Kornalowicach. Kołodrubach, Biskowicach, Zaleścach, Żurawnie, Jezupolu i Sniatynie.

5. Badano przepływ wielkiej wody na Bugu pod Sokalem.

6. Przeprowadzono podział gruntów dla nowego płodozmianu na folwarku dublańskim.

7 Interweniowano w sprawie zmiany trasy potoku Zupawy w powiecie tarnobrzeskim.

8. Brano udział w komisyi kolaudacyjnej mostów kolei lokalnej Dębica-Rozwadów na Łęgu i dopływach Trześniówki.

9. Brano udział w komisyi reambulacyjnej dla drugiego toru kolei Karola Ludwika na przestrzeniach:

a) z Krakowa do Dębicy,

b) z Rzeszowa do Przemyśla.

10. Brano udział w komisyi reambulacyjnej dla budowy tramwaju parowego Lwów-Winniki.

11. Badano sprawę założenia stawów rybnych przy kraj. niższej szkole rolniczej w Kobiernicach i wykonano zdjęcia na gruncie.

12. Zbadano sprawę budowy magazynu na narzędzia przy kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie i przedłożono odnośny operat.

13. Brano udział w kolejowej komisyi reambulacyjnej w sprawie zabezpieczenia ujścia potoku Modły do Biały, w Dąbrówce tuchowskiej.

14. Brano udział w komisyi politycznej w sprawie odprowadzenia wód ze Strzegocic przez Mokrzec do Wisłoki.

15. Udzielono porady technicznej urzędowi miejskiemu w Pilźnie dla skanalizowania miasta.

16. Udzielono porady i wskazówek dla zabudowania wyrw w Więckowicach u Dra Adama Jordana.

17. Komisyonowano we Wzdowie u Adama Ostaszewskiego w sprawie nawodnienia 180 morgów łąk.

18. Badano sprawę urządzenia zakładu wodnego i nawodnienia łąk nad Pielnicą u Feliksa Gniewosza w Nowosielcach.

19. Badano stosunki wodne na Osławie między Turzańskiem a Zagórzem celem zbudowania jazu i zakładu wodnego.

20. Badano sprawę melioracyi łąk torfowych i urządzenia kultury groblowej u Władysława ks. Czartoryskiego w Besku.

21. Interweniowano w sprawie wodnej na Jasiółce w Cergowy u Cezarego hr. Męcińskiego.

22. Brano udział w obradach Wydziału powiatowego w Sanoku w sprawie rozdziału zapomóg głodowych na roboty publiczne.

Czynności pod 1 do 8 i pod 10 przeprowadziło biuro centralne, pod 9—12 ekspozytura krakowska, pod 13 do 16 ekspozytura tarnowska, wreszcie pod 17 do 22 ekspozytura sanocka.

Oprócz powyższych czynności pod A. B. C. i D. wykazanych prowadziło biuro melioracyjne:

1. referat spraw wodnych regulacyjnych i melioracyjnych;

2. referat obserwacyi ombrometrycznych i wodoskazowych.

3. Nadto funkcyonaryusze tego biura brali udział w obradach spółek wodnych, oraz zajmowali się wykładami w krajowych szkołach rolniczych w Dublanach (inżyn. Blauth) i w kraj. szkole ogrodniczej w Tarnowie (inż. Vetulani).

Stan obecny państwowego funduszu melioracyjnego.

Wedle zatwierdzonego przez Wysoką Radę państwa preliminarza funduszu melioracyjnego na rok 1890 przyszły w roku bieżącym do skutku następne nowe przedsiębiorstwa melioracyjne:

	Koszt ogólny przedsiębiorstwa w zł.	Zasiłek z funduszu melioracyjnego w zł.
1. Salzburgu.		
Zabudowanie potoku Barenkogel	23.200	9.280
2. W Karyntyi.		
Wykończenie zabudowania potoku Klausenkofel . . .	25.000	12.500
3. W Austryi dolnej.		
Kanalizacya i odwodnienie gminy Mailberg . . .	24.000	8.000
Regulacya dopływów potoku Poi	38.000	13.000
Nawodnienie w Hof am Leithaberge	6.500	2.000
Uzupełnienie osuszenia starego łożyska Dunaju w Klosterneuburg	70.000	28.000
4. W Czechach.		
Podwyższenie zasiłku państwowego na regulacyę Mrliny .	45.800	13.740
Regulacya potoku Ohniczańskiego, przy podwyższeniu sumy kosztorysowej o	18.000	5.400
5. W Galicyi.		
Podwyższenie zasiłku państwoweno na regulacyę Nowego Brnia, przy podwyższeniu sumy kosztorysowej o . . .	34.519	10.355
Razem . .	285.019	102.275
Suma kosztów oraz przyznanych z funduszu melioracyjnego zasiłków przy robotach melioracyjnych, jakie do roku 1889 przyszły do skutku, wynosi (wedle zeszłorocznego sprawozdania melioracyjnego)	10,572.180	3,889.572
Ogółem .	10,857.199	3,991.847

Z tego wynosi koszt przedsiębiorstw galicyjskich 2,407.020 zł., udział zaś tych przedsiębiorstw w państwowym funduszu melioracyjnym 772.623 zł. Ponieważ zaś, jak wyżej wykazano z całego pięciomilionowego funduszu melioracyjnego pierwszego dziesięcioletniego okresu istnienia tego funduszu zaangażowaną już została suma 3,991.847 zł. oprócz przyznanych i pokrywanych z tego funduszu pożyczek, oraz kosztów utrzymania oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich) zatem dotychczasowy udział naszego kraju przedstawia 19·35% sumy już zaangażowanej (w obec 19·6% w r. 1889).

Na podstawie powyższego wywodu mamy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 10. października 1890 l. 42.452 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm wyznacza na popieranie drobnych melioracyj w myśl uchwały swej z dnia 26. listopada 1889 dotacyę roczną w kwocie 5.000 zł.

III. Sejm przyznaje na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 i rubr. XIII. poz. 163. następne zasiłki:

a)	Na regulacyę	Raby pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem (I. rata) .	2.000 zł.
b)	„ „	„ „ Stanisławowicami i Cichowicami (II. rata) .	2.000 „
c)	„ „	Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem (IV rata).	1.000 „
d)	„ „	„ „ Nowym Sączem a Marcinkowicami (II. r.)	1.500 „
e)	„ „	„ pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem .	1.500 „
f)	„ „	„ „ Zbyszycami	1.473 „
g)	„ „	„ „ Gródkiem (II. rata ost.) . . .	1.217 „
h)	„ „	„ między Czchowem a Biskupicami (II. rata ost.)	1.500 „
i)	„ „	„ „ Melsztynem a Wróblowicami (III. rata)	2.000 „
k)	„ „	„ pod Olszynami	469 „
l)	„ „	„ „ Gierową janowicką	1.000 „
m)	„ „	„ „ Dąbrówką szczepanowską . . .	2.500 „
n)	„ „	„ „ Błoniem i Zgłobicami . . .	1.500 „
o)	„ „	Wisłoki pod Kleciem, Błaszkową i Skurową . .	4.276 „
p)	„ „	„ „ Pustynią	2.000 „
q)	„ „	„ „ Mokrzcem i Parkoszem (II. rata) . .	1.000 „
r)	„ „	„ „ Przyborowem i Podegrodziem . .	2.000 „
s)	„ „	„ między Przecławiem a Wolą mielecką (II. rata)	2.000 „
t)	„ „	Wisłoka pod Dobrzechowem	1.278 „
u)	„ „	Sanu pod Bartkówką (II. rata)	700 „
v)	„ „	„ „ Bachorzem i Chodorówką (budowle uzupełniające)	2.000 „
w)	„ „	„ „ Bachorcem i Pawłokomą (II. rata ostatnia) .	650 „
x)	„ „	„ „ Ruską wsią i Jskaniem	1.500 „
y)	„ „	„ „ pod Ostrowem i Prałkowcami . . .	4.701 „
z)	„ „	Świcy pod Kniaziołuką i Tiapczem	918 „
aa)	„ „	„ „ Lachowicami podróżnemi . . .	1.567 „
bb)	„ „	„ „ „ zarzecznemi . . .	1.433 „
cc)	„ „	Łomnicy pod Perehińskiem (I rata) . . .	1.000 „
dd)	„ „	„ „ Chocinem i Podmichalem (I. rata) .	1.500 „
ee)	„ „	Bystrzycy nadwórniańskiej pod Nazawizowem . .	1.186 „
ff)	„ „	Czeremosza pod Załuczem (III. rata) . . .	1.200 „
gg)	„ „	Do dyspozycyi Wydziału krajowego	5.000 „
		Ogółem . .	55.568 zł.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w rubryce XIII. na rok 1891 aż do końca marca 1893 roku, a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 10. października 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Wereszczyński *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Wydziału spółki wodnej w Besku z czynności budowlanej za r. 1889.

W drugim roku istnienia Spółki wodnej w Besku dla regulacyi Wisłoka i Pielnicy, pozostał skład jej wydziału niezmieniony od roku 1888 mianowicie złożony był z 5 członków i 2 zastępców i odbył 5 posiedzeń. Czynności swe rozdzielił Wydział Spółki między pojedyncze komisye a to finansową, kontrolującą budowę i komisyę do odbioru materyałów budowlanych.

Komisye te badały postęp budowy, składały sprawozdanie swe Wydziałowi Spółki, ten zaś przedstawił całoroczną relacyę z czynności budowlanej Walnemu Zgromadzeniu członków spółki, które uchwałą z dnia 29. marca 1890 udzieliło Wydziałowi absolutoryum za r. 1889.

Kontrolę budowy i czynności funkcyonaryuszów biura spółki prowadził z ramienia Wysokiego Wydziału krajowego inżynier p. Hillbricht, który uproszony przez Wydział spółki udzielał zarazem potrzebnych wskazówek technicznych kierownikowi budowy.

Z powodu podniesionych przez pewną część członków spółki obaw przed projektowanem obwałowaniem Wisłoka i Pielnicy, widział się Wydział spółki zniewolony do wydania odnośnych poleceń swemu inżynierowi Panu Zarzyckiemu, ażeby zbadał, czy wykonanie regulacyi nie da się przprowadzić przez wyłączne tylko rozszerzenie koryta rzek, bez równoczesnego usypania wałów. Wymieniony inżynier spółki wykonał potrzebne ku temu pomiary i zdjęcia i wypracował projekt regulacyi bez obwałowania, który jednak tak przez komisyę techniczną złożoną z inżynierów miejscowych jak i przez wydelegowaną w tej sprawie komisyę z ramienia Wysokiego Wydziału krajowego i Wysokiego c. k. Rządu uznany sostał za niewykonalny w danych warunkach.

Komisya rzeczona zadecydowała natomiast, że pierwotny projekt inżyniera Wydziału krajowego pana Hillbrichta służyć ma za podstawę do budowy z zastosowaniem pewnych zmian i uzupełnieniem stosownie do miejscowych warunków.

Uzupełniony w ten sposób finalny projekt regulacyi zatwierdzony przez Wysoki Wydział krajowy i Wysokie c. k. Namiestnictwo nadesłany nam został 1. sierpnia 1889, wskutek czego też do tego czasu i roboty budowlane nie mogły należycie postąpić, a tem bardziej wobec najgorętszych prac gospodarczych, po których nastąpiły znów słoty, tak że dopiero w październiku 1889 rozwinięto budowę z całą możliwą forsą i prowadzono ją nawet w ciągu zimy roku 1889/90. Powyższy przebieg sprawy może służyć do wyjaśnienia powodów zastoju robót regulacyjnych w r 1889. i pewnej dysproporcyi kosztów budowy samej do kosztów administracyi, którymi to ostatnimi objęte są właśnie owe przedwstępne badania projektów, szczegółowe pomiary i czynności komisyjne.

Z dołączonych tu rachunków robót budowlanych za rok 1889 okazuje się, że po potrąceniu wydatków na te nieprzewidziane badania projektów i po rozdzieleniu kosztów narzędzi i materyałów na pojedyncze lata budowy wynosi koszt 1^0 m. sześć. robót ziemnych 0·23 zł. a ponieważ kosztorys projektu regulacyi normuje cenę 1^0 metra^3 robót ziemnych wraz z wydatkami na administracyę na 0·30 zł. przeto wynika, że uzyskano oszczędność 23%. W razie wliczenia nawet owych wspomnianych powyżej wyjątkowych i nieprzewidzianych wydatków administracyjnych do ogólnej kwoty kosztów budowy, wypada koszt 1 metra^3 robót ziemnych 0·32 zł. a więc przekracza on cenę kosztorysową tylko o 6%.

O wiele korzystniej przedstawia się już wynik budowy w roku bieżącym po usunięciu wszystkich powyżej podniesionych przeszkód, po zmniejszeniu personalu urzędników spółki i wprowadzeniu robót w utarte tory.

Postęp budowy znacznie się zwiększył a zarazem i uzyskano oszczędności w wydatkach, gdyż już w pierwszem półroczu roku 1890 wydano na budowę około 11.000 i wykonano 62.000 metrów^3 robót ziemnych, z czego wynika koszt 1 metra^3 na 0.18 zł. czyli w porównaniu do kosztorysu projektu o 40% taniej.

Wydział spółki tuszy więc z tego powodu uzasadnioną nadzieję, że sprawozdanie z czynności jego za rok 1890 będzie mogło wykazać normalny już i korzystny postęp budowy a to tem bardziej, ile że załatwioną obecnie została najtrudniejsza w danych warunkach do przeprowadzenia sprawa wykupna gruntów pod budowle regulacyjne, która korzystnie i bez wywłaszczenia w drodze dobrowolnej ugody do skutku doszła i że dalej rozpisanie i ściągnięcie datków konkurencyjnych od stron interesowanych będzie już mogło nastąpić, gdyż c. k. władze polityczne załatwiły obecnie reklamacye niektórych członków spółki co do okręgu konkurencyjnego, które to reklamacye wstrzymywały dotąd finalne jego zakreślenie.

Alegat 2. do sprawozdania LWkr. 42.452/90.

Wykaz

budowli wodnych w celu regulacyi lokalnej niespławnych rzek, które mają być wykonane częścią w r. 1891, częścią w. r. 1892.

Licz. porz.	Rzeka	Miejsce budowy	Przybliżone całkowite koszta budowy	Kwota przypadająca na fundusz budowli wodnych	Kwota przypadająca na fundusz krajowy	Kwota przypadająca na prywatną konkurencyę	Subwencya z funduszu krajowego potrzebna na rok 1891	Uwaga
1	Raba	Dobczyce-Winiary	18.000 00	6.000 00	6.000 00	6.000 00	— —	Na rok 1890 przyznano jako 1. ratę 3.000 zł. Projekt jest dopiero w wypracowaniu — przeto dalsza rata jest na razie zbędną.
2	„	Winiary-Stadniki-Gdów	15.000 00	5.000 00	5.000 00	5.000 00	2.000 00	Na rok 1888 i 1889 przyznano razem 1.626 zł. Projekt jest już sporządzony — wkrótce zostanie udzielony Wydziałowi krajowemu.
3	„	Stanisławiec-Cichowice	15.000 00	5.000 00	5.000 00	5.000 00	2.000 00	Na rok 1890 przyznano 2.000 zł. Projekt jest już sporządzony, a rokowania ze stronami interesowanemi w toku.
4	Dunajec	Gołkowice Nowy-Sącz rocznie	6.000 00	2 000 00	2.000 00	2 000 00	1.000 00	Na lata 1888, 1889 i 1890 przyznano ogółem 6.000 zł. Projekt na budowle pod Nowym Sączem wkrótce zostanie wykończony.
5	„	Nowy-Sącz-Marcinkowice	19.559 91	6.625 22	6.102 01	6.832 68	1.500 00	Na rok 1890 przyznano jako 1. ratę 2.000 zł. Projekt udzielono już Wydziałowi krajowemu.
6	„	Dąbrowa-Marcinkowice-Kurów	4.500 00	1.500 00	1.500 00	1.500 00	1.500 00	Uzupełnienie wykonanych budowli. Projekt w wykonaniu.
7	„	Zbyszyce	4.650 00	1.704 46	1.472 77	1.472 77	1 472 77	Projekt zatwierdzono, budowę zarządzono.
8	„	Kobyle-Załęże-Gródek	6.508 70	2.275 57	2.116 57	2.116 56	1.216 57	Dla Gródka przyznano na r. 1890 980 zł. Projekt udzielono Wydziałowi krajowemu.
9	„	Czchów-Biskupice	15.000 00	5.000 00	5.000 00	5.000 00	1.500 00	Na rok 1890 przyznano 2.500 zł. jako pierwszą ratę. Projekt jest sporządzony, rokowania ze stronami w toku.
10	„	Melsztyn-Wróblowice	34.500 00	11.500 00	11.500 00	11.500 00	2.000 00	Na lata 1889 i 1890 przyznano razem 5.266 zł. Budowa jest w toku.

11	Dunajec	Gierowa-Janowiska	3.000	00	1.000	00	1 000	00	1.000	00	1.000	00	Sporządzenie projektu zarządzono.
12	„	Dąbrówka Szczepanowska	7.500	00	2 500	00	2.500	00	2.500	00	2.500	00	Projekt przygotowany, rokowania w toku.
13	„	Błonie-Zgłobiec	4.500	00	1.500	00	1.500	00	1.500	00	1.500	00	Sporządzenie projektu zarządzono.
14	Poprad	Cyganowice-Biegonice	4 500	00	1.500	00	1.500	00	1.500	00	—	—	Na rok 1890 przyznano jako 1. ratę 1.500 zł.; z powodu, że gmina Myślec odmówiła współudziału, musi nastąpić redukcya projektu, przeto dalsza rata zbędna.
15	Wisłoka	Klecie-Błaszkowa-Skurowa	13 082	21	4.529	57	4.276	32	4.276	32	4.276	32	Projekt przez ekspoz. tarnowską sporządzony, wys. c. k. Ministerstwo sp. w. zatwierdziło.
16	„	Pustynia	6.000	00	2 000	00	2.000	00	2 000	00	2.000	—	Z funduszu zapomogowego udzielono gminie 2.000 zł.
17	„	Mokrzec-Parkosz na rok 1891	5.400	00	1.800	00	1.800	00	1.800	00	1.000	—	Na rok 1890 przyznano jako 1. ratę 2.800 zł. Projekt sporządzony, rokowania w toku.
18	„	Przyborowice-Podegrodzie	6.000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	—	Projekt sporządziła ekspozytura tarnowska.
19	„	Przecław-Wola mielecka	6 000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	00	2.000	—	Projekt gotów, sporządzenie kosztorysów zarządzono.
20	Wisłok	Dobrzechów	3.871	00	1 315	62	1.277	67	1.277	71	1.277	67	Projekt zatwierdzony.
21	San	Siedliska-Wara	2.100	00	700	00	700	00	700	00	—	—	Przyznano na rok 1890.
22	„	Bartkówka	4 500	00	1.500	00	1.500	00	1.500	00	700	—	Na rok 1890 przyznano 800 zł.
23	„	Bachórz-Chodorówka	6.000	00	2.000	00	2.000	00	2 000	00	2.000	00	Uzupełniające budowle.
24	„	Pawłokoma-Bachorzec	10.578	95	3.578	95	3.500	00	3.500	00	650	00	Na rok 1890 przyznano 2.850 zł. Projekt częściowo zatwierdzony.
25	„	Sielnica	6.000	00	2.000	00	2 000	00	2.000	00	—	—	Na rok 1890 przyznano 2.000 zł.
26	„	Ruska wieś Iskań	4.500	00	1.500	00	1 500	00	1.500	00	1.500	00	Projekt częściowo sporządzony.
27	„	Ostrów-Prałkowce	18.500	00	9.401	82	4.700	91	4.397	27	1.700	91	Projekt przez Minist. sp. wew. zatwierdzony.
28	Świca	Kniaziołuka-Tiapcze	2.754	62	918	21	918	21	918	20	918	21	Projekt zatwierdzono.
29	Łomnica	Perehińsko	9.000	00	3.000	00	3 000	00	3.000	00	1.000	00	Projekt sporządzony, rokowania w toku.
30	„	Chocin-Podmichale	17.900	00	5.967	00	5.967	00	5 966	00	1.500	—	„ „ „ „
31	Bystrzyca nadw.	Nazawizów	4.000	00	1.186	11	1.186	11	1.627	78	1.186	11	Projekt zatwierdzony.
		Razem	284.405	39	98 502	53	92.517	57	93.385	29	48.898	56	

Z technicznego departamentu c. k. Namiestnictwa.

We Lwowie dnia 8. lipca 1890.

Alegat 3. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 42.452/90.

Częściowe objaśnienia

o budowlach wodnych wykonanych lub wykonywanych przy pomocy subwencyj krajowych na rok 1889.

a) Dunajec między Gołkowicami i Nowym Sączem.

Na projekt regulacyjny, dla górnej części tej przestrzeni za pomocą budowli systemu Wolfa nie zgodził się Wydział krajowy, a gdy i strony prywatne najsamprzód zgodziły się na współudział a potem go odmieniły, odstąpiono od zamiaru wykonania budowli regulacyjnych pod Gołkowicami, zarządzono wyrobienie projektu dla dolnej części tej przestrzeni to jest pod Brzezną i na Wulkach pod Nowym Sączem.

b) Raba pod Stadnikami.

Obszerniejszy projekt obejmujący Winiary, Stadniki, Gdów, który dopiero z końcem r. 1889 sporządzono, zostanie wkrótce Wydziałowi krajowemu udzielony, rokowania ze stronami już przeprowadzono.

c) San pod Składem solnym.

Budowę zarządzono w r. 1890 i wykonano przeważną jej część.

d) Dunajec pod Rożnowem i Wielką Wsią.

Budowę tamy równoległej pod Rożnowem, której koszta obliczono na 1.244 zł. 90 ct (fundusz krajowy pokrywa 362·43 ct.) rozpoczęto w roku bieżącym. Naprawa opasek IV. i V. b tamy II. których ogólne koszta wynoszą 2.906 zł. 85 ct. (udział funduszu krajowego 976 zł. 77 ct.) zostały częściowo w roku zeszłym wykonane a obecnie są na ukończeniu.

e) Dunajec pod Janowicami.

W roku 1889 wykonano projektowane przedłużenie ostróg 9 i 10, tudzież płotek na faszynadzie w całej długości kosztem 2.271 zł. 35 ct., z czego fundusz krajowy pokrył 730 zł. 45 ct.

f) Dunajec pod Charzewicami.

Budowę opasek I. i II. pod Charzewicami zarządzono z końcem roku 1888 a wykończono w ciągu r, 1889. Ogólne koszta wynoszą 5.703 zł. 21 ct., subwencya krajowa zaś 1.854 zł. 68 ct.

g) Dunajec pod Wielogłowami, Marcinkowicami, Dąbrową i Kurowem.

Projektowane budowle zarządzono w r. 1889 pod Wielogłowami, Dąbrową i Kurowem w zupełności ukończono i w roku bieżącym kolaudowano.

Pod Marcinkowicami roboty są jeszcze w wykonaniu. Dotychczas wydano na to budowle ogółem 8.322 zł. 72 ct., z czego pokrył fundusz krajowy 2.967 zł. 37 ct.

h) Dunajec między mostem Melsztyńskim a Wróblowicami.

Z projektowanych budowli wykonano tamy równoległe XIV. i XVI. z poprzeczką XVI. tudzież płotki XVII. i XVIII. pod Wesołowem, które w r. b. skolaudowano.

Ogólne koszta budowy wynoszą 4.838 zł. 41 ct., subwencya z funduszu krajowego 1.546 zł. 11 ct.

i) Dunajec pod Olszynami.

Wykonanie projektowanych robót rozpoczęto w r. 1889, na dotychczasowe roboty w Olszynach i Sukmaniu asygnowano 3.260 zł. 55 ct, w czem się mieści kwota 995 zł. 88 ct. z funduszu krajowego. Obecnie budowle są na ukończeniu.

k) Dunajec pod Gierową Janowiecką.

Projektowana tama X^1 z poprzeczką X^2 i ostrogą XI. w roku 1889, w zupełnośc ukończone, a w roku bieżącym kolaudowane. Ogólne koszta budowy wynoszą 4.830 zł. 76 ct.i z czego przypada na fundusz krajowy 1.538 zł. 38 ct.

l) San pod Krzywczą.

Przedłużenie opaski A i budowę nowej tamy równoległej B w roku 1889 w zupełności ukończono a w roku bieżącym kolaudowano.

Według wyniku kolaudacyi wynoszą ogólne koszta budowy 6.668 zł. 65 ct., w czem subwencya z funduszu krajowego 2.157 zł. 70 ct.

m) San pod Jabłonicą ruską.

Z projektowanych robót wykonano w roku przeszłym przekop i tamę czerpiącą, których koszta wynosiły 2.943 zł. 75 ct., z czego pokrył fundusz krajowy 975 zł.

n) San pod Jskanią.

W roku 1889 wybudowano tamy równoległe I. II. kosztem 3.667 zł. 84 ct., w czem się mieści subwencya krajowa 1.036 zł. 71 ct.

Alegat 4. do Sprawozdania Wydziału krajowego L. 42.452/90.

Odpis

reskryptu c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 5. listopada 1889 l. 9.300/1299 w sprawie regulacyi Łomnicy i Czeczwy.

Unter Rückschluss der mit den Berichten vom 3. Mai und 7. Dezember 1888 Zl. 20 782 und 32.394 vorgelegten Verhandlungsakten, beehre ich mich Euer Excellenz über die Angelegenheit der Łomnica Regulirung Folgendes zu eröffuen.

Die Regulirung des Łomnica Flusses und des Czeczwa Flusses, sowie des in die Czeczwa mündenden Duba Flusses, hat einen Theil des grossen galizischen Flussregulirungsprojectes gebildet,

es wurde sich jedoch seitens der k. k. Statthalterei mit Rücksicht auf die dringende Nothwendigkeit der Korrection dieser Gebirgsflüsse, für deren abgesonderte d. h. ausserhalb des Rahmens der allgemeinen galizischen Flussregulirung vorzunehmende Regulirung ausgesprochen, wobei aber als technische Grundlage gleichwohl der betreffende Theil des allgemeinen galizischen Flussregulirungs-Projectes dienen soll, welcher die obgenannten Flussläufe zum Gegenstand hat. Indem nun des Ackerbauministerium nach gepflogenen Einvernehmen mit den Ministerien des Innern und der Finanzen gegen eine solche abgesonderte Behandlung der Łomnica und Czeczwa-Regulirung keinen Anstand erhebt, sieht sich dasselbe auf Grund des Eingeholten Gutachtens des Strassen- und Wasserbau-Dapartamentes im k. k. Ministerium des Innern zu folgenden Bemerkungen über das fragliche technische Operat veranlasst.

In dem allgemeinen galizischen Flussregulirungsprojecte erseheint durchgehends auf die Eindeichungen gar keine Rücksicht genommen und wurde diese Unterlassung vom Projectsverfasser damit motivirt, dass die vorzeitige Eindeichung eines regulirten Flussess ein Missgriff wäre.

Gegen die Richtigkeit dieses letzteren Satzes wird zwar seine Einwendung erhoben, wohl aber gegen den vom Projektsverfasser darauf aufgehauten Schluss, dass eben dadurch für dass gesammte allgemeine galizische Flussregulirungsproject die prinzipielle Ausschliessung der Eindeichung begründet erscheine und wird vielmehr in jedem koncreten Falle, also bezüglich der einzelnen Theile des Gesammtprojektes zu untersuchen sein, ob die Eindeichung vorzeitig oder rechtzeitig in Angriff genommen, beziehungsweise projectirt wäre, wobei wieder von lokalen Ausnahmsfällen abgesehen das Regime des betreffenden Flusses entscheidend ist. Wird nun im Sinne des Vorstehenden der Łomnica- Fluss sammt Nebengewässern speziell ins Auge gefasst, so ergibt sich, dass hier in der That die sofortige Durchführung einer systematischen, grössere Flussstrecken umfassenden Eindeichung unter denjetzigen Verhältnissen völlig ausser Betracht fällt, und selbst eine Projectirung derselben gegenstandslos wäre.

Dieser Fluss befindet sich nämlich grösstentheils in einem derart verwilderten Zustande, dass zunächst eine Conzentrirung seiner zahlreichen Arme in einen einzeigen Schlauch angestrebt werden muss, und da man es gleichzeitig mit relativ sehr bedeutenden Detritusmassen zu thun hat, welche in die abzubauenden Gerinne behufs deren Verlandung geleitet werden sollen, so involvirt der Regulirungszweck eine totale Umwälzung der Flussbettverhältnisse, welche einerseits im Falle der sofortigen Eindeichung des Flusses absolut unmöglich wäre, andererseits auch eine Projectirung dieser Eindeichung deshalb ausschliesst, weil die künftige Gestaltung jener Faktoren, nach welchen die Eindeichung sich richten müsste, d. i. in erster Linie der Configuration der zu gewärtigenden Uferanlandungen, sowie der Niveaulage der Flussschlauchsohle und beziehungsweise des durch die letztere mit bedingten Hochwasserspiegels, sich jeder Vorausbestimmung entzieht.

Es unterliegt übrigens keinem Zweifel, dass ein auf die gegenwärtigen Flussbettverhältnisse basirtes Eindeichungsproject weitaus zu grosse Kosten ergeben müsste, in dem die Cubatur der Schutzdeiche nach erfolgter Auflandung der Ufer und gleichzeitiger Senkung des Hochwasser-Niveaus jedenfalls bedeutend geringer ausfallen muss, als sie bei Nichtbedachtname auf diese Momente sich ergeben würde. Da aber die letzteren gegenwärtig nicht näher bestimmbar sind, so erscheint es angezeigt, die Frage der allfälligen Nothwendigkeit und Durchführungsart der systematischen Łomnicaeindeichung überhaupt einer späteren Zukunft zu überlassen, wofür auch die Erwägung spricht, dass schon die Realisirung der Flussbettregulirung allein, wie dieselbe mittelst des im Jahre 1885 entworfenen Projectes angestrebt wird, jedenfalls eine sehr wesentliche Besserung der gegenwärtigen Verhältnisse nach sich ziehen und die zum Schutze und zur Melioration des Uferlandes etwa noch weiterhin notwendigen Herstellungen ermöglichen würde.

Nachdem hiemit die Zweckmässigkeit des Łomnica Regulirungsprojectes, wie es vorliegt, im Allgemeinen konstatirt erscheint, kommt im Speziellen:

a) über die Regulirungstrace,
b) „ „ Normalbreiten,
c) „ „ Regulirungswerke,
d) „ „ präliminirten Kosten,
und *e)* „ „ Bauzeit Folgendes zu bemerken.

a d a. Bei Flüssen, wie der in Rede stehende, deren streckenweise in zahlreiche Arme zersplitteter Lauf fortwährenden Aenderungen unterliegt, und deren Hauptbett — soferne ein solches überhaupt besteht, — demgemäss die Ortslage häufig wechselt, erscheint eine Tracenprojectirung für mehrere Jahre hinaus insoferne zwecklos als hiemit nicht etwa eine approximative Ermittlung der Baukosten allein beabsichtigt wird.

Eine detaillirte Erörterung der im Jahre 1885 entworfenen Regulirungstrace der Łomnica wäre daher, nachdem der Lauf der letzteren seither aller Voraussicht nach nicht umgeändert blieb, gegenstandslos, weshalb sich diessfalls auf die allgemeine Bemerkung beschränkt wird, dass die Trace vom J. 1885, an mehreren Stellen augenscheinlich zu scharfe Serpentinen aufweist, welche insbesondere in Berücksichtigung der bedeutenden Angriffe des Wassers, denen die Ufer dieses Flusses ausgesetzt sind, nach Thunlichkeit zu vermeiden wären.

Im sonstigen ist gegen die erwähnte Trace nichts einzuwenden, und müsste ihre entgiltige nach Massgabe der Ortsverhältnisse zu betreffende Bestimmung jedenfalls erst unmittelbar vor der Bauinangriffnahme innerhalb der respectiven Theilstrecken erfolgen, was somit den diesfälligen Bauorganen anheim gestellt werden muss.

a d b. Die theoretische auf was immer für einem Wege angestrebte Vorausbestimmung der Normalbreite ist für den Łomnicafluss beim Mangel verlässlicher Daten über die bestehenden Abflussverhältnisse und die bei verschiedenen Wasserständen zu erwartende verschiedenartige Wirkung der Erosionskraft dieses in hydrometrischer Beziehung noch sehr wenig bekannten Flusses beziehungsweise bei der völligen Unsicherheit in Betreff der erzielbaren Gleichgewichtscurve des bereits ausgebildet gedachten Flussschlauches blos als ein Wahrscheinlichkeits-Calcul aufzufassen, dessen Zutreffen oder Nichtzutreffen, die Erfahrung allein darthun kann.

Es wird daher von dem Projectsverfasser gewählten Normalbreiten blos in der Voraussetzung zugestimmt, dass von demselben anfänglich solange ihre Zweckmässigkeit nicht durch die während des Baues gemachten Wahrnehmungen erwiesen ist, ein thunlich beschränkter Gebrauch gemacht werden wird, demgemäss vorerst blos die in der Regel zumeist gefährdeten concaven Uferstellen der Regulirung zu unterziehen, Gegenbauten aber wo möglich erst dann auszuführen wären, wenn das Flussbett seiner Realisirung nicht mehr ferne steht und die dem Flussregime relativ am besten zusagenden, als definitiv zu wählenden Normalbreiten, deutlicher erkennen lässt.

a d c. Die in Aussicht genommenen Regulirungswerke sind mit dem Beifügen als zweckmässig zu bezeichnen, dass möglicherweise ihre Herstellungsart und Dimensionen im Laufe der Zeit und nach Massgabe der Ausbildung des Flussschlauches zu modifiziren sein werden.

a d d. u n d e. Die Regulirungskosten sind im Detailüberschlage Nr. XII folgendermassen voranschlagt:

	Łomnica fl.	Czeczwa fl.	Zusammen fl.
1. Die eigentlichen Regulirungskosten .	552.106·73	104.843·58	656.950·31
2. Die Grundeinlösung für die Durchstiche und zwar:			
ad Łomnica: 27·0889 ha . à 600 fl. =	16.253·34		
„ Czeczwa: 1·6400 ha . à 600 fl. =	—	984·00	17.237·34
3. Für Deterioration der Grundstücke à 100% der sub 2 genannten Quoten somit . .	16.253·34	984·00	17.237·34
4. Diverses und Weidepflanzungen, d. i. für Einbinden der Wurzel der Bauten und die Uferdurchgrabung der Cunetten durch Schotterbänke, Correctur der Einmündung der Zuflüsse, Aufhöhung allzu niedriger Terrainfalten in den Flussufern, verschiedenen kleinen Arbeiten, Weidenpflanzungen und Unvorhergesehenes 5% der Summen ad 1) sonach . .	27.605 34	5.242·18	32.847·52
5. Für die Erhaltung der Werke innerhalb der Bauperiode und Behebung der Elementarschäden 10% der Summe ad 1) somit . .	55.210·67	10.484·35	65.695 02

Somit abgerundete Kosten der Regulirung der 93 km. langer Łomnicastrecke, sowie der Czeczwa und Duba zusammen fl.: 790.000

Hiezu die im Ueberschlage Nr. XIV a. spezifizirten Kosten der Gebirgsbachverbauungen im Abdachungsgebiete der Łomnica mit 143.902 fl. 56 kr. oder rund 143.900

also Gesammtkosten 933.900

wie dieselben im Statthaltereiberichte vom 3 Mai 1888 Zl. 20.782 summarisch angegeben wurden. Während nun die unter den Posten 1, 4 und 5 des Detailüberschlages Nr. XII spezifizirten Ziffernansätze keinen Anlass zu besonderen Bemerkuugen bieten, können die unter Post 2 und 3 angeführten die Grundeinlösung und beziehungsweise Deterioration betreffenden Ziffern nicht als begründet anerkannt werden.

Was nämlich die Grundeinlösung anbelangt, welche im Kostenüberschlage mit 600 fl. per ha. in Anrechnung gebracht worden ist, so muss diese Bewertung eines häufigen Ueberschwemmungen ausgesetzten, daher nicht besonders kulturfähigen Uferlandes wohl als zu reichlich bemessen, bezeichnet werden, während gegen die Annahme eines den Grundeinlösungskosten gleichkommenden Betrages für die Deterioration der getrennten Stücke der Umstand spricht, dass einige der projektirten Durchstiche sich entweder blos als eine unerhebliche Verschiebung das bestehenden Flussbettes darstellen, oder in ein von Flussarmen umgebenes Terrain fallen, so dass nicht einleuchtet, inwieferne die Flussregulirung eine so wesentliche Erschwerung der Bewirthschaftung dieser Grundstürke zur Folge haben sollte.

Es werden hienach die für die Grundeinlösung und Deterioration veranschlagten Kosten als allzuhoch gegriffen, einer entsprechenden Ermässigung zu unterziehen sein, und wäre hienach in dieser Richtung eine Verringerung der mit 933.900 fl. veranschlagten Auftwandziffer zu gewärtigen; anderseits darf aber nicht übersehen werden, dass diese Ziffer noch keineswegs die Gesammtkosten repräsentirt, weil hiebei — wie dies aus der oben angeführten Gliederung dieses Betrages hervorgeht — die Regieauslagen unberücksichtigt geblieben sind. Nimmt man die im Erläuterungsberichte zum allg. galizischen Flussregulirungsprojecte veranschlagten Regiekosten, welche unter Annahme der dort in Aussicht genommenen 15-jährigen

Bauzeit entgegen der Baukostensumme per 15,278.000 fl. mit 1,575.000 fl. d. i. mit 10·31% und für den Fall der nunmehr seitens der Statthalterei beantragten 10-jährigen Bauzeit mit 1,282.500 fl. d. i. mit 8·394% bemessen worden sind, zum Massstabe an, so würden für die Łomnica-Regulirung allein an Regiekosten:

a) bei 15-jährigen Bauzeit 10·31% von 933.900 fl . . . . 96.285 fl.
b) bei 10-jährigen Bauzeit 8·394% von 933.900 fl. . . . . 78.392 „

entfallen, und demgemäss die Gesammtkosten sich von 933.900 fl.

ad a. auf 1,030.185 fl. und
ad b. „ 1,012.292 „ erhöhen.

Uibrigens erscheint es fraglich, ob die Regieauslagen thatsächlich nicht noch höher, als es sich auf Grund der aus dem generellen Projecte abgeleiteten Perzentualbeträge ergibt, ausfallen würden, zumal nahe liegt, dass das Verhältniss der Regiekosten zu den Baukosten sich bei kleineren Unternehmungen ungünstiger, als bei grösseren gestattet. Es erscheint sonach eine nähere Untersuchung dieser Frage, sowie die diesfällige Antragstellung seitens der Statthalterei erforderlich. Ausserdem wird sich aller Wahrscheinlichkeit nach auch bezüglich der im Ueberschlage XIV a. spezifizirten Kosten der Gebirgsbachverbauungen per rund 143.900 fl. die Nothwendigkeit einer Erhöhung dieser Ziffer ergeben, weil die projectirten Bauten zu einigen Bedenken hinsichtlich ihrer Solidität und Konsistenz Anlass geben und deren Ersatz durch stärkere und dauerhaftere erforderlich sein dürfte. Das Ackerbau Ministerium muss sich übrigens die Bekanntgabe der definitiven Schlussfassung in dieser Richtung bis nach eingehenderer Prüfung dieses Theiles des Projektes, welches zu diesem Zwecke zurückbehalten wird, durch seine forsttechnischen Organe vorbehalten.

Uibrigens kann von einem Projecte, welches die Regulirung eines ganzen Flussgebietes umfasst, überhaupt kaum mehr erwartet werden, als dass damit einerseits die Zweckmässigkeit der in Aussicht genommenen Herstellungen bei gleichzeitiner Möglichkeit ihrer Durchführung, andererseits die Rentabilität des Unternehmens dargethan, beziehungsweise die Frage klar gelegt werde, ob und welche Vortheile um den auf Grund diesfälliger Erhebungen thunlichst annähernd veranschlagten Kostenbetrag erzielbar seien. Nachdem in dieser Beziehung gegebenen Falls kein Zweifel obwaltet, so wird unbeschadet der einerseits zu gewärtigenden Ermässigung der Präliminarposten 2 und 3 im Detailvoranschlag XII. und das anderseits aus den hinzukommenden Regiekosten und aus der wahrscheinlichen Erhöhung der Kosten für die Wildbachverbauung, resultirenden Mehrerfordernisses vom Ackerbau Ministerium bereits jetzt die Summe von 1,000.000 fl. als Maximalkostenbetrag für die Durchführung der Łomnica-Regulirung sammt Nebengewässern in Aussicht genommen und hiebei bemerkt, dass mit diesem Betrage jedenfalls eine erfolgreiche Durchführung dieses Unternehmens ermöglicht sein wird, wenn auch nicht behauptet werden kann, dass mit dieser Summe die vollständige Regulirung der Łomnica und ihrer Zuflüsse werde erzielt werden.

Das Hauptgewicht muss jedoch auf die Präliminirung der Jahresraten gelegt werden, und wird demgemäss die Festsetzung der Bauzeit auf etwa 15 Jahre vorgeschlagen, innerhalb welchen Termines die einzelnen Jahresraten nach Massgabe des thatsächlichen Bedarfes, sowie der Möglichkeit ihrer Verwendung, präliminarmässig behandelt, die Bauten aber eventuell auch früher als nach 15 Jahren zum Abschlusse gebracht werden könnten.

Für einen derartigen Modus spricht auch der seitens des Projektsverfassers in stichhältiger Weise dargelegte Umstand, dass die Bauausführung sich nicht zu rasch entwickeln lasse, und es beinahe sicher sei, dass man in den ersten Baujahren blos einen Theil der Baudotationsraten werde verwenden können, indem vorerst manche Verhandlungen zu pflegen, Vorbereitungen zu treffen, Baumaterialienfragen sorgfällig zu klären, Weidenpflanzungen anzulegen und überhaupt Anstalten zu treffen sein werden, welche blos relativ geringere Auslagen

bedingen, so dass die Bauthätigkeit — nach Meinung des Projectsverfassers — wahrscheinlich erst nach 3 Jahren im wollen Umfange wird betrieben werden können. Unter solchen Umständen wären selbstverständlich in den ersten Baujahren auf Grund der bezüglichen, von der Statthalterei vorgulegenden Anträge entsprechend geringere Raten zu präliminiren, als sich bei gleichmässiger Vertheilung der Bauten auf die einzelnen Jahre der Bauperiode, ergeben werden.

Belangend die Frage der finanziellen Beitragsleistung des Staates zur Durchführung der Łomnica-Regulirung muss vor Allem betont werden, dass nur eine Subventionirung aus dem Meliorationesfonde auf Grund der Bestimmungen der §. §. 4 und 6 des Gesetzes vom 30 Juni 1884 RGBl. Nr. 116 keineswegs aber die Regelung der staatlichen Unterstützung des in Rede stehenden Unternehmens im Wege eines besonderen Reichsgesetzes in Aussicht genommen werden kann, und dass hiedurch schon von vorherein die Möglichkeit ausgeschlossen erscheint, auf das im Statthaltereiberichte vom 3. Mai 1888 Zl. 20782 beantragte, dem allgemeinen galizischen Flussregulirungsprojecte entnommene Quotenverhältniss von 6% Staatsbeitrag und 40% Landes- und Konkurrentenbeitrag einzugehen.

Indem sonach die obzitirten Paragrafe des Gesetzes vom 30 Juni 1884 R. G. Bl. Nr. 116 als die alleinige Basis für die Subventionirung und die legislative Regelung des Unternehmens angenommen werden können, erklärt sich das Ackerbau Ministerium unter Hinweis auf die vielfachen Ansprüche, welche an den Meliorationsfond in den letzten Jahren gestellt wurden, und auf die hohen Kostensummen, welche für die Regulirung der Łomnica und ihrer Nebengewässer nach dem Vorstehenden veranschlagt wird, vorbehältlich der verfassungsmässigen Genehmigung der betreffenden Jahrespreliminarien des Meliorationsfondes bereit, aus dem letzteren, für das Unternehmen, einen Beitrag im Belaufe von 40% der mit 1,000.000 fl. in Aussicht genommenen Kosten, sonach im Betrage von 400.000 fl. zur Verfügung zu stellen

Neben dem vorstehend besprochenen Łomnica-Regulirungs-Projecte wurden von der kk. Statthalterei noch 2 die Korrection zweier Theilstrecken des Łomnicalaufes und zwar:

a) der Strecke bei Perehinsko

b) „ „ „ Chocin und Podmichale anschliessend an die Gemeindegrenze zwischen Dobrowlany nnd Chocin behandelnde Projecte vorgelegt, für welche ein Kostenaufwand von 24.300 fl. preliminirt erscheint.

Auch diese 2 Projecte wurden einen Prüfung durch das Strassen- und Wasserbau-Departament des k. k. Ministeriums des Innern unterzogen, wobei insbesondere die Frage erörtert wurde, ob dieselben in Rahmen des grossen Łomnica-Regulirungsprojectes gelegen sind. Die Prüfung dieser Theilprojecte durch das gedachte Departament hat die Bejahung der oben gestellten Frage in soweit ergeben, als konstatirt wurde, dass bei den 2 Theilprojecten die dem grossen Łomnica Regulirungsprojecte entnommenen Normalbreiten in Anwendung kommen sollen. Hinsichtlich der gewählten Regulirungstrase weichen die Theilprojecte allerdings vom grossen Projecte wesentlich ab, was jedoch keineswegs zu beanständen ist, nachdem wie schon früher angedeutet wurde, bei diesem Flussbette, welches forwährenden Änderungen unterliegt, auf eine strenge Einhaltung der bereits vor mehreren Jahren, unter anderen Lokalverhältnissen projektirten Traçe überhaupt nicht reflectirt werden kann.

Überdies besteht zwischen den beiden Theilprojecten a. und b. unter einander und beziehungsweise auch zwischen dem unter *a* bezogenen und dem grossen Łomnica Regulirungsprojecte noch der prinzipielle Unterschied, dass beim Projecte *a)* die im Berichte der Statthalterei vom 3. Mai 1888 Zl. 20,782 erwähnte „stellenweise Erhöhung der Ufer“ — welche in Grunde genommen nichts Anderes ist, als die vom Verfasser des allgemeinen galizischen Flussregulirungsprojectes perhorrescirte Eindeichung, eine wichtige Rolle spielt, und dass es bei den Theilprojecten ihrer Bestimmung nach, überhaupt blos auf den lokalen Uferschutz ankommt,

daher hier keineswegs eine derart sistematisch zusammenhängende Traçenfixirung, wie beim generellen Projecte beabsichtigt wird.

Nachdem diese beiden Theilprojecte vom Strassen nnd Wasserbau-Departament im kk. Ministerium des Innern auch im Übrigen als entsprechend befunden wurde, erklärt sich das Ackerbauministerium bereit, zur Ermöglichnng der Ausführung dieser Arbeiten der im Statthaltereiberichte vom 3. Mai 1888 Zl. 20.782 mit $^1/_3$ der Kosten pr: 24 300 fl. sonach mit 8.100 fl. angesprochenen Beitrag aus dem Meliorationsfonde vorbehaltlich der verfassungsmässigen Genehmigung des betreffenden Jahresfondspräliminares zur Verfügung zu stellen.

An diese Zusage muss jedoch die Bemerkung geknüpft werden, dass in der ad *a)* mit 8.000 fl. und ad *b)* mit 16.300 fl. veranschlagten Kosten, die Regieauslagen nicht inbegriffen sind, und dass auch die Höhe derselben aus dem einschlägigen bereits öfters bezogenen Statthaltereiberichte nicht zu entnehmen ist. Es wäre daher der für diese Regiekosten entfallende Betrag festzustellen und für dessen Bedeckung Sorge zu treffen, wobei jedoch bemerkt wird, dass auf die Übernahme dieser Regiekosten in ihrer Gesammtheit seitens des Staates nicht reflektirt werden darf, sondern höchstens nur eine Auftheilung derselben nach dem für die eigentlichen Regulirungskosten festgesetzten Quotenverhältnissen (Staats- respective Meliorationsfond, Land und Interessenten mit je $^1/_3$) in Betracht gezogen werden könnte.

Alegat 5. do sprawozdania Wydziału krajowego LWkr. 42.452/90.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z d. 23. maja 1890 l. 54843/89 do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

Zwracając udzielone nam szacowną odezwą z d. 28. listopada 1889 l. 78383 projekty techniczne regulacyi Łomnicy, mianowicie projekt generalny, stanowiący część projektu regulacyi 14 rzek galicyjskich, tudzież 2 projekty tutejszego biura melioracyjnego na częściowe ubezpieczenie brzegów Łomnicy w gminie Perehińsko, tudzież w gminach Chocin i Podmichale, mamy zaszczyt oznajmić Świetnemu c. k. Namiestnictwu, że Wydział krajowy zgadza się na wykonanie regulacyi rzeki Łomnicy wedle projektu Świetnego c. k. Namiestnictwa na razie bez uwzględnienia obwałowania, w tem jednakże przypuszczeniu, iż potrzebne dla ochrony nadbrzeżnych gruntów i domów obwałowania, przeprowadzone zostaną w swoim czasie w drodze ustawodawczej, skoro wskutek wykonanych budowli regulacyjnych łożysko rzeki należycie się wyrobi a stare ramiona się zamulą.

Co do finansowej strony przedsiębiorstwa, a w szczególności udziału państwa w kosztach zamierzonej regulacyi Łomnicy, który wedle reskryptu Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 5. listopada 1889 l. 9300/1299 wynosić ma 40% sumy kosztorysowej, obliczonej okrągło na 1,000.000 zł. w. a., oraz pokrytym ma być z państwowego funduszu melioracyjnego w ciągu lat piętnastu z zastrzeżeniem konstytucyjnego zatwierdzenia rzeczonych preliminarzy tego funduszu, pozwalamy sobie przedstawić następne uwagi:

1. Państwowy fundusz melioracyjny, którego roczna dotacya wynosi 500.000 zł: w. a. a z którego przypaść może rocznie na Galicyę tylko 130.000 zł., jest tak szczupłym, iż przy pomocy tego funduszu mogą być zaledwie wykonane rozpoczęte przez Wydział krajowy najpilniejsze roboty melioracyjne na Powiślu, dalej regulacya dopływów rzek karpackich, regulacya Bugu z dopływami Pełtwią, Ratą i Sołokią, osuszenie bagien w dorzeczu Styru i tyle ważna dla kraju melioracya bagien naddniestrzańskich. Jakkolwiek zaś dopiero nieznaczna część tych najnaglejszych robót podjętą została przez Wydział krajowy, już dzisiaj kraj nasz napotyka na wielkie trudności w uzyskaniu zasiłków dla tych przedsiębiorstw melioracyjnych, na co wyraźnie wskazuje decyzya Wysokiego Ministerstwa rolnictwa w sprawie przyznania zasiłków na środkową i dolną sekcyę regulacyi Gniłej Lipy, na obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie Tarnobrzeskim, na osuszenie bagien Rudnickich, wreszcie na regulacyę rzeki Bugu.

Gdyby więc regulacya Łomnicy, lub innych rzek karpackich miała być podjętą tylko przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, przyznane z tego funduszu zasiłki na jedną lub dwie rzeki karpackie do tego stopnia wyczerpałyby udział Galicyi, iż kraj nasz musiałby zupełnie zrezygnować z przeprowadzenia właściwych melioracyj, dla których wyłącznie fundusz melioracyjny został utworzonym, a nawet nie osiągnąłby w zamian tej korzyści, ażeby, nie mówiąc już wszystkie, ale przynajmniej znaczniejsza część większych rzek karpackich, które tyle szkód krajowi wyrządzają, mogły być w ten sposób uregulowane.

2. Przypuściwszy nawet, że regulacya Łomnicy bez szkody dla przedsiębiorstw melioracyjnych dałaby się przeprowadzić przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, należy uważać przyznaną powołanym reskryptem ministeryalnym dla tej regulacyi subwencyę w wysokości 40% kosztów za szczupło wymierzoną, gdyż ze względu na mające się wykonać roboty górskie, przedsiębiorstwo to zasługiwałoby w myśl ustępu 1. §. 6. ustawy z d. 30. czerwca 1884 Dz. p. p. Nr. 116. na 50% zasiłek z funduszu melioracyjnego. W ten sposób też zastosowało Wysokie Ministerstwo rolnictwa postanowienie przytoczonego paragrafu państwowej ustawy melioracyjnej, kiedy chodziło o inną prowincyę alpejską, mianowicie o wykończenie regulacyi rzeki Gail w Karyntyi kosztem 540.000 zł, w. a,, czego dowodem jest preliminarz państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1886 (alegat 181 stenogr. protokołów izby posłów X. sesyi).

3. Już z uwag przytoczonych pod 1. wynika, że co do regulacyi Łomnicy podobnie jak i innych większych rzek karpackich zachodzi wypadek, przewidziany w ustępie drugim §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej, wedle którego zasiłek państwowy dla tego przedsiębiorstwa ma być w drodze osobnej ustawy państwowej unormowany. Za tym sposobem przeprowadzenia regulacyi Łomnicy przemawia jednak jeszcze ta okoliczność, iż strony interesowane przy tem przedsiębiorstwie, jak w ogóle przy rzekach górskich mogą być w małym tylko stopniu, najwyżej w stosunku 10% kosztów do konkurencyi pociągnięte, oraz że wedle sprawozdania technicznego Świetnego c. k. Namiestnictwa na całej Łomnicy, począwszy od ujścia potoków Darów i Mołoda w dół odbywa się znaczniejszych rozmiarów spław drzewa i galarów, reprezentujących roczną wartość 224.000 zł., który znaczne szkody w nadbrzeżnych gruntach wyrządza, z czego okazuje się, że regulacya Łomnicy tak ze względu na stosunki majątkowe nadbrzeżnych mieszkańców, jak i ze względu na Najwyższe postanowienie z d. 30. października 1830 zasługuje na większą pomoc ze skarbu państwa, aniżeli takową ustanawia państwowa ustawa melioracyjna.

Z powyższych powodów nie jesteśmy w możności przedstawić Wysokiemu Sejmowi projektu ustawy o regulacyi Łomnicy na zasadach, podanych w reskrypcie Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z d. 5. listopada 1889 l. 9300/1299, gdyż droga w tym reskrypcie wskazana, nie doprowadziłaby ani do zrealizowania podjętych dopiero na szerszą skalę melioracyj krajowych, ani też do zapewnienia chociażby stopniowego wykonania tyle potrzebnej i pożądanej regulacyi rzek karpackich, lecz jak najstanowczej oświadczyć się musimy za wnioskiem Świetnego c. k. Namiestnictwa, przedłożonym Wysokiemu c. k. Ministerstwu rolnictwa w sprawozda-

niu z d. 3. maja 1880 l. 20782, ażeby regulacya Łomnicy podobnie jak i innych rzek karpackich przeprowadzoną została w drodze osobnej ustawy państwowej przy 60% udziale skarbu państwa w kosztach, zgodnie z rządowym projektem ustawy, wniesionym w r. 1885 do Wysokiej Rady państwa.

Ufni w przyczeczenie dane krajowi z wysokości Tronu przy zamknięciu IX. i otwarciu X. sesyi Wysokiej Rady państwa w sprawie regulacyi rzek galicyjskich, mamy zaszczyt oświadczyć, że jak najsilniej obstajemy przy tem żądaniu zwłaszcza, że Wysoki Rząd, w analogicznych wypadkach przychodził z taką samą pomocą prowincyom alpejskim, czego dowodem regulacya Adygi, tak zwana „regulacya wód“ (Gewässer Regulirung) w Tyrolu, regulacya Drawy i tylu innych rzek alpejskich, a zarazem upraszamy uprzejmie, ażeby Świetne c. k. Namiestnictwo raczyło ponownie przedstawić swój wniosek z r. 1888 Wys. Ministerstwu rolnictwa w sprawie przeprowadzenia regulacyi Łomnicy w drodze osobnej ustawy państwowej.

W razie nadejścia przychylnej decyzyi w tym przedmiocie ze strony Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa gotowi też jesteśmy na najbliższej sesyi przedłożyć Wys. Sejmowi projekt ustawy ogłaszającej regulacyę Łomnicy na przedsiębiorstwo krajowe i przyznającej temu przedsiębiorstwu zasiłek 40% na roboty górskie, oraz zasiłek 30% na budowle regulacyjne.

Przechodząc do sprawy lokalnego zabezpieczenia brzegów Łomnicy w Perechińsku, tudzież w Chocinie i Podmichalu, mamy zaszczyt oznajmić Świetnemu c. k. Namiestnictwu, że z powyżej naprowadzonych powodów, oraz ze względu na mały rozmiar tych robót nie uważamy za wskazane przedkładać w tym przedmiocie Wysokiemu Sejmowi osobnego projektu ustawy. Natomiast pozwalamy sobie upraszać Świetne c. k. Namiestnictwo o udzielenie, względnie wyjednanie u Wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych na ten cel 33⅓% zasiłku z c. k. skarbu państwa w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 6. października 1882, tudzież reskryptu Wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 20. marca 1884 l. 966 udzielonego nam odezwą Świetnego c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 15. czerwca 1884 l. 2731/pr.

Wedle uzupełnionego przez inżyniera tutejszego biura melioracyjnego p. Jankowskiego kosztorysu przedstawiałyby się koszta rzeczonej regulacyi lokalnej następnie:

a) ubezpieczenie brzegów Łomnicy w Perechińsku . . .	8.000	zł.
b) koszta zarządu	1.000	„
Razem .	9.000	zł.

⅓ część kosztów przypadająca na państwo, kraj i strony interesowane wynosiłaby tu 3.000 zł.

b) ubezpieczenie brzegów Łomnicy w Chocinie i Podmichalu . .	13.500	zł.
„ „ Solanki w Podmichalu	2.800	„
Koszta zarządu	1.600	„
Razem .	17.900	zł.

z czego ⅓ część wynosiłaby okrągło 5.967 zł.

Ze względu na nagłość tych robót ochronnych tudzież z uwagi, że strony interesowane przy ewentualnej pomocy powiatu kałuskiego będą w stanie pokryć ⅓ część kosztów prestacyami, postanowiliśmy wstawić do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 33⅓% dotacyą na te budowle w Perechińsku w kwocie 3 000 zł., w Chocinie zaś i Podmichalu 5.967 zł. i mamy zaszczyt upraszać uprzejmie Swietne c. k. Namiestnictwo o łaskawe zakomnnikowanie nam decyzyi Wysokiego Rządu przed najbliższą sesyą sejmową, ażebyśmy tę dotacyę w oddzielnem sprawozdaniu mogli umotywować przed Wysokim Sejmem.

D. j. w.

Alegat 6. do sprawozdania L. W. kr. 42.452/890.

Odpis

reskryptu Wys. c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 1. października 1889 l. 15.221/2030 udzielonego c. k. Namiestnictwu we Lwowie.

Das mit dem Berichte vom 21. October 1888 Z. 10.713/pr. vorgelegte Projekt für die Regulirung des Bugflusses, wurde dem Strassen und Wasserbau-Departament des k. k. Ministeriums des Inneren zur Prüfung mitgetheilt und findet das Ackerbauministerium auf Grund des vom diesem Departament abgegebenen Gutachtens über das Projekt nunmehr Folgendes zu bemerken:

Die im vorliegenden technischen Operate ins Auge gefasste Gesammtstrecke des Bugflusses (75 Kilom. u. 370 Mtr.) zerfällt nach demselben in 3 Sektionen:

I. (Untere:) Section von der Einmündung des Rata-Baches bis Tyszyca in der Länge vom 15 Kilom. u. 780 Mtr. mit einem Kostenaufwande vom 115.000 fl.

II. (Mittel:) Section von Tyszyca und der Gränze von Dobrotwor bis Wolica Derewlańska in der Länge von 45 Kilom. u. 0 70 Mtr. mit einem Kostenaufwande von 305.000 fl. schliesslich die

III. (Obere:) Section von der Gränze den Ortschaften Spas u. Wolica Derewlańska bis Busk in der Länge von 14 Kilom. u. 520 Mtr. mit einem Kostenaufwande von 93.000 fl.

Von diesen 3 Sectionen des Bugflusses beabsichtigt der Landesausschuss vorlaufig nur die erste (untere) einer durchgreifenden Regulirung zu unterziehen, während in der II. Section nur eine theilweise Regulirung u. z. durch Abtragung der Mühle in Ruda, sowie stellenweise Vertiefung und Erbreiterung des Flussbettes stattfinden, und endlich die III. Section derzeit ganz unregulirt bleiben soll.

Die Nothwendigkeit u. Rentabilität des beabsichtigten Unternehmens unterliegt nach den diesfalls vorliegenden Daten u. ziffermässigen Kalkulationen keinem Zweifel u. erscheint auch das betreffende technische Projekt, an sich im Ganzen zweckmässig verfasst; nichts destoweniger als relativ schwache Seiten des Projektes erscheinen, nicht mit Stillschweigen übergangen werden.

Das eine dieser beiden Momente besteht in der sich aufdrängenden Frage, ob und in wie ferne die beabsichtigte Regulirung des Bugflusses oberhalb der Rata Mündung auf die Hochwasserabflüssverhältnisse der unteren in status quo zu belassenden Flussstrecke, welche in dem vorliegenden Operate nicht behandelt erscheint, von nachtheiligen Einflusse sein können.

Der Projektsverfasser hat diesbezüglich innerhalb der ihm gestellten Aufgabe, welche mit der partiellen Regulirung rechnet, allerdings, um die gedachte schädliche Wirkung auf ein Minimum zu reduciren, war aber trotz dem so vorsichtig in dem Projektsberichte zu bemerken, dass er die Aufmerksamkeit des Landesauschusses auf die Nothwendigkeit der Regulirung des Bugflusses bis zur Reichsgränze gelenkt habe.

Eine ähnliche Vorsicht zu beobachten erscheint auch dem Ackerbauministerium geboten, welches über diese Frage noch Nachstehendes bemerken muss.

Obgleich die Umstände, unter welchen der Hochwasserabfluss im Bugbette unterhalb der Rata Mündung vor sich geht, aus den vorliegenden Behelfen nicht zu entnehmen sind, so steht es bei der schon durch die erwähnte Bemerkung des Projektsverfassers begründeten An-

nahme, dass dieser Hochwasserabfluss nicht völlig anstandslos stattfinden dürfte, ausser Zweifel, dass die allfälligen Uiberschwemmungen, welchen die an die untere Bugstrecke anstossenden Gründe bisher ausgesetzt sein mögen, nach der erfolgten Regulirung der oberen Strecke sich — falls die untere Strecke nicht gleichzeitig entsprehend corrigirt wird, — trotz den diesfalls seitens des Projektsverfassers beantragten Vorkehrungen um ein gewisses Mass immerhin steigern müssen, indem es beispielweise klar liegt, dass der zu bellassende Mühldamm in Ruda, soferne dessen für den Durchfluss des Bug bestimmte Oeffnung nicht etwa mittelst einer regulirbaren Schleuse, von welcher übrigens aus anderen als bekannt vorauszusetzenden Gründen gegebenen Falls kein Gebrauch gemacht werden kann, abgesperrt wird, blos zum Theile die Funktionen eines Abflusregulators erfüllen kann, was übrigens nur als ein Glück für die oberhalb dieses Dammes gelegene Gegend zu bezeichnen ist, zumal dieselbe in Folge der Regulirung der oberen Anschlussstrecke, gleichfalls einem vermehrten Hochwasserzuflusse ausgesetzt wäre und beziehungsweise einer Vorfluth bedürfen würde.

Das Mass, in welchem die Regulirung der oberen Flussstrecken auf die Hochwasserabflussverhältnisse in den unteren Strechen einzuwirken pflegt, kann wohl nur in allerseltensten Fällen auf Grund der diesfälligen Erhebungen und Studien annähernd ermittelt werden; vorliegendenfalls, beziehungsweise beim Mangel der betreffenden Anhaltspunkte entzieht es sich der näheren Beurtheilung, und ist blos zu vermuthen, dass die Gefährdung der unteren Strecke wenigstens insolange nicht sehr bedeutend sein dürfte, als die Regulirung des Pełtewflusses und die Verlandung jener unzähligen Nebenarme, in welche sich der Bugfluss innerhalb der ersten Section derzeit spaltet, nicht erfolgt.

Sollten jedoch diese Eventualitäten, deren erstere voraussichtlich blos eine Frage der Zeit bildet, und die letztere schon durch das gegenwärtige Projekt mitbezweckt wird — eintreffen, so wäre die weitere Belassung der unteren Bugstrecke im nichtregulirten Zustande jedenfalls nicht mehr unbedenklich.

Die zweite schwache Seite des vorliegenden Projektes besteht darin, dass die projektirte Flussbettsohle keine kontinuirliche Abnahme des relativen Gefälles zeigt und demnach auch die projektirten Querprofile keine Breitenzunahme mit der Abflussrichtung, sondern grösstentheils das Gegentheil hievon aufweisen, was insoferne ein Übelstand ist, als eine derartige Anlage dem Sinne jenes Gleichgewichtszustandes widerspricht, welcher aus allgemein bekannten Gründen das ideale Endziel einer jeden Flussbettkorrektion bildet. Vom Projektsverfasser wird die gedachte Abweichung von der allgemeinen Norm damit motivirt, dass ein weiter gehender Ausgleich des Sohlengefälles bedeutende Flussbettvertiefungen, daher auch eine wesentliche Kostenerhöhung und zugleich eine aus landwirthschaftlichen Gründen nicht angezeigte übermässige Trockenlegung des Uferlandes nach sich ziehen würde und lässt sich die Stichhältigkeit dieser Argumetation allerdings nicht in Abrede stellen, zumal es keinem Zweifel unterliegt, dass die projektirte Regulirung hinsichtlich der Beförderung des Wasserabflusses jedenfalls schon einen relativ sehr günstigen Erfolg verspricht und die schädlichen Folgen einer übermässigen Trockenlegung des Terrains nur etwa durch kostspielige, daher auch nicht in Frage kommende Bewässerungsanlagen behoben werden könnten.

Wenn aber auch in der gedachten Richtung dem Projekte im Ganzen beigepflichtet werden muss, so würde es sich doch immerhin empfehlen, wenigstens den meist auffallenden Gefällswechsel, und zwar jenen beim Kilm. 15·7, woselbst das relative Gefälle von 0·20‰ in 0·58‰ übergeht, thunlichst zu ermässigen.

Dies liesse ich ohne eine merkliche Erhöhung der Baukosten und Störung der vom Standpunkte der Wiesenkultur zu beobachtenden Rücksichten etwa in der Weise erzielen, wenn man das für die Strecke vom Km. 34 bis Km. 25 projektirte relative Gefälle pr. 0·26‰ bis zum Km. 15·7 beibehalten und den daselbst hiernach um 0·558 m. weiter zu senkenden

Sohlenpunkt mit dem in Km. 9 projektirten Sohlenpunkte geradlinieg verbinden und hiebei die Consumtionsprofile entsprechend umstalten würde.

Die kk. Statthalterei wird ersucht die vorstehenden Bemerkungen dem galizischen Landesausschusse mit der Einladung mitzutheilen, die Modifiziruug des Projektes rücksichtlich des Gefällswechsels bei Km 15·7 in der oben angedeuteten Weise veranlassen, weiters aber auch noch in reiflichste Erwägung ziehen zu wollen, ob es angesichts der gegen die Belassung der unteren Bugstrecke im nicht regulirtem Zustande bestehenden Bedenken nicht doch räthlich wäre, auch diese Strecken in die Correction einzubeziehen, oder, wenn eine eigentliche durchgreifende Regulirung aus finanziellen oder anderen Gründen auf Schwierigkeiten stossen sollte, wenigstens die Haupthindernisse des Hochwasserabflusses in dieser unteren Bug-Strecke nach Thunlichkeit zu beheben.

Die hierüber gewärtigte Schlussfassung des Landesausschusses wolle die k. k. Statthalterei dem Ackerbauministerium gutächtlich vorlegen, welches sich bis dahin die definitive Entscheidung rücksichlich der Subventionirung des Unternehmes vorbehalten muss, u. einstweilen nur die prinzipielle Geneigtheit, eine derartige Unterstützung zu gewähren, aussprechen kann. Es muss übrigens aufmerksam gemacht werden, dass es im Hinblick auf die vielfache Belastung des Meliorationsfondes, jedesfalls sehr zweifelhaft erscheinet, ob für das gedachte Unternehmen schon im Jahre 1890 in Beitrag u. vollends ein solcher in bedeutenderem Ausmasse aus diesem Fonde werde zur Verfügung gestellt werden können, u. wird es sich hienach jedesfalls empfehlen, in dem im Landtage eventuell einzubringenden Gesetzentwürfen, in ähnlicher Weise, wie dies beim Gesetze, betreffend die Ergänzung der Eindeichungen an der Weichsel u. am Sanflusse in Tarnobrzeg'er Bezirke geschah, sowohl die Fixirung der Bauzeit, als auch die Bestimmung der Raten, in welchen die staatliche Subwention aus dem Meliorationsfonde geleistet werden soll, der Vereinbarung des Landesausschusses mit der Staatsverwaltung vorzubehalten.

Aleg. 7. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 42.452/90.

Sprawozdanie techniczne

o ustaleniu zasad projektu regulacyi rzeki Bugu i Pełtwi wraz z unormowaniem przekrojów poprzecznych tychże rzek w myśl rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. stycznia 1890. LW. 49.717 i 55.232/89.

Po dokładnem zbadaniu projektu regulacyi Bugu, wypracowanego przez inżyniera Jankowskiego, jakoteż materyałów zebranych przez inżyniera Blautha do projektu regulacyi Pełtwi, podpisani w myśl rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 21. stycznia 1890. LW. 49.717/89 i 55.232/89 mają zaszczyt oświadczyć:

1. że wobec odmiennych zupełnie warunków hydrograficznych i ekonomicznych zasady projektu regulacyi Bugu muszą być inne aniżeli Pełtwi.

Mianowicie podczas gdy szerokość zalewu, wartość gleby i jakość wody są tego rodzaju na górnej i środkowej Pełtwi, że dolina jej przy gruntownem osuszeniu i równoczesnem nawadnianiu powinna być ze względów ekonomicznych ochronioną przynajmniej od wylewów dorocznej wielkiej wody; to przy górnej i środkowej sekcyi Bugu, ochrona wąskiego terenu inundacyjnego będącego tylko właściwie profilem dla wielkich wód tej rzeki, nie może stać w odpowiednim stosunku do kosztów.

Co się zaś tyczy dolnej sekcyi Bugu to wobec nieukończonych jeszcze studyów należy zostawić ocenieniu projektanta o ile wartość gruntów podlegających inundacyi wymagałaby ochrony od zalewu.

i 2. że z powodów wyżej przytoczonych zgodność obydwu projektów, co do przekrojów normalnych może i powinna być przeprowadzeną tylko dla najmniejszej i średniej normalnej wody. (Q_2).

Natomiast doroczne wielkie wody, które w dolinie Bugu mimo regulacyi, zawsze jeszcze powodować mogą wylewy przy Pełtwi, mianowicie górnej i środkowej jej części, ujęte być powinny stosownie podwyższonymi brzegami, tak że tylko nadzwyczajne wielkie wody, które się rzadko przytrafiają, będą mogły sprawić zalew.

Po tem przedstawieniu ogólnych zasad projektu regulacyi Bugu i Pełtwi, podpisani wobec zarządzonych rozporządzeniem Wys. Wydziału krajowego z dnia 21. stycznia 1890. LW. 49.717/89 dalszych zdjęć na dolnym Bugu i jego dopływach i wobec nieukończonych jeszcze studyów dla melioracyi doliny Pełtwi, nie mogą na razie uczynić zadość drugiej części wymienionych na wstępie rozporządeń Wysokiego Wydziału krajowego t. j. nie mogą ustalić już dzisiaj normalnych przekrojów poprzecznych dla Bugu i Pełtwi, gdyż dalsze studya w połączeniu z nowymi pomiarami hydrometrycznymi i zużytkowaniem dotychczasowych obserwacyj wodoskazowych, dostarczą prawdopodobnie nowych dat i nowych momentów, które nie będą bez wpływu na wielkość i kształt tych przekrojów poprzecznych.

Natomiast uważają podpisani za obowiązek wyrazić swe przekonanie w jakim kierunku należałoby uzupełnić jeszcze studya, ażeby projekt regulacyi Pełtwi stać się mógł projektem melioracyi jej doliny.

Przedewszystkiem byłoby wskazanem, ażeby dla dokładnego obserwowania stanu wody założyć przynajmniej 2 wodowskazy na Pełtwi, jeden we Lwowie dla górnej Pełtwi, a drugi w Kutkoszu na moście kolejowym dla Pełtwi z Białką i Zeniówką.

Ponieważ przy nawadnianiu i mniejsze dopływy w górnym jej biegu będą ważną odgrywały rolę, przeto dla dokładnego oznaczenia ilości wód byłyby pożądane i na nich wodowskazy, osadzone czy to przy młynach czy też na mostach.

Oczywista, że uwaga ta w większej jeszcze mierze stosuje się do potoku Białki, który z powodu swego znacznego dorzecza, będzie decydującym dla nawodnienia całej południowej części doliny Pełtwi od Biłki królewskiej aż po Gliniany.

W połączeniu z temi obserwacyami stanów wody powinny być zarządzone na Pełtwi i jej dopływach pomiary hydrometryczne i analizy chemiczne, które wykazać muszą dokładnie ilość i jakość wody, jaką będzie można rozporządzać przy nawodnianiu.

Ponieważ już z góry można przewidzieć, że ta ilość wody będzie bardzo niedostateczną wobec ogromnych obszarów łąk potrzebujących nawadniania, przeto należałoby rozpatrzeć się w dorzeczu górnej Pełtwi, czy i jakie możebne byłyby zbiorniki, w których nagromadzona woda służyćby mogła do zwilżania łąk w czasie posuchy i do rozpuszczania zbyt intenzywnych zawartości ścieków i kanałów miasta Lwowa.

Pod tym względem mianowicie należałoby popierać u Magistratu Lwowa poruszoną niegdyś myśl założenia takich zbiorników do płukania kanałów miejskich, zbiorniki te bowiem przyczyniłyby się znakomicie do przeprowadzenia racyonalnego nawadniania doliny Pełtwi. A nawet będzie można wywrzeć skuteczną presyę na zarząd miasta opierając się na §. 10 ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. i rozp. kr. nr. 38, na mocy którego praktykowane dzisiaj zanieczyszczanie wody Pełtwi ze szkodą poniżej położonych jest wzbronionem.

Pod względem niwelacyi należałoby także dotychczasowe zdjęcia uzupełnić.

Mianowicie zniszczone punkta stałe należy wymienić, a zastąpiwszy jej kamiennymi połączyć dokładną niwelacyę z wodoskazami. Ponieważ następnie prócz trasy samego koryta Pełtwi, która w kilku miejscach wymagać będzie zmian, potrzeba będzie zaprojektować całą sieć kanałów osuszających i nawodniających, przeto należałoby dotychczasową niwelacyę także i w tym kierunku uzupełnić, ażeby na jej podstawie wykreślony dokładny plan warstwowy mógł do tego celu posłużyć.

Również i w celu ustalenia głębokości nowego koryta Pełtwi i wysokości stanu małej wody potrzeba będzie dodatkowego badania doliny Pełtwi pod względem uwarstwienia gruntu i stanu wody zaskórnej, gdyż zdaniem podpisanych projektowany przekrój podłużny, pominąwszy już wielką kulturę wykopu przedstawia niebezpieczeństwo zbytniego osuszenia łąk.

Gdy te dodatkowe studya zostaną przeprowadzone a podpisani będą mogli przystąpić do unormowania przekrojów poprzecznych, koniecznem będzie oprócz przygotowanych materyałów i wspomnianego wyżej planu martwowego wyrysowania przeglądowego profilu podłużnego w skali 1: 25.000 i przeglądowycy przekrojów poprzecznych całej doliny Pełtwi.

We Lwowie, dnia 8. kwietnia 1890.

Józef Jankowski m. p.
Tadeusz Sikorski m. p.
Jan Blauth m. p.
Andrzej Kędzior m. p.

Alegat 8. do sprawozdania L. W. kraj. 42452/90.

Sprawozdanie

inżyniera Jankowskiego o stanie rzeki Swicy po wylewie w r. 1889.

Wskutek polecenia z dnia 21. b. m. LW. 40801 udałem się do Hoszowa i Huziejowa w powiecie dolińskim i mam zaszczyt przedstawić niniejszem sprawozdanie jak niżej.

Rzeka Świca należy jak to już powszechnie wiadomem do najbardziej gwałtownych dopływów rzeki Dniestru. Pod Hoszowem Świca posiada spadek bardzo silny, unosi kamienie

znacznej wielkości i przy każdej powodzi zrywa urodzajne grunta, przemieniając je na szutrowiska i nieużytki.

W nocy z 30. na 31. sierpnia b. r. równocześnie z wylewem Prutu, Bystrzycy i Łomnicy rzeka Świca tak gwałtownie wezbrała, że stan wody dosięgnął wysokości dotychczas niebywałej. Na domiar nieszczęścia niezmierna ilość kloców przybyła z gór równocześnie z wielką wodą i dokonała zniszczenia, którego nie widząc trudno sobie wyobrazić.

Droga rządowa przy prawym przyczółku głównego mostu została zerwaną, most skrzywiony, zapewne od uderzenia kloców, chata tamże przy moście znajdująca się, zabrana zupełnie. Poniżej zaś mostu, w miejscu gdzie koryto zwraca się na prawo, rzeka wdarła się na pole i ogrody i obierając najkrótszą drogę, skierowała się na środkową część wsi Hoszowa zalewając ogrody, chaty i niszcząc wszystko po drodze. Gwałtownym prądem wody uniesione kloce drzewa zniszczyły płoty, ogrody i sady, zatrzymując się na spotkanych przeszkodach, o ile ich nie mogły zerwać.

Przy dość niskim stanie wody z dnia 24. b. m. woda dostaje się do opuszczonego koryta A. B. w bardzo małej ilości, natomiast cała masa wody uderza wprost na środkową część wsi Hoszowa C. płynie dziko między chaty i ogrody, nie mając jeszcze żadnego koryta i dostaje się w końcu do małego mostu kolejowego, właściwy most dla rzeki Swicy zbudowany, pozostał prawie na suchem ramieniu. Wskutek tego kolej państwowa jest w przełożeniu rzeki w dawne koryto bardzo interesowaną. Oprócz Hoszowa badałem stan rzeczy:

1. powyżej drogi rządowej pod wsią Kniaziołuką ze względu na możebność werwania się rzeki Swicy do potoku zwanego Cieplicą, przez co by wieś Tiapcze była narażoną na takie same nieszczęście, które wieś Hoszów spotkało.

2 Poniżej Hoszowa w Huziejowie starym i nowym; w czasie powodzi 31. sierpnia b. r. Huziejów był cały pod wodą, woda dostała się do chat na wysokość 0·50—1·0 m.; — obecnie jednak rzeka wróciła w dawne koryto pozostawiając tylko ślady zniszczenia.

Regulacya koryta jest pod Hoziejowem także niezbędną dla uniknienia katastrofy podobnej do Hoszowskiej.

Najbardziej opłakanym jest zatem stan rzeczy w środkowej części wsi Hoszowa z powodu zniszczenia ogrodów z kartoflami, stodół ze zbożem i paszą, tak, że pomoc pieniężna byłaby bardzo wskazaną. Pierwszą rzeczą jednak jest najrychlejsze odwrócenie wody, ażeby dalsze istnienie zalanych domostw było możebne. Wnioski

Należy zatem:

1. Odnieść się do c. k. Namiestnictwa, ażeby wydało natychmiast potrzebne zarządzenia w celu odwrócenia koryta rzeki od nowo przyjętego kierunku albo za pomocą przekopu, przez grunta należące do wsi Tiapcze, albo zapomocą tam kobylicowych stosownie założonych.

Dla przyspieszenia udawałem się wczoraj w krótkiej drodze do c. k. Namiestnictwa, mianowicie do oddziału technicznego, gdzie przyrzeczono wysłać bezzwłocznie inżyniera dla wykonania pomiaru sporządzenia kosztorysu i zarządzenia budowy, licząc na to, że Wydział krajowy stosowną kwotą do tych robót się przyczyni.

Tak kolej państwowa jako też posiadający koncesye na spław drzewa powinien być do kosztów budowy pociągniętym.

2. Postarać się u c. k. Namiestnictwa, ażeby dla odwrócenia podobnych klęsk jak w Hoszowie, — zajęło się systematyczną regulacyą rzeki Swicy, zaczynając od Nowosielicy w dół do Huziejowa i poniżej z tem, że Wydział krajowy wniesie do Wysokiego Sejmu przedstawienie o udzielenie potrzebnych funduszów.

3. podnieść sprawę unormowania i ścisłego przestrzegania warunków koncesyi dla spławu, który obecnie odbywa się z wielką szkodą tak dla publicznych budowli, jako też dla pojedynczych właścicieli gruntów.

Alegat. 9. do sprawozdania Wydziału krajowego L. 42.452/90.

Okólnik

c. k. Namiestnictwa z dnia 27. lipca 1890 L. 49.491 do powiatowych władz politycznych w sprawie zakładania ksiąg wodnych.

Z przedłożonych wskutek rozporządzenia tutejszego z dnia 11. stycznia br. l. 78.531/89 relacyj politycznych władz powiatowych o stanie, w jakim się znajdują księgi wodne, c. k. Namiestnictwo przekonało się, że pomimo upływu już 15 lat od czasu wejścia w życie krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 Dz. u. kr. Nr. 38 i rozporządzeń ministeryalnych z dnia 9. lipca 1875 Dz. u. kr. Nr. 69 i 70 dotychczas nie przeprowadzono należycie wpisania do ksiąg wodnych praw istniejących dawniej lub nabytych później na podstawie ustawy wodnej i nie unormowano wszędzie ani zamarkowano stanu wody w taki sposób, jak tego wymagają powołane przepisy.

Z zestawienia nadesłanych przez te władze dat wynika, że do tej pory pięć władz powiatowych wcale nie założyło ksiąg wodnych, chociaż według §. 13 powołanego rozporządzenia ministeryalnego z 9. lipca 1875 Dz. u. kr Nr. 70. istniejące już prawa wodne najdalej do końca roku 1878 miały być w księgę wpisane.

Inne władze założyły wprawdzie rzeczone księgi, które jednak po większej części nie odpowiadają celowi, gdyż nie są dokładne; to też ich wartość jest nader problematyczną. W licznych wypadkach spostrzeżono, że tylko niedostateczne wpisy co do istniejących w powiecie kilku młynów i tartaków a gdzieniegdzie stawów przedstawiają cały materyał, jaki księga obejmuje, gdy tymczasem według §. 1. powołanego wyżej przepisu zawierać ma każda księga wszelkie prawa wodne, jakie istniały jeszcze przed wejściem w życie ustawy wodnej jakoteż uzyskane zostały na podstawie tej ustawy, o ile te prawa wymagają przyzwolenia władzy, a obok tej księgi mają się znajdować odnośne zbiory map wodnych i dokumentów.

W księdze wodnej mają być przedewszystkiem wpisane prawa tyczące się używania wody. Prawa te należy ze względu na ich ważność z całą ścisłością bądź to na podstawie faktycznego stanu, bądź też na podstawie dokumentów zbadać i w księdze wodnej uwidocznić.

Nieumieszczenie tych praw w księdze, która rzeczywiście istnieje w powiecie, musi uważane być za okoliczność pozbawiającą tę księgę ważności, jaką ze względów publicznych mieć powinna.

Z powyższego okazuje się, że księgi wodne w kraju, o ile są już założone, prawie bez wyjątku potrzebują ścisłej rewizyi i dokładnego uzupełnienia, aby odpowiadały celowi, dla którego założone zostały.

Poleca się tedy Panu c. k. Staroście, aby zaraz po otrzymaniu niniejszego rozporządzenia przystąpił do należytego uporządkowania księgi wodnej i jej uzupełnienia.

W tych zaś powiatach, w których znajdują się spółki wodne, należy się postarać o założenie dla tych spółek osobnych wykazów według formularza B, których rubryki ściśle na podstawie zebrać się mających dokumentów wypełnione być mają. O istnieniu takich wykazów ani jedna polityczna władza powiatowa nie doniosła, jakkolwiek powszechnie wiadomo, że w kraju istnieją spółki wodne, zawiązane nie tylko na podstawie krajowej ustawy wodnej, ale też i spółki starsze jak n. p. konkurencye wałowe (Deichconcurenzen, Deichbezirke).

W stanie jeszcze bardziej rażącym znajduje się sprawa unormowania i zamarkowania stanu wody przy tych zakładach, przyrządach i urządzeniach wodnych, przy których ten stan koniecznie oznaczonym być ma w myśl wskazanych wyżej przypisów znakami wodnymi. Ledwie w bardzo nielicznych wypadkach stało się dotychczas zadość przepisowi pomimo, że według §. 22. ustawy wodnej i §. 8. rozporządzenia ministeryalnego z dnia 6. lipca 1875 Dz. u. kr. nr. 69 przy zakładach, przy których dozwolony najwyższy lub dopuszczalny najniższy stan wody już unormowany został, ustawienie znaków wskazujących wysokość wody winno było nastąpić w ciągu dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy wodnej, zaś przy tych zakładach o sile wodnej i przyrządach do podniesienia wody, przy których stan wody jeszcze nie był unormowany, lecz strony się tego domagały lub to ze względów publicznych było potrzebnem, polityczna władza powiatowa powinna była zaraz po wejściu w życie ustawy z 14. marca 1875 przeprowadzić dochodzenie i wydać orzeczenie co do dopuszczalnej wysokości wody i urządzenia znaków wodnych; wreszcie przy zakładach i przyrządach wodnych postawionych dopiero na podstawie ustawy wodnej czuwać nad tem, aby znaki wodne zaraz przy ustawianiu zakładów były urządzone. Przepisom tym nie stało się zadość. W ogólności zaś został stan wody w sposób przepisany tylko przy bardzo niewielkiej ilości zakładów zamarkowany, a są powiaty, w których ani jeden zakład nie ma znaków wodnych.

Ten stan rzeczy wskazuje na to, że Pan c. k. Starosta nie postępował dotychczas w tej sprawie z należytą energią i nie baczył, aby postanowienia rozporządzenia ministeryalnego z dnia 9. lipca 1875 ściśle wykonane zostały i zaniedbał dopilnować strony obowiązane do postarania się o ustawienie znaków wodnych przy swoich zakładach. Przeciw uchylającym się należało użyć środków przymusowych, a wedle okoliczności nawet nałożyć na nich kary przewidziane §. 70. ustawy wodnej. Nadmienia się przy tem, że obowiązek ustawienia znaków wodnych jest powszechny i dopełniony być ma przez każdego właściciela zakładu wodnego, przy którym woda piętrzoną bywa czy to dla celów gospodarczych lub przemysłowych, czy też dla celów gospodarki rybnej lub kultury leśnej, a to dla oznaczenia najwyższego dozwolonego stanu wody, w razie zaś zobowiązania do utrzymania wody w pewnej wysokości także w celu oznaczenia najniższego dopuszczalnego stanu wody.

Obowiązek ustawienia znaków wodnych odpada tylko w tych wypadkach, w których ze względów publicznych nie zachodzi konieczna potrzeba unormowania i oznaczenia ani najwyższego dozwolonego, ani też najniższego dopuszczalnego stanu wody i prawa osób trzecich tego nie wymagają; dalej tam, gdzie właściciel zakładu bez piętrzenia wody osobnym przyrządem utrzymuje w ruchu zakład naturalnym spadem wody; wreszcie tam, gdzie zamarkowanie stanu wody nie da się przeprowadzić z przyczyn lokalnych.

Wobec tego należy zatem we wszystkich wypadkach, gdzie dotychczas obowiązek zamarkowania stanu wody został zaniedbany przez stronę prywatną, tę stronę zniewolić do zadość uczynienia przepisom.

Wzywa się Pana c. k. Starostę do bezzwłocznego zarządzenia, aby powyżej wytknięte nieprawidłowości w jak najkrótszym czasie zostały usunięte, oraz poleca się Panu c. k. Staroście, ażeby począwszy od 1. września r. b. dnia 1. każdego następnego miesiąca aż do dalszego

zarządzenia doniósł o postępie założenia, względnie rewizyi lub uzupełnienia księgi wodnej jakoteż o postępie unormowania względnie oznaczenia stanu wody przy zakładach wodnych w tamtejszym okręgu administracyjnym. C. k. Namiestnictwo będzie stanowczo nalegało na ścisłe i dokładne wykonanie niniejszego rozporządzenia i zastrzega się już teraz przed ewentualnem wymawianiem się Pana c. k. Starosty brakiem sił do przeprowadzania powyż wskazanych czynności urzędowych lub innemi nieudowodnionemi przeszkodami, wychodzi bowiem z tego zapatrywania, że sprawa założenia ksiąg wodnych i ustawienia znaków wodnych od czasu wejścia w życie powołanych przepisów dawno już powinna była doczekać się zupełnego uporządkowania i uregulowania, jeśliby powołane do tego władze choć chwilowo były poświęciły tej czynności nieco siły i czasu.

L. W. kr. 42.841/1890.

Aleg. 72.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 26. listopada 1889 powziął był Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o szkole i folwarku czernichowskim następujące uchwały:

I. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 24. września 1889 L. 40,954 z czynności tyczących się krajowej średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

II. Sejm wyznacza p. Drowi Władysławowi Łaszczyńskiemu prowizorycznemu dyrektorowi kraj. śred. szkoły rolniczej w Czernichowie na czas jego urzędowania w Czernichowie roczny dodatek osobisty w kwocie 500 zł.

III. Ustępy I. 1, i III etatu osób i płac grona nauczycielskiego przy kraj. śred. szkole w Czernichowie znoszą się i brzmieć mają jak następuje:

I. Grono nauczycielskie kraj. śred. szkoły rolniczej w Czernichowie składa się:

1. Z dyrektora i siedmiu nauczycieli zwyczajnych (stałych), a mianowicie z czterech do wykładu nauk zawodowych, dwóch do wykładu nauk zasadniczych i jednego do nauk ogólnie kształcących.

III. 1. Pierwszy nauczyciel zwyczajny (stały), a zarazem dyrektor zakładu otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1.700 zł. a. w, dodatek aktywalny w rocznej kwocie 360 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł.

2. Trzech nauczycieli do wykładu nauk zawodowych otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera: roczną stałą płacę w kwocie 1.300 zł., dodatek aktywalny w rocznej kwocie 140 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł., czwarty zaś przy wolnem pomieszkaniu pobiera roczną stałą płacę w kwocie 800 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 120 zł. w. a.

3. Nauczyciele zwyczajni (stali) do nauk zasadniczych otrzymają również wolne pomieszkanie i pobierają: roczną stałą płacą w kwocie 1.100 zł., dodatek aktywalny w kwocie 140 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 200 zł. w. a.

4. Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 800 zł i dodatek pięcioletni w kwocie 120 zł

IV. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ustanowić dla zakładu czernichowskiego nieetatową posadę nadzorcy internatu, uposażoną w wynagrodzenie roczne w kwocie 800 zł., wikt równy wiktowi uczniów i pomieszkanie kawalerskie.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ustanowić dla zakładu czernichowskiego nieetatową posadę stałego lekarza. uposażoną w wynagrodzenie roczne w kwocie 400 zł. i pomieszkanie.

VI. Sejm upoważnia Wydział krajowy, by postarał się o usunięcie dwóch zagród włościańskich bezpośrednio z folwarkiem graniczących w drodze zakupna lub zamiany i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 400 zł.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zrestaurowania w Czernichowie szopy na przechowanie okazów machin i narzędzi rolniczych, tudzież do pobudowania chlewów na nierogaciznę i przeistoczenie gnojowni.

VIII. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wypracowany plan gospodarstwa lasowego poruczył ocenieniu fachowego leśnika, względnie zarządził sporządzenie planu nowego i takowy jak najrychlej w lesie czernichowskim w życie wprowadził.

IX. Sejm podwyższa kwotę 50 zł. a w. w preliminarzu folwarku czernichowskiego pod tytułem „Rozmaite nieprzewidziane“ w rubr. IX. p. 31 umieszczoną do wysokości 300 zł. i przeznacza ją na fundusz dyspozycyjny dla tymczasowego dyrektora kraj. śred. szkoły rolniczej w Czernichowie Dra Władysława Łaszczyńskiego

X. Sejm przechodzi nad wnioskiem Wydziału krajowego, tyczącym się podwyższenia dotacyi na pomoc kancelaryjną dla kuratoryi do porządku dziennego.

XI. Uchwałą wniosku ad III została załatwioną petycya docentów szkoły czernichowskiej pp. Konrada Kuhla i Dra Franciszka Stefczyka z dnia 26. paźdz. 1889 Ls. 862.

XII. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zmienił plan naukowy szkoły czernichowskiej w ten sposób, ażeby na ćwiczenia praktyczne więcej, niż dotąd czasu przeznaczano.

XIII. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby zniósł delegacyę dla szkoły czernichowskiej.

Szkoła.

Przystępując do zdania Wysokiemu Sejmowi sprawy z czynności, odnoszących się do szkoły czernichowskiej, a dokonanych w czasie dziclącym niniejsze przedłożenie od ostatniego naszego sprawozdania, Wydział krajowy pozwala sobie przedewszystkiem zaznaczyć, że pomyślny zwrot w stosunkach tej szkoły, spowodowany zmianami przeprowadzonemi w ciągu ostatnich lat, przyczynił się wielce do rozwoju szkoły i sprawił, że obecnie liczba zgłaszających się do szkoły kandydatów, przewyższa o wiele ilość miejsc wolnych w zakładzie. Gdy bowiem zakład pomieścić zdoła najwyżej 55 uczniów. liczba zgłaszających się z początkiem bieżącego roku szkolnego wynosiła 42, co z doliczeniem tych, którzy I., względnie II. rok nauki ukończyli i tem samem nabyli prawa do przyjęcia na rok II. względnie III. da niebywałą dotąd cyfrę 70. Ten napływ młodzieży do szkoły czernichowskiej przeważnie posiadającej lepsze przygotowanie, aniżeli tego wymagają obostrzone warunki przyjęcia, spowodowany z jednej strony utrudnieniami w szkołach średnich i nawoływaniem do poświęcania się zawodowym zatrudnieniom, z drugiej zaś dobrą reputacyą, jaką się zakład czernichowski cieszyć zaczyna, nie tylko w przyszłości się nie zmniejszy. ale z pewnością wzmoże. Kłaść temu tamę nadal przez ograniczenie ilości uczniów do dzisiejszej cyfry 50—55 niepodobna zwłaszcza, jeżeli się zważy, że popyt za ukończonymi uczniami również z każdym rokiem się wzmaga, zaradzić zaś da się jedynie przez odpowiednie rozszerzenie gmachu szkolnego. Myśl tę poruszał Wydział krajowy już w dawniejszych swych sprawozdaniach,

nie występował jednak przed Wysokim Sejmem z pozytywnemi wnioskami z uwagi na finansowe położenie kraju.

Obecnie jednak, kiedy za zniesione prawo propinacyjne w majątku czernichowskim wpłynęła do skarbu krajowego na rzecz Czernichowa większa bo 23.300 zł. wynosząca kwota, która na ten cel może być użyta bez obciążenia funduszu krajowego znacznym jednorazowym wydatkiem, polecił Wydział krajowy dyrekcyi szkoły czernichowskiej sformułować uzasadnione wnioski w przedmiocie rozszerzenia szkoły i potrzeb folwarku pod względem budynków gospodarskich.

W wykonaniu tego polecenia sporządziła dyrekcya przy pomocy miejscowych sił technicznych szczegółowe plany i opracowała kosztorysy, jednakowoż dla pewnych niedokładności i potrzeby przeprowadzenia niektórych zmian, plany te zwróciła kuratorya dyrekcyi do przerobienia i uzupełniania. Nie chcąc w tej ważnej, a dla przyszłego rozwoju szkoły pierwszorzędnej sprawie zbytniem przyspieszaniem narazić rzecz samą na szwank, Wydział krajowy nie przynaglał do pośpiechu, bo wolał, aby się budowa raczej o rok opóźniła aniżeli ażeby wcześniej rozpoczęta w trakcie budowania niedostateczną się okazała. Nadto pragnie Wydział krajowy przed wniesieniem tej sprawy na stół Wysokiej Izby przeprowadzić na podstawie dokładnych dat o rozmiarach zamierzonej budowy i wysokości potrzebnych na to kwot odnieść się do c. k. Ministerstwa rolnictwa z żądaniem bezzwrotnej subwencyi ze skarbu państwa w przekonaniu, że c. k. Ministerstwo, uwzględniając nieuniknioną konieczność powiększenia szkoły czernichowskiej, stosownie do obecnych potrzeb naszego kraju nie odmówi materyalnej pomocy tem bardziej, że z rozszerzeniem zakładu czernichowskiego odpadnie potrzeba erygowania drugiej średniej szkoły rolniczej, którąby w przeciwnym razie niewątpliwie wypadało utworzyć. Skutkiem tego nie jest Wydział krajowy w możności przedłożyć już obecnie Wysokiemu Sejmowi wniosków w tej mierze, uczyni to jednak niewątpliwie w przyszłem sprawozdaniu.

Postanpwiwszy zaś raz przedstawić wnioski na zupełne przebudowanie i rozszerzenie zakładu czernichowskiego, nie mógł tem samem Wydział krajowy zastosować się do życzeń komisyi gospodarstwa krajowego, wyrażonych w zeszłorocznem sprawozdaniu, aby w podwórzu, przytykającem od północy do obecnego gmachu szkolnego, wybudować na razie kosztem 4.000 do 5.000 zł. osobny lokal na pomieszczenie kuchni, spiżarni i innych takich ubikacyj, a uzyskane przez to w samym budynku szkolnym lokalności zaadaptować odpowiednio do potrzeb szkoły i internatu. Nie mógł zaś spełnić i dla tego, bo wedle zdania dyrekcyi szkoły i opinii technicznej nie podobnaby było absolutnie za powyższą kwotę robót tych wykonać. Od rozwiązania kwestyi rozszerzenia zakładu zależy kwestya uporządkowania i przebudowania budynków do folwarku należących, a w ślad zatem wybór miejsca pod budowę domu mieszkalnego dla dwóch nauczycieli, którego konieczną potrzebę uznała już komisya gospodarstwa krajowego w swem sprawozdaniu, wskazując przytem na możność odrestaurowania dwóch domków za stodołą folwarczną położonych, mogących w danym razie posłużyć na mieszkania dla nauczycieli.

Przeprowadzone atoli w maju b. r. przez wydelegowanego w tym celu inżyniera okręgowego p. Brochockiego bliższe zbadanie tych domów okazało, iż w obecnym stanie kwalifikują się zupełnie do zdemolowania, gdyż użytek z nich nawet po przeprowadzeniu stosunkowo bardzo kosztownej naprawy byłby problematyczny, a w każdym razie niedługotrwały. Wobec tego polecił Wydział krajowy dyrekcyi usunąć te domy, materyał jeżeli się znajdzie w stanie do użycia przechować, a zarazem znieść się z jednym z architektów krakowskich w sprawie sporządzenia planu i kosztorysu domu mieszkalnego dla dwóch nauczycieli; wnioski w tej mierze przedstawi Wydział krajowy łącznie z wnioskami, tyczącymi się przebudowania i rozszerzenia samego zakładu.

Również do tego czasu musi być odłożoną sprawa zaopatrzenia zakładu w wodę do picia. Mała wydatność studni przed zakładem umieszczonej, wedle orzeczeń rzeczoznawców, nieznacznie się tylko zwiększy przez pogłębienie, wypadnie zatem sprowadzić wodę rurami ze źródła powyżej zakładu się znajdującego. Badania jednak w tym kierunku podjęte nie dają jeszcze dostatecznych

*

podstaw do wystąpienia już obecnie z pozytywnym wnioskiem, dlatego też Wydział krajowy poprzestaje na teraz na wstawieniu w rubrykę wydatków szkolnych odpowiedniej kwoty na dowóz wody w sposób dotąd praktykowany.

Jedynie sprawa budowy lodowni, niezbędnie potrzebnej w zakładzie mającym do żywienia dziennie przeszło 70 osób, znajdzie w przyszłym roku swe załatwienie, jeżeli Wysoki Sejm przyzwoli na wydatek preliminowany przez Wydział krajowy w dotyczącej rubryce.

Przechodząc z kolei do zdania Wysokiemu Sejmowi sprawy o kwestyach odnoszących się do wewnętrznego ustroju szkoły pozwala sobie Wydział krajowy przedstawić co następuje:

1) W myśl uchwały Wysokiego Sejmu na wstępie niniejszego sprawozdania pod V. przytoczonej zamianował Wydział krajowy dekretem z 10 stycznia b. r. L. 1.216 na propozycyę dyrekcyi opartą na rekomendacyi rektora uniwersytetu Jagiellońskiego Dra. Korczyńskiego, lekarzem zakładowym Dra Franciszka Michalika, zatwierdzając zarazem wypracowaną przez dyrekcyę instrukcyę obowiązującą lekarza zakładowego.

2) Na mocy uchwały ad IV. upoważnił Wydział krajowy dyrekcyę do rozpisania konkursu na posadę nadzorcy internatu na warunkach w zacytowanej uchwale sejmowej określonych. Do konkursu stanęło 9 kandydatów, z pomiędzy nich przedstawiła kuratorya zgodnie z dyrekcyą Bolesława Żakowskiego, jako najodpowiedniejszego na tę posadę, którą mu też Wydział krajowy dekretem z dnia 2. lipca b. r. L. 26.732 powierzył.

3) O uchwale Wysokiego Sejmu pod III. zwiększającej dotychczasowy etat nauczycieli o 2 posady zawiadomił Wydział krajowy c. k. Ministerstwo rolnictwa prosząc zarazem w myśl postanowień statutu organizacyjnego, o zgodzenie się na taką zmianę.

Przychylna odpowiedź c. k Ministerstwa rolnictwa nadeszła w reskrypcie z 23 maja b. r., o czem Wydział krajowy tak kuratoryę jak i dyrekcyę szkoły uwiadomił, wzywając zarazem dotychczasowych docentów Konrada Kuhla i Dra Franciszka Stefczyka, aby w razie ubiegania się o te posady przedłożyli w właściwej drodze udokumentowane podania.

Wezwaniu uczynił zadość Dr. Fr. Stefczyk przedkładając swą prośbę za pośrednictwem kuratoryi. Gdy jednak p. Stefczyk, a w poparciu jego prośby i kuratorya domaga się wbrew intencyi Wysokiego Sejmu zredukowania ilości przedmiotów, którychby p. Stefczyk po stabilizacyi miał uczyć, przy równoczesnem zrównaniu pensyi z poborami nauczycieli do nauk zawodowych, Wydział krajowy widział się zmuszonym załatwić to podanie odmownie, wskazując zarazem petentowi drogę petycyowania u Wysokiego Sejmu o zmianę warunków, przywiązanych do nowo ustanowionej posady nauczyciela dla nauk ogólnie kształcących.

4) Komunikując uchwałę pod XIII. p. Stanisławowi Homolacsowi, dotychczasowemu delegatowi do zwierzchniego zarządu szkoły i folwarku czernichowskiego wyraził Mu Wydział krajowy szczere podziękowanie za umiejętną, szczerą i skuteczną pomoc w czynnościach administracyjnych, a zarazem polecił dyrekcyi, aby z dniem 1. stycznia b. r. we wszystkich sprawach administracyjnych, tyczących się szkoły i folwarku udawała się bezpośrednio do Wydziału krajowego przy przestrzeganiu przepisów nowej instrukcyi rachunkowo-administracyjnej, która z chwilą zwinięcia delegatury poczyna obowiązywać.

5) Woli Wysokiego Sejmu, wyrażonej w uchwale ad XII. stało się w części zadość. Wskutek polecenia Wydziału krajowego z 20. grudnia z. r. L. 56.274 wypracowała dyrekcya z kolegium nauczycielskiem rozkład nauk na poszczególne kursa w ten sposób, że zmniejszyła ilość godzin na naukę teoretyczną zwiększając równocześnie ilość godzin na ćwiczenia, demonstracye i praktykę gospodarską w ściślejszem słowa znaczeniu. Wydział krajowy pozwala sobie w tem miejscu zauważyć, że obliczanie godzin, poświęconych praktycznym zajęciom w szkole czernichowskiej, przedsięwzięte w ten sposób, że się wypuszcza z rachunku zupełnie godziny przeznaczone na demonstracye i ćwiczenia, jest niedokładnem, boć przecież demonstracye i ćwiczenia z rolnictwa, demonstracye na żywych okazach przy nauce hodowli i weterynaryi, dalej ćwiczenia z miernictwa, niwelacyi i melioracyi nie są niczem innem, jak tylko, jeżeli chodzi o wyrażenie

ogólne. praktyką gospodarską. Jeżeli się zatem godziny przeznaczone na te praktyczne zajęcia a uwidocznione w rozkładzie nauk przy każdym poszczególnym przedmiocie zliczy i doda do liczby godzin na praktykę gospodarską w ściślejszem znaczeniu przeznaczonych, to suma godzin praktycznym zajęciom w szkole czernichowskiej poświęconych nie ustąpi wcale ilości tego rodzaju godzin w zakładach rolniczych francuskich, uważanych przez niektórych za wzór godny pod tym względem naśladowania.

Zmiana rozkładu nauk na poszczególne kursa pociąga jednak za sobą odpowiednią zmianę szczegółowego planu naukowego, to też Wydział krajowy komunikując dyrekcyi i kuratoryi życzenie Wysokiego Sejmu zawarte w zacytowanej uchwale, wezwał je zarazem, ażeby przystąpiły także do opracowania planu naukowego, ku czemu posłużyć miały fachowe uwagi dyrektora szkół dublańskich p. Lubomęskiego', który kilkakrotnie z polecenia Wydziału krajowego inspekcyonował zakład czernichowski tak w ciągu roku, jak i przy egzaminach kursowych i rocznych i spostrzeżenia swe piśmienie Wydziałowi krajowemu przedłożył. Opracowany w myśl tych wskazówek przez kollegium plan szczegółowy dała kuratorya do zbadania komisyi złożonej z profesorów uniwersytetu i zawodowych rolników, wyniku jednak tych narad dotąd Wydziałowi krajowemu nie przedłożyła.

W kierowaniu praktycznemi zajęciami uczniów na folwarku i w polu zaszła także zmiana, albowiem dotychczasowy instruktor, a zarazem ekonom na folwarku został z posady z dniem 30. czerwca uwolniony. Obowiązki instruktora szkolnego poruczono zgodnie z propozycyą kuratoryi p. o. nauczyciela p. Stanisławowi Szalayowi, który ma obok tego przydzieloną naukę administracyi i rachunkowości gospodarczej, tudzież zarząd folwarku przy pomocy ekonoma. Zmiana ta sprawi, iż uczniowie pod kierownictwem fachowego nauczyciela i praktycznego rolnika, jakim jest pan Szalay, niewątpliwie większą odniosą korzyść z ćwiczeń praktycznych w polu, a powtóre osiągnie się pewną oszczędność w wydatkach na płacę, gdyż w miejsce dotychczasowych 600 zł., które pobierał instruktor, preliminuje Wydział krajowy 100 zł. dodatkowego wynagrodzenia dla pana Szalaya.

Wreszcie nadmienia Wydział krajowy, iż na wniosek kuratoryi wysłał fachowego nauczyciela p. Dra Adama Prażmowskiego na pół roku za granicę, udzielając mu na ten cel z funduszu dyspozycyjnego zasiłek w kwocie 800 zł. Podróż ta miała na celu umożliwić p. Prażmowskiemu poznanie dobrze administrowanych gospodarstw po za granicami kraju, dokładne przyjrzenie się wszystkim środkom produkcyi w takich gospodarstwach i wyrobienie sobie na tej podstawie sądu o właściwościach i doniosłości zastosowania praktyki do teoryi w gospodarstwie rolnem.

Również kosztem funduszu dyspozycyjnego zwiedziło wystawę rolniczą w Wiedniu 10 uczniów III. roku pod kierownictwem dyrektora i trzech nauczycieli.

Alegat Załączając w końcu sprawozdanie dyrekcyi za miniony rok szkolny ·|. Wydział krajowy przechodzi do zdania sprawy o czernichowskim folwarku.

Folwark.

Wskutek wykazanej w zeszłorocznem sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego koniecznej potrzeby wykupienia dwóch zagród włościańskich do zabudowań folwarcznych od strony południowej przytykających, a w środku pól położonych i po zawotowaniu przez Wysoki Sejm kredytu na ten cel w kwocie 400 zł., polecił Wydział krajowy dyrekcyi traktować z właścicielami o nabycie ich domków i gruntów w granicach powyższej sumy. Rokowania dość długo prowadzone wykazały jednak, że za powyższą kwotę wykupno pod żadnym warunkiem do skutku nie dojdzie, gdyż żądana przez włościan cena przewyższa przeszło w dwójnasób kwotę przez Wysoki Sejm przyzwoloną. Pragnąc już raz tę dla folwarku tak ważną kwestyę ostatecznie załatwić, a nie chcąc opuszczać dogodnej sposobności niewczesnem zerwaniem prowadzonych

układów, upoważnił Wydział krajowy dyrekcyą do postąpienia w ofiarowanej cenie i doprowadzenia rokowań do finalnego układu. Ostatecznie umowa przyszła do skutku, za odstąpione zakładowi grunta w najlepszej glebie położone i za usunięcie domów i zabudowań gospodarskich otrzymali obydwaj właściciele łącznie kwotę 1000 zł. i małe skrawki pól w łanie „na górkach“ pod piecem wapiennym położonych. Przewyżkę w kwocie 600 zł. wstawił Wydział krajowy do preliminarza wydatków folwarcznych na r. 1891.

W trakcie rokowań o nabycie powyższych zagród włościańskich, polecił Wydział krajowy kierownikowi ekspozytury kraj. biura melioracyjnego w Krakowie inżynierowi p. Stanisławowi Chrząszczewskiemu, aby na podstawie dokonanych zdjęć sporządził plan rozszerzenia istniejących w tej części wałów nadwiślańskich, tudzież budowy nowego wału, oraz aby zaprojektował szluzę na potoczku środkiem tych pól płynącym i uchodzącym do Wisły. Wypracowany szczegółowy plan oblicza koszt tych robót ochronnych na 5300 zł. Wydział krajowy nie wstawia do wydatków folwarku żadnej na ten cel kwoty, gdyż zamierza wykonać roboty powyższe z kraj. funduszu melioracyjnego (tak z oszczędności w r. 1890 w rubr. XIII. p. 154 z fund. kraj. osiągniętych jak i z preliminowanych na rok 1891 pod poz. 163 g. g.) i spodziewa się uzyskać odpowiednią subwencyę z c. k. Ministerstwa rolnictwa z dotacyi na drobne melioracye na rok 1891 przeznaczonej.

Z zabezpieczeniem przyległych gruntów od wylewów Wisły należy przystąpić także do osuszenia zabagnionej parceli położonej przy drodze powiatowej tuż pod zakładem. Na podstawie zdjęć dawniej przeprowadzonych opracowało krajowe biuro melioracyjne plan drenowania tej parceli, mierzącej prawie 8 morgów obszaru. Koszta obliczone są na kwotę 523 zł. 41 ct., a robota wedle opinii technicznej wykonaną być musi w jednym roku. Odpowiedni wniosek przedkłada Wydział krajowy przy końcu sprawozdania pod II. Znajdujące się tuż pod zakładem od strony zachodniej bagno dotąd prawie bezużyteczne zostało w ciągu bieżącego roku osuszone, istniejące wałki i wzniesienia wyrównane, a uzyskana przez to przestrzeń prawie 5 morgowa przemieniona na doskonałą łąkę. Koszta tej melioracyi pokryto przeważnie zaoszczędzeniami r. 1889 w pozycyi na najem robotnika.

Naprawa i przeistoczenie szopy, służącej dotąd na częściowe pomieszczenie zbioru machin i narzędzi rolniczych przy bliższem badaniu technicznem okazała się prawie niewykonalną, a przynajmniej tak kosztowną, żeby o wiele przenosiła fundusz na ten cel przez Wysoki Sejm na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego przyzwolony.

Wskutek tego odstąpił Wydział krajowy od zamiaru naprawienia tego magazynu i polecił inżynierowi swemu p. Chrząszczewskiemu, by po zbadaniu terenu na miejscu sporządził plan magazynu na pomieszczenie machin i narzędzi rolniczych. Wedle tego planu magazyn wystawiony od strony północnej domu dawniej szkołę ogrodniczą, dziś mieszkanie kasyera i ogrodnika mieszczącego kosztowałby 1006 zł. Uznając konieczną potrzebę takiego magazynu Wydział krajowy plan ten zaakceptował i w tym celu przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek pod III.

Z usunięciem gnojarni i przeniesieniem jej w właściwsze miejsce, tudzież po zupełnem przebudowaniu chlewów dla nierogacizny i częściowem uporządkowaniu dziedzińca folwarcznego, zyskuje się tyle miejsca, że można było pomyśleć o zrealizowaniu żądań swego czasu jeszcze przez delegata p. Homolacsa stawianych a przez dyrekcyę ponawianych co do urządzenia dołu na paszę systemu Goffarda, potrzebnego niezbędnie tak do demonstracyj dla uczniów, jakoteż ważnego dla folwarku z tego względu, że przy przyrządzaniu paszy tą metodą można utrzymać stosunkowo taniej licznicjszy inwentarz, a więc w Czernichowie znaczniejszą ilość krów i osiągnąć z nich przy znaczniejszej konsumcyi wydatniejszy dochód ze sprzedaży produktów nabiałowych obok obfitej produkcyi nawozu.

Na polecenie Wydziału krajowego wypracowany przez dyrekcyę plan i kosztorys takiego

dołu. któryby przyszedł w miejsce. gdzie dawniej była gnojarnia, oblicza koszt na 540 zł. Wydział krajowy plan przyjął, a wniosek w tej mierze przedkłada pod IV.

W stanie krowiarni zaszła ta zmiana, że pozbyto przedewszystkiem stadnika, o którego wadach komisya gospodarstwa krajowego w zeszłorocznem sprawozdaniu wspomniała, dyrekcya otrzymała polecenie nabyć w jego miejsce buhaja holenderskiego, któryby odpowiadał wartości krów obory czernichowskiej. Również otrzymała dyrekcya na podstawie wniosku b. delegata p. Homolacsa polecenie, aby sprzedała 3 stare wybrakowane krowy.

W wykonaniu uchwały pod VIII poruczył Wydział krajowy na wniosek b. delegata i dyrekcyi wypracowanie planu gospodarstwa w lesie czernichowskim fachowemu leśnikowi p. Stanisławowi Reminowi, który się z powierzonego zadania zupełnie zadowalniająco wywiązał. Wypracowany plan został już w życie wprowadzony.

W końcu zaznacza Wydział krajowy, że z ekspiracyą kontraktu na dzierżawę wiklin powiodło się zawrzeć z dotychczasowymi dzierżawcami znacznie korzystniejszą umowę, mocą której dzierżawcy ci pp. Stütze i Straus podnieśli roczny czynsz o 500 zł. tak, że obecnie jest zapewniony z wiklin dochód na lat 6 po 2000 zł. rocznie. Również znalazł się chętny dzierżawca na budynki propinacyjne w osobie tamtejszego kramarza, który zalicytowawszy w c. k. dyrekcyi propinacyjnej prawo wyszynku w Czernichowie wydzierżawia nasze budynki za 150 zł. rocznie.

Na podstawie powyższego przedstawienia Wydział krajowy uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o szkole i folwarku czernichowskim do wiadomości.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić zdrenowanie zabagnionej parceli i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 520 zł.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wybudowania w Czernichowie magazynu przeznaczonego na pomieszczenie machin i narzędzi rolniczych, otwierając mu na ten cel kredyt 1000 zł.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do urządzenia w Czernichowie dołu na paszę systemu Goffarda i wyznacza na ten cel kredyt do wysokości 540 zł.

Lwów dnia 7. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca

Dr. J. Wereszczyński

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

dyrekcyi krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1888|9.

I.

Program szkoły.

Zatwierdzony reskryptem Wysokiego c. k. Ministerstwa rolnictwa w roku 1885 szczegółowy plan nauk nie uległ w ciągu roku 1888/9 żadnej zmianie.

Rozkład nauk na poszczególne lata przedstawiał się jak następuje:

	Liczba godzin wykładów i demonstracyj w tygodniu						Wykładający
	na roku						
	I.		II.		III.		
	w półroczu						
	1	2	1	2	1	2	
I. Nauki ogólnie kształcące i podstawowe:							
1. Religia	1	1	1	1	1	1	Ks. M. Jeż.
2. Język polski	2	2	1	2	2	1	„
3. „ niemiecki	2	2	2	2	1	1	Dr. F. Stefczyk
4. *a)* Historya powszechna	2	3	2	1	1	1	„
b) Geografia	1	2	—	—	—	—	„
5. Matematyka	4	4	2	2	—	—	Dr. L. Birkenmajer
6. *a)* Fizyka	3	3	2	—	—	—	„
b) Meteorologia z Klimatologią	—	—	—	2	—	—	„
7. *a)* Chemia ogólna . . wykł.	5	4	—	—	—	—	K. Trochanowski
demonstr. i ćwiczenia	2	2	—	—	—	—	„
b) Chemia rolnicza . . wykł.	—	—	2	—	—	—	Dr. A. Prażmowski
„	—	—	—	2	—	—	K. Trochanowski
demonstr. i ćwiczenia	—	—	2	2	—	—	„
8. *a)* Mineralogia	2	—	—	—	—	—	„
b) Geologia z geognozyą	—	2	—	—	—	—	„

	Liczba godzin wykładów i demonstracyj w tygodniu na roku I.		II.		III.		Wykładający
	w półroczu 1	2	1	2	1	2	
9. *a)* Botanika ogólna i szczegółowa wykł.	2	3	—	—	—	—	Dr. A. Prażmowski
demonstr. i ćwiczenia	2	2	—	—	—	—	„
b) Anatomia i fizyologia roślin . .	—	—	3	—	—	—	„
10. *a)* Zoologia ogólna i szczegół. wykł.	3	2	—	—	—	—	M. Piotrowski
demonstr. i ćwiczenia	—	1	—	—	—	—	„
b) Anatomia i fizyologia zwierząt domowych . . . . wykł.	—	—	2	—	—	—	Dr. Walentowicz
demonstr. i ćwiczenia	—	—	2	—	—	—	„
11. Ekonomia społeczna	—	—	—	2	1	—	Dr. F. Stefczyk
12. Początki geometryi wykreślnej wykł.	1	—	—	—	—	—	K. Kuhl
rysunki	2	1	—	—	—	—	„
II. Nauki zawodowe pomocnicze:							
13. Mechanika rolnicza . . wykł.	—	—	2	—	—	—	T. Rylski
demonstr. i ćwiczenia	—	—	1	—	—	—	„
Mechanika rolnicza . . wykł.	—	—	—	2	—	—	K. Kuhl
14. Budownictwo wiejskie . „	—	—	—	—	2	1	„
rysunki	—	—	—	—	1	2	„
15. Miernictwo i niwelacya . wykł.	—	—	—	2	—	—	„
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	1	—	—	„
16. Melioracye: osuszanie i nawadnianie wykł.	—	—	—	—	1	2	„
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	—	1	„
17. Weterynarya . . . wykł.	—	—	—	—	—	3	Dr. Walentowicz
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	—	1	„
18. Encyklopedya leśnictwa . wykł.	—	—	—	—	—	2	St. Remin
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	—	1	„
19. Ustawy rolne	—	—	—	—	—	2	Dr. F. Stefczyk
20. Statystyka rolnicza	—	—	—	—	—	2	„
III. Nauki zawodowe główne:							
21. *a)* Rolnictwo ogólna część . wykł.	—	—	5	5	—	—	Dr. Prażmowski
demonstr. i ćwiczenia	—	—	2	2	—	—	„
b) Rolnictwo część szczegółowa wykł.	—	—	—	—	5	—	St. Szalay
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	2	—	„
22. *a)* Chów zwierząt domowych wykł.	—	—	4	—	3	—	M. Piotrowski
demonstr. i ćwiczenia	—	—	1	—	2	—	„
b) Chów zwierząt domow. (zootechnika) . . . . . wykł.	—	—	—	5	—	2	Dr. W. Łaszczyński
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	1	—	1	„
23. *a)* Administracya . . wykł.	—	—	—	—	5	5	St. Szalay
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	2	2	„
b) rachunkowość gosp. . wykł.	—	—	—	—	—	2	„
ćwiczenia	—	—	—	—	—	2	„
24. Technologia . . . wykł.	—	—	—	—	3	2	K. Trochanowski
demonstr. i ćwiczenia	—	—	—	—	1	1	„
25. Praktyka gospodarska . . .	2	2	2	2	2	2	Wł. Ancuta

II.

Grono nauczycielskie.

1. Dyrektor Tomasz Rylski, profesor kraj. wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, powołany dekretem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 1. października 1889 L. 41.164 na tymczasowego kierownika zakładu Wykładał mechanikę rolniczą w półroczu zimowem na roku II.

2. Dr. Władysław Łaszczyński, zamianowany dekretem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 9. stycznia 1889 L. 877 prowizorycznym dyrektorem a zarazem prowizorycznym nauczycielem chowu zwierząt domowych. Obowiązki swe objął z dniem 20. lutego i wykładał do końca roku szkolnego hodowlę na roku II. i III.

3, Kapelan Ks. Mateusz Jeż, wykładał religię i język polski, oraz zawiadował biblioteką i internatem.

4. Profesor Dr. Ludwik Birkenmajer, docent uniwersytetu Jagiellońskiego, wykładał matematykę i fizykę z klimatologią i meteorologią, zawiadował gabinetem fizycznym i stacyą meteorologiczną.

5. Profesor Dr Adam Prażmowski, wykładał botanikę, rolnictwo na roku II. i chemię rolniczą w półroczu zimowem na roku II.

6. Profesor Karol Trochanowski, zawiadowca laboratoryum chemicznego, muzeum technologicznego i mineralogicznego, wykładał chemię na roku I., chemię rolniczą w półroczu letniem na roku II., mineralogię i technologię.

7. Profesor Stanisław Szalay p. o. nauczyciela administracyi z rachunkowością gospodarską wykładał nadto w zimowem półroczu na roku III. rolnictwo.

8. Docent Konrad Kuhl, wykładał budownictwo, melioracye, miernictwo i w półroczu letniem mechanikę rolniczą na roku II.

9. Profesor Dr. Franciszek Stefczyk, wykładał historyę, geografię, język niemiecki, statystykę rolniczą, ustawy agrarne i ekonomię społeczną.

10. Docent Dr. Andrzej Walentowicz, doktor wszech nauk lekarskich, docent uniwersytetu Jagiellońskiego i weterynarz miasta Krakowa, wykładał w półroczu zimowem anatonomię i fizyologię zwierząt domowych na roku II. i weterynaryę w półroczu letniem na roku III.

11. Adjunkt Mieczysław Piotrowski wykładał w półroczu zimowem zoologię na roku I. i chów zwierząt domowych na roku II. i III.

12. Docent Stanisław Remin, nadleśniczy dóbr hrabstwa Tenczyńskiego, wykładał encyklopedyę leśnictwa.

13. Władysław Ancuta, instruktor ćwiczeń praktycznych dla uczniów, oraz zarządca folwarku czernichowskiego.

14. Ogrodnik Alojzy Rużyczka, były kierownik tutejszej szkoły ogrodniczej (przeniesionej do Tarnowa) zawiadowca ogrodów, uprawy wikla i chmielu.

Uwagi: W składzie grona nauczycielskiego w ciągu roku szkolnego 1888/9 na mocy odnośnych rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego zaszły następujące zmiany:

1. Dr. Saturnin Jakubowski, rozp. z dnia 1. kwietnia 1888 L. 19.758 uwolniony został od pełnienia obowiązków dyrektora z dniem 1. lipca t. r.

2. Piotr Germanski, rozp. z dnia 13. czerwca 1888 L. 24101, zamianowany przez Wysokie Ministerstwo skarbu inspektorem gorzelń dla okręgu tarnopolskiego, uwolniony został z dniem 31. sierpnia t. r. od dalszego pełnienia obowiązków nauczyciela chemii i technologii.

3. Ks. Tadersz Chromecki, powołany przez generała zgromadzenia ks. ks. Pijarów w Rzymie na rektora tegoż zakonu w Krakowie, na mocy wniesionej w dniu 3. lipca 1888 rezygnacyi

z posady kapelana i katechety tutejszego zakładu, uwolniony został przez Wysoki Wydział krajowy rozp. z dnia 20. lipca t. r. L. 30.638 od dalszego pełnienia obowiązków z ubolewaniem, przy czem wyrażonem Mu zostało uznanie dla znakomitych zdolności tudzież podziękowanie za gorliwość i sumienność, z jaką przez czas urzędowania swego w Czernichowie obowiązki swe spełniał.

4. Konrad Kuhl, rozp. z dnia 27. lipca 1888 L. 32.304 objął w zastępstwie zarząd szkoły i folwarku wraz z kasą i inwentarzami po ustąpieniu b p. o. dyrektora.

5. Zygmunt Strusiewicz, prof. administracyi, rozp. z dnia 10. września 1888 L. 39.501 przeniesiony ze względów służbowych z Czernichowa do służby przy Wydziale krajowym we Lwowie.

6. Tomasz Rylski, profesor krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, rozp. z dnia 31. sierpnia 1888, L. 37.702 objął tymczasowy zarząd zakładu z dniem 15. września t. r.

7. Ks. Mateusz Jeż, wikary w Niepołomicach, rozp. z dnia 28. sierpnia 1888, L. 36.825 zamianowany kapelanem i katechetą, oraz nauczycielem języka polskiego.

8. Karol Trochanowski, egzaminowany zastępca nauczyciela w c. k. wyższej szkole realnej w Krakowie rozp. z dnia 18. września 1888 L. 40.099 zamianowany prow. nauczycielem chemii i technologii, z równoczesnem przedstawieniem nominacyi tej Wys. c. k. Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia. Dekretem zaś z dnia 9. listopada t. r. L. 48.184 zamianowany stałym nauczycielem chemii i technologii, wskutek czego przysięga służbowa odebraną od nominata została z upoważnienia Wys. Wydziału przez JW. Pana Stanisława Homolacsa, prezesa kuratoryi w dniu 23. listopada 1888.

9. Stanisław Szalay, rozporządzeniem z dnia 6. września 1888 L. 38.580 powołany do pełnienia obowiązków nauczyciela administracyi wraz z rachunkowością gospodarską.

10. Dr. Andrzej Walentowicz, rozporządzeniem z dnia 9. października 1888 L. 40.248 zamianowany nadal docentem weterynaryi a zarazem poruczono mu także wykład anatomii i fizyologii zwierząt domowych na rok 1888/9 za osobnem wynagrodzeniem.

11. Dr. Franciszkowi Stefczykowi, rozporządzeniem z dnia 9. października 1888 L. 40.248 poruczono na b. r. szkolny wykłady ekonomii społecznej, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych za osobnem wynagrodzeniem.

12. Dr. Władysław Łaszczyński, dekretem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 9. stycznia 1889 L. 877 zamianowany prow. dyrektorem a zarazem nauczycielem chowu zwierząt domowych. Urzędowanie objął z dniem 20. lutego b. r., przysięgę zaś służbową złożył przed JWP. Stanisławem Homolacsem, prezesem kuratoryi w Krakowie dnia 11. marca b. r. Równocześnie też z objęciem obowiązków dyrektora przez dra Łaszczyńskiego, nastąpiło odwołanie prof. Tomasza Rylskiego napowrót do Dublan

13. Mieczysław Piotrowski, z powodu słabości otrzymał z dniem 1. marca urlop do końca roku szkolnego. Reskryptem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 11. maja 1889 L 19.462 zawiadomioną została kuratorya szkoły, że Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa przyznało temuż p. Mieczysławowi Piotrowskiemu stypendyum z funduszu państwowego w kwocie 1.000 zł. na podróż naukową.

14. Dr. Leon Nowakowski, były dyrektor szkoły technicznej w Lublinie, rozporządzeniem z dnia 26. kwietnia 1889 L. 15.671 powołany do objęcia obowiązków nauczyciela zoologii i botaniki. W myśl tego rozporządzenia zgłosił się tenże do objęcia obowiązków w dniu 1. czerwca b. r. Wykładów żadnych już nie obejmował, był tylko asesorem przy egzaminach rocznych do niektórych przedmiotów.

Przy zamknięciu sprawozdania o licznych zmianach w gronie nauczycielskiem należy się z obowiązku słuszności uczynić wzmiankę o krótkich ale pełnych zasługi rządach profesora T. Rylskiego. Pożegnanie prawdziwie serdeczne, jakie go spotkało ze strony profesorów jak i uczniów, świadczy najwymowniej o życzliwych uczuciach, jakie w krótkim czasie swego pobytu zaskarbić sobie potrafił, niemniej i o pięknem wspomnieniu, jakie po sobie pozostawił. Jeśli pełnienie

obowiązków w zwyczajnych warunkach, nie można jako zasługę poczytać, to przeciwnie panu Rylskiemu wysokie należy się uznanie za troskliwość jego o dobro zakładu i liczne w tej mierze podjęte zachody; albowiem jako chwilowy tylko zastępca, nie pracował dla siebie, lecz siał bezinteresownie dobre ziarno i równał drogi dla swego następcy.

III.

Środki naukowe.

Do środków naukowych, jakimi szkoła obecnie, jakkolwiek jeszcze w bardzo skromnych rozmiarach rozporządza, zaliczyć przedewszystkiem należy zbiory. Do rzędu jako tako kompletujących się lub będących dopiero w zawiązku zaliczyć można:

1. Zbiór rolniczy ze skromną kollekcyą nasion, roślin gospodarskich, nawozów sztucznych i ziem.

2. Zbiór hodowlany zaopatrzony zaledwie w kilka okazów zwierząt domowych w modelach.

3. Zbiór technologiczny z modelem większych rozmiarów gorzelni burakowej, kompletnym aparatem destylacyjnym Siemensa-Schwarza wraz z kotłem parowym, oraz zbiorem przyrządów i naczyń mleczarskich.

4. Zbiór instrumentów mierniczych i niwelacyjnych opatrzony przedewszystkiem dobrym instrumentem niwelacyjnym, stołem mierniczym i kilku innymi instrumentami.

5. Zbiór budowlany posiada zaledwie kilka okazów wiązań dachowych i kilka modeli wewnętrznego urządzenia budynków gospodarskich.

6. Zbiór weterynaryjny zaopatrzony skromnym zbiorem instrumentów chirurgicznych i lekarstw.

7. Gabinet fizyczny kompletujący się zwolna przy pomocy nader skromnych stosunkowo dotacyj.

8. Zbiór geograficzny prawie dopiero w zawiązku, bo zaopatrzony kilkunastu zaledwie mapami.

9. Zbiór mineralogiczny stosunkowo może najbogatszy ze wszystkich zbiorów, a to dzięki prywatnej ofiarności i szczególnemu zamiłowaniu w zbieraniu okazów b. w. ob. oletniego profesora Piotra Giermańskiego.

10. Zbiór botaniczny z kilkudziesięciu okazami kwiatów w modelach, bogatymi zielnikami i modelami anatomicznymi.

11. Zbiór zoologiczny wraz z muzeum anatomicznem należy również do najpiękniejszych z pośród istniejących zbiorów, chociaż sam potrzebuje jeszcze bardzo znacznego nakładu do swego uzupełnienia przynajmniej w najniezbędniejsze okazy.

12. Laboratoryum i gabinet chemiczny zaopatrzony już o tyle, iż demonstracye i ćwiczenia z uczniami, gdyby tylko brak miejsca nie był na przeszkodzie, odbywaćby się mogły.

13. Laboratoryum roślinno fizyologiczne posiada już nawet nową wagę chemiczną wraz z ciężarkami od Niemetza z Wiednia, oraz wiele do babań mikroskopowych potrzebnych odczynników, wreszcie przyrządy do oznaczenia azotu w ciałach organicznych itp.

14. Laboratoryum zoologiczne z powodu braku pomieszczenia w gmachu szkolnym dotąd nie istnieje. Demonstracye zootomiczne odbywać się muszą z tego powodu na podwórzu zakładowem, w salach wykładowych lub korytarzach.

15. Biblioteka powiększoną została 55 dziełami w 78 tomach ogólnej wartości 315 zł. (tj. tyle, ile wynosiła dotacya z ubiegłego roku szkolnego). Dzieła te są dziełami treści przeważnie

w zakres rolnictwa, hodowli i administracyi wchodzącemi. Najważniejszym jednak nabytkiem z roku zeszłego jest Mayera „Lexykon konwersacyjny“. Oprócz tego zakupiono dla biblioteki tutejszej za kwotę 100 zł. osobno przez Wys. Wydział krajowy rozp. z dnia 6. kwietnia b. r. L. 14.255 preliminowanej, kilkanaście dzieł treści naukowej, jako dzieła pomocnicze do napisania podręcznika do wykładów rolnictwa w krajowej średniej szkole rolniczej a to za staraniem profesora Dr. Adama Prażmowskiego.

Oprócz tego, podobnie jak i w latach ubiegłych prenumerowała szkoła w ciągu roku 1888/9 18 czasopism fachowych, 7 zaś otrzymywała w darze i z tego powodu poczuwa się do obowiązku Szanownym Redakcyom tychże czasopism a mianowicie: Ziemianina, Rolnika, Tygodnika rolniczego, Gospodarza, Towarzystwu politechnicznemu we Lwowie, Redakcyi Czasu i Gazety Lwowskiej złożyć serdeczne podziękowanie.

16. Ogród botaniczny funkcyonował w ciągu roku ubiegłego podobnie jak i w latach ubiegłych.

17. Pole doświadczalne. Do założenia pola doświadczalnego tak długo przyjść nie może, aż nie zostaną należycie ubezpieczone brzegi Wisły, któreby najpiękniejszą część pól zakładowych od corocznych wylewów ochraniały. Doświadczenia prowadzono z niektórymi tylko gatunkami roślin gospodarskich i to w ogrodzie botanicznym o ile szczupłe jego rozmiary i jakość gleby na to zezwalały.

Z doświadczeń polnych wykonano dwie próby z nawozami sztucznymi podług metody Georges Ville'a z tak zw. *engrais analyseurs*, do jednej seryi używając jęczmienia, do drugiej ziemniaków — każda serya po 9 poletek. Zaprowadzono także podsiewki łubinowe na polach zwanych Żakowiec, zanadto odległych od folwarku dla dowozu obornika.

18. Stacya meteorologiczna. Działalność tutejszej stacyi polega i w tym roku na tych samych zresztą jej spostrzeżeniach i czynnościach jak w ostatnich latach. Nie ulega wątpliwości, iż gdyby pożyteczna ta instytucya zaopatrzoną została w kilka jeszcze najniezbędniejszych przyrządów, działalność jej mogłaby się rozszerzyć, a przy skrupulatnie prowadzonych spostrzeżeniach, jakie już obecnie mają miejsce do rzędu najlepszych stacyj w kraju zaliczonąby być mogła. Czynności tej stacyi publikowane są przez komisyę fizyograficzną c. k. Akademii umiejętności w Krakowie.

19. Ogród pomologiczny i warzywny (po dawnej szkole ogrodniczej) prowadzony nadal z największą starannością i w największym, prawdziwie wzorowym porządku utrzymany, dostarcza obecnie uczniom tutejszego zakładu znakomitego środka demonstracyjnego. W ubiegłym roku szkolnym z polecenia Wysokiego Wydziału odstąpiono rozmaitym towarzystwom rolniczym, nauczycielom wiejskim, gospodarzom i kółkom rolniczym drzewek owocowych po zniżonej cenie 3.350 sztuk a to mianowicie drzewek szlachetnych sztuk 850, dziczek 2.500 za ogólną kwotę 292 zł. 88 ct.

Różnym stronom jarzyn i owoców za kwotę . . . . . 351 „ 47 „

Razem za 644 zł. 35 ct.

20. Chmielarnia obejmująca zaledwie $^5/_4$ morga obszaru wydaje zawsze chmiel najlepszy i na targach poszukiwany. W roku ubiegłym mimo zarazy (mszyc i sadzy) zebrano 243 klg., które zakupione zostały przez WP. Jana Götza w Okocimie bez względu na sortę po 90 zł. za 100 klg., uzyskano przeto 218 zł. 70 ct. w. a. Prowadzenie chmielarni tutejszej nic pozostawia kompletnie nic do życzenia; jest pod każdym względem wzorowem.

21. Plantacye wikliny koszykarskiej zajmują obszar 57 morgowy; dają rocznie około 1.000 zł. czystego dochodu, mimo rok rocznie powiększanego obszaru; nic ulega też wątpliwości, iż dochody skutkiem tego już przy następnem zawarciu kontraktu dzierżawy znacznie się powiększą. Uprawa wikliny prowadzoną jest przez byłego nauczyciela tutejszej dawnej szkoły ogrodniczej p. Alojzego Rużyczkę bardzo umiejętnie i temu też zawdzięczać należy, iż przez dobór gatunków i racyonalne prowadzenie kultur osiągnięto doborowy materyał do wyrobów

koszykarskich, mający bardzo wielki popyt po za granicami kraju. Wiklina tutejsza wywożoną jest po jej zupełnem oczyszczeniu do Niemiec i Francyi.

22. Folwark. Szczegółowe sprawozdanie z czynności folwarku jako jednego z najznakomitszych środków demonstracyjnych przy szkole tutejszej, złożymy w roku następnym. Obecnie zaś ograniczamy się tylko na wzmiance, że do organizacyi gospodarstwa folwarcznego, a zwłaszcza zmiany płodozmianów, będzie można przystąpić dopiero wtedy, gdy główne pola położone nad Wisłą, od wylewów zabezpieczone zostaną. Nietrudno wtedy będzie zaprowadzić liczniejszy inwentarz użytkowy, a tem samem podnieść znacznie dochody z folwarku.

Stosownie do zezwolenia władzy sprowadzono dla folwarku tutejszego owce, których dotąd wcale nie było; z tych dwie maciorki należą do odmiany „Negretti“ z wełną sukienniczą, zaś cztery maciorki i 1 tryk do odmiany „Merinos précoces du Soissonnais“, które łączą wysokie uzdolnienie do produkcyi mięsa i wczesnej dojrzałości z produkcyą cienkiej wełny czesankowej.

Do najcelniejszych okazów, jakie w ciągu ubiegłego roku szkolnego dla powyż nadmienionych zbiorów z dotacyj na ten cel przeznaczonych zakupiono, zaliczyć należy:

1. Waga chemiczna od Niemetza z Wiednia dla laboratoryum roślinno-fizyologicznego.
2. Przyrządy Kjejdahla do ilościowego oznaczenia azotu w ciałach organicznych.
3. Przyrząd do destylacyi wody od firmy „Wolff & Söhne“ z Wiednia dla laboratoryum chemicznego.
4. Saccharometer Ballinga dla zbioru technologicznego.
5. Przyrząd Müllera do badania mleka złożony z termometru, aereometru i cremometru.
6. Parnik Hentzego.
7. Szlamownik Benningsena i Schönego.
8. Nicholsona przetrząsacz do siana.
9. Model krajacza do buraków z trzema rozmaitymi systemami.
10. Harpun do siana Nellisa & Comp.
11. Johnstona model kombinowanej żniwiarki z kosiarką.
12. Model brony „Acme“.
13. Model brony proszkującej Randalla.
14. Album 60-ciu pługów, wydanie Akademii rolniczej w Hohenheim.
15. Pług amerykański kostrukcyi „Gilpin“.
16. 12 sztuk wideł amerykańskich, 12 sztuk kopaczek z nożem i 5-ciu zębami i 12 sztuk kopaczek bezzębnych do użytku uczniów.
17. J. Langl'a: Bilder zur Geschichte (12 obrazów).
18. Edw. v. der Launitz: Wandtafeln zur Veranschaulichung antiken Lebens u. antiker Kunst.
19. Dr. Luchs'a: Culturhistorische Wandtafeln.
20. Dr. Oskar Drude: Atlas der Pflanzenverbreitung.
21. Dr. William Marschall: Atlas der Thierverbreitung.
22. Centryfuga ręczna systemu Lavala z cylindrem poziomym, sprowadzona z „Bergerdorfer Eisenwerk“ pod Hamburgiem, odtłuszczająca 150 litr. mleka w godzinie. Centryfugę tę ustawiono w oborze w stosownem przepierzeniu z desek. Od maja b. r. maszyna ta zostaje w używaniu i to dwa lub trzy razy dziennie, stosownie do ilości udoju. Z otrzymanej śmietanki wyrabia się masło w kierżni holsztyńskiej, jednocześnie sprowadzonej, z której wyrobione masło przy dziennym udoju 120 litrów wystarcza na potrzeby zakładu, oszczędzając przytem około 80 zł. miesięcznie, wydawanych poprzednio na zakupno tego produktu. Z przyrządami tymi odbywają uczniowie częste ćwiczenia praktyczne pod kierunkiem dyrektora.

Kiedy już mowa o praktycznych ćwiczeniach i demonstracyach z uczniami, tu należy wspomnąć o bardzo licznych demonstracyach i ćwiczeniach przeprowadzonych pod kierunkiem prof. Rylskiego z rozmaitemi machinami i narzędziami rolniczemi w polu przy użyciu siłomierza. Demonstracye te skierowane były przeważnie na wykazanie potrzebnej siły pociągowej przy użyciu najrozmaitszych pługów, przy różnych głębokościach orki i w rozmaitych glebach, z uwzględnieniem jakości wykonanej pracy i równoczesnem wyjaśnieniem wyższości narzędzi jednych po nad drugiemi. Potrzebnych do doświadczeń tych pociągów dostarczał zawsze folwark tutejszy.

Podobnie jak i w latach ubiegłych przeprowadzono i w zeszłym roku szkolnym z uczniami tutejszego zakładu bardzo wiele doświadczeń, demonstracyj i ćwiczeń wchodzących w zakres przedmiotów fizyki, chemii, botaniki, fizyologii roślin, zoologii, anatomii i fizyologii zwierząt, rolnictwa, hodowli, administracyi i rachunkowości, technologii, miernictwa i niwelacyi, budownictwa, gdzie wspomnąć należy o zdjęciu planów ze wszystkich budynków folwarcznych tutejszego zakładu przez uczniów, z melioracyj, weterynaryi, do której należała sekcya wołu i konia pod względem anatomicznym i t. p.

IV.

Pomieszczenie zbiorów.

Jakkolwiek zbiory naukowe są mniej więcej wystarczające dla tymczasowych potrzeb, to pomieszczenie tychże wielkie przedstawia niedogodności. W pierwszej linii należy wymienić zbiór narzędzi rolniczych, które dotychczas stoją jakby na otwartem powietrzu; staraniem jednak delegata do zwierzchniczego zarządu szkoły i folwarku wyjednano świeżo u Wysokiego Wydziału krajowego subwencyę w ilości 500 zł. na wybudowanie odpowiedniej szopy.

Dla zbiorów zoologicznych i botanicznych urządzono świeżo odpowiednie pomieszczenie przez zniesienie karcerów; zbiory wszakże hodowlane jakoto szkielety i t. p. nagromadzone są dotąd w wąskiej sieni, bez przystępu żadnego dla demostrancyi.

Inne zbiory, jakoto chemiczne, fizykalne i rolnicze dość wygodnie są pomieszczone, natomiast zbiory mechaniczne, miernicze i t. p. zajmują skromne pomieszczenie na poddaszu, dokąd uczniów całkiem prowadzić nie można. Nadmienić także wypada, że profesor hodowli nie doszedł jeszcze dotąd do posiadania wagi bydlęcej.

V.

Internat.

Regulamin internatu uległ pewnym zmianom w ciągu roku szkolnego 1888|9, z powodu zaszłych między uczniami zaburzeń. W celu utrzymania karności i porządku obostrzono niektóre przepisy. Między innemi zabroniono uczniom przyjmować przesyłki pieniężne na własne ręce i w tym celu polecono rodzicom i opiekunom, aby pieniądze przeznaczone dla uczniów, przesyłali jedynie na ręce dyrekcyi, która wedle potrzeby i uznania wydzielać z nich będzie uczniom pomniejsze kwoty. Zmiana ta jest nader ważną i pożyteczną, jeżeli się zważy, że posiadanie większych kwot pieniężnych daje młodzieży sposobność do wielu wybryków i nadużyć.

Złagodzono natomiast niektóre paragrafy dawniejszego regulaminu, mianowicie o rannem wstawaniu i paleniu tytoniu. Uczniowie wstawać mają w miesiącach zimowych o 6, w letnich o 5 godzinie rano, podczas gdy dawniej wstawali o 5 w zimie, w lecie o 4 rano. Wolno również palić tytoń, ale tylko tym starszym uczniom, którzy się wykażą pisemnem pozwoleniem rodziców, byle to palenie odbywało się w miejscu przez dyrekcyę wskazanem.

Zresztą urządzenie internatu nie zmieniło się.

W kwestyi pomnożenia siły nadzorczej internatu przez ustanowienie osobnego nadzorcy czyli prefekta, powiększenia dotacyi na projektowane utrzymanie stałego dla zakładu lekarza, i inne ulepszenia internatu, wniosła dyrekcya stosowne za pośrednictwem i poparciem kuratoryi szkoły przedstawienia i wnioski do Wysokiego Wydziału krajowego, której to władzy znana o dobro zakładu troskliwość, wyjedna w granicach możliwości u Wysokiego Sejmu niezawodne dla tych potrzeb zadośćuczynienie.

VI

Frekwencya uczniów w roku szkolnym 1888|9.

1.	Wpisano z początkiem roku szkolnego	49
	„ „ II. półrocza	1
		50 uczniów,
	a mianowicie na rok I.	26
	„ „ II.	13
	„ „ III.	11
2.	Z tych: *a)* religii rzymsko-katolickiej	45
	b) innych wyznań	5
3.	Synów: *a)* właścicieli dóbr ziemskich	22
	b) „ mniejszych posiadłości	5
	c) dzierżawców	7
	d) prywatnych oficyalistów	9
	e) urzędników	7
4.	Wiek uczniów nowo wpisanych: 15 lat	1
	16 „	3
	17 „	6
	18 „	8
	19 „	5
	20 „	2
	21 „	1
5.	Ukończone nauki przed wstąpieniem do zakładu:	
	a) prywatnego przygotowania	1
	b) z 4. klasą gimnazyalną lub realną	15
	c) z 5. „ „ „ „	4
	d) z 6. „ „ „ „	4
	e) repetentów	2
6.	Przyjęto na rok I. na podstawie:	
	a) egzaminu wstępnego	16
	b) ukończonych wyższych klas lub 4. z dobrym postępem	8
7.	Wystąpiło w ciągu roku:	
	a) z powodu słabości z roku I.	3
	„ „ „ II.	1
	b) „ niedostatecznych postępów w naukach z roku I.	1
	c) z powodu zmiany zawodu z roku III.	1
	Razem uczniów	6

8. Wydalono na zawsze z zakładu: z roku I. 5
„ II. 3
„ III. 2
Razem uczniów . . 10

9. Z pozostałych przystąpiło z końcem roku do egzaminów: na roku I. 17
„ II. 9
„ III. 8
Razem uczniów . . 34

10. Z 17 uczniów roku I. złożyło egzamina:
a) z postępem celującym 1
b) „ bardzo dobrym 2
c) „ dobrym 1
d) „ dostatecznym . . . . . —
e) do egzaminu poprawczego po wakacyach przypuszczono 5
f) z postępem niedostatecznym z prawem powtarzania roku I. 4
g) „ złym bez prawa powtarzania 4

11. Z 9 uczniów roku II. złożyło egzamina:
a) z postępem celującym . . . . . —
b) „ bardzo dobrym 3
c) „ dobrym 3
d) „ dostatecznym 2
e) do egzaminu poprawczego po wakacyach przypuszczono 1

12. Z 8 uczniów roku III. złożyło egzamina r o c z n e:
a) z postępem celującym 1
b) „ bardzo dobrym . . . . . —
c) „ dobrym 5
d) „ dostatecznym 2

Do egzaminu g ł ó w n e g o przystąpili wszyscy, a z tych złożyło:
a) z postępem bardzo dobrym 1
„ dobrym 1
„ dostatecznym 1
b) do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu po wakacyach dopuszczono . 3
c) reprobowano na pół roku z terminem przystąpienia do ponownego egzaminu głównego z końcem stycznia 2

E g z a m i n a p ó ł r o c z n e przeprowadzone w dniach 30. i 31. stycznia b. r. wobec delegowanego przez Wysoki Wydział krajowy profesora wyższej szkoły rolniczej w Dublanach W. Zygmunta Kahanego, a mianowicie na roku I. z zoologii, na roku II. z anatomii i fizyologii zwierząt domowych i fizyologii roślin, na roku zaś III. z rolnictwa, hodowli i ekonomii społecznej, t. j. ze wszystkich tych przedmiotów, których wykład w tem półroczu się skończył lub przez innego profesora w półroczu drugiem miał być dalej prowadzonym, a do rzędu tych ostatnich należała chemia rolnicza na roku II. wykładana w zimowem półroczu przez Dr. Prażmowskiego, w letniem zaś przez profesora Trochanowskiego. Przy egzaminach tych obecnymi byli także i członkowie kuratoryi szkoły JWP. Homolacs, i prof. Dr. Edw. Janczewski.

E g z a m i n a r o c z n e oddyły się w czasie od 11. do 24. czerwca b. r. włącznie. Przy egzaminie z matematyki i fizyki na roku I. i II. był obecnym delegat kuratoryi dr. Franciszek Karliński, przy egzaminie z chemii na r. I. Dr. Karol Olszewski, a przy egzaminie z języka polskiego dr. Łucyan Malinowski, profesorowie uniwersytetu Jagiellońskiego.

E g z a m i n a g ł ó w n e odbyły się w dniach 26. i 27. czerwca pod przewodnictwem delegata Wysokiego Wydziału krajowego Wgo Władysława Lubomęskiego, dyrektora kraj wyższej

szkoły rolniczej w Dublanach, przy współudziale komisyi egzaminacyjnej z grona kollegium, w której skład weszli: dyrektor dr. W. Łaszczyński jako egzaminator chowu zwierząt domowych, profesor dr. A. Praźmowski jako egzaminator rolnictwa i profesor St. Szalay, jako egzaminator administracyi z rachunkowością gospodarską. Egzamina te odbyły się w obecności c. k. inspektora szkół rolniczych JWP. Władysława Struszkiewicza jako komisarza rządowego i w obecności członków kuratoryi JWP. Stanisława Homolacsa, profesora dr. Janczewskiego i dr. Kuczkowskiego delegata c. k. Namiestnictwa.

Przy tej sposobności wspomnieć też należy, iż w ciągu roku zakład tutejszy kilkakrotnie wizytowanym był przez prezesa kuratoryi JWP. Stanisława Homolacsa, profesora dr. Janczewskiego, JWP. Linka zastępcę delegata Wys. c. k. Rządu, JWP. Karola Czecza zastępcę prezesa kuratoryi oraz z polecenia Wysokiego Wydziału krajowego przez WP. Władysława Lubomęskiego, dyrektora krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach.

VII.

Stypendya.

Stypendya pobierało ogółem 13 uczniów w ogólnej kwocie 2.235 zł. w. a. a mianowicie:

a) Z fundacyi Jana Maciąga o rocznych 270 zł.
1. Ciołkowicz Władysław uczeń roku II.
2. Kruppa Julian uczeń roku III.
3. Turakiewicz Ludwik uczeń roku I.

b) z fundacyi Kazimierza Prus Petryczyna o rocznych 125 zł.
1. Buczwiński Emil uczeń roku II.
2. Dobrzański Bronisław uczeń roku II.
3. Grzesik Jan uczeń roku I.
4. Hellich Mieczysław uczeń roku III.
5. Marusieński Mieczysław uczeń roku I.
6. Skwirzyński Stefan uczeń roku II.
7. Walewski Stefan uczeń roku III.

c) z fundacyi Kajetana hr. Lewickiego o rocznych 200 zł.
1. Koeppel Stanisław uczeń roku II.

d) z fundacyi Agenora hr. Gołuchowskiego o rocznych 200 zł.
1. Domaszewski Maksymilian uczeń roku II.

e) z fundacyi Piotra Więcławskiego o rocznych 150 zł.
1. Skwirzyński Stefan uczeń roku II., któremu Wysokie c. k. Ministerstwo oświaty w porozumieniu z Wys. c. k. Namiestnictwem i Wys. Wydziałem krajowym zezwoliło na skumulowanie tegoż stypendym z drugiem z fundacyi Kazimierza Prus Petryczyna.

Z powyższego zestawienia okazuje się, że stosunkowo bardzo znaczna część, bo prawie jedna trzecia część młodzieży tutejszego zakładu korzystała z dobrodziejstwa pobierania stypendyów Gdy się zważy i tę okoliczność, iż opłata za utrzymanie ucznia w internacie wynosi zaledwie 260 zł., to z zestawienia tego wynika, iż niektórzy stypendyści bardzo mało do swojego utrzymania dopłacać mają; niektórym zaś przypada nawet i zwyżka dochodów. Opłata czesnego w kwocie 50 zł,. która w roku ubiegłym po raz pierwszy była wprowadzoną, nie była również ciężarem uboższej młodzieży, zwłaszcza tej, która wzorowem zachowaniem, dobrą pilnością i takiemiż postępami w naukach odznaczać się chciała. Wysoki Wydział krajowy bowiem na przedstawienie kollegium profesorów za pośrednictwem kuratoryi w półroczu zimowem uwolnił 10 ucz-

niów roku II. i III. a w półroczu letniem 5 uczniów roku I. od opłaty całego czesnego. W ogóle zaznaczyć tu należy, iż od niepamiętnych lat nie zdarzył się ani jeden wypadek, by który z uczniów dla braku środków utrzymania, zakład zmuszony był opuszczać.

VIII.

Wycieczki naukowe uczniów z profesorami.

Wycieczka do Grotkowic, odbyta pod auspiciami JWielm. Homolacsa, prezesa kuratoryi, była najwięcej pouczającą ze wszystkich w tym roku przedsiębranych. Dostarczyła ona młodzieży rozlicznych przykładów godnych naśladowania, a zwłaszcza okazała dowodnie, do jak znakomitych może doprowadzić rezultatów znajomość fachowa, połączona z konsekwentną i niestrudzoną energią.

W wycieczce tej brali udział uczniowie roku III. pod przewodnictwem dyrektora i prof. Szalaya; podejmowani ze serdeczną gościnnością przez WW. PP. Żeleńskich, którzy oboje nie szczędzili umiejętnych objaśnień, mieli uczniowie sposobność poznać dokładnie liczne i różnorodne metody rolnicze i przemysłowe. Z ważniejszych wymienić należy gospodarstwo nabiałowe, wzorowo prowadzone systemem Schwartza z odstawą produktów do Krakowa.

Przy wychowie krów zauważyliśmy, że właściciel baczną zwraca uwagę na otrzymanie wczesnego rozwoju — najważniejszego pod względem ekonomicznym uzdolnienia zwierzęcego — które atoli rzadko jeszcze w naszym kraju należycie bywa uwzględniane.

Melioracye łąk, roboty polne i fabryczne w gorzelni, dołowanie końskiego zębu systemem Goffarta, sposób prowadzenia rachunków i t. p., wszystko to we wzorowem wykonaniu, zajęło nazwyczajnie i niemniej pouczyło zwiedzających. Mają oni sobie za miły obowiązek serdeczną wyrazić wdzięczność obojgu szanownym gospodarzom za tyle cennych wyniesionych z Grotkowic wskazówek praktycznych, a cenniejszych jeszcze z przykładów obowiązkowości obywatelskiej i niestrudzonej pracy.

W drugiej połowie maja 1889. odbyli uczniowie roku III., pod kierunkiem prof. Dr. Prażmowskiego i Szalaya, wycieczkę kilkodniową do Wysocka, dóbr JW. Stefana hr. Zamoyskiego i do Pawłosiowa, własności JE. Wilhelma hr. Siemieńskiego.

W dobrach Wysockich mieli sposobność przekonać się jak przy rozumnej i energicznej administracyi można małymi środkami, stosunkowo w krótkim czasie, podnieść gospodarstwo do pomyślnego stanu i zapewnić mu warunki dalszego rozwoju. Oprócz gospodarstwa rolnego, które ze względu na staranną uprawę roli przeprowadzono i w toku wykonania będące melioracye ról i łąk i t. p., nastręczało obfitość ciekawych szczegółów i pouczających, zwiedzili uczniowie gorzelnie w ruchu będące, stajnie bydlęce i końskie w kilku folwarkach, tartak i młyn parowy, wreszcie zapoznali się z niedawno wprowadzonem i wielce obiecującem gospodarstwem stawowem na nowej linii. W wysokim stopniu pouczającą, chociaż niestety z przyczyn tak od kierowników wycieczki, jakoteż administracyi majątków niezależnych, zbyt krótko trwałą, była wycieczka do pobliskich dóbr pawłosiowskich, znanych w kraju z wysokiej kultury ziemi, a jeszcze bardziej z zainaugurowanego tutaj i od wielu lat konsekwentnie przeprowadzonego kierunku hodowli zwierząt. W obydwu majątkach przewodniczyli zwiedzaniu gospodarstwa osobiście szanowni administratorowie dóbr. W Wysocku WP. Mikiewicz, w Pawłosiowie WP. Fromme, którzy uczniów z profesorami gościnnie u siebie podejmowali.

Oprócz tego byli uczniowie wraz z profesorami zaproszeni na obiad do Wysocka i osobiście podejmowani przez JW. Stefana hr. Zamoyskiego i jego małżonkę.

Za cel bliższej wycieczki służył majątek sąsiedni Kryspinów Wgo Skirlińskiego, który

z całą uprzejmością oprowadzał osobiście po polu i zabudowaniach, objaśniając różne przez siebie zaprowadzone urządzenia i praktyki.

W wycieczce tej brali udział uczniowie III. i II. roku pod kierunkiem dyrektora i prof. Szalaya; następnego zaś dnia, p. Kuhl, prefesor budownictwa i melioracyi, korzystając z uprzejmego zaproszenia Wgo Skirlińskiego, udał się powtórnie do folwarku Liszki, i objaśniał uczniom drenowanie, zaprowadzane właśnie na tamecznych polach.

Przy zamknięciu kursu leśnictwa, wykładający tenże przedmiot docent, p. Remin. zaprosił uczniów do lasów tenczyńskich przez niego zawiadywanych.

Młodzież pod nadzorem p. Szalaya udała się do rewiru zwanego Kopce. w którym p. Remin, podczas południowej demonstracyi, przedstawił wszelkie za najodpowiedniejsze dziś uważane metody leśnictwa, a będące u niego w praktycznem zastosowaniu.

Oprócz tych, odbyli także uczniowie roku II. wycieczkę naukową pod kierunkiem profesora K. Kuhla do warsztatów i składów machin rolniczych w Krakowie. Tu zwiedzili bardzo bogaty zbiór najrozmaitszych machin i narzędzi z fabryki „Claytona i Shuttlewortha". zostających pod reprezentacyą Wgo S. Mikuckiego, który, jak corocznie, tak też i obecnie zajął się osobiście systematycznem zestawieniem wszystkich machin, co niezmiernie przegląd i zapoznanie się z niemi ułatwiło.

Podobnie też należy się wynurzyć prawdziwe podziękowanie WP. Ludwikowi Zieleniewskiemu, właścicielowi fabryki machin, który w dniu przybycia uczniów wprowadził w ruch całą swą nowo-urządzoną wielką fabrykę i osobiście oprowadzając. udzielał uczniom szczegółowych informacyj, oraz każdy dział jak najdokładniej wydemonstrował.

Z dyrekcyi krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie

dnia 13. listopada 1889.

Dr. Władysław Łaszczyński w. r.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego" pod zarz. Fr. Kattnera.

L. W. kr. 42.153/1890.

Aleg. 73.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Wykonując obowiązek nałożony na Wydział krajowy w §. 2. uchwalonego przez Wys. Sejm statutu krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych, przedkładamy Wys. Sejmowi
egat I. jako załącznik ·/. sprawozdanie tejże Komisyi z czynności od sierpnia 1889 do sierpnia 1890. Ocenienie tego sprawozdania, wydanie sądu o szczegółach działalności Komisyi i orzeczenie, czy kierunek jej odpowiada intencyom Wys. Sejmu — jest rzeczą samegoż Wys. Sejmu, którego zdania w tym względzie Wydział krajowy przesądzać nie może. Nie spełniłby jednak Wydział krajowy swego obowiązku, gdyby na tem miejscu nie wyraził szczerego uznania dla gorliwej, prawdziwie obywatelskim duchem natchnionej pracy Komisyi, której członkowie bezinteresownie wiele czasu i trudu poświęcają, ażeby w myśl statutu Komisyi kierować szkolnictwem przemysłowem naszego kraju, przeprowadzać mozolne czynności około zakładania nowych szkół przemysłowych i rozwoju już istniejących, a zarazem udzielać Wydziałowi krajowemu fachowej opinii w rozlicznych sprawach przemysłowych, w których — według statutu — Wydział krajowy o tę opinię do Komisyi się udaje. To też Wydział krajowy ma tę niepłonną a na osiągniętych już rezultatach opartą nadzieję, że ta obywatelska działalność członków Komisyi, zasilana ofiarnością Wys. Sejmu, a znajdująca w wielu wypadkach chętne i ofiarne poparcie Reprezentacyj gmin i powiatów, rychło wyda pożądane owoce w coraz wydatniejszym rozwoju krajowego przemysłu. Zapowiedź rozwoju tego mamy w tem, iż w ostatnich dwóch latach powstały w kraju naszym liczniej niż dawniej w całym szeregu lat nowe zakłady przemysłowe, skutecznie współzawodniczące z wyrobem obcym, dające zarobek licznym robotnikom, zapewniające zbyt surowym produktom krajowym. Rozwijają się szczególnie pomyślnie dwie gałęzie przemysłu, którym W. Sejm przez szkoły, stypendya i zasiłki najbardziej w pomoc przychodził: przemysł tkacki i keramiczny, pierwszy z zatrzymaniem dotychczasowego charakteru przemysłu domowego, drugi częściowo już jako fabryczny (kaflarnie, fabryki dachówek felcowanych, fabryka naczyń kamionkowych). Mnoży się liczba szkół przemysłowych, tak szkół uzupełniających dla terminatorów, jak i szkół fachowych i wzorowych warsztatów naukowych.

W większej liczbie tych szkół obowiązki kierowników i instruktorów pełnią byli stypendyści krajowi kosztem kraju w zawodzie swym wykształceni. Młodzież z różnych warstw społeczeństwa garnie się do tych szkół — liczba stypendystów przemysłowych doszła już do stu, a w chwili, gdy to sprawozdanie piszemy, znaczna liczba nowych podań o stypendya przemysłowe jest w toku urzędowania. Nie można też pominąć tej okoliczności, że co do przyznania większych dla szkolnictwa przemysłowego zasiłków ze skarbu państwa udało się przecież przełamać pierwsze lody. Zasiłki na rok bieżący przyznane, chociaż jeszcze nie odpowiadające ani ofiarności kraju samego, ani też temu, co skarb państwa w innych prowincyach dla szkół przemysłowych czyni, są już jednak dość znacznie wyższe od zeszłorocznych, a bliskie — jak się zdaje — otwarcie c. k. wyższej szkoły przemysłowej we Lwowie, tudzież zapewnione już połączenie krakowskiej szkoły artystycznego przemysłu z tamtejszą wyższą c. k. szkołą przemysłową, wreszcie przyobiecane rozszerzenie c. k. szkoły ślusarstwa w Świątnikach — oto zapowiedzi, że c. k. Rząd chętniej niż dotąd przyjdzie w pomoc dźwigającemu się za pomocą fachowej nauki przemysłowi w naszym kraju. To też, jeżeli Wydział krajowy zgodnie z wnioskami krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych staje przed W. Sejmem z wnioskami o nowe, zwiększone ofiary na te cele, — czyni to w tem sumiennem przekonaniu, że te ze skarbu krajowego ponoszone ofiary wydadzą najpomyślniejsze owoce.

Przystępujemy obecnie do sprawozdania z wykonania uchwał W. Sejmu w sprawach przemysłowych, z wszelkich w tych sprawach czynności Wydziału krajowego, tudzież do uzasadnienia wniosków, które na podstawie opinii Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wys. Sejmowi przedkładamy.

W załatwieniu sprawozdania sejmowej Komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego (Część II. sprawy szkół przemysłowych) powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 15. listopada 1889 między innemi następujące uchwały:

1. „Sejm wzywa c. k. Rząd, by wyjednał w drodze konstytucyjnej większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych w naszym kraju odpowiednio do potrzeb tych szkół wykazanych w memoryałach Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych".

2. „Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby założoną i utrzymywaną przez gminę m. Krakowa szkołę artystycznego przemysłu, połączył co rychlej z c. k. wyższą przemysłową w Krakowie".

3. „Wzywa się c. k. Rząd, ażeby założył w Krakowie i we Lwowie niższą szkołę przemysłową, albo przynajmniej na razie przygotowawczy kurs przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie i taki sam kurs przy założyć się mającej wyższej szkole przemysłowej we Lwowie".

4. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z krajową Komisyą dla spraw przemysłowych jak najrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad zawodowemi szkołami przemysłowemi i warsztatami wzorowymi".

5. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesyę sejmową przedłożył plan i kosztorys na stałe pomieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, oraz szczegółowe wnioski co do tej budowy.

Uchwały wymienione wyżej pod 1, 2 i 3 podano do wiadomości c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z 15. listopada 1889 l. S. 103.

Odezwą z 20. lipca 1890 l. 52.369 c. k. Namiestnictwo zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z 13. lipca 1890 l. 7633 w sprawie połączenia miejskiej szkoły dla przemysłu artystycznego w Krakowie z tamtejszą c. k. wyższą szkołą przemysłową oświadczyło co następuje:

„Ponieważ organizacya oddziału artystyczno-przemysłowego w c. k. wyższej szkole przemysłowej na wzór podobnych instytucyj w Salzburgu, Insbruku lub Gracu wymagałaby bar-

dzo znacznych kosztów, nie może c. k. Ministerstwo przynajmniej na teraz przeprowadzić takiej organizacyi zwłaszcza, że ustrój analogiczny będzie dany przyszłej państwowej szkole przemysłowej we Lwowie, a o równoczesnem założeniu dwóch kompletnych szkół przemysłu artystycznego w Galicyi już ze względu na trudność pozyskania odpowiednio uzdolnionych sił nauczycielskich nie może być mowy.

„Natomiast uwzględniając niejednokrotnie objawione życzenia gminy miasta Krakowa, jak niemniej intencye Sejmu krajowego wyrażone w rezolucyi z 15. listopada 1889, gotowe jest miejskie kursa dla przemysłu artystycznego w Krakowie na podstawie ich obecnej organizacyi połączyć z c. k. wyższą szkołą przemysłową tamże pod warunkiem, jeżeli gmina miasta Krakowa oświadczy w formie prawnie obowiązującego aktu notaryalnego, że się obowiązuje wypłacać państwu przyrzeczoną na mocy uchwały Rady miejskiej z 24. maja 1888 kwotę 3.000 zł. rocznie tak długo, jak długo nauka artystycznego przemysłu udzielana będzie w wyższej szkole przemysłowej w Krakowie przynajmniej w rozmiarze, odpowiadającym teraźniejszej organizacyi kursów miejskich.“

Na podstawie powyższego reskryptu c. k. Ministerstwa, c. k. Namiestnictwo reskryptem z 20. lipca 1890 l. 52.369 wezwało Magistrat miasta Krakowa do przedłożenia wspomnianego aktu notaryalnego i zarządziło wszelkie przygotowania, zmierzające do połączenia miejskich kursów dla przemysłu artystycznego w Krakowie z tamtejszą wyższą szkołą przemysłową już z początkiem roku szkolnego 1890/91. Odezwą wszelako z dnia 21. września 1890 l. 64.873 c. k. Namiestnictwo oznajmiło, że w myśl reskryptu ministeryalnego z dnia 30. sierpnia 1890 l. 17.684 powyższe połączenie kursów nastąpić ma dopiero z początkiem drugiego półrocza roku szkolnego 1890/91.

W załatwieniu przytoczonego wyżej pod 3 wezwania do c. k. Rządu w przedmiocie utworzenia w Krakowie i Lwowie niższej szkoły przemysłowej c. k. Prezydyum Namiestnictwa na podstawie reskryptu pana ministra wyznań i oświecenia z 18. lipca 1890 l. 9505 oznajmiło odezwą z dnia 18. sierpnia 1890 l. 8238 jak następuje:

„Pan minister zaznaczył przedewszystkiem, że w ogólności koła fachowe nie uważają za pożyteczne urządzenie osobnych szkół lub kursów, któreby przygotowywały młodzież do wyższych szkół przemysłowych, a dotychczas wszędzie ściśle się trzymano przepisanych warunków przyjęcia, jakimi są: ukończenie trzech klas szkoły średniej lub zupełnej szkoły wydziałowej. Zresztą uwzględniając należycie stosunki galicyjskie, a w szczególności krakowskie, o które w niniejszym wypadku przedewszystkiem się rozchodzi, nie widzi pan minister potrzeby odstąpienia od powyższej zasady, ponieważ w Krakowie, gdzie się znajdują trzy gimnazya z liczną frekwencyą i szkoła realna, mógłby znaleść się w obfitej mierze materyał w uczniach dla c. k. wyższej szkoły przemysłowej, gdyby tylko w kołach społeczeństwa objawiła się skłonność do korzystania z tej szkoły. Braku tej skłonności nie zastąpiłoby zapewne urządzenie kursu przygotowawczego, natomiast należałoby się obawiać, że tym sposobem mógłby się jak najniekorzystniej obniżyć poziom wspomnianego zakładu naukowego. Pan minister nie może się zatem zdecydować do urządzenia kursu przygotowawczego przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie.

„Z drugiej strony jednak nie zapoznaje pan minister znaczenia, jakieby miało dla tej szkoły zaprowadzenie kursów dla werkmistrzów, do których przygotowaniem byłoby ukończenie szkoły ludowej i odbycie przepisanej praktyki. W sprawie aktywowania tych kursów zastrzega sobie pan minister przeprowadzenie odpowiednich badań, nadmienił jednak, że kursa dla werkmistrzów nie mogłyby być pod żadnym warunkiem uważane za przygotowanie do wyższej szkoły przemysłowej.

„O aktywowaniu kursu przygotowawczego przy mającej wejść w życie państwowej szkole przemysłowej we Lwowie według oznajmienia pana ministra nie może być mowy, po-

nieważ dla tego zakładu należącego do kategoryi szkół werkmistrzowskich nie będą przepisane żadne inne warunki przyjęcia, jak tylko ukończenie szkoły ludowej i odbycie przepisanej praktyki.“

W odpowiedzi na uchwałę Wysokiego Sejmu w sprawie wydatniejszych zasiłków państwowych dla naukowych zakładów przemysłowych c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 15. marca 1890 l. 17.689 oznajmiło, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z dnia 6. marca 1890 l. 4309 przyznało tytułem subwencyi rządowej za r. 1890 dla krajowej szkoły tkackiej w Krośnie kwotę 1.000 zł. i dla warsztatu garncarskiego w Porembie kwotę 800 zł. Odezwą zaś z dnia 18. sierpnia 1890 l. 8238/pr. c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z dnia 18. lipca 1890 l. 9505 oprócz wymienionych wyżej subwencyj w kwocie 1.800 zł. tudzież oprócz subwencyi za r. 1890 preliminowanej dla szkoły garncarskiej w Kołomyi w kwocie 1.000 zł, dla stowarzyszenia Pracy kobiet we Lwowie w kwocie 150 zł. i dla uzupełniających szkół przemysłowych w sumie 6.200 zł., zamierza przyznać jeszcze dla pięciu fachowych szkół 4.150 zł., dla uzupełniających szkół przemysłowych zaś 2.800 zł., że więc razem wynosiłyby zasiłki w preliminarzu państwa niezamieszczone sumę 8.750 zł.

C. k. Ministerstwo zastrzegając sobie asygnowanie tych zasiłków specyalnemi rozporządzeniami, zażądało na razie, aby mu oznajmiono, czy co do uwzględnienia wymienionych w reskrypcie jego zakładów i wyznaczonej dla nich kwoty subwencyi Wydział krajowy nie ma co do zarzucenia.

Po wysłuchaniu w tej sprawie zdania Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy odezwą z dnia 16. września 1890 l. 36459 przedłożył c. k. Prezydyum Namiestnictwa swe uwagi wykazujące, że datki powyższe nie pozostają w odpowiednim stosunku do żądań, zawartych w memoryałach Komisyi, które Wysoki Sejm uchwałą swą poparł, tudzież wnioski co do rozdziału kwoty 2.800 zł. pomiędzy uzupełniające szkoły przemysłowe.

Zarazem Wydział krajowy oświadczył, że z wdzięcznem uznaniem przyjmuje to choć skromne podwyższenie zasiłków państwowych na szkolnictwo przemysłowe tak wielką ofiarnością Wysokiego Sejmu i gmin stworzone i utrzymywane, że przyjmuje to jako zadatek, iż na przyszłość zasiłki ze skarbu państwa będą zastosowane tak do rzeczywistych potrzeb naszych szkół przemysłowych jak i do ofiarności kraju i gmin, jakoteż i do tego, co w innych prowincyach skarb państwa łoży na szkoły przemysłowe. Wydział krajowy wyraził przytem nadzieję, że na rok 1891 będą przeznaczone dla naszych szkół przemysłowych takie zasiłki, jakie Komisya krajowa wykazała jako niezbędne w swych memoryałach z dnia 14. i 31. lipca 1890 l. 478 przedłożonych odezwami Wydziału krajowego z dnia 9. i 12. sierpnia 1890 l. 33773 i 35370. Sprawę zasiłków ze skarbu państwa przedstawia również Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w swem sprawozdaniu z czynności (str. 2, 3 i 35). Zgodnie z zapatrywaniem Komisyi Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi wniosek o poparcie przedłożonych c. k. Rządowi żądań co do subwencyj na r. 1891 zawartych w wyżej wspomnianych memoryałach.

O wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu przytoczonej na wstępie pod 4. w sprawie zorganizowania skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad naukowymi zakładami przemysłowymi zawiera szczegóły sprawozdanie Komisyi (alegat 1. str. 3. i 4.). Na wniosek Komisyi Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 24. lipca 1890 l. 32376 zamianował ośmiu inspektorów, którym poruczono sprawowanie fachowego i administracyjnego nadzoru zarówno nad szkołami przemysłowemi uzupełniającemi, jak i nad fachowemi szkołami przemysłowemi i warsztatami wzorowymi. Ułożeniem projektu instrukcyi dla tej inspekcyi zajmuje się Komisya przemysłowa. Wydział krajowy w swoim czasie zda Wysokiemu Sejmowi sprawę z tych inspekcyj i ich skutków, a licząc na wypróbowaną oby-

watelską gorliwość zamianowanych inspektorów nie wątpi, że działalność ich wyda jak najlepsze owoce.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, zdając sprawę o stosunkach przemysłu ślusarskiego w Świątnikach górnych i o nader pożytecznej działalności istniejącej tamże c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej (alegat 1 str. 26, 27 i 28) zaznacza z naciskiem, że teraźniejsze pomieszczenie szkoły jest zupełnie nieodpowiednie i że z tego powodu szkoła narażona jest na liczne niedogodności, które tamują jej rozwój. W dotychczasowym lokalu szkolnym nie ma absolutnie miejsca na inwentarz, który c. k. Ministerstwo zamierza uzupełnić kosztem przeszło 30.000 zł. Okoliczności te nabierają tem większej wagi, że Wysoki Sejm uznał za niezbędne rozszerzenie zakresu nauki szkolnej uchwałą z dnia 15. listopada 1889 wzywającą c. k. Rząd, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym i krajową Komisyą dla spraw przemysłowych zaprowadził w tej szkole kurs przemysłu ślusarstwa artystycznego i ślusarstwa budowlanego. Uchwałę tę podano do wiadomości c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 15. listopada 1889. l. 1.105. Odezwą z dnia 10, lipca 1890 l. 7.189 c. k. Prezydyum Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy o decyzyi ministeryalnej w sprawie przytoczoną uchwałą poruszonej. P. Minister pomimo licznych zarzutów przytoczonych w reskrypcie wymienionym z dnia 14. czerwca 1890 l. 8.545 jest skłonny rozszerzyć obecny program fachowej szkoły w Świątnikach a to jak się p. minister wyraża „bacząc na uznaną i wśród najtrudniejszych stosunków doświadczoną zręczność i zdolność kształcenia się w zawodzie ślusarskim ludności świątnickiej, dalej z uwagi na stosunkowo korzystne rezultaty, jakie szkoła w dotychczasowych granicach swej działalności osiągnąć zdołała, wreszcie z uwagi na wielką ważność, jaką Sejm krajowy zdaje się przywiązywać do rozszerzenia szkoły". Mianowicie zaprowadzonoby dla uczniów zdolniejszych lub praktycznie bardziej wyrobionych naprzód naukę, mającą na celu upiększenie, dekorowanie i zdobienie form użytkowych produkowanych w zakładzie, uwzględniając odpowiednio ten kierunek także w nauce rysunków wolnoręcznych i fachowych. W dalszym ciągu nauki mogliby tacy uczniowie, nie ograniczając się jedynie do sporządzania kłódek i zamków, wyrabiać także niezdobne lub miernie ozdobne prostsze przedmioty z zakresu ślusarstwa budowlanego.

Udzielanie praktycznej nauki w dekorowaniu i w wyrabianiu prostych niekunsztownych przedmiotów z zakresu ślusarstwa budowlanego poruczonoby obecnym werkmistrzom c. k. szkoły zawodowej, którzy są do tego zupełnie uzdolnieni. Dla nauki rysunków wolnoręcznych i fachowych okazałaby się zapewne potrzeba ustanowienia nowej siły nauczycielskiej. W tym ostatnim względzie, jakoteż w sprawie dostarczenia szkole odpowiednich środków naukowych wyda p. minister w swoim czasie odpowiednie zarządzenia. Przeprowadzenie jednak tych zarządzeń czyni p. minister zależnem od dopełnienia różnych warunków, a przedewszystkiem od odpowiedniego umieszczenia zakładu. Budynek bowiem, w którym się mieści fachowa szkoła świątnicka, jest wedle reskryptu p. ministra dla celów tego zakładu już w obecnym jego zakresie zupełnie niedostateczny, byłby zaś tem bardziej nieodpowiedni, gdyby zakład według powyższego projektu został rozszerzony. P. minister żąda zatem wystawienia nowego budynku według planów przez niego zatwierdzić się mających. Nadto wymaga p. minister dostarczenia kosztem kraju przyzwoitych pomieszkań dla zajętych przy szkole sił nauczycielskich i pomocniczych a uzasadnia to żądanie okolicznością, że teraźniejsze mieszkania wszystkich członków grona nauczycielskiego nie tylko nie odpowiadają najskromniejszym wymaganiom wygody, ale nawet pod względem sanitarnym pozostawiają wszystko do życzenia. P. minister zaznacza, że o wyszukanie mieszkania w Świątnikach dla nowego nauczyciela rysunków będzie też nader trudno zwłaszcza, że zeszłoroczny pożar zniszczył większą część Świątnik, która się dotąd nieodbudowała.

Potrzebę wybudowania gmachu na stałe pomieszczenie szkoły odpowiednio do jej potrzeb i projektowanego rozszerzenia uznał także Wysoki Sejm, uchwałą bowiem przytoczoną na wstępie pod 5. polecił Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesyę sejmową przedłożył szczegółowe wnioski co do tej budowy.

Z tych wszystkich powodów Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zajęła się jak najgorliwiej projektem budowy gmachu dla szkoły świątnickiej przy pomocy delegata ministeryalnego inżyniera p. Fr. Maiera z Wiednia i kierownika szkoły p. K. Bruchnalskiego. Na podstawie gruntownych badań i wyczerpujących narad Komisya wypracowała plan budowy na pomieszczenie szkoły i pomieszkania dla kilku nauczycieli, która według przybliżonego kosztorysu wymaga nakładu około 35.000 zł.

Do częściowego ponoszenia kosztów tej budowy obowiązana jest gmina Świątniki w myśl uchwały Rady gminnej z d. 1. października 1886, zatwierdzonej następnie przez Radę powiatową w Wieliczce. Na ten cel ma dostarczyć gmina 10.000 zł. W razie ociągania się gminy od dopełnienia tego obowiązku Wydział krajowy użyje środków przymusowych. Resztę kosztów budowy w kwocie 25.000 zł. wypada pokryć ze skarbu krajowego. C. k. Rząd oświadczył stanowczo, że na ten cel nie udzieli żadnego zasiłku ze skarbu państwa. Budowa ma być wykończona w terminie dwuletnim a to w ten sposób, że z ogólnej sumy kosztów budowy w kwocie 35.000 zł. przypadnie na r. 1891 — 20.000 zł., na r. 1892 zaś 15.000 zł. w. a. Stosownie do przedstawionego wyżej stanu rzeczy i zgodnie z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wnioski w sprawie budowy, o której mowa.

W przedmiocie założenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 15. listopada 1889 powziął następujące uchwały:

1. „Sejm upoważnia Wydział krajowy do przyrzeczenia jednorazowego zasiłku w kwocie 5.000 zł. na wystawienie budynku dla umieszczenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie myślenickim i na urządzenie tego warsztatu, jeżeli go c. k. Rząd wprowadzi w życie jako zakład państwowy.

2. „Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby zamierzony warsztat wzorowy dla przemysłu kowalskiego w Sułkowicach co rychlej a ile możności już z początkiem r. 1890 wprowadził w życie".

Te uchwały Wysokiego Sejmu podano do wiadomości c. k. Prezydyum Namiectnictwa pismem z d. 15. listopada 1889 Ls. 1.103 i 1.104. Na ponowne zapytanie Wydziału krajowego z d. 11. sierpnia 1890 L. 35 235 jaką decyzyę powziął c. k. Rząd w załatwieniu powyższej rezolucyi, odpowiedziało c. k. Prezydyum Namiestnictwa odzwą z d. 19. sierpnia 1890 l. 9.188/pr. że decyzya c. k. Ministerstwa w tym przedmiocie jeszcze nie nadeszła.

Wszelako o stanie tej sprawy Wydział krajowy otrzymał informacyę od p. Fr. Maiera, który z polecenia c. k. Ministerstwa badał na miejscu stosunki przemysłu kowalskiego w Sułkowicach i o swych spostrzeżeniach złożył c. k. Ministerstwu sprawozdanie wraz z wnioskami. Wnioski p. Maiera zmierzały do tego, ażeby jeszcze przed założeniem warsztatu, które wedle jego pisma nastąpić może dopiero w r. 1891, przyjść ze skuteczną pomocą sułkowickiemu przemysłowi kowalskiemu a to przez uporządkowanie gospodarki tamtejszego Towarzystwa kowalskiego i zesłanie na miejsce instruktora kowalskiego celem poprawienia technicznej strony wyrobów kowalskich.

Wedle zapewnienia p. Maiera c. k. Ministerstwo przyrzekło fundusze potrzebne na ten cel. Pismem z d. 12 września 1890 l. 31.888. Wydział krajowy zaprosił członka Komisyi krajowej p. Dra Ferdynanda Weigla, ażeby zawiadomił Towarzystwo kowali w Sułkowicach o o zamiarach c. k. Rządu i swym osobistym wpływem ułatwił instruktorowi jego działalność. Na wniosek p. Maiera poparty przez Komisyę przemysłową Wydział krajowy zamianował p. K. Bruchnalskiego, kierownika c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach delegatem swym do wykonywania kontoli i nadzoru nad gospodarką wymienionego Towarzystwa, do

czego wskutek udzielonego temuż Towarzystwu kredytu z funduszu przemysłowego Wydział krajowy jest uprawniony.

W sprawozdaniu z czynności z d. 3. września 1890 l 38 534 (str. 48) Wydział krajowy oznajmił, że wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z d. 15. listopada 1889 w sprawie wyjednania u c. k. Rządu założenia we wschodniej części kraju fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego, Komisya krajowa prowadzi rokowania z Reprezentacyami interesowanych gmin i powiatów Szczegóły tych rokowań podaje Komisya w swem sprawozdaniu (alegat str. 14) i na podstawie licznych motywów oświadcza się za założeniem c. k. zawodowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Kołomyi. Wydział krajowy podziela to zapatrywanie Komisyi i wnosi uchwalenie wezwania do c. k. Rządu w tym przedmiocie.

Za urządzeniem wymienionej szkoły w Kołomyi przemawia i ta okoliczność, że wedle sprawozdania Komisyi (Alegat 1 str. 15) istnieje w Kołomyi warsztat rzeźby ornamentalnej w stylu huculskim urządzony przez Spółkę huculską, który może być uważany za zawiązek projektowanej szkoły rządowej. Usiłowania spółki zasługują na życzliwe poparcie a prośba jej o subwencyę na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarskiego godna jest uwzględnienia.

Wydział krajowy przeto zgodnie z opinią Komisyi krajowej przedstawia Wys. Sejmowi wniosek o udzielenie Spółce na r. 1891 subwencyi krajowej w kwocie 1.300 zł.

O wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu w sprawie 39 petycyj, tudzież uchwał powziętych z 4. 6. 23. i 26. listopada 1889 w przedmiocie:

1. założenia w powiecie myślenickim niższej szkoły koszykarskiej;

2. powołania do Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych osobistości zajmujących się praktycznie przemysłem;

3. rozszerzenia ustawy z 27. grudnia 1888 (Nr. 151 dz. u. p.) i z 14. kwietnia 1885 (Nr. 42 dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków tudzież w przedmiocie reformy podatku dochodowego i zarobkowego w ogóle;

4. polecenia władom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom powierzanych zaspokajały u krajowych przemysłowców i

5. w przedmiocie niezałatwionego w Izbie sprawozdania sejmowej komisyi przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego co do ulg podatkowych w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych — Wydział krajowy zdaje sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 42—49 i 51 do 55).

W przedmiocie wymienionym pod 5. Wydział krajowy przedkłada nadto osobne sprawozdanie z projektem ustawy.

W myśl §. 2. statutu komisyi krajowej dla spraw przemysłowych uchwalonego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 19. stycznia 1888, Komisya krajowa zawiaduje w zastępstwie Wydziału krajowego sprawami tyczącemi się fachowej nauki przemysłowej w szkołach zakładanych i utrzymywanych kosztem kraju lub subwencyonowanych z funduszów krajowych.

Spełniając to zadanie Komisya krajowa rozwinęła skrzętną działalność.

O czynnościach tych zdaje Komisya sprawę w swem przedłożeniu wyżej załączonem oraz w myśl ust. a) §. 2. jej statutu, zdaje zarazem sprawę o stanie zakładów krajowych i zakładów przez kraj subwencyonowanych.

Do szczegółów podanych przez Komisyę Wydział krajowy nie ma co dodać i poprzestaje na wzmiance o wnioskach Komisyi, o ile wniosków tych nie omówiono w poprzednich ustępach niniejszego sprawozdania.

W przedłożeniu z 22. listopada 1887 l. 57.263 (str. 15) Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę o swych początkowych czynnościach w sprawie reorganizacyi uzupełniających szkół przemysłowych w myśl rozporządzeń ministeryalnych z 24. lutego 1883 l. 3674 i z dnia 5. kwietnia 1883 l. 6495 w celu uzyskania subwencyj państwowych.

Zarządy czternastu szkół uczyniły zadość wezwaniu Wydziału krajowego z dnia 15. listopada 1887 l. 38 414 i wniosły podania do c. k. Ministerstwa o potwierdzenie statutów i planów nauki, oraz o zasiłki państwowe. Po zasięgnięciu zdania Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wydział krajowy te podania wraz z opinią komisyi odezwami z 10. maja 1888 l. 19.400, z 21. czerwca 1888 l. 24.105, 24. lipca 1889 l. 30.803, 14. listopada 1888 l. 49.556 i dodatkowo odezwą z dnia 31. stycznia 1890 l. 581 przesłał do c. k. Prezydyum Namiestnictwa w celu wyjednania u c. k. Ministerstwa zatwierdzenia statutów i planów nauki. Reskryptem z dnia 3. października 1888 l. 12.511 c. k. Ministerstwo przyznało subwencye za r. 1888 dla 9 uzupełniających szkół przemysłowych i oznajmiło, że w sprawie reorganizacyi tych szkół wyda dodatkowo potrzebne zarządzenie Sprawa zatwierdzenia statutów i planów nauki tych szkół przez c. k. Ministerstwo a tem samem zapewnienia im stałych subwencyj państwowych nie doczekała się jednak dotychczas pomyślnego załatwienia.

C. k. Ministerstwo bowiem pomimo przedstawień nie wydało dotychczas decyzyi w kwestyi zasadniczej, a to w sprawie uznania statutu dla uzupełniających szkół przemysłowych ułożonego przez Komisyę, który odpowiada odrębnym stosunkom naszego kraju i powinien być statutem normalnym dla naszych szkół. Komisya krajowa wypracowała na podstawie tego statutu normalnego statuty, dla uzupełniających szkół przemysłowych w Bochni, Jaśle, Starym Sączu, Wadowicach i Żółkwi, Wydział krajowy jednak postanowił wstrzymać zatwierdzenie ze swej strony tych przepisów i przedłożenie ich c. k. Ministerstwu aż do nadejścia jego odpowiedzi, czy zgadza się z przesłanym mu wzorowym statutem.

Wskutek ociągania się c. k. Rządu w powzięciu ostatecznej decyzyi co do stanowiska jego wobec uzupełniających szkół przemysłowych w kraju naszym, nie posiadają te szkoły ustawowej organizacyi. Komisya krajowa przedstawia tę sprawę w swem przedłożeniu (str. 9) i słusznie zaznacza, że dla dobra wymienionych zakładów należy do tego dążyć, aby to prowizoryum skończyło się jak najrychlej. Z tego powodu Wydział krajowy zgodnie z Komisyą wnosi uchwalenie w tym przedmiocie wezwania do c. k. Rządu.

Wedle sprawozdania Komisyi (alegat 1. str. 21) ważną przeszkodę w rozwoju krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi stanowi zbyt szczupły lokal, w którym się szkoła mieści. O licznych niedogodnościach spowodowanych szczupłością lokalu szkolnego, Komisya zdaje obszernie sprawę.

Zachodzi więc konieczna potrzeba rozszerzenia budynku szkoły garncarskiej w taki sposób, aby możliwe było pomieszczenie większej ilości uczniów i rozłożenie nauki odpowiednio do jej specyalnych celów. Komisya krajowa wdrożyła w tym kierunku układy z Magistratem m. Kołomyi i przyszła do przekonania, że jest wskazane, aby udzielić gminie zasiłku z funduszu krajowego w kwocie 4.000 zł. w celu ułatwienia jej rozszerzenia budynku zakładowego. Ponieważ po przeprowadzeniu projektowanego rozszerzenia zakład będzie mógł w całej pełni odpowiedzieć swemu zadaniu, Wydział krajowy zgodnie z Komisyą przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek w sprawie powyższego zasiłku krajowego.

Inżynier Edmund Krzen wniósł do Wydziału krajowego prośbę o stabilizacyę na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie, nadanej mu dekretem Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886, tudzież o wyjednanie mu *veniam aetatis* ze względu, że przekroczył już przepisany uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. marca 1866 normalny wiek, liczy bowiem obecnie 45 lat życia.

Inżynier E. Krzen otrzymał był stypendyum z funduszu krajowego na kształcenie się w keramice pod warunkiem, że obowiąże się po ukończeniu tych studyów nabyte wiadomości zużytkować w kraju i to przynajmniej przez okres dziewięciu lat; złożył on żądane oświadczenie na piśmie i w r. 1883, będąc jeszcze w wieku przepisanym dla służby krajowej, rozpoczął swe studya, które odbywał za granicą przez niespełna trzy lata. O zamianowaniu p. E. Krzena kierownikiem krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z dnia 1. grudnia 1886 l. 71097. Przedkładane Wysokiemu Sejmowi corocznie sprawozdania o stacyi keramicznej wykazują, że p. E. Krzen w swym zawodzie znakomicie uzdolniony i że na stanowisku kierownika stacyi odpowiedział wszechstronnie oczekiwaniom.

Także tegoroczne sprawozdanie o stacyi keramicznej załączone jako alegat 12. do sprawozdania komisyi (alegat str. 22.) świadczy jak najpochlebniej o skutecznej działalności jej kierownika.

Uznając te znakomite zdolności i pracowitość kierownika stacyi Edmunda Krzena Wydział krajowy zgodnie z komisyą krajową przedkłada Wysokiemu Sejmowi wnioski o udzielenie Edmundowi Krzenowi veniam aetatis, przyznanie mu praw do pięcioleci i emerytury. Wydział krajowy nadmienia też, że powyższy wniosek znajduje swe uzasadnienia także w uchwale Wysokiego Sejmu z 15. stycznia 1887 w sprawie utworzenia posad z prawem do emerytury dla kierowników zawodowych zakładów przemysłowych przez kraj utrzymywanych i odpowiada intencyom Wysokiego Sejmu w tej uchwale wyrażonym.

Pożyczki na cele przemysłowe.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z dnia 4. października 1889 l. 42.939 Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiego Sejmu zasady, których za zgodą Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych postanowił trzymać się przy udzielaniu pożyczek ze stałego funduszu przemysłowego, ustanowionego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887. Komisya krajowa zaznacza również w swem sprawozdaniu tegorocznem (str. 33.), załączonem wyżej pod ⁄. zasady ogólne, jakiemi kierowała się w swych wnioskach, które przedkładała na wezwanie Wydziału krajowego co do załatwienia próśb o pożyczki na poparcie różnorodnych przedsiębiorstw przemysłowych.

Po wysłuchaniu zdania Komisyi krajowej w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy zgodnie z jej wnioskiem udzielił następujących pożyczek z funduszu przemysłowego.

1. Towarzystwo tkaczów w Komarnie otrzymało na r. 1890 dostawę worowiny do krajowych fabryk tytoniu w daleko znaczniejszej niż dotąd ilości razem za 14.763 zł. a. w. W celu umożliwienia Towarzystwu dotrzymania warunków kontraktu zawartego w tej sprawie z c. k. generalną Dyrekcyą monopolu tytoniowego Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2.600 udzielił mu trzyprocentową pożyczkę wekslową w kwocie 4.000 zł. z terminem spłaty najpóźniej dnia 31. lipca 1890. Pożyczkę umorzono w całości jeszcze przed tym terminem.

2. Towarzystwu tkackiemu w Glinianach przyrzeczono rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.375 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 4.000 zł. a. w., spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891, a to na oblig dłużny i pod warunkiem, że prawidłowe umarzanie pożyczki zostanie poręczone przez właściciela Glinian, prezesa Rady nadzorczej towarzystwa. Zarząd towarzystwa daje wszelką rękojmię, że pożyczka będzie zużytkowaną z wielkim pożytkiem na cele przemysłu tkackiego w tamtejszej okolicy, który dzięki sprężystej działalności towarzystwa pomy-

ślnie się rozwija. Towarzystwo posiada pracownie w budynku umyślnie na ten cel wzniesionym, własny magiel walcowy i skład wyrobów swoich we Lwowie.

Towarzystwo utrzymywało wzorowy warsztat tkacki, który obecnie znajduje się w stadyum reorganizacyi jako zakład krajowy. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania promessa na powyższą pożyczkę jeszcze nie została zrealizowaną.

3. Na podniesienie fabryki kołków drewnianych do butów w Debesławcach otrzymał jej właściciel p. Antoni Kosiński na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 31. stycznia 1890 l. 4.799 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 10.000 zł. a. w. spłacalną w 40 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891 Pożyczkę zabezpieczono hipotecznie na fabryce tudzież na dobrach Dobesławce, Tracz i Głębokie. Fabryka jest według opinii znawców urządzona wzorowo, jest poruszana siłą pary, zatrudnia stale dyrektora, buchaltera, maszynistę, dwu dozorców i 58 robotników, używając nadto 16 koni do wożenia kloców i 8 fornali. Robotnikami są przeważnie chłopcy i dziewczęta ze stanu włościańskiego najmowane na cały rok.

4. Na mocy promessy Wydziału krajowego z 22. lipca 1890 l. 31.992 Bank krajowy wypłacił p. Józefowi Pawlikowi właścicielowi fabryki powozów w Przemyślu na cele jego przedsiębiorstwa trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł., spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891. Poprzednią pożyczkę w kwocie 2.000 zł. udzieloną rozporządzeniem z dnia 3. kwietnia 1885 l. 1.041 spłacił p. Pawlik całkowicie. Fabryka istnieje od r. 1868, obecnie zatrudnia stale 38 robotników. Magistrat m. Przemyśla i znaczna ilość osobistości, zajmujących wybitniejsze stanowisko obywatelskie w tamtejszej okolicy, dają bardzo korzystne świadectwo o fabryce p. Pawlika.

5. Rozporządzeniem z dnia 25. kwietnia 1890 l. 17.325 przyrzeczono Stowarzyszeniu przemysłowemu stolarzy w Stanisławowie trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891 a to pod warunkiem, że zostanie zabezpieczona osobistą poręką trzech wskazanych imiennie majstrów stolarskich, tudzież z tem zastrzeżeniem, że zostanie użyta wyłącznie na cele założonego przez Stowarzyszenie składu drzewa materyałowego. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie zrealizowano promessy.

6. Towarzystwo handlu skór i wyrobu obuwia w Dobczycach otrzymało w r. 1888 pożyczkę w kwocie 1.000 zł., którą punktualnie spłaca. Ponieważ towarzystwo wykazało niezbędną potrzebę dalszej pożyczki celem uzyskania większego kapitału obrotowego, przeto Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. grudnia 1889 l. 52.982 przyrzekł Towarzystwu nową trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł. a. w. spłacalną w 10 równych ratach, począwszy od 1. lipca 1890, jednak pod tym warunkiem, że gmina Dobczyce w myśl uchwały Rady gminnej z 23. sierpnia 1889 po zatwierdzeniu jej przez reprezentacyę powiatową poręczy zwrot pożyczki. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania pożyczka nie została podjęta.

7. C. k. Ministerstwo wojny poruczyło siedmiu szewcom w Dobczycach w powiecie wielickim po raz pierwszy dostawę znaczniejszej partyi butów dla wojska, mianowicie: 771 par za cenę ogólną 4.209 zł. 86 ct. W celu poparcia tego przedsiębiorstwa, które może spowodować dalsze zamówienie dla wojska a tem samem przyczynić się skutecznie do podniesienia i ożywienia starodawnego przemysłu skórnego w Dobczycach, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. września 1890 l. 39.778 przyznał wspomianym wyżej siedmiu majstrom szewskim trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1.800 zł., spłacalną w 20 równych ratach, począwszy od 1. stycznia 1891. Pożyczka zostanie wypłacona po poprzedniem zabezpieczeniu jej na realnościach dłużników. Przytoczonem rozporządzeniem Wydział krajowy przyznał im nadto jednorazowy zasiłek w kwocie 200 zł. na zakupno maszyn szewskich.

8. Stowarzyszeniu ślusarzy lwowskich wypłacił Bank krajowy na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 31. stycznia 1890 l. 4.902 kwotę 2.000 zł. tytułem trzyprocentowej pożyczki z funduszu przemysłowego spłacalnej w 20 równych ratach kwartanych, począwszy od 1. stycznia 1891. Pożyczka została zabezpieczona przez trzech majstrów ślusarskich właścicieli realności we Lwowie i przeznaczoną jest na utrzymanie wspólnego składu wyrobów ślusarskich we Lwowie.

9. P. Henrykowi Rosenbuschowi właścicielowi zakładu galwanicznego we Lwowie, Wydział krajowy udzielił rozporządzeniem z d. 25. kwietnia 1890 l. 17.236 na rozszerzenie jego zakładu trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł. a. w. spłacalną w 8 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891. Pożyczkę zabezpieczono przez ustanowienie prawa zastawu na zakładzie.

Przedsiębiorstwo pan Rosenbuscha wprowadza nowy rodzaj przemysłu, jaki przedtem w kraju nie istniał. Zakład prowadzony według najnowszych wymogów, obejmuje warsztat ślusarski, przyrządy do obrabiania metali i polerowania, przyrządy do wytrawiania i matowania metali i szkła, aparaty i maszyny do galwanizowania metali, jako to: złocenia, srebrzenia, niklowania, mosiądzowania, miedzenia i oksydowania, wreszcie aparaty i przyrządy dla reprodukcyi przedmiotów artystycznych (płaskorzeźb i figur) z miedzi i papieru za pomocą prądu elektrycznego.

10. Pierwszej krajowej spółce dla suszenia owoców i jarzyn w Bochni Wydział krajowy promessą z 22. lipca 1890 l. 31.999 zapewnił dwuprocentową pożyczkę w kwocie 2500 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891 pod warunkiem, że przynajmniej trzej ze wskazanych imiennie uczestników spółki poręczą funduszowi przemysłowemu regularną spłatę rat kapitału i procentów.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania promessy nie zrealizowano.

11. Pierwszej fabryce krajowej wapna hydraulicznego w Kołokolinie przyrzeczono rozporządzeniem z 30. września 1890 l. 41.535 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 6000 zł. spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891. Wypłata pożyczki nastąpi po złożeniu w Banku krajowym wekslu depozytowego podpisanego solidarnie przez trzech wskazanych imiennie członków spółki, tudzież po hipotecznem zabezpieczeniu pożyczki na realności, w której mieści się przedsiębiorstwo fabryczne.

O udzieleniu trzy procentowej pożyczki:

12. Towarzystwu „Huculska Spółka przemysłowa“ w Kołomyi w kwocie 500 zł., tudzież trzyprocentowej pożyczki

13. Kazimierzowi Chodzińskiemu, właścicielowi zakładu artystycznej rzeźby kościelnej w Krakowie w sumie 3000 zł., Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 45), tu tylko nadmienia, że pierwszą z tych dwu pożyczek wypłacono w czerwcu, drugą zaś w sierpniu 1890.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z 4. października 1889 l. 42.939 (str. 4), Wydział krajowy oznajmił, że przyrzekł warunkowo Pawłowi Frölichowi, fabrykantowi narzędzi rolniczych w Starym Sączu trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1000 zł., tudzież Spółce ślusarskiej w Świątnikach górnych trzyprocentową pożyczkę w sumie 3000 zł.

Po dopełnieniu zastrzeżonych warunków wypłacono pierwszą z wymienionych pożyczek w lutym, drugą zaś w lipcu 1890.

Z przyrzeczonych więc pożyczek w łącznej sumie 46.800 zł. wypłacono w okresie objętym niniejszem sprawozdaniem pożyczki w kwocie 28.000 zł., pozostaje do wypłaty reszta w kwocie 18.300 zł. Do tego przybywa jeszcze pożyczka w kwocie 50.000 zł., przyrzeczona w roku 1888 na cele zakładu blichu i apretury w Krośnie, który prawdopodobnie w roku 1891 wejdzie w życie. Przyrzeczone a nie podjęte dotąd pożyczki wynoszą przeto razem 68.300 zł.

W tegorocznem sprawozdaniu z czynności (str. 51 i 52) Wydział krajowy podał stan funduszu przemysłowego według bilansu zestawionego po koniec czerwca 1890. Stan lokacyi w kasie Banku krajowego w powyższym terminie wykazano w kwocie 93.632 zł.; ta kwota wzrosła z końcem trzeciego kwartału 1890 do 95.113 zł. 05 ct. Z półrocznych sprawozdań Banku krajowego o stanie spraw procesowych przeciw opieszałym dłużnikom funduszu przemysłowego okazuje się, że w wielu wypadkach podjęte środki przymusowe zostały zaniechane, dłużnicy bowiem dobrowolnie uiścili zaległości.

Dwóm dłużnikom odpisano pretensye funduszu krajowego: 1. Towarzystwo handlu skór w Jarosławiu, które otrzymało pożyczkę w kwocie 3.000 zł., ogłosiło upadłość. Konkurs zakończono w ten sposób, że zrealizowany stan czynny wynosił kwotę 253 zł. 21 ct. Z tego pokryto koszta postępowania konkursowego w kwocie 82 zł. 24 ct., a resztę 170 zł. przyznano zawiadowcy masy, tak iż wierzyciele nic nie otrzymali. Pozostawała więc tylko droga regresu do członków upadłego towarzystwa i to pod względem skutków bardzo wątpliwa, gdyż według zasięgniętych informacyj, członkowie ci są bardzo biedni i wierzytelności funduszu przemysłowego w kwocie 2.725 zł. pokryć nie potrafią. Nawet częściowe ściągnięcie tej należytości mogłoby doprowadzić do zupełnego upadku ich gospodarstw. Rozporządzeniem z dnia 12. sierpnia 1890 l. 9554 Wydział krajowy zarządził odpisanie całej wierzytelności.

2. Towarzystwo handlu skór w Kulikowie na poczet pożyczki w kwocie 1.000 zł., winno było spłacić ostatnią ratę w kwocie 100 zł. Rozporządzeniem z dnia 26. sierpnia 1890 l. 36.700 Wydział krajowy na wniosek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych uwzględnił prośbę Towarzystwa o odpisanie reszty długu.

Zasiłki na cele przemysłowe.

W okresie czasu, do którego odnosi się niniejsze sprawozdanie, wydatek na zasiłki na cele przemysłowe pokrywano resztą kredytu w rubr. XVI. poz. 248 budżetu funduszu krajowego za r. 1889 i kredytem z rubr. XVI. poz. 268 budżetu funduszu krajowego na r. 1890. Wszystkie podania o zasiłki wymienione, Wydział krajowy udzielał poprzednio Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania, a następnie załatwiał je zgodnie z jej wnioskiem.

Wspomniano już wyżej, że Towarzystwo tkackie w Glinianach otrzymało pożyczkę z funduszu przemysłowego w kwocie 4.000 zł. Dla tem skuteczniejszego poparcia jego działalności Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 20. kwietnia 1889 l. 40.359 udzielił mu kwotę 300 zł. tytułem jednorazowego zasiłku na zakupno trzech kompletnych ulepszonych warsztatów tkackich, zaopatrzonych w maszynki Jacquarda.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z dnia 1. grudnia 1886 l. 71.097 Wydział krajowy oznajmił, że w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1886 między innemi zapewnił także Dymetom, właścicielom garbarni skór końskich na sposób hamburski w Zamarstynowie, opłacanie procentów na przeciąg lat pięciu, a to najwyżej w kwocie 800 zł. rocznie od pożyczki bankowej. Stosownie do powyższego przyrzeczenia Wydział krajowy oprócz subwencyj wypłaconych w poprzednich latach, wyasygnował na rzecz garbarni rozporządzeniem z dnia 11 czerwca 1890 l. 24.334 kwotę 800 zł. w dwu równych ratach.

Po wyczerpaniu dotacyi krajowej dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach za r. 1889 w sumie 900 zł., Wydział krajowy na wniosek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych przyznał szkole rozporządzeniem z dnia 5. listopada 1889 l. 47 862 nadzwyczajny zasiłek w kwocie 400 zł. na sprawienie stołów warsztatowych i śrubsztaków oraz na zapomogi dla majstrów uczących się w szkole. Przy pożarze wsi Świątniki dnia 24. paździer-

nika 1889 ocalał budynek szkolny, będący własnością funduszu krajowego, głównie dzięki energicznemu ratunkowi kierownika szkoły p. K. Bruchnalskiego, który jednak ratując szkołę od zniszczenia, stracił całe swoje mienie, które zgorzało wraz z domem, gdzie miał wynajęte pomieszkanie. Wydział krajowy chcąc dać wyraz uznania dla gorliwości p. Bruchnalskiego jakoteż w celu częściowego przynajmniej wynagrodzenia znacznych strat wskutek pożaru, udzielił mu na wniosek Komisyi rozporządzeniem z dnia 29. października 1889 l. 47.286 kwotę 400 zł. tytułem nadzwyczajnej remuneracyi.

W przedłożeniach swych z dnia 21. sierpnia 1888 l. 36.281 i z dnia 4. października 1889 l. 42.939 Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę, że w załatwieniu petycyi Adama Łokocza, konwisarza we Lwowie, przekazanej Wydziałowi krajowemu do załatwienia, udzielił petentowi zasiłków w łącznej kwocie 300 zł. Na podstawie dalszych dochodzeń przeprowadzonych wskutek ponownej prośby A. Łokocza o pomoc pieniężną celem rozszerzenia jego pracowni konwisarskiej jedynej w kraju, Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Komisyi krajowej wyasygnował dla niego rozporządzeniem z dnia 9. marca 1890 l 9077 zasiłek w kwocie 300 zł. na ręce członka Komisyi profesora p. Jana Frankego, który przyrzekł czuwać nad tem, aby ten zasiłek zużytkowano na właściwy cel produkcyjny.

Na wniosek Komisyi krajowej Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 8. października 1889 l. 43.544 przyznał krakowskiemu komitetowi pań zawiązanemu dla udziału Polski w międzynarodowej wystawie robót kobiecych w Glasgowie odbytej w r. 1888 jednorazowy zasiłek w kwocie 300 zł. na częściowe pokrycie kosztów poniesionych przez komitet z powodu wystawy. Tytułem zasiłków zaś na pokrycie kosztów udziału w wystawie leśniczej i rolniczej we Wiedniu, Wydział krajowy przyznał rozporządzeniem z dnia 23. kwietnia 1890 l. 18.944 kwotę 100 zł. dla spółki ślusarskiej w Świątnikach, a rozporządzeniem z dnia 10. maja 1890 l. 18.944 kwotę 25 zł. dla Towarzystwa kowalskiego w Sułkowicach.

Nauczycielowi szkoły ludowej w Gawłuszowicach, Janowi Wilińskiemu, udzielono rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.598 jednorazowy zasiłek w kwocie 40 zł. w celu umożliwienia mu odbycia praktyki w jarosławskiej szkole koszykarskiej podczas feryj szkolnych, ażeby następnie mógł udzielać nauki koszykarskiej w Gawłuszowicach.

Piotr Bartoń, werkmistrz w pracowni Towarzystwa tkackiego w Glinianach, otrzymał na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 22. lipca 1890 l. 31.993 kwotę 60 zł., jako jednorazowy zasiłek w celu odbycia trzymiesięcznego kursu w krajowej szkole tkackiej w Krośnie.

Majstrowi koszykarskiemu, Jakubowi Karpińskiemu, w Nowym Sączu, Wydział krajowy przyznał rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.594 jednorazowy zasiłek w kwocie 50 zł. na rozszerzenie warsztatu koszykarskiego.

Ukończonym uczniom c. k. zawodowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem: Stanisławowi Goralewskiemu, Kazimierzowi Sieczce, Janowi Niemcowi, stolarzom — tudzież Jędrzejowi Gawontowi rzeźbiarzowi, przyznano rozporządzeniem z d. 2. listopada 1889 l. 46.425, z d. 8. marca i 26. sierpnia 1890 l. 9.747 i 32.492 łącznie kwotę 110 zł. tytułem zasiłków na sprawienie narzędzi warsztatowych.

Komisya krajowa wykazała potrzebę dostarczenia szkole koronkarskiej w Muszynie kapitału obrotowego. Zgodnie z jej wnioskiem Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 6. czerwca 1890 l. 22 837 wyasygnował na ten cel zaliczkę zwrotną w kwocie 200 zł.

Na wniosek b. kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, Wydział krajowy uchwałą swą z dnia 5. kwietnia 1881 l. 15.882 postanowił zakupić 25 egzemplarzy wzorów wyrobów przemysłu domowego wydawanych zeszytami przez miejskie muzeum przemysłowe we Lwowie, w celu obdzielenia nimi zakładów naukowych, wskazanych przez krajową Radę szkolną. Za zeszyty powyższego wydawnictwa dostarczone przez Muzeum w roku 1890

Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 26. czerwca 1890 l. 26.234 wyasygnował przypadającą należytość w kwocie 225 zł.

O udzieleniu zasiłków w łącznej kwocie 1800 zł. wskutek petycyi stowarzyszeń szewców we Lwowie i Krakowie, stowarzyszenia rymarzy we Lwowie, I. galicyjskiego Towarzystwa dostaw rękodzielniczych dla c. k. armii, huculskiej Spółki przemysłowej w Kołomyi i Ludwika Veltzego, kierownika i właściciela prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu, Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 42, 45, 48 i 49).

W sprawozdaniu tem (str. 42, 43) Wydział krajowy oznajmił również, że w załatwieniu petycyi gminy miasta Krosna o subwencyę na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej przyznał gminie na ten cel rozporządzeniem z 19. marca 1800 l. 4442 jednorazowo zasiłek bezzwrotny w kwocie 1000 zł., tudzież, że przyrzekł gminie poczynić u Wysokiego Sejmu starania o przyznanie jej dalszego zasiłku w kwocie 5000 zł. płatnej w pięciu równych ratach rocznych, począwszy od roku 1891 pod warunkami określonymi szczegółowo w przytoczonem wyżej sprawozdaniu.

W myśl tego przyrzeczenia i zgodnie z wnioskiem komisyi, przedłożonym w jej sprawozdaniu wyżej załączonem (str. 17 i 35), Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek w tej sprawie.

Tytułem pierwszej raty powyższej subwencyi wstawiono w rubrykę XVI. preliminarza budżetu funduszu krajowego szkoły tkackiej w Krośnie na rok 1891 w kwotę 1000 zł.

Komisya krajowa w myśl §. 5. swego statutu zestawia swój budżet a przedkłada go Wydziałowi krajowemu wraz z wnioskami co do wysokości rocznej dotacyi z funduszu krajowego potrzebnej na pokrycie wydatków, połączonych z czynnościami wymienionemi w §. 2. statutu w celu wyjednania przyzwolenia Wysokiego Sejmu. Preliminarz wydatków na r. 1891 na cele szkolnictwa przemysłowego w kwocie 79.224 zł. zestawiony na podstawie wniosków Komisyi, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem o budżecie funduszu krajowego na r. 1891 z dnia 5. września 1890 l. 34.319 mianowicie w rubr. XVI. wydatków, w którą wstawiono również dotacyę krajowego funduszu przemysłowego (5 rata) w kwocie 30.000 zł. i na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe kwotę 7.000 zł. — razem tedy wynosi XVI. rubr. wydatków 116.224 zł. a w. Celem uzasadnienia wydatków preliminowanych na szkolnictwo przemysłowe Komisya załączyła do swego sprawozdania szczegółowe preliminarze 49 zakładów, utrzymywanych kosztem kraju lub subwencyonowanych ze skarbu krajowego.

Poszczególne pozycye preliminarza są oprócz tego uzasadnione albo we właściwych ustępach sprawozdania komisyi albo też w samym preliminarzu.

W ciągu niniejszego sprawozdania Wydział krajowy wykazał nadto, że zachodzi jeszcze potrzeba udzielenia dalszych zasiłków na cele trzech szkół przemysłowych w łącznej kwocie 12.300 zł., której nie zamieszczono w preliminowanej rubr. XVI wydatków. Wydział krajowy uprasza zatem w swych wnioskach, aby Wysoki Sejm raczył dodatkowo wstawić tę sumę 12.300 zł. do rubr. XVI budżetu funduszu krajowego na r. 1891.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego i dołączone do niego sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych i warsztatów naukowych w naszym

kraju, wykazane w memoryałach Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych — i to w równym stosunku jak w innych krajach koronnych.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wzorowy statut dla uzupełniających szkół przemysłowych przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty pismem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z d. 19. września 1889 l. 272 uznał za normalny dla uzupełniających szkół przemysłowych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby założył zawodową szkołę dla przemysłu drzewnego w Kołomyi i upoważnia Wydział krajowy do przeprowadzenia z c. k. Rządem rokowań w sprawie przyczynienia się skarbu krajowego do utrzymania i założenia tej szkoły.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych kosztem najwyżej 35.000 zł. pod warunkiem, że gmina Świątniki górne przyczyni się do kosztów budowy i otwiera Wydziałowi kredyt na ten cel w kwocie 25.000 zł.

Wypłata tej dotacyi z funduszu krajowego nastąpi w dwóch ratach rocznych. Sejm wstawia w budżet na r. 1891 kwotę 10.000 zł. tytułem I raty na cel powyższy.

VI. Sejm przyznaje gminie m. Krosna na koszta budowy domu dla pomieszczenia krajowej szkoły tkackiej w Krośnie bezzwrotny zasiłek w kwocie 5.000 zł., płatny w pięciu równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891 pod warunkiem, że gmina m. Krosna zobowiąże się prawomocnie:

1. budynek nowo postawić się mający oddać do rozporządzenia Wydziału krajowego na cele szkoły tkackiej w Krośnie, względnie pozostawić go na wyłączny użytek szkoły, jak długo szkoła ta będzie istnieć jako zakład krajowy;

2. ponosić wszystkie ciężary przypadające na właściciela;

3. na wypadek, gdyby krajowa szkoła tkacka przestała istnieć a budynek szkolny wystawiony przy pomocy funduszu krajowego miał być w przyszłości przeznaczony na inne cele, zwrócić funduszowi krajowemu zasiłek w kwocie 5.000 zł.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wypłacenia gminie m. Kołomyi bezzwrotnego zasiłku w kwocie 4.000 zł. w. a. w czterech równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891 pod warunkiem, jeżeli gmina m. Kołomyi rozszerzy budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarska w Kołomyi według wymagań uznanych za niezbędne do celów nauki. Sejm wstawia w budżet krajowy na r. 1891 kwotę 1.000 zł. tytułem pierwszej raty powyższego zasiłku. Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia na cele budowy rozporządzalnych oszczędności z budżetu szkoły kołomyjskiej, jeżeliby zdaniem Wydziału krajowego zachodziła istotna potrzeba podwyższenia tej subwencyi.

VIII. Sejm wstawia w budżet krajowy na r. 1891 kwotę 1300 zł. tytułem zasiłku na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa w warsztacie dla wyrobów z drzewa w Kołomyi, założonym przez Spółkę huculską jednak pod warunkiem, że Spółka huculska podda mój warsztat pod wpływ nadzorczy Wydziału krajowego, a względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w tej mierze, jak podlegają temu wpływowi inne ze skarbu krajowego subwencyonowane zakłady dla fachowej nauki przemysłowej.

IX. 1) Sejm udziela Edmundowi Krzenowi, kierownikowi krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej „veniam aetatis“.

2) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby stabilizował Edmunda Krzena na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, nadanej mu prowizorycznie dekretem Wydziału krajowego z d. 25. maja 1886 l. 26.407 oraz przyznał mu prawo do emerytury na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi, wymienionymi w §. 12.

ust. 2. lit. b statutu emerytalnego uchwalonego przez Sejm na posiedzeniu z 21. stycznia 1889, tudzież z zastosowaniem uchwały sejmowej z d. 3. stycznia 1874 pod warunkami tą uchwałą określonemi wymierzał Edmundowi Krzenowi pięciolecia po 200 zł. w. a. w miarę ukończenia 5, 10 i 15 lat służby nieprzerwanie przy tych samych poborach pełnionej na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej. Służba policzalna do emerytury i pięciolecie poczyna się liczyć od dnia 26. maja 1886.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Ks. Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 3. października 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:
Romanowicz m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Treść.

	Str.
Nowe sześciolecie w urzędowaniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych	1
Regulamin, jej czynności i instrukcya dla sekretarza . . .	„
Stosunek Komisyi do c. k. Rządu	„
Szkoły przemysłowe uzupełniające	2
Zasiłki ze strony państwa dla szkół przemysłowych w Galicyi . .	„
Zorganizowanie nadzoru fachowego i administracyjnego nad temi szkołami .	3
Inspekcya fachowa tychże szkół przez delegata Komisyi . .	4
Zakładanie nowych szkół przemysłowych uzupełniających . .	8
Ogólne uwagi o obecnym stanie szkół przem. uzupełniających . .	„
Statut normalny i plan nauki dla „ „ „ . .	9
Metodyczny kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli rysunków .	„
Wydawnictwo wzorów rysunkowych	10
Podręcznik do nauki rachunków dla przemysłowców . . .	„
Warsztaty naukowe w ogólności	„
Warsztaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łoziny . . .	„
Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej .	„
Warsztat kołodziejski w Toustem	11
Szkoła fachowa dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie . .	12
Warsztat wzorowy dla stolarstwa i nauki wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	„
Szkoła koszykarska w Jarosławiu	13
„ „ „ Jaśle	„
Wzorowy warsztat kołodziejski w Grybowie	„
Utworzenie drugiej państwowej szkoły dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju	14
Petycya „Huculskiej Spółki“ w Kołomyi	„
„ gminy Peczeniżyn o urządzenie tam szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego	15
„ o urządzenie szkoły koszykarskiej w powiecie Mielec . .	„
Petycye z projektami zakładania szkół koszykarskich . . .	16

Str.

Warsztaty naukowe tkackie 16

Warsztat wzorowy tkacki w Łańcucie . . . . . „

„ „ „ „ Glinianach . . . . . „

Szkoła tkacka w Krosnie 17

Budowa gmachu dla szkoły tkackiej w Krosnie . . . . „

Ustanowienie nauczyciela rysunków w szkole tkackiej w Krosnie . . 18

Warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie . . . . . „

Petycya Wydziału powiatowego w Samborze o urządzenie tam szkoły tkackiej „

Petycya Kółka rolniczego w Brzezinach w sprawie podniesienia tkactwa . „

„ Wydziału powiatowego w Rohatynie w sprawie podniesienia tkactwa w gminie Ludwikówce . . . . . „

Borszczów — założenie warsztatu tkackiego . . . . . „

Horodenka — „ „ „ . . . . . „

Leżajsk — „ „ sukienniczego . . . 19

Konferencya fachowa w sprawach tkackich . . . . „

Garncarstwo:

Szkoła garncarska w Kołomyi, zmiana personalu . . . „

Rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w Kołomyi . . . 21

Krajowy warsztat garncarski w Porembie 22

Warsztat wzorowy garncarski w Toustem . . . . „

Krajowa keramiczna stacya doświadczalna . . . . „

Szkoły koronkarskie:

Krajowa szkoła koronkarska w Zakopanem 23

Szkoła koronkarska w Muszynie . . . . . „

„ „ „ Kańczudze 24

Szkoły dla nauki robót kobiecych:

Szkoła robót Towarzystwa pracy kobiet we Lwowie . . . „

„ specyalna robót kobiecych w Przemyślu . . . 25

Państwowe szkoły fachowe:

C. k. szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego w Zakopanem . . „

C. k. szkoła zawodowa ślusarska w Świątnikach . . . 26

Projekt założenia warsztatu kowalskiego w Sułkowicach . . 28

„ „ państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie . . 29

Przemysł szewski w Uhnowie . . . . . „

Zakład dla kształcenia izraelickich rzemieślników w Krakowie . . „

Stypendya 30

Pożyczki i zasiłki na cele przemysłowe 35

Objaśnienie preliminarza wydatków na cele przemysłowe na rok 1891 . 36

Wnioski 37

Wykaz alegatów.

L. alegatu.		Str.
I.	Spis członków Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, tudzież jej podział wewnętrzny	39
II.	Regulamin czynności Komisyi krajowej dla spraw przem.	41
III.	Instrukcya służbowa dla sekretarza Komisyi krajowej dla spraw przem.	43
IV.	Memoryał do c. k. Rządu w przedmiocie subwencyonowania ze skarbu państwa szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych w Galicyi na rok 1891.	44
V.	Memoryał w tej samej sprawie co do subwencyonowania szkół przemysłowych uzupełniających, czyli wieczornych szkół przemysłowych	47
VI.	Sprawozdanie prof. Frankego z podróży inspekcyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających	50
VII.	Statystyka uczniów szkół przem. uzupełniających według zawodów	66
VIII.	Memoryał do c. k. Ministerstwa oświaty, uzasadniający różnice, jakie zachodzą pomiędzy statutami galicyjskich szkół przem. uzupełniających, a wzorem, przepisanym przez c. k. Rząd	68
IX.	Statut i plan nauki dla warsztatu wzorowego kołodziejskiego imienia Cesarza Franciszka Józefa I. w Grybowie	72
X.	Opinia Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych co do wyboru miejsca na założenie drugiej państwowej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju na wzór zakopańskiej	79
XI.	Protokół konferencyi fachowej w sprawach tkackich	82
XII.	Sprawozdanie z czynności krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej	86

L. alegatu. Str.

XIII. Sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 14. lutego 1890 L. 15 do Wydziału krajowego w przedmiocie wprowadzenia w życie c. k. państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie 89

XIV. Sprawozdanie w przedmiocie rozwoju przemysłu szewskiego i garbarskiego w Uhnowie 93

XV. Preliminarz na rok 1891 wydatków ze skarbu krajowego na szkolnictwo przemysłowe i na popieranie rozwoju przemysłu w kraju, wraz z 49. szczegółowemi preliminarzami szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych . . 95

L. 588.

Sprawozdanie

z czynności

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych

za czas od sierpnia 1889. do sierpnia 1890.

Wysoki Wydziale krajowy!

Nowe sześciolecie w urzędowaniu Komisyi krajowej dla spraw prz. **Alegat I.**

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych rozpoczęła w ciągu roku, który upłynął od czasu ostatniego jej sprawozdania, nowy okres urzędowania, gdy w myśl przepisów §. 6. statutu, równocześnie z rozpoczęciem nowej kadencyi sejmowej wygasły także mandaty dawnych członków Komisyi, i skład jej musiał być wznowionym. Obecny skład osobowy Komisyi podajemy w załączeniu ·/. z wymienieniem wewnętrznego jej podziału na grona specyalne.

Nowa kadencya sejmowa spowodowała również zmianę w kierownictwie biura Komisyi, gdyż stosownie do przepisów §. 11. statutu przeszło ono w ręce posła Tadeusza Romanowicza, obecnie szefa departamentu II. Wydziału krajowego.

Regulamin wewnętrzn. Komisyi i instrukcya służbowa dla jej sekretarza. **Al. II i III.**

Ważnym krokiem ku ustaleniu wewnętrznej organizacyi Komisyi jest dokonane w tym roku ostatecznie uchwalenie regulaminu postępowania dla niej samej, tudzież instrukcyi dla sekretarza. Akta te mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu pod d. 19. sierpnia 1890. l. 52. w załączeniu przytaczamy zaś ich tekst dla wiadomości W. Sejmu ·/. ·/.

Stosunki z c. k. Rządem.

Stosunek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych do c. k. Rządu nie zmienił się w ciągu ubiegłego okresu rocznego. Mianowicie zwracał się do nas niejednokrotnie c. k. Rząd krajowy z wezwaniem do przedłożenia wniosków lub wyrażenia opinii w sprawach szkół przemysłowych — którym to wezwaniom zawsze z chętną gotowością czyniliśmy zadość. Formalne jednak uregulowanie stosunku Ko-

misyi jako organu doradczego c. k. Namiestnika w sprawach, dotyczących szkolnictwa przemysłowego w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem (według oświadczenia c. k. Ministerstwa oświaty z 3. kwietnia 1888. l. 610/C. U. M.) nie jest dotąd załatwionem, gdyż na pismo nasze z 16. lipca 1888. l. 201. odnoszące się do tegoż przedmiotu, nie otrzymaliśmy dotąd odpowiedzi — chociaż od chwili, gdyśmy odpowiedzieli na propozycyę c. k. Rządu w tej sprawie, upłynęły już dwa lata.

Zasiłki ze strony państwa dla szkół przemysłowych w Galicyi.

Długo nie nadchodziła także odpowiedź na przedłożone c. k. Rządowi ze strony Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w r. 1889. memoryały, wykazujące potrzebę obfitszych niż dotąd zasiłków ze skarbu państwa na rzecz szkolnictwa przemysłowego w Galicyi — memoryały, dobitnie poparte uchwałą sejmową z 15. listopada 1889. wypowiadającą to samo żądanie w obec c. k. Rządu.

Komisya poczytywała przeto za swój obowiązek ponownie tę sprawę c. k. Rządowi przypomnieć, ażeby zapewnić sprawiedliwsze niż dotąd bywało uwzględnienie potrzeb szkolnictwa przemysłowego w Galicyi przynajmniej w budżecie państwowym na rok 1891., i w tej myśli wystosowała do c. k. Ministerstwa oświaty znowu dwa obszerne memoryały: jeden, p. d. 14. lipca 1890. l. 428. z wymienieniem potrzeb fachowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, drugi zaś, z dnia 31. lipca 1890. l. 478. odnoszący się do subwencyonowania zostających pod opieką kraju szkół przemysłowych uzupełniających. Oba te podania, wyjaśniające szczegółowo i cyframi, w jakim stosunku pozostają ofiary kraju, powiatów, gmin i innych czynników miejscowych w Galicyi na koszta zakładania i utrzymania szkół przemysłowych, do kwoty zasiłków na ten cel ze skarbu państwa — zwłaszcza w porównaniu z wydatkami c. k. Rządu na popieranie szkolnictwa przemysłowego w innych krajach koronnych, przytaczamy w pełnej osnowie ·/. ·/.

Al. IV i V.

Nadto wystosowaliśmy d. 16. lutego 1890. l. 97. do Koła posłów polskich w Radzie Państwa we Wiedniu podanie w tej samej sprawie, prosząc o poparcie u c. k. Rządu, a o ile to byłoby potrzebnem także i w Izbie poselskiej słusznych żądań naszego kraju w zakresie opieki nad rozwojem szkolnictwa przemysłowego. Z wdzięcznem uznaniem zapisuje to Komisya, iż Reprezentacya kraju naszego w Radzie państwa jaknajgorliwiej zajęła się wymienionemi w memoryale Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sprawami, i niewątpliwie zawdzięczać należy jej poparciu, jak niemniej także powziętej w tym samym duchu uchwale sejmowej z dnia 15. listopada 1889., iż c. k. Rząd — wprawdzie w małej tylko części — jednak wnioski nasze uwzględnił, i na rok bieżący niektórym szkołom rękodzielniczym, i warsztatom cokolwiek wyższe zasiłki przyznał.

Reskryptem z 18. lipca 1890. l. 9505. przeznaczył bowiem JE. Pan Minister Oświecenia dla szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych w Galicyi następujące zasiłki na rachunek roku 1890.:

1. Szkole garncarskiej w Kołomyi oprócz zwykłej subwencyi w kwocie 1.000 zł. dalszy zasiłek w wysokości 800 zł. i na środki naukowe 600 zł.

2. warsztatowi wzorowemu garncarskiemu w Porembie zasiłek na środki naukowe w kwocie 500 zł.

3. krajowej szkole tkackiej w Krośnie subwencyę w kwocie 800 złr. i zasiłek na środki naukowe w kwocie 600 złr.

4. szkole fachowej w Toustem zasiłek na środki naukowe w kwocie 500 zł.

5. uzupełniającym szkołom przemysłowym w Galicyi oprócz preliminowanej w budżecie państwowym kwoty 6.200 zł.. nadto 2.800 zł. wreszcie:

6. „Stowarzyszeniu pracy kobiet we Lwowie“ zamiast udzielanej dotąd ze Skarbu państwa subwencyi na utrzymywaną przez to stowarzyszenie szkołę robót w kwocie 150 zł. zasiłek w kwocie 500 zł.

Komisya z podziękowaniem przyjęła wiadomość o udzieleniu tych zasiłków, poczytując je za zapowiedź odmiennego — i jak przypuszczać godzi się, przychylniejszego niż dotąd bywało, traktowania potrzeb szkolnictwa przemysłowego w Galicyi ze strony c. k. Rządu, a na wezwanie Wys. Wydziału krajowego przedłożyła swe wnioski co do rozdziału i sposobu użycia tych zasiłków. Nie możemy jednak powstrzymać się od uwagi, iż w zeszłorocznych memoryałach naszych wykazaliśmy potrzebę niezbędną subwencyj ze skarbu państwa na rok 1890. w następujących kwotach:

a) Na szkoły przemysłowe uzupełniające	. .	19.588 zł.
b) na szkoły fachowe i warsztaty wzorowe	. .	43.050 „
ogółem	. .	62.638 zł.

Cyfry te wskazują, że szkoły nasze przemysłowe otrzymały ze Skarbu państwa na rok bieżący (1890) zaledwie czwartą część tej kwoty, o którą upraszaliśmy. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych mniema, że wobec tego stanu rzeczy znowu upraszać należy Reprezentacyą kraju o usilne poparcie przedłożonych c. k. Rządowi wniosków co do subwencyj na rok 1891. ażeby tym wnioskom pomyślniejszy skutek zapewnić.

Zorganizowanie nadzoru fachowego i administracyjnego dla szkół prz.

Pismem z 17. stycznia 1890. l. 1.843 wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisyę krajową dla spraw przemysłowych do przedłożenia mu wniosków w przedmiocie uchwały sejmowej następującej treści:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych jaknajrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad szkołami zawodowemi przemysłowemi i warsztatami wzorowemi“.

Sprawozdaniem z 20. lipca 1890 l. 430 odpowiedzieliśmy na to wezwanie, przedstawiając szereg wniosków co do wyboru inspektorów fachowych dla rozmaitych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, pozostających pod opieką kraju. Zaproponowaliśmy mianowicie następujący rozdział tych czynności:

1. Panu Birnbaumowi Petachie, starszemu inżynierowi c. k. kolei państwowych i naczelnikowi warsztatów kolejowych w Stanisławowie — nadzór fachowy i administracyjny nad tamtejszą szkołą stolarstwa i tokarstwa;

2. panu Frankemu Janowi, rektorowi c. k. szkoły politechnicrnej we Lwowie i członkowi Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, nadzór nad wszystkimi szkołami przemysłowemi uzupełniającemi;

3. inżynierowi Gruszeckiemu Henrykowi, kierownikowi krajowej szkoły tkackiej w Krosnie — fachowy nadzór techniczny nad tkackiemi warsztatami wzorowemi;

4. inżynierowi Krzenowi Edmundowi, kierownikowi krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie, fachowy, nadzór techniczny nad szkołą garncarską w Kołomyi, tudzież nad wzorowemi warsztatami garncarskiemi w Porembie i w Toustem;

5. p. Michalskiemu Michałowi, posłowi na Sejm, członkowi Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i przełożonemu korporacyi kowali, ślusarzy i stelmachów we Lwowie — nadzór techniczny nad krajową szkołą kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej i nad warsztatem wzorowym kołodziejskim w Toustem;

6. pani Neużilowej Józefie, kierowniczce krajowej szkoły koronkarskiej w Zakopanem — nadzór fachowy i administracyjny nad szkołą koronkarską w Muszynie;

7. p. Rotterowi Janowi, dyrektorowi c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie i członkowi Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad warsztatem wzorowym stolarskim i dla wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, jak niemniej także nad wchodzącym właśnie w życie warsztatem wzorowym kołodziejskim w Grybowie;

8. p. Wierzbickiemu Ludwikowi, zastępcy dyrektora ruchu c. k. kolei państwowych we Lwowie i członkowi Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad krajową szkołą tkacką w Krośnie, nad szkołami koronkarskiemi w Zakopanem i Kańczudze, nad szkołami dla nauki robót kobiecych: Towarzystwa pracy kobiet we Lwowie, u pp. Benedyktynek w Przemyślu, a wreszcie subwencyonowanych ze Skarbu krajowego kursów robót w szkole wydziałowej św. Scholastyki w Krakowie, nad szkołami koszykarskiemi w Jarosławiu i Jaśle — a wreszcie nadzór ogólny nad tkackiemi warsztatami wzorowemi, poruczonemi technicznemu nadzorowi inż. Gruszeckiego.

9. p. Zacharjewiczowi Julianowi, profesorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i członkowi Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad krajową keramiczną stacyą doświadczalną we Lwowie, tudzież nadzór ogólny nad szkołami garncarskiemi w Kołomyi, Porembie i w Toustem, nad któremi nadzór techniczny sprawować ma inżynier Krzen.

Zarazem uprosiła c. k. komisya p. Nawratila Arnulfa, c. k. inspektora przemysłowego i członka Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, aby przy sposobności swoich podróży urzędowych zwiedzał przemysłowe szkoły zawodowe i warsztaty naukowe krajowe i z funduszów krajowych subwencyonowane, przekonywał się, czy ich wewnętrzne urządzenie odpowiada obowiązującym przepisom państwowym, zwłaszcza pod względem higienicznym, a kierowników i uczniów tych zakładów pouczał o przepisach, odnoszących się do wewnętrznego urządzenia warsztatów.

Ułożenie instrukcyi dla tych inspektorów, którym Wysoki Wydział krajowy, przychylając się do wniosków naszych, raczył już wydać nominacye, wymaga, ażeby przedewszystkiem oni sami zebrali doświadczenia praktyczne z podróży inspekcyjnych, i na tej podstawie wskazali momenta, które w instrukcyi powinne być uwzględnione. I dlatego też Komisya wstrzymała się na razie z ułożeniem tej instrukcyi.

Co się tyczy kosztów inspekcyj, Wys. Wydział krajowy zatwierdził już nasz wniosek, aby obliczano pp. inspektorom tylko dyety i zwrot kosztów podróży według norm zwyczajnych, i żeby na ten cel wystawiono w rubr. XVI. budżetu krajowego na rok 1891. nową pozycyę w kwocie 1600 zł.

Szkoły przemysłowe uzupełniające.

Obecny stan szkół przemysłowych uzupełniających, czyli wieczornych szkół dla terminatorów po miastach większych, zarówno ich strony dodatnie, jak i dostrzeżone niedostatki, objaśnia najdokładniej sprawozdanie p. rektora Frankego, który jako stały referent wchodzących w ten zakres spraw w łonie Komisyi

krajowej dla spraw przemysłowych, odbył w ubiegłym roku inspekcyę jedenastu z tychże szkół — mianowicie trzech szkół, świeżo wprowadzonych w życie, a z dawniejszych tych wszystkich, które z jakiegokolwiekbądź powodu bliższego zbadania na miejscu wymagały. W szczególności zwiedził prof. Franke nowe szkoły przemysłowe uzupełniające: w Wadowicach, Starym Sączu i w Jaśle, tudzież z dawniejszych: w Jarosławiu, Tarnowie, szkołę na Kazimierzu w Krakowie, w Nowym Sączu, Drohobyczu, Stanisławowie i Brzeżanach. Z jego sprawozdania można łatwo wyrobić sobie wyobrażenie o stosunkach szkół przemysłowych uzupełniających w ogólności,
Aleg. VI. i dlatego też przytaczamy ten akt w pełnej osnowie ·/. Zresztą, jak w zeszłorocznym sprawozdaniu naszem, tak i obecnie przytaczamy najważniejsze daty statystyczne o stosunkach szkół przemysłowych uzupełniających — a to według stanu z zakończonego w maju roku szkolnego 1889/90. w następującem zestawieniu:

Statystyka szkół przemysłowych uzupełniających

za rok

Liczba bieżąca	Siedziba szkoły	Ilość oddziałów	Ilość klas	Ilość uczniów zapisanych	Ilość uczniów klasyfikowanych	% uczniów klasyfikowanych	Postęp uczniów		
							celujący	dobry i dostateczny	niedostateczny
1	Bochnia	1	2	82	75	91	.	75?	.
2	Brzeżany	2	4	134	111	83	6	60	45
3	Drohobycz	2	4	205	151	74	11	82	58
4	Jarosław	2	4	137	60	44	.	60	.
5	Jasło	2	4	106	72	68	7	43	22
6	Kołomyja	3	5	198	107	50	2	52	53
7	Kraków: u św. Ducha	2	4	198	140	71	.	85	55
8	„ na Smoleńsku	2	4	172	143	83	.	103	40
9	„ „ Kleparzu .	2	4	254	180	71	.	95	85
10	„ „ Kazimierzu	2	4	259	242	93	.	156	86
11	Lwów — im. Bernsteina	2	4	212	95	45	.	67	28
12	Nowy Sącz	2	4	292	264	84	.	216	48
13	Przemyśl	2	4	279	212	76	18	114	80
14	Rzeszów	2	3	130	90	70	8	57	25
15	Stanisławów	3	6	138	113	82	10	55	48
16	Stary Sącz	2	4	141	132	94	2	105	25
17	Tarnów	2	4	193	149	77	6	65	78
18	Wadowice	2	3	125	79	64	.	53	26
19	Żółkiew	2	3	102	73	71	10	38	25
	Razem . . .	39	74	3.357	2.488	71	80	1.581	827

z funduszu krajowego subwencyonowanych

szkolny 1889/90.

Wiek uczniów		Wyznanie uczniów				Ilość nauczycieli			Uwagi
do lat 18	wyżej lat 18	rz. kat.	gr. kat.	innych wyznań chrześć.	mojżesz.	szkół ludowych	szkół średnich i innych	Razem	
.	.		.	.	.	4	3	7	Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Bochni otwartą została dopiero w kwietniu 1890, dlatego nie zamykano w niéj roku szkolnego.
111	23	54	52	.	28	5	4	9	
193	12	102	45	1	57	5	10	15	Obok kursu przygotowawczego i przemysłowego istnieje 1-klasowy kurs handlowy.
.	.	113	11	.	12	3	6	9	
72	.	65	3	.	4	2	4	6	
169	29	84	57	8	59	6	9	15	
.	.	198	.	.	.	9	.	9	
.	.	172	.	.	.	7	.	7	
.	.	254	.	.	.	10	.	10	
.	.	8	.	.	251	14	.	14	
.	.	.	.	.	212	7	2	9	
256	36	214	2	7	69	7	2	9	
224	55	202	59	2	16	10	3	13	
.	.	.	.	.	.	5	4	9	
123	15	70	18	4	36	2	8	10	oprócz kursu przygotowawczego i przemysłowego istnieje przy tej szkole dwuklasowy kurs handlowy.
121	20	.	.	.	.	6	.	6	
123	70	152	2	.	39	7	5	12	jedna klasa przygotowawcza, dwie klasy przemysłowe, jedna dla buchhalteryi kupieckiej.
.	.	113	.	.	12	2	5	7	
78	24	36	32	1	33	4	.	4	
.	.	.	.	.	.	115	65	180	Co do wieku i wyznania uczniów nie podaje się sum ogólnych z powodu braku dat z niektórych szkół.

Alegat VII.

Statystykę uczniów szkół przemysłowych uzupełniających według zawodów rękodzielniczych, podajemy pomiędzy załącznikami ·/..

Nowe szkoły przemysłowe uzupełniające.

Jak już wspomniano, przybyło w ubiegłym roku nowych szkół przemysłowych uzupełniających cztery: w Bochni, Jaśle, Starym Sączu i Wadowicach; piąta w Żółkwi, dawniej już istniejąca od roku zreorganizowaną została na tle przepisów, wydanych przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych.

Układy co do organizacyi dalszych dwóch szkół przemysłowych uzupełniających: w Gorlicach i Samborze, postąpiły o tyle, że w ciągu bieżącego roku wejdą one w życie.

Są zaś w toku rokowania co do otwarcia szkół przemysłowych uzupełniających w Sanoku i Wieliczce.

Z pięciu miast, w których uchwałą sejmową z d. 11. stycznia 1888 zwinięte zostały szkoły wydziałowe męskie, a postanowiono zaprowadzić tam w ich miejsce szkoły przemysłowe uzupełniające, tylko Bochnia zaprowadziła taką szkołę; Rady gminne w Samborze i Wieliczce powzięły już uchwały, przychylne zaprowadzeniu szkół przemysłowych uzupełniających — lecz z Gródka i Śniatyna nie nadchodzi żadna odpowiedź na odnoszące się do tego przedmiotu wezwania.

Z ubolewaniem stwierdzić nam także przychodzi, że na całej bardzo znacznej przestrzeni kraju w północno-wschodniej stronie linii, pociągniętej przez Żółkiew, Lwów, Brzeżany i Kołomyję, nie ma dotąd ani jednej szkoły przemysłowej uzupełniającej, chociaż w miastach z tak liczną stosunkowo ludnością rękodzielniczą jak Tarnopol, Śniatyn, Zaleszczyki, Trembowla, Zbaraż, Złoczów, Brody i inne — szkoły wieczorne dla terminatorów wdzięczne miałyby pole działania. Dzięki subwencyom z funduszów krajowych i od c. k. Rządu, koszt utrzymania podobnych zakładów bardzo mało obciąża budżety tych miejscowości, gdzie one istnieją — zwłaszcza, że te szkoły osobnych lokalności nie potrzebują.

Ogólne uwagi o obecnym stanie szkół przemysłowych uzupełniających.

W ogólnym stanie szkół przemysłowych uzupełniających zaznacza Komisya następujące momenta, które znamionują postęp w ich ustroju:

Obecnie posiadają już wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające, zostające pod opieką Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych jednolite przepisy organizacyjne, t. j. statuta i plany nauki.

Wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające zaopatrzone zostały we wzory i modele rysunkowe, tudzież inne środki pomocnicze, ułatwiające naukę, a podnoszące jej skuteczność — co ważniejsza, we wszystkich szkołach tej kategoryi udzielają obecnie nauki rysunków nauczyciele, którzy odbyli specyalne, w tym celu urządzone kursa metodyczne, wskutek czego podniosła się nauka rysunków. Gdzie tylko okazały się poważniejsze niedostatki w kierownictwie lub w nauce, tam uskuteczniono zmiany osobowe, zmierzające do usunięcia dostrzeżonych niedostatków, przeprowadzone zaś inspekcye stwierdziły, że te zmiany bardzo pomyślnie wpłynęły na rozwój dotyczących zakładów. Wreszcie podnieść i to należy, że wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające zaopatrzone zostały w tym roku *ex officio* w druki i formularze, które mają na celu zapewnienie porządnej i jednolitej ich administracyi.

Jako ujemne strony w organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających wskazać musimy objawiającą się w niektórych miastach niechęć majstrów do posyłania terminatorów do tych szkół — niechęć, która musi być środkami przymusowemi przełamywaną; dalej, zbyt skromny udział czynników lokalnych, t. j. gmin

i powiatów w kosztach utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających; a wreszcie nieuregulowany stosunek tych zakładów do c. k. Rządu.

Ostatni punkt wymaga dokładniejszego objaśnienia.

Sprawa normalnego statutu i planu nauki dla szkół przemysłowych uzupełniających.

Od r. 1888, t. j. odkąd systematyczne podjęliśmy starania o ustalenie ustroju szkół przemysłowych uzupełniających w naszym kraju, i pozyskania dla nich praw publicznych zakładów naukowych, tudzież poparcia stałego ze strony c. k. Rządu, odbywa się między Komisyą a c. k. Rządem wymiana zdań w tym kierunku, który statut dla szkół przemysłowych uzupełniających ma być uznany dla galicyjskich szkół za normalny: czy statut, wydany przez c. k. Ministerstwo oświaty rozporządzeniem z d. 24. lutego 1883 l. 3674, czy też statut, ułożony przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych i aprobowany przez Sejm, który w niczem zresztą nie odstępuje od rządowego statutu co do zakresu praw c. k. Rządu, lecz zastrzega tylko i dla Wysokiego Wydziału krajowego prawa nadzorcze, uzasadnione znacznemi ofiarami, jakie kraj na koszta zakładania i utrzymania tych zakładów ponosił i ponosi — a przytem liczy się także z usposobieniami i stanem oświaty klasy rękodzielniczej w Galicyi.

W reskrypcie c. k. Ministerstwa oświaty z d. 15. czerwca 1889 l. 26138 zauważano jednak, iż w statucie wzorowym, ułożonym dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających przez Komisyę, a statutem rządowym, zachodzą różnice w kilku „wcale niemałoważnych punktach".

W odpowiedzi na to wystosowaliśmy do c. k. Ministerstwa oświaty osobny memoryał pod d. 19. września 1889 l. 278, w którym szczegółowo wyłuszczyliśmy różnice, zachodzące pomiędzy jednym i drugim statutem, objaśniając zarazem powody każdej zmiany wzoru rządowego. Wyrównanie zachodzących w tym względzie nieporozumień tem bardziej było potrzebnem, że w reskrypcie z d. 28. września 1889 l. 16425 oświadczył JE. pan Minister oświaty, że „subwencya państwowa może być tylko takim uzupełniającym szkołom przemysłowym udzieloną, które są zaopatrzone w statuta i plany naukowe, potwierdzone przez c. k. Ministersłwo wyznań i oświaty" — że więc „przedewszystkiem sprawa zatwierdzenia statutów i planów naukowych ma być stanowczo i i jak najrychlej uregulowaną".

Alegat VIII.

Dotąd jednak nie otrzymaliśmy odpowiedzi ze strony c. k. Rządu na pismo nasze z d. 19. września 1889 l. 278, które w załączeniu przytaczamy w pełnej osnowie, — i dotąd też stanowisko c. k. Rządu w obec szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi uregulowanem nie jest. Dla dobra tych zakładów należałoby pragnąć, iżby to prowizoryum skończyło się jak najrychlej — i w tej myśli pozwalamy sobie upraszać, ażeby Wysoki Wydział krajowy przedłożyć raczył W. Sejmowi wniosek o poparcie opisanych tu starań Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Metodyczny kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli rysunków.

Kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających odbył się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie znowu w zimie 1889/90 i dostarczył krajowi dalszego zastępu metodycznie przysposobionych nauczycieli rysunków. Czternastu frekwentantów tego kursu, wskazanych przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, otrzymało zasiłki z funduszu krajowego. Są to nauczyciele szkół ludowych, którym chodziło o przyswojenie sobie racyonalnej metody udzielania nauki rysunków — a dobieraliśmy kandydatów głównie z tych

miejscowości, gdzie już są, albo też prawdopodobnie założone zostaną wkrótce szkoły przemysłowe uzupełniające.

Wydawnictwo wzorów rysunkowych.

Do ujednostajnienia nauki rysunków w naszym kraju przyczynić się mogą skutecznie wzory rysunkowe, wydawane za staraniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, których pierwszy zeszyt, obejmujący rysunki linearne, układu dyrektora c. k. państwowej wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie i członka Komisyi, p. Jana Rottera, wyszedł już w tym roku, wraz z tekstem, przeznaczonym do użytku nauczycieli rysunków, a objaśniającym metodę tej nauki. Szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe wszelkiej kategoryi zaopatrzone zostały bezpłatnie w odpowiednią ilość egzemplarzy tych wzorów, a nadto oddano także do rozporządzenia c. k. Radzie szkolnej krajowej 200 egzemplarzy do rozdziału pomiędzy te szkoły ludowe i średnie w których udzielaną bywa nauka rysunków. Przygotowuje się też wydawnictwo II. zeszytu metodycznych wzorów rysunkowych.

Nauka rachunków dla przemysłowców.

Użyteczny podręcznik dla szkół przemysłowych stanowi bardzo pochlebnie przez władze szkolne ocenione dziełko prof. Józefa Soleskiego p. t. „Nauka rysunków dla przemysłowców“. Prof. Soleski przygotował właśnie do druku drugie wydanie tej książki, przejrzane i uzupełnione przy współudziale p. rektora Frankego — głównie w tym kierunku, ażeby zastosować ją ściślej do potrzeb szkół przemysłowych. Przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek o zakupienie znaczniejszej ilości egzemplarzy tej książki dla naszych szkół przemysłowych w tem przeświadczeniu, iż wpłynie to skutecznie na ulepszenie stanu nauki rachunków i buchalteryi w tych zakładach.

Rękodzielnicze szkoły fachowe i warsztaty wzorowe.

Rozwija się pomyślnie i drugi także dział szkolnictwa przemysłowego — mianowicie zawodowe szkoły rękodzielnicze i warsztaty wzorowe. W kilku bowiem zakładach istniejących, przedsięwzięto zmiany, wskazane doświadczeniem jako potrzebne dla ich ulepszenia, a powstało także w okresie rocznym, do którego niniejsze sprawozdanie odnosi się, pięć zakładów nowych. Wzmaga się zastęp rękodzielników praktycznych, którzy w warsztatach wzorowych uzyskali wykształcenie zawodowe, a przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego, wzmaga się ilość należycie uzdolnionych werkmistrzów, instruktorów i nauczycieli wyższej kategoryi dla mnożących się w kraju zawodowych szkół przemysłowych, jak niemniej także gruntownie przysposobionych specyalistów do rozmaitych zajęć przemysłowych. Przechodząc jeden dział szkół rękodzielniczych po drugim, wskażemy szczegółowo osiągnięte w tym kierunku rezultaty.

Idąc za porządkiem, przyjętym od lat kilku w sprawozdaniach Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i w budżecie krajowym, rozpoczynamy od szkół zawodowych i warsztatów wzorowych dla nauki wyrobów z drzewa i łoziny, założonych i utrzymywanych przez kraj.

Szkoła krajowa kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej.

Na pierwsze miejsce w tej grupie zasługuje szkoła krajowa dla bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej.

Zakład ten mieści się we własnem zabudowaniu, odpowiednio do celów jego urządzonem, i obejmuje warsztaty kołodziejski i bednarski, tudzież kuźnię. Wszystkie te warsztaty zaopatrzone są należycie w narzędzia i przybory pomocnicze w ogólnej wartości 2.302 zł. 16 ct. w. a.

Zbiór pomocniczych środków naukowych do przedmiotów ogólnie kształcących, zbiór modeli, sprzęty i zapasy materyałów przedstawiają wartość inwentarzową 1.727 zł. 42 ct. w. a.

Gotowych wyrobów szkolnych, które znajdują w okolicy łatwy i chętny odbyt, było na składzie z dniem 1. września 1890 w wartości 2.581 zł. 35 ct. w. a.

Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej dostarcza rocznie 1.000 zł. na stypendya w tym celu, ażeby umożliwić zawodowe kształcenie w tym zakładzie młodzieży z różnych okolic tamtejszego powiatu. W pięciu latach istnienia szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej liczyła uczniów:

W roku 1886 — 27
„ „ 1887 — 33
„ „ 1888 — 27
„ „ 1889 — 37
„ „ 1890 — 38

Z powyższej liczby uzyskało 23 uczniów świadectwo wyzwolin na czeladników, wystąpiło nie dokończywszy nauki 25, wykluczono 7, zaś 2 uczniów zmarło. Szkoła ta wywiera wpływ znaczny na rozwój rzemiosł, którym jest poświęconą, w całej swojej okolicy, gdyż wszyscy majstrowie starają się naśladować jej wyroby, a publiczność uważa to za najlepsze zalecenie towaru, gdy jest zrobiony według wzorów szkoły kamioneckiej.

Jeden z uczniów tej szkoły (kołodziej), wysłany jako stypendysta do fabryk morawskich, uzyskał tam jak najpochlebniejsze uznanie tak pod względem moralnego zachowania się, jak niemniej także jako robotnik z rozbudzoną inteligencyą i znakomicie przysposobiony fachowo. Mamy w nim gotowego już instruktora fachowego dla wchodzącego właśnie w życie wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie. Szkoła kamionecka zaopatruje także ten zakład w modele i wzory rysunkowe, a po części także w przybory i narzędzia własnego wyrobu.

Pożądanem okazuje się tylko wprowadzenie tam systematycznej nauki wyplatania półkoszków.

Warsztat kołodziejski w Toustem.

Warsztat wzorowy kołodziejski w Toustem, w powiecie skałackim, jakkolwiek w skromniejszych założony rozmiarach, jak szkoła kamionecka, zaopatruje całą okolicę od Tarnopola do Husiatyna w stelmachów i kowali, gdy dawniej, oprócz włościańskich samouków prawie nie było tam tego rodzaju rzemieślników; zakład ten wyświadcza więc cenną przysługę ludności. Obejmuje on warsztat kołodziejski i kowalski, a nadto sprowadził sobie także majstra, który uczy chłopców lakierowania i wybijania wózków.

Ilość uczniów wynosiła:

W roku 1886 — 15
„ „ 1887 — 22
„ „ 1888 — 18
„ „ 1889 — 21
„ „ 1890 — 20

Dotychczas 14 uczniów ukończyło naukę, 7 zaś opuściło zakład, nie ukończywszy nauk. Uczniowie szkoły, nawet tacy, którzy nie całkiem ukończyli praktykę, znajdują łatwo korzystne zajęcie, bądź to jako dworscy kowale, bądź jako samoistni majstrowie. Korzystają też ze szkoły i starzy majstrowie, zaopatrując się przy jego pomocy w lepsze narzędzia, i starając się robić podług wzoru wyrobów zakładowych.

Wzorowy warsztat kołodziejski w Toustem mieści się w lokalu, dostarczanym bezpłatnie przez p. Władysława Fedorowicza z Okna, zaś ks. Michał Czaczkowski, gr. kat. proboszcz miejscowy, dostarcza również bezpłatnie pomieszczenia na zapasy materyałów i na gotowe wyroby. Inwentarz szkoły przedstawia wartość 1.535 zł., zapas materyałów 420 zł., gotowych wyrobów 746 zł. w. a.

Zarząd wskazuje jako niezbędne uzupełnienie zakładu przez ustanowienie nauczyciela rysunków, który będzie mógł być zamianowanym przy pomocy zasiłku ze skarbu państwa.

Szkoła stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie.

Szkoła stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie, oddzielona od lat kilku od tamtejszej szkoły przemysłowej uzupełniającej, z którą dawniej wspólny posiadała zarząd, znajduje się obecnie w stanie przejściowym. Według zdania osób kompetentnych, obznajomionych ze stosunkami miejscowemi, a przedewszystkiem według opinii stolarzy miejscowych, jest ona w tem mieście bardzo potrzebną i użyteczną. Urządzenie jej jednak jest pod każdym względem zbyt skromne, ażeby mogła odpowiedzieć swojemu zadaniu.

Gmina miasta Stanisławowa dostarcza szkole lokalu, lecz ten lokal jest za szczupłym, ażeby objąć mógł większą ilość uczniów, a względnie większą ilość warsztatów z potrzebnemi lokalnościami do nauki rysunków, na składy modeli, materyałów i t. d. Naturalnie, że wobec braku miejsca na rozwinięcie nauki, nie opłaci się także znaczniejssy nakład na siły nauczycielskie i obfitsze zaopatrzenie szkoły w środki naukowe Wobec panujących w Stanisławowie stosunków, dostarczenie odpowiedniego lokalu na taką szkołę wymaga jednak znaczniejszego wydatku rocznego, co dla gminy miasta Stanisławowa obecnie nie jest łatwą rzeczą. I to jest powodem, iż wdrożone w tym kierunku przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych układy z magistratem miasta Stanisławowa idą dość opornie. Komisya określiła jednakże cel układów od razu jasno i stanowczo: mianowicie, że albo czynniki miejscowe, t. j. gmina i powiat, dostarczą lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły stolarstwa i tokarstwa w takim rozmiarze, o ile to jest rzeczywiście niezbędnem do racyonalnego rozwinięcia nauki, ażeby zakład mógł odpowiedzieć praktycznemu celowi swojego istnienia — albo też zmuszeni będziemy uczynić wniosek o jego zwinięcie. Do chwili oddania do druku niniejszego sprawozdania reprezentacya miasta Stanisławowa nie dała jeszcze ostatecznej odpowiedzi na przedłożone jej w tym przedmiocie żądania.

Komisya przygotowała zresztą przepisy organizacyjne, t. j. statut, plan nauki, tudzież normę dyscyplinarną i administracyjną dla tej szkoły.

Warsztat wzorowy stolarski i dla nauki wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu.

Warsztat wzorowy dla stolarstwa i nauki wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, mieści się w lokalu, który przy teraźniejszym stanie szkoły wystarcza potrzebie. Inwentarz zakładu przedstawia wartość 1.240 zł. i posiada on zapas materyału drzewnego w wartości około 2.500 zł. Zakład liczył uczniów:

w roku 1888 — 8
„ „ 1889 — 11
„ „ 1890 — 18

Cyfry te wskazują, iż szkoła rozwija się. Uczy ona wyrabiania mebli wytworniejszych, z rzeźbioną ornamentyką i rozmaitych technik, używanych w stolarstwie postępowem do zdobienia wyrobów jak n. p. wypalania rysunków, bajcowania,

zapuszczania rysunków ornamentacyjnych barwami i t. p. Zakład jest popularnym w mieście, gdyż pozyskał uznanie u ogółu, iż wprowadza istotnie postęp we wielu kierunkach w rzemiośle stolarskiem. Ażeby jednak lepiej odpowiadał swojemu zadaniu, wymaga zaprowadzenia systematycznej nauki rysunków zawodowych. Jeden instruktor fachowy nie może jednak podołać obu obowiązkom t. j. nauczyciela praktycznego w warsztatach i nauczyciela rysunków. I dla tego mniema Komisya, iż powinna być ustanowioną przy tej szkole osobna posada nauczyciela rysunków. Stanowi to niezbędny warunek jej pomyślnego rozwoju.

Nauka wyrobu zabawek drewnianych rozwija się mniej pomyślnie.

Szkoła koszykarska w Jarosławiu.

W krajowej szkole koszykarskiej w Jarosławiu przeprowadzono w tym roku ważną zmianę organiczną. Mianowicie, gdy zarząd jej miejscowy na podstawie długoletniego doświadczenia nabył przekonania, że szkoła w połączeniu z przedsiębiorstwem kupieckiem dla handlu wyrobami koszykarskiemi nie da się prowadzić dłużej bez widocznego uszczerbku dla obu tych czynności, przeto odłączył samą naukę od sprzedaży wyrabianych w szkole przedmiotów, zawarłszy układ z administratorem zakładu, zawodowym kupcem, mocą którego to układu sprzedaż wyrobów szkoły przechodzi całkowicie na jego ryzyko osobiste, szkoła zaś ma wyłącznie zajmować się udzielaniem nauki. Układ ten uznała jednak Komisya krajowa dla spraw przemysłowych — jakkolwiek najzupełniej godzi się z jego zasadniczym celem, w niektórych szczegółach za niedość korzystny dla interesów szkoły, i uwag swoich w tej mierze udzieliła zarządowi jej pod dniem 16. maja 1890 l. 301. Sprawa ta jest jeszcze w toku rokowań.

Szkoła koszykarska w Jaśle.

Szkoła koszykarska w Jaśle wzięła udział w odbytej w lipcu b. r. wystawie szkolnej okręgów krośnieńskiego i jasielskiego. Wyroby jej świadczą o kierunku praktycznym nauki, zwróconym ku wyrobowi towarów nie tyle wytwornych, jak raczej obliczonych na odbyt we większych ilościach. Uczniowie szkoły koszykarskiej w Jaśle schodzą się tam niemal wyłącznie ze wsi, z przyległych do Jasła miejscowości, i nie kształci ona, tak jak szkoła jarosławska, przeważnie zawodowych koszykarzy, lecz przyucza włościan w swojej okolicy do wykonywania koszykarstwa sposobem przemysłu domowego, w czasie wolnym od zajęć rolniczych.

Wzorowy zakład kołodziejski w Grybowie.

Dzięki chętnej gotowości gminy i powiatu grybowskiego do spełnienia wskazanych przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych warunków, przychodzi już do skutku otwarcie warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie. Na umieszczenie tego zakładu przeznaczoną została, i odpowiednio przysposobioną obszerna realność, zaś przy pomocy kredytu, przyzwolonego przez Sejm w rubr. XVI. poz. 235 budżetu krajowego na r. 1890, i przy zrealizowaniu datku, ofiarowanego na założenie tej szkoły przez Radę powiatową w Grybowie, zamówiono potrzebne do wewnętrznego jej urządzenia sprzęty, warsztaty, narzędzia, wzory rysunkowe i modele; przygotowała także Komisya przepisy organizacyjne dla tego zakładu, które mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi do zatwierdzenia, a wreszcie do nominacyi na instruktora fachowego przedstawia Komisya p. Skoplaka, byłego ucznia szkoły kamioneckiej, który pobierał stypendyum z funduszu krajowego na uzupełnienie swego wykształcenia zawodowego w morawskich fabrykach. W ustępie,

w którym jest mowa o szkole kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej wspomnieliśmy już o tym stypendyście.

Obecnie chodzi tylko jeszcze o wyjednanie Najwyższego przyzwolenia, ażeby zakład ten mógł nosić imię Najjaśniejszego Pana, gdy obchodzony w r. 1888 jubileusz 40-letni Jego wstąpienia na tron, dał bezpośredni powód reprezentacyom powiatu i miasta Grybowa do założenia tej instytucyi, która też w nazwie swej ma na cały czas swojego istnienia zachować pamiątkę tego roku. Zresztą warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie w ciągu jesieni b. r. wejdzie w życie. Statut i plan nauki dla tego zakładu podajemy w załączeniu **Alegat IX.** /..

Uchwała sejmowa żądająca utworzenia drugiej państwowej szkoły dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju.

Na posiedzeniu z 15. listopada 1889 powziął Sejm pomiędzy innemi, załatwiając sprawozdanie sejmowej komisyi przemysłowej, uchwałę następującej osnowy:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Komisyą krajową dla spraw przemysłowych, przedsięwziął stosowne kroki celem wyjednania u c. k. Rządu założenia drugiej fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej, we wschodniej części kraju, n. p. w Kołomyi lub w Kosowie".

Pismem z d. 17. stycznia 1890 l. 1844 wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisyę do przedłożenia wniosków w powyższym przedmiocie.

Komisya, wziąwszy przytoczoną tu uchwałę pod wszechstronną rozwagę, uchwalila oświadczyć się za tem, iżby projektowana szkoła założoną została w Kołomyi, i w sprawozdaniu z d. 18. maja 1890 l. 291, opracowanem przez członka Komisyi p. L. Wierzbickiego, mieliśmy zaszczyt wyłuszczyć motywa, które przemawiają za wyborem miasta Kołomyi. W załączeniu przytaczamy ten akt **Alegat X.** /. z prośbą, ażeby Wysoki Wydzial krajowy opinię naszą w tej mierze z poparciem swojem Wysokiemu Sejmowi przedłożyć raczył.

Rada gminna m. Kołomyi oświadczyła gotowość przyczynienia się do kosztów utrzymania takiej szkoły datkiem rocznym w kwocie 600 zł. w. a., na wypadek zaś, gdyby miała ona obejmować także oddziały dla nauki kołodziejstwa i bednarstwa kwotą 800 zł. w. a.

Wydział Rady powiatowej w Kosowie ubolewa wprawdzie nad tem, że założenie tej szkoły nie jest proponowanem w Kosowie, lecz w takim razie, jeżeli ona powstać miałaby w Kołomyi, przyrzeka zapewnić z funduszów powiatowych odpowiednią kwotę na zasiłki dla zdolniejszych chłopaków z powiatu kosowskiego, ażeby im korzystanie z nauki w projektowanej szkole fachowej umożliwić.

Petycya „Huculskiej Spółki".

Pismem z d. 28. grudnia 1889 l. 55106 odstąpił nam Wysoki Wydział krajowy z wezwaniem o objawienie zdania, wniesioną do Sejmu petycyę „Huculskiej Spółki w Kołomyi, stowarzyszenia zarejestrowanego z ograniczoną poręką" o pożyczkę i zapomogę.

Uznając użyteczne i bezinteresowne usiłowania „Huculskiej Spółki" około rozwoju i skierowania na tory praktycznej produkcyjności przemysłu domowego ludu w okolicach Czarnohory, obdarzonego z natury niepospolitym zmysłem artystycznym, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła się za udzieleniem tej spółce z krajowego funduszu przemysłowego pożyczki w kwocie 500 zł., zwrotnej w 20 ratach kwartalnych od 1. stycznia 1891 począwszy, z oprocentowaniem w stosunku 3%, a nadto zaproponowaliśmy udzielenie jej zasiłku bezzwrotnego w kwocie 300 zł. w. a. Wysoki Wydział krajowy raczył przychylić się do tych wniosków.

Skoro zaś wdrożyliśmy rokowania względem projektowanego otwarcia drugiej państwowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej we wschodniej części kraju, nie mogliśmy pominąć także warsztatu, urządzonego w Kołomyi przez „Spółkę Huculską“ dla rzeźby ornamentalnej w stylu huculskim, którego klasycznym przedstawicielem jest ś. p. Jurko Szkryblak z Jaworowa w powiecie kosowskim. Wszakże i szkoła zakopańska wzięła swój początek z podobnej szkółki, urządzonej tam pierwotnie za staraniem Towarzystwa tatrzańskiego. I dlatego też w piśmie z d. 19. czerwca 1890 l. 364 zwróciliśmy się do zarządu „Spółki Huculskiej“ z wezwaniem do współudziału w staraniach o utworzenie w Kołomyi należycie zorganizowanej szkoły fachowej dla nauki wyrobów z drzewa.

Zarząd „Spółki Huculskiej“ skwapliwie uczynił zadość temu wezwaniu, i w obszernym memoryale wyłuszczył swoje stanowisko wobec tej sprawy. Mianowicie wita zarząd „Spółki Huculskiej‘ w odpowiedzi swojej z radością uchwałę sejmową, upominającą się o racyonalną opiekę nad rozwojem przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju, a rarazem uprasza o poparcie dla swojej szkółki na ten czas, zanim wejdzie w życie projektowana szkoła państwowa — a to przez dostarczenie jej środków na ustanowienie nauczyciela rysunków i majstra stolarskiego do fachowej nauki praktycznej tego rzemiosła.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych mniema, iż żądanie to jest godnem ze wszech miar przychylnego uwzględnienia. Tym sposobem otworzy się bowiem w Kołomyi gotowy już zawiązek dla państwowej szkoły, o którą Sejm się upomina — i w tym też celu przedstawia Komisya w zakończeniu niniejszego sprawozdania odpowiedni wniosek.

Petycya gminy Peczeniżyn o urządzenie tam szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego.

Uchwałą, uznającą miasto Kołomyję za najodpowiedniejsze miejsce do urządzenia państwowej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego dla wschodniej części kraju, usunęła Komisya na razie popieranie starań innych miejscowości w tej okolicy o podobny zakład. Dlatego też wniesioną do Sejmu petycyę gminy Peczeniżyn, ażeby tam założona została szkoła dla przemysłu drzewnego, udzieloną nam pismem Wysokiego Wydziału krajowego z d. 20. grudnia 1889 l. 55176 do zaopiniowania, przychylnie zalecić nie mogliśmy.

Petycya o urządzenie szkoły koszykarskiej w powiecie Mieleckim.

Dość daleko postąpiły, jakkolwiek nie doprowadziły dotąd do rezultatu, rokowania o utworzenie szkoły koszykarskiej w powiecie mieleckim, którą to sprawę poruszył podczas zeszłorocznej sesyi sejmowej poseł Mieczysław hr. Rey. Wezwani pismem Wysokiego Wydziału krajowego z d. 28. grudnia 1889 l. 58258 do wyrażenia opinii w tej sprawie, zwróciliśmy się przedewszystkiem do samego posła hr. Reya, jako wnioskodawcy. i do Wydziału powiatowego w Mielcu, z prośbą o dokładniejsze wskazówki co do pytania, czy są w powiecie Mieleckim warunki, sprzyjające rozwojowi koszykarstwa, a powtóre: czy i do jakich ofiar na założenie i utrzymanie szkoły koszykarskiej w powiecie Mieleckim byłaby skłonną Rada powiatowa, a ewentualnie jedna z gmin tamtejszych, mianowicie przez dostarczenie lokalu, opału, światła, obsługi, tudzież łoziny na materyał do nauki?

W odpowiedzi na to pismo otrzymaliśmy pod d. 7. lutego b. r. l. 136 od Wydziału powiatowego w Mielcu zawiadomienie, że p. Stefan Sękowski złożył ustną deklaracyę, iż w majętności swojej, Rzyska ad Wojsław, pod Mielcem, da dla szkoły koszykarskiej na sześć lat bezpłatnie budynek, „*Jamki*“ zwany, przy Rzyskach pod

lasem położony, torfu na opał w potrzebnej ilości, i gotówką po 50 zł. rocznie; Rada powiatowa zaś przyrzekła płacić na utrzymanie tej szkoły przez sześć lat po 200 zł. rocznie.

Zapytaliśmy wówczas, czy nie zechciałby pan Sękowski tej ustnej deklaracyi swojej złożyć w formie aktu notaryalnego — na co jednak dotychczas nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Petycye z projektami zakładania szkół koszykarskich.

Tak samo nie otrzymaliśmy odpowiedzi, gdy w skutek petycyj o założenie szkół koszykarskich w Brzączowicach w powiecie Myślenickim, w Czyżynach w powiecie Krakowskim, w Samborze i w Żydaczowie zażądaliśmy deklaracyj, dokładniej określających ofiary, do jakich miejscowe czynniki na rzecz podniesienia koszykarstwa w wymienionych miejscowościach byłyby skłonne? Gołosłowne bowiem petycye niczego nie dowodzą, lecz dopiero rzeczywiste ofiary ze strony interesowanych czynników miejscowych dają rękojmię, iż prośba wynikła z rzetelnego poczucia potrzeby i użyteczności projektowanego przedsięwzięcia.

Szkoły tkackie. Warsztaty wzorowe tkackie w Łańcucie i Glinianach.

W ubiegłym roku przybyły dwie nowe szkoły tkackie mianowicie: „Warsztat wzorowy płócienniczy i sukienniczy imienia Cesarza Franciszka Józefa I. w Łańcucie“ który od stycznia b. r. jest czynny, i warsztat wzorowy w Glinianach, założony pierwotnie przez tamtejsze Towarzystwo tkackie w r. 1886 w celach czysto komercyalnych, lecz w tym roku zreorganizowany jako zakład szkolny dla nauki fachowej, na podstawie wypracowanego przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych statutu i planu nauki.

Obecny stan szkół tkackich pod względem uposażenia ich w krosna, tudzież ilości uczniów przedstawia następująca tabela:

L. bieżąca	Nazwa zakładu	Rok założenia	Zakład posiada krosen				Ilość uczniów zwyczajnych:				
			zwykłych poprawnych	z nicielnicami	z przyrządem Jacquarda	Ogółem	1886	1887	1888	1889	1890
1	Krajowa szkoła tkacka w Krosnie	1889	.	11	8	19	.	.	.	21	29
2	Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej	1884	5	7	2	14	15	16	12	15	18
3	„ w Glinianach .	1890	.	30	5	35	.	.	.	.	40
4	„ w Korczynie .	1886	.	4	6	10	.	8	10	12	12
5	„ w Kosowie . .	1882	3	15	3	21	10	8	8	9	14
6	„ w Łańcucie .	1890	.	10	.	10	.	.	.	.	10
7	„ w Wilamowicach	1888	.	4	3	7	.	.	.	8	13
	Razem		8	81	27	116	25	32	30	63	136

Szkoła tkacka w Krośnie.

W szkole tkackiej w Krośnie posiadamy instytucyę, która rozwija się w ten sposób, iż według wszelkiego prawdopodobieństwa spełni należycie cel swój — mianowicie, ażeby stała się z czasem ogniskiem centralném zawodowej nauki tkactwa postępowego w naszym kraju. Zaopatruje ona bowiem już teraz nowopowstające warsztaty wzorowe w znaczną część inwentarza, o ile krosna i inne przybory tkackie mogą być w kraju wyrabiane, dostarczać może wszystkim warsztatom na zamówienie kartonów do wyrabiania tkanin wzorzystych przy pomocy przyrządu Jacquarda (z czego jednak niestety nasze warsztaty, nawet szkolne, nie dość jeszcze korzystają) a wreszcie — i co jest najważniejszą rzeczą, będzie mogła ta szkoła dostarczać należycie przysposobionych werkmistrzów i instruktorów fachowych do rozpowszechniania w masie tkaczy w kraju naszym znajomości obchodzenia się z krosnami nowszej konstrukcyi, z maszyną Jacquarda do dowolnego deseniowania tkanin, i w ogólności z postępową techniką w zawodzie tkackim. Przy zakładaniu warsztatów wzorowych tkackich stanowiło wyszukanie instruktorów fachowych największą trudność — gdy niezbędnie potrzeba było dobierać kandydatów, znających język polski, a takich było zbyt mało. Obecnie zaś trudności te ustaną. I tak np. właśnie wchodzący w życie nowy warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie, będzie już mógł otrzymać instruktora fachowego, przysposobionego w Krośnie.

Mianowanie kierownika tego zakładu, inżyniera Gruszeckiego, inspektorem fachowym wszystkich istniejących w kraju wzorowych warsztatów tkackich, o czem powyżej uczyniliśmy już wzmiankę, ściślej zespoli te zakłady ze szkołą krośnieńską, i nada w całym kraju nauce fachowej tkactwa bardzo pożądany jednolity kierunek.

Budowa gmachu dla szkoły tkackiej w Krośnie.

Epokę w rozwoju szkoły tkackiej w Krośnie będzie stanowiło przedsięwzięte przez gminę miasta Krosna wybudowanie dla niej własnego gmachu, w którym wszystkie działy nauki znajdą wygodne i odpowiednie celowi umieszczenie. Dnia 3. sierpnia br. odbyła się uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod tę budowę, której koszt obliczony jest na 40.000 zł. Uwzględniając ofiarność gminy miasta Krosna dla celów rozwoju przemysłu, gdy podjęła o własnych siłach budowę większego gmachu dla szkoły fachowej rękodzielniczej;

zważywszy, że szkoła tkacka w Krośnie w dalszym rozwoju swoim przyniesie niewątpliwie znakomite korzyści nietylko miastu Krosnu, ale i całemu krajowi przez wpływ swój na rozwój przemysłu tkackiego —

uczyniła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w sprawozdaniu z 27. stycznia 1890 l. 56 wniosek, ażeby Wysoki Wydział krajowy raczył przyznać gminie m. Krosna na rok 1890 bezzwrotny zasiłek w kwocie 1.000 zł na koszta budowy gmachu na szkołę tkacką, i zgodzić się na przedłożenie Sejmowi na najbliższej sesyi wniosku o udzielenie gminie dalszego zasiłku w kwocie 5.000 zł. w pięciu ratach rocznych po 1.000 zł. licząc od r. 1891 — albo też zapewnienie jej funduszu na opłacanie rat i procentów od pożyczki w wysokości 5.000 zł. w. a. — z tem jednakże zastrzeżeniem, że gmina przyjmie prawomocne zobowiązanie, iż budynek, o którym mowa, oddaje do rozporządzenia Wydziału krajowego na szkołę na tak długo, dokąd szkoła tkacka w Krośnie będzie z funduszu krajowego utrzymywaną, i że przez cały ten czas dostarczać będzie dla szkoły opału, światła i usługi.

Upraszamy też, iżby Wysoki Wydział krajowy zmierzający ku temu wniosek przedłożyć raczył Sejmowi, wstawiając oraz w preliminarz funduszów krajowych, na rok 1891 kwotę 1.000 zł. w. a. jako drugą ratę subwencyi dla gminy m. Krosna na budowę szkoły tkackiej.

Ustanowienie drugiej posady nauczycielskiej w szkole tkackiej w Krosnie.

Postępujący rozwój szkoły tkackiej w Krośnie, a zresztą i ta okoliczność, iż kierownik jej zniewolonym będzie coraz częściej do wyjazdów w celach inspekcyjnych po rozrzuconych w różnych okolicach kraju warsztatach wzorowych tkackich, czynią niezbędnem ustanowienie przy tym zakładzie drugiej posady nauczycielskiej, mianowicie nauczyciela rysunków. W preliminarz szkoły tkackiej w Krośnie wstawioną też została na ten cel odpowiednia kwota.

Warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie.

Gmina wiejska Rychwałd, w powiecie Żywieckim, otrzyma już w najbliższej przyszłości warsztat wzorowy tkacki, gdy budynek na ten cel jest już wzniesiony, urządzenie wewnętrzne rychło będzie gotowem, przepisy organizacyjne już wydane — a instruktor fachowy, jak już o tem wspomnieliśmy ukończył właśnie praktykę przygotowawczą w szkole krośnieńskiej. Głównie dlatego, że wypadło zaczekać na przygotowanie w kraju instruktora dla tej szkoły, opóźniło się dotychczas jej otwarcie.

Petycya Wydziału powiatowego w Samborze o urządzenie tam szkoły tkackiej.

W skutek petycyi Wydziału powiatowego w Samborze, wniesionej w r. z. do Sejmu z projektem urządzenia tam szkoły tkackiej (i koszykarskiej), a odstąpionej nam przez Wysoki Wydział krajowy p. d. 28. grudnia 1890. l. 4. udzieliła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych Wydziałowi powiatowemu w Samborze informacyj szczegółowych co do warunków, od których zależy założenie jakiejkolwiek fachowej szkoły rękodzielniczej w ogólności, a w szczególności szkoły tkackiej. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak od Wydziału powiatowego w Samborze w tej mierze propozycyj, określonych ściślej, niż we wspomnianej petycyi.

Petycya Kółka rolniczego w Brzezinach w sprawie podniesienia tkactwa.

Kółko rolnicze w Brzezinach w powiecie Ropczyckim zgłosiło się także z żądaniem założenia tam szkoły tkackiej. Wniosek nasz, zmierzający do wysłania jednego ze zdolniejszych tkaczy tamtejszych na naukę roboty na krosnach nowszej konstrukcyi do szkoły w Krośnie mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi na Jego żądanie p. d. 16. maja b. r. l. 242.

Petycya Wydziału powiatowego w Rohatynie w sprawie tkactwa w Ludwikówce.

Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie dostarczyliśmy informacyj co do najwłaściwszego sposobu postępowania w celu podniesienia tkactwa w gminie Ludwikówce, a następnie, na jego żądanie przesłaliśmy mu wzór statutu dla spółki tkackiej dla powiatu Rohatyńskiego.

Projekta szkół tkackich w Borszczowie i w Horodence.

Z okazyi 40-letniej rocznicy wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana powstał w Borszczowskim powiecie projekt założenia w Borszczowie warsztatu wzorowego tkackiego. Na żądanie udzieliliśmy informacyi co do sposobu urządzenia podobnego zakładu, tudzież kosztów założenia i utrzymania go w ruchu. W przypuszczeniu, że zakład, tak potrzebny w tamtejszej okolicy rychło, wejdzie w życie, przedstawiliśmy też wniosek o zapewnienie dla niego odpowiedniej dotacyi w budżecie krajowym na rok 1890, i w skutek wniosku przychylnego Wys. Wydziału krajowego

uchwalił Sejm na projektowany warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie na r. 1890 zasiłek w kwocie 1.225 zł. w. a. C. k. Starostwo pow. w Borszczowie doniosło jednak, iż nie ma nadziei, żeby projekt założenia tam warsztatu wzorowego tkackiego dał się zrealizować tak rychło. W skutek tego nie wstawiamy już w preliminarz na rok 1891 dotacyi na projektowaną szkołę tkacką w Borszczowie.

Podjęto jednak na nowo przerwane rokowania o wprowadzenie w życie warsztatu wzorowego tkackiego w Horodence.

Projekt urządzenia warsztatu wzorowego sukienniczego w Leżajsku.

W skutek petycyi, wniesionej do Sejmu przez obywatela m. Leżajska, p. Antoniego Lukszandla, wdrożone zostały przygotowania ku założeniu w tamtejszej okolicy warsztatu wzorowego sukienniczego — pierwszego w kraju w swoim rodzaju. Rada powiatowa w Łańcucie złożyła już deklaracyę, zapewniającą projektowanej szkole poparcie z funduszów powiatu. Dla przysposobienia jednak instruktorów fachowych dla tej szkoły wypada wysłać przedtem dwóch zdolniejszych sukienników tamtejszych na naukę obchodzenia się z poprawnemi warsztatami i przyrządzaniem wełny, drugiego zaś na naukę farbowania wełny. Dyrekcya c. k. zawodowej szkoły tkackiej w Bielsku oświadczyła gotowość do przyjęcia dwóch uczniów nadzwyczajnych dla udzielenia im nauki we wskazanych powyżej kierunkach, ku czemu koniecznem będzie udzielenie im stypendyów z funduszu krajowego.

Konferencya fachowa w sprawach tkackich.

Przychylając się do wniosku, wyłuszczonego w memoryale patrona „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ udzielonym nam przez Wysoki Wydział krajowy do objawienia opinii, upraszaliśmy w piśmie z dnia 30. stycznia b. r. l. 415 o zwołanie konferencyi fachowej dla przeprowadzenia dyskusyi nad szeregiem pytań, mających na celu wyjaśnienia najważniejszych potrzeb ogólnych przemysłu tkackiego w kraju. Mianowicie ujęliśmy program narad tej konferencyi w następujące cztery punkta:

I. Jaka ma być konstrukcya i budowa krosen tkackich poprawnych, ażeby one pomieścić się mogły w chatach włościańskich, i o ile się da krosna stare, dziś ogólnie używane przez włościan, przerobić na krosna poprawne?

II. Co uczynić należy w celu egalizowania wyrobów tkackich, wykonywanych przez spółki tkackie i w warsztatach wzorowych tkackich, ażeby unormować wartość ich kupiecką?

III. W jaki sposób unormować należy stosunek warsztatów wzorowych tkackich do spółek tkackich co do wymiaru wynagrodzenia za roboty tkackie, wykonywane w warsztatach na rachunek spółek, ażeby fundusz krajowy nie ponosił nadmiernych ofiar na rzecz spółek.

IV. Co uczynić należy, ażeby rozwinąć w kraju wyrób grubych sukien wełnianych (sieraczyny) które obecnie przeważnie sprowadzane są z za granicy?

Wysoki Wydział krajowy raczył uwzględnić naszą propozycyę, i zaprosił najznakomitszych znawców i opiekunów przemysłu tkackiego, tudzież reprezentantów Towarzystw tkackich na konferencyę fachową na dzień 12. września b. r. Protokół tej konferencyi, załączamy do niniejszego sprawozdania jako alegat ·/.

Aleg. XI.

Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi.

W krajowej szkole garncarskiej w Kołomyi zaszły w ciągu ubiegłego roku ważne zmiany w składzie personalu nauczycielskiego.

W styczniu b. r. udali się do Kołomyi trzej członkowie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, pp. prof. Jan Franke, Tadeusz Romanowicz i prof.

Julian Zacharjewicz dla zbadania na miejscu stanu tamtejszej szkoły garncarskiej. Komisya ta stwierdziła dobre rezultaty w pielęgnowaniu strony artystycznej nauki, mianowicie w nauce rysunków i dekoracyi naczyń, lecz zaniedbanie w technice i liczne wadliwości w administracyi zakładem. Szkodliwie oddziałało to także na stan nauki, iż jeden z instruktorów fachowych, utrzymując własną garncarnię, zaniedbywał szkołę i traktował ją poniekąd jako czynnik konkurencyjny w obec jego przedsiębiorstwa prywatnego; przodownik, któremu znów poruczone było udzielanie praktycznej nauki polewania i wypalania naczyń, nie mógł spełniać swoich obowiązków z odpowiednim skutkiem z powodu podeszłego wieku.

Komisya wstrzymała się na razie z przedsięwzięciem bardziej stanowczych zarządzeń w nadziei, iż dostrzeżone braki dadzą się usunąć stopniowo i powoli.

W czerwcu b. r. wniósł jednak prof. Waleryan Kryciński, dawny kierownik szkoły garncarskiej w Kołomyi podanie, w którem zgłosił rezygnacyę z tej posady oświadczając, że obowiązki jego, jako profesora gimnazyalnego, nie pozwalają mu tyle czasu poświęcać szkole garncarskiej, ile byłoby rzeczywiście potrzebnem w obec postępującego rozwoju szkoły.

Pismem z 17 czerwca 1890 l. 25544 odstąpił Wysoki Wydział podanie to prof. Krycińskiego Komisyi Krajowej dla spraw przemysłowych do przedłożenia wniosków. Przedtem zaś jeszcze, otrzymaliśmy (p. d. 6/6 1890 l. 23192) obszerne sprawozdanie prof. Krycińskiego o działalności jego na stanowisku kierownika szkoły garncarskiej w Kołomyi, wraz ze sprawozdaniem miejscowego komitetu szkolnego obejmującem wnioski co do dalszych zmian osobowych w składzie grona nauczycielskiego tegoż zakładu.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wzięła te pisma pod wszechstronną rozwagę, i w sprawozdaniu z 16. lipca 1890 l. 387. przedłożyła szereg wniosków, których wynikiem była zupełna zmiana osób w gronie nauczycielskiem szkoły garncarskiej w Kołomyi, skoro Wysoki Wydział krajowy przyjął te wnioski bez zmiany.

Mianowicie, przyjętą została rezygnacya prof. Waleryana Krycińskiego z posady kierownika krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi i nauczyciela rysunków przy tymże zakładzie, z uznaniem jego działalności w pielęgnowaniu artystycznej i dekoracyjnej strony nauki, a natomiast zamianowano kierownikiem tej szkoły p. Aleksandra Klimaszewskiego, ukończonego ucznia wydziału chemii w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, który nadto odbył specyalną naukę i praktykę garncarską, i to właśnie przy użyciu glin kołomyjskich, w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, pod kierunkiem inżyniera Krzena.

P. Klimaszewski ma kierować całym zakładem, załatwiać wszelkie czynności, połączone z jego administracyą, a nadto udzielać nauki technologii keramicznej t. j. sporządzania masy, szliw, polew, pobiałki, emalii i t. d. tudzież budowy poprawnych pieców garncarskich, a wreszcie udzielać ma nauki rachunków i stylistyki kupieckiej, jak niemniej także kalkulacyi wartości wyrobów.

P. Stanisław Daczyński artysta-malarz, który jako dawny nauczyciel pomocniczy rysunków w szkole garncarskiej w Kołomyi był czynnym przy tym zakładzie niemal od czterech lat, zamianowany został samoistnym nauczycielem dla wszystkich działów nauki rysunków.

Nauczyciel toczenia i formowania naczyń, tudzież werkmistrz, który udzielał praktycznej nauki polewania i wypalania naczyń, zostali uwolnieni od obowiązków

z przyznaniem im stosownej odprawy pieniężnej, a w ich miejsce zamianowano: nauczycielem polewania i wypalania naczyń, tudzież kaflarstwa, p. Stefana Skrypnijczuka, zaś przodownikiem (werkmistrzem) do udzielania nauki toczenia i formowania naczyń p. Antoniego Kostrubiaka. Obaj, garncarze kołomyjscy, są wykształceni zawodowo najpierw w szkole tamtejszej, potem praktyką w rozmaitych fabrykach i warsztatach, a wreszcie specyalnie przysposobieni do poruczonych im obecnie obowiązków w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie.

Wszystkie te nominacye są prowizoryczne. Dnia 15. sierpnia b. r. odbyło się w obecności delegata Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych i burmistrza miasta Kołomyi oddanie szkoły nowomianowanemu kierownikowi, i wprowadzenie do niej nowego personalu.

Komisya jest przekonaną, iż nominacyami temi organizacyę szkoły kołomyjskiej wprowadza stanowczo na lepsze tory, mając nadzieję, iż bez uszczerbku dla dotychczasowego kierunku artystycznego, opartego na tradycyjnych miejscowych motywach, rozwinie się obecnie i udoskonali strona praktyczna nauki, t. j. nauka technologii garncarstwa i kaflarstwa, tudzież przedmiotów ogólnie kształcących.

Rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w Kołomyi.

Ważną przeszkodę w rozwoju szkoły garncarskiej w Kołomyi stanowi zbyt szczupły lokal, w którym zakład ten jest umieszczony. Wystarcza on zaledwie na kilkunastu uczniów, a nawet przy tak szczupłej ilości uczniów nie można odpowiednio rozłożyć w dotychczasowym lokalu różnych manipulacyj garncarskich, które wymagają oddzielnego traktowania, jak n. p. modelowania i formowania, suszenia, pobiałkowania, polewania i malowania wyrobów. Pokój, przeznaczony do rysunków pomieścić może zaledwie 9 uczniów; nie ma miejsca na wyrabianie form gipsowych, na skład form i narzędzi, jakoteż i materyałów, piece mieszczą się w drewnianej szopie, przybudowanej do ścian domu, w którym mieści się szkoła, drzewo opałowe składać potrzeba na otwartem podwórzu z powodu braku szopy, w której mogłoby być zamykanem: w nocy zaś i we dnie świąteczne pozostaje zakład całkowicie bez opieki, gdyż nietylko kierownik, ale nawet i stróż nie mają tam miejsca na mieszkanie.

Konieczna zachodzi także potrzeba wybudowania w szkole garncarskiej w Kołomyi piętrowego pieca garncarskiego, który umożliwia 40% oszczędności w paliwie, więc upowszechniony w kraju, stanowiłby niepośledniej wartości postęp w rozwoju przemysłu garncarskiego; niemniej potrzebny tam jest także drugi piec muflowy. W teraźniejszym zaś lokalu byłoby umieszczenie dwóch nowych pieców niemożlwem.

Wreszcie na ustawienie maszyn i przyborów do nauki wyrabiania dachówek, drenów i t. p. wyrobów strycharskich nie ma miejsca w dotychczasowym lokalu.

Z uwagi na wymienione tu okoliczności, wdrożyliśmy układy z magistratem m. Kołomyi o rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w taki sposób, żeby więcej uczniów można pomieścić, a naukę odpowiednio do celów jej specyalnych rozłożyć, ażeby tym sposobem zakład mógł odpowiadać w całej pełni zadaniu swojemu, tudzież nakładowi, potrzebnemu na jego urządzenie i utrzymanie.

Układy te biorą obrót pomyślny, i dlatego też wnosimy, żeby Wysoki Wydział krajowy wyjednać raczył u Sejmu przyrzeczenie subwencyi ze skarbu krajowego dla gminy miasta Kołomyi do wysokości 4 000 zł. na koszta projektowanych

budowli — pod tym jednakże warunkiem, jeżeli roboty będą wykonane według planu zatwierdzonego przez Komisyą krajową dla spraw przemysłowych.

Krajowy warsztat wzorowy garncarski w Porembie.

Pan Fryderyk Lachner, zajmując posadę etatowego nauczyciela rysunków przy gimnazyum Wadowickiem, objął za urlopem rocznym obowiązki kierownika otwartego w r. z. warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie. Władza szkolna odmówiła mu jednak z początkiem bieżącego roku dalszego przedłużenia urlopu, i dlatego był on zniewolony opuścić Porembę, a na jego miejsce zamianowany został kierownikiem warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie p. Antoni Goligowski, który przedtem przy pomocy stypendyum z funduszu krajowego kształcił się zawodowo w fabrykach zagranicznych, a specyalnie wykształcił się w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie w technice wyrabiania naczyń kamionkowych z glin z Poremby, Mirowa, Zalasu i z innych miejscowości tamtejszej okolicy, słynących z wybornego materyału na wyroby kamiokowe.

Krajowy warsztat garncarski w Porembie liczył w ubiegłym roku szkolnym — pierwszym swojego istnienia, 14 uczniów, wyłącznie miejscowych. Zakład ten uposażony został w maszynę ręczną, maszynki do wygniatania (falcowania) dachówek i płyt posadzkowych, a wreszcie maszynę do wyrobu płyt na dachówki, cegieł i drenów.

Warsztat wzorowy garncarski w Toustem.

Uchwałą sejmową z 19. października 1888 postanowiono nadać warsztatowi garncarskiemu w Toustem organizacyę, któraby uregulowała dotychczasowy ustrój tego zakładu, istotnie cokolwiek luźny. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przygotowała też odpowiednie przepisy organizacyjne dla warsztatu wzorowego garncarskiego w Toustem, a zarazem udaliśmy się do p. Władysława Fedorowicza z Okna, który zobowiązał się ustnie z własnych funduszów pokrywać wszelkie niedobory zakładu po nad stałą dotacyę z funduszu krajowego w kwocie 900 zł. a nadto dostarcza lokalu dla szkoły — ażeby swoje zobowiązania ujął w formę dokumentu pisemnego. P. Fedorowicz odpowiedział na to wezwanie obszernem pismem, i obecnie toczą się na tej podstawie szczegółowe układy.

Krajowa keramiczna stacya doświadczalna.

O pożytecznej i wielce skutecznej działalności krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, utrzymywanej z funduszu krajowego, a umieszczonej w gmachu c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, przedkładamy w załączeniu obszerne sprawozdanie.

Aleg. XII.

Kierownik tego zakładu, inżynier Edmund Krzen, wniósł do Wysokiego Wydziału krajowego prośbę o stabilizacyę jego na tej posadzie, i przyznanie mu prawa emerytury. Kilkuletnia działalność jego na stanowisku kierownika keramicznej stacyi doświadczalnej wykazała, iż w swoim zawodzie jest on znakomicie uzdolnionym specyalistą, i że działalność jego jest produktywną a dla kraju użyteczną. Dlatego też Komisya krajowa dla spraw przemysłowych popiera prośbę p. Krzena o stabilizacyę na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświalczej.

Szkoły dla nauki robót kobiecych.

Szkoły dla nauki robót kobiecych, zostące pod opieką kraju, t. j. utrzymywane lub subwencyonowane ze skarbu krajowego rozwijają się również pomyślnie i stale.

Krajowa szkoła koronkarska w Zakopanem.

Szkoła koronkarska w Zakopanem stała się w tamtejszej okolicy górskiej ogniskiem nader cennego przemysłu domowego, który już teraz silnie się tam zakorzenił. Cennym zaś jest ten przemysł nietylko dlatego, że znacznej ilości kobiet zapewnia wcale korzystny zarobek za pracę uboczną, wykonywaną zazwyczaj tylko w chwilach wolnych od innych zajęć domowych i gospodarskich, lecz także i dlatego, iż ten zakład stał się czynnikiem cywilizacyjnym, bardzo skutecznie działającym pomiędzy ludem. Uczennice jego bowiem pobierają także uzupełniającą naukę ogólnie kształcących przedmiotów w szerszym zakresie, niż nauka ta może być udzielaną w zwykłych szkołach ludowych, a kilkuletnia styczność ciągła dziewcząt z ludu w szkole z kobietami, posiadającemi wyższe wykształcenie i dobre wychowanie, silnie wpływa na rozbudzenie ich inteligencyi, a wreszcie i nauka wyrobu koronek, prowadzona przyjętą właśnie w zakopańskiej szkole metodą — t. j. w wyższym stylu, jako przemysł artystyczny, musi wywierać na uczennice sama przez się wpływ uszlachetniający, ponieważ rozbudza w nich i umiejętnie pielęgnuje poczucie piękna i zamiłowanie form estetycznych. Wytworne, i technicznie doskonałe wykonanie koronek zakopańskich pozyskało też jaknajpochlebniejsze uznanie już na kilku wystawach, a pomiędzy innemi także w Berlinie i we Wiedniu, i wszędzie, gdzie tylko pojawią się te koronki, znajdują pokup najchętniejszy. Najdobitniejszym zaś wyrazem uznania dla pożytecznej i skutecznej działalności szkoły koronkarskiej w Zakopanem jest odznaczenie kierowniczki tego zakładu, pani Józefy z Stelzerów Neużilowej ze strony Monarchy państwową odznaką honorową, złotym krzyżem zasługi.

Rozpoczęły się w tym roku rokowania o zapewnienie szkole koronkarskiej w Zakopanem stałego umieszczenia we własnym budynku, zastosowanym należycie do celów zakładu. Teraźniejszy lokal wobec ciągłego wzrostu ilości uczennic okazuje się już niedostatecznym, gdy opłacany za wynajem tego lokalu czynsz wystarczyłby prawie na oprocentowanie i umorzenie potrzebnego na budowę kapitału, zwłaszcza, gdyby potrzebny na ten cel grunt był bezpłatnie dostarczony. W obec szybkiego rozrostu Zakopanego, jako miejsca klimatycznego, może zresztą w krótkim przeciągu czasu koszt wynajmu lokalu na szkołę koronkarską w Zakopanem znacznie się powiększyć.

Gmina Zakopane ma jednak według relacyi Wydziału powiatowego Nowotarskiego zachowywać się zupełnie odpornie w obec żądań jakichkolwiek ofiar na rzecz szkoły koronkarskiej. Tenże Wydział powiatowy proponuje więc przeniesienie szkoły koronkarskiej z Zakopanego do Nowego Targu, gdy reprezentacya tej gminy chętnie gotową jest dostarczyć lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły koronkarskiej. Komisya z ubolewaniem stwierdza, że gmina Zakopane istotnie zupełnie biernie zachowuje się dotąd w obec usiłowań, mających na celu zaszczepienie tam przemysłu, pomimo, że już dotąd widoczne i znaczne korzyści odniosła z obu tamtejszych szkół fachowych. Nie moglibyśmy jednak zgodzić się na zwinięcie szkoły koronkarskiej w Zakopanem, i przeniesienie jej do innej miejscowości, a bylibyśmy raczej za urządzeniem w Nowym Targu filii szkoły zakopańskiej — i w tym kierunku podejmujemy też rokowania.

Szkoła koronkarska w Muszynie.

Szkoła koronkarska w Muszynie kończy obecnie trzeci rok istnienia, więc opuszcza teraz ten zakład pierwsza serya uczennic, które przeszły przepisany planem naukowym trzyletni kurs nauki. W ostatnim roku szkolnym 1889/90 liczyła szkoła koronkarska w Muszynie 27 uczennic zapisanych, gdy w poprzednim roku było 23 uczennic, a w pierwszym roku istnienia szkoły tylko 11. Kierowniczka

szkoły zakopańskiej, pani Neużilowa, której poruczony jest nadzór nad stanem nauki w szkole koronkarskiej w Muszynie, odbyła inspekcyę zakładu we wrześniu r. z. i w sprawozdaniu swojem, złożonem Wysokiemu Wydziałowi krajowemu (l. W. kr. 47794/89), wyraża się o stanie nauki w następujący sposób:

„Po dokładnem zbadaniu stanu szkoły koronkarskiej przekonałam, się że rozwój szkoły odbywa się zupełnie prawidłowo. Uczennice wykonują roboty bardzo starannie i czysto".

Zarząd zaś szkoły w sprawozdaniu za rok 1889 (akt l. W. kr. 11716/90) mówi:

„Uczennice pilniejsze zarabiają już obecnie po dwóch latach nauki przeciętnie w jednym miesiącu po 5 — 6 złr. Nie ulega wątpliwości, że przy większej wprawie zarobek ten podwoić się może, wskutek czego każda dziewczyna, która szkołę koronkarską ukończy, miesięcznie od 10 — 12 złr. zarobić będzie mogła, co bezprzecznie przyczynić się musi do podniesienia dobrobytu pomiędzy tutejszym ubogim ludem górskim. W ogóle zaznaczyć wypada, że spostrzeżono zwrot ku lepszemu w tym kierunku, iż ludność okoliczna, przeważnie narodowości ruskiej, zaczyna się interesować szkołą koronkarską w Muszynie, i powoli zaczyna się decydować do posyłania dzieci do tej szkoły, czego dowodem, że w r. 1889 na 19 uczenic stale uczęszczających, było już sześć Rusinek ze wsi okolicznych."

Odwołując się zresztą na fachowe zdanie pani Neużilowej (a któreśmy powyżej przytoczyli) dodaje komitet szkolny ze swej strony uwagę, iż według jego zdania, czyni szkoła koronkarska w Muszynie „znakomite postępy" dając dowody „choć jeszcze młodego, ale zdrowego i pracowitego życia." Wyroby jej znajdują chętny i łatwy odbyt podczas sezonu kąpielowego w Krynicy i Żegestowie, a szkoła otrzymuje liczne zamówienia ze Lwowa, Krakowa i t. d. Największy zaś popyt jest przeważnie na koronki jedwabne.

W ubiegłym roku zaprowadzono już w Muszynie naukę technik wyrobu koronek wykwintniejszych, w gatunkach zwanych Reticello, Duchesse i koronek weneckich. Uregulowano także naukę uzupełniającą przedmiotów ogólnie kształcących Komisya poparła także prośbę zarządu szkoły o zniżenie o połowę procentu, przypadającego zakładowi od sprzedaży wyrobów szkolnych, a to w tym celu, ażeby przez odpowiednie obniżenie ceny towaru, ułatwić sprzedaż. Również przychylną opinię złożyła Komisya co do dalszej prośby zarządu szkoły w Muszynie o przyznanie mu z funduszu krajowego zaliczki w kwocie 200 złr. na kapitał obrotowy, któryby umożliwił zakupywanie w znaczniejszych ilościach materyałów i regularną wypłatę zarobku uczennicom, bez potrzeby wyczekiwania, póki wyrób nie zostanie sprzedany.

Szkoła koronkarska w Kańczudze

Szkoła koronkarska w Kańczudze miała w ostatnich trzech latach następującą frekwencyę:

w roku	1888	było uczennic	50
„	1389	„ „	51
„	1890	„ „	49

a były pomiędzy niemi nietylko dziewczęta zsamej Kańczugi, ale także z okolicznych wsi Żuklin, Siedleczka i Siennów.

Szkoła robót Tow. pracy kobiet we Lwowie

Subwencyonowana ze skarbu krajowego szkoła robót kobiecych którą utrzymuje we Lwowie Towarzystwo pracy kobiet, została w tym roku zreorganizowaną na podstawie opracowanego przez Komisyą krajową dla spraw prze-

mysłowych statutu i planu nauki wraz z instrukcyą administracyjną. Nadto upraszaliśmy o przyznanie temu zakładowi z funduszu krajowego nadzwyczajnego zasiłku w kwocie złr. 200 w. a. na zaopatrzenie go w nowe sprzęty i środki naukowe, których zapas był dawniej wcale nie wystarczający.

Szkoła ta liczyła w ubiegłym roku 115 uczenic zwyczajnych i 19 nadzwyczajnych — ogółem zatem 134 uczennic — przeważnie dzieci z najuboższej warstwy ludności miejskiej: drobnych rzemieślników, sług i wyrobników, w czwartej części izraelitek. Z 11 sił nauczycielskich, zatrudnionych w zakładzie, tylko cztery pobiera skromne remuneracye za swoje trudy, zaś katecheta i sześć nauczycielek uczą bezpłatnie, przez ofiarność dla tak użytecznego zakładu, który dziewczętom, pochodzącym z warstw najuboższych, nastręcza sposobność do nabycia pewnego wykształcenia, a następnie do uczciwego zarobku. Ubolewać tylko należy, iż samo Towarzystwo pracy kobiet zbyt szczupły obejmuje zastęp członków, w obec czego na tem większe uznanie zasługuje wytrwałość tych pań, które pomimo obojętności ogółu, podtrzymują pożyteczną działalność instytucyi.

Szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu

Szkoła specyalna robót kobiecych w Przemyślu założona przez konwent PP. Benedyktynek przy tamtejszej klasztornej szkole wydziałowej żeńskiej, liczyła w ubiegłym roku 18 uczennic. Zakład ten rozwija się powoli, kształcąc uczennice w kursie trzyletnim systematycznie w rozmaitych działach robót kobiecych. Materyał uczennic stanowią zaś przeważnie kandydatki na nauczycielki.

Ilość rękodzielniczych szkół fachowych, utrzymywanych w naszym kraju przez państwo, nie zwiększyła się w ubiegłym roku.

C. k. fachowa szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem.

C. k. fachowa szkoła dla przemysłu drzewnego w Zakopanem obejmująca ośm warsztatów naukowych, otwartą salę rysunkową i szkołę przemysłową uzupełniającą, liczyła w roku szkolnym 1889/90 uczniów zwyczajnych 90, nadzwyczajnych t. j. starszych czeladników 24, razem więc 114.

W tej ilości uczniów miejscowa młodzież nie stanowiła nawet $^1/_4$ części, gdyż było ich tylko 25, gdyż zamiejscowych — nawet z najdalszych okolic kraju było 98.

Według wyznania było 105 katolików rz. k. obrządku, 6 gr. k. obrządku, 2 izraelitów i 1 protestant.

Szkoła zakopańska zaopatruje obecnie kraj cały w wykształconych praktycznie według racyonalnej metody szkolnej stolarzy budowlanych i meblowych, tokarzy, cieśli i rzeźbiarzy — a jest to możliwem tylko wskutek tego, iż żadna z istniejących w kraju zawodowych szkół rękodzielniczych nie posiada tylu stypendystów, jak c. k. zawodowa szkoła dla przem. drzewnego w Zakopanem. W ogólności pobierało z różnych źródeł zasiłki na kształcenie się w tym zakładzie, 47 uczniów — mianowicie:

4	uczniów ze skarbu państwa w ogólnej kwocie . . .	złr.	200 —
36	„ „ krajowego „ „	„	2466 —
23	„ od Rad powiatowych „ „	„	1654 —
8	„ od gmin „ „	„	451 —
15	„ od zakładów i osób prywatnych w ogólnej kwocie .	„	926 —
87	zasiłków w ogólnej sumie	złr.	5697 —
52	uczniów starszych pobierało zasiłki tytułem zarobku w kwocie .	„	2259 33
	Suma zasiłków wynosiła przeto razem	złr.	7956 33

Korzystało z nich jednak — jak wspomiano, tylko 47 uczniów, gdyż niektórzy pobierali zasiłki z dwóch źródeł równocześnie, nigdy jednak więcej jak tyle, ażeby im wystarczyło na pokrycie niezbędnych kosztów utrzymania w Zakopanem t. j. najwyżej po 12 złr. miesięcznie.

Oprócz dyrektora, liczy ten zakład 8 nauczycieli fachowych i 5 werkmistrzów.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach pod Krakowem ukończyła właśnie drugi rok istnienia. W roku szkolnym 1889/90 liczyla 18 uczniów zwyczajnych (13 na I. roku, 5 na II. roku), z tych zaś połowa ze Świątnik, druga połowa z innych okolic kraju. Dziewięciu uczniów pobierało stypendya z funduszu krajowego, trzech zaś z funduszów Izby handlowo-przemysłowej w Krakowie.

Izba handlowa i przemysłowa w Brodach ustanowiła dwa stypendya po 50 zł. rocznie, jednakowoż już w pierwszym roku zrzuciła się z własnego zobowiązania, i jednorazowo kwotę 50 zł. udzieliła.

Kierownik tej szkoły, inżynier Kazimierz Bruchnalski, zbiera też osobny fundusz zapomogowy, z którego udzielane bywają zasiłki na sprawienie środków naukowych lub na żywność uboższym uczniom i majstrom, pobierającym w szkole naukę praktyczną dla obznajomienia się z postępową techniką ślusarstwa. Na pomnożenie tego funduszu zapomogowego dostarcza fundusz krajowy po 100 zł. rocznie, a drugie tyle c. k. skarb państwa. W ubiegłym roku wpłynęło do tegoż funduszu ogółem 343 zł. 86 ct.

Oprócz uczniów zwyczajnych, pobierało naukę fachową w szkole ślusarskiej w Świątnikach 15 majstrów starszych.

Gdy w dniu 13. października 1889 Świątniki dotknięte zostały pożarem, zajęła się szkoła ślusarska w sposób właściwy swojemu charakterowi niesieniem pomocy pogorzelcom. Mianowicie w warsztacie szkolnym na nowo nastalono i zahartowano około 60 wyżarzonych w pogorzeli śrubsztaków, a z kwoty kilkuset zł., zebranej ze składek przez kierownika, zakupiono za 99 zł. pilników, a za 35 zł. stali, z której wyrobiono bezpłatnie narzędzi ślusarskich w wartości trzystu kilkudziesięciu zł., ażeby umożliwić pogorzałym majstrom pracę zarobkową.

Sprawozdanie dyrekcyi szkoły określa w następujący sposób oddziaływanie szkoły ślusarskiej w Świątnikach na przemysł miejscowy:

„Handlarze tutejsi prowadzą konkurencyą nietylko z wyrobami fabrycznemi, które szczególniej ze względu na cło niepomiernie lepsze niekiedy mają warunki zbytu, ale prześcigając się pomiędzy sobą nawzajem, i chcąc podołać konkurencyi handlarzy żydowskich w Krakowie, którzy przeważnie ze wsi, Świątniki otaczających, kłódki gorsze, ale o wiele taniej nabywają, obniżają cenę do takich granic, że o dobroci towaru z góry mowy być nie może. Handel taki zmusza więc ludzi do partactwa a przymus ten wywiera siła znacznego kapitału, która każdemu jest znaną.

„Upadek rękodzieła jest więc niechybny, a baczna analiza miejscowych stosunków doprowadziła do przekonania, iż z całą możliwą energią tej ewentualności przez podniesienie zawodowego uzdolnienia ludności przeciwdziałać należy.

„W tym celu zaprowadzono szkołę dla starszych majstrów. Obejmuje ona pięcio-miesięczny kurs praktyczny całodzienny, którego celem jest zapoznanie majstrów z najniezbędniejszemi ogólnemi narzędziami ślusarskiemi, jako też specyalnie do ich potrzeb zastósowanemi, udzielanie instrukcyi w obchodzeniu się z maszynami pomocniczemi, a wreszcie, rozszerzanie zakresu produkcyi, ograniczonej dotąd wyłą-

cznie do kłódek, przez praktyczną naukę w sporządzaniu różnorodnych okuć budowlanych.

„Szkoła rozporządza dotąd znaczną ilością sztanc, przeważnie w szkole wykonanych, służących dla użytku miejscowych majstrów przy produkcyi kłódek, a wartość tych narzędzi przenosi kwotę 1.800 zł.

„Podobnie jak kłódki, mogliby Świątniczanie z czasem produkować zamki, które ślusarze miejscy, jako robotę dla nich niepopłatną — najczęściej sprowadzają z po za kraju.

„Dla majstrów zarezerwowano 5 miejsc w szkole, tak, iż w ciągu jednego roku dwie serye po 5 majstrów, przez 5 miesięcy mogą pobierać naukę praktyczną. Ażeby umożliwić uczęszczanie do szkoły ludziom starszym, częstokroć obarczonym rodziną, udziela się im z funduszów krajowych zasiłku po 50 ct. dziennie, z rocznej subwencyi w kwocie 500 zł. W ubiegłych dwóch latach odbyło naukę 15 majstrów, gdyż jedna serya wskutek pożaru Świątnik odpadła. I podczas gdy przed otwarciem szkoły na 400—500 majstrów znajdowało się zaledwie pięciu, którzy, prócz kłódek, umieli sporządzać zamki i inne wyroby ślusarskie, dziś jest ich już 20-tu, a między nimi około 10 nawet dobrze uzdolnionych majstrów, z pośród których dwóch znalazło pomieszczenie we warsztatach kolei państwowej w Nowym Sączu z dziennym zarobkiem 1 zł. 50 ct. Wychodzenie poduczonych majstów ze Świątnik nie jest wprawdzie z korzyścią dla miejscowego przemysłu, spodziewać się atoli należy, że po dłuższym lub krótszym przeciągu czasu powrócą oni do rodzinnej miejscowości i do swojej zagrody, ze spotęgowanem jeszcze uzdolnieniem i rozszerzonym zakresem zawodowych wiadomości.

„Osiągnięcie praktycznych rezultatów ze szkoły majstrów, wymaga jednak uwagi ze strony panów architektów, budowniczych, przedsiębiorców, odnośnych władz i korporacyj, którzyby część swoich potrzeb w Świątnikach, zamiast po za krajem, zaspakajać mogli, w czem szkoła chętnie zawsze pośredniczyć, a w razie potrzeby wykonanie roboty nadzorować będzie.

„Dyrekcya poczuwa się do zaszczytnego obowiązku podnieść na tem miejscu z wdzięcznością zainteresowanie się przemysłem tutejszym ze strony J. Eminencyi kardynała i księcia Biskupa krakowskiego. J. Eminencya opiekując się budową ochronki dla opuszczonych dziewcząt imienia ks. Lubomirskiego w Łagiewnikach pod Krakowem, polecił oddanie robót ślusarskich do całego budynku, o ile one w Świątnikach wykonane być mogą, tutejszym majstrom, którzy robotę tę jako interes własny pod nadzorem szkoły wykonują.

„Odnośnie, co do szkoły majstrów, wnioski, uczynione dotąd przez dyrekcyę przyjął JE. Pan Minister wyznań i oświaty z zainteresowaniem się do wiadomości i polecił je uwzględnić przy układaniu preliminarza.

„Rozumie się samo przez się, że istnienie szkoły majstrów w obecnym stanie powinno być ograniczone, gdyż po kilku latach opuści szkołę szereg młodzieńców, teoretycznie i praktycznie, możliwie wszechstronnie wykształconych w rzemiośle, więc dalszą przyszłość przemysłu tutejszego budować będzie można na tej trwałej podwalinie. Natomiast pożądanem byłoby założenie „otwartej pracowni“, w której w danym razie, wyuczeni majstrowie, objąwszy większą robotę, od czasu do czasu znaleśćby mogli pożądaną pomoc. I wogóle rzeczą wielkiej wagi jest dążenie do wytworzenia jaknajspieszniejszego kilku przynajmniej małych, ale porządnych warsztatów, ażeby na tej drodze rozbudzić tu racyonalne i samoistne życie przemysłowe. Jeżeli bowiem szereg majstrów dobrze uzdolnionych, na jakiejkolwiek drodze nie

pozyska dla siebie możności wykonywania robót do których są uzdolnieni, to czując zasób swojego uzdolnienia, będą musieli opuścić Świątniki, by pracę swą należycie zużytkować. Ustawiczna bowiem a ścisła zależność majstrów od szkoły raz na zawsze, nie wydaje się być dla nich samych z pożytkiem.

„Obecnie każde pojawienie się majstra w szkole jest pożądane, a ludzie miejscowi w interesie własnego dobra powinni z ufnością udawać się o pomoc do szkoły w przekonaniu, że takowa interesom ich przemysłowym w zupełności jest oddaną, i z chęcią zadanie swoje spełniać będzie."

Słabą stroną szkoły świątnickiej jest nieodpowiednie jej pomieszczenie w dwóch oddalonych od siebie, ciasnych i niskich chatach włościańskich. Robota maszynowa przy pomocy motora parowego już teraz jest w wysokim stopniu uciążliwą, a nawet i niebezpieczną — a niedogodności te potęgują się wobec postanowienia c. k. Ministerstwa sprowadzenia do Świątnik nowego, o sile ośmiu koni motoru parowego i wogóle znacznego pomnożenia ilości maszyn i przyborów tudzież środków naukowych kosztem przeszło 30.000 zł. Otóż na taki inwentarz i na ilość uczniów, dla której może on służyć, absolutnie brak miejsca w dotychczasowym lokalu szkolnym, zwłaszcza wobec postanowionego już rozszerzenia zakresu nauki.

C. k. Ministerstwo żąda także kategorycznie obmyślenia ułatwień do przyzwoitego mieszkania dla kierownika i nauczycieli, gdy mieszkania, najmowane w domkach miejscowych, są niemożliwe.

Te okoliczności, a głównie wezwanie Wysokiego Wydziału krajowego, oparte na uchwale sejmowej z d. 15. listopada 1889 skłoniły Komisyę do gorliwego zajęcia się projektem budowy gmachu dla szkoły świątnickiej, a to tem bardziej, że c. k. Ministerstwo oświaty reskryptem z d. 14. czerwca 1890 l. 8545 oświadczyło gotowość do pewnego rozszerzenia zakresu nauki w tej szkole, od czego Wysoki Sejm czynił zawisłą ofiarę kraju na budowę gmachu dla niej. W naradach nad tym przedmiotem uczestniczył także specyalnie w tym celu przysłany delegat c. k. Ministerstwa oświaty, inżynier Fritz Maier z Wiednia. Na podstawie opracowanego przez Komisyę w porozumieniu z delegatem ministeryalnym szkicu budowy i przybliżonego kosztorysu przygotowaliśmy wniosek, o którego przedłożenie Sejmowi upraszamy.

Projekt założenia warsztatu kowalskiego w Sułkowicach jako zakładu państwowego

Sprawa projektowanego założenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie Myślenieckim, jako zakładu państwowege, w myśl życzenia, objawionego przez W. Sejm podczas zeszłorocznej sesyi, znajduje się jeszcze w stadyum rokowań. C. k. Rząd istotnie życzliwie zainteresował się tą sprawą. Z naszej strony przedsięwzieliśmy na razie środki w celu uporządkowania zarządu spółki produkcyjnej włościan-kowali, założonej przed trzema laty za staraniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, jako pierwszy zawiązek zdrowej organizacyi tamtejszego przemysłu kowalskiego. Spółka ta popadła w nieład, głównie dla braku sił intelektualnych na miejscu do należytego kierownictwa, zwłaszcza w obec szybkiego rozrostu jej interesów. I dla tego też przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu potrzebę poruczenia kontroli nad zarządem Towarzystwa p. Kazimierzowi Bruchnalskiemu, kierownikowi c. k. szkoły ślusarskiej w Świątnikach, który przeznaczony został przez c. k. Rząd do nadzorowania przyszłego warsztatu naukowego kowalskiego w Sułkowicach, ażeby zarazem ujął w swe ręce sprawę uporządkowania administracyi Towarzystwa kowali w Sułkowicach gdy według istniejącego planu warsztat naukowy

i Towarzystwo kowali w Sułkowicach miałyby pozostawać w pewnej łączności wzajemnej.

Wniosek nasz raczył Wysoki Wydział krajowy przyjąć.

Projekt założenia państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

W sprawie projektowanego założenia państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisyę p. d. 4 stycznia 1890 l. 58728 do objawienia opinii w przemiocie rokowań gminy m. Lwowa z c. k. Rządem co do warunków wprowadzenia w życie tego zakładu. Zdanie swoje wypowiedziała Komisya w sprawozdaniu z 14 lutego 1890 l. 15. które przytaczamy pomiędzy załącznikami. ·/. Z przyjemnością zaznaczamy, iż ostatecznie c. k. Rząd odstąpił do pewnego stopnia od najuciążliwszych warunków i zastrzeżeń, i przypuszczać można, że zakład w roku szkolnym 1891/2 prawdopodobnie wejdzie już w życie.

Aleg. XIII.

Rozwój przemysłu szewskiego w Uhnowie.

W dziale opieki nad rozwojem przemysłu skórnego notujemy czynności Komisyi, zmierzające ku rozwojowi przemysłu szewskiego w Uhnowie w powiecie Rawskim, gdzie około 500 rodzin zajmuje się szewstwem i garbarstwem jako przemysłem domowym.

Członek Komisyi, p. Arnulf Nawratil, przeprowadził na miejscu gruntowne studyum stosunków tego przemysłu, i w wyczerpującym sprawozdaniu wskazał program postępowania w celu zdrowego rozwinięcia przemysłu skórnego w Uhnowie. Na podstawie referatu p. Nawratila przygotowaliśmy wnioski względem organizacy warsztatu wzorowego szewskiego w Uhnowie, wraz z przepisami organizacyjnemi dla tego zakładu, tudzież plan działania w celu rozwinięcia garbarstwa tamtejszego. Przychylając się do wniosku naszego, raczył Wysoki Wydział krajowy dostarczyć środków dwom najpoważniejszym garbarzom uhnowskim na odbycie praktyki w postępowej garbarni pod firmą „I. związkowa garbarnia w Rzeszowie“ i zawiązuje się już w Uhnowie spółka garbarska, dla wprowadzenia tam niektórych technik ulepszonych w garbowaniu skór. Udzielanie praktycznej nauki szewstwa przez majstra, obznajomionego z lepszą metodą roboty, odbywa się zresztą w Uhnowie bez przerwy, przy pomocy subwencyi z funduszu krajowego. Mamy nadzieję, że wkrótce już ustali się organizacya warsztatu wzorowego szewskiego na podstawie ułożonego przes Komisyą statutu i planu nauki. Referat Komisyi, dotyczący środków ku podniesieniu szewstwa w Uhnowie, a oparty na podstawie sprawozdania p. Nawratila, zamieszczamy pomiędzy załącznikami. ·/.

Aleg. XIV.

Skoro zaś uda się próba w Uhnowie, będzie można podobną metodą dążyć do podniesienia i innych miejscowości, dość licznych w naszym kraju, gdzie utrzymuje się dotąd przemysł skórny.

Zakład dla kształcenia izraelickich rzemieślników w Krakowie.

Otrzymaliśmy pierwsze sprawozdanie roczne kuratoryi ufundowanego przez posła d-ra Arnolda Rappaporta zakładu dla kształcenia izraelickich rzemieślników w Krakowie, poruczonego przez założyciela opiece Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych. Zakład ten nie pobiera żadnego zasiłku ze skarbu krajowego, ale w kuratoryi jego zasiada delegat krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych, którym jest obecnie dr. Faustyn Jakubowski. Zakład mieścił 20 chłopców, w wieku od lat 14 — 16, z których 10 kształciło się w warsztacie ślusarskim, a 10 w warsztacie stolarskim. Nauki zawodowej w warsztacie ślusarskim udzielał p. Józef Górecki, były stypendysta funduszu krajowego, wykształcony w c. k. zawodowej szkole ślusarskiej

w Królodworze (Königgrätz) w Czechach, zaś stolarstwa uczy p. Karol Otto, który przy pomocy stypendyum z funduszu krajowego wykształcił się w Muzeum technologicznem we Wiedniu.

Prócz nauki zawodowej pobierają uczniowie zakładu dra Rappaporta naukę rysunków, rachunków, języka polskiego i niemieckiego, historyi ojczystej, geografii i fizyki. Udzielają tych przedmiotów nauczyciele krakowskich szkół publicznych.

Językiem wykładowym tak w nauce zawodowej, jakoteż przedmiotów jest ogólnie kształcących jest język polski.

W zakładzie panuje wzorowy porządek a nauka jest udzielaną według dobrej i należycie obmyślanej metody i z prawdziwym pożytkiem dla uczniów.

Stypendya.

W rozdzielaniu stypendyów na cele nauki przemysłowej postępowała Komisya niezmiennie według zasad kierowniczych, stwierdzonych doświadczeniem dotychczasowem, jako najodpowiedniejszych i przez Sejm aprobowanych.

Ilość stypendystów i stypendystek wzrasta corocznie: gdy bowiem w roku 1887/8 pobierało zasiłki ze skarbu krajowego na naukę przemysłową 45 stypendystów, w roku 1888/9 doszła ich liczba do 83, w r. 1889/90 zaokrągliła się już do 100.

W jakim kierunku dokonują się zmiany w stypendyach podług celów ich przeznaczenia, wskazuje następujące zestawienie porównawcze z trzech lat ostatnich:

	1887/8	1888/9	1889/90
Na kształcenie metodyczne nauczycieli rysunków	—	18	14
Dla uczniów szkół dla przemysłu drzewnego (rzeźbiarzy, stolarzy, tokarzy, koszykarzy i kołodziejów)	24	36	44
Dla uczniów szkół tkackich	3	5	5
Dla uczniów szkół ślusarskich i mechaników .	1	5	11
Dla garncarzy	1	1	3
Dla garbarzy	—	—	2
Na kształcenie się w kamieniarstwie . . .	—	—	1
„ „ „ w koronkarstwie i nauce haftów	12	15	17
„ „ „ w rytownictwie . . .	1	1	—
„ „ „ w mechanicznej reprodukcyi rycin, w fototypii, heliograwurze i t. p. . .	—	1	2
Na naukę malarstwa dekoracyjnego . . .	—	1	1
Na naukę metody zręczności ręcznej (slöjd) .	3	—	1
Razem .	45	83	100

Kandydaci na nauczycieli rysunków kształcą się w Krakowie, na kursie specyalnie dla nich urządzonym w tamtejszej c. k. państwowej szkole przemysłowej, o czem w właściwem miejscu była już mowa.

Z 44 stypendystów, którzy pobierali stypendya na kształcenie się w przemyśle drzewnym, znajdowało się 37 w c. k. zawodowej szkole fachowej dla przem. drzewnego w Zakopanem — a z tych tylko 12 z bliższej okolicy przy Zakopanem,

25 zaś pochodzi z rozmaitych powiatów z całego kraju, i zwyczajnie Wydziały powiatowe pokrywają też pewną część kosztów ich utrzymania w Zakopanem. Pięciu szczególniej uzdolnionych uczniów krajowych szkół rękodzielniczych dla wyrobów z drzewa kształci się w wiedeńskim Muzeum technologicznem na werkmistrzów i nauczycieli fachowych.

Szkoła ślusarska w Świątnikach i szkoła tkacka w Krośnie ściągają coraz większy napływ młodzieży, pragnącej pobierać w nich naukę zawodową. I dla tego też zwiększa się ilość kandydatów do stypendyów w tych szkołach.

W obec łatwości, z jaką otrzymują korzystne zajęcie uczniowie szkół garncarskich, i coraz silniej czuć się dającej potrzeby należycie przysposobionych werkmistrzów do fabryk dachówek i wyrobów garncarskich, wypadnie zwiększyć także w najbliższej przyszłości ilość stypendyów dla uczniów szkół garncarskich, a zwłaszcza dla praktykantów w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, ażeby umożliwić zdolniejszej młodzieży z rozmaitych okolic kraju kształcenie się w tych zakładach.

Po raz pierwszy w ubiegłym roku udzieliła Komisya krajowa dla spraw przem. stypendyów w dziale przemysłu skórnego — mianowicie dwom garbarzom z Uhnowa, ażeby umożliwić im praktykę w I. związkowej garbarni w Rzeszowie Przyrzeczono także podobne zasiłki dwom sukiennikom z Leżajska na kształcenie się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Bielsku. Są oni przeznaczeni na werkmistrzów w projektowanym wzorowym warsztacie sukienniczem w Leżajsku.

Ze względów zasadniczych, w przeszłorocznem sprawozdaniu wyłuszczonych Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie zajmuje się już obecnie podaniami o stypendya na kształcenie nauczycieli do udzielania nauki zręczności ręcznej metodą szwedzką (slöjd).

Oto wykaz imienny stypendystów i stypendystek:

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w komisyi krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
1	436 9/1 1890	Adamowski Stanisław	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
2	496 5/2 „	Angerówna Józefa	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	jednorazowo 100 zł.
3	299 15/9 1889	Auerbach Fabian	na kształcenie się w Muzeum technologicznem we Wiedniu	po 15 zł. miesięcznie
4	425 31/10 „	Augustowska Marya	jak poz. 2	po 12 zł. miesięcznie
5	101 26/2 1890	Bałła Józef	Muzeum dla sztuki przemysłu w Wiedniu	jednorazowo 150 zł.
6	311 15/7 1890	Biłeńkij Jan	jak poz. 3	po 35 zł. miesięcznie
7	364 26/9 1889	Bihun Onufry	5-cio miesięczny kurs przygotowawczy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie	
8	394 21/10 1889	Borowiec Teofil	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
9	476 5/2 1890	Bobrowski Rudolf	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. „
10	431 10/11 1889	Buras Michał	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
11	436 9/1 1890	Celewicz Ksenofont	„ „ „	po 6 zł. „
12	311 22/10 1889	Cirin Wojciech	jak poz. 3	po 35 zł. „
13	476 5/2 1890	Cholewa Józef	Świątniki, ślusarstwo	po 3 zł. „
14	436 9/1 „	Cholewa Bartłomiej	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. „
15	379 16/7 „	Dzbański Zygmunt	Lwów, keramiczna stacya doświadczalna	po 25 zł. na 3 mies.
16	436 9/1 „	Drozdowski Mikołaj	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
17	214 2/5 „	Dudek Zygmunt	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. „
18	436 9/1 „	Druciak Władysław	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
19	„ „ „	Dziubiński Wasyl	„ „ „	po 8 zł. „
20	82 25/2 „	Dziubińska Julia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
21	396 20/10 1889	Fedorowicz Zdzisław	Zakopane, przemysł drzewny	po 12 zł. miesięcznie
22	431 10/11 „	Fiega Stanisław	„ „ „	po 6 zł. „
23		Flisowski Jan	Rzeszów, garbarstwo	
24	436 9/1 1890	Grzaka Józef	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
25	431 10/11 1889	Geisler Karol	„ „ „	po 6 zł. „
26	171 2/5 1890	Giełczyńska Marya	Zakopane, koronkarstwo	po 3 zł. „
27	82 25/2 1890	Gębarowska Józefa	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
28	69 30/1 „	Goliński Jan	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
29	496 5/2 „	Gorecki Andrzej	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. „
30	87 14/3 1889	Gubała Wawrzyniec	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. „
31	396 10/3 „	Gruszka Antoni	„ „ „	po 6 zł. „
32	364 26/9 „	Hahn Józef	jak p. 7	
33	82 25/2 1890	Hnatyszczak Julia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
34	150 2/5 „	Hutnik Antoni	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
35	87 14/3 1889	Hyblik Franciszek	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. „
36	82 25/2 1890	Jacenikówna Ahafia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
37	364 26/9 1889	Jacobi Leopold	jak p. 7	
38	313 21/7 1890	Kamoń Antonina	Zakopane, koronkarstwo	po 6 zł. miesięcznie

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
39	364 26/9 1890	Krzanowski Józef	jak p. 7	
40	426 31/10 „	Kleczewski Zygmunt	Komotau, c. k. szkoła ślusarstwa i budowy machin.	po 30 zł. miesięcznie
41	476 5/2 1890	Kwintowski Stanisław	Świątniki, ślusarstwo	po 8 zł. „
42	391 22/10 „	Kościuk Leon	„ „	po 12 zł. „
43	214 2/5 „	Kotarba Józef	„ „	po 6 zł. „
44	436 9/1 „	Kowalczyk Jędrzej	Zakopane, przemysł drzewny	po 3 zł. „
45	226 15/8 1888	Król Antoni	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. „
46	110 25/2 1890	Knkawski Rajmund	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 5 zł. „
47	364 26/9 1889	Kublin Leon	jak p. 7	
48	436 9/1 1890	Kuna Franciszek	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. „
49	„ „ „	Kurkowski Jan	„ „ „	po 5 zł. „
50	„ „ „	Lasocki Jan	„ „ „	po 6 zł. „
51	364 26/9 1889	Lewicki Stanisław	jak p. 7	
52	„ „ „	Lewandowski Kalikst	jak p. 7	
53	436 9/1 1890	Lorenc Franciszek	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. „
54	425 31/10 1889	Łuszczyńska Zofia	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 12 zł. „
55		Łysiak Daniel	Rzeszów, garbarstwo	
56	364 26/9 1889	Marek Jan	jak p. 7	
57	„ „ „	Markowski Józef	„ „ „	
58	436 9/1 1890	Mandziak Aleksander	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
59	„ „ „	Marszałek Franciszek	„ „ „	po 6 zł. „
60	82 25/2 „	Markowiczówna Helena	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
61	436 9/1 „	Mierzwiński Tadeusz	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. miesięcznie
62	82 25/2 „	Milanowiczówna Marya	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
63	497 11/1 „	Miziewicz Kazimierz	Wiedeń, zakład dla fotograficznych reprodukcyi	po 35 zł. miesięcznie
64	436 9/1 „	Mozdyniewicz Władysław	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. „
65	„ „ „	Mróz Władysław	„ „ „	po 6 zł. „
66	„ „ „	Nędza Franciszek	„ „ „	po 5 zł. „
67	222 2/5 „	Niemczynowski Franciszek	Wiedeń, Muzeum technologiczne	po 35 zł. „
68	431 10/11 1889	Nitoń Maryan	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
69	436 9/1 1890	Nosalik Paweł	„ „ „	po 5 zł. „
70	364 26/9 1889	Orosz Władysław	jak p. 7	
71	„ „ „	Pfau Józef	jak p. 7	
72	436 9/1 1890	Paszkiewicz Błażej	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. „
73	394 32/10 1889	Piela Michał	„ „ „	po 6 zł. „
74	425 31/10 „	Piotrowska Stefania	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 12 zł. „
75	125 13/5 1890	Popiel Ksawery	Zakopane, przemysł drzewny	po 12 zł. „
76	312 15/7 „	Prydatkiewicz Michał	Wiedeń, Muzeum technologiczne	po 35 zł. „
77	380 15/7 „	Rzewuski Witołd	Wiedeń, szkoła rządowa dla fotografii i reprodukcyi	jednorazowo 120 zł.
78	364 26/9 1889	Rożański Jan	jak p. 7	
79	436 9/1 1890	Romański Wiktoryn	Zakopane, przemysl drzewny	po 5 zł. miesięcznie

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
80	82 25/2 1890	Romaniakówna Anna	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
81	436 9/1 „	Rusiniak Konstanty	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. miesięcznie
82	382 5/10 1889	Sławiński Szczęsny Jan	na kształcenie się w keramice w szkole fachowej w Cieplicach	400 zł. na jeden rok
83	321 15/7 1889	Saroma Karol	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
84	221 2/5 1890	Stehlik Edward	Horice (Czechy) c. k. szkoła kamieniarska i rzeźbiarska	120 zł. jednorazowo
85	297 22/10 1889	Seyfried Edward	Jarosław, koszykarstwo	po 8 zł. miesięcznie
86	404 22/7 1890	Stempfle Leopold	Wilamowice, szkoła tkacka	po 8 zł. „
87	447 5/2 „	Szczepanek Anna	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 10 zł. „
88	364 26/9 1889	Stopiński Andrzej	jak p. 7	
89	431 10/11 „	Stoklasa Adolf	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
90	436 9/1 1890	Sopiarz Franciszek	„ „ „	po 3 zł. „
91	256 19/5 „	Spytkowski Ludwik	Poremba, garncarstwo	po 8 zł. „
92	496 5/2 „	Szydłowska Olga	jak p. 87	jepnorazowo 40 zł.
93	436 9/1 „	Tereszczuk Piotr	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
94	419 28/10 1889	Tintz Józef	Świątniki, ślusarstwo	po 15 zł. „
95	431 10/11 „	Uscki Włodzimierz	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. „
96	405 22/10 „	Wasilewski Konstanty	Świątniki, ślusarstwo	po 12 zł. „
97	419 28/10 „	Wilkicki Alfred	„ „	po 15 zł. „
98	364 26/9 „	Wolski Zygmunt	jak p. 7	
99	496 5/2 1880	Zahorska Felicya	jak p. 87	jednorazowo 60 zł.
100	433 10/3 1888	Ziobroń Zygmunt.	Kamionka strumiłowa, szkoła krajowa dla bednartwa i kołodziejstwa	po 8 zł. miesięcznie

Pożyczki i zasiłki na poparcie przedsiębiorstw przemysłowych.

W sprawach rozdziału pożyczek i zasiłków ze skarbu krajowego na popieranie rozwoju przemysłu w kraju, służy Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych według brzmienia statutu tylko prawo czynienia wniosków doradczych, gdy Wysoki Wydział krajowy tego zażąda. Dlatego też sądzimy, że wystarczy w sprawozdaniu z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych naznaczyć tylko zasady ogólne, jakiemi kierowaliśmy się we wnioskach naszych, które mieliśmy zaszczyt co do załatwiania próśb o pożyczki i zasiłki bezzwrotne na poparcie różnorodnych przedsiębiorstw przemysłowych Wysokiemu Wydziałowi krajowemu przedkładać.

Zasady te pozostały bez zmiany, jak je streściliśmy w poprzednich sprawozdaniach, gdy doświadczenie stwierdziło najlepiej, że pomyślniejsze osiąga się wyniki, jeżeli zamiast rozpraszania pożyczek na zbyt wiele rodzajów przemysłu, i na wiele drobnych przedsiębiorstw, wspiera się stale pewne ważniejsze gałęzie przemysłu, według programu z góry określonego, a przy ocenianiu podań zwraca się uwagę nietylko na użyteczny cel, ale zarazem i na własną organiczną żywotność przedsiębiorstwa.

W obec tej metody traktowania spraw pożyczkowych zmniejszyła się wprawdzie ilość udzielanych pożyczek, lecz spotęgowała się natomiast ich skuteczność.

Komisya liczy się z tem, że bezpieczeństwo bezwarunkowe pożyczki z krajowego funduszu przemysłowego, nie jest pierwszym warunkiem, od którego przyznanie jej zależyć powinno — lecz nie może także doradzać popierania groszem publicznym przedsiębiorstw, które w samym zarodku już są pozbawione sił żywotnych. Chociaż więc ilość pożyczek, udzielanych z krajowego funduszu przemysłowego zmniejszyła się cokolwiek w ostatnich czasach, to sądzimy, że tylko w ten sposób zdoła się zebrać zapas na tem skuteczniejsze poparcie przedsiębiorstw szerszej doniosłości dla całych grup przemysłu, w pierwszym zaś rzędzie tkactwa i przemysłu skórnego, gdy z pobudek wymienionych w zeszłorocznem sprawozdaniu, ku tym dwom grupom przemysłu pragniemy głównie skierować na razie akcyę pomocniczą kraju.

Ruch organizacyjny, zmierzający do wzmocnienia tych dwóch gałęzi przemysłu w kraju, postępuje wprawdzie powoli, a nawet rzec można, cokolwiek ociężale. Lecz nie ustaje on wcale, w szczególności zaś w dziale przemysłu tkackiego. Dziś uż nie ma wątpliwości, że wkrótce wejdzie w życie fabryczna blicharnia i aprejtownia płócień, dla której przyrzeczony jest warunkowo znaczniejszy kredyt z krajowego funduszu przemysłowego, zakupiono już bowiem grunt pod budowę tej fabryki w Krośnie, a budowa ma się wkrótce rozpocząć.

Nadspodziewanie ożywia się także ruch na polu przemysłu keramicznego, tak, iż spodziewać się można znacznego postępu w zużytkowaniu cennych glin garncarskich, jakie posiadamy w różnych okolicach kraju.

W ogólności przedłożyła Komisya w ciągu ubiegłego roku wnioski, zalecające do poparcia pożyczkami z krajowego funduszu przemysłowego 10 przedsiębiorstw, na kwotę 34.500 zł. kredytu. Na tę cyfrę złożyło się:

Trzy przedsiębiorstwa w dziale przem. drzewnego z kwotą .	15.000 zł. — ct.
Dwie spółki tkackie z kwotą	8.000 „ — „
Jedna spółka dla przem. skórnego otrzymała warunkowe przyrzeczenie na	2.000 „ — „
Jedna spółka ślusarska przyrzeczenie na	2.000 „ — „
do przeniesienia .	27.000 zł. — ct.

z przeniesienia . 27.000 zł. — ct.
Zaś dla trzech innych specyalnych przedsiębiorstw proponowaliśmy pożyczki w kwocie łącznej . . . . . 7.500 „ — „
Razem . . . 34.500 zł. — ct.

Co się zaś tyczy zasiłków bezzwrotnych, to proponowaliśmy udzielenie trzem drobnym rękodzielnikom zasiłków w łącznej kwocie 400 zł. i pięciu początkującym rękodzielnikom, którzy ukończywszy naukę z dobrym postępem w c. k. zawodowej szkole dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, założyli własne warsztaty, na zakupno narzędzi po 25—30 zł. w. a. Jeden majster tkacki otrzymał zasiłek w kwocie 60 zł. na uzupełnienie swojego wykształcenia zawodowego w szkole krośnieńskiej, jeden zaś koszykarz zł. 40 na praktykę w Jarosławiu. Wysoki Wydział krajowy przyjął wszystkie te nasze wnioski.

Preliminarz wydatków na popieranie przemysłu na rok 1891.

Projekt wydatków ze skarbu krajowego na cele szkolnictwa przemysłowego i na popieranie przedsięwzięć przemysłowych, podajemy przy końcu niniejszego sprawozdania, wraz z 49 specyalnemi preliminarzami pojedyńczych zakładów dla nauki przemysłowej, utrzymywanych kosztem kraju, lub z funduszu krajowego subwencyonowanych.

Ogólna suma wydatków, proponowanych przez Komisyę na wymienione powyżej cele na rok 1891 wynosi . 116.224 zł. — ct.
w obec kwoty, uchwalonej na rok 1890 . . . . . 109.726 „ — „
proponujemy na rok przyszły więcej o . . . . . 6.498 zł. — ct.

Preliminarz na rok 1891 obejmuje nowych pozycyi tylko cztery — mianowicie:

a) Subwencyę dla wzorowego warsztatu szewskiego w Uhnowie w kwocie . . . . . 1.100 zł. — ct.
b) subwencyę dla szkółki koronkarskiej w klasztorze Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku . . . . . 300 „ — „
c) na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technicznej we Lwowie — II-ga rata, w myśl uchwały sejmowej z 25. listopada 1889 . . . . . 2.500 „ — „
d) koszta inspekcyi fachowej i administracyjnej szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych . . . . 1.600 „ — „
Razem . . . 5.500 zł. — ct.

Uchylamy natomiast z preliminarza na rok 1891 zasiłek dla projektowanego warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie, gdy — jak nadmieniono powyżej, nie ma nadziei, ażeby on wszedł w życie, i na szkołę stolarstwa i tokarstwa w Myślenicach, skoro układy co do wprowadzenia w życie tej szkoły nie postąpiły naprzód.

W budżecie na rok 1890 obejmują te dwie pozycye następujące kwoty:
a) na warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie . . 1.225 zł. — ct.
b) na szkołę stolarstwa i tokarstwa w Myślenicach . 800 „ — „

Również prosimy o uchylenie z preliminarza na rok 1891 z rubryki wydatków na cele szkolnictwa przemysłowego zasiłków na urządzanie w Krakowie i w Sokalu kursów wakacyjnych dla nauczycieli szkół ludowych metody szwedzkiej nauki zręczności ręcznej (slöjd) z powodów zasadniczych, wyłuszczonych w sprawozdaniu z 8. maja 1889 l. 53 — mianowicie, iż nie możemy traktować slöjdu jako przedmiotu nauki „przemysłowej“, lecz poczytujemy naukę zręczności ręcznej w szkołach

ludowych za ogólnie kształcący środek pedagogiczny. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych sądzi przeto, iż w budżecie krajowym właściwe miejsce na subwencye celem rozpowszechniania słöjdu jest w tej rubryce, gdzie mieszczą się wydatki na cele oświaty. I temi kierując się pobudkami w piśmie z 24. lipca b. r. l. 442 przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek o przeniesienie kwoty 1.600 zł. objętej w budżecie krajowym na rok 1890 rubr. XVI. pozycyami 261 i 262 na rok 1891 do rubryki VII.

Zmniejszenia lub powiększenia niektórych pozycyj, uzasadnione są albo w właściwych rozdziałach niniejszego sprawozdania, albo też w preliminarzu samym.

Komisya uprasza, iżby Wysoki Wydział krajowy raczył preliminarz ten przedłożyć Sejmowi z przychylnem ze Swej strony poparciem.

Wnioski.

Kończąc to sprawozdanie, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

I. Sprawozdanie niniejsze raczy Wysoki Wydział krajowy przedłożyć Sejmowi z wnioskiem o przyjęcie do wiadomości, i o wstawienie w budżet krajowy na rok 1891 na cele popierania przemysłu i szkolnictwa przemysłowego kwot, wymienionych w załączonym preliminarzu.

II. Komisya uprasza o przedłożenie Sejmowi następujących wniosków:

1. Wysoki Sejm raczy wezwać ponownie c. k. Rząd, żeby w drodze konstytucyjnej wyjednał większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych i warsztatów naukowych w naszym kraju, wykazane w memoryałach Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych — i to w równym stosunku, jak w innych krajach koronnych.

2. Wysoki Sejm raczy wezwać c. k. Rząd, żeby wzorowy statut dla szkół przemysłowych uzupełniających, przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty przez Komisyą krajową dla spraw przemysłowych p. d. 19. września 1889 l. 272 uznał za normalny dla szkół przemysłowych uzupełniających w Królestwie Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

3. Wysoki Sejm raczy upoważnić Wydział krajowy do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, kosztem nie wyższym jak 35.000 zł. i pod warunkiem, że gmina Świątniki górne pokryje z tego własnemi funduszami 10.000 zł. Reszta ma być pokrytą z funduszu krajowego.

Budowa ma być wykończoną w terminie dwuletnim w ten sposób, ażeby z ogólnej kwoty kosztów budowy wypadło na rok 1891 zł. 20.000 — zaś na rok 1892 zł. 15.000.

W budżet krajowy na rok 1891. raczy Wysoki Sejm wstawić na ten cel kwotę 10.000 złr. w. a.

4. Na koszta budowy domu na pomieszczenie krajowej szkoły tkackiej w Krosnie raczy Wysoki Sejm przyznać gminie m. Krosna — oprócz wypłaconej już w r. 1890 kwoty 1.000 zł. dalszy zasiłek bezzwrotny ze skarbu krajowego w kwocie 5.000 złr. do wypłaty w pięciu po sobie następujących latach, począwszy od r. 1891 po 1.000 zł. rocznie, pod warunkiem, jeżeli gmina m. Krosna zobowiąże się budynek własnym kosztem utrzymywać w dobrym stanie, i odda go do rozporządzenia Wydziału krajowego na umieszczenie w nim krajowej szkoły tkackiej na tak długo, jak długo szkoła ta będzie w Krośnie istniała.

5. Jeżeli gmina miasta Kołomyi rozszerzy budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarska, według wymagań, przez Komisyę krajową dla spraw przem. dla celów nauki za niezbędnie uznanych, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do wypłacenia jej subwencyi bezzwrotnej w ogólnej kwocie 4.000 zł. a to w czterech po sobie następujących ratach rocznych po 1.000 zł. od r. 1891. począwszy.

W razie, gdyby zachodziła istotna potrzeba podwyższenia tej subwencyi, a Wydział krajowy rozporządzał jakiemi oszczędnościami z budżetu szkoły kołomyjskiej, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do użycia tych oszczędności na cel budowy.

6. Wysoki Sejm oświadczyć się raczy za zaprowadzeniem drugiej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego dla wschodniej części kraju w Kołomyi, a dla ułatwienia rokowań w tej sprawie z c. k. Rządem, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do przyrzeczenia pomocy ze strony kraju gminie miasta Kołomyi na pokrycie pewnej części kosztów dostarczenia dla tej szkoły lokalu.

Tymczasowo zaś, zanim projektowana szkoła państwowa wejdzie w życie, raczy Wysoki Sejm przyzwolić na subwencyonowanie szkółki dla wyrobów z drzewa, założonej przez „Spółkę huculską — stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ a w szczególności, iżby ze skarbu krajowego udzielono zasiłku stałego na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa na tak długo, dokąd ta szkółka nie będzie zastąpioną szkołą państwową.

Wysoki Sejm raczy wstawić w budżet krajowy na rok 1891 kwotę 1.300 zł. w. a. na cel powyższy — z tem jednakże zastrzeżeniem, ażeby „Spółka huculska, poddała swoją szkołę pod wpływ nadzorczy Wydziału krajowego, a względnie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w tej mierze, jak podlegają temu wpływowi inne, ze skarbu krajowego subwencyonowane zakłady dla fachowej nauki przemysłowej.

7. Wysoki Sejm raczy, przychylając się do prośby o stabilizacyę i o przyznanie prawa do emerytury, wniesionej przez inżyniera Edmunda Krzena, kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie:

a) udzielić p. Edmundowi Krzenowi „veniam aetatis“;

b) stabilizować go na posadzie kierownika krajowej stacyi doświadczalnej keramicznej, licząc mu lata służby od dnia 25. maja 1886 r. i przyznać mu prawo do emerytury;

c) oznaczyć dla kierownika stacyi doświadczalnej keramicznej, podobnie jak dla profesorów krajowych szkół rolniczych, 30 lat służby do uzyskania pełnej emerytury, i odpowiednie temu okresowi termina do uzyskania częściowej emerytury.

Lwów dnia 21. września 1890.

Przewodniczący krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych,
Marszałek krajowy:

Jan hr. Tarnowski.

Skład osobowy

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Przewodniczący:

Hr. Tarnowski Jan, rzeczywisty tajny radca, marszałek krajowy, członek Izby Panów, Rady państwa i t. d.

Zastępcy przewodniczącego:

Hr. Dzieduszycki Włodzimierz, c. k. rzeczywisty tajny radca, kawaler orderu żelaznej korony I. klasy, komandor franc. krzyża legii honorowej, „officier de l'instruction public", członek Izby Panów Rady państwa, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, prezes Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, kor. członek Akademii umiejętności w Krakowie i t. d.

Ks. Czartoryski Jerzy, c. k. rzeczywisty tajny radca, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego i t. d.

Członek Wydziału krajowego, zasiadający w gronie Komisyi:

(z prawem zastępstwa przewodniczącego i kierujący biurem Komisyi)

Romanowicz Tadeusz, członek Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek Rady nadzorczej fundacyi hr. Stanisława Skarbka i t. d.

Członkowie:

Baranowski Bolesław, c. k. radca szkolny,
Chrzanowski Leon, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa,
Fedorowicz Władysław, właściciel dóbr,
Franke Jan, rektor c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, członek czynny Akademii umiejętności w Krakowie i Tow. nauk ścisłych w Paryżu, prezes Towarzystwa politechnicznego we Lwowie i t. d.,
Laskowski Kazimierz, c. k. radca Namiestnictwa,
Michalski Michał, poseł na Sejm krajowy, I. delegat Rady miejskiej we Lwowie, członek zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek Rady zawiadowczej fundacyi Stanisława hr. Skarbka,
Mochnacki Edmund, prezydent król. stoł. miasta Lwowa,
Nawratil Arnulf, c. k. inspektor przemysłowy,

Rotter Karol, dyrektor c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie,
Szczepanowski Stanisław, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, członek Izby handlowo-przemysłowej we Lwowie i t. d.,
Dr. Weigel Ferdynand, cesarski radca, poseł na Sejm krajowy, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego we Wiedniu, szef biura Izby handlowo-przemysłowej w Krakowie, adwokat i t. d.,
Dr. Wereszczyński Józef, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, poseł na Sejm krajowy, członek Wydziału krajowego, członek c. k. Komisyi centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, członek c. k. gal. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego i t. d.,
Wierzbicki Ludwik, kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. konserwator pomników sztuki i starożytności, zastępca dyrektora ruchu c. k. kolei państwowych we Lwowie, członek zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie i t. d.
Zacharjewicz z Lwigrodu Julian, architekt, p. z. profesor przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, c. k. konserwator pomników sztuki i starożytności, członek Rady miejskiej we Lwowie,
Dr. Zgórski Alfred, dyrektor Banku krajowego, członek reprezentacyi m. Lwowa, członek Rady zawiadowczej fundacyi Stanisława hr Skarbka,
Zima Franciszek, dyrektor gal. Kasy oszczędności we Lwowie, zastępca prezesa Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek reprezentacyi miasta Lwowa,
Zieleniewski Leon, inżynier, właściciel fabryki maszyn w Krakowie.

Sekcya administracyjna:

Przewodniczący: Tadeusz Romanowicz.

Członkowie: Franke Jan,
Laskowski Kazimierz,
Michalski Michał,
Nawratil Arnulf,
Wierzbicki Ludwik,
Dr. Zgórski Alfred.

Biuro:

Sekretarz: Merunowicz Teofil. Pomocnik manipulacyjny: Zglinnicki Antoni.

Alegat. II. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Regulamin

czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych załatwia sprawy swego zakresu działania na posiedzeniach pełnych, albo też przez swoje sekcye i komisye specyalne, tudzież przez osobnych delegatów.

§. 2. Na mocy postanowień §. 9. ustanawia się:

a) sekcyę administracyjną;

b) komisyę specyalną dla spraw przemysłu domowego;

c) komisyę specyalną dla spraw przemysłu rękodzielniczego.

§. 3. Sekcya administracyjna składa się z siedmiu we Lwowie zamieszkałych członków, mianowicie: z szefa departamentu II. Wydziału krajowego (referenta spraw przemysłowych) jako przewodniczącego, z dwóch delegatów komisyi specyalnej dla spraw przemysłu domowego, z dwóch delegatów komisyi specyalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego i dwóch delegatów Komisyi pełnej.

Sekcya administracyjna wybiera z pośród swoich członków zastępcę przewodniczącego.

§. 4. Sekcya administracyjna sama oznaczy stałe termina swych zwyczajnych posiedzeń. Nadzwyczajne posiedzenia zwołuje przewodniczący w razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, lub na żądanie dwóch członków sekcyi.

Do ważności uchwał potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy, i dwóch członków sekcyi.

§. 5. Do zakresu działania sekcyi administracyjnej należy:

a) zarząd przyzwolonymi funduszami (§. 5. statutu) w granicach uchwał Komisyi pełnej;

b) przeprowadzenie rokowań z władzami, korporacyami lub osobami prywatnemi względem przykładania się do kosztów założenia i utrzymania fachowych szkół przemysłowych, tudzież warsztatów naukowych;

c) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków co do statutów, regulaminów i instrukcyj dla szkół i warsztatów, i wogóle co do urządzenia tychże zakładów;

d) sprawowanie nadzoru zwierzchniczego nad szkołami i zakładami, zostającymi pod opieką krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych;

e) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków na mianowanie stałych nauczycieli dla szkół przemysłowych i stałych kierowników warsztatów naukowych, tudzież zarządzanie tymczasowego zastępstwa nauczycieli i kierowników w tych zakładach;

f) przedstawianie Wydziałowi krajowemu wniosków co do udzielania zapomóg i pożyczek na cele przemysłowe, z przeznaczonych na to przez Sejm funduszów (§. 4. statutu);

g) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków co do udzielania stypendyów i zasiłków uczniom szkół i warsztatów naukowych, tudzież osobom, kształcącym się w zawodach przemysłowych;

h) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków co do wszelkich wydawnictw przemysłowych;

i) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków co do mianowania personalu biura Komisyi;

k) układanie rocznego preliminarza i sprawozdań z czynności Komisyi;

l) w ogóle wykonywanie wszystkich uchwał Komisyi pełnej, o ile one nie są przydzielone specyalnym komisyom lub osobom;

m) w razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, może sekcya administracyjna wydawać zarządzenia w zastępstwie Komisyi pełnej, winna jednak na najbliższem posiedzeniu Komisyi pełnej zdać z tego sprawę.

§. 6. Każdy z członków krajowej Komisyi winien należyć wedle własnego wyboru albo do komisyi specyalnej dla spraw przemysłu domowego, albo do komisyi specyalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego.

Każda z tych komisyj specyalnych wybiera z pośród swoich członków przewodniczącego i zastępcę.

Do ważności uchwał każdej z tych komisyj specyalnych potrzebną jest obecność przewodniczącego, lub jego zastępcy i trzech członków.

Przewodniczący sekcyi administracyjnej ma prawo brać udział z głosem doradczym w obradach obydwóch komisyj specyalnych, i ma być w tym celu zapraszanym na każde posiedzenie.

§. 7. Do zakresu działania komisyi specyalnej dla spraw przemysłu domowego i komisyi specyalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego należy:

a) badanie stosunków i potrzeb poruczonego im przemysłu;

b) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków i opinii co do sposobu podniesienia przemysłu domowego względnie rękodzielniczego;

c) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków co do potrzeby zakładania nowych szkół fachowych lub warsztatów wzorowych;

d) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków i opinii co do wysyłania ludzi zawodowych za granicę dla zbadania dróg rozwoju obcej produkcyi przemysłowej;

e) przedstawianie Komisyi pełnej wniosków, zmierzających do rozwoju muzeów przemysłowych i technologicznych stacyj doświadczalnych;

f) przedstawianie sekcyi administracyjnej wniosków względem preliminarza wydatków na cele przemysłu domowego lub rękodzielniczego.

§. 8. Ogólne zwyczaje parlamentarne zachowane być mają co do toku rozpraw Komisyi pełnej, sekcyi administracyjnej i dwóch komisyj specyalnych. W razie zachodzącej wątpliwości rozstrzygają analogiczne postanowienia regulaminu sejmowego.

Każdemu z członków Komisyi krajowej służy prawo czynienia wniosków. Wszakże wnioski samoistne, nie objęte porządkiem dziennym Komisyi pełnej, nie mogą być rozstrzygane na tem samem posiedzeniu, na którem były postawione, ale mają być przesłane do sprawozdania właściwej komisyi specyalnej lub sekcyi administracyjnej.

O przebiegu obrad Komisyi pełnej ma biuro Komisyi ogłaszać treściwe sprawozdania.

§. 9. Komisya załatwia swe ekspedycye na zewnątrz przez swoje biuro pod kierownictwem szefa departamentu II. Wydziału krajowego (referenta spraw przemysłowych).

§. 10. Postanowienia szczegółowe co do sposobu załatwiania spraw przez biuro Komisyi określa instrukcya służbowa dla sekretarza, stanowiąca integralną część niniejszego regulaminu.

Alegat III. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Instrukcya

dla sekretarza Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1. Kierownikiem biura krajowej Komisyi jest szef departamentu II. Wydziału krajowego (referent spraw przemysłowych).

§. 2. Wszystkie sprawy, wpływające do krajowej Komisyi rozdziela kierownik biura stosownie do przedmiotu pomiędzy członków sekcyi administracyjnej, którzy referat specyalnych spraw objęli. albo przydziela je komisyom, dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego ustanowionym. Każdy referat musi być przed ekspedycyą aprobowany przez naczelnika biura.

§. 3. Sekretarza mianuje Komisya pełna na podstawie wniosku sekcyi administracyjnej. Krajowej Komisyi i sekretarzowi służy obopólnie prawo wypowiedzenia wzajemnego stosunku z terminem trzechmiesięcznym.

§. 4. Sekretarz podlega prezesowi krajowej Komisyi, i kierownikowi biura Komisyi wedle zasad i przepisów, normujących stosunek służbowy urzędników Wydziału krajowego do swoich przełożonych.

§. 5. W szczególności załatwia sekretarz następujące czynności:

a) utrzymuje ewidencyę aktów Komisyi;
b) prowadzi protokoły obrad, odbywających się w Komisyi pełnej i jej organów;
c) utrzymuje ewidencyę stanu funduszów rozporządzalnych na cele przemysłowe;
d) załatwia sprawy, przydzielone mu przez kierownika biura;
e) czasopisma, książki, próbki, modele i t. p. znajdujące się w biurze Komisyi, utrzymuje w porządku;
f) załatwia całą manipulacyę biurową: prowadzi dziennik podawczy, indeks przedmiotowy, tudzież wykazy aktów, udzielonych członkom Komisyi.

§. 6. Sekretarz ma prawo udziału w rozprawach z głosem doradczym.

§. 7. Wysokość wynagrodzenia sekretarza ustanawia Wydział krajowy na wniosek krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych.

Za czynności urzędowe, załatwiane po za Lwowem, ma prawo sekretarz liczyć dyety po 4 zł. dziennie, i żądać zwrotu kosztów podróży według norm, ustanowionych dla urzędników Wydziału krajowego.

Partykularze sekretarza, potwierdzone przez kierownika biura, mają być przedkładane Wydziałowi krajowemu.

§. 8. Akta, udzielone w krótkiej drodze Komisyi krajowej przez Wydział krajowy, tudzież akta Komisyi, oddawane do departamentu II. Wydziału krajowego, mają być zapisywane w przeznaczonych do tego księgach oddawczych, w których odbiór ma poświadczyć odbierający swoim podpisem.

Akta, udzielone członkom Komisyi, mają być doręczane za filurą. Czasopisma i książki mają być wydawane członkom Komisyi za rewersem.

Za ścisłe przestrzeganie tego przepisu, jak również za akta Wydziału krajowego, poruczone Komisyi, jest sekretarz osobiście odpowiedzialnym.

§. 9. Za zgodą Wydziału krajowego może Komisya krajowa przydzielić do pomocy sekretarzowi pisarza dziennego, który podlega kierownikowi biura.

§. 10. Godziny urzędowe biura komisyi są te same, co godziny urzędowe Wydziału krajowego; tak sekretarz jak jego pomocnik mają tych godzin ściśle przestrzegać.

Alegat IV. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Memoryał

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w przedmiocie subwencyj ze skarbu państwa dla zawodowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych w Galicyi.

Wysokie c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty!

Podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wniosła w przeszłym roku w czerwcu do l. 314 do Wysokiego c. k. Ministerstwa memoryał, w którym obszernie wyłuszczywszy starania kraju naszego o rozwój i udoskonalenie szkolnictwa przemysłowego, wykazała, o ile w porównaniu z innemi krajami koronnemi nasz kraj doznaje ze strony Wysokiego c. k. Rządu zbyt szczupłego poparcia, i upraszała o hojniejsze niż dotąd poparcie ze skarbu państwa dla podejmowanych w tym kierunku usiłowań.

Jakkolwiek pomieniona prośba dotąd uwzględnioną nie została, a nawet nie otrzymaliśmy jakiejkolwiek odpowiedzi, z której moglibyśmy powziąć o tem wiadomość, o ile Wysokie c. k. Ministerstwo byłoby skłonnem owe podanie uwzględnić, niechaj nam przecież wolno będzie Wysokiemu c. k. Ministerstwu przedłożyć ponowną prośbę w tym kierunku.

Podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie traci nadziei, że Wysokie c. k. Ministerstwo uzna przecież, iż Galicya, która liczy $6^1/_2$ miliona ludności i obejmuje niemal czwartą część całego obszaru zastąpionych w Radzie państwa krajów, w zakresie popierania szkolnictwa przemysłowego zasługuje co najmniej na takie same względy ze strony Wysokiego c. k. Rządu, i na takie same ze skarbu państwa poparcie, jak inne kraje koronne.

Musimy jednakże stwierdzić z ubolewaniem, że i w budżecie państwowym na r. 1890, Galicya — jak to dotychczas bywało, uwzględnioną jest w bardzo niedostatecznej mierze.

Przeznaczono mianowicie na całe państwo na cele szkolnictwa przemysłowego kwotę 1,827.788 zł. w. a. Jeżeli zaś potrąci się od tej sumy kwotę 106.390 zł.. która reprezentuje datki poszczególnych krajów koronnych, Izb handlowych, gmin, tudzież dochody własne poszczególnych zakładów, pozostaje 1,721.398 zł. jako kwota, która z własnych dochodów państwa na rzecz szkół przemysłowych ma być zużytkowaną. Z tej zaś sumy przeznaczono dla Galicyi tylko 82.340 zł. w. a. czyli 4·78%.

Mógłby być podniesiony zarzut, iż we Wiedniu, jako stolicy państwa znajduje się wiele takich zakładów dla nauki przemysłowej, z których mogą korzystać wszystkie kraje koronne.

Skoro jednak uwzględnilibyśmy i tę okoliczność, i z powyżej podanej sumy 1,721.398 zł. potrącimy kwoty, uchwalone jako dotacya ze skarbu państwa na wiedeńskie zakłady, z potrąceniem dotacyj dla szkół przemysłowych uzupełniających z nauką wieczorną, tudzież obu państwowych szkół przemysłowych, a które wynoszą 131.410 zł. w. a., to pozostałaby w takim razie suma 1,589.988 zł., z którą gdy porównamy wyznaczoną w budżecie państwa na rok bieżący dla Galicyi kwotę 82.340 zł., zawsze jeszcze okaże nader skąpy rezultat w wysokości 5·18% ogólnego preliminarza.

Jeżeli zaś weźmiemy pod rozwagę poszczególne gałęzie szkolnictwa przemysłowego, okaże się, iż podana tu suma ogólna rozdziela się w następujący sposób:

a) Na szkoły dla przemysłu artystycznego preliminowano na całe państwo 168.400 zł., z czego przypada na Galicyę 11.600 zł. czyli 6·88%.

b) na państwowe szkoły przemysłowe preliminowano 704.440 zł. z czego na Galicyę przypada 36.900 zł. czyli 5·24%;

c) na szkoły fachowe dla hafciarstwa i koronkarstwa preliminowano 34.825 zł., z tego na Galicyę 200 zł. t. j. 0·57%;

d) na szkoły fachowe tkackie preliminowano 163.891 zł., z tego zaś dla Galicyi nie przeznaczono nic;

e) na szkoły fachowe dla wyrobów z drzewa i z kamienia preliminowano 233.604 zł., z tego dla Galicyi 16.000 zł. czyli 6·87%;

f) na szkoły fachowe dla wyrobów z gliny i ze szkła preliminowano 82.694 zł., z czego na Galicyę 1 000 zł. czyli 1·20%;

g) na szkoły fachowe dla przemysłu metalowego preliminowano 122 864 zł, z czego na Galicyę 7.450 zł. czyli 6·6 %;

h) na szkoły fachowe i stacye doświadczalne dla rozmaitych zawodów przemysłowych wyznaczono 28.810 zł., dla Galicyi zaś nic;

i) na szkoły rysunków i modelowania wyznaczono 9.800 zł. dla Galicyi nic;

k) na szkoły dla ogólnego kształcenia rękodzielników 70.100 zł., dla Galicyi znowu nic;

l) na szkoły przemysłowe uzupełniające z nauką wieczorną preliminowano 126.910 zł., dla Galicyi 6.200 zł. czyli 4·86%;

m) na muzea przemysłowe, stowarzyszenia dla popierania przemysłu i t. p. preliminowano 24.250 zł., dla Galicyi 2.150 czyli 8·08%;

n) na stypendya przemysłowe preliminowano 57.200 zł., z tego zaś na Galicyę 800 zł. czyli 1·4%.

W przeciwstawieniu do przytoczonych powyżej cyfer, udowadniających, że Galicya w usiłowaniach swoich, zmierzających do rozwoju szkolnictwa przemysłowego ze strony Wysokiego c. k. Rządu w porównaniu z innemi krajami koronnemi państwa tylko bardzo szczupłego doznaje poparcia, pozwalamy sobie zwrócić uwagę na tę okoliczność, iż kraj nasz z własnych funduszów już przez szereg lat bardzo znaczne stosunkowo sumy obraca na rzecz szkolnictwa przemysłowego, i że na rok 1890 preliminowano na ten cel 72.726 zł., która to suma nie obejmuje jednak kwot dodawanych przez gminy, powiaty, stowarzyszenia przemysłowe i t. d., a które to datki reprezentują w ogólności kwotę 70.000 zł.

Ofiarność Sejmu galicyjskiego, tudzież gmin naszych i innych czynników, interesujących się u nas rozwojem szkolnictwa przemysłowego zasługuje tem więcej na uwagę, że według budżetu Wysokiego c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty, czynniki miejscowe we wszystkich innych krajach koronnych państwa dodają na cele szkolnictwa przemysłowego tylko 59.696 zł. z czego wypada kwota 30.150 zł. na fundusze krajowe wszystkich innych krajów koronnych (bez Galicyi).

Niemożna zresztą zamilczeć, iż Sejm galicyjski oprócz sum, które corocznie na cele szkolnictwa przemysłowego uchwala, utworzył jeszcze specyalny fundusz, który reprezentuje obecnie kwotę około 150.000 zł. wynoszącą, i przez coroczną dotacyę w kwocie 30.000 zł. z biegiem lat ma dojść do 300.000 zł. z przeznaczeniem ku wspieraniu przemysłu w ogólności, a w szczególności drobnego przemysłu rękodzielniczego i przemysłu domowego.

Gdy w memoryale, który podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała zaszczyt przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu w przeszłym roku, wyczerpująco były wymienione, i pozycya po pozycyi uzasadnione potrzeby poszczególnych grup fachowych szkół przemysłowych i instytucyj, które mają służyć rozwojowi szkolnictwa przemysłowego w Galicyi, sądzimy, że obecnie byłoby już może rzeczą zbyteczną, żądania te ponownie wyszczególniać i uzasadniać, i dlatego pozwalamy sobie rekapitulować je tylko w ogólnem zestawieniu.

Pozycye dla poszczególnych grup fachowych są tu niezmienione, jak je oznaczyliśmy w przeszłym roku. Jedyny wyjątek w tem zestawieniu stanowi grupa „D“ obejmująca szkoły fachowe dla wyrobów z kruszcu, w której ze względu na projektowane rozszerzenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach, jak niemniej także na zamierzone utworzenie nowej szkoły fachowej w Sułkowicach, żądaną kwotę odpowiednio podwyższono.

Zestawienie to wskazuje ogólną sumę, którą na wypadek, gdyby Wysokie c. k. Ministerstwo uwzględnić raczyło to nasze ponowne przedstawienie, wypadałoby wstawić w budżet państwowy na rok 1891 po nad tę kwotę, która już teraz ze skarbu państwa na rzecz szkolnictwa przemysłowego w Galicyi jest przeznaczoną.

Grupa	Nazwa	roczna	jednorazowa	razem
		kwota		
		zł.	zł.	zł.
A.	Szkoły fachowe tkackie	1.800	3.500	5.300
B.	Szkoły fachowe dla wyrobów z drzewa	5.600	2.000	7.600
C	Szkoły i warsztaty wzorowe dla wyrobów z gliny	2.400	4.500	6.900
D.	Szkoły dla wyrobów z kruszcu	—	19.500	19.500
E.	Szkoły robót kobiecych	2.000	750	2.750
F.	Szkoły rysunkowe	2.000	—	2.000
G.	Muzea przemysłowe	3.000	—	3.000
H.	Stypendya przemysłowe	—	6 000	6.000
	Suma . . .	16.800	36.250	53.050

Objęte tem zestawieniem kwoty są w porównaniu z sumami, które na rzecz innych krajów koronnych ze skarbu państwu już przez szereg lat zawsze przyznawane bywają, tak nieznaczne stosunkowo, iż nie możemy wątpić, że Wysokie c. k. Ministerstwo niniejszą naszą ponowną prośbę przecież uwzględnić raczy.

Niniejsze ponowne przedstawienie nasze kończymy uwagą, że trudne obecne położenie rolnictwa, które w obec braku jako tako rozwiniętego przemysłu w kraju nie może być prowadzonem dość intenzywnie, jak niemniej także wzmagający się u ludności naszego kraju pomimo zarządzanych ze strony władz środków prohibicyjnych, popęd ku emigracyi, wymagają nieodzownie wzmocnienia i podźwignienia ruchu przemysłowego, w szczególności drobnego przemysłu rękodzielniczego i przemysłu domowego.

Sądzimy, że może nie omylimy się, gdy pozwolimy sobie twierdzić, iż upadek ekonomiczny tak znacznego kraju koronnego, jak Galicya, musi oddziaływać niekorzystnie także i na gospodarstwo państwa, gdy przeciwnie, nader skromne zasiłki materyalne, o które niniejszem upraszamy, mogłyby, jak się spodziewamy, przez podźwignienie szkolnictwa prze-

mysłowego i rozwój przemysłu, ubezpieczyć egzystencyę i dobrobyt dość znacznej części ludności krajowej, a tem samem wzmocnić także i podźwignąć w dalszem następstwie siłę podatkową i zdolność podatkową Galicyi.

Lwów, dnia 14. lipca 1890.

Alegat V. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Memoryał

do Ministerstwa oświecenia w sprawie subwencyj ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych uzupełniających na rok 1891.

Wys. c. k. Ministerstwo!

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie o stanie szkół przemysłowych uzupełniających, tudzież o subwencyach dla tychże szkół ze skarbu państwa na r. 1891.

Aby nasze szkoły uzupełniające zrównać także pod względem administracyjnym ze szkołami innych prowincyi państwa, sporządziliśmy dokładne tłumaczenia formularzy druków dla tych szkół, przepisanych przez c. k. Ministerstwo, zarządziliśmy druk tych formularzy w Zakładzie narodowym imienia Ossolińskich, i obdzieliliśmy nimi wszystkie szkoły z tem poleceniem, aby odtąd używano wyłącznie tylko tych formularzy. Podczas tegorocznych inspekcyj szkół przekonano się, że formularze powyższe bywają ciągle używane, i oddają szkołom usługi znakomite.

Jedyny wyjątek wypadało zrobić ze statutem normalnym, który z tego powodu nie mógł być ani wydrukowany ani rozesłany, ponieważ nie uzyskał dotąd potwierdzenia ministeryalnego.

Powołując się na nasze sprawozdanie z d. 9. października 1889 do l. W. kraj. 43130 upraszamy o ostateczne załatwienie tej sprawy. Wszystkie nowo założone szkoły przyjęły organizacyą według tego statutu normalnego, a należy oczekiwać wprowadzania tego statutu do dalszych szkół; z tego powodu ostateczne ustalenie urządzeń naszych szkół uzupełniających zależy przedewszystkiem od aprobaty projektu naszego.

Wysokie c. k. Ministerstwo zażądało, abyśmy o każdej szkole z osobna podali wyjaśnienia na pytania, zawarte w kwestyonaryuszu urzędowym. Czyniąc zadość temu żądaniu, przedkładamy w załączeniu pod l. 1—19 kwestyonaryusze wypełnione dla tych szkół, które mają otrzymać subwencyę ze skarbu państwa. W tych kwestyonaryuszach podano odpowiedź wyczerpującą na wszystkie pytania, z jednym wyjątkiem pytania szóstego, o uznaniu szkoły za obowiązkową. Ponieważ co do tego pytania władza polityczna ma objawić swoje zdanie, przeto wystósowaliśmy d. 9. maja b. r. do l. 257 pismo okólne do odpowiednich władz politycznych upraszając je o podanie swojej opinii w tej sprawie. Dotąd otrzymaliśmy odpowiedź tylko od

Starostwa w Przemyślu i Magistratu miasta Krakowa. Te odpowiedzi załączamy do odpowiednich kwestyonaryuszów. Gdy otrzymamy odpowiedzi od innych władz, nie omieszkamy przedłożyć je c. k. Ministerstwu. Sprawa powyższa nie wpływa jednak bezpośrednio na udzielenie szkołom subwencyj, i może być w każdym przypadku oddzielnie załatwioną. O tej sprawie będziemy mieli sposobność przedłożenia osobnego sprawozdania.

W kwestyonaryuszach poruszono także sprawę nadzorowania tych szkół przez komisarzy rządowych. W tej sprawie pozwalamy sobie przedstawić wniosek, aby mianowano po dwu komisarzy rządowych dla szkół we wschodniej i w zachodniej części kraju, a mianowicie:

1. P. Wincentego Tchirschnitza, dyrektora c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół w Brzeżanach, w Kołomyi, we Lwowie (szk. im. M. Bernsteina) i w Stanisławowie.

2. P. Władysława Kłapkowskiego, profesora c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół w Drohobyczu, w Jarosławiu, w Przemyślu i w Żółkwi.

3. P. Jana Rottera, dyrektora c. k. szkoły przemysłowej w Krakowie dla czterech szkół tamtejszych, tudzież dla szkół w Nowym Sączu, w Starym Sączu, w Rzeszowie i Tarnowie; nareszcie:

4, P. Sławomira Odrzywolskiego, profesora c. k. szkoły przemysłowej w Krakowie dla szkół w Bochni, w Jaśle i w Wadowicach.

Przechodząc do sprawy subwencyonowania szkół uzupełniających, mamy zaszczyt nadmienić przedewszystkiem, że podczas gdy w r. 1890 przedstawiliśmy 15 szkół do subwencyonowania ze skarbu państwa, w r. 1891 wypada 19 szkół obdzielić subwencyami. W sprawozdaniu z d. 30. kwietnia 1889 do l. 172 przedłożonem c. k. Ministerstwu przez Wydział krajowy d. 31. maja 1889 do l. 22779 zapowiedzieliśmy założenie dziewięciu nowych szkół; z tych szkół weszły dotąd tylko cztery w życie, mianowicie w Bochni, w Starym Sączu, w Jaśle i w Wadowicach.

Statuta tych szkół zgadzające się zupełnie ze statutem normalnym, nie zostały przedłożone do zatwierdzenia w oczekiwaniu, że Wysokie c. k. Ministerstwo zaznaczyć raczy Swoje stanowisko w obec przedłożonego przez nas statutu normalnego dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających.

Subwencye ze skarbu państwa na r. 1891 dla szkół uzupełniających są bądź zwyczajne, bądź nadzwyczajne.

I. Subwencye zwyczajne.

Preliminarz dochodów i wydatków każdej szkoły, ułożony przez wydział szkolny na formularzu urzędowym, załączamy w dwu egzemplarzach do odpowiedniego kwestyonarza.

Te preliminarze wymagały pewnych redukcyj i poprawek, aby subwencye ze skarbu państwa i kraju nie przekraczały pewnych granic.

Na jednym z egzemplarzy załączonych, uwidoczniliśmy te redukcye pod tytułem: Wnioski Komisyi krajowej, kierując się jak największą oszczędzością, i odmawiając wszelkiego zasiłku na czynsz, opał, oświetlenie i usługę. Tym sposobem okazało się, że szkoły poszczególne potrzebują następujących subwencyj ze skarbu państwa w r. 1891:

1.	Bochnia	388 zł.
2.	Brzeżany	348 „
3.	Drohobycz	440 „
4.	Jasło	418 „
5.	Jarosław	600 „
	do przeniesienia . .	2.194 zł.

	z przeniesienia	2.194 zł.
6.	Kołomyja	464 „
7—10	Kraków	1.600 „
11.	Lwów	285 „
12.	Nowy Sącz	580 „
13.	Przemyśl	575 „
14.	Rzeszów	405 „
15.	Stanisławów	590 „
16.	Stary Sącz	470 „
17.	Tarnów	585 „
18.	Wadowice	310 „
19.	Żółkiew	340 „
	Razem	8.398 zł.

Takie same subwencye wstawiono do budżetu krajowego na rok 1891. Uzasadnienie każdej pozycyi jest podane w załącznikach, a ponieważ przestrzegaliśmy wszędzie jak największej oszczędności, obliczając jak najdokładniej każdą potrzebę, przeto tuszymy sobie, że c. k. Ministerstwo przyzwoli dla każdej szkoły proponowaną przez nas subwencyą.

Potrzeby zwyczajne wszystkich 19 szkół w r. 1891 wynoszą 30774 złr., z czego państwo ma dostarczyć 8398 złr. czyli około 27% wszystkich potrzeb w gotówce. Czynniki miejscowe dostarczają oprócz tego lokalu, opału, oświetlenia i usługi; tych potrzeb nie wliczono do preliminarza.

II. Subwencye nadzwyczajne.

Te subwencye nie mieszczą się w preliminarzach powyższych i obejmują dwa tytuły:

1) Subwencye, na sprawienie środków naukowych dla szkół nowych.

Do preliminarza na r. 1890 wstawiliśmy dla każdej z czterech szkół w Krakowie po 225 złr. a więc razem 900 złr subwencyi państwa na środki naukowe, i pozwalamy sobie ponowić ten wniosek na przypadek, gdyby kwota powyższa nie została wypłaconą w roku bieżącym.

Dla każdej z nowych szkół w Żółkwi, Bochni, Wadowicach i Starym Sączu wstawiliśmy do preliminarza na r. 1890 po 600 złr. subwencyi państwowej. Ponieważ tymczasem trzy szkoły weszły w życie, i należało zaopatrzyć je w środki naukowe przeto Wydział krajowy na nasz wniosek wyasygnował dla Żółkwi 250 złr., a dla Wadowic i Starego Sącza po 200 złr. na środki naukowe. Te kwoty nie są jednak wystarczające, aby szkołę wyposażyć w środki naukowe; pozwalamy sobie przeto przedstawić wniosek, aby kwoty, brakujące do 600 złr., mianowicie 350 złr. dla Żółkwi i po 400 złr. dla Wadowic i Starego Sącza, wypłacono z funduszów państwa. Gdyby zatem c. k. Ministerstwo nie mogło w roku bieżącym rozporządzać powyższemi subwencyami, natenczas pod tytułem 1) przypadłaby w r. 1891 kwota 2650 złr.

2) Subwencye, na uzupełnienie środków naukowych dla szkół istniejących.

W sprawozdaniu za rok 1890 przedstawiliśmy wniosek, aby na zakupno modeli gipsowych dla szkół w Brzeżanach, w Drohobyczu, w Kołomyi, we Lwowie, w Nowym Sączu, w Przemyślu, Rzeszowie i Tarnowie wyasygnowano ze skarbu państwa po 150 złr.

Pozwalamy sobie ponowić ten wniosek na r. 1891, rozciągając go na szkoły w Jarosławiu, Stanisławowie, w Jaśle i w Krakowie (4 szkoły), w skutek czego w tytule 2) wypada subwencya jednorazowa 2250 złr.

Zestawiwszy potrzeby powyższe, okazuje się, że ze skarbu państwa wypadają następujące subwencye na r. 1891:

I. Subw. zwyczajne		8398	złr.
II. „ nadzwyczajne tytuł 1) . . .		2650	„
„ 2) . . .		2250	„
Razem .		13298	złr.

Komisya krajowa uprasza o przyzwolenie subwencyi powyższych.

Lwów 31. lipca 1890.

Alegat VI. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

z podróży inspekcyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających.

Na podstawie zaproszenia Wys. Wydziału krajowego z d. 22 marca b. r. do l. 11294 zwidziłem w dniach 25 marca do 2 kwietnia, tudzież 9 — 11 i 15 — 16 kwietnia szkoły przemysłowe uzupełniające, dawniej istniejące, w Jarosławiu, Tarnowie, szkołę na Kaźmierzu w Krakowie, szkoły w Nowym Sączu, Drohobyczu, Brzeżanach i Stanisławowie, tudzież szkoły nowo założone w Wadowicach, Starym Sączu, Jaśle i Bochni. Mam zaszczyt złożyć z tych podróży sprawozdanie następujące:

I. Szkoła uzupełniająca w Jarosławiu.

W sprawozdaniach w r. 1888 i 1889 podnosiłem rozmaite wadliwości w planie naukowym, w rozkładzie godzin i w sposobie udzielania nauki rysunków. W skutek tych przedstawień, które bywały przedmiotami obrad konferencyj nauczycielskich, wprowadzono wiele zmian w organizacyi szkoły, które wpłynęły korzystnie na rozwój nauki. Szkoła składa się obecnie z dwu klas przygotowawczych i dwu klas przemysłowych; w każdej klasie nauka odbywa się, przez 8 godzin tygodniowo na podstawie planu, który odpowiada warunkom planu normalnego. Przedmiotami nauki w kursie przygotowawczym są: jezyk polski, rachunki, kaligrafia, religia i rysunki z wolnej ręki; na właściwym kursie przemysłowym uczą stylistyki przemysłowej, rachunków przemysłowych, buchalteryi, rysunków z wolnej ręki, rysunków geometrycznych i rysunków zawodowych. Dla nauki rysunków w kursie przygotowawczym wyznaczono po dwie godziny tygodniowo w każdej klasie, a w kursie przemysłowym po 4 godziny tygodniowo. Nauka odbywa się w niedzielę od godz. 9 do 1, w poniedziałek i czwartek wieczorem od g. 6 do 8 w zimie, a od g. 7 do 9 od początku marca. Taki podział nauki jest odpowiedni.

W bieżącym roku szkolnym, który rozpoczął się w połowie września 1889, jest uczniów zapisanych:

w kl.	I. przygotowawczej	56
„ „	II. „	47
„ „	I. przemysłowej	31
„ „	II. „	5
	Razem .	139

Uderzającą jest różnica między ilością uczniów w klasie 1-ej a 2-ej kursu przemysłowego. Ta różnica zdaje się wskazywać na to, że rzemieślnicy pomimo 9-letniego istnienia szkoły nie uznają jeszcze korzyści nauki fachowej, poprzestając na nabywaniu wiadomości elementarnych.

W przeszłym roku liczyła szkoła jarosławska 136 uczniów. Według zawodu jest:

koszykarzy	26
murarzy	17
szewców	15
stolarzy	8
krawców	6
malarzy	6
zegarmistrzów	9

kaflarzy, ślusarzy, stelmachów, rzeźników i kowali po 5; mechaników i blacharzy po 4; reszta zawodów po 2 lub jednemu uczniu.

Pilność uczniów poprawiła się znacznie w porównaniu z latami dawniejszymi; nauczyciele w sprawozdaniach swoich podnoszą wpływ dobroczynny szkoły na zachowywanie się młodzieży rzemieślniczej i znaczny postęp w regularnem uczęszczaniu na naukę.

W nauce rysunków okazuje się postęp pod każdym względem, do którego przyczyniły się kilkakrotne inspekcye szkoły, tudzież jej wyposażenie w środki naukowe (wzory i modele) i przybory do rysunku. Rysunek zawodowy nie mógł być jeszcze dostatecznie rozwinięty we wszystkich kierunkach, a to głównie z tego powodu, że uczniowie 2-ej klasy przemysłowej nie byli dostatecznie przygotowani w klasach niższych; gdy te braki zostaną usunięte na podstawie nowego planu nauki, wtedy rysunek zawodowy wykaże właściwe korzyści dla rzemieślnika. Nauka stylistyki, rachunków i buchalteryi przemysłowej rozwija się coraz lepiej, a uczniowie używają do wypracowań takich wzorów i druków, jakie bywają stosowane w życiu praktycznem.

Gmina miasta Jarosławia użycza tej szkole mało poparcia. Subwencya roczna z funduszów gminy wynosi tylko 220 złr. a subwencya Rady powiatowej 100 złr. Te subwencye nie pokrywają nawet trzeciej części kosztów utrzymania szkoły, które na rok bieżący preliminowano na 1520 złr. Taki stan rzeczy nie powinien być cierpiany, a gdy sprawy zarządu miejskiego zostaną uregulowane, należy zarządać od miasta większego nakładu na utrzymanie szkoły. Pomimo wezwania c. k. Ministerstwa oświecenia wydział szkoły nie został ostatecznie zorganizowany, a szkoła pozostaje właściwie tylko pod opieką dyrektora i nauczycieli, którzy za swoją pracę otrzymują wynagrodzenie bardzo nieregularnie. Z powodu braku wszelkiej opieki ze strony władz miejscowych doszło nawet do tego, że nauczyciele w ciągu miesiąca stycznia b. r. oświadczyli dyrektorowi, że będą zniewoleni zaprzestać nauki, jeżeli do końca miesiąca nie otrzymają wynagrodzenia zaległego, a dopiero wypłata subwencyi rządowej za rok ubiegły, która nastąpiła w początkach lutego b. r., obroniła szkołę od zupełnego zaprzestania nauki. Od początku b. r otrzymuje szkoła subwencyą krajową w kwartalnych ratach z góry, lecz ta subwencya nie wystarcza na pokrywanie wydatków bieżących, a zarząd miejski zachowuje się obojętnie w obec szkoły, która ma niemałe znaczenie dla ludności mieszczańskiej. Gdyby podniesiono subwencye z funduszów miejscowych i uregulowano wypłatę subwencyi

państwowej, wtedy przy sprężystym zarządzie możnaby z pewnością liczyć na ciągły rozwój tej szkoły.

2. Szkoła uzupełniająca w Tarnowie.

Według organizacyi, wprowadzonej w życie w ubiegłym roku szkolnym, szkoła tarnowska posiada kurs przygotowawczy o jednej klasie i właściwy kurs przemysłowy, połączony z nauką handlową, o dwu klasach. Rozkład nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy:

Religia	1	godz. tygodniowo
Język polski	3	„ „
Rachunki	2	„ „
Rysunki z wolnej ręki	2	„ „
Razem	8	„ „

II. Kurs przemysłowy:

1) Klasa pierwsza.

Religia	1	godz. tygodniowo
Rysunki z wolnej ręki	2	„ „
Rysunki geometryczne	2	„ „
Język polski	2	„ „
Język niemiecki	2	„ „
Rachunki	2	„ „
Nauki przyrodnicze	2	„ „
Razem	13	„ „

2) Klasa druga.

Rysunki zawodowe	4	godz. tygodniowo
Stylistyka przemysłowa	2	„ „
Język niemiecki	2	„ „
Rachunki	2	„ „
Buchalterya	2	„ „
Razem	12	„ „

Uczniów jest zapisanych:

w kursie przygotowawczym	51
w kl. I. kursu przemysłowego	61
„ II. „ „	—
na naukę wspólną	28
na rysunki budownicze	22
„ maszyn	14
„ przem.-artyst.	5
na przedmioty handlowe	12
Razem	193

Z pomiędzy zapisanych jest 123 do lat 18, a 70 powyżej lat 18. Według zawodów jest:

szewców	38
krawców	22
murarzy	22
stolarzy	16
ślusarzy fabrycznych . . .	14
malarzy	13
kupców	11
ślusarzy zwykłych . . .	9
bednarzy	8
fryzyerów	5
ajentów handlowych . . .	5

stelmachów, kowali, mosiężników i piekarzy po 3; reszta zawodów po 2 lub jednym uczniu.

W r. szkolnym $188^{7}/_{8}$ było zapisanych 130, a w r. $188^{8}/_{9}$ 243 uczniów.

Kierownikiem szkoły jest p. Wincenty Maziarski, profesor gimnazyalny. Nauczycielami są: 1) ks. Tomasz Łączewski, 2) Józef Małeta, nauczyciel szkoły ludowej 7-klasowej, 3) Franciszek Migdał, naucz. szk. lud., 4) Adolf Stapf, architekta, 5) Stanisław Nieszczyński inżynier-mechanik, 6) Jan Ciejka, naucz. lud., 7) Henryk Mendocha, dyrektor szk. lud., 8) Karol Albrecht, naucz. lud., 9) Józef Bereczkowski, naucz. lud., 10) Jan Styła, naucz. ludowy.

Wydział szkolny ukonstytuował się d. 20 maja 1889 r. i odbył dotychczas trzy posiedzenia. W skład wydziału wchodzą panowie: 1) Witold Rogojski, burmistrz przewodniczący; 2) Bronisław Trzaskowski, dyrektor gimnazyum, zastępca przewodniczącego; 3) Artur Szancer, delegat Rady powiatowej; 4) Walenty Tarsiński, delegat Rady gminnej, skarbnik; 5) Stanisław Szeligiewicz, reprezentant przemysłowców.

Szkoła jest dostatecznie zaopatrzona w rozmaite środki i przybory naukowe.

Nauka rysunków elementarnych, tak wolnoręcznych, jak geometrycznych, jest prowadzona systematycznie i z odpowiedniem zastosowaniem się do celów szkoły. Dyrekcya zakupiła kolekcyą modeli drewnianych, sporządzonych według wskazówek p. Jana Rottera, dyrektora szkoły przemysłowej w Krakowie i członka Komisyi, które znakomicie ułatwiają naukę o rzutach i przekrojach, i o których życzyćby należało, żeby zostały wprowadzone do wszystkich szkół przemysłowych uzupełniających. Uczniowie rysują czysto i wykonywują jeden rysunek średnio w jednej lekcyi. Natomiast tak zwany rysunek zawodowy (budowniczy, rysunek maszyn, przemysłowo-artystyczny) jest bardzo słaby i okazuje teżsame niewłaściwości, które podniosłem w sprawozdaniu przed dwoma laty. Rysunki dla budowniczych nie okazują żadnego planu w postępowaniu nauczyciela i nie są ani wykończone, ani sporządzone według zasad ogólnie przyjętych, podobnie rysunki maszyn nie posiadają wcale cechy rysunków warsztatowych, którą powinny okazywać. Rysunek przemysłowo-artystyczny zasługuje zaledwie na taką nazwę.

Podobnie jak w rysunkach, tak w stylistyce przemysłowej i buchalteryi rezultaty ostateczne nauki są za małe w stosunku do tego, czego po szkole tarnowskiej słusznie można się domagać. Główną przyczyną tych niedomagań jest niedostateczna ilość klas przygotowawczych w stosunku do wiadomości, które młodzież ze sobą przynosi, dalej niewłaściwy rozkład nauki, a w końcu niewłaściwość metody nauczania i brak nadzoru sprężystego ze strony kierownictwa szkoły. Z powodu niedostatecznego przygotowania młodzieży okazuje się potrzeba podziału kursu przygotowawczego na dwie klasy całoroczne, większego skoncentrowania nauki, ograniczenia jej na przedmioty najważniejsze i wprowadzenia rysunku elementarnego do pierwszej klasy przygotowawczej. Plan nauki w kursie przemysłowym jest niewłaściwy. Z planu należy usunąć język niemiecki i nauki przyrodnicze, redukując ilość godzin do 9 a najwyżej 10 tygodniowo w każdej klasie. W dzisiejszym stanie rzeczy nie można od terminatora wy-

magać 12 do 13-godzinnej obecności tygodniowo w szkole wieczornej i niedzielnej. Z powodu tak znacznej ilości godzin naukowych młodzież nie uczęszcza regularnie na naukę a majstrowie są nieprzychylnie dla szkoły usposobieni.

Powyższych uwag udzieliłem wydziałowi szkolnemu, który na moje życzenie zebrał się na posiedzenie. Nadto zwróciłem uwagę wydziału szkolnego na brak należytej kontroli pilności uczniów, na małą stosunkowo ilość uczniów zapisanych, tudzież na konieczność usunięcia nauki w niedzielę po południu, czego słusznie domaga się Ministerstwo oświecenia. Wydział przyjął życzliwie moje uwagi, uchwalił jednogłośnie wprowadzić reformę planu nauki w najbliższym roku szkolnym i zobowiązał się do odbywania posiedzeń regularnych, tudzież do czuwania nad tem, żeby kontrola pilności uczniów była należytą i żeby we wszystkich pismach urzędowych używano tych druków, w które szkołę zaopatrzono z polecenie Ministerstwa oświecenia.

Kurs handlowy w szkole tarnowskiej okazuje bardzo mało żywotności. Z powodu dłuższej słabości nauczyciela głównego nauka nie odbywa się regularnie, uczniowie są zniechęceni, a rezultaty osiągnięte są bardzo małe. Ten kurs należałoby zupełnie zreorganizować pod kierunkiem gruntownego znawcy, któryby czuwał nad wykonaniem planu naukowego.

3. Szkoła uzupełniająca w Drohobyczu.

Przed dwoma laty składała się ta szkoła z właściwej szkoły uzupełniającej, z kursu górnictwa wosku ziemnego i z kursu stolarskiego. Ponieważ ani kurs górniczy, ani nauka stolarstwa nie okazywały żywotności w połączeniu ze szkołą przemysłową, przeto Komisya przeprowadziła zupełne oddzielenie nauki uzupełniającej, która bywa obecnie udzielana w szkole osobnej, podobnie jak w innych miastach.

Szkoła drohobycka dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach i na kurs przemysłowy również o dwu klasach. W kursie przygotowawczym uczą religii, języka polskiego, rachunków i rysuków, a nadobowiązkowo języka ruskiego; w kursie przemysłowym języka polskiego, historyi naturalnej, fizyki, stylistyki przemysłowej, buchalteryi i rysunków z wolnej ręki i geometrycznych. Rysunek zawodowy stanowi w tym kursie przedmiot nieobowiązkowy. W kl. 1-ej przygotowawczej jest 6 godzin nauki tygodniowo, w kl. 2-ej 8 g., w klasie 1-ej kursu przemysłowego 9 g., a w kl. 2-giej również 9 g. Nauka rysunków rozpoczyna się w kl. 2-giej przygotowawczej w dwu godzinach tygodniowo; w obudwu klasach kursu przemysłowego przeznaczono na naukę rysunków wolnoręcznych i geometrycznych po trzy, a rysunków zawodowych po dwie godziny tygodniowo. Pierwsza klasa przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów.

Uczniów jest zapisanych:

w kl. 1-ej	przygotowawczej	42
„ 2-ej	„	90
„ 1-ej	przemysłowej	65
„ 2-ej	„	8
	Razem .	205

Podobnie jak w Jarosławiu, okazuje sie bardzo znaczna różnica między ilością uczniów w klasie pierwszej a drugiej kursu przemysłowego, z czego wnosić należy, że rzemieślnicy nie pojmują doniosłości nauki zawodowej. Między zapisanymi 27 uczniów liczy lat 18 lub więcej, reszta jest w wieku poniżej lat 18.

Według zawodów jest:

szewców	67
krawców	18
stolarzy	17
ślusarzy	10
kupców	12
bednarzy	10
kowali	11
złotników	6
snycerzy	5
zegarmistrzów	4

rymarzy, powroźników, murarzy, rzeźników, piekarzy, i kominiarzy po 3; reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu.

Kierownikiem szkoły, którego gorliwość podnosiłem w dawniejszem sprawozdaniu jest p. Zygmunt Kunstmann, profesor gimnazyalny. Nauczycielami są: 1) Sebastyan Polak, profesor gimnazyalny; 2) Karol Kobierski, profesor gimnazyalny; 3) Julian Lizak, profesor gimnazyalny; 4) Józef Przybylski, profesor gimnazyalny; 5. Antoni Pazdrowski, profesor gimnazyalny; 6) Bolesław Laskowski, nauczyciel rysunków; 7) Mikołaj Kumaniec, kierownik szkoły ludowej; 8) Rudolf Harlender, kierownik szkoły ludowej; 9) Antoni Stankiewicz, nauczyciel ludowy; 10) Bazyli Stojałowski, nauczyciel ludowy; 11) Włodzimierz Buczacki, nauczyciel ludowy. Dwaj katecheci uczą religii według obrządku rzymsko- i grecko-katolickiego, a młodzież izraelicka uczy się religii mojżeszowej.

Nauka rysunków okazuje znaczny postęp w porównauiu z latami dawniejszymi. Do tego postępu przyczyniła się głównie ta okoliczność, że nauczyciela rysunków wysłano przed rokiem na kurs nauczycielski pięciomiesięczny, który odbywał się przy szkole przemysłowej w Krakowie, aby przyswoił sobie gruntowną znajomość metody nauczania rysunków w szkole uzupełniającej. Nauczyciel udziela obecnie rysunku z wolnej ręki, rysunku geometrycznego i zawodowego, a tego ostatniego przedewszystkiem dla stolarzy i ślusarzy. Rysunek geometryczny nie jest jeszcze zupełnie systematycznie prowadzony; rysunek z wolnej ręki okazuje także pewne braki z powodu niedostatecznego przygotowania uczniów; rysunek zawodowy dla ślusarzy, do którego nauczyciel używa modeli Gröglera, zakupionych dla szkoły z subwencyi rządowej, rozwija się dobrze i stanowi przedmiot żywego zajmowania się uczniów. Po wprowadzeniu pewnych ulepszeń, które wskazałem na miejscu, rysunki dla ślusarzy odpowiedzą zupełnie swemu celowi. Słabszym jest rysunek dla stolarzy, a to głównie z tego powodu, że nie odbywa się w rozmiarach dostatecznie wielkich. Szkoła drohobycka jest tak obficie zaopatrzona w środki naukowe, że przy wytrwałości nauczyciela będzie mogła w krótkim czasie wykazać odpowiednie rezultaty nauki rysunków. Przeszkodę w rozwoju nauki tego ważnego przedmiotu, stanowi niewłaściwe urządzenie sali, przeznaczonej na naukę rysunków. Sala jest za ciasna i niska, źle oświetlona i nie wyposażona w dobre stoły. Kierownik szkoły czynił kilkakrotnie przedstawienia u zarządu gminy, aby rozszerzono budynek szkolny, co przedstawiałoby korzyści dla szkoły ludowej, w nim umieszczonej, lecz te starania nie odniosły dotąd żadnego skutku. Może gmina da się nakłonić do przebudowania sali rysunkowej, aby młodzieży rzemieślniczej umożebnić nabycie wiadomości fachowych.

Znaczna ilość analfabetów, stanowiących klasę pierwszą przygotowawczą utrudnia rozwinięcie nauki w szkole drohobyckiej. Plan nauki nie jest ze wszystkiem odpowiedni. Z planu nauki w kl. pierwszej przemysłowej należy usunąć historyą naturalną, a z klasy drugiej fizykę jako przedmioty osobne, poprzestając na udzielaniu rzemieślnikowi wiadomości odpowiednich podczas czytania książki polskiej, wydanej przez Komisyą. Natomiast wypadałoby wprowadzić naukę

rysunków do klasy pierwszej przygotowawczej, a rysunek zawodowy uczynić obowiązkowym w klasie drugiej przemysłowej, zmniejszając czas, przeznaczony na naukę stylistyki przemysłowej, o jednę godzinę tygodniowo, która mogłaby być przeniesiona do klasy pierwszej. W ten sposób możnaby naukę odpowiednio zorganizować i ograniczyć na takie przedmioty, które są dla rzemieślnika najwięcej potrzebne.

4. Szkoła uzupełniająca w Brzeżanach.

Szkoła brzeżańska była do niedawna najsłabszą ze wszystkich szkół uzupełniających w całym kraju i zasługiwała zaledwie na nazwę szkoły przemysłowej. Ministerstwo oświecenia chciało tej szkole odmówić wszelkiej subwencyi na rok 1889, a tylko przedstawieniom Komisyi udało się wyrobić dla niej zasiłek 200 zł. z funduszów państwa.

Komisya nie ustawała w staraniach około poprawy szkoły i już teraz okazuje się postęp we wielu kierunkach. Wydział szkolny, któremu czyniłem wielorakie przedstawienia w sprawie podniesienia nauki, postarał się przedewszystkiem o zmianę kierownika, który nie pojmował właściwie swego zadania. Z początkiem bieżącego roku szkolnego poruczono kierownictwo p. Mikołajowi Baczyńskiemu, profesorowi gimnazyalnemu, którego Komisya poleciła Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia w tym urzędzie. Kierownik szkoły, lubo z zawodu filolog, przejął się szczerze ważnością obowiązków swego zadania, rozwinął właściwą energią w kontrolowaniu pilności uczniów, nie ustawał w nadzorowaniu lekcyj i doprowadził szkołę do takiego stanu, który nie pozwala wątpić o jej dalszym rozwoju.

W roku ubiegłym posiadała szkoła brzeżańska tylko 3 klasy przygotowawcze, obecnie zaś dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach i na kurs przemysłowy również o dwu klasach. Klasa pierwsza przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów. Rozkład nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza.

Religia	1 godz. tyg.
Język polski	3 „ „
Rachunki	2 „ „
Rysunki	2 „ „
Razem	8 godz. tyg.

2. Klasa druga.

Religia	1 „ „
Język polski	2 „ „
Rachunki	2 „ „
Rysunki	2 „ „
Razem	7 godz. tyg.

II. Kurs przemysłowy.

1. Klasa pierwsza.

Religia	½ godz. tyg.
Język polski	2 „ „
Język niemiecki	1 „ „
Stylistyka	1 „ „
Rachunki	2 „ „
Rysunki	3 „ „
Razem	9½ godz. tyg.

2. Klasa druga.

Religia	½	godz. tyg.
Język polski	1	„ „
Język niemiecki . . .	1	„ „
Stylistyka przemysłowa . .	2	„ „
Rachunki	2	„ „
Rysunki	3	„ „
Razem . .	9½	godz. tyg.

Plan powyższy różni się niewiele od planu normalnego, który odpowiada u nas dla szkół tego rodzaju. Wprowadzenie nauki języka niemieckiego do kursu przemysłowego jest zbyteczne, gdyż w jednej godzinie na tydzień uczeń skorzysta bardzo mało, a natomiast można tej godziny użyć na naukę rysunków; wypadałoby raczej naukę języka niemieckiego przenieść do klasy drugiej kursu przygotowawczego, aby rzemieślnika nauczyć przynajmniej poprawnego czytania w tym języku. W klasie drugiej kursu przygotowawczego można ilość godzin podnieść do 8 tygodniowo.

Nauka odbywa się w niedzielę od g. 9—1, w poniedziałek, wtorek i czwartek od g. 6—8 wieczór.

Uczniów zapisanych jest:

w kl. I. przygotowawczej	35,
„ „ II. „	47,
„ „ I. przemysłowej	36,
„ „ II. „	16,
Razem . .	134.

Postęp szkoły okazuje się dobitnie z tego, że w r. szkolnym 1888/9 było tylko 55 uczniów zapisanych; obecnie podniosła się więc ilość uczniów przeszło w dwójnasób, Według zawodów jest:

szewców	39,
krawców	15,
murarzy	19,
bednarzy	11,
stolarzy	9,
kowali i ślusarzy	po 7,
blacharzy	4,
cieśli	3,

reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu. Z pomiędzy uczniów jest 23 powyżej lat 18, reszta poniżej tego wieku.

Nauczycielami są: 1) Bazyli Sanat, profesor gimnazyalny, 2) Jan Kazienko, nauczyciel ludowy, 3) Jan Wojciechowski, nauczyciel ludowy, 4) Józef Bazylewski, nauczyciel ludowy, 5) Tomasz Błaszkiewicz, nauczyciel ludowy, 6) Kalikst Lewandowski, nauczyciel ludowy. Religii udzielają dwaj katecheci miejscowi.

Nauczyciel Lewandowski otrzymał subwencyą z funduszu krajowego. która mu umożebniła odbycie pięciomiesięcznego kursu nauczycielskiego w szkole przemysłowej w Krakowie, który trwał do połowy marca b. r. Przez ten czas udzielał nauki rysunków inny nauczyciel, który wprawdzie starannie przygotowywał się do lekcyj i postępował ściśle według wzorów Andela, nie znając jednak metody nauczania rysunków, nie mógł doprowadzić do wyników odpowiednich. Lewandowski objął naukę zaraz po powrocie z Krakowa, z powodu jednak krót-

kiego czasu nie mógł jeszcze wiele zdziałać. Po gruntownem poznaniu metodyki rysunków należy spodziewać się, że nauczyciel, pełen najlepszych zamiarów, wprowadzi rysunki w tej szkole w każdym kierunku na właściwe tory, zwłaszcza, że szkoła brzeżańska jest dobrze zaopatrzona we wszystkie środki naukowe.

Nauka stylistyki przemysłowej rozwija się prawidłowo. Uczniowie ćwiczą się należycie w układaniu rozmaitych pism, potrzebnych dla ich zawodu, a nauczyciel kieruje dobrze ich pracą i czuwa nad poprawnością języka. Podałem wskazówki, według których należy zmienić formę zewnętrzną tych ćwiczeń stylistycznych, aby zupełnie odpowiadały celowi. Buchalterya przemysłowa zostanie wprowadzona do planu nauki w najbliższym roku szkolnym.

Z prawdziwem uznaniem muszę podnieść czynność kierownika szkoły. Prof. Baczyński postępuje we wszystkiem ściśle według zasad organizacyi szkół uzupełniających, wydanych przzez Komisyą; odbywa z nauczycielami konferencye, na których poddaje dyskusyi metodę nauki, udziela rad i wskazówek dydaktycznych, i czuwa nieustannie nad tem, żeby nauka każdego przedmiotu postępowała według planu właściwego. Wydział szkoły brzeżańskiej zajmuje się także gorliwie swojem zadaniem. Sprawy kasowe są w porządku wzorowym; wydział popiera kierownika w czuwaniu nad pilnością młodzieży i w zniewalaniu majstrów, aby swoich terminatorów posyłali regularnie na naukę. Szkoła zyskuje w mieście coraz szersze uznanie, a gdy rzemieślnicy przekonają się o korzyściach nauki, będzie można liczyć na to, że szkoła brzeżańska będzie posiadała stale około 200 uczniów. W tej szkole wprowadzono nagrody dla uczniów w postaci książeczek oszczędności, które uczniowie mogą spieniężyć dopiero po ukończeniu wszystkich klas uzupełniających. Taki sposób zachęcania młodzieży zasługuje na to, żeby go naśladowano w innych miastach.

Pomimo widocznej potrzeby takiej szkoły zarząd gminy nie wspiera jej materyalnie tak, jakby należało. Na rok 1889 przyrzekła Rada gminna szkole 50 zł., a Rada powiatowa również 50 zł. subwencyi, lecz subwencya miejska nie została wypłacona. Na rok bieżący wstawiła Rada miejska do budżetu 100 złr., a Rada powiatowa również 100 złr., jako subwencyą dla szkoły. Suma tych zasiłków stanowi nieco więcej, niż połowę subwencyi 336 złr., uchwalonej przez Sejm dla tej szkoły na r. 1890, nie stoi więc w stosunku odpowiednim do poparcia pieniężnego, którego fundusze miejscowe powinny szkole udzielać. Członkowie wydziału szkolnego, którym udzieliłem tych spostrzeżeń na posiedzeniu, przyrzekli dołożyć starań, aby fundusze miejscowe dostarczyły na rok 1891 przynajmniej 300 złr. na utrzymanie szkoły.

5. Szkoła uzupełniająca w Stanisławowie.

Ta szkoła składa się z dwu klas kursu przygotowawczego, z dwu klas kursu przemysłowego i z dwu klas kursu handlowego. Kurs handlowy liczy jednak tak mało uczniów, że podział jego na dwie klasy został zaniechany i nauka odbywa się właściwie tylko w jednej klasie. W klasie I. przygotowawczej, przeznaczonej dla analfabetów, odbywa się nauka w 7 godzinach tygodniowo; w kl. II. przygotowawczej również w 7 godz. tyg., z czego 2 godziny przypadają na rysunki. Rozkład nauki w kursie przemysłowym jest następujący:

1. Klasa pierwsza.

Religia	1	godz. tygodniowo,
Stylistyka przemysłowa .	2	„ „
Język niemiecki . .	1	„ „
Rachunki . . .	2	„ „
Rysunki	3	„ „
Razem . .	9	godz. tygodniowo.

2. Klasa druga.

Religia	1	godz. tygodniowo,
Stylistyka przem. . .	2	„ „
Język niemiecki . .	1	„ „
Rachunki i buchalterya .	2	„ „
Rysunki	3	„ „
Razem . .	9	godz. tygodniowo.

Uczniów zapisanych jest:

w kl. I. przygotowawczej . . .	34,
„ II. „ . . .	35,
„ I. przemysłowej	42,
„ II. „	16,
w kursie handlowym	5,
Razem . . .	132.

Według zawodów należy:

a) do korporacyi kowalskiej (ślusarze, blacharze, kowale, bronzownicy, nożownicy, lakiernicy) . . . . . 48 uczniów,
b) do korporacyi stolarskiej (stolarze i bednarze) . . . . . 34 „
c) do korporacyi krawieckiej (krawcy, rękawicznicy, kapelusznicy i golarze) 24 „
d) do korporacyi szewskiej (szewcy i garbarze) . . . . . 20 „
e) do korporacyi piekarskiej . . . . . 6 „

Kierownikiem szkoły jest p. Edmund Bączalski, profesor szkoły realnej. Nauczycielami są: 1) Jan Kobak, profesor szkoły realnej, 2) Karol Borowiczka, profesor szkoły realnej, 3) Julian Liskowicz, profesor seminaryum nauczycielskiego, 4) Włodzimirz Baranowski, nauczyciel ludowy, 5) Franciszek Kański, nauczyciel ludowy, 6) Justyn Głowacki, suplent szkoły realnej. Dwaj katecheci udzielają nauki religii.

Nauka rysunków wykazuje rezultaty słabe, pomimo tego, że szkoła posiada wszelkie potrzebne środki naukowe i jest połączona ze szkołą realną. Rysunków geometrycznych wykonano mało i bez należytego stopniowania; rysunek ornamentalny nie celuje także systematycznością i obfitością wypracowań uczniów; rysunek zawodowy ogranicza się dotąd do przerysowywania wzorów najprostszych dla szewców i krawców, tudzież do kopiowania ołówkiem prostych wyrobów ślusarskich. Uczniowie klasy drugiej kursu przemysłowego nie rysowali dotąd według modeli i nie używali ani tuszu, ani farb innych. — Nauka buchalteryi przedstawia się natomiast dobrze; w stylistyce przemysłowej uczniowie wypracowali zbyt mało zadań, których nauczyciel nie poprawiał dość starannie.

Plan naukowy szkoły nie odpowiada w zupełności wymaganiom planu normalnego dla szkół naszych. Jako pozostałość z lat dawniejszych zatrzymano w kursie przemysłowym język niemiecki w jednej godzinie tygodniowo, która nie przynosi żadnych korzyści. Ten przedmiot nauki należy wyrugować i pomnożyć natomiast ilość godzin rysunkowych tak, aby w klasie pierwszej przypadły po 2 godziny na rysunek geometryczny i na rysunek z wolnej ręki, a w klasie drugiej 4 godziny na rysunek zawodowy. Naukę rysunków należy rozpocząć od klasy pierwszej przygotowawczej.

Stosunki miejscowe nie sprzyjały dotąd rozwojowi tej szkoły. Korporacye rzemieślnicze zachowują się obojętnie względem szkoły, a nawet zachodziły przypadki wyraźnego sprzeciwiania się kierownikowi szkoły, gdy upraszał o wykaz terminatorów i o czuwanie nad pilnem ich uczęszczaniem na naukę uzupełniającą. Przełożony jednej korporacyi ustąpił dopiero przed

ostrą naganą Starostwa, które bardzo energicznie popiera szkołę, nie znajdującą uznania w kołach mieszczańskich. Korporacye: kowalska, stolarska, piekarska, szewska i krawiecka wykazują razem 213 terminatorów; wiadomą jest jednak rzeczą, że majstrowie utrzymują wielu terminatorów, którzy nie są wcale zapisani do korporacyi. Bez przesady można więc ilość terminatorów, obowiązanych do uczęszczania na naukę uzupełniającą, podać najmniej na 250; okazuje się zatem, że dotąd tylko połowa tych terminatorów korzysta z nauki, wyłącznie dla nich przeznaczonej. Trzeba przyznać, że kierownik szkoły kontroluje nieustannie pilność uczniów i posyła regularnie wykazy uczniów opieszałych do władzy przemysłowej; lecz władze autonomiczne nie popierają należycie tych starań, co wpływa niekorzystnie na majstrów i uczniów. Wydział szkolny nie użycza nauce także poparcia należytego, zostawiając kierownikowi załatwianie wszystkich spraw bieżących.

Subwencye z funduszów miejscowych wynoszą nominalnie 600 zł. rocznie, z czego 250 zł. przypada na zasiłek z kasy miejskiej. W mieście tak ludnem, jak Stanisławów, należałoby przypuszczać większą ofiarność ze strony Rady gminnej na cele podniesienia mieszczaństwa, którego pokolenie przyszłe nie odzyska dawnej samodzielności bez oświaty i nauki.

6. Szkoła uzupełniająca w Jaśle.

Po dwuletnich staraniach Komisyi szkoła jasielska została otwartą w bieżącym roku szkolnym, a naukę rozpoczęto d. 1. listopada 1889 r. Organizacya szkoły polega na zasadach, podanych przez Komisyę. Na razie utworzono kurs przygotowawczy o dwu klasach, z których pierwsza jest przeznaczona dla analfabetów, i kurs przemysłowy o jednej klasie; druga klasa kursu przemysłowego zostanie otwarta w przyszłym roku szkolnym. Nauka odbywa się w budynku gimnazyalnym pod kierownictwem p. Klemensa Sienkiewicza, dyrektora gimnazyum, który z prawdziwie obywatelską gorliwością opiekuje się nową szkołą i nie szczędzi zachęty wobec rzemieślników, aby korzystali z nauki. W najbliższej przyszłości zostanie zbudowany nowy gmach dla pomieszczenia gimnazyum, w któwym szkoła uzupełniająca znajdzie miejsce odpowiednie.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia . .	1	godz. tygodniowo
Język polski .	2	„ „
Rachunki . .	1	„ „
Rysunki . .	2	„ „
Razem .	6	godzin tygodniowo.

2. Klasa druga, jak w klasie pierwszej.

II. Kurs przemysłowy.

Klasa pierwsza:

Religia . .	½	godz. tydodniowo
Język polski .	1	„ „
Stylistyka przemysłowa	1	„ „
Rachunki . .	1	„ „
Rysunki . .	2	„ „
Razem .	5½	godziny tygodniow.

Z przyszłym rokiem wypadnie powiększyć ilość godzin dla nauki rysunków, rachunków i stylistyki przemysłowej, i wprowadzić naukę buchalteryi. Lekcye odbywają się w niedzielę przed południem, w poniedziałek, wtorek i czwartek w godzinach wieczornych. Uczniów zapisanych jest.

w klasie I. przygotowawczej	25
w „ II. „	48
w „ I. przemysłowej	33
Razem	106

Uczniowie szkoły koszykarskiej uczęszczają na naukę uzupełniającą. Młodzież oddaje się nauce bardzo chętnie, okazuje pilność zadowalającą i zachowuje się przyzwoicie. Gdy wszyscy terminatorowie w mieście zapiszą się do szkoły, będzie można liczyć stale na 120 uczniów.

Nauki udzielają: 1. Aleksander Truszkowski, profesor gimnazyalny, 2. Antoni Nowak, suplent gimnazyalny, 3. Jan Rembacz, suplent gimnazyalny, 4. Jędrzej Jakiel, nauczyciel ludowy, 5. Andrzej Stopiński, nauczyciel ludowy. Nauki religii udziela katecheta. Rysunków uczy Andrzej Stopiński, który z polecenia Komisyi odbył pięciomiesięczny kurs nauczycielski w Krakowie, gdzie poznał metodę udzielania nauki rysunków w szkole uzupełniającej. Ponieważ ten nauczyciel od niedawna objął obowiązki swoje, przeto nie mógł jeszcze doprowadzić do rezultatów, zupełnie odpowiednich, nie można jednak wątpić, że nauka rysunków przybierze w czasie najbliższym kierunek właściwy we wszystkich klasach. Szkoła jest zaopatrzona we wszelkie środki naukowe, które zakupiono bądź z subwencyi państwowej, bądź z funduszu krajowego.

Wydział szkolny stanowią panowie: Adolf Metzger, burmistrz i przewodniczący; Michał Zacharyasz, Emil Berger i Antoni Senkowski, delegeci Rady miejskiej; Romuald Palch, delegat Rady powiatowej; Józef Sękiewicz, delegat Kasy oszczędności; wreszcie kierownik szkoły.

Szkoła jasielska, rozpoczynająca swoje istnienie na małą skalę, ma wszelkie warunki rozwoju i cieszy się poparciem kół miejscowych, które uznają jej doniosłość dla stanu rzemieślniczego.

7. Szkoła uzupełniająca w Wadowicach.

Została również otwarta w bieżącym roku szkolnym; nauka rozpoczęła się d. 14. listopada 1889 r. w dwu klasach kursu przygotowawczego i w jednej klasie kursu przemysłowego. Szkoła mieści się w budynku gimnazyum realnego; sale są przestronne i dostatecznie oświetlone. W przyszłym roku szkolnym zostanie dodana klasa druga kursu przemysłowego. Klasa pierwsza przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Język polski	4	„	„
Rachunki	2	„	„
Razem	7	godzin	tygodniowo

2. Klasa druga:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Język polski	3	„	„
Rachunki	2	„	„
Rysunki	2	„	„
Razem	8	godzin	tygodniowo

II. Kurs przemysłowy.

Klasa pierwsza:

Religia . . .	½	godz. tygodniowo
Język polski . .	2	„ „
Stylistyka . . .	1	„ „
Rachunki . . .	2	„ „
Rysunki . . .	3	„ „
Razem .	8½	godziny tygodniowo

Uczniów zapisanych jest:

w klasie I. przygotowawczej . . .	26
„ II. „ . . .	44
„ I. przemysłowej	45
nadto uczęszcza na rysunki czeladników .	12
Razem . .	127

Jako objaw pocieszający wypada podnieść, że w pierwszym roku istnienia szkoły czeladnicy starsi zapisali się na naukę rysunków.

Kierownikiem szkoły jest p. Seweryn Arzt, dyrektor gimnazyum, który miał sposobność poznać dokładnie potrzeby takiej szkoły podczas swego pobytu w Drohobyczu. Nauczycielami szkoły są: 1. Jan Pawlica, profesor gimnazyalny, 2. Michał Frąckiewicz, profesor gimnazyalny, 3. Walenty Myjkowski, profesor gimnazyalny, 4. Fryderyk Lachner, profesor gimnazyalny, 5. Franciszek Prezentkiewicz, kierownik szkoły ludowej, 6. Franciszek Zając, nauczyciel ludowy. Religii uczy katecheta gimnazyalny.

Rysunków uczy p. Fryderyk Lachner, stypendysta Wydziału krajowego i były kierownik warsztatu wzorowego keramicznego w Porębie. Lachner objął naukę rysunków dopiero od 1. marca b, r., a nauczyciel poprzedni widocznie nie miał dokładnego pojęcia o metodzie nauki, gdyż wypracowania uczniów odpowiadają zaledwie najskromniejszym wymaganiom. Podczas pobytu w Wadowicach porozumiałem się z p. Lachnerem pod względem metody postępowania przy nauce rysunków i zebrałem informacye co do zakupna najpotrzebniejszych środków naukowych z dotacyi 200 zł., którą Wydział krajowy wyasygnował w tym celu na moje ręce.

Młodzież, wstępująca do tej szkoły, okazuje niedostateczne przygotowanie w tych przedmiotach, które należą do zakresu nauki szkoły ludowej, a pomimo dość wysokiego stopnia inteligencyi mieszkańców, znajduje się niemała ilość analfabetów. Trzeba jednak przyznać, że młodzież rzemieślnicza okazuje chęć do nauki, a majstrowie rozumieją znaczenie szkoły dla podniesienia rzemiosła. Gdy w jesieni roku przeszłego burmistrz rozesłał do korporacyj uwiadomienie o otwarciu szkoły i wezwanie do zapisywania terminatorów, zapisano wkrótce dostateczną ilość uczniów, z którymi można było zaraz rozpocząć naukę w trzech klasach. Pilność młodzieży jest zadowalająca, a kierownik szkoły nie potrzebował dotąd używać żadnych środków przymusowych, aby młodzież zniewalać do regularnego uczęszczania na lekcye. Zachowywanie się młodzieży pozostawia wprawdzie wiele do życzenia, lecz energia i wyrozumiałość kierownika zdoła niewątpliwie pokonać te pierwsze trudności, z któremi prawie każda szkoła tego rodzaju ma do walczenia. Główną zachętą dla majstrów i terminatorów do korzystania ze szkoły uzupełniającej stanowi bliskość miasta Bielska, którego szkoła przemysłowa jest dobrze znana mieszkańcom Wadowic, umiejącym z tego powodu cenić ważność nauki przemysłowej. Gdy szkoła rozwinie się całkowicie, będzie posiadała corocznie około 140 uczniów rozmaitych zawodów przemysłowych.

Do wydziału szkolnego należą panowie: Dr. Jan Iwański, burmistrz i przewodniczący, Franciszek Foltyn i Jan Figler, delegaci Rady gminnej, Dr. Henryk Krobicki i Aleksander Gostkowski, delegaci Rady powiatowej, wreszcie kierownik szkoły.

Z szczerem uznaniem należy podnieść poparcie materyalne, którego szkoła doznaje z funduszów miejscowych. Gmina wypłaca szkole subwencyę roczną 400 zł., Rada powiatowa 100 zł., Kasa oszczędności 200 zł., a towarzystwa rękodzielników 35 zł. Te subwencye pokrywają prawie $^2/_3$ części dotychczasowych potrzeb szkoły i zapewniają jej dalszy rozwój przy odpowiedniej pomocy kraju i państwa. Ofiarność czynników miejscowych na naukę przemysłową może posłużyć za wzór innym miastom w Galicyi, które pomimo większej ilości mieszkańców i wyżej rozwiniętego przemysłu wydają znacznie mniej na naukę swojej młodzieży rękodzielniczej, oglądając się ciągle na pomoc z innych funduszów.

Szkoła wadowicka otrzyma wkrótce najpotrzebniejsze środki naukowe, które będą jednak wymagały pewnego dopełnienia. aby wystarczyły na potrzeby uczniów.

8. Szkoła uzupełniająca w Starym Sączu.

Założona w bieżącym roku szkolnym; naukę rozpoczęto d. 15. września 1889 r. według zasad, podanych przez Komisyę. Umieszczona w budynku szkoły ludowej, którego lokalności są zupełnie odpowiednie tak pod względem rozmiarów, jak pod względem światła. Szkoła składa się z kursu przygotowawczego o dwu klasach i z kursu przemysłowego o jednej klasie; w przyszłym roku szkolnym zostanie dodana klasa druga.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia . . .	1	godz. tygodniowo
Język polski . .	1	„ „
Rachunki . .	2	„ „
Rysunki . .	$3^1/_2$	„ „
Razem ,	$7^1/_2$	godz. tygodniowo

2. Klasa druga:

Religia . . ,	1	godz. tygodniowo
Stylistyka . .	$1^1/_2$	„ „
Rachunki . .	2	„ „
Rysunki . .	3	„ „
Razem .	$7^1/_2$	godz. tygodniowo

II. Kurs przemysłowy:

Religia . . .	1	godz. tygodniowo
Stylistyka . .	$1^1/_2$	„ „
Rachunki przemysłowe	2	„ „
Rysunki . .	4	„ „
Razem .	$8^1/_2$	godz. tygodniowo

Uczniów zapisanych jest:

w klasie I. przygotowawczej . .	72
„ II. „ . .	35
„ I. przemysłowej . . .	34
Razem . .	141

Według zawodów:

szewców	50
kuśnierzy	32
kowali	20
rzeźników	10
stolarzy	8
garncarzy i kupców po . . .	5
powroźników	3

reszta zawodów po dwu lub po jednemu uczniu.

Nauka odbywa się w niedzielę od 9—12 a po południu rysunki na kursie przemysłowym od 1—5, we wtorek wieczór od 6—8½ i w piątek od 6—8. Nauka w niedzielę po południu zostanie w przyszłości zaniechana, jako sprzeciwiająca się słusznym przepisom ministeryalnym.

Kierownikiem szkoły jest p Stanisław Rosół, kierownik tamtejszej szkoły ludowej, który zarazem udziela rysunków we wszystkich klasach. Oprócz niego uczą następujący nauczyciele szkoły ludowej: Feliks Reinfuss, Franciszek Japoł i Jan Kamiński. Nauki religii udziela katecheta. Od września b. r. przybędą jeszcze dwaj nauczyciele.

Kierownik szkoły odbył z bardzo dobrym postępem pięciomiesięczny kurs nauki rysunków w szkole przemysłowej w Krakowie, otrzymawszy w tym celu subwencyą z funduszu krajowego. Zajmując się gorliwie sprawą podniesienia inteligencyi rzemieślników, kierownik z rzadkim zapałem i prawdziwą znajomością rzeczy przeprowadził organizacyę szkoły, trzymając się tych zasad, które Komisya podała do wiadomości publicznej. To też szkoła weszła od razu na taką drogę, która jej zapewnia trwały postęp. Nauka rysunków jest prowadzona systematycznie od pierwszej klasy, a rysunek zawodowy będzie mógł być zaraz zaprowadzony, jak tylko szkoła otrzyma potrzebne środki naukowe. Rachunki przemysłowe i stylistyka odpowiadają wszelkim wymaganiom, tak co do ilości, jak co do formy zewnętrznej wypracowań uczniów. Na podstawie informacyi, otrzymanej na miejscu, zostaną w najkrótszym czasie zakupione środki naukowe dla tej szkoły z funduszu 200 zł., asygnowanego na moje ręce przez Wydział krajowy.

Szkoła uzupełniająca w Starym Sączu posiada bardzo korzystne warunki dalszego rozwoju. Ludność miejska składa się w przeważnej części z mieszczaństwa inteligentnego i zasobnego, które od wieków trudni się rzemiosłem, wszczepiając w młode pokolenie poszanowanie dla pracy i dla stanowiska niezależnego, które ona stwarza. Głównymi rodzajami rzemiosła są szewstwo, kuśnierstwo, kowalstwo i garncarstwo. Synowie mieszczan idą na naukę do innych mieszczan, obywateli tego samego miasta, a wskutek tego zachodzi nad młodzieżą rzemieślniczą ciągła i rozumna opieka, która ją zniewala do pilności w pracy i nauce. Szkoła ludowa istnieje od czasów Maryi Teresy, a nauka niedzielna dla terminatorów odbywała się w niej bez przerwy od r. 1839, jak tego dowodzą katalogi szkolne. Na takiej podstawie rozszerzyła się inteligencya we wszystkich warstwach ludności; to też między rzemieślnikami nie ma analfabetów, a każdy uczeń pierwszej klasy przygotowawczej w szkole uzupełniającej może się wykazać świadectwami kilku klas szkoły ludowej. Młodzież uczęszcza na naukę bardzo chętnie i pilnie, kontrola jest bardzo ścisła, a kary za opieszałość bywały stosowane tylko wyjątkowo. Po skończonej organizacyi szkoła będzie posiadała corocznie około 200 uczniów, a należy przypuszczać, że po kilku latach wystarczy kurs przygotowawczy zredukować do jednej klasy.

Członkami wydziału szkolnego są panowie: Wojciech Tokarczyk, burmistrz i przewodniczący, Antoni Kisel, Adolf Przybylski i Wojciech Pawlikowski, delegaci Rady gminnej, wreszcie kierownik szkoły. Wydział czuwa pilnie nad szkołą i załatwia starannie wszelkie sprawy bieżące. Gmina miejska wypłaca szkole 400 zł. subwencyi rocznie.

Rada gminna miasta Bochni, otrzymawszy razem z wielu miastami w Galicyi wezwanie od Wydziału krajowego, aby według zasad, przez Komisyę wypracowanych a przez Wysoki Sejm przyjętych, przystąpiła do założenia szkoły przemysłowej uzupełniającej, uchwaliła d. 15. czerwca 1889 r. uczynić zadość temu wezwaniu pod warunkiem, że $^2/_3$ części kosztów utrzymania szkoły będą pokryte z funduszu państwa i kraju. Wydział szkolny, tymczasowo wybrany, wypracował statut na podstawie statutu normalnego, podał go do wiadomości Komisyi i zamianował p. Henryka Machnickiego, profesora gimnazyalnego, kierownikiem przyszłej szkoły, poruczając mu zorganizowanie grona nauczycielskiego. Komisya zażądała niektórych drobnych zmian statutu i przedstawiła Wydziałowi krajowemu osobę kierownika do zatwierdzenia, a jednocześnie uprosiła Wydział krajowy o asygnowanie pewnej kwoty na opędzenie wydatków w r. 1889. Według zapowiedzi wydziału szkolnego otwarcie szkoły miało nastąpić w ciągu miesiąca listopada roku przeszłego.

Pomimo takich przygotowań i wypłacenia 300 zł. z funduszu krajowego na potrzeby roku pierwszego, szkoła w Bochni nie została otwarta do końca marca b. r. Zarząd gminny sądził, że postąpi ściśle według uchwały pierwotnej, gdy szkołę otworzy po otrzymaniu zapewnienia Wydziału krajowego i Ministerstwa oświecenia, iż pokryją $^2/_3$ części kosztów, a nie pamiętał widocznie o tej prostej zasadzie, że szkołę można subwencyonować dopiero wtedy gdy istnieje. Wyjaśniłem tę sprawę na miejscu i otrzymałem przyrzeczenie, że szkoła zostanie otwarta w pierwszych dniach maja b. r., aby przynajmniej ta młodzież mogła jeszcze korzystać z nauki, która zostanie przyjęta na kurs przygotowawczy. Nie mam powodu wątpić, że szkoła wejdzie w życie, a wtedy wypadnie zapewnić jej subwencyę odpowiednią z funduszu krajowego i państwowego.

Szkoły uzupełniające w Krakowie i Nowym Sączu rozwijają się normalnie i z tego powodu nie mam o nich nic szczególnego do doniesienia.

We Lwowie dnia 24. kwietnia 1890.

Jan Franke w. r.

Alegat VII. do sprawozdania z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Statystyka uczniów szkół przemysłowych uzu-

L. b.	Siedziba szkoły	1. Szewców	2. Ślusarzy	3. Krawców	4. Stolarzy	5. Kupców	6. Murarzy	7. Kowali	8. Malarzy	9. Blacharzy	10. Introligatorów	11. Rzeźników	12. Piekarzy	13. Zegarmistrzów
1.	Bochnia	31	8	5	16	1	.	3	1	2	.	3	.	2
2.	Brzeżany	39	7	15	9	.	19	7	.	4	1	.	2	.
3.	Drohobycz	67	9	19	18	11	3	11	1	1	1	4	3	4
4.	Jarosław	20	3	2	12	.	20	3	4	.	.	.	.	7
5.	Jasło	28	3	18	10	4	2	5	1	.	3	3	2	.
6.	Kołomyja	16	12	3	9	22	4	13	3	1	1	8	1	3
7—10.	Kraków, 4 szkoły .	119	.	109	78	75	21	25	29	18	17	1	.	9
11.	Lwów, (Bernsteina)	9	18	42	7	24	.	.	28	8	3	6	2	4
12.	Nowy Sącz	38	47	32	26	40	9	2	1	4	5	13	17	4
13.	Przemyśl	29	36	4	39	1	19	31	6	3	3	15	4	4
14.	Rzeszów	23	20	11	20	4	4	6	3	2	.	17	.	.
15.	Stanisławów	31	28	9	20	.	.	9	.	.	.	.	2	3
16.	Stary Sącz	50	.	1	8	5	.	20	.	.	.	10	2	.
17.	Tarnów	38	23	22	16	16	22	3	13	.	.	.	3	.
18.	Wadowice	32	12	7	5	9	.	11	1	3	2	12	5	1
19.	Żółkiew	18	4	8	23	5	2	10	1	2	.	1	3	4
	Razem	588	230	307	316	217	125	159	92	48	36	93	46	45

pełniających — według ich zawodów.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	Uwaga
Złotników	Kamieniarzy	Fryzyerów	Rymarzy	Stelmachów	Bednarzy	Tapicerów	Tokarzy	Garncarzy	Koszykarzy	Mechaników	Czapników	Kamieniarzy	Lakierników	Szklarzy	Kuśnierzy	Innych zawodów	
.	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	3	
.	1	2	.	2	11	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	7	
7	3	1	3	2	8	1	2	2	.	1	.	1	.	.	.	22	
.	.	.	.	7	.	.	.	.	16	8	.	.	.	.	.	32	
.	.	1	1	.	.	.	.	.	8	.	.	.	3	.	.	6	
.	.	.	8	11	4	.	.	21	.	3	.	3	.	.	1	51	
20	16	25	2	.	12	17	11	4	.	9	14	21	12	3	61	62	
6	.	4	9	.	.	6	7	.	.	.	2	.	3	.	2	19	
1	1	7	3	1	1	3	3	.	1	2	.	2	.	.	.	20	
2	6	1	1	3	9	1	1	1	2	.	.	1	6	.	1	28	
.	2	1	6	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
1	.	.	2	.	.	.	3	.	.	.	.	.	3	.	.	3	
.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	32	8	
.	.	5	.	3	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21	
.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	15	
.	3	4	1	.	3	.	.	.	2	.	3	.	1	1	.	3	
37	36	55	37	31	56	28	29	33	29	23	19	28	28	4	56	306	

Alegat VIII. do sprawozdania z czynności Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych.

Memoryał

objaśniający różnice, jakie zachodzą pomiędzy wzorowym statutem dla szkół przemysłowych uzupełniających, opracowanym przez Komisyę krajową dla spraw przemysłowych, a statutem normalnym przez c.k. Rząd przepisanym.

W reskrypcie ministeryalnym z dnia 15. kwietnia b. r. l. 26138/88 tyczącym się szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi, przedstawiono jakoby w wydrukowanym w broszurze p. t. „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających“ statucie wzorowym i normalnym planie nauk, który ułożyła galicyjska Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, a Sejm podczas ostatniej sesyi zatwierdził, w kilku, „wcale nie małoważnych“ punktach zachodziły różnice z wydanym przez Wysokie c. k. Ministerstwo normalnym statutem, a względnie z planem nauk, jak n. p. w przedmiocie mianowania i usuwania kierowników tychże szkół i nauczycieli, przedkładania preliminarzy, zatwierdzania i zmiany statutów i planów nauki, co do egzaminów, wymiaru i rozkładu materyału naukowego i t. d.

Ażeby tę kwestyę wyjaśnić, i przez to zapobiedz wszelakim nieporozumieniom, pozwala sobie podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu przy niniejszem wierny przekład wyżwspomnianego statutu wzorowego. Dla porównania zaś tego statutu z ministeryalnym statutem normalnym przytaczamy przy każdym paragrafie w nawiasie numer odpowiedniego paragrafu statutu normalnego.

Gdy porównamy nasz statut wzorowy, z wydanym przez Wysokie c. k. Ministerstwo statutem normalnym dla szkół przemysłowych uzupełniających, okazuje się, że nasz elaborat w ogólności zgadza się jaknajdokładniej ze statutem normalnym, a zachodzące różnice tyczą się tylko następujących punktów:

1. Statut wzorowy, zalecony przez gal. Komisyę krajową dla spraw przemysłowych postanawia, iż mianowanie i usuwanie kierowników szkół i nauczycieli, a nadto tekst statutu i planu nauki każdej szkoły z osobna, wymaga zatwierdzenia c. k. Ministerstwa i galicyjskiego Wydziału krajowego, gdy według statutu normalnego zatwierdzanie zastrzeżone jest wyłącznie dla c. k. Ministerstwa.

2. W myśl §. 6. statutu wzorowego obowiązany jest wydział szkolny przedkładać corocznie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sprawozdanie o stanie zakładu, tudzież preliminarz, a przy końcu roku kalendarzowego zamknięcie rachunków z alegatami — gdy ministeryalny statut normalny podobnego postanowienia nie zawiera.

3. Według postanowień §. 17. statutu wzorowego, jest termin publicznego egzaminu dokładniej oznaczony, i orzeczono zarazem, iż Komisyę krajową dla spraw przemysłowych należy zawiadamiać o dniu odbyć się mającego egzaminu — postanowienie, którego w ministeryalnym statucie normalnym nie ma.

4. Nasz statut wzorowy powołuje w skład wydziału szkolnego kierownika szkoły, jako członka, z głosem stanowczym, gdy w myśl §. 5. statutu normalnego przyznany jest kierownikowi tylko głos doradczy, i pozostaje on po za gronem wydziału szkolnego.

5. Statut wzorowy komisyi oznacza ściśle skład wydziału szkolnego, i przyznaje prawo mianowania delegata każdej korporacyi, która corocznie przyczynia się do utrzymania zakładu przynajmniej kwotą 100 zł., gdy w statucie normalnym nie ma mowy ani o delegacie c. k. Ministerstwa, ani o delegatach Wydziału krajowego,

i nie jest oznaczona liczba reprezentantów czynników, które do utrzymania zakładu przyczyniają się.

6. W naszym statucie wzorowym zalecono odbywanie nauki w czasie od 15. września do 15. maja, gdy statut normalny czasu trwania nauki nie oznacza, a tylko w postanowieniach wykonawczych zalecono, ażeby nauka trwała przez siedm miesięcy.

Ażeby te różnice wyjaśnić, pozwolimy sobie streścić pokrótce dzieje powstania naszych szkół przemysłowych uzupełniających.

W roku 1865 urządziła reprezentacya miasta Lwowa z własnej inicyatywy szkołę przemysłową uzupełniającą, która do dziś utrzymywaną jest bez żadnej pomocy ze skarbu państwa lub kraju. Utworzone w r. 1868 Towarzystwo pedagogiczne założyło w okresie pomiędzy rokiem 1870—1880 idąc za wzorem Lwowa, w kilku znaczniejszych miastach kraju podobne szkoły przemysłowe uzupełniające, które były subwencyonowane z funduszu krajowego, jakkolwiek udzielanie tych zasiłków nie było unormowane żadnemi warunkami. Gdy po wejściu w życie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych zwrócono u nas więcej wagi na sprawy szkół przemysłowych uzupełniających, stała się ta Komisya z czasem organem pośredniczącym i kierującym dla spraw szkół przemysłowych uzupełniających, która to działalność pozyskała w kraju uznanie. Przy reorganizacyi Komisyi, Sejm wyraźnie włożył na Komisyę obowiązek wykonywania nadzoru nad szkołami przemysłowemi uzupełniającemi, i zakładania nowych. A kiedy ostatecznie i Wysoki c. k. Rząd udzielać począł na rzecz tychże szkół zasiłków ze skarbu państwa, służyła Komisya za organ pośredniczący pomiędzy najwyższą Władzą szkolną; a lokalnemi organami każdej szkoły. Wysokie c. k. Ministerstwo uznało wyraźnie to pośredniczące stanowisko Komisyi w reskrypcie z 3. kwietnia 1888 l. 610.

Skoro nasze szkoły przemysłowe uzupełniające dłużej jak przez dziesiątek lat pobierały obfite zasiłki z funduszu krajowego, i każda nowopowstająca szkoła liczyć może na pomoc ze skarbu krajowego, to jest niewątpliwie usprawiedliwionem żądanie, iżby Wydział krajowy, jako organ wykonawczy Sejmu, miał prawo zatwierdzać mianowanych przez wydziały szkolne kierowników i nauczycieli tychże szkół. Rozumie się samo przez się, iż to w niczem nie narusza prawa zatwierdzania ich przez Wysokie c. k. Ministerstwo, gdy szkoła pobiera zasiłki ze skarbu państwa. Z tego też powodu włożono w nasz statut wzorowy to postanowienie, które powyżej przytoczono jako 1-szy punkt odmienny od normalnego statutu. Podobna wspólność działania najwyższej Władzy szkolnej z Wydziałem krajowym zachodzi jak wiadomo przy zatwierdzaniu nominacyj dyrektorów i profesorów naszych szkół rolniczych i tutejszej szkoły lasowej od wielu lat, i przekonani jesteśmy, iż takie harmonijne współdziałanie obu władz wywierałoby na szkoły przemysłowe uzupełniające wpływ dobroczynny. W taki sam sposób miałyby współdziałać władze państwowe i krajowe przy zatwierdzaniu statutu i planu nauki każdej szkoły. Bez takiego zatwierdzenia każda szkoła nie zdołaby odpowiedzieć należycie interesom przemysłu w ogólności, tudzież potrzebom lokalnym w szczególności.

Różnica, przytoczona w punkcie 2-gim stwierdza tylko to, co w rzeczywistości istnieje. Każda dyrekcya przedkłada Komisyi krajowej preliminarze i zamknięcia rachunków z ubiegłego roku. Na tej podstawie układa się budżety szkół przemysłowych uzupełniających, i za pośrednictwem Wydziału krajowego przedkłada się je Sejmowi. Zamknięcia rachunkowe bywają sprawdzane w porozumieniu z departamentem rachunkowym Wydziału krajowego. Spodziewamy się iż Wysokie Ministerstwo nie zechce uchylić usług Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie układania budżetów i rewizyi rachunków szkół przemysłowych uzupełniających, a §. 6. statutu wzorowego to tylko ma na celu. Skoro nie istnieje jakaś centralna władza administracyjna dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających, ustanowiona ustawą państwową lub krajową, pragnęłaby Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zastąpić takową,

bynajmniej jednak nie mając zamiaru naruszać w czemkolwiek powagi i wpływu najwyższej władzy szkolnej. Przez to także uprości się załatwianie spraw, gdy każda dyrekcya w sprawach pieniężnych będzie zwracała się do Komisyi wprost, która znów przedłoży je, gdzie należy. Samo przez się rozumie się, że sprawozdania o stanie każdej szkoły i prośby szkół przedkładane będą c. k. Ministerstwu w oryginale.

Co się tyczy różnicy, objętej punktem 3cim, to oznaczono termin egzaminów i zalecono zawiadamianie Komisyi o dniu egzaminu najpierw w tym celu, ażeby zaprowadzić porządek w odbywaniu egzaminów, a powtóre, ażeby umożliwić członkom Komisyi być obecnymi przy egzaminach rocznych. I jedno i drugie opiera się na wieloletniem doświadczeniu. Dotychczas odbywały się egzamina zupełnie według widzimisię kierowników, a Komisya rzadko kiedy miała sposobność do wglądania w postępy uczniów przez swoich delegatów. Przez unormowanie czasu egzaminów i zapowiedź takowych, zapobiegnie się wyż wymienionym niedostatkom, a Komisya będzie w stanie przez delegatów swoich zebrać autentyczne informacye o rezultatach nauki w każdej szkole. Sprawozdania tych delegatów będą zaś przedkładane c. k. Ministerstwu, jak to niedawno właśnie uczyniono.

Co do punktu 4. zauważyć należy, że odpowiedziałoby to stosunkom naszego kraju, ażeby kierownikom przysłużał w wydziałach szkolnych głos stanowczy. We wielu miejscowościach mają bowiem nasi rękodzielnicy bardzo mylne wyobrażenia o nauce fachowej, i możnaby obawiać się, iż oni właśnie mogliby niejedną szkołę doprowadzić do upadku. Kierownikami szkół przemysłowych uzupełniających są u nas najczęściej profesorowie szkół średnich, w mniejszych miastach nauczyciele ludowi. W każdym razie reprezentują oni większą sumę inteligencyi, i mają więcej zmysłu dla spraw szkolnych, niż drobni rękodzielnicy. Jeżeli w innych krajach koronnych wykluczenie nauczycieli z wydziału szkolnego nie pociąga za sobą szkodliwych następstw, to u nas tak nie byłoby, a nawet i opinia publiczna niechętnie to widziałaby, gdyby kierownicy szkoły wykluczeni byli z zarządu szkoły, zwłaszcza, gdy dotychczas we wszystkich tego rodzaju szkołach kierownik należy do grona wydziału szkolnego, i stanowi jego siłę ożywczą.

Ad 5. pozwalamy sobie nadmienić, że stosunki krajowe wymagają tego, iżby skład wydziału szkolnego był dokładnie oznaczony, ażeby o ile możności jaknajwięcej wciągnąć inteligencyi, i zachęcić rozmaite instytucye do ofiar materyalnych na rzecz szkoły. Że zaś tak najwyższa Władza szkolna, jak i Wydział krajowy powinne mieć reprezentantów w wydziale szkolnym, nie potrzeba dowodzić.

Ad 6. wypada nadmienić, że czas trwania nauki powinien być koniecznie unormowany na 8. miesięcy, jak niemniej także, że powinien być oznaczony termin rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, jeżeli w naszych szkołach przemysłowych uzupełniających ma być porządek. Zdarzało się bowiem, iż z nader drobiazgowych powodów rok szkolny albo skracano albo przedłużano. Czas od 15. września do 15. maja odpowiada naszych klimatycznym stosunkom, jak niemniej także skłonnościom i przyzwyczajeniu naszych przemysłowców, zaś wzgląd na podwójne święta, obchodzone we większej części kraju wymaga, ażeby nauka trwała co najmniej 8 miesięcy, t. j. 33. rzeczywistych tygodni, z 8. godzinami nauki tygodniowo.

Sądzimy, że wykazalismy, iż każde chociażby najbardziej drobiazgowe zboczenie od ministeryalnego statutu normalnego, i każde bardziej szczegółowe określenie w naszym elaboracie, jest najtroskliwiej rozważone, i przyjęte zostało tylko ze względu na właściwe stosunki naszego kraju. Tak rozumieć należy także postanowienie §. 9. naszego statutu wzorowego, że każda klasa powinna mieć swojego gospodarza, jak również, że każdy nauczyciel obowiązany jest z końcem roku przedłożyć wykaz przerobionego materyału naukowego, a wreszcie orzeczone w §. 11. ustalenie terminu przyjmowania uczniów. W §. 13. musiał być obowiązek posyłania terminatorów do szkoły inaczej określonym, jak w ministeryalnym statucie normalnym, gdy

tymczasem weszła w życie nowella do ustawy przemysłowej z 8. marca 1883, która ściśle orzeka obowiązek majstrów posyłania swoich uczni do szkoły.

We wspomnianym na wstępie reskrypcie podniesiono, że ogłoszone przez Komisyę „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających," mają tylko cechę informacyjną, która pod każdym względem powinna być zachowaną. To zapatrywanie zgadza się najzupełniej z naszem zdaniem, i my dalecy jesteśmy od tego, iżbyśmy naszemu statutowi wzorowemu, albo wyciągowi z planu nauki, przypisywać chcieli jakąkolwiek moc obowiązującą. Wysokie Ministerstwo nie przypisuje zresztą samo normalnemu statutowi z r. 1883 cechy obowiązującej, i wyraźnie podnosi dopuszczalność odmian ze względu na miejscowe stosunki. Jedynie ze względu na te stosunki przyjęliśmy niektóre drobne odmiany od statutu normalnego, i zdawało się nam, iż tem bardziej byliśmy do tego uprawnieni, gdy od czasu wydania statutu normalnego uczyniono niejedno doświadczenie, które przecież zużytkowanem być powinno Zalecony przez nas statut wzorowy odpowiada przeto we wszystkich punktach temu zapatrywaniu, które podziela c. k. Ministerstwo, i mocno jesteśmy przekonani, że odpowiada on ściśle naszym właściwym stosunkom.

Publikacya, która ogłoszoną została za zgodą Wydziału krajowego, i przez Sejm została aprobowaną, zyskała uznanie u ludności, czego dowodem ta okoliczność, iż w przeciągu jednego roku spowodowała ona założenie lub przygotowanie 9. nowych szkół przemysłowych uzupełniających, i że okazała się potrzeba zarządzenia nowego jej nakładu, gdy pierwszy nakład, w ilości 500 egzemplarzy został wyczerpany. Pozwalamy sobie dołączyć do niniejszego pisma pięć egzemplarzy tego nowego wydania. W tem wydaniu uzupełnione zostały daty statystyczne, zastosowano pewne ulepszenie w układzie preliminarza kosztów zakładania i utrzymania szkół, i uwzględniono wszystkie te rozporządzenia ministeryalne, które w najnowszych czasach wydane zostały, tak, iż intencye c. k. Zarządu spraw oświaty występują jaknajdobitniej.

W obec panujących obecnie prądów opinii publicznej spodziewać się należy, iż szkoły przemysłowe uzupełniające rozwiną się w Galicyi. Wypada więc unikać wszytkiego, co rozwój ich mogłoby powstrzymać, a zastosować wszystko, co go mogłoby ożywić. Wydziałowi krajowemu przedłożyliśmy wniosek, ażeby formularze druków dla tych szkół w dokładnym przekładzie z niemieckiego tekstu, przez Wysokie Ministerstwo zaleconego, wydane zostały kosztem kraju, i każda szkoła ażeby bezpłatnie w te formularze zaopatrzoną została. Do tych druków należy także statut normalny. Pozwalamy sobie uczynić wniosek, iżby Wysokie c. k. Ministerstwo uznać raczyło statut wzorowy w projektowanej i uzasadnionej przez nas stylizacyi za ważny dla Galicyi, i zezwolić łaskawie na ogłoszenie takowego drukiem, jako tekstu urzędowego. Koszta druku będą pokryte ze skarbu krajowego. Plan nauki, z którego wyciąg podaliśmy w broszurze p. t. „Zasady organizacyi szkół p. u." przedrukujemy w całej osnowie, w przekładzie dosłownym.

Jednolite postępowanie w tej sprawie ze strony centralnego Zarządu spraw oświaty i organów krajowych powitałby kraj z radością, a na rozwój szkolnictwa przemysłowego wywarłoby to nie niewątpliwie wpływ nader zbawienny. Po hojności Sejmu można spodziewać się na pewno, iż każda szkoła, która będzie odpowiadała swojemu celowi, będzie wspieraną z funduszów kraju, jak to dotychczas dzieje się, gdy oprócz miejskiej szkoły przemysłowej we Lwowie, nie ma w całym kraju ani jednej szkoły przemysłowej uzupełniającej, którąby ze skarbu krajowego nie pobierała subwencyi. Te subwencye będą wpływały tem obficiej, jeżeli państwo i kraj zechcą postępować w tej sprawie wedle jednolitych zasad, w zgodnem porozumieniu. Te uwagi umacniają Komisyę krajową dla spraw przemysłowych w przekonaniu, że Wysokie c. k. Ministerstwo do jej wniosku przychylić się raczy.

Lwów, 19. września 1889.

I. Statut

dla wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie Imienia Cesarza Franciszka Józefa.

§. 1.

Cel zakładu. Wzorowy warsztat kołodziejski jest zakładem krajowym, i ma na celu kształcić uczniów praktycznie w powyższym rzemiośle w sposób odpowiadający postępowym wymogom.

§. 2.

Plan nauki i warunki przyjęcia uczniów. Nauki udziela się bezpłatnie na podstawie planu ułożonego przez krajową Komisyę dla spraw przemysłowych, a zatwierdzonego i wydanego przez Wydział krajowy.

§. 3.

Nauka trwa trzy lata.

Do zakładu przyjmywani być mogą chłopcy fizycznie należycie rozwinięci, którzy ukończyli przynajmniej lat 14, skończyli z dobrym postępem szkołę ludową, lub w inny sposób nabyli dostatecznej biegłości w przedmiotach przepisanych w szkole ludowej.

Przyjęcie uczniów odbywa się z początkiem roku szkolnego — wyjątkowo zaś w uwzględnienia godnych wypadkach może być uczeń przyjęty i w ciągu roku.

§. 4.

Pierwszeństwo do przyjęcia jako uczniowie zwyczajni mają chłopcy pochodzący z Grybowa i powiatu Grybowskiego, następnie inni chłopcy — z zamiejscowych zaś ci, którzy uzyskali stypendyum z funduszów publicznych z wyraźnem poleceniem pobierania nauki w kołodziejskim warsztacie wzorowym w Grybowie.

§. 5.

Uczniowie, którzy znajdują się w wieku obowiązującym do uczęszczania na naukę uzupełniającą, mają obowiązkowi temu zadość czynić.

Nadto starać się ma Zarząd zakładu, ażeby uczniowie pobierali naukę rachunkowości, stylistyki kupieckiej, znajomości przepisów ustawy przemysłowej i języka niemieckiego, jeżeli nauka dopełniająca w miejscowej szkole ludowej nie nastręczałaby im sposobności do kształcenia się w tym kierunku.

§. 6.

Świadectwa. Po ukończeniu przepisanej nauki trzechletniej otrzymuje uczeń świadectwo z postępu w nauce, z pilności i zachowania się.

Postęp oznacza się stopniami: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Pilność — stopniami: chwalebna, dostateczna, niedostateczna.
Zachowanie się — stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, nieodpowiednie.

§. 7.

Język naukowy. Językiem wykładowym i urzędowym zakładu, jest język polski.

§. 8.

Nauczyciele. Nauki udziela fachowy instruktor mianowany przez Wydział krajowy na przedstawienie krajowej Komisyi dla spraw przemysłowych.

W miarę potrzeby będą mu dodani przodownicy i pomocnicy warsztatowi dla nauki praktycznej. Przodownicy będą mianowani w ten sam sposób jak instruktor fachowy; pomocników wyznacza miejscowy komitet szkolny na wniosek instruktora.

Nauczycieli pomocniczych dla przedmiotów teoretycznych (§. 5.) ustanawia w granicach budżetu miejscowy Komitet szkolny w porozumieniu z delegatem Wydziału krajowego.

Wybór tych nauczycieli wymaga jednak zatwierdzenia Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 9.

Organizacya zakładu. Opiekę bezpośrednią nad zakładem tak pod względem naukowym jak i administracyjnym sprawuje delegat mianowany przez Wydział krajowy na wniosek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Delegat Wydziału krajowego może w porozumieniu z miejscowym Komitetem szkolnym czynić wszelkie potrzebne zarządzenia w zakładzie — o ile nie sprzeciwiają się statutowi lub instrukcyom, nie powodują przekroczenia właściwych pozycyi budżetu warsztatu, i nie wkraczają w zakres fachowych spraw technicznych; może on nadto ilekroć uzna to zastosowne za żądać zwołania miejscowego Komitetu szkolnego, uczestniczyć w jego posiedzeniach i wglądać we wszystkie szczegóły urządzenia zakładu.

Na wypadek udzielania zakładowi stałej subwencyi państwowej służyć będzie c. k. Rządowi prawo do zarządzania fachowych inspekcyj nad zakładem przez organa inspekcyjne państwowe.

§. 10.

Zakładem kieruje miejscowy Komitet szkolny na podstawie statutu, planu nauk i instrukcyj wydanych przez Wydział krajowy na wniosek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

W skład miejscowego Komitetu szkolnego wchodzą:

a) Kurator zakładu, którym jest delegat Wydziału krajowego jako przewodniczący,
b) dwaj delegaci Rady gminnej miasta Grybowa,
c) dwaj delegaci Rady powiatowej Grybowskiej,
d) reprezentant miejscowych kołodziei wybrany przez korporacyę,
e) nauczyciel fachowy kołodziejstwa.

Komitet wybiera ze swego grona zastępcę przewodniczącego.

Opiekuna zakładu mianuje Wydział krajowy na wniosek Komisyi kraj. dla spraw przemysłowych z grona członków Komitetu miejscowego szkolnego, który w nieobecności Komitetu zastępuje z ramienia tegoż Komitet we wszystkich czynnościach w myśl szczególnych uchwał i w obrębie statutu, planu nauk i przepisów organizacyjnych.

Instruktor fachowy ma w miejscowym Komitecie szkolnym w sprawach ścisle fachowych (technicznych) głos stanowczy, we wszystkich innych przedmiotach obrad głos doradczy.

§. 11.

Zadaniem miejscowego Komitetu szkolnego jest:

a) reprezentować zakład na zewnątrz;

b) przestrzegać ścisłego wykonywania postanowień statutu, planu nauki i instrukcyj;

c) starać się o zbyt wyrobów dla zakładu;

d) utrzymywać kasę zakładu;

e) uchwalać budżet na podstawie przygotowanego przez instruktora wspólnie z administratorem preliminarza i przedkładać go Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia;

f) przedkładać Wydziałowi krajowemu wnioski tyczące się ustanawiania i wyboru przodowników warsztatowych, tudzież nauczycieli pomocniczych i wymiaru ich wynagrodzenia;

g) mianować administratora, który odpowiedzialny jest Komitetowi, Komitet zaś odpowiada materyalnie i moralnie za czynności administratora;

h) przyjmować i wydalać uczniów;

i) przyjmować i oddalać pomocników warsztatowych i służbę zakładu na wniosek opiekuna przedstawiony w porozumieniu z instruktorem fachowym oraz wyznaczać wysokość ich wynagrodzenia w granicach budżetu i wydawać zarządzenia dotyczące wewnętrznej karności i porządku w zakładzie na podstawie wniosku instruktora fachowego, ustanawiać podział godzin nauki w zakładzie;

k) przedkładać Wydziałowi krajowemu corocznie zamknięcie rachunków, dołączając do rachunków tych inwentarz majątku, wykaz należytości czynnych i wykaz należytości biernych;

l) przedkładać Wydziałowi krajowemu co rocznie sprawozdanie o stanie zakładu, a w razie potrzeby czynić wnioski zmierzające do ulepszenia jego ustroju.

§. 12.

Instruktor fachowy sprawuje w granicach zasadniczych przepisów zarząd bezpośredni warsztatu wzorowego kołodziejskiego pod względem naukowym.

Administrator prowadzi wedle wskazówek opiekuna w myśl odnośnych przepisów wszystkie książki i rachunki na podstawie dat dostarczonych przez instruktora fachowego.

Instruktor jest bezpośrednio przełożonym zatrudnionego w warsztacie wzorowym personalu. W szczególności należy do jego atrybucyi orzekanie w przedmiocie postępów i klasyfikacyi uczniów.

Jest on obowiązany:

a) Przestrzegać ściśle postanowień statutu, planu nauki, i innych obowiązujących przepisów szkolnych,

b) Zestawiać w porozumieniu z administratorem i opiekunem szkoły preliminarz rocznych dochodów i wydatków i przedkładać miejscowemu Komitetowi szkolnemu,

c) Zestawiać wspólnie z administratorem i opiekunem szkoły coroczne zamknięcie rachunków i być pomocnym przy zestawieniu corocznego sprawozdania i przedkładać rachunki i sprawozdanie miejscowemu Komitetowi szkolnemu,

d) Przedstawiać miejscowemu Komitetowi szkolnemu wnioski w przedmiocie:

1) Przyjmowania i wydalania uczniów, tudzież wnioski co do podziału godzin i przepisów dyscyplinarnych.

2) Przyjmowania i oddalania pomocników i rzemieślników warsztatowych oraz służby.

3) Ulepszeń w urządzeniach zakładu.

§. 13.

Zwierzchnicza władza. Zwierzchniczą władzą warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie jest Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, który w tym względzie działać będzie w porozumieniu z krajową Komisyą dla spraw przemysłowych.

§. 14.

Fundusze. Fundusze na założenie i utrzymanie wzorowego warsztatu kołodziejskiego powstają:

1) Ze zobowiązania gminy miasta Grybowa, stwierdzonego aktem notaryalnym z dnia 4. marca 1890 L. Rep. 6541. Grybów — mocą którego gmina stosownie do uchwał pełnej Rady gminnej z dnia 23. listopada 1887 i z 10. listopada 1889. ustępuje na pomieszczenie warsztatu budynek na „Gąsiorówce“ zwany, złożony z 9 pokoi, 2 kuchni, drewutni i szopy na wyłączny użytek rzeczonego warsztatu kołodziejskiego, a to na czas, przez który warsztat ten jako przez kraj subwencyonowany istnieć będzie, tudzież obowiązuje się przez cały ten czas dostarczać na potrzeby warsztatu opału, światła i usługi.

2) Ze zobowiązania Rady powiatowej Grybowskiej — stwierdzonego aktem notaryalnym sporządzonym w Grybowie dnia 27. lutego 1890. L. Rep. 6524 — na podstawie uchwały Rady powiatowej powziętej na posiedzenie dnia 14. grudnia 1889 do L. 1386, że wypłacać będzie na rzecz warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie jak długo warsztat ten Wydział krajowy utrzymywać będzie, — co roku kwotę 100 zł. a nadto wypłacić na tenże sam cel sumę tysiąc (1000) złr. w. a. w pięciu ratach po 200 złr. rocznie począwszy od 1. stycznia 1890. Oba datki wyznaczone zostały jako fundacya jubileuszowa z okazyi czterdziestoletniego panowania Najjaśniejszego Pana i Króla naszego Cesarza Franciszka Józefa I. i że ów zakład kołodziejski nosić ma Imię Najjaśniejszego Pana.

3) Fundusz krajowy opłaca nauczycieli i o ile te wydatki z innych źródeł nie mogłyby być pokryte, dostarcza środków na urządzenie warsztatu, zaopatrzenie w potrzebny inwentarz, środki naukowe, narzędzia i materyał.

4) Z możliwej subwencyi z funduszów państwowych.

5) Z innych dochodów nadzwyczajnych, tudzież z przychódów ze sprzedaży wyrobów wykonanych w warsztacie.

§. 15.

Assekuracya. Budynek, w którym szkoła się mieści, oraz wszelkie zapasy tak materyałów surowych jak i przerobionych, gotowe wyroby, wreszcie całe urządzenie warsztatu dowinne być zawsze ubezpieczone w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

§. 16.

Postanowienia ogólne. Cały inwentarz i urządzenie zakładu, środki naukowe, narzędzia, zapasy materyałów i gotowe wyroby są własnością funduszu krajowego, którą w razie zwinięcia warsztatu Wydział krajowy dowolnie rozporządza. Budynek, w którym warsztat się mieści, powraca w takim razie do rozporządzenia gminy miasta Grybowa.

II. Plan nauki

wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie, imienia Cesarza Franciszka Józefa I.

§. 1.

Nauka w wzorowym warsztacie kołodziejskim w Grybowie, której zadaniem w myśl statutu ma być kształcenie dobrych kołodziei, dzieli się na naukę praktyczną i teoretyczną i trwać będzie 3 lata.

§. 2.

Dzienną pracę oznacza się na 10 godzin, nauka rozpoczyna się o 7 rano i trwa do 12., po południu od 2. do 7.

§. 3.

Szkoła dzieli się przedewszystkiem na następujące kursa:

I. kurs rysunków,
II. kurs robót kołodziejskich,
III. kurs nauki teoretycznej.

§. 4.

Kurs rysunków:

a) Pierwszy rok:

W pierwszym roku uczy się nowo wstępujący uczeń co dziennie przez 5 godzin, bez przerwy przez 3 miesiące rysunków wolnoręcznych i początków geometryi konstrukcyjnej. W dalszych dwóch miesiącach po 3 godzin dziennie rysunków wolnoręcznych i geometrycznych. Resztę czasu zajęty w warsztacie.

W drugiem półroczu pierwszego roku przepędza uczeń 2 godziny dziennie w sali rysunków, resztę czasu w warsztacie.

b) Drugi rok:

W pierwszych trzech miesiącach 2 godziny dziennie rysunków, resztę czasu nauka w warsztacie.

W dalszych miesiącach półrocza pierwszego i w całem drugiem półroczu 3 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie rysunki podług modeli i wzorów, resztę czasu w warsztacie.

c) Trzeci rok:

W ciągu całego roku 3 razy na tydzień po 2 godziny dziennie nauka rysunków fachowych, resztę czasu w warsztacie.

W 3 ostatnich miesiącach w drugiem półroczu uczyć należy przy nauce rysunków technicznych podług wzorów nauki projekcyi jako przygotowania do rysunków fachowych.

Przy nauce rysunków wolnoręcznych należy dążyć do tego, ażeby uczeń po przezwyciężeniu pierwszych trudności, przystąpił jak najprędzej do rysowania przedmiotów z natury.

Do nauki rysunków technicznych służyć mają następujące wzory:

a) zacięcia i ramki używane przy wiązaniach drzewa:

b) profile grzymsów najprostszych używanych w rzemiośle kołodziejskiem;

c) rysunki części składowych wozów, wózków, taczek, pługów, i t. p. (tu nauczyciel objaśni każdą część składową, określi jej konstrukcyjną ważność, jakość użyć się mającego materyału, i t. p.).

Nauka rysunków fachowych obejmuje rysunki i konstrukcye całych wozów, wózków, taczek, pługów i t. p., które uczeń podług danego zadania i określonych warunków i potrzeb stosownie skonstruować ma.

§. 5.

Kurs kołodziejski:

Uczeń wstępujący do warsztatu uczy się w miarę zdolności 4—6 tygodni pierwszych początków użycia i zastosowania narzędzi obrabiając niemi rożne gatunki drzewa do pewnych najprostszych form. Następnie zaczyna wykonywać na warsztacie najprostsze roboty, jak: strugać kołki, kliny, robić zacięcia i zamki, czopy i gniazda i t. p. według danych wzorów.

Nabywszy w ten sposób wprawy w użyciu narzędzi w sposobach obrabiania drzewa i t. d. przystępuje uczeń do wykonania części składowych wozów, wózków i t. p. wyrabiając je najpierw podług modeli lub wzorów w naturalnej wielkości, później podług rysunku, wreszcie podług szkicu zaopatrzonego w rozmiary.

Podczas nauki w warsztacie objaśnia nauczyciel lub przodownik, uczniowi właściwości różnych gatunków drzewa, sposób przyrządzania tegoż, suszenia i obrabiania, poucza go w jakim czasie drzewo należy ścinać, w jaki sposób obierać korę i t. p. jednem słowem powinien nauczyciel w warsztacie podczas roboty każdemu uczniowi z osobna albo w razie potrzeby wspólnie podać najpotrzebniejsze wiadomości z technologii materyałów i narzędzi używanych w kołodziejstwie.

Nauka w warsztacie tak ma być prowadzoną, ażeby uczeń do każdej pracy sam rękę przykładał.

Gdy uczeń nabierze należytej wprawy w warsztacie, nauczy się rysować i rysunek rozpoznać, przystąpić należy do wykonywania większych składowych części przedmiotów kołodziejskich wreszcie do wykonywania przedmiotów całych jak n. p. wozów, wózków, taczek, pługów, bron i t. p.

Przy wykonaniu przedmiotów całych dążyć przedewszystkiem trzeba do tego, ażeby uczeń zawsze każdy przedmiot, lub część składową przedmiotu najpierw sam wyrysował i podług własnego rysunku wykonywał.

W trzecim roku nauki praktycznej obznajamiać należy ucznia z konstrukcyą różnych rodzajów wozów, wózków i t. p. objaśniając ich konstrukcyjną wartość, sposoby okucia, malowania, ozdabiania i t. d.

Przy okuwaniu wozów, wózków i t. p. powinien uczeń być obecnym, który przedmiot ten wykonywał, a w razie — gdy kilku uczniów razem robiło przy jednym przedmiocie powinni na przemian być obecnymi i pomagać przy robocie, ażeby się dokładnie obznajomić ze sposobem kucia i aby dokładnie poznać kowalstwo o tyle, o ile koniecznie jest potrzebnem dla kołodziejstwa.

Ponieważ jednem z głównych zadań warsztatu wzorowego jest wpływać na podniesienie rękodzielnictwa kołodziejskiego w okolicy, należy zatem przy objaśnieniu sposobów wykonywania oraz przy objaśnianiu narzędzi i przyrządów używanych przy robotach lepszych, zwracać uwagę uczniów na korzyści wynikające z użycia lepszego materyału, lepszych narzędzi i ze staranniejszego wykonania.

Ponieważ w warsztacie wzorowym przedewszystkiem zwracać należy uwagę na naukę praktyczną, powinni więc uczniowie jak tylko nabędą należytej wprawy, wykonywać najpierw

i przedewszystkiem przedmioty znachodzące pokup i popyt, ażeby tym sposobem podać uczniom możność zarabiania.

Po wykonaniu jakiegokolwiek przedmiotu nadającego się na sprzedaż, wpisywać będzie kierownik lub nauczyciel kołodziejstwa w przytomności ucznia, który ten przedmiot wykonał, lub uczniów, jeśli więcej nad jednym okazem pracowało, — w księgę pracy uczniów wykonany przedmiot, objaśniając uczniowi lub uczniom sposób, jak należy oceniać wartość wykonanego przedmiotu, dzieląc na wartość pracy czyli zarobek, wartość materyału i zysk, ażeby w ten sposób pouczyć, jak uczeń kiedyś postępować powinien, gdy jako samodzielny pracownik przedmioty na sprzedaż wykonywać będzie.

§. 6.

Kurs nauk teoretycznych.

Nauki teoretyczne obejmować będą:

a) naukę religii,

b) naukę czytania, i pisania w języku polskim, w czem uczeń nabyć powinien biegłości, ażeby mógł bez błędów napisać list, zamówienie, rachunek, świadectwo i t. p.

c) naukę rachunków (w języku polskim) z których uczyć należy cztery działania, regułę trzech i naukę o procentach.

d) wiadomości z historyi, geografii, fizyki i nauk przyrodniczych, udzielać należy przy czytance objaśniając przedmiot do czytania obrany w przystępny i dla ucznia zrozumiały a do potrzeb jego przyszłego zajęcia i zawodu zastosowany sposób.

e) naukę rachunków kupieckich, sposobu obliczania wartości i ceny przedmiotu, sposobu prowadzenia księgi zamówień, inwentarza zapasu materyałów surowych i do użytku przyrządzonych, księgi dochodów i wydatków, objaśniać należy uczniowi przy prowadzeniu księgi robót dla uczniów w czasie, kiedy roboty przez ucznia na sprzedaż wykonane, do księgi tej nauczyciel kołodziejstwa zapisuje.

Gdy punkt ciężkości nauki w warsztacie kołodziejskim polegać ma przedewszystkiem na nauce w warsztacie i nauce kursu rysunków, o ile rysunki dla dobrego rzemieślnika, są koniecznie potrzebne, przeto z nauk teoretycznych udzielać należy to, co okaże się potrzebnem ażeby uzupełnić wiadomości ucznia nabyte w szkole ludowej.

§. 7.

Nauk teoretycznych udzielać należy:

a) w niedzielę i święta z wyjątkiem świąt uroczystych po dwie godziny rano lub popołudniu — jak na to miejscowe stosunki pozwolą.

b) w dnie powszednie z wyjątkiem soboty i każdego dnia poprzedzającego święto po dwie godziny dziennie, w których to dniach naukę w warsztacie zamiast o 7ej o 5ej skończyć należy.

§. 8.

Zmiany w planie nauk zarządza Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, albo z własnej inicyatywy albo na podstawie wniosku Komitetu miejscowego szkolnego.

Lwów, w czerwcu 1890.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych o projektowanem założeniu szkoły zawodowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju.

Wysoki Wydziale krajowy!

W odpowiedzi na reskrypt z dnia 17. stycznia b. r. l. 1.844, którym Wysoki Wydział krajowy przedłożył Komisyi uchwałę Wys. Sejmu powziętą na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 w sprawie założenia szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju, z wezwaniem przedłożenia wniosków w powyższym przedmiocie, przedstawia Komisya na podstawie badań swe zapatrywania w tym kierunku, że szkołę taką założyć należy w Kołomyi, a to z następujących powodów:

a) W Kołomyi, jako w mieście większem, znaleść można najłatwiej odpowiedne pomieszczenie, szkoła taka bowiem w razie jej normalnego choćby powolnego rozwoju, wymagać będzie lokalności, w którejby pzzynajmniej 40—50 uczni pomieścić się mogło. Potrzeba będzie zatem kilka sal na pracownię snycerską, do nauki rysunków, oraz do nauki przedmiotów teoretycznych i nauki uzupełniającej. Gdyby nawet gmina wobec tego, że dostarcza bezpłatne pomieszczenie dla szkoły krajowej garncarskiej i przyczynia się znaczniejszym datkiem do utrzymania wieczornej szkoły przemysłowej, nie była w możności dostarczyć pomieszczenia dla założyć się mającej szkoły snycerskiej, a fundusz krajowy pokryćby musiał na ten cel potrzebne wydatki, to zawsze wydatek ten będzie mniejszym jak w tym razie, gdyby szkołę założono w Kosowie, w miasteczku małem i biednem, gdzie na pomoc ze strony gminy liczyć by nie można;

b) szkoła taka, należycie zorganizowana i na wzór szkoły w Zakopanem urządzona, wymagać będzie licznego personalu nauczycielskiego. Oprócz kierownika potrzeba będzie dwóch nauczycieli rysunków, nauczyciela snycerstwa i nauczycieli dla przedmiotów teoretycznych i nauk pomocniczych, w dalszym zaś rozwoju potrzeba będzie nauczycieli stolarstwa, tokarstwa, rzeźbiarstwa i modelowania, snycerska bowiem szkoła sama dla siebie nie miałaby racyi bytu.

Znaczną część sił nauczycielskich a mianowicie nauczyciela dla rysunków początkowych, nauczycieli do nauk pomocniczych, nauczycieli religii dostarczyć mogą zakłady naukowe średnie i niższe, które w Kołomyi się znajdują, za opłatą honoraryum od godziny, któryto to wydatek będzie nieporównanie niższym, jak gdyby pełna płaca tych nauczycieli pokrytą być miała z budżetu szkoły.

Wydatek na opłacenie sił nauczycielskich i na środki naukowe wynosi w Zakopanem obecnie przeszło 15.000 zł. i tyle w przybliżeniu z czasem szkoła wyrobów drzewnych kosztować by musiała, gdyby ją założono w Kossowie, a nie w Kołomyi.

Nie można pominąć również i tej okoliczności, że w Kołomyi personal nauczycielski znajdzie odpowiedne pomieszczenie.

c) W razie rozwoju normalnego projektowanej szkoły wyrobów drzewnych w Kołomyi, jeśliby nawet nie była tak licznie uczęszczaną jak szkoła w Zakopanem, która od kilku lat w przecięciu przeszło 100 uczni liczy, przypuścić zawsze można, że przy pomocy funduszów krajowych, powiatowych i gminnych udzielanych w formie zasiłków i stypendyów, szkoła w Kołomyi najmniej 50 uczniów mieć będzie. Otóż i wzgląd na pomieszczenie tylu uczni przemawia za Kołomyją, a przeciw Kosowowi, a to tem bardziej, że skromne utrzymanie ucznia w Kołomyi nie będzie droższem jak w Kosowie i w Zakopanem.

d) Ważnym czynnikiem rozwoju szkoły przemysłowej fachowej jest, jak to doświadczenie uczy, łatwość zbytu przedmiotów, wyrabianych w szkole. Popyt i łatwość zbytu umożliwia uczniom w dalszych latach nauki zarobek, a tem samem zachęca rodziców, najczęściej z początku nieżyczliwych szkole, do posyłania dzieci na naukę do szkoły fachowo-przemysłowej. Ten wzgląd przemawia również za Kołomyją, jako miejscem odpowiednem na założenie szkoły. Miasto to bowiem, ludne, handlowe, położone w pobliżu bogatych kopalni naftowych, ma łatwe komunikacye na zewnątrz, jako położone przy kolei. Kosów zaś jest małem górskiem miasteczkiem, leżącem poza traktem handlowym.

e) Za Kołomyją przemawia dalej łatwość nabycia materyału, potrzebnego do wyrobów snycerskich, który i dziś snycerze górale sprowadzają przeważnie z Węgier lub z dalszych okolic kraju, a to z powodu, że lasy w Karpatach nad Prutem nie posiadają drzew jak: jawor, klon, wiąz, gruszka, cis i t. p., które prawie wyłącznie do robót snycerskich się nadają, a przy pomocy kolei łatwo i stosunkowo tanim kosztem sprowadzone być mogą.

Wreszcie położenie Kołomyi i łatwość komunikacyi, umożliwią odpowiedni dozór i opiekę nad powstać mającą szkołą.

W uchwale Wys. Sejmu powiedziano, że szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju ma być na wzór szkoły w Zakopanem założoną. Komisya krajowa nie może się zgodzić z tym zapatrywaniem, jeżeli przez orzeczenie „na wzór“ rozumieć się ma kierunek arstystyczno przemysłowy, przepisany przez Rząd w szkole w Zakopanem.

Charakter robót snycerskich w Galicyi wschodniej a przeważnie u Hucułów, których najwybitniejszym przedstawieniem w tym kierunku był zmarły Jurko Skryblak, a są obecnie jego dwaj synowie, jest tak odrębny, i oparty na motywach ornamentalnych swojskich, że wprowadzenie w założyć się mającej szkole motywów obcych, kosmopolitycznych, motywów renesansowych, jak to Rząd uczynił w Zakopanem, musiałoby zaprowadzić do zupełnej zatraty rodzinnych motywów, używanych w snycerstwie w tamtych okolicach.

Jako przykład najbardziej pouczający, niech posłuży ta okoliczność, że szkoła w Zakopanem zaczęła dopiero w ostatnich latach oopowiednio się rozwijać, a mianowicie od chwili gdy zarzucając zwolna motywa kosmopolityczne, kultywować zaczęła ornamentykę do robót rzeźbiarskich i stolarskich opartą na motywach swojskich. Świadczy o tem ogólne uznanie, jakie uzyskała szkoła ze strony znawców za meble, rzeźbione i ozdobione robotami snycerskiemi o motywach ludowych tamtej okolicy, które przedstawiła z okazyi wystawy jubileuszowej w r. 1888 we Wiedniu.

W końcu przemawia za urządzeniem szkoły takiej w Kołomyi i ta okoliczność, że Towarzystwo hucnlskie uchwaliło utworzyć jeszcze w tym roku szkołę snycerską w tem przypuszczeniu, że szkołą tą zaopiekuje się kraj i Rząd.

Przedstawiając potrzebę założenia szkoły snycerskiej we wschodniej części kraju naszego, ważną będzie rzeczą, jeżeli Wysoki Wydział krajowy wymieni w piśmie, wystosowanem do Rządu także i koszta, jakie na założenie i na dalsze utrzymanie szkoły tej będą potrzebne

Szkoła snycerska powinna być już w pierwszym rnku tak urządzoną, żeby prócz nauki snycerstwa płaskiego (Kerbschnitzerei) uczono równocześnie tokarstwa i stolarstwa o tyle, o ile obydwa wymienione rzemiosła do wykonania robót snycerskich, jak talerzy, stolików, puszek i t. p. są niezbędnie potrzebne.

W skutek czego okazuje się potrzeba, by jnż w pierwszym roku zajętych było wszkole trzech przodowników (Werkmeister) a to dla nauki snycerstwa, tokarstwa i stolarstwa.

Kierownictwo szkoły powierzyć należy odpowiednio uzdolnionej osobistości, któraby cały swój czas poświęcić mogła wyłącznie temu zakładowi; doświadczenie bowiem poucza, że szkoła, zostająca pod kierownictwem osoby, która ma inne zajęcie główne, nigdy należycie rozwijać się nie może.

Naukę rysunków początkowych, naukę przedmiotów teoretycznych i pomocniczych oraz naukę religii powierzyć można nauczycielom dochodzącym, zajętym przy szkołach średnich lub niższych. Nauka ta zajmować będzie w przecięciu po 4 godzin dziennie przez 260 dni.

Wydatki zatem na nauczycieli wynosić będą już w pierwszym roku:

1)	kierownik szkoły — płaca roczna 1200 zł. kwaterowe 300 zł. . .	1500 zł.
2)	trzech przodowników po 50 zł. miesięcznie, zatem rocznie po 600 zł. .	1800 zł.
3)	nauki pomocnicze — 260 dni, dziennie 4 godzin — razem 1040 godzin, po 70 ct. godzina	721 zł.
	razem	4021 zł.

Wydatki na pomieszczenie:

1) lokal na szkołę, składający się z dwoch większych pokoi, na pracownię snycerską, tokarską i stolarską (ewentualnie 3 mniejsze), z obszernego pokoju na salę rysunkową, z pokoju na salę wykładową, z jednego pokoju i przedpokoju na kancelaryę dyrektora, wreszcie z jednego pokoju dla przodowników, dalej z obszernej szopy na pomieszczenie materyałów drzewnych potrzebnych do nauki wyrobów w szkole, pokoju na skład gotowych przedmiotów, pomieszkania dla służącego szkolnego, drewutni na drzewo opałowe. — Wynajem lokalności takich wynosić będzie rocznie około . . . . . 800 zł.

2)	Opłata sługi szkolnego miesięcznie 12 zł. rocznie . . .	144 zł.
3)	opał w przybliżeniu rocznie	100 zł.
4)	oświetlenie w przybliżeniu rocznie	60 zł.
5)	naprawy potrzebne i wydatki nieprzewidziane	46 zł.
II Suma	razem	1150 zł.

1)	Urządzenie szkoły, a mianowicie sprawienie warstatów i narzędzi snycerskich, stolarskich i tokarskich w przypuszczeniu, że w pierwszym roku razem 20 uczni uczęszczać będzie do szkoły — przyjmując wydatek na jednego ucznia w przecięciu 60 zł. razem	1200 zł.
2)	ławki szkolne, tablica, stół, umywalnia i t p.	120 zł.
3)	urządzenie biura kierownika szkoły: biurko, 2 szafy, stół, krzesła, i t. d. (razem	150 zł.
4)	urządzenie pokoju przodowników, stół, szafa, krzesła, umywalnia, (razem	60 zł.
5)	urządzenie drobne — jak lampy, naczynia na naftę, konewki i t. d.	50 zł.
6)	środki naukowe, a mianowicie: książki, mapy, wzory do rysunków, i t. d. ryczałtowo	150 zł.
7)	zakupno materyału drzewnego, potrzebnego do nauki . .	300 zł.
8)	wydatki nieprzewidziane	20 zł.
	razem	2050 zł.

Według zasad, które Rząd przy zakładaniu szkół fachowych ściśle przestrzega, musiałyby czynniki miejscowe (w tym wypadku kraj i miasto), pokryć w zupełności wydatki, wykazane w zestawieniu pod sumą II. i część — prawdopodobnie połowę z wydatków, wykazanych w zestawieniu pod sumą III. czyli razem kwotę 2175 zł.

Z funduszów państwowych pokryćby musiał Rząd wydatki, zestawione pod sumą I. i połowę wydatków sumy III, czyli razem 5046 zł w. a.

W razie, gdyby Rząd gotów był przystąpić do założenia tej szkoły, należałoby wdrożyć pertraktacyę z gminą miasta Kołomyi w sprawie przyczynienia się z funduszów gminnych do pokrycia kosztów na pomieszczenie szkoły, nie mniej powinnyby powiaty okoliczne przyjść w pomoc funduszowi krajowemu.

Jednym z zarzutów które najczęściej podnosi Rząd w wypadkach, gdy kraj udaje się z żądaniem założenia szkoły fachowej, jest zwykłe ten, że nie ma na zawołanie potrzebnych i fachowo wykształconych sił nauczycielskich.

Otóż w obecnej sprawie zarzut ten byłby bezpodstawnym, ponieważ najlepszym przodownikiem warstatu snycerskiego byłby jeden ze Skryblaków, przodowników zaś dla warstatu tokarskiego i stolarskiego dostarczyćby mogła w każdej chwili szkoła w Zakopanem. — Kierownikiem zakładu musiałby być człowiek, posiadający wykształcenie wyższe, i posiadający kwalifikacyę na nauczyciela rysunków fachowych.

Lwów, 18. maja 1890.

Alegat XI do sprawozdania Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Protokół

obrad konferencyi fachowej dla spraw tkackich, powołanej reskryptem Wydziału krajowego

z dnia 4. września 1890 l. 37533.

Działo się we Lwowie, dnia 12. września 1890.

Przewodniczący: Szef dep. II. Wydziału krajowego JWny Tadeusz Romanowicz.
Delegat Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych Wny Ludwik Wierzbicki.
Uczestnicy, zaproszeni osobiście przez Wydział krajowy:

P. T.

Fedorowicz Tadeusz, właściciel zakładu dla wyrobu sukna i kilimków w Klebanówce, w powiecie Zbarazkim.

Gorayski August, poseł na Sejm krajowy, prezes Rady pow. Krośnieńskiej, prezes spółki tkackiej w Krośnie i t. d.

Gruszecki Henryk, kierownik krajowej zawodowej szkoły tkackiej w Krośnie, członek dyrekcyi tamtejszej spółki tkackiej.

Ks. Reszetyłowicz Filemon, dyrektor Towarzystwa tkaczy w Glinianach, członek zarządu tamtejszego warsztatu wzorowego tkackiego.

Żardecki Bolesław, poseł na Sejm krajowy, zast. prezesa Rady powiatowej Łańcuckiej, członek zarządu warsztatu wzorowego tkackiego w Łańcucie.

Jako reprezentanci Towarzystw tkackich:

P. T.

Brzęk Marcin jako delegat Towarzystwa tkaczy w Błażowej,
Hejmba Juljusz „ „ „ „ w Kosowie,

Pyptiuk Bazyli jako delegat Towarzystwa tkaczy w Łańcucie,
Rylski Władysław „ „ „ w Błażowie,
Ks. kanonik Szałaj Jan „ „ w Korczynie,
Szydłowski Wenanty, jako delegat I. gal. Towarzystwa dla krajowego przemysłu tkackiego w Krośnie;
Wąsowski Hipolit jako delegat Towarzystwa tkaczy w Komarnie.

Prowadzący pióro: Teofil Merunowicz, sekretarz Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

Po zagajeniu przez Przewodniczącego, otwartą została dyskusya nad Iszym punktem ustanowionego przez Wydział krajowy kwestyonaryusza, mianowicie nad pytaniem:

„Jaka ma być konstrukcya i budowa krosen tkackich poprawnych, ażeby one pomieścić się mogły w chatach włościańskich, o ile się da krosna stare, dziś ogólnie używaue przez włościan, przerobić na krosna poprawne?“

Inżynier Gruszecki wyłuszcza zasady skonstruowanego przez siebie poprawnego krosna tkackiego, które urządzone do wyrobu gładkich, płócien szerokości 1—$1._{15}$m obejmuje tylko $1._{70}$ wysokości, zaś z maszynką szaftową lub przyrządem Jacquarda do deseniowania tkanin dochodzi do wysokości $2._{30}$m tak, iż w izbach mieszkalnych średniej wysokości warsztat taki mieścić się może.

P. Gruszecki oświadcza się także przeciwko przerabianiu starych krosen, a za sprawianiem ile możności krosen poprawnych, gdzie zaś to niemożliwe, tylko poprawnej lady do krosna dawnego.

P. Wąsowski sądzi, iż warsztat, mający wysokości $2._{30}$m jest jeszcze za wysoki, i wnosi, ażeby Wydział krajowy rozpisał konkurs na skonstruowanie najodpowiedniejszego dla włościan i najtańszego krosna.

P. Wierzbicki, popierając wywody p. Gruszeckego wykazuje także niekorzyści, wynikające z przerabiania starych krosen; oświadcza się przeciwko myśli rozpisywania konkursu na krosno poprawne a niskie, poczytując zagadnienie to za rozwiązane w konstrukcyi, obmyślanej przez p. Gruszeckiego, i wnosi, ażeby kosztem funduszu krajowego umieszczony był w każdej miejscowości, gdzie istnieje spółka tkacka, jeden kompletny warsztat nowej konstrukcyi, zastosowany do właściwości wyrabianych tam towarów.

Ks. kan. Szałaj stwierdza również zalety nowego systemu krosen, lecz równocześnie wyłuszcz także powody, przemawiające za przerabianiem starych krosen, i wnosi, aby zasadniczo nie zarzucać używania krosen, starego systemu, gdy ulepszy się je przez dodanie niektórych części składowych nowszej konstrukcyi.

Ks. kan. Reszetyłowicz i poseł Żardecki oświadczają się także przeciwko bezwarunkowemu zarzucaniu dawnych krosen poprawionych.

Poseł Gorajski sądzi, iż akcya Wydziału krajowego i Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych może być skierowaną tylko ku temu celowi, ażeby wprowadzić w kraju w powszechne użycie poprawne krosno nowego systemu. Częściowe ulepszenia są półśrodkiem, który pozostawić potrzeba prywatnym usiłowaniom i próbom — kraj zaś popierać może tylko system najdoskonalszy. Popiera wniosek p. Wierzbickiego, i dodaje ze swej strony dalszy wniosek, iżby z funduszu przemysłowego wyznaczoną była pewna kwota na pożyczki bezprocentowe na sprawienie krosen poprawnej konstrukcyi, zastosowanych w każdej okolicy do stosunków i potrzeb miejscowego tkactwa.

Wreszcie przemawiali jeszcze pp. Hejmba i Rylski nie czyniąc jednak osobnych wniosków.

Wynikiem rozprawy są uchwały następującej osnowy:

I. Konferencya uznaje skonstruowany przez inżyniera Henryka Gruszeckiego, kierownika

krajowej szkoły tkackiej w Krosnie, typ niskiego krosna poprawnego za odpowiedni do rozpowszechniania w kraju, w celu podniesienia przemysłu tkackiego, nie uznając częściowych poprawek w krosnach starego systemu za wystarczające.

II. „Przychylając się do wniosku p. Wierzbickiego, konferencya oświadcza się za tem, iżby kosztem skarbu krajowego w każdej miejscowości, gdzie istnieje spółka tkacka umieszczone było jedno krosno poprawnej konstrukcyi, zastosowane do właściwości i potrzeb miejscowego przemysłu tkackiego, jako wzór dla ogółu tkaczy.

III. „W myśl wniosku posła Gorajskiego konferencya oświadcza się za udzielaniem z funduszu przemysłowego bezprocentowych pożyczek na koszta sprawiania krosen poprawnej konstrukcyi.“

Rysunek krosna niskiego, konstrukcyi inżyniera Gruszeckiego, wraz z wywodem objaśniającym dołącza się do niniejszego protokołu,

Z porządku dziennego przystąpiono do dyskusyi nad pytaniem II. kwestyonarza, mianowicie:

„Co uczynić należy w celu egalizowania wyrobów tkackich, wykonywanych przez spółki tkackie, i w warsztatach wzorowych tkackich, ażeby unormować wartość ich kupiecką?“

Na podstawie pisemnego wywodu, opracowanego przez p. Gruszeckiego i do niniejszego protokołu dołączonego, po dyskusyi, w której wzięli udział pp ks. kan. Szałaj, Romanowicz, Hejmba, Szydłowski, Wąsowski, Gorajski, Rylski i Wierzbicki, powzięto jednomyślnie następującą uchwałę:

„Konferencya przyjmuje w zasadzie propozycye, objęte referatem p. Gruszeckiego, i uznaje potrzebę, ażeby wszystkie spółki tkackie w Galicyi sprowadzały przędzę z tych samych źródeł, i wyrabiały towar jednolity, według jednostajnej nomenklatury i numeracyi;

„Konferencya uprasza Wydział krajowy i Komisyę krajową dla spraw przemysłowych ażeby:

a) „Referat p. Gruszeckiego rozesłano spółkom i szkołom tkackim z wezwaniem, ażeby według zawartych w tej pracy wskazówek zbierały doświadczenia, na podstawie których następna konferencya mogłaby powziąć stanowcze uchwały;

b) „aby dla następnej konferencyi przygotowano wnioski co do utworzenia Związku gal. spółek tkackich w powyższych celach.“

Dalszy ciąg rozpraw odroczono do dnia następnego.

Dnia 13. września 1890.

Przewodniczący: Tadeusz Romanowicz; obecni PP. Brzęk, Fedorowicz Tadeusz, Gorajski, Gruszecki, Hejmba, Pyptiuk, Reszetyłowicz, Rylski, Szydłowski, Wierzbicki, Żardecki.

Sekretarz: T. Merunowicz

Na porządku dziennym rozprawa nad dalszemi dwoma punktami kwestyonaryusza:

Punkt IIIci opiewa:

„W jaki sposób unormować należy stosunek warsztatów wzorowych tkackich do spółek tkackich co do wymiaru wynadgrodzenia za roboty tkackie, wykonywane w warsztatach na rachunek spółek, ażeby fundusz krajowy nie ponosił nadmiernych ofiar na rzecz spółek?“

P. Wierzbicki w imieniu Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych wyłuszcza powody i dążność tego pytania.

Na podstawie dyskusyi, w której wzięli udział pp. Gorajski, Rylski, Szydłowski, Gruszecki, ks. Reszetyłowicz, Romanowicz i p. Wierzbicki, zapadły jednomyślnie następnjące uchwały:

1. „Konferencya oświadcza się za unormowaniem wynadgrodzenia za wyroby dostarczane spółkom tkackim przez szkoły i warsztaty wzorowe tkackie w wysokości 70% zwykłych miejscowych cen roboty tkackiej. Z tego wynadgrodzenia ma wypłacać się uczniom 60%, zaś 10% na tantiemę dla instruktorów.

„Za roboty dotychczas tylko w szkołach wyrabiane, oznaczone będzie wynadgrodzenie ze strony spółek według osobnego cennika.

2. „Według uznania zarządu pewną część wynadgrodzenia ucznia, odkładać się będzie na zebranie funduszu, celem zaopatrzenia tegoż ucznia w warsztat własny i inne potrzebne mu w pracy zawodowej przybory i narzędzia.

3. „Ściśle określony plan nauki, zastósowany wszędzie do miejscowych warunków, oznaczy porządek i rodzaj zatrudnienia uczniów w ciągu roku, z uwzględnieniem przedewszystkiem naukowego celu szkoły, zwłaszcza w I. i II. roku nauki.

4. „Stosunek każdej spółki będzie unormowany osobną umową, zatwierdzoną przez Wydział krajowy, po wysłuchaniu opinii Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.“

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ułoży wzór takiej umowy.

W toku dyskusyi oświadczył p. Wierzbicki, że użyte w pytaniu III. wyrazy „nadmiernych ofiar“ rozumieć należy w ten sposób. żeby koszta, ponoszone przez skarb krajowy na utrzymanie szkoły pzostawały w należytym stosunku do ilości uczniów.

Punkt IV. kwestyonaryusza, który opiewa:

„Co uczynić należy, ażeby rozwinąć w kraju wyrób grubych sukien wełnianych (sieraczyny) które obecnie sprowadzane bywają przeważnie z zagranicy“ — wywołał obszerniejszą dyskusyę, w której wzięli udział pp. Fedorowicz, Wierzbicki Gruszecki, Hejmba, Szydłowski, Żardecki, ks. Reszetyłowicz, Gorajski i przewodniczący.

Uchwalono co następuje:

Konferencya oświadcza, że najskuteczniejszym środkiem ku wskrzeszeniu przemysłu sukienniczego w kraju, byłoby zawiązywanie sukienniczych spółek produkcyjnych we wszystkich tych okolicach, gdzie istnieje znaczniejsza produkcya wełny owczej.

W obec faktu zaś, iż założenie wzorowego warsztatu sukienniczego w powiecie Łańcuckim jest już w toku, Konferencya uznaje, że obecnie najpilniejsza zachodzi potrzeba założenia także we wschodnio-północnej okolicy kraju spółki sukienniczej, i uprasza, ażeby Wydział krajowy raczył wydelegować tam biegłego w rzeczy, dla bliższego zbadania warunków rozwinięcia sukiennictwa w tej okolicy.“

Na tem obrady zakończono, upoważniając pp. Romanowicza, Wierzbickiego i Gruszeckiego do sprawdzenia i zatwierdzenia protokołu rozpraw.

We Lwowie 13. września 1889.

H. Gruszecki m. p. *T. Romanowicz* m. p. *L. Wierzbicki* m. p.

T. Merunowicz m. p.

Sprawozdanie

z czynności krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej za czas od 1. sierpnia 1889. do 1. września 1890.

Dla łatwiejszego poglądu czynności fachowych stacyi kermicznej, zestawiam je szematowo i w myśl statutu w podwójnym kierunku:

I. Stacya jako zakład naukowy praktyczny.

a) Aby fabryce wyrobów kamionkowych ks. Adama Sapiehy w Rawie ruskiej przysposobić werkmistrza-krajowca, odbywał laborant stacyi, Albin Biłous, z zawodu czeladnik garncarski, do 1. lutego 1890 praktykę w stacyi, celem poznania właściwości materyałów fabryki rawskiej, sporządzania z nich wyrobów kamionkowych i wypalania onych.

Od lutego jest on już jako werkmistrz w fabryce rawskiej czynny.

b) Szkoła garncarska w Kołomyi już od dłuższego czasu potrzebowała na werkmistrza fachową młodszą siłę. W tym celu odbywał czeladnik garncarski, Stefan Skrypniczuk, od 1. kwietnia do 15. sierpnia 1890. praktykę w stacyi. Tu się uczył poznawać właściwości glin garncarskich i kaflarskich, muliku i piasków z Kołomyi, jak je użyć na złożenie dobrej masy na czerep:

1) do wyrobów nieprzepuszczających wody;
2) „ naczynia kuchennego zwykłego;
3) „ wyrobu kafli i dachówek;

dalej, jak się sporządza pobiałki białe i kolorowe, jak farby dla wyrobu naczyń i kafli majolikowanych marmurkowo, jak farby podszkliwne do nalewania; — sporządzanie szkliw, polew, emalii; wypalania wyrobów i t. p. czynności w zakres werkmistrza wchodzących.

Od 15. sierpnia 1890. jest on jako werkmistrz w kraj. szkole garncarskiej w Kołomyi czynny.

c) Jedną z przyczyn głównych zastoju przemysłu keramicznego w kraju naszym, obfitującym w znakomite materyały keramiczne, jest brak wykształconych technologów keramików. Zwróciwszy się z tem zdaniem roku zeszłego do techników, którzy w stacyi praktykę odbywali, uzyskałem roku bieżącego dwu technologów na zawodową praktykę w stacyi. Pierwszym był p. Aleksander Klimaszewski a drugim p. Konrad Nikorowicz. Obaj odbywali praktykę w stacyi od 15. kwietnia r. b. rozpoczynając od czynności w zakres werkmistrza wchodzących pod b) wyrażonych, a skończywszy na samoistnem technicznem badaniu przydatności materyałów surowych do przemysłu keramicznego — na samodzielnem postępywaniu do składania masy na czerep, pobiałek, szkliw, polew, farb, emalii i t. d. dla sporządzenia wyrobów:

garncarskich, kaflarskich, wyrobów kamionkowych, szamotowych i majolik. Również studyowali sposoby wypalania tych wyrobów.

By mieć wzorowe piece techniczne, sporządzili sobie obaj rysunki wszystkich pieców technicznych tutejszej stacyi.

Z uwagi, że p. Aleksander Klimaszewski ukończył w tutejszej c. k. Szkole politech. wydział technologii chemicznej z celującym postępem, a głównie, że w stacyi keramicznej odbywał studya z zupełnem zrozumieniem przedmiotu i z zamiłowaniem zawodu keramicznego, w końcu, że krajowa szkoła garncarska w Kołomyi, chcąc zadaniu swemu technologicznemu sprostać, potrzebowała technika-keramika — uzyskał p. Aleksander Klimaszewski opróżnioną właśnie posadę kierownika szkoły kołomyjskiej. Praktykę w stacyi odbywał on i podczas feryj stacyi, aż do objęcia posady, t. j. do 15. sierpnia r. b. Natomiast p. Nikorowicz ukończył swą praktykę z końcem roku szkolnego t. j. 15. lipca r. b.

d) W myśl układu Wys. Ministerstwa z Wys. Wydziałem krajowym odbywali słuchacze technologii chemicznej tutejszej Szkoły polit. pod kierownictwem kierownika stacyi laboratoryjną praktykę z keramiki przez czerwiec do 15. lipca r. b., z którym też zwiedzili fabrykę pieców kaflowych i wyrobów majolikowych na „Kastelówce“ we Lwowie, niemniej tutejszą fabrykę dachówek felcowanych na „Kortumówce“.

II. Stacya, jako zakład do badania materyałów surowych, wydawania technicznych orzeczeń, i udzielania praktycznych przepisów do fabrykacyi.

Oprócz czynności (z czasu od 1/8. do 6/11. 1889.), podanych już przez Wysoką Komisyą przemysłową sejmową w aleg. l. 139. z d. 6. listopada 1889, które szanowny sprawozdawca Komisyi w czasie bytności swej w stacyi łaskawie był dopełniająco do sprawozdania przyjął, przytaczam dalsze czynności z okresu od 6. listopada 1890.

Stacya:

a) Wprowadziła we fabryce wyrobów kamionkowych ks. Adama Sapiehy w Rawie ruskiej, której urządzeniem kierownik stacyi się zajmywał, i dotąd nadzór techniczny nad nią utrzymuje — piec piętrowy, konstrukcyi własnej, oszczędzający przeszło 40% drzewa, i znaczny zasób robocizny. Jestto pierwszy piec piętrowy w Austryi i za granicą, zastosowany do wypalania wyrobów kamionkowych.

b) Złożyła z materyałów, dostarczonych przez fabrykę rawską. 1428 kg. polewy kamionkowej dla fabryki.

c) Złożyła dla warsztatu garnc. naukowego w Porembie 101 kg. polewy kamionkowej, tańszej od dotychczasowej, i łatwo — nawet w tylnej części pieca, z połyskiem się wypalającej.

d) Wprowadziła we fabryce pieców kaflowych na „Kastelówce“ we Lwowie — nowe piece majolikowane marmurkowo, i ku temu celowi dostarczyła fabryce potrzebnych przepisów technicznych do wyrobu: szkliw, pokiałek, polew, farb — jak również dostarczyła tej fabryce przepisów technicznych do wyrobu polew kolorowych, emaliowych na cegły, dachówki i piece kaflowe. Wyroby te sporządza fabryka głównie przy użyciu mego sposobu patentowanego „glazurowania na surówce“, zaczem jedno wypalanie wyrobu odpada.

e) Sporządziła dla fabryki na „Kastelówce“ we Lwowie na ozdoby architektoniczne majolikowe, farb podszkliwnych i emalii 252 kg., których fabryka dla gmachu „Galicyjskiej Kasy Oszczędności“ i kilku nowych will lwowskich potrzebowała.

Przez wprowadzenie w kraju naszym ozdób architektonicznych majolikowych, do upiększenia fasad budowli zastosowanych, zyskuje wiele nietylko budownictwo ozdobne, ale niemniej i przemysł keramiczny. Impuls do tego wyszedł od profesora Politechniki, referenta spraw keramicznych w Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, Wgo Juliana Zacharjewicza.

f) Sporządziła dla krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi, po zbadaniu materyałów przez Zarząd szkoły dnia 31. stycznia 1890 nadesłanych:

1. masę na czerep, nie przepuszczający wody, a zatem przydatną na wyrób dzbanków, miseczek, misek, waz, flakonów i t. d;

2. masę na czerep do wyrobu trwałego naczynia kuchennego zwykłego;

3. masę tanią na wyrób pieców kaflowych.

Ze sporządzeniem onych jak niemniej ze sporządzeniem szkliw zdrowotnych, polew, pobiałek, farb, emalii obznajomiony został, (na które też wszystkie przepisy techniczne do ich wyrobu uzyskał) kierownik szkoły kołomyjskiej, p. Klimaszewski.

Aby dachówki polewane i piece kaflowe szkoła tanio wyrabiała, udzieliłem kierownikowi szkoły mój sposób „glazurowania na surówce".

g) Sporządziła z glin krajowych masę na wyrób tygli ogniotrwałych, zwanych „hesskimi". Za przykładem bowiem stacyi keramicznej wiedeńskiej sprowadzałem je również przez Wiedeń z Hessyi, gdy odtąd dla użytku własnego (do sporządzenia farb, szkliw, emalii i t. p.) stacya je sama sobie wyrabia.

h) Sporządziła na płytki szamotowe do pieców gazowych, laboratoryjnych (wskutek zapotrzebowania onych w laboratoryach tutejszej Politechniki) odpowiedną masę z glin krajowych do ich wyrobu. Żądaną ilość takich płytek szamotowych dostarczono laboratoryom za opłatą, cennikiem stacyi wskazaną.

i) Zbadała:

1. że 2 gliny z gruntów gminnych „Wygnanki" powiatu czortkowskiego, a jeden gatunek gliny ze Lwowa nadają się do wyrobu polewy kamionkowej

Tak w szkole porembskiej jak i we fabryce rawskiej zastosowałem je do tego celu.

2. Że 1 glina z obszaru dworskiego w Rymanowie nadaje się do wyrobów garncarskich zwykłych.

3. Że 2 gliny z obszaru dworskiego w Więckowicach nadają się do wyrobów garncarskich zwykłych, a trzecia do wyrobów strycharskich.

4. Że 2 gliny z obszaru dworskiego Tarnowiec nadają się do wyrobów garncarskich zwykłych.

5. Że 1 glina z obszaru dworskiego „Dubie", powiatu Brodzkiego, nadaje się do wyrobu dachówek, dwie zaś nie mają wartości keramicznej.

Nadto zastały nadesłane do zbadania i zostają w robocie: 5 glin z obszaru dworskiego „Załoziec"; 3 gliny z obszaru dworskiego w „Załuczu" i 3 gliny z obszaru dworskiego „Porchowa".

Z powyższego widocznem co raz większe zainteresowanie się w kraju sprawami przemysłu keramicznego, a za nią dążność kół szerszych do sprawdzenia, o ile materyały surowe mają wartość przemysłową, które często cenę własnośsi ziemskiej znacznie podnoszą.

Niemniej podnieść należy, że oprócz fabryk, w sprawozdaniu tem wymienionych, powstają też tak ważne dla kraju fabryki do wyrobu dachówek felcowanych. Oprócz bowiem fabryki niepołomickiej, która zapobiega częścią wysełce do kraju dachówki wiedeńskiej, urządzona na Kortomówce we Lwowie z wielkim nakładem i na całoroczną stałą produkcyę uczyni zadość potrzebom Lwowa i dalekim okolicom kraju.

Rozwojowi spraw przemysłu keramicznego w kraju w r. b. przypisać też należy, że taksy od stron za badania materyałów, udzielenie przepisów technicznych do fabrykacyi i w ogóle za czynności w interesie stron wykonane. wynoszą w r. b. kwotę po nad preliminarz znacznie wyższą, mianowicie wpłynęło za czas od 1. sierpnia 1889 do dnia dzisiejszego 1.001 zł. 44 ct.

Edmund Krzen,
kierownik stacyi keramicznej.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w przedmiocie projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Wysoki Wydziale krajowy!

Pismem z 4. stycznia 1890 l. 58728 odstąpił Wys. Wydział Komisyi krajowej z wezwaniem do objawienia opinii prośbę Magistratu m. Lwowa o poparcie sprawy założenia we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej, i o zatwierdzenie uchwały Rady miejskiej, dotyczącej przyjęcia obowiązku ponoszenia wydatków na usługę szkolną w rzeczonej szkole.

Na podstawie powyższego memoryału Magistratu lwowskiego, i aktów Wysokiego Wydziału krajowego, przedstawia się przebieg rokowań w sprawie założenia we Lwowie państwowej szkoły przomysłowej jak następuje:

Pierwotne podanie gminy stołecznego miasta Lwowa do c. k. Minnisterstwa wyznań i oświaty o założenie we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej wystosowanem zostało p. d. 10 sierpnia 1883 l. 22261.

P. d. 7. czerwca 1885 l. 9193 oświadyzył JE. Pan Minister oświaty, że gotów postarać się o Najwyższe upoważnienie do utworzenia we Lwowie szkoły przemysłowej kosztem skarbu państwa, jeżeli gmina m. Lwowa zobowiąże się dostarczyć:

1. lokalu;
2. opału;
3. oświetlenia;
4. ponosić koszta utrzymywania czystości w zabudowaniu szkolnem.

O żadnej innej prestacyi ze strony gminy m. Lwowa wówczas c. k. Ministerstwo nie wspomniało Intymując zaś ten resprypt ministeryalny Magistratowi lwowskiemu, oświadczyło wyraźnie c k. Namiestnictwo w piśmie z 11. lipca 1885 l. 37875: że „w obec tego, iż program państwowej szkoły przemysłowej obejmuje także naukę dla ogólnego wykształcenia młodzieży rzemieślniczej (gewerbliche Fortbildungsschule) mogą fundusze miejskie znacznej doznać ulgi — gdyż ustanie wówczas potrzeba utrzymywania miejskiej szkoły przemysłowej".

Dostarczenie lokalu dla projektowanej szkoły przemysłowej, co wymaga niezbędnie wzniesienia osobnego gmachu, zastosowanego do celów zakładu, natrafiało początkowo na trudności. I na tym tylko punkcie spierały się pierwotnie rokowania, nawiązane w tym przedmiocie pomiędzy gminą m. Lwowa, a c. k. Rządem. Trudności te zostały jednak od razu usunięte uchwałą Towarzystwa gal. Kasy oszczędności we Lwowie, ofiarującą z okazyi 40-letniego jubileuszu rządów Najjaśniejszego Pana wspaniały dar w kwocie 400.000 złr. wa. na budowę gmachów dla miejskiego muzeum przemysłowego i dla państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Pismem z 25. czerwca 1887 l. 7774 oznajmiło c. k. Namiestnictwo Magistratowi, iż Pan Minister wyznań i oświecenia oprócz powyżej wymienionych czterech warunków, domaga się od gminy m. Lwowa spełnienia jeszcze piątego warunku: mianowicie, ażeby miasto przyjęło obowiązek utrzymywania budynku szkolnego swoim kosztem w dobrym stanie.

Dwukrotnie powziętemi uchwałami Rady miejskiej z 18. i 25. września 1888, zatwierdzonemi przez Wysoki Wydział krajowy, i c. k. Rządowi w wierzytelnych odpisach przedłożonemi, przyjęła gmina miasta Lwowa wszystkie wymagane przez c. k. Rząd zobowiązania — t. j. tak cztery warunki z roku 1885, jak i nowe, dodatkowe żądanie, w roku 1887 podniesione.

Słuszne zdumienie w łonie reprezentacyi miejskiej wywołał przeto najnowszy reskrypt ministeryalny, dotyczący projektu urządzenia we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej. W piśmie tem, z daty 19. września 1889 l. 16482 stawia JE. Pan Minister wyznań i oświaty nowe żądania w obec gminy m. Lwowa, o jakich dawniej mowy nie było. W szczególności zażądał Pan Minister , ażeby gmina przyjęła na siebie obowiązek utrzymywania swoim kosztem całego tego działu c. k. państwowej szkoły przemysłowej, który ma obejmować naukę uzupełniającą, dla młodzieży rękodzielniczej, albo też wpłacania do skarbu państwa corocznie takiej kwoty z funduszów gminy, ile dotychczas kosztuje utrzymanie i obsługa miejskiej szkoły przemysłowej.

Niespodziewane to żądanie, podniesione ze strony c. k. Rządu po zadośćuczynieniu wszystkim warunkom, poprzednio stawianym, co wymagało kilkoletnich rokowań i znacznych ofiar — obniża znacznie wartość obietnicy urządzenia we Lwowie szkoły przemysłowej „kosztem skarbu państwa“. Znaczy to bowiem, iż c. k. Rząd cofa w części przyrzeczenie, iż szkoła będzie utrzymywaną kosztem skarbu państwa, skoro utrzymanie jednego oddziału pragnie teraz włożyć na gminę. Zdaniem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, zupełnie uzasadnioną w obec tego chwiejnego i nieprzychylnego postępowania c. k. Rządu jest uwaga, umieszczona w memoryale Magistratu Lwowskiego z 19. grudnia 1889 l. 55676, że: „Czem skorszą jest gmina do ofiar, tem większych ofiar domaga się c. k. Rząd, a przecież, skoro Rząd wystąpił z propozycyą i postawił warunki, a gmina propozycyę i warunki, lubo bardzo twarde i uciążliwe, w zupełności przyjęła, to w myśl §. 861 powszechnej ustawy cywilnej został układ zawarty, i jednostronnie rozwiązanym być nie może“.

Niemniej usprawiedliwionem jest odwołanie się Magistratu m. Lwowa do tej okoliczności, iż wprowadzenie w życie państwowej szkoły przemysłowej pośrednio ściąga na gminę nowe ciężary, nie objęte wprawdzie warunkami ministeryalnemi, lecz jednakowo obowiązujące.

Pierwszem takiem zobowiązaniem jest budowa nowego skrzydła przy gmachu pojezuickim, zajętym obecnie przez c. k. władze skarbowe — a to z powodu potrzeby zburzenia części tegoż gmachu (dawnego archiwum map) dla zregulowania placu pod budowę muzeum przemysłowego i szkoły przemysłowej.

Następnie, pozostaje nadal przy gminie obowiązek utrzymywania oddziału handlowego teraźniejszej miejskiej szkoły handlowo-przemysłowej, gdyby nawet przy państwowej szkole przemysłowej urządzony został oddział dla uzupełniającej nauki dla młodzieży rękodzielniczej. Z powstającego oddziału handlowego miejskiej szkoły przemysłowej i handlowej ma owszem wyłonić się samoistna szkoła handlowa, ze znacznie rozszerzonym planem organizacyjnym. Pociągnie to niewątpliwie nowe wydatki dla gminy. Mylnie przeto przypuszcza JE. Pan Minister, jakoby miasto Lwów zaoszczędzić miało w razie urządzenia nauki uzupełniającej w państwowej szkole przemysłowej całą tę kwotę, jaka obecnie figuruje w budżecie miejskim pod rubryką „szkoła przemysłowo-handlowa.“

Na obszarze kilkudziesięciu tysięcy kilometrów kwadratowych Galicyi wschodniej będzie to jedyna szkoła handlowa. Sądzimy zatem, iż c. k. Rząd nie powinienby utrudniać jej rozwoju, gdyż względy dobra publicznego wymagają nie mniej naglącо rozwinięcia w naszym kraju zupełnie zaniedbanej dotychczas fachowej nauki handlowej, jak i równie zaniedbanego szkolnictwa przemysłowego. Zajęcie dla państwowej szkoły przemysłowej tej sumy z dochodów miasta Lwowa, która ewentualnie mogłaby być użytą na racyonalne rozszerzenie szkoły handlowej we Lwowie, przyniosłoby istotną krzywdę miastu, i szkodę krajowi.

W końcu pozostaje także przy gminie konieczność dostarczenie stałej dotacyi rocznej na środki naukowe dla uczniów szkoły przemysłowej uzupełniającej. W obec notorycznego ubóstwa naszej młodzieży rękodzielniczej musi koniecznie obmyślane być źródło do dostarczania jej książek i rekwizytów szkolnych, przyborów rysunkowych tudzież innych środków naukowych,

gdyż inaczej, u przeważnej części uczniów uczęszczanie do szkoły byłoby bezskutecznem, ponieważ uczęszczaliby na naukę bez książek, zeszytów, przyborów do rysunku i t. d. nie mając za co te potrzeby kupować.

Ze wszystkich wyłuszczonych tu powodów, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznaje za zupełnie uzasadnione stanowisko, jakie reprezentacya miasta Lwowa zajęła w uchwałach z dnia 28. listopada i 5. grudnia 1889 w obec żądań nowych prestacyj ze strony gminy na rzecz projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Tyle co do materyalnej strony kwestyi. Co się zaś tyczy planu naukowego projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, osnowa reskryptu JE. Pana Ministra wyznań i oświecenia z 19. września 1889 l. 16482 niemniej przykre wywrzeć musiała wrażenie we wszystkich tych kołach, które pomienioną sprawą interesują się.

Mianowicie uznaje c. k. Ministerstwo plan organizacyi zakładu, nakreślony przez powołaną w tym celu ze strony c. k. Namiestnictwa komisyę mieszaną, złożoną z najznakomitszych mężów zawodowych, jako zanadto rozległy („zu gross angelegt“.) W szczególności odmawia JE. Pan Minister utworzenia przy projektowanej państwowej szkole przemysłowej we Lwowie oddziału dla keramiki, który miałby obejmować garncarstwo, kaflarstwo, wyrób majoliki i terakoty, tudzież oddziału dla przemysłu metalowego t. j. dla ślusarstwa artystycznego, bronzownictwa i cyzelerstwa.

W różnych okolicach wschodniej części kraju znajdują się, gliny, których wartość dla celów przemysłowych udowodnioną jest bądź przez faktyczne użycie w garncarstwie, a po części także przez umiejętne badania i próby, dokonane w krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej. Są mianowicie takie pokłady w powiatach Rawskim, Żółkiewskim Złoczowskim, Skałackim, Kołomyjskim, Żydaczowskim, Stryjskim, a wreszcie i bezpośredniem pobliżu Lwowa. Niektóre z tych glin nadają się do szlachetniejszych wyrobów. Znacznym nakładem funduszu krajowego urządzoną została we Lwowie przy c. k. szkole politechnicznej krajowa keramiczna stacya doświadczalna do badania istniejących w kraju materyałów, i wskazywania najwłaściwszej techniki do przemysłowej eksploatatacyi takowych. Lecz daje się u nas uczuwać dotkliwy brak fachowo przysposobionych należycie robotników i werkmistrzów dla wzorowych warstatów garncarskich i fabryk wyrobów glinianych. Istniejące szkoły fachowe, a raczej warstaty wzorowe garncarskie w Kołomyi, Porembie i Toustem mają każdy dla siebie czysto lokalne znaczenie. Byłoby to więc nader cennem uzupełnieniem zbawiennego wpływu, jaki na rozwój industryi glinianej w naszym kraju wywierać może keramiczna stacya doświadczalna we Lwowie, gdyby założoną tu została fachowa szkoła werkmistrzów dla wzorowych warstatów garncarskich, jak niemniej także dla fabrycznych cegielni, fabryk dachówki glinianej, drenów, naczynia kamionkowego, rur kominowych, kloakowych i wodociągowych, a wreszcie terrakoty, i wyrobów majolikowych.

Galicya posiadała już rzesztą państwową szkołę garncarską. Szkoła garncarska w Kołomyi założoną bowiem została pierwotnie kosztem skarbu państwa. Z czasem jednak c. k. Rząd zniechęcił się do tego zakładu, a zwinięcie tego zakładu motywował między innemi i tem, że we Lwowie ma powstać szkoła przemysłowa, że dla przemysłu garncarskiego Lwów jest najlepszem miejscem, bo ma w obfitości dobrą glinę i t. p. Kraj dla uratowania bytu szkoły kołomyjskiej musiał ją przejąć na swój koszt.

C. k. Rząd zobowiązał się tylko do płacenia pewnej nieznacznej stosunkowo subwencyi rocznej na rzecz krajowej obecnie szkoły garncarskiej w Kołomyi — którą to subwencyę nawiasowo powiedziawszy także nieregularnie wypłaca. Domagając się więc założenia w Lwowskiej szkole przemysłowej oddziału dla garncarstwa, nie żądamy niczego nowego, jak tylko tego,

co już raz centralne władze państwowe uznały za potrzebne dla Galicyi, i co krajowi naszemu były przyznały.

Tak samo także niezbędnie potrzebny jest i oddział fachowy dla przemysłu metalowego w Galicyi wschodniej. Bez takiej bowiem szkoły gałęzie rękodzielnictwa, wchodzące w ten zakres, byłyby pozbawione tego kardynalnego warunku pomyślnego rozwoju, jakim jest dostarczenie krajowi umiejętnie do tego zawodu przysposobionych robotników i werkmistrzów.

JE. pan Minister wyznań i oświaty, dr. Gautsch objawił niejednokrotnie dążność ku temu, iżby skierować napływ uczącej się młodzieży z gimnazyów do szkół fachowych. Lecz jak może zwracać się młodzież nasza z przepełnionych rzeczywiście gimnazyów (których także ma Galicya o połowę mniej stosunkowo, niż inne kraje koronne) skoro np. przemysłowych szkół zawodowych, utrzymywanych przez państwo, jest w Galicyi tylko cztery, a kiedy chodzi o założenie jedynej na obszar 40—50.000 kilometrów kwadratowych państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie dla Galicyi wschodniej, c. k. Rząd zachowuje się w obec tej sprawy z widoczną i niewątpliwą niechęcią, gdyż nie tylko zakres szkoły ogranicza, odejmując jej działy tak ważne, jak keramika i przemysł metalowy, ale też i zakończenie układów o jej organizacyę przewleka coraz to nowemi i coraz uciążliwszemi warunkami?

Podniesienie opłaty szkolnej w szkołach średnich, zarządzone przez JE. pana Ministra oświaty rozporządzeniem z 12. czerwca 1886 l. 9684 było w naszym ubogim kraju dość dotkliwym środkiem przymusowym, mającym na celu odwrócić mniej zamożną młodzież szkolną od gimnazyów i od studyów uniwersyteckich. Dochód c. k. skarbu państwa z opłat szkolnych w gimnazyach i szkołach realnych podniósł się też w Galicyi wskutek rozporządzenia z 12 czerwca 1886 o 80.000 złr. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych sądzi przeto, iż kraj nasz w obec oświadczeń JE. pana Ministra oświaty co do celu podniesienia opłat szkolnych w gimnazyach i szkołach realnych miałby prawo oczekiwać po nim, iżby ofiarne usiłowania czynników miejscowych, zmierzające do jaknajrychlejszego utworzenia państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie według planu organizacyjnego, obmyślanego przez powołanaą ze strony c. k. Namiestnictwa komisyę znawców, będą przez JE. pana Ministra oświaty przychylnie uwzględnione. W tej myśli Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

I. Raczy Wys. Wydział krajowy, iżby przychylając do do prośby król. stoł. miasta Lwowa z 19. grudnia 1889 l. 55676 zatwierdził uchwały Rady miejskiej z dnia 28. listopada i 5. grudnia 1889 dotyczące dalszych zobowiązań gminy m. Lwowa dla projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

II. Uprasza c. k. Rząd, ażeby zadowolnił się dotychczas deklarowanemi ofiarami i prestacyami galicyjskiej Kasy oszczędności i gminy miasta Lwowa na rzecz projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, i przystąpił jaknajrychlej do zorganizowania jej bez wyłączenia z programu nauk fachowych kursów keramiki i przemysłu metalowego.

Lwów, 14. lutego 1890.

Sprawozdanie

Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych o przemyśle garbarskim i szewskim w Uhnowie.

Wysoki Wydziale krajowy!

W sprawozdaniu z 27. maja 1889 l. 245. mieliśmy zaszczyt zwrócić uwagę Wysokiego Wydziału krajowego na usiłowania, podjęte przez Radę szkolną miejscową i gminę miasteczka Uhnowa w powiecie Rawskim, w celu podniesienia silnie zakorzenionego tam od niepamiętnych czasów jako przemysłu domowego, lecz obecnie podupadającego garbarstwa i szewstwa. Przychylając się do wniosku naszego, wyasygnował wówczas Wysoki Wydział krajowy złr. 300 w. a. tytułem zasiłku bezzwrotnego na sprawienie dla uhnowskich szewców pierwszej maszyny do szycia, i na koszta sprowadzenia ze Lwowa majstra szewskiego do udzielania tamże praktycznej nauki wyrobu obuwia lepszego kroju, zamiast znanych z niezgrabnego wyglądania włościańskich butów, stanowiących specyalność uhnowską, t. z. „wywiortków“, które jednak obecnie nie znajdują już odbytu.

P. Arnulf Nawratil, c. k. inspektor przemysłowy, a zarazem członek Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, zbadał szczegółowo stosunki garbarstwa i szewstwa w Uhnowie, i z poczynionych spostrzeżeń zdał sprawę w gruntownym wywodzie, obejmującym bardzo żywo skreślony obraz zwyczajów i obyczajów pracowitej ludności tego miasteczka.

Otóż według sprawozdania p. Nawratila, miasteczko Uhnów, liczące około 5.000 mieszkańców, zatrudnia około 500 rodzin szewstwem i garbarstwem. Mieszczanie uhnowscy garbują domowym sposobem w izbach mieszkalnych około 5.000 skór rocznie, i wyrabiają około 20.000 par butów w cenie 3—5·20 zł., które roznoszą i rozwożą następnie na targi w Bełzie, Kulikowie, Lubyczy, Magierowie, Narolu, Niemirowie, Rawie, Sokalu i Żółkwi.

Skóry uhnowskiego garbowania są bardzo dobre, bo nie przemakają i są trwałe, lecz mają tę wadę, że nie są dość smagłe i miękkie. Szewcy uhnowscy używają skór i materyałów garbarskich, dostarczanych im przez miejscowych handlarzy żydowskich pod warunkami możliwie najniekorzystniejszemi.

Z małą przerwą południową pracują tamtejsi rękodzielnicy od 5. rano do 10. wieczór a przeto 15 godzin na dobę, czyli 90 godzin na tydzień. Zarobek ich wynosi obecnie przy tak wytężonej pracy 1·60 do 4 zł. na tydzień, czyli w przecięciu około 25—70 centów dziennie, albo 1.77 do 4·44 centów na godzinę.

Uhnowscy szewcy pracują w ten sposób: Od Bożego Narodzenia do Zielonych Świąt garbują skóry, a z wiosną łupią dębową korę z drzew. Właściwa robota butów trwa od Zielonych Świąt do żniwa. Przez czas żniwa pracują wszyscy w polu. Od 1. sierpnia do św. Katarzyny podług ruskiego kalendarza (6. grudnia) jeżdżą po jarmarkach, a pomiędzy jarmarkami robią także buty. Od św, Katarzyny do Bożego Narodzenia nic nie robią, odpoczywają.

Wszyscy szewcy uhnowscy są równocześnie rolnikami, uprawiając rzemiosło tylko ubocznie jako przemysł domowy, w najczystszem znaczeniu tego wyrazu.

Sprawozdawca nasz z nadzwyczajnem uznaniem wyraża się o zaletach ludu tamtejszego, który odznacza się pracowitością, trzeźwością, oszczędnością i rządnością, a przytem także wcale niezwykłem u nas zamiłowaniem porządku i czystości.

Jak już wspomniano powyżej, uhnowskie szyte buty, coraz mniejszy mają pokup, a rola, przez działy rodzinne coraz więcej rozdrabniana, nie jest w stanie wyżywić swoich właścicieli, i dlatego też mieszczaństwo uhnowskie zaczęło coraz bardziej popadać w ubóstwo.

Wobec tego nauczyciel miejscowej szkoły, ludowej p. Aleksander Celewicz, powziął zamiar zająć się podźwignieniem szewstwa tamtejszego. W tym celu wyuczył się sam szewskiego rzemiosła u lepszego majstra, i w miejscowej szkole, w godzinach, przeznaczonych na naukę uzupełniającą, zaczął uczyć młodzież wyrabiania kołkowanych butów. Rozpoczął własnym skromnym funduszem i wydał na to 213 zł. 6 ct. w. a. Miejscowy paroch, ksiądz kanonik Jan Kozakiewicz, jako przewodniczący miejscowej Rady szkolnej, poparł jak najżyczliwiej jego zacne usiłowania. Również i c. k. starosta rawski, p. Hellmann, zainteresował się nauką szewstwa w szkole uhnowskiej, i nie szczędził dla niej zachęty. Otwarcie szkoły szewstwa odbyło się uroczyście z początkiem marca 1889. Uczęszczają do niej robotnicy w wieku 16—45 lat. P. Celewicz uczy w czwartki rysunku, zdejmowania form na papier i szycia skóry na maszynie. Majster szewski uczy praktycznie szewstwa we wtorki i piątki. Roboty, rozpoczęte w szkole, kończą uczniowie w domu, a następnie przynoszą je znowu do szkoły, do osądzenia. W zeszłym roku szkolnym uczyło się w szkole 60 szewców, i przerobili z majstrem 51 par butów; sześciu szewców umie już bardzo dobrze szyć na maszynie. Korzyść tej nauki okazuje się najdobitniej z wartości roboty. Gdy bowiem cena butów szytych wynosiła najwyżej zł. 5·20, to za dobrze zrobione buty kołkowane biorą szewcy uhnowscy 7—9 zł. w. a.

Uznając w całej pełni użyteczność rozpoczętej w ten sposób nauki ulepszonego szewstwa w Uhnowie, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

1. Pod warunkiem, że gmina Uhnów deklaracyą sporządzoną według przepisów §. 99. ustawy gminnej zobowiąże się dostarczać lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły szewstwa, fundusz krajowy będzie dostarczał zasiłku w kwocie zł. 300 w. a. na opłacenie majstra do udzielania praktycznej nauki ulepszonego szewstwa w Uhnowie. Na rok 1890 raczy Wysoki Wydział krajowy wyasygnować zasiłek ten w kwocie złr. 300 w. a. na rachunek rubr. XVI. poz. 265. budżetu krajowego na rok 1890 do wypłaty przez c. k. urząd podatkowy w Rawie za kwitem ks. Jana Kozakiewicza w Uhnowie. Majstra czyli instruktora fachowego, zamianuje jednak Wysoki Wydział krajowy w porozumieniu z Komisyą.

2. Na zakupno materyałów surowych dla szkoły raczy Wysoki Wydział krajowy przyrzec z krajowego funduszu przemysłowego bezprocentową pożyczkę, zwrotną w 10 półrocznych ratach, począwszy od 1. stycznia 1891 w kwocie zł. 400 (czterystu) w. a. jeżeli gmina miasteczka Uhnowa przyjmie pożyczkę na swoje imię, i oświadczy gotowość do podpisania dokumentu dłużnego.

3. Pod warunkiem, że gmina dostarczy zasiłku w kwocie 50 zł. raczy Wysoki Wydział krajowy na rachunek rubr. XVI. poz. 264 b) budżetu kraj. na rok 1890 przyznać również 50 złr. dla dwóch szewców z Uhnowa, którzy mieliby udać się do I. Związkowej garbarni w Rzeszowie albo do garbarni braci Siekierskich w Ładnej pod Tarnowem, na kilkomiesięczną naukę ulepszonego garbarstwa. Jeżeli jednak Wysoki Wydział krajowy przychyli się do tego wniosku wypadałoby zapewnić im przyjęcie w jednej z wyżwymienionych garbarni.

4. Do czuwania nad sprawami szkoły raczy Wysoki Wydział krajowy ustanowić kuratoryę, mianując do niej jako delegata swojego, posła Franciszka Jędrzejowicza.

W razie przyjęcia powyższych wniosków, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zajmie się opracowaniem przepisów organizacyjnych t. j. statutu i planu nauki dla projektowanego nowego warsztatu wzorowego.

Lwow, 15. lutego 1890.

PRELIMINARZ

wydatków funduszu krajowego

na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1891.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego)

zestawiony przez

Komisyę krajową dla spraw przemysłowych.

Część I.

PRELIMINARZE

poszczególnych zakładów.

I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.

1. Bochnia. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w r. 1890.)

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy m. Bochni .	—	392	—	392	
b) od c. k. Rządu . .	—	388	—	388	
c) z funduszu krajowego .	—	388	—	388	
Razem .	—	1.168	—	1.168	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	—	150	—	150	
b) wynagrodz. nauczycieli .	—	858	—	858	*ad 1/b.* 26 godzin nauki tygodniowo po 1 zł. przez 33 tygodni.
2. Środki naukowe . . .	—	100	—	100	
3. Wydatki administracyjne .	—	60	—	60	
Razem .	—	1.168	—	1.168	

2. Brzeżany. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.					
Subwencye:					
a) od gminy m. Brzeżan .	200	150	—	150	Miasto i Rada powiatowa wypłaciły rzeczywiście tylko po 100 zł. w r. 1890.
b) od Rady powiatowej .	200	150	—	150	
c) od c. k. Rządu . .	336	348	—	348	
d) z funduszu krajowego .	336	348	—	348	
Razem .	1.072	996	—	996	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	100	150	—	150	*ad 1/a.* Ilość uczniów wzrosła z 55 do 134, wskutek czego powiększyły się znacznie czynności kierownika.
b) wynagrodz. nauczycieli .	792	726	—	726	
2. Opał	30	—	—	—	*ad 1/b.* 10 godz. tygod. po 70 ct., 9 godz. po 80 ct., 10 godz. po 1 zł., rocznie przez 30 tygodni.
3. Oświetlenie	10	—	—	—	
4. Usługa	20	—	—	—	*ad 2, 3, 4.* Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązaną dostarczyć bezpłatnie.
5. Środki naukowe . . .	60	50	—	50	*ad 5.* Szkoła jest obficie zaopatrzona w środki naukowe.
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	60	70	—	70	
Razem .	1.072	996	—	996	

3. Drohobycz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
Subwencye:				
a) od gminy m. Drohobycza	400	400	—	400
b) od Rady powiatowej .	150	150	—	150
c) od Tow. zaliczkowego .	50	50	—	50
d) od Tow. pedagogicznego	15	15	—	15
e) od c. k. Rządu . .	363	440	—	440
f) z funduszu krajowego .	363	440	—	440
Razem .	1.341	1.495	—	1.495

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	150	150	—	150
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.000	1.221	—	1.221
2. Opał	10	—	—	—
3. Oświetlenie	35	—	—	—
4. Usługa	42	—	—	—
5. Środki naukowe . . .	50	50	—	50
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	54	74	—	74
Razem .	1.341	1.495	—	1.495

Uzasadnienie:

ad 1/b. 37 godzin tygodniowo po 1 zł., przez 33 tygodni.

ad 2, 3, 4. Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.

4. Jasło. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w r. 1889.)

Przychód.

Subwencye:				
a) od gminy m. Jasła .	—	375	—	375
b) od c. k. Rządu . .	—	418	—	418
c) z funduszu krajowego .	—	418	—	418
Razem .	—	1.211	—	1.211

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	—	150	—	150
b) wynagrodz. nauczycieli	—	941	—	941
2. Środki naukowe . . .	—	55	—	55
3. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	—	65	—	65
Razem .	—	1.211	—	1.211

ad 1/b. 28½ godzin tygodn. po 1 zł. przez 33 tygodni.

5. Jarosław. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

	W roku 1889. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
Subwencye:				
a) od gminy m. Jarosławia	220	200	—	200
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100
c) od c. k. Rządu . .	600	600	—	600
d) z funduszu krajowego .	600	600	—	600
Razem .	1.520	1.500	—	1.500

Uzasadnienie:

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	200	200	—	200
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.164	1.220	—	1.220
2. Oświetlenie	25	—	—	—
3. Usługa	50	—	—	—
4. Środki naukowe . . .	56	55	—	55
5. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	25	25	—	25
Razem .	1.520	1.500	—	1.500

ad 1/b. 19 godzin tygodniowo po 1 zł., 12 godzin po 1·50 zł. rocznie przez 33 tygodni.

6. Kołomyja. Szkoła uzupełniająca przemysłowo-handlowa.

Przychód.

1. Subwencye:				
a) z fund. rzemieślniczego .	300	300	—	300
b) od gminy m. Kołomyi .	600	600	—	600
c) od Rady powiatowej .	100	100	—	100
d) od Kasy oszczędności .	200	200	—	200
e) od c. k. Rządu . . .	500	464	—	464
f) z funduszu krajowego .	500	464	—	464
Opłaty uczniów kursu handl. .	130	80	—	80
Razem .	2.330	2.208	—	2.208

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	250	250	—	250
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.800	1.768	—	1.768
2. Usługa	50	—	—	—
3. Środki naukowe . . .	150	150	—	150
4. Wydatki kancelaryjne . .	80	40	—	40
Razem .	2.330	2.208	—	2.208

ad 1/b .25 godzin tygodniowo po 1 zł., przez 34 tygodni.

ad 2. Usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.

7—10. Kraków. (Cztery szkoły.)

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy m. Krakowa	6.550	3.685·52	—	3.685·52	
b) z funduszu Dietla	—	45·48	—	45·48	
c) od c. k. Rządu	1.600	1.600	—	1.600	po 400 zł. dla każdej szkoły.
d) z funduszu krajowego	1.600	1.600	—	1.600	
Razem	9.750	6.931	—	6.931	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	400	400	—	400	
b) wynagrodz. nauczycieli	7.700	5.891	—	5.891	*ad 1/b.* 178½ godzin tygodniowo po 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	194	—	—	—	*ad 2, 3, 4.* Opału, oświetlenia i usługi dostarcza gmina bezpłatnie.
3. Oświetlenie	299	—	—	—	
4. Usługa	135	—	—	—	
5. Środki naukowe	422	200	—	200	
6. Wydatki kancelaryjne	600	440	—	440	
Razem	9.750	6.931	—	6.931	

II. Lwów. Izr. szkoła przemysłowa uzupełniająca imienia Marka Bernsteina.

Przychód.

Subwencye:					
a) z fundacyi Marka Bernsteina	1.700	1.530	—	1.530	Dochód mniejszy z powodu konwersyi.
b) od zboru izraelickiego	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu	395	285	—	285	
d) z funduszu krajowego	395	285	—	285	
Razem	2.590	2.200	—	2.200	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	300	300	—	300	
b) wynagrod. nauczycieli	1.680	1.330	—	1.330	*ad 1/b.* 23 godz. tygodniowo po 1 zł., 10 godzin po 1·50 zł., rocznie przez 35 tygodni.
2. Lokal i opał	200	200	—	200	
3. Oświetlenie	100	130	—	130	
4. Usługa	60	70	—	70	
5. Środki naukowe	150	100	—	100	
6. Wydatki kancelaryjne	100	70	—	70	
Razem	2.590	2.200	—	2.200	

12. Nowy Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy miasta Nowego Sącza	300	300	—	300	
b) od Rady powiatowej .	200	200	—	200	
c) od Kasy oszczędności .	—	200	—	200	Tyle preliminuje wydział szkolny.
d) od c. k. Rządu . .	595	580	—	580	
e) z funduszu krajowego .	595	580	—	580	
Razem .	1.690	1.860	—	1.860	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	200	200	—	200	
b) wynagrod. nauczycieli .	1.100	1.410	—	1.410	*ad 1/b.* Z powodu konieczności podziału klasy II. przygotowawczej na dwa oddziały wypada 35 godzin po 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	50	—	—	—	*ad 2, 3, 4.* Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	60	—	—	—	
4. Usługa	30	—	—	—	
5. Środki naukowe . . .	150	150	—	150	
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	100	100	—	100	
Razem .	1.690	1.860	—	1.860	

13. Przemyśl. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.					
Subwencye:					
a) od gminy m. Przemyśla	500	500	—	500	
b) od Rady powiatowej .	300	300	—	300	
c) od stowarzyszeń rzemieślniczych	40	—	—	—	
d) od Kasy oszczędności .	300	200	—	200	Tyle preliminuje wydział szkolny.
e) od c. k. Rządu . .	594	575	—	575	
f) z funduszu krajowego .	594	575	—	575	
Razem .	2.328	2.150	—	2.150	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.824	1.728	—	1.728	*ad 1/b.* 34 godzin tygodn. po 1·20 zł. rocznie przez 35 tygodni; nadto dodatek 300 zł. z powodu konieczności podziału klasy II. przygotowawczej na dwa oddziały.
2. Usługa	60	—	—	—	
3. Środki naukowe . . .	100	100	—	100	*ad 2.* Usługi gmina dostarcza bezpłatnie.
4. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	94	72	—	72	
Razem .	2.328	2.150	—	2.150	

14. Rzeszów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy m. Rzeszowa	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej	100	100	—	100	
c) od Kasy oszczędności	200	200	—	200	
d) z fundacyi Towarnickiego	200	200	—	200	
e) od c. k. Rządu	570	405	—	405	
f) z funduszu krajowego	570	405	—	405	
Razem	1.840	1.510	—	1.510	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.275	1.030	—	1.030	*ad 1,b.* 26 godzin tygodn. po 1·20 zł. rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	55	—	—	—	*ad 2, 3, 4.* Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	50	—	—	—	
4. Usługa	30	—	—	—	
5. Środki naukowe	100	150	—	150	
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	80	80	—	80	
Razem	1.840	1.510	—	1.510	

15. Stanisławów. Szkoła uzupełniająca przemysłowo-handlowa.

Przychód.

Subwencye:					
a) od gm. m. Stanisławowa	250	250	—	250	
b) od Rady powiatowej	250	150	—	150	Tyle preliminuje wydział szkolny.
c) od Kasy oszczędności	100	100	—	100	
d) od instytucyj miejscowych	80	80	—	80	
e) od c. k. Rządu	590	590	—	590	
f) z funduszu krajowego	590	590	—	590	
Z opłat uczniów kursu handl.	—	50	—	50	Tyle preliminuje wydział.
Razem	1.860	1.810	—	1.810	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.400	1.442	—	1.442	*ad 1/b.* 37½ godz. tygodniowo po 1·20 złr., 1 godz. po 1·50 złr.; rocznie przez 31 tygodni.
2. Oświetlenie	40	—	—	—	*ad 2, 3.* Oświetlenia i usługi gmina jest obowiązaną dostarczyć bezpłatnie.
3. Usługa	50	—	—	—	
4. Środki naukowe	70	70	—	70	
5. Wydatki kancelaryjne	50	48	—	48	
Razem	1.860	1.810	—	1.810	

16. Sambor. (Organizacya w toku, niema budżetu szczegółowego).

17. Stary Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891 Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy m. Starego Sącza	400	470	—	470	W r. 1891 przybędzie jedna klasa, i szkoła otrzyma organizacyą normalną.
b) od c. k. Rządu . .	400	470	—	470	
c) z funduszu krajowego .	400	470	—	470	
Razem .	1.200	1.410	—	1.410	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	125	125	—	125	
b) wynagr. nauczycieli .	935	1.089	—	1.089	*ad 1/b.* 33 godz. tygodniowo po 1 złr.; rocznie przez 33 tygodni.
2. Środki naukowe . . .	100	140	—	140	
3. Wydatki kancelaryjne . .	40	56	—	56	
Razem .	1.200	1.410	—	1.410	

18. Tarnów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.					
Subwencye:					
a) od gminy m. Tarnowa .	400	400	—	400	
b) „ Rady powiatowej .	200	100	—	100	Tyle preliminuje wydział.
c) „ Kasy oszczędności .	—	50	—	50	„ „ „
d) „ c. k. Rządu . .	595	585	—	585	
e) z funduszu krajowego .	595	585	—	585	
Z opłat uczniów kursu handl.	50	—	—	—	Kurs handlowy zwinięto z powodu małej frekwencyi.
Pozostałość kasowa z r. 1889	125	—	—	—	
Razem .	1.965	1.720	—	1.720	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo . . .	240	240	—	240	
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.440	1.320	—	1.320	*ad 1/b.* 40 godzin tygodn. po 1 złr.; rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	42	—	—	—	*ad 2, 3, 4.* Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązaną dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	70	—	—	—	
4. Usługa	48	—	—	—	
5. Środki naukowe . . .	100	100	—	100	*ad 5, 6.* Tyle wynosi potrzeba rzeczywista według doświadczeń z lat ostatnich.
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	25	60	—	60	
Razem .	1.965	1.720	—	1.720	

19. Wadowice. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

	W roku 1890.	Wniosek na r. 1891.			
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
Subwencye:					
a) od gminy m. Wadowic .	400	400	—	400	
b) „ Rady powiatowej .	100	100	—	100	
c) „ kasy oszczędności .	200	200	—	200	
d) „ Towarzystw przemysł.	35	35	—	35	
e) „ c. k. Rządu . .	160	310	—	310	W r. 1891 przybędzie jedna klasa, i szkoła otrzyma organizacyę normalną.
f) z funduszu krajowego .	160	310	—	310	
Razem .	1.055	1.355	—	1.355	

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	100	100	—	100	
b) wynagrodz. nauczycieli .	810	1.089	—	1.089	*ad 1/b.* 33 godzin tygodniowo o 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
2. Środki naukowe . . .	100	80	—	80	
3. Potrzeby kancelaryjne i nagrody dla uczniów . .	45	86	—	86	
Razem .	1.055	1.355	—	1.355	

20. Żółkiew. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Subwencye:				
a) od gminy m. Żółkwi .	300	300	—	300
b) od Rady powiatowej .	200	200	—	200
c) od c. k. Rządu . .	400	340	—	340
d) z funduszu krajowego .	400	340	—	340
Z opłat uczniów . . .	20	20	—	20
Razem .	1.320	1.200	—	1 200

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo . . .	125	125	—	125
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.045	924	—	924	*ad 1/b.* 28 godzin tygodniowo po 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
2. Środki naukowe . . .	100	100	—	100	
3. Potrzeby kancelaryjne .	50	51	—	51	
Razem .	1.320	1.200	—	1.200	

II. Szkoły fachowe i warstaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łoziny.

21. Grybów. Warstat wzorowy kołodziejski.

	W roku 1890.	Wniosek na rok 1891.			
Przychód.	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	**Uzasadnienie:**
1. Dochody własne . . .	—	—	—	—	*ad 1.* W pierwszych trzech latach trwania szkoły nie można liczyć na jakikolwiek dochód.
2. Subwencye:					
a) od gminy	—	300	—	300	*ad 2/a.* Wartość lokalu, opału, światła i usługi.
b) od Rady powiatowej .	—	100	200	300	*ad 2/b.* W myśl aktu notaryalnego z d. Grybów 27. lutego 1890. L. 6524.
c) z funduszów krajowych .	1.400	1.420	730	2.150	*ad 1/a.* Nauczyciel kołodziejstwa jest dobrym przodownikiem, nie ma jednak odpowiedniej kwalifikacyi, ażeby był w stanie prowadzić książki i załatwiać korespondencyę. Doświadczenie przy innych zakładach tego rodzaju pouczyło, że ustanowienie administratora dla porządku w prowadzeniu rachunków jest niezbędnie potrzebnem.
Razem .	1.400	1.820	930	2.750	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) administratora prowadzącego książki i korespond.	—	300	—	300	*ad 2, 3. 4, 5.* Gmina Grybów przyjęła na siebie zobowiązanie dostarczania lokalu, opału, światła i usługi w myśl aktu notaryalnego z dnia Grybów 4. marca 1890. L. rep. 6541. Wartość lokalu tego i przynależności wstawiono równocześnie w dochód *ad poz. 2/a.*
b) nauczyciela kołodziejstwa	—	600	—	600	
c) katechety . . .	—	50	—	50	
d) nauczyciela czytania, pisania i rachunków .	—	120	—	120	
2. Lokal	—	200	—	200	
3. Opał 4. Oświetlenie 5. Usługa	—	100	—	100	*ad 6.* W pierwszym roku założenia szkoły potrzeba jest koniecznie zaopatrzyć Zakład w różnorodny materyał, potrzebny do wyrobów kołodziejskich, a mianowicie: drzewa dębowego, jasionowego, grabowego, brzozowego i t. p.; materyał ten musi być z gruba obrobiony i powinien dłuższy czas schnąć, zanim wzięty być może do użytku i wyrabiania przedmiotów kołodziejskich.
6. Zakupno materyału drzewn..	—	200	200	400	
7. Środki naukowe . . .	—	100	100	200	*ad 7.* Warstat musi być zaopatrzony w potrzebne środki naukowe, modele, okazy i t. p. fundusz przeszłego roku na założenie szkoły przyznany wystarczył zaledwie na zakupno narzędzi i urządzenia na 6 uczniów.
8. Zakupno narzędzi i sprzętów	—	—	600	600	*ad 8.* Warstat w pierwszym roku otrzymał urządzenie i narzędzia dla 6 uczni, które kosztowało 970 zł., część urządzenia sporządzi sobie szkoła sama; wstawiono tylko kwotę, która na zakupno przedmiotów sprowadzić się mających niezbędnie jest potrzebną.
9. Dostawa materyału . .	—	30	30	60	*ad 9.* W okolicy Grybowa nie ma wszystkiego potrzebnego materyału, musi być sprowadzony.
10. Rozmaite inne wydatki .	—	120	—	120	*ad 10.* Prócz potrzeb kancelaryjnych także papier rysunkowy, teki do pisania, książki, przyrządy do rysowania dla uczniów uboższ ych.
Razem .	—	1.820	930	2.750	

22. Jarosław. Szkoła koszykarska.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	5.000	340	—	340	*ad 1.* W roku 1890. od dnia 1. stycznia począwszy oddzielono przedsiębiorstwo sprzedaży wyrobów koszykarskich od szkoły. Przedsiębiorstwo to dostarcza materyału do wyrobów przedmiotów w szkole i kupuje gotowe wyroby płacąc za robotę uczni umówione ceny, po strąceniu wartości materyałów zużytych wyłącznie na cele naukowe.
2. Subwencye:					
a) od gminy	100	100	—	100	
b) od Rady powiatowej	250	100	—	100	
c) od c. k. Rządu zasiłek zwykły	500	500	—	500	
d) od c. k. Rządu zasiłek nadzwyczajny	—	—	—	—	*ad 2/d.* Żądany nadzwyczajny zasiłek z funduszu państwowego nie został przyznany.
e) z funduszów krajowych	1.250	1.000	—	1.000	
Razem —	7.100	2.040	—	2.040	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczyciela koszykarstwa	450	400	—	400	
b) administratora, prowadzącego rachunki	600	300	—	300	*ad 1/b.* Nauczyciel koszykarstwa w zawodzie swym należycie wykształcony, nie jest jednak w możności prowadzić książki i rachunki szkoły, obecnie tem więcej utrudnione z powodu odłączenia przedsiębiorstwa sprzedaży wyrobów, od szkoły saméj. Z tego powodu wydatek usprawiedliwiony.
c) tantiema od sprzedaży dla administratora	500	—	—	—	
d) tantiema od sprzedaży dla nauczyciela	—	50	—	50	*ad 1/d.* Tantiemy przyznano nauczycielowi z powodu, by wyrównać dochód jego do wysokości 450 zł. jaki pobierał w roku zeszłym, nie mniej — aby zainteresować jego w dochodach szkoły, by pilnował starannego i dokładnego wyrabiania koszykarskich przedmiotów.
e) dyety i koszta podróży	120	—	—	—	*ad 1/c i e.* Opuszcza się z powodu oddzielenia przedsiębiorstwa od szkoły.
f) wynagrodzenie robotników	2.500	—	—	—	*ad 1/f.* Robotników opłaca przedsiębiorstwo sprzedaży.
g) stypend. dla ubogich uczni	300	750	—	750	*ad 1/g.* Chłopcy, uczęszczający do szkoły, z początku nauki nie są w stanie nic zarobić, później zarabiają mniej jak niezbędnie potrzeba, by mieć najskromniejsze utrzymanie, w trzecim roku nauki zarabiają więcej, z tego powodu trzeba przyjść w pomoc najbiedniejszym.
2. Wynajem lokalu	550	350	—	350	*ad 2.* Szkoła sama mieści się w mniejszym lokalu, nie potrzebuje składu na materyał i gotowe wyroby, ztąd mniejszy wydatek. Składy te wynajmuje przedsiębiorstwo na własny rachunek.
3. Opał	100	60	—	60	
4. Oświetlenie	40	20	—	20	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał	1.700	—	—	—	*ad 6.* Dostarcza przedsiębiorstwo.
7. Środki naukowe	120	40	—	40	
8. Rozmaite inne wydatki	70	45	—	45	
9. Wydatki kancelaryjne	50	25	—	25	*ad 3, 4, 7, 8, 9.* Z powodu oddzielenia przedsiębiorstwa od szkoły zmniejszone wydatki.
Razem	7.100	2.040	—	2.040	

23. Jasło. Szkoła koszykarska.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	700	840	—	840	*ad 1.* Na podstawie wyniku rachunków z r. 1889 i powiększonej produkcyi.
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	80	80	—	80	*ad 2/a.* Wartość lokalu, dostarczonego przez gminę bezpłatnie.
b) od Rady pow. Jasielskiej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu . .	—	—	—	—	*ad 2/c* Żądanego zasiłku z funduszów państwowych w wysokości 500 złr. nie przyznano.
d) z funduszów krajowych .	300	350	—	350	*ad 2/d.* Większa liczba uczniów, ztąd większe wydatki na utrzymanie chłopców, zakupno materyału i t. p. Dochód szkoły nie podnosi się w miarę zwiększenia ilości uczniów, którzy mianowicie z początku dużo materyału psują, lub takie roboty produkują, które tylko za bardzo niską cenę sprzedane być mogą.
Razem .	1.180	1.370	—	1.370	

Rozchód.					
1. Płace:					*ad 1.* Podwyższenie o 10 złr. z powodu pilności nauczyciela i większej ilości uczni.
a) nauczyciela koszykarza .	240	250	—	250	
2. Lokal	80	80	—	80	*ad 2.* Dostarcza gmina bezpłatnie.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie . . .					
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał:					
a) surowy	150	180	—	180	*ad 6/a.* Łozina, cięcie, korowanie, przywóz, szuwar, laski, deski i t. p.
b) pomocniczy . . .	120	160	—	160	*ad 6/b.* Trzcina, farby, lakier, plecionki, zamki, gwoździe i t. p.
7. Środki naukowe . . .	—	—	—	—	
8. Rozmaite inne wydatki .	10	40	—	40	*ad 8.* Koszta kancelaryjne, portorya, frachty i t. p.
9. Utrzymanie lokalu . .	10	10	—	10	*ad 9.* Naprawa sprzętów, bielenie lokalu.
10. Wikt dla uczni . . .	120	160	—	160	*ad 10, 11.* Z powodu większej ilości zajętych w szkole uczniów.
11. Wypłata za robotę . .	400	440	—	440	
Razem .	1.180	1.370	—	1.370	

24. Szkoła krajowa kołodziejstwa i bednarstwa, w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce strumiłowej.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dochody własne zakładu:				
Ze sprzedaży wyrobów szkoły:				
a) kołodziejskich . .	700	1.200	—	1.200
b) bednarskich . . .	200	200	—	200
2. Subwencye:				
a) od Rady powiatowej .	1.000	1.000	—	1.000
b) od c. k. Rządu . .	—	—	—	—
c) z funduszów krajowych .	3.822	2.946	380	3.326
Razem .	5.722	5.346	380	5.726

Uzasadnienie:

ad 2/b. W memoryale, wystosowanym do c. k. Rządu, zażądano zasiłku dla tej szkoły w wysokości 1.200 zł., z którego opłacany miał być nauczyciel rysunków rocznie 800 zł., 400 zł. miano użyć na zakupno środków naukowych. C. k. Rząd nie przyznał jednak żadnej subwencyi.

Rozchód.				
1. Płace:				
a) kierownikowi . .	780	780	—	780
b) katechecie rz. kat. .	50	50	—	50
c) „ gr. „ .	50	50	—	50
d) nauczycielowi szkoły lud.	120	120	—	120
e) majstrowi kołodziejowi .	480	480	—	480
f) „ bednarzowi .	400	450	—	450
g) „ kowalowi .	600	600	—	600
h) czeladnikowi kołodziejowi	180	180	—	180
i) „ bednarzowi .	180	—	—	—
k) „ kowalowi .	—	144	—	144
2. Utrzymanie lokalu . .	50	50	—	50
3. Opał	—	40	—	40
4. Oświetlenie . . .	50	50	—	50
5. Usługa	72	72	—	72
6. Zakupno materyału drzewn.	150	250	—	250
7. Środki naukowe . . .	130	130	—	130
8. Rozmaite inne wydatki i naprawa narzędzi . .	110	70	50	120
9. Zakupno żelaza . . .	900	500	300	800
10. „ węgla . . .	250	200	30	230
11. „ narzędzi . .	50	50	—	50
12. Dostawa materyałów drzewnych i żelaznych . .	100	60	—	60
13. Stypendya dla uczni . .	1.000	1.000	—	1.000
14. Wydatki kancelaryjne .	20	20	—	20
Razem .	5.722	5.346	380	5.726

ad 2/c. Na powiększenie zapasu żelaza różnej jakości, potrzebnego do kucia wyrobów kołodziejskich i bednarskich.

ad 1/f. Ponieważ w warstacie bednarskim nie preliminuje się w tym roku czeladnika, przeto komitet, uwzględniając większą pracę majstra, podwyższył roczną płacę o 50 zł.

ad 1/d. Nauczyciel miejscowej szkoły ludowej udziela w zakładzie naukę czytania, pisania i rachowania.

ad 1/k. Warstat kowalski nie może się obejść bez pomocnika i z tego powodu przyjął komitet czeladnika.

ad 2. Zakład mieści się w umyślnie na ten cel postawionym budynku.

ad 3. Dotychczas otrzymywała szkoła bezpłatnie opał od JW. hr. Stanisława Badeniego.

ad 6. Większy zapas materyału drzewnego potrzebny jest z powodu otwarcia czwartego kursu nauki.

ad 8. Z powodu otwarcia czwartego kursu nauki praktycznej, wydatek większy, usprawiedliwiony również zużywaniem się narzędzi w kuźni i warstatach.

ad 9. W miarę rozwoju obydwu warstatów oraz z powodu otwarcia kursu czwartego kołodziejstwa, koniecznem jest zaopatrzyć kuźnię w żelazo różnéj jakości.

ad 11. Narzędzia zużytkowują się i muszą być stale co roku w pewnej mierze odnawiane.

ad 13. Uczniowie obydwu warstatów nie otrzymują wynagrodzenia za wykonane przedmioty, pobierają jednak stypendya na utrzymanie, dochód ze sprzedaży przedmiotów równa się prawie kwocie użytej na stypendya, wpływa zaś cały na rzecz funduszu szkoły.

25. Stanisławów. Warstat wzorowy stolarstwa i tokarstwa.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Dochody własne:					
a) z odsetek od kap. 250 zł.	15	15	—	15	
b) opłaty uczniów . .	100	—	—	—	*ad 1/b.* Ponieważ zakład w myśl uchwały Wys. Sejmu przechodzi na fundusz krajowy, uczniowie wolni będą od opłaty.
2. Ze sprzedaży wyrobów szk.	200	500	—	500	*ad 2.* Podwyższone z powodu, że już w przeszłym roku popyt i sprzedaż znacznie się wzmogły.
3. Subwencye:					
a) od gm. m. Stanisławowa	100	100	—	100	
b) od Rady powiatowej .	200	200	—	200	
c) od kasy oszcz. w Stan.	200	200	—	200	
d) od c. k. Rządu . .	—	—	—	—	*ad 3/d.* C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku. Zasiłek żądany w memoryale wystosowanym do c. k. Rządu w wysokości 900 zł. nie został przyznany.
e) z funduszów krajowych .	800	920	350	1.270	*ad 1/a.* Po przeprowadzeniu reorganizacyi i objęciu zakładu na fundusz krajowy okazuje się potrzeba zamianowania fachowo uzdolnionego kierownika a razem nauczyciela stolarstwa, któremu prócz pensyi wyznaczona będzie pewna tantiema od sprzedaży gotowych wyrobów.
Razem .	1.615	1.935	350	2.285	

Rozchód.					
1. Płace:					*ad 1/d.* Z powodu, że uczniowie szkoły tej uczęszczają do wieczornej szkoły przemysłowej uzupełniającej, nauka ogranicza się zatem do stylistyki, buchalteryi i rachunkowości, odnoszących się wyłącznie do zawodu stolarstwa i tokarstwa.
a) kierownika i nauczyciela stolarstwa . . .	—	600	—	600	
b) pomocnika stolarstwa .	360	—	—	—	
c) „ tokarstwa i rzeźby ornamentalnej .	360	360	—	360	*ad 2, 3, 4, 5.* Gmina dostarcza lokalu i przynależności, które razem przedstawiają wartość przeszło 1000 zł., tak że gmina wraz z dodatkiem w gotówce przyczynia się do utrzymania szkoły subwencyą, przedstawiającą wartość przeszło 1.100 zł.
d) remuneracye dla nauczycieli, udzielających rachunków i stylistyki .	400	200	—	200	
2. Lokal	—	—	—	—	*ad 6.* Wobec zwiększonéj ilości uczniów i zwiększonej produkcyi wydatek konieczny.
3. Opał	—	—	—	—	*ad 7.* W zeszłym roku nie było na ten cel funduszu, ponieważ zasiłek spodziewany od c. k. Rządu nie został przyznany. W skutek reorganizacyi szkoły i objęcia na fundusz krajowy wydatek konieczny.
4. Oświetlenie . . .	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał	300	300	—	300	
7. Środki naukowe. . .	—	100	200	300	*ad 8.* Z powodu zwiększonej produkcyi i spodziewanego większego dochodu. Tantiema wynosi połowę dochodu czystego z wyrobów na rzecz szkoły sprzedanych. Z kwoty tej otrzymuje $^2/_3$ kierownik, $^1/_3$ pomocnik.
8. Tantiemy dla kierownika i przodownika . . .	120	300	—	300	
9. Nagrody dla uczniów . .	15	15	—	15	
10. Rozmaite inne wydatki .	60	60	150	210	*ad 10.* Z powodu wprowadzenia nowych ksiąg, nowego sposobu rachowania i t. p. wydatek usprawiedliwiony.
Razem .	1.615	1.935	350	2.285	

26. Touste. Wzorowy warstat kołodziejstwa.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów warstatu	1.700	1.700	—	1.700	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej .	350	350	—	350	
b) od c. k. Rządu . . .	—	—	—	—	*ad 2/b.* Żądanego w przeszłym roku zasiłku z funduszów państwowych w wysokości 1000 zł. nie przyznano. W tym roku się nie preliminuje.
c) z funduszów krajowych .	1.320	1.320	—	1.320	
3. Stypendya dla uczniów, fundusz przyznany od Rady pow.	120	120	—	120	
Razem .	3.490	3.490	—	3.490	

Rozchód.

1. Płace:					
a) zastępcy kierownika .	240	240	—	240	
b) majstra kołodzieja .	480	480	—	480	
c) „ kowala . .	480	480	—	480	
d) pomocnika kołodzieja .	180	180	—	180	
e) stypendya dla uczniów .	120	120	—	120	
2. Wynajem lokalu. . .	—	—	—	—	*ad 2.* Lokal na pomieszczenie warstatu kołodziejskiego, lokal na pomieszczenie kuźni, szopy na skład materyałów przyrządzonych, szopy na wyroby gotowe, a wreszcie lokal na skład żelaziwa daje bezpłatnie Wny Władysław Fedorowicz. Pomieszczenie to reprezentuje wartość 500 zł.
3. Opał	20	20	—	20	
4. Oświetlenie . . .	60	60	—	60	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał:					
a) drzewo do wyrobów kołodziejskich . . .	400	500	—	500	*ad 6 a, b, c.* Z powodu powiększenia produkcyi i większych zamówień.
b) żelazo do kucia wozów .	750	900	—	900	
c) węgiel i koks do kuźni .	227	250	—	250	
7. Środki naukowe . . .	100	100	—	100	
8. Rozmaite inne wydatki .	100	160	—	160	
9. Umorzenie pożyczki, zaciągniętéj w wysokości 1000 zł.	333	—	—	—	*ad 9.* W roku zeszłym wypłacono ostatnią ratę zaciągniętej pożyczki.
Razem .	3.490	3.490	—	3.490	

27. Żywiec. Krajowy warstat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek dziecinnych.

Przychód.

	W roku 1890.	Wniosek na rok 1891.			Uzasadnienie:
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Dochody własne:					
Ze sprzedaży wyrobów warstatu wzorowego . .	350	350	—	350	*ad 1.* Za roboty stolarskie już zamówione, lub której zamówienia zakład się spodziewa, oraz ze sprzedaży zabawek.
2. Subwencye:					
a) od gminy miasta Żywca	200	200	—	200	
b) „ Rady pow. żywieckiej	100	100	—	100	
c) „ c. k. Rządu . .	—	—	—	—	*ad 2/c.* C. k. Rząd dotychczas nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi, nie uwzględnił również żądania wyrażonego w memoryole wystosowanym w roku zeszłym, by udzielił zasiłek w wysokości 1100 zł. na opłaty nauczyciela rysunków (800 zł.) i na sprawienie środków naukowych (300).
d) z funduszów krajowych .	1.450	2.235	—	2.235	
3. Wartość materyałów dawanych przez gm. bezpłatnie:					
a) miękiego . . .	260	260	—	260	
b) bukowego . . .	40	40	—	40	
Razem .	2.400	3.185	—	3.185	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownika razem i nauczyciela rysunków .	—	800	—	800	*ad 1/a, b.* Jeżeli zakład ma się należycie rozwijać, potrzebny jest koniecznie należycie ukwalifikowany kierownik; instruktor stolarstwa jest wprawdzie znakomitym rzemieślnikiem, nie ma jednak ani wystarczającej inteligencyi, ani dość powagi, by zakładem i szkołą kierować; wydatek zatem na kierownika jest niezbędny i usprawiedliwiony.
b) instruktora stolarstwa .	600	600	—	600	
c) naucz. rys. i geometryi .	150	150	—	150	
d) „ języka polskiego i korespondencyi . .	200	200	—	200	
e) naucz. jęz. niemieckiego .	150	150	—	150	
2. Lokal	—	—	—	—	*ad 2, 3, 4, 5.* Gmina miasta Żywca daje na pomieszczenie zakładu budynek murowany, oraz opał, światło i usługę.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie . . .	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał	500	500	—	500	*ad 6.* Oprócz materyałów, dostarczanych przez gminę w myśl zobowiązania potrzebne są jeszcze do wyrobów stolarskich materyały szlachetniejsze, jak: dębowe, jasionowe, orzechowe i t. p.
7. Środki naukowe . . .	110	100	—	100	
8. Środki pomocnicze warstatowe	60	60	—	60	*ad 8.* Klej, śruby, gwoździe, farby, politury.
9. Przybory dla uczniów ubogich	25	25	—	25	*ad 9.* Zeszyty, papier rysunkowy, ołówki i t. p.
10. Uzupełnienie narzędzi . .	250	250	—	250	*ad 10.* Szkoła dotychczas jest bardzo skromnie wyposażoną; wobec powiększenia liczby uczniów potrzeba koniecznie sprawić warstaty stolarskie, tokarnie i narzędzia do tego potrzebne.
11. Wynagrodz. uczniów za robotę	160	200	—	200	
12. Rozmaite inne wydatki .	195	150	—	150	
Razem .	2.400	3.185	—	3.185	Lokal i przynależności dostarczane przez gminę reprezentują wartość około 1000 zł. Subwencya gminy wynosi zatem wraz z zasiłkiem w gotówce (200 zł.) i wartością dostarczanego materyału (300 zł.), razem 1.500 zł.

III. Szkoły garncarskie.

28. Kołomyja. Krajowa szkoła garncarstwa.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano złr.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	1.280	—	1.280	Na rok 1890. nie był przedłożony budżet szczegółowy w właściwym czasie, i dlatego uchwalono tylko dotacyę w kwocie, na rok 1889 w budżecie krajowym oznaczonej, bez preliminarza szczegółowego.
2. Subwencye:					
a) od gminy m. Kołomyi .	—	528	—	528	
b) od Rady pow. kołomyjskiej	—	50	—	50	
c) od c. k. Rządu . .	—	1.000	—	1.000	
d) z funduszów krajowych .	—	2.500	—	2.500	
Razem .	—	5.358	—	5.358	

Rozchód.					
1. Płace:					*ad 1/a—d.* Płace kierownika, nauczycieli i werkmistrzów zmienione są według warunków umowy z nowym personalem nauczycielskim, który obejmuje posady z d. 15. sierpnia 1890.
a) kierownika . . .	—	1.000	—	1.000	
b) nauczyciela rysunków .	—	800	—	800	
c) werkmistrza do nauki toczenia i formowania naczyń	—	480	—	480	
d) werkmistrza do nauki wypalania naczyń i kaflarstwa	—	600	—	600	
2. Lokal, opał i oświetlenie .	—	528	—	528	*ad 2.* Kwota 528 zł. reprezentuje wartość dostarczonego przez gminę m. Kołomyi lokaln, opału i światła.
3. Usługa	—	300	—	300	
4. Materyał	—	400	—	400	
5. Środki naukowe i uzupełnienie inwentarza . . .	—	200	—	200	
6. Rozmaite wydatki . .	—	250	—	250	
7. Wynagrodzenie uczniów .	—	400	—	400	
8. „ robotników dziennych do grubszych zajęć	—	200	—	200	
9. Koszta wprowadzenia nauki kaflarstwa i wyrobu dachówek	—	200	—	200	*ad 9.* Nowa pozycya wskutek rozszerzenia zakresu nauki fachowej na kaflarstwo i wyrób dachówek.
Razem .	—	5.358	—	5.358	

29. Poremba. Wzorowy warstat garncarski.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	800	500	—	500
2. Subwencye:				
a) od Rady pow. w Chrzanowie	100	50	—	50
b) „ c. k. Rządu . .	3.400	1.000	—	1.000
c) z funduszów krajowych .	2.400	2.400	—	2.400
d) od JW. hr. Szembeka na utrzymanie stróża . .	120	120	—	120
e) od JW. hr. Szembeka na opał szkoły . . .	—	30	—	30
f) od JW. hr. Potockiego 100 mtr. centn. glinki ogniotrwałej . . .	40	—	—	—
Razem .	6.860	4.100	—	4.100

Uzasadnienie:

ad 2. Ponieważ przychód ze sprzedaży wyrobów za przeszłe półrocze wykazuje tylko 118 zł. i 40 ct., przeto na rok 1891 wstawia się kwotę podwójną. Z uwagi, że do 20 paleń powinno się dokonać, co przy lepszem wykształceniu uczni i użyciu czeladników jest pewnem, więc i dochód musi być większy.

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownik . . .	1.200	900	—	900
b) nauczyciel modelowania .	800	800	—	800
c) werkmistrz . . .	600	600	—	600
2. Lokal	300	240	—	240
3. Opał pieców technicznych .	200	250	—	250
4. Oświetlenie . . .	50	50	—	50
5. Usługa	120	120	—	120
6. Materyał	100	100	—	100
7. Środki naukowe . . .	3.490	300	—	300
8. Rozmaite inne wydatki .		50	—	50
9. Opał szkoły . . .		80	—	80
10. Tantiemy dla nauczycieli .		150	—	150
11. Tantiemy i zapomogi dla uczniów		460	—	460
12. Maszyny i uzupełnienie inwentarza . . .		—	—	—
Razem .	6.860	4.100	—	4.100

ad 1. Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 r., jakoteż rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 6. marca 1890 r. do l. 10.324, kwota 1.560 zł jako pobory personalu nauczycielskiego ogółem jest przyznaną, dla tego i tutaj ogólnie jest uwidocznioną, ponieważ płaca kierownika ma być w przyszłości unormowaną.

30. Touste. Warstat garncarski.

Przychód.	W roku 1890. prelimino-wano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwy-czajne zł.	Nadzwy-czajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzed. wyrobów szkoln.	350	300	—	300	*ad 3.* Pan Władysław Fedorowicz, zobowiązał się z własnych funduszów pokrywać wszystkie niedobory zakładu, jakie okażą się po dostarczeniu ze strony kraju zasiłku rocznego w kwocie 900 zł. w. a.
2. Zasiłek z funduszu kraj. .	900	900	—	900	
3. Pokrycie niedoboru przez W. Władysława Fedorowicza .	405	—	565	565	
4. Od c. k. Rządu zażądany zasiłek	1.000	—	—	—	
Razem .	2.655	1.200	565	1.765	

Rozchód.				
1. Płace:				
a) administratora . .	100	100	—	100
b) majstra. . . .	1.600	600	—	600
c) podmajstrzego . .		200	—	200
d) nauczyciela rysunków .		—	—	—
e) przodowników:				
Prokopa Kułyka .	60	60	—	60
Mikołaja Medyńskiego	60	60	—	60
Hryńka Łysego .	40	40	—	40
2. Lokal	—	80	—	80
3. Opał	150	150	—	150
4. Oświetlenie . . .	25	25	—	25
5. Usługa	80	80	—	80
6. Materyał	240	240	—	240
7. Środki naukowe . . .	250	50	—	50
8. Rozmaite inne wydatki .	50	50	—	50
9. Sprawienie dwóch warstatów	—	30	—	30
Razem .	2.655	1.765	—	1.765

IV. Dla przemysłu skórnego.

31. Uhnów. Warstat wzorowy szewski.

(Organizacya w toku, przeto nie ma preliminarza szczegółowego.)

V. Szkoły tkackie.

32. Błażowa. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	3.000	3.000	—	3.000	*ad 1.* Warstat tkacki w Błażowie jest pierwszym z założonych i subwencyonowanych z funduszu krajowego. Stosunki miejscowe uniemożliwiły powołanie w życie spółki tego rodzaju, ażeby przędzę potrzebną dla szkoły dostarczać mogła, zakupuje ją po części zarząd szkoły, i ztąd pozycya tak wysoka, która się jednak zrównoważa z wydatkami na zakupno materyału i wynagrodzenie dla uczniów.
2. Subwencye:					
a) od tkaczy	50	—	—	—	*ad 2/a.* Wskutek biedy i stagnacyi w handlu tkacze miejscowi oświadczyli, że nie są wstanie na rok 1891. płacić dawniej uiszczanej subwencyi.
b) z funduszów krajowych .	1.100	1.150	100	1.250	
Razem .	4.150	4.150	100	4.250	

Rozchód.					
1. Płaca nauczyciela tkacza .	600	600	—	600	
2. Wynajem lokalu . . .	320	320	—	320	*ad 2, 3, 4 i 5.* Miejscowe czynniki nie dostarczają tu z powodu ubóstwa lokalu i przynależności. Zakład mieści się w wynajętym budynku, przez pana Zdzisława Skrzyńskiego na ten cel wzniesionym, do którego tenże dodaje w darze 6 sągów drzewa.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	20	30	—	30	
6. Materyał	2.500	2.500	—	2.500	*ad 6.* Obacz uwagę przy rubryce przychodu do poz. 1.
7. Środki naukowe . . .	60	50	100	150	*ad 7.* Z powodu potrzeby powiększenia urządzenia. W zeszłym roku preliminowana kwota nie wpłynęła, bo c. k. Rząd nie udzielił subwencyi.
8. Rozmaite wydatki . .	50	50	—	50	
9. Wynagrodzenie uczniów za robotę	500	500	—	500	
Razem .	4.150	4.150	100	4.250	

33. Gliniany. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	*ad 1.* Nie preliminuje się z powodu, że przędzę do wyrobu tkanin dostarcza miejscowe Towarzystwo tkaczy, tkaniny wykonane na rachunek Towarzystwa tego odbiera Towarzystwo i opłaca robotnika.
2. Subwencye:					
a) od gminy Gliniany . .	120	120	—	120	*ad 2/a.* Uchwała Rady gminnej z dnia 4. lutego 1886. i 31. marca 1890.
b) od Rady powiat. w Przemyślanach	50	50	—	50	*ad 2/b.* Uchwała Rady powiatowej z dnia 24. października 1888. Żądana w przeszłym roku subwencya ze strony c. k. Rządu w wysokości 350 zł. nie została udzieloną, w tym roku nie preliminuje się dochodu z tego tytułu.
c) od Towarzystwa zaliczkowego w Glinianach . .	200	—	—	—	
d) od Towarzystwa tkaczy w Glinianach . . .	30	—	—	—	
e) z funduszów krajowych .	900	900	—	900	
Razem .	1.300	1.070	—	1.070	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownika	600	600	—	600	
b) pomocnika	200	200	—	200	
2. Wynajem lokalu . . .	200	120	—	120	*ad 2, 3, 4.* Dostarcza Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach w myśl ugody zawartej aktem notaryalnym w Glinianach dnia 17. kwietnia 1890. L. r. 12810 zwierzchności gminy Gliniany.
3. Opał	100				
4. Oświetlenie	50				
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materyał	—	—	—	—	*ad 6.* Dostarcza bezpłatnie Towarzystwo tkaczy w Glinianach.
7. Środki naukowe . . .	100	100	—	100	*ad 7.* W roku zeszłym preliminowano w tej rubryce 450 zł. w przypuszczeniu, że c. k. Rząd udzieli z funduszów państwowych subwencyi 350 zł., z funduszu krajowego preliminowano 100 zł. Subwencya rządowa nie została udzieloną.
8. Rozmaite inne wydatki .	30	30	—	30	
Razem .	1 300	1.070		1.070	

34. Korczyna. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów .	470	470	—	470	*ad 1.* Nadwyżka preliminowana jako przypuszczalny dochód uzyskany za zapłatę wyrobionych w szkole przedmiotów po strąceniu wydatków za wynagrodzenie dla uczni, zapomogę dla biednych uczni i wynagrodzenie za przędzę zużytą w celach naukowych.
2. Subwencye:					
a) z funduszu krajowego .	970	970	—	970	
Razem .	1.440	1.440	—	1.440	

Rozchód.					
1. Płaca nauczyciela tkactwa .	720	720	—	720	
2. Najem lokalu . . .	—	—	—	—	*ad 2, 3, 4, 5.* Towarzystwo tkaczy w Korczynie wybudowało własnym kosztem odpowiedni budynek na pomieszczenie warstatu i dostarcza opału, światła i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materyał	—	—	—	—	*ad 6.* Towarzystwo tkackie dostarcza przędzy do wyrobu tkanin, płaci za robotę i zajmuje się sprzedażą gotowych przedmiotów.
7. Środki naukowe . . .	250	250	—	250	*ad 7.* Wydatek potrzebny na utrzymanie i uzupełnienie inwentarza, zakupno wzorów i kartonów i innych przyborów.
8. Rozmaite wydatki . .	120	120	—	120	*ad 8.* Wynagrodzenie za przędzę zużytą na cele naukowe, wydatki kancelaryjne i t. p.
9. Wynagrodzenie dla uczniów i zapomogi dla biedniejszych uczniów	350	350	—	350	*ad 9.* Lepsi uczniowie otrzymują wynagrodzenie, biedniejsi i słabsi zapomogę.
Razem .	1.440	1.440	—	1.440	

35. K o s ó w. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	4.500	4.000	—	4.000	
2. Subwencye:					
a) Rady powiatowej . .	100	—	—	—	
b) z funduszów krajowych .	960	960	—	960	
3. Inne dochody:					
a) wpisowe	20	10	—	10	
b) udziały	200	200	—	200	
c) za wyrób z przędzy prywatnej	200	100	—	100	
d) pożyczki zaciągnięte .	1.500	550	—	550	
Razem .	7.480	5.820	—	5.820	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczyciela . . .	600	600	—	600	
b) prowadzącego księgi .	300	300	—	300	
2. Utrzymanie lokalu i dobudowanie	600	600	—	600	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	60	50	—	50	
5. Usługa	180	180	—	180	
6. Materyał	2.300	1.000	—	1.000	
7. Środki naukowe . . .	200	200	—	200	
8. Rozmaite wydatki . .	100	100	—	100	
9. Prowizya od sprzedaży .	350	350	—	350	
10. Odsetki od pożyczki . .	240	240	—	240	
11. Zwrot pożyczek . . .	950	700	—	700	
12. Wynagrodzenie uczniom za robotę i zapomogi dla uczniów biednych . . .	1.500	1.400	—	1.400	
Razem .	7.480	5.820	—	5.820	

36. Krosno. Krajowa szkoła tkacka połączona z warstatem wzorowym oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów tudzież z warstatem do wyrabiania krosen tkackich.

a) Szkoła.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	—	—	—	—	*ad 1.* Nie preliminuje się dochodu z tego tytułu, ponieważ zakład robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza bezpłatnie przędzy tak na wyrób, jako też do celów naukowych.
2. Subwencye:					
a) od gminy miasta Krosna	840	840	—	840	
b) „ Rady powiatowej .	—	200	—	200	*ad 2/a.* Kwota ta przedstawia równoważnik wartości dostarczonego przez gminę bezpłatnie lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
c) z funduszów krajowych .	4.200	4.320	1.600	5.920	
d) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek) . .	4.200	—	—	—	
Razem .	8.960	5.360	1.600	6.960	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownika . .	1.200	1.200	—	1.200	
„ na pomieszkanie	300	300	—	300	
b) drugiego naucz. fachow.	700	700	—	700	*ad 1/b.* Kierownikowi szkoły tkackiej ma być powierzony fachowy dozór nad wszystkiemi warstatami wzorowemi tkackiemi, subwencyonowanemi z funduszu krajowego, będzie miał zatem obowiązek każdy z tych zakładów przynajmniej raz do roku odwiedzić i kilka dni tam w celach naukowych i dozoru zabawić. Podczas niebytności kierownika, szkoła zostałaby bez dozoru, wskutek czego mianowanie drugiego nauczyciela jest nieodzownem.
c) nauczyciela rysunków .	700	700	—	700	*ad 1/c.* Szkoła ta dostarczać ma instruktorów dla wszystkich powstać mających warstatów tkackich, rozwija się normalnie, liczy obecnie przeszło 30 uczni, kierownik sam wszystkiemu podołać nie jest w stanie, mianowanie nauczyciela rysunków jest niezbędne.
d) pierwszego przodownika	600	600	—	600	*ad 1/d, e.* Przy szkole utrzymywany jest warstat wzorowy dla tkaczy starszych, którzy przez pewien czas obznajamiają się z poprawnemi krosnami i nowszą techniką.
e) drugiego „ .	300	300	—	300	
f) remuneracye nauczycieli pomocniczych dla przedmiotów ogólnie kształcących tudzież rachunkowości i stylistyki . .	500	500	—	500	
2. Wartość lokalu . .	500	500	—	500	*ad 2, 3, 4, 5.* Dostarcza gm. m. Krosna bezpłatnie. Zaczęła w bieżącym roku stawiać nowy budynek w wartości 30.000 zł. na potrzeby i pomieszczenie szkoły tkackiej.
3. „ opału . .	200	200	—	200	
4. „ oświetlenia .	80	80	—	80	
5. „ usługi . .	60	60	—	60	
6. Materyał . . .	—	—	—	—	*ad 6.* Dostarcza miejscowa spółka tkacka (obacz uwagę poz. 1. Przychodu),
Do przeniesienia .	5.140	5.140	—	5.140	

Rozchód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
Z przeniesienia .	5.140	5.140	—	5.140
7. Środki naukowe . .		100	200	300
7 a. Urządzenie zakładu .	3.700			
8. Uzupełnienie inwentarza .	—	—	400	400
9. Rozmaite wydatki . .	120	120	—	120
10. Zasiłek dla gminy na budowę gmachu szkolnego (II. rata)	—	—	1.000	1.000
Razem .	8.960	5.360	1.600	6.960

b) Pracownia do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów.

Przychód.

1. Dotacya ze skarbu kraj. .	300	300	—	300

Rozchód.

1. Wynagrodzenie kierownika .	—	120	—	120
2. „ pomocnika .	—	60	—	60
3. Wyposażenie pracowni w zapas kartonów, narzędzi potrzebnych, oraz fundusz na naprawy przyrządów i narzędzi znajdujących się obecnie w zakładzie .	300	120	—	120
Razem .	300	300	—	300

c) Pracownia do wyrabiania krosen tkackich.

Przychód.

1. Dotacya ze skarbu kraj. .	—	120	—	120

Uzasadnienie:

ad 7. W rubryce rozchodów zwyczajnych wstawiono 100 zł. na przędzę potrzebną specyalnie do nauki, do wyrabiania nowych wzorów, do zastosowania nowych technik, do których to prób spółka tkacka przędzy dostarczać nie jest obowiązaną. — W rubryce wydatków nadzwyczajnych wstawiono 200 zł. na zakupno książek, wzorów rysunkowych, wzorów tkackich i wzorów tkanin.

ad 8. Do zupełnego zaopatrzenia szkoły w najniezbędniejsze potrzeby należy zaopatrzyć ją przynajmniej w 10 krosen z urządzeniem Jacquarda i przyrządami do nicielnic, w snowarki, zwijadła i inne przyrządy. Wydatek ten wynosić będzie około 2.400 zł., na ten rok preliminuje się 1.200 zł. — Przypuszczenie, wyrażone w zeszłorocznym preliminarzu, że c. k. Rząd przyjdzie w pomoc z funduszów państwowych okazało się płonne, c. k. Rząd nie udzielił żadnej subwencyi.

Nie preliminuje się żadnych dochodów własnych zakładu, gdyż wzory dostarczane być mają warstatom naukowym tkackim po cenach produkcyi bez doliczenia jakichkolwiek zysków na rzecz szkoły.

Pracownia zaopatrzoną została w bieżącym roku z funduszów krajowych w potrzebne maszyny i przyrządy do wybijania kartonów.

Na rok 1890 nie była preliminowaną na ten zakład osobna kwota, ponieważ potrzebny wydatek pokryty został z kwot wyznaczonych w budżetach na rok 1889 i 1890 na koszta urządzenia szkoły tkackiej w Krośnie. Wyrabiają się tam wszystkie krosna i przyrządy o ile przedmioty te w kraju wykonać się dadzą, w celu urządzenia i zaopatrzenia warstatów wzorowych tkackich, utrzymywanych z funduszu krajowego. Tylko te części składowe kupują się poza krajem, które na miejscu wyrobić się nie dadzą. — Funduszu potrzebnego na sporządzenie tych krosen, dostarcza każdy warstat wzorowy w miarę przyzwolonego budżetu. Szkoła dostarcza wszystkich przyrządów bez doliczania jakiegokolwiek zysku.

Rozchód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Fundusz obrotowy zakładu	—	120	—	120	
Razem .	—	120	—	120	
Sumaryczne zestawienie:					
Suma *ad a)* . . .	8.960	5.360	1.600	6.960	
„ *ad b)* . .	300	300	—	300	
„ *ad c)* . . .	—	120	—	120	
Razem .	9.260	5.780	1.600	7.380	

37. Łańcut. Warstat wzorowy tkacki i sukienniczy im. Franciszka Józefa.

Przychód.

1. Dochody własne zakładu .	—	—	—	—	*ad 1.* Nie preliminuje się z tego powodu, że szkoła wyrabia towary na rachunek miejscowego Tow. tkaczy, które dostarcza bezpłatnie potrzebnych materyałów surowych, płacąc uczniom za robotę.
2. Subwencye:					
a) od gminy (gotówką 300 zł., wartość pomieszk. 300 zł.)	—	600	—	600	*ad 2/a.* Dostarcza pomieszkania dla szkoły w wartości 300 zł., tudzież gmina i powiat dają 250 i 300 zł., z czego się opłaca pomieszkanie instruktora, opał, światło i usługę w szkole.
b) „ Rady powiatowej .	—	250	—	250	
c) z funduszów krajowych .	—	776	—	776	*ad 2/c.* Na koszta organizacyi i utrzymania zakładu w r. 1890 dostarczano ze skarbu krajowego zasiłków na rachunek rubr. XVI poz. 265 budżetu krajowego na r. 1890.
Razem .	—	1.626	—	1.626	

Rozchód.

1. Płace:					
a) instruktora . .	—	600	—	600	
b) pomocnika warstatowego oraz stróża szkolnego .	—	180	—	180	*ad 1/b.* Płatny z funduszów gminnych.
2. Lokal	—	300	—	300	*ad 2.* Daje bezpłatnie gmina w wartości 300 zł.
3. Opał	—	150	—	150	
4. Oświetlenie . . .	—	36	—	36	
5. Usługa . . .	—	—	—	—	*ad 5.* Jak wyżej *b.*
6. Materyał . . .	—	—	—	—	*ad 6.* Dostarcza Towarzystwo.
7. Środki naukowe . .	—	200	—	200	*ad 7.* Na uzupełnienie inwentarza.
8. Rozmaite inne wydatki .	—	40	—	40	
9. Pomieszkanie instruktora .	—	120	—	120	
Razem .	—	1.626	—	1.626	

38. Rychwałd. Krajowy warstat wzorowy tkacki.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	—	—	—	*ad 1.* Powstać ma w ciągu roku 1890. nie można więc liczyć na dochód ze sprzedaży już w pierwszym roku.
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	—	—	—	—	
b) od Rady powiatowej .	—	—	—	—	
c) z funduszów krajowych .	1.225	900	300	1.200	*ad 2/c.* Za rok 1890. wstawiony jest wydatek na pierwsze urządzenie i opłatę nauczyciela od chwili otwarcia zakładu, to jest za miesięcy cztery.
Razem .	1.225	900	300	1.200	

Rozchód.

1. Płace:					
a) nauczyciela tkactwa .	—	500	—	500	
b) prowadzącego księgi .	—	200	—	200	*ad 1/b.* Nauczyciel tkactwa jako przodownik nie jest dość ukwalifikowanym, by prowadzić książki i rachunki; wydatek ten zatem niezbędny.
2. Wynajem lokalu . .	—	—	—	—	*ad 2, 3, 4, 5.* Warstat mieści się w budynku umyślnie na ten cel przez gminę postawionym, która też prawomocnie zobowiązała się dostarczać opału, światła i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie . . .	—	—	—	—	
5. Usługa . . .	—	—	—	—	
6. Materyał . . .	—	—	—	—	*ad 6.* Spółka tkacka dostarcza przędzę do wyrobu tkanin, płaci za robotę, zajmuje się sprzedażą. Za zużyty do nauki materyał otrzymuje wynagrodzenie.
7. Środki naukowe . .	—	150	—	150	*ad 7.* Za zużycie materyału przy nauce oraz za wzory i kartony.
8. Uzupełnienie inwentarza .	—	—	150	150	
9. Rozmaite wydatki . .		50	—	50	
10. Urządzenie zakładu . .	1.225	—	150	150	
Razem .	1.225	900	300	1.200	

39. Wilamowice. Warstat wzorowy tkacki

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szk. od Tow. tkackiego w Wilamowicach . . .	500	500	--	500	*ad 1.* Towarzystwo tkackie obowiązane dostarczać warstatowi przędzy i odbierać gotowe wyroby według umówionych cen. Różnica między opłatą Towarzystwa a wynagrodzeniem uczniów za robotę stanowi przypuszczalny dochód na rzecz szkoły.
2. Subwencye:					
a) od gminy . . .	630	630	—	630	*ad 2.* Gmina, nie będąc w możności dostarczyć lokalu na pomieszczenie warstatu w naturze, płaci za wynajęcie oraz za opał, oświetlenie i usługę, co razem 430 zł. wynosi, prócz tego dodaje 200 zł. jako subwencyę.
b) z funduszów krajowych	800	880	—	880	*ad 2/b.* Z powodu zakupna krosen.
Razem .	1.930	2.010	—	2.010	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczyciela tkactwa .	600	600	—	600	
b) pomocnika . .	240	300	—	300	*ad 1/b.* Pomocnik odpowiada zupełnie zadaniu swemu, z tego powodu podwyższa się płacę miesięczną o 5 zł.
2. Wynajem lokalu . .	300	300	—	300	*ad 2, 3, 4, 5.* Wynajmuje się i opłaca z funduszu na ten cel przez gminę dostarczonego. — Obacz uwagą *ad 2* w rubryce przychodu.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Usługa . . .	50	50	—	50	
5. Oświetlenie . . .	30	30	—	30	
6. Materyał . . .	—	—	—	—	*ad 6.* Przędzę do tkania dostarcza Towarzystwo miejscowe tkackie.
7. Środki naukowe i uzupełnienie inwentarza . .	200	200	440	640	*ad 7.* Z powodu rozwoju warstatu okazuje się potrzeba zakupienia dwóch krosen z urządzeniem Jaquarda i dwóch krosen z nicielnicami.
8. Rozmaite wydatki . .	80	40	—	40	
9. Wynagrodzenie uczniów za robotę	380	—	—	—	Wynagrodzenie za pracę uczniów nie wstawia się ani w rubrykę wydatków, ani też w rubrykę dochodów. Wynagrodzenie to wynosi w przecięciu 380 zł.—Obacz uwagę do poz. 1 Przychód.
Razem .	1.930	1.570	440	2.010	

VI. Szkoły koronkarskie.

40. Kańczuga. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	1.500	1.500	—	1.500	Na podstawie wyniku przeciętnego z lat poprzednich.
2. Subwencye:					C. k. Minister oświaty udzielił z funduszów państwowych w roku 1889 i 1890 każdym razem po 200 zł. z tem wyraźnem zastrzeżeniem, że mają być użyte jako remuneracye dla kierowniczki i dla nauczycielek. Kierowniczka otrzymała z kwoty tej 160 zł. każda z dwóch nauczycielek pomocniczych 20 zł. W przypuszczeniu, że i w tym roku szkoła otrzyma zasiłek ten z funduszów państwowych, wstawia się ta sama kwota jako przypuszczalny dochód na remuneracye dla nauczycielek.
a) od gminy Kańczuga .	24	24	—	24	
b) „ Rady pow. Łańcuckiej	100	100	—	100	
c) „ c. k. Rządu . .	200	—	200	200	
d) z funduszów krajowych .	1.163	1.163	—	1.163	
Razem .	2.987	2.787	200	2.987	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierowniczki . .	700	700	—	700	Do poz. *1/a — a, b, c.* Preliminuje się na wypadek, jeżeli z funduszów państwa przyznaną będzie i na ten rok subwencya 200 zł. na ten cel przeznaczanych.
b) nauczyc. pomocniczej I.	180	180	—	180	
c) „ „ II.	180	180	—	180	
1/a Remuneracye:					
a) dla kierowniczki . .	160	—	160	160	
b) „ naucz. pomocn. I. .	20	—	20	20	
c) „ „ „ II. .	20	—	20	20	
2. Wynajem lokalu . .	—	—	—	—	*ad 2.* Kwota, przyznana pani Br. Czechowiczowej 700 zł., mieści w sobie zarazem wynagrodzenie za to, że w jej domu odbywa się nauka. Wedle przyjętych zasad dla szkół przemysłowych subwencyonowanych mają dostarczać lokalu czynniki miejscowe.
3. Opał	60	60	—	60	
4. Oświetlenie . . .	20	20	—	20	
5. Usługa	97	97	—	97	
6. Materyał: nici, jedwab i t. p.	420	400	—	400	
7. Środki naukowe . .	—	20	—	20	*ad 7.* Preliminuje się o 80 zł. mniej, ponieważ c. k. Rząd nie udzielił w roku zeszłym żądanej na ten cel subwencyi 100 zł.
8. Rozmaite inne wydatki .	30	30	—	30	
9. Zapłata uczennicom za robotę	1.100	1.100	—	1.100	*ad 9.* Po strąceniu kwoty preliminowanej na zapłatę dla uczennic od kwoty przychodu poz. 1. ze sprzedaży wyrobów szkolnych pozostaje 400 zł. jako czysty dochód na rzecz szkoły.
Razem .	2.987	2.787	200	2.987	

41. Muszyna. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	340	320	—	320	*ad 1.* Dochód ze sprzedaży wyrobów oblicza się na podstawie ustanowionej ceny jednostkowej od jednego metra wyrobionej koronki. — W tym roku o 20 zł. mniejszy z powodu redukcyi procentów przypadających na rzecz szkoły. — Redukcyę przeprowadzono, by ceny koronek zrównoważyć z koronkami czeskiemi, przysyłanemi na targ do Krynicy.
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej	300	300	—	300	
b) z funduszów krajowych .	910	860	—	860	
Razem .	1.550	1.480	—	1.480	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczycielce koronkarstwa	360	360	—	360	
b) katechecie . . .	40	40	—	40	
c) nauczycielce rys. (remun.)	120	120	—	120	
d) nauczycielce pisania, czytania i rachowania .	280	280	—	280	
2. Wynajem lokalu . .	—	—	—	—	*ad 2.* Dostarcza bezpłatnie gmina.
3. Opał	40	40	—	40	*ad 3.* Reskrypt Wydz. kraj. 18/12 1888 L. 54.901.
4. Oświetlenie . . .	—	—	—	—	*ad 4.* Dostarcza bezpłatnie gmina.
5. Usługa . . .	40	40	—	40	*ad 5.* Reskrypt Wydz. kraj. 18/12 1888 L. 54.901.
6. Materyał: zakupno nici, jedwabiu i t. d. . .	80	80	—	80	
7. Środki naukowe . .	60	60	—	60	
8. Rozmaite inne wydatki .	50	50	—	50	
9. Utrzymanie inwentarza .	100	50	—	50	
10. „ budynku szkol.	120	60	—	60	
11. Wynagr. uczennic za robotę	260	300	—	300	*ad 11.* Z powodu zwiększonej produkcyi odnośnie do poz. 1. dochodów.
Razem .	1.550	1.480	—	1.480	

42. Zakopane. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	509	509	—	509	*ad 1.* Dochód po odtrąceniu zarobku uczenic.
2. Subwencye:					
a) od c. k. Rządu .	100	—	—	—	*ad 1/a.* Rząd nie przychylił się do żądania wysokiego Sejmu, i nie wypłacił subwencyi.
b) z funduszów krajowych .	2.200	2.356	—	2.356	
Razem .	2.809	2.865	—	2.865	

Rozchód.

1. Płace:					*ad 1.* Wszystkie pozycye preliminowano tak samo, jak w roku 1890. z wyjątkiem poz. 1/d, zamiast 144 zł., 180 zł., wskutek podwyższenia pensyi dla trzeciej pomocnicy i zrównania zapłaty jej z pomocnicą drugą, — i poz. 7, którą preliminuje się o 100 zł. niżej z powodu, że c. k. Rząd nie udzielił żądanego na ten cel zasiłku ze Skarbu państwa, nie ma więc nadziei, by w tym roku przyczynił się do żądania tego.
a) kierowniczki szkoły .	840	840	—	840	
b) pomocnicy pierwszej .	300	300	—	300	
c) „ drugiej .	180	180	—	180	
d) „ trzeciej .	144	180	—	180	
e) nauczyciela rysunków .	240	240	—	240	
f) „ czytania, pisania i rachunków .	120	120	—	120	
g) katechety . . .	30	30	—	30	
2. Wynajem lokalu . .	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie . . .	50	50	—	50	
5. Usługa . . .	100	100	—	100	
6. Materyał: nici, jedwab i t. p.	100	100	—	100	
7. Środki naukowe . .	160	60	—	60	
8. Rozmaite inne wydatki .	120	240	—	240	*ad 8.* Wyższa o 120 zł. z powodu uznanej potrzeby przyznania osobnego wynagrodzenia za prowadzenie ksiąg i rachunków szkoły. — Kierowniczka zakładu powierzony ma dozór nad szkołą w Muszynie, wskutek czego przez czas pewien nie jest obecną w Zakopanem.
Razem .	2.809	2.865	—	2.865	

43. Przeworsk (nie ma budżetu szczegółowego).

44. Kraków. Kursa robót i kurs handlowy przy szkole wydziałowej żeńskiej imienia św. Scholastyki.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Dochody własne zakładu .	—	—	—	—	*ad 1.* Wszystkie koszta utrzymania zakładu ponosi gmina m. Krakowa.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	—	—	—	*ad 2.* Zysk idzie na korzyść uczennic.
3. Subwencye:					
a) od gminy . . .	7.110	7.825	—	7.825	
b) „ z funduszów krajowych	500	500	—	500	
Razem .	7.610	8.325	—	8.325	

Rozchód.

1. Płace:					
a) dyr. Gettlich Antoni .	400	400	—	400	*ad 1/a.* Za kierownictwo kursu robót handlowych i dopełniających.
b) naucz. Mayerberg Marya	700	700	—	700	
c) „ Buczkowska Marya	700	700	—	700	
d) „ Jaworska Helena .	700	700	—	700	
e) „ Chlebowska Ksaw. .	420	700	—	700	
f) „ Mühln Władysława	420	500	—	500	*ad 1/f, g.* Podniesienie wskutek zamierzonej stabilizacyi.
g) „ Mayerberg Kornelia	420	500	—	500	
h) „ Barabasz Stanisław	500	500	—	500	
i) „ Kurs handlowy .	1.000	1.000	—	1.000	*ad 1/i.* 6 nauczycielek płatnych od lekcyi.
2. Wynajem lokalu . .	1.500	1.750	—	1.750	*ad 2, 3.* Budynki gminne; od r. 1890/91 przybędzie pracownia szkolna, razem 7 sal i mieszkanie sługi.
3. Opał	150	175	—	175	
4. Usługa . . .	200	200	—	200	
5. Środki naukowe . .	200	200	—	200	
6. Rozmaite inne wydatki .	300	300	—	300	*ad 8.* Reparacye i administracyjne koszta.
Razem .	7.610	8.325	—	8.325	

45. Lwów. Szkoła robót, utrzymywana przez Towarzystwo pracy kobiet.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Dochody własne zakładu:					
a) procent od kapitału .	50	—	—	—	*ad 1/a.* Nie preliminuje się z powodu wyczerpania kapitału na potrzeby szkoły.
b) opłata uczennic . .	632	545	—	545	*ad 1/b.* Mniej z powodu niemożności uiszczenia opłaty przez uczennice biedne.
c) za odnajęte mieszkanie .	240	200	—	200	*ad 1/c.* Nie można większego czynszu uzyskać.
d) prowizya biura wywiad.	28	4	—	4	*ad 1/d.* Z powodu zmniejszenia czynności z biurem wywiadowczem.
e) wkładki członków .	200	246	—	246	*ad 1/e.* Z powodu powiększenia liczby członków.
2. Subwencye:					
a) od galic. kasy oszczędn.	200	200	—	200	
b) „ c. k. Rządu . .	150	150	—	150	*ad 2/b.* W zeszłym roku preliminowano prócz regularnej subwencyi jeszcze 200 zł., jako subwencyę nadzwyczajną z funduszów państwowych; c. k. Rząd nie udzielił subwencyi, wskutek czego w tym roku wstawiono tylko od c. k. Rządu subwencyę zwyczajną.
c) z funduszów krajowych .	700	700	—	700	
3. Inne dochody:					
a) dar Br. Heidlowej .	110	—	—	—	*ad 3/a.* Nie preliminuje się z powodu śmierci Br. Heidlowej.
b) z loteryi fantowej .	150	—	200	200	*ad 3/b, c.* Preliminuje się wyżej celem zrównania przychodu i rozchodu.
c) z wieczorków . .	220	—	190	190	
d) ze sprzed. wieńców grob.	30	—	15	15	
Razem .	2.710	2.045	405	2.450	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) administratorki . .	400	400	—	400	
b) nauczycielki szycia .	240	240	—	240	
c) pomocnicy . .	150	130	—	130	*ad 1/c, d.* Preliminuje się mniej z powodu mniejszych dochodów.
d) nauczycielki rysunków .	150	130	—	130	
2. Wynajem lokalu . .	900	900	—	900	*ad 7.* Preliminuje się mniej z powodu zmniejszonych dochodów.
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie . . .	30	30	—	30	*ad 6, 7.* Na zakupno nici, płótna, perkalu, przyborów do pisania i rysunków, książek. Uczennice są zanadto ubogie, zakład musi przeto dostarczać tych przyborów.
5. Usługa . . .	130	130	—	130	
6. Materyały . . .	120	120	—	120	
7. Środki naukowe . .	150	200	—	200	
8. Rozmaite inne wydatki .	70	—	—	—	*ad 8.* Nie preliminuje się z powodu mniejszych dochodów.
9. Podatek i stemple . .	30	30	—	30	
10. Druki i książki rachunkowe	40	40	—	40	
11. Powiększenie i odnowienie inwentarza . . .	200	—	—	—	*ad 11.* Odnowienie inwentarza jest niezbędnie potrzebne i konieczne. Z dotacyi przeszłorocznej sprawi się część stołów i szafę, resztę niezbędnego urządzenia sprawić trzeba w r. 1891, jeżeli nadzwyczajne dochody większe będą jak się preliminuje.
Razem .	2.710	2.450	—	2.450	

46. Przemyśl. Szkoła robót kobiecych.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	Uzasadnienie:
1. Dochody własne . . .	150	100	—	100	*ad 1.* Mniej preliminowano z powodu, że w roku ubiegłym uzyskano z opłat uczennic tylko 89 zł.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	*ad 2.* Uczennice robią przeważnie z własnego materyału, przeto nie sprzedaje się wyrobów.
3. Subwencye:					
a) od gminy m. Przemyśla	600	600	60	660	
b) od Rady powiatowej Przemyskiej . . .	—	—	100	100	
c) z funduszów krajowych	500	300	200	500	
d) inne dochody . . .	—	—	10	10	
4. Niedobór	200	—	167	167	
Razem .	1.450	1.000	537	1.537	

Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczycielki krawieczyzny	360	400	50	450	
b) nauczycielki haftów .	360	290	110	400	
c) pomocnicy . . .	—	282	—	282	
2. Lokal	—	—	—	—	*ad 2.* Dostarcza konwent bezpłatnie.
3. Oświetlenie	—	—	—	—	*ad 3, 4.* Niedobór pokrywa konwent z funduszów własnych.
4. Opał	—	—	—	—	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materyał	100	75	—	75	
7. Środki naukowe . . .	500	200	—	200	
8. Rozmaite wydatki . .	60	60	—	60	
9. Prenumerata pism z wzorami robót kobiecych	50	50	—	50	
Razem .	1.450	1.377	160	1.537	

47. Zakopane. C. k. szkoła zawodowa dla wyrobów z drzewa.

Przychód.	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.146	—	—	—
2. Opłata ucznia prywatnego	50	—	—	—
3. Subwencye:				
a) od c. k. Rządu	15 300	15.660	—	15.660
b) z funduszu krajowego	1.500	1.500	—	1.500
4. Subwencye nadzwyczajne:				
a) na rozszerzenie budynku i przybudowania	—	—	12.300	12.300
b) na zakupno gruntu potrzebnego do przybudowania	—	—	1.700	1.700
c) na motor maszynowy	—	—	3.000	3.000
5. Niedobór	—	150	—	150
Razem	19.996	17.310	17.000	34.310

Uzasadnienie:

ad 1. C. k. szkoła nie preliminuje w tym roku w tej rubryce żadnego dochodu i dodaje następujące uwagi: „Płaci się uczniom zapomogi, zakupuje materyał i pokrywa różne wydatki spowodowane ruchem kupieckim.“

ad 2. Opuścił zakład.

ad 4/a, b, c. W razie, jeżeli c. k. Rząd przyzna z funduszów państwowych na te cele potrzebne kwoty.

Rozchód.				
1. Płace:				
a) kierownika i grona nauczycieli	13.720	14.290	—	14.290
b) wynagrodzenie uczniów za robotę, papier, farby, ołówki, lekarz, lekarstwa i zapomogi	3.146	—	—	—
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	670	670	—	670
3. Opał	400	400	—	400
4. Oświetlenie	120	150	—	150
5. Usługa	540	360	—	360
6. Zakupno materyału	350	340	—	340
7. Środki naukowe	450	150	—	150
8. Narzędzia do warstatów	—	150	—	150
9. Przybory do nauki	—	200	—	200
10. Uzupełnienie inwentarza	100	100	—	100
11. Koszta kancelaryjne i woźny	100	180	—	180
12. Druki, ogłoszenia i sprawozdania	80	80	—	80
13. Kominiarz	70	70	—	70
14. Spłata długu funduszowi krajowemu	200	170	—	170
15. Rozmaite inne wydatki	50	—	—	—
16. Nowe budowy i uzupełnienia, sprawienie motoru	—	—	17.000	17.000
Razem	19.996	17.310	17.000	34.310

ad 1/a. Z powodu awansów i stabilizacyi. Personal nauczycielski liczy razem 18 osób.

ad 2, 3, 4, 5. Zakład mieści się obecnie w trzech budynkach: w jednym piątrowym — własność Towarzystwa tatrzańskiego, i dwóch wynajętych a na cele szkoły przekształconych. Ztąd większy wydatek w tych rubrykach.

ad 14. Dług spłacony, a raczej wyrównany przy zawarciu ugody z c. k. Rządem co do rocznej subwencyi z funduszów krajowych na rzecz szkoły tej wypłacać się mającej.

ad 16. Dyrekcya c. k. szkoły wniosła do c. k. Ministeryum oświaty podanie z prośbą, ażeby ze względu, że zakład obecnie mieści się w 3 różnych budynkach, z których dwa wynajmuje się od osób prywatnych, c. k. Ministeryum zgodziło się na powiększenie czyli przybudowanie do budynku będącego własnością Towarzystwa tatrzańskiego tyle różnych lokalności, ażeby całą szkołę ze wszystkimi oddziałami pomieścić pod jednym dachem. Dyrekcya przedłożyła w tym celu plany i kosztorysy na potrzebne wydatki, na postawienie budynku i zakupno gruntu. — Dyrekcya uznała dalej za stosowne, przedstawić c. k. Ministerstwu oświaty potrzebę sprawienia motoru, ażeby niektóre wyroby wykonywać na sposób fabryczny. Wszystkie te nadzwyczajne wydatki mogą być tylko w takim razie uskutecznione, jeżeli c. k. Ministeryum przychyli się do żądania Dyrekcyi. Niedobór w wydatkach zwyczajnych pokryty być musi przez zaoszczędzenie w kwotach preliminowanych w poszczególnych rubrykach.

48. Swiątniki górne. C. k. zawodowa szkoła ślusarska.

Przychód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dochody własne:				
Ze sprzedaży wyrobów .	500	—	—	—
2. Subwencye:				
a) od gminy Świątniki gotówką	500	—	—	—
b) od gminy sto centnarów węgla na opał wartości .	45	45	—	45
c) od Rady powiatowej Wielickiej	200	200	—	200
d) od c. k. Rządu . . .	11.498	10.720	5 000	15.720
e) z funduszów krajowych .	1.400	1.400	—	1.400
Razem .	14.143	12.365	5.000	17.365

Uzasadnienie:

ad 1. W tym roku dyrekcya nic nie preliminuje.

ad 2/d. Według ofert, zebranych przez kierownika zakładu i przyjętych przez c. k. Ministeryum wyznań i oświaty wynosić będzie wewnętrzne urządzenie wystawić się mającego budynku i warstatu przeszło 20.000 zł. które c. k. Rząd rozdziela na 4 lata i wstawia jako kredyt nadzwyczajny.

ad 2/e. Z kwoty 1.400 zł. z funduszu krajowego przypada 900 zł. jako dotacya na szkołę, 500 zł. na warstat wzorowy majstrów. Ostatni wydatek preliminuje się na razie jako zwyczajny na tak długo, dopóki dostateczna liczba majstrów miejscowych, zdolnych do nauki i postępu, nie zostanie wyuczoną w zawodzie ślusarskim, co prawdopodobnie 5 lat trwać będzie.

Rozchód.

	W roku 1890. preliminowano zł.	Wniosek na rok 1891. Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Płace:				
a) kierownika . . .	1.680	1.980	—	1.980
b) I. nauczyciela zawodowego	900	1.200	—	1.200
c) II. „ „	—	1.000	—	1.000
d) nauczyciela pomocniczego	600	600	—	600
e) katechety	120	120	—	120
f) I. werkmistrza . . .	820	900	—	900
g) II. „	600	800	—	800
h) I. pomocnika . . .	360	360	—	360
i) II. pomocnika . . .	—	360	—	360
k) palacza przy maszynie .	360	360	—	360
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	200	200	—	200
3. Opał	645	645	—	645
4. Oświetlenie	60	60	—	60
5. Usługa	180	180	—	180
6. Środki naukowe . . .	1.000	1.300	—	1.300
7. Materyał	1.400	1.500	—	1.500
8. Wewnętrzne urządzenie i uzupełnienie maszyn . .	1.610	—	—	—
9. Urządzenie dla nowej szkoły	—	—	5.000	5.000
10. Szkoła i warstat wzorowy dla majstrów	2.000	500	—	500
11. Stypendya dla uczni — rządowe	408	300	—	300
12. Na fundusz budowy domu .	1.000	—	—	—
13. Rozmaite inne wydatki .	200	—	—	—
Razem .	14.143	12.365	5.000	17.365

ad 1/a—k. Nauczycieli, werkmistrzów i pomocników mianuje c. k. Rząd, i wyznacza wysokość ich wynagrodzenia.

ad 2. Szkoła mieści się w dwóch domach: w jednym zakupionym z funduszów krajowych, w drugim wynajętym. Czynsz wynosi 150 zł. utrzymanie obydwóch domów 50 zł.

ad 3, 4, 5. Wydatki na rubryki te pokrywają się z ogólnego dochodu szkoły i odnoszą się do obydwóch budynków, w których jest szkoła pomieszczona.

ad 8. Warstaty dotychczasowe są zupełnie urządzone, wskutek tego nie preliminuje się żadnego wydatku.

ad 9. Pierwsza rata z kwoty 20.000 zł. na wewnętrzne urządzenie mechaniczne przez c. k. Rząd przewidziane.

ad 10. W preliminarzu wstawionych było 2.000 zł. wydano tylko 500 zł.

ad 11. W preliminarzu wstawionych było 408 zł. wydano tylko 100 zł.

ad 12. Preliminowanych było 1.000 zł., sumy tej nie asygnowano.

ad 13. Preliminowanych było 200 zł. których nie wydano.

49. L w ó w. Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej.

Przychód.

	W roku 1890.	Wniosek na rok 1891.		
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.
1. Dochody własne:				
a) opłaty za badania materyałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opłaty od przemysłowców, fabryk i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyą wykonane .	200	200	200	400
b) dochód ze sprzedaży typowych wyrobów stacyi jako wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi .	100	100	—	100
c) opłaty od praktykantów, pobierających naukę w stacyi	60	60	—	60
2. Zwrot stypendyum, które pobierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wykształcenia się fachowe w keramice	194	—	—	—
3. Dotacya z funduszu krajowego	3.266	3.260	—	3.260
Razem .	3.820	3.620	200	3.820

Rozchód.

1. Płaca kierownika stacyi 2.000 zł., dodatek aktywalny 360 zł. razem	2.360	2.360	—	2.360
2. Płaca laboranta po 50 zł. miesięcznie	600	600	—	600
3. Usługa po 15 zł. miesięcznie	180	180	—	180
4. Uzupełnienie ingredyencyj keramicznych . . .	100	100	—	100
5. Opał lokalu stacyi . .	150	150	—	150
6. Opał do pieców technicznych	120	120	—	120
7. Gaz do oświetlenia i do celów technicznych . .	100	100	—	100
8. Koszta kancelaryjne, frachty i portorya	80	80	—	80
9. Biblioteka i czasopisma .	80	80	—	80
10. Wydatki nieprzewidziane .	50	50	—	50
11. Lokal stacyi	—	—	—	—
Razem .	3.820	3.820	—	3.820

Uzasadnienie:

ad 1/a. Opłaty są przewidziane §. 2, 5, 6, statutów stacyi. Badania liczne materyałów co do ich przydatności przemysłowej, niemniej z powodu licznych przepisów technicznych co do fabrykacyi, udzielanych fabrykom i przemysłowcom umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 400 zł., mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk w obec braku rozwiniętego przemysłu keramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego nisko są obliczone.

ad 1/b. Stacya wiedeńska ma w austryackiem muzeum dla sztuki i przemysłu swoją stałą wystawę prób, farb, polew, emalij i t. d. nietylko na odłamach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.

ad 1/c. We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej zaś stacyi doświadczalnej oznaczono taksę na 3 zł.

ad 2. Pozycya ta odpada gdyż (po dzień 1. maja 1890) kierownik stacyi spłacił całe stypendyum 2.350 zł. udzielone mu niegdyś z funduszu krajowego.

ad 11. W myśl układu Wydziału krajowego z c. k. Szkołą politechniczną we Lwowie, zatwierdzonego reskryptem Ministerstwa oświecenia z dnia 6. października 1887 r. l. 10.391 ma w c. k. szkole polit. stacya keramiczna lokal bezpłatnie. Natomiast obowiązany kierownik stacyi udzielać nauki praktycznie z keramiki uczniom szkoły polit. bez wynagrodzenia.

Część II.

PRELIMINARZ OGÓLNY

wydatków

funduszu krajowego na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1891.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego).

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		(Wieczorne szkoły dla terminatorów).			
	1	Bochnia	388	—	388
	2	Brzeżany	348	—	348
	3	Drohobycz	440	—	440
	4	Jarosław	600	—	600
	5	Jasło	418	—	418
	6	Kołomyja	464	—	464
	7–10	Kraków (cztery szkoły po 400 zł.)	1.600	—	1.600
	11	Lwów (izraelicka, imienia Marka Bernsteina)	285	—	285
	12	Nowy Sącz	580	—	580
	13	Przemyśl	575	—	575
	14	Rzeszów	405	—	405
	15	Stanisławów	590	—	590
	16	Stary Sącz	470	—	470
	17	Tarnów	585	—	585
	18	Wadowice	310	—	310
	19	Żółkiew	340	—	340
	20	Na nowe szkoły przemysłowe uzupełniające, które mają wejść w życie w roku 1891.	2.400	—	2.400
		Razem	10.798	—	10.798
		II. Rękodzielnicze szkoły fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i łoziny.			
	21	Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie	1.420	730	2.150
	22	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	—	1.000
	23	„ „ „ Jaśle	350	—	350
	24	Krajowa szkoła kołodziejska i bednarska, w połączeniu z kuźnią kucia wozów w Kamionce strumiłowej	2.946	380	3.326
	25	Warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	920	350	1.270
	26	Warsztat wzorowy kołodziejski w Toustem	1.320	—	1.320
	27	Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek drzewianych w Żywcu	2.235	—	2.235
		Razem	10.191	1.460	11.651
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
	28	Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi	2.500	—	2.500
	39	Warsztat wzorowy garncarski w Porębie	2.400	—	2.400
	30	„ „ „ „ Toustem	900	—	900
		Razem	5.800	—	5.800
		C. Dla wyrobów ze skóry.			
	31	Wzorowy warsztat szewski w Uhnowie	800	300	1.100

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	Wyjaśnienia.
—	400	
—	336	
—	363	
—	600	
—	—	
—	500	
—	1.600	
—	395	
—	595	
—	594	
—	570	
—	590	
—	400	
—	595	
—	160	
—	400	
—	2.537	
—	10.635	Projektowane jest utworzenie szkół przemysłowych uzupełniających w Białej, Gorlicach, Gródku, Samborze, Sanoku, Śniatynie i Wieliczce. Pozycya 21. uchwaloną została na rok 1890. w kwocie 2.100 zł. Cyfra zaś 2.537 zł. obejmuje osobno w budżecie na r. 1890. wstawioną dotacyę dla projektowanych szkół w Gorlicach i Sanoku, w łącznej kwocie 437 zł., które to zakłady nie weszły jednak w życie dotychczas.
—	1.400	Na szkoły fachowe i warsztaty wzorowe dla nauki wyrobów z drzewa i łoziny uchwaloną była na rok 1890. ogólna suma dotacyj zł. 11.142 — nie zaś 10.342 zł. Różnica o 800 zł. ztąd pochodzi, że w budżecie na rok 1890. preliminowaną była kwota 800 zł. na założenie warsztatu wzorowego stolarskiego i tokarskiego w Myślenicach. Gdy jednak układy w tej sprawie nie postępują, dlatego w preliminarzu na rok 1891 opuszcza się tę pozycyę.
—	1.250	
—	300	
—	3.822	
—	800	
—	1.320	
—	1.450	
—	10.342	
—	2.550	
—	2.400	
—	900	
—	5.850	
—	—	Preliminuje się 800 zł. na opłacenie administratora i instruktora fachowego (majstra) i 300 zł. na inwentarz.

Wydatki. Szkoły przemysłowe

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		D. Dla wyrobów tkackich.			
	32	Krajowa szkoła tkacka, połączona z warsztatem wzorowym oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów, tudzież warsztaty do wyrabiania krosen tkackich—w Krośnie	4.740	1.600	6.340
	33	Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej	1.150	100	1.250
	34	„ „ „ w Glinianach	900	—	900
	35	„ „ „ w Korczynie	970	—	970
	36	„ „ „ w Kosowie	960	—	960
	37	„ „ „ i sukienniczy imienia Franciszka Józefa w Łańcucie	776	—	776
	38	Wzorowy warsztat tkacki w Rychwałdzie	900	300	1 200
	39	„ „ „ w Wilamowicach	880	—	880
		Razem . .	11.276	2.000	13.276
		E. Dla wyrobów koronkarskich.			
	40	Szkoła koronkarska w Kańczudze	1.163	—	1.163
	41	Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie	860	—	860
	42	„ „ „ w Zakopanem	2.356	—	2.356
	43	Szkółka koronkarska w klasztorze S. S. Miłosierdzia w Przeworsku	—	300	300
		Razem . .	4.379	300	4.679
		F. Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych.			
	44	Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie . . .	500	—	500
	45	Szkoła robót, utrzymywana przez Towarzystwo pracy kobiet we Lwowie	700	—	700
	46	Szkoła specyalna robót kobiecych u P. P. Benedyktynek w Przemyślu	300	200	500
		Razem . .	1.500	200	1.700
		G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane ze skarbu krajowego.			
	47	C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem .	1.500	—	1.500
	48	C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych .	1.400	—	1.400
		Razem . .	2.900	—	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego.			
	49	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie	3.260	—	3.260
	50	Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej we Lwowie (II. rata)	—	2.500	2.500
	51	Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
	52	„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
	53	Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata . . .	1.500	—	1.500
	54	Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów, kształcących się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających	—	2.000	8.000
		b) Na inne stypendya przemysłowe	6.000	—	
	55	Na nowe warsztaty wzorowe, powstać mogące w ciągu r. 1891.	—	2.500	2.500
	56	Koszta inspekcyi szkół przemysłowych	1.600	—	1.600
		Razem . .	16.360	7.000	23.360

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	**Wyjaśnienia.**
—	3.920	
—	1.100	
—	900	
—	970	
—	960	
—	—	Na szkoły tkackie uchwalono na rok 1890. w budżecie krajowym ogólną dotacyę w sumie zł. 11.400 — nie 10.175 zł. jak tu przytacza się Różnica pochodzi ztąd, że w preliminarzu na rok 1891. opuszcza się pozycyę zł. 1.225 — na projektowany warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie, skoro układy w tym przedmiocie wdrożone, nie prowadzą do rezultatu.
—	1.225	
—	800	
—	10.175	
—	1 163	
—	910	
—	2.200	
—	—	
—	4.273	
—	500	
—	700	
—	500	
—	1.700	
—	1.500	
—	1.400	
—	2.900	
—	3.266	
—	—	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. listopada 1889. przenosi się ten wydatek nadzwyczajny z rubryki XV. na rubr. XVI.
—	2.000	
—	2.000	
—	1.500	
—	—	Dotacya w kwocie 1.600 złr. preliminowana na rok 1890. na kursa metodyczne nauki zręczności ręcznej dla nauczycieli, urządzone w Krakowie i w Sokalu, jako nie należąca do zakresu szkolnictwa przemysłowego, powinna być umieszczoną w tej rubryce budżetu krajowego, w której objęte są wydatki na szkoły ludowe. Tu przybywa natomiast nowa pozycya (56) w kwocie 1.600 zł. na koszta inspekcyi szkół przemysłowych.
—	—	
—	8.000	
—	2.500	
—	19.266	

Wydatki. Szkoły przemysłowe

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		IV. Koszta administracyi.			
	57	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi	200	—	200
	58	Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych:			
		a) Koszta podróży i dyety . . . . zł. 1.400			
		b) Płaca sekretarza . . . . . „ 1.000			
		c) Płaca pomocnika biurowego . . . „ 360	2.760	—	2.760
		Razem . .	2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
	59	Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe	7.000	—	7.000
	60	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (5 rata) . . .	30.000	—	30.000
		Razem . .	37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	61	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Zestawienie.			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające	10.798	—	10.798
		II. Rękodzielnicze szkoły fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi:			
		A) dla wyrobów z drzewa i łoziny	10.191	1.460	11.651
		B) dla wyrobów garncarskich	5.800	—	5.800
		C) dla wyrobów ze skóry	800	300	1.100
		D) dla wyrobów tkackich	11.276	2.000	13.276
		E) dla wyrobów koronkarskich	4.379	300	4.679
		F) Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych	1.500	200	1.700
		G) Szkoły fachowe rządowe	2.900	—	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego . .	16.360	7.000	23.360
		IV. Koszta administracyi	2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe	37.000	—	37.000
		VI. Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Suma Rubr. XVI. . .	104.964	11.260	116.224

Wynikłość z roku 1889.	Kwota uchwalona na r. 1890.	**Wyjaśnienia**	
—	200		
—	2.760		
—	2.960		
—	7.000		
—	30.000		
—	37.000		
—	1.000		
—	10.635	Na rok 1891. preliminuje się więcej o . . zł. 163	
—	11.142	„ „ „ „ „ „ „ . . „ 509	
—	5.850	„ „ „ „ „ „ „ . . „ . . .	mniej o zł. 50·—
—	—	„ „ „ „ „ „ „ . . „ 1.100	
—	11.400	„ „ „ „ „ „ „ . . „ 1.876	
—	4.273	„ „ „ „ „ „ „ . . „ 406	
—	1.700	(bez zmiany)	
—	2.900	„ „	
—	20.866	Na rok 1891. preliminuje się „ „ „ . „ 2.494	
—	2.960	(bez zmiany)	
—	37.000	„ „	
—	1.000	„ „	
—	109.726	w ogólności więcej o zł. 6.548 50	mniej o zł. 50·—
		Powiększenie preliminarza na r. 1891. wynosiłoby zł. 6.498	

L. S. 258.

Aleg. 71.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ze względu na odrębne stosunki gospodarstwa rolnego na Podolu, Sejm uznaje założenie średniej szkoły rolniczej w Tarnopolu, lub w jego okolicy za wskazane i pożądane, i w tym celu poleca Wydziałowi krajowemu:

I) By zbadał, jaka miejscowość odpowiadałaby najwięcej korzystnemu rozwojowi takiej szkoły;

II) by wszedł w porozumienie ze stronami interesowanemi i zbadał, o ile takowe do założenia i utrzymania średniej szkoły rolniczej przyczynić się zechcą;

III) by Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył na kosztorysie oparty i dokładnie opracowany projekt takiej szkoły.

F. Vivien
wnioskodawca.

Stan. Badeni, M. Torosiewicz, Gorayski, Szeptycki, Wł. Koziebrodzki, Schnell, Czartoryski, Borkowski, Słonecki, Polanowski, Scipio, Brykczyński, Sala, Męciński, St. Tarnowski jun., Strusz kiewicz, Bron. Horodyski, Mazaraki, Trzecieski, Żywicki, Skrzyński, Gross, Zagórski, Szcz. Koziebrodzki, Kornel Horodyski, Rutowski, Rosenstock, Szeliski, Gnoiński, St. Larysz Niedzielski, Skałkowski, Fr. Jędrzejowicz, Abrahamowicz, Siemiginowski, Mizia, Tomisław Rozwadowski, Tadeusz Langie, Wład Wolański.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 75.

Wniosek

posła Rutowskiego i towarzyszy w sprawie środków podniesienia hodowli bydła.

Zważywszy, że hodowla bydła w kraju naszym, posiadającym przeważnie bardzo korzystne naturalne warunki znakomitego rozwoju, mogłaby się stać pierwszorzędnem źródłem dobrobytu i bogactwa krajowego, zwłaszcza zaś podnieść niezmiernie stosunki ekonomiczne włościan;

zważywszy, że faktyczny stan hodowli bydła mimo niezawodnych postępów, przeważnie jednak lokalnych, osiągniętych głównie dzięki staraniom Towarzystw gospodarskich przy niedostatecznej pomocy finansowej państwa, przedstawia się w największej części kraju w stanie opłakanym;

zważywszy, że jak to uczy doświadczenie z innych krajów, bez użycia odpowiednich środków ustawodawszych i administracyjnych, oraz bez pomocy finansowej kraju czy państwa, podniesienie krajowej hodowli bydła osiągnąć się nie daje, zaś przy użyciu tych środków odpowiednich wszelakim właściwościom kraju, a w należytej mierze, rezultaty bywają bardzo rychłe i dla podniesienia dobrobytu kraju niezmiernie skuteczne;

zważywszy, że mimo wielostronnych życzeń i żądań, kraj dotąd ani na polu ustawodawstwa, ani opieki administracyjnej i finansowej nie zajął się tak pierwszorzędną gałęzią gospodarstwa krajowego, jaką jest hodowla bydła —

Wysoki Sejm raczy:

1. uchwalić załączony projekt ustawy o środkach podniesienia hodowli bydła;

2. utworzyć na lat dziesięć „fundusz hodowlany“ w jednorazowej wysokości 30.000 zł. przeznaczony na udzielanie pożyczek bezprocentowych gminom na zakupno buhaji;

3. wstawiać corocznie przez lat dziesięć w budżet krajowy kwotę 30.000 zł. na środki podniesienia hodowli bydła, a mianowicie na subwencyonowanie nowych obór zarodowych, na odświeżanie krwi w istniejących oborach zarodowych, na zasiłki gminom uboższym dla nabycia buhaji gminnych, na premiowanie gmin za najlepsze starania się o podniesienie hodowli bydła, na premiowanie bydła włościańskiego, wreszcie opędzanie kosztów administracyjnych;

4. uchwalić następującą rezolucyę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w porozumieniu z obydwoma krajowemi Towarzystwami gospodarskiemi, centralnym zarządem Kółek rolniczych, oraz krakowskiem Towarzystwem ubezpieczeń od ognia zbadał sprawę, czy jest potrzebnem, oraz w jaki sposób dałoby się zaprowadzić w kraju naszym ubezpieczenie bydła, a to ubezpieczenie dobrowolne czy też przymusowe.“

We Lwowie 18. października 1890.

Wnioskodawca:
Rutowski *w. r.*

Żardecki, Dr. Larysz Niedzielski, F. Kramarczyk, Mazaraki, K. Dzieduszycki, Gorayski, Abrahamowicz, Stręk, Schnell, M. Torosiewicz, T. Merunowicz, Mizia, Potoczk, Szczepanowski, W. Wolański.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o środkach podniesienia hodowli bydła.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Trzymanie buhaji do rozpłodu i puszczanie ich do obcego bydła za wynagrodzeniem, jest każdemu dozwolone, pod warunkiem przestrzegania niniejszej ustawy.

§. 2.

Oprócz wyjątku określonego w §. 19. używanym może być do rozpłodu obcego bydła tylko licencyonowany buhaj.

§. 3.

Licencyonowany buhaj jest taki, którego „komisya licencyonująca“ okręgowa uzna za zdolnego do rozpłodu.

§. 4.

Wydział krajowy ustanawia w każdym powiecie co najmniej jednę „komisyę licencyonującą“ na lat trzy, złożoną z trzech członków, z których

jednego mianuje Wydział krajowy po zasiągnięciu opinii jednego z krajowych Towarzystw gospodarskich; tenże jest zarazem przewodniczącym komisyi;

drugiego mianuje Wydział Rady powiatowej;

trzeciego mianuje dotyczące okręgowe Towarzystwo rolnicze.

Wszyscy trzej członkowie komisyi licencyonującej mają swych zastępców w ten sam sposób do komisyi powołanych;

W razie potrzeby i możności, należy przywoływać do komisyi weterynarza z głosym doradczym.

Urząd członków komisyi jest bezpłatnym. Jednakże mają prawo żądać zwrotu kosztów podróży i dyet. Dyety przewodniczącego komisyi i weterynarza ponosi fundusz krajowy. Dyety innych członków komisyi i koszta podróży pokrywa fundusz powiatowy.

§. 5.

Komisya licencyonująca ogłaszać będzie przynajmniej sześć tygodni naprzód, gdzie i kiedy buhaje w celu licencyonowania oglądać będzie. Licencyonowanie główne odbywa się raz do roku, w razie potrzeby może się odbywać licencyonowanie dodatkowe. W razie gdyby kto pragnął w innym czasie lub miejscu buhaja przedstawić komisyi, ponosi wszystkie koszta komisyi.

§. 6.

O zdatności buhaja do rozpłodu rozstrzyga komisya licencyonująca większością głosów. Od orzeczenia komisyi licencyonującej nie ma odwołania.

Instrukcyę z wyłuszczeniem zasad dla ocenienia zdolności rozpłodowej buhaji, wyda Wydział krajowy na podstawie porozumienia z obydwoma Towarzystwami gospodarskiemi. W instrukcyi tej będą uwzględnione właściwości i potrzeby różnych okolic kraju, celem ujednostajnienia w tychże okolicach hodowli bydła, co do ras i zawodów bydła.

§. 7.

Jeżeli komisya uzna buhaja za zdolnego do rozpłodu, wyda właścicielowi względnie posiadaczowi licencyę ważną na rok jeden i buhaja opiętnuje.

Komisya obowiązana jest prowadzić rejestr licencyonowanych buhaji, oraz ogłaszać wykazy miejscowości, w których są licencyonowane buhaje oraz tychże właścicieli.

§. 8.

Kto swego nielicencyonowanego i niepiętnowanego buhaja używa do rozpłodu cudzego bydła, lub używać pozwala, czy to bezpłatnie czy za opłatą, podpada grzywnie pieniężnej od jednego do dziesięciu zł. w. a.

Równą grzywnę zapłaci, kto swoją krowę lub jałowicę nielicencyonowanym obcym buhajem odstanowić zezwoli.

§. 9.

Komisya licencyonująca orzeka ile buhaji potrzeba dla jednej lub dla sąsiadujących kilku małych gmin.

§. 10.

Jeżeli w której gminie nie znajdzie się nikt, ktoby gotów był trzymać licencyonowanego buhaja dla obcego bydła, na ten czas gmina obowiązaną jest, według ilości krów postarać się o licencyonowanego buhaja, lub licencyonowanych buhaji, a to w drodze ugody z prywatnym właścicielem buhaja, lub spółką dla trzymania buhaja, lub też obowiązaną jest gmina zakupić i utrzymywać własnego gminnego buhaja lub buhaje.

Sąsiednie gminy mające małą ilość bydła rozpłodowego, mogą się łączyć celem wspólnego utrzymywania buhaja.

Umowa łączących się gmin dla wspólnego utrzymywania buhaja wymaga zatwierdzenia komisyi licencyonującej.

§. 11.

Koszta zakupna buhaja gminnego, oraz koszta utrzymania tegoż, jeżeli w innej drodze pokrytymi nie zostaną, mają być corocznie rozkładane na wszystkich właścicieli bydła, którzy swych własnych buhaji nie trzymają, a to w stosunku liczby krów i jałowic, i będą ściągane zarówno z dodatkami gminnymi.

§. 12.

W razie zaniedbania obowiązku gminy w myśl §§. 10. i 11., Wydział Rady powiatowej na wniosek komisyi licencyonującej rozkłada kwotę potrzebną na zakupno i utrzymanie buhaja licencyonowanego, na właścicieli krów i jałowic w gminie, i poleca jej ściągnięcie.

§. 13.

Jeżeli licencyonowany buhaj prywatny przejdzie w posiadanie innej osoby lub też zginie, winna Zwierzchność gminna donieść o tem bezzwłocznie komisyi licencyonującej. Toż samo winna uczynić Zwierzchność gminna, co do buhaja gminnego.

§. 14.

Zwierzchność gminna czuwa według instrukcyi i pod dozorem komisyi licencyjnej nad tem, żeby buhaj gminny, czy jest własnością gminy, czy też własnością prywatną, ale za umową z gminą używany na cele hodowli bydła w gminie, był należycie umieszczony, żywiony i hodowany.

§. 15.

Przestępstwa niniejszej ustawy będą przez władzę polityczną dotyczącego powiatu karane, od których to orzeczeń przysługa stronom prawo rekursu do władzy krajowej.

Przeciw dwom jednobrzmiącym orzeczeniom nie ma dalszego odwołania.

Zwierzchności gminne i c. k. żandarmerya są obowiązane o wszelkich przekroczeniach niniejszej ustawy zawiadomić władze polityczne.

Dochód z grzywien płynie do funduszu powiatowego na cele podniesienia hodowli bydła.

§. 16.

Wydziały powiatowe winny użyczyć wszelkiej pomocy komisyom licencyonującym.

Wydziały powiatowe winny baczyć, ażeby podwładne Zwierzchności gminne ściśle przestrzegały postanowień niniejszej ustawy, i przysługuje im w tym względzie władza dyscyplinarna.

§. 17.

Wydział krajowy może rozwiązać komisyę licencyonującą przed upływem trzechlecia.

§. 18.

Celem ułatwienia gminom nabywania własnych buhaji zostanie utworzony na lat dziesięć krajowy fundusz hodowlany, z którego mogą być udzielane gminom pożyczki bezprocentowe na zakupno buhajów gminnych.

Warunki, pod jakimi będą udzielane pożyczki, określi osobno instrukcya Wydziału krajowego. W tym samym celu będą udzielane subwencye bezzwrotne na zakupno buhaji gminnych.

Postanowienia przejściowe.

§. 19.

Od dnia wejścia ustawy w życie do lat trzech, przysługuje Wydziałowi krajowemu prawo w pojedynczych gminach, okolicach, powiatach obniżyć wymogi stawiane przy licencyonowaniu co do zdolności rozpłodowej buhaji lub nawet zawiesić postanowienia co do licencyonowania buhaji w §§. 2. i 3. zawarte, jako też co do przymusu gmin trzymania buhaji według §. 10., a to na jeden, dwa lub trzy lata.

Uczynić to może Wydział krajowy na wniosek komisyj licencyonalnych, po zasiągnięciu opinii Wydziału Rady powiatowej i jednego z Towarzystw gospodarskich, w razie udowodnionego, w lokalnych warunkach hodowli bydła dostateczne wytłumaczenie znajdującego braku odpowiednej liczby buhaji potrzebnych do rozpłodu, któreby odpowiadały warunkom licencyonowania, oraz w razie stwierdzonego wielkiego ubóstwa gmin i nadmiernej trudności w nabywaniu buhaji mogących być licencyonowanymi z innych okolic.

W takim razie jednak zostaną zawiadomione okręgowe Towarzystwa rolnicze i inne stowarzyszenia podniesienie gospodarstwa na celu mające, oraz Wydziały Rad powiatowych, celem użycia możliwych środków dla podniesienia hodowli bydła w tych miejscowościach, okolicach lub powiatach.

§. 20.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie z diem 1. lipca 1891 r.

§. 21.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi rolnictwa i spraw wewnętrznych.

LW. kr. 43.323,90

Aleg. 76.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego, tyczącem się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 26. listopada 1889 następujące uchwały:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności, tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych i krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie z d. 8. października r. b. l. 42.463.

2. Sejm przyjmując do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić z c. k. Rządem potrzebne rokowania w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły, a na najbliższej sesyi sejmowej przedłożyć w tej sprawie odpowiedni wniosek.

3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielać na utrzymanie kursu roczną dotacyę ze skarbu państwa w kwocie najmniej 2.200 zł. w. a.

4. Na pokrycie kosztów urządzenia i utrzymania kursu uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku w r. 1890 otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 1.000 zł. w. a. (tysiąc).“

Z czynności tyczących się krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież wykonania uchwał Wysokiego Sejmu powyżej przytoczonych, Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie.

I. Sprawy tyczące się krajowych szkół niższych rolniczych w ogóle.

Jakkolwiek krajowe niższe szkoły rolnicze rozwijają się pomyślnie, czego dowodem jest z jednej strony znaczny napływ uczniów, mianowicie do szkół w Dublanach, Horodence i Jagielnicy, z drugiej znowu strony poszukiwanie za uczniami wszystkich krajowych szkół rolniczych niższych na posady gospodarcze, to jednakże organizacyi tych szkół nie można jeszcze uważać za wykończoną i ustaloną. Wiele tu jeszcze potrzeba uzupełnić i nie jedno też w pierwotnym planie normalnym zmienić jeszcze wypadnie. Uzupełnienia te jednak i zmiany postępować muszą stopniowo i oględnie

w miarę doświadczeń na miejscu poczynionych, gdyż ze względu na stosunki, w jakich nasze szkoły rolnicze niższe istnieć i rozwijać się muszą, a które są inne, niż w sąsiednich krainach zachodnich, nie wiele z poczynionych tam doświadczeń bezpośrednio czerpać można.

Wprawdzie wszystkie krajowe niższe szkoły rolnicze urządzone zostały na podstawie tego samego zasadniczego planu nauk, ale pod wpływem odmiennych warunków, a po części i stawianych do nich wymogów każda z tych szkół przybrała lub przybiera odmienną cechę.

Pierwsza i najdawniejsza, bo jeszcze przez Towarzystwo gospodarskie galicyjskie założona i zorganizowana szkoła niższa rolnicza w Dublanach, miała zadanie, jak sama jej nazwa „Szkoła parobków i dozorców gospodarskich“ wskazuje, kształcić niższe organa administracyjne i wykonawcze (włodarzy, dozorców polnych, pisarzy ekonomicznych etc.) dla większych gospodarstw. Zadaniu temu mogła ta szkoła przy doborze sił nauczycielskich odpowiadać i zupełnie też czyni mu zadość, mając do swej dyspozycyi najważniejszy dla szkoły takiej środek nauki, mianowicie folwark dublański, z wzorową hodowlą bydła i wyposażony we wszelkie maszyny i narzędzia, jakie przy większem gospodarstwie korzystne zastosowanie mają.

Szkoły niższe rolnicze później założone, miały już cel inny, przynajmniej o tyle, że starano się tutaj naukę tak pokierować, aby wychowańców tych szkół wykształcić przedewszystkiem na samoistnych gospodarzy mniejszych posiadłości, gospodarzy włościan.

Pomimo tego, dla wszystkich trzech szkół jednakowym planem normalnym wytkniętego celu, *szkoła rolnicza niższa w Horodence*, walcząca lat kilka ze stosunkami miejscowymi, poszła za wzorem szkoły dublańskiej. Oparta o wielkie gospodarstwo z uprawą maszynową, z obszerną hodowlą bydła rogatego, koni i owiec, posiadając nadto gorzelnię, młyn i t. p., ma przy szczególnej ofiarności i życzliwości, jaką właściciel Horodenki szkole okazuje, wszelkie warunki wszechstronnego kształcenia uczniów swych na pomocników dla gospodarstw większych, podczas kiedy, nie mając własnego małego gospodarstwa szkolnego, jakie dla praktycznego kształcenia gospodarza-włościanina jest niezbędnie potrzebne, temu zadaniu odpowiadać nie mogła.

Wydział krajowy przekonawszy się o tem, postanowił w zasadzie wspierać rozwój szkoły horodeńskiej w kierunku, w którym szkoła ta zmuszona stosunkami miejscowymi poszła i wezwał dyrekcyą, aby niezależnie od uwag swych odnoszących się do norm przez c. k. Ministerstwo rolnictwa dla niższych szkół rolniczych w państwie austryackiem wydanych (które wskutek polecenia Wydziału krajowego do l. 23222/87. dyrekcye szkół niższych rolniczych przedłożyły), w porozumieniu z kuratoryą szkoły wypracowała i Wydziałowi krajowemu jak najrychlej przedłożyła projekt tych zmian w normalnym planie nauk teorytycznych i praktycznych, jakie do osiągnięcia celu obranym kierunkiem szkoły wskazanego, za potrzebne uważa. Po otrzymaniu projektu tego poddał go Wydział krajowy pod rozbiór komisyi złożonej z kierowników szkół rolniczych i innych osób kompetentnych, a stosownie do wyniku rozbioru tego poweźmie Wydział krajowy postanowienia, które przedłoży Wysokiemu Sejmowi na następnej sesyi do uchwały.

Szkoła niższa rolnicza w Jagielnicy założoną została i pozostaje w innych warunkach, bo chociaż także mogłaby się oprzeć o większe gospodarstwo hr. Lanckorońskiego, otrzymała własne dwudziesto-kilko morgowe gospodarstwo z odpowiednimi budynkami i inwentarzem żywym, które jako wzorowe gospodarstwo włościańskie urządzić mogła, a w którem wszelkie prace i czynności z takiem małem gospodarstwem połączone, *wyłącznie przez uczniów* i pod bezpośrednim kierunkiem i dozorem nauczycieli są wykonywane. Z początku istnienia tej szkoły używani byli uczniowie szkoły jagielnickiej także do prac przy gospodarstwie na folwarku jagielnickim, należącym do dóbr hr. Lanckorońskiego; gdy jednakże rządca dóbr tych nie mógł dla uczniów takich ustępstw robić, jakby to mógł sam właściciel i jak to czynił i czyni dotąd właściciel Horodenki, ograniczała się praktyka uczniów szkoły jagielnickiej prawie wyłącznie tylko do praktyki we własnem gospodarstwie szkolnem. Że zaś praktyka w takiem małem gospodarstwie nie może uczniów należycie przygotować do służby przy gospodarstwach na większych posiadłościach, przeto przybrała szkoła ja-

gielnicka, zgodnie z zadaniem naznaczonym jej statutem organizacyjnym, cechę szkoły głównie dla kształcenia synów włościańskich na przyszłych gospodarzy włościan.

Wydział krajowy, który już przy zakładaniu szkoły jagielnickiej miał na oku przedewszystkiem taki cel szkoły, postanowił po konferencyach, odbytych przez delegatów swoich z nauczycielami szkoły i kuratoryą prowadzić ją dalej w dopiero co wskazanym kierunku, i wezwał dyrekcyę, aby wraz z nauczycielami wypracowała i Wydziałowi krajowemu przedłożyła swe zdanie, w jakim kierunku tak w zakresie nauk jak i sposobie udzielania nauki teoretycznej i praktycznej odstąpić należy od dotąd obowiązującego planu szczegółowego nauk, aby, *ile można i przynajmniej w części* osiągnąć cel zamierzony. Zarządził też Wydział krajowy, aby do szkoły jagielnickiej przyjmować na pierwszem miejscu tych kandydatów, o których spodziewać się można, że posiędą kiedyś ojcowiznę swoją, to jest synów włościan posiadających kilkunasto lub przynajmniej kilkumorgowe własne gospodarstwo, wszystkich zaś innych kandydatów, mianowicie synów zagrodników, służby folwarcznej i synów niższych oficyalistów prywatnych, w ogóle tych kandydatów, którzy do służby przy większych gospodarstwach sposobić się pragną, polecał Wydział krajowy przydzielać do szkół niższych rolniczych w Horodence i Dublanach.

Wydział krajowy nie tai wszakże przed sobą, że pomimo wszelkich starań, nie prędko i niełatwo będzie można cel zamierzony osiągnąć, i dlatego to z naciskiem powyżej zaznaczył, ze zadowolonym będzie, jeżeli cel ten „*przynajmniej w części*“ osiągniętym zostanie.

Poszukiwanie większych właścicieli za dobrymi pomocnikami (niższymi organami administracyjnymi) gospodarskimi, a ztąd i dobre stosunkowo wynagrodzenie, jakie otrzymują młodzi ludzie zaraz po ukończeniu niższej szkoły rolniczej, wynagrodzenie, które im daje byt lepszy, niż ten, jaki mieć może w domu rodzicielskim, są dla młodego człowieka zbyt ponętne, aby nie chciał próbować szczęścia w służbie dworskiej. Ale później z wiekiem dojrzalszym zapragnie niejeden być samodzielnym gospodarzem, a kiedy będzie mógł już ojcowiznę swą objąć, zużytkuje niezawodnie nabyte w szkole i w służbie wiadomości na korzyść stanu swego.

Szkoła niższa w *Kobiernicach* nie wyrobiła sobie jeszcze wybitnej cechy. Oparta o większe gospodarstwo właściciela Kobiernic, a nie mając własnego gospodarstwa szkolnego, nie mogła ona odpowiedzieć zadaniu kształcenia młodzieży przeważnie na przyszłych gospodarzy-włościan, chociaż w myśl statutu organizacyjnego ten głównie cel miała.

Nie mogła też pójść za wzorem szkoły dublańskiej lub horodeńskiej, aby kształcić praktycznie swych wychowanków na pomocników przy większych gospodarstwach, gdyż chcąc wyczerpać w 2-letnim kursie ten sam zakres nauki teoretycznej, jaki w innych krajowych szkołach na kurs 3-letni jest rozłożony, bardzo mało pozostaje czasu na naukę praktyczną, którą tylko przez wykonywanie prac gospodarskich w polu i na folwarku, przy obsłudze maszyn i pielęgnowaniu zwierząt domowych i t. d. uczeń pobierać może.

Wydział krajowy pragnie nadać szkole kobiernickiej ten sam kierunek, jak szkole jagielnickiej, zgodny z celem wytkniętym w statucie organizacyjnym tej szkoły, w czem z bardzo pożądaną pomocą przychodzi Wydziałowi krajowemu właściciel Kobiernic i życzliwy opiekun szkoły p. Dr. Herman Czecz, ofiarując wydzierżawić szkole folwarczek o 49 morgach ziemi ze wszystkimi budynkami gospodarskimi i inwentarzem żywym i martwym do prowadzenia małego gospodarstwa potrzebnym.

Wziął też Wydział krajowy pod rozwagę, czy nie należałoby, celem lepszego kształcenia praktycznego uczniów szkoły kobiernickiej rozciągnąć trwanie nauki w tej szkole do lat trzech, podobnie jak w innych szkołach rolniczych, co zresztą wskazane być się zdaje jeszcze i tem, że uczniowie, wstępujący do szkoły w Kobiernicach, nie przynoszą ze sobą lepszego wykształcenia elementarnego jak ci, którzy do innych krajowych szkół rolniczych niższych wstępują, i jak się pierwotnie przy

*

układaniu statutu organizacyjnego dla szkoły kobiernickiej spodziewano. Dokładniejsze zbadanie tej sprawy wykaże, czyli zmiana organizacyi szkoły pod tym względem będzie potrzebna.

Wydział krajowy mniema, że zdążając ściśle w powyż wytkniętym kierunku do celu zamierzonego podniesie w wysokim stopniu użyteczność szkół w mowie będących.

Wskutek spostrzeżeń poczynionych przez delegatów Wydziału krajowego, wysyłanych na egzamina do krajowych niższych szkół rolniczych, iż nauki teoretyczne w tych szkołach udzielane, traktowane są w sposób nie dosyć przystępny dla uczniów, którzy w regule z ukończoną szkołą ludową przyjmowani bywają, że mianowicie podstawowe nauki przyrodnicze wykładane są więcej same dla siebie, a mniej w zastosowaniu do nauk zawodowych, do których ugruntowania służyć powinny, — i że najwięcej szczegółowo opracowana treść poszczególnych nauk (tak zwany plan szczegółowy nauk), nie może tej wadzie zapobiedz, wezwał Wydział krajowy (LW. 56.262/89.) dyrekcye krajowych niższych szkół rolniczych, aby w uzupełnieniu niejako szczegółowego planu nauk, wskazały Wydziałowi krajowemu, jakich podręczników używają nauczyciele za podstawę do poszczególnych nauk przez nich wykładanych, jak niemniej, jakie podręczniki zostały uczniom do używania przy nauce zalecone. Z relacyj dyrekcyj krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach Wydziałowi krajowemu nadesłanych, powziął Wydział krajowy wiadomość, stwierdzoną przez delegatów Wydziału krajowego, na lustracyę szkół tych wysyłanych — że nauki zawodowe, a mianowicie rolnictwo, hodowla zwierząt i administracya, a także i przeważna część nauk podstawowych i przyrodniczych wykładane są przez dotyczących nauczycieli podług skryptów przez nich samych ułożonych. Skrypta te odpisują uczniowie do swego użytku w szkole i zabierają je następnie ze sobą, występując ze szkoły. Odpisywanie tych skryptów, które według relacyi delegatów Wydziału krajowego w każdej z trzech szkół ten sam przedmiot odmiennie, a we wszystkich zbyt obszernie traktują, zabiera uczniom bardzo wiele czasu, któryby mógł i powinien być w inny sposób korzystniej zużytkowany.

Ponieważ jak najrychlejsze unormowanie nauki, tak pod względem formy jak i rozmiarów jest koniecznie potrzebne, a to tylko przez przyjęcie odpowiednio dobranych podręczników jest możliwe, ponieważ dalej wskazanem jest, aby i uczniom dać podręcznik, któryby im naukę ułatwiał, a od żmudnego odpisywania skryptów uwolnił, — ogłoszone zaś przez Wydział krajowy konkursa na napisanie podręczników dla szkół niższych rolniczych nie odniosły pożądanego skutku, a w języku polskim nie posiadamy w istocie takich dzieł, obejmujących różne działy nauki gospodarstwa wiejskiego, któreby mogły do celu powyż wspomnianego służyć, postanowił Wydział krajowy zaprowadzić w krajowych niższych szkołach rolniczych na razie *skrypta litografowane*, tak ułożone, aby służyć mogły dla nauczyciela za podstawę normującą zakres i formę wykładu, a zarazem za podręcznik dla uczniów, ułatwiający im naukę.

Ponieważ do ułożenia takich skryptów są powołani, a nawet obowiązani w pierwszym rzędzie ci, których Wydział krajowy na posady nauczycieli powołał, ponieważ nauczycielom odpowiednio wykształconym, którzy nadto już kilka lat w zawodzie swym pracują i dokładnie znają zadanie, jakie niższe szkoły rolnicze spełniać mają, nie powinno przedstawiać poważnej trudności ułożenie i spisanie, a względnie uzupełnienie i więcej systematyczne opracowanie ich własnych wykładów, przeto Wydział krajowy polecił kierownikom szkoły (rozporządzeniem do l. 32.301/90), aby wraz z nauczycielami fachowymi i pomocniczymi opracowali takie skrypta, obejmujące trzy główne działy nauki gospodarstwa wiejskiego, (rolnictwo, hodowla zwierząt i administracya) i do końca grudnia b. r. Wydziałowi krajowemu przedłożyli. Skrypta te udzielone zostaną najpierw do zbadania i zaopiniowania osobnej komisyi, złożonej z kierowników krajowych szkół rolniczych i innych ludzi fachowych, stojących poza obrębem szkół, a następnie przedyskutowane na wspólnej konferencyi, służyć będą Wydziałowi krajowemu do dalszego zarządzenia.

Słabą stroną wszystkich krajowych niższych szkół rolniczych — z wyjątkiem dublańskiej — są nauki przyrodnicze. Według sprawozdań delegatów Wydziału krajowego na egzamina i celem

lustracyi szkół wysyłanych, nauki te wykładane są po największej części zbyt obszernie, często bez dostatecznych wskazówek ich zastosowania w życiu praktycznem, nie prowadzą przeto do celu, t. j. do ułatwienia i dokładniejszego zrozumienia zasad podawanych w naukach zawodowych rolniczych, chociaż wiele czasu zajmują. Na konferencyach nauczycieli, zarządzonych przy sposobności lustracyi tych szkół przez podpisanego sprawozdawcę i prof. Strusiewicza, zwrócono uwagę kierowników szkół i dotyczących nauczycieli na tę wadliwość, wypowiadając życzenie, aby nauczyciel nauki zawodowej rolniczej sam udzielał tych wiadomości z nauk przyrodniczych, które do uzasadnienia wykładanej przez siebie nauki zawodowej koniecznie potrzebuje i aby sam sobie uczniów do słuchania i zrozumienia nauki zawodowej przygotowywał. W ten sposób możnaby nauki przyrodnicze, osobno wykładane, ograniczyć do ogólnego tylko zarysu, dla którego łatwiej już odpowiedni podręcznik ułożyć.

Po załatwieniu sprawy ze skryptami do nauk zawodowych, które wykażą, jakich rozmiarów wiadomości ogólne z nauk przyrodniczych są rzeczywiście potrzebne, przystąpi Wydział krajowy do poruczenia napisania podręcznika do nauk przyrodniczych dla szkół niższych rolniczych osobie odpowiednio wykształconej.

Najsłabszą stroną w krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach są nauki elementarne, ogólnie kształcące. Dla nauk tych ustanowiony jest przy każdej z tych szkół jeden nauczyciel z płacą roczną 350 do 380 zł. w. a., bez żadnych dodatków i bez prawa do emerytury. Zadaniem takiego nauczyciela jest uzupełnić wykształcenie elementarne uczniów, jakie ci ze szkół ludowych wynoszą, a raczej wynieść powinni, — uczyć języka polskiego, a względnie i ruskiego, geografii i historyi, rachunków zastosowanych do przyszłego zawodu uczniów geometryi i rysunków geometrycznych, miernictwa praktycznego i t. p. — rozwijać władze myślenia i spostrzegania nowoprzyjętych do szkoły uczniów i przygotowywać ich w ten sposób do nauk zawodowych. Od umiejętnego spełnienia tego trudnego a nader ważnego zadania zawisło w znacznej części powodzenie usiłowań nauczycieli fachowych.

W Dublanach ustanowieni są przy krajowej niższej szkole rolniczej dwaj nauczyciele do tych przygotowawczych nauk elementarnych (jeden starszy z płacą 600 zł. rocznie, dodatkiem osobistym w kwocie 200 zł., dodatkami pięcioletniemi i prawem do emerytury, drugi młodszy z płacą 500 zł. w. a.), obaj posiadający odpowiednią kwalifikacyę, to też i przygotowanie uczniów jest znakomite, jak się o tem przekonał sprawozdawca przy egzaminie, do którego był przez Wydział krajowy wydelegowany.

Przy każdej zaś innej szkole (w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach) ustanowiony jest do tych samych nauk przygotowawczych i w tym samym zakresie udzielać się mających, tylko jeden nauczyciel — którego posada nie jest ani stała, ani żadnych widoków awansu nie daje. Wskutek tego nie można pozyskać dla tych szkół nauczyciela z odpowiednią kwalifikacyą i musi się poprzestawać na młodych, niedoświadczonych jeszcze kandydatach nauczycielskich, którzy wnet szkołę opuszczają, skoro tylko złożą egzamin kwalifikacyjny, otwierający im drogę do posady, jeżeli początkowo materyalnie nie lepszej, to zawsze dającej prawo do emerytury i nie bez widoków do awansu, n. p. przez przeniesienie się ze wsi do miasta. Tak n. p. zdolny, oddający się z zamiłowaniem i pożytkiem zawodowi swemu nauczyciel *Sochaniewicz*, po dwuletniej pracy przy szkole kobiernickiej, ustąpił miejsca młodemu, nie posiadającemu jeszcze odpowiedniej kwalifikacyi seminarzyście, takiż bez egzaminu kwalifikacyjnego nauczyciel musi być trzymany przy szkole horodeńskiej, to też nie dziw, że przy egzaminach w tych szkołach w roku ubiegłym odbytych, skonstatowali delegaci Wydziału krajowego znaczne niedostatki w przygotowaniu uczniów z nauk elementarnych.

Przy szkole jagielnickiej jest obecnie zdolny i pracowity nauczyciel p. *Ziemiański*, lecz i ten oznajmił dyrekcyi zaraz po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego, że zamierza opuścić posadę przy tejże szkole zajmowaną, aby się przenieść na inną posadę stałą.

Tylko zrobioną mu nadzieją, że Wysoki Sejm krajowy uchwali prawdopodobnie wniosek Wydziału krajowego, aby posady nauczycieli do nauk elementarnych przy krajowych niższych szkołach rolniczych stabilizować, podnosząc równocześnie przywiązaną do tej posady płacę, powstrzymała dyrekcya p. Ziemiańskiego od wykonania powziętego zamiaru. Aby temu złemu zaradzić, aby można było pozyskać dla krajowych niższych szkół rolniczych nauczycieli do nauk elementarnych, ogólnie kształcących i przygotowawczych, należycie ukwalifikowanych i przywiązać ich więcej do zakładów krajowych, przy których są koniecznie potrzebni, stawia Wydział krajowy poniżej wniosek, aby Wysoki Sejm raczył dotychczasowe posady niestałe zmienić na stałe etatowe, z płacą równającą się przynajmniej tej, jaką młodszy nauczyciel nauk przygotowawczych przy krajowej niższej szkole rolniczej w Dublanach pobiera.

Wydział krajowy jest przekonany, że ten zwiększony wydatek sowicie się opłaci, to bowiem nie ulega wątpliwości, że najgorliwsza praca najlepiej nawet ukwalifikowanych nauczycieli do nauk zawodowych i podstawowych nie odniesie pożądanego skutku, jeżeli nauczyciel nauk elementarnych nie uzupełni tego, co uczeń wyniósł ze szkoły ludowej i nie rozwinie lepiej jego władz umysłowych.

Celem unormowania porządku wewnętrznego szkoły, wydał Wydział krajowy pod d. 19. sier-
Al. 1. pnia 1890, l. 36.280 regulamin załączony do niniejszego sprawozdania jako Alegat I.

Ażeby kierownikom szkół niższych rolniczych umożebnić zapoznanie bliższe z nowszymi środkami naukowemi, wysłał ich Wydział krajowy w roku bieżącym na wystawę wiedeńską kosztem funduszu zaoszczędzonego z rubr. XV. poz. 208 *a)*, polecając zarazem zwiedzenie niższych szkół rolniczych w Kotzabenz na Szląsku austryackim, Kromieryżu na Morawach i Edthof w dolnej Austryi. Ze spostrzeżeń poczynionych na tej wycieczce naukowej obowiązani są pp. kierownicy przedłożyć Wydziałowi krajowemu szczegółowe sprawozdanie.

W ubiegłym roku szkolnym zlustrował *sprawozdawca* w towarzystwie przydzielonego do służby prof. *Strusiewicza* wszystkie krajowe niższe szkoły rolnicze w czasie egzaminów rocznych.

I. Szkoła rolnicza w Horodence.

W składzie nauczycieli krajowej niższej szkoły rolniczej nie zaszła w ubiegłym roku szkolnym żadna zmiana. Kierownik szkoły p. Roman Bastgen uczył rolnictwa i administracyi; nauczyciel fachowy pomocniczy p. Włodzimierz *Grodzki*, uczył hodowli zwierząt i nauk przyrodniczych; weterynarz p. J. Skuciński, udzielał uczniom wiadomości z weterynaryi, nauczyciel p. R. Kurowski udzielał nauk elementarnych; instruktorem prac gospodarskich jest p. Michał *Stadnicki*, a katechetą zakładowym ks. Aleksander *Sobolewski*. W roku szkolnym 1889/90 zgłosiło się do szkoły 32 kandydatów, z tych przyjęto 15, a stan ogólny uczniów na początku roku wynosił 32, t. j. o 2 uczni po nad stan normalny.

Bliższe szczegóły, odnoszące się do zarządu szkoły rolniczej w Horodence zawarte są w do-
Al. 2. łączonem tutaj sprawozdaniu dyrekcyi (Alegat 2.), tutaj tylko nadmienić jeszcze wypada, że na przedstawienie Wydziału krajowego zezwoliło Wys. c. k. Ministerstwo skarbu, reskryptem z dnia 26. marca b. r. l. 8.672 wystosowanym do c. k. generalnej Dyrekcyi zarządu monopolu tytoniowego w Wiedniu na uprawę jednego morga tytoniu przy szkole rolniczej w Horodence, a właściciel Horodenki Jakób br. Romaszkan wydzielił na tę uprawę jeden morg roli z obszaru folwarku swego, a pismem z dnia 6 lutego 1890 przyrzekł uskutecznić adaptacyę jednej ze szop folwarcznych na suszarnię, aby uczniom tamtejszej szkoły umożebnić praktyczne wyuczenie się suszenia liścia tytoniowego, wskutek zaś polecenia Wydziału krajowego zaprowadziła dyrekcya uprawę doświadczalną tytoniu w ogrodzie szkolnym.

2. Szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Kierownikiem krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy jest p. Antoni *Swieżawski*, tenże uczył rolnictwa i administracyi, prowadzi gospodarstwo szkolne i rachunki tak gospodarstwa szkol-

nego jak i kuchni szkolnej prowadzonej we własnym zarządzie. Nauczyciel fachowy p. Franciszek *Cisło* uczył hodowli i nauk przyrodniczych, zawiaduje ogrodem i pasieką a z polecenia delegata Wydziału krajowego lustrującego szkołę objął także nadzór nad krowiarnią w tym celu, ażeby nauka szła w parze z praktyką, co najlepiej osiągnąć przez to, że ten sam nauczyciel, który uczy hodowli, kieruje także praktyką uczniów w krowiarni.

Nauczyciel p. Zygmunt *Ziemiański* udzielał nauk przygotowawczych i ogólnie kształcących; instruktorem prac gospodarskich i dozorcą uczniów jest p. Karol *Pastuszek*, kapelanem zaś zakładowym jest ksiądz *Matkowski*.

Do nauki weterynaryi nie udało się Wydziałowi krajowemu dotąd pozyskać weterynarza a to z tego powodu, że w skarbie jagielnickim odpowiednio wykształconego weterynarza nie ma, przyjazd zaś weterynarza z Czortkowa połączony jest z trudnościami i znacznymi kosztami. Przedmiot ten wykłada przeto tymczasowo nauczyciel hodowli zwierząt.

W ubiegłym roku szkolnym było w zakładzie tylko 25 uczniów a to z tego powodu, że ze względu na epidemiczną chorobę oczu, jaka w szkole w roku 1887|88 panowała, nie przyjmowano w tym roku nowych uczniów do szkoły.

Na początku bieżącego roku szkolnego znajdowało się w szkole jagielnickiej 31 uczniów, kilku zaś kandydatom odmówiono przyjęcia dla braku pomieszczenia.

Al. 3. Do sprawozdania dyrekcyi (alegat 3) dodać należy co następuje:

Z powodu zwłoki w powiększeniu obszaru gruntu, potrzebnego dla gospodarstwa szkolnego w Jagielnicy, nie można było dotąd zaprowadzić stałego planu gospodarczego i poprzestać musiano na wprowadzeniu tymczasowego płodozmianu na tym obszarze, który do szkoły już należał. W bieżącym roku zakupił Wydział krajowy za pośrednictwem przewodniczącego kuratoryi szkolnej p. Jana Gnoińskiego 9 morgów 1033□ sążni gruntu położonego w gminie Ułaszkowce do Jagielnicy przyległej, za cenę 1935 zł. 37½ ct. w. a. od pp. Franciszka i Celestyny Irsów, który to grunt na mocy kontraktu kupna i sprzedaży na dniu 21. sierpnia 1890 spisanego i w tymże dniu do użytku szkoły oddany został.

W ten sposób obszar gruntu należącego do gospodarstwa szkolnego powiększony został do (20 m. 1270□ 9 m. 1033□) = 30 morgów 703□ sążni.

Rozporządzeniem do l. 24981|90 wezwał Wydział krajowy dyrekcyę, aby jak najrychlej wypracowała i Wydziałowi krajowemu przedłożyła: „*Szczegółowy i na rachunku oparty plan normalny gospodarstwa szkolnego*“, zwracając uwagę dyrekcyi, że przy układaniu planu tego nie należy spuszczać z oka, że gospodarstwo przy niższej szkole rolniczej z kierunkiem takim jak w Jagielnicy, musi być nietylko środkiem do nauki praktycznej dla uczniów, ale nadto dla okolicznych włościan, posiadających większe gospodarstwa, wzorem, wskazującym w jaki sposób gospodarstwa swoje urządzać mają w warunkach podobnych do tych, w jakich gospodarstwo szkolne się znajduje.

Po zaprowadzeniu gospodarstwa wzorowego poczyni Wydział krajowy stosowne kroki do zaprowadzenia rachunkowości gospodarskiej, któraby uczniom jako środek nauki a gospodarzom praktycznym jako wzór do naśladowania służyć mogła.

3 Szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Kierownikiem krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach jest p. Mikołaj *Wojciechowski*, który jako nauczyciel fachowy uczy hodowli zwierząt i administracyi, a w roku ubiegłym uczył nadto, w braku dojeżdżającego weterynarza, także weterynaryi.

Nauczyciel fachowy pomocniczy p. Konstanty *Bielecki*, który po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego na nauczyciela przy szkołach niższych rolniczych, został stabilizowany na posadzie dotąd

prowizorycznie zajmowanej, uczy rolnictwa, nauk przyrodniczych i zajmuje się ogrodem i półkiem doświadczalnem.

Obowiązki nauczyciela pomocniczego do nauk elementarnych ogólnie kształcących i przygotowawczych pełnił p. Ludwik *Szafrański* powołany przez kuratoryę w miejsce p. *Sochaniewicza*, który w roku ubiegłym z posady tej ustąpił.

Instruktorem do wszelkich prac przy gospodarstwie i dozorcą uczniów jest p. Przemysław *Cholewa*, obowiązki katechety pełni OO. Benedykt *Pysz* z zakonu OO. Reformatów w Kętach.

Jak powyżej wspomiano, weterynaryi uczy tymczasowo p. Wojciechowski; ażeby mu wskutek tego obciążenia ulżyć w jego czynnościach administracyjnych, zarządził Wydział krajowy, aby instruktor szkoły pomagał mu w pracach biurowych i prowadził rachunki szkolne za osobnem czasowem wynagrodzeniem.

Według relacyi dyrekcyi jest nadzieja pozyskania w tym roku do nauki weterynaryi wyterynarza z Białej, któryby na wykłady do Kobiernic dojeżdżał.

Sejmowa komisya gospodarstwa krajowego zaleciła w sprawozdaniu swem l. 550/88 zaprowadzenie nauki gospodarstwa stawowego, przynajmniej w tych krajowych niższych szkołach rolniczych, które umieszczone są w okolicy posiadającej stawy. Ponieważ szkoła kobiernicka położoną jest w pobliżu rozległych stawów, a nawet w samych Kobiernicach stawy się znajdują, przeto wezwał Wydział krajowy (LW. 6.562/89) kuratoryę szkoły kobiernickiej, aby wzięła pod rozwagę, czyli zaprowadzenie nauki rybactwa w tej szkole byłoby korzystne; Wydział krajowy oznajmił zarazem kuratoryi, że żaden ze stypendystów, którzy w swoim czasie kształcili się kosztem funduszu krajowego na nauczycieli rybactwa, nie mógłby być użyty do udzielania tej nauki w szkole kobiernickiej i wezwał kuratoryę, aby zechciała uprosić pana Aleksandra Gostkowskiego znanego hodowcę ryb w Tomicach, aby zechciał podjąć się pouczania uczniów szkoły kobiernickiej w zakresie i czasie, jakie sam uzna za stosowne.

Na wezwanie to odpowiedziała kuratorya pod dniem 8. września 1889., że nauka gospodarstwa rybnego w szkole kobiernickiej mogłaby być udzielaną z wielkim pożytkiem tem bardziej, że przy folwarku w Kobiernicach znajduje się przeszło 150 morgów racyonalnie zagospodarowanych stawów, na których uczniowie uczą się hodowli ryb praktycznie, chociaż nauka ta nie będąc systematycznie prowadzoną, dostateczną nie jest.

Dalej wskazała kuratorya pana Wojciechowskiego jako takiego, który z hodowlą ryb jest dobrze obznajomiony i do udzielania nauki tej hodowli zupełnie ukwalifikowany, a w końcu oświadczyła pod dniem 14. stycznia r. b., że do nauki rybactwa w szkole kobiernickiej potrzeba urządzić kilka stawków doświadczalnych i zażądała, by do tego Wydział krajowy swego inżyniera kultury do Kobiernic wysłał.

Rozporządzeniem do l. 2.665/890 polecił Wydział krajowy panu St. Chrząszczewskiemu kierownikowi ekspozytury biura melioracyjnego w Krakowie, aby w porozumieniu z dyrekcyą szkoły i kuratoryą zajął się wypracowaniem planów potrzebnych, urządzeń technicznych, mających na celu zaprowadzenie stawków doświadczalnych w Kobiernicach; do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymał wszakże Wydział krajowy wiadomości ze strony kuratoryi, w jakiem stadyum sprawa urządzenia stawków się znajduje.

Ze sprawozdania dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach z dnia 7. listopada 1887 l. 160, zakomunikowanego Wydziałowi krajowemu przez kuratoryę szkoły, powziął Wydział krajowy przekonanie, że praktyka, jaką uczniowie w tej szkole mają, nie jest dostateczną.

Na razie nie postanowił Wydział krajowy nic w tej sprawie, wyczekując dalszego rozwoju stosunków szkoły, która podówczas dopiero jeden rok swego istnienia liczyła. Pod dniem 2-go listopada 1889. LW. 55199/87 jednakże wezwał Wydział krajowy kuratoryę szkoły, aby wyjaśniła

czyli i o ile stosunki w szkole kobiernickiej zmieniły się od owego czasu na korzyść nauki praktycznej. Na wezwanie to odpowiedziała kuratorya pod dniem 1. grudnia 1889. l. 38 między innemi że: „w ogóle o braku sposobności do systematycznego ćwiczenia w praktycznych robotach mowy być nie może i uczniowie rzeczywiście *prawie* wszystkie roboty sami wykonywali“, że jednakże „dążenie administracyi dóbr nadzwyczaj utrudnionem zostało przez trudności w porozumieniu się między osobami zastępującemi szkołę i podrzędnymi oficyalistami folwarcznymi (ekonomami), którzy w każdym niemal zarządzeniu widzieli wkraczanie w swoje rzekome prawa“.

Celem usunięcia tych trudności zrobił właściciel Kobiernic propozycyę panu Wojciechowskiemu kierownikowi szkoły kobiernickiej, aby obszar obejmujący około 48 morgów ziemi z folwarku kobiernickiego wydzielony wraz z odpowiednimi budynkami i inwentarzami wziął w administracyę poręczoną; wtedy miałby pan Wojciechowski jako administrator folwarku, a zarazem kierownik szkoły zupełną swobodę zarządzania pracami gospodarskiemi i prowadzenia nauki praktycznej uczniów tak, jak tego cel szkoły wymaga.

Wskutek wezwania Wydziału krajowego z dnia 19. sierpnia 1890, l. 53.774|89 wystosowanego do kuratoryi szkoły, aby wyjaśniła w jakiem stadyum znajduje się sprawa oddania folwarku kobiernickiego w administracyę panu Wojciechowskiemu, a ewentualnie przedłożyła Wydziałowi krajowemu zawrzeć się mającą z p. Wojciechowskim umowę do rozpatrzenia i wydania potrzebnych zarządzeń, wyjaśniła kuratorya pod dniem 1. września r. b. l. 33 ponownie, dlaczego dotychczasowe „*próby dostarczenia uczniom potrzebnej praktyki nie odpowiadały celowi*“, dalej że oddając p. Wojciechowskiemu administracyę folwarku kobiernickiego nie zawierał właściciel tego folwarku żadnej formalnej umowy, ale korzystał niejako z grzeczności jego, a w końcu oznajmiła kuratorya, że wszyscy jej członkowie „byli tego zdania, żeby dla szkoły i uczniów najkorzystniej było, aby stale połączyć ze szkołą kilkadziesiąt morgów roli wydzierżawić się mających“.

Wydział krajowy podzielając w zupełności zapatrywanie kuratoryi, że tylko przez zadzierżawienie na użytek szkoły kilkudziesięciu morgów roli wraz z odpowiednimi budynkami gospodarskimi da się usunąć brak praktyki dający się w szkole kobiernickiej uczuwać, odniósł się pod dniem 12. września r. b. l. 38.342 do p. Dra Hermana Czecza właściciela Kobiernic z zapytaniem, czyli i pod jakimi warunkami byłby skłonny w mowie będący folwark kobiernicki dla tamtejszej szkoły rolniczej wydzierżawić. Na zapytanie odpowiedział p. Dr. H. Czecz pod dniem 20. września r. b., że gotów jest wydzierżawić dla szkoły i na tak długo, jak długo obowiązywać ma jeszcze zawarty z nim układ o odstąpienie budynków z ogrodem na pomieszczenie szkoły (do 1. października 1894):

1. *Ziemi ornej* 40 morgów 372□ sążni, łąk 8 morgów 593□ sążni, razem 48 morgów 965□ sążni powierzchni gruntu.

2. *Budynki gospodarskie* składające się z stajni końskiej, stajni krowiej, parzelni z kotłem parowym do przegotowywania karmy, szopy drewnianej, stodoły murowanej, spichlerza murowanego, domu mieszkalnego dla ekonoma i piwnic.

3. *Inwentarz żywy*, składający się z 12 sztuk bydła rogatego (krów, jałownika i buhaja) łącznej wagi żywej 47 q. i pary koni roboczych.

4. *Inwentarz martwy* jaki się na gruncie znajduje.

Tytułem czynszu dzierżawnego żąda p. dr. H. Czecz:

1) za ziemię orną i łąki po 14 zł. w. a. od morga rocznie;

2) utrzymania budynków w dobrym stanie, a według potrzeby i pokrycia dachu na tych budynkach;

3) opłacania rocznie po 4% od wartości szacunkowej inwentarza żywego i martwego, który przy ekspiracyi dzierżawy zwrócony być ma właścicielowi w takiej samej wartości, w jakiej ją Wydział krajowy przyjmuje;

4) opłacanie asekuracyi budynków, tudzież wszelkich prestacyj drogowych i innych przypadających na dwór kobiernicki.

Natomiast podatki państwowe, krajowe i powiatowe opłacać miałby właściciel Kobiernic.

Wszystkie te opłaty razem wzięte przedstawiałyby razem wydatek około 900 zł. do 1000 zł. wal. austr.

Warunki umowy nie są jeszcze ostatecznie ze strony Wydziału krajowego ułożone, ze względu jednakże, że p. Dr. H. Czecz oświadczył gotowość do poczynienia wszelkich możliwych ustępstw, aby tylko przyjście do skutku w mowie będącej dzierżawy umożebnić, a tem samem zapewnić uczniom szkoły kobiernickiej naukę praktyczną, postanowił Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek upoważnienia Wydziału krajowego do wydzierżawienia dla szkoły kobiernickiej obszaru powyż wymienionego z budynkami i inwentarzami do prowadzenia gospodarstwa szkolnego potrzebnymi.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi kuratoryi szkoły kobiernickiej o podwyższenie płacy instruktorowi przy tej szkole p. Przemysławowi Cholewie, odstąpił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 26. listopada 1889. petycyę tę Wydziałowi krajowemu do *„możliwego uwzględnienia“*.

Wydział krajowy uwzględniając powody przytoczone przez kuratoryę szkoły, a przedewszystkiem tę okoliczność, że według relacyi dyrekcyi, zgodnej ze zdaniem kuratoryi, p. Cholewa oddaje szkole skuteczne usługi, podwyższył temuż pobieraną dotychczas płacę do wysokości 600 zł., przez co zrównał płacę instruktora w Kobiernicach z płacą instruktora w Horodence.

Al. 4. Załączone sprawozdanie dyrekcyi szkoły rolniczej w Kobiernicach, (alegat 4) zawiera bliższe szczegóły tyczące się tej szkoły.

II. Sprawa założenia nowych szkół niższych rolniczych.

Sprawa zakładania nowych szkół niższych rolniczych znajduje się w stadyum przygotowawczem. W przygotowaniach tych musi być Wydział krajowy tem oględniejszy i tem rozważniej przystępować do zakładania szkół nowych, ile że istniejące już szkoły nie są jeszcze tak zorganizowane, aby nic do życzenia nie pozostawiały, a dalej że tak założenie jak i późniejsze utrzymanie takiej szkoły znacznych kosztów wymaga (założenie około 26.000 do 30.000 zł.), nie licząc w to zakupna potrzebnego gruntu, utrzymanie zaś roczne około 10.000 zł., a według zrobionych doświadczeń, szkoła niższa rolnicza, jeżeli nie posiada wszystkich warunków, któreby zapewniały nietylko teoretyczne ale przedewszystkiem i praktyczne wykształcenie jej uczniów, nie może w naszych stosunkach gospodarskich odpowiedzieć zadaniu swemu, chociażby cieszyła się, tak trudnym u nas doborem nauczycieli, posiadających obok najlepszego wykształcenia fachowego i wszelkie inne do zawodu nauczycielskiego potrzebne kwalifikacye.

Ażeby uczniom niższej szkoły rolniczej można było zapewnić nabycie w szkole dostatecznej praktyki, to jest znajomości i wprawy w wykonywaniu wszelkich — a przynajmniej najważniejszych — prac około uprawy roli, obchodzenia się z nawozami, hodowli roślin i zwierząt i t. p., potrzeba koniecznie, aby szkoła w udzielaniu tej nauki praktycznej nie była zależną wyłącznie tylko od dobrej woli zarządzającego tem gospodarstwem, przy którem szkoła jest założona, a zatem potrzeba, aby miała swoje własne gospodarstwo, zaopatrzone w potrzebne inwentarze, żywy i martwy, na którem to gospodarstwie szkolnem odbywaćby się mogła nauka praktyczna uczniów, obok ich zajęcia przy pracach bieżących, jakie się odbywają przy gospodarstwie, przy którem szkoła jest urządzona. Gospodarstwo takie szkolne przy szkole urządzonej na 30 uczniów obejmować powinno co najmniej 30

morgów pola, aby uczniowie dostatecznie zatrudnieni byli i by się opłaciło przynajmniej dwie pary inwentarza roboczego utrzymać. Z pomiędzy dawniejszych projektów założenia nowych szkół rolniczych niższych, najwięcej warunkom tym odpowiada projektowana szkoła w powiecie stryjskim. P. Zygmunt br. Romaszkan zobowiązał się aktem notaryalnym, we Lwowie dnia 17. października r. 1888 zdziałanym, odstąpić na własność szkoły 20 morgów gruntu i wypłacić na koszta założenia tej szkoły gotówką 1000 zł., uzyskanie dalszych 10 morgów, chociażby tylko drogą dzierżawy, nie przedstawia także poważnych trudności, ale starania, aby cały kapitał fundacyi śp. *Edwarda Hoscha*, wynoszący przeszło 12.000 zł., z którego tylko dochód na utrzymanie założyć się mającej szkoły jest przeznaczony, mógł być użyty jako fundusz na założenie szkoły, nie został dotąd uwieńczony jeszcze pożądanym skutkiem, a fundusze na założenie szkoły dotychczas przyrzeczone (Wydział powiatowy stryjski zobowiązał się udzielić jednorazowo 2.800 zł. a. w., a p. Zygmunt br. Romaszkan, jak powyżej wspomniano 1000 zł. a. w.), są zbyt szczupłe, aby Wydział krajowy mógł już teraz założenie nowej szkoły rolniczej niższej w powiecie stryjskim proponować, mianowicie w obec tego, że istniejące już szkoły rolnicze jeszcze znacznych nakładów wymagają, aby je do pożądanego stanu doprowadzić.

Też same względy powstrzymują Wydział krajowy od stawiania w tym roku stanowczego wniosku w sprawie projektu założenia niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego. Fundusze ofiarowane: *a*) przez *Radę powiatową krosnieńską* (po 1200 zł. przez lat 10 na stypendya dla uczniów) i przez *Radę miasta Krosna* (jednorazowy datek w kwocie 3000 zł. i dwa stypendya po 100 zł. na przeciąg lat 8 z zastrzeżeniem, jeżeli szkoła taka w Krośnie lub okolicy Krosna założoną będzie), *b*) przez *Radę powiatową gorlicką* (po 200 zł. rocznie na koszta utrzymania, z życzeniem umieszczenia rzeczonej szkoły we wsi Zagórzany) i *c*) przez *Radę powiatową jasielską* (po 450 zł. rocznie na trzy stypendya, przez lat 3) są zbyt szczupłe a żaden z ofiarodawców nie zabezpiecza szkole na wyłączny jej użytek odpowiedniej powierzchni gruntu, tylko *d*) p. *Walenty Stawiarski* właściciel dóbr *Jedlicze* ofiarował dla szkoły 2 morgi gruntu na cały czas jej istnienia, a 10 morgów na lat 12, oraz zezwolił na wypalenie w jego cegielni 120 tysięcy cegieł potrzebnych do postawienia budynku szkolnego, jednakże ofiara p. Stawiarskiego przywiązaną jest do warunku, że szkoła rolnicza w Jedliczu urządzoną zostanie.

Jedlicze zdają się być najodpowiedniejszą ze wskazanych miejscowości do założenia szkoły niższej rolniczej w okręgu Towarzystwa krośnieńsko-gorlicko-jasielskiego, gdyż i gospodarstwo p. Stawiarskiego przedstawia dogodny środek do nauki praktycznej i nie trudnoby było na pole szkolne odpowiedni obszar drogą dzierżawy uzyskać, ale zasiłek pieniężny, ofiarowany przez Radę powiatową krośnieńską i Radę miasta Krosna przyrzeczony jest pod warunkiem, że szkoła rolnicza w Krośnie lub okolicy Krosna założoną będzie, nie możnaby przeto na fundusze te liczyć, gdyby szkołę nie w okolicy Krosna, ale w Jedliczach założyć chciano. Koszta przeto założenia szkoły niższej rolniczej tak w okolicy Krosna jak i w Jedliczach byłyby o wiele większe jak w Stryju, gdyby chciano, aby szkoła jak należy, swoje osobne gospodarstwo miała.

Nadmienić tu wypada, że c. k. Ministerstwo zarezerwowało wskutek starań Wydziału krajowego *„kilka tysięcy zł.“* na subwencye dla powstających szkół rolniczych na rok 1890; gdy jednakże reskryptem z dnia 31. lipca r. b. l. 10.160|1054 oznajmiło za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa, że udzielenie dawniej żądanej subwencyi na budowę domu mieszkalnego w Dublanach i na ogród botaniczny przy krajowej szkole leśniczej we Lwowie zależnem czyni od tego, czyli już w r. 1890 Wydział krajowy wymagać będzie ze skarbu państwa zasiłku na założenie nowych szkół rolniczych, oświadczył się Wydział krajowy ze względu, że żadna nowa szkoła w tym roku jeszcze nie wejdzie w życie, za użyciem rezerwy wspomnianej na częściowe pokrycie kosztów budowy domu mieszkalnego dla dyrektora w Dublanach i na ogród botaniczny przy szkole lasowej we we Lwowie.

*

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innymi niezałatwione sprawozdanie komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Mieczysława hr. *Reya* w sprawie założenia w powiecie mieleckim szkoły niższej rolniczej.

Celem zbadania potrzeby i warunków założenia takiej szkoły w powiecie mieleckim, w myśl wniosku posła Mieczysława hr. Reya i sprawozdania komisyi sejmowej gospodarstwa kraj. z d. 16. listopada 1889, odniósł się Wydział kraj. pod d. 28. grudnia 1889 l. 54.877 do komitetu Towarzystwa rolniczego krakowskiego, tudzież do Wydziału okręgowego Towarzystwa rolniczego w Mielcu, jako też do Wydziału powiatowego tamże i do sąsiednich Wydziałów powiatowych w Kolbuszowej, Ropczycach i Dąbrowie z wezwaniem, aby Wydziałowi krajowemu jak najrychlej donieść zechciały, czy założenie niższej szkoły rolniczej w powiecie mieleckim uważają za potrzebne, która miejscowość w tym powiecie byłaby do założenia takiej szkoły najodpowiedniejszą i w jakiej mierze byłoby Towarzystwo rolnicze a względnie Reprezentacye powiatowe skłonne przyczynić się do pokrycia częściowego kosztu założenia i utrzymania w mowie będącej niższej szkoły rolniczej w powiecie mieleckim. Zarazem wezwał Wydział krajowy tak Towarzystwo rolnicze jak i Wydziały powiatowe powyż wymienione, aby dołożyły starań celem skłonienia także osób prywatnych do ofiar na rzecz wspomnianej szkoły, gdyby jej założenie za potrzebne uznały. Zarządzenia powyż wymienione podał Wydział krajowy do wiadomości wnioskodawcy posła Mieczysława hr. Reya z prośbą, aby zechciał światłą swą radą i udzieleniem Wydziałowi krajowemu wszelkich szczegółów, mogących do wyjaśnienia sprawy posłużyć, przyczynić się do jej pomyślnego rozwiązania.

Wskutek wezwania powyższego przysłał Wydział Rady powiatowej mieleckiej Wydziałowi kratowemu odpis uchwały tejże Rady z dnia 25. stycznia 1890 (LW. 7950), według której „Rada powiatowa przyjmuje na siebie obowiązek płacenia na rzecz krajowej niższej szkoły rolniczej w pow. mieleckim po 1000 zł. w. a. przez lat 6, poczynając od roku, w którym rzeczona szkoła otworzoną będzie".

Wydziały powiatowe w *Kolbuszowej*, *Ropczycach i Dąbrowie* (w relacyach z dnia 12. stycznia 1890 l. 257, 5. marca 1890 l. 54, a względnie 10 marca r. b. l. 51.) jak niemniej i później reskryptem z dnia 28 lutego r. b. l. 7950 przez Wydział krajowy wezwane Wydziały powiatowe *w Pilźnie* (relacya z dnia 8 kwietnia r, b. l. 414) i *w Tarnobrzegu* (relacya z 2 maja r. b. l. 1031) oświadczyły stanowczo, że do założenia i utrzymania projektowanej szkoły niższej rolniczej w powiecie mieleckim niczem przyczynić się nie mogą.

Komitet Towarzystwa rolniczego Krakowskiego w pismie z dnia 17 lutego r. b. l. 122 zawiadomił Wydział krajowy w imieniu swojem i okręgowego Towarzystwa rolniczego mieleckiego, że poczucie potrzeby szkoły rolniczej w tamtej okolicy jest powszechnem i bardzo żywem, że jednakże Towarzystwo okręgowe mieleckie nie może przyczynić się niczem do jej założenia.

Komitet Towarzystwa rolniczego krakowskiego przyrzekł jednakże popierać sprawę założenia w mowie będącej szkoły i o wyniku usiłowań swoich zawiadomić Wydział krajowy. Zapowiedzianego zawiadomiania Wydział krajowy jeszcze nie otrzymał.

Poseł Mieczysław hr. Rey odpowiadając na pisma Wydziału krajowego do l. 54.877|89 i 21.837|90 zawiadomił Wydział brajowy pod dniem 21. maja r. b., że tak Rada powiatowa mielecka jak i tamtejsze Towarzystwo okręgowe rolnicze uznały wieś Trzcianę jako miejscowość najodpowiedniejszą do założenia tamże projektowanej szkoły i że Wny Sękowski wiceprezes Rady powiatowej mieleckiej, a zarazem pełnomocnik księżnej de Ligne, właścicielki Trzciany, przyrzekł wyjednać u niej, aby dla założyć się mającej tamże niższej sskoły rolniczej darowała 12 morgów gruntu. Pomimo jednakże, że poseł hr. Rey udawał się później sam do księżnej de Ligne o przyspieszenie jej decyzyi w tej sprawie, pożądana deeyzya dotąd nie nadeszła.

Na dowód, jak dalece ludności wiejskiej powiatu mieleckiego zależy na zaprowadzeniu niższej szkoły rolniczej przysłał poseł hr. Rey Wydziałowi krajowemu wykaz 15 gmin, które, aczkolwiek

skromnymi datkami, deklarowały się przyczyniać przez lat kilka do kosztów utrzymania projektowanej szkoły.

Z powyższego wypływa, że jakkolwiek sprawa założenia niższej szkoły rolniczej w powiecie mieleckim jest na dobrej drodze, nie dojrzała jednakże jeszcze do tego stopnia, aby co do niej mógł Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi już teraz stanowczy wniosek.

III. Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

Otrzymawszy odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 9. stycznia r. b. l. 90.615 zawiadomienie, że c. k. Ministerstwo rolnictwa wyasygnowało na r. 1890 subwencyę przyrzeczoną reskryptem z d. 16. grudnia 1888 l. 17.225 a przeznaczoną na utrzymanie szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, przystąpił Wydział krajowy do poczynienia przygotowań potrzebnych, ażeby z wiosną bieżącego roku 1890 szkołę tę otworzyć, wypełniając tem polecenie Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 wymienione w uchwałach 3. i 4. przytoczonych na wstępie niniejszego sprawozdania.

Reskryptem z dnia 14. lutego r. b. l. 57.181/89 powołał Wydział krajowy na nauczyciela fachowego do nauki uprawy i wyprawy roślin włóknistych p. *Jana Górskiego* byłego instruktora przy dawniejszej szkole uprawy i wyprawy lnu w Gródku, a następnie nauczyciela wędrownego tej uprawy i wyprawy przez c. k. Towarzystwo gospod. galicyjskie utrzymywanego, a poruczając mu aż do zamianowania odpowiedniego kierownika reaktywowanej szkoły tymczasowe jej kierownictwo wezwał go, aby szefowi dep. II. w krótkiej drodze przedstawił, jakie poczynić należy na razie konieczne przygotowania, aby z wiosną r. 1890 otworzyć było można zakład z 6 do 8 uczniami. Na pomieszczenie i utrzymanie większej liczby uczniów nie wystarczały ani lokalności w budynku zakładowym odstąpionym przez c. k. Towarzystwo gospodarskie galicyjskie, ani nader szczupłe fundusze uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 obok subwencyi rządowej Wydziałowi krajowemu do dyspozycyi oddane. Na podstawie wniosków p. Górskiego polecił Wydział krajowy temuż pod d. 24. marca r. b. l. 10.876, aby w porozumieniu z prof. Z. Strusiewiczem zakupił dla otworzyć się mającego zakładu w Gródku 8 łóżek, tyleż szafek i krzesełek, 2 stoły i potrzebną pościel, tudzież inne drobne sprzęty potrzebne do skromnego urządzenia sypialni uczniów i wyasygnował na ten cel, jakoteż na naprawę dawnych i dokupno nowych, a najpotrzebniejszych do pracy narzędzi kwotę 300 zł. a. w.

Przedtem jeszcze, bo pod dniem 14. lutego 1890 l. 57.181 ogłosił Wydział krajowy w dziennikach krajowych warunki przyjęcia do otworzyć się mającego zakładu, a zarazem konkurs na 8 miejsc bezpłatnych dla synów niezamożnych oficyalistów prywatnych i włościan, rezerwując 2 miejsca bezpłatne dla młodzieży z okolic Niska, w mysl zastrzeżenia c. k. Ministerstwa rolnictwa z d. 16. grudnia 1888 l. 17.225, o którem była mowa w sprawozdaniu Wydziału krajowego z d. 8. października 1889 l. 42.463 przedłożonem Wysokiemu Sejmowi na poprzedniej sesyi, i wzywając Wydział powiatowy w Nisku do przedstawienia na te zarezerwowane miejsca odpowiednich kandydatów.

Warunki przyjęcia uchwalone i ogłoszone przez Wydział krajowy są następujące:

1) Wiek lat 16 obok zdrowia i dobrego fizycznego i umysłowego rozwoju.

2) Ukończenie pospolitej szkoły ludowej.

3) Przedłożenie świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia.

Od kandydatów ubiegających się pomieszczenie bezpłatne w zakładzie nadto jeszcze:

4) Świadectwa ubóstwa.

Wskutek konkursu tego zgłosiło się i przyjętych zostało 6-ciu uczniów, pomiędzy tymi jeden przedstawiony przez Wydział Rady powiatowej w Nisku.

Drugiego kandydata na zarezerwowane dwa miejsca dla młodzieży z okolic Niska nie mógł Wydział Rady powiatowej wyszukać, tłumacząc w relacyi swej z d. 19. marca 1890 l. 211 (LW. 12499.) brak ten kandydatów obojętnością i niedowierzaniem ludności wiejskiej.

Pod dniem 15. kwietnia 1890 l. 15362 uchwalił i wydał Wydział krajowy statut organizacyjny
Al. 5. krajowej szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku (al. 5.) a pod tą samą datą do l. 15361
Al. 6. „Regulamin porządku wewnętrznego“ dla tejże szkoły (al. 6), która w dniu 18. kwietnia r. b. z 6. uczniami otwartą została.

Dnia 1. maja r. b. objął kierownictwo szkoły p. Władysław *Ancuta*, którego Wydział krajowy uchwałą z d. 23. kwietnia 1890 l. 17.042 powołał na prowizorycznego kierownika, a zarazem nauczyciela zasad ogólnych gospodarstwa wiejskiego i elementarnych wiadomości z nauk przyrodniczych zastosowanych do uprawy roślin gospodarskich. P. W. Ancuta ukończył dawniej trzyletni kurs nauk w szkole gospodarstwa wiejskiego w Dublanach, a po odbyciu kilkuletniej praktyki, sprawował lat 10 obowiązki ekonoma na folwarku dublańskim a zarazem instruktora przy krajowej niższej szkole rolniczej tamże, a przed dwoma laty na instruktora przy kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie przez Wydział krajowy powołany, prowadził tamże zarazem gospodarstwo folwarczne.

Do udzielania nauk elementarnych ogólnie kształcących, jako uzupełnienie nauki w szkole ludowej udzielanej, powołał Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcyi rozporządzeniem do l. 20.418 p. Antoniego *Zielińskiego*, nauczyciela 4-klasowej szkoły etatowej w Gródku, a katechetą i kapelanem szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi zamianował dekretem do l. 25.760 na przedstawienie dyrekcyi i za zgodą Konsystorza metropolitalnego obrz. łać. we Lwowie, księdza Ignacego *Rybickiego* wikarego w Gródku.

Po otwarciu szkoły odbywała się nauka wyłącznie praktycznie przez objaśnianie wykonywanych przez uczniów prac nagłych wiosennych około przygotowania roli pod zasiew lnu i owsa tudzież około samego siewu. Po ukończeniu ważniejszych prac wiosennych i zamianowaniu kierownika tudzież nauczyciela pomocniczego do nauk elementarnych, rozpoczęła się także nauka w szkole z przedmiotów wymienionych w §. 5 statutu organizacyjnego, a to w myśl §. 6 tegoż statutu tylko w godzinach porannych (mianowicie w regule do godziny 7-ej, a względnie 8-ej rano) przed rozpoczęciem robót w polu i w warsztacie szkolnym. W półroczu zimowem, t. j. od dnia 15. października, odbywać się będzie nauka także i w godzinach wieczornych po zakończeniu prac w polu i w warsztacie zakładowym.

Jakkolwiek szkoła uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku jest otwartą, statut organizacyjny i plan nauk są ułożone, a nauczyciele odpowiednio dobrani udzielają nauki według planu tego, to jednakże szkoła wspomniana nie jest jeszcze całkowicie urządzoną. Ażeby ostatecznie urządzoną być mogła potrzebuje koniecznie:

a) Rozszerzenia budynku mieszkalnego o tyle, aby przynajmniej 10 do 12 uczniów można w nim było pomieścić obok jednej izby przeznaczonej na jadalnią i do nauki uczniów, pokoju na kancelaryę, dwóch pokoików dla nauczyciela dozorującego uczniów w internacie i kuchnię zakładową. Rozszerzenie takie budynku (drewnianego) kosztować może około 1.200 zł.

b) Odpowiednich środków do nauki.

Głównym środkiem nauki w szkole praktycznej uprawy i wyprawy roślin włóknistych jest *„pole szkolne“*, na którem powinni uczniowie uprawiać len i konopie w stosownem zmianowaniu z innemi roślinami; do najważniejszych środków nauki należą dalej: urządzenia do moczenia lnu i konopi i warsztat do wyprawy włókna, zaopatrzony w potrzebne do tego maszyny i narzędzia ręczne. Towarzystwo gospodarcze galicyjskie, odstępując na rzecz otworzyć się mającej szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych realność swoją, w której takaż szkoła przez wspomniane Towarzystwo utrzymywana się mieściła (a która to realność przeszło 5.400 zł. a. w. kosztowała), odstąpiło zarazem

prawa swoje do gruntu dzierżawionego dla szkoły od gminy miasta Gródka, co reprezentacya tej gminy zatwierdziła. Grunt ten obejmujący 18 morgów 781 sążni □ roli, 1519 sążni □ łąki i 674 sążni □ ogrodu, razem 19 morgów 374 □ sążni powierzchni, okazał się jednakże nieodpowiednim do użycia na pole szkolne i nie wystarczającym. Z całego bowiem obszaru tego przydatnych jest do uprawy roślin gospodarskich w ogóle zaledwie 12 morgów, a pod uprawę lnu co najwięcej 8 morgów. Przy uregulowanej produkcyi lnu możnaby zatem pod uprawę tej rośliny przeznaczyć co najwięcej $^1/_4$ część z tych 8 morgów czyli 2 morgi rocznie i zbierać w przecięciu około 28 q. łodyg lnu suchego niemoczonego, z którego dałoby się w przecięciu około 2·8 q. włókna corocznie wyrobić.

Przy stanie normalnym 10 do 12 uczniów wypadłoby przeto na jednego ucznia w ciągu całorocznego kursu nauki: zasiać lnem $^2/_{12}$ do $^2/_{10}$ morga, a wyprawić ręką 24—28 kilogramów włókna, co oczywiście wystarczyć nie może do osiągnięcia głównego celu szkoły, t. j, wyuczenia uczniów praktycznie uprawy i wyprawy lnu i konopi.

Wprawdzie możnaby materyał surowy, potrzebny do nauki uczniów moczenia, blichowania, suszenia i dalszej wyprawy ręcznej włókna, dokupić w okolicy, ale uprawę lnu, od której powodzenie całej produkcyi zależy, wyuczyć praktycznie w szkole bez dostatecznego obszaru do uprawy tej rośliny przydatnego, niepodobna, a teraźniejsze pole szkolne jest stanowczo do tego celu za małe, jak powyżej wykazanem zostało. Nadto pole to jest i z innych względów do uprawy intenzywniejszej — a taką musi być uprawa lnu racyonalna — zupełnie nieprzydatne; pominąwszy bowiem, że część jego obejmująca przeszło 6 morgów powierzchni stanowi wydmę piaskową do żadnej kultury rolnej nieprzydatną, przedstawia się cały 19-morgowy obszar jako taśma 10 do 12 sążni szeroka a 2150 sążni (przeszło $^1/_2$ mili) długa, poprzerzynana bagienkami i innymi nieużytkami. Wydział krajowy rozpoczął przeto rokowania z reprezentacyą gminy miasta Gródka o wydzierżawienie dla szkoły innego gruntu pod uprawę roślin włóknistych przydatnego, a stosownie położonego. Od wyniku tych rokowań zależeć będą wnioski, jakie Wydział krajowy w sprawie szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych Wysokiemu Sejmowi na następnej sesyi przedłoży.

Do dalszych środków do nauki praktycznej zaliczyliśmy powyżej urządzenia, służące do racyonalnego moczenia lnu (doły i skrzynie z regulować się dającym dopływem i odpływem wody); tych urządzeń szkoła w Gródku wcale nie posiada, a moczenie lnu i konopi odbywa się tutaj w sposób prymitywny w strumyku odprowadzającym wodę ze stawu gródeckiego. Że samo tylko słowne (teoretyczne) wykazywanie uczniom korzyści, jakie się odnosi z zastosowania racyonalnego sposobu moczenia roślin włóknistych nie może odnieść pożądanego skutku, jeżeli tych korzyści nie można uczniom naocznie i namacalnie przedstawić i że w ogóle uczniowie nie nauczą się z książki lub z wykładu żadnej poprawnej metody moczenia lnu i przyrządzania włókna, jeżeli jej w praktyce zastosowanej widzieć nie będą, byłoby zbytecznem dowodzić. Tem samem zbytecznem jest dalsze wykazywanie koniecznej potrzeby jak najrychlejszego urządzenia w szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych skrzyń i dołów do moczenia tych roślin służących, — co około 500 zł. kosztować będzie.

Budyneczek na warsztat, w którym odbywa się ostateczna wyprawa lnu wymoczonego i wysuszonego na włókna (przygotowanie włókna), — jak nie mniej drugi budyneczek służący za magazyn do przechowania włókna wyrobionego, nasienia i t. p. jakie obecnie istnieją, są zupełnie wystarczające. Warsztat zaopatrzony jest w najniezbędniejsze, jakkolwiek w znacznej części zużyte maszyny i narzędzia ręczne, — część tych narzędzi została już w roku bieżącym doprowadzona do stanu użytecznego kosztem funduszu krajowego, — nie wiele przeto jeszcze dokupić potrzeba (łamaczkę i trzepak mechaniczny, młynek z wialnią do czyszczenia nasion, przyrząd specyalny do czyszczenia nasienia, przyrząd do oddzielania kanianki, szczotki angielskie do przyrządzania włókna na towar eksportowy, wagę decymalną itp.), a dokupno to wymaga udzielenia jednorazowego kwoty 360 zł. jako wydatku nadzwyczajnego.

Ale szkoła uprawy i wyprawy lnu w Gródku nie posiada żadnego budynku, w którym możnaby przechowywać len wymoczony i wysuszony do czasu wyrobu z niego włókna, niema żadnej szopy do przechowania zboża i innych ziemiopłodów z pola szkolnego zebranych, ani też stajenki na pomieszczenie kilku sztuk inwentarza roboczego, bez którego uprawa pola byłaby w stosunkach gródeckich niemożliwą, a na każdy sposób zbyt kosztowną i nie mogącą się wypłacić (jeden zaprzęg parokonny do pługa płaci się 3 do 5 zł., wywiezienie 1 fury nawozu 25—35 ct.) Na pomieszczenie tych ziemiopłodów, na które w tym roku nająć trzeba było stodołę od szkoły znacznie oddaloną, potrzeba jak najrychlej pobudować szopę drewnianą ze stajenką na 4 sztuki bydła pociągowego, co według przybliżonego obliczenia kosztować będzie około 900 zł. a. w., jak to Wydział krajowy w zeszłorocznem sprawozdaniu swojem (l. 42.463) Wysokiemu Sejmowi przedłożonem wykazał. Na zakupno zaś 4 koni roboczych, odpowiedniej uprzęży, 2 pługów i 2 par bron, 1 wałka lekkiego tudzież innych sprzętów gospodarczych potrzeba około 740 zł. a. w.

Oprócz pola szkolnego wymagać będzie urządzenie szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych — na wypadek gdyby szkoła w tej samej realności pozostać mogła, co od położenia pola szkolnego zależeć będzie — *jeszcze jednorazowego nakładu* w kwocie około 3.700 zł. a. w., mianowicie:

a)	na rozszerzenie budynku mieszkalnego dla uczniów	1200 zł.
b)	na urządzenie dołów i skrzyń do moczenia lnu i konopi	500 „
c)	na dokupno maszyn i narzędzi do wyprawy włókna	360 „
d)	na postawienie szopy ze stodółką i stajenką na inwentarz roboczy . . .	900 „
e)	na zakupno 4 koni roboczych i narzędzi do uprawy roli	740 „

Z powyż wymienionych potrzeb zaspokojone być mogą pod *a*, *b* i *d* wymienione dopiero wtedy, kiedy rokowania z gminą miasta Gródka o dzierżawę odpowiedniejszego dla szkoły gruntu doprowadzą do pożądanego wyniku i dozwolą na pozostawienie szkoły w tej samej realności, jaką szkoła dzisiaj zajmuje — zakupno zaś wymienionych pod *c*) maszyn i narzędzi, na które preliminuje się jako jednorazowy wydatek nadzwyczajny 360 zł., jak niemniej zakupno na razie przynajmniej pary koni i odpowiednich narzędzi do uprawy roli, na co z preliminowanych 740 zł. na razie 440 zł. koniecznie wydać potrzeba, muszą być jak najrychlej uskutecznione.

Na podstawie wywodów zawartych w sprawozdaniu powyższem, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego tyczące się krajowych niższych szkół rolniczych w *Horodence*, *Jagielnicy* i *Kobiernicach* tudzież krajowej szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w *Gródku*.

2) Sejm ustanawia w miejsce dotychczasowych posad niestałych nauczycieli do nauk elementarnych ogólnie kształcących i przygotowawczych przy krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, takież posady etatowe stałe z płacą roczną 500 zł., dodatkiem aktywalnym 50 zł. i trzema dodatkami pięcioletnimi po 50 zł. każdy, tudzież prawem do emerytury.

3) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia umowy z właścicielem Kobiernic o wydzierżawienie dla krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach folwarku tamże położonego obejmującego około 49 morgów ziemi z odpowiednimi budynkami gospodarskimi, tudzież inwentarzem żywym i martwym na lat 14 czyli do końca roku 1904.

4) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył wnioski odnoszące się do założyć się mających nowych szkół rolniczych niższych.

5) Sejm uchwala wstawić w budżet krajowy szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku na rok 1891, jako wydatek nadzwyczajny:

a) Na dokupno maszyn i narzędzi do uprawy roślin włóknistych kwotę 360 zł.

b) Na zakupno jednej pary koni, uprzęży i najpotrzebniejszych narzędzi do uprawy roli kwotę 440 zł. a. w.

6) Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt do wysokości 2.900 zł. a. w. na postawienie budynków dla szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku, tudzież na dokupno drugiej pary koni roboczych, a to w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 10. października 1890 l. 43.323 na ten wypadek, gdyby szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w tej samej realności pozostać miała, którą dzisiaj zajmuje.

7) Sejm upoważnia Wydział krajowy do zamiany pola do użytku szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku przez gminę miasta Gródka oddanego, na pole inne, a ewentualnie do zadzierżawienia innego gruntu dla tejże szkoły odpowiedniejszego.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10. października 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Tadeusz Romanowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Regulamin porządku wewnętrznego dla krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach.

W wykonaniu §. 18. statutu krajowej niższej szkoły rolniczej stanowi się następujący regulamin, obejmujący przepisy porządku nauki i karności w szkole.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Każdy uczeń przyjęty do krajowej niższej szkoły rolniczej poddaje się bezwarunkowo wszelkim przepisom objętym statutem szkoły i nieniejszym regulaminem, jak niemniej wszelkim innym przepisom i rozporządzeniom, jakie wydane zostaną, aby cel statutem szkoły wytknięty osiągnąć, a porządek i karność w całym zakładzie szkolnym utrzymać.

§. 2.

Przełożonym nauczycieli i wszystkich funkcyonaryuszy zakładu szkolnego, tudzież uczniów, jest kierownik szkoły, którego wspierają i w granicach określonych „instrukcyą służbową“ zastępują nauczyciele szkoły.

§. 3.

Kierownikowi szkoły i wszystkim jej nauczycielom winni uczniowie posłuszeństwo i uszanowanie; ochoczo spełniać powinni wszelkie ich zarządzenia, a zawsze i wszędzie, w szkole i po za szkołą, wobec przełożonych i osób obcych, kolegów, sług i robotników, zachowywać się z należytą przyzwoitością.

§. 4.

Z wszelkiemi życzeniami lub zażaleniami udawać się powinni uczniowie pojedynczo do kierownika szkoły lub jego zastępcy; — wszelkie zaś zbiorowe manifestacye wzbronione są uczniom pod karą wykluczenia ze szkoły.

§. 5.

Tak w czasie nauki jak i przy pracy nosić mają uczniowie przepisany ubiór szkolny.

II. Podział czasu.

Porządek domowy i nauka.

§. 6.

Rok szkolny rozpoczyna się z dniem 1. lipca, a kończy z dniem 30. czerwca każdego roku.

Nauka rozłożoną jest na dwa główne okresy, mianowicie: okres letni, rozpoczynający się z dniem 1. kwietnia i trwający do końca września i okres zimowy, trwający od 1. października do końca marca.

*

Okres letni przeznaczony jest przeważnie do wykonywania i nauki wszelkich prac w polu i na folwarku, — okres zaś zimowy przeważnie do nauki szkolnej

§. 7.

Uczniowie wstają w okresie letnim o godzinie $4^1/_2$, a w razie uznania potrzeby przez kierownika szkoły o godzinie 4-ej, w okresie zaś zimowym o godz. 5-ej rano, na dany znak dzwonkiem.

Uczniowie służbowi (dyżurni) wstawać muszą wcześniej, o godzinie oznaczonej przez kierownika szkoły.

Natychmiast po powstaniu winien każdy uczeń ułożyć swoje rzeczy w porządku i pościelić łóżko, poczem na dany znak dzwonkiem przechodzi do sali szkolnej lub jadalnej, a względnie na miejsce wyznaczonej mu służby, a sale sypialne zostają zamknięte.

O godzinie 5-ej a względnie $4^1|_2$ rano w okresie letnim, a o godzinie $6^1|_2$ w okresie zimowym spożywają uczniowie śniadanie w sali jadalnej w obecności dozorującego nauczyciela (instruktora), poczem udają się natychmiast do prac im wyznaczonych lub na naukę do sal szkolnych.

Od godziny $8^1/_2$ do 9. rano odpoczynek przy wykonywaniu prac gospodarskich i spożycie drugiego śniadania na miejscu pracy.

Od godziny 12 do $1^1/_2$ a według uznania dyrekcyi do 2. po południu odpoczynek i spożycie obiadu, w regule pomiędzy $12^1/_2$ a 1. po popołudniu, w obecności dozorującego nauczyciela (instruktora). Na obiad schodzą się uczniowie do sali jadalnej na dany znak dzwonkiem.

Uczniom zajętym przy dozorze, którego w myśl utrzymanej dyspozycyi przerywać nie powinni, lub przy pracach w polu oddalonem od zakładu, wysłany będzie obiad na miejsce służby lub pracy.

Od godziny $1^1/_2$ a względnie 2. do 8. wieczór w lecie wykonywaue prac i zajęć praktycznych z przerwą półgodzinną, przeznaczoną na odpoczynek i spożycie podwieczorku pomiędzy 5. a 6., w okresie zaś zimowym od godziny $1^1/_2$ a względnie 2. do 5. lub 6. po południu, poczem podwieczorek, odpoczynek półgodzinny, a następnie nauka w szkole.

O godzinie $8^1|_2$ w lecie a 8. w zimie wieczerza w sali jadalnej, pod dozorem nauczyciela (instruktora), poczem odpoczynek, składanie raportów i dyspozycya robót i zajęć praktycznych na dzień następny.

O godzinie $9^1|_2$ w lecie, a o 9-ej w zimie, na dany znak dzwonkiem udają się na spoczynek wszyscy uczniowie z wyjątkiem tych służbowych, którzy pełnić mają służbę nocną w zakładzie, w kolei przez kierownika szkoły wyznaczonej (§. 12).

§. 8.

Powyższy ogólny podział czasu może być w razie potrzeby zmieniony przez kierownika szkoły za zezwoleniem Wydziału krajowego.

§. 9.

Szczegółowy podział czasu wskazujący godziny przeznaczone na naukę poszczególnych przedmiotów w salach szkolnych, na demonstracye i ćwiczenia w salach, gabinetach, na folwarku lub w polu, podany będzie w rozkładzie nauk (podziale godzin), który przez kierownika szkoły za porozumieniem z kuratoryą ułożony, a przez Wydział krajowy zatwierdzony, przybity będzie na tablicy ogłoszeń w szkole,

§. 10.

Każdy uczeń musi być obecny na wykładach i demonstracyach, brać czynny udział w ćwiczeniach i wykonywać ściśle wszelkie prace przez kierownika szkoły wskazane, a to w czasie, miejscu i w sposób przez kierownika lub właściwego nauczyciela (instruktora) wskazany.

Od obecności na wykładach i demonstracyach, tudzież od wykonywania ćwiczeń i prac uczniom wyznaczonych, może kierownik lub jego zastępca uwolnić ucznia tylko w razie uznania ważnych powodów.

§. 11

Do prac codziennych w polu lub na folwarku wyznacza uczniów kierownik szkoły, a w jego zastępstwie nauczyciel fachowy każdego dnia naprzód podczas dyspozycyj wieczornych.

§. 12.

Do służby specyalnej tygodniowej przy gospodarstwie w ogóle, jak i przy poszczególnych działach gospodarstwa, do dozoru i utrzymania porządku, jak niemniej i do służby nocnej w szkole, wyznaczać będzie wierownik szkoły lub jego zastępca tygodniowo z kolei po 2 uczniów (służbowych), których obowiązkiem jest czuwać nad porządkiem, bezpieczeństwem i całością powierzonego ich pieczy działu gospodarstwa i wykonywać ściśle wszelkie wskazane im w tym dziale prace i czynności.

§. 13.

Cel i ważność prac codziennych i służb specyalnych tygodniowych wyjaśnia uczniom — udzielając zarazem wskazówek co do sposobu wykonywania prac i czynności, do których przydzieleni zostali — kierownik szkoły, a w jego zastępstwie nauczyciel fachowy, tak podczas codziennych dyspozycyj wieczornych, jak i przy każdej nadarzającej się sposobności.

Podczas wykonywania wszakże lub dozorowania prac przy gospodarstwie szkolnem lub folwarcznem, muszą się uczniowie stosować ściśle do wskazówek i poleceń kierującego pracami funkcyonaryusza, bez względu na to, czy tenże do grona nauczycieli, czy też do oficyalistów lub służby folwarcznej należy, albo z pośród uczniów do tego czasowo powołany został.

§. 14.

Uczniowie do służby specyalnej tygodniowej jak i do dozoru robót przeznaczeni, składać mają kierownikowi lub tegoż zastępcy codziennie w czasie dyspozycyj wieczornych ustne raporta, podając na podstawie notatek, które każdy uczeń winien mieć zawsze przy sobie, zaszłe w tym dniu zdarzenia z dokładnem wyszczególnieniem: gdzie, co, jak i ile zrobiono, i ile do tego użyto robotnika ręcznego lub zaprzęgów.

Nadto uczniowie pełniący służbę tygodniową wypracować muszą każdej niedzieli zamykającej tydzień służbowy i tegoż samego dnia do godziny 8-mej wieczór przedłożyć kierownikowi szkoły lub tegoż zastępcy pisemne sprawozdanie tygodniowe, a względnie raporta rachunkowe.

§ 15.

Forma i sposób prowadzenia regestrów i zapisków gospodarskich, jak niemniej forma tygodniowych sprawozdań i raportów rachunkowych, jakie uczniowie służbowi prowadzić a względnie wypracować i przedkładać mają, wskazaną zostanie uczniom przez kierownika szkoły lub właściwego nauczyciela fachowego.

§. 16.

Podczas każdego wykładu będą uczniowie przepytywani, aby pp. nauczyciele mogli się przekonać, czyli uczniowie wykład bieżący rozumieją i jakie postępy wogóle robią.

Ażeby uczeń wykład bieżący rozumiał i mógł odpowiednie postępy w naukach robić, musi do każdego wykładu przychodzić należycie przygotowany przez powtarzanie tego, co już w poprzednich wykładach nauczyciel powiedział i wyjaśnił.

§. 17.

Do nauki przedmiotów wykładanych używać może uczeń tylko podręczników i skryptów przez kierownika szkoły wskazanych a względnie do czasowego użytku uczniom z biblioteki szkolnej udzielanych.

§. 18.

W dnie świąteczne mogą uczniowie korzystać z czasopism i dziełek bibliotecznych dla młodzieży przeznaczonych, których im udzielać będzie kierownik szkoły lub zawiadujący bilbioteką nauczyciel, w godzinach przez kierownika szkoły wskazanych.

§. 19.

Tak własne książki, skrypta i przybory do nauki, jak i udzielone im do użytku książki i środki naukowe szkolne, winni uczniowie utrzymywać w jak największym porządku i chronić od wszelkiego uszkodzenia.

§. 20.

W salach szkolnych, w sypialni i jadalni, do których wchodzić mogą uczniowie tylko w godzinach podziałem godzin oznaczonych i na dany znak dzwonkiem, powinni uczniowie zachowywać się zawsze cicho, spokojnie i przyzwoicie i utrzymywać wszelkie sprzęty i przyrządy w jak największym porządku.

§. 21.

Do kuchni, pralni i innych lokalów gospodarskich dla uczniów nieprzeznaczonych, nie wolno uczniom wchodzić bez specyalnego polecenia kierownika szkoły.

§. 22.

Wzbronionem jest uczniom bezwzględnie:

a) palenie tytoniu w zabudowaniach szkolnych i w pobliżu zabudowań gospodarskich;

b) wszelka gra w karty, tudzież i inne gry o pieniądze;

c) trzymanie broni wszelkiego rodzaju;

d) posiadanie lub czytanie książek i czasopism niepoleconych przez kierownika szkoły;

e) wprowadzanie do zakładu (to jest tak do szkoły jak i przynależności szkolnych) i przyjmowanie w zakładzie kogokolwiek bez poprzedniego pozwolenia kierownika lub jego zastępcy;

f) wydalanie się z zakładu bez pozwolenia kierownika szkoły lub jego zastępcy, chociażby na czas najkrótszy.

§. 23.

Pozwolenie do wydalenia się z zakładu może uczeń otrzymać tylko w dniach i godzinach wolnych od nauk i zajęć pracą.

Po powrocie do zakładu obowiązany jest uczeń zgłosić się natychmiast do kierownika szkoły lub nauczyciela, który kierownika zastępuje.

Uczeń, który się bez pozwolenia wydali, lub na czas oznaczony do zakładu nie powróci, może być według uznania kierownika ze szkoły wykluczony.

§. 24.

Wszelkie korespondencye i przesyłki odbierają uczniowie i wysyłają tylko za pośrednictwem kancelaryi kierownika szkoły.

§. 25.

Uczeń, wstępujący do szkoły, lub opuszczający ją dla jakichkolwiek powodów, obowiązany jest oddać pod rachunkiem wszelką własność szkolną, daną mu do czasowego użytku.

Wszelkie braki i uszkodzenia, nie pochodzące ze zwykłego użycia, ale spowodowane nieuwagą, niedbalstwem lub brakiem dozoru ucznia, winien tenże wynagrodzić z własnych funduszów.

Zwrot, a względnie wynagrodzenie niezwróconych lub uszkodzonych przez ucznia przedmiotów, potwierdzi uczniowi kierownik szkoły pisemnie.

III. Środki utrzymania karności.

§. 26.

Wykroczenia uczniów przeciw niniejszym przepisom, jak i przeciw wszelkim rozporządzeniom władz przełożonych, karane będą według uznania kierownika szkoły i stosownie do rodzaju wykroczenia:

a) napomnieniem ucznia przez kierownika szkoły lub przez nauczyciela;

b) napomnieniem publicznem ucznia wobec zebranych nauczycieli i uczniów z zawiadomieniem o tem rodziców i opiekunów;

c) napomnieniem publicznem jak pod *b*) i aresztem do 24 godzin trwającym, który według uznania kierownika szkoły zaostrzony być może postem;

d) wykluczeniem ucznia ze szkoły, które wszakże tylko za uchwałą kuratoryi na wniosek kierownika nastąpić może.

Kary pod *b*) i *c*) wymienione pociągnąć mogą za sobą utratę stypendyum, a względnie wolnego utrzymania w szkole.

§. 27.

Ucznia, który jest opieszały w pracy i nauce, nieobyczajny, lub który w jakikolwiek sposób wywiera wpływ niekorzystny na moralność i karność kolegów swoich, może kierownik każdej chwili ze szkoły wykluczyć.

§. 28.

O wydaleniu ucznia ze szkoły zawiadamia kierownik natychmiast Wydział krajowy, kuratoryę szkoły i rodziców lub opiekunów wykluczonego ucznia.

§. 29.

Uczeń ze szkoły wykluczony winien w terminie przez kierownika szkoły naznaczonym, a w żadnym razie trzech dni nie przekraczającym, zakład szkolny opuścić.

IV. Trwanie nauk, egzamina i świadectwa.

§. 30.

Nauka w krajowej niższej szkole rolniczej trwa lat . . .

§. 31.

Przy końcu każdego roku szkolnego składają uczniowie egzamina roczne ze wszystkich przedmiotów nauki przed komisyą egzaminacyjną.

O wyniku tego egzaminu, który stanowi o przejściu ucznia na rok wyższy, zawiadamia kierowniu szkoły listownie rodziców lub opiekunów każdego ucznia.

§. 32.

Uczeń, który przy egzaminie rocznym nie otrzymał przynajmniej dostatecznego postępu z wszystkich przedmiotów nauki, nie może przejść na rok wyższy.

§. 33.

Pozwolenie do powtarzania zaniedbanego roku udzielić może Wydział krajowy, na przedstawienie kierownika szkoły, tylko w uwzględnieniu wytrwałej pracy i wzorowego zachowania się ucznia.

§. 34.

Po ukończeniu całego trzechletniego kursu nauk zdaje każdy uczeń egzamin końcowy, czyli główny, z całości nauk zawodowych (rolnictwa, hodowli zwierząt domowych i administracyi), przed osobną komisyą egzaminacyjną, a w razie pomyślnego wyniku tego egzaminu, otrzymuje świadectwo ukończenia nauk, wystawione według wzoru przez Wydział krajowy zawierdzonego.

V. Postanowienia końcowe.

§. 35.

Kierownik szkoły i wszyscy nauczyciele czuwają nad ścisłem wypełnieniem wszystkich przepisów i rozporządzeń, nad prowadzeniem się i moralnością uczniów i dołożą wszelkich starań, aby cel szkoły statutem organizacyjnym wskazany, był według możności osiągnięty, a ofiary przez kraj na utrzymanie szkoły ponoszone nie były zmarnowane.

Alegat 2. do sprawozdania LW. 43323|90.

Sprawozdanie Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence za rok szkolny 1889|90.

Cel szkoły.

Warunki, w jakich od chwili otwarcia znajduje się szkoła horodeńska, a które w poprzednich sprawozdaniach zostały podniesione, nie uległy zmianom. Warunki te nie dozwalają — pomimo rzetelnych starań — osiągnąć celu głównego, naznaczonego w statucie organizacyjnym szkoły, to jest kształcenia przedewszystkiem synów włościan na zdolnych gospodarzy praktycznych. Zakład tak urządzić i naukę tak pokierować, aby równocześnie dać wychowankom takie wykształcenie, które miałoby być odpowiedniem tak dla służby folwarcznej, jak i dla tych, którzy na ojcowskich gospodarstwach włościańskich mają być samoistnymi gospodarzami, jest rzeczą niepodobną. Zresztą wszyscy uczniowie, którzy szkołę kończą, szukają posad u większych właścicieli i otrzymują je łatwo, a nie wracają na własną ojcowiznę. Wobec tego poczuwa się dyrekcya do obowiązku zaznaczenia na tem miejscu potrzeby decyzyi władz przełożonych, czy szkoła horodeńska ma nadal iść w kierunku, jaki sobie pod wpływem miejscowych stosunków wyrobiła, — czy też zreorganizować się ma tak, aby cel główny statutem nakreślony mogła przynajmniej w części osiągnąć. Na podstawie doświadczenia twierdzi dyrekcya, że w Galicyi nie ma korzystniejszego miejsca od Horodenki na niższą szkołę rolniczą, kształcącą na służbę folwarczną i oficyalistów niższej kategoryi. Jak najrychlejsza decyzya pod tym względem jest tem potrzebniejszą, że brzmienie paragrafu 1 stat. org. powstrzymuje wielu od wstąpienia do szkoły tutejszej mianowicie takich, którzy chcieliby własnym kosztem kształcić się na oficyalistów gospodarskich.

Nauka praktyki gospodarskiej.

Przeważna ilość uczniów wstępujących do szkoły jest mało z gospodarstwem obeznaną. Wyjątek stanowią dzieci chałupników i wyrobników, którzy pomagali rodzicom w zarobkowaniu i posiadają wprawę w wykonywaniu prac gospodarskich. Wobec tego, nie mniej ze względu na statut, stara się szkoła w pierwszym rzędzie o wyuczenie wykonywania wszelkich prac gospodarskich, ku

czemu ma niezwykle wiele sposobności w folwarku horodeńskim, a po części i na własnem polu szkolnem, a następnie o danie drogą praktycznego doświadczenia tych wszelkich wiadomości, jakich przyszły sługa gospodarczy koniecznie potrzebuje. Nauka praktyki gospodarskiej jest w różnych porach roku rozłożoną na różną ilość dni w tygodniu. W porze letniej zajmują się uczniowie tylko praktyką; nauki teoretycznej nie udziela się jako takiej, lecz ogranicza do objaśnień potrzebnych do zrozumienia celu i właściwego wykonania spełnianej przez uczniów pracy, a udzielanych przez kierującego praktyką lub instruktora na miejscu pracy. W porze wiosennej i jesiennej zajmuje praktyka na każdym kursie 4 dni tygodniowo; w porze zimowej zajmuje dni dwa.

Uczniów roku I. wyucza instruktor wszelkich prac wykonywanych narzędziami ręcznemi (kopania, sapania, żęcia, koszenia, wiązania, układania snopów, nakładania fur, młócenia cepem, siewu ręcznego etc.) Uczniowie roku II. pracują zaprzęgami (orzą, włóczą, wałkują, prowadzą siewniki, bronują etc.). Uczniowie roku III. obsługują maszyny (siewniki, młocarnie), a nadto są używani do dozoru przy wszystkich pracach polowych i folwarcznych. Uczniowie roku III. pełnią kolejno funkcye pisarza tokowego, stajennego, gorzelnianego i kancelaryjnego, a nareszcie funkcye ekonoma. Uczniowie zajęci praktyką składają wieczorem kierującemu praktyką p. R. Bastgenowi raporta pisemne a obok tego raporta ustne, które dają sposobność do uzupełnienia objaśnień udzielonych przy pracy i przekonania się, o ile uczeń z nich skorzystał i czy właściwe wnioski wyprowadzić potrafił.

W zimie są uczniowie zajęci nie tylko zwykłemi robotami gospodarskiemi tej pory roku, lecz także w gorzelni, młynie i warsztatach folwarcznych. Do obsługi inwentarza są użyci uczniowie przez cały rok. Kolejno po dwóch (jeden z II. a jeden z I. kursu) obsługują przez tydzień: krowiarnię, konie robocze i stadowe, woły robocze, woły opasowe, owce i trzodę chlewną. Obsługą inwentarza jest zawsze zajętych 10 uczniów, a jedynasty z kursu III. pełniący obowiązek pisarza stajennego, uczniów tych dozoruje. Obsługa inwentarza rano, w południe i wieczór obowiązuje bez względu, czy w dniu tygodnia jest praktyka lub lekcye teoryi gospodarskiej. Po ukończeniu służby tygodniowej składają służbowi kierownikowi praktyką raporta pisemne ze stanu inwentarza i wydanej paszy, a obok tego i raporta ustne, a to w obecności instruktora, który wraz z kierownikiem dozoruje uczniów obsługujących inwentarz. W roku bieżącym postarał się W. Wydział krajowy o danie uczniom sposobności wyuczenia się uprawy tytoniu i przygotowania liścia tytoniowego do sprzedaży. Wyjednał u c. k. Ministerstwa skarbu pozwolenie na uprawę w Horodence jednego morga tytoniu a JW. br. Romaszkan oddał do dyspozycyi dyrekcyi jeden morg pola z łanów własnych, który został tytoniem obsadzony. Wykonaniem wszelkich prac około uprawy i pielęgnowania tytoniu, niemniej suszeniem liści tytoniowych zajmują się uczniowie. Dochód z uprawy proponuje właściciel gruntu podzielić na dwie równe połowy, z których jedna przypadłaby szkole, jako wynagrodzenie za pracę.

Pole szkolne.

Z obszaru 33196·75 m. (5 morg. 1230 sąż. □) będącego własnością szkoły, zajmują 1) budynki i dziedzińce 5.606·75 m., drzewa i krzaki dzikie 502 m., drogi, rowy i miedze 2271 m. — razem obszar nieprodukcyjny 8379·75 m., 2) ogrody warzywne nauczycieli 3.879·80 m. Drzewa owocowe i szkółka drzew 460·70 m., chmielnik 600 m. — razem obszar w stałym użytku 4.821·50 m., 3) lucernisko 1.850·75 m., trawnik 2.256·75 m., pod burakami 1.600 m. — razem pole rezerwowe 5.708·5 m. 4) Pod uprawę roślin okazowych i doświadczeń upraw porównawczych wydzielono parcelę 1.568 m., które podzielono na 112 poletek á 14 m. Na tych poletkach uprawiano (odnośnie do poszczególnych gatunków) następujące odmiany roślin gospodarskich; pszenica: Spaldings prolifie, Scherifs square haed, improved rouge schaft white, Bestehoma modelowa, frankensteinska, biała wąsata, czerwona wąsata, Nordstrand, sandomierska lipcowa, syryjska z Alepo jara, amerykańska perłowa, Telawera, non plus ultra, kostromata, szuwarowata, Eyawischer, Horsfard Schneeball, z Neapolu, czerwono kwiatowa Michigan bronze wheat, Urtoba, jara Bleu-Blee, Compton susprise hibrid, goła biała, jara szwedzka żółta, Hess wczesna, cesarska, polska Smogger; — żyto: probstleiskie, alpejskie, pirnawskie, szwedzkie, zeelandzkie, Bestehorn'a olbrzymie, Pfaffrodaer olbrzymie, de Brill, czeska górska krzyca, probsteiskie oryginalne, — jęczmień: Hanna czarny, Bestehorn'a, Hudikowall, Oregon, Bestehorna poprawny, Chevalier, Imperial, prima donna, — owies: Kanada Hopetown, szwedzki triumf,

Stumpfhafer, probsteiski, Ligowo, olbrzymi Velkome, lnianka, len rygski, gorczyca biała, gorczyca czarna, rzepak zimowy, rzepak letni, anyż okrągły, mohar, proso białe, uszet, trzcina cukrowa, konopie, kukurudza, cingnantino, koński ząb, wyka zwyczajna, soczewica, marchew pastewna, łubin biały, łubin niebieski, groch zimowy, angielski Heinrich, telefon, Imperial, cukrowe wczesne, wiktorya, — fasola: drobna żółta, czerwona, szparagowa czarna, okrągła zielona, biała, perłowa, bobik koński, buraki, Vilmorins, egipskie ćwikłowe, klumpen białe, mamuth, obendorfskie żółte, erfurtskie, cykorya — kartofle: Siebenhäuser, Tlourball, Nassengrunder, Glaeson, cebulka wczesna — lausztyńskie, Hertha, Calico, Schneeflocke, Alkohol, Brownels, konicz olbrzymi, lucerna piaskowa, mietlica psia, tymotka, lucerna francuska. 5) Gospodarstwo siedmiopolowe — z poletkami po 1800 m.² zajmuje razem 12.600 m. W gospodarstwie tem uprawia się w zmianowaniu następujące plony:

Kukurudza (na oborniku), pszenica, kartofle, jęczmień, konicz, żyto, owies. Z wysiewu jesiennego r. 1888 i wiosennego 1889 zebrano pszenicy 314 klg., żyta 344, jęczmienia 246, owsa 280, kukurudzy 288, kartofli 2.200; z pola rezerwowego zebrano buraków 2.100 klg. konicz lucerna i wszelkie trawy w zupełności zostały wypalone i nie dały żadnego zbioru.

W roku bieżącym wydzielono z chmielnika 110 m., które rozdzielono na 11 dziesięciometrowych poletek. Poletka obsadzono następującymi odmianami tytoniu: bakun długolistny, brazylijski, Ohio, Kentuky, Virginia, Kuba, Portoriko, Maryland, Konectiend, Florida. Wynik uprawy porównawczej zostanie podany w następnem sprawozdaniu.

Skład grona nauczycieli.

Z grona nauczycieli wystąpił ks. katecheta Stefan Makohoński, który objął duszpasterstwo w parafii Potoczyska i weterynarz p. Piotr Gnatewicz. Na przedstawienie kuratoryi szkoły powołał Wys. Wydział krajowy pismem z d. 20. listopada 1889 r. do l. 49.605 ks. Aleksandra Sobolewskiego, kooperatora gr. kat. parafii horodeńskiej na katechetę, a pismem z d. 24. stycznia b. r. do l. 3095 p. Jana Skucińskiego lekarza weterynarza w Horodence na prowizorycznego nauczyciela do nauki o budowie ciała zwierzęcego, przeznaczeniu i działaniu poszczególnych organów, o pielęgnowaniu zwierząt domowych w czasie zdrowia i choroby, o pomocy przy porodach, o udzieleniu pierwszej pomocy w razach chorób gwałtownych, o ochronie zwierząt od chorób zaraźliwych i zapobieganiu szerzenia się tychże, z obowiązkiem popularnego udzielania tych nauk w zakresie potrzebnym dla praktycznego rolnika, a to przez 4 godziny tygodniowo.

Nnuka teoretyczna.

Naukę teoretyczną rozdzielono pomiędzy pp. nauczycieli następująco:

a) w okresie zimowym na tydzień godzin:

		Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem	Suma
Ks. katecheta Alex. Sobolewski	religię i egzorty	2	1	1	4	4
Naucz. p. R. Kurowski:	jęz. polski i ruski	7	5	3	15	—
„ „	rachunki	4	3	2	9	—
„ „	geografia i historya Polski	2	2	—	4	—
„ „	kaligrafia i rysunki	4	3	2	9	37
„ p. W. Grodzki:	zoologia	1	—	—	1	—
„ „	botanika	2	2	—	4	—
„ „	fizyka i chemia	2	2	—	4	—
„ „	hodowla zwierząt gospodar.	—	2	4	6	15
„ p. R. Bastgen:	rolnictwo	—	2	9	11	—
„ „	rachunkowość	—	—	3	3	—
„ „	przepisy polowe	—	—	1	1	—
„ „	raporta z zajęć praktycz.	1	1	1	3	18
„ p. J. Skuciński:	anatomia i fizyolog. zw. gosp.	—	2	—	2	—
„ „	wiadomości z weterynaryi	—	—	2	2	4
	Razem	25	25	28	78	78

b) w okresie wiosennym i jesiennym na tydzień godzin :

		Rok 1.	Rok 2.	Rok 3.	Razem	Suma
Ks. katecheta A. Sobolewski:	Religia i egzorty	1	1	1	3	3
Naucz. p. R. Kurowski:	język polski i ruski	3	2	2	7	—
„ „	rachunki	3	2	1	6	—
„ „	geografia i historya Polski	1	1	—	2	15
„ p. W. Grodzki:	zoologia	1	—	—	1	—
„ „	botanika	2	1	—	3	—
„ „	fizyka i chemia	2	2	—	4	—
„ „	hodowla zw. gospodar.	—	1	3	4	12
„ p. R. Bastgen:	rolnictwo	—	2	7	9	—
„ „	rachunkowość	—	—	2	2	—
„ „	przepisy polowe	—	—	1	1	—
„ „	raporta (wspólnie)	6	6	6	6	18
„ p. J. Skuciński:	anatomia i fizyolog. zw. gosp.	—	2	—	2	—
„ „	wiadomości z weterynaryi	—	—	2	2	4
	Razem	18	19	25	52	52

Środki naukowe.

Z funduszów przeznaczonych na środki naukowe;

1) prenumerowano czasopism rolniczych 3, i dziennik polityczny 1; 2) zakupiono do księgozbioru: Małeckiego: Gramatyka tomów dwa, Sypniewskiego: Owczarstwo, Behrensa: Ausführung mikros. Untersuchungen, Blomeyera: Cultur der landw. Nutzpflanzen, Müllera: Grundriss der Physik u. Meteorologie, Roseve'go: Lehrbuch der Chemie, Weina: Agriculturchemische Analyse. Do księgozbioru otrzymano w darze: Süsspressfutter in Teimen, Tynieckiego: Uprawa wierzby koszykarskiej, Die Forste der Staats-u. Fondsgüter, Statistische Berichte d. k. k. Ackerbauministeriums. 3) zakupiono ptaków wypchanych 2; wiertacz do jaj, skrzynkę do hodowli motyli, maślniczkę okazową, extryrpator i skaryfikator, młynek do czyszczenia zboża, hybel, dłuta 2, pilnik, świderków 2, sierpów 2, grabi żelaznych szt. 3, ryskali szt. 9, łopat szt. 3, sap szt. 2, koszy do kartofli szt. 10, nożyce do szpalerów parę 1, ram do fotografii zwierząt gospodarskich szt. 107.

Uzupełniono i uporządkowano zbiór owadów i minerałów, zebrano i ułożono zbiorek z 18 gatunków jaj ptactwa domowego i dzikiego; uzupełniono zbiór nasion 48 gatunkami roślin chwastowych i 18 gatukami roślin uprawnych; rozpoczęto układ zielnika, który zawierać ma wszystkie rośliny użytkowe i chwastowe okolicy.

Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie nadesłało w darze dla szkoły następujące przybory pożarnicze: sikawkę 4-kołową Wenkego i Rozna, sikawkę przenośną Chylewskiego, 2 drabiny hakowe, 6 drabinek dachowych, 1 drabinę składaną, 20 pasów strażackich z toporkami, 5 pasów strażackich z toporkami i linewkami, 10 haków, 25 hełmów i umożliwiło tym darem urządzenie kursu pożarnictwa dla uczniów szkoły tutejszej. Po odmownej odpowiedzi ze strony komendy straży ogniowej miasta Lwowa udała się dyrekcya do związku ochotniczych straży ogniowych dla Galicyi we Lwowie i uzyskała przyrzeczenie nadesłania na czas paru tygodni instruktora, który na kursie urządzić się mającym w drugiej połowie września br., udzielać będzie nauki pożarnictwa.

Frekwencya uczniów.

Na rok trzeci wpisano uczniów 8, na rok drugi uczniów 9. Z pomiędzy 32 zgłoszonych kandydatów nie uwzględniono dla braku statutem szkoły przepisanego wieku 11, dla niedostatecznego rozwoju fizycznego 4, dla braku należytego przygotowania naukowego 2, wpisano na listę uczniów 15. Z pomiędzy przyjętych uczniów liczyli wszyscy lat wieku między 16 a 18. Pomiędzy tymi było synówwłościan 1, oficyalistów i służby folwarcznej 13, rzemieślników 1. Ich przygotowanie naukowe następujące:

Z ukończonemi szkołami ludowemi 12, z 5. kl. szkół wydziałowych 1, z 1 klasy szkół realnych 1, z 1 kl. gimnazyalną 1. Przyjęci pochodzili z następujących powiatów: z horodeńskiego 5, zaleszczyckiego 1, bobreckiego 1, śniatyńskiego 1, zbarazkiego 3, bohorodczańskiego 1, tarnopolskiego 1, nadwórniańskiego 1, krakowskiego 1.

W ciągu roku wydalono jednego ucznia za nieodpowiednie zachowanie; za poradą dyrekcyi opuściło dwóch szkołę; jeden dla braku zdrowia, drugi dla braku zamiłowania do gospodarstwa; jeden opuścił szkołę z własnej chęci. Z 8 uczniów roku 3 złożyło egzamin końcowy: 1 z postępem w naukach bardzo dobrym i należytem uzdolnieniem na dozorcę robót polowych i folwarcznych, jako też pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach zadowalniającym i należytem uzdolnieniem na dozorcę robót polowych i folwarcznych jak też pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach dostatecznym i należytem uzdolnieniem na dozorcę robót polowych i folwarcznych, jako też pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach dobrym i należytem uzdolnieniem na pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach dostatecznym i dostatecznem uzdolnieniem na pisarza ekonomicznego, 1 z postępem w naukach dostatecznym i dostatecznem uzdolnieniem na dozorcę robót polowych i folwarcznych, 1 z postępem w naukach zaledwie dostatecznym i dostatecznem uzdolnieniem na dozorcę robót folwarcznych, 1 z postępem w naukach zaledwie dostatecznym i dostatecznem uzdolnienieniem na dozorcę robót polowych.

Ukończeni uczniowie zostali pomieszczeni w charakterze pisarzy w gospodarstwach, które z chęcią przyjęcia tychże zgłosiły się do dyrekcyi szkoły. P. p. służbodawcy przyrzekli dyrekcyi dać odpowiedź na kwestyonaryusz, który rozsyła się corocznie w celu poinformowania się, o ile uczniowie szkoły tutejszej odpowiadają przyjętym obowiązkom, jakie jest ich prowadzenie się i jakie okazują braki w wykształceniu, stósowanem przy wykonywaniu zawodu.

Z 8 uczniów roku 2. złożyło egzamin z postępem bardzo dobrym 3, dostatecznym 3, zaledwie dostatecznym 1. Nie złożył egzaminu 1, któremu wys. Wydział krajowy pismem z dnia 2, lipca do l. 27781, pozwolił rok ten powtarzać. Z 15 uczniów roku pierwszego złożyło egzamin roczny z postępem bardzo dobrym 2, z postępem dobrym 8, z postępem dostatecznym 3. Nie złożył egzaminu 1. Wys. Wydział krajowy raczył pismem powyżej podanem pozwolić temuż na powtarzanie roku pierwszego.

Sprawy internatu.

Koszt utrzymania uczniów od 1. września roku 1889 do 1 września 1890 wynosi 4.731 zł. 33 ct., który w całości został pokryty przez fundusz krajowy.

Stan zdrowotny uczniów, skutkiem panującej influenzy, oznaczyć trzeba jako mniej pomyślny. Chorobie influenzy uległo równocześnie 11 uczniów. Za poradą lekarza zaprzestano przez trzy tygodni wykonywania praktyki gospodarskiej. Przebieg choroby był łagodny, z wyjątkiem trzech wypadków, które zakończyły się zapaleniem płuc. Chorzy na influenzę przebywali chorobę w zakładzie pod opieką lekarza zakładowego dr. Antoniego Janiszewskiego. W szpitalu leczono uczniów 6, (z tych jednego dwa razy) ogółem przez dni 109. Lekarz odwiedził zakład 20 razy; u tegoż żądano w domu porady lekarskiej 15 razy. Za pobrane leki i środki desinfekcyjne wypłacono w aptece miejscowej za rok 1889 27 zł. 91 ct.

Dozór nad uczniami i porządkiem w zakładzie t. z. inspekcyę, prowadzą w tygodniowej kolei wszyscy nauczyciele mieszkający w obrębie zakładu, pod kierunkiem nauczyciela R. Bastgena. W zakres inspekcyi wchodzi przestrzeganie ścisłego stosowania się uczniów do przepisu regulaminu porządku szkolnego.

Z Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence 27. sierpnia 1890.

Roman Bastgen w. r.

Alegat 3. do sprawozdania LW. kr. 43323/890.

Sprawozdanie dyrekcyi kraj. niż. szkoły rolniczej w Jagielnicy za rok szkolny 1889|90.

Ogólne wiadomości o szkole.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy kształci synów włościańskich na zdolnych gospodarzy praktycznych, którzyby w przyszłości zasiadłszy na ojcowiźnie, mogli przyczynić się do podniesienia stanu kmiecego pod względem ekonomicznym i moralnym przez racyonalne prowadzenie gospodarstwa i sumienne wypełnianie obowiązków obywatelskich.

Nauka w szkole jest teoryczną i praktyczną. Do nauki praktycznej służy własne gospodarstwo szkolne, w którem wszelkie prace wykonywane są wyłącznie przez uczniów bez wszelkiego najmu. Tu uczniowie przez przeciąg trzech lat wykonują kilkakrotnie wszystkie prace w polu tak ręczne jak i narzędziami zaprzęgowymi i nieustannie są zajęci obsługiwaniem i żywieniem wszelkiego inwentarza roboczego.

Tym sposobem obznajamiają się należycie praktycznie tak ze szczegółami jak i z całym tokiem gospodarowania, a że kierownikiem gospodarstwa jest kierownik szkoły, więc nauka szkolna jest w należytym związku z praktyką w gospodarstwie.

Ponieważ uczniowie od świtu do nocy są zajęci tak przy gospodarstwie jak też nauką, więc mają sposobność wyrobić się na gospodarzy pracowitych, nie marnujących drogiego czasu, a gdy przytem i wzajemnie się obsługują i sami gospodarują zakładową spiżarnią, więc mają możność wykształcić się istotnie na praktycznych, czynnych i pożytecznych gospodarzy.

Krajową niższą szkołę rolniczą w Jagielnicy założył Wydział krajowy przy pomocy Karola hr. Lanckorońskiego, który umyślnie dla szkoły wybudował wszystkie budynki a te wraz z 24 morgami obszaru oddał tytułem dzierżawy za czynsz roczny 50 zł. w. a. na lat 25 do użytku szkoły.

Szkoła została otwartą 16 kwietnia 1885; w r. 1887 21 czerwca odbył się egzamin z pierwszą warstwą uczniów kończących szkołę w liczbie 12.

Druga warstwa uczniów w liczbie 11 złożyła końcowy egzamin 20 maja 1888.

Trzecia warstwa uczniów odbyła końcowy egzamin 28 czerwca 1889 i opuściła zakład w liczbie 5

Pierwszymi nauczycielami byli p. Karol Godzien jako kierownik zakładu od początku do 1 lipca 1888 i p. Włodzimierz Grodzki od założenia szkoły do 1 stycznia 1888, w którym to dniu przeniesiony został do krajowej niższej szkoły rolniczej w Horodence. Natomiast z Horodenki przeniesiony zoztał do Jagielnicy p. Franciszek Cisło, który dotychczas jako nauczyciel fachowy obowiązki swe pełni. Do nauk elementarnych ogólno kształcących był najpierw p. Jan Bajger a od 1. września 1887 jest p. Zygmunt Ziemiański b. uczeń seminaryum nauczycielskiego w Rzeszowie.

Religię uczy od założenia szkoły ks. Eliasz Matkowski proboszcz rz. kat. w Swidowej.

Dnia 1. lipca 1888 objął kierownictwo zakładu Antoni Swieżawski, który dekretem Wydziału krajowego l. 34048 z dnia 9 sierpnia 1889 mianowany został stałym kierownikiem i nauczycielem fachowym krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Skład grona nauczycieli jest teraz następujący:

1). Antoni Swieżawski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy uczył: rolnictwa na II. i III. roku tygodniowo godzin 8; zarządu gospodarskiego na II. i III. roku tygodniowo godzin $1^1|_2$; ustaw mających styczność z gospodarstwem właściańskim 1 godzina; dalej uczył hygieny na III. roku w drugiem półroczu jedną godzinę i ogrodnictwa na III. roku w drugiem półroczu 1 godzinę. Razem tygodniowo $11^1|_2$ godzin.

2.) Franciszek Cisło drzugi nauczyciel fachowy uczył: hodowli zwierząt domowych na II. i III. roku tygodniowo godzin 6; wstępnych wiadomości z nauk przyrodniczych na II. i III. roku w pierwszem półroczu godzin 8, a w drugiem półroczu godzin 7, pszczelnictwa 1 godzina; razem tygodniowo godzin 14.

3). *Ksiądz Eliasz Matkowski* rz. katol. proboszcz w Swidowej, katecheta zakładowy, uczył religii na I, II i III roku tygodniowo 2 godziny.

4). *Zygmunt Ziemiański* nauczyciel do nauk elementarnych i ogólno kształcących uczył: Rachunków, geografii, polskiego języka, ruskiego języka, kaligrafii, geografii, historyi tudzież rysunków, razem tygodniowo 33 godzin.

5. *Karol Pastuszak* instruktor uczy wszelkich prac ręcznych i dozoruje uczniów przy pracach gospodarskich.

Treść nauk.

1. **Rolnictwo** na II. roku: Narzędzia do uprawy roli, ręczne i zaprzęgowe, ich budowa i sposób użycia w danych warunkach.

Uprawa roli: orka, pogłębienie roli, bronowanie, wałkowanie, czas stosowny wykonania tych prac. Właściwy stan doprawionej roli, ugorowanie, uprawa ściernisk, koniczysk i t. d.

Siew, przymioty nasienia, uzyzkanie dobrego nasienia, czas siewu i ilość wysiewu nasienia, sposoby siewu ręką i maszynami, inne sposoby rozmnażania roślin. Pielęgnowanie roślin podczas rośnienia.

Ochrona przeciw szkodliwym wpływom powietrznym, ochrona przeciw szkodnikom i chorobom.

Szczegółowa uprawa zbóż: (pszenica, żyto, jęczmień, owies, kukurudza, proso, hreczka, groch, fasola, bobik), okopowych: (ziemniaki, bulwy, buraki, marchew, kapusta, brukiew, rzepa) z przemysłowych tytoń i anyż.

Na III. roku Ziemioznawstwo: składowe części gleby, rodzaje gleby i jej własności, melioracye, nawozy. Obornik, jego produkcya przechowywanie i użycie, błędy przez włościan popełniane, komposty, odchody ludzkie, nawozy pomocnicze, ich działalność i sposób użycia). Zbiór roślin uprawnych: narzędzia ku temu, ich użycie, wykonywanie żniwa, przechowywanie w szopie, zbiór głąbi i pasz.

Omłoty (czyszczenie i przechowywanie).

O łąkach, ważniejsze trawy i rośliny łąkowe, oraz chwasty, poprawa łąk, nawodnienie, pielęgnowanie.

O pastwiskach (użytkowanie i poprawa:)

Szczegółowa uprawa roślin pastewnych (koniczyna, lucerna, esparceta, wyka, mieszanki koniczyny z trawami, mieszanki roślin groszkowych i trawiastych, inne rośliny pastewne).

Szczegółowa uprawa roślin przemysłowych (len, konopie, rzepak, lnianka, mak, chmiel).

2. **Hodowla zwierząt domowych** na II. roku.

Warunki życia zwierząt. Ogólny pogląd na świat zwierzęcy. Zwierzęta ssące mięsożerne i roślinożerne. Skład ciała zwierzęcego. Organa ciała żwierzęcego i ich działanie, (krążenie krwi, oddechanie, trawienie i t. d.)

Warunki zdrowego utrzymania zwierząt: (powietrze, woda, czystość, odpowiednie umieszczenie karma i t. d.)

Na roku III.

Chów bydła rogatego, Dobór rozpłodników. Wychów cieląt. Wychów cieliczek na dobre krowy mleczne. Opasanie cieląt. Rozpoznawanie dobrych krów mlecznych. Żywienie krów w czasie lata i zimy. Żywienienie wołów roboczych. Opas. Mleko i jego zużytkowanie. Naczynia mleczarskie, przeróbka mleka na masło i ser. Należyte przechowywanie masła i sera.

Chów koni. Normalna budowa wszystkich części ciała konia. Koń roboczy pociągowy, wierzchowy i zbytkowy. Wybór ogiera i klaczy dla celów gospodarskich. Wiek stosowny do rozpłodu. Pora roku najstosowniejsza do odstanowienia. Wychów zrebiąt. Pielęgnowanie koni.

Chów owiec. Wybór rozpłodników ze względu na wełnę i na mięso. Czas najodpowiedniejszy do odparkania. Utrzymanie jagniąt. Karma i pielęgnowanie owiec. Wełna, jej mycie i strzyż.

Chów trzody chlewnej. Wybór rozpłodników, żywienie prosiąt, żywienie świń, wypas, zużytkowanie odpadków gospodarstwa domowego i z nabiału.

Najważniejsze choroby naszych zwierząt gospodarskich. Sposoby zapobiegania, tudzież pierwsza pomoc.

Pszczelnictwo. Wiadomości wstępne o życiu pszczół. Roje naturalne i sztuczne, obchodzenie się z pasieką w lecie i zimie i t. d.

3) **Zarząd gospodarski**: uczniowie II i III roku obsługujący kolejnie konie, krowy i trzodę chlewną zapisują codziennie w odnośnych książkach obrót paszy i ściółki; uczeń pełniący służbę gumiennego (ogólną) zapisuje każdego dnia wieczorem z notatki swej podręcznej wszelkie wydatki i przychody w materyałach i produktach, jako też wykonanie wszelkich robót w dzienniku folwarcznym. Z tych zapisków dziennika wypełniają uczniowie każdego tygodnia regestra gospodarcze i sporządzają raporta.

Nadto notują uczniowie ważniejsze spostrzeżenia odnoszące się do ilości wykonywanych prac, ilości nasienia i innych materyałów użytych, wydatności roli, kosztów różnych i t. p., które omawiane bywają każdego tygodnia przy nauce zarządu gospodarskiego.

Nauka zarządu gospodarskiego w ubiegłym dopiero roku szkolnym formalnie zaprowadzona, obejmuje treść następującą:

Cel zarządu. Czynniki produkcyi rolniczej, własność gruntowa, niedogodności rozrzuconej własności, kommasacya, podniesienie wartości gruntowej przez kommasacyę i melioracye, o budowlach gospodarskich, ich położenie względem siebie, rozmiary i prawidła przy ich wznoszeniu, inwentarz martwy, inwentarz żywy roboczy i dający bezpośrednio dochód, potrzeba inwentarza roboczego do obrobienia pewnej przestrzeni, praca administracyjna i wykonawcza, środki zwiększające jej wydatność, ilość wykonywanej roboty ręcznej i sprzężajami, roboty akordonowe, kierowanie robotami, zasady urządzenia gospodarstw małych w zwykłych warunkach, warunki przewagi hodowli nad produkcyą roślin i na odwrót, urządzenie gospodarstwa odpowiednio do stosunków podolskich. *O rachunkowości*, jej potrzeba, zasady rachunkowości pojedynczej, rachunki bieżące, książki do tego potrzebne, rachunki roczne, układanie sperandy, obliczanie dochodów z pojedynczych gałęzi gospodarstwa.

4) **Ustawy mające styczność z gopodarstwem włościańskiem** na III r.

Ustawa o ochronie własności polnej, ustawa gminna, o gminie, o członkach gminy, o reprezentacyi gminnej, zakres działania gminy, o gospodarstwie gminnem i nakładanie ciężarów na gminę, o nadzorze nad gminami, ordynacya wyborcza dla gmin, wybory członków rady gminnej i wybory zwierzchności gminnej.

5) **Ogrodnictwo** na III roku:

a) Sadownictwo: Założenie szkółki drzew owocowych, siew ziarnek i pestek, rozmnażanie przez odkłady, sztubry, pielęgnowanie szkółek w szkółce, uszlachetnianie, formowanie drzew, miejsce dla sadu, przesadzanie ze szkółki do sadu, pielęgnowanie drzew w sadzie, chronienie od szkodliwych wpływów atmosferycznych i od różnych szkodników, roboty letnie, zbiór owoców, użytkowanie.

b) warzywnictwo: Grunt ogrodowy, własności jego i położenie, nawozy, upawa gruntu, zasiew nasion ogrodowych, rozsadzanie, rozsadniki, pielęgnowanie ogrodowizn, płodozmian w ogrodzie, szczegółowa uprawa warzyw (kapusta, ogórki, dynie, pietruszka, cebula, marchew, bób, groch, fasola.)

6) **Nauki przyrodnicze.**

Ziemia i jej części składowe, powietrze i jego skład, ciśnienie powietrza, barometer, zjawiska w powietrzu, temperatura, przyrządy do mierzenia temperatury, przewodnictwo ciepła, wpływ cie-

pła na ciała stałe, płynne i gazowe; wiatry, chmury, opady atmosferyczne, zjawiska elektryczności w powietrzu, pioruny, gromochrony.

Woda. Skład wody, krążenie wody w przyrodzie, stan skupienia wody, woda twarda i miękka, rozpuszczalność soli w wodzie, woda do użytku dobra i nieodpowiednia, parowanie wody i wrzenie tejże, pompy, prasy i t. d.

Stała skorupa ziemi. Skały, ich rozkład i tworzenie się wierzchniej warstwy miałkiej, t. j. właściwej ziemi; najważniejsze związki nieorganiczne, sole, rudy, tlenki i wodotlenki i ich ważność dla gospodarstwa rolnego. Związki organiczne: alkohole, tłuszcze i cukry; ciała białkowe, skład tychże i znaczenie w gospodarstwie.

7) Nauki ogólno kształcące:

Z języka polskiego: na I roku: czytanie z objaśnieniem, opowiadanie treści z czytanki przepisanej dla IV klasy szkół ludowych. Z gramatyki: głosownia, podział wyrazów na części mowy, deklinacya rzeczownika, przymiotnika, liczebnika i zaimka. Uczniowie pisali dyktaty, treści czytanych ustępów, oraz z gramatyki stosowne ćwiczenia.

Na II roku: Czytanie płynne, objaśnienie treści, opowiadanie. Z gramatyki: powtarzanie tego, co wzięto w roku I, nadto odmiana czasownika, części mowy nieodmienne, o zdaniu pojedynczem i złożonem, rozbiór zdania na części. Uczniowie pisali dyktaty treści dłuższej z ustępów czytanych, kwity, poświadczenia, listy do kupców w sprawach gospodarskich i t. p.

Na roku III. Czytanie z opowiadaniem, powtórzenie z gramatyki tego, co wzięto na roku II nadto wzięto obszerniej ze składni o zdaniu złożonem, dążąc do tego, by uczniowie nabrali w rozbiorze gramatycznym większej wprawy. Ćwiczenia piśmienne tak jak w roku II.

Rachunki. Na I roku: Cztery działania liczbami jednogatunkowemi, wielorakiemi, oraz dziesiętnemi, rachunki z pamięci i na piśmie, podział monet, czasu, miar i wag metrycznych.

Na II roku: cztery działania liczbami dziesiętnemi i ułamkami zwyczajnymi, reguła trzech pojedyncza i złożona, rachunek czasu.

Na III roku: powtórzenie materyału z II roku, reguła trzech złożona, wnioskowanie z pamięci i na piśmie, rachunek spółki, procentów.

Z geometryi: obliczenie powierzchni trójkąta, czworoboków, wieloboków umiarowych i nieumiarowych i koła, obliczanie objętości wszystkich brył.

Geografia: na I roku wstępne wiadomości i ogólny pogląd na lądy, morza, oro- i hydrografię.

Na II roku: Europa pod względem fizycznym i politycznym, szczegółowy opis wszystkich krajów, wyjąwszy Austro-Węgry.

Na III roku: Austro-Węgry i Galicya więcej szczegółowo.

Z historyi: Dzieje kraju rodzinnego.

Środki naukowe:

Najważniejszym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne, którego przestrzeń w ubiegłym roku powiększyła się o $2^1/_4$ morgów, zadzierżawionych tymczasowo z pola zakupić się mającego. Szkoła posiada też stelmacharnię z warsztatem stolarskim, tokarnię z potrzebnemi narzędziami, pasiekę, zbiór naczyń mleczarskich, zbiór hodowlany, mapy, pisma popularne; rolnicze i ludowe, oraz bibliotekę.

Biblioteka:

Biblioteka składa się z dzieł dotyczących 1) rolnictwa, hodowli zwierząt domowych, ogrodnictwa i pszczelnictwa	277
2) dotyczących nauk przyrodniczych	34
3) książek do nauki dla uczniów 191 egz.	19
4) „ różnej treści	163
30. sierpnia 1890 jest razem dzieł . .	493

Oprócz tego posiada biblioteka szkolnych map ściennych 5
globus 1
mapę obwodu czortkowskiego 1
tablic do pszczelnictwa 3

Szkoła prenumeruje następujące pisma:

1. Ziemianin
2. Gazeta rolnicza
3. Kuryer rolniczy
4. Tygodnik rolniczy
5. Rolnik hodowca
6. Rolnik
7. Encyklopedyę rolniczą
8. Der praktische Landwirth
9. Unterrichts Zeitung
10. Der Oekonom
11. Poradnik dla kółek rolniczych
12. Przewodnik
13. Niedziela
14. Czytelnia rolnicza
15. Wydawnictwo ludowe
16. Szkoła
17. Zorza
18. Ausstellungs Zeitung.

Gabinet jest pod zawiadywaniem Pana Fr. Cisły mianowicie:

1. Zbiór fizykalny obejmuje:

Z działu I przyrządów do okazania ogólnych własności ciał . 6 sztuk
„ II mechaniki . . . . . 8 „
„ III hydrostatyki i hydrodynamiki. . . . . 14 „
„ IV areostatyki i aerodynamiki . . . . . 5 „
„ V akustyki . . . . . 1 „
„ VI nauki o cieple . . . . . 2 „
„ VII optyki . . . . . 7 „
„ VIII elektryczności i magnetyzmu . . . . 11 „
„ IX chemii . . . . . 64 „

2. Zbiór zoologiczny i hodowlany obejmuje:

W dziale zoologicznym: ssaków wypchanych . 2
ptaków . . . 7
ryb 7
żab 2
szkielet konia , . 1
„ krowy . . 1
Okaz wyrządzonych szkód w chmielu przez botysa 1
Rozwój Agrostis promba . . - . . 1
Vanessa Urtica. 1
Rozwój pszczoły i mrówki w słojach

Okazy z masy papierowej: serce, żołądek owczy, wymię krowy, dolna część nogi końskiej do rozbierania.

Okazy z gipsu: 2 konie, 2 krowy, 3 barany, 1 świnia.

Uprzęży na konia, . 9 sztuk
„ „ wołu. . 3 „

1 miara do koni, 1 miara taśmowa, 1 siodło kompletne z czaprakiem i popręgami, 1 kulczyk amerykański i kółko do buhaja, 16 naczyń mleczarskich, 21 przyrządów do sekcyj i wypychania zwierząt.

Zbiór botaniczny obejmuje:

z masy papierowej: okazów rodzaju rdzy zbożowej 7
okazów pernospery . . 2

kwiat owsa 1
„ rzepaku . . . 1
„ hreczki . . . 1
„ grochu 1
kiełkującego ziarnka okaz. . 1

Zbiór mineralogiczny: 70 okazów minerałów, skał i skamielin.

Frekwencya uczniów:

Na początku roku 1889|90 było uczniów 25, mianowicie:

przybyło 1. sierpnia 1889 nowych uczniów na rok I-szy: 11
przeszło z roku I na rok II-gi 10
„ „ II „ III-ci 4
Razem . . . 25

Według wieku było: mających lat 16 . . 2
„ „ 17 . . 6
„ „ 18 . . 6
„ „ 19 . . 5
„ „ 20 . . 4
„ „ 21 . . 2
Razem . . 25

Według zatrudnienia rodziców było:

synów włościańskich . . 19
„ prywatnych urzędnik. 4
„ rzemieślników . . 2
Razem . . 25

Według powiatów było: z czortkowskiego . . 5
z buczackiego . . 6
z borszczowskiego . . 4
z husiatyńskiego . . 3
z brzeżańskiego . . 1
z rzeszowskiego . . 3
z jarosławskiego . . 1
z ropczyckiego . . 1
z wielickiego . . 1
Razem . . 25

Uczniowie ci przed wstąpieniem do tutejszej szkoły ukończyli:

szkołę ludową . . . 19
V-tą wydziałowę . . . 2
I gimnazyalną . . . 1
II „ . . . 1
III „ . . . 1
IV „ . . . 1
Razem . . 25

Według sposobu utrzymania było:

na funduszu krajowym 20
„ JO. Księż. Fl. Czartoryskiej 2
„ JO. Księcia Leona Sapiehy 1
na koszcie Rady pow. borszczowskiej . 2
Razem . . 25

Podczas egzaminu odbytego 19 i 20 czerwca 1890 otrzymali uczniowie następujące postępy:

na I roku	postęp ogólny	bardzo dobry	3	
„	„	dobry	3	
„	„	dostateczny	4	
„	„	niedostateczny	1	11
na II roku	„	dobry	2	
„	„	dostateczny	7	
„	„	niedostateczny	1	10
na III roku	uzdolnienie	zupełne	3	
„	„	dostateczne	1	4

ci ostatni po egzaminie opuścili zakład.

Od 1. lipca b. r. przyjęto nowych uczniów 11-tu, którzy już przez żniwa zajęci byli w szkolnem gospodarstwie.

Z dawniejszych uczniów wydalono 2-ch dla niedostatecznych postępów,

przeszło więc na rok III	9
„ „ „ „ II.	10
przybyło na rok I	11
jest obecnie	30

Sprawy internatu.

Bezpośredni nadzór nad uczniami tak przy robotach, jak i poza nauką w szkole wykonuje instruktor, dyrektor zaś kontroluje, aby wszelkie rozporządzenia przez niego wydane należycie dopełnione zostały.

Uczniowie wstają w lecie o 4 tej godzinie rano, w zimie o 5-ej, śniadanie w lecie o 6-tej, w zimie o 7-ej, obiad o 12-ej, kolacya o 7-ej wieczór, spanie o 9-tej.

Nauka szkolna odbywała się w ten sposób, że zawsze jeden rok ma zajęcia w gospodarstwie, więc każdy rok 2 razy tygodniowo nie ma nauki w szkole, tylko wykonuje roboty gospodarskie.

Od 1-go lipca do 1-go października nie było nauki w szkole, tylko uczniowie byli zajęci robotami gospodarskiemi. Ze względu na potrzebę nieustannej obsługi w gospodarstwie szkolnem ogólnych wakacyj być nie może, tylko po żniwach udziela się uczniom urlopów pojedynczo na 2 do 3 tygodni.

Z wyjątkiem bielizny otrzymują uczniowie w zakładzie całe utrzymanie, to jest: odzież, pościel i wyżywienie, oraz przybory do nauki.

Ubranie otrzymują uczniowie jak następuje: na 3 lata jedną czapkę wełnianą, 1 kożuszek i 1 gunkę; na 2 zimy 1 parę spodni wełnianych (chołosznie) do pracy; rocznie zaś 1 spodnie i 1 kamizelkę sukienną i 1 kurtkę i spodnie letnie odświętne. W miarę zaś potrzeby i zużycia do roboty ubranie płócienne i buty.

Kuchnia jest prowadzoną we własnym zarządzie, jest to najtańszy sposób wyżywienia i bardzo stosowny wobec własnego gospodarstwa, bo produkta tegoż bywają należycie spieniężane, a uczniowie uczą się przy tem gospodarstwa domowego. Tak jak poprzedniego roku nabiał zupełnie z własnego gospodarstwa na żywienie uczniów wystarczał, chociaż było więcej o 5-ciu uczniów. Uczniowie sami zajmują się wyrobem masła i sera i w tym względzie mają najlepszą naukę praktyczną odpowiedniego obchodzenia się z nabiałem. Co roku tuczy się w własnem gospodarstwie 2 wieprze, te prawie zupełnie wystarczają na potrzebną omastę.

Stan zdrowotny uczniów był odpowiedny, tylko w początkach stycznia b. r. około 2 tygodnie panowała influenza. Oględzin lekarskich od 1. października do 20. sierpnia 1890 było w szkole dla 47 uczniów, a wdomu u lekarza dla 13-tu uczniów; pierwsze są płatne po 2 zł.; jeśli przy jednej szkolnej wizycie zaopatruje lekarz więcej uczniów, to za pierwszego rachuje się 2 zł. a za resztę po 1 zł. Za oględziny w domu lekarza rachuje się po 1 zł.

*

Budynki szkolne.

Szkoła posiada 7 budynków. Budynek główny szkolny mieści w sobie na dole gabinet, 2 sale naukowe, infirmarz, na piętrze zaś 2 sale sypialnie na 30 łóżek, pokoik dla instruktora, magazynik i 1 pokój dla nauczyciela do nauk elementarnych. Po obu stronach szkoły znajdują się parterowe mieszkania dla dwóch nauczycieli. Na przeciw budynku głównego mieści się w osobnym budynku parterowym kuchnia, spiżarnia, jadalnia i mieszkanie gospodyni.

Budynki gospodarskie składają się: 1) ze stajni dla 6 krów, buhaja i 10-ciu owiec, wraz z komorą do przygotowania paszy, 2) ze stajni na 4 konie i woły, oraz wozowni i stelmacharni. 3) z drewutni, gdzie w bieżącym roku umieszczono wagę bydlęcą z osobnemi drzwiami wchodowemi, oraz urządzono suszarnię tytoniową, 4) stodoła z szpichlerzem pod jednym dachem, 5) szopa na słupach w przeszłym roku postawiona, 6) wychodki i kurnik.

Budynki mieszkalne osobliwie przeznaczone dla nauczycieli są ciasne i wilgotne.

Gospodarstwo szkolne.

Szkolne gospodarstwo istnieje w bieżącym roku na $20^3/_4$ morgach pola od początku wydzielonych i na $2^1/_4$ morgach zadzierżawionych z pola zakupić się mającego w terytoryum gminy Ułaszkowce:

Z całego obszaru przez hr. Lanckorońskiego szkole oddanego zajmują:

Podwórze	1 m. 514°□
Ogródek, warzywa i szczepy	557 „
Ogród warzywa i dla nauczyciela 400° . .	573 „
Gumno	471 „
W polu ogród kierownika	400 „
Drogi, miedze i klin za bramą	1035 „
Razem .	3 m. 330°□

Na przestrzeni pozostałej 20 m. 1.270°□ wprowadzono za porozumieniem się z kuratoryą 2 płodozmiany, o czem w przeszłorocznem sprawozdaniu rocznem zdano dokładną relacyę. Jeden płodozmian mieści się na 16 morgach jako 8 polowy, każdy dział po 2 morgi w następnym porządku:

1) mięszanki na gnoju, 2) pszenica, 3) koniczyna z rajgrasem włoskim, 4) pszenica, 5) na gnoju na 1 morgu buraki pastewne, a na 2 kukurydza, 6) na 1 morgu owies, a na 2 jęczmień, 7) na 1 morgu ziemniaki, a na 1 groch, 8) 1 morg owsa, a 1 morg żyta.

Gospodarstwo szkolne ma silny inwentarz żywy i produkuje gnoju rocznie na 7 morgów, potrzebuje zaś na 20 m. 1.270°□ tylko 5 morgów zagnoić. Oprócz tego wyrabia się też kompostu z odchodów ludzkich, wystarczających na użyźnianie rocznie około pół morga.

Na owych 16 morgach uprawiano w bieżącym roku:

pszenicy	4 m. (świeży gnój)	buraków na gnoju	1 m.
żyta	1 „	koniczyny	2 „
grochu	1 „	wyki ozimej	— 800°□
jęczmienia	— 1.200°□	żyta na zielono a w zbiorze hreczki	2 1.000°□
owsa	1 „ 1.000	mięszanki na gnoju	1 m.
ziemniaków	1 „ 800	razem	16 morgów.
kukurudzy (gnój)	1. „		

Lucernowy płodozmian na 4 m. 1.270°□ ma 19 pól po $^1/_4$ morga. Podział ten dlatego tak rozdrobniony, aby lucerna za prędko po sobie nie następowała. Porządek tego płodozmianu następujący:

1) na silnym gnoju kapusta, 2)ziemniaki na popiele, 3) aż do 9 lucerna, w tem 2 pola podsycone kompostem pod zimę, 10) silny gnój (tytoń), 11) marchew pastewna, 12) lnianka podsianą

koniczyną z trawami, 13) i 14) koniczyna z trawami, 15) na gnoju konopie — mak bez gnoju, 16) ziemniaki, 17) fasola, 18) na gnoju kukurydza pastewna (koński ząb), 19) wyka na nasienie.

W minionym roku zasiało się odrazu 6 działków lucerny, to też w bieżącym ma już gospodarstwo dostateczną ilość zielonej paszy. Reszta działów najdalej w r. 1892 będzie w swoim porządku.

Ponieważ przy pełnym stanie uczniów (30) łatwo uprawić można większą przestrzeń pola, a szkolne gospodarstwo dla nauki musi mieć silniejszy stan inwentarza żywego (około 14 sztuk grubszego), więc już dawniej postanowiono przykupno większej przestrzeni roli. Obecnie uskutecznia się to zakupno, a tymczasem od wiosny r. b. z tego pola zadzierżawiła szkoła $2^1/_4$ morga (po $7^1/_2$ zł.) które zagnojono i na połowie zasadzono kukurydzą, a na drugiej połowie uprawiono wykę na siano.

W sprawozdaniu za rok 1888|89 przytoczono spodziewane plony według próbnych omłotów; prawdziwość tych oblicoeń okazała się w roku ubiegłym w zadowalniających plonach pomimo przeszłorocznej posuchy i tak:

z 3 m. 900°□ pszenicy namłócono ziarna czelnego 39.40 klg., słomy 66.71 klg.
„ 1 „ 1000 „ żyta „ „ „ 14.65 „ „ 28.11 „
„ 1 „ 1000 „ jęczmienia „ „ „ 15.27 „ „ 24.42 „
„ 1 „ 1093 „ owsa „ „ „ 15.78 „ „ 23.90 „
„ 1 „ 90 „ grochu „ „ „ 13.97 „ „ 19.77 „

Z tego wnosić można, że na Podolu w czarnoziemiach głębokich, mniej szkodliwie działa posucha, jeśli jest troskliwsza uprawa i obfitsze nawożenie, do jakiego doprowadzono już w szkolnem gospodarstwie. Trudniejsza sprawa jest ze szkodami, jakie sprawia wyleganie, to też próby omłotu obecnego roku mniej korzystnie się okazują, osobliwie w pszenicy, która bardzo silnie wylęgła i od rdzy mocno ucierpiała i w owsie, którego przeszłoroczne ziarno w całej tu okolicy było o nader słabej wadze, to też zeszło nader rzadko, a przytem zniszczyły go owady.

Plony zbiorów w r. 1890 według próby młocki okazują się następnie:

Nazwa płodu	przestrzeń w morgach	w snopie		w ziarnie			słoma	wypada na 1 morg		Uwaga
				czel.	śred.	pośl.		ziarna czel.	słomy	
		kop.	sn.	kilogramy						
pszenica banat	1 m.	19	6	5.35	17	1.22	30.75	5.35	30.75	po mieszance gnojów bardzo poległa.
„ „	1 „	11	8	6.51	36	63	28.27	6.51	20.28	w żytnisku na gnoju więcej stojąca.
„ „	1 „	14	25	4.80	79	1.22	28.14	4.80	28.14	na gnoju $^1/_3$ czysty „ . $^2/_3$ mięszanki.
„ gołka	— 800°□	5	15	4.30	10	22	10.88	8.60	20.16	po owsie na gnoju jako przedplonie stojąca.
„ „	— 800 „	7	24	3.55	24	23	11.30	7.10	22.78	po użyciu na zieloną paszę na gnoju— wylęgła.
żyto olbrzym.	1 „	17	24	12.73	52	30	30.79	12.73	30.79	w grochowisku poległe.
„ mięszan.	— 600 „	5	33	4.91	38	—	12.15	13.09	32.40	w wyczysku nasion w jesieni zrzynane mało poległe.
jęczmień	— 1.200 „	7	3	6.89	86	38	11.—	9.18	14.66	po kukuryy na gnoju.
owies prób.	1 „	6	—	4.45	—	39	5.97	4.45	5.97	po burakach na gn.
„ węgierski	— 1.000 „	4	30	5.62	—	39	10.49	9.—	16.76	po kukurydzie na gnoju.
groch	1 m.	8	59	14.09	--	—	21.35	14.09	21.35	w przenicznisku groch wsparty na lniance mniej wyległ.

Plony okopowe podane być nie mogą, bo Wys. Wydział krajowy w bieżącym roku termin wygotowania sprawozdania rocznego przyspieszył o $1^1|_2$ miesiąca od dawniejszego terminu 31. paźdź.

Z przytoczonych tu dat widać, iż tak w ugorze czystym, jak i poprzedplonach na paszę, w glebie podolskiej, przy większej obfitości pruchnicy, w mniej posusznym roku trudno uniknąć szkody, pochodzącej z silnego wylęgania pszenicy, wskutek czego urodzaj słomy obfity, lecz ziarna niedostateczny. W bieżącym roku w okolicznych lepszych gospodarstwach podolskich jest po większej części tak niekorzystny wynik.

Po owsie na ziarno jako przedplonie jest wynik w ziarnie znacznie lepszy, choć następstwo takie jest nieprawidłowe. W koniczysku pszenicy nie było, bo przy przemianie płodozmianu wyjątkowo musiano użyć innego porządku.

O wpływie gospodarstwa szkolnego na okoliczne gospodarstwa włościańskie wspomniano obszerniej w przeszłorocznem sprawozdaniu, obecnie wypada dodać, że oprócz zebrań w szkole kółka rolniczego jagielnickiego, odbywa się tu co soboty zebranie czortkowskiego zarządu powiatowego Kółek rolniczych, a utworzona w bieżącym roku grupa gospodarska oddziału podolskiego Towarzystwa gospodarskiego także swoje miejsce zborne miewa w szkole rolniczej; tym sposobem stała się szkoła centralnem zbiorowiskiem dla okolicznych gospodarzy mniejszej i większej własności i nauczyciele mają większą sposobność do rozpowszechnienia postępowej wiedzy między okolicznymi gospodarzami.

Z nowszych a nieznanych w kraju narzędzi sprowadziła szkoła w bieżącym roku kowadełko do klepania kos Hümpfnera, oraz grabie mechaniczne ręczne. Obydwa narzędzia okazują się praktyczne dla mniejszych gospodarstw, osobliwie grabie ręczne zasługują na rozpowszechnienie, bo bardzo pomagają do dokładnego wygrabiania ściernistych koniczysk i łąk, aby nic się nie uroniło zboża i paszy. Wyrób owych grabi łatwoby można naśladować, bo sprowadzone drogo kosztują.

Co do ruchu w stanie zwierząt 4 konie zostały niezmienione.

Krów jest 6, z tych jednę jako mniej mleczną sprzedano za 90 zł. a kupiono młodą krowę za 70 zł., która za tydzień ocieliła się, a za cielę 1 tygodniowe uzyskano 8 zł. Od 17 października 1889 ocieliło się 5 krów; czworo cieląt sprzedano, przechowuje się zaś jedna cieliczka, jest też dwie jałówek swego chowu, które po 3 lata w czerwcu zaczęły, są silnie i należycie rozwinięte; w zimie przyuczono je do jarzma, aby w przyszłości jako krowy mogły być do częściowej pracy użyte, obecnie czasami przywożą paszę zieloną. Trzecia jałówka ukończyła w maju jeden rok. Buhaj był za stary i krowy do niego przypuszczane ciągle powtarzały, więc za zezwoleniem Wydziału krajowego został sprzedany za 160 zł. Komitet Towarzystwa gospodarskiego gal. przyrzekł szkole dać buhaja subwencyjnego rasy simentalskiej ale dotąd jeszcze niedostarczono. Gdy sprawozdanie roczne jest obecnie przyspieszone z polecenia Wysokiego Wydziału krajowego nie mogą więc być udoje podane za cały rok, tylko za czas od 1 października 1889 do 1 sierpnia 1890 więc za 10 miesięcy.

Nr. I. Krowa czerwona swego chowu ocielona pierwszy raz $^2/_9$ 1889, $3^1|_2$ roczna, dała mleka od $^1/_{10}$ 1889 — $^1|_8$ 1890 . . . . . 1.752 litr.

Nr. II. Krowa czerwona swego chowu, dawny Nr. 1., $4^1/_2$ r., ocieliła się $^{16}/_5$ 1890 i karmiła 2 miesiące cielę, dała mleka od $^1|_{10}$ 1889 — $^1/_8$ 1890 . . . . $1.228^1/_2$ „

Nr. III. Krowa siwa Mürzthalerska mięszana, 9 letn., ocielona $^{20}|_4$ 1890 r. cielę sprzedano, dała mleka od $^1/_{10}$ 1889 — $^1/_8$ 1890 . . . . . $1.686^1|_4$ „

Nr. IV. Krowa siwa Mürzthalerska, mięsz., ocielona $^{14}|_4$ 1890, cielę sprzedano, dała mleka od $^1|_{10}$ 1889 — $^1|_8$ 1890 . . . . . $1.443^1|_4$ „

Nr. V. Krowa siwa Mürzth., mięsz., 8 lat, sprzedana 1. lipca 1890, dała mleka od $^1/_{10}$ 1889 — $^1/_7$ 1890 . . . . . $1.267^3|_4$ „

Nr. VI. Krowa czerwona z białem, 9 lat, ocielona $^3|_{12}$ 1889, ciele sprzedane, dała mleka od $^1|_{10}$ 1889 do $^1/_8$ 1890 . . . . . $2.111^3/_4$ „

Nr VII. Krowa czerwona 6 letnia, kupiona w miejsce nr. V., ocieliła się $^5/_7$ 1890, ciele sprzedane, dała mleka od $^{12}/_7$ 1889 — $^1/_8$ 1890 . . . . $136^3|_4$ „

Razem $9.626^1|_4$ litr.

Ponieważ wszystkie krowy teraz jeszcze dobrze się doją i tylko Nr. I. jest bliższą ocielenia, można więc śmiało przypuścić, że w sierpniu będzie najmniej 1.200 litr.
a we wrześniu 1.000 „
za cały rok więc razem 11.826¼ „
gdy przeszłego roku było 8.646 „
mleczność podwyższyła się o 3.180 „

Owiec grubo wełnistych było 1. października 1890:

1 baran, 5 matek, 4 jagniczki, urodziło się trzy baranki i 1 jagniczka, 1 matka zdechła. 3 skopki sprzedano za 9 zł.

Obecnie jest 1 baran, 4 matki, 4 jarki i 1 jagniczka.

Wełny było z wiosennej strzyży pierwszej 11. klgr.

Swiń jest obecnie rasy wielkiej Yorkschir: 1 stary knur, będący na opasie, 2 wieprze 1½ roczne swego chowu i 2 wieprzaki 3 miesięczne zakupione. Była piękna maciora rasy Suffolk, lecz ze względu iż rodziła już same niedorodki upasiono ją, przed zarznięciem miała:

żywej wagi 264 kilgr., a dała mięsa i tłuszczu wędz 176 kg. za 91 zł. 13 ct.
wieprz zaś „ „ 198 „ „ „ „ „ 124 „ „ 62 „ 06 „
razem 153 zł. 19 ct.

Ponieważ knur jest już niezdolny do rozpłodu, a maciory brakuje, za zezwoleniem Wydziału krajowego ma otrzymać szkolne gospodarstwo od komitetu Towarzystwa gos. gal. za połowę ceny chlewnię zarodową.

Uczniowie poza nauką szkolną zajęci byli robotami gospodarskiemi przez 3.581 dni od 1. paźdz. 1889. do 17. sierp. 1890., z tych na folwarku Nagórzanka użęli 9 kóp żyta po 30 ct. 2 zł. 70 ct.
zmłócili też obcego zboża, z którego słoma zakupiła się do gosp. szkolnego 92 kop 10 sn. 27 „ 63 „
obrobili kukurudzę na ogrodzie kierownika . . . . . 3 „ 30 „
Zarobek za gotówkę razem . 33 zł. 63 ct.

Dodatkowo przytaczam, że szkoła otrzymała z polecenia Wys. Wydziału krajowego przez Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń 1 sikawkę 4 kołową, hełmów 25, toporków z pasami 25, sznurów 5, 1 drabinę składową, 2 hakowych, 6 dachowych i 10 osęk, zdawna istniała jedna sikawka dwukołowa. Tymi przyborami strażackimi odbywają uczniowie odpowiednie ćwiczenia pod kierunkiem wachmistrza Towarzystwa straży ochotniczej w Czortkowie, który udziela tej nauki bezpłatnie, powodowany do tego subwencyą uzyskaną od Rady powiatowej czortkowskiej.

Jagielnica we wrześniu 1890.

Anton Świeżawski wr.
kierownik krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Alegat 4. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 43323/890.

Sprawozdanie Dyrekcyi krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach za rok szkolny 1889/90.

1) O założeniu szkoły i programie tejże podane są już dotyczące wiadomości w sprawozdaniach z lat poprzednich; w planie naukowym szkoły nie zaszły żadne zmiany w ubiegłym roku.

2) Stosunek szkoły do gospodarstwa folwarcznego zmienił się w tym roku o tyle, że właściciel folwarku w Kobiernicach JW. p. H. Czecz wydzierżawił parcelami cały folwark pomiędzy włościan

i pozostawił tylko około 48 morgów w różnych położeniach w administracyi udzielnej, którą objął tymczasowo kierownik szkoły. W ten sposób zabezpieczoną jest praktyka dla uczniów w ramach statutem organizacyjnym szkoły przepisanych. W Kobiernicach znajduje się oprócz gospodarstwa rolnego także i gospodarstwo stawowe; uczniowie mają przeto sposobność przypatrzenia się i tej gałęzi gospodarstwa wiejskiego. Właściwa jednak nauka systematyczna z gospodarstwa stawowego możliwą dopiero będzie po urządzeniu stawków demonstracyjnych, do czego poczyniono już prace przygotowawcze.

3) Pole szkolne, które szkoła posiada, nie mogło być użyte dotychczas według przeznaczenia swego z odpowiednim skutkiem, gdyż gleba jest bardzo niejednostajnem nasypiskiem i świeżym korczunkiem z roku 1886, które jeszcze się nie ujednostajniło. Z tego też powodu szczególnych doświadczeń nie zrobiono żadnych, jakkolwiek w tym celu nie mało nasion i nawozów użyto.

4) W składzie ciała nauczycielskiego zaszła z początkiem roku ta zmiana, że nauczyciel do nauk elementarnych, a zarazem i weterynarz p. Teofil Sochaniewicz ustąpił z posady tu zajmowanej z dniem 1|9 1889, a posadę tę objął po nim z dniem 1|11 nauczyciel p. Ludwik Szafrański. W zastępstwie nauciela nauk elementarnych udzielał czasowo tych nauk nauczyciel fachowy p. K Bielecki.

Naukę zaś weterynaryi udzielał z przyczyny niemożebności pozyskania w tym celu weterynarza, kierownik szkoły p. M. Wojciechowski.

5) W rozkładzie godzin i planie nauki zaszła na razie ta zmiana, że rozdzielono materyał z nauk przyrodniczych w ten sposób, iż dla każdego roku osobno się wykłada, a nie dla obu lat wspólnie, jak dotychczas, ze znacznie większą korzyścią dla uczącej się młodzieży. Projekt rozkładu nauki zastosowany do norm ministeryalnych, a przedłożony Wysokiemu Wydziałowi krajowemu, nie został jeszcze przez Wydział krajowy zatwierdzony.

W ubiegłym roku szkolnym uczyli:

I. Kierownik Mikołaj Wojciechowski uczył:

	na roku I.		na roku II.	
	w półr. zim. godz.	w półr. let. godz.	w półr. zim. godz.	w półr. let. godz.
hodowli zwierząt	5	3	5	3
nauki zarządu	—	—	2	2
ustawodastwo roln.	—	–	1	1
weterynaryi i hygieny	1	1	2	2
Razem	6	4	10	8

II. Nauczyciel fachowy p. K. Bielecki uczył:

Nauk przyrodniczych	6	4	4	2
rolnictwa	4	2	5	3
geometryi (w zast. naucz. p.)	1	1	1	1
Razem	11	7	10	6

III. Nauczyciel pomocniczy p. L. Szafrański uczył:

Języka polskiego	6	6	4	4
rachunków	4	4	3	3
geografii i historyi	2	2	1	1
kaligrafii	1	2	1	2
Razem	13	14	9	10

IV. Instruktor Przemysław Cholewa uczył:

	na roku I.		na roku II.	
	w półr. zim. godz.	w półr. let. godz.	w półr. zim. godz.	w półr. let. godz.
kaligrafii i rysunków (w zast. naucz. pom.)	1	—	1	—
O narzędziach i machin. rol. (demonstracya)	1	1	1	1
Razem	2	1	2	1

V. Ks. Benedykt Pysz uczył:

nauki religii	1	1	1	1

Oprócz udzielania nauki brali nauczyciele fachowi i instruktor zupełnie taki sam udział w dozorze uczniów i w kierowaniu ćwiczeniami jak w latach poprzednich. Tylko instruktor p. Cholewa specyalnie przedzielony był oprócz tego kierownikowi do pomocy przy administracyi zakładu za osobnem wynagrodzeniem rocznem.

Mimo braku sił naukowych, który z początkiem roku szkolnego przez ustąpienie p. Sochaniewicza się objawił, została planem zakreślona materya w zupełności wyczerpaną z wyjątkiem weterynaryi, z której oprócz hygieny zdołał dotyczący nauczyciel tylko jeszcze o rozpoznawaniu chorób w ogóle i o rozpoznawaniu i leczeniu chorób o ich przebiegu, z uczniami przerobić z przyczyny krótkości czasu i braku środków do demonstracyi. Do wprawienia się w robotach szpichlerzowych i stodołowych (młocki, czyszczenia i t. p.) uczniowie sposobności nie mieli, podczas gdy z wszelkimi innemi robotami gospodarczemi, polnemi i stajennemi, mieli uczniowie sposobność się zapoznać. Wycieczek na gospodarstwa obce nie można było w roku ubiegłym przedsiębrać, raz z tej przyczyny, że na dalsze nie było środków pieniężnych, wszelkie bliższe zaś szkoła zwiedziła w latach bezpośrednio poprzednich, (a bardzo częstych gości w znaczniejszej ilości gospodarze nasi nie lubią); a powtóre i brak czasu z przyczyny licznych robót kancelaryjnych kierownika nie zezwalał na oddalenie się z zakładu w celu wyszukania odpowiedniego, do pouczenia nadającego się przedmiotu wycieczki

Tylko raz byli uczniowie w Kozach w celu oglądania obchodzenia się z prasą „Bluntha“, a drugi raz był II. rok z kierownikiem w Bestwinie na wykładzie w zebraniu Kółek rolniczych.

Liczba dni zajęć praktycznych uczniów na folwarku, o który szkoła oparta, wynosi w roku sprawozdania 565

Środki naukowe.

Do istniejących już środków naukowych przybyły w roku sprawozdania 2 pługi Eckerta (ruchadła), jeden bezkoleśny, drugi nakoleśny, obydwa zakupione przez dyrekcyę szkoły, tak jak jeden pług „Howarda“ (ligh Champion). Kuratorya zakupiła dla szkoły pług amerykański (do ciężkich ziem) również z fabryki Eckerta w Berlinie. Do biblioteki szkolnej zakupiła dyrekcya:

1 egz. Gaucher, Obstkultur,
1. „ Wiesner, Biologie der Pflanzen,
1. „ Dr. H. Werner, Handbuch des Futterbaues,
1. „ Dr. Rüncker, Getreidezüchtung,
1. „ Dr. A. Wüst, Landw. Maschinenkunde,
1. „ Heinrichel, Zeeb, Zeichenvorlagen,
13. „ książek do czytania dla nauki dopełniającej w szkołach ludowych, część II.
I. Rocznik, Land- und forstwissentschaftliche Unterrichtszeituung.
I. „ Rolnika szląskiego.
1. „ Tygodnika rolniczego

Od Kuratoryi otrzymała szkoła:

I. egz. Dr. Juliusz Au, Nauka rachunkowości wiejskiej.

1. egz. Kazim. Madejski, Praktyka rachunkowości wiejskiej
1. » F. Flam, Spółki rolnicze i ekonomiczne.

W darze otrzymała szkoła z c. k. Ministerstwa rolnictwa:

1. egz. Land- und forstwissenschaftliche Lehranstalten, Ende März 1889
1. „ Dr. Th. v. Weinzierl, Ergebnisse der feldmässigen Futterbauversuche.
1. „ Frh. v. Hohenbruck u. R. v. Zimmerauer, der Land- und forstwissenschaftliche Unterricht in d. i. Reichsrathe vertr. Königr. u. Ländern.

Od p. Pawła Marcinka, gospodarza stawowego ze Szląska:

1. egz. Dr. M. Nowicki, O rybach dorzeczy Wisły, Styru, Dniestru i Prutu w Galicyi.
1. „ Dr. M. Nowicki, atlas z rybami. (4 tablice).

Frekwentacya uczniów i statystyka.

W roku szkolnym 1889/90 przeszło z roku I. na r. II. 10 uczniów, a 1 uczeń r. II. został drugi rok na tymże roku, zatem razem na II. roku było uczniów 11, z tych 1 w ciągu roku (16/1 1890), został wydalony, pozostało zatem z końcem roku 10 uczniów. Na rok nauki I. wpisało się 13 uczniów zwyczajnych i 1 nadzwyczajny, z których jednak w ciągu zimy 1 uczeń zwyczajny opuścił zakład, tak że z końcem roku szkolnego pozostało 12 zwyczajnych i 1 nadzwyczajny.

Razem w obydwu latach było:

na początku roku 1889/90 uczniów 25.
z końcem „ „ „ 23.

Rok urodzenia uczniów.

	Na I. rok nauki		Na II. rok nauki
	zwycz.	nadzwycz	zwyczajni
1866	—	—	1
1867	—	—	1
1869	—	1	—
1870	—	—	2
1871	3	—	1
1872	2	—	3
1873	5	—	3
1874	3	—	—
Razem	13	1	11

Pochodzenie uczniów.

a) Z powiatu.

	zwycz.	nadzw
Bialskiego	9	—
Bielskiego	1	—
Bocheńskiego	2	—
Cieszanowskiego	1	—
Cieszyńskiego	1	—
Krościeńskiego	1	—
Mieleckiego	1	—
Samborskiego	2	—
Stanisławowskiego	1	—
Wadowickiego	1	—
Wielickiego	2	1
Lwowskiego	2	—
Razem	24	1

b) Pod względem stanu i zajęcia rodziców.

	zwycz.	nadzw.
synów właśc. posiadł. włośc.	14	—
zagrodników	2	—
wyrobników	1	—
ofic. i sług dworsk.	2	—
ludzi innych zajęć	5	1
Razem	24	1

Przygotowanie uczniów.

	zwycz.	nadzw.
Ukończyli szkołę ludową	16	—
„ 5—6 klas szkół wydział.	2	1
„ 1—2 kl. gim. lub real.	6	—
	24	1

Utrzymanie uczniów.

	zwycz.	nadzw.
kosztem własnym	3	1
w zupełności kosztem kraju	15	—
kosztem Wydz. Rady pow. Bialskiej	3	—
w części kosztem kraju, w części kosztem Rady pow. Mieleckiej i Towarz. roln. okr. Wielic.	2	—
w części kosztem Rady pow. Bocheńskiej w części własnym kosztem.	1	—
	24	1

W tym miejscu nadmienić wypada, iż ci dwaj uczniowie, którzy w ciągu roku zakład opuścili utrzymywani byli jeden kosztem funduszu krajowego drugi własnym kosztem.

Postęp w naukach poczynili uczniowie.

	Na roku I-szym		Na roku II-gim
	zwyczajni	nadzwyczajni	zwyczajni
bardzo dobry	3	—	3
dobry	3	—	3
dostateczny	4	—	4
niedostateczny	2	—	—

Imienny wykaz uczniów.

a) r. II-go.

1 Jerzy Ciompa z Toszonowic na Szląsku.
2 Józef Chowaniec z Brzeszcz pow. Bialski.
3 Jan Czajka z Ujścia solnego pow. Bocheński
4 Wincenty Dziuba ze Spytkowic pow. Wadowice
5 Franciszek Gabryś z Bielan pow. Biała.
6 Jędrzej Kierpiec z Czańca pow. Biała
7 Józef Landsmann z Starej soli pow. Sambor
8 Jakób Nawrocki z Bestwiny pow. Biała
9 Karol Suchoń z Komorowic pow. Biała
10 Jan Stupeń z Suchowoli pow. Cieszanów (przyjęty na r. II.)
11 Adolf Turecki z Zagwodźca pow. Stanisławów (opuścił zakład po I półr.)

*

b) r. I-go.

Przybył do zakładu:

2/9 1889 1) Bronisław Błoński ze Lwowa
9/9 „ 2) Stanisław Dembiński ze Lwowa
26/8 „ 3) Józef Kanada z Cycanki pow. Mielec
12/9 „ 4) Franciszek Kłak z Bierzanowa pow. Wieliczka
31/8 „ 5) Józef Kobak z Piotrówki pow. Krosno
28/8 „ 6) Józef Koziołek z Bujakowa pow. Biała
1/9 „ 7) Jakób Maga z Dankowic pow. Biała
16/9 „ 8) Jędrzej Nycz z Kóz pow. Biała
31/8 „ 9) Franciszek Slusarek z Czarnochowic pow. Wieliczka
29/8 „ 10) Jan Wojas z Niepołomic pow. Bochnia
1/10 „ 11) Marcin Zontek z Bujakowa pow. Biała
5/9 „ 12) Piotr Żuk ze Sąsiadowic pow. Sambor
15/9 „ 13) Karol Zmełty z Bielska na Szląsku (opuścił zakład po I ćwierć półrocza.

Uczeń nadzwyczajny.

Uczeń nadzwyczajny przybył do zakładu 1. września 1). Benedykt Katerla z Lednicy dolnej pow. Wieliczka.

Wiadomości o byłych uczniach.

Zasięgnięcie tych wiadomości jest bardzo trudne, bo chociaż dyrektor każdego odchodzącego z zakładu ucznia wzywa i zachęca, żeby pozostawał ze szkołą w ciągłym związku i o wszelkiej zmianie swej pozycyi uwiadomił dyrekcyę, to jednak to nie zawsze się dzieje. Dlatego też nie mogła dyrekcya uczynić zadość zarządzeniu wys. Wydziału krajowego, chociaż udawała się do wszystkich rodziców i opiekunów byłych uczniów, by się o ich obecnem miejscu pobytu i zatrudnieniu poinformować.

Sprawy internatu.

Nadzór tak w szkole jak poza szkołą sprawują nauczyciele, dzieląc pomiędzy siebie tę pracę. Pod względem utrzymania uczniów nie zaszła żadna zmiana. Stan zdrowia był ogóle i wobec panującej w zimie epidemicznie influenzy jeszcze zadowalniającym. Nadmienić jednak wypada, że wypadki zimnicy pojawiały się dość uporczywie. Także osłabienie skutkiem znużenia pochodzącego z intenzywnego zajęcia przy pracach dawało się od czasu do czasu dostrzegać. Pomocy lekarskiej jenakże potrzeba było tylko 3 razy zażądać i to 2 razy do jednego ucznia, (nadzwyczajnego) w ciągu tej samej choroby (gorączka i brak zupełny apetytu dłuższy czas powtarzający się).

Budynki szkolne.

Zewnętrzne wyposażenie szkoły nie uległo w roku sprawozdania żadnej zmianie.

Straż pożarna szkolną.

Szkoła otrzymała za pośrednictwem dyrekcyi wzajemnych ubezpieczeń dwie sikawki i inne przyrządy do gaszenia na 25 uczniów. Straż pożarna szkolna nie mogła być jednakże jeszcze dotąd zorganizowaną.

Kronika szkoły.

Rok ubiegły tem się odznaczył od poprzednich, iż szkoła miała pierwszy raz zaszczyt powitania w swoich murach w dniu 3 czerwca JE. p. Namiestnika hr. Badeniego, który z największą dogadnością raczył się informować o stanie i urządzeniu szkoły tudzież gospodarstwa, o które szkoł-

jest oparta i być obecnym na nauce rolnictwa, hodowli i administracyi. W towarzystwie dostojnego gościa znajdował się także p. radca Namiestnictwa Terlecki.

Także na zewnątrz była szkoła w tym roku więcej czynną niż dotychczas. Kierownik szkoły uproszony przez Towarzystwo rolnicze dla Księstwa cieszyńskiego i przez Wydział powiatowy bialski miał w okolicy zakładu 5 odczytów treści gospodarczej dla kółek rolniczych (2 na Szląsku w powiecie bielskim, 3 zaś w powiecie bialskim w Galicyi). Nauczyciel fachowy Konstanty Bielecki w roku bieżącym uzyskał kwalifikacyę na nauczyciela do niższych szkół rolniczych przed komisyą egzaminacyjną w Dublanach. Rok nauki skończył się z dniem 6 lipca, a egzaminy odbyły się w dniach 7, 8 i 9 lipca, w obecności JW. p. Romanowicza członka Wydziału krajowego i p. Zygmunta Strusiewicza jako delegatów wys. Wydziału krajowego, JW. p. Struszkiewicza inspektora szkół rolniczych, wiel. ks. proboszcza Warmusa delegata biskupiego, pp. członków kuratoryi i wielu innych gości, którym dobro szkoły leży na sercu i którzy się rozwojem jej interesują.

W tym roku ukończyło 10 uczniów zakład, z których jednak tylko jeden powrócił ua gospodarstwo rodzicielskie i to do Szląska. Reszta wstąpiła do służby przy obcych gospodarstwach.

Kobiernice we wrześniu 1890.

M. Wojciechowski
kierownik szkoły.

Alegat 5. do sprawozdania LW. kr. 43323/890.

Statut organizacyjny dla krajowej szkoły wyprawy i uprawy lnu i konopi w Gródku.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Celem „szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku“ jest wyuczenie synów gospodarzy włościan racyonalnej uprawy lnu i konopi, tudzież poprawnych sposobów wyrobu włókna z tych roślin (wyprawy tych roślin). Cel szkoły.

§. 2.

Nauka w szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku trwa rok jeden i rozdzieloną jest na dwa półrocza: letnie i zimowe. Półrocze letnie trwa od 15. kwietnia do 15. października, zimowe od 15. października do 15. kwietnia. Czas trwania nauki.

§. 3.

Językiem wykładowym jest język polski. Język wykładowy.

II. Nauki.

§. 4.

Nauka w szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku jest przedewszystkiem praktyczną (przeważnie za pomocą nauki ręcznej) i polega; Rodzaj nauki.

I. Nauka praktyczna.

A. Na wyuczeniu dokładnego i zręcznego wykonywania wszelkich prac;

a) jakich wymaga racyonalne przygotowanie roli pod uprawę lnu i konopi,

b) jakie przy uprawie tych roślin są niezbędnie potrzebne, aby uzyskać z nich jak najlepszy i najobfitszy materyał surowy do wyrobu włókna;

c) jakie zastosowane być muszą przy wyrobie dobrego włókna z lnu i konopi.

B. Na wyjaśnieniu: czasu, miejsca i warunków, w jakich powyż wymienione prace uskuteczniane być winny.

§. 5.

II. Nauka teoretyczna.

Ażeby naukę praktyczną ułatwić i upewnić, udzielaną będzie w granicach koniecznej potrzeby także nauka teoretyczna, obejmująca;

a) nauki elementarne ogólnie kształcące, jako uzupełnienie tego wykształcenia ogólnego, jakie posiadać powinni uczniowie przy wstąpieniu do szkoły;

b) elementarne wiadomości z nauk przyrodniczych, zastosowane do uprawy roślin i wyrobu włókna;

c) ogólne zasady gospodarstwa wiejskiego, a przedewszystkiem ogólne zasady uprawy roślin gospodarskich ze szczególnem uwzględnieniem uprawy roślin włóknistych.

§. 6.

Rozkład nauk.

Nauka praktyczna ma być udzielaną w polu i w warsztatach w godzinach przed i popłudniowych dnia każdego, z wyjątkiem niedziel i świąt uroczystych. Nauka teoretyczna odbywać się ma w sali naukowej lub w warsztacie szkolnym w półroczu letniem tylko w godzinach porannych przed rozpoczęciem robót, zaś w półroczu zimowem także i w godzinach wieczornych po zakończeniu prac dziennych.

§. 7.

Szczegółowy plan nauk.

Zakres i wzajemny stosunek nauki praktycznej i teoretycznej, tudzież rozkład tych nauk na obydwa półrocza i poszczególne godziny dnia kszdego, określi bliżej „szczegółowy plan nauki“ przez Wydział krajowy zatwierdzony.

III. Środki naukowe.

§. 8.

Środki naukowe.

Środkami naukowymi są:

a) gospodarstwo rolne na gruncie oddanym do użytku szkoły przez gminę miasta Gródka;

b) warsztat szkolny z odpowiedniemi narzędziami i przyrządami służącymi do wyrobu włókna;

c) zbiory okazów potrzebnych do uzmysłowienia i ułatwienia nauki;

d) biblioteczka szkolna, wyposażona w dzieła i podręczniki — w granicach potrzeby szkoły.

IV. Egzamina i świadectwa.

§. 9.

Egzamina.

Egzamina, jakie składają uczniowie przed komisyą egzaminacyjną, złożoną z delegata Wydziału krajowego (inspektora szkoły), kierownika szkoły i z egzaminującego, lub asystującego nauczyciela są następujące:

1. *Egzamin półroczny,* przy końcu pierwszego półrocza z nabytej wprawy w wykonywaniu prac zawodowych, tudzież z nauk elementarnych ogólnie kształcących i przyrodniczych, jakie w tem półroczu udzielane były.

2. *Egzamin roczny końcowy*, przy końcu drugiego półrocza z nabytej wprawy i znajomości w wykonywaniu wszelkich prac około uprawy roślin włóknistych i wyrobu z nich włókna, dalej z nauk elementarnych ogólnie kształcących i przyrodniczych w drugiem półroczu udzielanych — a w końcu z całości nauki uprawy i wyprawy lnu i konopi, tudzież z ogólnych zasad gospodarstwa wiejskiego.

§. 10.

Świadectwo wydaje szkoła tylko z „ukończenia nauk“ mianowicie tym uczniom, którzy cały jednoroczny kurs nauki w szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku z dobrym postępem odbyli i egzamin roczny końcowy z powodzeniem złożyli. Swiadectwa.

Uczniowie, którzy egzaminu tego końcowego nie złożą przynajmniej ze stopniem dostatecznym, nie otrzymają żadnego świadectwa, a tylko poświadczenie pobytu i zachowania się w szkole, z wyraźnem wymienieniem, że nauki uprawy i wyprawy lnu i konopi nie ukończyli

§. 11.

Po egzaminie półrocznym zawiadamia kierownik szkoły rodziców lub opiekunów uczniów o wyniku tego egzaminu w ogólności, jak niemniej o pilności i zachowaniu się ucznia w ciągu półrocza. Zawiadomienia.

§. 12.

Do oznaczenia postępów ucznia w naukach i jego pilności służą następujące stopnie: 1) bardzo dobry, 2) dobry, 3) dostateczny, 4) niedostateczny. Klasyfikacya.

Zachowanie się ucznia w zakładzie oznacza się jako: 1) zupełnie odpowiednie, 2) odpowiednie 3) zaledwie odpowiednie, 4) nieodpowiednie. (Nieodpowiednie zachowanie się ucznia pociąga za sobą wydalenie z zakładu).

§. 13.

Osobna instrukcya normuje termina rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, termina egzaminów, ich zakres i sposób przeprowadzenia, sposób klasyfikacyi, tudzież formę i treść wydawanych świadectw i zawiadomień. Instrukcya dotycząca egzaminów i świadectw.

V. Nauczyciele.

§. 14.

Grono nauczycieli przy szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku stanowią: Skład grona nauczycieli.

1, *Nauczyciel zawodowy* do nauki gospodarstwa wiejskiego i podstawowych wiadomości z nauk przyrodniczych, będący zarazem kierownikiem szkoły.

2. *Nauczyciel zawodowy* (instruktor) do nauki uprawy i wyprawy lnu i konopi, a zarazem bezpośredni dozorca uczniów tak w internacie jak i przy wykonywaniu wszelkich prac w polu i w warsztacie szkolnym.

3. *Nauczyciel pomocniczy* do nauk elementarnych ogólnie kształcących.

4. *Katecheta*, w osobie jednego z miejscowych księży.

§. 15.

Wszystkich nauczycieli mianuje Wydział krajowy bądź przez powołanie, bądź drogą konkursu. Mianowanie nauczycieli.

§. 16.

Wysokość płac nauczycieli oznacza Sejm krajowy na podstawie wniosków Wydziału krajowego. Płace nauczycieli.

§. 17.

Instrukcya służbowa

Obowiązki i prawa wszystkich nauczycieli szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku unormowane są osobną „instrukcyą służbową“ przez Wydział krajowy dla tych nauczycieli wydaną.

VI. Uczniowie.

§. 18.

Internat.

Wszyscy uczniowie, zarówno ci, którzy są przyjęci na koszt funduszu krajowego, jak i opłacający, mieszkają i są utrzymywani w internacie, znajdującym się przy szkole pod dozorem kierownika szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

§. 19.

Liczba uczniów.

Liczbę uczniów, którzy każdego roku do szkoły przyjęci być mogą, oznacza Wydział krajowy.

§. 20,

Przyjęcie uczniów.

O przyjęciu uczniów do szkoły stanowi kierownik szkoły, o ile uczniowie ci odpowiadają poniżej podanym warunkom (§. 21.) i na koszt własny do szkoły wstępują; w przeciwnym razie stanowi o przyjęciu ucznia Wydział krajowy na wniosek kierownika szkoły.

§. 21.

Warunki przyjęcia.

Chcący być przyjęty jako uczeń do szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku winien wnieść do dyrekcyi tej szkoły pisemne podanie z dołączeniem:

1. Metryki urodzenia, udowadniającej, że kandydat ukończył 16. rok życia;

2. świadectwa lekarza, poświadczającego, że kandydat jest zupełnie zdrów i fizycznie rozwinięty dostatecznie, aby mógł podołać pracom w polu i w warsztacie;

3. świadectwa szkolnego, stwierdzającego, że kandydat ukończył z dobrym postępem nauki w szkole ludowej, lub w inny sposób nabył wykształcenia elementarnego, jakie posiadać powinien każdy po ukończeniu nauk w szkole ludowej;

4 świadectwa moralności i dotychczasowego zatrudnienia, wystawionego przez właściwego duszpasterza i przełożonego gminy;

5. pisemnego zobowiązania rodziców, opiekunów, lub protektorów, poręczających regularną wypłatę należytości, przypadających zarządowi szkoły za utrzymanie ucznia w zakładzie.

VII. Opłaty uczniów.

§, 22.

Opłaty uczniów.

Nauka w szkole uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku jest bezpłatną.

Wysokość opłaty za pomieszczenie ucznia w zakładzie (w internacie) za wikt, ubranie, pościel pranie bielizny, światło etc., oznacza Wydział krajowy. Opłata ta winna być składaną do kasy dyrekcyi szkoły w kwartalnych ratach z góry.

VIII. Zarząd i nadzór.

§. 23.

Zarząd miejscowy.

Miejscowy zarząd szkołą wraz z internatem i gospodarstwem szkolnem sprawuje kierownik szkoły, który jest bezpośrednim przełożonym wszystkich nauczycieli i uczniów tej szkoły.

Kierownik szkoły załatwia wszelkie jej sprawy wewnętrzne na podstawie niniejszego statutu organizacyjnego, tudzież regulaminów i instrukcyi, jak niemniej poszczególnych rozporządzeń Wydziału krajowego i odpowiada za zgodne z tymi przepisami prowadzenie całego zakładu, za karność i porządek w zakładzie.

§. 24.

Przepisy porządku wewnętrznego szkoły i karności objęte są osobnym regulaminem.

§. 15.

We wszystkich sprawach, tyczących się szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, znosi się jej kierownik bezpośrednio z Wydziałem krajowym.

§. 26.

Nadzór nad szkołą uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku sprawuje Wydział krajowy za pośrednictwem delegowanego do tej czynności urzędnika swego (inspektora). Nadzór i zarząd zwierzchni.

§. 27.

Zwierzchnią władzą szkoły i wszystkich jej funkcyonaryuszy jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Alegat 6. do sprawozdania LW. kr. 43.323/890.

Regulamin porządku wewnętrznego szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku.

W dopełnieniu §. 24. statutu organizacyjnego szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku stanowi się następujący regulamin, obejmujący przepisy porządku wewnętrznego i karności w szkole.

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Każdy uczeń przyjęty do szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku poddaje się bez warunkowo wszelkim przepisom, objętym statutem organizacyjnym szkoły i niniejszym regulaminem, jak niemniej wszelkim innym przepisom i rozporządzeniom, jakie wydane zostaną, aby cel wytknięty w statucie organizacyjnym szkoły osiągnąć a porządek i karność w zakładzie utrzymać.

§. 2.

Przełożonym wszystkich funkcyonaryuszy zakładu i uczniów jest kierownik szkoły, którego wspierają i w granicach „Instrukcyą służbową“ określonych zastępują nauczyciele szkoły.

§. 3,

Uczniowie winni posłuszeństwo i uszanowanie kierownikowi szkoły i wszystkim jej nauczycielom, powinni ochoczo spełniać ich zarządzenia a zawsze i wszędzie zachować się z należytą przyzwoitością.

§. 4.

Z wszelkiemi życzeniami lub zażaleniami udawać się powinni uczniowie pojedynczo do kierownika szkoły lub jego zastępcy, wszelkie zaś zbiorowe manifestacye wzbronione są uczniom pod karą wykluczenia ze szkoły.

II. Porządek domowy.

§. 5.

Uczniowie wstają w lecie o godzinie $4^3/_4$, w zimie zaś o godzinie $5^1/_4$ rano na znak dany dzwonkiem. Uczniowie służbowi (dyżurni) wstawać muszą wcześniej o godzinie oznaczonej przez kierownika szkoły.

O godzinie 5. w lecie, a o $5^1/_2$ w zimie spożywają uczniowie śniadanie w izbie jadalnej w obecności dozorującego nauczyciela, poczem udają się natychmiast do prac im wyznaczonych lub na naukę do sali szkolnej.

Od godziny $8^1/_2$ do 9. rano odpoczynek przy wykonywaniu prac i spożycie drugiego śniadania na miejscu pracy.

Od dodziny 12—2. odpoczynek i spożycie obiadu w regule pomiędzy godziną $12^1/_2$ a 1. po południu w obecności dozorującego nauczyciela.

Od godziny 2. do 8. w lecie prace z przerwą pół godzinną pomiędzy 5. a 6., przeznaczoną na odpoczynek i spożycie podwieczorku; w zimie prace od godziny 2. do 6. po południu, poczem odpoczynek półgodzinny i nauka w szkole do godziny 8. wieczór.

O godzinie $8^1/_2$ w lecie, a o 8. w zimie wieczerza w sali jadalnej pod dozorem nauczyciela poczem odpoczynek i dyspozycya robót na dzień nasiępny.

O godzinie $9^1/_2$ w lecie o 9. w zimie udają się na spoczynek wszyscy uczniowie z wyjątkiem służbowych, którzy w kolei przez kierownika szkoły wyznaczonej czuwać mają w zakładzie.

§. 6.

Powyższy podział czasu może być w razie potrzeby zmieniony przez kierownika szkoły za zezwoleniem Wydziału krajowego.

§. 7,

Godziny przeznaczone na naukę poszczególnych przedmiotów w sali szkolnej, na demonstrancye i ćwiczenia w sali szkolnej, w warsztacie lub na polu, wyrażane będą w rozkładzie nauk, który na tablicy w szkole przybity zostanie.

§. 8.

Miejsce i rodzaj prac codziennych wyznacza uczniom kierownik szkoły lub w jego zastępstwie nauczyciel fachowy, podczas dyspozycyj dawanych każdego dnia wieczór po wieczerzy.

§. 9

Kierownik szkoły lub jego zastępca wyznacza z kolei dwóch uczniów do służby gospodarskiej (dyżurów); których obowiązkiem jest czuwać nad porządkiem i bezpieczeństwem w całym zakładzie.

§. 10.

Każdy uczeń musi być obecny na wykładach i demonstracyach i brać czynny udział w ćwiczeniach i pracach przez kierownika wskazanych, a to w czasie, miejscu i w sposób przez kierownika szkoły lub dotyczącego nauczyciela wskazany.

Od obecności na wykładach i demonstracyach, tudzież od wykonywania ćwiczeń i prac uczniom wyznaczonych może kierownik uwolnić ucznia tylko w razie ważnych powodów.

§. 11.

Wydalenie się z zakładu bez pozwolenia kierownika lub tegoż zastępcy, choćby na czas najkrótszy, jest surowo wzbronione.

Pozwolenie do wydalenia się z zakładu może uczeń otrzymać tylko w dniach i godzinach wolnych od nauk i zajęć pracą.

Po powrocie do zakładu obowiązany jest uczeń zameldować się natychmiaszt kierownikowi lub zastępującemu go nauczycielowi.

Uczeń, który bez pozwolenia z zakładu się wydali, lub na czas oznaczony nie powróci, może być według uznania kierownika ze szkoły wydalony.

§. 12.

W salach szkolnych, w sypialni i jadalni powinni uczniowie zachować się cicho, spokojnie i przyzwoicie.

§. 13.

Do kuchni, pralni i innych lokalów gospodarskich, dla uczniów nieprzeznaczonych nie wolno uczniom wchodzić bez specyalnego polecenia kierownika szkoły.

§. 14.

Wzbronionem jest uczniom bezwzględnie:

a) palenie tytoniu w zabudowaniach szkolnych i w pobliżu zabudowań gospodarskich,

b) wszelka gra w karty, tudzież inne gry o pieniądze;

c) trzymanie broni wszelkiego rodzaju;

d) czytanie książek i czasopism niepoleconych przez kierownika szkoły i

e) wprowadzenie do zakładu i przyjmowanie w zakładzie kogokolwiek bez poprzedniego pozwolenia kierownika szkoły.

§. 15.

Wszelkie korespondencye i przesyłki odbierają uczniowie i wysyłają tylko za pośrednictwem kancelaryi kierownika szkoły.

III. Kary.

§. 16.

Wykroczenia przeciw niniejszym przepisom jak i przeciw wszelkim rozporządzeniom władz przełożonych karane będą według uznania kierownika szkoły i stosownie do rodzaju przekroczenia;

a) Napomnieniem ucznia przez kierownika szkoły lub nauczyciela;

b) napomnieniem publicznem ucznia wobec zebranych nauczycieli i uczniów z zawiadomieniem o tem rodziców lub opiekunów.

Napomnienie to pociągnąć może za sobą utratę stypendyum.

c) Wykluczeniem ucznia z zakładu.

§. 17.

Ucznia. który jest opieszały w pracy i w nauce, nieobyczajny, lub który w jakikolwiek sposób wywiera wpływ niekorzystny na moralność i karność kolegów swoich, może kierownik każdej chwili ze szkoły wykluczyć, zawiadamiając o tem równocześnie Wydział krajowy i rodziców lub opiekunów wykluczonego ucznia.

IV. Postanowienie końcowe.

§. 18.

Kierownik szkoły i nauczyciele czuwają nad ścisłem wypełnieniem wszystkich przepisów i rozdorządzeń, nad prowadzeniem się i moralnością uczniów i dołożą wszelkich starań, aby cel zamierzony szkoły statutem organizacyjnym był ile możności osiągnięty, a ofiary przez kraj ponoszone zmarnowane nie były.

Z Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodmeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 15. kwietnia 1890.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 42.201/90.

Aleg. 77.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1888 przeniósł Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. października 1888 l. 46.213 szkołę ogrodniczą z Czernichowa do Tarnowa, gdzie na jej pomieszczenie odstąpiła gmina miasta Tarnowa dwa budynki drewniane, w których się przedtem mieściła prywatna szkoła ogrodnicza, staraniem okręgowego Towarzystwa rolniczego tarnowskiego i tarnowskiej Rady powiatowej a przy współudziale Rady miejskiej, przy ogrodzie miejskim założona.

Oprócz tych dwóch budyneczków (z których jeden 15 m. 85 cm. długi, a 9 m. 15 cm. szeroki, a drugi 12 m. 20 cm. długi, a 10 m. 15 cm. szeroki), oraz komórki na drzewo i narzędzia tudzież małego ogródka przy wspomnianych budyneczkach położonego, odstąpiła gmina miasta Tarnowa 3 morgi gruntu na założyć się mający ogród szkolny warzywny i owocowy, i dozwoliła korzystać z przyległego parku miejskiego, jako środka demonstracyjnego do krzewoznawstwa i zwykłego kwiaciarstwa ogrodowego.

Budynki wspomniane zostały kosztem 730 zł. odrestaurowane, pole 3-morgowe przeznaczone na ogród kosztem 899 zł. 88 ct. oparkanione, następnie kosztem 318 zł. 93 ct. zdrenowane, a z dniem 1. grudnia 1888 została szkoła ogrodnicza w Tarnowie otwartą jako zakład krajowy z 20-ma uczniami, którzy po części ze zwiniętej szkoły ogrodniczej czernichowskiej, po części z dawniejszej również zwiniętej szkoły prywatnej ogrodniczej w Tarnowie, do tego zakładu przeszli.

Przed otwarciem szkoły ogrodniczej w Tarnowie jako zakładu krajowego, bo rozporządzeniem z dnia 9. października 1888 l 42.017, poruczył Wydział krajowy na przedstawienie kuratoryi z dnia 28. września 1888 tymczasowe kierownictwo tej szkoły panu Walentemu Tarsińskiemu, kierownikowi czteroklasowej szkoły ludowej na Strusinie ad Tarnów, który dotychczasową zwiniętą szkołą ogrodniczą prywatną kierował, a udzielanie nauki zawodowo-ogrodniczej poruczył Wydział krajowy panu Kazimierzowi Waśniewskiemu, ogrodnikowi miejskiemu w Tarnowie.

Na propozycyę kuratoryi z dnia 18. grudnia 1888 l. 54 poruczył Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 28. grudnia 1888 l. 55.997 udzielanie nauk przygotowawczych pp. Janowi Ciejce i Józefowi Pankowiczowi, nauczycielom szkół ludowych, tudzież Wojciechowi Ry-

głowskiemu, nauczycielowi seminaryum nauczycielskiego w Tarnowie, do nauki zaś rysunków i praktycznego miernictwa powołał Wydział krajowy pana Franciszka Vetulaniego, kierownika expozytury biura melioracyjnego w Tarnowie, a do nauki religii ks. Mateusza Muchowicza.

Nadto powołał Wydział krajowy rozporządzeniem powyższem zgodnie z propozycyą kuratoryi na ochmistrza (dozorcę uczniów) p. Jana Szafrańskiego, pomocnika (subjekta) przy tarnowskim ogrodzie miejskim.

Rozporządzeniem z dnia 19. marca 1889 l. 623 przyjął Wydział krajowy przedłożony sobie przez kuratoryę szkoły plan nauk dla krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie, jako „plan tymczasowy“, czyli przejściowy, polecając wszakże zaprowadzić w nim pewne zmiany, odnoszące się do nauki praktycznej.

Z dniem 30. marca 1889 ukończyli uczniowie (którzy bądź z Czernichowa, bądź z prywatnej szkoły ogrodniczej w Tarnowie do zakładu krajowego przeszli), trzyletni kurs nauk według planu dawniejszego, a z dniem 1. kwietnia 1889 wprowadzony został nowy, jakkolwiek prowizoryczny tylko, plan nauk. Ułożenie zaś i uchwalenie normalnego planu nauk dla krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie pozostawiono aż do czasu, kiedy w miejsce tymczasowego kierownika będzie powołany odpowiednio fachowo wykształcony kierownik szkoły.

O zarządzeniu tem zawiadomił Wydział krajowy c. k. Ministerstwo rolnictwa, przedkładając mu prowizoryczny plan nauk. Według oznajmienia c. k. Namiestnictwa z dnia 14. grudnia 1889 l. 85.550, oświadczył JE. pan Minister rolnictwa w reskrypcie z dnia 3. grudnia 1889 l. 17.511, że przeciw prowizorycznemu wprowadzeniu przedłożonego mu planu nauk w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie, nic nie ma, „że jednakże zaleca, aby Wydział krajowy przed ostatecznem zatwierdzeniem tego planu przekonał się o jego stosowności z wyniku jednego lub dwóch lat szkolnych i z opinij składanych z inspekcyi tej szkoły.“

Rozporządzeniem z dnia 29. listopada 1889 l 52.396 zgodził się Wydział krajowy na propozycyę kuratoryi szkoły z dnia 22. listopada 1889 l. 51, aby rok szkolny w krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie rozpoczynał się i kończył w połowie marca, a nie tak, jak w szkołach niższych rolniczych z dniem 1. września. Uczniowie bowiem opuszczając szkołę ogrodniczą z końcem marca łatwiej znajdą stosowne umieszczenie przy ogrodach, gdyż zwykle na wiosnę bywają praktykanci do ogrodów najwięcej poszukiwani.

Celem obsadzenia posady kierownika krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie rozpisał Wydział krajowy konkurs 31. maja 1889. L. 17.642. Z pomiędzy 11 kandydatów, jacy się o posadę tę ubiegali, zaproponowała kuratorya szkoły Wydziałowi krajowemu na pierwszem miejscu pana Wojciecha Maciaszka, jako kandydata najodpowiedniejszego. P. Maciaszek rozpoczął naukę ogrodnictwa w roku 1874 w szkole pomologicznej w Łańcucie, ukończył 2-letni kurs nauk w szkole ogrodniczej w Czernichowie (w r. 1876) odbył jednoroczną praktykę w ogrodach p. Meyne w Oedenburgu jako stypendysta c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego (do końca grudnia 1877), następnie dwuletnią praktykę przy ogrodzie botanicznym w Krakowie i jednoroczną praktykę (do września 1880) przy ogrodzie botanicznym w Warszawie pod kierunkiem p. E. Jankowskiego, poczem objął obowiązek ogrodnika w majątku hr. Stanisława Kossowskiego na Litwie, gdzie 2 lata (do 20. września 1882) pozostawał. Po zwiedzeniu kilku ogrodów w Niemczech i odbyciu kilkumiesięcznej praktyki w ogrodzie Van Houtte w Gandawie, wstąpił dnia 1. października 1883 do szkoły ogrodniczej w Wersalu (Ecole nationale d'horticulture de Versailles), którą to szkołę o trzechletnim kursie w roku 1886 z patentem ukończył. Po ukończeniu szkoły wersalskiej pracował jeszcze 10 miesięcy u Villmorina w Wersalu, poczem zwiedziwszy niektóre ogrody we Francyi i Anglii objął z dniem 1. września 1887 obowiązek starszego ogrodnika w ogrodach zamku łańcuckiego, na której to posadzie do 1. maja 1889 pozostawał.

Teoretycznie i praktycznie gruntownie wykształcony, dawał kandydat ten wszelką gwarancyę, że zadaniu swemu odpowie, to też Wydział krajowy zgodził się na propozycyę kuratoryi, dał p. Maciaszkowi pierwszeństwo przed innymi kandydatami, a po oznajmieniu c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 24. listopada 1889 l. 17.512, że zgadza się na ten wybór, z zastrzeżeniem: „iż przed stałem nadaniem mu tej posady winno być udowodnione jego uzdolnienie do kierownictwa zakładu naukowego“, zamianował go Wydział krajowy dekretem z dnia 20. grudnia 1889 l. 55.654 prowizorycznie nauczycielem fachowym, a zarazem kierownikiem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

W dniu 19. stycznia 1890 objął p. Maciaszek obowiązek kierownika szkoły, obejmując zarazem naukę: warzywnictwa, sadownictwa i kwiaciarstwa, dalej uprawę chmielu i pszczelnictwo. Nauczyciel fachowy pomocniczy p. Waśniewski zatrzymał naukę zasad ogólnych ogrodnictwa i krzewoznawstwa, tudzież botanikę i zoologię ogrodniczą, a nauki przygotowawcze i pomocnicze udzielali dalej ci sami poprzód wymienieni nauczyciele pomocniczy (mianowicie: Tarsiński, Ciejka, Ryglowski, Pankowicz, — inżynier Vetulani i ks. Muchowicz).

Rozkład nauk na dnie i godziny w roku 1889/91 uwidoczniony jest w załączonem sprawozdaniu dyrekcyi (alegat 1.).

W dniach 15. i 16. marca 1890 odbył się pierwszy ściślejszy egzamin roczny w obecności delegatów Wydziału krajowego, mianowicie podpisanego sprawozdawcy i prof. Z. Strusiewicza, tudzież w obecności J. O. Księcia Eustachego Sanguszki, przewodniczącego kuratoryi i jej członków. Egzamin składało 5 uczniów roku III., 5 uczniów roku II. i 10 uczniów roku I.

Wynik tego egzaminu dał powód Wydziałowi krajowemu do wydania zarządzeń, mających na celu gruntowniejszą naukę przedmiotów tak zawodowych, jak i przygotowawczych a przedewszystkiem rozszerzenie praktyki, której brak widocznie przy egzaminie się objawiał. Mając na uwadze, że kraj nasz potrzebuje przedewszystkiem praktycznych ogrodników wiejskich, zarządził Wydział krajowy na półrocze letnie taką redukcyę godzin na naukę w szkole poświęconych i taki ich rozkład, ażeby każdy rok przynajmniej przez pełne 3—4 dni mógł być pracami w ogrodzie zajęty.

Przy późniejszej lustracyi zakładu w miesiącu lipcu przekonał się delegat Wydziału krajowego, że kierownik szkoły ze znajomością rzeczy dążenie Wydziału krajowego i kuratoryi popiera, aby uczniowie szkoły ogrodniczej tarnowskiej ile można w kierunku praktycznym się kształcili.

Ażeby ten cel osiągnąć, ażeby szkoła ogrodnicza w Tarnowie mogła kształcić rzeczywiście praktycznych ogrodników wiejskich, potrzeba oprócz doboru fachowo wykształconych nauczycieli:

1. aby plan nauki, to jest wybór przedmiotów nauki, ich zakres i rozdział na poszczególne półrocza był odpowiednio ułożony i ściśle wykonywany;

2. aby nauka w izbie szkolnej udzielana, opieraną była i uzupełnianą nauką praktyczną w ogrodzie, polegającą na racyonalnem i starannem wykonywaniu przez uczniów wszelkich prac pod dozorem nauczycieli, którzy każdą pracę winni na miejscu objaśniać i na potrzebę, możność i sposób zastosowania w danych warunkach zasad w nauce teoretycznej podanych, przy każdej sposobności uwagę uczniów zwracać.

O ile z dotychczasowego doświadczenia wnosić można, zdają się obydwaj nauczyciele zawodowi ogrodnictwa, t. j. tak kierownik, jak i drugi nauczyciel zawodowy, odpowiadać zadaniu swemu. Co się zaś tyczy nauk przygotowawczych, to ze względu, że z pomiędzy nauczycieli szkół tarnowskich nie można było pozyskać jednego, któryby miał podostatkiem czasu, aby jako nauczyciel pomocniczy mógł wszystkich nauk przygotowawczych w szkole ogrodniczej udzielać, musiały być nauki przygotowawcze rozdzielane pomiędzy kilku nauczycieli, jak po-

wyżej wskazano. Rozdział ten wykazany w załączonem sprawozdaniu dyrekcyi (alegat 1) okazał się wszakże niepraktycznym, a to z tego głównie powodu, że każdy z nauczycieli jest w swojej szkole mocno zajęty i nie tylko nie ma czasu, ażeby się w potrzebach szkoły ogrodniczej rozpatrzeć, i wykładów swoich odpowiednio do potrzeb szkoły fachowej, jaką jest szkoła ogrodnicza, należycie opracować, ale nadto może on tylko w takich godzinach być w szkole ogrodniczej pomocnym, w których wolny jest od zajęć obowiązkowych w swojej szkole, co nie dozwala rozkładu godzin tak ułożyć, aby prace w ogrodach ze szkodą dla nauki teoretycznej i praktycznej często przerywane nie były.

Wydział krajowy ma nadzieję, że w roku 1890/91 będzie mógł zredukować liczbę nauczycieli pomocniczych do dwóch, a gdyby to możliwem nie było, musiałby proponować utworzenie stałej posady nauczyciela do nauk przygotowawczych, co budżet wydatków szkoły tylko nieznacznie (120—180 zł.) podniesie a znaczne korzyści zakładowi przyniesie.

Wydział krajowy zarządził co należy, aby szczegółowy plan nauk był przejrzany a względnie przerobiony, a rozkład nauk tak ułożony, aby uczniowie bez ujmy w potrzebnych im naukach teoretycznych jak najwięcej czasu nauce praktycznej poświęcić mogli.

Najważniejszym wszakże środkiem nauki, umożliwiającym takie nauczanie praktyczne uczniów, aby ci już w czasie trzechletniego pobytu w zakładzie poznali nie tylko zasady ogrodnictwa, ale nabyli znajomości i wprawy w wykonywaniu tych wszystkich prac, jakich się od ogrodnika praktycznego wymaga, — jest odpowiednio urządzony i prowadzony ogród szkolny zaopatrzony w skromne ale koniecznie potrzebne szklarnie, służące tak do przechowania roślin ozdobnych przez zimę, jak i do rozmnażania tychże. Takiego ogrodu brak jeszcze dotychczas w Tarnowie. Wprawdzie zezwoliło miasto Tarnów, aby szkoła korzystała z ogrodu miejskiego, jako środka demonstracyjnego, ale ogród ten, jakkolwiek jest bardzo pożądanym środkiem nakowym, służącym do zapoznania uczniów z pielęgnowaniem drzew i krzewów ozdobnych, z pielęgnowaniem gazonów, i produkcyą zwykłych kwiatów handlowych, nie może jednakże zastąpić odpowiednio założonego ogrodu szkolnego, gdyż potrzebie nauki warzywnictwa i sadownictwa wcale nie odpowiada.

W inspektach ogrodu miejskiego produkuje się tylko rozsadę na sprzedaż, a o pędzeniu warzyw inspektowych nie ma tu mowy, — produkuje się tutaj także znaczną liczbę szczepów, ale tylko do rozprzedaży ze szkółek; ogrodu owocowego nie ma, więc i pielęgnowanie drzewek owocowych kończy się z chwilą, kiedy ze szkółki wyjęte zostaną.

Wobec tak doniosłego znaczenia ogrodu szkolnego dla nauki ogrodnictwa, zarządził Wydział krajowy, jak już naprzód wspomniano, najpierw drenowanie a następnie rigolowanie całego ogrodu, aby grunt pod uprawę warzyw i szczepów należycie przygotować. Drenowanie zostało ukończone, — u spływu wód drenowych urządzono studzienkę (zbiornik) na wodę do podlewania ogrodu i zaopatrzono studzienkę tę w pompę ssąco-tłoczącą — rigolowanie ogrodu jednakże i dalsze prace przygotowawcze do założenia ogrodu szkolnego, zostały na razie powstrzymane, kiedy się pokazało, że podgrunt opoczysty i w ogóle nieprzepuszczalny w niektórych miejscach zbyt blisko warstwy uprawnej leży, co bardzo szkodliwy wpływ na rozwój drzew owocowych wywierać musi (według zdania p. Maciaszka drzewa na ziemi o takim podgruncie skarłowacieją, a po 15 latach stanowczo giną) a w każdym wypadku wskutek tych niekorzystnych stosunków położenia i podglebia potrzeba będzie jeszcze znacznych nakładów melioracyjnych, aby ogród w mowie będący do pożądanego stanu kultury doprowadzić.

Ażeby zaś Wydział krajowy mógł zdać sobie dokładnie sprawę, czy zdanie p. Maciaszka jest uzasadnione i czy rozpoczęte prace i wkłady celem założeniu ogrodu szkolnego (które stosunkowo wiele jeszcze bo przeszło 3000 zł. kosztować będą) dalej prowadzić należy, albo czy nie korzystniejby było inny odpowiedniejszy grunt w Tarnowie na ogród szkolny nabyć, wydelegował Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 21. marca r. b. l. W. 12348 pp. pro-

fesora Tynieckiego i ogrodnika kierującego ogrodem botanicznym Błażka, aby jako rzeczoznawcy wspólnie z prof. Strusiewiczem zbadali dokładnie grunt przez miasto odstąpiony co do jego przydatności na ogród szkolny i udzielili Wydziałowi krajowemu swej opinii fachowej w tej sprawie. Z relacyi p. Tynieskiego i Błażka przedłożonych Wydziałowi krajowemu do LW. 13762 wynika, że można wprawdzie stosownemi melioracyami grunt na ogród szkolny przez miasto odstąpiony doprowadzić do odpowiedniego stanu kultury, ale koszt tych melioracyj będzie znaczny i niestosunkowo wysoki, a nadto potrzeba będzie kilka lat czasu, zanim się grunt ten do pożądanego stanu kultury doprowadzi. Nadto zwrócili panowie rzeczoznawcy uwagę zgodnie z zapatrywaniem kierownika szkoły p. Maciaszka i ogrodnika miejskiego p. Waśniewskiego, że dotychczasowe budyneczki na pomieszczenie szkoły nie wystarczają i znacznie rozszerzone być muszą, a ze względu na potrzebę ciągłego dozoru kultur w ogrodzie i dozoru pracujących w nim uczniów budynek szkolny nie może być od ogrodu oddalony, przeto zamiast rozszerzenia budynku istniejącego a względnie stawiania nowego budynku w miejscu, gdzie się szkoła obecnie mieści, należałoby postawić nowy chociaż skromny budynek przy samym ogrodzie. PP. rzeczoznawcy wskazali równocześnie grunt przy rogatkach miejskich położony, a będący własnością J. O. księcia Eustachego Sanguszki, jako taki, na którym możnaby ogród szkolny bez żadnych kosztów melioracyjnych założyć.

Wskutek tej opinii pp. rzeczoznawców wezwał Wydział krajowy pismem z dnia 1. kwietnia 1890 l. 13762 kuratoryę szkoły, przesyłając jej równocześnie odpis sprawozdania powyż wymienionych rzeczoznawców, aby wdrożyła bezzwłocznie rokowania z Księciem Eustachym Sanguszką o wydzierżawienie, a ewentualnie odstąpienie na własność 4 morgów powierzchni z gruntów położonych w stronie południowej miasta obok rogatek przy drodze do Gumnisk prowadzącej, a obecnie wydzierżawianych włościanom na morgi.

Rokowania te wszakże nie odniosły pożądanego skutku. W sprawozdaniu swem z d. 8. czerwca 1890 l. 22 (LW. 24835) donosi kuratorya szkoły, że gruut w mowie będący jest po części jako ogród na lat 6, po części zaś, jako pole orne również na lat kilka wydzierżawiony, a innego gruntu odpowiedniego na założenie ogrodu szkolnego kuratorya wyszukać nie mogła. W sprawozdaniu swem oświadcza kuratorya nadto, że „co do samego ogrodu szkolnego to zapatrywania kuratoryi są odmienne od orzeczeń rzeczoznawców przez Wydział krajowy na miejsce przysłanych. Zdaniem kuratoryi mającej w swym składzie trzech właścicieli dóbr i znaczniejszych ogrodów, grunt ten, jakkolwiek gleba jego do dobrych nie należy, może być jednak dobrym ogrodem w niedługim czasie.“

Wobec tego wyraźnego oświadczenia kuratoryi postanowił Wydział krajowy rozpoczęte prace około założenia ogrodu szkolnego na gruncie przez miasto odstąpionym dalej prowadzić, i w tym celu wstawił w preliminarz wydatków nadzwyczajnych szkoły ogrodniczej na rok 1891 pod rubr. IV. poz. 19. kwotę 2.000 zł., z których około 800 zł. na właściwe melioracye, reszta zaś na urządzenie i zakupno potrzebnych nasion i krzewów przypada.

Jakkolwiek Wydział krajowy podziela w zupełności zdanie pp. Tynieckiego, Błażka, Maciaszka i Waśniewskiego, że budynki szkoły ogrodniczej powinny być przy samym ogrodzie szkolnym i jakkolwiek najmniejszej nie ulega wątpliwości, że dotychczasowe budynki szkolne są niedostateczne, gdyż budyneczek główny wystarczyć może zaledwie na sypialnie dla uczniów i na kancelaryę, obok zaś stojąca chałupka na kuehnię, jadalnię i pomieszczenie stróża, na sale zaś do nauki, pomieszkanie dla kierownika, a ewentualnie i dozorcy uczniów w budynkach tych pomieszczenia nie ma, — to jednakże ze względu na znaczny koszt, jakiby to za sobą pociągnęło, Wydział krajowy nie jest za postawieniem nowych, chociaż skromnych budynków przy teraźniejszym ogrodzie szkolnym, lecz przemawia za takiem rozszerzeniem (dobudowaniem) istniejącego budynku szkolnego, aby ten mógł pomieścić sypialnie dla uczniów, trzy sale do nauki i pomieszkanie dla kierownika z kancelaryą dyrekcyi. Rozszerzenie takie kosztо-

wać będzie około 4.000 zł., a koszt ten nawet wtedy straconym nie będzie, kiedy okazałaby się potrzeba postawienia odpowiedniego budynku szkolnego przy teraźniejszym ogrodzie, albo też przeniesienia całej szkoły w odpowiedniejsze miejsce.

Budynek bowiem ten miałby zawsze wartość domu czynszowego, pomijając już tę okoliczność, że gdyby Wydział krajowy realność tę napowrót miastu oddał, miałby prawo do żądania zwrotu wartości szacunkowej postawionego budynku.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.
2. Sejm wstawia w budżet wydatków krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie rubr. IV. poz. 19. na rok 1891 kwotę 2.000 zł., przeznaczoną na dalsze melioracye i urządzenie ogrodu szkoluego.
3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 4.000 zł. na rozszerzenie budynku szkolnego, takie, by w nim pomieścić można było sypialnie i sale do nauki dla uczniów, tudzież pomieszkanie dla kierownika szkoły, a to w tym wypadku, gdyby do wiosny roku 1891 Wydział krajowy odpowiedniejszego ogrodu i pomieszczenia dla szkoły nie znalazł.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 10. października 1890 r.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
T. Romanowicz *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Alegat 1. do sprawozdania L. Wydziału krajowego 42.201/90.

Sprawozdanie

Dyrekcyi krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie na rok szkolny 1889/90.

I. Wiadomości ogólne o szkole.

Celem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie jest wykształcenie teorytyczne i praktyczne ogrodników uzdolnionych do prowadzenia ogrodów wiejskich.

Brak ogrodników rzeczywiście praktycznie wykształconych daje się dotkliwie uczuwać w każdym cokolwiek większym majątku — a gospodarstwo krajowe podwójnie cierpi na tym braku, gdyż nie tylko nie produkuje nic na wywóz ale nadto sprowadza corocznie za bardzo wielkie sumy takie płody ogrodnicze, nasiona warzyw i kwiatów ogrodowych, szczepy drzew owocowych i krzewów i t. p.) które w naszym klimacie mogą być z łatwością produkowane i mogą łatwo dawać rentę z ogrodów dzisiaj po największej części nie dających nawet tyle, aby własną skromną potrzebę zaspokoić mogły.

Brakowi temu zapobiedz jest zadaniem kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Nauka w kraj. szkole ogrodniczej w Tarnowie trwa lat trzy i rozdzielona jest w ten sposób na 6 półroczy, że w półroczach letnich trwających od 15. marca do 15 października zajęci są uczniowie przeważnie wykonywaniem wszelkich prac w ogrodzie, w półroczach zaś zimowych trwających od 15. października do 15. marca przeważa nauka teorytyczna, przy której wszakże nie opuszcza się żadnej sposobności, aby uczniowie przy pracach w szklarniach, przy inspektach i t. p. jak najwięcej zatrudnieni byli.

Nauki zawodowe udzielane w krajowej szkole ogrodniczej są następujące:

Zasady ogólne ogrodnictwa, warzywnictwo, sadownictwo, kwieciarstwo, hodowla drzew i krzewów ozdobnych, zakładanie i utrzymywanie ogrodów ozdobnych, a oprócz tych przedmiotów głównych jako uboczne chmielarstwo i uprawa wikli koszykarskiej.

Z nauk przygotowawczych udzielanych przeważnie w dwóch pierwszych latach nauki, uczy się tylko to, co do zrozumienia nauki zawodowej jest niezbędnie potrzebne, nie pomijając wszakże uzupełnienia tego elementarnego wykształcenia ogólnego, jakie uczniowie do szkoły ogrodniczej wstępujący ze szkół ludowych wynoszą.

Z końcem każdego półrocza odbywają się egzamina z każdego przedmiotu i z każdym uczniem po szczególe; po ukończeniu zaś całego trzechletniego kursu nauki składają

uczniowie egzamin końcowy ogólny z nauk zawodowych powyż wymienionych i otrzymują na podstawie dobrze złożonego egzaminu końcowego „Świadectwo ukończenia nauk“.

Innych świadectw dyrekcya nie wydaje.

Nowych uczniów przyjmuje się w regule w drugiej połowie marca i wymaga od nich między innemi wykazania się że 15, rok życia i szkołę ludową ukończyli, kandydaci, który przed wstąpieniem do zakładu przynajmniej jednoroczną praktyką ogrodniczą odbyli, mają przy przyjęciu na koszt funduszu krajowego pierwszeństwo przed innymi.

II. Skład grona nauczycieli:

1. Walenty Tarsiński, który po dzień 19. stycznia t. j. aż do chwili objęcia kierownictwa szkoły przez podpisanego sprawował tymczasowo obowiązki kierownika szkoły, uczył: Arytmetyki, geometryi i hygieny.

2. Kazimierz Waśniewski (ogrodnik miejski) uczył jako nauczyciel fachowy szkoły ogrodniczej ogólnych zasad ogrodnictwa, warzywnictwa, kwieciarstwa, krzewoznawstwa i botaniki.

3. Józef Pańkowicz uczył jako nauczyciel pomocniczy: języka polskiego i historyi, kaligrafii i pszczelnictwa.

4. Wojciech Ryglowski uczył języka niemieckiego i geografii.

5. Jan Ciejka uczył fizyki, meteorologii, klimatologii, chemii, mineralogii i zoologii.

6. Jan Szafranicki pomocnik przy ogrodzie miejskim i ochmistrz zakładowy uczył chmielarstwa i uprawy wikliny koszykarskiej.

7. Inżynier Vetulani uczył rysunków i miernictwa.

8. Ksiądz Mateusz Muchowicz uczył religii.

W dniu 19. stycznia 1890 objął kierownictwo szkoły podpisany, zamianowany przez Wydział krajowy kierownikiem krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie. Skład grona nauczycieli był odtąd następujący:

1. Wojciech Maciaszek nauczyciel fachowy i kierownik zakładu uczył po koniec drugiego półrocza: warzywnictwa, sadownictwa, kwieciarstwa, uprawy chmielu, uprawy wikli koszykarskiej i pszczelnictwa.

2. Kazimierz Waśniewski drugi nauczyciel fachowy uczył: ogólnych zasad ogrodnictwa, krzewoznawstwa, botaniki i zoologii.

3. Walenty Tarsiński jako nauczyciel pomocniczy uczył jak poprzednio.

4. Wojciech Ryglowski uczył jak poprzednio.

5. Józef Pankowicz uczył jak poprzednio.

6. Jan Ciejka uczył jak poprzednio.

7. Inżynier Vetulani uczył jak poprzednio.

8. Ksiądz Mateusz Muchowicz uczył jak poprzednio religii.

III. Rozkład godzin nauki w roku szkolnym 1889/90 był następujący:

A) Półrocze letnie.

		8 — 9	9 — 10	10 — 11	11 — 12	2 — 3	3 — 4	4 — 5	5 — 6	
Poniedziałek	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Teorya ogrodnictwa. *Waśniewski.*	Ćwiczenia praktyczne.				1.
	2.			Kwiaciarstwo. *Waśniewski.*						1.
	3.				Sadownictwo. *Waśniewski.*					1.
Wtorek	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Arytmetyka. *Tarsiński*		Ćwiczenia praktyczne.			1.
	2.				Warzywnictwo. *Waśniewski.*	Sadownictwo. *Waśniewski.*				2.
	3.									
Środa	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Botanika. *Waśniewski.*	Język polski. *Pankowicz.*		Ćwiczenia praktyczne.		2.
	2.					Botanika. *Waśniewski.*				1.
	3.						Sadownictwo. *Waśniewski.*			1.
Czwartek	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Geometrya. *Tarsiński*	Religia. *Ks. Muchowicz.*		Ćwiczenia praktyczne.		2.
	2.					Kwiaciarstwo. *Waśniewski.*	Religia. *Ks. Muchowicz.*			2.
	3.									2.
Piątek	1.			Rysunki wolnoręczne i geometryczne. *Vetulani.*				Ćwiczenia praktyczne.		2.
	2.	Miernictwo co 14 dni. *Vetulani.*				Krzewoznawstwo. *Waśniewski.*				4.
	3.		Warzywnictwo. *Waśniewski.*				Kwiaciarstwo. *Waśniewski.*			4.
Sobota	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Fizyka. *Ciejka.*	Język niemiecki. *Ryglowski.*	Geografia. *Ryglowski.*	Ćwiczenia praktyczne.		3.
	2.					Warzywnictwo. *Waśniewski.*	Sadownictwo. *Waśniewski.*			2.
	3.									
Niedziela	1.				Kaligrafia. *Pankowicz.*					1.
	2.									
	3.									

B) Półrocze zimowe.

	Rok	8 — 9	9 — 10	10 — 11	11 — 12	2 — 3	3 — 4	4 — 5	5 — 6	
Poniedziałek	1.	Ćwiczenia praktyczne.		Arytmetyka. *Tarsiński.*	Geometrya. *Tarsiński.*	Ćwiczenia praktyczne.		Zoologia. *Waśniewski.*	Ogól. zas. ogrodn. *Waśniewski.*	4.
	2.				Botanika. *Waśniewski.*			Uprawa chmielu. *Maciaszek.*	Ćwicz. praktyczne.	2.
	3.			Warzywnictwo. *Maciaszek.*	Ćwicz. praktyczne.				Kwiaciarstwo. *Maciaszek.*	2.
Wtorek	1.	Ćwiczenia praktyczne.		Botanika. *Waśniewski.*	Fizyka. *Ciejka.*			Czytanie łacińskie. *Waśniewski.*		3.
	2.			Sadownictwo. *Maciaszek.*	Geometrya. *Tarsiński.*		Fizyka. *Ciejka.*	Ćwiczenia praktyczne.		3.
	3.					Ćwiczenia praktyczne.		Język niemiecki. *Ryglowski.*	Sadownicto. *Maciaszek.*	2.
Środa	1.	Ćwiczenia praktyczne.		Arytmetyka. *Tarsiński.*	Geometrya. *Tarsiński.*	Język niemiecki. *Ryglowski.*	Geografia. *Ryglowski.*	Ćwicz. praktyczne.	Język polski. *Pankowicz.*	5.
	2.			Geografia. *Ryglowski.*	Język niemiecki. *Ryglowski.*		Kwiaciarstwo. *Maciaszek.*	Język polski. *Pankowicz.*	Botanika. *Waśniewski.*	5.
	3.					Ćwiczenia praktyczne.		Kwiaciarstwo. *Maciaszek.*	Ćwicz. praktyczne.	1.
Czwartek	1.	Ćwiczenia praktyczne.			Hygiena. *Tarsiński.*	Religia. *ks. Muchowicz.*	Botanika. *Waśniewski.*	Ćwicz. praktyczne.	Pszczelnictwo. *Maciaszek.*	4.
	2.			Warzywnictwo. *Maciaszek.*		Ćwicz. praktyczne.	Religia. *ks. Muchowicz.*	Krzewoznawstwo. *Waśniewski.*		5.
	3.				Krzewoznawstwo. *Waśniewski.*			Ćwiczenia praktyczne.		2.
Piątek	1.	Ćwicz. praktyczne.	Rysunki. *Vetulani.*		Ćwicz. praktyczne.	Ćwiczenia praktyczne.		Fizyka. *Ciejka.*	Ćwicz. praktyczne.	3.
	2.				Sadownictwo. *Maciaszek.*			Kwiaciarstwo. *Maciaszek.*		4.
	3.	Budownictwo. *Vetulani.*			Ćwicz. praktyczne.				Sadownictwo. *Maciaszek.*	4.
Sobota	1	Ćwiczenia praktyczne.			Zoologia. *Waśniewski.*	Język niemiecki. *Ryglowski.*	Geografia. *Ryglowski.*	Ćwiczenia praktyczne.		3.
	2.			Warzywnictwo. *Maciaszek.*	Ćwicz. praktyczne.	Ćwiczenia praktyczne.		Arytmetyka. *Tarsiński.*	Język polski. *Pankowicz.*	3.
	3				Kwiaciarstwo. *Maciaszek.*			Język polski. *Pankowicz.*	Arytmetyka. *Tarsiński.*	3.
Niedziela	1.			Język polski. *Pankowicz.*	Kaligrafia. *Pankowicz.*					2.
	2.									1.
	3.									

Nauki udzielane były według planu nauk zatwierdzonego przez Wydział krajowy reskryptem z dnia 19. marca 1890.

Przy demonstracyach z nauk przyrodniczych posługiwali się nauczyciele odpowiednimi przyrządami i okazami, które w braku potrzebnych zbiorów w szkole ogrodniczej, — pożyczali w innych szkołach tarnowskich. Cwiczenia praktyczne odbywali uczniowie pod kierunkiem nauczycieli fachowych w ogrodzie miejskim i w zakładowym ogrodzie szkolnym, a także w plantacyach chmielu w dobrach J. O. księcia Eustachego Sanguszki.

IV. Środki naukowe szkoły.

1. Główny środek naukowy szkoły ogrodniczej, to jest „ogród szkolny“, jest dopiero w zaczątku. Trzymorgowe pole oddane do użytku szkoły przez gminę miasta Tarnowa, zostało kosztem funduszu krajowego oparkanione, zdrenowane i na czwartej części zrigolowane. Dalsze przygotowanie pola tego pod założyć się mający ogród uskutecznić się ma w miarę możności w roku szkolnym 1890/91, dla zużytkowania zaś gruntu tymczasowego, uprawia się na nim zwykła jarzyna.

2. Ogród miejski spacerowy, szkółki drzew i krzewów ozdobnych, tudzież małe szklarnie i inspekta w ogrodzie miejskim, w których uczniowe bieżące prace wykonują.

3. Mały zbiór modeli owoców, obejmujący 110 sztuk.

4. Biblioteka składająca się z 464 tomów różnych starszych i nowszych dziełek.

5. Tablice ścienne.

6. Zbiór narzędzi ogrodowych, używanych przez uczniów przy wykonywaniu bieżących prac w ogrodach.

Wszystkie zbiory mające służyć do nauki i demonstracyi są niedostateczne, niektórych brak zupełny. Sprawienie tych zbiorów jak najrychlejsze jest koniecznie potrzebne.

V. Frekwencya uczniów i statystyka.

1. Z początkiem roku szkolnego 1889/90 zapisanych było do szkoły ogrodniczej 20 uczniów, mianowicie:

na I. roku . . .	10
„ II. „ . . .	5
„ III. „ . . .	5

2. Wszyscy uczniowie byli religii rzymsko katolickiej.

3. Pod względem stanu było:

a)	synów urzędników . .	2
b)	„ oficyalistów prywatnych .	2
c)	„ rękodzielników . .	3
d)	„ włościan . . .	10
e)	„ sług . . .	1
f)	„ rodziców nieznanych .	2

4. Pod względem wieku było:

z ukończonym 15 rokiem życia . . .	2
16 „ „ . . .	7
17 „ „ . . .	5
18 „ „ . . .	2
19 „ „ . . .	4

5. Przygotowanie naukowe wstępujących uczniów było następujące:

z 3 klasą szkoły ludowej uczniów . .	9
z 4 „ „ „ „ . .	7

z 6 klasą szkoły ludowej uczniów . . 1
z 7 „ „ „ „ . . 1
z 1 „ „ średniej „ . . 1
z 2 „ „ „ „ . . 1

6. Egzamina:

Z 10 uczniów roku I. złożyło egzamina roczne:
a) z postępem bardzo dobrym . . 0
b) „ dobrym . . . 9
c) „ dostatecznym . . 0
d) „ niedostatecznym . . 1

Z 5 uczniów roku II. złożyło egzamina:
a) z postępem bardzo dobrym . . . 3
b) „ dobrym 2

Z 5 uczniów roku III. złożyło egzamina:
a) z postępem bardzo dobrym . . . 2
b) „ dobrym 3

Do egzaminu końcowego przystąpili wszyscy a z tych złożyło:
a) z postępem dobrym 4
b) „ niedostatecznym . . . 1

7. Stypendya: Stypendya pobierało:
Z Rad powiatowych 4
Z fundacyi Antoniego Rogala Zawadzkiego . 1

Reszta uczniów utrzymaną była kosztem funduszu krajowego:

8. Z uczniów, którzy w roku 1890. naukę w szkole ogrodniczej ukończyli, udało się na praktykę:

do ogrodu botanicznego w Krakowie . . 2
„ „ J. W. R. hr. Potockiego w Łańcucie 1
„ „ W. Pana Boczkowskiego w Czerniowcach 1
powróciło do rodziców 1

Egzamina półroczne przeprowadzone w dniu 16. października 1889. w obecności radcy Namiestnictwa, starosty tutejszego J. W. Pana Płazińskiego i delegata konsystoryalnego do nauki religii ks. Jana Jaworskiego kanonika katedralnego.

Egzamina roczne odbyły się dnia 15. marca 1890. pod przewodnictwem delegata Wys. Wydziału krajowego J. W. radcy Tadeusza Romanowicza, i w obecności: delegata Wys. Wydziału krajowego profesora Z. Strusiewicza, delegata konsystoryalnego do nauki religii ks. Walentego Gadowskiego, wicerektora seminaryum duchownego i członków kuratoryi szkoły, mianowicie J. O. księcia E. Sanguszki, J. W. radcy Namiestnictwa i starosty Płazińskiego, W. P. Witołda Rogojskiego, burmistrza miasta Tarnowa i posła na Sejm krajowy i Dr. Mikucińskiego. Z zaproszonych osób był obecny W. P. Bronisław Trzaskowski, dyrektor c. k. gimnazyum w Tarnowie.

Egzamina główne końcowe odbyły się w dniu 16. marca przed komisyą egzaminacyjną, złożoną z delegata Wys. Wydziału krajowego W. P. profesora Z. Strusiewicza, kierownika szkoły p. W. Maciaszka i nauczyciela fachowego p. K. Waśniewskiego.

W dniu 31. stycznia b. r. zwiedził tutejszy zakład J. W. Pan Władysław Struszkiewicz inspektor niższych szkół rolniczych, poseł do Rady państwa i na Sejm krajowy. W ciągu roku szkolnego zwiedzany był zakład kilkakrotnie przez J. O. Eustachego Sanguszkę, prezesa kuratoryi szkoły.

VI. Sprawy internatu i porządek domowy.

Wszyscy uczniowie mieszkają w zakładzie i pomieszczeni są w trzech izbach sypialnych po 6 i 7 razem. Dozór nad uczniami w zakładzie sprawuje kierownik zakładu przy pomocy ochmistrza; — podczas zaś zajęć praktycznych, dozoruje uczniów także drugi nauczyciel fachowy.

Od 1. kwietnia do 1. października wstają uczniowie o godzinie $4^1/_2$ rano, a udają się na spoczynek o $9^1/_2$ wieczór, od 1. października do 1. kwietnia wstają o godzinie 5tej a udają się na spoczynek o 9 wieczór. Śniadanie w lecie i zimie o godzinie $7^1/_2$, — obiad o $12^1/_2$ — podwieczorek o $4—4^1/_2$, — kolacya o $7^1/_2$.

Każdego dnia rano uczniowie ubrawszy się odmawiają modlitwę poranną, poczem udają się w lecie do pracy w miejsce im wskazane, w zimie zaś do izb szkolnych na naukę. Przed udaniem się na spoczynek zbierają się wszyscy uczniowie na przegląd do sali, gdzie modlitwę wieczorną odmawiają. Nauka odbywa się w dwóch izbach szkolnych. Dostarczanie wiktu oddane jest w przedsiębiorstwo za wynagrodzeniem miesięcznem po 12 zł. 50 ct. od ucznia; — w kwocie tej mieści się także wynagrodzenie za pranie i naprawianie bielizny.

Pomocy lekarskiej udzielał miejscowy lekarz w razie krótkotrwałej słabości. Jeden uczeń oddany był do szpitala dla braku pomieszczenia w zakładzie.

VII. Potrzeby zakładu.

Do najważniejszych potrzeb tutejszego zakładu należy założenie „ogrodu szkolnego“ jako nieodzownego środka do nauki wraz z odpowiedniem urządzeniem i potrzebnemi narzędziami ogrodniczemi.

Mały na razie zbiór okazów do nauki są także niezbędnemi przy objaśnieniach i demonstracyach; — w miarę rozwoju szkoły zbiory te powiększałyby się już to przez coroczne przykupna już przez własne uzupełnianie n. p. sporządzanie zielników, zbiorów nasion i t. p.

Do również niezbędnych potrzeb należy także „budynek szkolny“, w którymby się mieściły ubikacye dla internatu nieodzowne.

Tarnów, dnia 8. września 1890.

Wojciech Maciaszek,
kierownik kraj. szkoły ogrodniczej.

L. s. 354/90.

Aleg. 78.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o projekcie Wydziału krajowego, tyczącym się umowy, którą Wydział krajowy zawrzeć ma z c. k. rządem co do spłaty skarbowi państwa sumy 1,400.000 zł. w. a., odpowiednio artykułowi II. ustawy z 5. czerwca 1890. roku.

Wysoki Sejmie!

W dniu 20. października 1882 roku wysoka Izba uchwaliła, na podstawie przedłożenia wniesionego przez c. k. rząd, projekt ugody między Reprezentacyą naszego kraju a c. k. Administracyą państwa, ugody regulującej stosunek państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodniej i zachodniej części Galicyi i upoważniła Wydział krajowy do zawarcia tej ugody według uchwalonego projektu; następnie Sejm corocznie aż do r b. oświadczał gotowość usunięcia tą ugodą sporu o stosunek państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich. Lecz Reprezentacya państwa dopiero w roku bieżącym przyjęła ten projekt ugody, a ustawa uchwalona przez Radę państwa i zatwierdzona przez Cesarza 5. czerwca r. b. upoważniła c. k. rząd do zawarcia tej ugody z Królestwem Galicyi i Lodomeryi wraz z Krakowem, według projektu przyjętego przez Sejm i Radę państwa. Na mocy tej ugody, państwo odstąpiło od nieuzasadnionych roszczeń zwrócenia sobie przez Galicyę 75,172.560 zł. w. a. (którą to pretensyę utworzono z powodu wypłacania, na mocy patentu cesarskiego z 13. października 1857 r, przez skarb państwa funduszom indemnizacyjnym wschodnio i zachodnio galicyjskim od 1858 roku do 1883 rocznie kwoty 2,625.000 zł. w. a. oraz z powodu zaliczek poprzednio im danych) i postanowiło wykreślić całkiem tę pretensyę, zaś obowiązało się wypłacać tymże funduszom indemnizacyjnym od 1883 roku do 1897 włącznie, po 2,100.000 zł. w. a. rocznie jako bezzwrotny zasiłek i dawać im corocznie bezprocentową pożyczkę w kwocie 325.000 zł. w. a., zaś opodatkowani t. j. kraj nasz obowiązany jest pokrywać resztę wydatków funduszów indemnizacyjnych aż do umorzenia wszystkich obligacyj indemnizacyjnych. Lecz ponieważ w siedmioletnim okresie ciągnącym się od chwili zaprojektowania ugody przez rząd i uchwalenia jej przez Sejm w 1882 r. do chwili przyjęcia jej przez Radę państwa w r. b., skarb państwa wypłacał od 1883 roku do 1889 włącznie funduszom indemnizacyjnym wschodnio i zachodnio galicyjskim corocznie 2,625.000 zł. w. a., zastrzegając, tak jak dawniej, swoję pretensyę do zwrotu całej tej sumy; zaś odpowie-

dnio warunkom ugody przyjętej teraz przez Radę państwa, — której jednak moc obowiązująca rozciąga się do początku 1883 roku, t. j. do chwili przyjęcia jej przez Sejm, — obowiązany był skarb państwa wypłacać corocznie funduszom indemnizacyjnym wschodnio i zachodnio galicyjskim 2,100.000 zł. w. a. jako zasiłek bezzwrotny, a 325.000 zł. w. a. jako bezprocentową pożyczkę, razem 2,425.000 zł. w. a., — przeto skarb wypłacał przez te lat siedm po 200.000 zł. w. a. corocznie więcej niż go obowiązuje ugoda teraz dopiero zatwierdzona. Te dwustotysięczne coroczne „nadpłaty“ przez lat siedm tworzą sumę 1,400.000 zł. w. a., zaś ustawa z 5. czerwca r. b. upoważniająca w artykule I. c. k. rząd do zawarcia ugody z Sejmem naszym regulującej stosunek państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich, orzeka zarazem w artykule II. zwrot tych „nadpłat“ i upoważnia c. k. Rząd do zawarcia umowy z reprezentacyą kraju naszego o sposób i termina spłacenia sumy 1,400.000 zł. z tych „nadpłat“ powstałej. Potrzebną jest co do tego zwrotu oddzielna umowa; albowiem przyjęta przez Sejm i reprezentacyę państwa ugoda oznaczyła w punkcie 4tym, kiedy i w jaki sposób mają być spłacone przez kraj wyżej wspomniane bezprocentowe pożyczki dawane w kwotach 325.000 zł. w. a. corocznie od 1883 do 1897 włącznie, mianowicie orzekła, że mają być spłacone w ciągu trzech lat zacząwszy od 1899 roku; ale ugoda ta uchwalona przez wysoki Sejm 1882 roku, nic nie postanowiła i postanowić nie mogła co do sposobu i terminu spłaty tych „nadpłat“ po 200.000 zł. w. a. rocznie od 1883 do 1889 włącznie, bo Sejm uchwalając ugodę w 1882 roku nie mógł przewidzieć, że dopiero w siedm lat później przyjmie ją Reprezentacya państwa, a moc jej obowiązującą liczy się od początku 1883 roku.

C. k. rząd powołując się na art. II. tylokrotnie wymienionej ustawy z 5. czerwca r. b., artykuł upoważniający go do zawarcia umowy z reprezentacyą kraju naszego o sposób i termin zwrotu sumy 1,400.000 zł. w. a. utworzonej z siedmioletnich „nadpłat“, — zawezwał Wydział krajowy do przedłożenia w tym względzie wniosków. Sprawozdanie Wydziału krajowego z 10. października r. b. przedłożone Wysokiemu Sejmowi skreśliło dokładnie i szczegółowo tok rokowań między c. k. rządem a Wydziałem krajowym w tej sprawie, przytaczając pisma stron obydwóch; nie będziemy więc tu tych rokowań opowiadali powtórnie. Wspomnimy tylko fakt, iż Wydział krajowy w pierwszej swojej odpowiedzi na wezwanie rządu, zaproponował spłatę owej sumy 1,400 000 zł. w siedmiu rocznych ratach po 200.000 zł. począwszy od roku 1902, lecz c. k. rząd tej propozycyi nie przyjął. W ostatecznym rezultacie rokowań, rząd przyjął wniosek Wydziału krajowego, aby kraj — po ukończeniu w ciągu trzech lat od 1899 do 1901 włącznie spłaty pożyczek bezprocentowych dawanych od 1883 do 1897 r. przez skarb państwa funduszom indemnizacyjnym galicyjskim w kwotach po 325.000 zł. w. a. corocznie — spłacił w następnych trzech latach wspomniane „nadpłaty“ wynoszące sumę 1,400.000 zł. w. a., płacąc w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. w. a. a w 1904 roku 400.000 zł. w. a

Komisya budżetowa przedewszystkiem zaznaczyć musi, że w owym siedmioletnim okresie zwłoki ciągnącym się od chwili przyjęcia przez Sejm w 1882 roku rządowego projektu ugody regulującej stosunki państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich aż do chwili przyjęcia w 1890 roku tego projektu ugody przez reprezentacyę państwa, sformowała się wymieniona suma 1,400.000 zł. w. a. z kwot, które skarb państwa „nadpłacił“ odnośnie do warunków ugody przez Sejm już w 1882 r. przyjętej, lecz dopiero w 1890 roku przez reprezentacyę państwa zatwierdzonej, a ten okres siedmioletniej zwłoki nie powstał z winy Sejmu i kraj nasz w ciągu tego okresu nie odnosił korzyści z ugody.

Jednak komisya zważywszy, że ugoda, której projekt przyjął Wysoki Sejm w 1882 roku, zakończająca spór między krajem a skarbem państwa i usuwająca jego roszczenia do kraju, oznaczyła rok 1883 jako termin, od którego stosunki skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych uregulowane zostały na podstawie nowej, i orzekła, że od 1883 roku skarb państwa winien funduszom indemnizacyjnym wypłacać corocznie aż do 1897 roku włącznie po 2,100.000 zł jako

zasiłek bezzwrotny, a po 325.000 zł. w. a. jako pożyczkę bezprocentową, razem 2,425.000 zł. w. a.;— zaś skarb państwa wypłacał faktycznie od 1883 roku do 1889 włącznie 2,625.000 zł. w. a. rocznie, przeto corocznie więcej o 200.000 zł. w. a.;

dalej zważywszy, że Sejm przyznając, odpowiednio ugodzie, obowiązek zwrócenia skarbowi państwa tych „nadpłat“ w ciągu lat siedmiu poczynionych, usuwa zarazem tąż ugodą roszczenia skarbu państwa do zwrotu całych zasiłków wypłaconych przez skarb funduszom indemnizacyjnym galic. w ciągu tychże lat siedmiu po 1882 roku;

zważywszy po trzecie, że Wysoki Sejm przez lat kilka stale trwał przy projekcie ugody uchwalonym w 1882 roku, ugody zakończającej spory o stosunek skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich i znoszącej wielkie acz nieuzasadnione pretensye tegoż skarbu do kraju, ugody, która także usuwa niektóre z przeszkód utrudniających działanie Reprezentacyi kraju naszego w Radzie państwa;

zważywszy po czwarte, że artykuł II. ust. z 5. czerwca rb. upoważniającej c. k. rząd do zawarcia tylekrotnie wspomnianej ugody, orzeka zarazem zwrot skarbowi państwa owej sumy 1,400.000 zł. w. a. powstałej z „nadpłat“ w ciągu wymienionego siedmioletniego okresu, i poleca rządowi zawrzeć z Reprezentacyą kraju naszego umowę o sposób i termin zwrócenia tej sumy przez kraj nasz skarbowi państwa; a przeto bez zawarcia umowy o zwrot tej sumy, cała pożądana ugoda nie przyszłaby do skutku w obecnem położeniu tej sprawy;

zważywszy wreszcie, że przyjęte przez c. k. rząd wyżej przytoczone wnioski Wydziału krajowego co do sposobu i terminu zwrotu skarbowi państwa sumy 1,400.000 zł. w. a. ułatwiają jej spłacenie:

Z tych powodów komisya budżetowa wnosi zgodnie z Wydziałem krajowym:

Wysoki Sejm powziąć raczy uchwałę załączoną pod A.

Lwów 24. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

A.

Uchwała.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia z c. k. Administracyą państwa imieniem kraju ugody następującej:

Ugoda

zawarta między c. k. Administracyą państwa a Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem imieniem reprezentacyi kraju, o zwrot nadpłat poczynionych ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i Galicyi zachodniej.

1. Nadpłaty ze skarbu państwa funduszom indemnizacyjnym Galicyi wschodniej i Galicyi zachodniej poczynione w latach od 1883 do 1889 włącznie, po 200.000 zł. w. a. rocznie, a więc wynoszące razem kwotę 1,400.000 zł. w. a., których zwrot ciąży na kraju w myśl artykułu II. ustawy z 5. czerwca 1890 roku Dz. u. p. L. 110, obowiązuje się kraj zwrócić w ciągu lat trzech począwszy od 1902 roku, a to w latach 1902 i 1903 po 500.000 zł. w. a., zaś w roku 1904 resztę 400.000 zł. w. a.

2. Celem spełnienia obowiązku zwrotu powyższych kwot w latach wyżej wymienionych, powinien kraj nałożyć i pobierać, w razie potrzeby, dodatki od podatków.

3. Ugoda niniejsza będzie sporządzona w dwóch egzemplarzach równobrzmiących, nieostemplowanych, zaopatrzonych podpisami Ministra skarbu oraz Marszałka krajowego i dwóch członków Wydziału krajowego; jeden z tych egzemplarzy ma być przechowany w c. k. Ministerstwie skarbu, drugi w aktach galicyjskiej Reprezentacyi kraju.

Wiedeń dnia . . . . . Lwów dnia . . . . . .

L. s. 316/90.

Aleg. 79.

Sprawozdanie

komisyi bankowej w przedmiocie sprawozdania Wydziału krajowego o Banku krajowym.

Wysoki Sejmie!

Bilans Banku krajowego wykazuje jako czysty zysk z operacyj finansowych tej instytucyi w roku 1889 kwotę **77.093 zł. 07 ct.**

Wynik ten finansowy, bezsprzecznie pomyślny, nabiera tem większego znaczenia, gdy się zważy, iż osiągnięty on został przez akcyę Banku, unikającą wszelkich ryzykownych operacyj finansowych, które w regule, obok dopuszczalnych znacznych strat, jedynie wielkie zyski przynoszą, a natomiast głównie skierowaną ku spełnieniu zadań i urzeczywistnieniu celów, które przewodniczyły Wysokiemu Sejmowi przy założeniu tej instytucyi.

Udział czynny a niemniej skuteczny Banku krajowego w utworzeniu syndykatu i realizacyi obligów propinacyjnych, przedewszystkiem zaś utrzymanie stopy procentowej przy jednoczesnym rozwoju i wzroście własnych interesów, a podnoszeniu tej stopy przez wszystkie inne nawet najpotężniejsze instytucye finansowe w państwie, oto najwięcej dodatnia działalność Banku krajowego w roku zeszłym.

Utrzymanie obniżonej stopy procentowej przez Bank krajowy zarówno w ciągu roku ubiegłego, jak też aż do dnia dzisiejszego pomimo jej ciągłej fluktuacyi zwyżkowej, a zwłaszcza zwyżce znacznej dokonanej w ostatnich tygodniach, streszcza się w korzyściach nietylko klienteli słałej Banku krajowego, lecz oraz w złożeniu dowodu, że owe równie częste, jak dotkliwe dla obrotu pieniężnego, handlu i produkcyi podnoszenie stopy procentowej, nie zawsze bywa nieuniknioną koniecznością stosunków targu pieniężnego, lecz że w niem w częstych wypadkach przeważa interes spekulacyjny.

Przystępując do oceny działalności Banku krajowego w pojedynczych jego działach, zaznaczyć nam wypada rozwój normalny a ciągły niemal we wszystkich agendach tej instytucyi.

Oddział hipoteczny wykazuje przyrost udzielonych pożyczek w roku 1889 w wysokości 1,468.400 zł. czyli o 452.200 zł. wyższy niż rok przedtem.

Emisya listów hipotecznych Banku krajowego doszła w r. 1889 do kwoty 16,603.200 zł., z których z końcem tegoż roku pozostało w obiegu 15,254.700 zł.

Kurs listów hipotecznych Banku krajowego wzrósł od 98½ do 99 za sto; a więc zbliżył się tak znacznie do pari.

Podniesienie się kursu listów hipotecznych Banku krajowego o ile niewątpliwie w pierwszym rzędzie przypisać należy wyjściu z obiegu równorzędnych listów hipotecznych 5% jak n. p. Towarzystwa kredytowego ziemskiego, o tyleż jest i pewną zasługą Dyrekcyi, która kurs ich utrzymać a odbiorcę na nie po za granicami kraju znaleść, uważała za pierwszy swój obowiązek. Że pożyczki hipoteczne udzielane bywają przez Bank krajowy z tak niezbędną w tym razie oględnością, — wskazuje i dowodzi stosunkowo nader nieznaczna zaległość rat amortyzacyjnych, bo wynosząca przy udzielonych pierwotnych pożyczkach hipotecznych w wysokości 16,600.000 zł. a ogólnej wymagalności rat w kwocie 2,623.783 zł. jedynie 62.608 zł. czyli tej ostatniej sumy $2^{38}/_{100}$ procentów.

Oddział komunalny, który wskutek opóźnienia się ostatecznego zatwierdzenia przez c. k. Rząd przepisów dotyczących II. emisyi obligów komunalnych, uległ chwilowej stagnacyi, przedstawia korzystną dla dłużników tego działu akcyę, przez wdrożenie zamiany względnie konwersyi obligów I. emisyi na też obligi II. emisyi.

Korzyści tej konwersyi są podwójne. Najpierw wypływają one ze zwrotu dłużnikom $^3/_0$ rezerwy pobieranej przez Bank krajowy od całej pożyczki przy udzielaniu pożyczek komunalnych I. emisyi — co przy emisyi II. już się nie dzieje, powtóre przez ujednolicenie rat amortyzacyjnych, które to raty jak wiadomo przy pożyczkach komunalnych emisyi II. są przez cały okres amortyzacyjny równe, podczas gdy przy emisyi I. były zmienne, płynąc w stosunku degresyjnym, to jest obniżając się w miarę dokonanych spłat kapitału.

Po nadto mają dłużnicy i tę korzyść przy zamianie pożyczki komunalnej emisyi I. na II., iż jednocześnie następuje nowy rozkład amortyzacyi, reszty niespłaconej jeszcze pożyczki, który cokolwiekbądź w najczęstszych wypadkach, znaczną ulgą w spłacie wierzytelności dla dłużnika bywa.

Oddział bankowy uwidocznia obrót znaczny mimo niepodnoszenia stopy procentowej w szczególności eskont weksli wzrósł w porównaniu do sumy tego eskontu w roku poprzedzającym o kwotę 1,562.930 zł. doszedłszy do wysokości ogólnej kwoty eskontu wekslów 7,541.101 zł.

Sprzedaż papierów, chociaż zmniejszyła się co do sumy w porównaniu do roku poprzedzającego o kwotę 722.769 zł., to jednak pod względem zysków wynikłych z tej sprzedaży przewyższa znacznie ten ostatni. Dochód bowiem z prowizyi i komisowego uczynił w r. 1889 kwotę 22.220 zł. 50 ct. gdy w r. 1888 dał on jedynie 11.155 zł.

Przedstawiwszy w ogólnych li zarysach i ocenie działalność Banku krajowego w r. 1889 a to z myślą na tę okoliczność, iż wszelkie szczegóły odnoszące się do czynności tej instyucyi, znajdują się już w odnośnym sprawozdaniu Rady nadzorczej i Dyrekcyi Banku, tudzież w zamknięciu rachunkowem — uważa Komisya za obowiązek swój zwrócić jeszcze uwagę Wysokiego Sejmu na doniosłe postanowienie Dyrekcyi Banku krajowego, zainteresowania się sprawą warantów, wydawanych przez krajowe składy publiczne, a to zarówno na zboże jakoteż spirytus, w tychże składach deponowanych. Wobec postanowień statutu Banku austro-węgierskiego dotyczących kredytu udzielać się mającego na waranty, w których warantom faktycznie nie przyznano znaczenia zastawu, lecz obciążenie ich uczyniono ściśle zawisłem od kredytu osobistego żyrujących waranty w obec dość jawnie zajętego już poprzednio stanowiska przez Dyrekcyę tegoż Banku w sprawie warantów, stanowiska wyrażającego się niechęcią do objęcia tej agendy, jakkolwiek wyczekiwać należy — spodziewać się jednakże nie można — iżby Bank austro-węgierski w tym dziale kredytu spełnił należycie przekazane mu zadanie — podniósł zatem znaczenie warantów w kredycie obrotowym, do miary im właściwej. Przeciwnie, obawiać

się wypada, że warant w tej instytucyi, będzie traktowany jako motyw jedynie do udzielania pożyczek na podstawie i w wysokości kredytu czysto osobistego.

W obec tego przewidywanego, a po części już dotychczasowem doświadczeniem stwierdzonego stanu rzeczy — rozszerzenie agend Banku krajowego i na udzielanie zaliczek na waranty, uważanem być musi za czynność równie pożądaną, jak odpowiadającą istotnym potrzebom produkcyi rolniczej.

W myśl powyższego sprawozdania komisya bankowa wnosi —

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o Banku krajowym.
2. Sejm udziela Dyrekcyi Banku krajowego absolutoryum z rachunków za czas od 1. stycznia do 31. grudnia 1889 r.

Lwów 20. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Polanowski *m. p.*

Sprawozdawca:
Abrahamowicz *m. p.*

LS. 349/890.

Aleg. 80.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej w przedmiocie zamku Oleskiego.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedłożył do LW. kr. 36.500/90 sprawozdanie tyczące się zamku Oleskiego w wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu na posiedzeniu 18. listopada 1889 powziętej, a jako konkluzyę swego sprawozdania stawia Wydział krajowy wnioski:

1) by Wysoki Sejm przyjął to sprawozdanie do wiadomości;

2) by Wysoki Sejm wstawił w preliminarz budżetu na r. 1891 kwotę 20.000 zł. na częściowe pokrycie restauracyi zamku Oleskiego

Do tegoż swego sprawozdania załączył Wydział krajowy jako alegata, akta tyczące się objęcia w posiadanie na rzecz kraju zamku Oleskiego, plany i kosztorysy restauracyi budynku, sporządzone przez architektę p. Kułakowskiego wreszcie sprawozdanie pp. J. Zachariewicza i L. Wierzbickiego z badań, które ci panowie wskutek wezwania Wydziału krajowego na miejscu przedsięwzięli.

Komisya budżetowa opierając się na powyższem badaniu, uskutecznionem przez powagi w dziedzinie architektury, jakimi są pp. Zachariewicz i Wierzbicki, zaleca Wysokiemu Sejmowi przyjęcie wniosków Wydziału krajowego co do treści takowych, gdyż zamek Oleski w obecnym swym stanie nie wielkim stosunkowo kosztem da się jeszcze od zniszczenia zupełnego ocalić, i może być tak odrestaurowanym, że pozostanie jako cenny nabytek architektury i jako pamiątka wielkości i chwały narodowej.

Kosztorys robót mających być przedsięwziętemi w celu odrestaurowania zamku opiewa według architekty p. Kułakowskiego na 35.000 zł.

Roboty dzieli p. Kułakowski na dwie kategorye, to jest na takie, które niezwłocznie wykonane być winny kosztem 20.000 zł. i na takie, które mogą pozostać do wykonania późniejszego w cenie 15.000. zł.

PP. Zachariewicz i Wierzbicki w swem sprawozdaniu twierdzą, że wydatek w pierwszym roku budowy, w którym należałoby postawić dach i przeprowadzić naprawę murów, wyniesie około 12.000 zł. a następne roboty rozłożone być mogą na długi szereg lat, tak aby rocznie więcej niewydawać nad 1.500 zł. Równocześnie utrzymują ci panowie, że ogólna suma wydatków na restauracyą zamku nie powinna wynosić więcej jak 25.000 do 30.000 zł. w. a.

Komisya budżetowa mając przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wnioski oparte na powyższych aktach i cyfrach, musiała sobie zadać pytanie w myśl zeszłorocznej uchwały Sejmu, na jaki cel zamek Oleski po zrestaurowaniu obróconym zostanie. W tym względzie nie znalazła komisya

budżetowa w sprawozdaniu Wydziału krajowego dostatecznego objaśnienia. Przeciwnie Wydział krajowy wyraźnie w swem sprawozdaniu zaznacza, „że się wstrzymuje od przedłożenia wniosku co do przeznaczenia zamku“. Komisya budżetowa mniema, że od ewentualnego przeznaczenia zamku zależy w znacznej części projekt restauracyi i koszt takowej i że póty nie można uchwalić kwoty na cel restauracyi przeznaczyć się mającej, póki Sejm nie objawi swej woli co do celu, na jaki budynek zrestaurowany obrócić zamierza.

Na razie przeto komisya budżetowa proponuje wstawienie w budżet na r. 1891 kwoty 18.000 zł, wyższej od tej, którą PP. Zachariewicz i Wierzbicki jako naglącą uznają, a niższej od kwoty przez architektę p. Kulakowskiego w kosztorysie na najpotrzebniejsze naprawy dachu i murów obliczonej.

Co do dalszej sumy powyżej 18.000 zł. na restauracyę zamku komisya budżetowa mniema, że przyzwolenie jej powinno być zależnem od wniosków, jakie Wydział krajowy na rok przyszły lub w jednym z następnych co do przeznaczenia zamku Wysokiej Izbie przedłoży.

Komisya budżetowa wreszcie zastanawiając się nad sposobem użycia powyż wymienionego kredytu, przyszła do przekonania, że restauracya powinna się odbyć we własnym zarządzie Wydziału krajowego pod kierownictwem komisyi fachowej, w której skład życzyćby należało, aby weszli między innymi pp. Zachariewicz i Wierzbicki.

W wyniku powyższego sprawozdania komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawie restauracyi zamku Oleskiego przyjmuje Sejm do wiadomości.

2) Dla przeprowadzenia restauracyi zamku królewskiego w Olesku utworzy Wydział krajowy komisyę fachową.

3) Na koszta restauracyi zamku a mianowicie na roboty za najnaglejsze uznane otwiera się Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt w wysokości 18 000 zł.

4) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu dokładnych studyów co do adaptacyi zamku na pomieszczenie jakiegoś zakładu krajowego odpowiednie wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

5) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przedłożył z końcem roku 1891 Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z wykonania robót restauracyjnych opatrzone szkicami i rachunkami.

Lwów dnia 14. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Jan Stadnicki w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 81.

L. s. 414/1890.

Przedłożenie rządowe.

Z c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

L. 11.329/pr.

Do

Jaśnie Oświeconego

Eustachego księcia Sanguszki

Marszałka krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, Członka Izby Panów, Rady Państwa, Posła na Sejm krajowy etc. etc.

we Lwowie.

Jaśnie Oświecony Książę!

Na mocy upoważnienia Jego Ekscellencyi Pana Ministra skarbu z 12. października 1890 l. 35.424 mam zaszczyt złożyć do laski Marszałkowskiej, jako przedłożenie rządowe, preliminarze funduszów indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, zachodniej i Wielkiego Księstwa Krakowskiego na rok 1891.

Racz Jaśnie Oświecony Książę zamieścić przedłożenie to na porządku dziennym jednego z najbliższych posiedzeń Wysokiego Sejmu.

Proszę przyjąć wyraz mego wysokiego poważania.

Lwów 25. października 1890.

***Badeni**, w. r.*

Sumaryczny preliminarz

funduszu indemnizacyjnego

dla Galicyi wschodniej

na rok 1891.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	3.429	2.935	2.788	
2	„ rent	693	443	377	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody .	10 582	9.052	10.061	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych oblig. indem.	—	29.520	15.083	
5	Dochód za sprzedane „ „	251.881	36.942	—	
6	„ „ wylosowane „ „	36.803	50.256	—	
7	Odsetki od umieszczonych korzystnie chwilowych nadwyżek funduszu .	—	6.800	4.200	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
8	Zwrócone zaliczki	1.040	2.000	1.639	
	IV. Od kraju.				
9	Dodatki indemnizacyjne od podatków	1,798.041	1,984.827	2,305.674	
	V. Ze skarbu państwa.				*ad V.a)* Z ogólnej dotacyi 2,100.000 zł. *ad V.b)* Wynik i budżet na r. 1890 z zwrotnej zaliczki 525.000 zł. Wniosek na r. 1891 z nieoprocentowanej zwrotnej zaliczki 325.000 zł.
a)	Niezwrotne uposażenie . . .	1,144.086	1,190.188	1,061.560	
b)	Nieoprocentowane zwrotne zaliczki	286.022	297.547	164.288	
c)	Oprocentowane „ „	—	—	—	
	Razem .	3,532.577	3,610.510	3,565.670	
	W porównaniu z sumą wydatków .	—	—	3,565.422	
	Okazuje się { nadwyżka . . .	—	—	248	
	Okazuje się { niedobór . . .	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
10	Koszta zarządu	15.014	14.684	12.571	
11	Spłata kapitałów przez losowanie .	2,275.654	2,354.100	2,478.000	
12	Renty dla uprawnionych . . .	1,245.564	1,190.786	1,073.205	
13	Na zakupno oblig. indemniz. . .	15.600	—	—	
14	Zaliczki zwrotne	2.223	1.025	1.169	
15	Rozmaite wydatki	816	240	477	
16	Chwilowe nadwyżki umieszczone korzystnie w Banku krajowym .	200	—	—	
	Razem .	3,555.071	3,560.835	3,565.422	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 1. do pokrycia.

	Wpłata kapitałów.				
1	Z końcem roku budżetowego 1889 pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne . . . 22.434 zł. 27 ct. W roku 1890 prawdopodobnie nic nie przybędzie, ma zaś wpłynąć . . 2.935 „ — „ przeto pozostanie . . . . 19.499 zł. 27 ct. z czego przypada wedug planu spłaty na rok 1891	3.429	2.935	2.788	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				
1	Od kapitałów wykupna uwidocznionych w 1. załączniku pokrycia jako płatnych w r. 1891 należą się według planu spłaty w roku 1891 5% odsetki	693	443	377	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 3. do pokrycia.

1	**Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.**				Na podstawie trzechletniego przecięcia jak poniżej:
a)	Odsetki za zwłokę od rat w terminach niespłaconych .	757	679	772	
b)	Zwroty kosztów podróży .	1.055	1.448	1.256	
c)	Taksy za blankiety do przepisywania obligacyi indemnizacyjnych	79	86	79	
d)	Zwroty za nadpłacone kupony przy wylosowanych obligacyach indemnizacyjnych .	7.944	6.353	7.444	
e)	Zwroty rachunkowe i inne .	747	486	510	
	Razem . .	10.582	9.052	10.061	

	Wynik w latach 1887 zł.	ct.	1888 zł.	ct.	1889 zł.	ct.	razem zł.	ct.	Przecięcie
ad a)	1.038	—	521	—	757	—	2.316	—	772
b)	1 406	—	1.307	—	1.055	—	3.768	—	1.256
c)	88	—	69	—	79	—	236	—	79
d)	7.128	—	7.260	—	7.944	—	22.332	—	7.444
e)	367	—	415	—	747	—	1.529	—	510

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych dla funduszu obligacyi indemnizacyjnych.				
1	Stan zakupionych na rzecz tego funduszu obligacyi indemnizacyjnych wynosił z końcem sierpnia 1890 . 287 300 zł. czyli w. a. . . . 301.665 „ od której to sumy wyniosą 5% odsetki	—	29.520	15.083	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 5. do pokrycia.				
	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków funduszowych	251.881	36.942	—	Na rok 1891 nie preliminuje się z tego źródła żadnego dochodu, gdyż pozostałe własne obligacye muszą być zatrzymane do pokrycia w swoim czasie znacznych należytości biernych funduszu, a to kapitałów nie podniesionych za wylosowane obligacye i odsetek za zapadłe już a niezrealizowane kupony.
	Załącznik 6. do pokrycia.				
1	**Dochód z kapitałów za wylosowane własne obligacye indemnizacyjne**	36.803	50.256	—	Na rok 1891 nie preliminuje się z tego źródła żadnego dochodu, gdyż w razie wylosowania obligacyi własnych, muszą kapitały, z powodów przytoczonych w 5. załączniku pokrycia, być użyte na zakupno nowych obligacyi dla funduszu.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 7. do pokrycia.

1	**Odsetki od chwilowych nadwyżek funduszu umieszczonych korzystnie w galicyjskim Banku krajowym . . . . .**	—	6.800	4.200	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 17.537 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie wyniku 3% odsetek uzyskanych za I. półrocze 1890 w kwocie 2.124 zł. 15 ct. okrągło w sumie 4.200 zł.

Załącznik 8. do pokrycia.

	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwroty z zaliczek danych na płace etatowe, i niewłaściwe zarachowania c. k. urzędów podatkowych	1.040	2.000	1.639	Według przecięcia z ostatnich trzech lat, a to: w roku 1887 . . 3.591 zł. „ 1888 . . 285 „ „ 1889 . . 1.040 „ razem . 4.919 zł. przeciętnie 1.639 zł.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 9. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z wykazów c. k. urzędów podatkowych Galicyi wschodniej, wynosi cała należytość wszystkich bezpośrednich, podlegających poborowi dodatku indemnizacyjnego podatków za r. 1889 . . . 7,950.623 zł. 66½ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatków indemnizacyjnych co po 29 ct. od jednego zł. uczyni na rok 1891	1,798.041	1,984.827	2,305.674	

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na r. 1889.

Liczba porządkowa	C. k. Urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Bircza	9.492	97	636	26	8.091	65	1.894	84½	1.706	92	21.822	64½
2	Bohorodczany	25.502	58	1.801	54½	13.868	30	5.193	72½	4.660	29	51.026	44
3	Borszczów	116.360	47	5% 16 3.780	80 48	30.439	95	10.169	05½	16.428	22½	177.194	98
4	Bóbrka	76.793	13	2.202	62	17.461	10	5.476	90	6.687	24	108.620	99
5	Bolechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Brody	60.954	—	16.363	—	19.200	—	10.714	—	9.636	—	116.867	—
7	Brzeżany	94.706	07	10.609	39	21.291	—	10.715	64	12.400	23	149.722	33
8	Brzozów	36.081	11	1.741	93	19.465	30	4.857	05½	59 4.768	33 07	66.972	79½
9	Buczacz	105.372	28	13.368	21	25.614	90	14.791	83½	15.184	11	174.331	33½
10	Cieszanów	60.294	—	3.396	—	19.433	—	8.398	—	9.331	—	100.852	—
11	Czortków	77.525	35	4.720	56	17.055	34	5.524	48½	5.241	06	110.066	79½
12	Dobromil	19.036	73½	2.556	90	7.411	20	d. w. 30 816	12 46½	3.770	12½	33.621	54½
13	Dolina	38.354	73	3.661	35	21.410	75	9.182	68	9.954	77	82.564	28
14	Drohobycz	99.791	86	33.935	63	23.298	35	27.257	63	32.444	58½	216.728	05½
15	Dubiecko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Gródek	70.403	53	5.045	70	16.593	20	7.352	23	d. w. 111 7.410	94½ 87	106.917	47½
17	Gwoździec	—	—	—	—	—	—	6	72	11	38	18	10
18	Halicz	30.214	71	886	12	10.578	85	2.434	72½	d. w. 22 3.520	71½ 98	47.658	10
19	Horodenka	112.193	61	1.834	56	24.015	10	7.238	72	5 d. w. 49 13.660	06 88½	158.991	93½
20	Husiatyn	98.263	30	4.989	58	22.269	73	8 451	28	13.260	21	147.234	10
21	Jarosław	110.365	22	21.010	66	19.862	50	11.477	94	13.645	62½	176.361	94½
22	Jaworów	61.336	18	4.155	05	18.364	54½	8.395	19½	8.554	94½	100.805	91½
23	Kałusz	47.975	25	2.990	83	19.189	72	5.236	09	7.646	69	83.038	58
24	Kamionka	100.633	73	2.486	58½	24.175	45	5.284	33½	12.798	84	145.378	94
25	Kołomyja	55.081	53½	31.849	17	23.284	—	16.035	42	41.703	22	167.953	34½
26	Kossów	37.005	24	2.363	51	22.988	95	5.743	35½	4.457	23½	72.558	29
27	Kozowa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28	Krosno	10.264	—	955	07	3.801	30	738	54½	987	55½	16.746	47
29	Lisko	28.000	74	178 1.362	05 81	458 11.213	80 30	3.467	67	5.827	90	636 49.872	85 42
30	Lwów	102.871	35	687.668	36½	19.924	05	120.981	34	864.160	70	1,795.605	80½
31	Mikulińce	33.369	96	794	46	7.437	40	2.878	99	2.984	29½	47.465	10½
32	Monasterzyska	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33	Mościska	75.028	73	3.160	42	19.296	25	4.702	—	6.663	85	108.851	25
34	Mosty Wielk.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	Nadwórna	27.787	87	2.790	87	17.714	60	7.247	26½	7.223	40	62.764	10½

Liczba porządkowa	C. k. Urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
36	Niżankowice	28.952	57	373	54	4.815	46	816	27	w. d. 19 32 1.722	72½	36.699	88½
37	Olesko	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Peczeniżyn	12.972	09	870	13	8.371	20	6.287	04½	13.741	62½	42.242	09
39	Podhajce	91.778	39	3.606	66	20.309	45	8.241	55	6.641	61	130.577	66
40	Przemyśl	84.894	—	44.657	—	17.746	—	19.250	—	19.910	—	186.457	—
41	Przemyślany	65.135	46	2.315	—	17.878	30	5.233	81	9.314	42	99.876	99
42	Radziechów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
43	Rawa	71.142	52	3.192	36	24.149	50	9.454	83	9.707	24	117.646	45
44	Rohatyn	95.880	31	2.760	14	23.489	27	6.495	08	11.467	23	140.092	03
45	Rudki	42.844	43	1.824	52	15.877	95	8 50 4.052	99½	4.251	65	68.860	04½
45½	Rymanów	13.746	74	841	88	6.024	10	1.988	24½	d. w. 129 90½ 1.596	85	24.327	72
46	Sambor	89.738	94	12.503	85	20.504	36	9.559	24½	12.783	62½	145.090	02
47	Sanok	45.767	97	10.476	56½	16.022	—	6.194	40½	7.241	63	85.702	57
48	Sieniawa	28.640	85	1.275	63	8.320	89	1.983	15	1.213	01	41.433	53
49	Skałat	89.640	10	10.111	72	20.734	90	11.434	24½	11.967	94½	143.888	91
50	Skole	18.684	73	2.041	49	9.624	70	5.482	35½	6.260	06	42.093	33½
51	Śniatyn	65.173	63	4.354	53	22.529	60	9.489	94	w. d. 96 77½ 10.334	98	111.979	45½
52	Sokal	113.366	21	3.986	90	22.531	50	12.444	87	19.311	58	171.641	06
53	Stanisławów	—	—	42.732	15½	10.157	05	18.232	95	16.675	94	87.798	09½
54	Staremiasto	26.002	57	2.955	38	13.638	70	4.934	52	3.180	24	50.711	41
55	Stryj	47.182	29	19.001	37	10.027	10	10.288	84½	11.829	74½	98.329	35
56	Szczerzec	32.636	62	1.567	82	7.925	10	3.716	17	d. w. 28 44 4.321	61½	50.195	76½
57	Tarnopol	100.433	49	44.927	02	17.403	05	18.696	50	16.655	62	198.115	68
58	Tłumacz	60.033	54	4.466	03	23.413	52	7.631	82	w. l. 115 89 11.119	04	106.779	84
59	Trembowla	78.358	98	2.392	55½	18.719	—	6.546	42	5.346	32	111.363	27½
60	Turka	29.637	60	1.386	24	15.161	70	3.819	24	3.215	02	53.219	80
61	Uhnów	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	Ustrzyki dol.	15.540	35	1.263	02	6.944	55	3.248	25	2.993	37½	29.989	54½
63	Zaleszczyki	81.275	89	4.939	31	20.633	15	8.948	49	9.260	52	125.057	36
64	Załośce	9.106	88	689	31	9.026	95	2.161	½	2.282	92½	23.267	07
65	Zbaraż	85.554	83	1.843	78	17.377	40	4.450	54	5.188	55	114.415	10
66	Zborów	51.950	40	1.441	44	11.787	50	3.157	35	w. d. 23 17 3.670	54	72.030	40
67	Złoczów	80.158	72	8.014	25	22.690	40	9.409	37	8.743	86	129.016	60
68	Żółkiew	72.952	70½	4.492	60½	19.396	20	8.260	50	8.003	70	113.105	71
69	Żydaczów	66.688	33	4.540	04	15.882	10	3.200	18½	7.008	52	97.319	17½
	Razem	3,616.932	47½	1,125.156	72½	1,024.321	23½	567,812	94½	1,414.349	46½	7,748.572	84½

Do tego: podatki od kolei	Karola Ludwika (linia Lwów-Kraków)	108.992	26
„ „ „	„ „ („ Brody-Podwołoczyska)	32.074	68
„ „ „	Czerniowiecko-Jasskiej	43.173	24
„ „ „	Arcyksięcia Albrechta (własna linia)	6.292	78
„ „ „	„ „ (Dolina-Wygoda)	504	28
„ „ „	Węgiersko-galicyskiej	11.013	58
	Ogółem	7,950.623	66½

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 10. do potrzeb.				
1	**Koszta zarządu** z 20.000 zł. 22/35 części . .	15.014	14.684	12.571	Na podstawie istotnego stanu urzędników i sług Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych przyzwolono na niezbędne bieżące wydatki zarządu dla wszystkich trzech funduszów za rok 1890 23.540 zł. a po strąceniu przeznaczonych na koszta sporządzenia wykazów przedawniałych kuponów 1.000 „ właściwie . . . 22.540 zł. Ponieważ jednak przypuszczalne są jeszcze pewne oszczędności w tym dziale wydatków, — preliminuje się na na koszta zarządu za rok 1891 ryczałt . . . 20.000 zł. z którego na fundusz Galicyi wschodniej przypada 22/35 części w kwocie 12.571 zł.
	Załącznik 11. do potrzeb.				
1.	**Spłata kapitałów.** Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozp. 29 grudnia 1857 l. 11.881 dla długu pokrytego obligacyami indemnizacyjnymi Galicyi wschodniej wynoszącego 58,674.000 zł. m. k. przypada do wylosowania w II. półr. 1890 1,180.000 zł. w I. „ 1891 1,180.000 „ Razem 2,360.000 zł. czyli wal. austr. 2,478.000 „ które w myśl §. 19. instrukcyi dla losowania mają być wypłacone po upływie pół roku od dnia losowania; mianowicie kwota za II. półrocze 1890 1. maja 1891, zaś za I. półrocze 1891, 1. listopada 1891. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem	2,275.654	2,354.100	2,478.000	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 12. do potrzeb.

	Renty dla uprawnionych.				
1	Według planu spłaty powołanego w 11 załączniku do potrzeb, przypada na rok 1891 obligacyi indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, pozostałych po strąceniu wartości obligacyi wylosowanych d. 31. października 1980 i 1. kwietnia 1891 na 5% odsetki zł. 1,022.100 zł. m. k. czyli wal. austr.	1,245.564	1,190.786	1,073.205	

Załącznik 13. do potrzeb.

	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej wydano	15.600	—	—	Nic się nie preliminuje ponieważ w roku 1891 nie można się spodziewać nadwyżki.

Załącznik 14. do potrzeb.

	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zwrotne zaliczki wydane na poczet płac etatowych i wydatków przez urzęda podatkowe mylnie zarachowanych .	2.223	1.025	1.169	Wynik wynosił: w roku 1887 . . 260 zł. „ 1888 . . 1.023 „ „ 1889 . . 2.223 „ razem . 3.506 zł. zatem przeciętnie 1.169 zł.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 15. do potrzeb.				
	Rozmaite wydatki.				
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i inne nieprzewidziane wydatki . .	816	240	477	Na podstawie trzechletniego przecięcia wyników za lata: 1887 . . . . 131 zł. 1888 . . . . 483 „ 1889 . . . . 816 „ razem . 1.430 zł. czyli przeciętnie 477 zł.
	Załącznik 16. do potrzeb.				
1	**Nadwyżki dochodów złożone chwilowo w Banku krajowym**	200	—	—	Nie preliminuje się nic, gdyż oboczna kwota jest podstawą „rachunku bieżącego“ otworzonego w Banku krajowym dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi wschodniej.

Sumaryczny preliminarz

funduszu indemnizacyjnego

dla Galicyi zachodniej

na rok 1891.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	2.024	740	647	
2	„ rent	450	128	84	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody .	5.636	5.189	5.667	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych oblig. indem.	—	27.851	24.307	
5	Zrealizowane książeczki kasy oszczęd.	24	—	—	
6	Dochód za sprzedane obligacye ind.	44.773	64.407	—	
7	„ „ wylosowane „ „	31.500	62.333	—	
8	Odsetki od umieszczonych korzystnie chwilowych nadwyżek funduszu .	1	1.625	1.150	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
9	Zwrócone zaliczki	25	390	351	
	IV. Od kraju.				
10	Dodatki indemnizacyjne od podatków	759.494	739.505	821.367	
	V. Ze skarbu państwa.				
a)	Niezwrotne uposażenie . . .	955.914	909.812	1,038.440	*ad V.a)* Z ogólnej dotacyi 2,100.000 zł.
b)	Nieoprocentowane zwrotne zaliczki	238.978	227.453	160.712	*ad V.b)* Wynik i budżet na r. 1890 ze zwrotnej zaliczki 525.000 zł. wniosek na r. 1891 z nieoprocentowanej zwrotnej zaliczki 325.000 zł.
c)	Oprocentowane „ „	—	—	—	
	Razem .	2,038.819	2,039.433	2,052.725	
	W porównaniu z sumą wydatków .	—	—	2,052.483	
	Okazuje się { nadwyżka . . .	—	—	242	
	Okazuje się { niedobór . . .	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
11	Koszta zarządu	7.321	8.194	6.857	
12	Spłata kapitałów przez losowanie .	1,228.878	1,320.900	1,392.300	
13	Renty dla uprawnionych . . .	750.440	710.009	652.890	
14	Na zakupno oblig. indemniz. . .	83.225	—	—	
15	Zaliczki zwrotne	1.078	230	391	
16	Rozmaite wydatki	14	100	45	
17	Chwilowe nadwyżki umieszczane korzystnie w Banku krajowym .	200	—	—	
	Razem .	2,071.156	2,039.433	2,052.483	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 1. do pokrycia.

	Wpłata kapitałów.				
1	Z końcem roku budżetowego 1889 pozostało niespłaconych kapitałów wykupna za dziesięcinę, meszne i czynsze emfiteutyczne . . . . 5.297 zł. 7 ct. W roku 1890 prawdopodobnie nic nie przybędzie, ma zaś wpłynąć . . 740 „ — „ przeto pozostanie . . . . 4.577 zł. 07 ct. z czego przypada według planu spłaty na rok 1891	2.024	740	647	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				
1	Od kapitałów wykupna uwidocznionych w 1. załączniku pokrycia jako płatnych w r. 1891 należą się według planu spłaty w roku 1891 5% odsetki	450	128	84	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 3. do pokrycia.

1	**Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.**				Na podstawie trzechletniego przecięcia jak poniżej:
a)	Odsetki za zwłokę od rat w terminach niespłaconych .	580	420	371	
b)	Zwroty kosztów podróży .	246	786	617	
c)	Taksy za blankiety do przepisywania obligacyi indemnizacyjnych	28	47	39	
d)	Zwroty za nadpłacone kupony przy wylosowanych obligacyach indemnizacyjnych .	4.612	3.878	4.579	
e)	Zwroty rachunkowe i inne .	170	58	61	
	Razem . .	5.636	5.189	5.667	

	Wynik w latach						razem		Przecięcie
	1887		1888		1889				
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	
ad a)	218	—	315	—	580	—	1.113	—	371
b)	798	—	816	—	246	—	1.850	—	617
c)	51	—	37	—	28	—	116	—	39
d)	3.199	—	5.925	—	4.612	—	13.736	—	4.579
e)	1	—	12	—	170	—	183	—	61

Załącznik 4. do pokrycia.

	Odsetki od zakupionych dla funduszu obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Stan zakupionych na rzecz tego funduszu obligacyj indemnizacyjnych wynosił z końcem sierpnia 1890 . 463.000 zł. czyli w. a. . . . 486.150 „ od której to sumy wyniosą 5% odsetki	—	27.851	24.307	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 5. do pokrycia.				
1	Za zrealizowane książeczki Kasy oszczędności	24	—	—	Nic się nie preliminuje.
	Załącznik 6. do pokrycia.				
	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków	44.773	64.407	—	Na rok 1891 nie preliminuje się z tego źródła żadnego dochodu, gdyż pozostałe własne obligacye muszą być zatrzymane do pokrycia w swoim czasie znacznych należytości biernych funduszu, a to: kapitałów nie podniesionych za wylosowane obligacye i odsetek za zapadłe już a niezrealizowane kupony.
	Załącznik 7. do pokrycia.				
1	**Dochód z kapitałów za wylosowane własne obligacye indemnizacyjne**	31.500	62.333	—	Na rok 1891 nie preliminuje się z tego źródła żadnego dochodu, gdyż w razie wylosowania obligacyj własnych, muszą kapitały, z powodów przytoczonych w 8. załączniku pokrycia, być użyte na zakupno nowych obligacyj dla funduszu.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 8. do pokrycia.				
1	**Odsetki od chwilowych nadwyżek funduszu umieszczonych korzystnie w galicyjskim Banku krajowym . . . . .**	1	1.625	1.150	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 17.537 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie wyniku 3% odsetek uzyskanych za I. półrocze 1890 w kwocie 575 zł. 91 ct. okrągło w sumie 1.150 zł.
	Załącznik 9. do pokrycia.				
	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwroty z zaliczek danych na płace etatowe, i niewłaściwe zarachowania c. k. urzędów podatkowych	25	390	351	Wniosek na podstawie trzechletniego przecięcia wyników: w roku 1887 . . 1.001 zł. „ 1888 . . 28 „ „ 1889 . . . 25 „ razem . 1.054 zł. przeciętnie 351 zł.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 10. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Podług załączonego zestawienia z wykazów c. k. urzędów podatkowych Galicyi zachodniej, wynosi cała należytość wszystkich bezpośrednich, podlegających poborowi dodatku indemnizacyjnego podatków za r. 1889.....2,832.310 zł. 02 ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatku indemnizacyjnego, co po 29 ct. od jednego zł. uczyni na rok 1891	759.494	739.505	821.367	

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na r. 1889.

Liczba porządkowa	C. k. Urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Biała	45.325	84	w. l. 570 34.468	01½ 96	14.104	95	25.653	94	14.790	96	134.914	66½
2	Bochnia . .	95.430	50	8.050	48½	26.156	20	7.239	89	d. w. 186 9.877	44½ 28	146.940	80
3	Brzesko . .	51.985	58½	2.906	20	17.857	20	5.749	42½	7.577	89	86.076	30
4	Brzozów . .	244	48	8	22	342	80	25	87½	16	57½	637	95
5	Dąbrowa . .	67.663	32	3.832	64	15.212	15	3.863	85½	5.031	85½	95.603	82
6	Gorlice . . .	33.304	11	w. l. 2.775 4.723	74 96	w. l. 338 19.130	40 80	11.552	89½	16.399	03½	w. l. 3.114 85.110	14 80
7	Grybów . .	19.666	04	1.352	09½	11.095	92	3.225	74	3.666	30½	39.006	10
8	Jarosław . .	1.917	—	—	—	347	20	109	66	97	52½	2.471	38½
9	Jasło	54.091	16	4.567	88	18.726	50	5.607	52½	6.758	62	89.751	68½
10	Jordanów . .	10.379	22	974	33	48 7.407	20 75	1.580	59	2.315	78½	22.705	87½
11	Kolbuszowa .	25.222	01	w. l. 277 2.118	74 60	w. l. 46 11.245	20 20	3.386	67	3.856	22	46.152	64
12	Krościenko .	8.829	69	2.542	28	4.856	15	2.393	15	2.955	03	21.576	30
13	Krosno . . .	38.431	93	4.541	30	15.584	95	8.273	56	16.418	41	83.250	15
14	Krynica . .	7.251	49	4.326	58	5.019	85	3.398	63½	3.575	61	23.572	16½
15	Leżajsk . . .	29.585	05	789	58	11.001	55	2.077	53	1.830	73½	45.284	44½
16	Limanowa .	27.424	63	1.595	02	16.952	80	3.898	22	4.025	88	53.896	55
17	Łańcut . . .	76.793	38	5.369	66	24.278	32½	5.438	06½	5.439	99½	117.319	42½
18	Mielec . . .	66.646	97	3.313	85½	18 103	35	6.518	89	5.928	31½	100.511	38
19	Mszana dolna	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Myślenice . .	29.442	97	2.178	05	16.326	55	3.513	72½	4.918	29	56.379	58½
21	Nisko . . .	40.481	87	1.445	81	16.118	50	5.151	77	w. d. 129 3.564	89 46	66.892	30
22	Nowy Sącz .	49.431	21	24.293	60	w. l. 4.416 17.079	61 55	10.245	96½	5% 124 13.160	07 96½	118.751	97
23	Nowy Targ .	24.982	44	4.086	74	16.192	90	4.701	11½	6.595	02	56.558	21½

Lizzba porządkowa	C. k. Urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
24	Oświęcim . .	26.362	82	8.069	42	5.020	40	5.211	87	4.380	96	49.045	47
25	Pilzno . . .	38.067	98	1.980	—	12.246	26	2.977	05	3.625	97½	58.897	26½
26	Podgórze . .	19.383	97	d. w. 2.068 12.191	23 58	7.726	98	7.025	76½	10.997	43	59.393	95½
27	Ropczyce . .	68.686	90	4.027	53	19.293	35	7.631	54½	7.779	76½	107.419	09
28	Rzeszów . .	84.414	45	28.612	11	27.758	85	14.297	82	15.594	19	170.677	42
29	Sokołów . .	14.000	50	1.056	60	6.773	—	2.504	30	w. d. 9 2.612	— 20½	26.955	60
30	Stary Sącz .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31	Strzyżów . .	15.225	81	d. w. 15 707	89 51	6.322	90	1.822	56½	2.220	79	26.315	46½
32	Tarnobrzeg .	49.264	40	2.672	48	18.017	20	6.124	01	6.591	86½	82.669	95½
33	Tarnów . .	47.011	80	51.189	64	12.263	05	20.086	43	20.913	25	151.464	17
34	Tuchów . .	18.151	12	292	18	6.421	25	1 130	22½	1.198	36	27.193	13½
35	Wadowice .	69.893	53	w. l. 276 9.866	70 90	w. l. 371 27.297	— 75	8.907	61½	w. d. 166 5.977	61½ 88	122.757	99
36	Wieliczka .	44.087	24	5.525	05	14.462	77	4.831	31	w. d. 571 6.368	13 55	75.846	05
37	Wiśnicz . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	Wojnicz . .	25.034	11	1.028	96	6.927	—	1.957	51½	2.437	86	37.385	44½
39	Żmigród . .	13.796	96	w. d. 9 581	80 61	5.888	35	1.974	46½	2.160	98	24.412	16½
40	Żywiec . . .	49.818	61	6.269	01	254 23.684	57 57	13.018	97	17.958	77	111.004	50
	Razem .	1,387.731	09½	257.550	54	508.719	80½	223.108	14½	250.806	73½	2,627.916	32
										Do tego podatek od kolei Karola Ludwika		162.264	84
										„ „ „ „ Ferdynanda		42.128	86
											Ogółem . . .	2,832.310	02

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
Załącznik 11. do potrzeb.					
1	**Koszta zarządu** z 20.000 zł. 12/35 części . .	7.321	8.194	6.857	Powody przytoczone w załączniku 10 potrzeb Galicyi wschodniej
Załącznik 12. do potrzeb.					
1.	**Spłata kapitałów.** Podług planu amortyzacyjnego wydanego rozp. 29 grudnia 1857 l. 11.881 dla długu pokrytego obligacyami indemnizacyjnemi Galicyi zachodniej wynoszącego 33,669.000 zł. m. k. przypada do wylosowania w II. półr. 1890 646.000 zł. w I. „ 1891 680.000 „ Razem 1,326.000 zł. czyli wal. austr. 1,392.300 „ które w myśl §. 19. instrukcyi dla losowania mają być wypłacone po upływie pół roku od dnia losowania; mianowicie kwota za II. półrocze 1890 1. maja 1891, zaś za I. półrocze 1891, 1. listopada 1891. Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem	1,228.878	1,320.900	1,392.300	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 13. do potrzeb.				
	Renty dla uprawnionych.				
1	Według planu spłaty powołanego w 11 załączniku do potrzeb, przypada na rok 1891 od obligacyj indemnizacyjnych Galicyi zachodniej, pozostałych po strąceniu wartości obligacyj wylosowanych d. 31. października 1890 i 1. kwietnia 1891 na 5% odsetki 621.800 zł. m. k. czyli wal. austr.	750.441	710.009	652.890	
	Załącznik 14. do potrzeb.				
	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych.				
1	Dla funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej wydano	83.225	—	—	Nic się nie preliminuje ponieważ w roku 1891 nie można się spodziewać nadwyżki.
	Załącznik 15. do potrzeb.				
	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zwrotne zaliczki wydane na płace etatowe i wydatki przez c. k. urzęda podatkowe mylnie zarachowane . . .	1.078	230	391	Wynik wynosił: w roku 1887 . . 42 zł. „ 1888 . . 53 „ „ 1889 . . 1.078 „ razem . 1.173 zł. a zatem przeciętnie 391 zł.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 16. do potrzeb.

	Rozmaite wydatki.				Na podstawie trzechletniego przecięcia wyników za lata:
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, rent, odsetek i inne nieprzewidziane wydatki . .	14	100	45	1887 . . . . 121 zł. 1888 . . . . — „ 1889 . . . . 14 „ razem . 135 zł. czyli przeciętnie 45 zł.

Załącznik 17. do potrzeb.

1	**Nadwyżki dochodów złożone chwilowo w Banku krajowym**	200	—	—	Nie preliminuje się nic z powodów podanych w załączniku 16. do potrzeb Galicyi wschodniej.

Sumaryczny preliminarz

funduszu indemnizacyjnego

dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego

na rok 1891.

A. Pokrycie

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
	I. Od obowiązanych.				
1	Wpłata kapitałów	42	—	—	
2	„ rent	1	—	—	
3	Odsetki za zwłokę i inne dochody .	1.189	645	960	
	II. Własne dochody.				
4	Odsetki od zakupionych oblig. indem.	4.795	5.635	5.049	
5	Dochód za sprzedane „ „	—	22.958	—	
6	„ „ wylosowane „ „	10.658	23.181	—	
7	„ z gotówki w zapasie kasowym	34.721	10.608	26.607	
8	Odsetki od umieszczonych korzystnie chwilowych nadwyżek funduszu .	—	520	582	
	III. Dochody ze zwrotu zaliczek.				
9	Zwrócone zaliczki	—	30	12	
	IV. Od kraju.				
10	Dodatki indemnizacyjne od podatków	153.145	119.148	148.979	
	Razem .	204.551	182.725	182.189	
	W porównaniu z sumą wydatków .	—	—	182.189	
	okazuje się } nadwyżka . . .	—	—	—	
	okazuje się } niedobór . . .	—	—	—	

B. Potrzeby

Liczba porządkowa załączników	Działy	Wynik w r. 1889	Preliminowano na r. 1890	Wniosek na r. 1891	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
11	Koszta zarządu	626	662	572	
12	Spłata kapitałów przez losowanie .	123.375	134.400	140.700	
13	Renty dla uprawnionych . . .	53.302	47.603	40.883	
14	Zaliczki zwrotne	—	30	30	
15	Rozmaite wydatki	—	30	4	
16	Chwilowe nadwyżki umieszczane korzystnie w Banku krajowym .	4.667	—	—	
	Razem .	181.970	182.725	182.189	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 1. do pokrycia.

	Wpłata kapitałów.				
1	Według planu amortyzacyjnego nie przypada już na rok 1891 żadna spłata	42	—	—	

Załącznik 2. do pokrycia.

	Wpłata rent.				
1	Jak uwaga w 1. załączniku pokrycia	1	—	—	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 3. do pokrycia.

1	**Odsetki za zwłokę i inne różne dochody.**				Według trzechletniego przecięcia jak poniżej:
a)	Odsetki za zwłokę od kapitałów i rent w terminach niespłaconych	10	11	13	
b)	Zwroty kosztów podróży .	—	2	2	
c)	Taksy za blankiety do przepisywania obligacyi indemnizacyjnych	1	2	2	
d)	Zwroty za nadpłacone kupony przy wylosowanych obligacyach indemnizacyjnych .	1.164	622	931	
e)	Zwroty rachunkowe i inne .	14	8	12	
	Razem . .	1.189	645	960	

	Wynik w latach 1887 zł.	ct.	1888 zł.	ct.	1889 zł.	ct.	razem zł.	ct.	Przecięcie zł.	ct.
ad a)	9	53	18	99½	10	36	38	88½	12	96
b)	—	—	5	42	—	—	5	42	1	80
c)	1	70	2	10	1	30	5	10	1	70
d)	473	67	1.155	24	1.163	49	2.792	40	930	80
e)	20	—	1	19	14	02½	35	21½	11	74

Załącznik 4. do pokrycia.

1	**Odsetki od zakupionych dla funduszu obligacyj indemnizacyjnych.**				
	Stan zakupionych na rzecz tego funduszu obligacyj indemnizacyjnych wynosił z końcem sierpnia 1890 . 96.180 zł. m. k. czyli w. a. . 100.989 „ od której to sumy wyniosą 5% odsetki	4.795	5.635	5.049	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
	Załącznik 5. do pokrycia.				
	Dochód za sprzedane obligacye indemnizacyjne.				
1	Za obligacye indemnizacyjne sprzedane w celu pokrycia bieżących wydatków	—	22.958	—	Nie preliminuje się nic z przyczyn przytoczonych w załączniku 6 do pokrycia funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej.
	Załącznik 6. do pokrycia.				
1	**Dochód z kapitałów za wylosowane własne obligacye indemnizacyjne**	10.658	23.181	—	Nie preliminuje się nic z powodów przytoczonych w załączniku 7 do pokrycia funduszu indemnizacyjnego Galicyi zachodniej.
	Załącznik 7. do pokrycia.				
1	**Dochód z gotówki w zapasie kasowym.** Na pokrycie wydatków nie pokrytych bieżącymi dochodami, preliminuje się z gotówki zapasu kasowego, jaki może pozostać z końcem r. 1890. . . .	34.721	10.608	26.607	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwaga
		Zł. wal. austr.			
Załącznik 8. do pokrycia.					
1	**Odsetki od chwilowych nadwyżek funduszu umieszczanych korzystnie w galicyjskim Banku krajowym**	—	520	582	Stosownie do powziętej przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z 20. grudnia 1887 a przez Wysokie c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 5. października 1888 l. 17.537 zatwierdzonej uchwały, aby czasowe nadwyżki funduszów indemnizacyjnych umieszczać korzystnie, preliminuje się dochód ten na podstawie odsetek w I. półroczu 1891 uzyskanych w kwocie 291 zł. 18 ct. okrągło na 582 zł.
Załącznik 9. do pokrycia.					
	Zwrócone zaliczki.				
1	Zwroty z zaliczek danych na płace etatowe, i niewłaściwe zarachowania c. k. urzędów podatkowych	—	30	12	Na podstawie trzechletniego przecięcia wyników za lata: 1887 . . . 35 zł. 43½ ct. 1888 . . . — „ — „ 1889 . . . — „ — „ razem . 35 zł. 43½ ct. przeciętnie 12 zł.

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 10. do pokrycia.

	Dodatki indemnizacyjne.				
1	Według załączonego zestawienia wykazów c. k. urzędów podatkowych Wielkiego Księstwa Krakowskiego, wynosi cała należytość wszystkich bezpośrednich, podlegających poborowi dodatku indemnizacyjnego podatków za rok 1889 784.147 zł. 39½ ct. W braku innej podstawy służy powyższa kwota do wymiaru dodatku indemnizacyjnego, co po 19 ct. od jednego zł. uczyni na rok 1891	153.145	119.148	148.979	

Fundusz indemnizacyjny
Wielkiego Księstwa Krakowskiego.

Alegat do załączn. 10. do pokrycia.

Wykaz

podatków bezpośrednich wraz z dodatkami przypisanych na r. 1889.

Liczba porządkowa	C. k. Urząd podatkowy	Podatki											
		gruntowy		domowo-czynszowy		domowo-klasowy		zarobkowy		dochodowy		Razem	
		zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
1	Chrzanów .	22.121	01	11.208	81	10.485	35	10.042	57	19.436	36	73.294	10
2	Kraków . .	71.880	40	320.136	21	16.413	11	72.773	15	100.208	19	581.411	06
3	Krzeszowice	14.459	29	1.614	88	7.526	30	3.425	62	5.666	06½	32.692	15½
	Razem .	108.460	70	332.959	90	34.424	76	86.241	34	125.310	61½	687.397	31½
				Do tego: podatki od kolei Karola Ludwika . . .								1.376	60
				„ „ „ Cesarza Ferdynanda . . .								95.373	48
											Razem . .	784.147	39½

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			
Załącznik 11. do potrzeb.					
	Koszta zarządu				Powody przytoczone w załączniku 10 potrzeb Galicyi wschodniej
1	z 20.000 zł. 1/35 część . .	626	662	572	
Załącznik 12. do potrzeb.					
	Spłata kapitałów.				
1.	Według planu amortyzacyjnego wydanego rozp. 29 grudnia 1857 l. 11.881 dla obligacyj indemnizacyjnych W. Księstwa Krakowskiego w kwocie 3,398.000 zł. m. k. wynosi kwota, która ma być wylosowaną w II. półr. 1890 66.000 zł. w I. „ 1891 68.000 „ Razem 134.000 zł. mk. czyli wal. austr. 140.700 „ która w myśl §. 19. instrukcyi losowania ma być dopiero po po upływie pół roku wypłaconą, mianowicie kwota za II. półrocze 1890 dnia 1. maja 1891, a kwota za I. półrocze 1891, dnia 1. listopada 1891.				
	Na pokrycie tej wypłaty wnosi się zatem	123.375	134.400	140.700	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 13. do potrzeb.

1	Stan kapitałów biernych funduszu Wielkiego Księstwa Krakowskiego wynosił z końcem grudnia 1889 952.066 zł. 50 ct. Z końcem roku 1890 pozostanie zaś po strąceniu wartości obligacyi wylosowanych 31. października 1889 63.000 zł. i 30 kwietnia 1890 65.000 „ Razem . . 128.000 zł. m. k. czyli walutą austr. 134 400 zł. stan . . . 817.666 zł. 50 ct. od której to sumy 5% odsetki wynoszą	53.302	47.603	40.883	

Załącznik 14. do potrzeb.

	Zaliczki zwrotne.				
1	Na zwrotne zaliczki wydane na płace etatowe i wydatki przez c. k. urzęda podatkowe mylnie zarachowane . . .	—	30	30	

L. porządkowa	Przedmiot	Wynikłość z roku 1889.	Preliminowano na r. 1890.	Wniosek rządu na r. 1891.	Uwagi
		Zł. wal. austr.			

Załącznik 15. do potrzeb.

	Rozmaite wydatki.				Na podstawie trzechletniego przecięcia wyników za lata:
1	Na zwroty nadpłaconych kapitałów, odsetek i inne nieprzewidziane wydatki . . .	—	30	4	1887 . . 11 zł. 81 ct. 1888 . . — „ — „ 1889 . . — „ — „ razem . 11 zł. 81 ct. czyli przeciętnie 4 zł.

Załącznik 16. do potrzeb.

1	**Nadwyżki dochodów złożone chwilowo w Banku krajowym**	4.667	—	—	Nic się nie preliminuje, gdyż czasowe złożenie w Banku krajowym nadwyżek dochodów nie stanowi właściwie żadnego wydatku.

L. W. kr. 42.261/90.

Aleg. 82.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 16. listopada 1889 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania Wydziału krajowego w przedmiocie projektu założenia i urządzenia publicznych składów krajowych na zboże i spirytus w Krakowie i we Lwowie następujące uchwały:

1. „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego do L. W. kr. 42.971/89 i 43.921/89 o założeniu i urządzeniu składów publicznych dla zboża i spirytusu w Krakowie i we Lwowie".

2. „Sejm wzywa c. k. Rząd, aby celem umożliwienia producentom i kupcom korzystania ze składów zbożowych we Lwowie i Krakowie zarządził co należy, żeby na kolei państwowej na żądanie administracyi składów zbożowych istniała zawsze potrzebna ilość cystern do transportu okowity, i aby wpłynął w tym kierunku na zarządy kolei Ces. Ferdynanda i Karola Ludwika, żeby zarządy tych kolei potrzebne cysterny miały zawsze do dyspozycyi".

Nadto powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1889 w załatwieniu petycyi c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie i c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego o urządzenie składu chmielowego wraz z siarkarnią i prasą przy publicznych składach zboża i spirytusu w Krakowie następującą uchwałę:

3. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by po zbadaniu warunków założenia składu chmielowego przy składach publicznych dla zboża i spirytusu w Krakowie przedłożył Sejmowi na następnej sesyi wnioski odpowiednie".

Komisya gospodarstwa krajowego w swem sprawozdaniu o składach krajowych we Lwowie i Krakowie, w załatwieniu którego Wysoki Sejm dwie powyższe uchwały powziął, wyraziła zdanie, że „jak najszybsze otwarcie składów we Lwowie, osobliwie składów spirytusowych jest bardzo pożądanem" i zarazem wyraziła życzenie aby „Wydział krajowy z możliwym pospiechem to zadanie spełnić zechciał".

Temu życzeniu, jak niemniej poleceniom Wysokiego Sejmu Wydział krajowy starał się najściślej zadość uczynić. Przedsięwziął tedy szereg czynności około wprowadzenia w życie

nowej, a dla organizacyi handlu zbożowego w kraju niezmiernie doniosłej instytucyi składów krajowych dla zboża i spirytusu we Lwowie i w Krakowie, a z przeprowadzenia tych czynności w czasie od ostatniego sprawozdania swego do chwili przedłożenia niniejszego sprawozdania, to jest od 19. października 1889 do 19. września 1890 w niniejszem przedłożeniu zdaje sprawę.

Sprawozdanie, dotyczące czynności około wprowadzenia w życie składów dla zboża i spirytusu w Krakowie i we Lwowie Wydział krajowy niniejszem łącznie w jednem przedłożeniu obejmuje, traktując w pierwszym rozdziale sprawy odnoszące się do uregulowania prawnych stosunków obydwu instytucyj tak we Lwowie i w Krakowie, — w rozdziale drugim sprawy składu zbożowego i spirytusowego w Krakowie, w rozdziale trzecim sprawy składu zbożowego i spirytusowego we Lwowie, wreszcie w ostatnim inne sprawy składów zbożowych tyczące się a przez Wysoki Sejm powyższemi uchwałami Wydziałowi krajowemu przekazane.

I. Uregulowanie stosunków publiczno-prawnych w składach krajowych.

Regulamin dla publicznego składu krajowego we Lwowie i Krakowie.

Regulamin dla publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie i we Lwowie.

Kiedy pierwszy raz myśl założenia krajowych składów publicznych przez Wysoki Sejm podjętą została, obowiązywało w przedmiocie prawnych stosunków domów składowych wspólne rozporządzenie Ministerstw handlu, stanu, sprawiedliwości, finansów i wojny z dnia 19. czerwca 1866 r. „o udzielaniu koncesyi dla publicznych składów“.

Rozporządzenie to rozróżniało domy składowe (Waarenhäuser) i składy publiczne wolne (Freilager).

Domy składowe były przeznaczone dla towarów nie podpadających opodatkowaniu lub opłacie celnej, lub też dla towarów, od których podatki lub opłaty celne już zostały uiszczone, drugie t. z. wolne domy składowe przeznaczone były dla towarów, które dopiero po opuszczeniu składu miały uledz opłacie lub opodatkowaniu.

Prowadzenie takich domów składowych jednej i drugiej kategoryi zależnem było od koncesyi ministra handlu a względnie ministrów handlu i finansów, udzielonej po poprzedniem złożeniu dowodu, że przedsiębiorca posiada odpowiedni kapitał zakładowy.

Wskutek zmian w organizacyi handlu okazała się jednak potrzeba ustawniczej reformy powyższego rozporządzenia i właśnie wówczas, kiedy zamiar założenia w Galicyi krajowych domów składowych dojrzał i stał się uchwałą Wysokiego Sejmu, nadeszła zmiana ustawowa wprowadzona nową ustawą o publicznych domach składowych, która w dniach 30. stycznia, 7., 8., 12., 14., 16. i 18. lutego 1889 była przedmiotem obrad w Izbie posłów Rady państwa, w dniu 28 kwietnia 1889 została ogłoszoną w dzienniku ustaw państwa Nr. 27.

Ustawa nowa opiera się również na zasadzie koncesyi, udziela jednak publicznym korporacyom i instytucyom, które zamierzają założyć domy składowe szczególniejszych ułatwień. Ustawa rozróżnia publiczne

i prywatne domy składowe i udziela pierwszym znaczniejszych przed drugiemi przywilejów.

Publiczne składy potrzebują koncesyi, z drugiej strony jednak mają prawo wydawać poświadczenia składowe z prawem indosu, podczas gdy prywatne domy składowe wydawać ich nie mogą, natomiast pod koncesyę nie podpadają.

Według §. 3 ust. 2 i 4 powołanej ustawy do podania o koncesyę na publiczny dom składowy należy obok dokładnych informacyj co do miejsca, urządzenia, użytkowania domu składowego dołączyć regulamin, normujący sposób składania towarów. Regulamin musi zawierać szereg taxatywnie w §. 9 ust. o. s. p. wyliczonych punktów, a mianowicie:

a) Dokładnie oznaczyć warunki, pod którymi przyjmuje towary, przyczem zastrzeżono, że po zadosyćuczynieniu tym warunkom, przyjęcie na skład, o ile na to rozmiary składu dozwalają, nie może być nikomu odmówionem.

b) Postanowienia o ogłoszeniu regulaminu taryfy, ulg taryfowych i statystycznych wykazów.

c) Postanowienia co do rękojmii za złożone towary, co do wystawienia poświadczeń, co do prawa sprzedaży towarów i co do sądów polubownych.

Stosownie do tych postanowień nowej ustawy, wypracował departament II. Wydziału krajowego regulamin dla publicznego składu w Krakowie, główne zasady instrukcyi służbowej, oraz taryfę opłat w tym składzie, które jako alegat 3 i alegat 4 dołączone zostały do sprawozdania Wydziału krajowego o założeniu i urządzeniu publicznego składu zbożowego i spirytusowego w Krakowie z dnia 20. października 1889 LW. kr. 43921/89 a Wysokiemu Sejmowi w roku zeszłym przedłożonego.

Reskryptem z dnia 31. października 1889 do LW. kr. 45968 oznajmiło Wydziałowi krajowemu Ministerstwo handlu, iż w porozumieniu z Ministerstwem finansów na zasadzie §. 4 ust. z dnia 28. kwietnia 1889 Dz. u. p. Nr. 27 udzieli koncesyi na otwarcie publicznego domu składowego krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie i zatwierdzi przedłożony regulamin pod warunkiem poprawienia i uzupełnienia go w myśl podanych wskazówek.

Wskutku tego Wydział krajowy przystąpił do powtórnego ułożenia poprawnego w myśl wskazówek c. k. Ministerstwa handlu regulaminu dla składu publicznego w Krakowie i przedłożył go pismem z dnia 16. grudnia 1889 do LW. kr. 56.001 c. k. Ministerstwu handlu powtórnie do zatwierdzenia.

2) Udzielenie koncesyi przez Ministerstwo handlu.

Reskryptem z dnia 28. grudnia 1889 L. 53709 c. k. Ministerstwo handlu w porozumieniu z c. k. Ministerstwem finansów udzieliło Wydziałowi krajowemu, jako reprezentantowi funduszu krajowego na podstawie §. 4. ust. z 28. kwietnia 1889 Dz. u. p. Nr. 27 koncesyę do otworzenia w Krakowie publicznego składu połączonego z publicznym składem wolnym dla zboża wszelkiego rodzaju krajowego i zagranicznego, tak podlegającego ocleniu jak i transytowego, ziarn roślin strączkowych, ziarn

roślin olejnych, i nasion bliżej nieoznaczonych, tudzież dla spirytusu, ulegającego opodatkowaniu, dopóki opłata podatkowa od niego nie została uiszczoną albo spirytus za granicę nie został wywieziony, wreszcie dla zboża i spirytusu, które w razie wprowadzenia ich na konsumcyę miasta, uległyby także opłacie konsumcyjnej miejskiej.

2.) Równocześnie odniósł się Wydział krajowy dnia 27. grudnia 1889 L. 58.389 z prośbą do c. k. Ministerstwa handlu o udzielenie koncesyi na założenie składu publicznego we Lwowie dla zboża i spirytusu i do swej prośby dołączył regulamin ułożony najściślej wedle wzoru regulaminu składu publicznego w Krakowie z koniecznemi różnicami w §. 3. i 4. z uwzględnieniem żądanych zmian, zawartych w reskrypcie c. k. Ministerstwa handlu z dnia 31. października 1889, L. 45.969 odnoszących się do regulaminu składu publicznego w Krakowie.

C. k. Ministerstwo handlu w porozumieniu z c. k. Ministerstwem finansów, udzieliło reskryptem z dnia 31. stycznia 1890 L. 2.161 koncesyi Wydziałowi krajowemu jako reprezentantowi funduszu krajowego na podstawie §. 4. ust. z 28. kwietnia 1889 Dz. u. p. Nr. 27 do otworzenia we Lwowie publicznego składu połączonego z publicznym składem wolnym na te same produkta.

Obydwa regulaminy dla kraj. publ. składów dla zboża i spirytusu ogłoszone zostały urzędownie w dzienniku rozporządzeń c. k. Ministerstwa handlu „für Eisenbahnen und Schiffahrt“ i w Gazecie Lwowskiej.

Wydział krajowy podaje je niniejszem w załączeniu do wiadomości Wysokiego Sejmu 1) 2).

Alegat 1. Alegat 2.

3) Zwolnienie od kaucyi składów publicznych we Lwowie i Krakowie.

Na prośbę Wydziału krajowego z dnia 30. stycznia 1890 LW. 55. o zwolnienie krajowego składu publicznego w Krakowie od obowiązku złożenia kaucyi, tudzież z dnia 31. stycznia 1890 LW. 5.631 o zwolnienie takież dla krajowego składu publicznego we Lwowie — odpowiedziało c. k. Ministerstwo handlu przychylnie, zwalniając od tego obowiązku krajowy skład publiczny w Krakowie reskryptem z dnia 2. lutego 1890 L. 4399, krajowy skład publiczny we Lwowie zaś reskryptem z dnia 5. marca 1890 L. 9.467.

Wydział krajowy natomiast zeznał dokument, poręczający jako właściciel składów publicznych dla zboża i spirytusu we Lwowie i Krakowie, iż wszelkie z obrotu obydwu składów wynikające pretensye i zwroty skarbowe natychmiast wypłacać będzie, a mianowicie odnośnie do składu w Krakowie, dnia 6. marca 1890 LW. 9.856 — zaś do składu we Lwowie dnia 13. marca 1890 LW. 10.756.

4.) Instrukcya służbowa dla urzędników i służby krajowych składów.

4.) Według §. 5. lit. d. regulaminu dla składu publicznego w Krakowie i według równobrzmiącego §. 5. lit d. regulaminu dla składu publicznego we Lwowie winna być wydaną instrukcya służbowa dla urzędników i służby krajowego składu.

W tym celu Wydział krajowy zawezwał dyrekcye obydwu składów do przedłożenia swych w tym kierunku wniosków, a po nadesłaniu przez Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie „Przepisów ogólnej manipulacyi wewnętrznej w krajowym składzie publicznym w Krakowie“, instrukcyi dla dyrektora, dla buchaltera, magazyniera, kontrolora, kore-

spondenta i kasyera, dla maszynisty, i dla fachowego doradcy w Krakowie, Wydział krajowy wydał je uchwałą z dnia 21. marca 1890 do L.W. 7.098.

Uchwałą z dnia 8. kwietnia 1890 L. W. kr. 12.128 po przedłożeniu projektu przez dyrektora lwowskiego składu publicznego we Lwowie p. X. Porcerego, wydał Wydział krajowy „przepisy ogólnej wewnętrznej manipulacyi w krajowym składzie publicznym we Lwowie“ tudzież „Regulamin dla urzędników i sług kraj. składu publicznego we Lwowie“ oraz instrukcyę dla urzędników kraj. składu publicznego we Lwowie, a mianowicie, dla dyrektora, buchhaltera, kasyera, likwidatora-korespondenta, i magazyniera; wreszcie instrukcye dla sług kraj. składu publicznego we Lwowie, a mianowicie: dla maszynisty, woźnego, stróża nocnego i stróża dziennego.

Alegata 3 i 4.

Wszystkie te przepisy i instrukcye podaje Wydział krajowy w załączeniu pod 3) i 4) do wiadomości Wysokiego Sejmu.

Wskutek ujawnionej potrzeby atoli zmienił Wydział krajowy uchwałą z dnia 3. czerwca 1890 L. W. kr. 22.908 punkt 9 w regulaminie dla kasyera składu publicznego we Lwowie, tudzież punkt 17 regulaminu dla magazyniera.

Regulamin ten więc odtąd zamiast brzmieć:

1. W zarządzeniu III., 9 (dla kasyera) „kasyer przechowuje w kasie klucze od magazynu na zboże i spirytus ze wspólnem zamknięciem; jeden klucz posiada kasyer, drugi zaś klucz buchhalter, w razie nieobecności tegoż likwidator“, będzie brzmiał:

„Klucze od magazynów na zboże i spirytus deponują obydwaj magazynierowie w przygotowanej do tego skrzynce żelaznej, zaopatrzonej w dwa od siebie różniące się klucze, a przyśrubowanej do podłogi w mieszkaniu dozorcy.

2. W zarządzeniu V., 17 (dla magazyniera) zamiast:

„Klucze od magazynów na zboże i spirytus ma deponować co wieczora w kasie krajowego składu“, będzie brzmiał:

„Powierzony mu klucz od magazynów na zboże lub spirytus deponuje tak samo, jak drugi magazynier w przygotowanej do tego skrzynce żelaznej, zaopatrzonej w dwa od siebie różniące się klucze, a przyśrubowanej do podłogi w mieszkaniu dozorcy“.

5. Taryfa opłat dla składów publicznych.

5. W zeszłorocznem sprawozdaniu swem Wydział krajowy podał taryfę opłat ułożoną dla składu publicznego w Krakowie. Taryfa ta została w r. b. przerobioną stosownie do wymogów handlowych targu krakowskiego i w zmienionej formie ogłoszoną w myśl rozporządzenia c. k. Ministerstwa handlu w Dzienniku rozporządzeń tegoż Ministerstwa (für Eisenbahn und Schiffahrt).

Późniejsze doświadczenie skłoniło Wydział krajowy, iż na wniosek zarządu składu publicznego w Krakowie uzupełnił ogłoszoną taryfę dla składu publicznego w Krakowie uchwałą z dnia 26. marca 1890 L. W. kr. 12.337

Jednakże i ta zmiana okazała się nie wystarczającą, i taryfa składu krakowskiego, zdaniem rzeczoznawców nie odpowiadała wymogom placu

krakowskiego, wywoływała liczne z jednej strony od producentów i kupców zarzuty, z drugiej zaś strony nie objęła wszystkiego tego, za co słusznie od stron opłaty żądać było można i należało.

Nadto upoważnił Wydział krajowy dyrekcyę składów w Krakowie, żeby co do manipulacyi spirytusowej, a mianowicie co do oszuszki i calo zastosowano te przepisy, które w tym względzie obowiązywać będą w składach publicznych we Lwowie.

Wskutek tego zarząd składu publicznego w Krakowie przedłożył powtórnie zmieniony projekt taryfy opłat od zboża i nasion, a Wydział krajowy, zbadawszy go, zatwierdził nową taryfę dnia 16. sierpnia 1890 do L. W. kr. 32.183, upoważniając zarząd składu publicznego w Krakowie do wprowadzenia jej w życie z dniem 1. września 1890 po poprzedniem należytem ogłoszeniu.

Alegat 5. W załączeniu przedkłada Wydział krajowy tę ostatnią redakcyę taryfy opłat w składzie publicznym w Krakowie pod 5).

Na podstawie taryfy opłat składu publicznego w Krakowie wypracowany został przez p. Ksawerego Porceri'ego, dyrektora składu publicznego we Lwowie projekt taryfy opłat dla składu publicznego we Lwowie.

Jakkolwiek w całości taryfa dla składu we Lwowie jest zupełnie analogiczną do taryfy opłat dla składu krakowskiego, wszelako w niektórych szczegółach ze względu na stosunki miejscowe i usance placu lwowskiego należało było odstąpić od przyjętej w taryfie krakowskiej skali.

Wydział krajowy zasięgnął opinii ludzi fachowych, a w szczególności co do taryfy opłat od spirytusu opinii jednego z pierwszych fabrykantów i właścicieli rafineryi w kraju p. Juliusza Mikolascha, a **Alegat 6.** uwzględniwszy uwagi jego dołączone w allegacie 6) zatwierdził uchwałą z dnia 21. marca 1890 do L. W. kr. 8.746 taryfę opłat dla składu **Alegat 7.** publicznego we Lwowie, którą w załączeniu pod 7), Wysokiemu Sejmowi do wiadomości się przedkłada.

6. Zaprotokołowanie firmy. 6. W myśl ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 Dz. u. p. N. 64 obydwie instytucye składów publicznych w Krakowie i we Lwowie wpisane zostały do rejestru handlowego dla firm pojedynczych, i firmy ich ogłoszone zostały, a mianowicie:

Dla Krakowa firma przedsiębiorstwa opiewa: „Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu w Krakowie, połączony ze składem wolnym“, (Oeffentliches Landes-Lagerhaus und Freilager für Getreide und Spiritus in Krakau) lub w skróceniu: „Publiczny skład krajowy w Krakowie“ (Oeffentliches Landes Lagerhaus in Krakau); dla Lwowa firma przedsiębiorstwa opiewa: „Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu we Lwowie, połączony ze składem wolnym“ (Oeffentliches Landes-Lagerhaus und Freilager für Getreide und Spiritus in Lemberg), natomiast odmówił c. k. Sąd krajowy jako handlowy używania firmy w skróceniu: Publiczny skład krajowy we Lwowie (Oeffentliches Landes-Lagerhaus und Freilager in Lemberg).

7. Otwarcie składów publicznych. 7. Skład publiczny w Krakowie otworzony został dnia 15. lutego 1890, skład publiczny we Lwowie otwarty został dla ruchu dnia 14. maja 1890.

8. Blankiety na recepis i warrant.

8. Z kolei przystąpić należało do ułożenia blankietów na poświadczenia składowe t. j. poświadczenia posiadania (recepis) i poświadczenia zastawu (warrant).

Jestto może największa korzyść dla producentów ze składów publicznych wynikająca, że poświadczenia na złożone w składzie publicznym towary służą do przenoszenia własności towaru przez *indos*, na odwrotnej stronie poświadczenia umieszczone, i do zastawu towaru, przez złożenie warrantu w instytucyi kredyt udzielającej.

Ażeby poświadczenie składowe (Lagerschein) temu podwójnemu przeznaczeniu odpowiedzieć mogło, postanawia §. 17. ustawy z 28. kwietnia 1889, iż winno być wydane w dwóch częściach, z których pierwszą stanowi poświadczenie posiadania (recepisse, cedula) i służy do przeniesienia własności przez sprzedaż lub inną czynność prawną, drugie zaś „poświadczenie zastawu (Warrant) służy do zaciągania pożyczek na zastaw złożonych towarów.

Przez wystawienie poświadczenia składowego jest w możności deponent, właściciel zboża czy spirytusu, na towar złożony aż do pewnego procentu wartości za pośrednictwem instytucyi kredytowej wziąć zaliczkę na warrant czyli za złożeniem poświadczenia zastawu (warrant). Zaliczka ta zostaje uwidocznioną na odwrotnej stronie recepisu, poczem instytucya kredytowa przesyła recepis wraz z warrantem do dyrekcyi składu, która zaliczkę udzieloną na warrant do ksiąg zapisuje i stwierdza zanotowanie tej zaliczki wraz z terminem płatności tak na warrancie jak na recepisie; tak uzupełniony i podpisami dyrekcyi składu zaopatrzony warrant wraz z recepisem zostaje odesłany wprost do instytucyi kredytowej, która biorącemu zaliczkę wydaje recepis a warrant zatrzymuje w kasie jako weksel. W każdej chwili potem może właściciel na targu sprzedać cały towar przez wręczenie recepisu kupcowi, który wypłaca mu różnicę między otrzymaną pożyczką w banku na zastaw warrantu, uwidocznioną na recepisie a umówioną ceną kupna i równocześnie przez umieszczenie indosu ceduje czyli przenosi własność towaru, przyjmując na siebie wykupno zastawionego warrantu.

Tak więc recepis czyli poświadczenie składowe reprezentuje sam towar i służy do przenoszenia własności, warrant zaś czyli poświadczenie zastawu jest kartą zastawniczą.

Alegat 8.

Opisawszy w ten sposób powyżej znaczenie poszczególnych części poświadczenia składowego t. j. tak poświadczenia odbioru (recepisu), jakoteż poświadczenia zastawu (warrantu) i przytoczywszy znaczenie poszczególnych ustępów warrantu, Wydział krajowy przedkłada w załączeniu wzór wydanych blankietów na poświadczenie składowe. Wzór blankietów na poświadczenie składowe dla składów publicznych w Krakowie i we Lwowie zaprojektowało Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie i przesłało je c. k. Ministerstwu handlu we Wiedniu, które pismem z dnia 23. grudnia 1889 do L. 53.381 oznajmiło, że ze stanowiska c. k. administracyi finansowej przeciw wprowadzeniu projektowanych formularzy poświadczeń składowych żadne nie zachodzą trudności. Zwróciło jednak uwagę na niektóre szczegóły w formularzach, proponując ich zmianę.

Wydział krajowy idąc za wskazówkami c. k. Ministerstwa handlu poczynił te zmiany we formularzach poświadczeń składowych, które za odpowiednie uznał, przyczem jednak nie uwzględnił uwagi c. k. Ministerstwa handlu tyczącej się uzupełnienia blankietu przez umieszczenie §. 28. 2 ustawy o składach publicznych, a to z powodu, że dodatek ten niekonieczny rozszerzyłby jeszcze i bez tego już zbyt szczegółowy tekst blankietu.

Ustawa zresztą nie nakłada obowiązku przedkładania blankietów na poświadczenie składowe c. k. Rządowi do zatwierdzenia.

9. Eskont warrantów.

9. Chcąc zapewnić eskontowanie warrantów i udzielanie na towary zaliczek w instytucyi kredytowej, polecił Wydział krajowy Dyrekcyi Banku krajowego we Lwowie rozporządzeniem z dnia 11. listopada 1889 do LW. 49092, iżby przedłożyła Wydziałowi krajowemu w sprawozdaniu warunki, pod którymi udzielać będzie zaliczek na warranty przez publiczne składy krajowe wystawione.

Na to otrzymał Wydział krajowy odpowiedź:

Że Rada nadzorcza Banku krajowego na posiedzeniu dnia 14. grudnia 1889 odbytem powzięła uchwałę w przedmiocie udzielania zaliczek na warranty, wystawione przez publiczne składy krajowe, polecającą Dyrekcyi Banku krajowego, iżby ułożyła osobne przepisy dla udzielania zaliczek do wysokości 500.000 zł. na warranty.

Przepisy te zawierać mają postanowienia co do wysokości zaliczek i sposobu obliczenia wartości warrantu, termin spłaty niedłuższy jak 130 dni, stopę procentową równą eskontowi weksli, wreszcie dodano, że inne przepisy wydane być mają z możliwem zastosowaniem się do przepisów, jakie w tej mierze wyda Bank austro-węgierski.

Wydział krajowy uważał tę uchwałę Rady nadzorczej Banku krajowego za zupełnie słuszną i dlatego przyjął ją do wiadomości. Gdy jednak Bank austro-węgierski dotychczas do wydania przepisów co do eskonta warrantów nie przystąpił, a wskutek tego Bank krajowy nie mógł polecenia Rady nadzorczej wykonać, Wydział krajowy polecił Dyrekcyi Banku krajowego pismem z dnia 26. września 1890 do LW. 41.009, iżby ponownie poddała pod rozpatrzenie tę sprawę Radzie nadzorczej. Obecnie są właśnie w toku narady w tej sprawie i nie ulega wątpliwości, że się zakończą najzupełniejszemi ułatwieniami dla eskontu warrantów w Banku krajowym.

Po tych uwagach ogólnych odnoszących się do uregulowania publicznych stosunków prawnych obydwu składów krajowych w Krakowie i we Lwowie, przychodzimy z kolei do zbadania sprawy o szczegółowych zarządzeniach odnoszących się do każdego składu publicznego z osobna.

II. Krajowy skład publiczny w Krakowie.

1. Oddanie w zarząd Towarzystwu wzajemnego kredytu w Krakowie.

1. Oddanie publicznego składu krajowego w Krakowie, oddanie wszelkich gruntów, budynków i inwentarza w fizyczne posiadanie pełnomocnikowi Towarzystwa wzaj. kredytu w Krakowie odbyło się komisyonalnie na dniu 10. stycznia 1890. Przyczem spisano protokół z wyszczególnieniem inwentarza składu publicznego w Krakowie, ponieważ proto-

kół ten zawiera dokładny spis urządzeń składu publicznego w Krakowie, przeto Wydział krajowy pozwala sobie dołączyć go pod 9.

Alegat 9.

2. Uregulowanie stosunków własności składu publicznego w Krakowie.

Po zakupieniu magazynów zbożowych wraz z gruntami Banku gal. dla handlu i przemysłu kontraktem z dnia 12. października 1888 LW. 44374 pozostawił Wydział krajowy w drodze ustnej umowy używanie spichrzów Bankowi. W ciągu czasu od 1. października 1888 aż do 15. marca 1889 używał Bank w części ubikacyj magazynowych, zaś w dniu 16. marca 1889 opróżnił w zupełności magazyn największy i odtąd używał jeszcze tylko w części i stopniowo w coraz mniejszych rozmiarach reszty ubikacyj po dzień 15. lutego 1890. Na podstawie tego stanu rzeczy po rokowaniach z Bankiem stanęła ostateczna umowa, na mocy której Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 29. maja 1890 LW. 22.758 zgodził się przyjąć od Banku galicyjskiego dla handlu i przemysłu tytułem czynszu za magazyn za czas od 1. października 1888 do 15. marca 1890 kwotę 2.464 zł. 65 ct. po potrąceniu kwoty podatku opłaconego na rachunek składu przez Bank galicyjski dla handlu i przemysłu w kwocie 766 zł. 29 ct., zatem gotówką 1698 zł. 30 ct.

3. Środki kontroli ze strony c. k. skarbu.

C. k. Dyrekcya skarbu odezwą z dnia 19. września 1889 LW. 71269 zawiadomiła Wydział krajowy z odwołaniem się na reskrypt c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 17. września 1889 LW. 4317, iż odbędzie się komisyonalne dochodzenie w publicznym składzie w Krakowie dla oznaczenia środków kontrolnych, jakie ze strony zarządu skarbu państwa zaprowadzone być muszą nad obrotem wolnego składu publicznego w Krakowie.

Wydział krajowy zaprosił swych zastępców do wzięcia udziału w tem dochodzeniu, a przedłożoną przez nich umowę, dotyczącą użytkowania magazynu spirytusowego i budynku piątrowego na dom administracyjny Wydział krajowy przyjął do swej wiadomości.

4. Przebieg rokowań z zarządami dróg żelaznych.

W zeszłorocznem sprawozdaniu swem o założeniu publicznego składu w Krakowie Wydział krajowy miał zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu przebieg rokowań z Dyrekcyą kolei północnej Ferdynanda co do przedłużenia kontraktu zawartego pomiędzy dawnym właścicielem magazynów zbożowych w Krakowie, Bankiem galicyjskim dla handlu i przemysłu a Dyrekcyą kolei północnej w przedmiocie połączenia magazynów szynami z siecią drogi żelaznej Ferdynanda.

Nadmieniono tam, że kontrakt ten zawarty 27. czerca 1876 wskutek zmiany własności magazynów wygasł w myśl §. 18 i przeto Wydział krajowy jako nowonabywca starać się musiał o odnowienie kontraktu.

Podniesiono również trudności, jakie przy odnowieniu pomienionego kontraktu zarząd kolei północnej czynił i dodano również, że gdy Dyrekcya kolei północnej nie chciała od swych warunków dla Wydziału krajowego niemożliwych do przyjęcia, odstąpić, widział się Wydział krajowy zmuszonym odnieść się w dniu 6. września 1889 LW. 35558 do c. k. Ministerstwa handlu, w którem to podaniu Wydział krajowy, opierając się na §. 42 ustawy z 28. kwietnia 1889 Dz. ust. p. Nr. 64 upraszał c. k. Ministerstwo handlu, aby drogą urzędową przeprowadziło uregulowanie wzajemnych stosunków pomiędzy Dyrekcyą kolei północnej a publicznym składem krajowym w Krakowie.

Ministerstwo handlu reskryptem z dnia 22. listopada 1889 do LW. 38558 oznajmiło Wydziałowi krajowemu, że w uwzględnieniu słusznych jego życzeń wydaje równocześnie rozporządzenie do Dyrekcyi kolei północnej, w którem kwestyą odpowiedzialności zarządu składów publicznych za wypadki ewentualnie z niebezpieństwa pożaru dla budynków kolejowych i parku kolejowego rzekomo istniejące w sposób ugruntowanemu życzeniu Wydziału krajowego najzupełniej odpowiadający rozstrzyga.

W skutek tego rozstrzygnięcia c. k. Ministerstwa handlu Wydział krajowy wypracował dodatkowe punkty do ugody z koleją północną z dnia 27. czerwca 1876 przez Bank gal. dla handlu i przemysłu zawartej i przesłał je pismem z dnia 16. grudnia 1889 LW. 46.229 Dyrekcyi kolei północnej z prośbą o zeznanie i notaryalne uwierzytelnienie podpisów na dokumencie.

W odpowiedzi na to żądanie Dyrekcya kolei północnej pismem z dnia 19. stycznia 1890 do L. 48.819 nadesłała podpisaną umowę, a raczej dodatek do umowy.

5. Ulgi reekspedycyi.

5. Równocześnie podjął Wydział krajowy starania, ażeby publicznemu składowi w Krakowie zapewnić prawo reekspedycyi. Chodziło bowiem o zapewnienie składowi publicznemu ułatwienia i zniżenia taryfy towarowej ze strony zarządu kolejowego o tyle, iż zboże lub inny towar zatrzymujący się w składzie publicznym może odbyć dalszą podróż w obranym kierunku pomimo zatrzymania się na składzie za taką samą opłatą, jakąby opłacało gdyby od stacyi nadania przez producenta odbywało nieprzerwanie drogę aż do punktu przeznaczenia.

Bez tej ulgi bowiem musiałoby zboże wskutek przerwanego transportu do składu i ze składu opłacać znacznie wyższe taryfy transportowe, aniżeli opłaca na zasadzie nieprzerwalności transportu.

Pismem z dnia 7. września 1889 L. 38.741 udał się Wydział krajowy do c. k. generalnej Dyrekcyi dróg żelaznych państwowych z prośbą o udzielenie prawa reekspedycyi w przewozie produktów do publicznego składu w Krakowie i z tegoż składu drogami żelaznemi państwowemi.

Dyrekcya generalna tych dróg w piśmie z dnia 21. września 1889 L. 16.164/V oznajmiła Wydziałowi krajowemu, iż podanie to odstąpiła Dyrekcyi kolei północnej, przy której leży skład publiczny w Krakowie, gdyż dopiero po otrzymaniu przyznania reekspedycyi przez Dyrekcyę kolei północnej będzie mogła Dyrekcya dróg żelaznych państwowych austryackich udzielić ze swej strony uwzględnienie.

Wskutek tego Wydział krajowy poczynił kroki u Dyrekcyi kolei północnej ces. Ferdynanda o uzyskanie ułatwień reekspedycyjnych, które to ułatwienia istotnie uzyskane zostały, jednakże tylko dla transportów zboża do Krakowa przybywających z terminem 12miesięcznym. Natomiast odmówiono pismem z dnia 15. marca 1890 prawa reekspedycyi dla transportu spirytusu, gdyż taryfa kolei północnej dla tego artykułu nie zawiera żadnych ulg, ani zagraniczne związki kolejowe za wprowadzeniem ulg taryfowych dla spirytusu nie przemawiają.

Wskutek tej częściowej odmowy prawa reekspedycyi mianowicie dla spirytusu postanowił Wydział krajowy ponowić swe starania u kolei

Ferdynanda i u kolei państwowych, a gdy przy wprowadzaniu w życie składu publicznego we Lwowie kwestya ulg reekspedycyjnych na kolejach państwowych, tudzież na kolei Karola Ludwika i Ferdynada znów wymagała rokowań, Wydział krajowy przeprowadzając je uzyskał zwolnienie dla składu lwowskiego, o czem jednak sprawę zdajemy w rozdziale o składzie publicznym we Lwowie a na ich podstawie transporty spirytusu ze składów krakowskich prawdopodobnie korzystać będą.

Uzupełnienie wewnętrznego urządzenia.

6. Odwołując się do zeszłorocznego sprawozdania w przedmiocie składu publicznego w Krakowie, w którem urządzenie wewnętrzne składu krakowskiego zostało opisanem, Wydział krajowy nadmienia niniejszem o kilku dodatkowych robotach uzupełniających urządzenie wewnętrzne:

a) Zaprowadzono urządzenie transmisyi z pasami i łożami Sellers'a i budowę wyciągalni mechanicznych do windowania zboża w worach na wyższe kondygnacye składu a roboty te oddano firmie L. Zieleniewskiego, która z powyższego zadania wywiązała się ku zupełnemu zadowoleniu.

b) Zarządzono uzupełnienie urządzenia wewnętrznego przez wprowadzenie motoru gazowego a to na podstawie wniosku i planu p. St. Chrząszczewskiego i roboty około umontowania motoru gazowego o sile 12 koni oddano gazowni miejskiej w Krakowie według umowy zatwierdzonej do LW. 41.619/89.

c) Zamówiono na podstawie oferty z dnia 26. listopada 1889 2.000 worków nieszytych i 1.000 worów szytych u Towarzystwa tkaczy w Glinianach według następnych cen:

1 wór nieszyty na 100 kg pszenicy, długości 1 m. 25. cm. według ceny jednostkowej 49 ct. za 1 metr worowiny Nr. 1. i 2. a 51 ct. za 1 metr worowiny Nr. 3.; wynosi przeto 51 ct. + 13 = 64 ct., uszycie dna w worku 3 ct. razem z najlepszej worowiny wór 67 ct.

2) wór szyty długości takiej samej jak pod 1) licząc 1 m. worowiny po cenie wyżej podanej = 64 ct., uszycie worka 5 ct., razem 69 ct.

Zamianowanie personalu administracyjnego.

7. W myśl umowy zawartej dnia 22. września 1889 między Wydziałem krajowym a Towarzystwem wzajemnego kredytu, któremu zarząd i całe fachowe prowadzenie kraj. składu publicznego w Krakowie w charakterze pełnomocnika Wydziału krajowego i pod zwierzchnictwem Wydziału krajowego poruczonem zostało, Wydział krajowy zatwierdził na podstawie §. 2 lit. g. wspomnionej umowy przedłożony sobie etat płac personalu administracyjnego przy składzie publicznym w Krakowie.

W myśl uchwały Wydziału krajowego z dnia 14. czerwca 1889 L. W. kr. 24.592 personal administracyjny składu publicznego w Krakowie składać się ma z następujących sił:

1. Dyrektor z płacą 2.000 zł. rocznie
2. Magazynier „ 1.200 „ „ i mieszkaniem w naturze.
3. Buchhalter „ 1.200 „ „
4. Kontrolor i kasyer „ 1.200 „ „
5. Rzeczoznawca „ 1.200 „ „
6. Maszynista „ 600 „ „ i mieszkaniem w naturze.
7. Kancelista „ 600 „ „
8. Woźny i 2 stróżów z łączną płacą 1.000 zł.

Razem tedy wydatki na personal administracyjny wynosić mają 9.000 zł.

Równocześnie polecił Wydział krajowy, iżby na razie obsadzono tylko posady: Dyrektora, maszynisty, woźnego i 2 stróżów, inne zaś dopiero później po otwarciu składów.

Nadto Wydział krajowy dodał, że preliminowana posada kancelisty ma być obsadzoną tylko ewentualnie, a to mianowicie dopiero wtedy, jeżeliby się po otwarciu składów okazało, że buchhalter i kasyer nie będą w stanie podołać czynnościom kancelaryjnym.

Alegat 10.

Imienny wykaz funkcyonaryuszów składu publicznego w Krakowie dołącza się pod 10).

Niebawem jednak okazało się, że etat ten nie odpowiadał potrzebom składu i dlatego na wniosek Towarzystwa wzaj. kredytu ustanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 4. października 1889 L. W. kr. 43.002 kontrolora magazynów jako zastępcę kierownika składów zbożowych i współfirmanta z płacą roczną 1.500 zł. Tą samą uchwałą przyznał Wydział krajowy mianowanemu przez Dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu buchhalterowi p. Długołęckiemu dodatek osobisty w kwocie 300 zł.

Ażeby poczynić przygotowania do otwarcia składu publicznego w Krakowie Wydział krajowy uchwałą z dnia 2. listopada 1889 L. W. kr. 47.784 wezwał Dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu do natychmiastowego obsadzenia czterech posad w administracyi, a mianowicie dyrektora, kontrolora magazynów, będącego zarazem zastępcą dyrektora, buchhaltera i kasyera, jak niemniej woźnego i 2 stróżów od dnia 1. grudnia 1889; uchwałą zaś z 24. listopada 1889 L. W. 51.963 wezwano Dyrekcyę do obsadzenia reszty posad etatowych.

O wykonaniu tych poleceń zawiadomiło Wydział krajowy Towarzystwo wzajemnego kredytu pismem z dnia 3. marca 1890.

Co do wydatków kancelaryjnych to zatwierdził je Wydział krajowy w następnem brzmieniu rocznie:

1) do rozporządzalności Towarzystwa wzajem. kredytu 2.000 zł.
2) potrzeby kancelaryjne 400 zł.
3) podatki i asekuracya budynków 1.000 zł.
4) utrzymanie maszyn i nieprzewidziane wydatki 1.000 zł.

8. Rachunek bieżący Wydziału krajowego w Towarzystwie wzajem. kredytu.

W Towarzystwie wzajemnego kredytu otworzony został dla Wydziału krajowego jako zastępcy funduszu krajowego rachunek bieżący, z którego w myśl statutów Towarzysswa tylko członkowie korzystać mogą. Ażeby temu formalnemu warunkowi odpowiedzić postanowił Wydział krajowy złożyć jako udział w Towarzystwie wzajemnego kredytu kwotę 500 zł., którą to kwotę Towarzystwu wypłacił dnia 4. października 1889 do L. W. kr. 43.002.

9. Ubezpieczenie robotników składu.

9. Na zasadzie ustawy z dnia 28. grudnia 1887 Dz. u. p. N. 1 ex 1888 należało zgłosić robotników zatrudnionych w składach do zakładu ubezpieczenia robotników od nieszczęśliwych wypadków.

Wydział krajowy zarządził przeto odpowiednie kroki celem zgłoszenia zajętych robotników, poczem wymierzono zarządowi składów skalę 2 zł. 75 ct. od 100 zł. wynagrodzenia wypłaconego robotnikom.

W myśl §. 22. ust. z 28. grudnia 1887 i w myśl rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z 4. maja 1890 L. 75 Dz. u. p. zarząd składu publicznego obowiązany jest ogłosić, czy i jaką część opłaty, należnej zakładowi ubezpieczenia strącać będzie z zarobku robotników w składzie pracujących.

Na odnośne zapytanie zarządu składu w Krakowie Wydział krajowy uchwałą z dnia 6. sierpnia 1890 L. W. kr. 33.231 odpowiedział, że należytość ta poniesioną być ma z funduszu składu w Krakowie bez potrącenia jej z zarobku robotników.

Alegat 11. 10. Do niniejszego sprawozdania dołącza się wyciąg z ksiąg rachunkowych przedstawiający ogólny wykaz kosztów budowy i urządzenia składów w Krakowie po koniec czerwca 1890.

III. Krajowy skład publiczny we Lwowie.

Rokowania z gminą m. Lwowa. 1. Wydział krajowy miał zaszczyt w załączonem swem sprawozdaniu z dnia 19. października 1889 LW. 42.971. przedłożyć Wys. Sejmowi przebieg początkowych rokowań z gminą miasta Lwowa o objęcie w zarząd składu publicznego we Lwowie.

Sprawozdanie to uzupełnia Wydział krajowy następującymi szczegółami:

Na wezwanie Wydziału krajowego z dnia 14. czerwca 1889 w przedmiocie odstąpienia gminie m. Lwowa składu publicznego na własność odpowiedział prezydent miasta pismem z dnia 3. października 1889 r. w którem obok wyrażenia szczerych chęci gminy do objęcia składu publicznego podniósł zarazem szereg zastrzeżeń przeciw niektórym warunkom, znajdującym się w projektowanym kontrakcie nabycia.

Na to wydelegował Wydział krajowy ze swego ramienia członka Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiego, który na konferencyi z panem delegatem magistratu oświadczył gotowość Wydziału krajowego do ustępstw w przedłożonych warunkach umowy.

Mimo to Magistrat m. Lwowa oznajmił relacyą z dnia 3. grudnia 1889, że uznał warunki, pod którymi Wydział krajowy zaproponował był oddanie zakładu na własność gminy za zbyt uciążliwe, zarazem zaś zaproponował ze swej strony poruczenie dalszych rokowań komisyi, złożonej z delegatów Wydziału krajowego i gminy m. Lwowa i ze swej strony wyznaczył delegatów do tej narady. Wydział krajowy zgodził się na tę propozycyę, wyznaczył delegatami członka Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiógo i referenta koncept. p. Bronisława Drwęskiego, których narady nie przyniosły dotychczas żadnego pozytywnego rezultatu. Wobec tego, że dalsze rokowania z gminą m. Lwowa przypadły na czas otwarcia składu publicznego we Lwowie (do czego Wydział krajowy miał obowiązek jak najszybciej dążyć) wobec tego następnie, że skład otwarty został jako zakład krajowy, gdyż nie było podówczas żadnej

nadziei, aby wobec trudności, jakie rokowania z gminą m. Lwowa nastręczyły, składy jako zakład gminny mogły wejść szybko w życie, wobec tego, że rozpoczęte i prowadzone przez Wydział krajowy pertraktacye z władzami administracyjnemi, skarbowemi i kolejowemi, nietylko nastręczały liczne trudności, o których Wysoki Sejm z niniejszego sprawozdania wiadomość powziąć zechce, ale nie pozwalały przypuszczać przerwania ich toku i rozpoczęcia na nowo w imieniu gminy m. Lwowa;

w obec tych przelicznych trudności Wydział krajowy nie uważał za stosowne w trakcie rozpoczętych i niedokończonych rokowań z władzami bezpośrednio przed lub po otworzeniu dopiero składu we Lwowie przystępować do oddania go w zarząd gminy m. Lwowa, zwłaszcza, że dopiero doświadczenia, nabyte przy dłuższem prowadzeniu składów publ. we Lwowie we własnym zarządzie dostarczą Wydziałowi krajowemu jak i gminie m. Lwowa pewniejszych podstaw do zawarcia układu. W razie otrzymania od Wys. Sejmu wskazówki w tym kierunku Wydział kraj. przystąpi na nowo do ponownych z gminą m. Lwowa rokowań.

2) Środki kontroli ze strony c. k. skarbu.

2. C. k. Dyrekcya skarbu we Lwowie odezwą z dnia 11. listopada 1889 l. 87.817 zawiadomiła Wydział krajowy z odwołaniem się na reskrypt c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 20. października 1889 l. 36.696, że w dniu 16. listopada 1889 odbędzie się komisyonalne dochodzenie w publicznym składzie we Lwowie, dla oznaczenia środków kontrolnych, jakie ze strony zarządu skarbu państwa zaprowadzone być muszą nad obrotem składu.

Wydział krajowy zaprosił jako swych zastępców pp. dyrektora Porceriego i radcę Magistratu p. Łyszkowskiego do wzięcia udziału w tem dochodzeniu a protokół spisany tamże 17. listopada 1880 przyjął Wydział krajowy do wiadomości.

3. Rokowania z zarządami dróg żelaznych w sprawie połączenia torów.

Wydział krajowy przyjął wypracowany przez Dyrekcyę kolei Karola Ludwika projekt połączenia składu z torami kolejowymi w celu uzyskania bezpośredniego transportu wagonami kolejowymi pomiędzy składem publicznym a sąsiednimi dworcami kolejowymi.

Ażeby budowę przed zimą przyspieszyć potrzeba było natychmiast przystąpić do wykonania nasypów ziemnych i zbudowania 3 przepustów murowanych. W tym celu plany wygotowane zostały w porozumieniu z dyrekcyami kolei państwowych i kolei Karola Ludwika.

Gdy generalna Dyrekcya kolei Karola Ludwika zatwierdziła projekt połączenia składu publicznego za pomocą położyć się mającego toru z obrotnicą kolei Karola Ludwika, budowa toru rozpoczętą została przed udzieleniem koncesyi przez c. k. Ministerstwo handlu z obowiązkiem jednak zastosowania się do ewentualnych warunków koncesyi. Magistrat m. Lwowa wystąpił jednak przeciw zamierzonemu połączeniu za pomocą obrotnicy (Drehscheibe) i przedłożył wniosek połączenia z torami kolejowymi składu nie za pomocą obrotnicy, lecz przez nawiązanie szyn od składu publicznego do dworca kolei Karola Ludwika systemem łukowym z wymianami.

Wydział krajowy zasięgnąwszy opinii inżyniera p. Chrząszczewskiego, Alegat 12. którą tutaj pod 12 dołącza, pozostał przy swem pierwotnem zdaniu i w tym duchu udzielił Magistratowi odpowiedzi.

Na tej podstawie połączenie składu z szynami obydwu dróg żelaznych zostało wykonane przez połączenie z obrotnicą a kwota umówiona została kolejom wypłacona i połączenie szyn przez skład krajowy w posiadanie objęte zostało.

Kontrakty z kolejami państwową i Karola Ludwika zawierać musiały tedy umowę co do połączenia składów z szynami odnośnej kolei i umowę regulującą w przyszłości wzajemne z kolejami stosunki.

W celu ujęcia w prawne formy obopólnych zobowiązań już wykonanych, tudzież w celu uregulowania wzajemnych stosunków prawnych między składem publicznym we Lwowie a zarządami kolei Karola Ludwika i kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej, polecił Wydział krajowy swemu zastępcy prawnemu, iżby odnośny projekt umowy przedłożył.

Kontrakt z c. k. Dyrekcyą kolei państwowych we Lwowie został istotnie sporządzony i dnia 24. maja b. r. przez generalną Dyrekcyę podpisany, podpisany kontrakt zaś z c. k. Dyrekcyą kolei Karola Ludwika został nam dnia 31. lipca 1890 do L. 34137 zwrócony z powodu, iż generalna Dyrekcya kolei Karola Ludwika we Wiedniu w projekcie tym poczyniła niektóre, częścią stylistyczne, ozęścią rzeczowe zmiany, co do których Wydział krajowy jeszcze się nie oświadczył.

Wydział krajowy jednak nie wątpi, że różnice te dadzą się z zupełnem obopólnem zadowoleniem wyrównać, zwłaszcza, co podnieść uważa sobie Wydział krajowy za obowiązek, że Dyrekcya kolei Karola Ludwika w dotychczasowych pracach przygotowawczych zawsze przychodziła Wydziałowi krajowemu z pomocą i z całą gotowością i uwzględnieniem stosunków danych z wszelkiemi koncesyami i ułatwieniami, jakich Wydział krajowy mógł żądać.

Na podstawie tych kontraktów obowiązała się kolej Karola Ludwika zbudować tor kolejowy od swych do składu publicznego tudzież urządzić obrotnicę na gruncie składu publicznego wszystko na koszt i odpowiedzialność funduszu krajowego.

Również zobowiązała się c. k. kolej państwowa zarządzająca koleją Lwowsko-Czerniowiecko-Jaską, zbudować tor kolejowy obrotnicy do granicy swego terytoryum, który połączy tory składu publicznego z torami rzeczonej drogi żelaznej.

Pozwolenia na prowizoryczne używanie połączenia kolejowego między dworcem kolei Karola Ludwika a składem publicznym udzieliło Wydziałowi krajowemu c. k. Ministerstwo handlu reskryptem z d. 10. kwietnia 1890 Nr. 4542, połączenie zaś składu z dworcem kolei Lwowsko-Czerniowiecko-Jaskiej nastąpiło dnia 13. maja 1890.

4. Ulgi reekspedycyjne.

W sprawie uzyskania prawa reekspedycyi na kolei Karola Ludwika i na kolejach państwowych poczynił Wydział krajowy odpowiednie kroki, w skutku których na wniosek Dyrekcyi ruchu kolei Karola Ludwika we Lwowie przychyliła się generalna Dyrekcya tejże kolei we Wiedniu pismem z dnia 1. marca 1890 L. 7340/89 do przyznania krajowemu składowi publicznemu we Lwowie prawa reekspedycyi dla zboża wszelkiego rodzaju, płodów strączkowych, mąki, mlewa, nasion olejnych, makuchów i słodu do magazynów składu wpłynąć mających, a to w związku ze stacyami całej linii głównej i obu kolei lokalnych: Dembica—Rozwadów i Jarosław — Sokal z terminem dwunastomiesięcznym. Zarząd kolei

Karola Ludwika zastrzegł sobie wszelako prawo każdoczesnej kontroli zapasów zboża składu i wglądania w księgi składowe. Co do kwestyi przyznania korzyści reekspedycyjnych dla spirytusu, to kolej Karola Ludwika zastrzegła sobie na później dalszą decyzyę, gdyż podobna reekspedycya dotychczas jeszcze nie istniała.

W celu uzyskania dalszych korzyści reekspedycyjnych tak dla zboża, jako też spirytusu, polecił Wydział krajowy dyrektorowi lwowskiego składu p. Porceremu uchwałą z dnia 21. sierpnia 1890 LW. 36.532, iżby korzystając z międzynarodowego targu zbożowego we Wiedniu starał się zjednać dla składu publicznego we Lwowie klientelę i poczynił starania w gen. dyrekcyach kolei w celu uzyskania praw reekspedycyi dla zboża i spirytusu w taryfach związkowych. Z polecenia tego wywiązał się p. Porceri ku zupełnemu zadowoleniu Wydziału krajowego i uzyskał z dniem 1. września b. r. w kolejowych taryfach prawo reekspedycyi, a to:

dla wspólnego ruchu między Galicyą, Austryą i Czechami (gal. öst. böhmischer Gemeinschaftsverkehr);

dla ruchu zbożowego między Galicyą a południowymi Niemcami (galiz. süddeutscher Eisenbahn-Verband);

dla ruchu między Galicyą, a przeładowaniem na Elbę (Galizien-Elbeumschlag-Verkehr);

zaś od 15. października 1890:

dla ruchu zbożowego między Galicyą a północnymi Niemcami (gal. norddeutscher Getreide-Verkehr).

Okres reekspedycyi trwa od daty nadejścia towaru do 12 miesięcy. Różnicę frachtów bezpośrednich wypłaca krajowy skład publiczny przy dalszej reekspedycyi towaru. Reekspedycya ważna jest tylko dla pełnych wozów, w wadze 10.000 klgr.

Ogłoszenie tych reekspedycyj nastąpiło w dzienniku rozporządzeń Ministerstwa handlu für „Eisenbahn u. Schiffahrt"; również zdołano wyjednać prawo reekspedycyi dla spirytusu od gen. Dyrekcyi kolei państwowych i gen. Dyrekcyi kolei północnej.

Nadto udzieliła kolej Karola Ludwika prawo reekspedycyi dla spirytusu w ruchu lokalnym ważne od dnia 1. sierpnia br., jednak jedynie dla transportów w cysternach. Na tej podstawie i na warunkach przez kolej Karola Ludwika przyznanych, przyznane są reekspedycye przez c. k. koleje państwowe i kolej północną.

Skoro potrzebne w tym względzie formalności zostaną załatwione, nastąpi ogłoszenie uzyskanych na kolejach państwowych i kolei północnej reekspedycyi w dzienniku rozporządzeń Ministerstwa handlu (für Eisenbahn und Schifffahrt).

6. Dojazd do magazynów.

6. W celu urządzenia dojazdu do magazynów składu zbożowego polecił Wydział krajowy swemu inżynierowi p. Teofilowi Baranowskiemu, ażeby wspólnie z dyrektorem lwowskiego składu p. Porcerim sporządził plan dojazdu. Plan ten po przedsięwzięciu stosownych zmian zatwierdzony został uchwałą Wydziału krajowego z dnia 23. kwietnia 1890 LW. 15.500. Droga wykonaną została według kosztorysu na przestrzeni 1.100·80 metr. kwadr. kosztem 670 zł. 14 ct. Szkic dojazdu załącza się pod 13.

Alegat 13.

7. Uzupełnienie wewnętrznego urządzenia składu.

7. Wewnętrzne urządzenie składu publicznego we Lwowie uzupełnione zostało przez urządzenie motoru gazowego, przez umontowanie urządzenia mechanicznego z fabryki Luthra w Brunszwiku, przez naprawę budynku samego, na skład zbożowy przeistoczonego, oraz wewnętrzne jego przeistoczenie.

Biura urządzone zostały ile możności skromnie, a mianowicie biuro Dyrekcyi kosztem 294 zł., biuro buchhalteryi kosztem 564 zł. (w czem 380 zł. na kasę ogniotrwałą), biuro kasy i likwidatury kosztem 336 zł. 50 ct. i biuro magazynierów kosztem 117 zł., biuro straży skarbowej kosztem 88 zł. 50 ct. i poczekalnie przy magazynie zbożowym kosztem 44 zł., a urządzenie magazynów zbożowego i spirytusowego (stoły, krzesło i zegar) kosztem 52 zł., razem tedy ogólne urządzenie około 1.500 zł. kosztowało.

W urządzeniu biur administracyjnych i w ogóle w umieszczeniu ich Wydział krajowy kierował się przedewszystkiem względami oszczędności. Nie może jednak Wydział krajowy przemilczeć, że wobec tego, iż ubikacye w północnej części budynku na skład zbożowy przeznaczonego są wilgotne, i nieodpowiedne do umieszczenia tam pracowników składu, przeniesienie biur do innego lokalu bądź to w tym celu wynajętego na przeciwległej składom ulicy Gródeckiej, bądź też pomieszczenie ich w domu administracyjnym, któryby w tym celu wybudować należało, okaże się już w niedalekiej przyszłości nieuniknionem.

Dla magazynu spirytusowego zakupiono wagę decymalną za 275 zł. do ważenia beczek ze spirytusem, alkoholometry etc. za 28 zł. 50 ct. i dla magazynu zbożowego 2 wagi decymalne u firmy Fackbranka w Peszcie za 280 zł., 1 młynek do koniczyny i nasion za 300 zł., 12 wózków żelaznych do wożenia worów za 150 zł. i 1 wagę do zboża za 65 zł., ogółem za 823 zł. 50 ct., 3 węży gutaperchowych, 3 beczek (pompa systemu Knausa (Knaus Werkspumpe) za 250 zł., wreszcie zegar kontrolujący stróża nocnego za 180 zł. i narzędzia dla maszynisty za 100 zł. i narzędzi na wypadek pożaru za 100 zł.

Całość urządzeń mechanicznych w magazynie zbożowym składu krajowego we Lwowie odebraną została imieniem Wydziału krajowego w obecności komisyi złożonej z profesora mechaniki w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, Bogdana Maryniaka, p. Otto Landecke starszego inżyniera kolei Karola Ludwika, tudzież inżynierów Wydziału krajowego pp. St. Chrząszczewskiego, Gustawa Reutta i Teofila Baranowskiego.

Komisya ta po przedsięwzięciu oględzin każdego przedmiotu z osobna, oraz odbyciu prób za pomocą zboża w ilości 5 400 klgr. znalazła następujący stan rzeczy:

1) Zakład gazowy we Lwowie dostarczył na podstawie ugody zawartej z kierownikiem budowy i urządzeń z dnia 18/8 1889 zatwierdzonej przez Wysoki Wydział krajowy z dnia 20/8 1889 L. 35.990 — motor gazowy z fabryki Langen i Wolf systemu Otto o sile 12 koni wraz z antifluktuatorem, gazometrem, rezerwoarem wodnym, pompą, i wszelkimi rurociągami. Motor ten funkcyonuje bez zarzutu, a wszelkie rurociągi i przyrządy dodatkowe wykonane zostały wzorowo.

2) fabryka G. Luther w Brunschwigu dostarczyła oraz ustawiła następujące przedmioty — na mocy kontraktu z dnia 25. sierpnia 1889, zatwierdzonego przez Wydział krajowy do L. 37.841/89:

a) elewator zbożowy, składający się z podstawy połączonej z wagą automatyczną do przyjęcia zboża, rur wsypowych i wysypowych, gurt wraz z kubkami żelaznymi, płaszcza drewnianego, łożysk, smarownic — wreszcie głową na najwyższej kondygnacyi magazynu, z przyrządami do transportu zboża, bądź na taśmy, bądź też do maszyn przeznaczonych do czyszczenia zboża.

b) 4 taśmy transportowe z kompletnem urządzeniem do transportu zboża luźnego z równoczesnem przewietrzaniem, oraz koleją żelazną w górnej kondygnacyi strychowej wraz z dwoma wózkami do wysypu zboża.

c) 2 wagi automatyczne systemu Reuterta i Reiserta.

d) 2 maszyny aspiracyjne do czyszczenia zboża z podwójnym separatorem, exhaustorem.

e) wszelkie do powyższych przyrządów potrzebne transmisye.

Działalność wszystkich ad *a) b) c)* i *d)* poszczególnionych przedmiotów obliczona na 10.000 kilogramów zboża twardego na godzinę.

Komisya po poprzedniem zbadaniu przedmiotów powyższych przedsięwzięła próbę odważenia zboża, wywindowania za pomocą elewatora na trzecią kondygnacyę strychową, wreszcie przewietrzenia i złożenia luźnego zboża wzdłuż magazynu na skrzydło prawe. Do wysypania zboża za pomozą 2 ludzi, — oraz całej określonej czynności z użyciem 20 worków po 100 kg. użyto czasu ogółem 10 minut. Następnie użyto 1.000 kg. zboża do wykonania próby odczyszczenia za pomocą 2 maszyn expiracyjnych. Czynność odważenia na wadze elewatora, podniesienia zważonego zboża na trzecią kondygnacyę, przepuszczenia przez maszyny aspiracyjne wreszcie odważenia już odczyszczonego zboża, oraz załadowania napowrót do worków przy pomocy 2 ludzi trwało minut 6 (sześć). Nakoniec wykonano próbę przewietrzenia zboża z równoczesnem transportowaniem elewatorem i taśmami za pomocą rur przenośnych do kondygnacyi parterowych, dla wykazania, iż zboże dowolnie składane być może w każde miejsce magazynu, czy na parterze, lub piętrze, na prawo i lewo, lub też w środku magazynu bez pomocy rąk ludzkich. W tym celu użyto 20 worków po 100 kg. — a czynność podniesienia zboża z parteru na najwyższą kondygnacyę, transport i przewietrzanie za pomocą taśm poziomych górnych, wreszcie spuszczenie zboża na parter, trwało ogółem minut 6.

Wobec powyższych prób oraz skonstatowanej przez komisyę dobrej jakości materyałów, odlewów i konstrukcyi maszyn pojedynczych, wreszcie ilości przedmiotów przez fabrykę G. Luthra dostarczonych i ustawionych, okazuje się, że fabryka z obowiązków kontraktu się wywiązała.

3) Na podstawie zamówienia w krótkiej drodze przez kierownika budowy u firmy Kremenetzkiego i spółki w Wiedniu, dostawiła fabryka rzeczona maszynę dynamo - elektryczną o sile 600 wolt-ampire wraz z przewodami izolowanymi, regulatorem oraz 10 lamp żarowych każda o sile

10 świec normalnych i takowe na miejscu ustawiła. Próby światła wykonane w dniu 12. grudnia b. r. wykazały według podania inżyniera kierującego urządzeniem, że takowe niejednostajne i intenzywność nie odpowiada w przerwach warunkom umowy. Z tego powodu kierujący urządzeniem zatrzymał montera fabryki do uregulowania przyrządów, i ostatecznego rachunku z fabryką nie przeprowadzał.

Komisya skonstatowała, że maszyna dynamo-elektryczna istnieje, przewody drutowe z izolatorami urządzone, lampy z podwójnem oszkleniem w ilości 10 sztuk ustawione.

Również wykonano próbę oświetlenia w czasie oględzin lokalnych, które wykazało, że światło równocześnie we wszystkich lampach rozżarzone, że każdą lampę z osobna, lub też wszystkie naraz zgasić można, pozostaje do uregulowawia intenzywność takowego oraz rachunku z fabryką, załatwienie czego zastrzegł sobie kierownik budowy w czasie późniejszym.

4) Rury wsypowe z blachy żelaznej wraz z montowaniem w ilości 48 sztuk 1·62 met. długości, ogółem 77·76 m., średnicy 12 cm. z zasuwami, następnie 10 sztuk rur po 1·46 m. długości, 2 rury przenośne z lejkami, 2 kapy do tych rur, wreszcie 2 rury przenośne do wózków kolejowych wykonała fabryka Zygmunta Piotrowicza i Jana Schumana po cenie ugodzonej w krótkiej drodze po 3 zł. 62 ct. za 1 m. bieżący.

Wyż poszczególnione rury sporządzono i ustawiono w magazynie zbożowym trwale i porządnie.

5) Wyciągnię mechaniczną o działalności 500 kg. z przyrządem frykcyjnym — wraz z montowaniem wykonała fabryka L. Zieleniewskiego w Krakowie — za cenę w krótkiej drodze umówioną 850 zł. wraz z wszelkimi przyrządami, łańcuchem patentowym, pasami i smarownicami oraz przeciwciężarem. Komisya odbyła próbę wyciągni, która to próba wykazała, że wyciągnia wykonana należycie, trwale i porządnie. Chyżość z obciążeniem lub bez obciążenia jest jednostajna i wynosi 0·23 m. na sekundę. Przyrząd do zatrzymania windy oraz chwytacze działają pewnie i bezpiecznie.

W koncu komisya skonstatowała, że prawie 12 000 kilogr. zboża we wszystkich przyrządach w godzinę obrócić można — a zatem firma Luthra z obowiązków kontraktowych w zupełności się wywiązała. Wreszcie co do światła elektrycznego uważała komisya, że przy próbie takowe dostatecznie funkcyonowało — wbrew zapatrywaniem kierownika budowy.

Magazyny ubezpieczone zostały w Krakowskiem Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń a mianowicie magazyn spirytusowy na sumę 36.415 zł., magazyn zbożowy zaś na sumę 31.846 zł.

8. Oddanie składu publicznego we Lwowie Dyrektorowi p. Porceremu.

8. Oddanie składu we Lwowie Dyrektorowi jego p. X. Porceremu, odbyło się komisyonalnie na dniu 15. kwietnia 1890.

9. Ubezpieczenie zapasów składu.

W celu ubezpieczenia zapasów zboża i spirytusu zawarła Dyrekcya składu we Lwowie umowę z Towarzystwem wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie pod następującymi warunkami:

1. Ubezpieczenie musi być całoroczne; 2. wartość ubezpieczonego zboża lub syirytusu ma być maksymalna t. j. taka, jaką przedstawiałyby

zapasy wypełniające cały magazyn i od takiej maksymalnej wartości obliczoną będzie roczna należytość asekuracyjna, według stopy zaliczki: *a)* za zboże po 2 zł. 50 ct. od tysiąca, *b)* za spirytus po 3 zł. 75 ct. od tysiąca. Ponieważ jednak magazyny tak dla zboża jakoteż dla spirytusu nie zawsze będą całkowicie zapełnione i bardzo często tylko znacznie mniejsze wartości tak zboża jakoteż spirytusu na składach będą się znajdować, zaś obliczona zaliczka od wartości maksymalnej na rok cały byłaby niesłuszną, przeto ubezpieczenie może być zawartem w ten sposób, że zaliczka z końcem każdego miesiąca w stosunku do najwyższej rzeczywistej wartości, jaka się w pomienionych produktach w ciągu miesiąca na składzie znajdowała, uregulowaną zostanie. W tym celu zarząd składów przedkładać ma wykazy dzienne, ile każdego dnia i w jakiej wartości było na składzie w magazynach zboża lub spirytusu. Po upływie każdego miesiąca na podstawie takich dziennych wykazów, obliczy Towarzystwo zaliczkę miesięczną, od najwyższej wartości rzeczywistej, jaka któregokolwiek dnia w magazynach na składzie znajdowała się, a to w ścisłym stosunku do zaliczki całorocznej. Wypośrodkowana zatem zaliczka miesięczna od wartości najwyższej rzeczywistej, potrąconą będzie od zaliczki miesięcznej (tj. dwunastej części rocznej zaliczki), za wartość maksymalną policzonej, a wynikłą między temi zaliczkami różnicę odpisze każdego miesiąca na korzyść składu. Tym sposobem ubezpieczenie jakkolwiek na cały rok z góry zawarte, staje się jednomiesięcznem i opłata za ubezpieczenie nie okaże się niesprawiedliwą, gdyż tylko do rzeczywistego najwyższego miesięcznego stanu zapasów magazynowych odnosić się będzie. Wszelkie inne kombinacye ubezpieczenia ze względu na przepisy naszych statutów orzekających, że ubezpieczenie przedmiotów ruchomych co najkrócej na 1 miesiąc zawarte być mogą, są niedopuszczalne; choćby przeto w pewnym miesiącu przez dni 29 nie było wyższej wartości zboża jak na sumę 100.000 zł., a tylko w jednym dniu tegoż miesiąca, stan wartości na 200.000 zł. przedstawił się, to opłata za ów miesiąc przez Towarzystwo wypośrodkowana do kwoty 200.000 zł. stosować się będzie.

Przy tej sposobności podano nadto maksymalną wartość produktów, które mogą być pomieszczone w magazynach lwowskiego składu. Magazyn na spirytus zawiera 4 rezerwoary po 1.500 hl. i 4 rezerwoary po 1.000 hl., łączna przeto pojemność tych zbiorników wynosi 10.000 hl.; ponieważ hektolitr 85 stopniowego spirytusu przedstawia wartość 12 zł. przeto maksymalna wartość spirytusu może wynosić we wszystkich rezerwoarach 120.000 zł.

Magazyn zbożowy przy ogólnej powierzchni 1.907 m. pomieścić może 20.000 cent. metr. zboża, to licząc po 10 zł. najwyżej centnar metryczny zboża przedstawia maksymalną wartość całego produktu w magazynie zbożowym pomieszczonego sumę 200.000 zł. Razem przeto maksymalna wartość produktów w obydwu składach mogących być pomieszczonymi czyni sumę 320.000 zł.

10. Uregulowanie stosunków własności budynku składu zbożowego.

10. W sprawozdaniu zeszłorocznem Wydział krajowy przedstawił czynności swe około uregulowania praw własności gruntów i budynków pod skład publiczny we Lwowie nabytych. Obecnie nadmienić należy,

że po zawarciu kontraktu kupna i sprzedaży z księciem Kalikstem Poniński uskutecznioną została intabulacya prawa własności nabytych realności pod l. k. $572^2/_4$ i $845^2/_4$ we Lwowie na rzecz funduszu krajowego. Uchwałą z dnia 21. września 1889 L. 32.819 zezwolił c. k. sąd krajowy we Lwowie na rzeczoną intabulacyę, która też według kontestacyi hipotecznej w poz. 2 karty B. wyk. hip. 512 II. i 779 II. uskutecznioną została.

Równocześnie przeprowadził Wydział krajowy uwidocznienia w księgach hipotecznych zamiany gruntów składu krajowego z gruntami c. k. domen państwa, co do której w zeszłym roku zdał wyczerpująco sprawę.

12. Zamianowanie personalu administracyjnego.

Rozporządzeniem z dnia 13. listopada 1889 L. 48.722 ustanowiono etat funkcyonaryuszów, jak następuje:

a) Dyrektor z płacą	2.500 zł.	
i na jazdy	500 „	3.000 zł.
b) buchhalter		1.500 „
c) likwidator i korespondent		1.200 „
d) kasyer		600 „
e) magazynier		800 „
f) magazynier		800 „
g) maszynista		600 „
h) kancelista		600 „
i) woźny		360 „
k) stróż		300 „
l) stróż		300 „

1. Dyrektorem mianowano bez konkursu dekretem z dnia 23. października 1889 L. 45.858 p. Ksawerego Porceri z płacą 2.500 zł. i dodatkiem na fiakra w kwocie 500 zł., razem 3.000 zł.

Na posadę buchhaltera i magazyniera rozpisano konkurs dnia 3 stycznia 1890 L. 58.116/89. Zgłosiło się do terminu kandydatów:

a) na posadę buchhaltera	27
b) „ „ magazyniera	67
c) „ „ buchaltera lub magazyniera	27
razem więc kandydatów	121

Zamianowano zaś na podstawie wniosków dyrektora z d. 15. lutego 1890 L: 30. uchwałą z d. 8. marca 1890 L: 7852 p. p.

a) Franciszka Granatowskiego prow. buchhalterem z płacą roczną 1500 zł.

b) Stanisława Strzembosza prow. likwidatorem i korespondentem z płacą roczną 1200 zł.

c) Jana Ortyńskiego prow. magazynierem z płacą roczną 800 zł.

d) Władysława Hordyńskiego praktykantem jako magazyniera na razie bez płacy, a następnie na wniosek dyrektora przyznano mu rozporządzeniem z d. 30 maja b. r. L. 22.603 płacę etatową.

Dalej zamianował Wydział krajowy uchwałą z dnia 28 lutego b. r. L. 8463 na wniosek dyrektora składu maszynistą p. Wacława Kleina, zaś Albina Władysława Tuchlinowicza powołał rozporządzeniem z d. 8. marca 1890 L. 10251 na posadę woźnego. Później rozporządzeniem z d. 23 kwietnia 1890 L. 14969 powołano p. Ludwika Zbyszewskiego na posadę kasyera.

Celem szczegółowego zbadania systemów administracyjnych w instytucyach wolnych domów składowych upoważnił Wydział krajowy p. Ksawerego Porcerego, uchwałą z d. 23. października 1889 L. W. 45.858 do odbycia podróży instrukcyjnej do składów publicznych we Wiedniu, Insbruku, Feldkirchen i Pesztu, przeznaczając na tę czynność około 2 tygodni czasu i przyznając mu dyety po 10 zł. dziennie jako też zwrot kosztów podróży I. klasą na kolejach żelaznych.

P. dyrektor Porceri udał się w podróż d. 3. grudnia 1889 i odbył ją w ciągu dwu tygodni, zwiedzając zamiast składów peszteńskich składy w Berlinie i w Mannheim.

Alegat 14. Imienny wykaz wszystkich funkcyonaryuszy składu publicznego we Lwowie dołącza się pod 14.

Alegat 15. Do niniejszego sprawozdania dołącza się wyciąg z ksiąg rachunkowych, przedstawiający ogólny wykaz kosztów budowy i urządzenia składów publicznych we Lwowie wypracowany po koniec kwietnia 1890 roku pod 15.

IV. Polecenia przez Wysoki Sejm uchwalone.

1. Dostarczenie wagonów cysternowych.

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniach Wydziału krajowego w przedmiocie założenia i urządzenia publicznego składu krajowego dla zboża i spirytusu w Krakowie i w przedmiocie projektu założenia takiegoż składu we Lwowie powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 16. listopada 1889 następującą rezolucyę:

„Wzywa się c. k. Rząd, aby celem umożliwienia producentom i kupcom korzystania ze składów zbożowych we Lwowie i Krakowie zarządził co należy, żeby na kolei państwowej na żądanie administracyi składów zbożowych — istniała zawsze potrzebna ilość cystern, do transportu okowity i aby wpłynął w tym kierunku na zarządy kolei ces. Ferdynanda i kolei Karola Ludwika, żeby zarządy tych kolei potrzebne cysterny miały zawsze do dyspozycyi“.

1. W wykonaniu tej rezolucyi uwiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z d. 22. marca 1890 L. 2906, że sprawa ta przedłożoną została c. k. Ministerstwu handlu, dalszą zaś odezwą z d. 8. lipca 1890 uwiadomiło nas c. k. Prezydyum Namiestnictwa, że p. Minister handlu reskryptem z d. 17. czerwca 1890 L. 5438 oznajmił, że z dotyczącego

sprawozdania c. k. jener. Dyrekcyi austr. kolei państw. okazuje się, że koleje państwowe nie posiadają na zachodnich kolejach własnych wagonów cysternowych, na gal. kolei transwersalnej postarano się pierwotnie o 6 wagonów cysternowych, dla których z początku nie znalazło się żadnego obrotu, które jednak od r. 1885 ciągle wynajmowane są stronom.

Do tego przybyło w maju 1885 dalszych 5 wagonów cysternowych, które wskutek zarządzenia Wysokiego c. k. Ministerstwa handlu celem popierania galicyjskiego przemysłu naftowego w przepisanej drodze preliminowane i sprawione zostały.

Z dotychczasowych 11 wagonów cysternowych używa się 7 do transportu nafty, zaś 4 do transportu spirytusu.

Z powodu wniesionych podań zeszłego roku ze strony Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie tudzież c. k. Towarzystwa gospodarczego w Krakowie do c. k. Dyrekcyi ruchu kolei w Krakowie o pomnożenie ilości wagonów cysternowych dla transportów spirytusu widziała się c. k. jeneralna Dyrekcya austryackich kolei państwowych spowodowaną do postawienia wniosku na sprawienie dalszych 20 wagonów cysternowych, dla których wstawiono w preliminarzu w roku 1890 odpowiednią kwotę, a które jeszcze w bieżącym roku oddane zostaną do użytku.

Przez objęcie Lwowsko-Czerniowieckiej kolei w zarząd państwowy objęto także dalsze 2 wagony cysternowe, a w kwietniu r. b. przeszło 15 wagonów cysternowych towarzystwa handlowego „do produktów naftowych“ Lindheima i Sp. w Wiedniu przez spłatę 0·7 części kwoty amortyzacyjnej wartości zakupna na własność kołomyjskich kolei lokalnych.

W najbliższej jesiennej kampanii przeto na północno-wschodnich liniach będzie stać do dyspozycyi 48 wagonów cysternowych, należących do kolejowego zakładu

Dalsze powiększenie tego stanu nie jest na razie przewidziane, a c. k. Ministerstwo handlu musi trzymać się tej zasady, że specyalne wagony mają być dostarczane przez strony same, gdyż oprócz wagonów rezerwoarowych, potrzebnych jest wiele innych specyalnych wagonów do transportów mięsa, piwa i t. d. a dla sprawienia tychże nie ma potrzebnych kwot, a to tem mniej, ile że specyalne wagony służą głównie w tym celu, by dla pojedynczych stron dostarczyć korzyści pod względem zastosowania taryfy, lub pod względem konserwacyi towaru. Rozporządzalne a ledwo wystarczające środki pieniężne potrzebniejsze są o wiele do zakupna normalnych wagonów, służących do ogólnego obrotu, a których ciągle brak.

Do tego dodać należy, że wagony cysternowe, gdy takowe stoją do wolnej dyspozycyi nadawców, używaneby były do ładowania mazi, oleju surowego, nafty, spirytusu, a czyszczenie kotłów spowodowałoby następnie wielkie trudności i wydatki tak, że już z tego stanowiska okazuje się korzystniej, jeżeli strony dla swych z reguły jednakowych transportów własne posiadają wagony.

Postępowania takie samo przez się dotychczas się rozwinęło, gdyż strony same sprawiły i do parku kolejowego c. k. austryackich kolei państwowych włączyły następującą ilość wagonów cysternowych:

W r.	1886	na	północno-wschodnich	liniach	45	na	zachodnich	11
„ „	1887	„	„	„	57	„	„	2
„ „	1888	„	„	„	22	„	„	24
„ „	1889	„	„	„	12	„	„	63
				razem	136			100

w ogóle 236 wagonów cysternowych.

Z tego przyznaczonych jest dla transportu nafty 197, spirytusu 34, a dla innych transportów 5 wagonów. Specyalnie dla transportu spirytusu przeznaczono przez strony na północno-wschodnich liniach tylko 9, zaś na zachodniej sieci 25 cystern.

Analogiczne stosunki istnieją na prywatnych kolejach a mianowicie posiada kolej północna cesarza Ferdynanda 181 cystern, z których tylko 4 należą do zakładu kolejowego; zarząd c. k. uprzyw. galicyjskich kolei Karola Ludwika zniewolony był, coraz częstszemu zapytywaniu za cysternami poniekąd zadość uczynić, postarać się w ostatnich czasach o 10 wagonów cysternowych. Oprócz tego posiada ta kolej 12 wagonów cysternowych należących do osób prywatnych.

Podnieść należy, że pomnożenie ilości postępuje ciągle i z pewnością przyjąć można, że interesenci w uwzględnieniu przytoczonych powodów dostarczać będą specyalnych wagonów z własnych fuuduszów.

Z tego reskryptu p. Ministra handlu wynika, że strony pomimo zwiększonej liczby wagonów cysternowych na c. k. kolejach państwowych będą i nadal zmuszone posługiwać się swojemi własnemi lub wypożyczonemi cysternami prywatnemi, gdyż c. k. koleje państwowe, ani koleje prywatne nie mają i nie mogą mieć do dyspozycyi stron na każde zawołanie stosownej liczby wagonów cysternowych gotowych. Wagonów zaś cysternowych od kolei prywatnych lub państwowych trudno jest otrzymać w chwili, kiedy ich potrzeba, gdyż wielkie firmy handlowe wypożyczają za opłatą cysterny na czas dłuższy.

Zdaniem Wydziału krajowego dla udogodnienia producentów, oddających swój spirytus do składów publicznych, którzy nie w takiej ilości spirytus umieścić mogą w składach, iżby byli w stanie zakupywać własne cysterny lub wypożyczać je na cały rok z góry z jednej strony, a dla powiększenia ruchu i rotacyi w użytkowaniu składów spirytusowych z drugiej, okaże się niezbędnem w ciągu najbliższego roku administracyjnego nabyć na własność funduszu krajowego dwie do trzech cystern na spirytus i takowe do użytku stron, spirytus przesyłających, do składu za pewną z góry oznaczyć się w taryfie mającą opłatą oddać.

Ponieważ sprawa zakupna cystern nie należy ściśle do wewnętrznego urządzenia składu, przeto Wydział krajowy prosi Wysoki Sejm o upoważnienie do zakupna 2—3 cystern. Koszt sprawienia jednej cysterny wynosić będzie według zasięgniętych informacyj około 3.000 zł.

Wyłożony na ten cel kapitał będzie mógł w nałożonych opłatach za użytkowanie cystern znaleść zupełne oprocentowanie.

Alegat 15. Kwota przeznaczona przez Wysoki Sejm na założenie składów publicznych w Krakowie i we Lwowie, jak świadczą dołączone w załączeniu wykazy rachunkowe, nie została jeszcze wyczerpaną, przeto koszta

zakupna cystern w znacznej części pokryte być mogą jeszcze z kwoty na założenie składów przeznaczonej, wskutek tego Wydział krajowy nie przedkłada wniosku cyfrowego o udzielenie na ten cel kredytu.

2. Urządzenie składu na chmiel wraz z siarkarnią przy składzie publ. w Krakowie.

2. W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z petycyj c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego i lwowskiego o urządzenie składu chmielowego wraz z siarkarnią i prasą przy publicznych składach zboża i spirytusu w Krakowie powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 28. października 1889 następującą uchwałę:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by po zbadaniu warunków założenia składu chmielowego przy składach publicznych dla zboża i spirytusu w Krakowie przedłożył Sejmowi na następującej sesyi wnioski odpowiednie".

Wydział krajowy zasięgnął przedewszystkiem fachowej w tej mierze opinii c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie i c. k. gal. Towarzystwa gospodarczego we Lwowie, tudzież zasięgnął opinii swego inżyniera p. St. Chrząszczewskiego.

Nie ulega wątpliwości, iż przy zwiększonej od lat kilku produkcyi chmielu w Galicyi, zbyt tego produktu i wyswobodzenie go z pod ucisku ajentów monopolizujących handel chmielem i narażających producentów nieraz na nieobliczone straty, urządzenie magazynu na chmiel, a zwłaszcza magazynu połączonego z siarkarnią przy jednym z krajowych składów publicznych — a jak zamierzono przy składzie publicznym w Krakowie — mogłoby wprowadzić pewną nader potrzebną organizacyę prawidłowego handlu tym produktem i ochroniłoby producentów od wyzyskiwania przez ajentów i agioterów zagranicznych.

W tym duchu odpowiedział też komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie żądając, iżby Wydział krajowy rozpoczął rokowania co do urządzenia składu chmielowego przy składzie publicznym w Krakowie, oraz co do objęcia tegoż w administracyę przez dyrekcyę Towarzystwa wzajemnego kredytu i Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski na najbliższej sesyi przedłożył.

Natomiast dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie, kierująca w imieniu Wydziału krajowego składem publicznym w Krakowie zwróciła uwagę Wydziału krajowego na trudności, jakie z urządzeniem składu na chmiel byłyby połączone. O siarkarni chmielu zaś jako o przedsiębiorstwie krajowem zarządzanem przez Towarzystwo wzajkredytu, oświadczyła się dyrekcya tegoż Towarzystwa bardzo ujemnie. „O siarkarni chmielu jako o przedsiębiorstwie krajowem, powiada w piśmie z dnia 21. grudnia 1889 dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu przez nas zarządzanem, nie może i nie powinno być mowy, takowego nie podejmujemy się i zmuszeni jesteśmy Wysokiemu Wydziałowi z całą stanowczością złożyć to oświadczenie. Jeżeli bez tego preparowania mogą i mają być składy chmielne założone, to zastrzegając sobie decyzyę co do ich objęcia bliższemu rozpatrzeniu planów urządzeń i projektów manipulacyjnych, pozwalamy sobie zwrócić uwagę Wysokiego Wydziału na niemałe trudności, bardzo wielką odpowiedzialność i wysoki stopień niebezpieczeństwa, jakie należyte prowadzenie składu chmie-

lowego i samo tylko odebranie oraz przechowywanie tego produktu za sobą pociągnąć muszą i niezawodnie pociągną a producentów nigdy nie zadowolnią".

Po takiem oświadczeniu kierującego składami publicznymi w Krakowie Towarzystwa wzajemnego kredytu, Wydział krajowy z uwagi na właściwości tego towaru, tj. na trudność konserwacyi na składzie, łatwość podlegania zepsuciu, różnorodność gatunków produktu nawet z jednej i tej samej miejscowości pochodzącego, a co najważniejsza ze względu na wymogi kupieckie co do sortowania i sposobu konserwacyi w miarę tego, dokąd produkt na konsumcyę ewentualnie eksport przeznaczony jest, to jest czy chmiel ma być prasowany czy siarkowany, czy w worach na miejsce konsumcyi dostarczony, z uwagi na te i wieloliczne inne trudności, jakie się Wydziałowi krajowemu przy bliższem rozważaniu poddanej mu myśli nasuwały, postanowił uchwałą z dnia 28. grudnia 1889 LW. 57.995 nie przedkładać Wysokiemu Sejmowi wniosku na urządzenie składu chmielnego przy składach publicznych ani połączonego z siarkownią ani też bez niej.

3. Sprawa założenia składów publicznych w Kołomyi.

Istniejąca od lat 5 w Kołomyi Spółka rolniczo-przemysłowa, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną odpowiedzialnością, oraz zawiązane dopiero a nie wpisane jeszcze w c. k. sądzie handlowym Towarzystwo Pokuckie, mające za zadanie popieranie rozwoju rolnictwa i handlu w pięciu powiatach: horodeńskim, kołomyjskim, kossowskim, nadwórniańskim i śniatyńskim, przedłożyły Wydziałowi krajowemu petycyę, w której podniosły konieczną potrzebę założenia w Kołomyi składu publicznego krajowego w pierwszej chwili tylko na zboże. Wniosek swój motywowały powyższe Towarzystwa w ten sposób:

Przedewszystkiem miasto Kołomyja leży przy drodze żelaznej Lwowsko-Czerniowieckiej, (obecnie państwowej, i jest punktem środkowym pięciu zbiegających się powiatów, jakoto: horodeńskiego, kołomyjskiego, kossowskiego, nadwórniańskiego i śniatyńskiego, obejmujących przestrzeń 653, 683 hektarów ziemi, w tej liczbie 190.113 hektarów roli z ludnością 384.427 głów.

Ztąd przechodzi kolej do Lwowa i Czerniowiec oraz lokalna do kameralnych lasów w Kniaźdworze, młynów amerykańskich w Dziadkowcach i Szeparowcach oraz w drugą stronę do dystalarni nafty S. Szczepanowskiego i Spółki w Peczeniżynie i od kopalni ropy w Słobodzie rungurskiej, największej we wschodniej Galicyi.

Nadto projektowane linie kolei żelaznej do Horodenki i Zaleszczyk sprowadzą handel z Podola w te strony i ułatwią przywóz zboża z tej żyznej części kraju, a przedłużenie kolei lokalnej do Delatyna i granicy węgierskiej do Szigetu otworzy pożądaną komunikacyę z Węgrami i przyczyni się do rozwoju handlu w tamtych okolicach.

Bite gościńce ze Stanisławowa przez Kołomyję ku Czerniowcom w jedną stronę a w drugą do Kossowa, Kut i Bukowiny oraz do granicy węgierskiej przez Delatyn, Mikuliczyn, dalej połączone bitą drogą przez Szeparowce ku Ottynii, Tyśmienicy, oraz droga do Horodenki i Zaleszczyk, przecinają żyzne okolice uprawne zbożem i tytoniem, zasiane przemysłowymi zakładami jako to: młynami, tartakami, hutami szkła, warzelniami soli, destylarniami i kopalniami nafty, oraz wywozem drzewa i materyałów z obszernych lasów kameralnych. Ruch handlowy na stacyi kolejowej Kołomyja jest ogromny. Tysiące wagonów przywozi i zabiera zboże, mąkę, kukurudzę, naftę, ropę, maszyny parowe, żelazo i inne przedmioty do handlu służące.

Dość wspomnieć, iż w samej Kołomyi (mającej obecnie 30.000 ludności), jest ośm instytucyj finansowych podtrzymujących cały handel okolicy, które według rocznika stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych z roku 1888 przedstawiają obrót 20,360.603 zł. a miały samych wkładek oszczędności na sumę 2,224.280 zł. w. a.

Zastępstwo Banku austro-węgierskiego zinkasowało w zeszłym roku 5.000 przeszło weksli u kupców w samej Kołomyi na sumą 1,200.000 zł., nie licząc przynajmniej $^1/_4$ części tj. 300.000 zł. zapłaconych gotówką. Ta cała suma półtora miliona zapłaconą została Wiedniowi, Bernu, Pradze i Tryestrowi za towary bławatne, galanteryjne, wełniane i kolonialne.

Młyny amerykańskie pod Kołomyją własnością Bretlerów, Kristena & Kühnela będące, wyprodukowały mąki w roku 1888 z 240.000 korcy twardego zboża i kukurudzy, co czyni na pieniądze — licząc w przecięciu 7 zł. za korzec, sumę 1,680.000 zł. a. w.

W pięciu wymienionych powiatach znajduje się 9 młynów amerykańskich wodnych i 296 zwyczajnych, produkcya ich zatem wyniesie około 3 milionów rocznie. W powiecie kołomyjskim istniało w roku 1887/8 47 gorzelni, których produkcya wynosiła 33.939 hektolitrów spirytusu, a podatku zapłacono 373.332 zł.

Piwa wyprodukowały 4 browary 59.919 hektolitrów a podatek zapłacony wynosi sumę 108.960 zł. 13 ct. w. a. Obecnie budują się 2 nowe większe browary pod Kołomyją.

Ogromny ruch całej okolicy nadają kopalnie ropy w Słobodzie rungórskiej, które dały w roku 1888 — 267.301 cetnarów metr. ropy za sumę 908.823 zł. w. a.

Ośm rafineryi nafty w powiecie kołomyjskim (gdzie było zajętych 450 robotników), zapłaciły podatku c. k. Rządowi sumę 1,248.741 zł. 05 ct. w. a.

Kolej lokalna kołomyjska od dnia 18. maja do końca grudnia 1887 przewiozła 49.396 ton zboża, drzewa, ropy i nafty i to wówczas, gdy jeszcze przy otwarciu kolei nie było poczynionych ugód ze stronami o przewóz produktów i fabrykatów.

Ruch pocztowy w Kołomyi wynosi do 4 milionów zł. rocznego obrotu przychodów i wypłat z przekazów, czeków i mandatów a ruch telegraficzny jest ogromny.

W obec takiego stanu rzeczy stwierdzonego urzędowymi rocznikami statystyki Wydziału krajowego (rocznik statystyki Galicyi przez Dra T. Rutowskiego rok II. 1887 i 1888) twierdzić można, że Kołomyja po Lwowie i Krakowie zajmuje pierwsze miejsce w Galicyi pod względem ruchu handlowego, i że liczyć może na powodzenie przy ułatwieniach, jakie ten handel wymaga.

Otóż w żyznych, handlowych i przemysłowych tamtejszych okolicach, czuć się daje brak instytucyi, któraby przy fluktuacyach cen zboża i innych produktów, stanowiła niejako zaporę ku wyzyskiwaniu i nadmiernej konkurencyi, jaka przy gwałtownych potrzebach w młynach amerykańskich i innych przedsiębiorstwach, częstokroć się tu wytwarza.

Założenie domu składowego na zboże przy stacyi kolei w Kołomyi niezawodnie przyczyni się niezmiernie do uregulowania anormalnego stosunku cen płodów surowych, da bowiem właścicielowi możność otrzymania natychmiastowej zaliczki przez ułatwienie jej w istniejącem w Kołomyi zastępstwie Banku austro-węgierskiego (wykonywanem przez spółkę handlową rolniczo-przemysłową) a to na mocy ustawy o warrantach z dnia 28. kwietnia 1889.

Wobec tych wszystkich motywów, oddział pokuckiego c. k. Towarzystwa gospodarskiego, tudzież Dyrekcya spółki handlowej rolniczo-przemysłowej w Kołomyi przedstawiły Wydziałowi krajowemu projekt, celem zgodzenia się w zasadzie na założenie w Kołomyi składu na 2—3000 ton kosztem około 100.000 zł. i na podjęcie rokowań z gminą m. Kołomyi i z reprezentacyami pomienionych 5 powiatów celem uzyskania pewnych rękojmij i zabezpieczenia na amortyzacyę zaciągniętej na wybudowanie składów w Kołomyi pożyczki. Wydział krajowy jakkolwiek w zasadzie podniesieniu myśli wcale nie był przeciwny, z uwagi jednak, że założone i dopiero w ciągu roku bieżącego w ruch wprowadzone składy publiczne we Lwowie i Krakowie do tej pory nie dały jeszcze sposobności do wyrobienia sobie zdania, zaś wobec tego, że składy publiczne we Lwowie i w Krakowie otwarte zostały dopiero w ciągu roku bieżącego, a zatem niepodobna dziś już ocenić, o ile składy te czynią zadość ujawnionej potrzebie naszej produkcyi zbożowej, uważał nowy projekt założenia składów na zboże w Kołomyi obecnie jeszcze jako stanowczo przedwczesny i postanowił uchwałą z d. 28. lutego 1890 l. 8.601 na projekcie tym opartych wniosków Wysokiemu Sejmowi w bieżącej sesyi jeszcze nie przedkładać.

Z powyższego sprawozdania zechce Wysoki Sejm powziąć przekonanie, że wobec tego, iż składy publiczne były w kraju naszym instytucyą zupełnie nową, że wchodziły one w życie właśnie w czasie, kiedy nowa

ustawa państwowa o składach publicznych i wydawanych przez nie poświadczeniach dopiero co uchwaloną i ogłoszoną została, że w niejednem przeto należało wprost szukać nowych dróg, stwarzać nowe przepisy, regulaminy itd., a prócz tego przeprowadzać liczne rokowania z władzami kolejowemi o nawiązanie szyn do sieci kolejowych, o uzyskanie ułatwień reekspedycyjnych, z władzami skarbowymi o urządzenie służby kontrolnej, z władzami administracyjnemi o zatwierdzenie regulaminów i planów itd., nie wspominając już o przeprowadzeniu licznych budowli, urządzenia wewnętrznego, adaptacyj budynków itp.; że wobec tych i wielu innych trudności składy otwarte zostały natychmiast i bez żadnej zwłoki, skoro tylko przeszkody prawne zostały w zupełności usunięte, a rokowania z władzami kolejowemi co do nawiązania szyn z drogami żelaznemi ukończone. Ostatecznie po tylu ze strony Wysokiego Sejmu wskazówkach cennych i ofiarach ze skarbu krajowego, po ukończeniu licznych i trudnych prac przygotowawczych nastąpiło otwarcie obydwu składów dnia 15. lutego b. r. składu publicznego w Krakowie, dnia 14. maja b. r. składu publicznego we Lwowie.

Od tych chwil do dnia dzisiejszego upłynął zbyt krótki przeciąg czasu, ażeby na podstawie ruchu i rotacyi produktów w obydwu składach można było o ich zastosowaniu do istotnych potrzeb rolniczego kraju wydać jakkolwiek sąd wolny od błędu przedwczesnego sprawy przesądzania.

Alegat 16 i 17. Załączone pod 16) i 17) wykazy obrotu produktów w składach od czasu ich otwarcia do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania dają bardzo niedokładny obraz tego ruchu, jaki w obydwu składach wśród normalnych warunków rozwinąć się musi. Tembardziej że obydwa składy otwarte zostały po ukończeniu kampanii zbożowej i to kampanii, która w dziejach rolnictwa galicyjskiego będzie należała do najgorszych.

Jeżeli trudno jest znaleść przyczyn niezapełnienia składów spirytusowych w Krakowie, to natomiast z całą stanowczością można utrzymywać po tych kilku miesiącach otwarcia składów we Lwowie, że magazyny spirytusowe we Lwowie na 10.000 hl. stanowczo są za szczupłe w stosunku do corocznej produkcyi spirytusu w Galicyi wschodniej. Przyjąwszy bowiem nawet trzykrotną rotacyę w roku okaże się, że przy tej pojemności magazynów mogą one pomieścić 30.000 hl., co przedstawia zaledwie kilkanaście procentów produkcyi spirytusu we wschodniej Galicyi.

Wydział krajowy musi tedy wypowiedzieć, że prawdopodobnie zakłady na spirytus we Lwowie powiększone być będą musiały.

Powiększenie w przyszłości magazynu spirytusowego we Lwowie, jakkolwiek spowoduje ponownie koszta, leży jednak w interesie już nie tylko produkcyi rolniczej, ale zastosowane do istotnej potrzeby w interesie funduszu krajowego, wtedy bowiem przy stosunkowo niewielkim podniesieniu wydatku dochody składu znacznie się podniesą.

Wydział krajowy przedkłada dwa preliminarze składów publicznych we Lwowie i w Krakowie jako alegat, *u)* i *o)* budżetu krajowego na r. 1891. Wynikłości obydwu preliminarzy włożone są w rubr. XV wydatków tudzież w rubryce XV dochodów funduszu krajowego. Uzasadniając połączone w preliminarzu funduszu krajowego obydwa preliminarze składów publicznych we Lwowie i Krakowie Wydział krajowy ma zaszczyt zauważyć, że w ułożeniu rubryk wydatków obydwu składów zamieścił 4 rubryki wydatków mianowicie: 1) na płace zarządu składów, 2) na administracyę składów, 3) na kontrolę cłową i 4) na fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi.

Pierwsza rubryka wydatków koszta zarządu wynosi we Lwowie 10.180 zł., w Krakowie 10.800 zł., przy układaniu tej rubryki Wydział krajowy stosował się ściśle do uchwał swych ustanawiających płace dla poszczególnych funkcyonaryuszy składów publicznych. Uchwały te w niniejszem sprawozdaniu podane zostały szczegółowo do wiadomości Wys. Sejmu. Rubr. II. wydatków zawiera koszta administracyi składów obliczone według przypuszczalnych wydatków na koszta utrzymania budynków, opału i oświetlenia w kancelaryach, na opłacenie podatków i zabezpieczenie budynków od ognia, książki, druki i potrzeby kancelaryjne. W tej rubryce preliminuje Wydział krajowy dla składów publicznych we Lwowie kwotę 4.495 zł., dla składów publicznych w Krakowie zaś 2.650; różnica wynika ztąd, że we Lwowie preliminuje Wydział krajowy 10 robotników stałych po 70 centów przez 300 dni, co czyni 2100 zł. Rubryka III. zawiera koszta expozytury cłowej, które wynoszą we Lwowie 1200 zł., w Krakowie 2050; różnica między wydatkami we Lwowie a w Krakowie spowodowaną jest tem, że w Krakowie opłacają składy na inspekcyę mniejszą kwotę 500 zł. Wreszcie rubr. IV. wydatków obejmuje fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi składów, który preliminuje się tylko w Krakowie na 2.000 zł. Kwotę tę Wydział krajowy wstawił na żądanie Dyrekcyi Tow. wzajemnego kredytu i wydawała się Wydziałowi krajowemu odpowiednią wobec okoliczności, że w Krakowie nie jest osobno preliminowany wydatek na robotników, który we Lwowie preliminowano na 2.100 zł. We Lwowie ze względu, że wydatki ponoszone być mają wprost przez kasę krajową, Wydział krajowy uważał za zbyteczne preliminowanie jakiejkolwiek kwoty na fundusz dyspozycyjny. Ogółem kwota wydatków preliminuje się dla składów w Krakowie na 17.500 zł. dla składów we Lwowie 15.075 zł.

Rubryka dochodów w obydwu składach preliminowaną jest tylko formalnie, gdyż nie było żadnej faktycznej podstawy do obliczenia dochodów składu. Wydział krajowy za podstawę obliczenia dochodów przyjmuje minimalny dochód obliczony na podstawie pojemności magazynów spirytusowych i zbożowych, i w przypuszczeniu podwójnej rotacyi rocznej w zbożu t. j. na 600 wagonów w Krakowie i 400 wagonów zboża we Lwowie, tudzież przyjmuje się na cały rok 4.000 hl. spirytusu bez obrotu a na rotacyę roczną połowę t. j. 2.000 hl. spirytusu w Krakowie, a 800 hl. spirytusu bez obrotu i na rotacyę roczną 4.000 hl. we Lwowie.

Na podstawie tych cyfr i przy uwzględnieniu skali opłat w taryfie unormowanej, Wydział krajowy preliminuje tylko przypuszczalnie dochody

obydwu składów, chodziło bowiem o ustalenie formy budżetowania w sprawie zupełnie nowej, co do której nie było sposobu czerpać ani z doświadczenia, ani z analogii podstaw rzeczywistych. Dla tego też budżety te mają wyłącznie cechę przypuszczalnego prawdopodobieństwa.

Zdawszy w ten sposób sprawę z czynności w krajowych składach publicznych we Lwowie i Krakowie, Wydział krajowy ma zaszczyt upraszać:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości.

We Lwowie dnia 3 października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

REGULAMIN

dla krajowego składu publicznego w Krakowie dla zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu.

W wykonaniu uchwały Sejmu krajowego z dnia 16. października 1888 założył galicyjski Wydział krajowy w Krakowie „publiczny skład“ (Öffentliches Lagerhaus) połączony z publicznym składem wolnym (Öffentliches Freilager).

§. 1.

Przeznaczenie publicznego krajowego składu.

Przedsiębiorcą i właścicielem „publicznego składu“ połączonego ze „składem wolnym“ w Krakowie jest Królestwo Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Skład ten przeznaczonym jest:

1) dla zboża wszelkiego rodzaju krajowego i zagranicznego tak podlegającego ocleniu jak i transitowego, ziarn roślin strączkowych, ziarn roślin olejnych i nasion bliżej nie wyszczególnionych;

2) dla spirytusu ulegającego opodatkowaniu, dopóki opłata podatkowa od niego nie została uiszczoną albo spirytus za granicę nie został wywieziony;

3) dla zboża i spirytusu, które w razie wprowadzenia ich na konsumcyę miasta ulegałyby także opłacie konsumcyjnej miejskiej.

§. 2.

Firma krajowego składu publicznego.

Firma krajowego składu publicznego w Krakowie w sądzie handlowym zaprotokołowana brzmi:

„Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu w Krakowie połączony ze składem wolnym“.

§. 3.

Zarząd.

Mocą osobnej umowy oddaje Wydział krajowy skład ten na mocy zawartej umowy w zarząd i administracyę Dyrekcyi „Towarzystwa wzajemnego kredytu“, dający rękojmię sumiennego i zawodowo biegłego prowadzenia całego przedsiębiorstwa, zastrzegając sobie wszakże prawo nadzoru i kontroli.

§. 4.

Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie zarządza krajowym składem publicznym w Krakowie, jako pełnomocnik Wydziału krajowego i odpowiada temuż Wydziałowi krajowemu za dobre prowadzenie przedsiębiorstwa. Ona przyjmuje według etatu zatwierdzonego przez Wydział krajowy i oddala wszystkich urzędników i służbę należących do administracyi miejscowej tegoż składu publicznego.

§. 5.

Wszelkie czynności w publicznym składzie krajowym wykonywa zarząd (dyrekcya).

a) według postanowień ustawy o urządzaniu i prowadzeniu publicznych składów z dnia 28. kwietnia 1889;

b) według przepisów niniejszego regulaminu ułożonego na podstawie wspomnianej ustawy;

c) według taryfy należytości zatwierdzonej przez Wydział krajowy ogłoszonej w sposób przepisany ustawą z dnia 28. kwietnia 1889;

d) według instrukcyi służbowej wydanej dla urzędników i służby publicznego składu krajowego;

e) co do produktów złożonych w składzie wolnym, nadto jeszcze wedle obowiązujących przepisów skarbowych i rozporządzeń, które wydały lub jeszcze wydadzą kompetentne władzy skarbowe.

§. 6.

Zakres działania.

„Krajowy skład publiczny połączony ze składem wolnym (Freilager):

1) przyjmuje do przechowania produkta wymienione w §. 1. niniejszego regulaminu;

2) wyładowuje te produkta i umieszcza w składach;

3) przechowuje na składzie przyjęte produkta i wykonywa wszelkie czynności i manipulacye potrzebne do należytego ich przechowania;

4) wydaje i naładowuje jakoteż wysyła ze składu produkta przeznaczone do wysyłki według poleceń tych, którzy towar złożyli, lub uprawnionych do odbioru towaru;

5) opłaca na polecenie i rachunek składających towar lub uprawnionych do odbioru cło, podatek i opłaty konsumcyjne i pokrywa w zastępstwie składających towar lub uprawnionych do odbioru i na

ich rachunek koszta przewozu produktu do składu oraz wydatki połączone z ekspedycyą (wysyłką) tego towaru;

6) ubezpiecza od ognia produkta przyjęte do składu;

7) pobiera od składającego lub uprawnionego do odbioru towaru wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości, jako to: opłacane cło, podatek, opłatę konsumcyjną, należytość za ubezpieczenie od ognia i koszta transportu, dalej obliczone na podstawie taryfy należytości za skład tudzież za wyładowanie i naładowanie, wietrzenie, mieszanie, czyszczenie i ważenie produktu niemniej wszelkie inne opłaty i wydatki.

§. 7.

Zawiadomienie o przesyłce (Aviso i list frachtowy).

Nadsyłający zboże lub spirytus do publicznego krajowego składu winien zarząd składu o tem uprzedzić, równocześnie zaś z produktem przesyłanym przesłać list frachtowy lub spis produktów przesłanych.

Dokumenta te, oprócz danych przepisanych ustawą zawierać winny:

a) Datę kiedy i miejsce, z którego wysłano produkt;

b) dokładny adres składającego towar, obejmujący jego imię, nazwisko i miejsce zamieszkania;

c) rodzaj produktu nadesłanego;

d) ilość i znaki worów lub beczek, lub oznaczenie rodzaju sposobu przesłania;

e) wagę brutto w kilogramach przy spirytusie zaś miarę w hektolitrach a moc w stopniach studzielnego alkoholometru;

f) wartość produktu do ubezpieczenia.

§. 8.

Dokumenta urzędów, cłowego i podatkowego. (Gefällsämtliche Documente).

Jeżeli dokumenta urzędu cłowego lub podatkowego mają iść z towarem, to winny być podane w liście frachtowym lub w spisie produktów i z niemi razem oddane zarządowi publicznego krajowego składu.

Przyjęcia produktów bez tych dokumentów należy odmówić.

Co do wszelkich szkodliwych następstw, któreby wynikły z błędnego lub niedokładnego wypełnienia tychże dokumentów, przysługuje zarządowi składu prawo regresu, jednak z tem ograniczeniem, że prawo to nie może zmiejszyć miary odpowiedzialności na zarząd składu ustawą nałożonej ani też rozszerzyć granic przysługującego mu na podstawie ustawy prawa zastawu.

§. 9.

Kolej przyjmowania.

Zarząd składu przyjmuje produkta na skład w kolei ich dostawienia, zaś w razie równoczesnego dostawienia produktów przez kilku właścicieli przyjmuje zarząd te produkta w kolei zgłoszeń.

§. 10.

Waga i miara.

Produkta przyjmuje skład i wydaje z swoich magazynów według tej wagi i miary, jaka wykazała się przy ich zważeniu lub zmierzeniu w składzie.

Produkta waży się i mierzy zawsze w składzie; wagę zboża i innych płodów rolnych w składzie umieszczonych oznacza się w kilogramach zaś miarę objętości spirytusu w litrach a moc jego w stopniach studzielnego alkoholometru.

§. 11.

Reklamacya z powodu ubytku i uszkodzeń w nadesłanych produktach.

Jeżeli produkt przesłany drogą żelazną nadszedł uszkodzony, lub w miejszej ilości niż oznaczono w liście frachtowym, zarząd krajowego składu publicznego winien zaraz wnieść przepisaną reklamacyę.

Jeżeli zaś produkt przesłany inną drogą nadszedł w mniejszej ilości, niż oznaczył przesyłający lub nadszedł uszkodzony, zarząd składu publicznego winien najdalej w ciągu 24 godzin zawiadomić o tem składającego towar.

§. 12.

Opłata należytości za przewóz.

Należytość za przewóz produktu złożonego do składu i inne z przewozem tego produktu połączone wydatki wypłaca z reguły zarząd krajowego składu publicznego na rachunek składającego towar z prawem policzenia sobie od wydanych w tym celu pieniędzy odsetek oznaczonych taryfą.

Jednak zarząd składu publicznego może uchylić się od poniesienia tych wydatków w zastępstwie składającego, jeżeli uzna, że ztąd mogłaby wyniknąć strata dla publicznego składu krajowego.

§. 13.

Kwit odbiorczy.

Zarząd publicznego składu krajowego wydaje na każdy złożony do składu publicznego produkt „Kwit odbiorczy“ (Empfangsschein) brzmiący na nazwisko składającego towar.

Ten kwit odbiorczy, wycięty z księgi jukstowej i równobrzmiący z pozostającą w księdze jukstą zawierać powinien następujące daty:

a) Datę złożenia produktu;
b) liczbę bieżącą i liczbę magazynową rejestru przychodów i magazynu;
c) nazwisko, stan i miejsce zamieszkania składającego towar;
d) miejsce zkąd produkt nadszedł;
e) ilość i znaki worów lub beczek;
f) rodzaj produktu i jego miarę lub wagę a nadto przy zbożu jego gatunek w hektolitrach, zaś przy spirytusie jego stopień mocy, oznaczony podług studzielnego alkoholometru;

g) wyszczególnienie opłat na rachunek składającego towar już uiszczonych i ciążących na złożonym produkcie, jako to: cła, podatków, i t. d.

h) oznaczenie na jaką wartość i na jak długo ubezpieczono złożony produkt.

§. 14.

Kwit odbiorczy podpisują urzędnicy składu, upoważnieni do podpisywania firmy „krajowego składu publicznego".

Nazwiska i podpisy ich ogłasza zarząd składu w miejscowych dziennikach i na tablicy w krajowym składzie publicznym.

§. 15.

Umorzenie kwitu odbiorczego.

Jeżeli kwit odbiorczy zaginie, to właściciel jego winien postarać się o umorzenie go, a równocześnie zawiadomić o tem zarząd składu.

Po umorzeniu kwitu odbiorczego przez sąd handlowy zarząd składu wystawi i wręczy właścicielowi kwitu, na rzecz którego umorzenie nastąpiło, nowy kwit odbiorczy na jego żądanie.

§. 16.

Poświadczenia składowe. (Recepisy i warranty).

Zarząd składu winien na żądanie składającego towar zamiast „kwitu odbiorczego" (Empfangsschein) wydać mu „poświadczenie składowe" (Lagerschein) na złożony przez niego produkt, podpisany przez urzędników upoważnionych do podpisywania firmy składu, w regule przez dyrektora składu publicznego lub jego zastępcę i przez buchhaltera, których nazwiska podaje się w urzędowej gazecie lwowskiej i na tablicy w krajowym składzie publicznym.

To „poświadczenie składowe" złożone z dwóch części, które jednak mogą być od siebie oddzielone:

1. Poświadczenia posiadania (Lagerbesitzschein u. Rezepisse) i

2. „poświadczenia zastawu" czyli „warrantu" (Lagerpfandschein) sporządza i wydaje zarząd składu publicznego ściśle według postanowień §. 17. i 18. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych.

§. 17.

Dalsze postępowanie z temi poświadczeniami składowemi, prawa i obowiązki właścicieli tych poświadczań składowych i każdej ich części, oraz prawa i obowiązki krajowego składu publicznego, wydającego te poświadczenia, uregulowane są przepisami ustawy o składach publicznych z dnia 28. kwietnia 1889, a zarząd krajowego składu publicznego w Krakowie obowiązanym jest postępować ściśle według powołanych przepisów ustawy.

§. 18.

Amortyzacya „poświadczeń składowych“.

Postępowanie dla umorzenia (amortyzacyi) zaginionych „poświadczeń składowych“ i obu ich części, to jest „recepisów i warrantów“ wreszcie obowiązek uiszczenia należytości stemplowej od tych poświadczeń, orzeczone i uregulowane są postanowieniami §§. 39. i 40. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889, a postanowienia te spełniać winien ściśle zarząd krajowego składu publicznego.

§. 19.

Ubezpieczenie od ognia przyjętych na skład produktów.

Wszelkie produkta przyjęte przez krajowy skład publiczny ubezpiecza zarząd składu pod własną odpowiedzialnością w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

Produkta te ubezpieczone być winny według wartości oznaczonej przez składającego towar.

§. 20.

Jeżeliby składający towar nie oznaczył jego wartości asekuracyjnej, to oznacza ją zarząd krajowego składu publicznego według własnego uznania.

Składający obowiązanym jest premię asekuracyjną, wypłaconą przez zarząd składu publicznego temuż zarządowi zwrócić. Składajacemu lub uprawnionemu do odebrania towaru służy wszakże prawo dodatkowo podwyższyć lub zniżyć ubezpieczoną przez zarząd składu publicznego wartość produktu na własny rachunek.

§. 21.

Ponieważ według statutu „Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie“ ubezpieczenie rozpoczyna się z godziną 12-ą w południe dnia następnego po podaniu wniosku, przeto zarząd krajowego składu publicznego winien awizowane produkta na mocy otrzymanego awiza zgłosić zawczasu do ubezpieczenia, tak aby produkta z chwilą nadejścia do składu były ubezpieczone.

§. 22.

Produkta złożone w krajowym składzie publicznym ubezpiecza się na cały czas pozostawania ich w składzie, oznaczony przez składającego towar przy oddawaniu tegoż na skład, a gdyby składający czasu tego nie oznaczył, na przeciąg jednego roku.

§. 23.

Premię asekuracyjną uwidocznioną w poświadczeniu składowem, ponosi składający względnie właściciel poświadczenia składowego i zwraca ją zarządowi składu publicznego przy wydaniu produktu ze składu.

§. 24.

W razie uszkodzenia przez pożar produktu złożonego w krajowym składzie publicznym otrzymuje właściciel tego produktu tylko takie wynagrodzenie szkody, jakie przez „Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie“ wypłacone zostanie i to po potrąceniu opłaconej przez zarząd składu opłaty za ubezpieczonie (premii asekuracyjnej) i wszelkich innych należytości przypadających zarządowi składu publicznego, a ciążących na złożonym produkcie aż do chwili pożaru, to jest: zastósowanym będzie §. 15. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 stanowiący: że w razie szkody przez pożar wyrządzonej otrzymane wynagrodzenie asekuracyjne zastępuje miejsce spalonego produktu. Tylko zarząd składu publicznego, ma przeto prawo odebrać od towarzystwa ubezpieczeń kwotę wynagrodzenia wypłaconą za spalony produkt.

§. 25.

Przechowanie zboża.

Każdą partyę zboża przyjętego do składu publicznego przechowuje się oddzielnie.

§. 26.

Zarząd składu publicznego przedsiębierze na żądanie składającego towar lub właściciela poświadczenia składowego, czyszczenie, przetrząsanie i przewietrzanie zboża, bądź szuflą, bądź elewatorem. Gdyby jednak zarząd składu publicznego uznał za konieczne przewietrzać zboże, aby uchronić je od zepsucia, może bez żądania składającego zarządzić przewietrzanie elewatorem lub przeróbkę szuflą, jednak nie mieszając partyj zboża należących do różnych składających.

§. 27.

Należytość za czyszczenie i przewietrzanie zboża a ewentualnie jego mieszanie, obrachowaną według taryfy, uiszcza zarządowi składu publicznego składający towar lub uprawniony do odbioru.

§. 28.

Przechowanie spirytusu.

Spirytus przechowuje się w oddzielnym magazynie, zbudowanym całkowicie z ogniotrwałego materyału w pięciu żelaznych rezerwoarach każdy po 1000 hektolitrów.

Mniejsze partye spirytusu należące do różnych składających, muszą być z sobą zlewane (§. 48. ustawy z 28. kwietnia 1889 r.) dla przechowania w tych wielkich zbiornikach, przyczem należy dokładnie zapisać, ile stopni hektolitrowych przyjęto na skład od każdego składającego.

Jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu zobowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika lub zbiorników, w których jego spirytus jest przechowany, to spirytusu jego nie łączy się ze spirytusem należącym do innego składającego.

Sprawdzone przyrządy do odbioru spirytusu przy jego przyjęciu wykazują dokładnie miarę i stopień mocy spirytusu, a skład publiczny oddaje tyle hektolitrostopni (litrostopni) spirytusu, ile (według kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego) przyjął z potrąceniem ilości wyparowanej czyli ususzki, oznaczonej ustawą, tudzież ilości, której ubytek spowodowała manipulacya (Calo).

Ilość wyparowania unormowana rozporządzeniem c. k. Ministerstwa skarbu z 10 sierpnia 1888 (Dz. u. p. XLVI. 133.) wynosi $^1/_3$ procent od ilości złożonego spirytusu miesięcznie, a nadto 2 procent pro anno, przyczem dla uproszczenia rachunku przy oznaczeniu rocznej 2 procentowej ususzki przyjmuje się za podstawę obliczenia, że wszystkie przyjęcia i wydania spirytusu w ciągu pięciu dni ($^1/_6$ jednego miesiąca) w jednym i tym samym dniu.

Wielkość utraty złożonego spirytusu, spowodowanej manipulacyą, oblicza się na $^1/_3$ procent miesięcznie.

§. 29.

Wysyłka za granicę spirytusu i zboża transitowego (nieoclonego).

Tak spirytus, od którego nie uiszczono jeszcze podatku, jak i zboże nieoclone, a przeznaczone na wywóz wysyła się za granicę z zastosowaniem przepisów obowiązujących.

§. 30.

Uiszczanie podatku, cła i opłaty konsumcyjnej.

Jeżeli zaś produkta te, przyjęte do wolnego składu, bez uiszczenia cła lub podatku wydane być mają ze składu publicznego na konsumcyę wewnętrzną, to należy od nich uiścić według przepisów: cło lub podatek, a ewentualnie także opłatę konsumcyjną miejską, jeżeli przeznaczone są na konsumcyę w mieście Krakowie.

W powyższym razie podatek od spirytusu krajowego, cło od zboża zagranicznego i opłatę konsumcyjną miejską od produktów przeznaczonych na konsumcyę w mieście Krakowie, winien uiścić składający towar lub uprawniony do odbioru; albo na pisemne ich żądanie i na rachunek żądającego, zarząd kraj. składu publicznego a składający lub uprawniony do odbioru obowiązanym jest zwrócić zarządowi składu publicznego poniesione na to wydatki przy wyprowadzeniu produktów ze składu.

Od gotówki na te wydatki wyłożonej liczy zarząd składu publicznego opłatę procentową według ogłoszonej taryfy.

§. 31.

Oglądanie złożonych produktów.

Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest dozwolić właścicielowi kwitu odbiorczego, lub właścicielowi poświadczenia składowego albo warrantu oglądać produkt złożony. Oględziny te odbywać można tylko za uprzedniem zgłoszeniem się do miejscowej administra-

cyi składu w godzinach urzędowych, w których skład winien być otwarty według regulaminu.

§. 32.

Branie próbek.

Składającemu towar lub właścicielowi poświadczenia składowego wolno jest brać w odpowiedniej ilości próbki ze swych produktów w poświadczeniu składowem wymienionych, a to z zachowaniem przepisów porządku domowego dołączonych do niniejszego regulaminu.

Próbki wydaje się za pierwszym razem bezpłatnie; za dalsze wydawanie próbek pobiera się opłatę oznaczoną taryfą. Branie tak wielkich próbek, iżby ono według zdania zarządu krajowego składu publicznego na wartość złożonego produktu wpływać mogło, jest wzbronionem.

Branie próbek spirytusu, na którym cięży opłata konsumcyjna, dozwolone jest tylko po poprzedniem uiszczeniu ciążącego na nim podatku.

§. 33.

Wysyłka produktów z polecenia właściciela.

Zarząd krajowego składu publicznego podejmuje się na żądanie pisemne uprawnionego do odbioru wysyłki tegoż produktu i wszelkich czynności z tem połączonych, za zwrotem poczynionych wydatków i za opłatą oznaczoną taryfą.

§. 34.

Wszelkie wydatki przez zarząd składu publicznego na rachunek składającego towar poczynione, należytość za składowe i wagowe, za wyładowanie, naładowanie i wysyłkę produktu i t. d. zwraca zarządowi składu składający towar lub uprawniony do jego odbioru bezpośrednio przed wyjściem tego towaru ze składu. Jednak zarząd składu ma prawo żądać wcześniejszej opłaty tych należytości od składającego towar lub od właściciela poświadczenia składowego.

§. 35.

Oddawanie produktów przechowanych w składzie.

Przechowane w składzie produkta mogą być oddane albo w całości albo częściami.

Jednak już przy odbiorze pierwszej części produktu winien właściciel kwitu odbiorczego lub obydwóch części poświadczenia składowego uiścić wszelkie należytości ciążące na całości złożonego produktu.

§. 36.

Jak wielką być ma każda część czyli partya zboża, która ma być wydana ze składu, oznacza właściciel kwitu odbiorczego lub obydwóch części poświadczenia składowego.

Złożony spirytus częściowo odbieranym być może tylko w partyach nie mniejszych niż 5 hektolitrów.

§. 37.

Przy odbieraniu złożonego na skład produktu, winien uprawniony do odbioru zwrócić zarządowi krajowego składu publicznego kwit odbiorczy lub jeżeli wystawionem było poświadczenie składowe, obie części tego poświadczenia (t. j. tak recepis jak i warrant).

Jeżeli zaś złożony na skład produkt wydaje się częściami, zapisuje zarząd krajowego składu publicznego na kwicie odbiorczym, a względnie na obu częściach poświadczenia składowego (t. j. na recepisie i warrancie), jaką część pierwotną złożonego produktu już odebrano.

§. 38.

Zmiana poświadczenia składowego.

Na żądanie wylegitymowanego właściciela obu części poświadczenia składowego wystawia zarząd krajowego składu publicznego w zamian za pierwotne poświadczenie składowe, opiewające na całość złożonych produktów, tyle osobnych poświadczeń składowych, ile nowych partyj powstaje przy podziale produktu przez właściciela.

Zarządowi krajowego składu publicznego służy prawo dania tym nowym poświadczeniom składowym, wystawionym na części złożonego produktu, tej samej daty, jaką nosiło pierwotne poświadczenie wystawione na całość złożonego produktu (§. 26 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r.).

W każdym z powyższych wypadków ponoszą właściciele koszta wynikłe ze spełnienia ich żądania.

§. 39.

Trwanie przechowania produktów w składzie.

Okres czasu, przez który produkt zostawać ma w magazynie krajowego składu publicznego, zależy z wyjątkiem wypadków podanych w §. 41 niniejszego regulaminu, od woli składającego produkt, jeżeli tenże uiszcza regularnie wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości.

§. 40.

Prawo zastawu na złożonym produkcie zabezpieczone przedsiębiorstwu składu publicznego.

Dopóki produkt znajduje się w składzie, przedsiębiorstwo składu publicznego ma na złożonym produkcie prawo zastawu, które w myśl §. 28 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 (Dz. u. p. XXVII.) używa pierwszeństwa przed wszystkiemi innemi prawami i zachowuje moc swoją nawet w razie konkursu.

Prawo zastawu tyczy się:

a) opłat należnych publicznemu składowi według obowiązującej taryfy za przyjęcie produktu na skład, jego przechowanie, manipulacye z przechowaniem połączone, zabezpieczenie i wydanie;

b) wszystkich wydatków uprzednich na towar poniesionych przez zarząd składu na rachunek składającego produkt, na opłacenie

ceł, podatków konsumcyjnych, kosztów transportu i przechowania lub z innych powodów, jak niemniej wszystkich pretensyj wynikających z bieżącego rachunku ustawą dozwolonych interesów składu publicznego.

Jeżeli wystawiono poświadczenie składowe, może przedsiębiorstwo składu publicznego poszukiwać prawa zastawu tego na właścicielu poświadczenia składowego lub na właścicielu jednej z dwóch części tego poświadezenia tylko o tyle, o ile wysokość należytości przypadającej zarządowi składu publicznego zapisaną została na obu częściach poświadczenia składowego; albo jeżeli chodzi o należytości przypadające publicznemu składowi, powstałe dopiero po wystawieniu poświadczenia składowego, tylko o tyle, o ile przypadają na okres w poświadczeniu składowem z góry oznaczony (§. 18 lit. b. ustawy z 28. kwietnia 1889) a jeżeli okres ten nie był z góry oznaczonym, za przeciąg nie więcej jak jednego roku od dnia wystawienia „poświadczenia składowego“.

§. 41.

Sprzedaż złożonego produktu przez zarząd składu.

Zarząd składu publicznego ma prawo, uprzedziwszy o tem składającego towar, sprzedać złożony produkt:

1. jeżeli produkta złożone na okres czasu umówiony, nie zostały odebrane po upływie tego okresu;

2. jeżeli produkta złożone na czas nieograniczony nie zostaną odebrane po upływie roku od daty złożenia na skład, a jeżeli wystawiono poświadczenie składowe na te produkta, w ciągu roku od czasu wystawienia poświadczenia składowego;

3. jeżeli złożonemu produktowi zagraża zepsucie (§. 33 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

Sposób sprzedaży produktu znajdującego się w przechowaniu krajowego składu publicznego w powyż oznaczonych przypadkach, sposób, w jaki należy rozrządzić kwotą uzyskaną ze sprzedaży i prawo właściciela warrantu do regresu określają §§. 34, 35 i 36 ustawy o publicznych domach składowych z d. 28. kwietnia 1889).

§. 42.

Udzielanie pożyczek na złożone produkta.

Wyjąwszy powyżej oznaczony przypadek, nie wolno zarządowi krajowego składu publicznego ani handlować zbożem i spirytusem ani sprzedawać produktów tych na własny rachunek ani podejmować się sprzedaży ich na obcy rachunek.

Również nie wolno zarządowi publicznego składu udzielać ani na swój ani na obcy rachunek jakichkolwiek zaliczek na złożone do publicznego składu produkta.

§. 43.

Przechowanie worków i beczek.

Próżne worki i beczki z produktów do publicznego składu nadesłanych winien składający produkta odebrać najdalej do dni 14, gdyż

w razie przeciwnym zarząd krajowego składu publicznego ma prawo sprzedać je na rachunek składającego.

Uzyskaną ze sprzedaży kwotę po potrąceniu wydatków przez sprzedaż spowodowanych, zapisuje się w rachunku na korzyść składającego.

Jednak może być zawarta między zarządem krajowego składu publicznego a składającym produkt osobna umowa o przechowanie próżnych worów i beczek aż do czasu odbioru produktu za opłatą oznaczoną w taryfie.

§. 44.

Poręczenie krajowego składu publicznego (Haftung).

Przedsiębiorca krajowego składu publicznego (to jest kraj Galicya) poręcza składającemu w składzie publicznym produkta wynagrodzenie za szkody wynikłe z zaniedbania kupieckiej troskliwości w spełnieniu czynności połączonych z zarządem składu publicznego.

W razie uczynionego zarzutu przedsiębiorstwo winno udowodnić troskliwość.

§. 45.

Przedsiębiorstwo krajowego składu publicznego odpowiada za urzędników swych i inne osoby użyte przy zarządzie i obsłudze tego składu (§. 14 powołanej ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 46.

Reklamacye.

Z powodu utraty, ubytku lub uszkodzenia złożonego towaru, których nie było można dostrzedz przy wydaniu, może strona uprawniona do odbioru rościć pretensye do krajowego składu publicznego tylko wtedy, jeżeli niezzwłocznie po odkryciu utraty, ubytku lub uszkodzenia odebranego produktu wniesie podanie o stwierdzenie tego ubytku lub uszkodzenia w myśl artykułu 348 powsz. ustawy handlowej i jeżeli zostaje udowodnionem, że utrata, ubytek lub uszkodzenie produktu nastąpiło w publicznym składzie w czasie od przyjęcia produktu do składu aż do chwili wydania go ze składu.

Po odebraniu produktu gaśnie wszelka pretensya do krajowego składu publicznego z tytułu ubytku lub uszkodzenia złożonego towaru nawet w tym wypadku, że ubytku tego lub uszkodzenia nie można było dostrzedz przy odbiorze produktu ze składu i dopiero później je odkryto, jeżeli pretensyi tej nie zgłoszono pisemnie do przedsiębiorstwa krajowego składu publicznego w ciągu czterech tygodni, licząc od dnia wydania produktu ze składu.

§. 47.

Krajowy skład publiczny nie poręcza również za straty i uszkodzenia w złożonych produktach, zrządzone przez wojnę, napad nieprzyjacielski, rozruchy publiczne, gwałty publiczne lub wypadki elementarne.

Nie odpowiada także skład publiczny krajowy za ubytki w ilości złożonego produktu, spowodowane przewietrzaniem, czyszczeniem lub uschnięcem zboża, tudzież za oznaczony w §. 28 tegoż regulaminu ubytek spirytusu, spowodowany przez ulotnienie się czyli ususzkę i przez manipulacyę.

§. 48.

Zażalenia i zarzuty przeciw przedsiębiorstwu składu publicznego z powodu utraty, ubytku, uszkodzenia lub opóźnienia w wydaniu towaru przedawniają się według przepisów ustanowionych w art. 386 powszechnej ustawy handlowej dla spedytora. Okres czasu więc do wniesienia zażaleń i zarzutów rozpoczyna się, jeżeli takowe tyczą się zupełnej utraty, z upływem dnia, w którym towar powinien był być wydanym, jeżeli zaś chodzi o ubytek, uszkodzenie lub opóźnienie w wydaniu towaru z upływem dnia, w którym towar wydano.

Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest we właściwym czasie reklamującemu wydać poświadczenie, iż żądanie wynagrodzenia wniesione zostało. Wniesione do zarządu krajowego składu publicznego żądanie wynagrodzenia należy najdalej w ośm dni po jego wniesieniu sformułować cyfrowo i doręczyć na piśmie zarządowi składu publicznego. Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest dać żądającemu wynagrodzenia, odpowiedź najdalej w 20 dni po cyfrowem sformułowaniu żądania. Jeżeliby zaś żądający odszkodowania niezadowolnił się tą odpowiedzią, to za zgodą obydwóch stron sprawę może rozstrzygnąć sąd polubowny, złożony według postanowień §. 52 niniejszego regulaminu.

§. 49.

Sąd polubowny.

Wszelkie sprawy sporne i spory wynikłe między przedsiębiorcą lud zarządem krajowego składu publicznego a składającym produkt lub właścicielem poświadczenia składowego i właścicielem warrantu może za zgodą obydwóch stron spornych rozstrzygać sąd polubowny, od którego orzeczeń nie ma odwołania się (§. 11 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r.).

§. 50.

W przypadkach, w których ustawa dopuszcza wniesienie skargi o nieważność wyroku sądu polubownego, należy wnieść skargę pisemnie w terminie nieprzekraczalnym 8 dniowym, licząc od dnia doręczenia wyroku. Wnieść zaś skargę należy do tego sędziego zwykłego pierwszej instancyi, który byłby powołanym do rozstrzygnięcia głównej sprawy. Skargę wniesioną do sądu musi podpisać adwokat.

§. 51.

Wniesienie skargi o nieważność wyroku sądu polubownego nie wstrzymuje wykonania tego wyroku.

§. 52.

Obie strony winny w przeciągu dni ośmiu od dnia, w którym jedna z nich wniesie i drugiej udzieli lub obydwie wniosą w ten sam sposób sformułowane i drugiej stronie do wiadomości udzielone w cyfry ujęte żądanie wynagrodzenia za szkodę, oświadczyć na piśmie, czy poddają się sądowi polubownemu lub nie, — a jeżeli obydwie oświadczą się za sądem polubownym, w ciągu dni ośmiu po nadejściu odpowiedzi strony, która ostatnia odpowie, wybrać sędziów polubownych i wymienić ich stronie przeciwnej (§. 53 niniejszego regulaminu). Jeżeli strona roszcząca pretensye tego nie uczyni, to wszelka pretensya do wynagrodzenia szkody w danym wypadku traci podstawę.

§. 53.

Skład i wybór sądu polubownego.

Sąd polubowny składa się z trzech członków, z których jednego wybiera Dyrekcya krajowego składu publicznego, drugiego strona przeciwna, a ci dwaj arbitrowie wybierają superarbitra.

Po wyborze arbitrów przez obydwie strony sporne w terminie oznaczonym w §. 52 winni arbitrzy wybrać superarbitra.

Jeżeli wybrani arbitrzy nie zgodzą się w ciągu następnych 8 dni na wybór superarbitra, to mianuje go prezes c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego najpóźniej w dni 14 po otrzymaniu zawiadomienia arbitrów, iż się nie zgodzili na wybór superarbitra.

§. 54.

Postępowanie przed sądem polubownym, wykonywanie wyroków tegoż sądu.

Sąd polubowny nie ma obowiązku stosować się do jakiejkolwiek ordynacyi sądowej, a obraduje i rozstrzyga według najlepszej wiedzy i wiary. Sąd polubowny ma także prawo rozstrzygać o zwrocie wydatków w gotowiźnie niemniej innych kosztów, mianowicie należytości stemplowych, które ma ponieść strona przegrywająca.

Sąd polubowny nie jest obowiązanym ogłaszać powodu swego wyroku.

O wykonanie wyroków sądu polubownego należy wnosić do zwykłego sędziego pierwszej instancyi, któryby był powołany do rozstrzygania w sprawie spornej.

§. 55.

Wykazy statystyczne.

Zarząd krajowego składu publicznego sporządza i ogłasza w dzienniku rozporządzeń Ministerstwa handlu dla kolei i żeglugi tudzież w urzędowej „Gazecie lwowskiej“ w 30 dni po zamknięciu rachunków każdorocznych, sprawozdanie roczne, a co miesiąc wykazy statystyczne obejmujące obrót produktów w składzie publicznym i obrót poświadczeń składowych (§. 10 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 56.

Postanowienia końcowe.

Oddający towar do krajowego składu publicznego poddaje się przez to samo postanowieniom regulaminu niniejszego i przepisom porządku domowego, stanowiącym dodatek do regulaminu i część integralną tegoż, tudzież przepisom taryfy ogłoszonej w sposób ustawą przepisany.

§. 57.

Wszelkie zażalenia na zarząd krajowego składu publicznego i jego organa wnoszone być mają do Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 58.

Tak regulamin krajowego składu publicznego jak i taryfa, tudzież wszelkie w nich zmiany ogłasza się w sposób wskazany ustawą z dnia 28. kwietnia 1889 w Dzienniku rozporządzeń c. k. Ministerstwa handlu dla kolei i żeglugi i w urzędowej Gazecie lwowskiej i wraz z ogłoszeniem porządku domowego przybija w krajowym składzie publicznym w miejscu widocznem.

Porządek domowy

w krajowym składzie publicznym dla zboża i spirytusu w Krakowie.

§. 1.

Przyjmowanie produktów do składu publicznego i wydawanie ich z niego odbywa się codziennie z wyjątkiem niedzieli i świąt uroczystych, przed południem od godziny 9. do 12. przez rok cały, zaś popołudniu od godziny 2. do 4. w czasie od 1. października do końca marca a od godziny 3. do 6. w czasie od 1. kwietnia do ostatniego września.

§. 2.

W godzinach w powyższym paragrafie wskazanych dozwala się uprawnionym do tego oglądać złożone produkta i brać z nich próbki.

§. 3.

Urzędowe godziny w biurach składu publicznego krajowego mieszczących się w domu administracyjnym tegoż składu, są dla stron te same, jakie oznaczono powyżej w §. 1. dla przyjmowania i wydawania produktów, zaś dla urzędników godziny biurowe i dla służby godziny pracy oprócz powyżej oznaczonych godzin urzędowych oznaczy zarząd krajowego składu publicznego t. j. dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu stosownie do potrzeby.

§. 4.

Wstęp do magazynów krajowego składu publicznego jest obcym wzbroniony.

Składający lub odbierający produkta mają wówczas wstęp do magazynów, kiedy składają, odbierają, lub oglądają swoje produkta, albo uzyskali prawo oglądania złożonych produktów lub do podjęcia próbek.

§. 5.

Pozwoleń do oglądania produktów w składzie lub brania próbek w godzinach urzędowych udziela dyrektor składu publicznego i tym, którzy się wykazują posiadaniem kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego do obejrzenia i brania próbek, zaś posiadaczowi warrantu tylko do obejrzenia.

§. 6.

Wstęp do sali targowej, znajdującej się w domu administracyjnym publicznego składu krajowego w Krakowie, dozwolonym jest tak składającym produkt w składzie, jak i kupcom.

§. 7.

Zabrania się oddającym lub odbierającym produkta dawania służbie magazynowej jakichkolwiek darów i wynagrodzeń.

§. 8.

Wzbrania się wychodzącym ze składu publicznego krajowego wynoszenia jakichkolwiek próbek, paczek, pakietów, worków i t. p. wyjąwszy za legitymacyą przez dyrekcyę krajowego składu publicznego wydaną.

§. 9.

Wzbrania się palenia tytoniu w magazynach tudzież na podwórzach i w całym obrębie krajowego składu publicznego.

Urzędnicy należący do administracyi składu mogą palić tytoń tylko w domu administracyjnym.

REGULAMIN

dla krajowego składu publicznego we Lwowie dla zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu.

W wykonaniu uchwały Sejmu krajowego z dnia 16. października 1888 założył galicyjski Wydział krajowy we Lwowie „publiczny skład“ połączony z publicznym składem wolnym dla zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu.

§. 1.

Przeznaczenie krajowego składu publicznego.

Przedsiębiorcą i właścicielem „publicznego składu“ połączonego ze „składem wolnym“ we Lwowie jest Królestwo Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Skład ten przeznaczonym jest:

1) dla zboża wszelkiego rodzaju krajowego i zagranicznego tak podlegającego ocleniu jak i transitowego, ziarn roślin strączkowych, ziarn roślin olejnych i nasion bliżej nie wyszczególnionych;

2) dla spirytusu ulegającego opodatkowaniu, dopóki opłata podatkowa od niego nie została uiszczoną albo spirytus za granicę nie został wywieziony;

3) dla zboża i spirytusu, które w razie wprowadzenia ich na konsumcyę miasta ulegałyby także opłacie konsumcyjnej miejskiej.

§. 2.

Firma krajowego składu publicznego.

Firma krajowego składu publicznego we Lwowie w sądzie handlowym zaprotokołowana brzmi:

„Krajowy skład publiczny dla zboża i spirytusu we Lwowie połączony ze składem wolnym“.

§. 3.

Zarząd.

Wydział krajowy galicyjski obejmuje skład publiczny dla zboża i spirytusu we Lwowie we własny zarząd.

Kierownictwo w zarządzie i ruchu składu porucza się zamianowanemu przez Wydział krajowy dyrektorowi.

Osobna instrukcya Wydziału krajowego stanowi o zakresie działania dyrektora i takowy określa.

§. 4.

Etat wszystkich urzędników administracyjnych i służby tego składu publicznego ustanawia Wydział krajowy.

§. 5.

Wszelkie czynności w publicznym składzie krajowym wykonywa zarząd (dyrekcya):

a) według postanowień ustawy o urządzaniu i prowadzeniu publicznych składów z dnia 28. kwietnia 1889;

b) według przepisów niniejszego regulaminu ułożonego na podstawie wspomnianej ustawy;

c) według taryfy należytości zatwierdzonej przez Wydział krajowy ogłoszonej w sposób przepisany ustawą z dnia 28. kwietnia 1889;

d) według instrukcyi służbowej wydanej dla urzędników i służby krajowego składu publicznego;

e) co do produktów złożonych w składzie wolnym, nadto jeszcze wedle obowiązujących przepisów skarbowych i rozporządzeń, które wydały lub jeszcze wydadzą kompetentne władzy skarbowe.

§. 6.

Zakres działania.

„Krajowy skład publiczny“ połączony ze składem wolnym:

1) Przyjmuje do przechowania produkta wymienione w §. 1. niniejszego regulaminu;

2) wyładowuje te produkta i umieszcza w składach;

3) przechowuje na składzie przyjęte produkta i wykonywa wszelkie czynności i manipulacye potrzebne do należytego ich przechowania;

4) wydaje i naładowuje jakoteż wysyła ze składu produkta przeznaczone do wysyłki według poleceń tych, którzy towar złożyli, lub uprawnionych do odbioru towaru;

5) opłaca na polecenie i rachunek składających towar lub uprawnionych do odbioru cło, podatek i opłaty konsumcyjne i pokrywa w zastępstwie składających towar lub uprawnionych do odbioru i na

ich rachunek koszta przewozu produktu do składu oraz wydatki połączone z ekspedycyą (wysyłką) tego towaru;

6) ubezpiecza od ognia produkta przyjęte do składu;

7) pobiera od składającego lub uprawnionego do odbioru towaru wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości, jako to: opłacane cło, podatek, opłatę konsumcyjną, należytość za ubezpieczenie od ognia i koszta transportu, dalej obliczone na podstawie taryfy należytości za skład tudzież za wyładowanie i naładowanie, wietrzenie, mieszanie, czyszczenie i ważenie produktu niemniej wszelkie inne opłaty i wydatki.

§. 7.

Zawiadomienie o przesyłce (Aviso i list frachtowy).

Nadsyłający zboże lub spirytus do krajowego składu publicznego winien zarząd składu o tem uprzedzić, równocześnie zaś z produktem przesyłanym przesłać list frachtowy lub spis produktów przesłanych.

Dokumenta te, oprócz danych przepisanych ustawą zawierać winny:

a) Datę kiedy i miejsce, z którego wysłano produkt;

b) dokładny adres składającego towar, obejmujący jego imię, nazwisko i miejsce zamieszkania;

c) rodzaj produktu nadesłanego;

d) ilość i znaki worów lub beczek, lub oznaczenie rodzaju sposobu przesłania;

e) wagę brutto w kilogramach przy spirytusie zaś miarę w hektolitrach a moc w stopniach studzielnego alkoholometru;

f) wartość produktu do ubezpieczenia.

§. 8.

Dokumenta urzędów cłowego i podatkowego.

Jeżeli dokumenta urzędu cłowego lub podatkowego mają iść z towarem, to winny być podane w liście frachtowym lub w spisie produktów i z niemi razem oddane zarządowi krajowego składu publicznego.

Przyjęcia produktów bez tych dokumentów należy odmówić.

Co do wszelkich szkodliwych następstw, któreby wynikły z błędnego lub niedokładnego wypełnienia tychże dokumentów, przysługuje zarządowi składu prawo regresu, jednak z tem ograniczeniem, że prawo to nie może zmiejszyć miary odpowiedzialności na zarząd składu ustawą nałożonej ani też rozszerzyć granic przysługującego mu na podstawie ustawy prawa zastawu.

§. 9.

Kolej przyjmowania.

Zarząd składu przyjmuje produkta na skład w kolei ich dostawienia, zaś w razie równoczesnego dostawienia produktów przez kilku właścicieli przyjmuje zarząd te produkta w kolei zgłoszeń.

§. 10.

Waga i miara.

Produkta przyjmuje skład i wydaje z swoich magazynów według tej wagi i miary, jaka wykazała się przy ich zważeniu lub zmierzeniu w składzie.

Produkta waży się i mierzy zawsze w składzie; wagę zboża i innych płodów rolnych w składzie umieszczonych oznacza się w kilogramach, zaś miarę objętości spirytusu w litrach a moc jego w stopniach studzielnego alkoholometru.

§. 11.

Reklamacya z powodu ubytku i uszkodzeń w nadesłanych produktach.

Jeżeli produkt przesłany drogą żelazną nadszedł uszkodzony, lub w miejszej ilości niż oznaczono w liście frachtowym, zarząd krajowego składu publicznego winien zaraz wnieść przepisaną reklamacyę.

Jeżeli zaś produkt przesłany inną drogą nadszedł w mniejszej ilości, niż oznaczył przesyłający lub nadszedł uszkodzony, zarząd składu publicznego winien najdalej w ciągu 24 godzin zawiadomić o tem składającego towar.

§. 12.

Opłata należytości za przewóz.

Należytość za przewóz produktu złożonego do składu i inne z przewozem tego produktu połączone wydatki wypłaca z reguły zarząd krajowego składu publicznego na rachunek składającego towar z prawem policzenia sobie od wydanych w tym celu pieniędzy odsetek oznaczonych taryfą.

Jednak zarząd składu publicznego może uchylić się od poniesienia tych wydatków w zastępstwie składającego, jeżeli uzna, że ztąd mogłaby wyniknąć strata dla krajowego składu publicznego.

§. 13.

Kwit odbiorczy.

Zarząd krajowego składu publicznego wydaje na każdy złożony do składu produkt „Kwit odbiorczy“ brzmiący na nazwisko składającego towar.

Ten kwit odbiorczy, wycięty z księgi jukstowej i równobrzmiący z pozostającą w księdze jukstą zawierać powinien następujące daty:

a) Datę złożenia produktu;
b) Liczbę bieżącą i liczbę magazynową rejestru przychodów i magazynu;
c) Nazwisko, stan i miejsce zamieszkania składającego towar;
d) Miejsce zkąd produkt nadszedł;
e) Ilość i znaki worów lub beczek;
f) Rodzaj produktu i jego miarę lub wagę a nadto przy zbożu jego gatunek, zaś przy spirytusie jego stopień mocy, oznaczony podług studzielnego alkoholometru;

g) Wyszczególnienie opłat na rachunek składającego towar już uiszczonych i ciążących na złożonym produkcie, jako to: cła, podatków, i t. d.

h) Oznaczenie na jaką wartość i na jak długo ubezpieczono złożony produkt.

§. 14.

Kwit odbiorczy podpisują urzędnicy składu, upoważnieni do podpisywania firmy „krajowego składu publicznego".

Nazwiska i podpisy ich ogłasza zarząd składu w urzędowej „Gazecie lwowskiej" i na tablicy w krajowym składzie publicznym.

§. 15.

Umorzenie kwitu odbiorczego.

Jeżeli kwit odbiorczy zaginie, to właściciel jego winien postarać się o umorzenie go, a równocześnie zawiadomić o tem zarząd składu.

Po umorzeniu kwitu odbiorczego przez sąd handlowy zarząd składu wystawi i wręczy właścicielowi kwitu, na rzecz którego umorzenie nastąpiło, nowy kwit odbiorczy na jego żądanie.

§. 16.

Poświadczenia składowe. (Recepisy i warranty).

Zarząd składu winien na żądanie składającego towar zamiast „kwitu odbiorczego" wydać mu „poświadczenie składowe" na złożony przez niego produkt, podpisany przez urzędników upoważnionych do podpisywania firmy składu, w regule przez dyrektora składu publicznego lub jego zastępcę i przez buchhaltera, których nazwiska podaje się w urzędowej Gazecie lwowskiej i na tablicy w krajowym składzie publicznym.

To „poświadczenie składowe" złożone z dwóch części, które jednak mogą być od siebie oddzielone:

1. Poświadczenia posiadania (recepisu) i

2. „Poświadczenia zastawu" czyli „warrantu" sporządza i wydaje zarząd składu publicznego ściśle według postanowień §. 17. i 18. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych.

§. 17.

Dalsze postępowanie z temi poświadczeniami składowemi, prawa i obowiązki właścicieli tych poświadczań składowych i każdej ich części, oraz prawa i obowiązki krajowego składu publicznego, wydającego te poświadczenia, uregulowane są przepisami ustawy o składach publicznych z dnia 28. kwietnia 1889, a zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest postępować ściśle według powołanych przepisów ustawy.

§. 18.

Amortyzacya „poświadczeń składowych“.

Postępowanie dla umorzenia (amortyzacyi) zaginionych „poświadczeń składowych“ i obu ich części, to jest „recepisów i warrantów“ niemniej obowiązek uiszczenia należytości stemplowej od tych poświadczeń, orzeczone i uregulowane są postanowieniami §§. 39. i 40. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889, a postanowienia te spełniać winien ściśle zarząd krajowego składu publicznego.

§. 19.

Ubezpieczenie od ognia przyjętych na skład produktów.

Wszelkie produkta przyjęte przez krajowy skład publiczny ubezpiecza zarząd składu pod własną odpowiedzialnością w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

Produkta te ubezpieczone być winny według wartości oznaczonej przez składającego towar.

§. 20.

Jeżeliby składający towar nie oznaczył jego wartości asekuracyjnej, to oznacza ją zarząd krajowego składu publicznego według własnego uznania.

Składający obowiązanym jest premię asekuracyjną, wypłaconą przez zarząd składu publicznego temuż zarządowi zwrócić. Składajacemu lub uprawnionemu do odebrania towaru służy wszakże prawo dodatkowo podwyższyć lub zniżyć ubezpieczoną przez zarząd składu publicznego wartość produktu na własny rachunek.

§. 21.

Ponieważ według statutu „Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie“ ubezpieczenie rozpoczyna się z godziną 12-ą w południe dnia następnego po podaniu wniosku, przeto zarząd krajowego składu publicznego winien awizowane produkta na mocy otrzymanego awiza zgłosić zawczasu do ubezpieczenia, tak aby produkta z chwilą nadejścia do składu były ubezpieczone.

§. 22.

Produkta złożone w krajowym składzie publicznym ubezpiecza się na cały czas pozostawania ich w składzie, oznaczony przez składającego towar przy oddawaniu tegoż na skład, a gdyby składający czasu tego nie oznaczył, na przeciąg jednego roku.

§. 23.

Premię asekuracyjną ponosi składający względnie właściciel poświadczenia składowego a w szczególności właściciel w myśl ustępu drugiego §. 40 regulaminu, i zwraca ją zarządowi składu publicznego przy wydaniu produktu ze składu.

§. 24.

W razie uszkodzenia przez pożar produktu złożonego w krajowym składzie publicznym otrzymuje właściciel tego produktu tylko takie wynagrodzenie szkody, jakie przez „Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie“ wypłacone zostanie i to po potrąceniu opłaconej przez zarząd składu opłaty za ubezpieczonie (premii asekuracyjnej) i wszelkich innych należytości, przypadających zarządowi składu publicznego, a ciążących na złożonym produkcie aż do chwili pożaru, o ile na to potrącenie zezwala zamieszczone w §. 40 ustępie drugim regulaminu zastrzeżenie na korzyść właściciela; to jest: zastósowanym będzie §. 15. ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 stanowiący, że w razie szkody przez pożar wyrządzonej otrzymane wynagrodzenie asekuracyjne zastępuje miejsce spalonego produktu. Tylko zarząd składu publicznego ma przeto wyłączne prawo odebrać od towarzystwa ubezpieczeń kwotę wynagrodzenia wypłaconą za spalony produkt.

§. 25.

Przechowanie zboża.

Każdą partyę zboża przyjętego do składu publicznego przechowuje się oddzielnie.

§. 26.

Zarząd składu publicznego przedsiębierze na żądanie składającego towar lub właściciela poświadczenia składowego, czyszczenie, przetrząsanie i przewietrzanie zboża, bądź szuflą, bądź elewatorem. Gdyby jednak zarząd składu publicznego uznał za konieczne przewietrzać zboże, aby uchronić je od zepsucia, może bez żądania składającego zarządzić przewietrzanie elewatorem lub przeróbkę szuflą, jednak nie mieszając partyj zboża należących do różnych składających.

§. 27.

Należytość za czyszczenie i przewietrzanie zboża a ewentualnie jego mieszanie, obrachowaną według taryfy, uiszcza zarządowi składu publicznego składający towar lub właściciel poświadczenia składowego w myśl §. 40. ustępu drugiego regulaminu.

§. 28.

Przechowanie spirytusu.

Spirytus przechowuje się w oddzielnym magazynie, zbudowanym całkowicie z ogniotrwałego materyału w ośmiu żelaznych rezerwoarach, z których cztery po 1500 a drugie cztery po 1000 hektolitrów.

Mniejsze partye spirytusu należące do różnych składających, muszą być z sobą zlewane (§. 48. ustawy z 28. kwietnia 1889 r.) dla przechowania w tych wielkich zbiornikach, przyczem należy dokładnie zapisać, ile stopni hektolitrowych przyjęto na skład od każdego składającego.

Jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu zobowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika lub zbiorników, w których jego spirytus jest przechowany, to spirytusu jego nie łączy się ze spirytusem należącym do innego składającego.

Sprawdzone przyrządy do odbioru spirytusu przy jego przyjęciu wykazują dokładnie miarę i stopień mocy spirytusu, a skład publiczny oddaje tyle hektolitrostopni (litrostopni) spirytusu, ile (według kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego) przyjął z potrąceniem ilości wyparowanej czyli ususzki, oznaczonej ustawą, tudzież ilości, której ubytek spowodowała manipulacya (Calo).

Ilość wyparowania unormowana rozporządzeniem c. k. Ministerstwa skarbu z 10 sierpnia 1888 (Dz. u. p. XLVI. 133.) wynosi $^1/_3$ procent od ilości złożonego spirytusu miesięcznie, a nadto 2 procent pro anno, przyczem dla uproszczenia rachunku przy oznaczeniu rocznej 2 procentowej ususzki przyjmuje się za podstawę obliczenia, że wszystkie przyjęcia i wydania spirytusu w ciągu pięciu dni ($^1/_6$ jednego miesiąca) zaszły w jednym i tym samym dniu.

Wysokość utraty złożonego spirytusu, spowodowanej manipulacyą, oblicza się na $^1/_3$ procent miesięcznie.

§. 29.

Wysyłka za granicę spirytusu i zboża transitowego (nieoclonego).

Tak spirytus, od którego nie uiszczono jeszcze podatku, jak i zboże nieoclone, a przeznaczone na wywóz wysyła się za granicę z zastosowaniem przepisów obowiązujących.

§. 30.

Uiszczanie podatku, cła i opłaty konsumcyjnej.

Jeżeli zaś produkta te, przyjęte do wolnego składu, bez uiszczenia cła lub podatku wydane być mają ze składu publicznego na konsumcyę wewnętrzną, to należy od nich uiścić według przepisów: cło lub podatek, a ewentualnie także opłatę konsumcyjną miejską, jeżeli przeznaczone są na konsumcyę w mieście Lwowie.

W powyższym razie podatek od spirytusu krajowego, cło od zboża zagranicznego i opłatę konsumcyjną miejską od produktów przeznaczonych na konsumcyę w mieście Lwowie, winien uiścić składający towar lub właściciel poświadczenia składowego w myśl §. 40 ustępu 2 regulaminu albo na pisemne ich żądanie i na rachunek żądającego, zarząd kraj. składu publicznego a składający lub właściciel poświadczenia składowego w myśl §. 40 ustępu 2 regulaminu obowiązanym jest zwrócić zarządowi składu publicznego poniesione na to wydatki przy wyprowadzeniu produktów ze składu.

Od gotówki na te wydatki wyłożonej liczy zarząd składu publicznego opłatę procentową według ogłoszonej taryfy.

§. 31.

Oglądanie złożonych produktów.

Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest dozwolić właścicielowi kwitu odbiorczego, lub właścicielowi poświadczenia składowego albo warrantu oglądać produkt złożony. Oględziny te odbywać można tylko za uprzedniem zgłoszeniem się do miejscowej administra-

cyi składu w godzinach urzędowych, w których skład winien być otwarty według regulaminu.

§. 32.

Branie próbek.

Składającemu towar lub właścicielowi poświadczenia składowego wolno jest brać w odpowiedniej ilości próbki ze swych produktów w pokwitowaniu odbioru lub w poświadczeniu składowem wymienionych, a to z zachowaniem przepisów porządku domowego dołączonych do niniejszego regulaminu.

Próbki wydaje się za pierwszym razem bezpłatnie; za dalsze wydawanie próbek pobiera się opłatę oznaczoną taryfą. Branie tak wielkich próbek, iżby ono według zdania zarządu krajowego składu publicznego na wartość złożonego produktu wpływać mogło, jest wzbronionem.

Branie próbek spirytusu, na którym cięży opłata konsumcyjna, dozwolone jest tylko po poprzedniem uiszczeniu ciążącego na nim podatku. Zgłaszający się po próbki spirytusu winni zastósować się do przepisów §. 67 l. 4 ustawy o opodatkowaniu spirytusu.

§. 33.

Wysyłka produktów z polecenia właściciela.

Zarząd krajowego składu publicznego podejmuje się na żądanie pisemne uprawnionego do odbioru wysyłki tegoż produktu i wszelkich czynności z tem połączonych, za zwrotem poczynionych wydatków i za opłatą oznaczoną taryfą.

§. 34.

Wszelkie wydatki przez zarząd składu publicznego na rachunek składającego towar poczynione, należytość za składowe i wagowe, za wyładowanie, naładowanie i wysyłkę produktu i t. d. zwraca zarządowi składu składający towar lub właściciel poświadczenia składowego w myśl §. 40 ustępu 2 regulaminu, bezpośrednio przed wyjściem tego towaru ze składu. Jednak zarząd składu ma prawo żądać wcześniejszej opłaty tych należytości od składającego towar lub od właściciela poświadczenia składowego.

§. 35.

Oddawanie produktów przechowanych w składzie.

Przechowane w składzie produkta mogą być oddane albo w całości albo częściami.

Jednak już przy odbiorze pierwszej części produktu winien właściciel kwitu odbiorczego lub obydwóch części poświadczenia składowego a to właściciel obydwóch części poświadczenia składowego w myśl §. 40 ustępu 2 regulaminu, uiścić wszelkie należytości ciążące na całości złożonego produktu.

§. 36.

Jak wielką być ma każda część czyli partya zboża, która ma być wydana ze składu, oznacza właściciel kwitu odbiorczego lub obydwóch części poświadczenia składowego.

Złożony spirytus częściowo odbieranym być może tylko w partyach nie mniejszych niż 5 hektolitrów.

§. 37.

Przy odbieraniu złożonego na skład produktu, winien uprawniony do odbioru zwrócić zarządowi krajowego składu publicznego kwit odbiorczy lub jeżeli wystawionem było poświadczenie składowe, obie części tego poświadczenia (t. j. tak recepis jak i warrant).

Jeżeli zaś złożony na skład produkt wydaje się częściami, zapisuje zarząd krajowego składu publicznego na kwicie odbiorczym, a względnie na obu częściach poświadczenia składowego (t. j. na recepisie i warrancie), jaką część pierwotną złożonego produktu już odebrano.

§. 38.

Zmiana poświadczenia składowego.

Na żądanie wylegitymowanego w myśl art. 36 powszechnej ordynacyi wekslowej właściciela obu części poświadczenia składowego wystawia zarząd krajowego składu publicznego w zamian za pierwotne poświadczenie składowe, opiewające na całość złożonych produktów, tyle osobnych poświadczeń składowych, ile nowych partyj powstaje przy podziale produktu przez właściciela.

Zarządowi krajowego składu publicznego służy prawo dania tym nowym poświadczeniom składowym, wystawionym na części złożonego produktu, tej samej daty, jaką nosiło pierwotne poświadczenie wystawione na całość złożonego produktu (§. 26 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r.).

W każdym z powyższych wypadków ponoszą właściciele koszta wynikłe ze spełnienia ich żądania.

§. 39.

Trwanie przechowania produktów w składzie.

Okres czasu, przez który produkt zostawać ma w magazynie krajowego składu publicznego, zależy z wyjątkiem wypadków podanych w §. 41 niniejszego regulaminu, od woli składającego produkt, jeżeli tenże uiszcza regularnie wszelkie na złożonym produkcie ciążące opłaty i należytości.

§. 40.

Prawo zastawu na złożonym produkcie zabezpieczone przedsiębiorstwu składu publicznego.

Dopóki produkt znajduje się w składzie przedsiębiorstwa składu publicznego, ma przedsiębiorstwo składu publicznego na złożonym produkcie prawo zastawu, które w myśl §. 28 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 (Dz. u. p. XXVII.) używa pierwszeństwa przed wszystkiemi innemi prawami i zachowuje moc swoją nawet w razie konkursu.

Prawo zastawu tyczy się:

a) opłat należnych publicznemu składowi według obowiązującej taryfy za przyjęcie produktu na skład, jego przechowanie, manipulacye z przechowaniem połączone, zabezpieczenie i wydanie;

b) wszystkich wydatków uprzednich na towar poniesionych przez zarząd składu na rachunek składającego produkt, na opłacenie ceł, podatków konsumcyjnych, kosztów transportu i przechowania lub z innych powodów, jak niemniej wszystkich pretensyj wynikających z bieżącego rachunku ustawą o składach (§. 12) dozwolonych interesów składu publicznego.

Jeżeli wystawiono poświadczenie składowe, może przedsiębiorstwo składu publicznego poszukiwać prawa zastawu tego na właścicielu poświadczenia składowego lub na właścicielu jednej z dwóch części tego poświadczenia tylko o tyle, o ile wysokość należytości przypadającej zarządowi składu publicznego zapisaną została na obu częściach poświadczenia składowego; albo jeżeli chodzi o należytości przypadające publicznemu składowi, powstałe dopiero po wystawieniu poświadczenia składowego, tylko o tyle, o ile przypadają na okres w poświadczeniu składowem z góry oznaczony (§. 18 lit. b. ustawy o składach) a jeżeli okres ten nie był z góry oznaczonym, za przeciąg nie więcej jak jednego roku od dnia wystawienia poświadczenia składowego.

§. 41.

Sprzedaż złożonego produktu przez zarząd składu.

Zarząd składu publicznego ma prawo, uprzedziwszy o tem składającego towar, sprzedać złożony produkt:

1. jeżeli produkta złożone na okres czasu umówiony, nie zostały odebrane po upływie tego okresu;

2. jeżeli produkta złożone na czas nieograniczony nie zostaną odebrane po upływie roku od daty złożenia na skład, a gdy wystawiono poświadczenie składowe na te produkta, w ciągu roku od czasu wystawienia poświadczenia składowego;

3. jeżeli złożonemu produktowi zagraża zepsucie (§. 33 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

Sposób sprzedaży produktu znajdującego się w przechowaniu krajowego składu publicznego w powyż oznaczonych przypadkach, sposób, w jaki należy rozrządzić kwotą uzyskaną ze sprzedaży i prawo właściciela warrantu do regresu określają §§. 34, 35 i 36 ustawy o publicznych domach składowych z d. 28. kwietnia 1889).

§. 42.

Udzielanie pożyczek na złożone produkta.

Wyjąwszy powyżej oznaczony przypadek, nie wolno zarządowi krajowego składu publicznego ani handlować zbożem i spirytusem ani sprzedawać produktów tych na własny rachunek ani podejmować się sprzedaży ich na obcy rachunek.

Również nie wolno zarządowi publicznego składu udzielać ani na swój ani na obcy rachunek jakichkolwiek zaliczek na złożone do publicznego składu produkta.

§. 43.

Przechowanie worków i beczek.

Próżne worki i beczki z produktów do publicznego składu nadesłanych winien składający produkta odebrać najdalej do dni 14, gdyż w razie przeciwnym zarząd krajowego składu publicznego ma prawo sprzedać je na rachunek składającego.

Uzyskaną ze sprzedaży kwotę po potrąceniu wydatków przez sprzedaż spowodowanych, zapisuje się w rachunku na korzyść składającego.

Jednak może być zawarta między zarządem krajowego składu publicznego a składającym produkt osobna umowa o przechowanie próżnych worów i beczek aż do czasu odbioru produktu za opłatą oznaczoną w taryfie.

§. 44.

Poręczenie krajowego składu publicznego.

Przedsiębiorca krajowego składu publicznego (to jest kraj Galicya) poręcza wynagrodzenie za szkody wynikłe z zaniedbania kupieckiej troskliwości w spełnieniu czynności połączonych z zarządem składu publicznego.

W razie uczynionego zarzutu przedsiębiorstwo winno udowodnić troskliwość.

§. 45.

Przedsiębiorstwo krajowego składu publicznego odpowiada za urzędników swych i inne osoby użyte przy zarządzie i obsłudze tego składu (§. 14 powołanej ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 46.

Reklamacye.

Z powodu utraty, ubytku lub uszkodzenia złożonego towaru, których nie było można dostrzedz przy wydaniu, może strona uprawniona do odbioru rościć pretensye do krajowego składu publicznego tylko wtedy, jeżeli niezzwłocznie po odkryciu utraty, ubytku lub uszkodzenia odebranego produktu wniesie podanie o stwierdzenie tego ubytku lub uszkodzenia w myśl artykułu 348 powsz. ustawy handlowej i jeżeli zostaje udowodnionem, że utrata, ubytek lub uszkodzenie produktu nastąpiło w publicznym składzie w czasie od przyjęcia produktu do składu aż do chwili wydania go ze składu.

Po odebraniu produktu gaśnie wszelka pretensya do krajowego składu publicznego z tytułu ubytku lub uszkodzenia złożonego towaru nawet w tym wypadku, że ubytku tego lub uszkodzenia nie można było dostrzedz przy odbiorze produktu ze składu i dopiero później je odkryto, jeżeli pretensyi tej nie zgłoszono pisemnie do przedsiębiorstwa krajowego składu publicznego w ciągu czterech tygodni, licząc od dnia wydania produktu ze składu.

§. 47.

Krajowy skład publiczny o ile to jest zgodnem z §. 44 regulaminu nie poręcza również za straty i uszkodzenia w złożonych produktach, zrządzone przez wojnę, napad nieprzyjacielski, rozruchy publiczne, gwałty publiczne lub wypadki elementarne.

Nie odpowiada także skład publiczny o ile to jest zgodnem z §. 44 regulaminu za ubytki w ilości złożonego produktu, spowodowane przewietrzaniem, czyszczeniem lub uschnięcem zboża, tudzież za oznaczony w §. 28 tegoż regulaminu ubytek spirytusu, spowodowany przez ulotnienie się czyli ususzkę i przez manipulacyę.

§. 48.

Zażalenia i zarzuty przeciw przedsiębiorstwu składu publicznego z powodu utraty, ubytku, uszkodzenia lub opóźnienia w wydaniu towaru przedawniają się według przepisów ustanowionych w art. 386 powszechnej ustawy handlowej dla spedytora. Okres czasu więc do wniesienia zarzutów rozpoczyna się, jeżeli takowe tyczą się zupełnej utraty, z upływem dnia, w którym towar powinien był być wydanym, jeżeli zaś chodzi o ubytek, uszkodzenie lub opóźnienie w wydaniu towaru z upływem dnia, w którym towar wydano.

Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest we właściwym czasie reklamującemu wydać poświadczenie, iż żądanie wynagrodzenia wniesione zostało. Wniesione do zarządu krajowego składu publicznego żądanie wynagrodzenia należy jeżeli zamierza się załatwić sprawę w drodze sądu polubownego, najdalej w ośm dni po jego wniesieniu sformułować cyfrowo i doręczyć na piśmie zarządowi składu publicznego. Zarząd krajowego składu publicznego obowiązanym jest dać żądającemu wynagrodzenia, odpowiedź najdalej w 20 dni po cyfrowem sformułowaniu żądania. Jeżeliby zaś żądający odszkodowania niezadowolnił się tą odpowiedzią, to za zgodą obydwóch stron sprawę może rozstrzygnąć sąd polubowny, złożony według postanowień §. 52 niniejszego regulaminu.

W razie wniesienia sprawy bezpośrednio do sędziego kompetentnego postanowienia o reklamacyi nie znajdują zastósowania.

§. 49.

Sąd polubowny.

Wszelkie sprawy sporne i spory wynikłe między przedsiębiorcą lud zarządem krajowego składu publicznego a stronami może za zgodą obydwóch stron rozstrzygać sąd polubowny, od którego orzeczeń nie ma odwołania się (§. 11 ustawy z dnia 28. kwietnia 1889).

§. 50.

W przypadkach, w których ustawa dopuszcza wniesienie skargi o nieważność wyroku sądu polubownego, należy wnieść skargę pisemnie w terminie nieprzekraczalnym 8 dniowym, licząc od dnia doręczenia wyroku. Wnieść zaś skargę należy do tego sędziego zwykłego pierwszej instancyi, który byłby powołanym do rozstrzygnięcia głównej sprawy. Skargę wniesioną do sądu musi podpisać adwokat.

§. 51.

Wniesienie skargi o nieważność wyroku sądu polubownego nie wstrzymuje wykonania tego wyroku.

§. 52.

Obie strony winne w przeciągu dni ośmiu od dnia, w którym jedna z nich wniesie i drugiej udzieli lub obydwie wniosą w ten sam sposób sformułowane i drugiej stronie do wiadomości udzielone w cyfry ujęte żądanie wynagrodzenia za szkodę, oświadczyć na piśmie, czy poddają się sądowi polubownemu lub nie, — a jeżeli obydwie oświadczą się za sądem polubownym, w ciągu dni ośmiu po nadejściu odpowiedzi strony, która ostatnia odpowie, wybrać sędziów polubownych i wymienić ich stronie przeciwnej (§. 53 niniejszego regulaminu). Jeżeli w ciągu tego okresu czasu jedna ze stron nie przedłoży oświadczenia wybranego przez siebie sędziego polubownego, że tenże wybór przyjmuje, to prawo jej do wyboru sędziego polubownego przechodzi na stronę drugą.

§. 53.

Skład i wybór sądu polubownego.

Sąd polubowny składa się z trzech członków, z których jednego wybiera Dyrekcya krajowego składu publicznego, drugiego strona przeciwna, a trzeciego wybrani dwaj arbitrowie jako superarbitra.

Po wyborze arbitrów przez obydwie strony sporne w terminie oznaczonym w §. 52 winni arbitrzy wybrać superarbitra.

Jeżeli wybrani arbitrzy nie zgodzą się w ciągu następnych 8 dni na wybór superarbitra, to mianuje go prezes c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego najpóźniej w dni 14 po otrzymaniu zawiadomienia arbitrów, iż się nie zgodzili na wybór superarbitra.

§. 54.

Postępowanie przed sądem polubownym, wykonywanie wyroków tegoż sądu.

Sąd polubowny nie ma obowiązku stosować się do jakiejkolwiek ordynacyi sądowej, a obraduje i rozstrzyga według najlepszej wiedzy i wiary. Sąd polubowny ma także prawo rozstrzygać o zwrocie wydatków w gotowiźnie niemniej innych kosztów, mianowicie należytości stemplowych, które ma ponieść strona przegrywająca.

Sąd polubowny winien wyrok swój w krótkości uzasadnić.

O wykonanie wyroków sądu polubownego należy wnosić do zwykłego sędziego pierwszej instancyi, któryby był powołany do rozstrzygania w sprawie spornej.

§. 55.

Wykazy statystyczne.

Zarząd krajowego składu publicznego sporządza i ogłasza w dzienniku rozporządzeń Ministerstwa handlu dla kolei i żeglugi tudzież

w urzędowej „Gazecie lwowskiej“ sprawozdanie roczne, a co miesiąc wykazy statystyczne obejmujące obrót i stan produktów w składzie publicznym i obrót poświadczeń składowych (§. 10 ustawy z dn. 28. kwietnia 1889).

§. 56.

Postanowienia końcowe.

Oddający towar do krajowego składu publicznego poddaje się przez to samo postanowieniom regulaminu niniejszego i przepisom porządku domowego, stanowiącym dodatek do regulaminu i część integralną tegoż, tudzież przepisom taryfy ogłoszonej w sposób ustawą przepisany.

§. 57.

Wszelkie zażalenia na zarząd krajowego składu publicznego i jego organa wnoszone być mają do Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

§. 58.

Tak regulamin krajowego składu publicznego jak i taryfa, tudzież wszelkie w nich zmiany ogłasza się w sposób wskazany ustawą z dnia 28. kwietnia 1889 w Dzienniku rozporządzeń c. k. Ministerstwa handlu dla kolei i żeglugi i w urzędowej Gazecie lwowskiej i wraz z ogłoszeniem porządku domowego przybija w krajowym składzie publicznym w miejscu widocznem.

Porządek domowy

w krajowym składzie publicznym dla zboża i spirytusu we Lwowie.

§. 1.

Przyjmowanie produktów do składu publicznego i wydawanie ich z niego odbywa się codziennie z wyjątkiem niedzieli i świąt uroczystych, przed południem od godziny 9. do 12. przez rok cały, zaś popołudniu od godziny 2. do 4. w czasie od 1. października do końca marca a od godziny 3. do 6. w czasie od 1. kwietnia do ostatniego września.

§. 2.

W godzinach w powyższym paragrafie wskazanych dozwala się uprawnionym do tego oglądać złożone produkta i brać z nich próbki.

§. 3.

Urzędowe godziny w biurach krajowego składu publicznego mieszczących się w domu administracyjnym tegoż składu, są dla stron te same, jakie oznaczono powyżej w §. 1. dla przyjmowania i wydawania produktów, zaś dla urzędników godziny biurowe i dla służby godziny pracy oprócz powyżej oznaczonych godzin urzędowych oznaczy zarząd krajowego składu publicznego stosownie do potrzeby.

§. 4.

Wstęp do magazynów krajowego składu publicznego jest obcym wzbroniony.

Składający lub odbierający produkta mają wówczas wstęp do magazynów, kiedy składają, odbierają, lub oglądają swoje produkta, albo uzyskali prawo oglądania złożonych produktów lub do podjęcia próbek.

§. 5.

Pozwoleń do oglądania produktów w składzie lub brania próbek w godzinach urzędowych udziela dyrektor składu publicznego tym, którzy się wykazują posiadaniem kwitu odbiorczego lub poświadczenia składowego do obejrzenia i brania próbek, zaś posiadaczowi warrantu tylko do obejrzenia.

§. 6.

Zabrania się oddającym lub odbierającym produkta dawania służbie magazynowej i robotnikom jakichkolwiek darów i wynagrodzeń.

§. 7.

Wzbrania się wychodzącym z krajowego składu publicznego wynoszenia jakichkolwiek próbek, paczek, pakietów, worków i t. p. wyjąwszy za legitymacyą przez dyrekcyę krajowego składu publicznego wydaną.

§. 8.

Wzbrania się palenia tytoniu w magazynach tudzież na podwórzach i w całym obrębie krajowego składu publicznego.

Urzędnicy należący do administracyi składu mogą palić tytoń tylko w domu administracyjnym.

I. Przepisy

ogólnej manipulacyi wewnętrznej w kraj. składzie publicznym w Krakowie.

§. 1.

Czynności wewnętrznej manipulacyi w krajowym składzie publicznym w Krakowie mają być kierowane i prowadzone na podstawach oraz przepisach:

a) Ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 Nr. 64. Dz. pr. p.

b) Regulaminu przez Wydział krajowy wydanego.

c) Taryfy przez Wydział krajowy postanowionej i przez c. i k. Rząd zatwierdzonej.

d) Instrukcyj szczegółowych dla urzędników zarządu.

e) Dodatkowych rozporządzeń przez Wydział krajowy lub przez Towarzystwo wzajemnego kredytu wydawanych.

§. 2.

Wszelkie dokumenta składowe poświadczenia (warranty), oraz korespondencye podpisywać ma pod wypisaną lub wytłoczoną firmą: „Krajowy Skład publiczny w Krakowie“, każdorazowo dwóch z upoważnionych do tego i sądownie zaprotokołowanych członków zarządu tychże składów lub też członkowie firmujący Towarzystwo wzajemnego kredytu.

§. 3.

Nazwiska firmujących mają być w pismach publicznych podane i ogłoszone.

§. 4.

Książki składowe mają być prowadzone i utrzymywane na podstawach kupieckiej podwójnej rachunkowości.

§. 5.

Towarzystwo wzajemnego kredytu jako pełnomocnik Wydziału krajowego, otwiera zarządowi składu każdorazowo potrzebny kredyt i osobny rachunek bieżący, w który wszelkie wydatki, jakoteż i wpływy zapisywane będą.

Odpowiedni rachunek będzie także przy zarządzie krajowego składu zaprowadzony i utrzymywany.

§. 6.

Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu jako w pierwszym rzędzie za porządek i należytą w składzie manipulacyę Wydziałowi krajowemu odpowiedzialna, jako zresztą prowizorycznie lub stale o członkach Zarządu stanowiąca, ma każdej chwili prawo wglądu we wszelkie czynności w krajowym składzie dokonywane.

§. 7.

Wszystkie przepisy obowiązujące, a zatem ustawa o składach publicznych i wolnych, regulamina, taryfy i t. d. mają być w kancelaryi zarządu składu do użytku publicznego wyłożone, a obowiązkiem jest dyrektora i urzędników, pp. interesantów pouczać i żądanych przez nich informacyj udzielać.

§. 8.

Przyjmowanie i wydawanie produktów odbywać się ma codziennie z wyjątkiem świąt i niedziel, od godziny 9 do 12, oraz od 2 do 4 w zimie, t. j. od 1. października do końca marca i od 3 do 6 w lecie, t. j. od 1. kwietnia do końca września.

§. 9.

Urzędowe godziny w biurach „krajowego składu“ publicznego oznacza się od 9 do 12, oraz od 2 do 5 w zimie, a od 3 do 6 w lecie podług powyższych miesięcy.

§. 10.

Palenie tytoniu w magazynach lub na podwórzu jest najsurowiej wzbronione, dozwolonem jest tylko w biurach zarządu.

§. 11.

Wstęp do krajowego składu publicznego jest obcym wzbroniony. Interesanci mogą być obecni przy składaniu i odbieraniu produktów, ale tylko własnych, lub im do dyspozycyi oddanych, a to za specyalnem każdorazowem pozwoleniem dyrekcyi. Oglądanie informacyjne składu i urządzeń może tylko mieć miejsce za osobnem zezwoleniem dyrekcyi i w obecności jednego z urzędników.

§. 12.

Dyrekcya Towarzystwa wzajemnego kredytu wydaje szczegółowe instrukcye dla urzędników i wewnętrznej manipulacyi składu dotyczące. Uzupełnia je lub zmienia w myśl poleceń Wydziału krajowego lub podług własnego uznania.

II. Instrukcya dla Dyrektora.

Bezpośrednim zarządcą kraj. składu publicznego w Krakowie jest dyrektor. Obowiązki jego i prawa są:

1. Kierować wszystkiemi czynnościami w myśl przepisów ustawy, regulaminu, taryfy i szczegółowych instrukcyj.

2. Odpowiedzialnym jest za ogólny ład w wewnętrznej manipulacyi i ścisłe zadowolenie interesantów.

3. Jako bezpośrednio przełożony nad urzędnikami, sługami i robotnikami, przestrzega stałego i dokładnego przez wszystkich i przez każdego wypełniania obowiązków.

4. W ciągłym pozostawać kontakcie z dyrekcyą Towarzystwa wzajemnego kredytu, na posiedzeniach której w sprawach „krajowego składu publicznego“ dotyczących ma głos doradczy i informacyjny.

5. Odbiera pocztę codzienną i kieruje korespondencyą.

6. Jest pierwszym firmantem przedsiębiorstwa i reprezentantem tegoż na zewnątrz.

7. Wykonuje ciągłą kontrolę nad każdą pojedynczą czynnością a zatem: nad buchalteryą, kasą, korespondencyą, nad przyjmowaniem i wydawaniem produktów, należytem ich umieszczeniem i przechowaniem.

8. W miarę potrzeby i spostrzeżeń własnych stawia do Wydziału krajowego przez Towarzystwo wzaj. kredytu wnioski do zmian regulaminu i taryfy.

9. W ważnych, zwłoki nie cierpiących wypadkach może zasuspendować każdego z urzędników lub sług zawiadamiając o tem bezzwłocznie dyrekcyę Towarzystwa wzaj. kredytu, mającą o sprawie rozstrzygać.

10. Ustanawia potrzebną ilość sił pomocniczych czyli robotników i najemników dziennych.

11. Asygnuje podług etatu pensye i płace miesięczne, zaś podług niezbędnego zużycia listy płac dziennych i tygodniowych, oraz potrzeby kancelaryjne i do utrzymania maszyn i sprzętów potrzebne.

12. Orzeka w wątpliwych wypadkach podanych mu przez magazyniera lub kontrolora, tak o przyjęciu lub odmówieniu przyjęcia produktu do składu, jak i o potrzebnej z tymże przeróbce.

13. Codziennie przed zamknięciem czynności biurowych przeprowadza szkontrum kasy i sprawdza stan rzeczywisty z księgą.

III. Instrukcya dla buchaltera.

Obowiązki buchaltera „krajowego składu publicznego“ w Krakowie są:

1. Prowadzenie i utrzymywanie ksiąg wszelkich na podstawie kupieckiej podwójnej rachunkowości z najdokładniejszą ścisłością i zastosowaniem się do przepisów ustaw obowiązujących.

2. Czuwanie i kontrola nad prowadzeniem podręczników i ksiąg powierzonych magazynierowi, kontrolorowi, kasyerowi i maszyniście.

3. Sprawdzanie i cyfrowanie wszelkich wchodzących lub wychodzących z manipulacyi składowej rachunków na wypłaty lub wpływy.

4. Obliczanie wszelkich należytości od stron, a to składowych, frachtowych, cłowych, asekuracyjnych, manipulacyjnych i innych.

5. Sporządzanie odpisów i wyciągów rachunków pojedynczych (conto corrente) przy wydawaniu produktów ze składu lub na żądanie klientów.

6. Utrzymywanie ewidencyi co do zabezpieczenia towarów, oclenia, opłat, podatków i t. p.

7. Przeglądanie od czasu do czasu manipulacyi magazynowej co do umieszczenia i numerowania pojedynczych partyj towaru w składzie zgodnie i zapiskami buchalterycznymi.

8. Podpisywanie firmy przedsiębiorstwa wspólnie z dyrektorem lub prokurzystą.

9. Udzielanie wskazówek korespondentowi co do wychodzących listów rachunkowych.

10. Prowizorycznie powierzonem jest buchalterowi zastępstwo dyrektora, podczas każdorazowej tegoż nieobecności we wszelkich jego prawach i obowiązkach.

11. Czuwać nad prawidłowem załatwieniem całej manipulacyi wewnętrznej biurowej i wyznaczać czynności do kancelaryi przydzielonym.

IV. Instrukcya dla magazyniera.

Do czynności magazyniera należą:

1. Nadchodzące do składu towary podług przepisów ustawy i regulaminu odbierać za pisemnem poleceniem dyrekcyi, przeważać, notować miejsce, takowym przeznaczać i każdą partyę numerem oznaczać a to w porozumieniu z kontrolorem.

2. Czuwać nad bezpiecznem przechowaniem towaru i zapobiegać możliwemu uszkodzeniu.

3. Zachodzące różnice między ilością a jakością towarów w zameldowaniu, lub określeniu listem frachtowym a faktycznym odbiorem, bezzwłocznie dyrektorowi donosić oprócz zanotowania ich w podręczniku magazynowym.

4. O potrzebie przeróbki lub przeczyszczenia zboża każdorazowo dyrektora zawiadomić.

5. Codziennie przedkładać dyrektorowi potrzebę i przeznaczenie zawezwać się mającego do robót pomocniczych najemnika po ułożeniu tej potrzeby wspólnie z kontrolorem.

6. Czuwać nad należytem zużyciem najemnika i nad dokładnością jego roboty,

7. Dokładnie ważyć i wyprawiać produkta wychodzące tak wagonami jak furami, za specyalnem pisemnem zezwoleniem dyrekcyi na wywóz.

8. Wydawać próbki tylko na zlecenia dyrektora.

9. Bez wiedzy dyrektora nikogo do magazynów nie wpuszczać.

10. Opiekować się workami składowymi i ewidencyę ich ruchu oraz obrotu utrzymywać.

11. Wagony wtoczone do podwórza składu podług przepisów kolejowych wypróżniać i napełniać a względnie próżne lub pełne wyprawiać.

12. W razach wątpliwych co do jakości towaru, nie przyjmować takowego bez zezwolenia dyrektora.

13. Odpowiedzialnym być ma za utrzymanie wzorowego porządku i czystości w magazynach.

14. Jako mieszkający w obrębie składu, czuwać nad czynnościami stróżów, przestrzegać ich o utrzymanie porządku na podwórzu oraz o ścisłe wypełnianie kolejne przez nich służby dozoru nocnego.

15. Po godzinach urzędowych, zamykanie magazynów i osobisty dozór wypuszczania robotników, których prac — przez cały czas ich trwania, dozoruje razem lub naprzemiany z kontrolorem.

16. Będąc kontrolowanym i wspomaganym przy manipulacyi zbożowej przez kontrolora, ma to samo czynić względem niego w magazynie spirytusowym.

17. Na produkta przyjmowane do składu, sporządza codziennie raport wejścia, na wychodzące raport wyjścia; na manipulacyę magazynową również raport dzienny, który przed oddaniem do buchalteryi przez kontrolora sprawdzony i podcyfrowany być ma.

20. Prowadzić winien książkę podręczną magazynową i codziennie z takąż książką przez kontrolora prowadzoną ją sprawdzać.

19. Tygodniowo wygotowywać winien listę płacy użytych w magazynach robotników i takową przed wypłatą przez kasyera doręczać kontrolorowi do sprawdzenia.

V. Instrukcya dla kontrolora.

Kontrolor „krajowego składu publicznego“ w Krakowie jest obowiązany:

1. Przedewszystkiem do czynności, jaką samo określenie jego stanowiska wskazuje, głównie zatem do kontrolowania dokładności w odbiorze, przechowaniu i wydawaniu tak zboża jak spirytusu.

2. Przy odbiorze, przy ocenie stopnia, przepompowywaniu i przy wydawaniu spirytusu ma być zawsze sam obecny. Tak odbiór jak wywóz wymaga zawsze zezwolenia pisemnego dyrekcyi.

3. Notowanie przy odbiorze i wydatku spirytusu, obliczanie stopnia w zestawieniu z temperaturą i pierwsze książkowanie tego przychodu oraz rozchodu, jemu wyłącznie zostaje powierzone.

4. Kontrolując i sprawdzając wszelkie czynności magazyniera przy zbożu i będąc temuż pomocnym w razach większej ilości odbiorów i wydatków, może też być przez niego kontrolorowanym przy manipulacyi spirytusowej.

5. Kontrolor sprawdza ilość użytego do pomocy w magazynach robotnika i podpisuje tygniowe listy płacy najmu, zarządowi przez magazyniera przedkładane.

6. Razem lub naprzemian z magazynierem dogląda wszelkich robót, strzeże ich dokładności i należytego użycia czasu, przez wszystkie godziny dnia, w których trwają roboty.

7. O każdym spostrzeżonym nieporządku, nadużyciu lub niedokładności w robocie ma bezzwłocznie dyrektora zawiadomić.

8. Powołany jest prowizorycznie do podpisywania jako prokurzysta firmy „krajowego składu publicznego“ obok dyrektora lub jego zastępcy.

VI. Instrukcya dla korespondenta i kasyera.

Korespondenta obowiązanym jest:

1. Załatwianie całej korespondencyi ściśle podług wskazówek dyrektora lub buchaltera.

2. Utrzymywanie w porządku ewidencyi nadchodzących listów i wychodzących, równie jak kopiałów.

3. Prowadzenie rachunków porta pocztowego i składanie z tego sprawy co miesiąc.

4. Sprawdzanie wszelkich rachunków do korespondencyi dołączonych.

5. Dopomaganie buchalterowi w jego czynnościach, głównie w prowadzeniu poświadczeń i kwitów a to za szczegółowemi jego wskazówkami.

Kasyer obowiązanym jest:

1. Przyjmować wszelką gotówkę podług zaprowadzonych alegatów, takową przechować i uskuteczniać wypłaty li tylko na podstawie asygnat kasowych, cyfrowanych przez dyrektora lub jego zastępcę.

2. Prowadzić ściśle w kasowych raportach dziennych przychody i rozchody pieniężne.

3. Codziennie rachunek kasowy zamykać, sprawdzać go ze stanem gotówki w obecnoćci dyrektora lub jego zastępcy.

4. Codziennie o godzinie 12 w południe wnosić do kasy Towarzystwa wzajemnego kredytu, gotówkę przechodzącą w wysokości . . . . . zł.

5. Po porozumieniu się z dyrektorem, zaopatrywać w miarę potrzeby kasę składu w gotówkę a to z kasy Towarzystwa wzajemnego kredytu.

VII. Instrukcya dla maszynisty.

Maszynista krajowego składu publicznego w Krakowie obowiązanym jest:

1. Utrzymywać w stanie dobrym wewnętrzne urządzenia mechaniczne magazynów zbożowych i magazynu spirytusowego tak pod względem czystości jakoteż dobrego funkcyonowania wszystkich wypróbowanych maszyn i przyrządów.

2. Pod bezpośredni dozór jego należą następne przedmioty:

a) Motor gazowy z rezerwoarem wodnym, antifluktuatorem, gazometrem i wszelkiemi rurami.

b) Maszyna dynamo-elektryczna wraz z całym przyrządem do oświetlenia elektrycznego, obejmującym 11 sztuk lamp żarowych z przewodami.

c) Dwie wagi automatyczne jedna stała przy elewatorze, druga ruchoma pod młynkami czyszczącymi.

d) Elewator zbożowy.

e) Cztery taśmy transportowe z koleją żelazną strychową i dwoma wózkami do wyrzucania zboża.

f) Winda mechaniczna.

g) Dwie maszyny aspiracyjne do czyszczenia zboża.

h) Wszelkie transmissye wraz ze smarownicami, łożami i pasami.

i) W magazynie spirytusowym kufa do przyjęcia spirytusu wraz z rurociągiem, 5 sztuk naczyń mierniczych i kufa zbiorowa.

k) Dwie pompy i kufa wydatkowa wraz z kompletnym rurociągiem, 5 sztuk wężów gutaperchowych do kufy wydatkowej i jeden wąż do przyjmowania i wydawania spirytusu w manipulacyi z cysternami wagonowemi.

l) Pięć sztuk rezerwoarów po 1000 Hl. każdy, z kompletną armaturą, stojakami szklannymi, rurociągami, górnemi i dolnemi drabinkami żelaznemi.

m) Przyrządy ręczne miernicze.

3. Przy manipulacyi zbożowej obowiązkiem jest maszynisty, obsługiwać motor gazowy w ruchu i trzymać w pogotowiu wszystkie maszyny i tranmissye w stanie zdolnym do funkcyonowania, a zatem odczyszczone i zaopatrzone smarowidłem tak, by na każde zlecenie zarządu składu, bezzwłocznie w ruch puszczone zostały te maszyny i przyrządy, które za potrzebne uznane zostaną.

4. Przy manipulacyi ze spirytusem winien maszynista przygotować wszystko do przyjęcia spirytusu tak z beczek, jak z cystern wagonowych, obsłużyć odbiór do naczyń mierniczych, zarządzić pompowanie do wskazanego rezerwoaru i potem kurki wszystkie należycie zeszczelnić.

Podobnież i potrzebną obsługę całą przy wydawaniu spirytusu ze składu ma wykonać.

5. Za wszelkie szkody, jakieby z winy lub niedbalstwa maszynisty powstały, — jest tenże w obec zarządu składu odpowiedzialny.

Przy szkodach mniejszych odpowie on pensyą — przy większych zaś wydaleniem ze służby.

6. Zarząd składu dostarcza potrzebnych narzędzi, materyałów i robotników do utrzymania w ruchu tak maszyn i przyrządów zbożowych jak i spirytusowych.

Maszynista winien w każdą sobotę w formie raportu do dyrektora wykazać potrzebną ilość oliwy i innych przedmiotów a z całą sumienną oszczędnością szafować takowymi, przechowując je w obrębie magazynów

7. Dla ewidencyi zarządu i potrzebnych obliczeń, prowadzić ma maszynista dziennik służbowy, w którym co wieczór wypełni odnośne rubryki wykazujące dokonaną robotę i czas na nią zużyty. Dziennik ten w ciągłym porządku utrzymywany, w każdą sobotę dyrektorowi do podpisania przedkładany być ma.

8. Przez wszystkie godziny do czynności przeznaczone, jak w razach większego ruchu po za tymi godzinami, maszynisty jest obowiązkiem być zawsze obecnym na każde wezwanie zarządu. Ponieważ maszyna żadna nie ma być bez niego w ruch puszczoną, odpowiedzialnym on będzie za stratę czasu przez niego spowodowaną.

9. Obowiązkiem jest maszynisty samemu uskuteczniać zamykanie i otwieranie licznych zasówek przy rurach wsypowych do zboża i wszystkich kurków spirytusowych.

Wyręczyć się w tem może tylko wypróbowanym przez siebie robotnikiem.

Robotnikami do pomocy sobie dodanymi zarządza przytomnie i oględnie pouczając ich i pracą każdego kierując.

10. Ponieważ maszynista otrzymuje mieszkanie w obrębie zabudowań składu krajowego, czuwać winien nad porządkiem wewnętrznym po za godzinami czynności, przestrzegać wypełniania obowiązków stróży dziennych i nocnych a być w tem magazynierowi pomocnym.

11. Przed każdorazowem puszczeniem w ruch maszyn, winien dzwonkiem alarmowym dać sygnał, aby dać możność robotnikom usunięcia się i uniknięcia wypadku.

12. Wozy kolejowe winien oglądnąć przy każdem ich wtoczeniu w podwórze i wytoczeniu z tegoż, a o każdym spostrzeżonym nieporządku lub uszkodzeniu, bezzwłocznie zarząd składu zawiadomić.

VIII. Instrukcya dla fachowego doradcy.

Doradca fachowy ustanawia się przy zarządzie „krajowego składu publicznego“ w Krakowie p r o w i z o r y c z n i e d l a:

1. Przeglądu, badania i czynienia magazynierowi a następnie dyrektorowi uwag co do stanu, w jakim zastanie zboże w magazynie i co do przeróbek takowego o ile je uzna za wskazane;

2. Oceniania wartości przechowywanego zboża względnie do jego gatunku i cen bieżących i podawania zarządowi opinii o każdej partyi do użytku manipulacyjnego i zabezpieczenia od pożaru;

8. Przeglądu i rachunkowego sprawdzania wszelkich rachunków kolejowo frachtowych, cłowych, akcyzowych i podatkowych, a w razie odkrytych pomyłek lub niedokładności, natychmiastowego dostarczenia wskazówek do rekursu, przedstawienia lub reklamacyi;

4. Sprawdzania wyrywkowego czy odbierany do składu spirytusu należycie co do litrostopni jest obliczony i zapisany;

5. Urzędnik ten krajowego składu publicznego, obowiązany jest codziennie się jawić i czynności mu powierzonych dokonać.

Alegat 4 do sprawozdania LW. 42.261/90.

A. Przepisy

dla ogólnej manipulacyi wewnętrznej w kraj. składzie publicznym we Lwowie.

§. 1.

O wewnętrznej manipulacyi w krajowym składzie publicznym we Lwowie, stanowią przedewszystkiem przepisy:

a) ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 Nr. 64 Dz. u. p.

b) regulaminu przez Wydział krajowy wydanego,

c) taryfy przez Wydział krajowy postanowionej,

d) instrukcyj szczegółowych dla urzędników zarządu,

e) dodatkowych rozporządzeń przez Wydział krajowy wydawanych.

§. 2.

Wydział krajowy ma prawo każdej chwili wglądnąć we wszelkie czynności, dokonywane w „krajowym składzie.

§. 3.

Wszystkie przepisy obowiązujące, a zatem ustawa o składach publicznych i wolnych, regulaminy, taryfy i t. d. winny być w kancelaryi dyrekcyi składu do użytku publicznego wyłożone a obowiązkiem jest dyrektora i reszty urzędników strony interesowane pouczać i żądanych przez nich informacyj udzielać.

§. 4.

Rokiem administracyjnym składu jest rok kalendarzowy.

§. 5.

Książki składowe prowadzić i utrzymywać należy na podstawach kupieckiej podwójnej rachunkowości.

§. 6.

Wszelkie dokumenty składowe, poświadczenia (warranty), oraz korespondencye, podpisuje pod wypisaną lub wytłoczoną firmą, dyrekcya krajowego składu publicznego dla zboża i spirytusu połączonego z składem wolnym we Lwowie, każdorazowo dwóch z upoważnionych do tego, i sądownie zaprotokołowanych członków zarządu tychże składów.

§. 7.

Wszelkie wydatki i przychody składu, zestawiają się i bilansują dwa razy do roku t. j. każdego 30. czerwca i 31. grudnia. Wydatki te

i przychody winny być stwierdzone odpowiedniemi alegatami, które przechowują się w aktach składu, pod kontrolą dyrektora.

§. 8.

Nazwiska firmujących podawać i ogłaszać należy w pismach publicznych.

§. 9.

Wydział krajowy otwiera dyrekcyi składu potrzebny kredyt na podstawie wykazów potrzeb, które dyrekcya winna przedkładać do 15-go każdego miesiąca, nie mniej osobny rachunek bieżący, w który zapisuje się wszelkie wydatki i wpływy.

Odpowiedni rachunek prowadzi także dyrekcya krajowego składu.

§. 10.

Jedna para kluczów od kasy winna być złożoną w kopercie opieczętowanej przez dyrekcyę składu w kasie krajowej.

§. 11.

Przyjmowanie i wydawanie produktów odbywa się codziennie z wyjątkiem świąt i niedziel od godziny 9—12 i od 2—4 w zimie t. j. od 1. października do końca marca, zaś od 3—6 w lecie t. j. od 1. kwietnia do końca września.

§. 12.

Urzędowe godziny w biurach „krajowego składu publicznego oznacza się od 9—12 i od 2—5 w zimie, a od 3—6 w lecie podług powyższych miesięcy.

§. 13.

Palenie tytoniu w magazynach lub na podwórzu jest najsurowiej wzbronione; dozwolone jest tylko w biurach dyrekcyi.

§. 14.

Wstęp do krajowego składu publicznego jest obcym wzbroniony.

Interesenci mogą być obecni przy składaniu i odbieraniu produktów ale tylko własnych lub im do dyspozycyi oddanych a to za specyalnem każdorazowem pozwoleniem dyrektora. Oglądać skład i urządzenia dla informacyi można tylko za osobnem zezwoleniem dyrektora i w obecności jednego z urzędników.

B. Regulamin

dla urzędników i sług krajowego składu publicznego we Lwowie.

§. 1.

Dyrektora krajowego składu publicznego mianuje Wydział krajowy, resztę zaś urzędników i sług składu, również Wydział krajowy po zasięgnięciu opinii dyrektora.

§. 2.

Urzędnik krajowego składu pobiera stałą roczną pensyę w dwunastu miesięcznych równych ratach z góry.

§. 3.

Sługa etatowy pobiera płacę miesięczną z dołu.

§. 4.

Jeżeli przy nadaniu posady urzędnikowi, warunki rozwiązania stosunku służbowego, nie zostały oznaczone, to termin wypowiedzenia jest zawsze sześciotygodniowy, co rozumie się tak, że wypowiada się dnia 15. w miesiącu a zobowiązanie kończy się z dniem ostatnim miesiąca następnego.

§. 5.

Sługa etatowy może być usunięty z posady za 14-dniowem wypowiedzeniem.

§. 6.

Od każdego urzędnika i sługi wymaga się subordynacyi i uszanowania wobec przełożonych, zaś koleżeńskiego zachowania się wobec kolegów.

§. 7.

Jeżeli urzędnik w pewnych okresach czasu nie jest dostatecznie zajętym, to obowiązanym jest na żądanie przełożonego być pomocnym koledze obarczonemu chwilowo większą pracą lub zażądać od przełożonego przydzielenia odpowiedniej czynności.

§. 8.

Wobec stron winni urzędnicy i słudzy zachować się jak najgrzeczniej.

§. 9.

Jeżeli urzędnik lub sługa nie jest powołanym lub upoważnionym do udzielania informacyj stronom, to winien je odesłać do właściwego urzędnika lub wprost do dyrekcyi i wstrzymać się od wszelkich wyjaśnień, nie wchodzących w zakres jego działania.

§. 10.

Przyjmowanie podarków od partyj bądź w przedmiotach, bądź w pieniądzach, jest pod zagrożeniem niezwłocznego wydalenia ze służby wzbronione.

§. 11.

Tym samym następstwom ulega zdradzanie tajemnicy urzędowej i udzielanie informacyj osobom niepowołanym.

§. 12.

Bez pozwolenia przełożonego lub z powodu nader ważnych przyczyn, które wobec dyrekcyi usprawiedliwione być powinny, nie wolno zaniedbywać godzin urzędowych, a na zarządzenie dyrektora winien tak urzędnik jak sługa pracować wyjątkowo po nad normę.

W razie słabości powinien urzędnik lub sługa uwiadomić o tem niezwłocznie dyrekcyę, a jeżeli jest kasyerem, nadesłać dyrektorowi klucz kasowy w kopercie zapieczętowanej przez jednego z członków familii lub dobrze znaną mu osobę.

§. 13.

Wykonywanie wszelkich prac w oznaczonym czasie jest pierwszym obowiązkiem każdego urzędnika i sługi, a nieusprawiedliwione zaległości nie będą cierpiane i w razie powtarzania się surowo karane.

§. 14.

Urzędnik prowadzący interesa pokrewne z interesami składu krajowego na rachunek własny, traci posadę.

§. 15.

Spekulacya giełdowa, lekkomyślne zachowywanie się i wskutek tego zaciąganie długów pociąga za sobą wypowiedzenie służby.

§. 16.

Kary za przewinienia służbowe są następujące: nagana ustna, nagana pisemna, cofnięcie na niższą posadę, wypowiedzenie służby, wydalenie ze służby.

Do wymierzania kar nagany ustnej i pisemnej upoważnionym jest dyrektor. Resztę zaś kar wymierza Wydział krajowy na przedstawienie dyrektora, któremu wolno nadto zawiesić każdego urzędnika i sługę w urzędowaniu i poborach aż do decyzyi Wydziału krajowego, jednak pod warunkiem niezwłocznego przedłożenia sprawozdania i wniosków w przedmiocie zarządzonej suspensyi.

§. 17.

Każdy urzędnik lub sługa winien zapisać swój adres w księdze do tego przeznaczonej, a przy każdej zmianie pomieszkania podać niezwłocznie swój adres do wiadomości dyrekcyi.

§. 18.

Urlopów udziela się tylko wtenczas, jeżeli interes instytucyi nie doznaje przez to żadnego uszczerbku, lub stan zdrowia proszącego tego koniecznie wymaga.

Dyrektorowi udziela urlopów Wydział krajowy; urzędnikom zaś i sługom dyrektor do dni sześciu, a dłuższych urlopów na przedstawienie dyrektora Wydział krajowy.

§. 19.

Udzielanie zaliczek dla urzędników zależy wyłącznie od Wydziału krajowego i ogranicza się do wysokości jednomiesięcznej pensyi; wyższe zaliczki mogą być tylko w wypadkach godnych uwzględnienia udzielane.

W razie wystąpienia z obowiązku ma być pozostały dług zaliczkowy w zupełności wyrównany.

Sługom nie udziela się zaliczek.

§. 20.

Dyety za czynności w podróżach czyli poza obrębem siedziby, tudzież koszta podróży urzędowych, oblicza się z wyjątkiem dla dyrektora, którego prawa w tym względzie oznaczone są w dekrecie nominacyjnym, według norm, obowiązujących w służbie Wydziału krajowego.

§. 21.

We wszystkich sprawach udają się urzędnicy do swych bezpośrednich przełożonych, a ci załatwiają te sprawy w odpowiedni sposób.

C. Instrukcye

dla urzędników krajowego składu publicznego we Lwowie.

I. Instrukcya dla dyrektora.

Kierownikiem krajowego składu publicznego i reprezentantem na zewnątrz jest dyrektor, który ma następujące prawa i obowiązki:

§. 1.

Winien kierować wszelkiemi czynnościami, stosując się ściśle do ustawy i do zatwierdzonych przez Wydział krajowy instrukcyj, regulaminu i taryfy, a w miarę potrzeby i spostrzeżeń własnych przedkłada Wydziałowi krajowemu wnioski co do zmiany obowiązujących przepisów.

§. 2.

Za wszystkie interesa w krajowym składzie dozwolone i prowadzone jest odpowiedzialnym.

§. 3.

Jest obowiązanym Wydziałowi krajowemu lub jego delegatowi dostarczać wszelkich zażądanych wyjaśnień, tudzież oddawać im na żądanie księgi magazynu i kasę do szkontra.

§. 4.

Jest upoważnionym do samodzielnego pobierania do kasy składu publicznego wszystkich dochodów składu, tudzież do samodzielnego asygnowania z tejże kasy wszystkich wydatków zwyczajnych, wynikających z administracyi i obrotu, z wyjątkiem wydatków na płacę urzędników i sług krajowego składu publicznego, które wypłacać wolno tylko na podstawie dekretów Wydziału krajowego, zatem asygnuje do wypłaty w kasie krajowego składu we Lwowie wszystkie inne pobory, administracyjne wydatki, jako to: płacę dzienną, robociznę magazynową, wydatki na porta, depesze, opał, światło, podatki i t. p.

W razie potrzeby wydatku nadzwyczajnego winien przedkładać Wydziałowi krajowemu odpowiednie wnioski.

§. 5.

Wykonywa kontrolę kasy, buchhalteryi, wszelkich dokumentów i korespondencyj; w szczególności codziennie przed zamknięciem czynności bieżących przeprowadza szkontrum kasy i sprawdza stan szczegółowy z księgą, a w razie potrzeby obowiązek ten przekazuje swemu zastępcy; niemniej bada rachunki, sporządza zamknięcie rachunków rocznych i podpisuje takowe.

§. 6.

Odbiera pocztę codzienną i kieruje korespondencyą, tudzież podpisuje z buchhalterem korespondencyę, warranty i wszystkie akta dotyczące składu, a w razie potrzeby porucza podpisywanie prokurzyście (buchhalterowi) z drugim przez Wydział krajowy do podpisu upoważnionym urzędnikiem.

§. 7.

Jest upoważniony w razach regulaminem składu wskazanych odmówić przyjęcia towaru na skład, tudzież rozstrzyga, które towary taryfą składową nieobjęte mogą na skład być przyjęte i do której kategoryi składowego mają być zaliczone.

§. 8.

Przedkłada corocznie etat płac urzędników i sług do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu.

§. 9.

W przedmiocie przyjęcia urzędników i sług krajowego składu przedkłada na podstawie etatu urzędników i sług, ustanowionego przed

1. października każdego roku przez Wydział krajowy na podstawie jego wniosków, Wydziałowi krajowemu wnioski do zatwierdzenia a w razie nieodpowiedniego zachowania się funkcyonaryuszów ma prawo suspendować winnego urzędnika a winnemu słudze służbę wypowiedzieć.

Potrzebną ilość sił pomocniczych biurowych, tudzież liczbę robotników i najemników dziennych ustanawia bez odwołania się do Wydziału krajowego.

§. 10.

Jest upoważnionym urzędnikom i sługom krajowego składu udzielać urlopu do dni sześciu, bez odnoszenia się do Wydziału krajowego. Sam zaś w razie słabości winien zawiadomić o tem szefa właściwego departamentu Wydziału krajowego a na wypadek potrzeby urlopu wnieść o takowy według przepisów wydanych dla urzędników krajowych.

§. 11.

Jest upoważnionym w razie potrzeby do ingerencyi w prowadzeniu sporów prawnych, zawierania ugód sądowych i ustanawiania w tym celu pełnomocników lub zastępców prawnych z władzą, jaką za stosowne uzna.

II. Instrukcya dla buchhaltera.

Buchhalter pełni następujące obowiązki i załatwia następujące czynności.

1. Prowadzi wszystkie księgi na podstawie podwójnej rachunkowości kupieckiej, a za prawidłowe prowadzenie tychże z najdokładniejszą ścisłością i zastosowaniem się do ustaw obowiązujących, tudzież za zgodność bilansu z księgami odpowiada pod ścisłym rygorem wobec dyrektora i Wydziału krajowego.

2. Szkontruje kasę i utrzymuje wspólne zamknięcie tejże.

3. Wykonuje ścisłą kontrolę nad prowadzeniem podręczników i ksiąg i jest odpowiedzialnym za prawidłowe prowadzenie ksiąg magazynowych, cła i podatków konsumcyjnych, jakoteż przelicza ciążące na towarach cła, frachty, podatki, składowe i t. p. należytości.

4. Sprawdza wszystkie rachunki, wygotowane dla poboru lub wypłaty kasowej i stwierdza tychże zgodność.

5. Wygotowuje wszelkie obliczenia (conto corrente) dla stron na zarządzenie dyrektora składu.

6. Prowadzi ścisłą ewidencyę ceduł składowych (warrantów) niemniej dokumentów, do których postępowanie amortyzacyjne wdrożone zostało.

7. Podpisuje wraz z dyrektorem korespondencyę kupiecką i wykazy składowe, w razie zaś nieobecności dyrektora podpisuje z jednym z urzędników upoważnionych do podpisu.

8. Przegląda od czasu do czasu manipulacyę magazynową co do umieszczenia i numerowania pojedynczych partyj towaru w składzie zgodnie z zapiskami buchhalterycznemi.

9. Udziela wskazówek korespondentowi co do wychodzących listów rachunkowych.

10. Zastępuje prowizorycznie dyrektora podczas każdorazowej tegoż nieobecności we wszelkich jego prawach i obowiązkach.

11. Czuwa nad prawidłowem załatwieniem całej manipulacyi wewnętrznej biurowej i wyznacza czynności do kancelaryi przydzielonym

12. Poddanie się bezwarunkowe niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

III. Instrukcya dla kasyera.

Kasyer pełni następujące obowiązki i załatwia następujące czynności:

1. Na podstawie wygotowanych asygnat poboru lub wypłaty, podpisanych przez dyrektora i buchhaltera składu, przyjmuje gotówkę i wypłaca takową.

2. W razie przjęcia lub wypłaty należytości bez poprzedniego zlecenia i bez podpisu dyrektora lub jego zastępcy odpowiada kasyer złożoną kaucyą a nadło traci posadę.

3. Kasa winna być co dzień ściśle szkontrowana, a zgodność tejże stwierdzona podpisem dyrektora lub buchhaltera.

4. Wygotowuje dzienny rapport pobranej i wypłaconej gotówki i przedkłada takowy dyrekcyi.

5. W czasie godzin urzędowych nie wolno kasyerowi wydalać się poza obręb budynku składowego.

6. W razie słabości ma nadesłać dyrekcyi klucz kasowy w kopercie opieczętowanej, a to przez jednego z członków familii lub kogoś z dobrze znajomych mu osób.

7. Kasyer prócz powyżej poszczególnionego zajęcia jest obowiązanym nadto prowadzić te książki i załatwiać te czynności, które mu dyrektor przydzieli.

8. W razie jeżeli kasyer dostał polecenie od dyrekcyi osobiście złożyć lub pobrać gotówkę poza obrębem budynku składowego, winien to zlecenie wykonać tylko w assystencyi drugiego urzędnika lub woźnego.

9. Kasyer przechowuje w kasie klucze od magazynu na zboże i spirytus ze wspólnem zamknięciem, jeden klucz posiada kasyer, drugi zaś klucz buchhalter, a w razie nieobecności tegoż likwidator.

10. Bezwarunkowe poddanie się niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

IV. Instrukcya dla likwidatora korespondenta.

Likwidator pełni następujące obowiązki i załatwia następujące czynności:

1. Prowadzi główne księgi magazynowe i całą korespondencyę z dostawcami, wygotowuje awiza i reklamacye na nadeszłe towary, wypracowuje relacye i sprawozdania dla Wydziału krajowego, w ogóle jest obowiązanym do załatwiania wszelkich czynności, które dyrektor do zakresu tego działu włączy.

2. Sprawdza, czy zrobione rachunki zgadzają się z korespondencyę.

3) Prowadzi protokół podawczy i expedyt, registraturę i archiwum.

4. Kontroluje należyte kopiowanie listów i prowadzi książki porta i depesze.

5. Jest pomocnym buchhalterowi w jego czynnościach głównie w prowadzeniu poświadczeń i kwitów, a to według szczegółowych jego wskazówek.

6. Wygotowuje wszystkie dowody do poboru i wypłaty kasy, oblicza składowe i wszystkie dotyczące conta manipulacyjne, asekuracyjne etc. i stwierdza zgodność podpisem.

7. W razie nieobecności buchhaltera szkontruje kasę i utrzymuje wspólne zamknięcie tejże.

8. Bezwarunkowe poddanie się niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

V. Instrukcya dla magazyniera.

Magazynier pełni następujące obowiązki i załatwia następujące czynności:

1. Odbiera nadeszły towar wraz z dotyczącymi dokumentami, odważa towar, wciąga ciężar tegoż i ilość worów do odpowiedniej księgi, oznacza miejsce, gdzie towary mają być przechowane i przestrzega ściśle pszepisów regulaminu dyrekcyi skarbu, taryfy etc.

2. Uwiadamia natychmiast pisemnie dyrektora składu w razie niezgodności wagi z listem frkchtowym lub w razie jakichkolwiek braków celem przedsięwzięcia reklamacyi.

3. Prowadzi wszystkie księgi składowe, tudzież ma zaopatrywać nadeszłe towary w tabliczkę, na której należy uwidocznić liczbę, pod którą towar w księdze składowej jest wciągnięty, jakoteż ilość worów i tychże wagę.

4. Wygotowuje raport, które pozycye magazynowe wymagają przewietrzenia, czyszczenia i tym podobnych manipulacyj, celem należytego przechowania towaru i jest za te czynności najsurowiej odpowiedzialnym.

5. Załatwia potrzebne formalności cłowe i podatkowe.

6. Zarządza wysyłanie towarów na pisemne zlecenie dyrektora po otrzymaniu listu spedycyjnego.

7. Czuwa nad przydzielonymi sobie pomocnikami magazynowymi i nad dokładnością ich roboty.

8. Podaje wszystkie koszta, które się łoży dla składającego towar z powodu przedsięwziętych czynności na złożonych towarach, albo dla zakonserwowania tychże, albo za branie próbek etc. codziennie na piśmie buchalterowi, ażeby rachunek dotyczącego dostawcy za te wydatki odpowiednio obciążyć; utrzymuje we wzorowym porządku archiwum listów przewozowych, recepisów nadawczych i wszystkich dokumentów, dotyczących cła, podatków etc.

9. Nie dopuszcza do magazynów bez wiedzy dyrektora osób przybywających w celu oglądania towarów i ma wzbronione udzielanie stronom jakichkolwiek wyjaśnień co do pochodzenia towarów, jakości tychże etc.

10. Opiekuje się workami składowymi i utrzymuje ewidencyę ich ruchu.

11. Wypróżnia i napełnia wagony wtoczone przed skład podług przepisów kolejowych, tudzież wyprawia próżne lub pełne wagony.

12. Nie może bez zezwolenia dyrektora przyjmować towaru, którego jakość wątpliwa.

13. Odpowiada za wzorowe utrzymanie porządku i czystości w magazynach.

14. Czuwa nad czynnościami stróżów, którzy mają utrzymywać porządek na podwórzu i wypełniać po kolei służbę dozoru nocnego.

15. Po godzinach urzędowych zamyka magazyny i wykonywa osobiście dozór przy wypuszczaniu robotników, których prace — przez cały czas ich trwania — nadzoruje.

16. Na produkta przyjmowane do składu sporządza codziennie raport wejścia, na wychodzące raport wyjścia, a na manipulacyę magazynową sporządza również raport dzienny i stan asekuracyi.

17. Klucze od magazynu na zboże i spirytus ma deponować co wieczór w kasie krajowego składu.

18. Bezwarunkowe poddanie się niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

D. Instrukcye

dla sług krajowego składu publicznego we Lwowie.

I. Instrukcya dla maszynisty.

1. Godziny służby od 8. — 12. przed południem i od 2. — 6. po południu winny być ściśle przestrzegane, a w razie potrzeby maszyni-

sta ma być czynnym po nad czas powyżej określony bez dodatkowego wynagrodzenia.

2. Obowiązkiem maszynisty jest utrzymywać w stanie należytym wewnętrzne urządzenia mechaniczne magazynów zbożowych i magazynu spirytusowego, tak pod względem czystości, jakoteż dobrego funkcyonowania wszystkich maszyn i przyrządów w skład tychże wchodzących.

3. Maszynista winien wykonywać na zlecenia dyrektora krajowego składu jak najlepiej i najpunktualniej czynności ślusarskie, odnoszące się do reperacyi maszyn i inne robocizny w zakres ślusarstwa wchodzące, które okażą się potrzebnemi.

4. Należy przysposabiać zupełnie i punktualnie maszyny do ruchu.

5. Obowiązkiem jest wykonywać dozór nad:

a) motorem gazowym;
b) maszyną dynamoelektryczną;
c) dwoma wagami automatycznemi;
d) elewatorem zbożowym;
e) taśmami transportowemi z koleją żelazną strychową i dwoma wózkami do wyrzucania zboża.
f) windą mechaniczną;
g) maszynami aspiracyjnemi do czyszczenia zboża;
h) wszystkiemi transmisyami;
i) w magazynie spirytusowym nad wszystkiemi kufami z rurociągami, nad pompami, rezerwoarami i wszelkiemi tym podobnemi naczyniami i przyrządami.

6. Przy manipulacyi zbożowej maszynista obsługuje motor gazowy w ruchu, winien mieć w pogotowiu wszystkie maszyny i transmisye w stanie zdolnym do funkcyonowania, a więc odczyszczone i zaopatrzone smarowidłem tak, by na każde zlecenie zarządu składu bezzwłocznie w ruch puszczone zostały te maszyny i przyrządy, które za potrzebne będą uważane.

7. Przy manipulacyi ze spirytusem winien maszynista wszystko przygotować do przyjęcia spirytusu tak z beczek jak i z cystern wagonowych, być przy odbiorze spirytusu do naczyń mierniczych, zarządzić pompowanie do wskazanego rezerwoaru i zbadać czy kurki są szczelnie zamknięte. Podobnież wykonać całą obsługę przy wydawaniu spirytusu ze składu.

8. W razie uszkodzenia przedmiotów ad 5. wskutek jakiegokolwiek wypadku obowiązany maszynista bezzwłocznie pisemnie uwiadomić dyrektora.

Za wszelkie szkody, jakieby powstały z winy t. j. złej woli lub niedbalstwa maszynisty, odpowiada tenże wobec zarządu krajowego składu płacą swą, ewentualnie może być ukaranym natychmiastowem wydaleniem ze służby.

9. W każdą sobotę winien maszynista wykazać dyrekcyi w formie raportu potrzebną ilość oliwy i innych przedmiotów, a z całą sumiennością i oszczędnością szafować takowemi, przechowując je w obrębie magazynów.

Dziennik robocizny i dotyczących zajęć prowadzić ma maszynista ściśle i takowy z końcem tygodnia dyrekcyi do podpisu przedkładać.

10. Przez wszystkie godziny do czynności przeznaczone, a w razach większego ruchu poza temi godzinami winien maszynista być zawsze obecnym na każde wezwanie zarządu. Ponieważ żadna maszyna nie ma być bez niego w ruch puszczoną, odpowiada płacą swą za stratę czasu przez niego spowodowaną.

11. Maszynista uskutecznia zamykanie i otwieranie zasuwek przy rurach wsypowych do zboża i wszystkich kurków spirytusowych, a dozwolonem mu jest wyręczać się w tej pracy tylko wypróbowanym przez siebie robotnikom. Robotnikami do pomocy dodanymi zarządza, pouczając ich i kierując ich pracą.

12. Jako zamieszkujący mieszkanie służbowe w obrębie zabudowań składu krajowego ma obowiązek maszynista czuwać nad porządkiem wewnętrznym poza godzinami służbowemi, przestrzegać wypełniania obowiązków przez stróżów dziennych i nocnych, w czem pomaga magazynierowi.

13. Przed puszczeniem maszyn w ruch winien maszynista dawać sygnał dzwonkiem alarmowym celem uniknięcia wypadku.

14. Wozy kolejowe ma maszynista oglądnąć przy każdem wtoczeniu na podwórze i wytoczeniu z tegoż, a o każdym spostrzeżonym stanie uszkodzenia bezzwłocznie uwiadomić zarząd składu.

15. Bezwarunkowe podanie się niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

II. Instrukcya dla woźnego.

Woźny winien:

1. Przestrzegać ściśle godzin służby t. j. od 8. — 12. przedpołudniem. a od 2. — 6. po południu, a w razie potrzeby być czynnym ponad czas wyżej określony bez dodatkowego wynagrodzenia.

2. W godzinach między 7. a 8. rano tudzież między 1. a 2. po południu wywietrzyć biura, oczyścić posadzki, stoły i książki z prochów omiecić, przysposobić wodę do picia, wymyć karafki, szklanki, umywalnię, wyjąć i spalić w piecu papiery z koszów, poukładać księgi na przeznaczone miejsca, tudzież powycierać i zaopatrzyć kałamarze w atrament.

3. W miesiącach zimowych opalać w powyższych godzinach piece i przysposabiać lampy do każdorazowego użytku.

4. Przy opalaniu pieców zachować wszelką ostrożność, nie zamykać ich, dopóki materyał opałowy zupełnie się nie spalił, a po południu przed zamknięciem biura ogień zagasić zupełnie.

5. Przy napełnianiu lamp i zapalaniu tychże zachować wszelką ostrożność a przedewszystkiem takowe jak najczyściej utrzymywać.

6. Kopiowanie wszelkich pism urzędowych jak najstaranniej wykonywać podług instrukcyi udzielonej przez jednego z pp. urzędników; niedokładne wykonywanie tej czynności ulega pierwszy raz grzywnie 50 ct., drugi raz 1 zł. a gdyby się wina jeszcze powtórzyła, karze bezzwłocznego wymówienia służby.

7. Listy i próby na pocztę przeznaczone nosić w torebce do tego przeznaczonej i oddawać tylko w głównym urzędzie.

8. Żadnych przedmiotów biurowych, druków, papierów lub innych rzeczy z biura nie zabierać pod zagrożeniem niezzwłocznego oddalenia ze służby.

9. Nie wydalać się z biura podczas godzin urzędowych w sprawie prywatnej bez pozwolenia dyrektora lub tegoż zastępcy.

10. Odwiedzin prywatnych w biurze nie przyjmować.

11. W godzinach urzędowych używać czapki urzędowej względnie przepisanej liberyi.

12. Spełniać czynności noszenia wody do picia i mycia, froterowania podłóg, zamiatania, nadzoru nad utrzymaniem czystości w wychodkach itp.

13. Zużyte i do kosza wrzucone papiery zawsze palić a do niczego ich nie używać.

14. Na wszelkie zakupna przez biuro polecone przedkładać oryginalne rachunki.

Poddanie się bezwarunkowo niniejszym przepisom stwierdza kompetent własnoręcznym podpisem.

III. Instrukcya dla stróża nocnego.

1. Służba stróża nocnego poczyna się od 1. kwietnia do 30. września z godziną 7. wieczór a kończy się o godzinie 6. rano, zaś od 1 października do 31. marca od 6. wieczór do 7. rano.

2. Kontrolą punktualnego pełnienia obowiązku jest zegar kontrolujący, który wykazuje, czy stróż był na wskazanych stacyach, na których ma się jawić mniej więcej co pół godziny.

Wskutek pociśnięcia na tychże stacyach wyciska zegar znaki, będące świadectwem, czy stróż był na odnośnych stacyach.

3. Zaniedbywanie należytego wypełniania kontroli nocnej, pociąga za sobą oddalenie ze służby.

4. Gdyby podczas służby nocnej zdarzył się jakiś wypadek lub gdyby stróż nocny miał podejrzenie, że dzieje się coś niewłaściwego, winien tenże natychmiast udać się do mieszkania stróża dziennego lub do maszynisty mieszkającego w budynku magazynu na zboże, by wezwać pomocy, a w razie niebezpieczenstwa zażądać telefonem pomocy policyi lub w razie pożaru straży pożarnej.

5. Każdego dnia po służbie nocnej winien stróż nocny donieść wskazanemu przez dyrektora funkcyonaryuszowi, czy w czasie nocy co nie zaszło.

6. W czasie nocnej służby palenie tytoniu, zapalanie zapałek i używanie nieodpowiedniej latarni jest najsurowiej zakazane, a przekroczenia w tym względzie pociągają za sobą utratę miejsca.

7. Z godziną objęcia służby stróż nocny jest obowiązany dokładnie skontrolować, czy wszystkie bramy tak magazynów jak i w oparkanieniach są należycie zamknięte.

8. W czasie nocnej kontroli przez urzędnika krajowego składu, winien stróż na sygnał kontrolującego natychmiast odpowiedzieć świstawką, którą ma mieć zawsze przy sobie w czasie pełnienia służby, i jawić sią w miejscu, zkąd sygnał kontrolujący usłyszał.

9. Stróż ma obowiązek baczyć aby nie palono w piecach od 7. godziny wieczór.

IV. Instrukcya dla stróża dziennego.

1. Stróż dzienny pobiera za każdy dzień 60 ct. i wolne mieszkanie bez żadnych innych dodatków.

2. W razie nieodpowiedniego zachowania się i niepełnienia służby należycie, zostaje natychmiast od obowiązku przez dyrektora oddalony.

3. Obowiązkiem stróża jest:

Utrzymywać porządek i czystość całego terytoryum krajowego składu, niemniej trotuaru wzdłuż parkanu, odgraniczającego krajowy skład od ulicy Grodeckiej, mianowicie winien:

Ścieżki od bramy wjazdowej do biur i drogę dojazdową najstaranniej utrzymywać;

Stróż winien dbać i przestrzegać porządku w suterenach krajowego składu, pilnować by wszystkie bramy były zawsze zamknięte i czuwać, by obce osoby nie chodziły po podwórzu;

Każdej soboty winny sienie prowadzące do biur i schody być wymyte, okna w biurach czysto utrzymywane, wychodek w należytym porządku utrzymywany.

4. W czasie pory zimowej stróż nosi drzewo i opala wszystkie piece w biurach.

W razie potrzeby nosi wodę i pomaga woźnemu co dzień przy sprzątaniu w biurach.

Alegat 5. do sprawozdania LW. kr. 42261/890

Taryfa opłat

w krajowym składzie publicznym w Krakowie.

I. Taryfa opłat od zboża i nasion.

I. Składowe.

Opłata składowego liczy się tygodniowo, a każdy zaczęty tydzień za cały	Od 100 kg. zł.	ct.
Od zboża wszelkiego rodzaju w workach za pierwszy tydzień		3/4
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1/2
Od zboża wszelkiego rodzaju zesypanego za pierwszy tydzień		1
Od zboża wszelkiego rodzaju zesypanego za każdy następny tydzień		3/4
Od koniczyny i nasion w workach za pierwszy tydzień		3
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1 1/2
„ „ „ zesypanych „ pierwszy tydzień		4
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień		2
Przy oznaczeniu wysokości nasypu przez składającego, lub jeżeli jakość, albo ilość produktów nie dozwalają na wyższy nasyp.		
Od zboża przy wysokości nasypu 100 ctn. m. za pierwszy tydzień		1 1/4
„ „ „ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1
Od zboża przy wysokości nasypu 80 ctn. za pierwszy tydzień		1 1/2
„ „ „ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1 1/4
Od zboża przy wysokości nasypu 50 ctn. za pierwszy tydzień		2
„ „ „ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1 3/4
Od koniczyny i nasion opłata jak powyżej.		
II. Opłata za wyładowanie do składu.		
Od zboża i nasion w workach, zdjęcie z wagonu lub wozu, ustawienie w magazynie wraz z odważeniem bez przesypaniem do innych worków		2

	od 100 kg.	
	zł.	ct.
z przesypaniem do innych worków		3
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach za zdjęcie z wozów, lub z wagonów i ustawienie w magazynach wraz z egalisowaniem wagi		$2^1/_2$
Za tęż samą czynność z przesypaniem zboża		3
Od zboża twardego zesypanego w wagony, lub wozy (rinfusa) za odebranie i ustawienie w magazynie w worach, lub przesypanie wraz z wagą, lub egalizowaniem		3
Od zboża lekkiego (owsa itp.) oraz od nasion za tęż samą czynność		4
III. Opłaty za przeładowanie zboża.		
Za przełożenie zboża w worach z wagonu, albo z wozu na wagon, lub wóz z odważeniem		2
Za przeładowanie z wozu, lub wagonu zboża rozsypanego (rinfusa) na wóz lub wagon wraz z odważeniem, albo egalizowaniem wagi		3
Za szpagat dostarczony do stu worów		30
Za przyjęcie, lub za wydanie wagonu (wtoczenie lub wytoczenie)		60
Za załatwienie formalności cłowych w stosunku do 100 ctn. metr.	1	—
IV. Opłaty za naładowanie zboża.		
Za naładowanie zboża i nasion w worach do wagonu, lub na wóz		1
Za naładowanie zboża i nasion z przesypaniem, odważeniem albo egalizowaniem		3
Za nasypanie zboża i nasion z magazynu do worów, naładowanie ważenie, lub egalizowanie		$2^1/_2$
Za szpagat do stu worów		30
V. Opłaty za różne manipulacye w składach.		
Za przełożenie zboża w worach z miejsca na miejsce . . .		$^1/_2$
„ przesypanie w inne worki i zawiązanie tychże		1
„ wysypanie zboża z poprzednio ułożonych worów		$^1/_2$
„ nasypanie w wory zboża zesypanego, ważenie, lub egalizowanie i zawiązanie worów		$2^1/_2$
Za ułożenie w stosy worów ze zbożem		$^1/_2$
„ przeważenie zboża w worach i ułożenie go w stosy, na wagon, lub na wóz		1
Za osobne przeważenie na żądanie właściciela zboża w worach		$1^1/_2$
„ „ „ „ „ „ „ wysypan.		2
„ egalizowanie wagi każdego worka zboża		$2^1/_2$
„ jednorazowe przeszuflowanie zboża		$^1/_2$

	Od 100 kg. zł.	ct.
Za przesypanie, przewietrzenie i wyczyszczenie zboża z pyłu przyrządami mechanicznymi		1½
Za przeczyszczenie wialnią, lub młynkiem ciężkiego ziarna		3
„ „ „ „ „ lekkiego „		4
„ „ trieurem cylindrowym ciężkiego ziarna		8
„ „ „ „ lekkiego „		10
„ ważenie, plombowanie i ekspedycyę próżnych worów za sto sztuk		30
VI. Opłata za ubezpieczenie od ognia.		
Za każde sto zł. ubezpieczonej wartości zboża tygodniowo		1
VII. Różne inne opłaty.		
Za wystawienie poświadczenia składowego		30
„ przepisanie partyi zboża z jednego właściciela na drugiego do 10.000 Kg.		30
Za wydanie każdej partyi zboża, bez względu na ilość, taksa każdorazowa		20
Za branie próbek większych do ¼ Kg.		10
„ wypożyczenie worów poza obręb składów, tygodniowo od sztuki		1½
Za wypożyczenie worów w obrębie składów, tygodniowo od sztuki		½
Za przeekspedyowanie wagonu zboża bez wyładowania	1	50

VIII. Uwagi i przepisy dodatkowe.

Polecający przygotowanie zboża do wysyłki obowiązanym jest zabrać takowe w przeciągu 48 godzin, w przeciwnym razie zarząd składu może je ułożyć w stosy lub wysypać podług własnego uznania na koszt właściela.

Próżnymi worami winien właściciel zadysponować w przeciągu trzech miesięcy; po upływie tego czasu ustaje poręka zarządu składów.

Zarząd składów może na żądanie właściciela wysyłać próbki zboża pod wskazanym adresem, pobierając za każdą wysyłkę 15 ct. oprócz kosztów przesyłki. Za poczynione wydatki gotówką na rachunek właściciela produktu, jak fracht, cło i t. p. pobiera zarząd składów 5% w stosunku rocznym.

Zarzad składów może pośredniczyć w odbieraniu i wypłacaniu gotówki pomiędzy sprzedającym, a kupującym, pobierając za to ¼%, prócz kosztów poniesionych.

II. Taryfa opłat od spirytusu.

A. Postanowienia ogólne.

1. Skład publiczny przyjmuje do przechowania tylko spirytus, mający prznajmniej 75 stopni stustopniowego alkoholometru.

2. Spirytus do składu przyjęty od różnych właścicieli, zlewany będzie, bez względu na jego moc lub właściela, do wspólnych rezerwoarów żelaznych i w tych przechowywany, każdy więc składający a względnie posiadacz poświadczenia składowego otrzyma taką ilość litrostopni (L %) spirytusu, na jaką opiewa kwit odbiorczy lub poświadczenie składowe, po potrąceniu straty spowodowanej manipulacyą i parowaniem czyli ususzką.

Tylko w tym wypadku, jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu, obowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika (rezerwoaru) lub zbiorników (rezerwoarów), w których jego spirytus jest przechowany, nie zostanie spirytus jego złączony ze spirytusem należącym do innego właściciela.

3. Wysokość straty spowodowanej parowaniem oznacza się miesięcznie na $^1/_3$% a nadto na 2% rocznie.

Wysokość utraty spowodowanej manipulacyą (Calo) oblicza się $^1/_3$% miesięcznie.

4. Chcący złożyć spyritus do składu publicznego powinien wpierw zawiadomić zarząd składu tego, jaką ilość spirytusu złożyć zamierza, i w którym dniu nadeszle go do składu, a złożenie spirytusu nastąpić może dopiero po otrzymaniu odpowiedzi, że skład gotów jest zgłoszoną ilość spirytusu przyjąć.

5. Zgłoszeń, które wymagają zatrzymania miejsca w składzie na spirytus zgłoszony dłużej niż miesiąc od daty zgłoszenia, zarząd nie uwzględni.

6. Zarząd składu publicznego ma prawo nie przyjąć dostawionego spirytusu, który dostawiono bez otrzymania poprzednio zapewnienia przyjęcia, i ma prawo zwrócić cały transport na koszt i ryzyko nadsyłającego, zawiadamiając o tem zaraz nadsyłającego, a względnie także i spedytora.

Zarządowi składu publicznego służy również prawo postąpić tak samo ze spirytusem, który nie posiada jakości przepisanej powyżej w §. 1, jeżeli na telegraficzne wezwanie zarządu, wystosowane do nadsyłającego spirytus, nie da tenże do trzech godzin innego stanowczego rozporządzenia, któreby dozwoliło spirytus nadesłany, a do składu nieprzyjęty, natychmiast usunąć.

W obu wypadkach winien nadsyłający zwrócić zarządowi składu publicznego wszelkie poczynione na rachunek nadsyłającego wydatki i uiścić opłaty taryfą przepisane a ciążące już na jego produkcie.

7. Jeżeli zgłoszony na skład spirytus nie nadejdzie na czas w zgłoszeniu oznaczony, lub jeżeli nie cała ilość zgłoszonego spirytusu nadejdzie w czasie oznaczonym, w takim razie ma zarząd składu publicznego prawo, pozostałem wolnem miejscem zarządzać według swego uznania, a zgłaszający obowiązany jest zapłacić składowe za miesiąc od takiej ilości spirytusu, dla jakiej pomieszczenie zastrzegł.

8. Właściciel spirytusu, który spirytus zgłosił i przyrzeczenie przyjęcia otrzymał, a w terminie oznaczonym go nie odstawił, lub którego spirytus nie mógł być do składu publicznego przyjęty z powodu jakości jego niższej od przepisanej w §. 1 niniejszych postanowień, winien uiścić składowe za miesiąc, licząc od tego dnia, od którego dla jego spirytusu miejsce zarezerwowano.

9. Składowe od spirytusu liczy się miesięcznie, a każdy zaczęty miesiąc liczy się za cały.

10. Zarząd składu publicznego ma prawo, dając zgłaszającemu przyrzeczenie przyjęcia spirytusu do składu, wymagać od niego złożenia opłaty składowego za miesiąc, tudzież pewnej kwoty na opłaty taryfą przepisane.

11. Przyjęcie i wydanie spirytusu odbywa się przy zbiornikach (rezerwoarach) w składzie publicznym.

12. Zarząd składu przyjmuje i wydaje spirytus w ilości najmniej 5 hektolitrów.

13. Na podstawie ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r. i regulaminu składu publicznego, zarząd tego składu ma prawo zmienić niniejszą taryfę na nową, która w myśl ustawy wchodzi w wykonanie w 14 dni po jej ogłoszeniu.

B. Opłaty:

1. „Składowe“ wraz z opłatą za przyjęcie, mierzenie ilości i stopnia spirytusu oraz za wydanie, od 10.000 litrostopni (L %) za miesiąc:

a) od spirytusu mającego 85° stustopniowego alkoholometru i wyżej
za pierwszy miesiąc . . . . . — zł. 12 ct.
za każdy następny miesiąc . . . . . — „ 6 „
b) od spirytusu mającego 75 do 85° stustopniowego alkoholometru za pierwszy miesiąc . . . . . — „ 14 „
za każdy następny miesiąc . . . . . — „ 7 „

2. Opłata za ubezpieczenie od ognia:

od 100 zł. wartości ubezpieczonej za miesiąc . . . . . — „ 4 „

3. Opłata za manipulacye przy spirytusie nieprzyjętym do składu lub przyjętym a nieprzechowanym:

za wyładowanie beczek z wozu lub z wagonu, od 1 hektolitra . . . . . — zł. 3 ct.

za oznaczenie miary, objętości i stopnia, od 1 hektolitra — zł. 1 ct.
„ zwrócenie na dworzec kolejowy wagonów wprowadzonych w obręb składu publicznego ze spirytusem nieprzyjętym, od wagonu . . . . . 1 „ 60 „

4. Różne inne opłaty:

za wystawienie kwitu odbiorczego . . . . . — „ 20 „
„ „ poświadczenia składowego (nie licząc stempla) . . . . . — „ 30 „
„ wydanie próbek każdorazowo . . . . . — „ 30 „
„ przyjęcie i przechowanie próżnych beczek w obrębie składu lecz pod gołem niebem i bez poręczenia za szkody, od beczki . . . . . — „ 15 „
Od wydatków poczynionych na rachunek właściciela spirytusu pobiera zarząd składu publicznego 5% w stosunku rocznym.

Alegat 6. do sprawozdania L. W. kr. 42.261/90.

1. Czy warunki i taryfa magazynu na spirytus w Krakowie jest odpowiednia tak ze względu na ogólne koszta jakie strona ponosi, jak i w porównaniu z taryfą wiedeńską?

2. Jakie zmiany winny być w taryfie lwowskiej przeprowadzone, aby magazynowość nie miała szkody, pobierała odpowiednie wynagrodzenie a zadowolniła wymogi klientów?

Procenta przy ususzce (Lagerschwendung) w krakowskiej taryfie są zbyt wygórowane. Ponieważ w dobrych rezerwoarach ususzka (Lagerschwendung) jest minimalna, nie trzeba tem klientów za nadto obciążać. Przy manipulacyi, to jest przy odbiorze i wydawaniu, jest Calo większe a podana przez pana dyrektora Porcerego $^1/_2$% przy odbiorze a $^1/_2$% przy wydawaniu bez względu na porę roku, wystarczające. Wziąwszy pod rozwagę, że i c. k. skarb wyznacza składowi publicznemu pewne procenta za ubytek, proponowane $^1/_3$% za każdy miesiąc przez pierwsze trzy miesiące jest także wystarczająca; taryfa za składowe jest odpowiednia.

Lwów 16 marca 1890.

Dr. Mikolasch *w. r.*

Alegat 7. do sprawozdania LW. kr. 42261/890.

Taryfa opłat

w krajowym składzie publicznym we Lwowie.

I. Taryfa opłat od zboża wszelkiego rodzaju, koniczyny i nasion

Składowe.	Od 100 kg. zł.	ct.
„Składowe“ od zboża wszelkiego rodzaju i nasion liczone tygodniowo w ten sposób, że każdy zaczęty tydzień liczy się za cały, wynosi za przechowanie najmniej 5.000 klgr.:		
Od zboża wszelkiego rodzaju w workach za pierwszy tydzień		3/4
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1/2
Od zboża wszelkiego rodzaju zesypanego za pierwszy tydzień		1
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		3/4
Od koniczyny i nasion w workach za pierwszy tydzień . .		1
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień		3/4
„ „ „ zesypanych „ pierwszy tydzień . .		1 1/2
„ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1
Jeżeli składający produkt oznacza wysokość nasypu produktu swego w składzie, albo jeżeli bądź ilość, bądź jakość nadesłanego produktu nie dozwalają wyższego nasypu, wynosi składowe:		
Od zboża wszelkiego rodzaju:		
a) przy wysokości nasypu 120 ctm. za pierwszy tydzień .		1 1/4
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1
b) przy wysokości nasypu 90 ctm. za pierwszy tydzień . .		1 1/2
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1 1/4
c) przy wysokości nasypu 50 ctm. za pierwszy tydzień . .		2
„ „ „ „ „ „ każdy następny tydzień		1 3/4
Od zboża wszelkiego rodzaju w ilości mniejszej niż 5.000 kilogramów, opłaca się składowe wyższe o 1/2 centa od 100 klgr.		

	Od 100 kg.	
	zł.	ct.
Od koniczyny i innych nasion, każda z powyższych pozycyj taryfy *a) b) c)* dla zboża ustanowionych wynosi $^1/_2$ centa więcej.		
II. Opłaty za wyładowanie do składu.		
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach za zdjęcie z wozów lub wagonów i ustawienie w workach w magazynie wraz z odważeniem		2
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju zesypanych (rinfusa) za zdjęcie z wozów lub wagonów i ustawienie w magazynie w workach lub zesypanie		4
Za dostawienie wagonu do składu (fracht przewozu z dworca kolei do składu)	1	—
III. Opłaty za przeładowanie zboża transitowego.		
Za przełożenie zboża w worach z wagonu albo wozu na wagon lub na wóz		$1^1/_2$
„ przeładowanie z wagonu lub wozu zboża rozsypanego (rinfusa) na wagon lub wóz wraz z ważeniem		3
„ szpagat do worów od 100 ctn. metr.		30
„ dostawienie wagonu	1	—
„ spedycyę wagonu	1	—
„ załatwienie formalności cłowych, od wagonu lub 100 ctn. metr.	3	—
IV. Optata za naładowanie ze składu.		
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach, za naładowanie w tych samych workach do wagonu lub na wóz wraz z odważeniem		$1^1/_2$
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju w workach, za przesypanie do innych worków i naładowanie do wagonu lub na wóz wraz z odważeniem		3
Za ekspedycyę wagonu ze składu (fracht przewozu ze składu na dworzec kolei)	1	—
Od zboża i nasion wszelkiego rodzaju zesypanych w składzie, za nasypywanie do worków, wiązanie, ważenie, i włożenie do wagonu lub na wóz		$3^1/_2$
Za szpagat do wiązania od 100 worków		30
V. Opłaty za różne manipulacye w składzie: wietrzenie, czyszczenie, ważenie itd.		
Od zboża w workach:		
Za przełożenie zboża w workach		$^1/_2$
„ przesypanie w inne worki i wiązanie worków . . .		$1^1/_2$
„ wysypanie zboża ułożonego poprzednio w worach .		$^1/_2$

	Od 100 kg. zł.	ct.
Za nasypanie zboża zesypanego w wory, wiązanie tychże i ważenie		$2^1/_2$
Nota. Polecający zboże nasypać w worki, powinien niem rozporządzić w ciągu 48 godzin, nie licząc niedziel i dni świątecznych; po upływie tego czasu ma zarząd prawo przygotowane zboże w worach ułożyć do przechowania w stosy na koszt i rachunek właściciela.		
Za ułożenie w stosy zboża w worach		$^1/_2$
„ „ „ „ „ wraz z ważeniem . . .		1
„ osobne odważenie na żądanie strony w workach		$1^1/_2$
„ „ „ „ „ „ zesypanego		2
„ egalizowanie wagi każdego worka		$1^1/_2$
„ jednorazowe przeszuflowanie (przerzucanie szuflą)		$^1/_2$
„ przeniesienie, przywietrzenie i wyczyszczenie z pyłu zboża elewatorem i przyrządami		$1^1/_2$
„ czyszczenie na wialni ciężkiego ziarna		3
„ „ „ „ lekkiego „		4
„ „ „ trieurze ciężkiego „		8
„ „ „ „ lekkiego „		10
Od próżnych worków: za liczenie, plombowanie, ważenie, i ekspedycyę od 100 sztuk		30
Nota. Próżnymi, zbywającymi workami winien właściciel w ciągu trzech miesięcy zarządzić, po upływie tego czasu ustaje poręka składu publicznego.		
VI. Opłata za ubezpieczenie od ognia.		
Za każde 100 zł. wartości ubezpieczonej tygodniowo		1
VII. Różne inne opłaty.		
Za wystawienie kwitu odbiorczego		20
„ każdorazowe przepisanie pozycyi z jednego właściciela na drugiego		30
„ wystawienie poświadczenia składowego z warrantem, nie licząc stempla		30
„ branie próbek każdorazowe		10
Nota. Zarząd na żądanie składającego lub posiadającego poświadczenie składowe, wybiera sam, wydaje lub przesyła dokładne próbki złożonego produktu za opłatą od każdego woreczka z próbką, nie licząc kosztów przesyłki		30
Od zaliczonych przez zarząd składu pieniędzy na fracht i od wydatków poczynionych w gotówce przez zarząd z polecenia właściciela produktu na opłatę cła i t. p. pobiera zarząd składu publicznego 5% w stosunku rocznym.		

Taryfa opłat od spirytusu.

A. Postanowienia ogólne.

1. Skład publiczny przyjmuje do przechowania tylko spirytus, mający przynajmniej 75 stopni stustopniowego alkoholometru.

2. Spirytus do składu przyjęty od różnych właścicieli zlewa się bez względu na jego moc lub właściciela, do wspólnych rezerwoarów żelaznych i w tych będzie przechowany; każdy więc składający, a względnie posiadacz poświadczania składowego otrzymuje taką ilość litrostopni (L %) spirytusu, na jaką opiewa kwit odbiorczy lub poświadczenie składowe, po potrąceniu straty spowodowanej manipulacyą i parowaniem czyli ususzką.

Tylko w tym wypadku, jeżeli składający 1000 lub więcej hektolitrów spirytusu, obowiąże się płacić składowe za całą objętość zbiornika (rezerwoaru) lub zbiorników (rezerwoarów), w których jego spirytus jest przechowany, nie zostanie spirytus jego złączony ze spirytusem, należącym do innego właściciela.

3. Wysokość utraty spowodowanej manipulacyą (calo) oblicza się $^1/_2$% przy odbiorze, $^1/_2$% przy wydawaniu.

Wysokość straty spowodowanej parowaniem (ususzką) oznacza się na pierwsze trzy miesiące po $^1/_3$% za jeden miesiąc, a za dalszych dziewięć miesięcy nie liczy się ususzki. Jeżeliby zaś spirytus na skład przyjęty pozostał na składzie dłużej jak dwanaście miesięcy, to liczy się ponownie $^1/_3$% za każdy miesiąc przez trzy pierwsze miesiące.

4. Chcący złożyć spirytus do składu publicznego powinien wpierw zawiadomić zarząd składu tego, jaką ilość spirytusu złożyć zamierza, i w którym dniu nadeszle go do składu, a złożenie spirytusu nastąpić może dopiero po otrzymaniu odpowiedzi, że skład gotów jest zgłoszoną ilość spirytusu przyjąć.

5. Zgłoszeń, które wymagają zatrzymania miejsca w składzie na spirytus zgłoszony dłużej niż miesiąc od daty zgłoszenia, zarząd nie uwzględni.

6. Zarząd składu publicznego ma prawo nie przyjąć dostawionego spirytusu, który dostawiono bez otrzymania poprzednio zapewnienia przyjęcia, i ma prawo zwrócić cały transport na koszt i ryzyko nadsyłającego, zawiadamiając o tem zaraz nadsyłającego, a względnie także i spedytora.

Zarządowi składu publicznego służy również prawo postąpić tak samo ze spirytusem, który nie posiada jakości przepisanej powyżej

w §. 1., jeżeli na telegraficzne wezwanie zarządu, wystosowane do nadsyłającego spirytus, nie da tenże do trzech godzin innego stanowczego rozporządcenia, któreby dozwoliło spirytus nadesłany, a do składu nieprzyjęty, natychmiast usunąć.

W obu wypadkach winien nadsyłający zwrócić zarządowi składu publicznego wszelkie poczynione na rachunek nadsyłającego wydatki i uiścić opłaty taryfą przepisane a ciążące już na jego produkcie.

7. Należytość za składowe w taryfie oznaczona płaci się z góry za całą ilość zgłoszonego spirytusu bez względu na to, czy takowy do przechowania dostawiony zostanie. Należytość ta liczy się od miesiąca t. j. 30 dni i od tego dnia, od którego dla spirytusu zgłoszone miejsce zarezerwowano.

Jeżeli zgłoszony na skład spirytus nie nadejdzie na czas w zgłoszeniu oznaczony, a to do dni 20, lub jeżeli nie cała ilość zgłoszonego spirytusu nadejdzie w czasie oznaczonym, w takim razie ma zarząd składu publicznego prawo pozostałem wolnem miejscem zarządzić według własnego uznania. Jeżeliby zgłoszona ilość spirytusu w czasie oznaczonym t. j. w ciągu dni 20 licząc od dnia, od którego dla spirytusu zgłoszonego miejsce zarezerwowano, nie nadeszła do składu, właściciel niedostawionego spirytusu ma prawo za opłatą należytości za następny miesiąc przed upływem owych 20 dni pierwotnie zamówione miejsce zatrzymać nadal.

8. Właściciel spirytusu, który spirytus zgłosił i przyrzeczenie przyjęcia otrzymał, a w terminie oznaczonym spirytusu nie odstawił, lub spirytus nie mógł być do składu publicznego przyjęty z powodu jakości jego niższej od przepisanej w §. 1. niniejszych postanowień, traci złożoną kwotę za składowe.

9. Składowe od spirytusu liczy się miesięcznie, a każdy zaczęty miesiąc liczy się za cały.

10. Zarząd składu publicznego ma prawo, dając zgłaszającemu przyrzeczenie przyjęcia spirytusu do składu, wymagać od niego złożenia opłaty składowego za miesięc, tudzież pewnej kwoty na opłaty taryfą przepisane.

11. Przyjęcie i wydanie spirytusu odbywa się przy zbiornikach (rezerwoarach) w składzie publicznym.

12. Zarząd składu przyjmuje i wydaje spirytus w ilości najmniej 5 hektolitrów.

13. Na podstawie ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 r. i regulaminu składu publicznego, zarząd tego składu ma prawo zmienić niniejszą taryfę na nową, która w myśl ustawy wchodzi w wykonanie w 14 dni po jej ogłoszeniu.

	zł.	ct.
B. Opłaty:		
I. „Składowe“ wraz z opłatą za przyjęcie, mierzenie ilości i stopnia spirytusu oraz za wydanie, od 10.000 litrostopni (L %) za miesiąc:		
a) od spirytusu mającego 85° stustopniowego alkoholometru i wyżej za pierwszy miesiąc	—	12
za każdy następny miesiąc		6
b) od spirytusu mającego 75 do 85° stustopniowego alkoholometru za pierwszy miesiąc	—	14
za każdy następny miesiąc	—	7
2. Opłata za ubezpieczenie od ognia:		
od 100 zł. wartości ubezpieczonej za miesiąc	—	4
3. Opłata za manipulacye przy spirytusie nieprzyjętym do składu lub przyjętym a nieprzechowanym:		
za wyładowanie beczek z wozu lub z wagonu, od 1 hektl. .	—	3
„ oznaczenie miary, objętości i stopnia, od 1 hektolitra .	—	1
„ zwrócenie na dworzec kolejowy wagonów wprowadzonych w obręb składu publicznego ze spirytusem nieprzyjętym od wagonu	1	60
4. Różne inne opłaty:		
za wystawienie kwitu odbiorczego	—	20
„ każdorazowe przepisanie pozycyi z jednego właściciela na drugiego	—	30
„ wystawienie poświadczenia składowego z warrantem, nie licząc stempla	—	30
„ wydanie próbek każdorazowe	—	30
„ przyjęcie i przechowanie próżnych beczek w obrębie składu lecz pod gołem niebem i bez poręczenia za szkody od beczki	—	15
„ szpuntowanie beczek i plombowanie od beczki	—	10
od wydatków poczynionych na rachunek właściciela spirytusu pobiera zarząd skarbu publicznego 5% w stosunku rocznym.		

(Wzór.)

Juksta
do Poświadczenia składowego
(Lagerschein)

L. [redacted]

Liczba bież. księgi składowej [redacted]

Publiczny Skład krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym poświadcza, że w Składzie tym złożono w dniu ..... 18 roku na rachunek i zlecenie Pan ..... zamieszkał ..... spirytusu Hektolitrostopni [redacted] według Alkoholometru stustopniowego (Tralesa), ubezpieczonego w Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie na kwotę Zł. ..... wyraźnie: [redacted] do .....

Na produkcie tym ciężą na mocy Ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych: należytości przypadające Publicznemu Składowi Krajowemu do dnia dzisiejszego w kwocie zł..... wyraźnie [redacted] oraz składowe i inne należytości, które przypadną Publicznemu Składowi krajowemu od dnia dzisiejszego aż do wydania produktu ze składu, a względnie do dnia ..... 18 roku.

.....

.....

.....

Poświadczenie składowe L. ..... wręczono P. .....

.....

w .....

dnia ..... 18 r.

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym.

Poświadczenie składowe L. ..... odebrałem

w .....

dnia ..... 18 r.

.....

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w połączony ze Składem wolnym.

Poświadczenie składowe
(Lagerschein).

Część I. L. [redacted]

Poświadczenie posiadania (Recepisse).

Liczba bieżąca księgi składowej [redacted]

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym poświadcza, że w Składzie tym złożono w dniu ..... 18..... r. na rachunek i zlecenie Pan ..... zamieszkał ..... spirytusu Hektolitrostopni [redacted] według Alkoholometru stustopniowego (Tralesa), ubezpieczonego w Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie na kwotę zł. [redacted] wyraźnie: [redacted] do .....

Na produkcie tym ciężą na mocy §. 28 Ustawy z dnia 28. kwietnia 1888 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych: należytości przypadające Publicznemu Składowi Krajowemu do dnia dzisiejszego w kwocie zł. [redacted] wyraźnie: [redacted] oraz składowe i inne należytości, które przypadną Publicznemu Składowi Krajowemu od dnia dzisiejszego aż do wydania produktu ze składu, a względnie do dnia ..... 18 ..... roku. .....

.....

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym obowiązuje się wydać właścicielowi obu części tego „poświadczenia składowego“ wyżej wymieniony produkt za uiszczeniem wszelkich ciężących na nim należytości i za zwrotem obu części niniejszego poświadczenia składowego.

Właściciel „poświadczenia posiadania“, składając to poświadczenie bez równoczesnego zwrotu „poświadczenia zastawu“, to jest warrantu, może żądać wydania produktu tylko w tym razie, jeżeli kwotę zastawną z odsetkami, które liczyć się mają do dnia płatności warrantu, złoży w Publicznym Składzie Krajowym, w celu wydania tej kwoty właścicielowi warrantu.

W ..... dnia ..... 18..... roku.

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym.

.....

Poświadczenie składowe
(Lagerschein).

Część II. L. [redacted]

Poświadczenie zastawu (Warrant).

Liczba bieżąca księgi składowej [redacted]

Publiczny Skład krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym poświadcza, że w Składzie tym złożono w dniu ..... 18..... r. na rachunek i zlecenie Pan ..... zamieszkał ..... spirytusu Hektolitrostopni [redacted] według Alkoholometru stustopniowego (Tralesa), ubezpieczonego w Tow. Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie na kwotę zł. [redacted] wyraźnie: [redacted] do .....

Na produkcie tym ciężą na mocy §. 28 Ustawy z dnia 28. kwietnia 1889 o urządzeniu i prowadzeniu składów publicznych: należytości przypadające Publicznemu Składowi Krajowemu do dnia dzisiejszego w kwocie zł. [redacted] wyraźnie: [redacted] oraz składowe i inne należytości, które przypadną Publicznemu Składowi Krajowemu od dnia dzisiejszego aż do wydania produktu ze składu, a względnie do dnia ..... 18..... roku .....

.....

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym obowiązuje się wydać właścicielowi obu części tego „poświadczenia składowego“ wyżej wymieniony produkt za uiszczeniem wszelkich ciężących na nim należytości i za zwrotem obu części niniejszego poświadczenia składowego.

Właściciel „poświadczenia posiadania“, składając to poświadczenie bez równoczesnego zwrotu „poświadczenia zastawu“, to jest warrantu, może żądać wydania produktu tylko w tym razie, jeżeli kwotę zastawną z odsetkami, które liczyć się mają do dnia płatności warrantu, złoży w Publicznym składzie Krajowym, w celu wydania tej kwoty właścicielowi warrantu.

W ..... dnia ..... 18..... roku.

Publiczny Skład Krajowy na zboże i spirytus w ..... połączony ze Składem wolnym.

Oddający produkt do Publicznego Składu Krajowego, oraz nabywający „poświadczenie składowe“ poddaje się tem samem postanowieniom zawartym w Regulaminie dla Publicznego Składu Krajowego, oraz przepisom Taryfy opłat, ogłoszonej w sposób ustawą przepisany.

Oddający produkt do Publicznego Składu Krajowego, oraz nabywający „poświadczenie składowe“ poddaje się tem samem postanowieniom zawartym w Regulaminie dla Publicznego Składu krajowego, oraz przepisom Taryfy opłat, ogłoszonej w sposób ustawą przepisany.

Alegat 9. do sprawozdania L. W. 4226/90.

Protokół

z dnia 10. stycznia 1890 r. spisany z powodu inwentaryalnego oddania publicznego składu krajowego na zboże i spirytus w Krakowie — Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu, na mocy reskryptu Wys. Wydziału krajowego we Lwowie, z dnia 28. grudnia 1889 L. 57.996.

Delegowani:

JW. Karol hrabia Scipio jako pełnomocnik Dyrekcyi Towarzystwa Wzajemnego kredytu w Krakowie, pp. Alojzy Paklerski adjunkt rachunkowy Wydziału krajowego, Stanisław Chrząszczewski, kierownik krajowego biura melioracyjnego ekspozytury krakowskiej,

w obecności: p. Mieczysława Brzozowskiego, magazyniera, pp. Antoniego Długołęskiego, buchaltera Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń i Adolfa Sokolnickiego kasyera udali się do publicznego składu krajowego na zboże i spirytus, a po szczegółowem obejściu placu, granic, zbadaniu każdego budynku z osobna — urządzeń wewnętrznych, sprzętów i narządzi — a po dokonanem zbadaniu i opisaniu każdego przedmiotu, delegowani ze strony Wysokiego Wydziału krajowego imieniem Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, oddali w fizyczne posiadanie pełnomocnikowi Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie następujące przedmioty:

A. Grunt budowlany położony przy ulicy Warszawskiej pod l. k. 140. Dz. V. powierzchni ogólnej 6985 m. kw. graniczący *a)* od północy z gruntem c. k. uprz. kolei północnej Cesarza Ferdynanda, od południa z ulicą Warszawską, od wschodu z realnością i gruntem p. Przeworskiego, od zachodu z gruntem kolei północnej Cesarza Ferdynanda. Długość granicy północnej wynosi 72.00 m. południowej 89 m, wschodniej 104 m., zachodniej 100 m. Główny spadek całej powierzchni gruntu istnieje obecnie ku ulicy Warszawskiej, a ściek główny w długości 53 metrów doprowadzony do kanału miejskiego przy ulicy Warszawskiej, do którego wpadają ścieki z całego podwórza opatrzonego częścią brukiem, częścią zwykłym szutrem.

Od ulicy Warszawskiej zamknięta realność murem ceglanym wysokości 3,00 m., grubości 0,48, oraz bramą główną wjazdową.

Od strony północnej istnieje oparkanienie drewniane, jakoteż od strony zachodniej od gruntów kolei północnej, nadto brama drewniana w miejscu obrotnicy kolejowej.

Na gruncie istnieją tory normalne kolejowe — począwszy od bramy granicznej między koleją północną a składami — wychodzące od obrotnicy 4.5 średnicy podmurowanej.

a) 31,5 przy magazynie spirytusowym w kierunku południowym;

b) 63,5 m. przy magazynie zbożowym Nr. 1. w kierunku północnym;

c) 34 m. przy magazynie spirytusowym w kierunku wschodnim;

d) 85 m. tor prowadzący do magazynów Nr. 2. i 3. w kierunku wschodnim.

B. Budynki i urządzenia wewnętrzne:

I. Magazyn zbożowy, główny Nr. 1. murowany w fundamentach z kamienia nad fundamentem z cegieł — kryty blachą żelazną — długości 51 m., 14,85 szerokości, wysokości 10,23.

a) Piwnice z 2 stron budynku na całą szerokość tegoż w długości od północy 14,40., i od południa 14,40., wysokości średniej do zamknięcia sklepienia 2,85 — sklepienia z cegieł 0,30 grubości średniej,

b) Parter o powałach drewnianych i dźwigarach silnych podparty 20-toma słupami żelaznymi, dzielącymi równocześnie całą powierzchnię magazynu na 33 sztuk oddziałów — wysokość 2.78 do dźwigarów, a 3.13 do dylowania.

c) 1. piątro podobnie, jak parter urządzone o 20 słupach żelaznych i 33 oddziałów prawie o równych powierzchniach, o powale jak w parterze, wysokość 3.25.

d) 2-gie piątro bezpośrednio pokryte powierzchnią dachową, z więźbą drewnianą o słupach równie drewnianych spoczywających na słupach dolnych żelaznych. Wysokość do szczytu dachowego 4.96.

e) Magazyn zbożowy zaopatrzony dwoma peronami w długości budynku. Peron od strony torów kolejowych długości 46.50 m., od strony podwórza peron drewniany długości 34 m.

f) Do magazynu Nr. 1. dobudowane po stronie południowej i północnej 2 skrzydła parterowe jednakowych wymiarów 3.32 na długość magazynu, a 4.75 na szerokość magazynu, 2.25 wysokości od podłóg do parteru, o drzwiach wchodowych i trzech oknach.

g) Wchody i bramy piwniczne umieszczone przy ścianach poprzecznych budynku głównego. Do parteru magazynu zbożowego Nr. 1. prowadzi po obu stronach na długość budynku i peronów po 3 sztuk drzwi.

Okien w parterze 32 sztuk, na pierwszem piątrze 32 sztuk i na 2giem piątrze mniejszych okienek magazynowych 52 sztuk.

h) W magazynie zbożowym pomieszczone są urządzenia mechaniczne i przyrządy następujące:

1) Waga automatyczna systemu Reuterta i Reiserta umieszczona w cysternie murowanej pod parterem, do której prowadzą schodki z góry — oraz podest drewniany.

2) Elewator zbożowy z kompletnem urządzeniem.

3) W oddziale osobnym po stronie wschodniej magazynu w parterze motor gazowy z fabryki Warchałowskiego w Wiedniu, kompletne rurociągi, antifluktuator systemu Schrabetza, gazometr, oraz rezerwoar wodny na 1. piątrze, maszyna dynamo - elektryczna. Oddział ten mierzy na długość 9.36 m. szerokości przy motorze 3·50 (w długość 4·13), a szerokości dalszej 2·43 (w długość 5·23). Powała cała pokryta blachą cynkową od strony wewnętrznej, ścianki przedziałowe z desek pokostowanych na kolor szary.

Maszyna dynamo-elektryczna zabudowana w ciągu dalszym oddziału zajmuje powierzchnię zabudowaną 1·07 m. na szerokość, a 1·40 długość.

4) Transmisye wraz z pasami i ubezpieczeniami do wszystkich przyrządów, według do protokółu niniejszego dołączonego wykazu wagi ogólnej 5.627 kilogramów oraz do dynamo-elektrycznej maszyny składające się z 1 walca o dwóch kołach pasowych, 2 łóż wiszących, czterech smarownic, jednego przesuwacza — oraz pas 16 m. długości.

5) Wyciągania mechaniczne z przyrządem frykcyjnym do transportu zboża w workach z fabryki Zieleniewskiego w Krakowie oraz kompletnem urządzeniem.

6) Dwie maszyny do czyszczenia zboża (axhaustory) pomieszczone na 1-szem i 2-gim piątrze połączone z rurami drewnianemi wsypowemi tak z elewatorem, jakoteż z powałą parterową dla wysypu zboża.

7) Taśmy transportowe kauczukowe umieszczone na całą długość budynku pod powałą parterową z urządzeniem kompletnem, oraz taśmy podobne na najwyższej kondygnacyi, oraz 2 wózki do wysypu zboża, ruchome, przesuwające się po kolei żelaznej pod bantami dachowemi umieszczone.

8) Waga automatyczna Reuterta i Reiserta pod maszynami do czyszczenia zboża w parterze umieszczona.

9) Lamp elektrycznych żarowych wraz z przewodami w parterze, sztuk 5, na 1szem piątrze sztuk 3, na piątrze 2gim sztuk 3, razem sztuk 11.

Cały magazyn zbożowy Nr. 1. wraz z urządzeniami oddano w stanie dobrym — dotyczy to murów wszystkich, konstrukcyi pował i słupów, oraz lamperyi nowo sporządzonych. Dach, względnie pokrycie tegoż jest w stanie średnim, przed rokiem naprawione i opatrzone mazią gazową, część pował naprawiona, część nowo sporządzona. Powały stare pozostałe do $^2/_4$ powierzchni znajdują się w stanie średnim, — rynny dachowe w stanie dobrym, — perony drewniane podmurowane, mur w stanie dobrym, drzewo w stanie średnim, wszelkie urządzenia w stanie nowym.

II. Magazyn spirytusowy nowo zbudowany murowany w fundamentach z kamienia nad fundamentem z cegieł, kryty blachą cynkową, według do niniejszego protokołu dołączonego planu. Budynek w formie trapezu, ściana zewnętrzna skośna stanowi ścianę frontową od ulicy Warszawskiej, — mur zewnętrzny od strony zachodniej oddalony od granicy gruntu kolei północnej 5.00, szerokość budynku, 15.60 m., średnia długość 26 m. Magazyn przedzielony na 2 części, t. j. na oddział składowy, gdzie pomieszczone rezerwoary i oddział manipulacyjny — światła, szerokość oddziału manipulacyjnego 7.00 m.

Stałe urządzenia w stanie nowym, w magazynie spirytusowym następujące:

A) w oddziale manipulacyjnym:

a) podest drewniany na słupach, schodki do podestu według załączonego planu.
b) kufa zbiorowa pod podestem,
c) 5 sztuk naczyń mierniczych,
d) 2 pompy z urządzeniem systemu Guttmanna,
e) rezerwoar zbiorowy pod naczyniami mierniczemi,
f) kufa wydatkowa.

B) W oddziale głównym magazynowym:

a) 5 sztuk rezerwoarów z kompletnemi rurociągami górnemi i dolnemi, stojakami szklannemi, manlochami górnemi i wentylami, oraz zamkniąciami glycerynowemi — każdy rezerwoar na 1.000 hl. objętości. Wszystkie armatury wypróbowane w stanie dobrym. Drabina żelazna do rezerwoarów głównych, oraz pomosty między rezerwoarami.

W oddziale głównym istnieje 5 sztuk okien bocznych dużych i 3 sztuk okienek dachowych. W oddziale manipulacyjnym 3 okna boczne i jedno dachowe.

Przy magazynie spirytusowym od strony północnej zbudowany peron murowany, kryty daszkiem cynkowym dla wyładowania i władowania spirytusu z wagonów cysternowych.

Do oddziału manipulacyjnego prowadzą drzwi żelazne, przy peronie istnieją również drzwi żelazne, a okno zewnętrznie opatrzone prócz krat, żelaznemi okiennicami.

Między oddziałem manipulacyjnym a głównym również drzwi żelazne istnieją.

Cały magazyn opatrzony posadzką ceglaną. Do peronu prowadzą schodki zewnętrzne drewniane.

Plan szczegółowy z wymiarami do protokołu niniejszego pod B) się załącza.

3) Magazyn zbożowy N. 2, o ścianach zewnętrznych zbudowanych z muru pruskiego 50 m. długości, 13.3 szerokości, o 2 kondygnacyach. Powała strychowa stanowi 2. kondygnacyę. Dach kryty częścią łupkiem, częścią papą.

Budynek cały w stanie średnim, część dylowania zużyta, peron w roku 1889 naprawiany.

4) Magazyn N. 3. (trzeci) zbożowy, o jednej kondygnacyi parterowej kryty papą o ścianach drewnianych, długości 50 m., szerokości 10.5 m., do którego dobudowana komórka od strony północnej.

Stan całego budynku, wyjąwszy muru stanowiącego ścianę graniczną od realności Przeworskiego, jest mierny, podłogi oraz pomosty pomiędzy składem N. 3 i 2 stare i pod względem wytrzymałości nie rokują długiego istnienia.

5. Dom administracyjny położony przy ulicy Warszawskiej, murowany, kryty blachą cynkową, zbudowany według do protokułu niniejszego dołączonego planu z tem, iż mury zewnętrzne są o 15 centymetrów grubsze, oraz piwnice zbudowane na filarach murowanych, i sklepienie 30 cm. grubości.

Długość domu wynosi 21·00 m., szerokość w części nowej 8·5 m., w części starej 11·80.

W parterze prócz sieni i klatki schodowej istnieje 4 ubikacye, z których 3 mniejszych, a jedna większa. Ubikacye w planie 2, 3, 4 oznaczone są podpiwniczone, ubikacya 1 bez piwnic.

Na 1. piętrze odpowiednio nad parterem istnieje również 4 ubikacye.

Przy ubikacyi 4 sporządzony daszek w całej długości części nowej od podwórza.

Okien od frontu w parterze do środka zamykanych podwójnych 6 sztuk, od podwórza, ogółem w parterze 8 sztuk, drzwi wchodowych w parterze od frontu 1 sztuka, od podwórza 2 sztuki. Drzwi wewnętrznych 3 sztuk, oraz jedne drzwi do piwnicy.

Na 1. piętrze okien frontowych od ulicy Warszawskiej 7 sztuk, od podwórza 9 sztuk. Drzwi 6 sztuk, oraz jedne drzwi strychowe żelazne. Strych nad całym budynkiem oraz 13 sztuk okienek strychowych. Stan całego budynku dobry. Prócz budynku istnieje dół kloaczny murowany oraz wychodki tak w parterze, jakoteż na 1 piątrze.

6) Dom dla stróżów długości 8·00 m., szerokości 5·00 m., murowany, kryty blachą cynkową o 2 ubikacyach, 3 oknach, 2 przedsionkami i 4 sztuk drzwi oraz 2 kuchnie z piecykami kaflowymi. Budynek ten zupełnie nowy i nie zamieszkały. Część wyprawy z wiosną musi być ukończona.

7) Dom parterowy mieszkalny (pomieszkanie magazyniera) murowany, kryty blachą cynkową o 6 ubikacyach, powierzchni zabudowanej 121·00 m., w stanie średnim bez piwnic.

8) Wychodki drewniane przy parkanie północnym o 2 przedziałach, z drzewa sporządzone w stanie średnim.

Nieruchomości powyżej ad 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, opisane komisya nie szacuje, zaznacza jednak koszt nabycia i urządzenia takowych, jak następuje w cyfrach okrągłych:

Grunt wraz z budynkami nabytemi od Galicyjskiego Banku dla handlu i przemysłu . . . . . 120.000 zł.

Budowa i urządzenia wewnętrzne magazynu spirytusowego . . . 30.000 „

Budowa domu administracyjnego . . . . . 7.000 „

Adaptacya, naprawa, oraz urządzenia mechaniczne magazynu zbożowego Nr. 1.:

a)	motor	4.050 zł.	
b)	transmisye	3.200 „	
c)	urządzenia	9.000 „	
d)	oświetlenie elektryczne	1.000 „	
e)	urządzenia	4.000 „	21.250 zł.
	Dom dla stróżów		1.000 „
	Koszta prawne, stemple od kontraktu i t. p.		10.000 „
	Razem		189.250 zł.

C) Następnie oddano inwentarz ruchomy t. j. naczynia, narzędzia, sprzęty, który to inwentarz w stanie zupełnie dobrym przedstawia się, jak następuje:

I. Sprzęty w domu administracyjnym:

1)	4 sztuk biurek dębowych, polifurowanych, krytych zielonym suknem, koszt sprawienia	93 zł. 80 ct.
2)	16 sztuk storów patyczkowych do okien	30 „ 79 „
3)	Stampilia wodna z herbem krajowym i napisem „Publiczny skład krajowy w Krakowie	29 „ — „
4)	Stampilia maszynkowa z herbem i napisem, jak 3. do farby	
5)	Pieczęć do laku z napisem jak 3	
6)	12 sztuk krzeseł poręczowych trzciną wyplatanych	48 „ — „
7)	Duża szafa biurowa 3 m. wysoka, 2·00 szer.	74 „ — „
8)	5 ławek drewnianych	
9)	pult kryty suknem zielonym	
10)	stół zwykły pokostowany 3·00 m. długi	
11)	1 lampa wisząca w biurze Dyrekcyi z wagą i daszkiem	15 „ — „
12)	„ „ „ „ „ „	8 „ — „
13)	„ „ „ „ „ „	8 „ — „
14)	2 kinkiety z daszkami po 2 zł. 85 ct.	5 „ 70 „
15)	2 lampy stołowe biurowe po 2 zł. 75 ct.	5 „ 50 „
16)	Kanapa i 2 fotele ceratą kryte	40 „ — „
17)	Biurko z 2 nasadkami i szufladą	20 „ — „
18)	Stół duży zwykły do sali zbożowej	8 „ 50 „
19)	Baryerka kancelaryjna 1·00 wysokości, 5·20 m. długości z drzwiczkami pokostowana	22 „ — „
20)	Waga kancelaryjna zbożowa z ciężarkami w stosunku 1 : 100	69 „ — „
21)	Szafka kancelaryjna na akta	6 „ — „
22)	2 szablony na worki i 6 sztuk słoików szklanych	8 „ — „

II. Naczynia i sprzęty w magazynie spirytusowym:

1)	5 sztuk rur kauczukowych po 1·50 m. dł.	25 „ — „
2)	1 sztuka rury kauczukowej 5·00 m. dł.	40 „ — „
3)	Miary blaszane do mierzenia spirytusu 2 szt. à 50 l., 1 à 20 l., 1 à 10 l., 2 szt. à 5 l., 2 szt. à 2 l., 2 szt. à 1 l., 2 szt. à $^1/_2$	22 „ — „
4)	2 alkoholometry Trallesa wraz z poświadczeniem cechowniczem i tabulami	7 „ — „

5)	2 termometry rtęciowe Reaumura w drzewie	7	zł. 50	ct.
6)	3 sztuk naczyń szklanych dla alkoholometrów	1	„ 50	„
7)	Kurek mosiężny ze sztućcem do cystern wagonowych . .	30	„ —	„
8)	Szkieł zapasowych do rezerwoarów sztuk 10 w różnych długościach	10	„ —	„
9)	Stół zwykły z szufladą i 2 krzesła	12	„ —	„
10)	Tablica na czarno pokostowana	3	„ —	„
11)	2 wiaderka blaszane po 50 litr.	6	„ —	„
	III. Narzędzia i sprzęty zakupione od Banku Galicyjskiego dla handlu i przemysłu w Krakowie.			
1)	6 sztuk osęk ogniowych á 50 ct.	3	„ —	„
2)	1 wóz czterokołowy	25	„ —	„
3)	1 wózek ręczny	3	„ —	„
4)	Tryjer duży	60	„ —	„
5)	Waga duża na 1.500 klg. wraz z ciężarkami razem 150 kg. .	40	„ —	„
6)	Waga mała na 250 kg. wraz z ciężarkami	10	„ —	„
7)	9 wózków zbożowych á 3 zł.	27	„ —	„
8)	2 kary ręczne po 5 zł.	10	„ —	„
9)	1 miara półhektolitrowa	2	„ —	„
10)	1 kasa ogniotrwała mała	60	„ —	„
11)	1 prasa do kopiowania	15	„ —	„
	IV. Wagi nowo kupione zbożowe dla magazynów zbożowych.			
1)	Waga magazynowa Nr. 4. na 2.000 klg. wraz z skrzynką dębową i kółkami oraz ciężarkami	160	„ —	„
2)	Waga Nr. 8. na 1.000 kg. jak 1.	110	„ —	„
	V. Przedziały magazynowe ruchome z okuciem sztuk 26, sztuka po 12 zł.	312	„ —	„
	VI. Narzędzia zakupione dla maszynisty.			
1)	Pilników sztuk 22	16	„ —	„
2)	Nożyczki do blachy 1.	1	„ —	„
3)	Schneidkluba 1.			
4)	Meisle 6 sztuk	4	„ —	„
5)	Młotki 3 „			
6)	Füllkluba, szrubsztok, durchszlaki locheisy, 2 bańki na oliwę i 2 tace	8	„ —	„
	Razem ad C.	1.524	zł. 29	ct.

Alegat 10. do sprawozdania L. W. kr. 42261/90.

Funkcyonaryusze zarządu składów krajowych w Krakowie.

Dyrektor Karol hr. Scipio	zł. 2.000	Kasyer i korespondent Antoni Janakowski	zł. 720
Buchalter i zastępca dyrektora Antoni Długołęcki	zł. 1.500	Maszynista Zdzisław Rottersmund	„ 600
Magazynier Mieczysław Brzozowski	„ 1.200	Doradca fachowy, biuro Tuszyńskiego	„ 240
Kontrolor Adolf Sokolnicki . . .	„ 960	Woźny i dwóch stróżów	„ 920

Kraków dnia 16. września 1890.

Alegat 11. do sprawozdania z LW. kr. 42261/890.

Wykaz

kosztów założenia budowy i urządzenia składów publicznych w Krakowie

(Stan po koniec czerwca 1890).

LW.	Przedmiot	Pojedynczo zł. ct.	Razem zł. ct.
	I. Zakupno magazynów zbożowych.		
44.374/89 40.635/88 24.429/90	Bank dla handlu i przemysłu, za nabyte od tegoż magazyny zbożowe	120.000·—	
1.237/89	C. k. skarb państwa, należytość od kontraktu kupna magazynów zbożowych	4.975·—	
19.530/89	Koszta notaryalne w sprawie zakupna magazynów zbożowych	31·—	
	Razem . .	125.006·60	
	Od tego:		
19.530/89	Jaworska Wanda, zwrot wydatków na czynności przygotowawcze w sprawie zakupna jej realności . . . . . 130·20 zł.		
18.305/89	Gutter Cecylia, czynsz dzierżawny . 150·— „		
	Po potrąceniu porta 66 ct. . . 149·34 „	279·54	124.727·06
	Czysty wydatek . .		
	II. Budowa magazynu spirytusowego, domu administracyjnego, domu dla stróżów, tudzież wydatki na konserwacyę i adaptacye.		
43.686/88 22.483/89	Matusiński budowniczy, za budowę magazynu spirytusowego	11.849·06	
30.245/89 560/90	„ za budowę domu administracyjnego .	6.915·69	
46.714/89	Budowa domu dla stróżów (zaliczka do rąk inżyn. Chrząszczewskiego)	1.200·—	
34.651/89	Koszta kontraktu z Matusińskim w sprawie budowy	2·10	
36.516/88 43.686/88 34.184/89	Roboty konserwacyjne i adaptacyjne do rąk inż. Chrząszczewskiego	3.300·—	23.266·85
	Do przeniesienia . .		147.993·91

LW.	Przedmiot	Pojedynczo zł. ct.	Razem zł. ct.
	Z przeniesienia . .		147.993·91
	III. Wydatki na zakupno i montowanie machin i rezerwoarów.		
7.571/89 21.020/89	H. Pauksch, za rezerwoary spirytusowe . . .	17.614·—	
25.334/89 40.150/89	G. Luther, za maszyny	9.285·—	
29.113/89 40.150/89 47.320/89	Zieleniewski, za transmisye i inne przyrządy . .	2.879·28	
30.244/89 41.619/89	Zakład gazowy krakowski, za motor gazowy . .	4.050·—	
25.299/80	Koszta montowania machin (zaliczka do rąk inż. Chrząszczewskiego)	800·—	34.628·28
	IV. Wydatki na urządzenie składów.		
40.355/89 40.356/89 40.354/89	Wydatki na urządzenie, próby wodne i inne pomniejsze (zaliczka do rąk inż, Chrząszczewskiego	1.851·91	
44.687/89	Wydatki na urządzenie oświetlenia elektrycznego	1.000·—	2.851·91
	V. Koszta komisyjne delegatów w sprawie składów.		
38.159/88 61.048/88	Koszta komisyjne inż. Chrząszczewskiego . .	165·24½	
50.605/88	„ „ Barucha Gustawa	90·96	
1.631/89	„ „ delegatów Towarzystwa wzaj. kredytu w Krakowie . . .	784·34	1.040·54½
	VI. Rozmaite.		
8.851/90	Wynagrodzenie p. Chrząszczewskiemu, za czynności przy budowie		1.500·—
	Razem . .		188.014·64½

We Lwowie d. 15. października 1890.

Alegat 12. do sprawozdania L. W. kr. 42.261/90.

Odpis

sprawozdania Inżyniera Stanisława Chrząszczewskiego z dnia 11. stycznia 1890 L. 16 do Wydziału krajowego.

W przedmiocie połączeń kolejowych składów krajowych we Lwowie, mam zaszczyt tak w załatwieniu polecenia Wysokiego Wydziału L. 49.686 z 17. listopada 1889, jakoteż celem stanowczego odparcia zarzutu podniesionego przez Magistrat król. stoł. miasta Lwowa o wrzekomem niewłaściwem połączeniu, przedłożyć następujące sprawozdanie:

Przed stanowczą decyzyą Wysokiego Wydziału, mocą której obecnie wykonywane połączenie zatwierdzone zostało, przedstawiałem dyrekcyi kolei Karola Ludwika wszystkie możliwe alternatywy, jakie sam uważałem za odpowiedniejsze; jednak przekonałem się, że alternatywa druga przez kolej przedstawiona wobec stosunków lokalnych i fachowych wyjaśnień, niewątpliwie tak dla łatwości ruchu, jakoteż taniości tegoż, niemniej co do kosztów budowy i utrzymania, okazała się najwłaściwszą, a to z następujących powodów:

1. Przejazd za pomocą lokomotywy w ulicy, bądź przy alternatywie przeprowadzenia toru w długości 620 m., bądź też obok obrotnicy kolejowej i w części ulicy głównej prowadzącej do dworca stanowczo wykluczony i kolej pod żadnym pozorem, już ze względu na odnośne przepisy ruchu, na taki proceder przystać nie chce i nigdy nie przystanie. Przesuwanie wagonów ręcznie w długości najmniejszej 620 m., pominąwszy znaczne koszta samej budowy toru tak długiego, byłoby nader drogie i zbyt uciążliwe, nie idące w porównanie i do 5. obrotnic. Przy alternatywie przyjętej zachodzi ta okoliczność, że do obrotnicy kolejowej dostarcza kolej wagony za pomocą lokomotywy, a nadto dostarcza swymi ludźmi wagony od obrotnicy kolejowej do granicy składów krajowych. To dostarczenie wagonów do granicy już z uwagi na same przepisy kolejowe przez kolej musi być wykonane, bowiem kolej odpowiedzialna za ruch wagonów w obrębie swego terytoryum.

Od granicy składów do obrotnicy składowej jest zaledwie 30 metrów długości, a zatem dla manipulacyi odbywać się mającej kosztem składów najmniejsza możliwa długość wobec wszelkich innych alternatyw.

2. Od kolei Czerniowieckiej możliwe były 3 rodzaje połączeń:

a) za pomocą łuku o promieniu 90 m. do magazynu.

b) za pomocą łuku 150 m. promienia.

c) za pomocą prostej aż do obrotnicy.

Alternatywa *a)* przyjętą być nie mogła z powodu, że promień zbyt mały niedopuszcza bezpiecznego przesuwania wagonów, a prócz niebezpieczeństwa wykolejenia, przesuwanie wagonów na łuku o tak małym promieniu wymaga znacznej ilości rąk ludzkich, przeto jest bardzo kosztowne.

Alternatywa *b)* byłaby odpowiedniejszą, lecz wymagałaby $^1/_3$ gruntu, przeznaczonego na budowę nowego magazynu, a nadto przy krótkości toru magazynowego, niemożliwe by było wyładowanie nawet 2 wagonów razem.

Alternatywa *c*) w linii prostej aż do obrotnicy, daje najbezpieczniejsze i najłatwiejsze połączenie, nie zabierając w zupełności placu przeznaczonego na budowę magazynu nowego. Wobec faktu, że przy każdej innej alternatywie potrzebneby były zwrotnice, i że obrotnica jedna, łatwo ruchoma przy użyciu 4 ludzi i jednej minuty, daje możność dyrygowania wagonu, następnie, że użycie obrotnicy przy sprowadzaniu wagonów z kolei Karola Ludwika pod magazyn zbożowy w zupełności odpada, jak również przy sprowadzeniu wagonów z kolei Czerniowieckiej ze spirytusem, a użycie tejże ma tylko miejsce, skoro z Czerniowieckiej kolei wagony zbożowe pod magazyn zbożowy doprowadzone być mają, uważam, zatwierdzoną przez Wysoki Wydział alternatywę połączeń wobec danych okoliczności za jedynie racyonalną. Nadto zależy to od umowy przy spisaniu kontraktu ruchu, że wagony cysternowe mogą być dyrygowane wprost na kolej Czerniowiecką, dla uniknienia 2-krotnego obracania wagonów.

Co do zarzutu, że tor przecina boczną ulicę magazynową, to zarzut ten wobec faktu, że dziś istnieje tor kolejowy od tej samej obrotnicy przez główną ulicę dojazdową prowadzącą do głównego dworca kolei Karola Ludwika, który to tor i linię tramwajową przecina, jest nieuzasadniony.

Trudno pomyśleć, by dla powodu przesunięcia wagonów przez kilka minut najwyżej w przeciągu doby, budować przeszło pół kilometra kolei, a nadto zwiększyć koszt ruchu najmniej o 60%, pominąwszy koszta utrzymania.

Co do samej przyjętej alternatywy, zwracam również uwagę, iż to stanowi połączenie identyczne, a nawet wygodniejsze jak w Krakowie przy składach, gdzie również obrotnica istnieje.

Następnie obrotnica we Lwowie dopuszcza dowolne rozgałęzienie torów na przyszłość, skoro składy miałyby się rozwinąć i to bez żadnych zmian przy torach istniejących.

Przy przyjęciu któregokolwiek połączenia musiałaby w przyszłości nastąpić rekonstrukcya torów, co przecież z kosztem znacznym połączone być by musiało.

Zachodzi przy całej sprawie i ta ważna okoliczność, iż w interesie kolei Karola Ludwika leży, mieć na swym gruncie jak najlepsze połączenie, bowiem kolej rzeczona ma dostarczać wagony do składów, przez swoje terytoryum.

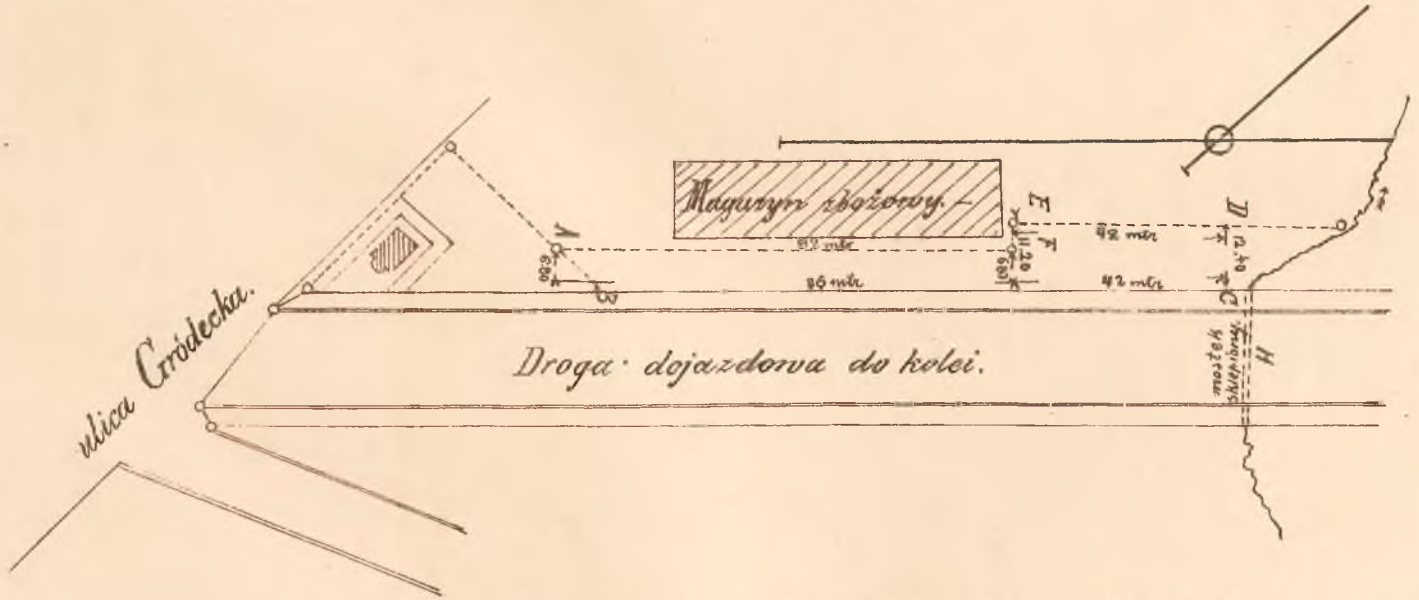
Pominąwszy przeto fakta, iż Wysoki Wydział krajowy przed decyzyą ostateczną, zastanawiał się nad stosunkami lokalnymi wszechstronnie, wybierając to, co okazało się najtańsze i najdogodniejsze tak w budowie jakoteż w ruchu na swojem terytoryum składów, to przecież przypuścić należy, że decydujące organa techniczne kolei Karola Ludwika, działając w swoim interesie przy przyjęciu alternatywy połączeń przez swe terytoryum, wybrały ze świadomością rzeczy takie połączenie, które pod względem ruchu przedstawia największe bezpieczeństwo i połączone z kosztami najmniejszymi.

Nadto przytaczam również i tę okoliczność, że JE. Marszałek krajowy osobistym wpływem raczył poprzeć pertraktacye podpisanego z dyrekcyą kolei Karola Ludwika, wskutek czego w sposób analityczny, każdą z przedstawianych alternatyw rozbierano, a wynik narad z fachowymi kolejarzami, którzy z całą życzliwością i zrozumieniem rzeczy, przy przytoczeniu fachowem co przeciw i za każdą z alternatyw przemawia, uznali dla składów przez Wysoki Wydział przyjętą alternatywę z zastosowaniem obrotnicy jako najodpowiedniejszą.

W sprawie dojazdu wozowego, poruszonego w relacyi Magistratu król, stół. miasta Lwowa do l. 57.423 z 10. listopada 1889 donieść mam zaszczyt, iż przez przyjęcie alternatywy połączeń za pomocą obrotnicy, umożliwione zostało dojazd wozowy urządzić do połowy peronu magazynowego, co na razie wystarczy. Traktowałem również w krótkiej drodze o pozwolenie dojazdu od strony ulicy głównej do magazynu zbożowego, i na podstawie

Alegat 13 do sprawozdania L. 42261/890

Szkic dojazdu furmnie do peronu magazynu zbożowego.

Powierzchnia $\frac{12{\cdot}40+11{\cdot}20}{2} \times 42 + 86 \times 6{\cdot}30 + (92-86) \times \frac{6{\cdot}30}{2} = 1100{\cdot}80$ □ mtr.

przedwstępnych informacyj, uważam, że wynajęcie gruntu od kolei Karola Ludwika z obowiązkiem utrzymania dojazdu, nie natrafi na trudność i w razie, jeżeliby dojazd istniejący dla wozów nie wystarczał wskutek nadzwyczajnego ruchu wozowego, natenczas będzie wskazane wyrobić sobie prawo dojazdu od strony ulicy przy użyciu gruntów kolejowych.

Wreszcie co do składania towarów w piwnicy, co by zdaniem Świetnego Magistratu niepośledni dochód przynieść miało, zaznaczam, że wobec braku miejsca na razie na skład próżnych beczek, narzędzi, składu towarów handlowych urządzaćby nie należało.

Dodatkowo nie wiedział Świetny Magistrat zapewne, że piwnice użyte zostały w części na umieszczenie motoru gazowego, elewatora i wagi.

W razie uznanej przez Wysoki Wydział potrzeby urządzenia w piwnicach składu towarów handlowych w swoim czasie, dostęp z łatwością da się urządzić.

Alegat 14. do sprawozdania LW. 42.261/1890.

Wykaz

funkcyonaryuszów w krajowym składzie publicznym we Lwowie.

Imię i nazwisko	Charakter	Datum i l. dekretu	Pobiera pensyę	
			od dnia	mocą rozp. Wys. Wydziału kraj. w kwocie
Ksawery Porceri	dyrektor	8. paźdz. 1889 l. 39.401	1. listopada 1889	z 23. października 1889 do l. 45.858 zł. 3.000
Franciszek Granatowski	buchalter	8. marca 1890 l. 7.852	18. marca 1890	z 22. marca 1890 do l. 12.176 zł. 1.500
Stanisław Strzembosz	likwidator	8. marca 1890 l. 7.852	20. kwietnia 1890	z 22. kwietnia 1890 do l. 16.844 zł. 1.200
Ludwik Zbyszewski	kasyer	23. kwiet 1890 l. 14.969	10. maja 1890	z 10. maja 1890 do l. 19.017 zł. 600
Jan Ortyński	magazynier dla zboża	8. marca 1890 l. 7.852	1. kwietnia 1890	z 5. kwietnia 1890 do l. 13.385 zł. 800
Władysław Hordyński	magazynier dla spirytusu	8. marca 1890 l. 7.852	1. czerwca 1890	z 30. maja 1890 do l. 22.603 zł. 800
Wacław Klein	maszynista	28. lutego 1890 l. 8.463	22. marca 1890	z 5. kwietnia 1890 do l. 13.385 zł. 600
Władysław Tuchlinowicz	woźny	8. marca 1890 l. 10.251	1. kwietnia 1890	z 8. kwietnia 1890 do l. 14.253 zł. 360

Alegat 15. do sprawozdania L. W. kr. 42.261/90.

Wykaz

kosztów założenia (budowy i urządzenia) składów publicznych we Lwowie.

(Stan po koniec czerwca 1890).

LW.	Przedmiot	Pojedynczo zł. ct.	Razem zł. ct.
	I. Zakupno gruntu pod magazyn.		
29.623/88 39.067/88	Zakupno gruntu (Zaliczka do rąk JW. Dra Wereszczyńskiego)	95.000·00	
5.882/89	Umowa w sprawie kupna jw. (Wynagr. Dra Bielińskiego)	6·10	
35.441/89	Legalizacya kontraktu w sprawie kupna jw. (Zwrot Dr. Grottowi)	3·80	
8.607/90	Należytość rządowa od kontraktu kupna jw. . .	4.156·25	
	Razem . .	99.166·15	
	Od tego zwroty:		
34.055/89	Zwrot różnicy między nadebranym czynszem najmu z należytością za kupno realn. 244·79 zł.		
9.842/90	Zygm. Piotrowicz i Jan Schuman za użycie gruntu położonego przy składach 30·— „	274·79	98.891·36
	II. Budowa magazynu spirytusowego, tudzież wydatki na konserwacye i adaptacye.		
19.013/89	Należytość za plany i kosztorysy (Bankowi kraj.) .	600·00	
52.365/88 2.144/89 27.094/89	Budowa magazynu spirytusowego (Wynagrodzenie Radwańskiemu i Sp.)	23.040·12	
24.954/89	Adaptacya budynku nabytego od ks. Ponińskiego (Zaliczka do rąk Magistratu lwowskiego) .	2.000·00	
33.297/89 39.068/89 16.357/90	Koszta robocizny przy składach (Zaliczka do rąk inż. Baranowskiego)	4.500·00	
47.849/89	Koszta robót adaptacyjnych (Zaliczka do rąk inż. Baranowskiego)	2·000·00	32.140·12
	III. Wydatki na zakupno i montowanie machin i rezerwoarów.		
50.926/89 58.070/89	G. Luther — za maszyny dla składów . . .	12.009·71	
	Do przeniesienia . .	12.009·71	131.031·48

LW.	Przedmiot	Pojedynczo zł. ct.	Razem zł. ct.
	Z przeniesienia . .	12.009·71	131.031·48
7.571/89 27.093/89	H. Pauksch — za rezerwoary spirytusowe . .	29.645·00	
52.710/89 56.697/89	Zakład gazowy — za motor gazowy	4.160·00	
22.046/89 26.841/89	Wypróbowanie rezerwoarów i dostawa wody do prób	388·00	
45.242/88	Koszta montowania urządzeń mechanicznych (Inż. Chrząszczewski)	800·00	
1.123/89	Należytość rządowa od umowy z Towarzystwem gazowem	42·50	
38.206/89	Koszta stemplowe do kontraktu zawartego z fabryką G. Luthra (Zwrot Dr. Grottowi	81·50	47.126·71
	IV. Wydatki na urządzenie składów.		
49.819/88	Urządzenie oświetlenia elektr. (Inż. Chrząszczewski)	1.000·00	
49.821/88	Wykonanie połączeń kolejow. „ „	5.000·00	
5.618/90	Urządzenie składów „ „	4.000·00	
48.564/89 50.446/89 52.560/89 1.148/90 6.822/90 13.384/90 12.177/90 17.161/90	Zakupno sprzętów, narzędzi, rekwizytów pożarowych, worów i t. p. (Zaliczka do rąk dyrektora Porcerego)	3.491·15	
15.500/90	Urządzenie dojazdu furami (Zaliczka do rąk dyrektora Porcerego)	670·00	
30.228/89	Kollaudacya urządzeń w składach (Inż. Baranowski)	40·00	14.201·15
	V. Koszta komisyjne delegatów w sprawie składów.		
9.142/89 38.159/88 51.048/88 27.756/89 49.416/89 5.496/90 16.671/90	Koszta komisyjne inż. Chrząszczewskiego . .	1.491·41½	
55.906/89	„ „ prof. politechniki Maryniaka .	17·00	
56.197/89	„ „ inż. kolei Karola Ludwika Lendecke'go	17·00	
49.530/89 12.060/90	„ „ dyrektora składów Ks. Porcerego	600·00	2.125·41½
	VI. Rozmaite.		
45.244/89 1.360/90	Wynagrodz. za dozór przy robotach (Ostrowskiemu)	215·00	
43.173/89	Wydatki na telegramy (Zwrot Dr. Grottowi) . .	87	215·87
	Razem . .		**194.700·62½**

We Lwowie dnia 15. października 1890.

Obrót zboża

w krajowym składzie publicznym dla zboża i spirytusu w Krakowie

za czas od 15. lutego do 31. sierpnia 1890.

Przyjęto.

	Kilogramów	W ubezp. wartości zł.
Od 15. lutego do 31. marca 1890 . .	2,477.550	200.983
W miesiącu kwietniu 1890	368.818	32.994
„ „ maju 1890	660.088	55.498
„ „ czerwcu 1890	250.001	20.889
„ „ lipcu 1890	184.250	13.184
„ „ sierpniu 1890	397.032	27.767
	4,337.739	351.315

Wydano.

	Kilogramów	W ubezp. wartości zł.
Od 15. lutego do 31. marca 1890 . .	1,214.958	99.631
W miesiącu kwietniu 1890	713.870	60.090
„ „ maju 1890	810.982	67.775
„ „ czerwcu 1890	564.387	45.957
„ „ lipcu 1890	539.779	42.386
„ „ sierpniu 1890	279.098	20.662
dnia 31. sierpnia 1890 pozostaje w składzie	214.657	14.814
	4,337.739	351.315

W Krakowie dnia 16. września 1890.

Obrót zboża

w krajowym składzie publicznym dla zboża i spirytusu w Krakowie

za czas od 15. lutego do 31. sierpnia 1890.

		Kilogramów	Wartość ubezp. złr.
Od dnia 15. lutego do 31. marca	przyjęto	2,477.550	200.983
	wydano	1,214.958	99.631
		1,262.592	101.352
W miesiącu kwietniu	przyjęto	368.818	32.994
		1,631.410	134.346
	wydano	713.878	60.090
		917.532	74.256
W miesiącu maju	przyjęto	660.088	55.498
		1,577.620	129.754
	wydano	810.982	67.775
		766.638	61.979
W miesiącu czerwcu	przyjęto	250.001	20.889
		1,016.639	82.868
	wydano	564.387	45.957
		452.252	36.911
W miesiącu lipcu	przyjęto	184.250	13.184
		636.502	50.095
	wydano	539.779	42.386
		96.723	7.709
W miesiącu sierpniu	przyjęto	397.032	27.767
		493.755	35.476
	wydano	279.098	20.662
W dniu 30. sierpnia 1890 pozostaje na składzie		214.657	14.814

W Krakowie dnia 16. września 1890.

Publiczny skład krajowy w Krakowie.

Alegat 17. do sprawozdania L. 42.261/90

Obrót produktów

w krajowym składzie publicznym dla zboża i spirytusu połączonym ze składem wolnym we Lwowie.

I.

Obrót od 14. maja do 30. czerwca 1890.

Zboże krajowe.

Weszło w pomienionym czasie klgr. 34.595 w wartości ubezpiecz. zł. 2.903.
Wydano „ „ „ 14.104 „ „ „ 1.019.
Pozostaje klgr. 20.491 zł. 1.884.

Spirytus.

Weszło w pomienionym czasie hektolitrostopni 538.033·82 w ubezp. wart. zł. 69.951.
Wydano „ „ „ „ 11.248·20 „ „ „ 1.445.
Pozostaje 526.785·62 zł. 68.506.

Poświadczenia składowe na zboże krajowe:

Wydano w tym czasie jedno na klgr. 406 w wartości ubezp. zł. 200.

Poświadczenia składowe na spirytus:

Wydano w tym czasie szt. 16 na hektolitrostopni 483.441·16 wart. ubezp. zł. 62.847.

Z dniem 30. czerwca b. r. znajdują się wszystkie „Poświadczenia“ w obiegu.

II. Zboże krajowe.

Stan zapasów na dniu 30. czerwca 1890 20.491 klgr. w wartości ubezp. 1.884 zł.
Weszło w czasie od 1. do 31. lipca 1890 6.448 „ „ „ 450 „
Ogółem 26.939 klgr. „ „ 2.334 zł.
Wydano w czasie od 1. do 31. lipca 1890 10.042 „ „ „ 694 „
Stan zapasów 1. sierpnia 16.897 klgr. „ „ 1.640 zł.

Spirytus.

Zapas w dniu 30. czerwca 1890 526.785·62 heklrst. w wartości ubezp. 68.506 zł.
Weszło w czasie od 1. do 31.
lipca 1890 . . . 52.992·76 „ „ „ 6.867 „
Ogółem 579.778·38 „ „ „ 75.373 „
Wydano od 1. do 31. lipca 1890 10.841·16 „ „ „ 1·409 „
Zapas 1. sierpnia 1890 568.937·22 hklrst. „ „ 73.964 zł.

Poświadczenia składowe na zboże krajowe i nasiona.

W czasie od 1. do 31. lipca 1890 nie wydano i nie ściągnięto, przeto stan 1. sierpnia 1890 szt. 1 na klgr. 406 w wartości nbezp. 200 zł.

Na spirytus.

Wydano do 30. czerwca 1890	szt. 16	na 483.441·16	heklrst.	w wart. ubezp.	62.847 zł.
Wydano od 1. do 31. lipca	„ 4	„ 93.908·73	„	„ „	12.210 „
Ogółem	„ 20	„ 577.349·89	heklrst.	w wart. ubezp.	75.057 zł.
Ściągnięto w lipcu 1890	„ 1	„ 10.841·16	„	„ „	1.409 „
Pozostaje z 31. lipca 1890 w obiegu	19	„ 566.508·73	heklrst.	„ „	73.648 zł.

III. Zboże krajowe.

Stan zapasów na dniu 31. lipca 1890	16.897	klgr.	w wart. ubezp.	1.640 zł.
Wydano w czasie od 1. do 31. sierpnia	6.448	„	„ „	450 „
Stan zapasów 1. września	10.449	klgr.	„ „	1.190 zł.

Spirytus.

Zapas w dniu 31. lipca 1890	568.937·22	heklrst.	w wart. ubezp.	73.964 zł.
Weszło w czasie od 1. do 31. sierpnia	37.258·06	„	„ „	4.843 „
Ogółem	606.195·28	heklrst.	„ „	78.807 zł.
Wydano od 1. do 31. sierpnia 1890	53.483·19	„	„ „	6.953 „
Stan zapasu 1. września	552.712·09	heklrst.	„ „	71.854 zł.

Poświadczenia składowe na zboże krajowe i nasiona.

Stan niezmienny jak 31. lipca 1890.

Na spirytus.

Wydano do 31. lipca b. r.	szt. 19	na 566.508·73	heklrst.	w wart. ubezp.	73.648 zł.
Wydano od 1. do 31. sierpnia	„ 2	„ 30.500·00	„	„ „	3.965 „
Ogółem	„ 21	na 597.008·73	heklrst.	„ „	77.613 zł.
Ściągnięto w sierpniu b. r.	„ 3	„ 100.500·00	„	„ „	13.065 „
Pozostaje w obiegu z 1. września	„ 18	na 496.508·73	„	„ „	64.548 zł.

Wykaz

obrotu towarowego tak zboża jak i spirytusu w krajowym składzie publicznym we Lwowie, za czas od 14. maja po koniec sierpnia.

Zboże krajowe.

Od 14. maja do 31. sierpnia 1890 weszło	41.043	klgr.	w ubezp. wart.	3.353 zł.
„ „ „ „ „ „ „ wyszło	30.594	„	„ „	2.163 „
1. września b. r. pozostało na składzie	10.449	klgr.	„ „	1.190 zł.

Spirytus.

Od 14. maja do 31. sierpnia 1890 weszło 628.284·64 hklrst. w ubezp. wart. 81.661 zł.
„ „ „ „ - „ „ wydano 75.572·55 „ „ „ 9.807 „
1. września 1890 pozostało na składzie 552.712·09 hklrst. „ „ 71.854 zł.

Poświadczenie składowe na zboże krajowe i nasiona.

Wydano jedno na klgr. 406 w wartości ubezp. 200 zł.

Na spirytus.

Od 14. maja do 31. września 1890 wydano sztuk 22, ściągnięto sztuk 4.; na dniu 1. września 1890 pozostaje w obiegu sztuk 18. na 496.508·73 heklrst. w ubezpieczonej wartości zł. 64.548.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 457/90.

Aleg. 83.

Wniosek.

Zważywszy, że kraj nasz jest przeważnie rolniczym, i że z tego powodu rolnictwo należy przedewszystkiem wspierać i podnosić;

zważywszy, że istniejące obecnie szkoły rolnicze nie odpowiadają potrzebom naszego włościaństwa, gdyż tak zwanych szkół rolniczych włościańskich my jeszcze nie posiadamy;

zważywszy, że wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. października 1888 r. także i kandydaci na nauczycieli szkół ludowych obowiązani są uczyć się gospodarstwa teoretycznie i praktycznie;

zważywszy, że szkoły takie wtedy tylko mogą odpowiedzieć swemu przeznaczeniu, jeżeli nauki w nich udzielane będą w języku macierzystym;

zważywszy, że w naszych szkołach ludowych we wschodniej Galicyi językiem wykładowym jest przeważnie język ruski —

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Zamek Oleski ma być w krótkim czasie odrestaurowany w tym celu, by w nim mogła być umieszczoną szkoła gospodarcza (rolniczo-sadowniczo-pszczelnicza) dla dzieci włościańskich;

2. w szkole tej mają także odbywać roczny kurs nauki gospodarstwa kandydaci, a względnie i nauczyciele szkół ludowych;

3. językiem wykładowym w tej szkole ma być język ruski.

Lwów dnia 22. października 1890.

Dr. M. Antoniewicz *w. r.*
wnioskodawca.

Herasymowicz, Kułaczkowski, J. Romańczuk, M. Siczyński, Rożankowski, Teliszewski, Huryk, Okuniewski, Hamorak, Ochrymowicz, Dr. Sawczak, Barabasz, Korol, Sembratowicz, Sirko.

L. S. 458/1890.

Aleg. 81.

Wniosek.

I. Zważywszy, że nasz kraj ma za mało gimnazyów tak ze względu na liczbę swojej ludności i swoje potrzeby, jakoteż i w porównaniu z innymi krajami koronnymi Monarchii;

zważywszy, że mianowicie południowo-wchodnia część naszego kraju na 8 powiatów z ludnością 611.000 dusz oprócz niższego gimnazyum w Buczaczu nie posiada ani jednej szkoły średniej;

zważywszy, że ta część kraju jest przeważnie zamieszkaną przez Rusinów, gdyż obok 161.000 mieszkańców, używających języka polskiego, znajduje się w niej 419.000 mieszkańców używających języka ruskiego;

zważywszy, że Rusini w ogóle na przeszło półtrzecia miliona dusz w Galicyi mają tylko jedno gimnazyum ruskie we Lwowie i trzy klasy równorzędne (paralelki) w Przemyślu —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, — by:

1. w południowo-wschodniej części Galicyi, wedle możności w Czortkowie albo w Buczaczu założył gimnazyum z ruskim językiem wykładowym;

2. by w gimnazyach w Kołomyi albo w Stanisławowie i w Tarnopolu albo w Brzeżanach założył stałe równorzędne klasy z ruskim językiem wykładowym.

II. Zważywszy, że liczba seminaryów nauczycielskich w naszym kraju, zwłaszcza we wschodniej jego części. jest za małą tak, że liczne szkoły ludowe pozostają albo wcale nie obsadzone nauczycielami, albo też bywają obsadzone niedostatecznie lub nieodpowiednio;

zważywszy, że na 1.536 szkół ludowych z polskim językiem wykładowym jest 5 seminaryów nauczycielskich czysto polskich i 4 tak zwane utrakwistyczne, a na 1.802 szkół z językiem wykładowym ruskim niema ani jednego seminaryum ruskiego. a są tylko te 4 utrakwistyczne;

zważywszy, że i te utrakwistyczne seminarya faktycznie są przeważnie, a nawet prawie zupełnie polskiemi;

zważywszy zatem, że kandydaci na nauczycieli dla szkół ludowych ruskich nie mają dostatecznej możności, by nabyć w swojej zawodowej szkole potrzebnej znajomości tego języka, w którym następnie mają uczyć —

podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by:

1. założył we wschodniej a specyalnie w południowo-wschodniej części naszego kraju seminaryum nauczycielskie męskie z językiem wykładowym ruskim;

2 by w seminaryach nauczycielskich męskich we Lwowie, w Stanisławowie i w Tarnopolu, tudzież w seminaryum nauczylskiem żeńskiem we Lwowie był ściśle przeprowadzony utrakwizm językowy w ten sposób, iżby na naukę w języku ruskim używano w ogóle nie mniej godzin szkolnych, jak na naukę w języku polskim;

3. by seminaryum nauczycielskie żeńskie w Przemyślu przeobrażone zostało z czysto polskiego na utrakwistyczne.

Lwów dnia 27. października 1890.

Wnioskodawca:
Julian Romańczuk, w. r.

Sylwester Sembratowicz, Julian Pełesz, Mandyczewski, Ochrymowicz, Longin Rożankowski, Mikołaj Siczyński, Kowalski, Hamorak, Korol, Dr. Sawczak, Kułaczkowski, Sirko, Huryk, Okuniewski, Teliszewski, Dr. Olpiński, Antoniewicz, Barabasz, Herasimowicz.

L. S. 459/890.

Aleg. 85.

Wniosek.

Zważywszy, iż brak odpowiednich budynków szkolnych stanowi jedną z głównych przeszkód postępu w organizacyi szkół ludowych, a tem samem i w równomiernym rozwoju oświaty elementarnej w masach ludowych we wszystkich okolicach kraju;

zważywszy natomiast, że już obecnie, pod naciskiem środków przymusowych, przez c. k. władze szkolne z konieczności zastosowywanych, koszta budowy nowych szkół i rozszerzania istniejących, stają się dla ludności wielu gmin wprost niszczącemi;

zważywszy, iż kwoty, preliminowane dotychczas w corocznych budżetach krajowych na zasiłki i pożyczki dla gmin na budowę szkół w łącznej ilości 15.000 zł. w. a. na kraj cały nie pozostają w żadnym stosunku do istotnej potrzeby — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm postanawia utworzenie stałego funduszu pod nazwą: „Krajowy fundusz pożyczkowy na budowę szkół“, z którego będą udzielane bezprocentowe zaliczki dla gmin na budowę szkół. Fundusz ten ma powstać z następujących wpływów:

a) Przez lat pięć, począwszy od roku 1891, będą na ten cel wstawiane w budżet krajowy kwoty po 100.000 zł. corocznie;

b) zwroty zaliczek, które były dotychczas ze skarbu krajowego udzielane gminom na budowę szkół, mają wpływać na przyszłość, począwszy od roku 1891, do krajowego funduszu pożyczkowego na budowę szkół.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do wydania przepisów co do zarządu „krajowego funduszu pożyczkowego na budowę szkół“ tudzież postępowania przy udzielaniu gminom pożyczek z tegoż funduszu i warunków ich zwrotu.

Lwów, dnia 28. października 1890.

Wnioskodawca:
Teofil Merunowicz w. r.

Rayski, Weigel, Dworski, Olpiński, Palch, Romanowicz, Skałkowski, Fruchtmann, Michalski, Kowalski, Szczepanowski, Klemensiewicz, Barański, Żardecki, Stręk, Mizia, Kramarczyk, Potoczek, Sawa.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 415/90.

Aleg. 86.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia posady referenta spraw rolniczych w Wydziale krajowym.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. Października b. r. zostało przydzielonem komisyi gospodarstwa krajowego do zbadania sprawozdanie Wydziału krajowego, uzasadniające potrzebę utworzenia posady stałej referenta spraw rolniczych, zakończone wnioskiem:

1. Utworzoną zostaje przy Wydziale krajowym stała posada referenta spraw rolniczych z pensyą roczną 1.500 zł., dodatkiem aktywalnym 300 zł. i dodatkami 5-letnimi po 200 zł., tudzież z prawem do emerytury w myśl postanowień statutu emerytalnego.

2. Od kandydatów na tę posadę żądać należy kwalifikacyi na profesora wyższej szkoły rolniczej, tudzież dłuższej praktyki gospodarczej w kraju.

3. Do rubryki XV. budżetu krajowego na cele rolnictwa i górnictwa wstawia się na ten cel kwotę 1.800 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego, na której stół obrad od początku istnienia Sejmu wchodzą wszystkie sprawy dotyczące rolnictwa, przemysłu rolniczego i szkół rolniczych, świadomą jest nieustannego rozrostu tych spraw, umie ocenić i oddaje słuszność pobudkom, które spowodowały Wydział krajowy do postawienia przytoczonych wniosków. Istotnie w kraju przeważnie rolniczym, rolnictwo i wszystkie sprawy dotyczące tej gałęzi gospodarstwa krajowego, należą do najważniejszych, a zważywszy tychże liczbę i różnorodność, uznaje komisya gospodarstwa krajowego, iż słusznie Wydział krajowy domagać się może, ażeby biura jego zostały wzmocnione odpowiedniemi siłami fachowemi, skoro brak takowych w gronie urzędników czuć się daje.

Jednakowoż godząc się na wywody wyłuszczone w sprawozdaniu, godząc się także w zasadzie na wynikłe z nich wnioski, komisya gospodarstwa krajowego zdając w tym przedmiocie sprawę Wysokiej Izbie, widzi się w obowiązku wyrazić swoje przekonanie, że załatwienie rzeczy, choćby najzupełniej po myśli Wydziału krajowego, nie uczyni zadość potrzebom kraju pod tym względem i nie przyczyni się do pomyślniejszego rozwoju interesów rolniczych.

Wystarczy przerzucić kartki sprawozdań Wydziału krajowego z czynności dotyczących rolnictwa i spraw w połączeniu z niem będących, ażeby się przekonać z jakiemi trudnościami przychodzi walczyć Wydziałowi krajowemu przy załatwianiu tychże.

Wobec prawie każdego przedmiotu, wpływającego do biur, znalazł się Wydział krajowy w położeniu, wymagającem zasięgnięcia rady u osobistości specyalnie z nim obznajomionej, informowania się u Towarzystw rolniczych, lub też nareszcie zwoływania ankiety, złożonej z ludzi, w których zapatrywaniu spodziewał się znaleść radę i zbiorową opinię kraju. Komisya gospodarstwa krajowego mniema, że nie potrzeba szeroko rozwodzić się, aby wykazać, jak niedostatecznymi są wszystkie środki, gdy chodzi nietylko o doraźną pomoc dla tej lub owej gałęzi gospodarstwa krajowego, lecz także o opiekę nad jego rozwojem w całości, o zainteresowanie dlań władz rządowych, wyjednanie pomocy prawodawczej i finansowej.

Nieuniknionem następstwem takiego stanu rzeczy być musi, że załatwianie odbywa się od wypadku do wypadku, bez inicyatywy, bez ujęcia w harmonijną całość.

Również i szkolnictwo rolnicze, rozrastając się rokrocznie w coraz szersze rozmiary, coraz większą staje się maszyną, coraz więcej w administracyi przedstawia trudności, którym nie są w stanie zaradzić rozstrzelone po kraju kuratorye; oddalone od centralnego ogniska, nie zawsze mogą one odpowiednią całości systemu i po myśli Wydziału krajowego prowadzoną, nad powierzonemi sobie szkołami rozciągać opiekę.

Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że utworzenie stałej posady fachowego referenta nie tylko nie usunie tego stanu rzeczy, jest ona zdania, że powierzenie czynności departamentu tak rozległego i tak ważnego jednej ręce ma i swoje niebezpieczeństwo. Najzdolniejszy referent, może wskutek zamiłowania w jednej lub drugiej gałęzi, chylić się sympatyami na jedną lub drugą stronę, iść zanadto gorąco w jednym kierunku, a zaniedbywać jeśli nie całość interesów kraju, to przynajmniej nieraz znakomite ich działy, a co najważniejsza, w zarządzeniach tyczących szkół rolniczych wobec nieraz różnorodnych zapatrywań licznych kuratoryj, zdanie jego nie może mieć ani dostatecznego wpływu, ani dostatecznej powagi.

Komisya gospodarstwa krajowego po gruntownem zbadaniu wniosków i sprawozdania Wydziału krajowego, czuje się w obowiązku oświadczyć, że tylko ukonstytuowanie stałej, w ściśle oznaczonych terminach funkcyonującej komisyi przy boku Wydziału krajowego, pochodzącej częścią z wyboru towarzystw rolniczych, częścią z nominacyi Wydziału krajowego, może uchylić dotychczasowe braki, zaspokoić potrzeby kraju, udzielić stałej opieki jego interesom rolniczym i dać działalności Wydziału pod tym względem pewną ciągłość i harmonią.

Już na zeszłej kadencyi postawił poseł Langie, wychodząc w uzasadnieniu z tych samych powodów wniosek przyjęty przez Wysoki Sejm, domagający się utworzenia podobnej komisyi. Dla krótkości czasu wniosek nie był przedmiotem obrad komisyi gospodarstwa krajowego, wnioskodawca żądał odesłania go wprost do Wydziału. Komisya gospodarstwa krajowego jest zniewoloną wynużyć swój żal, że Wydział krajowy nie uznał za stosowne połączyć spraw w ścisłym zostających związku i żądając powiększenia etatu biur dla spraw rolniczych, nie objawił swego zapatrywania co do poruczonego sobie wnioskiem posła Langiego zadania.

Komisya gospodarstwa krajowego twierdzi, że spraw tych rodzielać nie należy i że utworzenie stałej posady referenta fachowego dla spraw rolniczych jedynie wtenczas właściwy pożytek przyniesie, jeżeli przy boku Wydziału krajowego znajdzie już komisyę stałą dla tych spraw i dla tego komisya gospodarstwa krajowego widzi się zniewoloną przed załatwieniem wniosku o utworzenie posady stałej takiego referenta, podnieść wniosek posła Langiego i prosić Wysoki Sejm, aby w ślad zeszłorocznej uchwały z dnia 12. listopada raczył polecić Wy-

działowi krajowemu przedstawienie sobie wniosku w przedmiocie ustanowienia stałej komisyi dla spraw rolniczych w bieżącej sesyi. Uchwała zeszłoroczna Wysokiej Izby, wywody Wydziału krajowego, jak również wszystko, co komisya gospodarstwa krajowego uznawała za obowiązek przedstawić w niniejszem sprawozdaniu, aż nadto w jej przekonaniu to żądanie usprawiedliwiają.

Komisya gospodarstwa krajowego wnosi więc:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w bieżącej sesyi sejmowej przedłożył wniosek dotyczący ustanowienia stałej komisyi krajowej dla spraw rolniczych.

2. Sejm odracza utworzenie przy Wydziale krajowym stałej posady referenta dla spraw rolniczych, aż do załatwienia wniosku objętego ustępem 1. niniejszych wniosków.

Przewodniczący:

Stanisław Polanowski.

Sprawozdawca:

Edward Jędrzejowicz.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 87.

LW. kr. 43.647/90.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy gminnej dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. dz. u. kr. i dla miasteczek.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 przy sposobności załatwienia sprawozdania komisyi gminnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności departamentu I. (gminnego) powziął Wysoki Sejm między innemi następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby nie spuszczając z oka sprawy reformy gmin w ogóle na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył projekt ustawy gminnej dla miast drugorzędnych i miasteczek.

Wydział krajowy przystępując jeszcze w r. 1887 do reformy całego ustawodawstwa gminnego kraju, wówczas już nakreślił plan przeprowadzenia tego tak doniosłego zadania. Stopniowo przez wydanie statutu miejskiego dla 30 większych miast w kraju a następnie dopiero dla innych kategoryj gmin małomiejskich i wiejskich, zamierzał Wydział krajowy przeprowadzić reformę całego ustawodawstwa gminnego, wychodził bowiem Wydział krajowy z tego stanowiska, że reforma ustawodawstwa gminnego nie może być przeprowadzoną w kraju naszym doraźnie, lecz że musi liczyć się z odrębnymi stosunkami ujawniającymi się w życiu gminnem i w gospodarstwie gminnem w miastach, miasteczkach i na wsi. Reformy tej doniosłości, jakiemi dla każdego społeczeństwa są zmiany w ustawodawstwie gminnem, muszą być wynikiem trwałej i przez społeczeństwo żywo odczuwanej potrzeby.

Potrzeby te szczegółowo i najściślej wprzódy zbadane, wykryte usterki i braki ustalone i środki zaradcze obmyślane być muszą, poczem dopiero przeprowadzenie obmyślanych środków poprawy w projektach do ustaw może być złożone. — Kierowano się nadto i tem przekonaniem, że środki zaradcze muszą być tak obmyślane, aby z jednej strony jak najmniej odbiegały od postanowień ustawy gminnej, z której instytucyami ludność kraju zżyła się i do których przywykła; z drugiej zaś strony, aby zastosowane były do zasobów materyalnych kraju i wygórowanemi żądaniami materyalnych sił gmin nie przechodziły.

Przekonanie to podzielała ankieta złożona przez Wydział krajowy w r. 1887 dla wypracowania projektu reformy gminnej i jednogłośnie uznała, że w zamierzonym dziale reformy gminnej ustawy należy uwzględnić istniejące i historycznie wyrobione różnice między miastem a wsią. Ale nie tylko różnicę między miastem a wsią, uczynić należało także różnicę między różnorodnemi gminami miejskiemi. To też Wydział krajowy przedkładając Wysokiemu Sejmowi w r. 1887 projekt ustawy miejskiej dla 30 znaczniejszych miast w kraju, wypowiedział motywa dla czego ogranicza się jedynie do przedłożenia ustawy miejskiej i dla czego jeszcze żadnych wniosków w przedmiocie reformy ustawodawstwa dla gmin małomiejskich nie przedkłada, zarazem jednak oświadczył Wydział krajowy podówczas, że: „w obec doniosłości reform wnikających w rdzeń i podstawę ustroju administracyjnego, a nawet społecznego, wobec obawy że projekty, jakieby podówczas przedłożyć było można, nie odpowiadałaby może jeszcze w całej pełni wszystkim potrzebom, jakie ujawniły się w rezultacie badań podjętych, nie przychodzi Wydział krajowy na razie z wnioskami, dążącymi do zmian w ustroju gmin wiejskich, nie spuszczając jednak z oka wykazanych i udowodnionych braków, nie uchyla się od dalszego badania stosunków gmin wiejskich, gotów jest owszem rozpoczętą sprawę reformy poddać dalszemu badaniu, a na wezwanie Wysokiego Sejmu gotów jest wejść w rokowania z c. k. Rządem co do reformy gmin wiejskich i małomiejskich i Wysokiemu Sejmowi odpowiedne wnioski przedłożyć na najbliższej sesyi.

Obecnie Wydział krajowy wywiązuje się z powyższego przyrzeczenia, wykonywa dalszą część nakreślonego programu pracy i czyniąc zadość zarazem woli Wysokiego Sejmu, wypowiedzianej w przytoczonej powyżej uchwale z dnia 19. listopada 1889 przystąpił z kolei do wypracowania projektu ustawy gminnej dla miast nie objętych ustawą z dnia 13. marca 1889 i dla miasteczek.

Gminy miejskie nie objęte ustawą z dnia 13. marca 1889 wymagały stanowczo zdaniem Wydziału krajowego innego zorganizowania, aniżeli miasta większe z jednej, a wsie z drugiej strony. Od wsi wyróżniają się bowiem nietylko liczbą mieszkańców wyższą, ale nadto nagromadzoną warstwą inteligencyi miejskiej i warstw rękodzielniczych, wybitną siłą podatkową a nieraz bogatem uposażeniem w dobra i majątek gminny.

Z drugiej atoli strony ani ich siła podatkowa, ani co ważniejsza ich siły inteligencyi nie sprostałyby obowiązkom organizacyi magistratualnej, pod którą 30 znaczniejszych miast w kraju podanych zostało.

Okazało się tedy niezbędnem stosunki tych licznych gmin miejskich poddać uwadze i po zbadaniu usterek i niedokładności, jakie się w ich gospodarstwie gminnem ujawniły, przystąpić do ułożenia zasad, któreby swój wyraz w nowej ustawie gminnej dla tych miast znalazły. Posiadając jednak materyały do reformy gminnej w r. 1887 zebrane, nie potrzebował Wydział krajowy przedsiębrać nowych badań i zbierania nowych materyałów, gdyż stosunki gospodarstw gmin małomiejskich znane mu były dokładnie na podstawie wyniku przeszło 100 lustracyj gmin małomiejskich przeprowadzonych przez delegatów Wydziału krajowego, tudzież na podstawie wyników lustracyi gmin małomiejskich przez Wydziały powiatowe przeprowadzonych, a Wydziałowi krajowemu do wiadomości przedkładanych.

Wyniki tych badań złożyły się na wcale dokładny obraz gospodarstwa gminnego w miastach drugorzędnych i miasteczkach. Braki, które w czasie badania gospodarstw mało-miejskich na jaw wyszły, wskazują bezpośrednio te strony życia gminnego w miastach i miasteczkach, które przedewszystkiem i najpilniejszej reformy i pomocy potrzebnją. Środki, które zastosować wypadało, mają przeważnie cechę prewencyjną i starają się powtórzeniu wykazanych nieporządków lub nadużyć zapobiegać. W gospodarstwie gmin małomiejskich najdotkliwiej uczuwać się dawały te same przeważnie braki, jakie przy badaniu gospodarstwa 30 większych miast na jaw wyszły. Środki więc zaradcze same z siebie analogicznie się nasuwały. Niedostatki te okazały się głównie w prowadzeniu rachunkowości i kasowości w zupełnem zaniedba-

niu kontroli rachunkowej ze strony Rad gminnych, w braku sprężystości w ściąganiu należytości czynnych i zaległości ztąd powstałych, we wdzieraniu się Rad gminnych w atrybucye naczelnika gminy, wreszcie w zupełnem zaniedbaniu wykonania policyi miejscowej.

Mając ten materyał zebrany i zasady przyszłej organizacyi miast i miasteczek ułożone, Wydział krajowy powołał na dzień 17. września 1890. ankietę fachową, do której zaprosił c. k. Radcę dworu hr. Łosia, posłów Dr. Fruchtmana i Juliana Romańczuka, członków Wydziału krajowego Dr. Wereszczyńskiego i Tadeusza Romanowicza, tudzież radców Wydziału krajowegn J. Michalczewskiego, Dr. Piekosińskiego i koncepistę Wydziału krajowego Dr. W. Lewickiego.

Ankieta odbyła posiedzenie pod przewodnictwem J. E. byłego marszałka krajowego Jana hr. Tarnowskiego i uchwaliła następujące zasady, na podstawie których doradzała Wydziałowi krajowemu ułożenie projektu ustawy gminnej dla miast i miasteczek.

Zasady te opiewają:

„1. Zwierzchność gminna jest organem zarządzającym a Rada gminna organem uchwalającym i kontrolującym.

2. Wydział krajowy orzeczeniem postanowi, które miasta lub miasteczka obowiązane są trzymać kasyera i kontrolora, a względnie jednego z nich. Przyczem ma być wydana dwojaka instrukcya rachunkowa: dla miast i miasteczek większych według wzoru instrukcyi, wydanej przez kancelaryę nadworną z r. 1836, druga zaś dla miast i miasteczek mniejszych, na tym samym wzorze oparta jednakże, nieco mniej w zastosowaniu wymagająca formalności.

3. Rada gminna obowiązaną jest kontrolować kasę miejską i kasy zakładów i funduszów, pod zarządem miejskim zostających przynajmniej cztery razy do roku, za pośrednictwem wybranej komisyi. Komisya kontrolująca obowiązaną jest po każdem szkontrze przedłożyć sprawozdanie naczelnikowi gminy, który je poda do wiadomości Rady gminnej i przedłoży w odpisie Wydziałowi powiatowemu.

4. Każdy członek Rady, wybrany do komisyi kontrolującej obowiązany jest przyjąć mandat, jeżeli nie udowodni absolutnej niemożliwości pełnienia obowiązków członka komisyi kontrolującej.

5. Jeżeliby członkowie komisyi kontrolującej nałożonym na nich obowiązkom zadość nie czynili, może Wydział powiatowy zasądzić każdego z członków na grzywnę, aż do 20 zł., oraz zarządzić szkontrum kasy gminnej i kas zakładów i funduszów, pod zarządem gminy stojących, na koszt gminy.

6. Nadto obowiązany jest Wydział powiatowy w miarę potrzeby szkontrować niespodziewanie kasę gminną.

7. Najdalej w miesiąc po upływie roku administracyjnego obowiązany jest naczelnik gminy przedłożyć Radzie gminnej roczne rachunki wszystkich funduszów.

8. Rada gminna obowiązaną jest sprawdzić roczne rachunki wszystkich funduszów, najdalej do dwu miesięcy po ich przedłożeniu.

9. Jeżeliby komisya Rady gminnej, wybrana do sprawdzenia rachunków, obowiązkowi swemu w terminie ustawą oznaczonym zadość nie uczyniła i zwłoki należycie nie usprawiedliwiła, może Wydział powiatowy nałożyć grzywnę na poszczególnych członków aż do wysokości 20 zł. i zażądać od Rady, ażeby inną komisyę wybrała.

10. Jeżeliby i to zarządzenie skutku nie odniosło, lub jeżeliby rachunki gminne były niedbale sprawdzone i znaczniejsze nieprawidłowości pominięte, natenczas może Wydział pow. zarządzić sprawdzenie rachunków na koszt gminy.

11. Przeciw zarządzeniu Wydziału pow., zarządzającemu sprawdzenie rachunków na koszt gminy, przysługuje Radzie gminnej rekurs do Wydziału krajowego.

12. Jeżeli gmina wzbrania się uiścić kosztów sprawdzenia, może Wydział powiat. takowe w budżet gminy wstawić i pokryć dodatkami do podatków.

13. Rada gminna może według własnego uznania przyznać radnym za sprawdzenie rachunków wynagrodzenie. Taka uchwała wymaga jednak zatwierdzenia Wydziału powiatowego.

15. Jeżeli Zwierzchność i Rada gminna mimo upomnienia wzbraniają się zarządzić środki przymusowe, celem ściągania zaległości poszczególnych funduszów i zakładów pod zarządem gminy zostających, lub jeżeliby przymusowe ściąganie tak przewlekle było prowadzone, że mogłaby z tego powodu szkoda dla gminy urosnąć, natenczas Wydział powiatowy jest uprawnionym zarządzić odpowiednie środki zaradcze i ustanowić zastępcę prawnego celem ściągania w drodze prawa. Takie same prawo przyznać należy Wydziałowi powiatowemu a to w celu ściągnięcia pretensyi gminy od członków Zwierzchności gminnej (§. 64 ust. gm.)

16. Odpisywanie wszelkich zaległości zalicza się do spraw, wymagających zatwierdzenia Rady powiatowej (§. 99. ust. gm.)

17. Jeżeliby z dochodzenia, przeprowadzonego przez Wydział powiatowy okazało się, że Zwierzchność gminna zaniedbuje policyę miejscową i jeżeliby upomnienia skutku nie odniosły, natenczas może władza polityczna powiatowa za zgodą Wydziału powiatowego zamianować na pewien ściśle ograniczony przeciąg czasu, aż do uporządkowania miasta delegata dla sprawowania całej lub pewnej części policyi miejscowej, a to na koszt gminy.

18. Temu delegatowi podlegają w zupełności wszystkie organa policyi miejscowej w gminie i on wykonywa nad niemi władzę dyscyplinarną, przysługującą Zwierzchności i Radzie gminnej. Rekursa przeciw mianowaniu delegata dla uporządkowania policyi miejscowej, wnoszone przez Zwierzchność gminną, względnie przez Radę gminną, roztrzyga c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego. W braku porozumienia c. k. Namiestnictwa z Wydziałem kraj. ustanowienie delegata odpada.

19. Wykonanie policyi miejskiej oddaje się w ręce naczelnika gminy i usuwa się Radę gminną jaką instancyę w sprawach policyi miejscowej.

20. Kwalifikacye urzędników miejskich oznacza Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, a komisya egzaminacyjną dla urzędników 30 miast ustanowiona, będzie zarazem funkcyonowała dla urzędników miasteczek.

21. Jako poprawkę do §. 87 obecnej ust. gm. uchwalono: Dodatki do podatków bezpośrednich mają być pobierane i ściągane przez te same organa, co podatki rządowe. Dodatki do podatków konsumcyjnych mogą być jednak na żądanie gmin wydzierżawiane wspólnie z podatkiem rządowym lub samoistnie.

22. Wydziałowi powiatowemu służy prawo wydawania ze względu na kulturę przepisów co do sposobu używania gruntów, przyczem należy zastować §. 30. lit. b. ust. gm.

23. Ażeby umożliwić połączenie gmin przedmiejskich, leżących tuż przy mieście lub miasteczku, ażeby wspólnie gospodarowały jako jedna gmina o silniejszym organizmie, postawiono zastosować przepisy §. 100 ustawy dla 30 miast.

Na tej podstawie przystąpił Wydział krajowy do ułożenia projektu ustawy gminnej
Alegat 1. dla miast i miasteczek, który pod ·/. załącza.

Przystępując do umotywowania załączonego projektu, Wydział krajowy ma zaszczyt zauważyć co następuje:

Projekt niniejszy ułożony został na tle obowiązującej ustawy z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. dz. u. k. dla 30 miast w kraju.

W skutku tego starał się Wydział krajowy, ile się to z celem zamierzonej ustawy pogodzić dało, przyjmować w tych paragrafach, w których postanowienia zasadniczej zmianie nie uległy, dosłowny tekst ustawy z dnia 13. marca 1889.

Tak więc §. 1. projektu jest powtórzeniem §, 1. ustawy dla 30 miast
§. 2. projektu jest powtórzeniem §. 2. ustawy dla 30 miast
§. 4. „ „ „ „ 3. „ „ „ „
§. 5. „ „ „ „ 4. „ „ „ „
§. 6. „ „ „ „ 5. „ „ „ „
§. 7. „ „ „ „ 6. „ „ „ „
§. 8. „ „ „ „ 7. „ „ „ „
§. 9. „ „ „ „ 8. „ „ „ „
§. 12. „ „ „ „ 11. „ „ „ „
§. 14. „ „ „ „ 13. „ „ „ „
§. 16. „ „ „ „ 14, 19 i 15 „ „ „
§. 17. „ „ „ „ 16. „ „ „ „
§. 18. „ „ „ „ 17. „ „ „ „
§. 19. „ „ „ „ 18. „ „ „ „
od §. 20. do §. 27, projektu jest powtórzeniem paragrafów tych samych dla 30 miast §§ 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47. projektu są powtórzerzeniem tychże samych paragrafów ustawy miejskiej,
§ 48. jest powtórzeniem § 48 i 59.,
§. 49. i 50. jest powtórzeniem tych samych paragrafów ustawy miejskiej.
§. 53. projektu jest powtórzeniem §. 54. ustawy dla 30 miast
§. 54. „ „ „ „ 55. „ „ „ „
§. 55. „ „ „ „ 51. „ „ „ „
§. 58. „ „ „ „ 66. „ „ „ „
§. 59. „ „ „ „ 67. „ „ „ „
§. 60. „ „ „ „ 68. „ „ „ „
§. 61. „ „ „ „ 65. „ „ „ „
§ 62. „ „ „ „ 52. „ „ „ „
§. 63. „ „ „ „ 56. „ „ „ „
§. 69. „ „ „ „ 73. „ „ „ „
§. 71. „ „ „ „ 75. „ „ „ „
§. 75. „ „ „ „ 78. „ „ „ „
§. 76. „ „ „ „ 79. „ „ „ „
§. 77. „ „ „ „ 80. „ „ „ „
§. 78. „ „ „ „ 81. „ „ „ „
§. 79. „ „ „ „ 82. „ „ „ „
§. 80. „ „ „ „ 83. „ „ „ „
§. 81. „ „ „ „ 84. „ „ „ „
§. 82. „ „ „ „ 85. „ „ „ „
§. 83. „ „ „ „ 86. „ „ „ „
§ 84. „ „ „ „ 87. „ „ „ „
§. 85. „ „ „ „ 88. „ „ „ „
§. 86. „ „ „ „ 89. „ „ „ „
§. 87. „ „ „ „ 90. „ „ „ „
§. 88. „ „ „ „ 91. „ „ „ „
§. 90. „ „ „ „ 93. „ „ „ „
§. 91. „ „ „ „ 94. „ „ „ „
§. 92. „ „ „ „ 95. „ „ „ „
§. 93. „ „ „ „ 96. „ „ „ „

§.	94.	projektu	jest	powtórzeniem	§.	97.	ustawy	dla	30 miast
§.	95.	„	„	„	„	98.	„	„	„ „
§.	96.	„	„	„	„	99.	„	„	„ „
§.	97.	„	„	„	„	100.	„	„	„ „
§.	98.	„	„	„	„	101.	„	„	„ „
§.	100.	„	„	„	„	103.	„	„	„ „
§.	101.	„	„	„	„	104.	„	„	„ „
§.	102.	„	„	„	„	105.	„	„	„ „
§.	103.	„	„	„	„	106.	„	„	„ „
§.	104.	„	„	„	„	107.	„	„	„ „
§.	105.	„	„	„	„	108.	„	„	„ „
§.	106.	„	„	„	„	109.	„	„	„ „
§.	107.	„	„	„	„	110.	„	„	„ „
§.	108.	„	„	„	„	111.	„	„	„ „
§.	110.	„	„	„	„	112.	„	„	„ „

Paragrafy 10, 11, 51, 52, 56, 67, 68 uległy zmianom analogicznie do takich samych postanowień paragrafów 9, 10, 63, 53, 57, 64, 71 i 72 ustawy dla miast, których to zmian, ze względu, że w nich zachowano te same zasady, na których się oparto przy układaniu postanowień dla miast 30, Wydział krajowy szczegółowo nie motywuje.

Oprócz tego przyjął Wydział krajowy jako §. 3. projektu postanowienie zupełnie nowe, zastrzegające odrębność obszarów dworskich, których stosunki ustawą z dnia 12. sierpnia 1886 określone, w projektowanej ustawie dla miast i miasteczek zostają nienaruszone.

Z wprowadzonych zmian następujące są zasadnicze:

do §§. 14, 16, 64, 65 i 66.

I. Ustawa gminna z r. 1866 nie rozróżnia ściśle atrybucyj Zwierzchności gminnej w stosunku do naczelnika. Chcąc zakres działania i stanowisko prawne Zwierzchności gminnej określić, umieszczono w §. 16 postanowienie, że Zwierzchność gminną stanowi naczelnik gminy, jego zastępca i dodani do pomocy naczelnikowi gminy 2 asesorowie. Liczba asesorów może być podniesioną do 5. Druga połowa tego paragrafu przyznaje naczelnikowi gminy stałe wynagrodzenie, którego minimum ma oznaczyć Wydział krajowy dla każdej gminy, analogicznie do postanowień ustawy dla 30 miast. Natomiast nie poszedł Wydział krajowy za analogią ustawy miejskiej, co do peryodu wyborczego Rady gminnej i pozostawił pod tym względem dotychczasowe postanowienie §. 21 ustawy gminnej.

W §. 64 projektu określono ściśle odpowiedzialność naczelnika gminy, a chcąc zapobiedz nadużyciom, jakie się objawiały wskutek tego, że naczelnicy gminni starają się zasłaniać uchwałami komisyj do poszczególnych spraw wybieranemi z łona Rady, umieszczono wyraźne postanowienie, że od tej odpowiedzialności nie może uwolnić naczelnika gminy ani ustanowienie komisyi do poszczególnych spraw, ani uchwała Rady gminnej. Takaż sama odpowiedzialność cięży w myśl §. 65 na zastępcach naczelnika gminy.

Chcąc wypełnić lukę, jaka się w dotychczasowej ustawie gminnej pod względem nieokreślonego stanowiska asesorów odczuwać dawała, położono w §. 66 projektu wyraźny nacisk na pomocniczy charakter asesorów, stanowiąc, że winni oni wspierać naczelnika w urzędowaniu i wykonywać jego zarządzenia. Zarazem jednak uczyniono ich odpowiedzialnymi za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności poruczonych im przez naczelnika, Radę gminną, lub ustawę.

do §§. 30, 70, 73 i 74.

II. Dotychczasowe doświadczenie Wydziału krajowego przekonało go, że największa część nadużyć, jaka się w gminach małomiejskich wykrywa, pochodzi z braku należycie zorganizowanej kontroli i z nieumiejętności w prowadzeniu rachunkowem funduszów i zakładów

gminnych. To też największą wagę położono w niniejszym projekcie na poprawę rachunkości i kasowości z jednej strony, a na utworzenie i zabezpieczenie skutecznej kontroli z drugiej. Cel zamierzony osiągnąć się starano przez nałożenie na gminy w §. 28 obowiązku utrzymania służby fachowej, a mianowice osobnego kasyera i kontrolora dla prowadzenia kasowości, upoważniając jedynie w poszczególnych wypadkach Wydział krajowy do zwolnienia gmin od obowiązku utrzymania jednego lub drugiego funkcyonaryusza, w razie jeżeliby obowiązek utrzymywania obydwu tych funkcyonaryuszów przekraczał środki materyalne gmin.

Kontrolę starano się zabezpieczyć przez nałożenie w §. 80. na Radę gminną obowiązku szkontrowania kasy gminnej za pomocą ad hoc wybranej komisyi, przez nałożenie kar i środki dyscyplinarne na członków Rad gminnych, uchylających się od obowiązku szkontrowania, przez ustanowienie w §. 74. komisyi do sprawdzania rachunków rocznych i przyznanie jej prawa do żądania remumeracyi przy równoczesnem zastrzeżeniu postępowania dyscyplinarnego przez Wydział powiatowy w razie zaniedbania obowiązków, przez postanowienia w §. 72, nakładające na Rady gminne obowiązek sprawdzenia w pewnym terminie rachunków gminnych i obowiązek w §. 74 przedkładania ich wraz z budżetem Wydziałowi powiatowemu, który jeden odpis ma przedłożyć Wydziałowi krajowemu.

do §§. 56 i 99 lit e.

III. Jednym ze stale powtarzających się objawów w dotychczasowej gospodarce gmin małomiejskich było zaniedbywanie w ściąganiu wierzytelności gminnych od członków gminy. Stąd powstawały zaległości w kwotach bardzo poważnych, które ze szkodą majątku gminnego po upływie pewnego czasu Rady gminne jako pozycye nieściągalne odpisywać polecały. Zwierzchności gminne zawsze z pewnem ociąganiem się i widoczną niechęcią podejmowały dotychczas tę pełną animozyi czynność. Liczne względy koleżeńskie, obawa narażenia się przy zbliżających się wyborach gminnych i utratę popularności, słowem przeliczne względy osobistej natury czynność tę opóźniały i do urośnięcia wierzytelności w bardzo poważne sumy przyczyniały się.

Ażeby nadużyciom ztąd płynącym na przyszłość stanowczo tamę położyć, projekt załączony dwa przedstawia środki zapobiegawcze; pierwszy w formie stanowczej poleca w §. 56 naczelnikowi gminy starać się w szczególności o ściąganie wszystkich wierzytelności gminy, tudzież wszelkich czynnych zaległości, zarazem atoli zagraża rygorem prawnem naczelnikowi, gdyby obowiązku tego należycie nie uzupełnił, a Rada gminna mimo upomnienia ze strony Wydziału powiatowego temu nie zaradziła, wówczas bowiem Wydział powiatowy będzie miał prawo zarządzić środki zaradcze, jakie uzna za stosowne, a nawet ustanowić na koszt gminy zastępcę prawnego, który imieniem gminy wierzytelności i zaległości w drodze prawnej ściągnie. Przepis ten odnosi się także do pretensyi gminy, któreby jej z mocy §§. 63—65 do członków zwierzchności gminnej przysługiwały.

Nadto zaś chcąc prewencyjnie działać i na przyszłość zapobiedz ryczałtowemu odpisywaniu należytości gminnych jako pozycyj nieściągalnych przez uchwałę Rady gminnej uznanych, podaje projekt w §. 99. lit. e. uchwałę Rady gminnej co do opuszczania i odpisywania należytości gminnych pod zastrzeżenie Rady powiatowej.

do §. 70 alinea ostatnia.

IV. Według postanowienia §. 68. ust. gm. przy użytkowaniu z dobra gminnego trzymać się należy dotychczasowego zwyczaju.

Ponieważ miasta objęte ustawą z dnia 13 marca 1889 bardzo mało gruntów będących „dobrem gminnem“ posiadają i ponieważ mają w ogólności administracyę lepszą przeto nie występowała tam ta kwestya tak jaskrawo jak przy małych miastach, miasteczkach, które mają wiele gruntów będących „dobrem gminy“. Statystyczne wykazy udowa-

dniają, że gminy te posiadają ogromne przestrzenie pastwisk, użytkowanych „według dotychczasowego zwyczaju“, to jest wbrew wszelkim prawidłom racyonalnego gospodarstwa.

Niektóre z tych gmin szczególnie miasteczka posiadają 5 — 10 razy więcej gruntów i bardzo często w najlepszej glebie (np. Halicz) niżeli tego według ilości bydła w gminie potrzebują. Przestrzenie te nie tylko że nie przynoszą gminie ani centa dochodu ale przeciwnie gmina musi płacić za nie podatki i ekwiwalent.

Dotychczasowa ustawa gminna w §. 68. orzeka, iż jedynie co do pytania w jakich rozmiarach i komu służy użytkowanie z dobra gminnego rozstrzygać ma „dotychczasowy zwyczaj“. Paragraf ten mylnie interpretowano w gminach wywodząc, że „dotychczasowy zwyczaj“ także i do sposobu użytkowania z dobra gminnego się odnosi. Sposób ten przeciwnie wcale oznaczonym w ustawie nie był i pozostawiono władzom aministracyjnym wydawanie w tym kierunku wskazówek. Wydział krajowy uważał, że nasuwającym się ztąd wątpliwościom należy stanowczo zapobiedz i pytanie co do oznaczenia sposobu użytkowania dobra gminnego w ten sposób rozstrzygnął, że jako ostatni ustęp §. 70. zamieścił postanowienie w projekcie, iż co do sposobu użytkowania dobra gminnego orzeka Wydział powiatowy. Tym sposobem Wydział krajowy manadzieję, że znaczne przestrzenie gruntów w kilkuset tysiącach morgów nieodpowiednio dotychczas używane przez poddanie racyonalnej kulturze zostaną ekonomiczniej wyzyskane.

do §. 109.

V. Najdonioślejszą atoli znianę wprowadził Wydział krajowy w postanowieniach §. 109 projektu postanowiającego:

"Jeżeli z dochodzenia przez Wydział powiatowy przeprowadzonego się okaże, że naczelnik gminy zaniedbuje wykonywanie policyi miejscowej, lub że ją wadliwie albo niedostatecznie wykonywa, a jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, natenczas może polityczna władza powiatowa, za zgodą Wydziału powiatowego na koszt gminy poruczyć sprawowanie całej policyi miejscowej lub pewnej jej części komisarzowi na czas z góry oznaczony. Osobę komisarza oznacza polityczna włada powiatowa za zgodą Wydziału powiatowego.

Przeciw ustanowieniu takiego komisarza służy gminie rekurs do c. k. Namiestnictwa, które sprawę za zgodą Wydziału krajowego rozstrzygnie.

W braku takiej zgody ustanowienie komisarza uważanem będzie za uchylone.

Komisarzowi w powyższy sposób ustanowionemu w gminie podlegać będą organa policyjne tej gminy i on nad nimi wykonywać będzie władzę dyscyplinarną naczelnikowi gminy przysługującą.

Mianowany do sprawowania policyi miejscowej komisarz wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki naczelnika gminy i Rady gminuej co do policyi miejscowej niniejszą ustawą normowanych.

Tylko uchwalenie środków pieniężnych do sprawowania policyi miejscowej potrzebnych, do Rady gminnej należeć będzie.

Przeciw uchwale gminnej, odmawiającej dostarczania żądanych przez komisarza środków pieniężnych, służy komisarzowi rekurs do Wydziału powiatowego.

Równocześnie z mianowaniem komisarza oznaczy Wydział powiatowy wysokość i sposób wypłaty wynagrodzenia komisarzowi z funduszów gminy“.

Lustracye gospodarstw gminnych licznych miast i miasteczek przekonały, że sprawowanie policyi miejscowej jest w przeważnej części gmin małomiejskich, zwłaszcza we wschodniej części kraju tak zaniedbane, iż zaradzić temu uważał Wydział krajowy za nieuniknioną konieczność. Bez przedsięwzięcia środków, któreby ujawnionym w tej mierze zaniedbaniom stanowczo zaradzały, cała zmiana ustawy małomiejskiej nie osiągnęłaby zamierzonego celu poprawy nie tylko wewnętrznych stosunków, administracyi rachunkowej i kasowej, ale nadto ze-

wnętrznej postaci gmin, które przez zaniedbanie w wykonywaniu przepisów policyi miejscowej mieszkańców na przeróżne straty i niedogodności, a gminę na zarzut zupełnego bezładu i anarchii narażały.

Ustawa gminna porucza wykonanie policyi miejscowej władzom gminnym we własnym zakresie. Policya miejscowa w gminie obejmuje bardzo obszerny zakres działania, czuwania nad bezpieczeństwem osób i ich mienia, starania o utrzymanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów niemniej o łatwość komunikacyi, policyę polową, dozór nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą, policyą zdrowia, policyą nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej nad służbą, policyjny dozór nad publiczną obyczajnością, sprawy ubogich, zapobieganie żebractwu, wreszcie policyę ogniową i budowniczą. Jestto ogromny zakres, normowany szeregiem ustaw krajowych i państwowych, od którego wykonania dobro, zdrowie i bezpieczeństwo jednostki w gminie zamieszkałej w wysokim stopniu zależy.

Policya miejscowa ma tedy ogólne znamię policyi prewencyjnej, które do niedawna spełniane były przez administracyę państwową, a wskutek przemiany, jaka się odbyła w nauce i życiu na korzyść samorządu gminnego, oddaną została gminom jako własny ich zakres działania. Wszelako nie może być obojętnem krajowi, czyli gminy te doniosłą atrybucyę policyi miejscowej wykonują i w jakiej mierze włożonym i przyjętym obowiązkom czynią zadość. W interesie samorządu gminnego należało tedy baczną zwrócić uwagę na sposób wykonywania policyi miejscowej w gminach małomiejskich.

Badanie w tym kierunku w r. 1887 przeprowadzone, którego wyniki złożone w ogłoszonej publikacyi, p. t. „Materyały do reformy gminnej“, przekonały, że gminy małomiejskie włożonym obowiązkom sprawowania policyi miejscowej wcale, albo tylko w bardzo niedostatecznej mierze zadość czynią.

Należało się tedy przekonać, w czem złe leży, odkrywszy je, zastosować przepisy bezwzględnie do jego wykorzenienia dążące.

Wykonywanie policyi miejscowej należało i wedle projektu przedłożonego należy do naczelnika gminy. Jeżeli jednak naczelnik jej spełniać należycie nie zechce, natenczas należało go zastąpić czasowo w wykonywaniu części lub nawet całości policyi miejscowej i ustanowić inny organ miejscowy.

Wydział krajowy rozumie całą surowość tego postanowienia, wszelako po głębokiem zastanowieniu przyszedł do tego przeświadczenia, że tu innego wyjścia nie ma.

Nasuwała się jedynie wątpliwość, komu poruczyć odebrane naczelnikowi wykonywanie policyi miescowej. Tutaj dwie musiały być strzeżone zasady.

Pierwsza, aby policya miejscowa dostała się istotnie w ręce energiczne, któreby ją nietylko ujęły ale zaniedbania poprzednie naprawić potrafiły; druga, aby to nie stało się z ujmą idei samorządu, a jednak liczyć mogło na zgodę c. k. Rządu. Nie było innej drogi jak zastosować przepis analogiczny, już istniejący przy ustanowieniu komisarza rządowego t. j. poruczyć wykonywanie policyi miejscowej na koszt gminy mianowanemu przez polityczną władzę państwową za zgodą jednak z Wydziałem powiatowym i na czas z góry oznaczony. Ażeby jednak zapobiedz narzucaniu osób, któreby nie były odpowiednie w danej miejscowości, w ustawie zastrzeżono, że zgoda między Wydziałem powiatowym a polityczną władzą powiatową nastąpić ma nietylko co do faktu zamianowania komisarza, a l e i c o d o o s o b y k o m i s a r z a. W braku zgody mianowanie komisarza odpada. Przeciw ustanowieniu komisarza zastrzeżono gminie prawo rekursu do c. k. Namiestnictwa, które sprawę za zgodą z Wydziałem krajowym ma rozstrzygnąć. W razie jeżeliby porozumienie między c. k. Namiestnictwem a Wydziałem krajowym nie przyszło do skutku, ustanowienie komisarza uważane będzie za uchylone.

Wydział krajowy mniema, że tym sposobem osiągnie sprężystsze przez naczelników gminy wykonywanie policyi miejscowej, do której w interesie gmin i w interesie kraju bardzo doniosłą przywiązuje wagę.

VI. Prócz tych zmian zasadniczych reszta zmian ma znaczenie podrzędne, dla ścisłości wymienia je jednak Wydział krajowy.

W §. 37. umieszczono postanowienie polecające Radzie gminnej uchwalenie regulaminu dla własnych czynności i instrukcyę dla czynności Zwierzchności gminnej tudzież instrukcyę dla kasy gminnej.

Pierwsze dwie mają być Wydziałowi krajowemu do wiadomości, ostatnia zaś do zatwierdzenia przedłożone. Jeżeliby Rada gminna do 3 miesięcy tych regulaminów i instrukcyi nie wydała, wówczas Wydział krajowy je wyda i te obowiązywać mają, wszelako tylko prowizorycznie, aż do wydania instrukcyi i regulaminu przez Radę gminną.

Postanowienie takie okazało się niezbędnem, gdyż doświadczenie pouczyło Wydział krajowy, że Rady miejskie albo nie wydawały żadnych regulaminów, lub też wydawszy je, nie zawsze trzymały się ściśle postanowień ustawy i drogą regulaminów starały się niektóre postanowienia ustawy pominąć.

W ustawie wprowadczej wymieniono szczegółowo w których miastach i w których
Alegat 2. miasteczkach ustawa niniejsza ma obowiązywać. Tutaj dołącza się jako alegat wykaz gmin obecnie w Galicyi za miasta lub miasteczka prawnie uznanych przez krajowe biuro statystyczne dostarczony.

Według postanowienia §. 87. ustawy gminnej dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków co podatki. Ponieważ c. k. Trybunał administracyjny opierając się na tem postanowieniu w pewnym wypadku wykomentował, że gminy nie mogą dodatku konsumcyjnego od mięsa i wina samoistnie wydzierzawiać, tylko trzymać się muszą podatku rządowego, a zatem wydzierzawiać tylko dzierzawcy podatku rządowego, co gminę na stratę narazić może, przeto w dodatku do §. 89. projekt postanawia, że gminom przysługuje prawo pobierania dodatku konsumcyjnego samoistnie.

Uzasadniwszy postanowienia dołączonego projektu, o ile zmieniają dotychczas obowiązującą ustawę, Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć go Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem.

Wysoki Sejm raczy załączony projekt ustawy dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889. Dz. ust. kr. Nr. 34. tudzież dla miasteczek uchwalić.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 20. października 1890 r.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24 dz. u. kr. i miasteczek w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Załączona /. ustawa gminna obowiązywać będzie następujące miasta i miasteczka:

A) Miasta:

Bełz, Biecz, Bircza, Bóbrka, Brzozów, Brzostek, Bukowsko, Busk, Ciężkowicie, Czortków, Dobczyce, Dobromil, Dynów, Dubiecko, Husiatyn, Halicz, Jaćmierz, Jaśliska, Jaryczów nowy, Jezierzany, Jazłowiec, Jordanów, Kęty, Kamionka Strumiłowa, Kuty, Komarno, Lanckorona, Lubaczów, Lisko, Mielnica, Myślenice, Mrzygłód, Maryampol, Mikulińce, Mikołajów, Mościska, Nowotaniec, Nowe Miasto, Nowy Targ, Osiek, Olesko, Oświęcim, Podgórze, Pilzno, Pomorzany, Rybotycze, Rohatyn, Ropczyce, Rymanów, Szczerzec, Stary Sącz, Sądowa Wisznia, Stara Sól, Stare Miasto, Skawina, Sołotwina, Tyśmienica, Zarszyn, Zator, Zbaraż, Zaleszczyki, Żydaczów, Żywiec.

B) Miasteczka:

Andrychów, Brzozdowce, Bohorodczany, Borszczów, Brzesko, Baryż, Bolechów, Bobowa, Baligród, Babice, Bołszowce, Bukaczowce, Bursztyn, Błażowa, Baranów, Budzanów, Biały Ka-

mień, Chodorów, Czchów, Chrzanów, Cieszanów, Czernelica, Chorostków, Chołojów, Czudec, Chyrów, Chocimierz, Dźwinogród, Dąbrowa, Dolina, Dębowiec, Dobrotwór, Dukla, Delatyn, Dębica, Dunajów, Frysztak, Fredropol, Firlejów, Felsztyn, Grybów, Gwoździec, Gliniany, Głogów, Grzymałów, Gródek (powiat zaleszczycki), Gołogóry, Horodenka, Husaków, Jasienica, Jagielnica, Janów, Jabłonów, Jedlicze, Jodłowa, Jawornik, Jezupol, Janów (powiat Trembowla), Jezierna, Kudryńce, Kozowa, Kopeczyńce, Kołaczyce, Krakowiec, Kałusz, Kolbuszowa, Kamionka Wielka, Kułaczkowce, Kossów, Kukizów, Kańczuga, Krukienice, Krościenko, Krasiczyn, Krzywcze, Knihinicze, Kąkolniki, Krystynopol, Kalwarya, Korolówka, Kulików, Lipnica murowana, Leśniów, Lipsko, Limanowa, Lutowiska, Leżajsk, Lubycza królewska, Laszki murowane, Łysiec, Łopatyn, Łazów, Łańcut, Markopol, Monasterzyska, Majdan, Mielec, Maków, Muszyna, Magierów, Mosty Małe, Mosty Wielkie, Milówka, Niepołomice, Narajów, Nowa Góra, Narol, Nawarya, Nadwórna, Niżankowice, Niemirów, Niebylec, Niżniów, Oleszyce, Obertyn, Ottynia, Podkamień, Potok Złoty, Probużna, Pruchnik, Peczeniżyn, Pistyń, Przeworsk, Przecław, Piwniczna, Podkamień (powiat Rohatyn), Podwołoczyska, Podhajce, Przemyślany, Potylicz, Podgrodzie, Rożniatów, Rzepiennik biskupi, Radymno, Rozwadów, Ryglice, Radziechów, Radomyśl, Rzochów, Rozdół, Rudnik, Rawa Ruska, Rudki, Rajtarowice, Radomyśl (powiat Mielec), Strzeliska Nowe, Skała, Sokołówka, Stanisławczyk, Szczurowice, Szczucin, Strusów, Sasów, Sucha, Sieniawa, Stojanów, Sokołów, Swierz, Stratyn, Strzyżów, Skałat, Sokole, Toporów, Trzebinia, Tymbark, Tylicz, Tyczyn, Tyrawa wołoska, Tarnoruda, Touste, Tartaków, Tarnobrzeg, Tuchów, Tłumacz, Turka, Tłuste, Uście solne, Uście biskupie, Uście ruskie, Uście zielone, Uścieczko, Ułaszkowce, Ustrzyki dolne, Ulanów, Uhnów, Wilamowice, Wiśnicz nowy, Wojnicz, Wielkie Oczy, Wojniłów, Witków nowy, Wielopole, Waręż, Załoźce, Zakliczyn, Żmigród, Żołynia, Zbyszyce, Zabłotów, Żabno, Zarudce, Zborów, Żurawno.

Art. II.

Ustawa gminna tu załączona wejdzie w wykonanie po upływie sześciu miesięcy od dnia jej ogłoszenia, a w tym samym czasie traci ustawa gminna z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19. w gminach w Art. I. wymienionych moc obowiązującą.

Art. III.

Od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy Rada gminna w gminach w Art. I. wymienionych rostrzygać może rekursa i zażalenia przeciw zarządzeniom i orzeczeniom Zwierzchności gminnej tylko w wypadkach tą ustawą przewidzianych.

We wszystkich innych wypadkach rozstrzyganie takich rekursów i zażaleń należeć będzie do Wydziału powiatowego.

Wszelkie ustawy i przepisy niezgodne z postanowieniem niniejszego artykułu, tracą moc obowiązującą z dniem wejścia w życie obecnej ustawy.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

DZIAŁ I.

O gminie w ogólności.

§. 1.

Każde miasto i każde miasteczko niniejszej ustawie podlegające, stanowi w dotychczasowych granicach swoich osobną gminę miejską lub małomiejską.

Zmiana granic.

§. 2.

Granice gminy zmienione być mogą tylko za uchwałą Rady gminnej.

Uchwała taka do swej ważności wymaga potwierdzenia Rady powiatowej, które może być udzielone tylko za poprzedniem oświadczeniem politycznej władzy krajowej, że przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic po zarzucenia.

§. 3.

Stosunki obszarów dworskich ustawą z dnia 12. sierpnia 1866 określone, zostają nienaruszone.

DZIAŁ II.

O członkach gminy.

Członkowie gminy i obcy.

§. 4.

Członkowie gminy są:

a) Przynależni do gminy tj. osoby mające w gminie prawo przynależności;

b) Uczestnicy tj. osoby nie mające w gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach gminy majątek posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywa-

nego, albo od dochodu bezpośredni podatek w gminie opłacają.

Pod tymi warunkami należą do uczestników gminy także korporacye, stowarzyszenia, zakłady i fundacye,

Wszystkie inne osoby w gminie są obcemi.

Przynależność do gminy.

§. 5.

Stosunki przynależności do gminy, określone są ustawą z dnia 3. grudnia 1863 l. 105 Dz. p. p.

Za nadanie prawa przynależności do gminy może gmina pobierać opłatę nie przewyższającą sumy 20 zł.

Obywatele miejscowi i honorowi.

§. 6.

Obywatelami są ci, którym gmina prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo tylko przynależnym do gminy nadawanem być może

Za nadanie obywatelstwa może gmina pobierać opłatę.

Gminy mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom będącym obywatelami państwa austryackiego.

Prawa i obowiązki członków gminy.

§. 7.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gmine. Mają oni udział podług postanowień niniejszej ustawy w prawach i korzyściach, jako też w obowiązkach i ciężarach gminy

Przynależni do gminy mają nadto w razie zubożenia i niezdolności do pracy prawo do wsparcia stosownie do ustawy z dnia 3. grudnia 1863 l. 105. Dz. p. p.

Obywatelom miejskim zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawa uczestników gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

Prawo pobytu w gminie.

§. 8.

Obcym, którzy przynależność swoją do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu przynależności, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny żywot prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem gminy w tym względzie czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

Utrzymanie prywatnyyh stosunków prawnych.

§. 9.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź członkowi gminy, bądź też częściom gminy lub całym klasom mieszkańców.

DZIAŁ III.

O reprezentacyi gminnej.

§. 10.

Gminę reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada gminna.

Rada zawiaduje sprawami gminy przez Zwierzchność gminną.

A. Rada gminna. Skład Rady gminnej.

§. 11.

Rada gminna składa się w miastach z radnych wybranych przez członków gminy czynne prawo wyboru mających, w miasteczkach z radnych wybranych przez członków czynne prawo wyboru mających, a nadto z członków bez wyboru do niej wchodzących. (§. 12.).

W gminach, w których liczba członków do wyboru Rady gminnej uprawnio-

nych nie przenosi 400, wybranych będzie 18. radnych, w gminach zaś liczących:

401—600 wyborców . . 24.
601—1.000 „ . . . 30.
a nad 1.000 „ . . . 36.
radnych.

Do zastępowania radnych ubyłych, lub nie mogących brać udziału w czynnościach rady, wybrani będą zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby radnych.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, obieralności i postępowania przy wyborach zawiera ordynacya wyborcza dla gmin.

§. 12.

Radni i zastępcy pełnią swoje obowiązki bezpłatnie z wyjątkiem wypadku przewidzianego w §. 74. Wstępując do Rady składają do rąk naczelnika gminy przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

Radni bez wyboru.

§. 13.

Każdy członek gminy miasteczka opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich w gminie do opłaty przepisanych, niemniej każdy posiadacz wcielonej do gminy miasteczka posiadłości tabularnej, osobne ciało hipoteczne stanowiącej, od której roczna należytość w podatkach rządowych realnych tj. domowym i gruntowym najmniej kwotę 25 zł. wynosi, ma prawo nawet bez wyboru być członkiem rady gminnej, jeżeli jest obywatelem państwa austryackiego i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność wykluczająca lub wyłączająca, wskazana w ordynacyi wyborczej dla gmin.

Za osobę nie używającą własnowolności wykonywa to prawo jej prawny zastępca, lub tegoż pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą wszystkie zaś inne osoby mające to prawo

mogą je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia w skład rady gminnej jednego z pośród siebie, lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępywać kto nie jest obywatelem państwa austryackiego, nie używa własnowolności, lub w myśl ordynacyi wyborczej dla gmin od prawa wybierania i obieralności do Rady gminnej jest wykluczonym lub wyłączonym.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępować.

Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

Radni bez wyboru nie będą wliczani do liczby radnych w §. 11. ustanowionej.

Radny bez wyboru, który także przez wybór został do Rady powołany, ma albo przyjąć wybór albo korzystać z prawa przysługującego mu podług niniejszego paragrafu.

Peryod wyborczy.

§. 14.

Radni i zastępcy wybierani będą na lat 6. Ustępujący radni i zastępcy urzędować będą aż do przeprowadzenia nowego wyboru. Ustępujący radni i zastępcy, mogą być ponownie wybrani.

Wybór uzupełniający.

§. 15.

W miejsce radnego, ubywającego przed końcem peryodu wyborczego, powoła Rada gminna do grona swego na wniosek naczelnika gminy zastępcę z tego samego koła wyborczego, z którego radny ubył. Z pomiędzy zastępców ten będzie powołany, który przy wyborach największą ilość głosów otrzymał. W razie równości głosów rozstrzyga los. Jeżeli radny dłużej niż przez 3 miesiące nie może brać udziału w czynnościach Rady, powoła Rada gminna w sposób wyż oznaczony zastępcę na csas, przez który

ów radny w czynnościach Rady gminnej udziału brać nie może.

Gdyby jednak tylu radnych ubyło, iżby liczby radnych z jednego koła wyborczego nawet przez powołanie wszystkich z tego koła zastępców uzupełnić nie można, będzie niezwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej, rozpisany wybór uzupełniający z tegoż koła wyborczego.

Radni i zastępcy w wyborze uzupełniającym wybrani urzędować będą tylko do końca okresu wyborczego tych radnych i zastępców, w których miejsce zostali wybrani.

B) Zwierzchność gminna.

Skład zwierzchności gminnej.

§. 16.

Zwierzchność gminną stanowi naczelnik gminy, jego zastępca i dodani do pomocy naczelnikowi gminy dwaj asesorowie.

W razie potrzeby wolno gminie wybrać i większą liczbę asesorów, jednak nie więcej jak 5.

Naczelnik gminy otrzymuje stałe wynagrodzenie z funduszów gminy. Minimum tego wynagrodzenia oznacza Wydział krajowy dla każdej z gmin tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad gminnych. Naczelnikowi gminy nie wolno zrzec się swego wynagrodzenia ani w całości ani częściowo.

Wybór Zwierzchności gminnej.

§. 17.

Naczelnika gminy, jego zastępcę i asesorów wybiera Rada gminna na lat 6.

Warunki obieralności na te urzędy i sposób dokonania wyboru oznacza ordynacya wyborcza.

Wybór uzupełniający.

§. 18.

W razie opróżnienia posady naczelnika gminy, jego zastępcy lub asesora w ciągu okresu wyborczego, Rada gminna dokona w jego miejsce nowego wyboru, najdalej do dni 14. Wy-

brany przy wyborze uzupełniającym naczelnik gminy, zastępca naczelnika lub asesor, urzędować będzie do końca sześciolecia swego poprzednika.

Przyrzeczenie.

§. 19.

Naczelnik gminy, jego zastępca i asesorowie winni przy objęciu urzędu w obecności delegata Wydziału powiatowego i wobec Rady gminnej złożyć w ręce naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego delegata, w miejsce przysięgi przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.

C) Postanowienia ogólne.

Ustąpienie z posady.

§. 20.

Za przyzwoleniem Rady gminnej może naczelnik gminy, jego zastępca lub asesor, radny lub zastępca radnego urząd swój złożyć. Naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, któraby pierwotnie jego obieralność na członka Rady lub Zwierzchności gminnej była wykluczyła, lub jeżeli się do innej gminy przesiedli.

Jeżeli naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego popadnie w śledztwo sądowe z powodu zbrodni, przekroczenia lub przestępstwa z chciwości popełnionego, lub jednego z przekroczeń w §. 501, 504, 511, 512, 515 i 516, ustawy karnej wskazanych, lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony zostanie, wtedy nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne lub krydalne.

Obowiązki przyjęcia wyboru.

§. 21.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy, winien przyjąć wybór bądź na członka Rady gminnej, lub też zastępcę, bądź na asesora.

Prawo wymówienia się od przyjęcia wyboru lub też od dalszego sprawowania urzędu służy tylko:

a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;

b) urzędnikom i sługom ck. Dworu, państwa, kraju, zakładów i funduszów publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;

c) wojskowym chociażby w czynnej służbie nie zostającym;

d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;

e) tym, którzy przez cały jeden okres wyborczy piastowali posady w Zwierzchności gminnej, jednak tylko na okres bezpośrednio następujący;

f) tym, którym ułomność fizyczna, lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie nie dozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;

g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia, corocznie, często lub przez dłuższy czas nie bywają w gminie obecni;

h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym, uszczerbku doznać mogli;

i) tym, którzy bez wyboru do rady gminnej należą (§. 12).

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada gminna aż do wysokości 20 zł. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego; kara pieniężna wpływa do kasy gminnej na fundusz ubogich.

DZIAŁ IV.

O zakresie działania gminy.

ROZDZIAŁ I.

O zakresie działania gminy w ogóle.

§. 22.

Zakres działania gminy jest:

a) własny i

b) poruczony.

Własny zakres działania.

§. 23.

Własny zakres działania t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy i w jej granicach własnemi jej siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;

b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;

c) staranie o zakładanie i utrzymywanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacyi po drogach i wodach;

d) policya polowa;

e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;

f) policya zdrowia;

g) policya nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi służebnej;

h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;

i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;

k) policya ogniowa, policya budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;

l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminę utrzymywane i na szkoły ludowe; staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencyi do szkół;

m) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania, z gminy wybranych;

n) przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi.

Z wyższych względów państwa, mogą być pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych gminach, w drodze ustawy krajowej, przekazane osobnym organom rządowym.

Poruczony zakres działania.

§. 24.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracyi.

ROZDZIAŁ II.

O zakresie działania Rady gminnej.

§. 25.

Rada gminna jest w sprawach gminnych władzą uchwalającą i nadzorującą.

Władza wykonawcza jej nie służy.

Rada gminna zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, wydaje w granicach ustawami oznaczonych imieniem gminy postanowienia obowiązujące i uchwala sposób ich wykonania. Ona jest władzą zwierzchniczą gminy we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 26.

Rada gminna obraduje i uchwala o wszystkich sprawach gminy, jej majątku, dobra lub zakładów w granicach ustaw obowiązujących.

W szczególności należy do zakresu działania Rady gminnej:

a) zmiana granic gminy (§. 2.);

b) ustanawianie zasad zarządu, tudzież sposobu użytkowania majątku i dobra gminy i zakładów gminnych;

c) sprawy należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, które Rada gminna osobną uchwałą sobie zastrzegła (§. 27.);

d) nabywanie lub pozbywanie nieruchomości lub praw, według ustaw za nieruchomości uważanych, obciążanie majątku gminy, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;

e) stawianie kosztem gminy nowych budowli, przekształcanie lub znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa, nakładem gminy wykonywać się mające;

f) zaprowadzenie nowych zakładów gminnych, lub zwinięcie istniejących:

g) zawieranie, rozwiązywanie, zmiany kontraktów najmu i dzierżaw;

h) uchwalanie budżetu rocznego, wydatków budżetem nieprzewidzianych i kredytów dodatkowych, przyzwalanie na przenoszenie uchwalonych kredytów z jednej rubryki do drugiej, uchwalanie wszelkich zmian w budżecie, staranie się o pokrycie niedoboru, uchwalanie dodatków do podatków, opłat, prestacyj i usług i oznaczenie dziennych cen takich prestacyj i robót;

i) sprawdzanie i załatwianie rachunków rocznych;

k) przyzwalanie na rozpoczęcie spraw prawnych i na odstąpienie od nich, zatwierdzanie ugód spór umarzających, ustanawianie zastępców prawnych;

l) zatwierdzanie wyników wszelkich licytacyj;

m) wybór naczelnika gminy, jego zastępcy i asesorów;

n) uchwalanie etatu i płac urzędników i sług gminnych, jako też instrukcyj służbowych i statutu emerytalnego dla tychże;

o) wyznaczenie wynagrodzenia dla naczelnika gminy;

p) mianowanie i oddalanie urzędników i wymiar emerytury dla nich, na wniosek naczelnika gminy;

q) nadzór i kontrola nad czynnościami Zwierzchności gminnej;

r) nadawanie prawa przynależności do gminy i obywatelstwa miejskiego i honorowego, ustanawianie opłat za nadawanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego;

s) wykonywanie służącego gminie prawa patronatu lub prezentowania, rozdawania miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając prawom na różnicy wyznań opartym;

t) wybór mężów zaufania do jednania stron;

u) uchwalanie regulaminu dla własnych czynności;

w) udzielanie zdania swego władzom wyższym, na ich żądanie;

z) rozstrzyganie zażaleń przeciw zarządzeniom Zwierzchności gminnnej.

Zwyczajny zarząd majątkiem.

§. 27.

Zwyczajny zarząd majątkiem nie należy do zakresu działania Rady gminnej, lecz Rada może poszczególne sprawy tego zarządu, na wniosek lub po wysłuchaniu Zwierzchności gminnej swojej uchwale zastrzedz.

Ustanawianie służby.

§. 28.

Rada winna przydać Zwierzchności gminnej służbę potrzebną do załatwiania czynności, wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania.

Jeżeli Rada uzna potrzebę ustanowienia posad urzędowych lub służbowych, wtedy uchwali liczbę i płacę urzędników i sług, orzecze o warunkach i sposobie ich mianowania i ich zaopatrzeniu.

Każda gmina winna utrzymywać osobnego kasyera i kontrolora dla prowadzenia kasowości. Ze względu na stosunki majątkowe jednak Wydział krajowy może pojedyncze gminy zwolnić od obowiązku utrzymywania osobnego kontrolora lub osobnego kasyera.

Nadzorowanie Zwierzchności gminnej.

§. 29.

Rada gminna ma prawo i obowiązek urzędowanie Zwierzchności gminnej ciągle nadzorować. Nadzór ten wykonywa Rada gminna za pomocą jednej lub kilku komisyj z grona swego wybranych, które obowiązane będą o każdej dostrzeżonej nieprawidłowości lub wadliwości w urzędowaniu Zwierzchności gminnej bezzwłocznie Radę gminną zawiadomić i poczynić wnioski o usunięcie złego, zaś po upływie każdego roku administracyjnego, przedłożyć Radzie gminnej sprawozdanie o swoich czynnościach z wnioskami, jakie uznają za stosowne.

Skoro Rada gminna przekona się o niepra widłowościach lub wadliwościach, winna się postarać o bezzwłoczne ich usunięcie, a gdyby to

nie odniosło skutku, donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Dla komisyj kontrolujących uchwali Rada gminna osobne instrukcye i przedłoży je Wydziałowi powiatowemu do wiadomości.

Naczelnik gminy winien najdalej do dni 30 po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Wydziałowi powiatowemu odpisy sprawozdań komisyj kontrolujących w ubiegłym roku, jakoteż odpis uchwał Rady gminnej na podstawie tych sprawozdań zapadłych, lub donieść w tym terminie o zachodzących przeszkodach.

Rada gminna może także ustanawiać osobne komisye do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, tudzież do udzielania zdań i przedstawiania wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj Rada gminna powołać może mężów zaufania z poza grona swego.

Ani komisya kontrolująca, ani specyalne komisye, w myśl niniejszego paragrafu ustanowione, władzy wykonawczej nie mają, a zatem ani same nic zarządzić, ani Zwierzchności gminnej poleceń wydawać nie mogą.

Rewizya kasy.

§. 30.

Rada gminna winna wybrać osobną komisyę, której obowiązkiem będzie przynajmniej cztery razy do roku przedsięwziąć rewizyę kasy gminnej i kas zakładów i funduszów pod zarządem gminy zostających i o każdej rewizyi Radzie gminnej zdać sprawę na ręce naczelnika gminy, który odpis każdego sprawozdania, do dni 8 Wydziałowi powiatowemu przedłożyć ma. Każdy radny wybrany do komisyi szkontrującej, obowiązany jest wybór ten przyjąć.

Od przyjęcia wyboru wymówić się może tylko ten, który nie posiada potrzebnego do szkontrowania kasy ogólnego wykształcenia, lub względem którego zachodzą okoliczności w §. 21. lit. g, h, wymienione. Kto bez takiego powodu uwalniającego wyboru przyjąć nie chce, podpada karze, którą Rada gminna aż do wysokości 20 zł. wymie-

rzyć może. Jeżeli członkowie komisyi szkontrującej obowiązkom w niniejszym paragrafie na nich włożonym zadość nie uczynią, Wydział powiatowy może na każdego członka komisyi winnego zaniedbania swych obowiązków, nałożyć grzywnę do wysokości 20 zł. W takim razie może Wydział powiatowy sam przeprowadzić szkontro kasy na koszt gminy. Oprócz tego winien Wydział powiatowy sam od czasu do czasu kasę gminną niespodziewanie szkontrować.

Sprawy policyi miejscowej.

§. 31.

O ile sprawowanie policyi miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada gminna w granicach ustaw wydawać obowiązujące w obrębie gminy przepisy co do policyi miejscowej i za przekroczenie tychże zagrażać karą pieniężną aż do wysokości 50 zł. lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do dni 10.

Uchwały takie Rada gminna powziąć może tylko na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy.

§. 32.

Rada gminna winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urządzeń policyi miejscowej i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbania w tej mierze, pochodzące z jej winy.

Odpowiedzialność gminy.

§. 33.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciężących, winna gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązaną jest gmina wynagrodzić szkodę wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciężyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody, wyda polityczna władza powiato-

wa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się pomiędzy gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

Zaopatrywanie ubogich.

§. 34.

Rada gminna ma czuwać nad tem, aby ubodzy według ustaw zaopatrzeni byli. Gdyby zakłady i fundusze na ten cel przeznaczone nie wystarczały, Rada postara się o potrzebne środki i oznaczy sposób ich użycia.

Udzielanie zdania.

§. 35.

Na żądanie władz rządowych lub autonomicznych winna Rada gminna udzielać im swojego zdania.

Rozstrzyganie zażaleń.

§. 36.

Rada gminna rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom naczelnika gminy, w sprawach tyczących się majątku i dobra gminnego lub zakładów gminnych, niemniej w tych sprawach, w których naczelnik gminy tylko uchwały Rady gminnej wykonywa.

We wszystkich innych sprawach własnego zakresu działania rozstrzyganie rekursów przeciw postanowieniom naczelnika gminy, należy do Wydziału powiatowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu działania do politycznej władzy powiatowej.

Regulamin.

§. 37.

Rada gminna winna do trzech miesięcy po wejściu w życie niniejszej ustawy uchwalić regulamin dla własnych czynności i instrukcyę dla czynności swej Zwierzchności gminnej i instrukcyę dla swojej kasy gminnej.

Regulamin dla własnych czynności i instrukcyę dla Zwierzchności gminnej prze-

dłożyć winna za pośrednictwem Wydziału powiatowego, Wydziałowi krajowemu do wiadomości. — Instrukcya dla kasy gminnej przez Radę gminną uchwalona, wymaga zaś zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Jeżeli Rada gminna w ciągu trzech miesięcy nie uczyni zadość powyższemu obowiązkowi, Wydział krajowy wyda regulamin dla czynności Rady gminnej, tudzież instrukcye dla czynności Zwierzchności i kas gminnych, które obowiązywać będą prowizorycznie, aż do chwili dopóki Rada gminna nie uchwali własnego regulaminu i instrukcyi.

Zwoływanie Rady.

§. 38.

Rada gminna zbiera się na posiedzenie ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej zaś raz na miesiąc. — Naczelnik gminy lub jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie. — Każde posiedzenie, które nie jest tym sposobem zwołane, jest nieprawne, a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Naczelnik gminy musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część radnych, polityczna władza powiatowa albo też Wydział krajowy lub Wydział powiatowy.

O nastąpić mającem posiedzeniu naczelnik gminy w każdym razie winien zawiadomić wszystkich w gminie obecnych radnych.

Komplet do uchwał.

§. 39.

Rada gminna nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa radnych nie jest na posiedzeniu obecną.

Do uchwały ustanawiającej budżet, jakoteż do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu potrzebna jest obecność dwóch trzecich radnych.

Jeżeli na posiedzenie nie zbierze się ilość radnych potrzebna do powzięcia uchwał, winien naczelnik gminy najdalej do trzech dni zwołać Radę powtórnie i zarazem wezwać zastępców.

Na każdego radnego i zastępcę, który nie stawi się na to drugie posiedzenie i nie usprawiedliwi swej nieobecności, winien naczelnik

gminy nałożyć karę pieniężną aż do wysokości 10 zł.

Przeciw takiemu orzeczeniu służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Grzywnę tę ściągnie naczelnik gminy. — Radnego lub zastępcę, który bez usprawiedliwienia się na trzech po sobie następujących posiedzeniach się nie jawi, może Rada gminna na czas oznaczony, lub też na cały w toku będący peryod wyborczy od udziału w obradaah i uchwałach Rady wykluczyć. — Przeciw tej uchwale służy wykluczonemu rekurs do Wydziału powiatowego.

Przeszkody uczestnictwa w obradach.

§. 40.

Członek Zwierzchności gminnej lub Rady gminnej nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego urzędowania, jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych; winien jednak na żądanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych wyjaśnień.

§. 41.

Członkowie Zwierzchności gminnej są obowiązani być obecnymi na każdem posiedzeniu Rady i mogą w każdym czasie głos zabrać. — W głosowaniu przy sprawdzeniu rachunków i udzieleniu Zwierzchności gminnej absolutoryum, nigdy udziału brać nie mogą.

Przewodniczenie na posiedzeniach.

§. 42.

Na posiedzeniach Rady gminnej przewodniczy naczelnik gminy, a w razie przeszkody jego zastępca. Każde posiedzenie odbyte z pominięciem tego przepisu jest nieważne. Naczelnik gminy a w razie przeszkody jego zastępca zwołuje radę, zagaja i zamyka posiedzenie, układa porządek dzienny, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

Sekretarz Rady.

§. 43.

Rada gminna wybiera sekretarza swego bądź z grona swego, bądź z pomiędzy urzędników gminy.

Warunki ważności uchwał.

§. 44.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych radnych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. — W innych wypadkach przewodniczący nie głosuje z wyjątkiem wyborów. — Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

Jawność posiedzeń.

§. 45.

Posiedzenia Rady odbywają się publicznie, wyjątkowo jednak może Rada uchwalić tajne posiedzenie. — Posiedzenia, na których przedmiotem obrad jest budżet lub zamknięcie rachunków w każdym razie będą publiczne.

Gdyby publiczność mięszała się do obrad lub w inny sposób przeszkadzała obradom przewodniczący ma prawo i obowiązek po poprzedniem bezskutecznem napomnieniu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

Protokół posiedzenia i księga uchwał.

§. 46.

Z każdego posiedzenia spisany będzie protokół, obejmujący nazwiska radnych, wnioski na posiedzeniu czynione i zapadłe uchwały. — Protokół ma być stwierdzony podpisem przewodniczącego, dwóch obecnych na posiedzeniu radnych i sekretarza.

Prócz tego prowadzoną będzie księga uchwał. — Każdemu członkowi gminy wolno przeglądać protokoły i księgę uchwał.

ROZDZIAŁ III.

O zakresie działania Zwierzchności gminnej.

§. 47.

Naczelnik gminy w sprawach gminy jest organem zarządzającym i wykonawczym.

W razie przeszkody zastępuje naczelnika gminy jego zastępca, tego zaś jeden z asesorów. Rada gminna na początku każdego roku oznaczy który asesor w razie przeszkody zastępcy ma zastępować naczelnika gminy.

§. 48.

Do zakresu działań naczelnika gminy należy w szczególności:

a) przewodniczenie w Radzie gminnej i przygotowanie wniosków do uchwał Rady;

b) wykonywanie ustaw i rozporządzeń we własny zakres działania gminy wchodzących;

c) wykonywanie wszelkich uchwał i zarządzeń Rady gminnej;

d) kierownictwo urzędem gminnym, nadzór nad urzędnikami i sługami;

e) wykonywanie policyi miejscowej;

f) zarządzenie w razach nagłych, za następnem usprawiedliwieniem wobec Rady gminnej;

g) przedstawianie do mianowania i oddalania urzędników gminy i wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad urzędnikami i sługami;

h) zarząd majątkiem, dobrem i dochodami gminy, zakładów i funduszów gminnych, lub pod zarządem gminy zostających;

i) prowadzenie kasowości i rachunkowości gminy;

k) wykonywanie wszelkich spraw poruczonego zakresu działania.

§. 49.

Naczelnik gminy reprezentuje gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania względem osób trzecich, muszą być podpisane przez naczelnika gminy i jednego asesora.

Dokument dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi nadto być podpisanym przez dwóch radnych i powołać się na to przyzwolenie lub zatwierdzenie. W każdym razie dokument wydany imieniem gminy musi być zaopatrzony pieczęcią gminną.

Sprawowanie policyi miejscowej.

§. 50.

Do naczelnika gminy należy odpowiedne ustawom sprawowanie policyi miejscowej, o ile pojedyncze jej czynności nie są przekazane w drodze ustawy krajowej organom rządowym.

W nagłych wypadkach nieszczęścia, n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p. naczelnik gminy ma prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy a nawet i obcych. Gdyby środki policyi miejscowej nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego (jak n. p. w razie epidemii) lub gdyby własne siły gminy nie wystarczyły do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, naczelnik gminy winien zawiadomić o tem natychmiast polityczną władzę powiatową.

Zagrażanie karami.

§. 51.

Naczelnik gminy ma wyjątkowo prawo zagrażania karą pieniężną do 10 zł. lub w razie niemożności jej uiszczenia karą aresztu do dwóch dni, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policyi miejscowej niedopuszczającego zwłoki.

Wykonywanie władzy karnej.

§. 52.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej należącej do zakresu działania gminy, wyrażoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, służy prawo orzekania kar za takie przekroczenia naczelnikowi gminy, a względnie jego zastępcy.

W ten sposób mają być także orzekane kary oznaczone przez Radę gminną (§. 31)

Tylko kary pieniężne, lub w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu mogą być orzekane.

Wszelkie orzeczenia kar, mają być w osobną księgę wpisywane.

Tok instancyi.

§. 53.

Od orzeczeń wydanych według §. 51. odwołać się można do politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, albo członków Sejmu krajowego, natenczas winien naczelnik gminy przedłożyć to orzeczenie politycznej władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i potwierdzenia.

Przeznaczenie kar.

§. 54.

Kary pieniężne, orzeczone podług §. 51. wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

Przedstawienie urzędników do mianowania i przeniesienia w stan spoczynku.

§. 55.

Na podstawie etatu przez Radę gminną uchwalonego naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej urzędników gminnych do mianowania. Mianowani urzędnicy posiadać muszą przepisaną kwalifikacyę.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem oznaczy, jakie kwalifikacye dla każdej kategoryi posad są potrzebne z uwzględnieniem różnicy potrzeb i stosunków gmin większych a mniejszych z pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej wnioski o przeniesienie urzędników w stan spoczynku i wymierzenie emerytury dla nich.

Naczelnik gminy mianuje i oddala sługi gminne i wyznacza im zaopatrzenie.

Śledztwa dyscyplinarne.

§. 56.

Naczelnik gminy wdraża i przeprowadza śledztwo dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom gminnym i orzeka o karach dyscyplinarnych.

Naczelnik może w drodze dyscyplinarnej urzędnika suspendować. Oddalenie urzędnika ze służby w drodze dyscyplinarnej nastąpić może tylko za uchwałą Rady gminnej.

Orzeczenia dyscyplinarne przeciw rachmistrzowi, kasyerowi i kontrolorowi tylko Rada gminna po wysłuchaniu naczelnika gminy wydawać może.

Zarząd majątkiem.

§. 57.

Naczelnik gminy zarządza majątkiem gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminy, czuwa nad ich wykonaniem i załatwia sprawy ubogich według ustaw.

Naczelnik zawiaduje zakładami gminnymi i nadzoruje zakłady własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowy innych nie zawiera postanowień.

W szczególności winien naczelnik gminy starać się o ściąganie wszystkich wierzytelności gminy. zakładów i funduszów gminnych lub pod zarządem gminy zostających, tudzież wszelkich czynnych zaległości. Gdyby naczelnik obowiązku tego należycie nie wypełniał, a Rada gminna, mimo upomnienia ze strony Wydziału powiatowego, temuby nie zaradziła, Wydział powiatowy będzie miał prawo zarządzić środki zaradcze, jakie uzna za stosowne a nawet ustanowić na koszt gminy zastępcę prywatnego, który imieniem gminy wierzytelności i zaległości w drodze prawnej ściągnie.

Przepis ten odnosi się także do pretensyj gminy, któreby jej z mocy §§. 63.—65. do członków Zwierzchności gminnej przysługiwały.

Kolaudacye.

§. 58.

Naczelnik gminy zarządza wszelkie roboty i dostawy dla gminy, rozpisuje i przeprowadz licytacye, odbiera i kolauduje wykonane roboty lub dostawy.

Komisye.

§. 59.

Rada gminna może na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy uchwalić, aby sprawowanie poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminnego lub policyi miejskiej powierzone zostało osobnym komisyom.

Każda taka komisya składa się z jednego członka Zwierzchności gminnej, jako przewodniczącego i kilku członków przez Radę gminną z jej grona lub z poza jej grona wybranych.

Dla takich komisyj winna Rada gminna uchwalić osobne instrukcye.

Komisye te podlegają naczelnikowi gminy i polecenia jego wykonywać ściśle są obowiązane.

Dobrowolne licytacye

§. 60.

Naczelnik gminy zezwala na przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi i czuwa nad zachowaniem i ścisłem wypełnieniem istniejących w tej mierze przepisów.

Kasowość i rachunkowość.

§. 61.

Naczelnik gminy jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie kasowości i rachunkowości, jest przeto obowiązany kasę przynajmniej raz na miesiąc szkontrować.

Poruczony zakres działania.

§. 62.

Naczelnik gminy załatwia wszelkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy w sposób ustawami przepisany lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wy-

konania pozostawione jest w całości lub częściowo gminie, naczelnik winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady gminnej.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdyby uchwała Rady, bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasięgniętą, może naczelnik gminy działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jak najkrótszym czasie wyjednać sobie zatwierdzenie Rady.

Rząd może polecić załatwienie spraw, należących do poruczonego zakresu działania w całości lub części na swój koszt organom własnym.

Wstrzymanie wykonania uchwał.

§. 63.

Jeżeli naczelnik gminy sądzi, że uchwała przez Radę gminną powzięta narusza ustawę, przekracza zakres działania Rady lub jest szkodliwą interesom gminy, winien wstrzymać wykonanie takiej uchwały i najdalej do trzech dni po jej powzięciu odnieść się do wyższej władzy o roztrzygnięcie, czy uchwała wykonaną być ma czy nie.

Orzeczenie to należy do politycznej władzy powiatowej, jeżeli naczelnik sądzi, że uchwała narusza ustawę lub przekracza zakres działania gminy, zaś do Wydziału powiatowego, jeżeli sądzi, że uchwała jest szkodliwą interesom gminy.

Władza wyższa winna wydawać swoje orzeczenie w ciągu dni ośmiu, a jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, polityczna władza powiatowa zawiadomi o swojem orzeczeniu Wydział powiatowy.

Orzeczenie tych władz jest dla naczelnika gminy stanowczem i nie służy mu prawo wyższego odwołania się.

Rada gminna ma jednak prawo wnieść rekurs od takiego orzeczenia do Namiestnictwa, a względnie do Wydziału krajowego w terminie 14-dniowym.

O wstrzymaniu wykonania uchwał naczelnik ma Radę gminną na najbliższem posiedzeniu zawiadomić. Jeżeli naczelnik gminy nie przedłoży władzy wyższej w terminie 3-dniowym uchwały wstrzymanej do rostrzygnięcia, uchwała ta staje się prawomocną i bezzwłocznie wyko-

naną być musi, o ile nie zachodzi wypadek w §. 105. przewidziany.

Odpowiedzialność naczelnika gminy.

§. 64.

Naczelnik gminy jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie. Od tej odpowiedzialności uwolnić nie może naczelnika gminy ani ustanowienie komisyi dla poszczególnych spraw (§. 59.) ani żadna uchwała Rady gminnej.

Co do poruczonego zakresu jest odpowiedzialnym Rządowi.

Pretensye gminy co do wynagrodzenia szkód, pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

§. 65.

Jeżeli zastępca naczelnika gminy lub jeden z asesorów powołanym zostaje do zastępowania naczelnika gminy, względnie jego zastępcy, natenczas zastępca naczelnika i względnie asesor, wchodzą we wszystkie prawa i obowiązki naczelnika gminy i są odpowiedzialnymi za swoje czynności urzędowe tak samo jak naczelnik gminy.

§. 66.

Asesorowie dodani są naczelnikowi gminy dla pomocy w urzędowaniu. Asesorowie winni przeto naczelnika wspierać w urzędowaniu i mają według jego zarządzenia i pod jego odpowiedzialnością wykonywać czynnosci, które im poruczy.

Każdy asesor odpowiedzialny jest gminie za zaniedbanie, lub nienależyte wykonanie czynności przez ustawę niniejszą w ogóle, przez naczelnika gminy lub przez Radę gminną w szczególności mu poruczonych.

Pretensye gminy do wynagrodzenia szkód z odpowiedzialności tym paragrafem orzeczonej mają być dochodzone zwykłą drogą prawa.

ROZDZIAŁ V.

O gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę.

Inwentarz majątku.

§. 67.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje gminy i jej zakładów winny być utrzymywane w ciągłej widoczności za pomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisanym w ciągu pierwszego roku po zaprowadzeniu niniejszej ustawy, każda następna zmiana ma być w nim uwidoczniona

Każdemu członkowi gminy wolno jest przejrzeć inwentarz.

Zakładanie i utrzymywanie inwentarza należy do naczelnika gminy. Pierwszy inwentarz przedłożony będzie Radzie gminnej do zatwierdzenia, a dwa odpisy zatwierdzonego inwentarza przedłoży naczelnik gminy Wydziałowi powiatowemu, który jeden z tych odpisów przeszle Wydziałowi krajowemu.

O zmianach w inwentarzu uwiadomi naczelnik gminy najdalej w dwa mieciące po upływie każdego roku Radę gminną i Wydział powiatowy, który o tem doniesie Wydziałowi krajowemu.

Utrzymywanie majątku zakładowego.

§. 68.

Zakładowy majątek i dobro gminy i jej zakładów mają być utrzymywane w całości i w dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

Użytkowanie majątku gminnego.

§. 69.

Majątek gminny i jej zakładów ma być w ten sposób administrowanym, aby przyniósł ile możności największy stały dochód. Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ile by zaś na ten cel nie

były potrzebne, należy je ulokować pożytecznie i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 70.

Co do tego komu i w jakim rozmiarze służy udział w pożytkach dobra gminnego, trzymać się należy dotychczasowego niezaprzeczonego zwyczaju. Jeśli i o ile nie istnieje taki zwyczaj, Rada gminna z uwzględnieniem istniejących w prestacyach tytułów prawnych, uchwali postanowienie regulujące to uczestnictwo, przy czem zastosować może opłaty za użytkowanie z dobra gminnego. **Co do sposobu zaś użytkowania z dobra gminnego orzeka Wydział powiatowy.**

Rok administracyjny.

§. 71.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym państwa.

Budżet i rachunki roczne.

§. 72.

Naczelnik gminny winien corocznie ułożyć budżet gminny i zakładów gminnych na następny rok administracyjny i przedłożyć go Radzie gminnej na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego. Rada gminna ma budżet uchwalić na miesiąc przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rachunki z przychodów i wydatków gminy, funduszów i zakładów gminnych, lub pod zarządem gminy zostających, winien naczelnik gminy najpóźniej w **miesiąc** po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie gminnej, **która obowiązana jest rachunki najdalej do dwóch miesięcy po ich przedłożeniu, rozpoznać i załatwić.**

Tak budżet jak i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostanie, winny być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzenia przez członków gminy, których spostrzeżenia przy rozpoznaniu budżetu i rachunków wzięte będą pod rozwagę.

Gdyby Rada gminna nie wstawiła w swój budżet należytości, którą gmina uiścić jest obowiązaną, bądź na mocy ustawy, bądź na mocy wyroku lub dokumentu, mającego wedle ustaw moc egzekucyjną, ma Rada powiatowa prawo i obowiązek wstawić te należytości w budżet gminy i nałożyć na ich pokrycie dodatki do podatków.

§. 73.

O dniu, w którym projekt budżetu i rachunki roczne Radzie gminnej przedłożone zostały, zawiadomi naczelnik gminy Wydział powiatowy.

Uchwalony przez Radę budżet i sprawdzone przez nią rachunki, przedłożyć należy w dwóch odpisach Wydziałowi Rady powiatowej, który jeden odpis przedłoży Wydziałowi krajowemu.

§. 74.

Do sprawdzenia rachunków w §. 71. wymienionych Rada gminna wybrać ma komisyę, która sprawozdanie i wnioski swoje Radzie gminy najdalej do sześciu tygodni przedłożyć ma.

Każdy radny obowiązany jest wybór do tej komisyi przyjąć, jeżeli nie zachodzą powody do wymówienia się od przyjęcia tego wyboru w §. 30 wymienione.

Za należyte sprawdzenie rachunków może Rada gminna członkom komisyi przyznać remuneracyę. — Taka uchwała Rady gminnej wymaga zatwierdzenia przez Wydział powiatowy. — Jeżeli komisya obowiązkom na nią w niniejszym paragrafie włożonym w oznaczonym tu terminie zadość nie uczyni i zwłoki należycie nie usprawiedliwi, Wydział powiatowy nałoży na każdego członka komisyi za winnego uznanego grzywnę aż do wysokości 20 zł. i zarządzi wybór innej komisyi, wyznaczając nowy termin do sprawdzenia i załatwienia rachunków.

Gdyby i to zarządzenie skutku nie odniosło, lub gdyby Wydział powiatowy się przekonał, że rachunki nie są należycie

sprawdzone, Wydział powiatowy z ramienia swego zarządzi sprawdzenie rachunków na koszt gminy.

Od takiego rozporządzenia Wydziału powiatowego służy rekurs do Wydziału krajowego.

§. 75.

W zarządzie gminy i przy zawiadywaniu jej majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. — Na wydatki, które odłożyć się nie dadzą, a we właściwej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady.

W razach nagłych, w których poprzednie przyzwolenie bez szkody i bez niebezpieczeństwa nie może być uzyskane, może naczelnik gminy opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków.

1. Z dochodów.

§. 76.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów gminy.

Z majątku osobnego.

§. 77.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

§. 78.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru i uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia do-

chody z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 69) nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestnictwa.

Wydatki odrębne.

§. 79.

Wydatki dotyczące tylko interesu pewnych klas mieszkańców lub posiadaczy gruntów lub domów, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urządzenia obowiązujące.

2. Prestacye.

§. 80.

O ile dochody w §. 77. oznaczone nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada nakładać:

a) dodatki do podatków bezpośrednich, lub do podatku konsumcyjnego;

b) inne opłaty nie należące do kategoryi dodatków do podatków;

c) posługi i roboty na cele gminne.

a) Dodatki do podatków.

§. 81.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj nakładane na wszyskie w gminie przypisane podatki bezpośrednie, a to na wszystkie równo, to jest podług tej samej stopy procentowej. Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie gminy. Wyjątki od tych przepisów objęte są §§. 85. i 86.

§. 82.

Dodatkiem do podatu konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie można nim obciążać produkcyi i obrotu handlowego.

§. 83.

Do nałożenia dodatków przenoszących 20% do 50% podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej.

De nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego przeno-

szących 50% do 100% potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego, za zgodą c. k. Namiestnictwa. Takie zezwolenie udzielonem być może tylko na lat 5.

Gdyby porozumienie między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem do najbliższej sesyi sejmowej nie nastąpiło, sprawa winna być przedłożoną do uchwały Sejmu krajowego.

Dodatki na dłuższy okres aniżeli lat 5., lub przenoszące 100% podatków bezpośrednich albo podatku konsumcyjnego, nakładane być mogą tylko na podstawie uchwały sejmowej i za Najwyższem zezwoleniem.

§ 84.

Do zaprowadzenia opłat nie należących do kategoryi dodatków do podatków bezpośrednich lub do dodatku konsumcyjnego, jako też do podwyższenia istniejących już opłat tego rodzaju, potrzebną jest ustawa krajowa.

Zezwolenie na dalszy pobór tego rodzaju opłat po zgaśnięciu mocy obowiązującej ustawy, którą zaprowadzone zostały, udzielone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże zawsze nie w wyższym wymiarze i nie na dłuższy okres czasu, jak dotyczącą ustawą dotąd dozwolone były.

Odmowa na prośby tego rodzaju może nastąpić tylko za uchwałą Sejmu krajowego.

Pobór taks gminnych za pojedyncze przez reprezentacyę gminną w zakresie jej kompetencyi udzielone uprawnienia, tudzież za używanie zakładów gminnych i za inne w interesie stron przez organa gminne podejmowane czynności urzędowe, dozwolone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże bez naruszenia już dawniej dla poszczególnych poborów tego rodzaju istniejących postanowień prawnych.

C. Posługi i roboty.

§. 85.

Za uchwałą Rady gminnej mogą być wymagane posługi i roboty, tak ciągłe jak i ręczne.

Rada winna rok rocznie na następujący rok administracyjny oznaczyć cenę dziennych posług i robót.

Posługi będą wymagane kolejno. Wyjąwszy nagłe wypadki wskazane w §. 50. wolno jest każdemu, wymagane od niego posługi lub roboty, albo osobiście albo przez zdolnego zastępcę wykonać, albo też wykupić się od nich, składając do kasy miejskiej ich wartość, obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

Wyjątki.

§. 86.

Do opłacania dodatków do podatków bezpośrednich niemniej do posług i robót nie mogą być pociągani:

a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, państwa, kraju, gminy, zakładów krajowych i gminnych, nauczyciele publiczni, wojskowi jakoteż wdowy i sieroty tych osób co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów.

b) pasterze dusz co do ich kongruy.

§. 87.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej potrzebne jest przyzwolenie Wydziału krajowego.

Ogłoszenie uchwał dotyczących prestacyi.

§. 88.

Uchwała Rady dotycząca prestacyi musi być w gminie ogłoszona. Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi gminy wnieść względem niej wciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasiąganiu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

Pobór prestacyi.

§. 89.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków co podatki.

Tylko dodatki do podatku konsumcyjnego mogą być na żądanie gminy wydzierżawione razem z podatkiem rządowym lub samoistnie przez gminę samą wydzierżawione lub pobierane.

Inne należytości pieniężne, na cele gminne nałożone na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady gminnej, niemniej kary pieniężne orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera naczelnik gminy przez swoje organa, a w razie nieuiszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany, nie wykupiwszy się z posługi lub roboty, wzbrania się jej wykonać, naczelnik gminy poleci wykonanie takiej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego i ściągnie wydaną kwotę w sposób przepisany dla ściągania innych należytości pieniężnych.

W nagłych wypadkach wskazanych w §. 50. mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót.

Konkurencye.

§. 90.

Konkurencya do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg jest przedmiotem osobnych ustaw.

Konkurencye do pewnych potrzeb, oparte na specyalnych tytułach prawnych, pozostają w swej mocy.

DZIAŁ VI.

O zawiadywaniu specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej i izraelickiej. Prawa ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

§. 91.

W gminach składających się z ludności chrześciańskiej i izraelickiej pozostaje tak chrześciańska jak i izraelicka ludność przy własności posiadania i używania zakładów i funduszów, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne, w których wyłączny udział tylko jej samej służy.

O ile jednak te wydatki dotychczas opędzane były z ogólnych dochodów gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej.

§. 92.

Specyalne sprawy ludności chrześciańskiej §. 92. o ile zawiadywanie niemi podług ustaw należy do Rady gminnej lub Zwierzchności gminnej, zawiadywane będą przez tęże Radą lub Zwierzchność podług przepisów niniejszej ustawy, z tem jednak ograniczeniem, że izraeliccy członkowie Rady gminnej i Zwierzchności gminnej w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwianiu tychże spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Gdyby jednak liczba chrześciańskich członków Rady gminnej nie wynosiła przynajmniej połowy wszystkich ich członków, wybierają chrześciańscy wyborcy gminy w sposób ordynacyą wyborczą oznaczony, dla załatwiania spraw ludności chrześciańskiej tylu chrześcian, ile będzie potrzeba dla uzupełnienia tej połowy.

Do ważności uchwał Rady gminnej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześciańskich członków Rady i bezwzględna większość głosów tychże członków.

Jeżeli naczelnikiem gminy jest niechrześcianin, wybierze chrześciańska część Rady gminnej, a wedle potrzeby uzupełni ona ze swego grona przewodniczącego, któremu służyć będą co do załatwienia spraw ludności chrześciańskiej te same prawa i obowiązki, które na mocy ustawy służą naczelnikowi gminy.

§. 93.

Do specyalnych spraw ludności chrześciańskiej należą:

a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe, wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie lub mianowanie pasterzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów przeznaczonych dla chrześcian lub na cele, w których tylko chrześcianie udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześciańskiej lub przezna-

czonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w wyłącznem jej używaniu.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej.

§. 94.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

a) sprawy bóżnic, cmentarzy, sprawy obrzędowe, mianowanie rabinów, nauczycieli religii i sług obrzędowych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innych funduszów, przeznaczonych dla izraelitów, lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelickiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w jej wyłącznem używaniu.

Prawo nadzoru Rady gminnej.

§. 95.

Prawo Rady gminnej do nadzoru, o ile takowy służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonem także względem przedmiotów w §§. 92. i 93 wymienionych.

§. 96.

Nakładanie dodatków do podatków, jako też innych prestacyj na członków gminy na cele w §§. 92. i 93. wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady gminnej, o ile ustawy specyalne nie stanowią inaczej.

Jeżeli jednak w Radzie gminnej nie ma $^2/_3$ chrześcian, nakładanie dodatków do podatków i innych prestacyj na chrześciańskich członków gminy, na cele w §. 92. wskazane, nastąpić może za zezwoleniem Wydziału powiatowego.

Przeciw uchwałom w tej mierze, tak Rady gminnej jak i Wydziału powiatowego, służą te same środki, co i przeciw innym uchwałom tych władz.

DZIAŁ VII.

O łączeniu gmin.

§. 97.

Do gminy, niniejszej ustawie podlegającej, wcieloną być może granicząca z nią gmina wiejska lub małomiejska, lub część takiej gminy, jeżeli reprezentacye obu tych gmin na to się zgodzą, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na wcielenie zezwoli.

Wcielenie takie nastąpić może w drodze ustawy krajowej, nawet wbrew woli gminy, jeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

W razie takiego wcielenia należy w drodze dobrowolnej zgody między gminami, a w razie nieudania się takiej zgody, w drodze ustawy krajowej uregulować stosunki co do posiadania i użytkowania własności gmin połączonych.

DZIAŁ VIII.

O nadzorze nad gminami.

§. 98.

Rada powiatowa, a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych, nie zostały uszczuplone.

Sejm a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Rady gminnej i Zwierzchności gminnej albo za pośrednictwem Wydziału powiatowego, albo też bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisyi zarządzić dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru, upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Zatwierdzenie uchwał przez Radę powiatową.

§. 99.

Do spraw, w których uchwały Rady gminnej muszą być przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w. §. §. 2. 83 i 84 także następujące:

a) pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy albo jej zakładów,

b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kwota pożyczki lub wartości ciężaru wynikającego ze zobowiązania, łącznie z długami już istniejącymi przewyższa roczne dochody gminy a względnie zakładów gminnych;

c) nabytki i przedsiębiorstwa nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego ztąd wydatku potrzeba zaciągnąć pożyczkę, lub obciążyć gminę prestacyami;

d) wydzierżawianie na dłuższy czas, niż na lat sześć lub w inny sposób, niż przez publiczną licytacyę najwięcej ofiarującemu;

e) **opuszczanie czynszu najmu lub dzierżawy w części lub w całości i w ogóle opuszczanie i odpisywanie wierzytelności gminnych.**

§. 100.

Uchwały Rady gminnej, do których ważności potrzebza przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swojem zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

Rekurs do Wydziału powiatowego

§. 101

Wydział pewiatowy rozstrzyga rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej i Zwierzchności gminnej we wszystkich sprawach własnego zakresu działania.

Przeciw dodatkom do podatków rekurs wnoszonym być może, o ile dodatki te przechodzą wysokość ustawami dozwoloną lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił niestosowny rozkład.

Każdy rekurs ma być wnoszonym na ręce naczelnika gminy w nieprzekraczalnym terminie 14 dni, od dnia obwieszczenia uchwały lub zawiadomienia o niej.

Władza dyscyplinarna nad Zwierzchnością gminną.

§. 102.

W sprawach włcsnego zakresu działania może Wydział powiatowy Zwierzchności pojedyn-

czym jej członkom dawać upomnienia i nakładać kary pieniężne do wysokości 20 zł. w a.

Kary te wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

W razie cięższego przekroczenia, lub ciągłego zaniedbywania obowiązków, może członek Zwierzchności gminnej na wniosek Wydziału powiatowego być zawieszony w urzędowaniu przez polityczną władzę powiatową.

W razie niezgodności tych władz orzeka polityczna władza krajowa, za zgodą Wydziału krajowego.

Po przeprowadzonem śledztwie dyscyplinarnem może polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego złożyć z urzędu członka Zwierzchności gminnej, a nawet na przeciąg czasu, nieprzekraczający lat trzech uznać nie zdolnym do piastowania tej posady.

Członek Zwierzchności gminnej uznany winnym, ponosi koszta dochodzenia.

Władza dyscyplinarna, służąca Wydziałowi powiatowemu, trwa jeszcze przez lat trzy po zgaśnięciu mandatu członka Zwierzchności gminnej w tym celu, aby go znaglić do zdania urzędu i złożenia rachunków z czasów urzędowania jego.

Mianowanie zastępcy dla gminy,

§. 103.

Jeżeli w sprawie prywatnej spornej między gminą a pewną klasą członków gminy lub pojedynczymi jej członkami Rada gminna ze względu na prywatny interes radnych nie byłaby bezstronną, Wydział powiatowy starać się będzie spowodować dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przeznaczy dla gminy zastępcę do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymania uchwał.

§. 104.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminami w tym kierunku, aby swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza powiatowa. W tym celu może ona żądać

udzielania sobie uchwał Rady gminnej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabierać głos tylko wtenczas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 105.

Polityczna władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonania uchwały powziętej przez Radę gminną, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady lub sprzeciwia się ustawom.

Przeciw takiemu nakazowi służy rekurs do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, winna polityczna władza powiatowa o wydanym zakazie uwiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 106.

Polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw zarządzeniom naczelnika gminy, naruszającym lub mylnie zastosowującym nstawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady gminnej, względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydziału powiatowego.

W sprawach poruczonego zakresu działania rekurs w każdym razie ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Środki zaradcze na koszt gminy.

§. 107.

Jeżeli Rada gminna zaniedbuje, albo wzbrania się dopełnić obowiązków w moc ustaw na gminie ciążących, polityczna władza powiatowa ma na koszt i stratę gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna władza powiatowa winna — przed zarządzeniem srodków

zaradczych porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 108.

Polityczna władza powiatowa ma prawo nałożyć na naczelnika gminy, lub jego zastępcę przekraczającego lub zaniedbującego swe obowiązki, w sprawach poruczonego zakresu działania, karę aż do 20 zł. w. a.

Kara ta wpływa do kasy gminnej, na fundusz ubogich gminy.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione naczelnikowi gminy, bez narażenia dobra publicznego i jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, może polityczna władza powiatowa na czas trwania tego stanu, ustanowić na koszt gminy organ do sprawowania rzeczonych czynności.

Tak w tym razie jak i w razach wskazanych w §. 107 należy postępować z wszelką możliwą oględnością, tak aby gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

§. 109.

Jeżeli z dochodzenia przez Wydział powiatowy przeprowadzonego się okaże, że naczelnik gminy zaniedbuje wykonywanie policyi miejscowej, lub że ją wadliwie albo niedostatecznie wykonywa, a jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, natenczas może polityczna władza powiatowa, za zgodą Wydziału powiatowego na koszt gminy poruczyć sprawowanie całej policyi miejscowej lub pewnej jej części komisarzowi na czas z góry oznaczony. Osobę komisarza oznacza polityczna władza powiatowa za zgodą Wydziału powiatowego.

Przeciw ustanowieniu takiego komisarza służy gminie rekurs do c. k. Namiestnictwa, które sprawę za zgodą Wydziału krajowego rozstrzygnie.

W braku takiej zgody ustanowienie komisarza uważanem będzie za uchylone.

Komisarzowi w powyższy sposób ustanowionemu w gminie podlegać będą organa policyjne tej gminy i on nad nimi wy-

konywać będzie władzę dyscyplinarną naczelnikowi gminy przysługującą.

Mianowany do sprawowania policyi miejscowej komisarz, wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki naczelnika gminy i Rady gminnej co do policyi miejscowej niniejszą ustawą normowanych.

Tylko uchwalenie środków pieniężnych do sprawowania policyi miejscowej potrzebnych, do Rady gminnej należeć będzie.

Przeciw uchwale Rady gminnej, odmawiającej dostarczania żądanych przez komisarza środków pieniężnych, służy komisarzowi rekurs do Wydziału powiatowego.

Równocześnie z mianowaniem komisarza oznaczy Wydział powiatowy wysokość i sposób wypłaty wynagrodzenia komisarzowi z funduszów gminy.

Rozwiązanie Rady gminnej.

§. 110.

Namiestnik może Radę gminną rozwiązać. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Rekurs taki musi być podpisany przez naczelnika gminy lub przynajmniej przez jedną trzecią część członków rozwiązanej Rady gminnej.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu winien być rozpisany nowy wybór. Tymczasowo zarząd może być poruczony naczelnikowi z przydanymi mężami zaufania, których c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy.

Jeżeli ze strony c. k. Namiestnictwa, lub Wydziału krajowego, podniesiony został zarzut przeciw powierzeniu tymczasowego zarządu naczelnikowi gminy, natenczas Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwiania spraw bieżących.

Sprawy w §. 99. wymienione nie należą do zakresu działania tymczasowego zarządu.

Alegat 2. do sprawozdania L. W. kr. 43647/890.

Wykaz

gmin obecnie w Galicyi za miasta lub miasteczka prawnie uznanych (przez kraj. biuro statystyczne sporządzony).

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
1	Biała	Kęty Oświęcim	Wilamowice
2	Bóbrka	Bóbrka	Brzozdowce Chodorów Strzeliska nowe
3	Bochnia	—	Lipnica murowana Niepołomice Uście solne Wiśnicz nowy
4	Bohorodczany	Sołotwina	Bohorodczany Łysiec
5	Borszczów	Jezierzany Mielnica	Bilcze Borszczów Dźwinogród Krzywcze Kudryńce Skała Uście biskupie
6	Brody	—	Leśniów Łopatyn Markopol Podkamień Sokołówka Stanisławczyk Szczurowice Toporów Załoźce
7	Brzesko	—	Brzesko Czchów Wojnicz Zakliczyn

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
8	Brzeżany	—	Kozowa Narajów
9	Brzozów	Brzozów Dynów	Jasienica
10	Buczacz	Jazłowiec	Barysz Monasterzyska Potok złoty
11	Chrzanów	—	Chrzanów Nowagóra Trzebinia
12	Cieszanów	Lubaczów	Cieszanów Lipsko Narol Oleszyce Płazów
13	Czortków	—	Jagielnica Ułaszkowce
14	Dąbrowa	—	Dąbrowa Szczucin
15	Dobromil	Bircza Dobromil Nowemiasto Rybotycze	
16	Dolina	—	Bolechów Dolina Rożniatów
17	Drohobycz	—	—
18	Gorlice	Biecz	Rzepiennik biskupi Uście ruskie
19	Gródek	—	Janów
20	Grybów	Ciężkowice	Bobowa Grybów
21	Horodenka	—	Czernelica Horodenka Obertyn
22	Husiatyn	Husiatyn	Chorostków Kopeczyńce Probużna
23	Jarosław	—	Pruchnik Radymno Sieniawa
24	Jasło	Osiek	Dębowiec Frysztak Kołaczyce
25	Jaworów	—	Krakowiec Wielkie Oczy

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
26	Kałusz	—	Kałusz Wojniłów
27	Kamionka	Busk Kamionka strumiłowa	Chołojów Dobrotwór Radziechów Stojanów Witków nowy
28	Kolbuszowa	—	Kolbuszowa Majdan Sokołów
29	Kołomyja	—	Gwoździec Jabłonów Kamionka wielka Kułaczkowce Peczeniżyn
30	Kossów	Kuty	Kossów Pistyń
31	Kraków	—	—
32	Krosno	—	Dukla Jedlicze Żmigród
33	Limanowa	—	Limanowa Tymbark
34	Lisko	Lisko	Baligród Lutowiska Ustrzyki dolne
35	Lwów	— Jaryczów nowy Szczerzec	Kukizów Nawarya
36	Łańcut	—	Kańczuga Leżajsk Łańcut Przeworsk Żołynia
37	Mielec	—	Mielec Przecław Radomyśl Rzochów
38	Mościska	Mościska Sądowa Wisznia	Krukienice Husaków
39	Myślenice	Jordanów Myślenice	Maków
40	Nadwórna	—	Delatyn Nadwórna
41	Nisko	—	Rudnik Ulanów

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
42	Nowy Sącz	—	Muszyna
		Stary Sącz	Piwniczna
			Tylicz
			Zbyszyce
43	Nowy Targ	Nowy Targ	Krościenko
44	Pilzno	Brzostek	Dębica
		Pilzno	Jodłowa
45	Podhajce	—	Podhajce
46	Przemyśl	Dubiecko	Babice
			Fredropol
			Krasiczyn
			Krzywcze
			Niżankowice
47	Przemyślany	—	Dunajów
			Firlejów
			Gliniany
			Przemyślany
			Świerz
48	Rawa	—	Lubycza król.
			Magierów
			Mosty małe
			Niemirów
			Potylicz
			Rawa Ruska
			Uhnów
49	Rohatyn	Rohatyn	Bołszowce
			Bukaczowce
			Bursztyn
			Knihynicze
			Konkolniki
			Podgrodzie
			Podkamień
			Stratyn
50	Ropczyce	Ropczyce	Wielopole
51	Rudki	Komarno	Rudki
52	Rzeszów	—	Błażowa
			Czudec
			Głogów
			Jawornik
			Niebylec
			Strzyżów
			Tyczyn
53	Sambor	—	Rajtarowice

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
54	Sanok	Bukowsko Jaćmierz Jaśliska Mrzygłód Nowotaniec Rymanów Zarszyn	Tyrawa wołoska
55	Skałat	—	Grzymałów Skałat Tarnoruda Touste Podwołoczyska
56	Śniatyn	—	Zabłotów
57	Sokal	Bełz	Krystynopol Tartaków Waręż
58	Stanisławów	Halicz Maryampol	Jezupol
59	Staremiasto	Starasól Staremiasto	Chyrów Felsztyn Laszki murowane
60	Stryj	—	Skole
61	Tarnobrzeg	—	Baranów Radomyśl Rozwadów Tarnobrzeg
62	Tarnopol	Mikulińce	—
63	Tarnów	—	Ryglice Tuchów Żabno
64	Tłumacz	Tyśmienica	Chocimierz Niżniów Ottynia Tłumacz Uście zielone
65	Trembowla	—	Janów Budzanów Strussów
66	Turka	—	Turka
67	Wadowice	Lanckorona Zator	Andrychów Kalwarya
68	Wieliczka	Dobczyce Podgórze Skawina	—

L. porz.	Powiaty	Miasta	Miasteczka
69	Zaleszczyki	—	Gródek Korolówka Tłuste Uścieczko
70	Zbaraż	Zbaraż	—
71	Złoczów	Olesko Pomorzany	Białykamień Gołogóry Jezierna Sassów Zarudzie Zborów
72	Żółkiew	—	Kulików Mosty wielkie
73	Żydaczów	Mikołajów Żydaczów	Rozdół Żurawno
74	Żywiec	Żywiec	Milówka Sucha

L.W. kr. 42.601/890.

Aleg. 83.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o administracyi 1-milionowym funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. i k. wojska.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 12. listopada 1889. powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1) „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o zarządzie funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla wojska.

2) Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w wypadkach, zasługujących na uwzględnienie przedstawiał Sejmowi wnioski co do przedłużenia terminu spłaty pożyczek na budowę koszar.

3) Sejm przechodzi do porządku dziennego nad żądaniami petycyi wiecu delegatów miast o podwyższenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar do dwóch milionów zł. i o wydanie ustawy o rozkładzie ciężaru kwaterunkowego na cały kraj, oraz nad petycyą miasta Stanisławowa, zawierającą takie samo żądanie.

4) Petycye Ls. 522. i 426. miast Jaworowa i Łańcuta, o pożyczki na budowę koszar, odstępuje Sejm Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.“

Obecnie ma zaszczyt Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie o zarządzie 1-milionowym funduszem pożyczkowym dla gmin na budowę koszar dla c. i k. wojska uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 11. stycznia 1888. przeznaczonym, tudzież o wykonaniu poleceń Wysokiego Sejmu, powyższemi uchwałami Wydziałowi krajowemu przekazanych.

W sprawozdaniu niniejszem Wydział krajowy przedstawia stan funduszu koszarowego i rozdawnictwo bezprocentowych pożyczek dla gmin, mających zamiar budować koszary wojskowe za czas od 1. lipca 1889. do końca czerwca 1890. W rozdawnictwie bezprocentowych pożyczek dla gmin jakoteż w zarządzie funduszem koszarowym, w tym okresie sprawozdawczym trzymał się Wydział krajowy tych samych zasad, które w sprawozdaniu swem z dnia 31. sierpnia 1888. do LW. 37.028 Wysokiemu Sejmowi przedłożonem, wyłuszczyć miał sposobność, a które to zasady Wysoki Sejm uchwałą z dnia 10. stycznia 1889. do wiadomości przyjąć raczył. W wykonaniu polecenia zawartego w uchwale IV. Wysokiego Sejmu z dnia 12. listopada 1889. Wydział krajowy udzielił gminie Jaworów bezprocentową pożyczkę w kwocie 20.000 zł., zaś gminie Łańcut bezprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł.

Stan funduszu koszarowego, według stanu z dnia 30. czerwca 1890. r. przedstawia się jak następuje:

A) Należytość od gmin.

Na dniu 31. grudnia 1889. wynosiła należytość od kwot gminom wypożyczonych sumę . . . . . 619.840 zł. 30 ct.
W. I. półroczu r. 1890. powiększyła się ta należytość o wypożyczoną kw. 232.000 „ — „
czyli urosła do kwoty 851.840 zł. 30 ct.

Na poczet tej należytości spłaciły w I. półroczu 1890 r. gminy:

Bochnia	2.583 zł.	30 ct.
Brzeżany	1.250 „	— „
Czortków	833 „	34 „
Jarosław	1.749 „	— „
Kołomyja	1.250 „	— „
Lwów	5.000 „	— „
Nowy Sącz	1.457 „	67 „
Przemyśl	1.666 „	— „
Rzeszów	3.502 „	90 „
Sanok	472 „	61 „
Stanisławów	4.166 „	66 „
Stryj	1.833 „	32 „
Tarnopol	1.041 „	— „
Trembowla	4.500 „	— „
Złoczów	500 „	— „
Razem . .		31.805 zł. 80 ct.

Należytość czynna wynosiła zatem na dniu 30. czerwca 1890 kwotę . . 820.034 zł. 50 ct.
Ponieważ wypłacono gminom ogółem . . . . . 975.700 zł. — ct.
a należy się od nich . . . . . 820.034 zł. 50 ct.
przeto gminy zwróciły funduszowi koszarowemu dotychczas ogółem . . 155.655 zł. 50 ct.
a mianowicie: w latach ubiegłych . 123.859 zł. 70 ct.
w roku 1890 . . 31.805 „ 80 „
Razem j. w. . . 155.665 zł. 50 ct.

B) Lokacye na 3% rachunku bieżącym w funduszu krajowym.

Funduszowi koszarowemu należą się od funduszu krajowego następujące kwoty:
1) Saldo z 31. grudnia 1889. . . . . 406.751 zł. 73 ct. w. a.
2) Zwroty rat od udzielonych pożyczek, nadesłane po dzień 30. czerwca 1890 w kwocie . . . . . 31.805 „ 80 „ „ „
3) 3% odsetki za używanie powyższych kwot pod 1. i 2. wymienionych po dzień 30. czerwca 1890. w kwocie . . . 5.610 „ 62 „ „ „
4) 6% odsetki zwłoki od rat na terminie nie wpłaconych od gmin 104 „ 86 „ „ „
Cała należytość wynosi . . . 444.273 zł. 01 ct. w. a.

Na poczet której wypłacono gminom:
w I. półroczu 1890. . . . . 232.000 „ — „ „ „

pozostaje zatem należytość czynna do odebrania z funduszu krajowego w kwocie . . . . . 212.273 zł. 01 ct. w. a.

Obecny stan funduszu pożyczkowego na budowę koszar (w dniu 30. czerwca 1890.) przedstawia się zatem jak następuje:

1) Należytość od funduszu krajowego, która znajduje się na lokacyi		212.273 zł. 01 ct. w. a.
2) Należytość od gmin		820.034 „ 50 „ „ „
Ogółem cała należytość . . .		1,032.307 zł. 51 ct. w. a.
Ponieważ fundusz pożyczkowy na budowę koszar wynosił tylko początkowo 1,000.000 zł., a mianowicie składa się:		
1) z należytości od gmin w kwocie . .	381.914 zł. 28 ct.	
2) z depozytów z r. 1887	233.000 „ — „	
3) z gotówki uzyskanej z pożyczki krajowej	391.600 „ — „	
4) z uzupełnienia różnicy z funduszu kraj.	— — 72 „	
5) z dotacyi funduszu krajowego, w kwocie	3.485 zł. — „	
razem j. w. . . .	— — — —	1,000.000 zł. — ct. w. a.
przeto fundusz ten do dnia 30. czerwca 1890. powiększył. się o kwotę		32.307 „ 51 ct. w. a.
na który to przyrost składają się odsetki:		
a) 3% odsetki od Banku krajowego . .	2.768 zł. 44 ct.	
b) „ „ „ funduszu „ . .	29.402 „ 11 „	
c) 6% odsetki zwłoki od rat w terminie niespłaconych od gmin . . .	136 „ 96 „	
razem j. w. . .		32.307 zł. 51 ct. w. a.

W tym okresie od 1. lipca 1889. do 30. czerwca 1890., wypłacono gminom budującym koszary dla c. i k. wojska w miarę postępów budowy i w miarę wykazanej potrzeby z należytości bieżących pożyczki następujące kwoty:

I. Od lipca 1889. do 31. grudnia 1889.:

1) gminie Bochni	
5. września do LW. 37.854 wypłacono . . .	7.000 zł. w. a.
2) gminie Czortków,	
5. lipca do LW. 26.974 wypłacono	5.000 „ „ „
3) gminie Nowy Sącz,	
19. lipca do LW. 30.757 wypłacono . . .	5.000 „ „ „
4) gmina Sambor,	
6. grudnia do LW. 52.135 wypłacono	20.000 „ „ „
5) gminie Tarnopol,	
27. sierpnia do LW. 36.012 wypłacono . . .	10.000 „ „ „
W drugiej połowie r. 1889. razem wypłacono . . .	47.000 zł. w. a.

II. Od 1. stycznia 1890. do 30. czerwca 1890. zaś wypłacono następujące pożyczki:

1) 23. kwietnia	gminie	Jarosław	do LW.	12.566/90	30.000 zł. w. a.
28. maja	„	„	„	21.973/ „	50.000 „ „ „
2) 10. maja	„	Jaworów	„	19.203/ „	20.000 „ „ „
3) 17. kwietnia	„	Kraków	„	15.592/ „	30.000 „ „ „
4) 10. maja	„	Łańcut	„	18.597/ „	2 000 „ „ „
5) 7. lutego	„	Przemyśl	„	4.936/ „	10.000 „ „ „
10. maja	„	„	„	19.494/ „	10.000 „ „ „
6) 31. grudnia	„	Tarnopol	„	56.682/ 89	15.000 „ „ „
3. maja	„	„	„	22.588/ 90	50.000 „ „ „
7) 23. kwietnia	„	Trembowla	„	14.712/ „	15.000 „ „ „
razem w pierwszej połowie roku 1890. wypłacono kwotę . . .					232.000 zł. w. a.
Ogółem w ciągu roku od 1. lipca 1889. do 1. lipca 1890. wypłacono gminom					279.000 zł. w. a.

*

Z powodu niedopełnienia żądanych warunków lub z powodu zrzeczenia się pożyczek przez gminy, cofnięto przyrzeczone pożyczki następującym gminom:

a) gminie Brody cofnięto przyrzeczoną pożyczkę w kwocie 30.000 zł. na mocy uchwały Wydziału krajowego z 6. sierpnia 1889. do LW. 33.740 (z powodu niedopełnienia warunków);

b) gminie Gródek cofnięto przyrzeczoną pożyczkę w kwocie 30.000 zł. na mocy uchwały Wydziału krajowego z 17. września 1889. do LW. 38.952 (z powodu niedopełnienia warunków);

c) gminie Podgórze cofnięto przyrzeczoną pożyczkę w kwocie 60.000 zł. na mocy tutejszego rozporządzenia do LW. 36 952 (z powodu własnego zrzeczenia się pożyczki przez gminę).

Poniżej zestawiony wykaz daje najdokładniejszy obraz gospodarki funduszem koszarowym:

Wykaz gmin

którym przyznano pożyczki na budowę koszar dla stałej załogi w kraju
(według stanu z dnia 30. czerwca 1890).

Liczba porząd	Liczba rozporządz. Wydziału kraj.	Nazwa gminy	Pożyczki poszczególnione	Kwota przyznana	Kwota wypłacona	Kwota do wypłaty pozostało	UWAGI
				Złote austryackie			
1	34.175/88	Bochnia	I pożyczka	16.000	16.000	—	
	1.202/89	„	II „	8.000	8.000	—	
	22.887/ „	„	III „	7 000	7 000	—	
			Razem	31.000	31.000	—	
2	25.386/82	Brzeżany	I pożyczka	4.000	4.000	—	
	44.878/84	„	II „	12 000	12.000	—	
	14.985/85	„	III „	6 000	6 000	—	
			Razem	22.000	22.000	—	
3	5.160/88	Brody	I pożyczka	—	—	—	Przyrzeczoną pożyczkę 30.000 zł. cofnięto z powodu niedopełnienia potrzebnych warunków przy LW. 33.740/89.
4	57.195/87	Czortków	I „	15.000	15.000	—	
	15.031/88	„	II „	5.000	5.000	—	
			Razem	20.000	20.000	—	
5	6.049/90	Dębica	I pożyczka	20.000	—	20.000	Przyrzeczoną pożyczkę 30.000 zł. cofnięto uchwałą do LW. 38.952/89 z powodu j. w.
6	8.293/84	Gródek	I „	—	—	—	
	41.037/83	„	II „	20.000	20 000	—	
			Razem	20.000	20.000	—	
7	74.364/86	Jarosław	I pożyczka	35.000	35.000	—	
	4.416/87	„	II „	7.000	7.000	—	
	5.160/88	„	III „	150.000	150 000	—	
			Razem	192.000	192.000	—	
8	5.160/88	Jaworów	pożyczka	—	—	—	Przyrzeczoną pożyczkę 20.000 zł cofnięto z powodu niedopełnienia warunków uchwałą LW. 33.740/89.
	50.072/89	„	I „	20.000	20 000	—	
			Razem	20.000	20.000	—	
9	28.717/85	Kołomyja	I pożyczka	30.000	30.000	—	
10	14.944/90	Kolbuszowa	I „	15.000	—	15.000	
11	20.537/88	Kraków	I „	60.000	30.000	30.000	
12	49.468/83	Lwów	I „	60.000	60.000	—	

Liczba porząd.	Liczba rozporządz. Wydziału kraj.	Nazwa gminy	Pożyczka poszczególniona	Kwota przyznana	Kwota wypłacona	Kwota pozostało do wypłaty	UWAGI
				Złote austryackie			
13	18.597/90	Łańcut	I „	2.000	2 000	—	
14	32.252/82	Przemyśl	I „	15 000	15.000	—	
	13 6-3/83	„	II „	10.000	10 000	—	
	32.940/89	„	III „	20 000	20 000	—	
	25.807/ „	„	IV „	20 000	—	20.000	
	56.663/ „	„	V „	—	—	—	Przyrzeczoną pożyczkę w kwocie 40.000 zł. cofnięto przy LW. 8.638/90.
			Razem	65.000	45 000	20 000	
15	6.257/88	Podgórze	I pożyczka	—	—	—	Przyrzeczoną pożyczkę w kwocie 60.000 zł. cofnięto uchw. LW.36 952 89. na własne żądanie gminy.
16	6.635/83	Rzeszów	I „	20 000	20 000	—	
	73 978/86	„	II „	40 000	40.000	—	
	28.119/88	„	III „	25 000	25 000	—	
	33.131/89	„	IV „	30 000	—	30 000	
	38.952/ „	„	V „	100 000	—	100 000	
			Razem	215 000	85.000	130.000	
17	42.205/88	Sambor	I pożyczka	38.000	20.000	18.000	
	5.160/ „	„	II „	12.000	—	12.000	
			Razem	50.000	20.000	30.000	
18	13.683/83	Sanok	I pożyczka	10.000	10 000	—	
	56.466/88	„	II „	700	700	—	
	42.972/89	„	III „	40 000	—	40 000	
			Razem	50 700	10 700	40 000	
19	57.186/87	Sącz nowy	I pożyczka	25 000	25.000	—	
	53.559/88	„	II „	10.000	10 000	—	
			Razem	35 000	35 000	—	
20	35.935/85	Stanisławów	I pożyczka	60 000	60.000	—	
	6.153/87	„	II „	40 000	40.000	—	
			Razem	100 000	100 000	—	
21	15.953/89	Stryj	I pożyczka	22.000	22.000	—	
22	7.954/89	Tarnopol	I „	25 000	25.000	—	
	22.588/90	„	II „	50.000	50 000	—	
			Razem	75.000	75 000	—	
23	38.263/83	Trembowla	I pożyczka	10 000	10.000	—	
	73.236/86	„	II „	50 000	50 000	—	
	26.514/87	„	III „	25 000	25 000	—	
	24.634/88	„	IV „	50.000	50.000	—	
	48.061/89	„	V „	25.000	15.000	10 000	
			Razem	160.000	150 000	10.000	
24	21.659/82	Złoczów	I pożyczka	6.000	6.000	—	
25	6.585/85	Żółkiew	I „	30 000	—	30 000	
			Ogółem	1,300.700	975.700	325.000	

Z powyższego zostawienia okazuje się tedy, że zestały wypłacone po dzień 30. czerwca 1890. następujące pożyczki gminom:

1) Bochnia	31.000 zł.	
2) Brzeżany	22.000 „	
3) Czortków	20.000 „	
4) Gródek	20.000 „	
5) Jarosław	192.000 „	
6) Jaworów	20.000 „	
7) Kołomyja	30.000 „	
8) Kraków	30.000 „	
9) Kwów	60.000 „	
10) Łańcut	2.000 „	
11) Przemyśl	45.000 „	
12) Rzeszow	85.000 „	
13) Sambor	20.000 „	
14) Sanok	10.700 „	
15) Sącz Nowy	35.000 „	
16) Stanisławów	100.000 „	
17) Stryj	22.000 „	
18) Tarnopol	75.000 „	
19) Trembowla	150.000 „	
20) Złoczów	6.000 „	
Razem		975.700 zł. w. a.

Nadto zauważyć należy, że w międzyczasie od 1. lipca do końca września 1890. wypłacono jeszcze następujące pożyczki:

1) Kraków	30.000	
2) Przemyśl	20.000	
3) Trembowla	10.000	
4) Żółkiew	10.000	
Razem		70.000 zł. w. a.
Ogółem tedy wypłacono		1,045,700 zł. w. a.

Wydział krajowy nadmienia, że w międzyczasie od 1 lipca br. do dnia złożenia niniejszego sprawozdania, Wydział krajowy przyznał następujące jeszcze pożyczki:

1) drugą pożyczkę dla gminy Stryja w kwocie	25.000 zł.
2) pierwszą pożyczkę dla gminy Tyśmienica w kwocie	35.000 zł.
Razem	60.000 zł.
Zaczem ogólna kwota przyznanych gminom pożyczek wynosi obecnie razem	1,360.700 zł.
na poczet tej sumy wypłacono dotychczas gminom	1,045.700 zł.
pozostaje do wypłaty	315.000 zł.

Na to Wydział krajowy posiadał z dniem 1-go lipca 1890. złożone we funduszu krajowym na 3% rachunku bieżącym resztę z miliona w kwocie 212.273 zł. 01 ct., reszta zaś pokrytą być musi z wpływów funduszu koszarowego w latach 1891 i 1892.

Przedstawiony obraz gospodarki Wydziału krajowego we funduszu koszarowym nie byłby dokładny, gdyby Wydział krajowy nie podał do wiadomości Wys. Sejmu, że z braku odpowiednich funduszów w obec przyznanych pożyczek, o których zrealizowanie w najbliższej przyszłości gminy się upomną, pomimo, że według powyższego zestawienia miał jeszcze we funduszu krajowym na 3% rachunku kwotę 212.273 zł. 01 ct., nie mógł uwzględnić następujących próśb gmin o pożyczkę

na budowę koszar dla c. i k. wojska, a to albo w zupełności nie mógł ich uwzględnić, albo też w części tylko uwzględnił i tak:

1. gmina Sambor prosiła o udzielenie bezprocentowej pożyczki na budowę koszar normalnych w kwocie 275.000 zł., Wydział krajowy przyznał zaś jedynie 50.000 zł.

2. gmina Przemyśl prosiła o udzielenie pożyczki w kwocie 90.000 zł. na budowę koszar dla 68 batalionu obrony krajowej, gmina zaś Rzeszów prosiła o pożyczkę w kwocie 100.000 zł. na budowę szpitala wojskowego o 135 łóżkach. Wydział krajowy na życzenie c. k. władz wojskowych przyznał pożyczkę dla gminy Rzeszowa w kwocie 100.000 zł., a gdy władze wojskowe później wypowiedziały opinię, że pilniejszem jest udzielenie pożyczki w kwocie 90.000 zł. na budowę koszar w Przemyślu, wówczas Wydział krajowy cofnął promesę dla m. Rzeszowa, a udzielił pożyczkę gminie Przemyślowi. Nie mniej jednak budowa szpitala wojskowego w Rzeszowie, jakkolwiek na razie odłożona, w przyszłości jednak okaże się wedle zapewnienia władz wojskowych nieuniknioną, a wówczas potrzeba udzielenia pewnej pomocy z funduszu krajowego gminie m. Rzeszowa okaże się nieodzowną.

3. Zupełnie odmówił Wydział krajowy prośbom następujących gmin o pożyczki na budowę koszar:

a) gminie Dobromil, proszącej o I. pożyczkę 40.000 zł:
b) gminie Ropczyce, proszącej o I. pożyczkę 50.000 zł.
c) gminie Bochni, proszącej o IV. pożyczkę w kwocie 4.000 zł.
d) gminie Buczacz, proszącej o I. pożyczkę w kwocie 180.000 zł.
e) wreszcie gminie Kołomyi proszącej o II. pożyczkę bez oznaczenia kwoty.

Wszystkie te prośby odmownie załatwiono, gdyż z jednej strony nie przedstawiono Wydziałowi krajowemu należytego poparcia ze strony kompetentnych władz wojskowych z jedynym wyjątkiem dla budowy umieszczeń dla sztabu pułkowego, sztabu dywizyjnego, jednego plutonu pionierów i 3 szwadronów kawaleryi w Buczaczu; z drugiej zaś strony fundusze przeznaczone na bezprocentowe pożyczki dla gmin na budowę koszar nietylko wyczerpane, ale nawet fundusze w latach przyszłych 1891 i 1892 wpłynąć mające już przyrzeczone zostały.

Uchwałą z dnia 12. listopada 1889. ustęp II upoważnił Wys. Sejm Wydział krajowy, aby w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przedstawiał Wys. Sejmowi wnioski co do przedłużenia terminu spłaty pożyczek na budowę koszar.

Czyniąc zadość temu poleceniu Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić, że w ciągu czasu objętego niniejszem sprawozdaniem dwie gminy upraszały o udzielenie im przedłużenia okresu spłaty pożyczek koszarowych, Tarnopol i Trembowla.

Wydział krajowy chcąc ocenić, czy co do obydwu tych gmin zachodzą takie okoliczności, któreby wskazywały na wyjątkowe obciążenie ich z tytułu kwaterunku dla c. i k. wojska i tym sposobem usprawiedliwiały przedstawienie ich Wys. Sejmowi dla udzielenia ulg w terminach spłaty pożyczek koszarowych, polecił obydwom gminom Tarnopolowi i Trembowli, iżby przedłożyły szczegółowe wykazy wydatków na cele kwaterunku c. i k. wojska, na cele budowy koszar i na utrzymanie koszar wojskowych; temu poleceniu Wydziału krajowego nie uczyniła zadość gmina m. Tarnopola. Jedynie gmina m. Trembowli przedłożyła żądane przez Wydział krajowy wykazy. Z dokumentów tych okazuje się, że gmina m. Trembowli na budowę koszar normalnych dla jednego sztabu dywizyjnego i dwu szwadronów kawaleryi, tudzież na budowę szpitala wydała 305.209 zł. 5 ct., na budowę koszar dorywczych dla jednego szwadronu kawaleryi wydała 54.139 zł.; 91 ct. razem tedy 359.348 zł. 96 ct. Na pokrycie tych wydatków otrzymała gmina m. Trembowli z funduszu koszarowego bezprocentową pożyczkę w kwocie 135.000 zł. a na budowę krytej ujeżdżalni w r. 1889. kwotę 25.000 zł., razem kwotę 160.000 zł. bezprocentowej pożyczki, płatnej w 12 latach, której roczna rata wynosi obecnie wedle 12 letniego terminu spłaty 11.416 zł. Resztę na pokrycie wydatków na powyższe budowle koszarowe pokryła gmina m. Trembowli pożyczką zaciągniętą w Zakładzie kredytowym ziemskim (Bodencredit-Anstalt) w Wiedniu, od której roczna rata na amortyzacyą

wynosi 11.812 zł. 50 ct. Nadto wydatki na utrzymanie budynków koszarowych, jak zabezpieczenie od ognia, czyszczenia kominów i kloaków, reperacye obliczone w r. 1890. wynoszą 1.327 zł. 83 ct. dopłaty do kwater oficerskich obliczone na podstawie przecięcia z ostatnich lat 6 wynoszą rocznie 227 zł. 41 ct., razem tedy wynoszą wydatki na amortyzacye długów zaciągniętych z powodu budowy koszar i na ich utrzymanie rocznie łączną kwotę . . . . . 24.784 zł. 40 ct,
zaś dochód z koszar wynosi kwotę . . . . . 14.816 „ 27 „
a przeto niedobór wynosi kwotę . . . . . 9.968 zł. 13 ct.

Z uwagi, że wydatki na utrzymanie budynków koszarowych corocznie zwiększać się będą, albowiem przy dłuższem użyciu, więcej naprawy celem utrzymywania tychże budynków wstanie do zamieszkania odpowiednim, uskuteczniać będzie trzeba, tudzież że wydatki połączone z administracyą funduszu gminy już od roku 1891. z powodu ustanowienia wedle ustawy z dnia 13. marca 1889. brakującej jeszcze posady rachmistrza, tudzież wydatku na kwinkwenia dla urzędników od 1. stycznia 1891. płynne, o przeszło 1000 zł. w. a. podniosą się, zaś w dotychczasowych dochodach a w szczególności zaś w dochodzie z propinacyi miejskiej przy nowem wydzierżawieniu począwszy od r. 1891 z powodu niekorzystnego wpływu wskutek zaprowadzenia podatku spirytusowego i bardzo zmniejszonej konsumcyi gorzałki, ubytku mniej więcej w kwocie 1.500 zł. w. a. rocznie spodziewać się należy, nie jest gmina miasta Trembowli w stanie tak znacznego niedoboru koszarowego około 10.000 zł. w. a. rocznie wynoszącego z funduszu gminnego pokrywać; Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi wniosek na przedłużenie rat spłaty wszystkich pożyczek koszarowych udzielonych z funduszu koszarowego tak, iżby powstała w dniu 1. stycznia 1891. reszta długu spłaconą została nie na podstawie 12-letniego terminu spłaty, lecz na podstawie 20 letniego okresu spłaty.

Zdawszy w ten sposób sprawę z czynności około administracyi 1-milionowego funduszu pożyczkowego na budowę koszar dla gmin przeznaczonego, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

1. niniejsze sprawozdanie do swej wiadomości przyjąć,

2. Wydział krajowy upoważnić do przedłużenia terminów spłaty bezprocentowych pożyczek koszarowych dla gminy m. Trembowli z lat 12 na lat 20.

Lwów dnia 10. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

LW. kr. 44.700/90.

Aleg. 89.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia posiadłości pozostałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych „Hołosków i Mołodyłów“ powiatu Nadwórniańskiego ze związku tychże gmin i utworzenie z nich nowej samoistnej gminy pod nazwą „Dobrowola Hołoskowska“.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 26. listopada 1889. l 475 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia petycyę 160 osadników mazurskich w Hołoskowie o wyłączenie ich gospodarstw ze związku gmin Hołoskowa i Mołodyłowa i utworzenie z nich odbrębnej gminy administracyjnej.

Wskutek tego zarządził Wydział krajowy ustawą wskazane dochodzenia, a rezultat ich przedstawia następnie:

Z rozparcelowanych dóbr tabularnych Hołosków i Mołodyłów powstało około 160 gospodarstw nowych, które w myśl ustawy krajowej z dnia 21. marca 1888 Nr. 41 Dz. ust. i rozp. krajowych na mocy reskryptu c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 18. grudnia 1888 l. 70.230 częścią do związku gminy Hołoskowa, częścią do związku gminy Mołodyłowa wcielone zostały.

Posiadłości te, z których 263 nowych ciał hipotecznych utworzono, zostały następnie na mocy rezolucyi c. k. Sądu powiatowego w Delatynie z dnia 22. marca 1890 l. 2.530 przeniesione do ksiąg gruntowych dla gmin katastralnych Hołosków i Mołodyłów.

Właściciele tych nowych posiadłości, którzy się z zachodniej części Galicyi tu przesiedlili, posiadają budynki mieszkalne i gospodarcze, tudzież znaczniejszą część gruntów w Hołoskowie a w gminie Mołodyłowie tylko kawałki lasu.

Należąc przeto do związku dwóch odbrębnych gmin ponosić muszą tem samem wszelkie ciężary gminne na rzecz obu tych gmin.

Ponadto oddaleni od gminy Hołoskowa o pół mili, a o całą milę od gminy Mołodyłowa, nie mogą w całej pełni korzystać z urządzeń gminnych, a przedewszystkiem sprawowanie policyi miejscowej jest w tej osadzie w wysokim stopniu utrudnione.

Stan taki oczywiście niekorzystnie oddziaływać musi na rozwój ekonomiczny osady, i dla tego reprezentanci jej żądają uchylenia tego stanu przez utworzenie z tej osady nowej gminy administracyjnej.

Wprawdzie osada ta nie posiada żadnego majątku, któregoby dochodami bodaj w części potrzeby przyszłej gminy samodzielnej pokrywać mogła, zważywszy jednak, iż przypisane na r. 1890 podatki bezpośrednie realne wynosiły w tej osadzie kwotę 407 zł. 35 ct., przyjąć należy, iż bez zbytniego przeciążenia opodatkowanych a przynajmniej nie większego jak dotąd, potrafi nałożeniem niewysokich dodatków gminnych, potrzeby administracyi gminnej z łatwością opędzić.

Rady gminne w Hołoskowie i Mołodyłowie, pierwsza uchwałą z 26. kwietnia 1890, druga uchwałą z 27. kwietnia 1890 zgodziły się bezwarunkowo i jednogłośnie na wyłączenie tych nowych posiadłości ze związku swoich gmin i oświadczyły przytem, iż ubytek tej siły podatkowej nie spowoduje w ich gospodarce gminnej żadnej różnicy.

C. k. Starostwo powiatowe w Nadwórnie reskryptem z 6. czerwca 1890 l. 7.956 oświadczyło, iż przeciw żądaniu petycyonujących ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia, a rownież i Rada powiatowa w Nadwórnie uchwałą swoją z 9. lipca 1890 oświadczyła się jednomyślnie za uwzględnieniem prośby rzeczonych osadników.

Obszary dworskie w Hołoskowie i Młołodyłowie oświadczzły także, iż zgadzają się na utworzenie tej nowej gminy administracyjnej.

Deklaracyą z dnia 18. października 1890 w prawnej formie zeznaną, oświadczyli wreszcie osadnicy gotowość ponoszenia kosztów z uwidocznieniem tej zmiany w operatach katastralnych połączonych.

Zdaniem Wydziału krajowego nie zachodzi tedy żadna przeszkoda przeciw uwzględnieniu żądania osady a gdy owszem żądanie to okazuje się całkiem słusznem i usprawiedliwionem Wydział krajowy wnosi:

·/. Wysoki Sejm raczy załączony ·/. projekt ustawy uchwalić.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 23. października 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia ..... obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu posiadłości powstałych z rozparcelowanych dóbr tabularnych „Hołosków i Mołodyłów“ ze związku gmin Hołoskowa i Mołodyłowa i utworzenie z nich samoistnej gminy administracyjnej pod nazwą: „Dobrowola Hołoskowska“.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Posiadłości powstałe przez wydzielenie ich z dóbr tabularnych „Hołosków i Mołodyłów“, które po myśli ustawy krajowej z 21. marca 1888. Nr. 41 Dz. ust. kr. i na mocy rozporządzenia c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 18 grudnia 1888. l. 70.230 wcielone zostały do związku gmin Hołosków i Mołodyłów zostają ze związku tychże gmin wyłączone i mają odtąd stanowić odrębną samoistną gminę pod nazwą „Dobrowola Hołoskowska“.

Art. II.

Do związku gminy „Dobrowola Hołoskowska“ wcielone być mogą w przyszłości i te posiadłości, któreby po wejściu w życie niniejszej ustawy, powstały z dalszego rozparcelowania dóbr tabularnych Hołosków i Mołodyłów w powiecie politycznym Nadwórniańskim położonych.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. 44.054/90.

Aleg. 90.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889 następujące uchwały:

1). „Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 24. września 1889 L. 41.067.“

2). „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nieprzekraczającym kwoty 6.100 zł. i upoważnia Wydział krajowy do użycia na cel powyższy sumy 3.000 zł. w r. b. z funduszu za zniesienie propinacyi Dublanom przypaść mającego.“

3). „Sejm zgadza się na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w roku 1890 kosztem nieprzekraczającym 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelniczego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli ck. Rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyę w kwocie najmniej 12.000 zł. i przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł. w. a.“

4) „Na wypadek dopełnienia przez ck. Rząd warunku pod 3. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł. spłacalnej przez amortyzacyę i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanego na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenie gorzelni w Dublanach.“

Nadto uchwalił Wysoki Sejm następujące rezolucye:

I). „Wzywa się Wydział krajowy, ażeby roztrząsnął powody, dla których zachodzą trudności w uzupełnieniu ubytków, powstałych w gronie profesorów w Dublanach i obmyślił środki zaradcze a ewentualnie przedłożył odpowiednie wnioski.“

II). „Wzywa się Wydział krajowy, ażeby zbadał o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya nad urządzeniem podobnych instytutów obcokrajowych i zdał sprawę z tych dochodzeń na najbliższej sesyi sejmowej.“

III). „Wzywa się Wydział krajowy, ażeby z c. k. Rządem prowadził rokowania o podniesienie dotacyi rocznej na kurs gorzelniczy przy gorzelni mającej się urządzić w Dublanach do kwoty 2.000 zł.“

Szkoły rolnicze.

I). W wykonaniu polecenia zawartego w rezolucyi pod I. przytoczonej wezwał Wydział krajowy przedewszystkiem dyrekcyą szkolną, ażeby przedłożyła swą opinię co do trudności, jakie zachodzą w uzupełnieniu ubytków, powstałych w gronie profesorów wyższej szkoły, a ewentualnie i wnioski, zmierzające do usunięcia tych trudności; równocześnie zaś odniósł się Wydział krajowy do kuratoryi pragnąc zasięgnąć w tej mierze jej fachowego zdania.

Z relacyi dyrekcyi i ze sprawozdania kuratoryi opartego na dotychczasowem doświadczeniu wynika, że główny powód, dla którego tak trudno, a prawie niemożebnem jest uzupełniać luki powstałe z biegiem czasu w gronie profesorów wyższej szkoły dublańskiej, leży w tem, że wysokość płac i emolumentów słowem warunków do życia, jakie się daje profesorom tej szkoły, nie stoi w właściwym stosunku do kwalifikacyi i pracy, jakich się od nich wymaga.

Profesorów szkoły dublańskiej, których liczbę etat ustanawia wraz z dyrektorem na 7, jest trzy kategorye, mianowicie: *a*) dla nauk zasadniczych, *b*) dla nauk zawodowych z kierunkiem teoretycznym, *c*) dla nauk zawodowych kierunkiem praktycznym.

Od profesorów nauk zasadniczych wymaga się kwalifikacyj, uprawniających do ubiegania się o posady profesorskie przy wyższych państwowych zakładach naukowych; od profesorów nauk zawodowych żądamy, by ukończywszy studya w wyższej szkole rolniczej i porobiwszy wszystkie egzamina, poświęcili co najmniej 2 lata na studya specyalne w obranym dziale i aby znali praktykę rolniczą; wreszcie od profesorów praktycznych działów nauk zawodowych wymagamy, by obok dokładnej wiedzy teoretycznej i ogólnego wykształcenia posiadali rozległą praktykę rolniczą i by znali dobrze gospodarstwa w kraju i zagranicą. Obok tych kwalifikacyj, popartych dokumentami, żądamy ponadto od wszystkich, aby umieli nabytą wiedzą dzielić się w sposób przystępny z uczniami, jednem słowem, aby umieli uczyć i takim tylko dajemy przy wyborze pierwszeństwo.

Co się zaś tyczy obowiązkowych zajęć w szkole, to takowe dochodzą przeciętnie do 16 godzin tygodniowo wykładów i ćwiczeń; jest to wymiar pracy praktykowany w szkołach średnich, gdzie się połowę czasu poświęca na przepytywanie, w szkołach wyższych zdarza się chyba tylko wyjątkowo, a pospolicie nie dosięga wyżej 10 godzin.

W zamian za to otrzymują profesorowie w liczbie 6 obok wolnego pomieszkania stałą płacę po 1.300 zł., dodatek aktywalny po 140 zł. i prawo do 3 dodatków pięcioletnich po 200 zł., dyrektor zaś, a zarazem nauczyciel obok wolnego pomieszkania 2.000 zł. stałej płacy, 360 zł. dodatku aktywalnego i prawo do 3 pięcioleci po 200 zł. Po najdłuższej zatem służbie dochodzą profesorowie do płacy 1.900 zł. i 140 dodatku aktywalnego, dyrektor zaś do 2.600 żł. i 360 zł. dodatku aktywalnego, a po wysłużeniu przepisanych lat i po przejściu w stan spoczynku otrzymują pierwsi 1.900 zł., a ostatni 2.600 zł. tracąc zarazem dodatek aktywalny i prawo do wolnego mieszkania.

Jeżeli się zaś zważy, że profesorowie szkoły politechniczej lub szkoły weterynaryjnej, zatem zakładu równorzędnego z wyższą szkołą rolniczą w Dublanach, przy jednakowych, jak powyżej wykazano, kwalifikacyach a przy stosunkowo mniejszem zajęciu, otrzymują obok dodatku aktywalnego 480 zł. stałą płacę w kwocie 1.800 zł. i prawo do pięciu dodatków kwinkwenalnych po 200 zł., że zatem dojść mogą do płacy 3.280 zł., a po wysłużeniu przepisanych lat i przejściu na emeryturę otrzymują 2.800 zł. (po odtrąceniu 480 zł. dodatku aktywalnego), że nadto mieszkając w stolicy kraju mogą prawie nic nie znaczącym kosztem dać dzieciom swym odpowiednie ich zdolnościom wykształcenie i osobiście niemi kierować, to trudno nieprzyznać, że nawet uposażenie dyrektora w Dublanach a tem bardziej profesorów jest więcej jak skromne.

Skutkiem tego dzieje się też, że z ubywaniem dotychczasowych sił nauczycielskich, a naturalną rzeczy koleją dziać się to będzie w przyszłości częściej, bardzo trudno przychodzi zastąpić je nowemi, — dość wspomnieć, że posada po śp. Dr. Au dotąd stale nieobsadzona, a posada po śp. Kahanem tak jak nieobsadzona — gdyż nie łatwo jest młodemu a uzdolnionemu kandydatowi nauczycielskiemu, mającemu do wyboru między Lwowem a Dublanami, między płacą ostateczną w kwocie 3.280 zł. a 2.040 zł., między zapewnioną emeryturą o rocznych 2.800 a 1.900 zł. decydować się na Dublany i na skromniejszą egzystencyę. Tem trudniej jeszcze przychodzi pozyskać kogoś wytrawniejszego na posadę profesora do nauk zawodowych tak o kierunku teoretycznym jak i praktycznym, gdyż na tych warunkach jak obecnie nikt nie chce i nie może ofiarowanej posady przyjąć.

Zdawało się przeto Wydziałowi krajowemu wskazanem, aby poznawszy istotną przyczynę obmyśleć środki zaradcze, któreby nie przeciążając zbytnio funduszu krajowego dozwoliły jednak przyczynę tę uchylić, a tem samem zapewnić szkole dublańskiej pozyskanie na teraz i w przyszłości odpowiednich sił nauczycielskich. Nie mogąc atoli w tym kierunku iść tak daleko, jak tego żąda kuratorya szkolna, domagająca się zrównania wszystkich płac profesorów dublańskich z płacami profesorów szkoły politechniczej, Wydział krajowy sądzi, że odpowie się słusznym wymaganiom i uczyni zadość istotnej potrzebie, jeżeli się w etacie osób profesorów wyższej szkoły dublańskiej zaprowadzi co do płac 2 kategorye, mianowicie przez ustanowienie 3 posad z poborami sekretarza Wydziału krajowego, 3 zaś z płacą koncepisty obok wolnego pomieszkania i prawa do 3 dodatków pięcioletnich po 200 zł. Przez wprowadzenie proponowanego etatu płac polepszy się byt materyalny profesorów szkoły dublańskiej i zbliży ich uposażenie do uposażenia profesorów równorzędnych z Dublanami zakładów państwowych, a co najważniejsze otworzy się młodym siłom widoki awansu przez posunięcie z czasem z płacy niższej na wyższą, a tem samem zachęci ich do starania się o posady profesorskie w Dublanach.

Efekt finansowy proponowanego etatu w porównaniu z preliminarzem na r. 1891. przedstawiałby się następująco:

Wedle propozycyi pobierałoby: 3 profesorów po 2.000 zł. stałej płacy i po 360 zł. dodatku aktywalnego t. j.	7.080 zł.
3 profesorów po 1.300 zł. stałej płacy i po 240 zł. dodatku aktywalnego t. j. .	4,620 „
Razem . .	11.700 zł.
Wedle preliminarza na rok 1891 otrzyma 6 profesorów wraz z wszystkimi dodatkami	10.940 zł.
Wydatek zatem zwiększyłby się o	760 zł.

Gdy jednak jeden z dotychczasowych profesorów pobiera obecnie obok stałej płacy 1.300 zł. i dodatku aktywalnego 140 zł. trzy pięciolecia po 200 zł. czyli razem 2.040 zł. a posada przez niego zajmowana zaliczoną być ma do kategoryi drugiej o rocznej płacy 1.540 zł., wypadnie mu przyznać różnicę 500 zł. jako dodatek osobisty na tak długo, dopóki różnica ta przez przyrost dodatków pięcioletnich lub posunięcie na wyższą płacę wyrównaną nie będzie. Cały zatem wydatek zwiększyłby się o 1.260 zł.

W razie uregulowania płac profesorskich w sposób proponowany wypadałoby zarazem odpowiednio udotować posadę dyrektora, który, jak już nadmieniono, obecnie pobiera 2.000 zł. stałej płacy, 360 zł. dodatku aktywalnego i ma prawo do 3 kwinkweniów po 200 zł. (za kierownictwo szkołą niższą ma osobną remuneracyę 400 zł.), to znaczy ma takie wynagrodzenie, jakie proponujemy dla 3 profesorów 1ej. kategoryi. Wydział krajowy mniema, że wypadałoby uwzględniając i stanowisko i zajęcia kierownika wyższej szkoły rolniczej wyznaczyć dla niego obok wolnego mieszkania 2.400 zł. stałej płacy, 360 zł. dodatku aktywalnego i prawo do poboru 3 kwinkweniów po 300 zł. w. a.

*

Finansowo nie przedstawiałoby to podwyższenie na razie żadnej różnicy, gdyż wedle tej propozycyi pobierałby początkowo dyrektor 2.400 zł. i 360 zł. tj. 2.760 zł., obecny zaś dyrektor przez nabycie prawa do dwóch pięcioleci, któreby w razie uregulowania płac odpadły, pobiera również 2.000 zł., 360 zł. i 400 zł. tj. 2.760 zł. razem.

Z uregulowaniem w ten sposób płac profesorów i dyrektora należałoby zarazem uregulować odpowiednio pobory adjunktów. Dotychczasowy etat ustanawia 2 nieetatowe posady adjunktów, udotowane po 800 zł. rocznie. Na posadzie tej rozpoczynać mają młodzi ludzie samoistną funkcyę nauczycielską, są oni już o tyle wypróbowani w czasie, gdy jako asystenci lub jako czasowi zastępcy czynnymi byli, że się im funkcye te zupełnie bezpiecznie powierza. Mają oni mieć widoki, iż w kilku latach zaawansują na stałe etatowe posady. Zdarza się jednak, że na tej nieetatatowej posadzie zdolny nauczyciel długie lata pozostawać musi, bo odpowiednia posada wyższa nie jest opróżniona, a zdarzać się musi, bo zawód jest ściśle ograniczony, a posady nieliczne. Skutkiem tego dzieje się, że na jednej z tych posad pozostaje bez widoków awansu od lat 12 niewątpliwie zdolny, ukwalifikowany zupełnie nauczyciel, któremu nawet w uwzględnieniu jego tyloletniej skutecznej pracy Wysoki Sejm na wniosek Wydziału krajowego dodatek osobisty przyznać raczył, na drugą zaś posadę mimo licznych starań tak dyrekcyi jak kuratoryi nie udało się dotąd, pomimo że od lat 7 jest wolną, pozyskać odpowiedniej siły, gdyż każdego odstrasza tymczasowość posady nie zabezpieczającej przyszłości i bardzo odległa nadzieja awansu na profesora stałego.

Wydział krajowy sądzi zatem, iż dla zaradzenia temu należałoby przedewszystkiem przyznać adjunktom szkoły dublańskiej prawa, przysługujące stałym urzędnikom krajowym, a następnie pod względem poborów zrównać ich z adjunktami konceptowymi Wydziału krajowego, to znaczy przyznać im obok wolnego mieszkania po 1.000 zł. stałej płacy, 200 dodatku aktywalnego i prawo do trzech pięcioleci po 100 zł. Przezto spełniłoby się akt słuszności wobec dotychczasowego adjunkta, który w dwunastoletniem bezowocnem oczekiwaniu lepszej przyszłości zużywa siły w usługach kraju, z drugiej zaś strony umożliwiłoby się władzom szkolnym wyszukanie odpowiednio ukwalifikowanego kandydata na wakującą posadę, którą jak dotąd z ujmą dla powagi kraju a uszczerbkiem dla prawdziwej nauki, trzeba było ustawicznie chwilowemi zastępstwami wypełniać.

Wniosek ten stawia Wydział krajowy tem śmielej, że Wysoki Sejm ustalając z własnej inicyatywy w roku ubiegłym dwie posady docentów w średniej szkole rolniczej w Czernichowie, zaznaczył tem wyraźnie, iż nie życzy sobie, aby ze szkodą dla szkoły i nauki posługiwano się stale siłami nauczycielskiemi bez przyznania im praw, jakie im z tytułu ich stanowiska i z tytułu spełnianych obowiązków przynależą.

Finansowy efekt tej propozycyi wykazywałby w porównaniu do preliminarza na rok 1891 o 600 zł. więcej.

Porównanie zaś wydatków, wynikłych wskutek wszystkich powyższych propozycyj co do płac dyrektora, 6 profesorów i 2 adjunktów a zesumowanych na łączną kwotę . . . . . 16.860 zł.
z wydatkami preliminowanymi na rok 1891 według dotychczasowych norm
w kwocie . . . . . 15.500 „
wykaże różnicę . . . . 1.360 zł.
która wraz z dodatkiem osobistym 500 zł. powyżej szczegółowo uzasadnionym, da ostateczną nadwyżkę w kwocie 1.860 zł.

Tu już Wydział krajowy pozwala sobie zaznaczyć, że ta drobna stosunkowo nadwyżka w ciągu następnych 5 lat, licząc od roku 1891 wcale się nie zwiększy, lecz pozostanie stale na tej samej wysokości. Dopiero w roku 1896 wzrośnie ona o dodatek pięcioletni,

jaki wypadnie przyznać dyrektorowi, 6 profesorom i 2 adjunktom, jeżeli oczywista w ciągu tego 5-letniego okresu, żadna nie zajdzie zmiana w dzisiejszym składzie grona nauczycielskiego; przyczem jednak pamiętać i w rachubę wziąć należy także i to, że z upływem tych pięciu lat wzrosłyby także według dotychczas obowiązujących norm obliczone wydatki o kwotę, jakąby z tytułu dodatków pięcioletnich przyznać trzeba było.

Wydział krajowy sądzi, że uregulowanie płac profesorów dublańskich w sposób powyżej proponowany przy nieznacznem obciążeniu z tego tytułu funduszu krajowego jest ze względu na dzisiejszy skład kolegium słusznem, ze względu zaś na dobro szkoły i na jej przyszły rozwój wskazanem, bo umożliwi władzom szkolnym wyszukanie sił do zastąpienia luk w gronie już powstałych i powstać mogących sił zdolnych i odpowiednio ukwalifikowanych, które dziś nie znajdując w dotychczasowem wynagrodzeniu ekwiwalentu za podjętą pracę ani też nie mając widoków lepszej przyszłości przez awans, o posady w Dublanach kompetować nie chcą, a nawet zapraszane do objęcia posad pod wszelkimi pozorami od tego zaszczytu się uchylają. Odpowiednio do powyższego wywodu sformułowane wnioski przedkłada Wydział krajowy przy końcu sprawozdania.

II. Rezolucyą pod II. przytoczoną, wezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy, ażeby zbadał, o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya nad urządzeniem podobnych instytutów obcokrajowych i zdał sprawę z tego na najbliższej sesyi sejmowej. Wywiązując się z otrzymanego mandatu Wydział krajowy ma zaszczyt podać co następuje:

Rozporządzeniem z 27. listopada z. r. L. 52.463, polecił Wydział krajowy dyrekcyi szkół dublańskich, ażeby po zebraniu dokładnych i szczegółowych wiadomości o istniejących internatach, dla uczniów wyższych lub średnich szkół rolniczych i o ich urządzeniu zastanowiła się nad tem, czyby nie należało urządzić internat w Dublanach dla wszystkich lub przynajmniej dla pewnej części tamtejszych uczniów. Zarazem polecono dyrekcyi, ażeby opinię swą i wnioski przedłożyła do ocenienia kuratoryi.

Zebrawszy wiadomości o internatach rozmaitych szkół rolniczych i przepisy w nich obowiązujące wprowadziła dyrekcya kwestyę na kolegium profesorów. które po kilku posiedzeniach postanowiło wstrzymać ostateczne jej załatwienie, aż do powrotu prof. dra Godlewskiego z podróży, którą tenże na podstawie udzielonego mu urlopu rozpoczął w połowie kwietnia pospołu z profesorem uniwersytetu Jagiellońskiego drem Janczewskim na prośbę i za staraniem senatu tegoż uniwersytetu a kosztem Ministerstwa oświaty w celu zaznajomienia się z najnowszemi urządzeniami wyższych szkół rolniczych za granicą i zdania o nich sprawy senatowi dla zużytkowania przy organizowaniu fakultetu rolniczego w Krakowie. Korzystając z wyjazdu dra Godlewskiego zwrócił się Wydział krajowy do niego, aby zbadał także przy tej sposobności urządzenie internatów i spostrzeżenia swe przedłożył Wydziałowi krajowemu. Prof. Godlewski podjął się chętnie tego obowiązku a sprawozdanie jego dołączone jest jako al. 1. **Alegat 1.**

Po powrocie prof. Godlewskiego rozpoczęto w kolegium przerwane debaty na nowo, a wynikiem tych obrad było następujące zapatrywanie na sprawę zaprowadzenia internatu w Dublanach:

Uznając urządzenie internatów przy szkołach rolniczych na wzór francuskich za zupełnie celowi odpowiednie, a w Dublanach za pożyteczne, nie może kelegium doradzać przynajmniej w dzisiejszych warunkach zaprowadzenia takiego internatu z powodów raz, że jest kosztownem, a powtóre, że wprowadza od razu przymus naukowy i ścisłą dyscyplinę, a więc rzecz przeciwną do dzisiejszego stanu, z którym młodzież dublańska się zżyła, a od którego nie tak łatwo da się odprowadzić, bo przychodząc z rozmaitych zakładów naukowych i wśród odmiennych warunków wychowana, przynosi ze sobą przy wejściu do zakładu

przesadzone pojęcia o wolności i swobodzie życia akademickiego tak, żeby prawie na teraz niemożliwem było odprowadzić ją od tego i nagiąć do internatowych przepisów. Zdaniem kolegium należałoby przygotować poprzednio teren przez powolne w prowadzanie przymusu naukowego i zaostrzenie karności, a potem przystąpić do wprowadzenia internatu.

Kuratorya szkoły dublańskiej, za której pośrednictwem dyrekcya przedstawiła powyższe poglądy kolegium profesorów, nie podziela tego zapatrywania i sądzi jednomyślnie, że jedynym środkiem radykalnym do usunięcia niedostatków szkoły dublańskiej byłoby zaprowadzenie internatu, któryby zakład odrodził. Dla tego też uważa kuratorya jak najrychlejsze utworzenie internatu na razie przynajmniej na 30 uczniów za bardzo pożądane i wskazane.

Wydział krajowy przychyla się zupełnie do zdania kuratoryi i nie podziela obaw przez dyrekcyę wyrażonych, jakoby wprowadzenie internatu było w obecnym stanie rzeczy prawie niemożliwe.

Wydział krajowy przyznaje wprawdzie, że wprowadzenie to będzie ze znacznymi kosztami połączone, bo internat, jeżeli ma wydać spodziewane owoce, musi być bardzo dobrze zorganizowany, posiadać liczny personal nadzorczy i odpowiednią ilość ubikacyj, a tem samem wymaga nietylko jednorazowego wkładu na budynki, ale corocznych dość znacznych wydatków na zarząd, nie może jednak Wydział krajowy upatrywać nieprzezwyciężonych trudności w jego wprowadzeniu w tem, że młodzież do Dublan wchodząca rzekomo zbytnio do wolności przyzwyczajona, nie da się nagiąć do internatowych rygorów i dlatego niechętnie do internatu będzie wchodzić. Wszak faktem jest, że przeważna część młodzieży dublańskiej przychodzi tam wprost ze szkół średnich, a w szkołach średnich tak krajowych jak pozakrajowych nie była ona przecież przyzwyczajoną ani do wolnego wyboru nauk ani do wolności uczenia się, ani też nie była sama sobie oddana, lecz miała opiekę czy to w domu rodzicielskim, czy też na stancyach, na których była umieszczoną. Wydział krajowy sądzi zatem, że wszyscy ci rodzice, którzy dziś może wachają się z oddaniem swych synów do Dublan, nie chcąc ich samym sobie pozostawić, oddadzą ich tam z pewnością po wprowadzeniu internatu w przeświadczeniu, że mogą ich ze spokojem umieścić, bo znajdą tam dla nich odpowiednią opiekę i nadzór. Niemniej chętnie garnąć się będą do internatu ci, których dziś odstraszają od przybycia do Dublan niewygody, trudność w wynalezieniu odpowiedniego umieszczenia i wygórowane warunki bytu w Dublanach, a którzy znajdą w internacie pod przystępnymi warunkami tyle potrzebny spokój dla nauki i odpowiednie ulokowanie.

Dla tego Wydział krajowy uważa wprowadzenie internatu w szkole dublańskiej obliczonego na razie na 30 uczniów nie tylko za potrzebne ale za wskazane, tem samem jednak nie wyklucza możności istnienia eksternistów podobnie jak to ma miejsce w Grignon, gdzie obok internistów znajdują się eksterniści, którzy prócz tego, że im wolno mieszkać po za obrębem zakładu, we wszystkiem podlegają tym samym przepisom, jakie obowiązują internistów. Właśnie to podciągnięcie wszystkich pod te same prawa, a przytem oddziaływanie internatu na eksternistów może i w Dublanach tylko zbawienne wydać owoce.

Z tych tedy powodów pozwala sobie Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi przy końcu niniejszego sprawozdania odpowiedni wniosek.

Wydział krajowy żałuje tylko, że w wniosku tym nie mógł obecnie pójść dalej, mianowicie w tym kierunku, aby już teraz prosić Wysoki Sejm o odpowiednie sumy na przeprowadzenie budowy i wprowadzenie internatu w życie z przyszłym rokiem szkolnym. Do postawienia jednak takiego wniosku musiałby Wydział krajowy mieć już teraz wygotowane dokładne plany, sporządzony szczegółowy kosztorys i opracowany projekt organizacyjny — nie mógł jednak tego wszystkiego przygotować, gdyż opinię kuratoryi szkolnej

w tej sprawie otrzymał dopiero na kilka dni przed datą niniejszego sprawozdania. Wskutek tego projektowany internat będzie mógł być wprowadzonym dopiero z rokiem szkolnym 1892/3, jeżeli Wysoki Sejm podzielając wyłuszczone zapatrywanie Wydziału krajowego uzna tego potrzebę.

III. Przechodząc z kolei do zdania Wysokiemu Sejmowi sprawy z dalszych czynności, odnoszących się do dublańskich szkół rolniczych, Wydział krajowy pozwala sobie wymienić, że

1) W składzie grona nauczycielskiego w peryodzie objętym niniejszem sprawozdaniem zaszły następujące zmiany: Wskutek powołania Dra Olearskiego na katedrę fizyki w lwowskiej szkole politechnicznej poruczył Wydział krajowy na przedstawienie dyrekcyi i kuratoryi wykłady z fizyki początkowo adjunktowi p. Manasterskiemu, następnie zaś powołał zgodnie z wnioskiem pomienionych władz szkolnych na docenta fizyki p. Kazimierza Szulca, ukończonego ucznia petersburskiego uniwersytetu, mającego dyplom na profesora fizyki w gimnazyum.

Na opróżnioną przez śmierć Dra Aua posadę nie powiodło się dotąd pozyskać na stałe odpowiedniej siły. Rozdzielono więc początkowo przedmioty przez ś. p. Aua wykładane między dwóch docentów, mianowicie profesora Strusiewicza i Dra Głąbińskiego, z drugiem półroczem zaś powierzono te wykłady Drowi Stanisławowi Kłobukowskiemu, który obowiązki te dotąd pełni.

Również nie udało się znaleźć odpowiedniego kandydata na posadę, opróżnioną ze śmiercią Kahanego. I w tym wypadku musiano się uciec do rozdziału przedmiotów, z których część uczy docent uniwersytetu Dr. med. Gustaw Piotrowski, część zaś asystent Dr. Mieczysław Kowalewski.

2) Wdowie po profesorze Kahanem, pani Aleksandrze Kahane, przyznaną została w myśl postanowień statutu emerytalnego odpowiednia pensya wdowia.

3) Czyniąc zadość uzasadnionym domaganiom się Wydziału krajowego Ministerstwo rolnictwa w porozumieniu z Ministerstwem oświecenia ustanowiło w Dublanach komisyę egzaminacyjną dla kandydatów na nauczycieli w niższych szkołach rolniczych z polskim językiem wykładowym. W skład tej komisyi powołało rzeczone Ministerstwo dyrektora szkół dublańskich p. Władysława Lubomęskiego, jako przewodniczącego, a pp. Kazimierza Pańkowskiego, prof. wyż. szkoły rolniczej, Zygmunta Strusiewicza, profesora szkoły czernichowskiej przydzielonego do służby w Wydziale krajowym, Tadeusza Langiego, posła do Sejmu i dyrektora dóbr fundacyi hr. Skarbka i Władysława Struszkiewicza, deputowanego do Sejmu i Rady państwa i wiceprezesa Towarzystwa rolniczego w Krakowie.

4) W myśl przepisów o egzaminach zamianował Wydział krajowy członkami komisyi dla egzaminów głównych pp. Jana Gnoińskiego, Seweryna Henzla, Tadeusza Langiego, Stanisława Polanowskiego, Władysława Struszkiewicza i Stanisława Żeleńskiego.

5) Pragnąc mniej zamożnym uczniom wyższej szkoły ułatwić zwiedzenie wiedeńskiej wystawy rolniczej, przyznał Wydział krajowy 6 z pomiędzy nich na wniosek dyrekcyi zasiłki z funduszu dyspozycyjnego po 50 zł. Wycieczka miała miejsce w czasie, gdy się odbywała wystawa bydła galicyjskiego, szląskiego i morawskiego i zbiorowa wystawa bydła mlecznego, a prócz wymienionych 6 brało jeszcze w niej udział 12 uczniów na własny koszt. Kierowali zaś wycieczką i udzielali stosownych objaśnień członkowie kolegium profesorskiego pod przewodnictwem dyrektora, którym Wydział krajowy przyznał z funduszu dyspozycyjnego odpowiednie zasiłki na pokrycie kosztów podróży i opędzenie wydatków w Wiedniu.

Alegat 2. 6) Załączone sprawozdanie Dyrekcyi za miniony rok szkolny zawiera bliższe szczegóły tak o ilości uczniów, ich przygotowaniu i postępach, jako też o sprawach dotyczących strony naukowej szkoły.

IV. Uchwałą pod 2 na wstępie niniejszego sprawozdania przytoczoną zezwolił Wysoki Sejm na budowę domu dla pomieszczenia profesora kosztem 6.100 zł. i upoważnił Wydział krajowy do użycia na powyższy cel 3.000 zł. z funduszu mającego przypaść Dublanom za zniesione prawo propinacyi. Budowę tego domu prowadzi Wydział krajowy we własnym zarządzie poruczywszy nadzór nad jego wykonaniem inżynierowi cywilnemu p. Marcinowi Maślance, któremu jak o tem niżej będzie mowa, powierzył także kierownictwo budowy gorzelni. Mimo kilku nadkosztorysowych robót, których wykonanie niezbędne się okazało, Wydział krajowy sądzi, iż w granicach powyższej sumy budowa ta prawdopodobnie da się przeprowadzić, prosi zatem obecnie Wysoki Sejm o udzielenie pokrycia na niepokrytą dotąd kwotę 3.100 zł.

Ekwiwalent, przyznany Dublanom za zniesione prawo propinacyi, wynosi 5.750 zł. imiennej wartości w winkulowanych obligacyach. W przypuszczeniu, że się Wydziałowi krajowemu powiedzie uzyskać dewinkulacyę, a następnie sprzedać po kursie 92%, to znaczy otrzymać za te walory 5.290 zł. w gotówce, pozostanie po strąceniu z tej sumy kwoty 3.000 zł. przeznaczonej już przez Wysoki Sejm na budowę wspomnianego domu reszta w kwocie 2.290 zł.

Wydział krajowy mniema, że było intencyą Wysokiego Sejmu przeznaczyć całą za prawo propinacyjne uzyskaną należytość na budowę tego domu i dlatego pozwala sobie przedstawić wniosek na zezwolenie użycia tej w przybliżeniu obliczonej reszty w kwocie 2.290 zł. na ten sam cel.

Kwota ta nie pokryje atoli w całości przyzwolonego już wydatku 6.100 zł., z których dopiero 3.000 zł. Wysoki Sejm pokryć raczył.

W razie zezwolenia użycia powyżej obliczonych 2.290 na ten cel. pozostanie zawsze jeszcze niepokrytych 810 zł. i o otwarcie kredytu w tej wysokości uprasza Wydział krajowy w drugiej części swego wniosku.

V. W końcu pozwala sobie Wydział krajowy podać do wiadomości Wysokiego Sejmu, że wskutek uwag poczynionych przez komisyę budżetową z okazyi zdawania sprawy o preliminarzu szkół dublańskich wezwał Wydział krajowy dyrekcyę, ażeby ściśle zbadała:

1) w jakich warunkach i jakimi środkami posługują się państwa rolnicze środkowej Europy, mianowicie Niemcy i Francya, jako pod względem podstaw produkcyi rolniczej do Galicyi najwięcej zbliżone, aby wykształcać naukowo właścicieli, dzierżawców, i administratorów większych posiadłości na samodzielnych gospodarzy wiejskich;

2) jaka jest organizacya nauki rolnictwa w tych krajach, czy jest zastosowaną należycie do miejscowych potrzeb, tudzież czy i o ile byłaby odpowiednią w stosunkach ekonomiczno-gospodarskich kraju naszego i o ile nadaje się do zaspokojenia potrzeb tego kraju;

3) czy i o ile Wydział rolniczy przy wszechnicy może zastąpić wyższą szkołę rolniczą z organizacyą szkoły dublańskiej w przysposobieniu uczniów do zawodu administratora wielkiego lub większego gospodarstwa wiejskiego.

Alegat 3. Przedkładając nam dołączony 3/ elaborat dyrekcyi wypowiedziała kuratorya następujące zdanie:

Studyum rolnicze przy uniwersytecie krakowskim może podać młodzieży teoretyczne wiadomości z zawodu rolniczego i usposobić ją do zrozumienia zasad gospodarstwa

wiejskiego a nawet ocenienia działalności fachowych oficyalistów gospodarczych; jednakże nie potrafi wykształcić zdolnych administratorów z praktyką rolniczą obeznanych. Ponieważ zaś kraj takich ludzi potrzebuje, przeto powinien obok instytutu naukowego teoretycznego utrzymać przynajmniej jednę szkołę rolniczą wyższą, dostatnio w środki naukowe uposażoną i o racyonalne gospodarstwo w folwarku własnym opartą, taka tylko szkoła może wskazać uczniowi, jak powinien stosować teoretyczną naukę do praktycznych celów. Wedle zdania kuratoryi szkoła wyższa w Dublanach obok instytutu krakowskiego jest koniecznie potrzebną i zmieniać jej na szkołą średnią nie należy.

Wydział krajowy podziela zupełnie powyższe zdanie kuratoryi i wyraża przekonanie, że z jednej strony fakultet rolniczy uniwersytetu Jagiellońskiego kształcąc rolnicze siły naukowe i szerząc wiedzę rolniczą w szerszych kołach, zakład zaś dublański z drugiej strony podając młodzieży nauki rolnicze, jednak z kierunkiem praktycznym będą się nawzajem uzupełniać, a razem przyczynią się do podniesienia rolnictwa w kraju.

Folwark.

Uchwałą pod 3) przywiedzioną zezwolił Wysoki Sejm na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w r. 1890. kosztem nieprzekraczającym 28.000 zł, i na przeistoczenie kursu gorzelniczego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli ck. rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyę najmniej 12.000 zł. i przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł,; zarazem zaś upoważnił Wysoki Sejm uchwałą pod 4) Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł., spłacalnej przez amortyzacyę i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanego na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenia gorzelni w Dublanach.

Mając w rozporządzeniu Ministerstwa rolnictwa z dnia 31. marca 1888. L. 3.366 zapewniony bezzwrotny zasiłek ze skarbu państwa na budowę gorzelni w kwocie 12.000 zł. i przyrzeczoną roczną subwencyę w kwocie 1.500 zł. na utrzymanie szkoły a nadto otrzymawszy asygnatę w kwocie 4.000 zł. na poczet przyznanego zasiłku, zatem widząc spełnionym warunek, od którego Wys. Sejm zależnem uczynił rozpoczęcie budowy gorzelni, postanowił Wydział krajowy przystąpić do tej budowy i odniósł się przedewszystkiem do c. k. Namiestnictwa z prośbą o wyjednanie sankcyi dla uchwały Wysokiego Sejmu pod 4) przytoczonej.

Następnie zaprosił Wydział krajowy pp. Bochdana, Polanowskiego, Pańkowskiego, Dr. Wawnikiewicza, Rottersmana, ck. nadinspektora gorzelnianego i Kazimierza Hordyńskiego kierownika gorzelni w Moszkowie, celem zasięgnięcia ich zdania w sprawie projektu założenia gorzelni w Dublanach. Na podstawie wniosków tej ankiety, aby ułożenie planu i kosztorysów urządzenia gorzelni a następnie urządzenie samo przeprowadzić w drodze ograniczonej konkurencyi, zaprosił Wydział krajowy fabryki: L. Zieleniewskiego w Krakowie, H. Cegielskiego w Poznaniu, Bormana i Schwede w Warszawie, H. Pauckscha w Landsbergu a Novaka i Jahna w Pradze do wzięcia udziału w tej konkurencyi, podając im zarazem ułożone przez prof. Dra Wawnikiewicza bliższe wskazówki co do tego, jakim warunkom gorzelnia ma odpowiadać.

W oznaczonym terminie nadesłały wszystkie wymienione firmy plany i kosztorysy, które Wydział krajowy udzielił ankiecie, złożonej z wymienionych osobistości do przejrzenia, ocenienia i wydania opinii. Trzy z pomiędzy nadesłanych projektów, mianowicie fabryki Cegielskiego, Bormana i Schwede i Novaka i Jahna bądź dla niedokładności, bądź też dla nadmiernie wysokich kosztów nie nadawały się wcale do bliższego badania, z po-

zostałych dwóch: Pauckscha i Zieleniewskiego ankieta zaleciła projekt Pauckscha biorąc wzgląd na ustaloną renomę, jakiej ta firma w świecie gorzelnianym używa, przyznając jednak zarazem, że projekt Zieleniewskiego jest także odpowiednim tylko, że fabryka sama nie ma w tym dziale tak ustalonej reputacyi.

Wydział krajowy porównał przedewszystkiem kosztorysy, a z porównania tego okazało się, że na tym punkcie projekta oba bardzo nieznacznie się różnią, a nawet pewna korzyść jest po stronie Zieleniewskiego. że jednak oba zgadzają się w tem, że przekraczają znacznie wyznaczoną przez Wysoki Sejm na ten cel kwotę 28.000 zł., bo aż prawie o 5000 zł. Wypadało zatem najpierw zastanowić się, czy wobec faktu, że za wyznaczoną kwotę nie da się budowy i urządzenia projektowanej gorzelni przeprowadzić, że zajdą jeszcze znaczne trudności pod względem zaopatrzenia gorzelni w wodę, co pociągnie za sobą kilkutysięczny dalszy wydatek, należy Wydziałowi krajowemu w ogóle przystąpić do jej wykonania. Po należytej rozwadze przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że niewystarczający kredyt obecny nie przedstawia się jako dostateczny powód do odroczenia wykonania projektu, aż do sesyi Wysokiego Sejmu, skoro skonstatowanem jest, że z jednej strony kwota przez Wysoki Sejm wyznaczona według wszystkich otrzymanych planów i kosztorysów niższą jest o kilka do kilkunastu tysięcy od sum kosztorysowych, z drugiej zaś strony budowa gorzelni szkolnej staje się coraz więcej naglącą potrzebą, uznaną przez komisyę gospodarstwa krajowego i Wysoki Sejm, bo ma przysposabiać teoretycznie i praktycznie wykształconych oficyalistów gorzelanych, a tem samem przyczyniać się do zmniejszenia trudności, z któremi ten jedyny u nas przemysł rolniczy ma do walczenia.

Niemniej decydującą była i ta okoliczność, że folwark dublański zmienił już z wiosną swój płodozmian w celu przygotowania dla gorzelni kartofii, któreby w razie nie dojścia do skutku budowy gorzelni w roku bieżącym musiały być sprzedane z pewną stratą, która choć nie tak wielka, musiała być w rachubę wziętą.

Z tych tedy powodów postanowił Wydział krajowy nie opóźniać budowy o rok, lecz przystąpić zaraz do jej wykonania, tak, by gorzelnia z końcem grudnia br. najpóźniej w początkach stycznia 1891. mogła już funkcyonować. Zarazem jednak postanowił Wydział krajowy oddać fabryce Zieleniewskiego, dając jej pierwszeństwo jako krajowej, wykonanie wewnętrznego urządzenienia, a budowę gmachu przeprowadził według planów przez tę firmę dostarczonych we własnym zarządzie pod kierownictwem odpowiednio uzdolnionego technika.

Pozostawał jeszcze wybór miejsca pod gorzelnię. Najodpowiedniejszem ku temu miejscem wydawało się to, które leży nieopodal tak budynków szkolnych, jak i zabudowań folwarcznych, a przytyka bezpośrednio do drogi koło kuźni wiodącej, nadto posiada w środku studnię, na którą zawsze na wypadek budowy gorzelni reflektowano. Przy bliższem jednak technicznem badaniu i po licznych próbach dotyczących wydajności pokazało się, że studnia ta, jak wszystkie studnie w Dublanach, cierpi na brak wody i że nawet znaczne pogłębienie narażające tylko na wielki wydatek, braku tego nie usunie, bo studnia ta nie wyda nigdy potrzebnej do gorzelni wody, obliczonej na 200 hektolitrów na dobę. Wobec tego postanowiono przeprowadzić próby gruntów nad stawami położonych, jakkolwiek miejsce tam upatrzone było o tyle niekorzystne, iż leżąc w dole zdala od zabudodowań folwarcznych pociągało koniecznie budowę drogi dojazdowej dość kosztownej, a jednak niedogodnej, bo nadto stromej. Atoli próbne wiercenia na tych gruntach przeprowadzone wykazały, że fundowanie jest możliwe dopiero w szóstym metrze i to na betonie, że zatem koszta budowy gmachu i komina wzrosną okrągło o 4.000 zł. Mając tedy do wyboru między miejscem mniej dostępnem, dość oddalonem, podrażającem budowę o 4.000 zł., a tylko ze względu na bliskość wody korzystniejszem, a miejscem równem, dostępnem, umożliwiającem wykonanie budowy w granicach kosztorysu, a powiększającem ogólne koszta o kwotę potrzebną na wykonanie

wodociągu, Wydział krajowy po kilkakrotnem zbadaniu rzeczy na miejscu przy współudziale inżynierów biura melioracyjnego wybrał to ostatnie pod budowę gorzelni, postanawiając tem samem zaopatrywać ją w wodę ze stawu zapomocą wodociągu, którego koszta wraz z całem urządzeniem i motorem parowym obliczono na 3.540 zł.

Po zadecydowaniu budowy w roku bieżącym zawarł Wydział krajowy umowę z fabryką Zieleniewskiego o dostarczenie wewnętrznego urządzenia, z firmą Schuman i Piotrowicz o urządzenie wodociągu i przystąpił do budowy gmachu w własnym zarządzie, poruczając techniczne kierownictwo p. Marcinowi Maślance, inżynierowi cywilnemu z rządowem upoważnieniem. W chwili oddania niniejszego sprawozdania do druku budynek sam jest na ukończeniu, rury wodociągowe założone, a fabryka Zieleniewskiego zapowiedziała pierwszy transport aparatów.

Całkowite koszta budowy gorzelni i urządzenia przedstawiają się następująco:

a)	koszta wewnętrznego urządzenia z wyjątkiem zegaru, o którego bezpłatne dostarczenie poczyniono starania u Dyrekcyi skarbu, wyniosą wedle kontraktu z fabryką Zieleniewskiego . .	17.712 zł.	47 ct.
b)	koszta budowy gmachu bez komina i obmurowania kotła wedle kosztorysu	12.669 „	22 „
c)	budowa komina, obmurowanie kotła i wynagrodzenie za kierownictwo w przybliżeniu	2.500 „	— „
d)	motor do wodociągu, pompa i rury wedle umowy z firmą Schumann i Piotrowicz	2.000 „	— „
e)	studnia nad stawem, filter, budka i wykop dla wodociągu .	1.540 „	— „
	razem . .	36.421 zł.	69 ct.
	W porównaniu zatem z przeznaczoną przez Wysoki Sejm kwotą	28.000 „	— „
	wyniosą koszta budowy gorzelni więcej o	8.421 zł.	69 ct.

Wydział krajowy mniema, że Wysoki Sejm zadecydowawszy już w ubiegłej sesyi, iż przypadający na fundusz krajowy wydatek 16.000 zł. z powodu budowy gorzelni ma być pokryty pożyczką hipoteczną, na Dublany zaciągnąć się mającą, obecnie również uzna za wskazane, aby i ten dodatkowy wydatek w ten sam sposób znalazł swe pokrycie.

Wydział krajowy nie wątpi, że Towarzystwo rolnicze, podobnie jak dla pożyczki 16.000 zł. udzieli i dla tej dodatkowej cesyi pierwszeństwa; przez przybycie zaś gorzelni i przez dokonaną ostatniemi czasy melioracyę pól, przez zdrenowanie wartość majątku dublańskiego wzrosła z pewnością o tyle, że zaciągnięcie tej dodatkowej pożyczki nie obciąży zbytnio hipoteki. W tym też celu pozwala sobie Wydział krajowy przedłożyć poniżej stosowny wniosek.

W sprawie poruszonej rezolucyą pod 3) odniósł się Wydział krajowy do Ministerstwa rolnictwa z umotywowaną prośbą o podwyższenie przyzwolonej dotacyi na utrzymanie kursu gorzelniczego z 1.500 zł. na 2.000 zł., otrzymał jednak na to pod dniem 19. stycznia b. r. odpowiedź, iż Ministerstwo nie może na razie powziąć decyzyi w tej sprawie „gdyż powód, że koszta budowy gorzelni będą wyższe od preliminowanych nie może mieć wielkiego wpływu na wysokość rocznych wydatków i przedewszystkiem finansowy wynik jednej albo kilkuletniej kampanii winien być wiadomy, aby módz obliczyć rzeczywisty roczny wydatek na ten kurs włącznie z wydatkami na cele gorzelniane, względnie wynikającą przy tem stratę“.

Co do szkoły gorzelniczej, której statut Wydział krajowy miał zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi do zatwierdzającej wiadomości, a której kurs ma trwać 6 miesięcy od 1. października do 31. marca, to takowa niepodobna, aby już w tym roku zupełnie

w myśl statutu w życie wprowadzoną być mogła. Nim bowiem gorzelnia w ruch będzie puszczoną i należycie wypróbowaną, zbliży się czas, w którymby wedle statutu kurs miał się kończyć. Na teraz więc odbędzie się jeszcze kurs gorzelniczy według dotychczasowej normy z uwzględnieniem jednak strony praktycznej, do czego da możność gorzelnia. Z tego powodu preliminarz kursu gorzelniczego na r. 1891 jest zupełnie taki, jak budżet z roku 1890. Ponieważ jednak szkoła w myśl statutu będzie z 1. października 1891 otwartą, a zatem w roku 1891 dwa razy nauka gorzelnictwa w Dublanach odbywać się będzie, przeto wydatki na szkołę w 3 miesiącach: październiku, listopadzie i grudniu 1891 będą musiały być osobno pokryte. Wydział krajowy uprasza przeto Wysoki Sejm o przyznanie 1.000 zł. na pokrycie tych wydatków. O kwotę tę Wysoki Sejm umniejszy dotacyę na szkołę gorzelniczą uchwalając jej budżet na rok 1892.

Wydział krajowy pozwala sobie jeszcze zaznaczyć, że tegoroczny kurs gorzelniczy, który się w właściwym czasie odbył pod względem jakości frekwentantów korzystnie się różnił od kursów lat dawniejszych. Na 26 zapisanych posiadało 20 średnie lub wyższe przygotowanie gimnazyalne, a nawet ze szkół technologicznych, nadto był jeden stypendysta cesarskiego rządu rosyjskiego, wysłany w celu obznajomienia się z organizacyą i sposobem prowadzenia wykładów na tym kursie.

W sprawie eksploatacyi torfu Wydział krajowy pozwolił był sobie już w zeszłorocznem sprawozdaniu (al. 52 sejmowych sprawozdań) zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu, że wobec przeciążenia prof. Pańkowskiego, który obok obowiązków profesora szkoły wyższej i niższej, tudzież administratora folwarku, zarządzał jeszcze bezpłatnie robotami koło wydobywania torfu, nie podobna jest żądać od niego, aby temi robotami nadal kierował. Nadmienił również Wydział krajowy, że uznał za pożądane pozyskać dla eksploatacyi torfu prywatnych przedsiębiorców z odpowiednią wiedzą i kapitałami, czy to jako dzierżawców, czy jako spólników i że w tym celu zawiązał już rokowania. Atoli rokowania te nie doprowadziły do pomyślnego rezultatu, wskutek czego postanowił Wydział krajowy eksploatować na ten rok na własny rachunek. Nie mogąc jednak obarczać nadal prof. Pańkowskiego zarządem tych robót, zawarł Wydział krajowy z inżynierem cywilnym p. Marcinem Maślanką notaryalną umowę służbową, mocą której poruczył p. Maślance prowadzenie przedsiębiorstwa wyrobu torfu w Dublanach w czasie od 1. kwietnia do 31. grudnia 1890 z obowiązkiem wyprodukowania w ciągu tego czasu 20.000 cetnarów metrycznych. Na pokrycie kosztów wyrobu dostarczał Wydział krajowy p. Maślance zaliczek na podstawie wykazów potrzeb przez Wydział krajowy kontrolowanych i zatwierdzanych. Za wyprodukowany w tym okresie czasu torf zapłaci Wydział krajowy p. Maślance po 50 centów za cetnar metryczny po strąceniu udzielonych zaliczek. W tej ustanowionej cenie zawarte jest: zwrot kosztów produkcyi i wynagrodzenie p. Maślanki za zarząd. Obliczenie nastąpi w dniu 31. grudnia, a ostateczny wynik wykaże, czy Wydział krajowy przy cenie 50 ct. na wyprodukowany cetnar metryczny torfu wraz z kosztami zarządu uzyska odpowiedni dochód z torfiarni, a oraz czy p. Maślanka będzie się mógł w przyszłości zadowolić niższem wynagrodzeniem. Wyprodukowany w tym roku torf postanowił Wydział krajowy zużyć w gmachu szkolnym i gorzelni w Dublanach, następnie w szpitalu kulparkowskim i w gmachu sejmowym.

Jaki będzie ostateczny finansowy rezultat, dziś trudno by było nawet w przybliżeniu oznaczyć, da się to uskutecznić dopiero z końcem bieżącego roku, skutkiem czego Wydział krajowy będzie mógł dopiero w przyszłem sprawozdaniu zdać Wysokiemu Sejmowi szczegółową relacyę,

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I.

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 15. października 1890 l. 44.054 o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach.

II.

Ustępy A. I. 1., 2., 3., II. 9, 10, 11 ustanowionego uchwałami sejmowemi z 8. kwietnia 1876 i 10. października 1878 etatu osób i płac grona nauczycielskiego krajowej wyższej szkoły rolniczej i krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach tracą moc obowiązującą i mają opiewać jak następuje:

A. Grono nauczycielskie krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach składa się:

I. z siedmiu stałych profesorów fachowych, z których jeden jest równocześnie dyrektorem zakładu, tudzież dyrektorem krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich;

II. z dwóch stałych adjunktów;

III. z odpowiedniej liczby docentów.

I. 1. Stali profesorowie fachowi i adjunkci wyższej szkoły rolniczej tudzież stali nauczyciele szkoły parobków są urzędnikami krajowymi ze wszystkiemi prawami i obowiązkami określonemi w ustanowie służby krajowej i uchwale Wysokiego Sejmu o etacie i płacach urzędników i sług Wydziału krajowego z dnia 3. stycznia 1874.

2. Pierwszy profesor fachowy wyższej szkoły rolniczej a równocześnie dyrektor obydwu zakładów otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie . . .	2.400	zł. w. a.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie .	360	„
i dodatek pięcioletni	300	„

3a. Trzech stałych profesorów fachowych wyższej szkoły rolniczej otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie . . .	2.000	zł. w. a.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie .	360	„
i dodatek pięcioletni w kwocie . . .	200	„

b) Trzech stałych profesorów fachowych wyższej szkoły rolniczej otrzymuje również wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie . . .	1.300	zł. w. a.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie .	240	„
i dodatek pięcioletni	200	„

c) Dwóch stałych adjunktów szkoły wyższej pobiera obok wolnego pomieszkania:

stałą roczną płacę w kwocie . . .	1.000	zł. w. a.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie .	200	„
i dodatek pięcioletni w kwocie . . .	100	„

II. 9. Docenci wyższej szkoły rolniczej jako też nauczyciel niestały (docent) szkoły parobków nie są urzędnikami krajowymi a o wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdoczesny budżet funduszu krajowego.

10. Stanowisko docentów, ich prawa i obowiązki, określają bliżej statuta organizacyjne krajowej wyższej szkoły rolniczej i krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach, tudzież regulamina i instrukcye.

III.

Na pokrycie wydatków wynikających z uregulowania płac profesorów krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1891 dodatkowy kredyt w kwocie 1.860 zł. i upoważnia Wydział krajowy do przyznania dodatku osobistego tym profesorom, którzyby wskutek uregulowania płac mniejsze od dotychczasowych poborów otrzymali wynagrodzenie a to na tak długo, dopóki rożnica przez awans lub przyrost dodatków pięcioletnich nie będzie wyrównaną.

IV.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył szczegółowy plan i kosztorys budynku, przeznaczonego na internat dla 30 uczniów, oraz statut organizacyjny i instrukcyę dla internatu.

V.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia reszty wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi w Dublanach na pokrycie wydatków budowy domu mieszkalnego dla profesorów wyższej szkoły i otwiera mu nadto na ten cel kredyt w wysokości 800 zł.

VI.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 8.400 zł., splacalnej przez amortyzacyę i do użycia uzyskanego z tej pożyczki funduszu na pokrycie reszty kosztów budowy i urządzenia gorzelni w Dublanach.

VII.

Na pokrycie wydatków szkoły gorzelniczej w roku 1891 Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu dodatkowy kredyt w wysokości 1.000 zł.

We Lwowie dnia 15. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Odpis

sprawozdania Dra Emila Godlewskiego, profesora wyższej szkoły rolniczej w Dublanach o organizacyi szkół rolniczych w obcych krajach.

Wysoki Wydziale!

Przy sposobności podróży mojej przedsięwziętej za zezwoleniem Wysokiego Wydziału z polecenia c. k. Ministerstwa oświaty wspólnie z profesorem Janczewskim celem zbadania urządzeń zagranicznych szkół rolniczych, otrzymałem od Wysokiego Wydziału zlecenie, zbadania także internatów przy zagranicznych szkołach rolniczych istniejących.

Internaty takie istnieją przedewszystkiem we Francyi i w Belgii, w Niemczech przy szkołach wyższych istnieje tylko pewien rodzaj internatów w akademii Hohenheimskiej, internatu zresztą bardzo liberalnego, którego opis miałem honor już przedstawić przy sposobności mojej podróży w r. 1884 w sprawozdaniu przedłożonem Wysokiemu Wydziałowi z tej podróży. We Francyi istnieją trzy szkoły rolnicze z internatami połączone w Grignon, w Grandjouen i w Montpellier. Ponieważ wszystkie te trzy szkoły rolnicze z internatami są zorganizowane na podstawie jednakowych zupełnie przepisów, a szkoły w Montpellier i w Grandjouen zbyt były odległe od drogi programem naszej podróży zakreślonej, a czas naszej podróży musiał być ściśle ograniczony, więc ograniczyłem się tylko na bliższem zbadaniu urządzeń internatu w samem Grignon. Ze szkół belgijskich miałem znów sposobność zbadać bliżej szkołę w Gembloux niedaleko Brukseli, której urządzenia a przedewszystkiem organizacya internatu jest także zupełnie do francuskich podobną. Nareszcie w samym Paryżu istnieje najwyższa szkoła rolnicza Francyi „Institut agronomique superieur“, która jakkolwiek internatem nie jest, posiada przecież pewne urządzenia internatowe w najwyższym stopniu na uwagę zasługujące i dlatego w niniejszem sprawozdaniu także o szkole tej pomówić mi wypada.

Przedewszystkiem zaznaczyć mi wypada, iż internaty francuskie nie są czemś, coby z samemi szkołami luźnie i dowolnie było połączone, czemś coby się na każdy grunt przeszczepić i z jakąkolwiek daną organizacyą szkoły połączyć dało. Przeciwnie, organizacya internatów francuskich jest ściśle z samą organizacyą tychże szkół złączona i do niej zastosowana. Internaty są tylko we Francyi pewnem zaostrzeniem w wykonaniu ścisłej dyscypliny, jaka w ogóle wszystkie zakłady naukowe francuskie, a także i francuskie szkoły rolnicze charakteryzuje. Gdzie takiej ścisłej dyscypliny w zakładach naukowych nie ma, tam i internaty na sposób francuski urządzone nie łatwo zastósowaćby się dały. Wobec tego ścisłego związku między organizacyą internatów a całą organizacyą szkół rolniczych francuskich musimy koniecznie z tą ostatnią cokolwiek bliżej się zapoznać.

Zasadą kierującą w organizacyi francuskich szkół rolniczych jest to, aby nietylko dać możność uczniom nauczenia się tego, co dla ich przyszłego zawodu będzie potrzebne, ale aby tę młodzież dopilnować i zmusić do tego, iżby się tego nauczyła. Szkoły francuskie są diametralnem przeciwieństwem szkół niemieckich. O ile w tych ostatnich panuje bezwzględna

wolność i zupełna bezplanowość, o tyle w szkołach francuskich wszystko jest z góry obmyślane i jak najściślejszym planem przepisane. W Niemczech profesorowie wykładają w każdem półroczu co im się podoba i w zakresie, jaki im się podoba, a studenci wybierają do słuchania znowu to tylko co im się podoba, — żadnym planem, żadnymi przepisami nie są w tem kierowani. We Francyi plan, liczba godzin i zakres każdego wykładu, ściśle jest przepisany, a studenci nietylko muszą wszystkich wykładów w przepisanym porządku słuchać i w przepisanych ćwiczeniach brać udział, ale muszą się tego, co im jest wykładane, istotnie uczyć, muszą chcąc czy nie chcąc z pobytu w szkole korzystać, bo istnieje cały aparat urządzeń przymusowych, który ich do pracy skłania.

W Niemczech profesor wykłada swój przedmiot i odbywa ćwiczenia z uczniami, którzy dobrowolnie na te wykłady przychodzą, nikt o to się nie troszczy czy wszyscy uczniowie w szkole zapisani na te wykłady przychodzą lub w ćwiczeniach udział biorą. We Francyi wykonywaną jest pod tym względem tak ścisła kontrola, iż żadna absencya niespostrzeżona nie przechodzi i każde nieusprawiedliwione opuszczenie pociąga za sobą odpowiednią karę, bądź to wprost dyscyplinarną bądź odpowiednie obniżenie w klasyfikacyi postępów.

O wykonywanie tej karności i tego przymusu naukowego, profesorowie we Francyi wiele troszczyć się nie potrzebują, do tego istnieje zupełnie osobny aparat w postaci repetytorów, inspektorów i t. p. Personal tego aparatu jest dość licznym, a więc oczywiście kosztownym, ale jest on niezbędnym czynnikiem organizacyi szkół francuskich.

Do każdego prawie przedmiotu obok profesora istnieje osobny repetytor, czasami tylko zdarza się, że jeden repetytor przy dwóch profesorach spełnia swe czynności. Zadaniem takiego repetytora jest egzaminować uczniów z tego, co odpowiedni profesor wyłożył. Na te egzamina przez repetytorów dokonywane, przeznaczone są w planie naukowym osobne godziny i rzecz rozłożoną jest tak, iż każdy uczeń mniej więcej raz w miesiącu z każdego musi być egzaminowanym przedmiotu. Przy tych egzaminach repetytorowie stawiają uczniom odpowiedne noty, które zestawiają się potem z notami egzaminu dokonywanego przez profesora po skończeniu całego wykładu i na ostateczną wpływają klasyfikacyę. Oczywiście, że ci repetytorowie dają także uczniom przy owych egzaminach odpowiednie wyjaśnienia, gdy się przekonają, że uczniowie czegoś z wykładu dokładnie nie zrozumieli. Nie dość na tem, nawet notatki sporządzone przez uczniów, przy słuchaniu wykładów ścisłej ze strony tych repetytorów ulegają kontroli. Notatki te winny być sporządzone przez każdego ucznia i to nawet w zeszytach pewnej przepisanej formy, a repetytorowie przeglądają je, poprawiają i dają z nich także odpowiedne noty, które także na ogólną klasyfikacyą wpływają. Nawet przy egzaminie przez profesora z całości przedmiotu prowadzonym musi uczeń notatki swoje przedstawić.

Kontrola nad obecnością uczniów i ich zachowaniem się w szkole, wykonywaną jest znowu przez osobnych urzędników t. z. inspektorów, którymi są zazwyczaj wysłużeni wojskowi. Oni wykonywują bozpośredni nadzór nad uczniami, oni też przedewszystkiem pilnują porządku w internatach, a o każdem uchybieniu raportują natychmiast dyrektorowi. Karność w szkołach francuskich wykonywana jest z wielką ścisłością i konsekwencyą. Gdy upomnienia nie skutkują, następuje wydalenie z zakładu. Kto w terminie z jakichkolwiek feryj nie wróci i zaraz w pierwszym dniu w szkole na wykładach się nie pojawi, zostaje z listy uczniów wykreślony i już tylko za osobnem zezwoleniem ministra na nowo przyjętym być może.

Kto z końcem roku szkolnego odpowiednich postępów nie wykaże, traci też prawo do dalszego pozostawania w szkole. W ten sposób dbają w szkołach francuskich o to, aby w nich była młodzież tylko taka, która istotną korzyść z tych szkół odnosi.

Po wyłuszczeniu tych ogólnych zasad organizacyi przymusu uczenia się i dyscypliny w szkołach rolniczych francuskich, postaram się teraz przedstawić bliżej organizacyą tego przymusu w szkołach, które zwiedzić miałem sposobność.

Zacznę od szkoły paryskiej. Jakkolwiek szkoła ta internatu nie ma, to jednak organizacya przymusu naukowego jest w niej tak ścisłą i ciekawą, a znaczenie tej szkoły tak poważne, że ją tu na czele postawić muszę. Szkoła paryska choć tylko z dwuletniem studyum, jest szkołą rolniczą najwyższego rzędu, która ze wszystkich szkół, jakie mi są znane, najpoważniejsze na mnie zrobiła wrażenie. Profesorami tej szkoły są pierwszorzędne naukowe powagi, a aby być przyjętym na ucznia, potrzebują tam nawet maturzyści złożyć odpowiedni egzamin wstępny, którego wymagania są stosunkowo bardzo wysokie, tak że tylko uczniowie bardzo dobrze przygotowani do szkoły paryskiej przyjmowani bywają.

Jakkolwiek szkoła paryska internatem nie jest, to jednak organizacya jej bardzo jest do internatowej zbliżoną. Jest to mianowicie rodzaj bardzo ścisłego, ale tylko rozciągającego się na pewną część dnia, mianowicie na czas między godziną $8^1/_2$ rano a 4 popołudniu internatu. Uczniowie przychodzą do szkoły między godziną 8-mą 15 minut a 8-mą 30 minut. O godzinie 8-mej 30 minut rozpoczynają się pierwsze wykłady, które trwają do godziny 10, bo wykłady w szkołach francuskich trwają zawsze $1^1/_2$ godziny. Przy wejściu do zakładu każdy uczeń zapisuje się u portyera na dowód swojej obecności. O godzinie 10 wychodzą uczniowie z zakładu na śniadanie, o 11 minut 15 wracają na powrót do zakładu. Od godziny $11^1/_2$ do 1 odbywają drugie już zazwyczaj ostatnie wykłady, bo plan tak jest ułożony, że zazwyczaj na każdy dzień dwa tylko ($1^1/_2$ godzinne) przypadają wykłady. Bezpośrednio przed $11^1/_2$ odbywa się czytanie listy czyli zwoływanie do apelu.

Powtarza się ono jeszcze raz lub dwa razy w ciągu dnia w godzinach z góry nieoznaczonych, tak, że uczniowie wiedzieć nie mogą, kiedy ono nastąpi. Kto do apelu się nie stawi, notowany jest jako nieobecny, choćby w zakładzie się znajdował. Po rozpoczęciu się wykładu nikomu już do sali wchodzić nie wolno. Czas między godziną 1 a 4 popołudniu przeznaczony jest na prace w laboratoryach, rysunki, porządkowanie i poprawianie skryptów i wreszcie powtarzanie lekcyi, w tym czasie już rzadko kiedy wykłady się odbywają. O ile uczeń w tym czasie nie znajduje się na wykładzie lub w jakiemś laboratoryum, powinien znajdować się w sali odpowiedniej nauki (sali d'étude). Takich sal nauki jest w zakładzie tyle, że w każdej sali 10 uczniów się mieści. Każdy uczeń w jednej z takich sal ma swoje własne miejsce. Na każdem takiem miejscu znajduje się osobny stół, na którym uczeń rysować i pracować może, krzesełko i półki, na których swoje rzeczy umieszcza. Drzwi w każdej z takich sal są oszklone tak, aby inspektor nadzorujący uczniów, bez wchodzenia do sali mógł widzieć, czy każdy uczeń na swojem znajduje się miejscu i czy uczeń niczem innem jak tylko nauką jest zajęty. Dwóch takich inspektorów, którymi są wysłużeni oficerowie, ma nieustanny nad uczniami nadzór. Wszystkie rysunki, jakie uczniowie wykonywać są obowiązani, muszą odrabiać w tych właśnie salach nauki. O godzinie 4 są uczniowie wolni i o ile z własnej jeszcze pilności nie pozostają w laboratoryach, udają się do domu. Ale nietylko w obrębie murów szkolnych ulegają uczniowie prawnemu nadzorowi. Ile razy udają się z profesorami lub kierownikami robót praktycznych na wycieczki, które zresztą są dla nich tak samo obowiązujące jak wykłady lub ćwiczenia, towarzyszą im także inspektorowie i kontrolują przy tych wycieczkach obecność i zachowanie się uczniów.

W czasie wakacyj obowiązani są odbywać uczniowie pewną gospodarską praktykę, bądź to w gospodarstwach wskazanych im przez szkołę, bądź w gospodarstwach, które za zezwoleniem władzy szkolnej sami sobie wybiorą. Z praktyki tej musi uczeń za powrotem złożyć sprawozdanie w postaci tak zwanych prac wakacyjnych, w skład których wchodzi szczegółowe prowadzenie dziennika gospodarskiego i opisanie samego gospodarstwa podług przepisanej z góry instrukcyi. Otóż w czasie tej wakacyjnej pracy nie zupełnie zostawieni są uczniowie samym sobie ale kierownik robót praktycznych w szkole (Chef de traveaux) objeżdża gospodarstwa, w których uczniowie są umieszczeni i kontroluje na miejscu ich czynności i zachowanie się.

Nareszcie każdy z uczniów, którego rodzice w samym Paryżu nie mieszkają, musi mieć w Paryżu opiekuna, z którymby władza szkolna w danym razie znosić się mogła.

System egzaminowy jest w szkole paryskiej taki, jaki w ogóle dla szkół francuskich opisałem powyżej. Na ostateczną klasyfikacyę roczną wpływają stopnie stawiane przez repetytorów z egzaminów szczegółowych przez nich odbywanych, stopnie dawane przez profesorów przy egzaminach ogólnych, stopnie z notatek wykładowych z prac wakacyjnych, z ćwiczeń laboratoryjnych, rysunków i t. p.

Wynik wszystkich tych stopni decyduje o tem, czy może uczeń być na kurs wyższy przepuszczonym. Jeśli cała suma tych stopni wypadnie korzystnie, uczeń zostaje przepuszczony na kurs drugi lub też jeżeli to dotyczy ucznia kursu drugiego, otrzymuje dyplom z ukończonych nauk; jeśli wynik wypadnie nie korzystnie to nie tylko na kurs wyższy uczeń nie przechodzi, ale w ogóle nadal w szkole pozostać nie może. Tylko wtedy, jeżeli niekorzystny wynik studyów w pierwszym roku spowodowany był chorobą, otrzymuje uczeń pozwolenie do repetowania kursu pierwszego ponownie.

Prócz tych środków przymuszenia uczniów do pracy w ciągu studyów, są jeszcze inne, które ich zachęcają do usilniejszego przykładania się do nauki przez przyznanie odznaczającym się uczniom pewnych praw i korzyści, których pozbawieni są inni mniej pilni uczniowie.

I tak: uczniowie odznaczający się pilnością i dobrymi postępami, mają prawo pozostać w szkole jeszcze rok trzeci, przez który już wyłącznie zajęci są pracami w odpowiednich laboratoryach zakładu, przez co przysposabiają się do zajęcia posad profesorów niższych szkół rolniczych, kierowników stacyj doświadczalnych i t. p. Ci uczniowie trzeciego roku o ile odznaczają się pilnością i zdolnościami, pobierają 100 franków miesięcznej subwencyi od rządu. Większość tych uczniów trzeciego roku pracuje w laboratoryum chemicznem prof. Müntza albo w laboratoryum technologicznem prof. Duclaux i w laboratoryum botanicznem. Z pomiędzy ukończonych uczniów chcących się poświęcić leśnictwu, 12 z pomiędzy mających najlepsze świadectwa ma prawo wstąpić do szkoły leśnej w Nancy, zostaje w czasie pobytu w tej szkole na koszcie rządu a po skończeniu otrzymuje rychło korzystne posady. Nareszcie z pomiędzy uczniów każdorocznie instytut paryski kończących, dwóch najlepszych ma prawo do trzyletniego stypendyum dla dalszego prowadzenia studyów bądź to w samej Francyi, bądź też za granicą.

Te różnorodne korzyści, jakie zapewnione są odznaczającym się w naukach uczniom, muszą być oczywiście nie małym bodźcem dla uczniów instytutu paryzkiego.

W całej organizacyi instytutu uderza dość daleko idący podział pracy między różnych funkcyonaryuszów szkoły. Profesor zazwyczaj wyłącznie wykłada uczniom swój przedmiot, zresztą nie wiele z nimi się styka. Kierownicy zajęć praktycznych prowadzą z uczniami odpowiednie ćwiczenia i przewodniczą ich naukowym wycieczkom, repetytorowie egzaminują uczniów i klasyfikują ich postępy. Wszyscy ci funkcyonaryusze naukowi nie mają niemal nic do czynienia z nadzorem i kontrolą prowadzenia się uczniów. To jest specyalnem zadaniem inspektorów szkolnych z dyrektorem nauki na czele. Ci inspektorowie czuwają nieustannie nad zachowaniem się uczniów i o każdem uchybieniu raportują dyrektorowi nauk, prowadzącemu ogólną kontrolę uczniów.

Na podstawie tych raportów sprawy porządku i dyscypliny rozpatruje potem dyrektor szkoły i t. z. rada porządku (conceil d'ordre) złożona z dyrektora i dwóch profesorów wybieranych corocznie przez ogólną radę profesorów. Wydalić definitywnie ucznia ma prawo tylko minister na wniosek rady profesorów. W wypadkach nagłych może prowizorycznie wydalić ucznia sam nawet dyrektor ale o wydaleniu ostatecznem decyduje później minister. Organizacya przymusu naukowego i dyscypliny szkolnej w Grignon jest bardzo do paryskiej

podobną, tylko że w szkole gryguońskiej istnieje już internat. Pod względem poziomu naukowego stoi szkoła w Grignon niezawodnie niżej niż instytut paryski, jednakże za szkołę średnią uważać tej szkoły nie można, bo zakres i sposób nauczania jest w niej taki, jak w szkołach wyższych.

Organizacya ciała nauczycielskiego jest tu taka sama jak w Paryżu, są więc profesorowie, repetytorowie, kierownicy robót i inspektorowie, a zakres ich działania jest taki sam jak w Paryżu.

Uczniów szkoły griguońskiej podzielić można na internów, externów i wolnych słuchaczy. Interni mieszkają w samym zakładzie i poddani są bardzo ścisłemu regulaminowi, externi mieszkają poza zakładem, ale są obowiązani do równie ścisłego wykonywania planu naukowego jak i uczniowie mieszkający w internacie. Wolni słuchacze nie podiegają żadnej kontroli pod względem swojej pilności i mają tylko prawo, ale nie obowiązek uczęszczania na wykłady, ćwiczenia i zajęcia praktyczne jedynie pod warunkiem niezakłócania w niczem porządku i karności w szkole i przyzwoitego zachowania się poza szkołą.

Egzamina urządzone są zupełnie podobnie jak w Paryżu. Stopni jest 20, najniższy 1, najwyższy 20. — Uczeń, który z końcem semestru otrzyma przecięciowy stopień niższy od 11tu, musi zakład opuścić, choćby mu do tej jedenastki małego tylko brakowało ułamka. Egzaminu głównego z całej nauki przy końcu studyów nie ma wcale, a dyplomy otrzymują uczniowie na podstawie klasyfikacyj semestralnych. Do otrzymania dyplomu potrzeba przecięciowego stopnia ze wszystkich semestrów przynajmniej 13.

Wszystkie egzamina i skutki, jakie za sobą pociągają, stosują się zarówno do internów jak i externów, nie stosują się tylko do wolnych słuchaczy.

Również i kontrola pod względem uczęszczania na wykłady stosowaną jest ściśle zarówno do externów jak i internów.

Kontrola ta przeprowadzoną jest przynajmniej raz na dzień o godzinie 11 rano, często jednak i częściej.

Kontrolę przeprowadzają inspektorowie i poddyrektor, swoją drogą profesorowie czytają przed wykładami listę. Po za godzinami wykładów i ćwiczeń externi są zupełnie wolni i mogą iść gdzie im się podoba.

Pod tym względem szkoła grygnońska różni się od paryskiej. W Paryżu wszyscy uczniowie jak widzieliśmy między godziną pół do 9tej rano a 4 po południu z wyjątkiem godziny na śniadanie przeznaczonej, muszą znajdować się w zakładzie i zostają tam pod ciągłym nadzorem, w Grignon nadzór ten dotyczy samych internów, externi nie tylko nie są obowiązani, ale nawet nie mają prawa przebywać w salach do nauki, które wyłącznie dla internów są przeznaczone.

A teraz przypatrzymy się samemu urządzeniu internatu w Grignon.

Cała własność szkolna tj. zabudowania, park, łąki, ogrody i pola, ogółem 275 hektarów wynoszące, opasane są murem, w którym jedna tylko brama, strzeżona przez portyera, się znajduje. Po za ten mur, uczniom mieszkającym w zakładzie, przez cały tydzień wydalać się nie wolno.

Tylko w niedzielę od godziny pół do 8mej rano do 10tej wieczór, a w pierwszą niedzielę każdego miesiąca do poniedziałku godziny 11tej rano wolno jest uczniom wychodzić po za obręb murów a nawet wyjechać z Grignon do Paryża lub gdzieindziej. Ale i w tej swobodzie mogą być względom niektórych uczniów na żądanie rodziców zastosowane pewne ograniczenia, tak, że jeżeli rodzice tego żądają, nie wolno jest uczniowi w ogóle inaczej z zakładu się wydalać, jak za osobnem pisemnem pozwoleniem dyrektora. Nie dość na tem, jeżeli uczeń cośkolwiek przeciwko dyscyplinie szkolnej lub regulaminowi internatowemu wykroczył,

zostaje skazany na wzbronienie mu wyjścia przez pewną ilość niedziel i wtedy zdarza się, że nawet kilka miesięcy nie wolno mu się po za obręb murów szkolnych wydalić.

Wykroczenia, które pociągają za sobą wydalenie z internatu, pociągają równocześnie za sobą także wydalenie ze szkoły. Natomiast zdarza się, że gdy który externista prowadzi się w sposób naganny, także grozi mu wydalenie ze szkoły, — ma sobie dozwolony dalszy pobyt w szkole jedynie pod warunkiem wstąpienia do internatu.

Całodzienny rozkład czasu dla uczniów mieszkających w internacie jest następujący:

Uczniowie wstają o godzinie pół do 6tej rano. Od 6tej do $7^1/_2$ pracują w salach nauki pod nadzorem dwóch inspektorów lub są egzaminowani przez repetytorów. Między godziną pół do 8mej a 8mą pierwsze śniadanie, między 11tą a pół do 12tej drugie śniadanie, między 6tą a pół do 7mej obiad. Godzina po drugiem śniadaniu i godzina po obiedzie są wolne. W tych wolnych godzinach mogą uczniowie iść gdzie im się podoba, byle tylko nie po za obręb murów. Reszta czasu rozłożona jest między wykłady, ćwiczenia lub obowiązkową naukę w salach nauki.

Wewnętrzne urządzenie internatu odpowiada w zupełności wszelkim potrzebom uczniów i wymogom higienicznym. Prawie całe piętro głównego budynku zajmują sypialnie uczniów.

Sypialnie te są bardzo dobre i dogodnie urządzone. Są to wielkie, wysokie i dobrze przewietrzone sale, które są całe dzień zamknięte i do których wstęp mają uczniowie jedynie wtedy, gdy się na spoczynek udają. Przez środek każdej z takich sali idzie rodzaj podłużnego na 2 i pół metra wysokiego przepierzenia prostopadle do niego w odstępach 2 metrowych jedno od drugiego, szereg podobny równoległych na 4 metry długich przepierzeń.

W ten sposób po środku sali znajdują się dwa szeregi kabin, jakby oddzielnych pokoików, z których każdy dla osobnego przeznaczony jest ucznia. Każda taka kabina ma dwa metry długości i dwa metry szerokości a od ścian sali kabiny te także wszędzie na dwa metry są oddalone. W ten sposób np. pośrodku 18 metrów długiej i 8 metrów szerokiej sali mieści się sypialnia dla 14 uczniów.

W każdej kabinie osobnemi od sali opatrzonej drzwiami, mieści się łóżko, umywalnia, krzesełko i dwie szafki na rzeczy. Przy tem urządzeniu każdy z uczniów jest zupełnie u siebie swobodnym, a powietrza wszędzie jest podostatkiem tem więcej, iż w ciągu dnia sale ciągle przewietrzane bywają.

Na dole w głównym korpusie tego samego budynku znajduje się obszerna sala jadalna, do której w oznaczonej godzinie na odgłos dzwonka zbierają się uczniowie.

Praca domowa, porządkowanie notatek i tp. ma miejsce w osobnych sales d'etudes, gdzie znowu w przepisanych planem godzinach uczniowie pod nadzorem inspektorów pracują. Do tych sal nauki również jak i do sypialni externi wstępu nie mają. Dla zabawy w godzinach wolnych służą uczniom osobne sale rekreacyjne z bilardem i rozmaitemi grami, czytelnia i gimnastyka w parku. Sam park, około 150 hektarów rozległości mający i bezpośrednio do zakładu przytykający daje uczniom dostateczną sposobność do zabawy na świeżem powietrzu. Dla uczniów chorych znajduje się osobne pomieszczenie, rodzaj szpitaliku.

Lekarz zakładowy mieszkający w sąsiedniem miasteczku, obowiązany jest codziennie zakład odwiedzić, a uczniowie potrzebujący jego porady, zapisują się na liście umieszczonej w szpitaliku.

Nadzór nad internatem wykonuje głównie poddyrektor z dwoma inspektorami do pomocy; ci ostatni są wysłużeni wojskowi. Zwierzchni nadzór tak nad internatem, jak i całą

szkołą wykonuje dyrektor. Ani dyrektor ani poddyrektor nic nie wykładają; ich wyłącznem zadaniem jest pilnować wewnętrznego porządku w szkole.

Dyrektor jest przytem administratorem folwarku, natomiast główna piecza nad karnością i porządkiem w szkole, kontrola pilności uczniów i t. p. przypada poddyrektorowi, który zresztą we wszystkiem podległym jest dyrektorowi.

Rodzice są regularnie informowani o zachowaniu się uczniów w zakładzie. Z końcem każdego półrocza przesyłanym im bywa wynik całkowity klasyfikacyi postępów ich syna ze wszystkich poszczególnych przedmiotów, jak niemniej i z prowadzenia się jego w szkole. Uczniowie, których rodzice mieszkają gdzieś dalej, muszą mieć w Paryżu specyalnego opiekuna, z którymby władza szkolna znosić się mogła.

Opłata, jaką uczniowie w internacie mieszkający wnosić muszą, wynosi 1.200 fr. za całkowite utrzymanie i naukę, podczas gdy externi za samą naukę 200 franków opłacają.

Szkoła w Gembloux w Belgii jest do grignońskiej z wielu względów podobną. Poziom jej naukowy uważałbym za wyższy, niż poziom szkoły grignońskiej. Trzyletni kurs nauki (w stosunku do $2^1/_2$ w Grigno) i bardzo znaczna nawet za wielka ilość godzin wykładowych pozwalają na dokładniejsze wyczerpanie wykładowych przedmiotów. Podobnie jak i w szkołach francuskich tak i w Gembloux plan nauk jest ściśle przepisany i nikt nie złożywszy egzaminu przejściowego na kurs wyższy postąpić nie może. W razie niepomyślnego wyniku egzaminu nie potrzebuje przecież, jak we Francyi zakładu opuszczać, ale wolno mu ten sam kurs w następnym roku repetować. Tylko gdyby i tym razem wynik egzaminu był niekorzystny, musi już uczeń szkołę opuścić. Nie wolno też nikomu dłużej, jak 5 lat w szkole pozostawać.

Organizacya przymusu naukowego i dyscypliny jest zresztą w Gemblaux zupełnie do francuskich podobną. I tu także istnieją profesorowie, repetytorowie, kierownicy robót i inspektorowie z temi samemi co i we Francyi czynnościami.

Kontrolę nad uczęszczaniem na wykłady wykonywują profesorowie przez regularne czytanie listy przed każdym wykładem. Byłem przy jednem takiem czytaniu listy i zauważyłem, że ani jednego ucznia przy wykładzie nie brakowało. Podobnie, jak w Grigron tak i tu uczniowie na trzy kategorye podzieleni być mogą, internów, externów i wolnych słuchaczów. Stosunek tylko liczbowy między externami i internami jest tu nieco odmienny niż w Grignon. Podczas gdy w Grignon na prawie 80 internów niespełna tylko 30 znajdowało się externów, tu na obie kategorye uczniów równa prawie liczba przypada na 60 internów około 50 obecnie externów się znajduje.

Internat urządzony jest mniej więcej tak samo jak w Grignon, karność przestrzegana jest równie ściśle. Nadzór nad internatem wykonuje głównie poddyrektor przy pomocy dwóch inspektorów. Poddyrektorem nie jest tu osobny urzędnik jak w Grignon, ale jeden z profesorów, jak obecnie n. p profesor hodowli Leyder. Dyrektorem jest w tej chwili profesor literatury francuskiej. Cały rozkład czasu dla internów od godziny $5^1/_4$ rano kiedy uczniowie wstają, aż do 9 kiedy udają się na spoczynek, jest ściśle przepisany. Niezależnie od czytania listy przez poszczególnych profesorów odbywa się dwa razy dziennie o $5^3/_4$ rano i o $8^1/_2$ wieczór apel internów, o godzinie 9 wieczór wszyscy muszą już być w swoich sypialniach, tu jednak wolno jest jeszcze każdemu w swojej kabinie lub pokoju dłużej jeszcze pracować, tylko już w takim razie własne światło zapalać sobie musi, bo światło zakładowe o godzinie 9 tej bywa gaszone. O godzinie 9 obchodzi jeszcze inspektor wszystkie sypialnie sprawdzić czy każdy z uczniów na swojem miejscu się znajduje.

Sypialnie urządzone są mniej więcej podobnie jak w Grignon; tylko kabiny nie są na środku sal sypialnych, ale przy ścianach. Sypialnie zakładu mogą pomieścić 70 uczniów.

Uczniowie roku trzeciego zwłaszcza odznaczający się pilnością dostają oddzielne nawet dość duże sypialne pokoje. Takich pokoi jest kilkanaście. Jednakże do tych pokoi wolno jest przychodzić uczniom dopiero o godzinie na spoczynek przeznaczonej i wtedy mogą oni tu jeszcze pracować, jednak o tej porze każdy uczeń w swoim tylko pokoju znajdować się winien. W ciągu dnia w godzinach na obowiązkową naukę przeznaczonych i ci uczniowie mający swoje pokoje w salach do nauki znajdować się muszą. Ta nauka obowiązkowa internów odbywa się właściwie w audytoryach, bo osobnych jak w Grignon sal do nauki przeznaczonych w Gembloux nie ma. W czasie na posiłek przeznaczonym zbierają się interni na odgłos dzwonka do obszernej sali jadalnej przytykającej bezpośrednio do kuchni W godzinach wolnych od lekcyi i obowiązkowej nauki mogą się interni zabawiać w osobnej sali rekreacyjnej lub wychodzić gdzie im się podoba, byle nie za obręb zakładu.

Na podwórzu internatu urządzona też jest dla uczniów kręgielnia. Cały obręb zakładu wraz z zabudowaniami folwarcznemi i ogrodami opasany jest podobnie jak w Grignon murem, tylko pola folwarczne już po za tym murem znajdują się.

Uczniom w godzinach wolnych wolno jest chodzić wszędzie w obrębie murów, a nawet i na pola folwarczne, ale po za obręb zakładu bez specyalnego na to pozwolenia wydalić im się nie wolno, jak tylko raz na tydzień, a mianowicie w niedzielę. Tak samo jak w Grignon tak i tu mogą być tego prawa wychodzenia w niedzielę, uczniowie za karę na czas pewien pozbawieni. Za całkowite utrzymanie w internacie i naukę płacą uczniowie belgijczycy 700 franków, obcokrajowi 1000 franków, externi za naukę płacą 300 franków.

Opłaty te idą w pierwszym rzędzie na pokrycie kosztów utrzymania uczniów w internacie, a reszta pozostająca, o ile nie przekracza 200 franków na głowę, zostaje rozdzielona między dyrektora, poddyrektora, profesorów i repetytorów podług odpowiednio unormowanego stosunku.

O ile dochód z opłat po opędzeniu kosztów internatu przenosi 200 fr. na głowę reszta użytą bywa na inne cele, jak na wycieczki profesorów z uczniami, na zbiory bibliotekę i t. p. cele samejże szkoły. Do kasy państwa nic w żadnym razie z tych opłat studenckich nie wpływa.

Prócz internatów w Grignon i Gembloux miałem jeszcze sposobność zwiedzić w czasie mojej podróży internat w szkole ogrodniczej w Geisenheim nad Renem. Szkoła ta stoi mniej więcej na poziomie średnich szkół rolniczych. Internat nic szczególniej godnego uwagi i naśladowania nie przedstawia. Pomieszczony on jest w ogrodach zakładu kilkanaście hektarów obejmujących. Po za obręb zakładu także i tu raz tylko na tydzień wychodzić wolno. I tu także są osobne sypialnie, sala jadalna i sala do nauki, tylko, że urządzenia tych lokalności wiele do życzenia pozostawiają. Nadzór nad internatem wykonuje inspektor ogrodowy, który zarazem kieruje robotami praktycznemi uczniów. Rozkład czasu i tu jest przepisany, rano odbywają się lekcye, po południu zajęcia praktyczne w ogrodzie. Odnośnie do urządzenia internatu w Hohenheimie to przypominam tu z dawniejszego mego sprawozdania, że internat ten jest po prostu rodzajem hotelu, własnością zakładu będącego, w którym wynajmują się za odpowiednią opłatą pokoje uczniom. W tymże budynku znajduje się restauracya, w której uczniowie w zakładzie mieszkający, jak zresztą mieszkający i gdzie indziej stołować się mogą. Nadzoru nad uczniami w owym internacie mieszkającymi nie ma żadnego, a cały regulamin domowy ogranicza się do zastrzeżenia, że po godzinie 10 wieczór spiewy, muzyka i głośne zabawy tam wzbronione i że o tym czasie brama zakładu zostaje zamkniętą, a uczeń później przychodzący musi portyerowi za otwarcie tej bramy zapłacić 20 fenigów. Zresztą uczniowie w internacie Hohenheimskim mieszkający zupełnej używają swobody.

Emil Godlewski *w. r.*

Alegat 2. do sprawozdania L. W. kr. 44.054/90.

Sprawozdanie

Dyrekcyi wyższej szkoły rolniczej w Dublanach za rok szkolny 1888/9.

Frekwencya.

W roku 1888/9 uczęszczało do krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach 82 uczniów i 1 hospitant a mianowicie:

pozostałych w szkole z r. 1887/8 uczniów zwyczajnych . . .	38
„ nadzwyczajnych . . .	2
immatrykulowanych w r. 1888/9 uczniów zwyczajnych . . .	39
uczniów nadzwyczajnych . . .	3
Razem uczniów .	82

Podług przygotowania dzielą się oni następnie:

Przybyli do szkoły naszej z wyższych zakładów naukowych . .	16
Wstąpili z egzaminem dojrzałości	25
„ na podstawie długoletniej praktyki rolniczej . . .	2
„ złożywszy egzamin wstępny	39

Dzieląc podług społecznego stanowiska ojców było:

Synów właścicieli większych posiadłośsi ziemskich	54
„ dzierżawców	4
„ właścicieli mniejszych posiadłości	3
„ oficyalistów gospodarskich	5
„ przemysłowców, urzędników i innych	16

Egzamina.

W roku 1888/9 ukończyło studya uczniów zwyczajnych . . . 17
i uczniów nadzwyczajnych 1
razem . 18

Z tych otrzymało 7 absolutorya, t. j. wysłuchawszy wszystkich wykładów podług planu szkoły i zdawszy wszystkie egzamina z nauk zasadniczych zyskali prawo przystąpienia do egzaminu głównego.

Egzaminów z nauk zasadniczych zrobiono 138.

Wypadły ze stopniem celującym	15
„ „ „ bardzo dobrym	38
„ „ „ dobrym	46
„ „ „ dostatecznym	36
„ „ „ niedostatecznym	3

Egzaminów z dobrym skutkiem przypada 1·64 na ucznia.

Dzieląc podług nauk zrobiono egzaminów:

z fizyki i meteorologii	38
z chemii	17
z mineralogii, petrografii i geologii	20
z botaniki	11
z zoologii	20

z ekonomii społecznej i statystyki 29
z inżynieryi wiejskiej 3

Kolokwiów robiono 56 mianowicie:

z fizyki i meteorologii 15
z chemii 29
z botaniki 5
z zoologii 7

Stypendya i uwolnienia od opłat.

Stypendya z rozmaitych fundacyj pobierało uczniów 13 w łącznej kwocie 2.846 zł.; zapomogi z funduszu krajowego otrzymało uczniów 2 w łącznej kwocie 200 zł. — na wsparcie niezamożnych uczniów użyto tedy razem 3.046 zł. w. a.

Od wniesienia opłat szkolnych uwolniła kuratorya szkoły w pierwszem półroczu 21 a w drugim półroczu 20 uczniów.

Zmiany w ciele nauczycielskiem.

Znowu zapisać tu przychodzi dotkliwą stratę, jakąśmy ponieśli przez śmierć prof. Zygmunta Kahanego na dniu 22. maja b. r. Ciężka długa choroba adjunkta Piotra Manasterskiego nie dopuściła go przez rok cały do pełnienia obowiązków nauczycielskich. Z nauk przez ś. p. Dra Aua dawniej wykładanych poruczono (rozp. L. W. 48 822/88) wykłady taksacyi dóbr i rachunkowości w zimowem półroczu, a wykład ogólnej nauki zarządu i prowadzenia ćwiczeń z rachunkowości w półroczu letniem prof. Zygmuntowi Strusiewiczowi; wykłady ekonomii społecznej, polityki ekonomicznej i statystyki p. Dr. Stanisławowi Głąbińskiemu. Rozp. LW. 45.148 poruczono asystentowi przy katedrze rolnictwa p. Janowi Szczęsnemu Sikorskiemu zastępstwo chorego adjunkta Manasterskiego w obowiązkach asystenta chemii, a c. k. profesor Julian Niedźwiedzki był łaskaw w letniem półroczu wykładać mineralogię w jego zastępstwie (rozp. LW. 8483/89).

Zaraz po śmierci prof. Kahanego powołano do wykończenia wykładów fizyologii zwierząt Dra Gustawa Piotrowskiego (rozp. L. W. 25855) podczas gdy kierownictwo w ćwiczeniach uczniów w laboratoryum zootomicznem i zarząd muzeum zoologicznego powierzono asystentowi Dr. Mieczysławowi Kowalewskiemu.

Jak w latach poprzednich poruczono i w tym roku wykład zoologii systematycznej asystentowi p. Drwi Kowalewskiemu.

Asystent Jan Szczęsny Sikorski wykładał w zimowem półroczu o uprawie roślin okopowych a w letniem ogólną część uprawy roślin, wyręczając częściowo profesora rolnictwa.

Zmiany w planie nauk.

Zmiany w planie nauk nie zaszły żadne.

Wykonanie planu naukowego.

Ścisłości w wykonaniu planu naukowego nie podobna było utrzymać wobec śmierci profesora Dra Aua, dnia 8. września 1888, śmierci prof. Kahanego w dniu 22. maja 1889 choroby adjunkta Manasterskiego, jakoteż wobec zatrudnienia profesora Tomasza Rylskiego w Czernichowie.

W pierwszem półroczu zupełnie nie wykładano historyi i metodologii nauk gospodarstwa wiejskiego z braku odpowiedniego zastępcy — mechaniki rolniczej i budownictwa z powodu nieobecności prof. Rylskiego w Dublanach i mineralogii z powodu słabości adjunkta Manasterskiego; opóźniło się także rozpoczęcie wykładów polityki ekonomicznej, rachunkowości i taksacyi dóbr z powodu trudności w pozyskaniu zastępców.

W letniem półroczu wykładał profesor Rylski mechanikę rolniczą w zdwojonej liczbie godzin, by uzupełnić, co zaniedbano w tym przedmiocie w zimowem półroczu, a c. k. prof. Niedźwiedzki mineralogię, petrografię i zarys geologii; na wykłady budownictwa będą musieli uczniowie dopiero w następnym roku uczęszczać. Inne wykłady i ćwiczenia wykończono podług wymagań planu naukowego.

Uzyskany fundusz na podróż naukową i zezwolenie W. Wydziału krajowego, by go użyć na zwiedzenie rolniczej wystawy urządzonej w Magdeburgu przez centralne towarzystwo rolnicze niemieckie, zrobiono wycieczkę z uczniami do Magdeburga, w której wzięli udział 3 profesorowie, jeden asystent i 21 uczniów.

Wielka liczba doborowych zwierząt gospodarskich, narzędzi mechanicznych i produktów rolniczych, nawozów sztucznych i pasz koncentrowanych wszelkiego rodzaju jakoteż przedstawienie sposobów przygotowania pasz, podały bardzo obfity materyał do pouczenia, z którego znaczną korzyść odnieśli uczestnicy wycieczki.

Podróże członków ciała nauczycielskiego.

Rozporządzeniem Wys. Wydziału krajowego z 31. sierpnia 1888 r. L. 37.702 polecono prof. Tomaszowi Rylskiemu, by tymczasowo objął obowiązki dyrektora w kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie, zaczem tenże od 12. września 1888 r. do 2. marca 1889 r. w Czernichowie był czynnym.

W skutek rozporządzenia Wys. Wydziału krajowego L. 37.702/88 jeździł dyrektor Lubomęski w roku objętym niniejszem sprawozdaniem 2 razy na inspekcyę do szkoły czernichowskiej, mianowicie w czasie od 29. października do 3. listopada 1888, od 27. kwietnia do 2. maja 1889, a po raz trzeci na egzamin główny w dniach 26. i 27. czerwca 1889 wskutek rozporządzenia Wydziału krajowego L. 23414/89, śp. prof. Kahane jeździł na egzamin półroczny w ostatnich dnia miesiąca stycznia.

Prof. Dr. Wawnikiewicz uproszony przez komitet Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego udał się do Berlina, Kistrzynia, Lipska, Poznania i Szlązka w czasie od 20. września do 1, października celem zaznajomienia się z postępami w przemyśle krochmalarskim i stosunkami tegoż. Prof. Dr. Wawnikiewicz w odczycie mianym w Towarzystwie gospodarskiem w listopadzie złożył z tej podróży sprawozdanie wyczerpujące.

Dekretem z dnia 3. maja b. r. L. 32.103 zamianował J. E. Pan Minister rolnictwa dyrektora Władysława Lubomęskiego, prof. Pańkowskiego i prof. Kahanego członkami komisyi egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli niższych szkół rolniczych z językiem wykładowym polskim, powierzając zarazem przewodnictwo w tej komisyi dyrektorowi Lubomęskiemu.

Zmożenie środków naukowych.

Na środki naukowe wydano w r. budżetowym 1888 kwotę 8166 zł. 72 ct.; w kwocie tej mieści się wydatek 1.000 zł. na odszkodowanie folwarku za zastosowanie gospodarstwa do potrzeb szkoły, wydatek 1.374 zł. 29 ct. na utrzymanie ogrodu i pasieki wraz z płacą ogrodnika i wydatek 448 zł. 54 ct., na wycieczkę do Magdeburga; z kwoty zaś 5.343 zł. 89 ct. pokryto koszta demonstracyi, utrzymania muzeów, wydatki laboratoryów, pola doświadczalnego i biblioteki, zakupiono nowe przybory naukowe, z kórych wymieniamy ważniejsze:

Dla laboratoryum botanicznego uzupełniono mikroskop dla profesora immersyą olejną Zeissa $^1/_{12}$'' i dwóch kompensacyjnych okularów.

Dla muzeum botanicznego zakupiono od p. Ausoux w Paryżu model anatomiczny trzyletniej gałązki dębowej, puszki mchu, politrychnin, model ziarna szczawiu, 6 modeli grzybów.

Dla zbioru zootomicznego przybyły preparaty spirytusowe w liczbie około 100, po części z Neapolu i Tryestu skąd je przywiózł w darze Dr. Mieczysław Kowalewski, po części własnego wyrobu, a po części od Fricza z Pragi w zamian za szkielety tu preparowane. Zrobiono i zmontowano 10 szkieletów. Sprowadzono dalszą seryę tablic zootomicznych Lenckarta z Lipska.

Dla muzeum mechaniki rolniczej zakupiono model siewnika Schlörra do rozsiewania sztucznych nawozów i model stępaka amerykańskiego; wypłacono resztę należytości za modele kultiwatora ciężkiego 1 kolejki gospodarskiej.

Dla gabinetu fizykalnego zakupiono wagę stołową i lunetę na statywie.

Dla muzeum i laboratoryum rolniczego zakupiono jeden z większych mikroskopów Zeissa, precyzyjną wagę i wagę podręczną.

Dla muzeum hodowlanego zakupiono De Lavalla separator o leżącym cylindrze i laktokrit z fabryki w Bergedorf, należytość jednak w części jeno pokryto.

W bibliotece przybyło dzieł naukowych 156 (tomów 233) za cenę 583 zł. 3 ct., czasopism naukowych prenumerowano 39 za kwotę 526 zł. 27 ct.

Czynności administracyjne.

W roku tym zakupiono jak w poprzednim również znaczną ilość sprzętów, wypłacono resztę za ogrodzenia drutem i żywo-płotem w zeszłym roku wykonane i zaczęto takiemiż ogrodzeniami otaczać ogródki profesorskie.

Dyrekcya kraj. wyższej szkoły rolniczej.

W Dublanach dnia 16. listopada 1889.

Wł. Lubomęski w. r.

Alegat 3. do sprawozdania LW. kr. 44.054/90.

Wysoki Wydziale krajowy!

Podpisana dyrekcya ma zaszczyt przesłać za pośrednictwem kuratoryi szkoły odpowiedź zgodną z opinią kolegium profesorskiego na pytania w rozporządzeniu z d. 17. kwietnia b. r. L. 3823 postawione.

W celu wykształcenia naukowego przyszłych kierowników gospodarstwa w większych majątkach ziemskich posługują się państwa zachodniej i środkowej Europy wyższemi szkołami rolniczemi. Obecnie ma szkół takich państwo niemieckie 12, Francya 4, Włochy 3, Belgia i Holandya po 2, Szwajcarya, Dania, Szwecya i Norwegia po 1.

Mają kraje te zarazem inną bardzo ważną dla rolnictwa instytucyę: stacyę kontrolną i doświadczalną; wytworzyła się ona w celu wspomagania i objaśniania rolników w szczegółach trudnego ich zadania, umożliwiła i upowszechniła używanie sztucznych nawozów kupnych, karm koncentrowanych i kupnych nasion, ubezpieczając kupującego od nierzetelności handlarzy i tem przyczyniła się znakomicie do podniesienia produkcyi rolniczej. Obok analizy nadesłanych próbek nawozów karm i nasion trudnią się stacye zarazem badaniem naukowem w sprawach dla rolnictwa ważnych, tak samo jak wyższe szkoły rolnicze i na tem polu również wielkie usługi rolnictwu oddały; krom badań nie mają one jednak nic wspólnego ze szkołą rolniczą i w zadanie naukowego kształcenia młodzieży nie wkraczają.

Wyższe szkoły rolnicze środkowej i zachodniej Europy dzielą zazwyczaj na 4 kategorye a mianowicie na:

1. akademie rolnicze umieszczone na wsi (odosobnione);

2. akademie rolnicze oparte o uniwersytet, założone w bezpośredniem pobliżu uniwersyteckiego miasta;

3. instytuty rolnicze uniwersyteckie z uniwersytetem organicznie połączone;

4. główne szkoły rolnicze zakładane w wielkich miastach, lecz nie stojące w związku z uniwersytetem.

Najstarszemi są akademie odosobnione; pierwszą założono w Möglin (Prusy-Marchia) w r. 1804. Każda ma majątek ziemski, w którym gospodarstwo do potrzeb szkoły się stosuje, a służy dla doświadczeń rolniczych i jako główny środek demonstracyjny przy nauczaniu zawodowych nauk.

W pierwszej połowie bieżącego wieku akademie te nie podawały uczniom w dostatecznej mierze nauk przyrodniczych, które zasadniczemi są dla nauki produkcyi roślinnej i zwierzęcej, ani nauk państwowych, których przyszły właściciel lub administrator większego majątku ziemskiego rzeczywiście potrzebuje; ogólnem wykształceniem uczniów nie zajmowano się wcale a gromadne życie na wsi uczącej się w nich młodzieży powodowało niedogodności. Dzieła napisane przez ówczesnych profesorów tych akademij, mają w literaturze rolniczej wysokie znaczenie, opierają się głównie na praktyce a mało na umiejętnościach. Zarzucano profesorom, że za mało pracują w naukach zasadniczych, że ich dla swoich rolniczych celów

nie rozwijają. Sądzono, że oparcie akademii rolniczej o uniwersytet braki te usunie, mianowicie obiecywano sobie, że uczniowie z uniwersyteckich wykładów nauk przyrodniczych i państwowych a niemniej z wykładów historyi i filozofii obficie korzystać będą a obcując z młodzieżą uniwersytecką wszechstronniej się do życia i zawodu swego przysposobią; spodziewano się, że na profesorów łatwe i częste zetknięcie się z uczonymi dodatnio oddziała. Po pierwszej nieudałej próbie w Jenie (1826) założono istniejącą dotychczas akademię w Poppelsdorf opartą o uniwersytet w Bonn i akademię w Eldenie opartą o uniwersytet w Gryfii (Greifswalde).

Głównym środkiem naukowym był i tu folwark własny a uczniowie immatrykulowani w akademii mieli zarówno z uczniami uniwersytetu prawo uczęszczania na wykłady uniwersyteckie, pracowania w laboratoryach i w ogóle korzystania z naukowych środków uniwersytetu.

Rychło pouczyło doświadczenie, że uczniowie z oparcia o uniwersytet korzystali bardzo mało t. j. nie uczęszczali, lub bardzo mało uczęszczali na uniwersyteckie wykłady nauk zasadniczych i państwowych, historyi i filozofii, kierunek naukowych prac profesorskich nie doznał także zmiany w krótkim czasie.

Wobec szybkiego postępu nauk przyrodniczych i wpływu jego na na nauki stosujące wyniki badań przyrodniczych, rozszerzyły akademie rolnicze zakres przyrodniczych nauk w programach swoich.

Nie chcąc studyów zbytnio wydłużać ani ścieśniać czasu przeznaczonego dla zawodowych nauk, zaczęto z przyrodniczych nauk podawać to, co w rolnictwie rzeczywiście zastosowanie miało, a nie podawano ich w zakresie, któryby uczniowi umożliwił ocenianie krytyczne wyników badań i prób stosowania, zaczem nie podawano rzetelnych umiejętnych podstaw. Nie był w wielu akademiach przyczyną brak zrozumienia, ale brak środków naukowych i sił dostatecznych.

Tymczasem uznanie potrzeby gruntownego i umiejętnego wykształcenia dla rolników i chęć oparcia nauki rolnictwa na ściśle umiejętnych podstawach stały się w połowie bieżącego wieku bardzo ogólnemi i gdy akademie w dostatecznej mierze im nie odpowiadały, wyłoniło się życzenie, by wyższą szkołę rolniczą połączyć organicznie z uniwersytetem, by ją wcielić do uniwersytetu, gdzieby się uczniowie z naukami przyrodniczemi najdokładniej obznajomić mogli. Życzenie to weszło szczególnie silnie na porządek dzienny w Niemczech, gdy na jubileuszu król. akademii umiejętności w Monachium, Justus Liebig w uroczystej mowie podniósł potrzebę w prowadzenia nauki gospodarstwa wiejskiego na uniwersytet.

Wskutek starań centralnego towarzystwa rolniczego prowincyi saskiej utworzył rząd pruski w r. 1862 na uniwersytecie w Halli katedrę dla nauki gospodarstwa wiejskiego i powierzył ją Juliuszowi Kühn, zostawiając go zrazu bez folwarku a nawet bez pola doświadczalnego. Kühn zakupił własnym kosztem kawał ziemi niedaleko uniwersyteckiego gmachu, urządził pole doświadczalne, wybudował i urządził laboratoryum rolnicze, a równocześnie usilne robił starania, by utworzono kilka jeszcze katedr dla rolniczych zawodowych i pomocniczych nauk i aby „instytut rolniczy“ uniwersytetu opatrzono środkami naukowymi a więc folwarkiem, polem doświadczalnem, takąż stajnią i laboratoryami. Jakoż wkrótce rząd odkupił od Kühna pole doświadczalne i budynek, zamianował kilku jeszcze profesorów, pobudował i dotował laboratorya i muzea. Zaczęto też skupywać lub zadzierżawiać w pobliżu położone grunta, aby utworzyć folwark dla instytutu — utworzono z początku mały folwarczek a po kilkunastu latach dopiero przyszedł instytut do posiadania folwarku o 100 hektarach ziemi.

Tak powstał w Halle pierwszy rolniczy instytut uniwersytecki; jest on obecnie stosownie do stawianych mu zadań najzupełniej uposażony i urządzony, uczniowie mając przystęp do wykładów i laboratoryów uniwersyteckich, mając równocześnie wszystkie wykłady

zawodowych nauk i przystęp do pola doświadczalnego, folwarku, a profesorowie będąc profesorami uniwersytetu, nie są pozbawieni najważniejszego warsztatu rolniczego t. j. folwarku.

Za przykładem danym na Halleńskim uniwersytecie, założono w licznych innych uniwersytetach i politechnikach, szczególnie w Niemczech, instytuty rolnicze; każdy ma laboratoryum rolnicze połączone, lub dwa oddzielne, jedno dla nauki produkcyi roślinnej, a drugie dla zwierzęcej, ma większe lub mniejsze pole doświadczalne, folwarku jednakże nie ma żaden prócz Halleńskiego, brakuje im tedy główny środek naukowy.

Już około roku 1870 zwrócono uwagę, że uczniowie tych instytutów z wykładów i laboratoryów uniwersyteckich nie wiele korzystają, że chcący nabyć z fizyki, chemii, mineralogii, botaniki, zoologii i ekonomii społecznej wiadomości potrzebne rolnikowi do gruntownego ocenienia wyników badań naukowych, które stosować mu przyjdzie, zbyt wiele czasu poświęcić musi na studya uniwersyteckie. Gdy praktyczna strona przysposobienia do zawodu rolniczego, kilku lat zajęcia w praktyce wymaga, trzeba do pewnych koniecznych granic ścieśnić czas przeznaczony dla teoretycznego wykształcenia, żądano zatem, aby ułatwić nabycie nauk zasadniczych w owych koniecznych granicach, a więc urządzić dla przyszłych rolników osobne tychże nauk wykłady, w których dla zrozumienia całości i dla umiejętnego uzasadnienia szczegółów podać wypada w całości ogólne ich części, ze szczegółowych zaś części podawać to jeno, co rolnika rzeczywiście obchodzi. Akademie rolnicze w miarę jak przychodziły w posiadanie sił i środków naukowych, tak właśnie nauki przyrodnicze podawały już wówczas, mimo to jednakże nie zdołały usunąć uprzedzeń z dawniejszego czasu pozostałych. Ponieważ większe uniwersytety nie skłaniały się do urządzenia oddzielnych w sobie zamkniętych studyów rolniczych, szkoły w szkole, przeto urządzono szkoły główne w Wiedniu, Berlinie, Paryżu, Medyolanie i Kopenhadze. Ich plan naukowy ścieśnia nauki zasadnicze do uprawnionej miary i są one uposażone w bardzo dobrze urządzone laboratorya (prócz wiedeńskiej) i wielkie bogactwo środków naukowych, ale pomieszczenie ich w największych miastach uniemożliwiło uposażenie ich folwarkiem w pobliżu szkoły położonym i nawet dostatecznych pólek doświadczalnych nie mają. Wyjątek stanowi tu paryska szkoła główna, posiada bowiem folwark własny, który jakkolwiek o dwie mile odległy, przy dogodnej komunikacyi kolejowej i ścisłym porządku studyów oddaje jej dobre usługi.

Potrzeba folwarku dla szkoły, jeśli nie jako głównego środka naukowego, to jako środka bardzo ważnego, powraca w ostatnich czasach do uznania. I tak uzyskał instytut rolniczy politechniki w Zurychu prawo korzystania z folwarku kantonalnej średniej szkoły rolniczej w Strickhoff a instytut uniwersytetu w Getyndze prawo korzystania z kameralnego folwarku w Weende, położonego o 2 kilometry od Getyngi, dzierżawca folwarku obowiązany jest zezwolić na robienie doświadczeń na polach folwarcznych co tygodnia, oprowadzić uczniów instytutu po folwarku i uzasadnić dyspozycye robót.

Obecnie czynnemi są w Niemczech: jedna akademia odosobniona w Hohenheim, jedna o uniwersytet oparta Popelsdorf-Bonn, ośm instytutów uniwersyteckich: w Królewcu Kolonii, Getyndze, Wrocławiu, Lipsku, Halli, Jenie i Giessen, jeden instytut na politechnice w Monachium i jedną szkołę główną w Berlinie. Francya ma obecnie szkołę główną w Paryżu i szkoły Grignon, Grand Jouen i Montpellier, które zaliczyć trzeba do akademij odosobnionych, bo pomieszczone są przy folwarku, a plan ich naukowy, jakkolwiek niższy aniżeli szkoły paryskiej, jednakże o wiele jest wyższym aniżeli plan austryackich i niemieckich średnich szkół rolniczych. Belgia ma akademię odosobnioną w Gembloux i instytut uniwersytecki w Liege. Holandya ma instytuty uniwersyteckie w Gröningen i Utrecht; Dania szkołę główną w Kopenhadze, Norwegia odosobnioną akademię, Szwajcarya instytut na politechnice w Zurychu, Włochy szkoły główne w Medyolanie i Portici, instytut uniwersytecki w Pizie.

Powyższy szkic historyczny podaje najważniejsze cechy każdej z czterech kategoryj szkół rolniczych wyższych i wyjaśnia, najważniejsze przyczyny, które w swoim czasie skłaniały do zakładania szkół inaczej organizowanych aniżeli poprzednie.

Cech tych nie zachowały jednakże szkoły w czystości, ale w miarę uznania potrzeby i w miarę środków zmieniały organizacyę i plan nauki, a odosobione akademie jako najstarsze zmian takich wykazują najwięcej. Obecnie plan nauki teoretycznej i zakres poszczególnych nauk nie wyróżnia dostatecznie szkół jednej kategoryi od innych. Oparcie o folwarki i zapewnienie ztąd korzyści dla profesorów i uczniów, t. j. dla doświadczeń, demonstracyi i zetknięcia ciągłego z praktycznem gospodarstwem wyszczególnia akademie, jakkolwiek szkoła paryska i instytuty w Halli, Zurychu i Getyndze korzyści te do pewnej miary sobie zapewniły. Bogactwo zbiorów muzealnych, wygodne pomieszczenie laboratoryów i dobór sił naukowych cechuje szkoły główne. Brak osobno zorganizowanego studyum rolniczego cechuje instytuty uniwersyteckie; obok niego brak folwarku i zetknięcia częstego z gospodarstwem cechuje je, bo tylko 3 pomiędzy 14 z folwarku korzystać mogą.

Nadto bardzo głębokie różnice zachodzą w organizacyi nauczania między szkołami poszczególnych państw; mniejsze nieco różnice, jednak znaczne, widzimy także w przyznaniu uprawnienia praktycznym demonstracyom i ćwiczeniom w naukach zawodowych.

We Francyi plan nauczania obmyślany z góry, we wszystkich szczegółach bywa wykonywany z największą ścisłością; zakres każdej nauki oznaczony szczegółowo, liczba wykładów, ćwiczeń, powtarzania, egzaminatoriów oznaczona dokładnie i rozłożona na poszczególne semestra. Z każdego wykładu, ćwiczenia etc. składa profesor lub dotyczący funkcyonaryusz pisemny raport, a liczba i obsada posad wyklucza prawie możność, by wykłady, ćwiczenia itd. nie doszły w należytym czasie do skutku. Uczniów przyjmuje się tylko z bardzo dobrem przygotowaniem, muszą się oni poddać w zupełności planowi i rygorowi szkoły; osobni funkcyonaryusze pilnują ich w uczęszczaniu na wykłady i ćwiczenia, osobni znów kontrolują ich pilność w robieniu obowiązkowych notatek z wykładów, wyuczania się przedmiotu i t. d. Brak postępu kontrolowanego w ciągu semestru i osobno egzaminami z końcem semestru, jakoteż uchybienie rygorowi przepisanemu, pociąga za sobą wydalenie ze szkoły. Szkoły wyższe we Francyi nie różnią się pod tym względem od szkół średnich. Wręcz inaczej organizowanem jest nauczanie w niemieckich szkołach wyższych.

Zasada wolności nauczania i uczenia się (Lehr und Lernfreiheit) głęboko zakorzeniona w uniwersytetach niemieckich, przeszła tam bez mała w całości do szkół specyalnych. W każdym wyższym zakładzie rolniczym istnieje wprawdzie plan nauczania, bo jest logicznym wynikiem celu szkoły, ale nie jest w szczegółach stanowczo określonym i to do tego stopnia, że nie może uczeń mieć pewności, że ten a ten wykład w następnym semestrze będzie podany. Profesor rozszerza lub ogranicza treść wykładu podług swego uznania. Plan, jeśli uczniowi go podają, ma znaczenie rady, ale ucznia nie obowiązuje; uczniowi więc wolno słuchać te wykłady i w takiej kolei, które i jak za stosowne uzna. W uczęszczaniu na wykłady i ćwiczenia nikt go nie kontroluje; o kontroli postępów mowy nie ma. Student uważanym i traktowanym jest jako człowiek dojrzały, który sobie dokładnie zdaje sprawę z celu, dla którego do szkoły wstąpił, ma potrzebną wytrwałość w pracy i umie ocenić znaczenie i ważność każdej i poszczególnej nauki, wykładu, ćwiczenia ect., a więc je stosownie wybrać zdoła. Wprawdzie przypuszcza się do egzaminu wymaganego od nielicznych funkcyonaryuszów zarządu dóbr kameralndch, lub do egzaminu na nauczycieli niższych i średnich szkół rolniczych tych tylko kandydatów, którzy wymienione w regulaminach egzaminowych wykłady wysłuchali i ćwiczenia przerobili, ale stosunkowo bardzo małą jest liczba uczniów, którzy egzamina robią, zatem do zapisania się na pewne wykłady i ćwiczenia są zmuszeni, a ogół uczniów już przy wstąpieniu do szkoły nie zamyśla poddać się po ukończeniu studyów egzaminowi.

Francuski system zabezpiecza w najwyższej mierze, że plan nauczania podług woli władz, aż do drobnych szczegółów ściśle wykonanym zostanie, i że uczniowie czasu nie marnują lecz z podawanych im nauk korzystają. Ujemną jego stroną jest, że poprawa lub zmiana w planie nauczania, która bądź co bądź w swoim czasie staje się potrzebną, na liczne trudności napotyka, że w szkołę bardzo wiele biurokratycznych czynności i form wprowadza i że koszta utrzymania szkoły są bardzo wysokie.

Innych zarzutów mianowicie, że nie wyrabia samodzielności ucznia i siły woli, że nieprzygotowuje dobrze do życia, bo z pod ścisłego dozoru z ukończeniem szkoły uczeń bez pośredniego stopnia w pełną swobodę wchodzi, nie naprowadzam tu, bo one dopiero przy pewnym zbiegu okoliczności istotnymi być mogą.

Niemiecki system nie ubezpiecza ścisłego wykonania planu nauczania, ani logicznego porządku, w którym wykładów słuchać należy, ani chroni ucznia od marnowania czasu; za to nadaje się bardzo dobrze dla ludzi dojrzałych, którzy studya w specyalnej gałęzi nauki chcą wykończyć albo dla specyalnego celu je robią. W Niemczech uczeń się kształci samodzielnie, a profesor i szkoła ułatwiają mu zadanie; we Francyi profesorowie i cały porządek szkolny kształcą ucznia podług szablonu i zaprawiają do ścisłości w wykonywaniu obowiązków.

Pomiędzy temi krańcowemi urządzeniami istnieją pośrednie; w Belgii organizowane są szkoły na modłę francuską z opuszczeniem jednakże wielu form biurokratycznych i złagodzeniem rygoru; w Rosyi mają szkoły więcej z urządzeń francuskich, jak niemieckich, mają mianowicie przymus ucznia do robienia studyów podług planu szkoły i roczne egzamina ze wszystkich wykładanych przedmiotów, lecz w ciągu roku egzaminatorów nie wprowadzają; w Szwajcaryi instytut Zurychski bliżej stoi urządzeń niemieckich, ale uczeń musi studya robić podług planu nauczania w szkole, albo podług specyalnego swego planu, jeśli się dyrektor zakładu nań zgodzi, a o posunięciu się ucznia na dalsze wykłady w roku następnym postanawia kolegium profesorskie w każdym poszczególnym wypadku.

Bliższe w tej materyi szczegóły zawiera ogłoszona w Przeglądzie polskim i w osobnej odbitce praca profesorów Godlewskiego i Janczewkkiego p. t. „Zegraniczne szkoły rolnicze — Wrażenia z podróży dokonanej w kwietniu i maju 1890 z polecenia c. k. Ministerstwa oświaty, jako też artykuł ś. p. prof. Aua zamieszczony w rocznikach szkoły naszej w tomie I. i broszura prof. Godlewskiego p. t. „Szkoły rolnicze niemieckie, sprawozdanie z podróży naukowej Warszawa 1886“; wiele z przytoczonych tu szczegułów z tych właśnie prac wyjąłem.

W planach nauk szkół niemieckich najmniej znajduje się ćwiczeń i demonstracyj praktycznych dla objaśnienia wykładu nauk zawodowych, we Francyi przeznacza się dla tychże znacznie więcej czasu. Ruch dążący w połowie b. stulecia do ściśle umiejętnego ujęcia nauki gospodarstwa wiejskiego doprowadził w Niemczech za daleko i spowodował nietylko w wyższych szkołach, ale nawet w niektórych średnich zbytnie ograniczenie praktycznych ćwiczeń. Uznając, że szkoła nie może skutecznie podać uczniowi wiele wiadomości „praktycznych“ rolnikowi niezbędnych, ani go wćwiczyć w wielu manipulacyach również potrzebnych, i że on z łatwością i lepiej wiadomości owe i ćwiczenie nabyć może w praktyce, konkludowano, że szkoła powinna podawać, czego praktyka podać nie zdoła, t. j. umiejętną wiedzę a nie marnować czasu na ćwiczenia praktyczne. Przesada w prowadzeniu ćwiczeń, uczono bowiem wówczas w niektórych szkołach wyższych wykonywania robót gospodarskich, których kierownik większego gospodarstwa wykonywać nie ma czasu i w rzadkich jeno wypadkach robotnika nauczyć zdoła ich wykonania, wywołała przesadę w przeciwnym kierunku, t. j. żądanie, by nietylko takich ćwiczeń zaniechano, ale by ich w ogóle zaniechano.

Ćwiczenie służyć powinno do objaśnienia wykładu, uchronić ucznia od fałszywego i ubezpieczyć dobre zrozumienie. Jeśli uznano, że chcący się dobrze nauczyć chemii, botaniki

zoologii, fizyologii i t. d. w odpowiedniej pracowni pracować musi, to trudno nie uznać, że trzeba na miejscu właściwem, t. j. na roli, w stajni i w ogóle w folwarku przedstawić uczniowi z rolnictwa każdy przedmiot gospodarski, bo on tam jeno przedstawia się w prawdziwym kształcie i otoczeniu, t. j. w warunkach, w których rolnik nim operuje. Nie ulega zaprzeczeniu, że szkoła posiadająca folwark, na którym gospodarstwo do jej potrzeb się stosuje, może dobrze objaśnić demonstracyami przeważną część treści nauk produkcyi roślinnej i zwierzęcej i znaczną część nauki zarządu.

Zarzut, że role, zwierzęta i stosunki folwarku szkolnego nie mogą uczniowi przedstawić wszystkich odmian roli i zwierząt i wszelkich możliwych stosunków, może logicznie prowadzić jeno do uznania, że szkoła nie zdoła nigdy w tym kierunku wszystko, albo nawet dość zrobić, ale żadną miarą nie uzasadni wniosku, że wszystko w tym kierunku praktyce odbywanej przed studyami lub po nich pozostawić należy.

Nie tylko dla objaśnienia wykładu i naprowadzenia ucznia do właściwego stosowania wskazań umiejętności potrzebnym jest folwark, ale i dla profesorów jest on również niezbędnym. Znając dobrze gospodarstwo będzie on się w obcym folwarku szybko oryentował, może zatem tam niejedną innowacyę poznać i jej wpływ na gospodarstwo ocenić, jednakże zrobi on to łatwiej i pewniej, gdy folwark ma pod bokiem, a wiele płodów lub sposobów uprawy można dopiero wtenczas dobrze poznać i ocenić, gdy się rozwój widziało w rozmaitych stadyach. Zawsze i słusznie od szkoły żądano, by dla rozwoju nauki pracowała, badała, a mianowicie, by badała kwestye dla krajowego rolnictwa ważne. Jeśli profesor nie będzie miał sposobności, by sam wyniki badań laboratoryjnych na folwarku wypróbował, to nauka jego łatwo rozwijać się będzie z praktyką; a ileż doświadczeń wykonać trzeba wprost w polu i stajni? Jakże je urządzać gdzie folwarku nie ma? To też dzisiaj zarówno we Francyi, jak w Niemczech potrzebę demonstracyi w folwarku uznano; dowodzi tego wieloletnie usiłowanie Kühna, które ostatecznie doprowadziło instytut Halleński do posiadania folwarku, dowodzi zapewnienie korzyści z folwarku instytutem w Getyndze i Zurychu. Przytaczam, co wypowiedział w auli prof. Kirchner obejmując w b. r. w Lipsku dyrekcyę instytutu rolniczego, który nie posiada folwarku (Zweck und Aufgabe der Landwirthschaftswissenschaft an der Universität, Antritts Vorlesung etc. von Dr. W. Kirchner. Dresden 1890 Schönfelds V. str. 13) „Ohne Feld, ohne Racestall, ohne Garten, ohne Laboratorium ist das Institut ein Rumpf ohne Glieder“.

Mimo uznania potrzeby folwarku nie każda szkoła może przyjść rychło do jego posiadania, a niemieckie szkoły posiadające folwark nie są w możności użytkować go w pełni dla demonstracyj, bo wolność uczenia się ma tu ten skutek, że uczniowie nie uczęszczają na ćwiczenia, które im się nie podobają. Z francuskich szkół każda posiada folwark; paryska używa go do regularnych demonstracyj, a szkoły w Grignon, Grand Jouen i Montpellier również, a zarazem po trochę jeszcze uczą wykonywania niektórych robót gospodarskich tj. jeszcze nie w zupełności odstąpiły od dawnych zapatrywań.

Plany nauk poszczególnych szkół nie wykazują zasadniczych różnic co do zakresu poszczególnych nauk prócz tej, jaką brak osobno zorganizowanej całości kursów rolniczych w instytutach uniwersyteckich sprawia. Wszystkie szkoły wyższe obecnie uwzględniają należycie zasadnicze nauki, starają się podawać wyczerpująco całość nauk zawodowych i podają mniej lub więcej materyi z nauk pomocniczych. Różnice w podawaniu nauki egzystują bezsprzecznie i egzystować będą, bo zdolność profesorów, obfitość naukowych środków, urządzenia folwarku i laboratoryów zupełnie wyrównać się nie dadzą, i tak n. p. najściślej umiejętnie i i wyczerpująco podaje ją obecnie szkoła paryska (opieram się na spostrzeżeniach profesorów Godlewskiego i Janczewskiego). Jeśli się zdarza w niemieckich szkołach, że profesor stosownie do swego indywidualnego zapatrywania jednej części nauki poświęca więcej czasu, jakby na-

leżało, skracając lub nawet pomijając inną, to objawy takie są wypływem niemieckiej „Lehrfreiheit“, a nie planu nauk.

Nauki pomocnicze traktują plany dość rozmaicie, jedne wysuwają naprzód nauki inżynierskie, inne je zaniedbują; z technologicznych nauk szczególnie troskliwie traktują dotyczące ważniejszej dla danego kraju gałęzi przemysłu rolniczego; ogrodnictwo i leśnictwo w niektórych szkołach jest zupełnie zaniedbanem, zakres wiadomości z weterynaryi podawanych jest dość różnym, jakoteż zakres wiadomości z nauk prawniczych i państwowych.

Cały kurs nauki rozkładanym bywa na 4, 5 lub 6 semestrów. Chcąc w krótszym czasie wyczerpać materyę, przeciążają ucznia szkoły o 2-letnim jeno kursie i pozbawiają się możności ułożenia korzystnego dlań następstwa jednej nauki po drugiej; i tak widzimy szczególnie we francuskich szkołach od 1. do ostatniego semestru rozłożone wykłady nauk, z których jedne są zasadniczemi dla drugich. Złe ztąd wynikające nie ulega zaprzeczeniu, a ominąć je można po części przez rozkład nauk na 5, a wyższej mierze przez rozkład na 6 semestrów.

Za trzyletnim kursem stanowczo przemawia nietylko wzgląd na możność podania naprzód nauk zasadniczych, aby następnie podawane zawodowe uczeń dobrze mógł rozumieć, ale także i obszar wiedzy, który we wszystkich planach za potrzebny uznano. Jeśli mimo to tak wiele szkół na 4 lub 5 semestrach kurs ogranicza, to czynią one tak ze względów na życzenie, by uczeń w czasie jak najkrótszym mógł kończyć teoryczne studya; nim on do prowadzenia gospodarstwa zyska uzdolnienie, musi jeszcze odbyć praktykę dłuższą, jak w wielu innych zawodach, a następnie podróż dla poznania gospodarstwa w kraju i zagranicą jest mu bardzo potrzebną. Tendencya do skrócenia czasu studyów na jaw wychodzi szczególnie w Niemczach wobec wolności uczenia się; prof. Kühn podaje, że średnio nie dłużej, jak $2^1/_2$ semestru uczniowie Halleńskiego instytutu studyom poświęcają.

Gdy mowa o skróceniu czasu studyów do miary, która u zwykłego ucznia nie pozostawia nadziei na korzyść rzetelną, mimowoli nasuwa się na myśl żądanie podnoszone dawniej za granicą, a w ostatnich czasach u nas. Właściciele większych posiadłości ziemskich mają we wszystkich krajach wybitne stanowisko ekonomiczne i społeczne i tak im, jakoteż administratorom samoistnym potrzebną jest w pewnej mierze znajomość nauk państwowych. Szkoły rolnicze liczą się z tą potrzebą i podają pewien skromny zakres wiadomości z nauk państwowych.

Żądanie owo poszło znacznie dalej, chce bowiem w zakres studyów rolniczych włożyć bez mała nauk państwowych taki zakres, w jakim je prawnikom podają na uniwersytetach. Że w takim razie na te skombinowane studya trzebaby przeznaczyć czas znacznie dłuższy, jak lat 3, dowodzić chyba nie potrzeba, a widzimy, że za granicą nie ma ani jednej szkoły rolniczej, któraby żądaniu takiemu usiłowała zadość uczynić, co dowodzi, że tam wszędzie uznano to żądanie jako przesadne. Że dla zastąpienia dobrego interesów rolniczych trzeba dokładnej znajomości nauk państwowych, nie pociąga za sobą potrzeby znajomości nauk państwowych, nie pociąga za sobą potrzeby znajomości tychże nauk dla wszystkich wykształconych rolników. Podział pracy musi istnieć między nimi; potrzeba, by jedni zupełnie dobrze przysposobieni byli do kierowania gospodarstwem, a inni, w liczbie o wiele mniejszej, do zastępywania interesów rolniczych.

Profesorowie fungujący w wyższych szkołach rolniczych z nielicznymi jeno wyjątkami mają kwalifikacye wymagane od profesorów uniwersytetu, lub politechniki. Wyjątki stanowią niekiedy nauczyciele pomocniczych nauk encyklopedyi ogrodnictwa, leśnictwa, a czasem weterynaryi. Także pomocniczy nauczyciele niektórych specyalnych działów zawodowych nie mają naukowych kwalifikacyi, jak n. p. wełnoznawstwa, a czasem nawet owczarstwa.

Dawniej dyrektorów akademij rolniczych i profesorów zawodowych nauk dobierano z pomiędzy najtęższych gospodarzy praktycznych, dziś są to po największej części ludzie nauki, którzy gospodarstwo praktyczne mniej więcej znają. Gdy uznano potrzebę gruntownej umiejętnej wiedzy dla kierownika większego gospodarstwa, to uznać trzeba, że podać mu ją może najlepiej ten, który w danej gałęzi nauki wiele pracował, około jej rozwoju zasługi położył, a więc uczony badacz. Jednakże, aby dobrze gospodarować trzeba nietylko wiedzę posiąść, ale także umieć ją dobrze stosować, a poucza doświadczenie, że to wcale nie łatwą jest rzeczą.

Stosowania uczyć może dobrze jeno człowiek, który gospodarstwo rolne poznał z własnego doświadczenia, a tego nie nabywa się w krótkim czasie. Kto długo pracował na roli, zatraca pospolicie zdolność pracowania potem w nauce i odwotnie; między profesorami 12 wyższych szkół rolniczych w Niemczech wskazać można jednego tylko Juliusza Kühna, który najprzód wysoko stanął jako praktyczny rolnik, a następnie jako uczony; Sterbel w Hohenheimie, May w Monachium, Dr. v. Cannstein w Berlinie są praktykami, którzy dłuższy czas gospodarstwem się zajmowali, a następnie stanęli na katedrze, lecz w nauce imienia nie mają. Jeno niemieckie stosunki znam, t. j. sądzę, że znam o tyle, by się poważyć wypowiedzieć twierdzenie, że z pomiędzy słynących tam dziś gospodarzy, którzy za młodu gruntowną umiejętną wiedzę nabyli, nie jednego przyjętoby chętnie w grono profesorów szkoły rolniczej, przeszkadza stosunkowo niska płaca profesorów, a Niemcy, którzy sławnych profesorów innych nauk umieją pozyskać mimo wysokich ich żądań, do profesorów rolnictwa nie stosują jeszcze takiego postępowania w mierze dostatecznej. Gdyby do każdego z trzech głównych przedmiotów zawodowych mianowano po dwóch profesorów, mianowicie jednego człowieka nauki i jednego praktyka gruntownie wykształconego, rozwiązanoby zadanie najpewniej — i prędzej czy później przyjdzie do tego w szkołach, od których się wymaga wiele.

Liczba profesorów najmniejszą bywa w instytucyach uniwersyteckich (tu bowiem nie wykłada się osobno dla rolników zasadniczych nauk) i wynosi do 6, w akademiach około 12, w szkołach głównych tyleż lub więcej. Obok profesorów fungują docenci i asystenci.

Liczba uczniów przedstawia się obecnie w następujących cyfrach:

Akademia w Hohenheimie miewa 70 do 80 kształcących się rolników; Gembloux około 110; francuskie szkoły w Grignon, Grand Jouen i Montpellier po 120 do 170; akademia Poppelsdorf oparta o uniwersytet w Bonn miewa 20 do 30 uczniów rolników i kilkudziesięciu kształcących się na inżynierów melioracyjnych, katastralnych i kommasacyjnych. Instytut w Halli miewa 200 do 300 uczniów przyszłych rolników, instytuty w Lipsku i Zurychu po kilkudziesięciu; inne instytuty mają bardzo małą liczbę uczniów, często mniej jak 20. Szkoła główna paryska ma zamkniętą liczbę 100 uczniów i więcej nie przyjmuje; wiedeńska miewała przed 10 laty do 300, obecnie miewa około 120 uczniów rolnictwa (bez leśników); berlińska ma do 100 uczniów, którzy na wykłady zawodowych nauk uczęszczają; wykazuje ona około 500, lecz w tej liczbie jest około 400 uczniów uniwersytetu, którzy nie znalazłszy pomieszczenia w uniwersyteckich laboratoryach korzystają z dobrze urządzonych laboratoryów szkoły głównej.

Odpowiadając na pytanie, o ile szkoły rolnicze odpowiadają potrzebom rolnictwa, zastrzedz się muszę, że jeno opinię Niemców rolników, jakoteż uczonych, o niemieckich szkołach znam, a przynajmniej sądzę, że znam. Niemieckie szkoły krytykowano oddawna ostro i przesadnie; zarzut, że nie dość umiejętnie kształcą, trafiał je z jednej strony, a „je gelehrter, desto verkehrter“ z drugiej strony.

Dziś opinia przeważnej części wykształconych praktyków i uczonych streszcza się w tem, że rolnik potrzebuje gruntownego wykształcenia umiejętnego, i że je ze szkół rolniczych obecnie mało który wynosi, jakkolwiek wynieść może.

Osławiona „wolność uczenia się“ redukuje korzyść z najlepszych urządzeń szkolnych, z najzdolniejszych profesorów do rozmiarów minimalnych. Faktem jest, że przed laty 20 uczniowie częściej przechodzili całe studyum w szkole rolniczej i w porządku racyonalnym, a przed laty 30 stosunek ten jeszcze lepszym bywał; zepsucie spowodowały instytuty uniwersyteckie. I dziś jeszcze w Hohenheimie porządniej robią studya, jak w którejkolwiek innej szkole niemieckiej. Dawniej w licznych gospodarstwach chętnie przyjmowano abituryentów na praktykę, w której ich na prawdę do pracy — pomocy w zarządzie — używano; następnie nie używano już do pracy lecz przyjmowano, jak t. z. „Volantair's“ za opłatą znacznie wyższą, jak praktykantów. W r. z. w czasie wystawy Magdeburgskiej słyszałem od ludzi bardzo poważnych, że w wielu gospodarstwach, które dawniej byłych uczniów przyjmowały, obecnie przyjmować nie chcą.

Zrozumieć to można, bo młodzieniec, który przez 2 lub 3 semestra to i owo połapał z nauk zawodowych, a nie zna zasadniczych nauk, nie da się pouczyć jak zupełny nowicyusz, a na podstawie nauki porozumieć się z nim nie można.

Dziś młodzi Niemcy spuszczają się na to, że w wątpliwych wypadkach znajdą dobrą radę u starszego wykształconego sąsiada, w stacyach doświadczalnych i w stowarzyszeniach rolniczych, a jest w Niemczech rzeczywiście wielu dobrych gospodarzy ze starszej generacyi, stacyj czynnych wiele i towarzystwa rolnicze zajmują się skrzętnie wszelkiemi sprawami dotyczącemi produkcyi rolniczej. Pamiętać należy, że gdy Niemiec rzeczywisty postęp jakiś w gospodarstwie swem osiągnie, gdy coś nowego a korzystnego wytworzy, ogłasza to drukiem, sprawą zajmują się wnet uczeni i towarzystwa rolnicze, całe pielgrzymki odbywają dla poznania rzeczy na miejscu i po jakimś czasie rzecz należycie wyświeconą jest nie tylko dla wykształconych, ale podług możności także dla niewykształconych, korzyść z postępu zapewnioną jest ogółowi.

Pamiętać należy, że Niemcy ubodzy, czy zamożni, w gospodarstwach swych sami bardzo są czynni, że umieją interes traktować jako interes, bo się do tego włożyli od dziecka patrząc na gospodarstwo ojca i sąsiadów. Wiedzą oni doskonale, że aby być dobrym gospodarzem trzeba nietylko wykształcić się umiejętnie, ale nadto trzeba licznych przymiotów: pracowitości, zgrabności w interesach i w obchodzeniu się z ludźmi; i o wyrobienie tych przymiotów dbają we właściwem miejscu, t. j. w rodzinie i przedsiębiorstwie. Wśród takiego otoczenia i w takich okolicznościach połatać może od biedy młody Niemiec braki swego wykształcenia zawodowego; nie będzie nowych dróg torował, opuści nie jedną korzyść, która mu się nastręczała, ale utrzymać się na gospodarstwie swem zdoła do czasu.

Że wykształcony umiejętnie, a posiadający zarazem dobre przymioty gospodarza korzyści lepiej dopatrzeć zdoła, że do zmian w gospodarstwie, do których zmusza rozwój komunikacyi i spowodowana nim zmiana dostępu do targu, jakoteż wprowadzenie tak częste w ostatnich czasach nowych środków do produkcyi rolniczej, przysposobionym jest lepiej, że radę stacyi doświadczalnej lepiej rozumie i jaśniej zapytać o nią zdoła, że nie wykształconego ubiegnąć zdoła w podjęciu korzyści; to jest jasnem — to też Niemcy boleją nad obniżeniem obecnem poziomu umiejętnej wiedzy w młodej generacyi rolników. Zasada wolności nauczania i uczenia tkwi tam jednakże bardzo głęboko i dziś jeszcze nie podnoszą potrzeby zmiany w systemie nauczania, lecz spodziewają się, że ogół rolników wpłynąć zdoła na młodych adeptów rolnictwa, by odpowiedniej celowi odbywali studya.

Coraz szersze użycie nawozu sztucznego emancypuje w mierze coraz większej gospodarza z pod konieczności produkowania wszystkiego nawozu, którego potrzebuje gospodarstwo jego, rozwój i potanienie środków komunikacyjnych uwalnia go od potrzeby produkowania wszystkich używanych w gospodarstwie płodów, zaczem dla korzyści swej starać się muszą gospodarze, by produkować te tylko nieliczne płody, które w danem miejscu najtaniej

produkować się dadzą. Postępuje podział produkcyi czyli „podział pracy“ w gospodarstwach i niektórzy zbyt śmiało sądzą, że doprowadzi on z czasem do uproszczenia organizacyi gospodarstw i że natenczas kierownikowi potrzebnem będzie ciaśniejsze jak dziś bardzo specyalne umiejętne wykształcenie a za to przedsiębiorcza ruchliwość w wyższym stopniu będzie mu potrzebną. Dopiero gdy rzeczywiście znaczne postępy zrobi „podział pracy“ i gdy się okaże, że on uproszczenia w gospodarstwie rzeczywiście wprowadza, będzie czas roztrząsać to zdanie.

Gdy jednostronność w rolnictwie ryzyko zwiększa i utrzymanie sił roboczych droższem czyni, nie można się spodziewać daleko posuniętego specyalizowania w produkcyi rolniczej. Dla specyalnych gałęzi gospodarstwa uznano potrzebę specyalnych szkół i potworzono je; postęp w podziale pracy może wymagać ich rozwinięcia w pewnych kierunkach ich pomnożenia lecz nie usunie potrzeby umiejętnego wykształcenia w całości nauk rolniczych dla kierownika większego gospodarstwa.

Gospodarze nie uczuwają potrzeby umiejętnego wykształcenia, dokąd ich okoliczności nie zmuszają do częstych zmian w sposobie gospodarowania, doświadczenia obce i własne składają się na pewną sumę reguł, których znajomość wystarcza, by w utartej kolei popychać gospodarstwo.

Gdy zmiany nastąpić muszą, trzeba nowych nieużywanych dotąd środków i sposobów dobierać i wtenczas doświadczony i umiejętnie wykształcony gospodarz ma stanowczą korzyść przed doświadczonem ale nie wykształconym. Intenzywność gospodarstwa, jeśli nie uwzględniamy starej trzypolówki bez zmiany, nie stanowi o większej potrzebie wykształcenia, intenzywniejsze gospodarstwo wymaga jeno bardziej szczegółowej wiedzy.

W kraju naszym w ostatnich latach 40 doznało gospodarstwo licznych i znacznych zmian i w miarę zmieniania się stosunków targu do dalszych zmian musi być przygotowanem. Idzie zatem, że gospodarzom naszym umiejętne wykształcenie zawodowe nie mniej jest potrzebne, jak i Niemcom, że potrzeba nam szkół mogących je podać.

Z zagranicznych szkół rolniczych nigdy korzystać nie można w pełni, bo podają one nauki zawodowe na tle stosunków swego kraju, a nie naszego kraju, a dobrze rzecz całą przenieść na inne tło zdoła jeno bardzo uzdolniony uczeń, a średni nie zdoła; trzeba więc własnych szkół.

Porównanie otoczenia, w którem nasz rolnik pracuje i okoliczności, wśród których się wychowuje i do zawodu przysabia z otoczeniem i okolicznościami w Niemczech, wykazuje trudność położenia naszego gospodarza. Nie tak blizko, jak w Niemczech, znajdzie on dobrą radę u doświadczonego i umiejętnego sąsiada gospodarza, bo takich u nas mało; informacyj od stacyj doświadczalnych nie dostanie, bo dotychczas nie mamy żadnej a w towarzystwach rolniczych nie łatwo ją znaleźć. Zwykłe u nas wychowanie nie przygotowuje nas dobrze na przedsiębiorców, a przykładów życia ekonomicznego za często na oczach nie mamy, zaczem warunki wytwarzania w nas „dobrych przymiotów“ gospodarza, o których wyżej mówiłem, daleko trudniejsze u nas jak w Niemczech. Idzie zatem, że młody gospodarz więcej u nas jak w Niemczech na siebie liczyć musi, a więc bardziej jeszcze potrzebuje wykształcenia i dlatego szkoły nam lepszej potrzeba, jak niemiecka.

Żądać można od szkoły rozsądnie jeno tego, co ona dać może, a więc przystępnego podania umiejętnej wiedzy, ubezpieczenia dobrego zrozumienia jej przez ucznia, możliwego w szkole naprowadzenia do stosowania wiedzy w praktyce, wyświecania badaniami kwestyj dla krajowego rolnictwa ważnych; bardzo, bardzo żałować należy, że szkoła nie ma możności wyrobić w uczniach owych dobrych przymiotów gospodarza.

Żądać nam tedy wypada to „najwięcej“, które szkoła dać może, aby żądaniom tym odpowiedzieć mogła, trzeba ją uposażyć należycie. Odpowiedzieć zdoła potrzebom kraju jeno

szkoła, która będzie miała zdolnych profesorów tak dla teoretycznych jakoteż dla praktycznych działów nauki i mieć ich będzie w dostatecznej liczbie, która będzie posiadała wszystkie potrzebne środki naukowe, pomiędzy którymi folwark tak ogromne ma znaczenie, która wprowadzi u siebie rozsądny i do celu wiodący system nauczania, która racyonalnie ułoży plan nauki i ubezpieczy jego dobre wykonanie.

Czy uniwerstytet jagielloński zdoła uzyskać wszystko, co dla urządzenia dobrej szkoły rolniczej jest potrzebnem, czy ją zdoła zorganizować, by w zupełności odpowiadała potrzebom kraju, przewidzieć trudno i odpowiedź oprzeć mogę jeno na ogłoszonych przez senat akademicki wiadomościach i na przypuszczeniach.

Wiadomości te zapowiadają, że instytut wcielonym będzie do fakultetu filozoficznego i kierownika stałego mieć nie będzie, że fakultet zamierza urządzić w całości osobne studyum rolnicze, tj. nauki zasadnicze tak samo jak zawodowe i pomocnicze mają być w zakresie odpowiednim dla uczniów rolnictwa wykładane i ćwiczenia urządzane; że plan nauk ułożony możliwie odpowiednio celowi uczniów obowiązywać ma, że uczniowie obowiązani będą egzamina we właściwym czasie robić a kontynuowanie studyów od zrobienia egzaminów zależeć będzie; że mimo trudności, jakie zamiary te wobec ustawy uniwersyteckiej znaleźć mogły, c. k. Ministerstwo oświaty je zatwierdziło i cztery nowe katedry otworzy, że 4 hektary ziemi na pole doświadczalne fakultet ma zapewnione. Nadto słyszałem, że na uposażenie folwarkiem ma nadzieję.

Uznać należy, że wszystkie te zamysły odpowiadają celowi rolniczej szkoły, że z doświadczeń pozbieranych w innych szkołach fakultet skrzętnie korzystał i chce urządzić dobrą szkołę.

Nie mniej przeto liczne są wątpliwości czy ona będzie dobrą? Dobre wykonanie planu naukowego w specyalnej szkole wymaga, by każdy profesor treść wykładów nauki dla swego przedmiotu zasadniczej i nauki, dla której jego przedmiot jest zasadniczym, dokładnie znał. Plan naukowy nigdy nie podaje zakresu każdej nauki z takimi szczegółami, by dał dostateczną informacyę i za najstosowniejsze uważam, by profesorowie nauk zetknięcie powyższe mających wzajemnie na swych repetycyach bywali, bo przeświadczenie się o tem, co uczniowie wiedzą, najlepiej ustrzeże od pominięcia ważnego szczegółu, jakoteż od powtarzania tego, co uczeń dostatecznie już zna. Wiem z doświadczdnia, że profesorów w odosobnionej szkole dość trudno skłonić do wzajemnego bywania na repetycyach i sądzę, że w uniwersytecie będzie o to jeszcze trudniej.

Częste konferencye przyczyniają się również do dobrego wykonania planu nauczania i o nie także trudniej będzie w uniwersytecie.

Z tych powodów nie wydaje mi się ubezpieczenie dobrego wykonania planu naukowego dostatecznem. Jeśli instytut mimo tego utrudnienia wykłady poszczególnych nauk zasadniczych doprowadzi do dobrego zetknięcia wzajemnego i z wykładami zawodowych nauk, to nauczanie w dziale zasadniczych nauk może być doskonałem, bo dla nauk tych ma uniwerstet bardzo dobrych profesorów i chętnie przypuszczam, że oni do wymogów rolniczego studyum swe wykłady należycie stosować będą. Laboratorya będą zapewne dobrze urządzone, muzea są bogate.

Inaczej przedstawiają mi się nadzieje co do nauk zawodowych. Katedr dla nich będzie cztery, więc po jednej dla rolnictwa, hodowli zwierząt domowych, zarządu i dla tak zwanej ekonomii rolniczej, nie jest tedy możliwą podwójna obsada dla trzech pierwszych pierwszych przedmiotów. — Profesorowie rolnictwa, hodowli, zarządu, powinni być ludźmi nauki i zarazem znać gospodarstwo dokładnie z własnego doświadczenia.

Mówiłem wyżej, że pomiędzy profesorami 12 szkół niemieckich, jeden tylko Juliusz Kühn oba te warunki łączy, że dla zebrania własnych doświadczeń w gospodarstwie trzeba

się niem przez długie lata zatrudniać i że się w tym czasie zatraca pospolicie zdolności do następnego tak skutecznego pracowania w nauce, by w niej imię pozyskać; nie masz między nami ludzi, którzy by w obydwu kierunkach zupełnie odpowiadali. Będzie więc musiał fakultet wybierać między ludźmi nauki, a praktykami dobrymi, którzy za młodu gruntowną umiejętną wiedzę nabyli. W wyborze takim ma uczony daleko więcej szans w obec fakultetu, bo on będzie badał, będzie pracował na sławę uniwersytetu, a gospodarz w najlepszym razie będzie dobrym nauczycielem, umiejętnym badaczem będzie między nimi zaledwie jeden z tysiąca. A gdyby z czasem po dwie katedry były dla zawodowych nauk i obsadzać chciano jedną uczonym, powierzając mu dział teoretyczny, drugą gospodarzem, powierzając mu dział praktyczny, nauczanie stósowania w praktyce wskazówek nauki, — w takim razie okażą się wielkie trudności pozyskania praktyka, bo dobrzy praktycy miewają przy gospodarstwie dobre dochody, przywykli do wiejskiego sposobu życia i obawiać się muszą, że w kole profesorów uniwersytetu na szarym znajdą się końcu dlatego, bo uniwersytet służyć ma przedewszystkiem nauce samej.

Szkole umieszczonej na wsi także trudno pozyskać dzielnych praktyków, bo pierwsza z przyczyn wymienionych tak samo tu działa, jeśli jednak przemoże tę przeszkodę, to dalszych nie napotyka. Wyrabia sobie ona czasem sama dobrych praktycznych profesorów; młody profesor teoretycznego działu jednej z nauk zawodowych, może się przypatrywać pilnie gospodarstwu w folwarku szkolnym, następnie zatrudnić się w niem częściowo, potem zarządzać folwarkiem, a tak pracując w szkole naukowo, równocześnie pozyska doświadczenie gospodarza tem pewniej, jeśli często zwiedza przytem gospodarstwa obce. Nie dosięgnie on Kühna ale jeśli był dobrym nauczycielem w kierunku naukowym, wyrobi się na również dobrego w kierunku praktycznym.

Na uniwersytecie w ten sposób nie będą się wyrabiać ludzie, bo albo folwarku nie będzie, albo on będzie nie tuż przy szkole, ale daleko od niej.

Czy instytut uniwersytecki będzie miał własny folwark? czy przynajmniej za przykładem Zurychu i Getyngi do pewnej miary korzystać będzie mógł stale z obcego folwarku położonego blisko miasta, lub najbliższej stacyi kolejowej? Nie mam podstaw do odpowiedzi na to pytanie i tylko serdeczne życzenie wyrażam, by do posiadania folwarku doszedł; jeśli nie dojdzie, będzie pod względem nauczania zawodowych nauk czemś na kształt fakultetu medycznego, któremu brakowałoby klinik; jak tam poznawania choroby i leczenia nauczyć można dobrze, jeno na chorym, wpływ działania na jeden organ śledzić w organizmie, tak tu produkcyi uczyć można dobrze jeno na jej warsztacie, wykazywać wpływ każdej czynności na całość gospodarstwa można jeno w fowlarku.

Nawet przypuściwszy, że instytut będzie miał folwark i praktycznych profesorów, to w porównaniu ze szkołą na wsi umieszczoną w nauczaniu produkcyi, korzyść jest po stronie szkoły, ona miewa folwark tuż przy sobie, bez straty czasu dochodzi doń profesor i student, zatem też częściej doń zajrzy; profesorowi często tam być trzeba, jeśli doświadczenie jakieś rozpoczął, a studentowi także, bo on w czasie demonstracyi nie dopatrzy i umysłem nie uchwyci wszystkiego co dojrzał i wskazał profesor, on potrzebuje przypatrzeć się wiele razy i całkiem swobodnie. Całe otoczenie wpływać będzie na profesora uniwersytetu, by pracował w nauce, w szkole na wsi umieszczonej, otoczenie wprowadza go w styczność z praktyką a co umysł profesora zajmuje, wpłynie przez niego na ucznia.

Jest bezsprzecznie interesem naszym, by badania umiejętne w kwestyach rolniczych dla nas a więc u nas dokonywano i prawdą jest, że w szkole dublańskiej zbyt mało w tym kierunku się pracuje.

Naprowadzone okoliczności uprawniają do nadziei, że profesorowie nowo powstającego instytutu dla nauki pracować będą gorliwie, że się przyczynią do wyświecenia nie jednej

kwestyi ważnej dla krajowego rolnictwa, że tedy jednej z ważnych potrzeb kraju wedle sił odpowiedzieć zechcą. Idzie zatem uznanie, że otworzenie instytutu leży w interesie kraju, jakkolwiek on nie zdoła uwzględnić najlepiej potrzeb kraju we wszystkich kierunkach.

Podnieść należy okoliczność, że gdy dwie wyższe szkoły z wykładowym językiem polskim istnieć będą, to będą się zdolni młodzi ludzie łatwiej jak dotąd decydowali na kształcenie się do zawodu nauczycielskiego w szkołach rolniczych, bo więcej będzie posad; zatem też wybrniemy rychlej z dotkliwego dziś braku profesorów.

Wytknąłem, że w szkole dublańskiej za mało pracuje się dla nauki, i trudno mi zostawić to wytknięcie bez objaśnień, tem bardziej gdy od lat kilku wygodne laboratorya i dostateczne środki do wykonywania doświadczeń szkoła posiada. Przypominam tedy, że ma ona na etacie 7 profesorów, a potrzebuje około 12, by wszystkim zadaniom podołać; dyrekcya szkoły wyższej, dyrekcya niższej szkoły i nauczanie w niej, dyrekcya kursu gorzelniczego i nauczanie w nim, zarząd folwarku i różnych w nim fabrykacyj, zajmuje wiele czasu profesorom i wyjątkiem między nimi, który obok funkcyi profesora szkoły wyższej nie ma innej jeszcze funkcyi; ci nieliczni mogli pracować naukowo i pracowali. Żal, że szkoła nasza nie może dotychczas wszystkich swych zadań spełniać, że dowodzić muszę potrzeby jej utrzymania, jakkolwiek nie zdołała odpowiedzieć potrzebom kraju we wszystkich kierunkach, spowodował mnie do zumieszczenia tej uwagi.

Instytut krakowski nie zamyśla robić konkrencyę szkole dublańskiej, o ile wiem, widzą tam dobrze słabe strony instytutu, tak samo, jak słabe strony naszej szkoły, i prawdopodobnie zdecydują się na kierunek ściśle umiejętny, zostawiając na boku troskę o naprowadzenie ucznia do stosowania nauki w praktyce.

Zaznaczyć tu winienem, że postanowiono tam przyjmować jako zwyczajnych uczniów tylko ze świadectwem dojrzałości gimnazyum klasycznego; uczniowie szkół realnych i tacy gimnazyaliści, którzy egzaminu dojrzałości nie zrobili, wstępu tam nie znajdą, jako zwyczajni uczniowie. Czy takich jako nadzwyczajnych uczniów przyjmować tam będą, nie wiem; do egzaminów ich nie przypuszczą. Jeśli z całą ścisłością zechce instytut kontrolować uczęszczanie i pracę uczniów, będzie się musiał wystrzegać nadzwyczajnych uczniów nie kontrolowanych, i liczyć się z tem trzeba, skoro instytut dostateczną liczbę zwyczajnych uczniów mieć będzie. W takim razie realiści i gimnazyaliści bez matury, po zniesieniu dzisiejszej szkoły wyższej w Dublanach nie znaleźliby w kraju wstępu do wyższej szkoły rolniczej, a nie jest dla nich odpowiednią średnia szkoła, skoro przyjmuje z przygotowaniem znacznie słabszem.

Jakkolwiek instytut krakowski nie zamyśla robić konkurencyę szkole dublańskiej to nie można twierdzić, że ona się nie wytworzy, skoro chcący wstąpić do rolniczej wyższej szkoły, będzie miał wybór między Krakowem a Dublanami. Przy wyborze tym młodzież chętniej wybierać będzie Kraków, bo pochlebia młodemu być uczniem uniwersytetu, a przytem życie w mieście jest wygodniejsze i o rozrywkę łatwiej; z ojców wielu będzie się również chętniej przychylać za Krakowem, bo nie będą dostrzegać istotnych różnic w nauczaniu zawodowych nauk, a dość rozpowszechnionem jest nieuzasadnione mniemanie, że w Krakowie taniej kosztuje utrzymanie i lepszą jest opieka nad młodzieżą; nie braknie też takich, którzy łudzić się będą nadzieją, że z Krakowa powróci syn agronomem i prawnikiem zarazem. Następstwem takich zapatrywań będzie, że frekwencya w Dublanach ograniczy się na byłych uczniach szkół realnych, na gimnazyastach, którzy egzaminu dojrzałości nie zdali i na tych nielicznych, którzy z tytułu dłuższej praktyki do szkoły wstęp mają, a nawet i tacy będą woleli uczęszczać w Krakowie jako nadzwyczajni uczniowie, skoro przyjmować ich tam zechcą. Możliwą mi się widzi ewentualność, że w szkole dublańskiej uczniów zabraknie, jeżeli nie będzie nauczać nauk zawodowych lepiej, jak w Krakowie, i jeśli nie będzie w całem znaczeniu dobrą szkołą.

Trudności, jakie napotka instytut krakowski w nauczaniu zawodowem, prowadzą do konkluzyi, że trzeba utrzymać wyższa szkołę w Dublanach, aby zaś w tej szkole odpowiedni potrzebie kraju kierunek nauczania na przyszłość rzeczywiste oddawał usługi krajowi, trzeba w niej funkcyonujące siły postawić w stosunku odpowiednim do zadań szkoły, bo założenie instytutu w Krakowie, przy współdziałaniu okoliczności naprowadzonych postawiło przed nią alternatywę: albo będzie dobrą szkołą pod każdym względem, t. j. wszystkie swe zadania spełniać będzie należycie, a do tego siły jej są dziś nie dość liczne, albo uczniów mieć nie będzie, bo spełnienie dobre jednej tylko części zadania, nie wywrze na nich dostatecznej atrakcyi.

Zakończając niniejszą odpowiedź, poważam się zwrócic uwagę Wysokiego Wydziału krajowego na znakomite działanie, jakie wywarły kontrolne i doświadczalne stacye na postęp produkcyi rolniczej w środkowej i zachodniej Europie; dotknąłem tego przedmiotu jeno ubocznie w niniejszej odpowiedzi na pytania dotyczące jeno szkoły, bo nie można mówić o stanie gospodarstwa w Niemczech i dalej na zachodzie nie wskazując na znaczenie stacyj. Działanie stacyj opisał wyczerpująco prof. Dr. Jentys, w swem sprawozdaniu umieszczonem w 2-gim tomie roczników naszej szkoły i podaje ono dokładne uzasadnienie potrzeby zakładania ich u nas. Wprawdzie towarzystwa rolnicze inicyowały najczęściej ich zakładanie, nie brak jednak przykładów zakładania stacyj przez rządy. Gdy nasze towarzystwa rolnicze nie mają nadziei znaleźć środków potrzebnych na założenie stacyj, spada obowiązek zainicyowania tej pożytecznej instytucyi na kraj.

Dublany, dnia 12. września 1800.

Lubomęski *w. r.*

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. W. kr. 44034/90.

Aleg. 91.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z przedłożeniem petycyi gminy miasta Przemyśla o zezwolenie na pobór opłat od przedstawień teatralnych i innych widowisk publicznych w celu uposażenia domu przytułku i pracy, ufundowanego ku uczczeniu czterdziestoletniej rocznicy wstąpienia na tron Jego Ces. i Król. Mości.

Wysoki Sejmie!

Rada gminna miasta Przemyśla postanowiła uchwałą swą z d. 22. grudnia 1887 do l. 16774 ku uczczeniu czterdziestoletniej rocznicy panowania Jego Cesarskiej i Królewskiej Mości, Franciszka Józefa I., wybudowanie domu ubogich, czyli domu przytułku i pracy dla 30 ubogich i otwarcie tego zakładu w dniu 2-gim grudnia 1888.

W wykonaniu tej uchwały wybudowany został rzeczywiście ten dom głównie kosztem ofiarności publicznej, gdyż gmina miasta Przemyśla dostarczyła tylko placu pod budowę i kamienia na fundamenta z własnych kamieniołomów. Koszta budowy tej wynosiły 9.569 zł. 52 ct. w. a., a z doliczeniem kosztów wewnętrznego urządzenia, sprzętów, bielizny itp. przeszło 11.000 zł. w. a.

W dniu 2-gim grudnia 1888 nastąpiło otwarcie i poświęcenie Zakładu, a w dniu 11. kwietnia 1889 uchwaliła Rada miasta Przemyśla statut dla Zakładu, którego główne postanowienia są:

Zakład zostaje pod zwierzchnim zarządem Dyrekcyi, złożonej z burmistrza miasta, dyrektora Zakładu, wybieranego co rok przez Radę miejską i z lekarza miejskiego, wewnętrzny zaś zarząd i nadzór nad umieszczonymi w Zakładzie ubogimi sprawować mają siostry zakonnice, które starać się będą o stosowne dla ubogich pożywienie, pielęgnowanie kalek i zatrudnianie ubogich odpowiednią pracą;

przeznaczeniem Zakładu jest umieszczanie osób ubogich, które bądź z powodu podeszłego wieku, bądź z powodu ułomności nie są zdolne do zapracowania na swoje utrzymanie. Liczba tych ubogich wynosić ma osób 30.

Uchwałą z dnia 11. paźdz. 1888 obmyśliła Rada miasta Przemyśla następujące uposażenie dla powyższego domu przytułku i pracy, mianowicie:

1) z dochodów gminnych co roku zł. 1.000 w. a.

2) wszelkie noworoczne datki od chrześcian pochodzące;

3) składki i dary na cel powyższy składane i zbierane;

4) opłaty od przedstawień dramatycznych, koncertów, sztuk konnych i innego rodzaju widowisk publicznych, w wysokości 5% od dochodu surowego pobierać się mające;

5) taksy od muzyk opłacane;

6) wszelkie kary policyjne przez chrześcijan uiszczane i inne, które wedle ustaw dotyczących do funduszu ubogich wpływać mają;

7) możliwe zapisy, względnie odsetki od zapisów poczynionych;

8) dochody funduszu jałmużny dziennej w miarę, jak będą uwolnione;

przyczem postanowiono, iż z dochodów z opłat w ustępie 4-tym poszczególnionych, wpływać mają $^2/_3$ na utrzymanie ubogich w domu przytułku i pracy umieszczonych, zaś $^1/_3$ na subwencye do funduszu ubogich izraelitów.

Uchwała w przedmiocie poboru opłat od przedstawień dramatycznych i innych widowisk publicznych wymaga wyższego zatwierdzenia, gmina miasta Przemyśla przeto wniosła za pośrednictwem Wydziału krajowego petycyę do Wysokiego Sejmu krajowego, popartą przez Radę powiatową przemyską w myśl uchwały z dnia 29. listopada 1889, prosząc o wydanie ustawy krajowej, zezwalającej na pobór powyższych opłat.

Wydział krajowy był zdania, iż do nadania gminie miasta Przemyśla poboru opłat od przedstawień dramatycznych i innych widowisk publicznych, nie zachodzi potrzeba osobnej ustawy krajowej, lecz że po myśli ostatniego ustępu §. 87 ustawy z dnia 13. marca 1889 Nr. 24 dz. u. kr. dostatecznem jest zezwolenie Wydziału krajowego, udzielone za zgodą c. k. Namiestnictwa; odezwą więc z d. 24. września 1890 l. 33457 przesłał Wydział krajowy petycyę wzmiankowaną gminy miasta Przemyśla c. k. Namiestnictwu, oświadczając ze swej strony, iż przeciw żądaniu tą petycyą objętemu, nic ma nic do zarzucenia.

Atoli c. k. Namiestnictwo odezwą swą z d. 9. października 1890 l. 72541 objawiło swą opinię, iż w niniejszej sprawie potrzebną jest ustawa krajowa po myśli pierwszego ustępu §. 87 ustawy z d. 13. marca 1889 Nr. 24 dz. u. kr.

Wobec tego oświadczenia się c. k. Namiestnictwa, Wydział krajowy z uwagi na wzniosłe pobudki, które powyższą fundacyę domu przytułku i pracy w Przemyślu do życia powołały i na cel humanitarny, jakiemu fundacya ta poświęconą została, z uwagi nadto, że budżet gminy miasta Przemyśla jest bardzo znacznymi wydatkami obciążony, a mimo to do utrzymania ubogich w domu przytułku i pracy kwotą zł. 1000 a. w. rokrocznie się przyczynia, sądzi, że należy gminie miasta Przemyśla dozwolić żądanego zasiłku na cel wspomniany przez udzielenie jej prawa poboru opłat od przedstawień dramatycznych, koncertów, sztuk konnych i innych widowisk publicznych do wysokości pięciu procentów dochodu surowego.

Popierając przeto petycyę wzmiankowaną Wydział krajowy wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 23. października 1890.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Dr. J. Wereszczyński
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w przedmiocie nadania gminie miasta Przemyśla prawa pobierania opłat od przedstawień dramatycznych i innych widowisk publicznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Gminie miasta Przemyśla nadaje się prawo do nakładania i pobierania opłat od przedstawień dramatycznych, koncertów, sztuk konnych i innych widowisk publicznych, do wysokości pięciu procentów dochodu surowego.

§. 2.

Fundusz z tych opłat uzyskany, obracany być ma rokrocznie w dwóch trzecich częściach na uposażenie domu przytułku i pracy, założonego ku uczczeniu czterdziestoletniej rocznicy panowania Najjaśniejszego Cesarza i Króla Franciszka Józefa I. zaś w jednej trzeciej części na subwencye dla funduszu ubogich izraelitów gminy miasta Przemyśla.

§. 3.

Prawo poboru opłat powyższych udziela się na tak długo, dopóki istnieć będzie fundacya domu przytułku i pracy, w §. 2. określona.

§. 4.

Bliższe szczegóły co do sposobu poboru tych opłat lub uwolnienia od takowych, określi uchwała Rady miasta, która przedłożoną być winna Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia.

§. 5.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Dziennika Polskiego pod zarządem Fr. Kattnera.

L. W. kr. 38821|90.

Aleg. 92.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy i obszaru dworskiego Wilamowice i innych w sprawie utworzenia w tej miejscowości nowego c. k. sądu powiatowego.

Wysoki Sejmie!

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 12. listopada 1889 udzielającej nam do zbadania petycyę gmin i obszarów dworskich: Wilamowice, Dankowice, Jawiszowice, Stara wieś górna i dolna, Pisarzowice i Hecznarowice o utworzenie nowego sądu powiatowego z siedzibą Wilamowicach, zarządziliśmy przez Wydział powiatowy w Białej przeprowadzenie odpowiednich badań co do potrzeby kreowania w tamtejszej okolicy nowego sądu powiatowego i czy Wilamowice nadają się na siedzibę tego sądu.

Złożone przez pomieniony Wydział powiatowy sprawozdanie objaśnia, że tylko gminy Wilamowice, Dankowice, Jawiszowice, Stara wieś dolna i górna, Pisarzowice i Hecznarowice mające ogółem wraz z obszarami dworskimi ludności 7545 jako leżące w okolicy miasta Wilamowic gotowe są przynależeć do okręgu przyszłego sądu w tej miejscowości.

Inne znowu proponowane przez petycyonujących do przyłączenia się, jako to: Kozy, Skidzin, Bestwina, Bestwinka, Brzeszcze, Przeciszyn, Janowice, Kaniów w uchwałach swoich Rad gminnych bezwarunkowo oświadczyły, iż pragną nadal pozostać w dotychczasowych okręgach sądów powiatowych w Białej i Oświęcimie.

Jakkolwiek Rada powiatowa bialska, uznając potrzebą kreowania w tej okolicy nowego c. k. sądu powiatowego z powodu nader trudnej kommunikacyi z Kętami gmin, położonych z drugiej strony rzeki Soły, to jednak nie popiera przyłączania do okręgu przyszłego sądu gmin, które sobie tego nie życzą.

Zapytany przez nas w tej sprawie c. k. Sąd wyższy krajowy w Krakowie, w odezwie z d. 2. września 1890 r. L. 11660 wprost nieuznając potrzeby tworzenia w powiecie bialskim czwartego sądu powiatowego oświadcza, iż okręg z ludnością 7545 osób nie dawałby dostatecznego zajęcia nawet dla jednego urzędnika sędziowskiego tem bardziej, gdy dotychczas funkcyonujące sądy w Białej, Oświęcimie i Kętach nie są bynajmniej czynnościami przeciążone.

Wobec podobnego położenia sprawy i wychodząc z zasady, że przy tego rodzaju propozycyach przedewszystkiem potrzeba mieć na względzie życzenie mieszkańców danej okolicy, dalej z uwagi, że w uchwale Wys. Sejmu z d. 15. stycznia 1887 r. co do utworzenia nowego sądu powiatowego w Zatorze proponowane jest uszczuplenie okręgu c. k. sądu w Oświęcimie przez wyłączenie z niego gmin Polanka wielka i Włosienica, a zatem obecnie dalsze zmniejszenie tego okręgu na korzyść Wilanowic nie byłoby wskazanem. Wydział krajowy podzielając w zupełności zapatrywanie c. k. Sądu krajowego wyższego w Krakowie nie może polecać względom Wys. Sejmu sprawy kreowania w Wilamowicach nowego sądu, którego zaludnienie nie dawałoby odpowiedniego zajęcia dla personalu służbowego sądu. Z tych powodów wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą gminy i obszaru dworskiego Wilamowice i kilku innych o kreowanie w tej miejscowości nowego sądu powiatowego przechodzi do porządku dziennego.

Lwów, dnia 23. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 43758|90.

Aleg. 93.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi gminy Markuszowa względem przeniesienia takowej wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa rzeszowskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. Starostwa w Jaśle.

Wysoki Sejmie!

Po zbadaniu udzielonej nam uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 do załatwienia petycyi gminy Markuszowa, proszącej o przeniesienie jej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa rzeszowskiego. do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. Starostwa jasielskiego, nabraliśmy przekonania, że rzeczywiście przeniesienie to przyniesie gminie pomienionej wiele dogodności, szczególnie przy zmianie siedziby c. k. Starostwa.

Gmina Markuszowa z ludnością 451 głów oddaloną jest od Rzeszowa 37 kilometów i na tej drodze ma do opłaty dwa mosty, dwa myta drogowe i jedno kopytkowe, co razem wzięte dość znaczną kwotę za każdą podróż wyniesie, gdy przeciwnie do Jasła jest tylko z Markuszowej 23 kilometry z opłatą jednego myta. Skoro zatem za żądanem przeniesieniem gminy Markuszowej oświadczyły się obszar dworski w deklaracyi z dnia 19. lutego 1890 r., Rada powiatowa rzeszowska w uchwale tejże daty i c. k. Sąd krajowy wyższy w odezwie do nas wystosowanej pod datą 7. października 1890 L. 12683, Wydział krajowy ze swej strony nie znajdując żadnej przeszkody w zadośćuczynieniu słusznym żądaniom petycyonującej gminy, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1878 r. (Nr. 59 dz. u. p. r. 1868) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego w Markuszowej aby przeniesione zostały z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. Starostwa w Rzeszowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. Starostwa w Jaśle.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 18. października 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca

Dr. D. Sawczak w. r.

Członek Wydziału krajowego.

L. S. 522 1890.

Aleg. 94.

Wniosek.

Zważywszy na przyjętą dotychczas w opodatkowaniu zasadę, iż podatki bezpośrednie winny być przypisane tylko w tej miejscowości, w której przedmiot opodatkowaniu podlegający się znajduje albo też w której jakieś prawo wykonywanem bywa;

zważywszy, iż na tej zasadzie opartym został system nakładania dodatków na pokrycie potrzeb gminnych powiatowych i krajowych;

zważywszy wreszcie, że skutkiem reskryptu Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi Skarbu we Lwowie z dnia 4. stycznia 1890 do L. 2044, zasada ta ze szkodą funduszów powiatowych zwichniętą została,

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wezwał c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego, iżby dochód uzyskiwany z prawa propinacyi wykonywanego na rzecz tegoż funduszu względnie kraju, podawany był w każdym pojedynczym powiecie do wymiaru podatku dochodowego, a to wedle sumy ogólnej, uzyskanej z tegoż dochodu w obrębie odnośnego powiatu.

We Lwowie 29. października 1890.

Wnioskodawca:

Stanisław Stadnicki w. r.

A. Wodzicki, Dydyński, W. Koziebrodzki, Abrahamowicz, S. Polanowski, St. Tarnowski sen., Borkowski, Z. Dembowski, Szeptycki, Mikołaj Wolański, Wiktor, Szeliski, J. Korytowski, dr. St. Larysz Niedzielski, Rey, S. Jędrzejowicz, Brykczyński, Mikołaj Torosiewicz, S. Tarnowski jun., Fr. Jędrzejowicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 95.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o wniosku p. Herasymowicza w sprawie pomocy dla pogorzelców miasta Mikołajowa i o petycyi (L. s. 60) gminy miasta Mikołajowa w tejże samej sprawie wniesionej.

Wysoki Sejmie!

Petycya gminy miasta Mikołajów o bezprocentową pożyczkę zł. 20.000 z funduszów krajowych i wniosek p. Herasymowicza tej samej osnowy z dodatkowem żądaniem zapomogi zł. 1.000 dla pogorzelców tejże gminy, — przekazane zostały uchwałą W. Sejmu z d. 14 b. m. komisyi budżetowej, która wnosi:

Zważywszy, że gmina Mikołajów należy do stosunkowo zamożniejszych w kraju, posiada bowiem majątek nieruchomy i ruchomy wartości zł. 215.835 ct. 49 według inwentarza z d. 31. grudnia 1889, preliminarz zaś na rok 1890 wykazuje dochodów zł. 19.418 ct. 05;

zważywszy, że gmina rzeczona ma dostateczną podstawę kredytową do zaciągnięcia pożyczki komunalnej lub innej, by takową za odpowiedniemi zabezpieczeniami rozpożyczyć swoim mieszkańcom na odbudowanie się;

zważywszy, że komisya nie może W. Sejmowi doradzać używania funduszów krajowych na cele pożyczek prywatnych;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą L. s. 60 gminy miasta Mikołajowa o bezprocentową pożyczkę zł. 20.000 i nad pierwszą częścią wniosku p. Herasymowicza, — przechodzi Sejm do porządku dziennego.

Natomiast, po zbadaniu rozmiarów klęski pożaru, którą mieszkańcy gminy Mikołajów d. 28. lipca r. b. dotknięci zostali, a w załatwieniu drugiej części wniosku p. Herasymowicza o zapomogę dla tych pogorzelców, — komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Pogorzelcom gminy miasta Mikołajów udziela się z funduszów krajowych zł. 500 zapomogi.

We Lwowie 27. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
K. Scipio w. r.

L. S. 461|90.

Aleg. 96.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy Machliniec z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju.

Wysoki Sejmie!

Do dnia 1. sierpnia 1878 należała gmina Machliniec do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Stryju. Z powodu przeprowadzonej w czasie tym arondacyi okręgów sądowych i Starostw, gminę „Machliniec“ przydzielono do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie, zaś pod względem autonomicznym pozostała gmina ta w okręgu reprezentacyi powiatowej w Stryju.

Wskutek tak niefortunnego rozdziału, gmina Machliniec czując się być nadzwyczajnie pokrzywdzoną, wniosła już w r. 1878 petycyę, która uchwałą Wysokiego Sejmu z dn. 25. września 1882 popartą została w ten sposób, iż Wysoki Sejm oświadczył się za wyłączeniem gminy Machliniec z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie i przyłączeniem napowrót do c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju, zaś w oczekiwaniu pożądanego skutku słusznych żądań gminy Machliniec, pozostawiono ją nadal w okręgu reprezentacyi powiatowej w Stryju, gdzie też dotąd jeszcze przynależy.

W r. 1886 gmina pomieniona nie widząc skutków swej prośby, wniosła ponowną petycyę do Wysokiego Sejmu, którą Wydział krajowy udzielił c. k. Prezydyum Namiestnictwa (LW. 5664|86) z prośbą o poparcie.

I jeszcze raz w r. 1888 taż gmina udała się w tej sprawie do Wysokiego Sejmu, który uchwałą z dnia 9. października 1888 odstąpił ją c. k. rządowi do rychłego uwzględnienia.

Pomimo tych starań i uchwał c. k. Ministerstwo sprawiedliwości w reskrypcie swym do Wydziału krajowego z dnia 5. maja 1890 l. 2724 oświadczyło, bez podania jakichkolwiekbądź motywów, że na żądane przeniesienie gminy Machliniec zgodzić się nie może, zaś c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych żadnej właściwie ze swej strony nie dało odpowiedzi — zawiadomiło tylko Wydział krajowy za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa, że c. k. Ministerstwo sprawiedliwości nie uwzględniło prośby gminy Machliniec o wydzielenie jej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żydaczowie, a przydzielenie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Stryju, tak jakby gminie tej jedynie o wydzielenie pod względem jurysdykcyi sądowej chodziło.

Gdy prośba gminy Machliniec jest ze wszechmiar uzasadnioną, i gdy uzasadnienie to‘ znalazło wyraz w uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 25. września 1882 r., dalej z uwagi na wielkie niedogodności, na jakie mieszkańcy gminy Machliniec od tylu lat są narażeni, załatwia-

jąc sprawy sądowe Żurawnie, sprawy administracyjno-polityczne w c. k. Starostwie w Żydaczowie, a sprawy autonomiczne w Stryju — porównując geograficzne położenie miasta Stryja, będącego głównym punktem handlowym tej okolicy i siedzibą wszystkich wyżwymienionych władz — Komisya prawnicza jest zdania, że ponowne z naciskiem uczynione przedłożenie tej sprawy c. k. rządowi — powinnoby osiągnąć pożądany skutek.

Komisya wnosi zatem zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ponawiając uchwały swoje z dnia 25. września 1882 i 9. października 1888 (po myśli ustawy z dnia 11. czerwca 1868 Nr. 59 Dz. p. p.) wyraża c. k. rządowi opinię, iż wielce pożądanem jest dla dobra mieszkańców gminy Machliniec, aby gmina ta przeniesioną została z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Żurawnie i c. k. Starostwa w Żydaczowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Stryju.

Lwów dnia 27. października. 1890.

Przewodniczący:
Zoll, *w. r.*

Sprawozdawca:
Klemensiewicz, *w. r.*

Drukiem Pillera i Spółki.

L. s. 460.

Aleg. 97.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o projekcie Wydziału krajowego do ustawy o przeniesieniu: a) gmin i obszarów dworskich Łopuszna, Łukawica i Monasterzec z okręgu reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do okręgu takiejże reprezentacyi w Samborze; b) gminy i obszaru dworskiego Milczyce z okręgu reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu takiejże reprezentacyi w Rudkach.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzonych zgodnie z uchwałami Wysokiego Sejmu przeniesień co do Łopusznej, Łukawicy i Monasterca przez c. k. Ministerstwo sprawiedliwości z d. 7. czerwca 1890 roku L. 174, a c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 4. czerwca 1890 roku L. 2.410 zostają te gminy z dniem 1. stycznia 1891 z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Podbużu i c. k. Starostwa w Drohobyczu do okręgu c. k. Sądu powiatowego deleg. miejskiego i c. k. Starostwa w Samborze przydzielone.

Dalej gmina Milczyce rozporządzeniem c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 4. czerwca 1890 roku L. 177 i c.k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 31. maja 1890 L. 2.362 również z d. 1. stycznia 1891 zostaje wyłączona z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Sądowej Wiszni i c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu tudzież c. k. Starostwa w Mościskach, a przyłączoną do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Rudkach, Sądu obwodowego w Samborze i c. k. Starostwa w Rudkach. Z tych powodów zachodzi potrzeba zgodnie z życzeniami mieszkańców gmin pomienionych i dla zrównania granic powiatów politycznych w Rudkach i Samborze z okręgami tychże Reprezentacyj powiatowych, aby również gminy Łopuszna, Łukawica i Monasterzec przenieść z dotychczasowego okręgu Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do Sambora, a gminę Milczyce z okręgu Reprezentacyi w Mościskach do Rudek.

Dlatego też komisya prawnicza na zasadzie §. 3. ustawy o reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1866 wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następną ustawę:

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Drohobyczu, Samborze, Mościskach i Rudkach.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gminy i obszary dworskie Łopuszna, Łukawica i Monasterzec mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Drohobyczu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Samborze. Gmina i obszar dworski w Milczycach mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Mościskach do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Rudkach.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Lwów dnia 27 października 1890.

Przewodniczący:
Zoll, *w. r.*

Sprawozdawca:
Klemensiewicz, *w. r.*

Drukiem Pillera i Spółki.

L. W. kr. 45.441/90.

Aleg. 98.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy dotyczącej zastosowania ulg legalizacyjnych w sprawach hipotecznych drobiazgowych.

Wysoki Sejmie!

Ustawą z dnia 5. czerwca 1890 Nr. 109. dz. pr. p. dozwolone zostały w sprawach hipotecznych drobiazgowych ulgi pod względem przymusu legalizacyjnego.

Mianowicie postanawia §. 1. tej ustawy, iż w sprawach hipotecznych drobiazgowych może być legalizacya sądowa lub notaryalna, jakiej ustawa do wpisu hipotecznego wymaga, zastąpiona podpisem dwóch wiarogodnych świadków, którzy zarazem na dokumencie własnoręczność podpisu tudzież identyczność osoby wystawcy potwierdzą.

Jakie sprawy hipoteczne mają być po myśli tej ustawy uważane za sprawy hipoteczne drobiazgowe, tego oznaczenie pozostawione jest ustawodawstwu krajowemu.

Od wydania ustawy krajowej w tym kierunku, zawisłem jest wejście w życie samej ustawy z dnia 5. czerwca 1890 Nr. 109. dz. pr. p. w każdym poszczególnym kraju koronnym.

Aby więc ulgi legalizacyjne dozwolone powyższą ustawą, mogły mieć zastosowanie także w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, potrzeba określić ustawą krajową, jakie sprawy hipoteczne mają być w tem Królestwie jako sprawy hipoteczne drobiazgowe uważane.

Ramy ku temu zakreśla już sama ustawa z dnia 5. czerwca 1890, stanowiąc, iż ulgi nią dozwolone, nie mają się rozciągać ani na dokumenta przeznaczone do wpisu w księgi tabularne, ani na pełnomocnictwa, ani wreszcie na dokumenta, w których wysokość wierzytelności, lub wartość nieruchomości lub prawa, nie jest oznaczona, albo w których suma podana oprócz procentów i przynależności przewyższa kwotę 100 zł. w. a.

Tym sposobem mogą być w drodze ustawodawstwa krajowego tylko takie dokumenta hipoteczne za należące do spraw drobiazgowych uznane, które opiewają na sumę pieniężną lub

równowartość w pieniądzach, nie przenoszącą w samym kapitale kwoty 100 zł. okrom procentów i przynależytości i są przeznaczone do wpisu w księgi dla posiadłości nietabularnych.

Wydział krajowy przedkłada więc w załączeniu projekt ustawy, określającej sprawy hipoteczne drobiazgowe w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ten projekt.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 28. października 1890 r.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w przedmiocie oznaczenia spraw hipotecznych drobiazgowych, którym ulgi co do przymusu legalizacyjnego dokumentów służyć mają.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Ulgi dozwolone ustawą z dnia 5. czerwca 1890 Nr. 109. dz. pr. p. w przedmiocie zastąpienia legalizacyi sądowej lub notaryalnej prywatnych dokumentów hipotecznych podpisami dwóch wiarogodnych świadków, w sposób ustawą tą przepisany, mają mieć zastosowanie do tych dokumentów prywatnych, które opiewają na sumę pieniężną lub równowartość w pieniądzach, nie przenoszącą w samym kapitale oprócz procentów i innych przynależytości kwoty 100 zł. i przeznaczone są do wpisu w księgi dla posiadłości nietabularnych.

§. 2.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 3.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi sprawiedliwości.

L. W. kr. 26241|90.

Aleg. 99.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o petycyi Zwierzchności gminy Jabłonowa i okolicznych gmin w sprawie ustanowienia nowego c. k. Sądu powiatowego w obrębie c. k. Starostwa kołomyjskiego z siedzibą w Jabłonowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z d. 26. stycznia 1889 przekazał nam Wysoki Sejm do załatwienia petycyę Zwierzchności gminy Jabłonowa i innych gmin okolicznych, w której upraszają o ustanowienie w tamtejszej okolicy nowego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Jabłonowie. Ponieważ gmina Jabłonów i inne w tej samej sprawie wniosły już petycye do c. k. Ministerstwa sprawiedliwości, a Wydział powiatowy w Kołomyi w sprawozdaniu swem z d. 14. lutego 1889 LW. 8138/89 o poparcie takowych upraszał, przeto Wydział krajowy zarządził bliższe dochodzenia w tej sprawie i rezultat takowych przedstawia Wysokiemu Sejmowi

Okręg c. k. sądu powiatowego w Peczyniżynie w roku 1880 liczył 27.923 ludności, okręg c. k. sądu w Kosowie 42.653. Z powodu jednak znacznego rozwoju przemysłu naftowego w tej okolicy, ludność okręgu sądu powiatowego w Peczyniżynie powiększyła się tak dalece. że okoliczność ta skłoniła gminy więcej oddalone od Peczeniżyna do wniesienia petycyi o rozdział dotychczasowego okręgu sądowego na dwa. i ustanowienia nowego c. k. sądu z siedzibą w Jabłonowie.

W petycyi tej i oddzielnych podaniach wniesionych do Wydziału Rady powiatowej w Kołomyi, oświadczyły się za Jabłonowem następujące gminy:

1.	Akreszory	z ludnością . . .	733
2.	Bania Berezowska	„ . . .	888
3.	Berezów wyżny	„ . . .	1.274
4.	Berezów niżny	„ . . .	2.919
5.	Łucza	„ . . .	1.007
6.	Łuczki	„ . . .	261

7. Tekucza	z ludnością . . .	1.070
8. Kowalówka	„ . . .	392
9. Myszyn	„ . . .	1.875
10. Stopczatów	„ . . .	1.739
11. Jabłonów	„ . . .	1.629
	Razem z ludnością .	13.787

Prócz tego oświadczyły się z chęcią należenia do Jabłonowa dwie gminy z powiatu sądowego kosowskiego, a mianowicie:

12. Utoropy	z ludnością	1.555
13. Kosmacz	„	3.023
	Zatem ogólna ludność .	18.365

mogłaby stanowić okręg nowego c. k. sądu powiatowego w Jabłonowie.

Przy uwzględnieniu podobnego projektu pozostała ludność przy okręgu sądowym w Peczeniżynie wynosiłaby tylko 14.136 osób podług spisu ludności z r. 1880, która jednak podług doniesienia Wydziału Rady powiatowej w Kołomyi z dnia 6. maja 1890 LW. 20.130/90 wynosi obecnie w dziewięciu pozostać mających w tym okręgu gminach, jako to: Kluczów wielki. Kluczów mały, Kniaźdwór, Markówka, Młodiatyn, Peczeniżyn. Rungury, Słoboda Rungurska i Ropa Rungurska 17.787 osób.

Z tego powodu jak również z uwagi na utrudnioną terenem górskim komunikacyę i na znaczną odległość. bo 36 kilometrów wynoszącą Jabłonowa od Peczeniżyna. a Tekuczy, Berezowa i innych ku południowi położonych do 50 kilometrów, Rada powiatowa w Kołomyi w uchwale swej z dnia 21. czerwca 1889 usilnie popiera sprawę otwarcia nowego c. k. Sądu w Jabłonowie.

Natomiast c. k. Sąd krajowy wyższy we Lwowie na podstawie przeprowadzonych przez podwładne sobie organa sądowe dochodzeń. w memoryale przedłożonym c k. Ministerstwu sprawiedliwości z d. 2. kwietnia 1890 r. a nam przy odczwie tejże daty do L. 2.201 komunikowanym. sprzeciwia się kreowaniu nowego sądu z siedzibą w Jabłonowie, głównie ze względu na małe zaludnienie pozostać mających gmin przy c. k. sądzie powiatowym w Peczeniżynie po oddzieleniu przyłączyć się mających do nowego sądu w Jabłonowie. Dalej kwestyonuje c. k. Sąd wyższy istotną chęć niektórych gmin, pragnących przyłączenia do nowego sądu w Jabłonowie z powodu zmiennych lub obojętnych oświadczeń się ich w uchwałach Rad gminnych, a wreszcie z powodu znacznych kosztów, jakieby ponosić musiał skarb państwa na urządzenie ubikacyi potrzebnych na pomieszczenie sądu w Jabłonowie.

Wydział krajowy jednak nie może podzielać tych zapatrywań c. k. Sądu wyższego krajowego, raz z tej przyczyny, że wyjątkowo ludność okolicy Peczeniżyna skutkiem rozwoju przemysłu naftowego powiększyła się w międzyczasie od r. 1880 do 1890 o 3.695 osób, co da na przyszłość c. k. sądowi powiatowemu w Peczyniżynie dostateczną cyfrę zaludnienia, aby mógł należycie funkcyonować. Powtóre że nie można przywiązywać większej wagi do oświadczeń gmin względem kreowania sądu w Jabłonowie, albowiem dotyczące organa sądowe wymagały od nich deklaracyi co do przyjścia z pomocą c. k. rządowi pewnemi ofiarami na rzecz skarbu państwa. a wiadomo. że włościanie nasi pod tym względem są bardzo ostrożni i wstrzemięźliwi.

Wreszcie sprawa znaczniejszego wydatku ze strony funduszu państwowego na pierwsze urządzenie c. k. sądu powiatowego w Jabłonowie wobec rzeczywistej potrzeby i korzyści dla mieszkańców tej okolicy nie może stanowić przeszkody do stawiania w tym kierunku żądań ze strony Reprezentacyi krajowej.

Z tego powodu uwzględniając podania gminy Jabłonowa i innych, wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 (Nr. 59 Dz. u. p.) udziela c. k. rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla dogodności mieszkańców powiatu kołomyjskiego ustanowienie tam trzeciego c. k. sądu powiatowego z siedzibą w Jabłonowie, do okręgu którego należałoby przydzielić gminy i obszary dworskie a) z okręgu c. k. sądu powiatowego w Peczeniżynie: Akreszory Bania, Berezowska, Berezów wyżny, Berezów niżny, Łucza, Łuczki, Tekucza, Kowalówka, Myszyn, Stopczatów i Jabłonów, zaś z okręgu c. k. sądu pow. w Kossowie: Utropy i Kosmacz.

Lwów, dnia 7. października 1890.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr Damian Sawczak.
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego"

L. s. 523/1890.

Aleg. 100.

Wniosek.

Zważywszy, że pas ziemi sto kilometrów szeroki, między liniami kolei Karola-Ludwika i Lwowsko-Czerniowieckiej położony, jest dotychczas komunikacyi kolejowej pozbawionym;

zważywszy, że ta przestrzeń kraju należy do najbogatszych i najurodzajniejszych;

zważywszy, że od roku 1871. tak instytucye jak i pojedyncze osoby o koncesyę wstępną na tę kolej się starają;

zważywszy, że przez wybudowanie tej linii kolejowej połączoneby zostały Węgry z podolską częścią Galicyi bezpośrednio, co jest dla interesów handlu niezbędnie potrzebnem;

zważywszy, że w sprawie tej kolei ciągłe petycye do Rady państwa i Sejmu wpływają:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Budowę kolei ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany do Tarnopola lub innego odpowiedniego punktu granicy rosyjskiej, uznaje się za niezbędną i nagłą.

2) Wzywa się Wysoki c. k. Rząd o zarządzenie, aby budowa tej kolei przyszła do skutku.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zbadaniu warunków budowy, rentowności tej kolei i po przeprowadzeniu rokowań tak z c. k. Rządem co do uznania tej kolei za linię ważną dla państwa, jak i ze stronami bezpośrednio interesowanemi, co do ofiar, któremi chciałyby się do wybudowania tej kolei przyczynić, przedstawił na następnej sesyi sejmowej wnioski dotyczące pomocy kraju do wybudowania tej linii, lub przynajmniej kolei lokalnej z Chodorowa, na Rohatyn, Brzeżany do Tarnopola.

Wnioskodawca:
Szeliski.

Wereszczyński, Mikołaj Torosiewicz, F. Jędrzejowicz, S. Polanowski, Emil Torosiewicz, Alfons Czaykowski, St. Larysz Niedzielski, Vivien, E. Micewski, S. Tarnowski jun., Czartoryski, Mazaraki, S. Słonecki, Trzecieski, Smolka, Brykczyński, Ziemiałkowski, Rozwadowski, Ochrymowicz, Kapri, Klemensiewicz, Niezabitowski, Abrahamowicz, W. Gnoiński, Męciński, Bobczyński, Szeptycki Dydyński, Rutowski, Chamiec, Lasocki, Wład. Wolański, Schnell, Sala, J. Gnoiński, Goldman, Olpiński, Szczepanowski, Tyszkowski, M. Rey, Klemens Dzieduszycki, Korytowski, Łączyński, Puzyna, S. Koziebrodzki.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 574/90.

Aleg. 101.

Sprawozdanie

komisyi sanitarnej o ustawie zdrojowej.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm zajmował się wielokrotnie sprawą przyjścia w pomoc na drodze ustawodawczej zdrojowiskom naszym.

W Wydziale krajowym i komisyach sejmowych przeważało zdanie, że niepodobieństwem jest prawie napisać dobrą ustawę dla wszystkich zdrojowisk; miano zamiar wnosić dla każdego zdrojowiska osobną ustawę.

Roku zeszłego Wysoki Sejm załatwiając wniosek posła Władysława hr. Koziebrodzkiego, odmienne poniekąd zajął stanowisko.

Wydział krajowy w wykonaniu polecenia przedłożył projekt ustawy zdrojowej.

Komisya sanitarna składając niniejsze sprawozdanie, ma zaszczyt podnieść przedewszystkiem, że dołączony projekt ustawy dotyczy jedynie tych zdrojowisk i uzdrowisk, które jako takie przez polityczną władzę krajową uznane zostały lub uznane będą. Ustawa zatem nie ma zastosowania do tych licznych w kraju miejscowości, które, nie uznane jako zakłady, otwarte dla publicznego użytku, goszczą w lecie pewną ilość rodzin, szukających wypoczynku i świeżego powietrza.

Krzeszowice, Szkło, Burkut, Korczyn, Spas, Skole i t. p. jeżeli zechcą korzystać z dobrodziejstw tej ustawy, muszą pierw uzyskać zezwolenie władzy na otwarcie zakładu.

Komisya sądzi, że inaczej postąpić nie należy; uchwalić ustawę dla wszystkich miejscowości, w których istnieją zdroje, byłoby poniekąd wkroczeniem w prywatne stosunki, nałożeniem ciężarów, przeszkodą nawet dla początkujących, nie zaś ułatwieniem rozwoju. Ustawa niniejsza urządza stosunki tylko tam, gdzie właściciele w nadziei odniesienia korzyści poddali swą własność podaniem o zezwolenie władzy na otwarcie zdrojowiska lub uzdrowiska dobrowolnie koniecznemu z zezwolenia tego płynącemu ściślejszemu nadzorowi władz.

Projekt ustawy przedstawia obszerne ramy. Każda odrębność, każda miejscowa potrzeba znajdzie uwzględnienie w statucie, który każdy zakład mieć musi. Statut wyda Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym. W ten sposób, komisya sądzi, że ominie się wszystkie trudności, a zastrzeże nareszcie odpowiednie stanowisko Reprezentacyi kraju, którą dotąd w tych ważnych sprawach kultury krajowej zupełnie pomijano.

Jednym z nader ważnych warunków podniesienia naszych zdrojowisk i uzdrowisk jest możność zaopatrywania tychże w doborowe mięso i napoje. Pożądanemby zatem było, by właściciel lub komisya zdrojowa miała sposobność zadzierżawiania prawa propinacyi i poboru opłat konsumcyjnych, w tym celu komisya obok ustawy proponuje Wysokiemu Sejmowi uchwalenie załączonych rezolucyj.

Komisya przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. załączoną pod a) ustawę;

II. następujące rezolucye:

1. Sejm wzywa c. k. rząd, ażeby ze zdrojowisk i uzdrowisk tworzył osobne okręgi dla poboru podatku konsumcyjnego od mięsa;
2. Sejm wzywa c. k. Dyrekcyę gal. funduszu propinacyjnego, aby ze zdrojowisk i uzdrowisk tworzyła osobne okręgi dla dzierżawy prawa propinacyi.

Lwów dnia 30. października 1890.

Przewodniczący:
Gustaw Romer.

Sprawozdawca:
J. Trzecieski.

Ustawa

z dnia . . . . . roku urządzająca stosunki zdrojowisk i uzdrowisk w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Każde zdrojowisko lub uzdrowisko (stacya klimatyczna) otwarte dla publicznego użytku na mocy zezwolenia Władzy państwowej winno mieć swój statut.

Statut wydaje c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 2.

Statut oznacza granice terytoryalne i ustanawia organizacyę zakładu.

§. 3.

Organami zakładu są:

a) komisya zdrojowa lub komisya klimatyczna,

b) zarząd zakładu,

c) lekarz zdrojowy lub lekarz klimatyczny.

§. 4.

Komisya składa się z następujących członków:

z delegata c. k. Namiestnictwa,

z delegata Wydziału krajowego,

z właściciela zakładu lub jego zastępcy,

z lekarza zdrojowego lub lekarza klimatycznego,

z naczelnika gminy i przełożonego obszaru dworskiego, ewentualnie i z inspektora (§. 11.)

Czy oprócz powyżej wymienionych mają być do składu komisyi powołani inni delegaci, czy to z grona gości, czy lekarzy ordynujących, czy właścicieli realności osiadłych w zakładzie, orzeka statut.

§. 5.

Przewodniczącym komisyi jest delegat c. k. Namiestnictwa. Zastępcę przewodniczącego oraz sekretarza i skarbnika wybiera komisya.

Okres urzędowania komisyi oznacza statut.

§. 6.

Zadaniem komisyi w ogólności jest staranie się o jak najpomyślniejszy rozwój zakładu, o wygody i rozrywki dla gości oraz czuwanie nad tem, aby zakład zkądkolwiek szkody nie doznał.

W szczególności:

zawiaduje komisya funduszem kuracyjnym w granicach przeznaczenia tego funduszu;

wymierza i pobiera w granicach przez właściwe władze oznaczonych, taksy i opłaty a mianowicie:

taksy kuracyjne, taksy na muzykę i opłaty od przedsiębiorstw, zabaw, koncertów, teatrów, widowisk oraz od urządzeń utrzymywanych kosztem funduszu kuracyjnego;

uwalnia w pojedynczych na uwzględnienie zasługujących wypadkach od obowiązku uiszczania taks i opłat;

czyni wnioski co do ustanowienia wysokości zmiany taks i opłat, co do regulaminu najmu mieszkań, przepisów kąpielowych, cen mieszkań i cenników w ogóle;

wzywa pomocy właściwych władz, gdyby zakładowi zkądkolwiek groziła szkoda lub uszczerbek;

z końcem każdego roku składa komisya z zarządu funduszem kuracyjnym rachunek i podaje go do publicznej wiadomości.

§. 7.

Komisya w zakresie działania służącym jej w moc niniejszej ustawy wyznacza swoje organa administracyjne i wykonywa swe uchwały o ile one nie naruszają praw prywatnych.

Przeciw uchwałom i zarządzeniom komisyi służy prawo odwołania się do c. k. Namiestnictwa w ciągu dni czternastu.

§. 8.

Decyzya co do poczynionych wniosków komisyi służy stosownie do przedmiotu bądź właścicielowi zakładu, bądź władzy w moc ustaw do tego powołanej.

§. 9.

Właściciel zakładu winien ustanowić zarządcę odpowiedzialnego wobec władz za zachowanie obowiązujących przepisów.

§. 10.

Lekarz zdrojowy (klimatyczny) zawiaduje sprawami sanitarnemi zakładu.

Lekarza mianuje ten, kto go opłaca, zatem albo właściciel zakładu albo komisya, lub wreszcie właściciel w porozumieniu z komisyą, jeżeli wspólnie lekarza opłacają, co bliżej oznacza statut.

Instrukcya wydana przez c. k. Namiestnictwo określa wymaganą kwalifikacyę i obowiązki lekarza.

Władzę dyscyplinarną nad lekarzem wykonywa ten, kto go mianuje. W wypadkach wykroczenia przeciw instrukcyi wykonywa władzę dyscyplinarną c. k. Namiestnictwo.

§. 11.

W zakładach liczniej odwiedzanych służy c. k. Namiestnictwu prawo mianowania inspektora w celu państwowego nadzoru nad wykonywaniem policyi miejscowej.

§. 12.

Fundusz kuracyjny powstaje:

a) z taks kuracyjnych i taks na muzykę,

b) z opłat pobieranych od przedsiębiorstw, widowisk, zabaw, koncertów i t. d.

c) z opłat pobieranych za używanie urządzeń utrzymywanych kosztem funduszu kuracyjnego,

d) z grzywien, jakieby na rzecz funduszu kuracyjnego przyznano, wreszcie

e) z datków dobrowolnych i zapisów.

Funduszu kuracyjnego używać należy na upiększenie zakładu, na urządzenia służące do uprzyjemnienia gościom pobytu w zakładzie, na opłacanie muzyki i ewentualnie na opłacanie lekarza, urzędników i sług komisyi.

§. 13.

Wysokość taks i opłat wymienionych w §. 12. lit. a) i b) oznacza c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Ewentualne prywatno-prawne pretensye z powodu dotychczasowego poboru taks i opłat mają być uregulowane przed wydaniem statutu.

§. 14.

O przyznaniu okręgu ochronnego poszczególnemu zdrojowisku orzekają c. k. władze górnicze na podstawie obowiązujących ustaw.

§. 15.

Orzeczenie czy wywłaszczenie na podstawie §. 365. ustawy cywilnej ma być zastosowane na rzecz właściciela poszczególnego zakładu a względnie na rzecz funduszu kuracyjnego należy do kompetencyi c. k. władz politycznych.

§. 16.

Ustawa niniejsza w niczem nie narusza służącego administracyi państwa prawa nadzoru zwierzchniczego nad zdrojowiskami i uzdrowiskami.

§. 17.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dni trzydzieści po jej ogłoszeniu.

§. 18.

Wykonanie tej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. 102.

Sprawozdanie

Komisyi gminnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów.

Wysoki Sejmie!

Gminne opłaty od psów stanowić mogą — zwłaszcza po miastach — wcale dogodne źródło ndochodu na cele publiczne. Opłaty takie nie dotykają bowiem jakiejkolwiek, dla ogółu ludności zbędnej potrzeby użytkowej. Psa utrzymuje się zazwyczaj tylko z amatorstwa; więc też i opłaty od posiadania psów mają poniekąd cechy podatku zbytkowego. O ile zaś psy utrzymywane bywają dla straży domu lub trzód, posiadanie ich bywa zazwyczaj wolne od opłat. A jeżeli nawet w której gminie nie uczynionoby wyjątku od opłat za posiadanie psów gospodarskich, to w każdym razie nie obciążałaby podobna opłata usług, które nie dałyby się zastąpić w inny sposób, niepodlegający opodatkowaniu — więc o każdym, kto utrzymuje psa pomimo zaprowadzenia podatku, można powiedzieć, iż poddaje się podatkowi dobrowolnie.

Opłaty od psów mają zresztą i tę zaletę, iż przeszkadzają zbytecznemu rozmnażaniu się się psów, szczególniej zaś mnożeniu się psów wolno wałęsających się, zupełnie bezużytecznych, a które w pewnych wypadkach mogą stać się dla ludności niebezpieczną plagą.

Dlatego też, zdaniem komisyi gminnej, słusznie postąpił Wydział krajowy, gdy, korzystając z wskazówki podanej okolicznościowo ze strony c. k. Rządu przy sposobności załatwienia ustawy o zaprowadzeniu opłat od psów w Gorlicach i uwzględniając przykład innych krajów koronnych — przygotował projekt ustawy, która ma na celu uogólnienie warunków i uproszczenie drogi postępowania przy zaprowadzaniu gminnych opłat od posiadania psów. Mianowicie wniosek Wydziału krajowego zmierza ku temu, ażeby na przyszłość zaprowadzenie opłat gminnych od psów zależało tylko od zatwierdzenia dotyczącej tego przedmiotu uchwały Rady gminnej przez Wydział krajowy; o ile zaś opłaty miałyby wynosić więcej niż 5 zł. rocznie od sztuki, potrzebnąby była do jej prawomocności uchwała sejmowa, nie zaś osobna ustawa, jak dotychczas.

Uznając projektowane w tym wniosku uproszczenie postępowania przy zaprowadzaniu gminnych opłat od psów za pożyteczne i odpowiednie — komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

We Lwowie dnia 30. października 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski m. p.

Sprawozdawca:
T. Merunowicz m. p.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w przedmiocie nakładania opłaty gminnej od posiadania psów.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Gminy mogą nakładać opłaty od psów, w obrębie gminy utrzymywanych do wysokości zł. 5 rocznie od każdego psa.

§. 2.

Uchwała Rady gminnej, powzięta w tej mierze, wymaga zatwierdzenia przez Wydział krajowy.

Uchwała ta określi bliżej postanowienia wykonawcze, oraz wskaże wypadki, w których uwolnienie od opłaty dozwolonem będzie.

§. 3.

Do nałożenia wyższej opłaty po nad zł. 5 rocznie, potrzebną jest uchwała Sejmu krajowego.

§. 4.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 5.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 41.137/90.

Aleg. 103.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia przysiółka „Podliski“ ze związku gminy „Podliski“ i przyłączenia go do związku gminy „Wiszenka“ w powiecie mościskim.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 10. września 1884 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu do załatwienia między innemi także niezałatwioną petycyę 65 mieszkańców przysiółka Podliski o wyłączenie tegoż ze związku gminy Podliski a przyłączenie do związku gminy Wiszenka w powiecie mościskim.

Wskutek rzeczonej uchwały zarządził Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału mościskiej Rady powiatowej zbadanie, o ile ta prośba mieszkańców przysiółka Podlisek zasługuje na uwzględnienie. Wynik tego badania przedstawiony w sprawozdaniu Wydziału powiatowego z 21. lutego 1885 l. 385, z 4. sierpnia, 6. i 25. września br. ll. 482, 2050 i 2268 jest następujący:

Aż do roku 1854 był przysiółek Podliski częścią składową gminy Wiszenki, przy pomiarze zaś katastralnym w tym roku dokonanym, oddzielono wspomniany przysiółek od gminy Wiszenki, a przyłączono go do gminy katastralnej Podliski. Pomimo tego odłączenia mieszkańcy przysiółka Podliski uważali się zawsze za należących do gminy Wiszenki, w której posiadają grunta znaoźniejszych obszarów, a ohociaż ich zabudowania mieszkalne i budynki gospodarskie położone są w przysiółku, a zatem leżą w obrębie gminy Podlisek, uważają tę gminę za zupełnie im obcą. Wyroki serwitutowe o. k. Namiestnictwa jako komisyi krajowej w sprawach wykupu i regulacyi ciężarów gruntowych z 9. stycznia 1864 l. 63.161 i z 28. czerwca 1865 l. 33.392, którymi przyznano „uprawnionym gospodarzom wsi Wiszenki i „części Podlisek“ do Wiszenki należącej“ około 9 morgów gruntu i 17 morgów lasu dworskiego jako wykupno prawa pasania bydła i poboru drzewa w lasach dworskich — nasuwają przypuszczenie, że pomimo oddzielenia przysiółka Podlisek od Wiszenki, nawet władze uważały ten przysiółek za część Wiszenki.

Prócz gruntów leżących w Wiszence łączą mieszkańców przysiółka Podlisek z gminą Wiszenką posiadane z nią i użytkowane wspólnie pastwiska i las, tudzież liczne węzły pokrewieństwa i powinowactwa, istniejące od dawna między mieszkańcami przysiółka i gminy

Wiszenki, które pociągają za sobą w licznych wypadkach wspólność interesów gospodarczych i majątkowych.

Wobec tego, że mieszkańcy przysiółka mają swe grunta w Wiszence a budynki w Podliskach, przypisywanym bywa od nich podatek gruntowy w gminie Wiszence, podatek zaś domowy w gminie Podliskach, a ponieważ podatków nie odbiera urząd podatkowy, ale naczelnicy tych gmin, przeto mieszkańcy przysiółka Podliski dla zapłacenia podatków udawać się muszą ze stratą czasu do obu miejscowości a nadto, jak to zaznaczył Wydział powiatowy, narażani bywają na szkody wskutek pomyłek a nawet nadużyć przy ściąganiu podatków i wymierzaniu im dodatków gminnych w odmiennej stopie procentowej w obu gminach. Ten sam jest powód, że mieszkańcy przysiółka są członkami obu wymienionych gmin, zostają pod dwiema zwierzchnościami gminnemi i pociągani bywają do ponoszenia ciężarów i świadczenia usług tak w Podliskach jak i w Wiszence.

Ponieważ przysiółek Podliski nie ma żadnego wspólnego majątku, ani dobra gminnego z gminą Podliski, która ma swój odrębny majątek, nieprzystępny dla przysiółka, a ten ostatni tylko ciężary na rzecz gminy Podlisek ponosi, poczynili mieszkańcy przysiółka starania o przyłączenie go do gminy Wiszenki. Natrafili jednak na opór Rady gminnej w Podliskach, która uchwałą z 26. listopada 1885 oświadczyła, że na odłączenie nie zezwoli, albowiem ciężary ponoszone dotąd wspólnie, w przyszłości spadną wyłącznie na barki pozostałej przy gminie Podliski reszty jej członków. W tym względzie słuszność ma Rada gminna w Podliskach tylko co do wydatków na koszta zarządu; również przypadać będzie na pozostałych przy Podliskach członków gminy, częściej kolej na dawanie podwód i odbywanie straży nocnej.

Gminy Wiszenka i Podliski mają wspólną szkołę i cerkiew, a przeto na wydatki konkurencyjne szkolne i parafialne oddzielenie przysiółka pozostałoby bez wpływu. Zwiększyłby się zaś udział reszty członków gminy Podlisek w wydatkach na zarząd w tym stosunku, w jakim przez odłączenie przysiółka zostałaby osłabioną siła podatkowa gminy Podlisek. W roku 1890 pobierany bywa na potrzeby gminne w Podliskach 19% dodatek do podatków bezpośrednich, przypisanych na ten rok w sumie 793 zł., po odpadnięciu zaś z ogólnej sumy podatków 240 zł. opłacanych w Podliskach przez mieszkańców przysiółka, wypadnie nałożyć dalszy 8% dodatek celem uzyskania tej samej kwoty na cele gminne. Oszczędność, jaką będzie mogła gmina Podliski zaprowadzić przez odpadnięcie potrzeby wykonywania policyi na terytoryum przysiółka, może zniżyć dodatki co najwyżej o 2% t. j. do wysokości 25%.

Cały obszar gruntów w gminie katastralnej Podliski wynosi 1.664 morgów i 1.453 kwadr. sążni — z czego wypada:

a) na obszar dworski w Podliskach 1.066 morgów, 516 kwadr. sążni;

b) na gminę Podliski 489 morgów 510 kwadr. sążni;

c) na przysiółek Podliski 109 morgów, 427 kwadr. sążni — a przeto po odłączeniu przysiółka obszar gruntów gminy Podlisek (bez obszaru dworskiego) wynosiłby 380 morgów, 83 kwadr. sążni.

Wydział Rady powiatowej oświadczył się za przyłączeniem przysiółka Podliski do gminy Wiszenki, pełna zaś Rada powiatowa na posiedzeniu z dnia 26. marca 1889 uchwaliła jednogłośnie zezwolić po myśli §. 2. ustawy gminnej, ażeby przysiółek Podliski, po wyłączeniu go ze związku gminy Podliski, wcielonym został do związku gminy Wiszenki.

Obszar dworski w Podliskach w pismie z dnia 5. listopada 1885 oznajmił Wydziałowi powiatowemu, że sprawa wyłączenia przysiółka Podlisek ze związku gminy Podliski jest mu obojętną. Na zapytanie Wydziału powiatowego oświadczyło c. k. Namiestnictwo w odezwie z dnia 13. lutego 1889 do L. 6.058, iż przeciw zamierzonemu po myśli §. 3. ustawy gminnej wyłączeniu przysiółka Podliski ze związku gminy Podliski i wcieleniu tego przysiółka do związku gminy Wiszenka, ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

Ustawa

z dnia . . . . . o wyłączeniu przysiółka „Podliski“ ze związku gminy „Podliski“ w powiecie mościskim a wcieleniu tegoż do związku gminy „Wiszenka“ w powiecie mościskim.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Przysiołek „Podliski“ zostaje wyłączonym ze związku gminy „Podliski“ w powiecie mościskim a wciela się go do związku gminy „Wiszenka“ w powiecie mościskim.

Art. II.

Granica pomiędzy gminami „Podliski“ i „Wiszenka“ biedz ma między parcelą gruntową Nr. 1298 (droga gminna) a parcelami gruntowemi Nr. 124, 1353, 114, 113, 114, 104, 95, 1311 i 96; dalej między parcelą gruntową Nr. 1319 (droga gminna) a parcelami gruntowemi Nr. 93/1, 93/2, 1325, parcelą budowlaną Nr. 115, parcelą gruntową Nr. 227, parcelą budowlaną Nr. 114 i parcelą gruntową Nr. 226/2; następnie między potokiem Podliski (parcela Nr. 1361) a parcelami gruntowemi Nr. 224, 226/2, 252/1, 252/2, 246 i 245; dalej między parcelami gruntowemi Nr. 438 a 245 i 243/2; między parcelą gruntową Nr. 437 a parcelami gruntowemi Nr. 442/1, 1308, 436, 433, 432, 429, 428 i 425/2; między parcelą gruntową Nr. 421/2 i parcelą budowlaną Nr. 158 a parcelą gruntową Nr. 425/2; między parcelami gruntowemi Nr. 421/3, 422,

421/5 i 421/4 a parcelą gruntową Nr. 426; w końcu między parcelami gruntowemi Nr. 1340, 416/3, 416/2, 416/1, 416/3, 515/2, 408/3, 408/2, 408/1, 407, 406, 401, 400, 399, 398, 392, 391, 384, 382/3, 383, 374, 369/1, 69/2, 371/1, 363, 362 i 360 gminy katastralnej „Podliski“ a gruntami należącymi do dóbr tabularnych „Podliski“.

Art. III.

Zaraz po ogłoszeniu niniejszej ustawy przeprowadzone być mają nowe wybory do Rad gminnych w Podliskach i Wiszence.

Art IV.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Gdy zatem wcielenie przysiółka Podliski do związku gminy Wiszenka jest gorącem życzeniem mieszkańców tego przysiółka,

gdy oddzielenie tegoż przysiółka od gminy Podliski leży w ich interesie,

gdy ze względów publicznych nie zachodzą trudności a Reprezentacya powiatu mościskiego prośbę mieszkańców przysiółka Podliski popiera,

gdy w końcu nie ma żadnych trudności technicznych przy oddzieleniu tego przysiółka od gminy Podliski,

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony '/. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 1. listopada 1890 r.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

L. s. 650/1890.

Aleg. 104.

Wniosek.

Zważywszy, że obecny stan oświaty i cywilizacyi przedewszystkiem wymaga, by urodzajnośc ziemi jak najwyżej podniesioną została;

zważywszy, że częste wylewy potoków górskich niszczą ziemiopłody na wielkich przestrzeniach;

zważywszy, że już ustawodawstwo państwowe sprawę obwałowania i regulacyę t. zw. dzikich potoków skutecznie poparło i popiera, gdyż Rada państwa na ten cel przeznaczyła od roku 1885 do 1894 kwotę 500 000 zł. w. a. corocznie;

zważywszy, że nasz kraj koronny do dnia dzisiejszego wcale nie korzysta z tego funduszu melioracyjnego;

zważywszy, że obwałowanie dzikich potoków wymaga koniecznie, by równocześnie zalesiono i góry, z których te potoki wypływają —

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by bez zwłoki po porozumieniu się z c. k. Rządem przystąpił do obwałowania i regulacyi dzikich potoków, a mianowicie Księżego potoku, Niszkówki, dzikich potoków wpadających do Białej, dopływów Gniłej Lipy, Maniawki i dopływów Łomnicy.

2. Żeby równocześnie przeprowadził zalesienie tych części Karpat, z których powyższe dzikie potoki wypływają.

Lwów dnia 3. listopada 1890.

Dr. M. Antoniewicz *w. r.*
wnioskodawca.

Sirko, Herasimowicz, Rożankowski, Huryk, Barabasz, Goldman, J. Romańczuk, Dr. Sawczak, M. Siczyński, Korol, Okuniewski, Ochrymowicz, Albin Rayski, Teliszewski, Potoczek, Kramarczyk, Stręk, Dr. Olpiński, Mizia, Hamorak, Kułaczkowski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 651/1890.

Aleg. 105.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby o ile możności jak najspieszniej przedłożył Sejmowi stanowcze wnioski względem regulacyi rzeki Pełtwi, z oznaczeniem czasu trwania robót, tudzież rozkładu ich kosztów, a przytem z uwzględnieniem następujących zasad kierowniczych:

1. Roboty mają być wykonane nie przez spółkę wodną, ale jako przedsiębiorstwo krajowe;
2. korrekcya ma objąć całą rzekę, od jej źródeł do ujścia, wraz z tymi dopływami, które mogą przyczynić się do podniesienia użyteczności Pełtwi bądź dla celów sanitarnych, bądź też dla celów rolniczo-gospodarczych przez nawodnienia lub odwodnienia;
3. przy projektowaniu robót regulacyjnych na terytoryum miasta Lwowa, ściśle odróżnić należy tak pod względem technicznym jak i finansowym, o ile zamierzona regulacya Pełtwi miałaby służyć ku celom kanalizacyi miasta Lwowa, a o ile znów przy zużytkowaniu tej rzeczki dla kanalizacyi Lwowa mogą i powinny być uwzględniane w myśl przepisów §. 10 ustawy wodnej z 14. marca 1875. nr 38 Dz. u. kr. interesa gospodarcze właścicieli gruntów, poniżej miasta Lwowa nad Pełtwią położonych.

Lwów 5. listopada 1890.

Teofil Merunowicz *w. r.*
wnioskodawca.

Gross, Romanowicz, Dr. Midowicz, Zbyszewski, F. Smolka, A. Rayski, Dr. Olpiński, Dworski, Abrahamowicz, Kowalski, Michalski, Lenartowicz, Goldman, Klemensiewicz, ks. Sawa, Mazaraki, Rutowski, Ziemiałkowski, Czyżewicz.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 652/1890.

Aleg. 106.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

§. 9. ustawy z dnia 25 czerwca 1873 r. Nr. 255 dz. u. kr. traktujący o atrybucyach Rady szkolnej miejscowej, zostaje w ustępach 7-m i 8-m w następujący sposób zmieniony:

1. Ustęp siódmy ma opiewać:

„Układać roczny preliminarz potrzeb szkolnych, o ile do tego innych władz ustanowionych nie ma, przedstawiać takowy reprezentacyi gminnej oraz przedkładać Radzie szkolnej okręgowej do zatwierdzenia."

„Preliminarz taki winna Rada szkolna miejscowa ułożyć najpóźniej do dnia 15. października każdego roku na rok następny; gdyby obowiązku tego w tym terminie dopełnić zaniedbała, Rada szkolna okręgowa uprawnioną jest ułożyć w jej miejsce preliminarz taki po poprzedniem zbadaniu potrzeb".

„Sprawdzony i zatwierdzony przez Radę szkolną okręgową coroczny preliminarz Rady szkolnej miejscowej, winien być odnośnym urzędom gminnym i obszarom dworskim po jednym egzemplarzu udzielony do wiadomości".

2. Ustęp ósmy traci w dotychczasowem brzmieniu moc obowiązującą, a natomiast obowiązywać mają następujące postanowienia:

a) Wszelkie dodatki do podatków, które według §§. 18. i 24. ustawy z dnia 2. maja 1873 Nr. 250 dz. u. kr. w brzmieniu ustawy z dnia 2. lutego 1885 Nr. 29 dz. u. kr. obowiązane są gminy i obszary dworskie wnosić do miejscowych funduszów szkolnych, niemniej wszelkie ofiary w gotówce, do których uiszczania zobowiązały się gminy lub inne korporacye i instytucye lub pojedyncze osoby na rzecz szkoły miejscowej, czy to na utrzymanie nauczycieli czy na potrzeby szkolne, w powołanych jak powyż §§. 18. i 24. objęte, mają być rozkładane na pojedynczych członków gminy a względnie obszaru dworskiego, do uiszczania obowiązanych, przez te same organa rządowe i zapomocą tych samych środków ściągane, co i podatki rządowe."

b) Przewodniczący Rady szkolnej miejscowej podnosić będzie z kasy c. k. urzędu podatkowego należytości przypadające Radzie szkolnej miejscowej w myśl §. 24. ustawy z dnia 2. lutego 1885 Nr. 29 dz. u. kr. za nieostemplowanym kwitem, potwierdzonym przez przewodniczącego Rady szkolnej okręgowej i składać będzie z pobranych kwot corocznie udokumentowany rachunek".

3. Sprzeczne z powyższemi postanowieniami przepisy ustaw dotychczas obowiązujące tracą moc prawa".

Konstanty Bobczyński
wnioskodawca.

Ks. Sawa, F. Smolka, Tom. Rozwadowski, Szeliski, Ed. Micewski, Gorayski, Słonecki, Polanowski, M. Torosiewicz, Niezabitowski, Ziemiałkowski, Vivien, Czartoryski, Biliński, Sylw. Sembratowicz, St. Tarnowski st., Edward Jędrzejowicz, Tyszkowski, Jaworski, Abrahamowicz, Klemens Dzieduszycki, J. Puzyna, Kowalski.

Ls. 749/90.

Aleg. 107.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przy męskich c. k. seminaryach, a w pierwszym rzędzie przy c. k. seminaryach we Lwowie i Krakowie założył kursa wieczorne dla kształcenia kandydatów na nauczycieli religii mojżeszowej przy szkołach ludowych.

Lwów dnia 6 listopada 1890.

Wnioskodawcy:
Goldman w. r.
Fruchtmann w. r.

W. Koziebrodzki, Smolka, Dworski, Kapri, Czyżewicz, Żardecki, Szczepanowski, St. Badeni, Rayski, Lenartowicz, Klemensiewicz, Olpiński, Zbyszewski, Palch, Michalski, Rogoyski, Kowalski, Gross, Romanowicz, Marchwicki, Midowicz, Merunowicz, Skałkowski.

L. S. 748.

Aleg. 108.

Wniosek

Zważywszy, że ustawy z dnia 23. maja 1883., l. 82. i 83. Dz. u. p., tudzież rozporządzenie Ministerstwa skarbu z dnia 11. czerwca 1883. l. 91. dz. u. p. mają głównie to na celu, by kataster gruntowy zgodny był z księgą gruntową;

zważywszy, że utrzymywanie tej zgodności, niezbędnie potrzebne w interesie ogólnego porządku prawnego, cięży wyłącznie na stronach interesowanych, i wskutek tego zwala na nie bardzo wielkie koszta, często nawet tak wielkie, iż takowe o wiele przewyższają wartość nieruchomości o którą chodzi;

zważywszy, iż sam c. k. Rząd już to uznał, wydając rozporządzenie z dnia 9. lutego 1889 w tym duchu, ażeby zmniejszyć te ciężary, nałożone wspomnianemi ustawami;

zważywszy, że rozporządzenie to samo przez się wcale nie usuwa niedogodności i kosztów połączonych z wykonaniem tych ustaw, które na wstępie zacytowano;

wnoszą podpisani:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby czemprędzej w drodze ustawodawczej postarał się o zmianę ustaw z dnia 23. maja 1883, §§. 82 i 83, Dz. u. p. i rozporządzenia Ministerstwa skarbu z dnia 11. czerwca 1883 L. 91 Dz. u. p. w następujących kierunkach:

1. Wszystkie podania, protokoły i odpisy w sprawach, wypływających z obowiązku utrzymywania zgodności księgi gruntowej z katastrem, uwalnia się od obowiązku stemplowego,

2. C. k. geometrzy ewidencyjni obowiązani są sporządzać i wydawać stronom urzędownie zatwierdzone szkice i wyciągi z ksiąg katastralnych, potrzebne interesowanym do przeprowadzenia zmian w księdze gruntowej, a szkice te i wyciągi uwalnia się również od należytości stemplowej;

3. C. k. Sądy obowiązane są w tym wypadku, gdzie co do pomiaru i granic, respective co do przedmiotu, wykazanego przez ewidencyę, nie ma między stronami żadnego sporu, gdzie zatem nie zachodzi potrzeba odsyłania stron na drogę procesową, zmiany te w księdze gruntowej z urzędu przeprowadzać, i na mapie, znajdującej się przy księdze gruntowej, uwidocznić.

Lwów dnia 6. listopada 1890.

Wnioskodawca:
Teliszewski w. r.

Okuniewski, Huryk, M. Siczyński, Antoniewicz, Dr. Sawczak, Kowalski, Hamorak, Mizia, Korol, Sirko, Kułaczkowski, Żardecki, Kramarczyk, Stręk, Ochrymowicz.

L. W. kr. 44629/90.

Aleg. 109.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Krościenko o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania małoletniego Antoniego Ulechli, należących się magistratowi w Budapeszcie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z 25. listopada 1889. przekazał Wysoki Sejm petycyę do L. S. 1016 gminy Krościenko o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów należących się gminie w Buda-Peszcie za utrzymanie Antoniego Ulechli w kwocie 141 zł. 91 ct. Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi Wysokiego Sejmu.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić następujący stan rzeczy: Antoni Ulechla urodzony z d. 18. lutego 1871. w Peszcie, zaopatrywanym był przez gminę miasta Buda-Peszt od 10. listopada 1877. do 13. lutego 1883. kosztem 307 zł. 96 ct. w tamtejszym domu roboczym.

C. k. Starostwo nowotarskie orzeczeniem z 29. stycznia 1884. l. 604 przyznało Antoniemu Ulechli przynależność do gminy Krościenko na tej podstawie, że dziadek jego Franciszek Ulechla był asystentem przy c. k. Urzędzie podatkowym w Krościenku i w tym charakterze przeniesionym został w r. 1867 w stan spoczynku, zaś ojciec jego Wilhelm Ulechla, który w r. 1856 zaasenterowany został do wojska i w Budapeszcie umarł jako robotnik fabryczny, nie uzyskał nigdzie przynależności. Orzeczenie to c. k. Starostwa stało się prawomocnem, gdyż odwołania gminy Krościenko wnoszone do c. k. Namiestnictwa a następnie do c. k. Ministerstwa nie zostały uwzględnione.

Następnie orzeczeniem z 25 kwietnia 1887. l. 12. na nalegania magistratu w Buda-Peszcie c. k. Starostwo nowotarskie na podstawie już przynależności Antoniego Ulechli do Krościenka postanowiło, że gmina Krościenko winna jest magistratowi w Budapeszcie tytułem zwrotu kosztów wyżywienia Antoniego Ulechli uiścić te koszta tylko za czas od 10. listopada 1877. do 13. lutego 1881. t. j. za 3 lata, 2 miesiące i 3 dni, razem kwotę 141 zł. 91 ct.

I to orzeczenie jak poprzednie uzyskało prawomocność, gdyż przedstawienia wniesione przez Zwierzchność gminną Krościenko do c k. Namiestnictwa i c. k. Ministerstwa również nie zostały

uwzględnione. Przedłożone akta udowadniają więc, że gmina Krościenko nie tylko nie zaniedbała ciężących na niej obowiązków, ale owszem czyniła wszelkie możliwe starania, aby się uwolnić od obowiązku płacenia magistratowi w Buda-Peszcie kosztów utrzymywania małoletniego Antoniego Ulechli.

Starania te nie były bezskutecznymi, gdyż koszta obliczone pierwotnie na 307 zł. 96 ct. zredukowane zostały na 141 zł. 91 ct.

Ale i te koszta w zmniejszonej ilości gmina miasteczka Krościenko nie jest w stanie zapłacić, gdyż jest to gmina uboga i żadnych nie posiada funduszów. Jedyny bowiem majątek gminy stanowi dom najmowany przez c. k. skarb na pomieszczenie c. k. Sądu, tudzież propinacya, od której przyznany gminie procent wykupna nie dorównywa w każdym razie czynszowi, jaki gmina przed wykupnem tego prawa pobierała.

W roku 1890. gmina zmuszoną była przeprowadzić rekonstrukcyę tego domu i postawiła piętro na budynku gminnym. Budowa ta kosztowała gminę 8000 zł., wyczerpała w zupełności fundusze gminne, a czynsz najmu z tegoż budynku służyć będzie przez lat kilka na umorzenie pożyczki w kwocie 3000 zł. zaciągniętej na budowę domu.

Wszystkie te okoliczności przytoczone w petycyi zostały sprawdzone przez Wydział powiatowy. Przedłożony budżet na r. 1890. wykazuje niedobór w kwocie 540 zł. 98 ct., który pokryty być musi dodatkami do podatków. inwentarz zaś udowadnia, że istotnie majątek gminny jest bardzo szczupły i że gmina prócz czynszu z domu i propinacyi nic nie posiada więcej na pokrycie swoich wydatków.

Jedyną drogą wyjścia w celu zapłacenia powyższych kosztów, o które c. k. Starostwo coraz usilniej nalega, byłoby nałożenie odpowiednich dodatków do podatków, lecz sposób ten wobec znacznego niedoboru budżetowego, który również na tej drodze pokrytym być musi, byłby zbyt wielkim ciężarem dla mieszkańców.

Ściągnięcie wreszcie powyższych kosztów od stron interesowanych wobec tego, że familia Ulechlów jest zupełnie uboga, i że ani w Krościenku ani też w okolicy nie ma nikogo z rodziny, któryby był w stanie koszta za Antoniego Ulechlę zapłacić, jest wprost niemożliwe.

Wydział krajowy sprawdziwszy wyłuszczony stan rzeczy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy się przychylić do petycyi gminy miasteczka Krościenko i uchwali:

„Koszta należące się gminie miasta Buda-Pesztu w kwocie 141 zł. 91 ct. za utrzymanie małoletniego Antoniego Ulechli przyjmuje się na fundusz krajowy i w tym celu otwiera się Wydziałowi krajowemu osobny kredyt w wysokości 141 zł. 91 ct. na r. 1891“.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 28. października 1890.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Dr. J. Wereszczyński
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni Dziennika Polskiego pod zarządem Fr. Kattnera.

L. W. kr. 45.184/90.

Aleg. 110.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Raty ze związku gminy Rawy i utworzenia z niego samodzielnej gminy administracyjnej.

Wysoki Sejmie!

Mieszkańcy przysiółka Raty w powiecie rawskim wnieśli byli jeszcze w r. 1886 na dniu 18. grudnia petycyę do Wysokiego Sejmu o wyłączenie ze związku gminy Rawy i utworzenie z niego samodzielnej gminy administracyjnej.

Na uzasadnienie swego żądania przytaczali następujące okoliczności:

1. że przysiółek ten tworzy już odrębną gminę katastralną, a grunta i realności znajdują się prawie wyłącznie w gminie katastralnej i że istnieją dla przysiółka tego odrębne księgi gruntowe i że jest przeszło ćwierć mili oddalony od Rawy;

2. że może w zupełności podołać obowiązkom samoistnej gminy, gdyż ma odpowiednią ilość mieszkańców i domów oraz opłaca odpowiednią wysokość podatków;

3. że z powodu połączenia z Rawą mieszkańcy tego przysiółka muszą wspólnie z mieszczanami rawskimi opłacać 26% dodatku gminnego, co stosunkowo do skromnych ich potrzeb jest za wysokie i przechodzi ich siły;

4. że Zwierzchność gminna w Rawie obchodzi się z przysiółkiem po macoszemu, ponieważ wymusza przeważnie tylko od mieszkańców przysiółka wszelkie roboty publiczne; szarwarkiem z przysiółka naprawia swoje ulice i rowy i zamiata ulice, podczas gdy własne drogi gminne są zupełnie zaniedbane i w najgorszym znajdują się stanie.

Mieszczanie z Rawy a przeważnie ludność izraelicka do tych robót nigdy nie są dopuszczani, czują się nad mieszkańcami z przysiółka jako rolnikami czemś wyższem i nie dopuszczają ich przy wyborach do Rady gminnej;

5. że pozbawieni są zupełnie władzy bezpieczeństwa, gdyż nie mają żadnego policyanta ani też stróża nocnego a cała administracya na każdym kroku utyka, gdyż z najdrobniejszą sprawą muszą się udawać do Rawy, wreszcie że

6. dawniej już stanowili odrębną gminę administracyjną i mieli swoją osobną Zwierzchność gminną.

Na posiedzeniu z 24. stycznia 1887 r. Wysoki Sejm przekazał petycyę tę wraz z innemi niezałatwionemi Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W spełnieniu tego zlecenia Wydział krajowy zarządził ścisłe zbadanie stosunków gminy Raty, a wynik takowego wykazał, że:

a) gmina Raty liczy podług konskrypcyi 89, zaś podług operatu reklasyfikacyjnego 104 numerów domów, zaś ludności 459 głów. Miasteczko Rawa liczy 714 numerów domów i 6009 mieszkańców;

b) opłaca stałego podatku 525 zł. 10 ct., zaś Rawa 6.369 zł. 43½ ct.

c) tworzy samoistną gminę katastralną a obszar jej wraz z posiadłością dworu wynosi 1460 morgów 1570 sążni;

d) posiada w obligacyach 630 zł., które rocznie przynoszą w odsetkach 26 zł. 46 ct. a nadto członkowie tej gminy zobowiązali się zakupić obligacyę na 200 zł. w celu powiększenia zakładowego majątku gminy, przez co i stały roczny dochód tej gminy wzrósł do kwoty 34 zł. 86 ct;

e) iż stosunki tak parafialne, jakoteż szkolne przez wyłączenie w niczem zmienione nie zostaną, ponieważ odrębność tej gminy nie zmusza jej do utworzenia także odrębnej parafii, zaś jako odległa od Rawy o dwa kilometry należeć będzie i nadal do szkoły w tej miejscowości.

f) iż, gdy opłaca więcej podatku od Huty zielonej (152 zł. 90 ct.) — Huty obedyńskiej (146 zł. 51 ct.) — Krzewicy (514 zł. 98 ct.) — Lubyczy miasta (310 zł. 52 ct.) — Huty lubyckiej (125 zł. 86 ct.) — Mostów małych (409 zł. 4½ ct.) — Nowosiółek przednich (506 zł. 99 ct.) — Olszanki (58 zł. 35 ct.) — Ostobuża (430 zł. 56 ct.) — Paryps (213 zł. 11 ct.) — Józefówki (91 zł. 8 ct.) — Michałówki (201 zł. 33 ct.) — Przedmieścia (206 zł. 6 ct.) — Prusia (244 zł. 72 ct.) — Kamiennej góry (497 zł. 62 ct.) — Manasterka (503 zł.) — Okop (315 zł. 93½ ct.) — Siedlisk (311 zł. 52 ct.) — Staj (485 zł. 58 ct.) — Tarnoszyna (509 zł. 47 ct.) — Tehłowa (413 zł. 73 ct.) — Zasławia (419 zł. 68 ct.) — Ulicka zaręb. (317 zł. 42 ct.) — Woronowa (283 zł. 83 ct.) — zatem więcej od 24 gmin samoistnych, przeto i Rata sama niewątpliwie będzie mogła podołać obowiązkom samoistnej gminy, zwłaszcza iż będąc w pobliżu Rawy nie będzie potrzebowała ponosić wydatków na koszta podróży, rekrutacye, ani też utrzymywać osobnego drożej płatnego pisarza gminnego;

g) Rada gminna z Rawy dwukrotnemi uchwałami z dnia 11. września i 14. grudnia 1888 oświadczyła się za wydzieleniem Raty z jej związku, a na dniu 15. października 1889 zawarli pełnomocnicy obu gmin ugodę co do rozdziału wspólnego majątku, t. j. wspólnej obligacyi gminnej; co do majątku nieruchomego, to gmina Rata posiada tylko 22 morgów pastwisk, które są położone w pośrodku gminy, od których członkowie gminy Raty sami opłacają podatek i sami takowe użytkują; gmina Rawa ani też jej członkowie do tych pastwisk się nie mieszają, ani też im takowych nie zaprzeczają;

h) Obszar dworski deklaracyą z 10. lipca 1890 oznajmił, iż na wypadek wydzielenia gminy katastralnej Raty od gminy administracyjnej Rawy, chce pozostać przy gminie Racie — z zachowaniem mu odrębnych praw, opartych na odnośnych ustawach gminnych i ustawie o obszarach dworskich;

i) Rada powiatowa na posiedzeniu z 7. marca 1889 jednogłośną uchwałą oświadczyła się za wyłączeniem Raty od gminy Rawy w ten sposób, iżby nadal stanowić mogła zupełnie odrębne ciało administracyjne; również c. k. Starostwo rawskie w piśmie do Wydziału powiatowego z 2. marca 1889 l. 503 oświadczyło, że wyłączenie takie uważa za korzystne dla mieszkańców Raty, a mianowicie oznajmiło c. k. Starostwo w tej odezwie, iż różnica zadań, jakie ma gmina Rawa jako gmina miejska a gmina Raty jako gmina wiejska do spełnienia, terytoryalna odległość pomiędzy temi dwoma osadami, a z powodu tego utrudnione wykonywanie policyi miejscowej, przemawiają za uwzględnieniem żądania mieszkańców gminy Raty, tem

bardziej, że liczba domów i mieszkańców, majątek gminy, wysokość opłacanych podatków wskazują na możność tej osady do wypełnienia obowiązków samoistnej gminy, a stosunki szkolne, kościelne, tudzież podział majątku obu miejscowości nie stoją na przeszkodzie w zamierzonem wyłączeniu i utworzeniu z niej samoistnej gminy administracyjnej.

Wreszcie i c. k. Namiestnictwo w odezwie do Wydziału krajowego z 17. października 1890 l. 75.143 oznajmiło, „że przeciw wyłączeniu gminy przysiółka Raty ze związku gminy Rawy w powiecie rawskim położonego i utworzeniu zeń w granicach gminy katastralnej osobnej gminy administracyjnej ze względów publicznych żadne nie zachodzą przeszkody". Z przedstawionego stanu rzeczy wynika, że wszystkie czynniki przemawiają za uwzględnieniem żądania mieszkańców przysiółka Raty w petycyi do Wys. Sejmu z 18. grudnia 1886 postawionego, oraz, że wszelkie momenta potrzebne do ustawodawczego traktowania tej sprawy wyczerpane zostały, Wydział krajowy ma przeto zaszczyt przedstawić sprawę całą z wnioskiem:

„Wysoki Sejm raczy się przychylić do petycyi mieszkańców przysiółka Raty z 18. grudnia 1886 r. i uchwalić załączoną ustawę."

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 28. października 1890 r.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Raty ze związku gminy Rawy w powiecie rawskim i utworzeniu zeń osobnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Przysiółek Raty w powiecie rawskim, stanowiący osobną gminę katastralną, zostaje wyłączony ze związku gminy Rawy tegoż powiatu i stanowić ma w granicach gminy katastralnej samoistną gminę administracyjną.

Art. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych ma być rozwiązaną Rada gminna w Rawie i przeprowadzone wybory, celem ukonstytuowania nowych Rad gminnych w Rawie i w Ratach.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 46.258/1890.

Aleg. 111.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia krajowej komisyi dla spraw rolniczych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z d. 29. października r. b. powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w bieżącej sesyi sejmowej przedłożył wniosek dotyczący ustanowienia stałej komisyi dla spraw rolniczych.“

Wykonując to polecenie Wysokiego Sejmu, przedkłada Wydział krajowy projekt statutu krajowej komisyi dla spraw rolniczych.

W układaniu projektu tego przewodnią myślą Wydziału krajowego było, iż komisya ma być doradczym organem Wydziału krajowego, który wobec Wydziału, a tem samem też pośrednio i wobec władz rządowych ma reprezentować interesy rolnicze kraju i fachową znajomość wszelkich gałęzi gospodarstwa wiejskiego i połączonego z niem przemysłu rolniczego. Taki też charakter nadają komisyi §§. 1 i 2 projektu, określające zadanie tudzież środki działania komisyi.

Co do składu komisyi sądził Wydział krajowy, iż od wzoru komisyi przemysłowej o tyle odstąpić należy, że część członków komisyi dla spraw rolniczych pochodzić winna z wyboru istniejących w kraju towarzystw rolniczych, co zresztą i sejmowa komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem jako życzenie wyraziła. Resztę członków komisyi mianować będzie, jak się to dzieje w komisyi przemysłowej, częścią Wydział krajowy, częścią komisya sama. Marszałek krajowy jako prezes komisyi i dwaj członkowie Wydziału krajowego przez Wydział wybrani, reprezentować będą ścisłą łączność między komisyą a Wydziałem krajowym.

Gdy w ten sposób komisya liczyć będzie 18 członków, będzie zatem ciałem dość licznem, gdy dalej koniecznem będzie, żeby w gronie jej zasiadali rolnicy z różnych stron kraju, przeto częste bardzo odbywanie posiedzeń komisyi pełnej byłoby niemożliwem. Ażeby jednak sprawy nie doznawały przez to zwłoki, ażeby zresztą komisya miała organ stały a własny do przygotowania wszelkich wniosków, mających wejść na posiedzenie komisyi pełnej, zamieścił Wydział krajowy w swym projekcie wybór komisyi stałej z 5 do 7 członków złożonej, któraby w czasie między posiedzeniami komisyi pełnej urzędowała, wszelkie dla niej wnioski przygotowywała, a w sprawach nagłych i niecierpiących zwłoki zastępowała komisyę pełną w udzielaniu opinii Wydziałowi krajowemu. — Wydział krajowy sądził,

że w ten sposób uczyni zadość potrzebie utrzymania ciągłości pracy i zapobieże przewlekaniu spraw naglących.

W tym samym też celu proponuje Wydział, żeby przewodniczącym sekcyi stałej był członek Wydziału krajowego, a czynności biurowe prowadził wyznaczony przez Wydział urzędnik. W ten sposób utrzymaną będzie ciągła, bezpośrednia łączność między komisyą a właściwem biurem Wydziału krajowego, która obustronnie ułatwi i uprości czynność i umożliwi uniknięcie zbyt rozległej manipulacyi.

Inne postanowienia statutu odnoszą się do spraw więcej formalnych i bliższego uzasadnienia nie potrzebują.

Wydział krajowy przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony statut krajowej komisyi dla spraw rolniczych.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Ks. Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 5. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:
Romanowicz m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Statut
krajowej Komisyi dla spraw rolniczych.

§. 1.

Krajowa Komisya dla spraw rolniczych jest fachowym organem doradczym Wydziału krajowego we wszelkich jego czynnościach, mających na celu ochronę, tudzież prawidłowy rozwój wszelkich gałęzi gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego (gorzelnictwa, krochmalarstwa itp.) zwłaszcza zaś podnoszenie i rozszerzanie gospodarczej wiedzy.

§. 2.

W tym celu komisya:

a) bada stosunki gospodarstwa wiejskiego w kraju;

b) opracowuje i przedkłada Wydziałowi krajowemu bądź z własnej inicyatywy, bądź też na jego wezwanie, projekty dążące do podniesienia gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego we wszelkich jego gałęziach;

c) przedstawia Wydziałowi krajowemu wnioski co do życzeń i żądań, z jakiemi w interesie gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego odnieść się należy do państwowych władz administracyjnych i ustawodawczych;

d) na żądanie Wydziału krajowego udziela mu opinii we wszelkich sprawach gospodarczych;

e) czyni wnioski co do zakładania nowych szkół gospodarskich wszelkich stopni i rodzajów, stacyj doświadczalnych, muzeów rolniczych itp.;

f) z ramienia Wydziału krajowego wykonywa nadzór nad temi szkołami i zakładami, tudzież nad wędrowną nauką rolnictwa;

g) udziela Wydziałowi krajowemu opinii co do rozdawnictwa stypendyów i zasiłków na cele rolnicze, w granicach kredytów przez Sejm uchwalonych;

h) czyni wnioski co do wysyłania odpowiednich osobistości za granicę celem badania postępów gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego, stanu i rozwoju szkół rolniczych itp.

§. 3.

W skład krajowej komisyi dla spraw rolniczych wchodzą:

1. Marszałek krajowy jako przewodniczący;

2. dwaj członkowie Wydziału krajowego, przez Wydział do tego wydelegowani;

3. dwaj delegaci c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego;

4. dwaj delegaci c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego;
5. delegat Towarzystwa kółek rolniczych;
6. pięciu członków powołanych przez Wydział krajowy;
7. pięciu członków, przybranych przez komisyę w jej powyższym składzie.

Mandaty wszystkich członków komisyi trwają przez czas kadencyi sejmowej. Przy rozpoczęciu nowej kadencyi sejmowej nastąpią nowe wybory — wszakże ustępujący członkowie mogą być ponownie wybrani.

W razie ustąpienia lub śmierci którego z członków w ciągu kadencyi, następuje nowy wybór.

§. 4.

Komisya wybiera ze swego grona dwóch wiceprezesów do zastępstwa Marszałka krajowego w przewodniczeniu, w razie przeszkody. Na wypadek nieobecności tak prezesa jak i obydwóch wiceprezesów, zastępuje ich w przewodnictwie członek Wydziału krajowego, przez Wydział krajowy do tego wyznaczony.

§. 5.

Członek komisyi mianowany przez Wydział krajowy lub przez komisyę, który bez dostatecznego usprawiedliwienia nie wziął udziału w trzech po sobie następujących posiedzeniach, przestaje być członkiem komisyi. W jego miejsce zamianuje Wydział krajowy a względnie komisya innego członka na resztę kadencyi (czasu do którego ustępujący członek miał urzędować).

§. 6.

W razie potrzeby powołuje Wydział krajowy bądź z własnej inicyatywy bądź też na wniosek komisyi specyalnych znawców do udziału w naradach komisyi z głosem doradczym.

§. 7.

Zwyczajne zebrania komisyi krajowej dla spraw rolniczych odbywają się cztery razy do roku, mianowicie w miesiącach: marcu, czerwcu, wrześniu i grudniu.

Nadzwyczajne zebrania komisyi zwołuje Prezes komisyi lub tegoż zastępca, ilekroć tego uzna potrzebę, albo też jeżeli Wydział krajowy lub przynajmniej pięciu członków komisyi tego zażądają. Przedmiot, dla którego zwołane być ma nadzwyczajne zebranie komisyi, musi być przez żądających zwołania podany do wiadomości Prezydyum komisyi.

§. 8.

Zaproszenia na zebrania zwyczajne lub nadzwyczajne rozsyła Prezydyum komisyi na 14 dni przed terminem zebrania, z podaniem porządku dziennego obrad i wymienieniem referentów spraw, które będą wzięte pod obrady.

§. 9.

Komisya wybierze ze swego grona sekcyę stałą, złożoną z 5 do 7 członków, ile możności zamieszkałych we Lwowie lub w najbliższej okolicy Lwowa.

Sekcya stała:

a) przygotowuje przedmioty obrad dla komisyi pełnej;

b) rozdziela referaty pomiędzy swych członków ewentualnie i pomiędzy innych członków komisyi;

c) w sprawach nie cierpiących zwłoki, które nie mogłyby być odroczone do zwołania komisyi pełnej, udziela Wydziałowi krajowemu opinii w zastępstwie komisyi.

Wybór sekcyi stałej odbywa się co roku na pierwszem w roku zwyczajnem posiedzeniu komisyi pełnej. Ustępujący mogą być ponownie wybrani.

Przewodniczącym sekcyi stałej jest członek Wydziału krajowego, przez Wydział krajowy do tego przeznaczony.

§. 10.

Komisya może do pewnych specyalnych spraw wybierać komisye stałe lub czasowe, wyznaczać z grona swego delegatów do pewnych szczególnych czynności, a ewentualnie przedstawiać Wydziałowi krajowemu delegatów z poza grona członków komisyi.

§. 11.

Do ważności uchwał komisyi potrzeba obecności Prezesa lub jego zastępcy (§. 7.) i najmniej połowy liczby członków stałych.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów członków na posiedzeniu obecnych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§. 12.

Wydział krajowy przeznacza jednego ze swych urzędników na sekretarza komisyi, który pełni czynności biurowe komisyi pod kierownictwem szefa Departamentu Wydziału krajowego. Z Wydziałem krajowym znosi się komisya w krótkiej drodze.

§. 13.

Członkowie komisyi wykonujący czynności z polecenia komisyi poza miejscem zamieszkania, tudzież zamiejscowi, przybywający na posiedzenia pobierają po 5 zł. w. a, za każdy dzień czynności lub podróży, — a jako zwrot kosztów podróży cenę jazdy 1-szą klasą kolei żelaznej, a po 1 zł. 50 ct. za miriametr drogą pocztową.

§. 14.

Osobne regulamina, przez komisyę wypracowane, a przez Wydział krajowy zatwierdzone, normują porządek czynności tak pełnej komisyi jak i jej sekcyi, tudzież biura komisyi.

Aleg. 112.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej w przedmiocie przeistoczenia sześcioklasowej szkoły żeńskiej w Kołomyi na ośmioklasową szkołę wydziałową.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy w załatwieniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16 listopada 1889 r przedłożył obecnie w sprawie szkoły żeńskiej wydziałowej w Kołomyi następujące wnioski:

1. W miejsce dotychczasowej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej w Kołomyi utworzoną zostanie w tem mieście z początkiem roku szkolnego 1891/2 czteroklasowa szkoła wydziałowa żeńska połączona z czteroklasową szkołą pospolitą, tudzież z kursami uzupełniającymi mianowicie z kursem praktycznych robót kobiecych i kursem teoretycznym dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej, a to w myśl załączonego jak *A.* statutu.

2. Wszystkie w art. XXIV ustawy z dnia 2. lutego 1885 Nr. 29 Dz. u. k. wymienione wydatki na powyższą szkołę, ponosić będzie gmina miasta Kołomyi z własnych funduszów, przyczem oprócz dotychczasowych prestacyj na płace nauczycieli obowiązaną będzie gmina dopłacać jeszcze rocznie kwotę 1.200 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej. Resztę wydatków na płace dyrektora i nauczycielek powyższej szkoły w kwocie nie przenoszącej jednak dwóch tysięcy zł. ponosić będzie fundusz szkolny okręgowy, a względnie krajowy.

3. Wydatki na utrzymanie kursów uzupełniających, teoretycznego i praktycznego, które przy powyższej szkole urządzić się mają, pokrywane będą wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków, a w razie gdyby opłaty szkolne i dobrowolne datki nie wystarczyły, będzie reszta kosztów pokrytą także z funduszów gminnych.

Sprawa powyższa już od kilku lat była przedmiotem obrad Wysokiej Izby. Wszakże już uchwałą z dnia 22. stycznia 1887 Wysoki Sejm petycyę gminy miasta Kołomyi o przeistoczenie tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej na ośmioklasową szkołę wydziałową odstąpił Wydziałowi krajowemu do przychylnego załatwienia i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesyi sejmowej. Wydział krajowy, wykonując otrzymane polecenie, przedłożył też w sprawozdaniu z dnia 22. października 1888 l. 35.558 projekt statutu dla powyższej szkoły wydziałowej, lecz komisya szkolna nie mogła wówczas doradzać Wysokiemu Sejmowi przyjęcia wniosków Wydziału krajowego, albowiem przyjęcie to byłoby na fundusz szkolny krajowy nałożyło zaraz z początku nowy ciężar rocznych 3.200 zł. i nie dające się bliżej obliczyć inne wydatki na kursa uzupełniające owej szkoły.

Z tej przyczyny Wysoki Sejm uchwałą, powziętą w dniu 22. stycznia 1889 polecił Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia przez nią pewnej znaczniejszej części wydatków potrzebnych do przekształcenia tamtejszej sześcioklasowej szkoły żeńskiej pospolitej na ośmioklasową szkołę wydziałową i celem dokładniej-

szego sformułowania obowiązków jej pod względem utrzymania uzupełniających kursów tejże szkoły. Wskutek tej uchwały gmina miasta Kołomyi zobowiązała się:

1) Przyczyniać się corocznie kwotą 500 zł. w. a. na pokrycie wydatków z powodu przeistoczenia dotychczasowej 6-klasowej szkoły pospolitej żeńskiej na 8-klasową szkołę wydziałową;

2) przyjąć na gminę koszta utrzymania kursów uzupełniających, przy tej szkole ustanowić się mających, a to teoretycznego i praktycznego, jeżeliby opłaty szkolne i datki dobrowolne na utrzymanie tych kursów nie wystarczyły.

Gdy jednak według uchwały Wysokiego Sejmu gmina powinna była przyjąć na siebie pewną znaczniejszą część kwoty, o którą zwiększyłyby się wydatki na płace nauczycieli w razie dojścia do skutku przeistoczenia szkoły i która to kwota według ówczesnego obliczenia wynosiła 3.200 zł. Wydział krajowy nie mógł ofiarowanej przez gminę miasta Kołomyi kwoty 500 zł. uważać za dostateczną i podając jedynie do wiadomości Wysokiego Sejmu fakt sprawozdaniem z dnia 24. września 1889, zawiadomił Zwierzchność gminną, iż wniosek na utworzenie w Kołomyi 8-klasowej szkoły wydziałowej mógłby Wysokiemu Sejmowi przedłożyć tylko w takim razie, jeżeliby gmina przynajmniej połowę powyższego wydatku przyjęła na siebie. W załatwieniu tego sprawozdania Wysoki Sejm uchwałą z dnia 16. listopada 1889 polecił Wydziałowi krajowemu, aby podjął na nowo rokowania z gminą miasta Kołomyi celem przyjęcia oprócz ofiarowanych 500 zł. jeszcze co najmniej kwoty 700 zł. na pokrycie zwiększonych kosztów na utrzymanie mającej się tam utworzyć 8 klasowej szkoły wydziałowej żeńskiej i żeby w tym przedmiocie zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Tej uchwale stało się zadość, albowiem Zwierzchność gminy Kołomyi zawiadomiła Wydział krajowy pismem z dnia 23. lipca o powziętej przez radę miejską uchwale z dnia 22. lipca b. r., mocą której gmina miasta Kołomyi dodatkowo do powziętej uchwały z dnia 7. maja 1889 podejmuje się udzielać z własnych funduszów na pokrycie kosztów, wynikłych z przekształcenia 6-klasowej szkoły żeńskiej na 8-klasową wydziałową, rocznie kwotę 1.200 zł.

Obecnie więc może już komisya szkolna na podstawie powziętych dawniej uchwał sejmowych przystąpić do merytorycznego załatwienia powyższej sprawy.

Co się tyczy jej finansowej strony, to w sprawozdaniu Wydziału krajowego, polegającem na dawniejszych obliczeniach, umieszczonych w odezwie Rady szkolnej krajowej z 25. października 1887 l. 15.157, koszta utrzymania nauczycielek w obecnej 6-klasowej szkole żeńskiej podane są na 3.700 zł. (6 nauczycielek po 600 zł. i dodatek za kierownictwo 100 zł.), a wydatek na płace nauczycielskie w razie przekształcenia tej szkoły na wydziałową podany jest w kwocie 6.900 zł. (płaca dyrektora 800 zł., dodatek za kierownictwo 200 zł., płace 4 starszych nauczycielek szkoły wydziałowej po 800 zł., płace 4-ch nauczycielek szkoły pospolitej, połączonej z wydziałową po 600 zł., remuneracya katechety 300 zł.). Z tegoto zestawienia wynikała omówiona poprzednio różnica 3.200 zł., na której częściowe pokrycie gmina miasta Kołomyi zobowiązała się płacić rocznie 1.200 zł.

Na podstawie wykazu departamentu rachunkowego c. k. Namiestnictwa z dnia 26 października 1890, udzielonego b. m. komisyi szkolnej, przedstawiają się obecnie koszta utrzymania szkoły 6-klasowej żeńskiej inaczej, albowiem do wykazanych poprzednio płac przybyły: 1) płace trzech katechetów (rzym. kat., gr. kat. i izrael.), udzielających nauki religii we wszystkich szkołach ludowych w Kołomyi po 600 zł. t. j. razem 1800 zł.; 2) 10%-towy dodatek dla nich na mieszkanie w kwocie 180 zł.; 3) 10%-towy dodatek na mieszkanie dla pięciu nauczycielek w kwocie 300 zł.; 4) płace sześciu nauczycielek nadetatowych po 365 zł. t. j. razem 2190 zł.; 5) 10%-towy dodatek dla nich na mieszkanie w kwocie 216 zł. i 6) na drobne potrzeby szkolne 35 zł. A tak utrzymanie szkoły powyższej wynosi obecnie 8.421 zł.

W razie przeistoczenia jej na szkołę wydziałową przybyłby: 1) dyrektor z płacą 800 zł. i dodatkiem za kierownictwo 200 zł.; 2) cztery nauczycielki starsze z płacą po 800 zł., pobiera-

jące razem 3.200 zł. i 10% dodatek na mieszkanie w kwocie 320 zł. Za to odpadłaby jedna z dotychczasowych nauczycielek etatowych z płacą 600 zł i dodatkiem na mieszkanie 60 zł., tudzież nauczycielka kierująca z wynagrodzeniem 700 zł.

Zwiększenie kosztów wynosiłoby więc 3.160 zł., a ponieważ gmina miasta Kołomyi zobowiązała się płacić na ten cel 1.200 zł., pozostałoby do pokrycia z funduszu szkolnego okręgowego, względnie krajowego 1.960 zł.

W ogólności wynoszą koszta utrzymania szkół ludowych w Kołomyi według przytoczonego powyżej wykazu departamentu rachunkowego 18,449 zł. A ponieważ 9% dodatek z przypisanych na Kołomyję podatków (45.188 zł. 92 ct.) wynosi 4.167 zł., prestacya przyjęta dawniej dobrowolnie przez to miasto 1.200 zł., a prestacye stron konkurujących 442 zł. 56 ct., czyli razem 5809 zł. 56 ct., przeto niedobór w kwocie 12.639 zł. 44 ct. pokryty być musi z funduszu szkolnego okręgowego, względnie krajowego.

Z tego wszystkiego okazuje się, że ograniczenia, wyrażonego w drugim ustępie drugiego wniosku, podanego przez Wydział krajowy, nie można przyjąć, bo chociaż według rachunku, poprzednio przedstawionego, dopłata z funduszu szkolnego krajowego na powiększone koszta przeistoczonej szkoły nie wyniosłaby na rok przyszły w zupełności 2000 zł., to jednak utworzenie jednej klasy równorzędnej zwiększyłoby już ten wydatek.

Inne zmiany w wnioskach Wydziału krajowego spowodowane zostały potrzebą dokładniejszego ich sformułowania. Również i w projekcie statutu okazały się niektóre zmiany, zwłaszcza co do bliższego określenia stanowiska prawnego nauczycielek kursów uzupełniających, koniecznemi.

Komisya szkolna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I) 1. W miejsce dotychczasowej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej w Kołomyi utworzoną zostaje w tem mieście z początkiem roku szkolnego 1891/2 czteroklasowa szkoła wydziałowa żeńska, połączona z czteroklasową szkołą pospolitą, tudzież z kursami uzupełniającymi, mianowicie z kursem praktycznych robót kobiecych i kursem teoretycznym dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej, a to w myśl załączonego jak *A.* statutu.

2. Wszystkie w art. XXIV ustawy z dnia 2. lutego 1885 (Nr. 29 Dz. u. k.) wymienione wydatki na powyższą szkołę ponosić będzie gmina miasta Kołomyi z własnych funduszów.

3) Oprócz prestacyj dotychczasowych dobrowolnych i prestacyj ustawą nałożonych na pokrycie płac nauczycieli, gmina obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.200 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej. Resztę wydatków na płace dyrektorów i nauczycielek powyższej szkoły ponosić będzie fundusz szkolny okręgowy, a względnie krajowy.

4) Wydatki na utrzymanie kursów uzupełniających teoretycznego i praktycznego, które przy powyższej szkole urządzić się mają, pokrywane będą z opłat szkolnych i dobrowolnych datków, a w razie, gdyby opłaty i datki te nie wystarczyły, będzie reszta kosztów pokrytą także z funduszów gminnych.

II) Sejm uchwala załączony pod *A.* statut.

Lwów dnia 28 października 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Zoll.

Projekt statutu

szkoły wydziałowej żeńskiej połączonej z pospolitą, tudzież kursów nauki dopełniającej w Kołomyi.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje Art. IX. krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. lutego 1885. (Nr. 28 Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną dyrekcyą. Tej samej dyrekcyi podlega zarazem czteroklasowa żeńska szkoła ludowa pospolita, połączona ze szkołą wydziałową.

§. 4.

Językiem wykładowym tak szkoły pospolitej jak i wydziałowej, tudzież kursów uzupełniających jest język polski

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasach.

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV. klasy szkoły ludowej pospolitej, lub pomyślny wynik egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych Art. VII. i IX. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885, będą także udzielane język francuski i nauka muzyki jako przedmioty nadobowiązkowe.

§. 8.

Nauka odbywać się będzie wedle planu naukowego, wydanego przez c. k. Radę szkolną krajową.

§. 9.

Grono nauczycielskie szkoły wydziałowej żeńskiej składa się z dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych.

Rada szkolna okręgowa, a w razie wątpliwości, Rada szkolna krajowa oznacza grupy kwalifikacyjne, do których uzdolnienie potrzebne mają wykazać kompetentki przy każdorazowem ogłoszeniu konkursu. Przytem należy tak postępować, ażeby wymaganiom planu naukowego co do rozkładu przedmiotów naukowych stało się zadość.

Kierownik ma się wykazać przynajmniej patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej mają posady stałe. Stanowisko katechety określa osobna ustawa. (Dz. u. kr. Nr. 71 z roku 1889).

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 urządza się kurs uzupełniający w kierunku teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej. Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielonego przez szkołą wydziałową i obejmować może następujące przedmioty:

a) Historyę literatury powszechnej z szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej i ruskiej.

b) Historyę powszechną nowszych czasów.

c) Estetykę ze szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego.

d) Wiadomości z hygieny, pedagogii, dydaktyki o ile są potrzebne w przyszłem powołaniu kobiety.

e) Naukę gospodarstwa domowego.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego robót kobiecych.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem, lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawiani corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej. Renumeracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, celem omawiania kwestyj dotyczących kursu, a wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 16.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł., a oprócz tego z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę, wynoszącą miesięcznie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miejscowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zniżenia opłaty, także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego; jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $^1/_4$ ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 17.

W myśl ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 art. XI. urządza się kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

Kurs ten obejmować może oddział krawiectwa i oddział białego szycia, a mianowicie obejmuje oddział białego szycia:

a) Naukę kroju bielizny w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Ćwiczenia w szyciu ręcznem i maszynowem, według najlepszych metod, z uwzględnieniem metody szalenfeldowskiej i poznawanie towarów. Oddział krawiectwa obejmuje zaś:

a) Naukę kroju sukien w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Wykonanie robót według najnowszych metod z uwzględnieniem nauki o kolorach i stylach, tudzież towaroznawstwa.

Oprócz tego mogą być na kursie praktycznym wykładane:

a) Rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą.

b) Stylistyka handlowa.

c) Geografia handlowa.

§. 19.

Czas trwania tego kursu, tudzież liczbę godzin nauki oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 20.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu z dostatecznym postępem szkoły wydziałowej, a także uczennice, które z takim postępem ukończyły tylko 4-klasową szkołę pospolitą lub wykażą wiadomości, odpowiadające tejże szkole, ale tylko pod tym warunkiem, że skończyły 14-ty rok życia.

§. 21.

Etat sił nauczycielskich powyższego kursu t. j. liczbę nauczycielek, ich stanowisko (czy stałe, czy tymczasowe), ich płace i inne pobory, tudzież ich emeryturę uchwala Rada miejska i przedkłada do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej.

§. 22.

Warunkiem uzyskania posady jest świadectwo dojrzałości, uzyskane w seminaryum nauczycielskiem, oraz świadectwo z ukończonych z dobrym postępem kursów robót kobiecych w szkole fachowej.

Nauczycielki tak tymczasowe, jakoteż stałe mianuje w myśl art. 10 ustawy z dnia 1. stycznia 1889. (Dz. u. k. Nr. 16) na przedstawienie Rady miejskiej Rada szkolna okręgowa.

§. 23.

Przepisy dyscyplinarne, obowiązujące nauczycieli szkół ludowych stosują się także do nauczycielek na kursie robót kobiecych. Sprawy ich dyscyplinarne należą jednak do Rady szkolnej okręgowej, a tylko kara wymieniona w art. 24. lit. *c* ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. k. Nr. 16) zastrzeżoną jest orzeczeniu Rady szkolnej krajowej.

§. 24.

Uczennice kursu praktycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku wpisowe 1 zł., a nadto z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę w kwocie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu praktycznego połączonych. Co do podwyższenia lub zniżenia, a względnie uwolnienia od połowy opłaty, obowiązują odnośne postanowienia §. 16. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 25.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo, stwierdzające postęp w naukach.

§. 26.

Rada szkolna krajowa może na żądanie Rady miejskiej w miarę potrzeby rozszerzyć zakres nauki na kursach uzupełniających, tak praktycznym jak i teoretycznym, a przeto zmienić postanowienia, zawarte w §§. 12. i 18. statutu.

§. 27.

Co do ingerencyi dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego, stosuje się w zupełności §. 15., nadto obowiązaną jest dyrekcya do składania rocznych sprawozdań Radzie szkolnej krajowej za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, a względnie okręgowej.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. września a kończy 15. lipca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 113.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszu krajowego, funduszów ze skarbu krajowego dotowanych i funduszów budżetem objętych za rok 1888.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 14. października b. r. przekazałeś Wysoki Sejmie komisyi budżetowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego, obejmujące zamknięcie rachunków funduszów krajowych za rok 1888.

Fundusze te są następujące:

I. fundusze budżetem objęte;
II. fundusze budżetem nieobjęte;
III. fundusz propinacyjny;
IV. fundusz pożyczkowy dla gmin na budowę koszar;
V. „ „ „ spółek wodnych.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje fundusze ad 1., 4. i 5., wymienione, zaś fundusze budżetem nie objęte i fundusz propinacyjny, będą przedmiotem osobnych sprawozdań.

Fundusze budżetem objęte.

Fundusze te dzielą się na trzy działy:

1. fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu,
2. fundusze ze skarbu krajowego dotowane, i
3. fundusze samoistnie budżetem objęte.

1. Fundusz krajowy w ściślejszem znaczeniu.

Uchwalona przez Wysoki Sejm ustawa finansowa z d. 21. stycznia 1888 r. ustanowiła ogół wydatków funduszu krajowego za r. 1888 na kwotę 4,476.206 zł., a to w dziale wydatków zwyczajnych 3,762 339 zł., a w dziale wydatków nadzwyczajnych 713.867 zł. Uchwałą z d. 16. października 1888 zezwolił Wysoki Sejm na kredyt dodatkowy za r. 1888

w kwocie ogólnej 413.700 zł. Ogólna więc kwota wydatków preliminowana na r. 1888 wynosiła 4,889.906 zł. Przedłożone przez Wydział krajowy zamknięcie rachunków za r. 1888 wykazuje ogół wydatków rzeczywistych 4,975.016 zł., a to w dziale wydatków zwyczajnych 3,848.889 zł., w dziale wydatków nadzwyczajnych 712.427 zł. Przyzwolony zaś kredyt dodatkowy w ogólnej kwocie 413.700 zł. całkowicie zużyty został. Z porównania preliminarza z rzeczywistym wynikiem okazuje się, że w wydatkach zwyczajnych przekroczono preliminarz o kwotę 86.550 zł., zaś w wydatkach nadzwyczajnych wydano mniej niż preliminowano o 1.440 zł., ogólne więc przekroczenie ustanowionego budżetu wynosi 85.110 zł.

Dochody preliminowane były: zwyczajne 4,082.422 zł., nadzwyczajne 395.000 zł., czyli ogółem 4,477.422 zł., tak, że wedle ustawy finansowej z d. 21. stycznia 1888 nadwyżka budżetowa wynosić miała 1.216 zł. Gdy zaś uchwałą z d. 16. października 1888 przyzwolony został kredyt dodatkowy w ogólnej kwocie 413.700 zł., a pokrycie tego dodatkowego kredytu uchwalonem zostało tylko w kwocie 400.000 zł. (przez upoważnienie do zaciągnięcia specyalnej pożyczki), przeto kwota dodatkowego kredytu 13.700 zł. została bez pokrycia, a budżet na r. 1888 wykazywał niedobór budżetowy w kwocie 12.484 zł. Zamknięcie rachunków wykazuje w dziale dochodów następujące cyfry: Dochody zwyczajne 4,126.103 zł., nadzwyczajne (wraz z zaciągniętą pożyczką na częściowe pokrycie dodatkowego kredytu) 791.600 zł., czyli razem 4,917.703 zł. Z porównania preliminarza z rzeczywistym wynikiem okazuje się, że dochody zwyczajne przewyższyły preliminarz o 43.681 zł., zaś nadzwyczajne były mniejsze od preliminowanych o 3.400 zł.; w ten sposób ogół dochodów przewyższył preliminarz o kwotę 40.281 zł.

Z porównania rzeczywistych dochodów z rzeczywistymi wydatkami, okazuje się faktyczny niedobór w kwocie 57.313 zł., a gdy budżet, wraz z kredytem dodatkowym, przewidywał niedobór w kwocie 12.484 zł., więc rzeczywisty wynik był *niekorzystny* o 44.829 zł.

Poniżej szczegółowo omawiać będziemy pozycye tak dochodów jak i wydatków wykazujące w rzeczywistej wynikłości znaczniejsze zboczenia od uchwalonego budżetu, tutaj jednak już zaznaczamy, że Wydział krajowy uzasadniając te różnice przytoczył powody, dla których wynik rzeczywisty był większy lub mniejszy od kwoty wyznaczonej w budżecie. Komisya budżetowa badała te powody, a przy niektórych pozycyach zażądała bliższych wyjaśnień i szczegółowych rachunków i wykazów i na tej podstawie opiera swoje w ciągu niniejszego sprawozdania czynione uwagi, przyczem komisya zawsze miała na oku tę okoliczność, że przeniesienie kwot preliminowanych na wydatki zwyczajne w jednych rubrykach i pozycyach, dla pokrycia zwiększonych wydatków zwyczajnych w innych pozycyach i rubrykach, uzasadnione jest upoważnieniem danem Wydziałowi krajowemu przez Wysoki Sejm w ustawie finansowej na r. 1888.

Wydatki.

Wykazaliśmy już powyżej, że ogólna kwota wydatków preliminowana na r. 1888 wraz z kredytem dodatkowym wynosiła kwotę 4,889.906 zł. W rzeczywistości zaś wydatki wynosiły 4,975.016 zł. Przekroczono więc preliminowaną kwotę o 85.110 zł.

Bliższe szczegółowe badania pojedyńczych rubryk działu wydatków wykazuje, że w rubr. I. „Koszta reprezentacyi kraju“, dział B. „Wydział krajowy“, w rubr. V. „wydatki sanitarne“, w rubr. VIII. „utrzymanie pomników“, w rubr. X. „drogi krajowe“, w rubr. XII. „szupaśnictwo“, w rubr. XV. „na cele rolnictwa i górnictwa“ i w rubr. XVII. „rozmaite“ wydano ogółem mniej niż preliminowano o 43.550 zł.; zaś w rubr. I. dział A. „Sejm krajowy“, w rubr. II. „koszta zarządu“, w rubr. III. „koszta leczenia“, w rubr. IV. „koszta szczepienia“, w rubr. VII. „wydatki na cele wykształcenia i oświaty“, w rubr. IX. „kwate-

runkowe żandarmeryi", w rubr. XI. „dotacye dla zakładów krajowych", w rubr. XIII. „budowy wodne", w rubr. XIV. „odsetki i umarzanie pożyczek" i w rubr. XVI. „przemysł" przekroczono ogółem preliminowaną kwotę o 128.660 zł. Porównanie obu powyższych kwot wydaje ogólne przekroczenie w kwocie 85.110 zł. jak wyżej wykazano.

Wydatki rzeczywiste *mniejsze* od preliminowanych wykazują następujące rubryki:

Rubr. I. B. „*Wydział krajowy*". Rzeczywiste wydatki w kwocie 36.366 zł. były mniejsze od preliminowanych o 633 zł., a to wskutek śmierci członka Wydziału i powołania w jego miejsce zastępcy.

Rubr. V. „*Wydatki sanitarne*". Zamiast preliminowanych 8.000 zł., wynosiły te wydatki tylko 3.579 zł. tytułem zwrotu $^1/_3$ części za lekarstwa dla epidemicznie chorych, a to w miarę składanych przez Namiestnictwo rachunków.

Rubr. X. „*Drogi krajowe*". Rzeczywiste wydatki w kwocie 900.464 zł. były mniejsze od preliminowanych 910.933 zł. o 10.469 zł. Badając pojedyńcze działy i pozycye tej rubryki, przychodzimy do przekonania, że wydatki wynosiły właściwie tylko 899.013 zł., że więc właściwie wydano na cele objęte tą rubryką mniej niż preliminowano o 11.920 zł. Różnica w kwocie 1.451 zł. pochodzi ztąd, że dla personalu technicznego udzielano z tej rubryki zaliczki na płace. Zaliczek takich udzielono w kwocie 1.750 zł., z których w ciągu roku budżetowego spłacono tylko 299 zł., a kwota 1.451 zł. została niespłacona i do zwrotu w następnych latach przypisana.

Rubr. XII. „*Wydatki na szupaśnictwo*". Zamiast preliminowanych 27.000 zł. wydano tylko 19.209 zł., czyli mniej o 7.791 zł., a to wskutek zarządzeń Wydziału krajowego, odnoszących się tak do sposobu dostarczania odzieży, jak i co do sposobu transportowania szupaśników.

Rubr. XV. „*Wydatki na cele rolnictwa i górnictwa*" miała preliminowaną kwotę 232.560 zł., rzeczywiste zaś wydatki wynosiły tylko 218.435 zł., ogółem więc wydano w tej rubryce mniej niż preliminowano o 14.125 zł. W tej rubryce mieszczą się wydatki na szkoły rolnicze wszystkich kategoryj, na folwarki w Dublanach i Czernichowie i na szkołę lasową; wszystkie te pozycye razem wzięte wykazują przekroczenie preliminarza o 4.430 zł., a różnice te będą omawiane poniżej przy sprawozdaniu o szczegółowych zamknięciach rachunków tych szkół i zakładów. Pozostałe zaś pozycye tej rubryki wykazują wydatki mniejsze od preliminowanych o 18.555 zł., a na znaczniejsze różnice napotykamy:

W poz. 189 „badanie głębszych pokładów ziemi", na co wydano 2.472 zł. zamiast preliminowanych 5.000 zł., a to dla braku zgłoszeń; w poz. 198, w której na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło preliminowano kwotę 1.000 zł., a nie wydano nic, a wreszcie w poz. 202 *c)* w której na składy zbożowe we Lwowie i Krakowie preliminowano kwotę 21.000 zł., a wydano tylko 7.733 zł. Właściwie w roku budżetowym z tej pozycyi nic nie wydano, gdy jednak kwota w tej pozycyi preliminowana, mogła w myśl uchwały sejmowej być wydatkowaną do końca r. 1889, Wydział krajowy użył w r. 1889 kwoty 7.733 zł., która to kwota dodana do sumy 15.000 zł. preliminowanej na r. 1889 starczyła na amortyzacyę i oprocentowanie pożyczki zaciągniętej na budowę składów zbożowych w Krakowie i Lwowie.

Rubr. XVII. „*Rozmaite wydatki*" rozpada się na dwa działy: A. wydatki w budżecie przewidziane, B. wydatki w budżecie nieprzewidziane. W dziale A. preliminowaną była kwota wydatków zwyczajnych 89.417 zł., nadzwyczajnych wraz z kredytem dodatkowym 408.785 zł., rzeczywiste zaś wydatki wynosiły w dziale wydatków zwyczajnych 80.709 zł., w dziale wydatków nadzwyczajnych 405.300 zł., wydano więc mniej w wydatkach zwyczajnych o 8.709 zł., w nadzwyczajnych o 3.485 zł. Różnice w wydatkach zwyczajnych są do-

statecznie wyjaśnione w sprawozdaniu Wydziału krajowego, a uzasadnienie różnicy w wydatkach nadzwyczajnych znajdzie się poniżej przy omawianiu operacyi finansowej, przeprowadzonej przez Wydział krajowy na podstawie uchwały sejmowej, celem uzupełnienia do 1 miljona funduszu przeznaczonego na pożyczki na budowę koszar.

Przekroczenia preliminowanych kwot wykazują następujące rubryki:

Rubr. I. „*Koszta reprezentacyi kraju*“. W dziale A. tej rubryki „Sejm krajowy“ preliminowano 65.176 zł., wydano zaś 84.110 zł., przekroczono więc preliminarz o 18.934 zł. Prawie wszystkie pozycye tego działu wykazują mniej lub więcej znaczne przekroczenia, a wszystkie one spowodowane zostały przez dłuższe trwanie sesyi sejmowej, która w październiku 1888 została odroczoną do stycznia 1889.

Rubr. II. „*Koszta zarządu*“ miała preliminowaną kwotę 243.752 zł., rzeczywiste zaś wydatki wynosiły 260.612 zł., przekroczono więc preliminowaną kwotę o 16.860 zł.

Znaczniejsze przekroczenia w tej rubryce wykazują następujące pozycye:

W poz. 17—23. wydano na płace „urzędników i woźnych“ więcej niż preliminowano o 533 zł. Przy tak znacznym stosunkowo personalu przekroczenie to niezbyt znaczne nie wymagałoby z naszej strony szczegółowego omówienia. Komisya budżetowa jednak widzi się spowodowaną zwrócić uwagę Wys. Sejmu na wyjaśnienie Wydziału krajowego do poz. 23. f., w której zamiast preliminowanej kwoty 2.400 zł. na 3 asystentów manipulacyjnych, wydano 3.200 zł. na 4 asystentów. Przekroczenie to tłumaczy Wydział krajowy tem, że z powodu pomnożenia się czynności manipulacyjnych, zamianowano jeszcze w r. 1885 jednego asystenta nadetatowego. Komisya budżetowa nie może pominąć uwagi, że gdy ten nadetatowy asystent został zamianowany jeszcze w r. 1885, należało to uwidocznić w preliminarzu na rok 1888, przez co i komisyi budżetowej i Wysokiemu Sejmowi daną by była możność wyjawienia swojego zdania o potrzebie tej nadetatowej siły.

Poz. 24. obejmuje wydatki na opłacanie dyurnistów. Na tę potrzebę preliminowano 40.935 zł., a wydano 43.658 zł., przekroczono więc preliminarz o 2.722 zł., a z tego przekroczenia przypada więcej niż połowa, bo kwota 1.443 zł. na oddział statystyczny. Sprawa dyurnistów przy Wydziale krajowym, wzrastająca ich z każdym rokiem liczba i rosnące z tego powodu z roku na rok wydatki, już nieraz były przedmiotem uwag ze strony komisyi budżetowej tak przy sprawozdaniu o preliminarzach jak i przy sprawozdaniach o zamknięciach rachunkowych. Dzisiaj komisya budżetowa tych uwag na tem miejscu nie powtarza ponieważ komisya w sprawozdaniu o preliminarzu na r. 1891 (rubr. II. wydatków) tę sprawę omawia i odnośne wnioski Wysokiemu Sejmowi proponuje.

Poz. 27. tej rubryki, zatytułowana „remuneracye“, obejmuje tylko pod lit. d. kwotę 1.000 zł., stanowiącą właściwie remuneracyę dla urzędników, dyurnistów i sług Wydziału krajowego, kwoty zaś w tej pozycyi pod a, b, c, preliminowane, nie są rumeneracyą w zwykłem znaczeniu tego słowa, lecz wynagrodzeniem dla prawnego zastępcy, tłumacza języka ruskiego i za tłumaczenie z języków obcych. Co do prawnego zastępcy, to wynagrodzenie jego wynosiło w r. 1888 kwotę 2.756 zł. zamiast preliminowanych 1.000 zł., a to na podstawie zawartego z nowym zastępcą prawnym układu obowiązującego od 1. lipca 1887. Co do właściwej remuneracyi, na którą pod lit. d. tej pozycyi preliminowano 1.000 zł., to komisya budżetowa zauważa, że oprócz tej kwoty, wydano jeszcze na ten sam cel z poz. 18. kwotę 640 zł., wydatek ten mógłby merytorycznie być usprawiedliwiony przez wzgląd na liczny bardzo personal urzędniczy wszelkich kategoryj, mogących ewentualnie korzystać z kwoty na remuneracyę przeznaczonej. Należałoby jednak całą na remuneracye wydaną kwotę 1.640 zł. zarachować w jednej pozycyi, t. j. poz. 27. d., a wykazane w ten sposób przekroczenie należycie szczegółowo uzasadnić i usprawiedliwić, zwłaszcza wobec okoliczności, że zapomogi i zasiłki udziela Wydział krajowy ponadto z funduszu dyspozycyjnego.

Największe i stosunkowo bardzo znaczne przekroczenie w tej rubryce wykazuje poz. 33 „zaliczki na płace urzędników“. Oprócz zaliczek specyalnych, uchwalonych przez Wysoki Sejm w kwocię 5.500 zł. wstawiono do budżetu kwotę 6.000 zł. przeznaczoną dla urzędników i dla służby w ogóle. Zamiast jednak preliminowanej kwoty, wydano na ten cel 35.242 zł., a po potrąceniu spłaconych w ciągu roku budżetowego 18.517 zł. pozostała kwota niespłacona 16.725 zł.; przekroczono więc preliminowaną kwotę o 10.725 zł. Do kwoty spotrzebowanej w tej pozycyi na zaliczki dodać jeszcze należy zaliczki udzielone inżynierom drogowym z rubr. X. poz. 120 w niespłaconej w roku budżetowym kwocie 1.451 zł. i inżynierom meljoracyjnym z rubr. XIII. poz. 151 w niespłacanej kwocie 331 zł. a wtedy otrzymamy ogólne przekroczenie preliminowanej na zaliczki kwoty o 12.507 zł. Wprawdzie z powodu tego przekroczenia w wydatkach, były także większe niż preliminowane zwroty zaliczek z lat ubiegłych, zamiast bowiem preliminowanej z tego tytułu kwoty 13.400 zł. wpłynęło (jak to wykazuje rubr. V. poz. 11 dochodów) 17.423 czyli więcej o 4.023 zł.; zawsze jednak wydano tytułem zaliczek więcej niż preliminowano o 8.484 zł. Powtarzające się corocznie w tej pozycyi przekroczenia, powinny zdaniem komisyi budżetowej spowodować Wydział krajowy do wystąpienia przed Wysoki Sejm z uzasadnionem żądaniem większego na ten cel kredytu. Stałoby się przez to zadość zachodzącej ewentualnie istotnej potrzebie i uniknęłoby się nieporządku budżetowego w pozycyi, która z natury swojej przekroczeń żadnych wykazywać nie powinna.

Rubr. III. „*Koszta leczenia ubogich chorych*“. Zamiast preliminowanych 693.000 zł. wynosiły te koszta 733.637 zł., przekroczenie zatem wynosi kwotę 40.637 zł., a jeśli uwzględnimy w ścisłym związku z tą rubryką pozostające pozycye rubr. XI. wydatków i rubr. IV. i V. dochodów, otrzymamy właściwe przekroczenie o 40.109 zł., a to wskutek liczniejszego napływu chorych do szpitala. Podczas bowiem gdy w r. 1886 (na podstawie którego układano budżet na r. 1888) zlikwidowano dni leczenia 1,137.594, to w r. 1888 było takich dni 1,172.686.

Rubr. VII. „*Wydatki na cele wykształcenia i oświaty*“. Wydatki tej rubryki preliminowane na 747.584 zł. wynosiły w rzeczywistości 771.901 zł. Przekroczenie preliminarza o kwotę 24.317 zł. spowodowane zostało wyłącznie prawie przez przekroczenie poz. 51, w której preliminowano 582.714 zł. na pokrycie niedoboru funduszu szkolnego krajowego, a w rzeczywistości zaś wydano na ten cel 606.685 zł. czyli więcej o 23.971 zł. Uzasadnienie tej różnicy znajdzie się poniżej przy sprawozdaniu o zamknięciu rachunków funduszu szkolnego krajowego.

Rubr. IX. „*Kwaterunkowe żandarmeryi*“ miała preliminowaną kwotę wydatków zwyczajnych 82.591 zł., a gdy rzeczywiste wydatki zwyczajne wynosiły 85.743 zł., przekroczono preliminarz o 3.152 zł., a to na podstawie złożonych przez komendę Żandarmeryi rachunków, z powodu utworzenia nowych posterunków. Z przeznaczonych na budowę własnego domu 150.000 zł. jako wydatek nadzwyczajny, wydano w roku budżetowym 117.495 zł. zaś resztę 32.505 zł. przeniesiono na podstawie uchwały sejmowej z 20. stycznia 1888 na rachunek roku 1889, na pokrycie dalszych kosztów budowy. Specyalny i szczegółowy rachunek przedłożony zostanie po ukończeniu budowy i po dokonanej kolaudacyi.

Rubr. XI. „*Dotacye dla zakładów krajowych*“ wykazuje przekroczenie preliminowanej kwoty 1.316 zł. o 6.872 zł. Szczegółowe omówienie tych przekroczeń znajdzie się poniżej przy sprawozdaniu o zamknięciach rachunków poszczególnych tych zakładów krajowych.

Rubr. XIII. „*Budowy wodne i melioracye*“. Zamiast preliminowanej na ten cel kwoty 183.418 zł. wydano w rzeczywistości 192.635 zł., przekroczono więc preliminarz o 9.217 zł. Jeżeli jednak uwzględnimy, że w niektórych pozycyach tej rubryki preliminowane

kwoty nie zostały wcale użyte, a mianowicie: na regulacyę Sanu pod Bolestraszycami 3.000 zł., na regulacyę Dunajca od mostu krajowego pod Gołkowicami 2.000 zł., na regulacyę Wisłoka: pod Wiśniową 488 zł., pod Markuszową 569 zł., które to kwoty razem wzięte czynią sumę 6.057 zł., okaże się, że w innych pozycyach tej rubryki przekroczono preliminarz o 15.274 zł. Największe przekroczenie wykazuje poz. 157 „na przeprowadzenie zdjęć niwelacyjnych i studjów dla powiatów, spółek wodnych i gmin“, zamiast bowiem preliminowanej na ten cel kwoty 3.000 zł. wydano 9.810 zł. czyli wydano więcej o 6.810 zł. Wydatki te czynione w miarę potrzeby, w części przynajmniej zostaną zwrócone funduszowi krajowemu z odnośnych funduszów regulacyjnych po wejściu tychże w życie. Przekroczenia w pozostałych pozycyach tej rubryki były wynikiem po części zużycia kwot pozostałych z rachunków r. 1887, co odnośnemi uchwałami sejmowemi było dozwolone (w poz. 155 kwoty 3.529 zł. i 1.055 zł.) po części wypłaty zaległości z r. 1887 (poz. 155 kwoty 1.095 zł. i 971 zł.).

Rubr. XIV. „*Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże*“. Na te wydatki preliminowano kwotę 429.154 zł., wydano zaś 435.913 zł. czyli przekroczono preliminarz o 6.759 zł. W ośmiu pozycyach tej rubryki wydano mniej niż preliminowano o ogólną kwotę 8.383 zł., a to na podstawie specyalnych zamknięć rachunkowych poszczególnych funduszów. Wydział krajowy jednak był zmuszony w ciągu roku 1888 zaciągać znaczniejsze pożyczki na pokrycie chwilowych niedoborów, od których pożyczek fundusz krajowy zapłacił odsetki w kwocie 19.139 zł. i z tego powodu rubryka niniejsza wykazuje przekroczenie. Cyfra powyżej przez nas podana, a przez fundusz krajowy tytułem odsetków zapłacona, nie zgadza się z cyfrą uwidocznioną w sprawozdaniu Wydziału krajowego. Wydział krajowy bowiem od kwoty zapłaconych odsetków biernych w podanej przez nas cyfrze 19.139 zł., odciągnął kwotę 5.576 zł. uzyskaną tytułem odsetków czynnych od pieniędzy chwilowo lokowanych i wstawił do odnośnej pozycyi rubr. XIV. wydatków kwotę odsetków biernych netto. Gdy jednak dążeniem komisyi budżetowej, aprobowanem przez Wysoki Sejm jest: przeprowadzić w preliminarzu funduszu krajowego zasadę budżetowania b r u t t o, przeto i w niniejszem sprawozdaniu komisya budżetowa uważała za potrzebne zwrócić uwagę na praktykowany w przedłożeniu Wydziału krajowego sposób zamykania ksiąg. nie odpowiadający przyjętej zasadzie budżetowania b r u t t o.

Rubr. XVI. „*Wydatki na cele przemysłu*“. Podług preliminarza miały w tej rubryce wynosić wydatki: zwyczajne 88.210 zł., nadzwyczajne 5.782 zł. W rzeczywistości zaś wynosiły wydatki: zwyczajne 88.639 zł., nadzwyczajne 7.871 zł. przekroczono więc preliminowaną kwotę w wydatkach zwyczajnych o 429 zł., w nadzwyczajnych o 2.089 zł. Rubryka ta dzieli się na 3 główne działy, a mianowicie: 1) „szkoły przemysłowe uzupełniające“, 2) „szkoły fachowe połączone z warstatami“ i 3) „wydatki ogólne na cele szkolne i przemysłowe“. Dział 1. „szkoły przemysłowe uzupełniające“ nie wykazują żadnej różnicy między preliminowanemi a rzeczywistemi wydatkami. Dział 2 „szkoły fachowe połączone z warstatami“ wykazuje wydatki zwyczajne mniejsze od preliminowanych o 1.628 zł., zaś wydatki nadzwyczajne większe o 2.089 zł., ogólna więc różnica wynosi 461 złr. Nieznaczna ta stosunkowo różnica nie wymagałaby właściwie bliższego ze strony komisyi budżetej wyjaśnienia, a to tem mniej, że poszczególne zboczenia są dostatecznie przez Wydział krajowy wyjaśnione. W jednym jednak kierunku nie może komisya budżetowa pominąć uwagi. W niektórych pozycyach tego działu nie wydano preliminowanych kwot, ponieważ odnośne zakłady, a względnie warstaty w roku budżetowym nie weszły w życie. Takie zaoszczędzenia wykazują pozycye 222 i 229. Że kwoty w ten sposób w dziale wydatków zwyczajnych zaoszczędzone, użyte zostały przez Wydział krajowy drogą *virement* na pokrycie przekroczeń w innych pozycyach tego samego działu wydatków zwyczajnych, to się stało na

podstawie uchwały sejmowej zezwalającej na takie *virement*. Komisya budżetowa nie może się jednak zgodzić na *virement* w wydatkach nadzwyczajnych, jak również na sposób książkowania użyty przez Wydział krajowy przy poz. 225 i 230. W pozycyi 225 preliminował budżet na „krajowy warstat wzorowy w Horodence“ w wydatkach zwyczajnych 425, w nadzwyczajnych 500 zł. Pomimo, że warstat ten w roku budżetowym nie wszedł w życie, wykazuje zamknięcie rachunków rzeczywisty wydatek zwyczajny 425 zł. nadzwyczajny 172 zł. 72 ct. Ponieważ ten zakład w r. 1888 nie istniał, więc właściwie w tej pozycyi nie wydano nic, zarachowaną zaś w tem miejscu kwotę 597 zł. 72 ct. wydano po nad preliminarz w poz. 230 na krajowy warstat wzorowy w Wilamowicach. Na takie *virement* w książkowaniu komisya budżetowa zgodzić się nie może, bo ten sposób nie daje należytego poglądu na rzeczywiste wydatki czynione na poszczególne warstaty i zakłady. Zdaniem komisyi budżetowej należałoby w poz. 225 nie wykazywać żadnych rzeczywistych wydatków a całą preliminowaną kwotę tak wydatków zwyczajnych, jak i nadzwyczajnych uwidocznić w rubryce „wydano mniej“, zaś w poz. 230 zamiast wykazanych rzeczywistych wydatków 975 zł. należało uwidocznić rzeczywiste wydatki w kwocie 1.572 zł. 72 ct. a powstałe z tego powodu przekroczenie należycie uzasadnić. Dział 3 „wydatki ogólne na cele szkolne i przemysłowe“ wykazuje wydatki rzeczywiste 56.129 zł. zamiast preliminowanych 54.072 zł., przekroczono więc preliminarz o 2.057 zł. Na biuro komisyi krajowej dla spraw przemysłowych, wydano więcej niż preliminowano o 731 zł., ponieważ w preliminarzu nie były objęte wydatki na koszta podróży i dyety dla członków komisyi. Na stydendya przemysłowe wydano więcej niż preliminowano o 1.648 zł. a na częściowe pokrycie tego przekroczenia posłużyła kwota 892 zł., o którą wydano mniej niż preliminowano na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe.

Rubr. XVII. „*Rozmaite wydatki*“. Oprócz wydatków w budżecie przewidzianych, czyniono z tej rubryki wydatki, które w budżecie nie były przewidziane. Ogólna suma tych wydatków wynosiła 5.742 zł., z których kwotę 2.269 zł. wydano tytułem zaliczek dla funduszów stypendyjnych i w zastępstwie zakładu Kulparkowskiego.

Dochody.

Jak już powyżej wykazano preliminował budżet na r. 1888 dochody funduszu krajowego wraz z dodatkiem do podatków i dozwolonemi pożyczkami na ogólną kwotę 4.877.422 zł. W rzeczywistości zaś wynosiły te dochody 4,917.703 zł., dochody rzeczywiste przewyższyły więc dochody preliminowane o 40.281 zł. Dochody rzeczywiste mniejsze od preliminowanych wykazują rubr. II., III., VI., VIII., IX., X., XI., XIII. i XIV. na ogólną kwotę 45.114 zł. zaś dochody większe od preliminowanych wykazują rubr. IV., V., VII., XII. i XV. na ogólną kwotę 88.795 zł. Z porównania tych dwóch kwot okazuje się suma nadwyżki w dochodach o 43.681 zł. Ponieważ jednak z dozwolonej pożyczki na uzupełnienie funduszu pożyczkowego na budowę koszar w kwocie 395.000 zł. Wydział krajowy pożyczył tylko 391.600 zł., przeto powyższa nadwyżka 43.681 zł. zredukowaną została do kwoty 40.281 zł.

Dla lepszego przeglądu przejdziemy najprzód rubryki wykazujące dochody rzeczywiste mniejsze od preliminowanych.

Rubr II. „*Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych*“ miały dać 6.000 zł. Zamknięcie rachunków jednak nie wykazuje z tego tytułu żadnego dochodu. Wprawdzie w ciągu roku pewne choć niezbyt znaczne kapitały były chwilowo lokowane a odsetki z tej lokacyi wynosiły 5.575 zł.; gdy jednak Wydział krajowy zmuszony był w ciągu roku budżetowego znaczniejsze zaciągać pożyczki na pokrycie chwilowych niedoborów, od których pożyczek

fundusz krajowy opłacał odsetki w kwocie 19.139 zł., przeto potrącono pobrane odsetki czynne 5.576 zł. od odsetków biernych zapłaconych 19.139 zł., i wydatek netto z tego tytułu wstawiono do rubr. XIV. wydatków funduszu krajowego. O tej metodzie ksiażkowania komisya budżetowa już powyżej zdanie swoje wypowiedziała.

Rubr. III. „*Dochody z dróg krajowych*“, rozpada się na 3 działy, a mianowicie: 1. myta, 2. odsetki zwłoki, kary konwencyonalne i grzywny, 3. datki dobrowolne na budowę dróg.

A. „*Myta*“. Dochód z myt miał wynosić 216.000 zł., w rzeczywistości zaś dał tylko 213.389 zł. czyli mniej o 2.611 zł., a to na podstawie zatwierdzonych kontraktów z dzierżawcami.

B. „*Odsetki zwłoki i grzywny*“ dały 476 zł. zamiast preliminowanych 1.100 zł. z powodu zmienności tych dochodów.

C. „*Datki dobrowolne na budowę dróg*“. Z tego tytułu wpłynęło 9.351 zł. zamiast preliminowanych 10.000 zł. Z końcem r. 1888 pozostały z tego tytułu zaległości w kwocie 55.477 zł., które jednak obecnie z powodu spłacenia zaległości przez hr. Mierowę, znacznie zredukowane zostały.

Rubr. VI. „*Zwroty pożyczek*“. Dochód z tego tytułu preliminowany na 8.689 zł. wynosił w rzeczywistości tylko 8.276 zł., to jest mniej o 413 zł. Gdy jednak zważymy. że niektórzy dłużnicy spłacili zaległości po nad preliminarz, lub uiścili raty w budżecie niepreliminowane w ogólnej kwocie 1.275 zł., okaże się, że z preliminowanych w budżecie rat i spłat niewpłynęło ogółem 1.688 zł., a to po części wskutek udzielonego przez Wysoki Sejm moratoryum, lub rozłożenia pozostałej należytości na dłuższy szereg lat, a po części z powodu trudności ściągnięcia zaległości, jak przy spółce wodnej chorzelowskiej.

Rubr. VIII. „*Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach*“, z kwotą dochodów mniejszą od preliminowanej o 2.162 zł.; rubr. IX. „*dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie*“ z dochodami mniejszymi od preliminowanych o 4.739 zł.; rubr. X. „*dochody innych szkół krajowych*“, z dochodami mniejszymi o 2.422 zł., będą przedmiotem szczegółowego rozbioru przy sprawozdaniu zamknięć rachunkowych tych szkół i folwarków.

Rubr. XIII. „*Dochody rozmaite*“ w budżecie przewidziane, wynosiły kwotę 7.827 zł. zamiast preliminowanych 11.578 zł., czyli mniej o 3.751 zł., a to z powodu mniejszych dochodów tytułem datków deklarowanych przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną. Z tego tytułu miała w roku budżetowym wpłynąć kwota 6.538 zł., a wpłynęło tylko 2.100 zł. z powodu ociągania się niektórych Wydziałów w płaceniu rat wedle pierwotnych deklaracyj, a to mimo urgensów.

Rubr. XIV. „*Z pozostałego funduszu pożyczki krajowej z r. 1883*“. Przy uchwaleniu budżetu na rok 1888 przyjęto pozostałość tego funduszu w wysokości 214.104 zł. Z tej kwoty przeznaczono 150.000 zł. na budowę koszar dla żandarmeryi we Lwowie, zaś pozostałą resztę 64.104 zł. wcielono do funduszu krajowego i wstawiono do dochodów budżetu na r. 1888. Pozostałość jednak funduszu pożyczki krajowej z roku 1883 okazała się mniejszą i wynosiła tylko 191.729 zł., ponieważ z tej pozostałości wykupiono 21.500 zł. obligacyj pożyczki krajowej z r. 1873. To też tylko kwotę 191.729 zł. przelano do funduszu krajowego i z tego powodu dochód z tego tytułu był mniejszy o 22.375 zł.

Rubr. XIV. poz 53. „*Pożyczka tymczasowa na utworzenie funduszu pożyczkowego na budowę koszar*“. Na uzupełnienie funduszu przeznaczonego na pożyczki na budowę koszar do kwoty 1 miliona, upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki emisyjnej w kwocie 395.000 zł. i do wydania takiej ilości obligacyj, ile podług kursu emisyjnego po-

trzeba celem uzyskania kwoty 395.000 zł. Z wyjaśnienia umieszczonego w przedłożonem Sejmowi zamknięciu rachunków komisya budżetowa dowiedziała się, żeWydział krajowy pożyczki tej nie zrealizował, z powodu „chwiejności kursów na targach pieniężnych“, natomiast pożyczył Wydział krajowy z funduszu propinacyjnego obligacye pożyczki krajowej dawniejszych emisyj w kwocie nom. 440.000 zł. i spieniężył takowe po kursie 89 za 100. Uzyskana z tej operacyi kwota wynosiła tylko 391.600 zł., czyli mniej niż preliminowano o 3.400 zł. Z wyjaśnienia tego wypływa, że Wydział krajowy dlatego odroczył emisyę tej pożyczki, ponieważ kurs, jaki w r. 1888 można było osiągnąć, był za niski, że przeto dla uzyskania kwoty 395.000 zł. w gotówce, musianoby emitować więcej stosunkowo obligacyj $4^1/_2$% pożyczki z r. 1888. Komisya budżetowa widzi się jednak spowodowaną zauważyć, że podane w wyjaśnieniach dalsze zarządzenie Wydziału krajowego zamierzonego celu nie osiągnęło i osiągnąć nie mogło. Jeżeli bowiem Wydział krajowy zamiast emitowania uchwalonej przez Sejm pożyczki z roku 1888 i spieniężenia takowej po ówczesnym kursie 89 za 100, pożyczył z funduszu propinacyjnego obligacye $4^1/_2$% pożyczki krajowej dawniejszej emisyi i spieniężył takowe po 89 za 100, zaś następnie zwrócił temuż funduszowi propinacyjnemu obligacye $4^1/_2$% pożyczki krajowej z roku 1888, nie przysporzył funduszowi krajowemu żadnej korzyści, ponieważ w ten lub ów sposób pożyczka krajowa z r. 1888 spieniężoną została po kursie 89 za 100, po kursie stosunkowo dość niskim, z powodu jak Wydział krajowy sam podaje, ówczesnej „chwiejności kursów na targach pieniężnych“.

Jeżeli Wydział krajowy, jak z wyjaśnienia jego wynika, uważał kurs 89 za 100 za zbyt niski i dla funduszu krajowego niekorzystny, należało odroczyć zrealizowanie pożyczki, ale także nie pożyczać z innych funduszów takich samych obligacyj wcześniejszej emisyi, celem spieniężenia ich po niskim stosunkowo kursie 89 za 100. Z tych powodów komisya budżetowa musiała uważać wyjaśnienia Wydziału krajowego za niedość jasne i zbadała przebieg sprawy na podstawie aktów i alegatów Wydziału krajowego. Rzecz przedstawia się jak następuje: Dnia 29. kwietnia 1888 r. l. 4.568 wniósł Bank krajowy do Wydziału krajowego ofertę następującej osnowy:

„Wobec zamierzonej nowej emisyi $4^1/_2$% obligacyj pożyczki krajowej za kwotę gotówkową 395.000 zł., ośmiela się Bank krajowy przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi krajowemu następującą ofertę:

1. „Bank krajowy gotów jest z d. 1. maja 1888 objąć od Wys. Wydziału krajowego tyle $4^1/_2$% pożyczki krajowej, ile mu potrzeba celem uzyskania gotówki w kwocie 395.000 zł. po kursie 89% w ten sposób, że Wys. Wydział krajowy dostarczy w pierwszych dniach maja r. b. z funduszu propinacyjnego sztuki dawniejszyeh emisyj z kuponem płatnym $^1/_{11}$ 1888, a zastąpi je następnie u siebie sztukami emisyj z r. 1888.

2. „Walutę za powyższą pożyczkę złoży Wysoki Wydział krajowy na rachunku bieżącym w Banku z d. 1. maja 1888“.

Na radzie Wydziału krajowego z d. 10. maja 1888 przyjęto ofertę Banku krajowego na zakupno obligów pożyczki krajowej pod warunkami w ofercie podanemi, a uchwałę tę zakomunikował Wydział krajowy Bankowi krajowemu odezwą z d. 10. maja 1888, w której czytamy:

„Do Dyrekcyi Banku krajowego w miejscu. Przyjmując przesłaną nam 30. z. m. l. 4.568 ofertę na zakupno emitować się mających obligów długu krajowego dla uzyskania gotówki na utworzenie funduszu pożyczkowego dla gmin na budowę koszar, polecamy równocześnie kasie krajowej, aby wydała Bankowi krajowemu z ogólnego funduszu propinacyjnego z obligów pożyczki krajowej z r. 1883, 1884 i 1885 sumę 440.000 zł. nominalnej wartości. Zarazem polecamy kasie krajowej aby otrzymaną gotówkę licząc po 89% uloko-

wała w Banku krajowym na rachunku bieżącym z walutą $^1/_5$ 1888 na rzecz wzmiankowanego funduszu pożyczkowego".

Niewłaściwie więc Wydział krajowy w wyjaśnieniach swoich podaje, że z powodu „chwiejności kursów na targach pieniężnych", zrealizowanie pożyczki krajowej z r. 1888 odroczył, bo ją uchwałą z d. 10. maja 1888 rzeczywiście i faktycznie zrealizował po kursie 89% lecz na żądanie Banku krajowego zastąpił obligi pożyczki krajowej z r. 1888 takiemiż obligacyami pożyczek krajowych dawniejszych emisyj.

Z przebiegu sprawy okazuje się, że finansowa ta operacya nie wypadła na korzyść funduszu krajowego, zwłaszcza jeżeli się zważy, że stan funduszu koszarowego nie wymagał doraźnego zrealizowania pożyczki z r. 1888. Jak bowiem z zamknięcia rachunków tego funduszu za r. 1888 się okazuje, posiadał ten fundusz z końcem r. 1887 gotówkę w kwocie 223.000 zł. W ciągu roku 1888 wpłynęło tytułem zwrotu pożyczek gminom udzielonych 28.958 zł., razem więc fundusz koszarowy dysponował kwotą 251.958 zł. W ciągu roku 1888 wyasygnowano na pożyczki bezprocentowe 190.000 zł., z których do końca roku budżetowego zrealizowano 189.000 zł. tak że oprócz gotówki uzyskanej ze zrealizowanej pożyczki, fundusz koszarowy z końcem roku 1888 posiadał kwotę 62.958 zł.

Sposób ulokowania gotówki uzyskanej ze zrealizowania pożyczki krajowej z roku 1888 również nie przysporzył korzyści funduszowi krajowemu. Pożyczka bowiem, pomimo że gotówka potrzebną nie była, zrealizowaną została z kuponem od 1. maja bieżącym, to jest że fundusz krajowy opłacał $4^1/_2$% od 1. maja począwszy od obligów nom. wart. 440.000 zł. Gotówkę zaś uzyskaną w kwocie 391.600 zł. ulokowano w Banku krajowym na 3%. Strata procentowa wynikła z tej operacyi w roku 1888, to jest od 1. maja do końca roku wynosiła 5.368 zł.

Dochody rzeczywiste w i ę k s z e od preliminowanych wykazują następujące rubryki:

Rubr. IV. „*Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych*". Zamiast preliminowanych 42.671 zł. dały one w rzeczywistości 53.163 zł., czyli więcej o 10.492 zł. Nadwyżki te oparte na zamknięciach rachunków poszczególnych zakładów, będą omawiane przy sprawozdaniu naszem o szczegółowych zamknięciach tych rachunków.

Rubr. V. „*Zwroty zaliczek*". W poz. 11 tej rubryki preliminowano 13.400 zł. tytułem zwrotów zaliczek od urzędników, w rzeczywistości wynosiły one 17.423 zł. czyli więcej o 4.023 zł. Pozycya ta zostaje w ścisłym związku z poz. 33 rubr. II. wydatków, w której przekroczono ustanowiony na zaliczki dla urzędników kredyt o 10.725 zł. W poz. 15 tej rubryki wpłynęła kwota 10.534 zł. zamiast preliminowanych 1.800 zł., a to przeważnie z powodu znaczniejszych zwrotów od funduszów stypendyjnych na poczet zaliczek udzielonych z funduszu krajowego na pokrycie chwilowych niedoborów.

Rubr. XII. „*Dochód z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogowego z r. 1866*". Uchwałą z d. 21. października 1884 przelaną została do funduszu krajowego cała pozostałość funduszu zapomogi z roku 1866. Pozostałość ta składała się z gotówki i z należytości u powiatów. Cała gotówka odrazu przelaną została do funduszu krajowego, zaś należytości u powiatów w miarę ich wpływania. Na r. 1888 preliminowano z tego tytułu 18.067 zł., wpłynęło zaś w rzeczywistości 24.951 zł. a to z powodu, że powiat brodzki spłacił doraźnie ponad plan umorzenia kwotę 6.817 zł. Z końcem r. 1888 wynosiła cała zaległość u powiatów 65.743 zł.

Rubr. XV. „*Dochód z dodatków do podatków*". Wysoki Sejm przyjmując za podstawę do obliczenia wydatności centa dodatku na 103.000 zł., uchwalił dodatek w wysokości 31 centów, co miało uczynić kwotę 3,193.000 zł. W rzeczywistości zaś 1 cent dodatku dał

w roku budżetowym 104.967 zł., a ogólna suma dochodów z dodatku do podatków wynosiła 3,253.990 zł., czyli więcej niż preliminowano o 60.990 zł. Należytość bieżąca za r. 1888 wynosiła 3,278.997 zł., czyli na 1 cent 105.774 zł. Na poczet tej należytości wpłynęło jednakowo tylko 2,939.896 zł., a pozostała z tego roku zaległość wynosiła 332.647 zł., po uwzględnieniu zwrotów opodatkowanym w kwocie 6.454 zł. Na poczet zaległości z lat dawniejszych w kwocie 886.098 zł., po potrąceniu zwrotu opodatkowanym 27.298 zł., wpłynęło w roku budżetowym 314.094 zł., a ogólna zaległość z końcem r. 1888 wynosiła 877.353 zł., zmniejszyła się przeto o 8.745 zł.

Ogół wydatków rzeczywistych funduszu krajowego		4,975.016 zł.
„ dochodów	„ „ „	4,917.703 „
	okazuje się niedobór w kwocie	57.313 zł.

który pokryty został tymczasowo pożyczką zaciągniętą od funduszu „uposażenia kasy krajowej“.

Powyżej już wykazaliśmy, że niedobór budżetowy wynosił 12.484 zł., a gdy zamknięcie rachunków wykazuje niedobór w kwocie 57.313 zł., przeto rzeczywisty ostateczny wynik był niekorzystny o 44.829 zł.

Gdy jednak budżet na r. 1888 oprócz własnych dochodów funduszu krajowego i dodatków do podatków, użył na pokrycie potrzeb roku 1888, pozostałości kasowej z r. 1886 w kwocie 226.406 zł., dalej części lub reszty innych samodzielnych funduszów, a mianowicie: części funduszu pożyczki krajowej z r. 1866 w kwocie 24.951 zł. i reszty funduszu pożyczki krajowej z r. 1883 w kwocie 191.729 zł., więc rok 1888 nie miał właściwie pokrycia na swoje potrzeby na kwotę 500.399 zł.

W powyższem sprawozdaniu o zamknięciu rachunków funduszu krajowego w ściślejszem znaczeniu, komisya budżetowa badała pojedyńcze rubryki i pozycye osobno działu wydatków, a osobno działu dochodów, bez względu na to, czy te wydatki a względnie dochody objęte odnośnemi rubrykami, należą do jednej kategoryi wydatków, a względnie dochodów, lub czy pojedyńcze rubryki wyczerpują wszystkie wydatki, a względnie dochody jednej i tej samej kategoryi.

Dla uzupełnienia tego sprawozdania komisya budżetowa podaje poniżej także wynik cyfrowy głównych działów gospodarki krajowej bez względu na rubryki i pozycye, w których wydatki są uwidocznione, a przy równoczesnem uwzględnieniu rzeczywistych dochodów odnośnych działów gospodarki krajowej.

Całą gospodarkę krajową, jak to już w poprzednich naszych sprawozdaniach wykazaliśmy, można podzielić na 8 głównych działów, a mianowicie:

I. Koszta reprezentacyi i zarządu. II. Koszta leczenia w najobszerniejszem znaczeniu (wydatki na cele zdrowotne). III. Koszta łożone na cele oświaty. IV. Drogi i komunikacye krajowe. V. Budowy wodne i meljoracye. VI. Wydatki na cele gospodarstwa krajowego (rolnictwo i przemysł). VII. Wydatki na cele bezpieczeństwa publicznego i VIII. Umarzanie pożyczek i opłata procentów.

I. Na „reprezentacyę i zarząd“ wydano ogółem	414.389 zł.
dochody wynosiły	17.423 „
czysty wydatek	396.966 zł.

w porównaniu z budżetem więcej o 34.438 zł.

II. Na „koszta leczenia w najobszerniejszem znaczeniu“ (cele zdrowotne) wydano . . . . . 802.331 zł.
dochody wynosiły . . . . . 61.017 „
czysty wydatek . . . . . 741.314 zł.
w porównaniu z budżetem więcej o 35.755 zł.

III. Na „koszta oświaty“ wydano . . . . . 786.763 zł.
w porównaniu z budżetem więcej o 24.025 zł.

IV. Na „drogi i komunikacye“ wydano . . . . . 933.797 zł.
dochody wynosiły . . . . . 227.116 „
czysty wydatek . . . . . 706.681 zł.
w porównaniu z budżetem mniej o 2.047 zł.

V. Na „budowy wodne i melioracyjne“ wydano . . . . . 192.635 zł.
w porównaniu z budżetem więcej o 9.217 zł.

VI. Na „cele gospodarstwa krajowego“ (rolnictwo, górnictwo i przemysł) wydano . . . . . 711.445 zł.
dochody wynosiły . . . . . 92.145 „
czysty wydatek . . . . . 619.300 zł.
w porównaniu z budżetem mniej o 2.846 złr.
(W tej kwocie mieści się wydatek 400.000 zł. na składy zbożowe we Lwowie i Krakowie.)

VII. Na „bezpieczeństwo publiczne“ wydano . . . . . 244.951 zł.
w porównaniu z budżetem mniej o 4.639 zł.
(W tej kwocie mieści się wydatek 150.000 zł. na budowę domu dla Żandarmeryi we Lwowie.)

VIII. Na „umorzenie pożyczek i opłatę procentów“ wydano . . . 453.913 zł.
dochód (zwrot pożyczek) wynosił . . . . . 8.276 „
czysty wydatek . . . . . 427.637 zł.
w porównaniu z budżetem więcej o 7.172 zł.

Nadto jeszcze wydano na „cele dobroczynne“ i „rozmaite“ . . 38.141 zł.

Wszystkie wydatki objęte powyżej wyszczególnionemi działami wynoszą ogółem . . . . . 4,154.388 zł.
Cały dochód z dodatków do podatków wynosił . . . . . 3,253.990 „
Wydatki nie pokryte dodatkami wynosiły . . . . . 900.938 zł.

Kwota ta pokrytą została:

pożyczką na założenie składów składów zbożowych . .	400.000 zł.	
pozostałością kasową z r. 1886	226.406 „	
zużyciem pozostałości funduszu pożyczki z r. 1883 . .	191.729 „	
zużyciem części pozostałości funduszu zapomogowego z r. 1866	24.950 „	843.082 zł.
pozostała reszta niepokryta . . .		57.313 zł.

jak to wyżej wykazano.

Komisya budżetowa widzi się spowodowaną zaznaczyć, że powyżej wykazane wydatki na pojedyńcze działy gospodarki krajowej obejmują wyłącznie wydatki czynione na te działy z funduszu krajowego w ścisłem znaczeniu tego słowa, że natomiast nie są objęte powyższym

wykazem wydatki, łożone na te same działy krajowej gospodarki przez gminy, powiaty, instytucye, spółki i towarzystwa bądź to z funduszów własnych i specyalnych na ten cel przeznaczonych, bądź też z dodatków do podatków, pośrednich i bezpośrednich.

Do zamknięcia rachunków funduszu krajowego dołączył Wydział krajowy 8 alegatów, zawierających zamknięcia rachunków: szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, szkół rolniczych i folwarków w Dublanach i Czernichowie i krajowych niższych szkół rolniczych.

1. Krajowa szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Wydatki tej szkoły preliminowane na 12.160 zł. wynosiły w rzeczywistości 13.810 zł. przekroczyły więc preliminarz o 1.650 zł. Właściwe wydatki na szkołę wynosiły tylko 12.970 zł. i wykazują przekroczenie w kwocie tylko 810 zł. Wydział krajowy jednak z rubr. I. wydatków tej szkoły, uchwalił zaliczki na płace w kwocie ogólnej 1.100 zł., z których w roku budżetowym kwota 840 zł. została niespłacona i ztąd powstało powyżej wykazane znaczniejsze przekroczenie. Wydatek nieprelimiowany z powodu udzielonych a w roku budżetowym niespłaconych zaliczek, ma w znacznej swej części pokrycie w ściągniętych, a nieprelimiowanych zwrotach zaliczek z lat ubiegłych w kwocie 630 zł. Oprócz wyjaśnionego i uzasadnionego w ten sposób przekroczenia z powodu udzielonych zaliczek, wykazuje jeszcze poz. 16. „wydatki rozmaite administracyjne“, przekroczenie preliminowanej kwoty 195 zł. o 728 zł. z powodu poniesienia znaczniejszego wydatku na roboty konserwacyjne w budynku szkolnym.

Dochody tej szkoły preliminowane na 5.400 zł. dały w rzeczywistości 5.962 zł. czyli więcej o 562 zł., a to wykazanego już powyżej ściągnięcia zaliczek z lat ubiegłych.

Wydatki tej szkoły wynosiły . . .		13.810 zł.
Dochody „ „ „ . . .		5.962 „
	niedobór .	7.848 zł.

pokryty został z funduszu krajowego. Budżet z tego tytułu preliminował wydatek w kwocie 6.760 zł., wydano przeto na pokrycie niedoboru tej szkoły więcej niż preliminowano o 1.088 zł.

2. Krajowa szkoła rolnicza w Dublanach.

a) Wyższa szkoła rolnicza.

Wydatki tej szkoły preliminowane były na kwotę ogólną 39.317 zł., a to 35.856 zł. w wydatkach zwyczajnych i 3.461 zł. w nadzwyczajnych. Rzeczywiste zaś wydatki wynosiły ogółem 42.206 zł., z których 3.460 zł. było wydatków nadzwyczajnych.

W rubr. I. *„Płace profesorów i docentów“* przekroczono preliminowaną kwotę o 627 zł., a to z powodu udzielenia z tej rubryki zaliczek na płace, z których w roku budżetowym po odpisaniu reszty dłużnej zaliczki Dra Aua z powodu jego śmierci, zostało niespłaconych 473 zł. Przekroczenie to ma całkowite prawie pokrycie w ściągniętych a nieprelimiowanych zwrotach zaliczek z lat ubiegłych w kwocie 452 zł.

W rubr. IV. *„Koszta administracyjne“* przekroczono preliminowaną kwotę 1.000 zł. „na utrzymanie budynków i ogrodzeń“ o 1.347 zł. z powodu koniecznych po nad preliminarz adaptacyj i kosztów wyniszczenia grzyba w starych budynkach szkolnych, przeprowadzenia desinfekcyi pomieszkania prof. Aua i rekonstrukcyi studni. W poz. 31 tej rubryki przekro-

czono preliminowaną kwotę 1.000 zł. na „koszta przewozu prelegentów, lekarza i kapelana“ o 393 zł.

Przekroczenie w tej pozycyi powtarza się od lat kilku, co spowodowało Wydział krajowy do uzasadnienia żądania a Wysoki Sejm do udzielenia na ten cel większego kredytu w budżecie na rok 1890.

Tytułem „*rozmaitych*“, wykazuje zamknięcie rachunków wydatek w kwocie 513 zł., który to wydatek nie był w budżecie przewidziany. Przeważną część tej kwoty bo 375 zł. wydano tytułem odprawy p. Bercie Au wdowie po profesorze.

Dochody. W dziale dochodów tej szkoły wykazuje rubr. III. znacznie mniejsze niż preliminowano wpływy tytułem opłat od uczniów. Zamiast preliminowanej kwoty 8.910 zł. wpłynęło tylko 5.519 zł. czyli mniej o 3.391. Przy uchwalaniu budżetu na r. 1888 podwyższono opłatę czesnego z 50 zł. na 100 zł. rocznie. To podwyższenie jednak mogło być zastosowane dopiero w II. półroczu roku budżetowego, za I. półrocze zaś pobierano czesne w poprzedniej wysokości, nadto uwolniono 28 uczniów od wszelkich opłat szkolnych. Tytułem „*Rozmaitych*“ wpłynęła ogólna kwota 1.068 zł. Dochód ten służył na pokrycie niektórych przekroczeń w dziale wydatków, jak dary na środki naukowe, lub też pokryły wydatki, które nie były preliminowane, jak zwroty zaliczek z lat ubiegłych.

Wydatki wyższej szkoły rolniczej w Dublanach wynosiły . . .	42.206 zł.
Dochody „ „ „ „ „ . . .	15.726 „
Niedobór	26.480 zł.

pokryty został z funduszu krajowego. A ponieważ w budżecie na r. 1888 preliminowano z tego tytułu wydatek w kwocie 20.923 zł., wydano przeto na szkołę rolniczą w Dublanach więcej niż preliminowano o 5.557 zł.

b) Szkoła parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach.

Wydatki tej szkoły preliminowane na 12.604 zł. wynosiły w rzeczywistości tylko 10.773 zł. czyli mniej o 1.831 zł., a to z powodu mniejszych wydatków na utrzymanie uczniów, potrzeby naukowe i koszta administracyjne. We wszystkich tych rubrykach wydano mniej niż preliminowano o 2.041 zł. Gdy jednak Wydział krajowy udzielał i z tego funduszu zaliczki na płace, z których po roku budżetowym zostało niespłaconych 210 zł., przeto powyżej wykazana cyfra zredukowaną została do kwoty 1.831 zł. Odnośnie do udzielonych zaliczek zauważyć należy, że więcej niż połowa tego wydatku pokrytą została ze zwrotów zaliczek z lat ubiegłych, które to zwroty nieprelimiowane wynosiły 108 zł.

Dochody tej szkoły preliminowane na 2.988 zł. wynosiły w rzeczywistości 2.344 zł., były więc mniejsze od preliminowanych o 644 zł., głównie z powodu mniejszych wpływów tytułem opłat i datków.

Wydatki tej szkoły wynosiły	10.773 zł.
Dochody „ „ „	2.344 „
Niedobór , . .	8.429 zł.

pokryty został z funduszu krajowego, a gdy na ten niedobór preliminował budżet kwotę 9.616 zł., przeto wydano z tego tytułu mniej niż preliminowano o 1.187 zł.

3. Folwark w Dublanach.

Budżet na r. 1888 preliminował w dziale wydatków zwyczajnych 16.895 zł., nadzwyczajnych 3.292 zł., ogółem wydatki miały wynosić 20.187 zł. Dochody preliminowane były na 20.880 zł., tak że podług budżetu miała pozostać nadwyżka w kwocie 693 zł. W rzeczywistości zaś wynosiły wydatki: zwyczajne 23.691 zł., nadzwyczajne 4.173 zł., ogół

więc wydatków rzeczywistych wynosił 27.864 zł. Dochody rzeczywiste dały 21.898 zł., a niedobór rzeczywisty pokryty z funduszu krajowego wynosił 5.966 zł. A gdy do tego rzeczywistego niedoboru dodamy nadwyżkę budżetową 693 zł., otrzymamy kwotę 6.659 zł., o którą wynik rzeczywisty w porównaniu z budżetem był *niekorzystny*.

Wydatki. W tym dziale wszystkie rubryki wykazują wydatki rzeczywiste większe od preliminowanych. Przejdziemy ważniejsze z nich.

Rubr. I. „*Wydatki na gospodarstwo*“. Na te wydatki preliminowano ogólną kwotę 9.716 zł., a to 8.035 zł. w zwyczajnych a 1.681 zł. w nadzwyczajnych, rzeczywiste zaś wydatki wynosiły 11.488 zł., z których kwota 9.794 zł. przypada na zwyczajne a 1.694 zł. na nadzwyczajne. Przekroczenie w kwocie 1.772 zł. powstało w skutek braku robotników najemnych, co spowodowało powiększenie służby folwarcznej, dalej w skutek wykarczowania części nieużytecznego lasu i w skutek koniecznych robót dla wytępienia nadzwyczajnej ilości myszy polnych, a wreszcie w skutek dokupienia więcej niż preliminowano paszy, gdyż konicz zepsuły myszy, a siana zebrano mniej z powodu posuchy.

Rubr. II. „*Torfiarnia*“. Na wyrób torfu w Dublanach preliminowano 4.875 zł. a na uzupełnienie urządzenia 1.100 zł. tytułem nadzwyczajnego wydatku. W rzeczywistości zaś wydano na wyrób 8.175 zł., a na urządzenie 1.922 zł. W wydatkach zwyczajnych więc przekroczono preliminarz o 3.300 zł., w nadzwyczajnych o 822 zł. Znacznego tego przekroczenia Wydział krajowy w wyjaśnieniach swoich niczem nie uzasadnia, Wydział krajowy jedynie konstatuje, że gdy na wyrób torfu wydano 8.175 zł., a dochodu ze sprzedaży wraz z kwotą z tego tytułu zalegającą było tylko 5.841 zł., przeto przedsiębiorstwo wyrobu torfu przyniosło w r. 1888 stratę w kwocie 2.334 zł., a to nie licząc kosztów urządzenia, które w r. 1888 wynosiły właściwie 3.445 zł., ponieważ oprócz zapłaconej z budżetu r. 1888 kwoty 1.922 zł., pozostała jeszcze zaległość bierna 1.523 zł., którą zapłacono z budżetu r. 1889. Dla przedsiębiorstwa eksploatacyi torfu w Dublanach preliminował budżet w wydatkach zwyczajnych 4.875 zł., w dochodach 6.120 zł., czysty dochód więc miał wynosić 1.245 zł., rzeczywisty zaś wynik wykazuje stratę w kwocie 2.334 zł. i był w porównaniu z budżetem gorszy o 3.579 zł. Powtarzające się od kilku lat, to jest od rozpoczęcia tej eksploatacyi, straty przy tem przedsiębiorstwie spowodowały komisyę budżetową przy sposobności sprawozdania o zamknięciu rachunków funduszu krajowego za r. 1887 do uczynienia wniosku, zamienionego następnie przez Wysoki Sejm w uchwałę z dnia 18. Stycznia 1889, aby polecić Wydziałowi krajowemu, by na następnej sesyi sejmowej przedłożył wnioski co do dalszego eksploatowania tego przedsiębiorstwa bez narażania funduszu krajowego na jakiekolwiek z tego powodu straty. W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem swojem z d. 24. Września 1889 obszerną relacyę administracyi folwarku o eksploatacyi torfu w latach 1887 i 1888 i o warunkach, przebiegu i widokach dalszej eksploatacyi torfu w Dublanach. Na podstawie tej relacyi Wydział krajowy uznał za pożądane pozyskać dla eksploatacyi torfu dublańskiego prywatnych przedsiębiorców z odpowiednią wiedzą i kapitałami, czy to jako dzierżawców, czy jako spólników. Rokowania w tym celu zawiązane dopiero w bieżącym roku doprowadziły do rezultatu, a odnośny układ z p. Maślanką będzie przedłożony Wysokiemu Sejmowi w tegorocznem sprawozdaniu o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach. Wysoki Sejm będzie miał sposobność wypowiedzenią swojego zdania o tym układzie.

Rubr. III. „*Cegielnia*“. Zamiast preliminowanych 900 zł. wydano na wyrób cegieł 2.242 zł. w skutek zwiększonej produkcyi, która też uwydatniła się w większych niż preliminowano dochodach z tego przedsiębiorstwa. Budżet preliminował wydatki na cegielnię w kwocie 900 zł., w dochodach zaś tylko 1.000 zł., tak że czysty dochód miał wynosić 100 zł. Wynik zaś rzeczywisty wykazuje czysty dochód w kwocie 319 zł., wydatki bowiem wynosiły 2.242 zł., a ze sprzedaży wyrobionych cegieł uzyskano kwotę 2.561 zł.

Pozostałe rubryki tego działu wykazują mniej znaczne różnice, które w sprawozdaniu Wydziału krajowego dostatecznie są wyjaśnione.

Dochody. Budżet obliczał dochody folwarku na 20.880 zł., rzeczywiste zaś dochody wynosiły 21.898 zł., były więc większe od preliminowanych o 1.018 zł., a jeżeli od wykazanych dochodów odejmiemy większy o 1.561 zł. dochód z cegielni, która to nadwyżka służyła na pokrycie przekroczenia w dziale wydatków, okaże się właściwie ubytek w preliminowanych dochodach o 543 zł., która to kwota nieznacznie tylko, bo o 43 zł. przewyższa ubytek w dochodach z torfiarni. Z tego zestawienia wynika, że rzeczywiste dochody z właściwego gospodarstwa różnią się od dochodów preliminowanych o 43 zł.

Wydatki folwarku w Dublanach wynosiły . .	27.864 zł.
Dochody „ „ „ „ . .	21.898 „
Niedobór . .	5.966 zł.

pokryty został z funduszu krajowego. Gdy zaś podług budżetu nietylko że nie miało być niedoboru, ale nadto folwark miał dać dochód w kwocie 693 zł., okazuje się, że w porównaniu z budżetem, rzeczywisty wynik był niekorzystny o 6.659 zł. Gdy uwzględnimy większy niż preliminowano czysty dochód z cegielni o 220 zł. i mniejszy niż preliminowano dochód z torfiarni o 3.579 zł., okaże się, że wynik właściwego gospodarstwa był *niekorzystny* o 3.300 zł.

4. Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Wydatki tego kursu preliminowane były na 1.765 zł., dochody na 1.240 zł., a niedobór do pokrycia z funduszu krajowego miał wynosić 525 zł.

Rzeczywisty zaś wynik wykazuje: wydatki 1.957 zł., dochody 1.373 zł., a niedobór pokryty z funduszu krajowego 584 zł. Z tego więc tytułu wydano więcej niż preliminowano o 59 zł. Różnice są dostatecznie wyjaśnione w sprawozdaniu Wydziału krajowego.

5. a. Szkoła rolnicza w Czernichowie.

Wydatki tej szkoły preliminowane na 34.560 zł. w zwyczajnych i 1.690 w nadzwyczajnych, wynosily w rzeczywistości: zwyczajne 35.910 zł., nadzwyczajne 1.817 zł., przekroczono więc preliminarz w dziale wydatków zwyczajnych o 1.350 zł., w nadzwyczajnych o 127 zł.

Główne i jedyne przekroczenie wykazuje rubr. III. „*Koszta administracyjne*“, zamiast bowiem preliminowanej w tej rubryce ogólnej kwoty 4.060 zł. wydano 6.425 zł. Na „utrzymanie budynków“ preliminowano w poz. 15 tej rubryki kwotę 700 zł., a wydano 2.231 zł. W tej cyfrze przekroczenia mieści się zapas materyałów budowlanych, wartości przeszło 900 zł., a nadwyżkę wydatków spowodowały niezbędne nadzwyczajne roboty konserwacyjne. Na „rozmaite nieprzewidziane“ preliminował budżet w poz. 24-tej rubryki 100 zł., a wydano 1.022 zł. Powody tego przekroczenia są uwidocznione w sprawozdaniu Wydziału krajowego i dostatecznie umotywowane. Pozostałe pozycye tej rubryki i reszta rubryk tego działu wykazują mniej lub więcej znaczne zaoszczędzenia, między temi podnieść należy poz. 29 rubr. IV., w której na „odzież“ dla uczniów tej szkoły preliminowaną była kwota 2.000 zł., rzeczywisty zaś wydatek wynosił tylko 1.309 zł., ponieważ przez rozpisanie ofert na dostawę sukna uzyskano znaczną zniżkę w cenach i ponieważ okazało się zbytecznem dawanie uczniom podwójnego ubrania letniego.

Dochody, Budżet na r. 1888 preliminował dochody tej szkoły na 20.600 zł., rzeczywiste zaś wpływy wynosiły tylko 19.111 zł., były więc mniejsze od preliminowanych o 1.489 zł. Ubytek ten w dochodach powstał z powodu mniejszych wpływów tytułem czesnego od uczniów, zamiast preliminowanych z tego tytułu 2.500 zł. wpłynęło tylko 930 zł., t. j. mniej o 1.570 zł. Jak w szkole dublańskiej tak i w tej szkole podwyższono opłatę od

uczniów, a to z 10 zł. na 50 zł. rocznie. Podwyższenie to jednak można było wprowadzić w życie dopiero od początku roku szkolnego 1888/9, t. j. od 1. Września 1888.

Wydatki szkoły rolniczej w Czernichowie wynosiły	.	37.727 zł.
Dochody „ „ „ „ „	.	19.111 „
Niedobór	.	18.616 zł.

pokryty został z funduszu krajowego, a ponieważ budżet z tego tytułu preliminował tylko 15.650 zł., przeto wydano więcej niż preliminowano o 2.966 zł. W tem przekroczeniu jednak mieści się zapas materyałów budowlanych w wartości 927 zł.

5. b. Szkoła ogrodnicza w Czernichowie.

Wydatki tej szkoły preliminowane były na kwotę 3.265 zł., dochody zaś na 2.600 zł., a fundusz krajowy miał pokryć niedobór w kwocie 665 zł. Gdy jednak wydatki rzeczywiste były mniejsze od preliminowanych o 190 zł., a dochody rzeczywiste większe od preliminowanych o 84 zł., wydano przeto z funduszu krajowego na pokrycie niedoboru mniej niż preliminowano o 274 zł., a to z powodu, że szkoła ta istniała w Czernichowie tylko do 1. Października 1888, następnie zaś przeniesioną została do Tarnowa.

5. c. Folwark w Czernichowie.

Wydatki folwarku w Czernichowie preliminowane były na kwotę ogólną 14.321 zł., dochody zaś na 16.410 zł., a do funduszu krajowego miała wpłynąć nadwyżka dochodów w kwocie 2.089 zł. Rzeczywisty zaś wynik wykazuje cyfry następujące: wydatki 11.084 zł., dochody 13.076 zł. a nadwyżka dochodów przelana do funduszu krajowego wynosiła 1.992 zł.

Większe o 710 zł. wydatki w rubr. I. „na gospodarstwo“, mają całkowite pokrycie w zwiększonych dochodach ze sprzedaży płodów rolnych i zwierzęcych. Tytułem „rozmaitych niespodziewanych“ wydano 650 zł. zamiast preliminowanych 50 zł., głównie z powodu koniecznej potrzeby kupna koni i wózka.

Znaczniejsze różnice między preliminarzem a rzeczywistem wynikiem napotykamy w rubr. III. „wydatki na piec wapienny“. Na tę produkcyę preliminowano 6.300 zł. w wydatkach, a 7.000 zł. w dochodach, tak że czysty dochód miał wynosić 700 zł. Podług zamknięcia rachunków wydano na produkcyę 3.348 zł. a uzyskany dochód wynosił 3.447 zł., czyli że uzyskano czysty dochód w kwocie 99 zł. Różnice te mają swoją przyczynę w tem, że w pierwszej połowie roku budżetowego zredukowano produkcyę, a w Październiku roku 1888 piec wydzierżawiony został. Również i wyrób cegieł odmienne przedstawia wyniki dla tego mianowicie, ponieważ dla braku potrzeby i odbytu cegły nie wypalano, a drobny wydatek 49 zł. na cegielnię łożony ma pokrycie we wpływach ze sprzedaży zapasowych cegieł w kwocie 188 zł.

6. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Na tę szkołę preliminował budżet wydatki w kwocie 9.866 zł. dochody w kwocie 3.570 zł., a fundusz krajowy miał pokryć niedobór w kwocie 6.296 zł. Zamknięcie rachunków wykazuje wydatki w kwocie 10.269 zł., dochody w kwocie 2.150 zł. a niedobór pokryty z funduszu krajowego wynosił 8.119 zł. Przekroczenie w dziale wydatków o 403 zł. powstało z powodu większych wydatków na koszta administracyjne, spowodowanych zwrotem kosztów podróży przyznanych nauczycielowi Grodzkiemu i znaczniejszemi kosztami leczenia uczniów. W dziale dochodów wynosiły opłaty od uczniów 150 zł. zamiast preliminowanych 1.150 zł. a to z powodu, że strony nie uiściły deklarowanych na ten cel datków, przypadających na rok 1888 w kwocie 1.150 zł. Wydział krajowy urgował tę sprawę, ale w roku

budżetowym bezskutecznie. Komisya budżetowa wyraża przekonanie, że Wydział krajowy i nadal tych zaległości nie spuści z oka i użyje wszelkich możliwych środków celem znaglenia ociągających się do uiszczenia deklarowanych datków. Tytułem zarobku uczniów preliminowano dochód w kwocie 360 zł., faktyczny wynik nie wykazuje jednak żadnego dochodu, ponieważ jak Wydział krajowy wyjaśnia, zarobku żadnego nie było. Powodu jednak dlaczego zarobku nie było, Wydział krajowy nie podaje.

7. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Budżet na rok 1888 ustanowił wydatki tej szkoły na kwotę 9.560 zł., dochody na 4.080 zł., a fundusz krajowy miał pokryć niedobór w kwocie 5.480 zł. Rzeczywisty wynik wykazuje wydatki w kwocie 8.493 zł., dochody w kwocie 3.639 zł., a fundusz krajowy pokrył niedobór w kwocie 4.854 zł. Z tego tytułu więc fundusz krajowy wydał mniej niż preliminowano o 626 zł. Mniejsze niż preliminowano wydatki mają przyczynę swoją w mniejszych wydatkach na utrzymanie uczniów, ponieważ stan uczniów wynosił w przecięciu 19, podczas gdy budżet preliminował wydatki na 30. Przekroczenie kosztów administracyjnych o 611 zł. powstało z powodu nadzwyczajnych wydatków na koszta przeniesienia ze względów służbowych kierownika i nauczyciela fachowego. Ubytek w dochodach tłumaczą mniejsze o 400 zł. wpływy z opłat na utrzymanie uczniów, z którego tytułu pozostało 300 zł. zaległości czynnych.

8 Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Na tę szkołę preliminował budżet na rok 1888 wydatki 10.020 zł., dochody 4.745 zł., a fundusz krajowy miał pokryć niedobór w kwocie 5.275 zł. Zamknięcie rachunków zaś wykazuje wydatki rzeczywiste 7.136 zł., dochody 4.184 zł., a fundusz krajowy pokrył niedobór w kwocie 2.952 zł., fundusz krajowy wydał przeto z tego tytułu mniej niż preliminowano o 2.323 zł. Głównym powodem mniejszych wydatków jest ta okoliczność, że budżet preliminował potrzeby tej szkoły na 30 uczniów, a w przecięciu było ich tylko 21. W dziale dochodów niedopisały głównie opłaty na utrzymanie uczniów, które zamiast preliminowanych 1.340 zł. dały tylko 1.005 zł., a kwota 365 zł. została w zaległości czynnej. Uwaga nasza o zaległościach w spłacie deklarowanych datków umieszczona przy szkole rolniczej w Horodence, odnosi się także do zaległości wykazanych w szkołach rolniczych w Jagielnicy i Kobiernicach.

Przechodzimy do drugiej części naszego zadania, to jest do zdania sprawy z zamknięcia rachunków za rok 1888

Funduszów i zakładów uposażonych ze skarbu krajowego.

Fundusz szkolny krajowy.

Wydatki.

Budżet na rok 1888 preliminował dla tego funduszu w wydatkach zwyczajnych 689.470 zł., w nadzwyczajnych 44.675 zł., ogół wydatków więc miał wynosić 734.145 zł. Przedłożone przez Radę szkolną krajową zamknięcie rachunków za rok 1888 wykazuje rzeczywiste wydatki: zwyczajne 691.470 zł., nadzwyczajne 100.078 zł. Z porównania tych cyfr okazuje się, że przekroczono preliminarz w wydatkach zwyczajnych o 2.000 zł., w nadzwyczajnych o 55.403 zł.

Podług systemu budżetowania na rok 1888 przez komisyę budżetową proponowanego a przez Wysoki Sejm zatwierdzonego, budżet wydatków podzielony został na dwa

główne działy, a mianowicie: dział I. „Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych“, i dział II. „Wydatki własne funduszu szkolnego krajowego.“ Porównywanie preliminarza z rzeczywistym wynikiem każdego z powyższych działów osobno, doprowadza do następujących cyfr.

Dział I. „*Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.*“ Na te potrzeby preliminował budżet w wydatkach zwyczajnych 534.549 zł., w nadzwyczajnych 20.000 zł., rzeczywisty zaś wynik wykazuje wydatki zwyczajne 527.290 zł., nadzwyczajne 81.103 zł., w tym dziale wiec wydano w wydatkach zwyczajnych mniej o 7.259 zł.,a przekroczono preliminarz w wydatkach nadzwyczajnych o 61.103 zł.

Dział II. „*Wydatki własne funduszu szkolnego krajowego.*“ Dla tego działu budżet preliminował w wydatkach zwyczajnych 154.921 zł. w nadzwyczajnych 24.675 zł., rzeczywisty zaś wynik wykazuje wydatki zwyczajne 164.180 zł., nadzwyczajna 18975 zł. Podczas więc gdy w wydatkach zwyczajnych przekroczono preliminarz o 9.259 zł., wydano w nadzwyczajnych mniej niż preliminowano o 5.700 zł.

Przechodząc do szczegółów działu I. musimy przedewszystkiem zaznaczyć, że według zamknięć rachunkowych 35 rad szkolnych okręgowych, fundusze szkolne okręgowe pobrały w roku 1888 tytułem zasiłku z funduszu szkolnego krajowego kwotę 529.459 zł. czyli o 2.169 zł. więcej, aniżeli to wykazuje zamknięcie rachunków funduszu szkolnego krajowego. Różnica ta pochodzi ztąd, że fundusze szkolne okręgowe zamykają swoje roczne rachunki z dniem 31. grudnia, a fundusz szkolny krajowy zamykał roczne rachunki dopiero 31. marca. Kwota więc 2.169 zł. pobrana w pierwszych trzech miesiącach przez fundusze szkolne okręgowe zarachowaną została w tych funduszach w roku 1888, a fundusz szkolny krajowy zarachował ją na rachunek roku 1887. Aby uniknąć tych pozornych nawet różnic, które w dawniejszych latach dawały powód do niepotrzebnych a rozwlekłych korespondencyj między Wydziałem krajowym a Radą szkolną krajową, i aby ujednostajnić rachunkowość funduszów szkolnych okręgowych i funduszu szkolnego krajowego, komisya budżetowa zaproponowała, a Wysoki Sejm zatwierdził w roku 1889 zmianę rachunkowości funduszu szkolnego krajowego w tym kierunku, aby rok budżetowy tego funduszu kończył się także z dniem 31. Grudnia.

W dziale I. cztery tylko rubryki wykazują znaczniejsze różnice między preliminarzem a zamknięciem rachunków, a to w dwóch rubrykach wydano mniej niż preliminowano, a w dwóch przekroczono preliminowane kwoty.

M n i e j niż preliminowano wydano w rubr. VII. „na utrzymanie szkół nowych“ o 8.962 zł. i w rubr. VIII. „na płace nauczycieli i nauczycielek nadetatowych“ o 3.831 zł. Powody tych różnic są w uwagach Rady szkolnej krajowej i Wydziału krajowego dostatecznie wyjaśnione.

Przekroczono zaś preliminowane kwoty w następujących dwóch rubrykach:

Rubr. VI. „*Rozmaite wydatki*“. Zamiast preliminowanych 3.800 zł. wydano z tej rubryki 9.790 zł., czyli przekroczono preliminarz o 5.990 zł. Budżet nie preliminował żadnej kwoty na opędzenie kosztów utrzymania biura rachunkowego dla funduszów szkolnych okręgowych, wydano zaś z tego tytułu 6.090 zł., zaś 100 zł. nie wydano dla funduszu szkolnego miasta Krakowa. Co się tyczy tego funduszu, to kwoty dla niego w poszczególnych rubrykach tego działu budżetu funduszu szkolnego krajowego nie zostały w ciągu roku budżetowego wypłacone, gdyż dopiero zamknięcie rachunków funduszu szkolnego miasta Krakowa wykaże, czy fundusz ten ma prawo do zasiłków z funduszu szkolnego krajowego. Wydatki na biuro rachunkowe dla funduszów szkolnych okręgowych były przez kilka lat przedmiotem dyferencyi między Sejmem a rządem. Od r. 1889 począwszy Sejm preliminuje w wydatkach tego działu potrzebne kwoty na koszta prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. IX „*Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych*“ (nadzwyczajne), Dochody funduszów szkolnych okręgowych często bardzo nie wpływają w należytym czasie.

*

o prestacye szkolne toczą się często długie spory, — a gdy płace nauczycieli i inne potrzeby funduszów szkolnych okręgowych muszą być pokryte we właściwym czasie, przeto od dłuższego szeregu lat fundusz szkolny krajowy udzielał funduszom szkolnym okręgowym zaliczki zwrotne na pokrycie tych potrzeb. Dawniej gdy cały dział I. stanowił jedną rubrykę, zaliczki zwrotne zarachowane były w ogólnej cyfrze zasiłków udzielanych funduszom szkolnym okręgowym. Obecnie gdy dla lepszej ewidencyi dawniejszą rubr. I. a obecnie dział I. podzielono na poszczególne rubryki odpowiednio do natury wydatków, zaliczki zwrotne udzielone funduszom szkolnym okręgowym stanowią osobną rubrykę działu I. wydatków funduszu szkolnego krajowego. Na te zaliczki preliminował budżet kwotę 20.000 zł., wydano zaś 81.103 zł. czyli więcej niż preliminowano o 61.103 zł. Znaczna ta różnica wyjaśnioną została na wezwanie Wydziału krajowego przez Radę szkolną krajową w odezwie z dnia 31. grudnia 1888, a główne powody wyjęte z tego wyjaśnienia umieszczone są w uwagach do niniejszej rubryki.

W dziale II. preliminowano w rubr. X. na „*substytucye*“ 12.000 zł., a wydano 22.748 zł. czyli więcej niż preliminowano o 10.748 zł., a to zpowodu zaprowadzenia w wielu szkołach nauki półdziennej, tudzież z przyczyny zorganizowania szkół nowych.

W rubr. XXII. poz. 52 *a* zarachowano tytułem „rozmaitych innych“ kwotę 11.938 zł., która w budżecie nie była preliminowana. Wydatki te powstały w skutek mylnych zarachowań c. k. urzędów podatkowych. Korelatywnie z tymi wydatkami wykazuje rubr. VII. dochodów wpływy z powodu mylnych zarachowań, a kwota 7.610 zł. została do zwrotu przypisaną. Pozostałe rubryki tego działu wykazują wydatki mniejsze od preliminowanych, a to przeważnie z powodu niepobrania do końca grudnia należnych kwot. Znaczniejsze zaoszczędzenie w rubr. XVII. powstało nadto z tego powodu, ponieważ w roku budżetowym wielu nauczycielom nie przyznano jeszcze dodatków pięcioletnich.

Dochody.

Dochody własne funduszu szkolnego krajowego preliminowane były w budżecie na r. 1888 na kwotę 151.431 zł., wynik zaś rzeczywisty wykazuje dochody w kwocie 184.863 zł. Wpływy więc były większe od preliminarza o 33.432 zł.

Między rubrykami, które wykazują rzeczywiste wpływy większe od preliminowanych, wymienić należy rubr. VII., w której preliminowano w poz. 22 tytułem „zwrotu zaliczek funduszom szkolnym okręgowym udzielonych“, kwotę 20.000 zł., a wpłynęło z tego tytułu 58.698 zł., czyli więcej o 39.698 zł. Nadwyżka ta w dochodach służy na częściowe pokrycie przekroczenia wykazanego w rubr IX. wydatków tytułem zaliczek udzielonych funduszom szkolnym okręgowym. Rachunek tych zaliczek przedstawia się jak następuje: Z końcem roku 1887 zaliczki wynosiły 49.098 zł., w r. 1888 udzielono 86.753 zł., z czego odpisano 5.650 zł. Na poczet całej należytości 130.201 zł. uiszczono w r. 1888 kwotę 59.697 zł., a z końcem r. 1888 pozostało z tego tytułu 70.503 zł., z których na lata dawniejsze przypada 20.762 zł., a z roku 1888 kwota 49.741 zł. Tytułem zwrotu zaliczek gminom na budynki szkolne udzielonych, preliminował budżet kwotę 16.000 zł., wpłynęło zaś tylko 12.944 zł. Z końcem r. 1887 wynosiły te zaliczki 75.483 zł., w ciągu roku budżetowego udzielono 6.350 zł., zaś spłacono 12.944 zł., tak że z końcem r. 1888 zaległość wynosiła 68.888 zł, z których kwota 63.471 zł., stanowi zaległość z lat dawniejszych, zaś 5,417 zł. z roku budżetowego.

Wydatki funduszu szkolnego krajowego wynosiły . .		791.548 zł.
Dochody własne „ „ „ . .		184.863 „
	Niedobór . .	606.685 zł.

pokryty został z funduszu krajowego. A że budżet preliminował na pokrycie tego niedoboru kwotę 582.714 zł., wydano przeto z tego tytułu więcej niż preliminowano o 23.971 zł.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

Dla oddziału chorych tego szpitala preliminował budżet na rok 1888 wydatki w kwocie 168.301 zł., dochody w kwocie 171.452 zł., tak, że nadwyżka dochodów mająca wpłynąć do funduszu krajowego miała wynosić według preliminarza 3.151 zł. Podług zamknięcia rachunków wynosiły wydatki rzeczywiste 168.219 zł., czyli mniej niż preliminowano o 82 zł., zaś dochody wynosiły 174.619 zł., czyli więcej niż preliminowano o 3.167 zł. Z porównania rzeczywistych dochodów z rzeczywistymi wydatkami okazuje się nadwyżka w kwocie 6.399 zł. i przewyższyła preliminowaną kwotę o 3.249 zł.

Oddział położnic miał preliminowane wydatki 14.692 zł. dochody zaś 10.775 zł. a niedobór w kwocie 3.917 zł. miał być pokryty z funduszu krajowego tytułem dotacyi. Rzeczywisty zaś wynik był następujący: wydatki 17.601 zł., więcej niż preliminowano o 2.909 zł., dochody zaś 14.139 zł., więcej jak preliminowano o 3.364 zł. Z porównania rzeczywistych wydatków z rzeczywistymi dochodami, okazuje się niedobór w kwocie 3.462 zł., pokryty z funduszu krajowego, a w porównaniu z preliminowaną na ten cel kwotą, niedobór był mniejszy o 455 zł.

Wydatki.

Dla obu oddziałów tego szpitala preliminował budżet wydatki w ogólnej kwocie 182.993 zł. rzeczywiste zaś wydatki wynosiły 185.821 zł., czyli więcej niż preliminowano o 2.828 zł. Znaczniejsze różnice między preliminowanemi kwotami a rzeczywistem wynikiem wykazują następujące rubryki i pozycye:

Rub. I. „*Płace i emolumenta etatowe*“. Zamiast prelimioowanych 33.755 zł. wydano tylko 33.643 zł., czyli mniej o 112 zł. Z tej rubryki jednak Wydział krajowy udzielił zaliczki na płace i to w kwocie 2.150 zł. oprócz zaliczki w kwocie 2.000 zł. udzielonej na mocy uchwały Wysokiego Sejmu. Z udzielonych zaliczek pozostała z końcem roku budżetowego niespłacona kwota 1.130 zł., przeto rubryka ta wykazuje przekroczenie w kwocie 1.019 zł. Przekroczenie to powstałe wskutek udzielonych a w roku budżetowym niespłaconych zaliczek, ma całkowite pokrycie we wpływach tytułem zwrotu zaliczek z lat ubiegłych, które nieprelimiuowane, wynosiły 1.476 zł. jak to wykazuje rubr. IV. dochodów.

Rubr. II. „*Koszta utrzymania osób nieetatowych*“. Zamiast preliminowanych 26.205 zł. wynosiły rzeczywiste wydatki odnoszące się właściwie do tej rubryki tylko 25.485 zł. czyli mniej o 720 zł. a to z powodu mniejszych wydatków na wikt dla służby wspólnej. Wydział krajowy jednak z tej rubryki czynił wydatki w kwocie 455 zł. na „remuneracye dla lekarzy i urzędników za zastępstwa chorych i urlopowanych funkcyonaryuszów“. Wydatek ten w budżecie nieprzewidziany, ma podług wyjaśnienia Wydziału krajowego, „pokrycie w oszczędnościach poz. 21“ tej rubryki. Komisya budżetowa jednak z uwagi, że oszczędności poz. 21. powstały z powodu tańszego wiktu dla służby wspólnej, nie widzi żadnej łączności między oszczędnościami tej pozycyi a remuneracyami udzielonemi lekarzom i urzędnikom. Komisya budżetowa sądzi, że jeżeli zachodziła istotna potrzeba udzielania takich remuneracyj, można było to uczynić bez względu na to, czy wikt dla służby wspólnej był tańszy lub droższy. W takim razie należałoby udzielone remuneracye zarachować w poz. 37. rubr. VI. przeznaczonej na remuneracye. Udzielanie zaś remuneracyj z tego tylko powodu, że na wikcie dla służby wspólnej zaoszczędzono pewną kwotę, uwa-

żałaby komisya za nieodpowiednie, przyczem komisya budżetowa nie może pominąć uwagi, że podobna pozycya znajduje się po raz pierwszy w zamknięciu rachunków za rok 1888. W zamknięciach rachunkowych za lata dawniejsze, takiej pozycyi nie było, a w preliminarzach na lata 1889, 1890 i 1891 Wydział krajowy kredytu na takie remuneracye nie żądał.

Rubr. VII. „*Koszta gospodarcze*“. W tej rubryce wykazuje znaczniejszą różnicę poz. 38. „żywienie chorych“. Zamiast bowiem preliminowanej kwoty 43.000 zł. wydano rzeczywiście 44.884 zł. Przekroczenie to powstało wskutek znaczniejszego wzrostu ilości dni leczenia, podczas bowiem gdy ilość ta w r. 1887 w porównaniu z r. 1886 wzrosł o 1819, wykazuje rok 1888 wzrost o 14121 w porównaniu z rokiem 1887.

W rubr. VIII. „*Koszta sanitarne*“ wprowadził Wydział krajowy nową pozycyę 49-ą i wydał z niej kwotę 1385 zł. na szczudła, buty, bandaże, opaski i t. p. Wydatek ten okazał się koniecznym, a Wys. Sejm uznał tę potrzebę, preliminując na lata 1889 i 1890 potrzebne na ten cel kwoty.

Na „wydatki przypadkowe“ preliminował budżet w rubr. XIV. kwotę 200 zł. wydano zaś rzeczywiście 866 zł. Najważniejszy wydatek w tej pozycyi stanowi zakupno aparatu desinfekcyjnego kosztem 500 zł. W tej pozycyi pod lit. *d*, wydano na substytucye chorych funkcyonaryuszów 61 zł. Kwota to wprawdzie nieznaczna, jednak komisya budżetowa zwraca na nią uwagę, ponieważ jak powyżej wyłuszczono, Wydział krajowy wykazuje w poz. 21 *a* także na zastępstwa chorych funkcyonaryuszów wydatek w kwocie 445 zł.

Dochody.

Dochody rzeczywiste szpitala wynosiły 188.759 zł., a gdy budżet przewidywał dochody tylko w kwocie 182.227 zł., przeto dochody rzeczywiste były większe od preliminowanych o 6.532 zł. Znaczniejsze różnice na korzyść rzeczywistego wyniku wykazują pozycye: rubr. I. poz. 2. od kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodów z rogatek wpłynęło 25.518 zamiast preliminowanych 22.000 zł. W poz. 3. rubr. II. wpłynęła tytułem opłat pośmiertnych kwota 9.303 zł. zamiast preliminowanych 5.100 zł. Tytułem zwrotu kosztów leczenia ubogich chorych pobrał szpital od funduszu krajowego kwotę 137.999 zł. zamiast preliminowanych 135.100 zł. czyli więcej o 2.899 zł. Z powodu zmienności wszystkich tych dochodów nie można ich z góry ściśle oznaczyć. Natomiast od płacących za siebie i od funduszów obcokrajowych wpłynęła kwota 12562 zł. czyli mniej od preliminowanej kwoty 17.500 zł. o 4.938 zł. Tytułem zwrotu zaliczek udzielonych w latach ubiegłych wpłynęła kwota 1.476 zł., która w budżecie nie była przewidziana. Dochód ten służy na pokrycie zaliczek udzielonych przez Wydział krajowy, a w roku budżetowym niespłaconych w kwocie 1.198 zł. jak to wykazano w rubr. I. i II. działu wydatków.

Ogół dochodów szpitala wynosił	188.759 zł.
„ wydatków „ „	185.821 „
Nadwyżka dochodów . .	2.938 zł.
Dodawszy do tego dotacyę funduszu krajowego dla oddziału położnic w kwocie	3.462 zł.
Otrzymamy nadwyżkę w kwocie	6.400 zł.

która wpłynęła do funduszu krajowego. Budżet przewidywał nadwyżkę w kwocie 3.151 zł. przeto z tego tytułu wpłynęło więcej o 3249 zł. Ponieważ jednak fundusz krajowy tytułem zwrotu kosztów leczenia za ubogich chorych zapłacił więcej niż preliminowano o 2.899 zł. przeto powyższa nadwyżka zredukowaną została do kwoty 350 zł., do czego jednak dodać należy mniejszą od preliminowanej dotacyę dla oddziału położnic o 455 zł. i okaże się

ogólny wynik korzystniejszy o 805 zł. Wydział krajowy okazując wynik korzystniejszy o 3.704 zł. nie uwzględnił tej okoliczności, że tytułem zwrotu kosztów leczenia, fundusz krajowy wypłacił szpitalowi po nad preliminarz 2.899 zł.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

Fundusz ten własnych dochodów nie ma żadnych. Wszystkie jego wydatki pokrywa fundusz krajowy. Podług preliminarza miały te wydatki wynosić 550 zł. w rzeczywistości zaś wynosiły one tylko 292 zł. i taką też kwotę wypłacił z tego tytułu fundusz krajowy.

Krajowy zakład dla obłąkanych na Kulparkowie.

Budżet na r. 1888 preliminował dla tego zakładu wydatki na kwotę 135.845 zł., dochody zaś obliczono na 163.960 zł. tak, że do funduszu krajowego miała wpłynąć nadwyżka dochodów w kwocie 28.115 zł. Zamknięcie rachunków zaś wykazuje rzeczywiste wydatki w kwocie 149.159 zł., rzeczywiste wpływy 175.508 zł. a do funduszu krajowego wpłynęła nadwyżka dochodów w kwocie 26.349 zł. Z zestawienia tego okazuje się, że rzeczywiste wpływy przewyższyły preliminarz o 11.548 zł., w dziale wydatków zaś przekroczono preliminarz o 13.314 zł. a nadwyżka dochodów była mniejszą od preliminarza o 1.766 zł.

Wydatki.

W tym dziale prawie wszystkie rubryki wykazują przekroczenie preliminowanych kwot. Znaczniejsze z nich są następujące :

Rubr. I. „*Płace i emolumenta etatowe*“. Na te potrzeby preliminował budżet 19.298 zł. rzeczywiste zaś wydatki odnoszące się do tej rubryki wynoszą tylko 18.260 zł. czyli mniej o 1.038 zł. a to z powodu interkalaryów. Wydział krajowy jednak z tej rubryki udzielał zaliczki na płace, z których w roku budżetowym zostało niespłaconych 1.575 zł. i z tego powodu rubryka wykazuje przekroczenie w kwocie 537 zł. Udzielone przez Wydział krajowy zaliczki mają pokrycie w zwrotach zaliczek z lat ubiegłych, które nieprelimiowane wynosiły 2.365 zł.

Rubr. II. „*Koszta utrzymauia osób nieetatowych*“ Zamiast preliminowanych 26.283 zł. wynosiły te wydatki 29.505 zł. czyli więcej o 3.222 zł., a to z powodu przyjęcia jeszcze 9 sióstr Miłosierdzia na podstawie uchwały sejmowej z dnia 21. stycznia 1888 i koniecznej potrzeby podniesienia zasługi i polepszenia wiktu celem uzyskania inteligentniejszej służby.

Rubr. VII. „*Koszta gospodarcze*“. W tej rubryce wydano w poz. 27 na żywienie chorych, zwykłą strawę i dodatki kwotę 40.590 zł. zamiast preliminowanych 36.000 zł., a to wskutek wzrostu ilości dni leczenia. W r. 1886, na podstawie którego układano preliminarz na r. 1888 było dni leczenia 174.740, zaś w r. 1888 dni tych było 188.190. Na drzewo wydano ogółem 8.671 zł., zamiast preliminowanych 7.700 zł., przekroczono więc preliminarz o 971 zł., a to jak Wydział krajowy wyjaśnia, z powodu wyższych cen drzewa. Na zakupno i naprawę bielizny, pościeli i odzieży preliminowano w poz. 36 kwotę 5.000 zł. wydano zaś na ten cel 6053 zł. czyli więcej o 1.053 zł. Przekroczenie to tłumaczy Wydział krajowy tem, że musiano sprawić większą ilość bielizny dla chorych i dla nowo przyjętych

9 sióstr Miłosierdzia, których pościel i bielizna kosztowała 640 zł. Na wydatki „przypadkowe“ preliminowano w poz. 54 rubr. XIII. kwotę 1.300 zł. wydano zaś rzeczywiście 5.063 zł., przekroczono więc preliminarz w tej pozycyi o 3.763 zł. Główny wydatek w tej pozycyi 3.559 zł. — stanowią substytucye suspendowanych tudzież chorych lekarzy i funkcyonaryuszów, z powodu znanych zajść, jakie w r. 1888 miały miejsce na Kulparkowie. Z tej pozycyi również wydano kwotę 720 zł. na bieliznę i odzież dla 9 sióstr miłosierdzia powołanych do pielęgnowania chorych na oddziale męzkim. Komisya budżetowa uznaje wprawdzie potrzebę sprawienia bielizny dla nowo powołanych sióstr miłosierdzia, zwraca jednak uwagę, że oprócz kosztów zarachowanych w tej pozycyi na sprawienie bielizny, znajduje się także w poz. 36 wydatek w kwocie 640 zł. na bieliznę i pościel dla tychże 9 sióstr. Zachodzi tu znowu metoda zarachowania którąśmy poprzednio już wytknęli że mianowicie wydatki odnoszące się do jednego i tego samego przedmiotu w jednym i tym samym zakładzie nie są zarachowane w jednej pozycyi, lecz rozrzucone po rozmaitych pozycyach i rubrykach, co wielce utrudnia rozbiór tych wydatków i nie daje jasnego poglądu na gospodarkę finansową w poszczególnych zakładach i instytucyach krajowych.

Dochody.

W dziale dochodów preliminowano w poz. 6 rubr.. III. kwotę 124.000 zł. tytułem zwrotu kosztów leczenia od funduszu krajowego, rzeczywiste zaś wpływy z tego tytułu wynosiły 133.364 zł. czyli więcej o 9.364 zł. a to z powodu większej ilości dni leczenia. Poz. 8 rubr. IV. wykazuje wpływy w kwocie 2.365 zł. tytułem zwrotu zaliczek z lat ubiegłych. Wpływy te nie były preliminowane i służą na pokrycie przekroczenia wykazanego w rub. I. działu wydatków z powodu udzielonych przez Wydział krajowy zaliczek na płace.

Dochody zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie	175.508 zł.
Wydatki „ „ „	149.159 „
Nadwyżka dochodów	26.349 zł.

wpłynęła do funduszu krajowego. Budżet przewidywał nadwyżkę w kwocie 28.115 zł., z tego tytułu więc wpłynęło mniej niż preliminowano o 1.766 zł. Jeżeli nadto uwzględnimy, że tytułem zwrotu kosztów leczenia fundusz krajowy wypłacił zakładowi więcej niż preliminowano o 9.364 zł. okaże się, że ogólny wynik gospodarki finansowej w tym zakładzie był mniej korzystny aniżeli przewidywano w budżecie o 11.130 zł. Wydział krajowy wykazując tylko pierwszą kwotę jako wynik niekorzystny, nie uwzględnił kwoty 9.364 zł. pobranej przez zakład Kulparkowski z funduszu krajowego po nad preliminarz tytułem zwrotu kosztów leczenia.

Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.

Dla wszystkich czterech oddziałów tego szpitala preliminował budżet ogólną kwotę wydatków zwyczajnych 159.398 zł., nadzwyczajnych 6.028 zł. rarem 165.426 zł. Dochody własne bez dotacyi dla oddziału położnic i obłąkanych miały podług preliminarza wynosić 174.168 zł. Nadwyżka dochodów w kwocie 8.742 zł. miała wpłynąć do funduszu krajowego, a z doliczeniem dotacyi dla wymienionych powyżej dwóch oddziałów w kwocie 4.040 złr. nadwyżka ta miała wynosić 12.782 zł.

Podług przedłożonego zamknięcia rachunków wynosiły wydatki zwyczajne 169.020 zł., nadzwyczajne 6.178 zł. razem 175.198 zł. Dochody własne bez doliczania dotacyi wynosiły 185.063 zł., tak, że do funduszu krajowego wpłynęła nadwyżka dochodów w kwocie 9.865, a z doliczeniem dotacyi udzielonej przez fundusz krajowy dla oddziałów położnic i obłąkanych w kwocie 4.433 zł., nadwyżka wynosiła właściwie 14298 zł.

Wydatki rzeczywiste były większe od preliminowanych o 9.772 zł., dochody zaś większe od preliminowanych o 10.895 zł. Z porównania tych dwóch kwot o azuje się, że nadwyżka dochodów była większa od preliminowanej o 1.123 zł.

Wydatki.

Przekroczenie w rubr. I. *„Płace i emolumenta etatowe“* w kwocie 468 zł. powstało wyłącznie z powodu udzielenia nieprelimiowanych zaliczek na płace, z których w roku budżetowym zostało niespłaconych 565 zł. Przekroczenie to ma w znacznej części pokrycie we wpływach tytułem zwrotu zaliczek z lat ubiegłych, które nieprelimiowane wynosiły 325 zł.

W rubr. II. *„Koszta utrzymania osób nieetatowych“* przekroczono preliminowaną kwotę o 625 zł., głównie z powodu przyjęcia nadliczbowej służby dla zwiększonej liczby chorych na czas nieodzownej potrzeby.

Rubr. VII. *„Koszta gospodarcze“* miała preliminowaną kwotę 77.196 zł. rzeczywiście zaś wydano 82.363 zł., czyli więcej niż preliminowano o 5.167 zł.

To znaczne stosunkowo przekroczenie spowodowały głównie 3 pozycye a mianowicie opał i oświetlenie ubikacyj i wino dla chorych.

Na „opał“ preliminowaną była ogólna kwota 7.250 zł., wydano zaś 8.240 zł. czyli więcej o 990 zł., a to z powodu że węgle z Sierszy były tego roku bardzo kruche, przez co znaczna ilość odpadła na namiał. Na „oświetlenie“ wydano 5.288 zł. zamiast preliminowanych 2.796 zł., czyli przekroczono preliminarz w tej jednej pozycyi o 2.492 zł., a w stosunku do preliminowanej kwoty o blisko 90% przyczem zauważyć należy, że koszt zużytego gazu w wentylatorach i kuchenkach kataplazmowych zarachowano nie w tej pozycyi lecz w rubr. VIII. poz. 43 przy „potrzebach sanitarnych.“ W wykazanej powyżej czyfrze wydatków na gaz mieści się 1-a rata amortyzacyjna kosztów urządzenia gazowego w kwocie 813 zł. Reszta przekroczenia w kwocie 1.683 zł. jest wynikiem ilości spostrzebowanego gazu po cenie ustanowionej kontraktem zawartym z krakowską miejską gazownią, na lat 10. Cena kontraktem oznaczona, (8·5 cent. za 1 metr. sześcienny) jest widocznie wygórowaną, to też Wydział krajowy poczynił kroki celem uzyskania zniżenia tej ceny; rokowania te jednak skutku niestety nie odniosły.

Na „wino dla chorych“ preliminował budżet 2 000 zł., wydano zaś rzeczywiście 2.874 zł. czyli więcej o 874 zł. Wydział krajowy tłumaczy to przekroczenie ciągłym wzrostem ilości dni leczenia. Komisya budżetowa tego tłumaczenia za dostateczne uważać nie może a to z następujących powodów. W roku 1886, którego zamknięcie rachunków służyło za podstawę do układania preliminarza na rok 1888, było w szpitalu krakowskim dni leczenia 179.655, ilość ta wzrosła w roku 1888 do 185.871 dni, powiększyła się więc o 6.216 dni a procentowo biorąc o 3·5%, podczas gdy przekroczenie gdy przekroczenie wynosi 43·7% preliminowanej kwoty. Bardziej jeszcze rażący stosunek okaże się, gdy porównamy szypital krakowski ze szpitalem lwowskim. W szpitalu lwowskim było w roku 1888 dni leczenia 231.715, a koszt wina wynosił 1.029 zł. mniej niż preliminowano o 671 zł., w szpitalu krakowskim zaś przy 185.871 dniach leczenia, wino kosztowało 2.874 zł. o 874 zł. więcej niż preliminowano w budżecie.

Dni leczenia więc było w Krakowie mniej o 45.844, a wydatki na wino były większe o 1.845 zł. Wprawdzie w krakowskim szpitalu więcej stosunkowo leczyło się osób płacących za siebie i to w klasie II i I, lecz na to brał już wzgląd budżet preliminując dla szpitala krakowskiego ze znaczniejszą ilością dni leczenia wydatek na wino o 300 zł., większy od kwoty przeznaczonej na ten sam cel w szpitalu lwowskim. Komisya budżetowa mając

w niniejszem sprawozdaniu wypowiedzieć swoje zdanie o gospodarce finansowej Wydziału krajowego i zakładów pod jego zarządem zostających, nie może przy tej sposobności pominąć uwagi, iż jest zadaniem Wydziału krajowego, stosowne wydać rozporządzenie, aby ujednostajnić używanie wina w szpitalach krajowych i aby wprowadzić bardziej racyonalny stosunek w wydatkach na ten cel ponoszonych.

W rubr. VIII. „*Koszta sanitarne*“ przekroczono preliminowaną na „*potrzeby sanitarne w ściślejszym znaczeniu*“ kwotę 4.000 zł. o 2.107 zł., a to z powodu zarachowania w tej pozycyi gazu zużytego w wentylatorach i kuchenkach kataplazmowych, jak również z powodu większej ilości chorych przybywających na ambulatoryum do szpitala. Przy tej sposobności komisya budżetowa widzi się spowodowaną po raz 3-ci wytknąć niewłaściwe zarachowanie w różnych pozycyach i rubrykach wydatków odnoszących się do jednego i tego samego przedmiotu.

Dochody.

W dziale dochodów jedna tylko rubr. III. „zwroty kosztów leczenia“ wykazuje znaczniejsze różnice między preliminarzem a rzeczywistym wynikiem. Tytułem zwrotu kosztów leczenia z funduszu krajowego preliminowano kwotę 123.000 zł., a rzeczywiste wpływy z tego tytułu wynosiły 136.299 zł.. czyli więcej o 13.299 zł., natomiast wpłynęło mniej niż preliminowano o 2.935 zł, od funduszów obcokrajowych i od płacących za siebie. Różnice te spowodowane zostały większym napływem ubogich chorych tutejszo-krajowych, za których fundusz krajowy zwraca szpitalom koszta leczenia.

Dochody szpitala św. Łazarza wynosiły	185.063 zł.
Wydatki „ „ „ „	175.198 „
Nadwyżka dochodów	9.865 zł.
a z doliczeniem dotacyi udzielonej z funduszu krajowego dla oddziału położnic i obłąkanych w kwocie . . .	4.433 „
okaże się nadwyżka w kwocie . .	14.298 zł.

która wpłynęła do funduszu krajowego. Budżet preliminował z tego tytułu dochód w kwocie 12.782 zł., wpłynęło przeto rachunkowo więcej niż preliminowano o 1.516 zł. Jeżeli jednak uwzględnimy, że fundusz krajowy tytułem dotacyi wypłacił więcej niż preliminowano o 393 zł., a tytułem zwrotu kosztów leczenia wypłacił więcej niż preliminowano o 13.299 zł., okaże się, że właściwie wpłynęła do funduszu krajowego tylko kwota 606 zł., a nadwyżka ta była mniejsza od preliminowanej kwoty o 12.076 zł. Cyfra ta przedstawia też wysokość wyniku niepomyślnego całorocznej gospodarki finansowej w szpitalu krakowskim.

Wydział krajowy wykazując ogólny wynik korzystniejszy od budżetu o 1.123 zł. nie uwzględnił kwot pobranych przez szpital po nad preliminarz tytułem dotacyi dla oddziałów położnic i obłąkanych i tytułem zwrotu kosztów leczenia.

Fundusz policyi krajowej.

Fundusz ten nie miał w roku budżetowym żadnych wydatków, przeto cały dochód w kwocie 6.117 zł. przelany został do funduszu krajowego, jak to wykazuje rubryka IV. dochodów tegoż funduszu.

Fundusz pożyczki krajowej z r. 1883.

Wydatki tego funduszu preliminowane na 226.311 zł., wynosiły w rzeczywistości 225.007 zł. czyli mniej o 1.304 zł. Podczas bowiem gdy na wypłatę kuponów wydano wię-

cej niż preliminowano o 1.282 zł. z powodu spłacenia części zaległych kuponów, — wydano na wykupno wylosowanych obligacyj mniej niż preliminowano o 2.700 zł., ponieważ nie zgłoszono do wypłaty wszystkich wylosowanych obligacyj. Odpowiednio do kwoty wypłaconych kuponów, wydano też więcej niż preliminowano o 128 zł. tytułem 10% podatku kuponowego. Dochodów własnych fundusz ten nie posiada żadnych, to też całą potrzebę pokrywa fundusz krajowy, który w roku budżetowym z tego tytułu wydał mniej niż preliminowano o 1.304 zł.

Z końcem roku 1887 wynosił zapas kasowy tegoż funduszu kwotę 237.404 zł. Z tego wydzielono kwotę 23.100 zł. na wykupno wylosowanych obligacyj pożyczki r. 1873 z wolnej ręki wykupiono 21.500 zł. obligacyj pożyczki r. 1873 za kwotę 22.575 zł. Z reszty w kwocie 191.729 zł. w myśl uchwały sejmowej użyto 150.000 zł. na budowę własnego domu na pomieszczenie komendy żandarmeryi, a pozostałą kwotę 41.729 zł. przelano do funduszu krajowego na częściowe pokrycie niedoboru roku 1888.

Fundusz pożyczki krajowej z r. 1884.

Zamiast preliminowanych 59.841 zł. wynosiły rzeczywiste wydatki tego funduszu 56.824 zł. t. j. o 3.017 zł. mniej niż preliminowano, a to z powodu, że nie wszystkie wylosowane obligacye i nie wszystkie płatne kupony zostały do wypłaty zgłoszone. Dochodów własnych fundusz ten nie posiada, a wydatki pokrywa fundusz krajowy, który przeto z tego tytułu wydał mniej niż preliminowano o 3.017 zł.

Fundusz pożyczki krajowej z r. 1885.

Wydatki tego funduszu wynosiły 19.164 zł. zamiast preliminowanych 21.245 zł., ponieważ nie zgłoszono do wypłaty wszystkich wylosowanych obligacyj i płatnych kuponów. Dochodów własnych fundusz ten nie ma żadnych, a wydatki pokrywa fundusz krajowy, który w roku budżetowym z tego tytułu wydał mniej niż preliminowano o 2.081 zł.

Przechodzimy do trzeciej części naszego zadania, to jest do zdania sprawy z zamknięć rachunkowych funduszów samoistnych budżetem objętych.

Fundusz domestykalny, fundusz kultury krajowej, fundusz stanowy sierociński i fundusz Aleksandra hr. Stadnickiego.

Wszystkie te fundusze nieznaczne tylko wykazują różnice między preliminarzem a rzeczywistym wynikiem, a pozostałości kasowe użyte zostały w myśl obowiązujących przepisów, bądź na pomnożenie majątku zarodowego, bądź też, jak fundusz hr. Stadnickiego zachowane jako pozostałość kasowa na dalsze wydawnictwa, albo wreszcie, jak to miało miejsce we funduszu kultury krajowej, na dotacyę dla szkoły rolniczej w Dublanach.

Fundusz pożyczki krajowej z r. 1873.

Wydatki tego funduszu preliminowane na 55.035 zł., wynosiły w rzeczywistości tylko 53.375 zł., czyli mniej o 1.660 zł., a to z powodu, że nie wszystkie płatne kupony zostały do wypłaty zgłoszone. Dochody własne tytułem zwrotu pożyczek udzielonych po-

wiatom i tytułem prowizyi od tych pożyczek wynosiły 3.287 zł. Pozostała nadwyżka wydatków w kwocie 50.088 zł. w ten sposób pokrytą została, że kwotę 23.100 zł. potrzebną na ściągnięcie z obiegu wylosowanych obligów, wzięto z funduszu pożyczki krajowej z r. 1883, resztę zaś 26.988 pokrył fundusz krajowy.

Ogólny stan tego funduszu z końcem r. 1888 był następujący:

Z emitowanych w r. 1873 obligacyj tej pożyczki . . .		1,600.000 zł. — ct.
nie spieniężono	154.800 zł.	
spłacono i ściągnięto z obiegu wylosowanych	225.200 „	
wykupiono funduszami pożyczki z r. 1883 .	772.000 „	1,152.000 „ — „
pozostaje jeszcze do ściągnięcia . . .		448.000 zł. — ct.
nieściągnięte płatne kupony		423 „ — „
ogólny stan bierny		448.423 zł. — ct.
Z udzielonych z tego funduszu pożyczek		1,166.300 „ — „
spłacono po koniec r. 1888		1,158.239 „ 47½ „
pozostaje		8.060 zł. 52½ ct.
Zaległe odsetki wynoszą		5.926 „ 81½ „
Odsetki zwłoki „		2.711 „ 81 „
Ogólny stan czynny		16.699 zł. 15 ct.

Zauważyć jednak należy, że z tytułu zaległości procentowych i odsetków zwłoki, część pewna będzie musiała być odpisaną, jak to dotychczasowa praktyka poucza.

Fundusz podrzutków w Krakowie.

Rzeczywisty wynik tego funduszu wykazuje nadwyżkę dochodów w kwocie 390 zł., która dodaną została do majątku zarodowego. Nadwyżka ta była większa od preliminowanej o 32 zł. z powodu mniejszych o 19 zł. wydatków i większych o 13 zł. dochodów.

Fundusz pożyczkowy na drogi powiatowe i gminne.

Dochody z dotacyi krajowej, zwrotu pożyczek udzielonych powiatom, prowizye zwłoki i prowizyi od lokacyi, wynosiły ogółem 44.411 zł. Wydatki w udzielonych powiatom pożyczkach bezprocentowych 37.700 zł., pozostałość z tego roku wynosiła przeto 6.711 zł. Gdy do tego dodamy pozostałość z r. 1887 w kwocie 7.037 zł., otrzymamy ogólną sumę pozostałości kasowej z końcem r. 1888 w kwocie 13.748 zł., z których 12.512 zł. ulokowano w funduszu krajowym, 266 zł. w banku krajowym, a 970 zł. pozostało w kasie krajowej gotówką. Oprócz tego posiadał fundusz ten z końcem r. 1888 w pożyczkach udzielonych powiatom kwotę 118.695 zł., a ogólny stan czynny wynosił 132.443 zł.

Fundusze krajowych przedsiębiorstw melioracyjnych.

a mianowicie: Gniłej Lipy, potoku Kisieliny, rzeki Łęgu i rzeki Trześniówki są szczegółowo przez Wydział krajowy w przedłożonem zamknięciu rachunków wykazane i nie wymagają szczegółowego rozbioru, to tylko zauważyć należy, że fundusze regulacyi potoku Kisieliny i rzeki Trześniówki nie wykazują żadnych dochodów z tytułu datków konkurencyjnych a to z powodu przy regulacyi Kisieliny, że spółka wodna nie była jeszcze w roku 1888 zawiązaną, a przy regulacyi Trześniówki, że Wydział spółki wodnej, nie zdołał jeszcze w roku 1888 rozłożyć takowych na członków spółki.

Fundusz pożyczkowy dla gmin na budowę koszar.

Dochód tego funduszu na rok 1888 stanowiły:

reszta niezużytych po koniec roku 1887 kapitałów	223.000 zł. — ct.
zwroty pożyczek udzielonych gminom	28.958 „ 30½ „
3% odsetki od kapitałów lokowanych	13.240 zł. 37 ct.
odsetki zwłoki od dwóch gmin	17 „ 35½ „
razem dochód wynosił	265.216 zł. 03 ct.
W roku 1888 wyasygnowano nowych pożyczek 190.000 zł., z których w ciągu roku 1888 zrealizowano	189.000 „ — „
pozostały więc z końcem roku 1888 do dyspozycyi fundusz wynosił .	76.216 zł.
Jak już powyżej wykazaliśmy zrealizował Wydział krajowy w roku 1888 pożyczkę w nom. kwocie 440.000 zł. za kwotę gotówkową . . .	391.600 „
tak, że z końcem roku 1888 ogólny stan gotówki wynosił	467.816 zł.

Do końca roku 1888 kwota ta była ulokowana na 3% rachunku bieżącym w banku krajowym. Z dniem 1. stycznia 1889 została kwota 466.499 zł. 66 ct. ulokowana na 3% w funduszu krajowym, a reszta 1.366 zł. 27 ct. pozostała w banku krajowym.

Fundusz pożyczkowy dla spółek wodnych.

Do udzielania spółkom wodnym procentowych pożyczek na pokrycie datków konkurencyjnych, Sejm upoważnił Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki im. wart. 700.000 zł. w 4½% obligacyach krajowych. Z uzyskanej z tej pożyczki gotówki miał być utworzony osobny fundusz pożyczkowy dla spółek wodnych.

W r. 1888 Wydział krajowy pożyczki tej nie zrealizował, a gdy w tym roku z powodu rozpoczęcia robót spółek wodnych: Bagien Rudnickich, Łęgu i Gniłej Lipy, okazała się potrzeba udzielania tymże zaliczek na rachunek przyrzeczonych pożyczek, fundusz krajowy wypłacił takowe zaliczki w kwocie 65.000 zł., które sam wypożyczył z funduszu propinacyjnego.

Od tej wypożyczonej kwoty, fundusz krajowy zapłacił odsetki w kwocie 498 zł. Kapitał i odsetki wraz z dodatkami w ogólnej kwocie 65.894 zł. zostały przypisane do zwrotu od spółek wodnych.

Zdawszy w powyższy sposób sprawę z przekazanego jej zamknięcia rachunków i opierając się na wywodach i uwagach w niniejszem sprawozdaniu zamieszczonych, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Uchwała pierwsza.

Sejm udziela Wydziałowi krajowemu absolutoryum z rachunków funduszu krajowego, funduszów dotowanych ze skarbu krajowego i funduszów samoistnych budżetem objętych, złożonych za rok budżetowy 1888.

Uchwała druga.

Powyższe absolutoryum udzielone Wydziałowi krajowemu, obejmuje także absolutoryum dla Rady szkolnej krajowej z działu wydatków funduszu szkolnego krajowego.

Uchwała trzecia.

Na pokrycie niedoboru roku 1888 w sprawdzonej wysokości 57.313 zł., wstawia się do preliminarza na r. 1891 kwotę 57.313 zł.

We Lwowie d. 28. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Bernard Goldman *w. r.*

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 114.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z petycyi Wydziału powiatowego w Żywcu o przyznanie stałej subwencyi rocznej na zasadzenie kamieńców rzecznych wikliną.

Wysoki Sejmie!

Wskutek zarządzeń Wydziału krajowego wydanych w sprawie odpowiedniego użytkowania nieruchomej własności gminnej, zaopiekowały się niektóre Reprezentacye powiatowe nieużytkami gminnymi, które przez zalesienie lub inne melioracye mogą być zamienione na grunta produktywne.

Między innemi Wydział powiatowy w Żywcu zwrócił uwagę Wydziału krajowego w relacyi z dnia 8. września 1889 l. 1145, iż w tamtejszym powiecie znajdują się w bardzo wielu gminach położonych nad rzeką Sołą i jej dopływami znaczne przestrzenie nieużytków zasłanych żwirem niesionym przez Sołę i potoki górskie, które to przestrzenie zasadzone wikliną mogłyby się przyczynić do ustalenia łożysk rzecznych, a przytem dostarczyć cennego materyału. Zarazem podniósł tenże Wydział powiatowy, iż gminy górskie, w obrębie których rzeczone przestrzenie, zwane tam kamieńcami, są położone, nie mogą o własnych siłach przeprowadzić zagajenia tych nieużytków wikliną i z tego powodu zasługiwałyby na pewną pomoc z funduszu krajowego.

W uwzględnieniu powyższego przedstawienia Wydziału powiatowego przyznał już Wydział krajowy reskryptem z d. 3. stycznia 1890 l. 39.992/89 z funduszu dyspozycyjnego zapomogę na ten cel w kwocie 200 zł. w. a., którą rozdzielił Wydział powiatowy w roku bieżącym między 8 gmin w drobnych kwotach od 15 do 30 zł. w. a. Wedle przedłożonego pod dniem 28. lipca 1890 do l. 1189 Wydziałowi krajowemu sprawozdania Reprezentacyi powiatowej, gminy te obsadziły znaczną część kamieńców wikliną, która się bardzo dobrze przyjęła, a zapomoga krajowa obok wdzięczności budzi u ludności nadzieję uzyskania z nieużytków znacznych obszarów ziemi pod kulturę, oraz dalszych korzyści z materyałów koszykarskich.

Potwierdzając powyższy stan sprawy, jaki wedle udzielonych komisyi aktów Wydziału krajowego się przedstawia, uprasza Wydział powiatowy żywiecki w obecnej petycyi, wniesionej za pośrednictwem Wydziału krajowego o udzielenie dalszego zasiłku krajowego na pewien przeciąg lat celem wykonania tej kultury na dalszych kamieńcach rzek górskich w innych gminach i motywuje potrzebę pomocy kraju wielkiem ubóstwem mieszkańców tych gmin górskich.

Uznając pożyteczność tego rodzaju robót tak dla celów gospodarczych jak i przemysłu domowego, oraz potrzebę udzielenia pomocy ubogiej ludności górskiej naszego kraju, komisya gospodarstwa krajowego wyraża zdanie, iż powiatowi żywieckiemu należałoby przyjść z dalszą pomocą tak z funduszu krajowego jak i państwowego, celem przeprowadzenia kultury łozowej także w innych gminach, gdzie kamieńce rzek i potoków górskich zajmują znaczniejsze obszary i nie mogą być zagajone siłami miejscowemi

Wedle opinii zasięgniętej w departamencie gminnym Wydziału krajowego, któremu stan majątkowy gmin interesowanych z lustracyj gospodarki autonomicznej jest znany, wypadałoby przynajmniej jeszcze przez przeciąg trzech lat przychodzić gminom z pomocą dla zadrzewienia kamieńców i szutrowisk oraz wyznaczyć na ten cel dotacyę roczną w kwocie przynajmniej 400 zł. w. a.

Podzielając to zapatrywanie komisya gospodarstwa krajowego mniema, że połowę tej subwencyi mógłby pokryć fundusz krajowy, ze wstawionej do budżetu w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889. dotacyi na popieranie drobnych melioracyj, drugą zaś połowę powinienby Wydział krajowy wyjednać u JE. Pana Ministra rolnictwa z państwowej dotacyi melioracyjnej, z której kraje alpejskie na osuszenia i nawodnienia, kraje zaś położone w Karście na zalesienia zasiłki pobierają.

Komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie tedy przedstawić następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Petycyą l. s. 235. Wydziału powiatowego w Żywcu, przekazuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem udzielenia subwencyi rocznej na zasadzanie wikliną kamieńców w tym powiecie do wysokości 200 zł. w. a. na przeciąg lat trzech, począwszy od roku 1891. z dotacyi krajowej, przeznaczonej na popieranie drobnych melioracyj.

2) Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wyjednał u c. k. Rządu na cel powyższy subwencyę z państwowej dotacyi melioracyjnej w tej samej wysokości i na ten sam przeciąg czasu.

3) Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przy udzielaniu subwencyi na cel powyższy dla gmin powiatu żywieckiego, zalecił tamtejszemu Wydziałowi pow. obmyślenie i zarządzenie środków celem ochrony nowo założonych plantacyj od wypasania i innych uszkodzeń.

Lwów dnia 5. listopada 1890.

Przewodniczący:
Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Tarnowski *w. r.*

Aleg. 115.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o wniosku posła Merunowicza dotyczącym zaprowadzenia sądów gminnych dla spraw policyi miejscowej.

Wysoki Sejmie!

Zainicyowana uchwałą Wyskiego Sejmu z dnia 25. stycznia 1886 reforma ustawodawstwa gminnego doprowadziła dotąd tylko do wydania nowej ustawy gminnej dla 30 miast znaczniejszych. Wprawdzie jest nadzieja, że na bieżącej sesyi sejmowej uchwalona będzie także ustawa dla miast drugorzędnych i miasteczek, lecz reforma ustawy dla gmin wiejskich jest jeszcze nietkniętą, a przecież wiadomo, że gminy wiejskie najbardziej reformy potrzebują.

Badania przeprowadzone wskutek wspomnianej uchwały sejmowej, których rezultat Wydział krajowy w sporym tomie ogłosił i który Wysokiemu Sejmowi dostatecznie jest wiadomy, wykazał, że organizacya gmin szczególnie wiejskich, obok nieprawidłowego i ekonomicznie szkodliwego zarządu majątkiem gminnym, utyka przedewszystkiem na zupełnym prawie braku wykonywania policyi miejscowej.

Całe działy tej policyi, jak n. p. policya budowlana i ogniowa, policya sanitarna, policya polowa, policya nad czeladzią i t. d. są w zupełnem zaniedbaniu.

Ztąd niemożliwość prawie podźwignięcia gmin z dotychczasowego zaniedbania, z nędzy moralnej i ekonomicznej.

A przecież wiadomo, że nie brak nam ustaw i przepisów policyjnych, które tylko potrzebują silnej i umiejętnej ręki wykonawcy, by zbawiennie działały.

Ale właśnie tej ręki nie ma.

Żadna choćby najlepsza ustawa skutku nie odniesie i zawsze martwą literą zostanie, jak długo nie ma sankcyi karnej, która by jej wykonanie zabezpieczyła, i póki ta sankcya nie będzie rozumnie, oględnie i skutecznie zastosowywaną.

Póki każdy członek gminy może bezkarnie przekraczać wszystkie przepisy prawa, póki może bezkarnie urągać poleceniom i zarządzeniom władzy gminnej policyę miejscową wykonywującej, póty o poprawieniu tych stosunków marzyć nie można.

Autorowie obowiązującej obecnie ustawy gminnej zrozumieli, iż bez sankcyi karnej wszystkie choćby najpiękniejsze przepisy i zarządzenia skutku nie odniosą i starali się taką sankcyę wprowadzić, jak to wskazują §§. 32. 59. 60 i t. d. ustawy gminnej, ale w wyborze organu, któremu wykonywanie tej sankcyi poruczyli, nie byli szczęśliwymi.

Wedle §. 60. u. g. orzekanie kar „służy naczelnikowi gminy wspólnie z dwoma asesorami lub przysiężnymi“.

Otóż w tem leży kardynalny błąd ustawy gminnej. Orzekanie kar, choćby policyjnych, jest sądownictwem, a sędzia winien być niezawisłym, bezstronnym i z ustawami obznajomionym.

Wszystkich tych przymiotów nadaremnie byśmy szukali u ogromnej większości naczelników gmin wiejskich i ich asesorów.

Nikt w gminie nie jest bardziej zawisłym od opinii publicznej, od dobrej woli wyborców (a każdy prawie członek gminy jest wyborcą) aniżeli naczelnik gminy, który ma ambicyę zostać naczelnikiem i wytrwać na tem stanowisku.

Związany licznymi stosunkami pokrewieństwa, przyjaźni i sąsiedztwa z wszystkimi prawie członkami gminy, widząc we wielu wypadkach własny swój interes angażowany, nie może on być bezstronnym.

A cóż dopiero mówić o znajomości ustaw i przepisów u naczelników gmin wiejskich, w przeważnej większości nie umiejących czytać i pisać?

Ztąd też pochodzi, że według badań, o których wyżej wspominaliśmy, wykonywanie sądownictwa karnego gminnego leży zupełnie odłogiem, a konsekwencya tego jest, że wszystkie ustawy i przepisy policyjne dają zarządzenia platoniczne, których nikt nie słucha.

Obmyślenie i zaprowadzenie organów, które niezawiśle, bezstronnie i umiejętnie gminne sądownictwo karne wykonywaćby mogły, jest przeto naglącą potrzebą, a już samo umożliwienie prawidłowego wykonywania tego sądownictwa pociągnęłoby za sobą znakomitą poprawę stosunków gminnych.

Naczelnik gminy mógłby śmielej czuwać nad przestrzeganiem przepisów policyjnych, nie narażając się nikomu, bo przykry obowiązek karania krewnych, przyjaciół i sąsiadów, nie ciężyłby już więcej na jego wyłącznie barkach. Dzieliłby się tem z osobami zupełnie niezawisłymi i rzecz rozumiejącymi.

To też od dawna myślano o organizacyi sądów gminnych, któreby i pod wielu innymi względami znakomite usługi oddawać mogły.

W r. 1887 wystąpił poseł Merunowicz z wnioskiem utworzenia takich sądów gminnych, podając cały szereg zasad, według których organizacya takich sądów nastąpićby miała, a uchwałą z dnia 19. grudnia 1887 Wysoki Sejm przekazał ten wniosek Wydziałowi krajowemu, z poleceniem zdania z niego sprawy na następnej sesyi sejmowej.

Temu poleceniu Wydział krajowy ani następnej sesyi roku 1888, ani na sesyi roku 1889 zadosyć nie uczynił.

Z powodu petycyi w sprawie procesów o obrazę czci przez wyborców powiatu turczańskiego wniesionej, na wniosek komisyi gminnej Wysoki Sejm uchwałą z d. 19. listopada 1889 *ponownie* polecił Wydziałowi krajowemu, aby wziął pod rozwagę reformę sądownictwa gminnego w sprawach, w których organom gminy przysługuje prawo wykonywania władzy karnej.

A gdy i to ponowne polecenie skutku nie odniosło, poseł Merunowicz wniosek swój z r. 1887 na obecnej sesyi sejmowej ponowił i o tym to wniosku komisya gminna obecnie zdaje sprawę.

Z powyższego wywodu Wysoki Sejm przekonać się może, jak komisya gminna na sprawę zaprowadzenia sądów gminnych w ogóle się zapatruje.

Wypowiada ona stanowczo swoje zdanie, że utworzenie osobnego organu do wykonywania władzy karnej we wszystkich wypadkach, w których ustawa i przepisy policyi miejscowej sankcyę karną orzekają, jest koniecznie potrzebne — i dodaje, że jej zdaniem zasady organizacyi takich sądów przez posła Merunowicza przedstawione, zawierają wiele zdrowych, pożytecznych i praktycznych myśli, które przy opracowaniu tej sprawy przez Wydział krajowy cennego dostarczyć mogą materyału.

Komisya gminna nie może jednak pominąć uwagi, że pożyteczniejby było, gdyby jeden sąd gminny ustanowiono dla kilku gmin, byleby okręgi nie były za obszerne tak, aby łatwość i doraźność wymiaru sprawiedliwości na tem nie ucierpiała. Raz dla tego, że jedna gmina wiejska nie ma tyle spraw, aby podobny sąd zatrudnić, a powtóre dla tego, że koszta takiego sądu, jakkolwiek one winne być bardzo małe, zawsze łatwiej będą poniesione połączonemi siłami kilku gmin.

Nadto upatruje komisya gminna w ustanowieniu jednego sądu gminnego dla kilku gmin i tę korzyść, że będzie to pierwsza próba połączenia choć na tem polu kilku gmin w jedno organiczne ciało, że przezto wzbudzicby można w gminach poczucie wspólnych potrzeb i interesów, zbliżyć gminy do siebie i dać im impuls do łączenia się także w innych działach administracyi lokalnej.

Także pod innym jeszcze względem komisya uznaje tworzenie organu takiego dla gmin za nader ważne i doniosłe dla ogólnych interesów kraju.

Wiadomo powszechnie jak monstrualnie mnożą się procesa sądowe o obrazę czci i inne drobne przekroczenia.

Procesa te liczą się na krocie tysięcy rocznie, a może obecnie liczbę miliona już przekroczyły.

Ile szkody moralnej i ekonomicznej podobne szerzenie się procesów tak błahych społeczeństwu wyrządza, nie potrzebujemy dopiero udowadniać. Marnuje się czas, pieniądz, praca, budzą się namiętności, krzewi się przez to pokątne pisarstwo i wytwarza się w ogóle stosunki niezdrowe.

Ze wszystkich stron kraju dają się słyszeć głosy, że temu możnaby zaradzić, gdyby orzecznictwo w takich sprawach odjęto c. k. sądom i oddano sądom gminnym, któreby na miejscu bez straty czasu i bez kosztów spory załatwiały, a stojąc bliżej stron procesujących się tak terytoryalnie jak i społecznie, mogłyby lepiej i skuteczniej sprawy załatwiać i położyć tamę tej nowej manii procesowania się.

To też uchwałą z dnia 19. listopada 1889 r. Wysoki Sejm wezwał c. k. Rząd, aby skargi o obrazę czci i inne drobne przekroczenia wyłączono z pod kompetencyi c. k. sądów.

Ale nie należy się łudzić nadzieją, aby temu wezwaniu zadość się stało, nim będziemy w stanie wskazać rządowi nowy organ, któremuby tę juryzdykcyę przekazać mógł.

Jeżeli pragniemy więc, aby owa rezolucya Wysokiego Sejmu nie została bez skutku, to spieszmy z utworzeniem sądów gminnych, a jeżeli te okażą się żywotnymi, to niezawodnie i Rząd chętnie część spraw c. k. sądów na nie przelewać będzie.

Nasuwa się jeszcze pytanie, czy już teraz wypada przystąpić do organizowania sądów gminnych, czy też czekać trzeba aż do przeprowadzenia reformy ustawy gminnej dla wsi?

Komisya zastanawiała się nad tem pytaniem i przyszła do przekonania, że utworzenie sądów gminnych nie jest bynajmniej zawisłem od reformy ustawy gminnej, owszem komisya sądzi, że sądy gminne mają być organem zupełnie samodzielnym, od reprezentacyi gminnej niezawisłym, i że utworzenie takich sądów znakomicie ułatwi reformę ustawy gminnej, dając silną podstawę, na której wykonanie ustawy gminnej opieraćby się mogło.

Z tych to powodów komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Powołując się na uchwały swoje z dnia 19. grudnia 1887 i 19. listopada 1889, Sejm ponownie poleca Wydziałowi krajowemu, aby nie czekając reformy ustawy gminnej dla wsi, przedłożył na następnej sesyi sejmowej projekt ustawy ustanawiającej sądy gminne dla sprawowania sądownictwa karnego we wszystkich sprawach policyi wiejskiej.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Fruchtmann *w. r.*

LW. 43325/90.

Aleg. 116.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o działalności podjętej w celu złagodzenia skutków klęski nieurodzaju spowodowanego posuchą w 1889. r.

Wysoki Sejmie!

Działalność, którą Wydział krajowy podjął celem złagodzenia skutków klęski zeszłorocznego nieurodzaju, musiała się rozwinąć w trojakim kierunku. Należało 1) zapewnić odpowiednie fundusze, którymiby można przyjść w pomoc ludności klęską dotkniętej umożliwić jej przezimowanie i utrzymanie się do nowych zbiorów; 2) zebrać materyał rzucający światło na stan rzeczy w poszczególnych powiatach i na podstawie jego dokonać rozdziału kwot uzyskanych, wreszcie 3) podnieść cały szereg ekonomicznych i administracyjnych postulatów, mających na celu ułatwienie ludności rolniczej kraju przetrwania kryzys gospodarczej, lub uchylenia jej zgubnych skutków w dalszych latach ekonomicznej pracy. Działalność swą w powyżej wymienionych kierunkach, które i uchwały powzięte przez Wysoki Sejm w ubiegłej sesyi wskazywały, ma Wydział krajowy zaszczyt Wysokiemu Sejmowi przedstawić w następującem sprawozdaniu.

I.

Gdy w miesiącu sierpniu zeszłego roku zwróciło się kilka Wydziałów powiatowych z powiatów wschodnich i południowo-wschodnich do Wydziału krajowego z przedstawieniem zupełnie ujemnego rezultatu zbiorów w tych powiatach, spowodowanego długotrwałą posuchą i z żądaniem pomocy dla ludności zagrożonej głodem, udał się Wydział krajowy z przedstawieniem tej sprawy do c. k. Prezydyum Namiestnictwa, upraszając o wyjednanie ze skarbu państwa pomocy dla dotkniętej nieurodzajem ludności rolniczej, Wydział krajowy bowiem nie rozporządzał w przededniu zebrania się Wysokiego Sejmu środkami finansowymi, któreby mu pozwalały podjąć akcyę ratunkową, ani też nie miał w budżecie kredytów na podobne cele przyzwolonych. Wskutek tych pism, zarówno jak wskutek coraz to liczniejszych wiadomości ze wszystkich prawie okolic kraju o rozmiarach klęski, która przybrała cechę klęski powszechnej, odbyła się w dniu 23. września 1889 roku konferencya Wydziału krajowego z JE P. Namiestnikiem, na której obradowano nad sposobami pomocy dla dotniętych nieurodzajem. Na podstawie tych obrad wystósował Wydział krajowy w myśl uchwały swej z dnia 24 września 1889 roku pismo do JE. Pana Namiestnika, w którem opierając się na urzędowych datach, zebranych przez c. k. Starostwa a udzielonych Wydziałowi krajowemu przez c. k. Prezydum Namiestnictwa przedstawił potrzebę wyjednania ze skarbu państwa kwoty łączne 900.000 zł., w $^1/_3$ części przeznaczonej na zapomogi bezwrotne, w $^2/_3$ zaś na bezprocentowe pożyczki, dla ludności rolniczej nieurodzajem dotkniętej i głodem zagrożonej. Za zwrot kwot

pożyczkowej 600.000 zł. ofiarował zarazem Wydział krajowy c. k. Rządowi porękę kraju i oświadczył gotowość wyjednania z chwilą zebrania się Wysokiego Sejmu zatwierdzenia tej gwarancyi przez Wysoki Sejm. Wreszcie przedstawił Wydział krajowy w powyższem piśmie JE. Panu Namiestnikowi konieczność wyjednania ulg podatkowych dla dotkniętej klęską ludności rolniczej w jak najszerszych rozmiarach i upraszał, by roboty drogowe, jakieby c. k. Rząd zamierzał podjąć dopiero w dalszej przyszłości, ze względu na potrzebę dostarczenia ludności zarobku, bezzwłocznie zarządzono, zwłaszcza w okolicach najbardziej klęską dotkniętych. Zapewnił zarazem Wydział krajowy ze swej strony, iż subwencyi, jaką Wysoki Sejm na budowę dróg powiatowych i gminnych uchwali, użyje w roku 1890 przeważnie w okolicach, które wskutek klęski najbardziej ucierpiały. Pismo powyższe załączamy jako alegat 1.

Alegat 1.

W odpowiedzi na nie zawiadomił JE. Pan Namiestnik odezwą z dnia 11. października l. 12158/90. Wydział krajowy, że reskryptem JE. P. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 8. października 1889. l. 19849 otrzymał wiadomość, iż Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył najłaskawiej najwyższym rozporządzeniem z dnia 6. października 1889. przeznaczyć ze skarbu państwa kwotę 900.000 zł. na zapomogi, względnie pożyczki bezprocentowe, dla dotkniętych nieurodzajem okolic naszego kraju. W odezwie tej upraszał zarazem JE. Pan Namiestnik Wydział krajowy o spowodowanie uchwały Wysokiego Sejmu, przyjmującej na kraj porękę za udzieloną z wspomnianej ogólnej sumy tytułem pożyczek bezpocentowych kwotę 600.000 zł., i przedłożył wzór dokumentu poręki. W dalszym ciągu swej odezwy oznajmił JE. Pan Namiestnik, że jakkolwiek w myśl §. 2. ces rozporządzenia z dnia 6. października 1889 roku rozdział zapomóg bezzwrotnych zastrzeżony został władzom rządowym, a tylko przy rozdziale zaliczek z powodu poręki przez kraj przyjętej mają te władze znosić się z Wydziałem krajowym, to jednak w celu uzyskania tak pożądanej jednostajności w akcyi pomocniczej nie omieszka JE. P. Namiestnik porozumiewać się z Wydziałem krajowym w każdym kierunku przed zarządzeniem tej akcyi i oświadczył gotowość udzielenia Wydziałowi krajowemu odpowiedzi c. k. Starostw na okólniki, rozesłane przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa do nich w sprawie robót, jakieby można w powiatach zarządzić celem przyjścia w pomoc ludności przez dostarczenie jej zarobku przy budowlach użyteczności publicznej.

Wreszcie wyraził JE. P. Namiestnik przekonanie, że jakkolwiek wnioski, jakie Prezydyum Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym co do udzielenia funduszów ze skarbu państwa dla wsparcia ludności klęską nieurodzaju dotkniętej, przez Ministerstwo w całej pełni uwzględnione zostały i jakkolwiek spodziewa się, że dalsze wnioski, mianowicie co do ulg podatkowych i wydawania soli bydlęcej i surowicy niewątpliwie przychylnie załatwione będą, to jednak ta pomoc państwowa nie będzie mogła zrównoważyć całego ogromu klęski, która nasz kraj nawiedziła. Zwraca zatem uwagę Wydziału krajowego, że potrzeba dalszej pomocy, do której w pierszym rzędzie sam kraj jest powołanym, może się stać w najbliższych już miesiącach piekącą. Dlatego wyraża JE. P. Namiestnik nadzieję, że Wydział krajowy przedstawi Wysokiemu Sejmowi wnioski zdążające do odwrócenia następstw nieurodzaju. Wskutek tej odezwy przedłożył Wydział krajowy w myśl uchwały swej z dnia 14. października do LW. 44520/89 w zeszłorocznej sesyi Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie co do poręczenia przez fundusz krajowy pożyczki bezprocentowej w kwocie 600.000 zł. a. w. udzielonej ze skarbu państwa dla przyjścia z pomocą ludności okolic dotkniętych nieurodzajem i zawezwał wszystkie Wydziały powiatowe okólnikiem z dnia 14. paździer. 1889 LW. 45098/89 do przedłożenia sprawozdań o rozmiarach klęski w ich granicach, tudzież wniosków w sprawie niesienia pomocy ludności. Treść okólnika tego podaje Wydział krajowy poniżej — tu więc poprzestajemy tylko na wzmiance o nim. Zarazem zawiadomił Wydział krajowy o powyższej swej uchwale i okólniku Prezydyum c. k. Namiestnictwa, oświadczając ze swej strony gotowość do działania w porozumieniu z władzami rządowemi i upraszając o udzielenie mu relacyi c. k. naczelników powiatowych o rozmiarach klęski na prowincyi. Gdy Wysoki Sejm

uchwałą swą z dnia 26 października l. S. 610/89 powziętą na wniosek komisyi budżetowej przyjął imieniem funduszu krajowego nieograniczoną porękę za regularną spłatę kwoty 600.000 zł. pożyczki ze skarbu państwa w myśl rozp.z dnia 6. października udzielonej i upoważnił Wydział krajowy do zeznania odpowiedniego dokumentu, zeznał Wydział krajowy w myśl swej uchwały z dnia 2. listopada 1889 roku LW. 47.360 dokument poręki, załączony jako alegat 2 i przesłał go c. k. Prezydum Namiestnictwa odezwą wysłaną pod tąż samą datą. **Alegat 2.**

Wydział krajowy nie przedłożył Wysokiemu Sejmowi w myśl wyżej powołanej odezwy JE. Namiestnika wniosku w sprawie akcyi krajowej mającej na celu pomoc dalszą dla ludności dotkniętej klęską, już bowiem w pierwszych dniach obrad weszła ta sprawa na porządek dzienny Wysokiego Sejmu, który w ten sposób ujął niejako kierunek akcyi w swe ręce, a Wydział krajowy uważał wobec tego za stósowne poprzestać jedynie na zakomunikowaniu komisyi budżetowej sprawozdania z swych czynności w tej sprawie i przedłożeniu jej tych materyałów, rzucających światło na stan rzeczy w najbardziej dotkniętych powiatach, jakimi wówczas rozporządzał. Stało się to w myśl uchwały Wydziału krajowego z dnia 14. października do LW. 44.520.

Zajęcie się Wysokiego Sejmu sprawą akcyi ratunkowej znalazło wyraz w uchwałach Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 roku do LS. 805., powziętych w załatwieniu sprawozdania komisyi budżetowej o pomocy krajowej dla okolic dotkniętych nieurodzajem.

Uchwały te brzmiały:

I. „Dla ratowania ludności dotkniętej klęską nieurodzaju przeznacza się z funduszu krajowego celem wykonania robót publicznych lub udzielenia pomocy na zakupno ziarna do siewu, inwentarzy itp. sumę 300.000 zł.; ze sumy tej ma być kwota 100.000 zł. obróconą na zasiłki bezzwrotne do dyspozycyi Wydziałów powiatowych, zaś kwota 200.000 zł. na pożyczki bezprocentowe dla powiatów, za ich poręką spłacalne w sześciu równych ratach rocznych, począwszy od dnia 1 stycznia 1892; zasiłków i pożyczek będzie udzielał powiatom Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.“

II. „Upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia w jednej z instytucyj finansowych, ile możności krajowych, pożyczki w wysokości 300.000 zł. aw. oprocentowanej po $4^1/_2\%$ od sta, spłacalnej po koniec roku 1897 w szesnastu równych ratach półrocznych z dołu.“

III. „Wzywa się c. k. Rząd, by wyjednał w drodze właściwej dla wszystkich transakcyj powyższych wolność od stempli i należytości prawnych i od opłaty tabularnej tudzież dla pożyczek udzielonych przez kraj powiatom egzekucyę administracyjną przy ściąganiu rat zaległych.“

Inne uchwały Wysokiego Sejmu w tej sprawie, a mianowicie dalsze wezwania do c. k. Rządu będą przedmiotem dalszych części tego sprawozdania, w zakres bowiem niniejszego rozdziału wchodzą tylko czynności odnoszące się do zapewnienia środków finansowych dla akcyi ratunkowej. JE. Marszałek krajowy zawiadomił Prezydum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 30. października L. S 805 o powyższych uchwałach a wskutek tego oznajmiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 10. grudnia 1889. 14474/pr., że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość raczył Najwyższem postanowieniem z dnia 1. grudnia zatwierdzić uchwałę Sejmu krajowego z dnia 30. października 1889. dotyczącą zaciągnięcia pożyczki krajowej w kwocie 300.000 zł. Ustawą z dnia 28. grudnia 1889. Dz. p. p. Nr. 1. 1890. uczynił c. k. Rząd zadość wezwaniu Wysokiego Sejmu pod III. wyrażonemu, uwalniając dokumenty, protokoły, podania i wpisy hipoteczne, tyczące się pożyczki wyż wspomnianej, jakoteż zapomóg i zaliczek, które z tej pożyczki mają być udzielane od należytości stemplowych i bezpośrednich, tudzież przyznając ratom zaległym pożyczek udzielonych z tego funduszu egzekucyę administracyjną.

W wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu powyżej pod II. przytoczonego postanowił Wydział krajowy uchwałą z dnia 20 i 23. grudnia 1889. LW. 48264 na pożyczkę 300.000 zł.

rozpisać ograniczoną konkurencyę z terminem wnoszenia ofert do godziny 12 w południe dnia 10. stycznia 1890 roku i wezwać do niej następujące instytucye:

1. Galicyjską Kasę oszczędności we Lwowie,
2. Galicyjski Bank kredytowy we Lwowie,
3. Bank krajowy we Lwowie,
4. Galicyjski Bank hipoteczny we Lwowie,
5. Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie.

Zaproszenie do wzięcia udziału w konkursie wystosowane do powyżej wymienionych
Alegat 3. instytucyj załączamy pod ·/. Zawiera ono oprócz warunków określonych już uchwałą Wys. Sejmu wyżej przytoczoną także objaśnienie, że 2 pierwsze raty półroczne kapitału płatne w r. 1890 wynosić będą po 8.000 zł. każda, następne 2 raty półroczne płatne w r. 1891 wynosić będą po 8.500 zł. każda, dalsze zaś raty półroczne w liczbie 12 wynosić będą każda po 22.250 zł. w. a.; dodanie tego objaśnienia, konieczne ze względu na instytucye mające wziąć udział w konkurencyi i wnieść oferty, oparte jest na tem, iż komisya budżetowa przy sprawozdaniu o rubr. XIV budżetu na r. 1890 ułożyła plan umorzenia tej pożyczki, w którym uwzględniono tę okoliczność, iż w myśl uchwały Wys. Sejmu pożyczki udzielone z kwoty 200.000 zł. na ten cel przeznaczonej, mają być spłacane w 6 rocznych ratach, począwszy od 1. stycznia 1892, zatem do tegoż roku ciężar spłaty pożyczki 300.000 zł. ciężyć będzie wyłącznie na funduszu krajowym, starano się więc przez zastrzeżenie niższych rat spłaty w pierwszych 2 latach zmniejszyć ciężar spadający na fundusz krajowy. Że zaś i Wysoki Sejm uchwalając rubrykę XIV budżetu przyjął na rok 1890 półroczne raty umorzenia tej pożyczki po 8000 zł., przeto Wydział krajowy uważał plan umorzenia przez komisyę budżetową ułożony, jako odpowiadający woli Wysokiego Sejmu, a więc dla Wydziału krajowego obowiązujący.

Zarazem oznajmił Wydział krajowy zaproszonym instytucyom finansowym, że przy otwarciu ofert tj. w dniu 10. stycznia 1890 r. po godzinie 12 w południe mogą być obecni reprezentanci tych instytucyj. Do rozpieczętowania ofert delegował Wydział krajowy członków swych Tadeusza Romanowicza i dra Damiana Sawczaka. W dniu 10. stycznia 1890 r.
Alegat 4. jak świadczy dołączony ·/. protokół, przystąpili wymienieni członkowie Wydziału krajowego w obecności JW. Dra Piotra Grossa, jako reprezentanta Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, do otwarcia ofert wniesionych, a mianowicie oferty Banku krajowego, tudzież Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, któremu to Towarzystwu odstąpiło Towarzystwo wzajemnego kredytu swe zaproszenie do konkurencyi. Inne instytucye zaproszone odpowiedziały na wezwanie Wydziału krajowego odmownie.

Obie oferty przedstawione odpowiadały ściśle warunkom określonym uchwałą Wys. Sejmu z dnia 30. października 1889 r. i zawartym w reskrypcie Wydziału krajowego z dnia 23. grudnia 1889 l. 48264/89, którym konkurencyę rozpisano, a różniły się tylko wysokością stopy procentowej. Oferta Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń żądała opłaty $4^3/_4\%$, Bank krajowy zaś ofiarował pożyczkę po $4^3/_8\%$, zgadzając się nadto na opłatę procentu z dołu, nie z góry, jak tego żądało wpierw wymienione Towarzystwo w swej ofercie. Wobec więc tego, że oferta Banku krajowego co do stopy procentowej była o $^3/_8\%$ niższa od oferty Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń, a dalej że jako o $^1/_8\%$ niższa od stopy procentowej, którą wspomniana uchwała Wysokiego Sejmu jako pożądane maksimum wskazała była dla funduszu krajowego niewątpliwie korzystniejszą, uchwalił Wydział krajowy na sesyi z dnia 11. stycznia 1890 r. do LW. 890/90 zaciągnąć pożyczkę 300.000 zł. przeznaczoną na zapomogi i zasiłki bezprocentowe dla okolic kraju dotkniętych nieurodzajem w Banku krajowym gotówką na $4^3/_8\%$ za złożeniem skryptu dłużnego, zeznanego w formie aktu notaryalnego. Po przeprowadzeniu potrzebnej korespondencyi z Bankiem krajowym, podniosła kasa krajowa kwotę

300.000 zł. gotówką w Banku krajowym w dniu 25. stycznia 1890 r. i złożyła Bankowi skrypt dłużny Wydziału krajowego na tę sumę opiewający, którego odpis załączamy ·/. W ten sposób przez wykonanie uchwały Wysokiego Sejmu o gwarancyi kraju na pożyczkę 600.000 zł. ze skarbu państwa udzieloną na pożyczki dla ludności dotkniętej nieurodzajem, tudzież przez wykonanie uchwały z dnia 30. października 1889 r. polecającej Wydziałowi krajowemu zaciągnięcie pożyczki w kwocie 300.000 zł. na wspomożenie tejże ludności, zapewnił i zrealizował Wydział krajowy fundusze przeznaczone na złagodzenie skutków klęski w łącznej sumie 1,200.000 zł., z których 800.000 zł. miało być użyte na pożyczki bezprocentowe, 400.000 zł. na za zapomogi bezzwrotne. Alegat 5.

Sumy te, na które złożyły się szczodrobliwość Naj. Pana, której wyrazem było tylokrotnie wspomniane Najw. rozporządzenie z dnia 6. października z. r., i ofiarność Wys. Sejmu, udzielone pod pierwszem wrażeniem wiadomości o klęsce, która kraj nasz dotknęła, nie mogły, jak wkrótce przekonały okoliczności, wystarczyć na osiągnięcie celu zamierzonego złagodzenia skutków klęski, która o wiele groźniejsze rozmiary przybrała niż pierwotnie przypuszczać było można.

Już relacye Wydziałów powiatowych nadesłane na wspomniany powyżej okólnik Wydziału krajowego z dnia 14. października 1889 r. L. W. 45.098, tudzież z dnia 7. listopada 1889 L. W. 48.720, któremi zażądano zdania sprawy o stanie rzeczy w powiatach, o rezultacie zbiorów i o możliwych źródłach zarobku ludności i wezwano reprezentacye powiatowe do przedłożenia potrzeb ludności i środków, którymiby można przyjść jej w pomoc, tudzież kwot bądź to pożyczek, bądź zapomóg, któreby poszczególnym powiatom należało przyznać, dały jako rezultat żądanie o wiele większej pomocy finansowej, niż jej można było udzielić, mając tylko powyższe sumy do dyspozycyi, żądanie, biorąc na wzgląd te tylko powiaty, które cyfrowo swe żądania przedstawiły, wynoszące co do pożyczek 1,163.701 zł., co do zapomóg bezzwrotnych kwotę 899.599 zł. Później — w miarę zbliżania się zimy — coraz to groźniejsze dochodziły Wydziału krajowego relacye o stanie rzeczy w powiatach: o braku mianowicie paszy dla bydła i wynikłych ztąd rzeziach inwentarzy włościańskich, o braku żywności dla ludzi i groźbie chorób zakaźnych, relacye którym towarzyszyło żądanie coraz wyższej pomocy materyalnej. Wobec tego, a zwłaszcza wobec groźnie występującego w owej chwili braku paszy w kraju, o którym w jesiennych sprawozdaniach Wydziałów powiatowych i c. k. Starostw zaledwo podrzędną czyniono wzmiankę, a który w końcu listopada i początkach grudnia zeszłego roku na pierwszy plan się wysunął, tak, iż zgodne relacye tak Wydziałów powiatowych jak c. k. Starostw kazały się obawiać niepowetowanej straty w inwentarzu, skutkiem której z wiosną tysiące morgów roli mogłoby pozostać bez uprawy, uważał Wydział krajowy za swój obowiązek podjąć dalszą akcyę w kierunku uzyskania większych funduszów na wspomożenie ofiar klęski. Gdy jednak Koło polskie we Wiedniu podjęło już było akcyę taką u Rządu centralnego, postanowił Wydział krajowy porozumieć się z Prezydyum Koła polskiego we Wiedniu i wskutek uchwały swej z dnia 20. grudnia 1889 roku L. W. 56.846, odniósł się telegraficznie do prezesa Koła polskiego JW. Apolinarego Jaworskiego z zaproszeniem na konferencyę celem omówienia sprawy.

Równocześnie postanowił Wydział krajowy sprosić ankietę fachową, której opinia co do technicznej strony sprawy, t. j. co do sposobu zapobieżenia dalszemu ubytkowi inwentarza żywego przez dostarczenie paszy, tudzież co do zastąpienia ubytku, jaki już nastąpił, mogłaby być Wydziałowi krajowemu podstawą dalszego działania. W skład tej ankiety zaprosił Wydział krajowy pismem z dnia 23. grudnia 1889 L. W. 57.524 po 2 delegatów obu krajowych Towarzystw rolniczych, delegata c. k. Namiestnictwa, prof. Kazimierza Pańkowskiego z Dublan i członków Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiego i Tadeusza Romanowicza. Zanim jeszcze ankieta sproszona na dzień 4. stycznia się zebrała, odbyła się w Wydziale

krajowym w dniu 22. grudnia 1889 r. konferencya Wydziału krajowego z prezesem Koła polskiego w Wiedniu, w której wziął udział także JE. P. Namiestnik. Konferencya po wysłuchaniu wiadomości udzielonych przez JW. Apolinarego Jaworskiego co do rokowań przeprowadzonych w Wiedniu z rządem i co do obrad Koła polskiego w sprawie dodatkowej pomocy dla ludności dotkniętej nieurodzajem, tudzież po przeprowadzeniu dyskusyi szczegółowej, w której wszyscy członkowie Wydziału krajowego brali udział, powzięła następujące postanowienia:

Po pierwsze: Ze względu, że fundusze ze skarbu panstwa i ze skarbu krajowego na zapomogi przeznaczone jeszcze nie były wyczerpane; ze względu, że w tej chwili niepodobna było jeszcze dokładnie umotywować cyfrowo ani potrzeby dodatkowej pomocy, ani jej wysokości; ze względu wreszcie, że zwołanie sesyi sejmowej nadzwyczajnej naraziłoby fundusz krajowy na wydatek, bo oprócz kosztów Sejmu musianoby także z funduszu krajowego oprócz gwarancyi za ewentualną pomoc rządową jakąś znaczniejszą sumę pieniężną z funduszu krajowego na cele akcyi dołożyć, postanowiła konferencya na razie nie domagać się zwołania Sejmu. Powtóre: konferencya uchwaliła prosić JE. p. namiestnika, by utrzymywał Wydział krajowy w ciągłej ewidencyi doniesień z prowincyi o stanie rzeczy, tak co do wyżywienia ludnosci jak i co do ubytku żywego inwentarza, by w chwili stósownej można zainicyować dalszą akcyę pomocniczą. Po trzecie konferencya aprobowała myśl zwołania ankiety fachowej, mającej wskazać techniczne sposoby przyjścia w pomoc ludności przez ewentualne zakupno paszy lub dopomożenie do zakupna inwentarza. Poczwarte doradzała konferencya przyspieszenie akcyi rozdziału między powiaty funduszów już przyznanych lub jeszcze zarezerwowanych z funduszów będących do dyspozycyi, tudzież wydanie w właściwym czasie okólnika do prezesów Rad powiatowych w sprawie dalszych dat o stanie rzeczy w powiatach.

Uchwały te przyjął Wydział krajowy do swej wiadomości uchwałą z dnia 28. grudnia 1889 do L. W. 58.401 i zużytkował w dalszym toku swej działalności.

W dniu 4. stycznia 1890 zebrała się ankieta fachowa w sprawie obmyślenia środków zapobieżenia braku paszy i uchylenia skutków zmniejszenia inwentarzy żywych. Protokół
Alegat 6. jej obrad załączamy pod ·/. Uchwały ankiety zakomunikował Wydział krajowy, przyjąwszy je uchwałą z dnia 7. stycznia do swej wiadomości, odezwą z dnia 7. stycznia 1890 roku L. W. 976 c. k. Prezydyum Namiestnictwa. O ile uchwały te w dalszym rozwoju akcyi uwzględniono, zdajemy sprawę w trzeciej części niniejszego sprawozdania.

Wskutek konferencyi z Prezydyum c. k. Namiestnictwa odbytej przez delegowanych członków Wydziału krajowego Dr. J. Wereszczyńskiego i Tadeusza Romanowicza w dniu 8. stycznia 1890 r. uchwalił Wydział krajowy w d. 9. stycznia 1890 do l. W. 1341, rozesłanie okólnika do wszystkich prezesów Rad powiatowych w sprawie zebrania dat dotyczących ubytku inwentarza żywego, braku paszy u włościan, tudzież oznaczenia wysokości kwot, jakieby były potrzebne celem umożliwienia ludności zakupna paszy. Okólnik ten załączony
Alegat 7. tu w odpisie przesłał Wydział krajowy równocześnie c. k. Prezydyum Namiestnictwa z prośbą o rozesłanie go c. k. starostom, celem udzielenia delegatom Rad powiatowych pomocy sił urzędowych w zbieraniu dat w okólniku wskazanych, tudzież komitetom obu krajowych towarzystw rolniczych z wezwaniem, by poleciły oddziałom i towarzystwom okręgowym rolniczym udzielenie prezesom Rad powiatowych podobnej pomocy.

Równocześnie zażądało także Prezydyum c. k. Namiestnictwa od c. k. starostw przedłożenia sprawozdań o stanie powiatów, tudzież zebrania materyałów, jak wielkiej potrzebaby pomocy finansowej, by ludności włościańskiej umożliwić dokonanie zasiewów wiosennych.

Gdy zażądane relacye prezesów Rad powiatowych nadeszły w pierwszych dniach lutego z przeważnej liczby powiatów kraju a sprawa uzyskania pomocy od Rządu nie cierpiała już dalszej zwłoki i nie dozwalała oczekiwania nadejścia reszty relacyi, wystosował Wydział krajowy w myśl swej uchwały z dnia 11. lutego b. r. do LW. 6632 obszerny memoryał do Prezydyum c. k. Namiestnictwa, w którym, oparty na zebranych datach o braku paszy, ubytku inwentarzy i grożącym wskutek tego zgubnym dla gospodarstwa rolnego braku nawozu, wykazał niedostateczność dotychczasowych na akcyę ratunkową przyznanych funduszów i przedstawił potrzebę udzielenia ze skarbu państwa dalszej pomocy finansowej w sumie minimalnej 2.250.000 zł. w. a. obliczonej na podstawie ściśle zredukowanych żądań Wydziałów powiatowych. Sumę powyższą według propozycyi Wydziału krajowego należałoby było w następujący sposób rozdzielić: 1.400.000 zł. udzielić tytułem pożyczki bezprocentowej, 700.000 zł. tytułem bezzwrotnej zapomogi, a 150.000 zł. tytułem pożyczki bezprocentowej dla mniejszych właścicieli tabularnych dotkniętych klęską. Pożyczkę 1.400.000 zł. i zapomogę 700.000 zł. przeznaczył Wydział krajowy na przyjście w pomoc ludności włościańskiej przez rozdzielenie ich na zakupno nasion, do siewów, paszy celem przezimowania inwentarzy i żywności dla ludności w miejscach, gdzie groził głód.

Alegat 8.

Memoryał ten załączamy jako alegat a pozostawiając do dalszej części niniejszego sprawozdania omówienie skutków innych postulatów, które Wydział krajowy w nim c. k. Rządowi przedstawił, poprzestajemy tutaj na przedstawieniu usiłowań Wydziału krajowego podjętych celem wyjednania znaczniejszej pomocy finansowej. Pismo powyższe przesłał Wydział krajowy równocześnie prezesowi Koła polskiego w Wiedniu z prośbą o zakomunikowanie go Kołu i jak najsilniejsze poparcie zawartych w nim postulatów wobec c. k. Rządu, jakoteż JE. Ministrowi dla Galicyi, polecając jego opiece tak sprawę akcyi ratunkowej jak i inne postulaty w memoryale wyrażone, a dążące do zapewnienia ciężko dotkniętemu rolnictwu w kraju opieki i poparcia c. k. Rządu.

Memoryał przedstawiony c. k. Rządowi centralnemu przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa odniósł, jak wiadomo, ten skutek, że c. k. Rząd przedstawił Radzie państwa projekt ustawy o pomocy państwowej dla dotkniętej klęską ludności Galicyi, wskutek którego skarb państwa miał udzielić zapomogi 700.000 zł. na cele wiosennej akcyi ratunkowej w naszym kraju. Projekt zamieniony za zgodą obu Izb Rady państwa w ustawę z dnia 2. kwietnia br. (dz. p. p. Nr. 55) upoważnia Rząd do wydania 700.000 zł. z funduszów państwa na zapomogi niezwrotne dla ludności wiejskiej w naszym kraju potrzebującej pomocy na zakupienie żywności i ziarna na siewy i postanawia, że zapomogi z powyższego funduszu rozdawać mają c. k. władze państwowe z współdziałaniem zwierzchności gminnej. Ustawą tą uczynił Rząd w części przynajmniej zadość potrzebie wykazanej w memoryale Wydziału krajowego z dnia 11. lutego b. r. LW. 6.632, udzielając zapomogi bezzwrotnej w kwocie, jakiej się Wydział krajowy domagał.

Kończąc niniejszy rozdział sprawozdania należy wspomnieć o funduszach, które Wydział krajowy otrzymał dzięki obywatelskiej ofiarności naszego społeczeństwa z przeznaczeniem rozdzielenia ich między ofiary klęski, zagrożone głodem. Fundusze te pochodziły:

1). Ze składek zebranych przez Komitet obywatelski miejski w Krakowie, zawiązany celem wsparcia ludności rolniczej naszego kraju klęską nieurodzaju dotkniętej. Przesłał je Wydziałowi krajowemu Wny prezydent m. Krakowa Dr. Feliks Szlachtowski, pismami z dnia 12. marca, 2. 3. 11. 18. kwietnia, 10. maja i 2. czerwca b r. (do LW. 12.781, 14.398, 14.399, 15.395, 16.847, 20.306, 23.545) w miarę postępu składek w Krakowie zbieranych w łącznej sumie 12.121 zł.

2). Ze składek bawiących w Nicei Polaków z różnych dzielnic Polski, kwota 820 franków przesłana przez pana Władysława Komara na ręce J. E. Jana hr. Tarnowskiego

Marszałka krajowego, a przezeń Wydziałowi krajowemu do rozdzielenia między najbardziej dotkniętych klęską przekazana. Kwotę 820 fr. spieniężono za sumę 384 zł. 17 ct.

3). Ze składki grona urzędników biura Rady powiatowej w Chrzanowie kwota 7 zł. 28 ct. przesłana pismem z dnia 16. kwietnia b. r. do LW. 16.461.

4). Kwota 200 zł. nadesłana przez JO. księcia Eustachego Sanguszkę w dniu 21. lipca b. r. do LW. 32.412 na rzecz dotkniętych gradobiciem gmin we wschodniej części kraju.

Razem więc z procentami, które przyniosły części powyższych kwot chwilowo na książeczkę wkładkową w banku krajowym ulokowane: 12.765 zł. 51 ct.

Wydział krajowy złożył ofiarodawcom wyrazy podzięki imieniem kraju i postanowił uchwałą z dnia 23. kwietnia b. r. l. 15.521 wcielić ten fundusz do Rubr. XVII. poz. 281 budżetu funduszu krajowego na r. b. jako jej dochód, t. j. dołączyć kwotę powyższą do funduszu stotysięcznego przeznaczonego przez Wys. Sejm na zapomogi bezzwrotne, i rozdzielić między ludność gmin zagrożonych głodem wskutek klęsk elementarnych. O rozdziale tej sumy zdaje Wydział krajowy sprawę poniżej.

II.

W odpowiedzi na okólniki Wydziału krajowego z dnia 14. października 1889, LW. 45.098 tudzież z dnia 7. listopada 1889 LW. 48.720, którymi to okólnikami zawezwał Wydział krajowy wszystkie Wydziały powiatowe do przedłożenia sprawozdań o stanie rzeczy w powiatach, wywołanym zeszłoroczną klęską i zawiadamiając je o funduszach, które tak ze skarbu państwa jak i ze skarbu krajowego na cele akcyi ratunkowej przeznaczono, tudzież o tem, iż fundusze te, w myśl intencyi cesarskiego rozporządzenia z dnia 6. października 1889 i uchwał Wys. Sejmu z dnia 30. października mają być głównie w ten sposób użyte, by przez podjęcie robót publicznych dano ludności sposobność zarobku, nadesłały Wydziały pow. swe relacye, przedkładając zarazem żądania swe co do przyznania im z funduszów wspomnianych kwot zapomogowych i pożyczkowych na cele akcyi ratunkowej. Oparty na tych relacyach zarówno jak i na danych zawartych w sprawozdaniach c. k. Starostw, które Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu zakomunikowało odezwami z dnia 26. października 1889, L. 12.717/pr. i z dnia 9. listopada 1889 l. 13.123 pr., zawiadomił Wydział krajowy odezwą z dnia 15. listopada 1889 LW. 47.149 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa wystosowaną, którą przesłał relacye Wydziałów powiatowych o ekonomicznem położeniu poszczególnych powiatów, o robotach, któreby w ich obrębie podjąć należało celem dostarczenia ludności zarobku, że gotów jest propozycye swe co do rozdziału kwot między powiaty przedłożyć c. k. Rządowi.

Do ułożenia tych propozycyj delegował Wydział krajowy Członków swych Dr. Józefa Wereszczyńskiego, jako szefa Dep. drogowego i Leona Chrzanowskiego jako szefa Dep. skarbowego.

Propozycye rozdziału wraz z wyłuszczeniem zasad, na których się opierał, podajemy
Alegat 9. jako alegat */. w brzmieniu tem, jak je spisał JW. Leon Chrzanowski.

Uchwałą z dnia 15. listopada 1889 przyjął Wydział krajowy zasady powyższego rozdziału i poszczególne propozycye i upoważnił wyżwymienionych Członków swych do przedłożenia tej propozycyi imieniem Wydziału krajowego na konferencyi, którą JE. p. Namiestnik

zprosił na dzień 24. listopada 1889 celem ułożenia planu wspólnego rozdziału funduszów państwowych i krajowych między dotknięte klęską powiaty. Konferencya po wyczerpującej dyskusyi, w której omówiono propozycyę rozdzielenia kwot przez delegatów Wydziału krajowego wniesioną, przyjęła zasady tego rozdziału w myśl tejże propozycyi a zmieniła tylko niektóre szczegółowe propozycye odnoszące się do kwot, jakie miały przypaść w udziale powiatom.

W ten sposób uchwalono następujący rozdział:

Powiat	Pożyczka	Zapomoga	Powiat	Pożyczka	Zapomoga
Biała	5.500 zł.	—.— zł.	Jarosław . . .	9.000 zł.	6.000 zł.
Bóbrka . . .	4.500 „	—.— „	Jasło	5.000 „	—.— „
Bochnia . . .	5.000 „	2.000 „	Jaworów . . .	10.000 „	1.000 „
Bohorodczany .	5.000 „	5.000 „	Kałusz	7.500 „	6.000 „
Borszczów . .	25.000 „	10.000 „	Kamionka . .	8.000 „	2.000 „
Brody	15.000 „	1.000 „	Kolbuszowa . .	12.000 „	6.000 „
Brzesko . . .	3.500 „	—.— „	Kołomyja . . .	10.000 „	5.000 „
Brzeżany . . .	11.000 „	10.000 „	Kossów . . .	12.000 „	8.000 „
Brzozów . . .	8.000 „	3.000 „	Kraków . . .	16.000 „	1.500 „
Buczacz . . .	12.000 „	10.000 „	Krosno . . .	5.000 „	—.— „
Chrzanów . . .	5.000 „	700 „	Łańcut . . .	16.500 „	1.000 „
Cieszanów . .	5.500 „	—.— „	Limanowa . .	4.500 „	—.— „
Czortków . . .	16.000 „	4.000 „	Lisko	—.— „	—.— „
Dąbrowa . . .	4.000 „	—.— „	Lwów	7.000 „	—.— „
Dobromil . . .	4.000 „	—.— „	Mielec	18.000 „	9.000 „
Dolina	14.000 „	4.000 „	Mościska . . .	5.000 „	—.— „
Drohobycz . .	6.000 „	—.— „	Myślenice . . .	12.000 „	1.000 „
Gorlice . . .	10.000 „	1.000 „	Nadwórna . . .	5.500 „	5.500 „
Gródek	4.500 „	1.000 „	Nisko	22.500 „	5.000 „
Grybów . . .	3.000 „	—.— „	Nowy Sącz . .	6.000 „	—.— „
Horodenka . .	8.000 „	5.000 „	Nowy Targ . .	—.— „	—.— „
Husiatyn . . .	25.000 „	8.000 „	Pilzno	3.000 „	2.000 „

Powiat	Pożyczka	Zapomoga	Powiat	Pożyczka	Zapomoga
Podhajce . . .	6.000 zł.	4.000 zł.	Stryj	—.— zł.	—.— zł.
Przemyśl . . .	6.000 „	4.000 „	Tarnobrzeg . .	—.— „	1.500 „
Przemyślany . .	7.500 „	7.000 „	Tarnopol . . .	15.000 „	10.000 „
Rawa	7.500 „	—.— „	Tarnów . . .	5.000 „	—.— „
Rohatyn . . .	8.000 „	6.000 „	Tłumacz . . .	9.000 „	5.000 „
Ropczyce . . .	—.— „	—.— „	Trembowla . .	10.000 „	5.000 „
Rudki	7.000 „	3.000 „	Turka	4.000 „	—.— „
Rzeszów . . .	8.000 „	2.000 „	Wadowice . .	10.000 „	2.000 „
Sambor . . .	5.500 „	—.— „	Wieliczka . . .	10.000 „	2.000 „
Sanok	12.000 „	5.000 „	Zaleszczyki . .	9.000 „	6.000 „
Skałat	20.000 „	10.000 „	Zbaraż . . .	12.000 „	4.000 „
Śniatyn . . .	18.000 „	4.000 „	Złoczów . . .	15.000 „	8.000 „
Sokal	9.000 „	—.— „	Żółkiew . . .	6.000 „	2.000 „
Stanisławów . .	6.000 „	5.000 „	Żydaczów . . .	5.000 „	2.000 „
Staremiasto . .	3.500 „	—.— „	Żywiec . . .	5.000 „	—.— „
			Razem . .	633.000 zł.	221.200 zł.

Nadto uchwalono na konferencyi zarezerwować kwotę potrzebną na zakupno 7.000 cet. m. soli spiżowej celem rozdzielenia jej pomiędzy ludność powiatów dotkniętych brakiem paszy. Kwotę potrzebną na to zakupno i transport — mniej więcej — 65.000 zł. postanowiono wyasygnować z kwoty 300.000 zł., którą rozporządzenie cesarskie z d. 6. października 1889 r. przeznaczyło na bezzwrotne zapomogi. Wobec tego postanowienia pozostały w rezerwie na pożyczki i zapomogi, któreby prócz już przyznanych należało udzielić z wiosną najciężej dotkniętym powiatom następujące kwoty:

a) w funduszu zapomogowym 113.800 zł.

b) w funduszu pożyczkowym 167.000 zł.

Czterem powiatom (Lisko, Ropczyce, Nowy Targ i Stryj) nie przyznano na powyższej konferencyi żadnej pomocy pieniężnej, a to z powodu, że reprezentacye tych powiatów nie nadesłały były jeszcze Wydziałowi krajowemu relacyi o stanie rzeczy, relacye zaś, które nadesłano c. k. Namiestnictwu wskazywały, że w powiatach tych nie zachodziła potrzeba natychmiastowej pomocy. Dalej uchwaliła konferencya:

1. Że na razie nie należy asygnować wypłaty kwot przyznanych poszczególnym powiatom, lecz donieść o nich tak Wydziałom powiatowym jak i c. k. Starostwom i zażądać przedłożenia sprawozdań co do sposobu, w jaki zamierzają użyć przyznanych zapomóg lub pożyczek, tudzież oświadczeń Wydziałów powiatowych, czy pragną przyznane ich powiatom kwoty pożyczkowe zaciągnąć pod odpowiedzialnością powiatu, czy też rozpożyczyć między włościan. Wyjaśnienie tej ostatniej kwestyi było koniecznem ze względu na brzmienie uchwały Wysokiego Sejmu z d. 30. października 1889 orzekającej, iż „kwota 200.000 zł. ma być użytą na pożyczki bezprocentowe dla powiatów, za ich poręką", należało więc przed postanowieniem, czy jakaś pożyczka ma być wypłacona z funduszów krajowych, czy państwowych wiedzieć, które powiaty są gotowe podjąć pożyczki pod własną odpowiedzialnością.

2. Że wobec szczupłości funduszów, które są na cele akcyi ratunkowej do dyspozycyi, należy przy rozdziale uwzględniać żądania reprezentacyj powiatowych, polecając im uwzględnienie potrzeb lokalnych i zostawiając im w tym względzie swobodę a nie rozdrabniać funduszów przez uwzględnienie próśb poszczególnych gmin lub pojedynczych osobistości. Przy tej sposobności wyjaśniło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że w myśl dotyczącego reskryptu ministeryalnego niedopuszczalnem jest udzielanie z przyznanych ze skarbu państwa funduszów, czy to zapomóg, czy pożyczek niewłościanom.

3. Że wypłata poszczególnych kwot nastąpi zawsze za wspólnem porozumieniem się c. k. Namiestnictwa z Wydziałem krajowym. Zarazem postanowiono, iż rozdział kwot i ich użycie w powiecie ma być wszędzie pozostawionem porozumieniu się reprezentacyj powiatowych z c. k. starostwami i że rozdział sum przyznanych z funduszów krajowych ma być dokonywanym przez prezesa Rady powiatowej lub jego zastępcę w obecności c. k. starosty lub jego zastępcy, rozdział zaś kwot przyznanych z funduszów udzielonych ze skarbu państwa ma być dokonywanym przez c. k. władze powiatowe w obecności delegata Rady powiatowej.

Na powyższej konferencyi podało także Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu do wiadomości swe wnioski co do rozdziału między poszczególne powiaty 7.000 ct. mt. soli, o czem obszerniej zdajemy sprawę poniżej.

W myśl powyższych postanowień wydał Wydział krajowy okólnik z d. 29. listopada 1889 L. 52.928, którym zawiadomił interesowane Wydziały powiatowe o kwotach pieniężnych, jakie im na cele akcyi ratunkowej przyznane zostały i zażądał sprawozdań w myśl postanowień powyżej podanych, a zarazem przesłał wzór karty dłużnej, jakąby Rady powiatowe, na wypadek gdyby uchwaliły zaciągnąć pożyczki pod własną odpowiedzialnością powiatu, miały zeznać.

Zanim jeszcze nadeszły sprawozdania Wydziałów powiatowych na powyższy okólnik, poczęły dochodzić Wydziału krajowego wiadomości prawie ze wszystkich stron kraju o sprzedawaniu przez ludność włościańską żywego inwentarza za bezcen, o wybijaniu koni w wielkich ilościach, jako o skutkach znacznego braku paszy prawie na całym obszarze kraju. Wydział krajowy zwrócił się tedy odezwą z d. 3. grudnia 1889 L. 53.772 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa z przedstawieniem sprawy, kładąc zarazem nacisk na możliwość zgubnych pod względem sanitarnym skutków faktu, iż ścierwo zabitych koni i bydląt niepogrzebane zaściela w niektórych okolicach pola i upraszał, iżby na przyszłość temu wybijaniu inwentarzy za pomocą c. k. organów państwowych władz powiatowych zapobiegano, a gdzie wypadki takie już zaszły, jak najrychlej zgubnym skutkom mogącym ztąd wyniknąć zaradzono przez polecenie zakopania ścierwa i padliny.

W odpowiedzi przesłało c. k. Namiestnictwo Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 11. grudnia 1889 L. 85.531 odpis okólnika wydanego w tej sprawie do c. k. starostów, którym uczyniono zadość życzeniom Wydziału krajowego.

Akcyę wypłacania przyznanych w celu zapobiegania skutkom klęski kwot pieniężnych rozpoczął Wydział krajowy równocześnie uchwałą z dnia 3. grudnia 1889 do LW. 52.584, polecając wypłacić Wydziałowi powiatowemu skałackiemu kwotę 3.000 zł. tytułem zaliczki na przyznaną temu powiatowi zapomogę bezzwrotną w kwocie 10.000 zł. celem dostarczenia ludności głodem i tyfusem zagrożonej zarobku przy robotach drogowych. O asygnacie tej zawiadomiono równocześnie Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

Na konferencyi delegatów Wydziału krajowego Dra Józefa Wereszczyńskiego i Tadeusza Romanowicza z Prezydyum c. k. Namiestnictwa odbytej w dniu 28. grudnia 1889, postanowiono wypłacić celem umożliwienia ludności zakupna paszy dla koni i bydła i zapobieżenia dalszemu wybijaniu inwentarzy, następującym powiatom następujące kwoty:

Buczacz	6.000	zł.	zapomogi	bezwrotnej
Kolbuszowa . . .	6.000	„	„	„
Mielec	9.000	„	„	„
Nisko	5.000	„	„	„
Rawa ruska . . .	6.000	„	„	„
Tarnopol	6.000	„	„	„
Złoczów	8.000	„	„	„
Przemyśl	4.000	„	„	„
Rohatyn	6.000	„	„	„
Podhajce	4.000	„	„	„
Brzeżany	6.000	„	„	„
Stare miasto . . .	4.000	„	„	„

Powiaty Nisko, Przemyśl, Buczacz otrzymały powyższe zapomogi z funduszu 100.000 zł. uchwalonego przez Wysoki Sejm w dniu 30. października roku zeszłego. Inne powiaty otrzymały powyższe zapomogi z funduszów państwowych. Zapomogi udzielone w myśl powyższych postanowień powiatom Rawa ruska i Stare miasto nie były objęte uchwalonemi na konferencyi z dnia 24. listopada kwotami, zmniejszyły tedy fundusz rezerwowy zapomóg bezzwrotnych o 10.000 zł. Uchwałą z dnia 29. grudnia 1879 do LW. 58.520 zarządził Wydział krajowy wypłatę powyższych kwot wspomnianym 3 Wydziałom powiatowym, a wszystkie inne uwiadomił równocześnie o wypłacie kwot asygnowanych przez c. k. Namiestnictwo do rąk c. k. Starostów. Reskryptem powyższym polecił zarazem Wydział krajowy wymienionym Wydziałom powiatowym, by w porozumieniu z c. k. Starostami obmyśliły sposób użycia wypłaconych im zapomóg przedewszystkiem bądź na zakupno paszy in natura i rozdzielenie jej między włościan, bądź na rozdzielenie powyższej kwoty między ludność celem zakupienia paszy, jeżeliby się okazało, iż w ten sposób da się zapobiedz wybijaniu inwentarzy w powiecie. W razie jeśliby zakupno paszy było niemożliwem lub cel powyższy nie dawał się osięgnąć dla zbyt małych środków pieniężnych lub wreszcie, jeśliby po użyciu we wskazanym celu kwoty asygnowanej zostawała jeszcze jaka reszta, natenczas polecono Wydziałowi powiatowemu użyć jej za porozumieniem się z c. k. Starostwem w sposób, jaki uznany będzie za najodpowiedniejszy dla zapobieżenia niedostatkowi ludności i zwrócono specyalnie uwagę na zarządzenie robót, o ileby pora na nie pozwalała, celem dostarczenia ludności sposobności zarobku. W ten sposób starał się Wydział krajowy nie przesądzając z góry sposobu użycia kwoty pozostawić powołanym czynnikom miejscowym swobodę akcyi, konieczną ze względu na niemożliwość zasięgnięcia dość szybko wiadomości pewnych o stanie rzeczy na miejscu.

Wskutek uchwały konferencyi, która się odbyła w dniu 3. stycznia 1890. roku uchwalił Wydział krajowy w dniu 7. stycznia b. r. do LW. 977 wypłacić z funduszów krajowych Wydziałowi powiatowemu w Horodence kwotę 5.000 zł., a Wydziałowi powiatowemu w Skałacie kwotę 7.000 zł. tytułem zapomóg bezwrotnych.

W myśl postanowień tejże konferencyi asygnowało Prezydyum c. k. Namiestnictwa następującym powiatom do rąk c. k. Starostów niżej wymienione kwoty zapomóg bezzwrotnych:

1. Bochnia	2.000 zł.	9. Przemyślany	3.500 zł.
2. Bohorodczany	5.000 „	10. Sanok	5.000 „
3. Borszczów	10.000 „	11. Sokal	4.000 „
4. Brody	1.000 „	12. Tarnopol	4.000 „
5. Chrzanów	700 „	13. Tłumacz	5.000 „
6. Husiatyn	6.000 „	41. Trembowla	5.000 „
7. Kołomyja	3.000 „	15. Zaleszczyki	6.000 „
8. Myślenice	1.000 „		

Z pożyczek zaś wypłaciło c. k. Namiestnictwo do rąk c. k. Starostów następujące kwoty:

Dla powiatu w:

1. Bochni	5.000 zł.	8. Podhajcach	6.000 „
2. Bohorodczanach	5.000 „	9. Przemyślu	6.000 „
3. Borszczowie	25.000 „	10. Rohatynie	8.000 „
4. Brodach	15.000 „	11. Stanisławowie	6.000 „
5. Krakowie	16.000 „	12. Tarnopolu	15.000 „
6. Mościskach	5.000 „	13. Tłumaczu	9.000 „
7. Nisku	22.500 „	14. Tarnowie	5.000 „

Z powiatów powyższych wszystkie otrzymały bądź pełne kwoty zapomóg przyznanych im na konferencyi z dnia 24. listopada 1889, bądź też zaliczki na takowe, z jednym wyjątkiem powiatu sokalskiego, któremu przyznano na konferencyi z dnia 3. stycznia dodatkowo 4.000 zł. zapomogi bezzwrotnej, oprócz przyznanej na konferencyi z dnia 24. listopada pożyczki. Rezerwa zatem funduszu zapomogowego zmniejszyła się wskutek tego postanowienia konferencyi o 4.000 zł.

Wszystkie Wydziały powiatowe powyżej wymienionych powiatów zawiadomił Wydział krajowy reskryptem z dnia 7, stycznia b. r. LW. 977 o uskutecznionych wypłatach, udzielając przytem tych samych wskazówek co do użycia kwot wypłaconych, któreśmy powyżej streścili przy podaniu postanowień konferencyi z dnia 28. grudnia 1889.

Na konferencyi z dnia 15. stycznia, której postanowienia Wydział krajowy przyjął swą uchwałą z dnia 21. stycznia b. r. do l. 3.275, postanowiono wypłacić z funduszu krajowego następujące kwoty tytułem bezzwrotnych zapomóg dla niżej wymienionych powiatów:

1. Brzeżany	4.000 zł.	8. Kołomyja	2.000 zł.
2. Buczacz	4.000 „	9. Kraków	1.500 „
3. Cieszanów	3.000 „	10. Nadwórna	5.500 „
4. Gorlice	1.000 „	11. Przemyślany	3 500 „
5. Gródek	1.000 „	12. Rudki	3.000 „
6. Husiatyn	4.000 „	13. Stanisławów	5.000 „
7. Jarosław	6.000 „	14. Żółkiew	2.000 „

Razem zapomóg z funduszu krajowego wypłacono po wspomnianej konferencyi w kwocie 45.500 zł.

Nadto wypłacił Wydział krajowy w myśl postanowień powyższej konferencyi i uchwały swej wyżej powołanej następującym powiatom z funduszu 200.000 zł. na pożyczki przeznaczonego niżej wymienione pożyczki.

1. Wydziałowi powiatowemu	w Brzesku	3.500 zł.
2. „ „	„ Brzozowie	8.000 „

3	Wydziałowi powiatowemu	w	Chrzanowie .	5.000 zł.
4.	„ „	„	Czortkowie .	16.000 „
5.	„ „	„	Kolbuszowej .	12.000 „
6.	„ „	„	Mielcu . .	18.000 „
7.	„ „	„	Sokalu . .	9.000 „
8	„ „	„	Trembowli .	10.000 „
9.	„ „	„	Wadowicach .	10.000 „
10.	„ „	„	Zbarażu . .	12.000 „

Razem wypłacono z funduszu krajowego tytułem pożyczek 103.500 zł.

Wskutek uchwał tej samej konferencyi poleciło Prezydyum c. k. Namiestnictwa wypłacić następujące zapomogi bezzwrotne z funduszu państwowego.

1.	dla powiatu	Bóbrka	4.000 zł.
2.	„ „	Brzesko	3.000 „
3.	„ „	Brzozów	3.000 „
4.	„ „	Czortków	4.000 „
5.	„ „	Dobromil	3.000 „
6.	„ „	Jaworów	3.000 „
7.	„ „	Rzeszów	2.000 „
8.	„ „	Śniatyn	4.000 „
9.	„ „	Wadowice	2.000 „

Razem 28.000 zł. zapomogi bezzwotnej. Zarazem wypłaciło Prezydyum c. k. Namiestnictwa następujące pożyczki bezprocentowe z funduszu państwowego:

1.	Dla powiatu	brzeżańskiego . . .	11.000 zł.
2.	„ „	buczackiego	12.000 „
3.	„ „	cieszanowskiego . . .	5.500 „
4.	„ „	dąbrowskiego . . .	4.000 „
5.	„ „	gorlickiego	10.000 „
6.	„ „	gródeckiego	4.500 „
7.	„ „	horodeńskiego . . .	8.000 „
8.	„ „	husiatyńskiego . . .	25.000 „
9.	„ „	jarosławskiego . . .	9.000 „
10.	„ „	kołomyjskiego . . .	10.000 „
11.	„ „	lwowskiego	7 000 „
12.	„ „	łańcuckiego	16.500 „
13.	„ „	nadwórniańskiego . . .	5.500 „
14.	„ „	przemyślańskiego . . .	7.500 „
15.	„ „	rudeńskiego	7.000 „
16.	„ „	sanockiego	12.000 „
17.	„ „	skałackiego	20.000 „
18.	„ „	staromiejskiego . . .	3.500 „
19.	„ „	turczańskiego . . .	4.000 „
20.	„ „	zaleszczyckiego . . .	9.000 „
21.	„ „	żółkiewskiego . . .	6.000 „
22.	„ „	złoczowskiego . . .	15.000 „
23.	„ „	żydaczowskiego . . .	5.000 „

Wszystkie powyżej wymienione zapomogi jak i pożyczki wypłacone były w myśl propozycyj postawionych na konferencyi z dnia 24. listopada 1889. z wyjątkiem powyżej podanych przez c. k. Namiestnictwo wypłaconych zapomóg bezzwrotnych dla ludności powiatów

bobreckiego i brzeskiego, którym te zasiłki dopiero uchwałą konferencyi w dniu 15. stycznia 1890 przyznano. Wskutek tego zmniejszyła się rezerwa zapomogowego funduszu po tejże wypłacie o 7.000 zł.

Gdy powodem zarządzenia tych wypłat były relacye Wydziałów powiatowych domagających się wypłaty funduszów i główny nacisk kładących na brak paszy i trudność przezimowania inwentarzy włościańskich, jako na najbardziej dolegające w owej chwili objawy zeszłorocznej klęski, przeto Wydział krajowy zawiadamiając o powyższych wypłatach interesowane Wydziały powiatowe, udzielił co do użycia przyznanych funduszów tych samych wskazówek, któreśmy streścili powyżej, zdając sprawę z wypłat postanowionych na konferencyi w dniu 28. grudnia 1889.

Wskutek relacyi c. k. starostów w Zaleszczykach i Horodence, tudzież równoczesnych sprawozdań Wydziałów powiatowych o stanie rzeczy w tych 2 powiatach, postanowiono za porozumieniem się Prezydyum c. k. Namiestnictwa z Wydziałem krajowym wypłacić tytułem bezzwrotnych zapomóg dla nędzą zagrożonej ludności w tych 2 powiatach na każdy z nich po 2.000 zł. po nad kwotę zapomóg, przyznanych tym powiatom na konferencyi z dnia 24. listopada 1889. O asygnacie tych zasiłków wypłaconych z funduszu państwowego przez c. k. Namiestnictwo zawiadomił Wydział krajowy interesowane powiaty reskryptem z 2. lutego 1890 L. W. 4.012.

Wskutek konferencyi z Prezydyum c. k. Namiestnictwa, na której postanowiono przyznać i wypłacić dla ludności powiatu ropczyckiego kwotę 1.000 zł. tytułem bezzwrotnej zapomogi z funduszu państwowego, tudzież kwotę 2.000 zł. tytułem pożyczki z funduszu krajowego, polecił Wydział krajowy wypłatę wspomnianej pożyczki 2.000 zł. uchwałą z 4. lutego 1890 do L. W. 5.603 i zawiadomił zarazem o wypłacie wspomnianej zapomogi. Obie powyższe kwoty wypłacone powiatowi ropczyckiemu nie były objęte kwotami przyznanemi na konferencyi z dnia 24. listopada 1889 poszczególnym powiatom, zmniejszyły więc wraz z zapomogą powyżej podaną, przyznaną powiatom horodeńskiemu i zaleszczyckiemu rezerwę funduszu zapomogowego o 5.000 zł., rezerwę zaś funduszu pożyczkowego o 2.000 zł.

Konferencya, która się odbyła dnia 10. lutego 1790, postanowiła wypłacić następujące kwoty zapomóg bezzwrotnych dla dotkniętej klęską ludności powiatów niżej wymienionych:

1.	dla powiatu dolińskiego . . .	4.000	zł.
2.	„ „ grybowskiego . . .	3.000	„
3.	„ „ kałuskiego . . .	1.000	„
4.	„ „ kamioneckiego . .	2.000	„
5.	„ „ kossowskiego . . .	4.000	„
6.	„ „ łańcuckiego . . .	1.000	„
7.	„ „ pilznieńskiego . . .	2.000	„
8.	„ „ podhajeckiego , . .	4.000	„
9.	„ „ skałackiego . . .	5.000	„
10.	„ „ tarnobrzeskiego . .	1.500	„
11.	„ „ wielickiego . . .	2.000	„

Tytułem zaś pożyczek bezprocentowych następującym powiatom kwoty niżej wymienione:

1.	powiatowi bialskiemu . . .	5.500	zł.
2.	„ bobreckiemu . . .	4.500	„
3.	„ dobromilskiemu . . .	4.000	„
4.	„ dolińskiemu . . .	14.000	„
5.	„ drohobyckiemu . . .	6.000	„

6.	powiatowi	grybowskiemu . . .	5.000 zł.
7.	„	jaworowskiemu . . .	10.000 „
8.	„	kałuskiemu . . .	7.500 „
9.	„	kamioneckiemu . . .	8.000 „
10.	„	kossowskiemu . . .	12.000 „
11.	„	krośnieńskiemu . . .	5.000 „
12.	„	limanowskiemu . . .	4.500 „
13.	„	myślenickiemu . . .	12.000 „
14.	„	nowosądeckiemu . .	6.000 „
15.	„	pilznieńskiemu . . .	3.000 „
16.	„	rawskiemu	7.500 „
17.	„	rzeszowskiemu . . .	8.000 „
18.	„	samborskiemu . . .	5.500 „
19.	„	śniatyńskiemu . . .	10.000 „
20.	„	wielickiemu . . .	10.000 „
21.	„	żywieckiemu . . .	5.000 „

Wszystkie powyższe pożyczki i zapomogi wypłacone zostały z funduszu państwowego. Asygnowana wskutek tego zapomoga dla powiatu skałackiego w kwocie 5.000 zł., dalej zapomoga dla powiatu podhajeckiego w kwocie 4.000 zł., tudzież zapomoga dla powiatu grybowskiego w kwocie 3.000 zł., nie objęte propozycyami konferencyi z 24. listopada 1889, zmniejszyły fundusz rezerwowy funduszu zapomogowego o 12.000 zł. Również pożyczka udzielona powiatowi grybowskiemu w kwocie 5.000 zł., gdy konferencya z dnia 24. listopada 1889 przeznaczyła dla tegoż powiatu tytułem pożyczki tylko kwotę 3.000 zł., zmniejszyła rezerwę funduszu pożyczkowego o 2.000 zł. Wydział krajowy wypłacił równocześnie Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie w myśl uchwały z 12. lutego 1890 r. L. 4.368 z funduszu krajowego, kwotę 4.000 zł. tytułem pożyczki na zakupno paszy.

Gdy pożyczka ta nie była przewidzianą rozdziałem kwot, ustanowionym na konferencyi z dnia 24. listopada 1889, zmniejszyła tedy jej wypłata rezerwę funduszu pożyczkowego o 4.000 zł. O wypłatach powyższych kwot zawiadomił Wydział krajowy wszystkie interesowane Wydziały powiatowe reskryptem z 17. lutego 1890 L. W. 7.642.

Na konferencyi odbytej w dniu 2. marca 1890 postanowiono udzielić z funduszu krajowego następującym powiatom na cele akcyi ratunkowej poniżej wymienionych kwot pożyczkowych:

1.	dla	Borszczowa	25.000 zł.
1.	„	Buczacza	10.000 „
3.	„	Czortkowa	25.000 „
4.	„	Horodenki	15.000 „
5.	„	Stryja	8.000 „
6.	„	Zbaraża	6.000 „

Powyższe pożyczki nie objęte proponowanym w dniu 24. listopada 1889 r. rozdziałem kwot, zmniejszające zatem rezerwę funduszu pożyczkowego o kwotę 89.000 zł., miały być w myśl postanowienia konferencyi wypłacone z funduszu krajowego. Stało się to na mocy uchwały Wydziału krajowego z dnia 5. marca 1890 do l. W. 9.751.

Z funduszu państwowego postanowiono wypłacić dla ludności powiatu gródeckiego po nad ułożoną w dniu 24. listopada 1889 propozycyę, kwotę 4.500 zł. tytułem pożyczki, a nadto tytułem zapomóg następujące kwoty niżej wymienionym powiatom:

1. borszczowskiemu	6.000	zł.
2. buczackiemu	3.000	„
3. czortkowskiemu	6.000	„
4. horodeńskiemu	5.000	„
5. kałuskiemu	5.000	„
6. stryjskiemu	1.000	„
7. tarnopolskiemu	6.000	„
8. zbarazkiemu	3.000	„

Wszystkie powyższe zapomogi z wyjątkiem kwoty 5.000 zł. wypłaconej dla powiatu kałuskiego, nie były objęte rozdziałem kwot z dnia 24. listopada 1889 r., zmniejszyły zatem rezerwę funduszu zapomogowego o sumę 30.000 zł. O wszystkich powyżej podanych wypłatach postanowionych na konferencyi z dnia 2. marca b. r. zawiadomił Wydział krajowy Wydziały powiatowe intesesowanych powiatów.

Uchwałą z dnia 5. marca b. r. do L. W. 10.360 powziętą, postanowił Wydział krajowy po porozumieniu z Prezydyum c. k. Namiestnictwa wypłacić z krajowego funduszu zapomogowego Wydziałowi powiatowemu w Husiatynie kwotę 5.000 zł. tytułem zapomogi bezzwrotnej celem przyjścia w pomoc ludności tego powiatu. Równocześnie zarządziło Prezydyum c. k. Namiestnictwa, jak o tem zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 6. marca 1890, l. pr. 2.482. wypłatę kwoty 25.000 zł. tytułem pożyczki do rąk c. k. starosty w Husiatynie, na potrzeby ludności tego powiatu. Obie wypłacone kwoty nie były objęte rozdziałem postanowionym na konferencyi z dnia 24 listopada 1889, nastąpiły bowiem wskutek relacyi tak Wydziału powiatowego jak c. k. starostwa bezpośrednio przed zarządzeniem wypłaty nadeszłych, a przedstawiających konieczność nagłej pomocy dla ludności wspomnianego powiatu.

Podobnie zarządziło Prezydyum c. k. Namiestnictwa po porozumieniu się z Wydziałem krajowym wypłatę kwoty 15.000 zł. tytułem pożyczki na rozpoczęcie robót wiosennych mających ludności dostarczyć zarobku dla powiatu skałackiego i o tem zawiadomiło Wydział krajowy odezwą z dnia 15. marca 1890 r. l. pr. 2.815. Wydział krajowy zawiadomił o tem reskryptem z dnia 22. marca b. r. do L. W. 10.613 Wydział powiatowy w Skałacie, udzielając wskazówek co do sposobu użycia udzielonej pożyczki. Wypłaty powyższe dla Husiatyna i Skałatu zmniejszyły rezerwę funduszu pożyczkowego o 40.000 zł., funduszu zaś zapomogowego o 5.000 zł.

W dniu 23. marca b. r. wzięli delegaci Wydziału krajowego JW. Dr. Józef Wereszczyński i Tadeusz Romanowicz udział w ostatniej konferencyi z Prezydyum c. k. Namiestnictwa w sprawie rozdziału funduszów na cele akcyi ratunkowej przeznaczonych. Na konferencyi tej postanowiono:

1) Zarezerwować w funduszu pożyczkowym państwowym kwotę 8.000 zł., jako resztę przyznanej, a dotąd w części tylko wypłaconej pożyczki dla powiatu śniatyńskiego.

2) Kwotę przyznaną na konferencyi z 24. listopada 1889 r. tytułem pożyczki dla powiatu jasielskiego, w obec oświadczenia Rady powiatowej jasielskiej, iż pożyczki tej nie przyjmuje, rozdzielić między inne powiaty potrzebujące pomocy;

3) Wypłacić następujące kwoty pożyczek z funduszu państwowego powiatom:

1. buczackiemu	5.000	zł.
2. tarnopolskiemu	10.000	„
3. trembowelskiemu	5.000	„
4. zaleszczyckiemu	5 000	„
5. złoczowskiemu	4.000	„

4) Wypłacić następujące kwoty zapomóg bezzwrotnych z funduszu państwowego powiatom:

1. przemyskiemu . . . . . 4.000 zł.
2. trembowelskiemu . . . . . 3.000 „
3. tureckiemu . . . . . 4.000 „

Z krajowego funduszu pożyczkowego wypłacić kwotę 1.500 zł., tytułem pożyczki dla powiatu złoczowskiego. Postanowienia te przyjął Wydział krajowy uchwałą z dnia 26. marca b. r. powziętą do L. W. 12.883 i zarządził wypłatę pożyczki w kwocie 1.500 zł. dla Wydziału powiatowego w Złoczowie. Powyższe postanowienia wyczerpały zupełnie fundusze będące do dyspozycyi na cele akcyi ratunkowej przeznaczone, zwłaszcza, że odezwą z dnia 4. maja b. r. l. pr. 4.885 (L. W. 18.932) zamiadomiło Prezydyum c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy o wypłaceniu kwoty 8.000 zł. tytułem pożyczki bezprocentowej do rąk c. k. starosty w Śniatynie na roboty, mające ludności dostarczyć zarobku.

Następujące zestawienie kwot wyasygnowanych poszczególnym powiatom tytułem zapomóg bezzwrotnych i pożyczek bezprocentowych tak z funduszu, jaki Wysoki Sejm na ten cel przyznaczył uchwałą z dnia 30. października 1889, jak i z funduszu udzielonego ze skarbu państwa najwyższem rozporządzeniem z dnia 6. października 1889, daje dokładny przegląd sumaryczny tego rozdziału.

Powiat	Zapomoga bezzwrotna z funduszu		Pożyczka bezprocentowa z funduszu		Zapomoga	Pożyczka	W zapomodze i pożyczce wypłacono łącznie
	krajowego	państwowego	krajowego	państwowego	łącznie z obu funduszów udzielona		
Biała	—	—	—	5.500	—	5.500	5.500
Bóbrka	—	4.000	—	4 500	4.000	4.500	8.500
Bochnia	—	2.000	—	5.000	2.000	5.000	7.000
Bohorodczany	—	5.000	—	5.000	5.000	5.000	10.000
Borszczów	—	16.000	25.000	25.000	16.000	50.000	66.000
Brody	—	1.000	—	15.000	1.000	15 000	16 000
Brzesko	—	3.000	3.500	—	3.000	3.500	6.500
Brzeżany	4.000	6.000	—	11.000	10.000	11.000	21.000
Brzozów	—	3 000	8.000	—	3.000	8 000	11.000
Buczacz	10.000	3.000	10.000	17.000	13.000	27.000	40.000
Chrzanów	—	700	5.000	—	700	5.000	5.700
Cieszanów	3.000	—	—	5.500	3.000	5.500	8.500
Czortków	—	10.000	41.000	—	10.000	41.000	51.000
Dąbrowa	—	—	—	4.000	—	4.000	4.000
Dobromil	—	3.000	—	4.000	3.000	4.000	7.000
Dolina	—	4.000	—	14.000	4.000	14.000	18.000
Drohobycz	—	—	—	6.000	—	6.000	6.000
Gorlice	1.000	—	—	10.000	1.000	10.000	11.000
Gródek	1.000	—	—	9.000	1.000	9.000	10.000
Grybów	—	3.000	—	5.000	3.000	5.000	8.000
Horodenka	5.000	7.000	15.000	8.000	12.000	23.000	35.000
Husiatyn	9.000	4.000	—	50.000	13.000	50.000	63.000
Jarosław	6.000	—	—	9.000	6.000	9.000	15.000
Jaworów	—	3.000	—	10.000	3.000	10.000	13.000
Kałusz	—	6.000	—	7.500	6.000	7.500	13.500

Powiat	Zapomoga bezzwrotna z funduszu		Pożyczka bezprocentowa z funduszu		Zapomoga	Pożyczka	W zapomodze i pożyczce wypłacono łącznie
	krajowego	państwowego	krajowego	państwowego	łącznie z obu funduszów udzielona		
Kamionka strumiłowa	—	2.000	—	8.000	2.000	8.000	10.000
Kolbuszowa	—	6.000	12.000	—	6.000	12.000	18.000
Kołomyja	2.000	3.000	—	10.000	5.000	10.000	15.000
Kossów	—	4.000	—	12.000	4.000	12.000	16.000
Kraków	1.500	—	—	16.000	1.500	16.000	17.500
Krosno	—	—	—	5.000	—	5.000	5.000
Limanowa	—	—	—	4.500	—	4.500	4.500
Lwów	—	—	—	7.000	—	7.000	7.000
Łańcut	—	1.000	—	16.500	1 000	16.500	17.500
Mielec	—	9.000	18.000	—	9.000	18.000	27.000
Mościska	—	—	—	5.000	—	5.000	5.000
Myślenice	—	1.000	—	12.000	1.000	12.000	13.000
Nadwórna	5 500	—	—	5.500	5.500	5.500	11.000
Nisko	5.000	—	—	22.500	5.000	22.500	27.500
Nowy Sącz	—	—	—	6.000	—	6.000	6.000
Pilzno	—	2.000	—	3.000	2.000	3.000	5.000
Podhajce	—	8.000	—	6.000	8.000	6.000	14.000
Przemyśl	4.000	4.000	—	6.000	8.000	6.000	14.000
Przemyślany	3.500	3.500	—	7.500	7.000	7.500	14.500
Rawa	—	6.000	—	7.500	6.000	7.500	13.500
Rohatyn	—	6.000	4.000	8.000	6.000	12.000	18.000
Ropczyce	—	1.000	2.000	—	1.000	2.000	3.000
Rudki	3.000	—	—	7.000	3.000	7.000	10.000
Rzeszów	—	2.000	—	8.000	2.000	8.000	10.000
Sambor	—	—	—	5.500	—	5.500	5.500
Sanok	—	5.000	—	12.000	5.000	12.000	17.000
Skałat	10.000	5.000	—	35.000	15.000	35.000	50.000
Śniatyn	—	4.000	—	18.000	4.000	18.000	22.000
Sokal	—	4.000	9.000	—	4.000	9.000	13.000
Stanisławów	5.000	—	—	6.000	5.000	6.000	11.000
Staremiasto	—	4.000	—	3.500	4.000	3.500	7.500
Stryj	—	1.000	8.000	—	1.000	8.000	9.000
Tarnobrzeg	—	1.500	—	—	1.500		1.500
Tarnopol	—	16.000	—	25.000	16.000	25.000	41.000
Tarnów	—	—	—	5.000	—	5.000	5.000
Tłumacz	—	5.000	—	9.000	5.000	9.000	14.000
Trembowla	—	9.000	10.000	5 000	9.000	15.000	24.000
Turka	—	3.000	—	4.000	3.000	4.000	7.000
Wadowice	—	2.000	10.000	—	2.000	10.000	12.000
Wieliczka	—	2.000	—	10.000	2.000	10.000	12.000
Zaleszczyki	—	8.000	—	14.000	8.000	14.000	22.000
Zbaraż	—	7.000	18.000	—	7.000	18.000	25.000
Złoczów	—	8.000	1.500	19.000	8.000	20.500	28.500
Żółkiew	2.000	—	—	6.000	2.000	6.000	8.000
Żydaczów	—	2.000	—	5 000	2.000	5.000	7.000
Żywiec	—	—	—	5.000	—	5.000	5.000
Razem	80.500	228.700	200.000	600.000	309.200	800.000	1,109.200

Sumy rubryki zapomoga bezzwrotna z funduszu krajowego i państwowego w powyższem zestawieniu, 80.500 zł. i 228.700 zł. nie wyczerpują kwot na ten cel przeznaczonych uchwałą Wys. Sejmu (100.000 zł.) i rozporządzeniem cesarskiem (300.000 zł.), Wydział krajowy przeto zdaje poniżej sprawę ze sposobu użycia kwoty resztującej 19.500 zł. z funduszu zapomogowego krajowego, tudzież z resztującej kwoty 71.300 z funduszu zapomogowego państwowego.

Z kwoty resztującej krajowego funduszu zapomogowego wypłacił Wydział krajowy następujące zapomogi:

A) Uchwałą z dnia 14. listopada 1889 przekazał Wys. Sejm petycye mieszkańców gminy Kozara o zapomogę z powodu pogorzeli, która tę gminę dotknęła, Wydziałowi krajowemu do załatwienia. Uchwałą z dnia 11. lutego 1890 r. postanowił Wydział krajowy udzielić pogorzelcom wspomnianej gminy zapomogi w kwocie 150 zł., z funduszu 100.000 zł. przeznaczonego na zapomogi przez Wys. Sejm. Kwotę tę asygnowano na ręce Wydziału powiatowego w Rohatynie reskryptem z dnia 11. lutego b. r. LW. 51.222 i tenże przedłożył swe sprawozdanie o dokonaniu rozdziału tej zapomogi.

B) Uchwałą z dnia 25. listopada 1889, przy rozprawie nad rubryką XVII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1890 powziętą, przekazał Wys. Sejm petycyę l. 1.025 pogorzelców gminy Laszki górne o zapomogę Wydziałowi krajowemu do uwzględnienia przy rozdziale zapomóg głodowych. Wydział krajowy udzielił pogorzelcom gminy Laszki górne (murowane) uchwałą swą z dnia 3. stycznia b. r. do LW. 57.147 powziętą, zapomogi w kwocie 300 zł. z funduszu na zapomogi bezzwrotne przeznaczonego i kwotę tę na ręce Wydziału powiatowego we Lwowie wypłacił.

C) W rozprawie nad rubryką XV. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1890 uchwalił Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 między innemi co następuje:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy rozdziale bezzwrotnych zapomóg głodowych z przeznaczonej na ten cel sumy 100.000 zł. przyszedł także z pomocą Zarządowi „Towarzystwa Kółek rolniczych“ na zakupno nasion do zasiewów w r. 1890 dla członków „Kółek rolniczych“ tegoroczną klęską nieurodzaju dotkniętych“.

W wykonaniu powyższego polecenia Wys. Sejmu i w załatwieniu podania Zarządu głównego towarzystwa „Kółek rolniczych“ wniesionego w dniu 22. stycznia b. r. (do LW. 3.546) w którem tenże zarząd o wypłatę kwoty zapomogowej upraszał i spisy członków Kółek rolniczych potrzebujących pomocy do uskutecznienia zasiewów przedstawił, udzielił Wydział krajowy uchwałą z dnia 5. marca b. r. do l. 58.331/89 powziętą, Zarządowi głównemu towarzystwa „Kółek rolniczych“ zapomogi bezzwrotnej w kwocie 5000 zł. na zakupno nasion do zasiewów dla członków „Kółek rolniczych“ dotkniętych nieurodzajem. Zawiadamiając o tem Zarząd główny Towarzystwa, zwrócił Wydział krajowy uwagę jego na to, by z funduszu przyznanego obdzielał tylko tych z pomiędzy członków Kółek, którzy nie otrzymali już pomocy, czy to w formie pożyczki, czy zapomogi z funduszów przyznanych na ten sam cel a rozdzielanych przez Wydziały powiatowe i c. k. Starostwa i wskazał, iż byłoby dla osiągnięcia tego celu pożądanem, by się Zarząd główny zniósł w tej mierze z Wydziałami powiatowymi.

O wszystkich powyżej omówionych wypłatach zawiadomiono w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 30. października 1889 polecającej, by rozdziału kwot nią przyznanych dokonywano w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem — Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

D) W rozprawie nad rubryką XIII. wydatków preliminarza funduszu krajowego na r. 1890 powiął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 r. następującą uchwałę:

„Petycyę gmin i obszarów dworskich w okręgu konkurencyjnym Łęgu położonych do l. 218 wniesioną przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby w drodze właściwej zbadał, które z pomiędzy gmin do funduszu regulacyjnego konkurujących, zasługują na uwzględnienie i aby tym gminom udzielił odpowiednie zasiłki z funduszów przeznaczonych przez Sejm na wspomożenie ludności niedostatkiem dotkniętej, nie naruszając jednak ich zobowiązań względem funduszu regulacyi rzeki Łęgu".

Pismem z dnia 23. grudnia 1889 l. 56.654 odniósł się Wydział krajowy do Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu, a przesyłając petycyę polecił zbadanie, które z wymienionych w petycyi gmin dotkniętych powodzią zatorową Sanu w r. 1888 zasługiwałyby na pomoc i w jakim stopniu i przedłożenie wniosku w tej sprawie w porozumieniu z c. k. Starostwem tarnobrzeskiem najdalej po koniec marca 1890 r. Wskutek relacyi Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu z dnia 20. marca b. r. l. 764 w tej sprawie powziął Wydział krajowy uchwałę z dnia 8. i 11. kwietnia do LW. 12.705, mocą której postanowiono kwotę 7.376 zł. tytułem zapomogi bezzwrotnej z funduszu 100.000 zł. przez Wys. Sejm na zapomogi przeznaczonego płatnej rozdzielić między gminy konkurujące do regulacyi Łęgu, a po prawym brzegu tej rzeki położone, w stosunku wysokości datków konkurencyjnych. Rozdział ten przedstawia się następnie:

a)	na gminę	Wrzawy z przysiółkami przypada kwota . .	3451 zł.
b)	„	„ Gorzyce	1748 „
c)	„	„ Motycze poduchowne	384 „
d)	„	„ Skowierzyn	738 „
e)	„	„ Motycze szlacheckie	295 „
f)	„	„ Zaleszany	760 „
		Razem . .	7376 zł.

Reskryptem z dnia 11. kwietnia 1890 r. do L. W. 12,705 zarządził Wydział kraj. wypłatę powyższej sumy do rąk Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu, polecając, ażeby tenże w porozumieniu z prezesem spółki wodnej dla regulacyi Łęgu zajął się rozliczeniem kwot przyznanych poszczególnym gminom pomiędzy włościan konkurujących, przyjmując za podstawę obliczenie wysokości datku konkurencyjnego. Zarazem polecono, by wypłatę zapomóg uskutecznił prezes Rady powiatowej tarnobrzeskiej lub jego zastępca w każdej gminie oddzielnie w obecności naczelnika gminy i przy tej sposobności pouczył obdarzonych zapomogą włościan, że zapomogi udzielone im zostały z funduszu krajowego li tylko do złagodzenia skutków powodzi zatorowej Sanu w r. 1888 i zeszłorocznej posuchy i że nie naruszają wcale zobowiązań punktualnego uiszczania datków konkurencyjnych do funduszu regulacyjnego rzeki Łęgu.

E) Uchwałą z dnia 12. listopada 1889 L. S. 1331/89 zmniejszył Wys. Sejm dotacyę dyspozycyjną na regulacyę rzek niespławnych z kwoty 15.000 zł. na 10.000 zł. ze względu na uchwalony w d. 30. października 1889 fundusz zapomogowy stotysięczny oddany Wydziałowi krajowemu do rozdziału. Wobec tej uchwały Wys. Sejmu zastrzegli Członkowie Wydziału krajowego, biorący udział w konferencyi z dnia 24. listopada 1889 odbytej w Prezydyum c. k. Namiestnictwa kwotę 5.000 zł. z funduszu zapomogowego na regulacyę rzek niespławnych i suma ta na cel powyższy została zarezerwowana.

Wobec tego rachunek funduszu zapomogowego krajowego przedstawia się jak następuje:

1)	Jak wykazano powyżej rozdano między powiaty jako zapomogi	80.500 zł.
2)	Wydatek powyżej pod *A* wykazany	150 „
3)	„ „ „ *B* „	300 „

4)	Wydatek	powyżej	pod	*C*	wykazany	.	.	.	.	.	5.000 zł.
5)	„	„	„	*D*	„	.	.	.	.	.	7.376 „
6)	„	„	„	*E*	„	.	.	.	.	.	5.000 „
									Razem	.	98.326 zł.

Pozostałą resztę w kwocie 1.674 zł. rozdzielił Wydział krajowy łącznie z kwotą ze składek otrzymaną a wynoszącą 12.765 zł. 51 ct., łącznie tedy 14.439 zł. 51 ct. w sposób następujący:

I. Uchwałą z dnia 23. kwietnia b. r. do LW. 15.521 udzielił Wydział krajowy:

1. Gminie Cmolas w powiecie Kolbuszowa na ręce X. Ludwika Rojkowskiego miejscowego proboszcza a za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Kolbuszowy popierającego prośbę gminy Cmolas zapomogę dla głodem zagrożonych mieszkańców w kwocie 200 zł.

2. Mieszkańcom miasta Tarnopola trudniącym się rolnictwem i wskutek klęski zeszłorocznej na głód narażonym za pośrednictwem Magistratu m. Tarnopola kwotę 2.000 zł. tytułem zapomogi a to za wstawieniem się Wydziału powiatowego w Tarnopolu.

3. Komitetowi ratunkowemu w Stojanowie, zawiązanemu celem ratowania tamtejszych mieszkańców od głodu, na ręce ks. Jana Szubera, przewodniczącego komitetu zapomogę 500 zł. na zakupno żywności, za wstawieniem się krakowskiego komitetu ratunkowego miejskiego, który prośbę komitetu Stojanowskiego Wydziałowi krajowemu przesłał z prośbą o uwzględnienie z funduszów przez krakowski komitet Wydziałowi krajowemu oddanych do dyspozycyi.

4. Wydziałowi powiatowemu w Rzeszowie dla siedmiu gmin głodem zagrożonych w powiecie rzeszowskim położonych zapomogę w kwocie 700 zł.

5. Wydziałowi powiatowemu w Złoczowie kwotę 90 zł. na opłacenie cła wchodowego od zboża sprowadzonego przez włościan gminy Łuka, zanim reskrypt Ministerstwa skarbu i handlu o uwolnieniu od opłaty cła był wydany.

6. Dla włościan zagrożonych głodem w powiecie: czortkowskim, trembowelskim, zaleszczyckim, zbarazkim dla każdego powiatu po 1000 zł. tudzież dla włościan głodem zagrożonych w powiecie horodeńskim 2.000 zł. tytułem zapomóg do rąk Wydziałów powiatowych.

Razem w myśl uchwały Wydziału krajowego wyżej powołanej wypłacono kwotę 9.490 zł.

II. Uchwałą z dnia 2. maja 1890 r. LW. 18.707 wypłacił Wydział krajowy do rąk JE. hr. Jana Tarnowskiego marszałka krajowego kwotę 700 zł. tytułem zapomogi dla zagrożonych głodem włościan powiatu borszczowskiego.

Kwotę tę wręczył JE. hr. Jan Tarnowski prezesowi Rady powiatowej w Borszczowie celem rozdzielenia między potrzebujących pomocy.

III. Uchwałą z dnia 2. maja br. do LW. 17.943 powziętą, wypłacił Wydział krajowy Wydziałowi powiatowemu w Cieszanowie kwotę 1.000 zł. dla gmin Huta rożaniecka, Ruda różaniecka, Łukawiec, Szczutków, Płazów, Sieniawka, Załucze, Stare sioło i Zapałów w powiecie cieszanowskim, zagrożonych głodem wskutek zeszłorocznej klęski, a to wskutek usilnej prośby wspomnianego Wydziału powiatowego, przedstawionej relacyą do L. 1.047 (LW. 17.943).

IV. Uchwałą z d. 30. maja br. powziętą do LW. 22.642 wypłacił Wydział krajowy kwotę 1.000 zł. tytułem zapomogi dla ludności powiatu buczackiego na ręce tamtejszego Wydziału powiatowego wskutek jego telegraficznej prośby o pomoc konieczną, wobec obawy tyfusu głodowego i puchliny na przednowku.

V. Uchwałą z d. 3. czerwca br. do LW. 22811 powziętą wypłacił Wydział krajowy kwotę 500 zł. tytułem zapomogi dla ludności 8 gmin powiatu łańcuckiego dotkniętych gradobiciem w dniu 27. maja br. Zapomogę tę wypłacono na ręce Wydziału powiatowego w Łańcucie wskutek jego relacyi z d. 28. maja i 1. czerwca br. (LW. 22.811 i 23.201).

VI. Uchwałą z dnia 11. czerwca br. do LW. 23.645 powziętą wypłacił Wydział krajowy kwotę 100 zł. tytułem zapomogi na zakupno chleba dla najbiedniejszych przedmieszczan w Stojanowie.

Kwotę tę wypłacono na ręce ks. Jana Szubera, proboszcza obrządku łacińskiego w Stojanowie i przewodniczącego miejscowego komitetu ratunkowego na jego prośbę z d. 3. czerwca br.

VII. Uchwałą z d. 24. czerwca br. do LW. 26.349 powziętą, wypłacił Wydział krajowy kwotę 200 zł. tytułem zapomogi dla mieszkańców gminy Borowa za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Pilźnie, wskutek jego relacyi nadesłanej do wyż powołanej liczby.

VIII. Uchwałą z dnia 2. lipca br. do LW. 27.790 wypłacił Wydział krajowy kwotę 400 zł. tytułem zapomogi dla ludności gminy Bordulaki i Stanisławczyk w powiecie brodzkim, dotkniętych gradobiciem. Wypłaty powyższej dokonano na ręce Wydziału powiatowego w Brodach i na skutek jego relacyi z d. 20. i 28. czerwca br. przedłożonych do LW. 27 790 i 27791.

IX. Reskryptem z dnia 12. lipca br. LW. 30.915 polecił Wydział krajowy wypłatę 300 zł. tytułem zapomogi dla dotkniętej gradobiciem ludności gminy Czahrów w powiecie rohatyńskim.

Kwotę powyższą wypłacił Wydział krajowy na ręce JW. Mikołaja Torosiewicza prezesa Rady powiatowej rohatyńskiej, upraszając go o zajęcie się jej rozdziałem między ludność klęską dotkniętą.

X. Uchwałą z dnia 24. lipca br. LW. 31.074 postanowił Wydział krajowy wypłacić kwotę 200 zł. tytułem zapomogi dla gminy Jankowice w powiecie chrzanowskim. Wypłatę powyższej kwoty zarządzono wskutek relacyi Wydziału powiatowego w Chrzanowie z dnia 10. lipca br. L. 1.416 (LW. 31.074) stwierdzającej, że gmina Jankowice tak wskutek zeszłorocznej posuchy, jak wskutek zatopienia gruntów do jej mieszkańców należących przez Skawę i Wisłę, zagrożona jest głodem i nędzą.

XI. Uchwałą z dnia 24. lipca br. do LW. 31.982 powziętą, wypłacił Wydział krajowy kwotę 200 zł. tytułem zapomogi dla mieszkańców gminy Załucze nad Czeremoszem w powiecie śniatyńskim dotkniętych gradobiciem. Wypłatę uskuteczniono do rąk Wydziału powiatowego w Śniatynie wskutek jego relacyi z dnia 16. lipca br. l. 771.

XII. Uchwałą z dnia 24. lipca br. do LW. 32.571 i 32.572 powziętą, postanowił Wydział krajowy udzielić dla ludności gmin Wołcniów i Demenka leśna w powiecie żydaczowskim zapomóg w kwocie po 150 zł. na każdą z tych gmin. Wypłatę tych kwot zarządzono na ręce Wydziału powiatowego w Żydaczowie, któremu polecono rozdział wspomnianych kwot.

XIII. W myśl uchwały powziętej w dniu 24. lipca br. zarządził Wydział krajowy reskryptem z dnia 4. sierpnia br. LW. 33.011 wypłatę kwoty 150 zł. tytułem zapomogi dla dotkniętych gradobiciem miaszkańców gminy Nastaszczyn w powiecie rohatyńskim. Do rozdziału tej kwoty między potrzebujących pomocy wezwał Wydział krajowy wyżej powołanym reskryptem Wydział powiatowy w Rohatynie, zawiadamiając o tem komitet ratunkowy w Nastaszczynie zawiązany, który się do Wydziału krajowego z prośbą o tę pomoc udawał.

Zestawiając obecnie cały rachunek rubryki XVII. poz. 281 budżetu funduszu krajowego na r. 1890 t. j. kwoty 100.000 zł. przez Wys. Sejm na zapomogi przeznaczonej, wraz z kwotą 12.675 zł. 51 ct., którą jako dochód do tej rubryki, jak o tem w części pierwszej niniejszego sprawozdania Wydział krajowy wspomniał, pobrano, otrzymamy następujący obraz:

A) do dyspozycyi Wydziału krajowego na zapomogi była kwota 112.765 zł. 51 ct.

B) Wydział krajowy rozdzielił:

a) jak wykazuje zestawienie rozdziału zapomóg między powiaty	80.500 zł. —	ct.
b) kwoty wyż wymienione pod A, B, C, D, E . .	17.826 „ —	„
c) kwoty wyż wymienione pod I.—XIII. . .	14.540 „ —	„
Razem .	112.866 zł. —	ct.

A więc Wydział krajowy przekroczył kwotę, jaką miał do dyspozycyi o 100 zł. 41 ct.

Powyżej wykazano, że suma zapomóg udzielonych przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa w porozumieniu z Wydziałem krajowym z kwoty 300.000 zł. udzielonej ze skarbu państwa na zapomogi wynosiła 228.700 zł. Rachunek z reszty kwoty wynoszącej 71.300 zł. przedstawia się jak następuje:

a) kupno 7 000 ct. mt. soli	60.280 zł. —	ct.
b) transport powyższej ilości soli . . .	2.407 „ 22	„
c) transport 21.000 ct. mt. soli wydanej bezpłatnie .	8.612 „ 78	„
Razem .	71.300 zł. —	ct.

czyli łącznie z wykazanemi zapomogami 300.000 zł.

O rozdziale powyższych ilości soli między poszczególne powiaty kraju dokonanym przez c. k. Namiestnictwo podajemy szczegóły w części III. niniejszego sprawozdania.

Przedstawiwszy powyżej rachunek tak z kwot, które Wydział krajowy miał do dyspozycyi na cele akcyi ratunkowej, jako też z tych sum, co do których rozdziału był powołanym rozporządzeniem cesarskiem z dnia 6. października br. lub dobrą wolą JE. Namiestnika do współdziałania, należałoby Wysokiemu Sejmowi przedłożyć dokładny obraz akcyi podjętej w powiatach poszczególnych i wykazać w jaki sposób dokonano rozdziału kwot przeznaczonych w ich obrębie.

Po części czyni Wydział krajowy temu obowiązkowi zadość w swem sprawozdaniu z czynności departamentu IV., gdzie wykazano, jakie roboty drogowe wykonano lub podjęto przy pomocy funduszów na cele akcyi ratunkowej.

Alegat 10. Jako uzupełnienie podanych pod tym względem szczegółów, załącza Wydział krajowy ·/. odpis odezwy c. k. Namiestnictwa z d. 19. sierpnia 1890 r. L. 6664/pr. z dołączonym do niej wykazem dróg budowanych lub rekonstruowanych funduszami zapomogowymi przyzwolonymi ze skarbu państwa na mocy ustawy z dnia 2. kwietnia 1890 (Dz. p. p. Nr. 55), który to wykaz nadesłany już po oddaniu do druku wspomnianego sprawozdania, nie mógł być w niem uwzględniony. Innych dat o rozdziale i użyciu funduszów w obrębie powiatów poszczególnych nie może Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi przedłożyć, tak z tego powodu, iż dotąd nie ze wszystkich powiatów relacye nam nadesłano, jakoteż i dlatego, że nadesłane ralacye wymagają w niejednym względzie bądź to wyjaśnień, bądź uzupełnień.

Sprawozdanie oparte na tym materyale zamierza Wydział krajowy przedłożyć Wys. Sejmowi w najbliższej sesyi, obejmując niem zarazem sprawę zabezpieczenia spłaty udzielonych w ciągu akcyi ratunkowej pożyczek z funduzów na to przeznaczonych, która to

sprawa dziś jest jeszcze w toku tak, iż poprzestać na razie musimy na podaniu do wiadomości Wys. Sejmu tylko następujących wiadomości:

Wszystkie pożyczki z funduszu krajowego udzielone zostały powiatom za ich gwarancyą i skryptami dłużnymi dającymi zupełne bezpieczeństwo funduszowi krajowemu zwrotu pożyczonych kwot w 6 rocznych ratach od r. 1892 począwszy. Wzór skryptu zeznawanego przez Rady powiatowe załączamy ·/. Skrypta dłużne powiatów, które pożyczkę taką zaciągnęły, znajdują się w przechowaniu w Wydziale krajowym, a nie nadesłano dotąd tylko dwóch reskryptów dłużnych, mianowicie: skryptu Rady powiatowej w Brzesku na pożyczkę 3.500 zł. i skryptu Rady powiatowej w Rohatynie na pożyczkę 4.000 zł., których dotąd odnośne urzędy podatkowe nie nadesłały. Wydział krajowy zażądał w tej mierze wyjaśnień. **Alegat 11.**

Co do pożyczek udzielonych z funduszu pożyczkowego państwowego w kwocie 600.000 zł., za którego zwrot skarbowi państwa w przepisanych rozporządzeniem cesarskiem z dnia 6. października 1889 ratach fundusz krajowy dał porękę, uwidocznia jako alegat podany wykaz ·/. w jaki sposób pożyczki te rozdzielono, podając kwotę, jaką z ogólnej sumy przyznanej powiatom pożyczki rozpożyczono włościanom, jaką zaś pożyczyły powiaty pod własną gwarancyą. **Alegat 12.**

Suma rozpożyczonych włościanom z funduszu pożyczkowego państwowego kwot w 39 powiatach wynosi kwotę 291.458 zł. a gdy dodamy, że poszczególne pożyczki włościańskie nie przechodzą kilkunastu zł., jak o tem świadczą przesłane przez c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu protokoły rozdziału pożyczek i że w razie udzielenia wyższej pożyczki żądano zeznania oświadczenia zezwalającego na intabulacyę, to sądzimy, iż możemy wyrazić nadzieję niepłonną, że pożyczki te w 6 latach z łatwością spłacone zostaną i że fundusz krajowy nie poniesie z tego powodu szkody. Suma z funduszu powiatowego udzielonych pod gwarancyą powiatów pożyczek wynosi 308 493 zł., a suma ta rozpada się na 36 powiatów, należy do tego dodać sumę 200.000 zł. pożyczoną pod gwarancyą powiatom i uwzględnić, że powiaty: Buczacki i Złoczowski zaciągnęły tak z jednego, jak z drugiego funduszu pożyczki pod własną odpowiedzialnością, a otrzymamy, że 51 powiatów (36 powiatów z państwowego 15 (bo Buczacz i Złoczów już w 36 liczone) z krajowego funduszu zaciągnęło pożyczek w sumie 508.493 zł.

Powyższym rozdziałem zostały załatwione petycye, które Wys. Sejm uchwałą swą z dnia 30. października 1889 Wydziałowi krajowemu przekazał.

III.

Z kolei przystępuje Wydział krajowy do zdania sprawy z działalności swej podjętej w kierunku, ktoryśmy u wstępu tego sprawozdania jako trzeci zaznaczyli, z działalności ku wyjednaniu dla rolnictwa w kraju, ciężko w swych podstawach zachwianego klęską zeszłoroczną, takich warunków ekonomicznych i środków zaradczych administracyjnych, któreby obok pomocy doraźnej i finansowej dozwoliły tej najważniejszej gałęzi gospodarstwa krajowego rok krytyczny przetrwać, w przyszłości w lepszych warunkach się rozwijać i skutki przebytej klęski jak najrychlej zatrzeć.

U wstępu tej części sprawozdania należy nam przypomnieć cały szereg uchwał Wys. Sejmu w tym właśnie kierunku działanie polecających.

A) Uchwałą powziętą w dniu 30. października 1889 r wezwał Wys. Sejm c. k. Rząd „by w okolicach dotkniętych nieurodzajem nie tylko stósował w najszerszem zrozumieniu

ustawę z dnia 6. czerwca 1888 Dz. p. p. Nr. 81., lecz także w wypadkach nieprzewidzianych tą ustawą, dozwalał odpisywania podatku gruntowego i domowo-klasowego, a nadto wstrzymał bezzwłocznie wszystkie egzekucye podatkowe".

Rezolucyę tę zakomunikował JE. Marszałek krajowy odezwą z dnia 30. października 1889 r. L. S. 805 Świetnemu Prezydyum c. k. Namiestnictwa. Następnie Wydział krajowy przedstawił ponownie sprawę tę, komunikując c. k. Namiestnictwu odezwą swą z dnia 7. stycznia b. r. L. 976 (powyżej jako alegat 6 w odpisie załączony) protokół ankiety fachowej, która w dniu 4. stycznia b. r. zebrała się w Wydziale krajowym, celem obmyślenia środków zapobieżenia brakowi paszy, a która między innemi i sprawy opustów podatkowych tudzież egzekucyi w swych obradach dotknęła. Następnie jeszcze raz poruszył Wydział krajowy sprawę powyższą w memoryale swym z dnia 11. lutego b. r. l. 6632, w którym, opierając się na zebranym przez siebie materyale o położeniu kraju, na memoryale przedłożonym przez Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego, na uchwałach wreszcie tak wspomnianej ankiety fachowej jak i zjazdu delegatów i Prezesów oddziałów Towarzystwa gospodarskiego, przedstawił jako punkt III. żądań i wniosków Wydziału krajowego sprawę opustów podatkowych z powodu klęski i powstrzymania egzekucyi. Gdy memoryał, o którym mowa, załączono powyżej jako alegat niniejszego sprawozdania, przeto Wydział krajowy poprzestaje na tej wzmiance.

B) Równocześnie z rezolucyą, o której wspomniano, powziął Wys. Sejm uchwałę wzywającą c. k. Rząd, „by wyjednał u Zarządów kolejowych dróg żelaznych przewóz artykułów żywności dla ludzi i bydła, tudzież wszelkich gatunków sztucznych nawozów po cenach, ile być może zniżonych, a w żadnym razie własnych kosztów przewozu nie przenoszących".

Wyżej powołaną odezwą z dnia 30. października z. r. została ta rezolucya Wys. Sejmu przez JE Marszałka krajowego zakomunikowana c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Odezwą z dnia 5. stycznia b. r. l. 7 pr. zawiadomił J. E. p. Namiestnik Wydział krajowy, w myśl reskryptu J. E. p. Ministra spraw wewnętrznych z dnia 28 grudnia 1889 l. 24.076, że wedle oznajmienia J. E. p. Ministra handlu zarządy większych kolei austryackich zawezwano jeszcze pod dniem 26. października 1889, aby z powodu panującego w Galicyi i na Bukowinie, braku paszy zniżyły o ile to tylko będzie możliwe, taryfy dla przywozu paszy końskiej i bydlęcej z innych krajów koronnych do Galicyi i Bukowiny i dla transportu tych artykułów w obrębie powyżej wymienionych krajów, a to na przeciąg czasu po koniec czerwca 1890. Wezwaniu temu według powyższej odezwy J. E. p. Namiestnika uczyniły zarządy kolejowe w uznania godny sposób zadość i przyznały znaczne opusty kosztów przewozowych. Zarazem zapowiedział J. E p. Namiestnik, że o szczegółach przyznanych ulg oznajmi Wydziałowi krajowemu, skoro mu będą zakomunikowane. Na koniec oznajmił J. E. p. Namiestnik, że stosownie do życzenia Wys. Sejmu objawionego w powyższej rezolucyi, podjęło Ministerstwo handlu rokowania z koleją Karola Ludwika i z c. k. koleją państwową, co do zniżenia cen przewozu sztucznych nawozów.

Odezwą z dnia 8. stycznia r. b. l. 145/pr. zawiadomił J. E. p. Namiestnik Wydział krajowy, wskutek reskryptu J. E. pana Ministra rolnictwa z dnia 4. stycznia br. l. 19372/2849, że wedle pism Wys. c. k. Ministerstwa handlu z 19. i 31. grudnia 1889 r. l. 52.050 i 55.021 i w skutek interwencyi tegoż Wys. c. k. Ministerstwa zarządy austryackich kolei przyznały dla transportów paszy końskiej i bydlęcej sprowadzanych do Galicyi i Bukowiny a względnie przewożonych wewnątrz tych krajów następujące opusty taryfowe:

I. C. k. generalna Dyrekcya austryackich kolei państwowych, gal. kolej Karola Ludwika i kolej północna Ces. Ferdynanda przyznały dla pomienionych transportów paszy, pod którą rozumieć należy owies i otręby, siano i słomę, koniczynę, rośliny pastewne, rzepę pastewną, makuchy i mączkę makuchową, sieczkę buraczaną, odpadki buraczane, brahę, wytłoczyny

i wywary, na wszystkich głównych liniach zniżoną cenę taryfową 10 ct. za wagon o 10.000 klg. i za 1. kilometr.

II. Takiego samego zniżenia udzieliły zarządy kolei Osiek - Cieplice i Koszyce - Bogumin na liniach austryackich.

III. Kolej północna Cesarza Ferdynanda udzieliła na linii lokalnej Bielsk-Kalwarya zniżonej ceny 15 ct. Kolej Karola Ludwika na przestrzeniach lokalnych Jarosław - Sokal i Dębica - Rozwadów zniżonej ceny 12 ct. wreszcie jeneralna Dyrekcya kolei państwowych na liniach lokalnych kołomyjskich i bukowińskich i linii Lwowsko Bełzeckiej umówioną z odnośnemi zarządami zniżoną cenę 20 ct. od woza i kilometra; co do innych kolei lokalnych, których ruchem zawiadują pomienione zarządy, nie mógł na razie nastąpić żaden opust, a to po części ze względu na krótkość tych linii, po części zaś ze względu na brak przyzwolenia właścicieli.

IV. Uprzyw. austro - węgierskie Towarzystwo kolei państwowych, austryacka kolej północno zachodnia i kolej południowo-północno-niemiecka (süd-norddeutsche Verbindungsbahn) dalej kolej Buschtehradska, czeska kolej północna i czeska kolej zachodnia przyznały dla powyższych transportów paszy na swych przestrzeniach od 1 — 300 klm. zniżoną cenę 13 ct a na swych przestrzeniach po nad 300 km. zniżoną cenę 10 ct. od wagonu i kilometra, przyczem także w danym razie na przestrzeniach od 232 do 300 klm. przypadające ceny znajdą w zasadzie tej ostatniej pozycyi taryfowej odpowiedne uwzględnienie.

Te uwzględnienia nie odnoszą się jednak do kolei lokalnych, zostających pod zarządem wspomnianych właśnie kolei, na rachunek koncesyonaryuszy a nadto jak to zresztą samo przez się się rozumie, odnoszą się przyznane przez Towarzystwo austro-węgierskich kolei państwowych opusty tylko do austryackich linii tegoż Towarzystwa.

V. Zarząd morawsko szlązkiej kolei centralnej przyznał dla powyższych transportów na swych liniach do Opawy i Ołomuńca zniżoną cenę 13 ct. od wagonu i kilometra.

VI. Towarzystwo kolei południowej zniżyło cenę przewozu na swych liniach austryjackich na 0·14 ct. od 100 kg. i 1 kilometra, jednak tylko dla transportu siana, słomy i sieczki jeżeli uiszcza się należytość za 10.000 kg. od wozu, którego dopuszczalne obciążenie 10.000 kg. wynosi a nadto 2 ct. należytości manipulacyjnej od każdych 100 kg. Wymienione poprzednio opusty rozumieć należy, wyjąwszy zniżeń przyznanych wedle ustępu VI. przez kolej południową, bez doliczania osobnej należytości manipulacyjnej, przyznane zostały jednak pod warunkiem, że za ładowanie i wyładowanie posyłek uskuteczni strona sama.

Powyższe opusty wchodzą natychmiast w życie i trwać będą do 30. czerwca 1890 a transporty po tych cenach odbywać się będą po najkrótszej drodze.

Zarazem doniósł JE. P. Namiestnik, że dla zapobieżenia nadużyciom postanowiły interesowane zarządy kolejowe wymagać, by odnośne transporty paszy nadawano na podstawie kart zamówienia wystawionych przez zwierzchności gmin cierpiących na brak paszy i potwierdzonych przez właściwe c. k. Starostwo, — i nadmienił, że równocześnie zalecił c. k. Starostom podanie powyższych postanowień do wiadomości zwierzchności gminnych i zarządził nakład kart zamówienia, które przesłane zostaną pojedynczym c. k. Starostom dla rozdzielenia między interesowane gminy.

Dalej odezwą z dnia 21. stycznia r. b. l. 662/pr. oznajmił JE. P. Namiestnik Wydziałowi krajowemu wskutek reskryptu JE. Pana Ministra rolnictwa z dnia 14. stycznia r. b. l. 430/50, że także c. k. uprzyw. Towarzystwo kolei Osiek-Cieplice, w porozumieniu z zarządami kolei wiodących do Ołomuńca przyznało określone w ustępie II. powyżej streszczonej odezwy z dnia 8. stycznia r. b. zniżenie cen przewozu paszy do Galicyi i Bukowiwy. Co się

tyczy transportu nawozów sztucznych zawiadomił JE. P. Namiestnik odezwą z dnia 2. marca r. b. l. 2187pr. Wydział krajowy, że wedle reskryptu JE. Pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 24. lutego r. b. l. 2661 generalna dyrekcya c. k. austryackich kolei państwowych, c. k. galicyjskiej kolei Karola Ludwika i c. k. kolei północnej cesarza Ferdynanda, przyznały dla transportów nawozów sztucznych do Galicyi i Bukowiny i w obrębie tych krajów na odnośnych przestrzeniach galicyjskich linij c. k. kolei państwowych i linij obu wymienionych kolei prywatnych, zniżenie cen taryfowych w tej samej wysokości i pod tymi samymi warunkami, jakie przez te koleje dla przewozu paszy ustanowiono.

Wreszcie oznajmił JE. P. Namiestnik odezwą z dnia 10. marca r. b. l. pr. 2.505 co do taryf dotyczących transportu kukurudzy, że c. k. generalna Dyrekcya austryackich kolei państwowych i zarządy galicyjskiej kolei Karola Ludwika, kolei północnej cesarza Ferdynanda i kolei Koszycko-Bogumińskiej (ostatniej na razie tylko co do linij austryackich), oświadczyły gotowość przyznawać ustanowione dla transportów karmy końskiej i bydlęcej zniżenie cen taryfowych pod tymi samymi warunkami i zastrzeżeniami w czasie po koniec czerwca 1890. także dla tych transportów kukurudzy, które gminy względnie obszary dworskie Galicyi i na Bukowinie sprowadzać będą z Rumunii i Węgier na pokarm dla bydła i koni, dalej odezwą z dnia 13. kwietnia r. b. L. 3.845/pr. zawiadomiony został Wydział krajowy, że według reskryptu JE. Pana Ministra handlu z dnia 31. marca r. b. L. 12.076 król. węgier. Ministerstwo handlu wskutek interwencyi Wysokiego c. k. Ministerstwa handlu o przyznanie opustu cen przewozu na węgierskich kolejach dla przesyłek z powodu niedostatku (Nothstandssendungen) z Węgier do Galicyi i Bukowiny wyprawionych zarządziło, by dla transportów kukurudzy z Węgier pod adresem którejkolwiek galicyjskiej lub bukowińskiej gminy lub obszaru dworskiego wysłanych, obliczano na liniach król. węgier. kolei państwowych i węgier. kolei północno-wschodniej, dalej na węgier. linii c. k. uprzyw. kolei Koszycko-Bogumińskiej, również do końca czerwca r. b. cenę frachtową po 10 ct. za 1 wagon i za 1 klmtr. oprócz należytości manipulacyjnej 2 zł. od 1 wagonu i przepisanego podatku transportowego. Równocześnie wezwaną została Dyrekcya król. węgier. kolei państwowych, by co do zastosowania tego opustu poczyniła bezzwłocznie odpowiednie kroki w porozumieniu z oboma wyżej wymienionemi kolejami.

Wreszcie odezwą JE. P. Namiestnika z dnia 29. kwietnia 1890 l. 4 507/pr. oznajmiono Wydziałowi krajowemu, że wedle reskryptu JE. P. Ministra handlu z dnia 21. kwietnia r. b. l. 16.451 zarząd uprz. austro węgierskiego towarzystwa kolei państwowych w Budapeszcie oświadczył gotowość przyznania, począwszy od 1. marca r. b. i to również w drodze refakcyi zniżenia kosztów transportu kukurudzy pastewnej do Galicyi i Bukowiny sprowadzanej na 0·16 ct. za 100 klg. i 1 km. oprócz należytości manipulacyjnej 2 ct. za każde 100 kg. i 5% podatku transportowego.

Odezwą z dnia 5. czerwca r. b. l. 6.028/pr. doniósł Wydziałowi krajowemu JE. Pan Namiestnik, iż na prośbę komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie wniesioną do Ministerstwa rolnictwa o przedłużenie ważności przyznanych dla galicyjskich rolników po dzień 30. czerwca r. b. zniżonych cen przewozu sztucznych nawozów, aż po koniec sierpnia 1890. spowodowały c. k. Ministerstwa rolnictwa i handlu, że zarządy kolei galic. Karola Ludwika, północnej cesarza Ferdynanda i Generalna Dyrekcya kolei państwowych, przedłużyły ważność opustu cen taryfowych dla transportu nawozów sztucznych dla Galicyi Bukowiny, ogłoszonego w Dzienniku rozporządzeń Nr. 10. z dnia 25. stycznia r. b. pod poz. 379. po dzień 31. sierpnia 1890. Wydział krajowy powyższe wiadomości zakomunikował wszystkim Wydziałom powiatowym w kraju tudzież komitetom obu Towarzystw gorspodarskich z prośbą o ogłoszenie ich interesowanym rolnikom.

C). Na posiedzeniu z dnia 19 listopada 1889 roku powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wzywa c. k. Rząd, aby w okolicach nawiedzonych klęskami elementarnemi powodującemi brak paszy dla utrzymania inwentarza żywego, zechciał właścicielom tychże inwentarzy, przy odpowiednej kontroli w porozumieniu z Wydziałami powiatowymi udzielać odpowiednej potrzebie ilości soli po cenach produkcyjnych". O rezolucyi tej zawiadomił JE. Marszałek krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 19. listopada 1889. l. s. 1.358. Wskutek tego już na pierwszej konferencyi odbytej z delegatami Wydziału krajowego w sprawie akcyi ratunkowej w dniu 24. listopada 1889 roku oznajmił JE. P. Namiestnik, że z kwoty 300.000 zł. udzielonych za skarbu państwa na bezzwrotne zapomogi rozp. z dnia 6. października 1889 zamierza wyasygnować kwotę potrzebną na zakupienie 7.000 cm. soli w kopalniach wielickich i sól tę między ludność dotkniętych klęską powiatów rozdzielić celem ułatwienia jej przezimowania inwentarzy żywych, albowiem c. k. Rząd nie może wobec ugody z Węgrami obniżyć cen soli pod żadnym warunkiem. Wobec tego oświadczenia zgodzili się delegaci Wydziału krajowego, jak to już powyżej w części II. wspomniano, na zarezerwowanie kwoty sześćdziesięciu kilku tysięcy zł. na cel powyższy. W ciągu miesiąca grudnia r. z., stycznia i pierwszych dni lutego r. b. wpłynęło do Wydziału krajowego wiele podań Wydziałów powiatowych, w których obok innych postulatów, dotyczących akcyi ratunkowej podnoszono także z wielu stron żale, iż z powyższej ilości soli zbyt małe ilości dostały się poszczególnym powiatom do rozdziału między potrzebujących, domagano się podniesienia tych ilości lub zniżenia cen soli do kosztów produkcyi. Równocześnie wniósł cały szereg Wydziałów powiatowych za inicyatywą Wydziału powiatowego w Cieszanowie do Wydziału krajowego przedstawienia, w których domagały się Wydziały powiatowe, by także dla rolników niewłościan, mianowicie dla plebanów, dzierżawców i właścicieli mniejszych posiadłości tabularnych, wyjednano udzielenie soli spiżowej dla poprawy karmy bydlęcej, klasy te bowiem rolników tak samo jak włościanie dotknięte zostały klęską, a żadnej im pomocy nie udzielono.

Wydział krajowy poruszywszy sprawę dostarczenia większej ilości soli powiatom już w memoryale swym z dnia 11 lutego b. r. L. 6.632, przedstawił nadto odezwą z dnia 22. lutego b. r. l. 8.343 prośby 16 Wydziałów powiatowych, mianowicie: bocheńskiego, chrzanowskiego, cieszanowskiego, dąbrowskiego, kołomyjskiego, myślenickiego, liskiego, nowotargskiego, ropczyckiego, samborskiego, sanockiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego, tarnowskiego, wadowickiego, zbaraskiego, żądających bądź przyznania większych ilości soli bezpłatnie, bądź prawa poboru solanki, bądź zniżenia cen soli do kosztów produkcyi. Świetnemu c. k. Prezydyum Namiestnictwa. Tą samą odezwą zakomunikował też Wydział krajowy c. k. Rządowi prośbę Wydziału powiatowego w Cieszanowie i popierających ją innych Reprezentacyj powiatowych o przyznanie soli także rolnikom nie-włościanom, popierając je ze swej strony jak najgoręcej.

2) Podobnie zakomunikował Wydział krajowy odezwą z dnia 28. lutego b. r. L.W. 55.172 petycye Wydziałów powiatowych w Jarosławiu, Mielcu i Kolbuszowy o dostarczenie ludności tych powiatów dotkniętych szczególniej brakiem paszy dla inwentarzy, soli bydlęceej po cenach równych kosztom produkcyi, wniesione w ubiegłej sesyi do Wysokiego Sejmu i następnie przekazane Wydziałowi krajowemu, świetnemu Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

3) Wreszcie odezwą z dnia 21 lutego b. r. l. 55.168, przedstawił Wydział krajowy Prezydyum c. k. Namiesnictwa petycye gmin Stare Bohorodczany, Słoboda Równieńska, Kamienica, Grabowiec, Jaworów i Kałusz wniesione w ubiegłej sesyi do Wysokiego Sejmu i przekazane Wydziałowi krajowemu, w których powyżej wymienione gminy upraszały o prawo bezpłatnego poboru ropy solnej i poparł takowe gorąco.

4) Odezwą z dnia 2 kwietnia 1890 l. 11.781 przesłał Wydział krajowy do Prezydyum c. k. Namiestnictwa telegraficznie do Wydziału krajowego wniesioną prośbę Rady powiatowej

w Buczaczu o wyjednanie 2 wagonów soli bydlęcej, za zwrotem kosztów produkcyi i zniżonej taryfy kolejowej, dla bydła będącego własnością dzierżawców i właścicieli większych posiadłości w powiecie buczackim, tudzież prośbę Wydziału powiatowego w Kolbuszowej o 200 ctn. mtr. soli bydlęcej, celem rozdania tej ilości między plebanów i mniejszych tabularzystów dla ratowania ich inwentarzy.

Na powyżej pod 1) wspomnianą odezwę Wydziału krajowego, odpowiedziało Prezydyum c. k. Namiestnictwa odezwą z dnia 5 marca 1890 r. l. pr. 2.147 odmownie; odezwę tę ze względu, iż zawiera określenie zasadnicze stanowiska zajmowanego przez c. k. Rząd przy rozdziale soli spiżowej, załącza Wydział krajowy jako alegat wraz z dołączonym do niej „wy-
Alegat 13. kazem udzielonej włościańskim właścicielom bydła soli spiżowej".

Co do próśb przesłanych odezwami Wydziału krajowego pod 2) i 4) powyżej powołanemi, udzieliło Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismami swemi z dnia 10. marca l. pr. 2.460 i 19. kwietnia l. pr. 3.787 odpowiedzi odmownej, powołując się na swą odezwę z 5. marca (jako alegat załączoną). W sprawie petycyj przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu przekazanych, a wyżej pod 3) omówionych, zawiadomiony został Wydział krajowy odezwą c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 14. marca b. r. l. pr. 2.572, że gminom: Stare Bohorodczany, Słoboda Równieńska i Kamienica przyznane zostało prawo bezpłatnego poboru ropy solnej tudzież, że gminie miasta Kałusza jako gminie miejskiej, w myśl obowiązujących przepisów prawo takie nie mogło być przyznanem. Tąż samą odezwą zawiadomiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydział krajowy, że prośby gmin Grabowca i Jaworów tej samej treści odstąpiło c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu do uwzględnienia.

D. W załatwieniu sprawozdania komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 19. listopada 1889 między innemi następującą uchwałę:

„Wzywa się c. k. rząd, ażeby jak najprędzej podjął na nowo exploatacyę soli potażowych w kopalni kałuskiej, oraz zapewnił ich dostawę rolnikom po cenach umiarkowanych w stanie zmielonym i postarał się zbudowaniem toru kolejowego ze stacyi Kałusz do kopalni i obniżeniem taryf kolejowych o tani przewóz tych soli w całym kraju. Uchwałę tę zakomunikował JE. Marszałek krajowy Prezydyum c. k. Namiestnictwa pismem z dnia 16. listopada 1889 l. S. 1.308.

W odpowiedzi na powyższe pismo oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 3. lutego b. r. l. pr. 1.096, że JE. Minister skarbu oświadczył w tej sprawie co następuje: Reskryptem Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 4. lipca 1889 l. 12.682, przyzwolono na kopalnianą exploatacyę w salinach kałuskich, potrzebnego do celów rolniczych kainitu, podług planu przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu sporządzonego, a zarazem zarządzono, by roboty te wykonywano intenzywnie. Obecnie są w toku czynności przygotowawcze (Vor- und Ausrichtungsbaue), zmierzające do właściwej exploatacyi soli kainitowej, a do ukończenia tych robót potrzeba będzie jeszcze dłuższego czasu. Dopiero po przysposobieniu pokładów solnych można będzie przystąpić do właściwego wydobywania i mielenia soli kainitowej w Kałuszu w ilości odpowiadającej tamtejszym stosunkom kopalnianym. Ostateczne oznaczenie niskiej ceny kupna mielonego kainitu, nastąpi dopiero wówczas, gdy będzie można przystąpić do produkcyi towaru nadającego się do sprzedaży.

Co do wybudowania toru kolejowego ze stacyi kolejowej w Kałuszu do kopalni tamtejszej, oznajmił JE. p. Minister skarbu, że c. k. jeneralna dyrekcya kolei państwowych wzięła już pod rozwagę budowę kolei dowozowych od dworców kolejowych do salin.

Powołując się na powyższą odpowiedź wystosował Wydział krajowy odezwą z dnia 8. lutego b. r. l. W. 5.790 do c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie, ze względu na do-

niosłość sprawy exploatacyi kainitu w roku klęski, gdy gospodarstwa rolne w znacznej części kraju zagrożone były brakiem paszy, zapytanie, na jaką ilość soli kainitowej rolnicy mogliby liczyć i o termin, kiedyby ją mogli z kopalni otrzymać, tudzież upraszał o powiadomienie, jaka ilość kainitu mielonego lub niemielonego mogłaby być do zbycia w Kałuszu w miesiącu kwietniu b. r.

W memoryale swym z dnia 11. lutego l. 6.632 poruszył Wydział krajowy sprawę powyższą jako VIII. punkt swych postulatów, mających na celu zapobieżenie skutkom zeszłorocznej klęski i ułatwienie gospodarzom przetrwania kryzis. Wydział krajowy wskazał w tem piśmie jak bardzo pożądanemby było przyspieszenie exploatacyi kainitu, ze względu na położenie kraju po klęsce, upraszał o ustanowienie cen kainitu, podporządkowując względy fiskalne względowi na interes rolnictwa, gałęzi gospodarstwa w kraju największą siłę podatkową reprezentującej, i o rozpowszechnienie w właściwej porze wiadomości o cenach kainitu i warunkach nabycia po całym kraju za pośrednictwem podwładnych rządowi organów. Odpowiedź na swą odezwę z 8. lutego b. r. L. W. 5.790 otrzymał Wydział krajowy w odezwie c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 26. lutego b. r, l. 15.258, którą wspomniana Dyrekcya oznajmiła, że „z powodu licznych zamówień kainitu z kopalni kałuskiej, zawiadamia Wydział krajowy, iż z dniem 1. kwietnia b. r. 20 wagonów czyli 2.000 q. kainitu do dyspozycyi oddaneby być mogły, jeżeli stanowcze zamówienia rychło uskutecznione będą, by przedtem inni odbiorcy o kainit się nie zgłosili“. Prócz tego oznajmiono, że kainit ten jest nie mielony w kawałkach wielkości pięści. Wiadomość tę zakomunikował Wydział krajowy reskryptem swym z dnia 28. lutego b. r. L. W. 9.179 wszystkim Wydziałom powiatowym, wzywając je do podania jej za pośrednictwem zwierzchności gminnych i przełożeństw obszarów dworskich do wiadomości interesowanych rolników. To samo wezwanie do ogłoszenia tej wiadomości interesowanym wystósował Wydział krajowy powyżej wspomnianym reskryptem do obu Komitetów towarzystw gospodarskich w kraju. Wskutek tego ogłoszenia poczęły do Wydziału krajowego wpływać liczne podania z prośbą a powiadomienie o cenie kainitu, który ma być na sprzedaż w Kałuszu, o koszta transportu i inne bliższe warunki nabycia. Podania te przesłał Wydział krajowy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie odezwą z dnia 19. marca 1890 L. W. 11.293 z prośbą o udzielenie petentom żądanych wyjaśnień. Odpowiadając zawiadomiła c. k. krajowa Dyrekcya skarbu Wydział krajowy, że reskryptem Ministerstwa skarbu z dnia 7. kwietnia b. r. l. 11.099 ustanowiono cenę 1 ctn. mtr. niemielonego kainitu loco szyb w Kałuszu na przeciąg b. r. 1 zł. w. a.; dalej, że upoważniono tymże reskryptem c. k. krajową Dyrekcyę skarbu do udzielania w miarę zasobów pozwoleń na pobór kainitu lecz tylko tym rolnikom, którzy się będą mogli wykazać certyfikatem wystawionym przez Towarzystwa gospodarskie, a mającym stwierdzać, iż nawóz kainitowy dla gleby gospodarza chcącego go kupić jest potrzebny i to w żądanej właśnie ilości. Oprócz tego w myśl brzmienia powyżej powołanej odezwy, zarządziło c. k. Ministerstwo skarbu reskryptem swym z dnia 7. kwietnia, iż kupujący kainit musi się zobowiązać, iż kainitu kupionego wyłącznie tylko jako nawozu i tylko na swych własnych gruntach używać będzie i że go nikomu ani za zapłatą, ani za darmo nie odstąpi; w przeciwnym bowiem razie naraziłby się według §. 436 ustawy o cłach i monopolach, względnie §. 418 i 322 ustawy dochodowo-karnej na postępowanie karne.

W dalszym ciągu nadmienia powyżej powołana odezwa c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, że ustanowiona na kainit cena, rozumie się loco szyb kopalni kałuskiej, że worków do zapakowania potrzebnych, mają odbiorcy sami dostarczyć; że transportem z szybu do kolei nie zajmuje się zarząd salinarny; że wreszcie co do cen przewozu na kolejach państwowych Dyrekcya skarbu informacyi udzielić nie może i że po wyjaśnienia w tej mierze udać się należy wprost do Dyrekcyi tychże kolei.

Wydział krajowy dopatrując się w powyższych zarządzeniach zarówno krzywdy kraju i ciężkich utrudnień dla rolników, nie mogących wobec nich korzystać ze skarbów

prawdziwych, jakie przyroda dała krajowi naszemu w pokładach soli kałuskich, jak szkody skarbu państwa, któremu tak prowadzone przedsiębiorstwo kałuskich kopalń nigdy się rentować nie może, przedłożył odezwą z dnia 27. sierpnia b. r. L. W. 16.445 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa, pismo do JE. p. Ministra skarbu wystosowane z prośbą o przesłanie go p. Ministrowi. Pismem tem przedstawił Wydział krajowy na podstawie wiadomości swych o dotychczasowych cenach kainitu w Kałuszu tudzież o cenach analogicznych nawozów mineralnych zagranicznych, że cena obecnie ustanowiona jest w ogóle za wysoką a zwłaszcza za wysoką w roku klęski roluiczej, — wykazał niestosowność powyżej omówionych zarządzeń, upraszał o zarządzenie mielenia kainitu i nadanie administracyi kopalń kałuskich tego charakteru przedsiębiorstwa przemysłowo handlowego, który jest dla ich rozwoju koniecznym.

Alegat 14. Pismo to załączamy w odpisie */.

Zarazem zawiadomił Wydział krajowy tak Wydziały powiatowe, jak komitety obu Towarzystw gospodarskich w kraju, jak wreszcie tych petentów, którzy się do Wydziału krajowego udawali o wyjaśnienia, o wyż określonych warunkach nabycia kainitu.

E) Uchwałą z dnia 22. listopada 1889 powziętą w załatwieniu sprawozdania komisyi podatkowej z wniosku posłów Polanowskiego i Siczyńskiego dotyczącego zwolnienia hodowców bydła, zabijających takowe na wspólne spożycie, od podatku konsumcyjnego wyjątkowo na r. 1890, polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu „żeby 1) wszedł w porozumienie z c. k. władzami wojskowemi w tym celu, by ustąpiły zbędne dla wojska na razie zapasy w sianie i owsie powiatom dotkniętym brakiem paszy dla bydła z zastrzeżeniem zwrotu w naturze po nowych zbiorach lub zapłacenia w gotówce po cenach ówczesnych; 2.) żeby w razie pomyślnego wyniku tych rokowań, porozumiał się z Wydziałami powiatów dotkniętych brakiem paszy co do ilości siana i owsa, które pragną wypożyczyć, co do rozdawnictwa gminom i obszarom dworskim, wreszcie co do zwrotów wypożyczonych zapasów władzom wojskowym we właściwym czasie".

Zawiadomiony o tej uchwale Wysokiego Sejmu pismem J. E. Marszałka krajowego z dnia 22. listopada 1889 LS. 1464 wstrzymał się Wydział krajowy z wykonaniem niniejszych poleceń aż do nadejścia odpowiedzi Wydziałów powiatowych na okólnik Wydziału krajowego z dnia 9. stycznia b. r. L. 1341, któryśmy powyżej jako alegat 7. podali, a który zawierał także pytanie, czy ludność byłaby skłonną do przyjęcia paszy w naturze tytułem pożyczki bezprocentowej. Gdy prawie z całego kraju odpowiedzi na to pytanie nadeszły odmowne, (z kilku bowiem tylko powiatów doniesiono, że ludność i to zaledwo z kilku lub kilkunastu gmin przyjęłaby paszę w naturze tytułem pożyczki), gdy z kilkunastu powiatów doniosły Wydziały powiatowe, iż ludność zastrzega się przedewszystkiem przeciwko temu, by jej nie dawano pożyczki w paszy z magazynów wojskowych, gdy wreszcie według wiadomości Wydziałowi krajowemu przez Prezydyum c. k. Namiestnictwa na konferencyach udzielonych, wydanie takie paszy z zasobów magazynów wojskowych mogłoby było nastąpić jedynie pod warunkami, dla kraju w pierwszej linii, dla korzystających zaś w drugiej linii bardzo uciążliwymi, przeto Wydział krajowy nie rozpoczął wcale rokowań z c. k. władzami wojskowemi w tej sprawie.

W ten sposób przeszliśmy te kierunki działalności Wydziału krajowego w sprawie wyjednania ulg dla ludności dotkniętej zeszłoroczną klęską, — polegające na wyjednaniu ulg administracyjnych i przedstawieniu potrzeb ekonomicznych tej ludności, które Wysoki Sejm wskazał Wydziałowi krajowemu uchwałami swemi w zeszłorocznej sesyi powziętemi. Po za tem jednak także podniósł Wydział krajowy szereg postulatów, które poniżej Wysokiemu Sejmowi przedstawiamy.

1). Już ankieta fachowa zwołana przez Wydział krajowy na dzień 4. stycznia b. r. poruszyła jedną z swych uchwał, jak świadczy protokół jej obrad jako alegat 6. załączony,

sprawę wyjednania zakazu wywozu paszy i surogatów za granicę kraju. Sprawę tę podniósł też Wydział krajowy w swym memoryale z dnia 11. lutego b. r. L. 6632 jako punkt V. swych wniosków i postulatów do c. k. Rządu w sprawie akcyi ratunkowej, a przedstawiwszy jej znaczenie dla kraju i całej akcyi skierowanej ku ratowaniu inwentarzy żywych upraszał c. k. Prezydyum Namiestnictwa o poparcie jej u c. k. władz centralnych.

2). Poruszając w tymże memoryale sprawę zniżenia taryf kolejowych w myśl uchwały Wys. Sejmu dla przewozu nawozów sztucznych i opierając się na fachowej opinii wyrażonej w ciągu obrad ankiety w sprawie paszy, zwołanej, — zwrócił Wydział krajowy uwagę c. k. Rządu na zażalenia rolników z powodu postępowania państwowych władz na cłowych komorach na granicy państwa z transportami nawozów sztucznych i upraszał o zaradzenie złemu.

3). Zwołana na 4. stycznia b. r. a tylekrotnie powyżej wspomniana ankieta fachowa w sprawie obmyślenia sposobu zaradzenia brakowi paszy i jego dalszym skutkom podniosła jedną z swych uchwał sprawę wyjednania zniżenia w r. b. i latach najbliższych taksy stanowienia klaczy, sprawę rozdzielenia większej ilości ogierów pomiędzy prywatnych hodowców i podwyższenia subwencyi rządowej dla towarzystw rolniczych na cele podniesienia chowu bydła. Na uchwałę tę zakomunikowaną c. k. Namiestnictwu odezwą Wydziału krajowego z dnia 7. stycznia 1890 LW. 976, oznajmiło c. k. Prezydyum Namiestnictwa pismem z dnia 25. lutego b. r. L. pr. 1982, że J. E. pan Minister rolnictwa reskryptem swym do L. 1279/156 oświadczył, że jakkolwiek ustanowione w Galicyi taksy za stanowienie ogierów państwowych rozmieszczonych po stacyach już i tak są bardzo zdaniem Ministerstwa niskie, ponieważ po największej części tylko 1 zł. a od kilku zaledwie stadników 2 zł. do 3 zł. wynoszą, to jednak Ministerstwo rolnictwa zezwoli, by hodowcom koni w najbardziej brakiem paszy dotkniętych okolicach o ile możności przyjść w pomoc, na zupełnie bezpłatne stanowienie klaczy przez stadniki w tych właśnie okolicach stacyonowane, a to wyjątkowo w roku bieżącym. Nadto zawezwało c. k. Ministerstwo rolnictwa komendę zakładu stadników w Drohowyżu do przedstawienia wspólnie z krajowym komitetem doradczym dla spraw chowu koni wniosków, w których stacyach należałoby ze względu na dane stosunki dozwolić bezpłatnego stanowienia. Co do wniosku rozdzielenia większej ilości ogierów pomiędzy prywatnych hodowców, oświadczył wyż wspomnianym reskryptem p. Minister rolnictwa, że na rok bieżący nie można już było wniosku tego uwzględnić, ponieważ rozdziału stadników pomiędzy stacye i prywatnych hodowców już dokonano, większą zaś liczbą stadników nie rozporządza c. k. Ministerstwo, że dalej Ministerstwo rolnictwa dołoży starań, by wniosek powyższy w najbliższych latach o ile możności uwzględnić.

W końcu zawierał powyższy reskrypt oznajmienie, że na cel premiowania koni z funduszów państwowych zamierzone jest w roku bieżącym podwyższenie kwot w roku zeszłym przyznanych, tudzież, że Ministerstwo rolnictwa starać się będzie wesprzeć i inne gałęzie chowu bydła przez podwyższenie subwencyi w r. 1890.

Wydział krajowy zawiadomił pismem swem z dnia 28. lutego b. r. l. 9071 o powyższych postanowieniach c. k. Ministerstwa rolnictwa Komitety obu c. k. Towarzystw gospodarskich w kraju.

4). W postulacie VI. memoryału swego z dnia 11. lutego b. r. LW. 6632 przedstawił Wydział krajowy, opierając się na fachowem zdaniu ankiety, która w dniu 4. stycznia obradowała, c. k. Rządowi potrzebę zezwolenia na wprowadzenie do kraju z zagranicy zwłaszcza z Rosyi i Rumunii bez opłaty cła wchodowego artykułów, potrzebnych na cele akcyi ratunkowej, mającej ludności dostarczyć paszy lub ułatwić jej zakupno tudzież ziarna do siewu i na żywność.

Jako takie artykuły uważał Wydział krajowy: kukurudzę, owies, jęczmień i żyto. Gdy Wydziałowi krajowemu już wówczas było wiadomem, że Prezydyum c. k. Namiestnictwa już wcześniej było w tej sprawie podjęło starania u c. k. Rządu centralnego, przeto poprzestał Wydział krajowy na przypomnieniu tej sprawy, upraszając o możliwe przyspieszenie decyzyi.

Odezwą z 6. marca 1890 r. l. 2302/pr. oznajmiło c. k. Prezydyum c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie Wydziałowi krajowemu, że reskryptem JE. Ministra skarbu z 27. lutego l. 916 zawiadomionem zostało, iż rozporządzeniem c. k. Ministerstw skarbu i handlu z 27. lutego 1890 dz. p. p. Nr. 29 zawieszono z powodu nieurodzaju, który w roku zeszłym kraj nasz nawiedził, na czas po koniec czerwca 1890 opłaty cłowe za sprowadzane z Rosyi zboże mianowicie jęczmień do wysokości 40.000 cetn. metr., owies do wysokości 70.000 cetn. m. hreczkę do wysokości 10.000 cetn. m. i żyto do wysokości 10.000 cet. m.

Według brzmienia powyższej odezwy było powyższe uwolnienie od opłaty cła udzielonem pod następującymi warunkami.

1. Uwolnienie przyznane zostało tylko tym transportom zboża, które sprowadzać będą rolnicy t. j. właściciele i dzierżawcy większych lub mniejszych posiadłości, bądź to bezpośrednio bądź też za pośrednictwem Wydziałów powiatowych lub Wydziału krajowego.

2. Z dobrodziejstwa uwolnienia od opłaty cła mogą korzystać tylko rolnicy i Wydziały powiatowe w powiatach: Borszczów, Brzeżany, Brody, Buczacz, Czortków, Horodenka, Husiatyn, Kamionka strum., Podhajce, Rawa, Sokal, Skałat, Tarnopol, Trembowla, Zaleszczyki, Zbaraż i Złoczów, a transporty wolne od cła wprowadzone być mogą tylko przez urzędy cłowe: w Brodach, Podwołoczyskach, Bełzcu, Uhrynowie, Stojanowie, Folwarkach, Strzemilczu, Kozaczówce, Skale, Kałaharówce, Husiatynie i przykomorku w Budzie zbarazkiej.

3. Z uwolnienia korzystać można tylko za wykazaniem się przed odpowiednim urzędem cłowym granicznym certyfikatem wydanym przez Wydział krajowy w myśl formularza wygotowanego przez c. k. krajową Dyrekcyę skarbu i Wydziałowi krajowemu przesłanego.

W dalszym ciągu swej odezwy podało c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie sposób dalszego postępowania i zarządzenia mające na celu ochronienie skarbu państwa od nadużyć, któreby mogli popełnić sprowadzający zboże z Rosyi w celach handlowych, przemysłowych i w ogóle spekulacyjnych, upraszało Wydział krajowy, by się tenże zechciał porozumieć z c. k. krajową Dyrekcyą skarbu co do wydania szczegółowej instrukcyi, w której miało by być z góry oznaczonem, jakie ilości zboża miałyby być sprowadzone przez każdy z wyżej pod 2 wymienionych granicznych urzędów cłowych. Uchwałą z dnia 11 marca b. r. LW. 10.626 powziętą postanowił Wydział krajowy po porozumieniu się z c. k. krajową Dyrekcyą skarbu w drodze krótkiej, ująć dalsze prowadzenie sprawy w swe ręce, ażeby ułatwić rolnikom korzystanie z uwolnienia od cła a wobec wymagań c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu, by koniecznie zapowiedzieć czyli oznaczyć z góry, jakie ilości ziarna przez które z wymienionych powyżej urzędów cłowych będą wprowadzone, rozesłał Wydział krajowy okólnik do Wydziałów powiatowych 16 uprawnionych powiatów, wzywając je do przedłożenia relacyi ile w przybliżeniu ziarna, z każdego rodzaju uwolnionego od opłaty cła, trzeba będzie sprowadzić i przez które urzędy cłowe. — Gdy zaś wyż wymienione rozporządzenie ministeryalne oznaczyło dla każdego rodzaju zboża maximum ilości, która mogłaby być uwolnioną, i to maximum jak wówczas można było przypuszczać dość niskie, przeto Wydział krajowy niechcąc wywoływać wśród ludności powiatów uprawnionych do korzystania z uwolnienia przesadnych nadziei co do ilości zboża uwolnionego od cła, która prawdopodobnie będzie mogła przypaść na każdy z powiatów przesadnych żądań, któreby utrudniły rozdział i zmusiły Wydział krajowy do poddania ich redukcyi bardzo trudnej do przeprowadzenia, — oznaczył w okólniku przybliżone maximum jęczmienia, owsa, żyta i hreczki i to maximum dwojakie:

Jedno wyższe dla jedynastu powiatów ciężej brakiem ziarna do siewu dotniętych tj. Borszczowa, Brzeżan, Buczacza, Czortkowa, Husiatyna, Skałatu, Tarnopola, Trembowli, Zaleszczyko, Zbaraża i Złoczowa, drugie niższe dla grupy 6 powiatów pozostałych niecierpiących tak wielkiego braku ziarna. Maximum dla powiatów bardziej dotkniętych oznaczone wynosiło:

jęczmienia . .	2.352 ct. met.	hreczki . . .	588 ct. met.
owsa	4.117 „ „	żyta	588 „ „

maximum zaś dla drugiej grupy powiatów wynosiło:

jęczmienia . .	1.500 ct. metr.	hreczki . . .	400 „ „
owsa . . .	3.000 „ „	żyta	400 „ „

W ten sposób uzyskał Wydział krajowy przez zmniejszenie maximum dla drugiej grupy rodzaj rezerwy wynoszącej:

5.017 cetn. metr.	jęczmienia	1.129 cetn. metr.	hreczki
6.705 „ „	owsa	1.129 „ „	żyta

z której możnaby ewentualnie uwzględnić to plus żądań poszczególnych powiatów ponad owe przeciętne maxima, któreby się okazało uprawiedliwionem.

Podawszy to do wiadomości Wydziałów powiatowych zażądał dalej Wydział krajowy odpowiedzi co do pytania, przez które urzędy cłowe z powyżej wymienionych byłoby dla rolników danego powiatu najdogodniej sprowadzać zboże i ile z każdego rodzaju zboża w przybliżeniu przez który z urzędów cłowych zdaniem Wydzlału powiatowego trzeba będzie sprowadzić.

Zarazem wezwał Wydział krajowy Wydziały powiatowe, by w relacyach odróżniły ilości ziarna, któreby było potrzebnem dla włościan od ilości, któreby więksi właściciele i dzierżawcy byli gotowi sprowadzić i wezwał Wydziały powiatowe by się podjęły pośrednictwa w sprowadzeniu ziarna dla włościan a to w ten sposób, iż certyfikaty dla włościan mogłyby być wydawane na imię Wydziałów powiatowych dla uniknięcia wydawania masy certyfikatów na drobne ilości zboża, Wydziały powiatowe zakupywałyby zboże i przez granicę przewoziły, a następnie rozdzielały je między włościan za zwrotem kosztów. Rozesławszy powyższy okólnik postanowił Wydział krajowy nie pośredniczyć w sprowadzeniu zboża bezpośrednio, lecz ograniczyć swą działalność do wystawiania certyfikatów zgłaszającym się jednostkom uprawnionym i Wydziałom powiatowym, którym pozostawił pośrednictwo bezpośrednie w sprowadzaniu, o ile to uznają za potrzebne.

Odezwą z 13. marca br. L. 433/pr. przesłało c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu wypracowany zarys instrukcyi w sprawie sprowadzania zboża uwolnionego od opłaty cła wchodowego w myśl rozporządzenia ministeryalnego powyżej powołanego. Wydział krajowy uchwałą z 18. marca 1890 do LW. 11298 zgodził się na całą osnowę instrukcyi z drobnemi tylko zmianami i zwrócił ją c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu z prośbą o przesłanie pewnej ilości egzemplarzy instrukcyi dla rozesłania ich między interesowane powiaty.

Instrukcyę tę załączamy jako alegat. **Alegat 15.**

Prośbie powyższej uczyniła c. k. krajowa Dyrekcya skarbu zadość odezwą z 24. marca br. L. 503/pr., a Wydział krajowy rozesłał instrukcyę Wydziałom powiatowym okólnikiem z 29. marca br. LW. 13.565, dołączając zarazem wzór oświadczenia, jakiego Wydziały powiatowe mogły żądać od tych rolników, dla których by sprowadzały zboże za certyfikatami na Wydział powiatowy opiewającymi dla uchylania od siebie ewentualnej odpowiedzialności skarbowej. Odpis tego wzoru oświadczenia załączamy. ·/. **Alegat 16.**

Odezwami z 29. marca br. LW. 12.900 i z dnia 3. kwietnia br. LW. 13.672 w miarze jak nadchodziły relacye Wydziałów powiatowych z odpowiedzią na okólnik Wydziału krajowego z 11. marca br. L.W 10.626 zakomunikował Wydział krajowy c. k. Prezydyum krajowej Dyrekcyi skarbu podane przez poszczególne Wydziały powiatowe ilości zboża, jakie

w przybliżeniu miałyby być sprowadzone przez poszczególne urzędy cłowe. Ilości tych nie przytacza tutaj Wydział krajowy, wskutek tego bowiem, że żądania poszczególnych powiatów w ciągu następnych miesięcy ulegały zmianom, bądź to in plus bądź in minus, te pierwotnie na podstawie przypuszczalnych obliczeń i kombinacyi zapowiedziane ilości nie mają żadnej wartości rzeczywistej i podane były jak się tego spodziewać było można, jedynie dla zadosyćuczynienia formie przepisanej przez władze skarbowe. Tu nadmieniamy tylko, że następujące Wydziały powiatowe oznajmiły, iż ludność ich nie może korzystać z uwolnienia zboża od cła bądź to z powodu, że uwolnienie to przyszło zbyt późno, dla wczesnych w tych okolicach zasiewów, bądź z powodu, że zakupywanie zboża w Rosyi nie byłoby się opłaciło, mimo uwolnienia od cła, gdy ceny zboża w kraju znacznie spadły. Powiaty te są następujące: Czortków, Horodenka, Trembowla i Zaleszczyki.

Oprócz powiatów, które w myśl rozporządzenia Ministerstwa handlu i skarbu z dnia 21. lutego 1890 r. Dz. p. p. Nr. 29 uprawnione były do korzystania z przyznanego uwolnienia od opłaty cła wchodowego od zboża z Rosyi wprowadzonego, wniósł Wydział powiatowy w Cieszanowie w dniu 2 kwietnia br. do LW. 13.925 prośbę do Wydziału krajowego o rozciągnięcie owego uprawnienia także na rolników powiatu cieszanowskiego. Prośbę tę przesłał Wydział krajowy odezwą z dnia 3. kwietnia br. LW. 13.925 do Prezydyum c. k. Namiestnictwa upraszając o poparcie jej, gdzie należy, — bezskutecznie jednak, gdyż c. k. Rząd jej nie uwzględnił.

Poniżej podaje Wydział krajowy zestawienie dające obraz, ile certyfikatów tak na imię poszczególnych Wydziałów powiatowych dla włościan jak i na imię rolników, właścicieli lub dzierżawców większych posiadłości w obrębie wymienionych powiatów wydano i na jakie ilości zboża.

Powiat	Wydano certyfikatów na cetnr. metrycznych				Ilość certyfikatów
	owsa	jęczmienia	żyta	hreczki	
Borszczów	4.320	2.490	640	640	161 sztuk
Brody	6.927	1.943	723	262	167 „
Brzeżany	400	—	—	—	4 „
Buczacz	1.000	300	—	—	1 „
Husiatyn	1.528 *	635 *	953	209 *	47 „
Kamionka Strumiłowa	1.776	132	125	77	29 „
Podhajce	850	150	150	—	12 „
Rawa	415	95	180	40	9 „
Skałat	8.733	6.764	1.895	2.248	428 „
Sokal	350	350	371 *	22 *	10 „
Tarnopol	4.800	2.900	700	700	91 „
Zbaraż	2.966 *	1.046	348 *	161	56 „
Złoczów	5.510	2.065	1.040	285	56 „
Razem . . .	39.575	18.870	7.125	4.644	1 071 sztuk

*) Ułamki dziesiętne w niniejszej tabeli opuszczono.

Zwrócono zaś certyfikatów niezużytych wskutek tego, iż ich w właściwym czasie nie zrealizowano ogółem sztuk 484, które opiewały na 13.648 cetn. metr. owsa, 8.306 ct. m. jęczmienia, 1.280 ct. m. żyta i 2.209 cetn. metr. hreczki.

O ile certyfikaty Wydziałowi krajowemu niezwrócone zostały zużytkowane rzeczywiście, nie może Wydział krajowy orzec, c. k. krajowa Dyrekcya skarbu bowiem nie przedłożyła dotąd sprawozdania o tem, ile rzeczywiście zboża przez poszczególne urzędy cłowe wprowadzono, czyli ile certyfikatów zużytkowano.

5. Wreszcie wskazuje Wydział krajowy, by wyczerpać szereg podniesionych przez się postulatów w sprawie akcyi ratunkowej na punkt VIII. załączonego powyżej jako alegat 8. memoryału swego z dnia 11. lutego 1890 r., w którym to ustępie podniesiono cały szereg postulatów, których uwzględnienie przez c. k. Rząd mogłoby skutki i ślady zeszłorocznej klęski w dalszej przyszłości usunąć i zachwiane w swoich podstawach rolnictwo podźwignąć.

Przedstawiwszy w powyższym zarysie działalność swą w sprawie akcyi ratunkowej, Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o działalności, odjętej w celu złagodzenia skutków klęski nieurodzaju spowodowanego posuchą w r. 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 10. października 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Alegat 1. do sprawozdania LW. kr. 43.325/90.

Odpis odezwy Wydziału krajowego z 24. września 1889 r. L. 41 170, do c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

Odnośnie do konferencyi, którą Wasza Ekselencya raczyłeś odbyć na dniu wczorajszym z Wydziałem krajowym, mamy najprzód zaszczyt podziękować Waszej Ekscelencyi za troskliwość, z jaką Wasza Ekscelencya zająłeś się kwestyą ratowania ludności naszego kraju nieurodzajem tegorocznym dotkniętej a zagrożonej głodem.

Wydział krajowy zwrócił także swoją baczność na tę sprawę piekącą, świadkiem czego są pisma wystosowane kilkakrotnie w tej kwestyi do Świetnego Prezydyum Namiestnictwa.

Lecz Wydział krajowy niestety sam w tej kwestyi nic uczynić nie zdoła, nie mając kapitałów do dyspozycyi nie pozostawałoby Wydziałowi krajowemu nic innego jak obarczyć budżet na rok 1890 znaczną kwotą na cele zasiewów i wyżywienie ludności aż do przyszłych zbiorów.

Lecz tego Wydział krajowy uczynić nie może, gdyż już zwyczajne wydatki przymusiły Wydział krajowy do proponowania Wysokiemu Sejmowi podwyżsenia na rok 1890 dodatku do podatków o jeden cent od 1 zł. w. a. Jeżeli już podwyższenie o jednego centa nie rokuje w roku 1890 dodatniego rezultatu przez wzgląd na rok głodowy, to z pewnością dalsze podwyższenie stałoby się całkiem bezskutecznem.

Nie pozostaje więc Wydziałowi krajowi nic innego jak tylko udać się imieniem kraju do Wysokiego Rządu o pomoc.

Według dat urzędowych przez PP. c. k. Starostów sporządzonych, które nam Wasza Ekscelencya przy konferencyi udzielić raczyłeś, potrzebuje ludność nieurodzajem dotknięta na zasiewy ozime, jare i na wyżywienie aż do żniw 1890 r. blisko 6,000.000.

Lecz ta suma powinna się znacznie zmniejszyć przez zarobek, a może i inne źródła, z których pojedyncze gminy czerpaćby mogły. Ale to z pewnością Wydział krajowy utrzymywać może, że suma 900;000 zł. musi być między ludność rzucona, jeżeli klęska nie ma przybrać przerażających rozmiarów.

Z tej sumy należałoby rozdać 300.000 zł. jako zapomogi bezzwrotne a 600.000 zł. jako pożyczki bezprocentowe zwrotne w sześciu rocznych ratach, począwszy od r. 1861.

Upraszamy więc Waszą Ekscelencyę, abyś raczył do Wysokiego Rządu wstawić się o asygnowanie obydwóch tych sum.

Ze swojej strony Wydział krajowy przyjmie z całą gotowością poręczenie zwrotu powyższej sumy 600.000 zł. z zawarowaniem zatwierdzenia przez Wysoki Sejm i obowiązuje się tę sprawę przed Wys. Sejmem zastąpić.

Projekt dokumentu poręczającego przedkładamy w załączeniu.

Upraszamy oraz najusilniej Waszą Ekscelencyę, abyś raczył wyjednać u Wysokiego Rządu niezależnie od wypadków, w których ustawa pozwala na odpisanie podatków, aby

ściągania podatków w r. 1890 nie przeprowadzano z całą surowością, ale pozwalano na ratalną spłatę w następnych dopiero latach.

W końcu uprasza Wydział krajowy, aby Wysoki Rząd drogi, jakie budować zamierza, choćby ta budowa była zamierzoną na późniejsze czasy, już bezzwłocznie zarządzić raczył tam, gdzie ludność narażoną jest na niedostatek i głód.

Ze swej strony Wydział krajowy oświadcza, że subwencyę, jaką Wysoki Sejm dozwoli na budowę dróg powiatowych i gminnych, użyje w r. 1890 przeważnie w okolicach nieurodzajem tegorocznym dotkniętych.

Wydział krajowy przekonany, że Wasza Ekscelencya głęboko przyjęty jesteś nieszczęściem, w jakie nasz kraj popadł, uprasza najuprzejmiej Waszą Ekscelencyę abyś raczył z gorącem poparciem sprawę tę przedłożyć Wysokiemu Rządowi.

D. j. w.

Subalegat do alegatu 1 do sprawozdania Wydziału krajowego L. 43.325/90.

Bürgschaftsurkunde!

Laut Eröffnung S. Exzellenz des Herrn k. u. k. Statthalters Casimirs Grafen Badeni hat die hohe k. k. Regierung eine in 6 Jahren, angefangen vom Jahre 1891, rückzahlbare nicht verzinsliche Summe von 600.000 Gulden öst. Währ. zur Beschaffung des nöthigen Samengetreides für den Winteranbau 1890 an hilfsbedürftige Landwirthe so wie zum Unterhalte der in Folge Misswachses hilflosen Bevölkerung im Königreiche Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthum Krakau gegen Uibernahme der Haftung seitens des gal. Landesausschusses für diese Summe 600.000 fl. ö. W. bewilligt.

Da dermalen der Landtag von Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau nicht versammelt ist, so erklärt hiemit der Landesausschuss des Königreiches Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau, dass er Namens der galizischen Landesfondes unter Anhoffnung der landtäglichen Genehmigung die volle Garantie als Bürge und Zahler für die pünktliche Rückzahlung des obigen Betrags von 600.000 Gulden ö. W. in sechs gleichen im Jahre 1891 beginnenden Raten übernehme.

Alegat 2. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

Dokument poręki.

Rozporządzeniem cesarskiem z dnia 6. października 1889 r. Dz. p. p. Nr. 161 przyznano ze skarbu państwa kwotę 600.000 zł. a. w. na bezprocentowe, w sześciu równych ratach rocznych, począwszy od dnia 1. stycznia 1892 r. spłacalne zaliczki, przeznaczone częścią dla gmin i powiatów celem wykonania robót publicznych powszechnej użyteczności, częścią dla potrzebujących pomocy gospodarzy rolnych tak okolic Królestwa Galicyi i Lodomeryi tudzież Wielkiego Księstwa Krakowskiego, które wskutek nieurodzaju dotknięte są niedostatkiem.

Na podstawie uchwały Sejmu krajowego z dnia 26. października 1889 r. Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem oświadcza niniejszem, że bierze na się imieniem galicyjskiego funduszu krajowego nieograniczoną porękę, jako poręczyciel i płatnik, za punktualną spłatę powyżej wymienionej kwoty sześciu kroć stotysięcy (600.000) zł. a. w. w sześciu ratach rocznych, począwszy od dnia 1. stycznia 1892 roku.

We Lwowie dnia 2. listopada 1889.

D. j. w.

Alegat 3. do sprawozdania z LW. kr. 43.325/890.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 23. grudnia 1889 L. 48.264 do Szanownej Dyrekcyi:

I. Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem we Lwowie;

II. Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie;

III. Galicyjskiego Banku kredytowego we Lwowie;

IV. Galicyjskiego Banku hipotecznego we Lwowie;

V. Towarzystwa Wzajemnego kredytu w Krakowie.

W wykonaniu uchwały Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z dnia 30. października 1889 r., mocą której Wydział krajowy otrzymał upoważnienie do zaciągnięcia pożyczki w kwocie 300.000 zł. spłacalnej w 16 półrocznych ratach od r. 1890 począwszy, celem niesienia pomocy ludności tegorocznym nieurodzajem

dotkniętej — postanowił Wydział krajowy rozpisać ograniczoną konkurencyę pomiędzy większymi zakładami finansowymi krajowymi. Wobec niskiej stosunkowo kwoty tej pożyczki i krótkiego okresu umorzenia, pożyczka ta nie będzie obligacyjna, ale ma być zaciągnięta w gotówce, na podstawie skryptu dłużnego, przez Wydział krajowy imieniem kraju zeznanego.

Ze względu na to, że od stron otrzymujących pomoc z tej pożyczki, dopiero w r. 1892 zaczną wpływać zwroty rat pożyczkowych, skutkiem czego pierwsze raty pożyczki pokrywa wyłącznie sam fundusz krajowy — został plan umorzenia ułożony w ten sposób, iż pierwsze dwie raty półroczne kapitału, płatne w r. 1890 wynosić będą po 8.000 zł. każda, następne dwie półroczne raty płatne w r. 1891 wynosić będą po 8.500 zł. każda, dalszych zaś 12 rat półrocznych po 22.250 zł. każda.

Wydział krajowy zaprasza niniejszem Szanowną Dyrekcyę do wzięcia udziału w tej konkurencyi przez wniesienie oferty na udzielenie funduszowi krajowemu tej pożyczki, z oznaczeniem stopy procentowej i wszelkich bliższych warunków. Oferty opieczętowane i zaopatrzone na kopercie napisem „Oferta na pożyczkę krajową 300.000 zł.“ należy wnosić do protokołu podawczego Wydziału krajowego najpóźniej do godziny 12 w południe dnia 10. stycznia 1890 r. Po tym terminie wniesione oferty nie będą uwzględnione.

Przy rozpieczętowaniu ofert, które nastąpi w wyżej oznaczonym dniu i godzinie, mogą być obecni reprezentanci oferujących zakładów.

D. j. w.

Alegat 4. do sprawozdania LW. kr. 43.325/90.

Protokół

otwarcia ofert na pożyczkę krajową 300.000 zł. w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 r.

Obecni:

JWny Tadeusz Romanowicz, członek Wydziału krajowego.

JWny Dr. Damian Sawczak, członek Wydziału krajowego.

JWny Dr. Piotr Gross, imieniem Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń.

Spisuje protokół Dr. H. Sawczyński.

O godzinie 12 minut 15 przystąpiono do otwarcia ofert w kolei, w jakiej wniesione zostały.

Pierwsza oferta Dyrekcyi Towarzystwa wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie L. 1078/90 ofiaruje sumę 300.000 zł. za opłatą procentu $4^3/_4$.

Druga oferta Banku krajowego LW. 1479/90 ofiaruje sumę powyższą za opłatą $4^3/_8$ procentu z dołu półrocznie.

Po skonstatowaniu, że obie oferty w zupełności zgadzają się z warunkami przez Wydział krajowy postawionymi, protokół zamknięto i podpisano go o godzinie 12 m. 30.

Lwów dnia 10. stycznia 1890 r.

Alegat 5. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

Odpis.

Skrypt dłużny.

Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na mocy uchwały wysokiego Sejmu z dnia 30. października 1889 sankcyonowanej Najwyższem postanowieniem z dnia 1. grudnia 1889 zeznaje niniejszem imieniem kraju, iż celem niesienia pomocy ludności dotkniętej w r. 1889 nieurodzajem, od Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, tytułem pożyczki sumę 300.000 zł. a. w. słownie trzysta tysięcy złotych reńskich wal. austr. na dniu dzisiejszym w gotowiźnie otrzymał; przez podpisanie niniejszego skryptu kwituje zarazem Wydział krajowy imieniem kraju Bank krajowy z odbioru powyższej sumy pożyczkowej.

Wydział krajowy zobowiązuje się niniejszem imieniem kraju powyższą sumę pożyczkową Bankowi krajowemu w 16 (szesnastu) półrocznych bezpośrednio po sobie następujących ratach, płatnych 30. czerwca i 31. grudnia każdego roku w ten sposób spłacić, iż dnia 30. czerwca 1890 suma 8.000 zł., słownie ośm tysięcy zł. jako 1a rata, dnia 31. grudnia 1890 suma 8.000 zł. słownie ośm tysięcy zł. jako 2a rata, dnia 30. czerwca 1891 suma 8.500 zł. słownie ośm tysięcy pięćset zł. jako 3a rata, dnia 31. grudnia 1891 suma 8.500 zł. słownie ośm tysięcy pięćset zł, jaka 4a rata, zaś od dnia 30. czerwca 1892 począwszy, w każdym z oznaczonych powyżej terminów półrocznych po 22.250 zł. słownie dwadzieściadwa tysiące dwieście pięćdziesiąt złotych a. w., jako rata 5a do 16tej do kasy Banku krajowego we Lwowie uiszczane będą.

Wydział krajowy zobowiązuje się niniejszem imieniem kraju opłacać Bankowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, tytułem odsetek od powyższej sumy pożyczkowej półrocznie z dołu $4^3/_8\%$ słownie cztery i trzy ósme od sta, w terminach powyżej dla spłaty kapitału wypożyczonego ustanowionych, a to w ten sposób, iż w dniu 30. czerwca 1890 jako w dniu płatności pierwszej raty kapitałowej $4^3/_8\%$ odsetki za czas od dnia podpisania niniejszego skryptu, jako od dnia zaliczenia waluty pożyczkowej aż do dnia 30. czerwca 1890 od całej sumy pożyczkowej przypadające, zaś w następnych terminach półrocznych takież $4^3/_8\%$ odsetki za ubiegłe półrocze od resztującej każdocześnie sumy pożyczkowej Bankowi krajowemu uiszczane będą.

Alegat 6. do sprawozdania L. W. 43325/90.

Protokół Ankiety

zwołanej przez Wydział krajowy w myśl uchwały z dnia 23. grudnia 1889 r. L. W. 57.524.

Początek posiedzenia ankiety o godzinie 11. minut 20.

Obecni: JW. Terlecki, c. k. radca Namiestnictwa, JW. Antoni hr. Wodzicki delegat komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, JW. Jan hr. Stadnicki, delegat tegoż komitetu, Wny Dr. Tadeusz Skałkowski, delegat komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie, Wny Jan Bertemilian Breier, delegat tegoż komitetu, Wny Kazimierz Pańkowski profesor wyższej szkoły kraj. w Dublanach, JW. Dr. Józef Wereszczyński członek Wydziału krajowego, JW. Tadeusz Romanowicz członek Wydziału krajowego.

Henryk Sawczyński spisujący protokół, urzędnik Wydziału krajowego.

Po zagajeniu obrad przez przewodniczącego, Tadeusza Romanowicza i odczytaniu 8 pytań mających stanowić główny przedmiot obrad ankiety, przystąpiono do omówienia pierwszego pytania, które brzmiało:

„Czy wydanie zakazu wywożenia siana, słomy i makuchów z kraju mogłoby teraz jeszcze przyczynić się do złagodzenia klęski w powiatach najbardziej brakiem paszy dotkniętych?“

W rozprawie nad tą kwestyą zabiera głos przedewszystkiem A. hr. Wodzicki i skonstatowawszy, że w zachodnich powiatach wywóz siana, słomy i makuchów ciągle się odbywa, oświadcza się za wydaniem zakazu wywożenia tych produktów, których tak bardzo zbywa krajowi. Następnie przemawia p. Breier, żądając rozszerzenia zakazu wywożenia także na grys i kiełki słodowe tudzież otręby, któremi w braku innej paszy można utrzymywać inwentarz, a które w wielkich masach zakupują szczególnie do Prus. Wydanie zakazu wywozu obniżyłoby zdaniem mowcy znacznie ceny wspomnianych produktów w kraju i uczyniłoby je przystępnemi nawet dla włościan.

Dr. Skałkowski konstatuje przedewszystkiem, że relacye c. k. Starostw i Wydziałów powiatowych, na których opiera się Namiestnictwo i Wydział krajowy, nie dają należytego obrazu rozmiarów klęski tegorocznej, które są rzeczywiście przerażające, jak o tem przekonał się z relacyj, które otrzymuje Towarzystwo gospodarskie lwowskie. Wobec już dziś strasznych skutków klęski, wobec tego, że nastąpią z nieubłaganą konsekwencyą skutki dalsze, sądzi mowca, że wyjednanie zakazu wywozu dziś już może jest spóźnionem, bo zapasy paszy z kraju już zapewne wszystkie wywieziono, i chyba tylko zakaz wywożenia grysu i otrąb byłby na miejscu i czasie. Hr. Stadnicki zwraca uwagę na związek sprawy wydania zakazu z stosunkami polityki zagranicznej monarchii i sądzi, że nie należałoby kłaść nacisku na zamknięcie wywozu do Prus. Podobnie zapatruje się także p. Breier, wyrażając obawę zamknięcia przez Rosyę dowozu owsa, co byłoby połączone z wielką stratą kraju. W końcu Dr.

Wereszczyński oświadcza się za tem, by ankieta oświadczyła się, iż należy podjąć starania w sprawie wyjednania zakazu wywożenia siana, słomy, makuchów, grysu, otrąb, kiełków słodowych w ogóle za granicę kraju bez różnicy miejsca przeznaczenia, do którego produkt miałby być wywiezionym. Po zreasumowaniu wyrażonych w dyskusyi opinij przez przewodniczącego p. T. Romanowicza oświadcza się ankieta jednomyślnie za zdaniem wyrażonem przez Dra Wereszczyńskiego.

Z kolei przystąpiono do omówienia sprawy poruszonej pytaniem drugiem, które opiewa: „Czy opłaci się sprowadzenie prasowanego siana z zachodnich prowincyj np. z Czech, Styryi lub Węgier? W sprawie tej przemawia prof. Pańkowski, wskazując przedewszystkiem, że wyjednanie uchwalonego przez ankietę zakazu wywozu z naszego kraju wspomnionych wyżej produktów, może spowodować inne kraje do represaliów wobec nas i uniemożliwić sprowadzenie zkądkolwiek paszy. Gdyby to nawet nie nastąpiło, mowca nie byłby za sprowadzaniem siana. Byłoby to nie praktycznem. Siano jest jednym z najkosztowniejszych materyałów, jeśli się porówna siłę jego karmową z ceną. Wreszcie siano sprowadzone i za drogie pieniądze kupione musielibyśmy pozbywać po cenach niższych w kraju, bo jeśliby wydano zakaz wywozu produktów, za którym się ankieta w odpowiedzi na pierwsze pytanie odświadczyła, to produkta te spadłszy w cenie w kraju wskutek zakazu, uczyniłyby sprzedaż siana po wysokich cenach kupionego, i niemożliwą i zbyteczną. Hr. Wodzicki zwraca uwagę na możność sprowadzenia słomy prasowanej, tak jak to czynią prywatni przedsiębiorcy w powiecie chrzanowskim. Co do siana to sądzi, że możeby się dało uzyskać od władz wojskowych odstąpienie siana zapasowego z magazynów, którego jest podobno trzydzieści kilka cetn. metr. w kraju.

Radca Terlecki wyjaśnia sprawę zapasów w magazynach wojskowych, któreby ewentualnie można uzyskać dla ratowania inwentarza. Zapasy te znajdują się przeważnie w Przemyślu, następnie we Lwowie, znacznie mniej w Krakowie. Ilość siana, któreby w ten sposób uzyskać można, nie przenosi 35.000 centn. metrycznych. Wojskowy zarząd o ile mowcy wiadomo, nie odstąpi tych zasobów, jak tylko pod warunkiem uzupełnienia powstałych przez to braków przez natychmiastowe zakupno w ich miejsce siana w innych krajach na koszt kraju naszego. Nadto kraj musiałby wziąć na siebie koszta transportu tego nowo nabytego siana do tutejszych magazynów wojskowych; są to więc warunki dosyć ciężkie.

Hr. Stadnicki woli te warunki, niż gdyby zarząd wojskowy przystał, by mu użyczone obecnie zapasy zwrócić po nowym zbiorze in natura, obawia się bowiem, że ten nowy zbiór nie będzie pomyślny i że trudno zeń będzie coś zwrócić a zwłaszcza w takiej jakości, by ona odpowiadała wymaganiom władz wojskowych. Jest więc mowca za zwróceniem się w tej mierze do władz wojskowych a trudność widziałby tylko w rozdzieleniu i dostawieniu uzyskanych w ten sposób zapasów między powiaty.

Dr. Skałkowski podziela zdanie poprzedniego mowcy i zwraca uwagę, że uzyskawszy taką ilość siana do rozdzielenia, możnaby tem spowodować nawet pożądane obniżenie ceny siana w kraju. Należy więc zapytać zarządu wojskowego o warunki, pod jakimiby było można uzyskać owe zapasy i korzystać z nich, jeśliby to tylko było możliwem finansowo.

Dr. Wereszczyński sądzi, że byt koni używanych do zarobku jest i w tym roku zapewniony, a klęska tegoroczna może tylko spowodować dla tego, kto się tym zarobkiem trudni, stratę lub zmniejszenie zysku. Chodzić więc tylko powinno o ratowanie koni gospodarczych, które przez zimę nic nie zarabiają — ale dają nawóz i na wiosnę do roboty będą potrzebne. Czy je należy ratować sianem, czy sieczką i owsem? mowca sądzi, że drugi sposób jest tańszy i dla tego jest przeciwny sprowadzaniu siana z zagranicy. Inna rzecz co do przyjęcia ewentualnej oferty wojskowych magazynów. Zdaniem mowcy należy ją, choćby pod bardzo ciężkimi warunkami przyjąć — choćby za zwrotem w naturze po nowym zbio-

rze lub choćby za zwrotem ceny, którą wojskowość zapłaci za siano, którem zastąpi siano krajowi dane.

Dr. Skałkowski zwaca uwagę, że wojskowemu zarządowi zależy wiele na utrzymaniu w kraju inwentarza; w razie dalszego wybijania nie tylko mobilizacya byłaby bardzo utrudnioną, ale i robocizna, koszt furmanek podniósłby się ogromnie i roboty, które wojskowość prowadzi, kosztowałyby o wiele więcej niż dotąd. Sądzi tedy, że względy te mogą spowodować wojskowy zarząd do postawienia łagodniejszych warunków przy udzieleniu zapasów zbędnych i jest bądź co bądź za nawiązaniem rokowań.

Hr. Wodzicki z przeciwnego zapatrywania wychodzi, twierdząc, że byłoby zbyt ryzykownem zobowiązywać się do zwrotu niewiadomych cen i niewiadomych kosztów transportu, i zgodziłby się mógł tylko w takim razie na podjęcie zapasów z magazynów wojskowych, gdyby je wydano za zobowiązaniem się do zwrotu in natura po nowym zbiorze. Zdanie to podziela prof. Pańkowski.

W końcu po wyjaśnieniach radcy Terleckiego, przewodniczącego i hr. Stadnickiego, oświadcza się ankieta za tem, by kraj podjął w tej sprawie rokowania z zarządem wojskowym, a to na zasadzie ceny przez zarząd wojskowy ściśle określonej, przyczem zresztą i myśl zwrotu in natura na wiosnę należy poruszyć, lecz nie jako warunek *sine qua non*. W razie gdyby rokowania te doprowadziły do rezultatu i dały miarę kosztów operacyi, należałoby dalszą akcyę podjęcia zapasów i uiszczenia należnych kwot lub ilości siana pozostawić interesowanym powiatom lub jednostkom, któreby chciały na warunkach, jakie wojskowość oznaczy, korzystać z jej zapasów. Co do kwestyi zakupywania paszy w innych krajach i sprowadzania jej, oświadczyła się ankieta jednogłośnie przeciw.

Pytanie 3. brzmiało. „Czy opłaci się sprowadzenie kukurudzy na paszę z Bukowiny, Węgier lub Rumunii“ ?

W sprawie tej zabierają głos pp. Wodzicki, Stadnicki, Pańkowski, Braier, Wereszczyński, a ankieta po tych przemówieniach oświadczyła się w zasadzie za sprowadzeniem kukurudzy, dodając, iż 1. należy zażądać restytucyi cła dla transportów kukurudzy z Rumunii sprowadzonej dla kraju z wyraźnem przeznaczeniem na cele akcyi pomocniczej. 2. Należy się domagać zniesienia cła na owies rosyjski. 3. Również należy się postarać o obniżenie taryf kolejowych dla transportu tych produktów.

Z kolei zajęto się sprawą poruszoną w pytaniu 4, które brzmiało: „Czy i jakie surogaty paszy możnaby nabywać w kraju w okolicach niezagrożonych niedostatkiem, ewentualnie skąd je sprowadzać?

W sprawie tej przemawia p. Braier wymieniając surogaty jak grys, makuchy, kiełki słodowe, otręby, których zapasy są jeszcze w kraju, a jeśliby wyrażoną w punkcie pierwszym opinię ankiety dało się w czyn zamienić, to możnaby tymi zapasami utrzymać znaczną ilość inwentarza.

Prof. Pańkowski podnosi znaczenie i wartość tych surogatów dla wyżywienia bydła taniej a prawie z tym samym skutkiem jak właściwą paszą, zwraca głównie uwagę na używanie kukurudzy, bokiku z dodatkiem kiełków słodowych i paszy. Niestety jednak lud nasz wyjątkowo tylko karmi swe inwentarze temi surogatami. Należałoby więc przez Rady powiatowe, zarządy gminne, Kółka rolnicze itd. postarać się o rozpowszechnienie między ludem wiadomości używania surogatów powyższych. Przy tej sposobności możnaby także starać się oświecić także lud o zgubnych skutkach zbywania przezeń resztek zapasów paszy i słomy. P. Breier radzi wyzyskać teraźniejsze ceny owsa, kukurudzy, i bobiku, bo z czasem się podniosą. Zakupić ich znaczne ilości i rozmieścić w magazynach w kraju się znajdujących, a następnie je rozsprzedawać lub rozdzielać między ludność.

Hr. Stadnicki jest zdania, że informacya, o jakiej mówił prof. Pańkowski nie na wiele się przyda, bo włościanin nie łatwo się chwyta nowych rzeczy.

Za zakupnem zapasów surogatów, jak owsa, kukurudzy i bobiku byłby, ale dopiero, gdy uzyskamy zakaz ich wywozu, wtedy bowiem ceny tych produktów spadną.

Odpowiedź ankiety na pytanie 4, wypadła w następującej treści: Przedewszystkiem należy się postarać o uzyskanie zakazu wywozu surogatów paszy z kraju następnie oświadczyła się ankieta za rozesłaniem informacyi dla ludności w myśl przemówienia profesora Pańkowskiego; wreszcie nie odrzuciła też ankieta myśli zakupywania zapasów surogatów paszy w kraju i magazynowania, jeśliby to tylko tak ze względu na cenę jak ze względu na przechowanie i transport było możliwem.

Piąte pytanie przedłożone ankiecie brzmiało: „Czy dla zaoszczędzenia słomy celem użycia jej na paszę zamiast na ściółkę nie zalecałoby się sprowadzenie maszyn do wyrabiania wełny drzewnej na ściółkę? W rozprawie nad tą kwestyą zabiera głos hr. Wodzicki, sądząc, że sprowadzenie takich maszyn dla okolic zwłaszcza leśnych byłoby dobrem, ale rzecz ta jest u nas tak mało jeszcze znana, że należałoby chyba objąć ją ową informacyą, za którą oświadczyła się ankieta przy odpowiedzi na pytanie czwarte. Koszt maszyny wynosi do 800 zł. Motor możnaby znaleść w lokomobilach lub młynach. Sążeń drzewa miękkiego kosztuje po 3 zł., a starty dałby 20 cent. ściółki. Kosztowałby więc włościanina cetnar ściółki drzewnej koło 14 do 15 ct. Mowca mniema, że poinformowanie ludności o tym sposobie wyrabiania ściółki byłoby pożytecznem. Dr. Skałkowski, podzielając powyższe zdanie przytacza przykład Krukienic, gdzie taka maszyna jest już w ruchu i okazała się bardzo pożyteczną. Hr. Stadnicki występuje przeciw rozstrzeliwaniu akcyi i radby ją skoncentrować ku ocaleniu konia, którego siła pociągowa jest dla gospodarstwa krajowego najcenniejszą, a którego ubytek dopiero po 4 latach z młodzieży tegorocznej dałby się zastąpić. Sprawienie maszyn uważa za spóźnione; nimby nadeszły, nim by je umontowano, minęłoby parę miesięcy. Po przemówieniu prof. Pańkowskiego oświadcza się ankieta jedynie za poruszeniem tej sprawy w informacyi, która miałaby być wydana w myśl załatwienia pytania czwartego.

Pytanie 6. brzmi. „Jaki byłby najlepszy sposób zorganizowania akcyi pomocniczej ku dostarczeniu paszy lub jej surogatów in natura powiatom najbardziej niedostatkiem dotniętym“?

Po ożywionej dyskusyi nad tem pytaniem, w której zabierali głos: Hr. Stadnicki, Dr. Skałkowski, Hr. Wodzicki, Dr. Wereszczyński, Radca Terlecki i przewodniczący, poruszając zarówno stronę finansową sprawy jak techniczną i administracyjną, oświadczono, iż władze autonomiczne i rządowe działające w porozumieniu, o ile rozporządzają lub rozporządzać będą odpowiednimi środkami finansowemi, akcyę dostarczania paszy in natura przeprowadzić mogą, że zatem jako organa działania dalszego należy uważać Wydział krajowy i ces. król. Namiestnictwo u góry, Wydziały powiatowe zaś lub ich Prezesów i c. k. Starostów u dołu. Wydział krajowy i c. k. Namiestnictwo mając jeszcze znaczne bądź zarezerwowane bądź przyrzeczone wprawdzie powiatom, lecz nie wypłacone, pożyczkowe fundusze, powinny obrócić je na zakup paszy pozostawiając zapomogi bezzwrotne na zasiłki dla ludności głodem zagrożonej lub dotkniętej. Wydziały powiatowe w porozumieniu z c. k. Starostwami mają przedłożyć sprawozdania, jakich kwot a względnie jakiej ilości paszy in natura ludność powiatu potrzebowałaby celem utrzymania inwentarzy, władze zaś centralne wyasygnują odpowiednią ilość z pożyczkowych funduszów lub jeśliby nadeszły żądania paszy w naturze którejby w powiecie nie można dostać, zakupią odpowiednie ilości paszy i przeszlą je do odpowiednich stacyj kolejowych. Ankieta oświadcza się dalej za wyjednaniem u zarządów kolejowych magazynów na poszczególnych stacyach do użytku akcyi ratunkowej. Z magazynów tych wydawane będą przesłane zapasy paszy ludności przez reprezentantów Wydziałów powiatowych i c. k. Starostw za odpowiednimi skryptami dłużnymi w dniach z góry ludności obwieszczonych. Również oświadczyła się ankieta za uwzględnieniem w akcyi ratunkowej także dzierżawców mniejszych i właścicieli mniejszych obszarów dworskich.

Pytanie 7-me. „Jakim sposobem oprócz dostarczenia zarobku będzie można z wiosną przyjść w pomoc gospodarzom w zakupnie żywego inwentarza“?.

Po przemówieniach Hr. Stadnickiego, Hr. Wodzickiego, Dr. Skałkowskiego i Dra Wereszczyńskiego, ankieta oświadcza się na razie w odpowiedzi na powyższe pytanie za wyjednaniem następujących środków mogących się przyczynić do złagodzenia skutków ubytku w inwentarzach w dalszej przyszłości. Mianowicie zdaniem ankiety należy się udać do Rządu, ażeby zniżono taksę za stanowienie ogierów i pomnożono liczbę stacyj ogierów przez rozdzielenie ich w większej liczbie między prywatnych gospodarzy, wreszcie, ażeby przyznano towarzystwom rolniczym wyższe subwencye na popniesienie chowu bydła. Zarazem oświadcza ankieta, że na pytanie powyższe nie mając dokładnych dat o rozmiarach klęski, tudzież nie mogąc z góry przewidzieć rezultatu podjętej akcyi, na razie innej odpowiedzi dać nie można.

Pytanie 8-me brzmiało. „Jakie środki już teraz przedsiębrać, aby choć w części zapobiedz szkodliwemu oddziaływaniu obecnego braku inwentarza na rok 1891?“

W dyskussyi zabierają głos: Hr. Wodzicki, Hr. Stadnicki, Breier, Pańkowski, i Dr. Wereszczyński. Hr, Wodzicki konstatuje, że ścisłej odpowiedzi na powyższe pytanie dać niepodobna. P. Breier zwraca uwagę na kopalnie kainitu w Kałuszu, któreby mogły dostarczyć bardzo pożytecznej pomocy dla zastąpienia w ubytku w nawozie, tudzież żąda ułatwienia w transporcie sztucznych nawozów.

Prof. Pańkowski radzi wydać dla ludu informacyę zalecającą dbałość o środki polepszenia lub podniesienia ilości obornika. W informacyi tej należałoby też poruszyć kwestyę posiłkowania się nawozami zielonemi, uprawą łubinu. Możeby się też dało rozpowszechnić uprawę łubinu i możeby było wskazanem zakupić nasienie łubinu i takowe przez Kółka rolnicze, Wydziały powiatowe i t d. rozdzielać, a byłoby to z wielkim pożytkiem. Przewodniczący wyjaśnia sprawę wydobywania kainitu w Kałuszu a mianowicie komunikuje wiadomość, iż według oświadczenia JE. Namiestnika eksploatacya kainitu wkrótce się rozpocznie, a maszyna do kruszenia kainitu jest już zamówiona. Hr. Stadnicki w tej sprawie oświadcza się za tem, by wyjednać u c. k. Namiestnictwa obwieszczenie we właściwym czasie, zapomocą okólników, po jakich cenach będzie można kainit w Kałuszu nabywać. P. Breier zwraca uwagę, że możeby można bydło z okolic szczególnie dotniętych nieurodzajem paszy oddawać na przezimowanie do gospodarzy w okolicach pod tym względem szczęśliwszych, gdzie gospodarze ogłaszają, że chętnie przyjmą bydło na przezimowanie za wynagrodzeniem od przybytku w wadze. Ankieta oświadcza się za wszystkiemi podnoszonemi w dyskusyi myślami, jednak oświadcza zarazem, że na pytanie 8-me dziś odpowiedzi choć w części wyczerpującej sprawę dać niepodobna.

Po wyczerpaniu kwestyj w kwestyonaryuszu poruszonych zabiera głos Hr. Stadnicki i w dłuższym wywodzie przedstawia niewłaściwe postępowanie władz skarbowych w sprawach podatkowych. Mimo rozmiarów klęski tegorocznej nie można się było doprosić o likwidacyą szkód i opust podatku. Prawie wszędzie likwidacyi odmawiano a to na tej podstawie, że żądano jej dopiero w czasie, gdy już plony nie znajdowały się na polach. Dziś sprawy o to są w rekursach, — a rekursa te od 3 miesięcy czekają stanowczej decyzyi. Postępowanie Rządu, który udziela skromnej pomocy w zapomogach i pożyczkach, a wyciska miliony w podatkach odmawiając sprawiedliwego opustu, musi zdaniem mowcy wywołać w całym kraju niepokój i niezadowolenie. Dr. Skałkowski popiera gorąco te wywody i przytacza słowa jednego z marszałków powiatowych, który rzekł: Rząd przyznał memu powiatowi 11.000 zapomogi wskutek nieurodzaju, ale nie przyznał opuszczenia 20.000 zł. takich podatków, które powinny były być opuszczone. Ankieta oświadcza się za przedstawieniem c. k. Rządowi spraw powyżej poruszonych, tudzież sprawy powstrzymania egzekucyj podatkowych.

Nakoniec zastanawiała się ankieta nad sprawą funduszów, które są obecnie do dyspozycyi na cele akcyi ratunkowej i wyraziła zdanie, że fundusze te są zbyt szczupłe, że zatem należy się domagać stanowczo przyznania znacznie większych zasiłków. Na czem obrady o godzinie $^1/_2$3 po południu zamknięto.

Alegat 7. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

Odpis

okólnika Wydziału krajowego z dnia 9. stycznia 1890 r. L. 1.341 wystosowanego do wszystkich prezesów Rad powiatowych.

Gdy od czasu obrad i uchwał sejmowych nad pomocą dla okolic dotkniętych nieurodzajem okazało się, iż klęska zwłaszcza co do braku paszy i ubytku inwentarza jest większa niż pierwotnie przypuszczano i że pomoc przez dostarczenie zarobku przy drogach i robotach melioracyjnych w bardzo wielu wypadkach będzie spóźniona, przeto zachodzi niezbędna potrzeba dalszej akcyi ratunkowej, skierowanej głównie ku dostarczeniu paszy. W tym celu Wydział krajowy wzywa JW. pana, abyś zechciał za pomocą delegatów Wydziału powiatowego, czy to stałych, czy też *ad hoc* mianowanych, z możliwym pospiechem zebrać i Wydziałowi krajowemu najdalej do dnia 30. b. m. przedłożyć następujące daty co do wszystkich gmin powiatu:

1). Jaka jest różnica między obecnym stanem koni i bydła rogatego w gminach, a stanem z końcem września 1889, przyczem ile możności podać należy nie samą cyfrę różnicy, ale też obie cyfry, początkową i końcową.

2). Na jak długo mogą w gminach wystarczyć obecne zapasy paszy i jej surrogatów na utrzymanie obecnego stanu bydła i wiele brakuje w każdej gminie do przezimowania?

3). Czy włościanie byliby gotowi i ile dopożyczyć paszy w naturze, po cenie jaką Wydział krajowy a ewentualnie Wydział powiatowy sam zapłaci a która oczywiście niską nie będzie a to w formie pożyczki bezprocentowej, w 5 latach od r. 1892 począwszy, spłacalnej bez gwarancyi powiatu a za poddaniem się egzekucyi politycznej?

Zwracamy przytem uwagę, że celem tej akcyi nie jest bezzwrotna zapomoga ale pożyczka, że akcya ta bynajmniej nie uwłacza temu, co dotychczas wdrożono w kierunku zapomóg i pożyczek tudzież przedsięwzięcia robót publicznych celem przysporzenia ludności zarobku; że wreszcie Wydziałowi powiatowemu, który w każdym razie w rozdzieleniu paszy in natura będzie pośredniczył, pozostawioną będzie możność zajęcia się kupnem paszy albo też wzięcia jej od Wydziału krajowego.

Delegatom zechce JW. pan prezes polecić, ażeby w takich gminach, w których byłaby bardzo znaczna różnica pomiędzy tem, co się okazuje jako brak rzeczywisty a tem, co włościanie zechcieliby dopożyczyć, nakłaniano włościan do zaciągnięcia pożyczki w dostatecznej wysokości, by w ten sposób zapobiedz dalszemu jeszcze ubytkowi inwentarza. Również

należy pouczyć włościan, że jeżeliby który nie potrzebował paszy już w lutym, ale później np. w marcu lub kwietniu, może to już teraz zapowiedzieć.

W razie, jeżeliby do zebrania wyżej wskazanych dat nie wystarczali delegaci Wydziału powiatowego, zechce JW. pan prezes porozumieć się ze starostą celem uzyskania pomocy sił urzędowych. JE. pan Namiestnik bowiem przyrzekł nam, iż okólnikiem poleci starostom dostarczanie w razie potrzeby sił urzędowych do pomocy w tej akcyi. Również zwraca się Wydział krajowy do Komitetów obu Towarzystw rolniczych celem uzyskania pomocy ich oddziałów i towarzystw okręgowych, z któremi przeto zechce J. W. pan prezes także się porozumieć.

Wydział krajowy uprasza, abyś JW. panie prezesie zechciał tę czynność przeprowadzić z możliwie największym pośpiechem, zaangażować do niej wszelkie, do obywatelskiej pracy w powiecie chętne siły, a powyżej oznaczony termin 30. stycznia uważać jako stanowczo ostateczny, którego przyśpieszenie byłoby bardzo pożądanem.

Alegat 8. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 13. lutego 1890. L. 6.632 do c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie.

Kiedy w listopadzie r. 1889 Świetne Prezydyum wspólnie z Wydziałem krajowym przystąpiło do rozdzielenia kwoty 900.000 zł., która w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 6. października 1889 przyznaną została ze skarbu państwa na złagodzenie skutków zeszłorocznego nieurodzaju i kwoty 300.000 zł. na ten sam cel uchwałą Sejmu z dnia 30. października 1889 z funduszów krajowych przeznaczonej — już wówczas okazało się, iż ten zasiłek w łącznej kwocie 1.200.000 zł. nie wystarczy, jeżeliby się miało zadość uczynić wszystkim przez Wydziały powiatowe wypowiedzianym, a przez c. k. Starostwa po większej części za słuszne uznanym życzeniom. Życzenia te wyrażały się wówczas w cyfrze blisko 1.300.000 zł. żądanych pożyczek, a blisko 900.000 zł. zapomóg, razem przeszło 2.200,000 zł., a więc o cały milion więcej, niż było do rozporządzenia. I jeżeli chwilowo można się było pocieszać myślą, że ta dysproporcya między żądaniami powiatów a sumą rozporządzalną nie okaże się w skutkach szkodliwą, ponieważ zrozumiała bardzo chęć otrzymania dla ludności powiatu jak największego zasiłku mogła niejeden powiat skłonić do stawiania nieco wygórowanych żądań — to smutna rzeczywistość rychło okazała, iż mogło to być słusznem co do niektórych powiatów wziętych z osobna, ale że cyfra dla całego kraju zażądanych zasiłków była jeszcze o wiele za niską, tem bardziej przeto i cyfra zasiłków przyznanych. Tłómaczy się to samą naturą zeszłorocznej klęski rolniczej. Powodzie, gradobicia, zniszczenie plonu przez ulewy w czasie żniw, są to wszystko klęski, które spadają szybko, których rozmiary dadzą się rychło objąć okiem. Klęska posuchy, która kraj nasz w roku zeszłym nawiedziła, działa jak powoli ni-

szcząca choroba, tak, że nawet najbardziej doświadczone oko nie może od razu skutków jej objąć i jej rozmiarów obliczyć. To też już w początkach grudnia roku zeszłego liczne sprawozdania Wydziałów powiatowych do Wydziału krajowego zaznaczyły, iż „rozmiary klęski są znacznie większe, niż pierwotnie przypuszczano“. W całym kraju rozpoczęła się na wielką skalę sprzedaż koni i bydła rogatego po bajecznie niskich cenach, na skórę, i wybijanie ich w tak wielkich ilościach, iż rolnictwu naszemu zagraża skutkiem tego na długie lata ubytek znaczny siły pociągowej, a co najgorsza siły nawozowej. W wielkiej części kraju grozi prócz tego brak ziarna na zasiewy — wreszcie są i takie powiaty, w których już teraz zaczyna głód zaglądać do chat wieśniaczych. Że zaś zarówno Najwyższe postanowienie z dnia 6. października 1889 jak i uchwała Sejmu z dnia 30. tegoż miesiąca, kierowały akcyę pomocniczą głównie ku temu, ażeby przez udzielenie ludności zarobku dać jej możność przetrwania do przyszłych zbiorów — że zarobek przy drogach i innych robotach publicznych przeważnie dopiero z wiosną może być danym, tymczasem zaś zanim to nastąpi, ubytek inwentarza skutkiem braku paszy może jeszcze większe przybrać rozmiary — przeto rychło ustaliło się przekonanie, iż konieczną jest dalsza, dodatkowa akcya pomocnicza, skierowana głównie ku temu, ażeby 1) dać możność przezimowania tej reszty inwentarza, jaka jeszcze pozostała, 2) zapobiec głodowi w tych okolicach, które nim są zagrożone, 3) uzupełnić brak ziarna na wiosenne zasiewy.

Przekonaniu o konieczności tej dodatkowej akcyi pomocniczej dała wyraz reprezentacya kraju naszego w Radzie państwa, kiedy zaraz z początkiem sesyi przez swego prezesa zwróciła się do c. k. Rządu z przedstawieniami w tej sprawie. Wydział krajowy zwołał na dzień 4. stycznia ankietę fachową w sprawie zapobieżenia ubytkowi inwentarza, której wyniki odezwą z dnia 7. stycznia b. r. L. 976 zakomunikowaliśmy Świetnemu c. k. Prezydyum. Skutkiem uchwał tej ankiety i w porozumieniu ze Świetnem c. k. Prezydyum wystosowaliśmy dnia 9. stycznia b. r. do L. 1341 okólnik do wszystkich Wydziałów powiatowych, polecający im zebranie szczegółowych dat co do rozmiarów klęski i wysokości potrzebnej pomocy głównie celem dostarczenia paszy. Równocześnie zajęło się tą sprawą c. k. Towarzystwo gospodarskie we Lwowie, a komitet jego nie poprzestając na memoryale wręczonym JE. Panu Namiestnikowi, sprosił na dzień 4. lutego zjazd delegatów i prezesów oddziałów Towarzystwa, którzy również wypowiedzieli przekonanie o konieczności dodatkowej akcyi pomocniczej.

Na podstawie tak zebranego materyału, a mianowicie uchwał ankiety z dnia 4. stycznia b. r. sprawozdań Wydziałów powiatowych na skutek naszego okólnika z dnia 9. stycznia b. r. L. 1341 — wspomnianego memoryału komitetu Towarzystwa gospodarskiego i uchwał zjazdu z dnia 4. i 5. lutego b. r. — mamy zaszczyt przedstawić Świetnemu Prezydyum następujące wnioski z uprzejmą prośbą o jak najusilniejsze ich poparcie u właściwych władz centralnych.

I. Co do potrzeby i wysokości dodatkowego zasiłku ze skarbu państwa.

Do ocenienia rozmiarów i skutków zeszłorocznej klęski posuchy — posłużą następujące cyfry:

Według zgodnych relacyj Towarzystw rolniczych i Wydziałów powiatowych, wynik ogólny zbiorów r. 1889 jest od 25 do 33% niższy od średniego plonu. Że zaś wartość targowa całego zbioru wszystkich produktów rolniczych w Galicyi wynosi przeciętnie 339 milionów zł., przeto gdybyśmy nawet powyższy niedobór przyjęli tylko w niższej cyfrze 25%,

ogólny niedobór gospodarstwa rolnego w kraju naszym za rok ubiegły wyniesie 84.750,000 zł. Jest to cyfra minimalna — inni przyjmują okrągło na 100 milionów. Że zaś produkcya małej własności wynosi u nas 68·8% całej produkcyi rolnej, przeto z powyższej sumy 84.750.000 zł. wypada okrągło 58.300,000 zł. jako minimalny niedobór gospodarczy naszej ludności włościańskiej za rok 1889.

Ze sprawozdań Wydziałów powiatowych, nadesłanych na skutek naszego okólnika z dnia 9. stycznia b. r. L. 1341 — niektóre podają bardzo szczegółowe daty co do tego, ile paszy, po odliczeniu istniejących zapasów, zabraknie do przezimowania tej reszty inwentarza, jaka jeszcze nie została ubitą, i ile ziarna zabraknie do zasiewów. Takie dokładnie uzasadnione cyfry posiadamy z 33 powiatów, rozrzuconych po całym kraju, po wszystkich jego strefach rolniczych, zarówno powiatów bardzo ciężko klęską zeszłoroczną dotkniętych, jak i tych, którym ona mniej, albo też i bardzo mało czuć się dała, tak, że przeciętną cyfrę tych powiatów można bez popełnienia omyłki przyjąć za podstawę do obliczenia cyfry dla całego kraju. Otóż te 33 powiaty wykazują brak paszy i ziarna na zasiewy w łącznej wartości 5.425.159 zł., co czyni średnio na powiat 164.398 zł. a na cały kraj 12.169.452 zł.

Trzecią cyfrą mogącą posłużyć do przybliżonego obliczenia rozmiarów klęski byłaby cyfra zażądanych przez gminy pożyczek na paszę i ziarno do zasiewu, albo in natura, albo w gotówce. Jeżeli się zważy, że gminy były o to zapytywane z tem wyraźnem nadmienieniem, iż nie idzie tu o zapomogę, ale o pożyczkę zwrotną, a ubezpieczoną przez polityczną egzekucyę, to snadnie przypuszczać można, iż gminy w żądaniach swych bardzo się ograniczały. Otóż dokładne wykazy tych żądań mamy z 21 również po całym kraju i wszystkich jego rolniczych strefach rozrzuconych powiatów a sumują się one cyfrą 1,562.217 zł. czyli 74.391 zł. na powiat, co czyniłoby 5,504.934 zł. na cały kraj.

Wreszcie pozostaje jeszcze jedna cyfra t. j. suma życzeń wyrażonych przez Wydziały powiatowe w relacyach na nasz okólnik z dnia 9. stycznia b. r. Niektóre Wydziały powiatowe poprzestały na ogólnikowem żądaniu znacznie większych zasiłków, niż dotychczas przyznano; inne znów przerażone wysokością potrzebnych sum i uznając trudność uzyskania tak wysokich zasiłków, pozostawiają ustanowienie cyfry uznaniu Wydziału krajowego. Ani jednych, ani drugich nie wliczamy do ogólnej sumy żądań, ponieważ nie możemy wstawiać cyfr fikcyjnych, a zliczamy tylko cyfry tych sprawozdań, w których Wydziały powiatowe ściśle określiły swoje żądania. Takich otrzymaliśmy 41, a łączna cyfra żądań w nich zawartych wynosi 2,015.727 zł., czyli średnio na powiat 47.993 zł., a na cały kraj 3.551.482 zł. A zauważyć tu musimy, że niektóre Wydziały powiatowe stawiając swe żądania, uwzględniały już przyznane im pożyczki i zapomogi w łącznej kwocie 967.876 zł. przyrzeczonych, a 629.000 zł. faktycznie już wypłaconych, tak, że powyższa cyfra przeszło 3·5 miliona przedstawia nie wiele więcej nad to, co Wydziały powiatowe już po zużytkowaniu dotychczasowej pomocy za potrzebne uznają.

Najgorszą stroną zeszłorocznej klęski rolniczej jest brak paszy dla bydła i spowodowany nim ubytek inwentarza. W okólniku naszym z dnia 9. stycznia b. r. wezwaliśmy Wydziały powiatowe, aby podały ile możności ścisłe cyfry stanu inwentarza w gminach z końca września roku zeszłego i z końca stycznia roku bieżącego. Z sprawozdań Wydziałów powiatowych w tym przedmiocie, odnoszących się tylko do inwentarza gospodarstw włościańskich a nieobejmującej większej własności dochodzimy do następującego wyniku:

Stan bydła rogatego:

z końcem września 1889	1,441.843
„ stycznia 1890	1,167.168
ubytek . .	274.675

koni:	
z końcem września 1889	366.344
z końcem stycznia 1890	301.737
ubytek . .	64.607

Jeżelibyśmy z tych 53 powiatów chcieli przez obliczenie średniej uzyskać cyfrę dla całego kraju, otrzymamy ubytek inwentarza włościańskiego średnio w jednym powiecie 1.219 koni, a 5.182 bydła rogatego, zaś w całym kraju 90.206 koni, a 383.468 bydła rogatego.

Pomijamy już okoliczność, iż przeważnie największa część tej ilości koni i bydła, o jaką stan inwentarza się zmniejszył, sprzedaną została za bezcen, przedstawia zatem bardzo wielką jednorazową, a niepowrotną stratę kapitału. Ale skutki tego ubytku inwentarza sięgają daleko w przyszłość naszego rolnictwa. A to naprzód dlatego, iż zmniejszyła się bardzo znacznie siła pociągowa do uprawy roli, a jak liczne Wydziały powiatowe w sprawozdaniach swych piszą „nie będzie czem na wiosnę roli uprawić“ — a powtóre z powodu bardzo znacznego ubytku siły nawozowej. Jeden koń daje w przecięciu rocznie 40 cetn. metr. nawozu, jedna sztuka bydła rogatego 50 cetn. Ta ilość nawozu wystarcza u nas do znawożenia $^1/_3$ morgi roli na 3 do 4 lat — a zatem brak trzech sztuk inwentarza żywego przez rok jeden spowoduje niemożność znawożenia 1 morga roli, które to znawożenie ma służyć na podtrzymanie wydatności roli przez 3 do 4 lat. Zastosowawszy to do podanych wyżej cyfr ubytku inwentarza w łącznej sumie 473.674 sztuk — możemy twierdzić, iż spowodowany zeszłoroczną posuchą ubytek inwentarza ubezwładnia 157.558 morgów roli włościańskiej na trzy lata, przyczem wcale nie jest uwzględniony ubytek inwentarza wielkiej własności, która także zmuszoną była inwentarz swój uszczuplić.

Z tego też wykazuje się jaskrawo konieczność zapobieżenia dalszej wyprzedaży i dalszemu ubytkowi żywego inwentarza. Z ostatnich sprawozdań Wydziałów powiatowych przekonywamy się, że stagnacya, jaka w tej wyprzedaży od paru tygodni nastąpiła, jest tylko chwilową. W niektórych gminach już teraz nie ma ani paszy, ani zasobów pieniężnych na jej, zakupno w bardzo wielu wypadkach wystarczą zapasy paszy już ledwie do końca lutego, w większej jeszcze liczbie do połowy marca — a już z końcem marca większość naszych włościańskich gospodarstw znajdzie się bez paszy, a więc bez możności utrzymania tej resztki inwentarza, jaka jeszcze pozostała. Częściowo tu pomogą zarobki, które, gdyby wiosna była wczesna, z początkiem kwietnia mogą być dane. W pewnej części zaradzi zapobiegliwość osobista dotkniętych klęską gospodarzy i pomoc instytucyj miejscowych, dostarczających taniego kredytu. Ale bez pomocy publicznej obejść się tu nie może i zachodzi uzasadniona obawa, że gdyby jej zabrakło, to już i w połowie miesiąca marca bardzo znaczna część pozostałego inwentarza z wielką stratą zostanie sprzedaną, — przez co znowu wielka ilość gospodarstw włościańskich będzie pozbawioną siły pociągowej do uprawienia roli z wiosną, a znaczna przestrzeń roli zostanie już w roku bieżącym pozbawioną koniecznego nawozu, i klęska rolnicza roku 1889 przeciągnie się na dłuższy szereg lat.

Wydział krajowy jest przekonany, że zapobieżenie temu leży w wysokim stopniu w interesie państwa. Upadek stanu włościańskiego, a wzmaganie się przez to bezrolnego proletaryatu jest ze względów społecznych i politycznych wielce dla państwa szkodliwem, a umniejszenie siły podatkowej przez upadek uprawy roli spowodowany ubytkiem siły pociągowej i siły nawozowej może się w przyszłości odbić bardzo dotkliwie na skarbie państwa. Dla administracyi wojskowej znaczne umniejszenie ilości koni w prowincyi granicznej jest bardzo niepożądanem, a w razie mobilizacyi może się stać do najwyższego stopnia dotkliwem i pociągnąć za sobą najgroźniejsze niebezpieczeństwa. A jeżeli zważymy, że na kraj nasz w ostatnich kilku latach bardzo dotkliwe spadły ciężary w nowych podatkach i opłatach, że sama nafta podniosła w naszym kraju dochody skarbu państwa o przeszło 2 miliony rocznie,

że podatek od wódki pomimo umniejszenia liczby gorzelń w ruchu daje w Galicyi przeszło 10 milionów zł. — że ogół dochodów skarbu państwa z naszego kraju oblicza się już w cyfrze brutto na przeszło 60 milionów, gdy jeszcze przed 10 laty wynosił on zaledwie 45 milionów, to sądzimy, że pomoc ze skarbu państwa w chwili tak ciężkiej klęski rolniczej, jakiej obraz skreśliliśmy wyżej, znajduje w tych faktach dostateczne uzasadnienie i uprawnienie. A to tem bardziej, gdy kraj nasz dotąd jeszcze daremnie oczekuje tego, co się zdawało naturalnem, koniecznem następstwem strasznej klęski powodzi, jaka w r. 1884 na Galicyę spadła, t. j. regulacyi rzek — i ze smutkiem widzi, że gdy Tyrol w takiem samem położeniu w r. 1882 natychmiastowej doczekał się pomocy, Galicyi dotąd, więc przez całych 6 lat pomoc ta nie dostała się w udziale, pomimo, iż Sejm galicyjski z wszelką gotowością przyjął na siebie takież same, jak Tyrol ciężary na wykonanie projektu ogólnej regulacyi rzek w kraju.

Co do sumy dodatkowej pomocy, o jaką do c. k. władz centralnych zwrócićby się należało, Wydział krajowy opiera się na ostatniej z powyżej podanych cyfr, która jest najniższą z wszystkich, t. j. na wyrażonych przez Wydziały powiatowe życzeniach. Cyfra ta wynosi 3,551.482 zł. Jeżeli jednak zważymy, że nie wszystkie Wydziały powiatowe uwzględniły już udzielone pożyczki, lub zapomogi, które zostały użyte częściowo na zaradzenie najnaglejszym potrzebom, częściowo na roboty dające ludności zarobek, że dalej do dostarczenia ludności zarobku ponad zwykłą coroczną miarę, przyczynią się nieco i Wydziały powiatowe własnym wysiłkiem, że wreszcie przyjdzie w pomoc także prywatna akcya, zainicyowana przez zawiązane w tym celu komitety, to pomimo przeważnie bardzo ostrożnego stawiania cyfr ze strony Wydziałów powiatowych, redukujemy jeszcze powyższą sumę o całą kwotę przyznaną już ze skarbu państwa i ze skarbu krajowego tj. o kwotę 1,200.000 zł. i zaokrąglamy resztę do cyfry 2.250.000 zł. jako minimum tej pomocy ze skarbu państwa, o którą jeszcze dodatkowo starać się należy.

Wydział krajowy jednak stawiając cyfrę tak bardzo umiarkowaną, cyfrę, która jest znacznie niższą od żądań Wydziałów powiatowych i od tego nawet, co c. k. Starostwa za potrzebne uznały, cyfrę zatem pozostałą po dwukrotnej już redukcyi pierwotnych żądań gmin, czyni to w tem przekonaniu, iż ta kwota już dalszej redukcyi nie ulegnie i z naciskiem zaznacza, że uważa to jako niezbędne minimum do takiego złagodzenia skutków klęski posuchy, ażeby skutki te nie sięgały bardzo daleko w przyszłość naszego rolnictwa. O tem bowiem, ażeby w całości powetować straty i mowy być nie może.

Z tych zatem powodów upraszamy uprzejmie, aby Świetne c. k. Prezydyum zechciało u c. k. władz centralnych taką pomoc dla dotkniętych nieurodzajem rolników w Galicyi wyjednać.

II. Co do sposobu użycia dodatkowej pomocy.

Z funduszu 2,250.000 zł., o którego udzielenie ze skarbu państwa upraszamy, konieczną jest pomoc w następujących kierunkach:

a) pomoc w dostarczeniu paszy dla bydła, celem utrzymania przynajmniej tego stanu inwentarza, jaki jest obecnie;

b) dostarczenie żywności w tych okolicach, w których głód zagraża, albo już się pojawił, a więc prawie na całem Podolu, w kilku środkowych piaszczystych i w niektórych górskich powiatach;

c) dostarczenie zboża na zasiew;

d) intenzywne prowadzenie wszelkich robót publicznych celem dostarczenia ludności zarobku;

e) w bardzo wyjątkowych wypadkach pomoc dla małych właścicieli tabularnych, dzierżawców itp. na zakupno paszy, lub ziarna na zasiew.

Co do tego ostatniego punktu zwracamy uwagę Świetnego c. k. Prezydyum, że dotychczasowa akcya pomocnicza zupełnie pominęła tę warstwę rolników, tworzącą bardzo ważny czynnik w organiźmie naszego rolnictwa. Właściciel małej tabularnej, niegdyś dominikalnej posiadłości obejmującej 100 do 150 morgów, a przesadnie „wielką własnością“ zwanej, jest nieraz w znacznie gorszem położeniu, aniżeli kilkunastomorgowy gospodarz rustykalny, który jest zarazem robotnikiem na własnym warsztacie rolniczym i może niedobry tego gospodarstwa swego pokrywać różnego rodzaju zarobkiem, a na którym nie ciążą takie społeczne i obywatelskie obowiązki, jak na cywilizacyjnie i tradycyonalnie wyżej stojącym właścicielu tabularnym. Klęska posuchy bardzo ciężko dotknęła tę klasę małych posiadaczy tabularnych i już od połowy grudnia nadchodziły i nadchodzą ciągle do Wydziału krajowego tak od nich wprost, jak i za pośrednictwem Wydziałów powiatowych, podania o bezprocentowe pożyczki na zakupno paszy, lub ziarna na zasiew, czemu jednak w obec kierunku, jaki całej akcyi ratunkowej od początku nadany został, i wobec szczupłych środków nie można było zadość uczynić. Wydział krajowy mniema, iż tej warstwy rolniczej niepodobna zostawiać bez wszelkiej pomocy, ku czemu zresztą jest już dany precedens w tem, iż w latach powodzi 1884 i 1885 udzielono mniejszym właścicielom i dzierżawcom tabularnym pożyczek na zasiewy, z których się dotąd bardzo dobrze wypłacają. Z drugiej znów strony trzebaby tę pomoc ograniczyć do wypadków bardzo wyjątkowych, a sumę na ten cel przeznaczyć się mającą z góry limitować, ażeby akcya była głównie i przeważnie skierowana tam, gdzie pomoc najkonieczniejsza tj. ku małej własności. I dlatego po obliczeniu cyfr dotychczas wniesionych podań pragnąłby Wydział krajowy krajowy z sumy 2,250.000 zł. przeznaczyć 150.000 zł. na bezprocentowe pożyczki dla małych właścicieli tabularnych i dzierżawców, całą zaś resztę w kwocie 2,100.000 zł. obrócić na cele powyżej pod literami a) b) c) i d) wzkazane, używając jej na pomoc dla „małej“ własności. Pomoc w dostarczeniu paszy i ziarna na zasiew powinnaby być daną w formie bezprocentowych, w 6 latach od roku 1892 spłacalnych pożyczek, — a tylko w bardzo wyjątkowych, uwzględnienia godnych wypadkach, w formie bezzwrotnych zapomóg. Kwota na zapomogi przeznaczona powinna być użytą głównie na ratunek od głodu w tych okolicach, którym głód zagraża, tudzież na publiczne roboty mające ludności dostarczyć zarobku, chociaż i w tym dziale nie jest wykluczoną możność dania pożyczki, jeżeli ją Wydział powiatowy na intenzywniejsze prowadzenie zamierzonych robót przy drogach powiatowych zaciągnąć zechce.

Co do stosunku, jaki w powyższej kwocie 2.100.000 zł. ma być zachowany między pożyczkami a zapomogami, sądzi Wydział krajowy, iż należy zachować ten sam stosunek, jak przy pierwszej pomocy tj. $^2/_3$ części na pożyczki, a $^1/_3$ na zapomogi — a zatem na pożyczki 1.400.000 zł. a na zapomogi 700.000 zł. z doliczeniem kwoty 150.000 zł. na pomoc wyjątkową dla małych gospodarzy tabularnych, wynosiłby kapitał pożyczkowy 1,550.000 zł. a zapomogowy 700.000 zł, razem 2,250.000 zł.

Wreszcie sądzi Wydział krajowy, że i co do sposobu postępowania przy rozdzielaniu pomocy należałoby zachować modłę dotychczasową tj. żeby rozdziału na powiaty dokonywało Świetne c. k. Prezydyum w porozumieniu z Wydziałem krajowym, a rozdziału na miejscu c. k. Starostwa w porozumieniu z Wydziałami powiatowymi. Należałoby przytem c. k. Starostwom i Wydziałom powiatowym zostawić dość obszerną autonomię w rozdziale kwot na wskazane powyżej cele, a to z powodu, że władze te, znajdując się na miejscu, najsnadniej ocenić mogą, w jakim kierunku odpowiednio do danych stosunków miejscowych pomoc jest najpotrzebniejszą i będzie najbardziej skuteczną, czy na paszę, czy na zasiewy, lub na zarobki. Działalność tych władz może być najskuteczniejszą wtedy, jeżeli trzymając się ogólnych zasad pomocniczej akcyi w szczegółach jednak nie będą krępowane.

III. Co do sprawy ulg podatkowych i powstrzymania egzekucyi za zaległe podatki.

Zarówno na ankiecie dnia 4. stycznia b. r. w Wydziale krajowym odbytej, jak i w memoryale komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego i na zjeździe prezesów i delegatów oddziałów tegoż towarzystwa podniesiono z bardzo wielkim naciskiem, że ustawa o ulgach podatkowych stała się wobec zeszłorocznej klęski posuchy prawie martwą literą, a egzegucye za zaległy podatek gruntowy pomimo wydanych przeciwnych rozporządzeń, są w pełnym toku. Skargi tego rodzaju słyszeć można od obywateli najpoważniejszych, najmniej skorych do krytyki postępowania władz skarbowych, najobjektywniej pojmujących, iż obowiązkiem tych władz jest czuwanie nad interesem skarbu państwa. I jeżeli organ tak poważny, jak komitet ck. Towarzystwa galicyjskiego gospodarskiego w swym memoryale do J. E. p. Namiestnika wniesionym twierdzi, że „postępowanie obecne władz skarbowych w kwestyi odpisywania podatków z powodu nieurodzaju i w kwestyi egzekucyi podatkowej, paraliżuje zupełnie akcyę pomocniczą i musi nawet w najwyższym stopniu zniechęcić wszystkich, którzy zajmują się tą akcyą“ i że „przyznany za wolą Najjaśniejszego Pana zasiłek 900.000 zł. jest daleko mniejszym od tej sumy, jaką tytułem odpisania podatków z powodu nieurodzaju krajowi przyznać należało“, jeżeli na posiedzeniu ankiety z dnia 4. stycznia b. r. przytoczono fakt, że jeden z prezesów Rad powiatowych obliczył opusty podatku gruntowego, które w jego powiecie powinny były być przyznane na 20.000 zł., podczas gdy przyznana temuż powiatowi zapomoga wraz z pożyczką wynosi 11.000 zł., jeżeli na zjeździe prezesów i delegatów oddziałów c. k. Towarzystwa gospodarskiego podniesiono, iż najlepszą a zarazem najsłuszniej się należącą pomocą, jakiej mógł Rząd w tym roku rolniczej klęski naszemu rolnictwu udzielić, byłby wydatny opust podatku gruntowego, a tej właśnie pomocy nie dano, to Wydział krajowy nie odpowiedziałby swemu zadaniu i swemu stanowisku, jako stałego reprezentanta interesów kraju, gdyby tych głosów poważnych nie podał do wiadomości władz rządowych i ze swej strony ich nie poparł. Zdaniem Wydziału krajowego złe leży w tem, iż podwładne organa skarbowe, o czem na każdym kroku przekonać się można, wykonywanie wszelkich ustaw i rozporządzeń, mających na celu ulgę dla opodatkowanych, uważają jako malum necessarium, które starają się ograniczyć do jaknajszczuplejszych rozmiarów, skwapliwie chwytając się każdej najdrobniejszej nawet i czysto formalistycznej przeszkody, byle tylko odmówić żądanej ulgi. Taką na przykład formalistyczną przeszkodą jest, jeżeli prośbę o ulgę wnoszą nie kontrybuenci pojedynczo, ale gmina za wszystkich, czemu nie można się dziwić u naszych gmin, które nie mają prawniczo wykształconych sił urzędniczych, a wśród nawału coraz mnożących się czynności i coraz liczniejszych ustaw i rozporządzeń, których znajomość byłaby im potrzebną, łatwo mogą przeoczyć szczegóły formalistyczne. W wypadkach takich, o ile Wydziałowi krajowemu wiadomo, ta usterka formalistyczna wystarczała już do odmówienia żądaniu, aby zesłano komisyę do zbadania szkody. A gdy skutkiem tej odmowy weszły potem podania od poszczególnych kontrybuentów, było już zapóźno, plony bowiem były już zebrane i zwiezione i nie można było zadość uczynić wymaganiu ustawy, ażeby szkoda przez klęskę rolniczą spowodowana została sprawdzoną przed zebraniem plonu.

Co do tej ostatniej okoliczności, stojącej na przeszkodzie przyznaniu ulgi podatkowej, z wielu stron podnoszą się skargi, iż decyzya na prośbę o zesłanie komisyi następowała tak późno, że komisya nie mogła już zastać niezebranego plonu, rolnik bowiem ze sprzętem plonu nie może czekać, aż komisya zjedzie, ale musi się stosować do stanu powietrza, skoro nieraz zwłoka 24 godzin może spowodować stratę reszty plonu, przez właściwą klęskę rolniczą jeszcze nie zniszczonego. Postępowanie władz skarbowych i c. k. Starostw szybsze, bardziej liczące się z położeniem i potrzebami naszego rolnictwa, postępowanie kierowane tą myślą; że ulga podatkowa nie jest łaską wyrządzoną osobiście tej lub owej jednostce, ale że te je-

dnostkowe ulgi wzięte jako całość w cyfrze krajowej, są w danym razie ratunkiem podstawowego czynnika gospodarstwa krajowego, jakiem jest rolnictwo, że one są koniecznym dzisiaj wkładem ze skarbu państwa na to, aby ratować i wzmocnić siłę podatkową na jutro i na dalszą przyszłość, postępowanie takie odpowiadałoby najwłaściwiej intencyom ustawodawcy, a leży też ono w interesie samego skarbu państwa, który wielce ucierpieć może na tem, jeżeli dla dzisiejszego dochodu poświęca się samo źródło przyszłych dochodów.

Jak co do ulg podatkowych, tak też i w sprawie powstrzymania egzekucyj podatkowych podnoszą się z kraju bardzo liczne skargi, iż dobre zamiary władz krajowych są udaremnione postępowaniem podwładnych organów skarbowych, że nawet w powiatach bardzo silnie nieurodzajem dotkniętych, egzekucye zaległości podatku gruntowego są w pełnym toku. Da się to wytłumaczyć chyba tem, że organa podwładne powstrzymanie egzekucyi uważają nie jako regułę, ale jako wyjątek, który ma być stosowanym tylko w wypadkach jaskrawo w oczy wpadającego niedostatku, albo też, że odnoszą go tylko do egzekucyj ostatnich, nie zaś poprzednich zaległości. Słusznie też memoryał komitetu c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego wręczony J. E. p. Namiestnikowi powołuje się na to, iż przy obradach nad nowelą egzekucyjną z dnia 10. czerwca 1887 reprezentant Rządu oświadczył, że przy egzekucyach wykonywanych przez organa rządowe, będą przestrzegane zasady tejże noweli. A gdy w roku tak ciężkiej klęski i niedostatku żaden niezamożny rolnik nie posiada nic po nad to, co mu konieczne do utrzymania życia przez czas zimowy, póki nie będzie zarobków i nowych plonów, przeto wszelkie egzekucye przeciw niezamożnym rolnikom, a zwłaszcza włościanom, dziś prowadzone są sprzecznie z zasadami noweli egzekucyjnej.

Uwagi te co do spraw podatkowych przedkładamy Świetnemu c. k. Prezydyum bez szczegółowych wniosków, z tą tylko uprzejmą prośbą, aby one były wzięte pod ścisłą rozwagę i żeby Świetne Prezydyum zechciało władzy swej i wpływu zarówno u władz centralnych, jak i krajowych użyć ku usunięciu powodów do skarg i zażaleń, jakie w tym względzie w całym kraju się podnoszą.

IV. W sprawie dostarczenia soli.

Z wielką wdzięcznością przyjęła ludność całego kraju wiadomość, iż z sumy przeznaczonej na zapomogi wydzielono 65.000 zł. celem dostarczenia soli spiżowej dla bydła. Z pomiędzy różnych sposobów przyjścia w pomoc rolnikom dotkniętym klęską posuchy, był to niezaprzeczenie jeden z najskuteczniejszych, ponieważ przyczyni on się do utrzymania reszty pozostałego jeszcze inwentarza, który otrzymując paszę bardzo niedostateczną i różnymi surrogatami uzupełnianą, nie mógłby jej spożywać i organizmowi przyswoić bez dodania soli.

Wszakże i tutaj nie w całej pełni ziściły się dobre intencye c. k. władz Najprzód bowiem dostarczanie tej soli bardzo się opóźnia, a powtóre liczne zaostrzenia i ostrożności przy jej wydawaniu w wysokim stopniu paraliżują skuteczność tego środka. Gdy bowiem zapowiadano włościanom, że komuby udowodniono, iż soli tej komu innemu użyczył, ten zapłaci nie tylko jej wartość ale i wysoką karę, jako za kontrawencyę skarbową, to wielu wahało się z przyjęciem tej pomocy w obawie możliwych następstw możliwego nawet bez złej woli przekroczenia. Zresztą z bardzo wielu powiatów otrzymał Wydział krajowy relacye, iż ilość udzielonej im soli jest niesłychanie mała, tak że niepodobieństwem jest dokonać choćby w przybliżeniu tylko sprawiedliwego jej rozdziału, gdyby bowiem chciano rozdzielić ją zarówno pomiędzy tych wszystkich, którzy w równej mierze pomocy tej potrzebują, to wypadłaby na każdego ilość tak ininimalna, że cel byłby zupełnie chybiony.

Dalej zgłasza się wielu mniejszych właścicieli tabularnych, dzierżawców, księży klęską braku paszy bardzo dotkniętych, którzy proszą o tanią sól dla bydła, chcąc za nią

płacić gotówką byle tylko otrzymać ją mogli. Wszystkie te życzenia z całego kraju zebrane, Wydział krajowy temi dniami osobną odezwą Świetnemu c. k. Prezydyum przedstawi, tutaj zaś poprzestaje na zaznaczeniu, że dostarczenie soli uważa jako jeden z bardzo skutecznych środków udzielenia pomocy, że powtóre ilość dostarczona dotychczas jest bezwarunkowo za małą i podwyższenie jej jest koniecznem dla uratowania nieubitej i nie wyprzedanej jeszcze reszty inwentarza, że nakoniec w pomocy tej należałoby przyznać udział także mniejszym właścicielom tabularnym, dzierżawcom i księżom, nie w drodze darowizny, ale przez dostarczanie taniej soli dla bydła na sprzedaż.

V. Co do zakazu wywozu paszy i jej surrogatów.

Wobec tego, iż najdotkliwszą stroną zeszłorocznej klęski jest brak paszy i spowodowany tem ubytek inwentarza — bardzo zbawienną była myśl poruszona jeszcze w sierpniu b. r. przez komitet Towarzystwa gospodarskiego, a przez Świetne c. k. Prezydyum poparta, ażeby wydać zakaz wywozu siana i słomy poza granice kraju. Wobec bowiem tej właściwości kraju naszego, iż przedstawia on nadzwyczaj wielką rozmaitość warunków i stosunków gospodarczych, wynikającą z rozmaitości położenia i gleby samej — dzieje się, że każda klęska rolnicza, a szczególnie klęska posuchy dotyka różne okolice kraju w bardzo rozmaitym stopniu. Zdarza się przeto nie tylko, że z dwóch w bezpośredniem sąsiedztwie będących powiatów, jeden ma dosyć paszy, ale za to wielki brak ziarna na żywność i na zasiewy, gdy w drugim odwrotnie ziarna jest podostatkiem, lecz za to paszy brak wielki — ale też są i powiaty, których część nie uskarza się wcale na brak paszy, podczas gdy druga część nie ma czem bydła przezimować. Wobec tego akcya pomocnicza byłaby niesłychanie ułatwioną, gdyby te różnorodne stosunki powiatów i okolic można było wewnątrz kraju wyrównać — wtedy bowiem potrzeby tych, którzy zostali dotknięci klęską braku paszy, zaspakajanoby przez zakupno wewnątrz kraju z uniknięciem kosztownego transportu z poza kraju. Ku temu byłby się w wysokim stopniu przyczynił w porę wydany zakaz wywozu siana i słomy, które to artykuły zawsze w znacznych ilościach wychodzą do Prus i Rosyi. Ubolewać przeto należy, że c. k. władze centralne nie przychyliły się do wniosku o wydanie takiego zakazu — od września bowiem do dzisiaj wyszły z kraju znaczne ilości paszy i zachodzi obawa, że rychło już nie będzie można w kraju paszy zakupić, ale trzeba ją będzie z daleka sprowadzać, skutkiem czego przezimowanie inwentarza stanie się zbyt kosztownem, zwłaszcza, jeżeli się weźmie na uwagę małą wartość pieniężną włościańskich koni i bydła, szczególniej we wschodniej części kraju.

Ankieta z dnia 4. stycznia b. r. oświadczyła, iż zdaniem jej zakaz wywozu siana i słomy byłby, chociaż nieco spóźniony, jednak zawsze pożądany, a równocześnie wyraziła życzenie, ażeby wydanym został zakaz wywozu tych surrogatów paszy, które w znacznych ilościach wychodzą z kraju, jak grysu, otrąb, makuchów i kiełków słodowych. Wydziałowi krajowemu wiadomo, iż dotąd jeszcze z niektórych okolic kraju nie tylko surogaty paszy, ale nawet jeszcze siano i słoma wychodzą za granicę, skutkiem czego wkrótce może zajść potrzeba zakupowania wszystkich tych artykułów poza granicami kraju. Dla tego upraszamy uprzejmie, aby Świetne c. k. Prezydyum sprawę zakazu tego u c. k. władz centralnych ponownie poruszyć i poprzeć zechciało.

VI. Co do opustu cła od zboża w celach akcyi ratunkowej sprowadzanego.

Liczne Wydziały powiatowe skierowały już teraz akcyę pomocniczą ku temu, ażeby gminom dotkniętym nieurodzajem dostarczać żywności, lub paszy in natura. Przy wysokich

jednak cenach akcya ta jest bardzo utrudnioną i wymaga takich funduszów, że wszelka, chociażby najmniejsza ulga byłaby tu w wysokim stopniu pożądaną. Taką ulgą byłoby zezwolenie na wprowadzenie z zagranicy, zwłaszcza z Rosyi i Rumunii, potrzebnych na powyższy cel artykułów bez opłaty cła. Jako takie artykuły uważamy kukurudzę, jęczmień, owies i żyto. Uwolnienie to odnosiłoby się do tych transportów, któreby wyraźnie na cele akcyi ratunkowej były sprowadzane, co poświadczeniem właściwych władz w każdym wypadku stwierdzićby należało. W ten sposób zniesienie cła ograniczone tylko do tych transportów, nie stanęłoby w sprzeczności z celami polityki agrarnej, jakie miano przy zaprowadzeniu ceł zbożowych. Że zaś wydziałowi krajowemu wiadomo, iż Świetne c. k. Prezydyum poczyniło już w tym celu starania u c. k. władz centralnych, przeto Wydział krajowy poprzestaje na uprzejmej prośbie o dalsze zachowanie sprawy tej na oku i możliwe jej przyspieszenie.

VII. W sprawie nawozów sztucznych

Wykazany poprzednio ubytek inwentarza sprowadza za sobą znaczny, dla rolników bardzo dotkliwy, w szkodliwych swych skutkach bardzo daleko sięgający ubytek siły nawozowej. Ażeby się z klęski tej otrząść, musi rolnictwo nasze w większej, niż dotychczas mierze zwrócić się do sztucznych nawozów, by nimi uzupełnić brak nawozu bydlęcego. Wszelkie ułatwienia, jakieby w tym kierunku poczyniono, miałyby bardzo doniosłe znaczenie pomocy udzielonej już nie jednostkom, ale rolnictwu krajowemu, jako całości. Z tego powodu upraszamy uprzejmie przedewszystkiem, aby Świetne c. k. Prezydyum wyjednać zechciało jak najdalej idące zniżenie taryf kolejowych dla wszelkiego rodzaju sztucznych nawozów, przez co wysoka u nas cena tych nawozów doznałaby znacznej zniżki. Uskarżano się też, iż postępowanie na komorach cłowych z nawozami sztucznymi, sprowadzonymi z za granicy jest niesłychanie utrudnione i rozwlekłe, skutkiem czego nieraz dzieje się, że w porę zamówiony nawóz, dostaje się rolnikowi za późno, kiedy go już zużytkować nie można. Byłoby przeto pożądanem, aby i temu zaradzono.

Powtóre zaś niezbędnem jest możliwe przyspieszenie eksploatacyi soli potasowych w Kałuszu, ażeby ten prawdziwy skarb naszego kraju nie bez korzyści dla finansów państwa, stał się przystępnym dla rolnictwa jako nawóz. Wiadomo Wydziałowi krajowemu, iż sprawa ta, dla rolnictwa tak bardzo doniosła, znajduje się już na lepszej drodze — pozwalamy sobie jednak zwrócić uwagę Świetnego c. k. Prezydyum, iż właśnie wobec stosunków zeszłoroczną klęską posuchy wywołanych, niezbędnem jest także przyspieszenie tej sprawy, ażeby już w najbliższej kampanii rolniczej kainit kałuski mógł być dla rolników przystępnym, o co liczne relacye Wydziałów powiatowych żywo się dopominają, co też i zjazd prezesów i delegatów oddziałów c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego rezolucyami swemi objął. Ażeby jednak cel nie został chybiony, koniecznem jest, by przy ustanowieniu ceny za kainit kałuski wzgląd fiskalny ustąpił względom na interes rolnictwa, co zresztą przez podniesienie produkcyi, a z nią i siły podatkowej kraju sowicie się wynagrodzi. Również upraszamy, ażeby Świetne c. k. Prezydyum zechciało we właściwej porze, kiedy już będzie mogła rozpocząć się sprzedaż tego artykułu, możliwie jak najbardziej rozpowszechnić wiadomość o tem, gdzie, w jakim czasie, po jakiej cenie i pod jakimi w ogóle warunkami nabywać go będzie można, ku czemu Wydział krajowy najchętniej ofiaruje swoje i Wydziałów powiatowych pośrednictwo.

VIII. Co do zaradzenia skutkom klęski rolniczej na przyszłość.

Nie ulega wątpliwości, iż z klęski zeszłorocznej rolnictwo kraju naszego wyjdzie znowu bardzo osłabione. Znaczne straty, poniesione przez tak liczne jednostki gospodarcze,

straty, które dotknęły zarówno większych, jak i małych właścicieli — muszą oddziałać szkodliwie w tym kierunku, iż uszczuplając rozporządzalny kapitał, utrudnią koniecznie dla rozwoju rolnictwa wkłady w gospodarstwo. Ubytek inwentarza spowoduje gorszą uprawę skutkiem umniejszenia siły pociągowej, a głównie skutkiem ubytku nawozu. Niedostatek ziarna na zasiew może spowodować uszczuplenie produkcyi. Słowem: klęska zeszłoroczna może się stać klęską na cały szereg lat.

Ażeby temu zapobiedz, a przynajmniej dotkliwe następstwa tego złagodzić, potrzeba zjednoczonych usiłowań nie tylko gospodarzy samych i ich stowarzyszeń, ale też i władz zarówno rządowych, jak autonomicznych — potrzeba znacznie intenzywniejszej niż dotychczas działalności w tem wszystkiem, co posłużyć może ku podniesieniu naszego rolnictwa, które przebywa obecnie ciężką chorobę, a w następnych kampaniach rolniczych będzie jak rekonwalescent, przebujący bardzo posilnych pokarmów, aby do dawnych sił powrócić.

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w stosunku do szczupłych zasobów finansowych, jakimi rozporządza, przeznacza poważne sumy na cele rolnictwa. W budżecie krajowym na rok 1890, rubryka XV. „na cele rolnictwa i górnictwa“ przestawia cyfrę 238.302 zł. a. w., — a po potrąceniu wydatków na górnictwo, pozostaje 226.642 zł. jako wydatek na same cele rolnicze. Jeżeli do tego dodamy 127.350 zł. z rubryki XIII. „budowy wodne i melioracye“, otrzymamy sumę 353.992 zł., którą reprezentacya kraju przeznacza z funduszu krajowego na popieranie rolnictwa. A chociaż Wydział krajowy w układaniu preliminarza budżetu liczyć się musi z tym faktem, że wszelkie zwiększenia wydatków tylko nowem obciążeniem opodatkowanych można pokryć — to jednak nie cofnie on się przed dalszem jeszcze podniesieniem tej rubryki, jakie się może okazać potrzebnem, uważając te wydatki, jako w całem znaczeniu tego wyrazu produkcyjne.

Równocześnie jednak Wydział krajowy zwraca uwagę Wysokiego c. k. Rządu, iż kraj musi w sprawie podnoszenia rolnictwa liczyć także na wydatną, znacznie wydatniejszą, niż dotąd pomoc ze skarbu państwa. Interes państwa tak się jednoczy z interesem kraju, że nie podobna zakreślić granicy, u której pierwszy się kończy, a drugi zaczyna. Upadek rolnictwa znaczy w systemie ekonomicznym państwa zmniejszenie siły eksportowej i zachwianie bilansu handlowego — w systemie finansowym osłabienie potężnej siły podatkowej — w systemie obronnym fizyczny upadek źle odżywianego rekruta — w systemie politycznym i społecznym zachwianie warstwy podstawowej. I dlatego to wszystko, co się wydaje być ofiarą ze skarbu państwa, jeżeli tylko jest racyonalnie użytem na podniesienie i rozwój rolnictwa, staje się najproduktywniejszą inwestycyą, z której korzysta kraj i państwo, siła polityczna, obronna, finansowa i ekonomiczna państwa całego.

Z tego zaś stanowiska wychodząc Wydział krajowy nie waha się oświadczyć z całą otwartością, jaka przystoi autonomicznej Reprezentacyi kraju, iż nie są bezpodstawne skargi naszych rolników, że dotychczasowa działalność Wysokiego c. k. Rządu w tym kierunku jest bardzo skromną, że rolnictwo kraju dotąd jeszcze zawsze przeważnie rolniczego nie doznaje ego poparcia, jakie innym prowincyom przypada w udziale, i że kwoty na ten cel w budżet państwa wstawiane są bardzo niedostateczne. A jeżeli to jest niewątpliwie prawdą co do przeszłości, tem śmielej możemy wyrażać nadzieją pomyślnej w tym względzie zmiany na przyszłość, kiedy rolnictwu naszemu przyjdzie otrząść się z ciężkich skutków zeszłorocznej klęski. — Dla tego też, przedstawiwszy poprzednio środki, jakich na razie użyć należy, ażeby chwilowo zaradzić niedostatkowi — pozwalamy sobie zwrócić uwagę Świetnego c. k. Prezydyum na konieczność powiększenia dotacyi Galicyi w budżecie c. k Ministerstwa rolnictwa na cele podniesienia i rozwoju rolnictwa. Szczególniej zaś niezbędnem będzie zwiększenie subwencyi na podniesienie chowu bydła, na obory zarodowe i stacye buhajów — pomnożenie stacyi ogierów, obfitsze niż dotąd premiowanie — subwencye

na sprowadzanie doskonalszych nasion, zwłaszcza pastewnych — założenie lub subwencyonowanie stacyj doświadczalnych rolniczych — intenzywniejsza pomoc dla melioracyj — obfitsze zasilanie naszych szkół rolniczych, na które kraj bardzo znaczne łoży ofiary, a których liczba bez względu na zwiększenie dotychczasowych ofiar z funduszu krajowego rychło pomnożoną być musi, co jednak bez poważnych subwencyj ze skarbu państwa obejść się nie może.

Wydział krajowy uznając potrzebę podjęcia energicznych środków ku usunięciu w dalszą przyszłość sięgających skutków zeszłorocznej klęski rolniczej i ku takiemu wzmocnieniu naszego rolnictwa, ażeby ono jednoroczną klęską nie mogło być już w swym bycie zachwianem — już naprzód uprasza sobie poparcie Świetnego c. k. Prezydyum dla przyszłej w tym kierunku akcyi i dla wniosków, jakie w tym celu poczyni — prosząc na razie, aby Świetne c. k. Prezydyum zechciało obecnie c. k. władzom centralnym przedstawić w zasadzie konieczność intenzywniejszej ze skarbu państwa pomocy dla naszego rolnictwa.

A jeżeli do tego dołączy się nadzieja rychłego załatwienia wlokącej się od lat sześciu sprawy ogólnej regulacyi rzek galicyjskich — to tym całym systemem środków zapobiegawczych będzie można położyć koniec temu opłakanemu stanowi rzeczy, iż w naszym kraju co lat kilka konieczną jest dla usunięcia chwilowych następstw klęsk rolniczych akcya pomocnicza i ratunkowa, która zawsze jednorazowo więcej ofiar od państwa i kraju wymaga, aniżeliby kosztowała przez długi szereg lat racyonalnie kierowana działalność zapobiegawcza.

D. u. s.

Alegat 9. Do sprawozdania LW. kr. 43.325/90.

Propozycya rozdzielenia kwot zapomogowych i pożyczkowych udzielonych ze skarbu państwa i kraju na wspomożenie ludności dotkniętej nieurodzajem.

Przedewszystkiem Wydział krajowy proponuje, aby za porozumieniem się c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego rozdzielić według jednakowych zasad wspólnie ułożonych:

po 1) sumę 600.000 zł. w. a. pożyczoną przez skarb państwa za poręką kraju na bezprocentowe pożyczki powiatom i gminom dotkniętym przez nieurodzaj i sumę 200.000 zł. w. a. daną bezpośrednio przez kraj, także na bezprocentowe pożyczki powiatom dotkniętym przez nieurodzaj, to jest rozdzielić za wspólnem porozumieniem c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego sumę 800.000 zł. w. a. jako bezprocentowe pożyczki, spłacalne w ciągu lat sześciu, począwszy od r. 1892, udzielane powiatom i gminom nieurodzajem dotkniętym na roboty publiczne, przy których ludność tych powiatów miałaby zarobek, oraz na zakupno zboża do siewu i na pożyczki rolnikom;

po 2) aby także za wspólnem porozumieniem się c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego rozdzielić między powiaty dotknięte nieurodzajem sumę 300.000 zł. w. a. daną ze skarbu państwa na bezzwrotne zapomogi i sumę 100.000 zł. w. a. daną ze skarbu krajowego na takież bezzwrotne zapomogi, to jest 400.000 zł.

Jeżeli ta propozycya Wydziału krajowego rozdzielenia za wspólnem porozumieniem c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego obu sum 800.000 zł. na pożyczki, a 400.000 z

w. a. na bezwrotne zapomogi, przyjętą zostanie przez c. k. Namiestnictwo, wówczas Wydział krajowy proponuje, aby z sumy 800.000 zł. przeznaczonej na bezprocentowe pożyczki zatrzymać na teraz 100.000 zł. jako rezerwę do późniejszego rozpożyczenia powiatom i gminom, które okażą się później potrzebującemi jeszcze pożyczek, a teraz sumę 700.000 zł. rozdzielić na pożyczki bezprocentowe pod gwarancyą powiatów. Szczegółowe wnioski co do udzielenia pożyczek każdemu z powiatów dotkniętych nieurodzajem, wnioski oparte na przedstawieniach tak Wydziałów powiatowych, jak i c. k. Starostw, przedłoży zaraz niżej Wydział krajowy.

Również z sumy 400.000 zł. w. a. przeznaczonej na bezzwrotne zapomogi powiatom dotkniętym przez nieurodzaj, proponuje Wydział krajowy rozdzielić teraz 289.000 zł. i szczegółowe wnioski swoje co do rozdziału tej sumy przedstawia niżej; zaś sumę 111.000 zł. zatrzymać tymczasowo jako rezerwę do rozdziału nieco później na zapomogi i roboty publiczne w tych powiatach i gminach, w których okaże się później jeszcze potrzeba przyjścia w pomoc ludności dotkniętej nieurodzajem.

Jeżeli te dwie propozycye Wydziału krajowego przyjęte zostaną przez c. k. Namiestnictwo, przedstawia Wydział krajowy na podstawie zgodnych prawie podań Wydziałów powiatowych i relacyj c. k. Starostw, najprzód te powiaty, które najciężej dotknięte zostały nieurodzajem wskutek szkód zrządzonych w jesieni roku zeszłego przez myszy, a na wiosnę i w lecie r. b. przez suszę lub przez wylewy w jesieni b. r. i największej potrzebujące pomocy. Powiaty te są we wschodniej części kraju: Borszczów, Skałat, Husiatyn, Tarnopol, Zbaraż, Trembowla, Czortków; w środkowej części kraju piaszczyste powiaty: Kolbuszowa i Nisko; a nadto powiaty dotknięte po części nieurodzajem przez suszę, a następnie znacznemi szkodami przez wylewy rzek i potoków w jesieni b. r.: Dolina, Bohorodczany, Kosów, Śniatyn, Kałusz.

Zanim jeszcze Wydział krajowy przedłoży szczegółowe wnioski co do udzielenia pożyczek bezprocentowych i zapomóg bezwrotnych, tak wymienionym powiatom potrzebującym największej pomocy jak i wszystkim innym, które potrzebę dania im pomocy przedstawiły, nadmieniamy tutaj, że pożyczki żądane dotychczas przez te powiaty, które żądania pożyczek za swą poręką ściślej cyframi oznaczyły, wynoszą ogółem 1,163.701 zł.; zapomogi zaś bezprocentowe zażądane przez powiaty a cyframi ujęte, wynoszą 899.599 zł. w. a.

Prócz tego wiele powiatów zażądało pożyczek bezprocentowych, a szczególniej zapomóg bezzwrotnych, nie oznaczając bliżej w cyfrach sum żądanych. Wreszcie niektóre powiaty zamiast żądań przesłały petycye gmin o pożyczki i zapomogi.

Wydział krajowy zważywszy, że żądana przez Wydziały powiatowe suma bezprocentowych pożyczek 1,163.701 zł. przewyższa prawie dwukrotnie sumę 700.000 zł., którą zdaniem Wydziału krajowego należy obecnie na pożyczki bezprocentowe między powiaty rozdzielić,

zważywszy dalej, że suma żądanych przez Wydziały powiatowe zapomóg 899.599 zł. przewyższa prawie trzykrotnie sumę 300.000 zł., którą zdaniem Wydziału krajowego obecnie powiatom tytułem zapomóg udzielić można,

zważywszy wreszcie, że żądania wielu powiatów po porównaniu z relacyami c. k. Starostów i relacyami w innej drodze zasięgniętemi okazały się zbyt wygórowanemi, sądzi Wydział krajowy, że przybliżoną podstawą do oznaczenia kwot, które możnaby wyznaczyć na pożyczki i zapomogi poszczególnym powiatom, byłoby zredukowanie żądanych pożyczek do połowy, zaś żądanych zapomóg do $^1/_3$ części. Tę przybliżoną podstawę obrachowania, modyfikować był winien i modyfikował Wydział krajowy dla każdego powiatu in plus lub in minus odpowiednio do sprawozdania Wydziałów powiatowych i Starostw o rozmiarach rzeczywistej klęski nieurodzaju w danym powiecie, a szczególną zwracał uwagę na 14 wyżej wymienionych powiatów dotkniętych tą klęską najciężej i na ubogie okolice w innych powiatach.

Nadto Wydział krajowy przy oznaczaniu kwot na pożyczki i zapomogi dla każdego powiatu zważał na ważną okoliczność, czy w danym powiecie część ludności będzie lub nie będzie miała teraz i na wiosnę w r. 1890 zarobku znacznego przy robotach publicznych, wykonywanych z innych funduszów, n. p. przy budowie drugiego toru drogi żelaznej z Krakowa do Przemyśla, przy robotach melioracyjnych wykonywanych oddzielnym funduszem melioracyjnym przy regulacyi Wisły, Sanu i innych rzek. Wreszcie na oznaczenie kwoty pożyczki i zapomogi dla poszczególnych powiatów wpływała także okoliczność, czy w powiecie są do przedsiębrania roboty bardzo pilne i użyteczne, które możnaby z funduszu zapomogowego wykonać, a przy których miałaby uboga ludność zarobek.

Poniżej podajemy kwoty, które Wydział krajowy proponuje dla poszczególnych powiatów a mianowicie najpierw dla 14 powiatów najbardziej dotkniętych, następnie dla reszty powiatów o ile takowe wniosły podania, przedstawiając w cyfrach żądania swoje.

Dla powiatu	pożyczki	zapomogi
1. Borszczów	30.000 zł.	15.000 zł.
2. Skałat	25.000 „	20.000 „
3. Husiatyn	40.000 „	10.000 „
4. Tarnopol	15.000 „	5.000 „
5. Zbaraż	15.000 „	10.000 „
6. Trembowla	25.000 „	4.000 „
7. Czortków	15.000 „	5.000 „
8. Nisko	25.000 „	10.000 „
9. Kolbuszowa	15.000 „	12.000 „
10. Dolina	15.000 „	7.000 „
11. Bohorodczany		8 000 „
12. Kossów		10.000 „
13. Śniatyn	25.000 „	8.000 „
14. Kałusz	30.000 „	5.000 „
razem	285.000 zł.	129.000 zł.

Inne powiaty.

Dla powiatu	pożyczki	zapomogi
1. Biała	10.000 zł.	1 500 zł.
2. Bóbrka	10.000 „	5.000 „
3. Bochnia	15.000 „	8.000 „
4. Brody	12.000 „	2.000 „
5. Brzesko	—	5.000 „
6. Brzeżany	10.000 „	3.000 „
7. Brzozów	—	—
8. Buczacz	20.000 „	10.000 „
9. Chrzanów	6.000 „	2.000 „
10. Cieszanów	10.000 „	—
11. Dąbrowa	10.000 „	2.000 „
12. Dobromil	—	— „
13. Drohobycz	—	— „
14. Gorlice	10.000 „	— „
15. Grodek	—	— „
16. Grybów	—	4.000 „
17. Horodenka	10.000 „	5.000 „
18. Jarosław	12.000 „	6.000 „

Dla powiatu	pożyczki	zapomogi
19. Jasło	5.000 „	15.000 „
20. Jaworów	10.000 „	— „
21. Kamionka	8.000 „	— „
22. Kołomyja	8.000 „	3.000 „
23. Kraków	12.000 „	10.000 „
24. Krosno	5.000 „	2.000 „
25. Kałusz	— „	— „
26. Limanowa	— „	— „
27. Lisko	— „	— „
28. Lwów	— „	— „
29. Łańcut	— „	6.000 „
30. Mielec	20.000 „	10.000 „
31. Mościska	6.000 „	15.000 „
32. Myślenice	6.000 „	2.000 „
33. Nadwórna	10.000 „	— „
34. Nowy Sącz	— „	3.000 „
35. Pilzno	6.000 „	2.000 „
36. Nowytarg	— „	— „
37. Podhajce	15.000 „	5.000 „
38. Przemyślany	15.000 „	5.000 „
39. Przemyśl	12.000 „	4.000 „
40. Rawa	— „	— „
41. Rohatyn	15.000 „	5.000 „
42. Ropczyce	— „	— „
43. Rudki	— „	— „
44. Rzeszów	10.000 „	— „
45. Sambor	— „	— „
46. Sanok	7.000 „	— „
47. Sokal	10.000 „	15.000 „
48. Stanisławów	10.000 „	3.000 „
49. Staremiasto	7.000 „	3.000 „
50. Stryj	— „	— „
51. Tarnobrzeg	— „	3.000 „
52. Tarnów	10.000 „	15.000 „
53. Tłumacz	10.000 „	3.000 „
54. Turka	— „	4.000 „
55. Wadowice	10.000 „	1.500 „
56. Wieliczka	10 000 „	4.000 „
57. Zaleszczyki	15.000 „	5.000 „
58. Złoczów	15.000 „	8.000 „
59. Żółkiew	9.000 „	3.000 „
60. Żydaczów	4.000 „	2.000 „
61. Żywiec	— „	2.000 „
Razem	415.000 zł.	160.000 zł.
Dla 14 powiatów	285.000 „	129.000 „
Dla reszty powiatów	415.000 „	160.000 „
Razem	700.000 zł.	289.000 zł.

Wskutek później wniesionych podań z powiatów Bohorodczany i Jaworów, oraz zarządzonych badań Wydział krajowy proponuje powiatowi Bohorodczany pożyczkę w kwocie 8.000 zł., a umniejszenia zapomogi do 7.000 zł., zaś powiatowi Jaworów przyznanie oprócz pożyczki 10.000 zł. w. a. zapomogi 5.000 zł. w. a.

Propozycye powyższe ułożone za wspólnem porozumieniem się szefów departamentów II. i IV. przyjęła Rada Wydziału krajowego w dniu 15. listopada 1889.

Alegat 10. do sprawozdania LW. kr. 43325/890.

Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa we Lwowie z dnia 19. sierpnia 1890 r. L. 6664/pr. do Wydziału krajowego.

W załatwieniu szacownej odezwy z dnia 12. czerwca b. r. L. 24.452 mam zaszczyt oznajmić, że oprócz wykazanych w dołączonem zestawieniu subwencyj, danych z funduszu zapomogowego na odbudowę i naprawę niektórych dróg gminnych, udzielono w b. r. subwencyi z funduszów państwowych w kwocie 18.000 zł. — Wydziałowi powiatowemu w Gródku na rekonstrukcyę drogi Gródek - Stradcz - Dąbrowica. Z budowli drogowych, któremi zajmują się obecnie organa rządowe i tych, które w zeszłym roku wykonały, ukończono w roku zeszłym rekonstrukcyę 24 klm. długiej drogi Bursztyn-Łopuszna, w r. b. zaś $19^1/_2$ długiej drogi Przeworsk - Sieniawa. Ostateczne obrachowanie odnośnych kosztów jeszcze nie nastąpiło, w przybliżeniu jednak wynoszą koszta pierwszej z wymienionych dróg do 85.000 zł., drugiej do 95.000 zł.

Obecnie wykonuje się rekonstrukcya $29^1/_2$ klm. długiej drogi Błażowa - Łańcut i 14 klm. długiej drogi Tryncza - Leżajsk. Koszta pierwszej drogi obliczono na 135.000 zł., drugiej na 73.000 zł.

Dalej wykonuje się budowa mostu na Sanie pod Liskiem w drodze baligrodzkiej kosztem 24.000 zł, rekonstrukcya dróg dojazdowych do tego mostu kosztem 7.000 zł., tudzież budowa mostów na Osławie w Tarnawce i na Osławicy w Szczawnem na drodze Zagórze-Radoszyce kosztem 15.000 zł. Temi dniami rozpocznie się odbudowa 23 klm. długiej drogi Siwka-Cwitowa Mielnicz-Żurawno, której koszta obliczono na 58.000 zł. i urządzenie mostu na Świcy pod Żurawnem na tej drodze kosztem 14.000 zł. Oprócz dalszego wykonywania dróg i objektów, które w b. r. nie zostaną ukończone, rozpocznie się w r. 1891 budowa mostu na Dniestrze pod Żurawnem kosztem 41.000 zł., na drodze Knihynicze - Żurawno, której rekonstrukcya zamierzona jest na r. 1892, tudzież budowa mostu na Sanie pod Iskaniem wraz z drogami dojazdowemi. Na drodze Jarosław - Pruchnik - Iskań - Bircza kosztem 56.000 zł. i rekonstrukcya $4^1/_2$ klm. długiej drogi Gorzyce-Tryńcza kosztem 21.000 zł., wreszcie prawdopodobnie jeszcze niektórych innych projektowanych lecz dotąd niezatwierdzonych dróg i mostów.

O subwencyach, które z funduszów państwowych i gminnych udzielone zostaną, będę miał zaszczyt zawiadomić Świetny Wydział krajowy po zatwierdzeniu w drodze ustawodawczej budżetu państwowego na r. 1891.

D. j. w.

WYKAZ

dróg budowanych lub rekonstruowanych funduszami zapomogowymi przyzwolonymi ze skarbu państwa na mocy ustawy z 2. kwietnia 1890. D. p. p. Nr. 55.

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
Biała				
Bóbrka	Droga w obrębie gminy Olchowca . . .	1·5	60	
	„ „ „ Łopuszny . . .	1·6	60	
	„ „ „ Suchodole . . .	1·—	60	
	„ „ „ Huciska	1·9	150	
	„ „ „ Hranki	3·1—	100	
	„ „ „ Laszki dolne . . .		100	
	„ „ „ Laszki górne . . .		100	
	„ „ „ Lubeszka	1·4	100	
	Repechów, Bakowce, Trybuchowce	1·—	60	
	Droga w obrębie gminy Łany	2·5	100	
	„ „ „ Sarniki	2 5	100	
	„ „ „ Szołomyja . . .	2·—	100	
	„ „ „ Podjazków . . .	1·—	100	
	„ „ „ Budków	1·—	100	
	„ „ „ Chodorów Ottyniowice	3·7	500	
	„ „ „ Bóbrka	0 296	300	
	„ „ „ Chodorówka . . .	1·—	200	
	„ „ „ Bortniki Haleszów .	3·534	500	
	„ „ „ Podmanasterz Bóbrka	3·	150	
	Chodorów, Zależce, Żydaczów	7·440	3.000	
	Droga w obrębie gminy Bóbrka Romanów .	9·446	10.000	
Bochnia	„ „ „ Wiśnicz Lipnica . .	8.48	4.000	
	„ „ „ Muchowka Rajbrot	7·89	2.500	
	„ „ „ Libichowa Trzciana	3·2	1.000	
Bochorodczany	„ „ „ Trzciana Kamionna	6·3	1.500	
Borszczów	Jezierzany, Pilatkowce, Zwiatce	5·—	3.000	
	Droga w obrębie gminy Zielince - Jezierzany	4· —	4.000	
	„ „ „ Borszczów - Łosiacz .	4·—	3.000	
	Borszczów - Wierzchniakowce	3·—	5.000	
	Droga w obrębie gminy Bilcze-Myszków . .	1.—	3.000	
	„ „ „ Borszczów-Wołkowce	1·—	1.600	
Brody	„ „ „ Olesko-Brody . . .	26·—	8.500	
	„ „ „ Pieniaki-Podkamień .	13·—	6.000	
Brzesko	„ „ „ Mokrzyska-Borzęcin .	15·—	3.500	
	„ „ „ Wesołów-Stróże . .	3·—	2.250	
	„ „ „ Dembno-Biadoliny .	6·—	750	
	„ „ „ Gnojnik-Gosprzydowa	4·	400	
	„ „ „ Jasień-Poręba . . .	2·—	100	
Brzeżany				
Brzozów	Izdebki-Hłudno-Nozdrzec w obrębie gminy Wary	2·—	3.000	
Buczacz	Droga w obrębie gminy Barysz-Jezierzany .	4·—	400	
	„ „ „ Barysz-Monasteryska)	11·—	4.700	
	„ „ „ Barysz - Sokołów .)	13·—		

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
	Korościatyn-Uście zielone	6·—	2.500	
	Przewłoka-Zielona-Jezierzany	10·—	900	
	Jazłowiec-Rusiłów-Potok	5·—	1.800	
	Medwedowce-Pielawa-Janówka	5·—	1.200	
	Droga w obrębie gminy Rukomysz-Buczacz	2·—	150	
Chrzanów	„ „ „ Babice-Wisła	2·5	500	
	„ „ „ Myślachowice-Płoki	2·13	300	
	„ „ „ Galman-Nowagóra	1·8	900	
	„ „ „ Pisary-Dubie	1·4		
	„ „ „ Zary-Radwanowice	1·3	550	
	„ „ „ Siedlce-Paczałtowice	0·6		
	„ „ „ Alwernia-Płaza	1·5	600	
	„ „ „ Wygiełzów-Babice			
	Chrzanów Kościelec-Pogorzyce-Barencin-Piła	6·7	1.300	
	Okleśna-Poręba-Mirów-Brodła	4·2	400	
	Szczakowa-Ciężkowice	0·3	180	
	Chrzanów-Zagórze-Zurki-Maniska	0·6	650	
	Nowojowa góra-Frywałd	2·—	200	
	Droga w obrębie gminy Balin-Ciężkowice	1·6	200	
	Libiąż wielki-Moczydło	1·—	170	
Cieszanów	Horyniec-Narol	0·86	3.000	budowa nie rozpoczęta
Czortków				
Dąbrowa	Uście solne, Siedliszowice Bolesław Szczucin		13.000	
Dolina				
Dobromil	Michowa Jureczkowa	10·—	1.000	
	Krościenko Kuźmina	25·—	1.000	
Drohobycz	Borysław-Schodnica	2·7	8.575	
Gorlice	Ropa-Wysowa	29·—	6.000	
	Piętna Nieczajowa	19·—	2.500	
	Biecz Golanka	24·—	1.000	
	Rozdziele Sękowa	12·—	500	
Gródek	Stracz Dąbrowica	13·5	4.000	
	Kamienobród Jaryna	11·—	500	
	Wereszyce Wiszenka	8·25	500	
	Czerlany Lubień	3·5	250	
	Zuszyce Janów	2·5	500	
	Gródek-Dobrzany	9·75	500	
Grybów	Florynka-Krzyżówka	11·5	8·000	
Horodenka	Chocimierz-Obertyn	1·—	300	
	Horodenka-Strzylcze	5·—	1.100	
Husiatyn	Husiatyn Postołówka	6·—	10.000	
	Chorostków Mszaniec	3·25	4.000	
	W obrębie gmin Kopyczyńce	0·6	1.050	
	„ „ Uwisła	0·3	200	
	„ „ Celejów	0·3	200	
	„ „ Chłopówka	0·3	200	
	„ „ Sidorów	0·3	200	
	„ „ Kociubińczyki	0·3	250	
	„ „ Majdan	0·2	250	
	„ „ Oryszkowce	0·2	250	
	„ „ Nizborg	0·1	150	
	„ „ Imbrów	0·1	250	
	„ „ Husiatyn	0·2	250	

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
	W obrębie gmin Siekierzyńce	0·2	200	
	„ „ Szydłowce	0·1	200	
	„ „ Zielona	0·1	150	
	„ „ Kluwińce	0·12	200	
Jarosław	Sieniawa-Oleszyce		4.000	
	Zapałów-Radymno		10.000	
	Jarosław-Sieniawa		27.000	
	Radymno-Trojczyce		1.000	
	Rokietnica-Korzeniec	5·—	3.000	
Jasło				
Jaworów	Jaworów-Sądowa Wisznia	5·5	9.500	
Kałusz	Wojniłów-Medyń	6·2	200	
	Wierzchnia-Zawadka	2·52	200	
	Studzianka-Dołpatów	2·9	150	
	Kopanki-Tomaszowce	3·18	100	
	Siwka-Cwitowa	2·65	100	
	Zawój-Jaworówka	7·28	150	
	Kotiatycze-Turzyłów	3·2	100	
	Landestern-Kamień	2·09	100	
	Babin-Przewoziec	1·52	50	
	Podmichale-Dobrowlany	2.26	250	
Kamionka	Jabłonówka-Chołojów	4.—	3.000	
	Radziechów-Łopatyn	0·5	2.000	
Kolbuszowa	Kolbuszowa-Sędziszów	4·—	3.200	
	Kolbuszowa-Mielec	5·—	3 000	
	Sokołów-Raniżów	2·5	2.200	
Kołomyja				
Kossów				
Kraków	Mirów-Kamień	0·2	110	
	Rusocice	0·3	200	
	Branice	1·45	200	
	Jezierzany-Sciejowice	0·15	100	
	Krowodrza-Tonie	1·—	460	
Krosno				
Łańcut	Urzejowice-Krzeczowice	3·—	2 500	
	Albigowa-Husów	6·—	1.599	
	Hadle kańczuckie Tarnawka Hussów	8 —	1.500	
	Rakszawa-Sokołów	8·—	379	
	Leżajsk-Tarnogóra	4·—	5.500	
	Łańcut-Kańczuga	3·—	1.228	
Limanowa				
Lisko	Olszanica Wańkowa, Paszowa Wańkowa, Ropianka	8·—	2.500	
	Hoczew-Wołkowyja	12·—	2 500	
	Cisna-Łupków	6·—	2.500	
	Posada niska-Załuż	2·—	1.000	
Lwów	Brodki Polana		1.000	
	Lwów-Sokolniki		27.000	
Mielec				
Mościska	Sądowa Wisznia-Orchowice	15·—	1.000	
	W obrębie gminy Mościska	5·—	600	
	Lipniki-Saniki	4·—	160	
	W obrębie gminy Hodynie	0·4	120	

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
	Rudniki, Podgać-Sobola	8·0	150	
	Pnikut-Radenice	1·—	50	
	Trzczenice-Rustowieczko	2·—	100	
	Husaków-Radohońce	2·—	50	
	Myślatycze-Hussaków	2·—	200	
	Krysowice-Radynice	3·—	680	
	Sadkowice-Chliple-Jatwięgi	1·5	100	
	Czyszki-Rustreczko	1·—	50	
	Mokrzany wielkie, Mokrzany małe	2·—	180	
	Dmytrowice, Dydiatycze, Wołczyszczowice	4·—	400	
	Chorośnica-Arłamowska wola Zarzecze	1·—	60	
	Krukienice-Ostróże	1·5	200	
	Krukienice-Bolanowice	1·—		
	Krolin-Tuligłowy	4·0	50	
Myślenice	Hussaków-Bojowice	2·—	100	
	Lubień-Kasinka Mszana dolna	2·—	900	
	Borzęta-Zakliczyn	3·—	300	
	Głogoczów-Radziszów	2·—	400	
	Bisztowicze-Zembczyn	5·—	6.000	
	Górna wieś-Jasienica	3·—	500	
	Dolna wieś-Chełm	2·—	400	
	Malejowa-Sidzina	4·—	450	
	Trzebinia-Bieńkówka	1·2	500	
	Jachówka-Budzów	1·—	300	
	Zabornica-Rabka	2·—	1.000	
	Myślenice Chełm	0·5	50	
	Osielce-Sidzina	8·—	1.000	
	Białka-Zawój	3·—	300	
	Droginia-Trzemeśna	2·—	126	
Nadwórna	Nadwórna-Lackie	21·7	1.400	
	Curyłów-Tyśmieniczany	1·55	200	
	Nadwórna-Winograd	19·4	1.000	
	Nadwórna-Łanczyn	18·—	500	
	Łanczyn-Młodiatyn	3·6	50	
	Delatyn-Łuczki	15·6	365	
	Nadwórna Zielona	22·—	500	
Nisko	Nisko-Ulanów-Rudnik	15·—	3.200	
	Pysznica-Zarzecze	10·—	200	
	Nisko-Maziarnia	14·—	1·500	
	Bojanów-Maziarnia	11·—	1.000	
	Ulanów-Bieliny	7·—	800	
	Jeżów-Nart	10·—	700	
	Groble-Łętownia	6·—	2 000	
	Racławice-Zarzecze-Ulanów	11·—	1.000	
Nowy-Sącz	Krzyżówka-Muszyna	6·—	4.500	
	Tylicz-Muszyna	8·—	1.000	
	Jakóbkowice-Czechów	2·—	500	
	Librantowa-Siedlec	5·—	500	
	Drogi gminne w Słotwinie i Krynicy		500	
Nowy-Targ	Nowy Targ-Gronków	5·—	2.500	
	Pieniążkowice-Sieniawa	1·5	1.000	
	Szczawnica-Białowoda	2·—	600	
	Czarny Dunajec-Miętustwo	5·—	500	

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
	Krauszow-Ludzimierz	1·—	300	
	Szaflary Ząb	2·—	108	
Pilzno	Dąbie-Zdziarzec	1·24	3.155	
Podhajce	Nosów-Rudniki	4·21	1.000	
	Rudniki-Litwinów	2·43	200	
	Zawałów-Markowa	7·31	1.000	
	Dryszczów-Zawadówka	16·87	5.000	
	Stołko-Białokiernica	5.81	3.500	
	Droga gminna w Telaczem	0 93	300	
	„ „ „ Szczepanowie	1·68	300	
	Wierzbów-Halicz	0 93	400	
	Gniłowody-Mądzielówka	0·93	300	
Przemyśl	Nienadowa-Pruchnik	0·5	314·60	
	Pruchnik-Jawornik	1·6	600	
	Krzywcza-Pruchnik	0.5	291·70	
	Cisawa-Krzeczkowa	0·4	301·05	
	Babice-Skopów	1·2	352·26	
	Grochowce-Darowice	0.16	175·91	
	Medyka-Buców	6·—	686·90	
	Stubienko-Nienowice	4·—	223·30	
Przemyślany	Kurowiec-Bóbrka	1·5	3.000	
	Bóbrka-Świerz	3·5	500	
	Gliniany-Bałuczyn	3 3	2.000	
	Przemyślany-Pomorzany	5·—	1.500	
	Droga gminna w Laszkach królewskich	1·5	479	
Rawa	Rawa-Niemirów	22·—	6 500	
Rohatyn	Bołszowce-Kąkolniki	—	2.500	
	Sarnki średnie-Sarnki dolne	—	400	
	Babuchów Sarnki	—	900	
	Puków-Stratyn	—	1.000	
	Zelibory-Bursztyn	—	150	
	W obrębie gmin Wyspy	—	150	
	„ „ „ Lubszy	—	150	
	„ „ „ Mełna	—	150	
	Podszumlańce-Lipica	—	100	
	Kozara-Wiszniów	—	300	
	W obrębie gminy Fraga	—	200	
	„ „ „ Bruszów	—	200	
	Kołokolin-Bukaczowce	—	400	
	Żurów-Czerniów	—	500	
	Bukaczowce-Martynów	—	500	
	Babińce Podwinie	—	300	
	W obrębie gminy Zalanowce	—	300	
	„ „ „ Podgrodziu	—	250	
	Rohatyn-Czercze	–	600	
	Ruda-Kleszczowna	—	250	
Ropczyce	Niedźwiada-Braciejowa	2.—	400	
	Brzeziny-Mała	0.5	100	
	Bystrzyca-Zawadka	2.—	350	
	Ostrów-Ociekа	3.—	450	
	Sędziszów-Swierzyce	6.—	600	
	Sędziszów-Kolbuszowa	10.—	2.000	
	Kamionka-Ruda	1.—	100	

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
Rudki	Ropczyce-Ostrów	2·—	1.000	
	Rudki Sądowa-Wisznia		10.000	
Rzeszów	Miłocin-Bratkowice	7·7	2.000	
	Jawornik-Tyczyn	25·8	3·000	
Sambor				
Sanok	Rymanów-Jaśliska	1·22	4.000	
Skałat				
Śniatyn				
Sokal	Sokal Świtarzów	0·8	1·000	
	Sokal-Konotopy	4·—	2.000	
	W obrębie gminy Bełz	0·5	500	
	Bełz-Prusinów	1·—	2.000	
	W obrębie gminy Moszkow i Szmilków	1·3	500	
	„ „ Korczyn-Witków	2·—	120	
	„ „ Bełz-Tuszków	3·—	200	
	„ „ Ostrów-Głuchów	2·—	100	
	„ „ Krystynopol-Madziarki	3·—	200	
	„ „ Poturzyca-Wolica	1·—	200	
	„ „ Krystynopola	0·5	100	
Stanisławów				
Staremiasto	Polana-Bąkowice	1·06	200	
	W obrębie gminy Hołowecko	2·4	350	
	„ „ Chyrów-Czaple	4·05	400	
	„ „ Stara ropa-Felsztyn	0 5	500	
	„ „ Strzelbice-Bilicz	3·—	350	
	„ „ Topolnica-Turze	0·4	400	
	„ „ Ławrów Nauczułka wielka	1·4	200	
Stryj				
Tarnobrzeg	Zaleszany-Radomyśl	4·—	1.500	
Tarnopol	Berezowica-Chodaczków w.	15·5	2.000	
	Słupki-Czernichów mazowiecki	9·—	750	
	Mikulińce-Iławcze	12·—	1.600	
	Biała-Kokutkowce	20·—	2.200	
	Proszowa-Iławcze	5·—	1.050	
	Mikulińce-Ludwikówka	8·—	350	
	Tarnopol-Sorocko	28·—	3.000	
	Iwaszów dolny-Obarzańce	15·—	2.550	
	Poczapińce-Kozłów	10·—	400	
	Horodyszcze-Bohatkowice	12·—	1.100	
Tarnów				
Tłumacz	Tłumacz-Ottynia	3·—	600	
	Markowce-Lackie	5 —	100	
Trembowla	Trembowla-Tiutków	10·7	9.500	
	Trembowla-Mogielnica	1·—	1.300	
	Trembowla-Łoszniów	1·—	170	
	W obrębie gminy Iławcze	—	200	
Turka	Turka-Drohobycz	13·—	3.479·60	
Wadowice	Zembczyce-Biertowice	12·7	6.000	
	Frydrychowice-Wadowice	0·5	600	
	Skawinki-Brody	1·—	100	
	Klecza-Łękawica	1·9	1.000	
	Głębowice-Andrychów	1.—	600	
	Klecza-Wysoka	0·4	700	

Powiat	Nazwa drogi	długość drogi klm.	kosztem zł.	Uwaga
Wieliczka	Świątniki-Mogilany	2·2	1.307·60	
	Wieliczka-Myślenice	5·5	1.923·35	
	Świątniki-Swoszowice	1·2	841·88	
	Dąbie-Kępanów	1·—	430	
	Zabawa-Brzegi	1·5	310·74	
	Czasław-Wiśniowa	4·—	788·18	
	Biskupice-Zborczyce	0·5	370·90	
	Dobczyce-Gdów	1·3	3.169·01	
	Sieraków-Dobczyce	0.7	271.98	
Zaleszczyki	W obrębie gminy Winiatyniec	0.46	270	
	„ „ „ Szczytowce	0.05	30	
	Słone-Myszków	6.46	220	
	Tłuste-Lisowce	4.8	150	
	Zaleszczyki-Pieczarna	0.2	80	
	Uścieczko Jazłowiec	4.—	582	
	W obrębie gminy Chmielowej	2.—	150	
	Myszków-Czerwonogród	2·1	150	
	W obrębie gmin Gródka i Kułakowiec	0.4	475	
	„ „ „ „ Torskie	0·9	50	
	„ „ „ „ Zaleszczyk star.	0.6	35	
	„ „ „ „ Dobrowlan	0·2	30	
	„ „ „ „ Bedrykowiec	0.2	32	
	Zaleszczyki-Zaleszczyki stare	0·28	280	
	W obrębie gminy Myszków	0.37	250	
Zbaraż	Zbaraż-Podwołoczyska	4·—	6.000	
	Zbaraż-Berezowica	2·—		
	W obrębie gminy Czernichowiec	0·23	100	
	„ „ „ Stryjowice	0·36	100	
	„ „ „ Zarubińce	0·25	246	
	„ „ „ Iwaszkowice	0·16	120	
	„ „ „ Terpiłówki	0·16	150	
	„ „ „ Lisieczyniec	0·16	120	
	„ „ „ Klimkowice	0·08	60	
Złoczów	Krasne-Rusiłów	1·22	3·500	
	Peczapy-Biały kamień	2·5	3·500	
	Płuhów-Podlipce	2·—	5·000	
Żółkiew	W gminie Krechów	1·63	5·800	
	Żółkiew-Skwarzawa stara	0·53	250	
Żydaczów	Żurawno-Stryj	5.41	2.017·50	
	Żurawno-Bolechów	0·71	516·70	
	Żyrawa-Zabłotowce	0·8	491·20	
	Żurawków-Bukowina	0·6	110	
	Zabłotowce-Bereżnica	0·2	170	
	Rogożno-Bereżnica król.	0·3	130	
	Trościaniec-Stulsko	0·84	401·60	
	Wola-Stulsko	0.85	127·50	
	Monasterzec-Protesy	0·9	300	
	Kijowice-Piaseczna	1·97	500·50	
	Żydaczów-Stryj	1·8	335	
Żywiec				

Alegat 11. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

Wolne od stempla w myśl ustawy z dnia 29. grudnia 1889. Dz. p. p. z r. 1890 Nr. 1.

Karta dłużna.

(Wzór).

W myśl §. 24. ust. o repr. pow. uchwaliła Rada powiatowa w . . . . . na posiedzeniu odbytem dnia . . . . . 1889. zaciągnąć pożyczkę do wysokości kwoty . . . . . zł. w. a. z funduszów krajowych w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 30. października 1889 na przyjście w pomoc ludności dotkniętej tegorocznym nieurodzajem, upoważniając Wydział swój do zrealizowania tej pożyczki pod warunkami, wyż powołaną uchwałą Wys. Sejmu określonymi, jakoteż do zeznania na nią karty dłużnej.

Na tej podstawie zaliczył Wydział krajowy w pozozumieniu z Prezydyum c. k. Namiestnictwa powiatowi . . . . . tytułem pożyczki z powyższych funduszów kwotę . . . . . (cyframi i literami) w gotowiźnie.

Wskutek tego obowiązuje się powiat . . . . . działając przez swą reprezentacyę, zwrócić funduszowi krajowemu Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem najdalej do końca roku 1898 powyższą tytułem pożyczki zaliczoną kwotę, mianowicie w 6 równych rocznych bezpośrednio po sobie następujących ratach poczynających biedz od 1. stycznia 1892.

W tym celu obowiązuje się imieniem powiatu . . . . . reprezentacya powiatowa dla dopełnienia obowiązku wypływającego z zaciągnięcia powyższej pożyczki wstawiać co roku, począwszy od r. 1891 aż do zupełnego spłacenia niniejszej pożyczki w rubrykę wydatków budżetu powiatowego kwotę potrzebną na spłacenie w tym roku raty do wypłaty przypadającej i nakładać na powiat dodatki do bezpośrednich podatków w takiej wysokości, ażeby ogólna kwota dochodów powiatowych na ten rok preliminowanych wystarczała na zupełne zaspokojenie wszystkich wydatków powiatowych na ten rok w budżet wstawionych, wliczając w nie kwotę potrzebną na pokrycie powyższych rat rocznych — a to tem pewniej, ile że w razie niedopełnienia tego obowiązku Wydział krajowy z mocy §. 22. ust. o repr. pow. kwotę tę wstawi w budżet powiatu.

Dlatego też obowiązuje się Wydział pewiatowy w imieniu powiatu przedłożyć Wydziałowi krajowemu w roku 1891 najdalej do dnia 1. listopada 1891, zaś w następujących latach jak długo powyższa pożyczka zwróconą nie zostanie, najdalej do dnia 1. lutego każdego roku, budżet powiatowy odpowiadający powyższym zobowiązaniom.

Wreszcie poddaje sią powiat . . . . . egzekucyi politycznej celem ściągnięcia tej, z funduszów publicznych w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 30. października 1889 otrzymanej pożyczki.

W dowód czego podpisy Prezesa (zastępcy prezesa) Rady powiatowej i dwu członków Wydziału powiatowego przy wyciśnięciu pieczęci urzędowej.

Działo się w . . . . . dnia . . . . . .

Alegat 12. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

WYKAZ

rozdziału przyzwolonej Cesarskim rozporządzeniem z dnia 6. października 1889 D. p. p. Nr. 161 sumy 600.000 zł. a. w. tytułem bezprocentowych w sześciu równych ratach rocznych począwszy od 1. stycznia 1892 r. zwrotnych pożyczek.

L. p.	Powiat	wysokość asygnowan. pożyczek	Z kwoty tej udzielono	
			Wydziałowi powiat. jako pożyczkę pow. na roboty publiczne	włościanom
		zł.	zł.	
1	Biała	5.500	—	5.500
2	Bóbrka	4.500	—	4.500
3	Bochnia	5.000	—	5.000
4	Bohorodczany	5.000	5.000	—
5	Borszczów	25.000	—	25.000
6	Brody	15.000	15.000	—
7	Brzeżany	11.000	11.000	—
8	Buczacz	17.000	17.000	—
9	Cieszanów	5.500	—	5.500
10	Dąbrowa	4.000	2.000	2.000
11	Dobromil	4.000	4.000	—
12	Dolina	14.000	10.000	4.000
13	Drohobycz	6.000	3.945	2.055
14	Gorlice	10.000	5.000	5.000
15	Gródek	9.000	4.500	4.500
16	Grybów	5.000	—	5.000
17	Horodenka	8 000	—	8.000
18	Husiatyn	50.000	—	50.000
19	Jarosław	9.000	—	9.000
20	Jaworów	10.000	10.000	—
21	Kałusz	7.500	—	7.500
22	Kamionka	8.000	6.000	2.000
23	Kołomyja	10.000	10.000	—
24	Kossów	12.000	12.000	—

L. p.	Powiat	wysokość asygnowan. pożyczek	Z kwoty tej udzielono	
			Wydziałowi powiat. jako pożyczkę pow. na roboty publiczne	włościanom
		zł.	zł.	
25	Kraków	16.000	8.500	7.500
26	Krosno	5.000	—	5.000
27	Łańcut	16.500	9.000	7.500
28	Limanowa	4.500	4.500	—
29	Lwów	7.000	—	7.000
30	Mościska	5.000	—	5.000
31	Myślenice	12.000	12.000	—
32	Nadwórna	5.500	3.248	2.252
33	Nisko	22.500	22.500	—
34	Nowy Sącz	6.000	—	6.000
35	Pilzno	3.000	—	3·000
36	Podhajce	6.000	6.000	—
37	Przemyśl	6.000	—	6.000
38	Przemyślany	7.500	7.500	—
39	Rawa	7.500	2.500	4.961
40	Rohatyn	8.000	—	7.990
41	Rudki	7.000	7.000	—
42	Rzeszów	8.000	2.000	6.000
43	Sambor	5.500	5.500	—
44	Sanok	12.000	6.000	6.000
45	Skałat	35.000	35.000	—
46	Śniatyn	18.000	—	18.000
47	Stanisławów	6.000	3.000	3.000
48	Stare miato	3.500	—	3.500
49	Tarnopol	25.000	15.000	10.000
50	Tarnów	5.000	5.000	—
51	Tłumacz	9.000	4.800	4.200
52	Trembowla	5.000	—	5.000
53	Turka	4.000	4.000	—
54	Wieliczka	10.000	10.000	—
55	Zaleszczyki	14.000	—	14.000
56	Złoczów	19.000	15.000	4.000
57	Żółkiew	6.000	—	6.000
58	Żydaczów	5.000	—	5.000
59	Żywiec	5.000	5.000	—
	razem	600.000	308.493	291.458
			599.951	

Lwów 24. września 1890.

Alegat 13. Do sprawozdania LW. kr. 43.325/90.

Odpis

odezwy c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 5. marca 1890 l. 2.147/pr. do Wydziału krajowego.

Cennem pismem z dnia 22. lutego b. r. l. 8.343 udzielił mi Świetny Wydział krajowy treść szeregu podań, które wpłynęły od kilkudziesięciu Reprezentacyj powiatowych w sprawie obdarzenia solą spiżową lub solanką posiadaczy bydła, którzy z powodu braku paszy zmuszeni używać do karmienia inwentarza przeróżnych surogatów, potrzebują tej pomocy. Zarazem zażądał Świetny Wydział krajowy, by prośby powyższe uwzględniono przy rozdziale soli, która z mocy Najwyższego postanowienia ma być wydaną bezpłatnie z salin wielickich dla dotkniętych nieurodzajem gmin w Galicyi.

Zanim przyjdę do ocenienia treści powyższych próśb, pozwalam sobie przedewszystkiem zaznaczyć, że stosownie do uchwał powziętych na konferencyi odbytej z Reprezentantami Świetnego Wydziału krajowego w listopadzie zeszłego roku przeznaczyłem pewną część kredytów zapomogowych na zakupno soli spiżowej w celu wydania jej włościańskim posiadaczom bydła dla poprawy karmy bydlęcej. Zakupna i dostawy tej soli podjęła się c. k. generalna dyrekcya kolei państwowych i rozsyłka została w styczniu b. r. przeprowadzoną.

Najwyższem postanowieniem z dnia 17. grudnia 1889 raczył Jego Ces. król. Apostolska Mość najmiłościwiej zezwolić, aby gminom w Galicyi, Szląsku i Bukowinie dotkniętym brakiem paszy wskutek zeszłorocznego nieurodzaju wydano bezpłatnie z salin wielickich 20.000 c. m. soli spiżowej, pośledniejszego gatunku dla poprawy karmy bydlęcej. Reskryptem z dnia 4. stycznia 1890 L. 125 przeznaczył JE. Pan Minister skarbu z powyższej ilości soli spiżowej dla Galicyi 16.000 m. c. i dozwolił nadto, by gminom położonym w powiatach bohorodczańskim, doliniańskim, kałuskim, kołomyjskim, kossowskim i nadwórniańskim, dla których to będzie korzystniejszem, przyznano prawo poboru solanki ze znajdujących się na ich terytoryach lub w sąsiednich gminach źródeł solnych. Wprawdzie w okręgach skarbowych sanockim i samborskim znajdują się także źródła solne, są one jednak zabite a otwarcie i ponowne zabicie spowodowałoby zbyt wysokie koszta, wskutek czego obdzielenie włościan w tych okręgach solą spiżową jest właściwszem. Zaraz po otrzymaniu powyższego upoważnienia zarządziłem rozdział soli pomiędzy potrzebujące tej pomocy powiaty, a uzyskawszy za pośrednictwem JE. Pana Ministra handlu zniżenie cen taryfowych dla przewozu soli, zarządziłem począwszy od dnia 20. stycznia b. r. rozesłanie przeznaczonych poszczególnym powiatom ilości, wynoszących łącznie 15.350 cm. Rozsyłka ta została już ukończoną.

Załączony wykaz uwidocznia ile każdemu z dotkniętych brakiem paszy powiatów tak z soli zakupionej z funduszów zapomogowych w ilości 7.000 cm. jak i z soli bezpłatnie z salin wielickich wydanej, a w ilości 15.350 cm. dotychczas rozdzielonej, przypadło w udziale.

Prawo poboru solanki otrzymało w powiecie bohorodczańskim gmin 29, doliniańskim gmin 84, kałuskim 32, kołomyjskim 31, kossowskim 17, nadwórniańskim 38.

Obecnie przystępuję do omówienia próśb, które Świetnemu Wydziałowi krajowemu ze strony Wydziałów powiatowych w sprawie poboru soli przedłożono.

Ponieważ próśb tych Świetny Wydział krajowy mi nie udzielił, przeto oprzeć się muszę na streszczeniu takowych, które Świetny Wydział krajowy w powołanem na wstępie cennem piśmie zamieścił.

Otóż na podstawie tego streszczenia podzielić wypada powyższe prośby na kilka grup i tak; przedewszystkiem prośby wniesione przez Wydziały powiatowe w Bochni, Chrzanowie, Cieszanowie, Myślenicach, Sanoku, Stanisławowie, Tarnopolu, Tarnowie, Zbarażu w Wadowicach, domagające się większej ilości soli spiżowej, niż tym powiatom z zakupionych 7.000 cm. przyznano, pochodzą jeszcze z miesiąca grudnia, a więc z czasu, gdy o dalszej w tym kierunku pomocy nic jeszcze nie było wiadomo.

Prośby te stały się bezprzedmiotowemi, ponieważ w miesiącu styczniu b. r. odnośnym powiatom udzielono dalszych znacznych zasiłków w soli. Toż samo odnosi się do próśb wniesionych ze strony Wydziałów powiatowych w Dąbrowie, Kołomyi, Lisku, Nowym Targu, Ropczycach, Samborze, które jakkolwiek z końcem stycznia b. r. wpłynęły, widocznie jednak pisane były w czasie, gdy dalsza już udzielona pomoc nie była jeszcze Wydziałom powiatowym wiadomą.

Prośbom Wydziału powiatowego w Cieszanowie i 21 innych Wydziałów powiatowych o uwzględnienie przy rozdawnictwie soli spiżowej właścicieli i dzierżawców mniejszych posiadłości tabularnych i plebanów, nie może się stać zadość, ponieważ sól spiżową, którą dotychczas miałem do dyspozycyi, przeznaczoną tylko była dla włościańskich właścicieli bydła.

Zresztą rozdział tej soli został już uskutecznionym a pozostające jeszcze do rozporządzenia 650 cm. przeznaczone być muszą również dla włościańskich rolników. Prośby Wydziałów powiatowych w Myślenicach i Samborze o przyznanie gminom prawa poboru solanki z salin wielickich lub innych źródeł solnych, nie nadają się również do uwzględnienia wedle przytoczonego powyżej postanowienia JE. Pana Ministra skarbu, że surowicę pobierać mogą gminy w wymienionych sześciu powiatach.

Powiatom tym zresztą przyznano stosowną ilość soli spiżowej, a korzyść z poboru solanki wyniknąć dla nich mogącą uważać muszę ze względu na odległość od źródeł solnych, koszta i trudności transportu i stratę czasu co najmniej za bardzo wątpliwą.

Wreszcie prośba Wydziału powiatowego tarnopolskiego o bezpłatne wydanie soli kuchennej i Wydziału powiatowego zbarazkiego o zniżenie ceny kupna soli, nie nadają się do przedłożenia władzom centralnym ponieważ już reskryptem z dnia 13. października 1889. L. 19.366 oznajmiło Wys. c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych na mój wniosek w sprawie ułatwień w nabywaniu soli, że zarząd monopolu solnego nie jest w możności w obec ugody z Węgrami zniżyć ustanowioną cenę soli lub też bezpłatnie sól wydawać.

Z tego też powodu na mocy Najwyższego postanowienia z dnia 17. grudnia 1890 przyzwolono na bezpłatne wydanie tylko takiej soli, która w obrocie handlowym nie znajduje zbytu.

Lwów, dnia 5. marca 1890.

Badeni, *mp.*

Subalegat do alegatu 13. do sprawozdania LW. kr. 43.325/890.

WYKAZ

udzielonej włościańskim właścicielom bydła soli spiżowej.

L. p.	Powiat	Z 7000 cm. zakupionych z funduszu zapomogowego udzielono	Z 16.000 cm. wydanych bezpłatnie udzielono
1.	Biała	100	100
2.	Bóbrka	50	200
3.	Bochnia	100	200
4.	Bohorodczany	50	—
5.	Borszczów	150	300
6.	Brody	150	300
7.	Brzesko	100	200
8.	Brzeżany	150	300
9.	Brzozów	100	100
10.	Buczacz	150	300
11.	Chrzanów	50	100
12.	Cieszanów	100	200
13.	Czortków	100	200
14.	Dąbrowa	50	200
15.	Dobromil	50	200
16.	Dolina	150	—
17.	Drohobycz	150	300
18.	Gorlice	100	200
19.	Gródek	50	200
20.	Grybów	50	100
21.	Horodenka	150	300
22.	Husiatyn	150	300

L. p.	Powiat	Z 7.000 cm. zakupionych z funduszu zapomogowego udzielono	Z 16.000 cm. wydanych bezpłatnie udzielono
23.	Jarosław	150	300
24.	Jasło	100	200
25.	Jaworów	100	200
26.	Kałusz	100	100
27.	Kamionka	150	200
28.	Kolbuszowa	50	200
29.	Kołomyja	150	100
30.	Kossów	150	—
31.	Kraków	50	200
32.	Krosno	50	200
33.	Łańcut	150	300
34.	Limanowa	100	200
35.	Lisko	—	300
36.	Lwów	150	300
37.	Mielec	50	200
38.	Mościska	50	200
39.	Myślenice	100	200
40.	Nadwórna	50	—
41.	Nisko	100	200
42.	Nowy Sącz	100	200
43.	Nowy Targ	—	300
44.	Pilzno	50	100
45.	Podhajce	100	200
46.	Przemyśl	100	300
47.	Przemyślany	100	200
48.	Rawa	150	400
49.	Rohatyn	100	200

L. p.	Powiat	Z 7.000 cm. zakupionych z funduszu zapomogowego udzielono	Z 16.000 cm. wydanych bezpłatnie udzielono
50.	Ropczyce	—	150
51.	Rudki	50	200
52.	Rzeszów	150	300
53.	Sambor	100	200
54.	Sanok	100	200
55.	Skałat	100	200
56.	Śniatyn	100	200
57.	Sokal	150	300
58.	Stanisławów	100	200
59.	Staremiasto	50	200
60.	Stryj	—	200
61.	Tarnobrzeg	100	200
62.	Tarnopol	150	400
63.	Tarnów	50	200
64.	Tłumacz	100	200
65.	Trembowla	50	200
66.	Turka	50	200
67.	Wadowice	100	200
68.	Wieliczka	50	200
69.	Zaleszczyki	100	200
70.	Zbaraż	100	200
71.	Złoczów	150	300
72.	Żółkiew	150	300
73.	Żydaczów	100	200
74.	Żywiec	100	200
	Ogółem	7.000	15.350

Alegat 14. Do sprawozdania Lw. kr. 43.325/890.

Odpis

pisma Wydziału krajowego z dnia 27. sierpnia 1890. L. 16445|890 wystosowanego do J. E. Ministra skarbu Dr. Juliana Sas Dunajewskiego.

Ekscelencyo!

Tutejsza c. k. krajowa Dyrekcya skarbu zawiadomiła podpisany Wydział krajowy w odpowiedzi na liczne przesłane jej podania rolników, w których żądano wyjaśnień co do ceny kupna kainitu kałuskiego i warunków, pod jakimi nabyć go można, że reskryptem Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu z dnia 7. kwietnia b. r. l. 10099 ustanowiono na rok bieżący cenę niemielonego kainitu kałuskiego loco kopalnia na 1 zł. za cetnar metryczny. Zarazem oznajmiła wyż wspomniana władza, że została upoważnioną do wydawania poszczególnym rolnikom pozwolenia na pobieranie kainitu z kopalni, w miarę zasobów tego produktu, pod warunkiem jednak, że zgłaszający się o kainit rolnicy wykażą się certyfikatem wystawionym przez Towarzystwo gospodarskie. W myśl brzmienia odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu ma także certyfikat zawierać poświadczenie Towarzystwa gospodarskiego, że nawóz kainitowy jest potrzebnym dla gleby zgłaszającego się i to potrzebnym w żądanej właśnie ilości. Po nadto ma zgłaszający się o kainit rolnik złożyć oświadczenie, którem się obowiązuje, że pobranego, a raczej kupionego kainitu wyłącznie tylko na własnych gruntach, jako nawozu, używać będzie i że go nikomu, czy to za zapłatę, czy bezpłatnie nie odstąpi, w przeciwnym zaś razie poddaje się skutkiem ustawodawstwa skarbowo-karnego.

Wobec tych zarządzeń uważa Wydział krajowy za swój obowiązek, płynący z dbałości o interes rolnictwa, tego najpotężniejszego czynnika produkcyi i gospodarstwa naszego kraju, zwrócić się do Waszej Ekscelencyi z przedstawieniem przeciw powyżej wymienionym postanowieniom, które jak z jednej strony zapoznają interesa rolników w kraju zasługujące tem więcej na uwzględnienie, że reprezentują najznaczniejszą siłę podatkową kraju a przeszły właśnie w roku zeszłym ciężką kryzys wskutek posuchy i wynikłego ztąd braku nawozu, tak z drugiej strony, utrudniając nabycie kainitu, nie mogą się przyczynić do podniesienia się przedsiębiorstwa państwowego z eksploatacyi kainitu łałuskiego.

Przechodząc do szczegółów ma Wydział krajowy zaszczyt zwrócić przedewszystkiem uwagę Waszej Ekscelencyi na fakt, że cena oznaczona na 1 zł. za ctn. mt. kainitu loco kopalnia kałuska- jest stanowczo i bezwzględnie zbyt wysoka i nie odpowiada ani dotychczasowej cenie tego produktu w Kałuszu, ani cenie dzisiejszej analogicznych produktów zagranicznych, ani wartości samego produktu, jeśli go z tymi analogicznymi produktami porównamy, ani wreszcie potrzebie rolników naszego kraju po zeszłorocznej klęsce, którzy potrzebują pomocy i uprzystępnienia im nabycia nawozu sztucznego, ani nakoniec interesowi dalszego rozwoju kopalni kałuskiej. Powyższe twierdzenie pozwala sobie Wydział krajowy poprzeć następującymi danymi:

A. Dotychczasowa cena kainitu w Kałuszu.

W niedawnej przeszłości sprzedawano kainit kałuski stronom po cenie 50 ct. w. a. za ctn. mtr. Świadczy o tem polecenie Wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu wydane c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie pod dniem 31. sierpnia 1888 l. 27.077, sprzedania Ferdynandowi Hr. Hompeschowi w Rudniku 1.000 ctn. mtr. kainitu po cenie 50 ct. w. a. za jeden cetnar metryczny loco szyb kopalni. Przy takiej cenie obliczył interesowany, że z tranportem do Rudnika kosztował go 1 ctn. mtr. minimum 2 zł. 10 ct., licząc w tem jako koszt mielenia tylko 15 ct. za cetnar.

Przy obecnie ustanowionej cenie 1 zł. za cetnar loco szyb w Kałuszu, wypadłoby przyjąwszy tylko odległość transportu taką jak z Kałusza do Rudnika, obliczyć koszta kupującego kainit na 2 zł. 60 ct. Gdy zeszłorocznym nieurodzajem i wskutek braku paszy brakiem nawozu dotknięte zostały nietylko powiaty południowo-wschodnie bliżej Kałusza położone, ale i powiaty północno-wschodnie tudzież zachodnie w jednakiej prawie mierze, przyjęcie tedy jako przeciętnej w kraju ceny cetnara kainitu, przy obecnie oznaczonej nań cenie, z transportem i kosztem mielenia, na 2 zł. 60 ct. nie będzie pewno zbyt wygórowanem.

Już tedy ze względu na dotychczasową cenę kainitu w Kałuszu uważa Wydział krajowy cenę nań obecnie ustanowioną za zbyt wysoką, a nadto przemilczeć wobec Waszej Ekscelencyi nie może, że podniesienie jej tak znaczne, bo dwukrotne, w roku, który nastąpił po powszechnej klęsce podkopującej byt, klęsce rolników, kiedy się oni mogli spodziewać od administracyi państwa ulg i pomocy, by skutki klęski zdołali przetrwać, uważa za zarządzenie, któreby powinno być, jak najrychlej cofniętem lub zmienionem.

B. Z kolei rzeczy przechodzimy do twierdzenia, iż obecnie ustanowiona na kainit kałuski cena nie odpowiada cenie dzisiejszej analogicznych produktów zagranicznych, a zwłaszcza wartości samego produktu w Kałuszu dziś dostarczanego, jeżeli go porównamy z tymi analogicznymi produktami zagranicznymi. Wartość kainitu jako nawozu sztucznego zależy od ilości zawartych w jego składzie chemicznym części użyźniających, t. j. od ilości „kali“ czyli tlenku potażu, jak nie mniej od czystości i miałkości tego materyału nawozowego. Im większy procent kali zawiera kainit, tem jest przydatniejszym jako nawóz, i te też użyteczne jego części jak również stopień czystości i miałkości winny i muszą decydować dla rolników o jego cenie. Kainit kałuski zawiera według oświadczeń c. k. urzędu salinarnego w Kałuszu 10 do 11% kali (zarząd jednak nie gwarantuje tej ilości kali w kainicie dostarczanym z kopalni bez względu na skład chemiczny), a często, jakto prywatne analizy okazują, zawartość ta jest o wiele mniejszą i nie przechodzi 4%. Wobec tego przy obecnie ustanowionej cenie, gdy inne składniki kainitu kałuskiego, jak chlorek magnezyi, chlorek sodu i t. d. nie przedstawiają żadnej wartości dla rolnika, owszem są czynnikiem, który mu może przynieść tylko szkodę, wypada w najgorszym razie kilogram kali (tlenku potażu) na 25 ct. w. a. (jeśli procent kali wynosi 4), w najlepszym zaś razie przeszło 9 ct. w. a (gdy procent kali wynosi wyż wspomniane maximum 11%). Wobec faktu, że analizy prywatne maximum podanego w piśmie c. k. zarządu salinarnego w Kałuszu do Komitetu krakowskiego Towarzystwa rolniczego wystosowanem prawie nigdy nie znalazły, możemy przyjąć jako przeciętny najwyższy procent kali zawarty w kałuskim produkcie 6 do 7. Cena kilogramu kali chwiać się w takim razie będzie między $17^1/_2$ ct. a 14 ct. w. a. Cenę tę należy porównać z cenami sztucznych nawozów zagranicznych analogicznych do kainitu kałuskiego. Przytoczyć tu możemy przedewszystkiem ceny wyjęte z cennika połączonych fabryk chemicznych w Leopoldshall pod Stassfurt (die vereinigten chemischen Fabriken zu Leopoldshall Actien-Gesellschaft), według którego produkt wartością jeszcze najwięcej do kainitu kałuskiego, jeżeli ten zawiera 10—11% kali, zbliżony nazwany nawozem na łąki (Wiesendünger I. oder s. g. schwefelsaures Kali) zawierający, pod gwarancyą zakładu, minimum 9—12% czystego kali, kosztuje za ctn. mtr. tylko jedną markę t. j. 60 ct. loco dworzec kolei w Stassfurcie. Wypada tedy za kilogram

kali przy 9% zawartości 9 i przeszło pół centa, przy 12% zawartości 5 ct. w. a. Podobnie produkt lepszy „nawozem na łąki nr. II.“ (Wiesendünger II. oder s. g. schwefelsaures Kali-Magnesia-Dünger) zwany, zawierający 15—18% czystego kali, sprzedaje powyższa firma po 1 marce i 90 fenigów za cetnar metryczny, czyli 1 zł. 14 ct. Kilogram więc kali wypada na 7·6 ct., lub przeszło 6 ct., jeśli zawartość kali wynosi 18%. W obu wypadkach dostarczony produkt znajduje się w stanie miałkim, do użycia zupełnie odpowiednim i należycie oczyszczonym z szkodliwych części. Podobnie firma Heilinger i spółka (Joh. Heilinger und Compagnie. Kunstdünger-Fabriken Wien-Oderberg) ofiarowuje loco dworzec kolei żelaznej w Stassfurcie kainit denaturowany, z gwarantowaną zawartością 18·4 do 19·4% siarczanu kali i 4% kwasu fosforowego po cenie 2 zł. 5 ct. za cetnar metryczny. Jeśli tedy dla okrągłego rachunku przyjmiemy, że cent. metr. będzie zawierać tylko 18—19 kilogramów siarczanu kali i 4 kilogramy kwasu fosforowego, i na zawartość tego ostatniego składnika odliczymy stosownie do panujących cen dzisiejszych kwasu fosforowego, 50 ct., to na 18—19 kilogramów siarczanu kali otrzymamy 1 zł. 55 ct., jako jego cenę.

18—19 kilogr. siarczanu kali odpowiada 10—12 kilogramom kali (tlenku-potasu) czystego w cenie 1 zł. 55 ct, czyli za kilogram 15·1 centa lub niespełna 13 ct. Porównując obecnie rezultaty tego obliczenia, dojdziemy do wyniku, że w kainicie kałuskim niemielonym i nieczyszczonym, za którego skład chemiczny kopalnia nie przyjmuje żadnej gwarancyi, ma się płacić za kilogram kali w najlepssym razie 9 ct., w średnim 14 do $17^1/_2$ centów, w najgorszym 25 centów, gdy w kainicie sprowadzonym z Stassfurtu, gwarantowanym przez firmy dostarczające go, płaci się za kilogram kali 5—6 centów, 6—7·6 centów, lub jak w ostatnim wyżej omówionym wypadku niespełna 13 do 15 centów, otrzymując produkt w stanie mielonym i czystym, uwolniony od szkodliwych przymieszek.

Że ta ostatnia właśnie okoliczność wpływa znakomicie na użyteczność kainitu, zbyteczna prawie dowodzić w obec tego, iż powszechnie wiadomą jest rzeczą, że kainit kałuski, zawiera obok wyżej wspomnianego procentu tlenku potasu, także znaczne ilości związków soli kuchennej i chlorku magnu, które nie użyźniająco, ale wprost szkodliwie na role oddziaływują i jeśli nawożenie roli tym produktem nie ma być połączonem z wielkiem ryzykiem, wpierw wpływ ich przez zmielenie i należyte oczyszczenie zneutralizowany być musi. Gdy obecnie kopalnia kałuska wydaje kainit nieczyszczony, cena jego powinna być niższą, tak by rolnicy mogli połączone z czyszczeniem produktu koszta i trudności pokryć właśnie przez zaoszczędzenie uzyskane w niższej cenie produktu. Podobnie ma się też rzecz co do tej właściwości kainitu, obecnie w Kałuszu dostarczanego, iż zarząd kopalni dostarcza go w stanie niemielonym, w kawałkach wielkości pięści. Okoliczność ta tak samo a nawet w wyższym jeszcze stopniu jak poprzednio ujemnie wpływa na wartość omawianego produktu w porównaniu z zagranicznymi produktami; rolnicy bowiem nawet większe gospodarstwa w kraju prowadzący, nie łatwo zdobyć się mogą na nabycie młynów do mielenia kainitu, które w kraju dotąd prawie zupełnie są nieznane i których koszt przechodzi często możność ogółu naszych gospodarzy.

Nadto nawożenie roli kainitem niemielonym i nieczyszczonym nie osiąga żadnego dodatniego rezultatu, szkodliwe bowiem domieszki w niezmielonym kainicie zawarte mogą nie tylko szkodliwie na żyżność roli i roślinność oddziaływać, ale je nawet zniszczyć.

Wreszcie kainit niemielony i nieczyszczony ma jeszcze i tę właściwość ujemną, że za skład jego chemiczy, żadnej odpowiedzialności przyjąć nikt nie może i kupujący jest pod tym względem zdany zupełnie na łaskę przypadku, który może go na znaczne straty narazić.

Powyżej podniesione okoliczności świadczą najwymowniej o niższości obecnie w Kałuszu wydobywanego kainitu od produktów analogicznych zagranicznych a jeśli się zważy

że produkt o tyle niższy pod każdym względem jest, jak powyżej przedstawić mieliśmy zaszczyt droższym, to zdanie powyżej wyrażone, iż cena nań naznaczona nie stoi w żadnym stosunku do wartości jego, okaże się słusznem.

C) Cena ta nieodpowiada tej wreszcie potrzebie rolników naszego kraju i ich zwłaszcza obecnemu położeniu. Wiadomem Waszej Ekscellencyi jak bardzo kraj nasz ucierpiał wskutek zeszłorocznej klęski posuchy, która nie tylko pozbawiła rolników zbioru plonów w zbożu, ale nadto wskutek braku paszy spowodowała ogromny nie dający się obliczyć bliżej ubytek w inwentarzach i to zarówno gospodarstw włościańskich jak i gospodarstw większych. Ubytek ten, sam w sobie niepowetowany, pociągnął za sobą klęskę dalszą, brak nawozu. Już w memoryale naszym z dnia 4. lutego b. r. l. 6632, którem predstawiliśmy wys. c. k. Rządowi potrzebę przyjścia rolniczej ludności kraju z dalszą pomocą, podaliśmy przybliżone obliczenie przestrzeni kraju, która będzie musiała leżeć odłogiem, z braku nawozu, którymby ją można użyźnić i uprawić. Dziś, gdy cyfry ubytku inwentarza dokładniej są znane, obliczenie takie wypaśćby musiało jeszcze niekorzystniej. Obawy tej klęski spowodowały w czasie obrad Sejmu krajowego w r. zeszłym uchwalenie wezwania do do Wys. c. k. Rządu o jak najrychlejsze zarządzenie eksploatacyi kainitu kałuskiego, a chęć złagodzenia jej skutków powodowała podpisanym Wydziałem krajowym do dopomagania tej w wspomnianym powyżej memoryale ułatwienia rolnikom korzystania z bogactw kopalni kałuskich przez naznaczenie ceny na kainit i wprowadzenie sprężystszej administracyi, którąby mogła krajowym rolnikom dostarczyć kainitu mielonego i w ten sposób umożliwiła im uprawę zeszłoroczną posuchą wyjałowionej roli. Rezultatem tych starań, jeśli nim być mają zarządzania wydane reskryptem Wysokiego c. k. Ministeryum skarbu z dnia 7. kwietnia b. r. L. 10.099 zostali rolnicy kraju naszego gorzko zawiedzeni, skoro jakości produktu przez mielenie i czyszczenie go nie podniesiono, a cenę jego dotychczasową podwojono, tak, iż dziś produkt ten jest droższym od produktów zagranicznych i chyba tylko cło wchodowe może spowodować rolników, żeby się nie zaopatrywali wyłącznie w kainit stassfurcki.

W rozporządzeniu powyższem wprowadzone nadto zostały, prócz nieracyonalnie wysokiej ceny, także inne zarządzenia i wymogi utrudniające rolnikom korzystanie ze skarbów kopalni kałuskiej, miasto ułatwień, których się dopraszano i spodziewano.

Mówimy o wymaganiu certyfikatu, o obowiązku złożenia deklaracyi, o groźbie odpowiedzialności karno-skarbowej, a wreszcie o zarządzeniu, na którego podstawie nie na miejscu się znajdujący c. k. zarząd salinarny w Kałuszu, ale c. k. krajowa Dyrekcya skarbu we Lwowie jest uprawnioną do decydowania czy ma być zgłaszającemu się wolno zakupić pewną ilość kainitu. Wydział krajowy nie zapoznaje tych względów, które powodowały Wys. c. k. Ministerstwem skarbu, gdy postanowienia te wydano, a mianowicie interesów monopolu soli i dążenia do uniknięcia nadużyć, sądzi jednak, że i w inny sposób, bez narażenia rolników chcących korzystać z kainitu na tyle utrudnień i przeszkód możnaby tym względom uczynić zadość i nadużycia uchylić. I tak przez oczyszczenie i mielenie kainitu, usunąćby można znaczną część soli kuchennej w nim zawartej a mogącej spowodować nadużycia w tym kierunku, iżby ktoś kainitu używał n. p. jako soli bydlęcej. Dalej zdaniem Wydziału krajowego utrudnieniem zupełnie zbędnem jest wymaganie certyfikatów Towarzystw rolniczych poświadczających, że dla danej roli potrzebną jest taka a taka żądana ilość kainitu. Po pierwsze niewiadomo, czy tylko główne centralne komitety Towarzystw gospodarskich w kraju miałyby prawo wystawiać te certyfikaty, czy też i zarządy oddziałów prowincyonalnych mogłyby te poświadczenia wydawać.

W pierwszym razie byłoby uzyskanie certyfikatu, jeśliby tenże nie miał być czczą tylko formalnością, bardzo utrudnionem, boć trzebaby chyba kogoś z oddziału powiatowego, gdzie dana gleba leży, delegować do zbadania gleby i orzeczenia, jaka ilość kainitu byłaby dla

użyźnienia jej potrzebną, poczem na podstawie opinii zdanej sobie, mógłby Komitet centralny certyfikat zeznać; w drugim razie procedura byłaby wprawdzie krótszą o jedną instancyę, ale nie mniej wymagałaby oględzin i przekonania się dokładnego, co pociągałoby za sobą tak w jednym jak w drugim wypadku i znaczne koszta i stratę czasu, a trudno rzeczywiście zdać sobie sprawę w jakim celu to poświadczenie ma być wydanem. Podpisany Wydział krajowy sądzi, że osądzenie czy komuś z rolników kainitu jako nawozu potrzeba dla jego gleby i ile mu go potrzeba, skoro on ten kainit ma kupić, może i powinno być pozostawione własnemu ocenieniu interesowanego, i że sprawa ta w niczem interesów skarbu państwa nie dotyczy. Powtóre kwestya w jakiej ilości potrzeba użyć kainitu na jakiejś przestrzeni, by ją użyźnić, jest zdaniem fachowych rzeczą bardzo względną i nie da się z ścisłością rozwiązać. Certyfikaty więc owe musiałyby być albo li tylko formalnością, niemającą żadnej wartości albo utrudnieniem bardzo znacznem nabycia kainitu.

Co do oświadczeń wymaganych od chcących nabyć kainit, to znowu trudno Wydziałowi krajowemu dopatrzeć się powodu, dla którego nabywcy ma być jedynie wolno używać kainitu tylko na własnym gruncie i dlaczego nie wolno mu odstąpić go bezpłatnie komu innemu, skoro przez użycie na gruncie cudzym kainitu kupionego lub przez odstąpienie go bezpłatne komu innemu, ktoby nie mógł czy nie chciał wprost kainitu kupić, skarb państwa wziąwszy raz cenę kupna, żadnej nie ponosi szkody. Groźba odpowiedzialności skarbowo-karnej dołączona do oświadczenia i w formie jego zawarta, może zdaniem Wydziału krajowego jedynie odstraszyć tych, coby jeszcze mimo tylu utrudnień chcieli zakupić kainit w Kałuszu. Wreszcie zastrzeżenie dla c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu we Lwowie wyłącznego decydowania, czy i w jakiej ilości ma być sprzedanym zgłaszającemu się kainit, jest o tyle utrudnieniem sprawy, iż powodować może niejednokrotnie przewleczenie sprawy. Łatwo bowiem zdarzyć się może, że strona wiedząc o tem, że w Kałuszu znajduje się c. k. zarząd salinarny, uda się doń wprost z zamówieniem, a wskutek powyższego zarządzenia musi tenże urząd odsyłać dopiero zgłaszającego się do władzy innej, do której strona ponownie udawać się będzie musiała. Wszystkie powyższe utrudnienia, do których jeszcze dodać należy okoliczność, że kainit sprzedawany bywa loco szyb kopalni, i że administracya salin nie podejmuje się odstawiania produktu do stacyi kolejowej w Kałuszu, że dalej ani taż administracya ani c. k. krajowa Dyrekcya skarbu we Lwowie nie mogą wskazać stronom przedsiębiorcy spedytora, któryby się podejmował transportu tego, wskutek czego kupujący są na łasce miejscowych spekulantów, — wszystkie te utrudnienia są powodem, że i rolnicy w kraju z bogactw kałuskiej kopalni korzystać nie mogą i kopalnia ta, jeśli jej administracya nie będzie prowadzoną w sposób przemysłowo-handlowy nie będzie mogła dawać skarbowi państwa takich dochodów, jakichby się można po zasobach ukrytych w jej łonie spodziewać. Przedstawiszy Waszej Excellencyi powyższą sprawę ma Wydział krajowy zaszczyt upraszać Waszą Excellencyę o wejrzenie w nią i zarządzenie zniżenia ceny kainitu kałuskiegó, a to nie loco kopalnia lecz loco stacya kolejowa, najrychlejsze zaprowadzenie przy kopalni młyna do mielenia kainitu, wreszcie uchylenie tych zarządzeń utrudniających rolnikom nabycie kainitu a nieusprawiewionych wymogami interesu skarbu państwa, lecz stojących z nim w sprzeczności, któreśmy powyżej mieli zaszczyt przedstawić tudzież nadanie administracyi salin kałuskich tego charakteru przedsiębiorstwa przemysłowo-handlowego, które jest dla ich rozwoju koniecznym.

Alegat 15. do sprawozdania z LW. kr. 43.325/890.

Do l. 503/pr. ex 1890.

Instrukcya

wydana przez galicyjską c. k. krajową Dyrekcyę skarbu w porozumieniu z Wydziałem krajowym co do sprowadzania zboża z Rosyi do Galicyi bez opłaty cła wchodowego w czasie do końca czerwca 1890, na podstawie rozporządzenia wysokiego c. k. Ministerstwa skarbu i handlu z 27. lutego 1890 (Dz. u. p. Nr. 29, Dz. rozp. Nr. 9) zawieszającego z powodu nieurodzaju, jaki w roku zeszłym nawiedził wschodnią Galicyę, opłaty celne dla niektórych gatunków zboża.

1.

Uwolnienie od cła odnosi się tylko do tych transportów zboża, które sprowadzać będą rolnicy t. j. właściciele i dzierżawcy większych lub mniejszych posiadłości gruntowych a to bądź bezpośrednio, bądź też za pośrednictwem Wydziałów powiatowych.

2.

Ze względu, iż z dobrodziejstwa tego korzystać mogą tylko rolnicy w powiatach politycznych Borszczów, Brzeżany, Brody, Buczacz, Czortków, Horodenka, Husiatyn, Kamionka, Podhajce, Rawa, Sokal, Trembowla, Tarnopol, Skałat, Zaleszczyki, Zbaraż i Złoczów, wyznacza się dla wprowadzenia zboża bez opłaty cła wchodowego niżej poszczególnione urzędy cłowe mianowicie: c. k. główne urzędy cłowe w Brodach i Podwołoczyskach, uboczne urzędy cłowe w Bełzcu, Uhrynowie, Stojanowie, Folwarkach, Strzemilczu, Husiatynie, Skale i Kozaczówce, wreszcie ekspozytury cłowe w Budzie zbarazkiej, Kałaharówce i Olchowcu.

Osobnem rozporządzeniem oznaczonem zostanie, w jaki sposób podane w rozporządzeniu ministeryalnem maksymalne ilości zboża bez opłaty cła wchodowego wprowadzić się mające rozdzielone będą pomiędzy wyż nazwane urzędy cłowe.

W rozdziale ilości zboża na poszczególne urzędy mogą być jednak w razie potrzeby zarządzone dodatkowo zmiany w ten sposób, iż przy podwyższeniu ilości zboża przy jednym urzędzie cłowym, zmniejszoną zostanie równocześnie odpowiedna ilość zboża przy innym urzędzie cłowym.

O każdej takiej zmianie zawiadomi się interesowane urzędy cłowe.

3.

W celu uzyskania uwolnienia od cła wprowadzić się mającego zboża, wykazać się należy przed urzędem cłowym certyfikatem, który Wydział krajowy wyda w każdym wypadku z osobna wedle dołączonego formularza. Ważność tych certyfikatów trwać będzie jeden miesiąc.

Urząd cłowy zbada wiarogodność przedłożonego certyfikatu i na podstawie tegoż, tudzież ustnej deklaracyi strony przedsięweźmie przepisane postępowanie urzędowe.

Na odprawione bez opłaty cła wchodowego zboże wyda urząd cłowy przewoźnikowi (wekturantowi) kartę legitymacyjną (Legitimationsschein) opatrzoną w następującą klauzulę:

„N. N. z . . . . . (Imię i nazwisko i miejsce zamieszkania wymienionego w certyfikacie właściciela zboża) otrzymuje z Rosyi bez opłaty cła wchodowego dla własnego użytku . . . ilość i gatunek odprawionego zboża) na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27. lutego 1890 Dz. u. p. Nr. 29 i certyfikatu Wydziału krajowego z dnia . . . . . Nr. . . z obowiązkiem zwrócenia urzędowi cłowemu niniejszej karty legitymacyjnej opatrzonej w poświadczenie odbiorcy zboża w ciągu . . . dni".

Termin, w którym karta legitymacyjna opatrzona w powyższe poświadczenie zwróconą być ma urzędowi cłowemu, wyznaczy tenże z uwzględnieniem czasu potrzebnego do przystawienia przesyłki na miejsce przeznaczenia tudzież przesłania ztamtąd karty legitymacyjnej do miejsca siedziby urzędu cłowego.

Odprawioną przesyłkę zboża zaciągnie urząd cłowy do rejestru notatkowego (Notizregister), w którym przewoźnik podpisać ma klauzulę, iż zobowiązuje się otrzymaną kartę legitymacyjną opatrzoną w poświadczenie odbioru transportu zboża przez właściciela w naznaczonym terminie zwrócić urzędowi cłowemu.

Dotyczącą pozycyę rejestru udokumentować należy odnośnym certyfikatem, który w tym celu ma być ściągnięty, po nadejściu zaś potwierdzonej karty legitymacyjnej dołączyć takową do rejestru jako dalszy załącznik.

O ileby odprawa zboża bez opłaty cła wchodowego wprowadzić się mającego z jakichkolwiek powodów miała być dokonaną na podstawie pisemnej deklaracyi (n. p. przy głównych urzędach cłowych, przy których zboże odprawić się mające byłoby już w rejestrach zaciągnięte), należy takową przedłożyć w dwóch egzemplarzach (unikat i duplikat) w których podaną ma być ilość i gatunek wprowadzić się mającego zboża z następującem oznajmieniem:

„do wolnej od opłaty cła odprawy na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27. lutego 1890. Dz. u. p. Nr. 29 i certyfikatu Wydziału krajowego z dnia . . . Nr. . . . dla własnego użytku (imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wymienionego w certyfikacie właściciela zboża) z obowiązkiem zwrócenia urzędowi cłowemu duplikatu deklaracyi towarowej opatrzonego w poświadczenie odbioru zboża przez wymienionego właściciela tegoż w ciągu . . . . dni".

Urząd cłowy umieści na obu egzemplarzach deklaracyj wynik przedsięwziętych oględzin urzędowych, tudzież w miejsce dat co do uiszczenia i zarachowania należytości celnych następującą klauzulę:

„Odprawiono bez opłaty cła wchodowego na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z dnia 27. lutego 1890 (Dz. u. p. Nr. 29) i certyfikatu Wydziału krajowego z dnia . . . Nr. . . . .",

i zatrzyma unikat deklaracyi towarowej wraz z certyfikatem w urzędzie dla udokumentowania odnośnej pozycyi rejestru, duplikat zaś deklaracyi wręczy przewoźnikowi (wekturantowi) pouczając go przytem, iż jest obowiązanym po przystawieniu przesyłki na miejsce przeznaczenia postarać się o niezwłoczne potwierdzenie przez właściciela zakupionego zboża na deklaracyi, iż zboże otrzymał i o odesłanie tegoż potwierdzenia do urzędu cłowego przed upływem wyznaczonego w tym celu terminu.

Zwrócony duplikat deklaracyi towarowej opatrzony w potwierdzenia odbioru właściciela zakupionego zboża należy przyłączyć do rejestru jako dalszy załącznik. Urzędy cłowe winne odprawione bez opłaty cła wchodowego przesyłki zbożowe utrzymywać w ewidencyi a gdyby potwierdzenie odbioru w naznaczonym terminie do urzędu nie nadeszło, sporządzić opis czynu i przedłożyć takowy przełożonej c. k. powiatowej Dyrekcyi skarbu do dalszego zarządzenia.

4.

Sprowadzone z uwolnieniem od opłaty cła zboże służyć może tylko na własny użytek sprowadzającego je rolnika; odstąpienie tegoż zboża osobie trzeciej a mianowicie handlarzom zboża, młynarzom, zużycie go przy wyrobie piwa lub wódki nie jest dopuszczalnem i karanem będzie w myśl przepisów o przekroczeniach dochodów skarbowych.

Odpowiedne ogłoszenia w tym względzie zostaną w gminach publicznie obwieszczone, władze zaś i organa skarbowe mają obowiązek w razie spostrzeżenia nadużyć ze zbożem bez opłaty cła wprowadzonem, wdrożyć przeciw winnym postępowanie dochodowo-karne.

Sposób wykonywania kontroli nad sprowadzonem z zagranicy bez opłaty cła zbożem, przepisanym będzie osobnem rozporządzeniem.

Lwów dnia 21. marca 1890

Alegat 16. do sprawozdania L. W. 43325/90.

Oświadczenie.

(Wzór).

Niżej podpisany N. N. włościanin rolnik z gminy . . . . . w powiecie . . . . . oświadczam niniejszem, że otrzymawszy od Wydziału powiatowego w . . . . . owsa (słowami ilość), jęczmienia (słowami ilość), żyta (słowami ilość), hreczki (słowami ilość) [1] z zapasu zboża, które tenże Wydział powiatowy sprowadził z Rosyi przez urząd cłowy w . . . . . z uwolnieniem od cła wchodowego dla włościan na zasiewy i ich własne potrzeby, obowiązuję się powyżej wymienione ilości ziarna użyć na własne potrzeby mego gospodarstwa, t. j. na zasiew lub żywność, nieodprzedać zaś ich handlarzowi, nie odstąpić gorzelni lub browarowi do pędzenia wódki lub piwa i nie sprzedać ich młynarzowi.

W razie gdybym postąpił inaczej przyjmuję odpowiedzialność za to wobec władz skarbowych na siebie.

W . . . . . dnia . . . . . 1890 r.

Podpis świadka:

Podpis zeznającego lub znak jego ręką uczyniony [2].

Podpis świadka:

---

[1]) Tu ewentualnie należy podać cenę za zboże przez włościanina zapłaconą.

[2]) Jeśli zeznający nie umie pisać powinien jeden ze świadków wypisać jego imię i nazwisko obok znaku własnoręcznie przezeń nakreślonego.

L. S. 957/90.

Aleg. 117.

Wniosek.

Zważywszy, że wskutek brzmienia §. 19 koncesyi c. k. uprzywilejowanej galicyjskiej kolei Karola Ludwika z dnia 30. marca 1857 termin, od którego służy państwu prawo objęcia tej kolei co do linii Kraków-Dębica już w roku 1888 upłynął, a co do linii Dębica-Przemyśl-Lwów z dniem 4. listopada 1891 się rozpoczyna

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by c. k. uprzywilejowaną galicyjską kolej żelazną Karola Ludwika z dniem 1. stycznia 1892 objął na rzecz państwa.

Lwów dnia 10. listopada 1890.

Wnioskodawca:
Struszkiewicz w. r.

Z. Kozłowski, Dembowski, J. Tarnowski, Rey, Biliński, Męciński, W. Kozłowski, Gross, Sawa, Skałkowski, Borkowski, T. Rozwadowski, Pilat, Romanowicz, Wereszczyński, Langie, Niedzielski, Brykczyński, Wł. Koziebrodzki, Polanowski, Mazaraki, Scipio, Zoll, J. Gnoiński. Teliszewski, Słonecki, Gorayski, Fr. Jędrzejowicz, Szeptycki, Szczepanowski, Dydyński, Abrahamowicz, A. Wodzicki, Merunowicz, Schnell, Rozenstock, Tyszkiewicz, Lenartowicz, G. Romer, Skrzyński, M. Torosiewicz, Romańczuk, Rożankowski, Hamorak, Korol, Kułaczkowski, Sawczak, Siczyński, Kowalski, St. Jędrzejowicz, Klemensiewicz.

L. s. 741/90.

Aleg. 118.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych w Jagielnicy, Horodence i Kobiernicach, tudzież o szkole uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

Wysoki Sejmie!

Obszerne sprawozdanie przedłożone przez Wydział krajowy w sprawie niższych szkół rolniczych wykazuje pomyślny rozwój tych zakładów. Znaczny napływ kandydatów, co umożliwia zarazem lepszy ich wybór — dalej popyt na ukończonych uczniów, usprawiedliwia najzupełniej przypuszczenie, które przy zakładaniu szkół tych w swoim czasie wyrazić mieliśmy sposobność, że potrzeba takich zakładów w kraju naszym istnieje, a znajduje ona jeszcze dobitniejszy wyraz w licznych żądaniach różnych okolic kraju, zakładania nowych szkół niższych rolniczych, żądaniach popieranych znacznemi na ten cel ofiarami.

Stwierdzając pomyślny stosunkowo rozwój tych zakładów, nie można zapominać, co też Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem podnosi, że organizacyi ich nie należy uważać za wykończoną. Tak zwany normalny plan oznaczony przez c. k. Ministerstwo rolnictwa musi być w miarę zyskanych z biegiem czasu doświadczeń i stosunków miejscowych każdej szkoły z osobna, odpowiednio zmienianym i uzupełnianym, jak to już w dawniejszych sprawozdaniach komisya gospodarstwa krajowego zaznaczyła dobitnie. Zmiany te jednak i uzupełnienia winny być przedsiębrane zwolna, z należytą oględnością i w miarę doświadczeń na miejscu zdobytych, gdyż ze względu na różne zupełnie od naszych stosunki krajów zachodnich monarchii, jako też i zagranicy, z doświadczeń poczynionych w równorzędnych zakładach, nie wszystko tam za właściwe uznane, u nas może być zastosowanem. To jednak i kraje wyżej w kulturze stojące mają z nami wspólnego, że tak jak u nas tak i tam, mało bardzo uczniów przychodzi do tych zakładów w tym celu, by po ukończeniu kursów wrócić na własne gospodarstwo; znaczna większość kończy naukę dla tego, by na podstawie uzyskanych świadectw dostać korzystniejsze posady przy gospodarstwach większych. Fakt ten stwierdza zarówno c. k. Ministerstwo rolnictwa w swoich zapiskach, jak też stwierdziła dyskusya w Wiedniu na kongresie rolniczym w sekcyi V. (für das landwirtschaftliche Unterricht und Versuchswesen) w dniu 3. września br. odbyta. Dopiero w Saksonii, w W. ks. Badeńskiem i prowincyach nadreńskich, mimo że zakłady

te są tam mniej więcej tak samo jak i w Austryi urządzone, większa stosunkowo liczba uczniów, synów włościan, przechodzi ze szkoły na własne gospodarstwo. I u nas z biegiem czasu tak będzie, a sam fakt znacznej liczby synów włościańskich uczęszczających do naszych szkół (37 na ogólną liczbę 80 w Jagielnicy, Horodence i Kobiernicach) uzasadnia nadzieję, że czy to wprost, czy to po krótszych lub dłuższych latach służby przy większych gospodarstwach, część ich przynajmniej na własnym osiędzie gospodarstwie. Stosunki frekwencyi, jakkolwiek co do ilości uczniów i liczby zgłaszających się kandydatów zadawalniają, to jednak oddziaływanie na zwiększenie liczby uczniów z klasy włościan, gospodarzy średnich byłoby bardzo pożądane, a osiągnąćby można może więcej zadowalniające pod tym względem rezultaty, gdyby Wydział krajowy przy nadawaniu miejsc funduszowych, od synów włościańskich wspomnianej kategoryi nie wymagał koniecznie świadectw ubóstwa. Tak zaś, jak u nas jest, nie można nazwać błędem, jeżeli jedna lub druga szkoła niższa rolnicza, zastosowując się do potrzeby i swoich miejscowych stosunków, kształci swych wychowanków na pomocników przy większych gospodarstwach, nie należy jednak właśnie ze względu na ten nawet cel ostateczny zapominać, że to jest niższa szkoła, że tak pomocnicze jak i zawodowe wiadomości tylko w takim rozmiarze winny być uczniom tych zakładów podawane, w jakim przypuszczać można, że w stosunku do swego przygotowania naukowego i rozwinięcia umysłowego przyswoić je sobie mogą, w jakim wreszcie rozmiarze w przyszłym swoim zawodzie i stanowisku zastosować je będą w możności. Uwagi te dotyczą przedewszystkiem nauk przyrodniczych i jakkolwiek i tutaj należy skonstawać zwrot ku lepszemu, co niewątpliwie jest skutkiem krytyki przez komisyę gospodarstwa krajowego w odnośnych sprawozdaniach w swoim czasie wypowiedzianej, to jednak przecież jeszcze nie jest zupełnie dobrze, jak widać ze sprawozdań delegatów przez Wydział krajowy celem lustracyi tych szkół na egzamina wysyłanych. Zarządzone przy tej sposobności przez sprawozdawcę Wydziału krajowego i profesora Strusiewicza konferencye nauczycieli, na których „zwrócono uwagę kierowników szkół i nauczycieli na tę wadliwość, wypowiadając życzenie, aby nauczyciel nauki zawodowej rolniczej sam udzielał tych wiadomości z nauk przyrodniczych, których do uzasadnienia wykładanej przez siebie nauki zawodowej koniecznie potrzebuje i aby sam sobie uczniów do słuchania i zrozumienia nauki zawodowej przygotował“, niewątpliwie dobrze wpłyną na przyszłość.

Mimo jednak częstych a pożądanych lustracyj ze strony fachowych organów Wydziału krajowego i konferencyi z nauczycielami pojedynczych szkół, wobec braku podręczników tak dla nauk pomocniczych jak i zawodowych trudności w kierunku utrzymania w należytym poziomie rozmiaru nauk udzielanych są i będą wielkie, a usiłowania, by uzyskać takie podręczniki, mimo nalegań komisyi gospodarstwa krajowego, starań Wydziału krajowego i odpowiednich funduszów przez Wysoki Sejm na ten cel wotowanych, dotąd niestety były bezskuteczne. Zapowiadane w drodze prywatnej prace odpowiednie nie zostały dotychczas wykończonemi. Na uznanie więc zasługuje zarządzenie w sprawozdaniu Wydziału krajowego zaznaczone, aby skryptami litografowanymi tymczasowo zastąpić podręczniki. Do opracowania tych skryptów są powołani nauczyciele sami, co im też nie powinno i nie może stanowić trudności. Skontrolowanie a w danym razie i uzupełnienie takich skryptów a wreszcie i zamienienie ich w podręczniki odpowiednie celowi, będzie już w przyszłości rzeczą łatwiejszą. Mimo tej nadziei jednak komisya gospodarstwa krajowego doradza Wydziałowi krajowemu, by ponownie na napisanie podręczników konkurs ogłosił.

Dobre przygotowanie uczniów w naukach elementarnych ogólnie kształcących jest nieodzownym warunkiem odpowiedniego spożytkowania nauk pomocniczych i zawodowych. Doświadczenie jednak nauczyło, że szkoła ludowa nie daje a raczej nie może dać w zupełności tego, co w tym kierunku potrzeba; uwaga ta nie jest zarzutem dla naszej szkoły ludowej, bo jest to faktem nie tylko u nas w kraju, nie tylko w Austryi ale i za granicą, skonstatowanym

podczas wspomnianych już powyżej rozpraw na kongresie rolniczym wiedeńskim. Nadzieja, że siłami nauczycielskiemi szkół ludowych istniejących w miejscowościach, gdzie szkoły niższe rolnicze założyliśmy, będzie sobie można radzić, już z samego początku istnienia tych zakładów okazała się złudną, a potrzeba ustanowienia dla tych nauk osobnych nauczycieli, konieczną.

Doświadczenie dalsze okazało, że leży w interesie szkół niższych rolniczych, aby pozyskać dla nich i utrzymać czas dłuższy dla przedmiotów elementarnych ogólnie kształcących nauczycieli zdolnych i wytrawnych, tak jak się to stało już przy szkole parobków w Dublanach i dla tego komisya gospodarstwa krajowego, podzielając motywa podniesione w sprawozdaniu Wydziału krajowego, pozwala sobie przedstawić na końcu niniejszego sprawozdania Wysokiemu Sejmowi do uchwały odpowiedni wniosek.

Stosunki i warunki miejscowe, w jakich istnieją dotychczasowe nasze niższe szkoły rolnicze, znane są Wysokiej Izbie dostatecznie z dawniejszych sprawozdań; nie potrzebujemy więc rozpatrywać ich szczegółowo ponownie. Stosunki i warunki te oddziaływują z natury rzeczy na kierunek każdej z osobna. Stwierdzić tu już z uznaniem należy, że korpus nauczycielski tych szkół, a w szczególności ich kierownicy z całem poświęceniem i miłością do powierzonych im zakładów starają się o ich normalny rozwój, przy wytężonej i świadomej celu pracy zbierają doświadczenia i odpowiednio je zużytkowują. Chętni w przyjmowaniu rad i wskazówek, posłuszni w wykonywaniu poleconych zarządzeń, dają uzasadnioną podstawę do wyrażenia nadziei, że przy dalszej wytrwałej pracy, zakłady ich pieczy powierzone, jakkolwiek wśród trudnych warunków postawione, spotężnieją i skutecznie wpłyną na podniesienie, na rozwój i postęp rolnictwa krajowego.

Skuteczna opieka Wydziału krajowego za pomocą częstych lustracyj, jakich już w tym roku ze skutkiem użyto, ułatwi zadanie czynnikom miejscowym.

Szkoła w Horodence w braku własnego obszerniejszego gruntu, oparta o większe postępowe gospodarstwo, przy ciągle jednakiej życzliwości jego właściciela, idzie wskazanym przez szkołę niższą dublańską torem, kształcąc pomocników dla gospodarstw większych — napływ starających się o przyjęcie (na 32 zgłoszonych przyjęto 15) świadczy o zaufaniu, jakie obudza.

Szkoła w Jagielnicy przezwyciężywszy początkowe trudności po dopełnieniu przez zakupno ze środków przez Wysoki Sejm uchwalonych obszaru swego gospodarstwa do 30stu morgów i po zaprowadzeniu odpowiednich zmian w tem gospodarstwie — staje się zwolna wzorowem gospodarstwem włościańskiem, którego wyniki już obecnie na okoliczne gospodarstwa włościańskie dobrze oddziaływują. Kształci ona 30stu uczniów w kierunku odpowiednim do swych miejscowych stosunków, na samoistnych gospodarzy włościańskich, a prowadząc ich według bardzo ścisłego porządku szczegółowo w sprawozdaniu dyrekcyi opisanego, obrabia własnemi siłami cały własny obszar i oprócz tego zarabia.

W obydwu tych szkołach powyższych, stosownie do miejscowych stosunków, zaprowadzono szczegółową naukę i uprawę tytoniu; szkoła jagielnicka uskutecznia takową na własnym obszarze, zaś dla szkoły w Horodence JW. baron Romaszkan odpowiednią przestrzeń gruntu dla tego celu bezinteresownie odstępuje. Koniecznem jest również, by przy szkołach tych obydwu zaprowadzono i urządzono ogródki doświadczalne dla uprawy tytoniu i różnych jego gatunków — urządzenie takie będzie jednak połączone z kosztami, które komisya gospodarstwa krajowego w wysokości 100 zł. na każdy z tych ogródków preliminuje, a zalecając Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie tego urządzenia, przedstawia Wysokiemu Sejmowi odpowiedni wniosek.

Przypuszczenie, że szkoła niższa rolnicza w Kobiernicach, położona na zachodnich krańcach kraju będzie dostawała w uczniach materyał w naukach elementarnych ogólnie kształcących dostatecznie przygotowany, nie zostało usprawiedliwione; zaprowadzony więc kurs dwuletni w przeciwstawieniu do trzechletniego w innych szkołach niższych rolniczych okazał

się nie wystarczającym; przerobienie, stosownie do obowiązującego planu, całej materyi naukowej fachowej obok nauk pomocniczych, wobec konieczności znacznych uzupełnień w kierunku wykształcenia elementarnego, mimo usilnej pracy personalu nauczycielskiego nie dało spodziewanych dostatecznych wyników, a już dla koniecznej i tyle ważnej dla takiego zakładu praktyki w tym stanie rzeczy, wcale nie było dostatecznego czasu. Słusznie też Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem projektuje w tej szkole tak, jak to ma miejsce w innych, zaprowadzanie 3 letniego kursu nauk i odpowiednich zmian w statucie i regulaminie tej szkoły. Komisya w zupełności uznaje tę potrzebę. — Chroma również szkoła kobiernicka i w tym kierunku, że nie miała, własnego gospodarstwa a oparcie się o gospodarstwo większe okazało się z powodów słusznych, przez Wydział krajowy jak i przez dyrekcyą podniesionych, niemożliwem i niewystarczającem dla potrzeb szkoły. Starała się wprawdzie kuratorya tej potrzebie zaradzić przez to, że chętny zawsze i ofiarny opiekun szkoły Dr. Herman Czecz folwarczek o 49 morgach gruntu do szkoły przyległy wraz z zabudowaniami i inwentarzami dyrektorowi szkoły p. Wojciechowskiemu w administracyę poręczającą oddał i dla celów szkoły używać pozwolił. Stosunek ten jednak gospodarstwa do szkoły i jego kierownika uznał Wydział krajowy z wielu względów za niewłaściwy i niedogodny.

Wydział krajowy słusznie pragnie nadać szkole rolniczej w Kobiernicach taki sam zakres i kierunek jak szkole jagielnickiej, do czego niewątpliwie potrzebnym jest odpowiedni obszar gruntu, a gdy zamiar ten wskutek uznania godnej gotowości właściciela wspomnianego powyżej folwarku do czynienia wszystkiego, co tylko możliwe, dla tej szkoły, aby tylko pożyteczną jej działalność wesprzeć, jest możliwym do przeprowadzenia przez wydzierżawienie na czas dłuższy odpowiedniego obszaru, przeto komisya gospodarstwa krajowego zgodnie z myślą Wydziału krajowego pozwala sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi potrzebę wydzierzawienia dla szkoły kobiernickiej takiego obszaru. Musi jednak komisya zaznaczyć, że obszar 49 morgów dla szkoły, obliczonej na 25 do 30 uczniów, uważa za zbyt wielki, tem więcej że oprócz względu iż obszar taki 30ma młodymi chłopcami, którzy jednak i odpowiednie teoretyczne wykształcenie w przeciągu oznaczonego czasu posiąść mają, trudno byłoby dostatecznie obrobić, także i ten wzgląd na uwagę zasługuje, że przeciętne normalne włościańskie gospodarstwo co najwyżej 30 morgów tak u nas w kraju jak i na Szląsku zaledwie obejmuje. Trudności zaś z zagospodarowaniem należytem wiejskiego gospodarstwa połączone oprócz zwiększonego ryzyka, mogłyby się z niekorzyścią i niebezpieczeństwem dla szkoły spotęgować i dlatego komisya gospodarstwa krajowego musi doradzać Wydziałowi krajowemu, by postarał się o wyjednanie u właściciela wspomnianego folwarku umowy dzierzawnej tylko na przestrzeń co najwyżej 30 morgową a gdyby to było niemożliwem do osiągnięcia, to nawet zadzierzawiwszy całą 49 morgową przestrzeń, o której mowa, to odpowiadałoby to lepiej interesom szkoły, by albo przez poddzierzawienie pewnej przestrzeni, albo też w najgorszym razie przez wyeliminowanie w inny sposób pewnego obszaru, ograniczyć ściśle szkolne gospodarstwo do obszaru co najwyżej 30to morgowego i przedstawia też Wysokiemu Sejmowi odpowiedni wniosek do uchwały.

Nie jest rzeczą komisyi gospodarstwa krajowego oceniać szczegóły kontraktu dzierzawnego zawrzeć się mającego przez Wydział krajowy, gdy jednak Wydział krajowy, w streszczeniu podaje brzmienie warunków takowego, to komisya wyraża nadzieję, że sprawa zwrotu tego inwentarza żywego właścicielowi przez oszacowanie obecnej jego wartości i zastrzeżenie możności zapłacenia tejże gotówką, jakoteż sprawa utrzymania budynków i ich naprawy, ewentualnego pokrycia dachów, tak ściśle będzie opisaną, że nie nastręczy powodów do trudności z właścicielem lub jego ewentualnym prawonabywcą przy expiracyi kontraktu.

Projektowaną w zeszłym roku przez komisyę gospodarstwa krajowego naukę gospodarstwa rybnego w szkole kobiernickiej zamierza Wydział krajowy zaprowadzić w roku przyszłym, kiedy potrzebne do tej nauki przygotowania zostaną ukończone.

Na posiedzeniu dnia 26. listopada 1889 r. powzięła Wysoka Izba następującą uchwałę:

„Sejm przyjmując do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzić z c. k. Rządem potrzebne rokowania w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły, a na najbliższej sesyi sejmowej przedłożyć w tej sprawie odpowiedni wniosek".

Wysoki Sejm na podstawie sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego wobec zaznaczonej ofiarności miasta Krosna (3.000 zł. jednorazowo i dwa stypendya po 100 zł. przez 8 lat i Rady powiatowej krośnieńskiej (po 1.200 zł. na stypendya przez lat 10), Rady powiatowej jasielskiej (po 450 zł. na trzy stypendya przez lat 3) (wszystkie te ofiary są warunkowane jedynie tem, by szkoła została założoną w Krośnie lub jego najbliższej okolicy) — i wobec tego, że zachodzi potrzeba przy pomnożeniu ilości szkół niższych rolniczych mieć wzgląd na rozłożenia ich geograficzne, odkładając na razie znacznemi również ofiarami prywatnemi popierane projekta założenia szkół takich w innych stronach kraju do późniejszego czasu — uznał projekt założenia krajowej szkoły niższej rolniczej we wskazanej powyższą uchwałą stronie kraju, za dojrzały, czyniąc urzeczywistnienie go zależnem jedynie od uzyskania subwencyi ze skarbu państwa. Komisya gospodarstwa krajowego nie może uznać, by Wydział krajowy obszernem sprawozdaniem z poczynionych badań w tym kierunku, czy i w innych okolicach kraju nie dałaby się założyć szkoła rolnicza, dostatecznie usprawiedliwił niewykonanie powyżej przytoczonej uchwały sejmowej. Tym sposobem wspomniane w sprawozdaniu Wydziału krajowego „zarezerwowane przez c. k. Rząd kilka tysięcy zł. na subwencye dla powstających nowych szkół niższych rolniczych", nie mogły być zużyte na ten cel. Komisya gospodarstwa krajowego więc, obstając przy motywach w zeszłorocznem sprawozdaniu przytoczonych, pozwala sobie przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na jej powtórzenie, nie przychylając się do wniosku 4go sprawozdania Wydziału krajowego.

Słuszną uwagę przytoczył w komisyi członek Wydziału krajowego p. Romanowicz, że ze względu na szczupły zasób odpowiednich sił nauczycielskich jak również instruktorów należy z wielką oględnością przystępować do zakładania nowych szkół rolniczych — trudność to zresztą u nas naturalna, bo zawód ten od niedawna dopiero otwarty, posad mało, dotacya nie zbyt ponętna a więc i nie wielu ochotnych do podjęcia tej żmudnej pracy — i zachodzi rzeczywiście konieczna potrzeba, by zastanowić się nad środkami, któreby przyrost nowych sił nauczycielskich dla szkół niższych rolniczych zapewniły.

Użycie odpowiednich stypendyów, utworzenie posad adjunktów nauczycielskich dla przedmiotów fachowych i pomocniczych i inne odpowiednie postanowienia, chociażby z obciążeniem budżetu, zdołałyby może temu brakowi zaradzić i dla tego komisya gospodarstwa krajowego z naciskiem doradza Wydziałowi krajowemu, by zajął się obmyśleniem odpowiednich środków i w najbliższej przyszłości przedstawił Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski.

Obszernie i szczegółowo zdaje Wydział krajowy sprawę z otwarcia na nowo szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, którą w dniu 18. kwietnia b. r. otworzył z 6. uczniami, powoławszy do tymczasowego kierownictwa jej p. Górskiego byłego instruktora. W dniu 1. maja objął prowizorycznie kierownictwo tej szkoły p. W. Ancuta (były uczeń szkoły dublańskiej, gdzie też przez 10 lat sprawował obowiązki ekonoma na folwarku dublańskim a przed dwoma laty jako instruktor przy kraj. średniej szkole rolniczej w Czernichowie prowadził gospodarstwo folwarczne.

Okazuje się potrzeba rozszerzenia budynku mieszkalnego przy tym zakładzie, aby przynajmniej 10—12 uczniów mogło znaleść pomieszczenie, obok koniecznych innych ubikacyj; rozszerzenie to Wydział krajowy na 1.200 zł. preliminuje. Główny środek naukowy to jest pole

szkolne w ogólnym obszarze 19 morgów 374□° przedstawia się jako taśma o 10 do 12 sążniach szerokości rozciągnięte na długości przeszło pół mili (2150). Gdyby pole to w całości nadawało się nawet do uprawy intenzywnej, jaką jest niewątpliwie uprawa lnu i konopi — to zawsze przedstawiałoby ono bardzo poważne trudności w zagospodarowaniu a jeżeli zważymy, że jest ono poprzerywane różnemi nieużytkami i bagienkami, nadto 8 morgów z tej przestrzeni stanowi wydmę piaszczystą, w skutek czego zaledwie 12 morgów tego obszaru nadaje się do uprawy roślin gospodarskich, słusznie Wydział krajowy postanowił pozyskać sposobem dzierżawy lub też drogą zamiany dla szkoły tej odpowiednio położony obszar gruntu i zawiązał w tym kierunku rokowania z gminą miasta Gródka, po ukończeniu których na następnej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski przedstawić zamierza.

Do racyonalnego moczenia lnu koniecznie potrzebne doły i skrzynie z przypływem i odpływem wody projektuje Wydział krajowy kosztem około 500 zł. zaprowadzić.

Na dokupno brakujących jeszcze niektórych przyrządów koniecznych dla tej szkoły jak łamaczka, trzepak, młynek i wialnik, przyrząd specyalny do czyszczenia nasienia, szczotki angielskie itp. preliminuje Wydział krajowy kwotę 360 zł. Nadto potrzebna tam jest szopa dla przechowania lnu wymoczonego i wysuszonego, druga szopa na przechowanie innych płodów rolniczych z pola szkolnego zebranych, jak również stajnia dla inwentarza, co według przybliżonego obliczenia około 900 zł. będzie kosztowało, wreszcie na zakupno 4 koni pociągowych, 2 pługów, 2 par bron, wałka, tudzież innych sprzętów gospodarczych potrzeba około 740 zł. Niektóre z tych wydatków muszą być uskutecznione jak najrychlej, jak zakupno narzędzi i maszyn i przynajmniej jednej pary koni, inne mogą być dopiero uskutecznione z wiosną, kiedy powyżej wspomniane rokowania z gminą miasta Gródka zostaną doprowadzone do końca.

Już w zeszłorocznem sprawozdaniu swem, dotyczącem tej szkoły, Wydział krajowy wykazał konieczność nakładu dla tej szkoły w wysokości 4.000 zł. Komisya gospodarstwa krajowego w odnośnem sprawozdaniu uznała w zasadzie potrzebę tego wydatku w tej wysokości, preliminowała jednak na rok 1890 pokrycie tylko częściowe w wysokości 1000 zł. z uwagi, iż przewidywała, że Wydział krajowy nie będzie w możności otworzenia tej szkoły przed rozpoczęciem zimowego kursu i że te konieczne wydatki dopiero później wymagać będą pokrycia. Obecne żądanie Wydziału krajowego jest zatem tylko przewidzianą już dawniej konsekwencyą zarządzeń, które tak komisya jak i Wysoki Sejm za konieczne uznały i dla tego zgodnie z tem żądaniem mamy zaszczyt przedłożyć odpowiedni wniosek do uchwały.

Na podstawie powyższych wywodów komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt wnieść:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego, dotyczące krajowych niższych szkół rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach, tudzież krajowej szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

2. Sejm ustanawia w miejsce dotychczasowych niestałych posad nauczycieli do nauk elementarnych ogólnie kształcących i przygotowawczych przy krajowych niższych szkołach rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach takież posady etatowe stałe z płacą roczną 500 zł., dodatkiem aktywalnym 50 zł. i trzema dodatkami pięcioletnimi po 50 zł. każdy, tudzież z prawem do emerytury.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu urządzenie przy krajowych niższych szkołach rolniczych w Jagielnicy i Horodence ogródków doświadczalnych dla uprawy różnych gatunków tytoniu i wyznacza na ten cel kredyt w wysokości 200 zł.

4. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zawarcia umowy z właścicielem Kobiernic o wydzierżawienie dla krajowej niższej szkoły w Kobiernicach folwarku tamże położonego

z odpowiednimi budynkami gospodarskimi, tudzież inwentarzem żywym i martwym na lat 14, czyli do końca roku 1894.

5. Sejm przyjmuje do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca ponownie Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły — i przedłożenie na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednich wniosków.

6. Sejm uchwala wstawić w budżet krajowy dla szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku na rok 1891 jako wydatek nadzwyczajny:

a) na dokupienie maszyn i narzędzi do uprawy roślin włóknistych kwotę 360 zł.;

b) na zakupno jednej pary koni, uprzęży i najpotrzebniejszych narzędzi do uprawy roli kwotę 440 zł.

7. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt do wysokości 2.900 zł. na postawienie budynków dla szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku, tudzież na dokupno drugiej pary koni roboczych, a to w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 10. października 1889 l. 43.323 na ten wypadek, gdyby szkoła ta w tej samej realności pozostać miała, którą dzisiaj zajmuje.

8. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zamiany pola do użytku szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku oddanego na inne pole, a ewentualnie do zadzierżawienia innego gruntu dla tejże szkoły odpowiedniejszego.

Lwów dnia 5. listopada 1890.

Przewodniczący:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
W. Struszkiewicz w. r.

Aleg. 119.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie petycyi p. Mikołaja Wojciechowskiego, kierownika niższej krajowej szkoły w Kobiernicach, o policzenie mu lat służby od dnia 1. maja 1886 jako dnia objęcia posady.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 26 listopada 1889 powziął Wysoki Sejm w sprawie powyższej na wniosku komisyi gospodarstwa krajowego następującą uchwałę:

„Petycyę p. Mikołaja Wojciechowskiego (l. s. 450) odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zaopiniowania wraz z przedstawieniem opinii kuratoryi szkoły kobierniekiej.

W wykonaniu tej uchwały przedstawia Wydział krajowy stan rzeczy, że opóźnienie w złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego, od którego wedle wymogów przez c. k. Ministerstwo rolnictwa stawianych, od których wypełnienia stabilizacyę uczyniono zawisłą, które jednak dopiero po zamianowaniu p. Wojciechowskiego i objęciu przez niego kierownictwa krajowej szkoły niższej rolniczej w Kobiernicach ogłoszone zostały, nie powstało z winy p. Wojciechowskiego.

Komisya gospodarstwa krajowego z uwagi, że p. Wojciechowski rzeczywiście od dnia 1-go maja 1886 pełni obowiązki kierownika szkoły niższej rolniczej; że tak Wydział krajowy jak i kuratorya przyznanie mu lat służby uważają za usprawiedliwione; zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Panu Mikołajowi Wojciechowskiemu, nauczycielowi fachowemu i kierownikowi kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, liczą się lata służby krajowej od dnia 1 maja 1886 r.

Za Przewodniczącego:
J. Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
W. Struszkiewicz w. r.

L. s. 753/90.

Aleg. 120.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wnioskach Wydziału krajowego w sprawie podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi.

Wysoki Sejmie!

Sprawa podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi poruszona po raz pierwszy memoryałem Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, wniesionym do Sejmu w roku 1887, nie wyszła dotychczas z okresu badań i studyów przedwstępnych, jakie każdą ważniejszą akcyę poprzedzać muszą. Na podstawie dat statystycznych i zgodnych orzeczeń ludzi fachowych wykazano w tym memoryale: 1. że gatunki, które u nas w kraju się udają, nie ustępują w dobroci tytoniom węgierskim; 2. że obszar zajęty pod uprawę tytoniu od dłuższego czasu stale się zmniejsza, tak, że z uprawianych w 1877 roku 2.657 ha., spadł do roku 1885 na 1.034 ha.

To stałe zmniejszanie się produkcyi liści tytuniowych w Galicyi jest zjawiskiem w każdym razie niepomyślnem, a tem dziwniejszem, iż jednocześnie konsum tytoniu w ogóle się podnosi, a produkcya w Węgrzech ogromnie wzrasta i z 20.332 ha. uprawianych w r. 1855 doszła w r. 1885 do 52.614 ha.

Na podstawie wniosków komisyi gospodarstwa krajowego, której Sejm poruczył zbadanie sprawy wyżej powołanym memoryałem poruszonej, zapadły dnia 4. stycznia 1888 następujące uchwały sejmowe:

1. wezwanie do c. k. Rządu, żeby się zaopiekował upadającą w Galicyi uprawą tytoniu,

2. polecenie do Wydziału krajowego, żeby zbadał przyczyny tego upadku i przedłożył odpowiednie wnioski.

Życzeniom Sejmu stało się zadość przynajmniej w części, gdyż okólnikiem z dnia 14. września 1890 l. 19.477 poleciła c. k. jeneralna dyrekcya monopolu w Wiedniu c. k. dyrekcyom fabryk tytoniu w Jagielnicy, Zabłotowie i Monasterzyskach, „ażeby wszelkimi do dyspozycyi stojącymi środkami popierały uprawę tytoniu w Galicyi“.

W myśl drugiej części uchwały sejmowej odniósł się Wydział krajowy do Wydziału powiatowego w Czortkowie, Buczaczu i Śniatynie i do Towarzystwa uprawy tytoniu w Kołomyi, a na podstawie nadesłanych sprawozdań wypowiada, iż do ważniejszych przyczyn upadku uprawy tytoniu zaliczyć należy brak doświadczenia, jakie gatunki mogą się najlepiej udawać w naszej glebie i w naszym klimacie i nieznajomość zasad racyonalnej uprawy tytoniu u plantatorów.

Wydział krajowy sądzi, iż prowadząc dalej badania, można już teraz przedsięwziąć pewne zarządzenia, dążące do uczynienia tej kultury zyskowniejszą, mogące do niej zachęcić a jako takie proponuje: 1. wykłady popularne przez wędrownych nauczycieli i instruktorów, 2. wybudowanie trzech suszarni gminnych po jednej w każdym rejonie plantacyjnym, 3. założenie przy szkołach rolniczych w Horodence i w Jagielnicy i u znanych plantatorów w każdym z trzech rejonów plantacyjnych po jednym ogrodzie doświadczalnym.

Komisya gospodarstwa krajowego podziela zapatrywania Wydziału krajowego co do użyteczności pouczania plantatorów za pomocą popularnych wykładów o zasadach racyonalnej uprawy i korzyściach z niej płynących. To pouczanie winno się odbywać w porze właściwej, to jest w czasie obrabiania plantacyj tytoniowych, obłamywania i suszenia liści, zatem od czerwca do września.

Wobec braku specyalnych instruktorów, których dopiero wyszukać i przygotować będzie potrzeba, ze względu, że wykłady nie mogą się odbywać w ciągu całego roku, lecz tylko w ciągu kilku miesięcy letnich, cyfra 1.600 zł., proponowana przez Wydział krajowy dla dwóch stałych instruktorów jest za wysoką; komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że cel zamierzony łatwiej da się osięgnąć, przeznaczając pewną kwotę do rozdzielenia między tych, którzy takich objazdów i wykładów podjąć się zechcą.

Byłoby bardzo do życzenia, żeby nie tylko specyalni instruktorowie do tego byli użyci, ale żeby również i lustratorowie kółek rolniczych i wędrowni nauczyciele, o ile posiadają dostateczne w tej mierze wiadomości i znajomość praktyki, przy sposobności lustracyi i wykładów w gminach tytoń uprawiających omawiali gruntownie i wyczerpująco zasady uprawy tytoniu, żeby pouczali w jaki sposób należy urządzić strychy i szopy na każdem obejściu się znajdujące, żeby w nich liść tytoniowy suszyć, chroniąc go od szkodliwych wpływów rosy, deszczu, wiatru i słońca.

Spodziewać się należy, że i c. k. dyrekcye fabryk tytoniu, idąc za poleceniem c. k. jeneralnej dyrekcyi monopolu, wysyłać będą urzędników w porze właściwej na objazdy rejonów plantacyjnych, celem nadzorowania racyonalnej kultury, pouczania o wymaganiach c. k. jeneralnej dyrekcyi monopolu co do należytego suszenia i sortowania liści, układania papuszy tytoniowych i t. p.

Zakładanie ogrodów doświadczalnych dla wypróbowania, które gatunki dadzą najlepszy i najpewniejszy plon w naszym klimacie, jest niewątpliwie myślą trafną; kwota 100 zł. wystarczy na pokrycie kosztów założenia takiego ogrodu, a jeżeliby była zapewnioną na szereg lat jako subwencya roczna, to z pewnością znajdą się w każdym rejonie plantacyjnym plantatorowie, którzy próby z uprawą rozmaitych gatunków tytoniu systematycznie prowadzić zechcą. Szkoły rolnicze w Jagielnicy i w Horodence mają ogrody doświadczalne i uprawiają tytoń dla nauki uczniów, tam więc potrzeba jedynie rozszerzyć te ogrody i prowadzić doświadczenia na szerszą skalę. Kwoty na to potrzebne znajdą się niezawodnie w budżetach tych szkół.

Komisya gospodarstwa krajowego nie podziela zapatrywania, żeby wybudowanie trzech szop, czyli suszni liścia tytoniowego na obszarze 9 powiatów tytoń uprawiających, mogło przynieść rzeczywisty pożytek. Wprawdzie korzyści z dobrego suszenia wynikające są niewątpliwe; złe suszenie deprecyonuje nieraz całkowicie plon najpiękniej zebrany, a z tego względu należałoby zachęcać plantatorów do budowy suszni wspólnych racyonalnie urządzonych, lecz inicyatywę trzeba pozostawić samym plantatorom.

Udzielanie subwencyj pieniężnych dla zachęty mogłoby rzecz ułatwić, lecz powinno być zależnem od dopełnienia dwóch warunków: 1. żeby szopa specyalnie do suszenia tytoniu urządzoną była; 2. żeby był zapewniony należyty dozór i kontrola partyj do suszenia dostawianych, bez czego mogłoby wyniknąć nieporozumienie i nadużycia ze szkodą pojedynczych plantatorów i samej sprawy.

Niezbędnym warunkiem rozwoju kultury tytoniu będzie, żeby liść krajowy miał zapewniony odbyt do fabryk rządowych.

Aby dźwignąć produkcyę krajową nie wolno uprawiać w Francyi innego tytoniu jak Caporala, który się tam dobrze udaje, w Węgrzech uprawiają tylko liść węgierski, w Rosyi. czerbel, u nas tak się nie dzieje. Liche gatunki tytoniów tureckich, braki zakupywane za bezcen w Salonice, a sprzedawane tanio w kraju, wyparły zupełnie tytoń krajowy. Z liścia krajowego wyrabiany tytoń sprzedawany w paczkach dawniej dwucentowych i z tego samego liścia wyrabiane cygara dwucentowe wyszły zupełnie z użycia. Fabryka jagielnicka przy zakupnie rocznem 1,620.000 ctn. liścia, sprzedaje zaledwie 90 ctn. tytoniu z liścia krajowego. Byłoby więc bardzo do życzenia, ażeby przez odpowiednie zarządzenia ograniczyć konsumcyę tanich tytoniów tureckich wypierających tytoń krajowy, a podnieść konsumcyę tego ostatniego.

Przy dalszych badaniach, jakie Wydział krajowy prowadzić zamierza, byłoby pożądanem zestawić porównawczo ceny płacone w Węgrzech za różne gatunki liścia i przeciętne plony z cenami i plonami u nas w kraju. Takie zestawienie wyjaśni, o ile skargi plantatorów na zbyt niskie ceny ustanowione dla produkcyi krajowej są usprawiedliwione. Nie można pominąć uwagi, iż dawniej także i w okolicy Krakowa uprawiano tytoń, a Towarzystwo okręgowe rolnicze w Wieliczce odnosiło się przed dwoma laty do komitetu Towarzystwa roln. w Krakowie z żądaniem wyjednania u c. k. Rządu, aby w Krakowie otwarto urząd do zakupna liści tytoniowych. Widocznie więc zdaniem rolników z tamtych stron gleba i klimat odpowiadają uprawie tej rośliny. Byłoby więc do życzenia, aby Wydział krajowy zebrał za pośrednictwem Towarzystwa roln. krakowskiego deklaracye od tamtejszych rolników, o ile produkcyą tytoniu zająć by się chcieli, a następnie odniósł się do c. k. Rządu o otwarcie w Krakowie magazynu dla odbioru liści.

Od paru lat istnieje w kraju Towarzystwo dla podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi z siedzibą w Kołomyi. Towarzystwo to zawiązane za inicyatywą księcia L. Sapiehy, świadome swego zadania i celów, zna doskonale powody upadku uprawy tytoniu w kraju i potrafi obmyśleć środki zaradcze. Jeżeli dotychczasowa działalność tego Towarzystwa nie była bardziej wydatną, to jedynie dla tego, iż nie dysponuje ono środkami pieniężnymi, bez których najlepsze chęci nie wystarczą do osiągnięcia zamierzonego celu.

Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że Towarzystwo to w pierwszym rzędzie powołanem jest do ujęcia sprawy w swe ręce, że również udzielenie temu Towarzystwu pewnej, choćby na razie skromnej kwoty do dyspozycyi, będzie najwłaściwszym krokiem do podniesienia tej gałęzi naszej produkcyi rolnej.

Na podstawie wypowiedzianych uwag wnosi komisya gospodarstwa krajowego:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Kwota 1.200 zł. przeznacza się do rozporządzenia Towarzystwu dla podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi jako subwencya na rok 1891 na cele Towarzystwa pod warunkiem, że projekt użycia tej kwoty będzie przedłożony do ocenienia Wydziałowi krajowemu i że Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Towarzystwem gal. gosp. ten projekt zatwierdzi.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie z użycia powyższej kwoty.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
***S. Polanowski** w. r.*

Sprawozdawca:
***Gnoiński** w. r.*

L. 833/890

Aleg. 121.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy Berbeki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej.

Wysoki Sejmie!

Gmina Berbeki licząca 254 mieszkańców, oddaloną jest od Buska o 29 kilm., zaś od Kamionki strumiłowej tylko o 14 klm., droga łącząca Berbeki z Buskiem w połowie przez lasy wiodąca, znajduje się zwykle w złym stanie, w jesiennej i wiosennej porze często nie do przebycia, gdy przeciwnie droga do Kamionki strumiłowej prowadząca jest dobrą.

Mieszkańcy gminy Berbeki są wszyscy obrządku rzymsko katolickiego i należą do parafii, do c. k. starostwa i urzędu podatkowego, jakoteż do Rady powiatowej w Kamionce strumiłowej, w którem to mieście, jako najbliżej położonem, załatwiają wszystkie swoje interesa. Obszar dworski w deklaracyi swej z d. 7. kwietnia 1890, przyłącza się do życzeń gminy i mimo to, że przeniesienie gminy tej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Kamionce strumiłowej nie odpowiada jego interesom, zgadza się na takowe.

Również Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej jakoteż c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie zapytane o opinię, oświadczają się przychylnie, nie mają nietylko nic do zarzucenia przeciw żądanemu przeniesieniu, lecz owszem uważają takowe dla gminy za pożyteczne.

Wobec więc tej jednozgodności opinij władz sądowych i autonomicznych, jakoteż z uwagi, że przeniesienie gminy Berbeki do okręgu sądowego w Kamionce strumiłowej nie naruszy w niczem interesów powiatu autonomicznego, albowiem tak sąd powiatowy w Busku jak i Kamionce strumiłowej leżą w tym samym starostwie, dalej przez wzgląd, że mieszkańcy gminy Berbeki zmieniając przynależność sądową będą mieli o 15 kilometrów bliżej do Kamionki niż do Buska, a przytem w Kamionce wszystkie inne władze autonomiczne i polityczne, komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 r. (Nr. 59. D. u. p.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożądanem będzie dla dobra mieszkańców gminy i obszaru dworskiego Berbeki, aby miejscowość ta z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Busku wyłączoną, a do okręgu c. k. Sądu powiatowngo w Kamionce strumiłowej przydzieloną została.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przdwodniczacy:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

L. S. 834|90.

Aleg. [redacted] 122.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Solina z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Baligrodzie, do takiegoż c. k. Sądu w Ustrzykach dolnych.

Wysoki Sejmie!

Solina odległą jest od Baligrodu, teraźniejszej siedziby przynależnego sądu powiatowego 23 klm. zaś od Ustrzyk tylko 16 klm. Solinę z Baligrodem łączy tylko droga gminna, przerwana rzekami Sanem i Solinką, przez które żaden most nie prowadzi i dlatego często komunikacya z Baligrodem bywa przerywaną, podczas gdy z bliżej położonemi Ustrzykami komunikacya jest lepszą i dogodniejszą, 6 klm. bowiem tej drogi jedzie się gościńcem państwowym.

Ztąd też pochodzi, że mieszkańcy Soliny przeważnie z Ustrzykami się znoszą, tam produkta swe zbywają i potrzebne przedmioty zakupują, tam mają także urząd podatkowy, do obrębu którego należy Solina i istniejący w Solinie urząd pocztowy, połączony jest dzienną pocztą konną z Ustrzykami.

Z tych tedy powodów i ze względu, że tak Rada powiatowa w Lisku, jakoteż wyższy c. k. Sąd krajowy we Lwowie, uznają przeniesienie gminy Solina do okręgu c. k. sądu w Ustrzykach dolnych i ze względu na tok spraw sądowych za pożyteczne, z uwagi nareszcie, że przeniesienie to nie narusza w niczem interesów Reprezentacyi powiatowej w Lisku, albowiem oba okręgi sądowe baligrodzki i ustrzycki leżą w tem samem c. k. Starostwie liskiem, komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 r. (Nr. 59. Dz. u. p.) udziela c. k, Rządowi opinię, iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego Solina, aby wyłączono je z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Baligrodzie, a przydzieono do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Ustrzykach dolnych.

Lwów dnia 11. listopada 1889,

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

L. S. 832/890.

Aleg. 123.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia miejscowości Lipowiec i Majdan Lipowiecki z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Glinianach do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Przemyślanach.

Wysoki Sejmie!

Miejscowość Lipowiec licząca według obliczenia z roku 1880. mieszkańców 1205. a Majdan Lipowiecki 426, stanowią łącznie jedną gminę katastralną. Lipowiec oddalony jest od Glinian, siedziby obecnie przynależnego sądu powiatowego 18 kilometrów, a Majdan Lipowiecki 20 kilometrów, podczas gdy obie te miejscowości położone są w najbliższym sąsiedztwie Przemyślan, i grunta obu tych gmin graniczą z gruntami przemyślańskiemi.

Obok tak znacznej różnicy w odległości zachodzi także rożnica w środkach komunikacyjnych; droga bowiem do Glinian przecina na przestrzeni dziesięciu kilometrów lasy i bardzo stromą górę o pokładzie z gliny, zwykle zaniedbane, częstokroć nie do przebycia, gdy przeciwnie obie te miejscowości połączone są z Przemyślanami nową okopaną drogą połączoną w części z drogą szutrowaną prowadzącą do Uniowa i tą drogą oddalenie wynosi z Przemyślan do Lipowiec 12 kilom. a do Majdanu Lipowieckiego 10 kilom; oprócz tej drogi prowadzi osobna droga piesza do Przemyślan z Lipowca 6 klm. a z Majdanu tylko 4 klm. wynosząca, którą włościanie się z reguły posługują i ztąd też pochodzi, że mieszkańcy obu tych miejscowości pozostają w ciągłej styczności z Przemyślanami, z któremi łączą ich także interesa handlowe i przemysłowe, gdzie też załatwiają swoje sprawy w starostwie, w urzędzie podatkowym i w Wydziale powiatowym.

Z tych powodów i z uwagi, że dotychczas władze tak sądowe jakoteż autonomiczne prośbę pomienionych gmin o przeniesienie tychże do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Przemyślanach popierają komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodymeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w myśl ustawy z dnia 11. czerwca 1868 roku (Nr. 59 D. n. p.) udziela c. k. Rządowi opinię, iż pożytecznem jest dla dobra mieszkańców gmin Lipowiec i Majdan Lipowiecki, aby je wraz z obszarami dworskimi wyłączono z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Glinianach a przydzielono do okręgu takiegoż c. k. Sądu w Przemyślanach.

We Lwowie dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

Aleg. 124.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy Magdalówka z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie.

Wysoki Sejmie!

Gmina i obszar dworski Magdalówka zostały w skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889, rozporządzeniem c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dniem 31. maja 1890 L. 2361 i c. k. Ministerstwa sprawiedliwości z dnia 3. czerwca 1890. L. 24062 przeniesione z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Mikulińcach i c. k. Starostwa w Tarnopolu do okręgu c. k. Sądu powtatowego i c. k. Starostwa w Skałacie.

Wobec tego dla dogodności mieszkańców gminy Magdalówki i dla zrównania granic dwóch powiatów tarnopolskiego i skałackiego także pod względem autonomicznym, wypada przenieść gminę i obszar dworski Magdalówkę z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie, przeto komisya prawnicza stosownie do postanowienia §. 3. ust. o Repr. pow. z dnia 12, sierpnia 1866 i zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączoną ustawę */. uchwalić.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów: Tarnopolskiego i Skałackiego.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Magdalówka mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Tarnopolu do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Skałacie.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. 835/1890.

Aleg. 125.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia gminy wraz z obszarem dworskim Soroki z okręgu Reprezentacyi powiatowej o Horodence do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi.

Wysoki Sejmie!

Gmina Soroki należąca dawniej do okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Horodence, wskutek regulacyi terytoryów w roku 1878 przydzieloną została do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Gwoździcu i c. k. Starostwa w Kołomyi.

Wskutek protestu jej przeciw temu przyłączeniu i petycyi wniesionej do Wysokiego Sejmu, uchwałą z d. 25. września 1882 dał Wysoki Sejm opinię c. k. Rządowi, aby ją napowrót do Sądu i Starostwa w Horodence przydzielono, a wskutek tego wstrzymano wydzielenie jej z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence, gdzie dotąd jeszcze pozostaje.

Obecnie c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 3. lipca 1890 L. 7288 zawiadomiło Wydział krajowy, że gmina i obszar dworski w Sorokach cofnęły swoją petycyę w uchwale Rady gminnej z dnia 4. października 1889 i pragną nadal pozostać w okręgu Sądu w Gwoździcu i Starostwa kołomyjskiego, skutkiem czego c. k. Ministeryum spraw wewnętrznych zaniechało dalszej akcyi w kierunku przeniesienia tej gminy do Sądu i Starostwa w Horodence.

W takim stanie rzeczy należy przystąpić do zrównania granic powiatu autonomicznego kołomyjskiego z politycznym a gminę Soroki wydzielić z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence, i dlatego komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy ./. załączoną ustawę uchwalić.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyj powiatów w Horodence i Kołomyi.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Soroki mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 830/890.

Aleg. 126.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Dżurków z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25. września 1882 Wysoki Sejm udzielił opinię c. k. Rządowi względem przeniesienia gminy i obszaru dworskiego Dzurków z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Obertynie i c. k. Starostwa w Horodence do okręgu c. k. Sądu powiatowego miejsko delegowanego i c. k. Starostwa w Kołomyi, gdzie gmina ta pod względem autonomicznym dotąd pozostaje.

Wydział krajowy w poparciu tej uchwały udał się dwukrotnie do L. W. 61687/885 i 49258/888 do c. k. Prezydum Namiestnictwa, otrzymał jednak odezwą z dnia 20. listopada 1889. 13401/pr. odpowiedź, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych w porozumieniu z c. k. Ministerstwem sprawiedliwości wedle reskryptu z dnia 5. listopada 1889 L. 4637 nie zgodziło się na projektowane powyższą uchwałą Wysokiego Sejmu przeniesienie gminy i obszaru dworskiego Dzurkowa.

Wobec tego oświadczenia c. k. Rządu, gdy dalsze pozostawienie gminy Dzurków w okręgu powiatu autonomicznego w Kołomyi, należąc pod względem politycznym do powiatu w Horodence, jest dla mieszkańców tej gminy uciążliwem, przeto stosownie do postanowienia §. 3. ustawy o reprezentacyi powiatowej z dnia 12. sierpnia 1866 komisya prawnicza zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączoną ·/. ustawę uchwalić.

Lwów, dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Lenartowicz w. r.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zmianie obszarów Reprezentacyi powiatów w Horodence i w Kołomyi,

Za zgodę Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Gmina i obszar dworski Dżurków mają być przeniesione z okręgu Reprezentacyi powiatowej w Kołomyi do okręgu Reprezentacyi powiatowej w Horodence.

Art. II.

Ustawa niniejsza wejdzie w wykonanie z dniem 1. stycznia roku następnego po jej ogłoszeniu.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 829/90. **Aleg. 127.**

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności Departamentu VI. za czas od d. 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890.

Wysoki Sejmie!

W zakres Departamentu VI. Wydziału krajowego wchodzą sprawy dotyczące wojskowości, a mianowicie: konskrypcyi, rekrutacyi, funduszu inwalidów i pospolitego ruszenia, kwaterunek żandarmeryi, sprawy ustawodawstwa cywilnego i karnego, tudzież odnoszące się do statutu krajowego, ordynacyi wyborczej i regulaminu sejmowego, dalej sprawy ludność izraelicką dotyczące Wydziałowi krajowemu przekazane, sprawy indemnizacyi urbaryalnej i służebnictwo, sprawy odnoszące się do podatków, taks i opłat stemplowych, sprawy ściągania opłat do funduszu propinacyjnego przeznaczonych, sprawy dotyczące granic kraju i podziału onego na okręgi administracyjne i sądowe, szupaśnictwo, nareszcie łowiectwo.

Przedewszystkiem zaznacza komisya prawnicza, że Wydział krajowy nie miał w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 żadnych do załatwienia spraw dotyczących ludności izraelickiej, ani też spraw indemnizacyi urbaryalnej i służebnictw, dalej, że sprawy ściągania opłat do funduszu propinacyjnego należących, zarówno jak sprawy szupaśnictwa pominięte są w sprawozdaniu milczeniem.

Czynności Departamentu VI. są dość liczne, zmniejszyły się jednak w ostatnim roku znacznie, liczba bowiem exhibitów, która wynosiła w przedostatnim roku 10.760, spadła w tym roku na 8.347, była więc w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 o 2.413 mniejszą, co w części przypisać należy tej okoliczności, że ściąganie opłat dla funduszu propinacyjnego od dnia 1. stycznia 1890 ograniczało się do miast, które w posiadaniu prawa propinacyjnego pozostały.

Pomijając projekty ustaw o przeniesienie niektórych gmin i obszarów dworskich do innych okręgów sądowych, dalej sprawozdania na podobne żądania innych gmin i obszarów dworskich bądź przychylne bądź nieprzychylne Wysokiemu Sejmowi przedłożone i tego rodzaju sprawy w toku będące, nareszcie wykonanie uchwał Wysokiego Sejmu, udzielających wsparcie dla pogorzelców kilku gmin i subwencyę w kwocie 300 zł. Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami we Lwowie w sprawozdaniu wyszczególnione, zajmował się Departament VI. Wydziału krajowego załatwieniem następujących ważniejszych spraw:

Uchwałą z dnia 28. października 1889 upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do wybudowania na parceli realności l. k. 70, dzielnica I. we Lwowie przy ulicy Leona Sapiehy

domu dwupiętrowego na cele zakwaterowania c. i k. żandarmeryi kosztem nieprzekraczającym sumy 19.000 zł. i do zaciągnięcia na cel tej budowy, na hypotekę opisanej powyżej realności będącej własnością funduszu krajowego, pożyczki w kwocie 19.000 zł. w. a. w galicyjskiej kasie oszczędności lub w banku krajowym.

Wykonanie tego polecenia wstrzymał Wydział krajowy z powodu, że c. i k. 5. Komenda żandarmeryi podała niedokładne cyfry potrzebnych ubikacyj dla kancelaryj sztabowych i szkolnych tak, iż zabrakło nie trzech, lecz pięciu lokali dla oficerów, a plac pozostały przy głównym budynku nie wystarcza na wystawienie domu dającego pomieszczenie dla pięciu oficerów; skutkiem czego Wydział krajowy rozpoczął rokowania z Magistratem miasta Lwowa o odstąpienie części bezpośrednio graniczącej z realnością l. k. 70, a należącej do funduszu zakładu św. Łazarza.

Rokowanie to zostanie, jak się spodziewać należy, pomyślnie i wkrótce ukończone, a po ukończeniu tegoż przedłoży Wydział krajowy osobnem sprawozdaniem Wysokiemu Sejmowi swoje wnioski.

Uchwałą z dnia 4. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby potrzebę budowy domów na zakwaterowanie posterunków c. i k. żandarmeryi szczegółowo uzasadnił w kierunku finansowym, technicznym i administracyjnym i przedłożył plany i kosztorysy na domy normalne dla posterunków większych i mniejszych.

Wedle sprawozdania l. W. 37.556/1890 Wysokiemu Sejmowi przedłożonego i komisyi administracyjnej do sprawozdania przydzielonego, nie wykonał Wydział krajowy tego polecenia z powodów w sprawozdaniu swojem przytoczonych, a głównie dla tego, bo badania w tym kierunku wymagałyby znacznych kosztów, a nie dostarczyłyby dokładnych dat; wezwał natomiast wszystkie Wydziały powiatowe, ażeby przez swoich delegatów, względnie przez zwierzchności gminne, postarały się o dostarczenie dat o kosztach wybudowania, ewentualnie zakupienia domów wraz z gruntem w każdej miejscowości, w której komenda oddziałowa lub posterunek żandarmeryi jest systemizowany.

Z zebranych od Rad powiatowych i Rad gminnych sprawozdań i propozycyj, przyszedł Wydział krajowy do przekonania, iż tylko znaczniejszemi zaliczkami zwrotnemi z czynszów, gminom na budowę lub kupno koszar dla żandarmeryi udzielanemi, można uzyskać zmniejszenie wydatków na kwaterunek żandarmeryi i żąda na ten cel wstawienia do budżetu na rok 1891 kwoty 25.000 zł.

Na tem miejscu zaznacza komisya prawnicza, że wedle sprawozdania Wydziału krajowego w czasie od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 utworzono siedm nowych posterunków żandarmeryi, tak iż obecnie mamy w kraju 423 posterunków obsadzonych 2.017 żandarmami, tudzież że wniesione zostały do Wydziału krajowego prośby o utworzenie posterunków żandarmeryi w Matwijowicach (powiatu kołomyjskiego), w Zalesiu (powiatu jarosławskiego) i w Świerzu (powiatu przemyślańskiego), które to prośby odstąpił Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu do możliwego uwzględnienia; dalej, że preliminowana w budżecie na rok 1889 w rubr. IX. na pokrycie kosztów kwaterunku żandarmeryi kwota 86.748 zł. przekroczoną została o 25.466 zł. 12 ct., zaś wstawiona na rok 1890 na ten sam cel po potrąceniu dochodu za kwaterunek, noclegowe i t. p. do pokrycia z funduszu krajowego kwota 94.643 zł. przekroczoną już została i że niedobór dobiegnie z końcem roku w przybliżeniu do kwoty 5.500 zł., tudzież że Wydział krajowy, pragnąc temu tak znacznemu wzostowi wydatków na żandarmeryę, spowodowanemu przeważnie nadzwyczajnem podwyższeniem czynszów najmu, wydał celem zapewnienia Wydziałom powiatowym większego przy zabezpieczaniu nowych koszar wpływu, w porozumieniu z c. i k. 5. komendą żandarmeryi krajowej we Lwowie instrukcyę z d. 25. lutego 1890 l. W. 8.323, którą rozesłał do wszystkich Wydziałów powiatowych i udzielił c. i k. 5. komendzie żandarmeryi krajowej, celem rozdania jej z odpowiedniem poleceniem pomiędzy komendy oddziałowe;

nakoniec, że na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 4. listopada 1889 wzywającą c. k. Rząd do poczynienia kroków w celu podwyższenia noclegowego za pomieszczenie c. i k. żandarmeryi po 2½ ct. za jednego żandarma i jeden dzień opłacanego do kwoty $4^{7}/_{10}$ c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 1. lipca 1890 l. 7.244 odpowiedziało, że c. k. Ministerstwo obrony krajowej w porozumieniu z c. k. Ministerstwem skarbu postanowiło sprawy tej jako zasadniczej już ze względu na obecne położenie finansowe państwa nie brać zupełnie pod rozwagę.

Uchwałą z dnia 28. października 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie czynności przygotowawczych w celu wprowadzenia w życie zakładów pracy przymusowej i poprawczych, zaś uchwałami z dnia 24. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycye zgromadzenia Sióstr opatrzności z zakładu imienia św. Teresy we Lwowie i Towarzystwa miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie, pierwszą o zapomogę i bezprocentową pożyczkę na utrzymanie domu poprawy zaniedbanych i moralnie upadłych kobiet do zbadania i ewentualnego udzielenia subwencyi z funduszu dyspozycyjnego lub przedłożenia wniosków, drugą do zbadania, czy utrzymywany przez Towarzystwo dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić taki dom przymusowej pracy, jakiego założenie ustawa z dnia 24. maja 1885 nr. 90 Dz. p. p. na kraj nakłada i przedłożenia Wysokiemu Sejmowi wyniku tych badań i wniosku na najbliższej sesyi.

Wywiązując się z tych poleceń przedłożył Wydział krajowy obszerne i gruntowne Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie, które przekazane komisyi administracyjnej będzie przedmiotem sprawozdania tej komisyi, co jest przyczyną, iż komisya prawnicza wstrzymuje się od wszelkich tej sprawy dotyczących uwag.

Uchwałą z dnia 14. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, ażeby uchwałę sejmową z 19. sierpnia 1888, l. 1420 jak najspieszniej wykonał i wnioski swoje co do reformy sądowego postępowania w sprawach niespornych na następnej sesyi sejmowej przedłożył.

Jak ze sprawozdań ostatnich dwóch lat wiadomo, sprawa reformy postępowania niespornego jest od przeszło lat 20 w toku a i w tym roku nie o wiele naprzód postąpiła, Wydział krajowy bowiem polecenia sejmowego nie wykonał, tłumacząc niewykonanie tem, że wystosował do wszystkich Wydziałów powiatowych i notaryuszów w kraju wezwanie o danie odpowiedzi na kwestyonaryusz przez ankietę prawniczą ułożony, a nadto zażądał opinii od Izb adwokackich i notaryalnych tudzież od krajowych Towarzystw prawniczych i wysłał jednego ze swoich urzędników konceptowych do kilku sądów na zachodzie kraju, celem zebrania potrzebnych dat przez ankietę prawniczą wskazanych, że jednak mimo przynagleń nie wszystkie Wydziały powiatowe żądaniu zadość uczyniły — że dalej także wielu notaryuszów i wszystkie Izby adwokatów, trzy Izby notaryalne, tudzież dwa Towarzystwa prawnicze opinij swoich nie udzieliły, że wreszcie Wydział krajowy nie mógł w tym roku większej liczby urzędników konceptowych wysłać do sądów; w końcu przyrzekł Wydział krajowy, iż z pewnością na najbliższej sesyi sejmowej przedłoży wnioski swoje Wysokiemu Sejmowi.

Komisya prawnicza przekonawszy się o teraźniejszym stanie sprawy, a mianowicie że już prawie wszystkie Wydziały powiatowe (z wyjątkiem ośmiu) odpowiedź nadesłały, że także Izby notaryalne krakowska i lwowska tudzież kilka Towarzystw prawniczych opinie swoje przedłożyły, wreszcie że urzędnik konceptowy w tym celu wysłany, zbadał już sądy powiatowe w Gorlicach, Krakowie i Nowym Sączu tak, iż jeszcze 9 sądów do zwiedzenia pozostaje, mniema, że materyał zebrany, po zbadaniu aktów 9 sądów będzie wystarczającym do wypracowania wniosków, przyjmuje przyrzeczenie Wydziału krajowego do wiadomości i wyraża nadzieję, że Wydział krajowy dołoży wszelkich starań, by sprawa ta tak ważna a od tak dawnego czasu w toku będąca na najbliższej sesyi sejmowej mogła być załatwiona.

Na uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 12. listopada 1889 wzywającą c. k Rząd, aby przystąpił do zmiany ustawy o swojszczyźnie z dnia 3. grudnia 1863 nr. 105 dz. p. p. otrzymał Wydział krajowy z c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z dnia 27. grudnia 1889 l. 14904/pr. odpowiedź, że jego Ekscelencya Minister spraw wewnętrznych oznajmił, iż c. k. Rząd nie może na razie rozpocząć reformy dotyczącej, że jednak nie spuści tej sprawy z oka w celu, by w stósownym czasie przystąpić do konstytucyjnego onej traktowania, że rewizya ustawy o swojszczyźnie była w Radzie państwa przedmiotem interpelacyi, która to interpelacya nastręczyła JE. Ministrowi spraw wewnętrznych sposobność do zaznaczenia, że w skutek ustaw o zabezpieczeniu robotników na wypadek przygody i choroby z dnia 28. grudnia 1887 nr. 1. Dz. p. p. z r. 1888 i z dnia 30. marca 1888 nr. 33 Dz. p. p. należące do gmin zaopatrzenie ubogich ulegnie znacznym zmianom, i że skutki tych ustaw posłużą do wyjaśnienia zapatrywań o sposobie rewizyi ustawy o swojszczyźnie, z czego będzie można skorzystać przy reformie tej ustawy.

Odpowiedź ta, zdaniem komisyi prawniczej, nie pozwala spodziewać się, by reforma ustawy o swojszczyźnie i przynależności w bliskim przeprowadzoną została czasie.

Ze sprawozdania zeszłorocznego wiadomo, że w sprawie fundacyi ś. p. Józefa Kosvitzky'ego, który testamentem z dnia 1. czerwca 1875 przeznaczył kapitał 1.000 zł. m. k. w obligacyi indemnizacyjnej, z którego odsetki wypłacane być mają więźniom poprawionym c. k. sądu krajowego karnego w Krakowie, Wydział krajowy przedłożył jeszcze dnia 1. marca 1887 l. W. kr. 65560 c. k. Namiestnictwu projekt aktu fundacyjnego z prośbą o rychłe udzielenie zdania o tym projekcie.

Sprawozdanie tegoroczne podaje do wiadomości Wysokiego Sejmu, że na tę odezwę dotąd nie nadeszła odpowiedź — z aktów zaś przekonała się komisya prawnicza, że od 16. kwietnia 1889 Wydział krajowy żadnego celem przyspieszenia tej sprawy nie uczynił kroku — co zaznaczając, wyraża komisya prawnicza życzenie, by Wydział krajowy sprawy tej nie spuszczał z oka i z troskliwością nią się zajmował.

Co do spraw pospolitego ruszenia okazuje się ze sprawozdania, że zwolnienie funkcyonaryuszów autonomicznych od czynnej służby w pospolitem ruszeniu do końca marca 1891 było o wiele mniejsze jak w podrzednim roku, w roku bowiem 1889/90 uwolniono od czynnej służby 1957, zaś w roku 1890/91 tylko 809 — a zatem mniej o 1.148. Różnicę tę tak uderzająco znaczną tłumaczy Wydział krajowy tem, że liczba uwolnionych obejmuje tylko takich pospolitaków, którzy niegdyś w c. k. armii służyli, że osoby które w wojsku wcale nie służyły, mogą być dopiero w razie powołania do służby w pospolitem ruszeniu wykazywane do zwolnienia od od tej służby.

Przepisy o organizacyi pospolitego ruszenia wydane rozporządzeniem c. k. Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889 l. 193 Dz. p. p. ograniczyły wprawdzie bardzo peryodyczne zwolnienie od czynnej służby w pospolitem ruszeniu, zdanie jednak Wydziału krajowego, oparte na odezwach c. k. komend obrony krajowej we Lwowie, Krakowie i Przemyślu, by Wydział krajowy wykazywał do zwolnienia od czynnej służby w pospolitem ruszeniu tylko tych funkcyonaryuszów autonomicznych, którzy już w wojsku służyli, jakoby ci pospolitacy, którzy w wojsku nie służyli nie mogli być wykazywani do peryodycznego z roku na rok zwolnienia od służby — nie odpowiada wedle mniemania komisyi prawniczej postanowieniom o organizacyi pospolitego ruszenia.

Okoliczność, iż tak surowe a mylne wykonywanie postanowień o organizacyi pospolitego ruszenia z dnia 20. grudnia 1889 l. 193 Dz. p. p. narazićby mogło władze autonomiczne w razie mobilizacyi na niemożność spełniania obowiązków, ile że zwolnienie od służby po powołaniu do takowej pospolitaka, w razie mobilizacyi nierównie trudniej i nieprędko będzie udzielane — zniewala komisyę prawniczą do zwrócenia uwagi Wydziału krajowego na to, że powołane powyżej rozporządzenie wspomina w §. 15. ust. 62. lit. A. także o osobach stanu cywilnego

i wyraźnie postanawia, iż osoby stanu cywilnego przeznaczone do służby w pospolitem ruszeniu na oficerów i urzędników wojskowych, dalej wszyscy graduowani lekarze, dyplomowani chirurdzy i farmaceuci, inżynierowie, architekci, budowniczowie, dyplomowani weterynarze, kowale (Kurschmiede) i inne osoby do posług na cele wojenne indywidualnie przeznaczone i kartami przeznaczenia zaopatrzone — mogą być peryodycznie z roku na rok od służby w pospolitem ruszeniu zwolnione, że w obec tego postanowienia ustęp 72. §. 15. obejmujący przepisy o zwolnieniu pospolitaków od służby od wypadku do wypadku i wyrazy w nim użyte: „nicht gedienter Landsturmpflichtiger“ nie ma przypisanego mu przez c. k. komendy obrony krajowej i Wydział krajowy znaczenia, jakoby każdy bez różnicy pospolitak, który nie służył wojskowo, nie mógł być zwolnionym peryodycznie z roku na rok od służby.

Twierdzenie to komisyi prawniczej znajduje nadto uzasadnienie swoje w alinei 4. ust. 72. §. 15. w której wyraźnie mowa o udzielaniu po powołaniu do służby zwolnienia od służby pospolitakom, którzy nie należą do kategoryi w ustępie 62. lit. A. oznaczonej.

Komisya prawnicza sądzi, iż należy polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby przy sporządzaniu wykazów do peryodycznego zwolnienia od służby w pospolitem ruszeniu przestrzegał postanowienia §. 15. ust. 62. lit. A. rozporządzenia Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889. l. 193 dz. p. p. i pouczył Wydziały powiatowe, których pospolitaków, chociaż nie służyli wojskowo wykazywać mają do peryodycznego zwolnienia od służby.

Prócz tych ważniejszych spraw podaje Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem do wiadomości Wysokiemu Sejmowi, że na uchwałę sejmową z dnia 26. listopada 1889. wzywającą c. k. Rząd o obniżenie opłat za doręczanie pism sądowych w sprawach cywilnych i wydanie w tym względzie wyraźnych przepisów — i drugą z tej samej daty wzywającą c. k. Rząd, aby celem uproszczenia wpisu w księgi gruntowe zmian własności nieruchomości wartości niżej 300 zł. w. a. i obniżenia kosztów takiego wpisu, rozszerzył postanowienie §. 2. ustawy z 23. maja 1883. Nr. 82. dz. p. p. i zastosował do tego rodzaju wpisu ustęp końcowy §. 3. tej ustawy, mimo przynaglenia z dnia 3. czerwca 1890. l. 23.325 nie nadeszła od c. k. Rządu odpowiedź;

że uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 22. listopada 1889. z wezwaniem do c. k. Rządu, aby przyspieszył załatwienie rezolucyj sejmowych co do pomnożenia sądów i sił roboczych w służbie sądowej, tudzież co do przeniesienia siedzib sądowych przez Sejm żądanych — wreszcie uchwałę z dnia 26. listopada 1889. wzywającą c. k. Rząd o wydanie zarządzeń, któreby zdołały zapobiedz nieprawidłowościom wydarzającym się przy wykonywaniu ustaw karnych i aby się postarał o trwałe pozyskanie dla tegoż najzdolniejszych sił prawniczych dalej, aby się c. k. Rząd postarał w drodze prawodawczej o zmianę niektórych ustępów procedury karnej i poczynił staranie o skrupulatne wykonywanie przepisów §§. 183—189 tej ustawy — udzielił c. k. Rządowi, lecz nie otrzymał dotąd na nie odpowiedzi;

że nie uważał za stosowne poruszać wniosków posła Teliszewskiego o wezwanie c. k. Rządu w przedmiocie wykonywania §§. 27. 28 i 29. ordynacyi wyborczej sejmowej zgodnie z tekstem niemieckim sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861. i wprowadzenia w przekłady polski i ruski tych §§. terminów właściwych odpowiadających tekstowi niemieckiemu, tudzież posła Romańczuka o zamieszczenie w prowizorycznym regulaminie sejmowym w ustępie IV. po słowach: „za podstawę do obrad służy sprawozdanie w języku polskim“ dodatku: „O ile sprawozdawca odpowiada na podnoszone zarzuty, może używać języka polskiego lub ruskiego“ i pozostawił wnioskodawcom dalszą inicyatywę;

nakoniec że od 1. lipca 1889. do końca czerwca 1890. pomnożoną została liczba urzędów podatkowych o 12., z których 10. od dnia 1. grudnia 1889. zaś 2. od 1. stycznia 1890. urzędowanie rozpoczęły.

Komisya prawnicza kończąc na tem, wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Departamentu VI. za czas od dnia 1. lipca 1889. do końca czerwca 1890. do wiadomości;

II. poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby w sprawach zwolnienia od służby w pospolitem ruszeniu przestrzegał ściśle postanowienia §. 15. ust. 62. lit. A. rozporządzenia Ministerstwa obrony krajowej z dnia 20. grudnia 1889. l. 193. dz. p. p.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll.

Sprawozdawca:
Dworski.

L. s. 746.

Aleg. 128.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej co do wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia jeszcze jednej posady sekundaryusza I klasy w szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

W myśl istniejących przepisów winien każdy szpital publiczny przyjmować choroby zaźne występujące sporadycznie. Dopiero jeśli ilość wypadków chorobowych wzmaga się w pewnej miejscowości, orzeka władza sanitarna, że w tejże wybuchła epidemicznie choroba zakaźna i wtenczas gmina obowiązaną jest postarać się o budynek dla umieszczenia i leczenia takich chorych. Choroby te są zawsze zaraźliwe, czy występują sporadycznie czy też nagminnie, t. j. udzielają się drugim, czy to zdrowym, czy też cierpiącym na inne niezakaźne choroby, jeśli w jakiejkolwiek styczności wzajemnie pozostają.

Z tego pewnika nauki lekarskiej wynika, iż każdy szpital musi mieć osobne lokale, w którychby mógł umieszczać chorych na niemoce zakaźne, bo to jest jedyny sposób uchronienia innych chorych i zdrowych od zarażenia się.

Drugim pewnikiem nauki lekarskiej jest zasada, że choroby zakaźne można stłumić tylko zupełnem odłączeniem niemi dotkniętych, od innych ludzi i postawieniem ich w warunkach hygienicznych tego rodzaju, które rozwojowi choroby jak największe stawiają przeszkody. W przeciwnym razie choroba sporadycznie występująca udziela się dużej ilości mieszkańców, staje się epidemiczną, albo jeśli to się dzieje w jednym budynku n. p. szpitalu, endemiczną. Ztąd to pochodzi, że każdy szpital stara się o jaknajdokładniejsze odłączenie takich chorych, inaczej wobec nagromadzonej znacznej ilości chorych w jednym budynku, posiada najlepsze warunki do rozszrzania tych chorób, wyrabia u siebie najprzód endemię, a potem i epidemię. Odłączenie takich chorych musi być zupełne. t. j. takie, aby z nikim prócz z osobami do leczenia i obsługi przeznaczonemi nie byli w styczności. Zarazek bowiem nietylko udziela się przez bezpośrednie zetknięcie z ciałem chorego lub jego wydzielinami, ale przenoszą go, powietrze, suknie, bielizna i t. d.

Szpital św. Łazarza w Krakowie nie miał dotąd takiego pawilonu dla chorób zakaźnych i były wypadki, że chorzy na dur plamisty umieszczeni między innymi chorymi, zarażali drugich, przez co udzielili im niemocy ciężkiej, z przebiegiem często śmiertelnym. Na takich właśnie wypadkach opierają się relacye dyrekcyi szpitala i komitetu administracyjnego jeszcze z r. 1888, które dla zapobieżenia takim ewentualnościom upraszają o przerobienie budynku pomagazynowego na oddział rezerwowy dla chorób zakaźnych.

Wobec uchwały Wysokiego Sejmu zezwalającej na wybudowanie nowego magazynu artykułów żywności obok kuchni szpitalnej, zezwala Wydział krajowy na dniu 2. marca 1889 na

przerobienie budynku pomagazynowego, kosztem 4.250 zł. Następnie urządza się tamże 28 łóżek dla chorych i powstaje prowizoryczny pawilon dla chorób zakaźnych.

Jak był potrzebnym, dowodzi jego zapełnienie: W kwietniu 1890 r. oddany do użytku, mieści już w tym miesiącu 30 chorych. Liczba ta stale się wzmaga, a w lipcu dochodzi już 43.

Z natury rzeczy wynika, że oddział taki bez lekarzy i obsługi istnieć nie może. Zupełnie dlatego jest jasnem, że już 14 kwietnia 1890 r. Siostra przełożona przedkłada prośbę o dodanie jednej Siostry miłosierdzia i 3 sług, tj. 1 mężczyzny, 1 jednej kobiety do obsługi i 2giej kobiety do nocnego czuwania. Dyrekcya szpitalu popiera tę prośbę, a Wydział krajowy pismem z dnia 13. maja 1890 zezwala na żądania przełożonej Siostry Miłosierdzia.

Już dnia 13. sierpnia 1890 przedkłada Dyrekcya szpitala, poparta przez komitet administracyjny wniosek ustanowienia osobnego sekundaryusza dla tego oddziału, jeśli odłączenie chorych ma być rzeczywistem. Na cóż się przyda osobny budynek, osobny nadzór i obsługa, jeśli lekarz zajęty na innym oddziale szpitalnym ordynować będzie w pawilonie dla chorób zakaźnych — skoro on sam chorobę na inny oddział przenieść musi. Dla tego uchwala Wydział krajowy dnia 19. sierpnia 1890 wnieść do Wysokiego Sejmu o systemizowanie osobnego lekarza dla oddziału chorób zakaźnych, a tymczasem wprowadza tego lekarza z płacą 50 zł. miesięcznie.

Z całego przedstawienia rzeczy wynika, że wniosek Wydziału krajowego, który komisya budżetowa ma zaszczyt przedłożyć, jest zupełnie naturalnem i loicznem następstwem istoty chorób zakaźnych i konieczności zupełnego tychże izolowania w gmachu szpitalnym.

Przy systemizowaniu tej posady występują same przez się trzy kwestye:

1. czyli czynność tego lekarza będzie stałą czy czasową,
2. czyli czynność ta absorbuje pracę całej jednostki — nareszcie
3. czy można takową powierzyć młodemu, początkującemu lekarzowi, t.j. sekundaryuszowi.

Nie ulega wątpliwości, że czynność tego lekarza będzie stałą. Stale bowiem rok rocznie występują pewne formy chorób zakaźnych sporadycznie, a od czasu do czasu nagminnie. Usunąć te choroby, jest niemożebne, a o ile poprawa stosunków zdrowotnych wstrzymuje ich rozwój i zniża śmiertelność, o tyle istnienie ich niezależnie od siły ludzkiej jest zapewnione. Dlatego każdy szpital, choćby najmniejszy, liczy się z tą nieubłaganą koniecznością i odpowiednio swej pojemności urządza pawilony do ich odłączenia.

Szpital krakowski należy do zakładów dużych. Około 8.000 ludzi szuka tam rocznie opieki, a cyfry wykazujące dział chorób zakaźnych, wnosić dozwalają, że pawilon w mowie będący będzie raczej za mały jak za obszerny. W ciągu roku 1890 wykazano przypadków chorobowych do grupy zakaźnych należących 281, jakkolwiek cyfra ta nie obejmuje wszystkich, gdyż nie obydwa oddziały wewnętrzne wykazywały te przypadki w całości. Cyfra ta jest atoli zupełnie dostateczną do ustanowienia osobnego oddziału, który będzie miał rocznie co najmniej 300 chorych i około 8.000 dni pielęgnowania, t. j. więcej jak niejeden mały szpitalik. Pawilon więc będzie cały rok zajętym i zabsorbuje zupełnie pracę jednostki lekarskiej. Gdyby atoli, wbrew wszelkiemu prawdopodobieństwu, wydarzyło się, że pawilon ten czas dłuższy stałby opróżniony, to już od lat kilku domagają się 3 oddziały szpitalne: chirurgiczny, kiłowy i ginekologiczny pomnożenia sił lekarskich, a cyfry ruchu chorych na tych oddziałach dowodzą potrzeby tego pomnożenia. Oddziały te dopomagają sobie chwilowo bezpłatnymi praktykantami, których dostarcza fakultet lekarski. Są to rygorozanci wypełniający wolny czas między rygorozami praktyką szpitalną. Otóż nawet w takim nieprawdopodobnym razie nowo mianować się mający sekundaryusz, po 14-dniowej przerwie w czynnościach lekarskich, potrzebnej do należytej desinfekcyi — mógłby być użytym do pomocy na innym oddziale szpitalnym, aż do czasu, kiedy przypływ chorych powoła go napowrót do właściwego mu zajęcia.

Choroby zakaźne należą niewątpliwie do grupy bardzo ciężkich, wymagają podczas leczenia nietylko fachowem wykształceniem nabytej biegłości w rozpoznawaniu, ale zarazem i doświadczeniem wyrobionej wprawy w leczeniu. Dla tego, o ile prowadzenie oddziału tych cho-

rób spokojnie poruczyć można sekundaryuszowi, o tyle powinien być zapewniony stały nadzór lekarski nad tym oddziałem wykonany przez jednego z prymaryuszów oddziałów wewnętrznych. Jest to łatwe do przeprowadzenia w połączeniu z tą zasadą ostrożności, że prymaryusz ten zwiedzać ma oddział chorób zakaźnych po skończonej wizycie na swoim oddziale szpitalnym, do którego już więcej nie wróci, tylko drogą prowadzącą do pawilonu chorób zakaźnych opuści gmach szpitalny.

Choroby zakaźne przebiegają dalej z taką wielką ilością powikłań i groźnych przypadków, że często wymagają szybkiej pomocy lekarskiej. Dlatego sekundaryusz tego oddziału powinien mieszkać w zabudowaniu szpitalnem; jak tylko bowiem lekarze dyżur w szpitalu pełniący w razach nagłych wołani będą do udzielenia pomocy w oddziale chorób zakaźnych to sami przeniosą zarazek choroby na inne oddziały.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Ustęp B „Służba lekarska“ uchwalonego przez Sejm krajowy na posiedzeniu z d. 10 października 1878 roku, etatu posad i płac krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie ma odtąd brzmieć jak następuje:

B. **Służba lekarska:**

a) sześciu prymaryuszów (między nimi profesor położnictwa);
b) siedmiu sekundaryuszów I klasy;
c) trzech sekundaryuszów II klasy;
d) akuszerka;
e) aptekarz;
f) prosektor;
g) chemik.

II. Do budżetu szpitala św. Łazarza w Krakowie Rub. I. poz. 4. wydatków na rok 1891 wstawia się na płacę dla 7 sekundaryuszów I. klasy kwotę czterech tysięcy dwustu (4.200 zł,) zamiast preliminowanej 3.600 zł.

III. Do oddziału chorób zakaźnych w szpitalu św. Łazarza w Krakowie ma być przydzielony 1 sekundaryusz I. klasy, tenże ma mieszkać w szpitalu i być jedynie na tym oddziale użyty, jak długo ten oddział jest obłożony.

IV. Nadzór lekarski nad oddziałem chorób zakaźnych poruczonym być ma kolejno jednemu z prymaryuszów chorob wewnętrznych.

Lwów dnia 5. listopada 1890.

Stanisław Badeni,
przewodniczący

Dr. Czyżewicz,
sprawozdawca.

L. W. kr. 46.160/1890.

Aleg. 129.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Konstancyi w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzan i utworzenia z niego samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Mieszkańcy przysiółka Konstancyi w powiecie borszczowskim wnieśli byli jeszcze w r. 1885 petycyę do Wysokiego Sejmu, o wyłączenie ze związku gminy Jezierzan i utworzenie z niego samoistnej gminy, uzasadniając swoje żądanie tem, że przysiółek ten ma dostateczną ilość mieszkańców i siłę do tworzenia samoistnej gminy,

że oddalony jest od Jezierzan o przeszło pół mili i z tego powodu mieszkańcy tego przysiółka nie mogą korzystać ani ze szkoł ani z innych urządzeń gminy Jezierzan, w szczególności daje im się odczuwać brak szkoły w miejscu, przez co poziom oświaty w gminie bardzo jest obniżony,

że miasteczko Jezierzany trudniące się przeważnie handlem i z samych izraelitów złożone zupełnie odrębne ma potrzeby jak Konstancya posiadająca wyłącznie ludność rolniczą,

że w radzie gminnej 3 radnych z przysiółka nigdy żadnych korzystnych dla tegoż przysiółka nie mogą wywalczyć uchwał,

wreszcie, że cały ciężar szarwarkowy spada na mieszkańców przysiółka, ponieważ izraelici w Jezierzanach usuwają się od takowego i nie posiadają zaprzęgów.

Na żądanie komisyi administracyjnej, której ta petycya przydzieloną została, Wydział krajowy rozporządzeniem z 12. grudnia 1885 l. 64.601 przesłał tę petycyę Wydziałowi powiatowemu w Borszczowie dla zbadania podniesionych w niej okoliczności i dostarczenia potrzebnych dat.

Z zadania tego Wydział powiatowy wywiązał się jeszcze w r. 1886, lecz z powodu niedokładnego przeprowadzenia sprawa musiała być zwróconą i dopiero teraz dojrzała o tyle, że może być Wysokiemu Sejmowi przedłożoną.

Sprawozdaniem z 7. i 28. października b. r. ll. 1.916 i 2.023 Wydział powiatowy przedłożył:

a) inwentarz majątku gminy Jezierzan sporządzony na podstawie zamknięcia z r. 1889;

b) wyciąg z ksiąg gruntowych gminy Jezierzany;

c) takiż wyciąg z ksiąg gruntowych przysiołka Konstancyi;

d) plan sytuacyjny gminy Jezierzany i Konstancyi;

e) wyciąg sumaryczny z metryki gruntowej z r. 1820;

f) protokół regulujący przyszłą linię graniczną między Jezierzanami a Konstancyą widowany przez c. k. urząd wymiaru katastru;

g) poświadczenie zwierzchności gminnej w Jezierzanach co do liczby domów i mieszkańców przysiołka;

h) wyciąg z protokołu parcelowego co do powierzchni gruntowej przysiołka Konstancyi;

i) kopię mapy katastralnej przysiółka Konstancyi;

k) uchwałę Rady gminnej w Jezierzanach, zezwalającą na odłączenie Konstancyi od gminy katastralnej w Jezierzanach, potwierdzoną przez Reprezentacyą powiatu;

l) sporządzoną w formie prawnej deklaracyę mieszkańców przysiółka Konstancyi zrzekającą się wspólnego udziału w majątku gminy Jezierzan;

ł) takąż deklaracyę gminy Jezierzan;

m) oświadczenie się obszaru dworskiego w Jezierzanach;

n) projekt budżetu gminnego przysiołka Konstancyi jako przyszłej gminy samoistnej potwierdzony przez Wydział powiatowy i c. k. Starostwo, wreszcie

o) akta z c. k. Starostwa na udowodnienie, że przysiółek Konstancya do r. 1818 tworzył samoistną gminę.

Są to mniej więcej wszystkie akta i dokumenta jakie Wydział krajowy żądał i jakie potrzebne są do ustawodawczego traktowania podobnej sprawy.

Z aktów tych okazuje się, że okoliczności w petycyi mieszkańców z r. 1885 przytoczone są prawdziwe;

że przysiółek Konstancya należący do Jezierzan liczy 297 mieszkańców i 75 chat mieszkalnych;

że posiada wedle stanu operatów katastralnych z r. 1885 w gruntach włościańskich i dworskich (t. j. pola orne, ogrody, łąki, pastwiska, place budowlane i drogi) ogółem 755 morgów 124 sążni kwadratowych, zaś Jezierzany 1709 morgów i 1099 sążni kwadratowych;

że opłaca rocznie podatku domowo-klasowego 298 zł., gruntowego, 820 zł., razem 1118 zł.;

że majątek jego jest oddzielony od majątku gminy Jezierzan i w księgach gruntowych oddzielnie jest zapisany i że tworzy z Jezierzanami jedną gminę katastralną.

Z przedłożonych aktów okazuje się dalej, że obie gminy t. j. tak gmina Jezierzany jako też przysiółek Konstancya pragną tego rozdzielenia, w tym względzie powzięły prawomocne uchwały i zawarły umowę co do rozdziału wspólnego majątku:

że Wydział powiatowy dwukrotnie w sprawozdaniach z d. 7. i 28. października b. r. ll. 1.916 i 2.023 oświadczył się za uwzględnieniem żądania mieszkańców przysiółka i prosił o wyjednanie uchwały u Wysokiego Sejmu na odłączenie przysiółka Konstancyi od Jezierzan; wreszcie że

c. k. Prezydyum Namiestnictwa odezwą z 19. stycznia 1886 r. l. 555/pr. oznajmiło, iż przeciw wyłączeniu Konstancyi ze związku gminy Jezierzany i utworzeniu z obu powyższych miejscowości osobnych gmin administracyjnych ze stanowiska administracyi politycznej żadne nie zachodzą przeszkody.

Wobec tych danych Wydział krajowy oświadcza się również za uwzględnieniem żądania mieszkańców przysiółka Konstancyi wyrażonego w petycyi do Wysokiego Sejmu z r. 1885 a uważając sprawę całą za należycie wyczerpaną, składa na stół Wysokiej Izby wszystkie tej sprawy dotyczące akta z wnioskiem:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę.“

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 7. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński m. p.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia ..... o wyłączeniu przysiółka „Konstancyi“ w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzany tegoż powiatu i utworzeniu z niego samodzielnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przysiółek Konstancya w powiecie borszczowskim zostaje wyłączonym ze związku gminy Jezierzany tegoż powiatu i stanowić ma odtąd samoistną gminę administracyną.

Art. II.

Granica pomiędzy gminami Jezierzany i Konstancyą ma biedz jak następuje:

Od kopca granicznego Nr. 5. pomiędzy gruntami Konstancyi, Jezierzan i Łanowiec położonego (a to we wschodnim końcu parceli 1865. należącej do Konstancyi a w południowym kącie parceli 2352) prowadzi granica w prostej linii od wschodu ku zachodowi pomiędzy parcelami a) 1865 od strony Konstancyi a 2352 od strony Jezierzan, b) pomiędzy parcelami 1922 od Konstancyi a 2353 od Jezierzan, c) pomiędzy parcelami 1923/1 od Konstancyi a 2354 od Jezierzan, d) pomiędzy parcelami 2139/2 od Konstancyi a 2355 od Jezierzan, e) pomiędzy parcelami 2140 od Konstancyi a 2356 od Jezierzan, f) pomiędzy parcelami 2227/2 od Konstancyi a 2357 od Jezierzan, g) pomiędzy parcelami 2229, 2228 od Konstancyi a 701, 702 od Jezierzan, h) pomiędzy parcelami 2426, 2299, 2425 od Konstancyi a 703/1, 705/1, 707/1 od Jezierzan ku zachodowi aż do kopca granicznego Nr. 6. położonego między gruntami Konstancyi, Jezierzan i Głęboczka.

Art. III.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy rozwiązaną ma być Rada gminna w Jezierzanach i przeprowadzone nowe wybory do rad gminnych w Jezierzanach i Konstancyi.

Art. IV.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 46.608.

Aleg. 130.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie prośby gminy Basznia górna powiatu cieszanowskiego o umorzenie z funduszów krajowych kosztów utrzymania nieletnich Tuchajów w kwocie 302 zł. 75 ct. należących się gminie m. Lwowa.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 25. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm petycyę gminy Basznia górna powiatu cieszanowskiego o umorzenie z funduszów krajowych kosztów utrzymania nieletnich Tuchajów w kwocie 302 zł. 75 ct. należących się gminie m. Lwowa Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

Wywiązując się z tego polecenia przedstawia Wydział krajowy wynik zarządzonych dochodzeń jak następuje:

Orzeczeniem c. k. Starostwa w Cieszanowie z dnia 16. maja 1886 l. 5.364, zatwierdzonem wskutek rekursu gminy Basznia górna, reskryptem c. k. Namiestnictwa we Lwowie z 26. czerwca 1888 l. 19.994, zasądzona została pomieniona gmina na zapłacenie Magistratowi m. Lwowa kwoty 403 zł. 50 ct. tytułem zwrotu kosztów utrzymania nieletnich Michała i Maksymiliana Tuchajów, nieślubnych synów Anny Tuchaj.

Nie mając funduszów na zapłacenie tej należytości naraz udała się gmina do Magistratu lwowskiego z prośbą o zezwolenie na opłatę tych kosztów w ośmiu równych ratach rocznych tj. po 50 zł. 42½ ct. a. w., na co się jednak Magistrat nie zgodził i tylko na spłatę w ośmiu półrocznych ratach, począwszy od 15. grudnia 1888 zezwolił. Rat tych gmina Basznia górna dotrzymać nie mogła, a zagrożona ze strony c. k. miejscowego Starostwa egzekucyą, podjęła z depozytu Wydziału powiatowego 100 zł. 85 ct., gdzie za odstąpione pod budowę kolei jarosławsko-sokalskiej grunta gminne złożoną miała łączną kwotę 201 zł. i tym sposobem dwie zaległe raty pokryła.

Wprawdzie Rada gminna uchwałą z dnia 17. sierpnia 1889 postanowiła całą powyższą kwotę 201 zł. użyć na częściowe umorzenie w mowie będącej należytości, lecz Wydział powiatowy w Cieszanowie z uwagi, że uzyskany za sprzedaż gruntów gminnych fundusz wcielonym

być winien do zakładowego majątku gminy, uchwałą z dnia 29. sierpnia 1889 l. 1.829 odmówił zatwierdzenia powyższej uchwale Rady gminnej i zezwolił tylko na wydanie 100 zł. 85 ct. i to tylko sposobem pożyczki, którą gmina zobowiązaną została zwrócić do zakładowego jej majątku w pięciu rocznych ratach po 20 zł.

W tem położeniu udała się gmina do Wysokiego Sejmu z prośbą o przyjęcie reszty należytości w kwocie 302 zł. 75 ct. a. w. na fundusz krajowy.

Stosunki majątkowe gminy tej przemawiają za uwzględnieniem prośby.

Wedle przedłożonego i przez Wydział powiatowy sprawdzonego inwentarza gminy za r. 1889 posiada Basznia górna przeszło 291 morgów pastwiska i lasu, które jednak, jako służące do bezpłatnego użytkowania członków gminy żadnego dochodu nie przynoszą, a stanowiąc dobro gminy, uszczuplone być nie mogą (§. 66. ust. gm.)

Jedyny własny dochód gminy stanowi czynsz za wydzierżawione prawo polowania roczny 12 zł. i procent od obligacyj gminnych rocznie 29 zł. przynoszący.

Wszelkie przeto potrzeby gminne opędzać musi gmina Basznia górna dodatkami do podatków bezpośrednich, a te na rok 1889 wynosiły w gminie kwotę 1.306 zł. 26 ct.

Na umorzenie w mowie będącej należytości w ratach rocznie po 100 zł. 85 ct. potrzebowałaby przeto gmina podwyższyć dodatek gminny do podatków bezpośrednich blisko o 8 centów od każdego zł. aw., co wobec przeciążania gminy innymi dodatkami i podatkami, jakoteż wobec powtarzających się klęsk elementarnych mogłoby się przyczynić do materyalnej ruiny opodatkowanych.

Reprezentacya powiatowa w Cieszanowie prośbę gminy popiera najgoręcej.

Z wyłuszczonych powyżej powodów Wydział krajowy wnosi tedy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Koszta utrzymania nieletnich Michała i Maksymiliana Tuchajów przypadające gminie miasta Lwowa od gminy Basznia górna powiatu cieszanowskiego przyjmuje się na fundusz krajowy i w tym celu otwiera się Wydziałowi krajowemu osobny kredyt w kwocie 302 zł. 72 ct.“

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:
Wereszczyński m. p.
Członek Wydz. krajowego.

L. W. kr. 45630/90. **Aleg. 131.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie utworzenia „funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych“.

Wysoki Sejmie!

W rozprawie nad Rubr. XV. wydatków preliminarza funduszu krajowego na rok 1890. uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 28. listopada 1889. co następuje:

Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadanie:

a) o ileby kwota 15000 zł. w. a. przeznaczona na utworzenie „funduszu pożyczkowego dla kółek rolniczych“ odpowiadała potrzebie kredytu dla działalności handlowo przemysłowej kółek“.

b) komu i na jakich zasadach należałoby powierzyć rozporządzanie i administrowanie tych funduszów?

Celem wykonania polecenia tego odniósł się Wydział krajowy (L. W. 3830) do obu krajowych Towarzystw rolniczych we Lwowie i Krakowie tudzież do zarządu głównego Towarzystwa kółek rolniczych, aby udzieliły Wydziałowi krajowemu swej opinii w tej sprawie.

Na wezwanie to odpowiedziały:

1) *Zarząd kółek rolniczych* pod dniem 4. czerwca 1890. l. 2187 (L. W. 24831) że:

ad a) jakkolwiek byłby większy fundusz pożądany, to na razie 15000 zł. może odpowiedzieć potrzebie.

ad b) Zarząd główny kółek rolniczych — mając na myśli także praktykę komisyi przemysłu krajowego **przyznawałby** pożyczki w wysokości odpowiedniej — i zarazem „wskazywałby warunki kredytu i osoby gwarantujące zwrot udzielonych pożyczek, administracya funduszu i asygnowanie pożyczek należałoby do Wydziału „krajowego“.

2) *Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego* pod dniem 9. czerwca 1890. l. 543 (L. W. 24823), że:

ad a) kwota 15000 zł. odpowiadałaby potrzebie „tylko w bardzo szczupłej mierze“ i należałoby ją powiększyć do 50000 zł.

ad b) fundusz należałoby umieścić w banku krajowym, — rozporządzanie zaś „funduszem pożyczkowym“ należałoby do Wydziału krajowego, „na propozycyę Zarządu głównego kółek, analogicznie do administracyi funduszem przemysłowym“.

3) *Komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego* pod dniem 24. września 1890 r. l. 925. (L. W. 40900) że:

ad a) Kredyt do wysokości 15000 zł. powinien wystarczyć. zwłaszcza że powinien być w ciągłym obrocie.

ad b) „decyzyę rozdziału tej kwoty powinien zastrzedz sobie Wydział krajowy a zarząd główny Kółek rolniczych winien tylko przedkładać umotywowane wnioski.

Trudne, lecz nader wielkiej doniosłości zadanie podnoszenia i rozwijania włościańskiego gospodarstwa (w obszerniejszem tego słowa znaczeniu) podjęło Towarzystwo kółek rolniczych. Zadanie to nie da się wszakże spełnić samemi tylko lustracyami gospodarstw rolnych i nawiązywaniem do tego pouczeń o uprawie roślin, hodowli zwierząt lub przeróbce płodów roślinnych i zwierzęcych. Wobec tak mało obudzonego i rozwiniętego u nas zmysłu handlowego i przemysłowego, wobec tak małej przedsiębiorczości na każdem polu, potrzeba przedewszystkiem na obudzenie i rozwinięcie tych przymiotów działać u ludu naszego, aby go na zbawienną drogę „samopomocy“ gospodarczej wprowadzić.

Zakładanie i odpowiednie prowadzenie (z początku pod racyonalną kontrolą a nawet i fachowem zwierzchniem kierownictwem) sklepików wiejskich, z których stowarzyszeni mogliby zasilać się dobrymi a tanimi artykułami codziennego życia i potrzeb gospodarstwa rolnego, bez wyzysku przez niesumiennych przekupniów, a które mogłyby włościanom ułatwiać dobry a pewny zbyt produktów ich gospodarstwa domowego (jaja, masło, ser, włókno i t. d.) zawiązywanie osobnych spółek mających na celu ułatwienie i podniesienie produkcyi przez sprowadzanie doborowych nasion (warzyw, koniczyny, traw i t. p.) ze źródła ich produkcyi albo też utrzymywanie wspólnemi siłami ulepszonych maszyn i narzędzi lub zwierząt rozpłodowych (młocarni przenośnych, sortowników, siewników i t. p. buhaja, knurów i t. d.), których pojedynczy gospodarz włościanin utrzymywać nie jest w stanie; zawiązywanie stowarzyszeń lub spółek mających na celu skupywanie i wywóz powyż wymienionych produktów gospodarstwa domowego (jaja, masło, ser, włókno i t. d.) i przemysłu domowego, tkaniny, plecionki i t. p. obudziłyby ducha przedsiębiorczości u gospodarzy włościan, a wyrabiając zmysł handlowo-przemysłowy, przyczyniałyby się pośrednio do podniesienia gospodarstwa rolnego, uzdalniając ich równocześnie do samopomocy.

Pierwszy krok w kierunku powyżej wskazanym zrobiło już Towarzystwo Kółek rolniczych, usiłując zakładać sklepiki wiejskie. Zakładanie to idzie wszakże z oporem, przedewszystkiem dla braku potrzebnych na ten cel funduszów. O zawiązywaniu stowarzyszeń i spółek powyżej pobieżnie naszkicowanych tem mniej pomyśleć można na razie bez funduszów odpowiednich, chociażby tylko skromnych.

Sprawozdanie komisyi budżetowej z roku 1889 i oparta na niem uchwała Wysokiego Sejmu z dnia 28. listopada 1889 uznały już potrzebę utworzenia na popieranie wskazanej powyżej „działalności handlowo-przemysłowej Kółek rolniczych“ odpowiedniego funduszu pożyczkowego Wydział krajowy przeto, wywiązując się z danego mu przez Wysoki Sejm polecenia, poprzestaje na wypowiedzeniu przekonania opartego na opinii zasięgniętej u kompetentnych Towarzystw rolniczych, że kwota 15.000 zł. przeznaczona na „fundusz pożyczkowy dla wspierania działalności handlowo-przemysłowej Kółek rolniczych“ może rzeczywistej potrzebie na razie wystarczyć. Administracyę zaś tym „funduszem pożyczkowym dla Kółek rolniczych“ należałoby powierzyć bankowi krajowemu na tych samych warunkach i zasadach, jak administracyę „funduszem przemysłowym“, rozporządzać zaś tym funduszem pożyczkowym miałby Wydział krajowy na przedstawienie zarządu głównego Kółek rolniczych i na podstawie zasad bliżej określonych w instrukcyi, jaką miałby wydać Wydział krajowy po uchwaleniu przez Wysoki Sejm w mowie będącego „funduszu pożyczkowego“.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Ustanawia się „fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych“ w wysokości **15.000** zł.

2) W budżet wydatków roku 1891 wstawia się na ten cel kwotę 15.000 zł.

3) Fundusz ten będzie osobno administrowany i służyć będzie do popierania za pomocą pożyczek działalności handlowo-przemysłowej Kółek rolniczych, — a pożyczki z niego rozdawać będzie Wydział krajowy na wniosek zarządu głównego Kółek rolniczych.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie. dnia 5. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Tadeusz Romanowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Z Drukarni „Dziennika Polskiego“

LW. kr. 43.875/90.

Aleg. 192.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi kilku wdów po nauczycielach ludowych o zapomogę i zaopatrzenie w drodze łaski.

Wysoki Sejmie!

Dodatkowo do swego sprawozdania w przedmiocie 34 petycyj emerytowaych nauczycieli, tudzież wdów i sierót po nauczycielach ludowych o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski, Wydział krajowy ma zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wnioski co do trzech jeszcze petycyj, powyższem sprawozdaniem z tego powodu nieobjętych, że opinia c. k. Rady szkolnej krajowej o tych petycyach dopiero w miesiącu październiku b. r. do Wydziału krajowego nadeszła.

Są to petycye:

1. Waleryi Markiewiczowej, wdowy po ś. p. Walentym Markiewiczu b. nauczycielu szkoły ludowej w Mochnaczce niżnej (pow. Nowosądeckiego).

2. Józefy Ostrowskiej, wdowy po ś. p. Józefie Ostrowskim, b. dyrektorze szkoły wydziałowej w Nowym Sączu;

3. Ludwiki Germanisowej, wdowy do ś. p. Ewaryście Germanisie b. nauczycielu szkoły ludowej w Rożyskach (pow. Skałackiego).

Nadto udzieliła c. k. Rada szkolna krajowa Wydziałowi krajowemu prośbę:

4. Anny Mliko, wdowy po nauczycielu szkoły ludowej w Nowej Wsi szlacheckiej, ś. p. Waleryanie Mliko o przyznanie jej w drodze łaski stałego zaopatrzenia.

C. k. Rada szkolna krajowa po zbadaniu tych petycyj przedstawiła Wydziałowi krajowemu wniosek na ich uwzględnienie, a w szczególności:

ad 1. Co do Waleryi Markiewiczowej stwierdza Rada szkolna krajowa, że petentka jako wdowa po tymczasowym (nie stabilizowanym) nauczycielu nie pobiera zgoła żadnego zaopatrzenia wdowiego. Gdy zaś zmarły mąż petentki pełnił swe obowiązki nauczycielskie gorliwie i zachowywał się nienagannie, przemawia c. k. Rada szkolna za wyjednaniem dla niej u Wysokiego Sejmu jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł. w. a.

ad 2. Józefa Ostrowska, jako wdowa po dyrektorze szkoły wydziałowej w Nowym Sączu pobiera na mocy reskryptu c. k. Rady szkolnej krajowej z d. 3. kwietnia 1883 l. 2.554 zaopatrzenie wdowie w kwocie 316 zł. 66 ct. w. a. rocznie, a nadto dodatek na wychowanie czworga pozostałych dzieci w łącznej kwocie 158 zł. 33. ct. czyli ogółem 515 zł. w. a. Wobec tego położenie materyalne petentki jest opłakane, a gdy ś. p. mąż jej obowiązki swe jako nauczyciel i dyrektor szkoły pełnił gorliwie, a zachowanie się jego było nienaganne, oświadcza się c. k. Rada szkolna krajowa za wyjednaniem dla petentki jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł. w. a.

ad 3. Ludwika Germanisowa nie pobiera żadnego zaopatrzenia wdowiego, ponieważ ś. p. mąż jej umarł na posadzie tymczasowego nauczyciela. Gdy zaś położenie materyalne petentki i jej nieletniego dziecka jest nader opłakane, a ś. p. mąż jej przez cały czas swej 15-letniej służby spełniał obowiązki nauczycielkie gorliwie i zachowywał się nienagannie, przeto c. k. Rada szkolna krajowa przemawia za wyjednaniem dla petentki u Wysokiego Sejmu jednorazowej zapomogi w kwocie 100 zł. w. a.

ad 4. Anna Mliko, wdowa po zmarłym dnia 30. listopada 1889 rzeczywistym nauczycielu szkoły ludowej w Nowej Wsi szlacheckiej nie mogła uzyskać pensyi wdowiej z tego powodu, że mąż jej choć służbę swą w zawodzie nauczycielskim rozpoczął w r. 1878, jednak wskutek zaszłej w tej służbie przerwy nie wysłużył lat 10. Wskutek tego c. k. Rada szkolna w myśl. Art. 44. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 Nr. 16. Dz. u. kr. mogła przyznać petentce tylko odprawę w kwocie 112 zł. i w myśl Art 43. tejże ustawy t. z. kwartał pozgonny w kwocie 75 zł. w. a.

Anna Mliko znajdując się w bardzo opłakanych stosunkach materyalnych wniosła prośbę do Tronu o przyznanie jej w drodze łaski stałego zaopatrzenia. Prośbę tę przesłało c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty reskryptem z dnia 28. sierpnia b. r. l. 17.295 c. k. Radzie szkolnej krajowej z poleceniem, aby w tej mierze odniosła się do Wydziału krajowego. Ze względu, że zmarły nauczyciel Waleryan Mliko spełniał swe obowiązki gorliwie i skutecznie, a pozostała po nim wdowa pozostaje bez wszelkich środków utrzymania i według świadectwa lekarskiego nie jest zdolną do pracy zarobkowej, przemawia c. k. Rada szkolna krajowa za wyjednaniem dla Anny Mliko stałego daru z łaski w rocznej kwocie 80 zł. w. a.

Wydział krajowy po należytem zbadaniu okoliczności w petycyach pod 1, 2, i 3 przedstawionych i zgadzając się z opinią c. k. Rady szkolnej krajowej co do uwzględnienia tych petycyj modyfikuje tylko wysokość proponowanych zapomóg zniżając ze względu na stan funduszów krajowych ze 100 zł. na 50 zł. w. a.

Co zaś do prośby Anny Mliko, Wydział krajowy mniema, że względy słuszności przemawiają za wyznaczeniem petentce stałego zaopatrzenia, bo mąż jej pełnił faktycznie służbę nauczycielską lat przeszło 10, akta zaś nie wykazują, iżby przerwa w tej służbie pochodziła z jego winy. Jedynie wysokość tego stałego zaopatrzenia należałoby zdaniem Wydziału krajowego zredukować z proponowanej kwoty 80 zł. na 60 zł. a to z tego powodu, że zaopatrzenie w kwocie 80 zł. przyznawał Wysoki Sejm kilku wdowom po nauczycielach, którzy znacznie dłuższy czas służbę nauczycielską pełnili.

Wydział krajowy wnosi więc:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Tytułem jednorazowej zapomogi z funduszu szkolnego krajowego przyznaje Sejm wdowom po nauczycielach ludowych Waleryi Markiewiczowej i Ludwice Germanisowej, tudzież wdowie po dyrektorze szkoły wydziałowej Józefie Ostrowskiej, każdej z nich po 50 zł. i wstawia w tym celu do budżetu funduszu szkolnego krajowego na r. 1891 kwotę 150 zl. w. a.

2. Tytułem dożywotniego wsparcia z funduszu szkolnego krajowego pzyznaje Sejm wdowie po nauczycielu ludowym Annie Mliko kwotę 60 zł. w. a. począwszy od r. 1891 i wstawia tę kwotę do budżetu funduszu szkolnego krajowego począwszy od r. 1891.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 5. listopada 1890.

Marszałek krajowy:

***Sanguszko** w. r.*

Sprawozdawca:

***Oktaw Pietruski** w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

L. s. 982/1890.

Aleg. 133.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał potrzebę utworzenia wspólnego funduszu emerytalnego dla urzędników Władz autonomicznych powiatowych i gminnych i sprawozdanie w tym przedmiocie Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył.

Lwów dnia 11. listopada 1890.

Jan Gnoiński w. r.
wnioskodawca.

Albin Rayski, J. Męciński, Schnell, Wł. Koziebrodzki, Tyszkiewicz, Brykczyński, Pilat, W. Struszkiewicz, W. Gnoiński, M. Rey, Skałkowski, Z. Dembowski, Romanowicz, Biliński, Gniewosz, Mazaraki.

Z Drukarni [illegible] we Lwowie.

Aleg. 134.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Antoniewicza i towarzyszy w przedmiocie umieszczenia w odrestaurowanym zamku Oleskim szkoły gospodarczej (rolniczo-sadowniczo-pszczelniczej), dla dzieci włościańskich.

Wysoki Sejmie!

Przy postanowieniach dotyczących restauracyi zamku oleskiego, polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 27. października b. r. w ustępie IV. Wydziałowi krajowemu, by po przeprowadzeniu dokładnych studyów co do adaptacyi zamku na pomieszczenie jakiegoś zakładu krajowego odpowiednie wnioski Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

Ztąd wynika, że Wysoki Sejm, skoro to po dokładnem zbadaniu budynku możliwem się okaże, zamierza go zużytkować na umieszczenie w nim zakładu publicznego, któryby z jednej strony odpowiadał ogólnym potrzebom, z drugiej zaś zapewniał temuż zakładowi stosowne jego przeznaczeniu pomieszczenie. Nie mniej też wynika z powyższej uchwały, że stanowcze przeznaczenie zamku oleskiego na jakikolwiek zakład krajowy poprzedzonem być winno dokładnem zbadaniem, o ile takowy przy głównem zadaniu przechowania cennej pamiątki do innych celów w ogóle się nadaje. Następnie więc dopiero, gdyby zużytkowanie budynku na cele publiczne stwierdzonem zostało. wskazanym być może rodzaj zakładu, którego umieszczenie odpowiadałoby warunkom jego założenia, jakoteż potrzebom lokalnym lub ogólno krajowym. Z tych więc powodów komisya gospodarstwa krajowego nie może na razie zalecać Wysokiemu Sejmowi stanowczej decyzyi co do założenia w zamku oleskim niższej szkoły rolniczo-sadowniczo-pszczelniczej w myśl wniosku posła Antoniewicza.

Okoliczność jednak, że do zamku oleskiego należy jeszcze przestrzeń gruntów i ogrodów, stanowiących dziś własność kraju a dających się użyć do potrzeb zakładu dla nauki rolnictwa, sadownictwa i pszczelnictwa, przemawia za umieszczeniem w części licznych tamże znajdujących się komnat niższej szkoły rolniczej, której potrzeba wskazaną została nietylko wnioskiem posła Antoniewicza i licznemi petycyami gmin okolicznych, lecz również uważaną jest dzisiaj ogólnie za jeden z główniejszych środków podniesienia poziomu umiejętności rolniczej u ludu wiejskiego a tem samem dobrobytu kraju.

Gdy więc możność zużytkowania zamku oleskiego na niższą szkołę rolniczo-sadowniczo-pszczelniczą nietylko nie jest wykluczoną, ale nawet jest prawdopodobną, komisya gospodarstwa krajowego przeto nie wacha się zalecić Wysokiemu Sejmowi, by wniosek posła Antoniewicza przekazał Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by przy przedsięwziąć się mających badaniach zamku oleskiego nie spuszczał z oka możności założenia tamże takiego zakładu naukowego.

Na podstawie powyższego sprawozdania komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm odstępuje wniosek posła Antoniewicza i towarzyszy o umieszczenie w odrestaurowanym zamku oleskim szkoły gospodarczej dla dzieci włościańskich Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by przy sposobności przeprowadzenia dokładnych studyów co do adaptacyi tegoż zamku na pomieszczenie jakiegoś zakładu krajowego a to w myśl powziętej uchwały z dnia 27. października b. r. miał na oku zbadanie, czy w pomienionym gmachu nie dałaby się umieścić niższa szkoła rolniczo-sadowniczo pszczelnicza i aby o skutku swych badań zdał sprawę na następnej sesyi sejmowej.

II. Powyższą uchwałą załatwione zostały petycye do l. 71, 115. 274, 275, 358. 359, 360, 424, 425, 426, 472, 478, 474, 475, 586, 587, 588, 630, 631.

Przewodniczący:

J. Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:

Vivien *w. r.*

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 135.

SPRAWOZDANIE

Komisyi przemysłowej z przedłożenia Wydziału krajowego obejmującego czynności w zakresie przemysłu krajowego.

(Część 1-sza. Organizacya krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe, fundusz przemysłowy).

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 24 października b. r. przekazanem zostało komisyi przemysłowej do zdania sprawy przedłożenie Wydziału krajowego a względnie sprawozdanie krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, obejmujące czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Czynności to obejmowały: 1. organizacyę krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, 2. stypendya, zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe z funduszu przemysłowego, 3. szkoły przemysłowe uzupełniające, i 4 warsztaty naukowe i szkoły fachowe.

Niniejsze sprawozdanie obejmuje część 1-szą i 2-gą, część zaś 3-cia i 4-ta będą przedmiotem osobnych sprawozdań.

1. Organizacya krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.

Krajowa komisya dla spraw przemysłowych, będąca na podstawie uchwalonego przez Wys. Sejm statutu organem doradczym Wydziału krajowego w sprawach odnoszących się do popierania przemysłu krajowego, a działająca samodzielnie w zastępstwie Wydziału krajowego w sprawach szkolnictwa przemysłowego, ma oznaczony okres urzędowania zastosowany do kadencyj sejmowych.

Z rozpoczynającym się nowym Sejmem gasną mandaty dawnych członków komisyi i skład jej musi być odnowionym. W okresie czasu objętym sprawozdaniem Wydziału krajowego rozpoczął się także nowy okres działania krajowej komisyi, w skład której weszły osobistości przez Wydział krajowy wybrane, a następnie i te osobistości, które przez komisyę powołane zostały.

Sejmowa komisya przemysłowa z uznaniem zaznacza, że obecny skład komisyi odpowiada w zupełności wymogom dwukrotnie już przez nas w poprzednich sprawozdaniach wyłuszczonym, i że komisya krajowa rozwija działalność prawdziwie obywatelskim duchem natchnioną.

Kierować szkolnictwem przemysłowem naszego kraju, przeprowadzać mozolne czynności około zakładania nowych szkół przemysłowych i rozwoju już istniejących, a zarazem organizować skuteczny nadzór fachowy i administracyjny nad szkołami zawodowemi i warsztatami wzorowymi, a wreszcie udzielać Wydziałowi krajowemu fachowej opinii w rozlicznych sprawach przemysłowych, w których, według statutu Wydział krajowy o tę opinię do komisyi udawać się winien, oto szereg ważnych i doniosłych czynności, którym komisya w okresie czasu sprawozdaniem objętym oddawała się bezinteresownie z poświęceniem trudu i czasu. To też niepłonną jest nadzieja, że ta obywatelska działalność członków komisyi zasilana ofiarnością Wysokiej Reprezentacyi kraju rychło wyda pożądane owoce, w coraz wydatniejszym rozwoju przemysłu krajowego.

Do skuteczności prac komisyi w roku bieżącym przyczyniło się niemało ostateczne załatwienie wewnętrznej organizacyi komisyi przez dokonane ostatecznie uchwalenie regulaminu postępowania dla samej komisyi tudzież instrukcyi dla sekretarza.

Stosunek krajowej komisyi dla spraw przemysłowych do Wydziału krajowego unormowany jest ustalonym przez Wysoki Sejm dla tejże komisyi statutem. Natomiast nie jest jeszcze uchwalony stosunek komisyi krajowej do c. k. Rządu. C. k. Rząd krajowy zwracał się niejednokrotnie do komisyi z wezwaniem do przedłożenia wniosków lub wyrażenia opinii w sprawach szkolnictwa przemysłowego, którym to wezwaniom komisya z chętną gotowością zawsze czyniła zadość; formalnie jednak stosunek ten nie jest uregulowany, mianowicie nie jest jeszcze załatwiona sprawa uznania komisyi jako organu doradczego c. k. Namiestnictwa w sprawach dotyczących szkół przemysłowych w Galicyi przez c. k. Rząd utrzymywanych według oświadczenia c. k. Ministerstwa oświaty z d. 3 kwietnia 1888 l. 610 C. U. M., a na pismo komisyi z dnia 16 lipca 1888 l. 201, odnoszące się do tego przedmiotu, komisya dotychczas odpowiedzi nie otrzymała, pomimo, że od owego czasu upłynęły już dwa lata.

Ażeby sprawą tę przyśpieszyć i aby krajowej komisyi przemysłowej zapewnić wpływ na tok szkolnictwa przemysłowego, o ile ono zawisłem jest od c. k. Rządu, Sejmowa komisya przemysłowa proponuje Wysokiemu Sejmowi do uchwalenia poniżej umieszczoną rezolucyę.

Stypendya.

W udzielaniu stypendyów krajowa komisya przemysłowa i w roku bieżącym trzymała się niezmiennie zasad, które dotychczasowem doświadczeniem jako najodpowiedniejsze stwierdzone i przez Wysoki Sejm aprobowane zostały.

Komisya krajowa kierowała się przedewszystkiem względem na należyty rozwój szkół fachowych przemysłowych i warsztatów wzorowych i uwzględniała w pierwszym rzędzie petentów, zdolnych i pracowitych uczniów tych szkół, którzy po wykształceniu się w kraju i za granicą z pomocą tych stypendyów, w różnych zawodach rękodzielniczych, byliby odpowiednimi kierownikami, instruktorami fachowymi, nauczycielami i przodownikami warsztatowymi szkół fachowo przemysłowych.

Nie odmawiano również pomocy uczniom zdolnym niezamożnym, a pragnącym kształcić się w szkole fachowej lub warsztacie wzorowym, oddalonym od miejsca ich zamieszkania, a w wyjątkowych wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie udzielano także pomocy takim kandydatom co do których można mieć nadzieję, że gdy wykształcą się w obranym zawodzie, zaszczepią w kraju nowy rodzaj przemysłu, dotąd nieistniejący, a potrzebny i mający widoki pomyślnego rozwoju.

Ilość stypendystów i stypendystek wzrasta corocznie. W r. 1887/8 pobierało zasiłki z funduszu krajowego na naukę przemysłową 45 stypendystów, w r. 1888/9 doszła ich liczba do 83 a w roku bieżącym 1889/90 liczba ta zaokrągliła się już do 100.

Najwięcej stypendystów kształci się w przemyśle drzewnym, (rzeźbiarze, stolarze, tokarze, koszykarze i kołodzieje) razem 44, po przemyśle dzewnym idzie koronkarstwo i nauka haftów 17, metodyczne kształcenie nauczycieli rysunków 14, uczniowie szkół stolarskich i mechanicy 11.

W najbliższej przyszłości komisya zamierza powiększyć ilość stypendyów dla uczniów szkół garncarskich (dotychczas było 3), ażeby umożliwić zdolniejszej młodzieży z rozmaitych okolic kraju kształcenie się w tych zakładach.

W roku bieżącym po raz pierwszy udzieliła komisya stypendyów w dziale przemysłu skórnego, mianowicie dwom gabarzom z Uhnowa, ażeby umożliwić im praktykę w związkowej garbarni w Rzeszowie. Również starano się wpłynąć na rozwój przemysłu szewskiego w Uhnowie przez dostarczenie funduszów dla majstra szewskiego, obznajmionego z lepszą metodą roboty, który w Uhnowie udziela praktycznej nauki lepszego kroju, zamiast znanych z niezgrabnego wyglądania butów, stanowiących dotychczas specyalność uhnowską, które jednak obecnie coraz mniej mają odbytu.

Komisya zwracała również uwagę jeszcze na jednę gałęź przemysłu, a mianowicie na sukiennictwo, w tym celu przyznano stypendya dwom sukiennikom na kształcenie się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Bielsku. Krajowa komisya żywi nadzieję, że wykształcą się oni na werkmistrzów w projektowanym warsztacie sukienniczym.

Zasiłki.

W okresie czasu, objętym przedłożeniem Wydziału krajowego, wydatki na zasiłki na cele przemysłowe pokrywano resztą kredytu uchwalonego na r. 1889 (rubr. XVI. poz. 248) i kredytem przyzwolonym na r. 1890 (rubr. XVI. poz. 268) budżetu funduszu krajowego.

W każdej sprawie dotyczącej zasiłków, Wydział krajowy zasięgał zdania krajowej komisyi przemysłowej, a załatwiał zawsze zgodnie z wnioskiem komisyi.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wylicza szczegółowo wszystkie wypadki, w których zasiłki wypłacone zostały. Ogólna suma udzielonych zasiłków w okresie czasu, do którego odnosi się sprawozdanie, wynosi kwotę 6.110 zł. Sejmowa komisya przemysłowa szczegółów tych w niniejszem sprawozdaniu nie powtarza, zaznacza jedynie, że gminie miasta Krosno udzielono zasiłek na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej, w kwocie 1 000 zł., [illegible]dto przyrzekł Wydział krajowy wystarać się u Wys. Sejmu o dalszy zasiłek z funduszu krajowego w kwocie 5.000 zł., płatny w 5-ciu po sobie następujących latach, począwszy od roku 189[illegible] po 1.000 zł.

Sejmowa komisya przemysłowa uznaje potrzebę tego zasiłku i dlatego pozwala sobie na końcu niniejszego sprawozdania przedłożyć Wys. Sejmowi odnoszący się do tej sprawy wniosek.

Pożyczki na cele przemysłowe.

Udzielanie pożyczek z funduszu przemysłowego przeznaczonego do wspierania kredytem pożytecznych przedsiębiorstw przemysłowych, odbywało się w roku ubiegłym na zasadach zaznaczonych w zeszłorocznem przedłożeniu Wydziału krajowego i sprawozdaniu krajowej komisyi przemysłowej, a aprobowanych przez sejmową komisyę przemysłową, a względnie przez Wysoki

Sejm. W roku bieżącym sejmowa komisya przemysłowa zaznacza z uznaniem, że tak Wydział krajowy jak i krajowa komisya dla spraw przemysłowych coraz bardziej oddalają się od dawniejszej praktyki rozdrabniania pożyczek na zbyt wiele rodzajów przemysłu, i na wiele drobnych przedsiębiorstw, i że coraz więcej występuje na jaw dążenie stałego wspierania pewnych ważniejszych gałęzi przemysłu według programu z góry określonego, przyczem zwracano baczną uwagę nietylko na użyteczny cel, ale zarazem także i na własną organiczną żywotność przedsiębiorstwa.

Zmniejszyła się wprawdzie ilość udzielonych pożyczek, ale natomiast można żywić nadzieję że się spotęgowała ich skuteczność

Ku dwom głównie grupom przemysłu p agnie Wydział krajowy skierować na razie akcyę pomocniczą kraju w szerszych rozmiarach, a temi są: przemysł tkacki i przemysł skórny. Ruch organizacyjny, zmierzający do wzmocnienia tych dwóch gałęzi przemysłu krajowego postępuje wprawdzie powoli, a to z powodu braku potrzebnych na to znacznych funduszów, — lecz bynajmniej nie ustaje, szczególniej w dziale przemysłu tkackiego. Nie ulega wątpliwości, że w r. 1891 wejdzie w życie fabryczna bliciarnia i apretownia płócien, dla której przeznaczony jest znaczniejszy kredyt z funduszu przemysłowego.

Z przyjemnością również skonstatować można, że w ostatnich szczególniej czasach ożywia się znacznie ruch na polu przemysłu keramicznego, i jeżeliby były potrzebne ku wspieraniu tego ruchu fundusze, snadnoby się można spodziewać znacznego postępu w zużytkowaniu cennych glin garncarskich, jakie posiadamy w różnych okolicach kraju naszego.

Metoda skupiania uwagi na pojedyncze znaczniejsze gałęzie przemysłu, metoda dyktowana dotychczasową praktyką i wskazana nabytemi doświadczeniami, prowadzi konsekwentnie do konkluzyi, że fundusz przemysłowy ograniczony do kwoty 300.000 i do rocznej dotacyi 30.000, nie odpowiada rzeczywistej potrzebie, nie może zadość czynić wszelkim wymogom, jakie do niego stawiać ma prawo budzący się z długiego uśpienia duch przedsiębiorczości w kraju naszym.

Dawniej, gdy małemi pożyczkami obdzielano drobne przedsiębiorstwa, niedostateczność funduszów nie dawała się tak bardzo uczuwać, obecnie, gdy coraz więcej wchodzi w życie fabryk większych i przedsiębiorstw znaczniejszych w rozmaitych gałęziach przemysłu krajowego, posiadających przy należytem poparciu wszelkie warunki rozwoju, fundusz przemysłowy w dotychczasowych granicach nie może wystarczyć, a Wydział krajowy i krajowa komisya przemysłowa, którym Wys. Sejm poruczył pieczę nad rozwojem przemysłu krajowego, nie mogą zadaniu swojemu zadość uczynić.

Na udowodnienie tego twierdzenia dość przytoczyć obecny stan funduszu przemysłowego. Jest on podług sprawozdania Wydziału krajowego następujący:

Aktywa przejęte od Wydziału krajowego wraz z dotacyami dotychczasowemi i przyrostem odsetkowym wynosiły razem 239.168 zł. Na pożyczkach pozostawało z d. 1. lipca b. r. 145.036 zł., stan przeto netto wynosił 93.632 zł. Od tej sumy jednak potrącić należy kwotę 50.000 zł., zarezerwowaną dla fabryki apretury i blichu, i kwotę 18.800 zł., przyrzeczoną już przez Wydział krajowy w ciągu 3. kwartału, zatem 68.800 zł., powyżej wykazany stan z dniem 1. lipca b. r., redukuje się więc do kwoty 24.832 zł. Gdy do tej sumy dodamy dotacyę z r. 1891 zł. 30.000 i zwroty pożyczek w przybliżonej kwocie 10.000 zł., otrzymamy kwotę 64.832 zł., którą Wydział krajowy i komisya krajowa dla spraw przemysłowych w r. 1891 będą miały do dyspozycyi. Obecnie jednak już są w toku i bliskie załatwienia sprawy kilku większych fabryk i przedsiębiorstw, którym prawdopodobnie będzie trzeba przyznać pożyczki w kwocie ogólnej 70.000 zł., tak, że cała do dyspozycyi na rok 1891 pozostająca kwota, może być zaangażowaną jeszcze w ciągu roku bieżącego, a na cały r. 1891 Wydział krajowy i komisya przemysłowa pozostaną bez funduszów.

W takim stanie rzeczy o ciągłości usiłowań i o skuteczności działania na polu podniesienia przemysłu krajowego mowy być nie może.

W uwzględnieniu tego stanu rzeczy, sejmowa komisya przemysłowa przyszła do przekonania, że aby zadość uczynić słusznym wymaganiom budzącego się ducha przedsiębiorczości, aby poprzeć należycie te ważne gałęzie przemysłu, jakie u nas już teraz mają wszelkie warunki rozwoju, aby organom powołanym do roztaczania opieki nad wszelkiemi zdrowemi usiłowaniami na polu przemysłu krajowego potrzebnych dostarczyć funduszów, — należy koniecznie wzmocnić fundusz przemysłowy i powiększyć roczną dotacyę.

Sejmowa komisya mając również na względzie stan funduszu krajowego, proponuje w poniżej umieszczonym wniosku podniesienie na razie funduszu przemysłowego do wysokości 500.000 zł i powiększenie dotacyi rocznej z 30.000 zł. na 60.000 zł.

Opierając się na powyższym wywodzie, komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego i komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z czynności w zakresie udzielania stypendyów przemysłowych, zasiłków i pożyczek z funduszu przemysłowego.

2) Ustanowiony uchwałą sejmową z d. 22. stycznia 1887 r. fundusz przemysłowy w kwocie 300.000 zł., podnosi się do wysokości 500.000 zł., i aż do osiągnięcia tej wysokości ma być do budżetu funduszu krajowego od r. 1891 począwszy, wstawianą corocznie kwota 60.000 zł.

3) Sejm przyznaje gminie m. Krosna na koszta budowy domu dla pomieszczenia krajowej szkoły tkackiej w Krośnie bezzwrotny zasiłek w kwocie 5.000 zł., płatny w 5 ciu równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891. pod warunkiem, że gmina m. Krosna zobowiąże się prawomocnie:

a) budynek nowo postawić się mający oddać do rozporządzenia Wydziału krajowego na cele szkoły tkackiej w Krośnie, względnie pozostawić go na wyłączny użytek szkoły, jak długo szkoła ta będzie istnieć jako zakład krajowy;

b) ponosić wszystkie ciężary przypadające na właściciela;

c) na wypadek, gdyby krajowa szkoła tkacka przestała istnieć, a budynek szkolny wystawiony przy pomocy funduszu krajowego miał być w przyszłości przeznaczony na inne cele, zwrócić funduszowi krajowemu zasiłek w kwocie 5.000 zł.

4) Sejm wzywa c. k. Rząd, aby przyspieszył uregulowanie stosunku krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, jako organu doradczego w sprawach dotyczących szkół przemysłowych w Galicyi przez c. k. Rząd zakładanych i utrzymywanych.

We Lwowie, dnia 5. listopada 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:
Goldman w. r.

L. s. 311|90.

Aleg. 136.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o petycyi gminy miasta Sanoka o utworzenie V. i VI. klasy w tamtejszej szkole żeńskiej ludowej.

Wysoki Sejmie!

Reprezentacya miasta Sanoka udaje się do Wysokiego Sejmu z prośbą o wyjednanie utworzenia przy tamtejszej czteroklasowej szkole żeńskiej ludowej 5tej i 6tej klasy, uchwaliła też dostarczyć potrzebnego na ten cel lokalu i opału, tudzież przyczyniać się do utrzymywania owych klas roczną kwotą 200 zł.

Obecnie kosztuje utrzymanie nauczycielek w żeńskiej szkole ludowej w Sanoku rocznie 1931 zł. (płaca dwóch nauczycielek starszych po 450 zł,, dwóch młodszych po 270 zł., jednej nadetatowej 270 zł., dodatek za kierownictwo 50 zł., 10% dodatek na mieszkanie 171 zł.). Gdyby przybyły dwie klasy, zwiększyłby się roczny wydatek o 990 zł. (dwie nauczycielki z płacą po 450 zł. i 10% dodatkiem na mieszkanie).

Na pokryeie tego wydatku ofiaruje gmina miasta Sanoka przyczyniać się roczną kwotą 200 zł., skutkiem czego reszta, t. j. 790 zł., spadałaby na fundusz szkolny okręgowy, względnie krajowy.

W porównaniu z wielką potrzebą, jaka w Sanoku względem założenia 5tej i 6tej klasy w szkole żeńskiej uczuwać się daje, wydatek rzeczony wcale nie jest wielki, miasto to posiada bowiem obecnie gimnazyum, c. k. sąd obwodowy, dosyć liczny garnizon wojska, przybyło więc tam bardzo wiele osób z kół inteligentnych, które nie mogą się ograniczać do wykształcenia, jakie córki ich otrzymać mogą przez ukończenie 4tej klasy, ale je, celem dalszego ich kształcenia, wysyłać muszą do Przemyśla, Lwowa, Jasła i t. p. miast.

Z drugiej strony trudno pociągać miasto do ponoszenia większych dobrowolnych ciężarów, skoro według załączonego do petycyi preliminarza budżetu na rok 1890 miasto to pokryć musi niedobór w kwocie 3177 zł. 54 ct. i w tym celu nałożyć 20% dodatek gminny do podatków bezpośrednich.

Z tych więc przyczyn komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

1. Wzywa się c. k. Radę szkolną krajową, aby przystąpiła jak najprędzej do założenia klasy 5tej i 6tej przy żeńskiej szkole ludowej w Sanoku.

2. Na pokrycie płac sił nauczycielskich w tych klasach gmina miasta Sanoka oprócz prestacyi, ustawą przepisanej, dodawać będzie roczną kwotę 200 zł. w. a.

We Lwowie 10. listopada 1890.

Czartoryski *w. r.*
przewodniczący

Zoll *w. r.*
sprawozdawca.

Aleg. 137.

Sprawozdanie

komisyi drogowej w sprawie 4. petycyj gmin: Staromiejszczyzna, Medyń, Worobijówka, Skoryki, Pieńkowce, Prosowce, Terpiłówka, Klimkowce, Palczyńce, Toki, Koślaki, Hołotki, Hnilcze i Hniliczki o uregulowanie stacyi mytniczej w Podwołoczyskach powiatu skałackiego.

Wysoki Sejmie!

Gminy Staromiejszczyzna, Medyń, Worobijówka, Skoryki, Pieńkowce, Prosowce, Terpiłówka, Klimkowce, Palczyńce, Toki, Koślaki, Hołotki, Hnilcze i Hniliczki wniosły na ręce posła ks. Siczyńskiego 4. petycye o przeniesienie zapory mytniczej na drodze krajowej w Podwołoczyskach ustawionej, z dotychczasowego jej miejca, w pobliżu dworca kolei żelaznej na przestrzeni drogi krajowej Staromiejszczyzna-Podwołoczyska, na groblę pod Wołoczyskami, na przestrzeni drogi krajowej Podwołoczyska-Lwów.

Odnośną swą petycyę motywuje w szczególności gmina Staromiejszczyzna tem, że mieszkańcy jej, będąc połączeni z Podwołoczyskami w znacznej części przez drogę gminną, chcąc się dostać do Podwołoczysk, za użycie kilkuset kroków drogi krajowej, muszą każdym razem przy zaporze mytniczej tuż pod Podwołoczyskami ustawionej, opłacać drogie myto (8 ct. od sztuki); gminy Medyń, Worobijówka, Skoryki, Pieńkowce i Prosowce tem, że z drogi krajowej, na której zapora mytnicza jest ustawioną, korzystają na bardzo krótkiej przestrzeni, a chcąc tę zaporę objechać, muszą sobie znacznie przedłużać drogę, prowadzącą przez teren bagnisty; — gminy Terpiłówka, Klimkowce, Palczyńce, Toki, Koślaki, Hołotki, Hnilcze i Hniliczki, podnosząc te same względy za sobą, użalają się wreszcie, że z powodu zapory mytniczej muszą objeżdżać takową drogą polną, nierównie dalszą, a przytem bagnistą, której przebywanie przy częstym ruchu targowym w Podwołoczyskach, niszczy ich dobytek.

Sprawa odpowiedniego ustawienia zapory mytniczej sięga jeszcze roku 1874 kiedyto Wydział krajowy z inicyatywy ówczesnego poborcy myta w Podwołoczyskach Antoniego Ulewskiego, a za porozumieniem się z c. k. Namiestnictwem, z dotychczasowego jej umieszczenia za komorą austryacką przed ujściem drogi gminnej z przyległych wsi, przeniósł takową na miejsce bliżej dworca kolei żelaznej, tuż pod Podwołoczyskami, gdzie się obecnie znajduje, — czem sprawa należytego umieszczenia zapory mytniczej, wywołana licznemi zażaleniami, wnoszonemi do c. k. Starostwa w Skałacie, zdawała się podówczas być załatwioną.

Zaraz po przeniesieniu tej zapory mytniczej zauważył jednak inżynier okręgu tarnopolskiego, że to przeniesienie tylko wtedy nie będzie połączone z uszczerbkiem dla funduszu krajowego i osiągnie swój cel, gdy obok zapory mytniczej ustawioną będzie zapora ochronna z drugiej strony dworca kolei żelaznej, gdyż tylko w takim razie objazd rogatki będzie niemożliwy.

W sprawie tej miał się Wydział powiatowy w Skałacie porozumieć z c. k. Starostwem. Ponieważ jednak c. k. Starostwo w tej mierze nowe stawiało projekta i nie było zbyt chętne

ustawieniu zapory ochronnej w miejscu projektowanem, przeto Wydział krajowy odniósł się wprost do c. k. Namiestnictwa, które oświadczyło, że nie ma nic do zarzucenia przeciwko ustawieniu zapory ochronnej obok gorzelni w Zadniszówce, z zastrzeżeniem jednak jednorazowej opłaty, i to przy przebyciu pierwszej rogatki, przyczem zaznaczyło w swem rozporządzeniu do c. k. Starostwa w Skałacie, że trudności w odpowiedniem ustawieniu zapory mytniczej mogłyby najsnadniej być rozwiązane przez zupełne zwolnienie od opłaty myta mieszkańców najbliższych wsi.

Przeciwko rozporządzeniu c. k. Namiestnictwa, którem zezwolono na urządzenie zapory ochronnej z drugiej strony dworca kolejowego obok gorzelni w Zadniszówce, wniosło c. k. Starostwo w Skałacie przedstawienie do c. k. Namiestnictwa, a sąsiednie gminy rekursa do c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych, które zabroniło ustawienia zapory ochronnej w projektowanem miejscu.

Taki stan rzeczy przetrwał aż do roku 1884, w którym sprawa ustawienia zapory mytniczej weszła w nową fazę.

W tym roku zaproponowało samo c. k. Starostwo w Skałacie Wydziałowi krajowemu nowe uregulowanie stacyi mytniczej, wskazując dla niej miejsce na grobli w Podwołoczyskach. W tym samym duchu wniosły równocześnie przedstawienia gminy Staromiejszczyzna i Podwołoczyska wraz z obszarem dworskim.

Zapytany o opinię w tej sprawie Wydział powiatowy w Skałacie, oświadczył, że przeniesienie zapory mytniczej na groblę uszczupli wprawdzie nieco dochody z myta, ale usunie liczne niedogodności.

Lecz i w tej drugiej fazie, podobnie jak w pierwszej, kwestya ustawienia zapory ochronnej stanęła na przeszkodzie należytemu uregulowaniu stacyi mytniczej

Na podstawie opinii inżyniera okręgowego, domagał się Wydział powiatowy skałacki przy przeniesieniu rogatki na nowo-proponowane miejsce, ustawienia w odpowiedniem miejscu zapory ochronnej, czemu c. k. Starostwo w Skałacie się sprzeciwiło, a wskutek tego Wydział krajowy oświadczył się za pozostawieniem rogatki na dotychczasowem jej miejscu.

Przy takim stanie sprawy przeszedł Wysoki Sejm nad petycyami gminy Podwołoczyska dwukrotnie, raz w r. 1884, drugi raz w r. 1885 wniesionemi, do porządku dziennego.

Na wniesioną w r. 1885 w tej sprawie do Wydziału krajowego remonstracyę gminy Podwołoczyska, polecił Wydział krajowy przesłuchać dzierżawców myta, którzy oświadczyli, że zgodziliby sie na przeniesienie rogatki na groblę, ale pod warunkiem ustawienia zapory ochronnej na granicy wsi Zadniszówki, wskutek czego Wydział krajowy, podejmując już po raz trzeci sprawę regulacyi, odniósł się do c. k. Starostwa w Skałacie z zapytaniem, czy — mimo poprzedniego nieprzychylnego orzeczenia c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych — nie byłaby wskazaną obecnie reasumcya sprawy ustawienia zapory ochronnej, a tem samem i stanowcze rozwiązanie kwestyi ustawienia stacyi mytniczej.

C. k. Starostwo w Skałacie po przeprowadzonych w r. 1887 dochodzeniach, oświadczyło się ponownie przeciwko proponowanemu przeniesieniu rogatki, wyrażając zdanie, że regulacya mogłaby nastąpić tylko przez ustawienie rogatki na grobli od granicy rosyjskiej, a zapory ochronnej przy początku gminy Zadniszówki, od strony Kamionki i Supranówki.

W dalszym toku tej samej sprawy przeszedł Wysoki Sejm w r. 1888 nad petycyami gmin Koślaki, Hnilcze małe i Hołotki, w tej samej sprawie wniesionemi, do porządku dziennego. Tą samą uchwałą objęte były także petycye gmin Skoryki, Medynia, Worobijówki i Pieńkowiec.

W czwartą i ostatnią wreszcie fazę wchodzi sprawa z wniesieniem petycyi gmin Staromiejszczyzny, Medynia, Wańkowic, Wróblika, Hnilicy i Hniliczek. Tok, Palczyniec, Koszlak i Hołotek, które Wysoki Sejm swą uchwałą z 26. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazał.

Wszystkie te petycye szły w kierunku ostatniej opinii c. k. Starostwa w Skałacie: żądały urządzenia stacyi mytniczej na grobli w Podwołoczyskach, tuż nad granicą rosyjską.

Zapytany o zdanie Wydział powiatowy skałacki, oświadcza się przychylnie na te petycye i podnosi, że urządzenie stacyi mytniczej w proponowanem miejscu umniejszy może dochody z myta, ale też uchyli i liczne niedogodności.

Sprawa ta nie została jeszcze ostatecznie przez Wydział krajowy załatwioną.

Przy tym stanie rzeczy wpłynęły do Wysokiego Sejmu wzmiankowane wyżej 4 petycye gmin Staromiejszczyzna, Medynia, Worobijówki, Skoryk, Pieńkowice, Prosowiec, Terpiłówki, Klimkowiec, Palczyniec, Tok, Koślak, Hołotek, Hnilcza i Hniliczek, idące w tym samym, co poprzednio, kierunku.

O ile te petycye pochodzą od gmin Staromiejszczyzny, Medynia, Hnilcza i Hniliczek, Tok, Palczyniec i Hołotek - są one powtórzeniem poprzednich petycyj, uchwałą Wysokiego Sejmu z 26. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazanych.

Stanowisko Wydziału krajowego w tej sprawie jest tego rodzaju, że nie chce on uszczuplać dochodów funduszu krajowego z myta, w ostatnich latach już i tak znacznie uszczuplonego, choć widzi z drugiej strony konieczność uregulowania stacyi mytniczej przy możliwem uwzględnieniu słusznych zażaleń petycyonujących gmin.

Zważywszy przeto:

że w sprawie uregulowania stacyi mytniczej w Podwołoczyskach, czterokrotnie podejmowanej, uderza jaskrawa różnica w zapatrywaniach władz autonomicznych i rządowych i że sprawa ta tylko drogą porozumienia między temi władzami załatwioną być może;

że obecnie wniesione petycye są tylko dalszym ciągiem poprzednio wniesionych petycyj, uchwałą Wysokiego Sejmu z 26. listopada 1889 Wydziałowi krajowemu do załatwienia przekazanych, a dotychczas jeszcze, z powodu dochodzeń w toku będących, niezałatwionych, i że obecnie wniesione petycye — bez uszczerbku dla rzeczy samej — nie inaczej, jak tylko łącznie z poprzedniemi, załatwione być mogą;

że sprawa cała przy braku wyczerpujących dochodzeń i pożądanego porozumienia władz, w tej sprawie ingerencyę mających, obecnie jeszcze merytorycznie załatwioną być nie może;

że wreszcie w sprawie niniejszej rozchodzi się nie tylko o odpowiednią regulacyę stacyi mytniczej ale także ewentualnie o przyznanie pewnych ulg w opłacie myta mieszkańcom wsi okolicznych;

Komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy petycye gmin Staromiejszczyzny, Medynia, Worobijówki, Skoryk, Pieńkowiec, Prosowiec, Terpiłówki, Klimkowiec, Palczyniec, Tok, Koślak, Hnilcza i Hniliczek, o uregulowanie stacyi mytniczej w Podwołoczyskach przekazać Wydziałowi krajowemu z tem do załatwienia, że dochodzenia w tej sprawie rozciągnąć winien nie tylko na okoliczne gminy powiatu skałackiego ale i zbaraskiego, również w tej sprawie żywotnie interesowane;

że po przeprowadzeniu tych dochodzeń winien sprawę uregulowania stacyi mytniczej z uwzględnieniem interesu gmin okolicznych, o ile fundusz krajowy na to pozwoli, finalnie załatwić, a w każdym razie postarać się o to, ażeby po ekspiracyi dotychczasowego kontraktu o dzierżawę myta w Podwołoczyskach, ulgi w jego opłacie dla mieszkańców petycyonujących gmin, w granicach możliwości w przyszłym kontrakcie odpowiednie znalazły uwzględnienie.

Lwów, dnia 11. listopada 1890 r.

Przewodniczący:
J. Męciński w. r.

Sprawozdawca:
Stanisław Gniewosz w. r.

L. s. 963/1890.

Aleg. 138.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów utrzymania nieletnich Knurowskich w Buda-Peszcie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 25. listopada 1889 przekazaną została Wydziałowi krajowemu do zbadania petycya gminy Klikuszowa w powiecie nowotargskim, o pokrycie przez fundusz krajowy należnej gminie Buda-Peszt kwoty zł. 517 ct. 65 za utrzymanie nieletnich Knurowskich. Wydział krajowy przedłożył co do sprawy tej osobne sprawozdanie, przydzielone dnia 14. października r. b. komisyi budżetowej, która przedkłada Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie:

Maciej i Anna Knurowscy wydaliwszy się z gminy Klikuszowy przed kilkunastu laty, zmarli w Buda-Peszcie, pozostawiając troje nieletnich dzieci Antoniego, Rozalię i Maryę, których zaopatrzeniem i wychowaniem zajęła się Reprezentacya gminy Buda-Peszt od roku 1881 do roku 1884. Do zwrotu kosztów obowiązaną jest gmina przynależności, a takowe obliczone zostały na łączną kwotę 617 zł. 65 ct.

Gmina Klikuszowa użyła już na częściowe umorzenie tego długu jedyny posiadany fundusz, t. j. fundusz ubogich miejscowych zł. 100 wynoszący, i o tę kwotę dług jest zmniejszony.

Górska ta gmina nie ma prawie żadnego majątku; trzysta kilkadziesiąt morgów posiadanych pastwisk w Tatrach, nie przedstawiają wielkiej wartości; spieniężone, nie pokryłyby może nawet sumy w mowie będącej, a pozbawiłyby mieszkańców gminy doniosłej dla inwentarza pomocy.

Z powodu budowy kościoła i szkoły dodatki gminne przeciążały biednych ze wszech miar mieszkańców w ostatnich latach; wzrosły one w roku 1889 do wysokości 114%, a w r. b. do 150%, a to od sumy podatków bezpośrednich, przypisanych tej gminie w sumie około 500 zł. rocznie.

Z powyższych powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Kwotę zł. 517 ct. 65, należną gminie Buda-Peszt od gminy Klikuszowa powiatu nowotargskiego za utrzymanie trojga nieletnich Knurowskich, przyjmuje się na fundusz krajowy, wstawiając na ten cel kwotę zł. 517 ct. 65 w budżet krajowy na rok 1891.

We Lwowie, dnia 10. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
K. Scipio w. r.

Aleg. 139.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o petycyach Reprezentacyi król. stoł. miasta Lwowa i Krakowa, o zmianę art. 8. ustawy z dnia 1 stycznia 1889 [Dz. u. kr. L. 16].

Wysoki Sejmie!

Artykuł 8. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w publicznych szkołach ludowych opiewa następnie: „W szkołach o dwóch lub więcej klasach postanawia Rada szkolna krajowa na wniosek Rady szkolnej okręgowej, który z nowomianowanych nauczycieli ma pełnić stale obowiązki kierownika szkoły. Do zakresu działania Rady szkolnej krajowej należy także posuwanie nauczycieli na wyższe stopnie płacy w szkołach tej samej kategoryi."

Reprezentacye miast Lwowa i Krakowa domagają się zmiany tego artykułu, mianowicie obie żądają przywrócenia prezenty na opróżnione posady kierowników i kierowniczek we wszystkich szkołach ludowych. Reprezentacya miasta Lwowa żąda nadto przyznania prawa prezenty na posady starszych nauczycieli.

Co się tyczy ostatniego żądania, to sprawa ta polega zapewne na jakiemś nieporozumieniu, albowiem drugi ustęp art. 8 nie nadaje władzy szkolnej prawa posuwania z posady młodszego nauczyciela, na posadę starszego, tylko przyznaje jej w tej samej kategoryi nauczycieli prawo posuwania z niższej płacy na wyższą t. j. w danym przypadku z 800 zł. na 900 zł. W Krakowie bywa też każda posada młodszego i starszego nauczyciela w drodze prezenty obsadzaną. Z tem wszystkiem przyznać należy, że dla usunięcia wątpliwości stylizacya tego ustępu wymagałaby jaśniejszego pod tym względem wyrażenia.

Co się tyczy pierwszego żądania t. j. przyznania gminom, mającym prawo prezenty co do nauczycieli także prawa prezentowania kierowników, to myśl ustawy, obecnie obowiązującej jest niewątpliwie ta, że nie naruszając prawa prezenty gmiu co do obsadzania posad nauczycielskich, poczytuje władzę szkolną za właściwszą i kompententniejszą od reprezentacyi gminnej do ocenienia kwestyi, który z pośród nauczycieli, przeznaczonych dla pewnej szkoły, jest najlepszym i najwłaściwszym do kierowania nią. To też wyrazu „nowo mianowanych" użyto zapewno w tym celu, aby władza szkolna w razie opróżnienia posady kierownika nie ograniczała się do wybrania kierującego z pośród pozostałych w takiej szkole nauczycieli, lecz przyznane sobie prawo rozszerzyła także do nauczyciela, mianowanego w miejsce dotychczasowego kierownika. Jednakże stylizacya art. 8 w dosłownem jego brzmieniu ogranicza władzę szkolną do wyboru kierownika z pośród nowomianowanych nauczycieli, skutkiem czego ona według litery ustawy w razie, jeżeliby się tylko posada kierownika opróżniła, ustanowić musi na jego miejsce tego nauczyciela, który został nowomianowanym. W takim więc przypadku prawo prezenty na posadę nauczyciela, jeżeli przysługuje reprezentacyi gminnej, równałoby się prawu prezenty na posadę kierownika.

Mimo to obydwa miasta stołeczne naszego kraju żądają zmiany rzeczonego artykułu w tym kierunku, iżby im wyraźnie prawo prezenty na posady kierowników i kierowniczek przyznane było w każdym przypadku. Odwołują się one do tego, iż według dawniejszej ustawy prawo to służyło im w całej pełni, do czego dodaćby można jeszcze i tę ważną okoliczność, iż niejeden nauczyciel, któryby się chętnie przeniósł do szkoły, w której opróżnioną została posada kierownika, nie uczyni tego z obawy, aby władza szkolna nie przyznała komuś innemu kierownictwa, coby może jego los w razie przeniesienia się na opróżnioną posadę pogorszyło.

Dyskusya wywołana tą sprawą w komisyi wykazała, iż większa część jej członków przychyla się do zdania, przyznającego władzy szkolnej prawo wyboru kierownika z pośród wszystkich nauczycieli pewnej szkoły, a nawet rzucono myśl, czyby nie było najwłaściwiéj, aby prawo prezenty zastosowanie miało tylko o tyle, o ile się rozchodzi o nominacyę nauczycieli dla pewnej gminy, aby natomiast przydzielenie ich do jednej lub drugiej szkoły w takiej gminie, tudzież ustanowienie kierowników dla tych szkół pozostawione było władzy szkolnej krajowej.

Komisya szkolna nie chciała jednak wypowiedzieć ostatniego pod tym względem zdania, zanim nie wysłucha opinii najwyższej krajowej magistratury i z tej przyczyny wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye reprezentacyj miast Lwowa i Krakowa (l. s. 194 i 812) odstępuje się Wydziałow krajowemu z poleceniem, aby w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zbadał potrzebę zmiany artykułu 8. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. kr. l. 16.) i przedłożył Sejmowi odpowiedni wniosek.

Lwów, dnia 10. listopada 1890.

Czartoryski *w. r.*
przewodniczący

Zoll *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 838/90.

Aleg. 140.

Sprawozdanie

Komisyi szkolnej o sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich galicyjskich w latach szkolnych 1888—1890.

Wysoki Sejmie!

Komisya szkolna, której Wysoki Sejm poruczył roztrząsnąć sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich galicyjskich w latach szkolnych 1888—1890, nie uważała za stosowne, żeby z tego powodu poddawać krytyce i ocenie cały plan, wedle którego urządzone są te szkoły. Przyznając, że można w nim wskazać wadliwości, które pochodzą przedewszystkiem ztąd, że układając go dla całej monarchii, nie liczono się z właściwościami naszego kraju i społeczeństwa, Komisya szkolna sądziła jednak, że z tem sprawozdaniem przed oczyma należy jej ocenić działalność Rady szkolnej, która nie ma prawa zmieniać systemu, lecz ma go wykonywać i stosować; do dyskusyi jego podstaw i zasad potrzebaby całkiem innego substratu i odmiennego a gruntownego przygotowania rzeczy.

Przekazane Komisyi szkolnej sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej cechuje nieznana dotychczas szczerość i otwartość. Nie zatajono w niem żadnego z braków i wadliwości, które istnieją w naszych szkołach średnich, lecz wskazano je wyraźnie i jasno, jakoteż środki trafne i słuszne, któreby mogły złemu zapobiedz. Okazuje się z niego, że naszą najwyższą magistraturę szkolną ożywia od lat paru wysokie poczucie odpowiedzialności, że posiada ona zupełną świadomość potrzeby postępu i naprawy złego w stosunkach szkolnictwa średniego, znajomość dokładną jego źródeł i gorliwość w ich tamowaniu. Sprawozdanie to musi budzić zupełne zaufanie do c. k. Rady szkolnej krajowej w jej składzie dzisiejszym i dlatego komisya szkolna sądzi, że jej się należy publiczne uznanie i wdzięczność zarówno za to sprawozdanie jak za cały kierunek, w którym postępuje i od którego można oczekiwać dobrych na przyszłość skutków.

Wobec tego sprawozdania, zadanie Komisyi szkolnej i jej referenta było bardzo niewdzięczne. Nie chcąc się wdawać w krytykę zasadniczą całego systemu, trzeba było poprzestać na tem, żeby pojedyncze punkta poruszone już tam omówić bliżej i dokładniej sformować niektóre postulaty.

Rozpatrując się zaś w sprawozdaniu c. k. Rady szkolnej krajowej, Komisya szkolna zauważyć musiała przedewszystkiem fakt, który każdego uderza, ktokolwiek się nad naszymi stosunkami szkolnymi zastanawia, to jest, że w kraju naszym zachodzi rażąca dysproporcya w stosunku liczby szkół realnych do liczby gimnazyów. Takiego stosunku nie spotyka się prawie nigdzie, a nawet u nas dawniej dysproporcya nie była tak rażąca. W r. 1875 obok 23 gimnazyów z 7135 uczniami istniało w Galicyi $5^1/_2$ szkół realnych z 2545 uczniami, ale w latach następnych stosunek ten coraz bardziej się zmieniał na niekorzyść szkół realnych, tak, że Rada szkolna widziała się zmuszoną niektóre z nich (a mianowicie szkoły realne w Stryju i Jarosławiu) przeobrazić na gimnazya. Wprawdzie w paru latach ostatnich zaczęła znów pomnażać się frekwencya w szkołach realnych, ale bardzo nieznacznie. W r. 1890 jest obok 26 gimnazyów z 12555 uczniami tylko $3^1/_2$ szkół realnych (3 całe i 1 niższa) z 1050 uczniami. Podczas więc kiedy przed 15 laty $^1/_4$ część uczniów szkół średnich uczęszczała do szkół realnych (2545 z ogólnej liczby 9680), dzisiaj uczęszcza do nich niespełna $^1/_{11}$ część (1050 z 13605). Taka dysproporcya każe się zastanowić nad jej przyczynami. Najważniejsze z nich leżą oczywiście głęboko w naturze stosunków naszego kraju i usuwają się z pod wpływu wszelkich zarządzeń szkolnych (nierozwinięty przemysł i handel i t. p.); ale jedną, na którą słusznie zwraca uwagę c. k. Rada szkolna w swojem sprawozdaniu, jest wadliwy ustrój naszych szkół realnych. Zrazu chętnie ciśniono się do nich w nadziei, że tam się można przygotować do zawodów praktycznych. Skoro się jednak przekonano, że szkoły te praktycznej nauki nie dają, a zamykają dostęp do całego szeregu zawodów innych; skoro zwłaszcza do szkół realnych zaczęli napływać uczniowie słabi, których tam przenosili z gimnazyów rodzice, sądząc, że tu im łatwiej pójdzie nauka: zniknęła popularność szkół realnych i wszyscy zaczęli od nich stronić. Do szkół realnych takich jak nasze, w których nie można nabyć znajomości języków obcych nowożytnych, nic dziwnego, że niechętnie oddają rodzice swoje dzieci i wolą je posyłać do gimnazyów; a skutek tego jest, że do gimnazyów przybywa zbyt wielu uczniów, których część znaczna z pewnością uczęszczałaby do szkół realnych, gdyby były one należycie zorganizowane. Ustawodawstwo o nich należy do sejmów krajowych Prócz Galicyi wszystkie kraje koronne zrobiły z tego użytek i wszędzie organizacya szkół realnych nastąpiła przez ustawy krajowe. Tylko u nas zawsze jeszcze obowiązuje plan nauki, zaprowadzony prowizorycznie rozporządzeniem ministeryalnem z 1872 r. Rada szkolna wprawdzie przedstawiła jeszcze w r. 1886 Ministerstwu wyznań i oświecenia plan organizacyi szkół realnych, któryby je bardziej zbliżył do stanu pożądanego, wprowadzając przynajmniej naukę języka francuskiego; plan ten jednak zalega dotąd w Ministerstwie, zkąd dotychczas żadna nie nadeszła w tym względzie odpowiedź. Dlatego Komisya szkolna uważa za rzecz naglącą, aby raz położyć koniec stosunkom tak anormalnym i rażącym.

W gimnazyach naszych również istnieją liczne braki, na które powszechnie można słyszeć skargi, w wielkiej części przesadne, ale w części uzasadnione. Niemal wszystkich braków i wadliwości przyczyną jest niezmierne przepełnienie naszych gimnazyów, to zaś płynie z dwóch źródeł, które są specyficznie galicyjską plagą szkolnictwa gimnazyalnego. Na jedno z tych dwóch źródeł t. j. brak dostatecznej ilości zakładów, brak zwłaszcza dostatecznej ilości posad nauczycielskich i ztąd wynikający brak nauczycieli wykwalifikowanych oraz grożący ubytek sił nauczycielskich, sprawozdanie c. k. Rady szkolnej zwraca należycie uwagę i zaznacza je w sposób jasny i przekonywający. Drugie jednak źródło złego t. j przepełnienia, pozostało poniekąd w cieniu, i z tego powodu Komisya szkolna musi je tem wyraźniej wskazać. Jest to ta okoliczność, że w gimnazyach naszych znajduje się bardzo wielu uczniów, którzy się tam znajdować nie powinni. Ktokolwiek miał sposobność zapoznać się bliżej z gimnazyami galicyjskiemi, ten zawsze dochodził do przekonania, że bardzo znaczny procent kończących je maturzystów, mimo otrzymanego świadectwa dojrzałości do studyów wyższych, na prawdę dojrzałym do nich nie jest,

bo nie posiada niezbędnego uzdolnienia i rozwinięcia umysłowego. W miarę wzrostu frekwencyi w gimnazyach obniża się jakość uczniów pod względem uzdolnienia z największą szkodą dla całej nauki gimnazyalnej. Łatwo bowiem zrozumieć, że wobec mnóstwa uczniów o zdolnościach niedochodzących nawet bardzo umiarkowanej miary, obniża się i sposób traktowania przedmiotu i wymagania względem wszystkich aż do ostatnich granic możebnych, na czem największą ponoszą szkodę uczniowie zdolniejsi, którzy wskutek tego stanu niejednokrotnie popadają w lenistwo. Dla owych zaś uczniów tępych i bez zdolności powstaje przeciążenie, które dla innych naprawdę nie istnieje wcale i którego pozory nawet zniknęłyby natychmiast, gdyby się udało szkole pozbyć uczniów bez zdolności. Natomiast byłoby pożądanem, głównie ze względów hygienicznych, takie uproszczenie nauki w klasach niższych, które pozwalałoby dzieciom przebywać w szkole przez mniejszą liczbę godzin.

Na pożądane zmniejszenie frekwencyi nie mogą oddziałać wcale zarządzenia Ministerstwa wyznań i oświaty co do podwyższenia opłaty szkolnej; nieusprawiedliwione wobec stosunków w naszym kraju, dały się wprawdzie uczuć przykro bardzo, ale faktycznie nie powstrzymały — prócz w pierwszej chwili — nadmiernej frekwencyi w naszych gimnazyach i ich przepełnienia. Jestto zresztą objaw, który wynika z żądzy nauki i oświaty ze wszech miar chwalebnej; pomnożenia oświaty i to wielkiego potrzeba niezbędnie w naszym kraju, ale należy koniecznie ustopniować odpowiednio naukę. Przepełnieniu więc w gimnazyach skutecznie zaradzić może tylko z jednej strony zakładanie szkół inuego rodzaju, a mianowicie szkół przemysłowych i handlowych, do których mogłyby odpłynąć zastępy młodzieży niepotrzebnie obciążające gimnazya, z drugiej zaś strony staranie samych gimnazyów, żeby usunąć zawczasu takich uczniów, którzy się do gimnazyów, a zwłaszcza do ich klas wyższych, dostali niewłaściwie, którzy wprawdzie potrafią wykuć z mozołem z lekcyi na lekcyą zadane pensum, ale nie zdołają nigdy objąć całości przedmiotu. W tym kierunku Rada szkolna krajowa wydała już niektóre zarządzenia, które na wszelkie uznanie zasługują. Komisya szkolna sądzi, że należy wytrwać i pójść dalej na tej drodze, jeżeli przez naukę w gimnazyach ma się osiągać wyższy poziom ogólnego wykształcenia. Examin ogólny przejściowy z gimnazyum niższego do wyższego, mała matura, byłby zapewne najskuteczniejszym w tym celu środkiem.

W ten sposób postępując systematycznie, będzie można stopniowo zatamować jedno źródło złego. Spółcześnie jednak potrzeba koniecznie zwalczać drugie złe, a więc starać się o to, aby wzrosła liczba wykwalifikowanych należycie nauczycieli, tym zaś, którzy są, umożebnić skuteczną pracę. Jest rzeczą notoryczną, że liczba gimnazyów w naszym kraju jest nazbyt mała i koniecznie rychłego pomnożenia wymaga. Z pośród 21 gimnazyów liczących więcej jak 500 uczniów w całej Austryi, aż 10 tak przepełnionych zakładów przypada na Galicyę, w której obok 198 klas głównych istnieje aż 104 klas równoległych tak, iż właściwie należałoby pomnożyć liczbę gimnazyów o połowę. Znaczna część tych przepełnionych zakładów mieści się w budynkach nieodpowiednich, których stan jest jak najgorszy, jak na to wskazuje wyraźnie sprawozdanie Rady szkolnej krajowej na str. 6.

Szczególniej przepełnione są gimnazya w miastach większych, przedewszystkiem we Lwowie i Krakowie. We Lwowie 4 gimnazya liczyły w latach ostatnich klas 64, t. j. tyle, że możnaby z nich utworzyć 8 gimnazyów całych, w Krakowie 3 gimnazya liczyły klas 41 czyli tyle, ile powinno być w 5 gimnazyach. To zaś ich przepełnienie trwa już od dłuższego czasu stale i daje się dotkliwie uczuwać.

Pomnożenie liczby gimnazyów powinno więc przedewszystkiem nastąpić w ten sposób, żeby z połączenia istniejących już gotowych i utrzymujących się stale oddawna klas równorzędnych utworzono nowe zakłady samoistne. Dopiero gdy się tej naglącej potrzebie stanie zadość, przyjdzie kolej na zakładanie całkiem nowych gimnazyów po miastach mniejszych, gdzie ich nie ma jeszcze dotychczas. Pomijając bowiem nawet wzgląd niepospolitej doniosłości, że w więk-

szych miastach uczniowie gimnazyalni nierównie więcej mogą znaleść sposobności do rozbudzenia i rozwinięcia umysłu, którego braknie wielu z nich a czego niepodobna się spodziewać w miastach drobnych, jest rzeczą nierównie ważniejszą, żeby zaspokojono potrzebę, która się daje uczuwać nieustannie, niż budzić potrzeby, które się nie dały jeszcze uczuć w sposób naglący. Oczywiście dla nowych zakładów należy się postarać koniecznie o stosowniejsze niż dotąd pomieszczenie, gdzie zaś zaraz nowych budynków szkolnych wystawić nie można, zająć się ulepszeniem istniejących. Komisya szkolna widzi z zadowoleniem, że czujność władz szkolnych już się zwróciła w tym kierunku.

Przez utworzenie jednak kilku nowych gimnazyów nie przeszkodzi się z pewnością temu, że inne pozostaną i nadal przepełnione. Z 16 bowiem całych gimnazyów, które istnieją w Galicyi poza miastami stołecznemi, 8 a więc cała połowa, wskutek tworzenia z konieczności klas równorzędnych, liczy od dłuższego czasu stale zamiast 8 klas głównych, klas 12 lub więcej. Takich zakładów żadną miarą nie mogą obsłużyć nauczyciele etatowi, trzeba się więc w nich posługiwać zastępcami nauczycieli czyli suplentami, których liczba w naszym kraju dochodzi do wysokości nieznanej nigdzie. Suplenci stanowią u nas prawie $^2/_5$ części ciała nauczycielskiego (219 obok 365 nauczycieli rzeczywistych lub — po odtrąceniu katechetów i ich zastępców — 201 obok 324 nauczycieli rzeczywistych), a to wytwarza stosunek anormalny i nieznośny, grożący na przyszłość najgorszymi skutkami, już teraz zaś dezorganizujący całe zakłady. Temu złemu więc zaradzić potrzeba jak najspieszniej przez ustanowienie nowych posad nadetatowych.

Rada szkolna krajowa przedstawiła już Ministerstwu wniosek o pomnożenie dalsze posad nadetatowych; jest też rzeczą konieczną, aby przy każdym zakładzie, gdzie przez kilka lat okaże się stała potrzeba tworzenia klas równorzędnych, ustanawiano stałe posady nadetatowe co najmniej w takiej liczbie, aby powstanie stałych dwóch klas nowych sprowadzało utworzenie jednej posady. W taki sposób przygotuje się stopniowo i nieznacznie powstanie nowych zakładów, które będzie można następnie już bez wielkiego wydatku zorganizować z klas równorzędnych i ze stałych nauczycieli nadetatowych.

Pomnożenie posad nauczycielskich, ważne i konieczne samo przez się w interesie regularnego nauczania, nabiera jeszcze większej wagi i znaczenia przez to, że tylko ten środek może zapobiedz niebezpieczeństwu wielkiemu na przyszłość, które zaczyna występować coraz groźniej: ubytkowi sił nauczycielskich, który może łatwo się zmienić w ich brak zupełny.

Olbrzymi zastęp 201 suplentów, w większej połowie (111) nieposiadających żadnego egzaminu kwalifikacyjnego, może i musi słusznie przerażać, a kwestya uregulowania sprawy suplentów już od lat 40 nie schodzi z porządku dziennego spraw szkolnych w naszym kraju. Suplentura, przez Zarys Organizacyjny uważana tylko za środek chwilowy, za wyższy niejako stopień przygotowawczy do zawodu nauczycielskiego, w kraju naszym stała się poniekąd instytucyą samoistną i trwałą a wskutek tego przepisy o nabywaniu kwalifikacyi nauczycielskiej dla Galicyi faktycznie tak dobrze jak nie istnieją wcale. Taka suplentura trwająca niekiedy przez lat kilkanaście odstrasza od poświęcenia się zawodowi nauczycielskiemu. Wprawdzie dotychczas, ilekroć opróżniła się lub powstała nowa posada nauczycielska, nie brakło nigdy kandydatów odpowiednich, żeby ją obsadzić; ale coraz trudniej przychodzi zapewnić sobie regularny przypływ nowych sił starających się o suplentury, a co gorsza, młodzież zdolniejsza coraz bardziej stroni i usuwa się od zawodu nauczycielskiego a garnie się do niego przeważnie taka młodzież, która nie czuje w sobie zdolności, żeby zdobyć sobie z czasem w innym zawodzie wyższe stanowisko i gotowa jest poprzestać na zawsze na zaopatrzeniu szczupłem i niewystarczającem, ale dającem się uzyskać prędzej nierównie niż w innym zawodzie. Zkąd pochodzi ubytek i brak sił nauczycielskich, jak na to wskazuje wyraźnie sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej (str. 8 i nast); Komisya szkolna nie widzi potrzeby, żeby powtarzać tutaj te trafne, słuszne i pra-

wdziwe uwagi, które tam znaleść można, poczuwa się natomiast do obowiązku, żeby wskazane środki zaradcze tutaj uzupełnić.

Leży to poniekąd w mocy Wysokiego Sejmu, a raczej Wydziału krajowego, w którego ręku spoczywa szafunek licznemi stypendyami, żeby wpłynąć skutecznie na korzystną zmianę w tym względzie i zachęcić młodzież zdolniejszą do służby nauczycielskiej. Należałoby, o ile nie sprzeciwiają się temu akta fundacyjne, znaczniejszą ilość stypendyów zarezerwować wyłącznie dla odznaczających się pracą i zdolnością młodych ludzi, którzyby się chcieli poświęcić zawodowi nauczycielskiemu; przez łączenie drobniejszych stypendyów razem podnieść je do takiej wysokości, aby wystarczały na zupełne utrzymanie i aby pobierający je stypendyści mogli się wyłącznie oddać nauce w czasie studyów bez szukania zarobku ubocznego; nałożyć takim stypendystom obowiązek wstąpienia do służby nauczycielskiej, wreszcie poddać ich podczas studyów pod ściślejszą niż dotychczas kontrolę i systematyczny nadzór odpowiednich profesorów. W ten sposób możnaby przy wydziałach filozoficznych dla uniwersytetów krajowych zorganizować faktycznie oddzielne poniekąd instytuty pedagogiczne, seminarya nauczycieli gimnazyalnych, i na nowo nawiązać przerwane tradycye komisyi edukacyjnej. Tacy ukończeni słuchacze filozofii z pewnością nie potrzebowaliby się ociągać ze złożeniem egzaminu kwalifikacyjnego natychmiast po ukończeniu studyów, zwłaszcza gdyby się faktycznie dało przeprowadzić w tym egzaminie pewne uproszczenia i skrócenia formalności, w skutek czego zmniejszyłby się i w końcu zniknął zastęp suplentów nieegzaminowanych; już dziś bowiem zazwyczaj zdolniejsi nie wprzód zgłaszają się do suplentury aż po złożeniu egzaminu kwalifikacyjnego, bez egzaminu zaś suplenturę obejmują zazwyczaj kandydaci mniejszych zdolności, którym potem tem trudniej na egzamin się zdobyć. Ci zaś wszyscy stypendyści zorganizowani w sposób wymieniony, mogliby po ukończeniu studyów zatrzymać jeszcze na czas jakiś posiadane stypendya z obowiązkiem praktyki przy gimnazyach i w ten sposób mogliby przynajmniej w części nabyć wprawy praktycznej, do jakiej dzisiaj przed uzyskaniem suplentury nie mają żadnej prawie sposobności.

Samo jednak zapewnienie znaczniejszych stypendyów kandydatom stanu nauczycielskiego nie wystarcza, aby zachęcić ludzi zdolnych do zawodu nauczycielskiego. Jak słusznie podnosi to sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej, mozolny ten zawód przedstawia tylko szczupłe widoki awansu wskutek odznaczenia się, przepisy zaś o kwinkweniach znajdują zastosowanie jednakie do wszystkich nauczycieli, którzy sumiennie pełnią swoje obowiązki. Wprawdzie istnieje możność przyznawania nauczycielom, którzy się dali poznać chlubnie z prac naukowych lub szczególnej gorliwości w służbie, także osobistych dodatków; jednakowoż dodatki takie z funduszów państwowych mogą dziś otrzymywać tylko ci nauczyciele, którym już przyznano 3 kwinkwenia, a nadto z prawa tego robi Ministerstwo wyznań i oświaty bardzo szczupły użytek. W całej Galicyi dodatki osobiste posiada tylko czterych członków ciała naucielskiego: 3 dyrektorowie i 1 profesor gimnazyalny. Byłoby pożądaną zachętą dla młodych talentów, gdyby i młodsi latami służby nauczyciele mogli otrzymywać w tej formie uznanie i nagrodę za swoje zasługi. Byłoby również rzeczą słuszną i pożądaną, aby cały stan nauczycielski uzyskał lepsze stanowisko i uposażenie niż dotąd, na co jednak Sejm sam wpłynąć bezpośrednio nie może.

W naszych gimnazyach przepełnionych, przy których mnóstwo pracuje suplentów bez wprawy i praktyki poprzedniej, szczególniej trudnem jest stanowisko dyrektorów, od których w pierwszym rzędzie zależy pomyślny stan całego zakładu. Dyrektora pierwszym i głównym obowiązkiem jest kierować owymi niewprawnymi jeszcze współpracownikami, wdrażać ich do praktyki nauczycielskiej i nadzorować nieustannie; a tymczasem im większe jest gimnazyum, im liczniejsi w niem suplenci, tem bardziej rośnie ciężar pracy czysto administracyjnej, który spada na barki dyrektora i odrywa go od zajęć pedagogicznych i właściwego jego zadania. Byłoby rzeczą niezmiernie pożądaną, aby dyrektorowie w gimnazyach przepełnionych mogli otrzymać pomocników, co jednak pewnego nakładu wymaga. Dlatego więc Wysoki Sejm zjednałby sobie prawdziwą

zasługę około pomyślnego rozwoju szkolnictwa gimnazyalnego a zarazem uzyskałby całkiem inną niż dotąd ingerencyę w jego sprawy, z niemałą dla nich korzyścią, gdyby w porozumieniu z Radą szkolną krajową i na jej żądanie wyznaczył pewną kwotę do jej dyspozycyi na cele tutaj wymienione.

W ogóle pomyślny stan pojedyńczego gimnazyum zawisł przedewszystkiem od osoby dyrektora a szczęśliwy dobór odpowiednich osobistości do sprawowania tych funkcyj może skuteczniej niż jakikolwiek inny środek wpłynąć na rezultaty nauki gimnazyalnej. Gdy jednak nie podobna odrazu lub w krótkim czasie mieć wszędzie zupełnie dobrych dyrektorów, przeto Komisya szkolna sądzi, że praktykowane w innych państwach i w innych krajach monarchii konferencye dyrektorów, na których nawzajem udzielali by sobie swoich doświadczeń i uwag i ustalali jednostajny sposób postępowania, byłyby niezmiernie pożądane. W tym samym celu najlepsze usługi mogłoby oddać delegowanie pojedyńczych nauczycieli gimnazyalnych do czynności przy c. k. Radzie szkolnej krajowej, gdzie z jednej strony mogliby ulżyć w pracy inspektorom krajowym, zmuszonym raz po raz wydalać się na prowincyę dla lustracyj zakładów naukowych, z drugiej zaś strony, zaznajamiając się z całym tokiem spraw w zarządzie głównym i z zasadami kierującemi postępowaniem najwyższej magistratury szkolnej, następnie powróciwszy do swoich zakładów, byliby stałymi i nieustannymi rzecznikami tych zasad. W ten sposób stworzyłoby się niejako Seminaryum dyrektorów przy Radzie szkolnej kraj., któraby miała sposobność do wszechstronnego poznania ich kwalifikacyi i uzdolnienia na ten urząd, potrzeba tylko w tym celu odpowiedniego zarządzenia i wyznaczenia niejakich funduszów.

Stan nauki w gimnazyach nie zawisł wyłącznie od składu ciała nauczycielskiego, lecz także niemniej od planu tej nauki. Plan ten ułożony przed 40 przeszło laty przez Zarys organizacyjny dla gimnazyów w całej Austryi a zmieniony tylko w drobnej bardzo cząstce przed 6 laty przez instrukcye ministeryalne, niewątpliwie w niejednem wymagałby dzisiaj zmiany, a to tembardziej, że w naszych gimnazyach galicyjskich istniejąca konieczność, aby nauce języka niemieckiego poświęcać znaczną ilość godzin, kazałaby zmodyfikować i ograniczyć wymaganie w innych przedmiotach.

Z powodów wymienionych na początku Komisya szkolna nie uważała za stosowne wdawać się teraz w krytykę zasadniczą tego planu; oceniając zaś działalność Rady szkolnej czuwającej nad jego wykonywaniem, musi zaznaczyć z uznaniem, że w ostatnich latach zrobiono bardzo wiele, żeby naukę każdego przedmiotu uprościć i pewniejsze osiągnąć przez nią rezultaty. Szczególniej odnosi się to do nauki obu języków klasycznych, co do której z wszelką słusznością Rada szkolna krajowa starała się wpoić we wszystkich nauczycieli przekonanie, że jej strona gramatyczna nie jest celem, lecz tylko środkiem do celu właściwego, t. j. poznania ducha świata klasycznego. Do należytej nauki religii przywiązuje Komisya szkolna szczególną wagę jako do środka, który może nader skutecznie wpłynąć na umoralnienie młodzieży; niezmiernem jednak utrudnieniem do tego, aby uzyskać dobre książki do nauki religii, jest ta okoliczność, że każda z nich potrzebuje w każdej dyecezyi oddzielnej aprobaty władz kościelnych. Co do innych przedmiotów, Komisya szkolna, nie wchodząc zresztą w szczegóły odnoszące się do nauczania każdego przedmiotu pojedyńczo, uważa za potrzebne podnieść tylko te uwagi w sprawozdaniu Rady szkolnej krajowej, które dotyczą dwóch przedmiotów nauki gimnazyalnej szczególniej ważnych: języka niemieckiego, nad którego nauki wynikami zastanawiano się już przedtem niejednokrotnie w tej Wysokiej Izbie, i języka polskiego, jako tego przedmiotu, który dotychczas najbardziej szwankuje w naszem szkolnictwie gimnazyalnem.

Co do nauki języka niemieckiego, to wyniki jej nie są jeszcze dotąd takie, jakiemi byćby powinny i każdy je widzieć pragnie. Wychodząca dzisiaj z gimnazyów młodzież z małymi wyjątkami nie potrafi władać biegle językiem niemieckim w piśmie i słowie; ale trzeba uznać, że czyni się bardzo wiele, ażeby ten cel z czasem osięgnąć, i że jest wszelka nadzieja, że się

go osięgnie rzeczywiście. Zaprowadzona od niedawna nowa metoda, od dawnej całkiem odmienna, nauczania tego przedmiotu rokuje na przyszłość jak najlepsze skutki. Podczas gdy uczniowie klas wyższych, którzy uczyli się według metody dawnej, z trudnością tylko są w stanie wyrażać się po niemiecku, uczniowie klas niższych, którzy się uczyli według metody Drów Germana i Petelenza, okazują nierównie większą w tem biegłość. Wobec jednak często powtarzających się skarg słusznych na niedostateczną znajomość języka niemieckiego u młodzieży, która ze szkół wychodzi, potrzeba sobie jasno zdać sprawę z tego, jakie w ogóle rezultaty może osięgnąć w kraju naszym nauka tego przedmiotu.

Należy przeto stwierdzić, że wśród naszych stosunków młodzi ludzie zrodzeni, wzrośli i wychowani wyłącznie wśród ludności polskiej lub ruskiej, niemający ciągłego zetknięcia z Niemcami, ani częstej sposobności do rozmowy lub pisania w języku niemieckim po za szkołą, mogą tylko nabyć względnej poprawności we władaniu językiem niemieckim. Kto się w kołach niemieckich nie porusza, ani dalszych, po za szkołą, nad językiem tym nie robi studyów, od tego można w najlepszym razie spodziewać się i wymagać biegłości i śmiałości w posługiwaniu się tym językiem; zupełnej poprawności żądać nie można w żadnym razie. Jeżeli mianowicie odzywać się będą i w przyszłości także skargi, że młodzi prawnicy nie znają języka urzędowego, nie potrafią pisać poprawnie aktów urzędowych, to gimnazyów z tego powodu na żaden sposób winić nie można, skoro do takiej nauki tam się żadna zgoła nie nadarza sposobność; tej nauki one im dać nie mogą. Żeby jednak mogły dawać tę wprawę i biegłość, którą osięgnąć w szkole można przez należytą naukę języka niemieckiego, niezbędnie potrzeba pomnożenia sił nauczycielskich dla tego języka, przez co dopiero usiłowania Rady szkolnej krajowej stałyby się naprawdę skutecznemi.

Daleko gorzej od języka niemieckiego stoi w naszych gimnazyach sprawa nauki języka polskiego. Jest rzeczą notoryczną, że dziś mało kto w Galicyi umie pisać i mówić poprawnie po polsku, że błędy językowe elementarne i skandaliczne popełniają ludzie nawet wysoko wykształceni, nie zdając sobie wcale ztego sprawy. Szczególniej akta urzędowe z jednej strony a z drugiej strony dziennikarstwo szerzą bezwiednie to skażenie języka, któremu w dalszym ciągu ulegają wszyscy; szkoła zaś nie jest w stanie zwalczać go skutecznie, bo sami nauczyciele ulegają mu mimowolnie, nauka zaś szkolna języka niemieckiego a szczególniej języków klasycznych przyczynia się do tego niepospolicie. Pocieszającym więc niezmiernie objawem jest to, że Rada szkolna krajowa ma jasną świadomość tego złego i jego źródeł, a walkę z niem podjęła już wszechstronną. To, co dotychczas zrobiono w latach ostatnich: ułożenie nowych wypisów, praca nad uproszczeniem gramatyki, pouczenia dla nauczycieli języków klasycznych, szczególniej zaś zamierzona jest rewizya systematyczna podręczników pod względem językowym; — wszystko to są czyny Rady szkolnej, które zasługują na uznanie jak największe i mogą sprowadzić zwrot pożądany a pomyślny. Praca jednak jest ciężka i mozolna a sama działalność władz szkolnych tu nie wystarcza. Potrzeba nadto współdziałania szczerego i wszystkich władz innych i całego społeczeństwa, które tu właśnie ma pole szerokie, żeby okazać ducha prawdziwie obywatelskiego, a stojąc samo ciągle i czujnie na straży poprawności języka polskiego, dowieść czynną nad nim opieką, że język ojczysty jest drogi dla wszystkich nie tylko z pozoru. Nauka jego w szkołach średnich zyskałaby niezmiernie, gdyby się dało pomnożyć liczbę godzin na to przeznaczonych, szczególniej w klasach niższych, i przeprowadzić takie zmiany, któreby pozwoliły połączyć z nauką języka naukę realiów, historyi i geografii oraz nauk przyrodniczych.

Jednym znajważniejszych środków do podźwignięcia nauki i znajomości dobrej języka polskiego, będą oczywiście podręczniki szkolne napisane dobrze po polsku. W ogóle kwestya naukowych podręczników szkolnych jest niezmiernie ważna dla tego, że od nich w znacznej części zależy pomyślny wynik samej nauki. Nauczyciel pod każdym względem dobry może nauczyć i bez dobrego podręcznika, który jednak może mu pracę znakomicie ułatwić; dla nauczyciela mier-

nego lub słabego podręcznik musi być przewodnikiem nieustannym i może w niejednem wynagrodzić jego własne braki. Tymczasem do niedawna stan naszych podręczników szkolnych był prawdziwie opłakany. Z małymi wyjątkami, używano podręczników tłómaczonych z niemieckiego, zazwyczaj w sposób fatalny, szerzących ogromnie skażenie językowe, a co więcej ułożonych często w sposób całkiem nieodpowiedni dla usposobienia i potrzeb naszej uczącej się młodzieży. Dopiero w ostatnich kilku latach stan ten zaczął się zmieniać stanowczo na lepsze, a Radzie szkolnej krajowej w jej dzisiejszym składzie należy się zasługa, że na podręczniki zwróciła baczne oko i w sprawie tej rozwinęła gorliwą działalność, która już dotąd wydała pożądane owoce, a jeszcze obfitsze obiecuje na przyszłość. Rady szkolnej krajowej obowiązkiem to jest niewątpliwym, żeby nie wyczekiwać, jak dawniej, czy się kto sam do napisania lub przetłómaczenia podręcznika zabierze i dopiero gotowej i wydrukowanej już książce udzielać albo odmawiać aprobaty, ale tak, jak się praktykuje od niedawna, brać we wszystkiem inicyatywę, wywoływać powstanie podręczników oryginalnych, własnych, któreby się z potrzebami naszych szkół i właściwościami naszego charakteru liczyły, wydawać instrukcye i układać programy, jak książki szkolne pisać należy, wynajdywać odpowiednie do ich napisania osobistości, poddawać napisane podręczniki rewizyi już w rękopisie i w rękopisie udzielać aprobaty, nakoniec wszystkie już dawniej aprobowane rewidować peryodycznie i spowodowywać w nich zmiany, które się uzna za niezbędne, a usuwać takie książki, które się okazały nieodpowiedniemi. Szczególniej rewizya pod względem językowym wszystkich podręczników, czy to nowopowstających czy używanych dotąd, jest konieczną, przyczem należy stanowczo odmawiać aprobaty wszystkim, które się należytą poprawnością wykazać nie mogą. W tej pracy nad podręcznikami, którą już Rada szkolna krajowa podjęła, trzeba ją koniecznie wspierać i pracę umożebniać. Wysoki Sejm wstąpił już na tę drogę, przeznaczając na ten cel zrazu 1.000, w ostatnim zaś roku 2.000 zł. Komisya szkolna nie wątpi, że Wysoki Sejm nie wahałby się szczupłą tę kwotę podwyższyć, skoroby Rada szkolna krajowa wykazała potrzebę nieodzowną podwyższenia,

Zwracając uwagę na naukę przedmiotów nadobowiązkowych, Komisya szkolna przyjęła z zadowoleniem do wiadomości, że niemal wszyscy uczniowie szkół średnich, prawie bez wyjątku uczą się chętnie i skutecznie historyi ojczystej i że Rada szkolna krajowa stara się pilnie o udoskonalenie nauki tego przedmiotu. Obok niej, chociaż z innych całkiem powodów, z nauk nadobowiązkowych największe znaczenie przypisać należy niewątpliwie nauce gimnastyki, która w naszych szkołach jest dotychczas niezmiernie upośledzona i nie przynosi prawie żadnego pożytku, jakiego należałoby się po niej spodziewać. Przyczyny tego wskazuje wyraźnie sprawozdanie Rady szk. kraj. p. 22—23, zaznaczając zarazem, co z jej strony zrobiono, żeby złemu zaradzić, i dlaczego dotychczasowe usiłowania nie przynoszą pożądanych rezultatów. Na prawdę nauka ta nie pozyska należnego jej znaczenia i stanowiska dopóty, dopóki nie stanie się obowiązkową, a jest to rzeczą naglącą, żeby ją tem uczynić, rozwinąć i rozszerzyć, o czem już władze szkolne myślą. Na przeszkodzie stoi tu brak odpowiednich lokalności, skoro ich na ten cel nie posiada ogromna większość budynków szkolnych.

Ze wszelkich zbiorów naukowych największą doniosłość i znaczenie ogólniejsze mają niewątpliwie biblioteki dla młodzieży, których przeznaczeniem jest, aby dostarczały uczniom szkół średnich materyału do lektury pozaszkolnej. Biblioteki te w ostatnich latach były przedmiotem opieki i czujności władz przełożonych, więcej jednak w sposób negatywny niż pozytywny, skoro poddano istniejące księgozbiory ścisłej rewizyi dla usunięcia z nich rzeczy niewłaściwych albo szkodliwych. Pod względem pozytywnym zato zrobiono dotąd niewiele, a zamierzony przez Radę szkolną krajową i układany już spis dzieł polskich, ruskich i niemieckich, które Rada uzna za najodpowiedniejsze do bibliotek dla młodzieży, jakkolwiek jest przedsięwzięciem niewątpliwie bardzo pożytecznem, nie wystarczy jeszcze, żeby zapewnić młodzieży pożądaną lekturę. Komisya szkolna sądzi, że należałoby pójść jeszcze dalej, że mogłaby i powinna Rada

szkolna wziąść inicyatywę co do wydawnictwa książek, nie koniecznie przeznaczonych dla młodzieży wyłącznie, ale z których przedewszystkiem korzystałaby młodzież szkolna. Celniejsze utwory literatury własnej naszej i obcej, a zwłaszcza przekłady dzieł z tych języków, które niedostępne są dla ogółu młodzieży, z francuskiego, angielskiego, włoskiego, nadawałyby się wybornie do zorganizowania jakiegoś wydawnictwa zbiorowego, które zapewne dałoby się przeprowadzić nawet jako przedsiębiorstwo księgarskie, gdyby mogło liczyć na subwencyę w takiej formie, że Rada szkolna, zastrzegłszy sobie ingerencyę co do wyboru dzieł, poleciłaby zato wszystkim szkołom średnim, aby nabywały pewną znaczniejszą ilość exemplarzy do swoich bibliotek dla młodzieży. Przy wielkim braku oczytania ogólnego nawet zdolniejszej młodzieży kończącej szkoły, wydawnictwo takie mogłoby oddać niepospolite usługi i przyczynić się wiele do podniesienia poziomu jej wykształcenia ogólnego. Dla tego też komisya szkolna nie wątpi, że Wysoki Sejm nie poskąpiłby pewnej niezbyt znacznej na ten cel subwencyi, gdyby się okazało, że wydawnictwo podobne bez niej się obyć nie zdoła; nie formułując żadnego wniosku poprzestaje na teraz na poddaniu tego projektu pod rozwagę władz szkolnych.

Karność szkolna, to główny środek, którym się szkoła może posługiwać, żeby wypełnić swoje zadanie wychowawcze. Pod tym względem sprawozdanie Rady szkolnej krajowej stwierdza ogólny stan pomyślny, ale obok tego zaznacza wyjątki rażące i pożałowania godne. Co jest źródłem, że przeprowadzenie ścisłe karności, mianowicie też po za szkołą, spotyka na przeszkody i doznaje utrudnienia, wykazuje sprawozdanie Rady szkolnej jasno i dobitnie p. 32, a uwagi tam zawarte o stosunku nadzoru domowego do szkoły, o obowiązku całego społeczeństwa, aby z nią razem do jednego zmierzać celu, na zupełne zasługują uznanie. Komisya szkolna sądzi, że do utrzymania karności poza szkołą mogłyby się niepospolicie przyczynić i zadanie szkoły ułatwić dwa środki: zaprowadzenie stosownego umundurowania dla uczniów szkół średnich i ściślejsza niż dotąd kontrola ze strony władz szkolnych nad tem, jakiego rodzaju nadzór i opiekę domową mają uczniowie, którzy nie mieszkają przy rodzicach lub najbliższych krewnych. Umundurowanie uczniów szkół średnich, za którem przemawiają tradycye najświetniejszych czasów w dziejach naszej edukacyi publicznej, za którem oświadczali się zawsze stanowczo ci wszyscy, co sami za młodu nosili mundur szkolny i najmilsze o tem zachowali wspomnienie, za którem nakoniec oświadczyło się walne zgromadzenie Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych odbyte w Krakowie 1886, Komisya szkolna uznała jednomyślnie jako środek niezmiernie skuteczny nie tylko dla utrzymania karności po za szkołą, ale w wyższym jeszcze stopniu dla wzbudzenia zawczasu wśród młodzieży poczucia honoru i ducha korporacyjnego a podniesienia uczuć koleżańskich. Jest rzeczą ze wszech miar pożądaną, aby poczucie różnic społecznych i towarzyskich nie powstawało przedwcześnie u niedorosłej młodzieży, aby tą zewnętrzną równością wszystkich uczniów powstrzymać uczucia zawiści i niechęci, które nieraz się budzą w umysłach niedorostków. Trudności materyalnej natury nie są bynajmniej takie, żeby ich nie można było łatwo usunąć; wzgląd więc na koszt, któryby to mogło ze sobą pociągnąć dla rodziców młodzieży szkolnej, musi ustąpić przed względami nierównie większej doniosłości.

Co się zaś tyczy nadzoru domowego, to wprawdzie i dom rodzicielski może nieraz przyczyniać się do demoralizacyi uczniów po za szkołą, zwłaszcza co do ich do szkoły stosunku, przedewszystkiem jednak szkodliwe bywają wpływy t. zw. stancyi i pensyonów nieraz nieposiadających warunków niezbędnych należytego dozoru domowego. Tutaj wkroczyć władze szkolne mają niewątpliwie nietylko prawo, ale i obowiązek, z którego powinnyby robić użytek. Komisya szkolna mniema, że niebyłoby to bynajmniej bezprawnem ukróceniem praw rodzicielskich, gdyby do władz szkolnych należało aprobowanie pensyonatów czyli stancyj i gdyby nikt nie mógł przyjmować na mieszkanie obcych mu uczniów pewnej szkoły, ktoby nie posiadał do tego upoważnienia od władz szkolnych. I tutaj jednak Komisya pozostawia inicyatywę w tym względzie Radzie szkolnej krajowej.

Nakoniec w obec nieraz szerzonych pogłosek o nadużyciach gorszących, które jakoby miały się dziać pospolicie w niektórych zakładach, szkolnych wobec zwłaszcza ogłoszonych w najnowszym czasie w niektórych dziennikach obcych i polskich jakoby rewelacyj o skandalicznych zajściach, które rzekomo tolerowały władze szkolne, Komisya szkolna nie waha się dotknąć drażliwej sprawy karności wśród samego ciała nauczycielskiego, żeby uspokoić rodziców i rodziny, którzy mogliby przez to słusznie czuć się zaniepokojonymi. Nie da się zpewnością temu zaprzeczyć, że jak wszędzie, tak i wśród licznego bardzo ciała nauczycielskiego szkół średnich mogą się dziać, a nawet dzieją sporadycznie, nadużycia drobniejsze albo większe; ale również niepodlega najmniejszej wątpliwości, że dzieją się tylko wyjątkowo, że natychmiast dochodzą do wiedzy władz przełożonych, które ich nigdy nie pomijają milczeniem ani nie puszczają płazem. Jest rzeczą notoryczną, że zwłaszcza te wypadki, które, choć wydarzyły się dawno, świeżo wywleczono na jaw i rozgłaszano o nich, jakoby uszły czujności władzy szkolnej, ściągnęły w swoim czasie surową karę na wszystkich, którzy w jakibądź sposób, czynnie lub biernie, okazali się winnymi.

Poziom moralności i karności wśród nauczycielstwa szkół średnich z pewnością nie jest niższy, lecz owszem stoi wyżej, niż wśród któregobądź innego stanu ludzi wykształconych, któryby na równi ze stanem nauczycielskim należało postawić. W ogóle, sądząc bezstronnie trzeba przyznać, że nasze szkoły średnie pod każdym względem osławiono niesłusznie do zbytku.

Z pewnością nie wszystko dzieje się w nich dobrze, ale równie jest pewnem, że i ciało nauczycielskie w przeważnej ogromnie jego części ożywia poczucie obowiązku, i stan nauki w szkołach średnich jest ogółem, w granicach systemu przyjętego, zadowalniający, zwłaszcza jeśli się zważy trudności płynące z ich przepełnienia nadmiernego.

Komisya szkolna sądzi zatem, że inicyatywę pożądanych reform dalszych, czy to częściowych czy nawet zasadniczych, bądź to co do planu nauki, bądź też co do organizacyi samej Rady szkolnej, o czem niejednokrotnie w tej Wysokiej Izbie dyskutowano, można z wszelkim spokojem pozostawić c. k. Radzie szkolnej krajowej w jej dzisiejszym składzie. Reform bowiem takich potrzebę Komisya szkolna uznaje zupełnie, w jakim zaś powinny one pójść kierunku, to już wskazały dawniejsze rozprawy w tej Wysokiej Izbie.

Wspomnieć w końcu należy, że w Komisyi szkolnej poruszyli niektórzy jej członkowie kwestyę, czy nie należałoby się zastanowić nad sprawą omawianą obecnie już dość dawno we wszystkich niemal krajach europejskich, która już gdzieniegdzie spowodowała pewne zarządzenia władz, a mianowicie nad sprawą ograniczenia lub nawet usunięcia z gimnazyów nauki języka greckiego. Po wyczerpującej jednak dyskusyi, którą w łonie Komisyi nad tem przeprowadzono, większość Komisyi uznała, że wszelkie poruszenie tej sprawy i wogóle zasad systemu dzisiejszego przez władze szkolne byłoby rzeczą stanowczo przedwczesną, zwłaszcza że musiałoby sparaliżować usiłowania c. k. Rady szkolnej krajowej, aby nareszcie raz przeprowadzić w całej pełni system dotychczasowy, który w naszym kraju jeszcze nigdy w całości nie był wykonany. Jednakże uważano, że omawianie sprawy w kołach prywatnych, w towarzystwach nauczycielskich, w czasopismach pedagogicznych, byłoby wcale na czasie, chociażby dlatego, żeby się okazało, że i w naszym kraju odbijają się prądy, które występują gdzieindziej na polu szkolnictwa średniego.

Nareszcie Komisya szkolna sądzi, że na przyszłość sprawozdania Rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich powinnyby dostawać się do niej od razu narówni z przedłożeniami Wydziału krajowego, nie zaś dopiero wskutek oddzielnej uchwały Wysokiego Sejmu, jak się to stało w tej sesyi.

Na podstawie powyższego sprawozdania Komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Wzywa się c. k. Rząd, aby w najkrótszym czasie przedłożył Sejmowi do uchwalenia projekt reorganizacyi szkół realnych, już teraz zaś uregulował plan nauk w sposób zgodny z ich celem.

2. Wzywa się c. k. Rząd, aby, zakładając nowe gimnazya, przedewszystkiem z istniejących już klas równorzędnych we Lwowie i Krakowie utworzył gimnazya samoistne.

3. Wzywa się c. k. Rząd, aby wszędzie, gdzie w gimnazyach istnieją stale klasy równorzędne, mianował stałych nauczycieli nadetatowych, co najmniej po jednym na każde dwie klasy równorzędne.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z wydziałami filozoficznymi obu Uniwersytetów krajowych i z c. k. Radą szkolną krajową zorganizował szafunek stypendyami (o ile temu nie sprzeciwiają się ich akty fundacyjne) w taki sposób, aby przez to zapewnić regularny przybytek sił nauczycielskich dla gimnazyów.

5. Wzywa się c. k. Rząd, aby pomnożył liczbę posad nauczycieli języka niemieckiego.

6. Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w jak najkrótszym czasie zaprowadził w szkołach średnich galicyjskich stosowne umundurowanie uczniów.

We Lwowie dnia 8. Listopada 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Zakrzewski.

L. s. 981/1890.

Aleg. 141.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej w przedmiocie wniosku Wydziału krajowego co do sprzedaży karczmy w Krowodrzy położonej, należącej do funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

Fundusz szpitala św. Łazarza w Krakowie, a mianowicie fundusz chorych i fundusz podrzutków tegoż szpitala, są każdy w połowie właścicielami karczmy położonej we wsi Krowodrza pod l. hypot. 39. Parcela ta hypoteczna obejmuje 258 sążni kwadratowych gruntu i na niej umieszczony budynek murowany, parterowy, przeznaczony pierwotnie na wyszynk trunków t. j na karczmę.

W r. 1889 w myśl ust. z d. 22. kwietnia 1889 r. wygasło prawo propinacyi w majątku Krowodrza i karczma ta stała się zbyteczną dla właściciela, który propinacyi nie prowadzi. Wskutek tego karczma ta była czasowo opróżniona a to z powodu, że jak twierdzi dzierżawca prawa propinacyjnego, budynek ten jest od wsi oddalony, na wyszynk nieodpowiedni. Wydział krajowy postanowił wobec tego d. 31. grudnia 1889 wydzierżawić ten budynek na dom mieszkalny za roczny czynsz 40 zł. t. j. tyle ile wynosiła oferta. Poprzednio już i to na podstawie relacyi dyrekcyi szpitala z 5. i 10. listopada 1889 r. popartej przez komitet administracyjny szpitala św. Łazarza, uchwalił Wydział krajowy, aby tę karczmę sprzedać i odpowiedni wniosek do Wysokiego Sejmu przedłożyć. Powody do tego wniosku sprzedaży, były:

1) położenie karczmy po za wsią w czystem polu, przez co takowa rzeczywiście nie kwalifikuje się na wyszynk napojów gorących, a jako budynek o dużych zimnych izbach i wilgotny nie odpowiada warunkom budynku mieszkalnego, co powoduje:

2) trudność wynalezienia lokatora i naturalnie niski czynsz najmu, nareszcie

3) wielkie trudności w administrowaniu i niemożebność należytego nadzoru przedmiotu, odległego o 4 kilometry od bndynku szpitalnego, a za małego, aby utrzymał własnego administratora.

Dnia 28. lutego 1890 r. uprasza dyrekcya szpitala św. Łazarza w Krakowie wraz z komitetem administracyjnym powtórnie o wyrobienie pozwolenia sprzedaży karczmy w Krowodrzy, a Wydział krajowy uchwalił 6. sierpnia 1890 r. wniosek do Wysokiego Sejmu w tej sprawie.

Wobec tego stanu rzeczy, komisya budżetowa uznaje słuszność wywodów Wydziału krajowego i zgodnie z tymże wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zezwala się, ażeby karczma w Krowodrzy l. hyp. 39 wraz z należącym do niej gruntem, razem 258 sążni kwadratowych, własność funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie, została sprzedaną, a uzyskana ztąd kwota wcielona po połowie do majątku zarodowego funduszu podrzutków i położnic przy powyższym szpitalu.

We Lwowie 10. listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni w. r.

Dr. Czyżewicz w. r.

sprawozdawca.

L. S. 913|90.

Aleg. 142.

Sprawozdanie

Komisyi administracyjnej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia w kraju Zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież kolonii rolniczej poprawczej dla małoletnich chłopców.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem, dotyczącem wprowadzenia w życie w naszym kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla 500 skazańców wieku wyżej lat ośmnastu, tudzież kolonii rolniczej poprawczej, obliczonej na 150 głów dla nieletnich skazańców płci męskiej, uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 28. października 1889 r. poleconych, — wywiązał się częściowo ze swojego zadania i przedstawił nam w załącznikach nietylko zdania i uchwały ankiety, złożonej z poważnych i fachowych ludzi we Lwowie zamieszkałych, a między innemi z reprezentantów c. k. Namiestnictwa, c. k. wyższego Sądu krajowego, c. k. Nadprokuratoryi, Delegata Towarzystwa gosp. i kilku radnych miasta, — ale nadto dołączył na podstawie rozesłanych kwestyonarzy, pisemnie w tej mierze przesłane odpowiedzi Izby handlowej i przemysłowej w Brodach, c. k. wyższego Sądu krajowego w Krakowie, c. k. Nadprokuratoryi państwa w Krakowie, Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i Magistratu miasta Krakowa.

Z załączników tych, które nam przedstawiają jasno opinie światłej ludności w kraju, wynika, a mianowicie z uchwał ankiety:

1. Że należy urządzić dwa zakłady pracy przymusowej, każdy na 250 głów, w taki sposób, iżby się dały powiększyć do rozmiarów mogących pomieścić 500 głów;

2. że zakłady te należy urządzić we wschodniej i zachodniej części kraju, jednakowoż z wykluczeniem obrębu, czyli centrum miast Lwowa i Krakowa. Bliższe oznaczenie miejsca pozostawia ankieta do zbadania i przeprowadzenia rokowań Wydziałowi krajowemu;

3. że przy każdym zakładze powinien być znaczniejszy obszar gruntu dla uprawy ogrodowej. Obok tego skazańcy fizycznie uzdolnieni, winni być używani do robót melioracyjnych, regulacyj wód, zabudowania potoków górskich, kopania rowów, kanałów, i t. p. po za obrębem zakładu i pod stosownym nadzorem. Dla skazańców, których w sposób poprzednio wskazany użyć nie można, winny być zaprowadzone zajęcia przemysłowe takie, które po wyjściu ich z zakładu będą sami mogli prowadzić, zatem zajęcia niefabryczne.

4. Że dla kobiet należy postarać się o osobne pomieszczenie. W tym celu wskazanem jest prowadzenie rokowań:

a) z c. k. Rządem, czyby nie zechciał pomieszczać pewnej ilości kobiet w c. k. zakładzie karnym św. Maryi Magdaleny we Lwowie;

b) tudzież tej samej treści rokowań z Zakładem św. Teresy we Lwowie.

Wreszcie ankieta doradza Wydziałowi krajowemu, aby przeprowadził rokowania z dotyczącemi stronami w celu zużytkowania kapitału fundacyi nowosądeckiej na rzecz zakładów prasy przymusowej.

6. Co do kolonii poprawczej uchwaliła ankieta, że uznaje niezbędną potrzebę przystąpienia już w najbliższym czasie do założenia osobnej kolonii poprawczej dla nieletnich chłopców, z charakterem przeważnie rolniczym, nie wykluczając zatrudnień rzemieślniczych; nadto, że kolonia taka powinna być umieszczona o ile możności w znaczniejszem oddaleniu od miast, w okolicy zdrowej, nadającej się dobrze do gospodarstwa ogrodniczego, że nareszcie bliższe oznaczenie miejsca pozostawia ankieta do zbadania i przeprowadzenia rokowań Wydziałowi krajowemu.

Izba handlowa i przemysłowa w Brodach, w odpowiedzi na odezwę Wydziału krajowego wskazuje, że miasto Brody byłoby dogodnem miejscem na założenie zakładu pracy przymusowej i poprawczego, gdyż mniema, że gmina miasta Brody byłaby w stanie dostarczyć bezpłatnie gruntu lub gotowych realności — tudzież, że materyały budowlane i wiktuały dla skazańców są tam tanie, — wskazuje wreszcie, że zakłady pracy przymusowej musiałyby przyjąć charakter pewnego rodzaju szkół przemysłowych.

Co do kolonij poprawczych rolniczo-rzemieślniczych dla nieletnich chłopców, odpowiedź Izby wskazuje na Podole galicyjskie, które uważa, bez bliższego atoli oznaczenia, za najodpowiedniejsze do tego celu miejsce.

Odpowiedź c. k. wyższego Sądu krajowego w Krakowie podnosi potrzebę urządzenia dwóch męskich zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież jednego kobiecego, — wskazuje, że dla zachodniej części kraju nadawałoby się w pierwszym rzędzie miasto Nowy Sącz, zaś dla zakładu kobiecego, z powodu konieczności pośrodkowego położenia, przedstawia się okolica miasta Jarosławia lub Rzeszowa.

W końcu zawiera odpowiedź ta wskazówki co do zajęcia skazańców.

Odpowiedź c. k. Nadprokuratoryi w Krakowie godzi się, aby w kraju przynajmniej dwa zakłady pracy przymusowej i poprawcze były urządzone, z tem uwzględnieniem co do rozmiaru, iżby stosunkowo do cyfry 500, mniejsza część, a mianowicie na 200 skazańców w zachodniej części kraju, zaś na 300 skazańców we wschodniej części była pomieszczoną.

Dalej przemawia odpowiedź c. k. Nadprokuratoryi za urządzeniem zakładu dla zachodniej części kraju w Nowym Sączu, zaś dla kobiet urządzenie osobnego zakładu zaleca w mieście Przemyślu lub Jarosławiu.

Co do kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców zaleca odpowiedź okolice miasta Przemyśla lub Jarosławia ze względu na środkowe położenie tych miast w kraju.

Izba handlowo-przemysłowa w Krakowie zaznacza w swojej odpowiedzi, że urządzenie domów pracy przymusowej, uważa za rzecz naglejszą od kolonij poprawczych dla nieletnich przestępców, bo według zdania Izby oddziaływującą od razu na stosunki obecne, i dlatego sądzi Izba handlowa, że działanie od tego zakładu rozpocząćby należało. Co do miejsca wskazuje zgodnie z c. k. Sądem wyższym i Nadprokuratoryą na Nowy Sącz, jako najodpowiedniejszy.

Wreszcie odpowiedź Izby wskazuje, że zakłady dla kobiet urządzać należy w miastach średnich, dawniejszych obwodowych.

Magistrat miasta Krakowa zaznacza w swojej odpowiedzi, że należałoby urządzić w kraju dwa zakłady, każdy na 500 skazańców, — że okolice górskie, przedstawiające mniejsze koszta zakupna gruntów i budowy, najodpowiedniejsze są celowi i oznacza dla zachodniej części kraju miasto Nowy Sącz jako najodpowiedniejsze, wskazuje dalej na sposoby zatrudnienia skazańców i na sposoby zbytu wyprodukowanych przez nich wyrobów w bazarach krajowych.

Na zakłady dla kobiet uważa odpowiedź Magistratu najstosowniej urządzać takowe w obrębie miast Lwowa i Krakowa pod nadzorem Sióstr Miłosierdzia.

Co do kolonij poprawczych rolniczo-rzemieślniczych dla nieletnich chłopców, odpowiedź Magistratu krakowskiego podnosi myśl nową, aby kolonie takie zakładać osobno dla wyuczenia rolnictwa, zaś osobno dla wyuczenia rzemiosł wedle materyału do nich się kwalifikującego, i proponuje zakładanie takich kolonij przy istniejących w kraju szkołach rolniczych. Nadto wskazuje odpowiedź, że praca tych indywiduów mogłaby być bardzo dobrze wyzyskaną przez skontraktowanie majstrów rzemieślniczych i że tylko na ten wypadek zakłady te nie dałyby powodu do narzekań na konkurencye. Ostatecznie wskazuje Magistrat krakowski, że rodzaj takiej kolonii dobrowolnej istnieje taktycznie w Krakowie pod opieką X. Siemaszki i bardzo dobrze się rozwija.

Odpowieź dalej zaznacza, że takich kolonij rzemieślniczych dla nieletnich należałoby urządzić dwie, jedną we Lwowie, drugą w Krakowie, każdą na 100 chłopców, że wreszcie dwupiątrowa kamienica o 20tu metrach frontu mogłaby taki zakład pomieścić.

A w końcu Magistrat krakowski zwraca uwagę, że za czasów byłej Rzeczypospolitej krakowskiej wysyłano przestępców do robót w kopalniach węgla w Jaworzniu, zatem i teraz zakłady poprawcze w pobliżu kopalń olejów ziemnych albo węgla mogłyby być z korzyścią urządzone.

Oprócz tych w kraju zebranych materyałów Wydział krajowy, stosownie do polecenia Wysokiego Sejmu, badał przez swojego delegata dr. Damiana Sawczaka członka Wydziału krajowego, tudzież Konstantego Jędrzejowskiego asystenta konceptowego, urządzenia zakładów pracy przymusowej i poprawczych w Bernie i Znajmie na Morawach, dalej w Korneuburgu, Wiener Neudorf i Eggenburgu w Niższej Austryi, a nareszcie urządzenie kolonii poprawczej rolniczo-rzemieślniczej dla nieletnich chłopców w Studzieńcu w Królestwie polskiem.

Z każdego z tych zakładów jest złożone obszerne i wyczerpujące sprawozdanie, tak co do celu takowych, ich urządzenia, dat statystycznych o ruchu skazańców i korygendów, tudzież kosztów założenia i utrzymania, według poszególnych rubryk. Również plany detailiczne i statuta znajdują się w aktach Wydziału.

Z tych mozolnych, ale wielce pouczających badań, nader szczegółowych, Wydział krajowy doszedł do pewnych zasadniczych przekonań, które w sprawozdaniu swojem podaje, a które dla całości przedstawienia przedmiotu tutaj zamieszczamy.

Wydział krajowy zatem uważa za konieczne:

I. Co do zakładów pracy przymusowej:

1. Że takowe należy urządzać osobne dla mężczyzn a osobne dla kobiet;

2. że pozostając w granicach, zakreślonych uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 28 października 1889, należy urządzić w naszym kraju dwa zakłady dla mężczyzn t. j. jeden w zachodniej jako mniejszej części na 200 ludzi, drugi we wschodniej jako większej na 300 ludzi;

3. że na siedzibę zakładu w zachodniej części kraju nadaje się z wielu względów miasto Nowy Sącz, podczas gdy siedziba zakładu we wschodniej części byłaby przedewszystkiem wskazaną w okolicy miasta Lwowa, w miejscowości niezbyt odległej i blisko stacyi kolejowej położonej;

4. że w systemie zatrudnienia skazańców należy przyznać pierwszeństwo pracy rolnej, w szczególności ogrodnictwu, że zatem przy każdym zakładzie powinien być ku temu celowi odpowiedni obszar gruntowy, wreszcie

5. że dla kobiet należy na razie zaniechać budowania osobnego zakładu; natomiast starać się o ile możności o pomieszczenie pewnej ich liczby, ograniczonej tylko do nieletnich, we Lwowie i Krakowie przy zgromadzeniach zakonnych, lub innych podobny cel poprawczy mających instytucyach prywatnych.

II. Co do kolonii rolniczej poprawczej dla nieletnich chłopców:

1. Że kolonię taką należy urządzić jedną, na 150 głów obliczoną;

2. że umieścić ją należy w środku kraju, więc w jednym z okręgów powiatowych: Przemyśl, Jarosław, Rzeszów, wreszcie Stryj i Sambor, wedle tego, gdzie da się wyszukać i pod jak najkorzystniejszymi warunkami uzyskać potrzebny i stosowny na cele kolonii obszar gruntowy, nakoniec

3. że w urządzeniu kolonii tej należy przyjąć system, stosowany w osadzie rolniczo-rzemieślniczej w Studzieńcu w Królestwie Polskiem, który to system, przynosząc wcale pomyślne rezultaty, zyskał już sobie dobrą sławę.

Zdawałoby się, że na podstawie tak gruntownie powziętych przekonań, które w zasadzie komisya administracyjna podziela, Wydział krajowy mógł był zaraz przystąpić do wykonania dalszych poleceń Wysokiego Sejmu, mianowicie iż: przygotuje odnośne plany budowy i detailiczne kosztorysy, i zajmie się wyszukaniem na cele kolonii rolniczej obpowiedniego obszaru gruntowego; iż wybierze ostatecznie miejscowości na siedzibę zakładów pracy przymusowej, przeprowadzi z odnośnemi gminami rokowania i przedłoży Wysokiemu Sejmowi dokładne operaty, celem ostatecznego postanowienia.

Wydział krajowy podaje jednakże w sprawozdaniu swojem przyczyny, dla których dotąd polecenia Wysokiego Sejmu w zupełności dopełnić nie był w stanie, a to nie tylko dla tego, że badania zakładów zagranicznych dużo zabrały czasu, ale też i z tego powodu, że jeszcze rozpoczęte rokowania z władzami rządowemi, powiatowemi i gminnemi przeprowadzić potrzeba, od których dopiero, według zdania Wydziału krajowego, ostateczna decyzya będzie zawisłą.

Przyznając tym powodom pewną logiczność, sejmowa komisya administacyjna jest wszelako tego przekonania, że jakkolwiek dalsze rokowania z namienionemi władzami mogą się poniekąd przyczynić do wyjaśnienia niektórych szczegółów co do do wewnętrznego urządzenia zakładów pracy przymusowej i kolonii dla nieletnich przestępców, to w każdym razie nagromadzony już materyał z dotychczasowych badań jest niezaprzeczenie dostatecznym do bezzwłocznego zajęcia się dalszego poleconemi Wydziałowi krajowemu czynnościami.

Komisya administracyjna zatem uważa, że nie należy, jak tego żąda Wydział krajowy, poprzestawać jedynie na przyjęciu do wiadomości sprawozdania Wydziału krajowego, ale że nadto Wysoki Sejm już obecnie powinien dać wyraz w jakim kierunku i według jakiego systemu tak zakłady pracy przymusowej i poprawcze, jakoteż i kolonię rolniczo rzemieślniczą dla nieletnich skazańców i korygendów w kraju naszym urządzić należy, od tych bowiem orzeczeń zawisło bezwarunkowo, w jakim kierunku Wydział krajowy tak pod względem potrzebnej dla tych zakładów przestrzeni gruntów i zabudowań, jak i pod względem kosztów budowy i całego założenia postępować może, gdyż bez takich obecnie powziąść się mających uchwał Wydział krajowy byłby zmuszonym, tak z powodu wielkiej różnicy kosztów założenia jak i utrzymania dalszego tych zakładów domagać się ponownie uchwały sejmowej.

Nadto należałoby, aby Wysoki Sejm dał wyraz i w tym kierunku, czyli tak zakłady pracy przymusowej dla starszych skazańców, jak i kolonia rolniczo rzemieślnicza dla nieletnich przestępców, jednocześnie mają być w życie wprowadzone, lub czyli i któremu zakładowi daje pierwszeństwo, gdyż przez powzięcie w tym kierunku uchwały umożliwi się Wydziałowi krajowemu dalsze i szybsze działanie, które już w uchwale sejmowej z 28. października 1889 tak dobitnie zostało oznaczone.

Otóż co do wyboru systemu zaznaczyć wypada, co zresztą ze sprawozdania Wydziału krajowego jasno wynika, iż tenże uważa system praktykowany w zakładach pracy przymusowej i poprawczych w Korneuburgu i Wiener Neudorf, tudzież w Bernie i Znajmie, jakoteż system w zakładzie poprawczym dla nieletnich chłopców i dziewcząt w Eggenburgu, za nieodpowiedni dla naszego kraju; albowiem system ten, który można nazwać koszarowym z powodu pomieszczania większej ilości skazańców i korygendów w jednem pomieszkaniu, tudzież z powodu skierowania pracy tychże prawie wyłącznie na roboty rzemieślnicze, jakkolwiek w tamtych krajach, przemysłowo wysoko rozwiniętych stosowny, byłby dla przeważnie większej części skazańców i włóczęgów w naszym kraju nie tyle skutecznym, jak urządzenie według drugiego systemu w kolonii poprawczej, rolniczo rzemieślniczej w Studzieńcu praktykowanego, a w przeciwstawieniu pierwszemu systemowi „rodzinnym“ nazwanemu, głównie polegającemu na tem, że skazańcy i korygendzi podzieleni są na rodziny i klasy według ich usposobienia i zachowania się pod dozorem ścisłym przełożonego, tak zwanego Ojca lub Matki rodziny. Taka rodzina składa się zwykle z 15 osób w oddzielnym domu pomieszczonych.

Przy tym systemie rodzinnym, przypominającym życie naszego ludu, skierowaną jest praca skazańców i korygendów głównie na roboty rolne i ogrodnicze, wszakże nie jest wcale wykluczoną nauka rzemiosł, do potrzeb krajowych zastosowana.

Komisya administracyjna skłania się do przyjęcia systemu w kolonii studzienieckiej praktykowanego, który i w sprawozdaniu Wydziału krajowego jest zalecony, a to nietylko co do zakładu dla nieletnich przestępców, ale także i do zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla starszych skazańców i korygendów. Komisya administracyjna tem bardziej zaleca ten kierunek, ile że takie kolonie rolniczo rzemieślnicze, poprawcze i pracy przymusowej, jeżeli nie w zupełności, to w bardzo znacznej części już z własnej pracy utrzymywać się powinny, a w końcu już z powodu, niejako przesądzonego, gdyż Wysoki Sejm w uchwale swojej z d. 6. września 1884 uznał już instytucye kolonij rolniczych jako systemat poprawczy, dla naszego kraju najodpowiedniejszy.

Co do orzeczenia, od którego rodzaju zakładów czynność Wydziału krajowego rozpoczętą być powinna, czyli który dział zakładów przed innym ma na teraz mieć pierwszeństwo, komisya administracyjna stanowczo jest tego przekonania, że kolonia rolniczo poprawcza dla nieletnich chłopców powinna być przedewszystkiem i w jak najkrótszym czasie w życie wprowadzoną, a to przed zakładami pracy przymusowej i poprawczemi dla starszych skazańców, z tej prostej przyczyny, że pierwszą jest rzeczą zapobiegać zepsuciu młodszego pokolenia, aniżeli leczyć zastarzałe błędy, tak jak w ogóle w medycynie większą się pokłada nadzieję w środkach profilaktycznych czyli zapobiegawczych przeciw szerzącym się chorobom, aniżeli w stosowaniu lekarstw, chorobą już dotkniętym podawanych.

Zgodnie z zamiarami Wysokiego Sejmu w uchwale z dnia 28. października 1889 zawartemi, ażeby do ostatecznego postanowienia Wysokiemu Sejmowi przedłożone zostały plany budowy tudzież detailiczne kosztorysy, nadto oznaczenie miejscowości na siedzibę tych zakładów z odpowiednim do celu obszarem gruntowym, komisya administracyjna uznaje, że niezbędnie są potrzebne wyż wskazane dwie uchwały sejmowe, gdyż dopiero po przeprowadzeniu układów i nabyciu potrzebnych przestrzeni gruntów, które w każdym razie dopiero po zatwierdzeniu Wysokiego Sejmu moc prawną uzyskają, Wydział krajowy będzie w stanie przygotować odnośne plany i kosztorysy, które przecież do istniejącego terenu zastosowane być muszą.

Oprócz tych dwóch uchwał komisya administracyjna jest tego zdania, że należy jeszcze przystąpić do dalszych uchwał, a mianowicie: polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby na razie bez odwłoki rozpoczął starania o kupno potrzebnych gruntów względnie przestrzeni na urządzeniu osady czyli kolonii rolniczo rzemieślniczej i poprawczej dla nieletnich chłopców; przyczem się nadmienia, że potrzebną pod taki zakład przestrzeń, podaje przekonywująco zebrany w osadzie studzienieckiej materyał;

powtóre, ażeby energicznie przeprowadził potrzebne rokowania, względem użycia fundacyi nowosądeckiej „Dom roboczy“, na zupełnie pokrewny cel urządzenia tamże zakładu pracy przymusowej i poprawczego dla męskich skazańców, i w miarę postępu rokowań przystąpił do sporządzenia planów na budynki i kosztorysów;

po trzecie, aby co do zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla skazańców wyżej lat 18 wieku, starał się oprócz tego od Wysokiego c. k. Rządu uzyskać odstąpienie obszaru potrzebnego na urządzenie takiego zakładu, a względnie kolonii rolniczej poprawczej z dóbr kameralnych, n. p. w okolicy Drohobycza, w której znaczne przestrzenie takich dóbr się znajdują, a która to okolica, na podobne zakłady pod wielu względami bardzo korzystnie się nadaje;

w końcu co do zakładu poprawczego dla kobiet, aby dalej prowadził rokowania i pod zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Wysoki Sejm, zawarł ugodę z zarządem istniejącego we Lwowie Zakładu św. Teresy, zaś w Krakowie z Zakładem Sióstr Miłosierdzia.

Naprowadzając ostatecznie jeszcze te okoliczności, dokładnie podane w zeszłorocznem sprawozdaniu Wydziału krajowego z 27. sierpnia 1889, że według postanowień ustawy z dnia 24. maja 1885 Dz. u. p. Nr. 90 §. 2, do pokrycia kosztów fundacyi takich zakładów, będzie się przyczyniał

Rząd w miarę ich potrzeby i odpowiedności, że ten przyczynek rządu wynosił w Austryi niższej, połowę kosztów wybudowania i urządzenia, zaś na Morawach 40 procent takowych;

że wreszcie fundusz policyi krajowej, który w pierwszym rzędzie służyć ma na założenie i utrzymanie zakładów pracy przymusowej i poprawczych, względnie kolonij rolniczo poprawczych, według preliminarza budżetu krajowego na rok 1891 wynosi w kapitale 134.914 zł. w. a., a zaś fundusz „Domu pracy“ w Nowym Sączu sumę 21.134 zł.

Komisya administracyjna stawia do uchwały Wysokiego Sejmu następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego przyjmuje się do wiadomości.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby tak co do zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla starszych skazańców i korygendów, jakoteż co do zakładów dla nieletnich przestępców i włóczęgów niżej lat 18, przyjął wskazany już uchwałą Sejmu z dnia 6. września 1884 i zalecony system kolonij rolniczych poprawczych, niewykluczający robót rzemieślniczych.

3. Sejm wyraża życzenie, ażeby najsamprzód wprowadzony został zakład względnie kolonia poprawcza rolniczo przemysłowa dla nieletnich chłopców.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w środkowej części kraju, dla fundowania takiego zakładu dla nieletnich chłopców wyszukał odpowiedni obszar i według tegoż potrzebne plany i kosztorysy wypracować polecił, poczem takowe razem ze statutem i regulaminem na najbliższej sesyi Sejmowi przedłożył;

tudzież aby na urządzenie zakładów pracy przymusowej i poprawczych, dla starszych męskich skazańców i korygendów, a względnie kolonij poprawczych rolniczych, starał się wyszukać odpowiedne obszary, a przytem:

co do zachodniej części kraju wszedł w rokowania z fundacyą pokrewną temu celowi w Nowym Sączu.

Zaś co do wschodniej części kraju wdrożył rokowania z c. k. Rządem, celem uzyskania potrzebnych dla takich zakładów, względnie kolonij rolniczych poprawczych, przestrzeni z dóbr kameralnych przykładowo w okolicy Drohobycza i w miarę przeprowadzonych pertraktacyj, polecił wykonanie planów budynków i kosztorysów, tudzież statutów i regulaminów.

5. Ażeby co do zakładów pracy przymusowej i poprawczych dla kobiet, prowadził dalsze rokowania z zarządami zakładów św. Teresy we Lwowie i Sióstr miłosierdzia w Krakowie i z tych czynności złożył sprawozdanie.

Lwów dnia 9 listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Zbyszewski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 912/1890.

Aleg. 143.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszów indemnizacyjnych za rok 1889.

Wysoki Sejmie!

Zamknięcie rachunków z wydatków i dochodów funduszów indemnizacyjnych wschodnio galicyjskiego, zachodnio galicyjskiego i krakowskiego za rok 1889 przedłożone przez c. k. Rząd, przekazała Wysoka Izba komisyi budżetowej do roztrząśnienia i zdania sobie o niem sprawy. Komisya budżetowa spełniwszy poruczone jej zadanie, składa następujące sprawozdanie.

Szczegółowy rozbiór zamknięcia rachunków z dochodów i wydatków wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych w r. z. poprzedzić musimy kilku ogólnemi uwagami. To zamknięcie rachunków wykazuje, że fundusze indemnizacyjne pokryły wprawdzie wszystkie swoje wydatki rzeczywiste w 1889 roku własnymi dochodami, ale fundusz indemnizacyjny wschodnio galicyjski musiał dla powiększenia dochodów swych i pokrycia niemi wydatków, sięgnąć do majątku swego i sprzedać daleko większą ilość obligacyj indemnizacyjnych będących jego własnością, niźli przewidywał budżet uchwalony na rok 1889; albowiem główne źródło dochodu, t. j. dodatek indemnizacyjny z wschodniej części Galicyi przyniósł rzeczywiście znacznie mniej, bo mniej o 240.816 zł. w. a. niż obliczono w budżecie. Dwa są powody dla których dodatek indemnizacyjny przyniósł w 1889 r. z wschodniej części Galicyi mniejszy dochód niż obliczono w budżecie na ów rok: Po I. z powodu że sprawdzona należytość podatków bezpośrednich z wschodniej części kraju naszego w 1889 r., na której to podstawie wymierzono i pobierano tam istotnie dodatek indemnizacyjny w 1889 r., była mniejszą od należytości tychże podatków z tej części kraju w 1888 r. na których podstawie obliczono przybliżenie dochód z dodatku indemnizacyjnego w budżecie na rok 1889. Po II. że znaczna część dodatku indemnizacyjnego zaległa w 1889 r. u podatkujących we wschodniej części Galicyi tak, iż cała zaległość tego dodatku wynosząca z końcem 1888 roku 828.563 zł. 95 ct. w. a. wzrosła w ciągu roku 1889 do sumy 937.200 zł. 21 ct. w. a.

Natomiast dodatek indemnizacyjny z zachodniej części Galicyi, pobierany w tej samej wysokości co w wschodniej części kraju, przyniósł w 1889 r. nieco więcej dochodu, (bo więcej o 10.952 zł. w. a.) niż obliczono w budżecie, a dodatek indemnizacyjny z Krakowskiego przyniósł dla funduszu indemnizacyjnego krakowskiego, w porównaniu znacznie więcej

bo o 27.388 zł.) dochodu w r. 1889. niż przewidziano w budżecie na ów rok a to z powodu, że tak w zachodniej części Galicyi jak i w Krakowskiem ściągnięto zaległości dodatku indemnizacyjnego z lat dawniejszych, tak iż cała zaległość tegoż dodatku w zachodniej części Galicyi zmniejszyła się z końcem roku 1889 do 103.454 zł. w. a. a w Krakowskiem zmniejszyła się do 30.817 zł. w. a.

Po tych ogólnych uwagach przystępujemy do szczegółowego zbadania zamknięcia rachunków z wydatków i dochodów każdego z trzech funduszów indemnizacyjnych w 1889 roku.

Wydatki funduszu indemnizacyjnego *wschodnio galicyjskiego*, preliminowane w budżecie na rok 1889, wynosiły ogółem 3,615.318 zł. w. a.; zamknięcie zaś rachunków za rok 1889 wykazuje, że wszystkie wydatki rzeczywiste funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego wynosiły w 1889 roku 3,555.071 zł. 28 ct. w. a. przeto mniej niż obliczono w budżecie o 60.246 zł. 72 ct. w. a. Głównym powodem iż ogół wydatków rzeczywistych był mniejszy od ogółu przewidzianych w budżecie, było to, iż nie wszystkie obligacye wylosowane w r. 1889 i nie wszystkie kupony zapadłe w tymże roku przedłożono do wypłaty w ciągu tegoż roku. Porównamy tu szczegółowo pozycye wydatków rzeczywistych w 1889 r. z preliminowanymi w budżecie na tenże rok.

Wydatki na zarząd funduszem indemnizacyjnym wschodnio galicyjskim obliczono w budżecie na 16.200 zł. w. a., wydano zaś rzeczywiście 15.013 zł. 76 ct. w. a. mniej o 1.186 zł. 24 ct., a to z powodu zwinięcia z końcem maja 1889 roku komisyi serwitutowej we Lwowie gdyż ukończone już zostały wszystkie sprawy serwitutowe. Na wypłatę za obligacye indemnizacyjne wschodnio galicyjskie preliminowano 2,292.915 zł. w. a., gdyż według planu losowania i umarzania obligacyj, taką sumę należało wypłacić za obligacye wylosowane w listopadzie 1888 i w maju 1889 a płatne w 1889 roku; lecz w ciągu całego roku 1889 przedłożono do wypłaty tylko za 2,275.654 zł. 50 ct. w. a. obligacyj indemnizacyjnych wschodnio galicyjskich tak wylosowanych w dwóch powyżej wymienionych terminach, jak i wylosowanych w poprzednich latach a przedłożonych do wypłaty dopiero w 1889 roku. Na renty dla uprawnionych t. j. na wypłatę kuponów zapadłych w 1889 roku preliminowano w budżecie 1,304.868 zł. w. a. sumę równą wartości wszystkich kuponów mających zapaść w 1889 roku; wypłacono zaś rzeczywiście za wszystkie kupony przedłożone do wypłaty w ciągu 1889 roku (a zapadłe nie tylko w roku 1889, lecz i w 5 latach poprzednich a dotychczas nie przedłożone do wypłaty) 1,245.564 zł. 34 ct. w. a. mniej o 59.303 zł. 66 ct. w. a., a to z powodów: po 1. iż fundusz indemnizacyjny wschodnio galicyjski nie przedłożył sam sobie do wypłaty kuponów od obligacyj będących jego własnością lecz je zniszczył jak zwykle; powtóre, iż także nie wszyscy właściciele obligacyj przedłożyli do wypłaty zapadłe kupony od swoich obligacyj.

Natomiast wydano więcej niż preliminowano w budżecie na r. 1889, na zakupno obligacyj indemnizacyjnych. Właściwie nie preliminowano żadnego wydatku na zakupno obligacyj na własność funduszu, bo nie przewidywano, aby można było na ten cel użyć jakiejś kwoty z dochodów bieżących; jakoż istotnie gdy na początku i w ciągu roku 1889 dochody nie wpływały a mianowicie dodatek indemnizacyjny zalegał u podatkujących, musiano dla pokrycia wydatków t. j. dla zapłacenia za obligacye wylosowane i za kupony przedłożone, użyć nie tylko znacznego zapasu kasowego, ale nadto sprzedać część obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu za 251.881 zł. 44 ct. w. a.; lecz gdy z końcem roku budżetowego 1889 wpłynęła znaczna część zaległości dodatku indemnizacyjnego, nietylko uzupełniono zapas kasowy ale nadto użyto sumy 15.600 zł. w. a. na zakup obligacyj indemnizacyjnych, które przeniesiono do majątku funduszowego, zaś kwotę na to wydaną wpisano w poczet wydatków.

Wszystkie dochody funduszu indemnizacyjnego wschod. galicyjskiego preliminowane w budżecie na rok 1889, wynosiły ogółem sumę 3,615.969 zł. Ponieważ zaś wszystkie dochody rzeczywiste tegoż funduszu w 1889 r. przyniosły 3,532.576 zł. 83 ct. w. a. przeto były mniejsze o 83.392 zł. 17 ct. w. a. niż preliminowano w budżecie. Głównym powodem, iż dochody rzeczywiste w 1889 roku były mniejsze, niż przewidziano w budżecie na ów rok, było to, iż dodatek indemnizacyjny z wschodniej części Galicyi przyniósł mniej dochodu o 240.816 zł. 18. ct. w. a. niż obrachowano przy układaniu budżetu na r. 1889 w roku 1888. Na podstawie należytości wszystkich podatków bezpośrednich rozpisanych na rok 1888, obliczono, że dodatek indemnizacyjny w 1889 roku pobierany w wysokości 27 centów, do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, przynieść powinien dochodu z wschodniej części Galicyi 2,038.857 zł. w. a. i sumę tę zamieszczono w budżecie dochodów fnnduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego na r. 1889; zaś dodatek indemnizacyjny w wschodniej części Galicyi przyniósł rzeczywiście dochodu funduszowi indemn. wschodnio-galicyjskiemu 1,798.040 zł. 82 ct. w. a. mniej o 240.816 zł. 18 ct. w. a., a to z dwóch powodów następujących: po pierwsze, sprawdzona należytość podatków bezpośrednich w 1889 roku była znacznie mniejszą niż na rok 1888, tak, iż według tej sprawdzonej należytości podatków bezpośrednich na rok 1889, wymierzony dodatek indemnizacyjny pobierany w wysokości 27 centów do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich, powinien był przynieść tylko 1,860.223 zł. 12 ct.; powtóre, iż dodatku indemnizacyjnego należnego w 1889 r. w sumie powyższej a znacznie mniejszej niż preliminowano na podstawie należytości podatków w 1888 r., znaczna część zaległa u podatkujących, jak to wykażemy niżej szczegółowo przedstawiając „stan czynny“ fundnszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego.

Mniejszym był także, niż obliczono przybliżenie w budżecie, dochód rzeczywisty zrealizowania wylosowanych obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu, a to z powodów nąstępujących: po 1-sze, iż z zapasu obligacyj będących własnością funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, musiano sprzedać przed ich wylosowaniem ilość daleko większą, niż sprzedać projektowano; po 2-gie, że wysokość tego dochodu zależy od losu. Z tych dwóch powodów dochód rzeczywisty zrealizowania wylosowanych obligacyj własnych wynosił w 1889 r. tylko 36.802 zł. 50 ct. w. a. zaś w budżecie na ów rok preliminowano dochód ten w kwocie 61.443 zł. w. a. a to w stosunku do przeciętnego dochodu z tego źródła w latach dawniejszych i w stosunku do ilości obligacyj będących własnością funduszu indemnizacyjnego w chwili układania budżetu na r. 1889 t. j. w końcu roku 1888, która wynosiła 761.368 zł. 69 ct. w. a. a z których sprzedano w ciągu r. 1889 obligacyj za 252.693 zł. w. a.

Prócz tego dochody rzeczywiste przyniosły mniej niż przewidziano w budżecie, w pozycyach następujących: I. Dochód z odsetek z obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu preliminowano w kwocie 40.010 zł. w. a., gdyż taka była wartość kuponów mających zapaść w 1889 roku od obligacyj będących własnością funduszu; rzeczywiście zaś nie było żadnego dochodu z tego z tytułu, albowiem fundusz indemnizacyjny nie wypłacił sam sobie kuponów, ale je zniszczył; ponieważ zaś w budżecie wydatków zamieszczono jako rentę dla właścicieli obligacyj, sumę 1,304.868 zł. w. a. równą wartości wszystkich kuponów mających zapaść w 1889 roku, przeto także w budżecie dochodów zamieszczono kwotę równą wartości kuponów mających zapaść w owym roku od obligacyj będących własnością funduszu. II. Dochód z wypłat na kapitały był preliminowany w kwocie 3.500 zł. w. a., a przyniosł rzeczywiście 3.429 zł. 47 ct. w. a. przeto mniej o 70 zł. 53 ct. w. a. a to z powodu, że pomimo środków przymusowych nie można było ściągnąć części wpłat na kapitały.

Dochody rzeczywiste natomiast były większe niż preliminowano w budżecie: po 1-sze: ze sprzedaży części obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu; albowiem przy układaniu budżetu w 1888 roku obliczywszy dochód z dodatku indemnizacyjnego na pod-

stawie wymiaru podatków na r. 1888 na sumę 2,038.857 zł. w. a. obrachowano, że do pokrycia reszty wydatków potrzeba będzie sprzedać obligacyj będących własnością funduszu za sumę 29.100 zł. w. a. i tę kwotę zamieszczono w budżecie w dziale dochodów; zaś gdy dodatek indemnizacyjny przyniósł sumę o wiele mniejszą, bo tylko 1,798.040 zł. 82 ct. w. a. jak to już wyżej wskazaliśmy, potrzeba było dla pokrycia wszystkich wydatków w r. 1889 głębiej sięgnąć do majątku funduszowego i sprzedać obligacyj własnych za 251.881 zł. 44 ct. w. a., więcej o 222.781 zł. 44 ct. w. a. niż preliminowano. — Po 2-gie: dochód większy przyniosły wpłaty na renty, gdyż zamiast preliminowanych 503 zł. przyniosły 692 zł. 63 ct. w. a, a to z powodu, iż spłacono część zaległości z lat dawniejszych. Wreszcie po 3-cie, dochód większy niż preliminowano dały odsetki za zwłokę i inne dochody; albowiem obrachowano ten dochód w budżecie na 9.648 zł. w. a., zaś przyniósł rzeczywiście 10.581 zł. gdyż więcej niż obliczono przybliżenie przyniosły zwroty przez właścicieli obligacyj za brakujące kupony. Jedynie tylko zasiłek ze skarbu państwa, który dawano jeszcze wówczas z zastrzeżeniem pretensyi do zwrotu, wynosił rzeczywiście 1,430.108 zł. w. a. t. j. tyle ile preliminowano w budżecie.

Ponieważ ogół wydatków rzeczywistych funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego w 1889 r. wynosił 3,555.071 zł. 28 ct w. a.; zaś ogół dochodów rzeczywistych tegoż funduszu w tymże roku, wraz z znaczną kwotą zaczerpniętą z majątku funduszu i przeniesioną do dochodów, wynosił 3,532.576 zł. 83 ct w. a., przeto ogół wydatków rzeczywistych w 1889 r. przewyższał ogół dochodów rzeczywistych w rubrykach przewidzianych budżetem o 22.494 zł. 45 ct. w. a. Lecz oprócz ogółu dochodów budżetem oznaczonych, znajdowała się w zapasie kasowym tego funduszu indemnizacyjnego pozostałość z rachunków z lat dawniejszych wynosząca z końcem roku 1888, 368.614 zł. 91 ct. w. a., której można było użyć i użyto w części do pokrycia wydatków 1889 r., przeto razem dla pokrycia wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego w r. 1889 było 3,901.191 zł. 74 ct. w. a. i po pokryciu wszystkich wydatków rzeczywistych wynoszących 3,555.071 zł. 28 ct. w. a. pozostałość z rachunków dochodów i wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego z końcem roku 1889 wynosi *346.120 zł. 46 ct.* Suma ta pozostała z końcem roku budżetowego 1889 w zapasie kasowym funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego.

Majątek funduszu indem. wschodnio-galicyjskiego wynosił z końcem 1889 r. 471.870 zł. w a. w obligacyach indemnizacyjnych policzonych w ich imiennej wartości, a 3 zł. 19 ct. w. a. w książeczce kasy oszczędności, razem: *471.873 zł. 19 ct. w. a.* Ponieważ zaś majątek funduszu indem. wschod.-galic. wynosił z końcem roku 1888, 745.615 zł. 50 ct. w. a. w obligacyach indemnizacyjnych policzonych w ich imiennej wartości, a 3 zł. 19 ct. w książeczce kasy oszczędności, razem 745.618 zł. 69 ct. w. a., przeto zmniejszył się o 273.745 zł. 50 ct. w. a., a to z następujących powodów:

Po 1-sze z zapasu obligacyj będących własnością tegoż funduszu wylosowano obligacyj w r. 1889 za 35.050 zł. m. k. czyli za 36.802 zł. 50 ct. w. a.; obligacye wylosowane zrealizowano, a gotówkę za te wylosowane obligacye wzięto w poczet dochodów roku 1889 i użyto na pokrycie wydatków tegoż roku;

Po 2-gie sprzedano z zapasu obligacyj będących własnością funduszu obligacyj za 240.660 zł. m. k. czyli za 252.693 zł. w. a. licząc je w ich imiennej wartości, a gotówkę wziętą za sprzedaż tych obligacyj zapisano w poczet dochodów i użyto dla pokrycia przewyżki wydatków rzeczywistych nad rzeczywiste dochody tegoż roku, jak to wykazaliśmy powyżej. Przeto wylosowano i sprzedano obligacyj z majątku funduszu za 289.495 zł. 50 ct. w. a. licząc je w ich imiennej wartości. Lecz gdy przy końcu roku była znów niewielka przewyżka dochodów nad wydatki, przewyżki tej w sumie 15.600 zł. w. a. użyto na zakupienie obligacyj indem. i obligacye te brzmiące na 15.750 zł. w. a. licząc je w ich imiennej wartości, przeniesiono do majątku funduszu. Przeto majątek zmniejszył się tylko o sumę wyżej wskazaną 273.745 zł. 50 ct. w. a.

Aktywa czyli stan czynny funduszu indemnizacyjnego wschod galic. wynosił z końcem roku budżetowego 1889: 1,789.549 zł. 45 ct. w. a. Ponieważ zaś aktywa tegoż funduszu wynosiły z końcem roku budżetowego 1888: 1,973.324 zł. 92 ct. w. a. przeto zmniejszyły się w ciągu 1889 roku o 183.775 zł. 47 ct. w a. Głównym powodem zmniejszenia się ogółu aktywów w ciągu 1889 roku było właśnie wyżej wskazane zmniejszenie się ważnej pozycyi stanu czynnego t. j. majątku funduszu o 273.745 zł. 50 ct w. a.; przeto zmniejszenie z tego powodu ogółu aktywów byłoby nawet znaczniejsze, gdyby równocześnie nie wzrosło inne wielkie aktywum, t. j. zaległość dodatku indemnizacyjnego u podatkujących w wschodniej części Galicyi, a która to zaległość dodatku indem. z końcem roku budżetowego 1888 wynosiła 828.563 zł. 95 ct. w. a. zaś z końcem roku 1889 wzrosła do 937.200 zł. 21 ct. w. a. Trzecie ważne aktywum t. j. pozostałość z rachunków lat dawniejszych, która z końcem roku budżetowego 1888 wynosiła 368.614 zł. 91 ct. w. a. zmniejszyła się w ciągu roku 1889 o 22.494 zł. 46 ct. w. a. i wynosiła z końcem roku budżetowego 1889: 346.120 zł. 45 ct. w. a.

Stan bierny funduszu indem. wschod. galic. wynosił z końcem roku budżetowego 1889 sumę 24,745.360 zł. 13 ct. w. a. Ponieważ zaś z końcem roku budżetowego 1888 passywa tegoż funduszu wynosiły 27,057.105 zł. 80 ct. w. a. przeto zmniejszyły się o 2,311.745 zł. 67 ct. w. a. Głównymi powodami zmniejszenia się istotnych passywów jest:

Po 1-sze, coroczne zmniejszanie się ilości obligacyj pozostających do losowania i umarzania;

Po 2-gie, zmniejszenie się ilości kuponów zapadłych i nieprzedawnionych a nieprzedłożonych jeszcze do wypłaty. Obligacyj indem. wschodnio-galicyjskich pozostających jeszcze do losowania było z końcem roku budżetowego 1889 za 23,805.841 zł. 50 ct. w. a. Ponieważ zaś z końcem roku budżetowego 1888 było obligacyj przypadających jeszcze do losowania za 26,107.861 zł. 50 ct., przeto ilość obligacyj pozostających jeszcze do losowania do 1898 roku zmniejszyła się o 2,302,020 zł. w. a. Należytość za obligacye wylosowane a nieprzedłożone jeszcze do wypłaty wynosiła z końcem roku 1889: 336.000 zł. w. a., przeto wzrosła o 26.365 zł. 50 ct. w. a., gdyż z końcem roku budżetowego 1888 wynosiła 309.634 zł. 50 ct. w. a. Należytość za kupony zapadłe i nieprzedawnione a nieprzedłożone jeszcze do wypłaty, wynosiła z końcem roku budżetowego 1889: 591,869 zł. 24 ct. w. a., ponieważ zaś z końcem roku budżetowego 1888 kuponów takich było za 625.817 zł. 69 ct. w. a. przeto passywum to zmniejszło się o 33.948 zł. 45 ct. w. a.

Ponieważ c. k. Rząd przedłożył Wys. Sejmowi zamknięcie rachunków funduszów indemnizacyjnych przed podpisaniem ugody regulującej stosunki skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich i wykreślającej stanowczo pretensye tegoż skarbu do zwrotu zaliczek i zasiłków wypłaconych tymże funduszom indemnizacyjnym przez skarb państwa od 1854 roku, przeto w poczet passywów funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego, oprócz pozycyj passywów istotnych, któreśmy wyżej wymienili i które wynosiły z końcem roku 1889 sumę 24,745.360 zł. 13 ct. w. a., wpisał jeszcze wielką sumę 53,711.917 zł. w. a. o której zwrot rościł sobie pretensyę skarb państwa do funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego z powodu zaliczek dawanych temuż funduszowi do 1858 roku i zasiłków płaconych corocznie od 1858 r. do końca r. 1889 włącznie. (Nawiasowo tu dodamy, że w stan bierny funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego wpisane passywum na podstawie takich samych roszczeń skarbu państwa do zwrotu zaliczek i zasiłków, wynosiło z końcem roku budżetowego 1889: 39,835.643 zł. 54 ct. w. a., przeto cała pretensya skarbu państwa do obu funduszów indemnizacyjnych galicyjskich wynosiła z końcem roku budżetowego 1889: 93,547.560 zł. 54 ct. w. a. Widzimy więc, że suma, do której zwrotu przez fundusze indemnizacyjne galicyjskie skarb państwa rościł sobie prawo, wynosząca 75,172.560 zł. w. a. z końcem 1882 roku, to jest w chwili gdy Sejm uchwalił projekt ugody w sprawie indem., wzrosła do końca 1889 roku do 93,547.560 zł. 54 ct. w. a.

Zaś na mocy ugody przyjęty ostatecznie przez Radę państwa w r. b. powinny fundusze indemnizacyjne wschodnio galicyjski i zachodnio galicyjski zamiast tej pretendowanej sumy 93,547.560 zł. zwrócić skarbowi państwa po 1898 roku 3,850.000 zł. w. a. w ciągu lat sześciu). Wysoki Sejm nie uznawał nigdy pretensyi skarbu państwa do zwrotu tej sumy i zastrzeżenie to corocznie powtarzał, ugoda zaś regulująca stosunek skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych galicyjskich uchwalona przez Sejm 20. października 1882 a przyjęta przez Radę państwa w maju 1890 roku, wykreśliła całkiem tę nieuzasadnioną pretensyę skarbu państwa.

Przechodzimy teraz do zdania sprawy z przedłożonego przez rząd zamknięcia rachunków z dochodów i wydatków funduszu indem. *zachodnio galicyjskiego* za rok 1889.

Ogół rzeczywistych wydatków tego funduszu w 1889 roku wynosił 2,071.156 zł. 48 ct. w. a.; ponieważ zaś wszystkie wydatki tegoż funduszu preliminowane w budżecie na r. 1889 wynosiły 2,067.594 zł. w. a., przeto wydano rzeczywiście więcej niż preliminowano o 3.562 zł. 48 ct. w. a. Jednak we wszystkich prawie rubrykach objętych budżetem na r. 1889. wydano istotnie mniej niż oznaczono w tym budżecie; ale ponieważ po pokryciu wszystkich wydatków miano nadwyżkę dochodów, przeto za tę nadwyżkę dochodów zakupiono obligacyj indemnizacyjnych na własność funduszu za 83.224 zł. 58 ct. w. a. gotówką i te obligacye zakupione przeniesiono do majątku funduszu, wpisawszy, jak słusznie, w poczet wydatków 1889 r. kwotę wydaną z dochodów bieżących na zakupno obligacyj przeniesionych do majątku funduszowego. Roztrząsając zaraz niżej szczegółowo pozycye wydatków, wykażemy powody dla których wydano rzeczywiście mniej niż obliczono w budżecie we wszystkich ważniejszych rubrykach wydatków.

I tak po 1-sze, na koszta zarządu wydano 7.321 zł. 36 ct. w. a. zaś preliminowano 7.681 zł. w. a., przeto wydano mniej o 359 zł. 64 ct. w. a. w skutek zaoszczędzeń przez interkalarye. Po 2-gie na zapłatę za obligacye wylosowane i płatne w 1889 roku preliminowano 1,285.200 zł. w. a., sumę równą należytości za obligacye przypadające do losowania i wypłaty w r. z., zaś wypłacono tylko 1,228.878 zł. w. a. za wszystkie obligacye przedłożone do wypłaty w ciągu r. z. a wylosowane w owym roku i w latach poprzednich, więc mniej o 56.322 zł. w. a. niż preliminowano, gdyż nie przedłożono do wypłaty wielu obligacyj wylosowanych w 1889 roku. Po 3-cie na zapłatę za kupony preliminowano 774.263 zł. w. a. sumę równą należytości za kupony zapadające w 1889 roku; zaś wypłacono za kupony 750.440 zł. 57 ct. w. a., mniej o 23.822 zł. 43 ct. w. a. gdyż tylko za sumę wyżej wymienioną przedłożono do wypłaty kuponów tak zapadłych w pięciu latach poprzednich jako też zapadłych w roku 1889. Po 4-te na rozmaite drobne nieprzewidziane wydatki preliminowano 100 zł. w. a. a wydano tylko 14 zł. 40 ct. w. a.

Wydano istotnie więcej niż preliminowano tylko na zaliczki zwrotne ale nie zwrócone w ciągu roku budżetowego; gdyż ten wydatek preliminowano na 350 zł. w. a., wydano zaś 1077 zł. 57 ct. w. a. Albowiem niektóre urzędy podatkowe wypłaciły przez pomyłkę przedłożone im kupony przedawnione, a gdy władza kontrolująca, kupony te urzędom podatkowym zwróciła, zapisawszy mylny wydatek jako zaliczkę zwrotną przez te urzędy podatkowe, w istocie zaś przez składających kupony przedawnione; lecz urzędy podatkowe nie zwróciły jeszcze przed końcem roku budżetowego tych zaliczek. Wreszcie wydano wspomniane wyżej 83.224 zł. 58 ct. w. a. dla zakupienia obligacyj na własność funduszu; zaś na ten cel nic w budżecie nie wyznaczono, bo nie można było przewidzieć, iż dochody rzeczywiste będą większe niż wydatki rzeczywiste zwyczajne i będzie można przewyżki dochodów użyć na zakupno obligacyj.

Wszystkie dochody rzeczywiste funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego w 1887. roku przyniosły 2,038.818 zł. 86 ct. w. a.; gdy zaś wszystkie dochody obrachowane w budżecie na ów rok miały przynieść 2,067.957 zł. w. a.; przeto dochody przyniosły rzeczy-

wiście mniej o 29.138 zł. 14 ct. w. a. niż preliminowano. Głównym powodem tego rezultatu było, iż dochód z odsetek od własnych obligacyj t. j. wartość kuponów od nich w kwocie 29.313 zł. w. a. zamieszczono, odpowiednio zasadom budżetowym, w dziale dochodów, gdyż w dziale wydatków zamieszczono całą należytość za wszystkie kupony zapadające w 1889 roku. Drugim powodem, iż ogół dochodów preliminowanych na rok 1889 był większy od pobranego rzeczywiście, było to, iż w budżecie na rok 1889 preliminowano sprzedaż części obligacyj będących własnością funduszu, za sumę 55.000 zł. w. a. dla pokrycia wydatków w owym roku; zaś rzeczywiście sprzedano tych obligacyj mniej niż preliminowano, bo tylko za kwotę 44.772 zł. 52 ct. w. a., przeto mniej o 10.227 zł. 48 ct. w. a. Po trzecie, z pomiędzy obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu, wylosowano w 1889 roku za sumę 31.500 zł. w. a. i te wylosowane obligacye zrealizowano, zaś w budżecie obliczono przybliżenie dochód z tego źródła zależnego od losu na 34.278 zł. w. a., przeto dochód rzeczywisty w tej rubryce był mniejszy od preliminowanego o 2.778 zł, w. a. Wreszcie z zwrotu zaliczek dochód istotny był mniejszy o 422 zł. 07 ct. w. a. niż preliminowano, a to z powodu, iż nie wszystkie zaliczki, których zwrot przypadał w roku 1889 zwrócono do końca tegoż roku.

Z czterech wyżej wskazanych powodów ogół dochodów rzeczywistych w r. 1889 byłby mniejszy od ogółu preliminowanych w budżecie o 42.740 zł. 55 ct. Lecz ponieważ inne rubryki dochodów przyniosły więcej niż preliminowano, przeto ogół dochodów rzeczywistych był mniejszy od obliczonych w budżecie tylko o 29.138 zł. w. a. jak wyżej wykazano. I tak: wpłata na kapitały przyniosła instotnie 2.024 zł. w. a. zaś dochód z tego źródła preliminowano na 927 zł. w. a. odpowiednio należytości za ów rok, przeto wpłynęło istotnie więcej o 1.097 zł. w. a. z powodu ściągnięcia zaległości z lat dawniejszych. Z tego także powodu wpłata na renty przyniosła 449 zł. 79 ct. w. a. więcej o 277 zł. 79 ct. w. a. niż preliminowano ten dochód w kwocie 172 zł. Odsetki za zwłokę i inne dochody od „stron obowiązanych“ przyniosły rzeczywiście 5.636 zł. 32 ct. w. a. więcej o 1.249 zł. 32 ct. w. a. niż preliminowano dochód ów w kwocie 4.387 zł. a to z powodu, iż przy wypłacie za obligacye wylosowane i do wypłaty przedstawione zwrócili właściciele obligacyj większą kwotę za brakujące kupony niż na podstawie przecięcia obliczono w budżecie i że ściągnięto więcej odsetek za zwłokę w spłacie kapitałów przez strony obowiązane. Dochód z dodatku indemnizacyjnego pobieranego w wysokości 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich przyniósł rzeczywiście z zachodniej części Galicyi dla funduszu indemn. zach. galic. 759.493 zł. 88 ct. w. a., więcej o 10.952 zł. 88 ct. w. a. niż dochód ten obliczono w budżecie na r. 1889 na podstawie sprawdzonej należytości podatków na rok 1888. Ta przewyżka dochodu rzeczywistego z dodatku indemnizacyjnego spowodowaną została: po pierwsze, ściągnięciem większej ilości zaległego dodatku z lat dawniejszych niż zaległo z bieżącej za rok 1889 należytości tegoż dodatku, wskutek czego ogólna zaległość dodatku indem. w zachodniej części Galicyi, wynosząca z końcem roku budżetowego 1888, 109.145 zł. 13 ct. w. a. zmniejszyła się z końcem roku budżetowego 1889 na 103.454 zł. 37 ct. w. a t. j. zmniejszyła się o 5.690 zł. 76 ct. w. a.; po drugie z powodu, że sprawdzona należytość podatków bezpośrednich była w zachodniej części Galicyi w 1889 roku większą niż w 1888 roku, na podstawie której obliczono przybliżenie w budżecie należytość dodatku indemnizacyjnego na rok 1889; w następstwie tego wzrostu podatków w zachodniej części Galicyi, należytość dodatku indemn. z tej części kraju obliczona w budżecie na r. 1889 na kwotę 748.541 zł. w. a., wynosiła rzeczywiście w owym roku 758.828 zł. 82 ct. w. a. więcej o 10.287 zł. 82 ct. w. a. Lecz dodać należy, że znów z tej rzeczywistej należytości dodatku część zaległa u podatkujących.

Nadmienić wreszcie należy, iż do ogółu dochodów rzeczywistych w 1889. roku wpłynęła odebrana z Kasy oszczędności wkładka 24 zł. 58 ct. w. a. a tego dochodu nie preliminowano w budżecie. Zasiłek ze skarbu państwa dla funduszu indem. zach. galic. preliminowany na r. 1889 w sumie 1,194.892 zł. w. a. wpłynął w tej samej sumie t. j. całą subwencyą ze skarbu państwa

wynoszącą 2,625.000 zł. w. a. dla obu funduszów indem. galicyjskich, rozdzielono istotnie między te dwa fundusze w tym samym stosunku jak oznaczono w budżecie.

Porównawszy ogół dochodów rzeczywistych funduszu indem. zach. galic w 1889 roku wynoszący 2,038.818 zł. 86 ct. w. a. z ogółem rzeczywistych wydatków w tymże roku, wynoszących 2,071.156 zł. 48 ct. w. a. okazuje się przewyżka wydatków rzeczywistych nad rzeczywiste dochody w kwocie 32.337 zł. 62 ct. w. a.

Jednak gdy do ogółu dochodów rzeczywistych za rok 1889 wynoszących . . . . . 2,038.818 zł. 86 ct. w. a
dodamy pozostałość z rachunków z lat dawniejszych znajdującą się w zapasie kasowym tegoż funduszu, wynoszącą z końcem roku budżetowego 1888 . . . . . 103.224 „ 65 „ „ „
przeto ogół dochodów rzeczywistych za r. 1889 wraz z tą pozostałością z rachunków będącą w zapasie kasowym, wynosił . . . 2,142.043 zł. 51 ct. w. a.
A ponieważ wydano rzeczywiście w 1889. roku . . . . 2,071.156 „ 48 „ „ „
przeto pozostałość z rachunków z końcem r. 1889 wynosiła . 70.887 zł. 03 ct. w. a.
i była w zapasie kasowym funduszu.

Majątek funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego wynosił z końcem roku budżetowego 1889, 598.728 zł. 07 ct. w. a., mianowicie w obligacyach indemnizacyjnych policzonych w ich imiennej wartości było 570.200 zł. m. k. czyli 598.710 zł. w. a., zaś w książeczce kasy oszczędności 18 zł. 07 ct. w. a. A ponieważ majątek funduszu tego z końcem roku budżetowego 1888 wynosił 591.168 zł. 07 ct. w. a., mianowicie w obligacyach indemnizacyjnych według ich imiennej wartości 591.150 zł. w. a. a w książeczce kasy oszczędności 18 zł. 07 ct. w. a. przeto zwiększył się o 7.560 zł. w. a. W ciągu 1889 roku z obligacyj będących własnością funduszu wylosowano i zrealizowano obligacyj indemnizacyjnych brzmiących na sumę 31.500 zł. w. a., sprzedano obligacyj brzmiących na sumę 44.940 zł. w. a. licząc je w ich imiennej wartości, przeto razem wzięto z majątku obligacyj indemnizacyjnych brzmiących na sumę 76.440 zł. w. a. natomiast z dochodów bieżących zakupiono za sumę 83.224 zł. 58 ct. w. a. obligacyj indemnizacyjnych brzmiących na sumę 84.000 zł. w. a. i obligacye te przeniesiono do majątku funduszowego.

Aktywa funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego wynosiły z końcem roku 1889, 782.926 zł. 05 ct. w. a., ponieważ zaś ogół aktywów tegoż funduszu z końcem 1888 r. wynosił 814.784 zł. 36 ct. w. a., przeto zmniejszył się o 31.858 zł. 31 ct. w. a. Albowiem chociaż wzrosło nieco, jak wskazaliśmy, jedno ważne aktywum t. j. majątek funduszu, jednak zmniejszyły się dwa znaczne aktywa, mianowicie: zaległość dodatku indemnizacyjnego u podatkujących i pozostałość z rachunków będąca w zapasie kasowym z powodów które już przytoczyliśmy wyżej podając zarazem kwotę tych aktywów. Wskutek ściągnienia zaległości zmniejszyło się także trzecie aktywum t. j. „wpłata na kapitały od obowiązanych“, która z końcem roku 1889 wynosiła 5 297 zł. w. a. zaś zaległe odsetki za zwłokę i inne drobne dochody 2 524 zł. w. a.

Stan bierny funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego z końcem roku budżetowego 1889 wynosił 14,737.673 zł. 14 ct. w. a. a ponieważ z końcem 1888 roku wynosił 15,991.164 zł. 53 ct. w. a., przeto zmniejszył się o 1,253.491 zł. 39 ct. w. a. a to głównie z powodu że przez losowanie i spłatę obligacyj zmniejsza się najważniejsza pozycya stanu biernego t. j. należytość za obligacye indemnizacyjne zachodnio galicyjskie pozostające jeszcze do losowania i do wypłaty. Obligacyj indemnizacyjnych zachodnio galicyjskich, które mają być losowane i wypłacane do 1898 roku, pozostawało z końcem roku 1889 za 14,200.179 zł. w. a. Prócz tego głównego pasywum należało się w końcu roku 1889 za obligacye indemnizacyjne już wylosowane w latach poprzednich lecz dotąd nie przedłożone do wypłaty 246.046 zł. 50 ct. w. a.; za kupony już zapadłe nieprzedawnione a nieprzedłożone jeszcze do

wypłaty 287.900 zł. 14 ct. w. a. Nadmienić tu należy że cząstka tych dwóch pasywów nie jest realna, gdyż zapewne zaginęła część obligacyj wylosowanych i kuponów zapadłych a nieprzedłożonych do wypłaty.

W przedłożonem przez rząd Sejmowi zamknięciu rachunków wpisano jeszcze w poczet pasywów funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego wielką sumę 39,835.643 zł. 54 ct. w. a., którą to sumę wynosiły z końcem roku 1889 nieuzasadnione pretensye skarbu państwa do funduszu indemnizacyjnego zachodnio galicyjskiego, a które to pretensye usunięte zostały stanowczo i ostatecznie ugodą między krajem naszym a państwem, przyjętą wreszcie przez państwo mocą ustawy z 5. czerwca 1890 roku. Pretensyi tej nie wliczał Sejm nigdy w poczet rzeczywistych pasywów funduszu, przeto tem mniej nie zapisujemy jej wcale i teraz w poczet pasywów po ugodzie która roszczenia te zupełnie zniosła.

Przystępujemy wreszcie do zdania sprawy z zamknięcia rachunków z wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego *krakowskiego* za rok 1889.

Wszystkie wydatki rzeczywiste tegoż funduszu w 1889 roku wynosiły 177.302 zł. 78 ct. w. a., bo w poczet wydatków rzeczywistych nie liczymy kwoty 4.667 zł. 57 ct. w. a., którą, jako nadwyżkę dochodów funduszu, wydano wprawdzie z kasy funduszu, ale jako własność tego funduszu złożono ją w Banku krajowym na procent; kwotę tę doliczymy do pozostałości z rachunków z końcem roku 1889. Ponieważ ogół wydatków tegoż funduszu przewidzianych w budżecie na rok 1889, wynosił 182.783 zł. w. a., przeto wydano mniej niż preliminowano w budżecie o 5.480 zł. 22 ct. w. a. Mianowicie wydano rzeczywiście mniej niż preliminowano w budżecie: po 1sze na spłatę kapitałów, to jest na zapłatę za obligacye wylosowane i przedłożone do wypłaty w ciągu 1889 roku, o .725 zł. w. a., albowiem na wydatek ten preliminowano 128.100 zł. w. a., wydano zaś rzeczywiście 123.375 zł. w. a. gdyż tyle tylko obligacyj przedłożono do wypłaty w ciągu 1889 r. Po 2gie na wypłatę za kupony preliminowano 54.008 zł. w. a. sumę równą wartości wszystkich kuponów mających zapaść w 1889 roku, wypłacono istotnie 53.301 zł. 51 ct. w. a. mniej o 706 zł 49 ct. w. a. z powodów wskazanych przy tejże pozycyi funduszów indemnizacyjnych galicyjskich. Po 3cie na rozmaite wydatki preliminowano 50 zł. w. a. a nic nie wydano, bo nie było żadnych wydatków przypadkowych. Po 5te na zaliczki zwrotne prelimionwano 50 zł. w. a. a nic w tej pozycyi nie wydano. Natomiast wydano nieco więcej na zarząd funduszem, bo prelimionwano 575 zł. w. a. wydano zaś 626 zł. 28 ct. w. a. przeto wydano więcej o 51 zł. 28 ct. w. a. a to z powodów: po 1sze, że przy układaniu budżetu, Sejm zmniejszając całą sumę 25.546 zł. w. a, preliminowaną przez rząd na koszta zarządu wszystkiemi trzema funduszami, skreślił z wydatku na zarząd funduszem krakowskim 76 zł. w. a., zaś w stosunku, w którym ten wydatek na zarząd rozdzielany bywa między wszystkie trzy fundusze, należało skreślić tylko z kosztów zarządu funduszem krakowskim $^1/_{35}$ część sumy skreślonej a przeto 31 zł. 13 ct. w. a.; po 2ie iż trzeba było wypłacić więcej kosztów podróży w sprawach serwitutowych niż obliczono przy układaniu budżetu.

Ogół dochodów rzeczywistych funduszu krakowskiego w 1889 roku wynosił 204.550 zł. 79 ct. w. a. Ponieważ zaś wszystkie dochody preliminowane w budżecie na ów rok wynosiły 182.859 zł. w. a., przeto dochody rzeczywiste przyniosły więcej niż preliminowano o 21.691 zł. 79 ct. w. a. Mianowicie: I. dodatek indemnizacyjny pobierany w Krakowskiem w 1889 roku w wysokości 16 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, przyniósł rzeczywiście dochodu 153.144 zł. 58 ct. w. a.; ponieważ zaś dochód z dodatku indem. obrachowano w budżecie na r. 1889 na podstawie podatków należnych w 1888 roku, na sumę 125.756 zł. w. a., przeto przyniósł istotnie więcej o 27.388 zł. 58 ct. Przyniósł zaś rzeczy-

wiście więcej z powodów: po 1-sze ponieważ podatki bezpośrednie w Krakowskiem, w stosunku których pobierano dodatek indemnizacyjny, wymierzone i pobierane były w 1889 roku wyżej niźli w 1888, tak iż gdy dochód z dodatku indemnizacyjnego obliczony w budżecie na rok 1889. na podstawie należytości podatków bezpośrednich w Krakowskiem w 1888 roku, miał wynosić 125.756 zł. w. a., zaś istotna należytość dodatku indemnizacyjnego wymierzona rzeczywiście w 1889 roku na podstawie należytości podatków bezpośrednich w tymże roku, wynosiła 143.085 zł. 46 ct. w. a.; po 2-ie ponieważ w ciągu 1889 roku ściągnięto więcej zaległości dodatku indemnizacyjnego z lat dawniejszych, niźli zaległo z bieżącej należytości tegoż dodatku, wskutek czego ogólna zaległość dodatku się zmniejszyła, bo gdy z końcem roku budżetowego 1888 wynosiła 41.241 zł. 76 ct. w. a., z końcem roku budżetowego 1889. wynosiła tylko 30.817 zł. w. a.

Dochód rzeczywisty był także znacznie większy od preliminowanego po II. z realizowania wylosowanych obligacyj będących własnością funduszu; gdyż obliczono go przybliżenie w budżecie na 1.100 zł. w. a. zaś z zapasu obligacyj będących własnością funduszu wylosowano w 1889 roku obligacyj za 10.150 zł. m. k. przeto za niezwykle wielką sumę w stosunku do całej ilości obligacyj będących własnością funduszu i za zrealizowanie tych wylosowanych obligacyj wpłynęło do dochodów 10.657 zł. 50 ct. w. a., przeto więcej o 9.557 zł. 50 ct. w. a. niż na podstawie przecięcia obliczono w budżecie. III. Z zapasu kasowego w gotówce, który w tym funduszu wynosił z końcem 1888 roku 34.721 zł. w. a., wpisano w budżecie na 1889 rok 12.694 zł. w poczet dochodów owego roku przeznaczając tę kwotę na pokrycie wydatków; w istocie zaś gdy z początkiem roku nie wpływały dochody z innych źródeł, cały zapas kasowy 34.721 zł. w. a. wzięto w poczet dochodów i użyto dla pokrycia wydatków, przeto ten dochód rzeczywisty był większy od preliminowanego o 22.027 zł. w. a. Nadmienić tu winniśmy, że gdy w ciągu roku 1889 wpłynęły dochody z dodatku indemnizacyjnego i z innych źródeł, utworzył się znów znaczny zapas kasowy, i z końcem roku budżetowego pozostał w sumie 22.580 zł. 43 ct. w. a., zaś ten zapas kasowy wykazano jako pozostałość z rachunków z końcem roku 1889. IV. Dochód rzeczywisty był większy od preliminowanego z odsetek za zwłokę w wpłacie kapitałów i z innych dochodów od „obowiązanych". Strony obowiązane zapłaciły w ogóle w ciągu 1889 roku 858 zł. 33 ct. w. a., a dochód ten był preliminowany w kwocie 374 zł. Powodem większego dochodu rzeczywistego niż preliminowano, była spłata zaległości z lat poprzednich i większy dochód z taks za przepisanie obligacyj indemnizacyjnych.

Dochody rzeczywiste z tych czterech źródeł przewyższyłyby znacznie więcej preliminarz dochodów na rok 1889, niż wykazaliśmy wyżej porównując ogół dochodów rzeczywistych z ogółem dochodów preliminowanych, gdyby istotnie sięgnięto do piątego źródła dochodów przyzwolonego w budżecie, to jest, gdyby dla pokrycia wydatków sprzedano część obligacyj będących własnością funduszu, które budżet pozwalał wziąć z majątku funduszowego i sprzedać za sumę 35.000 zł. w. a. i sumę tę wstawiał w piątej pozycyi działu dochodów bieżących na rok 1889. Ponieważ jednak inne źródła dochodów, mianowicie dodatek indemnizacyjny, przyniosły większą kwotę niż preliminowano, nie było potrzeby i nie sięgnięto wcale do majątku funduszu dla pokrycia wydatków w roku 1889. Także odsetki od obligacyj stanowiących majątek funduszu, nie przyniosły całego preliminowanego dochodu, albowiem fundusz zrealizował zapadłe kupony tylko od galicyjskich obligacyj będących jego własnością, ale od obligacyj indem. krakowskich nie wypłacił kuponów sam sobie, lecz jak zwykle zniszczył te kupony, zaś dla porządku budżetowego w dziale dochodów zamieszczono sumę 7.900 zł. w. a. równą wartości kuponów zapadających w 1889 roku od obligacyj będących własnością funduszu, gdyż w dział wydatków wstawiono sumę wartości kuponów od wszystkich obligacyj.

Ponieważ rzeczywiste wydatki funduszu indemnizacyjnego krakowskiego wynosiły w 1889 roku 177.302 zł. 78 ct. w. a., zaś wszystkie rzeczywiste dochody przyniosły w tymże roku 204.550 zł. 79 ct. w. a.; przeto pozostałość z rachunków z końcem roku budżetowego

1889 wynosiła 27.248 zł. 01 ct. w. a., z której to sumy 4.667 zł. 57 ct. w. a. umieszczono w banku krajowym na procent, zaś 22.580 zł. 44 ct. w. a. pozostało jako zapas kasowy funduszu.

Majątek funduszu indem. krakowskiego wynosił z końcem roku 1889: 112.654 zł. 50 ct. licząc obligacye indemnizacyjne, w których był złożony, w ich imiennej wartości. Ponieważ z końcem roku 1888 majątek tego funduszu wynosił 123.312 zł. w. a., licząc także obligacye w ich imiennej wartości, przeto zmniejszył się o 10.657 zł. 50 ct. w. a., a to z powodu, iż z pomiędzy obligacyj będących własnością funduszu wylosowano w 1889 roku obligacye na tę sumę, a wylosowane zrealizowano.

Aktywa funduszu indemnizacyjnego krakowskiego wynosiły z końcem roku budżetowego 1889: 185.514 zł. 54 ct. w. a., przeto zmniejszyły się o 27.807 zł. 96 ct. w. a., gdyż z końcem roku 1888 wynosił stan czynny 213.322 zł. 50 ct. w. a. Głównymi powodami zmniejszenia się stanu czynnego było zmniejszenie się trzech głównych aktywów: *a)* majątku funduszowego (z 123.312 zł. w. a. na 112.654 zł. w. a.); *b)* pozostałości z rachunków (z 34.721 zł. w. a. na 27.248 zł. w. a.); *c)* zaległości dodatku indemnizacyjnego u podatkujących w Krakowskiem (z 41.241 zł. 76 ct. w. a. na 30.813 zł. w. a.).

Passywa funduszu indem. krakowskiego wynosiły z końcem 1889 roku: 1,114.312 zł. 73 ct. w. a.; ponieważ zaś z końcem 1888 roku stan bierny funduszu wynosił 1,239.268 zł. 76 ct. w. a., przeto passywa zmniejszyły się w ciągu 1889 roku o 124.956 zł. 03 ct. w. a. Mianowicie pozycye stanu biernego w tym funduszu były z końcem roku 1889 następujące: 1sze Obligacye indemnizacyjne krakowskie pozostające jeszcze do losowania wynosiły sumę 952.066 zł. 50 ct. w. a.; 2gie Obligacye już wylosowane do końca 1889 roku lecz nieprzedłożone do wypłaty: 36.907 zł. 50 ct. w. a.; 3cie kupony zapadłe i nieprzedawnione, a nie przedłożone jeszcze do wypłaty: 125.336 zł. 41 ct. w. a. (Nadmienimy tu nawiasowo, iż po 30. kwietnia 1890 roku, główna pozycya stanu biernego funduszu indemnizacyjnego krakowskiego, t. j. należytość za obligacye pozostające do losowania, wynosiła już tylko 783.620 zł. m. k., chociaż według pierwotnego planu losowania miało jeszcze po 30. kwietnia 1890 roku pozostać obligacyj indem. krakowskich niewylosowanych za 1,288.000 zł. m. k.; pozostało zaś rzeczywiście mniej przeszło o pół miliona zł. m. k., gdyż fundusz indemnizacyjny krakowski — do którego skarb państwa nie rościł żadnych pretensyj, bo mu nie dawał nigdy żadnych zasiłków — mógł od 1858 roku za przewyżkę swoich dochodów bieżących, czerpanych prawie wyłącznie z dodatku indemnizacyjnego pobieranego w Krakowskiem, wykupywać krakowskie obligacye indemnizacyjne na swoję własność i takowe niszczyć.

Komisya budżetowa składa Wys. Sejmowi powyższe szczegółowe sprawozdanie o zamknięciu rachunków z dochodów i wydatków w 1889 roku wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych, którymi dotychczas c. k. rząd zarządza, oraz z stanu tych funduszów z końcem roku 1889.

Jednak komisya budżetowa zważywszy, że w przedłożonem przez c. k. Rząd zamknięciu rachunków za rok 1889 są zamieszczone w stanie biernym funduszów indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskiego i zachodnio-galicyjskiego wielkie sumy powstałe z nieuzasadnionych pretensyj, które rości sobie skarb państwa do tych funduszów, pretensye których Wys. Sejm nigdy nie uznał i nie uznaje;

Zważywszy powtóre, że chociaż ugoda — mocą której uregulowany został stosunek skarbu państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskiego i zachodnio-galicyjskiego i mocą której odstąpił skarb państwa od wyżej wspomnionych pretensyj nieuznanych nigdy przez kraj nasz, — została przyjętą przez Reprezentacyę państwa i przez Sejm, a c. k.

Rząd i Wydział krajowy otrzymali prawomocne upoważnienie do podpisania tej ugody, jednak ta ostatnia formalność jeszcze spełnioną nie została;

Zważywszy po trzecie, że Wys. Sejm nie załatwiał stanowczo zamknięć rachunków funduszów indemnizacyjnych także z powodu, iż te zamknięcia rachunkowe przedstawia c. k. Rząd Wys. Sejmowi dopiero od 1871 r., zaś poprzednich zamknięć rachunków indemnizacyjnych nie przedłożono Wys. Izbie i Sejm ich nie roztrząsał, przeto zamknięć rachunkowych później i teraz przedłożonych nie można należycie zbadać i stanowczo załatwić;

Z tych powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

„Sejm wstrzymuje się od stanowczego załatwienia przedłożonego mu zamknięcia rachunków indemnizacyjnych Galicyi wschodniej, Galicyi zachodniej i W. Księstwa Krakowskiego za rok 1889, a przyjmuje tylko je do wiadomości z zastrzeżeniami uchwalonemi na poprzednich sesyach sejmowych.“

We Lwowie dnia 8. listopada 1890 r.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

L. W. 46.122/90.

Aleg. 144.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 14. września 1888 przekazał Wysoki Sejm petycyę gminy miasta Jasła o utworzenie szkoły wydziałowej żeńskiej Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Pismem z dnia 12. lutego 1889 L. 53.399 zawiadomił Wydział krajowy gminę miasta Jasła, że petycyi tej nie może przedłożyć Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem przychylnym, ponieważ gmina tego miasta oprócz dostarczenia lokalu, opału i szprzętów szkolnych, do czego już z ustawy jest obowiązaną — żadnego datku na utrzymanie szkoły w petycyi swej nie przyrzekła.

Wezwał przeto Wydział krajowy gminę, aby zawotowała potrzebne fundusze i określiła dokładnie, jak szkoła ta ma być urządzoną.

Wobec tego, że miasto Jasło, według obliczenia ludności z roku 1880 liczy ponad 3.000 mieszkańców, mianowicie 3.300, koszta założenia ośmioklasowej szkoły wydziałowej żeńskiej tamże, to jest wydatki na płace nauczycieli i nauczycielek dla nowo utworzonych czterech klas wyższych, przedstawiałyby się w sposób następujący:

1. Płaca dyrektora wraz z dodatkiem . . .	800 zł.
2. płace czterech nauczycielek starszych po 600 zł. .	2.400 „
3. płaca katechety	600 „
Razem	3.800 zł.

Ponieważ obecnie pobiera nauczycielka kierująca istniejącą szkołą ludową kwotę 500 zł. rocznie, należy ten wydatek odliczyć, gdyż kierownictwo szkoły ludowej obejmie wyżej wymieniony dyrektor. Nadwyżka kosztów zatem spowodowana przekształceniem czteroklasowej szkoły ludowej na ośmioklasową wydziałową, wynosiłaby kwotę 3.300 zł.

W prośbie swej z dnia 19. kwietnia 1890, wystosowanej do c. k. Rady szkolnej krajowej, a odstąpionej przez nią Wydziałowi krajowemu odezwą z dnia 5. maja 1890 L. 7.452, oświadczyła gmina miasta Jasła, że jest gotową przyczyniać się do utrzymania szkoły wydziałowej roczną kwotą 270 zł.

Na prośbę tę odpowiedział Wydział krajowy pismem z dnia 7. października 1890 L. 19.859 oznajmiając gminie, że w sprawie przekształcenia szkoły ludowej na wydziałową przedłoży Wysokiemu Sejmowi tylko w tym razie przychylny wniosek, jeżeli gmina podejmie się dopłacać rocznie kwotę 1.000 zł.

Do ostatniej swej prośby z d. 24. października dołącza Zwierzchność gminna uchwałę Rady gminnej, którą to obowiązuje przyczyniać się do utrzymania wydziałowej szkoły roczną kwotą 500 zł.

Jako motywa, dla których gmina nie może podwyższyć dotacyi, podaje Zwierzchność gminna to, że zwykłe dochody jej ograniczone są głównie tylko na dochody z propinacyi miejskiej, które razem z innymi pomniejszymi dochodami wynoszą zaledwie kwotę 25.000 zł., dalej, że w ostatnich czasach musiała gmina miasta Jasła ponosić znaczne wydatki, mianowicie na wystawienie budynku gimnazyalnego i sądowego, jak również to, że wzrost miasta, spowodowany otwarciem sądu obwodowego i wybudowaniem kolei Rzeszów-Jasło, wkłada na gminę coraz nowe obowiązki na cele bezpieczeństwa publicznego, na cele sanitarne i t. d., jednem słowem, że gmina miasta Jasła nie widzi się w możności wobec tego, że już na cele szkół ludowych wydaje więcej, niż tego ustawa wymaga, przyczynić się znaczniejszą sumą do założenia szkoły wydziałowej żeńskiej, z której zresztą, zdaniem gminy, przedewszystkiem korzystać będą okoliczni mieszkańcy.

Wydział krajowy przyznaje, że gmina miasta Jasła jest obecnie obciążona bardzo znacznymi wydatkami, musi jednak zauważyć, że wydatki obecnie przez gminę miasta Jasła poczynione, przyczynić się tylko mogły i przyczyniły się już do znacznego wzrostu miasta i że niewątpliwie w krótkim czasie wzrost ten przybierze jeszcze większe rozmiary, wskutek czego i siła podatkowa miasta się powiększy. Wobec tego dalej, że gmina miasta Jasła nie ma żadnych dodatków gminnych, że zatem i obecna siła podatkowa mieszkańców nie jest jeszcze wcale osłabiona, Wydział krajowy nie widzi powodu do uwzględnienia prośby na tych warunkach opartej, tembardziej, że szkoły wydziałowe w Rzeszowie, Tarnowie, a wreszcie i będąca przedmiotem uchwały obecnej sesyi Wysokiego Sejmu szkoła wydziałowa w Kołomyi, zorganizowane zostały z mniejszem stosunkowo obciążeniem funduszu krajowego.

Wydział krajowy wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. 1. W miejsce dotychczasowej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej w Jaśle, utworzoną zostaje w tem mieście z początkiem roku szkolnego 1891/2 czteroklasowa szkoła wydziałowa żeńska, połączona z czteroklasową szkołą pospolitą, tudzież z kursami uzupełniającymi, mianowicie z kursem praktycznym robót kobiecych i kursem teoretycznym dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej, a to w myśl załączonego jak A. statutu.

2. Wszystkie w art. XXIV. ustawy z d. 2. lutego 1885 (Nr. 29 Dz. u. kr.) wymienione wydatki na powyższą szkołę ponosić będzie gmina miasta Jasła z własnych fundusów.

3. Oprócz prestacyj dotychczasowych dobrowolnych i prestacyj ustawą nałożonych na pokrycie płac nauczycieli, gmina obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.000 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej. Resztę wydatków na płace dyrektorów i nauczycielek powyższej szkoły ponosić będzie fundusz szkolny okręgowy, względnie krajowy.

4. Wydatki na utrzymanie kursów uzupełniających teoretycznego i praktycznego, które przy powyższej szkole urządzić się mają, pokrywane będą z opłat szkolnych i dobrowolnych datków, a w razie gdyby opłaty i datki te nie wystarczały, będzie reszta kosztów pokrytą także z funduszów gminnych.

II. Sejm uchwala załączony pod A. statut.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 12. listopada 1890.

Marszałek krajowy:

Eustachy Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Oktaw Pietruski *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Projekt statutu

szkoły wydziałowej żeńskiej połączonej z pospolitą, tudzież kursów nauki dopełniającej w Jaśle.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje Art. IX .krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. lutego 1885. (Nr. 28 Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające, teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną dyrekcyą. Tej samej dyrekcyi podlega zarazem czteroklasowa żeńska szkoła ludowa pospolita, połączona ze szkołą wydziałową.

§. 4.

Językiem wykładowym tak szkoły pospolitej jak i wydziałowej, tudzież kursów uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasach.

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV. klasy szkoły ludowej pospolitej, lub pomyślny wynik egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych Art. VI1. i IX. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885. będą także udzielane język francuski i nauka muzyki jako przedmioty nadobowiązkowe.

§. 8.

Nauka odbywać się będzie wedle planu naukowego, wydanego przez c. k. Radę szkolną krajową.

§. 9.

Grono nauczycielskie szkoły wydziałowej żeńskiej składa się z dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych. Rada szkolna okręgowa, a w razie wątpliwości Rada szkolna krajowa oznacza grupy kwalifikacyjne, do których uzdolnienie potrzebne mają wykazać kompetentki przy każdorazowem ogłoszeniu konkursu. Przytem należy tak postępować, ażeby wymaganiom planu naukowego co do rozkładu przedmiotów naukowych stało się zadość.

Kierownik ma się wykazać przynajmniej patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej mają posady stałe. Stanowisko katechety określa osobna ustawa. (Dz. u. kr. Nr. 71 z roku 1889).

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 urządza się kurs uzupełniający w kierunku teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej. Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielonego przez szkołę wydziałową i obejmować może następujące przedmioty.

a) Historyę literatury powszechnej z szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej.

b) Historyę powszechną nowszych czasów.

c) Estetykę ze szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego.

d) Wiadomości z hygieny, pedagogii, dydaktyki o ile są potrzebne w przyszłem powołaniu kobiety.

e) Naukę gospodarstwa domowego.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego robót kobiecych.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem, lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawiani corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej. Renumeracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, celem omawiania kwestyj dotyczących kursu, a wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 16.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł., a oprócz tego z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę, wynoszącą miesięcznie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miejscowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zniżenia opłaty, także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego; jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $^1/_4$ ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 17.

W myśl ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 art. XI. urządza się kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

Kurs ten obejmować może oddział krawiectwa i oddział białego szycia, a mianowicie obejmuje oddział białego szycia:

a) Naukę kroju bielizny w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Ćwiczenia w szyciu ręcznem i maszynowem według najlepszych metod, z uwzględnieniem metody szalenfeldowskiej i poznanie towarów.

Oddział krawiectwa obejmuje zaś:

a) Naukę kroju sukien w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Wykonanie robót według najnowszych metod z uwzględnieniem nauki o kolorach i stylach, tudzież towaroznawstwa.

Oprócz tego mogą być na kursie praktycznym wykładane:

a) Rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą.

b) Stylistyka handlowa.

c) Geografia handlowa.

§. 19.

Czas trwania tego kursu, tudzież liczbę godzin nauki, oznacza Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 20.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu z dostatecznym postępem szkoły wydziałowej, a także uczennice, które z takim postępem ukończyły tylko 4-klasową szkołę pospolitą lub wykażą wiadomości, odpowiadające tejże szkole, ale tylko pod tym warunkiem, że skończyły 14 rok życia.

§. 21.

Etat sił nauczycielskich powyższego kursu t. j. liczbę nauczycielek, ich stanowisko (czy stałe, czy tymczasowe), ich płace i inne pobory, tudzież ich emeryturę uchwala Rada miejska i przedkłada do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej.

§. 22.

Warunkiem uzyskania posady jest świadectwo dojrzałości, uzyskane w seminaryum nauczycielskiem, oraz świadectwo z ukończonych z dobrym postępem kursów robót kobiecych w szkole fachowej.

Nauczycielki tak tymczasowe, jakoteż stałe mianuje w myśl art. 10 ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. k. Nr. 16) na przedstawienie Rady miejskiej Rada szkolna okręgowa.

§. 23.

Przepisy dyscyplinarne, obowiązujące nauczycieli szkół ludowych stosują się także do nauczycielek na kursie robót kobiecych. Sprawy ich dyscyplinarne należą jednak do Rady szkolnej okręgowej, a tylko kara wymieniona w art. 24. lit. e. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. k. Nr. 16) zastrzeżoną jest orzeczeniu Rady szkolnej krajowej.

§. 24.

Uczennice kursu praktycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku wpisowe 1 zł., a nadto z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę w kwocie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu praktycznego połączonych. Co do podwyższenia lub zniżenia, a względnie uwolnienia od połowy opłaty, obowiązują odnośne postanowienia §. 16. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 25.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo, stwierdzające postęp w naukach.

§. 26.

Rada szkolna krajowa może na żądanie Rady miejskiej w miarę potrzeby rozszerzyć zakres nauki na kursach uzupełniających, tak praktycznym jak i teoretycznym, a przeto zmienić postanowienia, zawarte w §§. 12. i 18. statutu.

§. 27.

Co do ingerencyi dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego stosuje się w zupełności §. 15., nadto obowiązaną jest dyrekcya do składania rocznych sprawozdań Radzie szkolnej krajowej za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, a względnie okręgowej.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. września a kończy 30. czerwca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 962/90.

Aleg. 145.

Sprawozdanie

Komisyi górniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych zawiera: sprawozdanie z wykonania uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada z. r., z czynności Wydziału krajowego mających na celu podniesienie przemysłu górniczego w kraju, oraz z wniosków o wydatkach na powyższy cel uchwalić się mających i dzieli się na pięć części.

W trzech pierwszych zdaje Wydział krajowy sprawę z użycia funduszów przeznaczonych przez Wysoki Sejm częścią na praktyczne wykształcenie górników, jako subwencye dla niższych szkół górniczych i wiertniczych i stypendya dla uczniów tychże szkół jakoteż dla słuchaczy Akademii górniczych, częścią zaś na zasilenie prac naukowych, będących w ścisłym związku z przemysłem górniczym oraz uwydatnia potrzebę dalszego poparcia powyższych celów w budżecie krajowym na rok 1891. W czwartej części donosi Wydział krajowy o staraniach, jakie miał celem uzyskania u c. k. Rządu korzystnego załatwienia uchwalonych przez Wysoki Sejm dwóch rezolucyj, z których jedna wzywała c. k. Rząd do podjęcia na nowo exploatacyi soli potasowych w kopalni kałuskiej i umożliwienia korzystnej dostawy tych soli rolnikom, — druga tyczyła się zaprowadzenia przy wyższej szkole politechnicznej we Lwowie wykładów z dziedziny górnictwa naftowego kosztem państwa. W ostatnim nareszcie ustępie zdaje Wydział krajowy sprawę o zwrotach pożyczek udzielonych w latach dawniejszych kilku przedsiębiorstwom kopalnianym na głębokie wiercenia naftowe, donosi o uzupełnieniu krajowej Rady górniczej przez powołanie w jej skład nowych członków, w końcu dotyka potrzeby większego zabezpieczenia robotników pracujących w koplaniach minerałów żywicznych na wypadek wybuchu gazów i pożaru.

I.

Komisya górnicza przyjmuje w zasadzie wszystkie wnioski Wydziału krajowego, dążące do podniesienia naszych niższych szkół górniczych i do rozszerzenia prac naukowych z przemysłem górniczym w związku będących, a czyni to tem łatwiej, ile że Wydział krajowy przedłożył jej protokół posiedzenia krajowej Rady górniczej, odbytego dnia 14. września b. r., zawierający o każdej pozycyi preliminarza budżetu na powyższe cele motywowane zdanie Rady. Okoliczność, że Wydział krajowy zasięgnął w bieżącym roku opinii krajowej Rady górniczej, podnosi Komisya górnicza z za-

dowoleniem, gdyż sądzi, że bliższa styczność Wydziału krajowego z reprezentantami przemysłu naftowego i w ogóle górniczego, zasiadającymi w Radzie, daje Wysokiemu Sejmowi większe zapewnienie, że z jednej strony Wydział krajowy o wszystkich istotnych potrzebach tego działu przemysłu krajowego z najlepszych źródeł nabierze informacyi — z drugiej zaś strony, że w nie szerokich ramach wydatków, jakie na te cele zakreślają Sejmowi względy budżetowe, przeznaczone fundusze najodpowiedniej zostaną użyte. Komisya górnicza nie waha się przeto przedstawić Wysokiemu Sejmowi niektórych podniesionych nieco nad pierwotny preliminarz budżetu pozycyj wydatków, a mianowicie:

a) na subwencye praktycznej szkole wiercenia we Wietrznie i niższej szkole górniczej w Borysławiu (zamiast 1.800 zł. w poz. 210 preliminarza budżetu) 3.200 zł.;

b) na wydawnictwo atlasu geologicznego wraz z tekstem (zamiast 1.500 zł. w poz. 204 preliminarza budżetu) 2.500 zł.

c) na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego i na wydanie podręcznika technologii tych produktów (zamiast 300 zł. w poz. 209 prelim. budżetu) 800 zł.;

i uzasadnia potrzebę tak powyższego podniesienia jak i innych w sprawozdaniu Wydziału wyszczególnionych i motywowanych, a z preliminarzem budżetu zgodnych pozycyj wydatków jak następuje:

Potrzeba niższych praktycznych szkół górniczych została już przez Wysoki Sejm niejednokrotnie uznaną — a stwierdza taką potrzebę ogólnie, założenie tylu innych szkół przemysłowych w kraju, tak że nasuwa się uwaga, dlaczego dla przemysłu górniczego, zatrudniającego kilkanaście tysięcy ludzi, używającego tylu machin i narażającego robotników na istotne i nieodzowne niebezpieczeństwo — szkoły te powstały dopiero w ostatnich latach. Powstały one bez żadnego prawie inwestycyjnego wydatku, za remuneracyą dla nauczycieli i wynagrodzeniem za zużywanie narzędzi; pomimo tak skromnych środków działalność obu szkół stała się już widoczną, a Wydział krajowy wydaje jej w swem sprawozdaniu chlubne świadectwo, zwłaszcza co do szkoły wiertniczej we Wietrznie, której pożyteczności dowodzi liczny szereg uczniów otrzymujących bezpośrednio po wyjściu ze szkoły korzystne stanowiska dozorców i kierowników kopalń, oraz ciągle zwiększający się zastęp kandydatów do przyjęcia ich na naukę. O postępach w szkole górniczej w Borysławiu nie zawiera tegoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego wyczerpującego objaśnienia, gdyż pierwszy egzamin uczniów z ukończonego drugiego kursu nauki odbył się dopiero w ostatnich dniach, t. j. 5. listopada b. r. Komisya górnicza otrzymała jednak w krótkiej drodze sprawozdanie o wyniku egzaminu i rozwoju szkoły, które ją uprawnia do twierdzenia, że szkoła ta przy niektórych nieznacznych ulepszeniach odpowie swemu zadaniu. Nadanie obu tym szkołom szerszego zakroju byłoby niewątpliwie rzeczą bardzo pożądaną; na razie koniecznem jest ustanowienie przy każdej z nich osobnego fachowego nauczyciela. Wymaga tego potrzeba ujęcia kursu nauki w pewien systematyczny rozkład i uzupełnienia nauczaniem, które nie da się połączyć w jednej osobie kierownika przedsiębiorstwa (jak we Wietrznie), obarczonego pracą administracyjną, lub kierownika szkoły (w Borysławiu) mającego nadto inne zajęcie. Tylko nauczyciel fachowy, którego wyłącznem zajęciem będzie nauczanie w szkole, może temu zadaniu podołać.

Podniesienie przeto przez Wydział krajowy funduszu na subwencye dla obu tych szkół przeznaczyć się mających o kwotę 1400 zł. celem opłacania w każdej z nich fachowego nauczyciela, uważa komisya górnicza za usprawiedliwione.

Komisya górnicza zaleca Wydziałowi krajowemu postanowienie jako warunku przyjęcia do szkoły we Wietrznie, aby wstępujący uczeń wykazać się musiał przynajmniej sześciomiesięczną pracą w kopalni nafty jako poprzednią praktyką, warunek ten jest niezbędnym gdy się zważy, że cały kurs nauki we Wietrznie zajmuje dotychczas zaledwie trzy, czasem cztery lub wyjątkowo sześć miesięcy czasu, że przeto pewne praktyczne przygotowanie dla następnego odniesienia korzyści z nauki jest nieodzownem. Warunku tego wymagać należy także i od wstępujących do szkoły

uczniów posiadających techniczne studya, gdyż tacy uczniowie po odbyciu nauki wiertniczej w szkole powołani być mogą bezpośrednio na wyższe stanowiska kierowników przedsiębiorstw kopalnianych, gdzie ich zakres działania i odpowiedzialność, jaką na siebie biorą, wymagają tem więcej praktycznej znajomości najdrobniejszych szczegółów manipulacyi przyrządami i pracy, którą mają kierować.

W związku z podniesieniem tych szkół stoi pewne podwyższenie funduszu przeznaczonego corocznie na zasiłki dla uczniów szkół i akademii górniczych, którzy rekrutują się przeważnie ze sfer, pomocy takiej potrzebujących. Fundusz ten ma w ten sposób wynosić na rok przyszły zgodnie z preliminarzem budżetu 3000 złr., nadmienić jednak należy, że odkąd Wysoki Sejm daje do rozporządzenia Wydziału krajowego powyższy zasiłek, nie udzielał Sejm jak dawniej oddzielnych stypendyów dla akademików górniczych, a Wydział krajowy z powyższego funduszu je rozdawał, zachowując jednak przeważną część i w pierwszej linii dla uczniów szkoły praktycznej wiercenia, co zgadza się z zapatrywaniem w tym względzie komisyi górniczej.

W sprawie subwencyonowania badań naukowych z przemysłem górniczym w ścisłym związku zostających, idzie komisya górnicza w jednej pozycyi dalej niż to proponuje Wydział krajowy, a mianowicie wnosi wstawienie na wydanie atlasu geologicznego kraju kwotę o 1000 złr. wyższą t. j. 2500 złr. Że badania geologiczne tylko ujęte w opis i rysunkiem uwidocznione przejść mogą do publicznej wiadomości, a dzieło tej miary co atlas geologiczny odpowiada celowi tylko wtedy, gdy w kilku po sobie następujących latach się ukończy i jako całość zużytkowanem być może, to nie ulega wątpliwości. Sejmowe komisje górnicze miały taki przebieg tego wydawnictwa na oku przedkładając Wysokiemu Sejmowi potrzebę tych badań ale nie chciały niemi obciążać funduszu krajowego, póki na badanie głębszych warstw ziemi, t. j. na tak zwane głębokie wiercenia żądano i otrzymywano subwencje. Wydatki w tym kierunku, które wiele przyniosły pożytku stały się już zbytecznemi w obec znakomitego rozwoju przemysłu naftowego, gdyż większe przedsiębiorstwa własnymi środkami czynią próbne poszukiwania, a komisya górnicza uważa, że fundusz na ten rodzaj badań geologicznych dawniej przeznaczany w innym teraz nieco kierunku użytym być winien a mianowicie: na rozszerzenie badania kraju pod względem minerałów górniczych zwłaszcza węgla kamiennego i brunatnego, których exploatacja cokolwiek większa koncentruje się obecnie tylko w Wielkiem Księstwie Krakowskiem a których znalezienie we wschodniej i południowej części kraju nieobliczone przynieść by mogło korzyści, i na możliwie szybkie wydanie atlasu geologicznego naszego kraju. Wydanie to jednak rozumie komisja wykonane z możliwą ścisłością perjodyczną z jednolitością zapatrywań, i textem jasnym i dostępnym, z pewnem wreszcie ujednostajnieniem pracy, które to warunki osiągnąć się dadzą, jeśli Wydział krajowy wraz z Akademią umiejętności w Krakowie obmyśli i dokładnie unormuje plan i rozwój całego wydawnictwa, którego następnie trzymać się będzie. Komisya górnicza porozumiewała się bezpośrednio z przewodniczącym komisyi fizyograficznej akademii umiejętności profesorem Dr. Rostafińskim, od którego otrzymała zapewnienie, że akademia umiejętności z własnych funduszów na wydanie atlasu geologicznego kraju większe kwoty przeznaczyć zamierza (na rok następny 2600 złr.) tak że cały atlas w ciągu lat kilku przy subwencyi z funduszu krajowego wykonanym być może. W tej nadziei wnosi komisya górnicza podniesienie kwoty przeznaczonej na wydawnictwo atlasu geologicznego kraju, a pozostawia kwotę przeznaczoną na badanie użytecznych kopalin w wysokości przez Wydział krajowy preliminowanej.

Z dziedziny innych badań naukowych utrzymywanie stacyi doświadczalnej dla produktów naftowych, opracowywanie tematów i zagadnień technicznych lub chemicznych w zakresie tego przemysłu, należą do rzędu tych których użyteczność jest ogólnie uznaną, a bezpośredni pożytek powinien odnieść każdy przemysłowiec, który do stacyi doświadczalnej po radę, analizę lub wyjaśnienie się uda lub który rezultaty badań we fabryce zużytkować zechce. Komisya widzi potrzebę pewnej łączności między stacyą doświadczalną a zarządami destylarń pragnącymi korzystać z doświadczeń i badań użytecznych dla przerobów naftowych, i nie wątpi, że destylarnie, biorąc w tym

kierunku inicyatywę przez zasięganie w ważniejszych razach wskazówek lub pomocy stacyi, na ułatwienie tego stosunku łączności ze strony Wydziału krajowego liczyć mogą.

Nie mniejszą użyteczność widzi komisja w zapowiedzianem w sprawozdaniu Wydziału krajowego wydaniu podręcznika dla przeróbki nafty przez profesora chemii technologicznej przy c. k. wyższej szkole politechnicznej Dr. Pawlewskiego w przekonaniu, że świat przemysłowy z zadowoleniem ujrzy ten podręcznik, którego potrzebę podnoszono od lat dziesięciu. Bezinteresowność autora przychodzi wykonaniu tej myśli w pomoc a wstawienie w budżet r. 1891 kwoty 500 złr. na publikacyę dzieła nie potrzebuje dalszej obrony.

II.

Przedstawiając w roku zeszłym życzenie podjęcia na nowo exploatacyi soli potasowych w kopalni kałuskiej i ułatwienie dostarczenia ich z pożytkiem dla rolnictwa oraz sprawę zaprowadzenia wykładów z dziedziny górnictwa naftowego przy wyższej szkole politechnicznej we Lwowie w formach rezolucyi do c. k. rządu, które też Wysoki Sejm jako takie uchwalił, zaznaczyła komisja górnicza wielką doniosłość, jaką do spraw tych przywiązuje; Co do jednej z nich t. j. zaprowadzenia wykładów górnictwa należy mieć nadzieję, że starania Wydziału krajowego i rektoratu c. k. szkoły politechnicznej, które znalazły życzliwe poparcie ze strony JE. Pana Namiestnika, nie pozostały bez skutku. Reskrypt JE. Pana Ministra wyznań i oświecenia z dnia 23 marca b. r. L. 379, żądający przedłożenia wyniku porozumień co do projektowanego rozmiaru wykładów i upatrzonej osoby docenta i wchodzący niejako w szczegóły tego przedmiotu, każe nam wnosić, że c. k. rząd, który przez nadzór c. k. urzędów górniczych wymaga odpowiedniej kwalifikacyi od kierowników kopalń, uznał też w konsekwencyi i potrzebę przyjścia ze swej strony w pomoc do ich wykształcenia.

Rezolucya natomiast Wysokiego Sejmu, wzywająca c. k. Rząd do ponownego podjęcia exploatacyi soli potasowych w kopalni kałuskiej i przyniesienia ułatwień w ich nabywaniu i transporcie, nie odniosła dotąd wcale pożądanego skutku. Wydane w skutek rezolucyi Sejmu zarządzenia c. k. Władz skarbowych zawierają raczej szereg utrudnień zamiast ułatwień, o czem dotkliwie przekonał się każdy ktokolwiek chciał skorzystać z jakoby otwartych składów kopalni w Kałuszu. W odezwie Wydziału krajowego do JE. P. Ministra Skarbu z dnia 22. sierpnia b. r. L. 16445 znalazła komisya górnicza tyle zarzutów przeciw zarządzeniom c. k. Dyrekcyi Skarbu, że istotnie dziwić się można, że zostały one wydane w roku trudnych przejść dla rolnictwa, w chwili kiedy spodziewać się należało ze strony Państwa ulg i pomocy. Szczegółów obszernej tej odezwy Wydziału krajowego nie powtarzamy, znajdzie ją Wysoki Sejm dołączoną jako alegat do sprawozdania Wydziału krajowego o niesieniu pomocy ludności dotkniętej nieurodzajem. Dotkliwa potrzeba w tym kierunku znalazła również wyraz w interpelacyi wniesionej przez posła Kramarczyka do Pana Komisarza rządowego na 4-tem posiedzeniu obecnej sesyi sejmowej. Wystarczy przypomnieć, że cena kainitu została podniesioną w dwójnasób a oddawanie tej soli w stanie nie mielonym i szereg utrudnień fiskalnych czynią jej użycie dla większych konsumentów niesłychanie uciążliwem i kosztownem, dla mniejszych wprost niemożliwem. Ten stan rzeczy wkłada na komisyę górniczą obowiązek przedłożenia Wysokiemu Sejmowi do uchwały ponownego wezwania c. k. Rządu w formie tej samej co zeszłoroczna rezolucyi.

Przedłożony w sprawozdaniu Wydziału krajowego rachunek o zwrotach pożyczek udzielonych w dawniejszych latach z funduszu krajowego na subwencyonowanie głębokich wierceń nie daje komisyi górniczej powodu do dodania szczególnych uwag, konstatuje tylko, że z kwoty na ten cel z obowiązkiem zwrotu udzielonej, już większa połowa funduszowi krajowemu została zwróconą. Również zupełnie wyczerpującemi wydają się komisyi górniczej motywa, które skłoniły Wydział krajowy zgodnie z opinią krajowej Rady górniczej do przedstawienia konieczności, aby

w komisyi powołanej przez P. Ministra rolnictwa dla wskazania najodpowiedniejszych środków ku zapobieżeniu wybuchom gazów w kopalniach zasiadał także przynajmniej jeden reprezentant galicyjskiego przemysłu naftowego i znawca odrębnych stosunków górniczych naszego kraju, świadomy właściwości kopalń nafty i wosku ziemnego tyle różnych od kopalń węgla kamiennego, w których wyłącznie komisya swe studya i próby odbywa. Komisya górnicza nie ujmuje odnośnego żądania w formie rezolucyi do c. k. Rządu, gdyż ma nadzieję, że Wydział krajowy, który tę potrzebę naszego kraju c. k. Rządowi przedstawił, nie napotka w urzeczywistnieniu tak słusznego postulatu na żadną trudność.

III.

Oprócz tych kwestyj poruszonych w sprawozdaniu Wydziału krajowego mniema komisya górnicza, że Wydział krajowy powinienby rozszerzyć swą dotychczasową działalność w niektórych jeszcze kierunkach. Mamy tu na myśli uzyskanie od kolei państwowych i prywatnych w naszej Monarchii słuszniejszych i dogodniejszych taryf przewozowych dla produktów górniczych oraz zestawianie dat statystycznych produkcyi i handlu naftą tak, aby one potrzebom naszego przemysłu bardziej odpowiadały.

Doniosłość taryf przewozowych dla handlu każdego produktu jest już dziś powszechnie znaną, iż nie ma potrzeby wykazywać jej dla produktu, który się zwykle transportuje na znaczne odległości i który jest istotnie międzynarodowym tak że ceny jego w naszym kraju a za cenami i produkcya rywalizują i zależą od targu i konjunktur w azyatyckim Kaukazie lub w amerykańskich Stanach. W świeżej jeszcze pamięci mamy starania Galic. Towarzystwa naftowego skierowane ku temu, aby nafta rosyjska w transporcie międzynarodowym nie była przewożoną po kolejach austryackich taniej niż nafta krajowa w transporcie lokalnym a interpelacya do c. k. Rządu wniesiona już w bieżącym miesiącu przez posła Skrzyńskiego i towarzyszy wskazuje, o ile Rząd węgierski więcej się stara o ułatwienie handlu naftą tamtejszym producentom przez uregulowanie taryf, niż to czyni Rząd naszej połowy Monarchii. Jeżeli zaś zważymy, że oprócz samej stopy opłaty za przywóz (jednostka wagi i odległości) wpływają na koszt ogólny i inne pobory kolejowe, oraz ułatwienie transportowe przez n.p. wczesne i w dostatecznej ilości dostarczanie wagonów i cystern, to przekonujemy się, że nasz przemysł naftowy nie doznaje w równej z innymi krajami mierze opieki i prawnej pomocy nawet tam, gdzie już na nim nie ciąży szkoda bezpośrednia za jaką uważać się musi pewne refakcye dla wielkich transportów zagranicznych lub taryfy dyferencyonalne. Przedsiębiorcy dowiadują się nieraz o tych uciążliwościach dopiero wówczas, gdy one weszły w życie a o tyle za późno, że skutki szkodliwe już odczuwają.

Komisya górnicza mniema, że Wysoki Sejm może zalecić Wydziałowi krajowemu, aby przy pilnem studyowaniu taryf kolejowych obowiązujących przy transporcie nafty krajowej i zagranicznej, czynił c. k. rządowi przedstawienia gdy spostrzeże, że taryfy te na niekorzyść krajowego przemysłu są normowane.

Skoro mowa o kolejach nie może komisya górnicza pominąć milczeniem ujemnego spostrzeżenia na jakie ją naprowadziły informacye zasięgnięte od zarządów krajowych kopalń węgla, celem zbadania wzrostu ich produkcyi i wywozu. Dostarczone daty głównie z największej krajowej kopalni w Jaworznie wykazują, że zwłaszcza c. k. koleje państwowe mimo zwiększonej sieci linii galicyjskich, z każdym rokiem coraz mniej pokrywają swoje potrzeby węgla z kopalń krajowych, tak że gdy np. w roku 1886 spotrzebowała jeszcze galicyjska kolej transwersalna przeszło 633.000 ctn. węgla z Jaworzna zmniejszyła swe zamówienia tamże z każdym rokiem tak, że odbiór jej z tej kopalni zeszedł w roku 1889 prawie do czwartej części, bo do 167.000 ctm.

Mała część tego ubytku została zastąpioną węglem z Sierszy, ale zdaje się być faktem, że coraz większa ilość węgla ostrawskiego dostaje się do Galicyi. Spodziewamy się jednak, że władze

kolejowe nie zapoznają ważności zaopatrywania się w materyał opałowy miejscowy. Dodatnią wskazówką ku temu jest trasowanie odnogi kolejowej z Doliny do Strutyna gdzie się znajduje największe i najlepsze torfowisko w Galicyi wschodniej, oraz z pomyślnym rezultatem przeprowadzone niedawno próby z węglem brunatnym z kopalni Żółkiewskiej, i próby odbywające się z węglem brunatnym z kopalń kołomyjskich i śniatyńskich. Doniosłość ekonomiczna dla kraju zaopatrzenia kolei w węgiel krajowy okazuje się z faktu, że same tylko koleje państwowe w Galicyi konsumują 13.000 wagonów, czyli 1.300.000 ctm. rocznie.

Co zaś się tyczy wiadomości i dat statystycznych o produkcyi nafty i wosku ziemnego, to są one wprawdzie przez Wydział krajowy zbierane i od kilku lat w roczniku statystycznym przemysłu krajowego publikowane tak, że raz w rok dają obraz naszej produkcyi, nadto przy sposobności wystaw krajowych lub zagranicznych wykazuje biuro górnicze Wydziału krajowego pouczające zestawienia ilości wyprodukowanych, ceny i wartości takowych, ale wiadomości te tylko w rzadkich odstępach czasu pojawiające się nie zaspokajają potrzeb handlu i dzisiejszego przemysłu. Aby im odpowiedzieć potrzeba wiadomości częstszych np. miesięcznych obejmujących cenę handlową nafty surowej i rafinowanej i to nietylko dla produktów krajowych ale i dla głównych targów handlowych za granicą. Sprawozdanie zaś o stanie przemysłu górniczego w naszym kraju, wymieniające ilość i nazwę gmin w których się kopalnie znajdują, ilość przedsiębiorstw zajętych poszukiwaniem i wykaz robót górniczych z rozróżnieniem szybów ropodajnych przygotowawczych lub zaniechanych, daty ilościowe wywozu i przywozu produktów i t. p. należałoby w pewnych odstępach czasu uzupełniać bardziej szczegółowym opisem kopalń i ich rozwoju, i postawić sprawozdania te przynajmniej na tym stopniu w jakim znajdujemy o wiele mniej nas obchodzące wiadomości o przemyśle naftowym Kaukazu lub Ameryki w naszych pismach ekonomicznych.

W myśl powyższych uwag komisya górnicza wnosi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie spraw górniczych przyjmuje się do wiadomości.

II. Wstawia się w budżet na rok 1891:

a) na subwencye praktycznej szkole wiercenia we Wietrznie i niższej szkole górniczej w Borysławiu (zamiast 1800 zł. w poz. 210 preliminarza budżetu), 3200 zł.;

b) na wydawnictwo atlasu geologicznego kraju wraz z tekstem (zamiast 1.500 zł. poz. 204 preliminarza budżetu) 2.500 zł.

c) na badania kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania (poz. 208), 1.500 zł.;

d) na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego i na wydanie podręcznika technologii tych produktów (zamiast 300 zł. poz. 209. prel. budżetu), 800 zł.;

e) na stacyę doświadczalną produktów naftowych (poz. 211), 900 zł.;

f) na stypendya dla górników i uczniów akademij górniczych i niższych szkół wiertniczych (poz. 216), 3.000 zł.

III. Sejm ponawia wezwanie do c. k. Rządu, aby podejmując eksploatacyę soli potasowych w kopalni kałuskiej zapewnił ich dostawę rolnikom po cenach umiarkowanych w stanie zmielonym i postarał się zbudowaniem toru kolejowego ze stacyi Kałusz do kopalni i unormowaniem taryf kolejowych o tani przewóz soli w całym kraju.

IV. Sejm poleca Wykdziałowi krajowemu aby

1) zestawienia statystyczne o produkcyi i handlu naftą zbierał i publikował częściej niż w całorocznych odstępach uzupełniając je o ile to być może wiadomościami o produkcyi i handlu za granicą oraz

2) u c. k. Rządu poczynił starania, aby galicyjskiemu przemysłowi naftowemu przyznano w równej mierze z przemysłem innych krajów a zwłaszcza Węgier, korzyści niskich cen transportu kolejowego i zapewniono ułatwienia jakich zarządy kolejowe przedsiębiorcom udzielać mogą.

Lwów dnia 11. listopada 1890.

Przewodniczący:
Gorayski.

Sprawozdawca:
Józef Wiktor.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1000/90.

Aleg. 146.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

Wysoki Sejmie!

Przydzielone uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. października r. b. komisyi gospodarstwa krajowego sprawozdanie Wydziału krajowego o popieraniu melioracyj obejmuje 8 działów, w których Wydział krajowy zdaje sprawę z czynności swych podjętych w tej gałęzi gospodarstwa krajowego w ciągu ostatniego roku.

Działy te traktują o następujących przedmiotach:

I) O wykonaniu uchwał powziętych przez Wysoki Sejm na ostatniej sesyi;

II) o organizacyi spółek wodnych;

III) o postępie budowy tak przy krajowych, jak i powiatowych, oraz spółkowych przedsiębiorstwach melioracyjnych;

IV) o pracach przygotowawczych dla nowych projektów melioracyjnych i regulacyjnych;

V) o rubryce XIII. preliminarza funduszu krajowego na rok 1891;

VI) o załatwieniu przekazanych Wydziałowi krajowemu petycyj sejmowych, tudzież innych ważniejszych sprawach, których ostateczne załatwienie podlega uchwałom Wysokiego Sejmu;

VII) o czynnościach krajowego biura melioracyjnego i stanie jego personalu;

VIII) wreszcie o udziale naszego kraju w państwowym funduszu melioracyjnym.

Ponieważ Wydział krajowy w powyższem przedłożeniu nie występuje z wnioskami co do przeprowadzenia nowych projektów melioracyjnych i ogranicza się do zdania sprawy ze swych czynności w tym dziale administracyi, przedłożenie zatem powyższe nie dało powodu komisyi gospodarstwa krajowego do podniesienia jakichkolwiek wątpliwości a uwagi co do wydanych w tym przedmiocie przez Wydział krajowy zarządzeń, przedkłada komisya Wysokiemu Sejmowi w porządku odpowiadającym sprawozdaniu Wydziału krajowego.

I.

Z uchwalonych przez Wysoki Sejm w roku ubiegłym projektów do ustaw o podwyższeniu zasiłków publicznych na osuszenie bagien rudnickich i o wykończeniu regulacyi Nowego Brnia z dopływami, pierwszy projekt przedłożonym będzie wedle reskryptów Ministerstwa rolnictwa z dnia 24. czerwca 1889 L. 5087 i z dnia 11. kwietnia 1890 L. 749 do Najwyższej sankcyi dopiero w roku

przyszłym, po konstytucyjnem zatwierdzeniu preliminarza państwowego funduszu melioracyjnego na rok 1891, drugi zaś projekt o regulacyi Nowego Brnia, uzyskał już na dniu 29. sierpnia 1890 zatwierdzenie cesarskie, o czem przekonała się komisya z udzielonego jej w krótkiej drodze pisma c. k. Namiestnictwa z dnia 14. października 1890 L 74.620 wystosowanego do Wydziału krajowego.

Z tego powodu uważa komisya gospodarstwa krajowego wstawione do preliminarza funduszu krajowego na rok 1891 dotacye, mianowicie:

dodatkowy zasiłek na osuszenie bagiem rudnickich w kwocie 10.520 zł. (poz. 164 f.) i drugą ratę zasiłku krajowego na regulacyę Nowego Brnia w kwocie 15,471 zł. (poz. 164 d.) za uzasadnione.

W wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 LS. 432, mocą której Wydział krajowy otrzymał polecenie wstawienia do budżetu na rok 1891 odpowiedniej kwoty na popieranie mniejszych robót melioracyjnych, przedsiębranych przez spółki wodne lub właścicieli ziemskich, proponuje Wydział krajowy wyznaczenie na ten cel dotacyi rocznej w kwocie 5.000 zł i zaznacza przytem, że Ministerstwo rolnictwa w uwzględnieniu uwag poczynionych w roku zeszłym przez komisyę gospodarstwa krajowego, oświadczyło gotowość wstawienia do budżetu państwowego na rok 1891 dotacyi 5,000 zł. na subwencyonowanie mniejszych robót melioracyjnych w Galicyi.

Dotacyę powyższą, która wstawioną została przez Wydział krajowy na razie w dosyć skromnej kwocie, uważa komisya gospodarstwa krajowego za usprawiedliwioną, tem bardziej, że zaznaczona tem samem potrzeba popierania w naszym kraju drobnych melioracyj, skłoniła już Ministerstwo rolnictwa do subwencyonowania w roku bieżącym robót przez Wydział krajowy proponowanych (w sumie 3,550 zł. dla czterech robót w powiatach: lwowskim, brzeskim i nowotarskim).

Komisya gospodarstwa krajowego nie może pominąć jednak tej sposobności, aby nie zwrócić uwagi Wydziału krajowego na tę okoliczność, że oprócz osuszeń, nawodnień i ochrony brzegów, mogłaby być w tej dotacyi skutecznie popartą kultura torfowisk zajmujących wedle zeszłorocznego sprawozdania z czynności Wydziału krajowego w 42 powiatach obszar 79,243 morgów, który obecnie jest nieużytkiem a przy zastosowaniu kultury groblowej i nawozów mineralnych, przynieść może korzyści gospodarstwu krajowemu. Komisya wyraża przytem oczekiwanie, że Wydział krajowy nie ograniczy się tylko do wyjednania dla naszego kraju wstawionej dla Galicyi dotacyi 5,000 zł. z funduszu państwowego, lecz starać się będzie w miarę potrzeby o uzyskanie dalszych zasiłków z państwowej dotacyi melioracyjnej, uchwalanej, corocznie w wysokości około 80,000 zł. co tem bardziej zdaje się możliwem, że Ministerstwo rolnictwa przy rozdzielaniu tej dotacyi nie wymaga w innych krajach koronnych równoczesnego subwencyonowania z funduszów krajowych.

II.

Tylekrotnie w Wysokim Sejmie omawiana sprawa organizacyi spółek wodnych bliską już jest ostatecznego załatwienia, gdyż dla niezawiązanych jeszcze trzech spółek wodnych, dla osuszenia bagien Niskich i Oleskich, oraz dla regulacyi Krzemienicy, czynności przygotowawcze zostały przez władze polityczne już ukończone, tak że obecnie pozostaje właściwie tylko zarządzenie wyboru Wydziału dla każdej spółki.

Opóźnienie zawiązania spółki wodnej dla krajowego przedsiębiorstwa regulacyi Krzemienicy nie wstrzymało robót przy tej melioracyi, gdyż prowadzącym zarząd jest tu Wydział krajowy; natomiast roboty przy spółkowych przedsiębiorstwach osuszenia bagien Niskich i Oleskich, nie mogły być jeszcze dotychczas rozpoczęte, bo zarząd budowy spoczywać ma w rękach spółek wodnych, dotąd niezorganizowanych.

Również i regularne wpłacanie datków konkurencyjnych przy tych przedsiębiorstwach, gdzie spółki się zawiązały, jest zapewnione, niektóre bowiem spółki wodne jak np. dla regulacyi Łęgu

i Trześniówki uiszczają datki, inne zaś uchwaliły zaciągnąć pożyczki z krajowego funduszu pożyczkowego, które Wydział krajowy w miarę potrzeby i postępu budowy w ratach częściowych zaliczа.

Nie zachodzą potrzeby obawy, żeby spółki wodne mogły się uchylić od przypadających na nie datków konkurencyjnych i cały ciężar kosztów robót melioracyjnych spaść miał na fundusze publiczne, co zresztą wobec wyraźnych postanowień krajowej ustawy wodnej, przyznającej dla tego rodzaju prestacyi egzekucyę polityczną i pierwszeństwo hipoteczne, było do przewidzenia.

III.

Z przedstawionego przez Wydział krajowy postępu budowy przy 11 przedsiębiorstwach, zasilanych z funduszu krajowego i państwowego melioracyjnego okazuje się, że dotychczas roboty tylko przy jednej spółce wodnej dla regulacyi odpływu wód między Wisłoką a drogą krajową Dębicko-Nadbrzeziańską zostały ukończone, przy dalszych dwóch spółkowych przedsiębiorstwach regulacyi Starego Brnia i osuszeniu bagien Rudnickich, tudzież przy regulacyi górnego biegu Gniłej Lipy bliskiemi są wykończenia a przy innych przedsiębiorstwach znajdują się w toku.

Roboty zostające pod zarządem Wydziału krajowego i Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu postępują prawidłowo, prowadzą się oszczędnie i uprawniają nadzieję, że w terminach oznaczonych ustawami będą ukończone.

Uzyskana przez zarządy budowy przy krajowych przedsiębiorstwach oszczędność w ciągu jednego tylko roku 1889 wynosi:

1) przy regulacyi	Łęgu	15,847 zł.	3 ct.
2) „ „	Gniłej Lipy	11,569 „	94 „
3) „ „	Trześniówki	5,429 „	94 „
4) „ „	Krzemienicy	2,946 „	30 „

Przy jednem zaś tylko przedsiębiostwie krajowem regulacyi Kisieliny, okazało się jak w latach poprzednich także i w roku 1889 przekroczenie kosztorysu w kwocie 2,699 zł. 93 ct., co w sprawozdaniach swych tłumaczy Wydział krajowy niedokładnością obliczeń operatów rządowych dla obwałowania Wisły i lewego brzegu Dunajca, oraz trudnością robót ziemnych w twardych iłach nadwiślańskich w czasie zeszłorocznej posuchy.

Mniej korzystnie przedstawia się natomiast postęp robót przy melioracyach zostających pod zarządem spółek, gdyż rozmiar wykonanych robót jest nieznaczny, a wskutek tego nieproduktywne wydatki administracyjne zanadto obciążają rubrykę wydatków.

Powodu tego niepomyślnego objawu szukać należy w administracyi i kierownictwie technicznem, zajmujący się bowiem zarządem spółki obywatele i przyjęci chwilowo technicy, nie mogą zastąpić odpowiedzialnych urzędników czy to krajowych, czy też powiatowych, jakich mają do dyspozycyi przedsiębiorstwa krajowe i powiatowe.

Z tego powodu komisya gospodarstwa krajowego uważa za wskazane zalecić Wydziałowi krajowemu, ażeby przedkładając w przyszłości projekta do ustaw melioracyjnych wziął pod ścisłą rozwagę, czyby robót melioracyjnych nie należało wykonywać z reguły w drodze przedsiębiorstw krajowych lub powiatowych, a przynajmniej techniczne kierownictwo robót oddawane było odpowiedzialnym technicznym urzędnikom krajowym.

IV.

Z przygotowywanych przez Wydział krajowy projektów dla nowych robót melioracyjnych i regulacyj, trzy operaty już o tyle dojrzały, że w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z d. 21. stycznia 1887 L. S. 1067 przedłożone zostały Ministerstwu rolnictwa do zatwierdzenia mianowicie: projekta

dla regulacyi Biały, o której to sprawie Wydział krajowy osobne przedłożenie zapowiedział, dla osuszenia bagien w dolinie Wisłoka, Mleczki i Sanu w powiatach łancuckim i jarosławskim, tudzież dla regulacyi Złotej Lipy w powiatach brzeżańskim i podhajeckim.

Nadto jak ze sprawozdania czynności biura melioracyjnego okazuje się, znajdują się w stadyum przygotowania dalsze projekta dla zabezpieczenia Powiśla od powodzi: 1) w powiecie mieleckim (obwałowanie Wisły i Wisłoki), 2) w powiecie dąbrowskim (uzupełnienie obwałowania Wisły); 3) w powiecie brzeskim i bocheńskim (obwałowanie Wisły i prawego brzegu Raby wraz z regulacyą Uszwicy); 4) w powiecie bocheńskim (regulacya Drwinki wraz z uzupełnieniem obwałowania Wisły i lewego brzegu Raby) 5) w powiecie wielickim (obwałowanie Wisły od Podgórza w dół z regulacyą Drwiny, Serafy i Podłężówki); 6) wreszcie w powiecie krakowskim (obwałowanie lewego brzegu Wisły od Krakowa do granicy, z regulacyą potoku Kościelnickiego, Dłubni i Białuchy).

Jak z tego wyliczenia zamierzonych robót widać, studya przygotowawcze obejmują już całe Powiśle między Zawichostem a Krakowem i wkrótce dojdzie kraj do tego, że wykonanie robót zabezpieczających Powiśle od powodzi, w myśl programu Wydziału krajowego, przedstawionego w sprawozdaniu melioracyjnem z r. 1884 (alegat 45. stenogr. sprawozdań) zapewnionem zostanie.

Uznając w zupełności ważność i nagłość robót melioracyjnych na Powiślu, komisya gospodarstwa krajowego jednak wyraża zdanie, że Wydział krajowy powinien taką samą baczność zwrócić na północno wschodnią część kraju, gdzie znaczne obszary zabagnionych gruntów w dolinie Bugu, Pełtwi, Raty, i Sołokii tudzież w dorzeczu Styru, wymagają rychłego uporządkowania.

Jakkolwiek Wydział krajowy zapowiada, że projekta regulacyi Bugu i Pełtwi wraz z nawodnieniem łąk nadbrzeżnych w powiecie lwowskim, wykończone będą do roku 1892, to jednak chcąc dać wyraz temu swojemu zdaniu, przedstawia komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyę, wzywającą Wydział krajowy do przyspieszenia melioracyi bagien w dorzeczu Bugu i Styru.

V.

W dziale 5-ym uzasadnia Wydział krajowy powiększenie personalu biura melioracyjnego o jednego inżyniera asystenta, którym na żądanie komitetu Towarzystwa rolniczego krakowskiego ma być wzmocnioną krakowska ekspozytura, następnie płac dwóch inżynierów asystentów, dodatek personalny (200 zł.) dla jednego inżyniera, dodanie ekspozyturze krakowskiej stałego rysownika a ekspozyturze sanockiej dwóch dozorców drenarskich, uzasadnia dalej wysokość dotacyi potrzebnej w r. 1892 na utrzymanie stacyj ombrometrycznych i wodoskazowych, wreszcie bardzo ważną pozycyę 163 rubryki XIII, w której tytułem $33^1/_3\%$wych zasiłków krajowych na miejscową regulacyę 9 rzek karpackich proponuje na rok 1891 dotacyę w łącznej sumie 55,568 zł. w. a.

Uznając podwyższenie dotacyi na biuro melioracyjne za usprawiedliwione i zalecając Wydziałowi krajowemu, ażeby tak oględnie, jak dotychczas, postępował przy wzmacnianiu biura doborem tylko ukwalifikowanych techników egzaminowanych, zaznacza komisya gospodarstwa krajowego, że proponowane przez Wydział krajowy subwencye na lokalne regulacye rzek niespławnych odpowiadają wymogom uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. października 1882, gdyż regulacye te mają już zapewnioną pomoc skarbu państwa w wysokości $^1/_3$ części kosztów i przeważnie na wniosek c. k. Namiestnictwa zostały podjętemi. Z tego powodu przedstawia komisya Wysokiemu Sejmowi zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego do uchwalenia dotacyę na rok 1891 w wymienionej powyżej sumie 55,568 zł. wal. austr.

Komisya gozpodarstwa krajowego wyraża przytem oczekiwanie, że te regulacye lokalne podejmowane przy pomocy państwowego funduszu budowli wodnych nie przyniosą uszczerbku regulacyi dolnych przestrzeni tych rzek, zostających pod wyłączną pieczą państwa, dla których właśnie ten fundusz państwowy w pierwszym rzędzie jest przeznaczonym.

Komisya ma tu przedewszystkiem na myśli dalszą przestrzeń Sanu, zkąd często wpływają petycye do Wysokiego Sejmu i Wydziału krajowego o zabezpieczenie brzegów tej rzeki w przestrzeni granicznej między Kuryłówką a Kopkami, nie mniej też w powiecie tarnobrzeskim wzdłuż budujących się obecnie wałów sanowych.

VI.

W dalszej części sprawozdania zatytułowanej „Inne ważniejsze sprawy w dziale budowli wodnych“ zdaje Wydział krajowy sprawę z wykonania mniejszej wagi uchwał sejmowych, przekazanych mu przez Wysoki Sejm petycyj i niezałatwionych sprawozdań komisyjnych, oraz porusza żywotną dla kraju sprawę regulacyi rzek karpackich z okoliczności prowadzonych rokowań z rządem o regulacyę Łomnicy i Soły.

Wszystkie te uchwały i petycye załatwił Wydział krajowy, o ile to leżało w jego zakresie działania, zupełnie prawidłowo i wedle możności jak najprzychylniej dla stron interesowanych, a gdy w jednym specyalnym wypadku, mianowicie w sprawie przyspieszenia założenia ksiąg wodnych, chodziło o współudział c. k. rządu, to c. k. Namiestnictwo poleciło c. k. Starostwom jak najrychlejsze wykonanie przepisów krajowej ustawy wodnej po myśli sprawozdania komisyi prawniczej.

Mniej natomiast pomyślnie przedstawia się kwestya regulacyi rzek karpackich, wywołana wylewami rzek w. r. 1884, której to regulacyi domagał się Wysoki Sejm w całym szeregu uchwał powziętych na dniu 17. października 1884.

Jak bowiem z przeprowadzonej między Wydziałem krajowym a c. k. rządem korespondencyi okazuje się, nie tylko sprawa ta mimo upływu lat sześciu nie postąpiła naprzód, ale nadto c. k. Ministerstwo rolnictwa, przychylając się częściowo do wniosków Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa, w przedmiocie regulacyi jednej z rzek karpackich, redukuje udział skarbu państwa w kosztach z 60% proponowanych w rządowym projekcie ustawy przedłożonym w r. 1885 Radzie państwa początkowo na 40%, obecnie zaś na 50%, wymierzając przytem zasiłek nie z ogólnych funduszów państwowych, lecz ze stosunkowo szczupłego funduszu melioracyjnego.

Komisya gospodarstwa krajowego aprobuje w zupełności zajęte w tej sprawie zasadnicze stanowisko Wydziału krajowego, który na podstawie ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej domaga się od Rządu przeprowadzenia regulacyi rzek karpackich w drodze ustawodawstwa państwowego przy takim zasiłku skarbu państwa, jak to sam rząd w r. 1885 proponował.

Najprzód bowiem unormowany państwową ustawą melioracyjną wymiar zasiłku państwowego jest zbyt szczupły, aby przy takiej pomocy państwa kosztowne regulacye rzek górskich mogły być przeprowadzone; powtóre gdyby nawet kraj zdecydował się przyjąć propozycyą Ministerstwa rolnictwa, to przy obecnym stanie państwowego funduszu melioracyjnego, gdzie w ogóle około 5,400.000 zł. w. a. jest do dyspozycyi, przy pomocy tego funduszu byłaby możliwą do przeprowadzenia regulacya zaledwie 2 rzek karpackich, a dalsza akcya około właściwych robót melioracyjnych, dla których rzeczony fundusz został utworzonym, musiałaby być zupełnie wstrzymaną.

W uwzględnieniu tych właśnie okoliczności, przeprowadziło już c. k. Ministerstwo rolnictwa cały szereg regulacyj rzek górskich w Alpach, w drodze osobnych ustaw państwowych przy 60% a wyjątkowo nawet i wyższym udziale skarbu państwa. (Adyga, Drawa, regulacya wód w Tyrolu).

Z powyższych powodów uważa komisya gospodarstwa krajowego za wskazane, przypomnieć rządowi tę ważną dla kraju sprawę w drodze zamieszczonej poniżej rezolucyi, mającej na celu przynajmniej stopniowe przeprowadzenie regulacyi naszych rzek karpackich na zasadach przez c.k. Rząd w r. 1885 proponowanych. Coraz trudniejsze bowiem warunki rolnictwa wymagają spiesznej akcyi koło podniesienia wszystkich gałęzi gospodarstwa krajowego, i to akcyi w szerszych rozmiarach, jaką tylko państwo podjąć może, a jaką też rządy sąsiednich państw już podjęły.

Pomijając Prusy i inne państwa niemieckie, dość tu tylko wskazać na Węgry. Kraj ten w ciągu lat dwudziestu mimo ogromnych nakładów na przemysł wydał wedle urzędowej publikacyi Ministerstwa rolnictwa z r. 1890 n. p. na regulacyą Dunaju i dopływów Raby, Drawy, Temes i Begi wraz z obwałowaniami i kanałami osuszającymi i nawodniającymi okrągło 42,000.000 zł., a na regulacyą i obwałowanie Cisy z dopływami, oraz melioracyą doliny tej rzeki 97,000.000 zł., razem 139 milionów.

VII.

Rozmiar wykonanych przez biuro melioracyjne w ciągu ostatniego roku prac przygotowawczych, zwłaszcza dla większych robót melioracyjnych jest dosyć znaczny.

Biuro bowiem wykonało niwelacyą i zdjęcia hydrotechniczne na długości $285,_{91}$ kilometrów rzek i potoków z terenem inundacyjnym lub zabagnionym 50,128 morgów, opracowało zaś projekta techniczne dla regulacyi rzek i potoków na długości $167,_{4}$ kilometrów z obrębem zalewanym lub zabagnionym 48.009 morgów.

Również i roboty przygotowawcze dla melioracyj miejscowych, wykonywanych przez właścicieli gruntów, któremi się zajmują trzy ekspozytury i jeden inżynier biura centralnego, wprawdzie mniej raźno, ale stale postępują.

Obszar zdjętych dla tych melioracyj gruntów wynosił:

a) pod osuszenie otwartemi rowami 1.190 morgów;

b) pod drenowanie $1.242^{1}/_{2}$ morgów;

c) pod nawodnienie i stawy rybne 1.597 morgów.

Obszar zaś gruntów, dla których sporządzono plany melioracyjne:

a) dla osuszenia otwartymi rowami 1.068 morgów;

b) dla drenowania 1.844 morgów;

c) dla nawodnienia i założenia stawów rybnych 2.305 morgów;

Dalej prowadziło biuro melioracyjne budowę, lub kontrolowało i kolaudowało roboty przy 11 większych przedsiębiorstwach melioracyjnych i nadzorowało wykonanie melioracyj miejscowych, przy osuszeniu 40 morgów, drenowaniu 662,6 morgów i nawodnieniu 277 morgów; nadto zaś funkcyonaryusze tego biura brali udział w rozmaitych komisyach wodnych, drogowych i budowniczych, prowadzili referat spraw wodnych w Wydziale krajowym i zajmowali się wykładami w szkołach rolniczych w Dublanach i w szkole ogrodniczej w Tarnowie.

Badając czynności biura melioracyjnego zauważyła komisya gospodarstwa krajowego, że ze wschodniej części kraju wpływa coraz więcej zgłoszeń ze strony pojedyńczych właścicieli o pomoc fachową tego biura, którym to wymaganiom jeden wyznaczony do melioracyj lokalnych inżynier podołać nie jest w stanie.

Dla tego komisya aprobuje w zupełności zamiar Wydziału krajowego przygotowania fachowych inżynierów melioracyjnych z pośród inżynierów-asystentów, którzy już odbyli praktykę przy budowie, za pomocą wysyłania ich za granicę na specyalne kursa melioracyjne i podróże naukowe.

Obok tego dostrzegła komisya, że ilość wykonanych, a przez biuro melioracyjne nadzorowanych robót przy melioracyach lokalnych nie stoi w odpowiednim stosunku z rozmiarami projektów.

Wprawdzie część projektowanych robót wykonać mogą i rzeczywiście też wykonują właściciele bez pomocy biura, nie ulega jednak wątpliwości, że ilość wykonanych robót znacznieby się wzmogła, gdyby nadzór techniczny był tańszym i przystępniejszym.

Temu brakowi zaradzić może zdaniem komisyi wykształcenie niższego personalu technicznego, tak zwanych podmajstrzych melioracyjnych, do czego też dąży widocznie Wydział krajowy, wedle przedłożonego Wysokiemu Sejmowi sprawozdania o reaktywowaniu kursu specyalnego dla dozorców melioracyjnych.

VIII.

Z przedstawionego przez Wydział krajowy obecnego stanu państwowego funduszu melioracyjnego okazuje się, że tytułem samych bezzwrotnych zasiłków przyznano już z tego funduszu sumę 3,991.847 zł. w. a., z czego na kraj nasz przypada 772.623 zł., czyli $19,_{35}\%$.

Jeżeli się jednak uwzględni udzielone już z tego funduszu poszczególnym krajom i spółkom wodnym pożyczki, tudzież koszta utrzymania oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, okaże się (wedle wyjaśnień Ministerstwa rolnictwa dołączonych do tegorocznego preliminarza funduszu melioracyjnego) suma zaangażowana 4,593.349 zł. 64 ct. w. a., tak iż udział naszego kraju redukuje się do $16,_{8}\%$.

Tak stosunkowo szczupły udział Galicyi w państwowym funduszu melioracyjnym nie czyni zadość potrzebom naszego kraju i nie odpowiada powziętej w tym przedmiocie uchwale Wysokiego Sejmu z dnia 21. stycznia 1887 l. s. 1068, dlatego komisya zalecić musi Wydziałowi krajowemu dalsze starania celem uzyskania większego udziału dla naszego kraju w tym funduszu.

Wyłuszczywszy w powyższy sposób zdanie swe o czynnościach Wydziału krajowego w dziale melioracyj, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 10. października 1890 L. 42.452 o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych.

II. Sejm wyznacza na popieranie drobnych melioracyj w myśl uchwały swej z dnia 26. listopada 1889 dotacyę roczną w kwocie 5.000 zł.

III. Sejm przyznaje na regulacyę rzek niespławnych w myśl uchwały swej z dnia 6. października 1882 w rubr. XIII. poz. 163. następne zasiłki:

a)	Na regulacyę **Raby** pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem (1. rata) . . .	2.000	zł.
b)	„ „ „ „ Stanisławowicami i Cichowicami (2. rata) . . .	2.000	„
c)	„ „ **Dunajca** między Gołkowicami a Nowym Sączem (4. rata) . .	1.000	„
d)	„ „ „ „ Nowym Sączem a Marcinkowicami (2. rata) .	1.500	„
e)	„ „ „ pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem . . .	1.500	„
f)	„ „ „ „ Zbyszycami	1.473	„
g)	„ „ „ „ Gródkiem (3. rata)	1.217	„
h)	„ „ „ między Czchowem a Biskupicami (3. rata ost.) . .	1.500	„
i)	„ „ „ „ Melsztynem a Wróblowicami (3. rata) . .	2.000	„
k)	„ „ „ pod Olszynami	469	„
l)	„ „ „ „ Gierową janowicką	1.000	„
m)	„ „ „ „ Dąbrówką szczepanowską	2.500	„
n)	„ „ „ „ Błoniem i Zgłobicami	1.500	„
o)	„ „ **Wisłoki** „ Kleciem, Błaszkową i Skurową	4.276	„
p)	„ „ „ „ Pustynią	2.000	„
q)	„ „ „ „ Mokrzcem i Parkoszem (2. rata)	1.000	„
r)	„ „ „ „ Przyborowem i Podegrodziem	2.000	„
s)	„ „ „ między Przecławiem a Wolą mielecką (2. rata) . . .	2.000	„
t)	„ „ „ pod Dobrzechowem	1.278	„
u)	„ „ **Sanu** „ Bartkówką (2. rata)	700	„
v)	„ „ „ „ Bachórzem i Chodorówką (budowle uzupełniające) .	2.000	„

w)	Na regulacyę	**Sanu**	pod	Bachorcem i Pawłokomą (2. rata ost.) . . .	650 „
x)	„ „	„	„	Ruską wsią i Iskaniem	1.500 „
y)	„ „	„	„	Ostrowem i Prałkowcami	4.701 „
z)	„ „	**Swicy**	„	Kniaziołuką i Tiapczem	918 „
aa)	„ „	„	„	Lachowicami podróżnemi	1.567 „
bb)	„ „	„	„	Lachowicami zarzecznemi	1.433 „
cc)	„ „	**Łomnicy**	„	Perechińskiem (1. rata)	1.000 „
dd)	„ „	„	„	Chocinem i Podmichalem (1. rata)	1.500 „
ee)	„ „	**Bystrzycy**	„	nadwórniańskiej pod Nazawizowem	1.186 „
ff)	„ „	**Czeremosza**	pod	Załuczem (3. rata)	1.200 „
gg)	„ „	Do dyspozycyi Wydziału krajowego			5.000 „
				Ogółem	55.568 zł.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wydatkowania kwot preliminowanych w rubr. XIII. na rok 1891 aż do końca marca 1893 r., a to według zasad przyjętych przy podobnych rubrykach budżetu państwowego.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby jak najrychlej zarządził wypracowanie planów melioracyi bagien w dorzeczu Bugu, Pełtwi i Styru i odnośne projekta do ustaw Sejmowi przedłożył.

VI. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w myśl uchwały sejmowej z dnia 17. października 1884 przystąpił bezzwłocznie do stopniowego przynajmniej wykonania systematycznej regulacyi rzek karpackich i zgodnie z przedłożeniem swem, wniesionem w roku 1885. do Rady państwa wyjednał w drodze konstytucyjnej 60% zasiłek państwowy na te regulacye.

Lwów dnia 11. listopada 1890.

Przewodniczący:
St. Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca:
J. Tarnowski *w. r.*

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 147.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku punkt 5. sprawozdania o niższych szkołach rolniczych oraz o rezolucyi punkt 5 *b)* posła hr. Klemensa Dzieduszyckiego.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 11. listopada b. r., uchwalając wniosek posła hr. Stanisława Stadnickiego, dał niejako wskazówkę, że pragnie traktować wniosek zdążający do założenia także szkoły rolniczej w okolicach Stryja; a ponieważ w roku 1888. na posiedzeniu 25. października zapadła uchwała Wysokiego Sejmu:

„Petycyę Rady powiatowej stryjskiej odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania z poleceniem zawiązania rokowań z c. k. Rządem w celu założenia w Stryju (Uhersko) niższej szkoły rolniczej. Wydział krajowy zda sprawę Wysokiemu Sejmowi w tej mierze, o ile możności w jak najkrótszym czasie".

Zaś w roku 1889. zapadła uchwała:

„Sejm przyjmuje do wiadomości projekt założenia krajowej niższej szkoły rolniczej w okręgu Towarzystwa rolniczego gorlicko-krośnieńsko-jasielskiego, poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie rokowań z c. k. Rządem w celu uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa na założenie i utrzymanie projektowanej szkoły i przedłożenie na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednich wniosków" a

Wydział krajowy wezwaniom tym dotychczas zadość nie uczynił, przeto komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w celu założenia niższej szkoły rolniczej przeprowadził rokowania tak ze stronami interesowanemi w okolicach Krosna i Stryja, jakoteż z c. k. Rządem celem uzyskania odpowiedniej dotacyi ze skarbu państwa, oraz aby przedłożył na najbliższej sesyi dotyczące wnioski.

We Lwowie dnia 12. listopada 1890.

Przewodniczący:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca.
S. Polanowski w. r.

L. S. 1023|90.

Aleg. 148.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o czynnościach I. Departamentu Wydziału krajowego w zakresie spraw gminnych.

Wysoki Sejmie!

Ze sprawozdania Wydziału krajowego konstatuje komisya gminna uprawomocnienie przez Najwyższą sankcyę 7 uchwał sejmowych, mianowicie: 4 dozwalające na pobór opłat konsumcyjnych, 2 dozwalające na pobór opłaty od psów i 1 zezwalającą na utworzenie osobnej gminy (przysiółek Radocka góra pow. Samborski).

Odmówiono sankcyi dwom ustawom, przyzwalającym na prawo poboru opłat akcyżnych, miastom: Biecz i Leżajsk; dalej ustawie o pisarzach gminnych, a to z tego powodu, jakoby ustawa miała występować z negacyą zasadniczą prawa kontroli, przysługującego Rządowi, nad czynnościami pisarzy gminnych w zakresie poruczonym.

Z pięciu ustaw, które dla rozmaitych przyczyn formalnej natury sankcyi jeszcze nie otrzymały, jest cztery potocznego, administracyjnego znaczenia, większej doniosłości jest ustawa o przymusowem ogólnem ubezpieczeniu od ognia, także do sankcyi nie przedłożona, pozostająca niejako w zawieszeniu. Wydział krajowy zapytywał c. k. Rząd kilkakrotnie, a po raz ostatni 1. sierpnia 1890 o wyjaśnienia co do stanu tej sprawy; odpowiedzi jednak nie otrzymał. Komisya gminna powzięła jednak z odpowiedzi c. k. komisarza rządowego na interpelacye w tej sprawie wniesione wiadomość, że wysoki c. k. Rząd przygotowuje ustawę w tym przedmiocie, jednobrzmiącą dla wszystkich krajów w Radzie państwa reprezentowanych. Z uwagi na naglący charakter tej sprawy widzi komisya z pewnym żalem jej przewlekanie, zwłaszcza, że nie może podzielać zapatrywania, jakoby projektowana jednolita ustawa była najlepszem rozwiązaniem tej sprawy. Przeciwnie, komisya gminna wyraża mniemanie, oparte na doświadczeniach ostatniej przeszłości, że kraj nasz, ze względu na swe odrębne stosunki specyalnego uwzględnienia potrzebuje, zwłaszcza w tej sprawie tak głęboko w ekonomiczne stosunki codziennego życia sięgającej. Lepiej zaś, jak reprezentant kraju, Sejm krajowy, pewno nikt temu zadaniu odpowiedzieć nie będzie w możności. Jako wyraz tego zapatrywania wnosi komisya gminna odpowiednią rezolucyę pod Nr. 1

W załatwieniu petycyi gmin powiatu liskiego wyjednał Wydział krajowy u c. k. Rządu podwyższenie dotacyi soli o 100.000 klgr. asygnowanych do żupy w Lacku.

Wydział krajowy udzielił pożyczek bezprocentowych gminie Łańcut 2.000 zł. na budowę aresztów, gminie Jaworów 20.000 zł. na budowę koszar.

Ważna sprawa zdrowotna, poruszona uchwałą sejmową z dnia 16. listopada 1889, o zabezpieczeniu zdrowej wody do picia dla gmin wiejskich weszła na tory słuchania ankiet i zbierania dat statystycznych więc rzeczywistego rezultatu rychło spodziewać się trudno. Komisya gminna jest zdania, że tok tej ważnej sprawy przyspieszyć należy i wnosi odpowiednią rezolucyę pod Nr. 2.

Nowelę do ustawy gminnej, wypracowaną przez Wydział krajowy. wskutek bardzo licznych petycyj domagających się prawa egzekucyi administracyjnej dla wierzytelności kas pożyczkowych gminnych, Wydział Sejmowi nie przedkłada, a to wskutek odpowiedzi informacyjnej c. k. Namiestnictwa z dnia 1. listopada 1889 l. 12243, która przedmiot ten jako przekraczający kompetencyę Sejmu charakteryzuje.

W zawieszeniu jest sześć spraw o wyłączenie pojedynczych miejscowości z dotychczasowego związku gminnego, a utworzenie gmin osobnych, przyczyną tego jest brak wyjaśnień przez Wydział krajowy zażądnych. a przez powiaty: Brody, Gródek, Jaworów, Lwów, Rzeszów i Zbaraż nienadesłanych

Z powodu braku odpowiedzi od c. k. Rządu są w zawieszeniu następujące dwie ustawy: 1) Uchwała sejmowa z dnia 19. listopada 1889 uwalniająca budynki powiatowe od podatków krajowych; 2) Uchwala sejmowa z dnia 26. listopada 1889 o regulacyi stosunków podatkowych w Trembowli.

Komisya gminna nie może pominąć bez wyrażenia uznania i szczerego zadowolenia usiłowań Wydziału krajowego, odpowiadających uchwale sejmowej (nowela gminna nakładająca na Wydział krajowy obowiązek ściślejszego nadzoru nad czynnościami Rad powiatowych i gminnych), zorganizowania i przeprowadzenia odpowiedniej kontroli, wprawdzie dotychczas tylko w miarę sił rozporządzalnych, lecz uprawniających do spodziewanego energicznego rozszerzenia tej czynności. Przedłożone rezultata dotychczasowej kontroli przyjmuje komisya do wiadomości, a zarazem wnosi:

Wysoki Sojm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie I. Departamentu Wydziału krajowego w zakresie spraw gminnych.

Rezolucya Nr. 1. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby przeprowadził z wysokim c. k. Rządem rokowania w przedmiocie ogólnego przymusowego ubezpieczenia od ognia, a to w tym duchu, żeby ustawa ta dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi Sejmowi krajowemu dla powzięcia odpowiednich uchwał jaknajrychlej przedłożoną została.

Rezolucya Nr. 2. Sejm wzywa Wydział krajowy, aby obmyślił odpowiednie środki celem zabezpieczenia dla mieszkańców gmin wiejskich zdrowej wody do picia i przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej odpowiednie wnioski.

We Lwowie 10. listopada 1890.

Ziemiałkowski
przewodniczący.

T. Rozwadowski
sprawozdawca.

L. s. 1027/1890.

Aleg. 149.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanowienia osobnych oglądaczy dla bydła tychże obszarów.

Wysoki Sejmie!

Przedewszystkiem wypowiedzieć musi komisya administracyjna zdanie, iż sprawozdanie powyższe nadawało się raczej do umieszczenia w ogólnem sprawozdaniu z czynności Wydziału, niż do przedstawienia osobnego sprawozdania, gdyż sprawa ta nie jest jeszcze załatwioną i porozumienie z c. k. Namiestnictwem jeszcze nie nastąpiło. Według zasięgniętej przez komisyę administracyjną informacyj, zgodziło się c. k. Namiestnictwo w dniach ostatnich na wniosek Wydziału krajowego i przychylna odpowiedź temi dniami do Wydziału krajowego nadejdzie.

Gdy czynność Wydziału krajowego w tej sprawie była wykonaniem uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. października 1890., gdy zeszłoroczne sprawozdanie komisyi administracyjnej do wniosku zamienionego w uchwałę, przyznaje zupełną słuszność żądaniu petycyi towarzystwa rolniczego krakowskiego, gdy wreszcie tak ogromna większość Wydziałów powiatowych za tem się oświadczyła, komisya administracyjna stawia przeto zgodnie ze sprawozdaniem Wydziału krajowego wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie przyznania obszarom dworskim prawa ustanawiania osobnych oglądaczy bydła dla tychże obszarów, przyjmuje się do wiadomości.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca.
Władysław Wolański w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 992|1890.

Aleg. 150.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszu propinacyjnego za rok 1888.

Wysoki Sejmie!

Zamknięcie rachunków funduszu propinacyjnego za rok 1888, przedłożone przez Wydział krajowy, przekazał Wysoki Sejm komisyi budżetowej do załatwienia.

Komisya spełniając to polecenie, zdaje niniejszem sprawę o stanie tego funduszu, a mianowicie:

Dochody funduszu propinacyjnego z r. 1888 były następujące:

poz. 1. Najważniejszem źródłem były opłaty szynkarskie, w myśl ustawy z r. 1875 pobierane.

Należytość z tego tytułu razem z zaległością z lat poprzednich wynosiła 299.098 zł. 23½ ct.

na to uiszczono w r. 1888 . . . . . 239.903 zł. 66½ ct.

pozostała zatem zaległość z końcem roku 1888 w sumie 59.194 zł. 57 ct.

poz. 2. Grzywny propinacyjne, wpływające na rzecz tegoż funduszu, przedstawiają w rubryce znaczną sumę 33.718 zł. 16 ct., która to suma obejmuje także należytość z roku 1888 i zaległe grzywny z lat ubiegłych

Na poczet tej należytości wpłynęła w roku 1888 tylko kwota . . . . . 3.848 „ 23 „

a pozostało w zaległości 29.869 zł. 93 ct.

Oprócz tych dochodów wpłynęło do tego funduszu:

poz. 3. tytułem jednorazowej opłaty od założenia nowej gorzelni	100	„	— „
poz. 4. ze sprzedaży skonfiskowanych przedmiotów	34	„	68 „
poz. 5. tytułem odsetek zwłoki	3.504	„	43½ „
poz. 6. odsetki od kapitałów będących własnością funduszu, przyniosły	168.105	„	22 „
poz. 7. dochody rozmaite	322	„	14½ „
suma dochodów rzeczywistych . .	415.818	zł.	37½ ct.
Wydatki, z administracyą tego funduszu połączone, wynosiły	9.850	„	88½ „
zatem nadwyżka dochodu . . .	405.967	zł.	49 ct.

Z gotówki wpływającej w ciągu roku, tudzież z gotówki uzyskanej za sprzedane efekta zakupił Wydział krajowy $4^1/_2\%$ listy zast. Banku krajowego wartości nominalnej 581.200 zł. i ulokował z reszty gotówki część w asygnatach tegoż Banku, a część w książeczce wkładkowej, zaś sumy 65.498 zł. $12^1/_2$ ct. użył na pożyczki dla spółek wodnych.

Stan funduszu z końcem roku 1888 wynosił . . .		4,088.197	zł. 80	ct.
a w porównaniu ze stanem funduszu z końcem 1887 roku .		3,651.605	„ $62^1/_2$	„
okazuje się wzrost funduszu o . .		436.592	zł. $17^1/_2$	ct.
Z funduszu tego ulokowaną była suma		3,491.970	zł. 25	ct.
w listach zastawnych, obligacyach i innych efektach, jako to:				
w 4% listach Tow. kredytowego	60.700 zł. — ct.			
w $4^1/_2\%$ listach Tow. kredytowego	1,548.700 „ — „			
w $4^1/_2\%$ obligach pożyczki krajowej z 1883 roku . . .	61.400 „ — „			
w $4^1/_2\%$ obligach pożyczki krajowej z 1885 roku . . .	90.000 „ — „			
w $4^1/_2\%$ listach zast. Banku kraj.	1,728.550 „ — „			
w 4% książeczce wkładkowej Banku krajowego . .	2.620 „ 25 „			
w gotówce		542	„ $18^1/_2$	„
ulokowano w funduszu spółek wodnych		65.498	„ $12^1/_2$	„
ulokowano w funduszu budowy koszar		440.000	„ —	„
należytości czynne t. j. zaległe opłaty szynkarskie i grzywny wynosiły		90.187	„ 24	„
Ogółem stan czynny . .		4,088 197	zł. 80	ct.
od którego potrącając zwroty nadpłat, wykazane w rachunku jako należytość bierna		87	„ 04	„
okazuje się czysty stan czynny .		4,088.110	zł. 76	ct.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Zamknięcie rachunków funduszu propinacyjnego za rok 1888, przedłożone przez Wydział krajowy, przyjmuje Sejm do wiadomości.

We Lwowie 10. listopada 1890.

Jan hr. Stadnicki
przewodniczący

Dr. Skałkowski
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.072|90.

Aleg. 151.

Wniosek.

Ponieważ ustawa drogowa z r. 1885 Dz. u. kraj. Nr. 39 nie zadowalnia ludności całego kraju, a to wskutek nierównego rozkładu prestacyj drogowych tak dla miast jako i na wsi, tudzież tak pod względem odbywania prestacyj pieszych jako i ciągłych.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na najbliższą sesyę sejmową przedłożył projekt nowej ustawy drogowej następującej treści:

Wszystkie prestacye odrabiane dotychczas w naturze, bądź opłacane w gotówce tak w miastach jako i w gminach wiejskich. tudzież prestacye obszarów dworskich, tak pod względem ich obowiązku co do istniejących budynków na obszarach dworskich, jako i bezpłatnego wydawania materyału drzewnego do wysokości 5% stałych podatków znosi się w zupełności.

Natomiast zaś wszystkie prestacye drogowe w całym kraju tak pod względem robót ziemnych, dostawy szutru oraz budowy mostów, żłobów i kanałów wodnych, mają być przeprowadzone i wykonane z funduszów powiatowych i subwencyi funduszu krajowego, na który to cel należy wstawić w budżet powiatowy odpowiedni dodatek do podatków stałych, opłacanych tak przez gminy wiejskie, obszary dworskie tudzież miasta, fabryki i przemysł, nie przenoszący jednak 15%.

Zarządy drogowe pozostawić Zwierzchnościom gminnym wspólnie z obszarami dworskimi, jak dotychczas, dla wspólnej kontroli i wykonania robót drogowych, z uwolnieniem tychże od prowadzenia dotychczasowego przepisanych instrukcyą ksiąg drogowych, prócz najpotrzebniejszych, które za potrzebne się uznaje, a to: 1) Księgę uchwał, która stanowić ma zarazem pamiętnik drogowy, 2) Dziennik podawczy, 3) Dziennik kasowy, 4) Druki na prelimiuarz drogowy; wszelkie inne kwitaryusze, katastry i zamknięcia rachunkowe mają być z pod zarządów drogowych uchylone i pozostać w razie potrzeby przy Wydziałach powiatowych.

Lwów, dnia 13. listopada 1890.

Wnioskodawca:

Fr. Kramarczyk.

Żardecki, Potoczek, W. Mizia, Stręk, J. Romańczuk, Rożankowski, M. Siczyński, Sirko, Dr. Sawczak, Kułaczkowski, Herasymowicz, Hamorak, Klemensiewicz, Barabasz, Huryk, Okuniewski, Romanowicz.

L. S. 1.073/1890.

Aleg. 152.

Wniosek.

Celem zaprowadzenia bezpośrednich wyborów wnoszą podpisani:

1. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ·/. projekt ustawy o zmianie sejmowej ordynacyi wyborczej.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by poczynił potrzebne kroki celem uzyskania Najwyższej sankcyi dla tej ustawy.

Lwów dnia 15. listopada 1890.

Wnioskodawca:
Teliszewski w. r.

Korol, Okuniewski, A. Barabasz, Huryk, M. Siczyński, Dr. Sawczak, Sirko, Rożankowski, Dr. Olpiński, Hamorak, J. Romańczuk, Żardecki, Dr. Antoniewicz, Ochrymowicz, Kułaczkowski.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, którą zmienione zostają postanowienia §§. 5., 6., 7., 12., 13., 21., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33. i 34. al. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 20. września 1866 nr. 26. Dz. u. kr.

Za zgodą i za uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

§. 1.

Wszyscy uprawnieni do wyboru posła do Sejmu krajowego z gmin wiejskich w jednym okręgu wyborczym stanowią jedno ciało wyborcze i mają być do jednej listy wyborczej wciągani.

Jeżeli wedle ordynacyi wyborczej dla jednego okręgu wyborczego istnieje więcej miejsc wyborczych, w takim razie dla każdego miejsca wyborczego należy założyć osobną listę wyborczą i do tej listy należy wpisać wszystkich tych do wyboru uprawnionych, którzy w tem miejscu wyboru dokonać mają.

§. 2.

Przy wszystkich wyborach rozpoczyna się wybór tem, iż najprzód oddają swoje głosy członkowie komisyi wyborczej.

Następnie przewodniczący komisyi wyborczej powołuje wyborców do oddania głosów.

Uprawnieni do wyboru, którzy staną w sali wyborczej przed upływem czasu, przeznaczonego do zakończenia wyboru, muszą być do głosowania dopuszczeni.

§. 3.

Wyborcami w kuryi mniejszych posiadłości (gmin wiejskich) są:

a) wszyscy ci, którzy w gminach o trzech kołach wyborczych należą do pierwszego i drugiego koła wyborczego;

b) ci, którzy należą do trzeciego koła wyborczego i opłacają od jednego roku co najmniej pięć złotych podatku bezpośredniego;

c) ci, którzy w gminach, nie posiadających trzech kół wyborczych (§. 13. ust. o ord. wyb. gm.), stanowią dwie trzecie

wszystkich opodatkowanych, uporządkowanych wedle wysokości opłacanego podatku, — a po nich ci, którzy przynajmniej od roku pięć złotych w. a. rocznego podatku bezpośredniego opłacają.

Do tych ostatnich zaliczyć należy także i tych, którzy wedle ordynacyi wyborczej dla gmin bez względu na opłacany przez nich podatek są uprawnieni do brania udziału w wyborach gminnych.

§. 4.

W okręgu wyborczym kuryi mniejszej posiadłości miejscem wyborczem jest siedziba Sądu powiatowego.

Głównem miejscem wyborczem jest miejsce wyborcze tego powiatu sądowego, które w §. 5. sejm. ord. wyb. przy oznaczeniu każdego okręgu jest podane.

§. 5.

Postanowienia sejmowej ordynacyi wyborczej o układaniu, sprawdzaniu i ogłaszaniu list wyborczych, dalej postanowienia o przygotowywaniu i przeprowadzaniu wyborów z kuryi miejskiej mają na przyszłość analogicznie być zastosowywane także i do wyborów z grupy mniejszej posiadłości, z następującemi wyjątkami.

§. 6.

Listę wyborczą dla jednego miejsca wyborczego tworzy się w ten sposób, iż układa się w alfabetycznym porządku listy wyboroze gmin poszczególnych.

§. 7.

Komisya wyborcza dla każdego miejsca wyborczego składa się z trzech członków, powołanych przez komisarza rządowego z pomiędzy wyborców, i z czterech członków, których wyborcy powołają na członków tej komisyi z pomiędzy obecnych wyborców.

Komisya wyborcza głównego miejsca wyborczego jest zarazem główną komisyą wyborczą, powołaną do zbadania, rozliczenia i ogłoszenia ostatecznego rezultatu wyboru ze wszystkich poszczególnych miejc wyborczych.

§. 8.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie przy rozpisaniu najbliższych wyborów sejmowych.

§. 9.

Postanowienia §§. 5., 6., 7., 12., 13., 21., 27., 28., 29., 30., 31., 32., 33. i 34. al. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 20. Września 1866. Nr. 26. Dz. u. kr. zostają uchylone.

§. 10.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 1.024/1890.

Aleg. 153.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie budowy własnego domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 15. stycznia 1874 r. Sejm powziął następującą uchwałę:

„Sejm uznaje nagłą potrzebę zbudowania własnego domu na zakład dla położnic i wzywa Wydział krajowy, aby na przyszłej sesyi sejmowej odpowiedni przedłożył projekt.“

Uchwała ta powzięta została na wniosek ówczesnej komisyi budżetowej, pod wrażeniem przerażającej śmiertelności chorych, spowodowanej prawdziwie rozpaczliwym stanem, w jakim zarówno pod względem umieszczenia jakoteż pod względami hygienicznymi zakład położnic się znajdował.

Wydział krajowy bezzwłocznie uczynił zadość wezwaniu Wysokiego Sejmu i już sprawozdaniem z dnia 27. września 1874 r. przedłożył plany i kosztorysy projektowanego budynku z wnioskiem postawienia go na zakupionym od p. Karola Höfflicha gruncie z gruntami szpitala powszechnego graniczącym, kosztem 120.000 zł. Komisya administracyjna, której sprawozdanie powyższe przekazanem zostało, przyjęła ówczesne wnioski Wydziału krajowego, mimo jednak tego wniosku komisyi, Sejm na posiedzeniu z dnia 17. października 1874 r. na wiadomość świeżo mu zakomunikowanej konieczności podwyższenia dodatków do podatków, powziął następującą uchwałę:

„Sejm odracza sprawę budowy domu dla krajowego zakładu położnic do następnej sesyi.“

Stosując się do tej uchwały, Wydział krajowy ponowił sprawozdanie swoje w tym przedmiocie dnia 16. marca 1875 r. Sprawozdanie to odesłanem zostało do komisyi budżetowej, która, rozpatrzywszy przedłożone plany i kosztorysy, zmniejszyła żądaną kwotę przez Wydział krajowy do 110.000 zł. i postawiła wniosek wykonania projektowanej budowy; Wysoki Sejm jednak na posiedzeniu z dnia 28 kwietnia 1875 r. uchwalił powtórnie: „odroczyć sprawę wybudowania domu na pomieszczenie oddziału położnic do następnej sesyi.“

Po raz czwarty zatem sprawa ta przedłożoną została Wysokiemu Sejmowi sprawozda-

niem Wydziału krajowego z dnia 25. stycznia 1876 r. żądającem na ten cel kredytu w kwocie 150.000 zł., lecz i tym razem Sejm na posiedzeniu z dnia 1. kwietnia 1876 r. powziął uchwałę, odraczającą budowę domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie a to przeważnie z powodu lepszego pomieszczenia jakie oddział ten szpitala powszechnego znalazł wówczas w tak zwanej filii Hoffmana. Pomieszczenie to jednak już wtenczas przez komisyę administracyjną jako nieodpowiednie uznanem zostało a gdy do tego wymagany przez właścicielkę wynajmowanego domu czynsz okazał się zanadto wygórowanym, przeniesiono dnia 1. maja 1885 r. oddział położnic do głównego gmachu szpitala, uzyskując odpowiednie pomieszczenie wskutek przeniesienia oddziałów weneryczno-skórnych męzkiego i kobiecego do wynajętej na ten cel realności Miączyńskich.

Stworzony tym sposobem stan prowizoryczny nie mógł trwać długo i jak najspieszniejsze rozszerzenie gmachu szpitalnego stawało się konieczną potrzebą, wskutek czego Wydział krajowy sprawozdaniem z dnia 26. września 1884 r. wystąpił z wnioskiem wybudowania brakującego skrzydła wschodniego przy gmachu szpitala we Lwowie, a Wysoki Sejm uchwałą z dnia 11. października 1884 r. przyjął postawione w tym względzie wnioski komisyi budżetowej, udzielając Wydziałowi krajowemu kredyt na budowę wzmiankowego skrzydła w kwocie 65.000 zł. Budowa ta ukończoną została w drugiej połowie 1886. roku, poczem nastąpiło przeniesienie oddziału położnic do nowo wybudowanego skrzydła, gdzie pomieszczonym został w parterze i części pierwszego piątra. Lecz i ta zmiana tylko częściowo usunęła istniejące braki, nie da się bowiem zaprzeczyć, że pomieszczenie oddziału położnic w gmachu przepełnionym chorymi różnych kategoryj jest złem i nie odpowiada wymaganiom sanitarno-hygienicznym, dlatego też Wydział krajowy z pewną konsenkwencyą w swoich sprawozdaniach podnosił ciągle konieczność podjęcia pierwotnej uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. styoznia 1874 r. wybudowania dla położnic oddzielnego domu a jeżeli z odpowiednim nie przychodził wnioskiem, czynił to jedynie przez wzgląd na niepomyślny finansowy stan kraju; obecnie jednak, nie widząc możności radykalnej poprawy stosunków w szpitalu lwowskim, stosunków, które r. z. przyczyniły się do wybuchu endemii na oddziale położniczym, Wydział krajowy przyszedł do przekonania, że dłużej sprawy budowy odraczać nie należy, tem bardziej, że przepełnienie szpitala na innych oddziałach a w szczególności na oddziale chorób kiłowych wymaga, aby zajmowane obecnie przez oddział położnic ubikacye do dyspozycyi innych oddziałów szpitala oddane zostały.

Z powyższych przyczyn sprawa ta po latach szesnastu po raz piąty wraca na stół Wysokiego Sejmu i Wydział krajowy sprawozdaniem z dnia 16. września r. b. uprasza Wysoki Sejm:

I. o upoważnienie do zatwierdzenia kontraktu zawartego z właścicielem gruntu liczb. parc. 6489, Wulka Kampianowska zwanego, o kupno tego gruntu pod budowę zakładu położnic za cenę 20.000 zł. w. a. i do wypłacenia ugodzonej ceny kupna;

II. o upoważnienie wykonania budowy domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie w ciągu lat dwóch według przedłożonego programu, kosztem nieprzekraczającym kwoty 183.600 zł.;

III. o wstawienie w budżecie krajowym jako nadzwyczajny wydatek na r. 1891:

a) na zakupno gruntu	20.000 zł.
b) na budowę	91.800 „
razem . .	111.800 zł.

IV. o upoważnienie Wydziału krajowego na ten cel w preliminarzu budżetu na rok 1892. kwoty 91.800 zł.

Że stosunki zdrowotne i pomieszczenia w lwowskim szpitalu powzzechnym pozostawiają wiele do życzenia nie da się zaprzeczyć, stwierdzają to sprawozdania Wydziału krajo-

wego, wykazujące, że najwyższy stan chorych doszedł w roku 1887. do 731 chorych
„ „ 1888. „ 884 „
„ „ 1889. „ 780 „
gdy tymczasem, rachując na jedno łóżko 30.5 metrów sześciennych powietrza t. j. najmniejszą dopuszczalną ilość, szpital pomieścić powinien był zaledwo 670 chorych wraz z posługą; stwierdza to ministeryalny referent sanitarny Dr. Kuzy (reskrypt ministeryalny d. 4. września 1888. r. L. 15.670, odezwa c. k. Namiestnictwa z dnia 17. września L. 54.066 1888. r.), który wytyka w szpitalu lwowskim między innemi jako wady sanitarne donioślejszego znaczenia:

Przepełnienie chorymi w ogóle, a wszczególności oddziału chirurgicznego i kiłowego dla mężczyzn i to w tym stopniu, iż łóżka są ustawione zbyt gęsto nie tylko pod ścianami sal, lecz także w środku tychże pomimo, iż w porze letniej przebywa mniejsza ilość chorych w szpitalu;

że zakład położniczy umieszczony w nowo wybudowanym budynku, połączony bezpośrednio z budynkiem szpitalnym, okazuje wielce rażące wady, nie uwzględniono bowiem pewnych wymogów higieniczno sanitarnych przy samem założeniu budynku, a wady te powinna była władza dozorująca uchylić przed rozpoczęciem budowy, a to tem więcej, że usunięcie ich obecnie jest niemożebne.

Stwierdzili wreszcie stan ten członkowie Wysokiego Sejmu przy rewizyi szpitala, gdzie znaleźli nietylko tylekroć podnoszone przepełnienie, ale na oddziale kiłowym dla mężczyzn widzieli prawdziwie przerażające stosunki, spowodowane wielką ilością chorych, których łóżka w salach stoją prawie jedno przy drugiem — a oprócz tego zajmują wszystkie korytarze.

Wobec tego stanu rzeczy komisya budżetowa, do której sprawozdanie Wydziału krajowego odesłanem zostało, podzielając w zupełności motywa w przedłożeniu Wydziału krajowego zawarte, uznaje w zasadzie konieczność wybudowania własnego domu dla oddziału położnic i przechodzi do merytorycznego załatwienia wniosków Wydziału krajowego.

Ad I. Wydział krajowy zawarł umowę z Dr. Majewskim jako pełnomocnikiem właścicielek realności zw. Wulka Kampianowska o kupno tejże realności za cenę 20.000 zł. z zastrzeżeniem zatwierdzenia tejże umowy przez Wysoki Sejm.

Realność ta obejmująca 6600 sążni, położoną jest w bezpośredniem sąsiedztwie głównego szpitala i należy do tego samego komplexu gruntów, z których wydzielono zakupioną pod budowę położnic w r. 1874. parcelę 1400 sążni a użytą następnie pod budowę domu administracyjnego. Położenie topograficzne tej realności ze względów higienicznych jest korzystnem, raz z powodu znacznego obszaru i świeżego powietrza, powtóre z powodu wielkiej ilości światła i słońca. Podniesiony przez c. k. profesora Dra Czyżewicza zarzut, jakoby bliskość szpitala oraz pawilonów dla chorób zakaźnych przy szpitaliku św. Zofii i szpitalu wojskowym wobec panujących u nas wiatrów zachodnich czyniły realność tę mniej stosowną pod wzmiankowaną budowę, nie powinien ujemnie wpływać na postanowienie komisyi budżetowej tem bardziej, że dwa pawilony, o których wspomniano, znajdują się w dość poważnej odległości, a co najważniejsza są wysunięte znacznie naprzód po przed linię budowlaną projektowanego budynku; a gdy umówiona cena za powyższy grunt odpowiada w zupełności miejscowym stosunkom i jest stanowczo umiarkowaną, przeto komisya budżetowa uznaje zawarte kupno jako odpowiednie i przyjmuje w tym względzie wnioski Wydziału krajowego.

Ad II. Komisya budżetowa, nie zaprzeczając potrzeby jaknajspieszniejszego przeprowadzenia projektowanej budowy, uważa jednak, że przedłożone Wysokiemu Sejmowi szkice i kosztorysy nie mogą stanowić dostatecznej podstawy do upoważnienia Wydziału krajowego do rozpoczęcia już w r. 1891 budowy, przeciwnie komisya budżetowa jest zdania, że w tej sprawie przeprowadzone być muszą jeszcze bardzo liczne studya, że należy starać się, aby nowy budynek odpowiadał wszelkim wymogom, co jedynie da się osięgnąć, jeżeli do decydowania

w tym względzie powołani będą ludzie fachowi i specyalnie z przedmiotem obznajomieni. Również pozostaje do rozstrzygnienia pytanie, czyli przy zakładzie położnic potrzebnem jest urządzenie oddziału ginekologicznego, przeciw czemu oświadcza się Wydział krajowy, oraz czyli nie byłoby wskazanem, aby zakład położnic posiadał własną administracyę, co się przeważnie praktykuje we wszystkich tego rodzaju wzorowych zakładach.

Komisya budżetowa, nie mogąc z przedłożonego materyału wyrobić sobie potrzebnego zdania, uważa za konieczne, aby przed ostatecznem uchwaleniem tak znacznego wydatku zasięgnąć opinii komisyi rzeczoznawców, w której skład wejść powinni, oprócz szefa departamentu V. i c. k. profesora i prymaryusza na oddziale położnic, przedstawiciele c. k. Rady zdrowia fakultetu medycznego uniwersytetu Jagiellońskiego i lekarskiego świata naukowego.

Zadaniem komisyi będzie ułożenie dokładnego programu budowy i udzielenie architekcie wskazówek co do wykonać się mających planów, w ogóle przedsiębranie wszystkich kroków, nie wyłączając studyów poza granicami kraju, aby powstać mająca budowa odpowiadała wszelkim wymaganiom rzeczywistych potrzeb i nauki, przyczem jednak należy zwracać baczną uwagę na kwestyę kosztów i możliwych oszczędności.

Reasumując powyższe wywody, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

I. Sejm uznaje potrzebę budowy domu dla krajowego zakładu położnic we Lwowie; budowa ta ma być rozpoczętą w r. 1892.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zatwierdzenia kontraktu, zawartego z właścicielem gruntu liczba par. 6.489, Wulka Kampianowska zwanego, o kupno tego gruntu pod budowę zakładu położnic za cenę 20.000 zł. i do wypłacenia ugodzonej ceny kupna.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przystąpić bezzwłocznie do ułożenia i wykonania przy współudziale fachowej w tym celu ustanowić się mającej komisyi programu, planów i kosztorysów budowy i przedłożenia takowych na następnej sesyi sejmowej.

IV. Sejm zamieszcza w budżecie krajowym jako nadzwyczajny wydatek na r. 1891:

a) na zakupno gruntu . . . . . 20.000 zł.
b) na przygotowawcze roboty . . . 2.000 „

Lwów dnia 9. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni *w. r.*

Sprawozdawca:
Marchwicki *w. r.*

L. s. 1001/1890.

Aleg. 154.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o przedłożeniu Wydziału krajowego z projektem ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Wysoki Sejmie!

Komisya administracyjna przekłada Wysokiemu Sejmowi ustawę niniejszą z nieznacznemi zmianami, bo Wydział krajowy opracowaną zeszłego roku przez komisyę administracyjną ustawę wniósł w niezmienionej formie do Wysokiego Sejmu, jako swoje przedłożenie.

Komisya administracyjna zastanawiając się nad pojedynczymi paragrafami, zmuszoną była kilka wprowadzić zmian koniecznych ze względu na ustawę gminną i na podstawie cennych wskazówek udzielonych jej w petycyi Rady zawiadowczej krajowego związku ochotniczych straży pożarnych.

Komisya celem usunięcia wątpliwości, czuje się zniewoloną zaznaczyć, że niniejsza ustawa wydaną jest i dla takich miasteczek, dla których nie została jeszcze wydaną ustawa o policyi budowniczej.

Komisya administracyjna streściwszy powyższe uwagi wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy o policyi ogniowej dla miast i miasteczek.

Tem przedłożeniem uznaje się za załatwione petycye nr. 138 i 547.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski *w. r.*

sprawozdawca.

A. Wodzicki *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam. co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Wykonywanie policyi ogniowej. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy.

§. 2.

Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy.

Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata, celem wspierania naczelnika gminy w załatwianiu czynności tą ustawą określonych.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 3.

Miejscowy regulamin ogniowy. Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy, który do wiadomości mieszkańców podany być winien.

Ulega on zatwierdzeniu Wydziału powiatowego.

§. 4.

Rewizya ogniowa. W 30 większych miastach, rządzących się ustawą gminną z dnia 13. marca 1889. l. 24 Dz. u. kr. dokona naczelnik gminy a względnie delegat (§. 2) najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków, we wszystkich innych miastach i miasteczkach dwa razy do roku. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego znawcę, oraz naczelnika straży pożarnej lub w zastępstwie tegoż innego członka straży. Celem rewizyi tej jest zbadanie stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar spowodować mogło, skontrolowanie stanu wyczyszczenia kominów, nareszcie sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów ogniowych. O wyniku tej rewizyi tudzież poczynionych przy niej zarządzeniach, winien na-

czelnik gminy złożyć sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu oraz Wydziałowi powiatowemu.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych, ulegnie karze, a nadto będą te zarządzenia w razie oporu na jego koszt wykonane.

§. 5.

Czyszczenie kominów.

Naczelnik gminy a względnie jej delegat (§. 2) czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów, określi miejscowy regulamin ogniowy. Kominy winny być w zimie najmniej co miesiąc wycierane, przy większych paleniskach, jak n. p. w warsztatach, fabrykach, itp. wycieranie winno następować częściej, nawet co ośm dni. Kominy wązkie 15 ctm. średnicy lub mniej mające tak zwane rosyjskie mogą być wypalane przy zachowaniu potrzebnych ostrożności i obecności straży pożarnej, za zezwoleniem naczelnika gminy i uwiadomieniem właścicieli sąsiednich domów.

§, 6.

Straż nocna ogniowa.

Straż nocna (policyjna) wykonywa także czynności straży nocnej ogniowej.

III. Gaszenie pożarów.

§. 7.

Obowiązek niesienia pomocy. Pogotowie koni.

Każdy mieszkaniec gminy jest obowiązany pod karą na wezwanie naczelnika gminy lub jej delegata nieść pomoc przy gaszeniu pożaru.

Właściciel wszelkiego rodzaju zbiorników wody, sadzawek, stawów, młynówek, wodociągów, studzien nie może zabronić czerpania wody podczas gaszenia pożaru.

Właściciele koni są obowiązani pod karą na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej, dostarczyć koni na warunkach regulaminem ogniowym oznaczyć się mających.

Zaprzęgi pozamiejscowe przypadkowo na miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte.

§. 8.

Pomoc gminom sąsiednim.

Każda gmina jest obowiązaną w miarę możności nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, o ile sama na własnym obszarze nie jest przez powstały w sąsiedniej gminie pożar ogniem zagrożona.

§. 9.

Środki alarmowe.

Rada gminna wyda ogólne zarządzenie, aby o wybuchu pożaru tak w własnej gminie jak w gminach sąsiednich jak najrychlej się dowiedziano.

Znaki alarmowe winny być urządzone wedle miejscowych stosunków.

§. 10.

Woda.

Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru.

Każdy dom winien być zaopatrzony w beczkę napełnioną wodą, której wielkość i liczbę zastosowaną do wymiarów budynku przepisze gminny regulamin pożarny.

§. 11.

Narzędzia ratunkowe.

Każda gmina winna być stosownie do swego obszaru i potrzeb miejscowych zaopatrzona w odpowiednią liczbę sikawek przenośnych lub ręcznych, beczkowozów, drabin, osęk, wiaderek itp. przyborów ogniowych.

§. 12.

Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina

§. 13.

Rada gminna oznacza ilość przyborów ogniowych oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami ogniowymi wykonywa się przy rewizyach ogniowych. (§. 4.)

§. 14.

Posiadacze budynków, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, kuźni itp. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe lub ręczne.

IV. Straż pożarna.

§. 15.

Rodzaje straży pożarnej.

Straż pożarna jest albo gminna albo ochotnicza.

§. 16.

Straż pożarna gminna.

W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna.

W gminach, gdzie straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, odpadnie potrzeba organizowania osobnej straży pożarnej gminnej.

W miastach atoli liczących wyżej 10.000 mieszkańców, musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działanie straży pożarnej gminnej.

§. 17.

Straż pożarna gminna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest wedle szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 18.

Straże pożarne ochotnicze.

Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 19.

W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej ochotniczej, naczelnik gminy winien starać się o jej utworzenie.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępowano.

§. 20.

Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia statutów i wyboru naczelnika oraz dowódzców oddziałów straży.

§, 21.

Jeżeli straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, natenczas wykonywać ona będzie swoje obowiązki w charakterze poruczonego jej przez gminę zakresu działania, statuta jej winny być zastosowane oprócz do ustawy o stowarzyszeniach także do przepisów niniejszej ustawy oraz wydać się mającego regulaminu ogniowego i ulegają zatwierdzeniu Rady gminnej.

Radzie gminnej względnie naczelnikowi gminy zastrzeżonem być ma w tych statutach prawo zwoływania ogólnego zgromadzenia, prawo brania udziału w tem zgromadzeniu przez naczelnika gminy lub delegata, prawo zastępowania straży w czynnościach poruczonego jej zakresu działania, wreszcie prawo zatwierdzania wybranego naczelnika straży.

§. 22.

Straż ochotnicza staje się w ten sposób istytucyą gminną, a naczelnik jej honorowym urzędnikiem gminy, jako taki składa na czas swego urzędowania przyrzeczenie służbowe. Natomiast obowiązkiem będzie gminy postarać się dla straży o instruktora, ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, wreszcie koszta niezbędnych narzędzi i przyborów ratunkowych, o ile własne dochody stowarzyszenia straży ochotniczej na to nie starczą.

§. 23.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej, która pełni obowiązki straży pożarnej gminnej, jest na miejscu pożaru w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym.

W miejscach, w których straż ochotnicza istnieje obok gminnej, naczelnik gminy oznacza, który z naczelników straży pożarnych ma w razie pożaru objąć kierownictwo ratunkiem.

§. 24.

Naczelnik gminy wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co się służby pożarnej dotyczy.

§. 25.

Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Radzie gminnej rachunki.

§. 26.

Wszyscy pomoc niosący jak niemniej osoby przeznaczone do specyalnych czynności, winny się stosować do rozporządzeń kierującego ratunkiem.

§. 27.

Wsparcie członków straży okaleczałych.

Członkom straży ogniowej, którzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, należy się w razie niedostatku wsparcie od gminy bez względu na ich przynależność, o ile nie są korzystnie uwzględniani według stosunku służbowego.

Toż samo stosuje się do wdów i sierót tych członków straży pożarnej gminnej i ochotniczej, którzy w służbie doznają uszkodzenia, czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 28.

Naruszenie prywatnej własności w celu gaszenia pożaru, np. wyłamywanie, zrywanie dachu i t. p. może nastąpić tylko w razie ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni; lecz w takim nawet razie, wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić to może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, naczelnika gminy, delegata (§. 2.) lub wyznaczonego kierownika ratunku.

§. 29.

Posiadacze domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru przez przygotowanie zapasu wody, dostarczanie drabin, obsadzenie dachu,

zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t. p. Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności domomagać.

§. 30.

Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień został zupełnie wygaszony i ażeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy dostawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 31.

Dochodzenie przyczyn pożaru. Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych świadków i znawców, wykona najściślejsze dochodzenie co do przyczyny pożaru, zbada czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 32.

Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast o tem sąd zawiadomi; jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 33.

O wyniku dochodzenia co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy złoży szczegółowe sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu, oraz politycznej władzy powiatowej i Wydziałowi powiatowemu.

§. 34.

Świadectwa urzędowe dla zabezpieczonych nie mogą być wydawane, jeśli dochodzenie okaże, iż zabezpieczeni są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawach lub rozporządzeniach obowiązujących.

VI. Postępowanie karne.

§. 35.

Przekroczenia niniejszej ustawy, o ile nie podlegają ustawie karnej lub budowniczej, karane będą grzywną od 5 do 50 zł., względnie aresztem od 1 do 10 dni.

Co do sposobu orzekania kar, toku instancyi oraz wykonania wyroków karnych, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 36.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

§. 37.

Nadzór.

Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej należy do Wydziału powiatowego.

Władza polityczna wykonywa służące administracyi państwa prawo nadzoru w myśl ustawy gminnej.

§. 38.

Gdyby gmina w wykonywaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej dopuszczała się zaniedbania, Wydział powiatowy rozporządzi co należy w gminie wykonać; w razie wzbraniania się gminy zawezwie władzę polityczną powiatową o wykonie tych zarządzeń na koszt gminy.

Gdyby w celu wykonania zarządzeń powyższych potrzebne były ze strony gminy wydatki, Rada powiatowa ma prawo zniewolenia zwierzchności gminnej do wstawienia odpowiedniej kwoty w budżet gminy.

§. 39.

Nadzór Wydziału krajowego.

Wydział krajowy ma naczelny nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

VIII. Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 40.

W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom niniejszej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy, wykonywanie zaś władzy karnej do władzy politycznej.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 41.

Celem szybkiego załatwiania spraw dotyczących policyi ogniowej przez odpowiednie organa, winny wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursy i orzeczenia opatrzone być napisem „sprawa ogniowa“.

§. 42.

Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania, niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 43.

W miastach, posiadających swe własne statuta zakres kompetencyi do wykonywania policyi ogniowej, statutami tymi określony, pozostaje w swej mocy.

§. 44.

Postanowienia zawarte w §§. 16 do 71 ces. pat. z d. 28 lipca 1786 r. obejmującego ustawę ogniową dla miast i miasteczek tracą moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy.

§. 45.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 155.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzach galicyjskiego funduszu propinacyjnego i rezerwowego funduszu propinacyjnego na rok 1890 i 1891.

Wysoki Sejmie!

Stosownie do postanowień ustawy krajowej z dnia 22. kwietnia 1889 o wykupnie prawa propinacyi (§. 41.) przedłożyła c. k. Dyrekcya galicyjskiego funduszu propinacyjnego preliminarze tego funduszu na rok 1890 i 1891, tudzież preliminarze funduszu rezerwowego w myśl §. 22. rzeczonej ustawy utworzonego.

Do tych preliminarzy dołączyła c. k. Dyrekcya galic. funduszu propinacyjnego sprawozdanie o swojej działalności od chwili sankcyonowania wspomnianej ustawy po koniec sierpnia r. b., tudzież o finansowym stanie obu rzeczonych funduszów.

Sprawozdanie to wraz z rzeczonemi czterma preliminarzami przedłożył Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi, który takowe komisyi budżetowej do załatwienia przekazał.

Spełniając to polecenie Wys. Sejmu, komisya budżetowa zbadała przedewszystkiem sprawozdanie c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego o rezultatach jej czynności w r. 1889 i 1890, zatem w chwili rozpoczęcia tej działalności i wprowadzenia w życie przepisów ustawy z d. 22. kwietnia 1889, tudzież w całym tym okresie przejściowym, z którego wyników można już wyprowadzać wnioski o prawdopodobnym dalszym toku administracyi rzeczonego funduszu.

Uchwalając ustawę z d. 22. kwietnia 1889, nie taił sobie Wysoki Sejm trudności, jakie trzeba będzie pokonać przy wprowadzeniu w życie tej ustawy, tak pod względem sfinansowania kapitału propinacyjnego i rozdzielenia takowego między uprawnionych, jak też co do administracyi tym funduszem w taki sposób, aby nie zaszła potrzeba korzystania z gwarancyi krajowej, zapewnionej §. 23. ustawy posiadaczom obligów propinacyjnych.

Po raz pierwszy miał kraj nasz zażądać od europejskiego świata finansowego przyjęcia znacznej, kilkudziesięcio-milionowej sumy obligów, przez kraj tylko gwarantowanych.

Od pomyślnego tej sprawy załatwienia zależną była nietylko wysokość faktycznego wynagrodzenia, przypaść mającego tym uprawnionym, którzy zdecydowali się odebrać wynagrodzenie gotówką, ale także sfinansowanie tej pierwszej, na wielkie rozmiary podjętej, emisyi galicyjskich, tylko przez kraj gwarantowanych, walorów — oddziałać musiało na późniejsze podobne transakcye o galicyjskie papiery, i w ogóle na kurs naszych krajowych efektów wartościowych.

Do załatwienia wszystkich spraw reklamacyjnych, tudzież do przygotowania się na objęcie administracyi dochodów propinacyjnych w całym kraju z chwilą, kiedy uprawnienie dotychcza-

sowych właścicieli ustać miało, — ustawa nader krótki termin wyznaczyła, gdyż do końca roku 1889 wszystkie te czynności musiały być ukończone, tak, aby i wypłata kapitałów wynagrodzenia z dniem 1. stycznia 1890 r. mogła nastąpić, i aby z tymże dniem wszedł fundusz propinacyjny w użytkowanie z przeniesionego na kraj prawa propinacyi, eksploatując takowe w sposób najodpowiedniejszy.

Gdy sankcya ustawy z końcem kwietnia 1889 r. nastąpiła, pozostawało do załatwienia tych wszystkich czynności zaledwie 8 miesięcy czasu.

Trzeba więc było niepospolitego talentu administracyjnego, niezłomnej energii i niestrudzonej wytrwałości, aby tym zadaniom podołać.

Jeżeli c. k. Dyrekcya galic. funduszu propinacyjnego tym trudnym zadaniom potrafiła sprostać, to istotnie należy się jej wdzięczne uznanie całego kraju.

Sfinansowanie tej części obligacyj propinacyjnych, która w myśl §. 20. ustawy przez Dyrekcyę z urzędu spieniężoną być miała, przy równoczesnym zawinkulowaniu reszty obligacyj, — po kursie 88 zł. 32½ ct. w. a. za 100 zł. — uważa komisya budżetowa jako korzystne, ze względu na sumę tych obligacyj, wynoszącą 38,317.900 zł.

Reszta obligacyj w sumie 23,882.100 zł. została jako niesprzedajna po koniec roku 1894 zawinkulowaną.

Cały kapitał wynagrodzenia w sumie łącznej 62,200.000 zł. został między uprawnionych w ten sposób rozdzielony, że wszyscy właściciele, czy to na podstawie orzeczeń w myśl ustawy z r. 1875 wydanych, czy na podstawie orzeczeń reklamacyjnych do wynagrodzenia uprawnieni, otrzymali 17½ razowy dochód, orzeczeniami temi oznaczony.

Wymiarów na podstawie orzeczeń w myśl ustawy z r. 1875 wydała Dyrekcya funduszu propinacyjnego 8.917, reklamacyjnych orzeczeń 3.248.

Suma kapitałów wynagrodzenia, przyznanych na podstawie orzeczeń wydanych w myśl ustawy z r. 1875, — wraz z wynagrodzeniem dla tych właścicieli, którzy mieli tylko prawo do wieczystego szynku (§. 16.), wynosi 53,879.450 zł. w obligacyach, a wynagrodzenia przyznane na podstawie orzeczeń reklamacyjnych wynoszą sumę 8,320.550 zł. w. a.

Wypłata tych kapitałów wynagrodzenia, zawisła od uzyskania przekazu sądowego, przy którego wydaniu c. k. Sądy przestrzegać muszą postanowień ces. patentu z 8. listopada 1853 r. o przekazywaniu kapitałów propinacyjnych, odbywa się bardzo szybko. W przeciągu siedmiu i pół miesięcy, t. j. do połowy sierpnia 1890 r., wyasygnowano uprawnionym:

gotówką	28,632.425 zł.	57 ct.
obligacyami	15,224.550 „	— „

tak iż pozostawało wówczas do wypłaty jeszcze tylko:

gotówką	5,211.859 „	60½ „
obligacyami	8,657.550 „	— „

Z końcem zaś dziesięciomiesięcznego okresu, a mianowicie z dniem 29. października 1890, w którym to dniu komisya budżetowa zasięgała pod tym względem szczegółowych informacyj w biurze c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, stan wypłaty kapitałów propinacyjnych przedstawia się, jak następuje:

wyasygnowano uprawnionym kapitałów wynagrodzenia gotówką .	29,892.242 zł.	65 ct.
tytułem 3% odsetek od tych kapitałów	126.212 „	42½ „
ogółem gotówką . .	30,018.455 zł.	07½ ct.

obligacyami zaś wyasygnowano do tegoż dnia . . . . . 18,192.100 zł. — ct.

Pozostawało zatem jeszcze z dniem 29. października 1890 do wypłacenia gotówką . . . . 3,952.042 „ 52½ „
obligacyami . . . . . 5,690.000 „ — „

Kto zechce sobie przypomnieć, jak wypłata indemnizacyi, przyznanej za wykupno powinności poddańczych, przewlekała się w nieskończoność, ten niezawodnie przyzna, że wypłata tak znacznych sum wynagrodzenia propinacyjnego w przeciągu dziesięciu miesięcy świadczy wymownie o gorliwości, z jaką działają c. k. Sądy i w ogóle wszystkie władze, uczestniczące przy czynnościach urzędowych, mających na celu przekazanie i wypłatę kapitałów propinacyjnych.

Pozostanie zatem z końcem roku bieżącego w kasie Dyrekcyi funduszu propinacyjnego tylko ta drobna część kapitału wynagrodzenia, której przekazanie i wypłata z powodu szczególnych trudności ze strony hipotecznych wierzycieli nie będzie mogło nastąpić.

Na tem miejscu komisya budżetowa uważa za swój obowiązek zaznaczyć, że JE. p. Namiestnik nie zaniedbał niczego, co mogło wpłynąć na przyspieszenie wypłaty kapitałów propinacyjnych, a mianowicie przez wydanie odpowiednich poleceń do podlegających mu władz administracyjnych i skarbowych wpłynął skutecznie na szybkość załatwiania rzeczonych spraw.

Objęcie wszystkich propinacyj w całym kraju z dniem 1. stycznia 1890 r. w zarząd Dyrekcyi funduszu propinacyjnego, wymagało wczesnego unormowania tych stosunków, tak, aby eksploatacya prawa propinacyi żadnej przerwy nie doznała.

Powołując w poszczególnych powiatach mężów zaufania z grona obywateli do współdziałania, a znajdując nadto, jak w sprawozdaniu Dyrekcyi wyraźnie podniesiono, wszechstronnego poparcia ze strony uprawnionych, zdołała c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego w nader krótkim czasie tak wydzierżawić propinacye, przez rzeczony fundusz z dniem 1. stycznia 1890 r. nabyte, że dochód w ten sposób osiągnięty przewyższył wszelkie oczekiwania.

Gdy bowiem sejmowa komisya propinacyjna w r. 1889, biorąc za podstawę dochód przez władze podatkowe w r. 1887 sprawdzony, przy uwzględnieniu okoliczności bądź to dodatnio, bądź też ujemnie wpływających, obliczała przypuszczalny dochód z prawa propinacyi od 1. stycznia 1890 na przeciętną roczną sumę . . . . . 3,062.992 zł.
zapewnionym został przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego na podstawie zawartych kontraktów na rok 1890, dochód . . . . . 3,428.092 „
a na rok 1891 dochód . . . . . 3,438.635 „

Tak pomyślny rezultat zawdzięcza kraj przedewszystkiem gorliwości obywatelskiej członków Dyrekcyi funduszu propinacyjnego i delegatów powiatowych, a w pierwszym rzędzie sprężystemu i umiejętnemu kierownictwu przewodniczącego Dyrekcyi JE. p. Namiestnika.

Zaległości w czynszach propinacyjnych są nader drobne. Z końcem III. kwartału 1890 r. wynosiła cała zaległość tylko kwotę 15.275 zł. 27 ct., co przedstawia tylko 6 zł. zaległości od 1.000 zł. należytości (6 pro mille), a i ta drobna zaległość, zabezpieczona kaucyami dzierżawnemi, zdaniem Dyrekcyi wpłynie zapewne prawie w całości do kasy funduszu propinacyjnego.

Mając tak znaczny dochód w drodze wydzierżawienia propinacyi zapewniony, przedstawia c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego Wysokiemu Sejmowi preliminarze, wykazujące znaczne zwyżki, a mianowicie na rok 1890 w sumie 110.272 zł., a na rok 1891 w sumie 120.805 zł.

Także fundusz rezerwowy, który według obliczeń sejmowej komisyi propinacyjnej z r. 1889 miał przyczyniać się do pokrycia potrzeb bieżących funduszu propinacyjnego, wykazuje według

preliminarzy znaczne zwyżki, a mianowicie w r. 1890 . . . . . 10.095 zł.
a w r. 1891 . . . . . 126.468 „
które to nadwyżki również na pomnożenie kapitałów tego funduszu użyte być mają.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie c. k. Dyrekcyi galicyjskiego funduszu propinacyjnego z dnia 29. sierpnia 1890 r. o dotychczasowej działalności Dyrekcyi i stanie funduszów przez Dyrekcyę administrowanych, przyjmuje Sejm do wiadomości, wyrażając całej Dyrekcyi, a przedewszystkiem jej przewodniczącemu JE. p. Namiestnikowi, uznanie za nader gorliwą i skuteczną działalność tak przy wymiarze i wypłacie kapitałów wynagrodzenia, jak w administracyi dochodów funduszu propinacyjnego.

Przechodząc do szczegółowego zbadania czterech preliminarzy, przedłożonych przez Dyrekcyę funduszu propinacyjnego równocześnie, gdyż preliminarze na rok bieżący nie mogły być podczas ostatniej sesyi przedłożone dla braku potrzebnych dat, skutkiem czego budżet na rok 1890 razem z budżetem na rok 1891 załatwiony być musi. komisya przedstawia Wys. Sejmowi swoje sprawozdanie i wnioski, jak następuje :

I.

Budżet galicyjskiego funduszu propinacyjnego na rok 1890.

W projekcie budżetu na rok 1890 preliminuje Dyrekcya funduszu propinacyjnego następujące dochody :

1)	czynsze propinacyjne	3,428.092 zł.
2)	opłaty szynkarskie	202.000 „
3)	opłaty od nowych gorzelń . . .	— „
4)	grzywny	3.500 „
5)	dochody ze sprzedaży przedmiotów skonfiskowanych	30 „
6)	odsetki zwłoki	4.500 „
7)	subwencya państwowa	850,000 „
	Suma dochodów .	4,488.122 zł.

Wydatki preliminuje Dyrekcya w kwotach następujących :

1)	spłata wylosowanych obligacyj . .	1,395.800 zł.
2)	wypłata kuponów	2,474.150 „
3)	prowizya bankowa za wypłatę obligacyj i kuponów	3.200 „
4)	stempel od kwitu na subwencyę . .	2.670 „
5)	podatek dochodowy . . .	500.000 „
6)	podatek zarobkowy	2.000 „
	Suma wydatków .	4,377.850 zł.
	Zatem nadwyżka dochodów . .	110.272 zł.

Co do 1-szej pozycyi dochodów, obejmującej czynsze propinacyjne, przedłożyła c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego szczegółowy wykaz czynszów, zabezpieczonych kontraktami, który wykazuje sumę 3,428.092 zł. w. a., jako należytość funduszu propinacyjnego za wykonywanie propinacyi w r. 1890. Gdy te czynsza wpływają tak regularnie, że z końcem III. kwartału 1890 r. tylko drobna kwota 15.275 zł. zalegała, — mniema komisya budżetowa, iż pozycyę tę w sumie przez Dyrekcyę preliminowanej przyjąć można.

W pozycyi 2-giej dochodów preliminuje Dyrekcya funduszu propinacyjnego dochód z opłat szynkarskich, w myśl ustawy z r. 1875 pobieranych, na podstawie przeciętnego dochodu w ostatniem trzechleciu, w sumie 202.000 zł. Komisya budżetowa proponuje przyjęcie tej cyfry bez zmiany.

Pozycya 3-cia dochodów nie obejmuje żadnej cyfry, gdyż dochody z tytułu opłat od nowozakładanych gorzelni, browarów i miodosytni w latach ostatnich wcale nie wpływały, dla braku zakładania takich przedsiębiorstw.

Dalsze pozycye dochodów, mianowicie: poz. 4. z grzywn propinacyjnych 3.500 zł., poz. 5. za sprzedane przedmioty skonfiskowane 30 zł. i poz. 6. odsetki zwłoki od zalegających opłat szynkarskich i czynszów propinacyjnych 4.500 zł., proponuje komisya przyjąć bez zmiany.

W pozycyi 7-mej dochodów preliminuje Dyrekcya wstawić kwotę 850.000 zł, jako udział funduszu propinacyjnego w milionowej subwencyi państwowej. Komisya budżetowa mniema, iż kwota ta będzie prawdopodobnie wyższą, lecz gdy udział funduszów propinacyjnych miast, z tejże subwencyi korzystać mających, nie jest jeszcze prawomocnie oznaczony — wnosi komisya, aby i tę pozycyę dochodów przyjąć bez zmiany.

W dziale wydatków dwie pierwsze pozycye, a to:

poz. 1-sza, spłata wylosowanych obligacyj propinacyjnych w sumie	1,395.800 zł
poz. 2-ga, wypłata kuponów	2,474.180 „

są zgodne z planem umorzenia gal. obligacyj propinacyjnych, zatwierdzonym reskryptem c. k. Ministerstwa Skarbu z dnia 31. maja 1889 r. L. 2.216. Mianowicie przypada według tego planu do wypłacenia na umorzenie kapitału:

dnia 30. czerwca 1890 r.	691.000 zł.
dnia 31. grudnia 1890 r.	704.800 „
Ogółem w r. 1890 jak wyżej .	1,395.800 zł.

Zaś na wypłatę kuponów przypada:

dnia 30. czerwca 1890 r.	1,244.000 zł.
dnia 31. grudnia 1890 r.	1,230.180 „
Ogółem w r. 1890 jak wyżej .	2,474.180 zł.

Wymienione zatem pozycye 1. i 2. wydatków żadnej zmianie uledz nie mogą.

W pozycyi 3. wydatków preliminuje Dyrekcya kwotę 3.200 zł., jako prowizyę dla Banku krajów koronnych za pośrednictwo w wypłacie wylosowanych obligacyj i zapadłych kuponów. Rzeczony Bank otrzymawszy od Dyrekcyi funduszu propinacyjnego odpowiednią dotacyę na uskutecznienie powyższych wypłat po za granicami naszego kraju, uposaży z tej dotacyi rozmaite instytucye finansowe, które w zastępstwie funduszu propinacyjnego wypłacają zagranicznym posiadaczom obligów należne im kwoty. Prowizyę oznaczono co do kuponów na $1^1/_2\,^0/_{00}$, a co do wylosowanych obligów na $^1/_8\,^0/_0$. Komisya proponuje powyższą kwotę przyjąć bez zmiany, zwłaszcza, gdy nie można jeszcze teraz oznaczyć, ile istotnie wydatek ten wynosić będzie, i dopiero zamknięcie rachunków dostarczy pewniejszych w tej mierze wskazówek.

W pozycyi 4. wydatków wstawia Dyrekcya kwotę 2.670 zł., jako należytość stemplową, obliczoną według obowiązujących przepisów. Komisya proponuje zatem przyjęcie tej cyfry.

W pozycyi 5. wstawia Dyrekcya sumę 500.000 zł. na zapłacenie podatku dochodowego.

Gdy układano preliminarze propinacyjne, wymiar podatku dochodowego jeszcze nie był uskuteczniony.

Orzeczeniem c. k. Administracyi podatków z dnia 27. września 1890 r. L. 8.471, wymierzono podatek dochodowy na r. 1890 w kwotach następujących:

tytułem ordinarium	142.467	zł. 71½	ct.
„ ekstraordinarium	142.467	„ 71½	„
dodatek krajowy	102.576	„ 76	„
„ indemnizacyjny	74.083	„ 21	„
„ gminny	56.987	„ 09	„
Razem . .	518.582	zł. 49	ct.

Komisya budżetowa wstawia zatem w pozycyi 5. wydatków, tytułem podatku dochodowego, kwotę 518.582 zł. 49 ct., zamiast preliminowanej przez Dyrekcyę funduszu propinacyjnego kwoty 500.000 zł.

Preliminowaną w poz. 6. na podatek zarobkowy kwotę 2.000 zł. w. a. przyjmuje komisya bez zmiany.

Wnosi zatem komisya:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący budżet dochodów i wydatków galic. funduszu propinacyjnego na rok 1890:

Dochody:

poz. 1. czynsze propinacyjne	3,428.092	zł.
poz. 2 opłaty od szynkarzy	202.000	„
poz. 3. opłaty od zakładania nowych gorzelni, browarów i miodosytni	—	„
poz. 4. grzywny	3.500	„
poz. 5. dochody ze sprzedaży skonfiskowanych przedmiotów	30	„
poz. 6. odsetki zwłoki	4.500	„
poz. 7. zasiłek z milionowej subwencyi państwowej	850.000	„
Suma dochodów .	4,488.122	zł.

Wydatki:

poz. 1. spłata wylosowanych obligacyj .	1,395.800	zł. —	ct.
poz. 2. wypłata kuponów . . .	2.474.180	„ —	„
poz. 3. prowizya bankowa za wypłatę wylosowanych obligacyj i kuponów	3.200	„ —	„
poz. 4. należytość stemplowa od subwencyi państwowej	2.670	„ —	„
poz. 5. podatek dochodowy . . .	518.582	„ 49	„
poz. 6. podatek zarobkowy . . .	2 000	„ —	„
Razem . .	4,396.432	zł. 49	ct.

Zatem więcej od preliminowanej przez c. k. Dyrekcyę galic. funduszu propinacyjnego sumy o kwotę 18.582 zł. 49 ct. w. a.

Porównując dochody preliminowane przez komisyę budżetową zgodnie z Dyrekcyą w sumie . . . . . 4.488.122 zł. — ct.
z sumą preliminowanych przez komisyę wydatków . . . . 4,396.432 „ 49 „
okazuje się nadwyżka dochodów . . 91.689 zł. 51 ct.

II.

Budżet galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego na rok 1890.

Według § 22. ustawy propinacyjnej z r. 1889 utworzony został fundusz rezerwowy z uzbieranego po koniec r. 1889 ogólnego funduszu propinacyjnego, tudzież z przypadającej temuż ogólnemu funduszowi udziału w milonowej subwencyi państwowej.

Z przychodów tego funduszu pokrywane być mają koszta administracyi i ewentualne niedobory funduszu propinacyjnego, — nadwyżki zaś dochodów służyć mają na pomnożenie majątku zarodowego, który przez cały peryod amortyzacyjny służyć ma w pierwszym rzędzie na pokrycie ewentualnych niedoborów funduszu propinacyjnego, a po upływie tego peryodu przelanym będzie do funduszu krajowego.

Dyrekcya funduszu propinacyjnego objąwszy zarząd tego funduszu rezerwowego, ulokowała znaczną część tegoż w obligacyach propinacyjnych, zakupując takowe w nominalnej wartości 71.000 zł. z kuponami od 1. stycznia 1890 bieżącemi, a w wartości nominalnej 3,226.300 zł. z kuponami tylko od 1. lipca 1890 bieżącemi. Skutkiem tego rezerwowy fundusz pobierze w roku bieżącym od sumy 3,226.300 zł. w obligacyach propinacyjnych procent tylko za 6 miesięcy, lecz za to powiększył się odpowiednio kapitał tego funduszu składający się obecnie:

z $4^1/_2$%	listów z. Tow. kred. ziem. nom wartości	230.400	zł.
z $4^1/_2$%	„ Banku kraj. „ „	928.400	„
z $4^1/_2$%	obligacyj pożyczki kraj. z r. 1888 „	437.000	„
z $4^1/_2$%	„ „ „ z r. 1889 „	316.600	„
z 4%	listów z. Banku austr.-węgierskiego „	150.000	„
z 4%	„ z. austr. Zakładu kred. ziem. „	150.000	„
z 4%	obligacyj propinacyjnych „	3,297.300	„
	Razem	5,509.700	zł.

Dochód z kuponów od wymienionych powyżej papierów wartościowych, z uwzględnieniem okoliczności, że od propinacyjnych obligacyj w sumie 3,226.300 zł. tylko jeden kupon przypada, tudzież że od zakupionych w roku bieżącym 4% listów zastawnych Banku austro-węgierskiego i austr. Zakładu kred. ziemskiego kupony tylko od 1. kwietnia 1890 bieżą, — preliminuje Dyrekcya na podstawie szczegółowego obliczenia wartości tych kuponów, w łącznej sumie 159.424 zł. — a potrącając od tej kwoty odsetki należne funduszom propinacyjnym miast od ich udziału w milionowej subwencyi państwowej, obliczone na kwotę 8.645 zł. — preliminuje Dyrekcya ostatecznie dochód propinacyjnego funduszu na rok 1890 w sumie 150.779 zł., którą to kwotę komisya budżetowa przyjmuje.

Wydatki funduszu rezerwowego obejmują wszystkie koszta administracyi funduszu propinacyjnego, a mianowicie płace urzędników i personalu pomocniczego w biórze centralnem, administracyę powiatową i t. p.

Administracya centralna obejmuje następujący personal:

a) oddział administracyjny — liczy dwóch członków Dyrekcyi, syndyka i 5 urzędników konceptowych, jednego praktykanta, tudzież sześciu dyurnistów;

b) oddział rachunkowy liczy 5 urzędników, dwóch praktykantów i 14 dyurnistów;
c) czynności kasowe załatwia c. k. główna kasa krajowa;
d) oddział manipulacyjny składa się z 17 dyurnistów.

Rozdzielając płace i inne koszta objęte poz. 1, 2. 3, 4, 5 według tych czterech oddziałów budżetu, okaże się, że na płace dwóch członków Dyrekcyi, syndyka, tudzież urzędników konceptowych przypada łączna suma . . . . . 16.434 zł.
na dyurnistów tego oddziału . . . . . 4.480 „
Razem 20.914 zł.

płace urzędników oddziału rachunkowego wynoszą . . . . . 7.500 zł.
dyurna . . . . . 8.140 „
Razem 15.640 zł.

oddział kasowy kosztuje tytułem ryczałtu do Skarbu państwa . . . . 10.000 zł.
dodatki osobiste . . . . . 1.200 „
dyurna . . . . . 1.205 „
Razem 12.405 zł.

Oddział manipulacyjny kosztuje według preliminarza . . . . . 7.123 zł.
Na remuneracye, zapomogi i nieprzewidziane preliminowano . . . . 10.000 „
w poz. 12. budżetu.

Komisya budżetowa przekonała się, że koszta administracyjne odpowiadają ściśle rzeczywistej potrzebie; mianowicie podnieść należy, że oddział administracyjny prowadzi cały zarząd dochodów funduszu i wykonuje czynności połączone z przekazywaniem i wypłatą kapitałów wynagrodzenia, oddział rachunkowy zaś utrzymuje w ewidencyi wszystkie rachunki z dzierżawcami propinacyi, należytości z tytułu opłat szynkarskich, wypłatę kuponów i obligacyj propinacyjnych, niemniej też załatwia obliczenia przy assygnowaniu kapitałów wynagrodzenia.

Na koszta administracyi powiatowej w r. 1890 preliminuje Dyrekcya funduszu propinacyjnego kwotę 40.000 zł. uzasadniając potrzebę takiej sumy tem, że dla 74 Starostw, które z polecenia Dyrekcyi zajmują się czynnościami administracyjnemi, należy tytułem zwrotu kosztów kancelaryjnych przynajmniej po 250 zł. w. a. na każdy powiat przeznaczyć, która to kwota, zdaniem komisyi, jest istotnie wcale umiarkowana.

Na koszta specyalnych delegatur w powiatach pozostałaby zatem z owej sumy 40.000 zł., kwota 21.500 zł.

Zważywszy, że do końca października 1890 asygnowano już na koszta tych delegatur kwotę 18.572 zł. – okazuje się, że preliminowana na te wydatki suma 21.500 zł. będzie zapewne wyczerpaną, a dodając do niej ryczałty kancelaryjne dla c. k. Starostw po 250 zł. czyli na 74 powiatów kwotę 18.500 zł., otrzymamy preliminowaną w pozycyi 7 wydatków kwotę 40.000 zł.

Wydatki na potrzeby kancelaryjne obejmują według pozycyi 9. preliminarza kwotę 8.000 zł. której to pozycyi uzasadnienie jest następujące:

sprzęty kancelaryjne kosztują . . . . 1.141 zł.
przybory kancelaryjne, przyrządy do losowania itp. 2.200 „
sprawienie ksiąg dla bióra centralnego i dla urzędów podatkowych . . . . . 4.000 „
oprawa tych ksiąg . . . . . 400 „

reszta z preliminowanej kwoty 8.000 zł. potrzebna jest na koszta insercyjne i inne drobne wydatki.

Co do innych pozycyj działu wydatków zwyczajnych komisya żadnych uwag nie czyni, gdyż dotyczące kwoty, preliminowane na podstawie wydatków po koniec I. kwartału 1890 poczynionych, odpowiadają rzeczywistej potrzebie.

W dziale wydatków nadzwyczajnych zamieszcza Dyrekcya koszta konfekcyi 72.000 sztuk obligacyj propinacyjnych w kwocie faktycznie już wypłaconej 16.238 zł. — Jest to wydatek jednorazowy, który się już niepowtórzy.

Komisya budżetowa przyjmuje zatem w całości wydatki rezerwowego funduszu propinacyjnego według preliminarza Dyrekcyi, i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący budżet dochodów i wydatków rezerwowego funduszu propinacyjnego na rok 1890:

Dochody:

Odsetki od kapitałów funduszu rezerwowego	150779	zł.

Wydatki:

a) zwyczajne:

poz.	1. płace urzędników	23.534	zł.
„	2. „ sług	864	„
„	3. adjuta	1.600	„
„	4. dyurna	20.948	„
„	5. ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania kasy	10.000	„
„	6. czynsz najmu lokalu biórowego . . .	2.500	„
„	7. koszta administracyi powiatowej . . .	40.000	„
„	8. dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi .	5.200	„
„	9. potrzeby kancelaryjne	8.000	„
„	10. oświetlenie, opał itp.	1.000	„
„	11. koszta sądowe	800	„
„	12. remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzewidziane wydatki	10.000	„
	Razem	124.446	zł.

b) nadzwyczajne:

poz.	13. koszta konfekcyi obligacyj propinacyjnych . .	16.238	„
	ogół wydatków	140.684	zł.
Z porównania z dochodami okazuje się nadwyżka dochodów w sumie		10.095	„

III.

Budżet galicyjskiego funduszu propinacyjnego na rok 1891.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego preliminuje w projekcie budżetu na rok 1891 w dziale dochodów w pozycyi 1. dochód z czynszów propinacyjnych sumę 3,438.635 zł. zamiast preliminowanej na rok 1890 sumy . . . . . 3,428.092 zł.
zatem więcej o kwotę . . . . . 10.543 „

Dochód w tej pozycyi preliminowany, jest uzasadniony szczegółowym wykazem czynszów propinacyjnych; podwyższenie tego dochodu o kwotę 10.543 zł. w porównaniu z rokiem poprzednim, jest ostatecznym wynikiem różnic, jakie między czynszami w obu tych latach zachodzą, a c. k. Dyrekcya wyraża nadzieję, że w latach przyszłych jeszcze pomyślniejsze wyniki będzie można osiągnąć.

Dalsze pozycye działu dochodów preliminarza na rok 1891 są zupełnie zgodne z preliminarzem na rok 1890, — zatem komisya powołując się na swoje uwagi do budżetu na rok 1890, żadnych wniosków odmiennych nie czyni.

W dziale wydatków dwie pierwsze pozycye, mianowicie:

poz. 1. spłata wylosowanych obligacyj propinacyjnych w sumie 1,452.200 zł.
„ 2. wypłata kuponów . . . . . 2,417.790 „

są zupełnie zgodne z planem amortyzacyjnym, zatem nie mogą żadnej doznać zmiany.

Dalsze pozycye wydatków są zupełnie zgodne z preliminarzem na rok 1890. Komisya budżetowa zatem, powołując się na swoje uwagi i wnioski przy preliminarzu na rok 1890 poczynione, — proponuje tylko w poz. 5. wydatków zamiast preliminowanej przez Dyrekcyę na zapłacenie podatku dochodowego sumy 500.000 zł. w. a., wstawić odpowiednio do uskutecznionego już przez c. k. administracyę podatkową wymiaru — zaokrągloną kwotę 518.500 zł. zatem o kwotę 18.500 zł. w. a. więcej od preliminarza Dyrekcyi.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący budżet dochodów i wydatków galic. funduszu propinacyjnego na rok 1891:

Dochody:

poz. 1.	czynsze propinacyjne	3,438.635	zł.
„ 2	opłaty od szynkarzy	202.000	„
„ 3.	opłaty od zakładania gorzelni itd. . . .	—	„
„ 4.	grzywny	3.500	„
„ 5.	dochody ze sprzedaży skonfiskowanych przedmiotów	30	„
„ 6.	odsetki zwłoki	4.500	„
„ 7.	zasiłek z milionowej subwencyi państwowej .	850.000	„
	Suma dochodów	4,498.665	zł.

Wydatki:

poz. 1.	spłata wylosowanych obligacyj	1,452.200	zł.
„ 2.	wypłata kuponów	2,417.790	„
„ 3.	prowizya bankowa za wypłatę wylosowanych obligacyj i kuponów	3.200	„
„ 4.	należytość stemplowa od subwencyi państwowej .	2.670	„
„ 5.	podatek dochodowy	518.500	„
„ 6.	podatek zarobkowy	2.000	„
	Razem	4,396.360	zł.

Porównując dochody preliminowane przez komisyę budżetową zgodnie
z Dyrekcyą w sumie . . . . . 4,498.665 zł.
z sumą preliminowanych przez komisyę wydatków . . . . . 4.396.360 „
okazuje się nadwyżka dochodów . 102 305 zł.

IV.

Budżet galicyjskiego funduszu propinacyjnego rezerwowego na rok 1891.

Preliminarz tego funduszu na rok 1891 różni się znacznie od preliminarza na rok 1890, — a mianowicie: w dochodach proponuje Dyrekcya funduszu propinacyjnego wstawić tytułem odsetek od kapitałów tego funduszu, ulokowanych w papierach wartościowych poprzednio wymienionych, łączną sumę . . . . . 229.950 zł.
która odpowiada wartości całorocznych kuponów od rzeczonych walorów, należących do tego funduszu, a od preliminowanej na rok 1890 sumy dochodów 150.779 „
wyższa jest o kwotę 79.171 zł.

co uzasadnione jest tem, że w r. 1890 wpłynęła do dochodów tego funduszu tylko wartość jednego kuponu od obligacyj propinacyjnych, tego funduszu własnością będących.

W dziale wydatków proponuje Dyrekcya w pozycyach 1., 3., 4., 7., 8. wstawienie kwot znacznie mniejszych od tych, które na rok 1890 zapreliminowała, a to dlatego, ponieważ w r. 1891 zmniejszy się znacznie czynność Dyrekcyi z powodu, że postępowanie sądowe względem przekazania kapitałów propinacyjnych będzie już niemal zupełnie z początkiem roku 1891 ukończone, a sprawy administracyjne w obec przeprowadzonego w r. 1889 wydzierżawienia propinacyi, także znacznie mniej dadzą do czynienia.

Mianowicie proponuje Dyrekcya w pozycyi 1. płace urzędników zamiast preliminowanej na rok 1890 kwoty . . . . . 23.534 zł.
tylko . . . . . 21.340 „
zatem mniej o 2.194 zł.

a to z powodu zwinięcia posady sekretarza z płacą 1.974 zł., tudzież posady asystenta rachunkowego, który w r. 1890 przez trzy miesiące z powodu zwiększonej czynności był zajęty.

W poz. 3. wydatków adjuta, preliminuje Dyrekcya zamiast proponowanej
na rok 1890 kwoty . . . . . 1.600 zł.
tylko . . . . . 800 „
zatem mniej o . 800 zł.

z powodu zwinięcia posady praktykanta konceptowego.

W pozycyi 4. dyurna preliminuje Dyrekcya zamiast proponowanej na rok
1890 kwoty . . . . . 20.948 zł.
tylko . . . . . 18.178 „
zatem mniej o . 2 770 zł.

z powodu zwinięcia dwóch posad dyurnistów konceptowych w oddziale administracyjnym i czterech dyurnistów w oddziale manipulacyjnym.

Największe obniżenie wydatków proponuje Dyrekcya w poz. 7. obejmującej koszta administracyi powiatowej, na którą preliminowano na rok 1890 . 40.000 zł.
zaś na rok 1891 tylko . . . . . 27.000 „
zatem mniej o . 13.000 zł.

Jeżeli z kwoty 27.000 zł. na koszta administracyi powiatowej wyznaczonej, przypadnie tytułem ryczałtów dla c. k. Starostw po 250 zł. na powiat, czyli na 74 powiatów łączna suma . . . . . 18.500 zł.
to pozostanie na koszta specyalnych delegatur . . . . . 8.500 „

Zważywszy, że Dyrekcya funduszu propinacyjnego będzie mieć z końcem r. 1890 do wydzierżawienia 154 objektów, a w ciągu r. 1891 do wydzierżawienia 182 objektów, co do których w wielu wypadkach może zajść potrzeba wysłania osobnego delegata, uważa komisya budżetowa wstawienie w tej pozycyi wydatków wymienionej powyżej cyfry 27.000 zł. jako uzasadnione.

Także w pozycyi 8. obejmującej dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi preliminowana jest zamiast wyznaczonej w budżecie na rok 1890 kwoty 5.200 zł.
tylko kwota . . . . . 3.000 „
zatem mniej o . 2.200 zł.
dlatego, ponieważ w obec zmniejszonej czynności Dyrekcyi odbędzie się mniej posiedzeń.

Ogółem zamiast administracyjnych wydatków zwyczajnych na rok 1890 preliminowanych w kwocie . . . . . 124.446 zł.
preliminuje Dyrekcya na rok 1891 tylko . . . . . 103.482 „
zatem mniej o . 20.964 zł.

Rozumie się, że w dziale wydatków nadzwyczajnych na rok 1890 preliminowana kwota 16.238 zł. na koszta konfekcyi obligacyj — nie ma odpowiedniej kwoty w preliminarzu na rok 1891.

Komisya budżetowa wnosi zatem zgodnie z Dyrekcyą funduszu propinacyjnego:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujący budżet dochodów i wydatków rezerwowego funduszu propinacyjnego na rok 1891:

Dochody:

Odsetki od kapitałów funduszu rezerwowego . . . . 229.950 zł.

Wydatki:

poz. 1. płace urzędników . . . . . 21.340 zł.
„ 2. „ sług . . . . . 864 „
„ 3. adjuta . . . . . 800 „
„ 4. dyurna . . . . . 18.178 „
„ 5 ryczałt do skarbu państwa na koszta utrzymania kasy . . . . . 10.000 „

poz. 6.	czynsz najmu lokalu biórowego	2.500	zł.
„ 7.	koszta administracyi powiatowej	27.000	„
„ 8.	dyety i koszta podróży członków Dyrekcyi .	3.000	„
„ 9.	potrzeby kancelaryjne	800	„
„ 10.	oświetlenie, opał itp.	1.000	„
„ 11.	koszta sądowe	8.000	„
„ 12.	remuneracye, zapomogi i rozmaite nieprzew. wydatki	10.000	„
	razem	103.482	zł.

W porównaniu z dochodami okazuje się nadwyżka dochodów w sumie 126.468 „

We Lwowie dnia 10. listopada 1890.

Przewodniczący:

Jan Stadnicki w. r.

Sprawozdawca:

Skałkowski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.060/1890. Aleg. 156.

Sprawozdanie

Komisyi sanitarnej o czynności V. Departamentu Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego podaje, że w roku 1889 wydał fundusz krajowy na cele sanitarne 826.905 zł. Kwota ta jest większą o 85.601 zł. od kwoty wydanej w poprzednim roku. Budżet przekroczono o 94.805 zł.

Właściwe badanie sum nastąpi po przedłożeniu zamknięcia rachunków za rok 1889.

Znaczne zwiększenie wydatków tłómaczy Wydział krajowy zwiększeniem dni leczenia ubogich. W roku 1889 zapłacono za 1,293.228 dni to jest o 120.542 dni więcej niż w roku 1888.

Niektóre produkta kupowano po znacznie wyższych cenach i tak np. w porównaniu z rokiem poprzednim płacono w Krakowie kilo wołowego mięsa drożej o 4 ct., we Lwowie kilo słoniny i smalcu drożej o 5 ct. a kilo masła drożej o $11^{2}/_{3}$ ct.

Komisya podając szczegółowe ceny zastrzega się, iż cytuje cyfry sprawozdania Wydziału krajowego. Nie wszystkie jednak obliczenia przeciętnych są tam dokładne. Na przyszłość należałoby myłek rachunkowych w sprawozdaniu Wydziału krajowego unikać.

Napływ chorych do szpitali znaczny. Do jakich rozmiarów dochodzi przepełnienie wskaże kilka dat:

W roku 1889 w Krakowie:

1 łóżko na oddziale chorób	chirurgicznych	zajęte było	433	dni.
„ „ „ „ „	umysłowych	„ „	375	„
„ „ „ „ „	kiłowych	„ „	367	„
„ „ „ „ „	ocznych	„ „	365	„

we Lwowie:

1 łóżko na oddziale chorób	kiłowych kobiecych	zajęte było	390	dni.
„ „ „ „ „	męzkich	„ „	360	„
„ „ „ „ „	chirurgicznych	„ „	352	„

We Lwowie na oddziale chorych jest 700 łóżek a najwyższy stan chorych wynosił 780, zatem musiano dodać 80 nadliczbowych sienników.

Przepełnienie to wytwarza często sytuacyę nader trudną.

Wszystkie szpitale w kraju dysponowały w roku 1889 3.888 łóżkami dla chorych przybyło zatem 154 łóżek a mianowicie:

w Krakowie:

14 łóżek na oddziale kiłowym
15 „ „ „ położnic
15 „ „ „ obłąkanych
20 „ w szpitalu św. Ludwika;

nadto:

60 łóżek w Kulparkowie i
30 „ „ Żywcu (nowy szpital).

Chorych pielęgnowano we wszystkich naszych zakładach leczniczych ogółem 43.251 t. j. o 2.420 więcej, niż w roku poprzednim. Dni leczenia było 1,241.619 t. j. o 92.234 dni więcej, niż w roku 1888. Uzdrowionych zostało w ogóle 65·67 na sto, zmarło zaś 8·26 procent. W szczególności wynosił odsetek uzdrowionych w szpitalach 67% a zmarłych 7·6% u położnic 80·18% uzdrowionych, a 1·39% zmarłych, w zakładach dla obłąkanych 18·21% uzdrowionych, a 11·29% zmarłych, nareszcie w szpitalach dla dzieci 62·23% uzdrowionych, a 22·56% zmarłych.

Cała kuracya chorego trwała średnio w szpitalach powszechnych 24·1 dnia, w zakładach położnic 20 dni, w zakładach dla obłąkanych 164·2 dnia a u dzieci 28·8 dnia.

Kuracya chorego kosztowała w szpitalach powszechnych w przecięciu 14 zł. 53·5 ct. położnicy 25 zł. 9 ct. obłąkanego 134 zł. 23 ct.

Koszt dnia wynosił: chorego 60·52 ct., położnicy 1 zł. 25·6 ct., obłąkanego 81·8 ct. Żywność kosztowała za dzień i osobę w szpitalach 19·66 ct., u położnic 36·2 ct., u obłąkanych 27 11 ct.

Utrzymanie chorego było w roku ubiegłym najtańsze w szpitalu lwowskim; wynosiło bowiem 71 ct. dziennie. W Kulparkowie dzień kosztował 78·3 ct., w Krakowie 81·9 ct. Samo żywienie wyniosło dziennie we Lwowie 25·4 ct., w Kulparkowie 27·1 ct., w Krakowie 29·3 ct.

Podwyższenie kosztów dnia żywności spowodował Wydział krajowy do wysłania urzędnika do zakładów krajowych, aby zbadał w porozumieniu z Siostrami Miłosierdza i zarządami, jakieby oszczędności zaprowadzić należało. Po nader wyczerpujących próbach zdecydowano pomniejszenie porcyi mięsa i pieczywa. Krok ten podjęty z własnej inicyatywy Wydziału krajowego zasługuje na najzupełniejsze uznanie. Komisya sądzi, że w zakupywaniu mniej wyborowych gatunków mąki i pieczywa dalszych oszczędności szukaćby należało. Niewątpliwie wpłynęłaby również na obniżenie wydatków w niektórych zakładach większa baczność w wyszukiwaniu tanich źródeł zakupna np. węgle, naftę, masło, mąkę, cukier itp. należałoby brać z pierwszej ręki. Kawę, ryż, wino i t. d. kupować wypada wtedy tylko u mniejszych firm, jeżeli przy tej samej jakości ceny nie będą wyższe jak w wielkich składach.

Komisya również z uznaniem podnieść winna energiczne wystąpienie Wydziału krajowego wobec zakładów krowiankowych. Żądanie zwrotu kosztów dodatkowego szczepienia tam, gdzie dostarczona krowianka nie przyjęła się, wpłynęło już, jak zapewniano komisyę, na znaczne polepszenie dostarczanej obecnie krowianki.

Przystępujemy do zdania sprawy ze stanu pojedynczych zakładów.

I. Szpital powszechny we Lwowie.

W roku 1889. leczono na oddziale chorych tyleż chorych co w roku ubiegłym, a jednak dnie leczenia wzrosły dość znacznie, średni pobyt również się powiększył, śmiertelność zmalała nieco. Oto wykaz porównawczy ruchu chorych z ostatnich 9-ciu lat:

Rok	ilość leczonych	dni leczenia	średni pobyt	% śmiertelności względnie do ubyłych
1881	7.616	158.512	20.81	8·34%
1882	8.427	164.846	19.56	8·36%
1883	9.873	193.597	19.60	7·97%
1884	9.836	189.352	19.25	8·39%
1885	10.124	203.872	20·13	8·34%
1886	9.683	200.584	20.70	8·20%
1887	9.459	201.606	21.31	8.44%
1888	9.802	213.540	21.78	8.10%
1889	9.802	221.509	22.59	7·77%

Dnie leczenia rosną, procent śmiertelności utrzymuje się prawie ten sam, średni pobyt powiększa się.

W zakładzie położnic w roku 1889. średni pobyt obniżył się jak również procent zmarłych.

Sześcioletni porównawczy wykaz wydatków:

rok	leczono	dni leczenia	wydatek roczny	cała kuracya chorego kosztowała	dzień leczenia kosztował	dzień żywienia z pieczywem i z winem
1884	10.491	198.855	174.379	16 zł. 62 ct.	87·1 ct.	29·4 „
1885	10.801	215.376	173.383	16 „ 5 „	80·5 „	25·9 „
1886	10.436	215.775	167.781	16 „ 7 „	77·7 „	26·5 „
1887	10.256	217.594	166.448	16 „ 22 „	76·4 „	25·2 „
1888	10.624	231.715	173.821	16 „ 36 „	75·0 „	24·2 „
1889	10.767	240.348	188.632	17 „ 52 „	78·4 „	25·4 „

Rezultat gospodarstwa w porównaniu z rokiem 1888. wykazuje dość znaczną nadwyżkę w wydatkach.

Na tę niekorzystną zmianę wpłynął przedewszystkiem, oprócz większej ilości chorych i dni leczenia, znaczny wydatek na zakupno większej ilości bielizny i nadzwyczajne wydatki budowlane wynoszące 5.100 zł. na wybudowanie lodowni szpitalnej.

Ład i porządek w szpitalu wzorowy, należy się uznanie Siostrom Miłosierdzia i Dyrekcyi za czystość w szpitalu i kuchni pomimo najniekorzystniejszych warunków wewnętrznego rozkładu budynku.

W każdej niemal sali Siostry Miłosierdzia urządziły ołtarzyki.

Izraelici o ile możebne w osobnych umieszczeni salach.

Przy szpitalu jest 2 kapelanów, każdy z nich codziennie odprawia mszę św., na wezwanie pospieszają do chorych.

Instrukcyi normującej prawa i obowiązki kapelanów niema.

Między chorymi bardzo wielu potrzebowałoby moralnego pokrzepienia.

Dla gorliwości kapłańskiej szczytne otwarte tu pole działania. W życiu wielu chorych pobyt w szpitalu to może ostatnia sposobność do podniesienia się na duchu.

Szpital prawie nie ma pomieszczenia dla inteligencyi — rażący to brak w stolicy kraju!

II. Szpital św. Łazarza w Krakowie.

Ilość dni leczenia wynosiła 201.635. Średni czas leczenia chorego 26·38 dni. Najwyższy stan chorych 599. Przeciętnie pielęgnowano dziennie 568 t. j. o 11 więcej aniżeli szpital posiada łóżek.

Na oddziale obłąkanych leczono w 1889. roku 327 osób, a mianowicie mężczyzn 174, kobiet 153; z tych opuściło zakład wyleczonych 82, niewyleczonych 120, umarło 32 (9·7%).

Największa liczba chorych była dotknięta ostrem pomieszaniem umysłu (101), następnie niedołęztwem umysłu (40), porażeńców (34), i alkoholików (27), oprócz tego były dwa wypadki wścieklizny, zakończone śmiercią.

Książki wypadków, takiej jak w Kulparkowie niema. Wydział krajowy doniesień o wypadkach również prawie ani utrzymuje, jeżeli Wysoki Sejm uchwali zwołać ankietę celem zastanowienia się nad stosunkami w zakładzie Kulparkowskim, to według zdania komisyi właściwem by było, by ankieta zajęła się również oddziałem obłąkanych w Krakowie.

Komisya opieki nad obłąkanymi nie złożyła za rok 1889 sprawozdania z swych czynności w Krakowie.

Komisya sanitarna wyraża życzenie, żeby Wydział krajowy zmienił instrukcyę dla komisyi opieki nad obłąkanymi w ten sposób, by każdemu członkowi komisyi służyło prawo zwiedzania w każdej chwili zakładów dla obłąkanych i żądania wszelkich wyjaśnień od organów tam zajętych.

Zestawienie wydatków w ciągu ostatnich lat sześciu w tym szpitalu:

Rok	Ilość chorych	Dni leczenia	Wydatek roczny	Cała kuracya chorego kosztowała	Dzienne leczenie kosztowało	Żywienie z pieczywem i winem kosztowało
1884	6.481	159.845	134.975	20 zł. 82 ct.	84.4	28.50
1885	6.816	168.535	146.821	21 „ 54 „	87.1	27.94
1886	7.110	179.655	154.680	21 „ 78 „	86.0	27.58
1887	7.101	182.903	160.805	22 „ 64 „	87.9	28.01
1888	6.989	185.871	163.198	23 „ 35 „	87.8	27.77
1889	7.641	201.635	197.396	25 „ 83 „	97.89	29.34

Wydatki w r. 1889 urosły tak znacznie z powodu większej ilości leczonych chorych, znaczne podrożenie wszystkich wiktuałów, zakupno większej ilości bielizny i sprzętów dla urządzenia oddziału rezerwowego, nadzwyczajne wydatki budowlane, zwiększenie służby, naprawa wodociągów, wydatek znaczniejszy jak uprzednio było na utrzymanie mamek i dzieci ssących w szpitalu św. Ludwika.

Wina użyto 7.866 litrów. We Lwowie gdzie było o 39.000 dni leczenia więcej spotrzebowano wina i to tańszego tylko 3.050 litrów. W wykazie spotrzebowanych ważniejszych produktów żywienia, należałoby na przyszłość zdaniem komisyi, zamieszczać i wino. Oświetlenie we Lwowie kosztowało 1.754 zł., w Krakowie 5.811 zł. Nie dziw zatem, że dzień leczenia we Lwowie tańszy przeszło o 10 ct. Samo żywienie w Krakowie droższe o 4 ct. Śmiertelność w Krakowie wyższa. We Lwowie zmarło w stosunku do leczonych 7·24%, w Krakowie 9·98%.

III. Zakład dla obłąkanych w Kulparkowie.

Zakład posiada 560 łóżek dla chorych, 12 przeznaczonych na obserwacyę.

W ubiegłym roku leczono 28 chorych więcej, aniżeli w roku poprzednim. Na 1.073 chorych w ogóle pielęgnowano 573 mężczyzn i 500 kobiet, w ciągu 197 901 dni, w tej liczbie na I. klasie 1.063 dni, na II. klasie 15.257 dni, na III. klasie 181.581 dni. Chorzy pozostawali przeciętnie przez 184 dni, a przyczyną tego tak długiego pobytu jest przepełnienie zakładu nieuleczalnymi, którzy zagrażają bezpieczeństwu publicznemu, epileptykami i nałogowymi pijakami, dotkniętymi obłędem opilczym W kraju nie ma pomieszczenia dla tego rodzaju chorych a wypuścić ich nie można.

Najwyższy stan chorych 574, najniższy 500. Chorych wyleczonych opuściło zakład 173 to jest 16·1%, umarło 126, to jest 11·7% a zatem o 2·1% mniej, aniżeli w roku poprzednim.

Według form chorobowych, szałowi stanowili w zakładzie najwyższy odsetek, było ich bowiem 31·9%, z zadumą 13·9, z pomięszaniem umysłu 19·2, z porażeniem 10·3, z ogłupieniem 15·7, z padaczką 8·7%; śmiertelność była najwyższa między dotkniętymi porażeniem.

Najbliższą przyczyną choroby były: 1. Nadużycie napojów wyskokowych (159), wzruszenie umysłowe (109), padaczka (94), wybryki płciowe (92), uwiąd schyłkowy (66), cierpienia mózgu (105), natężenie umysłu (47), samogwałt (36), zboczenie sprawy połogowej (54), niedokrewność (49).

Według zatrudnienia największa ilość była służących i wyrobników (329), urzędników i oficyalistów (106), rzemieślników (140), włościan (131), kupców (85), nauczycieli (46), to jest z klas najmniej zabezpieczonych materyalnie i ciężko pracujących na utrzymanie.

W myśl polecenia Wydziału krajowego zarząd zakładu prowadzi księgę wypadków. Komisya pragnie by ważną tę księgę prowadzono jeszcze z większą ścisłością, niż się to dotychczas dzieje. Ucieczki chorych uważać należy za nader ważne wypadki. Komisya pragnie, by §. 29. statutu dla Kulparkowa w ten sposób interpretowano, żeby jako właściwą władzę policyjną, którą uwiadamiać o ucieczce należy, uważano nie tylko c. k. żandarmeryę, ale i c. k. policyę we Lwowie. W ogóle wrazie ucieczki uwiadomień skąpić nie trzeba.

Do komisyi zwiedzającej Kulparków zgłosił się Salomon Landman wyleczony od ½ roku, co potwierdzili zakładowi lekarze. W obec faktu iż nie można sprawdzić jego przynależności Dyrekcya utrzymuje że nie podobna wydalić go z zakładu. Pół roku zatem ten człowiek zdrów zupełnie żyje na koszt kraju i ulega zgubnym wpływom obcowania z obłąkanymi!

Zakład cierpi zawsze na brak dobrych dozorców; najlepszym tego dowodem że wydalono ze służby 32 dozorców i 10 dozorczyń, trzech zaś oddano do sądu. Nadto dobrowolnie opuściło zakład 46 dozorców i 10 dozorczyń. Komisya wyraża życzenie, że należy postarać się o bluzy dla dozorców, gdyby na razie zaś wydatku tego ponieść nie było można, wypada dać dozorcom odznaki np. szarfy jakie dawniej miewali.

Komisya podziela jak najzupełniej zdanie komisyi opieki nad obłąkanymi, aby rozszerzyć więcej zatrudnienie chorych przy warsztatach, robotach ręcznych, robotach w polu i przy gospodarstwie. Ze zdziwieniem wyczytała komisya w sprawozdaniu Dyrektora słowa: „lecz gdy nie ma odpowiednich chorych albo gdy stanowczo nie chcą się zająć żadną pracą, to jednych uczyć a drugich zmuszać nie jest zadaniem zakładu".

Ogólne wrażenie zakładu jest najniewątpliwiej dodatnie czystość wzorowa, ład wszędzie, powietrze w salach jednak nie jest świeże; częste otwieranie okien bez zaprowadzenia drogich wentylacyi w znacznej części zaradziłoby złemu.

Jedzenie dla chorych dobre i obfite.

Najsmutniejszą częścią zakładu są tak zwane „separatki". Pomijając złe powietrze, najniewłaściwszą jest rzeczą bezpośrednie sąsiedztwo tychże z salami dla szałowych. Zupełny brak separatek dla I. klasy powinien być, zdaniem Komisyi, powodem, że nie należy obecnie chorych z I. klasy pod żadnym pozorem i w żadnym wypadku przenosić do separatki.

O wypadku w zakładzie, który stał się głośnym w kraju całym, Komisya nie składa sprawozdania wobec faktu, że wpierw już w komisyi budżetowej nietylko rozprawy nad tem przeprowadzono ale i uchwały powzięto.

Środki lecznicze dla obłąkanych zredukowała umiejętność do najmniejszej miary, w zamian postawiono teoryę moralnego wpływania na chorych.

Religijno-moralnego kierunku komisya w Kulparkowie dopatrzeć się nie może — od wniosków wstrzymuje się w obec wniosku komisyi budżetowej w sprawie zwołania ankiety dla zbadania stosunków zakładu Kulparkowskiego.

IV. Szpitale prowincyonalne.

Miły spełnia komisya obowiązek podnosząc gorliwą czynność V. departamentu Wydziału krajowego w zaprowadzeniu ładu w szpitalach prowincyonalnych. W roku ubiegłym umiał Wydział krajowy stanowczymi środkami położyć tamę wielu nadużyciom.

W Brzeżanach cofnięto rządcę na niższą płacę a następnie oddalono przy powtórnem śledztwie. Gminie zaś polecono oddać zarząd szpitala Siostrom Miłosierdzia.

W Podhajcach przeprowadzono nadzwyczajną lustracyę. W Nowym Sączu prymaryuszowi po dochodzeniu dyscyplinarnem udzielono napomnienia. W Tarnowie rządca dostał naganę, wydalono akuszerkę, sekundaryuszowi kazano zamieszkać w szpitalu, prymaryuszowi polecono ściślej pełnić obowiązki, magistratowi przedstawiono wniosek wprowadzenia Sióstr Miłosierdzia. W Brodach rządca szpitalu otrzymał również ostre napomnienie.

Komisya wyraża życzenie, aby o ile możności w każdym szpitalu mieszkał sekundaryusz; dzieli zaś najzupełniej dążenia Wydziału krajowego do zaprowadzenia żywienia chorych we własnym zarządzie i wprowadzenia nadzoru Sióstr Miłosierdzia.

Wykaz ruchu chorych i wydatków rocznych z ostatnich lat:

Rok	Łóżek	Chorych	Dni leczenia	Średni pobyt chorych	Jedno łóżko było zajęte przez dni	Wyzdrowiało		Umarło		Ilość leczonych dziennie	Wydatek roczny	Jeden chory kosztował	Dzień leczenia kosztował	Dzień żywienia kosztował
						liczbowo	%	liczbowo	%					
1884	1.681	17.450	419.155	24·0	249	12.924	74·0	1 581	9 0	1.149	222.810	14 zł. 56 ct.	65 9	22·4
1885	1.708	18.577	445.578	23·9	260	13.556	72 9	1.694	9·1	1.220	222 990	14 „ 22 „	63·4	21·5
1886	1.718	19.286	463.602	21·3	269	14.377	74·5	1.689	8·7	1.270	226 131	14 „ 06 „	61·7	21·0
1887	1.718	19.834	466.034	23·5	271	14.877	75·0	1.593	8·0	1.276	229.371	14 „ 09 „	61·9	20·8
1888	1.738	20.434	493.176	24·1	283	15.408	75·4	1.631	7·9	1.347	237.866	11 „ 64 „	48·2	19·4
1889	1.768	21.765	543.334	24·9	307	16 030	73·6	1.552	7·1	1.488	252.416	11 „ 56 „	46·4	18·3

Ilość chorych zwiększa się z każdym rokiem, świadczy to pomyślnie o wzrastającej ufności do szpitali. Pocieszającym jest również objaw, że śmiertelność się zmniejsza, również jak i koszt dnia leczenia i żywienia.

Taksy nie wielkiej uległy zmianie, porównując je z rokiem 1882 to jest z czasem przed przesileniem rolniczem, wydawałoby się, że powinny się były obniżyć w skutek ogólnego spadku cen artykułów żywności a jednak obniżenie i to nie tak znaczne nastąpiło w 5 ciu tylko szpitalach, a mianowicie w Nowym Sączu, w Sokalu, w Stanisławowie, w Wadowicach i w Złoczowie. Co dziwniejsza jednak, że w pięciu szpitalach podniesiono nawet taksy, a to w Białej, Buczaczu, Brzeżanach, Drohobyczu, Podhajcach i Przemyślu.

Wydział krajowy w tym okresie czasu tak znacznie obniżył taksy w Krakowie, że komisya nie wątpi, iż w najbliższym czasie i w szpitalach prowincyonalnych w miarę możności taksy obniży.

Rady szpitalne są obowiązane w myśl ustawy przedkładać z końcem każdego roku Wydziałowi krajowemu sprawozdanie z swych czynności. Niestety Rady te nie spełniają swego obowiązku. Widocznie tętno życia ważnych tych organów powołanych do bezpośredniego nadzoru nad szpitalami zamiera. Komisya mniema, że właściwem by było, by Wydział krajowy częstem, gorącem upominaniem wzywał Rady do spełniania obywatelskiego obowiązku.

Wydział krajowy podczas trwania obecnej sesyi wydał kilku posłom pisma upoważniające ich do zwiedzania szpitali. Komisya mniema, że wskazanem by było, aby Wydział krajowy polecił raz na zawsze wszystkim zarządom szpitali i zakładów dozwalać zgłaszającym się posłom wglądać w szczegóły zarządu i kierownictwa zakładów. Niewątpliwie obecni członkowie komisyi sanitarnej obznajomiliby się z prowadzeniem szpitali i ewentualnie staćby się mogli pomocą Wydziałowi krajowemu w nadzorze zawsze utrudnionym z oddalenia.

Sprawozdanie Wydziału krajowego zamieszcza, że „Wydział krajowy nakazał gminie Tarnopol zaciągnąć pożyczkę w kwocie brakującej do kosztów budowy szpitala na sto łóżek obiecując czynszem najmu, wypłacanym z funduszu szpitalnego pokrywać roczne raty tej pożyczki.“ Wielce szanowny szef V. departamentu objaśnił jednak komisyę, że właściwie Wydział krajowy ani stanowczego nakazu ani obietnicy w tej sprawie nie wydawał; jednakże komisya już z samem dążeniem w tym kierunku zgodzić się nie może. Z zamknięcia rachunków z obrotu funduszów szpitali prowincyonalnych przekonała się nadto komisya, że w roku 1889 w szpitalu w Przemyślu budowy nadzwyczajne wyniosły 2309 zł.

Komisya mniema, że sprawę stawiania, powiększania i przerabiania szpitali prowincyonalnych należy stanowczo uregulować, dla tego ma zaszczyt proponować Wysokiemu Sejmowi w tej sprawie uchwalenie osobnej rezolucyi.

Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie z czynności V. departamentu Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby przedłożył na najbliższej sesyi wyczerpujące sprawozdanie o sposobie pokrywania wydatków w razach potrzeby stawiania, powiększania i przerabiania szpitali prowincyonalnych i ewentualnie postawił odpowiednie wnioski.“

We Lwowie dnia 14. listopada 1890 r.

Przewodniczący:
Gustaw Romer.

Sprawozdawca:
Jan Trzecieski.

Współsprawozdawca:
Palch.

L. S. 920/90.

Aleg. 157.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o przedłożeniu Wydziału krajowego, odnoszącem się do czynności w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju.
(Część II. Szkoły zawodowe i warsztaty wzorowe etc.)

Wysoki Sejmie!

Niezwykle obszerne i gruntowne sprawozdanie przedłożone tego roku przez Wydział krajowy składa dowód, że ofiary ponoszone przez kraj od dziesięciu lat, już wydały plon obfity, a jeszcze lepiej zapowiadają na przyszłość. Pod wpływem krajowej komisyi przemysłowej, której działalność ostatecznie w tym roku unormowaną została nowym regulaminem, a uzupełnioną mianowaniem z jej ramienia sieci inspektorów rozciągającej się na cały kraj, przyszliśmy do końca okresu próbnego i organizacyjnego. Pierwotne wahania co do celów nauki zawodowo przemysłowej, metod które mają być użyte i sposobów zabezpieczenia środków na zakładanie i utrzymanie szkół, dyletantyzmy wszelkiego rodzaju — ustały prawie zupełnie. Po wynikach już osiągniętych, można kroczyć dalej z pełną świadomością celu i z pełnem zaufaniem co do skuteczności organizacyi po dokładnej rozwadze przyjętej.

Tem bardziej wypada zaznaczyć korzystne rezultaty już osiągnięte, że działanie na polu popierania wykształcenia przemysłowego jest tym, tak rzadkim u nas przykładem, że Galicya potrafi czasem wyprzedzić inne sąsiednie kraje i uzupełnić własną inicyatywą zaniedbanie Rządu.

Jeszcze na wystawie lwowskiej z r. 1877 nie był reprezentowany ani jeden zakład, utrzymywany przez fundusz krajowy. W grupie 33, odnoszącej się do szkolnictwa przemysłowego, były wtedy tylko dwa zakłady, t. j. fundacya drohowyska i szkoła przemysłowa lwowska. Całkiem inny obraz przedstawiała już wystawa krakowska z r. 1888 z obszernym działem dla nowo powstałych szkół przemyłowych, ale najlepszą ilustracyą postępu dokonanego od czasu wystawy lwowskiej jest fakt, że większa liczba rozmaitych zakładów była reprezentowaną na lokalnej wystawie, która się tego lata odbyła w Krośnie, a w której tylko dwa powiaty brały udział. Wszystko też, co teraz widzimy, jest dziełem ostatnich lat dziewięciu, bo dopiero w r. 1881 wstawiono w budżet krajowy na rok 1882 pierwszą znaczniejszą kwotę, t. j. 5.000 zł. na cele przemysłu rękodzielniczego.

Następująca tabliczka pokazuje źródła dochodów podług preliminarza Wydziału krajowego dla szkół fachowych i warsztatów wzorowych:

Szkoły fachowe i warsztaty wzorowe	Preliminarz dochodów			Ze sprzedaży wyrobów	Razem
	od c. k. Rządu	z funduszu kraj.	Różne inne od gmin, powiatów i osób		
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
1. Dla wyrobów z drzewa i łoziny.					
Grybów (kołodziejska)	—	2.150	600	—	2.750
Jarosław (koszykarska)	500	1.000	200	340	2.040
Jasło (koszykarska)	—	350	180	840	1.370
Kamionka strumiłowa (kołodziejska)	—	3.326	1.000	1.400	5.726
Stanisławów (stolarska)	—	1.270	515	500	2.285
Touste (kołodziejska)	—	1.320	470	1.700	3.490
Żywiec	—	2.235	600	350	3.185
2. Dla garncarstwa.					
Kołomyja	1.000	2.500	578	1.280	5.358
Poremba	1.000	2.400	200	500	4.100
Touste	—	900	565	300	1.765
3. Dla przemysłu szewskiego.					
Uhnów	—	1.100	—	—	1.100
4. Dla przemysłu tkackiego.					
Błażowa	—	1.250	—	3.000	4.250
Gliniany	—	900	170	—	1.070
Korczyna	—	970	—	470	1.440
Kosów	—	960	860	4.000	5.820
Krosuo	—	6.340	1.040	—	7.380
Łańcut	—	776	850	—	1.626
Rychwałd	—	1.200	—	—	1.200
Wilamowice	—	880	630	500	2.010
5. Dla koronkarstwa.					
Kańczuga	200	1.163	124	1.500	2.987
Muszyna	—	860	300	320	1.480
Zakopane	—	2.356	—	509	2.865
Przeworsk	—	300	—	—	300
Kraków (kursa robót i kurs handl. dla kobiet)	—	500	7.825	—	8.325
Lwów (praca kobiet)	150	700	1.600	—	2.450
Przemyśl (roboty kobiece)	—	500	1.037	—	1.537
6. Państwowe szkoły fachowe.					
Zakopane (wyroby z drzewa)	15.660	1.500	—	—	17.160
Świątniki (ślusarstwo)	15.720	1.400	245	—	17.365
7. Stacye doświadczalne.					
Lwów (kieramiczna)	—	3.260	560	—	3.820
„ (mechaniczna)	—	2.500	—	—	2.500
Razem	34.230	46.866	20.149	17.509	118.744

Z całkowitego kosztu więc preliminowanego na 1890 r. 118.744 zł. fundusz krajowy ma pokryć 46.866 zł., a skarb państwa 34.230 zł. Dodawszy jednak kwoty wstawione na nowe

szkoły fachowe powstać mogące w roku przyszłym 2.500 zł., a na koszt inspekcyi i administracyi 4.560 zł., tudzież kwotę 12.300 zł. przedłożoną przez Wydział krajowy w osobnych wnioskach na budowę szkoły w Świątnikach, w Kołomyi i zapomogę dla Spółki huculskiej, otrzymujemy 66.226 zł. jako całkowity wydatek przewidziany w rubryce szkół fachowych i warsztatów wzorowych przez Wydział krajowy na rok 1891. Natomiast skarb państwa za mało uwzględnia potrzeby Galicyi tak co do szkół przemysłowo-fachowych jak też co do innych pokrewnych działów.

Ażeby namacalnie uwydatnić upośledzenie Galicyi pod względem budżetu przemysłowego, komisya powołuje się na cyfry poniżej podane, a wyjęte z budżetów lat ostatnich:

	1890	1890	1890	1889	1891
	Wydatek państwowy			Wydatek krajowy	
	w całej Austryi	w Czechach	w Galicyi	w Czechach	w Galicyi
	złotych w. a.				
Szkoły artystyczno-przemysłowe . .	168.400	65.400	11.600	—	—
„ państwowo-przemysłowe . .	704.440	223.578	36.900	25.000	—
„ fachowe	659.600	258.806	24.650	—	66.226
„ rysunkowe	9.800	—	—	—	1.500
„ rzemieślnicze	70.100	19.500	—	18.000	—
„ uzupełniające	126.900	54.280	6.200	43.300	10.798
Muzea	24.250	11.800	2.150	22.500	4.000
Stypendya	57.200	—	800	—	8.000
Szkoły handlowe	32.750	8.400	1.000	7.000	1.000
Zasiłki i pożyczki przemysłowe . .	—	—	—	—	37 000
	1,853.440	641.764	83.300	115.800	128.524

Wypada zatem udział w funduszach państwowych przeznaczonych na ten cel

na Czechy . . 641.764 zł. czyli 34·6% całej kwoty
„ Galicyę . 83.300 „ „ 4·5% „ „

Z funduszów krajowych preliminowano zaś w Czechach . 115.800 „
„ Galicyi . 129.524 „

Czechy więc z ludnością mniejszą niż Galicya czerpią ośm razy tyle ze skarbu państwa co Galicya. Natomiast uboga Galicya z samego funduszu krajowego wydaje więcej na cele przemysłowe, aniżeli bogate Czechy, przyczem trzeba dodatkowo podnieść, że i ofiarność miast i pojedynczych obywateli na ten cel większą jest w Galicyi, aniżeli w Czechach. Tak n. p. samo miasto Pilzno w Czechach dostaje ze skarbu państwa fundusz na utrzymanie dwóch wielkich szkół przemysłowych, jednej niemieckiej a drugiej czeskiej, a oprócz tego subwencyę na szkołę handlową, czerpiąc ze skarbu państwa prawie tyle co cała Galicya, a subwencye krajowe i miejscowe wynoszą tylko mizerną kwotę 500 zł., t. j. 200 zł. od gminy, a 300 zł. od izby handlowej.

Wprawdzie w częściowem zadosyćuczynieniu rezolucyi sejmowej z przeszłego roku Wysoki Rząd przyznał oprócz kwot wstawionych w preliminarzu na r. 1890 dodatkowo 4.150 zł. na szkoły fachowe, a 2.800 zł. na szkoły uzupełniające w Galicyi, co jednak na te dwa działy stanowi razem z preliminarzem 37.700 zł., zamiast 62.638 zł. zażądanych przez krajową komisyę przemysłową w memoryałach z dnia 14. lipca 1890 l. 428 i 31. lipca 1890 l. 478. Zawsze więc sytuacya pozostaje niezmienioną co do faktu upośledzenia Galicyi w budżecie państwowym i komisya przystępuje do wniosku Wydziału krajowego, ażeby dla wzmocnienia stanowiska naszej delegacyi w Wiedniu jeszcze raz powtórzyć rezolucyą wzywającą Rząd do uwzględnienia potrzeb Galicyi pod względem szkolnictwa przemysłowego w tej samej mierze, co innych krajów koronnych.

Przystępując teraz do sprawozdania o poszczególnych szkołach, odsyłamy do wyczerpującego sprawozdania Wydziału i komisyi krajowej co do szczegółów, komisya zamierza tylko uwydatnić główne kierunki, w których postęp został osiągniętym. Daleko ważniejszem zjawiskiem aniżeli pomnożenie zakładów zawodowych o liczbę pięciu w roku ubiegłym, są dowody znakomitego postępu w organizacyi wewnętrznej całego szkolnictwa przemysłowego.

Skuteczne działanie szkół zawodowych polega na zabezpieczeniu następnych kardynalnych warunków pomyślności:

a) odpowiedniego kierownictwa technicznego;

b) odpowiedniego lokalu;

c) doskonałych przyborów naukowych;

d) odpowiedniego kierunku artystycznego i gruntownej nauki rysunków;

e) zastosowania szkoły do warunków lokalnych potrzeby ekonomicznej i zbytu handlowego.

Należytem uchwyceniem i przypilnowaniem tych kardynalnych warunków rozwoju, krajowa komisya przemysłowa daje dowód, że posiada to, co jest o wiele ważniejszem od dobrych chęci t. j. umiejętność w zastosowaniu odpowiednich środków.

ad a) kierownictwo techniczne.

Wydatki długoletnie na rozmaite stypendya przemysłowe wydały owoc. Kraj posiada obecnie cały szereg uzdolnionych kierowników szkół i zakładów przemysłowych, wykształconych przeważnie kosztem kraju. Jako przykłady wymieniamy inżyniera Krzena, kierownika stacyi doświadczalnej keramicznej we Lwowie, inżyniera Gruszeckiego kierownika szkoły tkackiej w Krośnie, inżyniera Bruchnalskiego kierownika szkoły ślusarskiej w Świątnikach i p. Czyrniańskiego kierownika szkoły bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej. Pod ich umiejętnem kierownictwem zakłady już istniejące stają się pepinierkami kierowników i werkmistrzów dla szkół nowo powstających. W ten sposób obecny kierownik szkoły garncarskiej w Kołomyi wykształcił się u p. Krzena we Lwowie. Szkoła kołodziejska w Grybowie mogła być zaopatrzoną w kierownika z dawnej szkoły w Kamionce strumiłowej. W celu kształcenia werkmistrzów i kierowników dla szkół tkackich nie potrzeba ich posyłać za granicę, bo wzorowa szkoła tkacka w Krośnie pod kierownictwem p. Gruszeckiego zupełnie odpowiada tej potrzebie.

Dowód, że w tak krótkim czasie zdołano wykształcić grono tak dzielnych i zdolnych pracowników, powinien Wysokiemu Sejmowi dodać otuchy, że i na innych polach, do którychby zechciał zwrócić swoje usiłowania uda się w stosunkowo krótkim czasie wyrobić odpowiednie siły fachowe i że dawne skargi na brak ludzi już teraz zaczynają być bez uzasadnienia.

Pamiętać trzeba jednak, że jeszcze liczne gałęzie szkolnictwa przemysłowego nie zostały zaszczepione w naszym kraju, Nie mamy szkoły mechaniki praktycznej jak Komotau w Czechach, nie mamy szkół kamieniarstwa i innych. Skutek osiągnięty dotychczas w kształceniu ludzi za pomocą stypendyów powinien być zachętą do dalszego wytrwania na tej drodze.

ad b) umieszczenie.

W kraju tak biednym jak Galicya koszt wybudowania odpowiednich lokalów jest jedną z głównych przyczyn utrudniających rozwój szkolnictwa fachowego. Słusznie jednak komisya krajowa przykłada niezmierną wagę do tego punktu i nie waha się wzywać i kraj i gminy do ciężkich ofiar w tym względzie, bo jest przekonaną, że licha szkoła jest gorszą niż żadna, bo tylko niedołęstwem swem kompromituje całe dzieło podjęte. W sprawozdaniu o szkole stolarskiej w Stanisławowie czytamy, że komisya krajowa wolałaby raczej zwinąć cały zakład, jeżeli się nie znajdzie odpowiednie umieszczenie. Tak samo komisya krajowa kategorycznie zażądała

rozszerzenia lokalu dla szkoły garncarskiej w Kołomyi; tak samo wstawiła w preliminarzu domagań u Wysokiego Rządu znaczną kwotę 14.000 zł. na rozszerzenie budynku szkoły zakopańskiej, a odpowiednio do rezolucyj sejmowych przygotowała plan do budowy dla szkoły ślusarskiej w Świątnikach w cyfrze 35.000 zł. oraz przedstawia projekta budynku w Krośnie dla szkoły tkackiej kosztem 40.000 zł., w Kołomyi dla szkoły garncarskiej. Zadawalniającą jest rzeczą, że miasta, gminy i instytucye przechodzą w pomoc usiłowaniom kraju i zdobywają się na ofiary, któreby były znaczne nawet i w bogatszych krajach. Tak gmina Świątniki przyczynia się do budowy kwotą 10.000 zł. Krosno żąda tylko 5.000 subwencyi krajowej a Kołomyja 4.000 zł., podczas gdy we Lwowie Kasa Oszczędności przeznaczyła kwotę 400.000 zł. na budowę Muzeum przemysłowego, przy którem ma się zarazem pomieścić i szkoła państwowa przemysłowa.

Należy te fakta ofiarności podnieść z należytem uznaniem w obec tego, że w innych, bogatszych prowincyach ciężar ten najczęściej spada na Skarb państwa. I tak podczas gdy Wysoki Rząd ani słyszeć niechciał o założeniu we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej, dopóki by gmina bezpłatnie nie dostarczyła umieszczenia, to w Bernie dla niemieckiej szkoły przemysłowej wybudowano kosztem Skarbu Państwa gmach kosztujący 180 000 zł. a równocześnie zakupiono drugi budynek za 65.000 zł. dla czeskiej szkoły przemysłowej w tem samem mieście. Nie daleko od nas w Bielsku Skarb Państwa zapłacił miastu 25.000 zł. jako kompensacyę za użycie miejskiego budynku dla szkoły przemysłowej tamecznej. Komisya też spodziewa się, że te fakta i innne im podobne nie ujdą uwadze naszej delegacyi w Wiedniu.

ad c) przybory naukowe.

Pod względem zdania sprawy z przyborów naukowych, materyały przedstawione Sejmowi mniej zawierają szczegołów aniżeli by życzyć należało. Stacya doświadczalna keramiczna i mająca się założyć stacya doświadczalna mechaniczna zdaje się będą zaopatrzone w najniezbędniejsze przybory. Kosztem państwa ma być zamówiony wystarczający inwentarz maszynowy dla Świątnik w kwocie 20.000 zł., ale w ogóle trudno ocenić, o ile inne zakłady posiadają publikacye, biblioteki, wzory, rysunki i narzędzia niezbędne do zużytkowania odpowiedniego i czasu i zdolności tak kierowników jak uczniów. Kwota 200 zł. na zakupno dzieł fachowych i czasopism dla samej komisyi krajowej może będzie najlepszą ilustracyą arcyskromnych wymagań w tym względzie. Nasze szkoły prawdopodobnie więc nawet jeszcze bardziej od innych austryackich odczuwać będą brak tych środków pomocniczych, które tak niesłychanie potęgują skuteczność nauczania i przedstawiać będą obraz w prost przeciwny od amerykańskich zakładów, gdzie panuje plethora przyborów i książek a brak ludzi zdolnych do nauczania, podczas kiedy u nas mamy ludzi coraz więcej ale prawie ogołoconych z tych mechanicznych i literackich środków, które by im tak znakomicie ułatwiły zadanie. Komisya spodziewa się, że mianowanie inspektorów dla szkół przemysłowych, które nastąpiło przed kilku miesiącami, przyczyni się do ujednostajnienia organizacyi szkół naszych w tym względzie i do przedstawienia dokładnego obrazu naszych zasobów w tej mierze.

ad d) kierownictwo artystyczne i nauka rysunków.

Może najlepszym dowodem dojrzałości i wytrawności tego grona zasłużonych mężów zasiadających w komisyi krajowej jest uwaga zwrócona na kierunek artystyczny i na niezbędną potrzebę gruntownego kształcenia w nauce rysunków. Dowodem tego są wzory rysunków przygotowane przez p. Rottera dyrektora krakowskiej szkoły przemysłowej. W sprawozdaniach szczegółowych czytamy o konieczności zaprowadzenia nauki rysunku w szkole stolarskiej w Stanisławowie, szkole kołodziejskiej w Toustem, w szkole ślusarskiej w Świątnikach, stolarstwa w Żywcu, w szkole tkackiej w Krośnie, w szkole kołodziejskiej w Kamionce i t. d.

Kwestye należytego kierunku artystycznego i gruntownej nauki rysunków są daleko ważniejsze aniżeli opinia publiczna zwykle przyznaje. W głosach o rozwoju naszego przemysłu domowego i artystycznego upatrują nieraz pewną sprzeczność pomiędzy kierunkiem artystyczno etnograficznym, a kierunkiem ekonomicznym produkcyi hurtownej, niby polecanej przez przemysłowców, dopatrują się sprzeczności pomiędzy poplecznikami przemysłu domowego, przemysłu rękodzielniczego i przemysłu fabrycznego. Otóż komisyi zdaje się, że wszystkie te kierunki nietylko nie są z natury sprzeczne ale mogą się wzajemnie uzupełniać i tak samo jak głównem zadaniem umiejętnego kierownictwa będzie właśnie utrzymać harmonią pomiędzy artyzmem z jednej strony a wymaganiami ekonomicznemi z drugiej strony, tak samo przemysł domowy, rękodzielniczy i fabryczny mogą kwitnąć obok siebie.

Najsamprzód trzeba zaznaczyć, że co do potrzeby doskonałej techniki, należytego wyboru materyału surowego, używania najlepszych narzędzi i procederów — to panuje i musi panować zgoda pomiędzy wszystkiemi kierunkami.

Nauka rysunków i artyzm mają jednak głęboką doniosłość we wpływie społecznym naszego szkolnictwa przemysłowego. Dotąd wszystkie nasze szkoły i zakłady mają przeważnie cel kształcenia roboty indywidualnej, rzemieślniczej i ręcznej, a nie fabrycznej i maszynowej. Przyznać też trzeba, że w obec powodzi konkurencyi zagranicznej może naglejszą jest rzeczą wydoskonalić i wykształcić te gałęzie naszej pracy narodowej, które już dają zatrudnienie setkom tysięcy naszego ludu, t. j. naszych rzemiosł i naszego przemysłu domowego, aniżeli stworzenie tak z kądinąd ważnego przemysłu fabrycznego dotąd u nas nieistniejącego.

Cel ten uratowania i spotęgowania tego co już mamy, może być osiągniętym w podwójny sposób: albo człowiek pracuje tak tanio i zarabia tak mało, że kosztem własnej nędzy równoważy olbrzymią wydatność pracy maszynowej, — albo też stara się nadać swojej pracy pewne cechy co do których maszyna jemu dorównać nie może. Musimy tu rozróżnić pomiędzy rzemiosłami których główną cechą jest użyteczność, a temi których główną cechą jest artyzm. W każdym budynku możemy odróżnić tę pracę, u której przeważa cecha utylitarna jak mularstwo i ciesielstwo, i tę u której przeważa cecha artystyczna jak kamieniarstwo lub też praca około urządzenia wewnętrznego. Cechą pierwszej jest dokładność i doskonałość roboty kształcąca się na rysunku geometrycznym, cechą drugiej jest dobry gust i wyrobiony styl, który się kształci na rysunku z wolnej ręki. Nasze rzemiosła utylitarne utrzymają się, jeżeli będą przewyższały dokładnością roboty i zastósowaniem do zmiennych warunków użycia tandetę fabryczną, — a nasze rękodzieła artystyczne, jeżeli oryginalnością i rodzimością stylu przewyższą szablon maszynowy. I jedno i drugie wymaga wykształconego pracownika do wykończenia dzieła, ale nie wyklucza nawet użycia maszyn lub też siły pary lub innej w przygotowawczem obrobieniu materyału surowego. Opieka nawet nad przemysłem domowym, ratując od zagłady pierwiastki stylu oryginalnego i rodzimego może skutecznie oddziałać na rękodzieła samodzielne, naprowadzając je na zużytkowanie raczej wrodzonych zdolności artystycznych, któremi natura nasz lud tak hojnie wyposażyła, i na dalsze kształcenie naszych własnych tradycyj artystycznych jak na kopiowanie obcych wzorów i fabrykacyę mniej lub więcej udałych plagiatów.

ad e) Warunki miejscowe zbytu handlowego.

W dalszem rozważaniu nad czynnością Wydziału krajowego i komisyi krajowej można z zadowoleniem zaznaczyć, że i komisya i Wydział zdali sobie należycie sprawę ze stosunku szkół do produkcyi handlowej. Komisya krajowa tak jak słusznie uważa amalgamacyą nauczania i sprzedawania jako szkodliwą, tak z drugiej strony dokłada wszelkiego starania, ażeby obok zakładów nauczających powstawały przedsiębiorstwa do praktycznego zużytecznienia rezultatów nauki. Tak w szkole koszykarskiej w Jarosławiu przeprowadzono rozdział po-

między szkołą a handlem wyrobów koszykarskich. Tak też stacya doświadczalna keramiczna we Lwowie natychmiast oddziałała na ulepszenie już istniejących zakładów keramicznych w Glińsku a na powstanie nowych pod Lwowem, w Porębie i w Niepołomicach. Dzięki w części jej staraniom będziemy mieli w krótce poważny wyrób dachówek, pieców kaflowych, naczyń kamiennych i t. d. Warto wspomnieć, że powstające fabryki już umożliwiły praktyczne zastósowanie pomysłu profesora Zachariewicza, architektonicznego użycia tafli polewanych, tak przydatnych do urozmaicenia zewnętrznego budowli w naszym kraju ubogim w kamień budowlany. Jako przykład dalszy odpowiedniego kierunku podnosimy zamiar zaprowadzenia nauki okuć budowlanych i ślusarstwa artystycznego w Świątnikach. W tej samej intencyi komisya krajowa podjęła myśl rzuconą przez byłego zasłużonego patrona „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ Dra Skałkowskiego zorganizowania związku spółek tkackich i wzięła inicyatywę w organizowaniu nowego działu szkolnego przez szkołę dla przemysłu sukienniczego w Leżajsku, oraz ułatwiała organizacyą przemysłu szewskiego w Uhnowie. Należy się spodziewać że z tych początków dojrzeją obfite owoce w przyszłości.

Z niepospolitem zadowoleniem więc komisya może na końcu wypowiedzieć zdanie, że Wydział krajowy, jak też i Komisya przemysłowa krajowa znakomicie się wywiązali z podwójnego zadania t. j. tak z nadania szkolnictwu przemysłowemu zdrowej organizacyi fachowej, jak też z zastósowania całego kierunku szkolnego do ekonomicznych i społecznych potrzeb naszego kraju.

Przychodząc teraz do szczegółowych wniosków Wydziału krajowego, pierwsza uwaga się nastręcza, że przeszłorocznym rezolucyom sejmowym stało się zadość w niezwykłej mierze. Rząd wprawdzie tylko częściowo uwzględnił przedstawienia co do uzyskania większych subwencyj ze skarbu państwa w przedmiocie szkolnictwa przemysłowego, i dotąd nienadeszła odpowiedź co do uregulowania stosunku komisyi krajowej do c. k. Namiestnictwa, natomiast Wysoki Rząd przychylił się w głównych zarysach do planu wypracowauego przez krajową ankietę, co do organizacyi państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, która też ma być otworzoną już w końcu sierpnia 1891. Co do organizacyi zaś szkoły przemysłu drzewnego negocyacye między miastem Kołomyją a Wydziałem krajowym toczą się dalej i Wydział nie mógł dotąd przystąpić do Rządu z wezwaniem o współudział. Tymczasem jednak Wydział przedstawia, a komisya popiera wniosek subwencyonowania z funduszu krajowego Spółki huculskiej w Kołomyi, która własną inicyatywą założyła warsztat przemysłu drzewnego. Organizacya szkoły kowalskiej w Sułkowicach także jeszcze nie dojrzała, a na wezwanie do rządu w myśl rezolucyi sejmowej, — odpowiedź nie nadeszła.

Za to zapisujemy z zadowoleniem, że stało się zadość rezolucyi żądającej połączenia szkoły przemysłu artystycznego z szkołą państwową przemysłową w Krakowie.

Co do rezolucyi poleconych przez Sejm Wydziałowi krajowemu, to rezolucya tycząca się budowy drogi komunikacyjnej do Swiątnik jest w drodze wykonania. Reszta zaś odnosząca się do szkoły ślusarskiej w Świątnikach, szkoły tkackiej w Krośnie, garncarskiej w Kołomyi znajduje wyraz w uchwałach proponowanych przez Wydział krajowy które też komisya popiera.

Cyfry budżetowe przedstawiają się jednak inaczej od preliminarza dołączonego. W preliminarzu zawarte są bowiem tylko zwyczajne budżeta szkolne, z których wypada powiększenie wydatków o 6.498 zł. Do tego trzeba jednak dodać 10.000 zł. jako pierwszą ratę na budowę szkołę ślusarskiej w Świątnikach, oraz 1.000 zł. zapomogi dla rozszerzenia szkoły garncarskiej w Kołomyi, a 1.300 zł. dla Spółki huculskiej w tem samem mieście, co razem stanowi przewyżkę blisko 18.500 zł. po nad budżet przeszłoroczny, a 12.300 pod nad preliminarz. Co do

tego żądania, to sprawozdanie komisyi daje wyraz jej przekonaniu, że przy poradzie krajowej komisyi szkolnej, sumy postawione do dyspozycyi Wydziału krajowego na szkoły przemysłowo fachowe są użyte tak umiejętnie i rezultaty są tak znaczne w porównaniu do ofiar przez kraj poniesionych, że komisya najusilniej popiera wnioski odnośne Wydziału krajowego.

Odpowiednio więc do powyższego sprawozdania, komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały następujące rezolucye:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w dziale szkół fachowych i warsztatów wzorowych i dołączone do niego sprawozdanie Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał większe niż dotąd zasiłki ze Skarbu państwa dla szkół przemysłowo fachowych i warsztatów wzorowych w naszym kraju, wykazane w memoryale Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 14. lipca 1890 roku — i to w równym stosunku jak w innych krajach koronnych.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wzorowy statut dla uzupełniających szkół przemysłowych przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty pismem Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 19. września 1889 roku l. 272 uznał za normalny dla uzupełniających szkół przemysłowych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby założył zawodową szkołę dla przemysłu drzewnego w Kołomyi i upoważnił Wydział krajowy do przeprowadzenia z c. k. Rządem rokowań w sprawie przyczynienia się skarbu krajowego do utrzymania i założenia tej szkoły.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych kosztem najwyżej 35.000 zł. pod warunkiem, że gmina Świątniki górne przyczyni się do kosztów budowy kwotą 10.000 zł. i otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na ten cel w kwocie 25.000 zł.

Wypłata tej dotacyi z funduszu krajowego nastąpi w dwóch ratach rocznych. Sejm wstawia w budżet na rok 1891 kwotę 10.000 zł. tytułem I. raty na cel powyższy.

VI. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby zamierzony warsztat wzorowy dla przemysłu kowalskiego w Sułkowicach o ile możności już z początkiem roku 1891 wprowadził w życie, oraz upoważnia Wydział krajowy do przyrzeczenia jednorazowego zasiłku w kwocie 5.000 zł. na wystawienie budynku dla umieszczenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie myślenickim i na urządzenie tego warsztatu, jeżeli go c. k. Rząd wprowadzi w życie jako zakład państwowy.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wypłacenia gminie miasta Kołomyi bezzwrotnego zasiłku w kwocie 4.000 zł. w czterech równych ratach rocznych, począwszy od roku 1891 pod warunkiem, jeżeli gmina miasta Kołomyi budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarska w Kołomyi rozszerzy według wymagań uznanych za niezbędne do celów nauki. Sejm w budżet krajowy na rok 1891 kwotę 1.000 zł. tytułem pierwszej raty powyższego szaiłku. Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia na cele budowy rozporządzalnych oszczędności z budżetu szkoły kołomyjskiej, jeżeliby zdaniem Wydziału krajowego zachodziła istotna potrzeba podwyższenia tej subwencyi.

VIII. Sejm wstawia w budżet krajowy na rok 1891 kwotę 1.300 zł. tytułem zasiłku na opłacenie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa w warsztacie dla wyrobów z drzewa w Kołomyi, założonym przez Spółkę huculską, jednak pod warunkiem, że Spółka huculska podda swój warsztat pod nadzór Wydziału krajowego, a względnie Komisyi krajowej

dla spraw przemysłowych w tej mierze, jak podlegają temu nadzorowi inne ze skarbu krajowego subwencyonowane zakłady dla fachowej nauki przemysłowej.

IX. 1) Sejm udziela Edmundowi Krzenowi, kierownikowi krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej „veniam aetatis“.

2) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby stabilizował Edmunda Krzena na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej, nadanej mu prowizorycznie dekretem Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886 roku l. 26.407, oraz przyznał mu prawo do emerytury na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi, wymienionymi w §. 12. ustęp lit. b) statutu emerytalnego uchwalonego przez Sejm na posiedzeniu z dnia 21. stycznia 1889, tudzież z zastosowaniem uchwały sejmowej z dnia 3. stycznia 1874 roku pod warunkami tą uchwałą określonemi wymierzał Edmundowi Krzenowi pięciolecia po 200 zł. w miarę ukończenia 5, 10 i 15 lat służby nieprzerwanie przy tych samych poborach pełnionej na posadzie kierownika krajowej keramicznej stacyi doświadczalnej. Służba policzalna do emerytury i pięciolecie poczyna się liczyć od dnia 26. maja 1886 roku.

Co do petycyi przedstawionej komisyi, to jest l. s. 357 tyczącej się założenia szkoły koszykarskiej w Rudkach i l. s. 622 petycyi co do założenia takiej samej szkoły w Zakliczynie, komisya wnosi przekazanie tychże Wydziałowi krajowemu w celu zbadania przy pomocy krajowej Komisyi przemysłowej, czy w miejscowościach wskazanych staje się zadość warunkom, pod którymi inne podobne zakłady już założne zostały. Tam samo komisya wnosi przekazać Wydziałowi krajowemu do bliższego zbadania petycyę p. Czyrniańskiego, zdolnego kierownika szkoły kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej, proszącego o powiększenie pensyi.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Stanisław Szczepanowski.

Aleg. 158.

Sprawozdanie

komisyi przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego, o wniosku posła Rutowskiego i towarzyszy, co do ulg w dodatkach do podatków dla krajowych przedsiębiorstw przemysłowych.

Wysoki Sejmie!

Pomiędzy środkami, jakich Wysoki Sejm chwycił się celem rozbudzenia przedsiębiorczości przemysłowej w kraju naszym, podniesienia istniejących i zakładania nowych zakładów przemysłowych, zajmują ważne miejsce ulgi podatkowe. W granicach kompetencyi swojej Sejm, idąc za przykładem innych krajów w dawniejszych i dzisiejszych czasach, zapewnił ustawą z dnia 20. stycznia 1886 Dz. u. kr. N. 17 „O uwolnieniu nowo powstających zakładów przemysłowych od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych“ — zakładom przemysłowym, które zostaną założone do końca r. 1894 a wprowadzającym do kraju określony ustawą szereg gałęzi przemysłu dotąd w krajn nieistniejących, oraz zakładom przemysłowym z gałęzi w kraju istniejących, również ustawą określonych, jeżeli założone będą według wymagań dzisiejszego stanu techniki, jeżeli obliczone będą na większy przerób surowego materyału i zatrudniać będą większą liczbę robotników, uwolnienie od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na okres dziesięciu lat, licząc od dnia otwarcia nowo-powstającego zakładu.

Ustawa nie była dostatecznie promulgowaną, niebyła dość powszechnie znaną nawet w kraju naszym, a zupełnie nieznaną za granicami kraju, zawierała niektóre niedostatki, nie dziw też, że liczba tych przedsiębiorstw, które dotąd z niej korzystały, mimo znakomitej ulgi podatkowej, jaką przynosi, jest niewielka. Ale jednak korzysta z niej n. p. fabryka angielskiego kwasu siarkowego w Gorlicach, będąca własnością spółki akcyjnej pod firmą: „Zakłady górnicze i industryjne dawniej J. Daw. Starcka“, arcyksiążęca fabryka angielskiego kwasu siarkowego w Sporyszu (pow. żywiecki), fabryka sukna w Kętach, własność Franciszka Zajączka, pierwsza galicyjska fabryka olei mineralnych smarowych Łączyńskiego i Zinsa w Grybowie, fabryka cementu portlandzkiego w Ciężkowicach pod Chrzanowem, własność austryackiego Towarzystwa akcyjnego.

Ustawa krajowa z dnia 20. stycznia 1886 o ulgach podatkowych nie jest jednak zupełną. Zapewnia ona znakomite korzyści jedynie nowopowstającym zakładom przemysłowym, już to z gałęzi przemysłu w kraju istniejących, już to z gałęzi już zaprowadzonych, a pomija zakłady przemysłowe istniejące, które przez zapewnienie im ulg podatkowych mo-

głyby zaprowadzić ulepszenia techniczne, motory mechaniczne, rozwinąć przedsiębiorstwo do rozmiarów zapewniających znaczny przerób surowego materyału, zatrudnienie znacznej liczby robotników, zaprowadzić dodatkowo inne gałęzie przemysłu.

Moment ten w projekcie Wydziału krajowego, przedłożonym Wysokiemu Sejmowi w r. 1884, a który służył za podstawę do uchwalenia ustawy z dnia 20. stycznia 1886 nie został pominiętym, ale przeciwnie, projekt ten zapewniał zakładom przemysłowym w kraju istniejącym, któreby wprowadziły najnowsze urządzenia fabryczne, powiększyły znacznie zdolność produkcyjną fabryki, uwolnienie od całej zwyżki dodatków do podatków, któreby wypadły do zapłaty wskutek zwiększenia przedsiębiorstwa przemysłowego. Jednakowoż ówczesna komisya budżetowa, której Wysoki Sejm wniosek ten do sprawozdania przekazał, przychyliła się do pierwszej części, odnoszącej się do nowych zakładów przemysłowych, zaś co do drugiej, obejmującej zakłady istniejące, ale rozszerzone, udoskonalone, uznała, iż „sprawa ta wymaga jeszcze dokładniejszego zbadania“ i dla tego tylko „nie mogła komisya już teraz oświadczyć się za uwolnieniem tych zakładów“.

Doświadczenie, jakie można było zrobić od uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 23. października 1884, która stała się ustawą krajową dnia 20. stycznia 1886, dowiodły, że należy koniecznie ustawę tę w powyższym kierunku rozszerzyć, gdyż posiadamy w kraju naszym w zaczątkach, w drobnych rozmiarach, niedostatecznie urządzone ale istniejące przecież szeregi zakładów przemysłowych, które przez zapewnienie krajowej pomocy w rozmaitej formie mogłyby się rozwinąć na większą skalę, i stać się czynnikiem w gospodarstwie krajowem niemałego znaczenia. Doświadczenie też rezultatów osiągniętych przez ustawodawstwo w innych krajach, zwłaszcza na Węgrzech i w Rumunii wskazuje, że ta droga jest wskazaną.

Na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z dnia 21. października 1889 wniósł p. Rutowski i towarzysze projekt ustawy zmieniający ustawę z dnia 20. stycznia 1886 w powyższym kierunku. Wniosek ten wraz z kilku rezulucyami przekazał Wysoki Sejm swojej komisyi przemysłowej do sprawozdania.

Komisya opracowała sprawozdanie z wnioskami, które jednak już nie przyszło pod obrady, i wraz z innymi niezałatwionymi wnioskami zostało przekazane Wydziałowi krajowemu.

Wydział krajowy, zasięgnąwszy opinii krajowej komisyi przemysłowej, sprawę wszechstronnie zbadał. Rezolucye komisyi przemysłowej na wniosek p. Rutowskiego, dotyczące promulgowania ustawy o ulgach podatkowych, od razu i w bardzo obszernej mierze, wykonał, podając do wiadomości w kraju i zagranicą zapomocą najodpowiedniejszych czynników.

Zaś co do rozszerzenia ustawy samej, Wydział krajowy projekt zasadniczo przyjął, wprowadził niektóre zmiany bardzo odpowiednie i ulepszył pod względem kodyfikacyjnym. Najważniejszą zaś zmianą jest następująca:

Sprawozdanie komisyi przemysłowej z dnia 21. listopada 1889 oprócz ustawy zawierało następujące rezolucye:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy krajowej komisyi dla spraw przemysłowych zbadał i na najbliższą sesyę sejmową przedłożył wnioski, ewentualnie projekta do ustaw w przedmiocie:

a) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat dla nowo powstających i rozwijających się spółek surowcowych, magazynowych i produkcyjnych, mających na celu rozwój przemysłu krajowego i zbytu krajowych wyrobów, a to spółek powstałych na zasadzie ustawy o stowarzyszeniach.

b) Uwolnień od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych na szereg lat dla towarzystw akcyjnych, któreby powstały w kraju na polu przemysłu krajowego i handlu wyrobami przemysłu krajowego.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy krajowej komisyi dla spraw przemysłu zbadał, czy i pod jakimi warunkami mógłby kraj zachęcić do zakładania fabryk, gdyby zapewnił

większym przedsiębiostwom, zdolnym ożywić produkcyę krajową, pomoc kraju lub i inne ułatwienia w zakładaniu i utrzymywaniu dojazdów fabrycznych od fabryk do dróg bitych i kolei żelaznych.

Zasięgnąwzzy opinii krajowej komisyi przemysłowej Wydział krajowy w myśl tych rezolucyj, włożył już w ustawę samą ulgi podatkowe dla spółek surowcowych, magazynowych i produkcyjnych, oraz dla akcyjnych spółek i dla przedsiębiorców przemysłowych.

Zajmował się też Wydział krajowy i ostatnią rezolucyą sejmowej komisyi przemysłowej co do pomocy kraju lub innych ułatwień w zakładaniu i utrzymywaniu dojazdów fabrycznych od fabryk do dróg bitych i kolei żelaznych, jednakowoż ze względu na trudności, jakie ta sprawa wobec obowiązującej ustawy drogowej, i innych w sobie zawiera, postanowił „na razie“ żadnych w tym kierunku wniosków nie przedstawiać.

Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z dnia 3. października 1890 zawierające projekt „ustawy o uwolnieniu zakładów i spółek przemysłowych tudzież przemysłowych towarzystw akcyjnych od dodatków do podatków.“

Komisya przemysłowa zbadawszy projekt, nie widzi powodu wprowadzenia jakiejkolwiek zmiany, a pragnąc, by znakomite ulgi podatkewe, bo uwolnienie od wszystkich dodatków do podatków prócz państwowych, jak najrychlej dostały się w udziale przedsiębiorstwom przemysłowym istniejącym, które rozwiną się pod względem technicznym i ekonomicznym i pobudziły przedsiębiorczość prywatną i zbiorową do zakładania nowych przedsiębiorstw, nie podnosi rezolucyi komisyi przemysłowej z r. 1889 i wnosi:

Wysoki Sejm raczy załączoną ./. ustawę uchwalić.

Lwów dnia 13. listopada 1890.

Przewodniczący
Czartoryski m. p.

Sprawozdawca:
Rutowski m. p.

Ustawa

z dnia . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o uwolnieniu zakładów i spółek przemysłowych, tudzież przemysłowych towarzystw akcyjnych od dodatków do podatków.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

§. 1.

Od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych uwolnione będą następujące zakłady przemysłowe, które w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem założone zostaną;

1. wszelkie zakłady przemysłowe, mające na celu wyrób takich przedmiotów, które do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy jeszcze w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyrabiane nie były.

2. Zakłady przemysłowe z gałęzi przemysłu w kraju istniejących, jeżeli będą założone według wymagań najnowszego stanu techniki, obliczone na większy przerób surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać będą większą liczbę robotników, a mianowicie: zakłady przemysłowe dla wyrobu cementu, wapna hydraulicznego, fajansu, majolik, wyrobów kamionkowych, felcowanych dachówek z gliny, rur drenowych, cegieł ogniotrwałych; zakłady dla wyrobu ciekłych i stałych smar z olejów mineralnych, przerobu mazi pogazowych na asfalt sztuczny albo na środki desinfekcyjne, wyrobu farb anilinowych, zakłady dla wyrobu urządzeń i aparatów gorzelnianych oraz browarniczych, maszyn parowych, maszyn i narzędzi rolniczych, narzędzi wiertniczych; fabryki powozów, lin drucianych, lamp naftowych; fabryki narzędzi i przyrządów pożarnych, sikawek, wozów ratunkowych; zakłady dla wyrobu kalafonii i przerobu odpadków drzew szpilkowych, olejków eterycznych; fabryki fortepianów i innych instrumentów muzycznych; zakłady dla wyrobu cellulozy, zakłady przemysłowe tkackie z lnu, konopi, bawełny, juty, zatrudniające w obrębie zakładów najmniej 10 ręcznych krosien tkackich, zakłady przemysłowe tkackie z wełny lub jedwabiu zatrudniające w obrębie zakładu najmniej 6 krosien tkackich; zakłady blichu i apretury zdolne przerobić najmniej 20,000 sztuk płótna rocznie; zakłady apretury sukna zdolne przerobić rocznie najmniej 1.000 sztuk sukna lub innych wyrobów wełnianych; farbiarnie wyrobów tkackich drukarnie wyrobów tkackich; zakłady dla wyrobów pończoszkowych, zatrudniające najmniej 15 warsztatów; zakłady garbarskie dla wyrobu skór podesz-

wianych, saków, skór cielęcych matowych, czarnych, szarych, zamszów, kidów, skór lakierowanych; zakłady białoskórnicze, zakłady przemysłowe dla wyrobu świec stearynowych, parafinowych, cerezynowych, fabryki mydła, zdolne przerobić najmniej 1.000 cetnarów tłuszczów roślinnych lub zwierzęcych; fabryki karuku i żelatyny; fabryki krochmalu, dekstryny, przerobów mącznych; fabryki szkła, szlifiernie szkła, fabryki kwasu siarkowego; zakłady dla wyrobu surogatów kawy obliczone na przerób produktu najmniej z 50 morgów roślin okopowych; fabryki cukru buraczanego.

§. 2.

Zakłady przemysłowe już istniejące, a należące do gałęzi przemysłu powyżej w §. 1 ustępie 2 wymienionych — jeżeli w ciągu 5 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zaprowadzą wydoskonalone urządzenia techniczne według wymagań najnowszego stanu techniki i rozszerzą przedsiębiorstwo tak, że będą zdolne przerabiać większą ilość surowego materyału lub półfabrykatu i zatrudniać większą ilość robotników — zostaną uwolnione od całej nadwyżki wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych, jakaby przypadła do zapłaty wskutek powiększenia przedsiębiorstwa.

§. 3.

Uwolnione będą od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych następujące spółki na podstawie ustawy z d. 9. kwietnia 1873. (L. 70 Dz. u. p.) zawiązane:

a) spółki surowcowe, mające na celu nabywanie surowych materyałów lub półfabrykatów wyłącznie na użytek należących do spółki rzemieślników i przemysłowców, którzy tych materyałów do swoich wyrobów potrzebują;

b) spółki magazynowe, założone celem sprzedaży we wspólnym lokalu wyrobów przemysłowych, wyłącznie tylko przez członków spółki wyrabianych;

c) spółki produkcyjne, których członkowie pracują we wspólnym, z kapitału spółki założonym warsztacie, tudzież takie, które członkom spółki rozdają roboty do domów.

§. 4.

Uwolnione będą od wszystkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych towarzystwa akcyjne, mające na celu prowadzenie przedsiębiorstw przemysłowych w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, które zostaną założone w przeciągu 10 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, jeżeli będą miały urzędową swą siedzibę w kraju, jeżeli ich wpłacony kapitał akcyjny wynosić będzie najmniej 250.000 zł. w. a., zatrudniać będą najmniej 60 robotników, a zakład swój przemysłowy urządzą odpowiednio do wynagań najnowszego stanu techniki.

§. 5.

Wszelkie powyżej w §§. 1—4 przyznane uwolnienia od podatków będą obowiązywać na przeciąg 10 lat, licząc od początku tego kwartału w którym podanie o uwolnienie wniesionem zostało.

Gdyby jednak w ciągu tego 10-letniego okresu zakład przemysłowy, spółka lub towarzystwo akcyjne utraciło warunki w §. 1 ustęp 2 i w §§. 2, 3 i 4 niniejszej ustawy określone, od których zawisłem jest uwolnienie od dodatków, natenczas Wydział krajowy może cofnąć udzielone uwolnienie na resztę 10-letniego okresu.

§. 6.

O zastosowaniu niniejszej ustawy do zakładów przemysłowych, spółek i towarzystw akcyjnych, rozstrzyga w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy ostatecznie i ogłasza swoją uchwałę w gazecie urzędowej.

§. 7.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia, a równocześnie traci moc obowiązującą ustawa z dnia. 20. stycznia 1886 (Nr. 17. dz. ustaw i rozporządzeń krajowych).

Wszakże uwolnienia od dodatków, które na podstawie ustawy z dnia 20. stycznia 1886. (Nr. 17 dz. ust. i rozporządzeń krajowych) orzeczone zostały, zachowują w całości swoją moc obowiązującą.

§. 8.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Aleg. 159.

Sprawozdanie

komisyi wybranej dla wniosku pp. Koziebrodzkiego i Madeyskiego w sprawie zmiany instrukcyi dla Wydziału krajowego.

Wysoki Sejmie!

Podstawą organizacyi Wydziału krajowego jest statut krajowy. On mianowicie stanowi w §. 11., że Wydział krajowy jest gronem składadającem się z siedmiu osób, to jest z sześciu posłów wybieranych ze Sejmu, których statut w polskim języku wydany zowie „Członkami Wydziału krajowego“, tudzież z Marszałka krajowego, według §. 4. statutu, któremu statut wyznacza „przewodnictwo“ we Wydziale krajowym, z grona Sejmu przez Cesarza mianowanego. Wedle §. 42. Wydział krajowy w takim składzie jest ciałem zbiorowem, które załatwia czynności kollegialnie. Postanowienie §. 11. charakteryzuje Wydział krajowy ogólnie jako organ Reprezentacyi krajowej, zawiadowczy (administracyjny) i wykonawczy, postanowienia zaś §§. 26. do 32. oznaczają jego zakres działania. Wydziałowi krajowemu powierza §. 26. w szczególności administracyą majątku, funduszów i zakładów krajowych, pod jego też władzę oddaje §. 26. urzędników i sługi, oraz kierownictwo i nadzór nad ich sprawowaniem służby.

W §. 11. orzeka statut, że Marszałkowi krajowemu służy prawo przewodnictwa we Wydziale, czyli prawo kierowania Wydziałem. Nakoniec stanowi §. 32., że bliższe określenie sposobu sprawowania czynności Wydziału należy do instrukcyi, którą wydać ma prawo Sejm krajowy.

Na tej podstawie Wysoki Sejm uchwalił dnia 1. marca 1866 r. instrukcyą dla Wydziału krajowego wypełniającą ramy w statucie krajowym zakreślone, która dotąd bez żadnej zmiany obowiązuje.

Już sam wzgląd na czas lat 23, jaki upłynął od chwili wejścia w życie instrukcyi, mógłby usprawiedliwić zamiar rozpatrzenia się w jej szczegółowych przepisach. Odtąd bowiem zmienił się pod wielu względami ten stan rzeczy, jaki mogli mieć na oku nasi poprzednicy, gdy instrukcyę układali: nadewszystko zmieniły się rozmiary czynności i jakość spraw, któremi zajmuje się Wydział krajowy.

Są jednak prócz tego specyalne i praktyczne a ważne powody, dla których zmiana instrukcyi dla Wydziału krajowego zdaniem komisyi nastąpić powinna.

I tak nie ulega wątpliwości, że w czasie układania instrukcyi istniały jeszcze warunki polityczne, które mogły usprawiedliwiać brak szczerego zaufania Sejmu do władzy przewodniczącego Wydziału krajowego, który mając w tem gronie wykonywać prawo kierownictwa, otrzymuje to prawo nie z woli Reprezentacyi krajowej jak inni członkowie tego grona, lecz z nominacyi. To też uchwalona podówczas instrukcya dla Wydziału krajowego nosi na sobie ślady pewnej lękliwej ostrożności we wymierzeniu Marszałkowi krajowemu tych środków, jakich on potrzebuje, jeżeli przewodnictwo we Wydziale krajowym ma wykonywać skutecznie i jeżeli ma podołać tej moralnej odpowiedzialności, jaką społeczeństwo nasze na niego niewątpliwie nakłada. Wobec pewnego uszczuplenia tych środków z jednej strony a wzmagającego się ciągle zakresu czynności Wydziału z drugiej strony, materyalne zachowanie zasady kolegialności w pracach Wydziału staje się coraz trudniejszem. Charakter łączności i jednolitość działania Wydziału słabnie, albowiem w braku należytej spójni w ręku kierownika naturalnym porządkiem rzeczy wzmaga się indywidualna samodzielność pracy jednostek. W celu tedy wzmocnienia tej spójni Wydziału komisya proponuje środki w §§. 21. 22. 25. 28. 30. 32. 39. 44. określone, których szczegółowe znaczenie poniżej przedstawi.

Drugi kierunek, w jakim komisya uważa naprawę instrukcyi za właściwą, polega na potrzebie utrzymywania żywszego czucia ze strony Wydziału krajowego z pracami sejmowemi, tudzież z życiem i rozwojem instytucyj, urzędów i zakładów autonomicznych w kraju, zostających pod zarządem lub nadzorem Wydziału krajowego. Pod tym względem komisya stwierdza, że już od szeregu lat objawiają się w kołach poselskich tudzież w kraju całym życzenia w kierunku wzmiankowanym idące, które komisya uważa za usprawiedliwione. Tym życzeniom komisya starała się uczynić zadość w §§. 13, 24, 28.

Projektowane tam postanowienia będą później bliżej objaśnione. Tutaj jednak niepodobna pominąć jednej uwagi ogólnej. A mianowicie podług §. 19. instrukcyi, opartego na postanowieniach §§. 11. i 26. statutu krajowego, Wydział krajowy za działalność swoją jest odpowiedzialny wobec Sejmu. Skoro Wydział krajowy jest ciałem zbiorowem, przeto jego odpowiedzialność z natury swojej powinna być łączną i pod tym względem komisya mniema, iż spełnia swoją powinność, jeżeli stwierdzi życzenie w łonie Sejmu częstokroć objawiane, ażeby ta łączność całego Wydziału i jego odpowiedzialności za działalność występowała wobec Sejmu wyraźniej, aniżeli dotąd. Co się tyczy zewnętrznego zajawienia tej łączności Wydziału w komisyi uczyniony był wniosek, ażeby do instrukcyi przyjąć postanowienie, że członkowie Wydziału krajowego zajmują miejsca w Sejmie wszyscy razem na jednej osobnej ławie. Komisya oświadczyła się za myślą w tym wniosku zawartą jednozgodnie, sam wniosek zaś uchyliła z tego tylko powodu, że z jednej strony nie sądziła, iżby urządzenie tego szczegółu należało do instrukcyi dla Wydziału krajowego, z drugiej strony zaś komisya ma nadzieję, że skoro obecni przy tych obradach komisyi książę Marszałek i dwaj delegaci Wydziału otrzymali wiadomość o tem jednomyślnie objawionem zapatrywaniu komisyi, a z ich strony nie była przedstawiona żadna w tej mierze trudność, życzeniu temu stanie się zadość drogą wewnętrznego zarządzenia bez potrzeby uchwalania formalnego na ten cel przepisu.

Jednakże łączność Wydziału nie może bynajmniej zwolnić członków Wydziału od obowiązków, które na każdego z nich z osobna ztąd przypadają, że czynności Wydziału rozdzielone są na 6. departamentów, a każdy członek Wydziału jest naczelnikiem jednego departamentu. Do tych zaś obowiązków należy właśnie popieranie i obrona spraw departamentu w komisyach sejmowych i w Sejmie, zresztą zaś osobiste zwiedzanie, lustrowanie i w ogóle osobiste nadzorowanie instytucyj, urzędów i zakładów autonomicznych. Wykonywanie tych obowiązków musi być nałożone w pierwszym rzędzie na każdego z członków Wydziału z osobna a to odnośnie do spraw, które jego bezpośredniej pieczy w departamencie powierzone zostały.

Nakoniec jeden jest jeszcze punkt istotny, który komisya w instrukcyi zasadniczo ulepszyć uważa za potrzebne, obiecując sobie ztąd skutki bardzo pomyślne i stałe. Tym punktem jest złączenie urzędników Wydziału krajowego w pewną organizacyę.

Wedle §. 21. instrukcyi Marszałek przydziela naczelnikom departamentów do pomocy urzędników, którzy wszyscy zostają wprost pod zwierzchnictwem naczelnika departamentu, pomiędzy sobą hierarchicznie niezwiązani, ale w zasadzie sobie równi. Rzecz oczywista, że przy tak różnem zszeregowaniu pracowników, wynik ich pracy nie może być tak wydatny, jak jest we wszystkich tych instytucyach, w których istnieje organizacya na podstawie hierarchicznie urządzonej odpowiedzialności. Przytem każdy członek Wydziału dozna w tem znacznego ułatwienia pracy, jeżeli przydana mu pomoc będzie tak zorganizowana, że nie będzie potrzebował kierowania sprawami rozdrabniać na liczne nieraz jednostki dodanych mu urzędników, ale zdoła je skupić w stosunku z jednym lub dwoma starszymi urzędnikami. A zatem nie należy zapominać, że jeżeli z powodu nieobecności naczelnika departamentu wypadnie departament oddać czasowo innemu członkowi Wydziału lub zastępcy członka, wtedy ci tymczasowi kierownicy o wiele łatwiej zdołają się o biegu spraw poinformować i ich załatwieniem pokierować, gdy znajdą pracę skupioną w ręku jednego lub dwóch starszych urzędników, aniżeli gdy praca ta rozrzuconą jest pomiędzy większą ich ilość. Taką organizacyę proponuje komisya w §. 24.

Komisya ma przekonanie, że ta organizacya, jeżeli ją Wys. Sejm zatwierdzi, pociągnie za sobą potrzebę niejakich zmian w etacie urzędników i przepisach służbowych. Jednakże do wykonania takich zmian potrzeba więcej spokojnego czasu, aniżeli komisya i Wydział krajowy w czasie trwania sesyi sejmowej poświęcić mogą. Dla tego komisya mniema, że lepiej przysłuży się rzeczy, jeżeli na razie ograniczy się do zaprojektowania rezolucyi, na końcu sprawozdania sformułowanej.

Objaśnienia szczegółowe.

Zmiany projektowane w §§. 7. 8. 9, 10. 14. 16. 20. 27. 28. 31. 32. 34. 35. 37. 42. 44. 45. 52. 56. 57. są tak drobne lub tak jasne, że osobnego uzasadnienia nie potrzebują.

Do §. 13. Ustęp 1. Trojaką zmianę proponuje komisya w 1. ustępie tego paragrafu:

Zmiana 1-sza: zawarta w ostatniem zdaniu ustępu 1-go znalazła już usprawiedliwienie w uwagach ogólnych sprawozdania.

Zmiana 2-ga: według §. 14. dawnej instrukcyi mogło się zdarzyć, że sprawa, która na posiedzeniu Wydziału została załatwioną przeciwko wnioskowi referenta, skoro weszła do Sejmu, nie miała nikogo, ktoby ją ze strony Wydziału należycie popierał. Bo Wydział mógł wprawdzie uchwalić, ażeby taką sprawę wnosił do Sejmu jeden z tych członków Wydziału, którzy na posiedzeniu Wydziału należeli do większości, ale obowiązku takiego Wydział nie miał. Jeżeli zaś z tego prawa niekorzystał, wtedy wnosił sprawę referent, od którego, gdy był przegłosowany, trudno byłoby wymagać lub oczekiwać dokładnej i gorliwej obrony zdania, które nie zgadzało się z jego przekonaniem. Dla tego komisya prawo Wydziału do wyznaczenia, kto z grona większości ma sprawę taką do Sejmu wnosić, zamieniła w §. 13. na obowiązek.

Zmiana 3-cia — pozostaje w związku ze zmianą, którą komisya proponuje w §. 35. Idzie mianowicie o pytanie, kto ma mieć obowiązek przejrzeć, sprawdzić i podpisem stwierdzić uchwałę, która zapadła na posiedzeniu Wydziału przeciwko zdaniu referenta, a którą powinien wypracować na referacie urzędnik na posiedzeniu pióro trzymający? Pytanie to rozwiązuje dzisiejsza instukcya w §. 35. w ten sposób, że obowiązek ten nakłada, na tego członka Wydziału, który pierwszy oświadczył się przeciwko zdaniu referenta. Otóż komisya mniema, że to postanowienie albo jest niewłaściwe, albo niedokładnie sformułowane. Albowiem ta okoliczność, że członek Wydziału oświadczył się przeciw wnioskowi referenta, nie daje jeszcze rękojmi, że ten właśnie wotant będzie umiał najlepiej skontrolować, czy należycie została sformułowaną na referacie myśl, która przy głosowaniu zwyciężyła. Bo zdarzyć się może, że ów członek Wydziału, który pierwszy oświadczył się przeciw referentowi, albo żadnego wniosku nie stawiał albo stawiał wniosek, który także upadł. Jedynie trafnem będzie, jeżeli obowiązek kontrolowania uchwały nałoży się na tego wotanta, którego wniosek przy głosowaniu uzyskał większość (kontrawotant). Takie postanowienie przyjęła komisya w §. 35., dla tego i w §. 13. wypadało uczynić odpowiednią zmianę.

Ustęp 2-gi — Komisya uważa za rzecz bardzo pożyteczną, ażeby w razie niezgody zdań w łonie Wydziału członkowie komisyj sejmowych przy obradach nad dotyczącą sprawą mogli dowiedzieć się od samych członków Wydziału, jakich zdań na posiedzeniu Wydziału bronili i dla jakich powodów. Gdyby jednak taka niezgodność zdań miała przenosić dysputy pomiędzy członkami Wydziału krajowego aż na arenę sejmową, w tem komisya musiałaby upatrywać znacznie więcej szkody dla stanowiska Wydziału jako jednego ciała zbiorowego, aniżeli korzyści ztąd pochodzącej, że może przez to sprawa w Sejmie lepiej byłaby rozświeconą. Dla tego komisya ogranicza w sposób wyżej wytknięty dotychczasowe postanowienie §. 14. ust. 2. instrukcyi.

Do §. 15. Utarła się praktyka, że uchwały sejmowe, które trzeba przedkładać rządowi, wygotowuje wśród sesyi sejmowej biuro sejmowe, a przesyła je Marszałek. Dopiero po zamknięciu sesyi sejmowej odbiera Wydział krajowy akta i przedkłada rządowi protokoły posiedzeń i rozpraw sejmowych.

Stosownie do tej praktyki wypadało zmienić 1-szy ustęp §. 15.

W ustępie 2-gim zaś komisya wkłada na Wydział krajowy obowiązek, ażeby dla wszelkich wezwań do rządu (rezolucyj) wypracowywał uzasadnienia popierające i o skutku zdawał sprawę Sejmowi. Podwójny jest cel tego postanowienia: raz ażeby rezolucye sejmowe były należycie popierane, powtóre, ażeby rząd nie potrzebował tracić czasu na czekanie, aż wszystkie protokoły rozpraw sejmowych nadejdą, tudzież na wyszukiwanie z tego materyału tych danych, które uchwaloną rezolucyę uzasadniają, lecz ażeby miał odrazu rzecz gotową i mógł z niej wcześniej zrobić odpowiedni użytek.

Komisya użyła ogólnego wyrażenia „odpowiednie uzasadnienie“, chcąc przez to zaznaczyć, że nie idzie jej o to, ażeby Wydział krajowy materyał rozpraw sejmowych w każdym wypadku w całości dołączał, ani też nie ma tego na myśli, że gdyby ten materyał w danym razie był bardzo skąpy, Wydział mógłby się na nim ograniczyć, przeciwnie celem jest osiągnąć to, ażeby Wydział w każdym wypadku umotywował rezolucyę tak, jak tego przedmiot wymaga, to jest „odpowiednio“.

Do §. 21. Ustęp 1-szy. Pomijając rozszerzenie pojęcia „aplikantów“, które to pojęcie z biegiem czasu z powodu różnorodności sił pomocniczych i sług, stało się potrzebnem, to zmiana przez komisyę proponowana ma na celu, wyciągnąć praktyczną konsekwencyę z ogólnej zasady, już w dawnej instrukcyi wyrzeczonej, że „czuwanie nad biegiem czynności Wydziału i nad wewnętrznym porządkiem“ jest prawem i obowiązkiem Marszałka jako przewodniczącego Wydziału. Tą konsekwencyą praktyczną jest „prawo wydawania w tym celu odpo-

wiednich zarządzeń". Bez takiego prawa samo sformułowanie zasady będzie zawsze tylko teoryą.

Co się tyczy samej zasady, komisya wypuściła określenie „ogólnych" (czynności) bo widziała w tem ograniczenie atrybucyi Marszałkowi należnej niezrozumiałe i nieuzasadnione.

Ustęp 2-gi. Zmiany w tym ustępie proponowane, zostające w związku z §. 30. oddają Marszałkowi podwójne prawo, które mu się z pojęcia przewodnictwa niezaprzeczenie należy a które dotąd wykonywał po części Wydział krajowy a po części każdy z członków Wydziału z osobna, to jest prawo wyznaczania posiedzeń tudzież prawo nakładania porządku dziennego obrad Wydziału.

Do §. 22. W §-fie 22. dawnej instrukcyi znajduje się zdanie, że „Marszałek używa według potrzeby jednego lub więcej urzędników do zatrudnień we własnem biurze". W miejsce tego zdania, które komisya w §. 21. wypuściła, proponujemy ogólne postanowienie jako §. 22.

Komisya przywiązuje do tego pewną wagę, ażeby Marszałek jako kierownik Wydziału miał formalne biuro, nakształt biur prezydyalnych, jakie istnieją we wszelkich większych instytucyach zbiorowych. Powinno być jasno wypowiedzianem, że istnieje osobne biuro Marszałka, w którem załatwia się sprawy dotyczące kierownictwa we Wydziale.

Jeżeli komisya oznaczając zakres czynności biura Marszałka nie poprzestała na określeniu ogólnem, lecz oprócz tego wysunęła naprzód „utrzymywanie przeglądu i kontroli nad biegiem czynności Wydziału", to chciała ona przez to na potrzebę tych czynności kierownictwa szczególny położyć nacisk.

Do §. 23. Przepis zawarty w ustępie 1-szym tego paragrafu może ułatwić Marszałkowi sprawowanie kierownictwa, dając mu możność zastępstwa i wtenczas, gdyby wskutek zajęcia się pewnemi działami swojego urzędowania nie mógł osobiście wykonywać jakiego innego działu czynności. W ustępie 2-gim chodzi o to, ażeby w razie urlopu lub innej przeszkody urzędowania zastępcy Marszałka inny członek Wydziału to zastępstwo sprawował.

Do §. 24. Ustępy 2. i 3. zawierają przepisy tyczące się organizacyi urzędników, o której była mowa w uwagach ogólnych.

W ustępie 2-gim wyrażoną jest ogólna zasada, że urzędnicy, których Marszałek na mocy §-fu 21. do departamentu przydziela, zostają pod zwierzchnictwem tego członka Wydziału, który jest naczelnikiem departamentu.

W ustępie 3-cim zaś zawarte są szczegółowe przepisy wskazujące, w jaki sposób mają być urzędnicy w departamentach hierarchicznie połączeni. A mianowicie czynności pojedynczych departamentów są dwojakiego rodzaju. Jeżeli departamentowi oddaną jest pewna gałęź spraw, n. p. sprawy gminne, melioracye, drogi, szkoły, szpitale i t. p., wtedy wszystkie czynności odnoszące się do tej gałęzi, stanowią pewną całość. Ich załatwienie wymaga pewnej ciągłości, a ich opracowywanie pewnych specyalnych fachowych wiadomości. Jeżeli tedy taka gałęź spraw zawiera w sobie tak wiele czynności, że na to, ażeby je dla naczelnika departamentu według jego wskazówek opracować, potrzeba więcej urzędników, wtedy wskazanem jest, ażeby wszyscy ci urzędnicy w jednym fachowym kierunku pracujący, stanowili razem jedną całość. Takie grono urzędników komisya nazywa biurem specyalnem. Organizacya biura specyalnego polega na tem, że jeden z pomiędzy urzędników biura będzie przełożonym wszystkich innych. Przełożony biura ma rozdzielać pomiędzy urzędników biura prace od naczelnika departamentu otrzymane, wskazywać im sposób załatwiania podług otrzymanych poleceń, czuwać nad ich pracą i w ogóle wykonywać nadzór i kontrolę nad nimi, jako podwładnymi. Sam zaś wobec naczelnika departamentu będzie odpowiedzialny za pracę własną i prace swoich podwładnych, wobec Wydziału krajowego będzie on odpowiedzialny za sprawowanie nadzoru nad podwładnymi.

Czy w danym wypadku zachodzi potrzeba urządzenia dla pewnej gałęzi spraw osobnego biura specyalnego, postanowienie o tem należy wyłącznie do kierowniczej władzy Marszałka. On też ma wyłączne prawo wyznaczania przełożonych dla biur specyalnych.

Jeżeli nie ma potrzeby urządzenia dla pewnej gałęzi spraw biura specyalnego jak n. p. dla spraw kwaterunku żandarmeryi i t. p. lub też jeżeli do departamentu należą sprawy różne, nie mające charakteru specyalnej gałęzi spraw, gdyż są jednorazowemi, przejściowemi, jak n. p. przygotowanie projektu do ustawy o asekuracyi przymusowej, zbadanie potrzeby i kierunku reformy ustaw sądowych i t. p., wtedy dla opracowania takich spraw w pierwszym przypadku wystarczy pomoc jednego lub dwóch urzędników jednego kierunku fachowego, w drugim zaś naczelnik departamentu będzie potrzebował kilku może urzędników, z których jednak każdy inną mieć będzie kwalifikacyę fachową.

O ile w departamencie znajdą się tacy urzędnicy do biura specyalnego nie należący, zdaniem komisyi i ci nie powinni być bez organizacyi. To też Marszałek ma wyznaczyć, który z pomiędzy nich będzie przełożonym reszty.

W skutek takiej organizacyi stosownie do jakości spraw departamentowych kombinacye w departamentach mogą się rozmaicie ukształtować. I tak jeden departament może mieć więcej biur specyalnych, np. biuro gminne wraz z biurem melioracyjnem; wtedy naczelnik departamentu będzie miał dla każdej gałęzi spraw sobie powierzonych osobnego starszego urzędnika, który mu będzie odpowiadał za całe biuro, dla tej gałęzi mu dodane. Albo może naczelnik departamentu mieć pod swojem zwierzchnictwem jedno biuro specyalne tudzież kilku urzędników luźnych; wtedy będzie miał dwóch starszych urzędników, z których jeden będzie mu odpowiedzialny za biuro, a drugi za resztę urzędników. Mogą nareszcie być departamenty, w których będą sami tylko urzędnicy luźni, a wtedy jeden z nich będzie mu odpowiedzialnym za resztę.

Ustęp 4. Postanowienie to wypływa z kierowniczej władzy Marszałka. Jestto niejako uzupełnienie postanowienia §. 22. Obadwa te przepisy zmierzają do tego, ażeby Marszałek jako przewodniczący Wydziału rozporządzał środkami, za pomocą których będzie mógł utrzymać ciągłą kontrolę nad załatwianiem spraw w departamentach i czuwać nad tem, ażeby w Wydziale nie zalegały.

Ustęp 5. i 6. Odnośnie do tego, co w uwagach ogólnych przedstawiono, komisya i w tych dwóch ustępach kładzie nacisk na obowiązek Wydziału krajowego sprawowania nadzoru i kontroli nad instytucyami, urzędami i zakładami pod jego zarządem zostającemi.

Pod względem sposobu wykonywania tego nadzoru komisya wyróżnia zakłady pod zarządem Wydziału zostające od wszystkich innych przedmiotów nadzoru z tego powodu, że te, (jak zwłaszcza szpitale i szkoły fachowe) z natury swojej wymagają ściślejszego nadzoru i częstej lustracyi. Dla tego komisya nakłada specyalnie obowiązek osobistego zwiedzania takich zakładów wprost na tego członka Wydziału, który sprawy tych zakładów ma w swoim departamencie. Przepis ten zostaje w związku z ustępem 2. §. 28.

Co się tyczy wszystkich innych zakładów, instytucyj i urzędów, to te nie wymagają tak częstych lustracyj. Dla tego komisya mniema, że pod tym względem wystarczy postanowienie, przypominające, że Wydział ma prawo ogólne, gdyby tego zaszła potrzeba, delegować członka Wydziału do wykonania pewnej czynności nadzorczej względem każdego jakiegobądź przedmiotu pod jego zarządem będącego.

Tego prawa komisya nie ogranicza do delegowania koniecznie naczelnika tego departamentu, do którego dotycząca sprawa należy, lecz zostawia Wydziałowi możność delegowania któregobądź członka Wydziału, którego w danych warunkach uważa za najodpowiedniejszego. Prócz tego komisya uważa za właściwe wyraźnie postanowić, że delegowany przez Wydział

członek ma obowiązek wykonać delegacyę ściśle według polecenia, a więc w tym czasie, kierunku i celu, w jakich to Wydział postanowił. Ze stylizacyi ustępu 6. wynika, że gdyby Wydział spostrzegł, że z jakichbądź powodów lustracya zakładów nie odbywa się tak ściśle i tak często, jak to w myśl ustępu 5. naczelnik departamentu czynić powinien, wolno mu według ustępu 6. powziąć uchwałę, że lustracya taka ma być wykonana i wyznaczyć do jej przeprowadzenia bądź naczelnika departamentu bądź innego członka Wydziału.

Ustęp 7. Skoro pomiędzy obowiązkami członków Wydziału przytoczono wyraźnie obowiązek osobistego lustrowania instytucyj, urzędów i zakładów autonomicznych, niepodobna pominąć postanowienia, że do wykonania takich czynności służy Marszałkowi prawo, z kierowniczej władzy we Wydziale wynikające i oczywiście w granicach tej władzy zawarte. Do takich lustracyjnych objazdów Marszałka komisya przywiązuje znaczną wagę. Albowiem Marszałek nietylko, że w ten bezpośredni sposób uzupełnia własną informacyę o stanie i rozwoju instytucyj autonomicznych, o których w Wydziale pod jego przewodnictwem toczą się decydujące obrady, ale nadto uczynione spostrzeżenia własne mogą wywołać z jego strony inicyatywę, która na tok dotyczących spraw we Wydziale może wpłynąć ożywczo. Nawzajem znów takie roztoczenie żywej opieki Marszałka nad autonomicznemi urządzeniami w kraju musi przyczynić się do rozbudzenia i wytężenia gorliwości obywatelskiej i będzie oddziaływać zbawiennie na ogólny rozwój naszego samorządu.

Do §. 25. Ustęp 2gi. Podwójną zmianę proponuje komisya w tym ustępie. Najprzód komisya mniema, że dotychczasowe postanowienie §. 24. instrukcyi, mocą którego członek Wydziału nieurzędujący dłużej aniżeli jeden miesiąc, przestaje pobierać płacę, nie odpowiada godności stanowiska, jakie zajmuje poseł mandatem do Wydziału zaszczycony. Rygor bowiem w tym wypadku nałożony ma w sobie pierwiastek kary i to kary pieniężnej. Postanowienie, które komisya natomiast proponuje, nie ma cechy kary. Jestto złożenie mandatu milczące czyli dorozumiane, które zdaniem komisyi jedynie godności tego stanowiska odpowiada, a prawnie z natury rzeczy tak dalece samo wypływa, że go raczej w instrukcyi skonstatować, aniżeli postanowić potrzeba. A mianowicie według powszechnych zasad prawa każdy może wolę swoję objawić albo wyraźnie, albo też w sposób dorozumiany, to jest za pomocą spełnienia takich czynów, po których wolę jego poznać można.

Jeżeli tedy poseł, który przyjął mandat do Wydziału krajowego ofiarowany mu w tym tylko celu i z tem zaufaniem, żeby dla dobra kraju pełnił gorliwie obowiązki z tem zaszczytnem stanowiskiem nieodzownie złączone, obowiązki te faktycznie pełnić przestaje, czyż podobna bez ubliżenia jego godności wytłómaczyć czyn taki czem innem, aniżeli tem, że mandat swój składa? Wolno mu było złożyć go wyraźnie, formalnie, ale nikt nie mógłby wzbronić mu złożyć go milcząco, faktycznie.

Ustęp 3ci. Nie odpowiada to ani stanowisku Marszałka jako kierownika Wydziału, ani też nie zgadza się z dobrem urzędowania Wydziału, ażeby urlopów krótkich udzielał Marszałek, a dłuższych Wydział krajowy. Tylko kierownik grona ma ten pogląd ogólny na całość spraw Wydziału, jakiego potrzeba, ażeby można w danej chwili ocenić, czy bieg czynności nie dozna przez to uszczerbku, że któryś z członków Wydziału opuści urzędowanie na pewien przeciąg czasu. Dla tego komisya oddaje tę władzę wyłącznie Marszałkowi, który przy udzielaniu urlopów będzie mógł baczyć na bieg czynności Wydziału.

Do §. 30. Zmiany poczynione w §. 30. dawnej instrukcyi stoją w związku z §. 21. instrukcyi projektowanej. Mianowicie według projektu komisyi Marszałek ma prawo wyznaczać, kiedy mają się odbywać posiedzenia Wydziału. Jednakże zwyczajne posiedzenia powinny się odbywać przynajmniej 2 razy na tydzień i to w dniach stale oznaczonych. Albowiem gdyby posiedzenia nie były oznaczane stale, wtedy naczelnicy departamentów nie mogliby pracy w departamentach należycie uregulować i na posiedzenia referaty w odpowiednim czasie przygotować.

Obowiązek składania w biurze Marszałka spisu spraw na posiedzenie przygotowanych (według numerów dziennika podawczego) jest konsekwencyą tego, że Marszałek układa porządek dzienny. W ustępie 5tym wymienione są trzy kategorye spraw bardzo doniosłych, co do których nie tylko chodzi o to, ażeby Marszałek miał prawo i sposobność poinformować się przed posiedzeniem o wniosku referenta — tutaj idzie także o to, ażeby Sejm miał niejaką rękojmię, że przy obradowaniu nad temi sprawami przestrzeganą będzie prawdziwa kollegialność. A to może nastąpić tylko wtenczas, jeżeli tak przewodniczący Wydziału jak i wszyscy jego członkowie będą jednako poinformowani o stanie sprawy i o projekcie referenta.

Dalsze zmiany tego paragrafu nie wymagają osobnego motywowania.

Do §. 39. Zmiana §. 39. dawnej instrukcyi nie tylko uchyla stylizacyę, która może dać pochop do błędnej interpretacyi, lecz zmierza nadto do tego, ażeby za pomocą objektywnego określenia rozszerzyć zakres spraw, które potocznie załatwiane być mogą.

Nakoniec nadmienić należy, że komisya uchyliła §§. 3. i 45. dotychczasowej instrukcyi, ponieważ postanowienia w nich zawawarte, stały się zupełnie bezprzedmiotowemi.

Komisya wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną pod ·/. Instrukcyę dla Wydziału krajowego

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby ze względu na zmiany w „Instrukcyi dla Wydziału krajowego“ poczynione, poddał szczegółowej rewizyi „Ustanowę służby krajowej“ z dnia 23. marca r. 1866 wraz z wszystkimi przepisami w związku z nią będącymi, tudzież ażeby ewentualne wnioski swoje w tej mierze Sejmowi na najbliższej sesyi przedstawił.

We Lwowie, dnia 10. listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Madeyski *w. r.*

Instrukcya dla Wydziału krajowego.

Dawna instrukcya.

§. 1.
równobrzmiący.

§. 2.
równobrzmiący.

§. 3.
W celu zawiadowania majątkiem, funduszami i zakładami krajowemi, które według statutu krajowego z pod administracyi Rządu lub byłego Wydziału stanowego pod zarząd Sejmu krajowego przejść mają, Wydział krajowy urządzi oddział obrachunkowy i kasę i zaprowadzi stosowną manipulacyę według osobnej instrukcyi.

Wniosek komisyi.

§. 1.
Statut krajowy oznacza w ogólności zakres działania Wydziału krajowego; niniejsza zaś instrukcya określa szczegółowe jego czynności i sposób załatwiania tychże.

§. 2.
Wydział krajowy powinien strzedz całości kraju, praw i swobód jemu przyznanych, wykonywać prawomocne uchwały Sejmu i czuwać nad ich wykonaniem w sposób przez Sejm wskazany.

Gdyby uchwała Sejmu z powodu przeszkód nieprzewidzianych wykonaną być nie mogła w sposób przez niego wskazany, Wydział krajowy wykona ją według możności, lecz usprawiedliwi się z tego przed najbliższym Sejmem.

W nadzwyczajuych razach, wymagających nagłych postanowień, które zakres działania Wydziału krajowego przechodzą, obowiązkiem jego będzie przedłożyć Najjaśniejszemu Panu wniosek o zwołanie nadzwyczajnego Sejmu krajowego.

Dawna instrukcya.	Wniosek komisyi.
Odebranie majątku, funduszów i zakładów krajowych, które poprzedzić powinna dokładna likwidacya kas i sprawdzenie szczegółowych inwentarzy, objęte będzie dokładnym protokołem oddawczym, który najbliższemu Sejmowi przedłożony być winien.	
§. 4. równobrzmiący.	§. 3. W sprawach fundacyjnych Wydział krajowy stosować się będzie ściśle do woli fundatorów.
§. 5. równobrzmiący.	§. 4. Wydział krajowy czuwać ma nad ścisłem zachowaniem przepisów, wydanych przez Sejm, dla krajowych urzędów i zakładów.
§. 6. równobrzmiący.	§. 5. Wydział krajowy załatwia czynności dawnego Wydziału stanowego w sprawach szlachectwa, o ile dotyczą Królestwa Galicyi i Lodomeryi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego. (Uchwała Sejmu z dnia 23. kwietnia 1861 r. zatwierdzona najwyższem postanowieniem z dnia 8. sierpnia 1861 r.)
§. 7. równobrzmiący.	§. 6. Wydział krajowy przedkłada Sejmowi w początkach każdej sesyi budżet i składa rachunki: a) z zarządu majątku krajowego, z podatków na cele krajowe i z użycia kredytu krajowego, jako też b) z wydatków krajowych zwyczajnych i nadzwyczajnych. (St. kr. §. 18. l. 4. „a i b“.)
§. 8. równobrzmiący prócz dodatku: *„budżetowego“*.	§. 7. Każdoroczny budżet stanowi dla siebie całość odrębną; dlatego ani dochody ani rozchody z jednego roku *budżetowego* przenoszone być nie mogą na rok drugi. Budżet roku bieżącego nie może być obciążony wydatkami z lat ubiegłych, tymże budżetem nie objętymi. Gdyby z wydatków na budżecie roku bieżącego zamieszczonych jaka część tychże asygnowaną lub niezrealizowaną być nie mogła w ciągu tego roku, natedy tę część niezaasygnowaną lub neizrealizowaną jeszcze należy przenieść na budżet roku następnego.

Dawna instrukcya.

§. 9.

Wydział krajowy nie może obciążać stale funduszów krajowych w jakikolwiekbądź sposób, ani też zezwalać na wydatki budżetem nie objęte; jednakże rozporządza według własnych uchwał kwotami na pewne cele budżetem przeznaczonemi i przez Sejm uchwalonemi.

W razach nieprzewidzianych Wydział krajowy rozrządzać może dochodami krajowemi aż do wysokości sumy 30.000 zł. w. a. rocznie; winien jednakże usprawiedliwić każdy szczegółowy wydatek przed najbliższym Sejmem.

§. 10.

równobrzmiący prócz dodatku: „*o ile Sejm na takie przenoszenie nie zezwoli*“.

§. 11.

Wydział krajowy obowiązany jest gotowiznę rozrządzalną, na razie niepotrzebną, lokować na prowizyę w instytutach publicznych, jednakże z zastrzeżeniem zwrotu w krótkich terminach. Stała lokacya rozrządzalnej gotowizny wymaga zezwolenia Sejmu.

Wniosek komisyi.

§. 8.

Wydział krajowy nie może obciążać stale funduszów krajowych w jakikolwiekbądź sposób, ani też zezwalać na wydatki budżetem nie objęte; jednakże rozporządza według własnych uchwał kwotami na pewne cele budżetem przeznaczonemi i przez Sejm uchwalonemi.

Na wydatki nieprzewidziane może Sejm wstawić w budżet do rozporządzenia Wydziału krajowego pewną sumę, której Wydział krajowy przekroczyć nie może. Z użycia tej sumy Wydział krajowy co roku zda sprawę Sejmowi.

§. 9.

Sumy na pewną rubrykę budżetem przeznaczone, nie mogą być użyte na wydatki innej rubryki, *o ile Sejm na takie przenoszenia nie zezwoli.*

Jeżeli kredyt na pewną rubrykę przyzwolony, dla przyczyn nadzwyczajnych nie wystarczył, Wydział uzupełni kredyt i usprawiedliwi konieczną tego potrzebę przed najbliższym Sejmem; jeżeli przyzwolony kredyt nie został wyczerpany, pozostałość stanowić będzie oszczędność.

Jeżeli rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona przewyższyła rzeczywistą ogólną sumę potrzeb, przewyżka ta stanowić będzie czystą oszczędność budżetową. Czystemi oszczędnościami budżetowemi rozrządza Sejm krajowy.

Jeżeli zaś rzeczywista ogólna suma na pokrycie wydatków przeznaczona, nie dosięgła rzeczywistej ogólnej sumy potrzeb, natenczas wynika niedobór. Na pokrycie wykazanego niedoboru zażąda Wydział od Sejmu potrzebnych środków.

§. 10.

Wydział krajowy obowiązany jest gotowiznę rozrządzalną, na razie niepotrzebną, lokować na prowizyę w instytutach publicznych, jednakże z zastrzeżeniem zwrotu w krótkich terminach. Stała lokacya rozrządzalnej gotowizny wymaga zezwolenia Sejmu.

Dawna instrukcya.

Gotowiznę pojedyńczych fundacyj, przeznaczoną na korzystną stałą lokacyę, lokować należy, jeżeli zapisy fundacyjne szczególnego nie wskazują umieszczenia, w listach zastawnych gal. stan. Towarzystwa kredytowego.

§. 12.
równobrzmiący.

§. 13.
równobrzmiący.

§. 14.

Uchwały Wydziału krajowego pod obrady Sejmu przeznaczone, wnosi na posiedzenie sejmowe członek Wydziału krajowego przewodniczący departamentu, w którym przedmiot był wygotowany, odczytując uchwałę wraz z motywami. Członkowi temu wolno w każdym stanie sprawy zabierać głos dla poparcia uchwały. Jeżeli przy wniesionym na posiedzenie Wydziału krajowego wniosku referent departamentu przy głosowaniu pozostał w mniejszości i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, natenczas Wydział krajowy może przeznaczyć do wprowadzenia przedmiotu w Sejmie jednego z pomiędzy członków większości.

Sprawozdawca i każdy członek Wydziału, który do mniejszości należał i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, może w czasie dyskusyi przytoczyć swoje zdanie i jego powody.

Wniosek komisyi.

Gotowiznę pojedyńczych fundacyj, przeznaczoną na korzystną stałą lokacyę, lokować należy, jeżeli zapisy fundacyjne szczególnego nie wskazują umieszczenia, *w papierach krajowych mających pupilarne bezpieczeństwo.*

§. 11.

Po złożeniu rocznych rachunków i sprawdzeniu tychże przez Sejm krajowy, Wydział krajowy otrzyma absolutorya, o czem członków swoich zawiadomi.

§. 12.

Na opróżnione miejsca fundacyjne lub stypendyjne, do których obsadzenia służy krajowi lub służyło byłym Stanom prawo proponowania kandydatów, Wydział krajowy przedstawi z pomiędzy ubiegających się na każde opróżnione miejsce z osobna trzech kandydatów tej władzy lub tej osobie, której z mocy dokumentu fundacyjnego lub stypendyjnego służy prawo nominacyi. (§. 27. St. kr.) aspirantom zaś w propozycyi nieuwzględnionym po zapadłej nominacyi podania ich zwróci.

§. 13.

Uchwały Wydziału krajowego, pod obrady Sejmu przeznaczone, wnosi na posiedzenie sejmowe członek Wydziału, naczelnik departamentu, w którym przedmiot był wygotowany, odczytując uchwałę z motywami. Jeżeli na posiedzeniu Wydziału krajowego referent departamentu przy głosowaniu pozostał w mniejszości i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, natenczas Wydział krajowy **powinien** *przeznaczyć do wniesienia tej uchwały na posiedzenie sejmowe jednego z pomiędzy członków większości. Członek Wydziału krajowego obowiązany jest popierać w Sejmie tudzież w komisyach sejmowych wszystkie te sprawy, które na posiedzenie sejmowe wniósł, tudzież wszystkie te uchwały, które na posiedzeniu Wydziału na jego wniosek zapadły (§§. 30. i 35).*

Członek Wydziału krajowego, który na posiedzeniu Wydziału przy głosowaniu pozostał w mniejszości i zdanie oddzielne sobie zastrzegł, może w czasie dyskusyi w komisyach sejmowych przytoczyć swoje zdanie i jego powody.

Dawna instrukcya.

§. 15.

Po zamknięciu każdej sesyi Sejmu dyrektor kancelaryi Wydziału krajowego odbierze natychmiast od sekretarzy sejmowych protokoły posiedzeń i wszystkie inne sejmowe akta, według prowadzonego u laski Marszałka protokołu podawczego i przedłoży je jako jedną całość Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowego postąpienia.

§. 16.

Uchwały i propozycye Sejmu, wymagające najwyższej sankcyi, przedkłada Wydział krajowy Naj. Panu przez Namiestnika oddzielnie według pojedyńczych przedmiotów; tą samą drogą podaje rozprawy Sejmu wraz z protokołami posiedzeń do najwyższej wiadomości.

§. 17.
równobrzmiący prócz cytatu.

§. 18.
równobrzmiący.

Wniosek komisyi.

§. 14.

Po zamknięciu każdej sesyi Sejmu *urzędnik kierujący biurem sejmowem* odbierze natychmiast od sekretarzy sejmowych protokoły posiedzeń i wszystkie inne sejmowe akta według prowadzonego u laski Marszałka protokołu podawczego i przedłoży je jako jedną całość Wydziałowi krajowemu do dalszego urzędowego postąpienia.

§. 15.

Uchwały i propozycye Sejmu, wymagające najwyższej sankcyi, przedkłada *Marszałek* krajowy *bez zwłoki* Naj. Panu przez *c. k.* Namiestnika, oddzielnie według pojedynczych przedmiotów; tą samą drogą podaje *później Wydział krajowy* rozprawy Sejmu wraz z protokołami posiedzeń do najwyższej wiadomości.

Jeżeli przedłożenie do sankcyi nie mogło nastąpić podczas sesyi sejmowej, obowiązek ten przechodzi na Wydział krajowy.

Uchwały Sejmu, zawierające wezwania do Rządu, przedkłada Marszałek c. k. Namiestnikowi; Wydział krajowy winien takie uchwały poprzeć odpowiedniem uzasadnieniem a o skutku zdać sprawę najbliższemu Sejmowi.

§. 16.

Na pokrycie pomniejszych potrzeb Sejmu i Wydziału krajowego urządzi Wydział krajowy podręczną kasę i powierzy ją dyrektorowi kancelaryi, który wydatki takie załatwia z obowiązkiem złożenia rachunków (§. 60).

§. 17.

Wydział krajowy wydaje dla urzędników i zakładów krajowych instrukcye na podstawie zarysu przez Sejm krajowy uchwalonego; również może wydawać instrukcye dla tych także urzędników rządowych i gminnych, którzy polecone sobie mają załatwianie spraw krajowych, a to dla pierwszych za porozumieniem się z dotyczącemi władzami rządowemi. Wydziałowi krajowemu podlegają urzędnicy i słudzy pobierający płacę z majątku krajowego lub z funduszów pod zarządem reprezentacyi krajowej zostających.

Dawna instrukcya.

§. 19.
równobrzmiący.

§. 20.
równobrzmiący.

§. 21.

Do załatwiania czynności Wydział krajowy przydzielonych ma sobie urzędników i służbę, według systemizowanego etatu osób i płac, jako to:

a) urzędników konceptowych, mianowicie: sekretarzy, koncepistów, praktykantów;

b) dyrektora kancelaryi;

c) urzędników oddziałów pomocniczych, mianowicie:

1. oddziału manipulacyjnego, t. j. protokołu podawczego, archiwum i expedytury;

2. oddziału obrachunkowego;

3. oddziału kasowego;

4. oddziału budowniczego, nakoniec

d) odpowiednią liczbę sług.

Oprócz urzędników Wydział krajowy mieć może także aplikantów bezpłatnych.

Wspomnione cztery oddziały pomocnicze, chociaż odosobnione i przeznaczone do oddzielnych czynności, stanowić będą rzeczywiście tylko jedną kancelaryę pod nazwiskiem „Kancelarya Wydziału krajowego".

§. 22.

Marszałek krajowy, jako przewodniczący Wydziału krajowego, czuwa nad biegiem czynności ogólnych Wydziału i nad wewnętrznym porządkiem; zakreśla czynności pojedyńczych departamentów według przedmiotów; przeznacza dla nich naczelników z grona członków Wydziału i dodaje im do pomocy urzędników w miarę potrzeby; przeznacza jednego urzędnika do prowadzenia protokołu obrad Wydziału krajowego; porucza urzędnikom za porozumieniem się z naczelnikiem departamentu, wypra-

Wniosek komisyi.

§. 18.

Wydział krajowy odpowiedzialnym jest Sejmowi za wszystkie poruczone sobie urzędowe czynności i winien zdać z nich sprawę na początku każdorocznej sesyi sejmowej.

§. 19.

Załatwianie wszystkich czynności Wydziału krajowego odbywa się w sześciu departamentach.

§. 20.

Do załatwiania czynności Wydział krajowy przydzielonych ma sobie urzędników i służbę, według systemizowanego etatu osób i płac.

§. 21.

Marszałek krajowy, jako przewodniczący Wydziału krajowego, czuwa nad biegiem czynności Wydziału oraz nad wewnętrznym porządkiem i wydaje w tym celu odpowiednie zarządzenia; zakreśla czynności pojedynczych departamentów według przedmiotów, przeznacza dla nich naczelników z grona członków Wydziału i dodaje im do pomocy urzędników w miarę potrzeby; przeznacza jednego urzędnika do prowadzenia protokołu obrad Wydziału krajowego; porucza urzędnikom za porozumieniem się z naczelnikiem departamentu wypracowanie

Dawna instrukcya.

cowanie szczegółowych przedmiotów; używa według potrzeby jednego lub więcej urzędników do zatrudnień w własnym biurze, i przydziela aplikantów do departamentów lub do oddziałów pomocniczych.

Marszałek otwiera i zamyka posiedzenia Wydziału krajowego, przewodniczy na posiedzeniach, ujmuje wnioski w należytą formę i poddaje je pod głosowanie; sprawdza zapadłe uchwały, i podpisuje wraz z naczelnikiem właściwego departamentu wszelkie expedycye, wyjąwszy indorsaty do stron wystosowane, które dyrektor kancelaryi podpisywać może.

---

§. 23.

Członkowie Wydziału krajowego mają gorliwie pełnić swoje obowiązki; wszyscy, równie jak i urzędujący ich zastępcy, mają równe prawa i obowiązki.

Członek Wydziału, przewodniczący departamentu, ma bezpośredni nadzór nad urzędnikami i aplikantami swego departamentu, rozdziela pomiędzy nich prace i wskazuje sposób ich załatwienia.

Wniosek komisyi.

szczegółowych przedmiotów; przydziela siły pomocnicze i służbę do departamentów lub do oddziałów.

Marszałek wyznacza posiedzenia Wydziału, ***układa porządek dzienny*** *obrad (§. 30.), otwiera i zamyka posiedzenie, przewodniczy obradom, ujmuje wnioski w należytą formę, podaje je pod głosowanie i stwierdza zapadłe uchwały. Marszałek aprobuje wszelkie ekspedycye i podpisuje je wraz z naczelnikiem właściwego departamentu. Tylko indorsaty, do stron wystosowane, może podpisywać dyrektor kancelaryi.*

§. 22.

W celu utrzymywania przeglądu i kontroli nad biegiem czynności Wydziału krajowego tudzież w celu ułatwienia wszelkich czynności, które Marszałek jako przewodniczący Wydziału sprawuje, będzie utworzone osobne biuro Marszałka, złożone z urzędników przez Marszałka powołanych.

§. 23.

Jeżeli Marszałek jako przewodniczący Wydziału krajowego z jakichbądź powodów nie może wykonywać swojego urzędowania, czynności jego załatwiać będzie ten Członek Wydziału, którego Marszałek zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym zamianuje.

Jeżeli zastępca Marszałka nie urzęduje, Marszałek powoła do zastępstwa innego Członka Wydziału krajowego.

§. 24.

Członkowie Wydziału krajowego jak i urzędujący ich zastępcy mają równe prawa i obowiązki.

Członek Wydziału krajowego jako naczelnik departamentu jest zwierzchnikiem urzędników, sił pomocniczych i służby, do departamentu przydzielonych. On porucza im prace i wskazuje sposób ich załatwienia.

Marszałek może dla poszczególnych gałęzi spraw urządzać w miarę potrzeby specyalne biura urzędników. W każdem biurze specyalnem urzędnik przez Marszałka wyznaczony będzie bezpośrednim przełożonym reszty urzędników tego biura. Każde takie biuro zostanie przydzielone do jednego z de-

Dawna instrukcya.

§. 24.

Członek Wydziału krajowego przestaje pobierać płacę, jeżeli dłużej nad jeden miesiąc nie pełni swego urzędowania. Wyjątek od tego prawidła stanowi choroba lub powołanie do innej służby przez Sejm lub Wydział krajowy.

§. 28.

Urlopów do dni ośmiu udziela członkom Wydziału i ich zastępcom Marszałek krajowy, dłuższych Wydział krajowy, a podczas posiedzeń sejmowych, Sejm.

§. 25.

równobrzmiący z wyjątkiem odwołania się na §. 25. projektowanej instrukcyi, tudzież zmiany cytatu.

Wniosek komisyi.

partamentów. Jeżeli do departamentu przydzieleni zostaną urzędnicy do specyalnego biura nienależący, Marzałek przeznaczy, który z nich będzie ich bezpośrednim przełożonym.

Członek Wydziału krajowego jako naczelnik departamentu jest obowiązany z końcem każdego miesiąca przedkładać Marszałkowi wykaz spraw załatwionych i zaległych.

Członek Wydziału krajowego obowiązany jest w celu sprawowania nadzoru i kontroli zwiedzać osobiście zakłady pod jego bezpośrednim zarządem zostające.

Wydziałowi krajowemu służy prawo delegować członka Wydziału do wykonania pewnych specyalnych czynności nadzoru lub kontroli. Delegowany członek Wydziału obowiązany jest spełnić takie polecenie ściśle według uchwały Wydziału.

Marszałek ma prawo zwiedzać wszelkie instytucye, urzędy i zakłady autonomiczne, pod zarządem lub nadzorem Wydziału krajowego zostające.

§. 25.

Członkowie Wydziału krajowego i ich zastępcy mają gorliwie pełnić swoje obowiązki.

Jeżeli Członek Wydziału krajowego nie pełni swojego urzędowania dłużej, aniżeli dni czternaście, uważać należy, że tem samem złożył mandat do Wydziału krajowego. Wyjątek stanowi urlop, choroba, lub powołanie do innej służby przez Sejm lub Wydział krajowy.

Urlopów udziela członkom Wydziału i ich zastępcom Marszałek krajowy *bacząc na to, ażeby bieg czynności Wydziału nie doznał uszczerbku.*

§. 26.

Marszałek krajowy obowiązany jest powołać zastępcę członka Wydziału do urzędowania w razach *przewidzianych* § 13. statutu krajowego *tudzież §. 25. niniejszej instrukcyi* przewidzianych, *a nadto:*

a) jeżeli który z członków Wydziału z jakichkolwiek przyczyn dłużej nad jeden miesiąc nie urzęduje, albo gdy Marszałek wie, iż członek Wydziału dłużej nad jeden miesiąc urzędować nie będzie;
b) jeżeliby w ogólności dla braku przepisanej obecności czterech członków (§. 42.

Dawna instrukcya.

§. 26.

Zastępca członka Wydziału krajowego pobiera płacę równą płacy członka Wydziału, a to od dnia wstąpienia do Wydziału krajowego, za cały czas zastępstwa. Oprócz tego ma prawo żądania zwrotu kosztów za podróż z miejsca swego zamieszkania do Lwowa i napowrót, tudzież do dyet za czas na tę podróż przypadających, stosownie do postanowień w §. 27. zawartych.

§. 27.

Marszałek krajowy, członkowie Wydziału krajowego, oraz ich zastępcy, oddalający się w celach urzędowych z polecenia Wydziału krajowego za obręb miasta Lwowa, pobierają zwykłe dyety dla posłów sejmowych wyznaczone za cały czas oddalenia.

Po za obrębem granic kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi oraz Wielkiego Księstwa Krakowskiego dyety liczone będą w dwójnasób.

Koszta podróży rachowane będą po jednym złotym w. a. za milę, ze Lwowa do miejsca, dokąd wysłany się udaje, i tyleż z powrotem. Do miejsc żelazną koleją połączonych liczyć się będzie tytułem kosztów podróży według taryfy kolei żelaznej taksa klasy I, oraz taksa przypadająca od pakunku 60-funtowego. Na żądanie może Wydział krajowy asygnować stosowną zaliczkę.

Najdalej we dwa tygodnie po powrocie złożyć należy rachunek dyet i kosztów podróży Wydziałowi krajowemu, który po sprawdzeniu rachunku wypłatę przypadającej należytości zarządzi.

Wniosek komisyi.

st. kraj.), lub też dla wymienionych w §. 41. niniejszej instrukcyi okoliczności, nad ważnymi przedmiotami ani narady się odbywać, ani uchwały w Wydziale zapadać nie mogły.

Powołany zastępca urzędować ma dopóty, dopóki członek Wydziału, na którego miejsce był powołany, urzędowania nie obejmie.

§. 27.

Zastępca członka Wydziału krajowego pobiera płacę równą płacy członka Wydziału a to od dnia wstąpienia do Wydziału krajowego, za cały czas zastępstwa. Oprócz tego ma prawo żądania zwrotu kosztów za podróż z miejsca swego zamieszkania do Lwowa i na powrót, tudzież do dyet za czas na tę podróż przypadających, stosownie do postanowień §. 28.

§. 28.

Marszałek krajowy, członkowie Wydziału krajowego, oraz ich zastępcy, oddalający się w celach urzędowych *wskutek uchwały Wydziału* za obręb miasta Lwowa, pobierają dyety i koszta podróży *osobnemi przepisami oznaczone.*

Jeżeli członek Wydziału krajowego lub jego zastępca oddala się w tym celu, ażeby spełnić obowiązek zwiedzenia osobiście zakładu krajowego (§. 24. ustęp. 5.), tudzież w razach naglących uchwałę Wydziału krajowego może zastąpić zezwolenie Marszałka.

Dawna instrukcya.

§. 29.
równobrzmiący.

§. 30.

Posiedzenia zwyczajne odbywać się będą przynajmniej raz na tydzień we dnie przez Wydział krajowy oznaczone.

W razie potrzeby, jakoteż na żądanie trzech członków Wydziału, winien Marszałek zarządzić posiedzenie nadzwyczajne, i wezwać na nie, tak jak na posiedzenia zwyczajne, wszystkich członków i urzędujących zastępców.

Posiedzenia Wydziału krajowego nie są publiczne.

Tylko Marszałek (§. 31.), członkowie Wydziału i urzędujący ich zastępcy mają głos stanowczy; ci też tylko i urzędnik trzymający pióro zgromadzają się na posiedzenia.

Inne, do grona Wydziału krajowego nie należące osoby, wezwane być mogą na posiedzenie przez Marszałka, lub przez Wydział krajowy, dla udzielenia potrzebnych wiadomości i objaśnień.

Członek Wydziału przewodniczący departamentu wnosi rzecz swojego departamentu na posiedzenie; jego obowiązkiem jest wyłuszczyć dokładnie przedmiot co do okoliczności stanowczych i wyłożyć motywa zdania swojego, a w rzeczach ważniejszych na piśmie.

Marszałek kieruje obradami, a wysłuchawszy referenta otwiera dyskusyę i udziela członkom głosu w porządku, w jakim się do głosu zapisali.

Każdy z członków Wydziału może po udzieleniu sobie przez Marszałka głosu czynić uwagi, wnioski i poprawki.

Gdy już żaden z członków głosu nie zabiera, a w razie uchwalenia przez Wydział zamknięcia dyskusyi, po wysłuchaniu zapisanych jeszcze głosów, a w końcu sprawozdawcy, Marszałek zamyka dyskusyę i zarządza głosowanie w ten sposób, iż najpierw poprawki i wnioski, najwięcej od wniosku sprawozdawcy oddalone, pod głosowanie poddaje.

Wniosek komisyi.

§. 29.

Wydział krajowy załatwia sprawy:

1. kolegialnie, mianowicie albo na posiedzeniach, albo okólnikowo *(circulando)*;
2. potocznie *(currenter)*.

§. 30.

Posiedzenia zwyczajne odbywać się będą przynajmniej *dwa razy* na tydzień w dniach *stale oznaczonych.*

W razie potrzeby, jakoteż na żądanie trzech członków Wydziału, winien Marszałek zarządzić posiedzenie nadzwyczajne, i wezwać na nie, tak jak na posiedzenie zwyczajne, wszystkich członków i urzędujących zastępców.

Posiedzenia Wydziału krajowego nie są publiczne.

Przynajmniej na jeden dzień przed posiedzeniem każdy członek Wydziału krajowego złoży w biurze Marszałka spis spraw, które do obrad przygotował. Jeżeli przedmiotem obrad ma być użycie kwot uchwalonych przez Sejm do rozporządzalności Wydziału krajowego (fundusz dyspozycyjny), lub osobiste sprawy urzędników, referent obowiązany jest przynajmniej na jeden dzień przed posiedzeniem Wydziału podać wniosek swój wraz z uzasadnieniem do wiadomości Marszałka.

Referaty w sprawach rozdawnictwa stypendyów i miejsc fundacyjnych mają być złożone w biurze Marszałka wraz z listą kwalifikacyjną i wnioskami referenta na ośm dni przed posiedzeniem, poczem Marszałek zawiadomi członków Wydziału, że akta te w jego biurze przejrzeć mogą.

Marszałek może zarządzić, ażeby także w innych sprawach ważniejszych wnioski referentów wraz z uzasadnieniem były podawane do jego wiadomości na pewien czas przed posiedzeniem.

Po wyczerpaniu porządku dziennego, przez Marszałka ułożonego, sprawy naglące mogą wejść pod obrady Wydziału, chociażby przez referenta nie były naprzód zapowiedziane.

Tylko Marszałek (§. 31.), członkowie Wydziału i urzędujący ich zastępcy mają głos stanowczy; ci też tylko i urzędnik trzymający pióro zgromadzają się na posiedzenia.

Dawna instrukcya.

Jeżeli wniosek składa się z kilku ustępów, Marszałek może, a jeśli Wydział uchwali, powinien poddać go pod głosowanie ustępami.

Członkowie Wydziału na posiedzeniach zabierają miejsca i głosują według starszeństwa wieku.

§. 31.
równobrzmiący prócz cytatu.

Wniosek komisyi.

Inne, do grona Wydziału krajowego nie należące osoby, wezwane być mogą na posiedzenie przez Marszałka, lub przez Wydział krajowy, dla udzielenia potrzebnych wiadomości i objaśnień.

Członek Wydziału, *naczelnik* departamentu, wnosi rzecz swojego departamentu na posiedzenie; jego obowiązkiem jest wyłuszczyć dokładnie przedmiot co do okoliczności stanowczych i wyłożyć motywa zdania swojego, a w rzeczach ważniejszych na pismie.

Marszałek kieruje obradami, a wysłuchawszy referenta, otwiera dyskusyę i udziela członkom głosu w porządku, w jakim się do głosu zapisali.

Każdy z członków Wydziału może po udzieleniu sobie przez Marszałka głosu czynić uwagi, wnioski i poprawki.

Gdy już żaden z członków głosu nie zabiera, a w razie uchwalenia przez Wydział zamknięcia dyskusyi, po wysłuchaniu zapisanych jeszcze głosów, a w końcu sprawozdawcy, Marszałek zamyka dyskusyę i zarządza głosowanie w ten sposób, iż najpierw poprawki i wnioski, najwięcej od wniosku sprawozdawcy oddalone, pod głosowanie poddaje.

Jeżeli wniosek składa się z kilku ustępów, Marszałek może, a jeżeli Wydział uchwali, powinien poddać go pod głosowanie ustępami.

Członkowie Wydziału na posiedzeniach zabierają miejsca, *referują* i głosują według starszeństwa wieku.

§. 31.

Uchwałą staje się ten wniosek, za którym się oświadczy bezwzględna większość głosujących członków Wydziału, Marszałek nie głosuje, rozstrzyga jednak w razie równości głosów.

Żaden z obecnych członków Wydziału nie może się uchylać od głosowania, wyjąwszy przypadki instrukcyją niniejszą przewidziane (§. 41).

Uchwała nad pewnym ustępem wniosku zapadła staje się podstawą dalszego nad tymże wnioskiem głosowania dla tych także członków, którzy za nią nie głosowali.

Dawna instrukcya.

§. 32.

Po zapadłej uchwale nie można cofać swego zdania. Jednakże na żądanie przynajmniej trzech członków Wydziału, winien Marszałek przedmiot uchwalony poddać raz jeszcze pod obrady.

§. 33.
równobrzmiący.

§. 34.
równobrzmiący, prócz zmiany cytatu, tudzież zmiany ostatniego ustępu, który brzmi, jak następuje:

Wnioski przygotowane do Sejmu może Wydział krajowy przesyłać posłom sejmowym.

Wniosek komisyi.

§. 32.

Po zapadłej uchwale nie można cofnąć swego zdania. — Jednakże na żądanie przynajmniej trzech członków Wydziału krajowego winien Marszałek przedmiot uchwalony poddać raz jeszcze pod obrady.

Jeżeli po zapadłej uchwale dojdą do wiadomości którego bądź członka Wydziału takie nowe okoliczności, o których przypuścić wypada, że mogłyby wpłynąć na zmianę uchwały Wydziału, należy zawiadomić o tem niezwłocznie Marszałka, który w takim razie może wstrzymać expedycyę i sprawę ponownie pod obrady Wydziału poddać.

Ponowne obrady nad przedmiotem już uchwalonym mogą się odbyć przynajmniej w równie licznym komplecie Wydziału, w jakim zapadła dotycząca uchwała.

§. 33.

Każdy członek Wydziału jako referent odpowiedzialnym jest za niedokładne wyjaśnienie przedmiotu i motywów swego zdania, niemniej za skutki błędu, w jakiby Wydział krajowy wprowadził.

§. 34.

Przy każdem posiedzeniu prowadzony będzie protokół obrad, który zawierać ma spis osób obecnych i numera podań przez referentów do narady przedstawionych, dalej wnioski, zdania i zapadłe uchwały, a przy ważnych przedmiotach także krótki wyciąg dyskusyi.

Protokół odbytego posiedzenia podpisze Marszałek i urzędnik protokołujący.

Wyciągi z protokołów posiedzeń, z wyjątkiem części tyczącej się spraw osobistych, podawane będą do powszechnej wiadomości (§. 64). Jednakże Wydział krajowy wstrzymać może ogłoszenie, jeżeli to w interesie kraju za potrzebne uzna, lub jeżeli sprawa ostatecznie załatwioną nie jest.

Posłowie sejmowi mają prawo przeglądać protokoły posiedzeń i inne akta Wydziału za porozumieniem się z naczelnikiem dotyczącego departamentu.

Dawna instrukcya.

§. 35.

Uchwały zapadłe przeciw wnioskowi referenta wypracuje na referacie wraz z motywami urzędnik pióro na posiedzeniu trzymający i wymieni członków Wydziału, którzy za, a którzy przeciw zdaniu referenta głosowali; uchwały takie przejrzeć i podpisać powinien ten członek Wydziału, który się pierwszy przeciwko zdaniu referenta oświadczył. Oddzielne zdania pojedynczych głosujących zapisywane będą na referacie tylko na ich wyraźne żądanie, wraz z wyszczególnionymi pokrótce motywami.

§. 36.

równobrzmiący.

§. 37.

równobrzmiący, prócz ostatniego zdania, które zostało dodane.

Wniosek komisyi.

Wnioski przygotowane do Sejmu Wydział krajowy przesyłać *będzie* posłom sejmowym *o ile możności jak najwcześniej.*

§. 35.

Członek Wydziału krajowego winien na referacie zapisać i podpisem swoim stwierdzić uchwałę, na podstawie jego referatu zapadłą.

Uchwały, zapadłe przeciw wnioskowi referenta, wypracuje na refaracie wraz z motywami urzędnik pióro na posiedzeniu trzymający i wymieni członków Wydziału, którzy za, a którzy przeciw zdaniu referenta głosowali; uchwały takie przejrzeć i podpisać powinien ten członek Wydziału, *na którego wniosek przeciwko zdaniu referenta uchwała zapadła.* Oddzielne zdania pojedynczych głosujących tudzież Marszałka zapisywane będą na referacie tylko na ich wyraźne żądanie, wraz z wyszczególnionymi pokrótce motywami.

§. 36.

Przed załatwieniem sprawy na posiedzeniu może Marszałek dla głębszego jej zbadania komunikować wypracowany wniosek członkom Wydziału i zarządzić jej wniesienie na następne posiedzenie.

Wnioski zaś do ustaw i ogólnych przepisów powinny być w każdym razie komunikowane wszystkim członkom Wydziału przed wniesieniem ich na posiedzenie.

§. 37.

Marszałek ma prawo w szczególnych przypadkach przeznaczyć współreferenta.

Również naczelnik jednego departamentu wezwać ma do współreferatu naczelnika drugiego departamentu, jeżeli przedmiot pierwszego z przedmiotami drugiego zostaje w styczności.

W razach współreferatu, referent komunikuje wypracowany wniosek współreferentowi, który albo się nań zgodzi, albo też oddzielny wniosek wypracuje, poczem dopiero referent w obecności współreferenta wniesie przedmiot na posiedzenie. *W tym ostatnim przypadku współreferent zabiera w rozprawie głos zaraz po referencie.*

Dawna instrukcya

§. 38.
równobrzmiący.

§. 39.

Marszałek za porozumieniem się z Wydziałem krajowym postanowi, które podrzędne czynności potocznie załatwiane będą, jednakże pod odpowiedzialnością Marszałka i referenta.

§. 40.
równobrzmiący.

§. 41.
równobrzmiący.

§. 42.

Departamentowi przewodniczący członek Wydziału odpowiada za zgodność expedycyi z uchwałą i za właściwą jej formę; ma przeto przejrzeć, w razie potrzeby poprawić koncept expedycyi, podpisać takowy nawet w takim razie, gdy uchwała przeciw jego wnioskowi zapadła, wreszcie przedłożyć go z aktami Marszałkowi do rewizyi i aprobaty.

Wniosek komisyi.

§. 38.

W sprawach, nagłego załatwienia wymagających, Marszałek zarządzić może bez posiedzenia głosowanie okólnikowe, w którymto razie członkowie Wydziału zdania swoje wprost na referacie zapiszą.

§. 39.

Czynności, które są tylko wykonaniem uchwał Wydziału kraj. tudzież takie, które nie załatwiają sprawy merytorycznie i stanowczo, ani takiego załatwienia nie przesądzają lub są mniejszej doniosłości, będą załatwiane potocznie a to pod odpowiedzialnością Marszałka i referenta. Marszałek ma prawo sprawę przez referenta za potoczną uznaną przeznaczyć na posiedzenie Wydziału krajowego.

§. 40.

Sprawy załatwiane okólnikowo lub potocznie referent powinien podać do wiadomości Wydziału na najbliższem posiedzeniu.

§. 41.

Marszałek krajowy i członek Wydziału powinni sami uchylić się od udziału w sprawach prywatnych, które się tyczą ich własnej osoby, żony, krewnych i powinowatych włącznie do czwartego stopnia, według prawa cywilnego austryackiego; dalej przybranych rodziców, dzieci lub pupilów, dłużników i wierzycieli, jako też mocodawców w tych sprawach.

W przypadkach takich Marszałek zdaje przewodnictwo swojemu zastępcy (§. 11. stat. kraj.) członkowie Wydziału zaś zdają załatwienie sprawy Marszałkowi krajowemu, który je innemu członkowi Wydziału poruczy.

§. 42.

Członek Wydziału krajowego, naczelnik departamentu, odpowiada za zgodność expedycyi z uchwałą i za właściwą jej formę, ma przeto przejrzeć, w razie potrzeby poprawić koncept expedycyi i podpisać go nawet w takim razie, gdy uchwała przeciw jego wnioskowi zapadła — wreszcie przedłożyć go z aktami Marszałkowi do rewizyi i aprobaty.

Dawna instrukcya.

§. 43.
równobrzmiący.

§. 44.

Jeżeli koncept expedycyi niezgodny jest z uchwałą, regulaminem lub instrukcyą, a referent na przerobienie lub poprawkę przez Marszałka proponowaną nie zgadza się, Marszałek podda rzecz decyzyi Wydziału krajowego.

Równie może Marszałek przeznaczyć przedmiot potocznie załatwiony do wniesienia na posiedzenie.

§. 45.

Co do formy posiedzeń, uchwał i załatwiania przedmiotów odnoszących się do czynności Wydziału krajowego, jako komisyi nadzorczej gal. stan. Towarzystwa kredytowego, Wydział krajowy zastosuje się do regulaminu i instrukcyi dla tejże komisyi przepisanych.

§. 46.
równobrzmiący, prócz dodatku w §. 45. projektu widocznego.

§. 47.
równobrzmiący.

§. 48.
równobrzmiący.

Wniosek komisyi.

§. 43.

Marszałek, przejrzawszy koncept expedycyi, udziela jej swego „expediatur“ i odsyła ją z aktami na ręce dyrektora kancelaryi do expedytury.

§. 44.

Jeżeli Marszałek na expedycyę się nie zgadza a referent poprawki przez Marszałka proponowanej nie przyjmuje, Marszałek podda sprawę pod decyzyę Wydziału krajowego.

---

§. 45.

Wydział krajowy znosi się z władzami jemu nie podlegającemi przez odezwy, używając intytulacyi „świetny“; w korespondencyach z oddziałami pomocniczymi, *tudzież instytucyami, urzędami i zakładami podległemi* używa formy poleceń, ze stronami formy dekretów.

Strony i władze podrzędne korespondują z Wydziałem w formie próśb i raportów.

§. 46.

Używana przez Wydział krajowy pieczęć mieć będzie w tarczy herb Galicyi i w koło tegoż napis: „Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem“.

§. 47.

Exhibita, zawierające w sobie wyrachowania jakiegokolwiek rodzaju, referent udzieli dyrektorowi oddziału obrachunkowego do zdania sprawy i sprawdzenia rachunku.

Dawna instrukcya.	Wniosek komisyi.
	§. 48.
	Każda asygnacya do kasy, tudzież wszelkie rozporządzenia Wydziału krajowego, tyczące się jakiegobądź wpisu do ksiąg kasowych, podpisane być winny przez Marszałka lub jego zastępcę i przez referenta, i udzielane będą *ad videndum* dyrektorowi oddziału obrachunkowego, który takowe we właściwą księgę zaciągnie i zaciągnienie to na asygnacyi lub poleceniu uwidoczni.
§. 49. równobrzmiący.	Dyrektor oddziału obrachunkowego obowiązany jest pod odpowiedzialnością zwrócić uwagę Wydziału krajowego, gdyby suma asygnacyą lub poleceniem objęta przekraczała fundusz dotyczącej rubryki.
	§. 49.
§. 50. równobrzmiący.	Wszelkie pobory i wydatki kasy krajowej, jako też wpisy do ksiąg kasowych, uskutecznia kasa tylko za bezpośredniem poleceniem Wydziału krajowego. Asygnacye niezrealizowane w ciągu roku od daty wymagają odnowienia.
	§. 50.
§. 51. równobrzmiący.	Kasa i oddział obrachunkowy zostają ciągle pod szczególnym nadzorem członka Wydziału przez Marszałka wyznaczonego.
	§. 51.
§. 52. równobrzmiący.	Członek Wydziału, któremu Marszałek powierzył nadzór kasy i oddziału obrachunkowego, lub jakie oddzielne zatrudnienie przy rewizyi kasy, przy losowaniu i t. d., zachowa się ściśle podług prawideł instrukcyą przepisanych.
	§. 52.
§. 53. równobrzmiący prócz dodatku w §. 52. projektu widocznego.	Najmniej raz w każdym kwartale, nie mniej przy zmianie wyższego urzędnika kasowego, przedsięweźmie Wydział *niespodzianie* rewizyę (skontrowanie) kasy krajowej.
	§. 53.
§. 54. równobrzmiący.	Rachunkowością funduszów, pod zarządem Wydziału krajowego zostających, trudni się oddział obrachunkowy.

Dawna instrukcya.

§. 55.
równobrzmiący.

§. 56.
równobrzmiący.

§. 57.

Kasa i Oddział obrachunkowy krajowy nie korespondują ani ze stronami, ani z władzami.

Wszelkie podania bezpośrednio do nich nadchodzące, należy odesłać do protokołu podawczego Wydziału krajowego.

§. 58.

Wydział krajowy mianuje urzędników i sługi, którzy przez Sejm na etacie zamieszczeni zostali, jednakże tylko w miarę czynności i wynikającej ztąd rzeczywistej potrzeby, tudzież przyjmuje bezpłatnych aplikantów.

W nawale czynności będzie mógł Wydział krajowy powiększyć liczbę sił na czas koniecznej potrzeby, przybraniem tymczasowych pracowników za stosownem wynagrodzeniem; winien jednakże usprawiedliwić się z tego przed najbliższym Sejmem.

Wniosek komisyi.

§. 54.

Kasa krajowa jakoteż kasy dla szczegółowych funduszów lub zakładów pod zarządem Wydziału krajowego zostające, przedkładać mają dzienniki z dowodami oddziałowi obrachunkowemu w terminie osobną instrukcyą oznaczonym dla ścisłego ich zbadania i sprawdzenia.

Po sprawdzeniu dzienników, oddział obrachunkowy przedłoży Wydziałowi krajowemu wniosek, albo o wydanie *absolutorium*, albo w razie uchybień o zażądanie od kasy potrzebnych wyjaśnień lub sprostowań, a dopiero po uchyleniu uchybień wyda Wydział krajowy kasie *absolutorium*.

§. 55.

Dyrektor oddziału obrachunkowego prowadzi księgę główną, która wykazuje stan majątku każdego funduszu według pojedynczych jego części, równie jak wynikłości z obrotu tegoż, według pojedynczych rubryk tak dochodów jako też wydatków.

Sprawdzanie rachunków należy także do dyrektora oddziału obrachunkowego.

§. 56.

Biura i oddziały Wydziału krajowego nie korespondują ani ze stronami, ani z władzami.

Wszelkie podania, bezpośrednio do nich nadchodzące, należy odesłać do protokołu podawczego Wydziału krajowego.

§. 57.

Wydział krajowy mianuje urzędników i sługi ściśle według systemizowanego etatu, którego przekroczyć nie może.

W razie nadzwyczajnych czynności, lub stałego zwiększenia zakresu prac, może Wydział tymczasowo przyjąć nadzwyczajnych pracowników, winien to jednak zaraz na najbliższej sesyi sejmowej usprawiedliwić, a jeżeli zachodzi potrzeba stałego powiększenia etatu, przedłożyć Sejmowi odpowiednie wnioski.

Dawna instrukcya.	Wniosek komisyi.
	§. 58.
	Przepisy co do powołania urzędników i sług krajowych na przeznaczone im posady, co do ich obowiązków, płacy, wynagrodzeń, emolumentów i innych praw, oraz co do ich widoków na przyszłość, co do skutków wynikających z zachowania się ich wbrew przyjętym na siebie obowiązkom służby, co do postępowania w takich razach, nakoniec, co do ustania stosunku służby, są przedmiotem osobnej ustanowy.
§. 59. równobrzmiący.	§. 59.
	Dyrektor kancelaryi jest bezpośrednim przełożonym oddziału manipulacyjnego w ogólności, a w szczególności przełożonym expedytu, kieruje jego czynnościami i czuwa nad przepisanym porządkiem kancelaryi Wydziału krajowego.
§. 60. równobrzmiący.	§. 60.
	Dyrektor kancelaryi ma nadzór nad lokalnościami, sprzętami i książkami Sejmu i Wydziału krajowego, utrzymuje inwentarze tych przedmiotów, zarządza materyałami, rekwizytami i drukami kancelaryjnymi, oraz wydatkami na pomniejsze administracyjne potrzeby Sejmu i Wydziału krajowego; zdaje rachunki z zasosobów jego nadzorowi powierzonych, jakoteż z zaliczek otrzymanych na pokrycie pomniejszych wydatków. Na usprawiedliwione rachunki otrzymuje corocznie *absolutorium* od Wydziału krajowego.
§. 61. równobrzmiący.	§. 61.
	Wydział krajowy od czasu do czasu rozporządzi, jakie wydatki dyrektor kancelaryi załatwiać będzie mocen samodzielnie bez dalszego odwołania się, jakie za zezwoleniem tylko członka Wydziału, zajmującego się sprawami wewnętrznej administracyi, jakie nakoniec za przyzwoleniem Wydziału krajowego.
§. 62. równobrzmiący.	§. 62.
	Kontrola nad kasą podręczną i nad wszelkimi zapasami powierzonymi dyrektorowi kancelaryi należy do naczelnika departamentu spraw wewnętrznej administracyi.
§. 63. równobrzmiący.	Rewizye zwyczajne i nadzwyczajne zarządza Wydział krajowy lub Marszałek.

Dawna instrukcya.	Wniosek komisyi.
	§. 63.
§. 64. równobrzmiący.	Bliższe instrukcye, tyczące się wewnętrznej służby tak Wydziału krajowego jakoteż innych urzędów krajowych, wyda Wydział krajowy.
	§. 64.
§. 65. równobrzmiący.	Dopóki Wydział nie będzie miał własnego organu, podawać będzie ogłoszenia swoje do powszechnej wiadomości przez urzędową Gazetę Lwowską, w języku krajowym wychodzącą.
	§. 65.
§. 66. równobrzmiący.	Przy zmianie Wydziału krajowego, czy to w skutek upłynionego normalnego peryodu sejmowego, czy też wcześniejszego rozwiązania Sejmu (stat. kraj. §. 6), ustępujący Wydział krajowy oddaje protokolarnie Wydziałowi w urzędowanie wstępującemu wszelkie zasoby kasy krajowej, na mocy wspólnie przedsięwziętej rewizyi (skontrowania) tejże kasy; zasoby w sprzętach i materyałach kancelaryjnych, na podstawie inwentarzy i ksiąg rachunkowych; archiwum i niezałatwione akta, na mocy wyciągu z protokołu podawczego.

L. s. 965/1890.

Aleg. 160.

Sprawozdanie

komisyi sanitarnej o przedłożeniu rządowem w przedmiocie urządzenia służby zdrowia w gminach i na obszarach dworskich.

Wysoki Sejmie!

W zeszłym roku ówczesna komisya sanitarna zdając sprawę z przedłożenia rządowego o urządzeniu służby zdrowia w gminach omówiła obszernie niepomyślne stosunki sanitarne naszego kraju i uznała, że zachodzi potrzeba środków zaradczych, do których zaliczyła także organizacyę służby zdrowia w gminach. Jednakże organizacyę w tej mierze przez rząd proponowaną uznała rzeczona komisya za zbyt kosztowną a przeto kraj nasz nadmiernie obciążającą wydatkiem razem wziąwszy może milionowym i ztąd wyprowadziła wniosek, że w razie urzeczywistnienia zamierzonych urządzeń sanitarnych winienby do nich przyczynić się skarb państwa. Następnie wytknęła komisya, że przedłożony projekt narusza niejednokrotnie zasadę autonomii i nie uwzględnia stanowiska władz autonomicznych.

Wnioski ówczesnej komisyi sanitarnej, z których pierwszy zmierzał do tego, aby wezwać rząd do przedłożenia nowego projektu z uwzględnieniem obu powyższych zarzutów, nie przyszły pod obrady Wysokiego Sejmu.

W bieżącym roku rząd przedłożył nowy projekt do ustawy o urządzeniu służby zdrowia, który uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 16. października b. r. przekazany został podpisanej komisyi do sprawozdania.

Rozpatrując ten projekt komisya przedewszystkiem uznać musiała, że uczynił on w zupełności zadość jednemu z przytoczonych poprzednio żądań zeszłorocznej komisyi i organizacyę służby zdrowia podporządkował władzom autonomicznym.

Także i drugi zarzut, t. j. zarzut zbytniej kosztowności uwzględnił rząd do pewnego stopnia przy przerobieniu projektu, albowiem uchylił z niego obowiązek okręgów do dostarczania lokalów dla pielęgnowania chorych i zaopatrzenia tych lokalów w odpowiednie przyrządy, który to wydatek słusznie uznawano za najdonioślejszy a w wysokości swej nie dający się określić. Prócz tego uchylono w tegorocznym projekcie rządowym skomplikowaną organizacyę zarządu okręgów sanitarnych przez zgromadzenie delegatów, ciało *ad hoc* stworzone, i powierzono ten zarząd Wydziałom powiatowym.

Mimo to jednak komisya przy bliższem badaniu projektu rządowego uznała, że jeszcze dalsze i to stanowcze zmiany są konieczne, jeśli projekt ten ma być Wysokiemu Sejmowi zaleconym do przyjęcia.

Przedewszystkiem należało postęp zamierzonej organizacyi uczynić zależnym nietylko od rozporządzalnych odpowiednich sił lekarskich, lecz równocześnie także od finansowych stosunków kraju i powiatów. W tym celu komisya uchyliła §. 1. projektu rządowego, który stanowił z góry, że każda gmina musi sama dla siebie albo w połączeniu z innemi tworzyć okreg sanitarny i utrzymywać lekarza a natomiast umieściła wyraźne postanowienie, że tworzenie okręgów sanitarnych postępować będzie stopniowo w miarę rozporządzalnych sił lekarskich i z uwzględnieniem stosunków finansowych kraju i powiatów w ten sposób, iż przed innemi tworzone będą okręgi sanitarne w okolicach, w których stosunki sanitarne są najniekorzystniejsze. Decyzyą zaś, o ile te warunki zachodzą, złożono wyłącznie w ręce Wysokiego Sejmu, tak iż oznaczenie początkowej ilości okręgów sanitarnych po wejściu w życie ustawy a następnie wszelkie dalsze pomnożenie okręgów zależeć będzie od uchwały Wysokiego Sejmu.

W ten sposób szybszy lub wolniejszy postęp w organizacyi okręgów sanitarnych będzie zależał od Wysokiego Sejmu, zniewolonego liczyć się z możnością finansową kraju, podczas gdy w innych działach n. p. w administracyi szkolnej warunki wzrostu wydatków są z góry wskazane w ustawie i Sejm nie ma swej mocy wzrostu tego regulować.

Według projektu, który komisya przedstawia, przez szereg lat początkowych w powiatach mających korzystniejsze stosunki sanitarne nie będą tworzone okręgi lekarskie, w innych zamiast czterech, pięciu lub sześciu okręgów będzie jeden lub dwa a reszta powiatu nie będzie należała do żadnego okręgu.

Obok celu finansowego ma powyższe postanowienie także cel dalszy ten, że umożebnia przy powolnym postępie organizacyi jak najstaranniejszy od początku dobór sił lekarskich, który jest niezbędnym warunkiem powodzenia zamierzonej organizacyi, W tym też celu komisya żąda od lekarzy gminnych i okręgowych dyplomu doktorskiego i uchyla prawo pierwszeństwa do objęcia posady lekarza okręgowego zastrzeżone dawnym lekarzom miejskim w gminach wcielonych do okręgu sanitarnego.

Następnie uważała komisya, że dla ponoszenia kosztów organizacyi sanitarnej nie należy tworzyć nowych okręgów konkurencyjnych, jak to czyni projekt rządowy, lecz należy dla uproszczenia rzeczy włożyć te koszta w pierwszym rzędzie na fundusz powiatowy, który ma uregulowaną już organizacyę finansową. Równocześnie jednak uznała komisya, że trzeba stanowczo liczyć się z słabszą siłą podatkową wielkiej liczby powiatów i postanowiła obciążyć fundusze powiatowe jedynie wydatkami na płace lekarzy okręgowych i to tylko do wysokości 1% podatków bezpośrednich, zaś resztę wydatku na płace lekarzy i cały wydatek na koszta podróży przeniosła na fundnsz krajowy. Wniosek, aby wszystkie koszta organizacyi sanitarnej miejscowej przenieść na fundusz krajowy, nieutrzymał się; przeważyło stanowczo zdanie, że potrzeba z jednej strony żeby powiaty były zainteresowane materyalnie w kierownictwie nowej gałęzi służby publicznej, którą składa się w ich ręce, z drugiej strony, że ponoszenie choćby małej części kosztów będzie pewnym hamulcem żądań z powiatów, aby tę nową organizacyę szybciej rozszerzać.

Wkładając część kosztów na fundusze powiatowe, należało uwzględnić, że gminy utrzymujące własnym kosztem swoich lekarzy gminnych ponosić będą prócz tego, w dodatkach na fundusz powiatowy, także koszta lekarzy okręgowych. Słuszne uwzględnienie tej okoliczności bez potrzeby skomplikowanych obliczeń lub tworzenia osobnych funduszów sanitarnych powiatowych zawiera §. 13. projektowanej ustawy.

Efekt finansowy tych zasadniczych postanowień projektowanej ustawy przedstawia się w przybliżeniu następnie:

Przyjmując, iż po przeprowadzeniu zupełnem organizacyi sanitarnej w całym kraju, zatem po latach kilkunastu, będzie według obliczenia podanego w uzasadnieniu zeszłorocznego projektu rządo-

dowego 545 okręgów, wyniosą płace lekarzy okręgowych (345 × 500) . . 172.500 zł.
ryczałty na podróże zaś, licząc rocznie po 12 zł. za każde 10 kilometrów kwadr. obszaru . . . . . 87.692 „

razem . . 260.192 zł.

z czego powiaty dodatkami 1% pokrywają, biorąc za podstawę dzisiejsze podatki po wyłączeniu 30 miast obowiązanych do utrzymywania własnych lekarzy, kwotę . 81.722 „
resztę zaś . . . . . 178.470 zł.
poniesie fundusz krajowy.

W szeregu lat najbliższych po wejściu w życie projektowanej ustawy, gdyby utworzono dajmy na to 50 okręgów wyniosłyby płace lekarzy . . . . . 25.000 zł.
ryczałty licząc przeciętnie po 300 zł. . . . . 15.000 „

razem . . 40.000 zł.

która to kwota w części przypadnie na powiaty a w części na kraj.

Koszta, jakie spadną na kraj w skutek projektowanej organizacyi, będą częściowo zrównoważone przez oszczędności w wydatkach na szczepienie ospy, którą to czynność paragraf 14. projektu porucza lekarzom okręgowym. Lekarze okręgowi i gminni będą obowiązani szczepić ospę w miejscu swej siedziby bezpłatnie, zaś lekarze okręgowi za szczepienie ospy w okręgu po za obrębem swej siedziby będą pobierali wynagrodzenie tylko według ilości szczepionych, gdyż koszta podróży będą opędzali z ryczałtu swego. W tym też duchu sformułowano polecenie do Wydziału krajowego, aby zmienił postanowienia o wynagrodzeniu za szczepienie ospy.

Nie wdając się w uzasadnienie dalszych postanowień projektu, które po części są konsekwencyą omówionych postanowień zasadniczych, po części bliższego uzasadnienia nie potrzebują, komisya w końcu podnieść musi, że przedkładając sprawę organizacyi sanitarnej w kraju nie mogła przepomnieć, że od należytego wykształcenia odpowiedniej ilości sił lekarskich w kraju zależeć będzie powodzenie rzeczonej organizacyi i dla tego uważała za swój obowiązek poruszyć przy tej sposobności sprawę uzupełnienia Uniwersytetu Lwowskiego wydziałem lekarskim, która już niejednokrotnie, niestety dotąd bez skutku, była przedmiotem rezolucyi Wys. Sejmu i Izby deputowanych Rady Państwa.

Na podstawie powyższego wywodu komisya sanitarna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. załączoną pod ·/. ustawę,

II. następujące rezolucye:

1. Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, aby przyspieszył uzupełnienie Uniwersytetu Lwowskiego wydziałem lekarskim.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby po wejściu w życie ustawy o urządzeniu służby zdrowia w gminach i na obszarach dworskich zmienił stosownie do §. 14. tej ustawy postanowienia o wynagrodzeniu za szczepienie ospy, lub żeby lekarze okręgowi pobierali rzeczone wynagrodzenie w miarę ilości szczepionych.

III. Sprawozdaniem tem załatwioną zostaje petycya l. 660. wniesiona przez gminy powiatu Łańcuckiego przeciw projektowanej ustawie.

Lwów dnia 10. Listopada 1890 r.

Przewodniczący:
Gustaw Romer.

Sprawozdawca:
Pilat.

Do L. S. 965/90.

Ustawa

z dnia.....obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o urządzeniu służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam na podstawie §. 5. ustawy państwowej z dnia 30. kwietnia 1870 dz. p. p. nr. 68, co następuje:

§. 1.

Celem wykonywania obowiązków sanitarno-policyjnych, nałożonych gminom w §§. 3. i 4. ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 nr. 68 dz. p. p. będą ustanowieni lekarze gminni lub lekarze okręgowi.

§. 2.

Gminy mające osobny statut gminny, jako też gminy, w których obowiązuje ustawa z dnia 13. marca 1889 nr. 24 dz. ust. kraj., mają utrzymywać własnym kosztem potrzebną ilość lekarzy gminnych (miejskich) tak, żeby na każde 15.000 mieszkańców przypadał co najmniej jeden lekarz.

Innne gminy mogą ustanowić własnych lekarzy gminnych (miejskich), jeżeli poniosą wszystkie wydatki połączone z ich utrzymaniem.

§. 3.

Gminy nie utrzymujące własnych lekarzy w myśl §. 2. łączone będą z gminami tego samego powiatu politycznego i z istniejącymi przy nich obszarami dworskimi w okręgi sanitarne.

Dla każdego okręgu sanitarnego ustanowiony będzie lekarz okręgowy.

§. 4.

Tworzenie okręgów sanitarnych postępować będzie w całym kraju stopniowo, w miarę rozporządzalnych sił lekarskich i z uwzględnieniem stosunków finansowych powiatów i kraju, w ten sposób, że przed innymi tworzone będą okręgi sanitarne w okolicach, których stosunki sanitarne są najniekorzystniejsze.

Sejm krajowy po wejściu w życie niniejszej ustawy uchwali, ile okręgów sanitarnych ma być utworzonych w najbliższym roku.

Pomnożenie liczby okręgów zależeć będzie od dalszych uchwał Sejmu.

§. 5.

W granicach zakreślonych uchwałą Sejmu (§. 4) utworzenie okręgu sanitarnego zależy od uchwały Wydziału krajowego powziętej w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem po zasięgnięciu opinii c. k. krajowej Rady zdrowia.

W tym celu na wezwanie Wydziału krajowego Wydział powiatowy zasięgnąwszy zdania gmin i obszarów dworskich, przedstawi w porozumieniu z polityczną władzą powiatową wniosek, które gminy i obszary dworskie ze względu na oddalenie poszczególnych miejscowości, na ich zaludnienie, stosunki komunikacyjne, obecne siedziby lekarzy i inne ważne stosunki miejscowe mają być złączone w jeden okręg sanitarny i gdzie ma być siedziba lekarza okręgowego.

Gdyby Wydział powiatowy mimo powtórnego wezwania takiego wniosku nie przedstawił w oznaczonym terminie, natenczas Wydział krajowy uskuteczni czynności poruczone w poprzednim ustępie Wydziałowi powiatowemu.

W ten sam sposób ma być przeprowadzoną każda zmiana granic okręgu sanitarnego.

§. 6.

W okręgu sanitarnym mieścić się mogą z reguły tylko gminy i obszary dworskie, należące do tego samego powiatu politycznego.

Wyjątkowo można na wniosek jednego z interesowanych Wydziałów powiatowych połączyć w jeden okręg sanitarny części sąsiednich powiatów.

W takim razie Wydział krajowy oznaczy na podstawie stosunków zaludnienia i opłacanych podatków, w jakim stosunku winny interesowane powiaty przyczyniać się do opłacenia lekarza okręgowego i postanowi, która reprezentacya powiatowa ma w okręgu tak złożonym spełniać czynności przekazane reprezentacyom powiatowym przez niniejszą ustawę.

W drodze postępowania wskazanego w §. 5. dla tworzenia okręgów sanitarnych można lekarzowi gminnemu (§. 2.) za zgodą reprezentacyi odnośnej gminy przydzielić jednę lub więcej gmin przyległych wraz z istniejącymi przy nich obszarami dworskimi, jeśli przez to nie dozna uszczerbku wykonywanie obowiązków sanitarno-policyjnych w gminie, której ten lekarz służy.

Jakie wynagrodzenie taki lekarz pobierać będzie za czynności sanitarno-policyjne w przydzielonych gminach i obszarach dworskich z funduszów przeznaczonych na opłacenie lekarzy okręgowych, oznaczy Wydział krajowy po wysłuchaniu Wydziału powiatowego i reprezentacyi gminy, która tego lekarza utrzymuje.

§. 7.

Chcący uzyskać posadę lekarza gminnego lub okręgowego muszą prócz dostatecznej fizycznej zdatności posiadać następujące warunki:

1. prawo obywatelstwa austryackiego,
2. dyplom doktora medycyny uprawniający do wykonywania praktyki lekarskiej,
3. nieskazitelny charakter,
4. znajomość języków krajowych.

Między kandydatami mają pierwszeństwo ci, którzy wykażą się dwuletnią służbą w szpitalu powszechnym po uzyskaniu dyplomu doktorskiego albo egzaminem fizykackim.

Kandydaci ubiegający się o posadę lekarza gminnego w miastach o własnym statucie muszą wykazać się egzaminem fizykackim.

§. 8.

Lekarzy gminnych mianuje Rada gminna (miejska) na wniosek naczelnika gminy (prezydenta, burmistrza).

Lekarzy okręgowych mianuje Wydział powiatowy.

W powiatach pobierających subwencyą z funduszu krajowego (§. 12.) mianowanie lekarzy okręgowych podlega zatwierdzeniu Wydziału krajowego.

Tak lekarze gminni jak lekarze okręgowi mogą być mianowani stale lub też tymczasowo. Tymczasowe obsadzenie posady nie może jednak trwać dłużej jak rok jeden. Po upływie tego czasu rada gminna a względnie Wydział powiatowy orzecze, czy posada ma być stale nadaną.

W miastach mających osobny statut gminny, tudzież w miastach podlegających ustawie z 13. marca 1889 nr. 24 dz. u. kr. lekarze gminni stale zamianowani stoją na równi z urzędnikami miejskimi stale mianowanymi.

Celem obsadzenia posady lekarza gminnego lub okręgowego należy rozpisać konkurs i ogłosić go przynajmniej w urzędowej gazecie krajowej.

Mianowanemu lekarzowi gminnemu lub okręgowemu należy wydać dekret i określić w nim dokładnie warunki nadania posady.

W gminach, o których mowa w §. 2. niniejszej ustawy, pozostają ci lekarze gminni (miejscy), którzy urzędować będą w czasie wejścia w życie niniejszej ustawy, i nadal na swych posadach, dopóki obowiązuje umowa z gminą uprzednio zawarta. Jednakże i do nich stosować się będą odtąd postanowienia niniejszej ustawy co do najniższej płacy i co do możności usunięcia lekarza gminnego.

§. 9.

Naczelnik gminy (burmistrz) a względnie Prezes rady powiatowej zawiadomi polityczną władzę powiatową, kto został zamianowany lekarzem gminnym lub okręgowym a kierownik tego urzędu ma odebrać przysięgę od mianowanego lekarza w obecności naczelnika gminy (burmistrza) a względnie w obecności delegata rady powiatowej.

W miastach mających własny statut gminny odbiera przysięgę od lekarzy gminnych prezydent miasta.

§. 10.

W razie czasowego braku lekarza gminnego lub okręgowego ma naczelnik gminy (burmistrz) a względnie Wydział powiatowy zarządzić, aby inny lekarz pełnił tymczasem służbę sanitarną w gminie lub w okręgu sanitarnym.

§. 11.

Lekarze gminni pobierają z kasy gminnej płacę, którą ustanowi rada gminna (miejska).

Lekarze okręgowi pobierają płacę tudzież zwrot kosztów za podróże służbowe. Wysokość tych zwrotów oznaczy Wydział krajowy dla każdego okręgu sposobem ryczałtu. Wydatki na płace lekarzy okręgowych ponosi fundusz powiatowy, koszta zaś podróży tych lekarzy ponosi fundusz krajowy.

Płaca lekarza gminnego lub okręgowego nie może być niższą jak 500 zł.

§. 12.

Do funduszu powiatowego wpływać będą:

a) opłaty za wykonywanie przez lekarza okręgowego poszczególnych urzędowych czynności sanitarnych w gminach i na obszarach dworskich (jak n. p. za oględziny zwłok, oględziny bydła i mięsa i t. p.).

b) przychody z zobowiązań prawnoprywatnych służących do pokrycia wydatków na cele publicznej służby zdrowia równie jak przychody fundacyj na ten cel przeznaczonych w gminach i obszarach dworskich, które należą do okręgów sanitarnych.

Jeżeli wydatki na płace lekarzy okręgowych po strąceniu przychodów pod a) i b) wyszczególnionych a ewentualnie po dodaniu wydatku w §. 13. przewidzianego, przenoszą razem 1% podatków bezpośrednich przypisanych do poboru w całym powiecie, natenczas fundusz krajowy obowiązany jest udzielić powiatowi subwencyi w wysokości owej przewyżki.

§. 13.

Jeżeli do powiatu, opłacającego jednego lub więcej lekarzy okręgowych w myśl §§. 11. i 12. tej ustawy, należy gmina, która według §. 2. tej ustawy utrzymuje własną służbę sanitarną, natenczas Wydział krajowy oznaczy kwotę, która z funduszu powiatowego ma być wypłacaną corocznie tej gminie na jej własne wydatki sanitarne, a to z uwzględnieniem udziału tej gminy w opędzaniu ogólnych wydatków powiatowych a przeto także wydatków powiatu na płace lekarzy okręgowych.

§. 14.

Lekarze gminni i okręgowi są stałymi fachowymi organami, powołanymi do współdziałania przy

wykonywaniu sanitarno - policyjnych obowiązków (§§. 3. i 4. ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 Nr. 68. Dz. p. p.) i mają z tego względu charakter urzędników publicznych.

Obowiązki służbowe lekarzy gminnych i okręgowych określi instrukcya, którą wyda polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, zasięgnąwszy opinii c. k. krajowej Rady zdrowia. W instrukcyi tej ma być określony szczegółowo także obowiązek tych lekarzy do leczenia bezpłatnego ubogich chorych.

Lekarzowi gminnemu lub okręgowemu nie wolno żądać, ani przyjmować wynagrodzenia od stron za wykonanie czynności wchodzących w zakres gminnej służby zdrowia.

Lekarze gminni i lekarze okręgowi obowiązani są bezpłatnie szczepić ospę w miejscu swej siedziby.

Lekarze okręgowi obowiązani są wykonywać szczepienie ospy w okręgu po za obrębem swojej siedziby za poborem należytości ustanowionej w miarę ilości szczepionych.

Politycznej władzy krajowej służy prawo zarządzać od czasu do czasu szczepienie ospy w okręgach sanitarnych przez lekarza powiatowego.

§. 15.

Naczelnicy gmin (burmistrze), względnie Wydziały powiatowe nadzorują czynność urzędową lekarzy gminnych, względnie okręgowych i sprawują nad nimi władzę dyscyplinarną.

Dochodzenie dyscyplinarne należy wdrożyć, jeżeli lekarz zaniedbuje obowiązki urzędowe lub gdy stał się winnym innych przekroczeń służbowych.

Kary dyscyplinarne są: nagana, grzywna, która aż do wysokości 100 zł. w. a. może być nałożoną, a wreszcie usunięcie ze służby.

Zażalenia przeciw orzeczeniu dyscyplinarnemu będą rozstrzygane w toku instancyj autonomicznych.

§. 16.

W gminach mających własny statut mają być ustanowione stałe komisye zdrowotne.

Stałe komisye zdrowotne mogą być ustanowione także i w innych gminach, które własnych lekarzy utrzymują, tudzież dla okręgów lub dla

całych powiatów, a to w skutek uchwały reprezentacyi gminnej, względnie powiatowej.

Takie komisye zdrowotne mają na celu jako organa fachowe doradcze wspierać administracyę odnośnych gmin lub okręgów sanitarnych w wykonywaniu zdrowotnego zakresu działania i starać się o ulepszenie zdrowotnych urządzeń.

Skład i czynność tych komisyj zdrowotnych określi statut, wydany przez polityczną władzę krajową w porozumieniu z Wydziałem krajowym, po zasięgnięciu zdania c. k. krajowej Rady zdrowia.

Gdy w pewnej gminie, w okręgu lub w powiecie zawiąże się taka stała komisya zdrowotna, należy o tem zdać sprawę Wydziałowi krajowemu i politycznej władzy powiatowej.

§ 17.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim ma postarać się o to, aby w niej zapewnioną była dostateczna pomoc położnicza. Wydział powiatowy w porozumieniu z polityczną władzą powiatową oznaczy, które gminy i obszary dworskie mają połączyć się celem łatwiejszego spełniania tego obowiązku wspólnym kosztem.

Wydział powiatowy ma działać w tym kierunku, aby w powiecie była do rozporządzenia dostateczna ilość examinowanych akuszerek na przypadek potrzeby w gminach.

§. 18.

Wszystkie gminy, które utrzymują własnych lekarzy, mają poczynić odpowiednie zarządzenia celem niesienia natychmiastowej pomocy dla chorych, potrzebujących przytułku i opieki, oraz dla rodzących, a mianowicie mają one utrzymywać w pogotowiu odpowiednio urządzony lokal dla chorych, opatrzony w najniezbędniejsze potrzeby ratunkowe i przewozowe.

§. 19.

Wydział powiatowy, Rada powiatowa, Wydział krajowy i władze polityczne mają w ramach zakresu działania ustawami im przyznanego dążyć do dokładnego wypełniania postanowień niniejszej ustawy, a w razach zaniedbania zarządzić odpowiednie środki zaradcze.

Zażalenia przeciw powziętym uchwałom i dokonanym zarządzeniom na podstawie niniejszej

ustawy, rozstrzygają te władze, które w myśl ustawy gminnej i ustawy o reprezentacyi powiatowej do tego są powołane.

§. 20.

Nadzór zwierzchniczy, służący administracyi państwa w myśl postanowień ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 (dz. p, p. Nr. 68) nad wszystkiemi sprawami zdrowotnemi, niniejszą ustawą nie zostaje naruszony.

§. 21.

Polityczna władza krajowa wyda, po zasięgnięciu zdania c. k. krajowej Rady zdrowia i w porozumieniu z Wydziałem krajowym, rozporządzenie wykonawcze do poszczególnych postanowień niniejszej ustawy.

§. 22.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 47.506/90. **Aleg. 161.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Dobrucowej ze związku gminy Zimnejwody w powiecie jasielskim a przydzielenia go do gminy Tarnowca, tegoż powiatu.

Wysoki Sejmie!

Gmina Zimnawoda z Dobrucową i gmina Tarnowiec w powiecie jasielskim wniosły na dniu 19. listopada 1889 petycyę do Wysokiego Sejmu o wyłączenie Dobrucowej ze związku gminy Zimnowody a przyłączenia jej do gminy Tarnowiec.

Petycya ta jako niezałatwiona, przekazaną została wraz z innemi uchwałą z dnia 26. listopada Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Zarządzone przez Wydział krajowy z tego powodu dochodzenie wykazało następujący stan rzeczy.

Gminy Dobrucowa Tarnowiec i Zimnawoda stanowią trzy oddzielne gminy katastralne; Dobrucowa i Tarnowiec leżą po lewej stronie rzeki Jasiołki, zaś Zimnawoda po prawej. Dawniej gminy te a między niemi i Dobrucowa stanowiły oddzielne gminy administracyjne, od lat zaś 20 połączoną została Dobrucowa z Zimnąwodą w jedną gminę polityczną, mimo że dwie te wsie należące do dwóch różnych parafij, ani z położenia geograficznego ani z żadnego innego względu do takiego połączenia się nie nadają. Dobrucowa bowiem należy do parafii rzymsko-katolickiej w Tarnowcu, zaś Zimnawoda do parafii rzymsko-katolickiej w Szebniach.

W jednej i drugiej gminie tj. w Dobrucowej i Zimnejwodzie istnieją odrębne obszary dworskie do dwóch różnych właścicieli należące, przeto dwa zarządy drogowe i dwa oddzielne pobory podatkowe.

Połączenie nienaturalne Dobrucowej z Zimnąwodą daje się dotkliwie odczuwać tak jednej jak i drugiej wsi, a to z następujących powodów przytoczonych przez petycyonujące gminy:

1) Wieś Dobrucowa na lewym brzegu rzeki Jasiołki komunikuje się z wsią Zimnąwodą, położoną na prawym brzegu tej rzeki, bądź przez terytoryum gminy Szebnie, bądź przez terytoryum gminy Sądkowy. Gdy jednak stan rzeki Jasiołki często jest zmienny i nie do przebycia. przeto Zimnawoda z Dobrucową musi się komunikować przez Jasło i Warzyce, a wówczas odległość jednej wsi od drugiej wzrasta do półtrzeciej mili.

Podczas długotrwających wylewów, płynięcia kry, w czasie zim niestałych, dwie te wsie połączone w jedną gminę administracyjną, doznają wiele uciążliwości przy załatwianiu własnego i poruczonego zakresu działania a najczęściej dopiero pod pressyą egzekucyi i kar porządkowych spełniają swoje czynności.

2. Wieś Dobrucowa przynależna do parafii w Tarnowcu posyła swoje dzieci na naukę do szkoły w Tarnowcu, zaś Zimnawoda przynależna do parafii w Szebniach, do szkoły w Szebniach, mimo tego jednak Dobrucowianie muszą konkurować do utrzymania szkoły w Szebniach, czem czują się słusznie pokrzywdzeni i co wytwarza między gromadami ustawiczne zatargi.

3. Wieś Zimnawoda posiada pastwiska gminne, z których Dobrucowa z powodu swego położenia, jako położona po drugiej stronie rzeki korzystać nie może; mimo tego Dobrucowianie pociągani są do opłaty podatków przypadających do gminy Zimnowody za te pastwiska. Podobnych opłat jednej wsi za drugą mimo nieużytkowania jest w budżecie gminnym więcej, co wytwarza zatargi. spory i wzajemne zamięszania.

4. Obowiązek szarwarkowy dla obu tych gmin staje się bardzo dotkliwym ciężarem, nieraz niewykonalnym a zawsze prawie dopiero w drodze egzekucyi wymuszane są roboty przechodzące możność obu tych wsi. Przez wieś Dobrucową krzyżują się drogi komunikacyjne, które są przedłużeniem dróg tarnowieckich, łączących Tarnowiec z gościńcem podtatrzańskim i linią kolei Jasło-Rzeszów, podczas kiedy Zimnawoda nie posiada żadnych dróg komunikacyjnych donioślejszego znaczenia i musi z zaniedbaniem swoich dróg gminnych odbywać szarwarki w odległej Dobrucowej i opłacać często egzekucye za niewykonywanie robót.

5) Wieś Zimnawoda liczebnie większa wybiera zwykle $^2/_3$ części radnych gminy a ci z pośród siebie wójta i zastępcę W Dobrucowej pozostaje zwykle dwóch radnych, na których spada cały ciężar spełniania funkcyj zarządu gminnego; wszelkie polecenia i zarządzenia dotyczące Dobrucowej a wymagające urzędowania Zwierzchności gminnej, której w gminie nie ma, dochodzą ją już po niewczasie.

Wszelkie te okoliczności, naprowadzone przez petycyonujące gminy, zostały stwierdzone przez Wydział powiatowy w Jaśle, który je uznał za zgodne z rzeczywistym stanem rzeczy i stosunkami miejscowymi.

W sprawie powyższej przedłożone zostały przez Wydział powiatowy jasielski następujące materyały, potrzebne do ustawodawczego traktowania rzeczy:

a) Uchwała Rady gminnej Zimnejwody z Dobrucową z 15 października 1889 domagająca się wydzielenia Dobrucowej ze związku gminnego z Zimnejwody

b) Uchwała Rady gminnej w Tarnowcu z 16. października 1889 przyjmująca Dobrucową do związku gminy Tarnowiec

c) Uchwała Rady powiatowej w Jaśle z dnia 29. maja 1890 oświadczająca się za żądaniem petycyonujących gmin z oznajmieniem, że tak dobro mieszkańców wsi Dobrucowej, jakoteż względy publiczne za tem przemawiają.

d) Umowa z 25. października 1890 zawarta między reprezentantami gminy Tarnowca i Dobrucowej z powodu nastąpić mającego połączenia w jeden związek gminny, zatwierdzona przez Wydział powiatowy uchwałą z dnia 8. listopada 1890 r. L. 3207.

e) Umowa zawarta między Zimnąwodą a Dobrucową z 27. sierpnia 1890 z powodu rozdziału zatwierdzona również przez Wydział powiatowy na dniu 8. listopada 1890 r.

f) Wyciąg z sumaryusza podatku gruntowego za r. 1889 wystawiony przez urząd podatkowy w Jaśle z 13. maja 1889, z którego się okazuje,

że gmina Tarnowiec ma powierzchni 1.024 morgów 310 sążni □
„ Zimnawoda „ 440 „ 768 „
„ Dobrucowa „ 360 „ 744 „

dalej wykaz przypisanych na rok 1889 podatków (gruntowego i domowo-klasowego oraz dodatków) z 1. marca 1890, wedle którego przypada:

na Tarnowiec 328 zł. 22 ct. pod. gr.—115 zł. 15 ct. dom-klas.—452 zł. 21 ct. dodatku—razem 895 zł. 58 ct.
„ Zimnąwodę 107 „ 45 „ „ „ — 56 „ 25 „ „ „ —183 „ 40 „ „ „ — „ 347 „ 10 „
„ Dobrucowę 70 „ 05 „ „ „ — 27 „ 95 „ „ „ —109 „ 74 „ „ „ — „ 207 „ 74 „

g) Szkic sytuacyjny wyłączyć się mających gmin.

h) Oświadczenie c. k. Starostwa w Jaśle z 30 sierpnia 1890 r L. 16.035, że miejscowość Dobrucowa, Zimnawoda i Tarnowiec tworzą trzy odrębne gminy katastralne.

i) Opinia obszarów dworskich z Dobrucowej i Tarnowca przamawiająca za wyłączeniem Dobrucowej ze Zimnejwody i przydzieleniem jej do Tarnowca.

j) Budżet gminy Zimnejwody i Dobrucowej na r. 1890, takiż budżet gminy Tarnowca, dalej inwentarze tych gmin, wreszcie

k) Odezwa c. k. Starostwa z 10. czerwca 1890 r. L. 10.837, że nie zachodzą żadne przeszkody przeciw rozdzieleniu Zimnejwody z Dobrucową i przydzieleniu tej ostatniej do Tarnowca W piśmie tem c. k. Starostwo zarazem zawiadamia, że według konskrypcyi z r. 1880 wynosi ludność w gminie Tarnowiec 553 głów — zaś w Zimnejwodzie z Dobrucową 285. Samodzielnych zaś gospodarstw obejmuje Tarnowiec 151, Zimnawoda 82, Dobrucowa 76.

Wreszcie oświadcza c. k. Starostwo, że: „przez takie wyłączenie i przydzielenie Dobrucowej do Tarnowca mieszkańcy tej miejscowości bardzoby zyskali, gdyż obecnie dzieli ich od gminy przynależnej Zimnawoda znaczna i często nie do przebycia będąca rzeka Jasiołka, przez co i urząd. gminny tych miejscowości jest utrudnionym, podczas gdy przez przydzielenie usunięteby zostały wszelkie przeszkody terytoryalne i z tego powodu c. k. Starostwo oznajmia, iż oświadcza się z poparciem wniesionej w tej sprawie do Wys. Sejmu prośby mieszkańców tych gmin".

W końcu Wydział powiatowy w sprawozdaniu z 8. listopada 1890 l. 3.221 oświadcza, że odłączenie Dobrucowej od Zimnejwody a przyłączenie do Tarnowca nie wpłynie ujemnie na wysokość dodatków żadnej z tych gmin i prawdopodobnie stopa procentowa dodatków zmniejszy się tak w Zimnejwodzie jakoteż i w Tarnowcu.

Z powodu odłączenia Dobrucowej od Zimnejwody nie nastąpi, jak utrzymuje Wydział powiatowy, żadna zmiana granic, nie zajdą żadne zmiany w dotychczasowych stosunkach na obszarach dworskich, ani też w stosunkach szkolnych i parafialnych albowiem Dobrucowa dotyczas należała i nadal należeć będzie do parafii i szkoły w Tarnowcu, zaś Zimnawoda do parafii i szkoły w Szebniach. Utrzymanie zaś i konserwacya dróg gminnych w niczem nie zmieni stosunków nagorsze ani w Dobrucowej ani w Tarnowcu i wyraża zdanie, że przyłączenie Dobrucowej do Tarnowca ze wszech miar jest pożądane.

Wydział krajowy sądzi, że powołane dokumenta i oświadczenia się władz miejscowych same najlepiej przemawiają za słusznością żądania petycyonujących gmin i dlatego ograniczając się na przedstawieniu stanu rzeczy wnosi:

„Wysoki Sejm raczy przychylić się do petycyi gmin Zimnejwody z Dobrucową i Tarnowca z 19. listopada 1889 o wyłączenie Dobrucowej ze związku gminnego z Zimnejwody a przyłączenie ją do Tarnowca i uchwali załączoną ustawę.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów. dnia 12. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr Józef Wereszczyński w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . , dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Dobrucowej w powiecie jasielskim ze związku gminy Zimnejwody i przyłączenia go do gminy Tarnowiec w tymże powiecie.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Przysiółek Dobrucowa w powiecie jasielskim, tworzący osobną gminę katastralną, zostaje wyłączony ze związku gminy Zimnejwody i przydziela się go pod względem administracyjnym do gminy Tarnowiec w tymże powiecie.

Art. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy w Dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych ma być rozwiązana Rada gminna w Zimnejwodzie i Tarnowcu i przeprowadzone wybory celem ukonstytuowania się nowych Rad gminnych.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. W. kr. 47.788.

Aleg. 162.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 21. grudnia 1885 l. s. 704 powziął Wysoki Sejm na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego następującą uchwałę:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie robót przygotowawczych dla systematycznej regulacyi rzeki Biały i przedstawienie Sejmowi w swoim czasie wniosków co do tej regulacyi na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej".

W wykonaniu tego polecenia, tudzież w uwzględnieniu wniesionej po powodzi w r. 1884 petycyi komitetu właścicieli gruntów nadbialskich w powiecie tarnowskim polecił Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 26. maja 1886 l. 27.842 biuru melioracyjnemu przeprowadzić zdjęcia niwelacyjne i inne potrzebne pomiary hydrotechniczne na Białe, następnie zaś pismem z d. 13. lipca 1886 l. 38.026 odniósł się do J. E. p. Ministra rolnictwa o zarządzenie takich samych studyów dla zabudowań potoków górskich w górnem dorzeczu Biały za pośrednictwem sekcyi cieszyńskiej oddziału leśno-technicznego dla tego rodzaju robót.

Zdjęcia dla regulacyi Biały, które na żądanie stron interesowanych i ze względów technicznych rozszerzone zostały także na prawy brzeg Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do ujścia do Wisły, wykonane zostały w ciągu roku 1886 i 1887, a również i świeżo utworzona sekcya przemyska dla robót górskich w Galicyi i Bukowinie uskuteczniła potrzebne pomiary dla zabudowań dzikich potoków i regulacyi Biały powyżej Grybowa, tak iż oba projekty t. j. Ministerstwa rolnictwa dla górnego dorzecza Biały i Wydziału krajowego dla regulacyi Biały od Grybowa do ujścia i uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca mogłyby być w roku bieżącym wykończone.

Projekty powyższe, które odpowiadają wszelkim wymogom i uchwałom kongresów hydrotechnicznych i rolniczych, oraz uwzględniają najnowsze wyniki badań i doświadczeń w zakresie budownictwa wodnego, obejmują całą przestrzeń kraju od granicy węgierskiej, do granicy Królestwa polskiego pod Opatowcem i mają na celu wykonanie następnych systematycznych robót regulacyjnych:

I. Projekt Wydziału krajowego dla regulacyi Biały i obwałowania prawego brzegu Dunajca (sporządzony przez inżynierów asystentów Sobolewskiego i Szczepanowskiego przy częściowej pomocy praktykantów Górskiego i Bochniaka pod kierunkiem inżyniera Kędziora).

1) regulacya Biały od wiaduktu kolejowego w Grybowie do ujścia do Dunajca w powiatach grybowskim i tarnowskim na długości 75.480 metrów.

2) regulacya dopływów Biały w powiecie tarnowskim:

a) Wontoku na długości 1.500 m.
b) Strusinki „ „ 3.500 „
c) Zimnej wody „ „ 930 „
d) Radlny „ „ 1.130 „
e) Karwodży „ „ 1.866 „

3) Korekcyą ujść najszkodliwszych potoków w powiatach tarnowskim i grybowskim, oraz zabudowanie dzikich potoków w Łowczówku i Piotrkowicach powiatu tarnowskiego.

4) obwałowanie Biały od mostu krytego na trakcie krakowskim do ujścia łącznej długości 12.544 metrów wraz z budową 5 szluz murowanych i 12 przepustów betonowych.

5) uzupełnienie prawego wału Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Wisły długości 34.689 metrów wraz z budową 7 szluz murowanych i 17 przepustów betonowych, a mianowicie:

a) w powiecie tarnowskim między wymienionym mostem kolejowym i ujściem Biały dla zasłonięcia doliny między Białą a Dunajcem, tudzież od Biały do wysokiego terenu w Jurkowie celem zabezpieczenia od powodzi tak zwanych „czajek“ w Biale, Klikowie i Bobrownikach wielkich;

b) w powiecie dąbrowskim między istniejącym wałem w Niedomicach a Czyżowem (tak zwaną „Centuryą“) wraz z podwyższeniem wału od Gorzyc do Ujścia jezuickiego.

6) wreszcie korekcyę i pogłębienie głównych kanałów i rowów odprowadzających wodę do szluz w wałach, z których są najważniejsze:

a) kanał Chyszowski odprowadzający wodę i ścieki z Tarnowa (na prawym brzegu Biały), długości 4 kilometrów;

b) potok Klikowski odprowadzający wodę z Tarnowa do Dunajca długości 8·5 kilometrów;

c) kanał Partyński długości 3·5 kilometrów;

d) kanał Niedomicki, tak zwany „rządowy“, długości 3·5 kilometrów;

e) wreszcie Wontok żabieński, odprowadzający wodę z miasteczka Żabna i gmin Konary i Nieciecza do Dunajca, długości 4·5 kilometrów.

II. Projekt Ministerstwa rolnictwa dla zabudowań potoków górskich (sporządzony przez asystenta lasowego p. Martyńca).

1. zabudowanie najszkodliwszych 12 potoków górskich wpadających do Biały powyżej Grybowa, (Bieliczna, Sycholski, Niski, Banica, Suchy, Czyrna, Kałyniekówka, Graniczny, Kochany, Florynka z dopływami, Bieńczarowa i Pławianka);

2. regulacyę Biały od ujścia potoku Beskid do jazu Grybowskiego na długości 25 kilometrów;

3. zalesienie i odwodnienie nagich i urwistych stoków górskich; koszta projektowanych robót wynoszą:

A) Regulacya Biały.

I.	Roboty ziemne i karczowanie	128.425 zł.	51 ct.
II.	„ regulacyjne	900.346 „	93 „
III.	Objekty (szluzy i przepusty)	—	—
IV.	Roboty dodatkowe (zasadzanie wikliną)	8.982 „	12 „

V. Wykupno gruntów	42.865 zł.	39 ct.
VI. Utrzymanie w czasie budowy	45.017 „	— „
VII. Zarząd	54.135 „	— „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	32.228 „	05 „
Razem	1,212.000 zł.	— ct.

B) Obwałowanie Biały.

I. Roboty ziemne	36.409 zł.	04 ct.
II. „ regulacyjne	—	—
III. Objekty	30.723 „	03 „
IV. Roboty dodatkowe (obsiew wału)	627 „	20 „
V. Wykupno gruntów	17.346 „	85 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy	728 „	— „
VII. Zarząd	3.424 „	— „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	2.041 „	88 „
Razem	91.300 zł.	— ct.

C) Dopływy Biały.

I. Roboty ziemne	8.870 zł.	76 ct.
II., III., IV.	—	—
V. Wykupno gruntów	4.124 „	40 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy	355 „	— „
VII. Zarząd	461 „	— „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	288 „	84 „
Razem	14.100 zł.	— ct.

D) Prawy wał Dunajca z kanałami osuszającymi.

I. Roboty ziemne	177.281 zł.	76 ct.
II. Roboty regulacyjne	—	—
III. Objekty	50.175 „	07 „
IV. Roboty dodatkowe	2.601 „	70 „
V. Wykupno gruntów	65.696 „	68 „
VI. Utrzymanie w czasie budowy	3.545 „	— „
VII. Zarząd	11.680 „	— „
VIII. Rozmaite i nieprzewidziane	6.619 „	79 „
Razem	317.600 zł.	— ct.

E) Zabudowanie potoków górskich.

1. Zabudowanie 12 potoków	62.461 zł.	42 ct.
2. Regulacya Biały powyżej Grybowa	71.594 „	68 „
3. Zalesienie, budowa baraków i t. p.	6.226 „	14 „
4. Zarząd, wypadki elementarne, wykupno gruntów i nieprzewidziane, 10% sumy ad 1, 2 i 3	14.028 „	22 „
Razem	154.310 zł.	46 ct.
czyli okrągło	154.000 „	— „

W zestawieniu przedstawiają się zatem koszta całego zamierzonego przedsiębiorstwa następnie:

A) Regulacya Biały		1,212.000 zł.
B) Wały Biały		91.300 „
C) Dopływy Biały		14.100 „
D) Prawy wał Dunajca		317.600 „
E) Roboty górskie		154.000 „
	ogółem	**1,789.000 zł.**

z czego przypada na roboty:

a) w powiecie Dąbrowskim		197.000 zł.
b) „ Tarnowskim		1,190.000 „
c) „ Grybowskim		402.000 „

Alegat A. i B.

Powołując się co do bliższych szczegółów wyjaśniających rozmiary i potrzebę projektowanych robót na załączone pod A. i B. sprawozdania techniczne inżyniera biura melioracyjnego Andrzeja Kędziora i naczelnika sekcyi dla robót górskich w Linzu p. Wojciecha Pokornego, pozwalamy sobie wskazać na następne korzyści, jakie będą osiągnięte z projektowanej regulacyi:

1) wstrzymanie żwiru i rumowiska w górach, które wpłynie korzystnie na przebieg wód wielkich, oraz uzyskanie 449 morgów nieużytków górskich pod kulturę;

2) zabezpieczenie urodzajnych gruntów nadbrzeżnych od zrywania w wartości rocznej 34.730 zł. w. a., które zatem przedstawiają kapitał (przy stopie 5%) 694.600 zł. w. a.;

3) zdobycie gruntów pod kulturę przez namulenie szutrowisk o powierzchni 1.072 hektarów w wartości około 850.000 zł. w. a.;

4) zmniejszenie powodzi między Grybowem a Tarnowem, oraz zupełne zabezpieczenie od wylewów Biały i Dunajca najurodzajniejszych gruntów w dolinie Biały, Dunajca i Wisły w powiatach Tarnowskim, Dąbrowskim i Mieleckim, gdzie jednorazowa szkoda wskutek wylewu w roku 1884 dosięgła sumy 1,618.966 zł. w. a.;

5) odwodnienie gruntów w perymetrze obwałowania Biały i Dunajca, tudzież wzdłuż dopływów Biały, które mają być regulowane;

6) zasłonięcie przed wylewem i uszkodzeniem wykonanych już, lub w stadyum budowy znajdujących się robót melioracyjnych na Żabnicy w powiecie Tarnowskim, kanale Zyblikiewicza i Nowym Brniu w powiecie Dąbrowskim, oraz na Starym Brniu w powiecie Mieleckim;

7) ułatwienie spławu na rzece Biale dla kamienia ciężkowickiego i produktów lasowych;

8) wreszcie dróg i mostów rządowych i powiatowych, a szczególnie kolei państwowej Tarnów-Grybów, która na znacznej długości zbudowaną została w samem łożysku rzeki Biały.

Nadto projektowana regulacya umożliwi i przyspieszy wykonanie melioracyj lokalnych, jak drenowania i nawodnienia w intenzywnie zagospodarowanej dolinie Biały, oraz wpłynie na podniesienie chowu bydła w górach przez namulenie dzisiejszych nieużytków i szutrowisk, które po regulacyi dadzą się zużytkować do produkcyi roślin pastewnych.

Gdy więc rentowność i użyteczność publiczna regulacyi Biały i obwałowania prawego brzegu Dunajca nie ulega wątpliwości, gdyż sama wartość ochronionych od zrywania i uzyskanych przez regulacyę gruntów (1,554.000 zł.) bez względu na korzyści i zabezpieczenia przed wylewami przewyższa koszta regulacyi (1,212.000 zł.), gdy dalej Wysokie Ministerstwo rolnictwa uznało zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Biały za najnaglejszą robotę w kraju i już reskryptem z d. 2. października 1889 l. 10.002/1.417 zażądało zasiłku krajowego na rozpoczęcie tych robót, a wreszcie Wysokie Koło posłów polskich do Rady państwa przy dyskusyi bydżetowej nad etatem

Ministerstwa rolnictwa (na 408 posiedzeniu X. sesyi 10. maja 1890) przez usta posła Struszkiewicza zażądało przeprowadzenia regulacyi Biały w całej długości, oraz regulacyi Dniestru od Żurawna do Rozwadowa w drodze osobnych ustaw państwowych, postanowił Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi i c. k. Rządowi wniosek na wykonanie systematycznej regulacyi Biały z zabudowaniem potoków górskich i uzupełnieniem obwałowania prawego brzegu Dunajca, a to w myśl ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej w drodze osobnej ustawy państwowej przy 60% zasiłku ze c. k. skarbu państwa.

W przedłożonym za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa Wysokiemu Ministerstwu rolnictwa (odezwą z d. 19. sierpnia 1890 l. 36.304) projekcie ustawy zaproponowaliśmy przeprowadzenie robót w drodze przedsiębiorstwa krajowego, zaś jako termin zaś rozpoczęcia robót rok 1891, gdyż regulacyę Biały uważamy za równie potrzebną, jak regulacyę innych rzek karpackich, a o tyle naglejszą, że przez obwałowanie tej rzeki i Dunajca mają być zabezpieczone od zniszczenia w przeważnej części wykonane już roboty molioracyjne koło regulacyi Żabnicy, kanału Zyblikiewicza, Nowego i Starego Brnia, w których tkwią inwestycye państwa i kraju, oraz datki konkurencyjne przenoszące sumę 700.000 zł. w. a.

Wysokość proponowanego 60% zasiłku państwowego uzasadniliśmy postanowieniem §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej zastosowanem już do krajów alpejskich, oraz szczególniejszym interesem skarbu państwa w regulacyi Biały, który polega:

1) na zabezpieczeniu rządowego traktu krakowskiego pod Tarnowem;

2) na zabezpieczeniu rządowego gościńca Zakliczyńskiego między Ciężkowicami a Zborowicami;

3) na zabezpieczeniu nasypów kolei państwowej Tarnów-Leluchów, na który to cel zarząd kolei państwowych corocznie znaczne ponosi wydatki;

4) na zabezpieczenie od podrywania własności ziemskiej funduszu religijnego, zostającego pod zarządem państwa, mianowicie: dóbr Siedliska w powiecie Tarnowskim, gdzie są projektowane znaczniejsze przekopy i budowle wodne, tudzież domeny Śnietnica położonej w perymetrze projektowanych robót górskich;

5) wreszcie na zabezpieczeniu ważnych pod względem strategicznym dróg i mostów powiatu Tarnowskiego i Grybowskiego, łączących dwie koleje galicyjskie z Węgrami.

Wymiar zasiłku krajowego zaproponowaliśmy wedle sił finansowych kraju możliwie wysoki, mianowicie w wysokości 40% kosztów robót górskich, tak ażeby biedna ludność górska podobnie jak przy tego rodzaju robotach w innych krajach koronnych była zupełnie uwolnioną od konkurencyi, a 30% kosztów robót regulacyjnych i obwałowań, razem w sumie 552.100 zł. w. a.

W ten sposób z ogólnej sumy kosztów przypadłby datek;

a) na skarb państwa w kwocie 1,073,400 zł.;

b) na fundusz krajowy w kwocie 552.100 zł. w. a.;

c) na strony interesowane w kwocie 163.500 zł. w. a., a mianowicie na powiat Grybowski 24.800 zł. w. a., na powiat Tarnowski 119.000 zł. w. a., na powiat zaś Dąbrowski 19.700 zł. w. a.

Przy 15-letniem okresie budowy wynosiłby roczny datek:

a) państwa . . . . . 71.560 zł. w. a.
b) kraju . . . . . 36.806$^2/_3$ „ „ „
c) stron interesowanych . . . . 10.900 „ „ „

Roczny zaś datek konkurencyjny w poszczególnych powiatach przedstawiałby się następnie:

1) W powiecie Grybowskim w kwocie 1.653$^1/_3$ zł. w. a. ($4^1/_2$ centów dodatków do podatków bezpośrednich).

2) W powiecie Tarnowskim w kwocie 7.933$^1/_3$ zł. ($4^1/_2$ centów dodatków do podatków).

3) W powiecie Dąbrowskim w kwocie 1.313$^1/_3$ zł. ($1^1/_2$ centa dodatków do podatków).

Ażeby nie obciążać władz politycznych mozolnem i długotrwałem zawiązywaniem spółek, które wpływa także niekorzystnie na przebieg robót, proponujemy ściągnięcie datków konkurencyjnych za pośrednictwem reprezentacyj powiatowych, zastrzegając dla powiatów prawo regresu do stron interesowanych, to przewiduje także państwowa ustawa melioracyjna (ustęp pierwszy §. 4.) i co też Reprezentacye interesowanych powiatów z wyjątkiem Dąbrowy, gdzie wybór prezydyum jeszcze nie był zatwierdzonym, ze względu na ważność i pożyteczność zamierzonych robót już uchwaliły.

Na powyższą odezwę z dnia 19. sierpnia 1990 l. 36.304, tudzież uczynionej ze strony Wydziału krajowego na wniosek względem wstawienia 1-szej raty 60%-towego zasiłku państwowego do preliminarza na rok 1891 w kwocie 45.000 zł., oznajmiło nam Wys. Ministerstwo rolnictwa reskryptem z dnia 13. października 1890 l. 14.367/2.211, że dopiero po technicznem zbadaniu projektu wejdzie w rokowania z Wys. Ministerstwem skarbu względem wyjednania zasiłku państwowego w drodze oddzielnej ustawy państwowej.

Z uwagi jednak, że sprawa regulacyi rzek karpackich poruszona uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 17. października 1884 mimo upływu sześciu lat i mimo uznania jej ważności przez Wysoki c. k. Rząd nie została dotychczas pomyślnie załatwioną, a stopniowe jej przeprowadzenie z mniejszem obciążeniem skarbu państwa i kraju łatwiejszem będzie do osiągnięcia, tudzież w oczekiwaniu, że projekt techniczny uzyska aprobatę technicznego departamentu ministeryalnego, uważamy za wskazane przedłożyć Wysokiemu Sejmowi jeszcze na tegorocznej sesyi projekt ustawy o regulacyi Białej i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca, ażeby w ten sposób raz już rozpocząć akcyą około regulacyi naszych rzek karpackich, do czego skłaniają nas między innymi następne powody:

1) uznana przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa potrzeba robót górskich w dorzeczu Białej, które należą do najpilniejszych w kraju;

2) konieczność zasłonięcia przed wylewami wykonanych już robót melioracyjnych w powiatach Tarnowskim, Dąbrowskim i Mieleckim, wskutek czego regulacya Białej z obwałowaniem Dunajca stanowi niezbędną część najważniejszych w kraju robót około zabezpieczenia Powiśla od powodzi.

3) potrzeba udzielenia zarobku górskiej ludności powiatu Grybowskiego narodowości ruskiej, która dostarcza największego kontygentu emigrantu do Ameryki,

4) wreszcie z takim naciskiem podniesiona przez szanowną Komisyę gospodarstwa krajowego sprawa regulacyi rzek górskich w sprawozdaniu z tegorocznego przedłożenia melioracyjnego Wydziału krajowego.

W końcu nadmienia Wydział krajowy, że w razie uzyskania aprobaty Wysokiego Sejmu na podobne stopniowe przeprowadzanie regulacyi rzek karpackich, zamierza po poprzedniem pozozumieniu się z Wysokim Rządem, przedkładać corocznie przedłożenia o regulacyi rzek karpackich, które w miarę nagłości i potrzeby, tudzież odpowiedniego przygotowania projektów technicznych obejmą 8 dopływów Wisły (Soła, Skawa, Raba, Dunajec, Biała, Wisłoka, Wisłok i San), 6 rzek w dorzeczu Dniestru (Dniestr od Rozwadowa do Żurawna, Stryj, Świca, Łomnica, Bystrzyca sołotwińska i nadworniańska), oraz Prut z Czeremoszem.

Na podstawie powyższego sprawozdania, Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Alegat C. 1) Sejm uchwala załączony ·/. projekt ustawy o regulacyi Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

2) Sejm przyznaje tytułem 1-szej raty zasiłku krajowego na regulacyę Białej i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca dotacyą na rok 1891 w kwocie 30.000 zł. w. a.

3) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wyjednał u Wysokiej Rady państwa w drodze dodatkowego kredytu na rok 1891 tytułem 1-szej raty 60%-wego zasiłku państwowego nu regulacyę Białej i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca dotacyą w kwocie 45.000 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 12. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Drukiem Pillera i Spółki.

Alegat A.

Sprawozdanie techniczne

do generalnego projektu regulacyi Biały i uzupełnienia obwałowania pra wego brzegu Dunajca.

Z powodu wielkich szkód, jakie wyrządza rzeka Biała, podobnie jak i inne galicyjskie rzeki karpackie w nadbrzeżnych gruntach, bądź to przez podrywanie brzegów, bądź też przez zatapianie gruntów uprawnych i zasypywanie ich żwirem, sprawę regulacyi tej rzeki poruszały strony interesowane wraz z władzami miejscowemi prawie od początku bieżącego stulecia.

Jak świadczą akta c. k. władzy obwodowej w Tarnowie i c. k. urzędu nawigacyjnego w Nowym Sączu, studya nad lokalną regulacyą Biały, sporządzanie planów i kosztorysów, pertraktacye ze stronami i częściowe wykonywanie robót ochronnych odbywały się już od r. 1820.

I tak:

Wskutek rozporządzenia c. k. władzy obwodowej w Tarnowie z 23. kwietnia 1821 l. 4.236 zajmowała się nawigacya sądecka (inż. Gotthard) zdjęciami i projektowaniem regulacyi Biały w Koszycach małych (pow. Tarnów).

W r. 1827 zajmowano się wykonaniem przekopu na Biale w Chojniku (inż. Gotthard i elew Runge), którego projekt zatwierdzonym został przez lwowską Dyrekcyę budownictwa (pod d. 8. maja 1817 l. 521); w r. 1835 projektował inżynier Gotthard wskutek polecenia władzy obwodowej w Tarnowie z d. 14. marca 1835 l. 3.462 budowę przekopu i 3 ostróg pod Buchcicami i Zabłędzą; w r. 1838 zajmowano się wypracowaniem projektu (Gotthard i Runge) regulacyi Biały na znacznej przestrzeni (kilku kilometrów) w Burzynie, Dąbrowie tuchowskiej, Kielanowicach i Tuchowie, który to projekt obejmował 7 przekopów i cały szereg ostróg i zamknięć, a zatwierdzonym został rozporządzeniem Dyrekcyi budownictwa z 5. marca 1829 l. 10.369/1838. W tym samym roku 1838 zajmowano się projektowaniem i wykonaniem 2 przekopów i 8 ostróg pod Garbkiem i Zabłędzą (projekt zatwierdzony przez Dyrekcyę budownictwa do l. 10.294/1838); również w r. 1838 projektowano wskutek polecenia władzy obwodowej w Tarnowie z d. 9. lipca 1838 l. 10.262 3 przekopy i cały szereg budowli prostopadłych w Łowczówku (projekt zatwierdzony przez Dyrekcyę budownictwa do l. 10.293 ex 1838;

w r. 1840 projektowano podwójny przekop wraz z całym szeregiem budowli pod Piotrkowicami i Łowczowem (wskutek polecenia władzy obwodowej w Tarnowie z 1. sierpnia 1840 l. 10.137), niemniej też przekop i lokalną regulacyę Biały w Tuchowie (na polecenie władzy obwodowej z 14. września 1839 l. 12.205);

wreszcie od r. 1855 aż do r. 1862 zajmował się c. k. urząd nawigacyjny w Nowym Sączu regulacyą i obwałowaniem Biały od mostu kolei Karola Ludwika aż do ujścia do Dunajca, a mianowicie najpierw inżynier Werner z inż. asystentem Gostkowskim i elewem Alexandrem, którzy w r. 1855 zaprojektowali 4 alternatywne ujścia Biały do Dunajca (3 za pomocą przekopów podwójnych w gminie Świerczków i Biała, 1 za pomocą przekopu pojedynczego na terytoryum gminy Świerczkowa) następnie inż. Uhlmann z elewami Radwanem i Reicherem, projektując regulacyę Biały na tej samej przestrzeni (projekt zatwierdzony przez c. k. krajową Dyrekcyę budownictwa w Krakowie z d. 24. września 1859 l. 6 037) a w końcu elew Radwan, który w r. 1862 zaprojektował obwałowanie Biały od mostu kolejowego do Dunajca, (liczba urzędu nawigacyjnego w Nowym Sączu 582 ex 1862).

O ile wnosić można z dzisiejszego biegu Biały i szczątków starych ostróg i opasek, część powyższych robót lokalnych była wykonaną, lecz jak każda robota dorywcza, nie odniosła pożądanego skutku, czego dowodem obecne zupełnie zdziczałe łożysko tej rzeki. Najważniejszego jednak z tych częściowych projektów, mianowicie projektu regulacyi Biały od mostu kolei Karola Ludwika do ujścia, tudzież obwałowania brzegów Biały na tej samej przestrzeni nie wykonano dotychczas, mimo że projekt częściowy zatwierdzony został dekretem c. k. Namiestnictwa z 27. stycznia 1860 l. 71, mimo że c. k. urząd wodny w Nowym Sączu uznał tę regulacyę za konieczną nie tylko dla gruntów nadbrzeżnych, lecz także dla regulacyi zostającego pod wyłączną pieczą rządu Dunajca, obwałowanie zaś za wskazane dla ochrony nietylko terenu inundacyjnego Biały i Dunajca, lecz także całej doliny Żabnicy i Brnia w powiatatach Tarnowskim, Dąbrowskim i Mieleckim. Z nadejściem ery konstytucyjnej nikną ślady dalszej opieki władz rządowych, które widocznie pozostawiły inicyatywę w tym względzie samym stronom interesowanym i władzom autonomicznym. Dopiero też po pamiętnej powodzi w r. 1884, która wyrządziła ogromne szkody w dorzeczu Biały, zawiązał się z grona właścicieli dóbr nadbialskich w powiecie Tarnowskim komitet dla regulacyi rzeki Biały, do którego weszli pod przewodnictwem ś. p. Edwarda Dzwonkowskiego posła do Rady państwa, pp. Adam Jordan, Leopold Dietl, Dr. Wojciech Buś i Jozua Maschler. Komitet ten na podstawie jednogłośnie powziętych uchwał zgromadzenia właścicieli, odbytego w Tarnowie dnia 2. września 1884 w sprawie regulacyi Biały i zawiązania w tym celu spółki wodnej, wniósł pod dniem 10. października 1884 petycyę do Wydziału krajowego o zarządzenie wypracowania projektu i wyjednanie pomocy kraju i państwa, w której to petycyi kładąc nacisk na sumę szkód zrządzonych jednorazowym wylewem Biały a skonstatowanych urzędownie przez c. k. Starostwo i Wydział powiatowy, podnosi między innymi następne szczegóły:

1) iż z powodu licznych serpentyn i wyniszczenia lasów w górach, mimo wykonywanych przez poszczególnych właścicieli kosztownych budowli ochronnych, grozi rzeka Biała w przyszłości jeszcze większemi klęskami, jak to ma miejsce przy krytym moście na gościńcu rządowym pod Tarnowem, w Świerczkowie, Koszycach, Radlny, Świebodzinie, Rzuchowy, Piotrkowicach, Buchcicach, Zabłędzy, Tuchowie, Burzynie i Gromniku;

2) że wedle zrobionego przez właścicieli doświadczenia, dokonane pojedynczemi siłami roboty ochronne bez systemu, okazały się bezskutecznemi a nawet więcej szkody niż pożytku przyniosły gruntom sąsiednim;

3) że systematyczna regulacya Biały tak dla ochrony gruntów nadbrzeżnych, jako też mostów, dróg i kolei państwowych i powiatowych stała się nieodzowną koniecznością.

Ponieważ regulacya rzeki Biały objętą była wnioskami Wydziału krajowego w przedmiocie akcyi pomocniczej z powodu katastrofy powodziowej w r. 1884, a subwencya na ten cel

podobnie jak i na regulacyę innych rzek karpackich, które spowodowały wylew w r. 1884, unormowaną została uchwałami sejmowemi z 17. października 1884, zatem w odpowiedzi na powyższą petycyę powołał się Wydział krajowy na te uchwały sejmowe, wstrzymując się na razie od zarządzenia wypracowania projektu, czem miały się zająć techniczne organa rządowe. Skoro jednak regulacya Biały wedle przedłożonego przez rząd projektu ustawy nie została wciągniętą do generalnego projektu regulacyi 14 rzek galicyjskich, a strony interesowane w czasie sesyi sejmowej w r. 1885 ponownie tę sprawę poruszyły, powziął Sejm krajowy na posiedzeniu z 21. grudnia 1885 zgodnie z wnioskiem ówczesnego referenta komisyi gospodarstwa, teraźniejszego Marszałka krajowego J. E. Jana hr. Tarnowskiego uchwałę, mocą której polecił Wydziałowi krajowemu przeprowadzić roboty przygotowawcze dla systematycznej regulacyi rzeki Biały i przedstawić Sejmowi w swoim czasie wnioski na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej.

Wskutek tej uchwały sejmowej zarządził Wydział krajowy rozporządzeniem z 26. maja 1886 l. 27.842 najpierw zdjęcia dla regulacyi Biały, oraz odniósł się do Ministerstwa rolnictwa o zarządzenie przeprowadzenia studyów dla zabudowania potoków dzikich w górnem dorzeczu Biały. Gdy zaś właściciele gruntów nadbrzeżnych również i obwałowania zaczęli się domagać, to zaś bez równoczesnego uzupełnienia wałów prawego brzegu Dunajca, gdzie Biała wpada do Dunajca, okazało się niewykonalnem, polecił następnie Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 20. sierpnia 1886 l. 49.507 wykonać zarazem zdjęcia dla obwałowania Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Ujścia jezuickiego, wskutek czego studya przedwstępne i projekt przybrały ogromne rozmiary, sięgające od granicy węgierskiej do granicy Królestwa Polskiego na długości 117.750 kilometrów Biały (od źródeł do ujścia) i 33.950 kilometrów Dunajca (od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do ujścia).

Zdjęcia dla zabudowania potoków górskich i regulacyi Biały powyżej Grybowa, wykonała z polecenia Ministerstwa rolnictwa utworzona w międzyczasie sekcya przemyska oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich, niwelacyę zaś całej Biały i Dunajca wraz z potrzebnemi zdjęciami hydrotechnicznemi, sytuacyi przekrojów poprzecznych i terenu zalewowego przeprowadzili oprócz podpisanego, inżynierowie-asystenci krajowego biura melioracyjnego ś. p. Wacław Zahradnik i Ludwik Sobolewski (w miesiącu sierpniu, wrześniu i październiku 1886 oraz maju, czerwcu i lipcu 1887), którym czasowo dodanym był do pomocy praktykant Józef Górski (do przekrojów poprzecznych), oraz prywatny geometra Wincenty Zaleski (do zdejmowania sytuacyi od Świebodzina do Florynki).

Ponieważ do sytuacyi przeglądowej użyto fotografowanych kopij wojskowego geograficznego instytutu w skali 1 : 25.000, zatem przyjęto ten sam poziom porównawczy przy niwelacyi, jaki się okazał z porównania kot uwidocznionych na tych kopiach. Według tego poziomu wielka woda Wisły z r. 1813 zamarkowana na szpichlerzu w Ujściu jezuickiem ma znamię 180·771, podczas gdy według niwelacyi rządowej Wisły z roku 1888, którą nawiązano do niwelacyi ścisłej sztabu generalnego, okazuje się kota 176·347, według zaś niwelacyi wałów nadwiślańskich 182·710. Poziom zatem przyjęty dla niwelacyi Biały i Dunajca wyższym jest od poziomu niwelacyi rządowej o 4·424 m, niższym zaś od poziomu przyjętego dla wałów nadwiślańskich o 1·939 m.

Opisanie punktów stałych dla Biały i Dunajca załącza się pod A.*)

Wynik tych studyów prowadzonych wedle instrukcyi bawarskiej (post. min. z dnia 21. listopada 1878 Nr. 14.447), której początkowe postanowienia (od §. 1. do 17) posłużyły w swoim czasie także Namiestnictwu lwowskiemu do wydania przepisów dla regulacyi 14 rzek galicyjskich, oraz wykonanych przez podpisanego w październiku 1888 (w czasie najniższego i trwałego stanu wody) pomiarów chyżości wody młynkiem Otta przedstawia się następnie:

*) Alegaty sprawozdania złożone w biurze sejmowem.

I. Biała.

Bieg i stan Biały, dorzecze, stosunki geologiczne i gospodarcze dorzecza.

Na terytoryum gminy Bieliczna, powiatu Grybowskiego, na wysokości 774 metrów nad powierzchnią morza dają początek Biale trzy potoki, wypływające z góry Lackowy (999 m. nad morzem) i Ostrego wierchu (933 m. nad morzem) na granicy węgierskiej z europejskiego działu wód między morzem Czarnem (rzeką Topla należącą do dorzecza Dunaju) a morzem Bałtyckiem (dorzeczem Wisły).

Początkowy bieg Biały, mającej tu charakter dzikiego potoku górskiego, jest równoległy do działu wód i ma kierunek zachodni, w gminie zaś Izby przyjąwszy potok Bieskid zwraca się na północ, zatrzymując ten kierunek, z małem zboczeniem w gminie Banica ku zachodowi, oraz nieznacznemi oscylacyami bądź to na zachodnią północ (w Grybowie, Wilczyskach i Pławnie), bądź też na wschodnią północ (poniżej Grybowa w Biale niżnej) aż do granicy powiatu Tarnowskiego. Od Gromnika w powiecie Tarnowskim płynie Biała w kierunku wschodnio-północnym aż do Tuchowa, zkąd zwraca nagle swój bieg na zachód, a przedarłszy się przez wąwóz z piaskowca karpackiego w Piotrkowicach i Łowczówku, przyjmuje znowu poniżej mostu kolei państwowej w Woźniczny w otwierającej się tu szerszej dolinie kierunek północny, który z powodu namulistej gleby okazuje najróżnorodniejsze serpentyny, poczem na granicy Świerczkowa i Biały poniżej Tarnowa zwraca się w prostopadłym kierunku zachodnim i uchodzi do Dunajca.

Dorzecze Biały ograniczone jest ze zachodu działem wód między tą rzeką a Popradem i Dunajcem, od wschodu działem wód od strony Ropy i Wisłoki, którego wzniesienia nad poziomem morza wynoszą:

a) powyżej Grybowa od 999 metrów do 514 m. w Cieniawie a 494 w lesie Sudół, przeciętnie 775 m. (najwyższy szczyt na zachodzie góra Jaworz 882, na wschodzie góra Ścieki 866 metrów);

b) między Grybowem a ujściem potoku Wojnarowy na dziale zachodnim 682 m., na dziale wschodnim 643 m., w całem zaś dorzeczu od źródeł do Wojnarowy przeciętnie 750 m.;

c) między Wojnarową a mostem kolejowym w Pławnie na dziale zachodnim 559 m., na dziale wschodnim 576 m., w całem zaś dorzeczu od źródeł do mostu w Pławnie przeciętnie 705 m.;

d) między mostem kolejowym w Pławnie a mostem rządowym w Ciężkowicach na dziale zachodnim 449 m., na dziale wschodnim 400 m., w całem dorzeczu do tego punktu 681 m.;

e) między Ciężkowicami a mostem powiatowym w Tuchowie na dziale zachodnim 428 m., na dziale wschodnim 400 m., w całem zaś dorzeczu od źródeł do mostu w Tuchowie przeciętnie 612 m.;

f) między Tuchowem a mostem kolejowym w Woźniczny na dziale zachodnim 418 m., na dziale wschodnim 379 m., w całem zaś dorzeczu do tego punktu przeciętnie 582 m.;

g) między Woźniczną a krytym mostem w Koszycach wielkich na dziale zachodnim 318 m., na dziale wschodnim 361 m., w całem zaś dorzeczu do krytego mostu przeciętnie 559 m.;

h) od krytego mostu do ujścia na dziale zachodnim 220 m., na dziale wschodnim 258 m., w całem zaś dorzeczu Biały od źródeł do ujścia przeciętnie 538 m.

Wzniesienie doliny Biały (średniej wody) na tych samych przestrzeniach wynosi:

ad a) od 774 do 334 metrów, średnio 554 m. (spad absolutny między działem wód a rzeką 196 metrów przy przeciętnej szerokości dorzecza 6 kilometrów, czyli spad względny 65‰);

ad b) od 554 do 286 m. średnio 420 m. (spad absolutny między działem wód a rzeką w tej sekcyi 243 przy średniej szerokości doliny 7 kilometrów, poprzeczny spad względny dorzecza 69‰);

ad c) od 286 do 257 m., średnio 272 m. (poprzeczny spad absolutny 296 m., względny 30‰ przy średniej szerokości dorzecza 20 kilometrów);

ad d) od 257 do 247 m. średnio 252 m. (poprzeczny spad absolutny w tej sekcyi 173 m., względny 16‰ przy średniej szerokości doliny 22 kilometrów);

ad e) od 247 do 220 m., średnio 234 m. (poprzeczny spad absolutny 180 m., względny 30‰ przy średniej szerokości doliny 12 kilometrów);

ad f) od 220 do 207 m., średnio 214 m. (poprzeczny absolutny spad doliny 185 m., względny 74‰ przy średniej szerokości dorzecza 5 kilometrów);

ad g) od 207 do 197 m., średnio 202 m. (poprzeczny spad absolutny 133 m., względny 53‰ przy średniej szerokości danej sekcyi dorzecza 5 kilometrów);

ad h) od 197 do 190 m., średnio 194 m. (poprzeczny spad absolutny 239 m., względny 40‰ przy średniej szerokości sekcyi dorzecza 12 kilometrów).

Jak z dat powyższych okazuje się, szerokość dorzecza Biały jest stosunkowo małą, bo wynosi od 5 do 22 kilometrów przeciętnie, spad zaś poprzeczny dosyć znaczny od 16 do 74‰, co z jednej strony jest korzystnem dla odpływu wód wielkich (gdyż wody z dolnych pobocznic mogą odpłynąć, zanim wielka woda z góry nadejdzie), z drugiej jednak strony wywołuje wielką produkcyę żwiru i rumowiska z gór, która właśnie tam jest największą, gdzie stoki najstromsze, mianowicie od źródeł do ujścia Wojnarowy (spad od 65 do 69‰), oraz między Tuchowem a mostem kolejowym w Woźniczny, w Łowczówku i Piotrkowicach (spad 74‰).

Dorzecze Biały, którego cała powierzchnia wynosi 986·68 kilometrów kwadratowych, średnia zaś szerokość 9·23 kilometrów (przy dzisiejszej długości rzeki 117·750 kilometrów) należy jak to uwidocznia karta geologiczna dorzecza (1 : 75.000), przeważnie do formacyi trzeciorzędnej i kredowej a mianowicie:

Górna partya powyżej Grybowa składa się z piaskowca eoceńskiego „magnra“, z pod którego odsłaniają się bądź to w dolinach potoków, bądź też na powierzchni terenu warstwy ropianieckie, należące do formacyi kredowej; dolina potoku Strzylawki, miasto Grybów i łożysko Biały znajdują się w pasie łupka menilitowego (młodsze oligocen), który pokrywa warstwę kredową w kierunku poprzecznym od zachodniego działu wód aż do łożyska Biały;

dolną część powiatu Grybowskiego zajmują w części pokłady piaskowca ciężkowickiego, oraz eoceniczne łupki i piaskowce pokryte poprzecznymi pasami oligoceńskiego łupka menilitowego;

w górnej części powiatu Tarnowskiego stanowią spodnią warstwę również te same formacye trzeciorzędne (łupki i piaskowce, z których piaskowiec ciężkowicki, a właściwie bogoniowicki poszukiwanym bywa na ciosy do budowy mostów), takowe jednak pokrywa na prawym brzegu od Gromnika do Pleśny, na lewym zaś brzegu od Tuchowa do Kłokowy warstwa nieprzepuszczalnego iłu górskiego (trzeciorzędnego), miejscami zaś na stokach pagórków w dolinie Tuchowskiej urodzajna i przepuszczalna morska glina mamutowa;

wreszcie poniżej mostu kolejowego w Woźniczny przeważa formacya dyluwialna (glina mamutowa i piaski dyluwialne) oraz namuły Biały i Dunajca, a tylko źródłowiska prawych dopływów Biały (Radlny, Zimnej wody, Dębiny i Wontoka) znajdują się częścią w warstwach bonarowieckich, z blokami egzotycznymi, częścią zaś w nieprzepuszczalnym ile trzeciorzędnym, z pod którego na terytoryum gminy Tarnowca występuje piaskowiec ciężkowicki i skała kredowa ropianiecka (na górze św. Marcina, na której utrzymują się jeszcze ruiny zamku Tarnowskich).

Ciekawe szczegóły odnoszące się do geognozyi rzeki Biały zamieścił ś. p. profesor uniwersytetu krakowskiego dr. Alojzy Alth w 11 tomie sprawozdań komisyi fizyograficznej c. k. akademii umiejętności. Wedle spostrzeżeń tego geologa już począwszy od dworca kolei w Tarnowie znajdują się w dolinie Biały pod namuliskami tej rzeki niebieskawo-szare mioceniczne iły (dostarczające wybornego materyału na cegły i dreny, ale będące zarazem przyczyną tak często pojawiających się w równinie nadwiślańskiej moczarów, nawet tam, gdzie powierzchnię ziemi okrywają lotne piaski.

Te same iły mioceniczne napotkał także Alth w dolinie Biały między Radlną a Pleśną, natomiast w górnem dorzeczu Wontoku, Zimnej wody i Radlny znalazł osadzone na tych iłach mioceniczne żółte i białe piaski kończące się u góry pokładem na stopę grubym dyluwialnego drobnego żwiru z białego kwarcu i czerwonego granitu, który jest przykryty do 3 cali grubą warstwą dyluwialnego piasku czarno zabarwionego, a na samym wierzchu dyluwialną żółtą gliną.

Wynik dalszych badań dr. Altha powyżej Tuchowa zgodnym jest z załączoną kartą geologiczną państwowego zakładu geologicznego, podaje się tu zaś tylko dwa szczegóły zaobserwowane przez dr. Altha:

1. iż dolina Biały w Dąbrówce tuchowskiej musiała być ongi jeziorem albo często zamulanem torfowiskiem, gdyż w wysokich ścianach Biały pokłady iłu naniesionego przez tę rzekę napełnione są odciskami liści i owoców teraźniejszych drzew mianowicie olch i grabów;

2. iż w gminie Golanka nad Białą znajdują się do 0·7 m. grube zaokrąglone głazy czerwonego skandynawskiego granitu, z czego wnosić należy, że dolina Biały już istniała i była zatoką morską, kiedy w epoce lodowej przypływające od północy kry przynosiły ze sobą spadłe na lodniki finlandzkie głazy skał tamtejszych.

Charakterystyczną cechą wszystkich pokładów w dorzeczu Biały jest, iż takowe nie zawierają w sobie wapieńców i łatwo wietrzeją, co umożliwia

tworzenie się ziemi urodzajnej i ułatwia zadarnienie i zadrzewienie, natomiast jednak wywołuje wielki ruch rumowiska z gór, które zapełnia potoki górskie i dostaje się następnie do łożyska Biały.

Obszar lasów w całem dorzeczu Biały wynosi 207·90 kilometrów kwadratowych, czyli 21·7% całego dorzecza. Rozmieszczenie lasów jednak nie jest jednakowe, gdyż w górnem dorzeczu powyżej Grybowa wynosi powierzchnia lasów 52·51 km.² (25·6% dorzecza), do ujścia Wojnarowy 62·10 km.² (23·4%), do mostu w Pławny 82·66 km.² (19·9%), do mostu w Ciężkowicach 117·39 km.² (21·1%), do mostu w Tuchowie 178·23 km.² (23·4%), do mostu w Woźniczny 193·19 km.² (23·4%), do krytego zaś mostu w Koszycach 199·91 km.² (22·9%).

W ogóle zalesienie dorzecza Biały podobnie, jak i innych rzek zachodnio-karpackich jest słabszem od zalesienia rzek alpejskich, a nadto drzewostan lasów nadbialskich pozostawia wiele do życzenia, gdyż ułatwienie wywozu materyałów drzewnych z chwilą otwarcia kolei Tarnowsko-Leluchowskiej spowodowało wielkie wyniszczenie lasów.

Bezpośredni skutek tego słabego zalesienia objawia się w tem, że ilość małej wody schodzi do minimum, a wielkie wody przybierają zastraszające rozmiary, podczas gdy stosunek małych wód do wielkich w krajach alpejskich jest korzystniejszym.

Dolina Biały jest od wieków zamieszkałą i gęsto zaludnioną, a prawie całe dorzecze aż do działu wód na granicy węgierskiej, jest wzięte pod kulturę. Jak gęste są osady i ludność, i jak cenne są grunta nad Białą, dowodzi istnienie w jej dolinie jednego większego miasta (Tarnowa), pięciu miasteczek (Tuchowa, Gromnika, Ciężkowic, Bobowy i Grybowa) oraz przytykających bezpośrednio do Biały 31 gmin i obszarów dworskich w powiecie Tarnowskim, a 19 gmin i obszarów dworskich w powiecie Grybowskim na objętej projektem regulacyjnym przestrzeni 75·48 kilometrów, tak iż w powiecie Tarnowskim (45·5 km.) 1 gmina przypada na 1·48, w powiecie zaś Grybowskim (29·63 km.) na 1·54 km. długości Biały.

Grunta nadbialskie w powiecie Tarnowskim powstałe z namulisk Biały są najlepszej jakości, zaszacowane do najwyższych klas katastralnych i zostają pod intenzywną kulturą. Na obszarach dworskich wszędzie zaprowadzone gospodarstwo racyonalne, płodozmienne, kultura roślin pastewnych dla utrzymania odpowiedniej ilości żywego inwentarza, a w ostatnich czasach rozszerza się także uprawa roślin handlowych, jak: chmielu, buraków cukrowych (dla cukrowni w Sędziszowie) oraz cykoryi dla fabryki Tarnowskiej.

Melioracye lokalne, jak osuszanie otwartymi rowami i drenowanie przeprowadzają tamtejsi właściciele w szerokich rozmiarach; znaczne przestrzenie gruntów ornych zdrenowano już w Koszycach, Tarnowcu, Świebodzinie, Rzuchowy, Krowodży, a zamierzonem jest także drenowanie w Świerczkowie, Nowodworzu, Tuchowie i innych miejscowościach. Drenowanie przeprowadzają właściciele nie tylko na gruntach z natury nieprzepuszczalnych, jak n. p. na trzeciorzędnym ile górskim, lecz także na starych namuliskach Biały, gdzie piasek z powodu swej ciężkości gatunkowej opadł w spód podglebia, tak iż na powierzchni gleby pozostał tylko deli-

katny nieprzepuszczalny namuł. Zauważono także bardzo pięknie urządzone nawodnienie sztuczne tuż nad Białą z młynówki Tarnowskiej w Chyszowie, gdzie wysoko nad średnią wodą Biały położony grunt orny zamieniono na wyborną łąkę, lecz dalsze tego rodzaju rentowne acz kosztowne melioracye, dadzą się przeprowadzić dopiero wówczas, skoro spływająca z miasta Tarnowa woda ujętą zostanie odpowiednimi rowami, co też w projekcie prawego wału Biały i Dunajca przez korekcyę rowów osuszających, sięgających do Tarnowa jest zamierzonem.

W powiecie Grybowskim, gdzie znaczną część doliny Biały zajmują szutrowiska, a na skalistych pagórkach rolnik ma do dyspozycyi tylko płytką warstwę zwietrzałej urodzajnej ziemi, przeważa chów bydła, którym zarówno jak i handlem do Ołomuńca zajmowali się dawniej na wielką skalę tamtejsi mieszkańcy, zapewniając sobie przez to byt dostatni. I obecnie sprzyjają tej gałęzi gospodarstwa miejscowe warunki, a szczególnie dostateczna ilość opadów, która jak wiadomo, rośnie w prostym stosunku ze wzniesieniem terenu, a niezbędną jest dla utrzymania porostu traw na pastwiskach — dostrzeżono też w czasie zdjęć wcale piękne okazy bydła górskiego w powiecie Grybowskim; główną jednak przeszkodą w rozwinięciu chowu bydła na większą skalę w tych okolicach górskich jest trudność przezimowania, która dopiero wówczas będzie usuniętą, skoro dzisiejsze żwirowiska w dolinach rzek zdobyte zostaną przez regulacyę dla celów kultury, a mianowicie przez kolmatacyę zamienione zostaną na łąki, lub namuliste grunta orne, na których trawy i inne rośliny pastewne najwyborniej się udają.

Ze względu na chów bydła, jest regulacya rzek górskich niezmiernej doniosłości dla kraju tak wyłącznie rolniczego jak Galicya, gdyż przy teraźniejszej konkurencyi zamorskiej w handlu zbożowym, jedynie produkcya nabiału i mięsa w gospodarstwie rolnem może się rentować, jak zaś na tegorocznej wystawie rolniczej w Wiedniu okazało się, Galicya posiada wszelkie po temu warunki podniesienia i rozwinięcia chowu bydła na podstawie istniejących w kraju ras a szczególnie górskich, czego świetnym dowodem jest między innemi założona w Krzyżu pod Tarnowem obora zarodowa krajowego bydła nizinnego rasy tak zwanej majdańskiej z puszczy Sandomirskiej.

Wracając do opisu samej Biały, zauważa się, że ta rzeka od źródeł aż do ujścia Czyrnianki, przedstawia obraz dzikiego potoku o szerokiem łożysku zasianem grubymi kamieniami i o minimalnej ilości wody, która prawie ginie między kamieniami. Poniżej Czyrnianki i Stawiszy prowadzi już Biała większą ilość wody, łożysko jej jednak tak w górnej przestrzeni aż do Grybowa jak i poniżej do ujścia potoku Wojnarowy zapełnia mnóstwo żwiru i kamieni nanoszonych przez boczne potoki górskie, z których najgrubszy materyał przynoszą z lewego brzegu Florynka z dopływami, Binczarowa i Pławianka, tworząc przy swych ujściach szerokie stożki z kamieni i spychając Białę na brzeg przeciwny. Prawdziwie dobroczynny wpływ na zatrzymanie żwirów powyżej Grybowa wywierają jazy w Brunarach, Kaclowy i Grybowie; a że właściwe brzegi t. j. sąsiednie pagórki zajęte pod kulturę są wysokie (właściwa dolna Biały jest tu szutrowiskiem

i nieużytkiem) zatem piętrzenie wody wywołujące cofkę tylko na nieznacznej przestrzeni rzeki nie jest dla gruntów nadbrzeżnych szkodliwem.

Poniżej Grybowa, gdzie łożysko Biały i wysoki jej lewy brzeg stanowią łupki menilitowe, zepchnęły Białę prawobrzeżne potoki górskie wypływające z warstw ropianieckich (kredowych) pod skały lewego brzegu, złożone z piaskowca płytowego i ciężkowickiego, który występuje na powierzchnię także w łożysku Biały w gminach Biała niżna, Stróże niżne i Jeżów. Wielkiej ilości materyału drobniejszego dostarczają Białe potoki Sudół (Czerwony) i Grodkówka, po części Stopnianka, Wyskitnianka i Polnianka na brzegu prawym, mniej zaś materyału wpadający po lewym brzegu potok Grodna i jeden z większych dopływów Biały, Wojnarowa z Kruźlówką (Spólnik).

Poniżej tego ostatniego dopływu przedstawia już Biała, która była dotąd potokiem górskim, charakter rzeki, chociaż jednak liczne boczne dopływy doprowadzają mniej żwiru drobnego, łożysko jej jest jeszcze szerokie a brzegi niskie. Skaliste brzegi i dno napotyka się tu jeszcze w Bruśniku na stronie lewej, oraz w Zborowicach wzdłuż drogi powiatowej po stronie prawej.

Dolina Biały, która już od Grybowa się rozszerza, zajętą jest w znacznej części pod uprawę rolną i daje glebę dobrej jakości, z której przeważnie żyje ludność nadbrzeżna.

Ogólny kierunek Biały w powiecie Grybowskim jest regularny, zależny tylko od położenia doliny i biegu dopływów. Natomiast w powiecie Tarnowskim, gdzie przykrywający skały ił trzeciorzędny, naniesiony z pagórków stanowi znaczną część składową gleby, gdzie więc brzegi ilaste przedstawiają mniej oporu niż kamienie w górze, a gdzie przytem ze zmniejszeniem się ilości żwiru woda nabiera więcej siły żywej, okazują się już liczne serpentyny w biegu, które wyjątkowo między skałami w Łowczówku i Piotrkowicach wskutek zwężenia doliny i wielkiego napływu żwiru, ustępują miejsca więcej regularnemu kierunkowi, za to zaś poniżej mostu kolejowego w Woźniczny, gdzie gleba lekka i przepuszczalna, występują w całej pełni, niszcząc najurodzajniejsze grunta nadbrzeżne.

W dolnym też biegu Biały uwidocznia się najlepiej wpływ kosmiczny na bieg rzek płynących z południa na północ (z większego równoleżnika do mniejszego) na półkuli północnej, w skutek którego rzeki te mają tendencyę podrywania wschodnich brzegów i przesuwania na wschód swych łożysk. (W skutek tego wpływu przesunęły n. p. rzeki San, Wisłoka i Dunajec łożyska swe w dolnym biegu o parę kilometrów, w dawnych zaś ich korytach płynie obecnie Łęg, Stary Breń z Wisznią i Kisielina z Olszówką.

Wielkość kamieni i żwiru toczonego przez Białę powyżej Grybowa jest rozmaitą, bo od 1 metra grubości brył piaskowca dochodzi do 5, 3 i 2 centymetrowych blaszek łupków, między któremi znajduje się także piasek i namuł.

Na przestrzeni objętej generalnym projektem regulacyi 75·48 kilometrów (od Grybowa do ujścia) przedstawia się wielkość żwiru mierzonego na szutrowiskach w brzegach wypukłych następnie:

profil rzeki		grubość w centymetrach żwiru		
		najgrubszego	średniego	drobnego
	73 + 400	15 × 10 × 8	10 × 6 × 5	3 × 2 × 2
	71 + 500	20 × 12 × 8	12 × 7 × 4	3 × 2 × 2
gruby żwir ze skalistych brzegów	68 + 900	30 × 20 × 10	15 × 10 × 8	4 × 3 × 2
	64 + 800	30 × 20 × 10	15 × 10 × 5	4 × 3 × 2
	60 + 200	20 × 10 × 8	12 × 7 × 5	2 × 1·5 × 0·5
	56 + 400	15 × 9 × 6	11 × 6 × 3	2 × 1 × 0·5
	54 + 500	17 × 12 × 8	13 × 10 × 7	3 × 2 × 1·5
	54 + 177	15 × 12 × 8	10 × 7 × 5	2 × 1 × 0·5
	52 + 400	13 × 10 × 8	8 × 6 × 4	3 × 2 × 2
gruby kamień	51 + 000	30 × 15 × 10	20 × 10 × 8	3 × 2 × 2
z brzegów	50 + 400	15 × 10 × 8	12 × 8 × 6	2 × 2 × 1·5
„	49 + 600	30 × 20 × 20	15 × 12 × 10	6 × 4 × 3
	49 + 000	30 × 15 × 8	9 × 8 × 4	2 × 1 × 0·5
	48 + 600	25 × 12 × 10	15 × 10 × 10	3 × 2 × 2
	47 + 700	35 × 20 × 12	15 × 12 × 4	4 × 3 × 2
	46 + 800	30 × 20 × 10	16 × 12 × 5	3 × 2 × 1·5
	45 + 850	20 × 10 × 7	15 × 8 × 5	2 × 1·5 × 0·5
w powiecie	45 + 300	35 × 20 × 10	25 × 15 × 8	5 × 4 × 2
Tarnowskim	44 + 200	30 × 20 × 12	15 × 12 × 7	3 × 2 × 1
„	42 + 600	30 × 10 × 10	12 × 8 × 6	3 × 2 × 1
„	41 + 800	15 × 8 × 5	10 × 7 × 4	3 × 1·5 × 0·5
„	41 + 200	20 × 10 × 6	13 × 5 × 4	2 × 1·5 × 0·5
„	37 + 600	20 × 13 × 12	15 × 9 × 6	3 × 2 × 0·5
„	33 + 500	30 × 20 × 10	20 × 15 × 10	3 × 1·5 × 0·5
„	33 + 200	16 × 7 × 6	12 × 5·5 × 5	3·5 × 3 × 0·5

Poniżej potoku Ryglickiego zmniejsza się grubość żwiru z biegiem rzeki do 12 cm. średnicy w największych okazach aż po wąwóz w Piotrkowicach i Łowczówku, gdzie znowu napotyka się gruby żwir i kamienie do 30 cm. średnicy. Od mostu kolejowego w Woźniczny ściera się żwir stopniowo i schodzi przy krytym moście na 10 do 5 centymetrów średnicy, zatrzymując te wymiary prawie do ujścia. Między mostem kolei Karola Ludwika (profil 5+920) a ujściem znajduje się w znacznej ilości żwir granitowy rozmaitej grubości do 15 cm. średnicy. Ponieważ zaś w całem dorzeczu nie ma wcale skał granitowych, zatem pochodzenie tego żwiru granitowego przypisać należy po części cofce rzeki Dunajca, po części zaś podmywaniu brzegów powstałych na tej przestrzeni ze wspólnych namulisk Biały i Dunajca.

Jak z powyższego zestawienia okazuje się, nie można odszukać na Białe jakiegokolwiek prawidła dla stopniowego zmniejszania się żwiru przez starcie, gdyż prawie na całej długości rzeki boczne potoki doprowadzają świeży materyał, którego z powodu jednolitości formacyi geologicznej nie można dokładnie odróżnić od kamieni przyniesionych wielkiemi wodami głównego recypienta.

Zauważono też, że najgrubszy żwir na szutrowiskach znajduje się nie przy samem łożysku średniej lub małej wody, lecz w pewnem oddaleniu. Ponieważ zaś położenie najgrubszego żwiru wskazuje kierunek największej chyżości wielkiej wody w poszczególnych profilach, jest więc to dowodem, że wertykalna największej chyżości wielkiej wody w profilu poprzecznym nie znajduje się w najgłębszem miejscu, lecz ma tendencyą ku punktowi ciękości profilu poprzecznego. Tem też tłumaczą się progi z grubego żwiru osadzonego przy opadaniu wielkiej wody na przejściach z jednej serpentyny do drugiej.

Za pomocą progów tych oraz położenia najgrubszych żwirów na brzegach wypukłych dałaby się dokładnie wkreślić linia uwidoczniająca nurt wielkiej wody, którego długość jest krótszą od linii nurtowej wód małych i średnich.

Oprócz żwiru i piasku prowadzi Biała na całej długości objętej projektem regulacyjnym także namuł, co jest bardzo ważnem dla zamierzonego celu regulacyi t. j. zdobycia gruntów uprawnych na dzisiejszych rozległych szutrowiskach. Grubość warstwy namułu, jaki osadziła średnia wielka woda w r. 1887, mierzona na zadarnionem brzegu w wysokości 1 metra nad średnią wodą koło kilometra 36 dochodziła do 5 milimetrów.

Dopływy Biały.

Powyżej jazu w Grybowie wpadają do Biały następne znaczniejsze potoki:

a) na brzegu prawym:

1. w profilu skorygowanej rzeki 98+620 potok Czertyżna 5·4 km. długi, wypływający ze skał ropianieckich w gminie Czertyźne nie wywiera szkodliwego wpływu na bieg i ustrój Biały;

2. w profilu 93+900 potok Stawisza 5·0 km. długi, płynący w całej długości w pokładach kredowych i przynoszący znaczną ilość materyału;

b) na brzegu lewym:

1. w profilu 97+400 potok Banica, wypływający z piaskowca „magura“ i pokładów ropianieckich w gminie tego samego nazwiska, 5·3 km. długi, mniej szkodliwy;

2. w profilu 94+400 potok Czyrnianka 5·5 km. długi, wyżłobiony w skałach piaskowca magura i kredy, niesie wiele materyału;

3. z profilu 84+700 potok Florynka (11 km.) z dopływami: Kamienną, Berestem i Piorunką łącznej długości 27·2 kilometrów, największy dopływ Biały powyżej Grybowa toczący mnóstwo żwiru i kamieni trzeciorzędnych i kredowych i wpływający najszkodliwiej na bieg Biały potrzebuje radykalnego ustalenia;

4. w profilu 84+050 potok Bińczarowa (6·4 km. długi) wypływający z tych samych pokładów, co Florynka, niesie mnóstwo łupków i piaskowców i wpada do Biały w kierunku wprost przeciwnym — potrzebuje podobnie jak Florynka zabudowania i uregulowania. W brzegach tego potoku znajduje się ił biały, który podobnie jak wapno zabarwia wodę i kamienie, stąd tez lud miejscowy nazwał głównego recypienta „Białą wodą“ i ztąd prawdopodobnie pochodzi nazwa rzeki „Biały“;

5. w profilu 76+150 potok Pławianka (5·4 km. długi) najszkodliwszy i najgroźniejszy ze wszystkich potoków górskich w całem dorzeczu

Biały, niesie kamienie do 1 metra grubości, z których Wydział powiatowy w Grybowie zbudował całkiem masywne przyczółki mostu powiatowego na tym potoku.

Oprócz tych pokaźniejszych potoków wpada do Biały powyżej Grybowa wiele innych dzikich potoków, potrzebujących zabudowania, z których najgroźniejsze są:

Kolszarówka (3 km. długi) nazwany w projekcie sekcyi Przemyskiej „Niski“, dalej Kiczera (w projekcie sekcyi Przemyskiej „Suchi“), Rogozowski (1·8 km. długi) na lewym brzegu Biały w Brunarach niżnych, nie objęty projektem sekcyi Przemyskiej, Kolimiakówka (Katyniekówka) 2·6 km. długi na prawym brzegu w Brunarach niżnych, Cigła (Hranyczny) 1·4 km. długi, Kochany 2·0 km., Motykówka w Kąclowy 2·2 km. długi toczący cienkie łupki do 1 metra średnicy, wreszcie potok Paluchówka na lewym brzegu Biały 1·0 km. długi, nie wywierający wprawdzie szkodliwego wpływu na bieg Biały, ale z powodu wyniesionego nad sąsiedni teren łożyska zatapiający grunta i mieszkania w Biale wyżnej.

Poniżej jazu Grybowskiego przyjmuje Biała następne dopływy:

a) na brzegu prawym:

1. w profilu 73+600 potok Sudół (Czerwony) 3·5 km. długi, który niesie znaczną ilość drobnego materyału ze skał kredowych i potrzebuje zabudowania;

2. w profilu 71+740 potok Grodkówka 5·3 km. długi równie szkodliwy, jak potok Sudół;

3. w profilu 71+300 potok Stopna;

4. w profilu 70+500 potok Wyskitnianka 4·9 km. długi;

5. w profilu 67+600 potok Polnianka 5·9 km. długi, wypływający z eocemicznych łupków i piaskowców;

6. w profilu 62+700 potok Stróżnianka 6·9 km. długi, którego łożysko znajduje się przeważnie w łupkach menilitowych, wpada do Biały pod Bobową wzdłuż kolei państwowej między bardzo pięknie przez kolej wykonanemi budowlami równoległemi z kamienia;

7. w profilu 51+922 jeden z większych dopływów Bieśninka, prowadzący większą ilość wody, 12·2 km. długi, który ze względu na łagodny swój spad przy ujściu nie wpływa szkodliwie na bieg Biały, bo nie doprowadza znaczniejszej ilości żwiru;

8. w profilu 48+200 potok Ostrusza 6·0 km. długi, który niesie drobny materyał;

9. w profilu 41+700 potok Turza (Rzepiennicki) 13·4 km. długi, doprowadzający znaczniejszą ilość wody i materyału;

10. w profilu 35+700 potok Rostówka w Lubaszowy 7·2 km. długi, niosący z powodu znacznego spadu wiele żwiru:

11. w profilu 30+700 jeden z większych dopływów Biały potok Ryglicki 10·0 km. długi, doprowadzający do Biały wodę bez żwiru, który się zatrzymuje na jazach, zbudowanych na tym potoku przy zakładach wodnych. Właściciele gruntów nadbrzeżnych prosili wprawdzie o wciągnięcie tego potoku do projektu regulacyi Biały celem uchylenia częstych wylewów

przerywających nawet komunikacyą na drodze powiatowej z Tuchowa do Ryglic, z szczegółowego jednak zrekognoskowania okazało się, iż dla usunięcia wylewów wystarczy zniesienie istniejących jazów, należących właśnie do interesowanych właścicieli gruntów bez przedsiębrania jakichkolwiek robót regulacyjnych;

12. w profilu 26+354 potok Karwodża 5·8 km. długi, który z powodu zbyt krętego biegu i spiętrzenia przy istniejącym młynie mimo znacznego spadu zatapia przyległe najurodzajniejsze grunta tak zwane „Równie“ w Tuchowie i Zabłędzy. Wskutek polecenia Wydziału krajowego wydanego na prośbę właścicieli obszarów dworskich w Tuchowie, Karwodży i Zabłędzy zaprojektowano regulacyę tego potoku między Białą a mostem na drodze powiatowej z Tarnowa do Tuchowa, pozostawiając możliwość utrzymania młyna przy zużytkowaniu zbędnego spadu 2 m.

13. w profilu 10+345 potoki Radlica (Radlna) 5·6 km. długi z Zimną wodą 3·3 km. długości, które drobny przynoszą materyał i zalewają całą dolinę między pagórkami w Radlny, Nowodworzu i Tarnowcu a rzeką Białą. Dla ochrony bardzo urodzajnych i w pobliżu Tarnowa położonych gruntów zaprojektowano uporządkowanie obu tych dopływów na przestrzeni, w której te potoki przepływają właściwą doliną Biały.

14. w profilu 7+056 potok Wontok 9·5 km. długi wraz z dopływem Strusinką, która wedle kilkakrotnie do Wydziału krajowego wnoszonych relacyj Wydziału powiatowego w Tarnowie wielkie wyrządza szkody przez zatapianie gruntów przedmiejskich w Terlikówce i Strusinie (należących do Tarnowa) a w r. 1882 w czasie ulewnych deszczów w miesiącu sierpniu (przy opadzie dziennym 127·4 mm. 20. sierpnia, a 153·8 mm. 27. sierpnia na stacyi meteorologicznej Tarnów) tak wezbrała, że na czystem polu między górą św. Marcina a Tarnowem utonęło w jej wodzie dwoje ludzi. Potok ten wraz z przestrzenią Wontoku między Białą a ujściem Strusinki, (który jest mniej szkodliwy, bo ma głębokie dobrze wyrobione łożysko) objęto również projektem regulacyi Biały.

15. w profilu 3+900 młynówka Tarnowska poruszająca w Tarnowie, Strusinie i Chyszowie kilka zakładów wodnych, nieszkodliwa a wpadająca do Biały w Chyszowie między wysokimi brzegami wolnymi od zalewu.

b) na brzegu lewym:

1. w profilu 75+400 między jazem a wiaduktem kolejowym w Grybowie potok Strzylawka 5·7 km. długi, niosący drobny łupek menilitowy, mniej szkodliwy;

2. w profilu 75+060 potok Siołkówka również mniej szkodliwy, nie potrzebuje zabudowania;

3. w profilu 69+460 potok Grodna 4·6 km. długi, niesie dużo materyału drobnego (piaskowców i łupków);

4. w profilu 66+100 potok Wojnarowa z Kruślówką (Spólnik) 12 km. długi, jeden z największych dopływów Biały, po przyjęciu którego dopiero Biała przybiera charakter rzeki, niesie materyał drobny nie oddziaływający szkodliwie na Białę, wpada jednak w kierunku niekorzystnym, z którego też powodu okazuje się potrzeba korekcyi ujścia tego potoku;

5. w profilu 61 + 700 potok Brzana 4·0 km. długi, wypływający ze skał piaskowca ciężkowickiego;

6. w profilu 59 + 040 potok Bruśnicki 5·0 km. długi, niosący piaskowiec ciężkowicki i czerwone łupki eoceniczne;

7. w profilu 50 + 854 znaczniejszy dopływ Kąśnianka 8 km. długi, mniej szkodliwy pod względem ilości toczonego żwiru;

8. w profilu 45 + 444 potok Szydłówka (na granicy powiatu Grybowskiego i Tarnowskiego) toczący żwir z piaskowca ciężkowickiego i łupków menilitowych;

9. w profilu 42 + 700 potok Późniejski 3·3 km. długi, przepływający miasteczko Gromnik, mniej szkodliwy;

10. w profilu 40 + 342 potok Chojnicki 6·1 km, długi, nie wpływa szkodliwie na Białę;

11. w profilu 36 + 500 potok Siedliska (Lonkawy) 7·5 km. długi, również nieszkodliwy;

12. w profilu 25 + 400 potok Męśniówka 5·8 km. długi, niosący drobny materyał (łupki) i namuł z iłu trzeciorzędnego;

13. w profilu 20 + 046 potok tak zwany „Rzeka“ 3·5 km. długi, który wraz z innymi dzikimi potokami po obu brzegach Biały w Łowczowie, Łowczówku, Piotrkowicach i Pleśny niesie wiele grubego żwiru i wpływał najszkodliwiej na spad i cały ustrój rzeki Biały pod względem jej profilu podłużnego. Dla odpowiedniego uregulowania rzeki Biały, a w szczególności złagodzenia okazujących się tu 2 ekstremów w spadzie okazuje się koniecznem zabudowanie na tej przestrzeni potoków górskich, czego też zarząd konserwacyi kolei państwowej bardzo się domaga;

14. w profilu 15 + 486 potok Podlesie 3·6 km. długi, nieszkodliwy;

15. w profilu 12 + 130 potok Szeroki, nie wpływający wcale na ustrój Biały;

16. w profilu 10 + 564 potok Koszycki;

17. wreszcie w profilu 6 + 740 potok Brodki, który podobnie jak potok Koszycki nie wymaga robót górskich.

Spad istniejący, głębokości wody i spławność.

Długość obecnego biegu rzeki Biały od źródeł do ujścia wynosi 117.750 metrów, z czego przypada na przestrzeń powyżej jazu w Grybowie 31.420 metrów, od jazu zaś w Grybowie do ujścia 86.330 metrów.

Spad absolutny na przestrzeni powyżej jazu w Grybowie (między źródłem a koroną jazu) wynosi wedle przeglądowego profilu podłużnego i tabeli projektu rzeki (Nr. 11) 774·254 — 332·679 = 441·57 m. (na długości 31.420 m.), czyli 14·5‰.

Wedle projektu sekcyi Przemyskiej c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich wynosi spad absolutny między koroną jazu w Grybowie a źródłem 720·191 — 322·000 = 398·191 metrów na długości 29.295 metrów czyli 13·5‰. Różnica tem się da wytłumaczyć, że niwelacya sekcyi Przemyskiej nie sięga prawdopodobnie do samych źródeł, oraz podana w profilu podłużnym tej sekcyi długość jest już skróconą. Pierwsza okoliczność wpływa na zmniejszenie, druga zaś na powiększenie spadu.

Spad wody Biały od jazu w Grybowie do ujścia wynosi z potrąceniem wysokości jazu 3·265 m., 329·414 — 190·160 = 139·254 m. na długości 86.330 metrów, czyli 1·613‰.

Spad ten (139·254 m.) rozdziela się na poszczególne sekcye rzeki następnie:

1. od ujścia (0 + 000) do wybiegu potoku Wontok (7 + 000) na długości istniejącego biegu 8.400 metrów 195·773 — 190·160 = 5·613 m. czyli 0·668 m. na kilometr;

2. od Wontoku do potoku Rzeka (20 + 000) na długości 17.300 m. 211·920 — 195·773 = 16·147 m. czyli 0·933‰;

3. od Rzeki do potoku Ryglickiego (30 + 000) na długości 11.400 m. 222·119 — 211·920 = 8·299 m. czyli 0·727‰;

4. od potoku Ryglickiego do potoku Turzy (41 + 700) na długości 13.200 m. 232·973 — 220·219 = 12·754 m. czyli 0·966‰;

5. od Turzy do skał Zborowickich (53 + 000) na długości 12 500 m. 255·008 — 232·973 = 22·035 m. czyli 1·763‰;

6. od skał Zborowickich do skał Bruśnickich (56 + 600) na długości 3.800 m. 262·084 — 255·008 = 7·076 m. czyli 1·862‰;

7. od skał Bruśnickich do skał Jeżowskich poniżej ujścia Wojnarowy (66 + 000) 285·460 — 262·084 = 23·376 m. na długości 9.750 m. czyli 2.398‰;

8. od skał Jeżowskich do skały w Stróżach niżnych (69 + 000) na długości 3.050 m. 296·826 — 285·460 = 11·366 m. czyli 3·704‰;

9. od skały w Stróżach niżnych do skały w Biale niżnej (72 + 000) na długości 3.900 m. 313·383 — 296·826 = 16·557 m. czyli 4·245‰;

10. od skały w Biale niżnej do jazu w Grybowie (profil 75 + 480 projektu) na długości 3.030 m 329·414 — 313·383 = 16·031 m. czyli 5·290‰.

Tego spadu przeciętnego jednak prawie nigdzie nie można napotkać na Biale, gdyż między każdem zakolem znajduje się próg, który zużywa do 0·5 m. spadu, podczas gdy w samych zakolach spad jest minimalny i dochodzi do 0·00005 (tj. zaledwie 5 centymetrów na kilometr).

Głębokość wody średniej na każdym takim progu zmniejsza się do 0·5—0·3 a w górnym biegu nawet do 0·1 metra, podczas gdy w serpentynach wynosi takowa najmniej 1—1·5—2 do 2·5 metrów, a miejscami jak koło mostu w Burzynie i Koszycach wielkich, tudzież powyżej mostu kolei Karola Ludwika nawet 3·5 metrów.

Z powodu tych niekorzystnych głębokości i spadu, spław na rzece Biale nigdy nie miał wielkiego znaczenia. Wprawdzie przed otwarciem kolei Tarnów- Leluchów spławiano większe ilości drzewa z gór, w którym też celu zbudowanym był rodzaj portu na Biale poniżej krytego mostu, celem zaopatrywania w materyał drzewny miasta Tarnowa, z chwilą jednak otwarcia tej kolei i ten spław ustał zupełnie.

Obecnie, gdyby przez regulacyę Biały dały się uzyskać większe głębokości na przejściach między serpentynami, mógłby liczyć na powodzenie tylko spław kamienia ciosowego w Bogoniowic, który jest poszukiwanym w Galicyi do budowy mostów i innych budowli tak wodnych jak lądowych, i to tylko w jednym kierunku z góry na dół, gdyż z powodu znacznego spadu rzeki holowanie w górę byłoby za kosztowne.

Mosty.

Na przestrzeni objętej projektem regulacyjnym Wydziału krajowego (długości skorygowanej 75·48 km.) znajduje się 10 mostów, z tych 4 kolejowe, a 6 drogowych mianowicie:

1. w profilu 5 + 920 most żelazny na filarach i przyczółkach murowanych kolei Karola Ludwika pod Tarnowem o jednym otworze środkowym 51·6 metrów szerokości i 2 bocznych otworach inundacyjnych (zbudowanych właściwie dla komunikacyi właścicieli przeciętych koleją gruntów) po 4 metry, razem 59·6 metrów rozpiętości w świetle;

2. w profilu 7 + 592 most rządowy tak zwany „kryty“ w Koszycach wielkich na trakcie krakowskim pod Tarnowem, drewniany na murowanych przyczółkach w otworze 51·5 m. w świetle, wraz z mostkiem inundacyjnym na prawym brzegu (2 otwory) szerokości 9·8 m. w świetle, łącznej rozpiętości w świetle 61·3 metrów;

3. w profilu 16 + 256 most kolei państwowej w Woźniczny, żelazny na murowanych filarach i przyczółkach o 3 otworach, z których środkowy mierzy 26 m. w świetle, 2 skrajne zaś po 21 m., razem 68 metrów w świetle;

4. w profilu 28 + 993 most powiatu Tarnowskiego w Tuchowie na drodze z Tarnowa, jarzmowy, drewniany o 10 otworach łącznej rozpiętości w świetle 99·4 metrów;

5. w profilu 32 + 177 most drewniany jarzmowy obszaru dworskiego w Burzynie o 6 otworach, łącznej rozpiętossi 55·4 metrów w świetle;

6. w profilu 49 + 298 rządowy most drewniany jarzmowy na trakcie Zakliczyńskim w Ciężkowicach o 9 otworach łącznej rozpiętości 84·6 metrów w świetle;

7. w profilu 54 + 169 most kolei państwowej w Pławnie, żelazny na filarach i przyczółkach murowanych o 3 otworach, z których środkowy mierzy 26 m., lewy skrajny 21 m., prawy zaś skrajny 23 metrów, razem 70 metrów w świetle;

8. w profilu 67 + 120 most powiatu Grybowskiego w Wilczyskach (Jeżowie) drewniany jarzmowy o 6 otworach, z których 4 mierzą po 12, 2 zaś po 13 m., razem 74 metrów w świetle;

9. w profilu 75 + 178 most rządowy na trakcie podtatrzańskim w Grybowie, drewniany jarzmowy z przyczółkami murowanymi o 4 otworach o łącznej rozpiętości w świetle 44 metrów (2 otwory środkowe po 14 m., prawy skrajny 6 m., lewy skrajny 10 m.);

10. wreszcie w profilu 75 + 408 do 75 + 419 murowany wiadukt sklepiony kolei państwowej w Grybowie o 7 otworach po 13·5 do 14 metrów szerokości, z których 2 znajdują się w szkarpach obustronnych nasypów kolejowych.

Oprócz mostów drogowych i kolejowych znajduje się na Biale cały szereg kładek (na pilotach) dla ułatwienia komunikacyi dla ludności w gminach, których grunta znajdują się po obu brzegach Biały; kładki te jednak są tylko prowizoryczne, bo je zrywa każda większa woda.

Wymienione pod 2 do 10 mosty posiadają dostateczną rozpiętość dla przepuszczenia wielkiej wody Biały, natomiast kryty most rządowy pod

Tarnowem zbudowany przed przeszło stu laty przez inżyniera Grossa, oraz most kolei Karola Ludwika, położone w dolnym biegu Biały, gdzie wezbrania wód są największe, mają otwory za małe, w skutek czego powstaje piętrzenie wód wielkich. Piętrzenie to szczególnie szkodliwem jest przy moście kolei Karola Ludwika, wynosi bowiem przy projektowanej wielkiej wodzie 0·67 m., tak, iż woda spiętrzona powyżej tego mostu jest wyższą niż wielka woda z r. 1813, podczas gdy poniżej projektowana wielka woda schodzi się z wielką wodą z r. 1813, a nawet po części jest od niej niższą.

Jazy.

Na objętej projektem przestrzeni Biały istnieją 3 jazy z drzewa i chrustu, które zaopatrują w wodę 3 zakłady wodne (młyny i tartaki), a mianowicie:

1. W profilu 61 + 004 jaz w Bobowy piętrzący średnią wodę Biały na wysokość 273·851 — 272·497 = 1·354 m. dla doprowadzenia wody młynówką do istniejącego na prawym brzegu młyna w Bobowy o 3 kamieniach i tartaku z cyrkularną piłą;

2. w profilu 71 + 625 jaz w Biale niżniej mający zaopatrywać w wodę młyn o 2 kamieniach i tartak na lewym brzegu w Stróżach wyżnich. (W czasie zdjęć jaz ten był przerwany, zatem nie podaje się wysokości piętrzenia, która z tego powodu również i w profilu podłużnym nie jest uwidocznioną);

3. w profilu 72 + 755 jaz w Biale niżniej piętrzący wodę o 315·200 — 314·483 = 0·717 m. dla zaopatrzenia położonego na prawym brzegu młyna o 3 kamieniach i tartaku o 2 piłach w Biale niżniej.

Zabagnienia powyżej jazów nie zauważono, cofka bowiem z powodu wielkiego spadu sięga na nieznaczną tylko przestrzeń (w Bobowy w odległości 1.300 m. od jazu wynosi spiętrzenie tylko 18 milimetrów, w Biale niżniej w odległości 445 m. od jazu 26 milimetrów). Natomiast skarzą się właściciele przyległych gruntów na wylewy spowodowane jazami, co da się usunąć przez urządzenie szluz gruntowych w myśl postanowień §§. 10, 20 i 21 kraj. ustawy wodnej. W przypuszczeniu, że właściciele zakładów wodnych spowodowani będą przez władze polityczne do budowy takich szluz gruntowych, zaprojektowano średnią wodę normalną, (w profilu podłużnym) bez uwzględnienia jazów, uwidoczniając wywołaną spiętrzeniem cofkę obliczoną według tablic Rühlmana.

Wodoskazy, stany wód i objętość przepływu.

Na Biale istnieją dwa stałe wodoskazy na mostach rządowych: jeden na moście traktu Zakliczyńskiego w Ciężkowicach, którego obserwacye prowadzi c. k. Starostwo w Nowym Sączu, począwszy od roku 1870, drugi na krytym moście traktu Krakowskiego pod Tarnowem założony dopiero w r. 1889.

Dla uzyskania ciągłości niwelety wody ustawiono także w czasie zdjęć w r. 1886 prowizoryczne wodoskazy na mostach kolejowych w Pleśny i Pławnie, oraz na mostach powiatowych w Tuchowie i Wilczyskach (Jeżowie), które uwidocznione są w profilu podłużnym, obserwacyą jednak na tych wodoskazach prowadzono tylko w roku 1886 i 1887.

Do projektu zużytkowano więc dwudziestoletnie obserwacye wodoskazu Ciężkowickiego (od r. 1870 do r. 1889), co do którego nadmienia się, iż jego zero do jesieni roku 1887 znajdowało się na wysokości 246·604, od tego zaś czasu przy ustawieniu nowej łaty przez oddział techniczny c. k. Starostwa w Nowym Sączu, podniesiono takowe o 57 milimetrów, tak iż kota nowego zera = 246·661. Wskutek tej zmiany zera odczyty wodoskazu okazują się przy stanie wody nad zerem o powyższą różnicę mniejsze, przy stanie zaś pod zerem większe.

Wyniki obserwacyi wodoskazu Ciężkowickiego zestawiono w załączonych tabelach, a mianowicie:

pod B/ wykaz coroczny ilości dni, w których powtarzał się ten sam stan wody (od 10 do 10 centymetrów), w dwudziestoleciu 1870 — 1889;

pod C/ ten sam wykaz z lat dwudziestu z uwidocznieniem powtarzania się tego samego stanu wody w poszczególnych miesiącach;

pod D/ wykaz arytmetycznych średnich, maksymalnych i minimalnych stanów wody w każdym miesiącu od r. 1870 do 1889;

pod E/ wykaz absolutnych najniższych, miesięcznych średnich najniższych, arytmetycznych średnich, najczęściej w roku powtarzających się, średnich miesięcznych najwyższych, oraz obsolutnie najwyższych stanów wód każdego roku w dziesięcioleciu 1870 — 1879;

pod F/ taki sam wykaz jak pod E/ z dziesięciolecia 1880 — 1889.

Z obserwacyj tych okazuje się, iż najdłużej utrzymywała się woda na Biale przy stanie + 0·30 (bo 1.982 dni na 6.973 dni, w których stan wody notowano) a mianowicie w latach 1872, 3, 5, 6, oraz w latach 1880, 1, 2, 3, 4 i 5, w latach 1870 i 71 przeważał stan + 0·40, w roku 1874 + 0·10, wyjątkowo w r. 1877 + 0·00. w ostatnich zaś latach posusznych obniżył się do + 0·20 (w r. 1886 i 1887), a nawet do — 0·10 (w r. 1888 i 1889). Wyjątkowo nisko obserwowany stan z r. 1888 i 1889 należy po części przypisać podniesieniu zera wodoskazu o 57 milimetrów, które to podniesienie wyraża się u obserwatora odczytującego zwykle stan okrągło w decymetrach, w ilości 0·10 m.

Za podstawę do unormowania charakterystycznych stanów wody na Biale przyjmuje się obserwacye z całych lat dwudziestu; gdy bowiem stan i odpływ wód w rzekach jest funkcyą opadów atmosferycznych, w meteorologii zaś wydanie pewnego sądu o stosunkach meteorycznych i klimatycznych pewnej okolicy zależnem jest od jak najdłuższego szeregu spostrzeżeń (najmniej dwudziestoletnich), wydaje się i tu wskazanem wciągnąć do obliczeń jak najdłuższy okres czasu, zwłaszcza, że mimo notorycznego zmniejszenia się wody w rzekach i całej hydrosferze, przyjęcie za podstawę rachunku ostatniego pięcio lub dziesięcio-lecia, kiedy przeważały lata posuszne, dałoby mylny rezultat.

Oznaczone w ten sposób charakterystyczne stany i ilości wód Biały przedstawiają się następnie:

1. Q_0 = absolutnie najmniejsza woda odpowiada stanowi — 0·29 starego wodoskazu Ciężkowickiego (— 0·35 nowego wodoskazu w miesiącu lipcu i sierpniu 1889).

2. Q_1 = najmniejsza woda normalna odpowiada stanowi + 0.06 starego wodoskazu Ciężkowickiego (środek arytmetyczny z rocznych minimów).

3. Q_2 = średnia woda normalna (najczęściej powtarzająca się do roku) odpowiada stanowi + 0·30 starego wodoskazu Ciężkowickiego.

4. Q_m = średnia arytmetyczna woda (środek arytmetyczny rocznej konsumcyi, który nie jest identyczny z ilością wody odpowiadającą średniemu rocznemu stanowi na wodoskazie = + 0·286 starego wodoskazu Ciężkowickiego);

5. Q_3 = doroczna wielka woda odpowiada stanowi + 1·727 dawnego wodoskazu Ciężkowickiego (środek arytmetyczny z rocznych maksymów);

6. Q_4 = największa znana woda (odpowiadająca stanowi + 2·47 w r. 1871, względnie + 2·30 w r. 1884 wodoskazu w Ciężkowicach, a stanowi + 7·16 z roku 1813 wodoskazu na krytym moście w Koszycach.

Tak w profilu podłużnym, jak i przekrojach poprzecznych uwidoczniono zbliżającą się do średniej wody normalnej wodę zerową Biały (odpowiadającą stanowi zera Dunajca w Zgłobicach a + 0·37 Biały w Ciężkowicach), tudzież wielką wodę z r. 1884, wraz z wielką wodą z r. 1867 i 1813 między krytym mostem a ujściem.

Nadto zaznaczono cienką linią niebieską i okotowano również niebiesko w przekrojach poprzecznych stany wody, przy których przeprowadzono zdjęcia, a to dla uwidocznienia o ile liczyć można na zgodność z rzeczywistością przekrojów poprzecznych otrzymanych przez wyrównanie wody niwelowanej, które musiano uskutecznić dla ciągłości niwelety.

Stan wody zerowej + 0·37 w Ciężkowicach odpowiadał w r. 1886 i 1887 stanowi + 1·82 m. wodoskazu w Koszycach, stosunek ten jednak zmienił się w r. 1889 — 90, jak to uwidoczniono graficznie w planie profili hydrometrycznych, tak iż obecnie wodzie zerowej w Ciężkowicach odpowiada wyższy stan wody pod krytym mostem w Koszycach, z czego należy wnosić, że dno w Ciężkowicach się obniżyło, albo też w Koszycach podniosło. Prawdopodobieństwo przemawia za tą ostatnią ewentualnością, gdyż łożysko Biały pod krytym mostem bardzo jest nieregularne i serpentynujące, a przytem po wielkich wodach z r. 1884 5 i 7 zanadto się pogłębiło.

Dla obliczenia objętości przepływu wody wykonano w r. 1888, a następnie w latach 1889 i 1890 cały szereg pomiarów chyżości wody młynkiem Otta, obliczenie zaś przeprowadzone według metody Harlachera (wysokość cylindra przyjęto a = 1 m) przedstawiono graficznie i tabelarycznie na osobnym planie (profile hydrometryczne), gdzie oprócz wyników pomiaru odnoszących się do chyżości i ilości przepływającej wody podano także stosunek średniej chyżości w przekroju do największej chyżości w przekroju, oraz stosunek średniej chyżości w przekroju do średniej chyżości na powierzchni.

Ponieważ pomiary w r. 1888 wykonane były przy stanie bardzo niskim (— 0·103 do — 0·143 dawnego wodoskazu Ciężkowickiego), a dla projektu potrzebne ilości wody odpowiadają stanowi + 0·06, względnie + 0·30, wodoskazu Ciężkowickiego, zatem przeprowadzono dla tych stanów teorytyczne obliczenie objętości przepływu w profilu hydrometrycznym pod mostem Ciężkowickim na podstawie danych (spadu i spółczynnika chropowatości) uzyskanych z pomiaru i otrzymane z pomiarów ilości wody w poszczególnych profilach hydrometrycznych powiększono w odpowiednim stosunku.

Wynik tych obliczeń i pomiarów, z których wyeliminowano 2 profile: w Grybowie i Burzynie znajdujące się między tamami, przedstawia się następnie:

Numer profilu hydrometrycznego	Kilometr rzeki skorygowanej	Dorzecze w km²	Zalesienie dorzecza		Długość doliny od źródeł w km.	Średnia szerokość dorzecza w km.	Średnie wzniesienie działów wód nad morzem w m.	Opad roczny w m.	Objętość przepływu w metrach sześciennych na sekundę przy stanie wodoskazu w Ciężkowicach						Uwaga
									— 0·143		+ 0·06 (Q_1 najmniejsza woda normalna)		+ 0·30 Q_2 średnia woda normalna		
			km²	%					ogółem	z 1 km²	ogółem	z 1 km²	ogółem	z 1 km²	
VIII Wilczyska	67·046	265·40	62·10	23·4	39·8	6·6	750	0·880	1·167	0·00436	2·198	0·00821	6·474	0·02418	
VII Pławna	54·197	413·60	82·66	19·9	52·7	7·8	705	0·859	1·261	0·00305	2·376	0·00574	6 996	0·01692	
VI Ciężkowice	49·293	527·24	117·39	21·1	57·6	9·1	681	0·862	1·313	0·00249	2·474	0 00468	7·285	0·01382	
IV Tuchów	29·450	762·15	178·23	23·4	77·4	9·8	612	0·851	1·453	0·00191	2·737	0·00359	8·006	0·01060	
III Woźniczna	16·256	825·40	193·19	23·4	90·6	9·1	582	0·848	1·494	0·00181	2·814	0·00340	8·228	0·01004	
II Kryty most	7·577	870·84	199·91	22·9	99·3	8·8	559	0·842	1·684	*0·00193*	3·171	*0·00362*	9·342	*0·01071*	*Podgłębie nieprzepuszczalne (iły mioceniczne)*
I poniżej Wontoku	7·056	957·01	207·90	21·7	99·8	9·6	538	0·813	1·761	0·00184	3 318	0·00345	9·770	0·01020	

Tak mierzone ilości wody (przy prawie najniższym stanie — 0·143 Ciężkowice) jak i najmniejsze normalne oraz średnie normalne ilości przedstawiono graficznie na ostatnim formacie profili hydrometrycznych, gdzie dorzecze w km² wniesiono jako odcinki, ilość zaś przepływającej na sekundę z 1 km² wody, (w metr. sześć) jako rzędne. Otrzymana w ten sposób krzywa okazuje, że ilość wody zmniejsza się z biegiem rzeki i z powiększeniem dorzecza z wyjątkiem przestrzeni między mostem kolejowym w Woźniczny a ujściem Wontoku, gdzie nieprzepuszczalne podglebie (iły mioceniczne zaobserwowane przez dr. Altha) wpływa na powiększenie ilości wód małych i średnich w potokach: Radlica, Zimna woda i Dębina na brzegu prawym oraz Szerokim i Koszyckim na brzegu lewym. Oprócz wielkości dorzecza i ilości opadów atmosferycznych wpływa niewątpliwie na ilość wód małych i średnich także działanie źródeł, wskutek czego podany przez Iszkowskiego współczynnik ν dla obliczenia tych wód wzrasta nietylko ze zmianą podglebia, lecz także ze zmniejszeniem się dorzecza (t. j. w miarę zbliżania się profilu hydrometrycznego do źródeł).

I tak przyjąwszy wedle wzorów Iszkowskiego $C_m = 0{\cdot}55$, otrzymamy z ilości wód średnich normalnych mierzonych i obliczonych:

1. Dla profilu hydrometrycznego I (poniżej Wontoku):

$$\nu = \frac{0{\cdot}01020}{0{\cdot}00987} = 1{\cdot}033$$

2. Dla profilu hydrometrycznego II pod krytym mostem:

$$\nu = \frac{0{\cdot}01071}{0{\cdot}01026} = 1{\cdot}043$$

(Spółczynnik powiększył się z powodu nieprzepuszczalnego podglebia).

3. Dla profiln hydrometrycznego III (most kolejowy w Woźniczny):

$$\nu = \frac{0{\cdot}01004}{0{\cdot}01034} = 0{\cdot}971$$

4. Dla profilu hydrometrycznego IV (w Tuchowie):

$$\nu = \frac{0{\cdot}01060}{0{\cdot}01038} = 1{\cdot}020$$

5. Dla profilu hydrometrycznego VI (most Ciężkowicki):

$$\nu = \frac{0{\cdot}01382}{0{\cdot}01052} = 1{\cdot}313$$

6. Dla profilu hydrometrycznego VII (most kolejowy w Pławnie):

$$\nu = \frac{0{\cdot}01692}{0{\cdot}01049} = 1{\cdot}616$$

7. Dla profilu hydrometrycznego VIII (poniżej mostu powiatowego w Wilczyskach):

$$\nu = \frac{0{\cdot}02418}{0{\cdot}01075} = 2{\cdot}249$$

Celem przybliżonego przynajmniej wypośrodkowania wód wielkich zwłaszcza z roku 1884 i 1813, których marki widoczne są na krytym moście w Koszycach, skorzystano z wielkiej wody, jaka w miesiącu czerwcu 1887 w czasie zdjęć się wydarzyła i zmierzono pływakami chyżość wody na powierzchni między mostem w Tuchowie (28 + 993), a profilem 28 + 640 przy dwóch różnych stanach prowizorycznego wodoskazu w Tuchowie: + 3·10 i + 1·85, które to stany odpowiadają notowanym wówczas codziennie na krytym moście stanom wody + 4·80 i + 3·60 założonego później w r. 1889 stałego wodoskazu rządowego na krytym moście w Koszycach.

Wynik tego pomiaru przedstawionego graficznie na 2 przedostatnich formatach profili hydrometrycznych użytkowano w ten sposób dla obliczenia ilości wody, iż biorąc miarę wykonanych młynkiem pomiarów między Tuchowem a ujściem przy różnych stanach, przyjęto średnią chyżość w profilu jako równą średniej chyżości na powierzchni i w ten sposób otrzymaną ilość wody zebraną z trzech przekrojów: 2 skrajnych i 1 środkowego, któremu dano ekwiwatent 2, mianowicie 350 m³ dla stanu + 3·10 a 135 m³ dla stanu + 1·85 zastosowano przy pomocy modułów Iszkowskiego (dla wielkiej wody w stosunku do dorzecza) do obliczenia przepływu wielkiej wody przez kryty most, który wynosi przy stanie: + 4·80 wodoskazu Koszyckiego 383 m³, przy stanie zaś + 3·60 tego wodoskazu 148 m³.

Ilość wielkiej wody z r. 1884 i 1813 pod krytym mostem oznaczono z paraboli według Harlachera, przyczem wierzchołek paraboli (dla prostokątnego przekroju mostu) przyjęto na idealnem dnie prostokąta, którego podstawę stanowi rozpiętość mostu, powierzchnia zaś równą jest powierzchni profilu przepływu. Nadto ponieważ zwierciadło wody z r. 1813 nie zajmowało całej rozpiętości mostu, gdyż opierało się o opierzenie konstrukcyi mostu, w skutek czego profil przepływu był nieco zmniejszonym, zredukowano wysokość stanu wody z r. 1813: + 7·16 o iloraz zajętej przez opierzenie powierzchni i rozpiętości mostu na 7·101.

Z ogólnego zrównania:

$Q = P\ (H + z)^m$ gdzie oznacza:

Q = ilość wielkiej wody,

P = paramert paraboli,

H = stan wielkiej wody na wodoskazie,

z = głębokość wierzchołka paraboli pod zerem wodoskazu (w danym wypadku — 1·98), otrzymano przy pomocy powyższych ilości wody dla stanu + 4·80 i + 3·60 następne zrównanie krzywej przepływu wielkich wód pod krytym mostem (przy czem nieznacznego przepływu przez mostek inundacyjny nie uwzględniono).

$Q = 65{\cdot}452\ (H - 1{\cdot}98)\ 1{\cdot}7$

Ilość wielkiej wody z r. 1884 dla stanu + 6·014 $Q = 700{\cdot}9\ m^3$.

Ilość wielkiej wody z r 1813 dla $H = + 7{\cdot}101$, $Q = 1051{\cdot}5\ m^3$ czyli przy dorzeczu $F = 870{\cdot}84\ km.^2$

$q_4 = 1{\cdot}20\ m^3$ na 1 km^2 i sekundę.

(Krzywa objętości przepływu wielkich wód pod krytym mostem uwidocznioną jest na formacie 3 m poprzecznych przekrojów inundacyjnych Białej).

Dla kontroli obliczono jeszcze przepływ wielkiej wody z r. 1813 ze zdjętego dnia 18. sierpnia 1846 przez c. k. praktykanta budownictwa Jüttnera profilu poprzecznego Białej położonego między Krytym mostem a Wontokiem, który wedle tabeli zamieszczonej pod odnośnym profilem w planie „poprzecznych przekrojów inundacyjnych Białej“ przy spadzie $J = 0{\cdot}000833$ okazuje konsumcyę 969·9 m^3 a więc tylko 81·6 m^3 mniej aniżeli otrzymano z paraboli.

Obliczona według wzorów Iszkowskiego z dorzecza i opadu nadzwyczajna wielka woda wynosi pod Krytym mostem przy $F = 870\ km^2$, $m = 4{\cdot}97$, $h = 0{\cdot}842$ $C_h = 0{\cdot}29$ $q_4 = C_h . m$, $h = 0{\cdot}29 \times 4{\cdot}97 \times 0{\cdot}842$ $q_4 = 1{\cdot}21\ m^3$.

Ponieważ różnica między rezultatem otrzymanym z paraboli a obliczeniem Iszkowskiego wynosi zaledwie 0·83%, zatem przyjmuje się powyżej wypośrodkowaną ilość nadzwyczajnej wielkiej wody pod Krytym mostem $q_4 = 1{\cdot}20\ m^3$ za podstawę dalszych obliczeń, z odpowiednią redukcyą w miarę zwiększenia się dorzecza według modułów Iszkowskiego, a mianowicie: dla przestrzeni Biały poniżej Wontoku gdzie $F = 957\ km^2$, $m = 4{\cdot}79$ $q_3 = 1{\cdot}156\ m^3$ $Q_4 = 1{\cdot}106\ m^3$; dla przestrzeni poniżej młynówki Tarnowskiej, gdzie $F = 987\ km^2$, $q_4 = 1{\cdot}142\ m^3$ $Q_4 = 1{\cdot}127\ m^3$.

(Podane powyżej średnie opady roczne w danej sekcyi dorzecza obliczono z karty izohystycznej średnich opadów atmosferycznych, które zestawiono dla Biały i Dunajca w alegacie G).

Stosunek obliczonych w powyższy sposób wód dorocznych najniższych do średnich normalnych i nadzwyczajnych wielkich pod Krytym mostem ma się:

$$q_1 : q_2 : q_4 = 0{\cdot}00362 : 0{\cdot}01071 : 1{\cdot}20$$

czyli w przybliżeniu jak 1 : 2·9 : 331; — średnia zaś woda normalna ma się do nadzwyczajnej wielkiej jak 1 : 112.

Przebieg wielkich wód na Biale i inundacye.

Z powodu braku większej liczby wodoskazów na Biale można było tylko uwidocznić przebieg wielkiej wody z r. 1887, jaka często na tej rzece się powtarza. Z przedstawionego graficznie w poprzecznych profilach inundacyjnych Biały podnoszenia się i opadania wielkiej wody na Biale, Dunajcu i Wiśle okazuje się, iż woda na Biale w górnym i środkowym biegu szybko przybiera i opada, dłużej trzyma się w dolnym biegu Biały i na

Dunajcu, a najdłużej na Wiśle. W tym samym stosunku postępuje też wysokokość stanu wielkiej wody; najwyższy stan napotyka się w dolnym biegu Biały między mostem w Woźnicznej a ujściem, jeszcze zaś wyższy na Dunajcu i na Wiśle.

Wedle przeprowadzonej niwelacyi cała dolina Biały między rzeką a pagórkami oznaczonymi na sytuacyi przeglądowej czarną szrafażą podlega inundacyi przy wysokich stanach wody (jak n. p. w r. 1884); jedynie w Biale niżniej sięga inundacya na prawym brzegu nie do samych pagórków, lecz tylko do parku dworskiego. W sytuacyi tej wrysowano koty niwelacyjne i oznaczono granicą inundacyi z r. 1813 tylko na przestrzeni, gdzie zaprojektowano obustronne obwałowanie, to jest: między krytym mostem, a ujściem, gdyż zaprojektowane powyżej roboty regulacyjne nie będą wymagać zakreślenia tak szerokiego okręgu konkurencyjnego rozciągającego się na cały teren inundacyjny.

Objaśnienie i uzasadnienie projektu.

Rozmiary projektu.

Projekt obejmuje regulacyą Biały w powiecie Tarnowskim i Grybowskim od ujścia do Dunajca aż do jazu w Grybowie, od którego zaczyna się przestrzeń Biały wciągnięta do projektu zabudowania potoków górskich w górnem dorzeczu Biały, sporządzonego przez sekcyę Przemyską oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich przy Ministerstwie rolnictwa. Długość mającej uregulować przestrzeni mierzona trasą skorygowaną wynosi 75.480 metrów.

Regulacya ma na celu ochronę nadbrzeżnych gruntów i komunikacyj od podrywania, skoncentrowanie łożyska dla uzyskania pod kulturę znacznego obszaru gruntu, leżącego dziś odłogiem jako szutrowisko lub liche kępy (1.430·87 morgów w powiecie Tarnowskim a 1.000·26 morgów w powiecie Grybowskim), obniżenie stanów wód średnich i wielkich w środkowym i górnym biegu, wreszcie ułatwienie spławu, który może mieć pewne znaczenie dla transportu kamienia ciężkowickiego, używanego do budowli wodnych (mostów) i lądowych.

Oprócz regulacyi zaprojektowano na usilne żądanie stron interesowanych obustronne obwałowanie Biały na przestrzeni, gdzie wylew największe wyrządza szkody, to jest: między krytym mostem a ujściem, na długości 6.688 m wału prawego, a 5.856 m. wału lewego, razem 12.544 metrów.

Powyżej krytego mostu byłoby obwałowanie częściowe również pożądane w gminach Koszyce wielkie i małe, Tarnowiec, Radlna, Swiebodzin i Rzuchowa (aż do mostu kolejowego w Woźniczny), w którym to celu wykonano nawet w r. 1886 szczegółowe zdjęcia niwelacyjne; ponieważ jednak na tej przestrzeni projektowane są liczne przekopy, zatem roboty te muszą być odłożone na później, aż stare łożyska odcięte przekopami, oraz istniejące dziś niziny niedostatecznie jeszcze skolmatowane do wysokości przynajmniej 2—3 m. nad średnią wodę się zamulą.

Potrzebę i konieczność obwałowania Biały i Dunajca uzasadniali właściciele gruntów nadbrzeżnych (między tymi znakomici znawcy agronomii) oprócz ochroną plonów, która przedstawia znaczny kapitał, następnymi względami:

1. iż po wylewie namuł i wilgoć wywołuje bujny porost chwastów, których wytępienie kilku lat pracy wymaga;

2. iż wilgoć sprzyja sporyszowi, który wprawdzie nie zmniejsza ilości ziarna, ale deprecyonuje wartość żyta;

3. iż w ziemi zbyt pulchnej (namulistej), jaką pokrywają się grunta po wylewie, zagnieżdżają się szkodliwe owady, a przedewszystkiem niezmiarka, która np. w r. 1886 w okolicy Tarnowa do szczętu zniszczyła pszenicę;

4. iż w ziemi namulistej udają się przeważnie rośliny pastewne i okopowe, zboża zaś wybujają tylko w słomę i wylegają, w skutek czego po każdym wylewie porządek gospodarczy w polu (ułożona rotacya płodów) bywa zachwianym.

Co do formy projektu zauważa się że projekt regulacyi Biały, której bieg do czasu wykonania niewątpliwie ulegnie zmianom, traktowanym jest jako generalny, resztę zaś robót, jak uporządkowanie dopływów i obwałowanie, gdzie teren i kubatura się nie zmieni, obrobiono szczegółowo.

Odpowiednio do tej formy zastosowano też skale poszczególnych planów w myśl rozporządzenia Ministerstwa rolnictwa i spraw wewnętrznych z dnia 18. grudnia 1885 Dz. p. p. N. 1. ex 1886.

Trasa rzeki i wałów.

Jako zasadę przyjęto dla trasy rzeki prowadzenie wody w łukach, który to kierunek odpowiada najlepiej naturze wody, a przytem dozwala przeprowadzić ekonomiczniej całą regulacyę, bo tylko wklęsły brzeg wymaga silniejszego ubezpieczenia podłużnego, podczas gdy brzeg wypukły może być ustalonym i dla celów kultury wyzyskanym za pomocą słabych budowli poprzecznych. Mimo to musiano na pewnych przestrzeniach zaprojektować kierunki proste bądź to dla zatrzymania istniejącego już prostolinijnego biegu rzeki bądź też dla skrócenia przekopów lub innych względów, jak np. przeprowadzenia rzeki w kierunku normalnym do istniejących mostów. Suma linij prostych w projektowanej trasie wynosi wedle tabeli łuków (Nr. 1) 10.649·8 metrów, co przedstawia 14·1% całej długości trasy (75.480 metrów).

Z porównania istniejącego biegu z łożyskiem przedstawionem na mapach katastralnych (zdjętych około r. 1850) okazało się, że jako minimalny promień łuku, który jeszcze względnie dosyć długo się utrzymuje, przyjąć można 250 m. Dla wyzyskania jednak wedle możności dzisiejszego łożyska Biały, musiano w kilku wypadkach zastosować łuki jeszcze o mniejszym promieniu (200·175 m.).

Mimo tak ostrych łuków nie powiodło się zaprojektować trasy bez znacznej ilości przekopów (w liczbie 89) łącznej długości 27.841 metrów (36·8% całej długości trasy), z których najdłuższy (w Swiebodzinie) mierzy 883 m., najkrótszy zaś 60 m. Przekopy te w środkowym i górnym biegu poprowadzone są przeważnie przez szutrowiska i nie wymagają znaczniejszego wykopu.

Co do potrzeby wykonania znaczniejszych przekopów w dolnym biegu (między mostem w Woźniczny a ujściem) nadmienia się co następuje:

1. Kierunek ujścia Biały do Dunajca jest jak najniekorzystniejszy, gdyż przed wykonaniem przekopu Świerczkowskiego na Dunajcu wpadała Biała do tej rzeki w kierunku negatywnym Dunajca, obecnie zaś wpada pod kątem prawie prostym. Z tego powodu najracyonalniejszem byłoby

wprowadzenie Biały do Dunajca za pomocą podwójnego przekopu, któryby się zaczynał w profilu 3+000 projektowanej trasy, przecinał takową w profilu 1+100 a kończył się pod samą wsią Białą na prawym brzegu Dunajca, podobnie jakto technicy rządowi od lat kilkudziesięciu już projektowali i jak już po części przed kilkudziesięciu laty wykonano kinetę górnego przekopu do połowy. Projekt ten jednak natrafił na zaciętą opozycyę gminy Biały, która w skutek podrywania prawego brzegu Dunajca straciła już blisko połowę swych domów, a przy wykonaniu tego przekopu utraciłaby znaczną część swych najlepszych gruntów, oraz na opozycyę obszaru dworskiego w Świerczkowie, któremu w ten sposób odciętoby również około 100 morgów gruntu.

Z tego powodu za zgodą stron interesowanych udało się zaledwie częściowo złagodzić w projekcie zdziczały zupełnie bieg Biały przekopem między km. 2·1 a 2·7; proponuje się jednak do wykonania alternatywny przekop oznaczony linią zieloną (od 3+000 do 0+900), któryby umożliwił korzystniejszą dyspozycyę wału prawego, w nadziei, że zarząd dóbr hrabstwa Tarnowskiego na wykonanie tego przekopu się zgodzi.

2. Przekop 4+300 do 4+700 zaprojektowano dla odwrócenia Biały od gminy Chyszowa, gdzie wysoki prawy brzeg (wolny od inundacyi) gwałtownie bywa podrywanym i zachodzi obawa, że wkrótce domy mieszkalne będą zagrożone.

3. Podwójny przekop od 7+100 do 7+690 przez gościniec rządowy zaprojektowano na podstawie informacyi otrzymanej w oddziale technicznym c. k. Starostwa w Tarnowie, wedle której zamierzonem jest przez Ministerstwo spraw wewnętrznych (reskrypt minist. z d. 13. maja 1885 l. 5318) przełożenie w tem miejscu rzeki Biały, grożącej zerwaniem drogi i krytego mostu oraz budowa nowego mostu. Na wypadek, gdyby ten zamiar nie miał być urzeczywistnionym, proponuje się alternatywę wedle linii czerwonej z zatrzymaniem istniejącego mostu krytego.

4. Najdłuższy przekop w Świebodzinie od 12+012 do 12+895 proponuje się z 2-ch powodów, raz dla ominięcia bardzo szkodliwej serpentyny, która podmywa na lewym brzegu górę w Koszycach małych i powoduje zamulanie materyałem łożyska poniżej leżącego i jeszcze większe jego zdziczenie, powtóre dla pogłębienia łożyska i zwiększenia spadu powyżej przekopu od 12+900 do 14+000, gdzie Biała prawie corocznie lewy brzeg zatapia. Ponieważ na tej przestrzeni kolej państwowa zbudowaną została prawie w samem łożysku Biały w prawym brzegu, a właściciele gruntów po lewym brzegu wylewy przypisują zwężeniu łożyska przez kolej i z ciągłemi pretensyami przeciw kolei występują, zatem przez ten przekop zaspokoi się również te pretensye.

5. Reszta przekopów umotywowaną jest samem położeniem w związku z istniejącym brzegiem rzeki i po części zaprojektowaną została dla odsunięcia łożyska od nasypów kolei państwowej i drogi powiatowej w powiecie grybowskim, które Biała podmywa, w części dla zmniejszenia wylewów, jak to między innemi ma np. miejsce w Łowczowie, Piotrkowicach, Garbku, Zabłędzy, Siedliskach (własności funduszu religijnego) i t. p.

Skrócenie przekopami dzisiejszego biegu Biały między ujściem a Grybowem (z 86.330 na 75.480 m) wynosi 10.850 metrów czyli 12·5%. Przez

skrócenie te niezbędne dla uzyskania odpowiedniego kierunku, któryby umożebnił łatwiejsze utrzymanie łożyska i tańszą konserwacyą osiągniętem będzie zwiększenie spadu, którego nie można uważać za daleko idące, bo spad Dunajca przy ujściu Biały mimo to jeszcze będzie większy od spadu tej rzeki.

Trasa wałów, których minimalna odległość wynosić ma 300 metrów, nie potrzebuje bliższego umotywowania; nadmienia się zaś tylko, że dla uniknięcia zbytecznych kosztów nie obwałowano nieznacznego stosunkowo obszaru gruntów między Białą, Wontokiem i gościńcem rządowym, prawy zaś wał Biały przyparto do nasypu gościńca państwowego, który w tym punkcie jest wolnym od zalewu.

Wyrównanie spadu Biały.

Ze względu na projektowane skrócenie biegu, a przytem ruchomy grunt, w jakim projektowane jest dno przekopów oraz znajduje się obecne łożysko Biały, należy oczekiwać znaczniejszego pogłębienia dna i wyrównania spadu, co także wypada wziąć w rachubę przy obliczeniu przekrojów normalnych rzeki.

Najracyonalniejszem byłoby niewątpliwie oznaczenie zrównania profilu podłużnego Biały metodą profesora Sternberga (Zeitschrift für Bauwesen 1875) według starcia żwirów (linia logarytmiczna). Ponieważ jednak, jak to powyżej wykazano, mierzona wielkość żwirów z powodu napływających prawie w całym biegu Biały z bocznych potoków kamieni, nie przedstawia linii ciągłej, a przytem istniejące obecnie spady średniej wody z powodu licznych progów ani w przybliżeniu nie odpowiadają projektowanym spadom jakie się wyrobią po zrealizowaniu przekopów; zatem okazało się tu niemożliwem zastosowanie metody Sternberga, czy to na podstawie wielkości żwiru, czy też chyżości średniej wody, a natomiast starano się wyrównać spad praktycznie według sposobu podanego przez c. k. nadradcę budownictwa Hohenburgera.

Zalecona przez Hochenburgera parabola 10 stopnia o osi pionowej dla całej długości rzek górskich wysoko nad morzem leżących, nie dała się w danym wypadku zastosować, gdyż jak to uwidoczniono na osobnym planie („parabola wyrównania istniejącego spadu Biały") profil podłużny istniejącego biegu Biały nie przedstawia jednej linii ciągłej, lecz okazuje kilka punktów załamania, z których najwydatniejsze znajdują się w wąwozie między Piotrkowicami i Łowczówkiem przy ujściu potoku „Rzeka" oraz na jazie Grybowskim. Zastosowana dla całego biegu Biały jedna idealna parabola 10. stopnia ma też tylko 3 punkta wspólne z dzisiejszem zwierciadłem wody (ujście, źródła i punkt przecięcia poniżej ujścia Ostruszy), a nadto powierzchnie znajdujące się pod i nad dzisiejszem zwierciadłem wody wcale się nie wyrównują.

Z tego powodu przystąpiono wprost do wyrównania spadu skorygowanej rzeki na przestrzeniach okazujących odrębną charakterystykę, a z przeprowadzonych w tym celu obliczeń okazało się, iż dolna przestrzeń od $0+000$ do $20+000$ da się wyrównać całkiem dokładnie przez parabolę 2 stopnia, środkowa zaś od $20+000$ do $75+480$ mniej dokładnie przez parabolę 3. stopnia, którą dla uzyskania większej precyzyi zastąpiono dwoma osobnemi liniami, mianowicie od ujścia „Rzeki" $20+000$ do progu utworzonego przez skały Zborowickie ($53+000$) przez parabolę 2. stopnia, od skał zaś Zborowickich do jazu Grybowskiego ($75+480$) przez parabolę 4. stopnia, wszystkie o osiach pionowych. (Powyżej jazu Grybowskiego da się profil podłużny Biały przedstawić przez parabolę wyższego stopnia, ponieważ jednak przestrzeń ta nie jest objętą projektem generalnym Wydziału krajowego, zatem zaniechano dalszych obliczeń w tym kierunku).

Zrównania obliczonych według Hochenburgera powyższych trzech krzywych ogólnych (uwidocznionych na osobnym planie „Krzywa wyrównanego spadu Biały") przedstawiają się następnie:

I. Ogólna parabola 2. stopnia dla przestrzeni 0+000 do 20+000 $Y_I = 0{\cdot}0111016946\ X_I^2$, gdzie Y jest wyrażone w metrach, X zaś w kilometrach. Wierzchołek tej paraboli znajduje się na wysokości 173·275 m. nad morzem ($H_o = 38{\cdot}645$) oddalenie zaś poziome wierzchołka od profilu 0+000 wynosi: 39·000 kilometrów.

II. Ogólna parabola 2. stopnia dla przestrzeni 20+000 do 53+000 $Y_{II} = 0{\cdot}023239622\ X_{II}^2$. Wierzchołek tej paraboli ma kotę 208·800 i oddalonym jest od punktu 20+000 o 11·586 kilometrów.

III. Ogólna parabola 4. stopnia dla przestrzeni 53+000 do 75+480 $Y_{III} = 0{\cdot}00000542664\ X_{III}^4$. Wierzchołek tej paraboli ma kotę 239·074 i oddalonym jest od profilu 53+000 o 41·396 kilometrów.

Te trzy główne przestrzenie podzielono dalej na mniejsze sekcye z uwzględnieniem ważniejszych czynników, jakie wpływają na ustrój rzeki t. j. znaczniejszych dopływów i stałych punktów na dnie rzeki, które nie ulegną zmianie a mianowicie:

I. Przestrzeń od 0+000 do 20+000 na dwie sekcye:

1) od Dunajca do ujścia Wontoku t. j. od 0+000 do 7+000 (okrągło);

2) od Wontoku do Rzeki t. j. od 7+000 do 20+000.

II. Przestrzeń od 20+000 do 53+000 na trzy sekcye:

3) od Rzeki do potoku Ryglickiego, tj. od 20+000 do 30+000;

4) od potoku Ryglickiego do ujścia potoku Turza, tj. od 30+000 do 41+700;

5) od potoku Turza do skał Zborowickich, tj. od 41+700 do 53+000;

III. Przestrzeń od 53+000 do 75+480 na pięć sekcyj:

6) od skał Zborowickich do skał Bruśnickich, tj. od 53+000 do 56+600;

7) od skał Bruśnickich do skał Jeżowskich (ujście Wojnarowy), t. j. od 56+600 do 66+000;

8) od skał Jeżowskich do skalistego dna w Stróżach niżnych, t. j. od 66+000 do 69+000;

9) od skały w Stróżach do skały w Białe niżnej, t. j. od 69+000 do 72+600;

10) wreszcie od skały w Białe niżnej do skalistego dna pod jazem Grybowskim od 72+600 do 75+480.

Dla każdej z tych 10 sekcyj obliczono zrównanie miejscowej krzywej wyrównania, zatrzymując poziom wierzchołka i wykładnik krzywej ogólnej, przyczem ze względu na możliwość podniesienia się dna i wody Dunajca przy ujściu Biały z powodu przekopu Świerczkowskiego, oraz projektowanych licznych przekopów na Białe, przyjęto podniesienie zwierciadła wody w dolnej przestrzeni w profilu 0+000 i przy ujściu Wontoku, następnie przypuszczono pewne pogłębienie dna i wody przy ujściu Rzeki, zresztą zaś zatrzymano dzisiejsze zwierciadło wody z wyjątkiem profilu 53+000, gdzie przyjęto małe podniesienie ze względu na projektowane skoncentrowanie wody a niemożliwość pogłębienia dna skalistego.

Zrównania miejscowych krzywych wyrównania dla powyższych 10 sekcyj przedstawiają się jak następuje:

ad 1) $Y_1 = 0{\cdot}0083412\ X_1^2 + 173{\cdot}275$ (Y_1 w metrach podaje koty niwelacyjne, X_1 wyrażone w kilometrach) odległość wierzchołka paraboli $L_1 = 45{\cdot}165$ km.;

ad 2) $Y_2 = 0{\cdot}011769\ X_2^2 + 173{\cdot}275$ odległość wierzchołka paraboli $L_2 = 43{\cdot}866$ km.;

ad 3) $Y_3 = 0{\cdot}0310013\ X_3^2 + 208{\cdot}800$
$L_3 = 9{\cdot}193$ km.;

ad 4) $Y_4 = 0{\cdot}0172642\ X_4^2 + 208{\cdot}800$
$L_4 = 25{\cdot}721$ km.;

ad 5) $Y_5 = 0{\cdot}0277096\ X_5^2 + 208{\cdot}800$
$L_5 = 29{\cdot}536$ km.;

ad 6) $Y_6 = 0{\cdot}00000805697\ X_6^4 + 239{\cdot}074$
$L_6 = 37{\cdot}500$ km.;

ad 7) $Y_7 = 0{\cdot}00000399305\ X_7^4 + 239{\cdot}074$
$L_7 = 48{\cdot}984$ km.;

ad 8) $Y_8 = 0{\cdot}0000057023\ X_8^4 + 239{\cdot}074$
$L_8 = 53{\cdot}409$ km.;

ad 9) $Y_9 = 0{\cdot}0000061668\ X_9^4 + 239{\cdot}074$

$L_9 = 55{\cdot}315$ km.;

ad 10) $Y_{10} = 0{\cdot}0000067686\ X_{10}^4 + 239{\cdot}074$

$L_{10} = 57{\cdot}559$ km.

Obliczone wedle tych zrównań rzędne projektowanej średniej wody zestawiono w tabeli spadu rzeki (Nr. 8), spady zaś względne i zrównania uwidoczniono tak na przeglądowym, jak i na szczegółowym profilu podłużnym. Maksymalne obniżenie średniej wody normalnej, jakie wypadło w górze najdłuższego przekopu Świebodzińskiego wynosi 1·50 m., podczas gdy przy rzekach górskich regulowanych przy obszerniejszem zastosowaniu przekopów pogłębienia są daleko większe. Wolno więc spodziewać się, że rezultat regulacyi, t. j. obniżenie średniej wody, będzie znacznie korzystniejszym, aniżeli to przy ostrożnem wyrównaniu spadu w projekcie uwidoczniono. Co do 2 punktów, w których zwierciadło projektowanej średniej wody normalnej znajduje się poniżej skalistego dna, zauważa się, że pogłębienie może tylko nastąpić przez wyłamanie skały, która zużytkowaną będzie do budowli kamiennych.

Normalne przekroje poprzeczne dla średniej wody normalnej Biały.

Dla oznaczenia normalnych przekrojów poprzecznych podzielono objętą projektem przestrzeń Biały ze względu na zmianę spadu i objętości przepływu na następne sekcye:

Liczba porządk.	Przestrzeń rzeki od	Przestrzeń rzeki do	Dorzecze w km²	Ilość wody najmniejszej normalnej w m³ z 1 km²	Ilość wody najmniejszej normalnej w m³ ogółem	Ilość wody średniej normalnej w m³ z 1 km²	Ilość wody średniej normalnej w m³ ogółem	Uwaga
1	0+000	3+900	986·68	0·00345	3·40	0·01020	10·07	do młynówki Tarnowskiej
2	3+900	7+056	957·01	0·00345	3·30	0·01020	9·77	do Wontoku
3	7+056	10+445	870·84	0·00362	3·17	0·01071	9·34	do Radlicy
4	10+345	15+486	843·63	0·00346	2·92	0·01013	8·54	do potoku Podlesie
5	15+486	20+000	825·40	0·00340	2·81	0·01004	8·23	do Rzeki
6	20+000	30+700	815·85	—	2·81	0·01004	8·19	do potoku Ryglickiego
7	30+700	35+700	686·91	0·00380	2·60	0·01143	7·85	do Rostówki
8	35+700	41+700	650·31	0·00395	2·57	0·01190	7·74	do Turzy (Rzepiennik)
9	41+700	48+200	573·87	0·00435	2·49	0·01270	7·29	do Ostruszy
10	48+200	50+854	527·24	—	2·49	0·01382	7·29	do Bieśninki
11	50+854	53+000	413·60	0·00574	2·38	0·01692	7·00	do załamania spadu
12	53+000	56+600	413·60	0·00574	2·38	0·01692	7·00	„ „ „
13	56+600	66+100	389·96	0·00610	2·37	0·01777	6·91	do Wojnarowy
14	66+100	67+600	265·40	0·00821	2·20	0·02418	6·47	do Polnianki
15	67+600	69+000	245·40	0·00821	2·03	0·02418	6·00	do załamania spadu
16	69+000	72+600	248·40	0·00821	2·03	0·02418	6·00	„ „ „
17	72+600	75+400	217·44	0·00821	1·78	0·02418	5·26*)	do Strzylawki

*) *Uwaga.* Ilość wody dla poszczególnych punktów zdjęto z krzywej wrysowanej w profilach hydrometrycznych na ostatnim formacie).

Ponieważ znalezione przy pomiarach współczynniki chropowatości (n) okazują znaczne różnice w miarę dokładności przeprowadzonej niwelacyi zwierciadła wody, lub formy profilu poprzecznego, zatem abstrahując od rezultatu pomiaru, przyjmuje się dla obliczenia przepływu średniej wody w projektowanych przekrojach następne współczynniki przepływu:

1) od Grybowa do ujścia Wojnarowy $n = 0{\cdot}030$;

2) od Wojnarowy do ujścia Bieśninki $n = 0{\cdot}029$;

3) od Bieśninki do ujścia Turzy $n = 0{\cdot}028$;

4) od Turzy do ujścia potoku Ryglickiego $n = 0{\cdot}027$;

5) od potoku Ryglickiego do ujścia Rzeki $n = 0{\cdot}026$;

6) od ujścia Rzeki do ujścia Radlicy (z powodu napływającej tu większej masy grubego żwiru) $n = 0{\cdot}028$;

7) od Radlicy do ujścia Wontoku $n = 0{\cdot}027$;

8) od Wontoku do ujścia Biały do Dunajca $n = 0{\cdot}026$;

Dla obliczenia zaś przepływu wielkiej wody przyjmuje się:

a) dla łożyska $n = 0{\cdot}025$;

b) dla części przekroju inundacyjnej $n = 0{\cdot}030$.

Jako kształt przekrojów poprzecznych przyjęto na podstawie badań inżynierów niemieckich przeprowadzonych dla regulacyi Łaby parabolę kwadratową, zwłaszcza, że ten kształt najlepiej odpowiada zdjętym profilom Biały.

Mając daty odnoszące się do ilości wody, spadu, spółczynnika chropowatości i kształtu przekrojów poprzecznych, chodzi jeszcze o wypośrodkowanie stosunku szerokości zwierciadła średniej wody do maksymalnej głębokości w profilu.

Kwestya to najważniejsza, gdyż od jej rozwiązania zależy powodzenie całej regulacyi. Przyjąwszy bowiem za wielką szerokość, otrzyma się zbyt płytkie łożysko, chyżość za małą i profil poprzeczny niezdolny do należytego wyrobienia się i utrzymania, bo z powodu małej chyżości żwir będzie się osadzał na dnie i deformował łożysko. Jeżeli się zaś przyjmie za małą szerokość, to otrzyma się wprawdzie profil korzystny dla spławu (o większej głębokości) i utrzymujący się dobrze, bo dno z powodu znacznej chyżości w ciągłym będzie ruchu; ale natomiast profil ten będzie niekorzystnym dla przepływu wielkiej wody, szczególnie tam, gdzie do regulacyi używa się budowli faszynowych, przyczyniających się do szybkiego podnoszenia brzegów przez zamulanie. Wedle obliczenia przepływu wielkiej wody na Dunajcu między wałami wynosi konsumcya samego łożyska od 66% do 94% konsumcyi całego profilu wielkiej wody, tak iż mimo znacznej odległości wałów 500 m. objętość przepływu przez inundacyjną część profilu wynosi zaledwie 20% przeciętnie.

Przy regulacyi rzek karpackich w Galicyi przeprowadzanej dla spławu należałoby więc dla uniknięcia groźnych katastrof powodziowych postępować bardzo ostrożnie ze zwężaniem profili normalnych dla wód średnich, a celem uzyskania odpowiedniej głębokości dla spławu przy niskich stanach zastosować raczej system poprzecznych progów (zbudowanych między budowlami równoległemi ograniczającemi średnią wodę) pod zwierciadłem średniej wody i to z materyału takiego, któryby nie zmniejszał profilu poprzecznego, jak to ma miejsce przy wegetujących budowlach faszynowych. Zastosowanie podobnych progów byłoby jeszcze z tego względu wskazanem, że stosunek małych wód do średnich jest w galicyjskich rzekach bardzo niekorzystnym a umożliwienie spławu przy niskich stanach wody wymaga daleko posuniętego skupienia.

Dla odpowiedniego zoryentowania się w tej trudnej kwestyi zestawiono pod H/ stosunek maksymalnej głębokości do szerokości w regulowanych rzekach, oraz takiż stosunek zaproponowany przez Namiestnictwo lwowskie dla regulacyi podobnych do Biały dopływów Wisły, jak Skawa, Raba, Dunajec i Ropa. Zestawienie to okazuje jednak jak największą różnorodność a przytem bardzo często wadliwie obrany stosunek głębokości do szerokości jak np. na tyrolskiej Adydze, gdzie ten stosunek przy małej wodzie wynosi 1 : 68·7, przy wielkiej zaś 1 : 18. (Wskutek tego nieodpowiedniego stosunku dla wielkiej wody na Adydze, który ztąd pochodzi, że dla oszczędności w gruntach wały budują się tuż na samym brzegu rzeki, powstaje ogromna chyżość, która prawie przy każdem wezbraniu powoduje rozrywanie wałów, chociaż takowe bardzo często przez kierowników budowy bywają brukowane).

Powołana na wstępie instrukcya bawarska zaleca wypośrodkowanie stosunku głębokości do szerokości z istniejących przekrojów na przestrzeniach prostych i w serpentynach, metoda ta jednak zastosowana do Biały dałaby bardzo małe głębokości, przy których profil nie mógłby się ani należycie wyrobić ani utrzymać.

Na odnośne postanowienie w instrukcyi bawarskiej prawdopodobnie wpłynęło smutne doświadczenie inżynierów bawarskich, zrobione przy zbytniem sprostowaniu i skoncentrowaniu rzek tamtejszych; w publikacyi zaś „der Wasserbau an den öffentlichen Flüssen in Bayern“ wyraźnie zaznacza techniczny urząd bawarski, że najlepsze rezultaty osiągnięto przy regulacyi Isary, gdzie stosunek głębokości do szerokości $= 1 : 10$, gdzie więc tego przepisu zresztą już po ustaleniu trasy regulacyjnej wydanego, widocznie się nie trzymano). Z tego powodu chcąc charakter rzeki wedle możności w projekcie regulacyjnym zatrzymać, zebrano bliższe dane potrzebne do oznaczenia stosunku głębokości do szerokości tylko z tych zwartych przekrojów, które są już dziś należycie wyrobione i zestawiono takowe po J.

Przeciętny stosunek ten w istniejącym łożysku Biały przedstawia się następnie:

1. od ujścia do Wontoku 1 : 32·6
2. od Wontoku do Radlicy 1 : 24·5
3. od Radlicy do Rzeki 1 : 20·4,
4. od Rzeki do potoku Ryglickiego 1 : 23·6,
5. od potoku Ryglickiego do potoku Turzy 1 : 20·7,
6. od Turzy do potoku Bieśninki 1 : 24·2,
7. od Bieśninki do Wojnarowy 1 : 31·1,
8. od Wojnarowy do Strzylawki 1 : 30·5.

Z powyższego zestawienia okazaje się, że względna szerokość istniejącej Biały w miarę zmniejszania się ilości i objętości żwiru, oraz spadu zmniejsza się stopniowo z biegiem rzeki z góry na dół, w dolnej zaś przestrzeni, gdzie stosunkowo więcej wody dopływa, znowu się powiększa.

Ponieważ jednak Biała na całej przestrzeni toczy znaczną ilość żwiru i nie okazuje wyraźnych odrębności w ustroju na przestrzeni objętej projektem, przyjęto średni stosunek głębokości do szerokości z powyżej wypośrodkowanych mianowicie 1 : 25, powiększając nieco szerokość przestrzeni od Wojnarowy w górę tak, iż stosunek ten wynosi tam około 1 : 26.

Uzyskana na tej podstawie w profilach średniej wody chyżość, odpowiada mniej więcej grubości żwiru i prawdopodobnie wyrobi należycie łożysko, osiągnięta głębokość dozwoli przynajmniej peryodycznie spławiać kamień Ciężkowicki, a otrzymana szerokość profilu (jak się później wyjaśni) nie wpłynie szkodliwie na przepływ wód wielkich.

Wynik obliczeń przekrojów normalnych przeprowadzonych według wzoru Kuttera przedstawia się następnie:

a) dla średniej wody normalnej:

1) od ujścia do młynówki Tarnowskiej (od 0 + 000 do 3 + 900) $Q_2 = 10{\cdot}07$ m³, $I = 0{\cdot}000787$, $n = 0{\cdot}026$, maksymalna głębokość $t = 0{\cdot}9$ *m.* $R = 0{\cdot}6$, $c = 34{\cdot}6$ $v = 0{\cdot}752$, powierzchnia przekroju $F = 13{\cdot}39$ m², szerokość $B = \frac{F}{R} = 22{\cdot}5$ *m.* Stosunek największej głębokości do szerokości *1 : 25.*

2) od młynówki Tarnowskiej do Wontoku (3 + 900 do 7 + 056) $Q_2 = 9{\cdot}77$ $I = 0{\cdot}0008453$, $n = 0{\cdot}026$, $t = 0{\cdot}87$, $R = 0{\cdot}58$, $c = 34{\cdot}4$, $v = 0{\cdot}761$ *m.*, $F = \frac{Q_2}{v} = 12\,855$ m² $B = 22{\cdot}0$ $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

3) od Wontoku do Radlicy (7 + 056 do 10 + 345) $Q_2 = 9{\cdot}34$, $I = 0{\cdot}00107$, $n = 0{\cdot}027$, $t = 0{\cdot}84$ *m.*, $R = 0{\cdot}56$, $c = 32{\cdot}7$, $v = 0{\cdot}800$, $F = 11{\cdot}67$ m², $B = 21{\cdot}0$ m., $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

4) od Radlicy do Podlesia (10 + 345 do 15 + 486) $Q_2 = 8{\cdot}54$, $I = 0{\cdot}0011646$, $n = 0{\cdot}028$, $t = 0{\cdot}81$ *m.*, $R = 0{\cdot}54$, $c = 31{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}785$ *m.*, $F = 10{\cdot}878$ m², $B = 20 = 20{\cdot}0$ *m.*, $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

5) od Podlesia do Rzeki (15 + 486 do 20 + 000) $Q_2 = 8{\cdot}23$, $I = 0{\cdot}0012826$, $n = 0{\cdot}028$, $t = 0{\cdot}78$, $R = 0{\cdot}52$, $c = 31{\cdot}0$, $v = 0{\cdot}801$, $F = 10{\cdot}287$ m², $B = 19{\cdot}8 = 20{\cdot}0$ *m.*, $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

6) od Rzeki do potoku Ryglickiego (20 + 000 do 30 + 700) $Q_2 = 8{\cdot}19$, $I = 0{\cdot}00088$, $n = 0{\cdot}026$, $t = 0{\cdot}81$ *m.*, $R = 0{\cdot}54$, $c = 34{\cdot}0$, $v = 0{\cdot}741$ *m.*, $F = 11{\cdot}067$ m², $B = 20{\cdot}4 = 20{\cdot}0$ *m.*

7) od potoku Ryglickiego do Rostówki (30 + 700 do 35 + 700) $Q_2 = 7{\cdot}85$, $I = 0{\cdot}0010226$, $n = 0{\cdot}027$, $t = 0{\cdot}78$, $R = 0{\cdot}52$, $c = 32{\cdot}2$, $v = 0{\cdot}734$ *m.*, $F = 10{\cdot}55$ m², $B = 20{\cdot}3 = 20{\cdot}0$;

8) od Rostówki do Turzy (35 + 700 do 41 + 700) $Q_2 = 7{\cdot}74$, $I = 0{\cdot}0011582$, $n = 0{\cdot}027$, $t = 0{\cdot}78$, *m* $R = 0{\cdot}52$, $c = 32{\cdot}2$, $v = 0{\cdot}790$ *m.*, $F = 9{\cdot}797$ m², $B = 18{\cdot}84 = 19{\cdot}0$ *m.*;

9) od Turzy do Ostruszy (41 + 700 do 48 + 200) $Q_2 = 729$, $I = 0{\cdot}001811$, $n = 0{\cdot}028$, $t = 0{\cdot}72$ *m.*, $R = 0{\cdot}48$, $c = 30{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}893$ *m.*, $F = 8{\cdot}191$ m², $B = 17{\cdot}0$ *m.*;

10) od Ostruszy do Kąśnianki (48 + 200 do 50 + 854) $Q_2 = 7{\cdot}29$, $I = 0{\cdot}0020693$, $n = 0{\cdot}028$, $t = 0{\cdot}69$ *m.*, $R = 0{\cdot}46$, $c = 30{\cdot}0$, $v = 0{\cdot}926$ *m.*, $F = 7{\cdot}872$ m², $B = 17{\cdot}11 = 17{\cdot}00$, $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

(od Kąśnianki do Bieśninki i skał Zborowickich jak pod 10);

11) od skały Zborowickiej do skały Bruśnickiej (53 + 000 do 56 + 600) $Q_2 = 7{\cdot}00$ $I = 0{\cdot}00196$, $n = 0{\cdot}029$, $t = 0{\cdot}69$, $R = 0{\cdot}46$, $c = 28{\cdot}8$, $v = 0{\cdot}854$ *m.*, $F = 8{\cdot}196$ m² $B = 17{\cdot}8 = 17{\cdot}5$, $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

12) od skały Bruśnickiej do ujścia Wojnarowy (56 + 600 do 66 + 100) $Q_2 = 6{\cdot}91$ $I = 0{\cdot}00249$, $n = 0{\cdot}029$, $t = 0{\cdot}66$ *m.*, $R = 0{\cdot}44$, $c = 28{\cdot}6$, $v = 0{\cdot}947$ *m.*, $F = 7{\cdot}273$ m², $B = 16{\cdot}5$ *m.* $\frac{t}{B} = \frac{1}{25}$;

13) od Wojnarowy do Polnianki (66 + 100 do 67 + 600) $Q_2 = 6{\cdot}47$ m³, $I = 0{\cdot}0036765$ $n_1^3 = 0{\cdot}030$, $t = 0{\cdot}60$ *m.*, $R = 0{\cdot}40$, $c = 26{\cdot}8$, $v = 1{\cdot}027$ m., $F = 6{\cdot}281$ m², $B = 15{\cdot}7 = 16{\cdot}0$ *m.* $\frac{t}{B} = \frac{1}{26}$;

14) od Polnianki do skały w Stróżach niżnych (67 + 600 do 69 + 000) $Q_2 = 6{\cdot}00$ $I = 0\ 003987$, $n = 0{\cdot}030$, $t = 0{\cdot}57$ *m.*, $R = 0{\cdot}38$, $c = 26{\cdot}6$, $v = 1{\cdot}034$ *m.*, $F = 5{\cdot}825$ m², $B = 15{\cdot}3 = 15{\cdot}0$, $\frac{t}{B} = 1 : 26{\cdot}3$;

15) od skały w Stróżach niżnych do skały w Biale niżnej (od 69 + 000 do 72 + 600) $Q_2 = 6{\cdot}00$, $I = 0{\cdot}0046$, $n = 0{\cdot}030$, $t = 0{\cdot}57$ *m.*, $R = 0{\cdot}38$, $c = 26{\cdot}6$, $v = 1{\cdot}112$ *m.*, $F = 5{\cdot}40$ m² $B = 14{\cdot}1 = 14{\cdot}0$ *m.*;

16) od skały Bialskiej do Strzylawki (72 + 600 do 75 + 400) $Q_2 = 5{\cdot}26$, $I = 0{\cdot}00557$ $n = 0{\cdot}030$, $t = 0{\cdot}51$ *m*, $R = 0{\cdot}34$, $c = 25{\cdot}7$, $v = 1{\cdot}146$ *m.*, $F = 4{\cdot}574$ m², $B = 13{\cdot}44 = 13{\cdot}5$ m. $\frac{t}{B} = \frac{1}{26{\cdot}4}$;

b) dla najmniejszej wody normalnej (nie zmieniając profilu średniej wody normalnej) na tych samych 16 przestrzeniach:

1) od 0 + 000 do 3 + 900: $Q_1 = 3{\cdot}40$ (I, n, jak wyżej), $t_1 = 0{\cdot}57$, $R = 0{\cdot}38$, $c = 31{\cdot}0$ $v = 0{\cdot}527$ *m*, $F = 6{\cdot}80$ m², $B_1 = 17{\cdot}9$ *m.*

2) od 3 + 900 do 7 + 0·56: $Q_1 = 3{\cdot}30$, $t_1 = 0{\cdot}54$ *m.*, $R = 0{\cdot}36$, $c = 30{\cdot}6$, $v = 0{\cdot}533$ *m.* $F = 6{\cdot}239$ m², $B_1 = 17{\cdot}33$ m., $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{32}$;

3) od 7 + 056 do 10 + 345: $Q_1 = 3{\cdot}17$, $t_1 = 0{\cdot}51$, $R = 0{\cdot}34$, $c = 29{\cdot}0$, $v = 0{\cdot}551$ *m.* $F = 5{\cdot}576$ m², $B_1 = 16{\cdot}4$ *m.*

4) od 10 + 345 do 15 + 486: $Q_1 = 2{\cdot}92$, $t_1 = 0{\cdot}51$, $R = 0{\cdot}34$, $c = 27{\cdot}8$, $v = 0{\cdot}552$ *m.* $F = 5{\cdot}372$ m², $B_1 = 15{\cdot}8$ *m.*, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{31}$;

5) od 15 + 486 do 20 + 000: $Q_1 = 2{\cdot}81$, $t_1 = 0{\cdot}48$, $R = 0{\cdot}32$, $c = 27{\cdot}4$, $v = 0{\cdot}554$ *m.* $F = 5{\cdot}1$ m², $B_1 = 15{\cdot}68$, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{32{\cdot}6}$;

6) od 20 + 000 do 30 + 700: $Q_1 = 2{\cdot}81$, $t_1 = 0{\cdot}51$ *m.*, $R = 0{\cdot}34$, $c = 30{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}524$ *m.* $F = 5{\cdot}372$ m², $B_1 = 15{\cdot}8$ *m.*, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{31}$;

7) od 30 + 700 do 35 + 700: $Q_1 = 2{\cdot}60$, $t_1 = 0{\cdot}48$ *m.*, $R = 0{\cdot}32$, $c = 28{\cdot}5$, $v = 0{\cdot}515$ *m.* $F = 5{\cdot}01$, $B_1 = 15{\cdot}68$ m., $\frac{t_1}{B_1} = 1 : 32{\cdot}6$;

8) od 35 + 700 do 41 + 700: $Q_1 = 2{\cdot}57$ m³, $t_1 = 0{\cdot}48$ *m.*, $R = 0{\cdot}32$, $c = 28{\cdot}5$, $v = 0{\cdot}548$ *m.* $F = 4{\cdot}75$ m², $B_1 = 14{\cdot}82$, $\frac{t_1}{B_1} = 1 : 31$;

9) od 41 + 700 do 48 + 200: $Q_1 = 2{\cdot}49$, $t_1 = 0{\cdot}45$ *m.*, $R = 0{\cdot}30$, $c = 26{\cdot}8$, $v = 0{\cdot}624$ *m.* $F = 4{\cdot}03$ m², $B_1 = 13{\cdot}43$ m., $\frac{t_1}{B_1} = 1{\cdot}30$:

10) od 48 + 200 do 50 + 854: $Q_1 = 2{\cdot}47$, $t_1 = 0{\cdot}42$ *m.*, $R = 0{\cdot}28$, $c = 26{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}632$ *m.* $F = 3{\cdot}71$ m², $B_1 = 13{\cdot}26$ *m.*, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{31{\cdot}5}$;

(od 50 + 854 do 53 + 000 jak pod 10);

11) od 53 + 000 do 56 + 600: $Q_1 = 2{\cdot}38$, $t_1 = 0{\cdot}42$ *m.*, $R = 0{\cdot}28$, $c = 25{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}592$ *m.* $F = 3{\cdot}82$ m², $B_1 = 13{\cdot}65$ m., $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{32{\cdot}5}$;

12) od 56 + 600 do 66 + 100: $Q_1 = 2{\cdot}37$ m³, $t_1 = 0{\cdot}42$ *m.*, $R = 0{\cdot}28$, $c = 25{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}668$ *m.* $F = 3{\cdot}68$ m², $B_1 = 13{\cdot}15$ *m.*, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{31{\cdot}3}$;

13) od 66 + 100 do 67 + 600: $Q_1 = 2{\cdot}20$ m³, $t_1 = 0{\cdot}36$ *m*, $R = 0{\cdot}24$, $c = 23{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}693$ *m.* $F = 2{\cdot}98$ m², $B_1 = 12{\cdot}4$ m., $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{34{\cdot}4}$;

14) od 67 + 600 do 69 + 000: $Q_1 = 2{\cdot}03$ m³, $t_1 = 0{\cdot}36$ *m.*, $R = 0{\cdot}24$, $c = 23{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}721$ *m.* $F = 2{\cdot}86$ m., $B_1 = 11{\cdot}91$ m., $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{33{\cdot}0}$;

15) od 69 + 000 do 72 + 600: $Q_1 = 2{\cdot}03$ m³, $t_1 = 0{\cdot}36$ *m.*, $R = 0{\cdot}24$, $c = 23{\cdot}3$, $v = 0{\cdot}774$ *m.* $F = 2{\cdot}66$ m², $B_1 = 11{\cdot}12$ m., $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{31}$;

16) od 72 + 600 do 75 + 400: $Q_1 = 1{\cdot}78$ m³, $t_1 = 0{\cdot}33$ *m.*, R = 0·22, c = 22·7, $v = 0{\cdot}795$ *m.* F = 2·39 m², $B_1 = 10{\cdot}85$ *m.*, $\frac{t_1}{B_1} = \frac{1}{33}$.

Obliczone w powyższy sposób normalne profile poprzeczne przedstawiono graficznie na oddzielnym planie, gdzie uwidoczniono głębokości i szerokości średniej i najmniejszej wody normalnej.

Normalne profile poprzeczne dopływów.

Za podstawę obliczenia przekrojów poprzecznych dopływów objętych projektem regulacyjnym przyjęto:

a) dla średniej wody normalnej ilość wody otrzymaną z pomiaru na Białe w danej przestrzeni rzeki;

b) dla wody wielkiej znane wzory Iszkowskiego.

Spółczynnik chropowatości *n* przyjęto: dla Wontoku, który nie toczy żwiru i ma wyrobione łożysko n = 0·025; dla innych dopływów znoszących żwir i zarastających trawą (Strusinki, Zimnej wody, Radlicy i Karwodży) n = 0·030.

Z przeprowadzonego w tym celu obliczenia, również według wzoru Kuttera, okazał się następujący wynik:

1. Wontok. Dorzecze F = 86·17 km²: $q_2 = 0{\cdot}005$ m³ (według pomiaru) I = 0·00124 n = 0·025. Dno profilu trapezowego przyjmuje się szerokości 2·5 m., nachylenie zaś szkarp 1 : 2.

a) Przepływ średniej wody normalnej przy głębokości 0·3 metrów $Q_2 = F.\ q_2 = 0{\cdot}431$ m³, powierzchnia przekroju = 0·93 m², obwód zwilżony = 3·84 m. R = 0·24, c = 28·4, $v = c\sqrt{RI} = 0{\cdot}489$ m., $Q_2 = 0{\cdot}93 \times 0{\cdot}489 = 0{\cdot}454$ m³ (wobec potrzeby 0·431 m³).

Przepływ wielkiej wody przy głębokości 3·20 metrów: $Q_4 = C_h$ m. h. F. według Iszkowskiego.

Dla kategoryi II. $C_h = 0{\cdot}07$ (teren pagórkowaty); m = 7·46, h = 1 $q_4 = 0{\cdot}5222$ m³ z 1 km² na sekundę.

$Q_4 = 0{\cdot}5222 \times 86{\cdot}17 = 44{\cdot}98$ m³, powierzchnia przekroju = 28·48 m², obwód zwilżony = 16·7 m., R = 1·7, I = 0·00124, c = 43·85, v = 2·012 m, $Q_4 = 57{\cdot}37$ m³ (co wobec potrzeby 44·98 m³ zupełnie wystarcza).

2. Strusinka. Dorzecze = F = 7·79 km², I = 0·003, $q_2 = 0{\cdot}005$ (jak przy Wontoku), n = 0·030. Profil przyjmuje się o szerokości dna 0·3 m. a nachyleniu szkarp 1 : 1·5.

a) Przepływ średniej wody normalnej przy grubości warstwy = 0·2 m.

Do odprowadzenia $Q_2 = q_2$. $F = 0{\cdot}005 \times 7{\cdot}79 = 0{\cdot}039$ m³. Profil zaś odprowadza przy głębokości wody = 0·2 m. (powierzchnia f = 0·12 m², obwód zwilżony p = 1·02 m. $R = \frac{f}{p} = 0{\cdot}117$, I = 0·003, $v = 18{\cdot}2 \times 0{\cdot}0187 = 0{\cdot}341$ m.).

$Q_2 = f$, $v = 0{\cdot}12 \times 0{\cdot}341 = 0{\cdot}041$ m³ (wobec potrzeby 0·039 m³).

b) Przepływ wielkiej wody przy głębokości = 2 m.

Do odprowadzenia według Iszkowskiego $Q_4 = C_h$ m. h. F. — C_h (dla kateg. III) = 0·125 m = 9·6, h = 1, $q_4 = 0{\cdot}125 \times 9{\cdot}6 \times 1 \times 1 = 1{\cdot}20$ m³ z 1 km² na sekundę.

(Maximum opadu w dorzeczu Strusinki było 27. sierpnia 1882: 153·8 mm., co przedstawia ilość 2m³ z 1 km² na sekundę, q_2 = zatem 60% maksymalnego opadu). $Q_4 = 9{\cdot}35$ m³. Przyjęty zaś profil przy głębokości wody = 2 m. odprowadza (powierzchni profilu = f = 6·6 m², obwód zwilżony = p = 7·5 m., $R = \frac{f}{p} = 0{\cdot}88$, I = 0·003, c = 32·3, v = 1·657 m.) $Q_4 = 10{\cdot}936$ m³ (wobec potrzeby 9·35 m³).

3. Zimna woda. Dorzecze = F = 2·37 km², $q_2 = 0{\cdot}0245$ m³ (z pomiaru); I = 0·009, n = 0·030. Profil przyjmuje się o szerokości dna = 0·3 m., a nachyleniu szkarp 1 : 1·5.

a) Przepływ średniej wody normalnej przy głębokości wody = 0·16 metrów.

Do odprowadzenia $Q_2 = q_2$ F = 0·057 m³. Profil zaś przy głębokości wody 0·16 m. odprowadza (f = 0·086 m², p = 0·88 m., R = 0·1, I = 0·009, n = 0·030; c = 17·7, v = 0·531 m.)

$Q_2 = 0{\cdot}047$ m³ (różnica nieznaczna wobec potrzeby 0·057 m³, z czego wynika, że grubość warstwy średniej wody wynosić będzie około 18 cm., bo przy głębokości 0·2 m. profil już odprowadza 0·071 m³).

b) Przepływ wielkiej wody przy głębokości 1·0 m.

Do odprowadzenia $Q_4 =$ Ch. m. h. F, $Ch = 0{\cdot}125$ (kat. III. Iszkowskiego) $m = 9{\cdot}9$, $h = 1$, $F = 2{\cdot}37$ km², $q_4 = 1{\cdot}238$ m³ z 1 km² na sekundę.

$Q_4 = 1{\cdot}238 \times 2{\cdot}37 = 2{\cdot}93$ m³. Profil zaś odprowadza przy powyższej głębokości = 1 m. ($f = 1{\cdot}8$ m², $p = 3{\cdot}9$, $R = 0{\cdot}462$, $I = 0{\cdot}009$; $n = 0{\cdot}030$; $c = 27{\cdot}7$, $v = 1{\cdot}786$ m.) $Q_4 = 3{\cdot}21$ m³ (wobec potrzeby 2·93 m³).

4. Radlica. Dorzecze $F = 15{\cdot}21$ km², $q_2 = 0{\cdot}0245$ m³ (z pomiaru) $I = 0{\cdot}0045$ $n = 0{\cdot}030$. Profil poprzeczny przyjmuje się trapezowy o szerokości dna = 1 m. a nachyleniu szkarp 1 : 2.

a) Przepływ średniej wody normalnej przy grubości warstwy wody = 0·3 m.

Do odprowadzenia $Q_2 = q_2$, $F = 0{\cdot}373$ m³. Profil zaś odprowadza (przy $f = 0{\cdot}48$ m²; $p = 2{\cdot}34$ m., $R = 0{\cdot}20$, $I = 0{\cdot}0045$; $n = 0{\cdot}030$, $c = 22{\cdot}0$, $v = 0{\cdot}66$) $Q_2 = 0{\cdot}317$ (wobec potrzeby 0·373 m³ — różnica nieznaczna).

b) Przepływ wielkiej wody przy głębokości = 1·8 m.

Do odprowadzenia $Q_4 =$ Ch. m. h. F., $Ch = 0{\cdot}125$, $m = 9{\cdot}24$, $h = 1$, $q_4 = 1{\cdot}155$ m³ z 1 km² na sekundę.

$Q_4 = 17{\cdot}57$ m³. Profil zaś odprowadza przy głębokości = 1·8 m. ($f = 8{\cdot}28$ m²; $p = 9$ m; $R = \frac{f}{p} = 0{\cdot}92$; $I = 0{\cdot}0045$, $n = 0{\cdot}030$; $c = 32{\cdot}66$, $v = 2{\cdot}100$ m.) $Q_4 = 17{\cdot}388$ m³ (wystarcza wobec potrzeby 17·57 m³).

5. Karwodża. Dorzecze $F = 16{\cdot}05$ km², $I = 0{\cdot}006$, $n = 0{\cdot}030$. Przyjmuje się profil trapezowy o szerokości dna = 0·5 m., a nachyleniu szkarp 1 : 1·5.

a) Przepływ średniej wody normalnej przy głębokości = 0·2 m. $q_2 = 0{\cdot}005$ m³ (jak dla Wontoku).

$Q_2 = q_2$. $F = 0{\cdot}080$ m³. Profil odprowadza (przy $f = 0{\cdot}16$ m³, $p = 1{\cdot}22$; $R = 0{\cdot}131$; $I = 0{\cdot}006$, $n = 0{\cdot}030$; $c = 19{\cdot}0$; $v = 0{\cdot}532$ m.) $Q_2 = 0{\cdot}085$ m³.

b) Przepływ wielkiej wody przy głębokości = 2·1 m.

Do odprowadzenia; $Q_4 =$ Ch. m. h. F., $Ch = 0{\cdot}125$ (kat. III.); $m = 9{\cdot}2$; $h = 1$ $q_4 = 1{\cdot}15$ m³ pro 1 km² i sek.

$Q_4 = q_4$. $F = 18{\cdot}46$ m³. Profil zaś odprowadza (przy $f = 7{\cdot}665$ m², $p = 8{\cdot}1$ m.; $R = 0{\cdot}946$ m, $I = 0{\cdot}006$; $n = 0{\cdot}030$; $c = 32{\cdot}86$; $v = 2{\cdot}474$ m). $Q_4 = 18{\cdot}96$ m³ (co wobec potrzeby 18·46 m³ wystarcza).

Co do profilu podłużnego Karwodży nadmienia się, że z powodu znacznego spadu zaprojektowano stopień w profilu 0 + 336 (wysokości 2 metrów) umożliwiający pozostawienie istniejącego tam młyna wodnego, który inaczej musiałby być wywłaszczonym.

Konstrukcya i dyspozycya budowli regulacyjnych.

Dla ubezpieczenia brzegów, skoncentrowania wody, zamknięcia starych i odciętych ramion, oraz ustalenia, zadrzewienia i zamulenia szutrowisk proponuje się budowę opasek, kierownic, ostróg, płotków i obitek faszynowych wedle typów zamieszczonych na osobnym planie. Stosownie do materyału, jaki się ma do dyspozycyi, oraz możliwości pogłębienia łożyska zaprojektowano budowle faszynowe w dolnej przestrzeni (od 0. + 000 do 21 + 000), gdzie krzywa wyrównania wskazuje przeważnie na podniesienie się dna, gdzie zatem mogą być wykonane definitywne budowle, a przytem w braku kamienia inne budowle wypadłyby za drogo; powyżej zaś km. 21, gdzie brak faszyny wiklowej, a obok tego spodziewanem jest prawie wszędzie pogłębienie, budowle zdolne do osiadania bez narażenia całości objektu jak: wałki zatapiane (faszynowe wypełniane grubym żwirem), które następnie po wyrobieniu się i ustaleniu łożyska mają być skonsolidowane ka-

mieniem. Nie wyklucza to jednak wcale możliwości użycia wałków nawet w dolnej przestrzeni, zwłaszcza w przekopie Świebodzińskim, gdzie jest oczekiwane znaczniejsze pogłębienie, w górnych zaś partyach innych budowli jak np. palowanych profili inż. Schindlera zwłaszcza powyżej potoku Wojnarowy, gdzie z powodu występującego sporadycznie skalistego dna znaczniejsze pogłębienie nie jest ani możliwem, ani zamierzonem.

Celem uzyskania regularnego profilu rzeki proponuje się łagodne szkarpy dla budowli równoległych od strony rzeki (1 : 2), natomiast ostre szkarpy ze względów oszczędnościowych od strony przeciwnej (1 : 1). Budowle poprzeczne otrzymać mają nachylenie szkarp 1 : 1 z góry, a 1 : $1^1/_2$ z dołu. Szerokość koron opasek na brzegu wklęsłym, kierownic (tam równoległych) i ostróg faszynowych wynosić ma 2 metry, szerokość zaś korony opasek faszynowych na brzegach wypukłych 1·5 m.

Opaski na brzegach wklęsłych, kierownice i ostrogi z materyałów mieszanych (wałków i kamieni), otrzymać mają korony o połowę słabsze od faszynowych, tj. szerokości 1 m, opaski zaś takie same na brzegach wypukłych koronę o szerokości 0·6 m.

Dla zamknięcia starych łożysk i ustalenia szutrowisk proponuje się od 0 + 000 do 52 + 000 płotki 3-rzędowe, powyżej zaś płotki 2-rzędowe.

Wzniesienie koron budowli równoległych nad średnią wodą normalną na brzegach wklęsłych, narażonych podobnie jak i przeciętne wzniesienie koron ostróg, proponuje się na 0·5 m, na brzegach zaś wypukłych na 0·3 m. Budowle prostopadłe mają być wykonane z wzniesieniem 1% od linii normalnej do istniejącego brzegu.

Dla ułatwienia zestawienia kosztorysu wypośrodkowano dla projektowanych budowli następne głębokości pod średnią wodą normalną w metrach.

Przestrzeń rzeki		Opaska na brzegu wklęsłym typ Nr. I i 1	Opaska na brzegu wypukłym typ Nr. Ia i 1a	Kierownica typ Nr. II i 2	Ostroga i poprzecznica (trawersa) typ Nr. III i 3	Płotki typ Nr. IV, 4 i 5
od	do					
0+000	21+000	1·50	1 00	2·00	1·50	0·60
21+000	38+000	1·20	0·80	1·60	1·20	0·55
38+000	52+000	0·90	0·70	1·20	0·90	0·50
52+000	66+000	0·90	0 70	1·00	0·90	0·45
66+000	75+480	0·75	0·55	0·80	0·75	0·40

Jako zasadę przy dyspozycyi budowli wodnych przyjęto:

1) ubezpieczenie obu brzegów w przekopach opaskami, a to z dwóch powodów: najpierw, ponieważ z góry niewiadomo, na który brzeg nurt się przerzuci, a powtóre, ażeby nie narażać właścicieli nadbrzeżnych na zrywanie gruntów poza granicą wykupionego dla celów regulacyi terenu;

2) w otwartem zaś łożysku ubezpieczenie wklęsłego brzegu projektowanej trasy budowlami podłużnemi, wypukłego zaś budowlami poprzecznemi, a to w celu umożliwienia zwężenia trasy, gdyby takowe w przyszłości ze zmianą stosunków ekonomicznych okazało się dla spławu potrzebnem. Nadmienia się przytem, iż wkreślone w sytuacyi szczegółowej budowle mają na celu tylko umożliwienie zestawienia przybliżonego kosztorysu bez pretensyi, aby budowa miała być wedle tej dyspozycyi wykonaną, gdyż zanim budowa zostanie rozpoczętą, rzeka pozmienia już swe łożysko, tak iż kierownik budowy corocznie będzie musiał przeprowadzać zdjęcie, projektować trasą i rozkład budowli, oraz przedstawiać powołanym do tego władzom program budowy na rok następny.

Długość projektowanych budowli regulacyjnych wynosi wedle specyalnego wykazu (Nr. tabeli 39):

a) w powiecie Tarnowskim 65·244 metr. na długości rzeki 45·850 m., czyli 1·423 m. budowli na 1 m. rzeki;

b) w powiecie Grybowskim 30·445 metrów na długości rzeki 29·630 m. czyli prawie 1 m. budowli na 1 m. rzeki;

na całej zaś przestrzeni 75·480 m. rzeki, 95·689 m. bieżących budowli, czyli 1·267 m. budowli na 1 m. rzeki.

Ilość więc projektowanych budowli wodnych jest wcale skromną wobec przeprowadzonych w krajach alpejskich regulacyj rzek górskich, przy których z reguły na 1 metr bieżący rzeki przypada 2 metry i więcej budowli, t. j. oba brzegi w całej długości (przy odpowiedniem zastosowaniu trawers i zamknięć) bywają zabezpieczane.

Przekopy.

Ze względu na ruchomy materyał, w jakim jest położone dno projektowanych przekopów 0·37 m. pod wodą zerową, a 0·30 m. pod średnią wodą normalną, projektuje się przekopy samoczynne o szerokości dna wrzynki $= {}^1/_4$ szerokości normalnej wody a szkarpach $1 : {}^1/_2$ wykonanych w stopniach co 1 m. wysokości.

Projektowana szerokość dna przekopów wynosi tedy:

1. od $0 + 000$ do $10 + 345 : 5{\cdot}5$ metrów;
2. od $10 + 445$ do $41 + 700 : 5{\cdot}0$ metrów;
3. od $41 + 700$ do $69 + 000 : 4{\cdot}0$ metrów;
4. od $69 + 000$ do $75 + 480 : 3{\cdot}5$ metrów.

W dolnej przestrzeni, gdzie mogą być prawie wyłącznie tylko budowle faszynowe zastosowane, zabezpieczenie brzegów nastąpić może dopiero po zrealizowaniu się przekopów; natomiast powyżej km. 21 proponuje się ubezpieczenie jednego brzegu równocześnie z wykonaniem przekopu. Z tego powodu oś przekopów na przestrzeni od $0 + 000$ do $21 + 000$ znajdować się musi w środku projektowanego łożyska w liniach prostych, a w odległości około ${}^1/_3$ części szerokości normalnej od wypukłego brzegu w łukach. Powyżej klm. 21 proponuje się wykonanie przekopów wzdłuż projektowanych brzegów wypukłych, które mają być równocześnie zabezpieczone, tak ażeby profil rzeki regularnie mógł się wyrobić.

Ze względu na ten sposób wykonania przekopów uważano za potrzebne przy obliczeniu wykupna gruntów pod przekopy wliczyć pas gruntu

o szerokości 5 metrów po obu brzegach przekopów na przestrzeni od 0 + 000 do 21 + 000, podczas gdy powyżej km. 21 liczono tylko taki sam pas gruntu po jednym brzegu, który z góry nie jest zabezpieczonym.

Profile konsumcyjne wielkiej wody.

Dla obliczenia niwelety wałów projektowanych na Białe między krytym mostem a ujściem obrano 3 najniekorzystniejsze profile inundacyjne, mianowicie:

1. między młynówką Tarnowską a ujściem profil 0 + 800, gdzie ilość wielkiej wody powyżej już obliczono, wynosić ma 1.127 m³;

2. między Wontokiem a młynówką Tarnowską 2 profile: 3 + 900 i 7 + 100, dla której to przestrzeni objętość przepływu wielkiej wody wypośrodkowaro na 1·106 m³.

Objętość przepływu wielkiej wody obliczono dla stanu z r. 1813 tak w istniejących profilach jak i w profilach zwężonych, jakie powstałyby po wykonaniu regulacyi a wynik obu obliczeń zamieszczono w osobnych tabliczkach pod odnośnymi profilami inundacyjnymi Biały.

Z obliczenia okazało się, iż nawet w zwężonych profilach przepłynie ilość wielkiej wody nadzwyczajnej bez podniesienia zwierciadła wody wskutek wałów w profilu 0 + 800 i 7 + 100, a jedynie w profilu 3 + 900 wypadnie podnieść wały o (199·062 — 198·882) = 0·180 m., objętość przepływu bowiem wynosi:

1. w profilu 0 + 800 przy stanie + 5·06 nad projektowaną średnią wodą normalną: 1.311·1 m³ (wobec potrzeby odprowadzenia 1.127 m³);

2. w profilu 3 + 900 przy stanie + 5·70 nad projektowaną średnią wodę normalną: 1.128·0 m³ (wobec potrzeby odprowadzenia 1.106 m³);

3. w profilu 7 + 100 przy stanie + 5·652 = (201·730 — 196·078) nad projektowaną średnią wodą normalną: 1201·8 m³ (wobec potrzeby 1.106 m³).

Z powodu niedostatecznego otworu pod mostem kolejowym następuje spiętrzenie wielkiej wody, które wedle używanego przez inżynierów francuskich wzoru $X = \frac{V_1^2 - V^2}{2g}$ obliczono następnie:

Ilość nadzwyczajna wielkiej wody $Q_1 = 1.106$ m³.

Powierzchnia profilu inundacyjnego między wałami powyżej mostu $f = 564$ m²;

średnia chyżość wielkiej wody w niezwężonym profilu powyżej mostu $V = \frac{Q_1}{f} = 1·96$ m.;

otwór mostu kolejowego: $f_1 = 298$ m²;

spółczynnik kontrakcyi $\mu = 0·9$, chyżość w. wody pod mostem: $V_1 = \frac{Q_1}{\mu f_1} = 4·12$ m.

spiętrzenie $X = 0·67$ m.

Naznaczone w profilu podłużnym i przekrojach poprzecznych spiętrzenie wielkiej wody z r. 1867 na moście kolei Karola Ludwika jest znacznie wyższe, tłumaczy się jednak tą okolicznością, iż podówczas istniał środkowy filar w łożysku Biały, który wskutek podmulenia runął wraz z całą konstrukcyą mostową do rzeki i przez to tak nadzwyczajne spiętrzenie spowodował.

Zawsze jednak otrzymano z rachunku znaczne spiętrzenie, które wywołuje ogromną chyżość wielkiej wody = 4·12 m. tak, iż żadna budowla ochronna pod tym mostem się nie utrzyma; przeciw czemu jednak może być tylko zastosowany jedyny środek, t. j. powiększenie mostu.

Długość cofki wywołanej mostem kolejowym (obliczona według tablic Rühlmanna przy głębokości w. wody = 6·57 m., spadzie I = 0·000862) wynosi 6.450 metrów; wysokość spiętrzenia zaś w km. 7 (przy ujściu Wontoku) t. j. w odległości 1.080 m. powyżej mostu kolejowego wynosi 0·467 m. Do tej cofki zastosowano też niweletę wałów, przyjmując powyżej km. 7 rzeki z powodu powiększenia odstępu wałów obejmujących powyżej tego także potok Wontok cofkę poziomą.

(Powyżej gościńca rządowego, gdzie się kończy wał prawy, zaprojektowano potrzebne podniesienie brzegów Wontoku do wysokości poziomej cofki Biały).

Dla uwidocznienia, o ile zaprojektowane normalne profile poprzeczne wpłyną na przepływ wód wielkich, obliczono nadto objętość przepływu przy stanie wielkiej wody z r. 1884 w 2 najniekorzystniejszych (najgłębszych) przekopach: Pawłusińskim

(8 + 600) i Świebodzińskim (12 + 700); a obliczenie odnośne okazuje, iż konsumcya tych zwężonych profili (między brzegami) wynosi 702·5 względnie 690·6 m³, podczas gdy ilość wielkiej wody z r. 1884 pod Krytym mostem (7 + 592) wynosi 700·9 m³. Ten korzystny rezultat przypisać należy zwiększeniu spadu osiągniętemu przez złagodzenie serpentyn i sprostowanie.

Wymiary wałów i objektów w wałach.

Szerokość korony wałów przyjęto (zgodnie z projektami rządowymi) na 3 m., nachylenie szkarp od wody 1 : 2, od lądu 1 : 1·5, wzniesienie zaś korony nad projektowaną wielką wodą 0·5 m. (w projektach rządowych 2 stopy).

Dla odprowadzenia wody z przyległych gruntów zaprojektowano cały szereg szluz i przepustów, które mają być zbudowane z materyału trwałego (szluzy kamienne, przepusty betonowe), a których progi celem umożliwienia należytego osuszenia znajdować się mają na wysokości + 0·20 m. nad projektowaną średnią wodą normalną.

Objekty te przeprowadzić mają wielką wodę (obliczoną według wzorów Iszkowskiego) przy pełnem zanurzeniu otworu o wysokości ciśnienia = 0·3 m.

Jeden otwór szluzy (0·8 szerokości, 0·9 m. wysokości) o przekroju = 0·65 m² przeprowadza $Q_4 = \mu\ 0{\cdot}65\ \sqrt{2\,g\,h}$ według Wexa i Bornemanna $\mu = 0{\cdot}4988 + 0{\cdot}14965\ \sqrt{\frac{a}{b}} + 0{\cdot}00305\ b$;

(b = szerokość szluzy, a = wysokość otworu prostokątnego o przekroju szluzy (0·56 m²), $H_2 = 1{\cdot}20$ m. stan wody poniżej szluzy).

$Q_4 = 0{\cdot}67.0{\cdot}65\ \sqrt{20.0{\cdot}3} = 1{\cdot}058$ m³.

Przy tej samej wysokości ciśnienia (0·3 m.) przeprowadzają przepusty według wzoru Weisbacha

a) przy średnicy d = 0·5 m. (przekrój proponowany = p = 0·1963 m³ $v = \sqrt{\frac{2\,g\,h}{1 + \xi\frac{l}{d}}} = 1{\cdot}8$ m.) $Q_4 = p.\ v = 0{\cdot}353$ m³;

b) przy średnicy d = 0·4 m. p = 0·143 m² (otwór) v = 1·733 m. $Q_4 = 0{\cdot}247$ m³;

c) przy średnicy d = 0·3 m. p = 0·08 m² v = 1·6 m. $Q_4 = 0{\cdot}128$ m³.

Ilość wielkiej wody, jaką mają odprowadzić objekty i ich wymiary, przedstawiają się następnie:

a) Wał prawy

1. Profil wału 1 + 257: przepust betonowy Nr. 1 o średnicy 0·5 m. dla odprowadzenia wody z Klikowy;

2. Profil 1 + 495: objekt na starem łożysku Biały w Klikowie F (dorzecze) = 1·78 km², $q_4 = C_h$. m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}040$, m = 10, h = 1, $q_4 = 0{\cdot}4$ m³, $Q_4 = 0{\cdot}712$ m³.

Projektuje się szluzę Nr. 1 o jednym otworze.

3. Profil 2 + 465: objekt na rowie granicznym między Klikową a Chyszowem:

F = 4·09 km², $q_4 = C_h$. m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}055$ (woda spływa z pagórków Tarnowa) m = 9·8, h = 1, $q_4 = 0{\cdot}539$ m³, $Q_4 = 2{\cdot}204$ m³.

Projektuje się szluzę Nr. 2 o 2 otworach.

4. Profil 2 + 910: przepust Nr. 2 o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody z rowu polnego;

5. Profil 3 + 491: przepust Nr. 3 o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody z rowu polnego w Chyszowie;

powyżej młynówki Tarnowskiej:

Profil 1+0·22: objekt na starem łożysku Biały w Chyszowie: F = 1·32 km², $q_4 = C_h$ m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}040$, m = 10, h = 1, $q_4 = 0{\cdot}40$ m³, $Q_4 = 0{\cdot}528$ m³.

Projektuje się szluzę Nr. 3 o jednym otworze;

7. Profil 1 + 448: przepust Nr. 4 o średnicy 0·5 m. na kolejowym rowie materyałowym;

8. Profil 2 + 398: przepust Nr. 5 o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody z pól w Strusinie;

9. Profil 2 + 842: przepust Nr. 6 o średnicy 0·4 m. na rowie drogi rządowej.

(Ilość objektów w wale prawym: 3 szluzy, 6 przepustów).

b) Wał lewy.

1. Profil 0 + 173·5: objekt na rowie osuszającym w Świerczkowie:

$F = 4{\cdot}26$ km², $q_4 = C_h$ m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}04$, $m = 9{\cdot}8$, $h = 1$, $q_4 = 0{\cdot}392$ m³, $Q_4 = 1{\cdot}661$ m³.

Projektuje się szluzę Nr. 1 o dwóch otworach.

2. Profil 0 + 334: przepust Nr. 1 o średnicy 0·5 m.

3. Profil 0 + 600: przepust Nr. 2 o średnicy 0·3 m.

4. Profil 1 + 272: objekt na starem Bialisku w Świerczkowie:

$F = 1{\cdot}18$ km², $q^4 = C_h$. m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}03$ (nizina), $m = 10$, $h = 1$, $q_4 = 0{\cdot}3$ m³, $Q_4 = 0{\cdot}354$ m³.

Projektuje się przepust Nr. 3 o średnicy 0·5 m.

5. Profil 2 + 600:

$F = 1{\cdot}02$ km², $q_4 = C_h$. m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}03$, $m = 10$, $h = 1$, $q_4 = 0{\cdot}3$ m³, $Q_4 = 0{\cdot}306$ m³.

Projektuje się przepust Nr. 4 o średnicy 0·5 m.

6. Profil 2 + 946: przepust Nr. 5 o średnicy 0·3 m.

7. Profil 3 + 788: objekt na starem łożysku Biały:

$F = 2{\cdot}84$ km², $q_4 = C_h$. m. h. 1, $C_h = 0{\cdot}03$, $m = 9{\cdot}86$, $h = 1$, $q_4 = 0$, $Q_4 = 0{\cdot}841$ m³.

Projektuje się szluzę Nr. 2 o jednym otworze.

Powyżej potoku Brodki:

Profil 0 + 007: przepust Nr. 6 o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody z niziny.

(Razem 2 szluzy i 6 przepustów w wale lewym). Projektem objęte jest także pogłębienie rowu Chyszowskiego, wpadającego do Biały przez projektowaną szluzę Nr. 2 w wale prawym (profil 2 + 465) na długości 4 kilometrów.

Obwałowanie Dunajca.

Z pomiędzy karpackich dopływów Wisły najgwałtowniejszą i najgroźniejszą rzeką jest Dunajec, który wypływa z najwyższych w Galicyi gór tatrzańskich i toczy najtwardsze, najtrudniejsze do starcia kamienie i żwiry granitowe. W dolnym biegu Dunajca między ujściem Biały a Wisłą ulegają wprawdzie żwiry granitowe prawie zupełnemu starciu, tak, iż poniżej Żabna znajduje się w łożysku Dunajca tylko gruby piasek, mimo to jednak stany wód wielkich są tu nadzwyczaj wysokie, a przelewające się przez prawy brzeg Dunajca wody zatapiają nie tylko całą dolinę tej rzeki w powiecie Tarnowskim, lecz także dolinę Żabnicy i Brnia oraz Powiśle w powiatach Dąbrowskim i Mieleckim. Dla ochrony nadbrzeżnych gruntów od powodzi zbudowano też przed kilku wiekami wały inundacyjne w gminach Ujście jezuickie, Bieniaszowice, Siedliszowice, Janikowice aż do Otfinowa (wały te uwidocznione są na starych mapach, znajdujących się w archiwum Siedliszowieckiem a sporządzonych w r. 1678 przez Stanisława Giermana, zaprzysiężonego geometrę) a również i c. k. władze rządowe zajmowały się gorliwie naprawianiem starych wałów, uszkodzonych powodzią w r. 1813, zarówno jak i projektowaniem nowych między Otfinowem a mostem kolejowym w Bogumiłowicach.

W tym celu podzielił c. k. Urząd nawigacyjny w Nowym Sączu prawy wał Dunajca na 6 sekcyj: 1) od ujścia aż do dworu w Otfinowie;

2) od Otfinowa do Niedomic (Biskupic radłowskich);

3) od Niedomic do Partynia;

4) od Partynia do Biały;

5) prawy wał Biały od wzgórza w gminie Biała do mostu na Biale kolei Karola Ludwika:

6) prawy wał Dunajca od ujścia Biały do mostu kolejowego w Bogumiłowicach wraz z lewym wałem Biały.

Wedle memoryału inżyniera Radwana z roku 1862 (znajdującego się w aktach c. k. Starostwa w Tarnowie) akcya władz urzędowych koło obwałowania prawego brzegu Dunajca obejmuje 3 okresy: 1. od roku 1813 do 1839, w którym obwałowania wykonane były przeważnie na koszt stron prywatnych (odbudowanie wałów zniszczonych powodzią w r. 1813 w Pałuszycach. Siedliszowicach, Otfinowie i Czyżowie wskutek dekretu gubernialnego z 8. kwietnia 1814 roku l. 3.990 uskutecznione przez inżyniera Gottharda robotnikiem pańszczyźnianym);

2. od r. 1839 do r. 1844, w którym naprawa wałów otfinowskich i czyżowskich po powodzi w r. 1859 wykonaną została wraz z budową podwójnego przekopu pod Czyżowem i Otfinowem;

3. wreszcie od r. 1844 do 1862, w którym Ministerstwo handlu po czterech w krótkich odstępach czasu powtarzających się powodziach (w r. 1837, 1839, 1843 i 1845) widziało się spowodowanem zarządzić na koszt skarbu państwa sporządzenie operatów wałowych, oraz udzielić na budowę wałów zaliczek z których $^1/_3$ część przyznaną być miała jako bezzwrotna zapomoga.

Z tego trzeciego okresu datuje się budowa niskiego wału powyżej Otfinowa, oraz sekcyi 3. wału pomiędzy Partyniem a Niedomicami (wykonanego w r. 1846 i 1847 przy zasiłku z państwowego funduszu budowli wodnych w kwocie 5.584 zł. 42 ct. m. kon.) zresztą zaś tylko cały szereg projektów i kosztorysów inżyniera Jüttnera, Wernera, Gostkowskiego i Radwana, które z powodu cofnięcia zasiłków przez Ministerstwo handlu wcale do dziś dnia nie weszły w wykonanie.

Gdy więc obecnie wskutek uchwały sejmowej z dnia 21. grudnia 1885 zamierzoną jest regulacya Biały z obwałowaniem jej dolnej przestrzeni, które osiągnąć może swój cel tylko przy równoczesnem obwałowaniu prawego brzegu Dunajca, sprawa wykończenia prawego wału Dunajcowego stała się piekącą tembardziej, że z powodu wykonanego już przy regulacyi Kisieliny lewego wału Dunajca między Radłowem a Wietrzychowicami otwarty prawy brzeg tej rzeki jeszcze bardziej na wylewy jest narażonym.

Co do wykończenia lewego wału Dunajca między Radłowem a mostem kolejowym w Bogumiłowicach zauważa się, iż wskutek polecenia Wydziału krajowego z r. 1886 inżynier biura melioracyjnego Sikorski zajmuje się obecnie opracowaniem odnośnego projektu tak, ażeby równocześnie podjąć można roboty na brzegu lewym, skoro budowa wału prawego do Niedomic postąpi.

Długość projektowanego wału.

Ponieważ dolina prawego brzegu Dunajca między Zbyltowską górą a mostem kolei Karola Ludwika w Bogumiłowicach jest już zamkniętą wałem zbudowanym przez to Towarzystwo dla ochrony nasypu kolejowego, zatem projektowany prawy wał Dunajca zaczyna się przy nasypie w Bogumiłowicach i sięga do wału wiślanego w Ujściu jezuickiem z dwoma przerwami na Białe i pagórku Bobrownickim (przy kościele w Jurkowie).

Długość wału od Wisły do Biały wynosi . . .	31.300 m.
od Biały do mostu w Bogumiłowicach	3.389 „
razem	34.689 m.

Trasa

Trasę wału projektowano zgodnie z istniejącymi projektami rządowymi, prowadząc takową wszędzie wyższym terenem i wyzyskując stare wały; zboczenie od trasy wałów istniejących okazuje się w trzech miejscach:

1) między profilem 0+000 do 2+000 w Ujściu jezuickiem i Pałuszycach, które ma na celu ochronę gruntów między starem Dunajczyskiem w powiększej części już zamulonem a dzisiejszem łożyskiem Dunajca;

2) między profilem 4+100 a 5+600 w Siedliszowicach dla ochrony gruntów i domów wystawionych dotąd na zalew;

3) między profilem 7+600 a 10+700 w Otfinowie, gdzie stary wał zbudowanym był wówczas, kiedy Dunajec płynął między Otfinowem a Goruszowem i Pierszycami, celem zabezpieczenia tych 2 gmin ostatnich od wylewu. Podobne przesunięcie trasy wału byłoby jeszcze wskazane między profilem 5+600 a 7+300 dla zabezpieczenia osady Okop oraz między profilem 10+700 a 14+800, jednakże w pierwszem miejscu z powodu położenia domów tuż nad Dunajcem zachodzi trudność poprowadzenia odpowiedniej trasy, budowa zaś wału nowego między profilem 10+700 a 14+800 w Pasiece Otfinowskiej może dopiero wówczas nastąpić, skoro stare łożysko Dunajca należycie się zamuli.

Spad Dunajca

Dla sporządzenia operatów wałowych przeprowadził dawny c. k. urząd nawigacyjny w Nowym Sączu dwukrotną niwelacyą Dunajca w r. 1847 (praktykant Jüttner) i w r. 1854 (Gostkowski).

Z porównania tych dwóch pomiarów z wykonaną w r. 1886 niwelacyą okazuje się, iż dolna przestrzeń Dunajca między Białą a Wisłą wyrobiła sobie bardzo piękny prawie idealny spad, mniejszy przy ujściu i stopniowo wzrastający w górę, co przypisać należy wykonanym od r. 1813 na Dunajcu licznym przekopom, mianowicie: 1) podwójnemu Pałuszyckiemu (wykonanemu przed r. 1819, 2) Partyńskiemu z r. 1824, 3) podwójnemu Otfinowskiemu z r. 1841, 4) wreszcie wykonanemu już najpóźniej przekopowi pod Konarami.

Wskutek tych przekopów pogłębiło się też łożysko Dunajca od roku 1854 prawie na całej przestrzeni poniżej Biały (z wyjątkiem miejscowego podniesienia poniżej wyrabiającego się jeszcze przekopu konarskiego), największe zaś pogłębienie i obniżenie wody zerowej o 0.9 m. znajduje się koło km. 21 0 Dunajca t. j. w tym punkcie, gdzie wielka woda Dunajca była ścieśnioną z obu stron wałami Niedomickim i Radłowskim. To zjawisko w związku z podobnymi objawami wustroju rzeki Wisły dowodzi, że teorya o podnoszeniu się dna wskutek obwałowania do galicyjskiej przestrzeni Wisły i jej dopływów nie znajduje zastosowania. (Do tego rezultatu, jednak w odniesieniu do wszystkich rzek, dochodzi inżynier Fischer

w rozprawie umieszczonej w I. zeszycie tegorocznego wydawnictwa „Zeitschrift“ stowarzyszenia inżynierów i architektów w Wiedniu).

Niwelacyą Jüttnera z r. 1847 (tak wodę zerową, jak i wysokie stany wód z r. 1813 i 1845) wkreślono w przeglądowy profil podłużny Dunajca kolorem czarnym, niwelacyą Gostkowskiego z r. 1854 kolorem zielonym, niwelacyą wreszcie ostatnią wykonaną dla obecnego projektu kolorem niebieskim, wnosząc koty otrzymane z niwelacyj dawniejszych na odnośne punkty dzisiejszego biegu Dunajca z uwzględnieniem zaprojektowanego już w r. 1886, a w międzyczasie wykonanego przekopu pod Świerczkowem. (Wodę zerową odniesiono do wodoskazu Zgłobickiego, gdyż wodoskaz w Żabnie ulegał częstym uszkodzeniom, a odnawiany przez nadzorcę rzek otrzymywał zero na różnych wysokościach.)

Uwidoczniona w tym profilu podłużnym niweleta wody zerowej z r. 1886 (wyrównana praktycznie linią czerwoną) przedstawia następne spady idąc z dołu w górę:

1) od km. 0·0 do km. 18·0 rzeki, J = 0·000355;

2) od km. 18·0 do km. 22·0, J = 0·00044;

3) od km. 22·0 do km. 27·0, J = 0·000676;

4) od km. 27·0 do km. 34·0, J = 0·001 (spad nieco za wielki, który się złagodzi po zrealizowaniu przekopów pod Świerczkowem i Ostrowem między Białą a mostem kolejowym w Bogumiłowicach, gdyż dno i woda Dunajca powyżej tych przekopów koło mostu kolejowego niewątpliwie się obniżą.)

Nadmienia się przytem, że niwelacya Jüttnera widocznie jest błędną, podczas gdy niwelacya Gostkowskiego zgadza się z niwelacyą obecną, spad bowiem absolutny między zerem wodoskazu w Zgłobicach a zerem wody Dunajca przy ujściu wynosi według Gostkowskiego . . . . . 198·553 m.

— 176·190 „

22·363 m.

według niwelacyi zaś z r. 1886 zero w Zgłobicach = . . . 198·493 m.

zero Dunajca przy ujściu . . . . . 176·100 „

22·393 m.

tak, iż różnica wynosi zaledwie 3 centymetry.

Wodoskazy, stany i przebieg wielkich wód.

Na przestrzeni Dunajca, która obchodzi niniejszy projekt, obserwowane są stany wody na 3 wodoskazach:

1) na moście rządowym w Zgłobicach (zero wodoskazu 193·493);

2) na moście kolejowym w Bogumiłowicach (zero 193·932);

3) pod Żabnem (zero prowizorycznego wodoskazu w r. 1886 182·004).

Oprócz tego są do dyspozycyi spostrzeżenia wielkich wód przy ujściu Dunajca do Wisły, gdzie istniał dawniej wodoskaz na Wiśle, oraz marki wielkich wód z r. 1813 i 1845 na szpichlerzu murowanym w Ujściu jezuickiem.

Stany nadzwyczajnych wielkich wód na Dunajcu przedstawiają się według tych obserwacyj następnie:

Rok	Zgłobice	Bogumiłowice	Żabno	Ujście jezuickie
1813	5·14	5·06	6·30	4·58 *)
1845	4·21	3·46	5·50	4·15
1867	4·63	3·87	5·25	—
1884	3·45	3·30	4·65	3·87

*) u Jüttnera 4·96 nad zerem.

Długość projektowanego wału.

Ponieważ dolina prawego brzegu Dunajca między Zbyltowską górą a mostem kolei Karola Ludwika w Bogumiłowicach jest już zamkniętą wałem zbudowanym przez to Towarzystwo dla ochrony nasypu kolejowego, zatem projektowany prawy wał Dunajca zaczyna się przy nasypie w Bogumiłowicach i sięga do wału wiślanego w Ujściu jezuickiem z dwoma przerwami na Białe i pagórku Bobrownickim (przy kościele w Jurkowie).

Długość wału od Wisły do Biały wynosi . . .	31.300 m.
od Biały do mostu w Bogumiłowicach	3.389 „
razem	34.689 m.

Trasa

Trasę wału projektowano zgodnie z istniejącymi projektami rządowymi, prowadząc takową wszędzie wyższym terenem i wyzyskując stare wały; zboczenie od trasy wałów istniejących okazuje się w trzech miejscach:

1) między profilem 0+000 do 2+000 w Ujściu jezuickiem i Pałuszycach, które ma na celu ochronę gruntów między starem Dunajczyskiem w powiększej części już zamulonem a dzisiejszem łożyskiem Dunajca;

2) między profilem 4+100 a 5+600 w Siedliszowicach dla ochrony gruntów i domów wystawionych dotąd na zalew;

3) między profilem 7+600 a 10+700 w Otfinowie, gdzie stary wał zbudowanym był wówczas, kiedy Dunajec płynął między Otfinowem a Goruszowem i Pierszycami, celem zabezpieczenia tych 2 gmin ostatnich od wylewu. Podobne przesunięcie trasy wału byłoby jeszcze wskazane między profilem 5+600 a 7+300 dla zabezpieczenia osady Okop oraz między profilem 10+700 a 14+800, jednakże w pierwszem miejscu z powodu położenia domów tuż nad Dunajcem zachodzi trudność poprowadzenia odpowiedniej trasy, budowa zaś wału nowego między profilem 10+700 a 14+800 w Pasiece Otfinowskiej może dopiero wówczas nastąpić, skoro stare łożysko Dunajca należycie się zamuli.

Spad Dunajca

Dla sporządzenia operatów wałowych przeprowadził dawny c. k. urząd nawigacyjny w Nowym Sączu dwukrotną niwelacyą Dunajca w r. 1847 (praktykant Jüttner) i w r. 1854 (Gostkowski).

Z porównania tych dwóch pomiarów z wykonaną w r. 1886 niwelacyą okazuje się, iż dolna przestrzeń Dunajca między Białą a Wisłą wyrobiła sobie bardzo piękny prawie idealny spad, mniejszy przy ujściu i stopniowo wzrastający w górę, co przypisać należy wykonanym od r. 1813 na Dunajcu licznym przekopom, mianowicie: 1) podwójnemu Pałuszyckiemu (wykonanemu przed r. 1819, 2) Partyńskiemu z r. 1824, 3) podwójnemu Otfinowskiemu z r. 1841, 4) wreszcie wykonanemu już najpóźniej przekopowi pod Konarami.

Wskutek tych przekopów pogłębiło się też łożysko Dunajca od roku 1854 prawie na całej przestrzeni poniżej Biały (z wyjątkiem miejscowego podniesienia poniżej wyrabiającego się jeszcze przekopu konarskiego), największe zaś pogłębienie i obniżenie wody zerowej o 0.9 m. znajduje się koło km. 21·0 Dunajca t. j. w tym punkcie, gdzie wielka woda Dunajca była ścieśnioną z obu stron wałami Niedomickim i Radłowskim. To zjawisko w związku z podobnymi objawami wustroju rzeki Wisły dowodzi, że teorya o podnoszeniu się dna wskutek obwałowania do galicyjskiej przestrzeni Wisły i jej dopływów nie znajduje zastosowania. (Do tego rezultatu, jednak w odniesieniu do wszystkich rzek, dochodzi inżynier Fischer

w rozprawie umieszczonej w I. zeszycie tegorocznego wydawnictwa „Zeitschrift" stowarzyszenia inżynierów i architektów w Wiedniu).

Niwelacyą Jüttnera z r. 1847 (tak wodę zerową, jak i wysokie stany wód z r. 1813 i 1845) wkreślono w przeglądowy profil podłużny Dunajca kolorem czarnym, niwelacyą Gostkowskiego z r. 1854 kolorem zielonym, niwelacyą wreszcie ostatnią wykonaną dla obecnego projektu kolorem niebieskim, wnosząc koty otrzymane z niwelacyj dawniejszych na odnośne punkty dzisiejszego biegu Dunajca z uwzględnieniem zaprojektowanego już w r. 1886, a w międzyczasie wykonanego przekopu pod Świerczkowem. (Wodę zerową odniesiono do wodoskazu Zgłobickiego, gdyż wodoskaz w Żabnie ulegał częstym uszkodzeniom, a odnawiany przez nadzorcę rzek otrzymywał zero na różnych wysokościach.)

Uwidoczniona w tym profilu podłużnym niweleta wody zerowej z r. 1886 (wyrównana praktycznie linią czerwoną) przedstawia następne spady idąc z dołu w górę:

1) od km. 0·0 do km. 18·0 rzeki, $J = 0{\cdot}000355$;

2) od km. 18·0 do km. 22·0, $J = 0{\cdot}00044$;

3) od km. 22·0 do km. 27·0, $J = 0{\cdot}000676$;

4) od km. 27·0 do km. 34·0, $J = 0{\cdot}001$ (spad nieco za wielki, który się złagodzi po zrealizowaniu przekopów pod Świerczkowem i Ostrowem między Białą a mostem kolejowym w Bogumiłowicach, gdyż dno i woda Dunajca powyżej tych przekopów koło mostu kolejowego niewątpliwie się obniżą.)

Nadmienia się przytem, że niwelacya Jüttnera widocznie jest błędną, podczas gdy niwelacya Gostkowskiego zgadza się z niwelacyą obecną, spad bowiem absolutny między zerem wodoskazu w Zgłobicach a zerem wody Dunajca przy ujściu wynosi według Gostkowskiego . . . . . 198·553 m.

$$\begin{array}{rl} & -176{\cdot}190 \text{ „} \\ \hline & 22{\cdot}363 \text{ m.} \end{array}$$

według niwelacyi zaś z r. 1886 zero w Zgłobicach = . . . 198·493 m.

zero Dunajca przy ujściu . . . . . 176·100 „

$$\overline{22{\cdot}393 \text{ m.}}$$

tak, iż różnica wynosi zaledwie 3 centymetry.

Wodoskazy, stany i przebieg wielkich wód.

Na przestrzeni Dunajca, która obchodzi niniejszy projekt, obserwowane są stany wody na 3 wodoskazach:

1) na moście rządowym w Zgłobicach (zero wodoskazu 193·493);

2) na moście kolejowym w Bogumiłowicach (zero 193·932);

3) pod Żabnem (zero prowizorycznego wodoskazu w r. 1886 182·004).

Oprócz tego są do dyspozycyi spostrzeżenia wielkich wód przy ujściu Dunajca do Wisły, gdzie istniał dawniej wodoskaz na Wiśle, oraz marki wielkich wód z r. 1813 i 1845 na szpichlerzu murowanym w Ujściu jezuickiem.

Stany nadzwyczajnych wielkich wód na Dunajcu przedstawiają się według tych obserwacyj następnie:

Rok	Zgłobice	Bogumiłowice	Żabno	Ujście jezuickie
1813	5·14	5·06	6·30	4·58 *)
1845	4·21	3·46	5·50	4·15
1867	4·63	3·87	5·25	—
1884	3·45	3·30	4·65	3·87

*) u Jüttnera 4·96 nad zerem.

Tabelka powyższa wraz z przeglądowym profilem podłużnym okazuje, że stany wielkich wód ściśniętych mostem w Zgłobicach są dosyć wysokie, zniżają się w szerokiem łożysku powyżej ujścia Biały (most kolejowy w Bogumiłowicach ma dostateczną rozpiętość i nie wywołuje wcale szkodliwego spiętrzenia, jak most na Białe), następnie podnoszą się od Ilkowic do Niecieczy, gdzie brzegi są wysokie, a przy ujściu do Wisły, gdzie wezbrany Dunajec napotyka stosunkowo niską wodę na Wiśle — gdyż tak zwana „Krakówka“ później przypływa — znowu się zniżają.

Na podstawie niwelety istniejącej wody zerowej Dunajca oraz stanów wielkich wód zamierzono też zaprojektować początkowo idąc za rządowymi operatami wałowymi wielką wodę Dunajca, wedle linii czerwonej niższej na przeglądowym profilu podłużnym, do której niweleta wału miała być zastosowaną. Do tej niwelety niższej odnoszą się też koty w profilu podłużnym wału i powierzchnie nasypów czerwono nałożone. Po nadejściu jednak reskryptu Ministerstwa rolnictwa z dnia 19. czerwca 1889 l. 8.760, wydanego w sprawie unormowania niwelety wałów nad Wisłą i Sanem w powiecie Tarnobrzeskim zastosowano się do odnośnych wskazówek ministeryalnego departamentu technicznego i obliczono wysokość wału według przepływu wielkiej wody z r. 1813, jak wskazuje linia czerwona na profilach podłużnych i poprzecznych, czerwona linia wyższa na przeglądowym profilu podłużnym, oraz tabela projektu wału Dunajca.

Średnie i maxymalne stany wód Dunajca według wodoskazu w Zgłobicach zestawiono w osobnej tabeli pod K. według poszczególnych miesięcy za czas od roku 1867 do 1889. Średnia arytmetyczna woda Dunajca z całego roku odpowiada stanowi wody na tym wodoskazie + 0·11, średnia arytmetyczna zaś z czasu wegetacyi (od kwietnia do października) stanowi + 0·20 m.

Przebieg wielkiej wody Dunajca z r. 1884 przedstawiono graficznie na 1 formacie planu „Przekroje poprzeczne Dunajca“.

Objętość przepływu wód wielkich.

Obliczona przez oddział techniczny lwowskiego Namiestnictwa ilość wielkiej wody z r. 1884 w Zgłobicach (przy stanie + 3·45) wynosi 2·808 m³, ilość zaś takiejże wody z r. 1867 (przy stanie + 4·63) = 3·724 m³.

Na podstawie tych dwóch dat oraz przyjęcia, że wierzchołek paraboli przepływu przez profil prostokątny mostu w Zgłobicach znajduje się na wysokości — 0·4 wodoskazu, otrzymano zrównanie krzywej przepływu z parametrem = 735·35 a wykładnikiem paraboli = 1·05 = 1 (czyli linii prostej), Q = 735·35 (H + 0·4), podczas gdy linia przedstawiająca objętość przepływu przez profil prostokątny zbliżać się ma do semikubicznej paraboli (z wykładnikiem = 1·5). Niedokładność ta tłumaczy się prawdopodobnie tą okolicznością, że położenie wierzchołka przyjęto za wysoko, nie uwzględniając znajdującej się pod zerem części profilu mostu inundacyjnego, która jest wprawdzie martwą przy średnich wodach ale przy wezbraniu i spiętrzeniu jest zarówno czynną, jak cały profil. Wypośrodkowana wedle powyższego zrównania ilość wielkiej wody z r. 1813 (przy stanie + 5·14) wynosi $Q_1 = 735·35\ (5·14 + 0·4) = 4\,045$ m³ czyli przy dorzeczu F = 5·716,67 km², $q_4 = 0·7$ m³ z km² na sekundę.

Ponieważ stosunek wielkiej wody z r. 1884 do wielkiej wody z r. 1813 na Dunajcu w Zgłobicach wynosi 7 : 10, zupełnie tak samo jak na Białe pod krytym mostem, a w danym wypadku rozchodzi się tylko o surowy przybliżony rezultat, zatem przyjęto powyższą ilość wody wielkiej (0·7 m³ z 1 km² na sekundę) dla wypośrodkowania niwelety wału powyżej Biały, dla dalszej zaś przestrzeni, gdzie całe dorzecze z Kisieliną wpadającą dziś do Dunajca, wynosi F = 7.102·13 według modelów Iszkowskiego $q_4 = 0·7 \times \frac{3·080}{3·110} = 0·69$ m³, $Q_4 = 4·900$ m³.

Obliczona z dorzecza i średniego opadu rocznego Dunajca, który do mostu w Zgłobicach wynosi h = 0·8015 m. dla całego zaś dorzecza h = 0·7971 m. według wzorów Iszkowskiego nadzwyczajna wielka woda pod mostem w Zgłobicach wynosiłaby:

$q_4 = C_h$ m. h. 1, $C_h = 0·290$ (kategorya III. jak dla Biały), m. = 3·11 (dla F = 5,716·67 km²), h = 0·8015, $q_4 = 0·72$ m³. Różnica wynosi zatem zaledwie 2·8%, gdyby zaś przyjęto wierzchołek paraboli niżej, otrzymanoby cokolwiek większą ilość wody.

Wedle obliczeń oddziału technicznego Namiestnictwa ilość wody wielkiej, jaka w r., 1884 przepłynęła przez most w Zgłobicach, wynosi 55% opadu od 16. do 23. czerwca który uwidoczniono na osobnej karcie oraz zestawiono w tabeli pod L.

Profile konsumcyjne wielkiej wody i niweleta wału.

Dla oznaczenia wysokości wału zdjęto 6 profili poprzecznych między Białą a Wisłą, w miejscach najniekorzystniejszych dla przepływu wielkiej wody, gdzie łożysko Dunajca jest zwężone, mianowicie:

1. pod Pałuszycami (na dawnym przekopie) w profilu Dunajca 2 + 1·68;
2. pod Jankowicami w profilu 7 + 430;
3. pod Otfinowem w profilu 10 + 745;
4. na przekopie Konarskim w profilu 16 + 282;
5. w Biskupicach radłowskich w profilu 19 + 520;
6. między Białą a Komorowem w profilu 29 + 0·13.

Minimalny odstęp obustronnych wałów przyjęto na 500 m., współczynnik zaś chropowatości:

a) od Biskupic w dół:

dla łożyska n = 0·025, dla części inundacyjnej n = 0·030;

b) powyżej Biskupic, gdzie rzeka żwir prowadzi:

dla łożyska n = 0·030, dla części inundacyjnej n = 0·035.

Objętość przepływu obliczono tak dla pierwotnie zamierzonej niwelety wody wielkiej i wału (według dawnej metody praktykowanej przez c. k. urzędy nawigacyjne), jak i dla definitywnie do projektu przyjętej niwelety według jedynie racyonalnej metody wskazanej przez ministeryalny departament techniczny, a już poprzednio zastosowanej przy krajowych projektach melioracyjnych.

Wynik obliczenia przepływu wielkiej wody dla niwelety pierwotnej zestawiono w tabliczkach umieszczonych pod odnośnymi profilami poprzecznymi, wynik zaś dla projektowanej ostatecznie niwelety w osobnych tabliczkach nad profilami. Z obliczenia tego okazuje się, że tylko w profilu VI. pod Białą i powyżej tego profilu nie potrzeba podnosić niwelety nad wodę z roku 1813 zresztą zaś okazała się potrzeba podniesienia niwelety, a mianowicie:

w profilu V. w Biskupicach radłowskich o (190·009 — 189·650) = 0·359 m.;

w profilu III. pod Otfinowem o (186·415 — 185·270) = 1·145 m.;

w profilu II. pod Janikowicami o (185·238 — 184·220) = 1·018 m.

W profilach tych, dla których przyjęto spad wielkiej wody identyczny z wodą zerową Dunajca, wynosi objętość przepływu przy ostatecznie przyjętym stanie projektowanej wielkiej wody:

w profilu V. (+ 6·84 nad zerem) 5.073 m³;

w profilu III. (+ 6·50) 4.648 m³;

w profilu II. (+ 6·50) 4.956 m³, (wobec wykazanej powyżej ilości wielkiej wody 4.900 m³, jaka poniżej ujścia Biały ma być odprowadzoną).

Za nadto ściśnione profile poprzeczne (I.) w przekopie Pałuszyckim i (IV.) w przekopie Konarskim nie odprowadzają przy spadzie zerowej wody w danej ilości wody wielkiej (przy stanie + 6·50), na spiętrzenie jednak i podniesienie korony wału reflektuje sie tylko przy przekopie Konarskim, podczas gdy w przekopie Pałuszyckim z powodu niższego stanu wody na Wiśle, jaki napotyka wielka woda Dunajca, oczekiwać należy utworzenia się większego spadu, przy którym konsumcya profilu Pałuszyckiego dorównywać będzie obliczonej objętości 4.900 m³.

I tak, jeżeli się weźmie za podstawę przebieg wielkiej wody z r. 1884 i przypuści tę najniekorzystniejszą ewentualność, że maximum wody na Wiśle dojdzie do stanu + 6·50 nad zerem, otrzyma się następne stany:

najwyższy stan wody Dunajca na wodoskazie Żabno (+ 4·80) 20. czerwca 1884;

czas potrzebny do przepływu maximum wody z Żabna do Ujścia jezuickiego (17 km. przy średniej chyżości wielkiej wody V = 2 m.) = 3 godziny, czyli że maximum wody Dunajca dopłynęła tego samego dnia (20. czerwca 1884) do Wisły;

stan wody na Wiśle w Ujściu jezuickiem 20. czerwca 1884 + 3·65;

maximum wielkiej wody na Wiśle w Ujściu jezuickiem 21. czerwca 1884 + 3·87;

różnica między maximum wody Wisły a stanem, podczas którego maximum wody Dunajca przypływa = 0·22; spad wody zerowej, jaki przyjęto także dla wielkiej,

I = 0,000·355 na długości 2·500 m. przekopu Pałuszyckiego, czyli spad absolutny 0·888 m. powiększy się o wykazaną powyżej różnicę 0·22 m. tak, iż zamiast I = 0,000355 można do obliczenia objętości przepływu przyjąć I = 0,·0044.

Obliczona przy tym zwiększonym spadzie (I = 0,00044) objętość przepływu wielkiej wody w profilu Pałuszyckim wynosi wedle tabliczki zamieszczonej na planie przekrojów poprzecznych Dunajca 4.899 m³ (wobec potrzeby 4.900 m³).

W przekopie natomiast Konarskim (15 + 400 do 16 + 700) długość 1.300 m. powstanie niewątpliwie spiętrzenie, które dosięgnąć może w punkcie 16 + 700 wysokości 0·5 m, tak, iż stan nadzwyczajny wielkiej wody wynosić będzie u dołu przekopu (15 + 400) + 6·50 nad zerem, w górze zaś (16 + 700) + 7·00 nad zerem.

W skutek tego przypuszczalnego spiętrzenia 0·5 m. powiększy się spad relatywny w przekopie z 0,000355 na 0,00076, przepływ zaś w zdjętym profilu 16 + 282 wynosić będzie (przy stanie + 6·84) 5.496 m³ (wobec potrzeby 4.900 m³).

Obliczenie powyższe w przekopie Pałuszyckim i Konarskim daje tylko przybliżony rezultat, gdyż depresya wody przedstawiać się będzie w formie paraboli, nie zaś linii prostej, jak przyjęto w rachunku. Ponieważ jednak całe to obliczenie, jak w ogóle obliczenie przepływu wielkich wód jest tylko przybliżone, zatem dokładność tego rachunku odpowiada całemu założeniu, co do ilości wody wielkiej.

Ponieważ na przestrzeni od km. 22·0 do 27·0 ze spadem I = 0,000676 nie było do dyspozycyi profilu poprzecznego, z któregoby można byłoby obliczyć stan wielkiej wody spiętrzonej na tej przestrzeni, wypośrodkowano takowy z profilu V. (pod Biskupicami) według stosunku spadu $\sqrt{\frac{0,00044}{0,000676}}$ w przybliżeniu na + 6·00 nad zerem i począwszy od km. 22, obliczono cofkę według tablic Rühlmana.

W bieżącym miesiącu zdjął inżynier Sikorski dalsze dwa profile poprzeczne w km. Dunajca 22.180 i 25·770 właśnie na powyższej przestrzeni i obliczył wysokość wody spiętrzonej wałami. Z porównania wysokości stanów wody przyjętych (z przybliżonego obliczenia według zmiany spadu) do niniejszego projektu a stanów wody obliczonych przez inżyniera Sikorskiego okazują się następne różnice:

Kilometer Dunajca	Stan wody przyjęty dla obecnego projektu	Stan wody obliczony przez inżyniera Sikorskiego	Różnica
22 000	+ 6·840	+ 6·620	+ 0·220
23·000	+ 6·410	+ 6·441	— 0·031
24·000	+ 6·150	+ 6·301	— 0·251
25·000	+ 6·000	+ 6·165	— 0·165
26·000	„	+ 6·067	— 0·067
27·000	„	+ 5·991	+ 0·009

Różnice więc są nieznaczne.

Wypośrodkowane więc dla niwelety wału, którego koronę projektuje się na wysokości + 0·5 nad wielką wodą, stany nadzwyczajnej wielkiej wody spiętrzonej wałami przedstawiać się będą następnie:

1. od 0 + 000 do 15 + 400, I = 0,000355	Stan wody:	+ 6·50
2. „ 15 + 400 „ 16 + 700, I = 0,00076	„	od 6·50 do 7·00
3. „ 16 + 700 „ 17 + 500 cofka pozioma	„	+ 7·00
4. „ 17 + 500 „ 22 + 000, I = 0,00044	„	+ 6·84
5. „ 22 + 000 „ 24 + 500 cofka	„	od + 6·84 do + 6·08
6. „ 24 + 500 „ 27 + 000, I = 0,000676	„	+ 6·00
7. „ 27 + 000 „ 29 + 000 cofka	„	od + 6·00 do + 5·12
8. „ 29 + 000 „ 33 + 950, I = 0·001 (most kolejowy)	„	+ 5·06

Punkty załamania i spady niwelety wału obliczone za pomocą projekcyi zwierciadła wielkiej wody na trasę wału zestawiono w osobnej tabeli (Nr. 10.)

Zauważa się przy tem, że z powodu wykonanych w międzyczasie 2 przekopów pod Swierczkowem i Ostrowem dno i woda Dunajca powyżej ujścia Biały się obniży, poniżej zaś ujścia się podniesie. Przed rozpoczęciem zatem budowy wału wypaduie ponownie zdjąć kilka profili poprzecznych między mostem kolejowym w Bogumiłowicach a Niedomicami celem ostatecznego uuormowania niwelety wałów, co jednak nie powinno alterować preliminarza kosztorysowego, gdyż zwiększenie kubatury wałów poniżej Biały zrównoważy jej zmiejszenie między Białą a mostem kolejowym.

Oprócz powyższych dla obliczenia przepływu wielkiej wody zdjętych profili poprzecznych wyrysowano także na odnośnym planie przekroje mostów w Zgłobicach i Bogumiłowicach, z których ostatni wskazuje o ile woda zerowa i dno od r. 1864 do 1886 w tym punkcie się podniosły.

Wymiary wałów i objektów wałowych.

Szerokość korony wału proponuje się podobnie jak przy Biale i wałach nadwiślańskich celem ułatwienia komunikacyi przy obronie w czasie powodzi na trzy metry, nachylenie szkarp od wody 1:2, od lądu 1:1·5 (zgodnie z rządowymi operatami wałowymi). Dla odprowadzenia wód z gruntów ochronionych wałami okazuje się potrzeba zbudowania 7 szluz i 17 przepustów (podobnie jak na Biale kamiennych i betonowych), których progi znajdować się mają 0·20 m. nad średnią arytmetyczną wodą z czasu wegetacyi (+ 0·20), czyli + 0·40 nad zerem a mianowicie:

1. w profilu wału 0 + 250 przepust betonowy Nr. 1. o średnicy 0·3 m. na starem Dunajczysku w Ujściu jezuickiem;

2. w profilu 1 + 480 przepust Nr. 2. o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody z rown polnego na granicy Ujścia jezuickiego i Pałuszyc;

3. w profilu 2 + 500 przepnst Nr. 3. o średnicy 0.3 m. na granicy Pałuszyc (okręgu) i Bieniaszowic;

4. w profilu 4 + 150 przepust Nr. 4. o średnicy 0·3 m. w Siedliszowicach;

5. w profilu 5 + 100 przepust Nr. 5. o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody miejscowej w Siedliszowicach;

6. w profilu 7 + 600 przepust Nr. 6. o średnicy 0·3 m. w Janikowicach;

7. w profilu 8 + 300 przepust Nr. 7. o średnicy 0·3 m;

8. w profilu 9 + 800 przepust Nr. 8. o średnicy 0·3 m. w Otfinowie;

9. w profilu 13 + 0·58 przepust Nr. 9. o średnicy 0·3 m. w Czyżowie;

10. w profilu 13 + 469 objekt w Czyżowie;

dorzecze $F = 2{\cdot}08$ km.^{2} $m = 9{\cdot}9$

$C_h = 0{\cdot}040$ (kategorya II. Iszkowskiego)

$h = 1$

$q_s = C_h$ m. h. $1 = 0{\cdot}396$ m^3

$Q_4 = 0{\cdot}823$ m^3

proponuje się budowę szluzy Nr. 1. o 1 otworze;

11. w profilu 13 + 957 przepust Nr. 10. o średnicy 0·3 m. na granicy Czyżowa i Niecieczy;

12. w profilu 14 + 565 objekt w Niecieczy

$F = 6{\cdot}28$ km^2, $m = 9{\cdot}7$

$C_h = 0{\cdot}04$, $h = 1$

$q_4 = 0{\cdot}388$ m^3, $Q_4 = 2{\cdot}436$ m^3

proponuje się szluzę Nr. 2. o 2 otworach;

13. w profilu 15 + 325 przepust Nr. 11. o średnicy 0·3 m. w Niecieczy;

14. w profilu 15 + 900 objekt na Wontoku Żabieńskim

$F = 6{\cdot}00$ km.^{2}, $q_4 = 0{\cdot}388$ m.^{3}

$Q_4 = 2{\cdot}328$ m.^{3}

proponuje się szluzę Nr. 3. o 2 otworach;

15. w profilu 17 + 814 przepust Nr. 12. o średnicy 0·3 m. w Biskupicach radłowskich;

16. w profilu 19 + 700 objekt na kanale Niedomickim tak zwanym „rządowym“ na granicy Żabna i Biskupic radłowskich

$F = 8{\cdot}04$ km.^{2}, $m = 9{\cdot}6$

$C_h = 0{\cdot}040$, $h = 1{\cdot}000$ m.

$q_4 = 0{\cdot}384$ m.^{3}, $Q_4 = 3{\cdot}087$ m.^{3}

projektuje się szluzę Nr. 4. o 3 otworach;

17. w profilu 22 + 825 przepust Nr. 13. o średnicy 0·3 m. na starym Dunajczysku w Ilkowicach;

18. w profilu 23 + 612 objekt na kanale Partyńskim w Ilkowicach

$F = 4{\cdot}31$ km.^{2}, $m = 9{\cdot}8$

$C_h = 0{\cdot}040$, $h = 1{\cdot}000$ m.

$q_4 = 0{\cdot}392$ m.^{3} $Q_4 = 1{\cdot}690$ m^3

projektuje się szluzę Nr. 5. o 2 otworach;

19. w profilu 27 + 720 objekt na potoku Klikowskim w Bobrownikach wielkich

$F = 14{\cdot}26$ km.^{2}, $m = 8{\cdot}8$

$C_h = 0{\cdot}040$, $h = 1$

$q_4 = 0{\cdot}352$ m.^{3}, $Q_4 = 5{\cdot}019$ m.^{3}

projektuje się szluzę Nr. 6. o 5 otworach;

20. w profilu 30 + 500 przepust Nr. 14. o średnicy 0·5 m. w Biale;

21. w profilu 30 + 800 przepust Nr. 15. o średnicy 0·3 m. w gminie Biała;

Powyżej ujścia Biały:

22. w profilu 0 + 911 objekt na potoku Świerczkowskim

$F = 3{\cdot}49$ km.^{2}, $m = 9{\cdot}83$

$C_h = 0{\cdot}040$, $h = 1{\cdot}000$ m.

$q_4 = 0{\cdot}393$, $Q_4 = 1{\cdot}371$ m.^{3}

projektuje się szluzę Nr. 7. o 1 otworze (ze względu, że część wody z tego terenu opadowego odchodzi poniżej wykazanymi 2 przepustami);

23. w profilu 1 + 700 przepust Nr. 16. o średnicy 0·3 m. w Świerczkowie;

24. w profilu 2 + 991 przepust Nr. 17. o średnicy 0·3 m. dla odprowadzenia wody miejscowej na granicy Świerczkowa i Bogumiłowic.

Dla należytego odwodnienia gruntów objęto kosztorysem także regulacyę Wontoku Żabieńskiego na długości 4·5 km., pogłębienie i odczyszczenie kanału Niedomickiego (3·5 km.) i Partyńskiego (3·5 km.), oraz bardzo ważną regulacyą potoku Klikowskiego między Tarnowem a Dunajcem na długości 8·5 km. Koszta korekcyi reszty rowów odwadniających znajdą pokrycie w rubryce wydatków rozmaitych nieprzewidzianych.

Objaśnienie planów.

Projekt uzupełnienia obwałowania Dunajca traktowano jako szegółowy, gdyż do czasu budowy nie zajdą żadne zmiany w terenie. Trasę Dunajca wrysowano w sytuacyę przeglądową wedle planów udzielonych przez oddział techniczny c. k. Namiestnictwa, w sytuacyą zaś szczegółową wedle zdjęcia wykonanego przed r. 1886 dla starostwa Tarnowskiego przez inżyniera cywilnego Janusza Rypuszyńskiego.

Ponieważ od tego czasu szerokość trasy regulacyjnej została zmienioną, zatem uwidocznione w sytuacyi budowle, które wówczas były projektowane, a w międzyczasie zostały wykonane, mają prawdopodobnie w rzeczywistości odmienne położenie.

III. Zabudowanie potoków w górnem dorzeczu Biały.

Pierwszy projekt dla zabudowania potoków górskich sporządził z polecenia Ministerstwa rolnictwa w r. 1888 c. k. komisarz lasowy Emil Skowroński. Projekt ten obejmował:

1. regulacyą 33 potoków (Strzylawka, Pławianka z Jaworzem, Garówka, Plachówka, Gurbówka, Skarbówka, Barabarówka, Michałowski, Bienczarowa, Florynka (Mosticza), Czertyże, Kamionka, Szklarka, Kochany, Cigła, Klimakówka, Rogozowski, Kiczera, Swistawka, Kunikowa, Jaszkowa, Poruba, Moskwa, Czarna, Makaszówka, Stawisza, Czertyżna, Koloszarówka, Mikosza, Czyrniawka, Banica, Beskid i źródła samej Biały) na długości łącznej 57.200 m. i zalesienie brzegów tych potoków na przeciętnej szerokości 24 m. (137·28 ha.);

2. regulacyę Biały od wiaduktu kolejowego w Grybowie do ujścia potoku Beskid na długości 24.400 m. i zalesienie brzegów na przeciętnej szerokości 30 m. (73·2 ha).

Za podstawę obliczenia przekrojów poprzecznych Biały i dopływów przyjęto przeciętny maxymalny opad w Przemyślu na 24 godzin (11·49 mm.) z którego miałyby projektowane przekroje poprzeczne odprowadzić $72^1/_2\%$, czyli 0·1 m^3 z 1 km^2 na sekundę.

Wykop spowodowany tem zabudowaniem potoków (właściwie ich regulacyą) wynosił:

a) przy dopływach	39.076 m^3
b) przy samej Biale	105.162 „

(z ostatniego zaś wykopu na Biale liczoną była tylko $^1/_4$ część do kosztorysu na przestrzeni między ujściem Stawiszy a Grybowem, tak iż regulacya górnej Biały wymagała tylko 33.942 m^3 wykopu).

Oprócz zalesienia i wykopu projektowano także drenowanie, brukowanie kinet, płotki pojedyncze, podwójne i potrójne na podsiółce faszynowej, 30 zapór drewnianych, rygole i 16.700 m. bież. budowli regulacyjnych, których koszta (robotnika liczono po 60 ct. w, a.) przedstawiały się następnie:

I. Dopływy Biały.

1) 39.076 m^3 wykopu żwiru po 33 ct. . . .	12.895 zł. 08 ct.
2) 107·00 ha. zalesienia szutrowisk wikliną po 25 zł. 10 ct. w. a.	2.685 „ 70 „
3) 137·28 ha. zalesienia brzegów sadzonkami świrka i sosny po 22 zł.	3.020 „ 16 „

4) 250 ha. zalesienia stromych stoków w poziomych pasach po 22 zł.	5.500 zł.	— ct.
5) 8.000 m. bież. mniejszych drenów po 62 ct .	4.960 „	— „
6) 1.000 „ „ większych „ „ 1 zł. 57 ct.	1.570 „	— „
7) 1.500 m² kinet w parowach po 1 zł. 58 ct. .	2.370 „	— „
8) 2.000 m. bież. ubezpieczenia podnóży stoków po 2 zł.	4.000 „	— „
9) 6.000 m. bież. płotów dla odwrócenia wody po 31 ct.	1.860 „	— „
10) 3.000 m. bież. podwójnych płotków na podściółce faszynowej po 1 zł. 23 ct.	3.690 „	— „
11) 1.500 m. bież. potrójnych płotków po 3 zł. 18 ct.	4.770 „	— „
12) 4.000 „ „ płotów do związania stromych brzegów i wyrwisk po 24 ct.	960 „	— „
13) 30 sztuk zapór drewnianych 14 m. długich 1.5 m. wysokich po 60 zł. w. a.	1.800 „	— „
14) 600 m. bież. rygoli po 1 zł. 80 ct. . .	1.080 „	— „
razem . . .	51.160 zł.	94 ct.

II. Biała.

1) 33.942 m³ wykopu żwiru po 33 ct. . .	11.200 zł.	86 ct.
2) 292.75 ha. zalesienia szutrowisk wikliną po 25 zł. 10 ct.	7.348 „	02 „
3) 73·2 ha zalesienia brzegów świerkami i sosnami po 22 zł.	1.610 „	40 „
4) 5.000 m. bież. małych drenów po 62 ct. . .	3.250 „	— „
5) 1.000 „ „ większych drenów po 1 zł. 57 ct.	1.570 „	— „
6) 800 m. zabezpieczenia podnóży stoków po 2 zł.	1.600 „	— „
7) 500 m. rygoli po 1 zł. 80 ct. . . .	900 „	— „
8) 8.600 m. bież. budowli regulacyjnych między Stawiszą a Florynką po 1 zł. 50 ct.	12.900 „	— „
9) 8.100 m. bież. dto między Florynką a wiaduktem Grybowskim po 2 zł.	16.200 „	— „
razem . . .	56.579 zł.	28 ct.
Do powyższych kosztów obliczonych na . .	107.740 zł.	22 ct.
dodaje wydelegowany przez Ministerstwo rolnictwa komisarz Pokorny, wedle załączonego w odpisie sprawozdania pod M. na zarząd i nieprzewidziane wydatki 10%	10.774 „	— „
na uzupełnienie wykopu Biały do pełnego profilu od Stawiszy do Grybowa (23.739 m³ po 33 ct). . .	7.832 „	87 „
na mosty, jazy, baraki i t. p.	8.000 „	— „
do tego 10% ostatnich 2 pozycyj	1.583 „	28 „
tak iż pierwotna suma kosztorysowa projektu generalnego wynosiła	135.930 zł.	37 ct.
czyli okrągło	136.000 „	— „

Co do projektu tego poczynił Wydział krajowy w odezwie z dnia 21. maja 1890 l. 46.671 wystosowanej do c. k. Namiestnictwa następne uwagi:

1. Projekt sekcyi Przemyskiej dąży przeważnie do pogłębienia górnej Biały i jej dopływów, oraz przyspieszenia odpływu wody z gór, zamiast ażeby tę wodę z żwirem zatrzymać w górnych partyach dorzecza. W skutek tego stawia projekt na pierwszym planie roboty ziemne i regulacyjne, mianowicie przekopy i ubezpieczenia brzegów, a zaniedbuje właściwe zabudowanie potoków górskich, które winno być przedewszystkiem uwzględnione, jeżeli w ogóle z tych robót kultura krajowa w środkowej i dolnej przestrzeni rzeki Biały ma odpowiednią odnieść korzyść;

2. przy wykonaniu robót należałoby szczególniejszą uwagę zwrócić zgodnie z opinią komisarza lasowego p. Wojciecha Pokornego na budowę zapór kamiennych i żywych, jakie pominął projektant, przewidując w kosztorysie tylko budowę 30 zapór drewnianych;

3. przy obliczeniu normalnych przekrojów poprzecznych tak dla przekopów Biały, jak jej dopływów przyjął projektant za podstawę przeciętny maxymalny opad w 24 godzinach w Przemyślu, z którego $72^1/_2\%$ czyli 0·1 m^3 na 1 km^2 i sekundę ma dany profil odprowadzić. Pominąwszy już tę okoliczność, iż dla unormowania przekrojów poprzecznych winien być przyjęty opad atmosferyczny nie z Przemyśla, lecz ze stacyj meteorologicznych w pobliżu danej przestrzeni Biały (w dorzeczu Dunajca i Wisłoki), których obserwacye od r. 1867 publikowane są w rocznikach komisyi fizyograficznej c. k. akademii umiętności w Krakowie, nie można uważać powyższej podstawy obliczenia przekrojów normalnych za trafną, gdyż przekrojów tych zadaniem jest odprowadzać średnią normalną, najdłużej w roku trwającą wodę, która w Grybowie wynosi około 27 litrów na jeden kwadratowy kilometer terenu opadowego i sekundę.

Ostateczny i więcej szczegółowy projekt zabudowania potoków w górnem dorzeczu Biały udzielonym został Wydziałowi krajowemu odezwą Namiestnictwa z d. 9. lipca 1890 l. 48.495.

Projekt ten sporządzony przez asystenta lasowego Martyńca, obejmuje wedle załączonych w odpisie pod N, O, P, motywów projektu, analizy cen jednostkowych i kosztorysu (wraz z typami budowli) zabudowanie 12 najszkodliwszych dopływów Biały (Bieliczny, pot. Sycholskiego, Niskiego, Banicy, Suchego, Czyrny, Kałyniekówki, Granicznego, Kochanego, Florynki, Bieńczarowy i Pławianki) oraz regulacyę Biały między ujściem Beskidu a jazem Grybowskim na długości 25 kilometrów.

Koszta projektowanych robót mają wynosić:

1. Zabudowanie bocznych potoków . . .	62.461 zł. 42 ct.
2. Regulacya Biały	71.594 „ 68 „
3. Zalesienie, budowa baraków itp. . . .	6.226 „ 14 „
4. Zarząd, wypadki elementarne, wykupno gruntów i nieprzewidziane 10% sumy od 1, 2 i 3 . . .	14.028 „ 22 „
razem . .	154.310 zł. 46 ct.
która się zaokrągla na . .	**154.000** zł. — ct.

Co do samego projektu zauważa się, iż do budowy zapór odpowiedniejszem byłoby użycie materyału trwalszego, mianowicie kamienia łama-

nego (piaskowca trzeciorzędnego „magura“) zamiast projektowanych przeważnie zapór i progów drewnianych, które wystawione na zmienne działanie wody i powietrza, za kilka lat zniszczeją. Zresztą co do proponowanych dla dopływów Biały budowli nic nie ma do nadmienienia.

Natomiast techniczne umotywowanie projektu regulacyi Biały między Beskidem a jazem Grybowskim, która ma kosztować 71.594 zł. 68 ct. pozostawia wiele do życzenia.

I tak normalnych przekrojów poprzecznych, które wedle sprawozdania mierzyć mają przy ujściu Beskidu 0.862 m² z powolnym wzrostem do Stawiszy na 2.384 m², a ztąd do Grybowa na 8·0 m² wcale nie umotywowano ani też graficznie nie przedstawiono stanu jakiejkolwiek projektowanej wody. (Poniżej jazu Grybowskiego wymaga średnia normalna woda wedle projektu regulacyjnego powierzchni przekroju 4·574 m², zatem prawie o połowę mniejszej od projektowanej przez sekcyę Przemyską powierzchni przekroju powyżej Strzylawki).

Z wrysowanych w nieokotowanych przekrojach poprzecznych linij czerwonych, mających przedstawiać prawdopodobnie formę paraboliczną, otrzymano wymiary następne projektowanych przekrojów normalnych, które jednak nie dają żadnego wyobrażenia, na jakiej podstawie takowe zostały obliczone, mianowicie:

w profilu	1 + 432	wynosi	szerokość	=	7·0	m.	głębokość	=	1·00	m.
„ „	1 + 530	„	„		7·0	„	„		0·80	„
„ „	1 + 875	„	„		7·8	„	„		0·85	„
„ „	2 + 72	„	„		6·8	„	„		1·50	„
„ „	2 + 226	„	„		6·0	„	„		1·50	„
„ „	2 + 343	„	„		7·0	„	„		1·80	„
„ „	2 + 960	„	„		7·0	„	„		0·80	„
„ „	3 + 607	„	„		7·4	„	„		1·20	„
„ „	4 + 465	„	„		5·6	„	„		0·30	„
„ „	4 + 668	„	„		6·4	„	„		1·10	„
„ „	4 + 800	„	„		6·2	„	„		1·00	„
„ „	5 + 41	„	„		6·6	„	„		1·30	„
„ „	5 + 200	„	„		6·4	„	„		1·70	„
„ „	6 + 800	„	„		5·8	„	„		0·60	„
„ „	7 + 146	„	„		6·0	„	„		0·90	„ i t. p.
w ostatnim profilu	24 + 34	„	„		3·6	„	„		0·70	„

Zanim więc będzie można przystąpić do regulacyi Biały między Beskidem a jazem Grybowskim, wypadnie przedewszystkiem unormować profile poprzeczne, co jednak nie potrzebuje wpłynąć na opóźnienie całego przedsiębiorstwa, gdyż zabudowanie dopływów Biały może być bezwłocznie rozpoczęte.

Co do kosztorysu robót górskich nadmienia się, że tak wymiar, jak i cena robocizny jest zanadto wygórowaną (dzień robotnika liczono po 80 ct., a wymiar robocizny przyjęto wyższy, aniżeli takowy praktykowanym jest przez sekcyę alpejską w Villach). Mimo to nie proponuje się zniżenia sumy kosztorysowej, gdyż rubryka robót nieprzewidzianych niewątpliwie znacznie będzie przekroczoną.

IV. Zestawienie i rozkład kosztów.

Analizę cen jednostkowych do kosztorysu robót regulacyjnych i obwałowań zestawiono na podstawie miejscowych cen i materyałów, bądź to zebranych w czasie studyów na gruncie, bądź też podanych przez Wydziały powiatowe i Dyrekcyę ruchu c. k. kolei państwowych zarządzającą koleją Tarnów-Grybów wzdłuż Biały.

Ceny robocizny, materyałów i gruntów przedstawiają się następnie:

a) robocizna:

1) 1 dzień robotnika . . . . . — zł. 60 ct.
2) 1 „ tamiarza . . . . . 1 „ 50 „
3) 1 „ brukarza . . . . . 1 „ 50 „
4) 1 „ cieśli . . . . . 1 „ 20 „
5) 1 „ murarza . . . . . 1 „ 70 „

b) materyały:

1) 1 m³ kamienia łamanego:

a) w powiecie Grybowskim . . . . . 2 zł. — ct.

b) „ „ Tarnowskim (z dostawą koleją do budowli wodnych) . . . . . 3 „ — „

c) w powiecie Dąbrowskim i Tarnowskim do budowy objektów z dostawą z Ciężkowic do Tarnowa koleją, z Tarnowa zaś na Dunajec i Białę wozami) przeciętnie . . . 8 „ — „

2) 1 m³ okrąglaka dębowego z dostawą na Dunajec i Białę . . . . . 15 „ — „

3) 1 m³ brusów 8 cm. grubych (z dostawą z tartaku Tarnowskiego na miejsce budowy) . . . . . 40 „ — „

4) 1 faszyna wiklowa 3 m. długa, 0·3 m. średnicy:

a) w powiecie Tarnowskim . . . . . — „ 22 „
b) „ „ Grybowskim . . . . . — „ 30 „

5) 1 faszyna lasowa 3 m. długa, 0·3 m. średnicy:

a) w powiecie Tarnowskim . . . . . — „ 20 „
b) „ „ Grybowskim . . . . . — „ 15 „

6) 1 palik faszynowy 1 m. długi, 0·06 m. gruby . . — „ 1½ „

7) 1 palik płotkowy 1·6 m. długi, 0·08 m. gruby . — „ 3 „

c) grunta:

1) 1 hektar wykupna roli pod wały:

a) w powiecie Dąbrowskim . . . . . 900 zł.
b) „ „ Tarnowskim . . . . . 1.000 „

(odszkodowanie na rowy materyałowe przyjęto w połowie wartości gruntu),

2) 1 hektar wykupna roli pod przekopy (w powiecie Tarnowskim i Grybowskim) . . . . . 800 „

3) 1 hektar wykupna kępy pod przekopy . . . . 400 „

4) 1 „ „ wysokiego odsypiska pod przekopy . 100 „

5) odszkodowanie za 1 hektar odciętej przekopami roli . 200 „

(za odcięte przekopami kępy nie policzono żadnego odszkodowania).

Wymiar robocizny do poszczególnych kategoryj robót przyjęto:

a) dla robót ciesielskich, murarskich i faszynowych wedle przepisów Namiestnictwa galicyjskiego;

b) dla budowli regulacyjnych kamiennych i mięszanych (wałków zatapianych) wedle analizy ułożonej przez Namiestnictwo styryjskie dla regulacyi Mury;

c) dla robót ziemnych wedle doświadczeń zrobionych przy krajowych robotach melioracyjnych, wedle których wypada koszt niższy od cen lwowskiego Namiestnictwa, mianowicie:

1. przy wykopie dla wałów koszt niższy o 31%;

2. przy nasypie koszt niższy o 47%;

3. przy transporcie na odległość 30 m. (który w tym kosztorysie stanowi największą pozycyę) o 29·4%.

Koszta regulacyi i obwałowania, które zestawiono oddzielnie wedle powiatów i rzek, przedstawiają się następnie:

A. Regulacya Biały na długości 75.480 metrów.

I.	Roboty ziemne i karczowanie . . .	128.425 zł. 51 ct.
II.	„ regulacyjne	900.346 „ 93 „
III.	Objekty	— „ — „
IV.	Roboty dodatkowe	8.982 „ 12 „
V.	Wykupno gruntów	42.865 „ 39 „
VI.	Utrzymanie w czasie budowy . . .	45.017 „ — „
VII.	Zarząd	54.135 „ — „
VIII.	Rozmaite i nieprzewidziane . . .	32.228 „ 05 „
	Razem . .	1,212.000 zł. — ct.

czyli 16.057 zł. na 1 kilometr.

B. Wały Biały długości 12.544 m.

I.	Roboty ziemne	36.409 zł. 04 ct.
II.	„ regulacyjne	— „ — „
III.	Objekty	30.723 „ 03 „
IV.	Roboty dodatkowe	627 „ 20 „
V.	Wykupno gruntów	17.346 „ 85 „
VI.	Utrzymanie w czasie budowy . . .	728 „ — „
VII.	Zarząd	3.424 „ — „
VIII.	Rozmaite nieprzewidziane . . .	2.041 „ 88 „
	Razem . .	91.300 „ — „

czyli okrągło 7.278 zł. na 1 kilometr.

C. Dopływy Biały długości 8.926 m.

I.	Roboty ziemne	8.870 zł. 76 ct.
II., III., IV.	. . . . .	— „ — „
V.	Wykupno gruntów	4.124 „ 40 „
VI.	Utrzymanie w czasie budowy . . .	355 „ — „
VII.	Zarząd	461 „ — „
VIII.	Rozmaite nieprzewidziane . . .	288 „ 84 „
	Razem . .	14.100 zł. — ct.

czyli 1.579 zł. na 1 kilometr.

D. Prawy wał Dunajca długości 34.689 metrów.

I.	Roboty ziemne	177.281 zł. 76 ct.
II.	„ regulacyjne	— „ — „
III.	Objekty	50.175 „ 07 „
IV.	Roboty dodatkowe	2.601 „ 70 „

V. Wykupno gruntów	65.696 zł.	68 ct.
VI. Utrzymanie w czasie budowy . . .	3.545 „	— „
VII. Zarząd	11.680 „	— „
VIII. Rozmaite nieprzewidziane	6.619 „	79 „
Razem . .	317.600 zł.	— ct.

czyli okrągło 9.155 zł. na 1 kilometr.

Najpoważniejszą sumę kosztorysową przedstawia obwałowanie prawego brzegu Dunajca i regulacya Biały.

Wysoki stosunkowo koszt wału Dunajca tłumaczy się rozmiarami tej budowy ochronnej, które muszą być zastosowane do nadmiernych wysokości tej najgwałtowniejszej rzeki galicyjskiej; dalej potrzebą budowy odpowiedniej liczby szluz i przepustów dla należytego odwodnienia najurodzajniejszych w kraju gruntów, wreszcie potrzebą korekcyi rowów osuszających a szczególnie potoku Klikowskiego, którego regulacya ma na celu nie tylko osuszenie nadbrzeżnych gruntów, lecz także kolmatacyę starego łożyska Dunajca w gminach Klikowie, Biale i Bobrownikach wielkich.

Na koszta regulacyi Biały wynoszące na kilometr 16.057 zł. wpłynęła znacznie rubryka robót ziemnych i wykupna gruntów, spowodowanych przekopami potrzebnymi dla złagodzenia serpentyn i obniżenia wód wielkich, bez których przeciętny koszt 1 kilometra wynosiłby tylko 13.770 zł. Koszta te są wcale skromne w porównaniu z kosztami wykonanej lub projektowanej regulacyi rzek alpejskich, które przedstawiają się następnie, licząc przeciętnie nakład na 1 kilometr rzeki:

1. 1 km. regulacyi rzeki Mury w Styryi 37.870 zł. (regulacya) do 28.250 zł. (normalizacya);

2. 1 km. regulacyi rzeki Gaill w Karyntyi (79.472 km. preliminowano na 1,735.506 zł. 86 ct. + 10% na zarząd 173.550 zł. 68 ct. = 1,909.057 zł. 54 ct.) okrągło 24.000 zł. w. a.;

3. 1 km. regulacyi Drawy w Karyntyi (przed wypracowaniem projektu wydano ustawę preliminującą 2,500.000 zł. na regulacyę tej rzeki, której długość wynosi 250 km. w Karyntyi, wedle obliczeń oddziału technicznego rządu krajowego w Celowcu wynosi koszt kilometra 40.000 zł.) 40.000 zł. do 55.800 zł. (przestrzeń Linsendorf-Annabrücke);

4. 1 km. regulacyi Drawy w Tyrolu kosztuje w rzeczywistości 46.500 zł. (na całą długość objętą regulacyą 59·2 km. preliminowano $2^1/_4$ milionów);

5. 1 km. regulacyi rzeki Rienz (dopływu Eisack) w Tyrolu 40.000 zł.;

6. wreszcie 1 km. regulacyi i obwałowania rzeki Adygi w Tyrolu (100 km. preliminowano wedle ustawy krajowej z d. 11. września 1886 Dz. u. kraj. Nr. 41 na 10,852.000 zł. w. a.) 108.520 zł.

Kosztorys regulacyi Biały wytrzymuje również porównanie z kosztami regulacyi górnej Wisły i dopływów, które wynoszą:

1. 1 km. regulacyi dolnej przestrzeni Wisły szląskiej 36.800 zł. (koszt 6·4 km. obliczony przez oddział techniczny rządu krajowego na 220.800 zł.;

2. 1 km. regulacyi Wsełki w Galicyi 18.776 zł. (obliczone przez oddział techniczny c. k. starostwa w Krakowie, koszta przypadające na Austryę wynoszą 382.801 zł. 81 ct., po odrąceniu zaś kosztu wału 199.066 zł. 82 ct.

okrągło 183.735 zł., co przy długości projektowanego do ubezpieczenia brzegu 19.571 m. daje koszt regulacyi 1 km. jednego brzegu 9.388 zł.);

3. 1 km. regulacyi Przemszy 14.660 zł. (1 km. ubezpieczenia brzegu galicyjskiego wynosi 7.330 zł., prawdopodobnie bez kosztów zarządu);

4. 1 km. projektowanej przez oddział techniczny c. k. Namiestnictwa we Lwowie regulacyi rzek karpackich, zbliżonych pod względem wielkości dorzecza i ilości wody do Biały, a mianowicie regulacyi:

a) Soły . . . . . 11.817 zł.
b) Skawy . . . . . 11.862 „
c) Raby . . . . . 11.328 „

przy których jednak roboty ziemne i wykupno gruntów przedstawiają minimalną rubrykę.

Koszta całego przedsiębiorstwa regulacyi Biały z dopływami, zabudowaniem potoków górskich i uzupełnieniem obwałowania prawego brzegu Dunajca, które się rozciąga na cały profil poprzeczny Galicyi od granicy węgierskiej do Wisły pod Opatowcem wynoszą:

A. Regulacya Biały	1,212.000 zł.
B. Wały Biały	91.300 „
C. Dopływy Biały	14.100 „
D. Obwałowanie Dunajca	317.600 „
E. Zabudowanie i regulacya potoków w górnem dorzeczu Biały	154.000 „
Ogółem .	**1,789.000** zł.

Z kosztów tych przypada:

a) na powiat Dąbrowski:

obwałowanie Dunajca od 0 + 000 do 19 + 649 . . 197.000 zł.

b) na powiat Tarnowski:

1. obwałowanie Dunajca od profilu 19 + 649 w górę;
2. regulacya Biały na długości 45.850 m;
3. wały Biały długości 12.544 m;
4. dopływy Biały długości 8.926 m. . . . . 1,190.000 „

c) na powiat Grybowski:

1. regulacya Biały na długości 29.630 m. (248.000 zł.)
2. zabudowanie potoków górskich (154.000) . . . 402.000 „

Razem jak wyżej . **1,789.000** zł.

Ponieważ wykonanie całego przedsiębiorstwa przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego zanadto wyczerpałoby ten fundusz, a przytem strony interesowane w górnym biegu Biały, zarówno jak obciążone konkurencyą do regulacyi Żabnicy i Brnia. oraz kanału Zyblikiewicza właściciele gruntów w powiecie Tarnowskim i Dąbrowskim nie mogą być w tym stopniu pociągnięci do udziału w kosztach, jak to normuje państwowa ustawa melioracyjna z dnia 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 116, zatem przeprowadzenie projektowanych robót może przyjść do skutku tylko w myśl ustępu 2 §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej t. j. w drodze osobnej ustawy państwowej i krajowej.

Przyjmując wysokość zasiłku państwowego na 60%, podobnie jak przy regulacyi Drawy w Karyntyi i regulacyi wód w Tyrolu, regulacyi Adygi i proponowanej przez Rząd regulacyi rzek Karpackich, oraz ograniczając udział stron interesowanych w wysokości 10% kosztów tylko do robót regulacyjnych i obwałowań, otrzyma się następny rozdział kosztów:

1. na c. k. skarb państwa 60% całej sumy kosztorysowej (1,789.000 zł.) w kwocie 1,073.400 zł.

2. na fundusz krajowy:

40% kosztów robót górskich (154.000 zł.) . . . 61.600 zł.
30% kosztów regulacyjnych i obwałowań (1,635.000 zł.) 490.500 „
razem w kwocie . . . 552.100 zł.

3. na powiaty, względnie strony interesowane 10% kosztów robót regulacyjnych i obwałowań (1,635.000 zł.) . . . . 163.500 zł.

z których przypada:

a) na powiat Dąbrowski . . . 19.700 zł.
b) „ „ Tarnowski . . . 119.000 „
c) „ „ Grybowski . . . 24.800 „

Przy 15-letnim okresie budowy wynosiłby roczny datek:

1. państwa . . . . . 71.560 zł.
2. kraju . . . . . 36.806$^2/_3$ „
3. stron interesowanych . . . 10.900 „
razem . 119.266$^2/_3$ zł.

roczny zaś datek konkurencyjny w poszczególnych powiatach przedstawiałby się w następnych kwotach:

a) w powiecie Dąbrowskim . . . 1.313$^1/_3$ zł.
b) „ „ Tarnowskim . . . 7.933$^1/_3$ „
c) „ „ Grybowskim . . . 1.653$^1/_3$ „

V. Ekonomiczne znaczenie i rentowność przedsiębiorstwa.

W projektowanem przedsiębiorstwie regulacyi Biały z dopływami interesowane są prawie całe trzy powiaty: Grybów, Tarnów i Dąbrowa, oraz część powiatu Mieleckiego po lewym brzegu Wisłoki; pierwsze 2 powiaty ze względu na zamierzoną ochronę gruntów od podrywania i zmniejszenia rozmiarów powodzi, ostatnie dwa ze względu na ochronę od wylewu Dunajca, który w r. 1884 mimo, że wały Wisły się utrzymały, wyrządził ogromne szkody w plonach na całem Powiślu między Dunajcem a Wisłoką.

Abstrahując od perymetra melioracyjnego Starego Brnia i dolnej partyi Nowego Brnia (jakkolwiek z powodu przekopu Otfinowskiego nawet gminy nad Wisłoką położone do konkurencyi przez władze polityczne były pociągane) i ograniczając okręg konkurencyjny linią uwidocznioną w dolinie Nowego Brnia z przedłużeniem do Szczucina, otrzyma się uwidocznioną w załączonym pod R/. wykazie liczbę 132 gmin i obszarów dworskich interesowanych w tem przedsiębiorstwie, a mianowicie:

a)	w powiecie	Dąbrowskim	53	gmin z ludnością	25.230
b)	„	Brzeskim	2	„ „	1.468
c)	„	Tarnowskim	37	„ „	44.713
d)	„	Grybowskim	40	„ „	23.364
		razem	132	gmin z ludnością	94.775

w tem jedno większe miasto (Tarnów) oraz 6 miasteczek (Żabno, Tuchów, Gromnik, Ciężkowice, Bobowa i Grybów).

Jak ważną jest regulacya Biały i obwałowanie Dunajca dla skarbu państwa i kraju ze względu na utrzymanie siły podatkowej ludności, dowodzi wysokość podatków bezpośrednich przypisanych na rok 1888, która wynosiła:

a) w powiecie Dąbrowskim	93.234 zł.	$44^1/_2$ ct.
b) „ „ Tarnowskim (Tarnów i Tuchów) .	189.818 „	54 „
c) „ „ Grybowskim	37.792 „	33 „
razem . .	320.845 zł.	$31^1/_2$ ct.

Wysoką wartość ziemi, jaka ma być przez projektowaną regulacyę i obwałowanie ochronioną, a zaszacowaną jest do najwyższych klas katastralnych (przeważnie I i II) uwidocznia taryfa klasyfikacyjna czystego dochodu z jednego morga gruntu, który wynosi:

a) w powiecie Dąbrowskim:

z roli I. klasy	10 zł. — ct.
„ „ II. „	7 „ 50 „
z łąk I. „	10 „ — „
„ „ II. „	7 „ — „

b) w powiecie Tarnowskim:

z roli I. klasy . . .	od 10 zł. — ct. do 11 zł. — ct.
„ „ II. „ . . .	„ 6 „ 50 „ „ 8 „ — „
z łąk I. „ . . .	„ 12 „ — „ „ 12 „ 50 „
„ „ II. „	9 „ — „

c) w powiecie Grybowskim:

z roli I. klasy . . .	od 4 zł. — ct. do 7 zł. 25 ct.
„ „ II. „ . . .	„ 2 „ 80 „ „ 4 „ 75 „
z łąk I. „ . . .	„ 6 „ — „ „ 9 „ 50 „
„ „ II. „ . . .	„ 4 „ — „ „ 6 „ 50 „

Bezpośrednią korzyść, jaka będzie osiągniętą z zamierzonego przedsiębiorstwa stanowi:

1. Wstrzymanie żwiru i rumowiska w górach, którego wpływ odbije się korzystnie w przebiegu wielkich wód na Biale, Dunajcu i Wiśle jak to uzasadnił (w alegacie M) komisarz lasowy p. Pokorny, a zarazem uzyskanie w górach dla celów kultury krajowej obszaru 449 morgów, które są wykazane w katastrze jako nieużytek.

2. Zabezpieczenie brzegów od zrywania na całej długości Biały.

Wedle obliczeń Prezydyum Namiestnictwa lwowskiego zawartych w odezwie z 14. lutego 1886 l. 10.920/pr., wystosowanej do Wydziału krajowego, zrywają galicyjskie rzeki górskie corocznie obszar około 1 morga na długości 1 kilometra obu brzegów.

Przy długości 75·5 km. mającej się uregulować Biały między Grybowem a ujściem do Dunajca wynosi zatem obszar gruntów, jakieby Biała przy zaniechaniu regulacyi corocznie zrywała, 75·5 morgów, przeważnie ornych gruntów, których wartość wedle przyjętych dla wykupna gruntów

ceny 800 zł. za hektar (Wydziały powiatowe taksują wartość wyżej, bo 600 zł. za 1 morg), przedstawia coroczną stratę na kapitale gruntowym w kwocie 34.730 zł. w. a.

3. Zdobycie gruntu pod kulturę.

Splanimetrowana powierzchnia dzisiejszych łożysk Biały, szutrowisk i kęp źle zagospodarowanych, które w środkowym i górnym biegu przeważnie się nieużytkami wynosi:

a) w powiecie Tarnowskim . . . . . 823·44 ha
(1430·87 morgów)

b) w powiecie Grybowskim do jazu Grybowskiego . . 575·63 „
(1000·26 morgów)

razem . . . 1399·07 ha

(czyli 2431·13 morgów).

Z tej powierzchni zajmuje łożysko Biały po uregulowaniu:

a) w powiecie Tarnowskim:

łożysko średniej wody	91·80 ha	
budowle, szkarpy i pas ochronny (10 m. szeroki) 28 m. na długości 458·50 m. =	128·38 „	220·18 ha

b) w powiecie Grybowskim:

łożysko średniej wody	41·56 „	
budowle, szkarpy i pas ochronny łącznej szerokości 22 m. na długości 296·30 m. =	65·19 „	106·75 „
razem . . .		326·93 ha

Pozostanie zatem po wykonaniu regulacyi obszar 1.072.14 hektarów, który po odpowiedniem zamuleniu, dostarczy gruntu najlepszej jakości dla celów kultury, a którego wartość (licząc 1 ha po 800 zł. w. a.) cenić można okrągło na 850.000 zł. w. a.

4. Zabezpieczenie komunikacyi a mianowicie:

a) rządowego traktu krakowskiego i zakliczyńskiego, na których most kryty pod Tarnowem, narażony był w roku 1884 na zerwanie, most zaś w Ciężkowicach w roku 1867 został uszkodzonym (przestrzeń traktu Zakliczyńskiego między Ciężkowicami a Zborowicami leży tuż nad Białą).

b) mostów powiatowych w Tuchowie, Wilczyskach, Grybowie, Florynce i Brunarach nie mniej też mających znaczenie strategiczne dróg pow. Zborowice, Grybów, Grybów-Florynka-Fryczka (do Węgier) i Florynka-Krynica;

c) wreszcie kolei państwowej Tarnów-Grybów, która na znacznych przetrzeniach jak między Świebodzinem a Tuchowem, tudzież Dąbrówką tuchowską i Jankową albo bezpośrednio przytyka do Biały, albo nawet zbudowaną została w samem łożysku tej rzeki.

5. Zmniejszenie rozmiarów powodzi między Grybowem a Tarnowem, a zupełne zabezpieczenie od wylewów doliny Biały i prawego brzegu Dunajca między Tarnowem a Ujściem jezuickiem.

Powierzchnia gruntów, które zostają pod inundacyą Białej i Dunajca, a przez projektowane obwałowanie zabezpieczone będą od wylewu, wynosi (z wyłączeniem dolnego perymetra melioracyjnego Nowego Brnia i całego

perymetra Starego Brnia) 21.685·89 hektarów (czyli 38.464·2 morgów) najlepszych gruntów powstałych z namulisk rzek Biały i Dunajca, z których ostatni dostarcza najurodzajniejszego namułu z granitowych skał tatrzańskich. Z tego terenu inundacyjnego wynosi:

a) obszar między Białą a Dunajcem 748·19 ha;

b) na prawym brzegu Biały od krytego mostu do Chyszowa 64·69 ha;

c) na prawym brzegu Biały i Dunajca od Chyszowa do Partynia 675·38 ha;

d) na prawym brzegu Dunajca między Partyniem a Niedomicami (gdzie wał istniejący ma być tylko podniesionym i w odpowiednie objekty zaopatrzonym) 659·50 ha;

e) wreszcie na prawym brzegu Dunajca między Niedomicami a ujściem (sekcya II. i I. wałów Dunajca) 19.538·13 ha.

Jednorazowa szkoda, jaką wyrządził wylew Biały i Dunajca w r. 1884 wynosi (z wyłączeniem szkód zrządzonych na drogach i kolei państwowej):

a)	w powiecie	Grybowskim	232.782 zł.
b)	„	Tarnowskim	420.923 „
c)	„	Dąbrowzkim	634.584 „
d)	„	Mieleckim (połowa szkód 661.354 zł.) =	330.677 „
		Razem . .	1,618.966 zł.

a więc prawie tyle, ile ma kosztować cała regulacya Biały z dopływami i obwałowaniem prawego brzegu Dunajca.

6. Odwodnienie gruntów wzdłuż proponowanych do regulacyi dopływów Biały i w perymetrze obwałowania Biały i Dunajca.

7. Zasłonięcie przed wylewem i uszkodzeniem wykonanych już lub w wykonaniu będących robót w perymetrach melioracyjnych Żabnicy w powiecie Tarnowskim, kanału Zyblikiewicza w powiecie Dąbrowskim, oraz Nowego i Starego Brnia w powiatach Dąbrowskim i Mieleckim, w których tkwi nakład przeszło 700.000 zł.

Ze względu na potrzebę ochrony tych perymetrów melioracyjnych, które wskutek wykonania lewego wału Dunajca przy regulacyi Kisieliny jeszcze bardziej niż dawniej są zagrożone, zaliczyć się musi zamierzone przedsiębiorstwo do tych robót, które obok zabezpieczenia Powiśla od powodzi, należą do najpilniejszych robót w kraju.

8. Wreszcie ułatwienie spławu na rzece Biale, które na razie ma tylko znaczenie dla przewozu kamienia Ciężkowickiego, ze zmianą jednak stosunków ekonomicznych i uporządkowaniem gospodarki lasowej w górach, może mieć pewną doniosłość dla transportu drzewa i innych produktów.

Pośrednio skorzysta także gospodarstwo krajowe z regulacyi i obwałowania, które:

1) zachęcą właścicieli gruntów do staranniejszej uprawy;

2) ułatwią wprowadzenie racyonalnego płodozmianu;

3) przyczynią się do rozwinięcia melioracyj lokalnych, jak drenowania a szczególnie nawodnienia wodą ściekającą z kanałów miasta w okolicy Tarnowa;

4) wreszcie, co najważniejsza, podniosą chów bydła w górach, który z powodu braku karmy w zimie nie może się należycie rozwinąć.

Projektowana regulacya Biały z obwałowaniem Dunajca przedstawia daleko większy interes dla skarbu państwa, aniżeli wszystkie powyżej wymienione regulacye rzek alpejskich, nie wyłączając Adygi, na którą już wedle ustawy z r. 1886 przeznaczył skarb państwa 6,400.000 zł.

Podczas gdy bowiem sam tylko teren inundacyjny mający być ochroniony wałami Biały i Dunajca (bez okręgu zniszczenia odnoszącego się do robót regulacyjnych) wynosi 38.464 morgów z czystym dochodem katastralnym od 10 do 11 zł. z morga, to cały okręg konkurencyjny Adygi (na długości 100 kilometrów) wynosi zaledwie 24.505 morgów 791 kwadr. sążni z czystym dochodem od 1 morga

w sekcyi	I.	9 zł. 45 ct.
„	„ I. A	8 „ 58 „
„	„ II.	9 „ 25 „
„	„ III.	10 „ 63 „

Tak samo mniej korzystnie w porównaniu z Białą przedstawia się rentowność innych regulacyj alpejskich, a nawet regulacyi rzeki Gail, jedynej regulacyi, która na podstawie z góry ułożonego planu i motywów techniczno-ekonomicznych została podjętą. Wedle sprawozdania technicznego c. k. inżyniera Gruebera wynosi suma podatków bezpośrednich w 4 powiatach stanowiących dorzecze Gail (Villach, Arnoldstein, St. Hermagor i Kötschach) 71.930 zł. 02 ct. w. a., ludność 22.748 głów, cała zaś powierzchnia doliny między górami, której jednak projekt nie zabezpiecza od inundacyi 9.602 ha.

I te daty wystarczyły władzom centralnym do przeprowadzenia regulacyi, której koszta obliczono na sumę 2,224.558 zł. w. a.; roboty regulacyjne wymagają tam kosztu . . . . . 1,735.506 zł. 86 ct.
zapory (Thalsperren) . . . . . 286.818 „ 60 „
10% zarząd . . . . . 202.232 „ 54 „
razem jak wyżej 2,224.558 zł. — ct.

z czego na razie w drodze 2 ustaw część tylko pokryto dla wykonania robót w górnym biegu, gdzie ludność niemiecka, niezawodnie jednak w drodze nowych ustaw o uzupełnieniu regulacyi „Ergänzung“ v Vervollständigung der Gailregulirung“ i reszta kosztów dla uporządkowania dalszego słoweńskiego biegu będzie zapewnioną.

Obliczona w motywach regulacyi wedle liczby głów wartość doliny Gail, przedstawiać ma (licząc 200 zł. w. a. utrzymanie 1 głowy i kapitalizując ten dochód według 4%) sumę 113,740.000 zł. w. a., na tej podstawie możnaby więc obliczyć wartość perymetra projektowanej regulacyi Biały i obwałowania Dunajca na 473,875.000 zł. w. a., co jednak wobec powyżej wykazanej rentowności i potrzeby regulacyi jest zbytecznem.

VI. Program budowy.

Ze względu na znaczną liczbę projektowanych przekopów, które potrzebują dłuższego czasu do zrealizowania, proponuje się rozłożenie robót regulacyjnych na lat 15. Wedle programu sekcyi Przemyskiej oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich uporządkowanie gór-

nego dorzecza Biały potrwać ma lat 6 (sześć) i ma być bezzwłocznie podjętem. Ponieważ obwałowanie Dunajca i Biały stanowi najważniejszy i najnaglejszy dział projektowanych robót, zatem równocześnie z zabudowaniem potoków górskich proponuje się budowę wałów, która może być w ośmiu latach ukończoną i w miarę ważności postępować winna w następnym porządku:

1. od istniejącego wału w Niedomicach do ujścia jezuickiego;
2. wał Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Biały;
3. lewy wał Biały;
4. prawy wał Biały wraz z wałem Dunajca od ujścia Biały do Niedomic.

Równocześnie z budową wałów i robotami górskiemi proponuje się prowadzenie robót regulacyjnych na Biale, przedewszystkiem między krytym mostem a ujściem, celem ustalenia łożyska na przestrzeni, która ma być obwałowaną. Jakkolwiek ze względu na wielką ilość żwiru, jaki Biała prowadzi i liczne przekopy byłoby wskazanem postępowanie z robotami z góry na dół, to jednak proponuje się porządek robót z dołu do góry, głównie celem zabezpieczenia gruntów nadbrzeżnych w dolnej partyi, gdzie wartość ziemi jest największą. Porządek ten robót nie wyklucza jednak możliwości prowadzenia budowy partyami z góry na dół szczególnie tam, gdzie bezpośrednio po sobie następuje kilka przekopów.

Z uwagi, że Biała, jak każda rzeka górska, zmienia swe łożysko, obowiązanym będzie kierownik budowy przedkładać corocznie projekty częściowe z programem robót na rok następny na podstawie zdjęć istniejącego stanu łożyska.

Robotami górskiemi kierować będzie technik lasowy, do prowadzenia regulacyi zaś i obwałowania potrzebnych będzie 2 techników, z których na razie 1 prowadzić będzie budowę wałów, drugi roboty rzeczne. Po ukończeniu robót górskich i obwałowania, kiedy fundusz budowy będzie miał do dyspozycyi większe kwoty na roboty regulacyjne, obaj ostatni technicy zajmą się robotami regulacyjnemi.

Lwów w Lipcu 1890.

Andrzej Kędzior *m. p.*

Z drukarni Pillera i Spółki.

Gutachten

des k. k. Forstinspections-Commissärs Adalbert Pokorny über das von der k. k Wildbachverbauungs Section in Przemyśl verfasste generelle Projekt sammt Kostenüberschlag für die Verbauung des Biala Widbachgebietes bei Grybów in Galizien, erstattet auf Grund der zu Folge des Ackerbau Ministerial-Erlasses vom 4. Juni 1889 Z. 8.351 vorgenommenen Localerhebung.

(Mit einer Uebersichtskarte als Beilage).

Die Localerhebung erstreckt sich:

1. auf die Biala selbst von Grybów abwärts bis Stróże, vorzugsweise aber von Grybów aufwärts bis zu ihrem Ursprunge an der ungarischen Grenze.

2. auf einige, den Charakter der Wildbachverhältnisse im Gebiete der Biala am markantesten zum Ausdrucke bringende zugleich sehr bedrohliche Seitenbäche und zwar am linken Ufer der Biala:

Die Binczarowka, Florynka sammt rechtseitigen Seitenzuflusse Piorunka, recte Czertyce, Czerniawka mit seitlichen Runsen, und Banica, ferner am rechten Ufer:

die Kaloszarowka,

Durch diese Begehung wurde zunächst constatirt, dass die Verbauung des Biala-Wildbachgebietes äusserst dringend und soll das ausgedehnte Thal mit rund 196 km.^{2} Gesammtniederschlagsfläche in erster Linie aber der breite Thalboden selbst nicht vollständig einer Deteriorirung anheimfallen, eine unbedingte, unaufschiebbare Nothwendigkeit ist, abgesehen von dem sehr nachtheiligen Einflusse, den die Verhältnisse des oberen Gebietes auf den Unterlauf der Biala, also abwärts Grybów, sowie auf die Flussverhältnisse des Dunajec und der Weichsel ausüben. Ein dauernder Erfolg von Regulirungsarbeiten an diesen Flüssen erscheint in so lange fraglich, als nicht speziell die im obersten Quellengebiete entspringenden, am meisten Geschiebe führenden Haupt- und Neben-Bäche einer Beruhigung zugeführt werden, da in Folge der minimalen Längsgefällsverhältnisse der Flussläufe in der Ebene die best ausgeführten Regulirungswerke den angestrebten Zweck nicht erreichen können.

Allerdings können sämmtliche Material abführenden Bachläufe im Quellengebiete aus finanziellen Gründen einer entsprechenden Sanirung nicht unterzogen werden, es ist jedoch unzweifelhaft ein Gebot der absoluten Nothwendigkeit zumindest die bedrohlichsten am meisten Geschiebe erzeugenden und abführenden Bäche durch bauliche und culturelle Massnahmen unschädlich zu machen.

Die Grundursache der sich durch Verschotterung ausgedehnter, früher jedenfalls ertragsreicher Culturgründe, ferner durch stellenweise bedeutende Terrainbewegungen, nicht minder Zerstörung von Communicationen und directe Bedrohung der im Thalgrunde zumeist befindlichen Ortschaften und deren Bevölkerung bemerkbar machenden Verheerungen durch

die Biala und ihre Seitenbäche, liegt einerseits in der ungünstigen geologischen Formation des Niederschlagsgebietes, andererseits noch mehr in den misslichen bisher von jedem Culturfortschritte unberührten Bodenbenützungsverhältnissen.

In Betreff der geologischen Formation im Sammelgebiete sei kurz erwähnt, dass das Grundgestein aus leicht verwitterbaren Thon- und Sandstein-Schiefer besteht, auf welchem vorwiegend ein sehr mächtiges Alluvium auflagert, welch' letzteres häufig von undurchlässigen Schichten (blauer Letten) auftretend, selbst in stark geneigten Berglehnen, durchzogen wird. Eine solche geologische Beschaffenheit fordert mit aller Entschiedenheit eine möglichst umfassende und forgfältige Waldbestockung oder zumindest eine feste Grasnarbe um nicht allein stärkere Niederschläge zur Aufsaugeng und Verdunstung zu bringen, sondern auch den Boden gegen den mechanischen Einfluss des Meteorwassers zu schützen. Nun entfallen im gesammten Niederschlagsgebiete höchstens 15% auf Waldgrund, welcher sich zu dem, mit Ausnahme des geringen, sehr parzellirten ärarischen Waldbesitzes, in einem durch rücksichtslose Weideausübung und starke Holtznutzungen traurigen Zustande befindet.

Dieses ungünstige Verhältniss der Waldfläche zu dem vorherrschend vertretenen kümmerlichen Acker- und nahezu unproduktiven, früher, aller Wahrscheinlichkeit nach Waldbestockung tragenden Weideflächen macht es erklärlich, dass die gewöhnlich ganz trockenen Seitenzuflüsse bei plötzlich auftretenden Niedeschlägen oder länger andauernden ergiebigen Landregen bedeutende Wildwässer werden und dass namentlich der als gemeinschaftlicher Abzugscanal dienende Hauptwasserlauf, die Biala, sogar bei geringfügigen Niederschlägen schon zu einem ansehnlichen Flusse anzuwachsen vermag, dass ferner die abströmenden Wässer mit Leichtigkeit in den entblössten lockeren Alluvium sich einwühlend, tief eingeschnittene Runsen erzeugen können, deren Material in Anbetracht des zumeist geringeren Volumens trotz des im Hauptwasserlaufe abnehmenden und kleinen Längsgefälles continuirlich abgeführt wird.

Anbelangend die Biala vom Grybów aufwärts bis zum Ursprunge, so besitzt dieselbe im Mittel ein Gefälle von 1·7% daher nicht annähernd das Gefälle gewöhnlicher Wildwässer des Hochgebirges und ein ausserordentlich breites stellenweise bis 300 m. betragendes vollständig verschottertes und grossentheils unproduktives Bett, welches im Minimum ausnahmsweise aber nur im oberen Thallaufe bei Banica auf etwa 60 m. herabsinkt.

Die in die Biala sich ergiessenden Bäche liefern colossale Schuttmengen so, dass ganz respectable Schuttkegel an ihren Einmündungen zur Bildung gelangten. Durch letztere sowie überhaupt durch die Materialsendungen der einzelnen Seitengräben, Runsen durch die längs des Laufes der Biala selbst in Folge Querrichtungen entstandenen Terrainabstürze wird das Wasser der Biala beständig hin- und hergeworfen, und ist es ihr unmöglich gemacht, einen stabilen Wasserlauf einzunehmen und feste Ufer auszubilden.

Dieser serpentinirende Wasserlauf bedingt allein schon, dass das kleine Materiale in Folge seitlicher Angriffe sowohl, als auch in Folge Vertiefung der Flussbettsohle weiter thalabwärts geführt wird.

Die ausserordentliche Materialtransportsfähigkeit der Biala, ebenso die vielen mitunter erheblichen Uferanbrüche längs ihres Weges und die äusserst variablen Wasserstandsverhältnisse machen sie zu einem ausgesprochenen wildbachartigen Gewässer.

Die Seitenbäche, in einer Anzahl von 33, weisen ein durchschnittlich stärkeres Längsgefälle, besonders in den höheren Lagen nach. Dasselbe variirt zwischen 1·5 bis 5%; einzelne tiefeingeschnittene beiderseits plaickige Runsen kennzeichnen sich durch ein mittleres Gefälle von 18%.

Die Uferlehnen sind unter einem Winkel bis 20° abgedacht, die ersichtlichen Anbrüche sehr häufig nahe zu senkrecht.

Es ist ausser Zweifel, dass die Materialerzeugung in erster Linie im obersten Sammelgebiete erfolgt, dass demnach der Schwerpunkt der Sanirungsarbeiten vor Allem auf das oberste Sammelgebiet, die Seitenzuflüsse und ihre Nebenbäche, sowie Runsen durch Zurückhaltung der in den Bachbetten aufgespeicherten lockeren Schuttmassen und durch Consolidirung der angebrochenen Lehnen zu verlegen ist, und dass mit Erfolg erst hierauf an die Verbauung u. Regulirung des Hauptwasserlaufes geschritten werden kann.

Auf Grund der oben geschilderten, ganz eigenartigen Verhältnisse des Wildbachgebietes lässt sich eine dauernde Beruhigung nur dadurch erzielen, wenn im Zusammenhange mit direkten Schutz gewährenden, baulichen Massnahmen der culturellen Thätigkeit eine hervorragende Rolle zugewiesen und ausserdem durch eine strenge Handhabung des Forstgesetzes nicht nur auf eine Erhaltung der bestehenden spärlichen Waldflächen, sondern auch auf eine Verbesserung der Waldwirtschaft (Aufforstung und Regelung der zügellosen Waldeweide) hingewirkt wird.

Von diesem allgemeinen Gesichtspunkte aus befasst sich auch das generelle Projekt, indem dasselbe neben verschiedenen baulichen Arbeiten die Aufforstung und Berasung brüchiger Ufer und die Bepflanzung anderer steiler Berglehnen, sowie die Bindung vollständig ertragsloser Schutthalden im Hauptthale durch Cultur mit Weidenstecklingen beantragt. Das generelle Projekt zerfällt in 2. besondere Theile u. z.:

A. Verbauung und Regulirung des Hauptwasserlaufes von Grybów aufwärts bis zur Einmündung des Beskid-Baches.

B. Verbauung von 33 grösseren und kleineren Seitenbächen, welche sich längs obiger Streke in die Biala ergiessen.

ad A.

Am Hauptwasserlaufe sind folgende Sanirungsarbeiten geplant:

a) ein Durchstich im obersten Theile von der Einmündung das Beskidbaches bis zum Einlaufe des Stawiszabaches in einer Länge von 7700 m. mit einem Durchflussprofile von 0·862 bis höchstens 2.384 m².

Diesem auszuhebenden Profile liegt die Annahme einer mittleren 24 stündigen Regenmenge bei einer Regenhöhe von 11.49 mm. und einer 72·5% betragenden Abflusswassermenge unter Würdigung der geologischen und topografischen Ortsverhältnisse, sowie Anwendung der Wassergeschwindigkeitsformel nach Kutter zu Grunde.

b) Ein Durchstich vom letzteren Bache abwärts bis zur Grybower-Eisenbahnbrücke in einer Länge von 16.700 m. mit einem von minimum 2.87 m². bis successive thalwärts auf 8·0 m.² sich erhöhenden Durchflussprofile, von welchem jedoch nur der 4. Theil der auf 94959 m.³ berechneten Materialmasse sonach 23739 m.³, faktisch zum Aushube gelangen soll, da vorausgesetzt wird, dass die weitere Profils-Vergrösserung von dem Wasser im Wege einer natürlichen Ausbildung des Bettes besorgt werden wird.

c) Uferdeckwerke durch parallele Verpfählungen des Wasserlaufes in Verbindung von stellenweisen Sohlenfixirungen des ausgebildeten Profils.

d) Seitliche Verpfählungen und Flechtwerke (aus lebendem Materiale) als Traversen zur Bildung der Kiesbänke und zur Sicherung eines constanten Wasserlaufes bei Hochwasserständen.

e) Einzelne Lehnenflussversicherungen durch spornartige Bauten.

f) Verschiedene Drainagen zur Befestigung des Rutschterrains längs der Biala.

g) Bepflanzung der, zwischen den Traversen befindlichen Schotterbänke durch Weidenstecklinge und Erlen.

h) Herstellung von Flechtzäumen auf den Rutschungen nach eventueller Abscarpirung derselben auf einen natürlichen Böschungswinkel und Aufforstung, sowie Berasung der nakten unproduktiven Plaicken.

Mit den beabsichtigten Durchstichen will der Projektant zuvörderst einen stabilen Wasserlauf und die Sicherung der in Bewegung befindlichen Uferlehnen gegen seitliche Angriffe durch die beantragten Verpfählungen einerseits die Fixirung der Bettsohle, andererseits der colossalen Schottermassen und ausserdem die Zurückhaltung von aus den Seitenbächen herabkommenden neuen Materiale endlich nach vollzogener Stabilisirung der Wasserlaufverhältnisse durch die culturelle Thätigkeit die Schotterbindung und die Productivität des verödeten breiten Thalbodens erzielen.

Die sub *e*, *f*, und *h* enthaltenen Massnahmen bedürfen keiner weiteren Erläuterung, da sie in der Regel in jedem Wildbachgebiete nothwendig sind.

ad B.

In den Seitenbächen der Biala erscheinen folgende Arbeiten beantragt:

a) Aushebung von Bachgerinnen in den vollständig verwilderten unteren Theilen, der Schuttkegeln einzelner Bäche mit sehr verschiedenen, unter denselben Annahmen wie vor berechneten Profilen und Verwendung des Aushubmateriales zu dämmen.

b) Diverse Lehnenfussversicherungen durch primitive Holzsporne, doppelte Flechtzäume mit Faschinenbettung, dreifache Flechtzäume mit Schotterfüllung und Faschinenbreitlagen.

c) 30 Stück Rauhbaumsperren.

d) Sickerschlitze mit und ohne Cunettenabpflasterung.

e) Herstellung von Flechtwerken in den Rutschungen nach vorhergegangener Abböschung.

f) Bodenbindung der nakten Rutschlehnen und Bachufer sowie der Schotterbänke längs der Wasserläufe durch Berasung und Bepflanzung mit Weidenstecklingen und Erlen.

g) Aufforstung der nahezu verkarsteten, ehemals Waldbestockung tragenden, steilen Hutweideflächen in horisontalen Streifen zur Verlangsamung des Wasserabflusses und zum Schutze des Bodens gegen Abschwemmung.

Das Gesammtkostenerforderniss für die Arbeiten *ad A.* wird approximativ auf	56.579 fl. 28 kr.
jenes für die Arbeiten *ad B.* auf approximativ . . .	51.160 „ 94 „
Zusammen auf	107.740 fl. 22 kr.

veranschlagt.

Während die Vorkehrungen *ad B* im veranschlagten Betrage von 51.160 fl. 94 kr. und die Arbeiten an der Biala von Beskid — bis zum Stawisza Bache durch die forsttechnische Abtheilung durchzuführen beantragt werden, sollen die Arbeiten incl. culturelle Thätigkeit an der Biala von der Mündung des Stawiszabaches bis Grybów dem Lande mit der Motivirung übertragen werden, dass die Biala in dieser Strecke schon mehr die Beschaffenheit eines grösseren Gebirgsflusses angenommen hat.

Im Hinbicke auf die ganz eigenartigen Verhältnisse des Wildbachgebietes der Biała und vorzugsweise die Unmöglichkeit der Beschaffung von Bausteinen zur ausschliesslichen Verwendung zu Bauzwecken, ist das generelle Projekt über die Verbauung im *Allgemeinen* als vollkommen entsprechend zu bezeichnen.

Wie oben erwähnt, charakterisirt sich die Biala in Folge ihrer ausserordentlichen Materialtransportsfähigkeit und ihrer längs des Laufes vorhandenen grossen Terrainbewegungen trotz geringer Längsgefällsverhältnisse unbedingt als ein *wildbachartiges* Wasser und dies um so mehr, als die Wasserstandsverhältnisse derart variabel sind, dass man die Biala bei andauernden Mangel an Niederschlägen selbst trockenen Fusses durchschreiten kann, sonach selbe in die Categorie eines spärlich Wasser führenden Baches eingereiht werden könnte. Der wildbachartige Charakter der Biala einerseits, so wie andereseits der Umstand, dass nahezu die

meissten Seitenzuflüsse der Biala auf der Strecke von Grybow aufwärts und darunter insbesondere die Seitenbäche am linken Ufer: Strzylawka, Pławianka, Binczarówka, Florynka mit Zuflüssen und Runsen, Sklówska, Kamienna, Kamionka, Czertyce, Mostrza, Czerniawka Banica, ferner die Koloszarówka am rechten Ufer in Folge ihrer starken Geschiebsführung einer möglichst systematischen Verbauung zu unterziehen sind, und diese Bäche in das Bett der Biala ansehnliche Stuttkegel vorgeschoben haben, auf welchen eine eingehende und vollständige Regulirung der Wasserlaufes in Bezug auf ihre Einleitung unter einem entsprechenden Einmündungswinkel in die Biala platzgreifen muss, diese Regulirungen aber im engsten Zusammenhange mit den Regulirungsarbeiten und Bodenbindungsmassnahmen im Hauptthale und seinem Wasserlaufe stehen, machen es aus *technischen* und *ekonomischen* Gründen nothwendig, dass *sämmtliche* Sanirungsarbeiten unter der Leitung der forsttechnischen Abtheilung für Wildbachverbauung *einheitlich* durchgeführt werden, dass sonach die im generellen Projekte angeregte Übertragung eines Theiles der Arbeiten an das Land entschieden *nicht zweckdienlich ist.* Übergehend auf die zur Verbauung und Regulirung der Biala geplanten Verpfählungen (System Schindler), so sind diese Anlagen unter den vorhandenen eigenartigen Verhältnissen, abstrahirt von dem Kosten-Standpunkte, Beschaffung billigen Holzmaterials bei vorherrschender Schwierigkeit des Bezuges eines geeigneten guten Bausteines geeignet den angestrebten Verbauungszweck zu erreichen.

Diese Verpfählungen wären jedoch nicht ausschliesslich zur Anwendung zu bringen, sondern es wird nothwendig sein, dass statt derselben local, an sehr bedrohten Stellen wie namentlich bei scharfen Curven, dann zum Schutze angegriffener Lehnen und Rutschpartien, Spornbauten in Form von Kastenwerken errichtet werden, weil dieselben eine erhöhte Garantie bieten, dass der Wasserlauf die ihm vorgeschriebene Richtung stets einhalten werde

Die aus Verpfählungen bestehenden Seitentraversen sind unbedingt von der Bachachse gegen die Ufer zu mindestens mit 10% ansteigend herzustellen, damit auch Hochwässer gezwungen werden die Mitte des Bettes einzunehmen.

Die Haupttraversen mit 2 — 3 Pfahlreihen, zwischen welche eine Ausschlichtung mit grösseren Bachsteinen zu erfolgen hat, sind mindestens auf eine Entfernung von je 100 m., secundäre Traversen von lebenden starken Flechwerken, ebenfalls von der Bach-Axe gegen die Ufer mit 10% Ansteigung hergestellt, zumindest 30 m. von einander entfernt einzuziehen.

Einiges Bedenken bietet die im Projekte angenommene zu geringe Bemessung der Material Bewegung bei den Durchstichen vom Stawiszabach abwärts, indem nur $^1/_4$ Theil vom Durchflussprofile zum Aushube gelangen soll.

Nachdem $^3/_4$ der Arbeit durch die Mitwirkung des Wassers zu geschehen haben wird, ist die Vollendung dieser Arbeit von grossen Zufälligkeiten insbesondere mit Rücksicht auf möglicherweise längere Zeit nicht auftretende Hochwässer abhänging, so dass finanzielle Nachtheile erwachsen können.

Es empfiehlt sich sonach mit aller Entschiedenheit eine Höherbemessung der Materialbewegung um ein weiteres $^1/_4$ und die Aufbesserung der hiefür präliminirten Kosten, damit keine Nachtragskredite angesprochen werden müssen, überdiess auch eine Garantie bezüglich der Einhaltung des Bauzeitraumes geboten ist.

In Betreff des generellen Projectes für die Verbauung der Seitenbäche der Biala ist Folgendes anzuführen:

Es ist unerlässlich für eizelne derselben, wie z. B. die Binczarówka und Florynka, welche sehr breite Schuttkegel besitzen und auf welchen gar kein Gerinne existirt, in Folge dessen bereits aus ihren untersten Gebieten eine starke, Materialabfuhr erfolgt, ein neues, unter einem entsprechenden Winkel in den Hauptwasserlauf abzweigendes Bachgerinne zu

schaffen, doch empfiehlt es sich mit Rücksicht auf die dadurch entstehende Gefällsvermehrung daselbst, Durchstiche nur auf den allernothwendigsten Bedarf zu beschränken, und bei denselben, falls sich ein erhöhtes Gefälle im Projekte ergiebt, nicht nur für eine im Projekte nicht vorgesehene Sohlenfixirung behufs Hintanhaltung einer Tieferwühlung, sondern auch für eine solide Sicherung der neu entstandenen Ufer zu sorgen.

Während als Uferdeckwerke einfache und an Curven doppelte Flechtwerke, solid ausgeführt, den Localverhältnissen vollkommen genügen werden, sind primitive Holzgurten für die Sicherung der Bachsohle mit geringem Aufwand herzustellen.

Diese Uferwerke lassen sich stellenweise und namentlich an ihrem oberen Beginne und ebenso am unteren Ende, wo die Einmündung in die Biala erfolgt, mit Kastenwerken und spornartigen Holzbauten in Verbindung bringen, so dass eine solche Regulirung erfahrungsgemäss vollkommen widerstandsfähig sein wird, zumal das Gefälle überall meist sehr minimal ist.

Ein besonderes Gewicht muss vor Allem aber auch auf eine möglichst systematische Verbauung jener Seitenbäche sammt ihren Zuflüssen und bedeutende Anbrüche zeigenden, tief eingeschnittenen Runsen gelegt werden, welche durch ihre Materialerzeugung am meisten schädlich wirken u. z. auf die früher schon bezeichneten 12 Bäche: Strzylawka, Plawianka, Binczarowka, Florynka, Sklowska, Kamienna, Kamionka, Czertyce, Mostrza, Czerniawka, Banica und Koloszarowka.

Soll ein vollständiger und dauernder Erfolg erzielt werden, so muss das gegenwärtig in Besorgniss erregender Menge im Bachbette deponirte Material durch Querbauten, vorzugsweise kleine und niedrige Holzgrundschwellen mit scharf ansteigenden Flügeln behufs Sicherung gegen Umgehungen des Wassers und gegen Bloslegung mitunter durch locale Querpfahlwerke zurückgehalten, besonders tief eingerissene Runsen — in ihrer Sohle durch Querbauten zur Ermässigung eines ungehinderten Wasserabflusses gehoben, bei breiteren Bachbetten aber kleinere Sporne und Lehnenflussversicherungen zum Schutze der angebrochenen Ufer gegen den directen Wasserangriff hergestellt werden, und endlich sind scharfe Uferanbrüche abzuscarpiren, eventuell in denselben auftrettende Quelwässer, welche die primäre Ursache der Terrainbewegungen bilden, durch Sickerschlitze abzuleiten, die nackten Rutschflächen zu verflechten und hierauf zur Krönung des Erfolges in Kultur durch Berasung und Bepflanzung zu bringen.

Die Enthaltung einer möglichst umfangreichen Aufforstungsthätigkeit in den kahlen Hutweideflächen und an den Schuttfeldern ist von besonderer Wichtigkeit, doch kann ein günstiges Resultat nur dann erwartet werden, wenn die in Cultur gesetzten Örtlichkeiten von der Weideausübung für so lange ausgeschlossen bleiben, bis die Pflanzungen dem Maule des Weideviehes entwachsen sind und auch der Tritt desselben keinen Schaden mehr anrichten kann; diess schliesst jedoch keinesfalls die Zulässigkeit einer Grasnutzung mit der Sichel unter gewissen Vorsichtsmassregeln aus.

Nennenswerthe technische Schwierigkeiten ergeben sich bei der culturellen Thätigkeit nicht. Nach dem ausgearbeiteten generellen Projecte sind Bauvorkehrungen in Absicht auf die Geschiebszurückhaltung, resp. auf die Fixirung des deponirten lockeren Schuttes, nur im geringen Masse geplant, indem nur 30 Rauhbaumsperren in sämmtlichen seitlichen Wasserläufen beantragt erscheinen.

Diese Zahl erheischt eine bedeutende Vermehrung, indem schon in vielen Seitenrunsen mit stark angebrochenen Ufern nur durch eine Abstaffelung mit Holzquerbauten als secundäre Werke, deren Basis mitunter dort wo entsprechendes Steinmaterial in der Nähe vorhanden ist, ein steinerner Querbau zu bilden haben wird, ein sichere Beruhigung geschaffen werden kann.

Die Kosten solcher Mehranlagen werden vollkommen durch die gut dotirte approximative Veranschlagung für Drainagen, Lehnenflussversicherungen, Flechtwerken etc. (circa 24.000 fl.) gedeckt, ebenso dürften am preliminirten Betrage für Culturzwecke pr. 11.000 fl. einige Ersparungen voraussichtlich erzielt werden können.

Eine intensivere Verbauungsthätigkeit in den Seitenzuflüssen bedingt demzufolge keine Erhöhung des gesammten approximativen Kostenvoranschlages pr. 107.740 fl. 22 kr dagegen ist in dieser Baukostensumme der in der hohen Ministerial Verordnung vom 18. December 1885. R. G. Bl. N. 2 de 1886 betreffend die Einrichtung und Vorlage der Generalprojecte für Wildbachverbauungen sub I. Punkt 6, vorgeschriebener Zuschlag für Regie und unvorgesehene Fälle nicht inbegriffen, so dass daher ein bei Wildbachverbauungsüberschlägen bisher üblicher, auch den dortigen localen Verhältnissen entsprechender Zuschlag per 10% obiger Summe mit . . . . . 10.774 „ — „
beizurechnen ist, wodurch sich das Gesammterforderniss auf . . 118.514 fl. 22 kr.

Nachdem aber weiter aus den dargestellten Grüden eine Höhenbemessung des Erdaushubes bei den Durchstichen von der Grybower Eisenbahnbrücke aufwärts bis zur Einmündung des Stawiszabaches um 23739m³ a 33 kr., daher mit dem Erfordernissbetrage von . 7.832 fl. 87 kr. dringend nothwendig ist, ausserdem der generelle Kostenvoranschlag verschiedene andere Herstellungen wie z. B. Brücken, Wehren zu den Mühlkanälen, Herstellung von Arbeiterbaracken etc. nicht berücksichtigt und auch namhafte Mehrarbeiten im Gebiete in Folge seit der Begehung zur Verfassung des generellen Projectes entstandener neuer Terrainbewegungen erwachsen dürften, so erscheint die weitere Einstellung von mindestens . . . 8.000 „ — „
sehr opportun.

Hierdurch erhöht sich das approximative Erforderniss um . . . . . 15.832 „ 87 „
mehr 10% Zuschlag . . . . . 1 583 „ 28 „

Zusammen um . . . . 17.416 „ 15 „

Sonach **Total Verbauungskosten Summe** . . . 135.930 fl. 37 kr.

oder rund . . . . . 136.000 fl. — kr.

welcher Betrag gegen über dem ursprünglichen Voranschlage von recte 118.514 fl. 22 kr. einer durch die örtlichen Verhältnisse gerechtfertigten richtigstellenden Erhöhung um rund 17.400 fl. entspricht. Durch letztere wird es allein möglich sein, ohne Inanspruchnahme eines Nachtragscredites eine durchgreifende und zweckentsprechende Verbauung des Sammelgebietes und eine Verbauung und Regulirung des oberen Laufes der Biała durchzuführen.

Die angenommene Mitwirkung der Naturkräfte bei der Verbauung und ebenso die culturelle Thätigkeit, machen eine Ausdehnung des Verbauungszeitraumes auf eine grössere Reihe von Jahren unbedingt nothwendig.

Einen genügenden Arbeiterstand, günstige Witterungsverhältnisse und keine Schäden durch Elementarerreignisse während des Baues vorausgesetzt, kann das Unternehmen in beiläufig 6 Jahren zum Abschlusse gebracht werden.

Als allgemeines Bauprogramm hätte zu gelten:

Zunächst die Verbauung der wichtigsten Seitenbäche im Sammelgebiete zur Sicherung der Arbeiten im Hauptthale und hierauf erst Durchführung der Sanirungsarbeiten an der Biała von oben nach unten.

Während die Verbauung der wichtigsten Bäche im Sammelgebiete 3 Jahre erfordern wird, können innerhalb der weiter folgenden 3 Baujahre die Arbeiten im Hauptthale und den Einmündungen der Seitenzuflüsse so wie die culturellen Massnahmen beendet werden.

Beiläufige Erfordernisse in den 6 Baujahren.

1. Baujahr	. . . . .	26.000 fl.
2. „	. . . . .	20.000 „
3. „	. . . . .	20.000 „
4. „	. . . . .	32.000 „
5. „	. . . . .	26.000 „
6 „	. . . . .	12.000 „
	Zusammen obige .	136.000 fl.

Wegen der in Folge zunehmender Verschlechterung der Wildbachverhältnisse bei einer Verzögerung des Baubeginnes sich erhöhenden Baukosten, erscheint eine ehebaldige Inangriffnahme und soweit technische und auch ekonomische Rücksichten es gestatten, auch die möglichste rasche Durchführung der Verbauung geboten.

Es wäre deshalb sehr wünschenswerth, wenn nach Erklärung der öffentlichen Nützlichkeit im Sinne des §. 10. des Gesetzes vom 30 Juni 1884. R. G. Bl. Nr. 117. die legislative Regelung des Unternehmens sobald es thunlich, auf Grundlage des vorliegenden Operates und des approximativen Kostenaufwandes von 136.000 fl. erfolgen würde.

Desgleichen würde es sich empfehlen, wenn schon im laufenden Jahre nach Thunlichkeit die erforderlichen Installirungsarbeiten als: die Errichtung einer unumgänglich nothwendigen Baracke für die bauleitenden Forsttechniker und für Arbeitsrequisiten, Mangels irgend einer Unterkunft, ferner die Beschaffung von Arbeitswerkzeugen, endlich namentlich die Anlage einer grösseren Weidenplantage zur Deckung des ungeheueren Bedarfes an Weidenculturmateriale vorgenommen werden, zu welchem Zwecke der Section ein Credit von beiläufig 4.000 fl flüssig zu machen wäre.

Hinsichtlich der Aufnahme und Ausarbeitung des Detailprojectes für die Verbauung des Wildbachgebietes der Biała, sowie des diesbezüglichen Detailkostenvoranschlages, wären in Anbetracht des ausserordentlich grossen Gebietes mit zahlreichen anbauungsbedürftigen Zuflüssen und gleichzeitig angesichts des geringen Personalstandes der Przemysler Section folgende Bestimmungen festzustellen:

1. Als Übersichtskarte ist die Generalstabskarte 1:25.000 in vorgeschriebener Weise zu benützen.

2. Detailsituationen sind nur für jene Gebiete, resp. Bachlaufstrecken anzufertigen, in welchen eine erhebliche Bauthätigkeit platzgreift.

Zu diesen Situationskarten sind die vom galizischen Landesausschusse der Section zur Verfügung gestellten litografischen Katastralkarten, 1:2.880 in der Weise zu verwenden, dass allfällige Änderungen auf Grundlage der Aufnahmen der Section, so wie Rutschungen

projectirte Bauten und Schichtencurven in den nach der hohen Ministerial-Verordnung vom 18. Dezember 1885, R. G. Bl. Nr. 2 de 1886 vorgeschriebenen Farben und Farbentönen zur Darstellung gebracht werden.

3. Die Längenprofile sind nur für jene Bachläufe oder einzelne Strecken derselben auszuarbeiten, in welchen eine namhafte Bauthätigkeit projectirt erscheint. Wegen der sehr geringen Gefällsverhältnisse wird das unverzehrte Längenprofil zu entfallen haben, und ist für Längen das Verhältniss 1:2.880, analog der Situation, und für die Höhen 1:100 beziehungsweise bei stärkerem Gefälle in den Seitengräben und Runsen 1:200 zu nehmen.

4. Sind sämmtliche Bauzeichnungen auf eine typische Darstellung in Masse 1:20, 1:50 und 1:100 zu beschränken, wobei nur grössere Objecte im Grundriss, Aufriss und Querschnitt, kleinere dagegen nur in Querschnitt zu zeichnen sind.

5. Die Kostenvoranschlagung für geringere Arbeiten, resp. minder wichtige zu verbauende Gräbchen und Runsen kann durch Einstellung von Aversualbeträgen erfolgen.

Linz den 26. Juni 1889.

Adalbert Pokorny m. p.

k. k. Forstinspections-Comissär.

Alegat C. Do sprawozdania Lw. kr. 47.788/890.

Projekt.

Ustawa z dnia . . . . . o regulacyi rzeki Biały z dopływami i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Biały z dopływami, tudzież uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Wisły mają być wykonane w ciągu lat piętnastu, począwszy od roku 1891 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi z obwałowaniem służyć mają projekty techniczne Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego z r. 1890, które preliminują koszta robót w górnem dorzeczu Biały powyżej Grybowa na 154,000 zł. w. a., koszta zaś robót rzecznych i wałowych na 1.635,000 zł. w. a. razem na 1.789,000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tych projektach w porozumieniu z administracyą państwa, w obrębie granic powyższych sum kosztorysowych.

§. 3.

Koszta regulacyi i obwałowania włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzonym:

1) z dodatku skarbu państwa w wysokości 60% preliminowanych kosztów tj. w kwocie 1.073,400 zł. w. a., która ma być wypłaconą z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia;

2) z dodatku funduszu krajowego w wysokości 40% kosztów robót w górnem dorzeczu Biały (154,000 zł. w. a.) a 30% kosztów robót rzecznych i wałowych, (1.635,000 zł. w. a.) razem w kwocie 552,100 zł. w. a.

3) z dodatków funduszu powiatu Grybowskiego, Tarnowskiego i Dąbrowskiego w wysokości 10% robót rzecznych i wałowych (1.635,000 zł.) a mianowicie:

a) z datku funduszu powiatu Grybowskiego w kwocie 24,800 zł w. a.

b) z datku funduszu powiatu Tarnowskiego w kwocie 119,000 zł. w. a.

c) z datku funduszu powiatu Dąbrowskiego w kwocie 19,700 zł. w. a.

Powiatom wymienionym zastrzega się prawo ściągnięcia przypadających na nie datków z właścicieli interesowanych gruntów i zakładów a to w myśl §. 66 krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 (Dz. u. kraj. Nr. 38) z wyłączeniem jednak nieruchomości i zakładów państwa i kraju.

§. 4.

Wysokość i termina płatności corocznych rat dodatków państwa, kraju oraz powiatów Grybowskiego, Tarnowskiego i Dąbrowskiego oznaczy Wydział krajowy wspólnie z administracyą państwa.

§. 5.

Wykonanie regulacyi i obwałowania, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa i ostateczny kosztorys oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i Reprezentacyom interesowanych powiatów przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracyą państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulacyą gruntów, jako kapitału zakładowego;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do pokrycia kosztów utrzymania, administracyi funduszu konserwacyjnego i innych zarządzeń potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1141/1890.

Aleg. 163.

Wniosek.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Ordynaryatami biskupimi zbadał, jak dalece pożądaną jest zmiana §. 9. ustawy konkurencyjnej z dnia 15. sierpnia 1866 (Dz. u. kr. Nr. 28) w tym kierunku, aby parafianie, posiadający i utrzymujący kościoły filialne, uwolnieni byli od obowiązku konkurowania do wydatków na kościół i budynki parafialne (t. zw. matryczne) i odpowiedni wniosek przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów dnia 17. listopada 1890.

Zoll w. r.
Wnioskodawca.

Klemensiewicz, Żardecki, Dr. Midowicz, Potoczek, Stręk, Mizia, Rayski, Fr. Kramarczyk, ks. Sawa, Sembratowicz, Siemiginowski, Szeptycki, A. Wodzicki, Raczyński, Polanowski, Rey, Lenartowicz, Chamiec, Struszkiewicz, Fr. Jędrzejowicz, Zamoyski, Lasocki, Merunowicz, St. Badeni, Borkowski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1.071/1890. Aleg. 164.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej w przedmiocie wniosku Wydziału krajowego o budowie pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie.

Wysoki Sejmie!

W ciągu roku 1889 leczono na 80 łóżkach oddziału chirurgicznego szpitala św. Łazarza w Krakowie 1.238 osób. Dziennie przebywało na tych 80 łóżkach przeciętnie 94·8 chorych tj. 15 osób więcej, jak było łóżek a ilość dni leczenia doszła do cyfry 34·641. Na każde łóżko w ciągu roku wypadło 15·4 chorych. Najniższy stan chorób miał ten oddział 20. czerwca 76, a najwyższy 16. maja 109 chorych tj. 29 więcej, jak było łóżek. Nareszcie w ciągu roku wykonano na tym oddziale poważną liczbę 750 operacyj. Przytoczeniem tych dat zaczyna sprawozdanie swoje roczne prymaryusz tego oddziału i profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Cyfry te same wystarczyłyby chyba na dowód, że oddział chirurgiczny zajmujący obecnie 2gie piętro starego budynku szpitalu, nie może pozostać w takich jak dotąd warunkach. Jednakowoż doświadczenie poucza, że czaasmi nagły wzrost wydarza się w oddziałach szpitalnych na to tylko, aby potem nastąpił znaczniejszy spadek. Dlatego rzeczywisty przypływ chorych do oddziału szpitalnego, a tem samem potrzeba jego pojemności, da się obliczyć nie jednego roku, ale z całego szeregu lat. I w tym celu zestawiliśmy cyfry z lat 10, aby same mówiły.

	ilość chorych	dni leczenia	ilość łóżek	koszta obliczoczone w roku dni	ilość wykonanych operacyj	% śmierci
1880	890	22.939	80	287	111	5.61
1881	911	22.516	80	281·5	130	6·68
1882	1.003	23.626	80	295·3	208	5·48
1883	1.063	25.265	80	315·8	212	6·02
1884	1.107	25.268	80	315·8	275	6·08
1885	1.195	28.503	80	356·3	348	5·60
1886	1.172	31.164	80	389·6	482	4·77
1887	1.122	30.345	80	379·3	468	5·43
1888	1·176	32.414	80	405·2	605	5.85
1889	1·238	34.641	80	433·0	750	6·78

W zestawieniu tem wszystkie cyfry idą z każdym rokiem w górę jedna tylko jedyna odpowiadająca ilości łóżek zostaje ta sama.

W 10 latach wyszła ilość umieszczonych chorych z 890 na 1.238 tj. 39%, ilość dni leczenia z 22.939 na 34.641 tj. 51·5%, a ilość dokonanych operacyj z 111 na 750 tj. 576%.

Cyfry te dowodzą z matematyczną ścisłością, że oddział chirurgiczny szpitala św. Łazarza zwiększył się faktycznie o połowę co do frekwencyi, a prawie sześciokrotnie co do zaufania ludności do niego. Takowa bowiem prawie 6 razy częściej szukała w nim przytułku w r. 1889 jak w 1880 i to w przypadkach w których użycie noża stało się koniecznem; w przypadkach w których chory oddaje się chętnie takim rękom lekarskim, do których ma zaufanie. Ilość tych chorych jest za dużą, aby odpowiadała potrzebie miejscowej, więc wniosek ztąd prosty, że to są ludzie zwożeni ze stron dalekich, którzy mogą sobie dowoli wybrać i lekarza i szpital. Przybywają na oddział chirurgiczny szpitala św. Łazarza dlatego, bo ten oddział zyskał sobie zaufanie, dobrze zasłużoną opinię daleko po za Krakowem i godnie konkuruje z świetnie urządzoną kliniką uniwersytecką.

Lekarze więc którym poruczono ten oddział zrobili co do nich należało. Obecnie przychodzi kolej na robotę, której lekarze podołać nie zdołają. W zestawieniu statystycznem jakby cyfra nietykalna wśród ruchomych szeregów innych cyfer stoi zawsze 80. Oznacza ona jedną i tę samą ilość łóżek przez całe lat 10. Już w roku 1880 jedno łóżko obłożone było 287 dni w roku, tj. już wtedy za dużo na oddział, który wymaga wzorowej czystości, dużo powietrza i miejsca, wymaga zmiany i oczyszczenia tego łóżka, aby zarazki okiem niewidzialne po tych chorych, co je opuścili nie udzielały się tym co na ich miejsce się kładą. Od 1883 r. podnosi się to obłożenie na 316 dni w roku, dochodzi w 1885 r. do dni 357, a od 1886 r. przechodzi już liczbę dni w roku i to bardzo znacznie. Więc od roku 1886 tj. całe lat 4 i obecny rok 5ty, bez żadnej przerwy, na oddziale chirurgicznym szpitala św. Łazarza zajęte były stale i ciągle wszystkie łóżka, na dziś opróżnione, dziś jeszcze kładzie się świeżego chorego i rok już 5 i to już nie wystarcza.

W roku 1886 przy przyciętnym pobycie jednego chorego przez 26·5 dni, leżało cały czas kuracyi tj. całe 26·5 dni 75 chorych na ziemi. W roku 1887 43 chorych tak samo na ziemi przez dni 27. W r. 1888 już 119 chorych przez 27·5 dni a w r. 1889 poważna liczba 195 chorych leżało przez 28 dni na ziemi, bo cały rok do jednego dnia wszystkie 80 łóżek była zajęte i nie było żadnego dla tych chorych wolnego.

Liczby te atoli wykazują jeszcze jeden ważny objaw. Pomimo tak wielkiego braku miejsca wzmaga się cyfra która oznacza przeciętny pobyt chorego, to znaczy, że przebieg kuracyi stał się powolniejszym. Odpowiada to zupełnie prawidłom nauki lekarskiej, które stanowczo wykazują, że im lepsze są warunki hygienicznie, tym gojenie się ran szybsze. O ile więc te warunki zdrowotne skutkiem przepełnienia oddziału się pogorszają, o ile chorzy oddechali więcej zanieczyszczonem powietrzem, o tyle dłużej zostawali w szpitalu i kraj więcej kosztowali. Temu odpowiada także i odsetek śmiertelności ostatnich lat 4 tj. czasu, w którym brakło już łóżek dla chorych, a których odsetek z cyfry 4·77% podniósł się na 6·78%, tj. o 2%. To znaczy, że brak miejsca i brak korzystnych warunków hyhieny szpitalnej wywołał już zwykłe mu następstwa, które cyfrowo obliczone wykazują w roku 1889 większą o 1857 liczbę dni leczenia, względnie do 1886, spowodowaną jedynie dłuższym przeciętnym pobytem każdego chorego w tymże roku.

To samo obliczone w cyfrach powiększyło o 2% śmiertelność tj. kosztowało życie 24 osób w r. 1889.

W obec tych cyfer niema mowy o jakiejkolwiek hygienie szpitalnej — nie ma mowy o przepisach sanitarnych do szpitali się odnoszących. Oddział ten nie wypełnia statutem przyjętych obowiązków, nie jest w możności przyjmowania chorych, którzy się do niego zgłaszają

i opieki jego potrzebują, słowem oddział ten dalej w takim stanie istnieć nie powinien, istnieć nie może.

Liczby przytoczone są tak zastraszające, że kilka razy musiały być rachowane, bo trudno było uwierzyć samemu w ich prawdziwość — a przecież są one prawdziwe. W obec nich mimowoli nasuwa się pytanie, jak się to stało, że do czegoś podobnego doszło.

Odpowiedź na to pytanie daje Wydział krajowy w swojem sprawozdaniu.

Od samego założenia szpital św. Łazarza w Krakowie nie odpowiada co do pojemności swemu zadaniu.

Uchwałą z dnia 17. października 1871 upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do wybudowania nowego gmachu szpitalnego. W roku 1873 z polecenia Wydziału krajowego wypracowano plan budowy obejmujący 5 pawilonów, po jednym dla chorób chirurgicznych, ginekologicznych i kiłowych i dwa dla wewnętrznych. Prócz tych pawilonów proponowanych, okazała się konieczność budowy zakładu dla obłąkanych, którzy wraz z chorobami kiłowemi umieszczeni byli dawniej w osobnym budynku.

Fundusze na cele budowy przeznaczone by za małe i użyte zostały najpierw na budowę domu dla obłąkanych, którego rozmiary dziś już absolutnie nieodpowiadają potrzebie, pomijając bardzo nieodpowiednie prawie nieludzkie umieszczenie i urządzenie seperatek dla szałowych. Dalej w miejsce 5 wybudowano 2 pawilony i dom administracyjny. Te dwa pawilony mieszczą obecnie choroby wewnętrzne i dziś już są za małe odpowiednio ilości przybywających chorych, i to pomimo urządzenia tymczasowego, niestety także bardzo nieodpowiedniego, pawilonu dla chorób zakaźnych z domu pomagazynowego, pawilonu dla którego właśnie w roku bieżącym uchwałą z dnia 11. listopada w r. b. Wys. Sejm jedną posadę sekundaryusza systemizować raczył.

W suterenach na pół ciemnych i nizkich pawilonu chorób wewnętrznych mieści się obecnie oddział chorób ocznych, urządzony w myśl upoważnienia Wys. Sejmu z 4. lipca 1886.

W starym budynku szpitalnym, który zupełnie się na szpital nie kwalifikuje jako poklasztorny, złożony z małych klatek, nizkich, silnie sklepionych, o grubych zawilgoconych murach, mieszkają siostry miłosierdzia, lekarze i mieszczą się oddziały kiłowo-skórny, położniczo-ginekologiczny i chirurgiczny. Przepełnienie tych oddziałów choremi przechodzi wszelkie granice, o hygienie szpitalnej nie ma tam zastosowania, bo na jedno łóżko przypada 19·78 metr. kubicz. powietrza, tj. połowa potrzebnej ilości, w dodatku bez żadnej wentylacyi. Budynek ten utrzymuje się dużym rocznym nakładem, robi administracyę kosztowną i trudną, a z każdym rokiem upada coraz to więcej, wybitne dając świadectwo, jak małą jest jego wartość dla szpitalu. Wszystkie wkłady są wprost zmarnowanemi pieniądzmi. Z tego budynku nigdy dobry szpital nie będzie.

Pomimo to przepełnienie na wszystkich oddziałach wzrasta z każdym rokiem i doprowadza do niemożliwych stosunków do stanu który wprost sprzeciwia się istniejącym ustawom.

W r. 1884 przestano przyjmować zaraźliwe nawet choroby skórne.

W r. 1887 tak był przepełniony oddział położniczo-ginekologiczny, że Senat akademicki c. k. Uniwersytetu prosił c. k. Namiestnictwo o zmuszenie zarządu szpitala do najęcia domu osobnego na filję tego zakładu. Wskutek tego zrobiono układ bardzo niekorzystny ze szpitalem św. Ludwika który przyjął 10 mamek i 20 osesków. Szpital św. Łazarza płaci rocznie 4000 zł. a oddział położnic dostał właściwie jedną salę więcej.

W roku 1887 nie przyjęto do szpitala 1308, a w roku 1889 aż 1500 zgłaszających się chorych. Korytarze założone są łóżkami, mieszkania lekarzy i dozorców domu zajęte na umieszczanie chorych, co pociąga za sobą nie tylko przyznawania relutów za mieszkania, ale zostawia budynki bez nadzoru, a chorych bez należytej opieki.

W takim stanie rzeczy nie było i nie ma możności oddania jakichkolwiek lokalów do użytku odziału chirurgicznego, nie ma tej możności na przyszłość. Dlatego jako nieodzowna konieczność, jako sprawa nagląca staje budowa pawilonu dla chorób chirurgicznych, jednego z tych 3, które były jeszcze w r. 1871 projektowane, ale nie wykonane. Po wybudowaniu tego pawilonu ulży się oddziałom innym i chwilowo przynajmniej doprowadzi do stanu możliwego pomieszczenie oddziały kiłowo-skórny, ginekologiczny i oczny.

Wobec tego faktycznego stanu rzeczy jak opisany, komisja budżetowa nie mając innego wyjścia zmuszoną jest zgodzić się na obciążenie budżetu krajowego kwotą do budowy pawilonu chorób chirurgicznych potrzebną.

Atoli komisya budżetowa sądzi, że pawilon ten powinien być wybudowany w takich rozmiarach i taki sposób, aby budowa dała wszelkie prawdopodobieństwo, że na dłuższy czas, co do tego przynajmniej oddziału, pomieszczenie będzie odpowiedniem.

Do tego celu koniecznem jest rozwiązać dwa pytania:

1. jaką ilość łóżek ma mieścić pawilon budować się mający, i

2. w jaki sposób zapewnić, aby budynek ten odpowiadał wymogom nauki lekarskiej, oraz celowi humanitarnemu szpitala.

ad 1. Cyfry przytoczone na wstępie dowodzą, że oddział ten miał już w r. 1889 po 109 chorych dziennie, a obliczenia przypuszczalnej potrzeby łóżek, oparte na cyfrach lat 10, na odsetku przyrostu rocznego, tak co do chorych jak i co do dni leczenia, wykazują, że oddział chirurgiczny szpitala św. Łazarza powinien mieć co najmniej 120 łóżek, jeśli w następnych 10 latach nie ma laborować na brak miejsca; z tem atoli zastrzeżeniem, że na jedno łóżko wypadnie 40 metr. kub. powietrza, jak w przedłożonych planach rzeczywiście jest projektowane.

Przedłożony plan obejmuje tylko miejsce na 108 łózek, brakłoby zatem pomieszczenia na 12. Z bardzo małym kosztem da się to miejsce odnaleść przez umieszczenie jeszcze jednej salki na 6 łóżek, albo lepiej 2 pokoi po 3 łóżka, na dole i na I. piętrze, przylegających do separatek głównego traktu łączącego pawilony ze sobą. Zmiana ta wykaże dla oddziału chirurgicznego nie małą korzyść Dostarczy potrzebnego miejsca na 12 łóżek, oraz dozwoli na separacyą chorych płacących i to wedle taksy I. i II. klasy. Wobec ilości 750 wykonanych w jednym roku operacyj ilość separatek (4) może okazać się za małą, tem więcej, że one muszą służyć także do umieszczenia płacących I. klasę. Chorzy, którzy płacą II klasę, mieliby umieszczenie tylko z innymi chorymi, w salach po 13 łóżek, co nie jest słusznem, gdyż wedle przepisów szpitalnych należy się im, z powodu opłacanej taksy, umieszczenie i służba wprawdzie wspólna, ale w pokojach po 2, a najwięcej po 3 chorych, nigdy zaś w salach ogólnych, gdzie leżą niepłacący i płacący taksę III. klasy. W ten sposób przedłużyłaby się długość środkowego budynku, wynosząca obecnie 37·60 metra, czego bardzo ważnem i korzystnem następstwem będzie powiększenie się odległości 9·45 metrów, która oznacza oddalenie okien wychodków od okien sal dla chorych i jakkolwiek to oddalenie jest zupełnie dostateczne, to przecież w naszych stosunkach nigdy za duże być nie może. Koszt tego przekształcenia możnaby oszczędzić ograniczeniem ilości piwnic do koniecznej tylko potrzeby tegoż budynku, odpowiednio właściwościom terenu, na którym on stanie.

Projekt budynku dobrze jest obmyślany, tak pod względem rozkładu ubikacyi, jakoteż rozmiarów tychże. Ogrzewanie, proponowane za pomocą ciepłej wody, jest bezsprzecznie najlepsze i podoła rozmiarom sal, oraz da się do niego zastosować bardzo dobrze każda wentylacya.

Koszta budowy i urządzenia obliczone są na 125.000 zł., t j. odnośnie do 108 łóżek, okrągło po 1.158 zł. na jedno łóżko, a względnie do proponowanych 120 po 1.042 zł. za łóżko, to znaczy, że budowa i urządzenie nie są obliczone za wysoko i za drogo

Co się tyczy miejsca pod budowę przeznaczonego, to szpial św. Łazarza zakupił już dawniej przylegające do zabudowań szpitalnych grunta i musi takowe zużyć pod projektowaną

budowę. Grunta te są wilgotne i do budowy trudne. W dodatku najlepsze kawałki parceli „na Blichu“ zwanej odstąpił Wysoki Sejm jeszcze w r. 1880 c. k. Rządowi pod projektowaną budowę klinik uniwersyteckich. Budowa ta dotąd w pierwotnie projektowanych rozmiarach nie przyszła do skutku. Wybudowano tylko klinikę chirurgiczną, dla której c. k. Rząd zakupił grunt na przeciwnej szpitalowi stronie ulicy Kopernika i która dla tego nie stoi na gruncie szpitalnym. Obecnie postanowioną jest budowa c. k. zakładu patologicznej anatomii na części gruntu szpitalnego, położonej na drugim końcu parceli „na Blichu“ zwanej przy ulicy Grzegorzki od właściwych budynków szpitalnych bardzo oddalonym. O zwrot tej części zaś, która przylega do budynków szpitalnych i która przeznaczoną jest na budowę klinik uniwersyteckich i położona przy ulicy Kopernika, upominał się Wydział krajowy odezwą z dnia 23. maja 1890 r. l. 17.240 i z dnia 18. czerwca 1890 l. 25.383, a to w celu użycia jej pod budowę pawilonu chirurgicznego. Odezwą z dnia 29. września 1890 r. l. 56.658 odpowiedziało c. k. Ministerstwo, że budowa klinik uniwersyteckich na gruncie wspomnianym nie została przez c. k. Rząd zaniechaną i że decyzyą w tym względzie zastrzegł sobie JE. Pan Minister wyznań i oświecenia aż do czasu stanowczego załatwienia sprawy administracyjnego połączenia klinik uniwersytetu ze szpitalem św. Łazarza, która to sprawa jest jeszcze w stadyum rokowań.

Wobec tego postanowienia nie ma dotąd żadnej nadziei, aby w mowie będąca część gruntu do dyspozycyi szpitala napowrót oddaną została i dlatego proponuje Wydział krajowy wybudowanie pawilonu chirurgicznego na gruncie, położonym poza budynkiem starym szpitalnym, obecnie na ogród warzywny użytym. Jest to najlepszy kawałek wolnego gruntu i do budynków szpitalnych przylegający, więc zgodzić się należy na propozycyę Wydziału krajowego.

ad 2. Co do przeprowadzenia samej budowy i potrzeby ewentualnych drobnych zmian w planach, których potrzeba przed rozpoczęciem tejże okazaćby się mogła, to Komisya budżetowa sądzi, że do tego celu winien być ustanowiony komitet, w którego skład, prócz obecnego kierownika zakładu z natury rzeczy najpotrzebniejszego, a więc z głosem stanowczym, należałoby zaprosić reprezentanta fachowego fakultetu lekarskiego Wszechnicy i takiegoż Towarzystwa lekarzy krakowskich, niemniej fachowego architektę i reprezentanta administracyi szpitalnej. Komitetowi temu należy poruczyć ostateczne załatwienie spraw budowy, w zakresie kwoty preliminowanej, wyrobienie pozwolenia na budowę i oddanie budowy przedsiębiorcy w drodze licytacyi, oraz nadzór nad budową samą. Rozumie się samo przez się, że swój wpływ zapewni Wydział krajowy w przeprowadzeniu całej sprawy, w sposób jaki za stosowny uzna.

W myśl powyższego wywodu, który wykazuje nieodzowną konieczność i naglącą potrzebę budowy pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie,

Komisya budżetowa wnosi

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Na budowę pawilonu chirurgicznego przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie i na wewnętrzne tegoż urządzenie przeznacza Sejm kwotę stu dwudziestu pięciu tysięcy (125.000) złotych wal. austr. płatną w dwu rocznych ratach począwszy od roku 1891.

W tym celu wstawia w budżet szpitala św. Łazarza w Krakowie, jako wydatek nadzwyczajny rubryki XI. „utrzymanie budynków“ przy poz. 48. 2. „nadzwyczajne“ kwotę sześćdziesiąt i pięć tysięcy (65.000) złotych wal. austr. na rok 1891, a 60.000 zł. na rok 1892 wstawić poleca.

Lwów, dnia 14. kwietnia 1890 r.

Stanisław Badeni,
przewodniczący.

Dr. Czyżewicz,
sprawozdawca.

L. S. 1.048|90.

Aleg. 165.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o wniosku Wydziału krajowego co do przyjęcia na fundusz krajowy kosztów utrzymania małolotnich Tuchajów.

Wysoki Sejmie!

W myśl polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 przedłożył Wydział krajowy sprawozdanie o petycyi gminy Basznia, proszącej o przyjęcie na fundusz krajowy kwoty złr. 302 ct. 75 należnych gminie miasta Lwowa za utrzymanie małoletnich Michała i Maksymiliana Tuchajów.

Wydział krajowy wyjaśnia:

że gmina Basznia zasądzona została na zwrot gminie m. Lwowa kwoty zł. 403 ct. 50, że nie ma żadnych środków do uiszczenia tego długu, a pragnąc to uczynić choć częściowo, postanowiła uchwałą Rady przeznaczyć na ten cel zł. 201 uzyskanych ze sprzedaży gruntów pod kolej i kwotę zł. 100 ct. 85 pod naciskiem egzekucyi zapłaciła; uchwała ta jednak rady gminnej zniesioną została przez c. k. starostwo, nie dozwalające na uszczuplanie majątku gminy, a kwota ta zł. 100 85 ct. w ratach rocznych przez dodatki gminne ma być do majątku zakładowego zwróconą. Wyjaśnia dalej Wydział krajowy, że nie licząc tego pokrycia, gmina obowiązaną jest opłacać rocznie 35% dodatków do rocznego budżetu swego, a mieszkańcy miejscowości tej są prawie wszyscy biedni. Komisya budżetowa rozpoznawszy ten stan rzeczy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Seim przyjmuje na fundusz krajowy koszta utrzymania małoletnich Tuchajów w kwocie złr. 302 ct. 75, należnych magistratowi miasta Lwowa od gminy Basznia powiatu cieszanowskiego i sumę tę zł. 302 ct. 75 wstawia w budżet na rok 1891.

Lwów, 14, października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
K. Scipio w. r.

L. n. 1.049/1890.

Aleg. 166.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o przyjęciu na fundusz krajowy kosztów utrzymania należnych gminie Buda-Peszt za Antoniego Ulechlę.

Wysoki Sejmie!

Ze sprawozdania Wydziału krajowego o petycyi gminy Krościenko powiatu nowotarskiego, co do przyjęcia przez kraj kosztów egzekwowanych z tej gminy przez magistrat peszteński w kwocie zł. 141 ct. 91 i z aktów odnośnej sprawy dotyczących, przekonała się komisya budżetowa:

że Antoni Ulechla syn zmarłego w Peszcie Wilhelma przynależy do gminy Krościenko;

że magistrat w Buda-Peszcie zaopiekował się sierotą i łożył na niego koszta utrzymania od r. 1877 do r. 1881, a koszta te razem wzięte, prawomocnie na zł. 141 ct. 91 zostały obliczone;

że gmina Krościenko obowiązaną jest koszta te pokryć w braku krewnych rzeczonego Antoniego Ulechli;

że majątek gminy nie dozwala na taki wydatek, a dodatek odpowiedni do podatków za nadtoby przeciążył biednych mieszkańców — zatem komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Koszta utrzymania Antoniego Ulechli należne magistratowi w Buda-Peszcie od gminy Krościenko powiatu nowotarskiego, pokryte być mają z fundnszu krajowego, a na ten cel wstawia się zł. 141 ct. 91 w budżet krajowy na rok 1891.

Lwów dnia 14. Listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Scipio w. r.

Alog. 167.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie podniesienia gospodarstwa nabiałowego.

Wysoki Sejmie!

Przed dwudziestu laty prawie wszystkie kraje północnej i zachodniej Europy zwróciły baczną uwagę na gospodarstwo nabiałowe, bo ówczesna produkcya nietylko nie mogła zaspokoić wzrastających żądań zamorskich kolonij, ale nie wystarczyłaby na potrzeby zwiększającej się europejskiej ludności.

Zajęto się tem goręcej podnoszeniem mleczarstwa, że ono produkuje towar wywozowy, za który olbrzymie sumy z innych części świata uzyskać można, a zarazem wpływa bezpośrednio na rozwój hodowli bydła i najrychlej podnosi dobrobyt rolników.

Skutki usilnej pracy rządów i stowarzyszeń rolniczych zagranicą są istotnie zdumiewające i świadczą o trafności w wyborze środków i energii w ich wykonaniu. To też gdy w r. 1870 Szwecya, mająca tę samą ilość krów co Galicya, zaledwo mogła zaspokoić potrzebę miejscowej konsumcyi, już w r. 1882 sprzedała nadmiar produktów nabiałowych za 6 milionów koron, a zwiększając ciągle produkcyę, doprowadziła do tego, że w r. 1888 sprzedała masła za 14 milionów koron. Mała Dania przed 10 laty sprzedawała masła za 3 miliony marek, a w r. 1888 za 30 milionów marek. Francya w tym samym roku exportowała masła i sera za 83 miliony franków, a Niemcy za 20 milionów marek. Galicya ma wszelkie warunki, ażeby przy dzisiejszej ilości krów sprzedawała rocznie masła za 7 milionów zł, a osiąga dotychczas zaledwo $1^1/_2$ miliona zł. rocznie.

Komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie jeszcze przytoczyć niektóre dowody, że sprawa podniesienia gospodarstwa nabiałowego ma nietylko rolnicze, ale społeczne znaczenie.

Stwierdzono urzędownie, że od czasu założenia włościańskich spółek nabiałowych w Szwecyi, ustała tam zupełnie emigracya ubogich rolników poza granice kraju. Stwierdzono także w innych krajach, że w tych miastach, w których powstały mleczarnie na rzetelnych zasadach oparte, zmniejszyła się stanowczo śmiertelność między dziećmi. We wszystkich zaś okolicach, gdzie rozwinął się przemysł mleczarski, żyzność ziemi i cena jej znacznie się podniosły.

W pierwszych latach tego ogólno-europejskiego prądu podnoszenia gospodarstwa nabiałowego nie była Austrya bezczynną. Godzi się jednak przypomnieć, że prowincyą, która pierwsza zrozumiała i oceniła ważność sprawy, była właśnie Galicya.

Gdy bowiem inne kraje wahały się jeszcze w wyborze środków, już krakowskie Towarzystwo rolnicze urządziło p i e r w s z ą w Austryi prowincyonalną wystawę nabiałową w Krakowie.

Później dopiero, bo w r. 1872, odbyła się w Wiedniu pierwsza międzynarodowa wystawa mleczarska, na której producenci galicyjscy najwyższe zdobyli nagrody.

Podczas gdy Towarzystwo rolnicze krakowskie zainicyowało sprawę w zachodniej części kraju wystawą mleczarską, Towarzystwo gospodarskie galicyjskie rozbudzało tę gałęź rolnictwa odczytami publicznymi wśród ziemian, osiadłych w wschodniej części kraju. Śmiało też powiedzieć można, że przez ubiegłych 20 lat nie odbyło się prawie żadne zgromadzenie obu Towarzystw rolniczych w Galicyi, na któremby nie omawiano spraw nabiałowych, na któremby nie pokazywano ulepszonych przyrządów i nie dowodzono potrzeby podniesienia gospodarstwa mlecznego.

Oprócz tego Towarzystwo gospodarskie galicyjskie wykształciło zagranicą kilku stypendystów, z których jeden złożył dowody zupełnego uzdolnienia na krajowego instruktora mleczarstwa, a drugi obeznał się praktycznie w Węgrzech z techniką przemysłu nabiałowego i mógłby nauczyć służbę niższą racyonalnego obchodzenia się z mlekiem i używanymi w dobrych mleczarniach przyrządami.

Niestety ci ludzie tymczasowo pracują na innem polu, bo nie znaleźli dotychczas sposobności spożytkowania swojej fachowej wiedzy dla kraju

Komisya gospodarstwa krajowego stwierdza, że Towarzystwa rolnicze w sprawie podniesienia mleczarstwa spełniły swój obowiązek gorliwie i skutecznie, przygotowały bowiem należycie grunt do dalszej akcyi. Więcej zrobić nie mogły z powodu braku funduszów.

Wysoki Sejm zajął się tą sprawą życzliwie w r. 1888. Gdy bowiem komisya gospodarstwa krajowego wypowiedziała zdanie, że ta gałęź gospodarstwa może przynieść olbrzymie dochody i należy ją otoczyć troskliwą opieką władz krajowych i państwowych, raczył Wysoki Sejm polecić Wydziałowi krajowemu, ażeby rzecz przygotował i stosowne wnioski przedłożył. Dziś więc odwołuje się komisya gospodarstwa krajowego do objawionej wówczas życzliwości Wysokie Izby dla tej ważnej sprawy i przypominając argumenta, które w r. 1888 przytoczyła, ma za szczyt oświadczyć: że nadeszła ostatecznie chwila, w której Reprezentacya kraju i Rząd państwa powinnyby poprzeć działanie Towarzystw rolniczych niezbędnemi ofiarami pieniężnemi.

Obecnie akcya jest łatwiejszą niż dawniej. Gdy inne kraje musiały przed 20 laty czynić kosztowne próby i szukać nowych środków, dzisiaj potrzeba tylko wstąpić na utorowaną już i pewną drogę, ażeby dojść do zamierzonego celu.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje trafność uchwał, powziętych przez ankietę nabiałową, a przedstawionych w formie wniosków przez Wydział krajowy, wszelako sądzi, że w wykonaniu ich odmiennym nieco iść trzeba porządkiem.

Przedewszystkiem radzi komisya, ażeby naśladować te kraje, które na polu mleczarstwa już osiągnęły znamienite rezultaty i w tym duchu stawia komisya gospodarstwa krajowego na czele swoich postulatów: wyszukanie lub wykształcenie fachowego instruktora mleczarstwa.

Instruktor ten nietylko udzielałby rad i wskazówek chętnym i przygotowanym już do reform rolnikom i nietylko organizowałby po kraju spółki nabiałowe, produkcyjne i handlowe, ale nadto wykonywałby kontrolę nad temi instytucyami mleczarskiemi, którymby kraj udzielał subwencyj lub pożyczek. Nie ulega bowiem wątpliwości, że gdy w kilku okolicach zorganizują się stowarzyszenia nabiałowe i pomyślnie rozwijać się będą, okaże się potrzeba dopomożenia bądź kredytem bądź subwencyą mniejszym spółkom włościańskim, które we wszystkich krajach stanowią główną podporę mleczarń związkowych, założonych w miastach lub dworach.

Byłoby pożądanem, ażeby jak najrychlej powstały w kraju specyalne szkoły mleczarskie jakie istnieją we wszystkich niemal krajach Europy, a nawet w sąsiednich prowincyach austryackich. Kształcą one przeważnie niższą służbę dla mleczarni i gospodarstw nabiałowych. Gdy jednak ta sprawa nie jest jeszcze dostatecznie przygotowaną, a bez inicyatywy i ofiarności prywatnej trudno ją w życie wprowadzić, przeto komisya gospodarstwa krajowego nie czyni w tym

roku żadnego w tej mierze wniosku. Natomiast uważa komisya za konieczne podnieść naukę praktycznego mleczarstwa w niższych szkołach rolniczych, oraz szerzyć tę naukę wśród ludu wiejskiego zapomocą nauczycieli wędrownych.

Założenie dobrych mleczarń w Dublanach, Czernichowie i innych szkołach rolniczych uważa komisya za potrzebne, ale tylko takich, które odpowiadałyby ilości produkowanego w folwarku szkolnym mleka; — tylko takich, jakie każde racyonalnie prowadzone gospodarstwo mieć powinno.

Nakoniec komisya gospodarstwa krajowego wyraża nadzieję, że c. k. Rząd przyczyni się chętnie odpowiednią subwencyą do podniesienia mleczarstwa w kraju, bo przecież wiadomo, jak ważną rolę odgrywają produkta nabiałowe w handlu austryackim na Wschodzie. Radzi jednak komisya, ażeby Wydział krajowy poparł żądanie subwencyi rządowej gruntownie opracowanym memoryałem i na podstawie cyfr statystycznych wykazał, jakie stanowisko mogłaby zająć Galicya w austryackim handlu wywozowym, gdyby usiłowania jej w podnoszeniu gospodarstwa mlecznego dostatecznie poparte zostały funduszem państwowym.

Poprzestając na powyższych uwagach, komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby postarał się o instruktora mleczarstwa i otwiera na ten cel Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 2.000 zł.

2 Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wprowadził praktyczną naukę mleczarstwa w niższych szkołach rolniczych i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 1.200 zł.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby ogłosił konkurs na napisanie podręcznika „o mleczarstwie“ dla uczniów szkół rolniczych i otwiera mu na ten cel kredyt w kwocie 500 zł.

4. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby postarał się u c. k. Rządu o stosowną subwencyę ze skarbu państwa na podniesienie mleczarstwa w Galicyi.

5, Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wpłynął w właściwej drodze na reprezentacye miast, iżby zaprowadziły scisłą kontrolę jakości wprowadzanych do miast artykułów nabiałowych.

We Lwowie 15. listopada 1890.

Przewodniczący
J. Tarnowski *w. r.*

Tadeusz Langie *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. W. kr. 33875/90. **Aleg. 168.**

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie taryf kolejowych.

Wysoki Sejmie!

Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 18. listopada 1889 r. wezwał c. k. Rząd, by przejął wszystkie linie kolei Karola Ludwika w zarząd państwowy, a nim to nastąpi, spowodował kolej Karola Ludwika do natychmiastowego zaprowadzenia taryf kolei państwowych. Zarazem polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, by w powyższym duchu rozpoczął u c. k. Rządu starania jak najusilniejsze i wyraził przekonanie, iż one będą skuteczniejsze, niż dotychczasowe starania pięcioletnie.

W wykonaniu tej uchwały Wydział krajowy postanowił przedewszystkiem zaprowadzić ewidencyę kolejowych taryf towarowych, obowiązujących na kolejach galicyjskich ze szczególném uwzględnieniem tych taryf, które pozostają w ścisłym związku z produkcyą i handlem krajowym a tem samem bezpośrednio wpływają na stan ekonomiczny kraju. Ewidencya rzeczona mogłaby posłużyć jeszcze do dalszego celu a mianowicie na to, aby utworzyć stałe źródło informacyi o cenach przewozu we wszystkich kierunkach, obchodzących naszą produkcyę i nasz handel nie tylko dla Wydziału krajowego, lecz także dla krajowych korporacyj i stowarzyszeń a w końcu i dla poszczególnych producentów lub kupców.

Na podstawie prac dotychczasowych w tym kierunku przeprowadzonych Wydział krajowy postanowił przedłożyć Wysokiemu Sejmowi obraz obecnych stosunków taryfowych na razie dla kilku najważniejszych produktów kraju naszego, jak dla zboża, drzewa budulcowego, bydła rogatego i nierogacizny, tudzież spirytusu a ostateczny wynik tego przeglądu streścić w niniejszém sprawozdaniu.

I. Ruch lokalny.

Badając warunki przewozu towarowego na kolejach wypada przedewszystkiem zwrócić uwagę na taryfy lokalne pojedynczych kolei o ich ruchu wewnętrznym. Każda

kolej bowiem w pierwszym rzędzie powinna ułatwiać ruch towarowy między własnymi stacyami, podtrzymywać i ożywiać naturalną i ekonomicznie najkorzystniejszą wymianę płodów najbliższej okolicy.

Transport lokalny, który wzrastać musi z obniżeniem ceny przewozu, jest niezależny od polityki cłowej i kolejowej krajów ościennych i od zmian w kierunkach handlu i w trwałym interesie kolei każdej leżeć musi jak najbardziej ruch ten rozwinąć.

Z drugiej strony jednak klientela lokalna nie może przerzucić się na inną linię kolejową, w odniesieniu do tej klienteli kolej nie ma konkurenta, chyba transport wozami na zwykłej drodze, zatem kolej może tutaj bezwzględnie wyzyskać monopolistyczne stanowisko.

Przytoczone okoliczności wskazują, że taryfy odnoszące się do ruchu wewnętrznego są równie ważne a nawet ważniejsze dla ekonomicznych stosunków kraju, jak taryfy dla wywozu lub dowozu. Podczas gdy przy wywozie lub dowozie tylko nadawca lub odbiorca są krajowcami, przy ruchu wewnętrznym obaj są w kraju, obaj zyskują lub tracą w miarę tego, jak ceny przewozu są niższe lub wyższe.

Nie wdając się w teoretyczne obliczenia, jak niskie mogłyby być, ze względu na własne koszta kolei, taryfy w wewnętrznym ruchu towarowym, przeprowadziliśmy szczegółowe porównanie taryf lokalnych kolei galicyjskich państwowych, kolei Karola Ludwika wraz z lokalnymi kolejami Jarosław - Sokal i Dembica - Rozwadów, dalej kolei Lwów - Bełzec pozostającej pod zarządem galic. kolei państwowej, wreszcie taryf kolei państwowych węgierskich, które więcej budziłyby zajęcia i dostarczyły korzyści z porównania, gdyby nie wiadomość, że z dniem 1. stycznia 1891 r. zaprowadzony będzie inny system taryfowy na Węgrzech mianowicie taryfy strefowe (Zonnen-Gebührtarif).

Zaczynamy od najważniejszego przedmiotu handlu naszego, mianowicie od zboża. Cena przewozu zboża w ładunkach całowagonowych oblicza się we wszystkich taryfach lokalnych według specyalnej taryfy I., zresztą zboże należy do klasy A. Biorąc za podstawę porównania ładunki całowagonowe otrzymujemy wynik następujący:

Państwowe koleje galicyjskie przewożą zboże:

w odległości od	1	do	50 km.	po cenie	0·28	ct.
„	51	„	100 „	„	0·24	„
„	101	„	150 „	„	0·22	„
„	151	„	300 „	„	0·20	„
„	301	„	400 „	„	0·18	„
a każdy km.	nad		400 „	„	0·16	„

za 100 kgr. tak, że n. p. przewiezienie 100 kgr. z Chabówki do Żywca odległości 82 km. kosztuje 25·7 ct.

Ze Starego Sącza do Friedrichshütte (Sporysza) 182 km. 47·4 ct. wraz z należytością manipulacyjną. Przypatrzmy się taryfom lokalnym kolei Karola Ludwika dla zboża. — Inne ceny i to o wiele droższe ustanowiła ta kolei dla linii swej w kierunku zachodnim od Lwowa a inne na linii w kierunku wschodnim od Lwowa: i tak w kierunku na wschód od Lwowa ceny jednostkowe są:

od	1	do	50 km.	0·40	ct.
„	51	„	100 „	0·24	„
każdy km.	nad		100	0·20	„

przeciętnie więc 0 28 ct. za 100 kgr.,

tak, że n. p. z Ożydowa do Jezierney 81 km. kosztuje 31·4 centa, ze Lwowa do Bogdanówki 182 km. 52·4 ct. wraz z należytością manipulacyjną. Wyjątkowo przyznany jest czasowo opust dla Lwowa jak również i innych ważniejszych stacyi tak, że z Bogdanówki do

Lwowa zamiast 52·4 ct. płaci się 40·4 ct. za 100 kgr. (Verordnugsblatt für Eisenbahnen und Schiffahrt N. 99 ex 1890).

W kierunku na zachód od Lwowa przedstawia taryfa dwie różne ceny jednostkowe. Na krótszą odległość do 140 km. oznaczoną jest niższa cena jednostkowa mianowicie za przewiezienie 100 kgr.

Od 1 do 75 km. 0·32 ct.
„ 76 „ 140 „ 0·29 „

Na odległość po nad 140 km. cena jednostkowa jest już znacznie wyższą.

bo od 1 do 50 km. 0·40 ct.
„ 51 „ 100 „ 0·30 „

a za każdy km. nad 100 0·20 ct. płacić wypada.

Przeciętnie więc o 0·30 ct. za 100 kgr. i jeden kilometr tak, że n. p. z Jarosławia do Sądowej Wiszni 82 km. 30 0 ct., z Rzeszowa do Lwowa 185 km. 56 0 ct. kosztuje przewiezienie 100 kgr. wraz z należytością manipulacyjną.

Na kolejach lokalnych będących w zarządzie kolei Karola Ludwika cena jednostkowa wynosi tyle, ile na najdroższej części linii Karola Ludwika, zatem:

Od 1 do 50 km. 0·40 ct.
„ 51 „ 100 „ 0·30 „

każdy km. następny nad 100 0·20 ct. n. p. z Nadbrzezia do Dembicy 83 km. 33·9 ct., ze stacyi Korczów do Nowej Grobli 85 km. 34·5 ct. wraz z należytością manipulacyjną.

Droższą od wszystkich wyż wspomnianych taryf dla zboża, jest taryfa kolei Lwów-Bełzec, jednostka bowiem taryfowa wynosi 0·56 centa za 100 kgr. i jeden kilometr tak, że n. p. z Bełzca do Brzuchowic 82 km. przewiezienie 100 kgr. kosztuje 49·9 ct. Z niektórych stacyj tej linii do Lwowa i Lwowa Kleparowa loco i transito istnieją wyjątkowe taryfy dla ładunków całowozowych, które obniżają znacznie te wysokie ceny, tak, że z Bełzca do Lwowa 92 km. wynosi wagon zboża wraz z należytością manipulacyjną 31 zł. 06 ct.

W ten sam sposób przedstawiamy ceny jednostkowe dla kolei państwowych węgierskich. Zasadą przy obliczaniu cen dla zboża w ładunkach całowozowych jest specyalna taryfa I b.

Od	1	do	50 km.	. . .	0·32 ct.
„	51	„	100 „	. . .	0·28 „
„	101	„	200 „	. . .	0·24 „
„	201	„	300 „	. . .	0·20 „
			każdy następny kilometr		0·16 „

Np. Bánhida- Kőbanya 82 km. odległości kosztuje przewiezienie 100 kg. 33·6 ct. Elesd- Arad 182 km. 574 ct wraz z należytością manipulacyjną.

Dodać należy, że koszta manipulacyjne wynoszą dla wszystkich kolei cztery centy za 100 kg. czyli 4 zł. od wagonu.

Najwięcej zbliżone do taryf zboża są taryfy dla spirytusu, zwykle bowiem, jeżeli istnieje na jakiej kolei wyjątkowa taryfa dla spirytusu, cena jednostkowa obliczaną bywa według taryfy zbożowej. W taryfach kolei przez nas porównanych znajdujemy taryfę XV. dla kolei państwowej galicyjskiej taryfę wyjątkową III. dla kolei Karola Ludwika tudzież jej lokalnych kolei.

Nie zawierają one nic innego jak tylko przepis, by przy ładunkach całowozowych spirytusu w cysternach lub beczkach cenę przewozu obliczać według specyalnej taryfy I. Te same przykłady wzięte dla spirytusu przedstawią się zupełnie tak, jak dla przewozu zboża.

Z Chabówki do Żywca 82 km. . . 25·7 ct.
ze Starego Sącza do Friedrichshütte 182 km. 47·4 „
z Ożydowa do Jeziernej 81 km. . . 31·4 „
ze Lwowa do Bogdanówki 182 km. . 52·4 „
z Jarosławia do Sądowej Wiszni 82 km. 30·0 „
z Rzeszowa do Lwowa 185 km. . . 56·0 „
z Nadbrzezia do Dembicy 83 km. . 33·9 „
z Korccowa do Nowej Grobli 85 km. . 34·5 „

Kolej lokalna Lwów-Bełzec nie ma żadnej wyjątkowej taryfy dla spirytusu. Według klasyfikacyi towarów należy spirytus do klasy A. i według cen jednostkowych tejże klasy oblicza się należytość za przewóz spirytusu. Cena jednostkowa wynosi 0·60 ct. za 100 kg. i jeden kilometr tak, że z Bełzca do Brzuchowic 82 km. przewóz 100 kg. kosztuje 53 2 ct.

Kolej państwowa węgierska oblicza ceny przewozowe spirytusu także według klasy A., jednak od każdej relacyi przyznaje 10% opustu (taryfa wyjątkowa XXIV.) tak, że z Bánhida do Köbanya 82 km. kosztuje przewóz 100 kg. 31·9 ct. Z Elesd do Arad 182 km. 61 ct.

Przystępujemy do porównania cen przewozowych w ruchu lokalnym, ważnego również produktu kraju naszego t. j. drzewa, (Bau-Werk- und Nutzholz).

Zasadą, według której obliczają się ceny przewozowe na wszystkich kolejach galicyjskich jest specyalna taryfa II.

Ceny te jednostkowe przedstawiają się na kolejach państwowych galicyjskich następująco:

Od 1 do 50 km. . 0·26 ct.
„ 51 „ 100 „ . 0·20 „
„ 101 „ 200 „ . 0 16 „

za każdy dalszy km. ponad 200, 0·12 ct. tak, że przewiezienie 100 kg. z Chabówki do Żywca 82 km. wynosi 23·4 ct., ze Starego Sącza do Friedrichshütte 182 km. 35 4 ct. wraz z należytością manipulacyjną.

Kolej Karola Ludwika jak dla zboża tak i dla drzewa ustanowiła droższe taryfy dla swej linii na zachód od Lwowa tak, że gdy na linii od Lwowa na wschód cena jednostkowa wynosi:

Od 1 do 50 km. . 0·35 ct.
„ 51 „ 100 „ . 0·22 „
za każdy km. nad 100 0·12 „
n. p. z Ożydowa do Jeziernej 81 km. . 28·3 ct.
ze Lwowa do Bogdanowki 182 km. . 42·3 „

wraz z należytoscią manipulacyjną, — na linii swej na zachód od Lwowa, tudzież na liniach kolei lokalnych jednostki taryfowe są wyższe i tak:

Od 1 do 50 km. . 0·35 ct.
„ 51 „ 100 „ . 0·25 „
za każdy następny km. 0·15 „

Biorąc i tutaj dla jaśniejszego poglądu te same przykłady, które przedstawiliśmy dla innych produktów, wypadnie, że z Jarosławia do Sądowej Wiszni 82 km. 29·5 ct., z Rzeszowa do Lwowa 185 km. 46·8 ct. za przewiezienie 100 kg. zapłacić wypadnie; zaś z Nadbrzezia do Dębicy 83 km. 29·8 ct., z Korczowa do Nowej-Grobli 85 km. 30·3 ct.

Innego podziału w odległosciach użyto w taryfach dla kolei Lwów-Bełzec, dlatego zupełnie odmienne jednostki taryfowe wypadają na odległości od 1 do 10 km., inne na odległości od 1 do 20 km. etc etc. tak, że:

Od	1 do 10 km.	.	0·60 ct.
„	1 „ 20 „	.	0·55 „
„	1 „ 30 „	.	0·50 „
„	1 „ 40 „	.	0·45 „
„	1 „ 60 „	.	0·40 „
„	1 „ 80 „	.	0·35 „
„	1 nad 80 „	.	0·30 „

więc 100 kg. z Bełzca do Brzuchowic 82 km. kosztuje 24·6 ct. Przy tem obliczeniu nie pobiera się należytości manipulacyjnej, która wynosi na kolejach galicyjskich 4 ct. za 100 kg.

Pozostają jeszcze do porównawczego przedstawienia ceny jednostkowe dla drzewa na kolejach państwowych węgierskich:

Od	1 do 100 km.	.	0·21 ct.
„	101 „ 200 „	.	0·16 „
„	201 „ 300 „	.	0·14 „
za każdy następny km.			0·13 „

za 100 kg. n. p. z Bánhida do Köbanya 82 km. 23 8 ct.; z Elesd do Arad 182 km. 40·0 ct.

Nie mniej ważnemi są porównania jednostek taryfowych dla przewozu bydła, nierogacizny i owiec.

Do niedawna istniała na kolejach państwowych wyjątkowa taryf IX. dla przewozu żywych zwierząt, (nierogacizny) obecnie zniesiona taryfa dla tego towaru zastąpioną została prawidłową klasą 2, według której oblicza się należytości, na podstawie wag prawidłowych w części I wspólnych postanowień zawartych przy nadawaniu żywych zwierząt jako posyłki powolne, dlatego jednostki taryfowe za 100 kg. i jeden kilometr wynoszą:

Od	1 do 300 km.	. 0·50 ct.
za każdy km. następny		0 30 „

n. p. z Chabówki do Żywca 82 km 45·0 ct., ze Starego Sącza do Friedrichshütte 182 km. 95·0 wraz z należytością manipulacyjną.

Kolej Karola Ludwika mając na swej linii podwójne taryfy, tańsze dla wschodniej części, droższe dla zachodniej części od Lwowa i też same dla swych kolei lokalnych, ma dla pierwszych linii jednostkę taryfową od 1 do 300 km. 0·50 ct. każdy następny km. nad 300 0 42 ct. za 100 km., więc z Jezierzej do Ożydowa 81 km. wynosi należytość 44·5 ct., z Bogdanówki do Lwowa 95·0 ct. dla drugich; bez względu na skalę odległości za każdy kilometer ustanowioną jest jednostka taryfowa 0·52 ct. za 100 kg. tak, że z Jarosławia do Sądowej Wiszni 82 km. 46·1 ct., z Rzeszowa do Lwowa 185 km. 99·1 ct., z Nadbrzezia do Dębicy 83 km. 47·2 ct., z Korczowa do Nowej Grobli 85 km. 48 2 ct. wynosi przewóz 100 kg. wraz z należytością manipulacyjną.

Zwrócić należy jednak uwagę, że kolej Karola Ludwika ustanowiła dla bydła rogatego, nierogacizny i owiec wyjątkową taryfę XI. z uzupełniającym dodatkiem III. W tej taryfie przyznane są zniżenia dla transportów do Krakowa i Podgórza loco lub transito ze wszystkich stacyj kolei Karola Ludwika i w ten sposób ruch wywozowy w kierunku zachodnim ma zapewnione ulgi taryfowe. Na kolei Lwów Bełzec ustanowioną jest taryfa wyjątkowa VI. Należytość za przewóz bydła rogatego, nierogacizny i owiec w przesyłkach całowozowych oblicza się według przestrzeni przekroju użytego wagonu. Jeden metr kwadratowy użytego wagonu kosztuje za jeden kilometr jednego centa, dodając jako należytość manipulacyjną 6·5 ct. za metr kwadratowy przekroju użytego wagonu a więc z Bełzca do Brzuchowic 82 km. jeden metr kwadratowy użytej podłogi w wagonie wyniesie 88·5 ct.

W ten sam sposób obliczają się należytości przewozowe na kolejach węgierskich. Wyjątkowa taryfa IV. przedstawia nam relacye na odległości od 1 do 970 klm., z których niektóre tutaj podajemy.

Na odległość.	A) Bydło rogate.	B) nierogacizna i owce w wagonach o jednej klatce	o dwóch klatkach (Etage)
50 kl.	52.5	65.6	55.1
100 „	89.2	120.7	99.7
200 „	162.7	231.0	189.0
500 „	383.2	561.7	456.7
700 „	530.2	782.2	635.2

centów za metr kwadratowy.

np. Bánhida-Köbanya 82 km. ad A) 760 ct. ad B) 100·9 ct. B) 83·7 ct. E'lcsd-Arad 182 km. ad A) 149·5 ct B) 211·2 ct. B1) 172·9 ct.

Do stacyi Budapeszt-Ferencwaros (loco) i Köbanya Lizlalda (loco) istnieje taryfa wyjątkowa V., która podaje zniżenia taryfowe dla nierogacizny i owiec n. p. z Aper Szanto do Budapest-Ferenczvaros 84 km. ad B) 92.8 ct., B1) 76.9 ct.; z Czikeria do Budapest-Ferenzvaros 183 km. ad B) 191.4 ct. B1) 156·5 ct. za metr kwadratowy.

Z przedstawionych zestawień taryf lokalnych widzimy jasno, jaki istnieje stosunek taryfowy pomiędzy kolejami naszego kraju.

Z przykrością zaznaczyć musimy, że taryfy przewowowe na najgłówniejszej arteryi kolejowej naszego kraju (kolej Karola Ludwika) przedstawiają się znacznie niekorzystniej niż na kolei państwowej. Jedynie kolej Lwów-Bełzec pobiera należytości przewozowe za niektóre produkta nieco wyższe.

Tablica poniżej zamieszczona uwidoczni nam różnice zachodzące między cenami porównawczych kolei w odległości 50 kilometrów.

W odległości 50 kilometrów za 100 kgr. w centach.

Nazwa produktu	Koleje galicyjskie państwowe	Kolej Karola Ludwika na wschód	Kolej Karola Ludwika na zachód	Koleje lokalne Jarosław-Sokal, Dembica-Rozwadów	Kolej Lwów-Bełzec	Koleje państwowe węgierskie
zboże	18·0	24·0	24·0	24·0	32·0	22·0
drzewo	17·0	21·2*)	21·2*)	21·5	20·0	15·2
bydło i nierogacizna	29·0	29.0	29·7*)	30·0	56·5 pro□m.	52·5 pro□m.
spirytus	18·0	24·0	24.0	24·0	34·0	21·24

Tu wspomnimy jeszcze, że dowolność przy zestawianiu taryf wewnętrznych dochodzi z pominięciem wszelkich podstaw do tego, że dla stacyi o mniejszej odległości znajdujemy relacye w jednej i tej samej taryfie tej samej wysokości, jak dla stacyi o znacznie większej odległości. Widocznie tu występuje dążność wyzyskania monopolu przewozowego, nawet ze szkodą dla przyszłych interesów kolei, które domagałyby się rozwijania ruchu lokalnego. Dążność ta nie jest krępowaną przepisami państwowymi, gdyż koncessya z 3 marca 1857 nie daje należytego zastrzeżenia państwu co do głównej linii Kraków-Lwów a temsamem stanowczego wpływu na stosunki taryfowe. Natomiast już przy udzielaniu koncesyi na linię ze Lwowa do Brodów z linią uboczną do Tarnopola z dnia 15. maja 1867 Nr. 88. Dz. p. p. wyraźny przepis koncesyi czyni wszelką zmianę taryf, a w szczególności wprowadzanie nowych taryf dyferencyalnych zależnem

*) Te relacye taryfowe różnią się od rezultatów osiągniętych na podstawie obrachowania z jednostek taryfowych.

od woli rządu. Konieczny związek nowych linij z dawnemi, zapewnia rządowi w każdym razie wpływ i na te ostatnie. Państwo więc może wpłynąć na kolej Karola Ludwika a przeprowadzona w roku przeszłym rozprawa w Wysokim Sejmie dowodnie nam to wykazuje. Postawienie ponowne uchwały, aby spowodować kolej Karola Ludwika do natychmiastowego zaprowadzenia taryf kolei państwowych, wydaje się i w tym roku koniecznem.

II. Ruch wywozowy.

Ruch wywozowy z naszego kraju odbywa się głównie na kolei Karola Ludwika. Kolej państwowa t zw. transwersalna, mająca linię znacznie dłuższą i przerzynającą Podgórze i mniej mająca do wywozu, tylko w ograniczonej mierze mogłaby być konkurencyjną linią wywywozową, a obecnie ze względu na kartel zawarty między koleją państwową a koleją Karola Ludwika konkurencyi nie robi wcale tej ostatniej kolei wbrew oczekiwaniom w tej mierze, które skłoniły w swoim czasie kraj do tak znacznych na rzecz budowy kolei transwersalnej ofiar. Wskutek tego stanu rzeczy przedstawiamy w tym dziale taryfy wywozowe tylko na kolei Karola Ludwika i porównujemy je z taryfami dzisiejszemi kolei węgierskich. Taryfy odnoszące się do tych samych głównych produktów kraju naszego t. j. zboża i mąki, drzewa, bydła rogatego i nierogacizny, wreszcie spirytusu, które już porównywaliśmy, w ruchu lokalnym będą i tutaj służyć za przedmiot do rozpatrzenia. Zbyt naszych produktów na targach europejskich natrafia na znaczne trudności.

Od północy do wschodu i od południa graniczymy z krajami, które naszych płodów rolniczych i leśnych nie potrzebują i owszem są naszymi konkurentami w tej mierze.

Nasz wywóz dąży tylko ku zachodowi i tu o ile idzie za granicę monarchii, spotyka się z wygórowanymi cłami państw zachodnich mianowicie Niemiec, tudzież z konkurencyą krajów zamorskich i Rosyi, mających znacznie miejsze koszta produkcyi. O ile zaś zmierza ku targom zachodnich krajów koronnych natrafia na silną konkurencyę węgierską, popartą bardziej sprzyjającym klimatem i nadzwyczajnemi ułatwieniami w transporcie kolejowym, jakie dla krajowej produkcyi przeprowadza rząd węgierski tak na kolejach rządowych jak na kolejach prywatnych. Dla wywozu naszych płodów możemy się posługiwać drogami wodnemi tylko w bardzo ograniczonej mierze, zatem cały niemal wywóz odbywa się linią kolei Karola Ludwika i od ułatwień dla wywozu na tej kolei zależy i możność wywozu w ogóle i cena, jaką producent otrzyma za swój towar. Tymczasem kolej ta starając się przeciągnąć na linię swoją zboże rosyjskie, które mogłoby i inną obrać drogę na zachód a wyzyskując bezwzględnie swój monopol przewozu wobec produktu krajowego ustanawia jak od wielu lat, tak i teraz znacznie niższe taryfy dla transitowego przewozu obcego zboża niż dla naszego wywozu a tem samym utrudnia na obcych targach i tak trudną dla naszego produktu pozycyę.

Należytości taryfowe z rosyjsko galicyjskich granicznych stacyj Brody — Podwołoczyska — Sokal — Nadbrzezie w ruchu transitowym do stacyi kolei niemieckich (Norddeutsch-galicisch südwest russischer Grenz-Verkehr) są znacznie niższe niż stopy taryfowe dla relacyi tychże samych stacyj przy ruchu wywozowym z naszego kraju (Norddeutsch Galizischer Verkehr). Dla łatwiejszego przeglądu i wykazania bardziej uderzającego kontrastu podamy tylko relacye z Podwołoczysk dla produktów pochodzenia rosyjskiego tudzież naszego, dalej relacye ze stacyi Lwowa dla tych samych produktów w porównaniu z relacyami kolei węgierskich do tych samych miejsc zbytu, dołączając do każdej relacyi odległość w kilometrach.

Najgłówniejszym i najbardziej nas obchodzącym artykułem produkcyi jest zboże. Dokładne więc relacye dla zboża zestawiamy najprzód.

Do Szląska pruskiego.

Zboże pochodzenia rosyjskiego (transito).

Z Podwołoczysk	do Mysłowic	602	klm.	1·86 marek
„	„ Kattowic	612	„	1·86 „
„	„ Bytomia	628	„	1·90 „
„	„ Gliwic	639	„	1·95 „
„	„ Wrocławia	791	„	2·63 „

Nazwa taryfy: Norddeutscher galicisch südwest russischer Grenzverkehr.

Zboże krajowe.

Z Podwołoczysk	do Mysłowic	602	klm.	2·28 marek
„	„ Kattowic	612	„	2·38 „
„	„ Wrocławia	791	„	3·18 „
ze Lwowa	do Mysłowic	410	„	1·61 „
„	„ Kattowic	420	„	1·71 „
„	„ Bytomia	436	„	1.78 „
„	„ Gliwic	447	„	1·83 „
„	„ Wrocławia	599	„	2.51 „

Nazwa taryfy: Galizisch norddeutscher Getreideverkehr.

Z Budapesztu	do Mysłowic	499	klm.	2.31 marek
„	„ Kattowic	502	„	2·33 „
„	„ Bytomia	521	„	2·41 „
„	„ Gliwic	528	„	2·45 „
„	„ Wrocławia	614	„	3·82 „

Nazwa taryfy Ostdeutsch ungar. Eisenbahnverband.

Widzimy więc jasno, że gdy wagon zboża rosyjskiego np. z Podwołoczysk do Kattowic kosztuje 1·86 marek, wagon zboża krajowego na tej samej przestrzeni kosztuje 238 marek, zatem o 52 marek więcej. Wagon zboża rosyjskiego przesłany z Podwołoczysk do Wrocławia kosztuje 263 marek, wagon zboża krajowego z Podwołoczysk do Wrocławia 318 marek, o 55 marek więcej. Różnica cen przewozowych zachodzi tylko na kolei Karola Ludwika, ceny bowiem na dalszych kolejach, które biorą udział w transporcie są dla każdego zboża jednakie.

Do Saksonii.

Zboże pochodzenia rosyjskiego.

Z Podwołoczysk	do Drezna	1.124	km.	3·33 m.
„	„ Lipska	1.149	„	3·87 „

Zboże krajowe.

Z Podwołoczysk	do Drezna	1.124	km.	4·07 m.
„	„ Lipska	1.149	„	4·61 „
Ze Lwowa	do Drezna . .	931	„	3·64 „
„	„ Lipska . .	957	„	4·12 „
Z Budapesztu	do Drezna	800	„	2·86 „
„	„ Lipska .	914	„	3·40 „
Z Podwołoczysk	do Laube	1.161	„	3·65 „
Ze Lwowa	do Laube . .	969	„	3·26 „

Nazwa taryfy: Galizien Laube Verkehr.

W „Verordnungsblatt für Eisenbahnen und Schiffahrt“ Nr. 115 z 4. października 1890 przyznano zniżenia dla obydwóch tych relacyj po koniec roku 1891 tak, że zamiast 365 marek wynosi transport całego wagonu zboża z Podwołoczysk do Laube 311·0 marek, — ze Lwowa do Laube tylko 271·0 marek —

Z Budapesztu do Laube 720 km. 2·46 m.

Nazwa taryfy: Ungar.-Laube-Verkehr.

I tutaj w wyżpodanych przykładach znajdujemy jeszcze znaczniejsze różnice na niekorzyść zboża krajowego. Wagon zboża krajowego tak do Drezna jak i Lipska o 74 marki kosztuje drożej, niż wagon zboża pochodzącego z Rosyi.

Do Szwajcaryi.

Z Podwołoczysk do Bazylei transito . .	1.623 km.	7·00	frank.
„ „ „ zboże krajowe	„ „	7·20	„
Ze Lwowa „ „ „ „	1.431 „	6·55	„
Z Budapesztu „ „ „ „	954 „	5·03	„

Nazwa taryfy: „Oesterr.-Ungar.-Schweizerisch Südbadischer Verkehr.

Z Podwołoczysk do Romanshorn . . .	1.769 km.	6·14	frank.
Ze Lwowa „ „ . . .	1.577 „	5·49	„
Z Budapesztu „ „ . . .	1.063 „	4·02	„

Nazwa taryfy: Oesterr.-Ungar.-Schweizerischer Verkehr.

Z Podwołoczysk do Zürich transito . .	1.729 km.	6.61	frank.
„ „ „ zboże krajowe	„ „	6·81	„
Ze Lwowa „ „ „ „	1.537 „	6·16	„
Z Budapesztu „ „ „ „	1.123 „	4·68	„

Do Lindau.

Z Podwołoczysk do Lindau transito . . .	1.623 km.	2·96	zł.
„ „ „ zboże krajowe	„ „	2·98	„
Ze Lwowa „ „ „ „	1.431 „	2·64	„
Z Budapesztu „ „ . „	1.043 „	1·87	„

Nazwa taryfy: Getreide Verkehr Galizien resp. Oester. Ungar. Lindau.

Do Bregencyi.

Z Podwołoczysk do Bregencyi	1.623 km.	2·63	zł.
Ze Lwowa „ „	1.431 „	2·63	„
Z Budapesztu „ „	1.033 „	2·96	„

Nazwa taryfy: Getreide Verkehr Galizien resp. Oester. Ungar. Voralberg.

Jakkolwiek nie tak jaskrawo, jak w poprzednich zestawieniach przedstawia się i tutaj rezultat porównań taryfowych, jak to widzimy z cyfr przytoczonych, dla produkcyi krajowej bardzo niekorzystnie.

III. Ruch dowozowy.

Co najmniej można żądać w interesie gospodarstwa krajowego, aby produkta krajowe na wewnętrznych targach monarchii nie były stawiane w gorszem położeniu niż produkta obce. Tymczasem kiedy państwo stara się za pomocą ceł ochronnych zapewnić targi krajowej pro-

dukcyi, to kolej Karola Ludwika przeciwdziała tej dążności za pomocą niższych dla produktu rosyjskiego taryf i tak:

Z Podwołoczysk do Pragi transito 1.036 km. 210 zł. Nazwa taryfy: Oester.-Südwest-russischer Grenz-Verkehr.

Z Podwołoczysk do Pragi zboże krajowe 1.036 km. 2·19 zł. Ze Lwowa do Pragi 844 km. 1·92 zł. Nazwa taryfy: Galizisch-österr.-Bömisch-Verkehr.

Z Budapesztu do Pragi 667 km. 143·3 zł. Nazwa taryfy; Oesterr-Ungar.-Eisenbahn Verband.

Z Podwołoczysk do Wiednia transito 947 km. 195·4 zł. Nazwa taryfy: Oesterr.-Südwest.-russ.-Grenz-Verkehr.

Z Podwołoczysk do Wiednia zboże krajowe 947 km. 209·9 zł.

Ze Lwowa „ „ „ „ 755 „ 174·5 „ Nazwa taryfy: Galizich Wiener Gemeinschafts Verkehr.

Z Budapesztu do Wiednia 278 km. 67·7 zł. Nazwa taryfy: Local-Verkehr der Staats-Eisenbahn-Gesellschaft.

Nie odpowiadałoby celowi podawać w dalszym ciągu relacye do miejsc, które nie są głównym punktem zbytu danych artykułów lub z danego miejsca nie bywają wysyłane, ograniczymy się więc na przedstawieniu relacyi dla produktu drzewa ze Lwowa do Szląska, Czech i Wiednia, porównywując je z cenami przewozowemi z Budapesztu do tychże samych miejsc.

2. Drzewo europejskie nad 2·5 do 6·3 metrów długości przy nadawaniu 10.000 klg. jako ładunek całowozowy nadane na jeden list frachtowy wynosi:

Ze Lwowa do Bytomia 436 klm. 134 marek.
„ „ „ Gliwic 447 „ 142 „
„ „ „ Wrocławia 599 „ 172 „ Nazwa taryfy: Galizisch-Norddeutscher Verkehr.

Z Budapesztu do Bytomia 521 km. 155 marek.
„ „ Gliwic 528 „ 153 „
„ „ Wrocławia 614 „ 171 „ Nazwa taryfy: Ungarisch-deutscher Holzverkehr.

Ze Lwowa do Pragi 844 km. 147·7 zł. Nazwa taryfy: Galizisch.-österr.-Böhmischer Verkehr.

Z Budapesztu do Pragi 677 km. 108·0 zł. Nazwa taryfy: Local-Verkehr der Staats-Eisenbahn-Gesellschaft.

Ze Lwowa do Wiednia 755 km. 116·5 zł. Nazwa taryfy: Galizisch.-Wiener-Gemeinschaftlicher Verkehr.

Z Budapesztu do Wiednia 278 km. 46·4 zł, Nazwa taryfy: Local-Verkehr der Staats-Eisenbahn-Gesellschaft

3. Nierogacizna w ładunkach całowozowych o dwóch klatkach (Etage).

Ze Lwowa aż do Mysłowic 630·0 ct. za jeden metr kwadratowy podłogi użytego wagonu.

Z Mysłowic zaś do Gliwic 1·01 marek.
„ „ „ „ Bytomia 1·09 „
„ „ „ „ Wrocławia 5·15 „
Nazwa taryfy: Galizisch-Gemeinschafts-Verkehr i Preussich Local-Tarif.

Z Budapesztu do Mysłowic 499 km. 7·06 zł.
„ „ „ Kattowic 502 „ 7·11 „
„ „ „ Bytomia 521 „ 7·35 „
„ „ „ Gliwic 528 „ 7·47 „
„ „ „ Wrocławia 614 „ 8·87 „

na jeden metr □ podłogi użytego wagonu. Nazwa taryfy: Ungar.-deutscher Vieh-Verkehr.

Ze Lwowa do Wiednia 755 klm. 11·38 zł. za metr □ jednej podłogi wagonu piętrowego (Etagewagen). Przy obliczeniu bierze się w rachubę tylko powierzchuię jednej podłogi.

Z Budapesztu do Wiednia 278 km. 2·52 zł.

4. Bydło rogate.

Ze Lwowa do Wiednia (St. Marx) 547·3 ct.
„ Budapesztu do Wiednia „ 210·6 „

za metr kubiczny użytego wagonu.

5. Spirytus.

w ładunkach całowozowych, przy nadaniu 10,000 klg. na jeden list frachtowy.

Ze Lwowa do Pragi . . . 844 km. 226·00 zł.
Z Budapesztu do Pragi . . 667 „ 175·6 „

Nazwa taryfy: Oesterr.-Ungar. Eisenbahn-Verband.

Zauważyć wreszcie musimy, że ilość refakcyj nadawanych corocznie dla różnych miejscowości i różnych artykułów jest tak wielką, że podstawowe taryfy przez nas porównywane i obliczenia jednostkowe szczególnie z uwagi na ogólną ilość wysyłek towarowych w kraju, wypadłoby uważać raczej za taryfy wyjątkowe — główniejsze bowiem ogniska eksportowe otrzymują dla większych transportów refakcye. Z tego właśnie powodu należałoby dążyć do tego, aby owe wyjtkowe i na pewien przeciąg czasu dawane refakcye stały się regułą, i do korzystania z obniżeń przypuszczone były nie tylko ważniejsze miejsca czy to zbytu czy też większej produkcyi lecz zarówno kraj cały.

Przyczynia się do tego i ta okoliczność, że refakcye przyzuawane są pod warunkiem przewiezienia większej ilości produktów.

Pojedynczy producent bardzo rzadko znajduje się w tem szczęśliwem położeniu, aby warunkom, pod którymi przyznane jest zniżenie kosztów transportu zadość uczynić.

Zazwyczaj całe opusty kolejowe, które tylko z uwagi na dobro całego kraju są ustanowione, pobierają pewne spółki, które przez swe organa starają się drobne wysyłki w jedną rękę ująć, a następnie jako za spedycyę znaczną, pochodzącą od jednego nadawcy cały zysk ze zniżenia na swoją korzyść pobrać. Pojedynczym producentom odstępują stosunkowo nie znaczne tylko zniżenia. Spółki takie do tego stopnia potrafiły opanować ruch towarowy, że są wyłącznym panem całego ruchu eksportowego na Kolei Karola Ludwika, gdyż za ich pośrednictwem drobni producenci dla uzyskania jakichkolwiek zniżeń wolą przesyłać swoje produkta.

Przedstawiając Wysokiemu Sejmowi powyższy stan rzeczy, Wydział krajowy wnosi:

I. Sejm ponawiając uchwałę swoją z dnia 18. listopada 1889 r. wzywa c. k. Rząd

a) by przejął wszystkie linie kolei Karola Ludwika lub przynajmniej objął w myśl §. 4. ustawy z dnia 4. grudnia 1877. Dz. u. p. Nr. 112 linie Lwów—Podwołoczyska i Krasne—Brody tak, żeby najdalej w styczniu 1892 r. cała kolej Karola Ludwika zualazła się pod zarządem państwowym.

b) by nim to nastąpi spowodował kolej Karola Ludwika do natychmiastowego zaprowadzenia taryf kolei państwowych w ruchu lokalnym.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, by przy użyciu wszelkich służących mu środków wpłynął na to:

a) żeby opłaty taryfowe przy wywozie krajowych płodów poza granice państwa ustanawiane były przez koleje austryackie, licząc od 100 kilogramów jednego kilometra nie drożej, niż opłaty istniejące na tej samej kolei dla przewozu płodów zagranicznych w ruchu transitowym.

b) żeby opłaty taryfowe przy wywozie krajowych płodów do innych krajów koronnych ustanawiane były przez koleje austryackie, licząc od 100 kilogramów i jednego kilometra nie drożej, niż opłaty istniejące na tej samej kolei, dla przywozu płodów zagranicznych lub węgierskich do Austryi.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 12. listopada 1890 r.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Adam Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. W. kr. 47.747/1890.

Aleg. 169.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w sprawie subwencyi dalszej na zalesienie wydm piaskowych i nieużytków w powiatach Tarnobrzeskim, Jarosławskim, Cieszanowskim, Jaworowskim i Mościskim.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z dnia 20. i 22. stycznia 1887 wyznaczył Wysoki Sejm krajowy na zalesienie wydm piaskowych i nieużytków następujące subwencye:

1) dla okręgu roboczego Niskiego na lat siedm, począwszy od roku 1887 po 700 zł. rocznie;

2) dla okręgu roboczego Tarnobrzeskiego na lat 4, począwszy od r. 1887 po 650 zł. rocznie;

3) dla okręgu roboczego obejmującego powiaty Jarosławski i Cieszanowski na lat 4, począwszy od roku 1887 po 450 zł. rocznie, a

4) dla okręgu roboczego Jaworowsko-Mościskiego, na ten sam czteroletni okres czasu po 820 zł. rocznie.

Przy pomocy tych subwencyj miały być wykonane zalesienia według planu c. k. krajowego inspektora lasowego z dnia 18. grudnia 1886 (Alegat do sprawozdania Wydziału krajowego za rok 1886 L. W. 74.713).

a) w okręgu roboczym Niskim w latach 7-miu, t. j. do końca roku 1893.

b) w okręgach zaś roboczych Tarnobrzeskim, Jarosławsko-Cieszanowskim i Jaworowsko-Mościskiem w latach czterech, t. j. do końca roku 1890.

O postępie prac około zalesienia wydm i nieużytków w powiatach powyżej wspomnionych, składał Wydziałowi krajowemu kierujący temi pracami c. k. krajowy inspektor lasów szczegółowe sprawozdania, które przy odnośnych sprawozdaniach Wydziału krajowego Wysokiemu Sejmowi przedkładane były.

Ze sprawozdania c. k. krajowego inspektoratu lasowego z dnia 21. stycznia 1890 zakomunikowanego Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Namiestnictwa z dnia 22. lutego b. r. l. 7.775 (L. W. 9.553), o którem w tegorocznem sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności za rok 1889/90 L. W. 38.534/90 jest mowa, okazuje się wszakże, że wskutek

nieprzyjaźnych wpływów elementarnych, uległy kultury wykonane w latach 1888 i 1889 w znacznej części zniszczeniu, a rezultaty, jakie przy zalesieniu wydm piaskowych dotąd osiągnięto, cofnęły się przynajmniej o trzy lata wstecz.

Powziąwszy tę wiadomość, wydał Wydział krajowy pod dniem 26. marca 1890 l. 9.553 polecenie Wydziałom powiatowym w Nisku, Tarnobrzegu, Jarosławiu i Jaworowie, aby (Wydział powiatowy Jarosławski w porozumieniu z Cieszanowskim, a Jaworowski z Mościskim) dołożyły wszelkich starań, iżby szkody w zakulturowaniu wydmisk przez posuchę i pędraki wyrządzone, mogły być jak najrychlej naprawione i aby wspomniane Wydziały powiatowe złożyły Wydziałowi krajowemu wyczerpujące sprawozdanie tak o postępie zalesienia wydm piaskowych w ogóle jak i w szczególe o pracach około napraw szkód w zalesieniach tych wpływami elementarnymi wyrządzonych, ażeby na podstawie tych sprawozdań mógł Wydział krajowy przedłożyć Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski.

Po dzień dzisiejszy nie uczyniły Wydziały powiatowe zadość poleceniu temu.

Ze sprawozdania jednakże prezesa Rady powiatowej Cieszanowskiej księcia Władysława Sapiechy przesłanego Wydziałowi krajowemu pod dniem 5. listopada b. r. (LW. 46.681) przy relacyi Wgo Władysława Koziebrodzkiego delegata Wydziału krajowego do kontrolowania prac około zalesień w okręgu roboczym Jarosławsko-Cieszanowskim, dalej z podania Wydziału powiatowego Tarnobrzeskiego wniesionego do Wydziału krajowego pod dniem 10. b. m. (LW. 47.541), w którem Wydział powiatowy o dalszą subwencyę na zalesienie wydm piaskowych w powiecie tarnobrzeskim prosi, a w końcu ze
Alegat sprawozdania c. k. krajowego inspektoratu lasowego z dnia 21. października r. b. ·/. przesłanego Wydziałowi krajowemu przy odezwie c. k. Namiestnictwa z dnia 5. listopada b. r. l. 79.789 (LW. 47.490 z dnia 9. listopada b. r.) okazuje się, że przestrzenie wydmisk, które uzupełnienia i poprawy kultur wymagają, są jeszcze znaczne. Zestawienie zawarte w dopiero powołanem sprawozdaniu c. k. krajowego inspektoratu lasowego wykazuje, że z przestrzeni po koniec roku 1890 do zalesienia przez gminy oddanych pozostaje jeszcze niezalesionych lub potrzebujących ponownego zalesienia:

a) w okręgu roboczym Tarnobrzeskim 268 morgów;

b) w okręgu Jarosławsko-Cieszanowskiem 700 morgów, a

c) w okręgu Jaworowsko-Mościskim 433 morgów.

Razem przeszło we wszystkich trzech okręgach roboczych 1.401 morgów wydm piaskowych.

Stosownie do położenia wydm zalesić się mających i w uwzględnieniu liczby robotników, których odnośne gminy w czasie do kultur stosownym corocznie dostarczyć mogą, obliczył c. k. inspektorat lasowy, na podstawie dotychczasowych doświadczeń, że zalesienie tych 1.401 morgów nieużytków może być uskutecznione:

ad a) w okręgu roboczym Tarnobrzeskim 268 morgów w 4 latach kosztem 1.220 zł. w. a.;

ad b) w okręgu Jarosławsko-Cieszanowskim 700 morgów w 7 latach kosztem 2.800 zł. w. a.;

ad c) w okręgu Jaworowsko-Mościskim 433 morgów w 4 latach kosztem 1.600 zł. w. a.

Gdy subwencye uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 20. i 22. stycznia 1887 na zalesienie wydm piaskowych w powyż wymienionych trzech okręgach roboczych przeznaczone, z końcem roku 1890 ustają, widzi się Wydział krajowy spowodowany wobec niewątpliwych korzyści, jakie zakulturowanie wydm piaskowych przynieść może i przynosi, czemu nie tylko komisya gospodarstwa krajowego i Wysoki Sejm krajowy w sprawozda-

niach swoich i uchwałach dały wymowny wyraz, ale co gminy wiejskie, poznawszy skutki zalesienia, teraz już przyznają, przedłożyć Wysokiemu Sejmowi niniejszem wniosek, aby na zalesienia przez c. k. kraj. inspektorat projektowane, udzielić raczył dla okręgów roboczych Tarnobrzeskiego, Jarosławsko-Cieszanowskiego i Jaworowsko-Mościskiego, dalszych subwencyj z funduszów krajowych w wysokości przez c. k. inspektorat lasowy preliminowanej.

Nadmienić tu wypada, że c. k. Namiestnictwo oświadczyło w odezwie swej z dnia 5. listopada r. b. L. 79.789, iż poczyni stosowne kroki, aby także i c. k. Ministerstwo rolnictwa przedłużyło subwencyę, którą reskryptem z dnia 28. marca 1887 L. 2.418 na koszta utrzymania leśników kierujących zalesieniem po koniec roku 1890 z funduszów państwowych zapewniło, skoro Wysoki Sejm krajowy dalszą subwencyę na koszta zalesienia z funduszów krajowych udzieli.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm krajowy wyznacza na koszta zalesienia wydm piaskowych i nieużytków z funduszów krajowych:

a) dla okręgu roboczego Tarnobrzeskiego kwotę 1.220 zł. rozłożoną na 4 lata, począwszy od roku 1891 po *305 zł.* rocznie;

b) dla okręgu roboczego Jarosławsko-Cieszanowskiego kwotę 2.800 zł. rozłożoną na lat 7. począwszy od roku 1891 po *400 zł.* rocznie;

c) dla okręgu roboczego Jaworowsko-Mościskiego kwotę 1.600 zł. rozdzieloną na lat 4, począwszy od roku 1891 po *400 zł.* rocznie.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wypłacania subwencyj powyższych pod warunkiem, że właściciele wydmisk piaskowych i nieużytków, które mają być zalesione, dostarczą bezpłatnie robociznę potrzebną do wykonania wszelkich prac około projektowanych zalesień, niemniej grunt pod szkółki i potrzebny do ich ogrodzenia materyał a c. k. Rząd utrzymywać będzie swoim kosztem leśników fachowo wykształconych, którzyby pracami około zalesienia kierowali, a nadto Wydziałowi krajowemu prawo ingerencyi i kontroli co do sposobu użycia subwencyj z funduszów krajowych niniejszą uchwałą wyznaczonych.

3. Na wypłatę powyż uchwalonych subwencyj otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt do wysokości 1.105 zł. w. a.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wd Lwowie dnia 18. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
T. Romanowicz *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Alegat do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 47.747/90.

Odpis

sprawozdania c. k. komisarza lasowego z dnia 21. października 1890 o zalesieniu lotnych piasków i nieużytków w Galicyi.

Objąwszy dnia 28. maja 1889 kierownictwo robót około zalesienia lotnych piasków i nieużytków w kraju, zwiedziłem wszystkie te roboty, aby w każdym razie uzyskać podstawę do skutecznego dalszego kierowania tą tak ważną sprawą.

Od czasu ułożenia pierwszych i dalszych następnych programów przez poprzednich kierowników, oraz oznaczenia terminów ukończenia robót około zalesienia lotnych piasków i nieużytków w okręgach roboczych Tarnobrzeg, Jaworów - Mościska i Jarosław-Cieszanów, wciągnięto nowe miejscowości do obszaru zalesienia, a to wskutek próżb i dobrowolnego oddania przez włościan lichych gruntów pastwiskowych, które na lotne piaski zaczęły się przekształcać. Po części także rozszerzyły się dawniejsze wydmy nieustalone, zasypując orne grunta i pastwiska obok leżące.

To wcielenie nowych gruntów w obszar zalesienia i konieczność uzupełnienia już ustalonych i zalesionych, ale przez posuchę w roku 1889 i przez pędraki w roku 1890 zniszczonych kultur, wymaga odpowiedniego przedłużenia terminu dla ukończenia robót.

Nie mogę opierać przedłożenia tego na zupełnie pewnych liczbach, wykazujących przestrzeń już zupełnie zalesionych lotnych piasków i nieużytków, a to z powodu, że zdjęcia tych przestrzeni nie są jeszcze przeprowadzone. Dopiero bowiem w roku 1890 rozpoczęto odnośne pomiary, a że obszary lotnych piasków i nieużytków są znaczne i w 67 gminach tych trzech okręgów roboczych rozrzucone, przeto wskutek postawienia na pierwszem miejscu robót około zalesienia lotnych piasków, a na drugiem zaś miejscu pomiarów nie zdołano pomimo wysileń wykończyć odnośnych zdjęć. Dopiero z końcem roku 1890 będą one ukończone.

Przestrzenie, które jeszcze zalesienia, jakoteż poprawy już przeprowadzonych kultur wymagają, a które poniżej wykażę, oznaczono na podstawie dokładnego pomiaru i faktycznego stanu rzeczy.

Różnicę zachodzącą w rubryce zalesić się mających przestrzeni lotnych piasków, pomiędzy przedłożeniem z roku 1886, a niniejszem uzasadniam tem, że poprzednio wciągnięto w rubrykę tę także pominięte obecnie jako nienależące do tego rodzaju zalesień dworskie obszary lotnych piasków.

W okręgu roboczym Tarnobrzeg istnieje jeszcze niezalesionych, a częściowo już ustalonych piasków lotnych 268 morgów.

Dla zupełnego ukończenia zalesienia i ustalenia tego obszaru koniecznie jeszcze potrzeba:

a) fur gałęzi 1.474 á 25 ct.	379 zł.
b) nasienia 72 kg. á 2 zł. 20 ct.	159 „
c) wybrania rowów około wydm zalesić się mających i zalesionych 22028 metr. á 2 ct.	440 „
Razem . . .	978 zł.

Opierając się na doświadczeniu z lat przeszłych mniemam, że siły nadzorującego i robotników okolicznych wystarczają w przecięciu rocznie zaledwie na zalesienie 70 morgów.

Zalesienie zatem w okręgu roboczym Tarnobrzeskim 268 morgów niezalesionych, lotnych piasków, wymaga jeszcze lat 4. Dzieląc cały ogół kosztów zalesienia obliczony na 978 zł. przez 4. wypada z dodaniem rocznie 60 zł. na zapłacenie pomocników roczna kwota . . . . . 305 zł. jako niezbędna subwencya.

W okręgu roboczym Jarosławsko-Cieszanowskim istnieje jeszcze niezalesiona, a po większej części już ustalona przestrzeń 700 morgów. Dla zupełnego ukończenia zalesienia i ustalenia tego obszaru koniecznie jeszcze potrzeba subwencyi na:

a) 17.250 fur gałęzi po 25 ct.	863 zł.
b) 140 kg. nasienia po 2·20 zł.	308 „
c) 60.920 metr. rowów granicznych po 2 ct.	1.219 „
Razem . .	2.390 zł.

Ponieważ w tym okręgu roboczym miejscowości z lotnymi piaskami leżą obok siebie i przedstawiają łączne obszary po 230 i 120 morgów, przeto roczne zalesienie obejmować tam może ze względu na większy stan robotnika i zasobność włościan, przestrzeń 100 morgów. Zalesienie tego obszaru trwać będzie zatem 7 lat.

Dzieląc ogólny koszt dla okręgu roboczego Jarosławsko-Cieszanowskiego obliczony na . . . . . 2.390 zł. z dołączeniem 60 zł. na utrzymanie podczas robót odpowiednich dozorców rocznie okazuje się, że roczna subwencya w kwocie . . . . . 400 „ jest koniecznie potrzebną.

W okręgu roboczym Jarosławsko-Cieszanowskim przybyło w roku 1890 6 gmin z przestrzenią 263 morgów lotnych piasków do zalesienia.

W okręgu roboczym Jaworowsko-Mościskim zajmuje jeszcze niezalesiona, lecz już częściowo ustalona przestrzeń lotnych piasków obszar 432 morgów. Dla zupełnego ukończenia zalesienia i ustalenia tych lotnych piasków potrzeba koniecznie jeszcze:

a) 1.780 fur gałęzi po 30 ct.	534 zł.
b) 86 kgr. nasienia po 2·20 zł.	189 „
c) 16.801 metrów rowów granicznych po 4 ct.	672 „
Razem . .	1.395 zł.

W okręgu roboczym Jaworowsko-Mościskim winna być rocznie zalesiona przestrzeń 108 morgów z powodów nadmienionych w poprzednim okręgu.

Ustalenie i zalesienie powyż oznaczonej przestrzeni winno być przeprowadzone w latach 4.

Potrzeba zatem w przecięciu rocznie 1.395:4 dla zalesienia lotnych piasków i nieużytków, a dodając rocznie 60 zł. na utrzymanie pomocników razem rocznie . 400 zł.

Okręg roboczy Jaworowsko-Mościski został najmocniej dotknięty posuchą i uległ szkodzie przez pędraki. Całe już zalesione przed trzema laty przestrzenie wyschły zupełnie.

Z poprzednich obrachowań wynika następujące

Zestawienie.

Okręg roboczy	Cała przestrzeń lotnego piasku i nieużytków wedle naocznego orzeczenia	Z tej przestrzeni wypada na		Termin ukończenia zalesień	wypada na rok		Uwaga
		już zalesione	nie zalesione		do zalesienia	subwencya	
	morgów	morgów		lat	morgów	zł.	
Tarnobrzeg . . .	717	449	268	4	70	305	
Jarosław-Cieszanów .	1.137	437	700	7	100	400	
Jaworów-Mościska .	615	182	433	4	108	400	
Razem .	2.469	1.068	1.401	—	278	1.105	

Zalesienie lotnych piasków wymaga oczywiście daleko większych kosztów, aniżeli zalesienie nieużytków.

Wysokość zatem subwencyi zależy głównie od wielkości obszarów lotnych piasków, w odnośnym okręgu roboczym zawartych.

Zbawienny wpływ ustalenia i zalesienia tych lotnych piasków na charakter całej okolicy jest uderzającym, a ocenić go może każdy, kto znał dawniej tamtejsze strony, gdy piasek tworząc zwykle wzgórza, lub faliste wzniesienia zasypywał grunta, okoliczne zabudowania i drogi. Gdy rozpoczynano roboty około zalesienia wydm piaszczystych, zachowywała się ludność przez czas dłuższy nietylko odpornie, lecz nawet wrogo. Teraz bardzo często ta sama ludność zgłasza się do c. k. władzy politycznej z prośbą o zalesienie tych odkrytych ław piaszczystych, lub pojmując dobroczynny wpływ tego zalesienia, podejmuje się się robót na własną rękę ze skutkiem pomyślnym, żądając sadzonek od nadzorców zalesień, którzy naturalnie takowych chętnie udzielają. Wobec znanego ubóstwa tamtejszych okolic ukończenie i utrwalenie całego dzieła bez subwencyi przeprowadzić się nie da.

We wzmiankowanych okręgach roboczych nadzorcy wydm zajmują się także pomiarem i zakładaniem dokładnego katastru zalesionych i jeszcze zalesić się mających przestrzeni piasków lotnych i nieużytków, co dotychczas w żadnym okręgu roboczym nie przeprowadzono; w porze letniej nadzorują lasy gminne w odnośnych powiatach wskazując sposób gospodarowania i wypracowując plany gospodarcze dla tych przestrzeni leśnych, które gminy jako wynagrodzenie za prawo poboru drzewa od obszarów dworskich otrzymały.

Zarówno tedy dla zupełnego ukończenia zalesień wydmisk, jak i dla należytego czuwania nad utrzymaniem świeżo powstających na nich lasów i dokładnego poznania stosunków leśnych w poszczególnych gminach powiatu, okazuje się nieodzownem odpowiedne

przedłużenie terminu zalesienia wydmisk i dalsze subwencyowanie robót w tym celu podjętych.

Jak zalesienie wydm podniosło majątki gmin i pojedynczych właścicieli, wyjaśnia fakt, że dawnymi czasy osadników proszono, ażeby budowali domy na tych lotnych piaskach i darowywano znaczne obszary bezpłatnie, a cena gruntu w tych okolicach spadła była.

Obecnie w gminach tych potroiła się wartość gruntów i nikomu na myśl nie przyjdzie pozbywać się gruntu. Dawnymi czasy okolice tamtejsze wyludniały się przez wychodźtwo, a teraz po zalesieniu wydm, włościanin przywiązał się do swej roli i wdzięczny krajowi za zalesienie chętnie pracuje na swej nie bardzo chlebodajnej niwie z tem przekonaniem, że to, co zasieje wyda mu plon dostateczny i nie ulegnie zniszczeniu.

Na podstawie powyższych wywodów ośmielam się prosić o przyjęcie mego projektu przedłużenia terminu i subwencyonowania robót na dalszy okres czasu, jaki oznaczyłem w poprzedniem zestawieniu.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.180/1890. Aleg. 170.

Wniosek.

Zważywszy, że czynność Rad powiatowych rozszerzając się z roku na rok ogromnie tak z przyczyny co raz nowych ustaw krajowych przez Sejmy uchwalanych, jak wskutek rozwoju życia autonomicznego, nowych wymogów i zadań stawianych Radom powiatowym do spełnienia, pociąga za sobą potrzebę uzdolnionych i fachowo ukwalifikowanych urzędników powiatowych;

zważywszy, że Wydziały Rad powiatowych są poniekąd organami pośredniczącymi w zarządzeniach Wydziału krajowego, wskutek czego pewien jednolity związek i ujednostajnienie w załatwianiu spraw byłoby pożądane;

zważywszy, że ludzie odpowiednio wykształceni nie garną się do autonomicznej służby powiatowej, gdyż brak awansu i zapewnionej przyszłości ich wcale do tego nie zachęca, wskutek czego posady te dostają się ludziom albo nieodpowiednim, lub takim, którzy posadę tę jako przejściową uważają, na czem administracya autonomiczna cierpi;

zważywszy wreszcie, że kandydaci na posady urzędników autonomicznych powinni nabyć przygotowania fachowego w praktycznej szkole Wydziału krajowego wprzódy zanim się na powiat dostaną, aby znów kiedyś z powiatu do Wydziału krajowego powrócić mogli, wzbogaceni doświadczeniem i znajomością ludzi, stosunków i potrzeb kraju, na czemby tak Rady powiatowe jak i Wydział krajowy niezmiernie zyskać musiały; —

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wziąwszy pod rozwagę jako alegat do wniosku załączone zasady przedłożył Sejmowi na najbliższej sesyi o tym wniosku sprawozdanie a względnie:

a) projekt jednolitego statutu organizacyjnego dla autonomicznych urzędników powiatowych jako służby krajowej;
b) projekt statutu emerytalnego dla tychże urzędników.

Wnioskodawca:

St. Larysz-Niedzielski.

St. Tarnowski jun., M. Torosiewicz, Schnell, T. Rozwadowski, Zoll, Wodzicki Ludwik, Adam Jędrzejowicz, Jan Tarnowski, Abrahamowicz, Szeptycki, Gniewosz, Madeyski, Mazaraki, Vivien, Tyszkiewicz, Struszkiewicz, Lenartowicz, E. Torosiewicz, T. Merunowicz, Hoszard, Albin Rayski, St. Szczepanowski, Wład. Koziebrodzki, Puzyna, E. Raczyński, Lasocki, E. Micewski, Zamoyski, St. Tarnowski st., Dydyński, Stan. Jędrzejowicz.

Zasady

mające być uwzględnione przy układaniu pragmatyki służbowej dla urzędników autonomicznych po powiatach i statutu emerytalnego.

I. Urzędnicy zajmujący stałe posady w Wydziałach powiatowych a będący urzędnikami konceptowymi i konceptowo technicznymi, mają być objęci jednym statutem służby krajowej z urzędnikami Wydziału krajowego.

II. Urzędnicy ci mieć powinni odpowiednią kwalifikacyę uzdolnienia wymaganą do otrzymania posady w Wydziale powiatowym, którą to kwalifikacyę określi oddzielna instrukcya wydana przez Wydział krajowy. Nominacye ich przez Radę powiatową w myśl §. 26. ust. o reprezent. pow. potwierdzonemi być winny przez Wydział krajowy.

III. Przepisy dyscyplinarne dziś obowiązujące co do urzędników Rad powiatowych w myśl §. 33. ust. o reprezent. pow. utrzymuje się w swej mocy. Urzędnicy ci usuniętymi z posady być mogą tylko na podstawie śledztwa dyscyplinarnego przeprowadzonego przez Wydział powiatowy i potwierdzonego przez Wydział krajowy lub wskutek śledztwa dyscyplinarnego przeprowadzonego przez Wydział krajowy. Pragmatykę służbową obowiązującą urzędników przy Wydziałach Rad powiatowych wyda Wydział krajowy z uwzględnieniem przedewszystkiem władzy i powagi Wydziałów i prezesów Rad powiatowych nad tymiż urzędnikami w myśl § 26. ust. o reprezent. pow.

IV. Zwiększone potrzeby wydatków emerytalnych funduszu krajowego wskutek pomieszczenia na etacie krajowym urzędników Rad powiatowych pokrywają na rzecz funduszu krajowego powiaty wnosząc co roku odpowiednią kwotę do skarbu krajowego, w stosunku do płac urzędników Rad powiatowych, zajmujących posady stałe objęte ogólnym etatem urzędników krajowych.

V. Wydział krajowy dla ujednostajnienia manipulacyi powiatowego samorządu wyda obowiązującą wszystkie Reprezentacye powiatowe jedną instrukcyą manipulacyjną odnoszącą się do wszystkich gałęzi samorządu.

VI. Urzędnicy zajmujący dziś posady konceptowe lub konceptowo techniczne przy Wydziałach powiatowych utrzymanymi zostają w swych urzędach, jeśli sobie odnośna Rada powiatowa tego życzyć będzie. Obowiązani są wszakże urzędnicy ci, pragnąc być umieszczonymi na ogólnym etacie urzędników krajowych, poddać się najdalej w ciągu dwóch lat od czasu prawomocności statutu organizacyjnego służby autonomicznej po powiatach, egzaminowi kwalifikacyjnemu lub też na podstawie posiadanych kwalifikacyj pozyskać zwolnienia od takowegoż ze strony Wydziału krajowego.

VII. Funkcyonaryuszów przy Radach powiatowych, prócz wymienionych powyżej urzędników ustanawia i mianuje w myśl §. 26. o reprezent. pow. Rada a względnie Wydział powiatowy. Postanowione wszakże dla tych funkcyonaryuszów przepisy służbowe obowiązany jest Wydział powiatowy przedłożyć do zatwierdzenia Wydziałowi krajowemu w celu odpowiedniego ustanowienia stosunku służbowego pomiędzy tymiż funkcyonaryuszami powiatowymi a wyżwymienionymi urzędnikami.

L. W. kr. 17.388/90.

Aleg. 171.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie kredytu dla ludności rolniczej.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi bankowej o wniosku posła T. Merunowicza w przedmiocie popierania lokalnych stowarzyszeń kredytowych systemu Raiffeisena, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889 między innemi następującą uchwałę: „Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zasięgnięciu zdania osób z tym przedmiotem obznajomionych, tudzież po wysłuchaniu opinii Banku krajowego, przedłożył Sejmowi stosowne wnioski celem rozpowszechnienia takich instytucyj kredytowych, które potrzebom i interesom ludności rolniczej najlepiej odpowiadają"; nad wnioskiem zaś posła Merunowicza, aby w uznaniu użyteczności lokalnych stowarzyszeń kredytowych sytemu Raiffeisena wyznaczyć kwotę zł. 1.000 w. a. na poparcie usiłowań dążących do rozszerzenia takich stowarzyszeń, przeszedł Wysoki Sejm do porządku dziennego

Przystępując do wykonania powyższej uchwały Wydział krajowy uważał za właściwe zasięgnąć przedewszystkiem informacyi od Wydziałów powiatowych, jakie są potrzeby kredytu ludności rolniczej w każdym powiecie, w jakiej drodze możnaby potrzebom tym najsnadniej zadość uczynić, oraz czy i o ile kasy pożyczkowe gminne mogą zaspokoić choć w części potrzeby drobnego kredytu zapomogowego ludności rolniczej; pod dniem przeto 25. lutego 1890 do L. 48.035 i 53.115 rozesłał Wydział krajowy do wszystkich Wydziałów powiatowych dwa okólniki, z których w pierwszym do L. 48.035 *) zażądał Wydział krajowy wyjaśnienia:

1) w jaki sposób wykonywaną jest ze strony Wydziałów powiatowych opieka i kontrola nad kasami pożyczkowemi gminnemi, okólnikiem Wydziału krajowego z d. 3. lipca 1874 L. 10.614 zalecona, 2) jaki skutek wywarła ta opieka na działalność kas pożyczkowych gminnych, zwłaszcza w kierunku ściągania zaległości, oraz 3) czy Wydziały powiatowe uważały za konieczne przystąpić w myśl ustawy z d. 19. czerwca 1887, N. 44 dz. u. kr. do objęcia w tymczasowy zarząd kas pożyczkowych gminnych, zagrożonych wadliwą administracyą, i jakie są skutki kroków w tym kierunku przedsięwziętych.

*) Okólnik ten wydrukowany jest w całej osnowie jako alegat 2. Sprawozdania z czynności Wydziału krajowego LW. 38.534/90.

Alegat 1. W drugim okólniku do L. 53.115 żądał Wydział krajowy dostarczenia wiadomości w następujących kierunkach: 1) jaki jest obecny stan kas pożyczkowych gminnych w każdym powiecie pod względem ich funduszów oraz działalności; 2) czy i o ile te kasy pożyczkowe czynią zadość potrzebom miejscowym drobnego kredytu zapomogowego, a względnie jakie kroki przedsięwziąćby należało, aby kasy te zadaniu swemu w tym kierunku odpowiedziały; 3) jakie są w powiecie zakłady kredytowe, które bądź wyłącznie, bądź obok innych operacyj zajmują się udzielaniem kredytu ludności rolniczej, jakie ich kapitały obrotowe, tudzież o ile one czynią zadość potrzebom tego kredytu; 4) jakie jeszcze inne instytucye nie mające w samym powiecie swej siedziby, rozciągają na odnośny powiat swą działalność w przedmiocie udzielania kredytu ludności rolniczej; 5) czy daje się w powiecie uczuwać potrzeba rozwinięcia na szerszą skalę działalności w celu przyjścia w pomoc ludności rolniczej z kredytem, a względnie za pośrednictwem jakich instytucyj cel ten najskuteczniej mógłby być osiągniętym.

Na okólnik pierwszy do L. 48.035 odpowiedziało 66 Wydziałów powiatowych, 8 Wydziałów pozostało dłużnemi do tej chwili odpowiedź.

Rezultat tych odpowiedzi jest następny:

Opieka obywatelska nad kasami pożyczkowemi gminnemi, zalecona swego czasu okólnikiem Wydziału krajowego z d. 3. lipca 1874 L. 10.614, okazała się tylko w bardzo wyjątkowych wypadkach dostateczną; Wydziały powiatowe widziały się więc zniewolone do zmiany tej opieki na systematyczną kontrolę, wykonywaną z ramienia Wydziałów, bądź przez umyślnych delegatów z grona członków Wydziału, bądź przez urzędników Wydziału, bądź wreszcie przez lustratorów czyli inspektorów majątków gminnych, specyalnie w tym celu ustanowionych i płatnych. Zadaniem tych lustratorów jest kontrolować księgi, rachunki i dokumenta kas pożyczkowych gminnych, dostrzeżone usterki wytykać i poprawiać i zdawać sprawę Wydziałom powiatowym o rezultacie kontroli; Wydziały zaś wydają zarządom kas pożyczkowych odnośne polecenia, jakie ze sprawozdań lustratorów konieczne się okażą. Kontrola ta odbywa się bądź w gminach na miejscu, bądź też w biurze Wydziału powiatowego.

Kontrola taka wywarła wszędzie niemal o tyle pożądany skutek, iż zarządy kas pożyczkowych energiczniej zajmują się ściąganiem zaległości przynajmniej procentowych i że w znacznej części uchylonem zostało niebezpieczeństwo, by kapitały rozpożyczone przez zaniedbanie na szkodę narażone były. W niektórych powiatach udało się nawet doprowadzić zarządy kas do tak dobrej i sprężystej administracyi, do tak energicznego ściągania zapadających rat tak w procentach, jak i w kapitale, iż nic więcej nie pozostaje do życzenia i kasy te zadaniu swemu najzupełniej odpowiadają.

Natomiast nie można pominąć faktu, że istnieją powiaty, gdzie dla braku sił biurowych kontrola nad kasami pożyczkowemi gminnemi nie odbywa się wcale lub bardzo niedostatecznie.

Jeśli pomimo wykonywanej przez Wydziały powiatowe kontroli, znaczna część kas pożyczkowych gminnych nie spełnia swego zadania tak, jakby mogła i powinna, przyczyna główna leży w zapoznawaniu celu, dla jakiego te kasy założone zostały i w niedbałym zarządzie onychże.

Pożyczki nie zawsze udzielane zostają tym uboższym członkom gminy, którzy pomocy koniecznie potrzebują ale przeważnie członkom bogatszym, mniej potrzebującym kredytu, którzy swym wpływem potrafią sobie zyskać względy zarządów kas. Ci bogatsi zaciągnąwszy pożyczkę, nie myślą wcale o jej oddaniu, a naczelnik gminy, zarazem naczelnik kasy, boi się wystąpić przeciw nim energicznie, aby sobie nieprzyjaciół nie stworzyć; kasyerzy zaś tem mniej mają do tego ochoty, gdy urząd ich jest honorowy, niepłatny, zajmowanie się ich zatem sprawami kasy pożyczkowej żadnej im materyalnej nie przynosi korzyści. Dzieje się więc nieraz, że kasa rozpożyczywszy swoje fundusze, istnieje potem już tylko nominalnie, gdyż nie ściągając od dłużników rat kapitałowych, nie ma funduszów na udzielanie nowych pożyczek, lub też ograniczoną jest do bardzo niepokaźnej działalności, jeśli przynajmniej procenta od dłużników zdoła pościągać.

Ważnym bardzo krokiem ustawodawczym, mającym na celu zaradzenie powyższej wadliwej gospodarce kas pożyczkowych gminnych, było wydanie ustawy krajowej z d. 19. czerwca 1887.

Nr. 44. dź. u. kr. dozwalającej obejmowania w tymczasowy zarząd reprezentacyj powiatowych takich kas pożyczkowych gminnych, których wadliwa administracya zagraża utratą części zakładowego majątku, chociaż instrukcya wydana do tej ustawy dnia 26. września 1887. Nr. 32. dz. u. kr. ograniczyła możność Wydziałów powiatowych do objęcia wadliwie administrowanych kas w tymczasowy zarząd tylko do tych wypadków, gdy wszystkie inne, ustawą gminną wskazane środki wyczerpane zostały bez skutku.

Mimo to okazuje się ze sprawozdań Wydziałów powiatowych, złożonych Wydziałowi krajowemu, że w dziewiętnastu powiatach przystąpiono rzeczywiście do objęcia kas pożyczkowych wadliwie zarządzanych, w tymczasowy zarząd Wydziałów; liczba tych kas nie jest na razie znaczna, zaledwo po kilka na jeden powiat, w dwóch tylko powiatach doszła do pokaźniejszej cyfry 12, ale i z tych w jednym powiecie 8 kas objętych zastało przez Wydział powiatowy na własne żądanie odnośnych gmin.

Oprócz tego atoli w dalszych 15 powiatach bądź już uchwalono objęcie znacznej liczby kas pożyczkowych w zarząd tymczasowy, bądź też uchwała taka zapadnie w najbliższej przyszłości, a nadto w 9 jeszcze powiatach zachodzi takaż sama potrzeba, której atoli Wydziały dla braku sił kancelaryjnych zadość uczynić nie mogą

Nie można wątpić, że usiłowania te Wydziałów powiatowych zdołają ostatecznie i te obecnie wadliwie administrowane kasy pożyczkowe gminne do prawidłowego doprowadzić stanu, chociaż nie da się zaprzeczyć, że powolny tok postępowania sądowego, w którym oporni dłużnicy zyskują podnietę, nieraz wielce utrudnia reformatorską działalność Wydziałów. Sądy powiatowe licznemi obarczone czynnościami, nie są w stanie wytoczonych pozwów szybko załatwiać, i nieraz wypada czekać pół roku i dłużej na wyznaczenie pierwszego terminu sądowego.

Zdaniem Wydziałów powiatowych tylko egzekucya polityczna, gdyby kasom pożyczkowym w celu ściągania zaległości dozwoloną była, mogłaby temu złemu tamę położyć.

Na drugi okólnik Wydziału krajowego z dnia 25. lutego 1890. l. 53115 co do potrzeby rozszerzenia działalności w kierunku dostarczenia kredytu ludności rolniczej, złożyło 64 Wydziałów powiatowych żądane odpowiedzi, 10 Wydziałów nie.

Odpowiedzi Wydziałów dzielą się na dwie kategorye:

1. Dwadzieścia dziewięć Wydziałów powiatowych oświadczyło, że w ich powiatach nie zachodzi potrzeba rozszerzenia działalności w celu otworzenia nowych źródeł kredytu ludności rolniczej; istniejące obecnie w powiatach tych instytucye kredytowe czynią zadość potrzebom w tym kierunku. Niektóre z Wydziałów powiatowych ostrzegają wprost, że zbyteczne ułatwianie kredytu naszemu wieśniakowi, nader pochopnemu do korzystania z takowego, lecz nieporadnemu w należytem zużytkowaniu kredytu tego i niedbałemu, gdy chodzi o zwrot onegoż, może być nieraz powodem jego zguby.

2. Natomiast trzydzieści pięć Wydziałów powiatowych objawiło bądź większą, bądź mniejszą potrzebę przyjścia ludności rolniczej w pomoc tanim kredytem. W różnoraki sposób zdaniem Wydziałów powiatowych potrzebie tej zadość stać się może, mianowicie:

a) przez popieranie istniejących już obecnie instytucyj kredytowych w powiatach, jak Kas powiatowych oszczędności, Towarzystw zaliczkowych i t. p., a to drogą dostarczania im potrzebnego a taniego kredytu w odpowiedniej wysokości. Za tym sposobem oświadczyło się dziewięć Wydziałów powiatowych.

b) przez udzielanie taniego kredytu wprost Wydziałom powiatowym, któreby się zajmowały udzielaniem pożyczek w ten mniej więcej sposób, jakto miało miejsce z pożyczkami zapomogowemi w latach klęsk powodzi lub nieurodzaju. Za tym sposobem oświadczyły się trzy Wydziały.

c) przez zakładanie nowych instytucyj kredytowych powiatowych, któreby zostawały pod kierownictwem Wydziałów powiatowych. Zakładanie takich instytucyj proponuje 15 Wydziałów powiatowych, z pośród których cztery a oprócz tego jeszcze dwa inne Wydziały powiatowe

pragną na ten cel użyć funduszów kas pożyczkowych gminnych, a to w ten sposób, iżby wszystkie kasy pożyczkowe gminne z całego powiatu skoncentrować pod zarząd Wydziału powiatowego, zachowując dla każdej z nich jej indywidualność;

d) przez zakładanie innych drobniejszych instytucyj kredytowych lokalnych, bądź po miasteczkach, bądź po większych wsiach. Za tym systemem oświadczyło się 7 Wydziałów powiatowych, przyczem jeden Wydział powiatowy wskazał wyraźnie jako wzór stowarzyszenia systemu Raiffeisena, inny uważał za odpowiednie drobne lokalne zakłady kredytowo-wkładkowe dla rolników z zastosowaniem zasady pomocy własnej i wzajemności, jeden zaś Wydział powiatowy stanowczo się oświadczył przeciw stowarzyszeniom systemu Raiffeisena dla niebezpieczeństwa połączonego z nieograniczoną poręką i skomplikowanej manipulacyi;

e) przez dalsze zakładanie kas pożyczkowych gminnych, gdzie takowe jeszcze nie istnieją, oraz przez zaprowadzenie reformy kas już istniejących i dostarczenie im taniego kredytu. Trzynaście Wydziałów powiatowych popiera ten system udzielania kredytu ludności rolniczej, niektóre z nich nawet bardzo gorąco, twierdząc, że tylko kasy pożyczkowe gminne należycie zorganizowane, są w stanie dostarczyć ludności rolniczej taniego a zdrowego kredytu;

f) dwa wreszcie Wydziały przemawiają za ułatwieniem pośrednictwa w stosunku z Bankiem krajowym a względnie za założeniem filii tegoż Banku.

Materyał zebrany w ten sposób z odpowiedzi Wydziałów powiatowych na okólnik z dnia 25. lutego 1890. l. 53115, udzielił Wydział krajowy reskryptem swym z dnia 16. września 1890 l. 39323 w streszczeniu Dyrekcyi Banku krajowego, z wezwaniem o objawienie swej opinii po myśli uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 18. listopada 1889.

Alegat 2. Pod dniem 2. października 1890. do Nr. 15738 złożył Bank krajowy swoje sprawozdanie, które przy niniejszem w całej osnowie dołączamy*).

W sprawozdaniu tem Bank krajowy poświęciwszy obszerny ekskurs rozbiorowi pytania, czy kasy systemu Raiffeisena są dla naszej ludności rolniczej najodpowiedniejszemi instytucyami kredytowemi i doszedłszy do ujemnego rezultatu, podnosi, że powiatowe Kasy oszczędności oraz Towarzystwa zaliczkowe są najzdrowszemi instytucyami dla bezpośredniej obsługi kredytu włościańskiego.

Bank krajowy jest zdania, że przy dzisiejszej organizacyj instytucyi kredytowych miejscowych u dołu a Banku krajowego u góry, potrzebom kredytu ludności rolniczej z małymi wyjątkami zadość się czyni.

Co się tyczy zasilania miejscowych instytutów kredytowych ze strony Banku krajowego tanimi funduszami, Bank krajowy oświadcza, iż czyni to już i teraz w zupełnie dostatecznej mierze, czego dowodem, że z kredytu w sumie pół miliona dla stowarzyszeń wyznaczonego, rokrocznie kwota zazwyczaj niewiele wyższa nad zł. 300.000 w. a. wyczerpaną zostaje, stopa zaś procentowa od tego kredytu nie przewyższa nigdy stopy procentowej, używanej w Banku austro-węgierskim, i owszem nieraz jest niższą.

Zestawiając rezultaty sprawozdań Wydziałów powiatowych oraz odpowiedź Dyrekcyi Banku krajowego okazuje się, iż na razie nie zachodzi potrzeba przedsięwzięcia akcyi na szerszą skalę celem przyjścia w pomoc z kredytem ludności rolniczej.

Udzielaniem kredytu ludności rolniczej zajmują się przeważnie następujące instytucye:

1. Kasy pożyczkowe gminne. Udzielają one kredytu w drobniejszych kwotach od najdrobniejszych począwszy, a mając siedzibę swą w miejscu zamieszkania dłużnika, mogą najlepiej ocenić tak potrzebę dłużnika jak i jego osobistą zdolność kredytową, są w stanie przyjść mu szybko z pomocą, a oparte na kredycie osobistym, nie pociągają znaczniejszych kosztów ani

*) Jeśli w niektórych szczegółach zachodzi różnica między sprawozdaniem Banku krajowego a sprawozdaniem Wydziału krajowego, pochodzi to ztąd, że już po udzieleniu Bankowi krajowemu rezultatu odpowiedzi Wydziałów powiatowych na okólniki Wydziału krajowego, otrzymał Wydział krajowy jeszcze kilka dalszych odpowiedzi, które już Bankowi krajowemu nie były znane.

wymagają długich formalności, jakie wpis hipoteczy za sobą zazwyczaj pociąga. Jeśli więc tylko zarząd tych kas jest należyty i spełniają one swoje zadanie, to należy je uważać za najodpowiedniejsze instytucye do zaspakajania kredytu drobnego zapomogowego.

2. Towarzystwa zaliczkowe i powiatowe Kasy oszczędności udzielają ludności rolniczej kredytu w wyższych jak kasy pożyczkowe gminne kwotach, chociaż i one schodzą nieraz do kwot stosunkowo drobnych.

Instytucye te oddają ludności rolniczej jak wiadomo, znakomite usługi. Nie we wszystkich powiatach atoli znajdują się te instytucye, nie wszędzie też, gdzie są, rozporządzają dostatecznemi funduszami. W kilku powiatach pragnąc zapobiedz niedostatkom wynikającym ztąd dla ludności rolniczej, uchwalono założenie powiatowych kas oszczędności. Zakładanie powiatowych kas oszczędności nie będzie ze strony władz wyższych natrafiać na żadne przeszkody, musi być jednak pozostawione inicyatywie odnośnych reprezentacyj powiatowych. Tak samo staranie się o tani kredyt w Banku krajowym dla instytucyj kredytowych już istniejących, musi być również inicyatywie tych instytucyj pozostawione.

3) Bank krajowy udziela pożyczek na gospodarstwa włościańskie od kwoty zł. 500 w. a. i wyżej, wszelako tylko za zabezpieczeniem hipotecznem. Wprawdzie zabezpieczenie hipoteczne pociąga za sobą większy koszt, dłuższego też wymaga czasu do przeprowadzenia formalności prawnych; z drugiej atoli strony kredyt w większych udzielony kwotach, jeśli nie ma, pomimo niskiej stopy procentowej. uciskać dłużnika wysokiemi ratami amortyzacyjnemi, musi być na dłuższy szereg lat, najmniej na lat kilkanaście rozłożony, a przy tak długim terminie amortyzacyjnym bezpieczeństwo sumy pożyczkowej nie może się już opierać na samych tylko osobistych przymiotach dłużnika, które w długim lat szeregu zmianie uledz mogą. Zresztą długoletnia amortyzacya jest tylko możebna przy wydawaniu listów zastawnych, które hipotecznego bezpieczeństwa wymagają. Niedogodności wszelako wypływające z większych nieco kosztów i formalności hipotecznych, zostają sowicie wynagrodzone dłużnikowi, ułatwieniem spłaty kapitułu w długim okresie amortyzacyjnym niskiemi ratami, które mu umożebniają korzystanie z kredytu nawet w celach melioracyjnych. Dla pożyczek włościańskich naznaczył Bank krajowy jako minimum kwotę zł. 500 w. a. wychodząc z zasady, że gospodarstwa mniejsze, starczająco zaledwo na wyżywienie rodziny, nie są w stanie z dochodów swych zabezpieczyć opłacania rat amortyzacyjnych od pożyczek. Wszelako w wypadkach godnych uznania czyni Bank krajowy z pod tej reguły wyjątki, udzielając w razie potrzeby i mższych pożyczek już od zł. 250 w. a. począwszy. Wyjątki te są bardzo liczne, a pożyczki włościańskie udzielone w kwotach między zł. 250 a 500 w. a. wynoszą prawie 37% ogólnej sumy wydanych pożyczek włościańskich.

Wracając do kas pożyczkowych gminnych, Wydział krajowy podziela zapatrywanie tych Wydziałów powiatowych, które kasy pożyczkowe gminne, należycie administrowane, uważają za instytucye najodpowiedniejsze do dostarczania ludności rolniczej taniego kredytu zapomowego.

Chodzi jednak o obmyślenie środków, aby organizacyę tych kas, tam gdzie ona chroma, doprowadzić do tego stanu, iżby one celowi swemu całkowicie odpowiedzieć mogły.

Kontrola wykonywana przez Wydziały powiatowe, jak już w niektórych powiatach zupełnie zadowalniające osiągnęła rezultaty, tak z biegiem czasu zapewne i w innych powiatach do takich samych rezultatów doprowadzi; należy atoli usiłowaniom Wydziałów powiatowych przyjść w pomoc w tym kierunku. aby usiłowania te tem spieszniej pożądanym uwieńczone zostały skutkiem.

O uzyskaniu ustawy, którąby dozwalała ściągania zaległych wierzytelności kas pożyczkowych gminnych w drodze egzekucyi politycznej, o co wszystkie niemal Wydziały powiatowe z małymi tylko wyjątkami od lat kilkunastu proszą, nie może być na razie mowy wobec przeważnie wadliwego zarządu temi kasami. Prowadzenie mianowicie rachunków i ksiąg tych kas nie odznacza się jeszcze tą starannością, jaka jest potrzebną, aby księgom tym mógł być przyznany charakter wiarogodności. a to jest niezbędnem, jeśli dłużnikowi ma być odebrana możność obrony w drodze zwyczajnego prawa.

Również nie może być na razie mowy o scentralizowaniu kas pożyczkowych gminnych w każdym powiecie pod zarządem reprezentacyj powiatowych, jak się tego niektóre Wydziały powiatowe domagają; projekt takich kas zbiorowych pożyczkowych gminnych, wniesiony jako przedłożenie rządowe na posiedzeniu Wysokiego Sejmu z d. 7. lipca 1880, a następnie przez Wydział krajowy w latach 1881 i 1882, wreszcie przez posła Wrotnowskiego w r. 1883 ponowiony, nie utrzymał się, a Wysoki Sejm przeszedł nad nim do porządku dziennego.

Natomiast jest wszelkie prawdopodobieństwo, iż zarządy kas pożyczkowych gminnych o wiele energiczniej i skuteczniejby działały, gdyby można gminy dla tych kas zainteresować, to jest, gdyby im przyznać pewien udział w dochodach, który to udział wzmagałby się w miarę sprężystszego zawiadywania interesami kasy.

Dziś gminy jako takie nic odnoszą z kas pożyczkowych gminnych żadnych bezpośrednich korzyści; w myśl statutów procent narosły od kapitału zakładowego musi być na pomnożenie kapitału zakładowego w całości obrócony; obojętną jest więc rzeczą dla zarządu kasy, czy dłużnicy spłacają raty, czy też kapitał nadal w ich rękach pozostaje, czy opłacają procent w gotówce, czy też ten procent do kapitału się dopisuje, bo kapitał zakładowy kasy czy tak, czy tak wzrasta.

Inaczejby się jednak rzecz przedstawiała, gdyby gminie zapewnić udział pewien w dochodach kasy pożyczkowej, mianowicie w procentach i tylko w tych, które w gotówce do kasy wpłyną; wtedy gmina cała bylaby w tem interesowana, aby raty były przez dłużników jak najpunktualniej dotrzymywane, gdyż im większy wpływ w gotówce, tem większy byłby udział gminy, tem większy fundusz na pokrycie wydatków budżetem gminnym objętych, tem mniejsze ewentualnie dodatki gminne; a ulga w dodatkach gminnych przychodziłaby każdemu członkowi gminy bezpośrednio na korzyść. Pod naciskiem całej gminy zarządy kas pożyczkowych gminnych występowałyby przeciw zalegającym dłużnikom z całą energią.

Udział gminy w dochodach kasy pożyczkowej nie powinien przenosić połowy tych dochodów; druga połowa powinna zostać na pomnożenie się kapitału zakładowego kasy. Oznaczenie w jakiej wysokości ma być gminie udział ten corocznie dozwolony, zastrzeż należy Wydziałom powiatowym.

W ciągu bieżącego roku kilka gmin uchwaliło w statutach swych kas pożyczkowych gminnych takie postanowienie, że dochody z tych kas mogą być za zezwoleniem Wydziału powiatowego używane częściowo na cele gminne, na co Wydział krajowy dla próby zezwolił; jeden zaś Wydział powiatowy wprowadził już rzeczywiście taką zmianę statutów w niektórych kasach pożyczkowych gminnych, a to z pomyślnym rezultatem.

Tego środka i Wydział krajowy postanowił się jąć, w nadziei, iż takowy zdoła skutecznie poprzeć usiłowania Wydziałów powiatowych, mające na celu reformę kas pożyczkowych gminnych.

Ponieważ jednak kasy pożyczkowe gminne rządzą się statutami zatwierdzonymi przez c. k. Namiestnictwo i każda zmiana tych statutów wymaga zezwolenia c. k. Namiestnictwa przeto odezwą z d. 23 października 1890 l. 16266 udał się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa, z zapytaniem, czy takowe zgodzi się na zmianę statutów kas pożyczkowych gminnych w powyż wskazanym kierunku.

Takie kroki przedsięwziął Wydział krajowy na razie w wykonaniu polecenia Wysokiego Sejmu z d. 18 listopada 1889 i uprasza:

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do swej wiadomości.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

Lwów, dnia 23. października 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Odpis

okólnika Wydziału krajowego z dnia 25. lutego 1890 do L. 53.115/89 do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Na posiedzeniu swem z d. 18 listopada r. z. powziął Wysoki Krajowy uchwałę, mocą której polecił Wydziałowi krajowemu, aby po zasięgnięciu zdania osób z przedmiotem obznajomionych tudzież po wysłuchaniu opinii Banku krajowego, przedłożył Sejmowi krajowemu stosowne wnioski celem rozpowszechnienia takich instytucyj kredytowych, które potrzebom i interesom ludności rolniczej najlepiej odpowiadają.

Aby powyższemu poleceniu Wys. Sejmu krajowego zadość uczynić, zniewolony jest Wydział krajowy zbadać wszechstronnie wszystkie momenta, któreby kwestyę kredytu dla ludności rolniczej wyjaśnić były w stanie, a to tak co się tyczy instytucyj, które tego kredytu obecnie dostarczają, jako też co do kwestyi, o ile one potrzebom tego kredytu zadość czynią lub zadość uczynić są w możności.

Tu przedewszystkiem nasuwa się pytanie, czy kasy pożyczkowe gminne można uważać za takie instytucye, które choćby tylko część pewną kredytu potrzebnego dla ludności rolniczej zastąpić były w stanie.

Chodzi tu miaaowicie o ten drobny kredyt, noszący na sobie charakter czasowej zapomogi, niewymagającej hipotecznego zabezpieczenia, lecz raczej rękojmii w charakterze osobistym dłużnika uwzględniający jego chwilowe krytyczne położenie, którego to kredytu udzielanie jest właśnie głównem zadaniem kas pożyczkowych gminnych. Ten kredyt ma pewne sobie właściwe cechy, których pozbawiony być nie może, jeśli ma odpowiedzieć swemu zadaniu. Mianowicie musi on być po pierwsze tani; nie przedstawia on się bowiem jako operacya kredytowa na pomnożenie zysków obliczona, lecz służyć ma raczej na zastąpienie ubytków i strat bez winy poniesionych, nie znosi zatem ani wysokiej stopy procentowej, ani znaczniejszych kosztów prawnych, Powtóre zasadzać on się winien na dokładnej znajomości osobistych stosunków i przymiotów dłużnika, który żąda kredytu; może być więc skutecznie udzielany tylko przez takie instytucye, które znajdując się w pobliżu miejsca zamieszkania dłużnika, mają możność dokładnego zaznajomienia się z jego osobistymi przymiotami i stosunkami. Te właściwości drobnego kredytu dla ludności rolniczej najlepiej zachować byłyby w stanie kasy pożyczkowe gminne, jako urzędujące w samem miejscu zamieszkania dłużnika, założone głównie w celu udzielania kredytu zapomogowego, jaki to cel miały sobie wytknięty już spichrze gromadzkie, z których kasy pożyczkowe gminne powstały, a co najważniejsza, administrowane bezpłatnie.

Żadna inna instytucya kredytowa czy to powiatowa, czy do pewnego okręgu większego ograniczona, nie jest w możności zachowania tych cech kredytu drobnego zapomogowego. Nie może ona z łatwością poinformować się o stosunkach osobistych dłużnika, a co ważniejsza, nie może się zadawalniać niskim procentem. Zniewolona bowiem z powodu szerszego swego zakresu działania posługiwać się płatnymi urzędnikami, musi w znacznem podwyższeniu stopy procentowej, pobieranej od dłużników, ponad stopę procentową opłacaną przez siebie samą, szukać po-

krycia kosztów administracyi, które tem są większe, na im drobniejsze kwoty rozbija się kapitał w obrocie instytucyi zostający. Im drobniejsze bowiem są kwoty udzielonego kredytu, tem więcej one pracy czyto w książkowaniu czy w inkasowaniu wymagają, tem liczniejszej potrzebują obsługi. Dla każdej więc instytucyi, posługującej się płatnymi urzędnikami, kredyt drobny zapomogowy będzie najuciążliwszym.

Gdyby się zatem okazało, że kasy pożyczkowe gminne, o ile istnieją, mogą temu działowi kredytu, mianowicie kredytowi drobnemu zapomogowemu zadość uczynić, natenczas kwestya kredytu dla ludności rolniczej znacznie uproszczonąby była.

Z tych powodów jak niemniej ażeby zyskać potrzebny materyał dla ankiety, która w myśl uchwały Sejmu krajowego sprawą kredytu dla ludności rolniczej zajmować się będzie, udaje się niniejszem Wydział krajowy do Wydziałów powiatowych o dostarczenie wyjaśnień w następujących kierunkach.

1) jaki jest obecny stan kas pożyczkowych gminnych w każdym powiecie pod względem ich funduszów oraz działalności;

2) czy i o ile te kasy pożyczkowe czynią zadość potrzebom miejscowym drobnego kredytu zapomogowego, a względnie jakie kroki przedsięwziąćby należało, aby kasy te zadaniu swemu w tym kierunku odpowiedziały;

3) jakie są w powiecie zakłady kredytowe, które bądź wyłącznie bądź obok innych operacyj zajmują się udzielaniem kredytu ludności rolniczej, jakie ich kapitały obrotowe, tudzież o ile czynią one zadość potrzebom tego kredytu;

4) jakie jeszcze inne instytucye nie mające w samym powiecie swej siedziby, rozciągają na odnośny powiat swą działalność w przedmiocie udzielania kredytu ludności rolniczej;

5) czy daje się w powiecie uczuwać potrzeba rozwinięcia na szerszą skalę działalności w celu przyjścia w pomoc ludności rolniczej z kredytem, a względnie za pośrednictwem jakich instytucyj cel ten najskuteczniej mógłby być osiągniętym.

Na powyższe zapytania oczekuje Wydział krajowy wyczerpującej odpowiedzi wedle możności do dni 30, przyczem nadmienia, iż wszelkie uwagi, jakieby Wydziały powiatowe w powyższej materyi Wydziałowi krajowemu zakomunikować uważały za pożyteczne, będą chętnie przyjęte.

d. u. s.

Odpis sprawozdania Banku krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem z dnia 2. października 1890. L. 15738.

Wysoki Wydziale krajowy!

W załatwieniu reskryptu Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 16. z. m. l. 38.323 mamy zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie:

W myśl uchwały i polecenia naszej Rady nadzorczej z dnia 27. z. m., nie ograniczamy się jedynie do odpowiedzi na postawione nam pytanie, lecz ośmielamy się zarazem wypowiedzieć zdanie Banku krajowego o dzisiejszej organizacyi kredytu włościańskiego w ogóle.

Sprawa ta poruszoną została ponownie w roku zeszłym w Wysokim Sejmie przez wniosek posła Teofila Merunowicza i znalazła formalne na razie załatwienie uchwałami Wysokiego Sejmu z dnia 18 listopada 1889.

Wniosek posła Merunowicza wychodził z zapatrywania, że kredyt włościański w naszym kraju chroma i wymaga pomocy kraju, a do tego posłużyć ma, zdaniem wnioskodawcy, organizacya kas zaliczkowych systemu Raiffeisena, którą kraj obowiązany jest otoczyć opieką moralną, udzielając zarazem ku temu swej pomocy materyalnej. Jakkolwiek klasa włościańska jest nader ważna i poważna w każdem, a więc i w naszem społeczeństwie, jednakowoż pomoc ogółu, pomoc kraju tylko wtedy jest wskazaną i konieczną, jeżeli interesa całej klasy są zagrożone, lub co najmniej tej pomocy ze względu na dobro ogółu się domagają. Sejm krajowy i Wydział krajowy niejednokrotnie i to skutecznie interweniował już w sprawie uregulowania kredytu włościańskiego, w obecnej jednak chwili wydaje się Bankowi krajowemu interwencya ta już zbyteczną, skoro jak poniżej wykazać będziemy się starali, nie są interesa klasy włościańskiej, jak w ogóle żadnej, na razie dla braku należytej organizacyi kredytowej zagrożone.

Ingerencya kraju bowiem w sprawie uregulowania stosunków kredytowych staje się wskazaną w chwili, skoro:

1. kredyt udzielany przybiera formy lichwiarskie w przeważnej części swojej działalności;

2. skoro dla ogółu tak znacznej części społeczeństwa staje się do tego stopnia niemożliwym, iż dla ogółu prawie nie istnieje;

3. skoro udzielany jest przez instytucye lub jednostki w sposób choćby co do formy zbyt uciążliwy i ogólne interesa i warunki rozwoju ekonomicznego tamujący.

W odniesieniu tego, co powyżej powiedziano, wyłącznie do kredytu włościańskiego wydaje się Bankowi krajowemu, że te okoliczności obecnie w naszym kraju nie zachodzą.

Lichwa bowiem nie istnieje, zwłaszcza jako choroba ogólna, dzięki ustawie z d. 19 lipca 1877 Dz. pp. Nr. 66 i dzięki gorliwej a skutecznej działalności Towarzystw zaliczkowych, kas oszczędności i rozlicznych instytucyj lokalnych, jakoteż dzięki zdrowej konkurencyi i obywatelskiego pojmowania swych zadań ze strony prawie wszystkich większych zakładów bankowych w naszym kraju. Jeżeli

tu i ówdzie kapitał wyzyskuje nieumiejętność, lub trudne położenie włościanina i rujnuje go, to jest to tak w tej klasie, jak i w innych klasach naszego społeczeństwa wyjątkiem — i tylko te wyjątki można nazwać lichwą, a przeciw wyjątkom nie potrzeba wzywać pomocy całego kraju i jego reprezentacyi. Zresztą zbyt często ułatwia te wyjątkowe wykroczenia kapitału prosta jednostek lekkomyślność, która nawet na pomoc publiczną nie zasługuje i której pomoc ta na nic się nie przyda, skoro marnowanie grosza, choćby pod idealnie dogodnymi warunkami wypożyczonego, zawsze prowadzi do ruiny wypożyczającego. Dziś jednak śmiało powiedzieć możemy, że porządny gospodarz-wieśniak na podatek, na zasiew, na uchylenie skutków klęski rodzinnej lub klimatycznej, na potrzebę wyposażenia dzieci lub działów rodzinnych, kredyt znajduje odpowiedni swym siłom majątkowym i zarobkowym, nie wiodącym go ani do ruiny ani do upadku.

Po wydaniu ustawy z 19. lipca 1877 D. pp. 66, obawiano się dość powszechnie, że kapitaliści, przyzwyczajeni do lichwiarskiego sposobu prowadzenia interesów kredytowych, swój kapitał wycofają, a lud zostanie bez źródeł kredytowych. Tu jednak oddały niepospolite usługi temuż ludowi, a pośrednio i krajowi towarzystwa zaliczkowe, kasy oszczędności i pomniejsze instytucye lokalne, które znowu w tej robocie wspierały i wspierają skutecznie: Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie, galicyjska Kasa oszczędności we Lwowie, a obecnie i Bank krajowy.

Zadaniem zaś było gminnych i nielicznych powiatowych kas pożyczkowych pracę i organizacyę tę kredytową uzupełnić od dołu i na miejscu zasilać, o ile dalej oddalone, w miasteczkach zazwyczaj siedzibę mające zakłady wyż wymienione docierać nie mogły. Jakto się jednak Sejm krajowy z licznych sprawozdań Wydziału krajowego, jakoteż relacyj posłów przy sposobności licznych na ten temat prowadzonych dyskusyj w Sejmie niejednokrotnie już dowiedział, nadzieje co do tego ostatniego punktu nie zupełnie dopisały.

Powyżej wymienione lokalne instytucye kredytowe zbliżyły się do ludu włościańskiego, wciągają go chętnie i ze skutkiem do grona swojej klienteli, starają się dokładnie poznawać jego potrzeby i udzielają kredytu w formach pod względem prawnym możliwie najprostszych i najtańszych, na warunki co do terminu spłat i oprocentowania możliwie najwłaściwsze i w sposób i w chwili kiedy potrzeba kredytowa jest największą.

Że zapatrywania te Banku krajowego nie są optymistyczne, stwierdzają spostrzeżenia Wydziałów powiatowych, o których Bank powziął wiadomość z reskryptu Wysokiego Wydziału na wstępie niniejszego sprawozdania powołanego. Na 74 reprezentacyj powiatowych bowiem, 18 żadnej nie udzieliło odpowiedzi na odnośne zapytanie Wysokiego Wydziału, przypuszczać przeto należy, że te reprezentacye co najmniej sprawy kredytu włościańskiego nie uważają za tego rodzaju, żeby opieki władz administracyjnych wymagały; 28 reprezentacyj zaś wyraźnie nie domaga się żadnych zmian w tym kierunku, uważając dzisiejszy stan za czyniący w zupełności zadość dzisiejszym potrzebom kredytu włościańskiego, 6 reprezentacyj powiatowych domaga się jedynie powiększenia taniego kredytu dla istniejących już w tychże powiatach lokalnych instytucyj kredytowych; razem przeto na 74 powiatów nie domaga się żadnych zmian ani ingerencyi władz krajowych 52 powiatów. Natomiast z pozostałych, część Wydziałów powiatowych oświadcza się za opieką i rozwojem istniejących gminnych kas pożyczkowych, które przy należytej administracyi wystarczyłyby zupełnie na zaspokojenie potrzeb kredytu włościańskiego, pozostała zaś mniejszość Wydziałów powiatowych oświadcza się za zakładaniem powiatowych kas pożyczkowych dla zaspakajania potrzeb kredytu włościańskiego.

Wobec powyższego zestawienia, okazuje się widocznem, że kraj przez swoje legalne i najlepiej stosunki miejscowe znające reprezentacye nie domaga się żadnych zasadniczych reform na polu kredytu włościańskiego, a co najmniej ani jeden Wydział powiatowy nie poruszył myśli zakładania kas według systemu Raiffeisenowskiego. Gdyby zaś ta myśl znalazła była gdziekolwiek uznanie, byłby choć jeden Wydział powiatowy, pomimo iż Sejm krajowy I uchwałą z d. 18 listopada z. r. nad kwestyą kas Raiffeisenowskich przeszedł do porządku dziennego, przecież tę sprawę samoistnie poruszył, gdyż sprawa ta nie była obcą choćby ze sprawozdań z posiedzeń Wys. Sejmu.

To też i Bank krajowy uważa sobie za obowiązek na tem miejscu zaznaczyć, że nie uważa kas zaliczkowych według systemu Raiffeisena za polecenia godne dla naszego społeczeństwa. Zresztą i dotychczasowy rozwój tych kas nie jest wcale do propagowania ich zachęcającym.

Dotychczasowe bowiem rezultaty na tem polu są nawet w ojczyźnie tych kas nad Renem bardzo mało znaczące jak to Wysoki Sejm ze sprawozdania komisyi bankowej z dnia 15. listopada 1889 L. S. 1360 (aleg. do spraw. z r. 1889 nr. 169) do wiadomości przyjąć już raczył. Również usiłowania te i w Austryi nie odniosły dotąd pożądanego skutku, pomimo iż jeszcze w r. 1876 podjęte zostały i znalazły tak znakomitego propagatora, jak prof. Dr. Gustaw Marchet i protekcyę c. k. Rządu, szczególnie za czasów kiedy teka ministerstwa rolnictwa spoczywała w rękach śp. hr. Mansfelda. Komisya bankowa zresztą zaznaczyła bardzo słusznie jeszcze w roku zeszłym, że między kasami systemu Raiffeisena a towarzystwami zaliczkowemi tylko nieznaczne zachodzą różnice, a wszystkie różnice na niekorzyść tych pierwszych.

My zaś z naszej strony zaznaczamy.

1. Kasy Raiffensenowskie według zasad swego twórcy uchylają zupełnie udziały, ze względu jednak na wymogi ustawy austr. z 9. kwietnia 1873 Dz. pp. 70 wprowadzają jakby dla formy minimalne udziały. Lecz i towarzystwa zaliczkowe nie ustanawiają z reguły zbyt wysokich udziałów; napotykamy najniższe udziały po 5 zł., w regule ustanawiane bywają po 10 zł., a tylko nieliczne towarzystwa wychodzą z najniższym udziałem po za granicę 20 zł. Natomiast kasy Raiffenssenowskie, nie kładąc na udziały nacisku, nie stawiają zasady w towarzystwach praktycznej, a przez uchwały Walnych Zgromadzań „Związku“ statecznie zalecanej, aby kapitał własny instytucyi utrzymywać w wysokości $^1/_4$ jeżeli nie $^1/_3$ kapitału obrotowego, co stanowi ważną asekuracyę dla członków przeciw sięganiu do ich poręki osobistej na wypadek niepowodzenia lub nieszczęścia.

2. Kasy Raiffeisenowskie wykluczają poręke ograniczoną, przyjmując poręke nieograniczoną. Doświadczeniem jednak pouczone stowarzyszenia po za Austryą, a i u nas właśnie same w praktyce poręke nieograniczoną usuwają, zastępując ją ograniczoną.

Przeobrażenie to pojęć u stowarzyszeń samych wywołała potrzeba wciągania do organizacyi swej osobistości majątkiem, inteligencyą i pozycyą wybitnych, które nie dla własnej potrzeby, lecz dla dobra ogółu do takich stowarzyszeń przystępują. Tych wszystkich usunęłaby od udziału w organizacyi kas Raiffeisenowskich poręka nieograniczona.

3. Kasy Raiffeisenowskie okręg swej działalności statutowo ograniczają do jednej lub najwyżej kilku gmin, stowarzyszenia w praktyce także ograniczają swą działalność, lecz zazwyczaj do większego okręgu sądu powiatowego lub starostwa politycznego. Zaletą kas Raiffesenowskich w tym względzie ma być, że instytucye te zbytecznie się nie rozrastają i że włościanin ma źródło kredytu pod bokiem.

Pierwsza jednak okoliczność pozbawia te kasy współdziałania ludzi zdolniejszych, których czasem na miejscu brakuje, a których poza tem miejscem szukać im nie wolno, druga zaś okoliczność czasem nawet dla lekkomyślności włościanina jest niezdrową, a w każdym razie jest nieuzasadnioną pretensyą, aby tak mieć wszystko, a więc i bank pod ręką i nie fatygować się 2—3 mil, gdy idzie o zrobienie interesu kredytowego zwłaszcza u naszego włościanina, który sobie ani czasu ani trudu tak wysoko nie ceni. Stowarzyszenia zaś zaliczkowe, lub powiatowe kasy oszczędności tak są w kraju rozłożone, że z wyjątkiem bardzo nielicznych okolic, prawie nie ma w kraju miejscowości, któraby w odległości 2—3 mil takiej instytucyi nie znalazła. Zresztą nie można tego terytoryalnego ograniczenia uważać za jakąś zasadniczą cechę kasy Raiffeisenowskiej, bo wszak mamy nawet u nas w kraju we Wykotach pod Samborem, czysto gminne towarzystwo zaliczkowe, które mimo to oparte jest na systemie Schultzego z Delitsch, a nie Raiffeisena.

4. Zarząd kas Raiffeisenowskich jest według statutu wzorowego dla Niż. Austryi bezpłatny. W towarzystwach zaliczkowych i powiatowych kasach oszczędności również wiele funkcyj zarządu i kontroli spełnia się bezpłatnie, choć ani statutem ani zwyczajem rzeczywiste czynne biurowe usługi wynagradzać nie jest wzbronionem i owszem praktykowanem.

W tej zupełnej bezpłatności zarządu trudno się jednak dopatrzeć zasadniczych zalet, a praktyka na niejednem polu działalności publicznej okazała, że taka bezpłatność rodzi opieszałość i bezczynność, która większe nieraz przynosi szkody, niżby wyniósł wydatek na opłacenie tej pracy.

5. Raiffeisen pragnął drogą swoich kas rozwinąć kredyt hipoteczny dla włościan.

Z czasem nad Renem i w Austryi zaczęły te kasy udzielać kredytu osobistego, a jedynie w tem miała leżeć różnica ich od stowarzyszeń zaliczkowych, że statutem zabraniają udzielania pożyczek na weksle, lecz na skrypta dłużne. W praktyce postępują tak i towarzystwa zaliczkowe, tylko że nie uznały za potrzebne statutem orzec ekskluzyę weksla ze swego portfelu

Nie ma więc takich zasadniczych różnic między kasami systemu Raiffeisena a stowarzyszeniami systemu Schulzego, a jedynie chyba możnaby powiedzieć, że wiodą one do rozdrobnienia źródeł kredytowych, centralizujących się dziś w miasteczkach przy towarzystwach zaliczkowych i przeniesienia ich na wieś, co jeszcze wątpliwszej jest wartości, jak się z drugiej strony zdrowem okazało potworzenie centrów kredytowych w miasteczkach powiatowych, sądowych lub targowych, przez zakładanie tamże towarzystw zaliczkowych i kas oszczędności, obok dawniej istniejących tylko w wielkich miastach większych zakładów kredytowych i bankowych.

Co do formy nie wiele się więc różnią kasy Raiffeisenowskie od zwykłych towarzystw zaliczkowych, lecz co do treści a właściwie zakresu działania zbliżają się do naszych gminnych kas pożyczkowych. Lepiej tedy iść za zdaniem niektórych Wydziałów powiatowych i zreorganizować te kasy gminne jakoteż tworzyć nowe, gdzie się to da, zachowując im wyłącznie charakter źródeł dla bardzo drobnych, krótkotrwałych, rzec można chwilowych pożyczek. Korzyść zaś tego postępowania i w tem będzie leżała, że w pracy tej pomocną dłoń użyczy inteligencya wiejska (właściciel obszaru dworskiego, ksiądz, nauczyciel), gdy od współudziału w kasie Raiffeisenowskiej odstraszy go łatwo poręka nieograniczona. Lecz i do gminnych kas pożyczkowych wielkich nadziei przywiązywać nie można, gdyż zawsze one będą stały w usługach tylko wpływowych członków gminy a skutkiem socyalistycznych nieco pojęć o majątku gminnym u ogółu włościan, nie będą włościanie jako dłużnicy kasy rozróżniać siebie samych, dość ściśle od siebie jako włościan uważających się za współwłaścicieli majątku gminnego.

Próby z powiatowemi kasami pożyczkowemi nie wydały dotąd zbyt świetnych rezultatów, zresztą prawne tych kas podstawy nie dają im nawet tej minimalnej samoistności, jaką każda instytucya finansowa posiadać powinna.

Pozostają tedy jako najzdrowsze kreacye dla obsługi bezpośredniego kredytu włościańskiego powiatowe kasy oszczędności i towarzystwa zaliczkowe. Te ostatnie nabyły już po temu, aby je uważać za instytucye właściwe dla obsługi kredytu włościańskiego, zupełne prawo, skoro według ostatnich zestawień statystycznych zdołały pozyskać na swoich członków pokaźną liczbę 67591 włościan. Natomiast powiatowym kasom oszczędności ze stanowiska rządu autonomicznego wyższość przyznać musimy i zakładnie takowych w pierwszej linii reprezentacyom powiatowym zalecać należy.

W ostatnich czasach kilka towarzystw jak w Kamionce strumiłowej, Sanoku, Tarnopolu, Jaworowie, Brzeżanach, starały się w granicach ustawy z 9 kwietnia 1873 dopuścić do swojej organizacyi ingerencyę Wydziałów powiatowych i to ze skutkiem. Usiłowania te należy popierać tak ze względu na dobro towarzystw samych, jak i ze względu na interes ogólny, przyczem jednak starannie unikać należy, aby te instytucye nie straciły swojej samoistności indywidualnej, a w tym względzie jako dobry przykład służyć może organizacya Banku krajowego.

Przedewszystkiem jednak poprzeć należy usiłowania samychże stowarzyszeń zaliczkowych domagających się rewizyi ustawy z 9 kwietnia 1873 Dz. p. p. 70 w tym kierunku iżby:

1) wzmocnić ich organizacyę wewnętrzną i zaprowadzić ściślejszą kontrolę nad prowadzeniem interesów:

2) zabezpieczyć członków od niebezpieczeństw poręki na wypadek niepowodzeń lub nadużyć:

3) zapewnić wierzycielom szybsze, łatwiejsze i pewniejsze ściągnięcie swoich należytości na wypadek konkursu.

Jako dobry wzór ku temu posłuży niemiecka ustawa z dnia 1. maja 1889.

Tą drogą wzmocni się tylko działalność stowarzyszeń, a praca ich dla kraju stanie się wydatniejszą. Również należy usilnie popierać dalsze zakładanie stowarzyszeń tam, gdzie nie mogą powstać powiatowe kasy oszczędności i gdzie organizacya kredytu miejscowego albo jest niedostateczną, albo też wcale nie istnieje.

Na istniejących 74 powiatów w kraju mamy 59 powiatów, gdzie jak dotąd dość na tem polu zdziałano. Natomiast istnieje 7 powiatów, a mianowicie: Bohorodczany, Brody, Horodenka, Nisko, Rawa, Turka, Żydaczów, gdzie nie ma żadnej miejscowej (powiatowej) instytucyi kredytowej.

W 4 powiatach, a mianowicie: Borszczów, Brzozów, Lisko i Staremiasto, istnieją jeszcze bardzo słabe towarzystwa zaliczkowe i takowe koniecznie wzmocnić wypada.

W końcu w 4 powiatach: Buczacz, Czortków, Husiatyn i Kossów istnieją wprawdzie towarzystwa zaliczkowe, jednak nie są one dla ludności wiejskiej przystępne, a gdyby nawet ta ludność do nich przystęp znalazła, nie mogłoby to być z jej korzyścią połączone.

Odpowiadając tedy na pytania postawione Bankowi krajowemu w reskrypcie Wysokiego Wydziału krajowego, na czele niniejszego sprawozdania przytoczonym, sądzi podpisana dyrekcya, zgodnie z opinią większości Wydziałów powiatowych, że przy dzisiejszej organizacyi instytucyi miejscowej u dołu, a Banku krajowego u góry potrzebom kredytu ludności rolniczej z małymi wyjątkami zadość się już czyni.

Co się tyczy współdziałania Banku, pod tym względem sądzi Dyrekcya, iż może poprzestać na opinii Banku wyrażonej w sprawozdaniu rady nadzorczej Banku z d. 31. sierpnia 1889, l. 10.947; dołączonem jako alegat I. do sprawozdania Wydziału krajowego z d. 1. października 1889 l. 38.058 do Wysokiego Sejmu krajowego.

Zarazem ośmiela się dyrekcya Banku odnośnie do uwag sześciu przytoczonych Wydziałów powiatowych zauważyć, że Bank krajowy już teraz dostatecznym i odpowiednim kredytem zasila miejscowe instytucye kredytowe, a dowodem tego niech będzie:

1) Bank krajowy udziela stowarzyszeniu kredytom za opłatą odsetek nie wyższych, jak stopa procentowa w austro-węgierskim banku; obecnie nawet kredyt ten jest tańszym o $^1/_2\%$ a w drugiej połowie roku zeszłego o cały %, niż w tym Banku państwowym.

2) Bank krajowy wyznaczył stowarzyszeniom łączny kredyt w sumie 500,000 zł. w. a. i kwota ta raz tylko i to bardzo nieznacznie przed trzema laty przekroczoną została; zazwyczaj zaś wyczerpują stowarzyszenia z tego kredytu nie wiele nad 300,000 zł., a często schodzą nawet poniżej 250,000 zł.

3) Zastępstwa Banku mają już trzeci rok z rzędu zazwyczaj więcej do żądania w rachunku bieżącym od Banku niż mu są winne.

Okoliczności te najlepiej dowodzą, że nie zachodzi obecnie potrzeba rozszerzania kredytu Banku krajowego dla stowarzyszeń zaliczkowych. A jeżeli mimo to, jak u ludzi prywatnych, tak i między stowarzyszeniami znajdą się wyjątki, którym nigdy możliwy kredyt nie wystarcza, to z naciskiem zaznaczyć należy, że wyjątki te między stowarzyszeniami są bardzo nieliczne a kilka podobnych towarzystw nawet w gronie samych stowarzyszeń są notorycznie znane.

Gdzie jednak zachodzi rzeczywista potrzeba, tam przychodzi Bank krajowy chętnie i z dalszą pomocą instytucyom lokalnym. Nie przytaczając licznych w tym względzie przykładów, ośmielamy się podać do wiadomości Wysokiego Wydziału krajowego, że gdy w lutym b. r. udała się do Banku krajowego powiatowa kasa oszczędności w Trembowli o wymierzenie jej osobnego kredytu celem przyjścia z pomocą ludności wiejskiej na zasiewy i na przednowku roku tak ciężkiego jak początek bieżącego, wtedy to Bank krajowy otworzył tejże kasie osobny kredyt do 20,000 zł. Z uznaniem jednak podnieść należy, że pomieniona kasa oszczędności z kredytu tego jak najracyonalniej korzystała, obróciwszy do dziś w granicach przyznanego jej kredytu sumę 47,388 zł. na 387 reeskontowanych weksli, akceptowanych i poręczonych przez miejscowych włościan. Zaliczki te udzielane były w kwoach od 20 do 100 zł. a przeciętna kwota jednego wesklu wynosi 80 zł. 75 ct. O wypłatności tej

kasy względnie jej klientów, włościan. świadczy, że żaden z powyższych 387 weksli, protestowany, tem mniej skarzony nie był.

W końcu w odpowiedzi na uwagę uczynioną w sprawozdaniu jednego Wydziału powiatowego do Wysokiego Wydziału krajowego, iżby Bank zniżył minimum pożyczki włościańskiej z 500 zł. na 200 zł. oświadcza Bank krajowy, iż uważa się zniewolonym pozostać na stanowisku, zajętem w przytoczonem powyżej sprawozdaniu swojej Rady nadzorczej z 31. sierpnia 1889, choćby z tego powodu, że przeciwne żądanie pochodzi tylko od jednego, jedynego Wydziału powiatowego.

Zresztą Bank krajowy udziela w uznania godnych wypadkach włościanom pożyczek hipotecznych i poniżej 500 zł., począwszy nawet od 250 zł. a że włościanie uzyskują w Banku krajowym także dość drobne pożyczki hipoteczne, świadczy fakt, iż na udzielonych włościanom po dzień dzisiejszy 1410 pożyczek hipotecznych wypłacił Bank 527 w kwotach od 250 do 500 zł.

Wysoki Wydział krajowy raczy tedy niniejsze sprawozdanie przyjąć do swej wiadomości w załatwieniu reskryptu swego z dnia 16 z. m. l. 39.323 i takowe, o ile uzna za stosowne, przedłożyć Wysokiemu Sejmowi.

Jeżeliby zaś Wysoki Wydział krajowy przychylić się raczył do wniosku Banku krajowego, należałoby przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek do uchwalenia rezolucyi wzywającej c. k. Rząd do podjęcia rewizyi ustawy z 9. kwietnia 1873 D. p. p. 70.

Bank krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgórski w. r. *Domaszewski* w. r.

LW. kr. 47.672/1890.

Aleg. 172.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Zdziarzec o przyjęcie kosztów za utrzymanie kaleki Heleny Kality w kwocie 714 zł. 33 ct. na fundusz krajowy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 25. listopada 1889 L. 1.420 Wysoki Sejm odesłał petycyę gminy Zdziarzec o przyjęcie kosztów za utrzymanie kaleki Heleny Kality w kwocie 714 zł. 33 ct. na fundusz krajowy, Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi Wys. Sejmu.

W wykonaniu tego polecenia Wydział krajowy ma zaszczyt złożyć następujące sprawozdanie:

Helena Kalita oddaną została na dniu 11. marca 1883. jako nieuleczalna kaleka Magistratowi miasta Tarnowa pod opiekę, od tego czasu utrzymywaną była przez gminę miasta Tarnowa a koszta jej utrzymania wynoszą 714 zł. 33 ct.

Orzeczeniem c. k. Starostwa z Mielca z 14. lipca 1889 r. L. 6.108 przyznaną została przynależność jej do gminy Zdziarzec powiatu mieleckiego na tej podstawie, że była ślubną żoną Wojciecha Kality ze Zdziarca, który tam urodzony w roku 1805 przebywał w tej gminie stale do roku 1834 przy swym ojcu Janie właścicielu realności pod nr. domu 65.

Od tego czasu po ożenieniu się w Zdziarcu na dniu 13. lipca 1835, z Heleną Susz, wyniósł się z tej gminy i przebywał jako kowal w okolicznych wsiach, gdzie wreszcie umarł 26. maja 1859. we wsi Róży, nie nabywszy nigdzie przynależności.

Wedle oznajmienia c. k. Starostwa, Wojciech Kalita nie uzyskawszy po r. 1834. przynależności do żadnej z gmin, w których przebywał, zatrzymał do końca życia przynależność do gminy Zdziarzec, którą w myśl §. 26. ustępu 6. patentu konskrypcyjnego z r. 1804 nabył przez dziesięcioletni pobyt i posiadanie realności w tej gminie, a ponieważ wedle §. 7. ustawy z 3. grudnia 1863 Nr. 105 D. p. p. białogłowa przez zamążpójście dostępuje przynależności w tej gminie, do której jej mąż przynależy, przeto i Helenie Kalicie, ślubnej żonie Wojciecha Kality, przynależy prawo swojszczyzny do gminy Zdziarzec.

Orzeczeniem tem c. k. Starostwo zarazem postanowiło, że gmina Zdziarzec obowiązaną jest zwrócić gminie miasta Tarnowa koszta utrzymania Kality za czas od 11. marca 1883, aż do jej odebrania, które obliczone zostały przez Magistrat miasta Tarnowa po 31. lipca 1890 na 714 zł. 33 ct. i starać się o jej dalsze utrzymanie, a to na tej podstawie, że każda gmina w myśl §. 22 do 28. ustawy o przynależności z r. 1863 obowiązaną jest zaopatrywać swoich ubogich niezdatnych do pracy.

Orzeczenie to, które doręczone zostało gminie Zdziarzec na dniu 25. lipca 1889 stało się prawomocnem, gdyż gmina od takowego w ustanowionym 14-dniowym terminie nie rekurowała.

Naciskana przez c. k. Starostwo z Mielca z powodu wezwań Magistratu Tarnowskiego — do zapłacenia tych kosztów, wniosła gmina Zdziarzec na dniu 30. października 1889 petycyę do Wys. Sejmu o przyjęcie tych kosztów na fundusz krajowy.

W petycyi powyższej gmina sama przyznaje, że nie wnosiła rekursu przeciw orzeczeniu c. k. Starostwa z powodu nieświadomości wójta i pisarza gminnego. Z przedłożonych nam jednała aktów c. k. Starostwa i Magistratu w Tarnowie wypływa, że wniesienie rekursu nie mogłoby było sprowadzić zmiany wydanego przez c. k. Starostwo orzeczenia, ponieważ wobec obowiązujących w tej mierze przepisów, przynależność Heleny Kality do gminy Zdziarzec musiałaby była być utrzymaną, jak również każda gmina obowiązana jest starać się o zaopatrzenie swoich ubogich niezdolnych do pracy.

Helena Kalita w gminie Zdziarzec nigdy nie przebywała, w gminie tej nie jest nawet znaną, a z aktów, jakie nam w tej sprawie przedłożone zostały, okazuje się, że od czasu śmierci swego męża t. j. od r. 1859 przebywała stale w Tarnowie przez lat przeszło 20, gdzie się utrzymywała ze służby.

Mając na względzie tę okoliczność, Wydział krajowy rozporządzeniem z 3. października 1890 L. 39.976 odniósł się do Magistratu w Tarnowie z wezwaniem o wyjednanie u Reprezentacyi miasta, ażeby choć część tych kosztów gminie Zdziarzec opuszczoną i na fundusz gminy miasta Tarnowa przyjętą została.

Wezwanie to odniosło pożądany skutek, gdyż Magistrat sprawozdaniem z 6. listopada 1890 L. 13.305 zawiadomił Wydział krajowy, że Rada miasta Tarnowa uchwałą z 6. listopada 1890 postanowiła z ogólnej sumy kosztów utrzymania Heleny Kality od gminy Zdziarzec funduszowi ubogich miasta Tarnowa w kwocie 714 zł. 33 ct. przypadających opuścić $^1/_3$ część tych kosztów t. j. kwotę 238 zł. 11 ct. pod tym warunkiem, iż $^2/_3$ części powyższej należytości t. j. kwota 476 zł. 22 ct. przez Wydział krajowy funduszowi ubogich w Tarnowie za kwitem nieostemplowanym zapłaconą zostanie.

Wedle sprawdzenia Wydziału powiatowego w Mielcu, gmina Zdziarzec jest jedną z najuboższych gmin w powiecie mieleckim; grunta tej gminy są nieurodzajne, piasczyste, ludność jej walczy ustawicznie z głodem i nędzą, a wedle zapewnienia petycyonującej gminy nie 714 zł. 33 ct. ale 7 zł. gmina nie byłaby w stanie zapłacić.

Całym majątkiem tej gminy jest zapis długu państwa na 600 zł., z którego procenta pokrywają część wydatków gminnych.

Przedłożony inwentarz gminy w zupełności to stwierdza a budżet na r. 1890 wykazuje, że wydatki budżetowe tej gminy wynoszą . . . 123 zł. 82½ ct.,
spodziewany zaś dochód . . . 27 „ 40 „
przeto pozostaje niedobór w kwocie . . . 96 zł. 42½ ct.,
który się pokrywa 12% dodatkami do podatków.

Wydział powiatowy potwierdza wszelkie okoliczności w petycyi podane i przemawia za jej uwzględnieniem. Sama zaś Helena Kalita jest dziś staruszką 80-letnią, nie posiada żadnego mienia i nie ma również żadnych krewnych zamożnych, którzyby mogli być pociągnięci do zapłacenia kosztów.

Ponieważ Rada miasta Tarnowa opuszcza z przypadających jej kosztów $^1/_3$ t. j. 238 zł. 11 ct., przeto rozchodziłoby się jeszcze o zapłacenie 476 zł. 22 ct. Do wzrostu tych kosztów przyczyniła się bez wątpienia gmina Zdziarzec, gdyż gdyby była uczyniła zadość wezwaniu c. k. c. k. Starostwa z 14. lipca 1889 i chorą Helenę Kalitę odebrała — koszta te o jakich 100 zł. mniejby wynosiły.

Wedle rachunków przedłożonych przez Magistrat tarnowski gmina tegoż miasta, opłacała za utrzymanie Heleny Kality po 8 zł. miesięcznie, a ponieważ dopiero na dniu 31. lipca 1890 do gminy Zdziarzec przymusowo wytransportowaną została, przeto przez przeszło rok czasu niepotrzebnie pozostawała na utrzymaniu obcej gminy. Wydział krajowy sądzi, że za to zaniedbanie część kosztów w kwocie 100 zł. powinna ponieść gmina Zdziarzec, reszta zaś jaka pozostaje po potrąceniu kosztów, które gmina miasta Tarnowa opuszcza, powinna być w uwzględnieniu stosunków, w jakich gmina Zdziarzec się znajduje — przyjętą na fundusz krajowy.

Wydział krajowy przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Kwotę 376 zł. 22 ct. za utrzymanie Heleny Kality, przypadającą gminie miasta Tarnowa od gminy Zdziarzec przyjmuje się na fundusz krajowy i w tym celu otwiera się Wydziałowi krajowemu osobny kredyt w budżecie krajowym na r. 1891“.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 14. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński m. p.
Członek Wydz. krajowego.

L. W. kr. 46.480/90.

Aleg. 173

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu z d. 10. października 1890 l. 42.452, o popieraniu kultury krajowej na polu budowli wodnych (pag. 16 i 17 z aleg. 4 i 5) mieliśmy zaszczyt podać do wiadomości Wysokiego Sejmu przebieg rokowań Wydziału krajowego z Wys. Ministerstwem rolnictwa w sprawie regulacyi Łomnicy i Czeczwy. Ze sprawozdania tego Wysoki Sejm przekonał się, na jakie trudności napotyka tyle ważna dla kraju sprawa regulacyi rzek karpackich, zainicyowana uchwałami Wysokiego Sejmu z d. 17. października 1884, oraz że Wysokie Ministerstwo rolnictwa zdecydowawszy się traktować regulacyę Łomnicy odrębnie od ogólnego projektu regulacyi rzek galicyjskich, odstąpiło od przyjętej przez Wysoki Rząd w r. 1885 zasady subwencyonowania tych robót 60% zasiłkiem z ogólnych funduszów państwa i przyznało tylko 40% zasiłek na tę regulacyę i to ze szczupłego stosunkowo funduszu melioracyjnego, którego wpływy za pierwsze dziesięciolecie 1885—1894 prawie już są wyczerpane.

Wskutek remonstracyi Wydziału krajowego wniesionej przeciw powyższej decyzyi Wys. Ministerstwa rolnictwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa odezwą z d. 23. maja 1890 l. 54.843/89 (alegat 5 tegorocznego sprawozdania melioracyjnego) otrzymaliśmy na dniu 3. listopada r. b. reskrypt Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z d. 13. października 1890 l. 13.760/2.095, w którym Wysokie Ministerstwo rolnictwa podwyższa wprawdzie zasiłek państwowy na regulacyę Łomnicy z 40 na 50 (pięćdziesiąt) procent preliminowanych kosztów, zasiłek ten jednakże przyznaje nie z ogólnych funduszów państwa, lecz znowu z tego samego funduszu melioracyjnego, który jak to już kilkakrotnie Wys. Ministerstwo rolnictwa nadmieniło, wskutek przyrzeczeń poczynionych innym krajom koronnym, tak jest zaangażowanym, że uzyskanie zeń subwencyi na najpilniejsze nawet melioracye w naszym kraju, jak np. osuszenie bagien Łańcucko-Jarosławskich w najbliższych latach jest niemożliwem.

Zarazem nadmieniło Wys. Ministerstwo rolnictwa, że udzielenie tego 50% zasiłku z państwowego funduszu melioracyjnego zależnem będzie od konstytucyjnego zatwierdzenia rocznych preliminarzy tego funduszu, bliższe postanowienia zaś co do rozpoczęcia budowy, wymiaru i terminów płatności poszczególnych rat zasiłku państwowego mają być zamie-

szczone w osobnej umowie, jaka ma być zawartą między Wydziałem krajowym a administracyą państwa.

Jakkolwiek w ostatnim reskrypcie Wysokie Ministerstwo rolnictwa przyznało dla tej regulacyi taki udział w państwowym funduszu melioracyjnym, jaki normuje państwowa ustawa melioracyjna dla robót górskich, to jednak Wydział krajowy nie widzi się spowodowanym zejść ze stanowiska zasadniczego zajętego w tej sprawie i odstąpić od żądania przeprowadzenia regulacyi rzek karpackich w drodze ustawodawstwa państwowego przy 60% zasiłku państwa, gdyż przy teraźniejszym stanie funduszu melioracyjnego droga wskazana przez Wysokie Ministerstwo rolnictwa doprowadziłaby do tego, że ani regulacya rzek karpackich, ani też wykończenie zamierzonych melioracyj nie mogłyby być zrealizowane. Przy żądaniu 60%-wego udziału skarbu państwa w kosztach regulacyi rzek karpackich w myśl wniosku Wysokiego Rządu z roku 1885 Wydział krajowy obstawać musi tem silniej, ile że sejmowa komisya gospodarstwa krajowego na posiedzeniu z dnia 11. listopada b. r. stanowisko to Wydziału krajowego w zupełności zaaprobawała i uznała za zgodne z interesem kraju i względami słuszności wobec akcyi Wysokiego Rządu rozwiniętej na tem polu w innych krajach koronnych.

Utrzymując jednak w całej pełni żądanie kraju względem przyznania krajowi 60%-wego zasiłku państwowego na regulacyę Łomnicy, podobnie jak i innych rzek karpackich, Wydział krajowy wyraża zdanie, że wobec wielkiej szkodliwości potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, które sprowadzają ogromne masy kamieni z gór do tej rzeki, zasypują nadbrzeżne grunta i powodują ciągłą zmianę łożyska, jak to wyjaśnia załączone **Alegat 1.** ·/. sprawozdanie departamentu technicznego c. k. Namiestnictwa, wypadałoby jak najrychlej przystąpić do uporządkowania tych wód górskich, zwłaszcza że roboty te wpłynąć mogą na zmniejszenie ruchu żwiru i kamieni oraz ułatwią przyszłe roboty regulacyjne.

Wedle reskryptu Wysokiego Ministerstwa rolnictwa z dnia 5. listopada 1889 l. 9.300 (Alegat 4. tegorocznego sprawozdania melioracyjnego Wydziału krajowego) obliczyło c. k. Namiestnictwo w generalnym projekcie regulacyi rzek karpackich koszta zabudowania potoków górskich w dorzeczu Łomnicy na kwotę okrągłą . . . 143.900 zł.
do tego 10% na zarząd i nieprzewidziane wydatki . . . . . 14.390 „

razem . 158.290 zł.

czyli okrągło . . 158.000 zł.

Jestto więc kwota w porównaniu z kosztami innych robót regulacyjnych nie zbyt wysoka, a przyznany ostatnim reskryptem Wysokiego Ministerstwa rolnictwa 50%-owy zasiłek na te roboty mógłby być pokrytym z państwowego funduszu melioracyjnego bez powstrzymania akcyi Wydziału krajowego podjętej koło właściwych melioracyj w kraju.

Z tego powodu pozwala sobie Wydział krajowy przedstawić Wysokiemu Sejmowi wniosek na przeprowadzenie tych robót górskich na zasadzie państwowej ustawy melioracyjnej w drodze osobnej ustawy krajowej, przyznającej z funduszu krajowego zasiłek w wysokości 50% kosztów i uwalniającej tem samem strony interesowane od datków konkurencyjnych, podobnie jak to ma miejsce przy robotach górskich w innych częściach państwa i jak to proponuje równocześnie Wydział krajowy przy tej części robót na rzece Biale, gdzie chodzi o uporządkowanie dzikich potoków górskich.

Poszczególne postanowienia proponowanej przez Wydział krajowy ustawy, nie wymagają bliższego uzasadnienia, ponieważ już niejednokrotnie podobne projekty do ustaw melioracyjnych Wysokiemu Sejmowi z szczegółowemi wyjaśnieniami były przedkładane;

Wydział krajowy nadmienia zaś, że uchwalenie tej ustawy nie pociąga za sobą wstawienia dotacyi do budżetu krajowego na rok 1891, gdyż na razie Wysokie Ministerstwo rolnictwa nie może na ten cel przeznaczyć z państwowego funduszu melioracyjnego odpowiedniego zasiłku.

Wydział krajowy ma tedy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ·/· projekt ustawy o zabudowaniu poto- **Alegat 2.**
ków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 12. listopada 1890.

Marszałek krajowy:
Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*
członek Wydziału krajowego.

Die Łomnica.

Unter allen subkarpatischen Flüssen trägt die Łomnica in ihrer ganzen Länge von der Quelle bis zur Mündung in den Dniester am deutlichsten den ausgeprägten Character eines Gebirgs-Flusses. Sie hat ihren Ursprung an einer, dicht unter dem Gipfel des 1.608 m. hohen Kopuła-Berges belegenen Bergwiese. Bis an die Vereinigung mit dem Gebirgsbache Darów fliesst die Łomnica in einem ziemlich breiten durchwegs in Thonschiefer eingeschnittenen festen Bette, der Darów führt ihr bei Regengüssen die ersten Geschiebestücke zugleich aber auch bei trockenen Wetter so viel Wasser zu, dass sie schon von hieraus flössbar ist, sobald sich der Wasserstand nur um 6 cm. über das Mininum erhebt. An der Mündung des Pietrosbaches erweitert sich die bisherige Łomnica-Schlucht zu einem schmalen thiefen Thal, welches sich bei Osmołoda den ersten menschlichen Wohnsitz, den man in dieser Wildniss begegnet, mit dem sehr ähnlichen Mołoda Thal vereinigt. Die Mołoda, der wichtigste Zufluss der Łomnica im Gebirge wälzt in die letztere beträchtliche Schotter und Geschiebemassen hinein, welche theils der Mołoda, theils ihren linksseitigen Zufluss Mszanabach entstammen. Sowohl auf der Mołoda, als auch auf der Mszana wird geflösst und getriftet.

Das unterhalb Osmołada- os, us, ust bedeutet Mündung; daher Osmołada Mündung der Mołoda Ostodora Mündung des Todor — sich erweiternde Łomnicathal ist bei Podluty dem Sommersitz des griechisch katholischen Metropoliten von Lemberg sehr verengt und folgt dieser Verengung die Thalerweiterung von Ostodora, welche auch ihrerseits flussabwärts eine Einschränkung erfährt, so dass sich um Osmołoda und Ostodora herum zwei Kesselthäler sehr deutlich markiren.

Dieses sind aber die letzten Einengungen des Łomnicathales, welches sich immermehr nach Aufnahme zahlreicher Gebirgsbäche, zwischen Ostodora und der Eisenhütteruine Angełów, trichterförmig gegen das grosse Dorf Perehińsko dem Hauptort der Herrschaft desselben Namens, dem Metropoliten von Lemberg gehörig, erweitert.

Der Zustand des Łomnicaflusses oberhalb in und unterhalb Perehińsko ist beispiellos und lässt keinen Vergleich mit irgend einem anderen subkarpatischen Flusse zu.

Der Lauf des Flusses, welcher hier Gerölle gröbster Art in ganz unglaublichen Quantitäten führt, ist dermassen zerrissen und verwildert, dass es kaum möglich war die Situation, welche übrigens jeden Tag variirt, aufzunehmen.

In Folge der massenhaften Steintrümmerablagerungen hat sich das Łomnicabett dermassen gehoben, dass es einige Meter höher liegt, als das Bett des Radowabaches, welcher ebenfalls durch Perehińsko fliesst, so zwar, dass die Łomnica die Ost, die Radowa, die West Lisiere des Ortes berührt. Bei jedem höheren Wasserstande inundirt die Łomnica ihre flachen Ufer und fliesst in einigen Armen mitten durch Perehińsko in die Radowa, gewaltigen Steinmassen zwischen die Häuser des Dorfes hineinrollend und erscheint es mehr als wahrscheindlich dass bei der nächsten grösseren Hochwasserkatastrophe die ganze Łomnica, den grösten Theil von Perehińsko vernichten und sich in die Radowa hinein stürzen wird, ähnlich wie dies die

Świca bei Hoszów bereits gethan hat. Die grosse Reichsstrassenbrücke bei Równia im Zuge der Różniatowerstrasse wird alsdann trocken liegen bleiben, und die Strassenbrücke über die Duba bei Rożniatów, (Die Radowa mündet in die Duba) nicht nur die Duba, sondern auch die Łomnica aufnehmen oder, da sie hiezu zu klein ist, zu Grunde gehen müssen.

In dem ausgedehntem gegen 6 km. breiten Thal unterhalb Perehińsko, hält sich die Łomnica an den rechtseitigen, die Radowa und die Duba an den linksseitigen Anhöhen, und ist das zwischen den beiden Flüssen belegenes Terrain, ähnlich wie zwischen der Świca und der Sukiel, jedoch in einem weit höheren Masse, namentlich zwischen dem Dorfe Równia-Ebene und dem Städtchen Rożniatów versumpft, der Zustand des Flussbettes selbst aber kaum besser, wie in der unmittelbaren Umgebung von Perehińsko. Die ganze Rożniatower Ebene macht einen, den Samborersümpfen am Dniester ähnlichen Eindruck, doch ist sie lange nicht so wasserreich in dem es hier grosse, ganz ausgezeichnete trockene Ackerfläche gibt.

Bei Berlohy wird der Flusslauf etwas regelmässiger, und concentrirter und unterhalb Dołhe nimmt die Łomnica ihren gröseren von linksher strömenden Zufluss, die Czeczwa auf.

Die Czeczwa bildet den Hauptwasserzug von der mächtigen, sich über 1550 m. erhebenden, 15 km. langen Arszycen-Kette an deren nordöstlichen Abhange in einer Berg und Waldwildniss, ihr Quellgebiet liegt, das von einem ausgedehnten System zahlreicher Gebirgsbäche bewässert wird.

In der Gemarkung Łuhy erweitert sich das, bis dahin schluchtartige Czeczwathal, und von links mündet in die Czeczwa die Ilemnia oder Ilemka ebenfalls von der Arszycenkette herfliessend.

Bei dem Kirchdorfe Spas verliert die Umgebung der Czeczwa ihre bissherige Wildheit, die Anhöhen verflachen sich, das Thal ist gut bevölkert, trotzdem der Boden nur von mässiger Qualität, an manchen Stellen namentlich am linken Flussufer in Strutyn, torfig ist.

Unterhalb Strutyn ist die Rożniatower Chaussée auf einer Brücke von 63 m. l. Weite über die Czeczwa geführt, welche letztere hier in das breite, nasse jedoch fruchtbare Łomnicathal eintretend, die Duba aufnimmt und in mehrere Arme geteilt, ihre Mündung in Dołhe erreicht.

Unterhalb der Verreinigung mit der Czeczwa hat das Thal und der Lauf der Łomnica, deutliche, ins Auge fallende Einfassungen also Thalwänder und Flussufer, nach denen man zwischen Perehińsko und Berłohy, jedesmal erst sorgfältig suchen muss.

Die Bezirksstadt Kałusz an ihrem linkem Ufer lassend, nimmt die Łomnica von rechts den Bereźnica-Bach auf, und fliesst nunmehr, in einem noch langen, aber schonen, fruchtbaren Thale dem Dniester zu, indem sie an den Kloster Sanct Stanislaus oberhalb der Stadt Halicz und unterhalb des grossen Durschtiches von Hanowce einmündet.

Der Lauf der Łomnica, lässt sich etwa wie folgt einteilen: der Oberlauf endet bei Perechińsko; der Mittellauf umfasst den Abschnitt Perechińsko-Bereźnica-Mündung unterhalb Kałusz, zerfällt aber in einen oberen Theil Perehińsko Berłohy und einen unteren Berłohy-Bereźnica-Mündung, der Unterlauf weicht von hier bis an den Auslauf in Dniester.

Ueber die Langen und Gefällsverhältnisse gibt das anliegende Übersichts Längenprofil detaillirten Auskunft.

Die unmittelbaren Ufer der Łomnica sind entweder hoch und alsdann felsig, wie an vielen Stellen des Oberlaufes und in denjenigen Strecken des Unterlaufes, wo der Fluss den Fuss der hohen Thalwänder bespüllt, auch lehmig und thonig wie im Mittellauf bei Równia und Berłohy, oder aber sind sie niedrig, aufgeschwemmt und bestehen dann in den unteren Schichten aus Genölle und groben Schotter in den oberen aus Lehm und Humus. Die, wegen der hohen Lage der Flusssohle sehr oft wiederkehrenden Ueberschwemmungen,

spülen indess die oberste, gedüngte Humusschichte weg, und da das Wasser wenig suspendirte Stoffe mithält, welche den Dung ersetzen könnten, so sind an der Łomnica alle sehr niedrieg belegenen Flächen, welche zu oft überschmemmt, und noch kräftig überströmmt werden, mager und als Viehweiden und Haferfelder benuzt, dagegen jene Partien, welche sich nur ab und zu, mit einer dünnen, keine grosse Geschwindigkeit bedingenden Wasserschichte bedecken, von guter Bodenbeschaffenheit und fruchtbar wenn auch nicht so ausgezeichnet wie in den meisten Thälern der subkarpatischen Flüsse. An der Łomnica zeigt es sich deutlich, wie wichtig es ist, die gewöhnlichen normalen, oft wiederkehrenden Hochwasserstände, durch Concuntirung und Vertiefung des Flussbettes nach Möglichkeit zu reduciren.

Da die Sohle der Łomnica, wo sie nicht, wie in dem obersten Quellengebiet in Felsen eingeschnitten ist, aus losen Steintrümmern besteht, so entscheidet die Beschaffenheit dieses Materiales auch über den Character der Flusssohle.

Die Łomnica führt etwa bis zur Mündung des Czułabaches 6 km., ganze Felsentrümmer mit etwas abgerundeten Ecken, während zwischen der Czuła- und der Czerbut-Mündung im Dorfe Jasień km. 10.27 schon längliches, sehr grobes Gerölle von 30 bis 40 cm. Maximal durchmesser auftritt.

Der Czerbut-Bach liefert, ebenso wie alle anderen, sehr viel groben Kalk- und Sandstein-Schotter in die Łomnica, doch nur einzelne Geröllstücke, und so ermässigen sich den auch die Dimensionen der Łomnicagerölle unterhalb der Czerbut-Mündung auf etwa 15 bis 20 cm. Maximal durchmesser, welcher in der Strecke Niebyłów-Równia (km. 13.0 bis km. 26.3) eine weitere, beträchtliche Reduction erfährt, so dass man sagen kann, in Niebyłów und dem gegenüberliegenden Perehińsko, lässt die Łomnica das Gerölle liegen und der sehr grobe Schotter, allerdings nicht ohne Beimischung einzelner Geröllestücke, beginnt von Reszniate ab, die Oberhand zu gewinnen.

Das Korn des Materials nimmt mit dem Flussgefälle ab, und so wird der Schotter bei Tużyłów und Dołhe schon wessentlich feiner, nicht über 6—10 cm. Durchmesser.

Dei Babin zeigen sich in den Schottenfeldern die ersten Sandspuren, welche bis an die Mündung in den Dniester zunehmen, ohne jedoch das Übergewicht über den Schotter erlangen zu können, mit welchem die Łomnica den Dniester reichlich versieht.

Die Beschaffenheit der Ufer und der Sohle des Czeczwaflusses, ist vor jener der Łomnica nicht wesentlich verschieden, doch sind die ersteren im Allgemeinen höher wie in der Łomnica, und erst bei Tużyłów einige km. oberhalb des Vereinigungspunktes, verflacht sich der Flusslauf und bildet zahlreiche Arme; bei höheren Wasserständen findet in manchen Punkten bei Tużyłów ein Uebergiessen der Czeczwa in die Łomnica statt.

Die Czeczwa lässt das gröbste Material schon bei Spas liegen; von hier ab Flussabwärts wird es mittelgrob, uud behält diese Beschaffenheit bis an die Mündung in die Łomnica, bei welcher die Czeczwa sehr beträchtliche Schottermassen zuführt.

Die Łomnica ist der am lebhaftesten beflosste subkarpatische Dniesterzufluss, nicht nur deswegen. weil ihr oberes Abdachungsgebiet noch dichter bewaldet ist, wie das Quellgebiet der Świca und der beiden Bystrzyca, sondern auch deswegen, weil eine Bahncommunication in den oberen Flussabschnitte fehlt.

Der Waldcomplex der Herrschaft Perehińsko umfasst 67.000 Joch, die Kammeralforsten Jasień und Niebyłów gegen 20.000 Joch, ausserdem liegen aber an der Czeczwa, Theile der Kammeralforsten Suchodół und Łopianka mit 20.000 Joch und die dem Pfarrer von Dolina gehörige Forst Spas mit 4.000 Joch, was zusammen einer Fläche von circa 110.000 Joch Wald, Hoch- und Urwald gleichkommt.

Grosse Buchenwaldungen, welche jedoch nur Brennholz liefern, weisen noch die Mazarakische Herrschaft Strutyn und die der gräfl. Skarbek'schen Stiftung gehörige Herrschaft Rożniatów auf.

Im Ganzen dürften an der oberen Łomnica und ihren Zuflüssen gegen 150.000 Joch Wald vorhanden sein, wozu noch im mittleren Laufe die Kameralwaldungen Petranka und Zawoy mit circa 6000 Joch hinzutreten, welche über Berłohy beziehentlich Wisłowa ihr Holz der Łomnica zuführen.

Klausen gibt es in Łomnica — Gebiet nicht, trotz dem beginnt aber die Flösserei hoch im Gebirge, die Flösse nur aus einer Tafel bestehend, werden an den beiden Gebirgsbächen Darów und Mołoda gebunden und mit dem Schneewasser nach Perechińsko und Równia bei Rożniatów berabgebracht.

Von Równia aus kann man mit Ausnahme einer 3—4 wöchentlichen Unterbrechung in den Monaten August und September, beinahe jederzeit, wenn auch nicht ohne grosse Schwierigkeiten das Holz flössen und in Dołhe, wo die Łomnica die Czeczwa mit der Duba aufnimmt, und das Flössen bequemer wird, werden Flössen von 3—4 Tafeln verbunden.

Die Czeczwa wird von Spas ab, bei Schnee und Regenwasser beflösst.

Das gesammte, jährlich die Łomnica und die Czeczwa herabschwimmende Holzmateriale wird auf 35000 Bauholzstämme und 250.000 Stück Bretter im Gesammtwerthe von gegen 200.000 fl. gaschätzt.

Ausserdem werden in Wisłowa — zugleich Station der Erzherzog Albrecht Bahn — jährlich über 100 Gallaaren einen Geldbetrag von circa 24.000 fl. darstellend, gebaut und die Łomnica und den Dniestr hinab, nach Podolien und Bessarabien gebracht, zum Theil leer, zum Theil beladen mit Salz, Holzkohlen, namentlich aber mit Holzwaaren: Dachschindeln, Fässern, Holzgefässen aller Art, Fassdauben, Fassreifen u. s. w. In Russland, in Iskowce, Chocim, Mohilew u. a. Ö. wird diese Ladung nebst der Galeere verkauft, von dem Erwerber mit Getreide beladen und nach Odessa herabgelassen. Ein derartiges Galleren-Export findet noch von anderen Punkten des Dniestrgebietes statt, so namentlich von Żurawno, Halicz, Maryampol und beträgt ihre Gesammtzahl, jenach der grösseren oder geringeren Nachtfage in Russland 800—1200 Stück jährlich.

Lagerplätze der zum Export bestimmten Holzmaterialien, befinden sich in Osmołoda, Ostodora, Hrynkiwska, Angełów, Perechińsko und Niebyłów, Tużyłów — am einer ganz eigenthümlichen Gefällbrüche — Dobrowlany, Wisłowa und Studzianka.

Der Flösserei — Betrieb wird hauptsächlich durch den Zustand des Flusses — viele seichte Stellen und grobes Gerölle, an welchem die Tafel zerschellen — behindert, weniger durch die zahlreichen Mühlenwehren, letztere sind entweder primitive Reisigbauten, welche nach jedem höherem Wasser wieder hergestellt werden müssen, oder aber sind es solidere Werke, welche jedesmal eine, mit Bohlen ausgefütterte Durchfahrtsöffnung für die Flösse haben.

An sonstigen Wasserbauten findet man an der Łomnica, mit Ausnahme einiger Deckwerke an den Aerarialstrassenbrücke in Równia und Wisłowa sogut wie gar nichts vor.

Die Łomnica ist zwischen Angełów und der Mündung in den Dniestr mittelst fünf Brücken überbrückt, eine Eisenbahnbrücke in Wisłowa, zwei so eben erwähnte Aerarialstrassenbrücken und zwei Wegebrücken in Perechińsko und Jasień, welche beide jedoch durch Hochwasser vernichtet, zur Zeit noch nicht wieder hergestellt sind, bei Błudniki unweit des Dniestr ist eine Militärstrassenbrücke im Bau begriffen.

Auf der Łomnica befinden sich keine Pegelstationen, deshalb wurde hier die Bestimmung des mittleren jährlichen Wasserstandes analog, wie auf der Raba und der Swica durchgeführt, und zwar wurde der bei dem Nivellement der Łomnica normirte Wasserstand aus nachstehendem Grunde als Jahresmittel angenommen.

Während der Aufnahme des hydrometrischen Querprofils bei Pukazowce am 7. October 1885, stand der Wasserspiegel im demselben um 14 cm. tiefer, als der normirte Wasserstand, also beinahe um eben dasselbe Mass, um welches der Wasserstand der benachbarten Bystrzyca bei Knihynin an diesem Tage unter dem normalen sich befand; der Wasserstand der Bystrzyca wurde nämlich am selben Tage mit — 0·65 Knihyniner Pegel notirt, und war somit seine Höhe gegen den normalen Stand, welcher — 0·53 beträgt, um 13 cm. geringer.

Die hydrometrische Aufnahmen erfolgten an der Łomnica in der Zeit vom 26. September bis 7. October.

Am 26. September war der Wasserstand um c. 30 cm. gegen den normirten höher, alsdann aber fiel er ziemlich rasch bis Ende des Monates unter denselben und blieb vom 1. bis 7. October im Beharrungszustande.

Es wurden nachstehende Querprofile aufgenommen:

1) an 26. und 30. September bei Wisłowa unterhalb der Reichsstrassen und Eisenbahnbrücke in Km. 64·620;

2) am 5. Oktober bei Przewoziec in Km. 73·920;

3) am 7. Oktober bei Załukiew-Pukasowce unweit von Halicz in Km. 89·720;

4) am 28. September an der Czeczwa, oberhalb der Reichsstrassenbrücke zwischen Rożniatów und Manastyr und oberhalb des Mühlbaches;

5) am 29. September an der Duba oberhalb der Brücke zwischen Swaryczów und Monastyr.

Das bei Przewoziec aufgenommene Profil musste von weiteren Berechnungen ausgeschlossen werden, weil man in demselben, — wie aus der Zeichnung ersichtlich — beinahe zur Hälfte der Profilbreite ein stehendes Wasser vorgefunden, welcher Umstand bei der Reduction des Wasserspiegels auf den normalen, zu falschen Resultaten führen müsste.

Aus den an der Duba und Czeczwa aufgenommenen Querprofilen wurden nur diejenigen Wassermengen berechnet — welche zur Zeit der Vermessung selbst in demselben abgeflossen sind; die Bestimmung der normalen Wassermengen konnte nicht geschehen, da das Nivellement bis zu den aufgenommenen Querprofilen nicht hinauf geführt worden ist.

Nach erfolgter Reduktion der entsprechenden Wasserspiegel auf den normalen Wasserstand erhielt man nachstehende Wasserquantitäten:

1) bei Wisłowa in Km. 64·620 $Q = 17·8$ m.³ $V = 0·728$ m.

2) bei Załukiew Pukasowce $Q = 19·292$ m.³ $V = 0·710$ m.

Nach Abschlag des:

3) Wasserquantum der Czeczwa $Q = 2·50$ m.³ $V = 0·141$ m. und

4) des Wasserquantums der Duba $Q = 2·00$ m.³ V. $= 0·362$ m.

Diese beiden Wassermassen sind ebenfalls als normal angenommen worden auf Grund der Angabe den Anwohner, welche den während der Vermessung stattgefundene Wasserstand als den, im Jahre am öftersten sich einstellenden bezeichneten — von der bei Wisłowa in der Łomnica abfliessenden Wassermasse; ergab sich für die Łomnica oberhalb der Czeczwa — Mündung ein Normalwasserquantum von $17·8\ (2·5 + 2·0) — 13·3$ m.³

Zerlegt man diese Wassermengen auf die einzelnen, zwischen den obgenanten Querprofilen liegenden Abschnitte des ganzen Abdachungsgebietes der Łomnica, welches 1518·75 Km.² beträgt, so ergeben sich nachstehende Abflussmengen pro Km² und Sekunda:

1) Für das 925·27 Km.² betragende Łomnicagebiet von der Quelle bei Km. 64·620 ohne das Czeczwa und und Dubagebiet oberhalb der, an denselben aufgenommenen hydrometrischen Querprofile mit $\frac{13·3.}{925·27.} = 0·0143$ m³.

2) für das 344·70 klm.² umfassende Czeczwagebiet bis zur Reichsstrassenbrücke zwischen Rożniatów und Manastyr mit $\frac{2·5.}{244·7.} = 0·0072$ m³

3) für das Dubagebiet von 158·40 Km.² bis Swaryczów oberhalb der Brücke mit $\frac{2·00}{158·40} = 0·126$ m³

4) für das 89·73 Km² grosse Łomnica-Gebiet zwischen Km. 64·620 und ihrer Einmündung in den Dniester bei km. 93·000 mit $\frac{19·292 - 17·8}{89·73} = \frac{1·492.}{89·73} = 0·0166$ m³

Die grösste Abflussmenge pro km.² und Sekunde ergibt mithin das zwischen Wisłowa und Halicz sich hinziehende-schmale Abdachungsgebiet, die kleinste dagegen das Czeczwa-System.

Aus diesen Abflussmengen und der zugehörigen Flächen lassen sich die Wassermengen der Zuflüsse bestimmen.

Der Ilenka-Bach, welcher ein Abdachungsgebiet von 85·5 Km.². besitzt, führt hiernach 85·5 × 0·0072 = 0·615 m.³, der Bereźnica-Bach von seinem 78·3 km.² betragenden Gebiete ein Wasserquantum von 78.3. × 0·0143 = 1·12 m.³ pro Secunde ab.

Die Hochwassermenge der Łomnica konnte wegen Mangel an geschlossenen Profilen und an Wasserstands-Beobachtungen unmittelbar nicht bestimmt werden. Aus dem bei Załukiew aufgenommenen Querprofile wurde nur die Wassermasse im vollbordigem Flusse berechnet, welche laut Beilage 453 m.³. pro Secunde beträgt.

Die maximale Hochwassermenge lässt sich, wie an der Świca mittelbar aus dem Abdachungsgebiete und dem der benachbarten Bystrzyca und den Stryj entnommenen gemittelten Maximalabfluss von 0·544 m.³. pro km.² und Secunde berechnen; man erhält 1518·75 × 0·544 = 826 m.³ pro Secunde bei der Einmündung in den Dniester.

Das Verhältniss der Abflussmenge beim niedrigen Wasserstande zum Hochwasser gestaltet sich unter der Annahme, dass sich ähnlich wie an der Bystrzyca das Normalwasser zum Niedrigwasser verhält wie 21.000 zu 7.424, dass mithin das geringste Wasserquantum $\frac{7.424.}{21000} \times 19.292$ oder 6·81 m.³. beträgt, — wie 6·81 : 826 dh. wie 1 : 121·29.

Im Zwecke der Ermittlung der Normalbreiten wurde mit Rücksicht auf die Situation, das Längenprofil und die Normalwassermengen, die Łomnica in nachstehende Sectionen eingetheilt.

I. Section von Km. 0·000 bis Km. 49·855 d. h. bis zur Czeozwa-Mündung mit einer Wassermenge Q = 13·30 m.³ und einem mittleren Gefälle I = 0·0065 = 6·5‰;

II. Section vom km. 49·885. — 74·000 mit Q. = 17·8 m.³. I = 0·00213 = 2·13‰;

III. Section vom Km. 74·000 — 93·000 d. h. bis zur Einmündung in den Dniesterfluss mit Q. = 19·292 m. I. = 0·0013 = 1·3‰.

Hieraus resultiren nachstehende Normalbreiten:

ad I. Section W = 38.00 m.

„ II. „ W = 46.00 „

„ III. „ W = 47.000 „

Es ist schon mehrfach auf die höchst verwilderten Zustände im Quellengebiet der Łomnica, und auf die erstaunlichen Geschiebe, und Gerölle-Production in demselben hingewiesen; die Łomnica ist auch der einzige ostkarpatische Dniesterzufluss, dessen Regulierung ohne systematische Bauten im Gebirge wenig Erfolg verspricht.

Wenn man das Quellengebiet der Łomnica besichtigt, und dort einerseits eine geschlossene, endlose Waldwildniss, anderseits aber aus jedem Bache Geschiebestücke in den

grössten Dimensionen und in den reichlichsten Quantitäten hervorbrechen sieht, wenn man sich sagen muss, dass von allen subkarpatischen Weichsel und Dniester-Zuflüssen, die Łomnica das best bewaldete Quellengebiet hat, und trotzdem die reichlichste Produktion an Geschiebe, Gerölle und Schotter aufweist, so wird man in dem Glauben an die wohlthätigen Wirkungen der Bewaldung im hohen Grade wankend, und muss sich unwillkührlich fragen, ob das Mittel den Gebirgsflüssen an ihrem Ursprung, in ihrem Quelgebiete beizukommen wirklich schon gefunden ist, denn die, als ein solches gepriesene Aufforstung scheint es nicht zu sein, wenigstens aber ist sie in manchen Fällen ohnmächtig und gegenüber der Tendenz zur Bildung der Steintrümmer wirkungslos.

Dagegen kann es kaum zweifelhaft sein, dass man die schon gebildeten Geschiebe durch Quer und Einbauten wenigstens theilweise, wie an so vielen anderen Gebirgsbächen, so auch an der Łomnica wird zurückhalten können.

Es ist demnach eine systematische Verbauung der Gebirgsbäche im Gebiete der Łomnica und ihres Hauptzuflusses der Czeczwa, in einer Weise in Aussicht genommen, welche auf den zugehörigen grossen Generalstabskarten ersichtlich gemacht worden ist.

Mit Rücksicht auf die unbehinderte Benützung der Łomnica, der Mołoda, der Mszana und der Czeczwa zum Holzverflössen, musste man die Anwendung von Querbauten anf jene Bäche und ihre obersten Strecken beschränken, auf welchen kein Holzverkehr stattfindet, sonst aber den Längsbauten, durch welche die brüchigen Ufer geschüzt und das aus denselben herrührenden Gerölle an seinem bisherigen Ablagerungsorte festgehalten wird, den Vorzug geben.

Dieses ist auch der Grund, welcher dem Bau einer grösseren Thatsperre entgegensteht, welche sonst unter den gegebenen Verhältnissen ganz zweckentsprechend sein dürfte und für welche, nach dem anliedenden Schichtenplan, in Podłuty eine ganz vorzügliche Baustelle vorhanden ist.

Ein Schotterfang von mässiger Höhe kann nur ein unbeträchtliches Materialquantum zurückhalten, eine ziemlich hohe Sperre, welche hier nach den örtlichen Verhältnissen durchaus zulässig erscheint, wird aber ein absolutes Hinderniss für die Flösserei bilden, da es doch wohl nicht möglich ist, auch unter Anwendung aller sonst zu Gebote stehender Kunstgriffe, die Flösse über eine 10—12 m. hohe Wand bequem und sicher herabzuschaffen, man müsste denn etwa unterhalb der Sperre, noch eine stuffenförmig abfallende Reihe von Querbauten, lediglich im Zwecke einer Gefällevertheilung einlegen; ob aber alsdann die Kosten der Anlage auch mit ihrem Nutzen in einem richtigen Verhältniss stehen würden, erscheint mindestens fraglich. Übrigens würde eine Thalsperre an der Łomnica in Podłuty, nur einen Theil der geschiebeführenden Wasserlaufe beherrschen.

Die Querbauten und Uferversicherungen werden projektirt für die Łomnica selbst und ihre Zuflüsse beziehentlich Zuflussgebiete, von denen die wichtigsten von links: Darów, Mołoda mit Mszana, Kamieniec, Todor; von rechts: Bystra, Kuźmieniec, Pasieczny, Płojek, Szumleczy, Czerbut.

Die Verhältnisse von der Czeczwa bieten ungefähr dasselbe Bild allerdings in einem etwas kleinerem Massstabe, wie jene an der oberen Łomnica und sind hier Bauten in Aussicht genommen an der Czeczwa selbst, an der Menczywka, Ilemka, und zahlreichen anderen Rinnsalen.

Das eigentliche Regulirungsprojekt der Łomnica beginnt bei km. 0 in Hrynkuwska, kurz oberhalb Angełów, wo dass Flussthal sich erweitert und eine totale Verwilderung des Bettes eintritt.

Bis gegen Reszniate kann nur auf den Schutz der Ufer und Zurückhaltung der Geröllmassen durch Einbauten hingewirkt werden; ob die beabsichtigte Concentrirung des

Laufes in dieser obersten Strecke gelingen wird, muss erst durch versuchsweisen Ausbau eines kürzeren Abschnittes erprobt werden. — Flussabwärts von Reszniate bis zur Einmündung in den Dniester, unterscheidet sich das Regulirungsprojekt der Łomnica nicht wesentlich von jenem der Świca unterhalb Hoszów; Durchstiche kommen nur sporadisch vor.

Mit Rücksicht auf den Umstand, dass die Czeczwa schon von Rożniatów ab im Łomnicathal fliesst, musste ihre Regulirung in diesem Abschnitte mit einer kurzen Strecke der Duba umsomehr in das Generalprojekt aufgenommen werden, als sich die Czeczwa wie oben erwähnt bei Tużyłów Dołhe an einzelnen Punkten in die Łomnica zu übergiessen pflegt und so fortwährend neue zeitweise fungirende Einmündungen in die Łomnica schafft.

Es ist nicht abzusehen, wie man die Łomnica zwischen Równia und Dołhe reguliren könnte, wenn man nicht zugleich das labile Gleichgewicht an der Czeczwa zu einem stabilen macht, was eben nur durch die Regulirung ihrer vorerwähnten Strecke geschehen kann. Bis unterhalb Równia etwa gegen Km. 31, darf man mit Rücksicht auf das sehr grobe Materiale, welches die Łomnica wälzt, kaum andere Constructionen anwenden als Steinkästen Reisig und Bockbuhnen; weiter flussabwärts und an der Czeczwa wird man die beiden letztgedachten Buhnentypen auch noch benützen, zugleich jedoch Faschinenbauten einführen, da an Weidenpflanzungen an der Łomnica gerade kein Mangel ist.

Von der Czeczwa—Mündung Km. 50 bis zum Dniester sind reine Faschinenbauten auch Walzen, welche oben wegen des zu groben Materials unzulässig erscheinen, in Aussicht genommen, da guter Bruchstein nur an einzelnen Punckten zu zugänglichen Preisen feil ist. Das obere Gebiet der Łomnica mit der Czeczwa liegt in einem Theile des politischen Bezirkes Dolina und einem sehr schmalen lang gezogenem Ausläufer des Bezirkes Kałusz.

Aus den Bewaldungsverhältnissen in diesen beiden ganzen Bezirken, kann daher auf die Bewaldung ihrer verhältnissmässig sehr kleinen Abschnitte nicht geschlossen werden. Da jedoch das Quellengebiet der Łomnica mit der Czeczwa etwa bis an die Rożniatower-Chaussée gegen 1.110 km.^{2} d. h. 191.150 Joch im Ganzen umfast und darunter wie oben erwähnt circa 150.000 Joch Wald vorhanden sind, so beträgt die Waldfläche circa 73·24% im eigentlichen Gebiege ist aber die Bewaldung, wie ein Blick auf die Karte zeigt wesentlich dichter.

An öden und mageren Gebirgsweiden sind im Łomnicagebieth 8.800 Joch vorhanden, darunter 2.100 Joch Felsen und Steintrümmerflächen über der Vegetationsgrenze, so wie 5000 Joch der nidrigst besteuerten Flächen, welche jedoch nicht in dem eigentlichen Gebirge sondern schon am seinen Abfall gegen das Hügelland liegen.

Aufforstungen werden an der Łomnica selbstverständlich nicht beabsichtigt.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Alegat 2. do sprawozdania L. W. kr. 46.480/90.

(**Projekt.**)

Ustawa

z dnia . . . . . o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Łomnicy ma być wykonane po myśli §. 4. ustawy z dnia 30. czerwca 1884. Dz. p. p. nr. 116 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tego zabudowania potoków górskich służyć ma projekt Namiestnictwa z r. 1886 preliminujący koszta robót na 158.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tych robót przyczynić się ma tak galicyjski fundusz krajowy, jak i państwowy fundusz melioracyjny, ostatni z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia, bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości po 50 procent preliminowanych kosztów tj. kwotą po 79.000 zł. wa.

§. 4.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, a w szczególności co do czasu budowy, kierownictwa budowy i wpływu Administracyi państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych

przedsiębiorstwa, wydane zostaną w drodze osobnego rozporządzenia, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracyą państwa.

§. 5.

Sposób utrzymania wykonanych robót i pokrycia kosztów konserwacyi oznaczy osobna ustawa krajowa, która będzie wydana po skończeniu budowy.

§. 6.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. W. kr. 46417/90.

Aleg. 174.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy w przedmiocie nadania gminie król. stoł. m. Lwowa prawa poboru opłat gminnych od przeniesienia własności nieruchomości tudzież od spadków, a to na rzecz funduszu miejscowych ubogich.

Wysoki Sejmie!

Rada król. stoł. m. Lwowa postanowiła uchwałą swą powziętą na dwu, po myśli przepisów §. 86 statutu dla miasta Lwowa odbytych posiedzeniach w d. 9. i 16. października b. r. zaprowadzić na rzecz miejscowych ubogich opłaty gminne od przeniesienia prawa własności nieruchomości i od nieruchomości opłacających należytość ekwiwalentową wreszcie od spadków.

Projekt do ustawy ułożony w myśl powyższej uchwały, zawiera następujące postanowienia:

§. 1. Gminie król. stoł. m. Lwowa ma być wolno pobierać na rzecz miejscowych ubogich i zakładów dobroczynności we Lwowie gminne opłaty, względnie dodatki do należytości skarbowych, ściągalne wedle zasad dla należytości skarbowych obowiązujących, a mianowicie:

a) od przeniesienia prawa własności nieruchomości położonych w obrębie król. stoł. m. Lwowa;

b) od ekwiwalentu należytości skarbowych, osobom moralnym mającym siedzibę we Lwowie, zamiast procentowej należytości skarbowej przypisanego,

c) od każdego czystego spadku przewyższającego kwotę zł. 1.000, pertraktowanego w którymkolwiek sądzie lwowskim.

§. 2. Wysokość opłaty gminnej względnie gminnego dodatku do należytości skarbowej ustanawia się:

1. od należytości skarbowej (5%) pięć od sta, wymierzonej należytości skarbowej bez dodatku od przeniesienia własności nieruchomości w obrębie król. stoł. miasta Lwowa; tudzież od przypisanego osobom moralnym ekwiwalentu należytości skarbowych (§. 1. ust. *a)* i *b)*),

2. od czystego spadku:

a) ćwierć od sta (¼%) czystego spadku wynoszącego zł. 1000 do zł. 5000 w. a.

b) pół od sta (½%) czystego spadku wynoszącego zł. 5000 do zł. 10.000 w. a., wreszcie:

c) jeden od sta (1%) czystego spadku wynoszącego nad zł. 10.000 w. a.

§. 3. Jeżeli spadek przyznano innym osobom, a nie dziedzicom koniecznym lub małżonkowi, ma być gminna opłata wymierzona według §. 2. do 50% podwyższona.

§. 4. Wymiar powyższych opłat gminnych, a względnie dodatków do należytości skarbowych, przeprowadzają c. k. władze skarbowe równocześnie z wymiarem i przypisem należytości skarbowej od przeniesienia własności, ekwiwalentu należytości skarbowych lub państwowego podatku spadkowego, a opłatę pobiera kasa król. stoł. m. Lwowa.

§. 5. Od wymierzonej gminnej opłaty spadkowej ma być strącony dodatek dobrowolny, który spadkodawca dla zasilenia miejskiego funduszu ubogich i miejskich zakładów dobroczynności ofiarował.

§. 6. Gminnej opłacie spadkowej podlega czysty spadek, a mianowicie majątek ruchomy spadkodawcy gdziekolwiek się znajdujący, zaś z nieruchomego tylko położony w kraju koronnym Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

§. 7. Zażalenia i rekursy w sprawach wymiaru powyższych opłat i dodatków gminnych rozstrzygają c. k. władze skarbowe.

§. 8. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

§. 9. Wykonanie niniejszej ustawy poruczonem zostaje ministrowi skarbu, sprawiedliwości i spraw wewnętrznych.

Projekt ten przedłożył Magistrat król. stoł. m. Lwowa imieniem gminy tegoż miasta w drodze petycyi Wysokiemu Sejmowi z prośbą o uchwalenie takiej ustawy, wnosząc równocześnie prośbę swą także do Wydziału krajowego po myśli §. 104 statutu m. Lwowa.

Wydział krajowy widzi się spowodowanym poprzeć w zasadzie petycyę powyższą gminy miasta Lwowa. W tej mierze Wydział krajowy podziela zdanie Magistratu król. stoł. miasta Lwowa wyrażone w petycyi, że dotychczasowy sposób zaopatrywania ubogich, praktykowany przez gminę miasta Lwowa, nie jest ani dostateczny, ani dość wydatny.

Miasto Lwów stoi w tym kierunku znacznie w tyle za innemi miastami stołecznymi krajów koronnych monarchii austryackiej, chociaż wydatki na cele dobroczynności publicznej wzrastają rok rocznie w budżecie gminnym bardzo znacznie i już na rok bieżący kwotę przeszło zł. 60.000 w. a. wynoszą, podczas gdy jeszcze przed czterema laty kwoty zł. 38.000 w. a. nie dochodziły; budżet zaś gminny, bliski granicy niedoboru, nie dozwala tak znacznego podwyższenia tej rubryki, jakie jest potrzebne, aby kwestyę zaopatrzenia ubogich w mieście skutecznej poddać reformie.

Nie na wszystkie żądania jednak gminy miasta Lwowa, jak one w uchwalonym przez Radę miasta projekcie ustawy są objęte, zgodzić się może Wydział krajowy.

Opłaty gminne noszą na sobie charakter ściśle lokalny, nie mogą więc być niemi obciążone ani przedmioty nieruchome, leżące poza obrębem gminy, ani osoby, które z gminą w żadnym nie zostają związku.

Nieruchomości leżące w innych gminach, choćby do stałych mieszkańców miasta Lwowa należały, nie korzystają wcale z instytucyj gminnych miasta Lwowa, nie mogą być przeto do świadczeń na rzecz tej gminy pociągane; a co ważniejsza, mogą być przez gminę, w której obrębie leżą, pociągane do opłat na rzecz tamtejszej gminy, wskutek czego ponosiłyby podwójne opłaty gminne.

Wobec tego nie mógł być na osoby moralne mające siedzibę swą we Lwowie, nałożony obowiązek ponoszenia opłaty gminnej od całej należytości ekwiwalentowej im przypi-

sanej (§. 1. b. projektu miasta Lwowa), lecz obowiązek ten musiał być ograniczony tylko do tych nieruchomości, opłacających należytość ekwiwalentową, które w obrębie miata Lwowa są położone.

Z tego samego powodu musiał być także wszelki majątek nieruchomy, pozostały po stałych miasta Lwowa mieszkańcach, o ile takowy w innych gminach jest położouy, od opłaty gminnej dla miasta Lwowa uwolniony (§. 6. projektu).

Również nie mógł się zgodzić Wydział krajowy na podciągnięcie pod opłatę gminną tych wszystkich spadków, jakieby się przed którymkolwiek sądem, mającym swą urzędową siedzibę w mieście Lwowie, pertraktowały (§. 1. ust. c. proj.). Nie wszystkich bowiem sądów lwowskich okrąg jurysdykcyjny schodzi się z obrębem gminy miasta Lwowa, okrąg jurysdykcyjny np. c. k. Sądu krajowego lwowskiego obejmuje znaczny obszar kraju, przed nim odbywają się postępowania spadkowe właścicieli dóbr ziemskich w tym okręgu zamieszkałych, którzy z gminą miasta Lwowa w zgoła żadnym związku nie zostają. Obciążanie takich spadków opłatą gminną na rzecz miasta Lwowa nie miałoby racyonalnego uzasadnienia.

Dlatego Wydział krajowy uważał za konieczne ograniczyć prawo poboru opłaty gminnej tylko do tych spadków pertraktowanych przed sądami lwowskimi, które pozostały po stałych mieszkańcach miasta Lwowa.

Wypadało także rozstrzygnąć pytanie, czy i jakiej opłacie podlegać mają nieruchomości położone w obrębie miasta Lwowa, jeśli takowe należą do spadku po osobach obcych, co do których postępowanie spadkowe przed innymi odbywa się sądami.

Opłata gminna spadkowa nie byłaby tu na miejscu, skoro spadkodawca nie był stałym mieszkańcem miasta Lwowa; zupełne zaś uwolnienie takiej nieruchomości od opłaty gminnej nie byłoby usprawiedliwionem, skoro przemiana własności następuje. Uważał więc Wydział krajowy za właściwe podciągnąć taką nieruchomość tylko pod opłatę gminną przypadającą od przemiany prawa własności.

§. 8. projektu ustanawiający termin, z którym ustawa wchodzi w wykonanie wymagał bliższego określenia, które też umieszczono.

Co do innych postanowień projektu, Wydział krajowy nie ma nic do zarzucenia.

Wydział krajowy wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić dołączony projekt ustawy

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi z W. Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 5. Listopada 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w przedmiocie nadania gminie król. stoł. miasta Lwowa prawa poboru opłat gminnych od przeniesienia prawa własności nieruchomej, tudzież od spadków, a to na rzecz miejscowych ubogich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam:

§. 1.

Gminie król. stoł. miasta Lwowa nadaje się prawo poboru następujących opłat gminnych na rzecz funduszu miejscowych ubogich, oraz zakładów dobroczynności we Lwowie, a mianowicie:

1. od przeniesienia prawa własności nieruchomości, położonych w obrębie miasta Lwowa, dokonanego na jakimkolwiek tytule prawnym;

2. od nieruchomości położonych w obrębie miasta Lwowa, które należą do osób moralnych i opłacają należytość ekwiwalentową;

3. od spadków po stałych mieszkańcach m. Lwowa, co do których postępowanie przed c. k. sądami w obrębie tegoż miasta istniejącymi, toczyć się będzie.

W spadkach tych do wymiaru opłaty gminnej pociągany będzie nieruchomy majątek spadkodawcy tylko ten, który leży w obrębie miasta Lwowa, zaś ruchomy majątek wszelki, gdziekolwiekbądź położony.

Spadki, których czysta wartość nie dochodzi 1.000 zł., nie podlegają powyższej opłacie.

§. 2.

Opłaty gminne wynosić będą:

1. od przeniesienia prawa własności nieruchomości (§. 1. ustępy 1. i 2.) pięć od sta (5%) wymierzonej należytości skarbowej przenośnej bez dodatku, a względnie należytości skarbowej ekwiwalentowej;

2. od spadków (§. 1. ustęp 3.):

a) od czystego spadku przedstawiającego wartość zł. 1.000 do zł. 5.000 w. a. ćwierć od sta ($^1/_4$%);

b) od czystego spadku przedstawiającego wartość nad 5.000 zł. do 10.000 zł. pół od sta ($^1/_2$%), wreszcie

c) od czystego spadku przedstawiającego wartość nad 10.000 zł. jeden od sta (1%).

O ile spadek lub część onegoż przypada innym osobom jak dziedzicom koniecznym lub pozostałemu małżonkowi, opłata powyższa podniesioną zostaje o 50% po nad rzeczony wymiar.

§. 3.

Jeśli nieruchomość położona w obrębie miasta Lwowa należy do spadku, co do którego postępowanie toczy się przed sądem, mającym swą siedzibę poza miastem Lwowem, nieruchomość taka podlegać będzie tylko opłacie gminnej, jaka od przeniesienia prawa własności w §. 1. ust. 1. jest postanowioną.

§. 4.

Wymiaru ustanowionych jak powyż opłat gminnych dokonywać będą c. k. władze skarbowe równocześnie z wymiarem należytości skarbowych przenośnych, ekwiwalentowych lub spadkowych.

One też rozstrzygać będą zażalenia lub rekursy wniesione przeciw wymiarowi.

Uiszczenie wymienionych opłat nastąpić winno do kasy król. stoł. miasta Lwowa, ściąganie zaś przymusowe onychże odbywać się będzie wedle zasad obowiązujących przy ściąganiu należytości skarbowych.

§. 5.

Jeśli spadkodawca zapisze datek dobrowolny na rzecz funduszu ubogich gminy miasta Lwowa lub miejskich zakładów dobroczynności, datek ten potrącony będzie z przypadającej od spadku opłaty gminnej, chybaby gmina miasta Lwowa datku tego przyjąć nie zamierzała.

§. 6.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Nie będzie ona jednak mieć zastosowania do spadków, co do których postępowanie wprawdzie dopiero po ogłoszeniu ustawy otwartem zostało, śmierć spadkodawcy atoli przed ogłoszeniem ustawy nastąpiła.

Nieruchomości opłacające należytość ekwiwalentową podlegną opłacie gminnej dopiero od początku tego kwartału, który bezpośrednio po ogłoszeniu ustawy nastąpi.

§. 7.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych, skarbu i sprawiedliwości.

L. s. 1118/1890. Aleg. 175.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły średniej gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy w swem sprawozdaniu z czynności, tyczących się krajowej średniej szkoły gospodarstwa lasowego, wyczerpująco omawia sprawę stanowczej reorganizacyi tejże szkoły, którą przeprowadził w moc przeszłorocznych uchwał Wysokiego Sejmu powziętych dnia 18. listopada 1889, stosując się do wszystkich życzeń w tych uchwałach zawartych.

Z zadowoleniem stwierdza komisya gospodarstwa krajowego, że obecnie przy nowo zaprowadzonym trzyletnim kursie nauk, w szerszej daleko mierze uwzględnionym jest praktyczny kierunek kształcenia uczniów.

Urządzone kilkotygodniowe kursa praktyki, po raz pierwszy w ubiegłym roku szkolnym odbyte przez jedenastu uczniów, wykazały zdaniem dyrekcyi szkoły, że pierwszą próbę tego ważnego zarządzenia za udałą uważać należy. Świadczą też o tem sprawozdania obszerne przez tych uczniów złożone z swych czynności, z różnych robót, których byli świadkami i z opisów gospodarstw leśnych, w których tę kilkotygodniową praktykę odbywali.

Powołując się na treść sprawozdania Wydziału krajowego w całej jego osnowie, komisya gospodarstwa krajowego przedstawi Wysokiemu Sejmowi do uchwały wnioski przez Wydział krajowy proponowane, z dodatkiem tylko jednego wniosku, tyczącego się wydatków na skromne ulepszenia w ogrodzie przy szkole lasowej i w drugim ogrodzie na Szumanówce. W pierwszym koniecznie potrzebną jest szopa na większe okazy z dziedziny leśnictwa, które dotychczas dla braku stosownego umieszczenia niszczeją pod gołem niebem. Na Szumanówce wypada postawić domek dla dozorcy z małą szklarnią dla robienia różnych doświadczeń, tuż do tego domu przytykającą. Ogrodzenie tego ogrodu potrzebuje także gruntownej reperacyi. Dozór i ogrodzenie są tam niezbędne, gdyż wszelkie roboty w tym ogrodzie bywają przez szkodników niszczone a narzędzia i inne przybory rozkradane, tak że ogród w obecnych warunkach jest dla szkoły nie do użycia, a ważność takiego ogrodu dla celów szkolnych sama się tłómaczy i nie potrzebuje dłuższego udowodnienia.

Na te ulepszenia, których wprowadzeniem zajmie się Wydział krajowy, proponuje komisya Wysokiemu Sejmowi otwarcie kredytu do wysokości 1.000 zł. Wydziałowi krajowemu.

W wniosku drugim lit. c), w którym Wydział krajowy wnosi wstawienie do budżetu kwoty 800 zł. na stypendya po 150 do 200 zł. rocznie dla tych abituryentów szkoły, których Wydział krajowy miałby na jednoroczną praktykę wysyłać, komisya gospodarstwa krajowego tę z swej strony dodaje uwagę, że nie należy samym uczniom od razu całą stypendyjną kwotę wypłacać, nie troszcząc się o los i dalsze kroki tych stypendystów.

Zdaniem komisyi winna dyrekcya szkoły sama zająć się umieszczeniem uczniów w stosownych zarządach lasowych, tym na ich utrzymanie kwartalnie wypłacać kwotę stypendyjną i to o tyle, o ile ci stypendyści pracą i zachowaniem swem na tę pomoc zasługiwać będą. Dyrekcya szkoły ma być obowiązaną zasięgać wiadomości od zarządów lasowych o prowadzeniu się uczniów, a od nich żądać składania kwartalnych raportów o swych czynnościach.

Na podstawie wywodów zawartych w sprawczdaniu Wydziału krajowego, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności tyczących się krajowej szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

2. Sejm poleca: a) podnieść w budżecie wydatków szkoły gospodarstwa lasowego na r. 1891 kwotę przeznaczoną na wycieczki dla uczniów z profesorami do wysokości 800 zł.

b) podnieść w budżecie funduszu krajowego w rubryce XV. pozycya wydatków 201, kwotę przeznaczoną na stypendya i zasiłki uczniów szkoły do pierwotnej wysokości, t. j. do kwoty 2.400 zł.;

c) wstawić w budżet funduszu krajowego rubr. XV. wydatków kwotę 800 zł. na stypendya po 150 do 200 zł. rocznie dla tych abituryentów szkoły, którzy na jednoroczną praktykę przez Wydział krajowy wysłani zostaną, jak niemniej na zasiłki dla uczniów udających się na kilkotygodniowe kursa praktyki w ciągu trzechletniego kursu nauk urządzić się mające.

3. Sejm otwiera kredyt Wydziałowi krajowemu do wysokości 1.000 zł. na postawienie szopy w ogrodzie przy szkole lasowej, na postawienie domku dla dozorcy i małej szklarni na Szumanówce, oraz na reperacye ogrodzenia tegoż ogrodu.

4. Sejm uchwala w miejsce dotychczasowych dwóch posad prowizorycznych nauczycieli adjunktów, utworzyć takież dwie posady stałe, z prawem do emerytury, z płacą roczną 800 zł., z dodatkiem aktywalnym 160 zł. i z trzema dodatkami pięcioletnimi po 100 zł. każdy.

5. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby wobec powiększonych kosztów utrzymania szkoły gospodarstwa lasowego spowodowanych konieczną jej reorganizacyą, postarał się u Wysokiego c. k. Rządu o powiększenie dotychczasowej subwencyi na tę szkołę z funduszów państwowych.

We Lwowie dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
S. Polanowski.

Sprawozdawca:
Zamoyski.

L. S. 1067/1890. **Aleg. 176.**

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawach krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1888 przeniósł Wydział krajowy szkołę ogrodniczą z Czernichowa do Tarnowa. Budynki dla tej szkoły, komórki na drzewo i narzędzia, a obok nich mały ogródek, w których dawniej mieściła się szkoła ogrodnicza prywatna, odstąpiła gmina miasta Tarnowa; dalej odstąpiła taż gmina 3 morgi gruntu na założyć się mający ogród szkolny i pozwoliła używać dla celów szkoły przyległego ogrodu miejskiego. Budynki te (jeden 15·85 m. długi a 9·15 m. szeroki, drugi 12·20 długi a 10·15 szeroki) zostały kosztem 730 zł. w miarę możności ponaprawiane, pole przeznaczone pod ogród kosztem 899 zł. 88 ct. ogrodzone, następnie kosztem 313 zł. 33 ct. zdrenowane, a z dniem 1. grudnia 1888 została ta szkoła otwartą jako zakład krajowy z 20-ma uczniami.

Zapewniwszy sobie tymczasowe siły nauczycielskie wprowadził Wydział krajowy tymczasowy plan nauk (alegat przy sprawozdaniu Wydziału krajowego), przedłożył takowy c. k. Ministerstwu rolnictwa, które przyjęło go do wiadomości z zaleceniem, by Wydział krajowy „przed ostatniem „zatwierdzeniem tego planu, przekononał się o jego stosowności z wyniku jednego lub dwóch lat „szkolnych i z opinij składanych z inspekcyi tej szkoły“.

Rok szkolny rozpoczyna się i kończy się w połowie marca. Po rozpisaniu konkursu na posadę kierownika tej szkoły z pomiędzy 11-tu kandydatów zgodnie z propozycyą kuratoryi i po uzyskaniu zezwolenia c. k. Ministerstwa rolnictwa, zamianował Wydział krajowy p. Maciaszka prowizorycznym kierownikiem a p. Waśniewskiego, ogrodnika miejskiego pomocniczym nauczycielem fachowym.

W skutku wyników egzaminu w dniach 15-go i 16-go marca b. r. w obecności członka Wydziału krajowego i członków kuratoryi odbytego, zarządził Wydział pewne zmiany w planie nauk w kierunku rozszerzenia praktyki.

Kierownik szkoły zastosował się ze skutkiem do otrzymanych poleceń, o czem przekonał się Wydział krajowy przy późniejszej w lipcu b. r. odbytej lustracyi i przyszedł dalej do wniosku, że „obydwaj nauczyciele zawodowi zdają się odpowiadać swojemu zadaniu“.

Dobrze urządzony i prowadzony ogród szkolny, to najważniejszy środek naukowy przy takim kierunku nauki. Dotąd jednak takiego ogrodu szkoła ta nie posiada, bo park miejski umożliwia uczniom tylko praktyczne zapoznanie się z krzewoznawstwem, kwiaciarstwem handlowem i prowadzeniem gazonów, zaś inspekta w tymże ograniczają się tylko do produkcyi rozsady, o warzywnictwie w jego całości nie może być mowy a sadownictwo ogranicza się tylko do produkcyi i rozprzedaży szczepów ze szkółek.

Zarządził więc Wydział krajowy urządzenie powyżej wspomnianych, przez miasto odstąpionych 3 morgów gruntu na ogród szkolny, zdrenowano całą przestrzeń i zaczęto regulować (rigol).

Okazało się, że obok miejscami płytkiej, ciężkiej gliniastej gleby, podglebie jest opoczyste i w ogóle nieprzepuszczalne, co niekorzystnem jest dla produkcyi i hodowli drzew owocowych, (według zdania p. Maciaszka drzewa przy takiem podglebiu karłowacieją a po 15 latach stanowczo giną.

Wydział krajowy powołał rzeczoznawców, którzy zgodzili się z powyższem zapatrywaniem. Rokowania przeprowadzone w tym kierunku, czyby się nie dało uzyskać odpowiedniejszego gruntu, nie doprowadziły na razie do rezultatu pożądanego, członkowie kuratoryi zaś zapytani o zdanie, oświadczyli, że grunt ten „jakkolwiek gleba jego do dobrych nie należy, może być jednak dobrym ogrodem w niedługim czasie“. To zdanie kuratoryi jest o tyle usprawiedliwione, o ile nie podpada wątpliwości, że każdy grunt po dłuższym lub krótszym czasie przez użycie odpowiednich środków i odpowiedniego nakładu, da się odpowiednio przerobić i przetworzyć.

Wobec takiego oświadczenia kuratoryi i niemożności pozyskania zaraz innego gruntu, Wydział krajowy postanowił dalej prowadzić rozpoczęte prace na gruncie przez miasto odstąpionym, i w tym celu wstawił na rok 1891 pod rubr. IV. poz. 19. wydatków 2000 zł., rozdzielając ją w ten sposób, że 800 zł. na właściwe melioracye a 1200 zł. na urządzenia dalsze i zakupno narzędzi, nasion i kwiatów przypada. Wobec tego, że drenowanie już przeprowadzone i ogród w części zregulowany, to koszt na właściwą melioracyę preliminowany zdaje się być dość wysokim, natomiast 1200 zł. na narzędzia i urządzenia, nasiona, krzewy itd. wobec tego, że w tym ogrodzie nic nie ma prawie, jest wcale skromnym funduszem, dlatego komisya gospodarstwa krajowego zgodnie z Wydziałem krajowym odnośny wniosek do uchwały przedkłada.

Pomijając już, że grunt na ogród przeznaczony, niezupełnie odpowiada wymogom, to i realność, na której stoją obecnie budynki szkolne jest znacznie oddaloną. Budynki te dalej mimo starannej reparacyi przeprowadzonej przez Wydział krajowy, nawet najskromniejszych wymagań nie zaspokajają, stare one są i niskie i niesłychanie ciasne i na dłuższy czas utrzymać się dla celów szkolnych nie dadzą. Nie ma więc wątpliwości, że trzeba koniecznie w najbliższej przyszłości postarać się o zastąpienie ich nowymi choćby najskromniejszymi, a jeżeli już budować trzeba, to należy to zrobić w sposób i w miejscu dla szkoły najodpowiedniejszem, o czem dopiero wtenczas będzie można mówić, jeżeli po przeprowadzonych bliższych badaniach, zapadnie ostateczna decyzya, czy ogród szkolny pozostanie w dotychczasowem miejscu, czy też inna realność zostanie pozyskaną, a na wynik tych badań, wobec uwag powyżej wypowiedzianych, kwestya kosztów rozstrzygająco oddziałać musi.

Obecnie już kierownik szkoły nie ma gdzie mieszkać i Wydział krajowy już w budżecie na rok 1891 preliminował odpowiednią kwotę na najem; zauważyć jednak należy, że mieszkanie kierownika internatu po za obrębem internatu na dłuższy czas nie może być za właściwe uznanem, a z drugiej strony nie można dzisiaj przewidzieć, jaki czas upłynie nim potrzebne badania, które Wydział krajowy prowadzi o tyle dojrzeją, że będzie można przystąpić do ostatecznego załatwienia sprawy potrzebnych budynków, gdy zaś Wydział krajowy nie przedłożył projektu, któryby usprawiedliwiał dostatecznie żądanie zawarte we wniosku Wydziału krajowego, żądając 4000 zł. dlatego komisya gospodarstwa krajowego odmienną od wniosku wydziałowego zaleca uchwałę.

Na podstawie powyższych uwag wnosimy:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej szkole ogrodniczej w Tarnowie.

2. Sejm wstawia w budżet wydatków krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie w rubr. IV. poz. 19 na rok 1891 kwotę 2000 zł. przeznaczoną na dalsze melioracye i urządzenie ogrodu szkolnego.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na przyszłą sesyę sejmową przedłożył plany i kosztorysy budynku nieodzownego na teraz na mieszkanie dla kierownika krajowej szkoły ogrodniczej w Tarnowie i na rozszerzenie sal naukowych.

Lwów dnia 14. listopada 1890.

Przewodniczący:
Tarnowski w. r.

Sprawozdawca:
W. Struszkiewicz w. r.

L. S. 1119/90.

Aleg. 177.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie reaktywowania kursu dozorców melioracyjnych.

Wysoki Sejmie!

Uznając potrzebę przygotowania niższego personalu technicznego dla rozwinięcia melioracyi w kraju, polecił Wysoki Sejm już w r. 1878 (uchwałą z dnia 14. października) na wniosek ówczesnej komisyi kultury krajowej Wydziałowi krajowemu urządzenie kursu melioracyjnego i wyznaczył na ten cel dotacyę roczną w kwocie 2500 zł.; — kurs ten został rzeczywiście w r. 1879 otwartym przy niższej szkole rolniczej w Dublanach, przygotowanie fachowe uczniów ograniczało się jednak przeważnie na udzielaniu nauki teoretycznej w czasie trzyletniego trwania nauki w tej szkole przez docenta melioracyi, zresztą zaś uczniowie nie mieli dostatecznej sposobności do nabycia wprawy w wykonywaniu robót praktycznych.

Ponieważ więc szkoła dublańska nie była w stanie wykształcić dozorców melioracyjnych, a przy tem, jak ze sprawozdania Wydziału krajowego okazuje się, ukończeni uczniowie kursu melioracyjnego nie starali się nawet o zajęcie przy robotach melioracyjnych, otrzymując korzystniejsze posady przy zarządach większych majątków, z czasem zatarła się zupełnie różnica między uczniami kursu melioracyjnego, a uczniami niższej szkoły rolniczej w Dublanach, tak iż faktycznie kurs ten przestał istnieć, a jedyną dodatnią stroną powołanej uchwały Wysokiego Sejmu było powiększenie liczby uczniów niższej szkoły rolniczej dublańskiej z 28 na 36.

O ile interesowani właściciele gruntów, zarówno jak i Wysoki Sejm wraz z Wydziałem krajowym odczuwali potrzebę niższego personalu technicznego dla nadzoru i wykonania robót melioracyjnych, dowodzi fakt, że sprawa ta już była nie raz przedmiotem obrad Wysokiej Izby, oraz zawotowane ryczałty dla ekspozytur biura melioracyjnego w zachodniej części kraju na utrzymanie dozorców drenarskich. Z rozwojem jednak melioracyj w kraju i coraz bardziej wzmagającą się ilością zgłoszeń o pomoc fachową biura melioracyjnego przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że dodani ekspozytorom dozorcy drenarscy, którzy zazwyczaj rekrutują się z prostych robotników, nie mogą zaspokoić potrzeb rolnictwa, zwłaszcza przy wy-

konywaniu trudniejszych melioracyj jak n. p. nawodnienia — a nadto we wschodniej części kraju, gdzie brak zupełny nawet takich przodowników drenarskich, przeprowadzenie melioracyj lokalnych wprost natrafić musi na nieprzezwyciężone przeszkody.

Chcąc tym brakom zaradzić Wydział krajowy rozglądnął się w organizacyi służby kultury krajowej w innych krajach, a znalazłszy odpowiedni wzór w węgierskiej szkole dozorców melioracyjnych w Koszycach, która zorganizowaną została na podstawie doświadczeń zrobionych przy podobnych szkołach w Niemczech, proponuje Wysokiemu Sejmowi reaktywowanie praktycznego kursu podmajstrzych melioracyjnych na następnych zasadach:

Mający się utworzyć kurs dozorców melioracyjnych z nauką 3-letnią i siedzibą we Lwowie obok centralnego biura melioracyjnego, ma mieć na celu wykształcenie niższego personalu technicznego do nadzoru i wykonywania robót melioracyjnych. — Punkt ciężkości nauki spoczywać ma w naukach technicznych, które sobie przyswoić mają uczniowie częścią przez słuchanie wykładówt eoretycznych, trwających tylko 4 miesiące zimowe tj. od 1. grudnia do końca marca, przeważnie zaś przy praktycznem wykonywaniu robót w polu w ciągu 8 miesięcy letnich. Na kurs zaś projektowany mają być przyjmowani przedewszystkiem wysłużeni podoficerowie korpusów technicznych t. j. inżynieryi, artyleryi i pionierów, którzy już pewien zasób potrzebnych do przyszłego zawodu wiadomości ze sobą przynoszą i dają rękojmię energicznego i porządnego prowadzenia robót. Kurs ten ma być peryodycznym t. j. uczniowie mają być przyjmowani co trzy lata, co na razie o tyle wydaje się wzkazanem, że to ułatwi zrobienie próby i w miarę osiągniętego wyniku pierwszego peryodu nauki, dozwoli Wydziałowi krajowemu rozszerzyć ten kurs lub utrzymać go w stanie pierwotnie projektowanym.

Utrzymanie uczniów na razie 10 w czasie nauki teoretycznej (4 miesięcy zimowych) obciążyłoby fundusz krajowy kwotą 1000 zł. rocznie, licząc stypendyum miesięczne jednego ucznia po 25 zł., podobnie jak i wynagrodzenie docentów, oraz sprawienie stołów rysunkowych i innych sprzętów i przyborów, tak że roczne utrzymanie kursu nie przekroczyłoby dotacyi 2.500 zł. w r. 1878 przez Wysoki Sejm na ten cel uchwalonej. Natomiast koszta utrzymania uczniów przy nauce praktycznej, która w pierwszym roku odbywać się powinna przy krajowych robotach melioracyjnych, a w następnych dopiero latach przy melioracyach lokalnych u poszczególnych właścicieli gruntów, pokryłyby fundusze regulacyjne przedsiębiorstw krajowych, względnie interesowani właściciele gruntów, którzy z roboty uczniów będą korzystać.

Uznając preliminowane na utrzymanie kursu wydatki za umiarkowane, a sposób przygotowania dla kraju dozorców melioracyjnych za praktyczny i odpowiedni, komisya gospodarstwa krajowego zaleca Wysokiemu Sejmowi wniosek Wydziału krajowego na reaktywowanie kursu dozorców melioracyjnych do przyjęcia, zwłaszcza, że o ile wnosić można z rezultatów węgierskiej szkoły w Koszycach, daje on wedle wszelkiego prawdopodobieństwa rękojmię skutecznego wypełnienia luki w organizacyi krajowej służby melioracyjnej. — Jak bowiem z urzędowych sprawozdań węgierskiego Ministerstwa rolnictwa okazuje się, nadspodziewany postęp w robotach melioracyjnych, które z inicyatywy rządu podjęto w rok później aniżeli w naszym kraju, zawdzięczają Węgry między innemi i działalności szkoły podmajstrzych melioracyjnych w Koszycach, z której wyszło 67miu ukończonych egzaminowanych podmajstrzych, a 52 zaangażowanych zostało przez Ministerstwo rolnictwa dla spółek wodnych i prywatnych robót melioracyjnych. Głównie tej instytucyi dozorców melioracyjnych zawdzięczają Węgry, że od roku 1879 do r. 1889 osuszono w tym kraju otwartymi rowami 205.949 morgów, zdrenowano 14.640 morgów, a nawodnienie urządzono na przestrzeni 7.865 morgów, tak iż powierzchnia meliorowanych w tym czasie gruntów 228.454 morgów wynosi.

Między korzyściami, jakieby wynikły dla rolnictwa z urządzenia kursu dozorców melioracyjnych, wylicza Wydział krajowy: umożliwienie wykonania większej ilości robót, bez pomnażania personalu biura melioracyjnego, uprzystępnienie pomocy technicznej dla właścicieli

gruntów i dostarczenie personalu pomocniczego dla większych przedsiębiorstw melioracyjnych, tak przy budowie jak i przy konserwacyi. Ze swej zaś strony dodaje komisya gospodarstwa krajowego, że oprócz właścicieli gruntów skorzysta z tego urządzenia także i fundusz krajowy. Wobec mnożących się bowiem zgłoszeń, szczególnie ze wschodniej części kraju o dostarczenie pomocy technicznej dla nadzorowania i wykonywania projektowanych robót, znalazłby się kraj wkrótce w tem położeniu, że dla melioracyj lokalnych musiałby powiększyć liczbę inżynierów melioracyjnych, których ukwalifikowani dozorcy, przy wytyczaniu i nadzorze robót na podstawie planów sperządzonych przez biuro melioracyjne w zupełności mogą zastąpić. Gdy zaś pobory inżyniera asystenta najniższej rangi wynoszą rocznie 800 zł., a utrzymanie krajowego dozorcy przez 4 miesiące zimowe, w których pozostawać będzie bez zajęcia i może być użytym tylko do prac biurowych, dochodzić może do 120 zł. (licząc po 30 zł. miesięcznie), jest jasnem, że przy tym samym efekcie pracy i doborze odpowiednej ilości dozorców do liczby inżynierów, fundusz krajowy może osiągnąć pewne oszczędności.

Komisya gospodarstwa krajowego podziela również zapatrywania Wydziału krajowego, iż jest rzeczą słuszną, aby także i skarb państwa przyczynił się odpowiednim zasiłkiem do pokrycia kosztów utrzymania kursu, gdyż państwo odniesie tu korzyść w podwójnym kierunku: pośrednią przez wzmocnienie siły podatkowej gruntów ulepszonych, a bezpośrednią przez umieszczenie wysłużonych podoficerów armii.

Przyjmując wnioski Wydziału krajowego, pozwala sobie komisya gospodarstwa krajowego zaproponować jeszcze Wysokiemu Sejmowi rezolucyę polecającą Wydziałowi krajowemu, przedłożenie na najbliższej sesyi sejmowej statutu organizacyjnego i szczegółowego planu nauk dla ocenienia, o ile urządzenie kursu odpowiadać będzie stosunkom i potrzebom naszego kraju.

Komisya gospodarstwa krajowego ma tedy zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

1. Sejm upoważnia Wydział krajowy do reaktywowania praktycznego kursu dozorców melioracyjnych z siedzibą we Lwowie, na wzór węgierskiej szkoły podmajstrzych melioracyjnych, urządzonej w Koszycach.
2. Sejm wyznacza Wydziałowi krajowemu na urządzenie i utrzymanie tego kursu dotacyę na rok 1891 w kwocie 2.500 zł.
3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył statut organizacyjny i szczegółowy plan nauk kursu dozorców melioracyjnych.
4. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przyznał na utrzymanie praktycznego kursu dozorców melioracyjnych stałą dotacyę roczną z c. k. skarbu państwa w kwocie 1.000 zł.

Lwów dnia 16. listopada 1890.

Przewodniczący:
St. Polanowski.

Sprawozdawca:
Wł. Struszkiewicz.

Aleg. 178.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyi urzędników oddziałów rachunkowego, kasowego i manipulacyjnego przy Wydziale krajowym, względem przyznania im prawa do wysłużenia pełnej emerytury po 35-ciu latach służby, na równi z urzędnikami konceptowymi i technicznymi.

Wysoki Sejmie!

Petycya urzędników oddziałów rachunkowego, kasowego i manipulacyjnego przy Wydziale krajowym, o przyznanie im prawa do pełnej emerytury po 35-ciu latach służby, na równi z urzędnikami konceptowymi i technicznymi, została przedłożona Wysokiemu Sejmowi pismem Wydziału z dnia 28. października 1890 l. 43.462.

Spowodowaną została ta petycya odróżnieniem w §. 12. punkt 2. ustęp *b* i *c* statutu emerytalnego zamieszczonem, wedle którego urzędnicy konceptowi i techniczni po 35-ciu latach, zaś urzędnicy rachunkowi i manipulacyjni po 40-tu latach służby, pełną emeryturę otrzymać mogą.

Wydział krajowy przytacza powód, dla którego w roku zeszłym przy uchwalaniu przez Wysoki Sejm na posiedzeniu dnia 21. stycznia 1889 r. statutu emerytalnego przyjętą została różnica co do lat służby pomiędzy urzędnikami konceptowymi i techuicznymi, a innymi.

Powód ten streszcza się w tej okoliczności, że urzędnicy konceptowi i techniczni dopiero po ukończeniu dłuższych studyów wstępować mogą do służby publicznej, podczas gdy urzędnicy innych oddziałów, już w młodszym wieku, po skończeniu niższych szkół, do służby krajowej, jako praktykanci lub aplikanci przyjmowani bywają.

Wydział krajowy w dalszej treści swojego obecnego przedłożenia podnosi atoli — jak słusznie — iż przytoczony dopiero co powód do zatrzymania podziału urzędników na dwie kategorye usunięty został przez przyjęcie postanowienia w §. 11. ustęp 5. statutu emerytalnego, według którego urzędnikom, którzy bezpośrednio przed uzyskaniem stałej posady pełnili obowiązki aplikantów lub dyetaryuszy, dopiero po skończonym 22-gim roku życia, lata służby do emerytury wliczane być mają.

Postanowieniem tem zrównany został stosunek dla obydwóch kategoryj urzędników, gdyż kandydaci na konceptowych i technicznych urzędników zazwyczaj w 22-gim roku kończą studya

akademickie, a względnie takowe w tym wieku ukończyć i wstąpić do urzędu mogą, — zaczem i wykluczoną jest możliwość, ażeby urzędnik o niższej kwalifikacyi mógł osiągnąć pełną emeryturę w wieku wcześniejszym, niż urzędnik mający studya akademickie.

Na tej podstawie uznał Wydział krajowy, iż główny powód owego rozróżnienia odpadł, i wzmiankowaną petycyę urzędników Wysokiemu Sejmowi do uwzględnienia przedkłada.

Za uwzględnieniem tej petycyi przemawia jeszcze ta okoliczność, która już w sprawozdaniu komisyi administracyjnej z dnia 15. stycznia 1889 L. s. 1.050 przy uchwalaniu statutu emerytalnego podniesioną została, mianowicie, iż służba niektórych urzędów, tak zwanych manipulacyjnych, jak rachunkowych i kasowych, jest w wyższym stopniu przykra, ciężka, odpowiedzialna i wycieńczająca siły umysłowe, aniżeli służba konceptowa.

Dalszym powodem do uwzględnienia petycyi w mowie będącej jest ten fakt, iż ogół instytucyj licznych, które posługują się tak urzędnikami konceptowymi jak i urzędnikami rachunkowymi i kasowymi, a których statuta emerytalne w aktach Wydziału krajowego zebrane się znajdują, z wyjątkiem jedynie pierwszej austryackiej kasy oszczędności, jak to już podaje sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 28. czerwca 1888 L. 24987, bez żadnego wyjątku i różnicy zajęcia przyznają według jednakowego wymiaru emerytury wszystkim urzędnikom po ukończeniu lat 35-ciu służby, a nawet w ostatnich czasach, instytucya tak poważna jak austro-węgierski bank, który zatrudnia licznych urzędników konceptowych obok urzędników rachunkowych i kasowych, — w uchwalonym statucie emerytalnym z 4. lutego 1889, zmienił poprzednie wymiary emerytalne, i dla wszystkich swoich urzędników bez różnicy zatrudnienia, przyjął jednakowy wymiar emerytury i lat służby 35.

Wreszcie zrównanie wszystkich urzędników krajowych co do lat służby, celem dojścia do pełnej emerytury nie jest nowym wymysłem, — świadczy o tem najstarszy w państwie austryackiem zeszłowieczny statut emerytalny państwowy z roku 1771, gdyż pod względem zatrudnienia urzędników nie zawiera żadnego rozróżnienia, a nawet przeciwnie w dekrecie nadwornym z dnia 22. sierpnia 1794 do wszystkich naczelników krajów wydanym, nader doniosły robi wyjątek co do pensyonowania zasłużonych urzędników kasowych, gdyż w uznaniu żmudnej i siły umysłowe przytępiającej pracy tej kategoryi urzędników przyzwala, aby im nawet przed ukończeniem lat służby do uzyskania emerytury przepisanych, udzielane bywały emerytury w pełnym wymiarze pobieranej pensyi.

Z przytoczonych powodów komisya administracyjna, podzielając w zupełności zdanie Wydziału krajowego, iż przez przyjęty w statucie emerytalnym §. 11. punkt 5, usunięta została przyczyna rozróżniania urzędników na konceptowych i manipulacyjnych przy wymiarze lat służby celem uzyskania pełnej emerytury, przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały następujący wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Urzędnicy Wydziału krajowego przy oddziałach rachunkowym, kasowym i manipulacyjnym, mają być co do wymiaru emerytury przy przeniesieniu w stan spoczynku zrównani z urzędnikami konceptowymi i technicznymi.

2. W statucie emerytalnym z dnia 21. stycznia 1889 znosi się w paragrafie 12. punkcie 2-im ustępy *b* i *c* w ich dotychczasowej treści i mają one opiewać jak następuje:

Ustęp *b*: urzędnicy konceptowi i techniczni, tudzież urzędnicy oddziałów rachunkowego, kasowego i manipulacyjnego przy Wydziale krajowym, etatowi inżynierowie przy drogach kra-

jowych, inżynierowie biura melioracyjnego i inżynier-górnik przy Wydziale krajowym, dyrektorowie, prymaryusze, chemicy i prosektorowie przy krajowych szpitalach we Lwowie i Krakowie, i przy zakładzie dla obłąkanych w Kulparkowie, przy tym ostatnim także etatowi sekundaryusze, po dwa i cztery dziesiątych ($2^4/_{10}$) procentów od ostatniej płacy (§. 31.) tak, że po ukończeniu trzydziestu pięciu (35) lat służby otrzymują całą ostatnią płacę (§. 31.) jako emeryturę.

Ustęp *c.* Słudzy etatowi po dwa procent (2%) ostatniej płacy, tak że po czterdziestu latach służby otrzymują całą ostatnią płacę jako emeryturę.

Lwów, d. 14. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:
Zbyszewski w. r.

L. S. 1026.

Aleg. 179.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie projektu ustawy o używaniu dróg publicznych nierządowych do innych celów, a w szczególności do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu.

Wysoki Sejmie!

Uchwalą z dnia 21. października 1890 przekazał Wysoki Sejm wniosek Wydziału krajowego w sprawie używania dróg publicznych nierządowych do budowy kolei żelaznych komisyi drogowej do rozpatrzenia.

W wykonaniu powyższej uchwały komisya drogowa ma zaszczyt złożyć Wysokiemu Sejmowi następujące sprawozdanie.

Ustawa państwowa z d. 25. maja 1880 o ulgach dla kolei miejscowych, przyznająca obok korzyści finansowych także i inne znaczne ulatwienia pod względem robót przygotowawczych, budowy, urządzenia i ruchu przedsiębiorstwom tego rodzaju, przyczyniła się przeważnie do powstawania całego szeregu drugorzędnych dróg żelaznych, które tak przez swój związek z głównemi liniami kolejowemi jak i przez swe ekonomiczne znaczenie stanowią bardzo cenne i ważne uzupełnienie austryackiej sieci kolejowej.

Pod wpływem powyższej ustawy i przedłużających tejże ważność ustaw z dnia 26. grudnia 1582, z d. 28. grudnia 1884 i z d. 29. czerwca 1886 powstało w krajach koronnych, w Radzie państwa reprezentowanych aż do roku 1888 ośmdziesiąt trzy kolei miejscowych w ogólnej długości 2430 kilometrów. Tak pod tym względem jak i pod względem ogólnej sieci kolei żelaznych, Galicya zajmuje pomiędzy innymi krajami Monarchii nieledwie ostatnie miejsce.

Gdy bowiem inne prowincye na 100.000 morgów w kulturze rolnej zostających posiadają od 45 do 118 kilometrów dróg żelaznych, to u nas w kraju przypada na ten sam obszar ziemi zaledwie około 30 kilometrów.

Kraj więc przeważnie rolnicze płody wywożący i z ludnością prawie wyłącznie z rolnictwa żyjącą, posiada stosunkowo mniej dróg żelaznych, niż np. tak mały kraik jak Salzburgskie, którego $^2/_3$ części stanowią turnie, a ziemia w kulturze będąca wynosi zaledwie 17% całego obszaru. Mniej dróg żelaznych niż Galicya posiadają tylko alpejski Tyrol i pobrzeże morskie Dalmacya.

Po wybudowaniu głównych pierwszorzędnych linij kolejowych, które przeżynają nasz kraj w całej długości i po wykończeniu kilku poprzecznych ważnych rozgałęzień, dalszy rozwój komunikacyj kolejowych może nastąpić tylko w kierunku powstania dróg żelaznych lokalnych, drugorzędnych. Rozgałęzienie tego rodzaju sieci kolejowej, oszczędzające kosztów transportu wozowego, zmniejszające tem samem stosunek kosztów produkcyi do wartości, stać się powinno jednym z najintenzywniejszych czynników podniesienia ekonomicznego kraju w przyszłości.

Ułatwić przyjście do skutku przedsiębiorstw, mających na celu takie budowy, przyjść w pomoc inicyatywie prywatnej, umożebnić wykonanie projektów, jest zadaniem tak państwa jak

i kraju we właściwym każdego zakresie działania, a to przez utworzenie warunków, pod którymi nastąpićby mógł rozwój tego rodzaju komunikacyi.

Jednym z tych warunków, a może nie najmniej ważnym jest unormowanie postanowień co do używania dróg wszelkich kategoryj pod budowę kolei żelaznych.

Ostatni ustęp artykułu Xgo ustawy państwowej z dnia 17. czerwca 1887 postanawia, że oprócz dróg rządowych mogą być użyte i inne drogi publiczne do wybudowania na nich kolei żelaznych miejscowych, jednak tylko za zezwoleniem obowiązanych do ich utrzymania, względnie za zezwoleniem władz według istniejących ustaw do dania pozwolenia upoważnionych.

Wiadomą i doświadczeniem w innych krajach stwierdzoną jest rzeczą, że często tak strony bezpośrednio interesowane, jak i władze drogami zarządzające dla nieusprawiedliwionych uprzedzeń lub z łatwo zresztą pojąć się dającej obawy co do zwiększenia kosztów przyszłego utrzymania drogi, jakoteż i z obawy o mogące wyniknąć trudności w zarządzie, z powodu możliwego zwiększenia niebezpieczeństwa dla ruchu, zachowują się albo wręcz odpornie wobec projektów kolei, albo stawiają przedsiębiorstwom tego rodzaju tak uciążliwe warunki, że wykonanie budowy staje się zupełnie niemożliwem.

Należy zatem w podobnych sprawach, powszechną użyteczność na celu mających, ostateczną decyzyę pozostawić władzy, która stojąc ponad miejscowymi partykularnymi interesami bezstronniej i więcej przedmiotowo rzecz samą osądzić jest w stanie.

Komisya drogowa jest zatem zdania, że uchwalenie przez Wysoki Sejm ustawy, zepewniającej korzyści przedsiębiorstwom transportowym przez zezwolenie budowy kolei na drogach autonomicznych i zwalniającej te przedsiębiorstwa od żmudnego umawiania się z poszczególnymi zarządami drogowymi przyspieszy rozwój komunikacyi kolejowej i leży w interesie ekonomicznym kraju.

Z tych powodów komisya drogowa zgadza się w zupełności z postanowieniem §. 1. projektu ustawy, mocą którego przyznaje się Wydziałowi krajowemu prawo zezwolenia używania dróg publicznych do budowy na nich kolei żelaznych, oraz do innych celów użyteczności powszechnej, mniema jednak, że zwykłą i główną sprawą będzie budowa kolei żelaznych, używanie zaś dróg do innych celów jak np. do zakładania wodociągów, układania rur do przeprowadzenia ropy naftowej itp. zdarzać się może tylko w rzadszych i wyjątkowych wypadkach i z tych powodów komisya drogowa wnosi odmienną stylizacyę §. 1. oraz i tytułu projektu ustawy.

Komisya drogowa jest dalej zdania, że skoro w §. 2. zastrzeżone jest przed udzieleniem zezwolenia na użycie drogi do innych celów „wysłuchanie zdania zarządu odnośnej drogi“, nie należy pomijać zasięgnięcia także i opinii Reprezentacyi powiatowej, szczególnie w razach, gdzie chodzić będzie o drogę powiatową lub gminną w zarządzie powiatu pozostającą. Pominięcie wysłuchania tego zdania byłoby tem mniej usprawiedliwionem, ileże w myśl §. 28 ustawy o reprezentacyi powiatowej, Radzie powiatowej służy już i tak prawo objawienia swego zdania w sprawach ważnych tak Rządowi jak Sejmowi i Wydziałowi krajowemu. Samo przyspieszenie toku sprawy nie jest zdaniem komisyi dostatecznym powodem do pozbawienia się informacyj wyczerpujących, jakie Reprezentacya powiatu w każdym wypadku w sprawie interesowana, udzielić jest w stanie; komisya drogowa wnosi więc w tym kierunku odpowiednią zmianę do ustępu pierwszego

Z postanowieniami zawartemi w dalszych paragrafach projektu Wydziału krajowego komisya drogowa zgadza się w zupełności i z tych powodów wnosi:

§. 2.

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy.

Lwów, dnia 11. października 1890.

Przewodniczący:
Alfons Czaykowski *m. p.*

Sprawozdawca:
Wincenty Gnoiński *m. p*

Ustawa

z dnia . . . . . o używaniu dróg publicznych nierządowych do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu, oraz do innych celów powszechnej użyteczności.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

§. 1.

Wydziałowi krajowemu służy prawo zezwalania na używanie dróg publicznych nierządowych do budowy kolei żelaznych i prowadzenia na nich ruchu, oraz do innych celów, jeżeli zamierzone używanie drogi nie naraża bezpieczeństwa komunikacyi publicznej, a właściwa administracyjna władza państwowa uzna powszechną użyteczność przedsiębiorstwa.

§ 2.

Wydanie zezwolenia Wydziału krajowego poprzedzi zbadanie stanu rzeczy na miejscu, oraz wysłuchanie zdań reprezentacyj powiatowych, a co do dróg gminnych także i zarządów drogowych odnośnych dróg.

Powyższe zbadanie, o ile tyczy się projektu budowy kolei żelaznej, nastąpi z reguły przy rewizyi szlaku kolejowego, lub przy politycznej komisyi reambulacyjnej, a względnie bezpośrednio po dokonaniu tych czynności.

§. 3.

W każdym poszczególnym wypadku oceni Wydział krajowy dopuszczalność używania drogi, a wydając zezwolenie w myśl § 1. przepisze zarazem warunki, mające przedewszystkiem na celu bezpieczeństwo, nieprzerwalność i łatwość komunikacyi publicznej na drodze.

§. 4.

Oprócz wynagrodzenia ubytku w dochodach z myta istniejącego, nie uiszcza przedsiębiorstwo osobnej opłaty za używanie drogi.

§. 5.

Koszta stosownego utrzymywania tej części drogi, której przedsiębiorstwo do swych celów używa, równie jak nadwyżka kosztów utrzymywania drogi, jaką w ogólności pomienione używanie za sobą pociągnąć może, tu-

dzież koszta zarządzenia środków osobnych, mających na celu zapobieżenie przerwom, lub niebezpieczeństwom komunikacyi publicznej, ciążą na przedsiębiorstwie używającem drogi.

§. 6.

Spory pomiędzy przedsiębiorstwem używającem drogi publicznej a jej zarządem, odnoszące się do zobowiązań przedsiębiorstwa, objętych postanowieniami §§. 3, 4. i 5. rozstrzyga, po porozumieniu się z Wydziałem krajowym, c. k. polityczna władza krajowa z pozostawieniem stronom zwykłej drogi prawa tylko na wypadek wystąpienia przeciw wysokości wynagrodzenia przyznanego funduszowi drogowemu.

§. 7.

Jeżeli przedsiębiorstwo używające drogi nie dopełni warunków zastrzeżonych w zezwoleniu Wydziału krajowego, lub zobowiązań nałożonych ustawą niniejszą, zmuszone będzie do ich wykonania egzekucyą polityczną.

W razie stałego uchylania się przedsiębiorstwa od dopełnienia powyższych warunków i zobowiązań zezwolenie wydane w myśl § 1. cofnięte być może za zgodą c. k. politycznej władzy krajowej.

§. 8.

Ustawa ta nie stosuje się do miast Lwowa i Krakowa.

§. 9.

Moim Ministrom spraw wewnętrznych i handlu polecam wykonanie niniejszej ustawy.

L. S. 1220/890.

Aleg. 180.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie przedłożenia projektu ustawy uzupełniającej postanowienia ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 nr. 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hypotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Wysoki Sejmie!

Ustawa krajowa z dnia 20. marca 1874 utworzyła dwoistość ksiąg hypotecznych a mianowicie: księgi hypoteczne dla posiadłości dawniej dominikalnych i przedmiotem tabuli krajowej będących, przy c. k. sądach kollegialnych (trybunałach), tudzież księgi hypoteczne dla posiadłości dawniej rustykalnych przy c. k. sądach powiatowych założone.

Księgi zaś dla posiadłości w obrębie miast prowadzone są bądźto przy c. k. sądach kolegialnych bądź powiatowych odnośnie do tego, który sąd jest właściwą instancyą realną.

Ustawa rzeczona nic jednak nie postanowiła w przedmiocie wydzielania części składowych jednej kategoryi i przyłączania takowych do wykazów drugiej kategoryi i na przemian, tudzież nie postanowiła nic w przedmiocie tworzenia nowych wykazów hypotecznych tak w księgach gruntowych dla gmin jakoteż w księgach gruntowych (tabularnych) przy trybunałach z części składowych z wykazów tych wydzielonych.

Na zasadzie ogólnej ustawy hypotecznej z dnia 25 lipca 1871 nr. 95 Dz. pp. a w szczególe §. 74. tej ustawy z dnia 6. lutego 1869 Nr. 18 Dz. pp. sądy nasze zezwalają zwyczajnie na wydzielanie części składowych ciała tabularnego z wykazu hypotecznego przy c. k. trybunale i tworzenie z tak wydzielonych części nowych ciał hypotecznych w księgach gruntowych odnośnej gminy katastralnej, zezwalają również bez żadnej przeszkody na tworzenie nowych wykazów hypotecznych w księgach gruntowych dla gmin z części składowych wydzielonych z takichże wykazów oraz na odpisywanie i przypisywanie poszczególnych parcel gruntowych i budowlanych lub ich części z jednego takiego wykazu do drugiego.

Do utworzenia jednak nowego wykazu hypotecznego w księgach gruntowych przy c. k. trybunale powstać mającego z przedmiotów (części składowych) wydzielonych z posiadłości tabularnej, wymagają c. k. sądy stosownie do orzeczenia najwyższego trybunału sprawiedliwości z dnia 11. grudnia 1883 i rozporządzenia c. k. ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 26 czerwca 1885 l. 1587 zezwolenia Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa, nie jest atoli nigdzie wypowiedzianem od jakich warunków zezwolenie takie zawisło; również nigdzie nie jest wypowiedzianem jak się zachować należy w wypadkach wydzielania części składowych z wykazów posiadłości tabularnych i wcielania takowych do innego takiegoż wykazu, tudzież w wypadkach wydzielania części składowych z wykazów hypotecznych ksiąg gruntowych nietabularnych i wcielania ich do wykazów hypotecznych ksiąg gruntowych tabularnych, a to w celach arondacyi lub komasacyi w drodze kupna lub zamiany.

W tej mierze praktyka sądów naszych jest różnorodną.

Już więc w r. 1881 uchwalił Wysoki Sejm na wniosek posła Dr. Skałkowskiego projekt uzupełniający §. 3. ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874 roku; projekt ten jednak nie uzyskał sankcyi dlatego, że zdaniem c. k. Rządu projektowane zmiany wpływać mogły na stosunki z prawa publicznego (wyborczego) wynikające, tudzież dlatego, że według zdania c. k. Rządu arondacya i komasacya gruntów i bez wprowadzania projektowanych zmian na zasadzie powszechnej ustawy hypotecznej z dnia 25. lipca 1871 nr. 75 Dz. pp. i ustawy z dnia 6. lutego 1869 nr. 18. Dz. pp. przeprowadzoną być może, ile że dla ekonomicznego przeprowadzenia takich operacyj, zupełnie jest obojętnem, w jakiej księdze gruntowej zamienione i nabyte grunta są zapisane i że do takiego celu przeniesienie gruntów ze zwykłej księgi gruntowej do jakiegoś ciała tabularnego nie jest potrzebnem.

Przeszkoda przez c. k, Rząd na pierwszem miejscu podniesiona, jakoby projektowane zmiany oddziaływać mogły na stosunki z prawa publicznego (wyborczego) usunięta została przez wprowadzenie w życie ustaw krajowych z dnia 26, czerwca 1887 Nr. 46 i 47 Dz. u. kr. i z dnia 21 marca 1888 Nr. 41 Dz. u. kr., według których zapobieżono rozszerzaniu prawa wyborczego z kuryi większych posiadłości na nabywców drobnych części z dóbr dawniej tabularnych w ten sposób, że te drobne z obszarów dworskich i ciał tabularnych wydzielone posiadłości, które w realnych rządowych podatkach rocznie przynajmniej kwotę 25 zł. nie opłacają, wcielane być mają do związku gmin a zatem charakter dawnych gruntów dominikalnych i tabularnych utracają, zaś dalsze twierdzenie c. k. Rządu, jakoby projektowane zmiany nie były wcale potrzebne w celach komasacyi lub arondancyi, nie jest wcale trafnem, albowiem dla właściciela posiadłości tabularnej wcale obojętnem być nie może, jeżeli kupionych lub zamienionych parcel gruntowych do wykazu swego wcielić nie może, lecz z takowych kilka lub kilkanaście ciał hypotecznych w księdze gruntowej odnośnej gminy katastralnej tworzyć musi, mimo to, że parcele te z jego posiadłością są połączone i fizyczną całość stanowią.

Dlatego też Wysoki Sejm uchwałą z dnia 14. stycznia 1888 ponowny wniosek dr. Skałkowskiego przekazał na wniosek komisyi prawniczej z dnia 11. stycznia 1888 Ls. 1291 Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby po otrzymaniu zawiadomienia o sankcyonowaniu lub odmowie sankcyi ustaw o wcielaniu mniejszych posiadłości dawniej tabularnych do związku gminnego, odpowiedni temu wnioskowi projekt ustawy wypracował i takowy Wysokiemu Sejmowi przedłożył.

Wydział krajowy wypracował tedy odnośny projekt ustawy i przedłożył takowy sprawozdaniem z dnia 29 sierpnia 1890 L. 28341, który to projekt jednak komisya prawnicza co do §. 1. i 2. oraz części §. 3. jako odpowiadający tendencyom pierwotnego wniosku i w ogóle jako istotnej potrzebie odpowiadający uznać nie może — albowiem:

co do §. 1. projektu, który opiewa: „Dla gruntów z posiadłości tabularnej wydzielić się mających, z których roczna należytość w podatkach rządowych realnych kwotę 100 zł. w. a. lub więc wynosi, mają być osobne ciała hypoteczne tworzone t y l k o w księgach dla posiadłości tabularnych“ to wątpić należy czyli komu i co na tem zależećby mogło, aby tak znaczne kompeksa gruntów, z których 100 zł. lub wyżej podatków realnych rządowi się opłaca rocznie z posiadłości tabularnej t. j. z ksiąg hypotecznych przy trybunale wyłączał i osobne j e d n o ciało w księdze gruntowej dla gmin tworzył, a jeśliby już taki wypadek zaszedł, to oczywiście tylko w celu ułatwienia czynności parcelacyjnej i w celu zmniejszenia wydatków stemplowych.

Paragraf pierwszy projektu mieści w sobie niejako ochronę większej własności, ta ochrona jednak wobec zupełnej wolności wydzielania z wykazów hypotecznych ksąg gruntowych dla posiadłości tabularnych poszczególnych parcel i tworzenia z nich ciał hypotecznych w księgach gruntowych gminnych jest zupełnie bezskuteczną, a przepis §. 1. projektu Wydziału krajowego z największą łatwością obejść można wprost tem, że miasto jednej transakcyi na wielką przestrzeń, z której opłaca się zwyż 100 zł. rocznie, spisze się dwie lub więcej transakcyj, na zasadzie których dwa lub więcej ciał hypotecznych w księdze gruntowej dla posiadłości nietabularnych utworzonem być może.

Co do §. 2. projektu, który opiewa: „Dla gruntów z posiadłości tabularnych wydzielić się mających, z których roczna należytość w podatkach rządowych realnych kwoty 100 zł. w. a. nie dochodzi, mają być tworzone osobne ciała hypoteczne tylko w księgach utrzymywanych dla posiadłości

nietabularnych“. To postanowienie także nie ma właściwie żadnego innego celu, jak tylko chyba przeszkodzenie tworzeniu się głosów tak zwanych wirilnych w kuryi wyborczej z mniejszych posiadłości; projekt taki nie mieścił się wcale w pierwotnym wniosku ani też uchwała Wys. Sejmu tendencyj takich nie miała, a gdy według ustawy krajowej z dnia 21 marca 1888 nr. 41 Dz. u. kraj. tylko drobne z dóbr tabularnych wydzielone posiadłości, z których roczny podatek realny kwoty 25 zł. w. a. nie dosięga, mają być z obszarów dworskich wydzielone i do związku odnośnej gminy wcielone, tedy postanowienie §. 2. projektu stoi w sprzeczności z powołaną ustawą krajową tudzież z istniejącym stanem faktycznym, ile że bardzo wiele mamy dóbr tabularnych a w szczególe na zachodzie kraju naszego, w powiatach górskich położonych, obejmujących 200. i 300. morgów przestrzeni, z których roczny podatek eraryalny 100 zł. w. a. nie wynosi. Powstało też takich ciał tabularnych już bardzo wiele na zasadzie zezwolenia c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

Niemasz więc wcale uzasadnionego powodu, dla któregoby tworzenie mniejszych ciał t. zw. tabularnych a właściwie wykazów w księgach gruntowych przy c. k. trybunałach, z których roczny podatek realny 100 zł. nie dosięga, lecz przynajmniej 25 zł. w. a. wynosi, miało być w przyszłości wzbronionem.

Co do §. 3. projektu, to wobec tego, co wyżej powiedziano, winna odpaść część druga ustępu 1go, opiewająca: „mogą one być także przydzielone do posiadłości nietabularnej, jednakże tylko w takim razie, jeśli należytość roczna w podatkach rządowych realnych, przypadająca z wydzielonych gruntów nie dosięga kwoty 100 zł. w. a.

Co do reszty projektowanej ustawy, to takowa odpowiada istotnej potrzebie i tendencyom wniosku pierwotnego i znajduje też w sprawozdaniu Wydziału krajowego dostateczne umotywowanie z tem tylko dołożeniem, że nie ma wcale potrzeby normować sprawy wyłączania części składowych wykazów hypotecznych ksiąg gruntowych gminnych, tworzenia z takowych nowych ciał hypotecznych i przyłączania ich do innych wykazów tejże samej kategoryi, jak nie ma potrzeby także wydawać jakowychś postanowień w przedmiocie takiej samej działalności w księgach gruntowych dla miast, ponieważ przepisy ogólnej ustawy hypotecznej i ustawa z dnia 6. lutego 1869 nr. 18 Dz. pp. zupełnie w tej mierze są wystarczające.

Komisya prawnicza pragnąc nareszcie raz uregulować tę sprawę i mając na uwadze, że Wysoki Rząd w obawie zmian w stosunkach wyborczych z kuryi większych posiadłości przeciwnym jest dowolnemu tworzeniu nowych ciał tabularnych z większych obszarów dóbr tabularnych wydzielać się mających jakoteż i powiększaniu istniejących posiadłości tabularnych przez dowolne przyłączanie gruntów z wykazów hypotecznych ksiąg gruntowych gminnych i żąda, aby w wypadkach takich zezwolenie władz politycznych to jest Wydziału krajowego i c. k. Namiestnictwa było wymaganem; mając dalej na uwadze ustawę krajową z dnia 21 marca 1888 nr. 41 Dz. u. kr., według której tylko małe z posiadłości tabularnych wydzielane części, z których się rocznie w podatkach realnych rządowych kwotę 25 zł. nie opłaca, do związku gminnego przydzielone być mają, że przeto posiadłości takie, z których się kwota 25 zł. w podatkach realnych opłaca, mogą już stanowić przedmiot wykazu hypotecznego ksiąg gruntowych dla posiadłości tabularnych a to tem więcej, ile że posiadłość taka nadaje właścicielowi stosownie do ordynacyi wyborczej głos wirylny w kuryi mniejszych posiadłości, zważywszy jednak że uzyskanie zezwolenia c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego kilkumiesięcznego wymaga czasu, a ogólna ustawa hypoteczna nie daje dostatecznych środków, aby w czasie między zawarciem odnośnej umowy, a wniesieniem podania tabularnego ochronić nowonabywcę od szkody choćby przez to, że w międzyczasie na ciało szczepowe tabularne wejść mogą nowe ciężary hypoteczne, wnosi następny projekt ustawy pod uchwałą Wysokiego Sejmu.

Lwów dnia 15. listopada 1890.

Przewodniczący
Zoll w. r.

Sprawozdawca
Klemensiewicz w. r.

Ustawa

z dnia . . . . . uzupełniająca postanowienia ustawy krajowej z dnia 20. marca 1874. Nr 29. Dz. u. kr. o założeniu i wewnętrznem urządzeniu ksiąg hypotecznych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam.

§. 1.

Dla części składowych wydzielonych z posiadłości tabularnej może być osobny wykaz hypoteczny utworzony w księgach tabularnych, jeżeli roczna należytość w podatkach rządowych z tychże części najmniej 25 zł. w. a .wynosi, a strona w odnośnem podaniu tabularnem przedłoży dowód, że c k. Namiestnictwo i Wydział krajowy zgadzają się na utworzenie takiego wykazu.

W braku powyższych warunków dla takich wydzielonych części składowych utworzonym będzie nowe ciało hypoteczne w księgach gruntowych dla posiadłości nietabularnych

Gdyby jednak właściciel takiego nowego ciała w przeciągu jednego roku od daty zawarcia odnośnego kontraktu, przedłożyl zezwolenie c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego na utworzenie z tychżesamych części składowych nowego wykazu tabularnego, natenczas powyższe ciało hipoteczne może być na żądanie właściciela przeniesione do ksiąg hipotecznych tabularnych.

§ 2.

O ile zachodzą warunki przewidziane w §. 5 ust. kraj. z dnia 20 marca 1874. Nr. 29., mogą być posiadłości tabularne, lub wydzielone części składowe tychże, na żądanie właściciela wcielane albo do innego wykazu hypotecznego posiadłości tabularnej objętej tąż samą księgą gruntową, albo do wykazu hypotecznego księgi gruntowej dla posiadłości nietabularnych tejże samej gminy katastralnej, a to z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 6. lutego 1899. Nr. 18. Dz. p. p.

Pod tymi samymi warunkami mogą posiadłości nietabularne lub wydzielone z nich części składowe wścielone być do wykazu hypotecznego posiadłości tabularnej, jeżeli będzie wykazanem, iż równocześnie z tem wcieleniem lub też wcześniej wydzieloną została z tejże posiadłości tabularnej taka część, z którejby roczna należytość w podatkach rządowych realnych nie wynosiła o wiele niższą kwotę od tej, jaka przypada z posiadłości nietabularnej, wcielić się mającej.

Przed zezwoleniem na żądane wcielenie sąd właściwy zasięgnąć ma opinii c. k. Namiestnictwa i Wydziału krajowego.

§. 3.

Posiadłości tabularne, które w myśl ustawy krajowej z dnia 21. marca 1888 Nr. 41 Dz. u. kr. wcielone zostaną do związku gminnego, mają być przez właściwe sądy z urzędu wydzielone z ksiąg hypotecznych przeznaczonych dla posiadłości tabularnych a przeniesione do ksiąg hypotecznych obejmujących wykazy posiadłości nietabularnych tej samej gminy katastralnej.

W tym celu zawiadamiać będzie c. k. Namiestnictwo sądy kolegialne o każdem takiem prawomocnem wcieleniu posiadłości tabularnej do związku gminnego.

§. 4.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie zaraz po jej ogłoszeniu.

§. 5.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

L. S. 117/90.

Aleg. 181.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej z petycyi gminy i obszaru dworskiego w Pstrągowej, o wyłączenie tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Ropczycach a Sądu obwodowego w Tarnowie i przydzielenie do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie, c. k. Starostwa i c. k. Sądu obwodowego w Rzeszowie.

Wysoki Sejmie!

Z zastanowienia godną wytrwałością gmina Pstrągowa już od siedmiu lat stara się o to, aby przeniesioną została do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie, a c. k. Starostwa i Sądu obwodowego w Rzeszowie.

I tak w roku 1883 do L. 53.668 odmówił Wydział krajowy poparcia wniesionemu w tym względzie podaniu do Wysokiego Sejmu, a to na podstawie opinii Rady powiatowej w Ropczycach, która wykazała, że nie rzeczywista potrzeba, lecz namowa skłoniła gminę do wniesienia podania o przeniesienie.

Następnie, gdy gmina Pstrągowa wniosła powtórnie podanie do Wysokiego Sejmu w tej samej sprawie i podanie to uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. stycznia 1887 przekazane zostało Wydziałowi krajowemu do załatwienia, Rada powiatowa w Ropczycach, wezwana do dania swej opinii, nie zmieniła swojej poprzedniej uchwały, a przy badaniach nadto okazało się, że podpis jednego właściciela największego obszaru dworskiego w Pstrągowej na owem podaniu nie był prawdziwy, co spowodowało, że tenże jakoteż inni właściciele obszaru dworskiego, tudzież urząd parafialny wnieśli protest przeciw żądanemu wyłączeniu.

Z tych powodów i ze względu, że od czasu wyżpowołanej odmownej uchwały Wydziału krajowego w stosunkach miejscowych gminy Pstrągowej żadne zmiany nie zaszły, jakieby za uczynieniem zadość żądaniu gminy przemawiały, Wydział krajowy powtórnie uchwałą z 30. września 1887. L. 34.973 odmówił dalszego poparcia żądaniu gminy.

Gmina Pstrągowa następnie podaniem z dnia 28. lutego 1888. wniesionem do Wydziału krajowego i przedłożoną później jednogłośnie powziętą uchwałą Rady gminnej z dnia 6. czerwca 1888 r. razem z innemi gminami oświadczyła się za przyłączeniem jej do utworzyć się mającego nowego c. k. sądu powiatowego w Wielopolu, który ma się mieścić w granicach starostwa ropczyckiego, co też Wydział krajowy w przedłożonem sprawozdaniu do L 11819/89 uwzględnił.

Mimo to gmina Pstrągowa wniosła jeszcze jedną petycyę 27. września 1888 L. 330. do Wysokiego Sejmu z ponowną prośbą o przyłączenie jej do okręgu sądowego w Strzyżowie, a to

z tego powodu, że właśnie ustanowiono w Strzyżowie nowy urząd podatkowy, coby powiększyło dogodność mieszkańców w przynależności do pomienionego sądu. Z dotyczącej jednak d. 10 czerwca 1888 przez Radę gminną Pstrągowej jednogłośnie powziętej uchwały, jakoteż i z uchwały tej rady z dnia 6. czerwca 1888. wynika niewątpliwie, że gminie Pstrągowej na tem zależy, ażeby od sądu ropczyckiego o 23 kilometry oddalonego się odłączyć i do bliższego sądu być przyłączoną, a że nie była pewną losu swoich petycyj, która z nich będzie uwzględnioną, i czyli w Wielopolu zostanie nowy sąd powiatowy utworzony, przeto także o przyłączenie do okręgu sądowego w Strzyżowie starania czyniła.

Nad tą więc w dniu 27 września 1888 do l. 330 wniesioną petycyą przeszedł Wysoki Sejm na posiedzeniu w dniu 12 listopada 1889., do porządku dziennego z dołożeniem „na teraz“, co stosownie do motywów sprawozdania komisyi znaczyć miało, że dopóki sprawa utworzenia nowego sądu powiatowego w Wielopolu przez Wysoki c. k. Rząd rozstrzygniętą nie zostanie, o wyłączeniu gminy Pstrągowej i przydzieleniu jej do okręgu c. k. Sądu powiatowego w Strzyżowie, c. k. Starostwa i Sądu obwodowego w Rzeszowie nie może być mowy.

Zważywszy: że gmina Pstrągowa i obszar dworski tamże wraz z p. Stanisławem Wasilewskim, który poprzednio tylko warunkowo do prośby gminy Pstrągowej się przyłączał, tudzież wraz z urzędem parafialnym w Pstrągowej w ponownej petycyi z 16. października 1890 L. 117 naprowadzają nowe a uwzględnienia godne okoliczności;

zważywszy, że dotąd nie wiadomem jest, czyli Wysoki c. k. Rząd na utworzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w Wielopolu zwłaszcza wobec niejakiegoś pomnożenia sił sądowych się zgodzi, takowe na dalszy czas odłoży lub też wprost odmówi, w którym to ostatnim wypadku żądanie gminy Pstrągowej już wobec uchwały Wysokiego Sejmu z d. 12. listopada 1889 u c. k. Rządu popieraćby należało, — komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby dołożył starania w celu rychłego utworzenia przez c. k. Rząd nowego c. k. Sądu powiatowego w Wielopolu.

Lwów dnia 11. listopada 1890.

Przewodniczący
Zoll w. r.

Sprawozdawca
Klemensiewicz w. r.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1066/90.

Aleg. 182.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie petycyi gminy Markuszowa względem przeniesienia takowej wraz z obszarem dworskim z okręgu c. k. sądu powiatowego w Srzyżowie i c. k. starostwa rzeszowskiego do okręgu c. k. sądu powiatowego w Frysztaku i c. k. starostwa w Jaśle.

Wysoki Sejmie!

Z dochodzeń przez Wydział krajowy przeprowadzonych na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889. wynika co następuje:

Petycyonująca gmina Markuszowa z ludnością 451 głów oddaloną jest od Rzeszowa 37 kilometrów i na tej drodze ma do opłaty dwa myta drogowe i jedno kopytkowe, co razem wziąwszy dość znaczną kwotę za każdą podróż wynosi, gdy przeciwnie do Jasła ma Markuszowa tylko 23 kilometry drogi z opłatą jednego myta, również i c. k. sąd w Frysztaku jest dla rzeczonej gminy dogodniejszym.

Gdy więc za żądaniem gminy Markuszowej oświadczyły się: obszar dworski w deklaracyi z dnia 19. lutego 1890 r.; Rada powiatowa w Rzeszowie w uchwale swej z tej samej daty i c. k. Sąd krajowy wyższy w odezwie z dnia 7. października 1890 l. 12683 do Wydziału krajowego wystosowanej, i gdy nie ma żadnej przeszkody w zadośćuczynieniu słusznym żądaniom petycyonującej gminy, przeto zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, komisya prawnicza wnosi.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w myśl ustawy r dnia 11. czerwca 1878 (Nr 59 Dz. pp. ex. 1868) udziela c. k. Rządowi opinię iż pożytecznem będzie dla gminy i obszaru dworskiego w Markuszowej, aby przeniesione zostały z okręgu c. k. sądu powiatowego w Strzyżowie i c. k. starostwa w Rzeszowie do okręgu c. k. sądu powiatowego w Frysztaku c. k. starostwa w Jaśle.

Lwów dnia 14 listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Klemensiewicz w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. s. 1210/1890.

Aleg. 183.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej w sprawie reorganizacyi szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle.

Wysoki Sejmie!

Na mocy uchwały, powziętej przez Wysoki Sejm dnia 14. września 1888, Wydział krajowy przedłożył obecnie wnioski co do utworzenia szkoły wydziałowej żeńskiej w Jaśle a względnie co do przeistoczenia tamtejszej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej na szkołę wydziałową, połączoną z czteroklasową szkołą pospolitą i kursami uzupełniającymi.

Do wydatków, które na utrzymanie tamtejszych szkół ludowych wynoszą obecnie łączną sumę 5.864 zł., przybyłby według obliczenia przytoczonego w sprawozdaniu Wydziału krajowego nowy wydatek w kwocie 3.300 zł., który wobec tego, iż miejscowe prestacye, ustawą na gminę nałożone, wynoszą 969 zł. 87 ct., musiałby pokryty być wyłącznie z funduszu okręgowego, względnie krajowego.

Gmina ofiaruje na częściowe pokrycie tego wydatku 500 zł. rocznie, odwołując się do tego, że zwykłe jej dochody ograniczone są głównie tylko do dochodów z propinacyi miejskiej, że w ostatnich czasach musiała gmina miasta Jasła ponosić znaczne wydatki na wystawienie budynku sądowego i że wzrost miasta, spowodowany otwarciem sądu obwodowego i wybudowaniem kolei Rzeszów - Jasło, wkłada na gminę coraz to nowe obowiązki na cele sanitarne, bezpieczeństwa publicznego i t. d.

Wydział krajowy sądzi jednak, że skoro gmina miasta Jasła nie ma dotąd żadnych dodatków gminnych, należałoby na nią celem pokrycia zwiększonych wydatków na szkołę wydziałową żeńską nałożyć 1.000 zł. Wydział krajowy w sprawozdaniu swojem wychodził z tego założenia, że gmina postawiła już budynek gimnazyalny, atoli rzecz się ma inaczej, gdyż gimnazyum tamtejsze mieści się dotąd w najętym lokalu, a gmina musi obecnie celem postawienia budynku gimnazyalnego zaciągnąć pożyczkę na 80.000 zł., której zwrot nastąpić będzie mógł tylko przez rozpisanie dodatków do podatków.

Reprezentanci Jasła oświadczyli też, że żadną miarą przytoczonej powyżej kwoty 1.000 zł. nie mogliby przyjąć na siebie, zwłaszcza, że przecież i do utrzymywania kursów uzupełniających gmina przyczyniać się będzie musiała niemałym kosztem, że więc co najwięcej, mogliby przyjąć na gminę 700 zł.

Wobec tego, że różnica pomiędzy kwotą, żądaną przez Wydział krajowy, a kwotą ofiarowaną przez Reprezentacyę gminną, jest bardzo mała a sprawa założenia szkoły wydziałowej w Jaśle

pod względem społecznym bardzo ważna, komisya szkolna uchwaliła poprzeć żądanie gminy miasta Jasła i wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. 1. W miejsce dotychczasowej szkoły ludowej pospolitej żeńskiej w Jaśle, utworzoną zostaje w tem mieście z początkiem roku szkolnego 1891/2 czteroklasowa szkoła wydziałowa żeńska, połączona z czteroklasową szkołą pospolitą, tudzież z kursami uzupełniającymi, mianowicie z kursem praktycznym robót kobiecych i kursem teoretycznym dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej, a to w myśl załączonego jak A. statutu.

2. Wszystkie w art. XXIV. ustawy z d. 2. lutego 1885 (Nr. 29 Dz. u. kr.) wymienione wydatki na powyższą szkołę ponosić będzie gmina miasta Jasła z własnych funduszów.

3. Oprócz prestacyj dotychczasowych dobrowolnych i prestacyj ustawą nałożonych na pokrycie płac nauczycieli, gmina obowiązaną będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 700 zł. w. a. na płace nauczycieli zorganizowanej szkoły wydziałowej. Resztę wydatków na płace dyrektorów i nauczycielek powyższej szkoły ponosić będzie fundusz szkolny okręgowy, względnie krajowy.

4. Wydatki na utrymanie kursów uzupełniających teoretycznego i praktycznego, które przy powyższej szkole urządzić się mają, pokrywane będą z opłat szkolnych i dobrowolnych datków, a w w razie gdyby opłaty i datki te nie wystarczały, będzie reszta kosztów pokrytą także z funduszów gminnych.

II. Sejm uchwala załączony pod A. statut.

We Lwowie, dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Zoll.

Projekt statutu

szkoły wydziałowej żeńskiej połączonej z pospolitą, tudzież kursów nauki dopełniającej w Jaśle.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje Art. IX krajowej ustawy szkolnej z dnia 2. lutego 1885. (Nr. 28 Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające, teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną dyrekcyą. Tej samej dyrekcyi podlega zarazem czteroklasowa żeńska szkoła ludowa pospolita, połączona ze szkołą wydziałową.

§. 4.

Językiem wykładowym tak szkoły pospolitej jak i wydziałowej, tudzież kursów uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa obejmuje kurs nauki czteroletniej o 4 klasach.

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV. klasy szkoły ludowej pospolitej, lub pomyślny wynik egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych Art. VII. i IX. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885. będą także udzielane język francuski i nauka muzyki jako przedmioty nadobowiązkowe.

§. 8.

Nauka odbywać się będzie wedle planu naukowego, wydanego przez c. k. Radę szkolną krajową.

§ 9.

Grono nauczycielskie szkoły wydziałowej żeńskiej składa się z dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacyą do szkół wydziałowych. Rada szkolna okręgowa, a w razie wątpliwości Rada szkolna krajowa oznacza grupy kwalifikacyjne, do których uzdolnienie potrzebne mają wykazać kompetentki przy każdorazowem ogłoszeniu konkursu. Przytem należy tak postępować, ażeby wymaganiom planu naukowego co do rozkładu przedmiotów naukowych stało się zadość.

Kierownik ma się wykazać przynajmniej patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej mają posady stałe. Stanowisko katechety określa osobna ustawa. (Dz. ust. kraj. Nr. 71 z roku 1889).

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 urządza się kurs uzupełniający w kierunku teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej. Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielonego przez szkołę wydziałową i obejmować może następujące przedmioty:

a) Historyę literatury powszechnej z szczególnem uwzględnieniem literatury polskiej.

b) Historyę powszechną nowszych czasów.

c) Estetykę ze szczególnem uwzgędnieniem utworów ducha polskiego.

d) Wiadomości z 'hygieny, pedagogii, dydaktyki o ile są potrzebne w przyszłem powołaniu kobiety.

e) Naukę gospodarstwa domowego.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego robót kobiecych

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem, lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wydziałowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki przedstawiani corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej Remuneracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyretora na konferencye peryodyczne, celem omawiania kwestyj dotyczących kursu, a wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 16.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł., a oprócz tego z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę, wynoszącą miesięcznie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miescowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zniżenia opłaty, także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego; jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić 1/4 ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 17.

W myśl ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885 art. XI. urządza się kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

Kurs ten obejmować będzie oddział krawiectwa i oddział białego szycia, a mianowicie obejmuje oddział białego szycia:

a) Naukę kroju bielizny w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Ćwiczenia w szyciu ręcznem i maszynowem według najlepszych metod, z uwzględnieniem metody szalenfeldowskiej i poznanie towarów.

Odział krawiectwa obejmuje zaś:

a) Naukę kroju sukien w połączeniu z rysunkiem stosownym.

b) Wykonanie robót według najnowszych metod z uwzględnieniem nauki o kolorach i stylach, tudzież towaroznawstwa.

Oprócz tego mogą być na kursie praktycznym wykładane:

a) Rachunki kupieckie w połączeniu z buchalteryą.

b) Stylistyka handlowa.

c) Geografia handlowa.

§. 19.

Czas trwania tego kursu, tudzież liczbę godzin nauki, oznacza Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 20.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu z dostatecznym postępem szkoły wydziałowej, a także uczennice, które z takim postępem ukończyły tylko 4-klasową szkołę pospolitą lub wykażą wiadomości, odpowiadające tejże szkole, ale tylko pod tym warunkiem, że ukończyły 14-ty rok życia.

§. 21.

Etat sił nauczycielskich powyższego kursu t. j. liczbę nauczycielek, ich stanowisko (czy stałe, czy tymczasowe), ich płace i inne pobory, tudzież ich emeryturę uchwala Rada miejska i przedkłada do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej.

§. 22.

Warunkiem uzyskania posady jest świadectwo dojrzałości, uzyskane w seminaryum nauczycielskiem, oraz świadectwo z ukończonych z dobrym postępem kursów robót kobiecych w szkole fachowej.

Nauczycielki tak tymczasowe, jakoteż stałe mianuje w myśl art. 10. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. k. Nr. 16) na przedstawienie Rady miejskiej Rada szkolna okręgowa.

§. 23.

Przepisy dyscyplinarne, obowiązujące nauczycieli szkół ludowych stosują się także do nauczycielek na kursie robót kobiecych. Sprawy ich dyscyplinarne należą jednak do Rady szkolnej okręgowej, a tylko kara wymieniona w art. 24. lit. e. ustawy z dnia 1. stycznia 1889 (Dz. u. k. Nr. 16) zastrzeżoną jest orzeczeniu Rady szkolnej krajowej.

§. 24.

Uczennice kursu praktycznego składają na ręce dyrekcyi z początkiem każdego roku wpisowe 1 zł., a nadto z początkiem każdego miesiąca nauki opłatę w kwocie 2 zł. Opłaty te wpływają do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będą na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu praktycznego połączonych. Co do podwyższenia lub zniżenia, a względnie uwolnienia od połowy opłaty, obowiązują odnośne postanowienia §. 16. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 25.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo, stwierdzające postęp w naukach.

§. 26.

Rada szkolna krajowa może na żądanie Rady miejskiej w miarę potrzeby rozszerzyć zakres nauki na kursach uzupełniających, tak praktycznym jak teoretycznym, a przeto zmienić postanowienia zawarte w §§. 12. i 18. statutu.

§. 27.

Co do ingerencyi dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego stosuje się w zupełności §. 15. nadto obowiązaną jest dyrekcya do składania rocznych sprawozdań Radzie szkolnej krajowej za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, a względnie okręgowej.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się dnia 1. września, a kończy 30. czerwca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.

Aleg. 184.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o 72 petycyach rozmaitych gron nauczycielskich, Rad szkolnych miejscowych i wielu pojedynczych nauczycieli o poprawienie ich materyalnego bytu.

Wysoki Sejmie!

W powyższych petycyach domagają się grona nauczycielskie z rozmaitych wsi, miast i miasteczek, tudzież pojedynczy nauczyciele i nauczycielki poprawienia bytu materyalnego, prosząc bądź to o podwyższenie płac lub dodatków pięcioletnich, bądź o przyznanie dodatków osobistych lub drożyźnianych, bądź o przyznanie dodatków na mieszkanie w tych kategoryach szkół, w których ten dodatek ustawą nie jest przyznany, bądź o przeniesienie z posady młodszego na posadę starszego nauczyciela, bądź wreszcie o zrównanie płac nauczycielek z płacami nauczycieli w tej samej miejscowości, a często podania te poparte są osobnemi petycyami ze strony Rad szkolnych miejscowych.

Że byt materyalny naszego nauczycielstwa, szczególniej w małych miastach i po wsiach nie jest świetny, to najmniejszej nie podlega wątpliwości. Niestety stan finansów krajowych nie pozwala na żadną szerszą akcyę w tym kierunku, zwłaszcza, jeżeli zważymy, jak wielki ciężar spadł na fandusz szkolny krajowy skutkiem zaprowadzenia nowej ustawy z dnia 1 stycznia 1889 o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego w szkołach ludowych, w której dosyć znaczne polepszenie materyalnego bytu tego stanu zostało przeprowadzone.

Chcąc obecnie płace nauczycieli jakiejkolwiek miejscowości podnieść, albo dodatek na mieszkanie przyznać tym, którzy go dotąd nie mają, na to zmienićby potrzeba ustawę, a nawet, gdyby się rozchodziło o dodatki miejscowe, to i te na mocy artykułu 12 ustawy, obecnie obowiązującej, mogą być przyznane tylko uchwałą, powziętą przez Wysoki Sejm na propozycyę Wydziału krajowego, którą tenże przedłożyć ma po porozumieniu się z Radą szkolną krajową.

Komisya szkolna nie mogła przeto wchodzić w merytoryczny rozbiór wszystkich powyższych przydzielonych sobie petycyj, albowiem, jeżeliby wskazanem było zmienić obecną ustnwę w jakimkolwiek kierunku, musiałby przedtem efekt finansowy takiej zmiany najdokładniej być obliczony, a i te okoliczności, któreby przemawiały za przyznaniem dodatków miejscowych dla nauczycieli pewnej szkoły, muszą być poprzednio przez Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolaą krajową zbadane, aby potem wniosek odpowiedni Wysokiemu Sejmowi został przedłożony.

Z tych więc przyczyn komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wszystkie tegoroczne petycye rozmaitych gron nauczycielskich, Rad szkolnych miejscowych, pojedynczych nauczycieli i nauczycielek o polepszenie ich materyalnego bytu odstępuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby po zbadaniu okoliczności w nich przytoczonych w razie zachodzących szczególnych stosunków w pewnych pojedynczych miejscowościach, na podstawie drugiego ustępu artykułu 12, przedłożył odpowiedni wniosek na następnej sesyi sejmowej.

We Lwowie 19. listopada 1890.

Czartoryski *w. r.*
przewodniczący.

Zoll *w. r.*
sprawozdawca.

Aleg. 185.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o petycyi gminy miasta Brodów względem przeistoczenia tamtejszej żeńskiej szkoły ludowej siedmioklasowej na żeńską szkołę wydziałową.

Wysoki Sejmie!

Miasto Brody domaga się przez swoją reprezentacyę przeistoczenia istniejącej tamże żeńskiej szkoły ludowej siedmioklasowej na żeńską szkołę wydziałową, motywując żądanie swoje tem, że ludność miasta rzeczonego liczy obecnie 20000 dusz, że są tam różne urzędy, liczny garnizon wojskowy, wyższe gimnazyum i że w nierównie mniejszych miastach założono podobne szkoły.

Nie podlega żadnej wątpliwości, że okoliczności, przytoczone w petycyi miasta Brodów są prawdziwe i ważne, tudzież że urządzenie w tej właśnie okolicy żeńskiej szkoły wydziałowej byłoby z bardzo wielu względów rzeczą pożądaną i pożyteczną, jednakże zanimby komisya szkolna wystąpić mogła wobec Wysokiej Izby z wnioskami, sprawę tę ostatecznie załatwiającymi, musi znać dokładnie wysokość sumy, jaka będzie potrzebną nietylko dla zaprowadzenia 8-mej klasy, ale i dla przeistoczenia obecnie tu istniejących trzech klas wyższych (5-tej, 6-tej i 7-mej) na klasy szkoły wydziałowej, tudzież na zaprowadzenie kursów uzupełniających, teoretycznego i praktycznego. A ponieważ suma ta nie będzie małą, należy wejść, tak samo jak w innych miastach, z reprezentacyą miasta Brodów w rokowania względem przyjęcia na siebie zwiększonych kosztów utrzymania szkoły, albo w całości, albo w znaczniejszej ich części.

Komisya szkolna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową dokładnie zbadał, jakimi będą zwiększone koszta utrzymania żeńskiej szkoły ludowej w Brodach, gdyby ją przeistoczono na żeńską szkołę wydziałową z kursami uzupełniającymi tak praktycznym, jakoteż teoretycznym, aby następnie wszedł w rokowania z gminą powyższą względem przyjęcia na siebie tych kosztów, albo w całości albo w znaczniejszej ich części i odpowiedni wniosek przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów 15. listopada 1890.

Przewodniczący
Czartoryski w. r.

Sprawozdawca
Zoll w. r.

L. S. 1069/90.

Aleg. 186.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego w sprawie przeniesienia miejscowości Zapałów z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. Starostwa w Cieszanowie do okręgu c. k. Sądu powiatowgo i Starostwa w Jarosławiu.

Wysoki Sejmie!

Wedle wyniku dochodzeń Wydziału krajowego wniesiona przez mieszkańców wsi Zapałów petycya do Tronu o przeniesienie miejscowości tej z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. Starostwa cieszanowskiego do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Jarosławiu przedstawia się jako uzasadniona ze względu na znacznie mniejszą odległość Zapałowa od Jarosławia, względnie od Przemyśla, zadośćuczynieniu jednak petycyi tej stoi na przeszkodzie jeszcze ta okoliczność, iż w gminie katastralnej Zapałów znajduje się około 1600 morgów łąk, będących w posiadaniu 550 gospodarzy sąsiednich gmin i przysiółków powiatu sądowego lubaczowskiego, jako to: Bachory, Czeterboki, Ihnasze, Jalina, Lichacze, Lipina, Mokrzyca, Onyszki, Suchawola, Tereszki, Tomsy, Wólka Zapałowska i Zalesie, które to łąki są z tego tytułu wpisane do księgi gruntowej gminy katastralnej Zapałów. W razie więc przeniesienia tej księgi gruntowej do Jarosławia byłby utrudniony wymiar sprawiedliwości nie tylko dla mieszkańców tych ościennych gmin i przysiółków, lecz także i dla mieszkańców samego Zapałowa, szczególniej przy zawieraniu umów o sprzedaż, dzierżawę, lub jakiekolwiek obciążenia owych łąk, tudzież w sprawach spadkowych, awizacyjnych, prowizoryalnych i innych, wobec której to trudności i obok sprzeciwienia się właściciela obszaru dworskiego w Zapałowie jako właściciela zarazem znacznego w okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie położonego kompleksu dóbr Oleszyce, takiemu oderwaniu tej części kompleksu tego z pod jurysdykcyi właśnie wymienionego c. k. Sądu powiatowego, c. k. wyższy Sąd krajowy we Lwowie odezwą z dnia 26. listopada 1889 L. 21986 i Rada powiatowa w Cieszanowie uchwałą z dnia 3. czerwca 1890 do L. 560 oświadczyli się przeciw zadość uczynieniu tej petycyi.

Komisya prawnicza nie zapoznaje niedogodności dla mieszkańców wsi Zapałów połączonych z ich przynależnością do c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie, c. k. Starostwa w Cieszanowie i c. k. Sądu krajowego we Lwowie, a natomiast znacznej dla nich ulgi w razie ich przynależności

do c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Jarosławiu i c. k. Sądu obwodowego w Przemyślu, sądzi jednak, iż przed zadośćuczynieniem ich uzasadnionemu życzeniu należy usunąć wyżej wspomnianą zarówno ważną trudność co do księgi gruntowej gminy katastralnej Zapałów.

Zgodnie tedy ze sprawozdaniem Wydziału krajowego z dnia 25 września 1890 L. 31964 komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nie uznając na razie potrzeby przeniesienia miejscowości Zapałów z okręgu c. k. Sądu powiatowego w Lubaczowie i c. k. Starostwa w Cieszanowie do okręgu c. k. Sądu powiatowego i Starostwa w Jarosławiu, nad sprawą tą przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 14 listopada 1890.

Przewodniczący
Zoll w. r.

Sprawozdawca
Rożankowski w. r.

L. S. 1.145/1890.

Aleg. 187.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu dnia 18. listopada 1889 w załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o szkołach i folwarku w Dublanach, powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności dotyczących się krajowych szkół rolniczych w Dublanach i folwarku dublańskiego z dnia 24. września 1889 l. 41.067.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nieprzekraczającym kwoty 6.100 zł. i upoważnia Wydział krajowy do użycia na cel powyższy sumy 3.000 zł. w r. b. z funduszu za zniesienie propinacyi Dublanom przypaść mającego.

3. Sejm zgadza się na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w roku 1890 kosztem nieprzekraczającym 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelniczego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyi w kwocie najmniej 12.000 zł. i przyczynić się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł.

4. Na wypadek dopełnienia przez c. k. Rząd warunku pod 3., Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł. spłacalnej przez amortyzacyę i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanego na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenie gorzelni w Dublanach.

Nadto uchwalił Wysoki Sejm rezolucyę:

I. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby roztrząsnął powody, dla których zachodzą trudności w uzupełnieniu ubytków, powstałych w gronie profesorów w Dublanach i obmyślił środki zaradcze a ewentualnie przedłożył odpowiednie wnioski.

II. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby zbadał, o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya nad urządzeniem podobnych instytutów obcokrajowych i zdał sprawę z tych dochodzeń na najbliższej sesyi sejmowej.

III. Wzywa się Wydział krajowy, ażeby z c. k. Rządem prowadził rokowania o podniesienie dotacyi rocznej na kurs gorzelniczy przy gorzelni mającej się urządzić w Dublanach do kwoty 2.000 zł. w. a.

Jedne z tych uchwał i rezolucyj tyczą się szkoły, inne odnoszą się do folwarku; odpowiednio temu podziałowi pierwsza część sprawozdania Wydziału krajowego obejmuje wszystko co zostało dokonanem odnośnie do uchwał i rezolucyj dotyczących szkoły, druga część zajmuje się sprawami folwarku.

Komisya gospodarstwa krajowego postępując tym samym tokiem, przedkłada Wysokiej Izbie następujące sprawozdanie:

Sprawy szkolne.

1. W sprawach szkoły zapadła na posiedzeniu 18. listopada 1889 uchwała polecająca Wydziałowi krajowemu postawienie domu mieszkalnego dla profesora w Dublanach kosztem nieprzekraczającym kwoty 6.100 zł. i użycia na ten cel 3.000 zł. z funduszu uzyskanego za zniesienie propinacyi.

Uchwałę tę wykonał Wydział krajowy; budynek już jest na ukończeniu, budowa jest prowadzoną w własnym zarządzie, koszt nie przekroczy według wszelkiego prawdopodobieństwa granic mu wskazanych.

Na pokrycie tej kwoty upoważniony był Wydział krajowy podnieść 3.000 zł. z ekwiwalentu przypadającego Dublanom za zniesione prawo propinacyi; pozostaje więc jeszcze do pokrycia 3.100 zł., których pokrycie proponuje Wydział krajowy z tego samego funduszu, a o ile uzyskana z ekwiwalentu kwota nie wystarczy, prosi o otwarcie kredytu.

Rachunek przedstawia się w dość ścisłem przybliżeniu w następujący sposób:

Ekwiwalent wynosi 5.750 zł. imiennej wartości w obligacyach winkulowanych. Wydział krajowy po uzyskaniu dewinkulacyi spodziewa się sprzedać obligacye po kursie 92% i otrzymać za nie gotówkę 5.290 zł. Z tej kwoty już uchwałą zeszłoroczną jest upoważnionym Wydział krajowy powziąć na budowę 3.000 zł. Na pokrycie niepokrytej reszty w kwocie 3.100 zł. prosi Wydział o upoważnienie wzięcia pozostające jeszcze z ekwiwalentu 2.290 zł. i o kredyt do wysokości 810 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego uważa przedłożony projekt pokrycia wszystkich z tej budowy wynikłych kosztów za uzasadniony i odpowiednie wnioski przedstawia Wysokiej Izbie do przyjęcia.

Tyle jedynie z spraw dotyczących szkół dublańskich było przekazanych Wydziałowi krajowemu w zeszłorocznej sesyi drogą uchwał; o wiele ważniejsze obejmowały przyjęte rezolucye.

2. Pierwsza z tych rezolucyj poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał powody, dla których zachodzą trudności w znalezieniu sił naukowych dla obsadzenia posad profesorskich w Dublanach i obmyślił środki zaradcze a ewentualnie przedłożył odpowiednie wnioski.

Celem załatwienia tego polecenia zasięgnął Wydział krajowy rady kuratoryi i zawezwał dyrekcyę szkół do dania swej opinii.

Tak ze sprawozdania kuratoryi jak z relacyi dyrekcyi wynika, że główny, a właściwie jedyny powód, że tak trudno uzupełniać powstające w gronie profesorów dublańskich luki, leży w tem, że wysokość płac, jakie się daje tym profesorom, nie stoi we właściwym stosunku do pracy i do kwalifikacyi od nich wymaganych.

Od profesorów nauk zasadniczych wymaga się kwalifikacyi tych samych, jakich potrzeba do uzyskania posady profesorskiej przy wyższych państwowych zakładach; od profeso-

rów nauk zawodowych żądamy, ażeby ukończyli studya w wyższej szkole rolniczej, zdali wszystkie egzamina, kształcili się co najmniej przez dwa lata w przedmiocie specyalnie obranym i byli obeznani z praktyką rolniczą; profesorowie działów praktycznych muszą posiadać zupełną praktykę gospodarską i znać gospodarstwa w kraju i zagranicą. Słowem ubiegający się o posadę profesorską w Dublanach młody człowiek, musi nietylko tyle pracować, ile profesor każdego innego równorzędnego państwowego zakładu, aby uzyskać odpowiednie kwalifikacye; on musi dla swego przygotowania o wiele więcej drogiego poświęcić czasu, dłużej czekać na posadę.

Nietylko jednak uzyskanie kwalifikacyi jest dla profesora w Dublanach mozolniejsze, jest on nadto i cięższymi obarczony obowiązkami, bo gdy liczba godzin wykładowych w wyższych instytutach państwowych dosięga 10ciu tygodniowo, profesorowie w Dublanach mają przeciętnie 14 godzin wykładów i ćwiczeń.

Wynagrodzenie wszakże przy tej samej trudności uzyskania kwalifikacyi a czasem może cięższej, przy większem obarczeniu obowiązkami, jest w Dublanach szczuplejsze, a co dotkliwsze, po pracy całego życia, emerytura o wiele skromniejsza.

Profesorowie szkoły politechnicznej lub szkoły weterynaryi, zatem zakładów równorzędnych z wyższą szkołą rolniczą, pobierają stałej płacy 1.800 zł., dodatek aktywalny 480 zł., mają prawo do pięciu dodatków kwinkwenialnych po 200 zł. Zaraz więc na początek otrzymują 2.280 zł., po 25 latach służby dochodzą do płacy 3.280 zł. i mogą uzyskać emeryturę w wysokości 2.800 zł.

Natomiast profesor w Dublanach pobiera 1.300 zł. pensyi, dodatku aktywalnego 140 zł. i ma prawo do trzech tylko pięcicleci po 200 zł. Na początek dostaje on zatem 1.440 zł. czyli 840 zł. mniej, po 15 latach służby dojść może do 2.040 zł, dalej płaca nie wzrasta, tak że po 25 latach służby pobiera on 1.240 zł. mniej aniżeli tamci profesorowie, a w ślad tego ma prawo do emerytury o 900 zł. niższej, bo tylko 1.900 zł. wynoszącej.

Dyrektor nawet w Dublanach pobiera na początek tylko o 80 zł. więcej aniżeli profesor innych równorzędnych zakładów, a po 25 latach pracy dochodzi do emerytury 2.600 zł. t. j. 200 zł. niższej.

Nadto wszystko nie zależy zapominać, jak o wiele w trudniejszem położeniu znajdują się profesorowie szkoły na wsi umieszczonej pod względem możności dania dzieciom wychowania, trudność, która wolnem pomieszkaniem nigdy nie może być zrównoważoną.

Nie potrzeba rozwodzić się szerzej nad tymi stosunkami, aby dowieść, że w obec nich wszelkie zabiegi, ażeby zastęp nauczycielski w Dublanach i nowemi siłami wzmacniać i i uzupełniać musiały okazać się płonnymi. Chcąc więc w myśl rezolucyi uchwalonej przez Wysoką Izbę roku zeszłego skuteczny zaradczy przeciw temu złemu podać środek, przedkłada Wydział krajowy Wysokiej Izbie zmiany w etacie płac profesorów. Wydział proponuje dwie ich kategorye, mianowicie: ma być 3 posady profesorskie z poborem sekretarza Wydziału krajowego, 3 zaś z płacą koncepisty, obok wolnego pomieszkania i prawa do trzech dodatków pięcioletnich po 200 zł.

Wyrażając rzecz cyfrowo, byłoby na przyszłość 3 profesorów pobierających rocznej pensyi 2.000 zł.. 360 zł. dodatku aktywalnego z prawem do 3 pięcioleci po 200 zł.; 3 innych pobierałoby 1.300 zł. z dodatkiem aktywalnym 240 zł. z tem samem prawem do pięcioleci. Porównując te zmienione płace z płacami zakładów rządowych wypada, że profesor szkoły dublańskiej o większej płacy pobierałby zaraz z początku o 80 zł. więcej, miałby atoli w skutek mniejszej ilości pięcioleci, które przy wymierzeniu emerytury zawsze w rachunek brane bywają, po 25 latach służby emeryturę niższą o 200 zł., zaś profesor o niższej płacy pobierałby 740 zł. mniej i miał jak dotąd emeryturę skromniejszą o 900 zł.

Wychodząc z przekonania, że jedną z przewodnich myśli zeszłorocznej rezolucyi Wysokiej Izby było wskazanie Wydziałowi krajowemu, iż ma się starać o przygarnianie i podchowywanie młodych sił nauczycielskich, uważał Wydział krajowy za niezbędne wprowadzić pewne zmiany i w etacie adjunktów.

Są to młodzi ludzie rozpoczynający zawód nauczycielski, którzy winni mieć jeżeli nie doświadczenie to uzdolnienie i kwalifikacye profesorskie, a mimo tego długie lata muszą nieraz czekać, nim mogą osiągnąć posadę i płacę profesora, — należy im dać zachętę do zawodu, a nie pozwolić na zmrożenie zapału do niego, brakiem wszelkiego widoku przed sobą. Dotąd pobierał adjunkt 800 zł bez żadnych praw i dodatków, na przyszłość zamierza Wydział krajowy przeznaczyć dla nich płace 1.000 zł. z dodatkiem aktywalnym 200 zł. i trzema pięcioleciami.

Naturalnym porządkiem rzeczy podwyższając płace profesorów reguluje Wydział krajowy także dotacyę dyrektora. Zamiast 2.000 zł. stałej płacy pobierałby 2.400 zł., zamiast 3 kwinkweniów po 200 zł. 3 po 300 zł., dodatek aktywalny pozostałby jak dotąd 360.

Na razie zmiana ta w budżecie się nie odbija bo dyrektor ma już nabyte 2 pięciolecia po 200 zł., które traci tą regulacyą.

Effekt tych zmian w budżecie na rok 1891 w porównaniu z preliminarzem przedłożonym na tenże rok byłby następujący.

W obecnym preliminarzu ma być płaconym:

Dyrektor pensya	2.000	zł. w.	a.
dodatek aktywalny . . .	360	„ „	„
2 pięciolecia	400	„ „	„
6 profesorów à 1.300 zł. . .	7.800	„ „	„
2 pięciolecia à 600 zł. . .	1.200	„ „	„
2 „ à 400 „ . .	800	„ „	„
6 dodatków aktyw. à 140 .	840	„ „	„
2 adjunktów à 800 zł. . .	1.600	„ „	„
dodatek osobisty dla prof.	300	„ „	„
„ „ dla adjunkt.	200	„ „	„
Razem . .	15.500	zł. w.	a.

Według proponowanej zmiany etatu należy wstawić:

Dyrektor pensya	2.400	zł. w.	a.
dodatek aktywalny . . .	360	„ „	„
3 profesorów pensya à 2.000 zł.	6.000	„ „	„
3 dodatki aktywalne à 360 zł.	1.080	„ „	„
3 profesorów płaca à 1.300 zł.	3.900	„ „	„
3 dodatki aktywalne à 240 zł.	720	„ „	„
2 adjunktów á 1000 zł. . .	2.000	„ „	„
2 dodatki aktywalne à 200 zł	400	„ „	„
1 profesor dodatek osobisty .	500	„ „	„
Razem . .	17.360	zł. w.	a.

czyli 1.860 zł. więcej.

Zwyżka ta przez 5 lat nie dozna zmiany; po 5 latach przypadnie wstawić w budżet pierwsze zasłużone pięciolecia, które jednak w pewnej mierze wzrastałyby same przez się w jakimkolwiek etacie.

Wprowadzając te zmiany w etat szkolny zasiągał Wydział krajowy jak zwykle przy wszystkich ważniejszych sprawach tyczących szkół opinii kuratoryi. Kuratorya uznała za potrzebne zmiany dalej idące, domagała się zrównania wszystkich płac profesorów dublańskich z płacami profesorów szkoły politechnicznej. Komisya gospodarstwa krajowego nie idzie w swych zapatrywaniach tak daleko i sądzi, że projekt Wydziału krajowego czyni zadość słusznym wymaganiom, i wpłynie korzystnie na przyszłość, sądzi jednak, że w zestawieniu tego całego programu zwiększonych lub uregulowanych płac, nie jest wziętą w rachunek jedna bardzo ważna okoliczność, której lekceważyć nie należy, a która w kwestyi, o którą właśnie chodzi, nie jest bez znaczenia. W rządowych instytutach można się dosłużyć pięciu kwinkweniów, w krajowych dajemy tylko trzy. Pod tym względem niestawiając odrębnego wniosku uważa komisya, że słuszność wymaga wprowadzenia zmiany.

O ile zmiana taka zaciężyć może w przyszłości na budżecie, trudno obrachować, na każden sposób obciążenie nie będzie znaczące, nie przekroczy pewnych granic i tak nie bardzo rozległych, naturą rzeczy określonych a uczyni zadość uczuciu sprawiedliwości i ulży najcięższej trosce ludzi żyjących z umysłowej nie bardzo lukratywnej pracy. Nie należy zapominać, że pięciolecia jako zwiększenie pensyi wchodzą w rachunek przy wymierzaniu emerytury, że zatem podniesiona ich liczba będzie nietylko podniesieniem o pewną kwotę płacy profesora, przy schyłku jego zawodu, będzie ona zabezpieczeniem znośniejszej egzystencyi w epoce życia, kiedy siły nie pozwalają już żadnej podejmować pracy, a wydatki bywają największe. Wychodząc z tego punktu zapatrywania, uważa też komisya gospodarstwa krajowego, że jeżeli się uznaje potrzebę zabezpieczenia losu niejako przyszłych pokoleń, sprawiedliwość wymaga, aby tą samą miarą coś odmierzyć i obecnym.

Rachunek wykazuje, że obecnie pracujący starsi profesorowie co do emerytury prawie żadnego polepszenia nie doznają z prostej przyczyny, że tracą kwinkwenia, a wysłużyć ich jeszcze kilka nie wiele mają widoku W przyszłości profesor obejmujący posadę dosłużyć się może emerytury 2.600 zł., starszym profesorom, którzy się znajdą w kategoryi wyższych posad emerytura zaledwie o 100 od obecnej się zwiększy; jeden zaś, który zostaje w niższej kategoryi a któremu dodatkiem osobistym przychodzi wyrównywać ubytek pięcioleci, wprost utraca z emerytury 500 zł. w. a.

Odpowiednio do tych wywodów, przychylając się zresztą w całości do wniosków Wydziału krajowego, wprowadza komisya gospodarstwa krajowego pewne ich modyfikacye, które poważa się Wysokiej Izbie do przyjęcia przedstawić.

Drugą rezolucyą wezwał Wysoki Sejm Wydział krajowy, ażeby zbadał, o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya nad urządzeniem podobnych instytutów obcokrajowych i zdał sprawę z tego na najbliższej sesyi sejmowej.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje, że Wydział krajowy wywiązał się z tego zadania z uznania godną troskliwością, nietylko zasięgał rady kuratoryi, nietylko żądał szczegółowych sprawozdań od Dyrekcyi, postarał się o zbadanie organizacyi wszystkich ważniejszych zakładów naukowych we Francyi, w Niemczech i Szwajcaryi. Do tego kroku widział się Wydział krajowy zobowiązany nie tylko w skutku powziętej na Sejmie rezolucyi i uwag poczynionych w sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego, lecz także wskutek uwag komisyi budżetowej, które kulminowały w zapytaniu „czy i o ile Wydział rolniczy przy wszechnicy może zastąpić wyższą szkołę rolniczą z organizacyą szkoły dublańskiej w przysposobieniu uczniów do zawodu administratora wielkiego lub właściciela większego gospodarstwa wiejskiego“.

W wyniku tych badań przyszedł Wydział krajowy do przekonania, że szkoła wyższa w Dublanach jest w obec instytutu krakowskiego potrzebną i że pożyteczną będzie organizacya tej szkoły na podstawie wprowadzenia internatu, że taki internat, na wzór wielu zwiedzanych

wprowadzonym być może i stawia wniosek polecenia wypracowania przygotowawczych planów i kosztorysów dla przedłożenia ich na przyszłej sesyi sejmowej.

Komisya gospodarstwa krajowego badając sprawozdanie Wydziału krajowego i odnośny do tej części jego wniosek, musiała wobec tak daleko idących zamiarów, na wstępie postawić sobie dwa pytania, od których zawisło załatwienie. Pierwszem jest, czy wyższa szkoła w Dublanach ma racyę bytu wobec utworzonego studyum rolniczego w Krakowie przy uniwersytecie, drugiem czy, jeżeli jej utrzymanie jest wskazanem, ma ona być zorganizowaną, i jak ma być zorganizowaną?

Odpowiedź na pierwsze pytanie, mogłaby być przedmiotem tomowych rozpraw; szerokie traktowanie rzeczy, nie może być zadaniem komisyi gospodarstwa krajowego, obowiązkiem jej jest jednak, choć kilku słowami dotknąć kwestyi, zarysować swoje pod tym względem zapatrywania.

Od lat kilku, można powiedzieć nawet od chwili przyjęcia szkoły dublańskiej w zarząd krajowy, dawały się słyszeć głosy w Sejmie i po za Sejmem, że należy tamże unikać zbytniego rozszerzenia granic nauk teoretycznych, że nie dążąc do zniżenia poziomu nauk należy dać im charakter praktyczny; utrzymywano, że z Dublan nie ma wychodzić kandydat na katedry profesorskie, że tam ma się kształcić właściciel dóbr, który w przyszłości ma gospodarzyć na swoim mniejszym lub większym majątku; rządca, który ma administrować rozleglejsze dobra. Ani jeden, ani drugi nie potrzebuje przyswajać sobie nauk zasadniczych w tej rozległości wszechstronnej, jakiej wymaga zawód profesora; potrzebują tylko tyle z nich umieć, aby mogli gruntownie rozumieć te ich działy, które mają związek z rolnictwem, aby byli w możności z jasnem zrozumieniem czytać każdą naukową książkę swego zawodu, ocenić i rozwiązać każde nasuwające się do wykonania zadanie; głównem zresztą powołaniem szkoły winno być, zwracanie przeważnie nauki w kierunku praktycznym, najsilniejszy nacisk kłaść na ćwiczenia, na demonstracye wobec przedmiotu demonstracyjnego, wobec gospodarstwa takiego, z jakiem uczeń kiedyś w życiu spotkać się ma. Nie pominięto i tej wskazówki, że szkoła rolnicza nietylko ma udzielać nauki, ona ma naginać wychowanie ucznia do przyszłego jego zawodu, budzić energię, zamiłowanie pracy, kształcić zmysł obejmowania całości, wyrabiać baczny wzrok na wykonanie szczegółów.

Można na tę lub ową stronę takiego zapatrywania mniej lub więcej się chylić, zanadto do jednej lub drugiej strony przywiązywać znaczenia, na takie jednak pojęcie ogólne o zadaniu szkoły wyższej rolniczej, każdy godzić się będzie. Taką powinna być szkoła w Dublanach; tem przekonaniem jest także przejętą komisya gospodarstwa krajowego i z tego właśnie przekonania wychodząc twierdzi, że ani akademia rolnicza o uniwersytet oparta, ani szkoła średnia tym wymaganiom odpowiedzieć nie mogą, i że przez obniżenie szkoły dublańskiej do charakteru szkół średnich, powstałaby dotkliwa luka w ustroju stopniowym zakładów naukowo rolniczych.

Jeżeli się lękano zawsze, że Dublany zanadto się wspinają do nauki dla nauki, że dla jej teoretycznego wykładu zaniedbują praktykę, to stanowczo twierdzić można, że na akademii ten kierunek teoretyczny jeszcze wybitniejszy wyraz znaleść musi, a nawet znaleść powinien. Cel tego wymaga; charakter uniwersytecki, otoczenie wysoko naukowe, zamknięcie miejskie; atmosfera którą ona oddycha, to za sobą prowadzi.

Z relacyi podróży, odbytej przez profesora uniwersytetu w Krakowie p. Janczewskiego, łącznie z profesorem z Dublan p. Godlewskim, jasno występuje, że taki obrót wzięła nauka na oddziałach agronomicznych uniwersyteckich w Niemczech, taki zarysuje się i u nas, a jeżeli już słyszymy, że praktyka odbywana po ukończeniu studyów nie jest tam dostateczną korektywą, tem mniej będzie nią u nas.

Akademie w ogóle, kształcą z małymi wyjątkami te się wszędzie znaleść muszą, dokładnie ludzi do zawodu nauczycielskiego, przygotowują przyszłych profesorów, wydają nielicznych gospodarzy, pionierów wiedzy rolniczej, rozwijają naukę rolniczą; do przeciętnych potrzeb zastępu zwykłych gospodarzy czy to samoistnych, czy administratorów większych dóbr one nigdy nastroju zastosować nie zdołają.

Że szkoły niższe temu zadaniu nie podołają, że ono jest inne, chyba dowodzić nie potrzeba, — do spełnienia tego zadania są powołane tylko szkoły wyższe, na wsi położone, dobrze urządzone, dobrze uorganizowane, w którychby stosunek rozległości nauk teoretycznych do wymagań praktyki był dobrze rozważony i odpowiednio potrzebie unormowany.

Taką szkołą powinna być szkoła dublańska a skoro komisya gospodarstwa krajowego utrzymanie jej za wskazaną potrzebę uznaje, nasuwa się drugie pytanie, czy i jak należy ją zorganizować?

Od lat wielu nie było w przedmiocie tych szkół jednego sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego, któreby tej kwestyi z mniejszym lub większym naciskiem nie dotknęło; od początku objęcia szkoły przez kraj, w każdem sprawozdaniu, snuje się myśl wprowadzenia internatu, lub też bodaj domów mieszkalnych dla uczniów; w każdem jest jakaś rezolucya polecająca przygotowanie planu lub programu; a jeżeli myśl ta znajdowała wyraz tylko w rezolucyach, jeśli do stanowczego nie podniosła się wniosku, przyczyną była piekąca potrzeba stawiania innych budynków lub też brak jasno obmyślanego planu organizacyi a nareszcie niezbyt jaskrawo rysująca się konieczność bardzo wysokiego nakładu.

Obecne położenie zmieniło się nieco. Budynki potrzebne już są wykończone, zasady które mają przewodniczyć reorganizacyi obszernem studyum wyjaśnione, a nareszcie powiedzmy otwarcie, konieczność wskazaną.

W stosunki szkolne wkradł się niestety w ostatnich latach rozstrój, który dłużej bez niebezpieczeństwa dla zakładu cierpianym być nie może. Pośrednich do tego przyczyn było bardzo wiele, nie tu miejsce nad niemi się rozwodzić; najbliższą i bezpośrednią jest brak władzy nad licznie zgromadzoną w jednem miejscu młodzieżą, który dyrekcyę i profesorów wszelkiego pozbawiał wpływu i nieograniczona wolność, która pozwalała nadużywać swobody, która z ujmą dla nauki dozwalała zajmować się sprawami, nie stojącemi w żadnym związku z powołaniem ucznia.

Po skończeniu szkół, wzbogacony zdobytą wiedzą ma uczeń prawo wybierać sobie zakres działania, na jaki sądzi, że siły jego intellektualne starczą; póki jest w szkole, a szczególniej szkole specyalnej, nie wolno mu mieć innego celu przed sobą, po za naukę, a przedewszystkiem nie wolno opierać się zarządzeniom dyrekcyi, nie wolno swobodnie marnować drogiego w młodości czasu, nie wolno siać koło siebie rozprzężeń i nieładu. Z szkoły rolniczej rozchodzą się po kraju młodzi ludzi, przyszli administratorowie swojej lub cudzej własności, którzy mają być wzorem pracy, porządku i ścisłości wykonania; nie będzie nim kto niewłożony do pracy, porządku i ścisłości; będzie krzewicielem nieładu i rozluźnienia.

Możność usunięcia ze szkoły tych niezdrowych stosunków widzi komisya gospodarstwa krajowego tylko w urządzeniu internatu, i tem śmielej do niego przystępuje, że mając przed sobą wzory doskonałej w tym rodzaju organizacyi wyższych szkół we Francyi, przyszła ze sprawozdania profesorów zwiedzających instytuta naukowe rolnicze za granicą do przekonania, że na podstawie internatu odpowiednio urządzone zakłady, większy pożytek w szerzeniu po kraju wiedzy agronomicznej przynoszą, aniżeli niemieckie, na wysokim poziomie stojące, przy uniwersytetach tworzone akademie.

Nic nie przeszkadza, ażeby w wykonaniu trzymać się dość ściśle tych przez tyle lat wypróbowanych wzorów, modyfikując je ile wskaże konieczność według miejscowych stosunków, z jedną bardzo doniosłą zmianą spowodowaną wyjątkowemi okolicznościami. Nie należy przy-

puszczać do nauki uczniów po za internatem stojących, tak zwanych externów, przynajmniej przez rok jeden, później zrobić wypada przyjęcie externistów zależnem od podania prośby do Wydziału krajowego i specyalnego jego pozwolenia dla każdego pojedynczego ucznia.

Zaprzeczyć się nie da, że urządzenie internatu tylko ze znacznym nakładem na wstępie i podniesieniem kosztów na przyszłość wprowadzić można. Komisya gospodarstwa krajowego nie jest dziś w możności przedstawić Wysokiej Izbie w ścisłych cyfrach dokładnego obliczenia, zdaje się jednak, że nie wiele odstąpi od rzeczywistości, jeżeli powie, że budynek dla 40-tu uczniów, bo taki będzie potrzebny, ma z urządzeniem kosztować 45.000 zł.

Roczny wydatek na zarząd i utrzymanie tych uczniów trudniejszy do obliczenia, bo za wiele drobnych szczegółowych dziś nie dość określonych czynników nań się składa. Po potrąceniu opłat nie powinien on być bardzo wysoki.

Choć to poważny wydatek, komisya gospodarcza krajowa twierdzi, że uchylać się od niego nie należy. Wydatkiem tym uzdrowi się wewnętrzne stosunki szkoły a wprowadzi zmianę, która może i po za ścianami jej zbawiennie oddziałać.

Urzeczywistnienie projektu wymagać będzie dłuższego czasu; dopiero na przyszłą sesyę sejmową może Wydział krajowy wnieść plany budowy, kosztorysy, program statutu i regulaminu; przed dwoma laty budowa ukończoną być nie może, zaledwie na trzeci da się zamieszkać. Z tego powodu budżet jednorazowo obciążonym być nie potrzebuje, na lat kilka wydatek może być rozłożonym, na teraz wystarczy otworzony Wydziałowi krajowemu kredyt na 10.000 zł., aby mógł zarządzić wypracowanie planów i przygotować takie materyały do budowy, na które ewentualne zmiany w projekcie nie wywierają wpływu.

Wobec tego, że zwłoka tak długa w zaprowadzeniu nowego porządku uniknąć się nie da, a stosunki szkoły takie, jakie są teraz, dłużej cierpiane być nie mogą, komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że na ten przejściowy przeciąg czasu prowizoryczne zaradcze środki przedsięwzięte być muszą, że w obecnie obowiązującym statucie i regulaminie doniosłe zmiany wprowadzić należy, mianowicie pod względem dyscyplinarnym wymagań examinowych i warunków przyjęcia; nie chęć zwiększania frekwencyi, wymaganie uzdolnienia odpowiedniego i przymiotów moralnych winny ich być charakterystyką.

Odpowiednie wnioski poważa się się komisya gospodarstwa krajowego przedłożyć Wysokiej Izbie w końcu sprawozdania.

W dalszym ciągu zdaje Wydział krajowy sprawę z rozmaitych mniej ważnych czynności tyczących się szkół w Dublanach. Sprawozdanie to obejmuje zmiany w obsadach posad nauczycielskich, podnosi zachodzące trudności w wynalezieniu odpowiednich osobistości i uwiadamia o różnych drobnych zarządzeniach. Wszystko zostało dokonane z wiedzą kuratoryi. Komisya gospodarstwa krajowego uznaje te zarządzenia za uzasadnione, zarazem jednak ponownie podnieść musi, że stan wynikły z niedostatku sił jeszcze się zaostrzył ubytkiem Dra Olearskiego, którego powołano na katedrę w lwowskiej szkole politechnicznej i że w braku profesorów Wydział krajowy docentami wyręczać się musi, co niezawodnie na korzyść nauki nie wychodzi. Komisya gospodarstwa krajowego żywi nadzieję, że wskutek wniosków niniejszego sprawozdania odnośnych do etatu, jeżeli je Wysoka Izba uchwalić raczy, stan ten jeżeli nie odrazu, to przynajmniej powoli zmienić się może.

W rozkładzie nauk wprowadzono pewne zmiany na korzyść kierunku praktycznego, zmniejszono o 9 godzin ilość przeznaczonych na nauki zasadnicze, o dwie powiększono wykłady nauk hodowli i znawstwa zwierząt pożytecznych i szkodników rolnictwa; resztę przeznaczono na ćwiczenia.

Zmiana ta wprowadzona przed samem rozpoczęciem kursu nie została więc w sprawozdaniu podaną do wiadomości.

Z żalem zaznacza komisya gospodarstwa krajowego, że o szkole dozorców w sprawozdaniu nie ma żadnej wzmianki. Komisyi gospodarstwa krajowego wiadomo jednak, że ona rozwija się na tych samych zasadach dalej i z pożytkiem kraju.

Folwark.

Odnośnie do spraw folwarku powziął Wysoki Sejm dwie uchwały; pierwszą zezwolił na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach kosztem nieprzekraczającym 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelniczego na szkołę gorzelniczą pod warunkiem, że c. k. rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyę najmniej 12.000 zł., przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł.; drugą upoważnił Wysoki Sejm Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł. spłacalnej przez amortyzacyą i użycia tego funduszu na pokrycie kosztów budowy tej gorzelni.

Ministeryum zapewniło żądany bezzwrotny zasiłek i przyrzekło roczną subwencyę na utrzymanie szkoły w kwocie 1.500 zł., o wyjednaniu sankcyi dla uchwały pozwalającej na pożyczkę udał się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa. Będąc w posiadaniu tych dwóch zapewnień c. k. rządu a nadto mając asygnatę na kwotę 4.000 zł. jako częściową zaliczkę na poczet zasiłku przyrzeczonego, a zatem widząc spełnione warunki, od których Wysoki Sejm uczynił zależnem rozpoczęcie budowy, postanowił Wydział krajowy przystąpić do niej. Przed rozpoczęciem zwołał ankietę, celem zasięgnięcia zdania rzeczoznawców w sprawie projektu wewnętrznego urządzenia. Ankieta doradzała zawezwać do konkurencyi krajowe i zagraniczne fabryki do przedłożenia planów i kosztorysów; z przedłożonych tylko projekta Pauksch a w Landsbergu i Zieleniewskiego w Krakowie zasługiwały na bliższe badanie. Ankieta oświadczyła się za oddaniem roboty Paukschowi, ponieważ nie był droższym od Zieleniewskiego, a dawał pewniejszą gwarancyę przez wzgląd na wypróbowaną dokładność wyrobów i znaną specyalność w tej gałęzi. Wydział krajowy, uważając za swój obowiązek popierać przemysł krajowy uznał za stosowne powierzyć robotę fabryce Zieleniewskiego. Komisya gospodarstwa krajowego żywi nadzieję, że ztąd nie wyniknie szkoda dla zakładu, a Wydział krajowy bacznym nadzorem nad wykończeniem ustrzeże nowopowstałą szkołę gorzelniczą od zawodu. Następnie wyłuszcza Wydział krajowy przyczyny, które spowodowały że zakreślona przez Wysoki Sejm granica wydatku 28.000 zł. na ten cel naznaczona, znacznie bo o 8.400 zł. przekroczoną została. Przekroczenie usprawiedliwia Wydział krajowy droższym niż się spodziewano kosztorysem urządzenia wewnętrznego i koniecznością sprowadzenia odleglejszej wody z powodu że miejscowa niedostateczną się okazała.

Komisya gospodarstwa krajowego uznaje, że przyznany a w części zaliczką już pokryty współudział skarbu państwa w budowie, że podniesiona roczna subwencya, zajęcie się silne interesowanych tą gałęzią przemysłu sfer, nareszcie okoliczność, że podrożenie założenia nie spadnie na ciężar bezpośredni budżetu, ale będzie mogło być pokrytem na tej samej drodze co pierwotnie preliminowany nakład t. j. pożyczkę hipoteczną, były poważnymi powodami, aby rozpoczęcia roboty nie odraczać dalej a następnie usprawiedliwić przekroczenie, niemniej jednak musi komisya gospodarstwa krajowego wyrazić tutaj żal, że pierwotne obliczenie było zrobione bez ściślejszego zbadania, na podstawie propozycyj poczynionych przez Pauksch a p. Wawnikiewiczowi a jak się pokazało później zostały one daleko w tyle od rzeczywistości.

Dotychczasową subwencyę państwową na kurs gorzelniany w kwocie 1.000 zł. podnosi Ministerstwo o 500 zł. uznając większą jego obecnie użyteczność dla nauki i zwiększony koszt w prowadzeniu, na wyższy wydatek nie może się Ministerstwo na razie zdecydować, póki

doświadczenie przynajmniej roczne, przy zmienionych warunkach, potrzeby takiej nie usprawiedliwi.

Na wydatki szkoły gorzelniczej prosi Wydział krajowy o wstawienie na rok 1891 kwoty 1.000 zł. a to z powodu, że nauka półroczna przy gorzelni już się w miesiącach październiku, listopadzie i grudniu rozpocznie; swoją drogą w preliminarzu jest wydatek na kurs jak zwykle wstawiony, odbędzie się w zwykłym czasie; nie było wskazanem zaniechać go w tym przejściowym roku. Frekwencya na naukę gorzelnictwa co roku się wzmaga, z przyjemnością zaznaczyć można, że uczniowie z coraz lepszem przygotowaniem, z wyższemi studyami nań się zapisują; nawet rząd rosyjski przysłał jednego stypendystę dla obeznania się z organizacyą tej nauki w dublańskim zakładzie. Komisya gospodarstwa krajowego zgadza się na te wydatki i przyjmuje wniosek Wydziału.

Eksploatacya torfu została w obecnym roku powierzoną do 31. grudnia p. inżynierowi Maślance z obowiązkiem wyprodukowania 20.000 centnar. metr. na opał budynków krajowych, ewentualnie na sprzedaż zbywającej ilości. Za wyrób cetnara metrycznego płaci Wydział krajowy p. Maślance 50 ct. od cetnara metrycznego, w szopie w Dublanach, dodając mu do użytku inwentarz maszynowy. Oszczędność jaką p. Maślanka zdoła uzyskać w wyrobieniu stanowi jego wynagrodzenie.

Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że układ taki ma swoje niebezpieczeństwa, nie normuje on żadnym warunkiem dokładności wyrobu, ani sposobu odbioru. Nie chroni od możliwości, że przedsiębiorca dla oszczędzenia kosztów produkcyi zaniedba porządku należytego w prowadzeniu roboty, troskliwości o odpowiedne utrzymanie maszyn. Uchybienie w tym względzie może sprawić, że eksploatacya przestanie być wzorem do naśladowania, przestanie być jej szkołą, jakto był zamiar Wysokiego Sejmu przy jej wprowadzeniu.

Koszt wydobycia jednego cetnara był przy próbach obliczony o wiele niżej od 50 ct., niepomyślne rachunki późniejszej eksploatacyi w własnym zarządzie, zostały głównie spowodowane niesprzyjającem robocie bardzo mokrem latem r. 1888, później nie korzystano z odpowiedniejszej suchej pory. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że obecny układ zrobiony pod naciskiem pessymistycznego wrażenia, niedostatecznie umotywowanego, da się w wielu kierunkach na korzystniejszych warunkach zawrzeć, że Wydział krajowy nie zaniedba żadnych środków, aby nadać eksploatacyi torfu to znaczenie, na jakie zasługuje, zwrócić ją do celu, jaki jej był pierwotnie wskazany, choćby trzeba było prowadzić go w własnym zarządzie, oczywiście z odpowiednim technicznym kierunkiem.

W myśl powyższych wywodów komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I.

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 15. października 1890 roku l. 44.054 o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach.

II.

Ustępy A. I. 1, 2, 3, II. 9, 10, 11, ustanowionego uchwałami sejmowemi z 8. kwietnia i 10. października 1878 etatu osób i płac grona nauczycielskiego krajowej wyższej szkoły rolniczej i krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach tracą moc obowiązującą i mają opiewać, jak następuje:

A. Grono nauczycielskie krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach składa się:

I. z siedmiu stałych profesorów fachowych, z których jeden jest równocześnie dyrektorem zakładu tudzież dyrektorem krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich;

II. z dwóch stałych adjunktów;

III. z odpowiedniej liczby docentów.

I. 1. Stali profesorowie fachowi i adjunkci wyższej szkoły rolniczej, tudzież stali nauczyciele szkoły parobków są urzędnikami krajowymi ze wszystkiemi prawami i obowiązkami określonymi w ustanowie służby krajowej i uchwale Wysokiego Sejmu o etacie i płacach urzędników i sług Wydziału krajowego z 3. stycznia 1874.

2. Pierwszy profesor fachowy wyższej szkoły rolniczej a równocześnie dyrektor obydwóch zakładów otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie	2.400	zł.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie	360	„
i dodatek pięcioletni	300	„

3. a) Trzech stałych profesorów fachowych wyższej szkoły rolniczej otrzymuje wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie . . .	2.000	zł.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie	360	„
i dodatek pięcioletni	200	„

b) Trzech stałych profesorów fachowych wyższej szkoły rolniczej otrzymuje również wolne pomieszkanie i pobiera:

roczną stałą płacę w kwocie . . .	1.300	zł.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie	240	„
i dodatek pięcioletni	200	„

c) Dwóch stałych adjunktów wyższej szkoły rolniczej pobiera obok wolnego pomieszkania:

stałą roczną płacę w kwocie . . .	1.000	zł.
dodatek aktywalny w rocznej kwocie	200	„
i dodatek pięciolesni	100	„

II. 9. Docenci wyższej szkoły rolniczej jako też nauczyciel niestały (docent) szkoły parobków nie są urzędnikami krajowymi, a o wysokości ich wynagrodzenia stanowi każdoczesny budżet funduszu krajowego.

10. Stanowisko docentów, ich prawa i obowiązki określają bliżej statuta organizacyjne krajowej wyższej szkoły rolniczej i krajowej praktycznej szkoły parobków i dozorców gospodarskich w Dublanach, tudzież regulamina i instrukcye.

III.

Na pokrycie wydatków wynikających z uregulowania płac profesorów krajowej wyższej szkoły rolniczej w Dublanach Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu na rok 1891 dodatkowy kredyt w kwocie 1.860 zł. i upoważnia Wydział krajowy do przyznania dodatku osobistego tym profesorom, którzyby wskutek uregulowania płac mniejsze od dotychczasowych poborów otrzymali wynagrodzenie, a to na tak długo, dopóki różnica przez awans lub przyrost dodatków pięcioletnich nie będzie wyrównaną.

IV.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby obmyślił plan, normujący emeryturę profesorów tracących kwinkwenia i w czasie przejścia na emeryturę nie będą korzystali z zamierzonego polepszenia.

V.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył szczegółowy plan i kosztorys budynku, przeznaczonego na internat dla czterdziestu uczniów oraz statut organizacyjny i instrukcyę dla internatu.

VI.

Na wygotowanie planów i kosztorysów budynku dla internatu, oraz na przygotowanie materyałów, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 10 000 zł.

VII.

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu ułożyć nowy regulamin dla szkoły ze zmianą przepisów, co do warunków przyjęcia, dyscypliny i egzaminów. Regulamin ten ma obowiązywać aż do otwarcia internatu.

VIII.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia reszty wynagrodzenia za zniesione prawo propinacyi w Dublanach na pokrycie wydatków budowy domu mieszkalnego dla profesorów wyższej szkoły i otwiera mu nadto na ten cel kredyt wysokości 800 zł.

IX.

Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągniecia na majętność dublańską pożyczki hipotecznej w kwocie 8.400 zł., spłacalnej przez amortyzacyę i do użycia uzyskanego z tej pożyczki funduszu na pokrycie reszty kosztów budowy i urządzenia gorzelni w Dublanach.

X.

Na pokrycie wydatków szkoły gorzelniczej w r. 1891, Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu dodatkowy kredyt wysokości 1.000 zł.

We Lwowie dnia 15. listopada 1890.

Przewodniczący:
S. Polanowski.

Sprawozdawca:
Edward Jędrzejowicz.

Aleg. 188.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie na rok 1891.

(Rubryka XV. poz. 189 wydatków i Rubr. VII. poz. 28—30 dochodów).

Sprawozdanie dotyczące stanu szkoły gospodarstwa leśnego, jej potrzeb organizacyjnych i wprowadzonych reform, przedłoży Wysokiemu Sejmowi komisya gospodarstwa krajowego.

Komisya budżetowa zdaje sprawę niniejszym jedynie z preliminarza którego wzrost usprawiedliwiony jest uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 18. listopada 1889 r. mocą której otrzymał Wydział krajowy polecenie:

1) aby w jak nakrótszym czasie przeprowadził reorganizacyę przejściową szkoły lasowej zaprowadzając trzechletni kurs nauk;

2) aby ustanowił drugą posadę nauczyciela nauk matematycznych i fachowo leśnych z płacą roczną 800 złr.

W zastosowaniu tej uchwały i przez wprowadzenie do planu naukowego przedmiotów niewykładanych dotychczas w szkole gospodarstwa lasowego wydatki wzrastają a mianowicie w rubr. I „płace nauczycieli o 1.810 złr. w rubr. II „koszta administracyi“ o 170 złr., w rubr. III „środki naukowe“ o 940 złr. Razem preliminarz na 1891 w porównaniu z kwotą uchwaloną na rok 1890 wzrasta w wydatkach o kwotę 2.920 złr.

Gdy zwiększony wydatek przy szkole leśnej nsprawiedliwiony jest tak uchwałą Wysokiego Sejmu jak i odpowiednim a koniecznym zarządzeniem przez zaprowadzenie trzechletniego kursu komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki i dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . 360 „			
		trzy dodatki pięcioletnie . . . 600 „	2.960		
	2	Profesor fachowy, drugi, płaca . . . 1.300 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . 240 „			
		trzy dodatki pięcioletnie . . . 600 „	2.140		
	3	Profesor fachowy, drugi, płaca . . . 1.000 zł.			
		dodatek aktywalny . . . . 240 „	1.240		
	4	Dwóch nauczycieli-adjunktów do nauk podstawowych i zawodowych, płace po 800 zł.	1.600		
	5	Docenci (nauczycieli-pomocnicy):			
		a) języka polskiego i niemieckiego . . 480 zł.			
		b) geografii fizycznej i politycznej . . 240 „			
		c) fizyki eksperymentalnej . 240 zł. tudzież meteorologii i klimatologii . . . . 180 „ 420 „			
		d) chemii ogólnej . . . . . 300 „			
		e) chemii technologicznej . . . 300 „			
		f) geometryi wykreślonej i mechaniki zastosowanej . . . . . 450 „			
		g) ekonomii społecznej i zastosowanej do leśnictwa . . . . . 200 „			
		h) ustaw ogólnych i leśnych . . . 200 „			
		i) encyklopedyi rolnictwa . . . 300 „			
		k) rachunkowości . . . . . 120 „	3 010		
		Suma rubryki I. .	10.950	—	10.950
II.		**Koszta administracyi.**			
	6	Druki, inseraty, portorya i inne wydatki kancelaryjne	200		
	7	Podatki	20		
	8	Ubezpieczenie budynków i zbiorów	60		
	9	Opał i oświetlenie	400		
	10	Utrzymanie budynków	150		
	11	Wewnętrzne urządzenie; *a*) utrzymanie	50		
		b) uzupełnienie . . .	—	150	
	12	Dozorca domu i pomocnik dozorcy	540		
		Suma rubryki II. .	1.420	150	1.570
		Do przeniesienia .	12.370	150	12.520

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	12.370	150	12.520
III.		**Środki naukowe.**			
	13	Biblioteka i czytelnia	300		
	14	Laboratorya:			
		a) chemii ogólnej i technologicznej . . 90 zł.			
		b) botaniczno-fizyologiczne . . . . 60 „	150		
	15	Muzea, zbiory i środki do demonstracyi i ćwiczeń:			
		zwycz. nadzwycz.			
		a) do geografii fizycznej i politycznej 10 zł. 50 zł.			
		b) „ fizyki . . . . . 20 „ — „			
		c) „ meteorologii i klimatologii . 20 „ 50 „			
		d) „ geometryi wykreślonej i mechaniki . . . . . 50 „ 150 „			
		e) „ inżynieryi leśnej . . . 50 „ 100 „			
		f) „ botaniki, fizyologii, geognozyi, mineralogii i zoologii . . 60 „ — „			
		g) „ technologii chemicznej . . 50 „ 50 „			
		h) „ leśnictwa w ogóle . . 150 „ — „	410	400	
	16	Wycieczki naukowe z uczniami	800		
	17	Utrzymanie ogrodu: *a*) przy szkole . . 100 zł.			
		b) na Szumanówce . 200 „	300		
		Suma rubryki III. . .	1 960	400	2 360
IV.		**Spłata pożyczki.**			
	18	Bankowi krajowemu we Lwowie spłata kapitału i odsetek	400	—	400
		Suma wydatków . .	**14 730**	**550**	**15.280**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Zasiłek z c. k. Skarbu Państwa**	5.000	—	5.000
II.	2	**Opłaty od uczniów:**			
		a) wpisowe od 15 nowych po zł. . . 30 zł.			
		b) czesne od 33 ogółem po 10 zł. . . 330 „	360	—	360
III.	3	**Czynsz dzierżawy** z ogrodu doświadczalnego na Szunowce	100	—	100
		Suma dochodów . .	5.460	—	5 460
		W porównaiu z wydatkami .	—	—	15.280
		okazuje się **niedobór** .	—	—	9 820

Przewodniczący:

Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz w. r.

Budżet krajowy na rok 1891.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu wyższej szkoły rolniczej, szkoły parobków, kursu gorzelnianego i folwarku w Dublanach na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

W załatwieniu sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o szkołach rolniczych i folwarku w Dublanach, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. listopada 1889 następujące uchwały:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu postawić dom mieszkalny dla profesora szkoły wyższej w Dublanach kosztem nieprzekraczalnym 6.100 zł. i upoważnia Wydział krajowy do użycia na cel powyższy sumy 3.000 zł. w r. b. z funduszu za zniesienie propinacyi w Dublanach przypaść mającej.

2. Sejm zgadza się na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w roku 1890 kosztem nieprzekraczalnym 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelnianego w Dublanach na szkołę gorzelnianą, jeżeli c. k. Rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyę w kwocie co najmniej 12.000 zł. i przyczyni się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł.

3. Na wypadek dopełnienia przez c. k. Rząd warunku pod 2. wyrażonego, Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia na majętności Dublańskiej pożyczki hipotecznej w kwocie 16.000 zł. spłacalnej przez amortyzacyę i do użycia funduszu z tej pożyczki uzyskanago na częściowe pokrycie kosztów budowy i urządzenia gorzelni w Dublanach.

Powyższe uchwały Wysokiego Sejmu o ile nie znalazły pokrycia w budżecie roku zeszłego, muszą być w pierwszym rzędzie omówione i załatwione przeliminarzem na r. 1891.

Skoro Wysoki Sejm uchwalił budowę domu dla pomieszczenia profesora kosztem 6.100 zł., a upoważnił Wydział krajowy do użycia na powyższy cel kwoty 3.000 zł. z funduszu mającego przypaść Dublanom za zniesienie prawa propinacyi, a skoro budowa ta obecnie jest na ukończeniu, przeto należy w roku bieżącym zaasygnować Wydziałowi krajowemu resztę kosztorysem objętej kwoty, t. j. 3.100 zł.

Komisya budżetowa mniema, że skoro pierwsza część kosztów tegoż budynku pokrytą została z funduszów za wykupno propinacyi uzyskać się mających, że przeto i dalszą wypłatę z tego funduszu zaspokoić należy.

Ekwiwalent przyznany Dublanom za zniesione prawa propinacyi wynosi 5.750 zł. imiennej wart. w winkulowanych obligacyach. W przypuszczeniu że się Wydziałowi krajo-

wemu powiedzie uzyskać dewinkulacyę, a następnie sprzedać po kursie 92%, to znaczy otrzymać za walory 5.290 zł. w gotówce, pozostanie po strąceniu z tej sumy kwoty 3.000 zł. przeznaczonej już przez Wysoki Sejm na budowę wspomnianego domu, reszta, w kwocie 2.290 zł.

W razie zezwolenia użycia powyżej obliczonych 2.290 zł. na ten cel, pozostanie zawsze jeszcze niepokrytych 810 zł., które w preliminarzu na rok 1891 jako uzasadnione komisya przyjmuje i Wysokiemu Sejmowi do uchwały przedstawia,

Uchwałą pod 2. przytoczoną zezwolił Wysoki Sejm na rozpoczęcie budowy gorzelni w Dublanach w roku 1890 kosztem **nieprzekraczalnym** 28.000 zł. i na przeistoczenie kursu gorzelnianego w Dublanach na szkołę gorzelniczą, jeżeli c. k. rząd zobowiąże się udzielić na budowę gorzelni subwencyi najmniej 12.000 zł. i przyczyniać się do pokrycia kosztów utrzymania szkoły roczną dotacyą w kwocie najmniej 1.500 zł.

Rozporządzenie Ministerstwa rolnictwa z dnia 31. marca 1888 L. 3.366 zapewniło bezzwrotny zasiłek ze skarbu państwa na budowę gorzelni w kwocie 12.000 zł. i roczną subwencyę 1.500 zł.

Temu warunkowi stało się więc zadość, ale drugi wyraźnie zaznaczony, że koszt budowy gorzelni **nie może** przekraczać kwoty 28.000 zł. nie został przez Wydział krajowy dopełniony, a nadto wbrew opinii ankiety przedsiębiorstwo oddano innej firmie. Sejm uchwalił kwotę nieprzekraczalną, ankieta co do systemu aparatu, firmy tegoż i budowy wyraziła stanowczą swoją opinię. Wydział krajowy zaś na własną rękę i na własną odpowiedzialność oddał przedsiębiorstwo innej firmie i przekroczył dozwolony kredyt o kwotę 8.421 zł. 69 ct.

Jakie były ku temu powody i czy takowe dostatecznie sprawozdaniem Wydziału krajowego są usprawiedliwione, nie jest zadaniem komisyi budżetowej sądzić, która licząc się tylko z faktem dokonanym, sposób odpowiedniego pokrycia obmyśleć jest zmuszoną. Komisya mniema, że skoro Wysoki Sejm zadecydował już w ubiegłej sesyi aby przypadający na fundusz krajowy wydatek w kwocie 16.000 zł. na budowę gorzelni był pokryty pożyczką hipoteczną na Dublany zaciągnąć się mającą, obecnie również uzna za stosowne aby i ten dodatkowy wydatek w ten sam sposób znalazł swe pokrycie. Komisya nie wątpi, że Towarzystwo rolnicze, podobnie jak dla pożyczki 16.000 zł. udzieli i dla tej dodatkowej, cesyi pierwszeństwa; przez przybycie zaś gorzelni i przez dokonaną ostatniemi czasy melioracyę pól, wartość majątku dublańskiego wzrosła zpewnością o tyle, że zaciągnięcie tej dodatkowej pożyczki nie obciąży zbytnio hipoteki.

Przechodząc do dalszych zmian które Wydział krajowy w preliminarzu szkolnym przedkłada, należy na uzasadnienie tychże podnieść dwie rezolucye, które Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 18. Listopada 1889 powziął.

1. „Wzywa się Wydział krajowy, ażeby roztrząsnął powody, dla których zachodzą trudności w uzupełnieniu ubytków, powstałych w gronie profesorów w Dublanach i obmyślił środki zaradcze a ewentualnie przedłożył odpowiednie wnioski.

2. „Wzywa się Wydział krajowy, ażeby zbadał o ile byłoby wskazanem urządzić w szkole Dublańskiej internat dla uczniów, przeprowadził w tym kierunku studya i zdał sprawę z tych dochodzeń na najbliższej sesyi sejmowej".

Z relacyi dyrekcyi i ze sprawozdania kuratoryi opartego na dotychczasowem doświadczeniu wynika, że główny powód, dla którego tak trudno a prawie niemożebnem jest uzupełniać luki powstałe z biegiem czasu w gronie profesorów wyższej szkoły Dublańskiej, leży w tem, że wysokość płac i emolumentów, słowem warunków do życia jakie się daje profesorom tej szkoły, nie stoi w właściwym stosunku do kwalifikacyi i pracy jakich się od nich wymaga.

Profesorów szkoły Dublańskiej, których liczbę etat ustanawia wraz z dyrektorem na 7, jest trzy kategorye, mianowicie *a)* dla nauk zasadniczych, *b)* dla nauk zawodowych z kierunkiem teoretycznym, *c)* dla nauk zawodowych z kierunkiem praktycznym.

Od profesorów nauk zasadniczych wymaga się kwalifikacyi, uprawniających do ubiegania się o posady profesorskie przy wyższych państwowych zakładach naukowych — od profesorów nauk zawodowych żądamy, by ukończywszy studya w wyższej szkole rolniczej i porobiwszy wszystkie egzamina, poświęcili co najmniej dwa lata na studya specyalne w obranym dziale i aby znali praktykę rolniczą; wreszcie od profesorów praktycznych działów nauk zawodowych wymagamy, by obok dokładnej wiedzy teoretycznej, posiadali rozległą praktykę rolniczą i by znali dobrze gospodarstwo w kraju i zagranicą. Co się zaś tyczy obowiązkowych zajęć w szkole, to takowe dochodzą przeciętnie do 16 godzin tygodniowo wykładów i ćwiczeń.

W zamian za to otrzymują profesorowie w liczbie sześciu obok wolnego pomieszkania, stałą płacę po 1.300 zł., dodatek aktywalny po 140 zł. i prawo do 3 dodatków pięcioletnich po 200 zł., po najdłuższej zatem służbie dochodzą profesorowie do płacy 1.900 zł. i 140 zł. dodatku aktywalnego a po wysłużeniu przepisanych lat i po przejściu w stan spoczynku otrzymują emerytury 1.900 zł.

Jeżeli się zaś zważy, że profesorewie szkoły politechnicznej, lub szkoły weteryinaryjnej, zatem zakładu równorzędnego z wyższą szkołą rolniczą w Dublanach, przy jednakowych jak powyżej wykazano kwalifikacyach, a przy stosunkowo mniejszem zajęciu, otrzymują obok dodatku aktywalnego 480 zł., stałą płacę 1.800 zł. i prawo do pięciu dodatków kwinkwenalnych po 200 zł., że zatem dojść mogą do płacy 3.280 zł., a po wysłużeniu przepisanych lat i przejściu na emeryturę otrzymają 2.800 zł., to trudno nie przyznać, że nawet uposażenie dyrektora w Dublanach jest skromne. Skutkiem tego dzieje się też, że z ubywaniem dotychczasowych sił nauczycielskich, bardzo trudno przychodzi zastąpić je nowemi.

Zdawało się więc Wydziałowi krajowemu, jak również komisyi gospodarstwa krajowego wskazanem, aby poznawszy istotną przyczynę obmyśleć środki zaradcze, któreby nie przeciążając zbytnio funduszu krajowego, dozwoliły jednak przyczynę tę uchylić, a tem samem zapewnić szkole Dublańskiej pozyskanie na teraz i w przyszłości odpowiednich sił nauczycielskich.

Komisya budżetowa zaś mniema, że nie można iść w tym kierunku tak daleko, jak tego żąda kuratorya szkoły domagająca się zrównania wszystkich płac profesorów dublańskich z płacami profesorów szkoły politechnicznej, bo chociażby nawet ta zasada przyjętą być miała, to w każdym razie należy doliczyć do płacy pobieranej przez profesorów w Dublanach, wolne obszerne pomieszkanie, które zarazem daje możność uzyskania pewnego stałego dochodu przez utrzymywanie uczniów na wikcie i opiece. Idąc dalej za myślą poruszoną przez kuratoryę szkoły i przez komisyę kultury krajowej, twierdzi komisya budżetowa, że z chwilą wprowadzenia w życie internatu w Dublanach, uregulowanie i podwyższenie płacy profesorów będzie wskazane; obecny zaś stan jako przejściowy, należy przyjąć jeszcze w granicach budżetu 1890 r.

Przechodząc do rezolucyi II. zeszłorocznej uchwały sejmowej, komisya budżetowa po wspólnej naradzie z komisyą gospodarstwa krajowego przyszła do przekonania, że jedynym środkiem radykalnym do usunięcia niedostatków szkoły dublańskiej, byłoby zaprowadzenia takiego internatu, któryby zakład moralnie odrodził. Komisya nie taji sobie tego, że wprowadzenie internatu będzie ze znacznymi kosztami połączone, bo internat jeżeli ma wydać spodziewane owoce, musi być bardzo dobrze zorganizowany, posiadać odpowiedni personal nadzorczy i odpowiednią ilość ubikacyi a tem samem wymaga nie tylko jednorazowego blisko 50.000-cznego wkładu na budynki ale i corocznych dość znacznych wydatków

na zarząd. Mimo to zdaniem komisyi ta radykalna zmiana w życiu i wolności młodzieży do szkoły w Dublanach uczęszczającej — jest niezbędną, stan bowiem obecny pozostawia tak wiele do życzenia, że przy tylu nakładach, krajowi zamiast pożytku, tylko szkodę przynieść może; należy przeto jaknajprędzej do tej w danych warunkach wskazanej myśli przystąpić z tym jednak zastrzeżeniem, że z chwilą wejścia w życie internatu narazie zupełnie eksternistów do szkoły nie przyjmować. Na tej tylko podstawie wprowadzenie internatu w Dublanach jest wskazane a chociaż jeszcze plany i kosztorysy nie są wyrobione to dla przyspieszenia sprawy potrzeba już w tym roku otworzyć Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 10.000 zł. na przygotowanie materyałów i robót przedwstępnych. Odnośny wniosek pod uchwałą Wysokiego Sejmu umieszcza w swym sprawozdaniu komisya kultury krajowej.

Reasumując komisya budżetowa wnosi wydatki i dochody wyższej szkoły rolniczej w Dublanach jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace profesorów i docentów.**			
	1	Profesor fachowy, zarazem dyrektor, płaca 2.360 zł., dodatki pięcioletnie 400 zł. . . .	2.760		
	2	Sześciu profesorów fachowych, płaca po 1.440 zł. dodatki pięcioletnie dla dwóch po 600 zł., dla dwóch po 400 zł., dodatek osobisty dla jednego 300 zł.	10.940		
	3	Dwóch adjunktów, płaca po 800 zł., dodatek osobisty dla jednego 200 zł.	1.800		
	4	Trzech asystentów, płaca po 600 zł. . . .	1.800		
	5	Docent fizyki	800		
	6	„ weterynaryi	480		
	7	„ leśnictwa	240		
	8	„ ustaw rolnych	360		
	9	„ ogrodnictwa	200		
	10	„ melioracyi	240		
	11	„ zoologii	360		
	12	„ historyi i literatury polskiej . . .	600		
		Suma rubryki I. .	20.580	—	20.580
II.		**Inne płace.**			
	13	Lekarz zakładowy	400		
	14	Dr. Skałkowski emerytowany lekarz . . .	200		
	15	Berta Auowa wdowa, dożywocie . . .	300		
	16	Aleks. Kahane wdowa, dożywocie . . .	600		
	17	Kapelan	300		
	18	Kasyer. zarazem rachmistrz	600		
	19	Pisarz dyrekcyi	480		
	20	Remuneracye pomocnika w bibliotece . . .	100		
		Suma rubryki II. .	2.980	—	2.980
		Do przeniesienia . .	23.560	—	23.560

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	23.560	—	23.560
III.		**Zasługi.**			
	21	Sługa szkolny z ubraniem	290		
	22	Dwóch stróżów domowych	420		
	23	Preparator i usługa w laborator. . . .	1.200	50	
	24	Pasiecznik i dozorca pola dośw.	180		
	25	Mudryk Wiktorya, wdowa po dozorcy, jednorazowo	50		
		Suma rubryki III. .	2.140	50	2.190
IV.		**Koszta administracyi.**			
	26	Zarząd:			
		a) potrzeby kancelaryjne . . 100 zł.			
		b) druki i inseraty . . . . 100 „			
		c) portorya i posyłki . . . 70 „			
		d) koszta podróży dyrekcyi . . 200 „	470		
	27	Opał	1.050		
	28	Oświetlenie	300		
	29	*a)* Utrzymanie budynków i ogrodzeń . .	1.000		
		b) Na wykończenie domu mieszkalnego profesora	—	3.100	
	30	Utrzymanie dziedzińca	100		
	31	Ubezpieczenie budynków	400		
	32	Najem pomieszkań	412		
	33	Płaca kominiarza	90		
	34	Sprzęty i ruchomości:			
		a) utrzymanie	120		
		b) uzupełnienie nowych	—	270	
	35	Koszta przewozu prelegentów	1.400		
	36	„ lustracyi zakładu	100		
	37	„ nabożeństwa	50		
	38	Apteka i rozmaite inne	100		
		Suma rubryki IV.	5.592	3.370	8.962
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	39	Eksperymenta przy wykładach	300		
	40	Zbiory i muzea, utrzymanie i uzupełnienie . .	1.010	600	
	41	Laboratoria:			
		a) laboratorium rolnicze, potrzeby zwyczajne .	225		
		zaś jako nadzwyczajne, na przykupno przyrządu do oznaczenia tłuszczu 20 zł. (Soxleta) i przyrządu Schönego 30 zł. . . .	—	50	
		b) laboratorium chemiczne	600		
		c) „ roślinno-fizyologiczne . .	250	150	
		d) „ zoologiczne	200		
		Do przeniesienia . . .	2.585 31.292	800 3.420	34.712

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	31.292 2.585	3.420 800	34.712
	42	Biblioteka i czytelnia:			
		a) na przykupno dzieł . . . 500 zł.			
		b) na oprawę książek . . . 50 „			
		c) czasopisma zawodowe dla laboratoriów i czytelni . . . . 450 „	1.000		
	43	Utrzymanie pola doświadczalnego . . .	350		
	44	Wycieczki naukowe z uczniami	500		
	45	Utrzymanie pasieki	30		
	46	Ogród:			
		a) płaca ogrodnika . . . . 600 zł.			
		b) utrzymanie ogrodu . . . 400 „			
		c) druk katalogu . . . . 25 „	1.025		
		pozycyę pod *d)* preliminowaną wykreśla się, albowiem w rubryce IV. p. 28 mieści się ryczałtowa kwota na utrzymanie budynków.			
	47	Wynadgrodzenie dla folwarku dublańskiego za straty ponoszone w skutek zastosowania stanu inwentarza do potrzeb szkoły . . .	1.000		
		Suma rubryki V.	6.490	800	7.290
VI.		**Podatki i opłaty.**			
	48	Podatek gruntowy i domowy	66	—	66
		zaś pozycyę 48 na stacye kontroli nasion uznała komisya za stosowne wykreślić, gdyż już w roku ubiegłym nie było zgłoszeń, a jest wskazanem, aby taka stacya kontroli nasion i sztucznych nawozów powstała przy uniwersytecie rolniczym w Krakowie.			
VII.		**Budowa internatu.**			
	49	Na przygotowanie materyału do budować się mającego internatu wydatek nadzwyczajny .	—	10.000	10.000
		Suma wydatków .	**37.848**	**14.220**	**52.068**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	5.500		5.500
II.	2	„ **z funduszu kultury krajowej** .	3.433		3.433
		Opłaty od uczniów:			
III.	3	Wpisowe i czesne od 70 uczniów . . .	7.350		7.350
	4	Opłaty od uczniów za ćwiczenia w laboratoryach	500		500
	5	Od 70 uczniów po 4 zł. na bibliotekę. . .	280		280
	6	„ „ „ na usługę	780		780
IV.	7	**Dochód z pasieki**	230		230
V.	8	**Sprzedaż płodów z pola dośw. i ogrodu** .	250		250
VI.	9	*a)* **z sprzedaży obligów prop. indemniz.**	—	2.290	2.290
		b) **Zaciągnąć się mająca pożyczka hipoteczna na pokrycie kosztów budowy gorzelni**	—	24.500	24.500
		Suma dochodów .	**18.323**	**26.790**	**45.113**
		która w porównaniu z wydatkami	—	—	52.068
		okazuje niedobór	—	—	**6.955**

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz.

Szkoła parobków i dozorców gospodarskich.

Wydział krajowy oblicza wydatki tej szkoły na rok 1891 w kwocie 12.819 zł. czyli w porównaniu do uchwalonego budżetu na r. 1890 w kwocie 12.809 zł. o 10 zł. więcej tak jak to z obliczeń pięcioletnich dodatków wynikło i jest uzasadnione.

W dochodach zaś wykreśla Wydział krajowy kwotę 360 zł. która szkole parobbów w Dublanach od Rad powiatowych i Towarzystw gospodarczych jako subwencya roczna przypada, a wykreślenie to motywuje lakonicznym przypiskiem „nic się nie preliminuje, gdyż już od dawna taki dochód nie wpływa“.

Komisya budżetowa twierdzi że wykreślać pozycyę dla tego że ona nie wpływa, w tym wypadku nie jest uzasadnionem, bo zobowiązania przyjęte przez Rady powiatowe może Wydział krajowy zawsze dla funduszu krajowego zabezpieczyć i ściągnąć. Na tej zasadzie więc komisya przyjmuje wpływy dochodów w tej samej wysokości, jak one były preliminowane na rok 1890 i wnosi: Wysoki Sejm uchwalić raczy wydatki i dochody dla szkoły parobków jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	*a)* Nauczyciel fachowy	—		
		b) Zastępstwo nauczyciela fachowego . .	—	1.375	
	2	Dwóch nauczycieli pomocniczych, płaca 600 zł. i 500 zł. dodatek osobisty dla jednego 200 zł. i dodatek pięcioletni dla jednego 100 zł. .	1.400		
	3	Docent weterynaryi	150		
	4	Katecheta	200		
	5	Instruktor robót ręcznych	540		
		Suma rubryki I.	2.290	1.375	3.665
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Zarząd:			
		a) renumeracya dyrektora . . 400 zł.			
		b) potrzeby kancelaryjne, inseraty, druk i portorya . . . 100 „	500		
	7	Opał i oświetlenie	240		
	8	Utrzymanie budynku szkolnego i ruchomości, ubezpieczenie i kominiarz	300		
	9	Koszta nabożeństwa obrządku gr. kat. . .	300		
		Suma rubryki II.	1.340	—	1.340
		Do przeniesienia . .	3.630	1.375	5.005

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	3.630	1.375	5.005
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	10	Stołowanie 36 uczniów po 144 zł. . . .	5.184		
	11	Odzież, pościel i pranie dla 36 uczniów po 60 zł	2.160		
		Suma rubryki III.	7.344	—	7.344
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	12	Zaprzęgi do demonstracyi	80		
	13	Przybory do pisania i nauki uczniów . . .	120		
	14	Przykupno zwierząt do sekcyj	30		
	15	„ modeli machin i narzędzi . . .	200		
		Suma rubryki IV.	430	—	430
V.	16	**Kurs ćwiczeń** dla szkolnej straży pożarnej .	40	—	40
		Suma wydatków	**11.444**	**1.375**	**12.819**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . .	1.500	—	1.500
II.		**Opłaty i datki.**			
	2	Opłaty na utrzymanie uczniów	480		
	3	Datki Rad powiatowych, Towarzystw gospodarczych i innych	360		
		Suma rubryki II.	840	—	840
III.	4	**Zarobek 36 uczniów** po 18 zł. . . .	648		648
		Suma dochodów	**2.988**	—	**2.988**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	12.819
		okazuje się niedobór	—	—	**9.831**

Przewodniczący:
Stanisław Badeni

Sprawozdawca:
Jędrzejowicz.

Kurs gorzelnictwa w Dublanach.

Co do szkoły gorzelnianej, której statut został przedłożony Wysokiemu Sejmowi do zatwierdzającej wiadomości a której kurs ma trwać 6 miesięcy od 1. Października do 31. Marca, bo takowa nie podobna aby już w tym roku zupełnie w myśl statutu w życie wprowadzoną być mogła. Nim bowiem gorzelnia w ruch będzie puszczoną i należycie wypróbowaną. zbliży się czas w którym by wedle statutu kurs miał się kończyć. Na teraz więc odbędzie się jeszcze kurs gorzelniczy według dotychczasowej normy z uwzględnieniem jednak strony praktycznej do czego da możność gorzelnia. Z tego powodu preliminarz kursu gorzelnianego na rok 1891 jest taki jak budżet roku 1890 a jedynie znalazła komisya za wskazane wykreślenie dwóch pozycyi w rubr. III. a mianowicie tych, które były przeznaczone na wycieczki profesorów z uczniami do obcych gorzelni i na przykupno modeli do eksperymentowania potrzebnych. Ponieważ jednak szkoła w myśl statutu zostanie z 1. Października 1891 roku otwartą a zatem w roku 1891 dwa razy nauka gorzelnictwa w Dublanach odbywać się będzie, przeto wydatki na szkołę w trzech miesiącach: Październiku, Listopadzie i Grudniu 1891 będą musiały być osobno pokryte a w tym celu właśnie Wydział krajowy zażądał dodatkowo od Wysokiego Sejmu kwoty 1.000 zł.

Żądanie to jest usprawiedliwione i wydatek ten w preliminarzu na rok 1891 zamieszczonym być winien, jednakowoż zdaniem komisyi wydatek ten w znacznej części znajdzie swoje pokrycie w odnośnych szkoły gorzelnictwa dochodach. Mianowicie subwencya rządowa podniesie się z 1.000 zł. na 1.500 zł. rubr. I. dochodów, zaś opłaty od uczniów skoro będą dwa kursa także o 240 zł. rubr. II. Tym sposobem mimo że kurs gorzelnictwa w roku 1891 odbędzie się dwa razy, niedobór budżetowy szkoły gorzelnictwa w Dublanaph w porównaniu do roku 1890 okaże się tylko o 60 zł. większy.

Reasumując komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy wydatki i dochody szkoły jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płaca nauczycieli.**			
	1	Kierownik kursu	250		250
	2	Prelegenci za wykłady od a) do h) włącznie .	1.125		1.125
	3	Kurs październikowy jako wydatek nadzwyczajny	—	1.000	1.000
		Do przeniesienia . .	1.375	1.000	2.375

Liczba rubryki	Liczba rubryki	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	1.375	1.000	2.375
II.		**Koszta administracyi.**			
	4	Druki, inseraty, portorya	15	—	15
	5	Koszta przewozu prelegentów	30	—	30
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	6	Szkole rolniczej w Dublanach za użycie laboratoryum	40	—	40
	7	Książki i czasopisma	45	—	45
IV.	8	**Zapomogi dla uczniów**	250	—	250
V.	9	**Rozmaite drobne**	5	—	5
		Suma wydatków .	**1.760**	**1.000**	**2.760**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu państwa** . .	1.500	—	1.500
II.	2	**Opłaty od uczniów**	480	—	480
		Suma dochodów .	**1.980**	—	**1.980**
		W porównaniu z wydatkiem .			2.760
		Okazuje się niedobór .			780

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz.

Folwark w Dublanach.

Wydział krajowy oblicza wydatki folwarku Dublańskiego na rok 1891.

Zwyczajne na kwotę	13.128 zł.
Nadzwyczajne na kwotę	2.184 „
Razem przeto .	15.312 zł.

a w porównaniu do kwoty uchwalonej na r. 1890 w sumie 15.249 zł., więcej o 63 zł.

Dochody zaś preliminuje w wysokości 16.495 zł. czyli w porównaniu do przyjętych na r. 1890 w kwocie 15.095 zł. o 1.400 zł. więcej.

Wedle więc obliczeń Wydziału krajowego nadwyżka w dochodach dała by cyfrę 1.183 zł.

Porównanie takie nie daje jednak jasnego wyobrażenia o dochodach, gdyż w sumie wydatków mieszczą się raty od pożyczek zaciągniętych w Banku krajowym czyniące rocznie 825 zł., tudzież rata galicyjskiego Towarzystwa gospodarczego w kwocie 1.600 zł. Obie więc te kwoty dają 2.425 zł., która to suma jest niczem innem jak dochodem faktycznem z folwarku Dublańskiego, a natenczes okaże się iż dochód spodziewany z tego folwarku w roku 1891 odpowiada zupełnie i kapitałowej wartości jego. W prawdzie wszelkie obliczenia dochodów z gospodarstwa wiejskiego na 10 miesięcy przed zbiorami może być jedynie przypuszczalne, lecz gdy żadna z pozycyi preliminowanych nie daje podstawy do zmian uzasadnionych, przeto komisya budżetowa wszystkie rubryki wydatków i dochodów podaje do uchwały Wysokiego Sejmu ściśle wedle preliminarza Wydziału krajowego:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi wraz z wynagrodzeniem administratora i częścią płacy kasyera 200 zł. .	1.600		
	2	Najem robotnika	3.000		
	3	Dokupno i zmiana nasienia	300		
	4	„ nawozów dopełniających . . .	400		
	5	„ karmy (owsa, grysu, makuchów i t. d.) .	2.500		
		Do przeniesienia	7·800		

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		Z przeniesienia	7.800		
	6	Zastąpienie zużytych koni i uprzęży . . .	300		
	7	Utrzymanie budynków i ogrodzeń . . .	150		
	8	„ i naprawa maszyn i narzędzi, oraz kucie koni	260		
	9	„ rowów i dróg	50		
	10	Wywóz stawarki i urządzenie stawów . . .	—	300	
	11	Melioracye łąk	—	500	
	12	Drenowanie pól	—	600	
	13	Zabezpieczenie od pożaru i zarazy . . .	300		
	14	Kuchnia folwarczna	200		
	15	Koszta kancelaryjne	25		
	16	Światło i smarowidło	50		
	17	Kultura lasu i plantacye nieużytków . . .	100		
	18	Rogatki, posełki i jazdy w interesach folwarku .	100		
		Suma rubryki I. .	9.335	1.400	10.735
II.	19	**Cegielnia**	500	—	500
III.		**Podatki i opłaty.**			
	20	Podatek gruntowy i domowy	550		
	21	Należytość od przeniesienia własności folwarku, siódma rata	268		
	22	Należytość konkurencyjna na budowę cerkwi w Malechowie	—	784	
		Suma rubryki III.	818	784	1.602
IV.		**Spłata kapitałów i odsetków dłużnych.**			
	23	Bankowi krajowemu we Lwowie: umorzenie pożyczki 16.500 zł. — 1. i 2. rata kapitału wraz z odsetkami	825		
	24	Renta c. k. galic. Towarzystwu gospodarczemu .	1 600		
		Suma rubryki IV.	2.425	—	2.425
V.	25	**Rozmaite nieprzewidziane**	50	—	50
		Suma wydatków .	**13.128**	**2.184**	**15.312**

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie			Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
					Złote austryackie		
		Dochody.					
I.		**Dochody z gospodarstwa.**					
	1	*a)* Ze sprzedaży ziemiopłodów		7.500 zł.			
		a) Za owies i siano dostarczone szkołom		600 „	8.100		
	2	Z wynajętych ról, łąk i pastwisk			900		
	3	Ze sprzedaży płodów zwierzęcych:					
		a) Krowiarnia: *α)* mleko	4.000 zł.				
		β) przechowek	400 „				
		γ) braki i opasy	600 „	5.000 zł.			
		b) Nierogacizna		120 „			
		c) Owce		40 „			
		d) Ryczałt od szkół rolniczych za straty, wynikające z zastosowania inwentarza do potrzeb szkół		1.000 „	6.160		
	4	Z lasu i stawów			280		
		Suma rubryki I.			15.440		15.440
II.	5	**Z cegielni**			600	—	600
III.		**Dochody z propinacyi i polowania.**					
	6	Z obligów propinacyjnych (4% od kapitału 5.750 zł.)			230		
	7	Czynsz z karczmy i dodanych gruntów			150		
	8	Z polowania			25		
		Suma rubryki III.			405	—	405
IV.	9	**Rozmaite nieprzewidziane**			50	—	50
		Suma dochodów			16.495	—	16.495
		W porównaniu z wydatkami			—	—	15.312
		okazuje się **nadwyżka dochodów**			—	—	**1.183**
		podczas gdy na rok 1890. preliminowano **niedobór**			—	—	—

Przewodniczący:

Stanisław Badeni *w. r.*

Sprawozdawca:

Stan. Jędrzejowicz *w. r.*

Sprawozdanie

komisyi budżetowej do poz. preliminarza 193 Torfiarnia w Dublanach.

W rubryce XV. na cele rolnictwa i górnictwa preliminuje Wydział krajowy jako wydatek pod poz. 193 na koszta eksploatacyi torfu w Dublanach kwotę . . 8.000 zł.

W rubryce zaś VIII. dochodów pod poz. 34 torfiarnia w Dublanach . 8.400 „

Według tego zestawienia przez Wydział krajowy Sejmowi przedłożonego, miałby czysty dochód z torfiarni przynieść funduszowi krajowemu w r. 1891 kwotę 400 zł. zysku.

Przedsiębiorstwo to zostało zupełnie oddzielone od szkoły i folwarku w Dublanach i jest prowadzone przez Wydział krajowy na własny rachunek niejako na próbę, skutkiem czego w tym roku preliminarz nie jest jeszcze oparty na pewnych cyfrach uzasadnionych, lecz niejako przypuszczalnie obliczony na kosztach produkcyi i możliwych zyskach sprzedaży.

Komisya budżetowa wyraża swoje powątpiewanie, czy cyfry preliminowane przez Wydział krajowy nawet w możliwym przybliżeniu uzyskać się dadzą. Cyfry te bowiem opierają się na tem, że w roku ma się wyprodukować 16.000 cetnarów metrycznych torfu po 50 ct., czyli kosztem 8.000 zł.; zaś produkt ten ma się sprzedać po 55 ct. za cetnar metryczny i uzyskać kwotę 8.400 zł.

Do kosztu produkcyi jednak nie wlicza Wydział krajowy ani wartości materyału, ani amortyzacyi maszyn i nowych nakładów ani też zużycia łąki, na której torf się rozkłada i suszy. Dalej w koszt produkcyi nie wlicza Wydział krajowy tego, że pieniądze zalicza się przedsiębiorcy częściowo, któren wybrał już na maszyny 1.500 zł., na robociznę 6.500 zł., zaś odbiór materjału ma nastąpić na wagę z końcem Grudnia b. r. — Jak ten odbiór ma być dokonanym, to trudno sobie przedstawić, zważywszy, że między materyałem wysuszonym a wilgotnym zachodzić będzie znaczna różnica, a ta właśnie na niekorzyść funduszu krajowego się obróci, jeżeli odbiór nastąpi tak jak układ opiewa z końcem Grudnia, gdzie w naszym klimacie pogodnego i suchego powietrza spodziewać się nie można.

W dochodach zaś bierze Wydział krajowy całą przypaść mającą kwotę, a nie uwzględnia tego nieuniknionego a znacznego ubytku, któren przy tym niekorzystnym systemie odbioru na wadze okazać się musi; nie odlicza również tego ubytku, któren przy takiem kruchym i nie trwałym materyale jak torf, z zapasów i remanentów corocznie odpisanym być winien.

Prócz tego wszystkiego najważniejszy czynnik dochodu nie jest zapewniony, a tym jest wyszukanie zbytu dla rocznej produkcyi. Szpitale lwowskie nie przyjęły propozycyi używania w zakładach krajowych torfu na opał, zaś do szpitala w Kulparkowie trans-

port kosztowny, zupełnie wyklucza możność przypuszczalnego tamże zbytu, pozostają więc tylko Dublany i bardzo wątpliwy a w każdym razie nie liczny nabywca we Lwowie.

Odstępując nawet od wszystkich tu powyżej przytoczonych wątpliwości co do kosztu produkcyi, to w każdym razie cyfra przez Wydział krajowy preliminowanego dochodu jest nieprzypuszczalną, a jako taka nie może być przez komisyę budżetową przyjętą i Wysokiemu Sejmowi do uchwały podaną. Licząc bowiem, że szkoła i gorzelnia w Dublanach spotrzebuje w roku 6.000 cetnr. metr. torfu po 60 ct. = 3.600 zł., zaś że 3.000 cetnr. metr. w najlepszym razie uda się ulokować we Lwowie po 55 ct. = 1.650 zl.; to cała kwota dochodów wyniesie 5.250 zł., czyli braknie do pokrycia nakładu 2.750 zł., nie licząc amortyzacyi kapitału i strat jakie folwark Dublański w paszy z łąk swoich ponosi.

Z tego zestawienia wynika, że przedsiębiorstwo na tych warunkach oparte, nie ma racyi bytu, a skoro ma być prowadzone tak że strata z góry jest przewidzianą, to przecież lepiej na razie zaniechać eksploatacyi która fundusz krajowy na stratę naraża a szkole w Dublanach żadnego pożytku nie przynosi.

Wyprodukowany w roku 1890 torf wystarczy na trzy lata dla potrzeb szkoły i gorzelni w Dublanach, zaś maszyny stosownie od uszkodzenia zaopatrzone, mogą wyczekiwać sposobnej chwili, kiedy się uda Wydziałowi krajowemu znaleść odpowiedniego przedsiębiorcę, któren by je nabył wraz z terenem torfowym lub na dłuższy szereg lat wydzierżawił.

Komisya budżetowa przeto wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

a) Poleca sie Wydziałowi krajowemu, by począwszy od 1. stycznia 1891 zaniechał eksploatacyę torfu w Dublanach na rachunek funduszu krajowego prowadzoną, i aby do najbliższej sesyi sejmowej przygotował odpowiedni projek stałego uregulowania tej sprawy.

b) Poz. 193 na wydatki torfiarni w Dublanach nic się nie preliminuje.

c) W poz. 34 dochodów za częściową sprzedaż pozostałego z wyrobu r. 1890 torfu 5.000 zł.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowej średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie na r. 1891.

Wysoki Sejmie!

Przedłożony Wysokiemu Sejmowi preliminarz szkoły rolniczej w Czernichowie, jest niemal wierną kopią uchwalonego na rok 1890 budżetu tej szkoły a drobne zmiany które komisya w wydatkach wprowadza, polegają na ścisłem zbadaniu istotnych potrzeb obmyślanych w porozumieniu z komisya gospodarstwa krajowego, która też odpowiednie uzasadnienie preliminowanych zmian w swem sprawozdaniu przytacza. Na tem miejscu zaznaczyć wypada że pomyślny zwrot w stosunkach tej szkoły, spowodowany zmianami przeprowadzonemi w ciągu ostatnich tal, przyczynił się wiele do rozwoju szkoły i sprawił, że obecnie liczba zgłaszających się do szkoły kandydatów przewyższa o wiele ilość miejsc wolnych w zakładzie, tak że w następnym roku prawdopodobnie o rozszerzeniu budynków mieszkalnych już stanowczo pomyśleć trzeba będzie.

Stosownie do proponowanych zmian uczyniłyby wydatki szkoły czernichowskiej zwyczajne 39.615 nadzwyczajne 1.050 ogółem zatem 40.665, czyli w porównaniu do preliminowanych przez Wydział krajowy wydatków w ogólnej kwocie 41.280 zł. o 612 mniej.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki i dochody szkoły czernichowskiej jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel fachowy zarazem dyrektor . . .	2.560		
	2	4 nauczycieli do nauk zawodowych	5.320		
	3	2 nauczycieli do nauk zasadniczych	2.680		
	4	Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących . . .	1.240		
	5	Kapelan i katecheta	800		
	6	Docent weterynaryi	1.200		
	7	Docent leśnictwa	300		
		Z przeniesienia . .	14.100		14.100

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	14.100		14.100
	8	Instruktor do robót praktycznych	100		
	9	Prefekt internatu	1.050		
	10	Opał dla kapelana i nauczycieli	230		
		Suma rubryki I. .	15.480	—	15.480
II.		**Inne płace i zasługi.**			
	11	Kasyer i magazynier	800		
	12	Pisarz dyrekcyi	500		
	13	Służba zakładowa z wiktem	920		
		Suma rubryki II. .	2.220	—	2.220
III.		**Koszta administracyjne.**			
	14	Zarząd	1.180		
	15	Opał	400		
	16	Oświetlenie	300		
	17	*a)* Utrzymanie budynków i ogrodu	500		
		b) postawienie lodowni dla zakładu . . .	—	400	
	18	Zabezpieczenie budynków i zbiorów	200		
	19	Najem pomieszkań dla funkcyonaryuszy . . .	400		
	20	Płaca kominiarza	75		
	21	Sprzęty i ruchomości	100	100	
	22	Koszta lustracyi zakładu	200		
	23	„ nabożeństwa	70		
	24	Lekarz (400) apteka 100	500		
	25	Dowóz wody dla zakładu I. półrocze . . .	125		
	26	Utrzymanie dziedzińca i nieprzewidziane . . .	200		
		Suma rubryki III. .	4.250	500	4.750
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	27	Żywność 50 uczniów po 200	10.000		
	28	Opał do kuchni	400		
	29	Służba	1.185		
	30	Sprzęty do sal sypialnych infirmeryi i jadalni . .	160	100	
	31	Odzież 50 uczniów po 40 zł.	2.000		
	32	Pościel „ „	160		
	33	Pranie „ „	250		
		Suma rubryki IV. .	14.155	100	14.255
		Do przeniesienia . .	36.105	600	36.705

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	36.105	600	36.705
V.		**Potrzeby naukowe.**			
	34	Eksperymenta przy wykładach	140		
	35	Zbiory i muzea od a do p. włącznie . . .	800	400	
	36	Laboracya	550	50	
	37	Biblioteka, czytelnia, czasopisma	450		
	38	Ogród pomologiczny i ważywny	1.130		
	39	Ogród botaniczny	100		
	40	Utrzymanie pola doświadczalnego	100		
	41	Wycieczki naukowe	300		
		Suma rubryki V. .	3.570	450	4.020
		Suma wydatków . . .	39.675	1.050	40.725
		Dochody.			
	1	Subwencya z c. k. Skarbu państwa	5.000		
	2	Opłata na utrzymanie od 50 uczniów po 280 zł. .	14.000		
	3	Czesne od 50 uczniów po 50 zł.	2.500		
	4	Na usługę od 50 uczniów po 10 zł.	500		
	5	Dochód z spiżarni	150		
	6	Sprzedaż płodów z ogrodu i pola	850		
		Suma dochodów .	23.000		23.000
		W porównaniu z wydatkami .			40.725
		Okazał się niedobór . .			17.725

Przewodniczący:

Stanisław Badeni *w. r.*

Sprawozdawca

Stanisław Jędrzejowicz *w. r.*

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu folwarku w Czernichowie na rok 1891.

Wydział krajowy preliminuje wydatki zwyczajne tego folwarku na 6.990 zł., nadzwyczajne na 2.150 zł., a w porównaniu z uchwałami na rok 1890 o 483 zł. większe, dochody zaś oblicza na 12.372 zł., czyli o 1.730 zł. podniesione tak, że wynik budżetowy preliminowany na r. 1891 miałby być o kwotę 1.247 zł. korzystniejszy.

Wyuik ten jednak nie będzie tak korzystnym z po odu wydatków nadzwyczajnych, które po-dokładnem zbadaniu potrzeby na miejscu, komisya gospodarstwa krajowego Wysokiemu Sejmowi do uchwały przedstawia. W wydatkach tych mieści się budowa studni 560 zł., dołu Goffarda na paszę 500 zł., zrekonstruowanie szopy na narzędzia 540 zł., niezbędne przeistoczenie gnojarni i budynków gospodarczych 1.400 zł., razem kwota 3.000 zł., którą rubryka I. poz. 7. a. i b. łącznie jest preliminowaną.

W myśl powyższego sprawozdania komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki i dochody folwarku czernichowskiego jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Wydatki na gospodarstwo.**			
	1	Płace i zasługi ekonoma i służby	1.596	—	1.596
	2	Najem robotnika	800	—	800
	3	Dokupno nasienia	250	—	250
	4	„ nawozów dopełniających	—	300	300
	5	„ słomy i karmy	500	—	500
	6	„ inwentarza i uprzęży	150	250	400
	7	*a)* Utrzymanie budynków	700	2.300	3.000
		b) Rekonstrukcya i przeistoczenie budynku . .			
		Do przeniesienia .	3.996	2.850	6.846

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
I.		Z przeniesienia .	3.996	2.850	6.846
	8	Naprawa narzędzi i sprzętów	200		200
	9	Dokupno maszyn		150	150
	10	Utrzymanie rowów	50		50
	11	Zabezpieczenie od pożaru i gradobicia . . .	65		65
	12	Koszta kancelaryjne	20		20
	13	Światło i smarowidło	30		30
		Suma rubryki I. .	4.361	3.000	7.361
II.		**Las i plantacye wikla.**			
	14	Służba, roboty i zalesienie	500		500
	15	Wikla i ogrodnik, utrzymanie i uzupełnienie plantacyi	400	450	850
		Suma rubryki II. .	900	450	1.350
III.	16	Wydatki na piec wapienny	50		50
IV.	17	„ na cegielnie	550		550
V.	18	Naprawa dwóch łodzi	30		30
	19	Sprawienie nowego promu		450	450
VI.	20	Utrzymanie brzegów Wisły	170		170
VII.		**Podatki i opłaty.**			
		Pozycye od 21 do 28 włącznie	529		529
VIII.		**Spłata kapitałów i odsetek dłużnych.**			
	29	Spłata wraz z odsetkami długu hipotecznego w kwocie 12.000 zł.	600		600
IX.	30	Fundusz dyspozycyjny dla dyrektora . . .	250		250
	31	Na wykupno dwóch zagród włościańskich nabytych za 1.000 zł., reszta		600	600
		Suma wydatków .	7.440	4.500	11.940

Dochody.

I.		**Dochody z gospodarstwa.**			
	1	Ze sprzedaży płodów rolnych i chmielarni . .	1.400		
	2	„ „ zwierzęcych:			
		a) krowiarnia . . . . . 2.400 zł.			
		b) nierogacizna . . . . . 600 „			
		c) owczarnia . . . . . 50 „	3.050		
	3	Z wynajętych ról i pastwisk	315		
	4	Czynsz z kuźni	40		
	5	Za wynajęte konie	500		
	6	Za nawóz stajenny do ogrodów	60		
		Suma rubryki I. .	5.365	—	5.365

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	5.365	—	5.365
II.		**Z lasu i wikla.**			
	7	Ze sprzedaży drzewa opałowego i budulcowego .	900		
	8	Z wikla i trawy wśród wikla	2.070		
		Suma ruboyki II. . .	2.970	—	2.970
III.	9	**Z rybołowstwa**	100	—	100
IV.	10	**Z pieca wapiennego**	850	—	850
V.	11	**Z cegielni**	1.500	—	1.500
VI.	12	**Z dzierżaw:**			
		a) z bud jarmarcznych . . . 50 zł.			
		b) z promu na Wiśle . . . 100 „			
		c) z budynków propinacyjnych . . 150 „	300	—	300
VII.		**Odsetki od kapitałów.**			
	13	Z obligów propinacyjnych (4% od kapitału 23.300 zł.)	932	—	932
VIII.		**Lądowe i olborne.**			
	14	Z lądowego	30		
	15	Olborne za łamanie kamienia	300		
		Suma rubryki VIII. . .	330	—	330
IX.	16	**Rozmaite nieprzewidziane**	25	—	25
		Suma dochodów . .	12.372	—	12.372
		W porównaniu z wydatkami . .	—	—	11.940
		Okazuje się nadwyżka dochodów . .	—	—	432

Przewodniczący

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1891.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Przedłożony przez Wydział krajowy preliminarz wydatków i dochodów niższych szkół rolniczych w porównaniu do roku przeszłego wzrasta, w wydatkach pokryć się mających przez fundusz krajowy o kwotę 1.226 zł. Lecz wzrost ten usprawiedliwia się dodatkiem pięcioletnim przy płacy nauczycieli fachowych i dodatkiem na wikt dla nauczycieli powołanych do udzielania nauk elementarnych, zaś wszystkie inne pozycye są zupełnie bez zmiany, tak jak w normalnym budżecie corocznie preliminowano.

Na tem moglibyśmy zamknąć niniejsze budżetowe sprawozdanie, gdyby nie okoliczność, że w rubryce dochodów widzi się komisya powołaną do poczynienia pewnych uwag.

Oto kiedy podniesioną i silnie odczutą została potrzeba zakładania niższych szkół rolniczych w kraju, wtedy bezpośrednio interesowani dla skuteczniejszego poparcia żądań swych co do zakładania szkół niższych rolniczych przez kraj, występowali z licznemi ofertami datków dobrowolnych na rzecz projektowanej szkoły. Nie ulega wątpliwości, że datki te, jeżeli nie oddziaływały stanowczo na decyzyę Wysokiego Sejmu co do tworzenia w mowie będących szkół, to w każdym razie nie pozostawały bez wpływu na wybór miejsca, w kórym szkoła założoną być miała, tudzież na czas wprowadzenia jej w życie.

Cztery lata upłynęło od założenia tych szkół, a już datki dobrowolne na ich utrzymanie, czyniące przy założeniu przeszło 4.000 zł., zmalały do połowy, bo do kwoty 2.140 zł., a i te nawet, jak zamknięcie rachunków z dwóch lat ostatnich świadczy, nie zupełnie wpływały do funduszu krajowego.

W tym stanie rzeczy pożądanem by było, ażeby Wydział krajowy za pośrednictwem odnośnych kuratoryi szkół rolniczych, podjął starania w celu utrzymania dotacyi do niedawna płynących, lub pozyskania nowych na rzecz szkół, do których odnosi się niniejsze sprawozdanie.

Reasumując komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić wydatki i dochody szkół niższych rolniczych w Horodence, Jagielnicy i Kobiernicach jak następuje:

A. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Horodence.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „			
		„ pięcioletni	200 „	1.540		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	100 „	880		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi		150		
	6	Katecheta obrz. łać. i grec. kat.		200		
		Suma rubryki I.		3.920	—	3.920
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i portorya	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		500		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz)		200	380	
	11	Sprzęty i ruchomości		100	180	
	12	Utrzymanie koni do posług administr.		400		
	13	Należytość rządowa od przeniesienia własności gruntów szkolnych, z wymierzonych 463 zł. 75 ct. spłacalnych w 10 latach, 6-ta rata		46		
		Suma rubryki II.		1.686	560	2.246
		Do przeniesienia		5.606	560	6.166

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	5.606	560	6.166
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14 15	Stołowanie Odzież, pościel i pranie } 30 uczniów po 150 . . .	4.500		
	16	Lekarz, apteka i różne inne	100		
		Suma rubryki III. .	4.600	—	4.600
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (papier, zeszyty, książki, mapy i t. d.)	120		
	18	Środki naukowe:			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . . 80 „	230		
	19	Ogródki doświadczalne do uprawy tytoniu	100		
		Suma rubryki IV. .	450	—	450
		Uchwała sejmowa z dnia 11. Listopada 1890.			
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	20	Wynagrodzenie instruktora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.696**	**560**	**11.256**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa** . . .	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Oddział Horodeński c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego, 3 stypendya po 150 zł. . . 450 zł.			
		b) Rada powiatowa Horodeńska, 3 stypendya po 100 zł. i 1 stypendyum 150 zł. . . . 450 „			
		c) Gmina miasta Horodenki, 1 stypendyum . 100 „	1.000	—	1.000
III.	3	**Czysty dochód** z trzech morgów pola doświadczalnego .	60	—	60
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	**3.420**	—	**3.420**
		W porównaniu z wydatkami	—	—	11.256
		okazuje się **niedobór** .	—	—	7.836

B. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Jagielnicy.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.200 zł.			
		dodatek aktywalny	140 „	1.340		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	100 „	880		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	100 „	580		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi . . .		250		
	6	Katecheta obrządku łac. i gr. katolickiego		200		
		Suma rubryki I. .		3.800	—	3.800
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawy, ubezpieczenie, kominiarz) .		250		
	11	Sprzęty i ruchomości		100	150	
	12	Utrzymanie koni do posług administracyjnych . . .		200		
	13	Czynsz dzierżawny za grunta:				
		a) odstąpione szkole przez skarb Jagielnicki .	50 zł.			
		b) wynajęte od p. Irsy	17 „	67		
		Suma rubryki II. .		1.457	150	1.607
		Do przeniesienia .		5.257	150	5.407

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia.	5.257	150	5.407
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14	Stołowanie			
	15	Odzież, pościel i pranie } 30 uczniów po 150 zł. . .	4.500		
	16	Lekarz, apteka i różne inne	100		
		Suma rubryki III. .	4.600	—	4.600
IV.		**Potrzeby naukowe.**			
	17	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (książki, mapy, papier, zeszyty i t. d.)	120		
	18	Środki naukowe:			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . 80 „	230		
	19	Wycieczki z uczniami	50		
	20	Ogródki doświadczalne do uprawy tytoniu	100		
		Suma rubryki IV. .	500	—	500
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	21	Wynagrodzenie instruktora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.397**	**150**	**10.547**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	2.000	—	2.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa w Borszczowie . . . 300 zł.			
		b) J. O. ks. Leon Sapieha . . . . 150 „	—	450	450
III.	3	**Czysty dochód** z gospodarstwa na 24 morgach ziemi .	240	—	240
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 12 zł.	360	—	360
		Suma dochodów .	**2.600**	**450**	**3.050**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.547
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**7.497**

C. Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie		Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
				Złote austryackie		
		Wydatki.				
I.		**Płace nauczycieli.**				
	1	Nauczyciel do nauk fachowych i kierownik, płaca	1.300 zł.			
		dodatek aktywalny	240 „			
		„ pięcioletni	133 „	1.673		
	2	Nauczyciel pomocniczy do nauk fachowych, płaca	720 zł.			
		dodatek aktywalny	60 „			
		„ pięcioletni	47 „	827		
	3	Instruktor do robót ręcznych i dozorca uczniów, płaca	480 zł.			
		dodatek na wikt	120 „	600		
	4	Nauczyciel do nauk elementarnych, płaca . .	500 zł.			
		dodatek aktywalny	50 „	550		
	5	Nauczyciel pomocniczy do nauki weterynaryi . . .		250		
	6	Katecheta obrządku łacińskiego		150		
		Suma rubryki I. .		4.050	—	4.050
II.		**Koszta administracyi.**				
	7	Zarząd:				
		a) koszta kancelaryjne, inseraty, druki i porta	100 zł.			
		b) sługa szkolny	240 „	340		
	8	Opał		400		
	9	Oświetlenie		100		
	10	Utrzymanie budynków (naprawa, ubezpieczenie, kominiarz) .		200		
	11	Sprzęty i ruchomości		100		
	12	Utrzymanie koni do posług administracyjnych . . .		400		
		Suma rubryki II.		1.540	—	1.540
III.		**Utrzymanie uczniów.**				
	13	Stołowanie				
	14	Odzież, pościel i pranie } 30 uczniów po 150 zł. . .		4.500		
	15	Lekarz, apteka i różne inne		100		
		Suma rubryki III. .		4.600	—	4.600
		Do przeniesienia .		10.190	—	10.190

Liczba rubryki	Liczba rubryki	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia .	10.190	—	10.190
IV.		**Potrzeby do nauki.**			
	16	Przybory do nauki i pisania dla uczniów (książki, mapy, papier, zeszyty i t. d.)	120		
	17	Środki naukowe :			
		a) modele, maszyny, narzędzia i inne przyrządy do demonstracyi i ćwiczeń praktycznych . . 150 zł.			
		b) biblioteka i czytelnia . . . . . 80 „	230		
	18	Wycieczki z uczniami	50		
		Suma rubryki IV. .	400	—	400
V.		**Kurs ćwiczeń dla szkolnej straży pożarnej.**			
	19	Wynagrodzenie inspektora	40	—	40
		Suma wydatków .	**10.630**	—	**10.630**
		Dochody.			
I.	1	**Subwencya z c. k. Skarbu Państwa**	3.000	—	3.000
II.	2	**Opłaty na utrzymanie uczniów:**			
		a) Rada powiatowa Bialska . . . . 450 zł.			
		b) „ „ Bocheńska . . . 140 „			
		c) „ „ Mielecka . . . . 100 „	690	—	960
III.	3	**Czysty dochód** z 2 morgów pola doświadczalnego . .	20	—	20
IV.	4	**Zarobek 30 uczniów** po 6 zł.	180	—	180
		Suma dochodów .	**3.890**	—	**3.890**
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	10.630
		okazuje się **niedobór** .	—	—	**6.740**

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Stanisław Jędrzejowicz.

Z drukarni Pillera i Sp.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły ogrodniczej w Tarnowie na rok 1891.

Wydatki tej szkoły oblicza Wydział krajowy na rok 1891:

zwyczajne . .	7.120 zł.
nadzwyczajne . .	2.720 „
Razem zatem na kwotę	9.840 zł.

w porównaniu do uchwalonych wydatków na rok 1890 w kwocie 7.330 zł., więcej o 2.510.

W sprawozdaniu dodatkowym zaś z dnia 10. października r. b. L. 42.201, żąda Wydział krajowy kwoty 4.000 zł. na rozszerzenie budynku szkolnego. Razem więc dla tej szkoły miały by narastać wydatki w tym roku o kwotę 6.510 zł., dochody zaś tylko o kwotę 200 zł. podnieść się.

Na to preliminowane tak znaczne powiększenie wydatków dla szkoły ogrodniczej w Tarnowie wpływają dwa wnioski. Pierwszy domaga się kwoty 2.000 zł. na częściowe i pierwsze urządzenie nowego ogrodu szkolnego na kawałku trzechmorgowym gruntu, przez miasto Tarnów do użytku szkoły ogrodniczej odstąpionego, — drugi kwoty 4.000 zł. na rozszerzenie jednego z budynków, ponieważ nauczyciel kierownik szkoły nie ma gdzie mieszkać.

Tak jeden jak drugi wniosek zdaniem komisyi byłby uzasadniony, gdyby odpowiednim nakładem mógł być zamierzony cel osiągnięty. Gdy jednak zachodzą pewne poważne wątpliwości, czy ogród projektowany co do gleby samej i swego położenia odpowie potrzebom szkoły, jak również czy stare, niskie drewniane budynki mieszkalne warto jeszcze znacznym kosztem rozszerzać; komisya mniema, że z tymi projektowanymi wkładami należy się jeszcze rok wstrzymać, sprawę dokładniej przygotować i zbadać. tem więcej, że Wydział krajowy prowadzi już rokowania z pewnym właścicielem miasta Tarnowa o nabycie jednej realności, która by się zupełnie tak pod względem budynków jak i ogrodu do potrzeb szkoły kwalifikowała. Chwilowy brak mieszkania dla kierownika, prowizorycznie da się zastąpić wynajętym odpowiednim lokalem gdziekolwiek w przyległych realnościach, na co też komisya kwotę 250 zł. preliminuje.

Reasumując, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki i dochody szkoły ogrodniczej w Tarnowie, jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Nauczyciel kierownik	1.340		
	2	„ fachowy	780		
	3	Kapelan i katecheta	100		
	4	Nauczyciel do nauk ogólnie kształ.	600		
	5	Ochmistrz	100		
		Suma rubryki I.	2.920	—	2.920
II.		**Koszta administracyi.**			
	6	Zarząd	280		
	7	Opał	120		
	8	Oświetlenie	50		
	9	Utrzymanie budynków	100		
	10	Sprzęty i ruchomości	50	100	
	11	Najem pomieszkań dla nauczycieli i kierownika	200	250	
		Suma rubryki II.	800	350	1.150
III.		**Utrzymanie uczniów.**			
	12-13	Stołowanie, odzież, pościel i pranie dla 20 uczniów po 165 zł.	3.300		
	14	Lekarz, apteka i inne wydatki	60		
		Suma rubryki III.	3.360	—	3.360
IV.		**Potrzeby do nauki.**			
	15	Przybory	80		
	16	Zbiory środków do demonstracyi	100		
	17	Biblioteka i czytelnia	100		
	18	Wycieczki naukowe	50		
		Suma rubryki IV.	330	—	330
		Suma wydatków	7.410	350	7.760

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Dochody.			
	1	Z c. k. skarku państwa	2.300		
	2	Od gminy miasta Tarnowa	250		
	3	Od Rady powiatowej w Tarnowie	300		
	4	Opłaty za utrzymanie	250		
	5	Zarobek 20 uczniów po 12 zł.	240		
		Suma dochodów .	3.340	—	3.340
		W porównaniu z wydatkami .	—	—	7.760
		Okazuje się niedobór . .	—	—	4.420

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu dla szkoły uprawy i wyprawy roślin włóknistych w Gródku.

Wskutek polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 29. listopada 1889 otwartą została na nowo szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku od kwietnia b. r.

Cyfry poszczególnych wydatków ułożył Wydział krajowy na podstawie dat zaczerpniętych z rachunków palicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, pod którego zarządem szkoła ta dawniej istniała.

Już w zeszłorocznem sprawozdaniu swem, dotyczącem tej szkoły, Wydział krajowy wykazał konieczność wydatku nadzwyczajnego 4.000 zł. na rozszerzenie budynku. przyknpno narzędzi i wymurowanie dołów i skrzyń do racyonalnego moczenia lnu koniecznych, zaś na wniosek komisyi gospodarstwa krajowego Wysoki Sejm przyjął zasadniczo, potrzebę tego wydatku i w budżet na rok 1889 asygnował Wydziałowi krajowemu 1.000 zł. przewidując, że dalsze wydatki będą dopiero w następnym roku wykazane.

Obecnie, gdy Wydział krajowy szkołę tę wprowadził już w życie, wykonanie dalszej zasadniczej uchwały jest wskazane i dla tego komisya wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm uchwala wstawić w budżet krajowy dla szkoły uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku na rok 1891 jako wydatek nadzwyczajny:

a) na dokupno maszyn i narzędzi do uprawy roślin włóknistych (łamacz, trzepak, młynek wialnik i szczotki angielskie) kwotę 360 zł.

b) na dokupno jednej pary koni i najpotrzebniejszych narzędzi do upraw roli 440 zł.

c) na postawienie budynków i dołów w myśl sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 10. października 1889 l. 43323, Sejm orwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 2.900 zł.

Przystępując do szczegółowego preliminarza szkolnego wyprawy lnu w Gródku, komisya nie mając żadnych danych z lat poprzednich, musiała przyjąć cyfry zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, które są oparte na wydatkach wykazanych rachunkami galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, pod którego zarządem szkoła ta dawniej istniała.

Jedynie w rubr. IV. poz. 14 i 15 sądzi komisya, że preliminowaną kwotę na rok 1891 obniżyć należy. Wydział krajowy preliminuje koszta utrzymania na 12 uczni. Gdy jednak w roku bieżącym tylko sześciu ze szkoły korzystało, gdy zakład dopiero na nowo w życie wchodzi i gdy nadzwyczajnym wydatkiem powyżej preliminowanym ma być szkoła dopiero rozszerzoną, tak pod względem budynków, jak i zakresu swego zadania ; nie można przypuszczać, aby zachodziła możność i potrzeba utrzymania już w roku 1891 podwójnej liczby uczniów. Z tych więc powodów komisya uznała za wskazane obniżenie tej pozycyi o 480 zł., obliczając koszta utrzymania zamiast na 12 tylko na 9 uczniów.

Wszelkie inne wydatki i dochody po sprostowaniu przez powyżej powzięte uchwały wnosi komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

Reasumując w sprawozdaniu przedstawione wydatki nadzwyczajne, tudzież preliminarzem objęte, wnosi komisya:

Wysoki Sejm uchwalić raczy, jak następuje:

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Wydatki.			
I.		**Płace nauczycieli.**			
	1	Kierownik, zarazem nauczyciel rolnictwa . .	800		
	2	Nauczyciel zawodowy do uprawy i wyprawy roślin włóknistych	660		
	3	Nauczyciel do nauk elementarnych	200		
	4	Katecheta	60		
	5	Relutum na pomieszkanie dla nauczycieli . .	200		
		Suma rubryki I. .	1920		1920
II.		**Koszta administracyjne.**			
	6	Inspekcya zakładu	120		
	7	Potrzeby kancelaryjne	50		
	8	Opał i oświetlenie	120		
	9	Utrzymanie i asekuracya budynków . . .	100		
	10	Utrzymanie inwentarza szkolnego	60		
		Suma rubryki II.	450		450
III.		**Potrzeby naukowe.**			
	11	*a)* na dokupno maszyn i narzędzi do uprawy roślin włóknistych	—	360	
		Do przeniesienia . .	2370	—	2370
		„ . .	—	360	—

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			Złote austryackie		
		Z przeniesienia . .	2370	—	2370
		„ . . .	—	360	
		b) na dokupno pary koni i narzędzi do uprawy roli	—	440	
		c) na wymurowanie dołów i postawienie budynków do suszenia	—	2900	
	13	Potrzeby do pisania i książki do nauki uczniów .	60	—	
		Suma rubryki III.	60	3700	3760
IV.		**Utrzymanie uczniów.**			
	14	Stołowanie } 9 uczniów po 160 zł. . .	1440		1440
	15	Odzież i pościel }			
		Suma wydatków	3870	3700	7570
		Dochody.			
I.	1	Subwencya z c. k. skarbu państwa . . .	2200		
II.	2	Dochód z gospodarstwa szkolnego	60		
III.	3	Dochód od 9 uczniów po 30 zł.	270		
		Suma dochodów	2530	—	2530
		a w porównaniu z wydatkami	—	—	7570
		okazuje się **niedobór**	—	—	5040

We Lwowie 17. listopada 1890.

Przewodniczący
Stanisław Badeni *w. r.*

Stanisław Jędrzejowicz *w. r.*
sprawozdawca.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

L. S. 1208/1890.

Aleg. 189.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wniosku p. Stanisława Stadnickiego względem dodatków do podatku dochodowego, funduszowi krajowemu propinacyjnemu przypisanych.

Wysoki Sejmie!

Ustawą z dnia 29. kwietnia 1890 L. 30 Dz. u. i rozp. kr. zmienione zostały postanowienia ustawy z dnia 30 grudnia 1875 L. 55 w tym kierunku, że od 1. stycznia 1890 prawo wyszynku i sprzedaży napojów propinacyjnych przechodzi na kraj, względnie na krajowy fundusz propinacyjny. W skutek tego postanowienia nastąpiło przypisanie podatku od dochodu funduszu propinacyjnego we Lwowie, jako siedzibie dyrekcyi krajowej, zawiadującej tym funduszem, w myśl §. 16. ustawy o podatku dochodowym z dnia 29. października 1849 L. 439 Dz. u. pań.

Już w pierwszej chwili przejścia prawa propinacyjnego na kraj. reprezentacye powiatowe udały się z licznemi zażaleniami do Wydziału krajowego, że przez zastosowanie §. 16. rzeczonej państwowej ustawy, powiaty narażone być mogą na znaczne straty, spowodowane ubytkiem dodatków do podatku od dochodu propinacyjnego, prosząc Wydział krajowy o zaradzenie w tym względzie.

Po przeprowadzonej korespondencyi z c. k. Namiestnictwem i c. k. krajową Dyrekcyą skarbową nie mógł Wydział krajowy żalącym się powiatom innej dać odpowiedzi, jak udzielając im do wiadomości odpis odezwy c. k. krajowej Dyrekcyi skarbu z dnia 4. stycznia 1890 L. 2044/pr., według której Prezydyum c. k. Dyrekcyi skarbu oznajmia, że wymierzony zostanie funduszowi propinacyjnemu podatek dochodowy od wykonywanego prawa propinacyjnego w drodze wydzierżawienia po myśli §. 16. patentu o podatku dochodowym z r. 1849 i §. 15. przepisu wykonawczego w siedzibie zarządu funduszu propinacyjnego to jest we Lwowie; natomiast w siedzibach c. k. starostw przypisanym będzie w myśl §. 11. ustęp 3. instrukcyi do patentu z dnia 31. grudnia 1812 podatek zarobkowy od propinacyi w tych miejscowościach, w których fundusz wykonuje prawo propinacyi na własny rachunek przez ustanowionych szynkarzy.

Odpowiedź ta dała powód posłowi hr. St. Stadnickiemu do postawienia wniosku w Wysokim Sejmie, do którego to wniosku, jak też i do licznych petycyj w tym względzie od reprezentacyj powiatowych do Wysokiego Sejmu wniesionych, niniejsze sprawozdanie się odnosi.

Komisya podatkowa nie może zapoznać słuszności we wniosku i petycyach wyrażonych życzeń, jak również potrzeby rychłego zaradzenia temu, gospodarce powiatowej w wysokim stopniu zagrażającemu stanowi.

Wszak żądania stawiane przez kraj i społeczeństwo do reprezentacyj powiatowych rosną w miarę postępu i potrzeb cywilizacyjnych, wysilenia, jakie niektóre powiaty czynią i czynić

będą, by sprostać żądaniom pod względem komunikacyj, szkolnictwa, pod względem sanitarnym i t. p., przechodzą już granice możności tem bardziej, jeżeli powiatom odjętem zostało źródło, z którego część na zaspokojenie tych żądań czerpały.

Wszak nie idzie tu o nic innego, jak o uchylenie tego, by z zastosowania przepisów patentu o podatku dochodowym z roku 1849, jeden nie odnosił korzyści dotychczas mu nieprzysługujących z oczywistą krzywdą drugiego; wszak jest to kardynalną zasadą prawa przyrodzonego, że rzecz między dwoma zdziałana, trzeciemu ani korzyści przynieść ani straty spowodować nie może.

Uznając przeto w zupełności słuszność żądań we wniosku i petycyach zawartych, komisya podatkowa o tyle tylko zmienia rezolucyę przez wnioskodawcę proponowaną, że nie do Wydziału krajowego ani do dyrekcyi funduszu propinacyjnego stosuje wezwanie, lecz do c. k. rządu w tem mniemaniu, że c. k. rząd również przekonany jest o słuszności tych życzeń, i w tej nadziei, że c. k. rząd dołoży wszelkich starań, by temu anormalnemu stanowi koniec położyć, co tem łatwiej da się uskutecznić, że ani skarb państwa żadnej straty nie poniesie, ani fundusz propinacyjny a tem samem kraj na ubytek w dochodzie narażonym nie będzie.

Komisya podatkowa wnosi przeto.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

A) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w drodze właściwej zarządził, by podatek dochodowy, krajowemu funduszowi propinacyjnemu przypisany, uiszczany bywał w ten sposób, ażeby możność nakładania dodatków do podatku dochodowego z propinacyi, na rzecz powiatów tak jak ta możność do 31go grudnia 1889 istniała, od 1go stycznia 1891 napowrót przywróconą została.

B) Tą uchwałą załatwiają się petycye Wydziałów powiatowych: L. s. 92 Buczacz, 103 Krosno, 104 Tarnów, 202 Skałat, 355 Sambor, 356 Rudki, 420 Cieszanów, 421 Sanok, 465 Myślenice, 466 Sokal, 467 Żydaczów, 525 Łańcut, 526 Przemyślany, 578 Czortków, 579 Dolina, 589 Kolbuszowa, 604 Lisko, 646 Nisko, 755 Jasło, 756 Brzozów, 757 Mościska, 810 Kraków, 837 Tu ka, 843 Nowy Targ, 844 Wieliczka, 845 Jarosław, 916 Tarnobrzeg, 922 Rawa, 924 Brzesko, 966 Rzeszów, 1032 Mielec, 1077 Husiatyn, 1078 Brzeżany, 1124 Chrzanów, — tudzież petycye L. s. 928 gminy Buczacza i 1135 kasy oszczędności miasta Jasła w tym przedmiocie wniesione.

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca

Jaworski *w. r.*

L. S. 593/1890.

Aleg. 190.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyach Wydziału Rady powiatowej w Nowym Targu l. s. 840 i Towarzystwa tatrzańskiego w Krakowie l. s. 593, w przedmiocie uregulowania granicy kraju między Węgrami a Galicyą koło Morskiego Oka i Czarnego Stawu.

Wysoki Sejmie!

Wydział nowotarskiej Rady powiatowej i Towarzystwo tatrzańskie zaniepokojone zwłoką w załatwieniu sporu granicznego w okolicy Morskiego Oka, poruszyły tę sprawę w petycyach wniesionych do Wys. Sejmu, a przydzielonych komisyi administracyjnej do zbadania.

Zaniepokojenie to wywołały liczne przeszkody stawiane w ostatnich czasach mieszkańcom naszego kraju na spornem terytoryum ze strony pełnomocnika księcia Hohenlohe, jako właściciela dóbr węgierskich, graniczących z galicyjskiemi Tatrami. I tak w roku bieżącym wzbroniono ze strony węgierskiej nietylko przejścia przez Tatry szlakami, odwieczną komunikacyę między Węgrami a Galicyą stanowiącymi, jako to: przez Koperszady, przez ramię Lodowego, przez Rówienki, około Litworowego Stawu, przez Polski Grzebień, około Zielonego Stawu, przez Żelazne Wrota itd., ale nawet publiczną drogę między Jaworzyną a Łysą zamknięto b. r. i nie dopuszczono Towarzystwu tatrzańskiemu przywozu materyału budowlanego wymienioną drogą. Nadto z powodu zajścia w dniu 9. października b. r., które o mało nie zakończyło się rozlewem krwi, wyraziło Towarzystwo tatrzańskie obawę o całość schronisk, wzniesionych znacznym kosztem przy Morskiem Oku.

Sprawą sporu granicznego między Galicyą i Węgrami, toczącego się już od r. 1811, tak gorąco kraj nasz cały obchodzącą, zajmował się Wysoki Sejm w latach 1883 i 1884. Przedmiot tego sporu i stan sprawy po koniec roku 1883 znanym jest już Wysokiemu Sejmowi z wyczerpującego sprawozdania sejmowej komisyi prawniczej o wniosku posła Pławickiego względem zapewnienia Reprezentacyi kraju odpowiedniego wpływu przy sporach o granicę kraju (Alegat 143 stenograficznych sprawozdań z roku 1884).

Od owego czasu, aż do bieżącego roku załatwienie sporu nie postąpiło naprzód i dopiero z odpowiedzi danej w dniu 10. listopada b. r. przez c. k. komisarza rządowego na interpelacyę posła Raczyńskiego i towarzyszy dowiedział się Wysoki Sejm o dalszym przebiegu akcyi rządowej w tej sprawie.

Mianowicie w odpowiedzi swej oznajmił p. komisarz rządowy, że sprawa tego sporu jest od lat kilku w toku dochodzenia, które ma na celu zebranie potrzebnych materyałów dla skutecznej obrony praw tutejszego kraju. Następnie zapewnił p. komisarz rządowy Wysoki Sejm, iż Starosta w Nowym Targu otrzymał polecenie przedstawienia Prezydyum Namiestnictwa uzupełnionego sprawozdania w tym przedmiocie do końca listopada b. r., poczem dopiero wydane zostaną ze strony Rządu zarządzenia, zmierzające do załatwienia sporu granicznego. W końcu swojego przemówienia oświadczył p. komisarz rządowy, iż odniesiono się do Wysokiego Ministerstwa spraw wewnętrznych, celem spowodowania władz węgierskich, ażeby stan faktyczny co do spornego terytoryum pozostał nienaruszony aż do zupełnego ukończenia sporu o linię graniczną w okolicy Morskiego Oka.

Komisya administracyjna uważa na razie za załatwioną tą odpowiedzią komisarza rządowego sprawę poruszoną w petycyach i wyraża nadzieję, że Rząd w przyszłości zaopiekuje się nią skutecznie.

Z uwagi zaś, że Wysoki Sejm w uchwalonej dla Wydziału krajowego instrukcyi, włożył nań w §. 2. obowiązek czuwania również nad całością kraju, komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby w myśl §. 2. Instrukcyi użył swojego całego wpływu w tym kierunku, by sprawa uregulowania granicy między Węgrami a Galicyą w okolicy Morskiego Oka i Czarnego Stawu jak najspieszniej załatwioną została i ażeby przy ostatecznem rozstrzygnięciu tego sporu granicznego słusznym żądaniom kraju w całej pełni stało się zadość.

O przebiegu tej sprawy złoży Wydział krajowy wyczerpujące sprawozdanie na następującej sesyi sejmowej.

We Lwowie dnia 15. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Szeptycki.

L. S. 1149|90.

Aleg. 191.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej z wniosku posła Bobczyńskiego o zmianę ustawy z dnia 25. czerwca 1873 r. Nr. 255 dziennik ustaw krajowych §. 9 ustęp 7 i 8.

Wysoki Sejmie!

Wnioskodawca i towarzysze żądają takiej zmiany §. 9 ustępu 7. by obowiązek ułożenia budżetu szkolnego ciążący obecnie na radzie szkolnej miejscowej przechodził na radę okręgową, jeśli pierwsza w terminie oznaczonym ustawą budżetu nieułoży. Ustęp 8. zaś § 9. miałby być w ten sposób zmieniony, że rozkładem i ściąganiem wszystkich dobrowolnych datków, do których się strony konkurencyjne obowiązały i wszystkich dodatków do podatków na potrzeby szkolnych funduszów miejscowych zajęłyby się c. k. urzędy podatkowe.

Nie podlega wątpliwości, że obecne zarządy szkolne nie zawsze funkcyonują jak należy. Zdarza się bardzo często, że zarządy te nie mogą, albo nie chcą ułożyć rocznego preliminarza potrzeb szkolnych. Wynikają ztąd niedogodności i braki, które muszą źle oddziaływać na postęp, nauki szkolnej.

Zmiana §. 9. ustępu 7. w myśl wnioskodawcy byłaby zatem pożądaną.

Ustęp 8. powyższego paragrafu w brzmieniu obecnie obowiązującem poleca radzie szkolnej miejscowej, rozkładać wydatki szkolne wedle obowiązujących przepisów na strony konkurujące do utrzymania szkoły i nauczyciela. Wnioskodawca pragnie czynność tę jakoteż ściąganie rozłożonych dodatków przelać na c. k. urzędy podatkowe. Fundusze, które takowe zbiorą, ma odbierać i kwitować przewodniczący rady szkolnej miejscowej.

Zmiana tu musiałaby także pociągnąć zmianę ustępu 3. §. 9. Czynności tym ustępem radzie szkolnej miejscowej zlecone musiałyby przejść na c. k. urzędy podatkowe.

Ten sposób rozkładania i ściągania dodatku na potrzeby miejscowej rady szkolnej byłby korzystny. Dałby bowiem przewodniczącemu rady szkolnej pewność, że istotnie przyznane budżetem pieniądze otrzyma, a zatem i możność zaspokojenia potrzeb swej szkoły.

Wiadomą jest rzeczą, że podatki ludności rolniczej w pierwszym, drugim, a nawet trzecim kwartale nie wpływają w znacznych kwotach, największa część tych podatków wpływa dopiero w kwartale czwartym.

Skutkiem tego przewodniczący miejscowych rad szkolnych dopiero z końcem roku otrzymaliby większą kwotę pieniężną. Gorzej jeszcze jest w powiatach, w których z powodu klęsk elementarnych lub nóbóstwa gmin, podatek rządowy latami całemi zalega. Niedogodność ta dałaby się może usunąć zaliczkami z funduszów szkolnych okręgowych lub w inny sposób.

Komisya niezaprzecza korzystnych stron wniosku posła Bobczyńskiego, sądzi jednak, że pierw należałoby zbadać go dokładnie, porozumieć się z c. k. Radą szkolną krajową, a względnie zasięgnąć opinii rad szkolnych okręgowych, które w tej sprawie cennych udzielićby mogły wskazówek.

Z tego powodu komisya szkolna nie przedkłada Wysokiemu Sejmowi projektu zmiany §. 9 ustęp 7 i 8 ustawy z 25. czerwca 1873 do uchwały, natomiast wnosi następującą rezolucyę:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Radą szkolną krajową zbadał wniosek posła Bobczyńskiego i zdał o nim sprawę na najbliższej sesyi sejmowej, a w razie uznanej potrzeby przedłożył Sejmowi projekt zmiany ustawy z dnia 23. czerwca 1873 do uchwały. Tą uchwałą załatwia się także petycya księdza Żarskiego z Hłodna l. 434.

Lwów dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski w. r.

Sprawozdawca:
Albin Rayski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 192.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o petycyi gminy król. stoł. miasta Lwowa o upoważnienie Wydziału krajowego do traktowania z gminą miasta Lwowa w sprawie budowy teatru polskiego we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Już w r. 1884 udał się Magistrat m. Lwowa do Wydziału krajowego z prośbą o wdrożenie sprawy budowy nowego teatru polskiego we Lwowie.

Wydział krajowy uchwałą z dnia 21. listopada 1884 r. odmówił czynnego udziału w zamierzonej budowie, uważając słusznie, że teatr lwowski nie jest instytucyą krajową, lecz miejską.

Gdy w r. 1892 kończy się obowiązek fundacyi hr. Skarbka utrzymywania teatru polskiego we Lwowie, a gdy nadto teatr w gmachu skarbkowskim nadal ze względów bezpieczeństwa cierpianym być nie może, przeto Reprezentacya miasta Lwowa, zamierzając budowę nowego teatru polskiego we Lwowie, uchwałą z dnia 30. października b. r. poleciła swemu Magistratowi, by wniósł do Wysokiego Sejmu petycyę o upoważnienie Wydziału krajowego do podjęcia z Reprezentacyą gminy tutejszej rokowań w sprawie budowy nowego teatru.

Sprawa budowy teatru lwowskiego niestety nie weszła jeszcze w to stadyum, któreby umożliwiło komisyi budżetowej przedstawienie Wysokiemu Sejmowi wniosku co do miary i sposobu, w jakiby się fundusz krajowy do budowy teatru przyczynić mógł. Sprawa ta nie wyszła dotąd z długotrwającego stadyum przygotowawczego.

Reprezentacya miasta Lwowa dotąd nietylko nie postanowiła sposobu, miejsca i czasu budowy, lecz nawet i zasadniczo nie powzięła uchwały, iż teatr miejski we Lwowie ma być wybudowany.

Komisya budżetowa sądzi jednak, iż skoro sprawa budowy teatru polskiego we Lwowie w skutek petycyi gminy miasta Lwowa poruszoną została, to Wysoki Sejm z jednej strony uchwałą swą w zasadzie stwierdzić zechce, iż sprawę budowy teatru polskiego we Lwowie za naglącą uważa, z drugiej zaś strony oświadczyć zechce w zasadzie gotowość przyczynienia się do kosztów budowy teatru przez miasto Lwów zamierzonej.

Wysoki Sejm niejednokrotnie już uznał, iż teatr polski ma także i znaczenie krajowe i narodowe w najszerszem tego słowa znaczeniu, i to też było powodem, iż Wysoki Sejm uchwałą z d. 17. stycznia 1887 r. przyznał gminie miasta Krakowa na budowę nowego teatru w zasadzie subwencyę w kwocie 100.000 zł.; nadto jednak sprawa budowy teatru lwowskiego znajdzie,

zdaniem komisyi budżetowej, w Wysokim Sejmie zawsze życzliwe poparcie z tego powodu, iż chodzi tu także o interes miasta Lwowa, którego pomyślny rozwój i wszechstronny rozkwit leży tak bardzo na sercu Reprezentacyi kraju.

Z tych powodów komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Upoważnia się Wydział krajowy, po porozumieniu się z Reprezentacyą miasta Lwowa, przedstawić na najbliższej sesyi sejmowej wniosek co do miary i sposobu, w jakiby się fundusz krajowy do budowy teatru miejskiego we Lwowie przyczynić mógł.

Lwów dnia 19. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Stanisław Badeni.

L. S. 1182/90.

Aleg. 193.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego dotyczącego krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie niniejsze, obejmujące dwa działy a mianowicie szkoły i folwarku w Czernichowie, rozpoczyna komisya gospodarstwa krajowego uwagami dotyczącemi pierwszego z tychże.

Szkoła.

Na wstępie stwierdzić należy stanowczy zwrot ku lepszemu w stosunkach szkoły czernichowskiej. Liczba zgłoszeń przewyższająca o wiele ilość miejsc wolnych i lepsze pod względem wykształcenia ogólnego przygotowanie kandydatów są dowodem dobrego imienia, jakie wyrobił sobie zakład czernichowski. Przypisać to należy zarządzeniom dokonanym w ostatnich czasach, głównie zaś sprężystemu i sumiennemu kierownictwu, wzbudzającemu zaufanie tak pod względem fachowego kształcenia młodzieży na dobrych pracowników w przyszłym zawodzie, jako też w kierunku zdrowego ducha i zasad moralnych obecnie panujących w zakładzie.

Za korzystny objaw uważać również należy liczniejsze jak dawniej zgłaszanie się tutejszokrajowców o umieszczenie w szkole czernichowskiej. Stanowi to bowiem dowód większego zaufania tych, którzy bliżej będąc, mają też większą łatwość ocenienia tego zakładu pod względem korzyści, jakie zeń młodzież wynieść może.

Przychylając się w części do wyrażonej w sprawozdaniu Wydziału krajowego intencyi rozszerzenia zakładu czernichowskiego, komisya gospodarstwa krajowego nie może jednak zalecić Wysokiemu Sejmowi projektów rozszerzenia zakładu ponad rozmiary potrzebne dla 60 uczniów a to nie tylko ze względu na znaczne koszta z większem rozszerzeniem połączone, ale bardziej jeszcze ze względu na trudniejszy w takim razie nadzór w internacie i na znane niekorzyści wynikające z zbyt wielkiej liczby słuchaczów przy wykładach.

Znaczne rozszerzenie zakładu bez równomiernego pomnożenia sił nauczycielskich i nadzorujących w internacie mogłoby także osłabić przyciągającą siłę, polegającą na dobrej reputacyi, którą zjednał sobie zakład czernichowski tym jedynie sposobem, że przy dzisiejszej ilości uczniów znajduje się w możności uczynić zadość wymogom wykształcenia i dobrego kierunku pod względem moralnym. Komisya gospodarstwa krajowego, przewidując zgodnie z Wydziałem krajowym wzmaganie się coroczne liczby zgłaszających się do zakładu, uważa za bardziej wskazane erygowanie drugiej podobnej szkoły jak rozszerzanie czernichowskiej ponad etat 60 uczniów. Rozszerzenie to bowiem, chociażby nawet do liczby 100 uczniów, nie zaspokoiły dziś już ogólnie odczuwanej potrzeby kształcenia się młodzieży w nauce rolniczej tak bardzo zastosowanej do potrzeb i do podstaw materyalnego bytu naszego kraju, i pobratymczych ościennych prowincyj a niezawodnie wpłynęłoby niekorzystnie na stosunki szkoły czernichowskiej.

Z tych więc powodów komisya gospodarstwa krajowego pozwala sobie zalecić Wysokiemu Sejmowi przekształcenie budynku istniejącego i przybudowanie nowego o tyle, o ile to dla wygodnego pomieszczenia 60 uczniów jest potrzebnem. Koszt z takiem przekształceniem połączony nie będzie zbyt dotkliwy a to tem mniej, gdy w tych warunkach na odpowiednią pomoc z funduszów państwowych mamy całe prawo liczyć i gdy nadwyżka kosztów pokrytą być może częścią funduszu indemnizacyjnego za propinacyę, wynoszącego na rzecz Czernichowa 23.300 zł.

Przy uwzględnieniu urządzenia sali rekreakcyjnej koniecznie potrzebnej, której domagała się już w roku przeszłym komisya gospodarstwa krajowego w swem sprawozdaniu, przy urządzeniu również odpowiedniego lokalu na przygotowywanie się uczniów do wykładów, — cel powyższy da się osiągnąć przez przeniesienie kuchni i innych ubikacyj gospodarskich wewnątrz głównego gmachu się mieszczących do innego wybudować się mającego budynku, w którym również w razie potrzeby znaleźć się powinno miejsce na pomieszczenie części zbiorów naukowych, gdyby przeniesienie tychże z powodu pomnożenia lokalów sypialnych koniecznem się okazało. Powyżej rzucona myśl jednak nie zmierza do przesądzenia planu przeistoczenia, który zależnym być musi od dokładnego zbadania i od fachowego orzeczenia.

Budowę domu mieszkalnego dla pomieszczenia dwóch nauczycieli uważa kom. gosp. kr. chwilowo za mniej naglącą z powodu, że dawny instruktor p. Ancuta opuścił zakład a tem samem potrzeba powyżej wyrażona ogranicza się obecnie do jednego tylko mieszkania i przez wynajęcie zaspokojoną być może.

Natomiast dostarczenie dobrej wody dla zakładu uważa komisya za rzecz niecierpiącą dalszej zwłoki. Obecnie woda wożoną bywa beczką a takie urządzenie połączone z potrzebą utrzymania człowieka i konia do tego wyłącznego zajęcia wymaga kosztu 250 zł. rocznie, gdy założenie rur do sprowadzenia zdrowej wody w obfitości, zaledwie 500 zł. kosztować może. Nakład taki jest więc ekonomicznie wskazany i dziwić się trzeba, że sprawa ta od lat wielu znana, dotychczas pozostaje w okresie studyów, dla których Wydział kraj. delegował osobnego technika, pomimo, że siły odpowiednie znajdują się na miejscu. Uwzględniając budżet krajowy, komisya uważa za swój obowiązek ograniczać żądania do potrzeb koniecznych, dając takowym pierwszeństwo nad wydatki nie mające znaczenia aktualnego i naglącej konieczności. Uważając więc dostarczenie wody za naglące, zdrenowanie zaś 8-morgowej parceli, którego domaga się Wydział kr. w wniosku II. sprawozdania, za mniej naglące, komisya pozwala sobie zalecić Wys. Sejmowi, by kwotę 520 zł. żądaną przez Wydział kraj. na zdrenowanie, przeznaczył na urządzenie wodociągu, włączając ją do ogólnej kwoty 3000 zł. na inwestycye tegoroczne przeznaczonej. Kwotę 400 zł. wstawioną przez Wydział kr. w preliminarz budżetu na budowę lodowni, uznaje komisya za zupełnie uzasadnioną i przyjęcie takowej Wysokiemu Sejmowi zaleca.

W załatwieniu petycyi wniesionej w roku przeszłym przez docenta dra Stefczyka uchwalił Wys. Sejm stałą posadę nauczyciela do nauk ogólnie kształcących, łącząc z tą posadą prawo do wolnego pomieszkania, płacą roczną w kwocie 800 zł. i z dodatkiem pięcioletnim w kwocie 120 zł. — Wezwany przez Wydział kraj. do przedłożenia odnośnego podania dr. Stefczyk nie wniósł takowego a to z powodu, że z przyjęciem warunków z tą posadą połączonych, byt jego teraźniejszy jako docenta pogorszyłby się niepomiernie. Obecnie bowiem pobiera Dr. Stefczyk płacę 800 zł., wolne mieszkanie i opał i za te emolumenta obowiązanym jest do wykładów trzech przedmiotów a mianowicie: języka niemieckiego, historyi i geografii w liczbie 11—12 godzin tygodniowo. Za wykłady innych trzech przedmiotów a mianowicie: ekonomii społecznej, ustaw agrarnych i statystyki rolniczej pobiera on osobne wynagrodzenie po 2 zł. 50 ct. od godziny, co stanowi rocznie około 350 zł. Przy doliczeniu wartości opału w kwocie 86 zł. wynoszą jego teraźniejsze pobory 1.236 zł., czyli bez mała to samo, co pobierają nauczyciele zwyczajni do nauk zasadniczych (roczna płaca 1.100 zł., dodatek aktywalny 140 zł. = 1.240 zł.). — Ponieważ do posady stałej przywiązanym jest obowiązek wykładania 6 przedmiotów (język polski, język niemiecki, geografia, historya, statystyka rolnicza i ustawy agrarne), przeto utraciłby Dr. Stefczyk przy stabilizacyi wynagrodzenie w formie opału, tudzież dodatek 350 zł., natomiast zaś powiększyłyby się jego obowiązki o 9—10 godzin tygodniowo.

Zważywszy więc, że przyjmując stałą posadę w tych warunkach, Dr. Stefczyk przy pracy znacznie od innych nauczycieli cięższej (bo wymagającej 21 godzin wykładów tygodniowych przy 17. u innych nauczycieli) zaledwie po 21 latach służby wskutek pięcioleci doszedłby do uzyskania płacy w wysokości 1.160 zł., — zważywszy dalej, że wymieniony docent od lat 8 w szkole czernichowskiej pracując, gorliwem spełnianiem obowiązków, szczerą dla szkoły życzliwością i studyami, ogólny przynoszącemi pożytek, zasłużył sobie na zupełne zadowolenie władz zwierzchnich i na ogólne uznanie, — zważywszy wreszcie, że przez zniesienie osobnej posady instruktora oszczędność uzyskana w I. rubryce wydatków na płace nauczycieli ułatwia możność zastosowania zasad słuszności, przy bardzo nieznacznem stosunkowo obciążeniu, komisya gospodarstwa krajowego przeto pozwala sobie przedstawić Wys. Sejmowi wniosek, mający na celu zrównanie płacy nauczyciela stałego do nauk ogólnie kształcących (etat osób i płac grona nauczycielskiego przy kraj. szkole w Czernichowie ad III. 4) z płacą nauczycieli do nauk zasadniczych, z przeznaczeniem tej posady dla Dra Stefczyka.

Docent p. Kuhl pełni jak najgorliwiej od lat siedmiu obowiązki profesora budownictwa, mechaniki rolniczej i melioracyi a oprócz tego podjął z dobrej woli nadzór nad budynkami i sprzętami zakładu, których reperacye wykonuje tak w szkole, jak i na folwarku. Wreszcie dodać należy, że p. Kuhl pomaga w zarządzie internatu dyrektorowi, którego stale w nieobecności zastępuje, zaczem idzie, że wakacyj nigdy nie zażywa, podobnie jak inni profesorowie, bo w czasie opróżnienia zakładu przytraflają się zwykle budowle lub reparacye.

Za wymienione zajęcia pobiera p. Kuhl dotąd płacę roczną 800 zł. i to bez widoków emerytury i dodatku pięcioletniego, ile że posada ta nie jest stałą. Komisya gospodarstwa krajowego przeto, pragnąc dać wyraz uznania tak rzetelnej pracy, postanowiła już na przeszłej sesyi sejmowej polecić p. Kuhla Wysokiemu Sejmowi do stabilizacyi na dotychczasowych warunkach, coby dla niego było pożytecznem, a nie obciążyłoby budżetu szkolnego. Przekonała się tymczasem komisya, ze likwidacye p. Kuhla, podawane dotąd za liczne w ciągu 7 lat wykonane budowle, a liczniejsze jeszcze plany i kosztorysy nie zostały w Wydziale krajowym dotąd uwzględnione, że zatem należy mu się słusznie wynagrodzenie za nadobowiązkową pracę, którąby o wiele drożej kosztowała, gdyby ją był obcy wykonywał technik. Zachodzi przeto pytanie, czy wobec poważnej kwoty, jaka już p. Kuhlowi przynależy, a zwłaszcza w obec znacznych budowli, jakie w bliskiej przyszłości są projektowane, nie byłoby o wiele oszczędniej zrównać płacę p. Kuhla z płacą innych profesorów fachowych (1.240), wkładając

nań jednocześnie obowiązek zrezygnowania z wszelkich pretensyj wstecz sięgających, tudzież wykonywania w przyszłości obowiązkowo i bez osobnej remuneracyi, zatwierdzonych przez władzę robót budowlanych. Przy takiem zarządzeniu uniknąłby Wydział krajowy niemałych kosztów połączonych z wysyłaniem do Czernichowa obcych techników, jak to miało miejsce dwukrotnie w tym roku z panami Chrząszczewskim i Brochockim, do szopy i wodociągu.

Uchwała przeszłoroczna Wys. Sejmu polecająca w naukach kierunek bardziej praktyczny, znalazła swój wyraz w odpowiednim rozkładzie nauk. Dla ćwiczeń praktycznych przeznaczono w r. I. o 2, w r. II. o 8, w r. III. o 6 godzin tygodniowo więcej, jak poprzednio. Komisya gosp. kraj. godząc się w zupełności na pomieniony rozkład, nie waha się wyrazić nadziei, że skutki ztąd wynikające okażą się dobrymi i zbawiennymi.

Natrąciwszy jednak o system nauki, komisya zmuszoną jest ponowić przeszłoroczną w swem sprawozdaniu umieszczoną uwagę, że brak podręczników jest niedogodnością, którą koniecznie usunąć należy. Obok straty drogiego czasu przy udzielaniu i pobieraniu nauki, ma on jeszcze tę ujemną stronę, że wykłady nie mają ściśle wytkniętego kierunku, który obecnie zależnym jest od pojęć wykładającego, a tem samem od zmiany osób, przytrafiającej się często w gronie nauczycielskiem.

Odczuwając tę niedogodność Wydział krajowy polecił Dyrekcyi wypracowanie projektu z odpowiedniemi zmianami szczegółowego planu naukowego, w którymby kierunek nauki był uwidocznionym. Pomijając już, że sprawa ta zalega i dotąd załatwioną nie została, komisya gospodarstwa krajowego jednak nie rokuje sobie z tego zarządzenia takich korzyści, jakie uważa za zapewnione przy zaprowadzeniu podręczników do użytku szkół średnich rolniczych. Jako ważną i doniosłą zaleca komisya gospodarstwa krajowego sprawę tę Wydziałowi krajowemu z uwagą, że ofiary z załatwieniem jej połączone jako bardzo korzystne zużytkowanie grosza publicznego uważać należy.

Godząc się w zupełności na podniesienie opłat od uczniów o 20 zł. w myśl uwagi w preliminarzu wydatków umieszczonej, a to ze względu na potrzebę polepszenia wiktu, komisya gospodarstwa krajowego jest nadto zdania, że byłoby wskazanem włożyć na uczniów obowiązek opłacania lekarstw, które teraz udzielane bywają bezpłatnie.

Pomijając względy nieznacznej oszczędności, przeniesienie tego ciężaru na uczniów wpłynąć powinno na zmniejszenie symulowanych chorób, tak często zdarzających się w internatach. Komisya gospodarstwa krajowego zaleca takie zarządzenie światłej rozwadze Wydziału krajowego.

Zmiana, jaka zarządzoną została w kierownictwie, praktycznemi zajęciami uczniów, przez poruczenie obowiązków instruktora nauczycielowi p. Szalayowi, ma obok oszczędności tym sposobem uzyskanej, jeszsze tę dodatnią stronę, że demonstracye praktyczne popierane być mogą nauką udzielaną przy wykładach, wzajemnie się uzupełniając.

Przydzielenie p. Szalayowi jednak obowiązków zarządcy folwarku, dla którego przyjętym został ekonom, nie uważa komisya za odpowiednie, tak ze względu na obciążenie pracą tego nauczyciela, jako też ze względu na odpowiedzialność za folwark, z której dyrektor zakładu zwolnionym być nie może. Takie urządzenie wytworzyć nadto może zupełnie zbędne komplikacye w zakresie działania trzech czynników administracyjnych dla gospodarstwa, które na skromną przestrzeń 60 morgów sią ogranicza.

Nawiązując na ostatni ustęp sprawozdania Wydziału krajowego o szkole czernichowskiej, komisya gospodarstwa krajowego nie może pominąć milczeniem uwagi, że udziela-

nie urlopu profesorowi w czasie wykładów, bez równoczesnego zastąpienia go inną siłą fachową, uważa za niewłaściwe, a to tem więcej, ile że Dr. Prażmowski, któremu urlop półroczny udzielonym został, wykłada w Czernichowie najważniejszy dla szkoły rolniczej przedmiot, to jest rolnictwo, którego nauka w czasie jego nieobecności od kwietnia do końca roku szkolnego uczniom czernichowskim udzielaną nie była.

Folwark.

Dzięki funduszom udzielonym w roku przeszłym przez Wysoki Sejm, folwark czernichowski zaczyna nabierać pozoru dobrze zorganizowanego gospodarstwa. Aby jednak taką nazwę zupełnie usprawiedliwić, potrzeba jeszczcze nakładów, które, acz niezbyt wielkie, sowicie opłacić się mogą tak przez podniesienie dochodu, jakoteż przez nastręczoną uczniom sposobność przyglądania się gospodarstwu racyonalnie urządzonemu. — Uważając za takie jedynie gospodarstwo, zastosowane w swych szczegółach do stosunków krajowych i do potrzeb, wykazujących wynik pracy rolniczej w dochodach, komisya pragnie, by folwark czernichowski przedstawiał obraz dobrze zorganizowanej, lecz nie łudzącej swą bogatą suknią całości. — Żądania też, jakie komisya gosp. kraj. stawiać sobie pozwala do Wysokiego Sejmu, powodowane są tą jedynie zasadą, a stawiane są również w przekonaniu, że nakłady są konieczne i że niezawodnie opłacić się powinny.

Trzymając się porządku nakreślonego w sprawozdaniu Wydziału krajowego komisya uważa kwotę 600 zł. umieszczoną w preliminarzu wydatków folwarku czernichowskiego na wykupno dwóch zagród włościańskich za zupełnie usprawiedliwioną i uzasadnioną dotyczącem objaśnieniem; komisya gosp. kraj. przedstawia Wysokiemu Sejmowi żądany przez Wydział kraj. na ten cel kredyt w kwocie 600 zł. do zatwierdzenia w odnośnym wniosku.

Powołując się na uwagę, zrobioną w przeszłorocznem swem sprawozdaniu, komisya jest zdania, że uzyskana przez przeniesienie owych zagród blisko 3-morgowa przestrzeń doskonałej ziemi napływowej nadaje się wybornie na pole doświadczalne, którego brak dla szkoły dotkliwie odczuwać się daje.

Komisya gosp. kraj. przyjęła z przyjemnością do wiadomości, że Wydział krajowy zamierza w roku przyszłym przystąpić do obwałowania brzegów Wisły, celem zabezpieczenia najlepszych pól zakładowych od wylewów, co tem bardziej po wykupieniu dwóch zagród włościańskich, które sprawę tę utrudniały, jest obecnie wskazanem. Komisya uważa też zapowiedź wyrażoną w sprawozdaniu Wydziału krajowego za zapewnienie, że żadna dalsza zwłoka w przeprowadzeniu tej naglącej sprawy miejsca mieć nie będzie.

Uzasadniwszy przy sprawozdaniu o szkole potrzebę odroczenia projektu zdrenowania 8-o morgowej parceli na czas późniejszy, komisya ogranicza się obecnie jedynie do wzmianki, że co do tej pozycyi żadnego wniosku Wysokiemu Sejmowi nie przedkłada.

Uznając przedstawienie rzeczy dotyczące naprawy i przeistoczenia szopy za słuszne, komisya gosp. kraj. nie może się jednak zgodzić na sumę żądaną przez Wydz. kraj. na postawienie nowego magazynu na pomieszczenie machin i narzędzi rolniczych kosztem 1.006 zł. jak to z obliczenia inżyniera p. Chrząszczewskiego wynika, — a to z powodu, że docent p. Kuhl również technik i budowniczy obliczył koszt takiego budynku wedle odmiennego, potrzebie jednak zupełnie zadość czyniącego planu na 500 zł. Na zmniejszenie kosztów budowy wpłynie niezawodnie istniejący teraz wysoki mur ogrodowy, który służyć może za tylną ścianę budynku.

Na tych wywodach się opierając, kom. gosp. kr. uważa kwotę 500 zł. na budowę nowej szopy za wystarczającą i włącza ją do ryczałtowej kwoty 3.000 zł. na inwestycye przeznaczonej. Folwark czernichowski posiada wyjątkowo korzystne warunki ekonomiczne; szkoła

jest kupcem miejscowym na wszelkie ilości nabiału i mięsa wieprzowego lub baraniego; nie braknie też kupców zamiejscowych na reproduktory wszelkiego rodzaju, czy to z obory, owczarni, lub chlewów. Jakoż obecnie przy ledwie rozpoczętej hodowli, nadchodzą już zamówienia na rozpłodniki. Takie warunki zbytu wskazują bardzo jasno, że gospodarstwo całe przeważnie na produkcyę inwentarzy skierowane być winno, zaczem należy uprawę roślin pastewnych rozszerzyć, ograniczając do minimum uprawę zbóż, które przy lepszem nawożeniu ten sam co dawniej plon wydadzą.

Przy odpowiedniej zmianie planu gospodarczego wymaga jednak taki kierunek gospodarstwa także odpowiedniego umieszczenia dla inwentarzy żywych, a takowe da się uzyskać przez przeistoczenie istniejącego budynku, którego zły i niewygodny rozkład nie pozwala wyzyskać miejsca, mogącego wystarczyć dla znacznie powiększonej ilości zwierząt. Budynek ten potrzebuje nagląco naprawy dachu dziurawego, polepy strychów nad stajniami, przeprowadzenia kanałów w innym kierunku a to wskutek przeniesienia gnojowni na drugą stronę, przekształcenia stajni, w której dziś w sposób bardzo niewygodny mieszczą się krowy i konie, wyłącznie na krowiarnię i młodzież, przy równoczesnem przeniesieniu stajni końskiej do drugiego skrzydła budynku. Wreszcie niezbędnie potrzebna jest obroczarnia odpowiednio urządzona w miejsce dzisiejszej ciasnej, ciemnej i wilgotnej, w której dozór bardzo utrudniony a demonstracye dla uczniów niemożliwe.

Pomimo planu i kosztorysu przez dyrekcyę Wydziałowi krajowemu przedłożonego a na 3.950 zł. obliczonego, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że przy wykonaniu mającem konieczne wymagania i oszczędność na oku, przeistoczenie tego budynku może być dokonanem w granicach ogólnego kosztu 1.500 zł. Łącząc ten wydatek z kosztem na utrzymanie budynków folwarcznych, jako też z kosztem budowy szopy i dołu Goffarda lub innego urządzenia na przechowywanie paszy a to w myśl uzasadnionego wniosku Wydziału krajowego, niemniej też z urządzeniem wodociągu w jedną całość inwestycyj na teraz potrzebnych, przyczem oszczędności uzyskane przy jednej budowie mogłyby uzupełnić szczupłą dotacyę w innej, komisya gospodarstwa krajowego przedkłada odnośny wniosek do zatwierdzenia Wysokiego Sejmu.

Opierając się na doświadczeniu, stwierdzonem praktyką gospodarczą, że rychłe zarządzenia w gospodarstwie stanowią nieraz o bezpośredniej korzyści, lub o możności zabezpieczenia się od straty, komisya gospodarstwa krajowego jest zdania, że przy oddaleniu władz i znacznej nieraz stracie czasu wynikającej z toku korespondencyi, upoważnienie teraźniejszego dyrektora do bardziej samodzielnego prawa sprzedaży i zakupna inwentarzy byłoby wskazanem, a to zarówno ze względu na chwilową potrzebę, jakoteż przez wzgląd na konjunktury handlowe.

W końcu oświadcza komisya, że zarządzenia dotyczące gospodarstwa lasowego i wydzierżawienia wiklin i budynków propinacyjnych, wyświecone sprawozdaniem Wydziału krajowego, uznaje za właściwe.

W streszczeniu powyższego sprawozdania komisya gospodarstwa krajowego ma zaszczyt przedstawić Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

a) by zarządził wypracowanie planu i kosztorysu rozszerzenia zakładu czernichowskiego o tyle, o ile to jest potrzebnem dla umieszczenia 60-ciu uczniów przy równoczesnem uwzględnieniu lokalu potrzebnego na salę rekreacyjną i na salę do nauki przygotowawczej.

b) by w drodze właściwej wystarał się na ten cel u Wysokiego c. k. Rządu o subwencyę ze skarbu państwa,

c) by na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył odpowiednie wnioski.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu zbudowanie lodowni dla szkoły i folwarku czernichowskiego i otwiera mu na ten cel kredyt do wysokości 400 zł.

III. Ustęp III. 4 etatu osób i płac grona nauczycielskiego przy kraj. śred. szkole rolniczej w Czernichowie znosi się i brzmieć ma jak następuje:

„Nauczyciel do nauk ogólnie kształcących otrzymuje wolne mieszkanie i pobiera roczną stałą płacę w kwocie 1.100 zł., dodatek aktywalny w kwocie 140 zł. i dodatek pięcioletni w kwocie 120 zł.

IV. Na wykupno dwóch zagród włościańskich w Czernichowie otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w wysokości 600 zł.

V. Na budowę szopy na machiny i narzędzia rolnicze, na przeistoczenie budynku dla inwentarzy, również na urządzenie wodociągu i dołu Goffarda lub innego urządzenia na przechowywanie paszy, otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu kredyt w łącznej kwocie 3.000 zł.

We Lwowie 18. listopada 1890.

Przewodniczący:

Jan Tarnowski.

Sprawozdawca:

F. Vivien.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. S. 1179/90.

Aleg. 194.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o stanie szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich w roku szkolnym 1889|90.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu Sejmu z dnia 18. października 1890 sprawozdanie Rady szkolnej krajowej o stanie szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich w roku szkolnym 1889/90 przydzielone zostało komisyi szkolnej do zbadania i zdania sprawy.

Po raz pierwszy przedłożenie takie stało się przedmiotem osobnego sprawozdania komisyi sejmowej, względnie przedmiotem osobnych obrad w Sejmie. Nieraz wprawdzie toczyły się w Izbie sejmowej obszerne nad tym przedmiotem rozprawy, nieraz budżet szkolny nastręczał sposobności do zastanawiania się nad szczegółami naszej gospodarki szkolnej, nieraz stawiano wnioski dążące do zmiany odnośnych ustaw, niejedne też zmiany takie zostały przez Sejm uchwalone, a niejedne weszły w życie drogą ustawodawczą, lub rozporządzenia.

Tu jednak mamy do czynienia z poglądem na szkolnictwo nasze ludowe, zestawionym przez samą najwyższą naszą magistraturę szkolną, a chociaż pogląd ten we wspomnianem na wstępie przedłożeniu obejmuje tylko stan szkolnictwa z ostatniego roku szkolnego, z dołączeniem wprawdzie dat porównawczych z lat poprzednich, sądziła komisya szkolna, że z takiej sposobności korzystać należy, by idąc dalej, objąć swym referatem choćby w streszczeniu cały rozwój szkolnictwa ludowego w kraju naszym od czasu uzyskania części należnych nam praw i swobód konstytucyjnych, aż do chwili obecnej.

W tym celu wzięła sobie komisya za zadanie:

zwrócić się pamięcią do stanu szkolnictwa ludowego, jaki istniał u nas przed ustanowieniem Rady szkolnej krajowej (r. 1867), dalej: wykazać w krótkości rozwój tegoż szkolnictwa od tego czasu, względnie od wejścia w życie ustaw szkolnych z r. 1873, aż do zwrotu, który nastąpił w latach 1883 — 1885;

przypomnąć, jakie znaczenie miały zwrot ten i zmiany wówczas w części wskazane i przygotowane, w części przeprowadzone, oraz zaznaczyć, jaki wpływ zwrot ten wywierał i wywiera dotąd na nasz organizm szkolny, jakie są onych zmian dotychczasowe skutki i wyniki, a nareszcie, na podstawie tych poglądów i porównań, tych skutków i wyników:

wypowiedzieć, jakie zdaniem komisyi, wynikają dla dalszego rozwoju szkolnictwa naszego potrzeby najbliższe, a potrzebom tym dać wyraz w niniejszem sprawozdaniu, oraz we wnioskach, które komisya szkolna na końcu Sejmowi przedłada.

Stan szkolnictwa naszego w erze przedkonstytucyjnej był ze wszech miar opłakany, tak ze względu na potrzeby czysto zawodowo-szkolne, jak niemniej ze względu na potrzeby i prawa nasze narodowe.

Po ustanowieniu Rady szkolnej krajowej w roku 1867, kiedy szkolnictwo ludowe przeszło w zarząd kraju, istniało w Galicyi z Krakowem 1961 szkół t. z. trywialnych systemizowanych, 427 szkół parafialnych (Nothschulen), 81 szkół ludowych czteroklasowych i siedm szkół ludowych t. z. wyższych. Otóż nietylko owe niższego rzędu szkoły parafialne, ale i trywialne systemizowane, tak jak ilością oczywiście nie odpowiadały potrzebom kraju z ludnością wówczas 5,400.000 i z 6.230 gminami, — a dodać należy, że z przytoczonej ówczesnej liczby szkół niewątpliwie część istniała tylko nominalnie, część a to znaczna uczęszczaną była nadto słabo, — tak również pod względem organizacyi, celu i planu nauk, kwalifikacyi nauczycieli, frekwencyi i nadzoru bynajmniej nie czyniły zadość słusznym, choćby skromnym wymaganiom.

Właściwej władzy szkolnej naczelnej w kraju nie było; czynniki wówczas do nadzorowania powoływane, nie mogły, już z powodu innych swych obowiązków, zadaniu w zupełności podołać. Nauczyciele systemizowani po wsiach gorzej płatni byli, aniżeli obecnie nauczyciele młodsi najgorzej zaopatrzeni, a co więcej regularne uiszczanie tej płacy zależne było nieraz od mniej lub więcej przychylnego usposobienia wpływowych mieszkańców gminy.

Frekwencya szkolna nie była ani uregulowaną, ani zapewnioną. Nauka zaś grzeszyła nie tylko i nie tyle szczupłością treści, ile głównie metodą przestarzałą, czysto mechaniczną, pozbawioną ożywczego, do samodzielnego myślenia pobudzającego ducha, utrudnioną nadto przymusem nauczenia się języka niemieckiego.

Wiadomo, że i wówczas znalazł się nie jeden gorliwy kapłan, niejeden chętny obywatel, którzy przejęci potrzebą oświaty ludowej, w poczuciu obowiązków chrześciańskich i obywatelskich, przyczyniali się nie tylko do zakładania szkółek wiejskich, ale i do utrzymywania tychże materyalnie, intelektualnie i moralnie na trochę wyższym poziomie. A gdzie to się stało, tam i ludność miejscowa zaczynała chętniej posyłać dziatwę do nauki przez gorliwego nauczyciela w sposób praktyczny udzielanej. Były to jednak wyjątki, a zresztą i rzetelna w tym kierunku przez jednostki rozpoczęta praca, utrudnioną i skrzyżowaną była duchem antinarodowym, którym przesiąknięte były ówczesne ustawy i rozporządzenia, każde ówczesne działanie urzędowe.

W takim to stanie zastała szkolnictwo Rada szkolna krajowa, kiedy zarząd nad niem objęła. Wszystko niemal było do czynienia, wszystko do uregulowania, wszystko do zorganizowania, wszystko niejako do wytworzenia, do ożywienia zupełnie nowym duchem. A do tego dzieła podstaw prawie żadnych nie było w dotychczasowym organizmie, mało dat dokładnych, mało nauczycieli uzdolnionych, prawie żadnych sił do nadzorowania, tudzież ustaw odnośnych krajowych jeszcze nie było, ani specyalnych władz autonomicznych.

Jeżeli te stosunki sobie przypomnimy, jeżeli owe olbrzymie trudności uwzględnimy, które ówcześnie rozpoczynającym się usiłowaniom stały na przeszkodzie, jeżeli zważymy, że równocześnie wtedy Wydział krajowy znajdował się dopiero w początkach organizowania wszystkich agend autonomicznych, że samorząd powiatu i gminy wtedy dopiero w życie wchodził, że nieliczne grono mężów w zawodzie szkolnym biegłych ogromowi tych czynności podołać musiało niemal samo, bez czynników pomocniczych zawodowych, — natenczas podziwiać będziemy i w całej pełni uznawać rzetelną i skuteczną tych mężów pracę, której dowodem stał się nowy ustrój szkolny, utworzony i w życie wprowadzony w roku 1868 i w latach następnych.

W tymto czasie uchwalił Sejm krajowy ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych, o stosunkach prawnych nauczycieli, o władzach i nadzorach szkolnych. W tym to czasie Rada szkolna krajowa, naprzód prowizorycznie, później na podstawie przytoczonych ustaw, przystąpiła do dzieła organizacyjnego.

Rada szkolna krajowa rozpoczęła czynności swoje 24-go stycznia 1868, a zbadawszy stan rzeczy, o ile to być mogło w braku dokładnych dat i fachowych sił pomocniczych, doprowadziła

do tego przy pomocy władz rządowych i Wydziałów powiatowych, że do końca roku 1869 powstało 82 szkół nowych.

Równocześnie starała się Rada szkolna krajowa o lepsze a regularniej uiszczane wynagrodzenie dla nauczycieli, chociaż nie dla wszystkich dała się uzyskać dotacya normalna 200 zł.! Równocześnie musiała zmieniać, począwszy od elementarza, wszystkie książki szkolne, w którym to celu rozpisała konkursy i ustanowiła osobne komisye. Udała się nie bez skutku do Rad powiatowych, wykazując potrzebę doborowych książek dla młodzieży dorastającej. Postarała się o przybory szkolne, mapy, obrazy, zbiory, i t. d., ustanowiła nadzór okręgowy na razie też za pomocą Wydziałów powiatowych i poczyniła energiczne kroki ku ustaleniu, sprawdzaniu i utrwalaniu frekwencyi. Usunąwszy równocześnie obciążający i utrudniający naukę język obcy, a opierając naukę na języku ojczystym — polskim, względnie ruskim, — zreformowała ją z gruntu wedle metod uznanych za najlepsze, za najwięcej zdolne do skutecznego rozwijania młodocianego umysłu.

Na takich podstawach, przy usiłowaniach z początku luźnych, nie ujętych jeszcze we formy biurowe, niebawem zaś przy współudziale powołanych do tego czynników i przy ustalaniu się całego aparatu administracyjnego, doczekało się nasze szkolnictwo ludowe w ciągu lat stopniowego rozwoju, które, choć mu nie brakowało i stron ujemnych, zawsze jednak było dowodem nietylko wielkiej gorliwości, ale i dokładnej znajomości rzeczy ze strony mężów bezpośrednio w tym kierunku działających, oraz patryotyzmu i zdrowych pojęć ze strony ciała prawodawczego. Odtąd czynność Rady szkolnej krajowej polega w pierwszym rzędzie na zreorganizowaniu dawniejszych szkół (trywialnych i paraflalnych) na etatowe nowego systemu, i na zakładaniu szkół nowych. To ostatnie jednak, a tu dochodzimy do stron ujemnych, postępuje nader powoli. Przyczyną tego powolnego przyrostu szkół nowych był wzgląd na §. 12 ustawy o zakładaniu i utrzymywaniu szkół ludowych. Paragraf ten najwyraźniej powiada, że nie należy „powiększać liczby szkół z uszczerbkiem lepszego urządzenia już istniejących“.

Pomimo jednak tej ostatniej, postępowanie władz szkolnych wyjaśniającej, a poniekąd usprawiedliwiającej okoliczności, musiało ostatecznie niemiłe uderzyć, kiedy stwierdzono, że w przeciągu lat dziesięciu od uchwalenia ustaw szkolnych Rada szkolna krajowa zreorganizowała 2.639 szkół dawniejszych, a założyła tylko 226 nowych, a że wówczas (w r. 1883) przeszło 2.000 gmin szkoły jeszcze nie miało, tak że, takim trybem postępując, potrzebaby dziewięćdziesięciu lat, zanimby każda gmina własną miała szkołę.

Skargi jednak nie w tym tylko odzywały się kierunku. Zdawało się w ogóle, jakoby administracya szkolna krajowa stała się z latami cięższą, powolniejszą, mniej sprężystą, że załatwianie spraw bieżących nie było dość szybkiem, a nie zawsze szczęśliwem. Wydawanie tak bardzo potrzebnych książek nowych dawało na się czekać, do nauki poglądu używano tablic obcego wydawnictwa, na obcem tle ułożonych, nauka dopełniająca odbywała się bez podręczników i t. p.

Zarzuty te przez czas dłuższy nie odzywały się publicznie, gdyż obawiano się złego wrażenia na zewnątrz; nareszcie jednak stały się coraz głośniejsze, gdy zaczęto narzekać, że szkoły za drogie, nauka nie ze wszech miar celowi odpowiednia, gdy nareszcie zwracano uwagę na powtarzające się przekroczenie budżetu szkolnego i odkryto wiadomy, pamiętny nieład w rachunkach okręgowych.

Utyskiwaniom tym i krytykom, skargom i zażaleniom dał energiczny wyraz ś. p. Marszałek Zyblikiewicz, a od jego wystąpienia w sprawie szkolnictwa liczyć musimy zwrot stanowczy, który niepośledni wywierał wpływ na dalszy tegoż szkolnictwa rozwój.

Przejęty ważnością praktycznej organizacyi szkolnictwa ludowego, potrzebą ożywienia i energicznego popchnięcia naprzód rozpoczętego w tej mierze działania, Zyblikiewicz, żądając przedewszystkiem uporządkowania owych rachunków, czego — przez Sejm stanowczo poparty — szczęśliwie dopiął, chciał następnie jedną myśl przewodnią urzeczywistnić:

zakładanie w krótszych terminach większej ilości szkół nowych, tańszych, filialnych, z półdniową nauką, z celem nauki ograniczonym do niezbędnych wymogów.

Myśl jego znalazła sympatyczny odgłos w szerszych kołach. Zewsząd usłyszano wołania o szkoły tańsze, skromniejsze, w celu i planie nauk ograniczone.

Sejm ówczesny okazał się tej tendencyi przychylnym, ale tylko do pewnej miary, z zastanowieniem, z umiarkowaniem, nie bez zastrzeżeń. Spostrzegł korzystne i skuteczne, ale i ujemnie i niebezpieczne strony tego nowego prądu. Korzystając z gorliwej, szlachetnej inicyatywy Marszałka, zastosował z jego myśli to, co się zastosować dało bez uszczerbku zdrowych zasad szkolnych.

Polecono tedy przyspieszanie w zakładaniu szkół nowych, głównie filialnych, ewentualnie; z nauką półdniową, wstrzymując na razie zreorganizowanie szkół dawniejszych. Nie zgadzano się na zniżenie poziomu, ani w nauce, ani w kwalifikacyi nauczyciela, starając się jednak, aby plan i udzielanie nauki zastósowywane były do potrzeb praktycznych ludu naszego. Kierunek ten uwydatnił się na Sejmie wnioskami pp. Czerkawskiego i Wojciecha Dzieduszyckiego, przedłożonymi Sejmowi w latach 1883 i 1884. Wnioski te miały na celu nadanie szkołom wydziałowym i ludowym praktycznego kierunku. Do szkół wydziałowych miały być dodane kursa praktyczne w kierunku rolniczym albo przemysłowym. Szkoły zaś ludowe pospolite miały być podzielone na dwie kategorye — szkół wiejskich i miejskich — z odmiennym w pewnej mierze planem nauk, z zastosowaniem tej nauki do przyszłego zawodu uczniów, rolniczego lub przemysłowego.

Usiłowania te nie znalazły w rządzie centralnym przychylnego przyjęcia, spotkały się z odmową sankcyi, utknęły o niekorzystną dla nas interpretacyą kompetencyi Rady państwa, kompetencyi władz wykonawczych. Musiano wracać do Sejmu powtórnie w tej samej myśli pod inną formą, a tak powstała nowela z dnia 2. lutego 1885, (Dziennik ust. kraj. Nr. 29.) Znaczenie tej noweli polega:

a) na zaprowadzeniu pod pewnymi warunkami półdniowej nauki (art. IV);

b) na pomnożeniu pod pewnymi warunkami szkół filialnych (art. VI);

c) na zaopatrzeniu w szkoły przedewszystkiem te gminy, które ich dotąd nie miały (art. XII)

d) na ustanowieniu trzech lat, zamiast dwóch do uczęszczania na naukę dopełniającą (art. XLI)

Osobną zaś ustawą z dnia 2go lutego 1885 (Dz. ust. kraj. nr. 28) postanowiono, (art. I.), że, „szkoły ludowe pospolite, podając wiadomości ludziom wszelkiego stanu najpotrzebniejsze, urządzone będą tak, iżby dzieci z nauki czerpały oświecenie o zasadach religijnych i moralnych i obowiązkach obywatelskich tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności, miejsca i stanu prawdopodobnie poświęcą“, a dalej (art. II), że „plany nauki dla szkół ludowych pospolitych ulegną rewizyi w sposób postanowiony przez obowiązujące przepisy i w myśl art. I. niniejszej ustawy“ i że „zostanie przy tem uwzględnioną potrzeba nauki robót ręcznych“.

Tak samo podane są w art. III. i IV. wskazówki do planu dla nauki dopełniającej, oraz w art. VII zmieniony plan dla szkół wydziałowych.

Nie ziściły się nadzieje tych, którzy nowelą z dnia 2 lutego 1885 chcieli szkoły wydziałowe męskie sprowadzić na lepsze tory, za pomocą praktyczniejszego planu. Nie czekając na możliwe skutki rozpoczętej próby, opierając się raczej na okazanej do tego czasu niechęci ludności wobec tych szkół, Wydział krajowy oświadczył się za ich zniesieniem, a Sejm w samej rzeczy je zniósł, z wyjątkiem jednej w Sokalu, która, zreorganizowana właśnie w duchu owej noweli rozwija się prawidłowo. Wychodzi z niej znaczna ilość uczniów do seminaryum nauczycielskiego we Lwowie.

Wyższe klasy mają charakter przemysłowy. Połączone są z nią warsztaty stolarskie i tokarskie, z nauką fachowych rysunków.

Szkoła sokalska jest ogniskiem „nauki zręczności“ według metody szwedzkiej (slöjd), z której korzystają nie tylko jej uczniowie, ale na kursach wakacyjnych także nauczyciele szkół ludowych. O rozpowszechnieniu i korzyściach tej nauki później będzie mowa.

Szkoły wydziałowe żeńskie według sprawozdania Rady szkolnej krajowej „nietylko czynią zadość potrzebom ludności co do wyższego wykształcenia młodzieży żeńskiej w ogóle, ale też stają się zarazem ogniskami dążeń praktycznych, przodując przed innemi szkołami żeńskiemi co do ro-

zwoju robót kobiecych". Szkoły te zatem, o założenie których jak wiadomo coraz więcej miast się stara, świadczą o korzyściach kierunku praktycznego wskazanego przez Sejm. Komisya szkolna chętnie bierze do wiadomości zapewnienie tegoż sprawozdania, że Rada szkolna krajowa „zwraca ciągle baczną uwagę na to, aby tym zakładom nadać zdrowy kierunek".

Nie wątpi też komisya, że władza nasza szkolna zwraca tę uwagę specyalnie i na stronę rzeczywiście praktyczną w owych kursach robót kobiecych i niemniej na stronę estetyczną tych robót, i że nie zaniedbuje w tym celu zasięgać rad i wskazówek kół kompetentnych. Ujemną stronę w organizacyi tych szkół stanowi brak stosownych podręczników, gdyż książki na ten cel dotąd używane, a które Rada szkolna krajowa uznała za niestosowne, dopiero teraz podlegać mają rewizyi.

Na polu właściwego szkolnictwa ludowego, t. j. szkół ludowych pospolitych, skutki onego przez Sejm wskazanego zwrotu były odrazu uderzające pod względem przyspieszenia w zakładaniu szkół nowych. Podczas gdy w pięciu latach poprzedzających przybyło szkół 16, 7, 22, 57 i 59 razem w pięciu latach 161, to w pięciu latach następujących po owym zwrocie, od r. 1884/5 do 1888/9, przybyło 144. 160 88, 100 i 96, razem 588.

Dalszym skutkiem owego zwrotu wskazanego przez Sejm w kierunku oszczędności było zaprowadzenie względnie utrzymywanie nauki półdniowej w licznych szkołach, oraz pomnożenie szkół filialnych. Liczba tych ostatnich, która urosła była dawniej, 1875/6, do 868, a w następnych latach zmniejszyła się stopniowo do 520, w ostatnich latach znowu urosła na 1.001. Stało się to z wyraźnej woli Sejmu, pytanie jednak, czy należy dalej w tym kierunku kroczyć.

Co do samej nauki, to wynika ze sprawozdań Rady szkolnej krajowej ogłoszonych od r. 1885, że Rada szkolna krajowa i w tym najważniejszym kierunku poczyniła pewne przygotowawcze kroki, aby plan nauki zastosować do wskazanych w noweli z dnia 2go lutego 1885 zasad. Zasady te polegają na uwydatnieniu różnicy między szkołą wiejską a szkołą miejską, a w lolicznem następstwie na zastosowaniu nauki, zwłaszcza w piątym i szóstym roku, tudzież w nauce dopełniającej, do potrzeb miejscowych, zawodowych, rolniczych lub przemysłowych. Zwrot ten jednak ku praktyczniejszemu kierunkowi nauki nie został dotąd faktycznie przeprowadzony, jak to z poźniej przytoczonych uwag Rady szkolnej wynika.

Przytoczywszy w poprzedzającym przeglądzie rozwój szkolnictwa ludowego od początku jego autonomicznej organizacyi, zaznaczywszy główne przejścia i przesilenia tegoż rozwoju, a nareszcie przejść tych i przesileń wyniki, zwraca się komisya szkolna niniejszem do stanu obecnego, który na podstawie ostatniego sprawozdania Rady szkolnej krajowej przedstawia się w głównych punktach jak następuje.

Szkół ludowych pospolitych (czynnych i nieczynnych), licząc także szkoły połączone ze szkołami wydziałowemi i szkoły „wzorowe" dołączone do seminaryów, było w roku 1889/90 3.692, o 106 więcej niż w roku ubiegłym.

Między temi było:

etatowych	2.501
filialnych	1.001
publicznych nieuregulowanych	180
wzorowych przy seminaryach	10
razem	3.692

Między niemi było szkół z językiem wykładowym ruskim 1.802, polskim 1.536, polskim i ruskim 87, polskim i niemieckim 6, niemieckim 35.

Sześcio- i siedmio-klasowych było 23, pięcio-klasowych 26, cztero-klasowych 157, trzy-klasowych 69, dwu-klasowych 293, jedno-klasowych 2898.

Liczba szkół nieuregulowanych t. j. takich, które ani urządzeniem swojem, ani udzielaną nauką, prawidłowym wymaganiom nie odpowiadają, zmniejsza się. Liczba szkół etatowych i filialnych wzrosła w ostatnim roku niemal w równej liczbie.

Liczne były wypadki, w których szkoły musiały być zamknięte czasowo. Najkrótsze takie przerwy zdarzały się: przez jeden tydzień w 101 wypadkach, przez dwa tygodnie w 179 wypadkach, najdłuższe przez 20 tygodni w 7 wypadkach, przez pół roku w 8 wypadkach.

Przerwy te spowodowane były najczęściej przez choroby nagminne, co przytoczyć należy jako jaskrawy dowód ujemnego wpływu naszych opłakanych stosunków sanitarnych na frekwencyę szkolną.

W liczbie szkół ludowych zwłaszcza jednoklasowych widzimy jako stałą rubrykę szkoły tak zwane nieczynne.

Są to szkoły, które zostały założone urzędowo t. j., że po przeprowadzonych z dotyczącą gminą okowaniach t. z. „erekcya“, t. j. akt fundacyjny przyszedł do skutku, ale budynku jeszcze nie postawiono, albo w wypadkach (rzadszych) postawienia budynku, nie można było szkoły w życie wprowadzić z braku nauczycieli, a o nauczyciela trudno przeważnie w takich razach, kiedy taka szkoła, nieuregulowana, ma nader niską dotacyę.

Otóż takich szkół nieczynnych było:

W roku 1888/9 dla braku budynków . .	171
„ „ „ „ „ nauczyciela . .	37
razem	208

W roku 1889/90 dla braku budynków . .	186
„ „ „ „ „ nauczyciela . .	30
razem	216

Najwięcej takich szkół nieczynnych było po kilkanaście w okręgach: rzeszowskim, dolińskim, ropczyckim, staromiejskim, brzeżańskim, brzeskim, wielickim, bocheńskim i borszczowskim.

Z wyjątkiem 8 szkół, założonych jeszcze w roku 1876, a dotąd nieczynnych, są to same szkoły założone od roku 1884 do r. b. Tem samem okazuje się, że pomiędzy założonemi w tych latach szkołami znaczna liczba tylko nominalnie weszła w życie. Komisya szkolna, zwracając uwagę na anormalność tego stanu, uważa poczynienie kroków zaradczych za konieczne. Nieczynność tych szkół spowodowaną jest głównie przez brak budynków, brak budynków szkolnych zaś pochodzi z braku kapitału potrzebnego na postawienie tych budynków. Wprawdzie reprezentanci Rady szkolnej krajowej oświadczyli w komisyi, że Rada szkolna ułożyła i rozesłała radom szkolnym okręgowym plan budynku szkolnego z kosztorysem, wedle którego szkoła drewniana nie kosztowałaby więcej niż 1000 zł. Zawsze jednak pomoc kraju udzielana biedniejszym gminom we formie pożyczki bezprocentowej, na dziesięć i więcej lat rozłożonej, jedynie umożliwić może postawienie szkoły w stosunkowo krótkim czasie. Kwota 15.000 zł, dotychczas rocznie do budżetu wstawiana na zasiłki do budowy szkół, żadną miarą wystarczyć nie może. Zasiłki takie (pożyczki), żeby były skuteczne, powinne być udzielane w wysokości kilkuset złotych. W tej myśli stawia komisya wniosek, dążący do tego, aby na przyszłość kwotę odnośną podwyższyć.

Ważną sprawą jest zaprowadzenie względem uregulowania nauki szkolnej w okolicach, gdzie geograficzne położenie gmin, za wielki lub za mały obszar dotyczącej wsi rzecz tę utrudnia. W gminach rozległych ale nie rozprószonych wskazanem jest postawienie dwóch szkół, co też gdzieniegdzie istnieje. Ale w innych, także rozległych, ale podzielonych na kilka tak zwanych przysiołków, nie wielkich, ale od siebie oddalonych, we wsiach górskich i leśnych, gdzie komunikacya przez część roku jest utrudnioną, w gminach nareszcie tak małych, że cyfra dzieci obowiązanych nie dochodzi do 40, — przeprowadzenie ustawy o zakładaniu szkół uważanem jest dotąd za prawie niemożliwe.

Zdaniem komisyi szkolnej należałoby zastanowić się nad pytaniem, czyby nie można tej potrzebie zaradzać za pomocą nauczycieli wędrownych, a to w dwojaki wedle okoliczności sposób

w gminach gdzie szkoła jest, do której dzieci z oddalonych przysiółków uczęszczać nie mogą, musiałby nauczyciel w pewnych oznaczonych dniach do tych przysiółków dojeżdżać, celem udzielania co najmniej początków nauki w lokalu, choćby mniej odpowiednym, przez gminę dostarczonym; do tych gmin zaś gdzie szkoły nie ma, i w bliskiej przyszłości jej nie będzie, dojeżdżałby nauczyciel tymczasem choćby przez 3—4 miesiące w odpowiedniej porze roku i udzielałby nauki elementarnej w tymczasowo najętym i wedle możności urządzonym budynku. Jeżeli na to sił młodych nauczycielskich starczy, a władza szkolna w sposób praktyczny to urządzi, to reprezentacya kraju z pewnością nie odmówi środków połączonych z zarządzeniem, któreby rozniosło choć cząstkę oświaty w zakątki najbardziej obecnie zaniedbane.

Uczęszczanie do szkół dzieci do tego obowiązanych przedstawia w gminach szkoły posiadających prawidłowy postęp. Cyfry dzieci obowiązanych, podane wedle spisu ludności z r. 1880 mało mają wartości teraz po dziesięciu latach, w przededniu nowego spisu. Przyrost zaś dzieci uczęszczających rzeczywiście do szkół ludowych, przedstawia wedle sprawozdania Rady szkolnej takie cyfry: W ostatnich dziesięciu latach przyrost ten wynosił 168.871, w ostatnim roku 26.134, — przyrost w uczęszczaniu na naukę dopełniającą od ostatniego roku 8.083. Z powodu wyż przytoczonego, odnoszącego się do spisu ludności, nie podobna oznaczyć dokładnie ilości dzieci w wieku od lat 6 do 15 nie uczęszczających ani do szkół ludowych, ani do szkół średnich, przemysłowych, gospodarskich, ani na kursa fachowe, ani uczących się w domu, słowem, które żadnej zgoła nie pobierają nauki. Ilość ich, choć się oczywiście zmniejsza z każdym rokiem, z pewnością jest jeszcze bardzo znaczną. A odnosi się to nietylko, jak może wielu mniema, do gmin wiejskich, ale także do miasteczek i do znaczniejszych miast, w których to ostatnich liczba analfabetów jest stosunkowo wielką, co nie mało utrudnia zadanie szkół uzupełniających przemysłowych.

Komisya szkolna przekonaną jest, że okoliczności te nie uchodzą uwagi Rady szkolnej krajowej, — komisya jednak mniema, że wobec stosunków tak trudnych jak u nas, gdzie rozwojowi oświaty stają na przeszkodzie brak sił materyalnych, a niemniej brak jasnych pojęć o rzeczy w szerokich warstwach ludności, jest to obowiązkiem pojedynczych obywateli, korporacyj, duchowieństwa, inteligencyi miejskiej i wiejskiej, przyczyniać się pojedynczemi i zbiorowemi siłami do lepszego, praktyczniejszego i przyspieszonego rozwoju tej oświaty.

Dwadzieścia lat temu Rady powiatowe gorliwie dopomagały nowo utworzonej władzy szkolnej przy pierwszej organizacyi naszego szkolnictwa. Teraźniejsze Rady powiatowe ograniczają się do wyboru delegatów do Rad szkolnych okręgowych. Żywe zajmowanie się szkolnictwem ze strony Rad, względnie Wydziałów powiatowych, względnie prezesów Rad powiatowych, również czynna, inteligentna pomoc ze strony obszarów dworskich, wpłynęłaby zbawiennie na stosunki szkolne, a miałaby przedewszystkiem nieocenioną korzyść, którą zawsze i wszędzie przynosi ze sobą inicyatywa z dołu wychodząca, pomoc własna gorąco podjęta, rozsądnie skierowana. Jedno z ważnych zadań czynników autonomicznych i obywatelskich byłoby także wyszukiwanie i popieranie kandydatów nauczycielskich, wychodzących z klasy włościańskiej. Niewątpliwie jest to także obowiązkiem organów władzy szkolnej, nie zamykać się w czynnościach formalistyczno-biurowych, ale korzystać z gotowości każdej ofiarowanej obywatelskiej pomocy, owszem ją wyszukiwać i wywoływać.

Przechodząc do ilości i jakości sił nauczycielskich, podaje sprawozdanie Rady szkolnej do wiadomości przedewszystkiem ilość osób zajętych nauczaniem w szkołach ludowych pospolitych i wydziałowych, a mianowicie:

w roku 1879/80	4.027
w „ 1889/90	5.420

w której liczbie nie mieszczą się ani nauczyciele religii, ani nauczycielki robót kobiecych i innych nadobowiązkowych przedmiotów, ani wreszcie nauczyciele zatrudnieni w szkołach ćwiczeń przy seminaryach. W powyższej liczbie jest nauczycieli bez kwalifikacyi 323, nauczycielek bez kwalifikacyi 200.

Pod względem służbowym widzimy nauczycieli					stałych	2.186
„	„	„	„	„	tymczasowych	1.244
„	„	„	„	„	zastępców	323
„	„	„	„	„	praktykantów	50
					razem . .	3.803
„	„	„	„	nauczycielek	stałych	536
„	„	„	„	„	tymczasowych	677
„	„	„	„	„	zastępczyń	175
„	„	„	„	„	praktykantek	229
					razem . .	1.617

Zastanawiając się nad materyalnem położeniem nauczycieli, które jest powodem tylu skarg i zażaleń, musimy przyznać, że w samej rzeczy przyznane im wynagrodzenie jest prawie na każdym stopniu nader skromne. Nadto istnieją stosunki anormalne. Nauczyciele i nauczycielki przy szkołach filialnych mniejszą pobierają płacę od ich kolegów i koleżanek przy szkołach etatowych, a przecież wypełniają te same obowiązki, gdyż szkoła filialna niczem innem się nie odróżnia od etatowej, jak właśnie tylko różnicą płacy. Stosunek ten jednak istnieje na podstawie ustawy, a może na razie być złagodzonym tylko pomnażaniem szkół etatowych.

Najgorzej jednak uposażeni są bezwątpienia t. z. nauczyciele młodsi, pobierający płacę roczną 200 zł. często nawet bez mieszkania. Co do nich komisya szkolna sądzi, że w najbliższej przyszłości wypada im los choć w drobnej cząstce poprawić. Mogłoby to być przeprowadzonem w drodze administracyjnej, gdyby Sejm zechciał w uznaniu tej rzeczywistej potrzeby przeznaczyć pewną kwotę na osobiste zasiłki roczne dla nauczycieli tej kategoryi. Liczba ich wynosi obecnie 374. Przyznając im rocznie choć po 25 zł. dodatku, potrzebaby na to kwoty 9.350 zł. Komisya szkolna stawia w tej mierze wniosek.

Rada szkolna krajowa w swem sprawozdaniu zawiadamia o ścisłem przeprowadzeniu ustawy z dnia 1. grudnia 1889 o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Nauka religii udzielaną była w roku 1888/89 przez katechetów lub nauczycieli religii w . . 2,449 szkołach
„ świeckich nauczycieli częściowo w . . 688 „
„ świeckich nauczycieli całkowicie . . . 231 „
razem . 3,368 „

w roku 1889/90 przez katechetów lub nauczycieli religii w . . 2,615 „
„ świeckich nauczycieli częściowo w . . 628 „
„ świeckich nauczycieli całkowicie w . . 223 „
razem w . 3,466 „

Między nauczycielami religii było obrządku rz. kat. 1,344, gr. kat. 1,511, wyznania ewangelickiego 14, mojżeszowego 109.

Nauka szkolna nie przedstawia w ubiegłym roku zmian wybitnych. Z tego powodu sprawozdanie Rady szkolnej nie podaje co do postępu szkół zestawień tabelarycznych, wspominając tylko o niektórych zarządzeniach tyczących się udzielania nauki robót kobiecych, podręczników szkolnych i nauki dopełniającej.

Komisya szkolna nie rości sobie prawa wydania stanowczego sądu o stanie nauki w naszych szkołach ludowych, ani o sposobie udzielania tych nauk. Sąd taki, aby był choćby tylko w przybliżeniu słusznym, wymagałby wszechstronnych studyów, a przedewszystkiem przeglądania osobistego, obznajamiania się naocznego ze stanem tej nauki i z postępowaniem nauczycieli, a niemniej i władz szkolnych, a to nie w jednej tylko okolicy, ale co najmniej w różnych częściach kraju. Bez takich podstaw wyrażone zdanie, a zwłaszcza krytyka, mogłaby być jednostronną, a co najmiej niedokładną. Komisya zatem szkolna ogranicza się do niektórych uwag ogólnych i zasadniczych i do wyrażenia niektórych życzeń specyalnych, które niniejszem uzasadnia.

System i plan nauki szkolnej elementarnej, obecnie w szkołach naszych praktykowany, ułożony został na podstawie zasad podagogiczno-dydaktycznych i metod ogólnie uznanych za najlepsze. Polega on, co do pierwszych początków nauki, na praktycznem połączeniu czytania i pisania, co do stawiania pytań na metodzie indukcyjnej, stara się unikać dawniejszych środków mechanicznych, dążąc głównie do rozbudzenia umysłu dzieci za pomocą nauki „o rzeczach“, czyli nauki „z poglądu.“. Z czytaniem nareszcie łączy udzielanie wiadomości wchodzące w zakres fizyki, geografii, historyi ogólnej a to nie tyle jako osobnych przedmiotów, ile jako objętych czytanką. Czy w pierwszych latach owa metoda indukcyjna, owa nauka z poglądu, owe starania o rozwinięcie umysłu przez ciągłe przerywanie czytania pytaniami nie idzie czasem za daleko, kosztem mechanicznej wprawy w czytaniu, pisaniu i rachowaniu, jestto pytanie, które komisya szkolna poddaje pod rozwagę Rady szkolnej. System zaś w całości wzięty, zdaje się komisyi ze wszechmiar dobry, celowi odpowiadający. Wykonywanie zależy oczywiście od ogólnej kwalifikacyi nauczycieli i od specyalnego uzdolnienia każdego z nich, oraz od wykonywania należytego nadzoru. System ten jednak miał być uzupełniony, a częściowo na tory praktyczniejsze sprowadzony przez nowelę szkolną z dnia 2. lutego 1885, uchwalonej na podstawie obszernych rozpraw sejmowych, odbytych w latach 1883—85, a które powinny były służyć władzy szkolnej za wskazówki do owego uzupełnienia.

Tymczasem dowiadujemy się ze sprawozdania Rady szkolnej krajowej, że pomimo wzmianki uczynionej na razie w sprawozdaniu z r. 1885/6, niedawno dopiero poddano rewizyi książki szkolne. Czytamy tam, że książki przeznaczone dla szkół jedno-dwu i trzyklasowych mają otrzymać inny układ, a inny książki dla szkół cztero-pięcio i więcej klasowych, a „ponieważ szkoły pierwszej kategoryi znajdują się przeważnie prawie bez wyjątku po wsiach i po maleńkich miasteczkach, przeto będzie też materyał w książkach dla tej kategoryi zastosowany więcej do stosunków i potrzeb ludności wiejskiej“, a „w ten sposób układ książek będzie czynił w zupełności zadość wymaganiom ustawy z dnia 2go lutego 1885“.

Rada szkolna przytacza, że Wydział krajowy zakomunikował jej „cały szereg petycyj Wydziałów powiatowych, domagających się ściślejszego zastosowania treści podręczników do stosunków ekonomicznych ludności wiejskiej“, że „wzięła te żądania pod rozwagę“, że wprawdzie szkoła ma „przedewszystkiem cele wychowawcze“, a „treść książek musi przedewszystkiem służyć tym celom“ i „liczyć się ze stopniem rozwoju umysłowego młodzieży szkolnej“, że „jednakże“ Rada szkolna ową rewizyę „postanowiła“.

Żałować wypada, zdaniem komisyi szkolnej, że Rada szkolna nie poczuwała się do tego pierwej, bezpośrednio po ogłoszeniu wspomianej ustawy. Ważność i potrzeba tych zmian daje się głównie uczuć w piątym i szóstym roku szkolnym, oraz w nauce dopełniającej.

Odnośnie do specyalnych przedmiotów podnosi komisya następujące szczegóły, chcąc na nie zwracać uwagę tych, którzy się gorliwie szkolnictwem zajmują, oraz poprzeć usiłowania Rady szkolnej.

Robót ręcznych kobiecych uczono tylko w 1.463 szkołach na 3.466 szkół czynnych. Rozszerzenie tej nauki byłoby bardzo potrzebnem, ale według zdania wielu i uregulowanie jej co do jakości i pratyczności, aby z jednej strony dziewczęta wiejskie nauczyły się najprostszych, dla nich najpotrzebniejszych robót, aby z drugiej strony przy wyborze haftów trzymano się wzorów swojskich,

narodowych, tradycyonalnych. Możeby Rada szkolna uznała za stósowne w tej mierze radzić się osób do tego kompetentnych,

Z przyjemnością spostrzegła komisya szkolna, że Rada szkolna krajowa uznaje korzyści nauki zręczności dla młodzieży męskiej. Nauka ta, zaprowadzona kilka lat temu w Sokalu przez Wydział krajowy, za inicyatywą osób prywatnych, rozpowszechnia się coraz więcej między nauczycielstwem okręgu sokalskiego, tudzież w okręgu krakowskim; komisya sądzi, że Rada szkolna powinna usilnie popierać odnośne usiłowania pojedynczych nauczycieli, przyznawać wynagrodzenia za te nadobowiązkowe działania, oraz postarać się o czynne poparcie ze strony Rad powiatowych i miejskich, i osób prywatnych, celem dostarczania potrzebnego materyału i narzędzi.

Wspomniano już o rewizyi książek szkolnych, która niestety niezbyt szybko postępuje. W ostatnich czasach wydano nowy elementarz i „początki nauki języka niemieckiego“ dla klasy trzeciej szkół więcejklasowych. Rozpoczęto rewizyę książeczek rachunkowych, podręczników ruskich, oraz poddano rewizyi przytoczone już czytanki.

Przybory naukowe także dopiero w ostatnich czasach uzupełnia się, nabyto 768 egzemplarzy mapy Galicyi, przygotowywano tablice do nauki poglądu, pierwsze oparte na przedstawieniu rzeczy swojskich. Z tem wszystkiem jest 557 szkół w przybory szkolne niedostatecznie z opatrzonych, a 104, które żadnych przyborów nie mają.

Tak samo z bibliotekami dla użytku młodzieży szkolnej i dla użytku nauczycieli. Z tych ostatnich niektóre nie posiadają dzieł najpotrzebniejszych pedagogicznych. Co zaś do książek dla młodzieży, wiadomo ze sprawozdania Rady szkolnej z roku 1885/6, że na polecenie p. ministra oświaty przeprowadzono ścisłą tych biblioteczek rewizyę, celem usunięcia dzieł, któreby treścią swoją „budziły jakąkolwiek wątpliwość pod względem patryotycznym, religijnym i moralnym“. Nie wiadomo komisyi jak ta rewizya wypadła, ile dzieł usunięto i dla jakich powodów, komisya szkolna zatem ani o tendencyach tej rewizyi, ani o jej skutkach sądzić nie może.

Komisya jednak czuje się zobowiązaną do uczynienia następującej uwagi. Nie wystarcza, jej zdaniem, książki, o ile rzeczywiście są szkodliwemi, usunąć, należy młodzieży przysparzać dobrych. Należy w tym kierunku dodatnio działać, a jeżeli fundusze budżetu szkolnego nie wystarczają, powinna Rada szkolna udawać się za pośrednictwem władz okręgowych i inspektorów do ofiarności władz autonomicznych, powiatowych i gminnych, aby takich książek dostarczały do aprobaty władz szkolnych. Zdrowy materyał bowiem do czytania dla młodzieży opuszczającej szkołę ludową jest rzeczą nieocenioną, nieodzowną, jeśli cała nauka elementarna nie ma być całkowicie udaremnioną i straconą; a najpotrzebniejszemi są pod tym względem książki treści religijnej, moralnej, dalej książki w związku będące z rolnictwem i przemysłem, oraz książki zawierające najważniejsze szczegóły o dziejach naszych, lub dziejów tych treściwe zestawienie. Jednem z zadań bowiem naszego szkolnictwa musi być, zdaniem komisyi, podniecanie, krzepienie, ożywianie, utrzymywanie poczucia obowiązku i poczucia obywatelskiego w warstwach, w których poczucie to dotychczas w nader małym stopniu rozwinąć się mogło, a tego można dopiąć przy nauce elementarnej w piątym i szóstym roku szkolnym, przy nauce dopełniającej, oraz pośrednio przez rozdawanie i rozpożyczanie dobrych książek, treścią tych książek i duchem, którym nauka będzie przejętą. Niech wieśniak i mieszczanin nasz nauczy się za młodu przy opisie powiatu swego, najbliższych miast, rzek i gór, którego kraju jest on synem, co kraj ten posiada zasobów i produktów, jaką glebę i jakie drzewa, jak w nim ludzie żyją, jak pracują, w co wierzą i do jakich obowiązków się poczuwają, niech się zapozna choć w streszczeniu z przeszłością tego kraju, niech się zapozna z teraźniejszym ustrojem gminy, powiatu i kraju, niech się nauczy kochać ten kraj, poczuwać się do niego i służyć mu choć w obrębie tej gminy i na tej roli lub przy tym warsztacie, do którego go Bóg przeznaczył. Wszystko to można mu wpajać bez rozszerzenia obowiązującego planu nauki. Wystarcza, aby się nauczyciel do tego poczuwał i do tego stanowczo dążył. Nauczyciel zaś nasz, — nie przeczymy, że są wyjątki, ale gdzieby ich nie było przy takiej ilości i w danych trudnych warunkach, — nauczyciel nasz przy nader skromnem wynagrodzeniu, obowiązki swoje w ogóle z pewnością gorzej nie wypełnia, niż gdzieindziej. On też jednak potrze-

buje podniety, zachęty, wskazówki, aby w tym duchu, o którym wspomniano działać. Tak samo inspektor. Rzeczą Rady szkolnej krajowej jest wlewać ducha tego obywatelskiego w swoje podwładne organa, a że Rada ta nie tylko nazwą jest „krajową“, ale składa się ze samych mężów, o których patryotyzmie wątpić nie można, z synów tego kraju, któremu tak gorliwie służą, komisya szkolna wyraża silne przekonanie, że w tym duchu z coraz większą oni stanowczością działać zechcą i działać będą.

Jeżeli mówiąc o nauce, zwraca się komisya na końcu do najważniejszej tej nauki strony, do nauki religii, to nie potrzebuje ani dowodzić tej ważności, ogólnie uznanej, ani zapuszczać się w szczegóły o sposobie jej udzielania. Komisya wyraża tylko przekonanie, że i pod tym względem Rada szkolna nie omieszka wszelkimi sposobami popierać usiłowania władz duchownych, mianowicie, aby nauce religii poświęcano dostateczną ilość godzin. Tylko tym sposobem umożliwi się zdaniem komisyi skuteczność tej nauki. Skuteczność ta bowiem niewątpliwie polega na tem, aby wpajać zasady religii w ucznia tak silnie, żeby się stały częścią jego charakteru i żeby je umiał i potrafił zastosować w praktycznem postępowaniu, na każdym kroku i w każdym szczególe swego życia. A do tego koniecznie należałoby, aby etyczna strona religii, przykłady jej i przykazania do życia codziennego i praktycznego zastosowane, były dłużej i bardziej szczegółowo wykładane. I tu nie wątpi komisya o poczuciu obowiązku dotyczących czynników, poddając tylko powyższą uwagę pod światłe ich osądzenie.

Komisya także przekonaną jest, że Rada szkolna usilnie się postara o to, aby nauka religii regularnie udzielaną została przez nauczycieli świeckich wszędzie tam, gdzie duchowieństwo temu zadaniu nie jest w stanie podołać.

Nadzór szkolny, chociaż i w tym względzie postępujemy, jest dotąd jeszcze niedostateczny. Powiększenie liczby inspektorów niewątpliwie przyczyniło się do większej liczby wizytacyi. Jest teraz 14 okręgów, które mają osobnego inspektora, a gdzie odbywa się dwukrotne, a czasem i trzykrotne zwiedzanie szkół; ale jeszcze 31 inspektorów ma do nadzorowania po 2 okręgi. A trzeba zważyć i na tę okoliczność, że nauka dopełniająca, tak przecież ważna dla dorastającej młodzieży, a która dotąd nie odbywa się z pożądaną regularnością, prawie wcale jeszcze nie podlega wizytacyi, oczywiście z braku czasu.

Przytem inspektor ma nie mało sprawozdań pisemnych, oraz całą pracę kancelaryjną do załatwiania, co go odciąga od właściwego zadania. Trudności te wzrastają rok rocznie z przyrostem szkół nowych. Dalszą stroną ujemną jest ta, że stanowisko inspektorów ma charakter prowizoryczny, co utrudnia władzy szkolnej wybieranie odpowiednich sił, pogarsza położenie materyalne inspektorów i pociąga za sobą niedogodności w zastępowaniu ich na posadach, które nominalnie zajmują w szkołach średnich albo ludowych. Stabilizacya inspektorów z tego powodu oddawna uważaną jest za pożądaną, a c. k. rząd przedłożył też Radzie państwa ustawę w tym kierunku, która jednak jeszcze nie została uchwaloną. Przedewszystkiem zaś należałoby ulżyć inspektorom pracę biurową, a dążyć do tego, aby był jeden inspektor dla każdego okręgu, a przynajmniéj tymczasem aby jeden inspektor nie miał więcej jak 100 szkół do nadzorowania. W tym kierunku komisya stawia wniosek.

Z przyjemnością dowiedziała się komisya ze sprawozdania Rady szkolnej o powiększonej ilości posiedzeń rad szkolnych okręgowych, i o żywszym udziale członków tych rad w załatwianiu spraw szkolnych. Coraz żywszy udział taki w tych sprawach, zwłaszcza delegatów powiatowych uważałaby komisya za nadzwyczaj pożądany, gdyż ułatwiałby władzom szkolnym żmudne ich zadanie, zapewniając przytem czynnikom autonomicznym należny im i tak pożądany wpływ na rozwój i kierunek szkolnictwa.

Odpowiedni nadzór i regularna czynność władz okręgowych są w bezpośrednim związku z duchem karności w ciele nauczycielskiem. Karność ta zależy od czujności i ścisłości władzy nadzorującej. Komisya nie ma do dyspozycyi dat tyczących zachowywania się nauczycieli, prze-

prowadzonych dochodzeń, wymierzonych kar. Zdaniem jej wykroczenia przeciw moralności i obyczajności powinny być z bezwzględną surowością ukarane. Praktykowane zaś w licznych wypadkach „przeniesienie z powodów służbowych“ często jest, zdaniem jej nieodpowiedne. Środek ten może być skuteczny tam, gdzie spowodowany został nieporozumieniem zaszłem między nauczycielem a gminą, ale nigdy tam, gdzie nauczyciel dopuścił się właściwego przewinienia, gdyż wtedy ukaraną zostaje właściwie ta gmina, do której winowajca został przeniesiony.

W sprawie seminaryów nauczycielskich uchwalił Sejm w roku 1888 dwie rezolucye, wzywający c. k. rząd aby utworzył posady profesorów gospodarstwa wiejskiego przy seminaryach i postarał się o podręcznik dla tych wykładów.

Rada szkolna krajowa uznaje potrzebę tej zmiany wypływającej także z ust. z 2. lutego 1885, zaznacza jednak, że istniejący plan nauki dla seminaryów, który obejmuje język niemiecki, a we wschodniej części kraju i ruski, powoduje już teraz znaczne obarczenie młodzieży, że chcąc temu zaradzić, a do tego jeszcze wprowadzić wykłady, oraz praktyczne ćwiczenia gospodarskie, wypada rozszerzyć seminarya przez dodanie IV. roku nauki. W tym razie możnaby znaleść czas stosowny i dla nauki gospodarstwa. Oraz proponuje Rada szkolna urządzenie specyalnych kursów gospodarskich, czy podczas feryj, czy w innych porach, bądź przy seminaryach, bądź przy niższych szkołach rolniczych, tudzież aby osobni zawodowi nauczyciele wędrowni miewali na konferencyach okręgowych pouczające wykłady i demonstracye gospodarskie, oparte na zbadaniu miejscowych potrzeb i warunków gospodarowania. Nareszcie uchwaliła Rada szkolna zaproponować nowy rozkład nauki, częściowa redukcyą godzin i niektóre zasadnicze punkta do utworzenia podręcznika gospodarskiego.

Komisya dodaje jeszcze uwagę, czyby nie wypadało, aby seminarya miały sobie dodaną pewną przestrzeń gruntu do ćwiczeń gospodarskich.

Rozporządzeniem z dnia 2. lutego b. r. zezwolił minister oświaty na rozszerzenie seminaryów męzkich przez dodanie IV. roku. Ażeby jednak kraj nie był pozbawiony w jednym roku nagle sił świeżych, zmiana ta ma nastąpić stopniowo, a to w r. 1891/2 tylko we Lwowie i w Krakowie, w r. 1892/3 w Tarnowie i Tarnopolu, w r. 1893/4 w Rzeszowie i Stanisławowie. Oraz zatwierdził minister zmiany zaproponowane w planie nauk. W planie tym, zmienionym głównie co do rozkładu na cztery lata, oraz przez dodanie nauki gospodarstwa na III. i IV. roku, żałować wypada, że nie znajduje się historya kraju rodzinnego, którą komisya uważa za nieodzownie potrzebną dla tych, którzy mają kształcić dorastającą młodzież naszą polską i ruską, — komisya więc stawia też odpowiedny temu dążeniu wniosek.

O całem urządzeniu i prowadzeniu seminaryów pod względem pedagogicznym sprawozdanie Rady szkolnej nie wspomina. Nie wątpi komisya, że władza szkolna z całą uwagą czuwa nad powierzonymi jej kandydatami i przyszłymi nauczycielami. Pielęgnowanie ducha religijnego, moralności i patryotyzmu, pobudzanie do samodzielnego myślenia, wpajanie poczucia obowiązku i karności, oto główne zadanie do spełnienia. Komisya szkolna mniema, że internaty, z ograniczoną liczbą uczniów, najlepiej się do osiągnięcia tych celów nadają, a byłyby dla kandydatów stanu nauczycielskiego także pod względem materyalnym bardzo pożądane.

Na końcu komisya szkolna uważa pomnożenie liczby seminaryów męzkich za konieczne. Już obecnie przy przyspieszonym zakładaniu szkół naszych okazuje się brak nauczycieli, a choćby liczba wystarczała, nie ma przecież wyboru, a trzeba obsadzać posady siłami czasem nieodpowiedniemi. Przez dodanie IV roku nauki w seminaryach męskich liczba owa w najbliższych latach jeszcze się zmiejszy. Oto powód dlaczego komisya stawia wspomniany wniosek.

Reasumując niniejsze sprawozdanie, komisya szkolna mniemała, że wystarcza wyrażać we formie uwag i życzeń szereg spostrzeżeń o szczegółach odnoszących się do organizacyi, planu nauk, urządzeń i rozporządzeń szkolnych, o sposobie udzielania nauki, o nadzorze i zainteresowaniu szerszych kół obywatelskich, a zwłaszcza władz autonomicznych, rozwojem naszego szkolnictwa. Do pewnych tylko najważniejszych punktów odnoszą się wnioski, które niniejszem komisya Sejmowi przedkłada.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje sprawozdanie Rady szkolnej krajowej o stanie szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich w roku szkolnym 1889/90. do wiadomości.

II. Sejm wzywa Radę szkolną krajową, aby do budżetu szkolnego na r. 1892, pod rubryką XXIII poz. 66 „pożyczki na budowę szkół“, wstawiła wedle potrzeby większą kwotę.

III. Sejm wzywa Radę szkolną krajową, aby do budżetu szkolnego na r. 1892 wstawiła odpowiednią kwotę na dodatek do płacy dla tych nauczycieli, którzy pobierają rocznie 200 zł.

IV. Sejm wzywa Radę szkolną krajową, aby przy układaniu odnośnych książek szkolnych, oraz przy nauce w piątym i szóstym roku nauki codziennej, tudzież przy nauce dopełniającej uwzględnione zostały więcej niż dotychczas dzieje kraju rodzinnego.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby pomnożył liczbę posad inspektorów szkolnych, na razie przynajmniej o tyle, aby żaden inspektor nie miał więcej niż sto szkół do nadzorowania.

VI. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w możliwie krótkim czasie przystąpił do utworzenia co najmniej dwóch nowych seminaryów nauczycielskich.

Lwów dnia 19 listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca

Czartoryski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 195.

Budżet krajowy na rok 1891.

(Rubr. VII. poz. 51 funduszu krajowego).

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu krajowego funduszu szkolnego na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Komisya budżetowa zaczyna pospolicie sprawozdanie o krajowym budżecie szkolnym od ogólnego poglądu na działalność Rady szkolnej krajowej na polu szkolnictwa ludowego, o ile do tego daje jej podstawę porównanie rubryk i pozycyi tego budżetu oraz dołączane do nich wykazy. W sprawozdaniu niniejszem komisya budżetowa wstrzymuje się wyjątkowo od podobnych uwag ogólnej natury. Albowiem poraz pierwszy zdarzyło się, że przedłożone przez Radę szkolną sprawozdanie z jej działalności odnośnie do szkół ludowych, Wys. Sejm odesłał do komisyi szkolnej, która przedstawi w swojem wypracowaniu fachowe poglądy na rozwój szkół ludowych w kraju.

Komisya szkolna podda ocenieniu niewątpliwie ogólną działalność władz szkolnych nie tylko w roku 1890, lecz także w latach poprzedzających. Dlatego komisya budżetowa uważa za rzecz właściwą pozostawić komisyi specyalnej zupełną w tej mierze swobodę.

Co się tyczy samego budżetu, to Rada szkolna krajowa zgodnie z Wydziałem krajowym preliminuje wydatki budżetu szkolnego na rok 1891 w kwocie . . 1,173.020 zł.

Wydział krajowy preliminuje dochody na . . . . . 183.089 „

Niedobór zatem wynosiłby . 989.931 zł.

Niedobór ten byłby większym od niedoboru z roku 1890 (według preliminarza) o . . . . . 155.988 „

Od niedoboru z r. 1889 (według preliminarza) o . . . . 241.344 „

Od niedoboru z r. 1888 (według zamknięcia rach.) o . . . 383.247 „

W szczególności:

A) Wydatki.

Dział I. Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1. Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli etatowych, komisya przyjmuje kwotę preliminowaną . . . . . 371.134 zł.

Kwota ta wyższa od dotyczącej pozycyi budżetu z r. 1890 o **14.894 zł.** obliczoną jest na podstawie ścisłych preliminarzy rad szkolnych okręgowych, tudzież po strąceniu 5 % tytułem interkalaryów. Ona jest usprawiedliwioną przyrostem szkół nowych w liczbie 154.

Rubr. I. poz 2. Na pokrycie niedoboru na płace stałych nauczycieli religii, tudzież renumeracye za naukę religii komisya przyjmuje kwotę preliminowaną według wykazanej rzeczywistej potrzeby . . . . . 80.000 zł.

(Więcej od poz. 2. z r. 1890 o **22.465 zł.**)

Rubr. I. poz. 3. Na częściowe pokrycie płac dla nauczycieli w Tyczynie i t. d. Komisya przyjmuje zgodnie z preliminarzem tak jak w roku 1890 . 62 „

Rubr. II. poz. 4. Na mniejsze potrzeby szkolne i urzędowe, komisya preliminuje podług żądania Rady szkolnej wykazanego rzeczywistą potrzebę . 41.272 „

(Więcej od poz. 4. z r. 1890 o **1.631 zł.**).

Rubr. III. poz. 5. Na przybory naukowe komisya przyjmuje kwotę preliminowaną 16.683 „

Wzrost tej pozycyi w porównaniu z r. 1890 wynosi **11.153 zł.** Przypomnieć jednak wypada, że w roku ubiegłym Rada szkolna proponowała w tej pozycyi kwotę 15.090 zł., zamierzała bowiem zakupić w ciągu r. 1890 (jako Nr. 3 systemu) obrazy do nauki poglądu za 9.564 zł., tudzież (jako Nr. 4. systemu) mapę Galicyi za 5.530 zł. Otóż komisya budżetowa biorąc wzgląd na wyjątkowe klęski elementarne, jakie kraj w roku ubiegłym dotknęły, oraz otrzymawszy wiadomość, że przed upływem roku 1890 prawdopodobnie żadna firma krajowa nie będzie mogła dostarczyć obrazów do nauki poglądu, proponowała, ażeby to zakupno wyjątkowo na rok 1891 odłożyć. Z tego powodu komisya skreśliła 9.564 zł. Na rok bieżący wypada tedy przywrócić ten wydatek, tudzież umożliwić dalsze zakupno z ogólnego systemu wypływające a na rok 1891 przypadające, mianowicie zakupno map monarchii austryacko-węgierskiej. Pierwszy z tych wydatków wynosić będzie mniej, aniżeli w roku zeszłym preliminowano, mianowicie nie 9.564 zł. lecz 8.634 zł 60. ct. Albowiem rokowania Rady szkolnej z wydawnictwem Towarzystwa pedagogicznego dają wszelką podstawę do nadziei zawarcia umowy korzystniejszej aniżeli była ta, którą wypadałoby było w roku zeszłym zawrzeć z firmą wiedeńską. Nadto obrazy wykonane przez Towarzystwo pedagogiczne, opatrzone są krótkiemi i jasnemi objaśnieniami, które ich użycie w szkole znacznie ułatwią. Toż samo wydawnictwo zobowiązało się dostarczyć w bieżącym roku dobrze wykonanych map monarchii austro-węgierskiej po cenie umiarkowanej 6 zł. 95 ct. Wydatek na ten cel będzie wynosić . 8.048 zł. 10 ct.

Razem 16.683 zł.

Rubr. IV. poz. 6. Na konferencye okręgowe preliminuje się podług przyjętej stale skali 5 zł. 30 ct. na szkołę . . . . . 18.963 zł.

Rubr. V. poz. 7. Na biblioteki okręgowe preliminuje się kwotę stale przyjętą . 4.125 „

Rubr. VI. poz. 8. Na rozmaite wydatki preliminuje się . . . . . 11.696 „

Do tej pozycyi należy kwota 7.696 zł. tytułem kosztów prowadzenia rachunków funduszów szkolnych okręgowych w takiej samej wysokości jak w r. 1890; tudzież na pokrycie drobnych wydatków przeznaczona

kwota 4.000 zł., większa od kwoty zeszłorocznej o **500 zł.**, którą to zwyżkę Rada szkolna tem usprawiedliwia, że wskutek zwiększonej ilości szkół tudzież ustanowić się mających stałych nauczycieli religii, wydatek na pokrycie kosztów ogłoszenia konkursów, znacznie się wzmogły.

Rubr. VII. Na utrzymanie szkół nowych:

poz. 9. (szkół 96, które weszły w życie do 1. października b. r.) . 14.613 zł.

poz. 10. (szkół 150 mających wejść w życie po 1. września 1891) . 8.000 „

Kwota poz. 10 pozostaje tak jak była w r. 1890.

Kwota poz. 9 zaś większą jest o 5.657 zł., jest jednak uzasadnioną wykazami, które Rada szkolna Wydziałowi krajowemu komunikowała.

Rubr. VIII. poz. 11. Na płace nadetatowe preliminuje się zgodnie z projektem Rady szkolnej . . . . . 265.898 „

Kwota ta wzrosła od roku zeszłego o **50.173 zł.**. Jestto jeden z tych ustawą szkolną nakazanych wydatków, których wzrost świadczy o pomyślnym postępie frekwencyi uczniów w naszych szkołach ludowych. Ponieważ jednak wzrost ten od szeregu lat znacznie postępuje, dlatego komisya budżetowa zalecała zawsze Radzie szkolnej oględne postępowanie i ograniczanie się do rzeczywistej ścisłej potrzeby. Jakoż dotąd Rada szkolna trzyma się tych wskazówek. Zezwala ona na posadę nadetatową tylko wtedy, jeżeli w szkole dotyczącej znajduje się osobna izba dla uczniów, których nadetatowy nauczyciel ma uczyć i wtenczas dopiero, gdy w szkole jest więcej uczniów aniżeli przynajmniej 120. Nareszcie i pod tym względem Rada szkolna stosuje się do danych jej wskazówek, że nie pozwala na posady nadetatowe w powiatach, w których znajduje się jakaś szkoła nieczynna. Od tej reguły stanowi wyjątek powiat nowo-sądecki, w którym nie można znaleźć odpowiednio kwalifikowanych nauczycieli etatowych dla wszystkich szkół założonych z językiem wykładowym ruskim.

Rubr. IX. poz. 12. Zaliczki zwrotne dla funduszów szkolnych okręgowych komisya preliminuje podobnie jak w latach poprzedzających . . . 20.000 „

Dział II. Wydatki własne krajow. funduszu szkolnego.

Rubr. X. Substytucye.

Poz. 13. Na wynagrodzenia za godziny nadobowiązkowe preliminuje się więcej **10.087 zł.** aniżeli w roku 1890. 18.587 „

I ta pozycya zawiera w sobie wydatek, który z jednej strony wypływa z ustawy, z drugiej zaś świadczy korzystnie o rozwoju szkolnictwa, gdyż jego potrzeba wynika z frekwencyi na naukę dopełniającą której ważność Wysoki Sejm zawsze uznawał. Pozycya ta wzrasta stale i to nie tyle w preliminarzu ile we wynikłości. I tak w roku 1888 Rada szkolna przekroczyła preliminarz co do tej pozycyi wraz z pozycyą następną, zawierającą koszta zastępstwa nauczycieli o 10.748 zł. w roku 1889 zaś o 18.552 zł. — nareszcie w roku bieżącym, aż do tej chwili o 26.000 zł. Komisya budżetowa nie uważa za rzecz właściwą, dawać Razie szkolnej podstawę do stałego przekraczania budżetu przez

Wysoki Sejm uchwalanego. Dlatego przyjmuje ona kwotę preliminowaną, którą Rada szkolna przypuszczalnie na r. 1891 oznaczyła, a która odpowiada przecięciu z lat 3 od roku 1887 do 1889.

Poz. 14. Na zastępstwo nauczycieli preliminuje się z powodu przyrostu szkół więcej aniżeli w roku 1890 o **1.059 zł.** t. j. kwotę . 4.559 zł.

Rubr. XI. Zasiłki dla szkół utrzymywanych przez korporacye w poz. 15, 16, 17, 18, preliminuje się jak w latach ubiegłych . . . . . 3.775 „

Rubr. XII. poz. 19. Adjuta. W rubryce tej Wysoki Sejm uchwalał corocznie stałą kwotę 5.000 zł., którą Rada szkolna rozdawała tym kandydatom stanu nauczycielskiego, którzy złożywszy egzamin dojrzałości, odbywali praktykę potrzebną do uzyskania kwalifikacyi na nauczycieli stałych.

W roku ubiegłym komisya budżetowa otrzymała z Rady szkolnej krajowej informacyę, że skreślenie tej kwoty na jeden rok nie przyniesie szkolnictwu żadnej szkody, ponieważ w ciągu roku 1890 wszyscy kandydaci stanu nauczycielskiego znajdą natychmiast płatne pomieszczenie na posadach nauczycieli tymczasowych. Wskutek tego na wniosek komisyi Wysoki Sejm kreślił w rubryce XII. całą kwotę 5.000 zł. *wyjątkowo* na rok 1890. Rada szkolna krajowa spodziewa się, że przedstawiony co dopiero stan rzeczy będzie istniał także w ciągu roku 1891. dlatego i na ten rok żadnej kwoty w tej rubryce nie preliminuje.

Rubr. XIII. Remuneracye i zapomogi:

poz. 20. Remuneracye dla nauczycieli preliminuje się jak w latach ubiegłych . . . . . 14.000 „

poz. 21. Remuneracyę za naukę robót ręcznych . . . . 20.321 „ mianowicie więcej o **4.796 zł.** aniżeli w roku 1890, a to z powodu przyrostu szkół i zwiększenia się ilości nauczycielek do udzielania nauki robót ręcznych uzdatnionych.

Rubr. XIV. poz. 22. Remuneracye dla inspektorów okręgowych jak w latach ubiegłych . . . . . 2.000 „

Rubr. XV. Podatki i daniny poz. 23 i 24 jak w latach ubiegłych . . . 650 „

Rubr. XVI poz. 25. Koszta podróży i dyety — jak w latach ugiegłych . . 1.000 „

Rubr. XVII. poz. 26. 27. 28. Dodatki pięcioletnie wedle rzeczywistej potrzeby . 213.222 „ t. j. więcej o **48.980 zł.** aniżeli w roku 1890.

Rubr. XVIII. poz. 29. Dodatek do funduszu emerytalnego — jak w latach ubiegłych . . . . . 12.800 „

Rubr. XIX. poz. 30. Emerytury — jak na rok 1890 . . . . . 5.000 „ ze względu na wynikłość z roku 1889 (4.976 zł.) okrągło t. j. mniej od preliminarza Rady szkolnej o 900 zł.

Rubr. XX. poz, 31 do 58. Dary z łaski . . . . . 4.218 „

Rubr. XXI. Potrzeby szkół ogólnej natury. *W pozycyi 59.* Rada szkolna preliminuje kwotę 1.500 zł. tj. więcej o **500 zł.** aniżeli w roku 1890. Tę nadwyżkę usprawiedliwia Rada szkolna potrzebą dawania zasiłków dla szkół, w których wprowadza się naukę zręczności (slöjd). A mianowicie nauczyciele ludowi uczęszczają liczuie i gorliwie na wakacyjne kursa tej nauki, odbywające się w Krakowie i Sokalu. Wracając do swoich szkół pragną oni wprowadzić w nich naukę zręczności. W licznych miejscowościach przychodzi im z pomocą ludność miejscowa. Tam jednak, gdzie ta pomoc nie wystarczy, potrzeba dla szkoły dać jakiś zasiłek,

ażeby wprowadzenie tej nauki umożliwić. Komisya budżetowa idąc za życzeniem Sejmu i kraju, niechce bynajmniej szerzeniu się tego praktycznego działu nauki ludowej stawiać zapory. Owszem uznaje ona jej wielką pożyteczność, i pragnie jej rozpowszechnienia; stwierdza jednak trafność rozpatrywania Rady szkolnej krajowej, że do pokrycia wydatków połączonych z zaprowadzeniem w szkołach ludowych należy w pierwszym rzędzie pobudzić czynniki lokalne, tak, ażeby fundusz krajowy zachował zawsze tylko cechę zasilającego źródła ostatecznego. Usiłowania Rady szkolnej zwrócone w tym kierunku mogłyby i z innego jeszcze względu oddać szkolnictwu ludowemu ważną usługę. Albowiem pobudzenie czynników lokalnych do materyalnego popierania nauki zręczności w szkołach ludowych, może stać się nowym łącznikiem między szkołą a ludnością okoliczną. Ono mogłoby zwłaszcza nastręczyć sposobności do gorętszego zajęcia i zaopiekowania się szkołą ze strony wykształconych jednostek ludności, co dla zdrowego rozwoju oświaty ludowej w kraju miałoby znaczenie nader ważne. Oprócz tego komisya nie sądzi, ażeby ze stanowiska budżetowego było rzeczą właściwą, wydatek na zasiłki, które odnoszą się do jednolitego działu i kierunku potrzeb, mięszać z różnorodnemi i zmieniającemi się wydatkami na potrzeby szkół ogólnej natury. Dlatego komisya proponuje, ażeby pozycyę 59. rubryki XXI. rozdzielić na dwie pozycye, i ażeby w pozycyi 59. wstawić jako *ogólne potrzeby szkół* . . . . . 1.000 zł.
zaś w pozycyi 60, jako *zasiłki na naukę zręczności* . . . . . 500 „

Oprócz tego komisya proponuje, ażeby do rubryki XXI. przenieść pod nową pozycyę 61 wydatek, który Wydział krajowy preliminuje w poz. 96, rubryki VII. ogólnego budżetu krajowego pod tytułem „Na cele wykształcenia i oświaty“, mianowicie na kurs wakacyjny nauki zręczności (slöjd), który ma się odbyć dla nauczycieli szkół ludowych
a to: *a)* w Sokalu . . . . . 800 zł.
b) w Krakowie . . . . . 800 „

Albowiem wydatek ten zostaje niewątpliwie z budżetem szkół ludowych i tylko z tym w związku zupełnie ścisłym.

Zatem pod poz. 61. preliminuje się razem . . . . . 1.600 „

Wreszcie komisya budżetowa wyraża życzenie, *ażeby do przyszłych preliminarzy były dołączone wykazy*, z których możnaby wyrobić sobie pogląd na zakres wprowadzonej do szkół ludowych nauki zręczności, oraz na koszta wprowadzenia i ich źródła.

W poz. 62. (preliminarza 60) przyjmuje się na zakupno książek dla nauki dopełniającej w następstwie uchwał sejmowych z lat 1887 i 1888 . . . . . 2.792 „
t. j. tę samą kwotę, której potrzebę komisya w sprawozdaniu swojem z roku 1890 uznała, a którą tylko ze względu na ciężkie położenie funduszu krajowego w tymże roku wyjątkowo na razie skreśliła.

Rubr. XXII. p. 63. 64. (preliminarza 61. 62). Rozmaite wydatki — jak w r. 1890 250 „
Rubr. XXIII. p. 65. 66. (preliminarza 63. 64.) jak w r. 1890 . . . . 15.000 „

Suma wydatków . 1,173.720 zł.

B) **Dochody.**

Komisya preliminuje podług obliczenia Wydziału krajowego bez żadnej zmiany a mianowicie:

Rubr. I.	poz. 1—11	. . .	14.098 zł.
„ II.	„ 12—16	. . .	171 „
„ III.	„ 17—19	. . .	530 „
„ IV.	„ 20	. . .	2.835 „
„ V.	„ 21	. . .	— „
„ VI.	„ 22	. . .	9.300 „
„ VII.	„ 23—27	. . .	89.212 „
„ VIII.	„ 28	. . .	54.943 „
„ IX.	„ 29	. . .	12.000 „
		Summa dochodów	183.089 zł.

Komisya budżetowa preliminuje zatem:

na wydatki razem . . .	1,173.720 zł.
na dochody razem . . .	183.089 „
Niedobór wynosiłby .	**990.631 zł.**

Na tej podstawie komisya budżetowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A.

Wydatki krajowego funduszu szkolnego na rok 1891.

Dział I.

Zasiłki dla funduszów szkolnych okręgowych.

Rubr. I. poz. 1 do 3.	Na pokrycie niedoboru z powodu płac nauczycieli i nauczycielek etatowych, tudzież z powodu remuneracyi dla katechetów na rok 1890/91 wedle preliminarzy Rad szkolnych okręgowych .	451.196 zł.
„ *II. p. 4.*	Na mniejsze potrzeby szkolne	41.272 „
„ *III. p. 5.*	Na przybory naukowe	16.683 „
„ *IV. p. 6.*	Na konferencye okręgowe	18.963 „
„ *V. p. 7.*	Na biblioteki okręgowe	4.125 „
„ *VI. p. 8.*	Na rozmaite wydatki	11.696 „
„ *VII. p. 9. 10.*	Na utrzymanie szkół nowych	22.613 „
„ *VIII. p. 11.*	Na nauczycieli i nauczycielek nadetatowych na rok 1890/91 .	265.898 „
„ *IX. p. 12.*	Zaliozki zwrotne dla funduszów okręgowych . . .	20.000 „

Dział II.

Własne wydatki funduszu szkolnego krajowego.

Rubr. X. p. 13. 14.	Substytucye	23.146 zł.
„ *XI. p. 15.—18.*	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye	3.775 „
„ *XII. p. 19.*	Adjuta	— „
„ *XIII. p 20. 21.*	Remuneracye i zapomogi	34.321 „
„ *XIV. p. 22.*	Remuneracye dla inspektorów okręgowych . . .	2.000 „
„ *XV. p. 23. 24.*	Podatki i daniny	650 „
„ *XVI. p. 25.*	Koszta podróży i dyety	1.000 „
„ *XVII. p. 26.—28.*	Dodatki pięcioletnie	213.222 „
	Do przeniesienia .	1,130.560 zł.

	Z przeniesienia .	1,130.560 zł.
Rubr. XVIII. p. 29. Dodatek do funduszu emerytalnego . . .		12.800 „
„ *XIX. p. 30.* Emerytury		5.000 „
„ *XX. p. 31—58.* Dary z łaski		4.218 „
„ *XXI. p. 59. 60. 61. 62.* Potrzeby szkół ogólnej natury . . .		5.892 „
„ *XXII. p. 63. 64.* Rozmaite wydatki		250 „
„ *XXIII. p. 65. 66.* Zasiłki na budowę szkół		15.000 „
	Razem .	1,173.720 zł.

B) **Dochody.**

Rubr. I. p. 1.—11. Odsetki od kapitałów		14.098 zł.
„ *II. p. 12.—16.* Dochody z dóbr, realności i innych praw . . .		171 „
„ *III. p.17.—19.* Dodatki		530 „
„ *IV. p. 20.* Zysk ze sprzedaży książek szkolnych		2.835 „
„ *V. p. 21.* Zapisy i darowizny		—
„ *VI. p. 22.* Taksy od spadków		9.300 „
„ *VII. p. 23.—27.* Rozmaite wpływy		89.212 „
„ *VIII. p. 28.* Dodatek z c. k. Skarbu państwa		54.943 „
„ *IX. p. 29.* Zwroty zaliczek danych gminom na budynki szkolne .		12.000 „
Razem .		183.089 zł.
Niedobór wynosi .		**990.631 zł.**

II. Wysoki Sejm raczy pozwolić na wzajemne przenoszenie kredytów uchwalonych w rubrykach wydatków XVI. i XXII.

III. Wysoki Sejm raczy pozwolić na wzajemne przenoszenie kredytów uchwalonych w rubrykach wydatków XIII. i XXI.

We Lwowie dnia 9. listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Madeyski.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Aleg. 196.

Budżet krajowy na rok 1891.

(Rubr. VII. poz. 52 funduszu krajowego.)

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o krajowym funduszu szkolnym emerytalnym na rok 1891.

Z mocy ustawy krajowej o prawnych stosunkach stanu nauczycielskiego z dnia 2. Maja 1873 r. l. 251 dz. u. kr., ustanowiony został osobny *„krajowy fundusz szkolny emerytalny“*, przeznaczony na to, ażeby dostarczać środków potrzebnych na emerytury dla nauczycieli ludowych, tudzież na zaopatrywanie wdów i sierot po nich pozostałych.

Zakładowym kapitałem tego funduszu był datek udzielony w r. 1870 ze skarbu państwa w kwocie 20.000 zł., który wynosi obecnie 32.450 zł. 64 ct. Oprócz dochodów od kapitału zakładowego wpływają do funduszu emerytalnego: 1) *stały dodatek* w kwocie rocznej 12 800 zł., który Wysoki Sejm w II. dziale wydatków krajowego budżetu szkolnego corocznie uchwala; 2) *zapisy i darowizny*, jakich dotąd jeszcze niema; 3) *interkalarya* od opróżnionych posad nauczycieli, a to z mocy ustawy krajowej z dnia 2. Marca 1879 r. l. 63. dz. u. kr. tylko do maksymalnej granicy 3. miesięcy; 4) *wkładki* nauczycieli, dwojakiego rodzaju, mianowicie: jednorazowe w wysokości 2% od każdorocznej płacy pobieranej przed przeniesieniem nauczycieli na nowy etat, tudzież stałe, wynoszące w pierwszym roku po zamianowaniu i każdem późniejszem podwyższeniu płacy 10%, a prócz tego corocznie 2% od rocznej płacy.

O ile wyliczone dotąd wpływy nie wystarczyłyby na pokrycie wydatków funduszu emerytalnego, fundusz krajowy obowiązany jest z mocy ustawy pokryć niedobór każdego roku.

Zarząd krajowego funduszu emerytalnego oddany jest Radzie szkolnej krajowej, która przedkłada wykaz stanu majątkowego i obrotu funduszu krajowej konferencyi nauczycieli, zbierającej się co 6 lat i co roku ogłasza zamknięcie rachunków.

Od 1. Lutego r. 1889 weszła w życie ustawa krajowa z d. 1. Stycznia 1889 r. l. 16. dz. u. kr., zmieniająca przytoczoną wyżej ustawę z dnia 2. Maja r. 1873 l. 251 dz. u. kr. Nowa ta ustawa zawiera w art. 54. postanowienie, że „udzielenie absolutorym z rachunków funduszu emerytalnego należy do Sejmu krajowego“. Wskutek tego Rada szkolna krajowa przedłożyła Wydziałowi krajowemu zamknięcie rachunków z funduszu emerytalnego za rok 1889. Wydział krajowy nie przedłożył go dotąd Sejmowi. Komisya budżetowa mniema też, że to zamknięcie rachunków powinno być Sejmowi przedłożone razem z ogólnem zamknięciem rachunków funduszu krajowego.

W pierwszych latach po wejściu w życie ustaw szkolnych, wpływy funduszu emerytalnego były znacznie większe aniżeli wydatki. Wskutek tego Rada szkolna krajowa kapitalizowała coroczne nadwyżki dochodów, nie wcielając jednak funduszu ztąd powstałego do zakładowego kapitału.

Z biegiem czasu jednak wydatki zaczęły wzrastać tak, że już w budżecie na rok 1884 normalne wpływy nie wystarczały na ich pokrycie. Wtedy Rada szkolna sięgnęła poraz pierwszy do owego zapasowego funduszu powstałego ze skapitalizowanych nadwyżek dochodów lat dawniejszych. W ten sposób spieniężono na pokrycie niedoboru

w ciągu roku	1884	kwotę .	3.878 zł.	15 ct.
„ „	1885	„ .	5.000 „	— „
„ „	1887	„ .	23.558 „	54 „
„ „	1888	„ .	35.000 „	— „
„ „	1889	„ .	112.110 „	05 „
„ „	1890	„ .	76.256 „	— „
		razem		255.802 zł. 74 ct.

A ponieważ w chwili pierwszego niedoboru zapasowy ten fundusz wynosił ogółem . . . . . 263.121 zł. 17 ct.

zaś wynikłość z r. 1886 wykazała nadwyżkę w kwocie 231 „ 78 „ 263.352 „ 95 „

przeto na rok 1891 pozostaje z owego funduszu zapasowego do dyspozycyi tylko jeszcze kwota . . . . . 7.550 zł. 21 ct.

Kwota ta nie wystarczy na pokrycie całego niedoboru, jaki z preliminarza Rady szkolnej krajowej na rok 1891 wynika. Dla tego Rada szkolna działając na podstawie art. 52. lit. g. przytoczonej ustawy szkolnej z roku 1889 przedkłada preliminarz krajowego funduszu szkolnego emerytalnego Wysokiemu Sejmowi i domaga się uchwalenia z funduszu krajowego potrzebnej na pokrycie niedoboru kwoty.

Preliminarz Rady szkolnej krajowej wykazuje

wydatki w kwocie	153.772 zł.
dochody w kwocie	73.006 „
Niedobór . . .	80.766 zł.

Wniosek Wydziału krajowego wykazuje

wydatki w kwocie	153.772 zł.
dochody w kwocie	75.063 „
niedobór . . .	78.709 zł.

Komisya budżetowa preliminuje

wydatki w kwocie	153.772 zł.
dochody w kwocie	74.627 „
niedobór . . .	79.145 zł.

A) Wydatki.

Zgodnie z preliminarzem Rady szkolnej krajowej i wnioskiem Wydziału krajowego, Komisya przyjmuje wszystkie rubryki wydatków, a mianowicie:

Rubryka	I.	4.513 zł.
„	II.	90.392 „
„	III.	38.175 „
„	IV.	13.006 „
„	V.	6.715 „
„	VI.	948 „
„	VII.	23 „
„	VIII.	— „
	Ogółem . . .	153.772 zł.

Pierwsze cztery rubryki są tej natury, że trudno jest znaleść dla nich innej budżetowej podstawy od tej, jaką Rada szkolna przyjęła. Taką podstawą jest mianowicie rzeczywisty stan wydatku w ostatnim roku. Rubryki te bowiem mają naturalną tendencyę wzrastania — wzrost ten w ostatnich latach wynosił we wszystkich tych rubrykach około 10.000 zł., lecz wpływają na to nie jedne i te same, lecz różne rubryki i wpływają nie równo. Zaś ich wysokość zawisła tylko od przypadkowych okoliczności, które się przewidzieć nie dadzą, że w pewną normę ująć ich nie można.

Natomiast Rubryki V. i VI. są preliminowane na podstawie 3-letniego przecięcia, są bowiem zmienne, ale bez stałej tendencyi.

B) Dochody.

Rubryka I. zawiera w pozycyi 1, 2, 3, dochody od kapitału zakładowego wynoszącego nominalną kwotę 32.450 zł. 64 ct. t. j. . . . . 1.457 zł. — ct.

Pozycye te komisya przyjmuje.

W pozycyi 4. i 5. zawarte są dochody od kapitału zapasowego. Rada szkolna oblicza te dochody w kwocie 3.519 zł., Wydział krajowy w kwocie 563 zł., zaś komisya przyjmuje je w kwocie . . . . . 336 zł. 25 ct.

Różnica ta ztąd pochodzi, że jako kapitał od którego należy obliczyć dochód za rok 1891, Rada szkolna przyjęła inną sumę aniżeli Wydział krajowy, a tak jedna jak i drugi przyjęli ją błędnie. I tak Rada szkolna oparła się na stanie rzeczywistym, jaki był po zamknięciu rachunków za rok 1889, tudzież po spieniężeniu z kapitału obrotowego sumy 5.000 zł. potrzebnej na dodatkowe pokrycie niedoboru za rok 1889. Ta reszta wynosiła wtedy 78.806 zł. 21 ct.

Wydział krajowy zaś oparł się o zamknięcie rachunkowe z roku 1889, w którem zapisany kapitał wynosił 83.806 zł. 21 ct. Od tej sumy strąca Wydział kwotę 71.256 zł. dla tego, że ona została przeznaczoną do pokrycia niedoboru za rok 1890, i dochodzi w ten sposób do kwoty 12.550 zł. 21 ct. jako reszty kapitału zapasowego, który przez rok 1891 będzie przynosił dochody.

Tymczasem Wydział nie brał względu na to, że w ciągu roku 1890 Rada szkolna spieniężyła już 5.000 zł. w tym celu, ażeby pokryć niedobór za rok 1889, tak że faktycznie kapitał zapasowy wynosi tylko 7.550 zł. 21 ct. To też tylko ten kapitał będzie przynosił dochód przez rok 1891, dla tego do pozycyi 4 i 5. można wstawić tylko 336 zł. 25 ct.

Zatem rubryka I. wynosić będzie razem okrągło . . . . 1.793 zł.

Zgodnie z preliminarzem i wnioskiem Wydziału krajowego, Komisya przyjmuje Rubryki II., III., IV., VI. i VII., a mianowicie:

Rubryka	II. stała	12.800 zł.
„	III.	—
„	IV. na podstawie 3-letniego przecięcia . . .	9.710 „
„	VI. „ „ „ „ . . .	7.774 „
„	VII.	—

W Rubr. V. Rada szkolna preliminuje na podstawie 3-letniego przecięcia 30.196 zł.
Gdy jednak rubryka ta z natury swojej wzrastać będzie, a wynikłość z r. 1889 wynosi 39.833 „
przeto komisya budżetowa preliminuje kwotę . . . . . 35.000 „

Co się tyczy Rubr. VIII. Rada szkolna wstawiła z funduszu zapasowego obliczoną *al pari* wysokość tej reszty, którą jeszcze na częściowe pokrycie niedoboru roku 1891 spieniężyć może t. j. 7.550 zł. Wydział krajowy zaś przyjął do spieniężenia kwotę 12.550 zł., jak to się okazuje z uwag do Rubryki I. przytoczonych, mylnie obliczoną i biorąc kurs prawdopodobny 100 zł. 10 ct., preliminuje jako wynik sprzedaży tych efektów okrągłą sumę 12.563 zł.

Komisya przyjmuje do sprzedaży kwotę rzeczywistą 7.550 zł. 21 ct. W tej kwocie mieści się 250 zł. 21 ct. na książeczce kasy oszczędności, a 7.250 zł. w $4^1/_2\%$ listach zastawnych galic. Towarzystwa kredytowego ziemsk. Te ostatnie licząc *al pari* komisya przyjmuje okrągło w Rubr. VIII. . . . . 7.550 zł.

Komisya preliminuje zatem:

na wydatki	153.772 zł.	
na dochody	74.627 „	
niedobór . . .	**79.145 zł.**	

Niedobór ten w porównaniu z preliminarzem Rady szkolnej większy jest o 1.621 zł.
w porównaniu z wnioskiem Wydziału krajowego większy o . . 436 „
Na tej podstawie komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wydatki.

Rubr.	I.	poz.	1. Emerytury czasowe dla nauczycieli i nauczycielek . . .	4.513 zł.
„	II.	„	2. Emerytury dożywotnie dla nauczycieli i nauczycielek . .	90.392 „
„	III.	„	3. Pensye dla wdów po nauczycielach	38.175 „
„	IV.	„	4. Dodatki na wychowanie sierót po nauczycielach . . .	13.006 „
„	V.	„	5. Odprawy i kwartały pozgonne	6.715 „
„	VI.	„	6. Zwroty uiszczonych wkładek nauczycieli i nauczycielek .	948 „
„	VII.	„	7. Koszta zarządu	23 „
„	VIII.	„	8. Rozmaite wydatki	— „
			Razem . . .	153.772 zł.

Dochody.

Rubr.	I.	poz.	1—5. Odsetki od efektów	1.793 zł.
„	II.	„	6. Dodatek stały z krajowego funduszu szkolnego . . .	12.800 „
„	III.	„	7. Zapisy i darowizny	— „
„	IV.	„	8. Interkalarya od opróżnionych posad	9.710 „
„	V.	„	9. Stałe wkładki nauczycieli i nauczycielek	35.000 „
„	VI.	„	10. Wkładki dwuprocentowe za czas służby przedetatowej .	7.774 „
„	VII.	„	11. Rozmaite przychody	— „
„	VIII.	„	12. Dochód ze spieniężenia reszty efektów z funduszu zapasowego im. wartości 7.550 zł. 21 ct.	7.550 „
			Razem . . .	74.627 zł.

We Lwowie 9. Listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni

Sprawozdawca:
Madeyski.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Do trzeciego czytania.

Aleg. 197.

Ustawa

z dnia . . . . o policyi ogniowej, obowiązująca w miastach i miasteczkach Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. Postanowienia ogólne.

§. 1.

Wykonywanie policyi ogniowej. Policya ogniowa należy do własnego zakresu działania gminy.

§. 2.

Wykonywanie policyi ogniowej należy do naczelnika gminy.

Dla odległych części gminy może Rada gminna ustanowić osobnego delegata, celem wspierania naczelnika gminy w załatwianiu czynności tą ustawą określonych.

II. Zapobieganie pożarom.

§. 3.

Miejscowy regulamin ogniowy. Rada gminna wyda miejscowy regulamin ogniowy, który do wiadomości mieszkańców podany być winien.

Ulega on zatwierdzeniu Wydziału powiatowego.

§. 4.

Rewizya ogniowa. W 30 większych miastach, rządzących się ustawą gminną z dnia 13. marca 1889. l. 24 Dz. u. kr. dokona naczelnik gminy a względnie delegat (§. 2) najmniej raz do roku ogniowej rewizyi budynków, we wszystkich innych miastach i miasteczkach dwa razy do roku. Do rewizyi tej przybierze sobie kominiarza i jednego znawcę, oraz naczelnika straży pożarnej lub w zastępstwie tegoż innego członka straży. Celem rewizyi tej jest zbadanie stanu budynków pod względem ich bezpieczeństwa od pożaru, wykrycie i uchylenie wszystkiego, coby pożar spowodować mogło, skontrolowanie stanu wyczyszczenia kominów, nareszcie sprawdzenie stanu przyborów i rekwizytów ogniowych. O wyniku tej rewizyi tudzież poczynionych przy niej zarządzeniach, winien na-

czelnik gminy złożyć sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu oraz Wydziałowi powiatowemu.

Kto się nie zastosuje do zarządzeń naczelnika gminy wskutek takiej rewizyi wydanych, ulegnie karze, a nadto będą te zarządzenia w razie oporu na jego koszt wykonane

§. 5.

Czyszczenie kominów.

Naczelnik gminy a względnie jej delegat (§. 2.) czuwa nad regularnem czyszczeniem kominów.

Kominy i rury kominowe czyszczone będą przez upoważnionych kominiarzy. Jak często ma się odbywać czyszczenie kominów, określi miejscowy regulamin ogniowy. Kominy winny być w zimie najmniej co miesiąc wycierane, przy większych paleniskach, jak n. p. w warsztatach, fabrykach itp. wycieranie winno następować częściej, nawet co ośm dni. Kominy wąskie 15 ctm. średnicy lub mniej mające tak zwane rosyjskie mogą być wypalane przy zachowaniu potrzebnych ostrożności i obecności straży pożarnej, za zezwoleniem naczelnika gminy i uwiadomieniem właścicieli sąsiednich domów.

§. 6.

Straż nocna ogniowa.

Straż nocna (policyjna) wykonywa także czynności straży nocnej ogniowej.

III. Gaszenie pożarów.

§. 7.

Obowiązek niesienia pomocy. Pogotowie koni.

Każdy mieszkaniec gminy jest obowiązany pod karą na wezwanie naczelnika gminy lub jej delegata nieść pomoc przy gaszeniu pożaru.

Właściciel wszelkiego rodzaju zbiorników wody, sadzawek, stawów, młynówek, wodociągów, studzien nie może zabronić czerpania wody podczas gaszenia pożaru.

Właściciele koni są obowiązani pod karą na zarządzenie naczelnika gminy lub osoby do kierowania ratunkiem wyznaczonej, destarcyć koni pod warunkami, które regulamin ogniowy oznaczy.

Zaprzęgi pozamiejscowe przypadkowo na miejscu pożaru się znajdujące, mogą być użyte.

§. 8.

Pomoc gminom sąsiednim.

Każda gmina jest obowiązaną nieść bezpłatnie pomoc gminom sąsiednim w razie wybuchu pożaru, o ile sama na własnym obszarze nie jest przez powstały w sąsiedniej gminie pożar ogniem zagrożona.

§. 9.

Środki alarmowe. Rada gminna zaprowadzi urządzenia sygnałowe i alarmowe, aby o wybuchu pożaru tak w własnej gminie jak w gminach sąsiednich jak najrychlej się dowiadywano.

Środki alarmowe winny być zarządzone wedle miejscowych stosunków.

§. 10.

Woda. Gmina jest obowiązana starać się o to, ażeby posiadała zawsze dostateczny zapas wody do gaszenia pożaru.

Jeżeli w naturalnych zbiornikach nie ma wody w dostatecznej ilości, gmina winna się w nią zaopatrzyć w ten sposób, iżby w każdej miejscowości znajdowała się przynajmniej jedna dostatecznie obfita studnia. W większych miejscowościach ma być kilka takich studni. W miastach większych powinny być urządzane ile możności publiczne rezerwoary wodne lub wodociągi. W miejscach, w których zakładanie studni jest niemożliwe, zakładać należy cysterny lub sadzawki, które przynajmniej raz na rok będą czyszczone.

Każdy dom winien być zaopatrzony w jednę lub kilka beczek napełnionych wodą, których objętość i ilość, zastosowaną do wymiarów budynku, przepisze gminny regulamin pożarny.

§. 11.

Narzędzia ratunkowe. Każda gmina winna być stosownie do swego obszaru i potrzeb miejscowych zaopatrzona w odpowiednią liczbę sikawek wozowych, przenośnych lub ręcznych, beczkowozów, drabin, osęk, wiaderek itp. przyborów ogniowych.

§. 12.

Koszta przyborów ogniowych służących dla całej gminy, ponosi gmina.

§. 13.

Rada gminna oznacza ilość przyborów ogniowych oraz postanawia, w jakie przybory który dom ma być zaopatrzony.

Oznaczenie ilości i jakości przyborów ratunkowych gminnych winne być objęte regulaminem ogniowym i wymaga zatwierdzenia Wydziału powiatowego.

Kontrolę nad znajdującymi się w każdym domu przyborami ogniowymi wykonywa się przy rewizyach ogniowych. (§. 4.)

§. 14

Posiadacze budynków, w których znajdują się większe ogniska, n. p. fabryk, browarów, kuźni itp. obowiązani są utrzymywać własne sikawki wozowe lub ręczne.

IV. Straż pożarna.

§. 15.

Rodzaje straży pożarnej. Straż pożarna jest albo gminna albo ochotnicza.

§. 16.

Straż pożarna gminna. W każdem mieście lub miasteczku bez wyjątku musi być zorganizowana straż pożarna gminna.

W gminach, gdzie straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, odpadnie potrzeba organizowania osobnej straży pożarnej gminnej.

W miastach atoli liczących wyżej 10.000 mieszkańców, musi być zorganizowany korpus straży pożarnej gminnej, bez względu na istnienie straży ochotniczej.

Regulamin ogniowy miejscowy określa zadanie i sposób działania straży pożarnej gminnej.

§. 17.

Straż pożarna gminna należy do służby gminnej i jako taka uorganizowaną jest wedle szczególnych postanowień Rady gminnej.

§. 18.

Straże pożarne ochotnicze. Straże pożarne ochotnicze tworzą się dobrowolnie na zasadzie prawa o stowarzyszeniach i uchwalonych przez siebie statutów.

§. 19.

W każdem mieście lub miasteczku, w którem nie ma jeszcze straży pożarnej ochotniczej, naczelnik gminy winien starać się o jej utworzenie.

Gdzie już istnieje straż pożarna ochotnicza, naczelnik gminy winien w odpowiedni sposób wzywać i zachęcać, ażeby do niej w dostatecznej liczbie przystępowano

§. 20.

Gdy się zgłosi dostateczna liczba ochotników, naczelnik gminy winien ich zwołać celem ustanowienia statutów i wyboru naczelnika oraz dowódzców oddziałów straży.

§. 21.

Jeżeli straż pożarna ochotnicza przyjmie na siebie obowiązki straży pożarnej gminnej, natenczas wykonywać ona będzie swoje obowiązki w charakterze poruczonego jej przez gminę zakresu działania, statuta jej winny być zastosowane oprócz do ustawy o stowarzyszeniach także do przepisów niniejszej ustawy oraz wydać się mającego regulaminu ogniowego i ulegają zatwierdzeniu Rady gminnej.

Radzie gminnej względnie naczelnikowi gminy zastrzeżonem być ma w tych statutach prawo zwoływania ogólnego zgromadzenia, prawo brania udziału w tem zgromadzeniu przez naczelnika gminy lub delegata, prawo zastępowania straży w czynnościach poruczonego jej zakresu działania, wreszcie prawo zatwierdzania wybranego naczelnika straży.

§. 22.

Straż ochotnicza staje się w ten sposób instytucyą gminną a naczelnik jej honorowym urzędnikiem gminy; jako taki składa na czas swego urzędowania przyrzeczenie służbowe. Natomiast obowiązkiem będzie gminy postarać się dla straży o instruktora, ponosić koszta nauki i wyćwiczenia straży, koszta uzbrojenia potrzebnego do wykonywania jej zadania, wreszcie koszta niezbędnych narzędzi i przyborów ratunkowych, o ile własne dochody stowarzyszenia straży ochotniczej na to nie starczą.

§. 23.

Naczelnik straży pożarnej ochotniczej, która pełni obowiązki straży pożarnej gminnej, jest na miejscu pożaru w rozporządzeniach swoich niezależnym, lecz jest za nie przed naczelnikiem gminy odpowiedzialnym.

W miejscach, w których straż ochotnicza istnieje obok gminnej, naczelnik gminy oznacza, który z naczelników straży pożarnych ma w razie pożaru kierować ratunkiem.

§. 24.

Naczelnik gminy wykonywa pod względem służby pożarnej nadzór nad strażą ochotniczą i naczelnik jej jest obowiązany składać naczelnikowi gminy sprawozdania o wszystkiem, co służby pożarnej dotyczy.

§. 25.

Jeżeli straż ochotnicza pobiera zasiłki pieniężne od gminy, winna z nich składać Radzie gminnej rachunki.

§. 26.

Wszyscy pomoc niosący, jak niemniej osoby przeznaczone do specyalnych czynności, winny się stosować do rozporządzeń kierującego ratunkiem.

§. 27.

Wsparcie członków straży okaleczałych.

Członkom straży ogniowej, ktorzy przy pożarze podczas pełnienia służby zostali uszkodzeni w sposób, czyniący ich niezdolnymi do pracy, należy się w razie niedostatku wsparcie od gminy bez względu na ich przynależność, o ile już stosunek służbowy nie zapewnia poszkodowanym zabezpieczenia.

Toż samo stosuje się do wdów i małoletnich sierót tych członków staży pożarnej gminnej i ochotniczej, którzy w służbie doznali byli uszkodzenia, czyniącego ich niezdolnymi do pracy.

V. Postępowanie podczas pożaru i po pożarze.

§. 28.

Naruszenie prywatnej własności w celu gaszenia pożaru, np. wyłamywanie, zrywanie dachu i t. p. może nastąpić tylko w razie

ostatecznej potrzeby, gdy nie ma innego środka do stłumienia ognia lub zapobieżenia rozszerzaniu się płomieni; lecz w takim nawet razie, wyjąwszy wypadki najgwałtowniejsze, nastąpić to może jedynie z rozporządzenia naczelnika straży pożarnej, naczelnika gminy, delegata (§. 2.) lub wyznaczonego kierownika ratunku.

§. 29.

Posiadacze domów są obowiązani jak najspieszniej przedsięwziąć środki przeciw szerzeniu się wybuchłego pożaru przez przygotowanie zapasu wody, dostarczanie drabin, obsadzenie dachu, zamknięcie strychów, okien i otworów, przygotowanie zapasu wilgotnych mioteł ogniowych i t. p. Mieszkańcy domu są obowiązani przy tych czynnościach wedle możności dopomagać.

§. 30.

Po pożarze naczelnik gminy winien przedsięwziąć odpowiednie środki, ażeby ogień został zupełnie wygaszony i ażeby dalsze niebezpieczeństwo nie zagrażało.

Część ludzi należących do ratowania z potrzebnymi przyborami powinna pozostać na miejscu aż do zupełnego wygaszenia ognia.

Sikawki dostarczone do pomocy przy gaszeniu będą właścicielom bezpłatnie przez mieszkańców gminy dostawione zaraz po zgaszeniu pożaru.

§. 31.

Dochodzenie przyczyn pożaru,

Po zupełnem ugaszeniu pożaru naczelnik gminy przy pomocy naczelnika straży pożarnej i potrzebnych świadków i znawców, wykona najściślejsze dochodzenie co do przyczyny pożaru, zbada czy nie zaszły takie okoliczności, które wymagałyby skarcenia lub przedsięwzięcia środków zapobiegawczych, ażeby się nie powtarzały na przyszłość i stwierdzi, czy przybory ratunkowe były w należytym porządku, oraz którzy z ratujących najbardziej się odznaczyli.

§. 32.

Jeżeli okaże się przeciw komu uzasadnione podejrzenie, że stał się winnym czynności zabronionej ustawą karną, naczelnik gminy natychmiast o tem sąd zawiadomi; jeżeli zaś idzie o przekroczenie przeciw policyi budowniczej lub ogniowej, naczelnik gminy działa w zakresie swojej władzy.

§. 33.

O wynikn dochodzenia co do przyczyn, rozmiarów pożaru, wielkości szkód i innych mających publiczny interes wykrytych szczegółów, naczelnik gminy złoży szczegółowe sprawozdanie Radzie gminnej na najbliższem jej posiedzeniu, oraz politycznej władzy powiatowej i Wydziałowi powiatowemu.

§. 34.

Świadectwa urzędowe dla zabezpieczonych nie mogą być wydawane, jeśli dochodzenie okaże, iż zabezpieczeni są winni zbrodni, przestępstwa lub wykroczenia przewidzianego w ustawach lub rozporządzeniach obowiązujących.

VI. Postępowanie karne.

§. 35.

Przekroczenia niniejszej ustawy, o ile nie podlegają ustawie karnej lub budowniczej, karane będą grzywną od 5 do 50 zł. względnie aresztem od 1 do 10 dni.

Co do sposobu orzekania kar, toku instancyi oraz wykonania wyroków karnych, obowiązują postanowienia ustawy gminnej.

§. 36.

Kary pieniężne wpływają do funduszu utrzymania rekwizytów ogniowych w gminie.

VII. Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

§. 37.

Nadzór. Nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej należy do Wydziału powiatowego.

Władza polityczna wykonywa służące administracyi państwa prawo nadzoru w myśl ustawy gminnej.

§. 38.

Gdyby gmina w wykonywaniu niniejszej ustawy o policyi ogniowej dopuszczała się zaniedbania, Wydział powiatowy rozporządzi co należy w gminie wykonać; w razie wzbraniania się gminy zawezwie władzę polityczną powiatową o wykonanie tych zarządzeń na koszt gminy.

Gdyby w celu wykonania zarządzeń powyższych potrzebne były ze strony gminy wydatki, Rada powiatowa ma prawo zniewolenia zwierzchności gminnej do wstawienia odpowiedniej kwoty w budżet gminy.

§. 39.

Nadzór Wydziału krajowego. Wydział krajowy ma naczelny nadzór nad wykonywaniem policyi ogniowej.

VIII. Postanowienia co do obszarów dworskich.

§. 40.

W gminach miejskich, w których obszar dworski nie jest wcielony do związku gminnego, podlegają części obszaru dworskiego położone w obrębie zabudowań gminy, postanowieniom niniejszej ustawy.

Wykonywanie na tych częściach czynności policyi ogniowej należy do zakresu działania gminy, wykonywanie zaś władzy karnej do władzy politycznej.

IX. Postanowienia końcowe.

§. 41.

Celem szybkiego załatwiania spraw dotyczących policyi ogniowej przez odpowiednie organa, winny wszystkie do tych spraw odnoszące się podania, rekursy i orzeczenia opatrzone być napisem „sprawa ogniowa“.

§. 42.

Przepisy ustawy karnej tudzież rozporządzenia administracyjne, mocą których pewne, niebezpieczeństwem pożaru zagrażające czynności są zakazane, albo też są nakazane pewne środki ostrożności w obchodzeniu się z materyałami łatwo zapalnymi, tudzież w sposobie ich przechowywania, niemniej postanowienia ustaw i rozporządzeń o policyi budowniczej, pozostają nienaruszone.

§. 43.

W miastach, posiadających swe własne statuta, zakres kompetencyi do wykonywania policyi ogniowej, statutami, tymi określony, pozostaje w swej mocy.

§. 44.

Postanowienia zawarte w §§. 16 do 71 ces. pat. z d. 28 lipca 1786 r. obejmującego ustawę ogniową dla miast i miasteczek tracą moc obowiązującą z chwilą wejścia w życie niniejszej ustawy.

§. 45.

Polecam wykonanie niniejszej ustawy Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Do L. S. 965/90.

Do trzeciego czytania.

Aleg. 198.

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o urządzeniu służby zdrowia w gminach i obszarach dworskich.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam na podstawie §. 5. ustawy państwowej z dnia 30 kwietnia 1870 dz. p. p. nr. 68, co następuje.

§. 1.

Celem wykonania obowiązków sanitarno-policyjnych, nałożonych gminom w §§. 3. i 4. ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 nr. 68 dz. p. p. będą ustanowieni lekarze gminni lub lekarze okręgowi.

§. 2.

Gminy mające osobny statut gminny, jako też gminy, w których obowiązuje ustawa z dnia 13. marca 1889 nr. 24 dz. ust. kraj., mają utrzymywać własnym kosztem potrzebną ilość lekarzy gminnych (miejskich) tak, żeby na każde 15.000 mieszkańców przypadał co najmniej jeden lekarz.

Inne gminy mogą ustanowić własnych lekarzy gminnych (miejskich), jeżeli poniosą wszystkie wydatki połączone z ich utrzymaniem.

§. 3.

Gminy nie utrzymujące własnych lekarzy w myśl §. 2. łączone będą z gminami tego samego powiatu politycznego i z istniejącymi przy nich obszarami dworskimi w okręgi sanitarne.

Dla każdego okręgu sanitarnego ustanowiony będzie lekarz okręgowy.

§. 4.

Tworzenie okręgów sanitarnych postępować będzie stopniowo, w miarę rozporządzalnych sił

lekarskich i z uwzględnieniem stosunków finansowych powiatów i kraju, w ten sposób, że przed innymi tworzone będą okręgi sanitarne w okolicach, których stosunki sanitarne są najniekorzystniejsze.

Sejm krajowy po wejściu w życie niniejszej ustawy uchwali na wniosek Wydziału krajowego uczyniony w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem, ile okręgów sanitarnych ma być utworzonych w najbliższym roku.

Pomnożenie liczby okręgów zależeć będzie od dalszych uchwał Sejmu.

§. 5.

W granicach zakreślonych uchwałą Sejmu (§. 4.) utworzenie okręgu sanitarnego zależy od uchwały Wydziału krajowego powziętej w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem po zasięgnięciu opinii c. k. krajowej Rady zdrowia.

W tym celu na wezwanie Wydziału krajowego Wydział powiatowy zasięgnąwszy zdania gmin i obszarów dworskich, przedstawi w porozumieniu z polityczną władzą powiatową wniosek, które gminy i obszary dworskie ze względu na oddalenie poszczególnych miejscowości, na ich zaludnienie, stosunki komunikacyjne, obecne siedziby lekarzy i inne ważne stosunki miejscowe mają być złączone w jeden okręg sanitarny i gdzie ma być siedziba lekarza okręgowego.

Gdyby Wydział powiatowy mimo powtórnego wezwania takiego wniosku nie przedstawił w oznaczonym terminie, natenczas Wydział krajowy uskuteczni czynności poruczone w poprzednim ustępie Wydziałowi powiatowemu.

W ten sam sposób ma być przeprowadzoną każda zmiana granic okręgu sanitarnego.

§. 6.

W okręgu sanitarnym mieścić się mogą z reguły tylko gminy i obszary dworskie, należące do tego samego powiatu politycznego.

Wyjątkowo można na wniosek jednego z interesowanych Wydziałów powiatowych połączyć w jeden okręg sanitarny miejscowości z sąsiednich powiatów.

W takim razie Wydział krajowy oznaczy na podstawie zaludnienia i opłacanych podatków, w jakim stosunku winny interesowane powiaty przyczyniać się do opłacenia lekarza okręgowego,

która reprezentacya powiatowa ma w okręgu tak złożonym spełniać czynności przekazane reprezentacyom powiatowym przez niniejszą ustawę.

W drodze postępowania wskazanego w §. 5. dla tworzenia okręgów sanitarnych można lekarzowi gminnemu (§. 2.) za zgodą reprezentacyi odnośnej gminy przydzielić jednę lub więcej gmin przyległych wraz z istniejącymi przy nich obszarami dworskimi, jeśli przez to nie dozna uszczerbku wykonywanie obowiązków sanitarno-policyjnych w gminie, której ten lekarz służy.

Jakie wynagrodzenie taki lekarz pobierać będzie za czynności sanitarno-policyjne w przydzielonych gminach i obszarach dworskich z funduszów przeznaczonych na opłacenie lekarzy okręgowych, oznaczy Wydział krajowy po wysłuchaniu Wydziału powiatowego i reprezentacyi gminy, która tego lekarza utrzymuje.

§. 7.

Chcący uzyskać posadę lekarza gminnego lub okręgowego muszą prócz dostatecznej fizycznej zdatności posiadać następujące warunki:

1. prawo obywatelstwa austryackiego;
2. dyplom doktora medycyny uprawniający do wykonywania praktyki lekarskiej;
3. nieskazitelny charakter;
4. znajomość języków krajowych;
5. praktykę najmniej dwuletnią w zawodzie lekarskim.

Między kandydatami mają pierwszeństwo ci, którzy wykażą się dwuletnią służbą w szpitalu powszechnym po uzyskaniu dyplomu doktorskiego albo egzaminem fizykackim.

Kandydaci ubiegający się o posadę lekarza gminnego w miastach o własnym statucie, muszą wykazać się egzaminem fizykackim.

§. 8.

Lekarzy gminnych mianuje Rada gminna (miejska) na wniosek naczelnika gminy (prezydenta, burmistrza).

Lekarzy okręgowych mianuje Wydział powiatowy.

W powiatach pobierających subwencyę z funduszu krajowego (§. 12.) mianowanie lekarzy okręgowych i oznaczenie ich płacy podlega zatwierdzeniu Wydziału krajowego.

Tak lekarze gminni jak lekarze okręgowi mogą być mianowani stale lub też tymczasowo. Tymczasowe obsadzenie posady nie może jednak trwać dłużej jak rok jeden. Po upływie tego czasu Rada gminna a względnie Wydział powiatowy orzecze, czy posada ma być stale nadaną.

W miastach mających osobny statut gminny, tudzież w miastach podlegających ustawie z 13. marca 1889 nr. 24 dz. u. kr. lekarze gminni stale zamianowani stoją na równi z urzędnikami miejskimi stale mianowanymi.

Celem obsadzenia posady lekarza gminnego lub okręgowego należy rozpisać konkurs i ogłosić go przynajmniej w urzędowej gazecie krajowej.

Mianowanemu lekarzowi gminnemu lub okręgowemu należy wydać dekret i określić w nim dokładnie warunki nadania posady.

W gminach, o których mowa w §. 2. niniejszej ustawy, pozostają ci lekarze gminni (miejscy), którzy urzędować będą w czasie wejścia w życie niniejszej ustawy, i nadal na swych posadach, dopóki obowiązuje umowa z gminą uprzednio zawarta. Jednakże i do nich stosować się będą odtąd postanowienia niniejszej ustawy co do najniższej płacy i co do możności usunięcia lekarza gminnego.

§. 9.

Naczelnik gminy (burmistrz) a względnie Prezes Rady powiatowej zawiadomi polityczną władzę powiatową, kto został zamianowany lekarzem gminnym lub okręgowym, a kierownik tego urzędu ma odebrać przysięgę od mianowanego lekarza w obecności naczelnika gminy (burmistrza) a względnie w obecności delegata Rady powiatowej.

W miastach mających własny statut gminny odbiera przysięgę od lekarzy gminnych prezydent miasta.

§. 10.

W razie czasowego braku lekarza gminnego lub okręgowego ma naczelnik gminy (burmistrz) a względnie Wydział powiatowy zarządzić, aby inny lekarz pełnił tymczasem służbę sanitarną w gminie lub okręgu sanitarnym.

§. 11.

Lekarze gminni pobierają z kasy gminnej płacę, którą ustanowi Rada gminna (miejska).

Lekarze okręgowi pobierają płacę tudzież zwrot kosztów za podróże służbowe. Wysokość płacy

ustanowi Rada powiatowa, zaś wysokość zwrotu kosztów za podróże służbowe Wydział krajowy dla każdego okręgu sposobem ryczałtu. Wydatki na płace lekarzy okręgowych ponosi fundusz powiatowy, koszta zaś podróży tych lekarzy fundusz krajowy.

Płaca lekarza gminnego lub okręgowego nie może być niższą jak 500 zł.

§. 12.

Do funduszu powiatowego wpływać mają:

a) opłaty za oględziny zwłok, o ile czynność ta w pojedynczych miejscowościach okręgu sanitarnego, przez lekarza okręgowego stale pełnioną będzie;

b) opłaty za dokonywane stale przez lekarza okręgowego oględziny bydła i mięsa w okręgu sanitarnym;

c) przychody z zobowiązań prawnoprywatnych służących do pokrycia wydatków na cele publicznej służby zdrowia, równie jak przychody fundacyj na ten cel przeznaczonych w gminach i obszarach dworskich, które należą do okręgów sanitarnych.

Jeżeli wydatki na płace lekarzy okręgowych po strąceniu przychodów pod a), b) i c) wyszczególnionych, a ewentualnie po dodaniu wydatku w §. 13. przewidzianego, przenoszą razem 1% podatków bezpośrednich przypisanych do poboru w całym powiecie, natenczas fundusz krajowy obowiązany jest udzielić powiatowi subwencyi w wysokości owej przewyżki.

§. 13.

Jeżeli do powiatu, opłacającego jednego lub więcej lekarzy okręgowych w myśl §§. 11. i 12. tej ustawy, należy gmina, która według §. 2. tej ustawy utrzymuje własną służbę sanitarną, natenczas Wydział krajowy oznaczy kwotę, która z funduszu powiatowego ma być wypłacaną corocznie tej gminie na jej własne wydatki sanitarne, a to z uwzględnieniem udziału tej gminy w opędzaniu ogólnych wydatków powiatowych a przeto także wydatków powiatu na płace lekarzy okręgowych.

§. 14.

Lekarze gminni i okręgowi są stałymi fachowymi organami, powołanymi do współdziałania przy wykonywaniu sanitarno-policyjnych obowiązków (§§. 3. i 4. ust. z dnia 30. kwietnia 1870 Nr. 68.

Dz. p. p.) i mają z tego względu charakter urzędników publicznych.

Obowiązki służbowe lekarzy gminnych i okręgowych określi instrukcya, którą wyda polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, zasięgnąwszy opinii c. k. krajowej Rady zdrowia, zaś co do instrukcyi dla lekarzy miejskich w miastach, mających własny statut, po wysłuchaniu także wniosków prezydenta miasta i Rady miejskiej. W instrukcyi tej ma być określony szczegółowo także obowiązek tych lekarzy do leczenia bezpłatnego chorych ubogich i chorych dotkniętych chorobą zakaźną lub zaraźliwą.

Lekarzowi gminnemu lub okręgowemu nie wolno żądać, ani przyjmować wynagrodzenia od stron za wykonanie czynności wchodzących w zakres gminnej służby zdrowia.

Lekarze gminni i lekarze okręgowi obowiązani są bezpłatnie szczepić ospę w miejscu swej siedziby.

Lekarze okręgowi obowiązani są wykonywać szczepienie ospy w okręgu po za obrębem swojej siedziby za poborem należytości ustanowionej w miarę ilości szczepionych.

Politycznej władzy krajowej służy prawo zarządzać od czasu do czasu szczepienie ospy w okręgach sanitarnych przez lekarza powiatowego.

§. 15.

Naczelnicy gmin (burmistrze), względnie Wydziały powiatowe nadzorują czynność urzędową lekarzy gminnych, względnie okręgowych i sprawują nad nimi władzę dyscyplinarną.

Dochodzenie dyscyplinarne należy wdrożyć, jeżeli lekarz zaniedbuje obowiązki urzędowe lub gdy stał się winnym innych przekroczeń służbowych.

Kary dyscyplinarne są: nagana, grzywna, która aż do wysokości 100 zł. w. a. może być nałożoną, a wreszcie usunięcie ze służby.

Zażalenia przeciw orzeczeniu dyscyplinarnemu będą rozstrzygane w toku instancyj autonomicznych.

§. 16.

W gminach, mających własny statut, mają być ustanowione stałe komisye zdrowotne.

Stałe komisye zdrowotne mogą być ustanowione także i w innych gminach, które własnych

lekarzy utrzymują, tudzież dla okręgów lub dla całych powiatów, a to wskutek uchwały reprezentacyi gminnej, względnie powiatowej.

Takie komisye zdrowotne mają na celu jako organa fachowe doradcze wspierać administracyę odnośnych gmin lub okręgów sanitarnych w wykonywaniu zdrowotnego zakresu działania i starać się o ulepszenie zdrowotnych urządzeń.

Skład i czynność tych komisyj zdrowotnych określi statut, wydany przez polityczną władzę krajową w porozumieniu z Wydziałem krajowym, po zasięgnięciu zdania c. k. krajowej Rady zdrowia, zaś co do miast mających własny statut, po wysłuchaniu także wniosków prezydenta miasta i Rady miejskiej.

Gdy w pewnej gminie, w okręgu lub w powiecie zawiąże się taka stała komisya zdrowotna, należy o tem zdać sprawę Wydziałowi krajowemu i politycznej władzy powiatowej.

§. 17.

Każda gmina wraz z obszarem dworskim ma postarać się o to, aby w niej zapewnioną była dostateczna pomoc położnicza w ogóle, a w szczególności bezpłatna pomoc akuszerki dla ubogich rodzących. Wydział powiatowy w porozumieniu z polityczną władzą powiatową oznaczy, które gminy i obszary dworskie mają połączyć się celem łatwiejszego spełniania tego obowiązku wspólnym kosztem.

Wydział powiatowy ma działać w tym kierunku, aby w powiecie była do rozporządzenia dostateczna ilość examinowanych akuszerek na przypadek potrzeby w gminach.

§. 18.

Wszystkie gminy, które utrzymują własnych lekarzy, mają poczynić odpowiednie zarządzenia celem niesienia natychmiastowej pomocy dla chorych, potrzebujących przytułku i opieki, oraz dla rodzących, a mianowicie mają one utrzymywać w pogotowiu odpowiednio urządzony lokal dla chorych, opatrzony w najniezbędniejsze potrzeby ratunkowe i przewozowe.

§. 19.

Wydział powiatowy, Rada powiatowa, Wydział krajowy i władze polityczne mają w ramach zakresu działania ustawami im przyznanego dążyć do dokładnego wypełniania postanowień niniejszej

ustawy, a w razach zaniedbania zarządzić odpowiednie środki zaradcze, stosownie do przepisów ustawowych.

Zażalenia przeciw powziętym uchwałom i dokonanym zarządzeniom na podstawie niniejszej ustawy, rozstrzygają te władze, które w myśl ustawy gminnej i ustawy o reprezentacyi powiatowej do tego są powołane.

§. 20.

Nadzór zwierzchniczy, służący administracyi państwa w myśl postanowień ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 (dz. p. p. Nr. 68) nad wszystkiemi sprawami zdrowotnemi niniejszą ustawą nie zostaje naruszony.

§. 21.

Polityczna władza krajowa wyda, po zasięgnięciu zdania c, k. krajowej Rady zdrowia i w porozumieniu z Wydziałem krajowym, rozporządzenie wykonawcze do poszczególnych postanowień niniejszej ustawy.

§. 22.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. s. 42.576/90.

Aleg. 199.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o udzieleniu gminom miast Brzeżan, Kołomyi, Przemyśla, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnopola koncesyi na pobór myta kopytkowego.

Wysoki Sejmie!

Gminy miast Brzeżan, Kołomyi, Przemyśla, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnopola ustawą z dnia 20. marca 1888 (dz. ust. kr. Nr. 39), uprawnione do pobierania myta kopytkowego na przeciąg lat trzech, proszą obecnie o odnowienie tejże koncesyi.

Zarazem gmina kołomyjska prosi o przyzwolenie jej pobierania tej opłaty z wymiarem wyższym.

Zdając sprawę o tych prośbach, przez Wydziały powiatowe przedłożonych, na wstępie nadmieniamy, że Wydział krajowy, po myśli art. VIII. ustawy koncesyjnej, badając już pierwej w szczegółach rachunki roczne z ostatniej koncesyi, przekonał się, iż gminy pobierające kopytkowe, uzyskany dochód z tej opłaty obracały wyłącznie na zakładanie i utrzymywanie ulic, placów i dróg w swoim obrębie, oraz stosownie do ustawy drogowej z 7. lipca 1885 korzystały z zasobów prestacyj drogowych a nadto zasilały fundusz drogowy z funduszu miejskiego.

Rachunki poszczególne gmin przedstawiają następne wynikłości:

1. W Brzeżanach w latach 1887. 1888 i 1889 wydatek ogólny na cele komunikacyjne miasta wynosił w gotówce . . . . . 15.477 zł. 81 ct.
na co obrócono dochód z kopytkowego, pobrany w kwocie . 11.554 „ 41 „
dalej zużytkowano z tytułu odrobionych prestacyj 4.321 dni pieszych i 212½ ciągłych oraz ekwiwalent za prestacye w kwocie . 1.735 „ 05 „
nadto z funduszu miejskiego dodano kwotę . . . 2.188 „ 35 „

2. W Kołomyi podała gmina trzechletni dochód pobrany z kopytkowego łącznie z zasobami prestacyjnemi na sumę . . . 29.567 „ 91 „
tymczasem poniesione koszta wynosiły . . . . 47.372 „ 53 „
zatem obciążono fundusz miejski niedoborem w kwocie . . 17.804 „ 62 „

3. W Przemyślu począwszy od roku 1887 do końca roku 1889 wydano łączną kwotę . . . . . 55.567 zł. 89 ct.
na co zużytkowano dochód z kopytkowego uzyskany w kwocie . 20.158 „ — „
ekwiwalent za prestacyę uczynił . . . . . 25.120 „ 09 „
niedobór ztąd powstały w kwocie . . . . . 10.289 „ 80 „
wyrównano z funduszu miejskiego.

4. W Rzeszowie w ubiegłym peryodzie trzechletnim poniesiono ogólny wydatek . . . . . 28.136 „ 86 „
wydatek ten znalazł pokrycie częścią z pobranego dochodu kopytkowego w kwocie . . . . . 15.105 „ 88 „
częścią z zasobów prestacyj drogowych i zasiłków z funduszu miejskiego . . . . . 13.030 „ 98 „

5. W Stanisławowie na pokrycie kosztów w ciągu trzech lat ostatnich po koniec 1889 r. w sumie . . . . . 56.039 „ 30 „
zużytkowano dochód z kopytkowego w łącznej kwocie . . 41.610 „ — „
zasoby z prestacyj drogowych . . . . . 6.895 „ 76 „
przygodne wpływy i zasiłki z funduszu miejskiego . . 7.534 „ 30 „

6. W Tarnopolu w czasie od 30. czerwca 1887 do 15. maja 1890 wykazuje gmina ogólny wydatek na . . . . . 51.738 „ 27 „
na co obrócono pobrany w tym czasie dochód z kopytkowego w kwocie . . . . . 27.139 „ 67 „
dalej ekwiwalent za prestacye . . . . . 12.394 „ 25 „
nadto z przygodnych dochodów i z funduszu miejskiego pobrano 12.204 „ 35 „

Pod względem wykonania w peryodzie ubiegłym ulepszeń około ulic, placów i dróg miejskich przoduje gmina Przemyska, która nie szczędząc własnych funduszów w czasie od r. 1887 do 30. września 1890 urządziła nowych chodników a to 3.088 metrów płytowych, 440 kostkowych i 16 288 z zwykłego kamienia, prócz tego zajęła się urządzeniem targowicy nad Sanem na dalszej przestrzeni około 5 morgów.

Również pomyślny rezultat wykazuje gmina Tarnopolska, zaznaczając w czasie od 16. czerwca 1887 przyrost nowych placów i chodników z płyt trembowelskich 867 metrów i z nieregularnego kamienia 1.291 metrów, tudzież nowo wybrukowanych dróg, ulic i placów na przestrzeni 9.170 metrów.

Nie ustępuje poprzednim gminom gmina Stanisławowska wykazując szczegółowo w ciągu trwania koncesyi kopytkowego ulepszony stan środków komunikacyjnych miasta a między tym samych chodników po dzień 20. lipca 1890 urządzonych w długości 13.088 metr.

W dalszym ciągu zasługuje na wzmiankę gmina Rzeszowska, która w latach 1887 i 1888 wykazuje nowo urządzonych chodników na przestrzeni 1.147 metr., oraz w ogólności podaje urządzenie w roku 1889 nowych ulic między Lwowską a Św. Trójcy i nowych chodników przy ulicy Bernardyńskiej i Woskowej, tudzież rekonstrukcyę przy ulicy Szerokiej i Owocowej oraz od mostu na Wisłoku do koszar wojskowych i od koszar do Cyganówki.

Nadto wspomnąć należy o gminie Brzeżańskiej, która w trzech latach ubiegłych pomnożyła sieć nowych chodników na przestrzeni 1.013 metr. i wybudowała nowy most na rzecze Złota Lipa.

Wreszcie co do gminy Kołomyjskiej nadmienić nam wypada, że gmina ta w ostatnich czasach okazała usilną dążność do ulepszenia gospodarki drogowej z istotną korzyścią dla miasta a Rada miejska stała się powolną zarządzeniom Wydziału krajowego, mającym na celu należyte urządzenie administracyi drogowej i stanowcze uregulowanie znaczniejszych zaległości prestacyjnych.

Widoczny i przez Wydziały powiatowe przyznany postęp w ulepszeniu środków komunikacyjnych w rzeczonych miastach zawdzięczają one głównie dobrodziejstwu ustawy o poborze myta kopytkowego. Faktycznie uzyskany dochód z poboru opłaty kopytkowego stanowi w jednych z gmin blisko połowę, a w drugich znaczniejszą część funduszu drogowego i umożliwia im należyte spełniane włożonych na nie ustawą drogową obowiązków.

Gminy więc, którym wyżej powołaną ustawą nadana koncesya na pobór opłaty kopytkowego gaśnie w r. 1890, pragnąc i nadal zasilić się dochodem z kopytkowego, nie tylko w celu utrzymania ze znacznym nakładem urządzonych dróg, ulic i placów, ale także w celu ich pomnożenia, uzasadniają swą prośbę o pozostawienie im dochodu kopytkowego względami w miejscowych stosunkach ugruntowanymi.

Z motywów zresztą przez wszystkie gminy zgodnie przytoczonych zasługuje przedewszystkiem na uwagę ta okoliczność, że od ostatniej koncesyi warunki ich finansowe wcale się nie poprawiły lecz przeciwnie pogorszyły.

Zasoby ich własne, z którychby mogły zabezpieczyć dalsze potrzeby drogowe, choćby w najskromniejszym rozmiarze, są nader ograniczone, bowiem powinności prestacyjne stanowią nader niepokaźną pozycyę funduszu drogowego.

Wedle zgodnego sprawozdania proszących gmin energiczne nawet ściąganie prestacyj drogowych, z powodu zubożenia ludności miejscowej, natrafia zawsze na nieprzezwyciężoną zaporę. Znaczniejsze powiększenie w przyszłości zasobów prestacyjnych jest więc problematyczne.

Jakkolwiek proszące gminy okazują swoją gotowość przyczyniania się wedle możności zasiłkami z funduszów miejskich na rzecz komunikacyi publicznej, to jednakże przychodzi im to z wielką trudnością, zwłaszcza że z każdym rokiem wzmagające się różnorodne inne potrzeby miast, wymagają znacznych funduszów.

Niepomyślny stan finansowy w pierwszym rzędzie spowodowany jest znacznemi zaległościami biernemi. Następstwem tych zaległości jak również wzrastających nadzwyczajnych potrzeb w różnych działach administracyi miejskiej są niedobry w budżetach miejskich wykazane.

Niedobory te wynoszą w roku 1890 w gminach Brzeżańskiej i Tarnopolskiej a to: w pierwszej kwotę 1.376 zł. a w drugiej 21.991 zł., następnie przez gminę Przemyską z trzech lat ostatnich wykazany niedobór dosięga kwoty 69 747 zł. Prócz tego gmina Rzeszowska podaje sumę 194.957 zł. z tytułu zaległości biernych i długów w ciągu czterech lat ostatnich zaciągniętych. Wreszcie na gminie Stanisławowskiej ciążą zobowiązania co do spłaty dawniej zaciągniętej pożyczki komunalnej w kwocie 300.000 zł. i późniejszych pożyczek w kwocie 100.000 zł. a wykazany przez nią niedobór w roku 1890 wynosi kwotę 11.778 zł.

Przedstawione przez powyższe gminy na następne trzechlecie dalsze potrzeby, połączone z utrzymaniem dla użytku publicznego istniejących już ulic, placów i dróg, tudzież projektowanych nowych urządzeń opierają się na dokładnych programach dalszych robót i do nich zastosowanych preliminarzy, z uwzględnieniem zabezpieczenia wykazanych potrzeb w sposób dotychczasowy a to częścią z zasobów prestacyj drogowych i dochodu z kopytkowego, częścią zasiłków z funduszów miejskich.

Potrzeby te i sposób ich zabezpieczenia przedstawia się jak następuje:

Pierwsza z tychże gmin, gmina Brzeżan, obejmuje w programie, prócz robót konserwacyjnych, ułożenie nowych chodników przy ulicy Lwowskiej, Rajskiej Zygmuntowskiej, Trybunalskiej, przy cerkwi i na Izabelowie na przestrzeni 707 metrów daiej wybrukowanie rynku na przestrzeni 691 metrów, tudzież budowę nowego mostu, na potoku Leśnickim.

Preliminowany wydatek w kwocie 21.010 zł. mógłby znaleść pokrycie prócz prestacyi drogowych policzonych na . . . . 3.794 zł.
w dochodzie z kopytkowego w kwocie . . . . 12.000 „
z resztą funduszu miejskiego w kwocie . . . . 5.216 „

W drugiej gminie miasta Kołomyi sporządzony komisyonalnie przy udziale inżyniera Wydziału krajowego szczegółowy program zawiera z nowych robót ułożenie chodników na przestrzeni 2.549 metrów, budowę mostów przez Leśny Potok i przy ulicy Bednarskiej tudzież wypracowanie planu kanalizacyi w całem mieście.

Koszta na ten cel preliminowane w sumie . . . . 51.500 zł.
dałyby się zabezpieczyć prócz prestacyi drogowych przyjętych na 15.000 zł.
z dochodu kopytkowego . . . . . 21.000 „
i z funduszu miejskiego . . . . . 15.000 „

Następnie trzecia gmina miasta Przemyśla wykazuje prócz robót zwyczajnych zaopatrzenie miasta nowymi chodnikami i brukami . 5.256 zł.

Urządzenie targowicy nad Sanem na dolnej przestrzeni 6 mórg. 1004 sążni, tudzież urządzenie nowych ulic do koszar obrony krajowej na błonie i do ulicy Kopernika między ulicą Cichą a Dobromilską. Suma kosztów . . . . . 76.505 „
znajdzie częściowe zabezpieczenie z prestacyj drogowych i drobnych przygodnych wpływów policzonych na . . . . . 23.636 „
tudież z dochodu kopytkowego przypaść mającego z dzierzawy za ostatnie półrocze 1891 r. w dotychczasowej koncesyi . . . 3.252 „
Pozostaje zatem kwota niezabezpieczonych kosztów . . 49.817 „
któraby mogła znaleść źródło pokrycia w dalszym dochodzie z kopytkowego . . . . . 16.260 „
i z funduszu miejskiego . . . . . 33.357 „

Czwarta z rzędu gmina miasta Rreszewa pomieszcza w programie nowych robót urządzenie nowych ulic i targowicy bydlęcej na przestrzeni 16.423 metr., wykazane dalsze potrzeby wymagać będą nakładu w ogólnej kwocie . . . . . 36.864 „
na co preliminowano z prestacyj drogowych . . . 4.012 „
z dochodu kopytkowego . . . . . 15.311 „
a resztę w kwocie . . . . . 17.531 „
z przygodnych wpływów fundusu miejskiego.

W dalszym ciągu piąta gmina miasta Stanisławowa zalicza do nowych robót urządzenie nowych chodników przy 12u ulicach, długości 1800 metr., zaprowadzenie dwóch głównych kanałów betonowych długości 835 metr., tudzież otwarcie nowej ulicy dla połączenia z ulicą Halicką rekonstrukcyę ulicy Karpińskiego i urządzenie targowicy dla zboża.

Preliminowane koszta w sumie . . . . . 64.530 „
pragnęłaby gmina zabezpieczyć prócz prestacyi drogowych przypadających od 1831 rodzin w wartości . . . . . 6.591 „
na podstawie dotychczasowej wynikłości z dochodu kopytkowego w kwocie . . . . . 44.115 „
a reszta niezabezpieczonych kosztów . . . . 13.824 „
obciążyłaby fundusz miejski

Wreszcie w szóstej gminie miasta Tarnopola, przyjmując w program dalszych robót tylko czwartą część robót mających na celu połączenie rozległych przedmieść z śródmieściem

za pomocą szutrowanych dróg i ulic na przestrzeni 7.229 met. tudzież inne roboty szczegołowym programem objęte, przypadnie do zabezpieczenia suma wydatków . 55.860 „

Wydytki te mogą znaleść częściowe pokrycie z prestacyj drogowych wartości . . . . . 10.800 „

prócz tego dochód z kopytkowego w trzech latach uczyniłby . 27.000 „

Resztę wydatków . . . . . 18.060 „

musiałaby gmina pokryć z funduszu miejskiego

Reprezentacye powiatu Brzeżańskiego, Kołomyjskiego, Rrzeszowskiego i Tarnopolskigo powzięły jednomyślne uchwały usilnie popierając przedstawione prośby gmin o przedłużenie koncesyj kopytkowego na dalszy peryod trzechletni z zachowaniem dotąd obowiązujących warunków. W szczególności Rada powiatowa w Kołomyi oświadczyła się za poborem kopytkowego tylko w dotychczasowej stopie opłat.

Natomiast Rady powiatowe Przemyska i Stanisławowska, pierwsza na posiedzeniu z dnia 30 września b. r. na 20 głosujących większością 8 głosów i druga na posiedzeniu z dnia 24 października b. r. na 25 głosujących większością 13 głosów oświadczyły się za odjęciem proszącym gminom koncesyi kopytkowego.

Z przebiegu szczegółowej dyskusyi przedstawionej w przedłożonych protokołach z odbytych posiedzeń, okaznje się, że członkom Rad powiatowych sprzeciwiającym się udzieleniu miastom Przemyśla i Stanisławowa dalszej koncesyi kopytkowego chodziło głównie o uwolnienie ludności wiejskiej od tej opłaty, zdaniem ich uciążliwej i niesłusznej.

Tymczasem poważna miejszość członków wspomianych Rad powiatowych oświadczając się stanowczo za przychylnem załatwieniem wniesionych próśb wyraża zapatrywanie dające się streścić temi słowy, że mieszkańcy okolicznych gmin o tyle tylko przyczyniają się do utrzymywania dróg i placów miejskich i ile z nich chcą korzystać i że faktycznie opłata kopytkowego dotyka ich w mniejszym stopniu niźli mieszkańców miast jak, n. p. w Stanisławowie pierws z nich opłacają najwyżej 25%, gdy tymczasem mieszkańcy miasta ponoszą co najmniej 75% ogólnej opłaty.

Wydział krajowy idąc za zdaniem większości Reprezentacyj powiatowych, które oświadczają się za pozostawieniem miastom dochodu z kopytkowego, nie może od siebie postawić nieprzychylnego wniosku, ileże miasta w razie utracenia prawa poboru myta kopytkowego, nie mogąc podołać ustawą drogową włożonym na nie obowiązkom, byłyby zmuszone wynagrodzić sobie utracony dochód zaprowadzeniem opłat placowych, które w danym razie mogłyby być dla przyjeżdzających do miasta większym ciężarem niźli opłata kopytkowego a nadto po myśli §. 13. ustawy drogowej z 7. lipca 1885 byłyby zniewolone uciekać się o znaczniejsze zasiłki do powiatowego funduszu dróg gminnych, czemby gminom wiejskim z tegoż funduszu potrzebującym zasiłku wyrządziły nie mały uszczerbek.

Zresztą wątpliwem jest czyli te nowe źródła dochodów zdołałyby dostarczyć środków na utrzymanie komunikacyi publicznej w obrębie miast w dobrym stanie.

Z powyższych powodów zgadzając się z odnowieniem koncesyi kopytkowego gminom miast Brzeżan, Kołomyi, Przemyśla, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnopola na następny okres trzechletni, Wydział krajowy uważa jednak potrzebnem zastrzec, by miasta mające nadal korzystać z dobrodziejstwa ustawy o poborze myta kopytkowego zobowiązane były do ścisłego przestrzegania warunków, od których prawniezawisł ten pobór. W szczególności wypada na nie włożyć obowiązek, aby stosownie do przepisów ustawy drogowej zajmowały się ściąganiem powinności prestacyjnych i aby tak te zasoby jak i dochód z kopytkowego obracały wyłącznie na cel wskazany, nadto aby w miarę rzeczywistej potrzeby przyczyniały się do pokrycia niezabezpieczonych wydatków z funduszów miejskich. Prócz tego mają być zobowiązane w celu umożliwie-

nia władzom wyższym należytej kontroli, do przedkładania w terminach ściśle oznaczonych tak preliminarzy jak i rachunków tyczących się wykonania robót i użycia funduszów. W tej mierze po myśli przyjętego na posiedzeniu Wysokiego Sejmu dnia 20. listopada 1889 wniosku komisyi drogowej, Wydział krajowy, mając przestrzegać wykonywania przez gminy pobierające kopytkowe warunków koncesyi, poruczoną mu kontrolę bliżej określa w projektowanej ustawie koncesyjnej stosownie do §. 25. ustawy drogowej z 7. lipca 1885.

Na podstawie powyższego wywodu Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ./. projekt ustawy.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 15. listopada 1890 r.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Adam Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

Ustawa

o udzielenie gminom miast Brzeżan, Kołomyi, Przemyśla, Rzeszowa, Stanisławowa i Tarnopola koncesyi na dalszy pobór myta kopytkowego.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Dla ulżenia ciężaru utrzymywania w dobrym stanie ulic, placów i dróg miejskich udziela się pod warunkami poniżej określonymi prawo pobierania myta kopytkowego na lat trzy następującym gminom:

a) gminie miasta Brzeżan
b) gminie miasta Kołomyi
c) gminie miasta Przemyśla
d) gminie miasta Rzeszowa
e) gminie miasta Stanisławowa
f) gminie miasta Tarnopola.

Art. II.

a) Gmina miasta Brzeżan pobierać ma myto kopytkowe na sześciu rogatkach miejskich, a mianowicie:

1. na drodze ku Posuchowie za ostatniemi chałupami przedmieścia Adamówki;

2. na rządowym gościńcu wiodącym z Adamówki do Potutor za mostem pod Lipą, pod folwarkiem zwanym Marcelówką;

3. na gościńcu ku Rajowi obok bramy żelaznej za cmentarzem;

4. na przedmieściu Miasteczku przy drodze do Leśnik za ostatniemi chałupami przedmieścia;

5. na gościńcu rządowym wiodącym do Lwowa przy rogatce lwowskiej

6. na drodze krajowej ku Złoczowu i Tarnopolowi przy rogatce złoczowsko-tarnopolskiej.

Opłatę myta kopytkowego, należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta, a to podług następującego wymiaru:

1. od każdej sztuki bydła pociągowego 2 (dwa) ct.;
2. od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 1 (jeden) ct.;
3. od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego ½ (pół) ct.;

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiezionego wozem nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, są wolne od opłaty myta kopytkowego.

---

b) Gmina miasta Kołomyi pobierać ma myto kopytkowe przy dwunastu rogatkach ustawionych w miejscach, gdzie w obręb miasta wchodzą następujące drogi:

1. Werbiąż Kołomyja.
2. Okrzesińce-Kołomyja.
3. Korolówka-Kołomyja.
4. Cieniawa Kołomyja w punkcie dotychczasowym.
5. Piadyki-Kołomyja.
6. Kamioneczki-Kołomyja.
7. Słobódka leśna-Kołomyja. } w punktach dotychczasowych.
8. Rakowczyk-Kołomyja. }
9. Szeparowce-Kołomyja.
10. Diatkowce-Kołomyja.
11. Sopów-Kołomyja.
12. Ispas-Kołomyja.

Opłatę myta kopytkowego należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta, a to podług następującego wymiaru:

a) od konia, osła lub muła w zaprzęgu 2 (dwa) ct.;
b) od sztuki bydlęcia rogatego w zaprzęgu 1 (jeden) ct.;
c) od bydląt luzem idących, od konia, osła lub muła 1 (jeden) ct.;
d) od sztuki owiec, kóz, nierogacizny, jagnięcia, źrebięcia, koźlęcia ½ (pół) ct.

Bydlęta ssące wszelkiego rodzaju, które z matkami idą, tak samo cielęta, owce, kozy, nierogacizna, jagnięta, koźlęta na wozie lub na plecach prowadzone są, wolne od opłaty kopytkowego.

---

c) Gmina miasta Przemyśla pobierać ma myto kopytkowe na ośmiu rogatkach miejskich przy wjazdach do miasta, a mianowicie:

1. przy rogatce lwowskiej;
2. przy rogatce dobromilskiej;
3. przy rogatce jarosławskiej;
4. przy rogatce na węgierskim trakcie;
5. na drodze do Prałkowic;
6. na drodze miejskiej od Buszkowic z zaporą na Zasaniu;

7. na drodze od Krównik z zaporą na tej drodze;

8. na drodze od Cybulanki z zaporą tamże na terytoryum miejskiem.

Opłatę myta kopytkowego należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta, a to podług następującego wymiaru:

a) od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 2 (dwa) ct.;

b) od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 1 (jeden) ct.;

c) od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego ½ (pół) ct.

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś źrebięta, cielęta, owce, kozy i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiezionego wozem nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, są wolne od wszelkiej opłaty kopytkowego.

---

d) Gmina miasta Rzeszowa pobierać ma myto kopytkowe przy siedmiu rogatkach miejskich, a mianowicie:

1. na drodze zwanej Łańcucko-Tyczyńska,
2. „ „ „ Ruskawieś,
3. „ „ „ Sandomierska,
4. „ „ „ Krakowska,
5. „ „ „ Stajnie,
6. „ „ „ Psiarniska,
7. „ „ „ Staroniwa.

Rogatka na drodze zwanej Ruskawieś, tudzież rogatka na drodze Łańcucko-Tyczyńskiej, mają być postawione w takich puktach, ażeby na pierwszej, przejazd pomiędzy miastem, a dworcem kolejowym, i magazynami kolejowymi, na drugiej zaś komunikacya pomiędzy Tyczynem a Łancutem wolne były od myta kopytkowego.

Opłatę myta kopytkowego należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta a to podług następującego wymiaru:

1. od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 2 (dwa) ct.

2. od kadej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 1 (jeden) ct.

3. od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego 1 (jeden) ct.

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy, i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiesionego wozem nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą są wolne od opłaty myta kopytkowego.

---

e) Gmina miasta Stanisławowa pobierać ma myło kopytkowe na następujących dziewięciu do miasta prowadzących drogach:

1. Mykietyńce-Knihynin
2. Krechowce-Knihynin
3. Pasieczna-Knihynin
4. Opryszowce-Knihynin
5. Czohałówka-Knihynin
6. Krechowce-Knihynin (ulica Lipowa)
7. Zagwóźdź-Knihynin
8. Wołczyniec-Knihynin
9. na drodze do kolei żelaznej.

Opłatę myta kopytkowego należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta, a to podług następującego wymiaru:

1. od konia, osła lub muła w zaprzęgu 3 trzy (ct.)
2. od każdej sztuki bydła rogatego w zaprzęgu 2 (dwa) ct.
3. od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 1 jeden (ct.)
4. od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego ½ (pół) ct.

Konie, woły, krowy, muły, osły, należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy i świnie do drobnego. Od bydła niesionego lub wiezionego wozem nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, są wolne od opłaty myta kopytkowego.

---

f) Gmina miasta Tarnopola pobierać ma myto kopytkowe przy ośmiu rogatkach miejskich przy wjazdach do miasta a mianowicie:

1. na Lwowskiej, 2. na Stawowej, 3. na Przewalisze, 4. na Brodzkiej 5. Zbarazkiej, 6. Smykowskiej, 7. Mikulinieckiej, 8. na Petrykowieckiej,

Opłatę myta kopytkowego należy pobierać raz tylko przy wstępie do miasta, o to podług następującego mymiaru:

a) od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 2 (dwa) ct.

b) od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od wierzchowca, on każdej sztuki bydła pędzonego ciężkiego jako to: od koni, wołów, bujaków, mułów i osłów, niemniej od każdej pędzonej sztuki młodego bydła tegoż rodzaju jeden (1) ct.

Wyjątek stanowią bydlęta ssące przy matkach wszelkiego rodzaju, za które nie opłaca się myta kopytkowego.

c) od każdej sztuki bydła pędzonego jako to cieląt, owiec, kóz, nierogacizny, jak również od każdej pędzonej sztuki młodego bydła tegoż rodzaju ½ (pół) centa.

Art. III.

Przy poborze opłaty kopytkowej, mają być zachowane ogólne przepisy o uwolnieniu od opłat mytniczych, lub o zniżeniu takowych.

Art. IV.

Dochód z myta kopytkowego nie może być obrócony na żaden inny cel, jak tylko na brukowanie lub szutrowanie ulic, placów i dróg miejskich, na zakładanie lub utrzymywanie na nich ścieków, kanałów i mostów.

Art. V.

Zużycie dochodu z myta kopytkowego na opędzenie kosztów utrzymania ulic, placów i dróg miejskich nie uwalnia miasta od obowiązku utrzymywania takowych w ogóle i w dobrym stanie i używania na ten cel prestacyj mieszkańców miasta według postanowień ustawy drogowej.

Art. VI.

Każdego roku przedłoży gmina pobierająca myto kopytkowe przed rozpoczęciem roku budżetowego, Wydziałowi powiatowemu preliminarz tych robót, które zamierza w tym roku wykonać i pokryć prawdopodobnie spodziewanym dochodem z myta kopytkowego i podług postanowień powyższego art. V.

Art. VII.

Najpóźniej w cztery tygodnie po upływie każdego roku budżetowego wykaże gmina, pobierująca myto kopytkowe Wydziałowi powiatowemu czyli i o ile preliminowane na ten rok z funduszu poboru myta kopytkowego roboty uskutecznione zostały i czy cały dochód, który z poboru myta kopytkowego wpłynął, był na ten cel obrócony i wyczerpany.

Art. VIII.

Kontrolę nad robotami i około utrzymania w dobrym stanie ulic, placów i dróg miejskich pokrywanemi z funduszu poboru myta kopytkowego wykonuje Wydział powiatowy, a względnie Wydział krajowy w myśl §. 25. ustawy drogowej z 7. lipca 1885, przyczem służy mu prawo przedsięwzięcia stosownych środków zaradczych na koszt gminy pobierającej opłatę kopytkową.

Art. IX.

Gdyby gmina pobierająca myło kopytkowe, wymienionych w tej ustawie warunków nie dopełniła, zarządzi polityczna władza powiatowa środki przymusowe, wskazane ustawą drogową z 7. lipca 1885 i wykonawczym regulaminem drogowym z 24. września 1886.

Jeżeliby zwykłe środki przymusowe nie skutkowały, a organa miejskie nie utrzymywały ulic, placów i dróg miejskich w dobrym stanie, lub używały w sposób nieodpowiedni funduszu pochodzącego z poboru myta kopytkowego, lub innych dochodów miejscowego funduszu dróg gminnych, natenczas obejmie Wydział powiatowy bezpośredni zarząd wyżej wymienionych placów, ulic i dróg, niemniej też funduszów w myśl postanowień §. 28. ust. 5. ustawy drogowej.

Art. X.

Od zwierząt wyżej poszczególnionych, to jest opłatą kopytkowego objętych, nie będzie gmina pobierająca myto kopytkowe, pobierała żadnej innej opłaty podczas dni targowych lub jarmarcznych.

Art. XI.

Wykonanie niniejszej ustawy polecam Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. s. 1212/90.

Aleg. 200.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o budżecie na rok 1891, tudzież o wnioskach Wydziału krajowego w sprawie zjednoczenia długów krajowych i pokrywania niedoborów, niemniej w sprawie zmiany roku budżetowego.

Wysoki Sejmie!

Komisya budżetowa ma zaszczyt, o budżecie na rok 1891 w związku z przekazanemi jej wnioskami budżetowemi Wydziału krajowego przedłożyć sprawozdanie następujące.

I. Budżet krajowy na rok 1891.

Preliminarz Wydziału krajowego na rok 1891 wynosi w wydatkach 4,889.410 zł. w dochodach 547.636 zł.; wydatki *netto* wynoszą według tego preliminarza 4,341.774 zł. Komisya budżetowa podniosła wydatki, włączywszy w nie uchwalone już tymczasem przez Wysoki Sejm kwoty o 127.354 zł. do sumy 5,016.764 zł., dochody o 30.734 zł. do sumy 578.370 zł.; wydatki *netto* wynoszą według preliminarza komisyi, **4,438.394** zł., to jest o kwotę 96.620 zł. więcej, niż według preliminarza Wydziału krajowego.

Według budżetu na rok 1890 wynosiły wydatki 4,657.525 zł., zaś dochody 497.160 zł., wydatki *netto* 4,160 365 zł., czyli o kwotę 278.029 zł. mniej, niż według preliminarza komisyi budżetowej na rok 1891.

Różnice szczegółowe między preliminarzem Wydziału krajowego a komisyi budżetowej widoczne są z tablicy następującej:

Sumaryusz budżetu krajowego

na rok 1891.

Rubryka	Wydatki	Według projektu Wydziału krajowego	Według wniosków komisyi budżetowej a po części uchwał Sejmu	Z porównania	
				więcej	mniej
		złotych	złotych	złotych	złotych
I.	Koszta reprezentacyi kraju	108.426	108.426	—	—
II.	„ zarządu	262.288	262.560	272	—
III.	„ leczenia	800.000	770.000	—	30.000
IV.	„ szczepienia	66.000	65.500	—	500
V.	Wydatki sanitarne	5.300	4.500	—	800
VI.	Zasiłki dla zakładów dobroczynności	16.674	17.874	1.200	—
VII.	Na cele wykształcenia i oświaty	1,235.690	1,251.126	15.436	—
VIII.	Utrzymanie pomników historycznych	13.560	18.760	5.200	—
IX.	Kwaterunkowe żandarmeryi	148.160	147.869	—	291
X.	Drogi krajowe	859.180	848.580	—	10.600
XI.	Dotacye dla zakładów krajowych	11.943	93.762	81.819	—
XII.	Wydatki na szupaśnictwo	28.000	28.000	—	—
XIII.	Budowy wodne i melioracye	233.786	202.286	—	31.500
XIV.	Umarzanie pożyczek	628.518	614.663	—	13.855
XV.	Na cele rolnictwa i górnictwa	290.338	332.309	41.971	—
XVI.	Na cele przemysłu	116.224	154.324	38.100	—
XVII.	Rozmaite wydatki	65.323	96.225	30.902	—
	Suma wydatków . .	4,889.410	5,016.764	214.900	87.546
				127.354	

Rubryka	Dochody	Według projektu Wydziału krajowego	Według wniosków komisyi budżetowej a po części uchwał Sejmu	Z porównania	
				więcej	mniej
		złotych	złotych	złotych	złotych
I.	Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych	—	—	—	—
II.	Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych	1.000	5.000	4.000	—
III.	Dochody z dróg krajowych	216.027	216.027	—	—
IV.	Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych	16.749	19.523	2.774	—
V.	Zwroty zaliczek z lat ubiegłych	35.000	34.400	—	600
VI.	Zwroty pożyczek	5.308	5.308	—	—
VII.	Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie . .	5.460	5.460	—	—
VIII.	„ szkół i folwarku w Dublanach	47.086	71.576	24.490	—
IX.	„ „ „ w Czernichowie	35.372	35.372	—	—
X.	„ innych szkół rolniczych krajowych	16.160	16.230	70	—
XI.	Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich . . .	600	600	—	—
XII.	Dochody z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi z r. 1866.	11.293	11.293	—	—
XIII.	Dochody z kwaterunku żandarmeryi	52.010	52.010	—	—
XIV.	Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych	8.000	8.000	—	—
XV.	Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych .	46.650	46.650	—	—
XVI.	Rozmaite dochody	50.921	50.921	—	—
	Suma dochodów własnych . .	547.636	578.370	31.334	600
				30.734	

Wynikające z tablicy powyższej różnice pomiędzy preliminarzem Wydziału krajowego a preliminarzem komisyi budżetowej, są uzasadnione bliżej w sprawozdaniach o poszczególnych rubrykach budżetu. Tutaj zaznaczamy dla poglądu następujące uwagi:

A) Preliminarz wydatków:

W Rubryce III. obniżono wydatek kosztów leczenia o . . . . 30.000 zł.

„ „ VI. wstawiono więcej o . . . . . 1.200 zł.
dla Towarzystwa opatrzności we Lwowie.

W Rubryce VII. więcej o . . . . . 15.436 „
przeważnie z powodu zwiększenia wydatków w funduszu szkolnym
krajowym o . . . . . 1.136 zł.
dla zakładu głuchoniemych o . . . . . 2.400 „
„ Towarzystwa Sokołów . . . . . 800 „
na nagrody za dzieła sceniczne polskie . . . . 750 „
„ teatr ruski . . . . . 2.000 „
dla tow. im. Moniuszki w Stanisławowie . . . . 100 „
dla internatu Nazaretanek . . . . . 1.000 „
„ wydawnictwa Muzeum o . . . . . 500 „
„ Macierzy polskiej o . . . . . 500 „
„ przymierzy braci . . . . . 300 „
„ oświaty ludowej we Lwowie . . . . . 500 „
„ „ „ w Krakowie . . . . . 1.000 „
na dziełka ludowe . . . . . 1.000 „
„ wydawnictwo kwartalnika historycznego . . . . 400 „
innych stowarzyszeń . . . . . 4.650 „
Razem zwiększenie . . 17.036 zł.
natomiast zmniejszono rubrykę o . . . . . 1.600 „
zostaje . . 15.436 zł.

W Rubryce VIII. wstawiono więcej o . . . . . 5.200 „
z powodu podwyższenia zasiłku na pomniki w ogóle o . 1.500 „
dla kościoła parafialnego w Bieczu o . . . . . 2.500 „
na restauracyą pomników w katedrze tarnowskiej . . 1·200 „
Razem jak wyżej . . 5.200 zł.

W Rubryce X. wstawiono mniej o . . . . . 10.600 „
przeważnie z powodu skreślenia na rekonstrucyą dróg sumy 10.000 zł.

W rubryce XI. wstawiono więcej o . . . . . 81.819 zł.
stosownie do korzystniejszego wyniku preliminarzy zakładów krajowych, do których jednak dodano na zakupno gruntu i na roboty przygotowawcze pod budowę domu położnic we Lwowie kwotę 22.000 zł., a na budowę pawilonu w szpitalu św. Łazarza 65.000 zł.

W Rubryce XIII. wstawiono mniej o . . . . . 31.500 „
przeważnie z powodu skreślenia 30.000 zł. na regulacyą Biały.

W Rubryce XIV. wstawiono mniej o . . . . . 13.855 „
a to z powodu zmniejszenia wydatków na odsetki bierne 13.000 zł.
i z powodu wykreślenia raty na umorzenie pożyczki dla
żandarmeryi . . . . . 855 „
Razem jak wyżej . . 13.855 zł.

W rubryce XV. wstawiono więcej o . . . . . 41.971 zł.
głównie z powodu zamieszczenia wydatków na budowę internatu w Dublanach 10.000 zł., na budowę gorzelni w Dublanach 24.500 zł., na wymurowanie dołów i budowę suszarni w Gródku 2.900 zł., podwyższenia wydatków na górnictwo o 2.400 zł., na kółka rolnicze o 5.000 zł., dla Towarzystwa uprawy tytoniu 2.000 zł., dla dzieci śp. Dr. Nowickiego o 1.000 zł., — natomiast wykreślono wydatki na torfiarnię w Dublanach o 8.000 zł.

W Rubryce XVI. wstawiono więcej o . . . . . 38.100 „
przeważnie z powodu powiększenia uposażenia funduszu przemysłowego o 30.000 zł. i dodania na budowę szkoły ślusarskiej w Świątnikach 10.000 zł., oraz drobnego umniejszenia innych pozycyj.

W Rubryce XVII. wstawiono więcej o . . . . . 30.902 „
z powodu wydatku na zamek oleski . . . . . 18.000 zł.
dalej na dotacyą dla posła Pietruskiego . . . . 5.000 „
oraz na rozmaite zasiłki: dla dotkniętych gradobiciem, dla pogorzelców, dla straży pożarnych, tudzież na pożyczkę dla odrestaurowania cerkwi w Sanoku i inne 7.902 „
Razem jak wyżej . . 30.902 zł.

B) Preliminarz dochodów.

W Rubryce II. wstawiono więcej o . . . . . 4.000 zł.
z tytułu odsetek od pieniędzy chwilowo lokowanych.

W Rubryce IV. wstawiono więcej o . . . . . 2.774 „
z tytułu nadwyżek dochodów od zakładów dotowanych, a to na podstawie specyalnych preliminarzy.

W Rubryce VIII. wstawiono więcej o . . . . . 24.490 „
przeważnie z powodu wstawienia kapitału z pożyczki hipotecznej na budowę gorzelni w kwocie 24.500 zł.

II. Pokrycie wydatków na rok 1891 i gospodarka Wydziału krajowego.

Na pokrycie wydatków funduszu krajowego, pozostałych po strąceniu dochodów własnych, proponuje Wydział krajowy pobieranie dodatków do podatków bezpośrednich w wysokości dotychczasowej 36 centów. Jakkolwiek dodatki te nie zdołają pokryć całej sumy wydatków *netto* w sumie 4,438.394 zł., to jednak komisya budżetowa, nie widząc na teraz możności podnoszenia dalszego stopy dodatków, godzi się na wniosek Wydziału krajowego.

Natomiast nie zgadza się komisya z Wydziałem krajowym co do obliczenia wydatności centa dodatków do podatków. Wydział krajowy oblicza mianowicie wydatność wyjątkowo tylko na 94.500 zł., zatem cały dochód z dodatków tylko na 3,402.000 zł., a to wychodząc z przekonania, że Wysoki Sejm przyjmie jego wniosek do L. 34.801, odnoszący się do zmiany roku budżetowego, czyli raczej do zmiany terminu czynienia wydatków i liczenia dochodów za rok budżetowy ubiegły.

Rok budżetowy zgadza się wprawdzie w królestwie Galicyi a i w całej Austryi z rokiem słonecznym; wszakże wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 6. grudnia 1872 nie zamyka się ani dochodów ani wydatków roku budżetowego z dniem 31. grudnia, lecz się je przenosi jeszcze na rachunek tego samego roku aż po koniec czerwca roku następnego.

Urządzenie to pozostało do dziś niezmienione, chociaż tymczasem państwo, za którego wzorem powzięto powyższe postanowienia, skróciło termin po koniec marca. Wydział krajowy tedy proponuje przyjęcie tego ostatniego terminu dla dochodów i wypłat, a asygnacye pragnie nawet ograniczyć do końca lutego.

Komisya budżetowa uznaje, iż proponowana przez Wydział krajowy reforma zdołałaby przyspieszyć zamknięcia rachunków, pobudzić energią organów podwładnych Wydziału krajowego i ułatwić obrachunki ze skarbem państwa. Zanim wszelako znajdą się środki zapobieżenia niedoborom chronicznym, nie może komisya doradzać Wysokiemu Sejmowi już teraz tej reformy, która w roku pierwszym sprowadzi ubytek w dochodach prawie o $^1/_4$ miliona.

Wprawdzie Wydział krajowy podnosi, iż byłby to ubytek tylko rachunkowy, gdyż powstałby jedynie w ten sposób, że na rachunek roku 1891 nie zapisanoby zaległości podatkowych z lat ubiegłych, ściągniętych do końca czerwca r. 1892, lecz tylko ściągnięte do końca marca a za to zaległości, ściągnięte od 1. kwietnia do końca czerwca 1892, zapisanoby już na rachunek roku 1892. W przyszłości zaś zapisywanoby już na rzecz każdego roku wpływy z całych 15 miesięcy, tak że tylko rok 1891 byłby ukrócony, bo zaległości ściągnięte po koniec czerwca roku 1891 zapisano według metody dotychczasowej dla roku 1890, a z roku 1892 przypadłyby mu tylko zaległości pierwszego kwartału.

Otóż komisya nie przeczy wcale, że zaległości, ściągnięte w drugim kwartale 1892, istotnie nie przepadłyby dla skarbu krajowego, choćby je zapisano na poczet roku 1892, a przeto rok 1891 ukrócono o $^1/_4$ miliona; ale mimo to wolnoby tę zmianę w zapisaniu zaległości tylko wtedy uważać za czysto rachunkową, gdyby budżet krajowy za rok 1891 wykazywał mimo tego ukrócenia nadwyżkę. Gdy zaś stan finansów wymaga przeciwnie pokrycia niedoboru pożyczką nawet przy sposobie budżetowania dotychczasowym, przeto zmiana formalna roku budżetowego musiałaby spowodować skutek materyalny dotkliwy, to jest rzeczywiste acz jednorazowe powiększenie niedoboru, a w dalszej konsekwencyi, rzeczywiste powiększenie pożyczki o 234.869 zł. netto.

Tego nie może zalecać komisya Wysokiemu Sejmowi i radzi odroczyć reformę odnośną, jako nie zbyt naglącą, aż do czasu, gdy finanse krajowe zniosą łatwiej jednorazowy ubytek $^1/_4$ miliona. Odroczenie zaś będzie zwłaszcza w roku 1891 tem bardziej uzasadnione, ile że komisya proponuje już bez tego znacznie więcej, bo przeszło $^1/_2$ miliona jednorazowego wydatku na uregulowanie innej strony gospodarki Wydziału krajowego.

Za to dodatki do podatków będą według wniosków komisyi służyły w całej pełni dotychczasowej na potrzeby istotne funduszu krajowego. Wydatność ich będzie wskutek tego naturalnie przewyższała znacznie przyjętą przez Wydział krajowy cyfrę 94.500 zł.; zdaniem komisyi będzie ona nadto przewyższała cyfrę 101.000 zł., wynikającą z przecięcia lat 1887—1889 (101.702 zł.). Przecięcie to przyjął widocznie także Wydział krajowy przy obliczaniu dochodów na wypadek zmiany roku budżetowego. Szacuje on bowiem dochód z dodatków za miesięcy 15 w sumie . . . . . 3,402.000 zł.
do czego dodawszy . . . . . 234.869 „
ubytku za 3 miesiące, otrzymuje się sumę 3,636.869 zł., odpowiadającą właśnie wydatności 101.000 zł. przy 36 centach dodatków. To zapatrywanie Wydziału krajowego nie zgadza się jednakże z obliczeniami jednego z członków jego, podanemi w alegacie do wniosków do l. 33.881. Z obliczenia tego wypływa na rok 1891 wydatność z centa 104.000 zł.; a ponieważ powyższe przecięcie jest bez tego niedokładne dla braku dat ostatecznych za rok 1889, ponieważ dalej rok 1889 jako głodowy nie może decydować o przecięciu, ponieważ wreszcie Wysoki Sejm przyjął dla roku 1890 mimo klęski głodowej z roku 1889 wydatność centa na 103.000 zł. przeto komisya jest także zdania, że na rok 1891 można się spodziewać wydatności centa

w wysokości 104.000 zł., zatem przy stopie 36 centów dodatków do podatków dochodu w sumie **3,744.000 zł.**

Porównywując ten dochód z dodatków do podatków z wydatkami netto w sumie 4,438.394 zł. otrzymuje się niedobór w sumie **694.394 zł.**, którąby należało pokryć pożyczką odpowiednią. Atoli zdaniem komisyi budżetowej wypadnie zaciągnąć pożyczkę wyższą, a to w tym celu, ażeby zregulować ostatecznie gospodarkę Wydziału krajowego ze strony ważniejszej nierównie, niż termin roku budżetowego. Mamy na myśli dotacyą kasy krajowej.

Dotacya kasy wynosi obecnie 376.263 zł. i pochodzi z zaciągniętej częściowo na ten cel w r. 1884 pożyczki milionowej. Stało się to na wniosek ówczesnej komisyi budżetowej, która idąc za myślą wniosków posła Chrzanowskiego z lat 1877 i 1880, wykazywała przez usta znakomitego sprawozdawcy swego, ś. p. Smarzewskiego, jako „dotacya kasy krajowej jest niezbędnym warunkiem porządnej gospodarki w skarbie krajowym"... i musi być stworzoną, „jeżeli skarb krajowy ma być ochronionym od potrzeby zaciągania rokrocznie kosztownych, acz chwilowych pożyczek na bieżące wydatki."

Słowa te można powtórzyć dosłownie jeszcze dzisiaj, bo stworzona uchwałą ówczesną dotacya jest dziś znowu niedostateczną. Od r. 1884 wzrósł budżet wydatków z 3,435.824 na 5,016.764 zł. a z nim wzrósł podobnie obrót kasowy; równocześnie zaś wskutek zwłok w ściąganiu podatków, spowodowanych klęskami nieurodzaju, tak się niejednokrotnie opróżnia kasa krajowa, że jest narażaną nietylko na znaczne procenta (r. 1889: 42.166 zł.) od wielkich pożyczek bieżących, lecz, co gorsza, na niebezpieczeństwo raptownego wypowiedzenia tych pożyczek.

Gwoli usunięcia tych niebezpieczeństw domaga się Wydział krajowy w swem przedłożeniu o zjednoczeniu długów krajowych (l. 33.881) uzupełnienia dotacyi kasy przynajmniej do miliona zł., a komisya, uznając potrzebę takiej dotacyi nawet na lata normalne, proponuje Wysokiemu Sejmowi przychylenie się do prośby Wydziału krajowego. Dlatego to komisya wnosi, by w r. 1891 zaciągnięto pożyczkę wyższą, aniżeli potrzeba na pokrycie niedoboru w wykazanej sumie 694.394 zł., by ją mianowicie zaciągnięto w nominalnej wysokości 1½ mil. zł., a z uzyskanej gotowizny obrócono na dotacyą kasową resztę, pozostałą po pokryciu niedoboru.

Cyfra tej dotacyi dodatkowej nieda się z góry oznaczyć dokładnie, ponieważ kurs emisyjny papierów krajowych nie da się naprzód ustanowić nigdy, a tem mniej w czasach dzisiejszych. Można tylko zrobić rachunek przybliżony. Oto komisya proponuje Wysokiemu Sejmowi za zgodą dwóch obecnych na jej posiedzeniu członków Wydziału krajowego, ustanowienie nowego typu obligacyj krajowych, obligacyj czteroprocentowych. Stopa procentowa jest wprawdzie w chwili obecnego przesilenia bardzo wysoka na targach europejskich, a obligacye krajowe 4½ %-we stoją prawie 2 zł. niżej pari. Wszakże po uspokojeniu giełd pieniężnych będzie niezawodnie stopa procentowa ciężyła dalej powolnie ku obniżce trwałej, a ruch ten, przerwany chwilowo, objawił się już dotychczas pomyślnie także dla kredytu galicyjskiego, jak świadczą obligacye 4%-we propinacyjne i listy zastawne towarzystwa kredytowego, które stoją nawet obecnie wyżej 92 i 95 zł.

Komisya budżetowa sądzi przeto, że mimo stanu niepomyślnego targów pieniężnych wypada także dla pożyczek krajowych właściwych przejść do stopy 4 od sta, bez względu na niezbyt wysoki kurs emisyjny, któryby można uzyskać w tej chwili. Na kurs ten możnaby zresztą wpłynąć korzystnie, gdyby się Wysoki Sejm zgodził na krótki stosunkowo termin amortyzacyjny 41-letni, któryby mógł działać w charakterze premii, podobnie jak przy listach Tow. kredytowego. Rata amortyzacyjna wynosiłaby w takim razie dokładnie 1%.

Przyjąwszy w takich warunkach przy konjunkturze prawdopodobnej najbliższych miesięcy kurs emisyjny po 88, możnaby z emisyi 1½ miliona obligacyj uzyskać 1,320.000 zł.

Ze sumy tej przypadłaby kwota 694.394 zł. na pokrycie niedoboru, kwota około 15.000 zł. na stempel emisyjny i konfekcyą obligacyj, kwota 75 000 zł. na 2 raty w r. 1891, kwota 6.000 zł. na podatek kuponowy, zaś kwota resztu jąca około 529.606 zł. na dotacyą kasy krajowej.

Gdy się tym sposobem podniesie dotacya kasy do sumy ogólnej 905.869 zł., to będzie już można wypowiedzieć przekonanie uz asadnione, iż Wydział krajowy przyłoży rękę do uporządkowania gospodarki krajowej. Komi sya budżetowa starała mu się to ułatwić i wnioskiem o podwyższenie dotacyi kasy i wstawieniem w rubrykę XVII. wydatków kredytu dodatkowego w sumie 12.743 zł. na uzupełnienie funduszu dyspozycyjnego, który właściwie nigdy nie powinien być przekroczonym. Ale w zamian za to wypowiada komisya życzenie bardzo stanowcze, by na przyszłość postanowienia cyfrowe budżetu krajowego były przestrzegane ile możności najściślej. Komisya nie zapoznaje wprawdzie, że znaczna część pozycyj budżetowych polega z natury rzeczy tylko na szacunku, który może odbiedz od rzeczywistości; ale różnica między budżetem a wynikłością nie powinna być sprowadzaną dowolnie, ani się nie da usprawiedliwiać w ten sposób, że nadwyżkę nieprelimiowaną w wydatkach pokryto tylko z zaoszczędzeń na wydatkach innych.

Przeciw postępowaniu takiemu podniosły się głosy poważne w Wys. Sejmie przy rozprawie tegorocznej nad zamknięciem rachunkowem za rok 1888, a posłowie Z. Kozłowski i Teliszewski wnieśli przy tej sposobności rezolucye, które przekazano komisyi budżetowej. Komisya sądzi, że intencyom wnioskodawców a i całego Wysokiego Sejmu stanie się zadość, jeżeli się Wydziałowi krajowemu odejmie sposobność, używania zaoszczędzeń z jednego działu wydatków na pokrywanie przekroczeń takich pozycyj, które z tamtym działem nie stoją w najmniejszym związku. To zaś nastąpi przez uchylenie dotychczasowego prawa przenoszenia wydatków z jednej rubryki ordynaryum do drugiej.

Komisya więc wnosi za przykładem ustawy finansowej państwowej uchylenie tak przenoszenia między rubrykami, jak nawet, z niewielu wyjątkami, między pozycyami tej samej rubryki. Takie ograniczenie prawa *virement* w budżecie funduszu krajowego i wszystkich zakładów krajowych nie będzie bynajmniej tamowało swobody akcyi Wydziału krajowego, ale rozszerzy jego odpowiedzialność za gospodarkę jego własną i organów jego podwładnych. Zaoszczędzenia będzie on wykazywał w zamknięciu rachunków jako swoją zasługę, zaś przekroczenia będzie musiał usprawiadliwiać istotną ich koniecznością, nie samem posiadaniem środków z równoczesnego zaoszczędzenia. Zarazem będzie może powyższe ograniczenie stanowiło dla Wydziału krajowego tarczę przeciw naciskowi ze strony tych osób czy organów, którym w danym razie może chodzić o jakiś wydatek, nie objęty preliminarzem wcale lub w sumie niższej.

III. Niedobór na rok 1891 i przyszłość finansowa kraju.

Wniosków powyższych co do gospodarki finansowej i spodziewanego na rok 1891 niedoboru nie śmiałaby komisya budżetowa przedstawić Wysokiemu Sejmowi bez dalszych wyjaśnień co do przyszłego stanu finansowego kraju. Przemawiałby przeciw takiemu postępowaniu zarówno wzgląd formalny na przekazane komisyi przedłożenie Wydziału krajowego o unifikacyi długów i pokrywaniu niedoborów budżetowych w przyszłości (l. 33.881), jak i wzgląd materyalny na wyjątkowe stanowisko roku bieżącego w historyi finansów krajowych.

Gdy w roku bieżącym doprowadzono do skutku ugodę indemnizacyjną kraju z państwem, zaprzątnęły się umysły całej wykształconej ludności w kraju pytaniem, czy i jak należy po usunięciu owej głównej zapory uregulować stosunki skarbu krajowego. Temu ruchowi umysłów nie mógł się oprzeć także Wydział krajowy, który się musiał bez tego zająć sprawą reformy

skarbowej choć w części wskutek zeszłorocznej uchwały Wysokiego Sejmu z 26. listopada o unifikacyi długów krajowych.

Z wniosków Wydziału krajowego, a zwłaszcza z alegatów dołączonych do sprawozdania o tych wnioskach i o przedsięwziętych ankietach i konferencyach, wynika tedy jasno to samo, co się objawia we wszystkich organach opinii publicznej. Wynika z tego mianowicie, że w kraju jak niemniej pomiędzy posłami i w szczególności także pomiędzy członkami Wydziału krajowego wyrobiły się z powodu załatwienia sporu indemnizacyjnego dwie wręcz przeciwne opinie co do wyboru środków finansowych na przyszłość. Jedni sądzą, że należy skonwertować resztujący dług indemnizacyjny, a rozłożywszy tak spłatę jego zamiast na lat siedem, na lat kilkadziesiąt, uzyskać wskutek zmniejszonej znacznie raty amortyzacyjnej przez dłuższy szereg lat, a przedewszystkiem w epoce siedmioletnich jeszcze subwencyj rządowych, obfite nadwyżki budżetowe, z których wypadałoby poczynić inwestycye pożyteczne dla podniesienia siły ekonomicznej i podatkowej kraju. Drudzy wolą przez najbliższych siedm lat przebiedować, jak dotychczas, choćby przy udziale pożyczek nowych, ażeby potem spłaciwszy w tym czasie dług indemnizacyjny przy pomocy subwencyi rządowej, i mając przez to rozwiązane ręce, mając do dyspozycyi dodatek indemnizacyjny, czynić nakłady takie, jakie Sejm uzna co roku za potrzebne.

Zwolennicy każdej z tych opinij wierzą w nadzieje opinii przeciwnej, a tylko oceniają je odmiennie: zwolennicy konwersyi boją się stagnacyi siedmioletniej i opóźnienia inwestycyj, przeciwnicy konwersyi boją się nieopatrznego może zużycia wielomilionowych nadwyżek w pierwszych siedmiu latach i naturalnej potem reakcyi w czasach, gdy po ustaniu subwencyi rządowej potrzeba będzie przez lat kilkadziesiąt ponosić dalej ciężary indemnizacyjne. A Wydział krajowy, stanąwszy w swej większości po stronie tej ostatniej opinii, proponuje zaciągnięcie pożyczki 22-milionowej, którąby miała być zrealizowaną w latach od 1891—7 stopniowo na unifikacyą i pokrywanie niedoborów aż do umorzenia indemnizacyi.

Przy obradach nad wnioskami Wydziału krajowego i nad wszystkiemi temi zagadnieniami, tyle doniosłemi dla przyszłości finansowej kraju, wychodziła komisya budżetowa z tej myśli, iż nie należy jej stawać z góry zasadniczo po stronie ani jednej opinii ani drugiej. Nie zważając więc na ważne niewątpliwie szkrupuły, jakie pojedynczy jej członkowie podnosili przeciw konwersyi długu indemnizacyjnego ze stanowiska prawnego i politycznego, postanowiła komisya za pośrednictwem wybranego subkomitetu zbadać obydwa systemy z punktu widzenia czysto finansowego i przeprowadzić ich porównanie nie do roku 1897 tylko, po który sięgają rachunki i wnioski Wydziału krajowego, lecz aż do roku 1905, w którym właśnie wskutek ugody indemnizacyjnej po raz pierwszy dopiero zniknąć mają z budżetu krajowego wszelkie ślady długu indemnizacyjnego.

Jako przedmiot porównania, stały do dyspozycyi komisyi rozmaite projekta konwersyjne, z rozmaitym terminem amortyzacyjnym przyszłych obligacyj konwersyjnych (50 i 67½ l.), z rozmaitą stopą dodatków do podatków (57 i 62 ct.) i z rozmaitemi sumami na inwestycye (5·6, 7·9 i 9·3 mil. zł.). W tem tylko zgadzały się ze sobą te projekta, że przyjmowały kurs emisyjny obligacyj 4%-wych na 90 od sta, i że wychodząc ze stanowiska budżetu wydatków na r. 1891, przyjmowały wzrost coroczny wydatków krajowych netto o 115.000 zł., zaś wzrost wydatności centa dodatków do podatków w r. 1892 o 1.000 zł. (ze 104.000 zł. na 105.000 zł.), a w latach następnych o 500 zł.

Ponieważ jednak każdy z tych projektów wykazywał, mimo milionowych nadwyżek inwestycyjnych w czasie subwencyi rządowej, niedobory budżetowe począwszy od jednego z lat następnych (1900, 1905, 1906), przeto subkomitet komisyi budżetowej ułożył fikcyjny projekt konwersyi, który zdaniem wszystkich bez wyjątku członków jego byłby korzystniejszym od innych, gdyby się powiodło uzyskać od rządu warunki, na których się ten projekt opiera.

Opiera on się mianowicie przedewszystkiem na myśli zeskontowania przez rząd całego długu, jaki będzie w sumie **6,275.000** zł. ciężył na kraju wskutek ugody indemnizacyjnej w latach 1899—1901 (po 1,625.000 zł.), 1902—1903 (po ½ miliona zł.) i 1904 (400.000 zł.). Zeskontowany po 5% na dzień 31. grudnia 1891 (bo trudnoby konwersyą przedsięwziąć wcześniej), zredukowałby się dług powyższy na 3,995.083 zł. 59 ct.; a ponieważ w latach 1892—1897 nie byłoby już potrzeba zaliczek rządowych po 325.000 zł., przeto zeskontowawszy ich znowu sumę 1,950.000 zł., płatną dopiero w ciągu lat 6 następnych po 5% na dzień wcześniejszy 31. grudnia 1891, otrzymałoby się należną krajowi kwotę 1,696.665 zł. 54 ct., która strącona od powyższego długu krajowego zeskontowanego, dałaby dług krajowy w kwocie zredukowanej 2,298.418 zł. 5 ct. Gdyby zaś można nadto przypuścić, iż rząd przystanie na to, ażeby zeskontowaną po 5% i płatną tem samem w dniu 31. grudnia 1891 sumę długu rozłożyć jeszcze bez procentu na lat 6 i co roku od przypadającej jeszcze przez lat 6 subwencyi w kwocie rocznej 2,100.000 zł. strącać kwotę roczną 383.069 zł. 67½ ct., w takim razie wynikłby z takiego rozrachunku między krajem i rządem obowiązek rządu, opłacania krajowi na indemnizacyą od r. 1892 — 1897 subwencyi rocznej 1,716.930 zł. 32½ ct. bez najmniejszych dalszych do kraju pretensyj.

Jakkolwiek ta cyfra wykazałaby znaczny ubytek w porównaniu ze subwencyą dotychczasową 2,100.000 zł., pomnażaną o zaliczkę 325.000 zł., to jednak byłaby ona równocześnie wyrazem uchylenia wszelkich długów indemnizacyjnych kraju po r. 1897, a przytem dosięgałaby w latach 1892—1897 całej niemal raty na oprocentowanie i umorzenie nowej pożyczki konwersyjnej, gdyby ją nawet obliczono wraz ze subkomitetem trochę pessymistycznie.

Rachunek konwersyjny subkomitetu przyjmuje mianowicie emisyą 4%-wych obligacyj z terminem umorzenia 40-letnim, który, zwalniając w odróżnieniu od terminu 50- a zwłaszcza 67½-letniego całą niemal generacyą od ciężarów indemnizacyjnych, nie zamyka generacyi najbliższej drogi do dalszej konwersyi w razie dalszej obniżki stopy procentowej. Mimo zaś krótszego terminu amortyzacyjnego przyjmuje subkomitet a za nim komisya, podobnie jak wyżej przy pożyczce na r. 1891, kurs emisyjny tylko na 88%, ponieważ nawet po zagojeniu ran, zadanych światu finansowemu przez dzisiejsze przesilenie giełdowe, nie nastąpi prawdopodobnie reakcya pomyślna tak silna, by już w r. 1892 można ulokować po 90% galicyjskie papiery 4%-we. Gdy tedy dług indemnizacyjny będzie wynosił z końcem r. 1891 sumę **31,137.687** zł., przeto wypadałoby wydać na jego konwersyą przy powyższym kursie sumę nominalną **35,383.750** zł., od której rata roczna 40-letnia wynosiłaby 1,780.560 zł. 54 ct. Z obliczonej powyżej subwencyi rządowej nie dostawałoby więc przez lat 6 tylko 63 630 zł. 21½ ct. rocznie, do czego swoją drogą i przez tych lat 6 i przez całych dalszych 34, gdy ustanie subwencya, przybyłyby podatki rządowe.

Wszelako i w tym względzie znowu przyjmuje komisya, że rząd przyznałby konwersyi galicyjskiej ulgi podobne, jak przy niedawnej konwersyi morawskiej, tj. że się zrzeknie pro futuro wszystkich stempli emisyjnych i kuponowych, a tytułem podatku kuponowego zadowoli się tem, co mu się na każdy sposób będzie należało od kuponów indemnizacyjnych dotychczasowych aż do umorzenia długu starego. Suma tego podatku wyniesie za czas od 1. stycznia 1892 do końca 1897, a dla Galicyi wschodniej do połowy 1898 r. razem 512.445 zł. Komisya tedy przypuszcza jeszcze jedno ułatwienie ze strony rządu, tj. rozdział tego podatku na lat 40, przyjmuje zatem podatek roczny w kwocie 12.811 zł.

Tak skonstruowawszy projekt konwersyi, fikcyjny ale ile możności najkorzystniejszy, polecił subkomitet biuru rachunkowemu Wydziału krajowego zestawienie prawdopodobnych po dokonanej konwersyi budżetów funduszu krajowego na lata 1892—1905. W zestawieniu tem przyjęto wzrost wydatności centa dodatków do podatków taki sam, jak w projektach innych; przyjęto też za punkt wyjścia preliminarz wydatków za rok 1891, niemniej niedobór za ten

rok w sumie 1½ mil. (i to nawet w gotówce, nie nominalnie); przyjęto w końcu dodatki do podatków w sumie 62 ct., złożonej z dotychczasowych 36 ct. dla funduszu krajowego i 26 ct. dla funduszów indemnizacyjnych. Tylko dla W. ks. Krakowskiego wydzielono z dochodów podatkowych ze względu na stan pomyślny jego funduszu indemnizacyjnego i niższy z tego powodu dotychczasowy i ewentualny przyszły dodatek indemnizacyjny przez 3 lata po 110.000 zł., a przez dalsze 3 lata po 260.000 zł., nie chcąc tem z góry przesądzać, czy i o ile te cyfry nie są cokolwiek za wysokie.

W zestawieniu powyższem przypuszczono dalej wzrost wydatków krajowych netto o 150.000 zł. corocznie, a to w przekonaniu, że zawarta w innych projektach cyfra 115.000 zł., acz już sama bardzo znaczna, nie odpowiada temu, co kraj musi na cele oświaty, zdrowia i podniesienia ekonomicznego kraju łożyć od roku do roku normalnie, niezawiśle od idei wielkiej polityki inwestycyjnej. Na tę politykę natomiast nic nie wstawiono do rachunku z góry, wychodząc z założenia, że zwyżki lat pierwszych dadzą się najkorzystniej użyć po myśli posła Marchwickiego na spłatę długów krajowych starych, oprocentowanych bez wyjątku zwyż po 4 od sta, a dopiero ewentualne zwyżki dalsze służyłyby inwestycyom lub byłyby oprocentowane na korzyść funduszu krajowego po 4%. W końcu przypuszczono, że wszystkie zwyżki będą wpływały punktualnie na dzień 31. grudnia każdego roku, a wskutek tego wydatki normalne budżetowe będą się naturalnie zmniejszały co roku o ratę amortyzacyjną od spłaconych w roku ubiegłym długów starych. Za to musiano oczywiście przypuścić, iż w razie pojawienia się niedoborów będą musiały być zaciągane stosowne pożyczki 4%we po kursie 88 od sta.

Chcąc z takim planem konwersyjnym porównać stan finansów kraju na wypadek, gdyby Wys. Sejm pozostał przy spłacie długu indemnizacyjnego dotychczasowej, kazał subkomitet komisyi sporządzić drugie zestawienie budżetów na podobieństwo tablicy, zamieszczonej na str. 12. wniosków Wydziału krajowego. W zestawieniu tem jednak nie umieścił wbrew wzorowi wydatku inwestycyjnego rocznych pół miliona zł., ani też nie uwzględnił myśli unifikacyi długów starych, nie dającej się zrealizować korzystnie przy kursie 88.

Kurs ten zaś zarówno jak wszystkie inne warunki przyjęto dla dokładności porównania ściśle takie same, jak przy planie konwersyjnym. W szczególności więc zarządzono także, by wszystkie bez wyjątku pożyczki, mające być zaciągane w biegu lat na pokrycie ewentualnych niedoborów. były bez względu na rok emisyi umarzalne w takim samym terminie ostatecznym, jak obligacye konwersyjne według zestawienia pierwszego, to znaczy do końca roku 1931, tak że między wydatkami wstawiono za dług z r. 1891 ratę w stosunku do lat 40 podobnie jak za długi konwersyjne, za dług z roku 1892 już wyższą ratę w stosunku do krótszego terminu 39-letniego, za dług z r. 1893 jeszcze wyższą w stosunku do lat 38 i t. d. W trosce tej o równość warunków obustronnych szła komisya tak daleko, że przez pierwszych lat 6 kazała wstawić do wydatków funduszu krajowego po 200.000 zł., t. j. razem 1,200.000 zł. z tytułu indemnizacyi, a to dlatego, ponieważ projekt konwersyjny opiera się tylko na dodatku dotychczasowym połączonych 62 ct., kiedy w braku konwersyi będą kwoty roczne po 200.000 zł., ubywające w myśl ugody indemnizacyjnej ze subwencyi rządowej, pokrywane nowym dodatkiem po 2 ct. na rzecz funduszu indemnizacyjnego. Jakkolwiek więc właśnie dlatego będą dodatki wynosiły razem 64 ct., to znaczy suma 1,200.000 zł. właśnie zostanie pokryta podatkami nie pożyczkami 4%wemi, to jednak dla dokładności porównania kazano wstawić tę sumę fikcyjną w wydatki i zaciągać wskutek tego o tyle wyższe pożyczki.

W końcu wypada nadmienić, że długi indemnizacyjne nowe, powstałe z ugody w wysokości 6,275.000 zł., wstawiono w niniejszem zestawieniu drugiem do wydatków — oczywiście już bez eskontu — w terminach umówionych 1899—1904, zaś na rok 1898 wstawiono jeszcze ratę ostatnią 997.683 zł., wynikającą z planu umorzenia długu indemnizacyjnego dla Galicyi wschodniej. Nadto wstawiono w odróżnieniu od projektu konwersyjnego do wydatków za każdą

nową pożyczkę wszystkie bez wyjątku podatki emisyjne, niemniej stempel i podatek 10%wy od kuponów, ponieważ trudniej przypuścić, by się Rząd zgodził na uwolnienie podatkowe dla podobnych pożyczek częściowych.

Na powyższych zasadach powstały po długich naradach, jakoteż wielu próbach i zmianach dwa rachunki A. i B., które komisya ma zaszczyt przedstawić Wys. Sejmowi w tem miejscu z uwagą, iż za ich dokładność musi pozostawić odpowiedzialność biuru rachunkowemu urzędowemu w podobnych sprawach organowi Wys. Sejmu i Wydziału krajowego.

Rachunek A. (konwersyjny).

(Za rok 1891 przypuszcza się niedobór 1,500.000 zł., od którego przypada rata roczna 75.000 zł.)

W roku 1892. Niedobór (wydatki *netto*) wedle preliminarza na rok 1891	4,341.774 zł.		
Wzrost wydatków	150.000 „		
5% od pożyczki 1,500.000 zł. umorzyć się mającej z nadwyżki dochodów z roku 1892	75.000 „		
Rata pożyczkowa indemnizacyjna od pożyczki 35,383.750 zł.	1,780.560 „		
Podatek kuponowy	12.811 „		
Razem niedobór . .	6,360.145 zł.		
Dochody:			
a) z subwencyi		1,716.930 zł.	
b) z dodatku krajowego po 62 ct. z wydatności 105.000 zł.	6,510.000 zł.		
a po strąceniu dla Wielkiego Księstwa Krakowskiego	110.000 „	6,400.000 „	
Razem . . .		8,116.930 zł.	
Nadwyżka dochodów			**1,756.785 zł.**
W roku 1893. Niedobór z roku 1892 . .		6,360.145 zł.	
od tego:			
a) jednorazowy wydatek jak wyżej na oprocentowanie pożyczki 1,500.000 zł. . . .	75.000 zł.		
b) rata pożyczki z roku 1873 mieszcząca się w powyższym niedoborze (z powodu częściowej spłaty tej pożyczki jak poniżej)	49.114 „	124.114 „	
Pozostaje niedobór . .		6,236.031 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Spłata pożyczki z roku 1891 . . .		**1,500.000** „	
Częściowa spłata 6% pożyczki z roku 1873 z sumy 332.400 wedle planu umorzenia z końcem roku 1892		**256.785** „	
6% od resztującej pożyczki z roku 1873 w sumie 75.615 zł. z uwzględnieniem, że spłata powyższych pożyczek nastąpi 1. stycznia 1893 .		4.537 „	
Razem niedobór . .		8,147.353 zł.	

Z przeniesienia niedobór			8,147.353 zł.	
Dochody:				
a) Nadwyżka dochodów z roku 1891 .		1,756.785 zł.		
b) z subwencyi		1,716.930 „		
c) z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 105 500 zł. .	6,541.000 zł.			
a po strąceniu dla Wielkiego Księstwa krakowskiego . .	110.000 „	6,431.000 „		
Razem . . .			9,904.715 „	
Nadwyżka dochodów . . .				1,757.362 zł.
W roku 1894. Niedobór z roku 1893 . .			8,147.353 „	
Od tego:				
a) Jednorazowe wydatki		1,761.322 zł.		
b) Raty mieszczące się w niedoborze preliminarza za rok 1891 pożyczek poniżej spłaconych a wymienionych w sprawozdaniu do L. W. 33.881/90 na str. 21 lit. B. poz. 1 do 18 . .		146.435 „		
c) Rata mieszcząca się w niedoborze preliminarza na rok 1891 od pożyczki z roku 1884 poniżej w części spłaconej		59.565 „	1,967.322 „	
Pozostaje niedobór . .			6,180.031 zł.	
Wzrost wydatków			150.000 „	
Spłata reszty 6% pożyczki z r. 1873 wedle stanu wykazanego w r. 1893			**75.615** „	
Spłata pożyczek wymienionych powyżej ad b) wedle planów umorzenia z końcem r. 1893			**1,460.865** „	
częściowa spłata pożyczki z r. 1884 jak wyżej ad c) wedle planów umorzenia z końcem r. 1893 z sumy 890.600 zł.			**220.882** „	
4½% od resztującej pożyczki r. 1884 w sumie 669.718 zł. z uwzględnieniem spłaty pożyczek 1. stycznia 1894			**30.137** „	
10% podatek dochodowy			**3.014** „	
należytość od kuponów			**207** „	
Niedobór			8,120.751 zł.	
Dochody:				
a) Nadwyżka dochodów z r. 1893		1,757.362 zł.		
b) z subwencyi		1,716.930 „		
c) z dodatków krajowych po 62 ct. od wydatności 106.000 zł.	6,572.000 zł.			
a po strąceniu dla W. Ks. Krakowskiego	110.000 „	6,462.000 „		
Razem			9,936.292 zł.	
Nadwyżka dochodów				1,815.541 zł.
W roku 1895. Niedobór z r. 1894 . .			8,120.751 zł.	
Od tego:				
a) Jednorazowe wydatki		1,790.720 zł.		
Do przeniesienia . .		1,790.720 zł.	8,120.751 zł.	

Z przeniesienia . .	1,790.720 zł.	8,120.751 zł.	
b) Raty mieszczące się w niedoborze preliminarza za r. 1891 pożyczek krajowych poniżej spłaconych, a mianowicie z r. 1885, 1888 i 1889	86.233 „	1,876.953 „	
Pozostaje		6,243.798 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Spłata reszty pożyczki krajowej z r. 1884 wedle stanu wykazanego w r. 1893 . . .		**669.718 zł.**	
Spłata pożyczki kraj. z r. 1888 wedle stanu wykazanego z końcem r. 1894		**413.700 „**	
Spłata pożyczki kraj. z r. 1889 wedle stanu wykazanego z końcem r. 1894		**656.800 „**	
Spłata części pożyczki kraj. z r. 1885 wedle stanu wykazanego z końcem r. 1894 z sumy 310.600		**75.323 „**	
$4^1/_2$ % od resztującej pożyczki z r. 1885 w sumie 235.277 zł.		**10.587 „**	
10% podatek dochodowy		**1.059 „**	
należytość od kuponów		**82 „**	
Niedobór		8,221.067 zł.	
Dochody:			
a) nadwyżka dochodów z r. 1894 . .	1,815.541 zł.		
b) z subwencyi	1,716.930 „		
c) z dodatków kraj. po 62 ct. od wydatności 106.500 zł. 6,603.000 zł.			
a po strąceniu dla W. Ks. Krak. 260.000 „	6,343.000 „		
Razem . . .		9,875.471 zł.	
Nadwyżka dochodów . .			**1,654.404 zł.**
W r. 1896. Niedobór z r. 1895 . .		8,221.067 zł.	
Od tego:			
a) Jednorazowe wydatki	1,827.269 zł.		
b) Rata pożyczki kraj, z r. 1883 poniżej w części spłaconej mieszcząca się w niedoborze preliminarza z r. 1891 . .	225.515 „	2,052.784 „	
Pozostaje		6,168.283 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Spłata reszty pożyczki z r. 1885 wedle stanu wykazanego z r. 1895		**235.277 „**	
Częściowa spłata pożyczki z r. 1883 wedle planu umorzenia z końcem r. 1895 z sumy 3,204.000 zł.		**1,419.127 „**	
$4^1/_2$ % od resztującej pożyczki z r. 1883 w sumie 1,784.873		**80.319 „**	
10% podatek dochodowy		**8.032 „**	
Stempel od kuponów		**543 „**	
Razem niedobór do przeniesienia		8,061.581 zł.	

Z przeniesienia niedobór			8,061.581 zł.	
Dochody:				
a) nadwyżka dochodów z r. 1895 . .		1,654.404 zł.		
b) subwencya		1,716.930 „		
c) z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 107.000 zł. .	6,634.000 zł.			
a po strąceniu dla W. Ks. Krakowskiego .	260.000 „	6,374.000 „		
Razem . . .			9,745.334 „	
Nadwyżka dochodów . .				**1,683.753 zł.**
W roku 1897. Niedobór z r. 1896 . .			8,061.581 zł.	
Od tego:				
Jednorazowe wydatki			1,743.298 „	
Pozostaje			6,318.283 zł.	
Wzrost wydatków			150.000 „	
Dalsza częściowa spłata pożyczki z r. 1883 wedle stanu wykazanego w r. 1896 z sumy 1,784.873 zł.			**1,683.753** „	
$4^1/_2$ % od reszty pożyczki z r. 1883 w sumie 101.120 zł.			**4.550** „	
10% podatek dochodowy			**455** „	
Stempel od kuponów			**31** „	
Razem niedobór . . .			8,157.072 zł.	
Dochody:				
a) Nadwyżka dochodów z r. 1896 . .		1,683.753 „		
b) Subwencya		1,716.930 „		
c) z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 107.500 zł. .	6,665.000 zł.			
a po strąceniu dla Wiel-Księtwa Krakowskiego .	260.000 „	6,405.000 „		
Razem .			9,805.683 „	
Nadwyżka dochodów .				**1,648.611** „
W roku 1898. Niedobór z r. 1897 . .			8,157.072 „	
Od tego:				
a) Jednorazowe wydatki		1,688.789 zł.		
b) Odsetki mieszczące się w preliminarzu z r. 1891 od poniżej spłaconej pożyczki funduszu policyjnego		5.979 „	1,694.768 „	
Właściwy niedobór . .			6,462.304 zł.	
Wzrost wydatków			150.000 „	
Spłata reszty pożyczki z r. 1883 . .			101.120 „	
Spłata reszty pożycz. z fund. policyi kraj.			132.859 „	
Razem niedobór . .			6,846.283 zł.	
Dochody:				
a) Nadwyżka dochodów z r. 1897 . .		1,648.611 zł.		
b) z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 108.000 zł.		6,696.000 „	8,344.611 „	
Nadwyżka dochodów. .				**1,498.328** „

W roku 1899. Niedobór z roku 1898 . . . 6,846.283 zł.			
Od tego jednorazowy wydatek 233.979 „		6,612.304 zł.	
Wzrost wydatków . . .		150.000 „	
Razem niedobór . .		6,762.304 zł.	
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów z r. 1898 . .	1,498.328 zł.		
b) 4% odsetki od nadwyżki . . .	59.933 „		
c) dochód z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 108.500 zł. . . .	6,727.000 „		
Razem dochody . .		8,285.261 „	
Nadwyżka dochodów .			**1,522.957 zł**
W roku 1900. Niedobór z r. 1899 . .		6,762.304 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Razem niedobór . .		6,912.304 zł.	
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów z r. 1899 . .	1,522.957 zł.		
b) 4% odsetki od nadwyżki . . .	60 918 „		
c) dochód z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 109.000 zł. . . .	6,758.000 „	8,341.875 „	
Nadwyżka dochodów .			**1,429.571 „**
W roku 1901. Niedobór z r. 1900 . .	6,912.304 zł.		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Razem niedobór . .	7,062.304 zł.		
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów z roku 1900 . . . . 1,429.571 zł.			
b) 4% odsetki od nadwyżki 57.182 „			
c) dochód z dodatku krajowego po 62 ct. od wydatności 109.500 zł. . . 6,789.000 „	8,275.753 „		
Nadwyżka dochodów .			**1,213.449 „**
W roku 1902. Niedobór z r. 1901 . .		7,062.304 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Razem niedobór . .		7,212.304 zł.	
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów z r. 1901 . .	1,213.449 zł.		
b) 4% odsetki od nadwyżki . . .	48.537 „		
c) dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 110.000 zł.	6,820.000 „	8,081.986 „	
Nadwyżka dochodów. .			**869.682 „**
W roku 1903. Niedobór z r. 1902 . .		7,212.304 zł.	
Wzrost wydatków		150.000 „	
Razem niedobór do przeniesienia		7,362.304 zł.	

		Z przeniesienia niedobór	7,362.304 zł.
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów	869.682 zł.		
b) 4% odsetki od nadwyżki . . .	34.787 „		
c) dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 110.500 zł.	6,851.000 „	7,755.469 „	
Nadwyżka dochodów . .			**393.165 zł.**
W r. 1904. Niedobór z r. 1903 . . .	7,362.304 zł.		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Razem niedobór		7,512.304 zł.	
Dochody:			
a) Nadwyżka dochodów	393.165 zł.		
b) 4% odsetki od nadwyżki	15.726 „		
c) Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 111.000 zł.	6,882.000 „	7,290.891 „	
do pożyczenia . . .		221.413 zł.	
po kursie 88 zł. uczyni			251.606 zł.
do spłaty na 27 lat.			
W r. 1905. Niedobór z r. 1904 . .	7,512.304 zł.		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna od pożyczki	15.322 „		
Należytość stemplowa od obligacyj . . .	1.556 „		
„ „ „ kuponów . . .	78 „		
10% podatek dochodowy	600 „		
Razem niedobór		7,679.860 zł.	
Dochody:			
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 111.500 zł. . .		6.913.000 „	
do pożyczenia . . .		766.860 zł.	
po kursie 88 zł. uczyni			871.432 „
do spłaty na 26 lat roczna rata . .	54.218 zł.		
należytość stemplowa od obligacyj .	5.403 „		
„ „ „ kuponów .	270 „		
10% podatek dochodowy . . .	1.779 „		
Razem do pożyczenia			1,123.038 zł.

Z końcem r. 1905 pozostaną następujące długi:

I. Z pożyczki 35,383.750 zł. pozostanie do zapłacenia .		28,618.052 zł.	
II. Z nowo przybyłych długów od r. 1904 w sumie 1,123.038 zł. pozostanie do zapłacenia		1,117.727 „	29,735.779 zł.

Rachunek B.

W roku 1891. Do zaciągnięcia 4% pożyczka 1,500.000 zł. po kursie 88 zł nominalnej wartości 1,704.545 zł. do spłaty w 40 latach, w ratach półrocznych z dołu po 42.888 zł.

R. 1892. Niedobór (wydatki netto) wedle preliminarza na r. 1891		4,341.774 zł.		
Indemnizacya		**200.000** „		
Wzrost wydatków		150.000 „		
Rata roczna od powyższej pożyczki		85.776 „		
Należytość stemplowa od obligacyi jednorazowa w przybliżeniu		**10.568** „		
Należytość stemplowa od kuponów przeciętnie	528 zł.			
10% podatek dochodowy od kuponów przeciętnie	4.316 „	4.844 „		
Razem niedobór		4,792.962 zł.		
Dochód z dodatku krajowego po 36 ct. od 1 zł. przy wydatności przyjętej wedle sprawozdania finansowego (LW. 33881/90) 105.000 zł. uczyni		3,780.000 „		
pozostanie do pożyczenia		1,012.962 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł.				**1,151.093 zł.**
a roczna rata uczyni			58 534 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj (jednorazowo)			7.137 „	
Należytość stemplowa od kuponów			357 „	
10% podatek dochodowy od kuponów			2.902 „	
R. 1893. Niedobór z r. 1892 z potrąceniem jednorazowych wydatków		4,582.394 zł.		
Indemnizacya		**200.000** „		
Wzrost wydatków		150.000 „		
Nowa rata roczna		58.534 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		**7.137** „		
Należytość stemplowa od kuponów		357 „		
10% podatek dochodowy od kuponów		2.902 „		
Razem do przeniesienia niedobór		5,001.324 zł.		**1,151.093 zł.**

Z przeniesienia . .	5,001.324 zł.		1,151.093 zł.
Dodatki krajowe po 36 ct. przy wydatności . . . . . 105.500 zł.	3,798.000 „		
do pożyczenia . .	1,203.324 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			1,367.414 zł.
rata roczna uczyni		70.312 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowo.		8.478 „	
należytość stemplowa od kuponów . .		424 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		3.433 „	
R. 1894. Niedobór z r. 1893 z potrąceniem jednorazowych wydatków	4,794.187 zł.		
Indemnizacya	**200.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	70.312 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa.	**8.478** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	424 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	3.433 „		
Razem niedobór . .	5,226.834 zł.		
Dodatki krajowe po 36 ct. od wydatności 106.000 zł.	3,816.000 zł.		
do pożyczenia . .	1,410.834 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			1,603.220 zł.
rata roczna uczyni		83.400 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowo.		9.940 „	
należytość stemplowa od kuponów . .		497 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		4.007 „	
R. 1895. Niedobór z r. 1894 z potrąceniem jednorazowych wydatków	5,018.356 zł.		
Indemnizacya	**200.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	83.400 „		
Należytość stemplowa od obligacyi jednorazowa.	**9.940** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	497 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	4.007 „		
Razem niedobór . .	5,466.200 zł.		
Dodatki krajowe po 36 ct. od wydatności 106.500 zł.	3,834.000 „		
do pożyczenia . .	1,632.200 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			1,854.773 zł.
rata roczna uczyni		97.672 zł.	
Do przeniesienia . .			5,976.500 zł.

		Z przeniesienia . .	**5,976.500 zł.**
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		11.500 zł.	
należytość stemplowa od kuponów . .		575 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		4.615 „	
R. 1896. Niedobór z r. 1895 z potrąceniem jednorazowych wydatków	5,256.260 zł.		
Indemnizacya	**200.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	97.672 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	**11.500** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	575 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	4.615 „		
Razem niedobór . .	5,720.622 zł.		
Dodatki krajowe po 36 ct. od wydatności 107.000 zł.	3,852.000 „		
do pożyczenia . .	1,868.622 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			**2,123.434 zł.**
rata roczna uczyni		113.264 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		13.165 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		658 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		5.259 „	
R. 1897. Niedobór z r. 1896 z potrąceniem jednorazowych wydatków	5,509.122 zł.		
Indemnizacya	**200.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	113.264 „		
Należytość stemplowa od obligacyi jednorazowa	**13.165** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	658 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	5.259 „		
Razem niedobór . .	5,991.468 „		
Dodatki krajowe po 36 ct. od wydatności 107.500 zł.	3,870.000 „		
do pożyczenia . .	2,121.468 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			**2,410.759 zł.**
rata roczna uczyni		130.326 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		14.947 „	
należytość stemplowa od kuponów . .		747 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		5.942 „	
		Do przeniesienia . .	**10,510.693 zł.**

		Z przeniesienia . .	**10,510.693 zł.**
R. 1898. Niedobór z r: 1897 z potrąceniem jednorazowych wydatków	5,778.303 zł.		
Indemnizacya	**997.683** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	130.326 „		
Należytość stemplowa od obligacyi jednorazowa	**14.947** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	747 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	5.942 „		
Razem niedobór . .	7,077.948 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 108.000 zł.	6,696.000 „		
do pożyczenia . . .	381.948 zł.		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			**434.032 zł.**
rata roczna uczyni		23.802 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		2.691 „	
należytość stemplowa od kuponów . .		134 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		1.065 „	
R. 1899. Niedobór z r. 1898 z potrąceniem jednorazowych wydatków	6,065.318 zł.		
Indemnizacya	**1,625.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	23.802 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	**2.691** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	134 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	1.065 „		
Razem niedobór . .	7,868.010 zł.		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 108.500 zł.	6,727.000 „		
do pożyczenia . .	1,141.010 „		
po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			**1,296.602 zł.**
rata roczna uczyni		72.194 zł.	
należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		8.039 „	
należytość stemplowa od kuponów . .		402 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		3.167 „	
R. 1900. Niedobór z r. 1899. z potrąceniem jednorazowych wydatków	6,240.319 zł.		
Indemnizacya	**1,625.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	72.194 „		
Do przeniesienia . .	8,087.513 „		**12,241.327 zł**

Z przeniesienia	8,087.513 zł.		12,241.327 zł.
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	8.039 „		
„ „ „ kuponów . .	402 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	3.167 „		
Razem niedobór . .	8,099.121 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 109.000 zł.	6,758.000 „		
Do pożyczenia	1,341.121 „		
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			1,524.001 zł.
Rata roczna uczyni		86.228 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		9.449 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		472 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		3.707 „	
R. 1901. Niedobór z r. 1900 z potrąceniem jednorazowych wydatków	6,466.082 zł.		
Indemnizacja	**1,625.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	86.228 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	9.449 „		
Należytość stemplowa od kuponów , .	472 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	3.707 „		
Razem niedobór . .	8,340.938 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 109.500 zł.	6,789.000 „		
Do pożyczenia	1,551.938 „		
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			1,763.566 zł.
Rata roczna uczyni		101.476 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		10.934 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		547 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		4.269 „	
R. 1902. Niedobór z r. 1901 z potrąceniem jednorazowych wydatków i po strąceniu zarachowanej sumy na umorzenie pożyczki z r. 1873, która w r. 1901 zostaje spłaconą . . .	6,657.375 zł.		
Indemnizacya	**500.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	101.476 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	**10.934** „		
Do przeniesienia	7,419.785 zł.		15,528.894 zł.

Z przeniesienia	7,419.785 zł.		15,528.894 zł.
Należytość stemplowa od kuponów . .	547 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	4.269 „		
Razem niedobór . .	7,424.601 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 110.000 zł.	6,820.000 „		
Do pożyczenia	604.601 „		
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			687.047 zł.
Rata roczna uczyni		40.248 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa.		4.260 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		213 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		1.656 „	
R. 1903. Niedobór z r. 1902 z potrąceniem jednorazowych wydatków	6,913 667 „		
Indemnizacya	**500.000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	40.248 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa	**4.260** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	213 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	1.656 „		
Razem niedobór . .	7,610.044 „		
Dodatki krajawe po 62 ct. od wydatności 110.500 zł.	6,851.000 „		
Do pożyczenia . . .	759.044 „		
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			**862.550** zł
Rata roczna uczyni		51.494 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowa		5.348 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		267 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		2.069 „	
R. 1904. Niedobór z r. 1903 z potrąceniem jednorazowych wydatków	7,105.784 zł.		
Indemnizacya	**400000** „		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	51.494 „		
Należytośc stemplowa od obligacyj jednojednorazowa	**5.348** „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	267 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	2.069 „		
Razem niedobór . .	7,714.962 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatności 111.000 zł.	6,882.000 „		
Do pożyczenia	832.962 „		
Do przeniesienia . . .			17,078.491 zł.

Z przeniesienia			17,078.491 zł.
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			946.547 zł.
Rata roczna uczyni		57.644 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowo		5.868 „	
Należytość stemplowa od kuponów . .		293 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		2.259 „	
R. 1905. Niedobór z r. 1904 z potrąceniem jednorazowych wydatków	7,309.614 zł.		
Indemnizacya	—		
Wzrost wydatków	150.000 „		
Nowa rata roczna	57.644 „		
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowo	5.868 „		
Należytość stemplowa od kuponów . .	293 „		
10% podatek dochodowy od kuponów .	2.259 „		
Razem niedobór . .	7,525.678 „		
Dodatki krajowe po 62 ct. od wydatnosci 111.500 zł.	6,913.000 „		
Do pożyczenia	612.678 „		
Po kursie emisyjnym 88 zł. . . .			696.225 zł.
Rata roczna uczyni		43.320 zł.	
Należytość stemplowa od obligacyj jednorazowo		4.316 „	
Należytości stemplowe od kuponów . .		216 „	
10% podatek dochodowy od kuponów .		1.654 „	
		Razem	18,721.263 zł.
A doliczywszy do tego pożyczkę z r. 1891 (gotówką 1,500.000 zł.) nom. wart.			1,704.545 „
Suma pożyczek do zaciągnienia			**20,425.808 zł.**
Stan długów z końcem r. 1905 wyniesie:			
I. Długi stare wykazane w sprawozdaniu finansowem do LW. 33881/90 — na str. 21 pod lit. A.) B.) tudzież z lit. C.) pożyczka z funduszu policyi krajowej:			
a) pożyczki emisyjne		4,148.700 zł.	
b) inne długi		778.606 „	4,927.306 zł.
II. Długi nowo przybyłe			17,930.471 „
Razem wyniosą długi z końcem r. 1905			**22,587,777 zł.**

Z rachunków tych raczy Wys. Sejm powziąć wiadomość o wyniku następującym. Na wypadek konwersyi możnaby z nadwyżek spłacić do roku 1898 wszystkie długi krajowe stare, zwyżka z tego roku, przeniesiona na wydatki bieżące roku następnego i lat dalszych, zdoła utrzymać równowagę budżetową aż do r. 1903, począwszy atoli od r. 1904 pojawią się już niedobory, które spowodują po koniec r. 1905 zaciągnięcie nowych długów w wysokości imiennej **1,123.038** zł. Stan długów krajowych wyniesie z końcem r. 1905 razem **29,735.779** zł., a niedobór za rok 1905 dosięgnie kwoty **766.860** zł. Gdyby natomiast miasto konwersyi zaciągano corocznie pożyczki częściowe, to niedobory nie ominęłyby wprawdzie żadnego roku, nawet r. 1905, acz już wolnego od spłat indemnizacyjnych, ale niedobór z roku ostatniego wynosiłby mimo podatków rządowych w sumie 66.442 zł. stosunkowo mniej, bo tylko **612.678** zł., a stan długów byłby z końcem r. 1905 o niespełna 7 milionów mniejszy, t. j. wynosiłby **22,857.777** zł.

Rachunków tych komisya bynajmniej nie śmie i nie zamierza przedstawiać Wys. Sejmowi jako programy finansowe; mają one dać jedynie pogląd na przyszłość finansową kraju w najbliższych latach 15 na wypadek, gdyby Wys. Sejm chciał obrać jedną z powyższych dwóch dróg i ustanowić przytem warunki, przyjęte w każdym z tych rachunków. Z tem zastrzeżeniem musi komisya na podstawie rachunków A. i B. stwierdzić, iż spór ów zasadniczy dwóch opinij, określony na początku niniejszego rozdziału, opierał się na iluzyach nieuzasadnionych. Złudną jest mianowicie nadzieja owych licznych milionów inwestycyjnych na wypadek konwersyi — i byłaby nie o wiele mniej złudną, gdyby w razie amortyzacyi $67^1/_2$ letniej liczono mniejszą o $^3/_4\%$ ratę amortyzacyjną od długu konwersyjnego —, złudną jest niemniej nadzieja ulg podatkowych po roku 1897, oparta na przypuszczeniu, jakoby w tym roku miały już ustawać ciężary indemnizacyjne. Przez rozchwianie tych iluzyj obustronnych zacierają się przypuszczane pierwotnie różnice zasadnicze między dwoma rzekomemi systemami finansowemi i dadzą się sprowadzić jedynie do pytania, ile długów będzie kraj musiał zaciągnąć w najbliższych latach 15tu, jeżeli Wysoki Sejm nie uzna za stosowne, obrać drogę odmienną od dwóch wskazanych.

Przy takiem porównaniu musi konwersya, nawet przedsięwzięta w powyższych najpomyślniejszych zdaniem komisyi warunkach, być uważaną za środek bardziej niekorzystny dla finansów kraju, niż proste zaciąganie długów corocznych, ponieważ sprowadzi w r. 1905 i dług o 7 milionów większy i niedobór znacznie wyższy. Komisya nie myśli tem wcale przesądzać w bliższej lub dalszej przyszłości konwersyi długów krajowych w ogóle lub indemnizacyjnych w szczególności. Może kraj przedsięweźmie wielką operacyą finansową dopiero w r. 1905 po spłacie długów indemnizacyjnych i dalszem prawdopodobnie obniżeniu stopy procentowej, a może i w czasie niedalekim zajdą zmiany tak korzystne na targu pieniężnym, że Wydział krajowy poczuje się do obowiązku, spowodowania gwoli korzystnej akcyi konwersyjnej choćby nawet sesyi nadzwyczajnej Wysokiego Sejmu. Ale, jak długo stoimy na gruncie rachunków powyższych, po za które trudno chyba iść jeszcze dalej w tej chwili, tak długo przedstawia się pokrywanie niedoborów pożyczkami mniej niekorzystnem, zwłaszcza, gdy się jeszcze wyrzuci z rachunku B. rachunkową jedynie pozycyą 1,200.000 zł. za indemnizacyą, gdy się dalej może przecież uzyska pewne ulgi podatkowe dla obligacyj zwyczajnych, i gdy wreszcie, co najważniejsza, kurs emisyjny, który obecnie musiano przyjąć w obu rachunkach, a więc dla całej pożyczki konwersyjnej z góry, po 88 od sta, będzie powoli wzrastał w miarę obniżki stopy procentowej, jak niemniej w miarę skracającego się terminu amortyzacyjnego. Co bardziej, nawet gdyby się Wysoki Sejm nie zgodził na pożyczki jednolite z terminem umorzenia wspólnym, pożądanym dla powagi kredytu krajowego, to nawet wtedy jeszcze możnaby przyjąć stan długów r. 1905 niższy, niż w rachunku B., ile że w miejsce korzyści ze wzrastającego kursu emisyjnego sprowadziłyby mniejsze raty amortyzacyjne obniżkę kapitału wypożyczonego o $1^1/_2$—2 milionów zł.

O tyle możnaby na wypadek uchylenia konwersyi przypuszczać na pewne i na każdy sposób, że niedobór ostateczny z r. 1905 i stan długów z tegoż roku dosięgłyby zaledwie cyfr z rachunku B. Z tego stanowiska zaś nawet cały horoskop finansowy przedstawi się choćby przy rachunku niezmienionym wcale pomyślnie, jeżeli się uwzględni, że stan długów miałby wynosić w r. 1905 około 22 milionów, kiedy obecnie ciężą na kraju: długi krajowe stare około 9 milionów zł., dalej w stosunku do rat opłacanych na indemnizacyą przez rząd i kraj (2,425.000 zł. a 3,325.982 zł.) $^3/_5$ całego 35-milionowego długu indemnizacyjnego starego, czyli 21 milionów zł., w końcu przeszło 6 milionów długu indemnizacyjnego nowego, zatem razem 36 milionów. Kraj, któryby przez lat 14 spłacił około 14 milionów zł. długów, a przytem pokrył wzrost wydatków na cele pożyteczne w progresyi rocznej o 150.000 zł., t. j. w sumie łącznej 15,750.000 zł., kraj taki musiałby przedstawiać, mimo wyrachowanego dziś niedoboru, postęp i rozkwit na polu gospodarczem i skarbowem. Bo wbrew rachunkom musiałoby się okazać po latach 14-tu, że reprezentacya kraju albo powstrzymała cokolwiek progresyą powyższą w celu uchylenia niedoborów, albo utrzymawszy tę progresyą, usunęła niedobory podniesieniem siły podatkowej.

Pomimo to wszystko komisya, jak nie wyklucza w przyszłości konwersyi, tak nie doradza stałego zaciągania pożyczki, choćby już dlatego, ponieważ niedobór z r. 1905, pojawiając się się nawet po spłacie indemnizacyi, nosi tem samem cechę chroniczną, odziedziczoną może po niejednym akcie hojności Wysokiego Sejmu z czasów dzisiejszych lub przeszłych. Toż przedstawiwszy widok na przyszłość finansową kraju w dwóch kierunkach odmiennych, pragnie komisya pozostawić Wysokiemu Sejmowi wolność akcyi, skierowanej ku zapobieżeniu niedoborom chronicznym. Czy Wysoki Sejm będzie zniewolonym lub uzna za stosowne dozwolić na przyjęty powyżej wzrost roczny wydatków aż niemal do miary wielkiej inwestycyjnej — a już budżet na r. 1891 zawiera choćby tylko w rubrykach XI., XV. i XVI. inwestycye gospodarcze w wysokości przeszło $^1/_2$ miliona —, czy dalej wskutek inwestycyj tych i przyszłych wzrośnie siła podatkowa i wydatność centa w stopniu wyższym niż komisya przyjmuje, czy będą czynione starania o źródła dochodu dla skarbu krajowego nowe, lub czy też może kraj zdoła przecież znieść podniesienie stopy dodatków do podatków, zdaniem jednomyślnem konferencyi poselskiej z lata ubiegłego na teraz niemożebne: o wszystkiem tem niechce komisya budżetowa i nie może wypowiadać zdania ostatecznego tak długo, aż pokąd z niniejszego jej sprawozdania nie dowie się Wysoki Sejm a za nim kraj cały o rzeczywistym stanie finansów krajowych w chwili obecnej i o wpływie prawdopodobnym na przyszłość finansów owych dwóch systemów finansów, reprezentowanych przez dwa prądy opinii publicznej.

Komisya budżetowa musi odradzać Wysokiemu Sejmowi skrępowania swej swobody choćby tylko w granicach wniosków Wydziału krajowego, boć unifikacyą długów dotychczasowych może Wysoki Sejm zarządzić później każdej chwili, skoro wskutek pomyślnego stanu targowego obligacye $4^1/_2$ %-we przekroczą pari, a 4%-we będą mogły uzyskać kurs emisyjny nad 90 od sta, zaś emisyą obligacyj z terminem amortyzacyjnym wspólnym może Wysoki Sejm postanawiać corocznie bez osobnej uchwały czy ustawy ogólnej z roku bieżącego.

Komisya budżetowa przeto sądzi, iż obmyśliwszy niejaką poprawę gospodarki krajowej, spełniła roztoczeniem powyższego obrazu finansów w zupełności zadanie swoje na teraz i stawia wnioski następujące:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Na rok 1891 ustanawia się wydatki funduszu krajowego w sumie 5,016.764 zł., a dochody własne w sumie 578.370 zł.

II. Na pokrycie wydatków funduszu krajowego, pozostałych po strąceniu dochodów własnych, pobierane będą w r. 1891 dodatki do podatków rządowych bezpośrednich w wysokości 36 centów od każdego złotego wal. austr. całej należytości tych podatków.

III. Z gotowizny uzyskanej ze sprzedaży obligacyj, które w moc osobnej ustawy zostaną wydane na rok 1891 w sumie nominalnej $1^1/_2$ miliona zł. a. w., pokryje Wydział krajowy niedobór funduszu krajowego za rok 1891 w przypuszczalnej wysokości 694.394 zł., pozostałą zaś resztę wcieli—po zapłaceniu kosztów konfekcyi obligacyj, należytości emisyjnej, raty pożyczkowej od pożyczki powyższej za rok 1891, niemniej stempla i podatku kuponowego za tenże rok — do funduszu dotacyi kasy krajowej.

IV. Kwoty, przyzwolone na rok 1891 w rubrykach i pozycyach budżetu wydatków funduszu krajowego w znaczeniu ściślejszem, niemniej funduszów krajowych w znaczeniu obszerniejszem, jakoteż wszystkich innych zakładów krajowych, winne być wydawane tylko na cele oznaczone w pojedynczych rubrykach i pozycyach, a to osobno w dziale wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych.

Przenoszenie zaoszczędzeń dozwolone jest tylko przy następujących pozycyach wydatków zwyczajnych funduszu krajowego w znaczeniu ściślejszem:

1. w rubr. I. między pozycyami 5, 6 i 7, niemniej między pozycyami 8, 9 i 10;
2. w rubr. X. między pozycyami 124 i 125, między pozycyami 129 i 130, niemniej między pozycyami 134, 135 i 136;
3. w rubr. XIII między pozycyami 163 gg) i poz. 165;
4. w rubr. XV między pozycyami 204, 208 i 209, między pozycyami 213—216, niemniej między pozycyami 221 i 222;
5. w rubr. XVI między pozycyami 241 i 276, niemniej między pozycyami 275 i 280.

V. Wnioski Wydziału krajowego do l. 33.881 i 34.801 ex 1890, dalej wnioski posłów Z. Kozłowskiego i Teliszewskiego z dnia 10. listopada 1890, odnoszące się do gospodarki Wydziału krajowego, uważa się za załatwione.

VI. Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą ustawę:

Ustawa

z dnia . . . . . .

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, postanawiam co następuje:

Art. I.

Upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki krajowej w $4^0/_0$-wych obligacyach krajowych z terminem umorzenia 41-letnim, w łącznej sumie nominalnej $1^1/_2$ miliona zł. a. w.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi finansów.

We Lwowie dnia 19. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Biliński
sprawozdawca jeneralny.

DOCHODY.

Sprawozdawca poseł Zagórski.

Wysoki Sejmie!

W sprawie preliminowanych przez Wydział krajowy dochodów własnych funduszu krajowego na rok 1891 komisya budżetowa ma zaszczyt przedstawić następujące sprawozdanie:

Rubryka I.

Pozostałość z rachunków z lat ubiegłych.

W myśl preliminarza Wydziału krajowego w rubryce tej nie można się spodziewać żadnego dochodu.

Istotnie też po bliższem zbadaniu obrotu finansowego budżetów krajowych za rok 1889, jak również za rok bieżący, okazuje się, że budżety te nie znajdą zupełnego pokrycia w uchwalonych na ten cel zasobach. Komisya budżetowa nie proponuje więc co do tej rubryki żadnej zmiany preliminarza Wydziału krajowego i żadnej też nie wstawia w nią sumę.

Rubryka II.

Odsetki od pieniędzy chwilowo lokowanych.

Pozycya 2. Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce kwotę 1.000 zł. przedstawiając równocześnie zły stan zaopatrzenia skarbu krajowego. Ponieważ komisya budżetowa proponując Wysokiemu Sejmowi niezbędne środki pokrycia niedoboru na rok 1891, obejmuje niemi zarazem i lepsze zaopatrzenie kasy skarbu krajowego, przyczem naturalnie i odsetki czynne od gotowizny tej kasy lokowanych chwilowo znaczniebyy wzrosły, przeto komisya budżetowa proponuje wstanianie w tej rubryce dochodów budżetu krajowego sumy . . . . . 5.000 zł.

Rubryka III.

Dochody z dróg krajowych.

Według sprawozdania dotyczącego preliminarza a zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego na rok 1891, komisya budżetowa wstawia:

Pozycya 3. Myta na drogach krajowych	210.000 zł.
Pozycya 4. Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne	500 „
Pozycya 5. Grzywny za przestępstwa drogowe	140 „
Pozycya 6. Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych	5.387 „
Suma rubryki III. . .	216.027 zł.

Rubryka IV.

Nadwyżki dochodów od zakładów dotowanych.

Pozycya 7. Od funduszu policyi krajowej. Dochód preliminowany tego funduszu wynosi sumę 6.070 zł. Wydział krajowy preliminuje wszakże w specyalnym budżecie funduszu policyi wydatki funduszu na sumę 805 zł. Wydatki te ztąd pochodzić będą, że w skutek ustawy państwowej z 24. maja 1885 z funduszu tego Wydział krajowy opłaca koszta utrzymania więźniów z Galicyi, przypadające innym krajom państwa. Wydział krajowy opierając się na tem, że koszta te za pierwsze półrocze 1890 roku wynosiły sumę 497 zł. preliminuje na rok 1891 wydatki z tego tytułu pochodzące na 800 zł. a wraz z nieprzewidzianym rozchodem 5 zł. na ogólną sumę 805 zł. i tę sumę odciąga od dochodów własnych funduszu policyi krajowej. Preliminowany wedle tego obliczenia przez Wydział krajowy dochód tej pozycyi 7, komisya budżetowa wstawia w sumie . . . . . 5.265 zł.

Pozycya 8. Od funduszu szpitala św. Łazarza w Krakowie wedle specyalnego preliminarza	1.966 zł.
Pozycya 9. Od funduszu szpitala Lwowskiego wedle specyalnego preliminarza	9.394 „
Pozycya 10. Od funduszu Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie wedle specyalnego preliminarza	2.898 „
Suma rubryki IV. . .	19.523 zł.

Rubryka V.

Zwroty zaliczek z lat ubiegłych.

Pozycya 11. Od urzędników krajowych z płac zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego	17.000 zł.
Pozycya 12. Od szpitali powszechnych z rachunków kwartalnych zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego	12.000 „
Do przeniesienia . .	29.000 zł.

Z przeniesienia . . 29.000 zł.

Pozycya 13. Od gmin za dawniejsze koszta leczenia. Wydział krajowy preliminuje w tej pozycyi na rok 1891 tę samą sumę, jaka była preliminowaną na r. 1890, podczas gdy zamknięcie rachunków za rok 1888 wykazuje sumę niższą. Gdy nie zachodzi żadna przyczyna, aby zwroty tej pozycyi zwiększać się miały i Wydział krajowy tej przyczyny sam nie wykazuje, komisya budżetowa wstawia w pozycyę tę wedle wyniku z r. 1888 kwotę zaokrągloną . . . . . 1.600 zł.

Pozycya 14. Od stron rozmaitych ze spraw drogowych. Dla tychże samych przyczyn jak przy pozycyi 13, komisya budżetowa i w tej pozycyi zamiast preliminowanej przez Wydział krajowy 2.000 zł. wstawia . . . . . 1.800 „

Pozycya 15. Rozmaite, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . 2.000 „

Suma rubryki V. . . 34.400 zł.

Rubryka VI.

Zwroty pożyczek.

Pozycya 16. PP. Kanoniczki w Krakowie, 10 (ostatnia) rata bezprocentowej pożyczki 1.750 zł. . . . . 175 zł.

Pozycya 17. Sanok, gmina, 28. i 29. rata pożyczki 10.000 zł.:

a) w kapitale . . 867 zł. 28 ct.

b) w 6% odsektach . 96 „ 72 „ 964 „

Pozycya 18. Tarnów, Wydział powiatowy, od pożyczki pierwotnie 5.000 zł. na regulacyę Żabnicy. Z powodu całkowitego uiszczenia, komisya wnosi zupełne wykreślenie tej pozycyi.

Pozycya 19. Jasielska spółka wodna od berprocentowej pożyczki 1.500 zł. na regulacyę Wisłoka . . . . . — „

Pozycya 20. Łańcut, Wydział powiatowy, 9 rata bezprocentowej pożyczki 4.500 zł. na budowę mostu na Wisłoku . . . . . 450 „

Poz. 21. Chorzelowska spółka wodna dla odpływu wód w powiecie mieleckim między Wisłoką a drogą krajową dębicko-tarnobrzeską od pożyczki 6.300 zł. 5 rata:

a) w kapitale . . . 630 zł.

b) w 4% odsetkach . . 138 „ 60 ct. . . . 769 zł.

Pozycya 22. Glów, gmina w powiecie tarnowskim wzrot pożyczki bezprocentowej 500 złr. udzielonej na zakupno nasienia i żywności. Z powodu całkowitego uiszczeszczenia, komisya budżetowa wnosi zupełne wykreślenie tej pozycyi.

Pozycya 23. Zakopane, szkoła koronkarska, od pożyczki bezprocentowej 300 zł. 6 rata (ostatnia) . . . . . 50 „

Pozycya 24. Fibich Władysław, wzrot z zaliczki w pierwotnej sumie 6.490 zł. na pogłębienie szybu w Ropiance 4 i 5 rata . . . . . 2.000 „

Pozycya 25. Chrzanów, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 2 rata . . . . . 300 „

Pozycya 26. Myślenice, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł, dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 3 rata . . . . . 300 „

Pozycya 27. Wieliczka, Wydział powiatowy, od pożyczki bezprocentowej 3.000 zł. dla ludności dotkniętej klęską gradobicia 3. i 4. rata . . . . 300 „

Suma rubryki IV. . . . . 5.308 zł.

Rubryka VII.

Dochody szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Wedle specyalnego preliminarza:

Pozycya 28.	Subwencya c, k. skarbu państwa	5.000 zł.
Pozycya 29.	Opłaty od uczniów	360 „
Pozycya 30.	Czynsz dzierżawny z ogrodu na Szumanówce	100 „
	Suma rubryki VII.	5.460 zł.

Rubryka VIII.

Dochody krajowych szkół rolniczych i folwarku w Dublanach.

Wedle specyalnych preliminarza:

Pozycya 31.	Wyższa szkoła rolnicza w Dublanach	45.113 zł.
Pozycya 32.	Szkoła parobków w Dublanach	2.988 „
Pozycya 33.	Folwark w Dublanach	16.495 „
Pozycya 34.	Torfiarnia w Dublanach	5.000 „
Pozycya 35.	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	1.980 „
	Suma rubryki VIII. . .	71.576 zł.

Rubryka IX.

Dochody krajowej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Wedle specyalnych preliminarzy:

Pozycya 36.	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie	23.000 zł.
Pozycya 37.	Folwark w Czernichowie	12.372 „
	Suma rubryki IX. . .	35.372 zł.

Rubryka X.

Dochody innych szkół rolniczych krajowych.

Wedle specyalnych preliminarzy:

Pozycya 38.	Niższa szkoła rolnicza w Horodence	3.420 zł.
Pozycya 39.	„ „ „ w Jagielnicy	3.050 „
Pozycya 40.	„ „ „ w Kobiernicach	3.890 „
Pozycya 41.	Szkoła ogrodnicza w Tarnowie	3.340 „
Pozycya 42.	Szkoła uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku . . .	2.530 „
	Suma rubryki X. . .	16.230

Rubryka XI.

Zwroty za sprawdzanie rachunków aptekarskich.

Pozycya 43. Od szpitali powszechnych . . . . . 600 zł.

Rubryka XII.

Dochód z przelania do skarbu krajowego pozostałości z funduszu zapomogi w roku 1866.

Pozycya 44. Wpływy ze zwrotu pożyczek udzielonych Wydziałom powiatowym, zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . . 11.293 zł.

Rubryka XIII.

Dochody z kwaterunku żandarmeryi.

Wedle specyalnego preliminarza:

Pozycya 45.	Kwaterunkowe	10.017 zł.
Pozycya 46.	Noclegowe	16.389 „
Pozycya 47.	Udział administracyi politycznej	12.668 „
Pozycya 48.	Dochód z gmachu c. k. żandarmeryi we Lwowie . . .	12.936 „
	Suma rubryki XIII. . .	52.010 zł.

Rubryka XIV.

Dochód ze zwrotu wydatków szupasowych

zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . 8.000 zł.

Rubryka XV.

Dochody z krajowych składów zbożowych i spirytusowych.

Wedle specyalnych preliminarzy:

Pozycya 50.	We Lwowie	22.804 zł.
Pozycya 51.	W Krakowie	23.846 „
	Suma rubryki XV. . .	46.650 zł.

Rubryka XVI.

Rozmaite dochody.

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego

Pozycya 52. Taksy krajowego archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie . . . . . 300 zł.

Pozycya 53. Od c. k. skarbu państwa zasiłek dla biura melioracyjnego przy Wydziale krajowym . . . . . 1.000 „

Pozycya 54. Przypadkowe:

a) Sprzedaż książek i druków . . . . . 1.500 „

b) Sprzedaż papierów wyszkartowanych i wzorów drukowych . . 100 „

c) Różne drobne . . . . . 90 „

Pozycya 55. Datki deklarowane przez Wydziały powiatowe na wykupno gruntów pod kolej transwersalną (c. k. państwową):

a) Buczacz rata roczna	1.370 zł. 30 ct.	
b) Czortków „ „	528 „ 99 „	
c) Krosno „ „	631 „ 62 „	
d) Limanowa, stosownie do uchwały Wysokiego Sejmu nic się w tej pozycyi nie preliminuje.		
e) Nowy Targ rata roczna	361 „ 34 „	
f) Sanok „ „	796 „ — „	
g) Stanisławów „ „	944 „ 22 „	
h) Tłumacz „ „	717 „ 69 „	
i) Zaleszczyki „ „	— „ — „	5.350 „

Pozycya 56. Za analizy wykonane dla stron przez stacyę doświadczalną produktów naftowych . . . . . 100 „

Pozycya 57. Fundusz pożyczkowy spółek wodnych na umorzenie rat kapitału i odsetek od pożyczki 700.000 zł. . . . . 38.481 „

Pozycya 58. Od c. k. skarbu państwa zasiłek na utrzymanie 4 nauczycieli wędrownych . . . . . 4.000 „

Suma rubryki XVI. . . 50.921 zł.

Wysoki Sejm raczy niniejsze sprawozdanie przyjąć do wiadomości, i odnośne pozycye budżetu na rok 1891 w niem zawarte, uchwalić.

Lwów 16. listopada 1890.

Przewodniczący:
St. Badeni *w. r.*

Sprawozdawca:
Zagórski *w. r.*

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka III.

Dochody z dróg krajowych.

Sprawozdawca poseł Abrahamowicz.

Pod *pozycyą 3.* Myta dróg krajowych, preliminuje Wydział krajowy w dochodach zwyczajnych . . . . . 210.000 zł.
to jest mniej o 5.000 zł. niż na rok 1890 uchwalono, a o 6.300 zł. mniej, niż przecięcie z ostatnich lat trzech uwidocznia.

Oględność ta w preliminowaniu niedałaby się usprawiedliwić wyjaśnieniami zawartymi jedynie w preliminarzu, gdyby nie zachodziły dwie inne okoliczności, uzasadniające cyfrę proponowaną przez Wydział krajowy.

W pierwszym rzędzie obowiązek restytuowania 3.000 zł. w roku 1891 administracyi Rządu węgierskiego z tytułu granicznego myta pobieranego w Niedzicy na drodze krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica.

Następnie dopuszczalny opust w czynszu z myt w skutek przerw w komunikacyi, przewidziany już w warunkach licytacyjnych pojedynczych myt.

W pozycyi 4. Odsetki zwłoki i kary konwencyonalne preliminuje Wydział krajowy wedle przecięcia z lat 3, w kwocie . . . . . 500 zł.
tak samo w *pozycyi 5.* Grzywny za przestępstwa drogowe, w kwocie . . 140 zł.

Wreszcie w *pozycyi 6.* Datki dobrowolne od stron prywatnych na budowę dróg krajowych w kwocie . . . . . 5.387 zł.

Odwołując się do wskazówek danych w zeszłorocznem sprawozdaniu komisyi budżetowej co do pozycyi 6. dochodów to jest datków dobrowolnych,

Komisya budżetowa wnosi przyjęcie rubryki III.:

Dochody z dróg krajowych na rok 1891 w ogólnej cyfrze **216.027** zł.,

w którym to celu wstawia wszystkie cztery pozycye działu tego, wedle preliminarza Wydziału krajowego.

Lwów dnia 7. Listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Abrahamowicz.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka I.

Koszta reprezentacyi kraju.

Sprawozdawca poseł Skrzyński.

Na wydatki tą rubryką objęte preliminuje Wydział krajowy kwotę 108.426 zł. Wynikłość z roku 1888. przedstawia sumę 120.477 zł., jest przeto wyższą od żądanej obecnie o 12.051 zł. Przecięcia i wynikłości z lat ubiegłych nie mogą być dostateczną podstawą do dokładnego obliczenia rzeczywistych kosztów reprezentacyi kraju, gdyż te są zależne od czasu każdorazowego trwania Sejmu, a ponieważ wszystkie pozycye Wydział krajowy preliminuje w tej samej wysokości jak w roku zeszłym, przeto Komisya budżetowa przedstawia bez zmiany Wysokiemu Sejmowi w rubryce I. do przyjęcia:

A. Sejm krajowy.

Pozycya	1.	Koszta podróży pp. Posłów	4.486 zł.
„	2.	Dyety pp. Posłów	36.000 „
„	3.	Koszta druków	20.000 „
„	4.	Spisywanie sprawozdań	5.000 „
„	5.	Pisarze dzienni	650 „
„	6.	Remuneracye urzędników Wydziału krajowego za dodatkowe zatrudnienie podczas Sejmu	1.200 „
„	7.	Służba	1.200 „
„	8.	Opał	1.300 „
„	9.	Oświetlenie	950 „
„	10.	Zapuszczanie i mycie podłóg	120 „
„	11*a*.	Potrzeby kancelaryjne	160 „
„	11*b*.	Na uzupełnienie biblioteki sejmowej	100 „
„	12.	Rozmaite drobne wydatki	260 „
		Razem do przeniesienia . .	71.426 zł.

Z przeniesienia . 71.426 zł.

B. Wydział krajowy.

Pozycya	13.	Marszałek krajowy	6.000 zł.	
		i dodatek na reprezentacyę . . .	4.000 „	10.000 „
„	14.	Sześciu Członków Wydziału po 4.000 zł.		24.000 „
„	15.	Zastępcy		2.000 „
„	16.	Dodatek dla Członka Wydziału, mianowanego przez Marszałka Zastępcą do kierownictwa w Wydziale krajowym .		1.000 „
		Razem . . .		37.000 zł.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić na wydatki rubryką I. objęte sumę . **108.426** zł.

We Lwowie 14. Listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Skrzyński.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka II.

Koszta zarządu.

Sprawozdawca poseł Skrzyński.

Na wydatki tą rubryką objęte preliminuje Wydział krajowy . . 262.288 zł.
ponieważ uchwalono na rok 1890 na koszta zarządu 255.679 zł., preliminarz
zatem jest wyższy o . . . . . 6.609 „
uwzględniając jednak jednorazowo na rok 1890 przyznane zaliczki i dary
z łaski w kwocie 2.850 zł., żąda Wydział krajowy właściwie więcej o . . 9.459 „

Poz. 23. „Oddział manipulacyjny". Wydział krajowy wstawia 17.860 zł., zamknięcia jednak rachunkowe wykazują, że Wydział krajowy rok rocznie przekracza tę kwotę, a wzrost tego wydatku uzasadnia koniecznością mianowania jednego asystenta nadetatowego dla oddziału manipulacyjnego, w skutek znacznego pomnożenia się czynności. Komisya budżetowa uważa za nieodpowiednie stałe preliminowanie pod pozycyą 23 f. kwoty mniejszej od rzeczywiście ponoszonych kosztów, a uznając potrzebę powiększenia liczby asystentów, wnosi podwyższenie tej rubryki o 700 zł. i 100 zł. jako płacę i dodatek aktywalny dla czwartego asystenta i proponuje do przyjęcia zamiast 17.860 zł., kwotę . 18.660 zł.

Poz. 24 b, d, g. „Dyurniści" preliminuje Wydział krajowy o 5.537 zł. więcej w porównaniu z rokiem 1890.

Koszta na dyurnistów łożone rok rocznie wzrastają i doszły już do znacznej kwoty 47.344 zł., za którą opłaca się pracę 82 pisarzy dziennych, zatrudnionych chwilowo, a zatem żyjących z dnia na dzień w trudnych często warunkach materyalnych, bez nadziei polepszenia i ustalenia losu, bo pozbawionych na przyszłość widoków awansu. Wydatność pracy dokonanej w takich warunkach, pomimo że pomiędzy dyurnistami Wydziału krajowego jest znaczna liczba zdolnych i sumiennych pracowników, nie może być dostatecznie intenzywną ani odpowiednią wymaganiom dobrej administracyi kraju.

Zwiększające się z każdym rokiem czynności Wydziału krajowego, uzasadniają potrzebę zreformowania instytucyi dyurnistów przez wprowadzenie w życie organizacyi opartej na podstawach stałych, dających na przyszłość rękojmię lepszej i skuteczniejszej pracy. Komisya budżetowa przypuszcza, że okaże się może potrzeba zatrzymania pewnej ilości pisarzy dziennych, sądzi jednak, że reorganizacya etatu służbowego Wydziału krajowego jest koniecznie wskazaną i że w granicach kwoty 42.916 zł. proponowanej w budżecie na rok 1891, będzie można wytworzyć grono urzędników, którzy jakkolwiek mniejsi liczbą od dzisiejszych dyurnistów, pobierając stałą pensyę i mając nadzieję nawet powolnego awansu, staną się cenną i dodatnią siłą roboczą, która pod ścisłym dozorem i kierunkiem naczelników departamentów, ułatwi sprężyste, szybkie i dokładne załatwianie spraw

poruczonych Wydziałowi krajowemu. W wyniku niniejszego sprawozdania przedkłada komisya budżetowa odnośną rezolucyę.

Poz. 24. b. „Dyurniści oddziału rachunkowego“ żąda Wydział krajowy o 2.628 zł. więcej w porównaniu z rokiem 1890; zważywszy jednak że z zasadniczych powodów wyżej przytoczonych, komisya budżetowa nie uważa za pożyteczne i wskazane powiększanie liczby pisarzy dziennych,

zważywszy dalej iż wynikłość z roku 1888 niższą jest o 2.672 zł. od kwoty obecnie preliminowanej, komisya budżetowa proponuje Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia zamiast żądanej kwoty 16.681 zł. kwotę . . . . . 14.053 zł.

Komisya budżetowa w przekonaniu że przez zaprowadzenie uproszczonej manipulacyi rachunkowej, możebnem jest zaoszczędzenie sił roboczych obecnie przy dziale rachunkowym zajętych, przedstawia Wysokiemu Sejmowi rezolucyę dążącą do reformy systemu rachunkowego.

Poz. 24. d. „Dyurniści oddziału technicznego“ preliminuje Wydział krajowy 6.098 zł. czyli o . . . . . 1.229 „ więcej jak uchwalono na rok 1890. Wzrost tego wydatku jest uzasadniony potrzebą wstawienia nowej pozycyi 1.120 zł. rocznie dla asystenta nadetatowego, a to w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 roku.

Poz. 24 g. Preliminuje Wydział krajowy na zastępstwa urzędników 1.800 zł. Kwota ta służyć powinna na uzupełnienie ubytku sił roboczych z powodu chorób lub urlopów urzędników, w żadnym jednak wypadku nie powinna być kwota ta użytą na remuneracye istniejących funkcyonaryuszy a tem mniej jako roczne wynagrodzenie dla dyurnistów. Komisya budżetowa z przedłożonego wykazu rachunkowego za rok 1890 przekonała się, że z kwoty powyższej wypłaca się roczną pensyę trzem dyurnistom, oraz płacę dla zastępcy woźnego, którego zasługa uwidocznioną jest w poz. 25. Tego rodzaju użycie tych funduszów nie zgadza się z właściwym celem tej rubryki. Komisya budżetowa skreśla przeto w zupełności preliminowaną kwotę 1.800 zł.

Dalej preliminuje Wydział krajowy w następujących pozycyach:

Poz. 26 g. „Dodatki osobiste“ . . . . . 3.654 zł.
więcej o . . . . . 2.064 „

Podwyższenie to spowodowane jest głównie przyznaniem na rok 1891 przez Wydział krajowy dodatków osobistów po 500 zł. czterem inżynierom okręgowym: Jankowskiemu, Szyszkowskiemu, Baranowskiemu i Pintowskiemu, którzy powołani zostali do pełnienia obowiązków w oddziale technicznym a to w myśl uchwał Wysokiego Sejmu z dnia 26. listopada 1889 roku, komisya budżetowa przeto preliminuje kwotę tę zgodnie z preliminarzem budżetu.

Poz. 27. c. Tłumaczenia z języków obcych . . . . . 150 zł.
to jest więcej o . . . . . 50 „
powyższe zwiększenie oparte jest na wynikłości z roku 1889.

Poz. 28. c. Na pokrycie kosztów przejazdów i dyet członków opieki nad obłąkanymi do dyspozycyi Wydziału krajowego . . . . . 300 zł.

Komisya budżetowa uważając iż pozycya ta nie powinna być umieszczoną w rubryce kosztów zarządu, lecz że należy kwotę 300 zł. wstawić w preliminarze krajowego Zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie i szpitala Św. Łazarza w Krakowie, wnosi skreślenie poz. 28. c.

Poz. 29. Pensye i zaopatrzenia, zamiast uchwalonych na rok 1890 15.486 zł.
wnosi Wydział krajowy . . . . . 17.838 „
przeto więcej o . . . . . 2.352 „
różnica ta wynika z zastosowania statutu emerytalnego, uchwalonego przez Sejm krajowy dnia 21. stycznia 1889 roku, a wszystkie pensye i zaopatrzenia szczegółowo są uwidocznione przy poz. 29. w wyjaśnieniach budżetu.

Poz. 30. „Dary z łaski“ , ... 950 zł.
to jest mniej o . . . . . 550 „
ponieważ nie wstawiono zapomóg udzielonych przez Wysoki Sejm w kwocie 550 „
Komisya budżetowa preliminuje nadto w załatwieniu otrzymanych petycyj, subwencye następujące:

a) L. p. 448, 130. Ignacowa Chrzanowska wdowa po inżynierze dyetaryuszu, dożywotnie roczne zaopatrzenie . . . . . 300 zł.
b) L. p. 228, 143. Wanda Dziubińska jednorazowo . . . . 200 „
c) L. p. 79, 25. Rozalia Piotrowska jednorazowo . . . . 200 „
d) L. p. 334, 235. Emilia Sternalowa „ . . . . . 150 „
e) L. p. 244, 159. Jan Łagodzic „ . . . . . 150 „
f) L. p. 229, 144. Karolina Ploder „ . . . . . 150 „
g) L. p. 403, 290. Julja Kraczyłowa „ . . . . . 100 „
h) L. p. 919, 735. Stefan Kalita „ . . . . . 50 „

Zarazem wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego nad petycyami L. p. 335 s. 236, 230 s. 145, 232 s. 147, 881 s. 702, 625 s. 480, 613 s. 472.

Poz. 31. f. g. „Oświetlenie i opał“ preliminuje Wydział krajowy zamiast 4.000 zł.
4.500 „
na podstawie rzeczywiście ponoszonego kosztu, wykazanego obliczeniami z trzech lat ostatnich.

Poz. 32. m. „Konserwacya gmachu sejmowego“. Wydział krajowy żąda 4.000 zł. Komisya budżetowa przekonała się na podstawie przedłożonych rachunków, że w roku 1889 wykonano rozmaite ważniejsze adaptacye w budynku i większe roboty przy konserwacyi gmachu, co spowodowało przekroczenie preliminowanej na ten cel kwoty, ponieważ nie zachodzi potrzeba zarządzenia na rok 1891 wyjątkowych robót, a wynikłość z roku 1888 wynosi 3.130 zł. Przeto komisya budżetowa proponuje zamiast 4.000 zł. . . 3.000 zł.

Wszystkie inne pozycye, preliminowane przez Wydział krajowy, uznaje komisya budżetowa za uzasadnione.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Poz. 17.	Płace urzędników oddziału konceptowego	38.780	zł.
„ 18.	„ „ „ rachunkowego	47.350	„
„ 19.	„ „ „ kasowego	10.670	„
„ 20.	„ „ „ technicznego	10.960	„
„ 21.	„ „ „ sanitarnego	2.300	„
„ 22.	„ „ „ statystycznego	3.540	„
„ 23.	„ „ „ manipulacyjnego	18.660	„
„ 24.	a) Dyurniści dla oddziału konceptowego	8.786	„
„	b) „ „ „ rachunkowego	14.053	„
„	c) „ „ „ technicznego	6.098	„
„	d) „ „ „ statystycznego	2.847	„
„	f) „ „ „ manipulacyjnego	11.132	„
	Do przeniesienia . .	175.176	zł.

		Z przeniesienia . .	175.176 zł.
Poz.	25.	Zasługi	4.265 „
„	26.	Emolumenta i pięciolecia	18.392 „
„	27.	Remuneracye	4.450 „
„	28.	Koszta podróży i dyety	5.400 „
„	29.	Pensye i zaopatrzenia	17.838 „
„	30.	Dary z łaski	2.250 „
„	31.	Potrzeby kancelaryjne	18.200 „
„	32.	Gmach krajowy i jego utrzymanie	6.689 „
„	33.	a) Zaliczki na płace urzędników w ogóle i dla służby . . .	6.000 „
L. p.	696.	b) Zaliczka dla Mieczysława Wolskiego, asystenta oddziału rachunkowego Wydziału krajowego, zwrotna w 120 miesięcznych ratach	1.500 „
„	564.	c) Zaliczka dla Mieczysława Wronowskiego, praktykanta oddziału rachunkowego Wydziału krajowego, zwrotna w 120 miesięcznych ratach	1.000 „
„	224.	d) Zaliczka dla Leona Kunischa, protokolisty Wydziału krajowego, zwrotna w 40 miesięcznych ratach	400 „
„	745.	e) Zaliczka dla Jana Topolnickiego, asystenta oddziału rachunkowego Wydziału krajowego, zwrotna w 120 ratach miesięcznych .	1.000 „
		Suma rubr. II. .	262.560 zł.

Rezolucye.

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wziął pod rozwagę reorganizacyę etatu służbowego Wydziału krajowego w kierunku zniesienia instytucyi dyurnistów w działach: konceptowym, technicznym i rachunkowym, a powiększenia natomiast etatu stałych urzędników i zaprowadzenia miejsc ukwalifikowanych aplikantów konceptowych i rachunkowych i elewów technicznych, a to w granicach budżetu na rok 1891. Odnośne wnioski przedłoży Wydział krajowy Sejmowi na najbliższej sesyi sejmowej.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu wzięcie pod rozwagę reformy systemu rachunkowości oraz reorganizacyi oddziału rachunkowego w Wydziale krajowym i zdanie o tem sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu sporządzenie dokładnego drukowanego katalogu biblioteki krajowej.

We Lwowie dnia 14. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Skrzyński.

Z drukarni Pillera i Sp.

Rubryka III.

Koszta leczenia ubogich chorych w szpitalach krajowych, zagranicznych i wojskowych.

Sprawozdawca poseł Marchwicki.

Wydział krajowy preliminuje koszta leczenia ubogich chorych na rok 1891 w kwocie 800.000 zł., o 90.000 zł. więcej niż uchwalono na rok 1890.

Obliczenie Wydziału krajowego nastąpiło na podstawie wynikłości z r. 1889 — znacznie wyższej od trzechletniego przecięcia — ponieważ jednakże wynikłości z pierwszych trzech kwartałów r. 1890 przedstawiają się korzystniej, a przytem poszczególne preliminarze trzech szpitali krajowych i szpitali prowincyonalnych wykazują dopłaty na rok 1891 z funduszu krajowego niższe, aniżeli wynikłości z r. 1889 — przeto

Komisya budżetowa na podstawie szczegółowych preliminarzy przyjmuje następujące wydatki:

dla krajowego powszechnego szpitala we Lwowie	155.000 zł.
„ zakładu obłąkanych na Kulparkowie	130.000 „
„ szpitala św. Łazarza w Krakowie	131.000 „
„ 24 szpitali prowincyonalnych w kraju	228.245 „

zaś wedle trzechletniego przecięcia wstawia:

dla c. k. kliniki w Krakowie	28.909 „
„ szpitali zagranicznych	81.299 „
„ szpitali wojskowych	1.544 „
inne wydatki	10.425 „
razem . . .	766.422 zł.

w zaokrągleniu 770.000 zł.

Na tej podstawie Komisya budżetowa preliminuje o 30.000 zł. mniej, aniżeli Wydział krajowy — o 37.000 zł. mniej aniżeli wynikłość z r. 1889 — zaś o 60.000 zł. więcej aniżeli kwota preliminowana na rok 1890, i o 12.000 zł. więcej aniżeli trzechletnie przecięcie.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy w rubryce III. wydatków „koszta leczenia ubogich chorych“ wstawić . . . . . 770.000 zł.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Petycye: Gminy Łomnica l. 113. o przyjęcie zwrotu kosztów leczenia Jana Łagowskiego we Wiedniu i w Penzing w resztującej kwocie 237 zł. 94 kr. na fundusz krajowy; gminy Popowice l. 537. o przyjęcie zwrotu kosztów leczenia Domicelli Tokarczykówny we Wiedniu w kwocie 637 zł. 67 kr. na fundusz krajowy; gminy Łubianki niższe l. 814 o przyjęcie na fundusz krajowy zwrotu kosztów szpitalnych w Tryeście w kwocie 584 zł. 94 kr. z powodu leczenia Maryi Antoniuk, przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania, i ewentualnego uwzględnienia z wydatków rubryki III.

2. Nad petycyą l. 801 Tomasza Czech emerytowanego zarządcy szpitala w Stryju o podwyższenie emerytury, Sejm przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 9. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Marchwicki.

Drukiem Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka IV.

Koszta szczepienia.

(Sprawozdawa poseł Goldman).

Wydział krajowy preliminuje w pozycyi 35. tej rubryki 10.000 zł., to jest o 1.000 zł. więcej niż uchwalono na rok 1890, o 8.400 zł. więcej od wynikłości roku 1888., a 8.100 zł. więcej od wynikłości roku 1889.

Znaczna różnica między preliminarzem na rok 1891, a wynikłością z lat 1888 i 1889 ma swoje uzasadnienie w tem, że w roku 1889 Sejm uchwalił szczepienie rodzimą krowianką, na który to cel wstawił do budżetu na rok 1890 kwotę 9.000 zł., zamiast żądanego przez Wydział krajowy kredytu 10.000 zł. Na rok 1891 Wydział krajowy preliminuje ponownie 10.000 zł., a motywuje zwiększony ten wydatek tem, że kredyt na rok 1890 uchwalony nie wystarczy, a to na podstawie zawartych z dostawcami krowianki układów.

W pozycyi 36. preliminuje Wydział krajowy „na koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy“ 56.000 zł., o 2.000 zł. więcej niż uchwalono na rok 1890, o 973 zł. więcej od wynikłości z roku 1888., a o 1.307 zł. więcej od wynikłości roku 1889. Wydział krajowy opiera swój preliminarz na przecięciu 3 lat 1886—1889, które wykazuje kwotę 56.078 zł., niemniej motywuje swoje żądanie okolicznością, że w zmienionej na skutek wezwania Namiestnictwa instrukcyi szczepienia ospy, Wydział krajowy na przedstawienie Namiestnictwa przyznał lekarzom rządowym koszta podróży takie, jak je wedle przepisów rządowych pobierają, a to jako kompensatę za to, że ci lekarze pobierają dyety niższe, niż lekarze prywatni.

Komisya budżetowa mając już przed sobą wynikłości r. 1889, wyprowadziła 3-letnie przecięcie za lata 1887—1889 w kwocie 55.020; a uwzględniając drugi motyw przez Wydział krajowy przytoczony, proponuje wstawienie w tej pozycyi kwoty 55.500 zł.

Komisya budżetowa wnosi więc:

Rubr. IV. Koszta szczepienia:

poz. 35. Utrzymanie i odświeżanie krowianki . . . . . 10.000 zł.
„ 36. Koszta podróży i dyety lekarzy z powodu szczepienia ospy . . . 55.500 „

Do tej rubryki odnosi się petycya l. 147, w której Dr. Antoni Barański, właściciel zakładu krowiankowego we Lwowie prosi, aby Wysoki Sejm raczył poruczyć mu na r. 1891 większą dostawę krowianki aniżeli w r. 1890, w którym dostarczał krowianki dla 6 powiatów.

Z uwagi, że dla zabezpieczenia potrzebnej ilości dobrej krowianki, korzystnem jest przy zamówieniach uwzględnić odpowiednio wszystkie zakłady znane z dobroci produktu,

z uwagi jednak, że rozdział dostawy krowanki należy do Władzy wykonawczej to jest do Wydziału krajowego i nie byłoby rzeczą odpowiednią doradzać Sejmowi, by on ten rozdział uchwałą swoją oznaczył:

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę Dra Antoniego Barańskiego l. 147 przekazuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Goldman.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka V.

Wydatki sanitarne.

(Sprawozdawca poseł Goldman.)

Wydział krajowy preliminuje w poz. 37 tytułem „1/3 części za lekarstwa dla epidemicznie chorych“ kwotę 5.300 zł. o 800 zł. więcej niż uchwalono na r. 1890, a o 1.721 zł. więcej od wynikłości r. 1888. Wydział krajowy opiera swój preliminarz na przecięciu 3 lat 1886—1888, które wykazuje kwotę 5.320 zł.

Komisya budżetowa mając już wynikłość r. 1889 preliminuje przecięcie ostatnich 3 lat 1887—1889 w kwocie 4.500 zł., t. j. tak, jak uchwalono na r. 1890, a o 1.000 zł. mniej niż preliminował Wydział krajowy.

Komisya budżetowa więc wnosi:

Rubr. V. Wydatki sanitarne

poz. 37. 1/3 część za lekarstwa dla epidemicznie chorych . . . 4.500 zł.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Goldman.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka VI.

Zasiłki dla zakładów dobroczynności.

(Sprawozdawca poseł Romańczuk.)

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce na rok 1891 sumę 16.674 zł., t. j. o 2.700 zł. mniej, jak Wysoki Sejm uchwalił na rok 1890. Mianowicie skreśla Wydział krajowy zasiłek dla Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie w kwocie 1.200 zł., jako jednorazowo uchwalony na rok 1890, i sumę 1.500 zł., przyznaną Wydziałowi krajowemu osobną uchwałą sejmową na przygotowawcze czynności w sprawie założenia domów pracy przymusowej. Jednak rzeczone Towarzystwo Miłosierdzia, utrzymujące dom przytułku i pracy dla 80 starców i kalek obojej płci, udało się i w tym roku z petycyą do Wysokiego Sejmu o zasiłek na rozszerzenie swoich ubikacyj, na zakupno nowej bielizny, na ulepszenie pomieszkania i na powiększenie liczby utrzymywanych przez nie osób. Wydział krajowy, wskutek polecenia Wysokiego Sejmu instytucyę tę w roku bieżącym badał, szczególnie w tym kierunku, o ile utrzymywany przez Towarzystwo Miłosierdzia dom pracy zastępuje lub mógłby zastąpić taki dom przymusowej pracy, jakiego założenie i utrzymanie ustawa państw. z dnia 24. maja 1885 (Dz. u. p. Nr. 90) na kraj nakłada, a rezultat swych badań przedłożył Wysokiemu Sejmowi taki, iż dom ten ani w obecnym swoim stanie nie zastępuje takiego zakładu, ani nie dałby się na ten cel urządzić i rozszerzyć, ani z innych względów nie nadaje się na siedzibę zakładu pracy przymusowej. Jednak Wydział krajowy uznaje przytem niewątpliwy pożytek tej instytucyi prywatnej, chociaż ze swojej strony nie postawił żadnego wniosku na dalszą subwencyę dla niej. Komisya budżetowa, w uznaniu stwierdzonej przez Wydział krajowy pożyteczności tego zakładu, proponuje i na rok 1891 jednorazowy zasiłek w kwocie 1.200 zł., t. j. takiej samej, jaką Wysoki Sejm na rok 1890 uchwalił, i jaki także gmina miasta Lwowa dla tegoż Towarzystwa przeznaczyła.

Wstawieniem tej sumy 1.200 zł. w pozycyi 43 a) preliminowana przez Wydział krajowy ogólna suma tej rubryki 16.674 zł. podniosła się na 17.874 zł. Wszystkie inne pozycye komisya budżetowa przyjmuje zgodnie z propozycyą Wydziału krajowego, wnosi przeto:

Poz.	38.	Szpitale Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie, Rozdole i Bursztynie .	900 zł.
„	39.	Szpital Sióstr Miłosierdzia w Nowosiółkach	300 „
„	40.	Dom ubogich i sierót w Krakowie	5.424 „
„	41.	Zakład św. Józefa dla osieroconych chłopców w Krakowie	1.000 „
„	42.	Komitet ochronek w Krakowie	550 „
„	43.	Towarzystwo ochronek chrześciańskich we Lwowie	500 „
„	43 *a*.	Towarzystwo Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie . .	1.200 „
		Do przeniesienia .	9.874 zł.

	Z przeniesienia .	9.874 zł.
Poz. 44.	Zarząd zakładu osieroconych dziewcząt im. księdza Józefa Ziemiańskiego w Przemyślu	500 „
„ 45.	Zarząd Towarzystwa opieki weteranów z r. 1831 w Krakowie . . .	2.700 „
„ 46.	Komitet wykonawczy opieki weteranów z r. 1831 we Lwowie . . .	1.800 „
„ 47.	Zakład dla chorych nieuleczalnych i wyzdrowieńców we Lwowie pod nazwą „Przytulisko św. Józefa“	1.000 „
„ 48.	Lecznice lwowskie, do rozporządzalności Wydziału krajowego . . .	1.000 „
„ 49.	Kolonii leczniczej w Rymanowie, subwencya na budowę własnego domu, II. rata	1.000 „
	Razem	17.874 zł.

Tem załatwione są petycye o subwencye Komitetu zarządzającego opieki nad weteranami wojsk polskich z r. 1831 w Krakowie (l.139/72), Towarzystwa św. Józefa z Arymatei we Lwowie (l. 325/226), Lecznicy powszechnej bezpłatnej we Lwowie (l. 394/281), Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem Opatrzności we Lwowie (l. 496/372), Komitetu I. krajowej leczniczej kolonii rymanowskiej (l.692/540) i Dyrekcyi Lecznicy lwowskiej (l. 693/540).

Co do dalszych petycyj, odnoszących się do tej rubryki, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye o subwencye I. galicyjskiego Korpusu c. k. weteranów wojskowych im. arcyksięcia Rudolfa we Lwowie (l. 145/78) i Wydziału Stowarzyszenia ku utrzymaniu starców i sierot izraelickich w Rzeszowie (l. 186/106), przekazuje się Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

J. Romańczuk.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Rubryka VII

(z wyjątkiem poz. 51, 52 i 53 tudzież 68—76).

Na cele wykształcenia i oświaty.

Sprawozdawca poseł Jan Stadnicki.

Poz. 50. Akademia umiejętności w Krakowie 25.000 zł.

(*Poz. 51—53. Sprawozdawca poseł Madeyski).*

Poz. 54. Szkoła żeńska w Jaworowie pp. Bazylianek 500 zł.

Poz. 55. „ „ w Krakowie 2.500 zł.

Poz. 56. „ „ „ „ Św. Tomasza 500 zł.

Poz. 57. „ „ „ „ Augustynek 500 zł.

Do tej pozycyi wpłynęła petycya do L. 143 sejm. 76 pet. upraszająca o podwyższenie subwencyi dotychczasowej. Ze względu iż motywa w petycyi przytoczone niczem nie uzasadniają podwyższenia dotacyi wnosi komisya budżetowa przejście nad tą petycyą do porządku dziennego.

Poz. 58. Szkoła żeńska we Lwowie pp. Benedyktynek orm. 1000 zł.

Poz. 59. „ „ w Starym Sączu pp. Klarysek 750 zł.

Tem samem załatwioną jest petycya L. sejm. 192 pet. 112 przełożonej Sióstr Klarysek w Starym Sączu prosząca o utrzymanie dotychczasowej subwencyi.

Poz. 60. Szkoła żeńska w Stryju 500 zł.

Poz. 61. „ „ „ Jaśle 300 zł.

Do L. sejm. 417 pet. 301 wniósł Wydział powiatowy w Sanoku petycyę, w której uprasza o przyznanie na utworzenie V i VI klasy przy szkole żeńskiej w Sanoku stosownego datku stałego. Wys. Sejm na posiedzeniu 12. listopada r. b. powziął uchwałę mocą której wezwał c. k. Radę szkolną do utworzenia dwóch klas więcej przy szkole żeńskiej w Sanoku. Z uwagi że kwota potrzebna na ten cel udzieloną będzie z funduszu szkolnego krajowego, nie proponuje komisya budżetowa wstawienia kwoty osobnej na szkołę żeńską w Sanoku.

Przy tych pozycyach komisya budżetowa robi uwagę, że w interesie porządku i systematyczności w budżetowaniu, jak również ze względu iż niektóre zakłady w powyższych pozycyach

subwencyonowane, jak: szkoła pp. Benedyktynek obrz. orm. we Lwowie i szkoła klasztorna pp. Klarysek w Starym Sączu pobierają zasiłki z rubryki XI, poz 15 i 16 funduszu szkolnego krajowego, należałoby subwencye dla wszystkich szkół żeńskich powyżej wymienionych od poz. 54 do poz. 60 włącznie przenieść przy układaniu preliminarza na r. 1892 do rubryki XI wydatków funduszu szkolnego krajowego, a to tem bardziej, iż wszystkie te zakłady należą do kategoryi szkół ludowych i że nie jest rzeczą prawidłową by subwencye na tego rodzaju zakłady porozrzucane były po rozmaitych rubrykach budżetu.

Do tegoż działu wpłynęły dwie petycye a mianowicie: „Stowarzyszenia Ochronki jarosławskiej“ L. sejm. 306, pet. 209 i Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku L. sejm 440, pet. 324 proszące o zasiłki pieniężne. Petycye tych samych zakładach w r. z. uwzględnione zostały. Komisya budżetowa nie sądzi jednak by subwencya jednego roku udzielona miała być zamienioną w subwencyę t. z. stałą przez powtarzanie takowej corocznie. Wnosi przeto: Wys. Sejm raczy przejść nad powyższemi petycyami do porządku dziennego.

Wpłynęły również dwie petycye S. Maryi Janiny Dydyńskiej ze Zgrom. WW. SS. Felicyanek przełożonej Zakładu Sierot pod wezwaniem Św. Heleny we Lwowie L. sejm. 54, pet. 4 i Matki jeneralnej zgromadzenia Sióstr Felicyanek L sejm. 455, z których pierwsza prosi o bezzwrotną zapomogę 500 zł. na cele zakładu mającego zadanie wychowania „dobrych sług i pokojówek“, druga zaś prosi o kwotę 10.000 zł. subwencyi na założenie domu, czyli ochronki we Lwowie.

Komisya budżetowa sądzi iż aczkolwiek jest niewątpliwie zadaniem Wysokiego Sejmu wspierać wszelkie zamiary dążące do umoralnienia i oświaty ludności, to jednak jest niemożliwem subwencyonować wszystkie zakłady które powstają lub powstać mogą choćby cel tychże był jaknajwznioślejszy. Komisya budżetowa wnosi przeto: Wysoki Sejm raczy nad powyższemi dwoma petycyami przejść do porządku dziennego.

Poz. 62. Szkoła wyznaniowa izraelicka w Brodach 6.000 zł.

Komisya budżetowa i przy tej pozycyi powtarza uwagę zrobioną przy szkołach żeńskich, że subwencya pod tą pozycyą winna być pokrywaną z rubryki XI wydatków funduszu szkolnego krajowego.

Poz. 63. Zakład głuchoniemych we Lwowie.

Do tej pozycyi wpłynęła petycya L. sejm 53, pet. 3 prosząca o podniesienie rocznej dotacyi do wysokości 10.000 zł. i jednorazowego zasiłku na naprawę gmachu w kwocie 7.000 zł.

Aczkolwiek przy tem ostatniem żądaniu są motywa, którym słuszności nie można odmówić, komisya budżetowa jednak trzymając się zasady przyjętej w podobnych razach, wnosi: Wys. Sejm raczy uchwalić petycyę z żądaniem 7.000 zł. na utrzymanie gmachu, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania z niej sprawy na następnej sesyi sejmowej, zarazem z uwagi że liczba wychowanków w zakł. głuchoniemych we Lwowie znacznie wzrosła, wnosi komisya budżetowa wstawienie pod poz. 63 kwoty:

a) na stypendya dla 70 wychowanków . . .	8 400 zł.		
b) na utrzymanie zakładu jak w latach ubiegłych .	500 „	8.900 zł.

Poz. 64. Szkoła głuchoniemych Bardacha Izaaka we Lwowie 300 zł

Poz. 65. Zakład ciemnych we Lwowie 2.000 zł.

Poz. 66. Szkoła gimnastyczna „Sokół“ we Lwowie.

Komisya budżetowa z uwagi że nauka gimnastyki jest dla młodzieży rzeczą niezbędną i z uwagi na usługi które stowarzyszenie „Sokół“ we Lwowie całemu krajowi oddaje kształcąc nauczycieli, którzy następnie na prowincyi nauk gimnastyki udzielają, utrzymuje subwencyę 1000 zł. w r. z. towarzystwu „Sokół“ we Lwowie udzieloną. Z tych samych powodów uznała komisya budżetowa za stosowne udzielić subwencyi w kwocie 500 zł. towarzystwu „Sokół w Krakowie i postanowiła wyznaczyć ryczałt 300 zł. do dyspozycyi Wydz. krajowego dla towarzystwa „Sokół“ w Wadowicach i Tarnopolu. Tem samem załatwia się petycya L. sejm. 391, pet. 278, L. sejm. 220, pet. 135 i L. sejm. 82, pet. 28, a wstawia się pod powyższą pozycyę dla Towarzystwa:

a)	Sokół we Lwowie	1.000 zł.	
b)	„ w Krakowie	500 „	
c)	„ w Wadowicach „ w Tarnopolu	300 „	1800 zł.

Tem samem uważa się za załatwione pet. L. sejm. 391, pet. 278, L. sejm. 220, pet. 135, L. sejm. 82, pet. 28.

Poz. 67. Szkoła sztuk pięknych w Krakowie, XIII rata umorzenia pożyczki na budowę gmachu 7000 zł.

Do tej pozycyi dołącza Wydział krajowy w sprawozdaniu z czynności za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890 (str. 74), wyjaśnienia o rokowaniach, które podjął w wykonaniu uchwały Wys. Sejmu z d. 24. listopada 1889 r. a które do żadnego niedoprowadziły rezultatu wskutek oporu rady miejskiej miasta Krakowa.

(*Poz. 68—76 Sprawozdawca poseł Stanisław Badeni*).

Poz. 77. Stypendya dla uczniów i uczennic seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych 30.000 zł.

Przy tej pozycyi powziął Wys. Sejm w r. z. na wniosek komisyi budżetowej następującą uchwałę.

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu by wszedł w rokowania z kołami dobroczynnością i oświatą ludową się zajmującemi, a to w celu rozszerzenia i pomnożenia internatów w których mogliby być pomieszczeni stypendyści seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przy układaniu preliminarza na rok 1891 zamieścił przy tej pozycyi sprawozdanie o wyniku usiłowań w tej mierze podjętych.

Ze sprawozdania z czynności Wydziału krajowego za czas od 1. lipca 1889 do 30. czerwca 1890 powzięła komisya budżetowa świadomość którą z zadowoleniem podnosi, że Wydział krajowy stosując się do uchwały Wys. Sejmu umieścił pięciu uczniów kursu przygotowawczego i jednego z II roku w internacie Św. Józefata we Lwowie nadając tymże stypendya po 13 zł. rocznie.

Natomiast rokowania z internatem nauczycielskim w Krakowie niedoprowadziły po dzień 1. lipca jak świadczy sprawozdanie Wydziału krajowego do rezultatu. Tłumaczy się to tem prawdopodobnie, że internat nauczycielski w Krakowie mając przeszło 40 uczniów w zakładzie, nie życzy sobie podwyższenia listy tychże. Komisya budżetowa nie może nieprzyznać że zbyteczne rozszerzenie liczby uczniów po internatach nieodpowiadałoby celowi wychowawczemu, który Wys. Sejm osiągnąć zamierzał dążąc do utworzenia internatów.

Pomnożenie liczby takowych jest raczej pożądanem jak zbytnie rozszerzanie już istniejących.

Komisya budżetowa zwraca ponownie uwagę Wydziału krajowego by w rokowaniach rozpoczętych nie ustawał, a zwłaszcza zniósł się w tej sprawie z Ordynaryatami biskupiemi w siedzibach stolic biskupich, również z Towarzystwem oświaty ludowej w Krakowie a ewentualnie z niektóremi zgromadzeniami zakonnemi.

Komisya budżetowa wnosi zarazem do przyjęcia Wys. Sejmowi rezolucyę, której uzasadnienienie w samej treści rezolucyi się zawiera.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu by w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową przed przyznaniem stypendyów kandydatom i kandydatkom seminaryów nauczycielskich żądał rewersów iż kandydaci i kandydatki natychmiast po ukończeniu seminaryum obejmą posadę przy szkole publicznej lub zwrócą pobrane stypendyum.

2. Czuwał ściśle nad tem, by kandydaci i kandydatki zobowiązania w rewersach przyjęte bezwarunkowo spełniali.

Przy tej pozycyi winna komisya budżetowa zdać sprawę z petycyi L. sejm. 95, pet. 34, filii zgromadzenia Sióstr Nazaretanek w Krakowie, która prosi o subwencyę na internat panienek uczęszczających do seminaryum żeńskiego. W internacie tym umieszczonych jest 13 panienek.

Komisya budżetowa z powodów łatwych do zrozumienia jest tego zdania iż umieszczanie uczennic seminaryów nauczycielskich w internacie zakonnym jest jeszcze. o ile być może, ważniejszem niż umieszczanie uczniów, a chcąc dać dowód jak wysoko ceni szlachetne usiłowanie Sióstr Nazaretanek w tym względzie wnosi, Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 78. Na internat nauczycielski Sióstr Nazaretanek w Krakowie przeznacza się z funduszu krajowego stałą subwencyę w kwocie 1.000 zł., pod warunkiem aby przynajmniej 20 uczennic seminaryum nauczycielskiego żeńskiego corocznie przy pomocy tejże subwencyi w internacie umieszczonych zostało.

Poz. 79. Dla uczniów internatu przy seminaryum nauczycielskiem w Krakowie 3.000 zł.

Poz. 80. Internat Św. Józafata we Lwowie na utrzymanie 15 uczniów seminaryum nauczycielskiego w bursie 2.250 zł.

Poz. 81. Komitet Internatu Św. Józefata, subwencya na wykończenie budynku dla Internatu, II. (ostatnia) rata 1.650 złr.

Poz. 82. Internatowi ks. Zmartwychwstańców we Lwowie 4.500 zł.

Poz. 83. Na Ks. Kazimierza Siemaszki dom schronienia dla opuszczonych i moralnie zaniedbanych chłopców w Krakowie 500 zł.

Poz. 84. Jedno stypendyum im. Matejki dla uczniów szkoły sztuk pięknych w Krakowie 1000 zł.

Poz 85. Na wydawnictwo:

a) polskich podręczników dla szkół średnich 2.000 zł. }
b) ruskich książek szkolnych . . . 2.000 „ } 4.000 zł,

do rozporządzalności c. k. Rady szkolnej krajowej a względnie komisyi książek szkolnych przez tęż Radę ustanowionej.

Poz. 86. Zasiłek dla czasopisma „Szkoła“. Zarząd główny Towarzystwa pedagogicznego wniósł petycyę do L. sejm 711, pet. 557, w której prosi o podwyższenie subwencyi z 500 na 700 zł., komisya budżetowa wnosi wstawienie jak w r. z. 500 zł.

Poz. 87. Zasiłek dla czasopisma „Muzeum“ jak w r. z. pet. L. sejm. 751, 1.000 zł.

Poz. 88. Zasiłek dla czasopisma „Kosmos“ jak w r. z. pet. L. sejm. 240, pet. 155, 400 zł.

Poz. 89. Zasiłek dla ruskiej gazety szkolnej „Uczytel“ do rozporządzalności Wydziału krajowego 500 zł.

Poz. 90. Zasiłek na utrzymanie wyprawy naukowej pracującej w archiwum watykańskiem pod kierunkiem prof. Uniwersytetu Jagielońskiego Dra Stanisława Smolki (II. rata z trzechlecia 1890 — 1892) 1.500 zł.

Poz. 91. Dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach do dyspozycyi Wydziału krajowego 3.000 zł.

Z petycyi należących do tej pozycyi odstępuje się Wydziałowi krajowemu *do uwzględnienia*: petycya Marcina Gużkowskiego L. sejm. 292, pet. 195. Maryi Młodnickiej L. sejm. 411, pet. 298, Jana Kazimierza Olpińskiego L. sejm. 303, pet. 206, Jadwigi Milewskiej L. sejm 994, pet. 795, Maryi Sawiczewskiej L. sejm. 55, pet. 5; *do możliwego uwzględnienia*: petycyę p. Olgi Modzelewskiej L. sejm. 152, pet. 85, Antoniego Petrykiewicza L. sejm. 339, pet. 240, Władysława Maślakiewicza L. sejm. 515, pet. 311 i Piotra Dziubińskiego L. sejm. 1050, pet. 835; *do załatwienia*: petycyę Stanisława Fabiańskiego L. sejm. 412, pet. 299, Stanisława Krzyształowicza L. sejm. 304, pet. 207, Romana Bratkowskiego L. sejm. 153, pet. 86, Jana Tombińskiego L. sejm. 154, pet. 87, Sylweryusza Saskiego L. sejm. 155, pet. 88, Stanisława Wójcika L. sejm. 156, pet. 89, Stanisława Brzostowskiego L. sejm. 96, pet. 35, Stanisława Nicponia L. sejm. 76, pet. 29, Władysława Reisdorfera L. sejm. 57, pet. 7, Anny Legerlütz L. sejm. 599, pet. 458, Kamili des Loges L. sejm. 722, pet. 568, Heleny Chmielewskiej L. sejm. 716, pet. 562, Tadeusza Konszewskiego L. sejm. 506, pet. 382, Maryi Podlewskiej, L. sejm. 507, pet. 383, i Pauliny Zakrzewskiej L. sejm. 508, pet. 384.

Nad petycyami Jana Ruszczyńskiego L. sejm. 873, pet. 694, Kostańskiego Kazimierza L. sejm. 915, pet. 731, Sprincy Goldblatt L. sejm. 189, pet. 109, Jana Jżyckiego L. sejm. 241, pet. 156, Wiktora Zaremby L. sejm. 598, pet. 457, i Michała Kowalczuka L. sejm. 794, pet. 627, wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego.

Poz. 92. Dla fundacyi „Macierz Polska“ na wydawnictwo dzieł i peryodycznych pism ludowych.

Rada wykonawcza „Macierzy Polskiej“ wniosła do L. sejm. 787, pet. 620, petycyę w której uprasza, by Wysoki Sejm raczył subwencyę 3000 zł. odpowiednio podwyższyć. Rada wykonawcza uzasadnia swoją prośbę tem że zniżywszy opłatę czasopisma „Niedziela“ na 2 złr. pozostaje „Macierzy“ po strąceniu wszelkich kosztów za wydawnictwo książek tylko 900 zł.

Komisya budżetowa uznając i w tym roku usługi jakie wydawnictwo „Macierzy“ oświacie ludowej oddaje i w uznaniu tych usług podnosi subwencyę do wysokości 3.500 zł.

Poz. 93. Dla Towarzystwa „Proświta“ na wydawnictwo pism ludowych jak w roku zeszłym jednorazowo 1.000 zł.

Poz. 93 *a*) Barwińskiemu Aleksandrowi, c. k. profesorowi seminaryum nauczycielskiego w Tarnopolu na dalsze wydawnictwo „Ruskiej historycznej biblioteki“, jednorazowo, jak w r. z. 500 zł

Poz. 93 *b*) Ks. Dżułyńskiemu, gr. k. parochowi w Łapszynie:

α) na wydawnictwo „Posłannyka“	200 zł.	
β) na książki misyjne	100 „	
γ) na przekład „Naśladowania Chrystusa“ Tomasza á Kempis	100 „	400 zł.

Poz. 93 *c*) Redakcyi dwutygodnika dla dzieci „Dzwinok“ 100 zł.

Poz. 94. Na stypendyum dla ucznia Wydziału lekarskiego w Krakowie oddającego się studyum w szkole operacyjnej jak w r. z. jednorazowo 500 zł,

Poz. 95, Dla wydawnictwa dziełek ludowych we Lwowie jak w r. z. L. sejm. 501, pet. 377, jednorazowo 1.000 zł.

96 *a*) Towarzystwo „Przymierze braci“ (Agudas Achim) L. sejm. 640, pet. 495, jak w r. z. jednorazowo 300 zł.

Poz. 96 *b*) Towarzystwo „Oświaty ludowej“ we Lwowie rozwija się i ogarnia coraz szersze kola. Komisya budżetowa wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić subwencyę zeszłoroczną w kwocie 300 zł. podnosi się o 200 zł. do wysokości 500 zł.

Subwencyę udzieloną Wydziałowi Towarzystwa galicyjskiego leśnego na wydawnictwo „Sylwana“ przenosi się do rubr XV.

Poz. 96 *c*) Towarzystwo oświaty ludowej w Krakowie L. sejm. 500, pet. 376, jak w roku zeszłym 1.000 zł.

Poz. 96 *d*) Towarzystwu historycznemu we Lwowie na wydawnictwo „Kwartalnika historycznego“ L. sejm. 390, pet. 277, jednorazowo jak w r. z. 400 zł.

Poz. 96 *e*) Wydział Towarzystwa „Szkolna Pomicz“ we Lwowie L. sejm. 326, pet. 227, jednorazowo jak w r. z. 200 zł.

Poz. 96 *f*) Na zasilki dla burs mieszczących ubogą młodzież polską i ruską, jednorazowo jak w r. z do dyspozycyi Wydziału krajowego, po zasięgnięciu opinii c. k. Rady szkolnej krajowej, 1.200 zł.

Tem samem załatwione są petycye Wydziału Towarzystwa bursy im. J. I. Kraszewskiego w Stanisławowie, L. sejm. 544, pet. 415; Zarządu bursy dla synów nauczycieli szkół ludowych w Tarnopolu, L. sejm. 438, pet. 322; Zarządu bursy w Samborze, L. sejm. 990, pet. 794; Zarządu bursy w Brzeżanach, L. sejm. 141, pet. 74; Zarządu bursy św. Jana Chrzciciela w Drohobyczu, L. sejm. 222, pet. 137; Tow. ruskiej bursy w Tarnopolu, L. sejm. 499, pet. 375 i Wydziału bursy św. Mikołaja w Przemyślu, L. sejm. 694, pet. 542.

Co się tyczy petycyi Towarzystwa bursy w Przemyślu, L. sejm. 221, pet. 136, to komisya budżetowa nie może doradzać Wys. Sejmowi przyczynienia się subwencyą do rozszerzenia budynku bursy przemyskiej, a to ze względu, że bursy mające na celu pomieszczenie uczniów uczęszczających do szkół publicznych, mają i winny zachować charakter czysto lokalny, nawet prywatny, a fundusz krajowy tylko dzieła użyteczności publicznej zasilać winien. Przytem rozszerzanie zbyteczne burs nadałoby im charakter konwiktów, których kierownictwo tylko w wypróbowanych rękach spoczywać winno, — z tego powodu wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego nad powyższą petycyą.

Nad petycyą Zarządu Tow. bursy im. Kraszewskiego w Drohobyczu, L. sejm. 498, pet. 374, wnosi komisya budżetowa przejście do porządku dziennego. Jeżeli bowiem może komisya budżetowa zalecać Wys. Sejmowi udzielanie skromnych zasiłków dla burs już istniejących, które się mogą wykazać pożyteczną działalnością, to nie może komisya budżetowa stawiać wniosków na subwencye dla burs, które się nie zawiązały i o których przyszłem kierownictwie i działaniu jest się tem samem w zupełnej niepewności.

Poz. 96 *g*) Wydziałowi Tow. ruskiego pedagogicznego we Lwowie dla internatu pod opieką św. Mikołaja, L. sejm. 793, pet. 624, jak w r. z. i z tych samych powodów co w roku zeszłym . . . . . *a*) 300 zł.
na przybory . . . . . *b*) 200 „ 500 zł.
z zastrzeżeniem, że proponowane podwyższenie dotacyi nie jest motywowane powiększeniem liczby uczniów, lecz potrzebą nie zależną od tegoż powiększenia.

Poz. 96 *h*) Wydziałowi Tow. Bratniej pomocy słuchaczów wszechnicy lwowskiej, pet. L. sejm. 890, pet. 701, jednorazowo jak w r. z. 200 zł.

Poz. 96 *i*) Towarzystwo akademiczne bractwo (Drużnyj Łychwiar) we Lwowie, pet. L. sejm. 142, pet. 75, jak w r. z. jednorazowo 200 zł.

Poz. 96 *k*) Wydziałowi Towarzystwa czytelni akademickiej we Lwowie na cele bibloteki, pet. L. sejm. 791, pet. 624, jednorazowo 200 zł.

Poz. 96 *l*) Towarzystwu im. Adama Mickiewicza na wydawnictwo pamiętnika, pet. L. sejm. 790, pet. 623, jednorazowo jak w r. z. 200 zł.

Poz. 96 *m*) Stowarzyszenia rzemieślnicze, tak te, które mają siedzibę we Lwowie, jak i te, które się zawiązały po miastach prowincyonalnych, wniosły petycye do Wys. Sejmu o subwencye, a mianowicie: „Skała“ we Lwowie L. sejm 870, pet. 691; „Gwiazda“ we Lwowie L. sejm. 784, pet. 621; „Gwiazda“ w Przemyślu L. sejm. 549, pet. 421; „Gwiazda“ w Zaleszczykach L. sejm. 345, pet. 241, „Gwiazda“ w Tarnowie L. sejm. 1.025, i „Zorya“ L. sejm. 594, pet. 453.

Komisya budżetowa mając jedynie na celu uproszczenie budżetu, wnosi uchwalenie ryczałtu do dyspozycyi Wydziału krajowego, zalecając, aby Wydział krajowy wypłacił z tego ryczałtu stowarzyszeniu „Skała“ dotychczasową kwotę 300 zł., stow. „Gwiazda“ we Lwowie kwotę dotychczasową 200 zł., stowarzyszeniu „Zorya“ kwotę 100 zł., resztę zaś rozdzielił między stowarzyszenia noszące nazwisko „Gwiazda“ na prowincyi. — Razem wziąwszy, komisya budżetowa wnosi uchwalenie w tej pozycyi ryczałtu w kwocie 900 zł.

Poz. 96 *n*) Stowarzyszeniu „Gwiazda“ w Tarnowie zasiłek nadzwyczajny na wykończenie budynku dla inwalidów i sierót po rękodzielnikach w myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. listopada 1889 r. jednorazowo 1.000 zł.

Poz. 97. Zarząd główny Tow. pedagogicznego na lwowską kolonię wakacyjną 200 zł.

(Poz. 96 *a*) i *b*) preliminarza Wydziału krajowego została przeniesiona do rubr. XIII. funduszu szkolnego krajowego, gdzie komisya budżetowa odpowiednią wstawiła kwotę — tamże odnosi się petycyę oddziału Tow. pedagogicznego w Rzeszowie L. sejm. 188, pet. 108 i petycyę krakowskiego oddziału Towarzystwa pedagogicznego L. sejm. 987, pet. 791, proszące o wsparcie na rozwinięcie szkółki dla nauki zręczności)

Poz. 97 *a*) Armhaus Antoni, nauczyciel szkoły pospolitej na Dajworze w Krakowie dodatek osobisty do płacy, w myśl objaśnienia dołączonego do preliminarza na 1891 r. 100 zł.

Komisya budżetowa dalej wnosi przejście do porządku dziennego nad petycyami: p. Boruty Łukasiewicz, wdowy po księgarzu, proszącej o subwencyę na dalsze wydawnictwo „Biblioteki rodzinnej“, L. sejm. 626, pet. 481; Wydziału prawniczego stowarzyszenia wzaj. pomocy w Uniwersytecie wiedeńskim (Ausschuss des juridischen Unterstützungs-Vereins an dem k. k. Universität in Wien) L. sejm. 400, pet. 287; Klubu polskiego w Pradze L. sejm. 623, pet. 478; Wydziału schroniska akademików Uniwersytetu wiedeńskiego L. sejm. 395, pet. 282; Stowarzyszenia polskiego „Zgoda“ L. sejm. 560, pet. 421; Zarządu Towarzystwa opieki nad opuszczonymi chłopcami w Stanisławowie L. sejm 439, poz. 323; Józefy Jaroszyńskiej, kierowniczki ogrodu froeblowskiego we Lwowie, L. sejm. 595, pet. 454; Wydziału Towarzystwa pedagogicznego na wydanie kart geograficznych ruskich, L. sejm. 327, pet. 228; Wydziału Towarzystwa imienia Kaczkowskiego, L. sejm. 398, pet. 285; Wydawcy „Gazety prawniczej“ ruskiej we Lwowie, L. sejm. 1.016, pet. 809 oraz Towarzystwa Biblioteki słuchaczów prawa o udzielenie 200 zł. na cele wydawnictwa dzieł prawniczych, a to z powodu, że pod pozycyą 96 *b*) komisya budżetowa wnosi na cele biblioteki dla Wydziału Towarzystwa czytelni akademickiej kwotę 200 zł.

Poz. 97 *b*) Stowarzyszenie dla pielęgnowania chorych studentów w Wiedniu, zostające pod protektoratem Jego C. K. Mości Franciszka Józefa I., L. sejm. 146, pet. 79, 50 zł.

Komisya budżetowa wnosi przejście do porządku dziennego nad petycyą Wydziału stowarzyszenia oświaty ludowej w Rzeszowie o zapomogę na cele towarzystwa, L. sejm. 977, pet. 785, a to ze względu, że Sejm subwencyonując towarzystwo oświaty ludowej w Krakowie, daje wyraz życzliwości, jaką żywi dla celów towarzystwa, będącego ogniskiem towarzystw oświaty ludowej po prowincyi. Nie możebnem jest jednak każde towarzystwo, którego kierownictwa się nie zna dokładnie, subwencyonować.

Nad petycyą czasopisma „Świat“, L. sejm. 561, pet. 422. wnosi komisya przejście do porządku dziennego.

We Lwowie dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Jan Stadnicki.

Rubryka VII.

Na cele wykształcenia i oświaty.

Poz. 51. i 52.

(Sprawozdawca poseł Madeyski.)

Poz. 51.	Niedobór funduszu szkolnego krajowego (wedle osobnego sprawozdania)	990.631 zł.
Poz. 52.	Niedobór funduszu szkolnego emerytalnego (wedle osobnego sprawozdania)	79.145 zł.

Rubryka VII. poz. 53.

Wysoki Sejmie!

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego komisya budżetowa preliminuje dla:

sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . . . . 7.200 zł.

zatem wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. VII. poz. 53. Sześciu członków Rady szkolnej krajowej po 1.200 zł. . 7.200 zł.

We Lwowie dnia 19. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni *w. r.*

Sprawozdawca:
Madeyski *w. r.*

Rubryka VII.

Na cele wykształcenia i oświaty.

Poz. 68-76.

Sprawozdawca poseł Stanisław Badeni.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu funduszu krajowego Rubr. VII. poz. 68—76, tudzież o sprawozdaniach Wydziału kraj. o „wyniku obrad ankiety dla teatru polskiego we Lwowie i Krakowie“, i „w sprawie podwyższenia stałej rocznej subwencyi dla teatru ruskiego“.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poz. 68. Teatr polski w Krakowie do rozporządzalności Wydziału krajowego 8.000 zł.

Dyrektor teatru krakowskiego p. Glikson wniósł petycyę o podwyższenie subwencyi przynajmniej na czas przejściowy aż do wybudowania nowego teatru w Krakowie, motywując petycyę swą tem, iż w obec ciągle zwiększających się wymagań publiczności z jednej strony, a artystów z drugiej, nie jest w stanie z dochodów teatru pokryć wydatki.

Komisya budżetowa nie może ocenić, o ile faktyczny stan rzeczy odpowiada obrazowi przez p. Gliksona przedstawionemu, liczyć się natomiast winna z faktem, że ankieta, która w Wydziale krajowym w lipcu b. r., dla spraw teatrów polskich we Lwowie i Krakowie, obradowała, ani w swych uchwałach ani w swych obradach nie wypowiedziała zdania, iż podwyższenie obecnej subwencyi jest koniecznym warunkiem podniesienia lub choćby utrzymania dzisiejszego stanu teatru polskiego w Krakowie.

Pomimo więc, iż komisya budżetowa podziela zdanie tak Wydziału krajowego jak i artystycznej komisyi krakowskiej, iż obecna dyrekcya teatru czyni, co może, by słusznym wymaganiom publiczności zadość uczynić, wnosi z powodów powyżej przytoczonych:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą l. 562. p. Gliksona, dyrektora teatru w Krakowie, o podwyższenie subwencyi, przechodzi się do porządku dziennego.

Poz. 69. Teatr polski we Lwowie zasiłek stały . . . . . 4.200 zł.

Poz. 70. Teatr polski i opera polska we Lwowie, do rozporządzalności Wydziału krajowego:

a) dramat i komedya . . . . . 10.000 zł.

b) opera . . . . . 10.000 zł.

Dyrektor teatru lwowskiego p. Mieczysław Schmitt wniósł do l. s. 874 petycyę, w której, nie stawiając żadnego konkretnego żądania, przedstawia, iż teatr lwowski znajduje się obecnie w warunkach takich, iż musi stać się powodem strat materyalnych i ruiny każdego z dyrektorów.

Komisya budżetowa nie może nie przyznać słuszności znacznej części uwag i zażaleń p. Schmitta, stwierdzając zarazem, iż usunięcie złego nie leży w zakresie tych spraw, które należą do atrybucyi Wysokiego Sejmu.

Wygórowane a nie zawsze usprawiedliwione i słuszne wymagania artystów, opłakany stan sali teatralnej, a przedewszystkiem brak teatru letniego, który zmusza artystów do nużących a materyalnie ze stratą połączonych wędrówek, które uniemożliwiają w porze letniej przygotowanie repertuaru na jesień i zimę, są złem chronicznem, które przyznać należy, przybrało co do dwóch pierwszych punktów w ostatnich latach jeszcze szersze rozmiary.

Wysoki Sejm nie może tu jednak zastosować żadnych środków zaradczych, może tylko wyrazić gotowość do przyczynienia się do kosztów budowy teatru, co zresztą będzie w skutek petycyi miasta Lwowa przedmiotem osobnego sprawozdania komisyi budżetowej.

Co do opery polskiej, której utrzymanie uważa dyrektor teatru lwowskiego w swej petycyi jako jeden z powodów strat materyalnych tak obecnej jak i dawnej dyrekcyi, strat, które przewyższać mają znacznie udzielaną przez Wysoki Sejm na ten cel subwencyę, to zauważać należy, że część subwencyi na operę przeznaczoną, uchwala Wysoki Sejm tylko warunkowo, a przeto dyrektor teatru ma prawo, zrzekając się tej części subwencyi, uwolnić się od obowiązku utrzymania opery.

Komisya jednak nie sądzi, by miała wziąć inicyatawę do zniesienia opery polskiej we Lwowie, z takim trudem przed laty kilkunastu założonej, opery, która może nie zawsze odpowiada słusznym wymaganiom, której jednak znaczenia pod względem artystycznym, muzykalnym i narodowym dla kraju, a nadto pod względem lokalnego interesu, czego z oka spuszczać nie chcemy, dla miasta Lwowa odmówić nie podobna.

Dyrektor teatru użala się także na długość sezonu operowego, pod tym jednak względem komisya budżetowa, a za nią Wysoki Sejm czynił zawisłem wypłacenie subwencyi od spełnienia warunku by 30 przedstawień odpowiadało wymaganiom artystycznym, nie oznaczył nigdy jednak czasu, w ciągu którego przedstawienia opery trwać mają.

Co do stanu obecnego teatru we Lwowie, podnieść należy jako stronę ujemną, ubytek kilku sił cennych i pożytecznych, jako dodatnią zaś, widoczną staranność w wystawieniu pojedyńczych sztuk, pewien postęp co do repertuaru w porównaniu z latami przeszłemi, choć pod tym względem jeszcze zawsze myśli przewodniej odnaleść nie można, pozyskanie kilku sił młodych, jeszcze nie wyrobionych, ale utalentowanych i występy gościnne pp. Marcello i Kotarbińskiego, a przedewszystkiem p. Modrzejewskiej, które umożliwiły przedstawienie szeregu sztuk głębszej wartości.

Dla stanowczego ocenienia działalności obecnej dyrekcyi wyczekiwać należy rezultatów dalszych obecnego sezonu, gdyż trudno nie uwzględnić ciężkich warunków, w których p. Schmitt dyrekcyę objął, i późniejszych zajść, które nie mogły wpłynąć dodatnio na stan i rozwój teatru lwowskiego.

Osobnem sprawozdaniem przedłożył Wydział krajowy wynik obrad ankiety dla spraw teatru polskiego we Lwowie i Krakowie, powołanej w skutek uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. listopada 1889.

Sprawę poruszoną przez ankietę, objęcia teatru w zarząd kraju, uważa Wydział krajowy słusznie obecnie za bezprzedmiotową, choć ze stanowiska stanowczego i trwałego podniesienia teatrów polskich byłby to jedyny skuteczny środek

Co do innych przez ankietę poruszonych sposobów podniesienia teatrów polskich, przyjął Wydział krajowy za swoje dwie myśli, a mianowicie: rozpisywanie konkursów dramatycznych na najlepsze utwory sceniczne i założenie przy lwowskiem konserwatoryum muzycznem szkoły dramatycznej. Wnioski, które Wydział krajowy w tej mierze przedstawia, a mianowicie: rozpisywanie konkursów dramatycznych co trzy lata i wyznaczenie w tym celu dwóch nagród, t. j. 500 zł. i 250 zł. i przeprowadzenie rokowań z galic. Towarzystwem muzycznem celem utworzenia przy konserwatoryum tegoż Towarzystwa osobnego działu dla kształcenia artystów dramatu i opery, uważa komisya za zupełnie słuszne i uzasadnione. Wnioski te mają tę bardzo dodatnią stronę, iż obciążą bardzo nieznacznie fundusz krajowy, a oddadzą usługi nietylko jednemu teatrowi, ale wszystkim teatrom polskim. Rzeczą będzie Wydziału krajowego przez odpowiednie złożenie komitetu sędziów konkursowych jak i przez praktyczne niezbyt w szerokich ramach objęte urządzenie szkoły dramatycznej, skuteczność proponowanych środków utwierdzić

Komisya budżetowa wnosi przeto:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu rozpisywanie co lat trzy konkursów dramatycznych i wyznaczenie dwóch nagród za najlepsze utwory sceniczne w kwocie 500 zł. i 250 zł. i wstawia się w tym celu pod poz. 70 c. na r. 1891 . . . 750 zł.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by przeprowadził rokowania z galic. Towarzystwem muzycznem we Lwowie co do utworzenia przy konserwatoryum tegoż Towarzystwa osobnego oddziału dla kształcenia artystów dramatu i opery i o wyniku tych rokowań zdał sprawę na najbliższej sesyi sejmowej.

Poz. 71. Teatr ruski pod zarządem Towarzystwa Besida. Osobnem sprawozdaniem przedłożył Wydział krajowy wynik obrad ankiety w sprawie teatru ruskiego powołanej wskutek uchwały wysokiego Sejmu z d. 25. listopada 1889 i wniosek podwyższenia tej subwencyi do kwoty 8.000 zł.

Komisya budżetowa na podstawie wyniku obrad ankiety, która stwierdziła z jednej strony, iż teatr ruski pod zarządem Besidy czyni zadość słusznym wymaganiom pod względem artystycznym i pod względem kierunku narodowego, z drugiej strony zaś uznała konieczną potrzebę podwyższenia obecnej subwencyi, zgadza się w zasadzie na podwyższenie przez Wydział krajowy proponowany.

Gdy jednak tak ze sprawozdań Towyrzystwa Besidy jak i z obrad ankiety okazuje się, że już dotychczasowa subwencya używaną była częściowo na premiowanie najcenniejszych dzieł literatury dramatycznej ruskiej, gdy zresztą komisya budżetowa przypuszcza, iż Wysokiemu Sejmowi pożądaną będzie sposobność stwierdzenia, iż kierunek ściśle narodowy w literaturze ruskiej znajdzie w Nim zawsze szczere poparcie, — sądzimy, iż proponowaną przez Wydział krajowy, subwencyę 8.000 zł. należy w ten sposób rozdzielić, iż kwota 7.250 zł. przeznaczoną będzie jako subwencya dla teatru ruskiego, zaś 750 zł. stanowić będą dwie premie konkursowe za najlepsze utwory sceniczne.

Wydziałowi krajowemu daną będzie możność w porozumieniu z Towarzystwem Besida złożyć komitet sędziów konkursowych w ten sposób, by, konkursa te wpłynęły skutecznie na rozwój literatury dramatycznej ruskiej w kierunku ściśle narodowym ruskim. Pożądanem byłoby, aby jedna z nagród przeznaczoną była dla sztuk ludowych.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Poz 71. a) teatr ruski pod zarządem Towarzystwa Besida . . . . . 7.250 zł.
Poz. 71. b) na dwie nagrody dla najlepszych utworów ruskich . . . . . 750 „

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca Wydziałowi krajowemu, by rozpisał na r. 1891 konkurs dramatyczny na najłepsze utwory sceniczne ruskie.

Poz. 72. Towarzystwo muzyczne w Krakowie . . . . . 800 zł.
„ *73.* Konserwatoryum Tow. muzycznego w Krakowie . . . . . 2.000 „
„ *74.* Towarzystwo muzyczne we Lwowie . . . . . 3.000 „
„ *75.* „ „ Harmonia we Lwowie . . . . . 300 „

Tem samem petycya Towarzystwa muzycznego Harmonii L. 288 o podwyższenie subwencyi została załatwioną.

Poz. 76. Towarzystwo spiewackie Lutnia we Lwowie . . . . . 500 zł.

Tem samem petycya Towarzystwa Lutnia L. 396 o podwyższenie subwencyi została załatwioną.

Towarzystwo muzyczne Moninszki w Stanisławowie wniosło do L. 289 petycyę o udzielenie subwencyi.

Gdy Towarzystwo to utrzymuje od lat 12 szkołę muzyczną, która miała w ostatnim roku 70 uczniów i pod każdym względem istotnie oddaje usługi, — przeto dla udzielenia temuż Towarzystwu raczej moralnego niż materyalnego poparcia — wnosi komisya budżetowa wyjątkowo i jednorazowo pod poz 74 *b)* dla Towarzystwa muzycznego Moniuszki w Stanisławowie 100 zł.

P. Aniela Aszpergerowa emeryt. artystka sceny Lwowskiej wniosła do L. 649 petycyą o dodatek z funduszów krajowych do pensyi emerytalnej.

Komisya budżetowa uznając znakomite usługi, jakie p. Aszpergerowa talentem i pracą długoletnią teatrowi polskiemu oddała, nie sądzi jednak, by fundusz krajowy był powołany do uzupełnienia emerytury, choćby tak znakomitych i zasłużonych artystów, i dlatego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Nad petycyą p. Anieli Aszpergerowej przechodzi się do porządku dziennego.

Petycye o subwencye i zasiłki na kształcenie się w muzyce i śpiewie wnieśli:

Aleksander Grossmann L. 158, Magdalena Łuniewska L. 409.
Ludmiła Macielińska L. 408, Zofia Rampelt L. 157.
Wanda Zawistowska L. 195, Wanda Podgórska L. 294.
Władysława Dąbrowska L. 1014, Korolina Eberbachówna. L. 883.

Helena Matecka L. 877, Eleonora Elektorowiczówna L. 876.
Marya Stebnicka L. 807, Franciszka Karich L. 806.
Wincenta Bielańska L. 822, Herminia Assing L. 823.
Stanisława Wajdowska L. 736, Jadwiga Koniarska L. 329.
Anna Bratro L 410, Wanda Radkiewicz L. 252.
Antonina Szukiewicz L. 612, Helena Towarnicka L. 627.
Stanisław Nosek L. 514, Marya Szelińska L. 503.
Jadwiga Opatowicz L. 1056, Julia Olewińska L. 1057.
Ludmiła Mokrzycka L. 1046, Bronisława Beigert L. 1047.
Helena Strzelecka L. 805, Wilhelmina Steczkowska L. 295.
Emilia Żerebecka L. 330, Adam Dwornikiewicz L. 628.
Modest Witoszyński L. 697. Władysław Jamiński L. 803.
Grzegorz Mielnicki L. 804, Bolesław Godlewicz L. 698.
Karol Wierzuchowski L. 505. Leon Borkowski L. 513 i Ludwik Herasymowicz L. 504.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wszystkie powyższe petycye przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia z poz. 91. Rub. VII., gdyby nabył przekonania, że między petentami są talenta istotne i wybitne, tudzież, że udzielona subwencya na ten cel, na który jest przeznaczoną, osiągnie

Lwów dnia 15. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca:
Stanisław Badeni.

Rubryka VIII.

Utrzymanie pomników historycznych.

Sprawozdawca poseł Romańczuk.

Wydział krajowy preliminuje w tej rubryce te same wydatki, które Wysoki Sejm na r. 1890. uchwalił, z wyjątkiem jednej pozycyi 200 zł. (na wykopaliska w okolicy Halicza). Nadeszło jednak do Wysokiego Sejmu kilka petycyj, które zasługują na pewne uwzględnienie. Mianowicie c. k. konserwatorowie wschodniej i zachodniej Galicyi petycyonują o roczną subwencyę w kwocie 6.000 zł. Komisya budżetowa, uznając potrzebę większej opieki nad starożytnymi zabytkami w kraju naszym, wnosi na podwyższenie udzielanej dotychczas subwencyi z 1.500 zł. (poz. 98.) do sumy 3.000 zł.

Komitet parafialny w Bieczu petycyonuje o udzielenie 9.000 zł. na dalszą restauracyę kościoła parafialnego w Bieczu. Komisya budżetowa, uznając konieczną i nagłą potrzebę tej restauracyi, na którą Wysoki Sejm już na rok 1888 uchwalił był 2.000 zł., wnosi na ten cel przeznaczyć 5.000 zł., płatnych w dwóch rocznych ratach po 2.500 zł. w latach 1891 i 1892., i wstawia pierwszą ratę w pozycyi 99 a.

Kapituła katedralna w Tarnowie i ks. biskup tarnowski petycyonują o zasiłek 3.700 zł. na restauracyę pomników Ostrogskich i Tarnowskich w katedrze tarnowskiej. Komisya budżetowa wnosi na udzielenie 2.400 zł., płatnych w dwóch rocznych ratach po 1.200 zł. w latach 1891 i 1892., i wstawia pierwszą ratę w pozycyi 99 b.

Wstawieniem sumy 3.000 zł. zamiast 1.500 zł. w pozycyi 98, dalej sumy 2.500 zł w pozycyi 99 a. i 1.200 zł. w pozycyi 99 b., preliminowana przez Wydział krajowy ogólna suma tej rubryki 13.560 zł. podniosła się na 18.760 zł. Wszystkie inne pozycye komisya budżetowa przyjmuje zgodnie z Wydziałem krajowym, wnosi przeto:

Poz.	98.	Restauracya pomników w ogóle, sporządzanie i publikacya naukowych i urzędowych spisów pomników znachodzących się w naszym kraju	3.000 zł.
„	99.	Subwencya na malowanie prezbiteryum kościoła Najświętszej Panny Maryi w Krakowie, druga rata	2.000 „
„	99 a.	Na restauracyę kościoła parafialnego w Bieczu, I rata	2.500 „
„	99 b.	Na restauracyę pomników Ostrogskich i Tarnowskich w katedrze tarnowskiej I. rata	1.200 „
„	100.	Badanie i ocalanie zabytków starożytnych, piśmiennych i archeologicznych dla Zakładu narodowego im. Ossolińskich we Lwowie . . .	500 „
„	101.	Stała subwencya roczna dla Muzeum narodowego w Krakowie . . .	500 „
		do przeniesienia	9.700 zł.

	Z przeniesienia . . .	9.700 zł.
Poz. 102.	Krajowe archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i w Krakowie:	
	a) Dyrektor we Lwowie	1.200 „
	b) „ w Krakowie	1.000 „
	c) Adjunt we Lwowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560 „
	d) Adjunkt w Krakowie: płaca 1.200 zł., dodatek aktywalny 200 zł. i dwa dodatki pięcioletnie po 80 zł. rocznie	1.560 „
	e) 4 aplikantów we Lwowie, adjutum po 300 zł.	1.200 „
	f) 2 „ w Krakowie „ „ 300 zł.	600 „
	g) Czynsz za najem lokalu we Lwowie	600 „
	h) Stróże	840 „
	i) Opał, potrzeby kancelaryjne i różne inne wydatki	500 „
	Razem . . .	18.760 zł.

Tem załatwione są petycye o subwencye: kapituły katedralnej w Tarnowie (l. 77/23) i ks. biskupa tarnowskiego (l. 78/24), na restauracyę pomników Ostrogskich i Tarnowskich w katedrze w Tarnowie, c. k. konserwatorów wschodniej i zachodniej Galicyi (l. 140/73) i komitetu parafialnego w Bieczu (l. 456/338).

Zaś co do petycyi ks. Ambrożego Federowicza, przeora OO. Paulinów na Skałce w Krakowie, o zapomogę na restauracyę grobu zasłużonych w katakombach kościoła św. Stanisława na Skałce w Krakowie, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycyę ks. Ambrożego Federowicza o zapomogę na restauracyę Grobu zasłużonych w katakombach kościoła św. Stanisława na Skałce w Krakowie (l. 223/138), przekazuje się Wydziałowi krajowemu do zbadania i ewentualnego uwzględnienia w preliminarzu budżetu krajowego na rok 1892.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
J. Romańczuk.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Rubryka IX.

Kwaterunkowe żandarmeryi.

(Sprawozdawca poseł Biliński).

Na kwaterunkowe żandarmeryi preliminuje Wydział krajowy na rok 1891 sumę 148.160 zł. tj. w porównaniu z uchwalonym na rok 1890 budżetem, którego cyfry szczegółowe opuszczono w preliminarzu Wydziału krajowego, o 10.622 zł. więcej.

Podwyższenie to uzasadnia się w ogólności dalszem podwyższeniem stanu korpusu żandarmeryi, który od 1. lipca 1890 liczy wprawdzie mniej o jednego podpułkownika i dwóch rotmistrzów, natomiast więcej o:

1 majora przy sztabie,
1 porucznika w oddziale naukowym,

a przy komendach oddziałowych o

1 porucznika,
3 podporuczników,
2 komendantów posterunkowych,
231 żołnierzy,
3 stacye posterunkowe,
1 ekspozyturę i
2 służących oficerskich.

Z aktów Wydziału krajowego (L. 34.573 ex 1890) można powziąć uzasadnienie szczegółowe tak pozycyj 106—116, jak pozycyi 117. Tamte zawierają w ogólnej sumie 28.715 zł., wyższej o 3.505 zł. od zeszłorocznej, rozmaite ryczałty dla kwater żandarmeryjskich, wymierzane na podstawie prawa organicznego z roku 1851 według ilości personalu. Zaś pozycya 117 obejmuje wydatki za pomieszczenie żandarmeryi, obliczone równie niemal ściśle według ilości głów. Mimo znacznego przyrostu stanu korpusu podnosi się ta pozycya pod lit. *a)* (najem pomieszkań i koszar) o nieznaczną stosunkowo kwotę 566 zł. Wszakże należy do niej doliczyć przedewszystkiem wzrost pozycyi 119 (podwyższenie czynszów najmu) o 500 zł. Powtóre oddziaływa na ocenienie wzrostu poz. 117 *a)* w wyższym jeszcze stopniu pozycya 117*b)*. W pozycyi tej przeprowadzono w myśl

uchwały zeszłorocznej Wysokiego Sejmu rachunkowo przez etat dochodów i wydatków wartość czynszową gmachu lwowskiego; o trafności tej uchwały zaś świadczy najlepiej fakt, że inaczej byłby z budżetu widocznym wzrost kosztów pomieszczenia żandarmeryi tylko o 566 zł.. coby było wprost niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy.

Sama przez się zawiera poz. 117 *b)* nawet obniżkę o 2.416 zł. o tyle, ponieważ umieszczono w niej czynsz za rok cały w sumie 12.936 zł., kiedy w roku zeszłym wstawiono czynsz półroczny w kwocie 7.676 zł., co odpowiadało czynszowi całorocznemu w sumie 15.352 zł. Wszelako dla ocenienia budżetu krajowego obojętną jest ta różnica, polegająca według aktów Wydziału krajowego na różnicy czynszów, które płacono przedtem za osoby, pomieszczone potem w gmachu krajowym. Natomiast nie jest obojętnym fakt, że w roku 1890, w którym używano gmachu krajowego dopiero od 1. lipca, wynosiły czynsze w lokalach donajmowanych 102.002 zł., zaś na rok 1891 preliminuje się te czynsze o 566 zł. wyżej, pomimo, że gmach krajowy będzie już cały rok w używaniu. Z tego stanowiska zważywszy, wynosi wzrost wydatku brutto na pomieszczenie żandarmeryi:

przy poz.	117 *a)*	. .	566 zł.
„ „	117 *b)*	. .	5.260 „
„ „	119	. . .	500 „
	razem	. .	6.326 zł.

A kiedy już mowa o budynku, to wypada zwrócić jeszcze uwagę na koszta jego administracyi (poz. 120). Na rok 1890 preliminował Wydział krajowy za pół roku 500 zł. w przybliżeniu. Obecnie znane są już Wydziałowi krajowemu wydatki na dozorcę, kominiarza i asekuracyą w kwocie 491 zł. Na resztę kosztów wraz z podatkami, których wysokość nie jest jeszcze znaną, preliminuje Wydział krajowy 800 zł. t. j. razem 1.291 zł. Komisya sądzi, że ten ryczałt na podatki, światło i czyszczenie jest za wysoki, i że przeto starczy zdwojona cyfra zeszłoroczna, czyli 1.000 zł.

Wzrost każdej pozycyi według preliminarza przedstawia się w cyfrach następujących

poz.	103	wzrasta o	zł.	1.800 zł.
„	104	„	„	320 „
„	105	„	„	50 „
„	106	„	„	— „
„	107	„	„	231 „
„	108	„	„	104 „
„	109	„	„	315 „
„	110	„	„	28 „
„	111	„	„	73 „
„	112	„	„	172 „
„	113	„	„	681 „
„	114	„	„	346 „
„	115	„	„	172 „
„	116	„	„	5 „
„	117 *a)*	„	„	566 „
„	117 *b)*	„	„	5.260 „
„	118	„	„	— „
„	119	„	„	500 „
„	120	„	„	791 „

Komisya budżetowa zatem wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. IX. Kwaterunkowe żandarmeryi.

Poz.	103	Czyszczenie koszar i innych pomieszkań, zapalanie lamp i dostarczanie mioteł		7.367 zł.
„	104	Oświetlenie koszar		2.652 „
„	105	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla oficerów i służących		900 „
„	106	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla niższych stopni		20 „
„	107	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów i pościeli dla żołnierzy		2.444 „
„	108	Utrzymanie i uzupełnienie sprzętów kuchennych		862 „
„	109	Pranie bielizny pościelnej dla żołnierzy, furyerów i woźnych		2.841 „
„	110	Naprawa bielizny pościelnej		248 „
„	111	Pranie koców zimowych i letnich, sienników, poduszek włosien. i słomian.		661 „
„	112	Świeże napełnianie i dopełnianie sienników i poduszek słomianych		1.550 „
„	113	Uzupełnienie bielizny pościelnej, koców, sienników i poduszek		6.090 „
„	114	Opał i oświetlenie kancelaryj oddziałowych		1.039 „
„	115	Opał i oświetlenie pomieszkań oficerów, rachmistrzów, furyerów i woźnych		1.536 „
„	116	Rozmaite inne wydatki		505 „
„	117	*a)* Najem pomieszkań i koszar	102.568 zł.	
		b) Wartość czynszowa gmachu lwowskiego	12.936 „	115.504 „
„	118	Na urządzenie nowych koszar utworzyć się mających		650 „
„	119	Na podwyższenie czynszów najmu, i na pomnożenie ilości posterunków		2.000 „
„	120	Na koszta administracyi gmachu żandarmeryi		1.000 „
			Suma rubryki IX.	147.869 zł.

Lwów dnia 22. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Biliński.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubr. X.

Drogi krajowe.

(Sprawozdawca poseł Abrahamowicz.)

Wydatki tej rubryki oblicza Wydział krajowy na rok 1891:

Zwyczajne w kwocie	782.612 zł.
Nadzwyczajne w kwocie	76.568 „
Ogółem wydatki . .	**859.180 zł.**

W porównaniu do uchwalonych na ten cel wydatków na rok 1890.

Zwyczajnych w kwocie	756.416 zł.
Nadzwyczajnych w kwocie	36.768 „
Zatem ogół wydatków . .	**793.184 zł.**

Preliminuje Wydział krajowy na rok 1891:

W wydatkach zwyczajnych więcej o	26.196 zł.
„ „ nadzwyczajnych więcej o	39.800 „
Razem przeto więcej o . .	**65.996 zł.**

Wzrost ten wydatków przedstawia się w pojedynczych działach jak następuje:

A) Koszta zarządu

preliminuje Wydział krajowy na rok 1891:		uchwalone na rok 1890:	
1. Zwyczajne . . .	124.028 zł.	1. Zwyczajne . . .	120.516 zł.
2. Nadzwyczajne . . .	3.568 „	2. Nadzwyczajne . . .	3.768 „
Suma .	127.596 zł.	Suma .	124.284 zł.

preliminowany wydatek na koszta zarządu jest przeto wyższy o kwotę **3.312 zł.**

W szczególności z tytułu remuneracyi, zapomóg, pięcioleci i dodatków osobistych o kwotę . . . . . 312 zł.
zaś w poz. 127. z powodu potrzeby sprawienia instrumentów i walca o . . 1.500 „
wreszcie w poz. 128. z zwiększenia kosztów podróży inżynierów Wydziału krajowego, delegatów i komisyi nadzwyczajnych o . . . . . 1.500 „
Razem zatem jak wyżej koszta zarządu więcej o . **3.312 zł.**

Zważywszy że koszta podróży, *a)* na obowiązkowe zwiedzanie dróg dawane ryczałtem czynią kwotę . . . . . 11.180 zł.
b) preliminowane zaś w pozycyi 128. . . . . 6.000 „
Ogółem więc . . **17.180 zł**

Zważyszy następnie że koszta podróży dla inżynierów Wydziału krajowego, delegatów, inspektorów i komisyi nadzwyczajnych, wedle wykazu szczegółowego uczyniły
w roku 1887 . . . . . 4.548 zł.
„ „ 1888 . . . . . 4.496 „
zaś w roku 1889 wzrosły nagle aż do kwoty . . . . . 6.822 „
czyli więcej niż o 50% w porównaniu do roku poprzedzającego, po nadto zaś, iż w roku bieżącym prawdopodobniej jeszcze wyższe się okażą, — mniema komisya iż większa ścisłość i kontrola w tym dziale wydatków, jest wielce wskazaną. Wzrost ich bowiem tak znaczny nieusprawiedliwia nawet zwiększona kontrola nad drogami powiatowymi i gminnymi, o ile że powoływani przez Wydziały powiatowe inżynierowie krajowi, niemal w regule przez te Wydziały za czynności poszczególne wynagradzani bywają.

Po tej uwadze komisya budżetowa wznosi zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego wydatki.

A) Koszta zarządu.

Pozycya 121. Płace urzędników i sług.

Zwyczajne	91.370 zł.	
Nadzwyczajne	2.600 „	
Razem przeto . . .		93.970 zł.

pozycya 122. Pięciolecia.

a) inżynierów *b)* pełniących obowiązki inżynierów *c)* konduktorów	razem . . .	5.868 „

pozycya 123. Koszta podróży na obowiązkowe zwiedzanie dróg . .		11.180 „
„ *124.* Koszta kancelaryjne		1.128 „
„ *125.* „ umieszczenia biur		640 „
„ *126.* Remuneracye i zapomogi		5.810 „
„ *127.* Narzędzia techniczne		3.000 „
„ *128.* Koszta podróży inżynierów, delegatów i komisyi . . .		6.000 „
Suma wydatków: A. Koszta Zarządu zwyczajne .	124.028 zł.	127.596 zł.
nadzwyczajne	3.568 „	

B) Nowe budowy i rekonstrukcye dróg.

Pod *pozycyą 129. a)* Na budowę nowego mostu na rzece Dunajcu przy drodze krajowej Słotwina—Brzesko—Sącz preliminuje Wydział krajowy na 1891 rok jako wydatek nadzwyczajny 30.000 zł.

Gdy budowa tego mostu, ze względów bezpieczeństwa publicznego i komunikacyi na długi szereg lat rozłożoną być nie może, a po nadto poczynione już zostały wszelkie przygotowania do robót, które najprawdopodobniej całą przez Wydział krajowy na r. 1891 preliminowaną kwotę zaabsorbują, przeto wstawia się jako drugą ratę na koszta budowy wspomnianego mostu (które łącznie uczynią wedle kosztorysu około 80.000 zł.) zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . . 30.000 zł.

Jako pozycyę nową, w dotychczasowem budżetowaniu nie wyszczególnianą, a mieszczącą się dotąd sumarycznie w pozycyi pod nazwą *utrzymanie dróg krajowych*, wprowadził Wydział krajowy w preliminarzu na r. 1891 poszczególną pozycyę *b.* „Na rekonstrukcyę dróg krajowych“.

Rozróżnienie i oddzielenie w wydatkach na utrzymanie dróg krajowych, nakładu zwykłego od nadzwyczajnego, innemi słowy zwykłej konserwacyi dróg, od nadzwyczajnej ich rekonstrukcyi, żądane było przez komisyę budżetową nie jednokrotnie, zawsze jednak dotąd bezskutecznie.

Odstąpieniu tymrazowemu Wydziału krajowego od ryczałtowania kosztów utrzymania dróg krajowych, wedle przecięcia z wynikłości ostatnich lat trzech, atoli bez uwzględnienia i rozróżnienia wydatków na rekonstrukcye znaczne, ba nawet budowy wielkich mostów — zawdzięczać należy w preliminarzu na r. 1891 nietylko uzyskanie ścisłej podstawy do obliczenia kosztów zwykłej konserwacyi dróg krajowych, możność ułożenia preliminarza wedle istotnego stanu rzeczy, lecz oraz i znaczną oszczędność w obliczaniu istotnych, a zwykłych kosztów utrzymania tychże dróg.

Kiedy bowiem w preliminarzu na rok 1890 znacznie już zredukowane wydatki na koszta utrzymania dróg krajowych, w porównaniu do lat poprzednich, wykazują jeszcze koszta przeciętne konserwacyi jednego kilometra dróg krajowych w wysokości 250 zł. 80 ct., koszt ten spada w preliminarzu roku 1891 na 223 zł. czyli względnie obniża się sumarycznie o 49.754 zł., a po strąceniu preliminowanego osobną pozycyą wydatku na rekonstrukcye — o 29.754 zł.

Pod *pozycyą nowo wprowadzoną 129. b)* preliminuje Wydział krajowy na rok 1891 na rekonstrukcye dróg 20.000 zł. Zarówno z wyjaśnień zawartych w preliminarzu Wydziału krajowego, jako też w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego, powzięła komisya budżetowa przekonanie, że tuż co wspomniana kwota niema stałego a ścisłego przeznaczenia.

Że użytą być może, ba nawet ze znaczną korzyścią dla poprawy dróg krajowych, wątpić nie należy, niezbędną jednak nie jest.

Licząc się przeto ze stanem funduszów krajowych, lecz niemniej nie chcąc w tym dziale robót wprowadzić zupełną stagnacyę, w szczególności zaś biorąc na uwagę możliwość sfinalizowania rokowań z c. k. Rządem co do rekonstrukcyi drogi krajowej Brzeżany—Złoczów, która wymagać będzie znaczniejszego udziału funduszu krajowego wstawia komisya budżetowa:

W pozycyi 129. b) Na rekonstrukcye dróg . . . . . 10.000 zł.
czyli mniej o tę samą kwotę niż Wydział krajowy preliminował.

Pozycyę 130. C) Utrzymanie dróg krajowych w łącznej kwocie . . 401.610 zł.
tudzież *pozycyę 131. D) Zasiłki.* Na bezwrotne zasiłki dla dróg powiatowych i gminnych w kwocie . . . . . 230.000 zł.
wstawia komisya do budżetu zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

Pozycya 132. W myśl postanowień §§. 3. i 4. ustawy o publicznych dojazdach kolejowych, a w odwołaniu się do sprawozdania z czynności Wydziału krajowego, w którem szczegółowo wymieniono bądź podjęte już, lub zamierzone budowle tych dojazdów, wstawia komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego, na budowę i utrzymanie dojazdów kolejowych . . . . . 20.000 zł.

Pozycya 133. Na utworzenie zakładowego funduszu pożyczkowego, który dotąd wynosi 170.000 zł, a w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 22. Października 1884 uzupełniony być ma do kwoty 300.000 zł., wstawia komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . . . 20.000 zł.

E) Wydatki na myta.

Na budowę i utrzymanie domków mytniczych, wstawia się podobnie jak w latach ubiegłych w dziale wydatków nadzwyczajnych pod *poz. 134* . . . . 3.000 zł.

Zaś w *pozycyi 135* Koszta komisyjne i inne, a właściwiej nazwane „Wydatki rozmaite“, wstawia komisya zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego . . . 2.000 zł. czyli o 800 zł. więcej niż na rok 1890 uchwalono, a to w uwzględnieniu znacznych kosztów, jakie ubezpieczenie robotników za sobą pociąga, tudzież z uwagi na obłożenie domków mytniczych podatkiem domowo-klasowym, który dawniej w regule pobieranym nie bywał.

Pozycya 136. Przerwy z powodu wypadków elementarnych, wstawia komisya w tej samej wysokości, jak na rok 1890 pozycya ta uchwaloną została, to jest . . 400 zł. czyli o 800 zł. mniej, niż Wydział krajowy preliminuje.

F) Zaopatrzenia.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego i z motywów w tymże podanych, Komisya budżetowa wnosi wstawienie *w pozycyach od 137 do 149* kwoty . . 3.774 zł. w porównaniu do kwoty na ten cel na rok 1890 uchwalonej, więcej o 1.038 zł.

Jako dary zaś z łaski

wnosi komisya budżetowa udzielenie:

a) Natalii Łuniewskiej wdowie po inżynierze, petycya 302/205, jednorazowo . . . . . 150 zł.

b) dla Rondewald Eleonory pet. 166/90, jednorazowo . . . 50 „

W myśl powyższych wniosków komisyi budżetowej, uczyniłyby wydatki krajowe w rubryce X. Drogi . . . . . 848.580 zł.

czyli o 10.600 zł. mniej niż Wydział krajowy preliminuje, w szczególności:

	Zwyczajne:	Nadzwyczajne:
A) Koszta zarządu	124.028 zł.	3.568 zł.
B) Nowe budowy i rekonstrukcye dróg .	—	40.000 „
C) Utrzymanie dróg krajowych . .	401.610 „	—
D) Zasiłki	250·000 „	20.000 „
E) Wydatki na myta	2.400 „	3.000 „
F) Zaopatrzenia i dary z łaski . .	3.774 „	200 „
Razem zwyczajne	781.812 zł.	nadzw. 66.768 zł.

czyli wydatki łącznie: 848.580 zł.

Kończąc sprawozdanie dotyczące *Rubr. X. Drogi*, budżetu krajowego, uważa komisya budżetowa za obowiązek swój podnieść, iż w obec ukończenia budowy dróg uznanych za krajowe w myśl ustawy z 12. lutego 1873, reorganizacya zarządu, względnie ustroju administracyjnego w tym dziale gospodarstwa krajowego, stała się cokolwiekbądź kwestyą otwartą. Nieprzesądzając w tej mierze inicyatywie bądź Wydziału krajowego, lub też Sejmowej komisyi drogowej, mniema jednakże komisya budżetowa, iż pewna decentralizacya w zarządzie, lubo w niczem nie ścieśniająca dotychczasowego zakresu działania Wydziału krajowego pod względem zwierzchnego nadzoru kierownictwa i kontroli jest przecież wskazaną, zarówno faktem spełnionego już zadania pod względem budowy dróg krajowych, jakoteż przesunięciem się punktu ciężkości w działaniu, z dróg krajowych, na komunikacye czysto lokalne, a mianowicie drogi powiatowe i gminne.

Czy więc w tym stanie rzeczy przerzucenie pewnej części stałych sił technicznych z biura centralnego, w szczególności w okolice bardziej oddalone od Lwowa, za pomocą tworzenia okręgów administracyjno-technicznych, obejmujących nietylko zadanie konserwacyi dróg krajowych, lecz niemniej udzielanie stałej pomocy technicznej powiatom, względnie gmi-

nom, nie byłoby czynnością istotnymi potrzebami kraju wskazaną, — oto pytanie, co do którego odpowiedzi i wyjaśnień, względnie wniosków, mamy prawo oczekiwać ze strony Wydziału krajowego? Że pytanie to niewyklucza i myśli oddania pewnej części dróg krajowych, a zwłaszcza użyteczności zmniejszonej z powodu budowy równoległych kolei, w stały zarząd powiatów, rozumie się przy odpowiedniej dotacyi ze strony funduszu krajowego, dodawać nie potrzebujemy.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Abrahamowicz.

Rubryka XI.

Dotacye dla zakładów krajowych.

Poz. 150, 152 i 154 a) b) *Sprawozdawca poseł Marchwicki.*

Poz. 151. „ „ *Włodz. Kozłowski.*

Poz. 153 i 154. „ „ *Czyżewicz.*

Poz.	150.	Krajowy szpital powszechny we Lwowie	— zł.	wedle specyalnych sprawozdań
„	151.	„ zakład dla obłąkanych na Kulparkowie	— „	
„	152.	Fundusz podrzutków we Lwowie . .	4.062 „	
„	153.	Krajowy szpital powszechny św. Łazarza w Krakowie	— „	
„	154.	Fundusz podrzutków w Krakowie . .	2.700 „	
„	154.	a) Na zakupno gruntu pod budowę zakładu położnic we Lwowie (w myśl uchwały sejmowej z 17. listopada 1890) . .	20.000 „	
„	154.	b) Na roboty przygotowawcze w sprawie powyższej budowy (w myśl uchwały sejmowej z 17. listopada 1890) . .	2.000 „	
		Suma rubryki XI. .	28.762 zł.	

Rubryka XII.

Wydatki na szupaśnictwo.

(Sprawozdawca poseł Biliński).

Wydział krajowy preliminuje na szupaśnictwo 28.000 zł., t. j. o 8.000 zł. więcej, niż na rok 1890.

Jest to jednak nadwyżka tylko rachunkowa, pochodząca z przemiany budżetu czystego na surowy. Właściwie więc pozostanie wydatek niezmieniony, a suma 28.000 zł. obliczona jest na podstawie przecięcia z lat 1886—1888.

Komisya budżetowa wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Rubr. XII. Wydatki na szupaśnictwo

Poz. 155. Ryczałt na pokrycie wydatków szupasowych 28.000 zł.“

Lwów dnia 22. października 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Biliński.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka XIII. wydatków

Budowy wodne i melioracye.

(Sprawozdawca poseł Skałkowski.)

W tej rubryce preliminuje Wydział krajowy wydatki na utrzymanie biura melioracyjnego, a mianowicie na personal techniczny w tem biurze zajęty i inne koszta, połączone z wypracowaniem projektów regulacyjnych i melioracyjnych, tudzież z nadzorem przy wykonywaniu takich robót, — oraz wydatki na budowle wodne i melioracye, ponoszone przez Skarb krajowy.

Suma w tej rubryce wydatków preliminowana w budżecie obecnie Wys. Sejmowi przedłożonym wynosi 233.786 zł. i jest większa o kwotę 29.016 zł. od sumy w budżecie na rok 1890 uchwalonej (wynoszącej 204.770 zł.) — a większa jest o kwotę 41.141 zł. od faktycznego wydatku z r. 1888.

Mianowicie w dziale A. tej rubryki zawierającym koszta na biuro melioracyjne i studya przygotowawcze, preliminuje Wydział krajowy w pozycyi 156 *a.* na płace inżynierów o 200 zł. więcej, z powodu przyznania osobistego dodatku inżynierowi Blauthowi, który pobiera dotychczas płacę 1.200 zł. a pracuje w biurze od 10 lat.

Dalsze podwyższenie o kwotę 800 zł. w pozycyi 156 *b.* jest spowodowane przyznaniem dwom inżynierom asystentom po 200 zł. tudzież wzmocnieniem sił biurowych krakowskiej expozytury biura melioracyjnego, co nastąpiło na żądanie krakowskiego Towarzystwa rolniczego; dla tejże expozytury przeznaczoną jest także pomoc biurowa przez dodanie rysownika z płacą 480 zł. co spowodowało podwyższenie wydatku w pozycyi 156 *d.* preliminowanego.

Wreszcie podwyższa jeszcze Wydział krajowy w pozycyi 158 kwotę na utrzymanie dozorców drenarskich przeznaczoną o 240 zł. a to z powodu przydzielenia takich dwóch dozorców expozyturze sanockiej, która pomocy tej niezbędnie potrzebuje, mając do załatwienia wiele takich robót, w skutek coraz liczniejszych zgłoszeń ze strony tamtejszych obywateli.

Podwyższenie dotacyi na biuro melioracyjne uznała też komisya gospodarstwa krajowego w sprawozdaniu swem z d. 11. listopada 1890 jako usprawiedliwione.

W pozycyi 159 preliminuje Wydział krajowy jako wydatek nowy kwotę 2.500 zł. na urządzenie kursu praktycznego dla dozorców melioracyjnych.

Odnośne przedłożenie Wydziału, uzasadniające potrzebę tego wydatku, zostało przekazane komisyi gospodarstwa krajowego do załatwienia, która dotychczas nie wystąpiła z odnośnym wnioskiem. Komisya budżetowa zatem, nie przesądzając uchwał Wys. Izby, jakie

na podstawie dotyczącego sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego zapadną, — nie może na r zie wstawić w tej pozycyi żądanej przez Wydział krajowy kwoty 2.500 zł.

W dziale **B.** tej rubryki wydatków wstawione są kwoty wypłacać się mające ze Skarbu krajowego dla przedsiębiorstw regulacyjnych i melioracyjnych.

Uzasadnienie tych wydatków jest objęte osobnem sprawozdaniem Wydziału, które odesłane zostało do komisyi gospodarstwa krajowego.

Na wniosek tej komisyi uchwalił Wys. Sejm w dniu 15. listopada r. b. szereg zasiłków w wysokości $33^1/_3\%$ na koszta lokalnych regulacyi rzek niespławnych a to zgodnie z preliminarzem Wydziału.

Co do wydatku w sumie 30.000 zł. na regulacyę systematyczną rzeki Biały preliminowanego — komisya gospodarstwa krajowego dotychczas swoich wniosków Wys. Sejmowi nie przedłożyła; o ile zaś wiadomo komisyi budżetowej plany regulacyi rzeki Białej, przedłożone przez Wydział krajowy c. k. Ministerstwu zatwierdzone nie zostały, tak iż niema nawet prawdopodobieństwa, aby ta regulacya w roku 1891 mogła być rozpoczęta.

Nieprzesądzając uchwałom Wysokiemu Sejmu jakie co do tego przedmiotu na podstawie sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego zapadną, — komisya budżetowa kwoty 30.000 zł. w. a. w poz. 162 preliminowanej nie wstawia.

Komisya budżetowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następujące wydatki w rubryce XIII. preliminarza na rok 1891.

A). Biuro melioracyjne i studya przygotowawcze:

Poz. 156. a).	płace 4. inżynierów po 1.500 zł.	6.000 zł.	
	„ 2. „ „ 1.200 „	2.400 „	
	„ 1 „ „ 1.000 „	1.000 „	
	dodatki za plany dla 7 inżynierów po 300 zł. . . .	2.100 „	
	2 kwinkwenia po 150 zł.	300 „	
	dodatek osobisty	200 „	
	razem . . .		12.000 zł.
Poz. 156. b).	płace 2 inżynierów asystentów po 1.000 .	2.000 zł.	
	płace 5 „ „ „ 800 „ .	4.000 „	
	„ 3 „ „ „ 600 „ .	1.800 „	
	dodatki za plany dla 10 inżynierów po 200 „ .	2.000 „	
	dodatek osobisty dla 1 inżyniera asystenta .	200 „	
	razem . . .	10.000 zł.	
	Z tej sumy pokryje fundusz regulacyi Krzemienicy połowę płacy 1 asyst. 700 zł. a fundusze regulacyi Łęgu, Trześniówki i Kisieliny połowę płacy 3 asystentów 1.500 zł. .	2.200 „	
	pozostaje zatem do pokrycia z powyższego wydatku 10.000 zł. przez Wydział krajowy		7.800 „
Poz. 156. c).	płaca pomocników technicznych dziennych:		
	1 praktykant po 2 zł. dziennie	730 „	
	1 pomocnik po 2 zł.	730 „	
	1 „ „ 1 zł. 50 ct. dziennie	548 „	
	razem . . .		2.008 zł.
	Do przeniesienia . . .		21.808 zł.

	Z przeniesienia . .		21.808 zł.
Poz. 156. d). pomoc techniczna dla expozytur:			
w Krakowie: płaca inżyniera asystenta	600 zł.		
dodatek inżyniera „	200 „		
ryczałt dla rysownika	480 „		
razem . . .			1.280 „
dla ekspozytury w Tarnowie: płaca inżyniera asystenta .	600 zł.		
dodatek	200 „		
razem . . .			800 „
dla ekspozytury w Sanoku: płaca pomocnika po 2 zł. dziennie . .			730 „
Poz. 156. e). umieszczenie ekspozytury w Krakowie	300 zł.		
w Tarnowie	200 „		
w Sanoku	200 „		
razem . . .			700 „
Suma wydatków pozycyi 156. . . .			25.318 zł.
Poz. 157. narzędzia, potrzeby rysunkowe			500 „
Poz. 158. na dozorców drenarskich, po dwóch dla ekspozytur w Krakowie, Tarnowie, i Sanoku			720 „
Poz. 159. na kurs dozorców melioracyjnych nie się nie preliminuje. . . .			— „
Poz. 160. na koszta obserwacyi ombrometrycznych i wodoskazowych i dotyczące publikacye			2.750 „
Poz. 161. na przeprowadzanie zdjęć niwelacyjnych i studyów dla powiatów, spółek wodnych i gmin			3.000 „

B). Wykonanie budowli wodnych:

Poz. 162. na regulacyę rzeki Biały nie się nie preliminuje. . . .		— zł.	
Poz. 163. zasiłki 33$^1/_3$% na lokalną regulacyę rzek niespławnych: *Uchwała Sejmu z dnia 15. listopada 1890.*			
a na regulacyę Raby pod Winiarami, Stadnikami i Gdowem I rata .		2.000 „	
b) „ „ „ „ Stanisławicami i Chlebowicami II. rata .		2.000 „	
c) „ „ Dunajca między Gołkowicami a Nowym Sączem IV. rata		1.000 „	
d) „ „ „ „ Nowym Sączem a Marcinkowicami II „		1.500 „	
e) „ „ „ pod Dąbrową, Marcinkowicami i Kurowem .		1.500 „	
f) „ „ „ „ Zbyszycami		1.473 „	
g) „ „ „ „ Gródkiem		1.217 „	
h) „ „ „ między Czchowem a Biskupicami . . .		1.500 „	
i) „ „ „ „ Melsztynem a Wróblowicami . .		2.000 „	
k) „ „ „ pod Olszynami		469 „	
l) „ „ „ „ Gierową janowicką		1.000 „	
m) „ „ „ „ Dąbrówką szczepanowską		2.500 „	
n) „ „ „ „ Błoniem i Zgłobicami		1.500 „	
o) „ „ Wisłoki pod Kleciem, Błaszkową i Skurową . . .		4.276 „	
p) „ „ „ pod Pustynią		2.000 „	
q) „ „ „ „ Mokrzcem i Parkoszem . . .		1.000 „	
r) „ „ „ „ Przyborowem i Podegrodziem . . .		2.000 „	
s) „ „ „ między Przecławiem a Wolą mielecką . .		2.000 „	
Do przeniesienia . .		30.935 zł.	32.288 zł.

	Z przeniesienia 30.935 zł.	32.288 zł.
t) na regulacyę Wisłoki pod Dobrzechowem	1.278 „	
u) „ „ Sanu pod Bartkówką	700 „	
v) „ „ „ „ Bachorzem i Chodorówką	2.000 „	
w) „ „ „ „ Bachorzem i Powłokomą	650 „	
x) „ „ „ „ Ruską wsią i Iskaniem	1.500 „	
y) „ „ „ „ Ostrowem i Prałkowcami	4.701 „	
z) „ „ Świcy pod Kniaziołuką i Tiapczem	918 „	
aa) na regulacyę Świcy pod Lachowicami podróżnemi	1.567 „	
bb) „ „ „ „ „ zarzecznemi	1.433 „	
cc) „ „ Łomnicy pod Perechińskiem	1.000 „	
dd) „ „ „ „ Chocimem i Podmichalem . . .	1.500 „	
ee) „ „ Bystrzycy nadwórniańskiej	1.186 „	
ff) „ „ Czeremosza	1.200 „	
gg) do dyspozycyi Wydziału krajowego	5.000 „	
suma pozycyi 163. . . .		55.568 „
Poz 164. Na popieranie przedsiębiorstw melioracyjnych:		
a) na regulacyę Nowego Brnia	15.471 zł.	
b) „ „ Łęgu	14.000 „	
c) „ „ Kisieliny	11.666 „	
d) „ „ Krzemienicy	12.400 „	
e) „ „ obwałowanie Wisły i Sanu w powiecie tarnobrzeskim .	45.373 „	
f) „ „ dodatkowy zasiłek na osuszenie bagien rudnickich .	10.520 „	
suma pozycyi 164. . . .		109.430 „
Poz. 165. Dotacya na popieranie mniejszych robót melioracyjnych		5.000 „
Suma wydatków rubryki XIII. . .		202.286 zł.

We Lwowie 15. listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Skałkowski.

Drukiem Pillera i Spółki.

Rubryka XIV.

Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.

(Sprawozdawca poseł Goldman.)

Wydział krajowy prelimiuuje w tej rubryce ogólną kwotę 628.518 zł., o 192.605 zł. więcej od wynikłości r. 1888, a o 26 987 zł. więcej niż uchwalono na r. 1890.

Znaczna różnica między wynikłością r. 1888 a preliminarzem na r. 1891 ma uzasadnienie w tem, że w latach 1888, 1889 i 1890 przybyły nowe pożyczki, od których opłaca się odsetki i które częściowo umarzać należy. W ostatnich trzech latach przybyły następujące nowe pożyczki:

pożyczka w nom. kwocie 443.800 zł. na uzupełnienie do miliona funduszu pożyczkowego na budowę koszar. Od tej pożyczki preliminowano w r. 1888 odsetki za jedno półrocze, a na r. 1891 preliminuje się odsetki za cały rok i planem umorzenia oznaczone raty amortyzacyjne.

„ „ „ 700.000 „ na utworzenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych. Pozycya ta jest przechodową i ma całkowite pokrycie w odpowiedniej pozycyi dochodów; odsetki bowiem i umarzanie opłacają ci, którzy z tego funduszu korzystają. Wstawienie zaś tej pozycyi do funduszu krajowego ma miejsce ze względów czysto formalnych.

„ „ „ 3.000 „ ciążąca na rzecz gal. Kasy oszczędności na hipotece realności zakupionej na budowę domu dla żandarmeryi,

„ „ „ 57.313 „ na pokrycie niedoboru funduszu krajowego za r. 1888

„ „ „ 94.733 „ na pokycie niedoboru „ „ „ „ 1889

„ „ „ 300.000 „ dla dotkniętych nieurodzajem w r. 1889.

„ „ „ 132.859 „ na częściowe pokrycie niedoboru budżetowego za r. 1890.

Oprócz tego zaciągnięto pożyczkę w kwocie 400.000 zł. na założenie składów w Krakowie i Lwowie; od tej pożyczki opłaca się procenta i amortyzacyę z rubr. XV działu wydatków funduszu krajowego.

Różnicę między uchwalonym budżetem na r. 1890 a preliminarzem na r. 1891 tłumaczy żądany przez Wydział krajowy kredyt na odsetki od chwilowych pożyczek w kwocie 33 000 zł. zamiast uchwalonego na ten cel na r. 1890 kredytu w kwocie 19.000 zł. i większa kwota potrzebna na pokrycie niedoboru z r. 1888 w porównaniu z kwotą uchwaloną przez Sejm na r. 1890 na pokrycie niedoboru z roku 1887.

Pozycye 166 do 182 i 184 do 186 włącznie zawierają wydatki w części oparte na specyalnych planach umorzenia w części odpowiadające udowodnionej rzeczywistej potrzebie, dlatego komisya budżetowa bez żadnych uwag przyjmuje takowe i proponuje Wys. Sejmowi ich uchwalenie bez zmiany.

W poz. 183 preliminuje Wydział krajowy kwotę 33.000 zł. na odsetki od chwilowych pożyczek zamiast uchwalonej na r. 1890 kwoty 19.000 zł.

Wielokrotnie już komisya budżetowa zwracała uwagę Wysokiego Sejmu na okoliczność, że główny dochód funduszu krajowego t. j. dodatki do podatków wpływają bardzo nieregularnie, podczas gdy uchwalone w budżecie wydatki wypłacane być muszą w miarę zapotrzebowania. Kasa krajowa mając dotychczas dotacyę kasową bardzo szczupłą i potrzebom nieodpowiadającą, zmuszoną jest dla pokrycia bieżących potrzeb zaciągać znaczniejsze pożyczki, od których fundusz krajowy odstetki opłacać musi. W r. 1888 fundusz krajowy zapłacił z tego tytułu 19.138 zł., w r. 1889 zaś 33.682 zł. i na podstawie tego wyniku Wydział krajowy preliminuje w r. 1891 kwotę zaokrągloną 33.000 zł.

W r. 1890 fundusz krajowy zmuszony był zaciągać pożyczki na pokrycie bieżących wydatków w kwocie około 2 milionów, a opłacone od tych wypożyczonych kwot procenta przewyższają znacznie kwotę w r. 1889 na ten cel wydaną. Komisya budżetowa jednak proponując Wysokiemu Sejmowi uzupełnienie dotacyi kasowej do kwoty około 1 miliona usuwa konieczność zaciągania tak znacznych jak w r. 1890 pożyczek na pokrycie chwilowych potrzeb i niedoborów a zarazem wstawia w tej pozycyi kwotę 20.000 zł., nadmieniając przytem, że uważa wydatek ten jako wydatek *brutto* bez potrącenia ewentualnych odsetków czynnych mających wpłynąć do funduszu krajowego z chwilowej lokacyi zbędnych kapitałów.

W pozycyi 187 preliminuje Wydział krajowy kwotę 855 zł. na 4½% odsetki od pożyczki 19.000 zł. zaciągnąć się mającej na dobudowę skrzydła do gmachu nowowybudowanego na pomieszczenie lwowskiej komendy żandarmeryi.

Komisya budżetowa przy sprawozdaniu o rubr. IX wydatków funduszu krajowego na podstawie dotyczących aktów wypowiedziała przekonanie, że w r. 1891 budowa ta rozpoczętą nie będzie, a przeto i pożyczka 19.000 zł. w tym roku zaciągniętą nie będzie, przeto sądzi komisya, że i kwoty na ewentualne opłacanie odsetków od tej pożyczki preliminować nie należy.

Na podstawie powyższego wywodu komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Rubr. XIV. Odsetki od pożyczek i umarzanie tychże.

Poz. 166	Umorzenie reszty pożyczki 27.000 zł. z pierwotnej sumy 66.000 zł. zaciągniętej z funduszu domestykalnego na budowę kulparkowską		
	a) V rata kapitału	321 zł. 98 ct.	
	b) 4½% odstetki	1.163 „ 02 „	1.485 zł.
„ 167	Umorzenie pożyczki 40.000 zł. zaciągniętej w galic. Kasie oszczędności na budowę kulparkowską		
	a) XXIV i XXV rata kpitału . . .	848 zł. 79 ct.	
	b) 5% odsetki	1.648 „ 21 „	2.497 „
„ 168	Umorzenie pożyczki 10.000 zł. zaciągniętej przez zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo we Lwowie w gal. Kasie oszczędności . .		672 „
„ 169	Częściowy zwrot pożyczki w pierwotnej sumie 415.625 zł. zaciągniętej od funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych na spłatę długu Bankowi dla krajów koronnych		
	II rata kapitału	15.000 zł.	
	4½% odsetki	18.000 „	33.000 „
„ 170	Umorzenie pożyczki 5.000 zł. zaciągniętej przez Zbór izraelicki w Krakowie w tamtejszej Kasie oszczędności		382 „
„ 171	Umorzenie 4½% obligacyj pożyczki krajowej z r. 1883 wydanych w imiennej wartości 3,800.000 zł.		225.515 „
		Do przeniesienia .	263.551 zł.

		Z przeniesienia .	263.551 zł.
„	172	Funduszowi szpitala św. Łazarza w Krakowie, zwrot reszty z kapitałów 346.796 zł. użytych na budowę tegoż szpitala	19.578 „
„	173	Umorzenie pożyczki 1,000.000 zł. zaciągniętej w r. 1884 na pokrycie niedoborów z lat 1882, 1883 i 1884, tudzież na uposażenie kasy krajowej . .	59.565 „
„	174	Umorzenie pożyczki 22.500 zł zaciągniętej w gal. Kasie oszszędności na budowę i urządzenie pralni w szpitalu lwowskim	2.025 „
„	175	Umorzenie pożyczki 70.000 zł. zaciągniętej w Banku krajowym na wybudowanie prawego skrzydła w szpitalu lwowskim	7.123 „
„	176	Umorzenie pożyczki 354.800 zł. zaciągniętej w r. 1885 na pożyczki dla powodzian i na pożyczki dla miast budujących koszary	21.349 „
„	177	Na pokycie niedoboru pożyczki krajowej z r. 1873	49.114 „
„	178	Umorzenie pożyczki krajowej z r. 1888 w kwocie 443.800 zł. na uzupełnienie do 1 miliona funduszu koszarowego	26.403 „
„	179	Umorzenie pożyczki krajowej z roku 1889 zaciągniętej w sumie 700.000 zł. na utworzenie funduszu pożyczkowego dla spółek wodnych . . .	38.481 „
„	180	Umorzenie połowy kapitału 27.500 zł. i odsetek od długu zaciągniętego w Banku krajowym na odbudowanie części budynku w szpitalu tarnowskim . .	1.408 „
„	181	Umorzenie pożyczki 3.000 zł. ciążącej na rzecz gal. Kasy oszczędności na hipotece realności zakupionej na budowę domu dla żandarmeryi we Lwowie .	282 „
„	182	Umorzenie pożyczki zaciągniętej od zarodowego majątku funduszu szkolnego krajowego na pokrycie niedoboru tegoż funduszu z r. 1889 . . .	13.253 „
„	183	Odsetki bierne od chwilowych pożyczek	20.000 „
„	184	Zwrot pożyczki zaciągniętej na pokrycie niedoboru r. 1888 . . .	57.313 „
„	185	Umorzenie pożyczki 300.000 zł. dla dotkiętych w r. 1889 klęską nieurodzaju zaciągniętej w Banku krajowym	29.239 „
„	186/187	Odsetki $4\frac{1}{2}\%$ od pożyczki 132.859 zł. zaciągniętej od funduszu policyi krajowej na pokrycie niedoboru budżetowego z r. 1890 . . .	5.979 „
		Suma rubryki XIV .	614.663 zł.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Goldman.

Rubryka XV.

Na cele rolnictwa i górnictwa.

(pozycya 204—224).

Sprawozdawca p. Jan Stadnicki.

Pozycya 188. Inżynier górnik przy Wydziale krajowym 2.160 zł.

(*Pozycya 189—203. Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz*).

Pozycya 204. Na wydanie atlasu geologicznego wraz z tekstem w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15 listopada 1890 2.500 zł.

Pozycya 205. Towarzystwo rolnicze we Lwowie 3.000 zł.

Pozycya 206. Towarzystwo rolnicze w Krakowie 3.000 zł.

Pozycya 207. *a)* Towarzystwo Tatrzańskie w Krakowie 400 zł. (nie przedłożyło petycyi);
b) Oddział Czarnohorski Towarzystwa Tatrzańskiego przedkłada petycyą L. S. 219/134 o subwencyę większą niż w rokn zeszłym na dokończenie budowy dworku Czarnohorskiego w Żabiu. Komisya budżetowa wnosi udzielenie jednorazowej subwencyi w kwocie równej zeszłorocznej 100 zł.

Pozycya 208. Na badanie kraju celem zestawienia użytecznych kopalin i popularnego opisu ich występowania, w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15 listopada 1890 1.500 zł.

Pozycya 209. Na chemiczno-technologiczne studya przeróbki nafty i wosku ziemnego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15 listopada 800 zł.

Pozycya 210. Subwencya szkołom wiercenia i górnictwa naftowego w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15 listopada 3.200 zł.

Pozycya 211. Na stacyę doświadczalną produktów naftowych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15 listopada 900 zł.

Pozycya 212. Na zalesienie wydm piaszczystych:
a) w powiecie niskim rocznie aż do 1893 r. 700 zł.;
b) na zalesienie góry Kosowskiej jednorazowo 800 zł.

Wydział krajowy w swem sprawozdaniu z czynności za czas od 1 lipca 1889 do 30 czerwca 1890 na str. 27 wykazuje, że okręgi Jarosławski, Cieszanowski i Tarnobrzeski mają nie zużytkowane pozostałości kasowe z lat ubiegłych, jeden w kwocie 549 zł. 92 ct., drugi w kwocie 476 zł. 88 ct. Te pozostałości kasowe winny być zużytkowane, dlatego Wydział krajowy dalszych zasiłków dla tych okręgów na rok bieżący nie preliminuje.

Natomiast temże samem sprawozdaniem, uzasadnia Wydział krajowy zalesienie góry Kosowskiej. Ta pozycya zasługuje na uwzględnienie ile że subwencya ta jest jednorazową, a gmina zobowiązała się przez 5 lat przyczyniać się datkiem po 100 zł. rocznie na koszt utrzymania i dozór zalesienia.

Pozycya 213. Stypendya dla dwóch uczniów, którzy ukończyli wyższą szkołę rolniczą w Dublanach, na kształcenie się na nauczycieli szkół średnich.

W roku zeszłym Sejm obniżył kwotę żądaną na ten cel przez Wydział krajowy o połowę, t. j. do wysokości 800 zł. W preliminarzu na rok 1891 Wydział krajowy wstawia znów kwotę 1.600 zł. na stypendya nie uzasadniając jej w uwadze odnośnej, — co więcej, akt L.W. 17290/90, na który się Wydział krajowy w wyjaśnieniach powołuje, nie zawiera żadnego uzasadnienia tej pozycyi. Komisya budżetowa przeto wnosi jak w r. z. wstawienie w tej pozycyi kwotę 800 zł.

Pozycya 214. Na zasiłki dla ubogich uczniów wyższej szkoły rolniczej w Dublanach (do dyspozycyi Wydziału krajowego) preliminuje Wydział krajowy kwotę 500 zł., o 300 zł. więcej niż w roku ubiegłym, a jako uzasadnienie dodaje Wydział krajowy uwagę, że „ubóstwo uczniów wymaga większej kwoty na zasiłki“. Uzasadnienie to wydaje się komisyi budżetowej wprost niestosownem. Komisya budżetowa może w zasadzie uznać, że jeżeli jest jakiś uczeń wyjątkowo zdolny, którego stosunki materyalne byłyby tak smutne, że nie dozwoliłyby mu ukończyć szkoły, Wysoki Sejm mógłby w uznaniu wyjątkowej okoliczności przyznać mu jakiś wyższy zasiłek. — Ale ogólnikowe twierdzenie, że ubóstwo uczniów wymaga znaczniejszej kwoty na zasiłki, nie jest argumentem wobec tego, że nauka w wyższej szkole w Dublanach nie jest obowiązkową i że przeto, kto nie ma środków do kształcenia się, ten nie jest zmuszonym się kształcić. — Komisya budżetowa wnosi wstawienie zeszłorocznej kwoty w tej pozycyi, to jest 200 zł.

Pozycya 215. Stypendya dla uczniów krajowej szkoły leśnictwa we Lwowie. Powyższy wywód stosuje się i do tej pozycyi, dlatego też komisya budżetowa wnosi wstawienie w tej pozycyi kwoty zeszłego roku na ten cel uchwalonej, to jest 1.500 zł.

Pozycya 216. Stypendya dla górników i uczniów praktycznych szkół wiertniczych i akademii górniczych w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 15. listopada 1890 r. 3.000 zł.

Pozycya 217. Dla Kółek rolniczych preliminuje Wydział krajowy 3.000 zł. jak w r. z.

Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych wniósł petycyę do Wysokiego Sejmu L. 691/539 domagającą się:

1. Na lustracye gospodarskie	4.000	zł.
2. Na przedmioty demonstracyjne przy tych lustracyach . .	500	„
3. Na ulgę dla Kółek rolniczych przy zakupnie nasion, nawozów sztucznych, maszyn i narzędzi rolniczych . . .	3.000	„
4. Na ulgi przy zakładaniu szkółek drzewnych, ulepszonych suszarń, ogrodów doświadczalnych	1.000	„
5. Na wydawnictwo „Przewodnika Kółek rolniczych“ . .	500	„
Razem .	9.000	„

Komisya budżetowa dała w zeszłym roku wyraz życzliwości, jaką żywi dla instytucyi Kółek rolniczych, stawiając wniosek, który przez Wysoki Sejm przyjęty obecnie znajdzie swój wyraz przez wstawienie w budżet pozycyi 15.000 zł. jako fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych. Sądziła jednak komisya budżetowa, że zachęcając Wysoki Sejm do tak hojnego wobec Kółek rolniczych postępowania, zniewoli tem samem Zarząd główny Kółek rolniczych do zmniejszenia corocznie do Sejmu wnoszonych żądań. Nadzieja ta komisyi budżetowej tem bardziej zdawała się uzasadnioną, że znaczne podwyższenie kwoty przeznaczonej na nauczycieli wędrownych, podwyższenie z 2.000 zł. na 8.000 zł. powinno było zaspokoić Zarząd główny Kółek rolniczych, że c. k. Rząd i kraj pamiętają o interesach małej własności, które to interesa Zarząd główny Kółek rolniczych ma za zadanie popierać.

Sądzi przeto komisya budżetowa, że obecnie, gdzie i kwestya wędrownych nauczycieli tak szczęśliwie została załatwioną i gdzie fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych się utworzy, kwota 3.000 zł. dla Kółek rolniczych jest wystarczającą.

Nie może zaś komisya pominąć uwagi, że w Kółkach rolniczych bywa trzymane pismo „Przyjaciel ludu“, pismo znane ze swoich dążeń przewrotnych, antyspołecznych, a tem samem antynarodowych. Byłoby do życzenia, by Kółka rolnicze, wspierane z funduszów krajowych, podobnego pisma nie trzymały. — Komisya budżetowa wnosi wstawienie w powyższej pozycyi kwoty 3.000 zł.

Pozycya 218. Wydział krajowy osobnem sprawozdaniem odpowiedział uchwale Wysokiego Sejmu powziętej 28. listopada 1889 w przedmiocie utworzenia funduszu pożyczkowego w wysokości 15.000 zł. dla Kółek rolniczych.

Komisya budżetowa, której to sprawozdanie L. W. kr. 45630/90 zostało przekazane, znajdując we wnioskach, umieszczonych na końcu tego sprawozdania, wyraz tego, co sama miała na myśli, stawiając zeszłego roku wnioski w tej mierze, wnosi zgodnie ze sprawozdaniem Wydziału krajowego dwa punkta, to jest pierwszy i trzeci punkt wniosków Wydziału krajowego.

Co się zaś tyczy drugiego punktu, to komisya budżetowa jest zdania, że jest rzeczą wskazaną, aby z tym funduszem pożyczkowym postąpić analogicznie z tem, co Wysoki Sejm uchwalił swego czasu dla funduszu przemysłowego; a mianowicie, by kwota 15.000 zł., przeznaczona na fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych, podzieloną została na trzy równe raty, które będą wstawiane corocznie po 5.000 zł. do budżetu wydatków przez trzy po sobie następujące lata. Komisya budżetowa wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Ustanawia się fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych w wysokości 15.000 zł.
2. W budżet wydatków na rok 1891 wstawia się 5.000 zł. jako pierwszą ratę funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych.
3. Fundusz ten będzie osobno administrowany i służyć będzie do popierania zapomocą pożyczek działalności handlowo-przemysłowej Kółek rolniczych, a pożyczki z niego rozdawać będzie Wydział krajowy na wniosek Zarządu głównego Kółek rolniczych.

Pozycya 219. Na koszta strzeżenia granic kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcia miejsc zarazy zapomocą wojska i żandarmeryi, jak corocznie 1.000 zł.

Sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i Lwowie L. W. kr. 42.261/90 przekazał Wysoki Sejm komisyi gospodarstwa krajowego. Komisya budżetowa przeto może w swem sprawozdaniu zająć się tylko kwotami potrzebnemi na amortyzacyą pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w Towarzystwie wzaj. ubezpieczeń w Krakowi i przedstawić Wysokiemu Sejmowi wnioski tyczące się rozchodów i dochodów.

Komisya budżetowa, badając preliminarze przedłożone przez Wydział krajowy, nie może się powstrzymać od uwagi, że etat urzędników proponowanych przez Wydział krajowy jest odnośnie do dotychczasowej czynności, jaka się rozwinęła w składach publicznych, za wysoki — i tak w składzie publicznym we Lwowie posada buchaltera mogłaby być złączoną z posadą likwidatora, a wobec tego, że skład zbożowy jest prawie pusty, jeden magazynier byłby wystarczający.

W Krakowie również posada „cenzora rzeczoznawcy“ nie jest dostatecznie wyjaśnioną.

Niezwykłym tytułem również jest „fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi“ przy składzie publicznym w Krakowie, a aczkolwiek Towarzystwo wzajemnego kredytu, które tym funduszem rozrządza, niewątpliwie użyje go oszczędnie i prawidłowo, to jednak znajduje komisya budżetowa, że tytuł „fundusz dyspozycyjny“ jest czemś tak niezwykłem, iż życzyćby należało, by rubryka ta znikła na przyszłość z preliminarza, a inny tytuł nosiła.

Nie chce jednak komisya budżetowa czynić zmian w preliminarzu na rok 1891, gdyż praktyka i zamknięcia rachunków uzasadnią z czasem potrzebę modyfikacyi w etacie przez Wydział krajowy proponowanym. Dziś jednak jako ogólną uwagę dodać można, że wobec zwiększonego popytu i eksportu produktów rolniczych składy zbożowe nie będą mieścić tej ilości płodów gospodarczych, jakie by się pomieściły w składach krajowych w razie stagnacyi w handlu. Być więc może, że składy publiczne nie odpowiedzą na razie nieco zadaleko idącym nadziejom, jakie w nich pokładano, nie mniej jednak, zwłaszcza przy wyrobieniu ulg refakcyi i reekspedycyi na kolejach państwowych w kierunku ku Węgrom, potrafią one z czasem, — komisya budżetowa o tem nie wątpi, — oddać usługi produkcyi krajowej.

To co wyżej powiedziano pod względem rozchodów musi się tem więcej stosować do działu dochodów, że dochody składów zbożowych można będzie preliminować z jakimkolwiek prawdopodobieństwem tylko na podstawie przecięcia z lat kilku. Dochody bowiem zależnemi są od ilości towaru, który przejdzie przez składy publiczne, a ta pozycya z natury swej zależna wprawdzie w pewnej części od dobrej, i porządnej administracyi składów publicznych bardziej jeszcze zawisłą jest od innych czynników jakiemi są taryfy na kolejach, konjunktury handlowe i t. d.

W obecnej chwili i po krótkiem doświadczeniu jakie zebrać można było w ciągu kilku miesięcy b. r. nie może komisya zalecić co innego Wysokiemu Sejmowi, jak przyjęcie bez zmiany preliminarza wydatków i dochodów Wydziału krajowego. Zarazem ze względu na żądanie c. k. Skarbu państwa i miasta Krakowa co do expozytury cłowej przy publicznym składzie w Krakowie, przeciw którym to żądaniom wniesiono rekursa, komisya budżetowa wnosi do przyjęcia następującą rezolucyę:

Poleca się Wydziałowi krajowemu by poczynił starania u c. k. Władz o zmniejszenie kosztów inspekcyi rządowej (R. III. pozycyę 14.) oraz przeprowadził rokowania co do skreślenia inspekcyi miejskiej w Krakowie (R. III. pozycya 15.).

Pozycya 220. Umożenie pożyczki 400.000 zł. zaciągniętej w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie na założenie składów zbożowych we Lwowie i Krakowie

a) V. rata kapitału	4.757 zł 69 ct.		
VI. „ „	4.867 zł. 20 ct.	9.624 zł. 89 ct.	
b) $4^1/_2$% odsetki z góry:			
za I. półrocze	8.488 zł. 31 ct.		
za II. „	8.378 zł. 80 ct.	16.867 zł. 11 ct.	26.492 zł.

Pozycya 221. Na utrzymanie składów publicznych we Lwowie:

Rubryka I. Koszta zarządu.

1. Dyrektor. płaca	2.500 zł		
dodatek na fiakry	500 zł.	3.000 zł.	
2. Buchalter, płaca		1.500 „	
3. Likwidator, płaca		1.200 „	
4. Kasyer, płaca		600 „	
5. 2 magazynierów, płaca po 800 zł. . . .		1.600 „	
6. Maszynista, płaca		600 „	
7. Pomocnik biurowy		720 „	
8. Woźny, płaca		360 „	
9. 2 stróżów, zasługi po 300 zł.		600 „	
Suma rubryki I.			10.180 zł.

Rubryka II. Koszta administracyi.

10. Opał i oświetlenie maszyn	450 zł.	
11. Oliwa i inne potrzeby	150 „	
12. Książki i druki	100 „	
13. Dzienniki i inseraty	300 „	
14. Potrzeby kancelaryjne	120 „	
15. Opał i oświetlenie biur	200 „	
16. 10 robotników stałych po 70 ct. przez 300 dni .	2.100 „	
17. Rachunek z koleją Karola Ludwika i koleją państwową:		
a) dostawa 520 wagonów po 50 ct. . . .	260 „	
b) odbiór 520 wagonów po 50 ct. . . .	260 „	
c) najem drogi dojazdowej	55 „	
d) czyszczenie torów	200 „	
18. Zabezpieczenie od ognia	100 „	
19. Podatki	200 „	
Suma rubryki II.		4.495 zł.

Rubryka III. 20. Ekspozytura cłowa . . . . . 1.200 zł.

Rubryka IV. 21. Fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi . . —

Suma wydatków 15.875 zł.

Pozycya 222. Na utrzymanie krajowych składów publicznych w Krakowie:

Rubryka I. Koszta zarządu i służby.

1. Dyrektor, płaca	2.000 zł.
2. Kontrolor magazynów, płaca	1.500 „
3. Buchalter „	1.500 „
Do przeniesienia .	5.000 zł.

	Z przeniesienia .	5 000 zł.	
4	Magazynier „	1.200 „	
5.	Cenzor rzeczoznawca „	1.200 „	
6.	Kasyer „	1.200 „	
7.	Maszynista „	600 „	
8.	Kancelista „	600 „	
9.	Woźny i 2 stróżów, zasługi	1.000 „	
	Suma rubryki I.		10.800 zł.

Rubryka II. Koszta administracyi.

10.	Utrzymanie budynków	700 zł.	
11.	Opał i oświetlenie w kancelaryach . . .	750 „	
12.	Zabezpieczenie od ognia	200 „	
13.	Podatki	1.000 „	
	Suma rubryki II.		2.650 zł.

Rubryka III. Ekspozytura cłowa.

14.	Inspekcya rządowa	1.550 zł.	
15.	„ miejska	500 „	
	Suma rubryki III.		2,050 zł.

Rubryka IV. 16. Fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi . .		2.000 zł.
Suma wydatków		17.500 zł.

Pozycya 223. Krakowskiemu Towarzystwu gospodarskiemu na wydawnictwo „Tygodnika Rolniczego.“ Petycya L. S. 290 (petycyjna 193) 500 zł.

Pozycya 224. Galicyjskiemu Towarzystwu leśnemu na wydawnictwo organu Towarzystwa „Sylwan“ Petecya 689 (537) jak w roku zeszłym 100 zł.

Pozycya 224*a*) Na utrzymanie 4 nauczycieli wędrownych rolnictwa dla włościan 8.000 zł. Wstawiając równocześnie do przychodu w rubryce XVI. pozycya 58 dochodów jako subwencyą przyznaną na ten cel z c. k. Skarbu państwa 4.000 zł.

Pozycya 224*b*) Na zakupno środków demonstracyjnych do nauki dla nauczycieli wędrownych 250 zł.

Pozycya 224*c*) Zarząd centralny Zjednoczonego galicyjskiego Towarzystwa dla ogrodnictwa i pszczelnictwa we Lwowie wniósł petycyę do L. 752 prosząc o subwencyę w kwocie łącznej 3.620 zł. lub o bezprocentową pożyczkę w kwocie 2,000 zł. Dotychczas pobierało to Towarzystwo subwencyę w kwocie 100 zł. Komisya budżetowa aczkolwiek uznaje pożyteczność tego Towarzystwa nie może zalecać w obec innych a coraz bardziej mnożących się potrzeb w gospodarstwie krajowem nic innego jak udzielenia Towarzystwu bezprocentowej pożyczki w kwocie 500 zł.

Pozycya 224*d*) Do L. S. 546 (pet. 417) wniosło Towarzystwo rybackie w Krakowie petycyę o subwencyę w kwocie 1.000 zł.

Komisya budżetowa wnosi wstawienie w tę pozycyę 250 zł.

Pozycya 224*e*) Bezpośrednio po zgonie prof. Dra Maks. Nowickiego wniosło Towarzystwo Rybackie w Krakowie, dzieci ś. p. Dra Nowickiego, komitet c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego we Lwowie i komitet c. k. Towarzystwa Rolniczego krakowskiego L.S. 786 (619), 734 (586), 1019 (812), 845 (647) petycye proszące o znaczniejszą zapomogę dla dzieci po ś. p. Drze Nowickim, który nie zostawił żadnego majątku 7 sierotom ojca i matki pozbawionym. — Komisya budżetowa w uznaniu prawdziwych a niepospolitych zasług położonych przez ś. p. Dra Nowickiego około podniesienia gospodarstwa rybnego w kraju, tak iż można powiedzieć że od niego zamiłowanie do rybactwa i poprawniejsze rybołostwo w kraju się datuje wnosi udzielenie dzieciom ś. p. Dra Nowickiego tytułem jednorazowej zapomogi kwotę 1.000 zł.

Pozycya 224*f*) Towarzystwu dla podniesienia uprawy tytoniu w Galicyi (w myśl uchwały sejmowej z 11. listopada 1890) 2.000 zł.

Wydziałowi krajowemu do zbadania wnosi komisya budżetowa odesłać petycyę Jana Amborskiego i towarzyszy, właścicieli czasopisma „Gospodarz wiejski“ i przejście do porządku dziennego nad petycyą Zygmunta Jaroszewskiego redaktora i wydawcy „Rozwoju gospodarczego i przemysłowego wiejskiego“. L. 328 (229) i L. 795 (628).

We Lwowie dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni w. r.

Sprawozdawca:
Jan Stadnicki w. r.

Rubryka XV.

Na cele rolnictwa i górnictwa.

Poz. 189—201.

(Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz).

Poz.	189.	Szkoła gospodarstwa lasowego we Lwowie . .	15.280 zł.	
„	190.	„ wyższa rolnicza w Dublanach . . .	52.068 „	
„	191.	„ parobków w Dublanach	12.819 „	
„	192.	Folwark w Dublanach	15.312 „	
„	193.	Torfiarnia w Dublanach	— „	
„	194.	Kurs gorzelnictwa w Dublanach	2.760 „	wedle
„	195.	Szkoła średnia rolnicza w Czernichowie . . .	40.725 „	specyalnych
„	196.	Folwark w Czernichowie	11.940 „	
„	197.	Szkoła niższa rolnicza w Horodence . . .	11.256 „	sprawozdań
„	198.	„ „ „ „ Jagielnicy	10.547 „	
„	199.	„ „ „ „ Kobiernicach . . .	10.630 „	
„	200.	Krajowa szkoła ogrodnicza w Tarnowie . . .	7.760 „	
„	201.	„ „ uprawy i wyprawy lnu i konopi w Gródku	7.570 „	

Przewodniczący:
***Stanisław Badeni** w. r.*

Sprawozdawca:
***Stanisław Jędrzejowicz** w. r.*

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka XV. pozycya 202. i 203.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzu szkoły weterynaryi we Lwowie na rok 1891.

(**Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz.**)

Preliminarz tej szkoły zupełnie zgodny z budżetem roku 1890, przeto komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

dla szkoły weterynaryi we Lwowie.

Poz. 202.	*a)* subwencya c. k. Rządowi	2.000 zł.	— ct.
	b) asekuracya budynków	41 „	— „
	c) spłata Bankowi krajowemu 4½% pożyczki 12.000 zł. V. i VI. rata	773 „	63 „
Poz. 203.	Na 4 stypendya dla uczniów szkoły kucia koni we Lwowie .	300 „	— „
	Razem . . .	3.114 zł.	63 ct.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Stanisław Jędrzejowicz.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Rubryka XVI.

Wydatki dla podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu krajowego.

(Sprawozdawca poseł Leon Chrzanowski).

Wysoki Sejmie!

Aby wspierać rozwój przemysłu domowego, rękodzielniczego i fabrycznego w kraju naszym, uchwala wys. Sejm od lat kilkunastu corocznie znaczniejsze wydatki z skarbu krajowego, głównie na zakładanie i utrzymanie szkół przemysłowych i warstatów wzorowych. Na ten cel łożą także znaczne kwoty gminy, mianowicie miejskie, powiaty, stowarzyszenia i pojedynczy obywatele; zaś od lat kilku daje także zasiłki na ten cel skarb państwa, ale zasiłki bardzo małe w porównaniu z sumami, jakie łoży na utrzymanie szkół przemysłowych w innych krajach monarchii.

Wydatki ze skarbu krajowego dla rozwoju przemysłu w kraju naszym, mianowicie na utrzymanie istniejących i zakładanie nowych szkół przemysłowych uzupełniających, szkół przemysłowych zawodowych i warstatów wzorowych i ich nadzór, na stypendya dla kształcących się na nauczycieli tych szkół, na wydawnictwo wzorów, na zasiłki i pożyczki dla przedsiębiorstw przemysłowych, zaproponowane przez Wydział krajowy w przedłożonym wys. Sejmowi projekcie budżetu na rok 1891 wynoszą ogółem 116.224 zł. Nadto w przedłożonem wys. Sejmowi „sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu krajowego“ zażądał Wydział krajowy na powyższe cele dodatkowo 12.300 zł.; przeto razem na rozwój przemysłu krajowego zażądał Wydział krajowy na 1891 rok 128.524 zł. w. a. z skarbu krajowego. Ponieważ w budżecie uchwalonym przez wys. Sejm na rok 1890 wszystkie wydatki ze skarbu krajowego w XVI. rubryce na rozwój przemysłu krajowego, wynosiły ogółem 109.726 zł., zaś w budżecie uchwalonym na rok 1890, ogół wydatków na ten cel uchwalonych wynosił 98.232 zł., przeto ogół wydatków na cele przemysłu zaprojektowanych przez Wydział krajowy na rok 1891, wynosi więcej o 18.798 zł. niż uchwalono na rok 1890, a więcej o 30.232 zł. niż uchwalono na rok 1889.

Roztrząśniemy tu szczegółowe pozycye zaprojektowanych na 1891 rok wydatków i powody ich wzrostu.

Na utrzymanie 21 „szkół przemysłowych uzupełniających“, które, urządzone na podstawie statutu wzorowego, już teraz istnieją, oraz dwóch szkół, które mają powstać w 1891 roku (w Sanoku i Wieliczce), zapreliminował na 1891 rok Wydział krajowy wydatki w sumie 10.798 zł., więc tylko o 163 zł., niż uchwalono na utrzymanie w 1890 roku 20 takichże szkół, które w końcu 1889 roku istniały i trzech, które w 1890 roku miały powstać (a z których dotychczas jedna w Jaśle już zorganizowaną została). Wydatki na każdą z tych szkół są zupełnie uzasadnione szczegółowymi preliminarzami. Z tych szczegółowych preliminarzy wydatków i dochodów każdej z tych szkół widzimy, że do ich utrzymania przyczyniają się znacznymi zasiłkami miasta, skarb państwa a także co do niektórych szkół, Rady powiatowe i korporacye. (Na przykład, na utrzymanie czterech szkół uzupełniających w Krakowie w 1890 roku miasto łożyło 6.550 zł., skarb krajowy 1.600 zł. a skarb państwa także 1.600 zł.) Przeto komisya budżetowa z uznaniem winna zaznaczyć, iż dzięki staraniom Komisyi przemysłowej krajowej a także Wydziału krajowego i Koła posłów polskich w Wiedniu, czynniki miejscowe a nawet po części skarb państwa przyczyniają się do utrzymania tych szkół przemysłowych uzupełniających. Jednak starać się jeszcze należy, aby ze skarbu państwa wyznaczano zasiłki w stosunku większym niż dotychczas, a mianowicie w takim co do wszystkich tych szkół, w jakim skarb krajowy przyczynia się do ich utrzymania.

Stosownie do tych uwag, wnosi komisya o zamieszczenie w krajowym budżecie na 1891 rok wydatków zaprojektowanych przez Wydział krajowy na utrzymanie szkół przemysłowych uzupełniających i odpowiednie wnioski niżej przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały.

W przedłożonym przez Wydział krajowy projekcie budżetu na rok 1891, wszystkie wydatki z skarbu krajowego na utrzymanie i rozszerzenie krajowych szkół przemysłowych zawodowych i warstatów wzorowych oraz na zasiłki dla takichże szkół rządowych i szkół utrzymywanych przez stowarzyszenia i miasta wynoszą 41.106 zł. w. a. Oprócz tego Wydział krajowy we wnioskach zamykających sprawozdanie jego o czynnościach w zakresie przemysłu krajowego, żąda zamieszczenia w budżecie na 1891 rok sumy 10.000 zł w. a. jako pierwszej raty na budynek nowy dla pomieszczenia szkoły ślusarskiej w Świątnikach, kwoty 1.000 zł. jako pierwszej raty na rozszerzenie budynku, w którym się mieści krajowa szkoła garncarska w Kołomyi; wreszcie kwoty 1.300 zł. na zasiłek dla warstatu wyrobów z drzewa, który to warstat założyła i utrzymuje spółka huculska w Kołomyi. Przeto ogół wydatków z skarbu krajowego na utrzymanie i rozszerzenie szkół przemysłowych zawodowych i warstatów wzorowych, wynosić ma w budżecie na 1891 r. 53.406 zł. Ponieważ zaś wszystkie wydatki z skarbu krajowego na utrzymanie szkół przemysłowych zawodowych, uchwalone w budżecie na rok 1890, wynosiły 37.265 zł.; przeto wydatki na te szkoły zaprojektowane pierwotnie przez Wydział krajowy w budżecie na rok 1891 wynosiłyby więcej o 3.841 zł.; zaś wraz z kwotą 12.300 zł. zażądaną dodatkowo przez Wydział krajowy na wystawienie budynków szkolnych w Świątnikach i w Kołomyi, oraz na zasiłek dla warstatu wyrobów drewnianych utrzymywanego przez spółkę huculską, wszystkie wydatki z skarbu krajowego na te szkoły przemysłowe zawodowe wynosiłyby w 1891 roku więcej o 16.141 zł. niż uchwalono na r. 1890.

Przypomnieć tu winniśmy, iż skarb krajowy pokrywa tylko część wydatków na szkoły przemysłowe zawodowe i warstaty wzorowe, na których utrzymanie dają także znaczne kwoty: gminy miejskie, stowarzyszenia, osoby prywatne, a skarb państwa łoży na utrzymanie dwóch takich szkół rządowych w Zakopanem i Świątnikach, jednak z pomocą zasiłku także z skarbu krajowego. Wszystkie wydatki na utrzymanie szkół przemysłowych zawodowych i warstatów wzorowych w Galicyi w 1891 roku pokrywane przez skarb krajowy, gminy, stowarzyszenia, i skarb państwa, mają wynosić 137.497 zł., jak wykazują preliminarze szczegółowe tychże szkół

i to oprócz lokalów, opału i oświetlenia dostarczanych w naturze dla dziewięciu szkół przez gminy i stowarzyszenia, oraz oprócz wydatków na całe utrzymanie szkoły garncarstwa w Kołomyi, której szczegółowego preliminarza na 1891 rok nie przedłożono.

Roztrząsnąwszy szczegółowe pozycye projektowanych przez Wydział krajowy wydatków z skarbu krajowego w budżecie na 1891 r. na utrzymanie szkół przemysłowych zawodowych, i rozpatrzywszy uzasadnienia tych pozycyj, przekonała się komisya budżetowa, że wzrost tych wydatków o 16.141 zł. w. a. po nad wydatki uchwalone w budżecie na r. b. na utrzymanie tychże szkół, powstał z powodów, które zaraz wykażemy. Komisya budżetowa wykazując te powody wzrostu ogółu wydatków z skarbu krajowego na szkoły przemysłowe zawodowe w projekcie budżetu ułożonym przez Wydział krajowy, zarazem uzasadni większą część z tych podwyższeń wydatków, a przedstawi potrzebę zmniejszenia niektórych i odpowiednie wnioski przedłoży.

Powody wzrostu wydatków są następujące:

Po 1sze. W ciągu r. b. zorganizowano już zupełnie nowy warstat wzorowy kołodziejski w Grybowie, dzięki ofiarności gminy i Rady powiatowej i na utrzymanie tego warstatu przez rok 1891 preliminowano z skarbu krajowego zasiłek w kwocie 2.150 złr. w. a.; zaś w budżecie na r. b. wyznaczono na utrzymanie tego zakładu przez część roku 1.400 złr. Ten wydatek większy na rok 1891 komisya budżetowa uznaje uzasadnionym.

Po 2gie. Na utrzymanie krajowej szkoły tkackiej połączonej z warstatem wzorowym w Krośnie preliminuje Wydział krajowy na rok 1891 wydatek ze skarbu krajowego w kwocie 6.340 zł. w. a.; zaś ponieważ w budżecie na r. b. uchwalono wydatek z skarbu krajowego na tę szkołę w kwocie 3.920 złr., przeto Wydział krajowy żąda na rok 1891 więcej o 2.420 złr. Szczegółowy preliminarz na r. 1891 wszystkich wydatków i dochodów tej szkoły tkactwa w Krośnie i połączonych z nią warstatów, zamieszczony w alegatach do sprawozdania krajowej komisyi przemysłowej, wykazuje, że ogół wydatków w 1891 r. wynosić będzie 7.380 złr. w. a. W poczet tych wydatków zamieszczono 1.000 złr. jako pierwszą ratę (przez pomyłkę napisano ratę drugą) płatną miastu Krosno, które to miasto, wskutek paroletnich rokowań między Wydziałem krajowym i komisyą krajową dla spraw przemysłowych a radą miejską miasta Krosna, stawia budynek mający kosztować 30.000 zł. w. a. na pomieszczenie tej szkoły, pod warunkiem, iż skarb krajowy udzieli miastu na tę budowę zasiłek 5.000 zł., płatnych w pięciu równych rocznych ratach. Umowę tę wys. Sejm już zatwierdził. Nadto w poczet ogółu wydatków z skarbu krajowego na utrzymanie krajowej szkoły tkactwa w Krośnie w 1891 r. zamieszczono kwotę 420 zł., jako zasiłek z skarbu krajowego na utrzymanie warstatów wyrabiających krosna tkackie i kartony, który to wydatek pokrywany był w 1889 i 1890 roku z kwot wyznaczonych na urządzenie tej szkoły. Przeto wzrost ogółu wydatków w 1891 na utrzymanie tej szkoły o 1.420 zł. uznaje komisya budżetowa za uzasadniony. Lecz komisya budżetowa zważywszy, że w dziale dochodów tej szkoły nie zamieszczono żadnej kwoty z skarbu państwa, z którego na r. b. udzielono tej szkole zasiłku w kwocie 1.400 złr., zaś na rok 1891, wys. Sejm, na wniosek Wydziału krajowego, domaga się bardzo słusznie jeszcze większego zasiłku z skarbu państwa dla tej i dla innych szkół przemysłowych w kraju naszym, a przy staraniach reprezentacyi kraju w Radzie państwa, dany będzie dla szkoły w Krośnie zasiłek w kwocie co najmniej 1.000 złr.; zważywszy powtóre, że w takim razie niedobór w dochodach na utrzymanie krajowej szkoły tkactwa w Krośnie w 1891, wynosić będzie 5.340 zł., który to niedobór skarb krajowy pokryć winien, — taką tylko kwotę 5.340 zł. w. a. zamieszcza w odnośnej pozycyi budżetu krajowego.

Po 3cie. Na utrzymanie wzorowego warstatu szewskiego w Uhnowie w 1891 roku, Wydział krajowy preliminuje w wydatkach zwyczajnych 800 zł. w nadzwyczajnych 300 zł. razem 1.100 zł. Komisya budżetowa zważywszy, że ten warstat wzorowy jeszcze teraz nie

istnieje a rokowania w celu założenia tego warstatu zawiązane (patrz alegat XIV do sprawozdania komisyi dla spraw przemysłowych) przez członka krajowej komisyi dla spraw przemysłowych p. Nawratila w celu założenia warstatu wzorowego szewskiego w Uhnowie, przerwane zostały, i trudno przypuścić aby ten zakład już z początkiem 1891 roku wszedł w życie. — zamieszcza tylko w budżecie pod pozycyą 252 w dziale wydatków nadzwyczajnych 400 zł. na przygotowania w celu założenia tego warstatu.

Po 4te. Wysoki Sejm uchwałą swoją powziętą 15. listopada 1889 r. wezwał c. k. rząd, aby w porozumieniu z Wydziałem krajowym i krajową komisyą dla spraw przemysłowych rozszerzył rządową szkołę ślusarską w Świątnikach, zaprowadzając w niej praktyczną naukę ślusarstwa budowlanego i ślusarstwa artystycznego. Ministerstwo oświecenia reskryptem z 14. czerwca 1890 roku zgodziło się na takie rozszerzenie rządowej szkoły ślusarstwa w Świątnikach, ale pod różnymi warunkami, a przedewszystkiem pod warunkiem, aby kraj dostarczył odpowiedniego budynku na pomieszczenie szkoły; albowiem budynek, w którym obecnie mieści się szkoła, jest zupełnie niedostateczny na pomieszczenie szkoły nawet w obecnym jej stanie. Nadto minister domaga się dostarczenia przez kraj pomieszkań dla nauczycieli i przodowników warstatowych, gdyż nawet dla teraźniejszych szczuplejszych sił nauczycielskich w tej szkole, nie ma w Świątnikach odpowiedniego pomieszczenia. Wydział krajowy i komisya dla spraw przemysłowych uczuły już od lat kilku potrzebę dostarczenia odpowiedniejszych budynków na pomieszczenie szkoły ślusarskiej w Świątnikach, i w tym celu toczyły rokowania z gminą wsi Świątniki, która zobowiązała się wypłacić w ciągu lat kilku 10.000 zł. gdyby kraj stawiał nowy budynek na pomieszczenie tam szkoły ślusarskiej. Sejm zaś uchwałą powziętą na posiedzeniu 15. listopada 1889 r. polecił Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesyę sejmową przedłożył plan i kosztorys budynku na stałe pomieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, oraz szczegółowe wnioski co do tej budowy. Słuchając tego polecenia Wys. Sejmu, a mając także na oku żądane przez Sejm rozwinięcie szkoły, oraz wspomniany reskrypt ministerstwa oświecenia, Wydział krajowy polecił w r. b. wypracować plany i kosztorysy na budynek mający mieścić rozszerzoną szkołę ślusarstwa, warstaty oraz pomieszkania dla nauczycieli. Te plany i kosztorysy, aczkolwiek nieszczegółowe, przejrzała krajowa komisya dla spraw przemysłowych i na jej wniosek przyjął je Wydział krajowy, zaś w oddzielnem sprawozdaniu przedłożonem Sejmowi wniósł, aby Sejm upoważnił go do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych kosztem najwyżej 35.000 zł. i pod warunkiem, że gmina Świątniki górne przyczyni się do kosztów budowy kwotą 10.000 zł. Według tych wniosków Wydziału krajowego przyjętych już przez sejmową komisyę przemysłową, wypłata sumy 25.000 zł. z skarbu krajowego na ten budynek, nastąpi w dwóch ratach rocznych, a mianowicie 10.000 zł. w 1891 roku, w skutek czego zamieszczoną będzie w budżecie na rok 1891 kwota 10.000 zł. jako pierwsza rata na tę budowę. Komisya budżetowa przedstawiwszy ten tok całej sprawy, wnosi, aby w pozycyi wydatków z skarbu krajowego na zasiłki dla państwowej szkoły ślusarstwa w Świątnikach, zamieścić w dziale wydatków nadzwyczajnych 10.000 zł. jako pierwszą ratę na nowy budynek dla pomieszczenia szkoły. Utrzymuje zaś komisya budżetowa w dziale wydatków zwyczajnych kwotę 1.400 zł. na zapomogi dla starszych robotników kształcących się w „praktycznej szkole majstrów“, istniejącej przy świątnickiej szkole ślusarstwa.

Po 5te. Krajowa szkoła garncarstwa w Kołomyi mieści się w bardzo szczupłym lokalu, a krajowa komisya dla spraw przemysłowych i Wydział krajowy przedstawiają w sprawozdaniach złożonych Sejmowi, że ta szczupłość lokalu stanowi wielką przeszkodę do rozwoju tej szkoły. Sprawozdania te opowiadają tok rokowań z radą miejską kołomyjską o rozszerzenie budynku, w którym mieści się szkoła, a sprawozdania te kończą się wnioskiem, aby Sejm upoważnił Wydział krajowy do wypłacenia miastu Kołomyi bezwrotnego zasiłku w kwocie

4.000 zł., w czterech równych rocznych ratach, począwszy od 1891 r., pod warunkiem, „że gmina miasta Kołomyi rozszerzy budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarstwa w tem mieście, według wymagań uznanych za niezbędne“. Komisya budżetowa zgadzając się z wnioskiem Wydziału krajowego, wnosi, aby pod pozycyą wydatków na krajową szkołę garncarstwa w Kołomyi zamieścić jako wydatek nadzwyczajny pierwszą ratę zasiłku na rozszerzenie budynku szkolnego w Kołomyi 1.000 zł.

Po 6-te. Wysoki Sejm uchwalił 15. listopada r. z. rezolucyę, wzywającą rząd o założenie we wschodniej części kraju fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego. Komisya dla spraw przemysłowych i Wydział kr. poczytują Kołomyję za najodpowiedniejsze miejsce do założenia takiej szkoły. Lecz zanim rokowania z rządem i z gminą doprowadzą do skutku założenie tej szkoły, przedłożył Wydział krajowy w oddzielnem sprawozdaniu wysokiemu Sejmowi wniosek, aby istniejącemu w Kołomyi warstatowi wyrobów z drzewa, urządzonemu przez szkołę huculską, która wniosła prośbę o subwencyę, udzielić zasiłek 1.300 zł. „na opłacenie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa“. Komisya budżetowa zgadza się z tym wnioskiem przyjętym już przez sejmową komisyę przemysłową i zamieszcza odpowiednią pozycyę w projekcie budżetu.

Po 7-me. W przedłożonym przez Wydział krajowy projekcie budżetu zamieszczono w dziale wydatków nadzwyczajnych 300 zł. na szkółkę koronkarstwa w klasztorze Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku. Komisya budżetowa nie znalazła ani w sprawozdaniach krajowej komisyi dla spraw przemysłowych ani w sprawozdaniach Wydziału kr. żadnej wzmianki o istnieniu tej szkółki i żadnego uzasadnienia, na mocy którego Wydział kr. w projekcie budżetu na 1891 r. zamieścił zasiłek na tę szkołę w dziale wydatków zwyczajnych na szkoły przemysłowe krajowe lub szkoły przemysłowe utrzymywane przez gminy lub stowarzyszenia ale zorganizowane według statutów zatwierdzonych przez komisyę krajową dla spraw przemysłowych lub przynajmniej nadzorowane przez tę komisyę. Na innej drodze przyszła komisya budżetowa do wiadomości, iż w klasztorze Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku jest praktyczna nauka koronkarstwa z pożytkiem udzielana, przeto komisya budżetowa wnosi, aby wys. Sejm uchwalił jednorazowy zasiłek dla tej szkółki w kwocie 300 zł., i zamieszcza go w odpowiednim dziale rubryki XVI.

Rozpatrzywszy resztę pozycyj wydatków na szkoły przemysłowe zawodowe, przekonała się komisya budżetowa, że co do szkół istniejących już w r. z., drobne różnice między budżetem uchwalonym na r. b. a projektowanym przez Wydział kr. na rok 1891, uzasadnione są szczegółowymi preliminarzami tychże szkół na rok 1891.

Działy 3-ci i 4-ty wydatków rubryki XVI. t. j. „wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego“ i „wydatki krajowej komisyi dla spraw przemysłowych“, przyjmuje komisya budżetowa bez zmiany według wniosków Wydziału kr. w kwotach takich samych jak uchwalono na r. 1890, co do tych pozycyj które zamieszczone były w budżecie na ów rok. Lecz oprócz pozycyj wydatków dotychczasowych, Wydział kr., na podstawie uchwały wys. Sejmu w listopadzie 1889 r. powziętej a polecającej, aby Wydział kr. w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych zorganizował skuteczny nadzór fachowy i administracyjny szkół przemysłowych zawodowych, — zamianował inspektorów tych szkół, na wniosek krajowej komisyi dla spraw przemysłowych i zamieścił w projekcie budżetu na r. 1891, w dziale III Rubr. XVI nową pozycyę 1.600 zł. w. a. na koszta inspekcyi szkół przemysłowych zawodowych, mianowicie na koszta podróży i dyety osób mianowanych inspektorami tych szkół, które to koszta i dyety obrachowała przybliżenie krajowa komisya dla spraw przemysłowych na sumę powyższą. Komisya budżetowa zgadza się z tym wnioskiem Wydziału kr. i wnosi o zamieszczenie w tym dziale III Rubryki XVI nowej pozycyi „Na wykonanie nadzoru szkół przemysłowych, dyety i koszta podróży inspektorów“ . . . . . 1.600 zł. w. a.

Ponieważ wysoki Sejm uchwałą z 25. listopada 1889 r. polecił przenieść do Rubryki XVI uchwalony przez Sejm na r. 1890 wydatek 2.500 zł. w. a. jako raty I na założenie stacyi doświadczalnej technologiczno-mechanicznej przy c. k szkole politechnicznej lwowskiej, przeto Wydział kr. w budżecie na r. 1891 zamieścił w 3 cim dziale Rubryki XVI też kwotę 2.500 zł. w. a. jako ratę II na cel powyższy. Jednak komisya budżetowa zważywszy, że I-szej raty 2.500 zł. nie wypłacono dotychczas na cel powyższy, gdyż c. k. rząd nie spełnił dotychczas warunków, od których Sejm uczynił zależną wypłatę tej I raty; zważywszy dalej, że rata II nie może być wypłaconą w 1891 r. gdyż jeszcze I rata wypłaconą być nie mogła; zważywszy wreszcie, że gdyby c. k. rząd spełnił żądane warunki w 1891 r., może być uchwalona już w budżecie na r. 1890 rata I wypłacaną aż do 1 lipca 1891 r., — nie uważa za potrzebne zamieszczać nowej sumy 2.500 zł. w budżecie na r. 1891 czy to tako rata II, czy też jako rata I.

Pozycye 280 i 282 w działach V, i VI. Rubryki XVI. komisya preliminuje, zgodnie z Wydziałem krajowym, w kwotach takich jak na r. 1890.

W tymże dziale V. pod poz. 281 zamieszczaną bywa corocznie od 1887 r., wskutek uchwały wys. Sejm w owym roku, i zamieszczaną być miała corocznie przez lat dziesięć kwota 30.000 zł. w. a. w celu utworzenia oddzielnego „funduszu przemysłowego“ dla udzielania pożyczek trzechprocentowych rękodzielnikom i przemysłowcom. Do tego funduszu wpływają także zwroty pożyczek udzielonych rękodzielnikom i przemysłowcom ze skarbu krajowego przed 1887 rokiem a niezwrócone przed 1887 r., albowiem zwroty pożyczek uskutecznione przed 1887 r. wynoszące 31.817 zł. w. a., wpłynęły napowrót do skarbu krajowego.

Stan czynny (czyli aktywa) „funduszu przemysłowego“ jest następujący. Pożyczki udziolone przed przed 1887 r. i do owego roku niezwrócone skarbowi krajowemu, należne przeto funduszowi przemysłowemu, wynoszą 123 570 zł. w. a. W roku 1887 wpłacił skarb krajowy do funduszu przemysłowego 30.000 zł., ale gotówką tylko 20.800 zł. zaś skryptami pożyczek dawniejszych 9.200 zł. w. a. przeto tylko o 20.800 zł. powiększył się ogół aktywów. W następnych trzech latach: 1888, 1889 i 1890 wpłacił skarb krajowy corocznie po 30.000 zł., przeto razem 90.000 zł. Ogół więc aktywów „funduszu przemysłowego“ wynosiłby 234.370 zł. w. a. Lecz ponieważ z dawnych pożyczek nie zwróconych, odpisano 6.502 zł. 80 ct., przeto ogół aktywów funduszu przemysłowego wynosi 227.822 zł. w. a.

Cały prawie ten „fundusz przemysłowy“ jest wyczerpany pożyczkami udzielonemi w ciągu trzech lat ostatnich lub już przyznanemi. Albowiem po udzieleniu pożyczek w ciągu trzech lat ostatnich, pozostało 1. paźdz. 1890 r. w funduszu przemysłowym złożonym w Banku krajowym 95.113 zł. w. a., zaś przyrzeczone jeszcze przez Wydział krajowy pożyczki wynosiły 68.300 zł. w. a. a prócz tego zażądane przez przemysłowców wynosiły 148.000 zł. w. a.

W budżecie na rok 1891 przypadało wstawić na mocy wspomnionej uchwały sejmowej kwotę 30.000 zł. jako V. ratę na ten fundusz i Wydział krajowy zamieścił ją w swoim projekcie budżetu przedłożonym Sejmowi.

Lecz równocześnie Wydział krajowy przedłożył wys. Sejmowi sprawozdanie z czynności swoich w celu podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu w kraju wraz z sprawozdaniem z czynności komisyi krajowej dla spraw przemysłowych. Wysoki Sejm przekazał te sprawozdania do roztrząśnienia swojej komisyi przemysłowej. Ta sejmowa komisya przemysłowa zdając sprawę wys. Izbie w dniu 12. listopada r. b. z poruczonego jej zadania, przedłożyła Sejmowi wniosek: „Ustanowiony uchwałą sejmową z d. 22. stycznia 1887 r. fundusz przemysłowy w kwocie 300.000 zł. w. a. podnosi się do wysokości 500.000 zł. w. a. i aż do osiągnienia tej wysokości ma być do budżetu krajowego od 1891 r. począwszy, wstawioną corocznie kwota 60.000 zł.“

Wniosek ten komisya przemysłowa sejmowa szczegółowo w swem sprawozdaniu uzasadniła. Po dłuższej rozprawie na posiedzeniu sejmowem w dniu 12. listopada, wys. Izba przekazała ten wniosek do rozstrząśnienia jeszcze komisyi budżetowej.

Komisya budżetowa spełniając poruczone jej zadanie roztrząsnęła z jednej strony powody rozwinięte w sprawozdaniu sejmowej komisyi przemysłowej oraz przytoczone wśród rozpraw na posiedzeniu sejmowem, z drugiej strony rozważyła teraźniejszy stan finansów krajowych. Poczem komisya budżetowa zważywszy, że chociaż zamiarem wys. Sejmu było utworzyć fundusz przemysłowy w sumie 300.000 zł. w. a., jednak przez wpłaty po 30.000 zł. corocznie, fundusz ten bardzo powoli wzrasta do sumy żądanej, i obecnie gdy dźwigającemu się w kraju naszym przemysłowi domowemu, rękodzielnictwu i fabryczemu, odpowiedniemu potrzebom i stosunkom naszego kraju, należałoby przychodzić w pomoc udzielaniem więcej niż dotychczas pożyczek z funduszu przemysłowego, całe aktywa tego funduszu, wynoszące 227.822 zł. (licząc wraz z należnemi zwrotami pożyczek danych przed 1887 r.) są zupełnie prawie wyczerpane pożyczkami danemi lub przyrzeczonemi;

Zważywszy potóre, że nietyle idzie o bezwzględne powiększenie funduszu przemysłowego po nad 300.000 zł. w. a, ile o szybsze doprowadzenie go do tej sumy, iżby rychlej, niż za lat sześć, cała ta suma weszła w obrót i aby można pożyczkami z całego tego funduszu przychodzić w pomoc przemysłowi krajowemu:

Z tych powodów komisya budżetowa uznawszy, że bezwzględne powiększenie funduszu przemysłowego po nad 300.000 zł. w. a. nie jest na teraz niezbędne, proponuje, aby zamiast przez lat sześć po 30.000 zł. w. a., skarb krajowy wpłacał do funduszu przemysłowego przez lat trzy po 60.000 zł., wskutek czego już po trzech latach będzie fundusz przemysłowy uzupełniony do zamierzonej pierwotnie sumy 300.000 zł. w. a., powiększonej zwrotami pożyczek udzielonych przed 1887 r. i procentami od wszystkich pożyczek. Przeto komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. W celu rychlejszego uzupełnienia funduszu przemysłowego do sumy 300.000 zł. w. a. będzie skarb krajowy wypłacać corocznie przez lat trzy, począwszy od 1891 roku, po 60.000 zł. w. a.

2. W budżecie na rok 1891 w XVI rubryce wydatków należy zamieścić 60.000 zł w. a. jako 5 i 6 ratę uposażenia funduszu przemysłowego

3. Zaciągający z funduszu przemysłowego po 1. stycznia 1891 r. pożyczki w kwotach mniejszych niż 5.000 zł. w. a. winni opłacać od tych pożyczek procent, po 3% rocznie jak dotychczas; zaciągający zaś pożyczki po 1. stycznia 1891 r. w kwotach po 5.000 zł. w. a. lub większych, winni opłacać procent w stosunku 4% rocznie.

Na podstawie całego tego sprawozdania co do XVI rubryki wydatków w budżecie na r. 1891 „dla podźwignienia rękodzielnictwa i przemysłu“, i według zamieszczonych w tem sprawozdaniu wniosków, —

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Rubryka XVI.

Wydatki dla podniesienia rękodzielnictwa i przemysłu krajowego.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			złote austryackie		
XVI.		**I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.** (Wieczorne szkoły dla terminatorów).			
	225	W Bochni	388	—	388
	226	„ Brzeżanach	348	—	348
	227	„ Drohobyczu	440	—	440
	228	„ Jarosławiu	600	—	600
	229	„ Jaśle	418	—	418
	230	„ Kołomyi	464	—	464
	231	„ Krakowie (cztery szkoły po 400 złr.)	1.600	—	1.600
	232	„ Lwowie (izraelicka im Marka Bernsteina)	285	—	285
	233	„ Nowym Sączu	580	—	580
	234	„ Przemyślu	575	—	575
	235	„ Rzeszowie	405	—	405
	236	„ Stanisławowie	590	—	590
	237	„ Starym Sączu	470	—	470
	238	„ Tarnowie	585	—	585
	239	„ Wadowicach	310	—	310
	240	„ Żółkwi	340	—	340
	—	„ Gorlicach i Sanoku	—	—	—
	241	Na nowe szkoły przemysłowe uzupełniające, które mają wejść w życie w roku 1891	2.400	—	2.400
			10.798	—	10.798
		II. Szkoły przemysłowe zawodowe połączone z warsztatami zawodowymi. A) Dla wyrobów z drzewa i łoziny.			
	242	Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie	1.420	730	2.150
	243	Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	—	1.000
	244	„ „ w Jaśle	350	—	350
	245	Krajowa szkoła kołodziejska i bednarska w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamioce Strumiłowej	2.946	380	3 326
	246	Warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	920	350	1.270
	247	Warsztat wzorowy kołodziejski Toustem	1.320	—	1.320
	248*a*	Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek dziecinnych w Żywcu	2.235	—	2.235
	b	Krajowy warsztat stolarski i tokarski w Myślenicach	—	—	—
	c	Zasiłek dla warsztatu wyrobów drewnianych utrzymywanego przez spółkę huculską w Kołomyi	—	1.300	1.300
			10.191	2.760	12.951

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			złote austryackie		
XVI.		B) Dla wyrobów garncarskich.			
	249*a*	Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi . .	2.500	—	2.500
	b	Zasiłek na rozszerzenie budynku szkolnego, rata I. .	—	1.000	1.000
	250	Warsztat wzorowy garncarski w Porembie . .	2.400	—	2.400
	251	„ „ „ w Toustem . .	900	—	900
			5.800	1.000	6.800
		C) Dla wyrobów ze skóry.			
	252	Na przygotowania w celu założenia warsztatu szewskiego w Uhnowie	—	400	400
		D) Dla wyrobów tkackich.			
	253*a*	Krajowa szkoła tkacka połączona z warsztatem wzorowym, oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów, tudzież warsztaty do wyrabiania krosen tkackich w Krośnie .	3.740	600	4.340
	b	Zasiłek na budowę nowego budynku dla tej szkoły, rata I.	—	1.000	1.000
	254	Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej . . .	1.150	100	1.250
	255	„ „ „ w Glinianach . .	900	—	900
	256	„ „ „ w Korczynie . .	970	—	970
	257	„ „ „ w Kossowie . . .	960	—	960
	—	„ „ „ w Borszczowie . .	—	—	—
	258	„ „ „ sukienniczy im. Franciszka Józefa w Łańcucie .	776	—	776
	259	„ „ „ w Rychwaldzie .	900	300	1.200
	260	„ „ „ w Wilamowicach . .	880	—	880
	—	Na sprawienie zapasu wzorów dla wszystkich warsztatów wzorowych	—	—	—
			10.276	2.000	12.276
		E) Dla wyrobów koronkarskich.			
	261	Szkoła koronkarska w Kańczudze . . .	1.163	—	1.163
	262	Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie . .	860	—	860
	263	„ „ „ w Zakopanem . .	2.356	—	2.356
	264	Jednorazowy zasiłek dla szkółki koronkarskiej w klasztorze ŚŚ. Miłosierdzia w Przeworsku . .	—	300	300
			4.379	300	4.679
		F) Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych.			
	265	Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie	500	—	500
	266	„ robót utrzymywana przez Towarzystwo „Pracy kobiet“ we Lwowie	700	—	700
		Do przeniesienia .	1.200	—	1.200

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			złote austryackie		
		Z przeniesienia .	1.200	—	1.200
XVI	267	Szkoła specyalna robót kobiecych u PP. Benedyktynek w Przemyślu	300	200	500
			1.500	200	1.700
		G) C. k. szkoły przemysłowe zawodowe subwencyonowane ze skarbu krajowego.			
	268	C. k. szkoła zawodowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem	1.500	—	1.500
	269*a*	Zasiłek na zapomogi dla kształcących się w c. k. zawodowej szkole ślusarstwa w Świątnikach górnych	1.400	—	1.400
	b	Na wzniesienie nowego budynku dla pomieszczenia tej szkoły rata I.	—	10.000	10.000
			2.900	10.000	12.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego			
	270	Krajowa keramiczna stacya doświadczalna przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie . .	3.260	—	3.260
	271	Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie	—	—	—
	272	Muzeum przemysłowe w Krakowie . . .	2.000	—	2.000
	273	„ „ we Lwowie . . .	2.000	—	2.000
	274	Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata .	1.500	—	1.500
	275	Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów, kształczących się na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających	—	2.000	8.000
		b) Na inne stypendya przemysłowe . . .	6.000	—	
	276	Na nowe warsztaty wzorowe, powstać mogące w ciągu r. 1891	—	2.500	2.500
	277	Dyety i koszta podróży inspektorów szkół przemysłowych	1.600	—	1.600
			16.360	4.500	20.860
		IV. Wydatki krajowej komisyi dla spraw przemysłowych.			
	278	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura komisyi	200	—	200
	279	Biuro komisyi krajowej dla spraw przemysłowych:			
		a) Koszta podróży i dyety . . 1.400 złr.			
		b) Płaca sekretarza . . . 1.000 „			
		c) Płaca pomocika biurowego . 360 „	2.760	—	2.760
			2.960	—	2.960

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
			złote austryackie		
XVI.		**V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.**			
	280	Na zasiłki bezwrotne na cele przemysłowe . .	7.000	—	7.000
	281	Dotacya krajowego funduszu przemysłowego (rata 5 i 6)	60 000	—	60.000
			67.000	—	67.000
		VI. Szkoły handlowe.			
	282	Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Suma rubryki XVI. .	133.164	21.160	154.324

Wysoki Sejm przekazał także komisyi budżetowej jedenaście petycyj odnoszących się do XVI. rubryki wydatków, dla roztrząśnienia i przedłożenia wniosków.

W pięciu z tych petycyj, petenci żądają zasiłków na kształcenie się w zawodach rękodzielniczych. Komisya budżetowa zbadawszy te petycye i zważywszy, iż według zasad dotychczas przyjętych, żądane w nich zasiłki i stypendya przyznaje Wydział krajowy na wniosek krajowej komisyi dla spraw przemysłowych; zważywszy powtóre, że w budżecie na r. 1891 Sejm wyznaczył znaczne kwoty na takie zasiłki i stypendya, któremi Wydział krajowy rozporządzać może; — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przekazuje Wydziałowi krajowemu i krajowej komisyi dla spraw przemysłowych do zbadania i możliwego uwzględnienia petycye następujące: Petycyę l. s. 80 Stefana Petryszyna, czeladnika kołodziejskiego o stypendyum dla dalszego kształcenia się w kołodziejstwie; petycyę l. s. 163 Piotra Szypuły, właściciela warstatu wyrabiającego kilimki, o zasiłek na rozwój warstatu; petycyę l. s. 191 Wiktora Bętkowskiego, majstra bednarskiego w Słotwinie o zasiłek dla zakupienia materyału dębowego na wyrób beczek; petycyę l. s. 291 Wincentego Döllera o zasiłek dla syna jego kształcącego się w szkole dla przemysłu drewnianego w Bergreichensteinie; petycyę l. s. 293 Józefa Pększyca, nauczyciela przy szkole wydziałowej w Sokalu, o zasiłek dla dalszego kształcenia się w muzeum dla przemysłu artystycznego w Wiedniu.

Co do petycyi l. s. 925 gminy Rakszawa w powiecie łańcuckim, o udzielenie zasiłku na założenie szkoły sukiennictwa w tej gminie, w której mieszkańcy zajmują się oddawna sukiennictwem jako przemysłem domowym — komisya budżetowa zważywszy, że według zasad przyjętych co do zakładania lub subwencyonowania szkół przemysłowych zawodowych, Sejm poleca wprzód zbadanie sprawy Wydziałowi krajowemu i krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, która układa statut dla szkoły i rokuje o zasiłki dla szkoły ze źródeł miejscowych, a dopiero po przedłożeniu wniosków przez Wydział krajowy, Sejm zakłada lub subwencyonuje szkołę przemysłową — wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby roztrząsnąwszy petycyę l. s. 925 gminy Rakszawa i zasięgnąwszy opinii krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, przedłożył Sejmowi wnioski na przyszłej sesyi sejmowej.

Co do petycyi Wydziału powiatowego w Turce o udzielenie subwencyi 5.000 zł. na założenie szkoły „gospodarczo-przemysłowej“ w Turce — komisya budżetowa zważywszy, że oprócz postanowienia Rady powiatowej turczańskiej, aby przeznaczyć 10.000 zł. na założenie szkoły przemysłowo-rolniczej w Turce i aby wstawiać przez lat 20 w budżet powiatowy po 500 zł. dla „umorzenia tej sumy“, oraz oprócz wezwania do składek na założenie tej szkoły; nie uczyniono żadnych innych kroków i przygotowań do jej założenia, — sądzi jeszcze przedwczesnem wyznaczyć jakąkolwiek kwotę z skarbu krajowego na tę szkołę i wnosi, aby tę petycyę i całą tę sprawę przekazać Wydziałowi krajowemu do roztrząśnienia i przedłożenia Sejmowi wniosków na przyszłej sesyi sejmowej.

Co do petycyi l. s. 999 Anny Zabiegło, wdowy po Antonim Zabiegło — który nauczał rysunków w szkole przemysłowej uzupełniającej w Jarosławiu i podobno nie otrzymał żadnego wynagrodzenia, — komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm przekazuje petycyę tę Wydziałowi krajowemu do zbadania i możliwego uwzględnienia.

Co do petycyi l. s. 450, nauczycieli szkół ludowych kształcących się w wyższej szkole przemysłowej w Krakowie na kursie rysunkowym, którzy upraszają o podwyższenie zasiłków miesięcznych — komisya budżetowa zważywszy, że w budżecie na r. 1890 zamieścił Wysoki Sejm kwotę 2.000 zł. na te zasiłki; zważywszy dalej, że Wydział krajowy kwotę tę rozdzielił na zasiłki między wspomnionych nauczycieli według wniosków Rady szkolnej krajowej, — wnosi:

Wysoki Sejm przechodzi do porządku dziennego nad tą petycyą.

Nad petycyami l. s. 497 stowarzyszenia „Harost“ i 979 Teofili Zielińskiej przechodzi Sejm do porządku dziennego.

We Lwowie dnia 13. listopada 1890 r.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

Budżet krajowy na rok 1891.

Rubryka XVII.

Rozmaite wydatki.

(Sprawozdawca poseł Scipio).

Sumę wydatków tej Rubryki preliminuje Wydział krajowy na rok 1891, w kwocie 65.323 zł. Na rok 1890 uchwalono tutaj 353.580 wraz z zasiłkami i pożyczkami bezprocentowemi dla ludności klęską nieurodzaju dotkniętej. Wynikłość z roku 1888 wynosi 486.009 wraz z pożyczkami na budowę koszar i wydatkami z powodu powodzi.

Rubryka XVII. jest tą w każdorocznym budżecie krajowym, która w chwili zamknięcia każdej sesyi Wysokiego Sejmu, co do ilości pozycyj, często i co do kwoty łącznej wydatków, musi najwięcej być różną z preliminarzem Wydziału krajowego, gdyż rejestruje i mieści w sobie tak różnorodne uchwały Wysokiego Sejmu co do zapomóg i darów nie znajdujących miejsca w innych rubrykach, jak i szereg petycyj do tej rubryki przydzielonych.

Na rok 1891 przedstawia Komisja budżetowa następujące pozycye do uchwały Wysokiego Sejmu:

Poz. 283. Do rozporządzalności Wydziału krajowego.

a) Dotacyja zwyczajna . . . . . 30.000 zł.

b) Do pozycyi tej preliminuje Wydział krajowy wydatek nadzwyczajny 12.743 zł. dla wyrównania funduszu czyli kredytu dyspozycyjnego, przekroczonego różnymi nadzwyczajnymi wydatkami przez lat kilka ponoszonymi.

Wydatki te, budżetami nie objęte, a do innych specyalnych rubryk należące, pokrywać był Wydział krajowy zmuszony i przenosił je na poczet roku następnego tak, że każdy następny rok od roku 1880 począwszy, był pod względem tej dotacyi uszczuplony, a w r. 1890 rozporządza Wydział krajowy w tej pozycyi tylko kwotą 17.527 zł. zamiast 30.000. Komisja budżetowa nie zgadza się na sposób załatwienia proponowany przez Wydział krajowy, żeby wstawić w pozycyę funduszu dyspozycyjnego w rubryce wydatków nadzwyczajnych kwotę 12.743 zł.; takie bowiem wyjątkowe podwyższenie

	Z przeniesienia . .	30.000 zł. — ct.

tego funduszu z uchwalanej dotychczas kwoty 30.000 zł. na 42.743 zł. byłoby poniekąd uznaniem dopuszczalności przekraczania tego funduszu z zastrzeżeniem późniejszego usprawiedliwienia. Komisya budżetowa jest tego zdania, że wszelkie przekroczenia funduszu dyspozycyjnego są niedopuszczalne i zasadom budżetowym przeciwne. Komisya budżetowa nie przeczy, że mogą zajść nieprzewidziane okoliczności, które spowodują nadzwyczajne wydatki budżetem nie objęte, w takim jednak razie winien Wydział krajowy na najbliższej zaraz sesyi Sejmu postawić żądanie dodatkowego kredytu.

Uznając zatem potrzebę pokrycia wydatków, które spowodowały rzeczone uszczuplenie funduszu dyspozycyjnego na rok 1890 dozwolonego, Komisya proponuje, pod względem formalnym, odmienne załatwienie od tego, które zaproponował Wydział krajowy i wnosi: — Wysoki Sejm raczy uchwalić:

	Na pokrycie niedoboru z lat dawniejszych, spowodowanego rozmaitymi nieprzewidzianymi wydatkami, wstawia się w budżet na rok 1891, jako jednorazowy nadzwyczajny wydatek . . .	12.743 „ — „

W dalszym ciągu tej Rubryki rejestruje Komisya budżetowa uchwalone pozycye wydatków przez Wysoki Sejm, tak w dawniejszych jak i w bieżącej sesyi;

Poz. 284.	Fundacya wieczysta im. Jego C. K. Ap. Mości	12.000 „ — „
Poz. 285.	Dotacya dożywotnia J. E. dr. Smolki	4.000 „ — „
Poz. 286.	Dotacya dożywotnia J W. Oktawa Pietruskiego (uch. Sejmu z $^{24}/_{10}$ 1890)	5.000 „ — „
Poz. 287.	Gminie M. Lwowa I. rata subwencyi na budowę gmachu Szkoły kadetów	5.000 „ — „
Poz. 288.	Dla księży unitów Chełmskich ich wdów i sierót	1.500 „ — „
Poz. 289.	Korosteńska Felicya — stały dar z łaski	80 „ — „
Poz. 290.	Koszta restauracyi zamku w Olesku (uchw. Sejmu z $^{27}/_{10}$ 1890) .	18.000 „ — „
Poz. 291.	Pogorzelcom gminy Mikołajów (uchw. Sejmu z $^{30}/_{10}$ 1890) . .	500 „ — „
Poz. 292.	„ „ Ożomla (uchw. Sejmu z $^{18}/_{10}$ 1890) . . .	300 „ — „
Poz. 293.	„ „ Dobrosin (uchw. Sejmu z $^{30}/_{10}$ 1890) . .	200 „ — „
Poz. 294.	„ „ Zarzecze (uchw. Sejmu z $^{30}/_{10}$ 1800) . .	150 „ — „
Poz. 295.	„ „ Koniuchy (uchw. Sejmu z $^{10}/_{11}$ 1890) . .	75 „ — „
Poz. 296.	„ „ Zakomarze (uchw. Sejmu z $^{10}/_{11}$ 1890) . .	25 „ — „
Poz. 297.	Gminie Buda-Peszt za gminę Klikuszowa (uchw. Sejmu z $^{13}/_{11}$ 1890)	517 „ — „
Poz. 298.	„ „ „ Krościenko	142 „ — „
Poz. 299.	„ Lwów „ Basznia	303 „ — „

W załatwieniu przydzielonych w r. b. przez Wysoki Sejm petycyi, a odnoszących się do Rubr. XVII., Komisya wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Dla Związku ochotniczych straży pożarnych, w skutek petycyi L. S. 136, w uznaniu pożytecznej działalności tej Instytucyi dla

	Do przeniesienia . .	90.535 zł. — ct.

Z przeniesienia . . 90.535 zł. — ct.

kraju i coraz donioślejszego zakresu działania w tworzeniu i organizowaniu, oraz pouczaniu i lustrowaniu straży ochotniczych po miasteczkach i wsiach, wreszcie jako subwencyę na wydawnictwo „Podręcznika dla ochotniczych straży pożarnych“, które to dziełko stani się bardzo pożytecznem — do:

Poz. 300. Związkowi ochotniczych straży pożarnych . . . . . 2.000 „ — „

Poz. 301. Do petycyi L. 392 Stowarzyszeniu opieki nad uwolnionymi więźniami jak w r. z. . . . . 300 „ — „

Poz. 302. W załatwieniu petycyi L. 592, komitetowi ratunkowemu dla dotkniętych gradem kilkudziesięciu gmin powiatu Rohatyńskiego, w uwzględnieniu wyjątkowej potrzeby i biedy . . . . 1.000 „ — „

Poz. 303. Pogorzelcom gminy Wola Raniżowska (L. s. 273) . . . . 100 „ — „

Poz. 304. „ „ Kadobne (L. s. 518) . . . . . 30 „ — „

Poz. 305. „ „ Wólka Sokołowska (L. s. 581) . . . . 60 „ — „

Poz. 306. „ „ Nienadówka (L. s. 582) . . . . . 40 „ — „

Poz. 307. „ „ Porzecze (L. s. 608) . . . . . 100 „ — „

Poz. 308. „ „ Kijowce (L. s. 726) . . . . . 100 „ — „

Poz. 309. „ „ Brzostek (L. s. 785) . . . . . 200 „ — „

Poz. 310. „ „ Łazy (L. s. 859) . . . . . 60 „ — „

Poz. 311. „ „ Przedm. Jarosław (L. s. 861) . . . . 100 „ — „

Poz. 312. „ „ Głogów (L. s. 869) . . . . . 300 „ — „

Poz. 313. Julii Szaszkiewicz (L. s. 510) wdowie po ruskim poecie, w uwzględnieniu wyjątkowej biedy . . . . . 100 „ — „

Wydziałowi krajowemu do zbadania i zdania sprawy Wysokiemu Sejmowi odstępuje się petycyje: L. s. 536 gminy Berechy i L. s. 763 gminy Zagórzany; do zbadania zaś i załatwienia petycyje: L. s. 701 Julii Malczyńskiej, L. s. 796 Maksymiljana Schworm i L. s. 878. Stanisława Dobrowolskiego.

Poz. 314. Komitetowi parafialnemu przy cerkwi katedralnej w Sanoku na restauracyę, tytułem pożyczki . . . . . 1.200 „ — „
Pożyczka ta udzieloną być ma Komitetowi przez Wydział krajowy jako bezprocentowa, za odpowiednią poręką do spłaty w 10 latach. (L. s. 338).

Razem wydatki Rubr. XVII. . . . 96.225 zł. — ct.

Komisja budżetowa wnosi wreszcie:

Wysoki Sejm raczy przejść do porządku dziennego nad następującemi petycyami:

L. s. L. s. 112. Gmina Brykula — 137. Straż ogniowa Harbuzów — 144. Komitet paraf. w Podolu — 162. Wiktor Kaufler — 187. Komitet paraf. w Delatynie — 231. Stanisław Wasilewski — 242. Marya Schönwelder — 243. Bronisława Kłodnicka — 270. Gmina Frysztak — 297. Fr. Kroczyńska — 298. Gmina Dehowa — 331. Wawrz. Hodakowski — 332. Cypryan Rogoyski — 369. Gmina Tyszkowce — 370. Gmina Bystra — 388. Straż ogniowa Dynów — 402 Józefa Zaleska — 404. Daniel Zaradowski — 406. Efrozyna Bień — 407. Albina Rozłucka — 443. Emilia Grochowska — 509. Marya Zaleska — 511. Marya Zaklińska — 512. Fran. Zgórek — 530. Gmina Swaryczów — 548. Straż ogniowa Peczyniżyn — 568. Eleonora Międlicka - 584. Gmina Ostrowczyk — 638. Teodor Wieliczkowski — 639.

Jósef Kieśniakiewicz — 647. Komitet kościelny w Nisku — 699. Albin Rakowski — 702. Klaudia Lewicka — 703. Leonard Mydlachowski — 704. Józef Cichoń — 789. Straż ogniowa Dolnawieś — 792. Bractwo cerkiewne Jaworów — 808. Teofila Wieliczko — 824. Witalina Kuss — 858. Gminy Pow. Wieliczka — 860. Komitet cerkiewny w Łazach — 872. Straż ogniowa Mielnica — 879. Feliks Zieliński — 870. Wilhelmina Szyszkowicz — 884. Wiktorya Südhoff — 907. Róża Łynakowska — 914. Wład. Kopystyński — 958. Straż ogniowa w Szczercu — 972. Gmina Białokiernica — 973 Gmina Dąbrowica — 989. Komitet kościelny w Łobozwi — 1022. Henryka Bartus — 1029. Komitet straży ochotniczej w Łanczynie.

Lwów dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

K. Scipio.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Dodatkowe sprawozdanie

do Rubr. XI. poz. 153 wydatków.

(Sprawozdawca poseł Czyżewicz.)

Na budowę pawilonu chirurgicznego i wewnętrzne urządzenie tegoż przy szpitalu św. Łazarza w Krakowie — *w myśl uchwały sejmowej z 19. listopada 1890* . 65.000 zł. (z przeznaczonych na ten cel 125.000 zł.).

Rubr. XV. poz. 190 wydatków.

Dodatkowe sprawozdanie

komisyi budżetowej do preliminarza o wyższej szkole rolniczej w Dublanach na rok 1891.

(Sprawozdawca poseł Stanisław Jędrzejowicz).

Na budowę gorzelni w Dublanach . . . . . 24.500 zł.

Budżet krajowy na rok 1891.

Lit. C.

Krajowy szpital powszechny we Lwowie.

Fundusz chorych i położnic.

(**Sprawozdawca poseł Marchwicki.**)

Wysoki Sejmie!

Przy uchwalaniu w roku zeszłym rub. III. budżetu krajowego i preliminarza wydatków i dochodów szpitalu powszechnego we Lwowie na rok 1890 wypowiedzianą została nadzieja, że wchodząca w życie instytucya kas chorych wpłynie na zmniejszenie kosztów leczenia, a przynajmniej powstrzyma ciągły ich wzrost. Jakkolwiek okoliczność ta w projekcie budżetu krajowego na rok 1891 nie została uwzględnioną, przeciwnie przyjęto wzrost dni leczenia, to jednak podnieść należy, że oczekiwania połączone z kasami chorych przynajmniej w małej części spełnione zostały i wywarły pewien wpływ na zmniejszenie ilości dni leczenia, które w pierwszych trzech kwartałach r. 1889 wynosiły w szpitalu lwowskim dni 181.715 w tymże samym okresie czasu r. 1890 wynoszą tylko dni 175.373, a zatem mniej o dni 6.342; dochody zaś od samopłacących, które w tymże czasie r. 1889 wynosiły 6.109 zł. w r. 1890 wynoszą 6.721 t. j. 612 zł. więcej.

W obec tych wyników wątpić nie można, że kasy chorych w dalszym swoim rozwoju korzystny wpływ wywrzeć muszą na rubrykę III. budżetu krajowego potrzeba tylko, aby młoda ta instytucya dobrze przez ogół naszego społeczeństwa pojętą została, a ze strony Wydziału krajowego doznawała poparcia, na jakie jako instytucya ponosząca część ciężarów kosztów leczenia bezwzględnie zasługuje, a że te ciężary są rzeczywiste, przekonać się można z działalności Lwowskiej kasy chorych, która w czasie od 1. Stycznia do 1. Października r. b. wypłaciła kwotę zł. 19.600 tytułem zasiłków i kosztów leczenia 2.400 chorym za 27.673 dni choroby; za swoich zaś chorych członków wniosła do kasy lwowskiego szpitala powszechnego w pierwszem półroczu r. b. kwotę 777 zł. 42 ct. za 925$^1/_2$ dni leczenia.

Przechodząc do sprawozdania z przedłożenia Wydziału krajowego przedewszystkiem stwierdzić należy, że odnośnie do rezolucyi Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 na oddziale dla położnic nadzór nad bielizną i pożywieniem powierzono Siostrze Miłosierdzia, która powyższe obowiązki spełnia.

Co do drugiej rezolucyi Wysokiego Sejmu z tegoż samego dnia polecającej Wydziałowi krajowemu zbadać, o ile korzystnem byłoby prowadzenie we własnym zarządzie apteki we Lwowskim szpitalu powszechnym, Wydział krajowy uważa, że zaprowadzenie własnej apteki nie byłoby obecnie wskazane, albowiem od 1. Stycznia 1890 weszła w życie

nowa taksa rządowa lekarstw o wiele niższa od dotychczasowej. Komisya budżetowa podziela zapatrywanie to Wydziału krajowego, tembardziej, że rzeczywiście w pierwszem półroczu r. b. koszt lekarstw wynosił tylko zł. 3.248, a zatem całoroczny wydatek z tego tytułu przyjąć można w kwocie zł. 6.800 znacznie mniej, aniżeli wynikłość (8.538) z r. 1889 i o 1.000 zł. mniej, aniżeli kwota preliminowana na r. 1890 przez Wydział krajowy.

Oprócz powyższych dwóch rezolucyi polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. Listopada 1889 roku Wydziałowi krajowemu aby od roku 1891 przeprowadzono rozdział wydatków i dochodów wszystkim funduszom wspólnych a inaczej rozdzielić się nie dających, za pomocą dzielnika, którym ma być dzień leczenia. Wydział krajowy wypośrodkował dzielnik ten na podstawie przypuszczalnej ilości dni leczenia, a to w funduszu chorych dni 225.000 zaś w funduszu położnic dni 20.000 co cyfrowo wynosi w zaokrągleniu dla funduszu chorych 92% zaś dla funduszu położnic 8% i na tej procentowej podstawie rozdział wspólnych wydatków i dochodów obydwóch funduszów przeprowadził; wartość jednak tego dzielnika przy układaniu preliminarza musi być jedynie przypuszczalną, stanowczą będzie dopiero przy zamknięciu rachunkowem, dla tego pomimo odmiennego obliczenia ilości dni leczenia stosunek przyjęty przez Wydział krajowy w niniejszym preliminarzu zatrzymanym zostaje.

Dalsze polecenie Wysokiego Sejmu odnosi się do przeniesienia wydatku na zapomogi dla położnic do funduszu podrzutków, co też uskutecznionem zostało.

Przy rubryce XVII. wydatków polecił Wysoki Sejm uchwałą z dnia 25. Listopada 1889 roku aby Wydział krajowy wykazywał dokładnie, jaką kwotę fundusz krajowy każdego ostatniego roku na koszta leczenia dzieci w szpitalu świętej Zofii wypłacił. W wykonaniu tego polecenia podaje Wydział krajowy że ogólna należytość z tego tytułu wynosi w roku 1889 złotych 18.343 a gdy w dwóch poprzedzających latach a mianowicie w roku 1887 należytość ta wynosiła złotych 15.286 zaś w roku 1888 złotych 18.172, widocznem jest przeto że wypłacana temuż towarzystwu za leczenie ubogich dzieci ryczałtowa kwota złotych 12.000, nie zostaje w żadnym stosunku z kwotą przez fundusz krajowy na ten cel wypłaconą i że takowa nie wystarcza na pokrycie rzeczywistych potrzeb. Na tej podstawie oparło Towarzystwo szpitaliku świętej Zofii petycyę do L. 393 do Wysokiego Sejmu wniesioną w której Towarzystwo to uprasza o podniesienie ryczałtu do kwoty złotych. 16.000. ewentualnie o uznanie szpitaliku świętej Zofii za powszechny szpital krajowy z oznaczeniem taksy na 60 centów za dzień leczenia.

W przedłożonych zamknięciach rachunkowych, ułożonych z wielką dokładnością wykazuje zarząd Towarzystwa ciągły wzrost wydatków, dochodzących w r. 1889 do kwoty 15.796 zł., naturalne następstwo wzrostu dni leczenia, które w r. 1885 wynosiły dni 24.544, a w r. 1889 wynoszą dni 30.045. Powiększenie to wydatków spowodowało znaczne niedobory, które pokrywane dotychczas były po części ofiarnością publiczną, po części dawnemi oszczędnościami; gdy jednakże po śmierci ś. p. Leonowej księżnej Sapieżyny, głównej protektorki Towarzystwa na ofiarność publiczną w tej samej mierze rachować nie można, a wszelkie zapasy dawne w zupełności wyczerpane zostały, przeto byt szpitaliku stanowczo znajduje się zagrożonym i obowiązkiem reprezentacyi kraju jest uregulować warunki istnienia instytucyi w której otrzymuje pomoc stałych chorych dzieci przeszło 1.000, a chorych dochodzących 2.000 i o której z całą stanowczością powiedzieć można, że gdyby nie istniała musiałaby być stworzoną. Postawiona w petycyi prośba o uznanie szpitaliku za powszechny szpital krajowy zdaniem komisyi budżetowej powinna być odmownie załatwioną, a to ze względu na charakter szpitaliku jako instytucyi dobroczynnej, który to charaktar musiałby być zatraconym następnie zaś, iż nie jest wskazanem aby rozszerzać na tem polu administracyę krajową połączoną częstokroć ze znacznemi nieprzewidzianemi wydatkami, tem bar-

dziej że szpitalik Św. Zofii jest prowadzony w sposób zupełnie zadawalniający. Wobec tego stanu rzeczy w przeświadczeniu że prośba Towarzystwa szpitaliku Św. Zofii, jako oparta na rzeczywistej potrzebie, jest zupełnie usprawiedliwioną komisya budżetowa wnosi: dotychczas pobierany ryczałt przez szpitalik Św. Zofii podnosi się do kwoty 16.000 zł. odpowiadającej poniekąd subwencyi pobieranej przez szpital Św. Ludwiki w Krakowie a to pod warunkiem że za ryczałt ten Towarzystwo szpitalika Św. Zofii obowiązanem będzie:

a) przyjmować wszystkie chore dzieci przez szpital powszechny do szpitalika odsyłane;

b) przyjmować noworodki i dostarczać dla nich potrzebne mamki.

Jednocześnie poleca się Wydziałowi krajowemu zawrzeć z Towarzystwem szpitalika Św. Zofii na powyższych warunkach umowę na przeciąg lat trzech w ten sposób, aby powyższy ryczałt 16.000 zł. wypłacanym był Towarzystwu szpitalika Św. Zofii z funduszu krajowego, o ile możności bezpośrednio. Szpitalik zaś dostarczać będzie Wydziałowi krajowemu dokładne wykazy chorych dzieci w celu umożliwienia ściągnięcia należytości za te dzieci, których leczenie nie będzie przyjęte na rachunek funduszu krajowego.

A. Wydatki.

Kwota preliminowana przez Wydział krajowy na rok 1891. (192.782) jest wyższą od uchwalonej na rok 1890 (189.964) o 2.818 zł., mianowicie: wydatki na fundusz chorych (176.840) są o 5.161 zł. wyższe od zeszłorocznych (171.679), zaś wydatki na fundusz położnic (15.942) są o 2.343 zł. niższe, przyczem jednak zauważyć należy, że wydatek w rubr. XV. w kwocie 3.600 zł. z funduszu położnic przeniesionym został na fundusz podrzutków.

Preliminarz Wydziału krajowego opiera się na przypuszczeniu, że i w r. 1891 ilość dni leczenia wzrośnie, wskutek czego Wydział krajowy przyjmuje na rok 1891 dni leczenia 245.000, a mianowicie: w funduszu chorych dni 225.000, w funduszu położnic dni 20.000, gdy jednak wynikłość w pierwszych trzech kwartałach wykazuje ogólną ilość dni leczenia dni 175.373, przeto z całą stanowczością przyjąć można, że ilość dni leczenia w r. b. dosięgnie zaledwie dni 235.000, a mianowicie 220.000 dni w funduszu chorych, a 15.000 w funduszu położnic, który to wzgląd jakoteż obniżenie taks za lekarstwa wpłynąć musi na zmniejszenie wydatków w niektórych rubrykach, a mianowicie:

w rubr. II. koszta utrzymania osób nieetatowych . . .	o	402	zł.
„ „ VII. poz. 40 a. żywienie chorych	o	2.500	„
„ „ VIII. poz. 50. lekarstwa	o	1.000	„

powiększenie wydatków nastąpi:

w rubr. III. poz. 25. pensye i emerytury	o	250	„
„ „ XVII. ryczałt dla szpitala św. Zofii	o	4.000	„

razem wydatki mniejsze o zł. 3.902, większe o 4.250 zł., różnica na niekorzyść preliminarza zł. 348, co potrąciwszy od dochodów większych:

w rubr. II. poz. 4. opłaty pośmiertne	o	200	„
„ „ III. poz. 7 od funduszu obcokrajowców . . .	o	500	„

otrzymamy korzystniejszy wynik o 352 zł.

Komisya budżetowa, uwzględniając powyższe zmiany, wnosi: wstawić wydatki w kwocie 193.130 zł., zaś dochody 202.524 zł.

W razie przyjęcia wniosków komisyi, okazałaby się nadwyżka 9.394 zł.

Poszczególnienie wydatków.

Rubr. I. poz. 1—14. Płace i emolumenta etatowe. Wydział krajowy preliminuje 33.755 zł. o 105 zł. więcej niż na rok 1890, która to przewyżka pochodzi z uzupełnienia pięcioleci Dr. Kilarskiemu dorocznych 200 zł. o 39 zł. Oficyałowi Gralewskiemu do 150 zł. o 57 zł. i woźnemu Uhrynowi do 30 zł. o 27 zł., od czego odtrącić należy oszczędność kosztów opału przy poz. 1 d) i 10 c) o łączną kwotę 18 zł.

Komisya budżetowa wnosi zatem zgodnie z Wydziałem krajowym wstawić w rubryce I. 33.755 zł., mianowicie dla funduszu chorych 30.961 zł., dla fnnduszu położnic 2.794 zł.

Rubr. II. poz. 15—20. Koszta utrzymania osób nieetatowych. Wydział krajowy preliminuje 27.791 zł. o 824 zł. więcej niż uchwalono na rok 1890. W tej rubryce przy poz. 15. nastąpiło powiększenie o kwotę 282 zł. wskutek przyjęcia jednej siostry miłosierdzia, zatrudnionej na oddziale położnic, przy poz. 18. z powodu przyjęcia 3-ciej akuszerki, przy poz. 20 a) o kwotę 204 zł. z powodu podwyższenia nowemu stróżowi płacy do 25 zł. miesięcznie w miejsce pobieranego dotąd wiktu, zaś zmniejszenie przy poz. 19 b) i 20 b) o 156 i 208 zł. z powodu tańszego wiktu.

Przy poz. 16. wstawia Wydział krajowy 402 zł. dla 8-go dyetaryusza. Wniosek ten usprawiedliwia Wydział krajowy ciągle wzrastającą ilością chorych, ponieważ jednak stan szpitalu wzrostu tego ani na oddziale chorych, ani na oddziale położnic nie wykazuje, przeto komisya budżetowa wnosi pozycyę tę uchylić i w rubr. II. poz. 15—20 uchwalić kwotę 27.389 zł. o 402 zł. mniej, aniżeli preliminuje Wydział krajowy.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Rezolucya: Poleca się Wydziałowi krajowemu rozpatrzenie wniosku i zdanie sprawy na następnej sesyi, co do utworzenia na oddziale położnic dwóch stałych miejsc po zł. 120 nadawać się mających na przeciąg roku jednego tym akuszerkom, które ukończyły naukę z najlepszym postępem, aby tym sposobem uzupełnić mogły nabycie praktycznych wiadomości.

Rezolucya: Poleca się Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie układów z c. k. rządem, co do przyjęcia kosztów utrzymania jednej akuszerki na oddziale położnic, jako stale przydzielonej do c. k. szkoły akuszerek.

Rezolucya: Poleca się Wydziołowi krajowemu wzięcie pod rozwagę założenie szkoły dozorców przy szpitalu lwowskim, z zastrzeżeniem odpowiedniego wpływu sióstr miłosierdzia na jej kierunek, oraz wyznaczenia nagrody za najlepszy polski podręcznik dla dozorców.

Rubryka III. pozycya 21—32. Pensye i emerytury. Wydział krajowy preliminuje 5.135 złotych. W załatwieniu petycyi Kornelii Neuhauser wdowy po prymaryuszu szpitala powszechnego we Lwowie do L. 160 o stały dodatek do pensyi wdowiej w kwocie 250 złotych w uwzględnieniu prawdziwych zasług ś. p. Franciszka Neuhauser rzeczywistej potrzeby zagrożonej utratą wzroku petentki wreszcie z powodu że Wysoki Sejm od roku 1886 stale petycyę w tym kierunku wnoszoną do uwzględnienia Wydziałowi krajowemu poleca przez co Kornelia Neuheuser faktycznie dodatek ten pobiera, komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm uchwali:

Kornelii Neuhauser wdowie po prymaryuszu szpitala powszechnego we Lwowie przyznaje się dożywotni stały dodatek do pensyi wdowiej w kwocie 250 złotych.

W razie uchwalenia tego wniosku wydatek w rubryce III. pozycya 25 będzie o 250 złotych większy, wskutek czego komisya budżetowa preliminuje w tej rubryce ogólny wydatek w kwocie 5.385 złotych o 250 złotych więcej niż na rok 1890.

Rubryka IV. pozycya 33—36. Zaopatrzenia i dary z łaski w kwocie 239 zł.

Rubryka V. pozycya 37. Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych w kwocie 100 złotych

Rubryka VI. pozycya 38—39. Renumeracye i zapomogi w kwocie 930 zł.

Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym. Nad petycyami Zofii Tymaczkowskiej wdowy po prymaryuszu w Samborze do L. 405 i Józefy Koestlich do L. 227 i Albiny z Pileckich 1⁰ voto Śliwińskiej 2⁰ voto Ćwiklińskiej, komisya budżetowa wnosi przejście do porządku dziennego.

Rubryka VII. pozycya 40—49. Koszta gospodarcze.

Wydział krajowy preliminuje 86.477 złotych o 3.064 złotych więcej niż uchwalono na rok 1890. Podwyższenie tej rub. poz. 40a o 4.000 złotych Wydział krajowy uzasadnia wzrostem dni leczenia, gdy jednakże z dotychczasowego wyniku w roku 1890 ilość dni się zmniejszyła gdy rzeczywiste koszta żywienia w pierwszych ośmiu miesiącach r. b. wynoszą 30.030 zł. a przeciętnie z ostatnich lat trzech 45.498 zł., przeto komisya budżetowa wnosi: przyjąć tę pozycyę na podstawie powyższego przecięcia w kwocie 45.500 złotych t. j. o 2.500 złotych mniej aniżeli preliminarz Wydziału krajowego — poz. 40 b. c. d. e. f. g. komisya budżetowa przyjmuje bez zmiany, z tem że podwyższenie w poz. f. pieczywo dla chorych o 500 złotych znajduje swoje usprawiedliwienie w przecięciu z trzech lat (5.786) i w wynikłości z pierwszych ośmiu miesięcy b. roku (4.054) pozycya 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47. Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym z tą uwagą że podwyższenie poz. 47 pralnia o 600 zł. w stosunku do kwoty uchwalonej na rok 1890 uzasadnionem zostało przecięciem ostatniego trzechlecia i wynikłością z roku 1889 (6.558) poz. 48 a. Bielizna, pościel i odzież. Wydział krajowy preliminuje 10.000 zł. o 2.600 zł. mniej jak roku zeszłego ale zawsze o 2.766 zł. więcej jak przecięcie z ostatuich trzech lat. Komisya budżetowa, przyjmuje preliminowaną kwotę w całości zwracając uwagę Wydziału krajowego na konieczność dostarczania służbie na oddziale chirurgicznym płóciennej odzieży umożliwiającej utrzymanie potrzebnej w pielęgnowaniu chorych czystości.

Poz. 48 b. i 49 przyjmuje się zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego.

W razie przyjęcia powyższych wniosków wydatki w rubryce VII. wyniosą 83.977 t. j. o 2.500 zł. mniej niż preliminarz Wydziału krajowego, a o 564 zł. więcej a niżeli kwota uchwalona na rok 1890.

Rub. VIII. poz. 50—56. Koszta sanitarne. Wydział krajowy preliminuje w poz. 50. 7.800 zł. i z motywów na wstępie przytoczonych i na podstawie wynikłości z pierwszego półrocza 1890 (3.248 zł.) komisya budżetowa wnosi w tej poz. kwotę 6.800 zł. o 1.000 zł. mniej.

Poz. 51, 52, 53, 54, 55, 56. Komisya budżetowa wnosi zgodnie z preliminarzem Wydzialu krajowego. Ogólny wydatek w tej rubryce wyniesie zatem 16.200 zł.

Rub. IX. poz. 57. Koszta kancelaryjne 850 zł.

Rub. X. poz. 58. Koszta kapliczne 240 zł.

Komisya budżetowa preliminuje zgodnie z Wydziałem krajowym w tej samej wysokości jak roku 1890.

Rub. XI. Utrzymanie budynków. Wydział krajowy preliminuje na zwyczajne konserwacye i reperacye 3.000 zł., 800 zł. mniej jak roku zeszłego — na nadzwyczajne roboty 2.300 zł., usprawiedliwiając ten wydatek koniecznością pogłębienia studni i zmiany

rur spustowych przy głównym gmachu. Komisya budżetowa wnosi, aby łącznie z kosztami asekuracyi 180 zł. i kosztami kominiarzy i straży ogniowej 450 zł. wstawić w budżet wydatków w rubr. XI. poz. 59—61 zgodnie z Wydziałem krajowym ogólną kwotę 5.930 zł. — 1.500 zł. więcej jak r. z.

Rubr. XII. Odsetki od kapitałów dłużnych w kwocie 1.760 zł.

Rubr. XIII. Podatki i daniny w kwocie 20 zł.

Rubr. XIV. Rozmaite w kwocie 325 zł.

Komisya budżetowa przyjmuje zgodnie z Wydziałem krajowym, zgadzając się w rubr. XIV. na wydatek większy o 25 zł. z powodu konieczności uzupełnienia biblioteki szpitalnej.

Rubr. XV. Zapomogi dla położnic — nic się nie preliminuje z powodu przeniesienia wydatków tej pozycyi do funduszu podrzutków.

Rubr. XVI. Koszta utrzymania dzieci na oddziale położnic w kwocie 30 zł.

Rubr. XVII. Ryczałt na utrzymanie dzieci w szpitalu św. Zofii. Komisya budżetowa na podstawie wywodów na wstępie niniejszego sprawozdania wypowiedzianych, preliminuje w tej rubryce kwotę 16.000 zł. — 4.000 zł. więcej aniżeli Wydział krajowy i wydatek z r. 1890.

B. Dochody.

Wydział krajowy preliminuje dochody szpitalu powszechnego we Lwowie na rok 1891 w kwocie 201.824 (w funduszu chorych 186,375 zł., w funduszu położnic 15.449) o 6.410 więcej niż uchwalono na rok 1890. Komisya budżetowa sądzi, że w rub. II. 4. opłaty pośmiertne, można przyjąć wysokość trzechletniego przecięcia w kwocie 7.500 zł., o 700 zł. więcej niż na rok 1890, a 200 zł. więcej niż preliminarz Wydziału krajowego, również w rub. III. 7. od funduszów obcokrajowych i innych publicznych kwotę 4.650 zł. opierając się na wynikłości z r. 1889 (5.777) i dochodach tej rubryki za pierwsze dziewięć miesięcy r. b. (3.630), wskutek czego komisya budżetowa preliminuje dochody większe o 700 zł. niż Wydział krajowy.

W uwzględnieniu tych zmian komisya budżetowa preliminuje:

w rubryce	I.	poz. 1.	Od c. k. Skarbu za drzewo opałowe . .	1.400 zł.
„	I.	„ 2.	Od kasy miejskiej $^1/_5$ część dochodów z rogatek	24.200 „
„	I.	„ 3.	Od kasy miejskiej na utrzymanie trupiarni	84 „
„	II.	„ 4.	Opłaty pośmiertne	7.500 „
„	III.	„ 5.	Zwroty kosztów leczenia od funduszu krajowego	155.000 „
„	III.	„ 6.	Od samopłacących	9.540 „
„	III.	„ 7.	Od funduszów obcokrajowych i innych .	4.650 „
„	IV.	„ 8.	Rozmaite	150 „

W celu zaprowadzenia łatwiejszego poglądu na całość zamknięć rachunkowych komisya budżetowa wnosi:

Poleca się Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie w ciągu lat dwóch potrzebnych zmian w zamknięciach rachunkowych szpitala lwowskiego tak, aby w przyszłości we wszystkich rubrykach obejmowały okres czasu od 1. Stycznia do 31. Grudnia ostatniego roku.

Sumaryczne zestawienie wydatków:

Rubryka	fundusz chorych	fundusz położnic	Razem
I.	30.961	2.794	33.755
II.	24.631	2.758	27.389
III.	4.772	613	5.385
IV.	176	63	239
V.	92	8	100
VI.	856	74	930
VII.	77.258	6.719	83.977
VIII.	14.590	1.610	16.200
IX.	782	68	850
X.	221	19	240
XI.	5.456	474	5.930
XII.	1.408	352	1.760
XIII.	18	2	20
XIV.	299	26	325
XV.	—	—	—
XVI.	—	30	30
XVII.	16.000	—	16.000
Suma wydatków	177.520	15.610	193.130

Sumaryczne zestawienie dochodów:

Rubryka	fundusz chorych	fundusz położnic	Razem
I.	25.537	147	25.684
II.	7.500	—	7.500
III.	153.880	15.310	169.190
IV.	138	12	150
Suma dochodów	187.055	15.469	202.524

Bilans funduszu chorych zatem przedstawia się następująco:

Wydatki . . . . . 177.520 zł.
Dochody . . . . . 187.055 „
zatem nadwyżka . . 9.535 zł.

zaś bilans funduszu położnic:

Wydatki . . . . . 15.610 zł.
Dochody . . . . . 15.469 „
zatem niedobór . . . 141 zł.

Bilans całego powszechnego szpitala we Lwowie wykazuje:

Wydatki . . . . . 193.130 zł.
Dochody . . . . . 202.524 „
zatem nadwyżka , . 9.394 zł.

podczas gdy Wydział krajowy preliminował nadwyżkę w kwocie 9.042 zł.

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala powszechnego we Lwowie na rok 1891 i wstawić wykazaną nadwyżkę 9.394 zł. w rubr. IV. dochodów budżetu krajowego. Ofertę Zarządu Zakładu Św. Józefa dla nieuleczalnych i wyzdrowieńców pod l. 43 przy ulicy Kurkowej, odnośnie do dziesięciu łóżek dla pomieszczenia rekonwalescentów z lwowskiego szpitala powszechnego, odstępuje się Wydziałowi krajowemu do ewentualnego użytku.

Lwów dnia 4. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Marchwicki.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Budżet krajowy na rok 1891.

Lit. D.

Fundusz podrzutków we Lwowie.

(Sprawozdawca poseł Marchwicki.)

Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na 4.262 zł., o 3.770 zł. więcej niż uchwalono na rok 1890 — a mianowicie mniej o 30 zł. w rubr. II. poz. 4. żywicielkom za gorliwe dozorowanie dzieci — a więcej o 3.800 zł. w rubr. V. poz. 7. zapomogi dla położnic — a to wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889. polecającej pozycyę tę przenieść z preliminarza szpitala lwowskiego do funduszu podrzutków. Wydatek ten preliminowany jest o 200 zł. więcej niż na rok 1890. z powodu ciągle wzrastającej ilości chorych położnic. Komisya budżetowa jednak podwyższenia tego za uprawiedliwione nie uznaje i pozycyę tę preliminuje w kwocie uchwalonej na rok 1890., t. j. 3.600 zł., wskutek czego ogólne wydatki w funduszu podrzutków wynosić będą 4.062 zł. t. j.:

w rubr.	I.	Potrzeby kancelaryjne	10 „
„ „	II.	Remuneracye i zapomogi	70 „
„ „	III.	Koszta utrzymania dzieci	312 „
„ „	IV.	Koszta leczenia dzieci	10 „
„ „	V.	Zapomogi dla położnic	3.600 „
„ „	VI.	Rozmaite wydatki	60 „
		Razem j. w.	4.062 zł.

Dochodów ten fundusz nie ma żadnych, przeto Wysoki Sejm raczy uchwalić całą sumę wydatków funduszu podrzutków we Lwowie w kwocie 4.062 zł. pokryć z funduszu krajowego w rubr. XI.

Lwów dnia 4. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Marchwicki.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Lit. E.

Krajowy Zakład dla obłąkanych na Kulparkowie.

(Sprawozdawca poseł Włodzimierz Kozłowski.)

Wysoki Sejmie!

Preliminarz Wydziału krajowego na r. 1891 wykazuje wydatki w kwocie 165.880 zł.
zaś dochody w kwocie . . . . . 168.322 „
a zatem nadwyżkę . . . . . 2.442 zł.

Komisya budżetowa wnosi wstawić w wydatkach . . . . . 165.524 „
mniej o . . . . . 356 „
od preliminarza Wydziału krajowego, a o 3.373 zł. 68 ct. więcej od zamknięcia rachunkowego za rok 1889.

Dochody zaś przyjmuje w kwocie . . . . . 168.422 zł.
czyli o 100 zł. wyższe od preliminarza Wydziału krajowego, niższe zaś od dochodów uzyskanych w roku 1889 o 11.384 zł. 27 ct.

Komisya oblicza zatem nadwyżkę w kwocie 2.898 zł., t. j. w kwocie o 456 zł. wyższej od preliminarza Wydziału krajowego.

Znaczne podwyższenie wydatków w stosunku do zamknięcia rachunkowego z roku 1889 usprawiedliwia powiększenie liczby dni leczenia.

Niższe ceny wielu artykułów żywności stały się powodem obniżenia pozycyj w utrzymaniu osób nieetatowych i kosztów gospodarczych. Zarówno ta okoliczność, jak i obniżenie wydatków zwyczajnych i nadzwyczajnych na bieliznę, pościel i odzież, umożliwiły wstawienie w budżet kwoty 2.000 zł. na koszta ankiety w celu zbadania stosunków zakładu Kulparkowskiego, oraz kilku drobniejszych kwot na koszta podróży członków komisyi opieki nad obłąkanymi, emeryturę i dary z łaski, a to nietylko bez podwyższenia sumy wydatków, ale nawet z pewnem obniżeniem.

Dla ułatwienia przeglądu w różnicach wniosków komisyi z preliminarzem Wydziału krajowego, dołącza komisya następujące zestawienie sumaryczne:

Zestawienie sumaryczne wydatków i dochodów na rok 1891.

Liczba rubryki	Liczba pozycyi	Poszczególnienie	zł.	od preliminarza Wydziału krajowego: więcej	od preliminarza Wydziału krajowego: mniej
		A. Wydatki.			
I.	1—10	Płace i emolumenta etatowe	20.603	580	
II.	11—16	Koszta utrzymania osób nieetatowych	32.514		872
III.	17—25	Pensye i emerytury	1.967	250	
IV.	26—27	Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski	14		
V.	28	Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych	40		
VI.	29—30	Remuneracye i zapomogi	776	136	
VII.	31—41	Koszta gospodarcze — zwyczajne	79.210		2.250
		Koszta gospodarcze — *nadzwyczajne*	*6.500*		*500*
VIII.	42—46	„ sanitarne	6.260		
IX.	47	„ kancelaryjne	450		
X.	48	„ kapliczne	200		
XI.	49—53	„ utrzymania budynków, dróg i urządzeń — zwyczajne	8.050		
		„ utrzymania budynków, dróg i urządzeń — *nadzwyczajne*	*4.500*		
XII.	54	Podatki i daniny	290		
XIII.	55—58	Rozmaite	1.800		
XIV.	59	Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe	50		
XV.	60	Koszta na zwołać się mającą ankietę	2.000	2.000	
XVI.	61	„ podróży i dyety członków komisyi opieki nad obłąkanymi	300	300	
		Suma wydatków — zwyczajnych	154.524	3.266	3.122
		Suma wydatków — *nadzwyczajnych*	*11.000*		*500*
		Razem	165.524	3.266	3.622
					356
		B. Dochody.			
I.	1—2	Dodatki	660		
II.	3—5	Dochody z dóbr	4.362		
III.	6—8	Zwroty kotztów leczenia	162.500		
IV.	9—11	Rozmaite	900	100	
		Suma dochodów	168.422	100	
		w porównaniu z wydatkami	165.524		356
		okazuje się nadwyżka	2.898	456	

A. Poszczególnienie wydatków.

Rubryka I.

Płace i emolumenta etatowe.

Wydział krajowy preliminuje 20.023 zł., a zatem z powodu nowych dodatków pięcioletnich o 916 zł. więcej od zamknięcia rachunków z r. 1889.

Poz. 6.

W uwzględnieniu petycyi dwóch oficyałów zakładu Karola Kality i Arkadyusza Bieńkowskiego l. s. 441, wstawia komisya zgodnie z życzeniem Wydziału krajowego w piśmie z dnia 21. Października b. r. L. 44.392 wyrażonem przy poz. 6 trzecią alineę:

c) dodatki osobiste po 300 zł. . . . . 600 zł.

Przedstawiając Wysokiemu Sejmowi ten stwierdzoną przez Wydział krajowy gorliwą i sumienną pracą obydwóch petentów uzasadniony wydatek, zaznacza komisya jego ściśle wyjątkową naturę; wliczenie wiktu do stałej płacy było bowiem aktem łaski Wysokiego Sejmu, nie upoważnia też wcale urzędników zakładu Kulparkowskiego do żądania osobnego relutum za wikt.

Poz. 7.

Zważywszy, że wliczenie dotychczas pobieranego relutum za wikt do stałej pensyi, którego żąda petycya pisarza etatowego, Antoniego Aleksandra Czajkowskiego l. s. 148, stanowiłoby zmianę etatu zakładu Kulparkowskiego, o której przy roztrząsaniu incydentalnej sprawy rozstrzygać trudno, a uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 17. Października 1888. r., na które Wydział krajowy zalecając wyżej wymienioną petycyę w piśmie z dnia 10. Października b. r. L. 42.541 się powołuje, jak już zaznaczono, wcale precedensu nie stanowią, komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi przejście do porządku dziennego nad petycyą Antoniego Aleksandra Czajkowskiego.

Poz. 10 pod lit. *b)* i 11 pod lit. *b).*

Komisya bierze za podstawę do obliczenia kosztów wiktu woźnego i odźwiernego zamknięcie rachunków z roku 1889, wedle którego każda z tych dwóch pozycyi 241 zł. 72 ct. wynosiła. Komisya wnosi przeto obniżenie poz. 10 pod lit. *b)* przez Wydział krajowy na 250 zł. obliczonej o 10 zł., a poz. 11 pod lit. b) w kwocie 250 zł. przez Wydział krajowy preliminowanej również o 10 zł.

Wnioski komisyi przy tej pozycyi ujmują 20 zł., a przy poz. 6 dodają 600 zł.

Wskutek tego wedle wniosków komisyi wynosić będą koszta Rubryki I. 20.603 zł. czyli o 580 zł. więcej od preliminarza Wydziału krajowego.

Rubryka II.

Koszta utrzymania osób nieetatowych.

Jak Rubryka II. poz. 11 pod lit. *b)*, Rubryka VII. poz. 31 pod lit. *b)*, poz. 34 pod lit. *b*), poz. 39 pod lit. *b)* i poz. 40 pod lit. *b)* wykazuje, oblicza Wydział krajowy wikt 26 Sióstr Miłosierdzia z pieczywem i dodatkami w kwocie 210 zł. na osobę. — Natomiast wedle zamknięcia rachunków z roku 1889 wynosił wikt jednej Siostry Miłosierdzia z pieczywem i dodatkami 202 zł. 24 ct., w 1888 roku 201 zł. 93 ct., wedle trzechletniego przecięcia lat 1887—1889 po 202 zł. 74 ct., na rok 1890 zaś oblicza kancelarya zakładu wikt 1 Siostry Miłosierdzia w piśmie z dnia 8. Listopada 1890 roku na 197 zł. — W szpitalu lwowskim preliminował Wydział krajowy, pomimo tej samej co w Kulparkowie normy

żywienia Sióstr Miłosierdzia przy Rubr. II. poz. 15 *b)* wikt 1 Siostry Miłosierdzia w kwocie 180 zł., a pranie w kwocie 21 zł. 75 ct., w szpitalu krakowskim św. Łazarza zaś pomimo wielu drożej zakupionych artykułów żywności, wikt 1 Siostry bez prania w kwocie 178 zł. W najgorętszem uznaniu pełnej poświęcenia pracy Sióstr Miłosierdzia, chce komisya uniknąć nie tylko powodu, ale nawet i pozoru, chociażby pośredniego uczynienia jakiegokolwiek uszczerbku w żywieniu i utrzymaniu Sióstr Miłosierdzia. — Z drugiej zaś strony musi komisya baczyć na względy ścisłości budżetowej tembardziej, że wobec ciągłych nadwyżek przy tej pozycyi w zamknięciach rachunków przytoczonych, preliminowanie za wysokiego kosztu nie przyniosłoby Siostrom Miłosierdzia żadnego pożytku, a umożliwiając virement oszczędności w tej pozycyi powstałej, przyczyniłoby się jedynie do wywołania mylnego poglądu na całość cyfr. — Z tego też powodu oblicza Komisya koszt wiktu z dodatkami 1 Siostry Miłosierdzia na 205 zł., wprawdzie o 5 zł. niższej od preliminarza Wydziału krajowego, ale o 2 zł. 76 ct. wyższej od rezultatu z roku 1889, o 3 zł. 7 ct. wyższej od zamknięcia z roku 1888, o 2 zł. 26 ct. wyższej od przecięcia 1887—1889, a o 3 zł. 25 ct. wyższej od preliminarza szpitala lwowskiego.

Potrąca przeto komisya z Rubryki II. poz 17 pod lit. *b)* ryczałt wedle preliminarza Wydziału na 4.930 zł. obliczony o 130 zł. (po 5 zł. na 26 Sióstr Miłosierdzia). — Czyniąc tę zmianę, zastrzega się komisya jak najdobitniej przed zamiarem pogorszenia wiktu Sióstr Miłosierdzia, komisya mniema bowiem, że wyższy od rezultatów lat ostatnich preliminarz komisyi i niższa cena wielu artykułów żywności pewne polepszenie spowodować może.

Poz. 13. lit. *a).*

Ponieważ Wydział krajowy we Wrześniu b. r. podyższył płacę ślusarza o 36 zł.,w a płacę palacza o 24 zł., podwyższa komisya wydatki poz. lit. 13 *a),* przez Wydział krajowy na 2.676 zł. obliczone o 60 zł.

Poz. 13 lit. *b)*

Zważywszy, że zdaniem Dyrekcyi zakładu nie na wszystkich dozorców przyznanie wiktu starszej służby wywarło wpływ spodziewany, zgodziła się komisya na udzielenie wiktu starszej służby (po 200 zł.) jedynie tylko dwom dozorcom, z których jeden (Jan Lisicki) obok własnej pełni także służbę zakrystyana, drugi zaś (Karol Schmidt) zasłużył na pochwały Dyrekcyi.

Dalej ze względu na tańsze w r. b. artykuły żywności i zmiany w normie żywienia, oblicza komisya koszt utrzymania jednej osoby na 190 zł., co na 8 osób wyniesie 1.520 zł. Wskutek tego obniża komisya preliminowaną przez Wydział krajowy przy poz. 13 pod *b)* kwotę 2.560 zł. o 680 zł.

Poz. 14. *b) Wikt z pieczywem służby oddziałowej.*

Komisya dodaje przy poz. 14 *b)* Koszta wiktu trzech dozorców, którzy wikt służby starszej pobierali. Ponieważ Wydział krajowy wikt służby oddziałowej w kwocie o 807 zł. 70 ct. wyższy od rezultatu z roku 1889 preliminuje, a cena wielu artykułów żywności obecnie spadła, oblicza komisya koszt wiktu z pieczywem jednej osoby na 130 zł., czyli o 5 zł. niżej od Wydziału krajowego. Z tego też powodu koszta wiktu 83 osób ze służby oddziałowej wedle wniosków komisyi wynosić mają 10.790 zł., czyli o 10 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Poz. 15. *Premie dla dozorców.*

Ze względu na śmierć jednego z dozorców, obniża komisya kwotę 120 zł. przez Wydział krajowy preliminowaną o 60 zł. Również proponuje komisya zgodnie z opinią Wy-

działu krajowego z dnia 1. listopada 1890 l. 46.267 przejście do porządku dziennego nad petycyą Jana Berezińskiego b. dozorcy w zakładzie Kulparkowskim o przyznanie premii 10 dukatów w złocie, albo o przyznanie zapomogi l. s. 161 i nad petycyą Agaty Marek l. s. 802 b. dozorczyni o przyznanie prowizyi z powodu 10-letniej służby, wedle pisma Wydziału krajowego bowiem z dnia 20. października 1890 l. 43.815 Agata Marek zakład nie z powodu niezdolności do pracy, ale z powodu zamążpójścia opuściła.

Poz 16. *b) Wikt z pieczywem służby domowej.*

Wydatek na wikt służby domowej wynosił wedle zamknięcia rachunku z. r. 1282 zł. 95 ct. czyli o 277 zł. 5 ct. mniej od preliminarza Wydziału krajowego na r. 1891. Komisya obniża koszt wiktu służby o 4 zł. na osobę. — Poz. 16. *b)* wynosić zatem będzie wedle wniosków komisyi 1.508 zł., czyli o 52 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Z powodu obniżenia pozycyi 11. *b)* o 130 zł., poz. 13. *b)* o 680 zł., poz. 14. *b)* o 10 zł., poz. 15. o 60 zł., poz. 16. *b)* o 52 zł., razem o 932 zł., a podwyższenia poz. 13. *a)* o 60 zł., wynosić będą koszta utrzymania osób nieetatowych wedle wniosków komisyi 32 514 zł. czyli o 872 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Rubryka III.

Pensye i emerytury.

Komisya dodaje pozycyę 25.

25) Emerytura Jana Sterniuka, b. odźwiernego zakładu (158 zł. tytułem emerytury, a 92 zł. jako pensya z łaski udzielona). . . . . 250 zł.

Wydział krajowy przeniósł dekretem z d. 6. sierpnia 1890 l. 32.539 Jana Sterniuka, b. odźwiernego zakładu obłąkanych w Kulparkowie w stan spoczynku i przyznał mu prawo do emerytury w kwocie 158 zł. — Jan Sterniuk żąda w petycyi l. s. 196 wliczenia wiktu do płacy stałej i ponownego wymiaru emerytury, Wydział krajowy zaś w piśmie z d. 1. Listopada 1890 l. 46.323 przedkłada Sejmowi wniosek uwzględnienia petycyi i udzielenia Sterniukowi emerytury w kwocie 323 zł. 40 ct. Komisya nie zgadza się, w myśl uwag powyżej przy Rubryce I. poz. 7. uczynionych, ani z wnioskiem Wydziału krajowego, ani z jego uzasadnieniem, wykazana przez Wydział krajowy bowiem analogia polega na uchwale wyjątkowej. Ze względu jednak na wierną służbę Jana Sterniuka i na jego ubóstwo proponuje komisya Wysokiemu Sejmowi udzielić Janowi Sterniukowi oprócz emerytury w kwocie 158 zł., także i rocznej pensyi 92 zł., razem 250 zł.

Zgodnie z opinią Wydziału krajowego przechodzi komisya do porządku dziennego nad petycyą l. s. 401 dra Włodzimierza Dobińskiego, b. prymaryusza zakładu w Kulparkowie o ponowny wymiar emerytury.

Koszta Rubryki III. *Pensye i emerytury* zatem wynosić będą wedle wniosków komisyi . . . . . 1.967 zł.
czyli o 250 zł. więcej od kwoty przez Wydział krajowy preliminowanej.

Rubryka IV.

Zaopatrzenia, odstawne i dary z łaski.

Preliminuje komisya zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . 14 zł.

Rubryka V.

Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych.

Zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego . . . . . 40 zł.

Rubryka VI.

Remuneracye i zapomogi.

Pozycya 29. *Sprawdzanie recept.*

Sprawdzanie recept kosztowało wedle trzechletniego przecięcia 1887—9 r. 126 zł. 87 ct. w r. 1889 zaś 126 zł. 75 ct. Z tego powodu obniża komisya kwotę przez Wydział krajowy preliminowaną 140 zł., o 14 zł.

Poz. 30. *Remuneracye i zapomogi.*

Komisya obniża preliminowaną przez Wydział krajowy kwotę 500 zł. o 50 zł. Udzielanie remuneracyi bowiem uważa komisya jedynie tylko na rzecz tych urzędników krajowych za wskazane, którzy w służbie kraju pod każdym względem się odznaczają. A po zbadaniu aktów Wydziału krajowego z d. 10. Września b. r. l. 39.082, sprawozdania komisyi wydelegowanej przez Wydział krajowy uchwałą z d. 5. Września b. r. l. 38.451 dla zrobienia dochodzenia w sprawie rzekomego złego obchodzenia się lekarzy zakładu Kulparkowskiego z umysłowo-chorym porucznikiem Ignacym Z., raportu Dyrektora zakładu z d. 7. września 1890, raportu prymaryusza zakładu Dr. Maliszewskiego z d. 8. września 1890, i raportu sekundaryusza w zakładzie Dra Władysława Kohlbergera z d. 8. Września 1890 i po otrzymaniu ustnych wyjaśnień od wszystkich członków komisyi, którzy dochodzenie przeprowadzali, wyraziła komisya jednomyślne przekonanie, że jakkolwiek Wydział krajowy, opierając się na orzeczeniu komisyi opieki nad obłąkanymi, nie miał formalnej podstawy do wytoczenia śledztwa dyscyplinarnego, to jednak postępowania Dyrektora zakładu wobec chorego porucznika Ignacego Z. za prawidłowe i odpowiadające obowiązkom uważać się nie może.

Ze względu na stan zdrowia Dra Hankiewicza emerytowanego sekundaryusza zakładu Kulparkowskiego, przychyla się komisya do żądania w petycyi l. s. 442 wyrażonego, którą to petycyę Wydział krajowy d. 1. Listopada 1890 l. 46.322 Sejmowi zalecił; komisya wstawia przeto pod Rubryką VI. poz. 30. alineę drugą:

Jednorazowa zapomoga dla Dra Józefa Hankiewicza, emerytowanego sekundaryusza zakładu . . . . . 150 zł.

Zgodnie z prośbą w petycyi Jana Kamińskiego b. dozorcy chorych w zakładzie Kulparkowskim l. s. 296 zawartą, a w opinii Wydziału krajowego z d. 1. Listopada 1890 l. 46.267 zaleconą zgadza się komisya ze względu na ciężką chorobę i wierną służbę petenta na wstawienie pod Rubryką VI. poz. 30 alinei trzeciej:

Jednorazowa zapomoga dla Jana Kamińskiego, b. dozorcy . . . 50 zł.

Wskutek zmian przy poz. 29. i 30. Wysokiemu Sejmowi przedłożonych wynosić będą wedle wniosków komisyi koszta Rubryki VI. . . . . 776 zł.
czyli o 136 zł. więcej od kwoty preliminowanej przez Wydział.

Rubryka VII.

Koszta gospodarcze.

Poz. 31. *Żywienie chorych.*

Wobec okoliczności, że liczbę łóżek w zakładzie powiększono, że zaś dni leczenia od 1. Stycznia do 2. Listopada b. r. dosięgły liczby 179.182, że do 31. Października b. r. leczono w zakładzie 1.103 chorych, czyli o 30 więcej aniżeli w całym r. 1889, że zaś przeciętna ilość chorych w r. b. 585 wynosiła a d. 3. Listopada r. b. pozostawało w zakładzie 614 chorych czyli o 67 więcej od liczby chorych pozostałych z końcem r. 1889, nie uważa komisya zgodnie z Wydziałem krajowym trzechletniego przecięcia 189.083 dni za właściwą wobec tak znacznego po-

większenia chorych podstawę budżetową. Przyjmuje też na r. 1891 ilość 197.901 dni leczenia. Jakkolwiek koszt dnia żywienia w r. 1889 o 1·2 się zmniejszył, zdaniem komisyi zakład dalej na drodze godziwej oszczędności, o ile takowa bez niekorzyści dla chorych da się osiągnąć, postępować powinien, umożliwiają mu to zadanie zarówno zmiany w normie żywienia przez Wydział krajowy zarządzone, a mianowicie zmniejszenie porcyi mięsa i kaszy, jak i zniżenie cen niektórych artykułów żywności.

Komisya wyraża nadzieję, że nietylko co do ilości spożycie mięsa (w 1887 roku 37.370 kg. wołowiny, 10.347$^1/_2$ kg. cielęciny, 2.469 kg. baraniny, w r. 1888 45.743$^1/_2$ kg. wołowiny, 15.977$^1/_2$ kg. cielęciny, w r. 1889 zaś jedynie tylko 41.487$^1/_2$ kg. wołowiny, 12.021$^1/_2$ kg. cielęciny, 3.382$^1/_2$ kg. baraniny) się zmniejszy, ale że wskutek zmian w normie żywienia uda się Wydziałowi krajowemu zarówno po upływie obecnego kontraktu uzyskać co do ceny korzystniejsze warunki, jak i powiększyć zysk z produkcyi mięsa we własnym zarządzie, która w r. 1887. 4.768$^1/_2$ kg. wołowiny, 743 kg. cielęciny, 2.469$^1/_2$ kg. baraniny, w 1888 r. 6 650 kg. wołowiny, 750 kg. cielęciny, w 1889 r. 8.806 kg. wołowiny, 742$^1/_2$ kg. cielęciny, 3.382$^1/_2$ kg. baraniny wynosiła. Również przypomina komisya uwagi w zeszłorocznem sprawozdaniu zawarte, a używania mleka zbieranego i przerobienia części śmietany na masło we własnym zarządzie dotyczące, tem bardziej, że produkcya masła w zakładzie samym 201$^1/_2$ kg. w r. 1887, 18 kg. w r. 1888, a 159$^1/_2$ kg. w r. 1889, w stosunku do produkcyi mleka 97.500$^1/_4$ lit. w r. 1887, 90.083 w r. 1888, a 109.999$^1/_2$ w r. 1889 jest zbyt szczupłą. Komisya spodziewa się, że tak zastosowanie się do uwag przez nią w r. z. uczynionych, jak i kupowanie masła po tańszej cenie staną się źródłem znacznego zniżenia kosztów żywienia. Cena ostatniego zakupna 1 kg. masła w Kulparkowie wedle wykazu kancelaryi z dnia 3. Listopada 1890 r. wynosi 75 kr., czyli o 11·03 kr. mniej od ceny w r. 1889 płaconej w Kulparkowie, o 10·96 mniej od ceny z r. 1889 w szpitalu lwowskim a o 14·31 kr. mniej od ceny Kulparkowskiej z r. 1888.

Porównanie cen ostatniego zakupna z cenami w r. 1889 wykazuje możliwość dalszych oszczędności. Cena 1 kg. wieprzowiny wynosiła wedle ostatniego zakupna 38 ct. czyli o 1·68 ct. mniej od r. 1889, a o 7 ct. mniej od r. 1888. Cena 1 kg. smalcu wynosiła wedle ostatniego zakupna 57·3 czyli o 2·7 ct. mniej od ceny z r. 1889, o 11·1 mniej od r. 1888. Cena słoniny 53·3 czyli o 1·7 ct. mniej od r. 1889 a o 8·4 mniej od r. 1888. Ponieważ zakład sprowadzał w r. 1888. 4.663 kg. słoniny, 2·338 kg. smalcu, a sam sobie dostarczał w r. 1888. 4.291 kg. wieprzowiny, 1.707$^1/_2$ kg. słoniny, 828 kg. smalcu, w r. 1889 zaś 5.638 kg. wieprzowiny, 2.109 kg. słoniny a 967 kg. smalcu, tak zniżenie cen zakupna, jak i oszczędność z powodu większej produkcyi we własnym zarządzie mogą spowodować zniżenie wydatków.

Cena 1 kg. mąki pszennej Nr. I. wynosiła wedle ostatniego zakupna 13·8 ct. czyli o 1·7 ct. mniej od r. 1889, a o 0·1 ct. mniej od r. 1888, cena mąki Nr. II. 13·44 ct. czyli o 0·41 mniej od r. 1889, a o 0·07 mniej od r. 1888, Nr. IV. 12·72 kr. czyli o 0·46 mniej od r. 1889, a o 1·10 ct. więcej od r. 1888, cena cukru 32·84 ct. czyli o 4·2 ct. mniej od r. 1889, a o 1·68 ct. mniej od r. 1888, cena kawy 1 zł. 63·97 ct. czyli o 0·77 ct. mniej od r. 1889, a o 3·25 ct. od r. 1888, cena ryżu 17 kr. czyli o 0·88 ct. mniej od r. 1889, a 0·68 ct. mniej od r. 1888, cena krup jaglanych 11·25 czyli 0·21 mniej od r. 1889, a 0·24 ct. mniej od r. 1888. Poszły w górę zaś jedynie tylko; cena baraniny 1 kg. wedle ostatniego zakupna i przecięcia z r. 1888. 30 ct. o 5·7 więcej w porównaniu z r. 1889, cena krup jęczmiennych 12·12 ct., czyli o 0·43 ct. więcej od r. 1889 a o 1·1 więcej od r. 1888 i krup hreczanych 16 ct. czyli o 0·59 ct. więcej od r. 1889, a o 0·37 ct. więcej od r. 1888.

Wobec zniżenia ceny tylu artykułów żywności, a nieznacznych jedynie podwyższeń przyjmuje komisya koszt dnia żywienia 20 ct. o 0·4 ct. niższy od r. 1889, o 0·6 ct. niższy od trzechletniego przecięcia 1887—9, a o 0·1 ct. wyższy od kosztu w r. 1888.

Ponieważ 197.901 dni żywienia po 20 ct. wyniesie 39.580 zł. 20 ct. proponuje komisya kwotę okrągłą . . . . . 39.600 zł. czyli o 400 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Poz. 31. lit. *f) Pieczywo z piekarzem.*

Zważywszy, że ostatnia cena bułek wedle wykazu kancelaryi zakładu z dnia 3. listopada 1890 wynosiła 12·8 czyli o 1·73 ct. mniej od r. 1889 a o 1·17 ct. mniej od r. 1888 cena chleba zaś 7·98 ct. o 0·53 ct. mniej od r. 1889 a o 0·2 ct. mniej od r. 1888, obniża komisya o 100 zł. kwotę 6.000 zł, przez Wydział krajowy preliminowaną. Ze względu na większą liczbę dni leczenia preliminuje komisya kwotę 5.900 zł. o 249 zł. wyższą od trzechletniego przecięcia.

Poz. 31. lit. *g). Wino dla chorych.*

Komisya obniża preliminowaną przez Wydział krajowy kwotę 500 zł. o 50 zł., trzechletnie przecięcie 1887-9 wynosiło bowiem 449 zł., a spożycie w 1889 roku 379 zł. 36 ct., spożycie do końca Września b. r. zaś 359 zł. 33 ct.

Poz. 32. *Opał sal, łazienek i innych ubikacyj.*

Z powodu potrzeby opalania kurytarzy dla pomieszczenia chorych, przyjmuje komisya tę pozycyę zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego, zwraca jednak uwagę na niedostatecznie wyjaśnioną różnicę ceny drzewa, którego sążeń (stos 4 m.) w Kulparkowie 11 zł. 45·33 ct. kosztował, którego cena przeto o 1 zł. 5 ct. była wyższą od ceny szpitala lwowskiego.

Poz. 33. *Oświetlenie naftą.*

Z powodu zniżenia ceny nafty, która przy ostatniem zakupnie wynosiła 19 ct. a zatem o 0·40 ct. mniej od roku 1889 a o 0·64 mniej od roku 1888, obniża komisya kwotę przez Wydział krajowy preliminowaną 1.600 zł. o 50 zł. Kwota preliminowana przez komisyę 1.550 zł. jest o 49 zł. wyższą od trzechletniego przecięcia 1887—9.

Podpoz. 34 lit. *a). Sprzęty gospodarcze. Zakupno i naprawa.*

wnosi komisya wedle preliminarza Wydziału krajowego, zwracając uwagę na potrzebę zakupna większej ilości łóżek siatkowych.

Poz. 35. *Utrzymanie 2 par koni z 2 furmanami, reparacyą wozów, uprzęży i t. p.*

obniża komisya preliminarz Wydziału w kwocie 1.450 zł. o 100 zł.; w roku 1889 bowiem ztąd powstały wydatek jedynie tylko 1.327 zł. 42 ct. wynosił. Owies wprawdzie przy ostatniem zakupnie 4 zł. 50 ct., czyli o 25 ct. drożej, aniżeli w roku 1889, ale za to siano przy ostatniem zakupnie o 1·63 na 100 kg. tańsze i na wikcie furmanów pewną oszczędność da się uzyskać.

Poz. 36. *Uprawa pól z połową kosztów utrzymania ogrodnika i innemi potrzebami.*

równie jak

Poz. 37. *Utrzymanie ogrodów warzywnych z połową kosztów utrzymania ogrodnika.*

Poz. 38. *Utrzymanie parku i ogrodów spacerowych dla chorych*

przyjmuje komisya zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego, wyraża jednak nadzieję, że ze względu na wielką ilość siły roboczej i na tanią cenę dnia roboczego 5 ct. w myśl §. 22 statutu opłacaną, z których $^1/_3$ czyli $1^2/_3$ ct. idzie na rzecz robotnika a reszta $^2/_3$ na polepszenie wiktu i koszta utrzymania — koszta robocizny w przyszłości się zmniejszą.

Z uwagi na niedość dokładne wyszczególnienie i uzasadnienie dochodów i wydatków z folwarku w sprawozdaniu Wydziału krajowego i w preliminarzu budżetu, przedkłada komisya Wysokiemu Sejmowi do uchwały następującą **rezolucyę:**

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, by w roku przyszłym dołączył do budżetu Zakładu Kulparkowskiego osobny budżet surowy folwarku“.

Poz. 40. *Bielizna, pościel i odzież lit. a). Zakupno i naprawa.*

Komisya obniża preliminowaną przez Wydział krajowy kwotę wydatków zwyczajnych 8.000 zł. o 1.500 zł. a nadzwyczajnych 7.000 zł. o 500 zł. Kwota przez komisyę na zwyczajne wydatki preliminowana 6.500 zł. jest ze względu na powiększenie ilości chorych o 1.500 zł. wyższą od wydatku z roku 1889, a o 1.158 zł. wyższą od trzechletniego przecięcia 1887—9.

Jakkolwiek Wydział krajowy nie przedłożył komisyi inwentarzy zakładu i odnośnej pozycyi wydatków nadzwyczajnych cyfrowo nie uzasadnił, wnosi komisya kwotę 6.500 zł. wydatków nadzwyczajnych, w nadziei, że kwota ta wystarczy na zakupno ciepłej odzieży umożliwiającej większej ilości obłąkanych niezbędny dla zdrowia spacer w jesieni i na wiosnę, oraz pokryje koszta zakupna jednobarwnych bluz płóciennych dla dozorców i obuwia sukiennego dla oddziału szałowego.

Poz. 41. *Słoma do sienników*

preliminowaną przez Wydział krajowy na 1.000 zł. obniża komisya o 50 zł.; wydatek w przecięciu lat 1887—9 wynosił bowiem 906 zł.; w roku 1889 921 zł., a wysoka cena w drugiej połowie przeszłego roku i w pierwszej b. r. nie jest wcale normalną.

Wskutek obniżeń przy pozycyi 31. pod lit. *a) f)* i *g)*, przy poz. 33, 35, 40 i 41, wnosi komisya koszta gospodarcze zwyczajne w kwocie . . . . 79.210 zł.
o 2.250 zł. niższej od preliminarza Wydziału krajowego.
Koszta gospodarcze nadzwyczajne wedle wniosków komisyi . . . . . 6.500 „
czyli o 500 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Suma wydatków rubryki VII. wynosić zatem będzie wedle wniosków komisyi 85.710 zł. czyli o 2.750 zł. mniej od preliminarza Wydziału krajowego.

Rubrykę VIII. Koszta sanitarne w kwocie . . . . . 6.260 zł.
Rubrykę IX. Koszta kancelaryjne w kwocie . . . . . 450 „
Rubrykę X. Koszta kapliczne w kwocie . . . . . 200 „
przyjmuje komisya zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego.

Rubryka XI.

Koszta utrzymania budynków, dróg i urządzeń.

Poz. 49. 2). *Koszta nadzwyczajne utrzymania budynków.*

Załatwiając przedłożenie Wydziału krajowego L. W. 33.342 z dnia 16. Sierpnia 1890 (aleg. 30), zgadza się komisya ze względu na wilgoć panującą w mieszkaniu jednego z funkcyonaryuszów zakładu i na niemożność pomieszczenia go gdzieindziej z powodu przepełnienia zakładu, na postawienie domku dla pisarza zakładowego i zgodnie z Wydziałem krajowym przyjmuje sumę wydatków:

Rubryki XI. . . . . 12.550 zł.
Rubryki XII. Podatki i daniny . . . . . 290 „
Rubryki XIII. Rozmaite . . . . . 1.800 „
Rubryki XIV. Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi . . . 50 „

Rubryka XV.

Komisya wstawia wydatek na koszta ankiety w celu zbadania stosunków Zakładu dla obłąkanych w Kulparkowie . . . . . 2.000 zł.
oraz przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały **rezolucyę:**

Poleca się Wydziałowi krajowemu:

„1. by zwołał ankietę w celu:

a) zbadania Zakładu Kulparkowskiego pod względem urządzeń lekarskich i administracyjnych,

b) postawienia wniosków dążących do doprowadzenia Zakładu Kulparkowskiego do stanowiska odpowiadającego tegoż celom humanitarnym i przepisom nauki lekarskiej,

2. aby zdał sprawę Wys. Sejmowi z rezultatu ankiety a ewentualnie przedstawił odpowiednie wnioski".

Zdaniem komisyi należałoby powołać do rzeczonej ankiety:

1. delegatów przedstawionych:

a) przez fakultet leczniczy,

b) przez krajową Radę zdrowia,

c) przez Towarzystwo lekarzy galicyjskich.

2. Posłów sejmowych specyalnie sprawami Zakładu Kulparkowskiego się zajmujących.

W pierwszym rzędzie bowiem głos w sprawie tak ważnej przysłuża rzeczoznawcom ze stanowiska nauki ją oceniającym.

Ze względu jednak, że przeprowadzenie reform, któreby rzeczoznawcy za niezbędne uznać mogli, musi być ściśle zastosowane do środków finansowych, którymi kraj obecnie rozporządza, uważa komisya budżetowa udział posłów sejmowych w ankiecie w celu uzupełnienia uwag rzeczoznawców ze stanowiska budżetowego jak niemniej i administracyjnego za nader pożądany.

Jakkolwiek członkowie ankiet dotychczas przez Wydział krajowy zwoływanych nie pobierali dyet, wyznacza jednak komisya na koszta podróży, tudzież dyety, jako też wydatki połączone z ułożeniem kwestyonarza i t. d. kwotę 2.000 zł. Pragnie bowiem ankiecie dać możność dłuższego obradowania, a ewentualnie ustanowienia subkomitetu; nadto przypuszczać należy, że Wydział krajowy nie tylko w drodze kwestyonarza zapyta się o zdanie psychiatrów z innych krajów koronnych, ale że sama ankieta zapewne skorzysta z prawa powoływania w razie potrzeby jednego lub kilku fachowych psychiatrów zamieszkałych po za granicami kraju.

Uzasadniwszy wstawienie w budżet na rok 1891 zł. 2.000 na pokrycie kosztów proponowanej ankiety — komisya budżetowa nie uważa za stosowne, przesądzać w czemkolwiek działaniu i uchwałom tejże, czy to pod względem zaradzenia obecnemu przepełnieniu w Zakładzie Kulparkowskim, lub też potrzebom wewnętrznego urządzenia, względnie adaptacyi lub rozszerzenia gmachu, a to z uwagi na potrzebę segregacyi chorych, tudzież lepszego urządzenia separatek.

Komisya mniema, iż do zadań ankiety zaliczyć należy wydanie fachowej opinii o metodzie prowadzenia historyi chorób, aktów dotyczących śmierci i wydalenia z zakładu.

Komisya spodziewa się, że ankieta zastanowi się nad właściwością i niezbędnością użycia środków prewentywnych lub represyjnych w celu utrzymania porządku domowego w zakładzie.

Czy i o ile ankieta zajmie się ponadto wydaniem opinii co do wewnętrznege ustroju sił leczniczych w zakładzie — ztąd rozdziału agend i czynności pomiędzy poszczególnych funkcyonaryuszów, wreszcie potrzeby odbywania gremialnych konsyliów, tudzież dysertacyj naukowych przez lekarzy obu oddziałów, — komisya nie przesądza lubo ważności wszystkich tych spraw nie zapoznaje; — przyczem przypuszczać należy, że Wydział krajowy korzystając z obrad ankiety zaczerpnie bliższych informacyj co do warunków konkursu na lekarzy zakładowych, co do potrzeby powoływania elewów, jak wreszcie do sposobu urządzenia wykładów demonstracyjnych dla dozorców w myśl §. 15. instrukcyi dla Dyrektora, zatwierdzonej uchwałą Wydziału krajowego z dnia 14. Lutego 1879 l. 51.000/78.

Czy i o ile wydanie, a względnie przełożenie na język polski podręcznika o obchodzeniu się z chorymi stanie się koniecznością, pozostawia komisya ocenieniu ankiety.

Komisya nie myśli wcale ograniczać ani Wydziału krajowego w zredagowaniu kwestyonarza ani też ankiety w zupełnej swobodzie poruszenia i wyczerpującego zbadania wszystkich pytań, dobra zakładu dotykających.

Rubryka XVI.

Dyety i koszta podróży dla członków komisyi opieki nad obłąkanymi.

Komisya wstawia w budżet zakładu Kulparkowskiego dawniej w Rubr. II. fund. kraj. preliminowane . . . . . 300 zł.

Dyety i koszta podróży członków opieki nad obłąkanymi w kwocie . 300 „

oraz zaleca Wysokiemu Sejmowi **rezolucyę**:

„Wysoki Sejm poleca Wydziałowi krajowemu wzmocnienie komisyi opieki nad obłąkanymi w Zakładzie Kulparkowskim dwoma członkami nominowanymi przez Wydział krajowy na przedstawienie fakultu leczniczego w Krakowie i Rady zdrowia“.

B. Poszczególnienie dochodów.

Rubryka	I. Dodatki w kwocie	660 zł.
Rubryka	II. Dochody z dóbr w kwocie	4.362 „
Rubryka	III. Zwroty kosztów leczenia w kwocie	162.500 „
Rubryka	IV. Rozmaite.	

Poz. 9. *Zwroty z zarobków chorych.*

Pomimo iż $^1/_3$ zwrotów zarobków chorych w myśl §. 22. statutu przez zakład pobieranych wedle trzechletniego przecięcia lat 1887—9. 303 zł. 63 ct., a w r. 1889 jedynie tylko 298 zł. 50 ct. wynosiła, podwyższa komisya tę pozycyę dochodu przez Wydział krajowy na 300 zł. preliminowaną o 100 zł. Wobec wyższego procentu ilości chorych zatrudnionych w innych zakładach obłąkanych, a dalej wobec wielokrotnie wyrażonego przez najznakomitszych psychiatrów zdania, że zatrudnienie jest jednym z najgłówniejszych czynników leczenia, pragnie komisya, by Wydział krajowy ponownie udzielił Dyrekcyi wyraźnej wskazówki, że obłąkanych wytrwałem i konsekwentnem wywieraniem na nich moralnego wpływu do pracy skłaniać należy. Suma z rubryki IV. wedle wniosków wynosić zatem będzie 900 zł. czyli o 100 zł. więcej od wniosków Wydziału krajowego.

Sumę wszystkich dochodów zaś oblicza komisya na . . . . 168.422 zł. czyli o 100 zł. więcej, od kwoty przez Wydział krajowy preliminowanej.

Sprawozdaniem niniejszem są załatwione: 1) Przedłożenie Wydziału krajowego z d. 16. sierpnia 1890 L. W. 33.342 (Alegat 30); 2) petycye: l. s. 161. Karola Kality i Arkadyusza Bieńkowskiego; l. s. 442. Dra. Józefa Hankiewicza; l. s. 296. Jana Kamińskiego i l. s. 196. Jakóba Sterniuka.

Komisya budżetowa wnosi:

I. Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie na r. 1891 i wykazaną nadwyżkę w kwocie 2.898 zł. wstawić przy rubr. IV. poz. 10. dochodów funduszu krajowego.

II. Wysoki Sejm raczy przejść do porządku dziennego nad petycyami: l. s. 148, Antoniego Aleksandra Czaykowskiego; l. s. 401. Dra. Włodzimierza Dobińskiego; l. s. 161. Jana Berezińskiego i l. s. 802. Agaty Marek.

We Lwowie dnia 15. Listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Włodzimierz Kozłowski.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Lit. F.

Krajowy szpital św. Łazarza w Krakowie.

(Sprawozdawca Dr. Adam Czyżewicz).

Preliminarz Wydziału krajowego wykazuje wydatki w kwocie 183.223 zł., a z uwzględnieniem osobnego przedłożenia do l. 746, o 600 zł. więcej t. j. 183.823 zł. w. a. — to znaczy o 10.453 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, — dochody zaś preliminuje Wydział krajowy w kwocie 178.242 t. j. o 2.571 zł. mniej, jak na rok 1890. i zamyka preliminarz niedoborem 4.981 zł., do których uwzględnienie powołanego osobnego przedłożenia w kwocie 600 zł. doliczyć należy, *więc ogółem niedoborem 5.581 zł. w. a.*

Komisya budżetowa wnosi w wydatkach kwotę 176.276 t. j. o 7.547 mniej jak preliminarz Wydziału krajowego, a o 2.906 więcej, jak na rok 1890 uchwalono. Dochody zaś przyjmuje w kwocie 178.242 t. j. w wysokości przez Wydział krajowy preliminowanej; o 2.571 mniej, jak uchwalono na rok 1890. W razie przyjęcia wniosków komisyi okazałaby się w miejsce niedoboru 5.581 zł. *nadwyżka w kwocie 1.966 zł. w. a.*

Na rok 1889 uchwalił Wys. sejm wydatki w kwocie 168.398 zł. Zamknięcie tego roku 1889 wykazało wydatek w kwocie 197.396 zł. czyli przekroczenie uchwalonej kwoty o 28.998 zł. Okoliczność ta zmusiła do dokładnego badania wydatków, którego rezultat podajemy:

Wydatki.

Rubr. *I. płace i emolumenta etatowe* . . . . . 30.518 **zł.**

t. j. o 1.245 zł. więcej jak preliminowano na rok 1890, a o 600 zł. więcej jak preliminuje Wydział krajowy. Nadwyżka po nad preliminarz jest następstwem uchwały polecającej utworzenie jeszcze jednej posady sekundarjusza I. klasy dla oddziału chorób zakaźnych, w myśl wniosku Wydziału krajowego L. 37.340/90. Nadwyżka zaś preliminarza wynika z przyznania funkcjonarjuszom szpitala dodatków 5-cio letnich prawnie im przypadających, oraz przyznanej kwoty 280 zł. dozorcy domu obłąkanych, jako relutum na mieszkanie. Dozorca domu więc pobiera obecnie relutum za wikt i relutum na mieszkanie, a zatem nie jada i nie mieszka w zakładzie. O ile to zarządzenie wynikłe z braku miejsca dla koniecznego pomieszczenia chorych zaradziło chwilowej potrzebie, o tyle sprzeciwia się ono obowiązkom służbowym tego funkcjonarjusza.

Co do petycyj wniesionych do wysokiego Sejmu a mianowicie:

1. prymarjuszów i oficjałów krajowego szpitalu św. Łazarza w Krakowie, o przyznanie dodatków aktywalnych (l. 149)

2. pisarzy etatowych tegoż szpitalu o polepszenie płacy (l. 150) i

3. Jana Zielińskiego, pisarza etatowego o zaliczkę w kwocie 1.200 zł. (l. 151)

wnosi komisya bużetowa, przejście do porządku dziennego, ze względu że obecny stan funduszów szpitalu św. Łazarza do zmiany uchwaloneg o etatu funkcyonarjuszy, nie jest właściwy.

Rubr. *II. Koszta utrzymania osób nieetatowych.*

Wydział krajowy preliminuje . . . . . 23.424 zł. t. j. o 2.039 zł. więcej, jak uchwalono na rok 1890 i o 2.291 zł. więcej jak wykazuje wynikłość roku 1888.

Motywa tej większej potrzeby są słuszne i obejmują:

1. Wydatek na 1 Siostrę miłosierdzia nad zwykły etat, przeznaczoną do utworzonego pawilonu chorób zakaźnych i 1. emerytkę w myśl zawartego układu przybyłą.

2. Koszt koniecznego powiększenia służby oddziałowej o 7 osób, oraz powiększenia gratyfikacji całej służby oddziałowej w taki sposób, aby na rok i osobę wypadło po 4 zł. Nareszcie

3. Koszt powiększenia wydatków na wikt dla całej służby wyższej i niższej.

Pawilon dla chorób zakaźnych z natury rzeczy, t. j. konieczności odłączenia tych chorych od reszty szpitalu, musi mieć osobny nadzór Siostry miłosierdzia i osobną służbę.

Ilość służby oddziałowej musi być coraz to większą, jeśli zwiększa się stale ilość chorych i dni pielęgnowania. Wedle zestawienia od roku 1881 do 1889 t. j. *lat 9-ciu*, wynosił ogólny przybytek chorych w szpitalu św. Łazarza w tym czasie, *1.202 głów t. j. 134 chorych rocznie*. Podniesienie się ilości dni leczenia w tym samym czasie zaś wynosiło *40 976 dni t. j. 4.553 dni rocznie*. Jest więc od lat 9 stałe podniesienie się ilości chorych i dni leczenia w tym szpitalu. Atoli podniesienie to wzmaga się w dodatku *w ostatnich 5 latach* jeszcze bardziej, gdyż różnica między ilością chorych w r. 1885 a 1889, wynosi już 778 głów t. j. *156 w miejsce 134 rocznie*, a taka sama różnica ilości dni leczenia wynosi w ostatnich 5 latach 33.100 dni t. j. *6.620 rocznie, w miejsce dawnych 4.553. Nietylko więc wzmaga się stale ilość chorych, ale w ostatnich 5 latach wzmaga się więcej jak w dawniejszych.*

Naturalnem tego następstwem jest niedostatek służby oddziałowej i takowa powiększaną być musi. Potrzeba ilości służby oddziałowej oznacza się wedle ilości łóżek szpitalnych. Włącznie z oddziałem dla obłąkanych posiada szpital św. Łazarza 557 łóżek, to znaczy że szpital ten powinien mieć co najmniej 56 osób do posługi chorych, bez uwzględnienia tej okoliczości, że oddział obłąkanych potrzebuje więcej stosunkowo obsługi. Każde łóżko w tym szpitalu zajęte jest rocznie przez 372 dni t. j. 7 dni więcej jak ich rok liczy, to znaczy, że chorzy leżą na ziemi i jest ich więcej jak łóżek, ale w każdym razie obsłużeni być muszą. Że tak jest rzeczywiście, dowodzi dzienna, przeciętna z całego roku, cyfra chorych, która wynosi 568·41 głów tj. o 12 więcej, jak łóżek w szpitalu. Wydział krajowy wobec tego stanu rzeczy proponuje podwyższenie ilości posługi o osób 7, przez co ogólna liczba tejże posługi, wypadnie na 50 głów, tj. o 6-ciu mniej jak wymaga hygiena szpitalna, oraz bez uwzględnienia, że oddział obłąkanych potrzebuje więcej stosunkowo służby i bez względu na pawilon dla chorób zakaźnych, potrzebujący osobnej zupełnie służby, czy jest całkowicie, czy częściowo tylko obłożony.

Powiększenie gratyfikacyj dla służby w ten sposób pracującej, jest również słusznem Również sprawiedliwem jest polepszenie wiktu tej służbie i tylko do obliczenia kosztów tegoż odnoszą się uwagi przy Rub. VII.

Przy poz. *18. dyetaryusze*, której wynikłość z roku 1888, wykazuje o 70 zł. mniejszy wydatek od kwoty uchwalonej na rok 1890., preliminuje Wydział krajowy taką samą kwotę jak na r. 1890, t. j. 3.560 zł. Komisya budżetowa wnosi o 100 zł. mniej, t. j. . . . 3.460 zł.

Kancelarya zarządu szpitalu św. Łazarza w Krakowie, złożona z dyrektora, rządcy, 2 oficyałów i 2 pisarzy, kosztuje ogółem rocznie (Rubr. I.) 8.693 zł. W kwocie tej mieści się 2.493 zł. dodatków pięcioletnich i 200 zł. na mieszkanie. Czynności kasowe tej kancelaryi pełnią urzędnicy rządowi za osobnem wynagrodzeniem 200 zl. rocznie, a służba jej nie weszła w tę rachubę. Właściwie zatem płace osób etatowych administracyę pełniących wynoszą zł. 6.000

Wobec wysokości tego wydatku, potrzebuje szpital krakowski 3.500 zł. t. j. więcej jak 50% na dyetaryuszów i dla tego obniżenie tego wydatku nieznaczne jest potrzebnem,

choćby dla wskazania Dyrekcyi szpitalu potrzeby oszczędności w tym dziale i uproszczenia manipulacyi biurowej.

***Przy poz.** 19. a i b.* „służba wyższa“, preliminuje Wydział krajowy, jako nieetatowego, stale utrzymywać się mającego rzemieślnika: *murarza*, który z podwyższoną w preliminarzu płacą i wiktem, bez mieszkania kosztować ma 280 zł. Komisya budżetowa sądzi, że w obec wydatków tak wysokich na konserwacye budynków i ciągłych robót budowlanych nadzwyczajnych, utrzymywanie stałego murarza, w żadnym innym szpitalu nie praktykowane, nie jest koniecznem. Drobne naprawki murarskie, dadzą się załatwić robotą dzienną, co i obecnie się wykonywa, lub też z pomocą licznej służby *domowej*, do obsługi chorych wcale nie używanej. Prócz na 50 osób podwyższonej obecnie służby oddziałowej, jest w szpitalu św. Łazarza, druga 50-ka służby (49 nieetatowej) wyższej, niższej i wspólnej, do pojedynczych działów administracyi szpitalnej przydzielonych. O ile dział służby dla chorych doprowadzonym jest do możliwej oszczędności, o tyle w drugiej grupie wprowadzenie oszczędności byłoby wskazanem. Poz. 19 a i b wynosić więc ma zamiast 3.170 zł. . . . . 2890 zł.

W ten sposób **Rubryka** II. w miejsce preliminowanych 23.424 zł. wynosić będzie 23.044 zł.

Rubr. *III. płace i emerytury zgodnie z wnioskiem* . . . . . 250 „

Rubr. *IV. „Zaopatrzenia odstawne i dary z łaski“* zgodnie z wnioskiem . . . 283 „

Rubr. *V. „Odprawy i spłaty kwartałów pośmiertnych* zgodnie z wnioskiem . . 50 „

Rubr. *VI. „Remuneracye i zapomogi“*, preliminuje Wydział krajowy tak jak na r. 1890, kwotę 900 zł., z czego 200 zł. przeznaczone jako stałe wynagrodzenie dla urzędników ck. kasy krakowskiej, za prowadzenie czynności kasowych, reszta ma być rozdana jako zapomogi i remuneracye dla funkcyonaryuszy szpitalnych, więc ma służyć jako pomoc w nieszczęściu i wynagrodzenie czynności nadobowiązkowych. Prócz tej kwoty rok rocznie otrzymują funkcyonaryusze szpitalni z oszczędności w pewnych rubrykach preliminarza wykazanych, osobne remuneracye, które 350 do 490 zł. rocznie wynoszą. Wprawdzie wzrastająca liczba chorych niezaprzeczenie powiększa czynności funkcyonaryuszy, ale powiększenie to obciąża wszystkich bez wyjątku. Z drugiej strony przekroczenia preliminowanych kwot budżetu są tak znaczne (w r. 1889 o przeszło 28.000 zł.), wykazane zaś oszczędności niektórych pozycyi R. I. 4. i 5. i R. II. p. 19.) tak małe, że nikną wobec tych pierwszych i za oszczędności, osobnego wynagrodzenia wymagające, uważać ich nie podobna. Wykaz tych remuneracyj z ostatnich lat 3 tak jest podobny każdego roku, że wygląda raczej na stałe dodatki osobiste, niżeli na wynagrodzenie pracy nadobowiązkowej. Dla tego komisya budżetowa obniża kwotę p r z y p o z. 28. preliminowaną o zł. 200 i wstawia do budżetu na rok 1891 tylko . . . 500 zł.

Rubr. VI. zatem wynosić ma . . . . . 700 „

Zarazem oświadcza komisya budżetowa, że przyznawanie osobnych remuneracyj ponad kwotę do budżetu wstawioną, z oszczędności pojedynczych rubryk, w ciągu roku wykonanych, — nie uważa za właściwe i dopuszczalne.

Rubr. *VII. „Koszta gospodarcze“* preliminuje Wydział krajowy 85.276 zł. tj. o 7746 zł więcej jak uchwalono na rok 1890, i o 2.913 zł. więcej, jak okazała wynikłość z roku 1888 Komisya budżetowa wstawia w tę rubrykę . . . . . 84.489 „

***Przy poz.** 29 a*, „zwykła strawa i dodatki“ preliminowaną jest kwota 41.000 zł. tj. o 4.000 zł. więcej jak uchwalono na r. 1890 i o 1.566 zł. więcej, od wynikłości z roku 1888.

Wydatek tej pozycyi wykazuje corocznie bardzo znaczne różnice między preliminarzem a rzeczywistym kosztem i niepodobna jest nie rozpatrzyć go nieco dokładniej.

Na rok 1889 uchwalono 39.500 zł., wydano 45.503 tj. więcej 6.003 zł. Wprawdzie w r. 1889 było dni leczenia o 15.764 więcej, jak w poprzednim, ale obliczywszy te dnie, wedle podanego w preliminarzu kosztu po 22·6 centów, wydatek powinien był być nie o 6.003 zł. tylko o 3.562 zł. 66 ct. większy. To znaczy, że nie sama ilość dni leczenia była przyczyną

przekroczonego wydatku, ale i żywienie stało się droższem i stale się podnosi. Wydział krajowy chcąc zapobiedz podnoszeniu się wydatków tej pozycyi, stara się ograniczać i ilość podanych porcyj żywności i wagę tychże. Właśnie w r. 1890 zaprowadzono takie oszczędności w normie żywienia. Atoli już w sprawozdaniach z roku 1889 6ciu prymaryuszów doprasza się powrotu do dawnej normy żywienia, gdyż chorzy mają pożywienie za skąpe. Twierdzenie to wydane przez 5ciu profesorów fakultetu lekarskiego i jednego prymaryusza, nie profesora, dowodzi co najmniej, że oszczędność w udzielaniu chorym żywności, doprowadzoną została do tej granicy, której ze względu na dobro chorego przekroczyć nie można, a pomimo to wydatek tej pozycyi wzrasta ciągle i to nieproporcyonalnie do podnoszenia się cen żywności. Przyczyna więc musi leżeć gdzieindziej. Z cyfer preliminarza wykryć jej niepodobna, gdyż takowe są tak zestawione, że dają wyobrażenie o wydatku ogólnym, ale nie dają możności oceny szczegółów.

W roku 1889 oblicza preliminarz koszt 1 dnia, co do żywności, tj. co do ceny produktów surowych do żywności potrzebnych, na 22·6 ct., zaś żywienie chorego dzienne tj. produkta surowe, gotowanie tychże oraz wino i pieczywo razem wzięte, dały koszt żywienia dzienny 29·35 (alegat 27 sprawozdania Wydziału krajowego). Ta sama pozycya wynosi we Lwowie 25·46 ct. tj. o 3·89 ct. mniej, pomimo, że ceny produktów surowych w obu zakładach są równe, różnice bowiem w pojedynczych pozycyach tych cen pokrywają się wzajemnie. To znaczy, że o ile w Krakowie niektóre są droższe, o tyle inne są tańsze jak we Lwowie. Jeszcze bardziej atoli występują te różnice między wiktem innych funkcyonaryuszy szpitalnych w pojedynczych zakładach. I tak wikt kosztował:

		Lwów	Kraków	Kulparków
1. Siostry M. . .	1888	— 179·— zł.	164·04 zł.	201·93 zł.
prel. na . . .	1891	— 180·— „	168·— „	210·— „
2. Jednej sługi od-	1888	— 130·92 „	114·92 „	122·— „
działowej . .	1891	— 130·— „	118·— „	135·— „
3. Lekarz dyżurny	1888	— 327·51 „	305·09 „	niema
	1891	— 328·— „	320·— „	„
4. Jeden chory na 365 dni w roku	1889	— 92·78 „	102·13 „	99·06 „

Zestawienie to wykazuje jasno, że o ile żywienie chorego w Krakowie było droższem, o tyle żywienie służby niższej i wyższej było tańszem, a we Lwowie odwrotnie, a ponieważ dnie żywienia wszystkich osób które wikt pobierają wynoszą około $^1/_4$ dni żywienia chorych (w Krakowie 131 osób z 47.615 dni żywienia w stosunku do przeciętnej 190·136 dni żywienia chorych), przeto różnice w wydatku ogólnym są małe, a oszczędności cyfrowe powstały przez to, że jedni przenoszą więcej wydatków na chorych, drudzy na służbę. Tu chodzi atoli nie o takie zestawienia, tylko o rozstrzygnięcie pytania, czy gospodarstwo jest dobre i czy nie mogłoby być tańsze. Pytania tego nie mogą odpowiedzieć cyfry preliminarza, ani zamknięć rachunkowych i do tego celu potrzebne są cyfry kosztu pojedynczych dań żywienia. Dlatego jak długo dostaje się tylko spis spotrzebowanych produktów i ich ceny jednostkowe, nie ma podstawy do obliczenia *wartości pojedynczej porcyi pożywienia, oraz podstawy do obliczenia czy pożywienie chorego, odpowiednio zawartej w niem ilości pokarmów jest dostatecznem czy nie.* Do tego spisu muszą być dodane ceny pojedynczych kilkunastu potraw, i to: wartość surowych produktów do tychże potrzebnych, koszt gotowania i waga rzeczywista potrawy; a wtedy każdy z łatwością oceni czy ta porcya jest drogą czy tanią.

Komisya budżetowa wyraża więc życzenie aby na przyszłość zrobione były ceny jednostkowe potraw używanych najwięcej w szpitalu św. Łazarza, w sposób powyżej wskazany, a obecnie wstawia do budżetu całą, na podstawie czysto budżetowego 3letniego przecięcia, obliczoną kwotę . . . . . 41.000 zł.

Przy poz. 31. „opał sal łazienek i innych ubikacyj“ preliminuje Wydział krajowy 6.900 zł., tj. o 600 zł. więcej jak uchwalono na r. 1890, a to na podstawie przecięcia z lat 3, wynoszącego 6.929 zł. — Komisya budżetowa wstawia w tę pozycyę kwotę . . 6.600 zł.

Przy układaniu preliminarza na rok 1890 zauważyła komisya budżetowa, że „w celu zwrócenia uwagi zarządu szpitalu św Łazarza, na niestosunkowo znaczne zużycie materyału opałowego w porównaniu ze szpitalem we Lwowie, pomimo nizkiej ceny węgla w Krakowie, który jako materyał opałowy jest od drzewa wydatniejszym“, — pomimo wyniku 2-letniego przecięcia, zniża preliminowaną wówczas kwotę 6.600 zł., na 6.300 zł. Zniżenie to odnosiło się się do całego materyału opałowego, jak to wyraźnie przy poz. 29 „drzewo i węgle do kuchni“ było uwidocznione.

Obecnie przy poz. 29e preliminowaną jest, także na podstawie wyniku lat ubiegłych o 50 zł. mniej, jak uchwalono na rok 1890, zaś w poz. 31. wstawione o 600 zł. więcej.

Koszt materyału opałowego rozrzucony jest w preliminarzu na kilka pozycyj: kuchnia, sale chorych, łazienki, pralnia, maszyna parowa i apteka. Dla uproszczenia rzeczy, aby się ciągle nie powtarzać, zestawiamy przy tej pozycyi cały materyał opałowy i to wedle wykazu zarządu szpitalu św. Łazarza za rok 1889, ark. 2-gi, które służyło Wydziałowi krajowemu za podstawę do ułożenia aleg. 29. do sprawozdania z czynności za rok 1889/90. Otóż szpital św. Łazarza spotrzebował w roku 1889 ogółem 31.229 ctn. cłowych węgla tj. 15.614·5 cetn. metr., za które zapłacono 8.505 zł. to znaczy cetn. cłowy kosztował 27.23 centów a metryczny 54.46 ct. Prócz tego spotrzebowano 63 stosów 4-metrowych drzewa, za cenę 882 zł. 49 ct, kupionych, tj. po 13 zł. 98 ct. za stos jeden.

Zużycie tych 31.229 cetn. cłow. węgli, na których przewiezienie potrzeba było 156 wagonów kolejowych, było następujące:

L. p.		Cetn. cłowych	Ilość palowisk	Dni opałowych w roku	Każde palowisko potrzebowało rocznie cetnarów	Każde palowisko potrzebowało dziennie funtów	Do tego 4% ubytku na miał więc dziennie	
1.	Ubikacye t. j. oddziały, kancelarye i mieszkania . .	10.638	pieców 182 kuchenek 20 palowisk 20 S-a 222	180	47·90	26.5	27·5	= 61 ctn. dziennie
2.	Apteka	388·5	—	365	—	106	110	
3.	Kuchnia	1279·5	—	365	—	350	364	
4.	Piekarnia . . .	tylko drzewo	—	—	—	—	—	
5.	Pralnia	549	—	300	—	180	187	
6.	Kalorifer . . .	1.285	—	180	—	714	742	
7.	Łazienki . . .	1.455	—	365	—	399	415	
8.	Maszyna parowa .	14.374	—	300	—	4790	4982	
9.	Desinfektor . . .	tylko drzewo	—	—	—	—	—	
10.	Ubytek na miał .	1.260	=	4·03%	—	—	—	
	Razem . .	31.229	= 15615·5 ctn. metr.					

Obliczenie to wykazuje jednostkami spożycie węgla i zarazem możność zaprowadzenia nie małych oszczędności, największych przy maszynie parowej, która z reguły pracuje w dzień tylko, a mimo to dotychczas potrzebuje dziennie okrągło 50 cetnarów cłowych węgla.

Wedle dat podanych przez biuro rachunkowe, kupował szpital św. Łazarza węgiel:

w roku 1888	gruby	29·5	cent.	za	cetnar	cłowy		
	drobny	27·	„	„	„	„		
w roku 1889	gruby	28·6	„	„	„	„		
	drobny	26·2	„	„	„	„		
w roku 1890	gruby	28·0	„	„	„	„		
	drobny	27·9	„	„	„	„	z Sierzy	po 24 ct.
na rok 1891	gruby	36·5	„	„	„	„		
	drobny	36·	„	„	„	„	„ „ „	24 ct.

Ceny te odpowiadają miejscowym ale tylko przy drobnej sprzedaży, a ponieważ na rok 1891 znacznie poszły w górę, obawiać się należy zwiększenia się wydatku na opał. Dlatego komisya budżetowa wstawia w tę pozycyę o 300 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, atoli wnosi następującą rezolucyę:

Poleca się Wydziałowi krajowegomu:

1. *Aby Dyrekcyę szpitalu św. Łazarza w Krakowie wezwał do zaprowadzenia najdokładniejszej kontroli przy odbiorze i wydawaniu węgla i oszczędności w tych pozycyach opału, w których widoczne jest za wysokie tegoż zużycie.*

2. *Aby na przyszłość względem dostarczania węgli, zawierano układy z przedsiębiorcami, którzy posiadając bezpośrednie stosunki z kopalniami i znaczne przyznane im ulgi w cenach transportu, mogli węgiel dobrej jakości, odsprzedawać przy dostawie en gros taniej, jak wynoszą ceny miejscowe przy sprzedaży drobnej.*

***Przy poz.** 32.* „Oświetlenie“ preliminowana jest kwota 4.855 tj. mniej o 280 zł. jak na rok 1890, zawsze niestosunkowo więcej, jak wynosi koszt oświetlenia innych zakładów szpitalnych w kraju. Komisya budżetowa wstawia . . . . . 4.600 zł.

W myśl uchwał zeszłorocznych, poczynił Wydział krajowy znaczne oszczędności w tej pozycyi. Wskutek tego obecnie gaz na salach dla chorych mało jest używany. Pomimo to wyszło w roku 1889 metrów kub. gazu 45.260 i pomimo, że gaz w Krakowie jest tani 8 5 centa za metr. kub. (prywatni płacą 10.5 centa, upusty tylko dla motorów), to przecież oświetlenie jest bardzo kosztowne. Dlatego komisya budżetowa wnosi i do tej pozycyi rezolucye.

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby Dyrekcyi szpitalu św. Łazarza nakazał poznosić kuchenki oddziałowe, gazem opalane, a zaprowadzić na ich miejsce tanie żelazne kuchenki opalane węglem lub koksem.

2. Aby używanie gazu w mieszkaniach prywatnych, funkcyonaryuszy szpitalu było wzbronione, a w miejsce tegoż zaprowadzone w razie potrzeby oświetlenie naftą.

***Przy poz.** 34.* „utrzymanie jednej pary koni preliminuje Wydział krajowy 932 zł. komisya budżetowa wstawia w tę pozycyę kwotę . . . . . 700 zł.
a to przy pozycyi 34 a) . 518 zł.
„ „ „ b) . 182 „
ponieważ odpowiednio cenom praktykowanym w Krakowie, utrzymanie koni roboczych wraz z furmanem i potrzebnemi wydatkami na uprzęż i reparacye, nie powinno przenosić kwoty 700 zł. Zarazem wnosi komisya następującą rezolucyę:

Zważywszy, że szpital św. Łazarza leży bardzo blisko miasta, że funkcyonaryusze szpitalni przy wyjazdach komisyjnych nie używają powozu szpitalnego, a nawet wrazie potrzeby udania się do kasy lub starostwa w mieście liczą fiakra;

Zważywszy, że szpital jako taki właściwie jedynie potrzebuje tylko koni do wywozu zwłok do prosektoryum klinicznego, które niebawem stanie na gruncie szpitalnym, i stamtąd na cmentarz;

Zważywszy nareszcie, że szpital lwowski, znacznie dalej od centrum miasta położony koni nie utrzymuje,

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał, czy nie dałoby się w drodze układu z przedsiębiorcą fiakrów w Krakowie zapewnić odwożenie zwłok szpitalnych z prosektoryum c. k. zakładu patologicznej anatomii na cmentarz i jakiegoby rocznego kosztu wymagało podobne urządzenie.

Rubr. *VIII.* Koszta sanitarne zgodnie z wnioskiem Wydziału . . . . . 11.338 zł.
t. j. 390 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, a to z powodu corocznie większej liczby chorych, a jeszcze więcej z powodu, że pozycya ta mieści wydatki, które do niej nie należą i w innych umieszczone być winny.

W rachunku poz. 42. „*potrzeby sanitarne*“ za rok 1889. znajdują się koszta sprowadzenia wina w 4 miejscach w kwocie przeszło 500 zł. W tej pozycyi umieszczone jest dalej wszystko wino, które dla chorych w ciągu roku wydano we flaszkach, a którego koszt jest wcale znaczny. Dalej znajduje się w 12 miejscach rachunku tej pozycyi; wypłata Tow. gazowemu, za gaz zużyty przy kuchenkach oddziałowych. Jeśli wino uważanem jest jako lek chorym podawany, to każde wino jest takim lekiem i musi być w całości w jedną pozycyę t. j. albo 29. g. „wino dla chorych,“ albo w poz. 42 „potrzeby sanitarne“ wstawione. Wtenczas ma się przegląd całej ilości wydanego wina. Gaz zaś do kuchenek nie może być potrzebą sanitarną, równie jak opał sal.

Rubr. *IX.* „*Koszta kancelaryjne*“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 870 „

Rubr. *X.* „*Utrzymanie kościoła*“ „ „ . . . . . 250 „

Rubr. *XI. Utrzymanie budynków* preliminuje Wydział krajowy 11.628 zł. tj. o 459 zł. więcej jak na r. 1890 uchwalono, komisya budżetowa wstawia w tę rubrykę mniej o 5.180 zł. tj. 6.448 „

Przy poz. *48. 1.* „*Konserwacye i reparacye zwyczajne*“ wstawia Komisya budżetowa zgodnie z Wydziałem krajowym całą kwotę . . . . . 3.900 zł.
tj. o 400 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, a to z powodu skreślenia stałego murarza R. II. 19 a i b, oraz dla możności wykonania reparacyi, wstawionej w wydatki nadzwyczajne tej rubryki przy poz. 48. 2. c, „obniżenie podwórza“.

Co do wydatków nadzwyczajnych *poz. 48. 2.* a mianowicie co do

a) osuszenia gruntów szpitalnych . . . . . 4.080 zł.

b) osuszenia ściany frontowej starego gmachu . . . . . 800 „

c) obniżenia podwórza . . . . . 200 „

skreśla komisya budżetowa na teraz te trzy kwoty, a to z powodów:

ad a) Projektowane są na gruntach szpitala św. Łazarza dwie większe budowy: c. k. zakład dla patologicznej anatomii i medycyny sądowej i pawilon dla chorób chirurgicznych. Oba te budynki muszą się postarać o osuszenie gruntu, przynajmniej do nich należącego i to dokładne, dla obrony fundamentów; — łatwo więc stać się może, że częściowe osuszenie gruntów nastąpi bez przyczynienia się funduszu szpitalnego i dlatego wyczekać należy obecnie z przeprowadzeniem preliminowanego wydatku.

ad b) Projekt osuszenia ściany frontowej starego budynku, którego wartość dla szpitala staje się coraz to mniejszą, dawno już błąka się w preliminarzach budżetu. W roku 1890 został kosztorys tego wydatku przerobiony i o 322 zł. zmniejszony. Projekt polega na

wybudowaniu kanału betonowego circa 89 m. długości wzdłuż ściany, o świetle 27/30 cm, w głębokość 1·20 m, który ma być połączony z kanałem głównym i służyć do odpływu wody z rynien spustowych budynku. Woda deszczowa może być tymczasowo z pomocą muszli kamiennych i rowków po wierzchu terenu, odprowadzaną do kanału głównego, a tym sposobem w tym roku oszczędzony wydatek preliminarza, który z niedoborem zamyka rachunki.

ad c) Według opinii fachowej „wobec faktu, że spadek naturalny podwórza, skierowany jest już do istniejącego cementowanego rynsztoku z ujściem do kanału, a przeto woda opadowa ku temu kanałowi przechodzi, nie osiągnie się korzyści z zebrania ziemi — wskazane jest sporządzenie rynsztoków brukowych koło ścian". To jest wydatek, który w każdym razie do zwyczajnych wydatków utrzymania budynków należy.

Przy poz. *49.* „utrzymanie wodociągów i maszyny parowej", której wydatek preliminarz przeciętnie na 1.400 zł. tj. o 300 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono oblicza, i tę kwotę na rok 1891 wstawia, komisya budżetowa, ze względu na wynikłość r. 1888, wynoszącą 1.040 zł., oraz ze względu, że w myśl przedłożenia Wydziału krajowego l. $\frac{724 \text{ S.}}{45.389/89 \text{ W.}}$ Wys. Sejm wstawił do budżetu w roku ubiegłym na rekonstrukcyę buljerów pod kotłami parowymi kwotę 2.359 zł. co oszczędności w utrzymaniu maszyny w roku 1891 wykazać powinno, wnosi obniżenie preliminowanej kwoty o zł. 100. Poz. ta wynosić będzie 1.300 zł tj. zawsze jeszcze o 200 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono.

Wydatki tej pozycyi wynosiły przeciętnie rocznie . . . . 1.517 „
(w roku 1890 — 2.061 zł.).

Opał maszyny parowej wedle obliczenia zarządu szpitala przy poz. 31 podanego kosztował w r. 1889:

węgle 14.374 ctn. cłw. . . .	3.739·86 zł.	
4% ubytku namiał 574 ctn. cłw.	156·— „	
drzewo 2 stosy	28·— „	
Razem .	—	3.923 „
maszynista i 2 palaczy (poz. 19 a i b)	—	1.310 „
Ogółem .	—	6.750 zł.

bez obliczenia kosztów nadzoru administracyjnego ogólnego, oświetlenia i innych drobnych wydatków gospodarczych. To znaczy, że utrzymanie motoru i przyrządów, napełniającego wodą rezerwoary i poruszającego przyrządy pralni, kosztowało rocznie zwyż 6.500 zł. i mimowoli nasuwa się pytanie, czy motor ten się opłaca i czy nie powinien być zastąpiony motorem o innej sile poruszającej. Z tych powodów wnosi komisya budżetowa:

Poleca się Wydziałowi krajowemu zbadać, czy motor parowy w szpitalu św. Łazarza nie mógłby być zastąpiony motorem gazowym o równej sile; jakiego zmiana ta, po ewentualnem częściowem zużyciu, lub sprzedaniu obecnego motora wymagać będzie nakładu i jakiego rocznego kosztu utrzymania ruchu.

Rubr. *XII.* „*Odsetki od kapitałów dłużnych*" . . . . . —

Rubr. *XIII.* „*Podatki i daniny*" *zgodnie z wnioskiem* . . . . . 1.027 „

Rubr. *XIV.* „*Rozmaite*" wnosi Wydział krajowy 1.600 zł. tj. o 1.150 zł. więcej jak na r. 1890 uchwalono, — komisya budżetowa wstawia . . . . . 600 „
t. j. 150 zł. więcej jak na rok 1890.

Przy poz. *56* „*koszta sądowe, portorya i inne nieprzewidziane wydatki*", przy której preliminarz na podstawie wynikłości 3 lat ostatnich wstawia kwotę o 1.050 zł. tj. 3 razy

większą jak na rok 1890 uchwalono, wydało się koniecznem zbadanie konta tej rubryki w księgach buchhalteryi Wydziału krajowego. Badanie to wykazało, że to konto obejmuje zaledwie w części wydatki pod jego nagłówek należące. I tak są tam wydatki odnoszące się czysto do administracyi dóbr funduszu szpitalnego, należące do Rubr. XX., bardzo dużo wydatków, które Rubr. VII., VIII., IX. i XI. obciążać winny, nareszcie wydatki, które chwilowo tylko, jako zwrotne do tej rubryki należą, jednak stale jej obciążać nie mogą. Słowem jest to pozycya niewłaściwie użyta i komisya zniża ją do pierwotnej wysokości tj. do kwoty . 500 zł., zawsze jeszcze o 50 zł. wyższej jak na rok 1890 uchwalono, oraz oświadcza, iż jako konieczną potrzebę uważa, *aby Wydział krajowy wydał instrukcyę, w celu pouczenia zarządów szpitali w jaki sposób wydatki książkować należy, aby to książkowanie było jednolite, wykazywało wydatki rzeczywiste pojedynczych działów, a tem samem umożliwiło preliminowanie wydatków na podstawie rzeczywistych wynikłości w pojedynczych rubrykach i pozycyach.*

Rubr. *XV.* „Zapomogi dla położnic“ . . . . . —.— zł.

Rubr. *XVI.* „Koszta utrzymania dzieci urodzonych na oddziele położnic“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 350 „

Rubr. *XVII.* „Koszta utrzymania mamek i dzieci w szpitalu św. Ludwika“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 15.650 „

Rubr. *XVIII.* „Zapisy“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 109 „

Rubr. *XIX.* „Wydatki z prawa patronatu i konkurencyi wynikłe“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 150 „

Rubr. *XX.* „Dyety i koszta podróży w sprawach funduszu jako właściciele dóbr“ zgodnie z wnioskiem . . . . . 150 „

Dochody:

Rubr. *I.* „Odsetki od effektów kapitałów i fundacyi“ zgodnie z wnioskiem 19.070 „

Rubr. *II.* „Z realności i dóbr“ zgodnie z wnioskiem . . . . 9.472 „

Rubr. *III.* „Zwroty kosztów leczenia“ . . . . . 149.600 „

Rubr. *IV.* „Dochody rozmaite“ zgodnie z wnioskiem . . . . 100 „

Zestawienie.

Wydatki.

Rubr.	I.	30.518	zł.
„	II.	23.044	„
„	III.	250	„
„	IV.	283	„
„	V.	50	„
„	VI.	700	„
„	VII.	84.489	„
„	VIII.	11.338	„
„	IX.	870	„
„	X.	250	„
„	XI.	6.448	„
	Do przeniesienia	158.240	zł.

	Z przeniesienia . .	158.240 zł.
Rubr. XII.	. . . . .	— „
„ XIII.	. . . . .	1.027 „
„ XIV.	. . . . .	600 „
„ XV.	. . . . .	— „
„ XVI.	. . . . .	350 „
„ XVII.	. . . . .	15.650 „
„ XVIII.	. . . . .	109 „
„ XIX.	. . . . .	150 „
„ XX.	. . . . .	150 „
	Razem . .	176.276 zł.

Dochody.

Rubr. I.	. . . . .	19.070 zł.
„ II.	. . . . .	9.472 „
„ III.	. . . . .	149.600 „
„ VI.	. . . . .	100 „
	Razem . .	178 242 zł.
Odtrąciwszy od sumy dochodów sumę wydatków	.	176.276 „
okazuje się *nadwyżka dochodów* .	. . .	1.966 zł.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć powyższy preliminarz krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie na rok 1891 i wstawić nadwyżkę w kwocie 1.966 zł. jako dochód ogólnego funduszu krajowego w Rubr. IV. dochodów i uchwalić następującą rezolucję:

Poleca się Wydziałowi krajowemu przeprowadzenie w ciągu lat dwóch potrzebnych zmian w zamknięciach rachunkowych krajowego szpitala św. Łazarza w Krakowie tak, aby w przyszłości we wszystkich rubrykach obejmowały okres czasu od 1. Stycznia do 31. Grudnia ostatniego roku.

Lwów, dnia 5. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Dr. Czyżewicz.

Lit G. Fundusz policyi krajowej.

W Galicyi nie istnieją wprawdzie jeszcze domy przymusowej pracy i z tego powodu fundusz policyi krajowej z tego tytułu żadnych nie ponosi kosztów. Gdy jednak od kilku lat z tego funduszu pokrywa się koszta utrzymania w domach przymusowej pracy w innych prowincyach austryackich indywidyów przynależnych do Galicyi i gdy z tego tytułu zapłacono za rok 1889 kwotę 330 zł. a za pierwsze półrocze 1890 nawet 497 zł., przeto Wydział krajowy preliminuje „na utrzymanie więźniów w domach przymusowej pracy i poprawy“ kwotę 800 zł., a na rozmaite 5 zł.

Dochody tego funduszu oblicza Wydział krajowy na 6.070 zł., a to na podstawie obecnego stanu majątku funduszu.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Dochody funduszu policyi krajowej	6.070	zł.
Wydatki „ „ „	805	„
Nadwyżka dochodów	5.265	zł.

która wpłynie do funduszu krajowego.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Goldman.

Fundusze samoistne.

Lit. H. Fundusz domestykalny.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Dochody funduszu domestykalnego	5.506 zł.
Wydatki „ „	5 „
Nadwyżka dochodów .	5.501 zł.

która użytą zostanie na pomnożenie majątku zarodowego.

Lit. J. Fundusz kultury krajowej.

Wydatki tego funduszu preliminuje Wydział krajowy na 15 zł., dochody zaś na 3.448 zł., a nadwyżkę przeznacza się na podstawie obowiązujących przepisów, na zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Dochody funduszu kultury krajowej	3.448 zł.
Wydatki „ „ „	15 „
Nadwyżka dochodów .	3.433 zł.

użytą będzie jako zasiłek dla szkoły rolniczej w Dublanach.

Lit. K. Fundusz stanowy sierociński.

Na 16 miejsc, z których 7 w zakładzie św. Antoniego we Lwowie po 120 zł., 4 w szkole ogrodniczej we Lwowie po 63 zł., 4 w zakładzie św. Józefa w Krakowie po 120 zł. i jedno w zakładzie św. Wincentego we Lwowie po 115 zł., preliminuje Wydział krajowy kwotę 1687 zł., na rozmaite 5 zł. razem 1692 zł. Dochody preliminuje Wydział krajowy według rzeczywistego stanu efektów na 1755 zł.

Zgodnie z tym preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Dochody funduszu stanowego sierocińskiego	1.755 zł.
Wydatki „ „ „	1692 „
Nadwyżka dochodów . . .	63 „

użytą zostanie na powiększenie majątku zarodowego.

Lit. L. Fundusz Aleksandra Hr. Stadnickiego.

Na pensyę za czynności około wydawnictwa aktów grodzkich, na wydawnictwo tych aktów, na rabat i rozmaite wydatki preliminuje Wydział krajowy ogólną kwotę 2.455 zł.
Dochody oblicza Wydział krajowy na . . . . . 1.304 „
Zgodnie z tym preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Wydatki funduszu Aleksandra hr. Stadnickiego	2.455 zł.
Dochody „ „ „ „	1.304 „
niedobór . . .	1.151 „

pokryty zostanie z zaoszczędzeń, jakie fundusz ten posiada z lat dawniejszych, a będących własnością funduszu.

Lit. M. Fundusz pożyczki krajowej z roku 1873.

Wydział krajowy preliminuje na umorzenie pożyczki przez losowanie 27.600 zł. na opłatę procentów 22.950 zł., na 10%, podatek od kuponów 2.295 zł., na należytość stemplową 169 zł., na druki, inseraty i drobne 100 zł. — razem 53.114 zł. W dochodach preliminuje Wydział krajowy 4.000 zł. tytułem zwrotu kapitałów wypożyczonych i tytułem prowizyi. Termin spłat ratalnych ukończył się wprawdzie z rokiem 1883, z końcem jednak roku 1889 pozostało jeszcze zaległości w kwocie 15.771 zł.

Część pożyczki z roku 1883 przeznaczona była na wykupno z wolnej ręki i wylosowanych obligacyj pożyczki krajowej z roku 1873, gdy jednak uchwałą z 21. stycznia 1888 cała reszta pożyczki z roku 1883 wcieloną została do funduszu krajowego, przeto tenże fundusz krajowy pokrywa cały niedobór funduszu pożyczki krajowej z roku 1873.

Zgodnie z preliminarzem Wydziału krajowego komisya budżetowa wnosi:

Wydatki funduszu pożyczki 1873 roku	53.114 zł.
Dochody „ „ „	4.000 „
Niedobór	49.114 zł.

który pokryty być ma z funduszu krajowego, jak to uwidoczniono w rubryce XIV. wydatków funduszu krajowego.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni

Sprawozdawca:
Goldman

Budżet krajowy na rok 1891.

Lit. N.

Fundusz podrzutków w Krakowie.

(Sprawozdawca Dr. Adam Czyżewicz).

Wydział krajowy preliminuje w dziale wydatków 4.330 zł. t. j, o 2.707 zł. więcej jak na rok 1890 uchwalono, zaś w dziale dochodów Tj eliminarz wykazuje dochód 4.330 zł. tj. również o 2.707 zł. więcej jak na rok 1890.

Komisya budżetowa wstawia tak dochody jak i wydatki zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego, oraz dodaje, że podniesienie się wydatków i takież same dochodów wynikło z uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 25. Listopada 1889 polecającej wstawienie zapomogi dla położnic opuszczających z dzieckiem bezpłatny oddział położnic, do funduszu podrzutków, gdzie ono ze swej istoty należy; czego następstwem naturalnem jest dotowanie tego funduszu z funduszów krajowych w myśl uchwał Wysokiego Sejmu.

Wydatki.

Rubryka	*I.*	„Płace urzędników i sług“ zgodnie z wnioskiem . .	50 zł.
„	*II.*	„Potrzeby kancelaryjne“ zgodnie z wnioskiem . . .	20 „
„	*III.*	„Remuneracye“ zgodnie z wnioskiem	20 „
„	*IV.*	„Koszta utrzymania podrzutków“ zgodnie z wnioskiem .	1.500 „
„	*V.*	„Koszta leczenia dzieci“ zgodnie z wnioskiem . . .	10 „
„	*VI.*	„Podatki i daniny“ zgodnie z wnioskiem	— „
„	*VII.*	**Zapomogi dla położnic** zgodnie z wnioskiem . . .	2.700 „
„	*VIII.*	„Rozmaite“ zgodnie z wnioskiem	30 „
		Ogólna suma wydatków . . .	4.330 zł.

Dochody.

Rubryka	*I.*	„Odsetki od efektów kapitałów i fundacyj“ zgodnie z wnioskiem	1.605 zł.
„	*II.*	„Dochody z realności“ zgodnie z wnioskiem	20 „
„	*III.*	„Rozmaite drobne“	5 „
„	*IV.*	**Dotacya z funduszu krajowego na zapomogi dla położnic** zgodnie z wnioskiem	2.700 „
		Ogólna suma dochodów . . .	4.330 zł.
		zgodna z takąż samą sumą wydatków	4.330 „

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Powyższy preliminarz funduszu podrzutków w Krakowie, przyjmuje się na r. 1891.

Lwów, dnia 18. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Dr. Czyżewicz.

Z drukarni Pillera i Spółki we Lwowie.

L .S. 1.225/90

Aleg. 201.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o przekazanych Wydziałowi krajowemu do zbadania petycyach gminy Dolina i Pogorska Wola.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z 24. listopada 1889 (LW. 55.532) zostały Wydziałowi krajowemu przekazane do zbadania i zdania sprawy dwie petycye, a mianowicie:

I. Gminy Dolina o przyjęcie na fundusz krajowy kosztów leczenia i utrzymania Chany Fleckmann w kwocie 2.172 zł. 30 ct. w. a.

II. Gminy Pogorska Wola o pokrycie z funduszu krajowego kosztów utrzymania w Budapeszcie i przewiezienia ztamtąd Katarzyny Bednarzówny w kwocie 82 zł. 49 ct. w. a.

Wywiązując się z tego polecenia, Wydział krajowy zdaje sprawę jak niżej:

Ad I. Chane Fleckmann leczoną była cztery razy w trzech szpitalach budapeszteńskich kosztem 2.172 zł. 30 ct. w. a. a mianowicie: w czasie 1) od 4. lutego do 31. grudnia 1868, 2) od 1. stycznia do 4. lutego 1869, 3) od 5. lutego 1869 do 14. lipca 1872, 4) od 15. lipca „872 do 28. marca 1877.

Na wniosek kr. węg. Ministerstwa spraw wew. z 22. września 1870 L. 12.077 wydało c. k. ministerstwo spraw wewnętrznych rozporządzenie z d. 27. września 1870. L. 13.047, ażeby narosłe w szpitalach austryackich koszta leczenia chorych przynależnych do Węgier wykazywano do zwrotu corocznie a najdalej w ciągu roku następnego, w przeciwnym bowiem razie musianoby odmówić zwrotu za późno wykazanej należytości.

Wydział krajowy polecił zarządom szpitali zastosować się do treści tego rozporządzenia ministeryalnego, pewny, że i zarządy szpitali węgierskich przestrzegać będą przepisów powyższych przy sposobności leczenia tamże tutejszo krajowców. Tymczasem zarządy szpitali, w których Chane Fleckmann leczoną była w czasie od ad1) do 3) (jak wyżej) dopiero po upływie trzech lat zawiadomiły Wydział krajowy o przyjęciu tej chorej na kuracyą i przedłożyły rachunek, przeto w myśl powyższych przepisów odmówił Wydział krajowy wręcz (LW. 946/72) przyjęcia tych kosztów leczenia, nie wdając się nawet w sprawdzenie, czy przynależność tej chorej do Galicyi jest udowodnioną.

Zwłokę tę w zawiadomieniu Wydziału krajowego o przyjęciu chorej na kuracyą usprawiedliwiło wprawdzie węg. Ministerstwo spraw wewnętrznych (LW. 517/73) tą okolicznością, że przynależność chorej nie mogła być przez dłuższy czas sprawdzoną, lecz znowu odmówił Wydział kraj. zapłacenia przypadającej na fundusz krajowy części kosztów leczenia Chany Fleckmann, ponieważ i teraz przynależność tej chorej do Galicyi nie była jeszcze stwierdzoną.

Tymczasem zapłaciło węg. Ministerstwo spraw wewnętrznych szpitalom budapeszteńskim wszystkie koszta leczenia Chany Fleckmann i udało się o zwrot tych kosztów do c. k. Namiestnictwa we Lwowie, które nas o tem zawiadomiło (LW. 38438/87), dodając zarazem, że koszta te od rodziny leczonej nie mogą być ściągnięte i że chorej przyznano prawomocnem orzeczeniem władz politycznych przynależuość do Doliny.

Gdy następnie c. k. Namiestnictwo przysłało Wydziałowi krajowemu (LW. 54.485/88) udokumentowany rachunek kosztów leczenia Chany Fleckman, rachunek ten został sprawdzony na kwotę 2.172 zł. 30 ct., z czego przypadło na fundusz krajowy 1.444 zł. 51 ct., a na gminę miasta Dolina, jako gminę przynależności 727 zł. 79 ct. jako połowę kosztów leczenia za czas od 5. marca 1869 do 15. lutego 1875 r, w którym to czasie obowiązywała ustawa krajowa z 3. grudnia 1868 (Nr. 29 Dz. u. kr.) nakładająca na gminę przynależności obowiązek ponoszenia połowy kosztów leczenia swoich przynależnych.

Dlatego przesławszy c. k. Namiestnictwu całą kwotę 2.172 zł. 30 ct. w. a. udał się Wydział krajowy równocześnie do c. k. Starostwa w Dolinie z prośbą o ściągnięcie od gminy Dolina, jako gminy przynależności Chany Fleckman kwoty 727 zł. 79 ct. w. a.

Na taką też kwotę 727 zł. 79 ct. dostała gmina Dolina „kartę upominającą od c. k. urzędu podatkowego w Dolinie (jak załącznik 3 petycyi).

Ad. II. W sprawie petycyi gminy Pogorska Wola co do kosztów utrzymania w Budapeszcie i przywiezienia do Galicyi Katarzyny Bednarzównej udał się Wydział krajowy (LW. 16.010/89) do c. k. Starostwa w Tarnowie z prośbą o wyjaśnienie tej sprawy, ponieważ takowa w Wydziale krajowym traktowaną nie była, jako należąca ściśle do kompetencyi władz politycznych.

C. k. Starostwo w Tarnowie przedstawiło tę sprawę (LW. 23.150/90) jak następuje:

Katarzyna Bednarzówna była utrzymywaną przez budapeszteńską gminę w czasie od 11. listopada 1887 do 15. września 1888 r. kosztem 61 zł.

Gdy przynależność Bednarzównej została stwierdzoną, zawiadomiło o tem c. k. Starostwo w Tarnowie magistrat w Budapeszcie.

W odezwie do Wydziału kraj. wystosowanej (LW. 23.150/90) podnosi c. k. Starostwo okoliczność, iż koszta utrzymania mogły były być mniejsze, gdyby magistrat budapeszteński był zaraz po zawiadomieniu o stwierdzeniu przynależności zawezwał gminę Pogorska Wola do odebrania Bednarzównej, tymczasem uczynił to dopiero po upływie pięciu miesięcy.

Gmina uprosiła magistrat budapeszteński, ażeby na rachunek gminy odesłał pod konwojem Bednarzównę, z czego urosły dalsze koszta przewiezienia 21 zł. 49 ct. Ponieważ Bednarzówna nie była leczoną w żadnym szpitalu powszechnym, lecz ledynie utrzymywaną na obczyźnie, przeto koszta te jak również koszta przewiezienia winna w myśl postanowień ustawy o przynależności z dnia 3. grudnia 1863 r. (Dz. u. p. Nr. 165) ponieść za ubogą Katarzynę Bednarzównę gmina Pogorska Wola, jako gmina przynależności. Przedstawiwszy w ten sposób cały stan rzeczy, komisya budżetowa wnosi:

„Wysoki Sejm raczy to sprawozdanie Wydziału krajowego do zatwierdzającej przyjąć wiadomości“.

Przewodniczący:

Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:

Marchwicki.

Drukiem Pillera i Spółki.

L. S. 1298/1890.

Aleg. 202.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wnioskach Wydziału krajowego w przedmiocie regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 26. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby ułożył szczegółowy projekt regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów pod względem technicznym i finansowym, oraz by stan tej sprawy Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył.

Poleceniu temu uczynił Wydział krajowy w jednej tylko części zadość, przedstawiając Sejmowi w tegorocznem swem sprawozdaniu wyczerpujący pogląd na przebieg dotychczasowych studyów, na zasady przy wypracowaniu projektów wstępnych przyjęte, zaniechał jednak wykonać ważniejszej nie równie części danego mu polecenia, gdyż nie zarządziwszy w ubiegłym roku żadnych w tym względzie robót, nie przedstawił Sejmowi szczegółowego projektu, bez którego dalszy postęp w zamierzonej regulacyi jest niemożliwym. Wydział krajowy tłumaczy wprawdzie to zaniedbanie brakiem sił roboczych, twierdząc, że całe biuro melioracyjne rozliczne miało zajęcia w uchwalonych już poprzednio i rozpoczętych pracach, których zaniechać lub na późniejszy czas odkładać nie wypadało.

Zważywszy atoli wykazaną w sprawozdaniu Wydziału krajowego ważność tej sprawy, od załatwienia której melioracya 70000 zabagnionych morgów żyznej ziemi zawisła,

zważywszy, że właściciele posiadłości na tejże przestrzeni rok rocznie na wylew Dniestru i tegoż rzek dopływowych narażeni, już od roku 1876 przyrzeczonej im uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 7. września 1876 r. pomocy na próżno wyczekują i że na tej odwłoce nie tylko oni ale i majątek krajowy znaczne straty ponosi;

zważywszy, iż bez zażądanego przez Wysoki Sejm projektu szczegółowego, który tylko przez Wydział krajowy na podstawie dokonanych przez niego przedwstępnych studyów wypracowanym być może, rokowania z c. k. Rządem, które prawdopodobnie znów kilka lat potrwają, rozpoczęte być nie mogą, wreszcie

zważywszy, iż dalsze ku temu celowi potrzebne czynności w obec przeprowadzonych dotąd studyów i ustalonych w porozumieniu z towarzystwem politechnicznem zasad nie wielkich wcale kosztów wymagać mogą,

Komisya gospodarstwa krajowego nie mogąc zadowolnić się wnioskiem Wydziału krajowego, aby Wysoki Sejm zaniedbanie danego polecenia swego przyjął do wiadomości, domagać się raczej musi, aby Wysoki Sejm to polecenie ponowić i Wydział krajowy stanowczo po wypracowania szczegółowego projektu regulacyi górnego Dniestru zawezwać raczył.

Na pokrycie kosztów z tą pracą połączonych nie wstawia komisya gospodarstwa krajowego żadnej kwoty w wydatkach budżetu na rok 1891 w przekonaniu, iż fundusz przeznaczony w tymże budżecie na cele melioracyjne Rub. XIII. poz. 161. przy skromnym zasiłku z funduszu dyspozycyjnego i współudziale urzędników biura melioracyjnego na ten cel wystarczyć powinien.

Drugi przez Wydział krajowy w odnośnem sprawozdaniu przedłożony wniosek zawezwania c. k. Rządu, ażeby z uwagi na ważność sprawy melioracyi bagien naddniestrzańskich przeprowadził jak najrychlej regulacyę rzeki Dniestru między Rozwadowem i Żurawnem, uważa komisya gospodarstwa krajowego za słuszny i konieczny. Regulacya górnego Dniestru obejmuje dwa tejże rzeki działy, mianowicie niżej położone łożysko od Żurawna do Rozwadowa i górną jej część od Rozwadowa do jej źródlisk.

Operat techniczny regulacyi tego pierwszego działu jest już ukończony; c. k. Rząd zaliczył nawet ten dział do rządu rzek, których regulacye przy udziale funduszów państwowych wykonane być mają, lecz mimo to nie czyni c. k. Rząd żadnych dalszych kroków celem uzyskania odpowiedniej uchwały ze strony Rady Państwa. Gdy atoli wykonanie regulacyi wyżej położonego drugiego działu z natury rzeczy poprzedniej regulacyi niżej położonego łożyska Dniestru wymaga, przeto komisya gospodarstwa krajowego z odnośnym wnioskiem Wydziału krajowego się zgadza.

Na podstawie powyższego wywodu komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Po 1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w ciągu roku 1891 zarządził wypracowanie szczegółowego projektu regulacyi górnego Dniestru i jego dopływów pod względem technicznym i finansowym i o czynnościach swych w tym względzie zdał sprawę Sejmowi na na najbliższej sesyi.

Po 2. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby jak najrychlej przeprowadził regulacyę rzeki Dniestru między Żurawnem a Rozwadowem.

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Gross *w. r.*

L. S. 1325/90.

Aleg. 203.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Merunowicza i towarzyszy w przedmiocie regulacyi Pełtwi.

Wysoki Sejmie!

Przekazany uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 6. listopada 1890 komisyi gospodarstwa krajowego do ocenienia i zdania sprawy wniosek posła Merunowicza ma na celu przyspieszenie regulacyi Pełtwi, oraz wskazanie Wydziałowi krajowemu kierunków, w jakich projekt techniczny ma być opracowany, a następnie całe przedsiębiorstwo wykonanem.

Co do ogólnej części wniosku, która zawiera rezolucyę wzywającą Wydział krajowy do spiesznego przedłożenia Wysokiemu Sejmowi wniosków względem regulacyi Pełtwi, zauważa komisya, że wezwanie to wobec uchwalonej już przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 15. listopada b. r., rezolucyi w sprawie melioracyi bagien w dorzeczu Bugu, do którego wpada także Pełtew, jest bezprzedmiotowem.

Również zbytecznem okazuje się zalecanie Wydziałowi krajowemu, by oznaczył w mającem się wnieść przedłożeniu czas trwania robót, tudzież rozkład kosztów, gdyż podobne postanowienia znajdują się i znajdować się muszą w każdej ustawie specyalnej, mającej za przedmiot jakąkolwiek melioracyę.

Natomiast nie może odmówić komisya gospodarstwa krajowego pewnego znaczenia zaproponowanym we wniosku posła Merunowicza zasadom, na jakich ma być opartym tak projekt ustawy o regulacyi Pełtwi, jak i projekt techniczny, odnoszący się do tej regulacyi. A mianowicie zgodnie ze swem sprawozdaniem o przedłożeniu Wydziału krajowego w sprawie popierania melioracyj, przyłącza się przedewszystkiem komisya do zasady postawionej we wniosku posła Merunowicza, ażeby regulacya Pełtwi przeprowadzoną być mogła przez kraj, nie zaś przez spółkę, bo dotychczasowe doświadczenia za tym sposobem prowadzenia robót melioracyjnych przemawiają.

Również przyznaje komisya i dalszym dwom zasadom zaproponowanym przez posła Merunowicza pewną wagę, a to:

ażeby regulacya objęła systymatyczną regulacyę Pełtwi od źródeł do ujścia wraz z potrzebnem uregulowaniem dopływów przy uwzględnieniu celów sanitarnych i melioracyjno-gospodarczych, oraz ażeby w miarę korzyści, jakie kanalizacya Lwowa z projektowanej regulacyi odniesie, oprócz właścicieli gruntów, także miasto Lwów pociągniętem było do konkurencyi.

Pierwsza bowiem z tych zasad przyjętą już została powszechnie przez zjazdy rolnicze i techniczne, druga zaś znajduje usprawiedliwienie w postanowieniach krajowej ustawy wodnej, a w szczególności w §. 10 tej ustawy i podniesioną już została przez Wydział krajowy w pierwszem przedłożeniu o regulacyi Pełtwi z roku 1885.

Nie odmawiając jednak praktycznej doniosłości wnioskowi posła Merunowicza, komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że skoro jeszcze badania przedwstępne, rokowania ze stronami i ostateczne ustalenie projektu regulacyi Pełtwi nie zostały ukończone, byłoby przedwczesnem uchwalenie przez Wysoki Sejm wniosku, gdyż Wydział krajowy nie miałby wówczas swobody działania.

Dlatego też komisya gospodarstwa krajowego nie proponując Wysokiemu Sejmowi uchwalenia powyższego wniosku w dosłownem brzmieniu, może tylko zalecić przekazanie go Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia, przyczem wyraża oczekiwanie, że główny cel, jaki poseł Merunowicz miał na oku, będzie osiągniętym, a Wydział krajowy nie związany z góry stanowczemi uchwałami Wysokiego Sejmu, starać się będzie załatwić rzecz zgodnie z postanowieniami krajowej ustawy wodnej i z uwzględnieniem różnorodnych interesów w grę tu wchodzących.

Komisya gospodarstwa krajowego wnosi tedy:

Wysoki Sejm uchwalić raczy

Wniosek posła Merunowicza i towarzyszy Ls. 651 w sprawie regulacyi Pełtwi przekazuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia zasad w tym wniosku wskazanych przy wypracowaniu projektu technicznego i ułożeniu projektu ustawy, która mieć będzie za przedmiot tę regulacyę.

Lwów dnia 24. listopada 1890 roku.

Przewodniczący:
Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca:
J. Tarnowski *w. r.*

L. S. 1343/1890.

Aleg. 204.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy, które uchwałą z d 21. listopada 1890 r. przekazał Wysoki Sejm komisyi gospodarstwa krajowego do załatwienia, przedstawia Wydział krajowy dalszy przebieg rokowań z c. k. Rządem o przyczynienie się skarbu państwa do kosztów regulacyi Łomnicy, o czem już zamieszczoną została obszerniejsza wzmianka w ogólnem sprawozdaniu melioracyjnem Wydziału krajowego.

Jak z tego sprawozdania melioracyjnego Wysoki Sejm mógł powziąść wiadomość, Ministerstwo rolnictwa przyznało na powyższą regulacyę zamiast pierwotnie proponowanych 60%, zaledwie 40% zasiłku państwowego, i to nie z ogólnych funduszów państwa, lecz z dosyć szczupło dotowanego funduszu melioracyjnego.

Wskutek przedstawienia Wydziału krajowego, wniesionego przeciw temu wymiarowi zasiłku, który nie licuje nawet z postanowieniem państwowej ustawy melioracyjnej, przyznającej 50-procentowy zasiłek państwowy na regulacye mniejszych rzek i potoków górskich, podnosi obecnie Ministerstwo rolnictwa subwencyą z państwowego funduszu melioracyjnego na regulacyę Łomnicy z 40 na 50%; lecz ustępstwo to nie odpowiada wcale ani rządowemu projektowi ustawy z r. 1885 o regulacyi rzek galicyjskich, ani też przepisowi ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej, który przy tego rodzaju ważniejszych i kosztowniejszych regulacyach przewiduje wyższy wymiar subwencyi ze skarbu państwa w drodze ustawodawstwa państwowego.

Z tego też powodu Wydział krajowy postanowił obstawać dalej przy żądaniu kraju przeprowadzenia regulacyi rzek karpackich w drodze osobnych ustaw państwowych przy 60-procentowym udziale skarbu państwa w kosztach, tem więcej, że stanowisko to Wydziału krajowego zostało zaaprobowane przez komisyę gospodarstwa krajowego, a nadto wzmocnione rezolucyą Wysokiego Sejmu z dnia 15. listopada b. r., wzywającą Rząd, ażeby przystąpił bezzwłocznie do regulacyi rzek karpackich i zgodnie z przedłożeniem swem z r. 1885 wyjednał na ten cel 60% zasiłek państwowy.

Nie opuszczając jednak tego zasadniczego stanowiska co do regulacyi innych rzek karpackich, oraz samych robót regulacyjnych na Łomnicy, występuje Wydział krajowy przed Wysokim

Sejmem z wnioskiem na częściowe wykonanie robót koło regulacyi Łomnicy, mianowicie zabudowań potoków dzikich w górnem dorzeczu Łomnicy przy pomocy państwowego funduszu melioracyjnego, a to z powodu, że właśnie te potoki wyrządzają wielkie szkody w średnim i dolnym biegu tej rzeki przez nanoszenie kamieni, a uspokojenie tych potoków przez odpowiednie budowle poprzeczne ułatwi przyszłe roboty regulacyjne.

Koszt tych robót, obliczony przez oddział techniczny c. k. Namiestnictwa, wynosi 150.000 zł., z czego podobnie jak w innych krajach koronnych miałby pokryć fundusz krajowy i państwowy fundusz melioracyjny po 50%, t. j. 79.000 zł. w. a., tak, iżby adjacenci, którzy bezpośrednio nie odnoszą z tych robót korzyści, byli zupełnie zwolnieni od datków konkurencyjnych. Czas budowy zaś, oraz wysokość i termina płatności corocznych rat zasiłku krajowego i państwowego miałyby być wedle wniosku Wydziału krajowego dopiero oznaczone przez Wydział krajowy i c. k. Rząd w drodze osobnego rozporządzenia wykonawczego, tak, iż zasiłek krajowy na wykonanie tych robót nie potrzebowałby być wstawionym do budżetu krajowego na r. 1891.

Badając przedłożenie Wydziału krajowego oraz sprawozdanie techniczne c. k. Namiestnictwa o regulacyi Łomnicy, przyszła komisya gospodarstwa krajowego do przekonania, że zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Łomnicy należy rzeczywiście do najpilniejszych robót wodnych w kraju, i dlatego zaleca Wysokiemu Sejmowi uchwalenie projektu ustawy, mającej na celu zapewnienie wykonania tych robót na koszt państwa i kraju.

Zgadzając się jednak na rzecz samą, komisya gospódarstwa krajowego nie akceptuje proponowanego przez Wydział krajowy i Ministerstwo rolnictwa rozkładu kosztów, wedle którego państwo miałoby się przyczynić tylko 50-procentowym zasiłkiem i to z funduszu melioracyjnego lecz obstaje przy raz już postawionej i przez Rząd w r. 1885 przyjętej zasadzie, aby regulacye naszych rzek górskich przeprowadzone zostały przy pomocy 60-procentowego zasiłku państwowego, któryby był wypłaconym nie z funduszu melioracyjnego, lecz z ogólnych funduszów państwa.

W ten sposób przyczyniłby się do kosztów zabudowania potoków górskich w dorzeczu Łomnicy obliczonych na 158.000 zł.:

a) skarb państwa 60-procentowym zasiłkiem w kwocie . . 94.800 zł.
b) skarb krajowy zaś 40-procentowym zasiłkiem w kwocie . 63.200 zł.

Pozostawiając tedy główne postanowienia ustawy w brzmieniu projektu Wydziału krajowego, komisya zmieniła odpowiednio do powyższej zasady tekst §. 3. i zaleca takowy Wysokiemu Sejmowi do przyjęcia.

Komisya gospodarstwa krajowego ma tedy zaszczyt upraszać:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony projekt ustawy o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Lwów, dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca:
J. Tarnowski *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . . o zabudowaniu potoków górskich w dorzeczu Łomnicy.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Zabudowanie potoków górskich w dorzeczu Łomnicy ma być wykonane jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tego zabudowania potoków górskich służyć ma projekt Namiestnictwa z roku 1886, preliminujący koszta robót na 158.000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tym projekcie w porozumieniu z Administracyą państwa w granicach powyższej sumy kosztorysowej.

§. 3.

Do pokrycia kosztów tych robót przyczynić się ma:

a) galicyjski fundusz krajowy bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 40% preliminowanych kosztów;

b) skarb państwa zaś, z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia, takimże bezzwrotnym zasiłkiem w wysokości 60% kosztów.

§. 4.

Bliższe postanowienia co do sposobu wykonania przedsiębiorstwa, a w szczególności co do czasu budowy, kierownictwa budowy i wpływu Administracyi państwa na tok spraw technicznych i ekonomicznych przed-

siębiorstwa, wydane zostaną w drodze osobnego rozporządzenia, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z Administracyą państwa.

§. 5.

Sposób utrzymania wykonanych robót i pokrycia kosztów konserwacyi oznaczy osobna ustawa krajowa, która będzie wydana po skończeniu budowy.

§. 6.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

L. s. 1.332/890.

Aleg. 205.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego o regulacyi rzeki Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Wysoki Sejmie!

Wykonując uchwałę Wysokiego Sejmu z dnia 21. grudnia 1885 a opierając się na rezolucyi proponowanej przez komisyą gospodarstwa krajowego w sprawie regulacyi rzek karpackich, która to rezolucya na posiedzeniu z dnia 15. listopada r. b. stała się uchwałą Wysokiego Sejmu, przedkłada Wydział krajowy pierwszy projekt regulacyi jednej z rzek karpackich, mianowicie regulacyi Biały, oraz uzupełnienia obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Projekt ten sporządzony w części przez c. k. sekcyą przemyską dla zabudowań potoków górskich, w części zaś przez krajowe biuro melioracyjne obejmuje całe dorzecze rzeki Biały wraz z prawym brzegiem Dunajca łącznej długości 151,$_7$ kilometrów obu rzek i rozciąga się na wielką przestrzeń kraju od granicy węgierskiej na dziale wód karpackim aż do granicy królestwa Polskiego pod Opatowcem.

Odpowiednio do trzech głównych celów regulacyi, mianowicie: zatrzymania żwiru i kamieni w górach, ochrony brzegów od podrywania i zabezpieczenia szerokich równin w dolnym biegu Biały i Dunajca od powodzi zamierzone są trzy kategorye robót na tych rzekach:

1. zabudowanie najszkodliwszych potoków górskich spadających do Biały powyżej Grybowa (wedle projektu c. k. sekcyi dla zabudowań potoków górskich);

2. zabezpieczenie tamami i opaskami brzegów Biały w jej środkowym i dolnym biegu przy zastosowaniu przekopów dla sprostowania kierunku rzeki i pogłębienia łożyska (właściwe roboty regulacyjne);

3) obwałowania dolnego biegu Biały między Tarnowem a ujściem do Dunajca, tudzież uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca od mostu kolei Karola-Ludwika

w Bogumiłowicach do ujścia do Wisły. (Ostatnie dwie kategorye robót objęte są projektem biura melioracyjnego). Jest to więc pierwszy projekt regulacyjny przedstawiony przez Wydział krajowy, który ma na celu uporządkowanie całego systemu wód na znacznych obszarach kraju, a wedle opinii Wydziału krajowego odpowiada wszelkim wymogom gospodarczym i technicznym, oraz uwzględnia najnowsze wyniki badań i doświadczeń w zakresie budownictwa wodnego.

W projektowanych robotach interesowane są prawie całe trzy powiaty: grybowski, tarnowski i dąbrowski, oraz połowa powiatu mieleckiego położona po lewym brzegu Wisłoki, do której wielkie wody Dunajca przy nadzwyczajnych zebraniach dochodzą. Liczba gmin i obszarow dworskich interesowana bezpośrednio w zamierzonem przedsiębiorstwie wynosi, przy wyłączeniu powiatu mieleckiego i dolnej części Powiśla w powiecie dąbrowskim:

a)	w powiecie dąbrowskim	53	gmin	z ludnością	25.230
b)	„ brzeskim	2	„	„	1.468
c)	„ tarnowskim	37	„	„	44.713
d)	„ grybowskim	40	„	„	23.364
	Razem	132	gmin	z ludnością	94.775

między któremi znajduje się jedno większa miasto Tarnów, miasto powiatowe Grybów, oraz 5 mniejszych miasteczek (Żabno, Tuchów, Gromnik, Ciężkowice i Bobowa).

Grunta położone w dolinie Biały i Dunajca są najlepszej jakości zaszacowane do najwyższych klas katastralnych (z czystym dochodem 10 do 11 zł. z morga) i zostają pod intezywną kulturą. Na obszarach dworskich wykonują się bardzo liczne melioracye lokalne, jak drenowanie a nawet sztuczne nawodnienie, kultura roślin pastewnych dla utrzymania odpowiednej ilości inwentarza przeważnie jest już zaprowadzoną, a w ostatnich latach rozszerza się coraz bardziej także uprawa roślin handlowych: chmielu, buraków cukrowych i cykorji. Tej jakości gruntu i intezywności kultury odpowiada też siła podatkowa interesowanych gruntów, gdyż i sam n. p. powiat tarnowski opłaca około 190.000 zł. podatków bezpośrednich (w r. 1888 wysokość przypisanych podatków bezpośrednich wynosiła 189.818 zł. 54 ct.)

Im większa jednak urodzajność ziemi i staranniejsza uprawa, tem dotkliwsze są szkody, jakie objęte projektem regulacyjnym rzeki przez podrywanie brzegów, zasypywanie gruntów żwirem i wylewy wyrządzają. Jednorazowy bowiem tylko wylew Biały i Dunajca w r. 1884 wyrządził szkodę na 1,618.966 zł. w. a., tak iż ta suma szkód powodziowych dorównywa prawie całemu nakładowi na regulacyą i obwałowanie (1,635.000 zł. w. a.)

Nie mniej wielkie są także straty, jakich corocznie doznają właściciele przez zrywanie gruntów nadbrzeżnych oraz zasypywanie żwirem, których wartość przy obecnym stanie zdziczałego łożyska Biały przedstawia wedle obliczeń Wydziału krajowego poważną sumę 1,554.000 zł. w. a. Już te dwie cyfry przenoszące prawie w dwójnasób koszta projektowanych robót dowodzą dostatecznie użyteczności publicznej i nagłości proponowanej przez Wydział krajowy regulacyi, o którą właściciele gruntów interesowanych od lat siedemdziesięciu mimo znacznych nakładów, przy rozdrobnieniu sił i dorywczych robotach nadaremnie się kusili. Tem donioślejszem zaś dla dobra publicznego i rolników interesowanych jest to zamierzone dzieło, ile że przez wykonanie projektowanych budowli mają być zabezpieczone ważne komunikacye państwowe i powiatowe (koleje, drogi i mosty), ułatwiony spław kamienia budowlanego i produktów drzewnych, odwodnienie gruntów podlegających zalewom i umożliwieuie nawodnienia w okolicy Tarnowa, a wreszcie podniesienia chowu bydła w powiecie Grybowskim, w skutek czego zamierzona regulacya przedstawia się zarazem jako wielka melioracya całej doliny Biały i prawego brzegu Dunajca.

Z powyższych powodów, tudzież ze względu na potrzebę ochrony wykonanych już melioracyj w powiatach Tarnowskim, Dąbrowskim i Mieleckim, mianowicie na Żabnicy, Kanale Zyblikiewicza, Nowym i Starym Brniu, które mogą być łatwo narażone na zniszczenie przez wylew Dunajca i Biały. podziela Komisya gospodarstwa krajowego zapatrywanie Wydziału krajowego co do ważności i nagłości zamierzonego przedsiębiorstwa w całej rozciągłości i zaleca Wysokiemu Sejmowi przedłożony przez Wydział krajowy projekt regulacyi wraz z obwałowaniami i robotami górskiemi do przyjęcia.

Przechodząc do kwestyi finansowej, Komisya gospodarstwa krajowego nie może zataić wrażenia, że suma kosztów całego przedsiębiorstwa obliczonych na 1,789.000 zł, w. a. jest bardzo wysoka; z drugiej strony jednak przyznać musi, że tak olbrzymie dzieło, jakie projekty Wydziału krajowego i Ministerstwa rolnictwa obejmują, wymagać muszą znacznych nakładów, jeżeli roboty mają być racyonalnie i odpowiednio celowi przeprowadzone. Zaznacza też przy tej sposobności Komisya, że przyjęte do kosztorysu ceny jednostkowe są zcacznie niższe od galicyjskich cen fiskalnych, co daje rękojmię oszczędnego prowadzenia robót, oraz że cały kosztorys jest tak szczegółowo opracowany, iż nie zachodzi obawa rozczarowań przy wykonaniu i przekroczeń sum kosztorysowych, jak się to niestety zbyt często zdarzało przy regulacyi rzek alpejskich ze szkodą dla całej akcyi regulacyjnej w państwie.

Ze względu na tak wysoką sumę kosztorysową oraz wielki rozmiar robót Komisya gospodarstwa krajowego wyraża zdanie, że w myśl postanowienia ustępu drugiego §. 1. państwowej ustawy melioracyjnej skarb państwa przyjść tu powinien ze znaczniejszą pomocą w wysokości 60% sumy kosztorysowej, zwłaszcza, że kolej państwowa Tarnów-Grybów, trzy gościńce rządowe: krakowski, zakliczyński i podkarpacki, tudzież dwie domeny zostające pod zarządem Ministerstwa rolnictwa są w regulacyi bezpośrednio interesowane. Dlatego też Komisya uważa za zupełnie usprawiedliwiony rozkład kozztów proponowany w projekcie ustawy, wedle którego skarb państwa miałby pokryć 60% kosztów wszystkich kategoryj robót, kraj, 40% robót górskich obliczonych na 154.000 zł. w. a. i 30% robót recznych i wałowych obliczonych na 1,635.000 zł. w. a., strony zaś interesowane uwolnione zupełnie od konkurencyi do kosztów robót górskich, podobnie jak w innych częścia państwa, miałyby uiścić datek w wysokości 10% kosztów robót rzecznych i wałowych. W ten sposób wynosiłby:

a)	datek państwa	1,073.400 zł.
b)	„ kraju	552.100 „
c)	„ kokurencyjny . . .	163.500 „

datek zaś ostatni miałby być wpłaconym przez fundusze odnośnych powiatów z prawem regrestu do stron interesowanych, co znajduje swe uzasadnienie w przepisie §. 4. państwowej ustawy melioracyjnej i co też reprezentacye dwóch najwięcej interesowanych powiatów tarnowskiego i grybowskiego zgodnie z projektem Wydziału krajowego już uchwaliły.

Co do projektów technicznych które mają służyć za podstawę mających się wykonać robót zauważa komisya, że projekt sekcyi przemyskiej dla zabudowań potoków górskich został już przez Ministerstwo rolnictwa zatwierdzonym a zamierzone zabudowanie potoków górskich uznał delegat tego Ministerstwa za nadzwyczaj nagłe (aeusserst dringend) i bezwarunkowo konieczne (eine unbedingte unaufschiebbare Nothwendigkeit). O zatwierdzeniu projektu technicznego krajowego biura melioracyjnego dla właściwej regulacyi Biały i obwałowania Dunajca, które stanowią główny i najważniejszy dział robót, nie zawiera sprawozdanie Wydziału krajowego żadnej wzmianki. Wedle zatiągniętych jednak przez komisyę w krótkiej drodze w departamencie I. Wydziału krajowego informacyj projekt ten został już w międzyczasie przez departament techniczny Ministerstwa spraw wewnętrznych zbadany i zatwierdzony a cała

sprawa zalega obecnie w Ministerstwie rolnictwa. Kwestyonuje zaś Ministerstwo rolnictwa rozmiar robót i sumę kosztorysową, zawiadamiając telegraficznie Wydział krajowy, że proponowane roboty częściowo nie są bardzo nagłe i że na razie za nagłe uznane roboty mogą być wykonane mniejszym kosztem. O ile komisyi gospodarstwa krajowego wiadomo, kwestyą tę wywołała opinia departamentu technicznego c. k. Namiestnictwa, jakoby regulacya środkowej Biały objęła projektem Wydziału krajowego była mniej nagłą, w skutek czego Ministerstwo rolnictwa obstaje na razie tylko przy wykonaniu zabudowania potoków górskich.

Jakkolwiek Wydział krajowy w bezpośrednio do JE. p. Ministra rolnictwa wystosowanem piśmie oświadczył się przeciw podejmowaniu częściowych robót, które częstokroć więcej szkody niż pożytku przynoszą, i jakkolwiek inicyatywa do regulacyi Biały wyszła właśnie od właścicieli, gruntów przylegających do tej przestrzeni Biały, gdzie regulacya miałaby być mniej pilną i na późniejszy czas odłożoną: to jednak komisya gospodarstwa krajowego widziała się spowodowaną poczynić w porozumieniu z Wydziałem krajowym pewne zmiany w kodyfikacyi projektu ustawy, które, umożliwiły nawet częściowe wykonanie projektowanych robót według życzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa i dozwoliły Wydzialowi krajowemu w porozumieniu z Ministerstwem rolnictwa zmniejszyć rozmiar robót i zredukować sumę kosztorysową, tak ażeby raz uchwalony przez Wysoki Sejm projekt ustawy wskutek ewentualnych objekcyj rządu nie potrzebował w roku przyszłym wracać na stół obrad Wysokiej Izby. Komisya nadmienia przytem, że w razie odroczenia regulacyi środkowej Biały koszta całego przedsiębiorstwa zredukują się do sumy około 1,100.000 zł.

Ażeby wlokącą się od lat sześciu sprawę regulacyi rzek karpackich wprowadzić raz już na praktyczne tory, zaleca komisya gospodarstwa krajowego zgodnie z przedłożeniem Wydziału krajowego rozpoczęcie robót na Biale i Dunajcu z rokiem 1891 a to ze względu na nagłość robót górskich na Biale, tudzież obwałowania tak Biały jak i Dunajca, które stanowi integralną część najpilniejszych w kraju robót koło zabezpieczenia Powiśla.

Wreszcie pozwala sobie komisya gospodarstwa krajowego zwrócić uwagę Wysokiego Sejmu na końcowy ustęp sprawozdania Wydziału krajowego o regulacyi Biały i uzupełnieniu obwałowania Dunajca, gdzie Wydział krajowy wylicza 16 rzek karpackich, które mają być regulowane w podobny sposób przy 60% zasiłku skarbu państwa, i wspomina o zamiarze stopniowego przeprowadzenia regulacyi tych rzek w miarę nagłości i potrzeby, oraz odpowiedniego przygotowania projektów technicznych. Komisya nie ma wprawdzie nic do nadmienienia co do rozmiarów zamierzonych regulacyj rzek karpackich, uważa jednak za potrzebne zalecić Wydziałowi krajowemu, ażeby nie ograniczał się tylko do projektowania regulacyi zachodnich rzek górskich, lecz przedkładał Wysokiemu Sejmowi równocześnie przy każdej rzece należącej do systemu Wisły, jedną z rzek należących do systemu wód Dniestru i Prutu. Dając wyraz temu zapatrywaniu, wyraża też komisya gospodarstwa krajowego życzenie, ażeby Wydział krajowy po przeprowadzeniu rokowań z c. k. Rządem przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej projekt ustawy o regulacyi Dniestru między Rozwadowem a Żurawnem, która to regulacya, szczególnie z tego względu jest wielce doniosłą dla kraju, że od jej wykonania zależnem jest przeprowadzenie największej w kraju i najużyteczniejszej melioracyi bagien naddniestrzańskich.

Komisya gospodarstwa krajowego ma tedy zaszczyt przedłożyć następne wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Sejm uchwala załączony ·/. projekt ustawy o regulacyi Biały i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

2) Sejm przyznaje tytułem pierwszej raty zasiłku krajowego na regulacyę Białej i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca dotacyą na rok 1891 w kwocie 30.000 zł. a. w.

3) Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wyjednał u Wysokiej Rady państwa w drodze dodatkowego kredytu na rok 1891 tytułem pierwszej raty 60% zasiłku państwowego na na regulacyę Białej i uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca dotacyą w kwocie 45.000 zł. w. a.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca:

J. Tarnowski.

Ustawa

dnia . . . . . o regulacyi rzeki Biały z dopływami i uzupełnieniu obwałowania prawego brzegu Dunajca.

Za zgodą Sejmu krajowego Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, rozporządzam co następuje:

§. 1.

Regulacya rzeki Biały z dopływami, tudzież uzupełnienie obwałowania prawego brzegu Dunajca od mostu kolejowego w Bogumiłowicach do Wisły mają być wykonane najdalej w ciągu lat piętnastu, począwszy od r. 1891 jako przedsiębiorstwo krajowe.

§. 2.

Za podstawę techniczną tej regulacyi z obwałowaniem służyć mają projekty techniczne Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego z roku 1890, które preliminują koszta robót w górnem dorzeczu Biały powyżej Grybowa na 154.000 zł. w. a., koszta zaś robót rzecznych i wałowych na 1,635.000 zł. w. a. razem na 1,789:000 zł. w. a.

Wydział krajowy jest jednak upoważnionym do poczynienia zmian w tych projektach i obniżenia sum kosztorysowych przez zmniejszenie rozmiaru robót, w porozumieniu z administracyą państwa.

§. 3.

Koszta regulacyi i obwałowania włącznie z wydatkami na utrzymanie w czasie budowy i kosztami zarządu pokryte będą z mającego się w tym celu utworzyć funduszu regulacyjnego.

Fundusz regulacyjny ma być utworzonym:

1) z datku skarbu państwa w wysokości 60% kosztów, który ma być wypłaconym z zastrzeżeniem konstytucyjnego zezwolenia;

2) z datku funduszu krajowego w wysokości 40% kosztów robót górskich, a 30% kosztów robót rzecznych i wałowych;

3) z datków funduszów interesowanych powiatów w wysokości 10% robót rzecznych i wałowych, jakie będą wykonane w obrębie każdego powiatu.

Powiatom konkurującym zastrzega się prawo ściągnięcia przypadających na nie datków z właścicieli interesowanych gruntów i zakładów, a to w myśl §. 66 krajowej ustawy wodnej z dnia 14. marca 1875 (Dz u. kraj. Nr. 38) z wyłączeniem jednak nieruchomości i zakładów państwa i kraju.

§. 4.

Czas budowy, wysokość i termina płatności corocznych rat datków państwa, kraju i powiatów interesowanych, oraz ostateczny kosztorys oznaczy Wydział krajowy wspólnie z administracyą państwa.

§. 5.

Wykonanie regulacyi i obwałowania, zarówno jak i zarząd funduszu regulacyjnego obejmie Wydział krajowy.

Sposób wykonania przedsiębiorstwa oznaczyć ma Wydział krajowy w porozumieniu z Namiestnictwem, któremu podobnie jak i Reprezentacyom interesowanych powiatów przyznanym zostaje wpływ odpowiedni na tok spraw technicznych i ekonomicznych przedsiębiorstwa.

Bliższe szczegóły co do zakresu i sposobu wywierania tego wpływu, oraz co do ewentualnego bezpośredniego współdziałania rządowych organów technicznych przy wykonaniu tego przedsiębiorstwa, określi rozporządzenie wykonawcze, które ułoży Wydział krajowy wspólnie z administracyą państwa.

§. 6.

Dla utrzymania wykonanych robót ma być utworzonym oddzielny fundusz.

Fundusz ten składać się będzie:

1) z kwoty osiągniętej ze sprzedaży uzyskanych przez regulacyą gruntów, jako kapitału zakładowego;

2) z odsetek tej kwoty, jakie narosną w czasie budowy;

3) z dochodów uzyskanych z wydzierżawienia wałów ochronnych.

Dalsze postanowienia co do pokrycia kosztów utrzymania, administracyi funduszu konserwacyjnego i innych zarządzeń potrzebnych dla utrzymania wykonanych budowli, wydane zostaną w drodze ustawodawstwa krajowego po skończeniu budowy.

§. 7.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, skarbu i spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Do Rubr. VII. poz. 51.

Dodatkowe sprawozdanie

komisyi budżetowej.

I.

Sprawozdanie Wydziału krajowego o 34 petycyach emerytowanych nauczycieli, wdów i sierót po nauczycielach szkół ludowych, o udzielenie lub podwyższenie zapomogi w drodze łaski.

Komisya budżetowa, zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Nad petycyami: Cyryli Płoszczakowej, Ignacego Maraszewskiego, Klementyny Picykowej i Władysława Soświńskiego, przechodzi Sejm do porządku dziennego.

II. Tytułem jednorazowej zapomogi przyznaje z funduszu szkolnego krajowego po 50 zł. w. a.: Rudolfowi Dasiowi, Szymonowi Teślukowi, Piotrowi Koczyndykowi, Rozalii Panekowej, Józefie Chanowej, Dymitrowi Budyczowi, Bronisławie Jakimowskiej, Maryi Bursztynowej, Antoniemu Goralewiczowi i Malwinie Jasińskiej, i wstawia w tym celu do budżetu funduszu szkolnego krajowego na rok 1891 kwotę 500 zł. w. a.

III. Sejm przyznaje z krajowego funduszu szkolnego tytułem dożywotniego wsparcia dla Maryi Martusiewiczowej, wdowy po nauczycielu ludowym, rocznie po 80 zł. w. a. począwszy od dnia 1. stycznia 1891 roku.

II.

Sprawozdanie Wydziału krajowego o 4 petycyach kilku wdów po nauczycielach ludowych o zapomogę i zaopatrzenie w drodze łaski.

Komisya budżetowa zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Tytułem jednorazowej zapomogi z funduszu szkolnego krajowego przyznaje Sejm wdowom po nauczycielach ludowych Waleryi Markiewiczowej i Ludwice Germanisowej, tudzież wdowie po dyrektorze szkoły wydziałowej Józefie Ostrowskiej, każdej z nich po 50 zł. i wstawia w tym celu do budżetu funduszu szkolnego krajowego na r. 1891 kwotę 150 zł. w. a.

2. Tytułem dożywotniego wsparcia z funduszu szkolnego krajowego przyznaje Sejm wdowie po nauczycielu ludowym Annie Mliko kwotę 60 zł. w. a. począwszy od r. 1891 i wstawia tę kwotę do budżetu funduszu szkolnego krajowego począwszy od r. 1891.

III.

Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi Anieli Guzkiewiczowej, wdowy po nauczycielu szkół ludowych o dożywotnie roczne wsparcie.

Komisya budżetowa zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Anieli Guzkiewiczowej, wdowie po nauczycielu szkół ludowych, przyznaje się w drodze łaski dożywotnie wsparcie z funduszu szkolnego krajowego w rocznej kwocie ośmdziesięciu (80) złotych a. w. począwszy od 1. stycznia 1890.

IV.

Sprawozdanie Wydziału krajowego o petycyi gminy Żabokruki o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela.

Komisya budżetowa zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Gminie Żabokruki zniża się począwszy od dnia 1. Stycznia 1891 prestacyę na utrzymanie nauczyciela z kwoty 200 zł. na kwotę 100 zł. rocznie.

V.

Nr. 65. Petycya Julii Strojkowej, wdowy po Macieju Strojko, nauczycielu ludowym w Posadzie sanockiej, o stałe zaopatrzenie w drodze łaski.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Julii Strojkowej wdowie po nauczycielu ludowym przyznaje się w drodze łaski dożywotnie wsparcie z funduszu szkolnego krajowego w rocznej kwocie sześćdziesięciu złotych, począwszy od dnia 1. stycznia 1890 roku.

VI.

Nr. 449. Petycya Agnieszki Bociańskiej, córki po nauczycielu ludowym Piotrze Bociańskim, o wsparcie.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Tytułem jednorazowego daru z łaski przyznaje się Agnieszce Bociańskiej córce po nauczycielu ludowym kwotę 150 zł. i wstawia się w tym celu do budżetu szkolnego krajowego kwotę 150 zł.

VII.

Nr. 51., 110., 111., 206., 207., 267., 268., 269., 320., 321., 366., 423., 446., 447., 476., 485., 531., 532., 533., 585., 670., 671., 672., 707., 765., 766., 767., 768., 769., 770., 854., 855., 856., 940., 971., 986., 1.017., 1.018., 1.036.

Trzydzieści dziewięć petycyj gmin o udzielenie pożyczki lub zapomogi na budowę lub przeistoczenie budynków szkolnych.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia.

VIII.

Nr. 106., 233., 365., 453., 609., 725., 764.

Siedm petycyj gmin o zniżenie prestacyi na płacę nauczyciela.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Odsyła się do Wydziału krajowego z poleceniem zbadania, zaciągnięcia opinii Rad szkolnych okręgowych i Rady szkolnej krajowej, tudzież do zbadania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

IX.

Nr. 133, 134, 135, 239, 281, 282, 283, 299, 383, 384, 385, 386, 684, 780, 882, 946, 947, 954, 976, 1013.

Dwadzieścia petycyj wdów i sierot po nauczycielach ludowych o zaopatrzenie lub dar z łaski.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Odsyła się do Wydziału krajowego do zbadania i zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej.

X.

Nr. 127, 132, 215, 218, 280, 379, 387, 436, 451, 454, 489, 490, 493, 517, 596, 597, 600, 678, 679, 680, 717, 776, 820, 866, 875, 944, 960, 1040, 1045, 1055.

Trzydzieści petycyj nauczycieli i nauczycielek o zapomogi i zaliczki.

Komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Odstępuje się c. k. Radzie szkolnej krajowej do załatwienia.

Lwów dnia 25. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni,

Sprawozdawca:
Madeyski,

Abrahamowicz, Zagórski, Marchwicki, Skrzyński, Chrzanowski, Skałkowski, Goldman, Czyżewicz, Stanisław Jędrzejowicz, Kowalski.

L. s. 1.309/890. Ales. 207.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o przedłożeniu Wydziału krajowego w sprawie kosztów utrzymania kaleki Heleny Kality.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedłożył do LW. 47.672/90 sprawozdanie o przekazanej mu przez Wysoki Sejm do zbadania petycyi gminy Zdziarzec, o przyjęcie na koszt kraju 714 zł. 33 ct. kosztów utrzymania kaleki Heleny Kalita, należnych gminie miasta Tarnowa. Komisya budżetowa mając sobie przydzielone to sprawozdanie wnosi:

Zważywszy, że gmina miasta Tarnów, uwzględniając smutne położenie majątkowe gminy Zdziarzec i zupełną nędzę jedynej krewnej w mowie będącej kaleki, z należnej kwoty 714 zł. 33 ct. za koszta utrzymania, opuszcza 238 zł. 11 ct.

Zważywszy że rzeczona gmina nie posiada żadnego prawie majątku, a wysokimi dodatkami do podatków pokrywa coroczne potrzeby gminne;

Zważywszy że i tak gmina ta wnieść będzie obowiązaną część tych ogólnych kosztów, a mianowicie 100 zł. do kasy gminy miasta Tarnowa, a kwotę tę tylko podwyższeniem dodatków do podatków pokryć może.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Kwota 376 zł. 22 ct. należna gminie miasta Tarnowa od gminy Zdziarzec w powiecie Mieleckim, za koszta utrzymania kaleki Heleny Kalita, pokrytą być ma z fundnszów krajowych.

Lwów dnia 23. Listopada 1890.

Przewodniczący:
S. Badeni.

Sprawozdawca:
Scipio.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1.255/1890.

Alg. 208.

Sprawozdanie

komisyi budżetowej o preliminarzach wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, zachodnio-galicyjskiego i krakowskiego na rok 1891.

Wysoki Sejmie!

Projekt budżetu dochodów i wydatków funduszów indemnizacyjnych: wschodnio-galicyjskiego, zachodnio-galicyjskiego i krakowskiego przedłożony wysokiej Izbie przez c. k. rząd, przekazała Izba uchwałą swoją z 29. października r. b. komisyi budżetowej do zbadania i przedstawienia wniosków. Wykonywując tę uchwałę, komisya budżetowa przedkłada wysokiemu Sejmowi sprawozdanie i wnioski co do tych budżetów.

W zaprojektowanym przez c. k. rząd budżecie wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego *wschodnio-galicyjskiego* na rok 1891, obrachowano wydatki tego funduszu jak następuje:

1.	Wydatki na zarząd funduszem	12.571 zł.
2.	Spłata kapitału przez losowanie obligacyj	2,478 000 „
3.	Renty dla uprawnionych	1,073.205 „
4.	Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych na własność funduszu .	— „
5.	Zaliczki zwrotne	1.169 „
6.	Wydatki rozmaite	477 „
	Ogółem . .	3,565.422 zł.

Ponieważ ogół wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, uchwalonych przez wysoki Sejm na rok 1890 wynosił 3,560.835 zł. w. a., zaś wydatki rzeczywiste w 1889 roku, według zamknięcia rachunków za ów rok, przyjętego już do wiadomości przez wysoki Sejm, wynosiły 3,555.071 zł., przeto rząd obrachował wydatki tegoż funduszu na r. 1891 wyżej o 4.587 zł. niż uchwalił je Sejm na r. 1890, a wyżej o 10.351 zł. niż wydatki tegoż funduszu wynosiły istotnie w 1889 r.

Co do 1-szej pozycyi wydatków. Wydatki na zarząd wszystkimi funduszami indemnizacyjnymi zmniejszają się stopniowo corocznie, gdyż zmniejszają się corocznie czynności w sprawach indemnizacyjnych i serwitutowych. Na podstawie rzeczywistego stanu urzędników i sług Dyrekcyi funduszów indemnizacyjnych, uchwalił wysoki Sejm w budżecie na 1890 rok

wydatki na zarząd wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych w r. b., w sumie 23.540 zł. w. a. Ponieważ zaś kwota 1.000 zł. w. a. przeznaczoną była na sporządzenie w 1890 roku wykazu kuponów przedawnionych, który to wydatek nie powtórzy się w 1891 roku; a oprócz tego z powodu wyżej wskazanego, zmniejszą się nieco w roku przyszłym wydatki na zarząd, przeto rząd obrachował, iż wydatki na zarząd wszystkimi trzema funduszami indemnizacyjnymi wynosić będą w 1891 roku 20.000 zł. w. a. Ponieważ zaś ogólna suma kosztów zarządu wszystkimi trzema funduszami indemnizacyjnymi dzieli się według przyjętego klucza w ten sposób, że na wydatki na zarząd funduszem indemnizacyjnym wschodnio-galicyjskim przypada z ogólnej sumy $^{22}/_{35}$ części, na zarząd funduszem indemnizacyjnym zachodnio-galicyjskim $^{12}/_{35}$ części, a na zarząd funduszem indemnizacyjnym krakowskim $^{1}/_{35}$ część całej sumy; przeto tak c. k. rząd jak i komisya budżetowa odpowiednio do tego podziału sumy 20.000 zł. w. a., zamieszcza kwoty w projekcie budżetu każdego z tych funduszów. Tu zaś komisya wnosi:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 12.571 zł.

Co do 2-iej pozycyi wydatków. Odpowiednio planowi losowania i umarzania obligacyj indemnizacyjnych, należy wylosować obligacyj indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskich w drugiem półroczu 1890 r. za sumę 1,180.000 zł. m. k. i za taką samą sumę w pierwszem półroczu 1891., razem za sumę 2,360.000 zł. m. k. czyli za sumę 2,408.000 zł. w. a. Komisya budżetowa zważywszy, że suma przypadająca do wypłaty za obligacye wylosowane w roku budżetowym, wystarcza zwykle do wypłaty także za obligacye wylosowane w latach dawniejszych a przedłożone do wypłaty w roku budżetowym, gdyż z obligacyj wylosowanych w roku budżetowym nie przedłożą znów znacznej ilości do wypłaty w ciągu tegoż roku; z tych powodów komisya budżetowa, zgodnie z projektem rządowym wnosi:

2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . 2,478.000 zł.

Przeto więcej o 123.900 zł. niż uchwalono na r. 1890, więcej o 202.346 zł niż wydano rzeczywiście w r. 1889. na spłatę obligacyj indem. wschod. gal.; albowiem corocznie zwiększa się suma za którą losuje się i umarza obligacyj, a zmniejsza się suma na opłatę procentów to jest kuponów od obligacyj pozostałych do losowaniu.

Co do 3-ej pozycyi. Procent od obligacyj niewylosowanych czyli wypłata za kupony mające zapaść w 1891 roku wynosić będzie 1,073205 złr. w. a. Suma ta wystarcza zwykle do wypłaty także za te kupony zapadłe w pięciu latach poprzednich które przedłożone zostaną do wypłaty dopiero w 1891 roku, albowiem znów część kuponów zapadłych w 1891 r. nieprzedłożą do wypłaty. Przeto komisya, zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

3. Renty dla uprawnionych . . . . . 1,073.205 zł.

mniej o 117.581 zł. niż uchwalono na rok 1890, a mniej o 172.359 zł. niż wynosił rzeczywiście ten wydatek w 1889 r.

Co do 4-ej pozycyi wydatków. Z majątku funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego musiano wziąć i sprzedać w 1890 r. bardzo znaczną ilość obligacyj indemnizacyjnych będących własnością tegoż funduszu; albowiem wskutek zniżenia wysokości dodatku indemnizacyjnego na rok 1890 z 27 na 26 centów do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich, dochód z dodatku indemnizacyjnego w 1890 r. był znacznie mniejszy niż preliminowane i nie wystarczył na pokrycie wydatków tego funduszu. Majątek funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego należy powiększyć, aby w razie zgłoszenia się większej niż zwykle liczby właścicieli obligacyj wylosowanych i kuponów zapadłych a nie przedłożonych jeszcze do wypłaty, można pokryć obie te znaczne należytości zapasem stanowiącym majątek funduszu. Komisya budżetowa uzasadniając niżej wnioski swoje, zgodne z projektem rządowym co do wysokości dodatku indemnizacyjnego który należy pobierać w 1891 roku i wykazując potrzebę przywrócenia w 1891 roku dodatku indemnizacyjnego do tej wysokości w jakiej był pobierany

w 1888 i 1889 roku (oprócz proponowanego także przez rząd podniesienia tegoż dodatku indemnizacyjnego o dwa centy w myśl uchwał powziętych siedmiokrotnie przez Wysoki Sejm, a powziętych dla wyrównania ubytku 200.000 zł. w. a. z zasiłku dawanego przez skaru państwa) i sądząc, że Wysoki Sejm przyjmie jej wnioski, oblicza dochody w 1891 roku wyżej 2.048 zł. od ogółu wydatków preliminowanych na 1891 r. jeżeli nie zamieścimy żadnej kwoty w 4-tej pozycyi wydatków. Tę małą nadwyżkę dochodów należy przekazać na zakup obligacyj na własność funduszu indemnizacyjnego wschodnio galicyjskiego, aby wskazać potrzebę powiększenia jego majątku który powinien odpowiadać zobowiązaniom ciężącym już na funduszu.

Z tych powodów komisya budżetowa wnosi:

4. Na zakupno obligacyj indemnizacyjnych na własność funduszu . . 2.048 zł.

Co do 5-tej i 6-tej pozycyi wydatków, komisya budżetowa zbadawszy, że wniosek rządowy co do tych pozycyj opiera się na przeciętnym z trzechletnich rzeczywistych wydatków w tych pozycyach, wnosi:

5. Zaliczki zwrotne . . . . . 1.169 zł.

6. Rozmaite wydatki . . . . . 477 zł.

Ogół wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego w budżecie na r. 1889 obrachowanych przez komisyę budżetową w powyższych sześciu pozycyach po większej części zgodnie z obrachowaniem rządowem, wynosi . . . . **3,567.470** zł. przeto więcej o 2.048 zł. w. a., niż c. k. rząd preliminował w projekcie swoim budżetu, a więcej z powodu, iż komisya wnosi o przeznaczenie przewyżki dochodów na zakup obligacyj na własność funduszu i kwotę na ten cel wydaną zamieszcza w 4-tej pozycyi wydatków.

Dochody funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego obliczył rząd w przedłożonym projekcie budżetu na r. 1891 jak następuje:

I. Od obowiązanych.	
1. Wpłata kapitałów	2.788 zł.
2. Wpłata rent	377 „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody	10.061 „
II. Dochody własne.	
4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . .	15.083 „
5. Dochody ze sprzedaży obligacyj będących własnością funduszu .	— „
6. Dochód z realizowania własnych obligacyj wylosowanych . .	— „
7. Odsetki od umieszczonych chwilowo na procent pieniędzy funduszu	4.200 „
III. Dochód ze zwrotu zaliczek.	
8. Zwrócone zaliczki	1.639 „
IV. Od kraju.	
9. Dodatek indemnizacyjny do podatków	2,305.674 „
V. Ze skarbu państwa.	
10. a) Zasiłek bezzwrotny	1,061.560 „
b) Pożyczka bezprocentowa	164.288 „
c) Zaliczki oprocentowane	— „
Ogółem .	3,565.670 zł.

Ponieważ ogół dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiegow budżecie uchwalony na r. 1890, wynosił 3,610.510 zł., (który to uchwalony preliminarz na r. 1890 jest znacznie większy od rzeczywistych w tymże roku dochodów), przeto ogół dochodów obrachowanych przez rząd na r. 1891 jest mniejszy o 44 840 zł. od ogółu dochodów preliminowanych w budżecie na rok bieżący, ale większy o 33.093 zł. od rzeczywistych dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskego w 1889 r.

Co do trzech pierwszych pozycyi dochodów, komisya budżetowa zgadza się z wnioskami rządowymi opartymi na obrachowaniu i planie wpłat; przeto wnosi:

1. Wpłata kapitałów . . . . . 2.788 zł.
2. Wpłata rent . . . . . 377 „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . . 10.061 „

Co do 4tej pozycyi dochodów. Majątek funduszu, tj. stan obligacyj będących jego własnością zmniejszył się bardzo w ciągu 1890 r. z powodu wyżej wskazanego. Fundusz posiada obligacyj indemnizacyjnych tylko za sumę 287.300 zł. m. k. czyli za 301.665 zł. w. a. licząc je w ich imiennej wartości, a chociaż może jeszcze będzie musiał sprzedać część tych obligacyj dla pokrycia wydatków w roku bieżącym, jednak z początkiem 1891 r. zakupi może obligacyj dla pokrycia wydatków w roku bieżącym, jednak z początkiem r. 1891 zakupi może obligacyj za taką samą sumę, przeto zgodnie z rządowym projektem budżetu, komisya wnosi:

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . . 15.083 zł.

Co do 5tej i 6tej pozycyj dochodów, komisya budżetowa, zgodnie z rządowym projektem budżetu nie preliminuje żadnego dochodu ani ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu, ani ze zrealizowania tych które będą wylosowane, gdyż nie może proponować zmniejszania majątku funduszowego, który stał się już bardzo szczupły. Przeto wnosi:

5. Dochód ze sprzedaży części obligacyj będących własnością funduszu . . — zł.
6. Dochód z wylosowania obligacyj indemnizacyjnych będących własnością funduszu — „

Co do 7ej pozycyi. Ponieważ według drugiego warunku ugody w sprawie indemnizacyjnej między krajem i państwem, skarb państwa będzie corocznie wypłacał funduszom indemnizacyjnym galicyjskim zasiłek bezzwrotny w sumie 2,100.000 zł. i pożyczkę bezprocentową 325.000 zł. w kwartalnych ratach z góry, które będzie można choć na krótki okres umieszczać korzystnie w Banku kraj. na rachunek bieżący, zaczem sumy te wydane zostaną; a także należy oprocentowywać zapas kasowy, gdy się takowy w 1891 r. znów zbierze, bo wpłynie choć część wielkiej zaległości dodatku indemnizacyjnego z lat 1889 i 1890 — przeto komisya budżetowa podwyższa o 1.800 zł., wniosek rządowy co do dochodu z tego źródła i wnosi:

7. Odsetki od pieniędzy chwilowo umieszczanych na procent . . . 6.000 zł.

Co do 8-ej pozycyi. Komisya budżetowa i rząd w swoim projekcie budżetu, obliczają dochód ze zwrotu zaliczek, na podstawie przeciętnego dochodu z trzech lat ostatnich, na sumę 1.639 zł., i komisya wnosi:

8. Zaliczki zwrócone . . . . . 1.639 zł.

Co do 9-tej pozycyi dochodów t. j. dochodu z dodatku indemnizacyjnego do podatków bezpośrednich. W projekcie budżetu funduszów indemnizacyjnych przedłożonym Sejmowi, c. k. rząd zaproponował, aby w obu częściach Galicyi pobierać dodatek indemnizacyjny w 1891 roku w wysokości 29 centów do każdego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich. Albowiem potrzeba jeszcze 2,305.674 zł. dla pokrycia reszty wydatków funduszów indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskiego i zachodnio-galicyjskiego, niepokrytej dochodami z powyżej wymienionych ośmiu źródeł oraz zasiłkiem i pożyczką z skarbu państwa. Licząc zaś dochód z dodatku indemnizacyjnego na podstawie należytości wszystkich podatków bezpośrednich w 1889 r.

sumę powyższą 2,305.674 zł. w. a. dać może dopiero dodatek pobierany w wysokości 29 centów.

Komisya budżetowa wglądnąwszy w rachunki wydatków i dochodów wszystkich trzech funduszów indemnizacyjnych w ciągu pierwszych ośmiu miesięcy 1890 r., przekonała się że uchwalone w listopadzie r. z. w budżecie funduszów indemnizacyjnych na r. b. zniżenie dodatku indemnizacyjnego o jeden cent, na 26 z 27 centów, w której to wysokości pobierano dodatek indemnizacyjny w 1888 i 1889 roku, nieodpowiedziało nadziejom i dochód z tego zniżonego dodatku nie przyniósł w r. b. sumy oznaczonej w budżecie na r. b. a koniecznej do pokrycia wydatków. Z tego powodu fundusz indemnizacyjny wschodnio-galicyjski, nie tylko wydał w r. b. cały swój zapas kasowy, ale zarazem musiał sprzedać znaczną część obligacyj będących jego własnością, a komisya nie może doradzać większego jeszcze uszczuplenia tego majątku funduszowego, bo fundusz nie byłby w stanie spełnić ciężących już dzisiaj na nim zobowiązań. Jeśliby w 1891 roku dodatek indemnizacyjny pobierano w wschodniej i zachodniej części Galicyi w tem uchwalonem w r. z. zniżeniu o jeden cent, dochód z tego dodatku nie pokryłby reszty wydatków funduszu nawet w takim razie, gdyby subwencya z skarbu państwa wypłacaną była w sumie 2,625.000 zł. w. a. jak w latach poprzednich. Z tego więc już powodu należałoby pobierać w wschodniej i zachodniej części Galicyi w 1891 roku dodatek indemnizacyjny w takiej samej wysokości jak w 1888 i 1889 roku, t. j. w wysokości 27 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, chociażby subwencya z skarbu państwa była większą o 200.000 zł.

Lecz nadto komisya budżetowa zważywszy, że odpowiednio ugodzie między krajem naszym a państwem w sprawie indemnizacyjnej, skarb państwa wypłacać ma teraz corocznie dla obu funduszów indemnizacyjnych wschodnio i zachodnio-galicyjskiego 2,100.000 zł. w. a. jako zasiłek bezzwrotny, a 325.000 zł. w. a. jako pożyczkę bezprocentową, ogółem 2,425.000 zł. w. a., przeto mniej o 200.000 zł. w. a. niż wypłacał corocznie do 1890 roku, (jednak wówczas z pretensyą do zwrotu całej sumy). Po 2-ie zważywszy, że wysoki Sejm uchwaliwszy projekt ugody 20. października 1882 r. i świadomy, że jeżeli ta ugoda przyjdzie do skutku, będzie potrzeba corocznie dodawać 200.000 zł. w. a. dla pokrycia wszystkich wydatków funduszów indemnizacyjnych wschodnio i zachodnio-galicyjskich, zamieszczał corocznie w każdym budżecie indemnizacyjnym od 1883 do 1890 r. uchwałę dodatkową brzmiącą:

„W razie zawarcia ugody pomiędzy c. k. administracyą państwa a Wydziałem krajowym Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, w imieniu Reprezentacyi kraju, w celu usunięcia sporu o stosunki państwa do funduszów indemnizacyjnych wschodniej i zachodniej Galicyi, i po konstytucyjnem zatwierdzeniu tej ugody, należy pobierać w r. 1883, (1884, 1885, 1886 i t. d.) w powiatach wschodnio i zachodnio-galicyjskich, oprócz ustanowionego uchwałą z dnia dzisiejszego zwyczajnego dodatku indemnizacyjnego, dodatek indemnizacyjny nadzwyczajny po dwa centy do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.“

Po 3-ie komisya zważywszy, że ugoda przyszła do skutku i podpisaną już została, a uchwalane siedmiokrotnie na ten przypadek podwyższenie dodatku indemnizacyjnego we wschodniej i zachodniej części Galicyi należy wprowadzić w zastosowanie, — musi wnieść z tego znów powodu podwyższenie o dwa centy dodatku indemnizacyjnego w wschodniej i zachodniej części Galicyi.

Na podstawie całego tego wywodu komisya budżetowa zgodnie z propozycyą rządową, wnosi aby we wschodniej i zachodniej części Galicyi w 1891 roku pobierać dodatek indemnizacyjny w wysokosci 29 ct. i odpowiedni projekt uchwały finansowej przedłoży Wysokiemu Sejmowi na końcu sprawozdania o budżetach funduszów indemnizacyjnych wschodnio-galicyjskiego i zachodnio-galicyjskiego. Przypomnieć tu winniśmy, że w obu częściach Galicyi pobierano do-

datek indemnizacyjny w 1887 roku w wysokości 28 ct. w. a. w 1886 r. w wysokości 30 ct., zaś w 1885 r. w wysokości 31½ ct. do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

Najlepszą z możliwych dzisiaj podstaw do przybliżonego obrachowania dochodu z dodatku indemnizacyjnego w 1891 r. jest należytość podatków bezpośrednich w 1889 r. Należytość wszystkich podatków bezpośrednich w wschodniej części Galicyi wynosiła w 1889 r. 7,950.623 zł. w. a. Wprawdzie pewną część tych podatków odpisano później w owym roku z powodu nieurodzaju w niektórych powiatach, a w następstwie tego, rzeczywisty wymiar dodatku indemnizacyjnego w 1889 r. był mniejszy, niż gdyby był wymierzony na podstawie pierwotnie oznaczonej należytości podatków. Ponieważ jednak podatki: dochodowy i gruntowy wzrastają, wnosić można, iż należytość podatków bezpośrednich w wschodniej części Galicyi będzie w 1891 r. przynajmniej taką jaką wymierzono początkowo na 1889 r. Na tej podstawie należytości podatków bezpośrednich w 1889 r. oblicza komisya budżetowa dochód z jednego centa dodatku indemnizacyjnego w wschodniej części Galicyi na 79.506 zł. Zatem dodatek indemnizacyjny pobierany w wschodniej części Galicyi w 1891 r. w wysokości 29 ct. do każdego złotego płaconego w podatkach, przyniósłby dochodu 2,305.674 zł. w. a. Więc zgodnie z projektem rządowym, komisya budżetowa wnosi:

9. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . . 2,305.674 zł.

Co do 10tej pozycyi dochodów. Subwencya z skarbu państwa rozdzielaną bywała corocznie między oba fundusze indemn. w stosunku do potrzeb każdego z nich. Skarb państwa wypłacić ma w 1891 r. na mocy ugody w sprawie indemnizacyjnej, obu funduszom galicyjskim, 2,100.000 zł. w zasiłku bezzwrotnym, a 325.000 zł. w pożyczce bezprocentowej. Ten zasiłek i pożyczkę rozdzielając rząd w przedłożonym przez siebie projekcie budżetu między oba fundusze indemzacyjne galic., zamieścił w 10 tej pozycyi budżetu dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego, zasiłek bezzwrotny z skarbu państwa w sumie 1,061.560 zł. w. a. i pożyczkę bezprocentową z tegoż skarbu w kwocie 164.288 zł. Komisya budżetowa zgodnie z tym projektem, wnosi:

10 *a. Zasiłek bezzwrotny z skarbu państwa . . . . . 1,061.560 zł.*
b. Pożyczka bezprocentowa . . . . . 164.288 zł.

Ogół dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego w 1891 r. według wniosków komisyi w powyższych dziewięciu pozycyach, wynosi . . **3,567.470** zł. sumę większą tylko o 1.800 zł. od tej na którą rząd obrachował te dochody w przedłożonym Sejmowi projekcie budżetu, a równą zupełnie ogółowi wydatków preliminowanych na rok 1891 przez komisyę budżetową, natomiast mniejszą o 44.830 zł. w. a. od ogółu dochodów funduszu indemnizacyjnego wschodnio-galicyjskiego preliminowanych w budżecie na r. b.

W projekcie budżetu wydatków i dochodów funduszu indem. *zachodnio galicyjskiego* na 1891 r. przedłożonym Wysokiemu Sejmowi, obrachował rząd wydatki jak następuje:

1. Wydatki na zarząd funduszem . . .	6.857	zł.
2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . .	1,392.300	„
3. Renty dla uprawnionych . . .	652.890	„
4. Na zakupno oblig. indemnizacyjnych na własność funduszu	—	
5. Zaliczki zwrotne	391	„
6. Wydatki rozmaite	45	„
Razem .	2,052.483	zł.

Ponieważ wydatki funduszu indem. zachodnio galicyjskiego uchwalone przez Sejm na r. 1890 wynosiły ogółem 2,039.433 zł. w. a. przeto ogół wydatków zaprojektowanych przez

Rząd na r. 1891 jest większy o 13.050 zł. w. a. od ogółu wydatków uchwalonych na r. 1890, lecz mniejszy o 18.673 zł. w. a. od ogółu rzeczywistych wydatków tegoż funduszu w 1889 roku wykazanych zamknięciem rachunków za ów rok.

Co do 1-szej pozycyi wydatków, komisya budżetowa z powodów podanych wyżej przy tejże pozycyi wydatków funduszu indem. wschodnio galicyjskiego, a zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 6.857 zł.

mniej o 1,337 zł. w. a. niż preliminowano w budżecie na r. b., a mniej o 464 zł. w. a. niż wydatki te wynosiły rzeczywiście w 1889 r.

Co do 2-iej pozycyi wydatków. Według planu losowania i umarzania obligacyj indem. funduszu zach. gal., przypada do wylosowania obligacyj indemnizacyjnych w drugiem półroczu 1890 r. za sumę 646.000 zł. m. k., a w pierwszem półroczu 1891 za sumę 680.000 zł. m. k., razem za 1,326.000 zł. m. k czyli 1,392.300 zł. w. a. Na podstawie wywodu zamieszczonego przy tejże pozycyi wydatków funduszu indem. wschod. gal., komisya budżetowa, zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . 1,392.300 zł.

więcej o 163.422 zł. w. a. niż wynosił rzeczywiście ten wydatek w 1889 roku.

W 3 ciej pozycyi wydatków komisya budżetowa zważywszy, że wartość kuponów zapadających w 1891 roku od obligacyj pozostających jeszcze do losowania po 1. kwietnia 1890 r. wynosić będzie 652.890 zł. w a., oraz zważywszy na powody które wyłuszczyła przy tej pozycyi wydatków funduszu indem. wschodnio galicyjskiego, preliminuje tę sumę zgodnie z projektem rządowym, na zapłatę za kupony które będą przedłożone do wypłaty w 1891 roku i wnosi:

3. Renty dla uprawnionych . . . . 652.890 zł.

mniej o 97.551 zł. w. a. niż wynosił rzeczywiście ten wydatek w 1889 roku.

Co do 4-tej pozycyi wydatków. Na zakupno obligacyj indem. na własność funduszu, rząd i komisya budżetowa nic nie preliminuje, ponieważ odpowiednio obrachowanym wydatkom i dochodom na rok 1891 tegoż funduszu, nie ma przewyżki dochodów którą możnaby użyć na ten cel.

Co do 5-tej i 6 tej pozycyi wydatków: Na podstawie przecięcia rzeczywistych wydatków w trzech latach ostatnich preliminuje komisya wydatki w obu tych pozycyach i wnosi zgodnie z projektem rządowym:

5. Zaliczki zwrotne . . . . . 391 zł.

6. Wydatki rozmaite . . . . . 45 „

Ogół wydatków funduszu indem. zach. gal. według wniosków tak rządu jak i komisyi budżetowej w powyższych sześciu pozycyach, wynosi . . **2,052.483** zł.

Dochody funduszu indem. zach. gal. w 1891 roku obrachował rząd w projekcie budżetu na ów rok w następujący sposób:

I. Od obowiązanych.

1. Wpłata kapitałów . . . . . 647 zł.
2. Wpłata rent . . . . . 84 „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . 5.667 „

II. Dochody własne.

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . 24.307 „
5. Dochód ze sprzedaży obligacyj indem. będących własnością funduszu —

6. Dochód ze zrealizowania własnych obligacyj wylosowanych —
7. Odsetki od pieniędzy funduszu umieszczonych chwilowo na procent . 1.150 zł.

III. Dochód ze zwrotu zaliczek.

8. Zaliczki zwrócone . . . . . 351 „

IV. Od kraju.

9. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . 821.367 „

V. Ze skarbu państwa.

10. *a)* Zasiłek bezwrotny . . . . 1,038.440 „
b) Pożyczka bezprocentowa . . . . 160.712 „
c) Zaliczki oprocentowane —

Razem . . 2,052.725 zł.

Komisya budżetowa proponuje przyjąć bez zmiany pierwsze trzy pozycye dochodów według rządowego projektu opartego na przybliżonem obrachowaniu i wnosi:

1. Wpłata kapitałów . . . . . *647* zł.
2. Wpłata rent . . . . . *84* „
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . *5.667* „

Fundusz indem. zach. galic. posiada obligacye będące jego własnością za sumę 486.150 zł. w. a. a wartość kuponów od tych obligacyj zapadających w 1891 r. wynosi 24.307 zł. w. a. Wprawdzie fundusz nie wypłaci tych kuponów sam sobie, ale je zniszczy jak zwykle; ponieważ jednak w dziale wydatków zamieszczamy sumę równą wartości wszystkich kuponów mających zapaść w 1891 roku, przeto w dziale dochodów należy zamieścić kwotę równą wartości kuponów od obligacyj będących własnością funduszu które to kupony zniszczone zostaną Więc komisya budżetowa wnosi:

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . *24.307* zł.

W pozycyach 5-tej i 6-tej tak rząd jak i komisya budżetowa nie preliminuje żadnego dochodu ze sprzedaży obligacyj będących własnością funduszu i z wylosowania tych obligacyj a to z powodów wyłuszczonych wyżej przy roztrząsaniu budżetu funduszu indem. wschodnio galic.

Natomiast w poz. 7-ej z powodów podanych przy tejże pozycyi funduszu indem. wschodnio galicyjskiego preliminuje dochód 1.150 zł. w. a. i wnosi:

7. Odsetki od pieniędzy umieszczonych chwilowo na procent . . *1.150* zł.

W pozycyi 8-ej dochód ze zwrotu zaliczek obliczył rząd na podstawie przecięcia rzeczywistych dochodów z tego źródła, na 351 zł. w. a. i komisya zgodnie z tem obliczeniem, wnosi:

8. Zaliczki zwrócone . . . . . *351* zł.

Co do 9-tej pozycyi dochodów t. j. co do dochodu z dodatku indemnizacyjnego. Komisya budżetowa uzasadniając wyżej wnioski swoje co do budżetu dochodów funduszu indem. wschodnio galicyjskiego na rok 1891 przedstawiła szczegółowo powody znaglające do uchwalenia, aby dodatek indemnizacyjny pobierany był w obu częściach Galicyi w wysokości 29 ceutów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, co także c. k. rząd proponuje. Ponieważ zaś najbliższa podstawa do przybliżonego obrachowania dochodu z dodatku indemnizacyjnego jest należytość podatków bezpośrednich w 1889 roku, a należytość tych podatków w zachodniej części Galicyi w 1889 r. wynosiła 2,832.310 zł w. a., przeto na tej podstawie obliczony przybliżenie dochód z jednego centa dodatku pobieranego w zachodniej części

Galicyi, przyniesie 28.323 zł. w. a. Dodatek więc indemnizacyjny pobierany w wysokości 29 centów, przyniesie w zachodniej części Galicyi dochodu dla funduszu indem. zachodnio galic. 821.367 zł. w. a. i komisya wnosi:

9. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . 821.367 zł.

Co do 10-tej pozycyi dochodów t. j. dochodów z skarbu państwa. Komisya budżetowa z powodów wyłuszczonych przy tej pozycyi funduszu indem. wschodnio galicyjskiego, a zgodnie z projektem rządowym, wnosi:

10. a) Zasiłek bezzwrotny . . . . 1,038.440 zł.
b) Pożyczka bezprocentowa . . . . 160.712 „

Ogół dochodów funduszu indem. zachodnio-galicyjskiego w 1891 r. według wniosków Komisyi budżetowej w powyższych dziesięciu pozycyach wynosi 2,052.725 zł. w. a., więcej o 13.292 zł. w. a. niż preliminowano w budżecie na 1890 r. a więcej o 13.906 zł. w. a. od ogółu dochodów rzeczywistych funduszu indem. zach. gal. w 1889 r. Porównawszy zaś ogół dochodów tegoż funduszu preliminowanych powyżej na 1891 r. z ogółem wydatków tegoż funduszu na 1891 r. obrachowanych na 2,052.483 zł. w. a. okazuje się drobna przewyżka dochodów nad wydatki w kwocie 242 zł. w. a.

Komisya budżetowa przedstawiwszy Wys. Sejmowi do przyjęcia, według jej powyższych wniosków, budżet wydatków i dochodów na rok 1891. funduszów indemnizacyjnych wschodnio galicyjskiego i zachodnio galicyjskiego, wnosi następującą

uchwałę finansową:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Na pokrycie wydatków funduszu indemnizacyjnego wschodniej części Galicyi i funduszu indemnizacyjnego zachodniej części Galicyi w 1891 roku, Sejm ustanawia w tych obu częściach kraju, dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich, po 29 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

W projekcie budżetu *funduszu indemnizacyjnego krakowskiego* na rok 1891 obliczył rząd wydatki jak następuje:

1. Wydatki na zarząd	572 zł.
2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . .	140.700 „
3. Renty dla uprawnionych	40.883 „
4. Zaliczki zwrotne	30 „
5. Rozmaite wydatki	4 „
Razem .	182.189 zł.

Komisya budżetowa z powodów wyłuszczonych powyżej przy roztrząsaniu budżetów poprzednich wnosi:

1. Wydatki na zarząd . . . . . 572 zł.

Według planu losowania należy wylosować obligacyj indemnizacyjnych krakowskich w drugiem półroczu 1890 roku za sumę 66.000 zł. m. k. zaś w pierwszem półroczu 1891. za 68.000 zł. m. k., razem za 134.000 zł. m. k., czyli za 140.700 zł. w. a. Komisya budżetowa powołując się na powody przytoczone przy tej samej pozycyi wydatków funduszu indem. wschod. gal., wnosi:

2. Spłata kapitału przez losowanie obligacyj . . . 140.700 zł.

więcej o 6.300 zł. w. a. niż uchwalono na r. b.

Obligacyj indem. krak. niewylosowanych, od których kupony zapadną w 1891 roku, będzie w r. 1891. za sumę 817.666 zł. 50 ct. w. a., zaś 5 od sta od tej sumy t. j. należytość za kupony które zapadną w 1891 roku wynosi 40.883 zł. w. a. Przeto komisya budżetowa, z powodów wyłuszczonych przy tej pozycyi funduszu indem. wschod. galic. a zgodnie z propozycyą rządową, wnosi:

3. Renty dla uprawnionych . . . . 40.883 zł.

Pozycye 4-ta i 5-ta wydatków są zaprojektowane na podstawie przybliżonego obrachowania i komisya wnosi:

4. Zaliczki zwrotne . . . . . 30 zł.
5. Wydatki rozmaite . . . . . 4 „

Ogół wydatków funduszu indem. krak. w 1891 roku obrachowany w powyższych pięciu pozycyach wynosi . . . . . **182.189** zł. mniej o 536 zł. w. a. niż uchwalono na r. b.

Dochody funduszu indem. krakowskiego który nigdy nie pobierał i nie pobiera żadnego zasiłku z skarbu państwa, obliczył rząd w swoim projekcie budżetu na 1891 r. jak następuje:

I. Od obowiązanych.

1. Wpłata kapitałów	—
2. Wpłata rent	—
3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . .	960 zł.

II. Własne dochody.

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . .	5.049 zł.
5. Dochód ze sprzedaży obligacyj indem. będących własnością funduszu	—
6. Dochód z realizowania własnych obligacyj wylosowanych .	—
7. Dochód z gotówki w zapasie kasowym . . .	26.607 „
8. Odsetki od pieniędzy funduszu umieszczonych chwilowo na procent	582 „

III. Dochody ze zwrotu zaliczek.

9. Zaliczki zwrócone	12 zł.

IV. Od kraju.

10. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . .	148.979 „
Razem .	182.189 zł.

Komisya budżetowa zważywszy, że w dwóch pierwszych pozycyach nie będzie już żadnego dochodu w 1891 roku, zgadza się z projektem rządowym aby nie wstawiać w tych pozycyach żadnej kwoty. Na mocy zaś obrachowania przytoczonego w projekcie rządowym przy 3-ciej pozycyi dochodów, wnosi:

3. Odsetki za zwłokę i inne dochody . . . . 960 zł.

Co do 4-tej pozycyi dochodów. Fundusz indem. krakowski posiada w swoim majątku obligacyj indemnizacyjnych za sumę 100.989 zł. w. a. a wartość kuponów zapadających od tych obligacyj w 1891 roku, wynosi 5.049 zł. w. a.; przeto z powodów przytoczonych przy tej pozycyi dochodów funduszu indem. zachodnio galicyjskiego, wnosi:

4. Odsetki od obligacyj będących własnością funduszu . . 5.049 zł.

W pozycyach 5-tej i 6-tej dochodów komisya budżetowa, zgodnie z projektem rządowym, nie zamieszcza żadnego dochodu ani ze sprzedaży obligacyj będących własnością fun-

duszu ani ze zrealizowania tychże obligacyj które wylosują w 1891 roku, a nie zamieszcza żadnego dochodu z powodów wyłuszczonych przy tychże pozycyach funduszu indem. wschod. gal.

Co do 7-ej pozycyi dochodów. Fundusz indem. krakowski posiada w gotówce pozostałość z rachunków z lat dawniejszych wynoszącą przy ich zamknięciu z końcem roku budżetowego 1889: 27.248 zł. w. a. z której to sumy 4.668 zł. w. a. umieszczonych było na procent w Banku krajowym, a 22.580 zł. w. a. pozostawało w zapasie kasowym. Komisya budżetowa wnosi, aby tę całą pozostałość z rachunków w gotówce przekazać na dochód 1891 roku i zamieszcza ją w 7-ej pozycyi dochodów, w której c. k. rząd zamieścił także prawie całą tę pozostałość z rachunków bo 26.607 zł. w. a. Przeto komisya wnosi:

7. Pozostałość w gotówce z lat ubiegłych . . . 27.248 zł.

W poz. 8-ej i 9-ej, komisya budżetowa, na podstawie rzeczywistego dochodu w latach przeszłych, a zgodnie z projektem rządowym wnosi:

8. Odsetki od pieniędzy umieszczonych chwilowo na procent . . 582 zł.

9. Zaliczki zwrócone . . . . . 12 zł.

Co do 10 tej pozycyi dochodów t j co do dochodu z dodatku indemnizacyjnego do podatków, rząd w swoim projekcie budżetu przedłożonym Sejmowi zaproponował, aby dodatek indem. w Krakowskiem pobierać w wysokości dziewietnastu centów do jednego złotego płaconego w podatkach bezpośrednich to jest w wysokości większej o 4 centy niż dodatek ten pobierano w r. b. Komisya budżetowa zważywszy: że uchwalone w listopadzie w r. z. w budżecie funduszu indemnizacyjnego krakowskiego na r. b. zniżenie dodatku indemnizacyjnego o jeden cent to jest na 15 z 16 centów, w której to wysokości 16 centów pobierany był dodatek ten w Krakowskiem w 1888 i 1889 roku, spowodowało, iż dochód z tego zniżonego dodatku nie przyniósł w r. b. sumy oznaczonej w budżecie na r. b. a potrzebnej do pokrycia wydatków. Powtóre zważywszy, że dodatek indemnizacyjny pobierany z Krakowskiego w wysokości o jeden cent wyższej niż w 1889 roku, a o dwa centy wyższej niż w 1890 r., to jest w wysokości siedemnastu centów do każdego złotego pobieranego w podatkach, (w wysokości niższej jednak o dwa centy niż pobierano w Krakowskiem dodatek indem. w 1887 roku) wystarczy zupełnie — wraz z dochodami preliminowanymi w sześciu innych pozycyach dochodów — do pokrycia wszystkich wydatków tego funduszu, jak to okaże obrachowanie które zaraz przedstawiemy, wnosi: aby w 1891 roku pobierać w Krakowskiem dodatek w wysokości 17 centów.

W zamknięciu rachunków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego za r. 1889 przedłożonem wysokiemu Sejmowi, c. k. rząd uzasadniając rzeczywisty dochód z dodatku indemnizacyjnego w Krakowskiem, wykazał, że istotna należytość dodatku indemnizacyjnego w Krakowskiem w 1889 roku wynosiła 143.085 zł. Ponieważ należytość ta obliczoną była na podstawie uchwałą sejmową oznaczonej wysokości tegoż dodatku, która poleciła pobierać go w Krakowskiem w wysokości 16 centów, przeto istotna należytość z jednego centa dodatku w Krakowskiem wynosiła 8.942 zł.

Nawiasowo tu wspomniemy, iż zamknięcie rachunków za r. 1889 wykazało, że dodatek indemnizacyjny w Krakowskiem przyniósł rzeczywiście dochód znacznie jeszcze większy, bo 153.144 zł., przeto jeden cent dodatku przyniósł rzeczywiście 9.578 zł. Lecz ponieważ w tej sumie rzeczywistego dochodu z dodatku indemnizacyjnego, znajduje się także ściągnięta zaległość dodatku z lat dawniejszych, przeto nie bierzemy tego rzeczywistego dochodu w 1889 r. za podstawę obrachowania dochodu z dodatku indemnizacyjnego w r. 1891. Chociaż zaś przy ciągłym wzroście podatków dochodowego i gruntowego, podstawa wymiaru dodatku indemnizacyjnego większą będzie w 1891 r. od podstawy wymiaru należytości tegoż dodatku w 1889 roku; jednak gdy lepiej jest dochód preliminować w budżecie za nisko niż za wysoko, bierzemy za podstawę do przybliżonego obrachowania dochodu z dodatku indemnizacyjnego w Krakowskiem w 1891 roku istotną *należytość* tego dodatku w 1889 r. Ponieważ zaś istotna należytość

z jednego centa dodatku wynosiła w Krakowskiem w 1889 roku 8.942 zł., przeto dodatek indemnizacyjny pobierany w 1891 roku w wysokości 17 centów przynieść powinien 152.014 zł.

Na podstawie tego obrachowania i całego wywodu powyższego, komisya budżetowa przedstawia wysokiemu Sejmowi w właściwem miejscu projekt uchwały finansowej polecającej, aby w Krakowskiem pobierano w 1891 roku dodatek indemnizacyjny w wysokości 17 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich, a tu wnosi:

10. Dodatek indemnizacyjny do podatków . . . . . 152.014 zł.

Ogół więc dochodów w funduszu indemnizacyjnego krakowskiego w 1891 r. wynosić ma, wedle wniosków komisyi budżetowej w tych 10 pozycyach . . . . **185.865** zł. przeto więcej o 3.676 zł. niż preliminował c. k. rząd w swoim projekcie budżetu. Ponieważ zaś ogół wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego w 1891 roku obrachowała zgodnie komisya budżetowa i rząd na sumę 182.189 zł., przeto byłaby nadwyżka dochodów w kwocie 3.666 zł.

Komisya budżetowa przedstawiwszy wysokiemu Sejmowi według jej powyższych wniosków budżet wydatków i dochodów funduszu indemnizacyjnego krakowskiego na r. 1891 wnosi następującą

uchwałę finansową.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Na pokrycie wydatków funduszu indemnizacyjnego krakowskiego w 1891 roku, Sejm ustanawia w Krakowskiem dodatek do wszystkich podatków bezpośrednich po 17 centów do każdego złotego całej należytości podatków bezpośrednich.

We Lwowie dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

Sprawozdawca:
Leon Chrzanowski.

Aleg. 209.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o wniosku posła Abrahamowicza, dotyczącym poboru krajowych opłat konsumcyjnych.

Wysoki Sejmie!

Mimo gorliwych starań Wysokiego Sejmu, nie było możliwem w ostatnich latach obniżyć wydatków na potrzeby krajowe do poziomu, przy którymby niepotrzeba było siły podatkowej kraju obciążać w tak wysokiej mierze, jak to było dotychczas.

Co gorzej, przygotować się należy na wynikający z obowiązujących ustaw wzrost wydatków na szkolnictwo, jakoteż na znaczne rozchody wynikające z dopełnienia ugody indemnizacyjnej.

Wobec takiego stanu rzeczy, nie można poprzestać na pokryciu doraźnego niedoboru pożyczką krajową, lecz trzeba koniecznie zwiększyć normalne dochody krajowe co najmniej w mierze odpowiedniej nieuniknionemu wzrostowi stałych wydatków.

Normalnego powiększenia dochodów krajowych, nie można już szukać w podwyższeniu dodatku do podatków stałych, bo wygórowana wysokość takowych utrudnia i dziś już rolnictwu naszemu konkurencyę z rolnictwem mniej obciążonych krajów, tamuje wzrost miast i miasteczek naszych, uniemożliwia rozwój przemysłu rękodzielniczego i fabrycznego, który szuka, przy jednakich skądinąd warunkach, miejsca produkcyi jak najmniej podatkami obciążonego.

Jedynym środkiem ku temu, żeby powiększyć dochody krajowe, bez dotkliwego obciążenia podatkujących i bez narażenia na szwank produkcyi, jest ustanowienie na rzecz funduszu krajowego nowych opłat konsumcyjnych, oraz dodatków krajowych do pobieranych już przez skarb państwa podatków pośrednich.

Wniosek posła Abrahamowicza wszedł na tę drogę i przedstawia tę niezaprzeczalną zaletę, że szuka dochodów dla kraju w nałożeniu opłat na napoje, których spożycie nie jest niezbędną potrzebą ubogich warstw społeczeństwa, że nie dotyka produkcyi, która nie zawsze jest w możności ciężar na konsumentów przewalić; że wreszcie otwiera dla funduszu krajowego źródło, którego obfitość wzrastać będzie, w miarę wzrostu dobrobytu powszechnego. Droga, na którą wszedł poseł Abrahamowicz dla przysporzenia dochodów skarbowi krajowemu, nie jest nową; weszły na nią sejmy Styryjski i Salzburgski, które mają od lat kilku ustawy, na mocy których odnośne skarby krajowe pobierają znaczne dochody z opłat konsumcyjnych. W bieżącej sesyi sejmowej wszedł na tę drogę i sejm Szląski, który uchwalił ustawę zaprowadzającą krajowy dodatek konsumcyjny od gorących napojów spirytusowych.

Jedynym zarzutem podniesionym wymownie przez dwóch Członków komisyi podatkowej, był ten, że ustanawiając opłaty krajowe na napoje, obłożone już przez miasto znacznemi opłatami na cele gminne, mogłoby się zmniejszyć konsumcyę tych napojów a tem samem i wydatność źródeł, z których miasta czerpią w znacznej mierze środki pieniężne na wykonywanie własnego a po części i poruczonego zakresu działania swego.

Komisya podatkowa nie lekceważyła tego zarzutu, ale uznała po wyczerpującej dyskusyi, że redukując opłaty konsumcyjne do cyfr tak nieznacznych jak te, które w załączonym projekcie ustawy proponuje, Wysoki Sejm nie potrzebuje się obawiać obniżenia konsumcyi a zatem i wyrządzenia miastom dotkliwej szkody.

Dla streszczonych powyżej względów, komisya podatkowa postanowiła, wszystkimi głosami przeciw dwom, radzić Wysokiemu Sejmowi, ażeby uchwalił wniosek posła Abrahamowicza, z rzeczowemi i stylistycznemi zmianami, które za potrzebne uznała.

Przechodząc do poszczególnych postanowień, komisya podatkowa pozwala sobie na następujące uwagi:

ad §. 2.

Podatek pobierany przez skarb państwa od wina, moszczu i zacieru winnego, tudzież moszczu owocowego, jest bardzo umiarkowanym, ze względu na producentów, obciążonych wysokim podatkiem gruntowym. Gdy nadto w kraju naszym zamożniejsze tylko klasy ludności piją wino, przeto można się spodziewać, że 30 procentowy dodatek do podatku państwowego, nie obniży konsumcyi.

ad §. 3.

Opłaty zredukowała komisya podatkowa do bardzo małej wysokości dla tego, żeby nie spowodować obniżenia konsumcyi, któreby pociągnęło za sobą zmniejszenie się dochodów, jakie zamknięte miasta ciągną z tych źródeł, a prawdopodobnie obniżyłoby także dochody skarbu państwa z podatków od piwa i wódki

ad §. 4.

Wysokość opłat krajowych oraz napoje, od których pobierane być mają, pozostają te same dla całego kraju jak dla miast zamkniętych

ad §§. 5 i 10.

Unormowanie poboru opłat krajowych pozostawia się c. k. Namistnictwu w porozumieniu z Wydziałem krajowym, przyczem stawia się jedynie zasada, że opłaty te nie mają obciążać produkcyi ani tamować handlu.

Dla wyłuszczonych powyżej powodów komisya podatkowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy:

1) Załączony projekt ustawy uchwalić;

2) Petycye Ls. 687 Stowarzyszenia szynkarzy i kawiarzy lwowskich, Ls. 825 gminy miasta Krakowa, Ls. 1.035 gminy miasta Tarnowa i Ls. 1.051 gminy miasta Rzeszowa uznać za załatwione.

Lwów dnia 23. listopada 1890.

Przewodniczący:
Jaworski *w. r.*

Sprawozdawca:
Chamiec *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o poborze krajowych opłat konsumcyjnych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

§. 1.

Od napojów w niniejszej ustawie wyszczególnionych a w kraju spożywanych, pobierane będą na rzecz funduszu krajowego opłaty konsumcyjne, tudzież dodatki do pobieranych na rzecz skarbu państwa podatków konsumcyjnych.

§. 2.

W obrębie kraju całego pobierany będzie 30% dodatek krajowy do podatku konsumcyjnego od wina, moszczu i zacieru winnego tudzież moszczu owocowego.

§. 3.

W okręgach akcyzowych miast Lwowa i Krakowa podlegać będą:

1) rum, arak, koniak, likier tudzież wszelkie inne słodzone spirytusowe napoje gorące bez różnicy stopnia tak przy wprowadzeniu jak i przy wyrobie, krajowej opłacie konsumcyjnej w kwocie 1 zł. od hektolitra;

2) piwo wszelkiego rodzaju tak przy wprowadzeniu jak i przy wyrobie krajowej opłacie konsumcyjnej w kwocie 50 ct. od hektolitra.

Krajowe opłaty konsumcyjne pobrane w oznaczonych okręgach akcyzowych będą zwracane (resty-

tuowane) w tych samych wypadkach i w tym samym stosunku, w jakim zwracane bywają wedle istniejących przepisów dodatki gminne.

§. 4.

We wszystkich innych miejscowościach kraju, podlegać będą krajowym opłatom konsumcyjnym:

1) rum, arak, koniak, likier, tudzież wszelkie inne słodzone spirytusowe napoje gorące bez różnicy stopnia w kwocie 1 zł. a. w. od hektolitra;

2) piwo wszelkiego rodzaju w kwocie 50 ct. od hektolitra.

§. 5.

Krajowe opłaty konsumcyjne wyszczególnione w §. 4 nie mogą naruszać ani produkcyi ani handlu.

§. 6.

Przez czas mocy obowiązującej niniejszej ustawy nie może być nałożoną na spożycie piwa lub napojów słodzonych spirytusowych (§. 4) żadna inna opłata krajowa.

§. 7.

Spory, jakoteż przekroczenia niniejszej ustawy i odnośnych rozporządzeń wykonawczych podlegają rozpoznaniu i orzeczeniu władz politycznych.

§ 8.

Władze polityczne mają prawo nakładać grzywny porządkowe do wysokości 100 zł. i kary kontrawencyjne do wysokości 20-krotnej ukróconej opłaty, a ewentualnie kary aresztu i zasądzać winnych na koszta postępowania.

Koszta postępowania, grzywny i kary kontrawencyjne ściągane będą w drodze egzekucyi politycznej.

§. 9.

Koszta postępowania wpływać będą do kasy c. k. władzy politycznej, grzywny zaś i kary kontrawencyjne do funduszu krajowego.

§. 10

Dodatki do podatku konsumcyjnego ustanowione w §. 2 niniejszej ustawy pobierane będą razem z odnośnym podatkiem i przez te same organa.

Pobór opłat konsumcyjnych, ustanowionych przez §§. 3 i 4 niniejszej ustawy, unormowanym zostanie rozporządzeniem wydać się mającem przez c. k. Namiestwictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 11.

Niniejsza ustawa wchodzi w życie z dniem 1. lipca 1891 r. a przestaje obowiązywać z dniem 31. grudnia 1894 roku.

§. 12.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom spraw wewnętrznych i skarbu.

L. S. 1.268/90.

Aleg. 210.

Wniosek.

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

A) Sejm wzywa c. k. Rząd:

1) Ażeby w razie zmiany taryfy cłowej szczególną opieką otoczył płody rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolniczego, zwłaszcza wobec konkurencyi rosyjskiej, rumuńskiej i zamorskiej, i zabezpieczył jednocześnie produktom krajowym zbyt na targach wewnętrznych austryacko-węgierskiej monarchii.

2) Ażeby w staraniach i rokowaniach o odnowienie traktatów handlowych z państwami środkowej i zachodniej Europy, a poszczególnie w staraniach o zawarciu traktatu taryfowego z Niemcami, uzyskanie wyjątkowych ceł dla płodów rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolniczego miał na oku.

3) Ażeby w razie zawarcia traktatu z Rumunią c. k. Rząd interesów rolnictwa i przemysłu rolniczego pod żadnym warunkiem nie poświęcał, przedewszystkiem starał się o stałe utrzymanie w mocy i ścisłe wykonanie obecnych zarządzeń weterynarsko-policyjnych w celu ochrony przed zawleczeniem zarazy bydlęcej z Rumunii ustanowionych.

4) Ażeby odnawiał zatwierdzenia wyjątkowym taryfom i refakcyom umożliwiającym przewóz zagranicznych produktów na kolejach austryackich po cenach niższych od cen przewozu produktów krajowych.

5) Ażeby ze względu na bliskie upaństwowienie kolei Karola Ludwika uwzględnił uchwały Sejmu Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem z dnia 20. stycznia 1886 domagające się wprowadzenia decentralizacyi w ustrój kolei państwowych.

B) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przyłożył starań do przeprowadzenia powyżej wymienionych żądań i po zasięgnieniu zdania rzeczoznawców wniósł w poszczególnych stadyach reformy cłowej i kolejowej przedstawienia do c. k. Rządu.

Lwów dnia 21. listopada 1890.

Wnioskodawca:

W. Kozłowski.

Biliński, Pilat, K. Horodyski, St. Tarnowski jun., Brykczyński, Słonecki, Vivien, T. Langie, Schnell, Tyszkiewicz, Dydyński, Horwath, K. Dzieduszycki, Micewski, Lasocki, Michalski, Zoll, Puzyna, Gorayski, S. Koziebrodzki, St. Niedzielski, Z. Kozłowski, E. Torosiewicz, Borkowski, Zamoyski, Rutowski, Hoszard, Tyszkowski, Żardecki, W. Koziebrodzki, Romanowicz, Mazaraki, Kramarczyk, Potoczek, Mizia, Stręk, Gnoiński, Niezabitowski, Skrzyński, A. Jędrzejowicz, Bobrzyński, Rosenstock, Siemiginowski, Fr. Jędrzejowicz, Ziemiałkowski, Żywicki, Abrahamowicz, Rayski, Midowicz, Marchwicki, Chamiec, J. Romer, Jędrzejowicz Edward, Rozwadowski, Gniewosz, Kapri, Scipio, Szeptyeki, W. Wolański, B. Horodyski, Gross, M. Wolański, Polanowski, Jaworski, Męciński, Szeliski, Rey, ks. Sawa, Zbyszewski, Fruchtmann, Czyżewicz, Goldman, Dworski, St. Tarnowski sen.

L. W. 50.224/90.

Aleg. 211.

Propozycya

Wydziału krajowego w sprawie uzupełniającego wyboru członka Rady nadzorczej Banku krajowego.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. listopada 1890 wybrany został poseł Edward Jędrzejowicz członkiem Wydziału krajowego, z tego powodu po myśli §. 71 statutu Banku krajowego, zgasł jego mandat na członka Rady nadzorczej Banku krajowego.

Na podstawie §. 71. powołanego statutu, Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uzupełniającego wyboru, na czas do roku 1894, na członka Rady nadzorczej Banku krajowego JW. Adama Jędrzejowicza.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

We Lwowie dnia 27. listopada 1890 r.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca
Edward Jędrzejowicz w. r.
Członek Wydziału krajowego.

L. s. 1.288.

Aleg. 212.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku p. Struszkiewicza i towarzyszy w sprawie inkameracyi kolei Karola Ludwika, niemniej o wnioskach Wydziału jowego jakoteż p. Gorayskiego i tow. w sprawie taryf kolejowych.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 10. listopada uczynili p. Struszkiewicz i tow. wniosek o wezwanie c. k. rządu, by z dniem 1. stycznia 1892 objął kolej Karola Ludwika na rzecz państwa. To samo proponuje Wydział krajowy, dodając zarazem rezolucye w sprawie obniżenia taryf lokalnych i uchylenia taryf wywozowych różniczkowych. Wniosek posła Gorayskiego i tow. ogranicza się do samej kwestyi taryfowej.

Sprawa kolei Karola Ludwika przychodzi tym sposobem po raz szósty z rzędu na stół Wysokiego Sejmu. Uchwała zeszłoroczna, w której Wysoki Sejm prócz inkameracyi w terminie powyższym domaga się zaprowadzenia taryf kolei państwowych na kolei Karola Ludwika, pozostała niestety bez skutku, jak wszystkie poprzedzające. Uchwała ta miała zapewne tę stronę dodatnią, że spowodowała Wydział krajowy do przedsięwzięcia studyów taryfowych, których owocem cennym jest przedłożenie do l. 33.875. Wszakże sprawa obniżenia taryf na kolei Karola Ludwika nie postąpiła ani o krok dalej, owszem z korespondencyi, przeprowadzonej między Wydziałem krajowym i c. k. rządem, wynikł reskrypt. Ministerstwa handlu z d. 25. stycznia b. r. do l. 47.228 ex 1889, z zawiadomieniem, iż kolej Karola Ludwika nie może powrócić do dawnych taryf lokalnych z przed dnia 1. marca 1889.

Komisya administracyjna musi zatem z ubolewaniem stwierdzić zupełną bezsilność kraju i jego reprezentacyi wobec nieprzychylnych dla gospodarstwa narodowego tendencyj zarządu kolei Karola Ludwika. Tem pewniej musi kraj liczyć na inkameracyę tej kolei, jako niezawodny środek wyjścia i jako klucz do rozpoczęcia energiczniejszej i jaśniejszej polityki taryfowej c. k. rządu gwoli podniesienia ekonomicznego kraju. Polityka taka jest dziś tem bardziej na czasie, że w sąsiednich Węgrzech, konkurujących z produkcyą naszą krajową na targach europejskich, uważaną jest polityka kolejowa — i słusznie — jako jeden z najpotężniejszych czynników w całej akcyi ekonomicznej państwa. O wpływie taryf węgierskich na szkodę kraju naszego przekonywa zarówno powyższe przedłożenie Wydziału krajowego, jak petycya Izby handlowej krakowskiej, wniesiona do l. 1.176.

Najszczegółowiej jednak i najwyraźniej wskazuje grożące krajowi niebezpieczeństwa tych taryf wniosek p. Gorayskiego, który, podpisany przez wszystkich niemal posłów Wysokiego Sejmu, stanowi wymowne echo skarg uzasadnionych, jakie się w kraju cisną na usta zagrożonych już dziś w swej egzystencyi producentów.

Nowa zaś taryfa strefowa, która wkrótce ma wejść w życie na Węgrzech, dokona reszty dla wyparcia płodów kraju naszego z targów i portów europejskich, jeżeli ze strony c. k. rządu nie nastąpi reakcya stosowna. Reakcya ta musi nastąpić jak najprędzej, a przejęcie na skarb kolei Karola Ludwika nada jej tem silniejszego potem poparcia.

Nie wdając się więc w poruszoną przez petentów krakowskich kwestyą zakupna kolei południowej, które ledwie za lat 5 może się stać aktualnem i sądząc zarazem odmiennie od Wydziału krajowego, iż walka z polityką taryfową węgierską jest dziś najnaglejszym obowiązkiem państwa, jako zwierzchnika taryf kolejowych, komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. „wzywa się c. k. rząd, by z dniem 1. stycznia 1892 objął wszystkie linie kolei Karola Ludwika na rzecz państwa;

2. wzywa się c. k. rząd, by taką regulacyą taryf towarowych wprowadził na kolejach państwowych, a spowodował na prywatnych, iżby gospodarstwo w kraju naszym, oddalonym bez tego niepomiernie od targów zachodnich, uchronionem było skutecznie od strat, jakie polityka taryfowa węgierska już mu zadaje teraz, a w wyższym stopniu zadawać pocznie z chwilą wprowadzenia nowej taryfy strefowej;

3. w szczególności wzywa się c. k. rząd:

a) by ze względu na taryfy węgierskie wprowadził a względnie polecił wprowadzić taryfy wyjątkowe dla płodów rolnictwa i przemysłu rolniczego, jako to: drzewa, materyału tartego, mąki, spirytusu i t. d;

b) ażeby zaprowadzoną przez rząd węgierski wbrew związkowi cłowo-handlowemu pomiędzy Austryą i Węgrami tak zwaną „Überfuhrsgebühr“, nakładaną na stacyach granicznych węgierskich Orlo, Mező-Laborcs i Ławoczne na produkta galicyjskie w wysokości od 25 do 45 zł. od wagonu, starał się uchylić w porozumieniu z rządem węgierskim, lub też na stacyach granicznych podobną „Überfuhrsgebühr“ na prodkta węgierskie zaprowadził;

c) ażeby wobec zniesienia na kolejach węgierskich wszelkich taryf wyjątkowych dla nafty galicyjskiej i zastosowania do niej wysokich taryf lokalnych również wysokie taryfy zastosował do nafty węgierskiej na kolejach państwowych austryackich, oraz polecił zastosować na kolejach prywatnych;

d) ażeby z mocy artykułu II. §. 7, l. 3 ustawy z dnia 6. września 1885. Dz. u. p. Nr. 122, polecił kolei północnej cesarza Ferdynanda obniżenie taryf przewozowych od cetnara metrycznego i kilometra dla produktów naftowych do 0·10 ct.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby nad wykonaniem uchwał powyższych czuwał troskliwie, a wykonanie uchwały z pod l. 3. popierał nie tylko drogą korespondencyi urządowej, lecz w razie potrzeby przez wysłanie osobnej deputacyi do Wiednia.

5. Petycya do l. 1.176 uważa się za załatwioną“.

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Biliński.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.289/1890.

Aleg. 213.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku p. Szeliskiego i towarzyszy, niemniej o czterech petycyach w sprawie budowy kolei ze Stryja do Tarnopola.

Wysoki Sejmie!

Posłowie Szeliski i tow. wnieśli na dniu 29. października b. r. wniosek w sprawie budowy i ewentualnej pomocy krajowej dla kolei ze Stryja na Chodorów, Rohatyn, Brzeżany do Tarnopola lub innego punktu granicznego, albo przynajmniej z Chodorowa do Tarnopola.

W tej samej sprawie wpłynęły cztery petycye: od rady powiatowej brzeżańskiej i od mieszkańców powiatu brzeżańskiego z prośbą w duchu wniosku powyższego, nadto zaś dwie od rady powiatowej i rady gminnej podhajeckiej o uwzględnienie Podhajec przy trasie pomienionej kolei.

Sprawa budowy kolei, któraby dotykała powyższych miejscowości, znajdowała się już w r. 1886 na stole Wysokiego Sejmu; gdy wszakże wniosek ówczesnej komisyi kolejowej o wezwanie stosowne c. k. rządu, spadł z porządku dziennego, zajął się nim wskutek uchwały Wysokiego Sejmu Wydział krajowy i przeprowadził korespondencyą z c. k. rządem. Rozchodziło się wtedy o waryanty trasy, na którą w r. 1871 otrzymał był koncesyą wstępną ś. p. hr. Russocki, 1875 ś. p. Pfeiffer, a 1884 Bank dla krajów koronnych.

Jeżeli jednak wówczas usiłowania nie doprowadziły do celu i kolej odnośna do dziś nie powstała, to przypisać to należy w części temu samemu błędnemu stanowisku, jakie wobec tej kolei zajmowali i do teraz zajmują interesenci. Wszyscy petenci mianowicie, zarówno jak po części p. Szeliski mają na myśli budowę linii, któraby się miała stać częścią wielkiej linii transitowej z Odessy na Tarnopol, Beskid ku Fiume. Otóż linia taka skróciłaby niezaprzeczenie rutę Tarnopol-Fiume, ale właśnie dlatego naruszyłaby interesa linij dotychczasowych, t. j. kolei państwowych i kolei Karola Ludwika, która wkrótce ma się stać państwową. O ile zaś interesa tych kolei stałyby w drodze linii nowej, o tyle w razie jej wybudowania nie zyskaliby producenci na frachtach, bo konkurencyę usuniętoby przy pomocy kartelu, od którego, jak uczy doświadczenie, nie mogą się uchylić nawet koleje państwowe.

Monarchia austryacka posiada jak na teraz dość arteryj kolejowych wielkich; jeżeliby je miano pomnażać, to musiałyby przemawiać za tem albo interesa strategiczne, albo pierwszorzędne interesa handlowe, n. p. interes Tryestu i konkurencyi z portem fiumań-

skim. Że zaś w innych wypadkach usiłowania podobne są bezowocne, na to dowodem reskrypt ministerstwa handlu z dnia 9. lutego 1887, który właśnie co do kolei od Stryja ku granicy rosyjskiej wprost wyklucza budowę linii jednolitej.

Komisya jest przeto zdania, że w interesie spełnienia życzenia wnioskodawców i petentów należy stanąć na stanowisku czysto lokalnem. Oto przypuściwszy, że przyjdzie do skutku tak zwana kolej podolska z Tarnopola doliną Seretu na południe ku Dżurynowi, to zawsze jeszcze pozostanie podłużny około 100-kilometrowy czworobok między koleją podolską (Tarnopol-Dżuryn), koleją państwową (Dżuryn-Tyśmienica-Stanisławów), koleją Czerniowiecką (Stanisławów-Lwów) i koleją Karola-Ludwika (Lwów-Tarnopol), czworobok żyżny, wysoko opodatkowany a pozbawiony kolei. Komunikacya kolejowa należy się niezawodnie i całej tej okolicy i dwom jej miastom głównym, Brzeżanom i Podhajcom. Podobnie stanowczo nie możnaby twierdzić tego samego o okolicy między Chodorowem i Stryjem, jak wogóle nie można z góry przesądzać, że Chodorów i Tarnopol muszą stanowić kończyny linii, której celem lokalnym połączenie okolicy powyższej z dwiema głównemi arteryami krajowemi.

Tak pojęta kolej może liczyć bez wątpienia na dobrodziejstwa z ustawy o kolejach lokalnych; miałaby zaś nadto prawo liczenia także na pomoc kraju, gdyby interesenci objawili sami w pierwszym rzędzie ofiarność pożądaną i zdołali tem skłonić c. k. rząd do pomocy państwowej. W tem przekonaniu komisya budżetowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Sejm uznaje potrzebę wybudowania kolei lokalnej, któraby Brzeżany i Podhajce połączyła z kolejami Czerniowiecką i Karola Ludwika.

2. Sejm wyraża gotowość pomocy materyalnej na rzecz powyższej kolei, pod warunkiem, że zostanie przedtem zapewnioną, stosowna pomoc państwa i interesentów.

3. Petycye do ll. 471, 529, 658 i 1088 uważa się za załatwione“.

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski

Sprawozdawca:
Biliński

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 603/890.

Aleg. 214.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyach w sprawie budowy kolei Rzeszów-Rozwadów.

Wysoki Sejmie!

Wydziały powiatowe w Nisku i Rzeszowie tudzież rada miejska Rzeszowska wniosły do l. s. 603, 979 i 1.033 petycye o poparcie sprawy budowy kolei z Rozwadowa do Rzeszowa lub innego punktu kolei Karola Ludwika.

Podobna petycya została roku zeszłego załatwiona w komisyi drogowej pomyślnie, t. j. miała być odstąpiona c. k. rządowi „do możliwego uwzględnienia“. Gdy sprawozdanie to nie przyszło na porządek dzienny Wysokiego Sejmu, odniósł się na podstawie sprawozdania komisyi Wydział krajowy do c. k. rządu, nie otrzymał jednak dotychczas jeszcze odpowiedzi.

Obecnie zaznaczają petenci wyraźnie, że nie żądają pomocy krajowej, natomiast domagają się wezwania c. k. rządu, by już w roku przyszłym rozpoczął budowę powyższej kolei na koszt skarbu państwa.

Wobec sprawy tak postawionej znajduje się komisya administracyjna w niejakiej kolizyi. Bo z jednej strony nie może iść po za petitum i proponować wyrażenie gotowości do pomocy krajowej, na jakąby może kolej odnośna zasługiwała; z drugiej zaś strony trudno narażać powagę Wysokiego Sejmu, proponując mu uchwalenie do rządu wezwania, którego bezskuteczność można przewidzieć z góry.

Jeżeli mianowicie władze wojskowe uznają istotnie konieczność strategiczną linii Rzeszów-Rozwadów, jak twierdzą petenci, to niezawodnie postarają się o jej wybudowanie nawet bez wezwania ze strony Wysokiego Sejmu. W razie zaś przeciwnym rząd, który ostatniemi czasy wyłożył znaczne sumy na budowę kolei strategicznych w Galicyi, nie zechce i nie będzie mimo wezwania Wysokiego Sejmu mógł ze względu na finanse państwa ponieść ofiary na budowę kolei powyższej.

Kolej Rzeszów-Rozwadów nie ma zresztą — o ile władze wojskowe nie chciałyby w niej widzieć strategicznego uzupełnienia linii Jasło-Rzeszów — znaczenia kolei pierwszorzędnej. Dalszy ciąg odnogi Tarnobrzeg-Rozwadów dalej ku wschodowi i ku południowi do Rzeszowa ma jedynie znaczenie lokalne dla szerokiego płatu ziemi nieurodzajnej, na którym się roztacza powiat Niski, obrany z komunikacyi kolejowej. Że przytem miasto Rzeszów pragnie komunikacyi w niedostającym mu jeszcze kierunku geograficznym czwartym, to również łatwo pojąć.

Otóż poparcie dla okolicy wiejskiej, w przeważnej części upośledzonej od przyrody pod względem żyźności, poparcie miasteczka Niska na krańcach północnych kraju i miasta większego dążącego do postępu, — jedno i drugie należy niezawodnie do obowiązków troskliwej reprezentacyi kraju. W imieniu tej reprezentacyi wolno może komisyi wypowiedzieć przekonanie, że gdy interesenci staną na stanowisku kolei lokalnej i oświadczą gotowość pewnych ze swej strony ofiar, to może państwo i kraj przyczynią się w skromnej mierze do spełnienia ich życzeń. Najważniejszym jednak warunkiem tego spełnienia jest zdaniem komisyi pozbycie się iluzyi budowy kolei państwowej, a owszem staranie około zjednania poparcia jakiejś instytucyi finansowej dla myśli budowy kolei Rzeszów-Rozwadów.

W tym duchu komisya stawia wiosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„1. Budowę kolei z Rozwadowa do Rzeszowa uważa się za pożądaną i pożyteczną;

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by w razie uzasadnionej potrzeby przedstawił Sejmowi odpowiedne wnioski“.

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Biliński.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 661/1890.

Aleg. 215.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyi w sprawie budowy kolei lokalnej z Kołomyi do Horodenki.

Wysoki Sejmie!

Rada miejska kołomyjska wniosła do l. 661. petycyą o subwencyą 200.000 zł. na budowę kolei z Kołomyi do Horodenki.

Sprawa ta przebywała w Wysokim Sejmie dwie epoki. W latach 1884—6 chodziło interesentom o budowę kolei Śniatyn-Horodenka-Zaleszczyki; a chociaż Wysoki Sejm ujął się bardzo gorąco za myślą tej budowy w uchwale z dnia 21. października 1884, zaś uchwałą z dnia 20. stycznia 1886 przyrzekł nawet warunkowo pomoc materyalną, to jednak c. k. rząd tak w r. 1885 jak w r. 1886 odmówił subwencyi ze swej strony. W r. 1888 powzięto plan budowy linii krótszej: Kołomyja-Horodenka, a Wysoki Sejm uchwałą dnia 16. stycznia 1888 polecił Wydziałowi przedłożenie wniosków o wysokości subwencyi krajowej.

Gdy Wydział krajowy, zajęty podobno studyowaniem szczegółów tej sprawy, polecenia dotychczas nie wykonał, a tymczasem roku zeszłego Wysoki Sejm uchwalił subwencyą dla linii podolskich, które się może z czasem złączą z linią Kołomyja-Horodenka, przeto ma gmina kołomyjska wznowiła sprawę petycyą swoją.

Komisya nie chce wchodzić w daleką przyszłość kolei Kołomyja-Horodenka, gdy mianowicie z jednej strony będą wybudowane i poprowadzone dalej na południe ku Horodence koleje podolskie i gdy może kiedyś wielka linia od Szigetu podąży ku jednemu z punktów kolei Czerniowieckiej. Komisya staje owszem na stanowisku kolei lokalnej, która najżyźniejszej ziemi krajowej ułatwić wysyłkę zboża i dowóz drzewa.

Z tego stanowiska zasługuje linia projektowana na równą zupełnie opiekę, jak linie podolskie, co też Wysoki Sejm stwierdził już uchwałą z roku 1888.

Sprawa jest zaś w tym kierunku tem dojrzalszą, ile że interesenci w dobrem zrozumieniu swojej sprawy stoją na gruncie kolei lokalnej, zgłaszają gotowość do ofiar i czynią starania o pomoc rządową.

Ze względu na ten stan rzeczy komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„1. Sejm krajowy uważa budowę kolei z Kołomyi do Horodenki za pożyteczną i pożądaną;

2. Sejm wyraża gotowość materyalnej pomocy dla tej kolei, pod warunkiem stosownych ofiar ze strony państwa i interesentów;

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by się sprawą budowy powyższej kolei zajął w myśl uchwały Sejmu z dnia 16. stycznia 1888."

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski

Sprawozdawca:
Biliński

Z Drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.005/1890.

Aleg. 216.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o petycyach w sprawie kolei Pałahicze-Tłumacz.

Wysoki Sejmie!

Wydział powiatowy, rada gminna i spółka komandytowa dla wyrobu cukru w Tłumaczu wniosły (do l. 1.005, 1.006 i 1.007) petycye o pomoc materyalną dla budowy kolei od stacyi kolei państwowej Pałahicze do Tłumacza.

Spółka pomieniona zamierza mianowicie wznowić z rokiem 1891 cukrowarnią, która niegdyś zajmowała pierwszorzędne w Europie stanowisko. Postępując racyonalnie, zabezpieczyła sobie zapasy buraków od Śniatyna i Husiatyna; nie mogąc się jednak narażać na koszt sprowadzania buraków kołami ze stacyi kolei Pałahicze do Tłumacza, zmuszoną jest wybudować jak najprędzej kolej na tej przestrzeni $6^1/_2$ km. długiej.

Nie ulega tedy wątpliwości, że kolej ta potrzebną jest w pierwszym rzędzie spółce. Ale interesa tej spółki bieżą po części równolegle z interesami kraju, któremu daje się czuć dotkliwie brak przemysłu fabrycznego, tego najpewniejszego odbiorcy płodów rolniczych; przytem zaś nadarza się sposobność naprawienia krzywdy, jaka — swoją drogą bez winy kraju — wyrządzoną została Tłumaczowi, gdy z jego szkodą ekonomiczną ominięto go przy trasie kolei państwowej. Kraj więc może przywiązywać niejaką wartość do linii projektowanej ze względu na podniesienie rolnictwa okolicznego, przemysłu i miasta Tłumacza. Wchodzą w grę niezawodnie także interesa kolei państwowej, której przybędzie ruch towarowy i osobowy i która prawdopodobnie obejmie także administracyą ruchu na nowo zbudowanej odnodze. Wszelako państwo może najsnadniej dać pomoc swoją przy układaniu warunków administracyi, jak już z góry sporządziło trasę przez swoje organa. Na pomoc państwa dalszą w drodze ustawodawstwa nie można już liczyć, choćby z uwagi na zbyt drobną sprawę, o którą chodzi.

Budowa odnogi ma mianowicie kosztować tylko 100.000 zł., ile że teren jest dość korzystny, a parku dostarczy bez tego kolej państwowa. Petenci tedy żądają bądź budowy na koszt kraju, bądź subwencyi 30.000 zł., bądź gwarancyi krajowej.

Komisya administracyjna sądzi, że żądanie pierwsze jest zbyteczne i byłoby zarówno jak po części i żądanie drugie dla finansów kraju zbyt uciążliwe. Natomiast możnaby się w zasadzie przychylić do niejakiej gwarancyi krajowej w przekonaniu, że chodzi nie tyle o istotne w przyszłości wypłaty z kas krajowych, ile o zachętę i zaspokojenie dla kapitalistów, pełnych ducha przedsiębiorczości. Co bardziej, nie chcąc przytłumić tego ducha, wypadałoby na każdy sposób część ryzyka pozostawić na barkach kapitalistów, zatem licząc

na oprocentowanie i umorzenie 41-letnie kapitału 100.000 zł. roczną kwotę 5.000 zł., potrzebowałby kraj przyjąć gwarancyą w dwóch a najwięcej trzech piątych częściach, coby oznaczało ewentualną ofiarę roczną 2—3.000 zł.

Mimo to wszystko komisya, poddając samą myśl powyższą pod światłą rozwagę Wysokiego Sejmu, obawia się proponować już z góry jej zrealizowanie, któreby mogło narazić kraj w przyszłości na spory o kwestyą liczenia i wysokości niedoborów, zwłaszcza na wypadek zmiany właścicieli odnogi, a może i linii głównej.

Ażeby zaś przecież bez zbytecznego dalszego naruszenia zachwianej bez tego równowagi budżetowej dopomódz spółce, zdążającej do celów ekonomicznych doniosłych, komisya administracyjna powraca na stanowisko subwencyi, z rozłożeniem jej na lat 15.

Komisya przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„właścicielom zbudować się mającej odnogi kolejowej $6^1/_2$ km. długiej, od stacyi Pałahicze kolei państwowej do miasta Tłumacza, będzie wypłacaną przez lat 15, począwszy od roku rozpoczęcia ruchu na tej odnodze, niemniej ruchu w fabryce cukru Tłumackiej, wszakże nie wcześniej jak od roku 1892, subwencya krajowa rocznych 2.000 zł. w. a.“

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:

Biliński.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.089/890.

Aleg. 217.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o dwóch petycyach w sprawie rozkładu jazdy na kolei Karola Ludwika.

Wysoki Sejmie!

Mieszkańcy Jaryczowa i Biłki wnieśli do l. 1.089 i 1.090 petycyę o wyjednanie u zarządu kolei Karola Ludwika, by na stacyi w Barszczowicach zatrzymywał się pociąg pospieszny, a osobowy lub mięszany przełożony został na porę dzienną.

Komisya administracyjna nie może doradzać Wysokiemu Sejmowi, by się zajmował bliżej sprawami, o znaczeniu czysto lokalnem, których załatwienie zawisło od woli zarządu kolejowego prywatnego. Ta wola zarządu jest zresztą o tyle ograniczoną z góry na niekorzyść petentów, ile że na układ porządku jazdy wpływają i rząd i względy na zgodność potrzebną z pociągami innych kolei w całej monarchii.

Nie chcąc jednak załatwiać podania petentów wręcz odmownie, komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„petycyę do l. 1.089 i 1.090 odsyła się do Wydziału krajowego do ewentualnego poparcia życzenia petentów.“

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Biliński.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. s. 313/1890.

Aleg. 218.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o prośbie Wydziału powiatowego w Nowym-Sączu, dotyczącej rekonstrukcyi drogi krajowej Zakliczyn-Sącz-Niedzica, na przestrzeń między Zbyszycami a Dąbrową.

Wysoki Sejmie!

Droga z Zakliczyna do Niedzicy, do granicy Węgier prowadząca znajdowała się w chwili odebrania tejże w zarząd kraju w tak złym stanie, że już w pierwszych latach wydano na jej rekonstrukcyę przeszło 85.000 zł. Przebudowanie drogi dotyczyło przeważnie wzmocnienia pokładu szutrowego i przełożenia trasy, celem zmniejszenia spadków, które we wielu miejscach dochodziły od 13% do 20%. Administracya wojskowa domagała się w latach 1880 i 1881 szczególnie zniesienia stromych pagórków w miejscowościach Zabełcze i Kobyle i po przeprowadzonych pertraktacyach c. k. Rząd przeznaczył na powyższy cel z funduszów państwowych 17.100 zł. zasiłku. W latach od 1885 do 1889 ukończono zniesienie tych stromych pagórków i przebudowanie mostów na tych przestrzeniach drogi, na których taka rekonstrukcya była najbardziej potrzebną i pilną.

Obecnie pozostaje jeszcze do przebudowy między 25 a 30 kilometrem trasa drogi, na której spadki przekraczają 15% i która w czasie zimy przez częste zawieje zupełnie nie jest do przebycia. Ze sprawozdania technicznego przedłożonego Wydziałowi krajowemu w sierpniu b. r., sprawozdania nie opartego jednak dotąd na szczegółowych kosztorysach, wynika, że dokonanie rekonstrukcyi może być w trojaki sposób przeprowadzone:

1. albo przez rozwinięcie trasy dla uzyskania łagodniejszego spadku;

2. albo przez ominięcie pagórka wznoszącego się na 150 mtr. i poprowadzenie drogi wzdłuż biegu rzeki Dunajca;

3. albo wreszcie przez zbudowanie mostu między Zbyszycami a Tęgoborzem i połączenie jej z drogą Słotwińsko-Sądecką.

Obiór jednej z tych alternatyw zależeć może od wysokości kosztów potrzebnych do budowy; komisya drogowa jednak jest zdania, że w tym wypadku rozstrzygającym powinien być wzgląd na przyszłe zapewnione i nieprzerywane używanie drogi, chociażby takowe zwiększeniem kosztów okupionem być miało. Z powyższych powodów komisya drogowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zbadaniu technicznych planów i kosztorysów przystąpił do rekonstrukcyi drogi krajowej między Zbyszycami a Dąbrową (a to między 25 a 30 km.) i obrał taki sposób przebudowy, który zapewniłby na przyszłość nieprzerwaną, stałą i dogodną komunikacyę na powyższej przestrzeni.

Lwów dnia 21. listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Męciński.

Sprawozdawca:
Wincenty Gnoiński.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 657/1890.

Aleg. 219.

Sprawozdanie

komisyi drogowej o petycyi Wydziałów powiatowych w Łańcucie i Rzeszowie w sprawie wykupna gruntów pod mającą się budować drogę Kańczuga-Dynów.

Wysoki Sejmie!

Z wiosną roku 1891 rozpoczętą zostanie budowa drogi Dynów-Kańczuga. Powiaty, przez które ta droga przechodzi, obowiązane są potrzebne pod budowę grunta, w myśl obowiązujących ustaw, dostarczyć bezpłatnie. Wydziały powiatowe w Łańcucie i Rzeszowie wniosły petycye o uwolnienie ich od tego obowiązku, a popierają je istotnie ważnemi i przekonywującemi wywodami. I tak powiat rzeszowski ma do utrzymania 132 kilometrów dróg powiatowych szutrowanych, buduje obecnie drogę z Tyczyna do Jawornika kosztem 50.000 zł. i drogę gminną subwencyonowaną ze Swilczy do Miłocina kosztem 35.000 zł. Ten sam powiat wybudował cztery dojazdy kolejowe do kolei państwowej Jasło-Rzeszów, a mimo, że dodatek powiatowy wynosi rocznie 19%, musiał na pokrycie wydatków, w skutek tej budowy powstałych, zaciągnąć pożyczkę 20.000 zł. Powiat łańcucki buduje także liczne drogi i ma długu powiatowego 49.000 zł. Oba Wydziały powiatowe twierdzą, że droga Dynów-Kańczuga nie ma dla nich wielkiego znaczenia, że prowadzoną będzie brzegiem powiatów tak, że tylko mała część ludności te powiaty zamieszkującej, będzie mogła z niej korzystać. Droga ta ma głównie znaczenie strategiczne i dlatego też c. k. Rząd ma się w połowie przyczynić do kosztów budowy. Powyż przytoczone powody popierają istotnie bardzo silnie żądanie obu powiatów, to też komisya drogowa uwzględniając je wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Petycye Wydziałów powiatowych w Łańcucie i Rzeszowie odstępuje się do zbadania i możliwego uwzględnienia Wydziałowi krajowemu.

Lwów dnia 22. Listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Męciński, *w. r.*

Sprawozdawca:
Albin Rayski, *w. r.*

L. S. 1.333/90.

Aleg. 220.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wniosku pp. Goldmana i Fruchtmana o założenie przy seminaryach nauczycielskich, a w pierwszym rzędzie we Lwowie i w Krakowie, kursów dla kształcenia kandydatów na nauczycieli religii mojżeszowej.

Wysoki Sejmie!

Wniosek powyższy przydzielony komisyi szkolnej uchwałą z dnia 8. b. m. uzasadniony został przez jednego z wnioskodawców przedewszystkiem ważnością nauki religii w ogóle, dalej zaś następującymi względami.

Ustawa z dnia 1. grudnia 1889 roku o katechetach i nauczycielach religii przy szkołach ludowych zawiera wprawdzie postanowienia, które normują także udzielanie nauki religii mojżeszowej. Odnośne przepisy brzmią:

§. 3. „Osobnymi nauczycielami religii mogą być tylko takie osoby, które wyznaniowa ich władza zwierzchnicza uzna za uzdolnione do tego. W szczególności zaś mogą być ustanowieni: .....

c) dla nauki religii izraelickiej tylko te osoby, które ukończyły szkoły rabinów i złożyły egzamin na rabina z dobrym postępem, lub też którzy mają kwalifikacyę na nauczyciela szkół ludowych, a posiadają kwalifikacyę przepisaną do udzielania nauki religii".

Przepisy te jednak w praktyce najczęściej nie mogą dotąd być zastosowane.

Szkół rabinów u nas nie ma, trudno wogóle o nauczyciela z odpowiednią kwalifikacyą, a zwłaszcza ze znajomością języka wykładowego. Najczęściej nauka religii wcale nie bywa udzielaną młodzieży żydowskiej. Dzieje się to ze szkodą tej młodzieży, zniechęca rodziców i spowodowuje ich do tego, że zamiast do szkół publicznych, posyłają swe dzieci do szkół pokątnych.

Komisya szkolna uznała ważność przedmiotu, słuszność przytoczonych przez wnioskodawcę uwag i potrzebę przedsięwzięcia kroków, któreby wykazanym brakom zaradziły.

Komisya jednak nie mogła zapoznawać, że co do praktycznego sposobu dojścia do tego celu nasuwają się wątpliwości. Wątpliwości te odnoszą się głównie do pytania: czy

kursa takie, jakich wnioskodawcy żądają, połączyć można i połączyć trzeba ze seminaryami nauczycielskiemi, skoro dla innych wyznań nie ma takich osobnych kursów przy tych seminaryach, gdyż nauczyciele religii katolickiej i protenstanckiej kształcą się w osobnych instytutach po za seminaryum nauczycielskiem.

Dalszem, nie mniej ważnem byłoby pytanie: jakby się zachowały do ustanowienia takich kursów władze wyznaniowe izraelickie?

Z tych już przykładów wynika, że rzeczony projekt potrzebuje ściślejszego badania, a badanie takie może być zadaniem tylko kompetentnych władz.

Komisya szkolna zatem wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

„Wniosek pp. Goldmana i Fruchtmana odstępuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem zbadania odnośnej sprawy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową i zdania sprawy, względnie przedłożenia odpowiednich wniosków, na najbliższej sesyi sejmowej".

We Lwowie dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Czartoryski.

Z drukarni Pillera i Spółki.

Aleg. 221.

Sprawozdanie

komisyi bankowej w przedmiocie kredytu dla ludności rolniczej.

Wysoki Sejmie!

Poruszona na nowo podczas ostatniej sesyi sejmowej kwestya ułatwienia kredytu dla ludności rolniczej, z powodu wniosku posła Merunowicza, dążącego do popierania kas zaliczkowych systemu Raiffeisena, została przez Wysoki Sejm uchwałą z d. 18. listopada 1889 w ten sposób załatwioną, że polecono Wydziałowi krajowemu, po zasięgnięciu zdania osób fachowych i wysłuchaniu opinii Banku krajowego, przedłożyć Sejmowi stosowne wnioski.

Wydział krajowy, spełniając to polecenie, postanowił przedewszystkiem odnieść się do Wydziałów powiatowych o informacye co do potrzeb kredytowych ludności rolniczej, tudzież co do środków zaspokojenia tych potrzeb; zarazem zażądał Wydział krajowy od Wydziałów powiatowych dokładnego sprawozdania co do działalności gminnych kas zaliczkowych.

Z nadesłanych przez Wydziały powiatowe relacyj okazało się:

że zalecona jeszcze w roku 1874 obywatelska opieka nad gminnemi kasami pożyczkowemi tylko w wyjątkowych wypadkach była skuteczną;

że natomiast systematyczna kontrola przez lustratorów, z ramienia Wydziału powiatowego delegowanych wykonywana, okazała się nader zbawienną, przez zaprowadzenie ładu w rachunkach kas i pobudzenie zarządów tych instytucyj do ściągania zaległości;

że jednak — pomimo tej kontroli — wiele kas swemu zadaniu jeszcze nie odpowiada, a rozdzielone pożyczki często wcale nie bywają ściągane; — wreszcie

że w 19 powiatach przystąpiono już do objęcia kas pożyczkowych, administrowanych nieodpowiednio, w zarząd Wydziałów powiatowych, — a w 15 powiatach podobne zarządzenia niebawem nastąpią.

Z tychże samych relacyj wynika, że są powiaty, gdzie dla braku sił biurowych, kontrola nad kasami gminnemi nie jest wcale wykonywana, lub też odbywa się tylko niedostatecznie. Co do obejmowania źle administrowanych gminnych kas w zarząd Wydziałów powiatowych, zaniechano uczynić to w 9 powiatach, pomimo uznanej potrzeby, a to znowu dla braku odpowiednich sił biurowych.

Na zapytanie Wydziału krajowego co do potrzeby rozwinięcia szerszej działalności w celu przyjścia z pomocą ludności rolniczej przez ułatwienie jej odpowiedniego kredytu, odpowiedziało 29 Wydziałów powiatowych, że w ich powiatach potrzeba taka nie istnieje; opinia zaś 35 Wydziałów powiatowych oświadcza się za rozwinięciem działalności na tem polu, bądź to przez popieranie już istniejących, bądź też przez zakładanie nowych instytucyj kredytowych, działających na cały powiat, lub też na okręg mniejszy; mianowicie 13 Wydziałów powiatowych oświadczyło się za dalszem zakładaniem nowych, względnie za odpowiedniem zorganizowaniem istniejących już gminnych kas pożyczkowych.

Memoryał Banku krajowego, w całej osnowie do sprawozdania Wydziału krajowego dołączony, uważa ingerencyę kraju w sprawie kredytu włościańskiego jako zbyteczną, gdyż lichwa została już

poskromioną. a włościanin w towarzystwach zaliczkowych, kasach oszczędności i w drobnych instytucyach lokalnych może otrzymać kredyt pod łatwymi warunkami.

Wykazawszy szczegółowo, że kasy zaliczkowe systemu Raiffeisena są dla naszych stosunków nieodpowiednie, — co też i komisya bankowa w swojem zeszłorocznem sprawozdaniu udowodniła, — Bank krajowy w rzeczonym memoryale podnosi dobroczynną działalność towarzystw zaliczkowych i powiatowych kas oszczędności, zalecając zakładanie takich instytucyj, jako najodpowiedniejszych źródeł włościańskiego kredytu.

Udzieloną przez Bank powiatowym instytucyom pomoc kredytową, uważa dyrekcya Banku jako dostateczną, wykazując, że z otwartego dla towarzystw zaliczkowych półmilionowego kredytu nie wiele nad 300.000 zł. bywa wyczerpane.

Zaznacza też Bank potrzebę zmiany ustawy państwowej z 9. kwietnia 1873, o stowarzyszeniach na wzór nowej ustawy niemieckiej z 1. maja 1889.

Co do kredytu hipotecznego dla włościan, Bank krajowy przytacza w rzeczonym memoryale, że utrzymując jako normalne minimum pożyczki kwotę 500 zł. udziela jednak, wprawdzie wyjątkowo, lecz dość często, pożyczki hipoteczne poniżej 500 zł. tak iż na 1.410 hipotecznych pożyczek włościańskich udzielono 527 pożyczek w kwotach od 250 zł. do 500 zł.

Wydział krajowy, na podstawie streszczonych tu opinij Wydziałów powiatowych, tudzież memoryału Banku krajowego, przyszedł do przekonania, że nie zachodzi obecnie potrzeba akcyi na szerszą skalę celem ułatwienia kredytu ludności włościańskiej.

Kredyt ten jest udzielanym włościanom z następujących źródeł:

1. Gminne kasy pożyczkowe udzielają kredytu w kwotach drobnych, przyczem dłużnik nie ma prawie żadnych kosztów.

2. Towarzystwa zaliczkowe i powiatowe kasy oszczędności udzielają kredytu w kwotach wyższych, aniżeli kasy gminne.

3. Bank krajowy udziela kredytu hipotecznego, spłacalnego małemi ratami, a to nawet poniżej 500 zł.

Wydział krajowy przyznaje, że w wielu powiatach nie ma jeszcze powiatowych instytucyj kredytowych, a niektóre są za mało zasobne, lecz mniema, że wszelką inicyatywę co do zakładania lub zasilania takich instytucyj należy pozostawić inicyatywie reprezentacyj powiatowych, względnie zarządom istniejących już instytucyj.

Co do gminnych kas pożyczkowych, które Wydział krajowy, zgodnie ze zdaniem wielu Wydziałów powiatowych, za najodpowiedniejsze źródło dla dostarczania ludności wiejskiej drobnego a taniego kredytu uważa, jest zdaniem Wydziału krajowego nagląca potrzeba zaprowadzenia systematycznej kontroli nad temi kasami we wszystkich powiatach, tudzież zreorganizowania tych instytucyj tak, aby prawidłowe ich prowadzenie było zapewnione. Jako jeden z najskuteczniejszych środków do wprowadzenia energicznego i dbałego o ściąganie rat zarządu — uznał Wydział krajowy zainteresowanie gmin w ten sposób, aby przyznać gminom pewien udział w dochodach kasy, mianowicie z procentów, o ile takowe faktycznie wpłynęły. Dlatego odniósł się Wydział krajowy do c. k. Namiestnictwa z zapytaniem, czy zgodzi się ta władza na zmianę statutów gminnych kas pożyczkowych we wskazanym tu kierunku.

Według treści okólnika z dnia 25 lutego 1890 rozesłanego do Wydziałów powiatowych, zamierza Wydział krajowy nadesłane z powiatów odpowiedzi, wyjaśnienia i uwagi użyć jako materyał dla ankiety, której sprawę kredytu ludności rolniczej ma przedstawić, poczem dopiero wystąpiłby Wydział krajowy z odpowiednimi wnioskami do Wysokiego Sejmu.

Oczekując oświadczenia c. k. Namiestnictwa na proponowaną zmianę statutów gminnych kas pożyczkowych, Wydział krajowy jeszcze ankiety nie zwołał i wniosków żadnych Wysokiemu Sejmowi jeszcze nie przedkłada, poprzestając na razie tylko na sprawozdaniu o czynnościach w tym przedmiocie przedsięwziętych

Sprawa nie jest zatem jeszcze dojrzała i zapewne dopiero na przyszłej sesyi sejmowej wystąpi Wydział krajowy ze stanowczymi wnioskami.

Skoro jednak Wydział krajowy już teraz przedłożył Wysokiemu Sejmowi treść relacyj Wydziałów powiatowych, z których można powziąć wyobrażenie o działalności gminnych kas pożyczkowych, a w szczególności o zastosowaniu ustawy z dnia 19 czerwca 1887, uchwalonej przez Wysoki Sejm dla rozciągnięcia skutecznej kontroli nad temi kasami, uważała komisya bankowa za swój obowiązek, nie przesądzając ostatecznym wnioskom Wydziału krajowego, wypowiedzieć opinię swoją o obecnym stanie tej sprawy, tyle ważnej dla ekonomicznych stosunków naszego kraju.

Komisya bankowa uznaje słuszność zapatrywania Wydziału krajowego, że wobec wyliczonych przez Wydział rozmaitych instytucyj kredytowych, w których każdy rodzaj kredytu włościańskiego zaspokojony być może, nie zachodzi wcale potrzeba tworzenia zakładów kredytowych nowej kategoryi, a zatem nie ma potrzeby rozwijać szerokiej akcyi w całym kraju dla zorganizowania nowych osobnych instytucyj dla włościańskiego kredytu.

Od lat dwudziestu tyle już na tem polu zdziałano że zamiast tworzyć nową organizacyę, należy raczej rozszerzyć i uzupełnić, ulepszyć i wzmocnić to, co już istnieje.

Skoro prawidłowo prowadzone gminne kasy pożyczkowe mogą zaspokajać włościański kredtyt drobny; skoro powiatowe instytucye dają pod dogodnymi warunkami kredyt w większych kwotach, przez włościanina żądany, a Bank krajowy gotów jest udzielać włościanom kredytu hipotecznego, to przyznać należy, że te trzy stopnie w organizacyi kredytowej zdołają snadnie zaspokoić potrzeby kredytowe włościanina, który w miarę zachodzących okoliczności, albo drobnego kredytu we własnej gminie, albo większej kwoty od kilkudziesięciu do paruset złotych w mieście powiatowem żąda, lub wreszcie bankowego kredytu hipotecznego, w kwocie większej zapotrzebować może.

Idzie tylko o to, aby ta organizacya kredytowa, której pożyteczność niemal powszechnie jest uznaną, obejmowała cały kraj i była przystępną dla całej ludności rolniczej, tudzież by funkcyonowała prawidłowo.

Zbyt wielkie znów ułatwienie kredytu, przez tworzenie w powiatach i gminach nowych instytucyj kredytowych — obok już istniejących, mogłoby wywołać szkodliwe następstwa dla włościan, którzy często zbyt pochopnie i bez dostatecznej rozwagi zaciągają pożyczki; spostrzeżenia uzasadniające takie obawy poczyniono już nieraz w powiatach, gdzie więcej instytucyi kredytowych, przeznaczonych dla ludu, obok siebie działa.

Lecz jeżeli komisya bankowa uznaje, zgodnie z Wydziałem krajowym, że gminne kasy pożyczkowe odpowiednio zarządzane i powiatowe instytucye kredytowe mogą uczynić zadość najważniejszom potrzebom włościańskiego kredytu, to musi równocześnie z całą stanowczością podnieść, że według treści sprawozdania Wydziału krajowego jeszcze bardzo wiele brakuje do tego, aby gminne kasy pożyczkowe wszędzie z pożytkiem funkcyonowały — a także pod względem zakładania i wzmocnienia powiatowych instytucyj kredytowych jest jeszcze wiele do zdziałania.

Co do gminnych kas pożyczkowych.

Komisya bankowa zgadza się zupełnie ze zdaniem Wydziału krajowego, że przeznaczenie pewnej części dochodów kasy na cele gminne, przyczynić się może w znacznej mierze do prawidłowego toku interesów kasy.

Komisya nie waha się nawet wypowiedzieć przekonania, że wyznaczenie pewnej remuneracyi dla zarządzających kasą, w miarę faktycznie ściągniętych odsetek, byłoby także skutecznym środkiem zapewnienia energicznego ściągania zaległości.

Zdaniem komisyi dzisiejsza organizacya kas, wymagająca zupełnie bezinteresownego urzędowania, niemało przyczyniła się do tego, że zaległości niepomiernie wzrosły; zarządcy bowiem tych kas, nie mając żadnego materyalnego interesu w tem, aby raty były zapłacone, zwykle nie troszczą się o to, co im mogłoby przynieść tylko przykrości ze strony egzekwowanych dłużników, bez żadnej zgoła kompensaty.

Jeżeliby zmiana organizacyi kas gminnych, w kierunku przez Wydział krajowy wskazanym, natrafiała na trudności w drodze zmiany poszczególnych statutów, — należałoby, zdaniem komisyi, koniecznie dążyć do tego, aby zapewnić tym kasom administracyę prawidłową, choćby w drodze ustawy krajowej, analogicznie do wydanej już ustawy z roku 1887.

Najważniejszym jednak środkiem zaradczym przeciw zaprzepaszczeniu kapitałów gminnych, ulokowanych w kasach pożyczkowych, jest stała, systematyczna kontrola ze strony Wydziałów powiatowych, a w razie potrzeby objęcie administracyi kas źle zarządzanych.

Tę kontrolę niektóre Wydziały wykonują gorliwie i widzą też pomyślne rezultaty tej pracy. Charakterystycznym jest mianowicie szczegół, przytoczony w sprawozdaniu Wydziału krajowego, że w jednym powiecie objęto w ośmiu gminach kasy pożyczkowe w zarząd Wydziału powiatowego na własne żądanie interesowanych gmin. Świadczy to, jak przesadzone były obawy, że lud niechętnie będzie przyjmował ingerencyę władz powiatowych w sprawach gminnych kas pożyczkowych.

Inne Wydziały zajmują się tą kontrolą mniej troskliwie, a to dla braku dostatecznych sił fachowych.

Są też i takie Wydziały powiatowe, które postanowiły wprawdzie w zasadzie zająć się energicznie sprawami kas gminnych, lecz nie przystępują do wykonania swych uchwał, nie mając odpowiednich sił biurowych.

Dla tego też i ustawa z dnia 19. czerwca 1887, w wielu powiatach nie weszła w życie, pomimo iż z pewnością nie ma w całym kraju takiego powiatu, gdzieby przynajmniej co do kilku kas nie zachodziła potrzeba energicznej interwencyi w myśl przepisów rzeczonej ustawy.

Zdaniem komisyi takie niejednostajne postępowanie powiatowych władz autonomicznych sprowadziłby musiało nietylko uszczerbek funduszów gminnych w tych powiatach, gdzie zaniechanoby i nadal wykonywania systematycznej kontroli nad kasami pożyczkowemi, ale nadto oddziałałoby ujemnie na powagę tych władz powiatowych wobec ludności wiejskiej.

Brak sił biurowych nie może być dostateczną wymówką, gdyż skoro ustawą krajową z dnia 19. czerwca 1887, nadano Wydziałom powiatowym szerokie prawa ingerencyi co do kas gminnych, to włożono tem samem na Wydziały powiatowe obowiązek zastosowania przepisów tej ustawy we wszystkich wypadkach, w których wadliwość administracyi kasy tego wymaga. Są przeto Wydziały powiatowe obowiązane utrzymywać odpowiedni personal biurowy, jaki do wykonania przepisów ustawy z 19. czerwca 1887, jest potrzebny.

Komisya bankowa nie waha się wypowiedzieć przekonania, że Wydział krajowy powinien w drodze odpowiedniej wpłynąć na to, aby wszystkie Wydziały powiatowe obowiązkom swoim względem kontrolowania gminnych kas pożyczkowych gorliwie zadość czyniły.

Jeżeliby przypomnienie tego obowiązku w drodze odpowiednich okólników i instrukcyj nie wystarczyło, wypadałoby może, w drodze ustawodawczej zobowiązać wyraźnie Wydziały powiatowe do systymatycznego i peryodycznego kontrolowania gminnych kas pożyczkowych przez osoby fachowo uzdolnione.

Co do powiatowych instytucyj kredytowych.

Organizacya tych instytucyj, bądź to towarzystw zaliczkowych, bądź też powiatowych kas oszczędności jest w zachodniej i środkowej części kraju tak daleko doprowadzona, że już na tem polu mało do zrobienia pozostaje. W tej części kraju tylko powiat Niski nie posiada żadnej takiej instytucyi. Jest zaś wiele powiatów na zachodzie i w środku Galicyi, gdzie oprócz instytucyj kredytowych w stolicy powiatu bardzo pomyślnie rozwinęły się podobne instytucye w siedzibach sądów powiatowych, jak n. p. towarzystwa zaliczkowe w Milówce, Oświęcimie, Krzeszowicach, Głogowie, Strzyżowie, Bieczu, Komarnie, Bełzie, Radziechowie.

Natomiast we wschodniej części kraju jest znaczna ilość powiatów, gdzie instytucye takie albo wcale nie istnieją, albo też rozporządzają tylko szczupłymi środkami pieniężnymi, które są nieproporcyonalnie skąpe w porównaniu do potrzeb kredytowych ludności włościańskiej.

W tych to właśnie powiatach powstały liczne towarzystwa zaliczkowe żydowskie, odróżniające się już zewnętrznie niemiecką firmą i niemieckim językiem urzędowym. Te towarzystwa żydowskie czynią zadość tylko potrzebom ludności izraelickiej, trudniącej się handlem i przemysłem.

Powiaty podolskie, jak: Buczacki, Czortkowski, Skałacki, Husiatyński, Borszczowski, Zaleszczycki, Horodeński, nie mają żadnych instytucyj powiatowych, które byłyby w stanie zaspokoić kredytowe potrzeby ludności rolniczej.

A niepodobna twierdzić, że w obec miejscowych warunków założenie i utrzymanie instytucyj takich jest nader trudne, skoro w Trembowli, w samem centrum Podola, istnieje i bardzo pomyślnie działa powiatowa kasa oszczędności.

Należałoby przeto, zdaniem komisyi bankowej, dążyć koniecznie do tego, aby w tych powiatach, gdzie nie ma jeszcze powiatowych instytucyj kredytowych dla włościan, powstały albo powiatowe kasy oszczędności, albo Towarzystwa zaliczkowe z poręką ograniczoną.

Wprawdzie z natury rzeczy inicyatywa w tej mierze należy do reprezentacyj powiatowych, lecz Wydział krajowy bardzo wiele zdziałać może na tem polu, zachęcając Wydziały powiatowe do rozwinięcia odpowiedniej działalności i udzielając im informacyi tak pod względem organizacyi takich instytucyj, jak też co do pomocy finansowej, którą tworzące się instytucye powiatowe otrzymywać mogą z Banku krajowego.

Komisya bankowa nie wątpi, że taka zachęta i informacya może być bardzo skuteczną i przyczyni się niewątpliwie do wypełnienia luk, jakie co do organizacyi kredytowej jeszcze w wielu powiatach istnieją.

Jest także bardzo na czasie, poruszyć w drodze właściwej potrzebę reformy ustawy o stowarzyszeniach z dnia 9. kwietnia 1873 w kierunku zaznaczonym w memoryale Banku krajowego, a mianowicie co do zaprowadzenia obowiązkowej kontroli zewnętrznej i uchylenia wadliwości postępowania sądowego w razie konkursu.

Komisya bankowa wnosi zatem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 23. października 1890 w przedmiocie organizacyi kredytu dla ludności rolniczej przyjmuje się do wiadomości.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby obmyślił stosowne środki celem praktycznego zastosowania w całym kraju ustawy z dnia 19. czerwca 1887 o gminnych kasach pożyczkowych, a mianowicie, by wpłynął w odpowiedni sposób na Wydziały powiatowe, które dotychczas przepisów tej ustawy nie zastosowały, i o rezultacie zarządzeń w tym przedmiocie wydanych Sejmowi zdał sprawę.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z dyrekcyą Banku krajowego poczynił odpowiednie kroki celem zachęcenia reprezentacyj tych powiatów, gdzie nie ma jeszcze instytucyj kredytowych dla ludności włościańskiej, do założenia takich instytucyj.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby po zasięgnięciu opinij osób z tym przedmiotem obznajomionych wniósł do c. k. Rządu memoryał w sprawie zmiany ustawy o stowarzyszeniach z dnia 9. kwietnia 1873 w kierunku unormowania fachowej kontroli i zapewnienia skutecznej pomocy sądowej dla ściągnięcia dopłat konkursowych.

We Lwowie 24. listopada 1890.

Przewodniczący

Polanowski w. r.

Sprawozdawca:

Skałkowski w. r.

L. s. 1.310/90.

Aleg. 222.

Sprawozdanie

Komisyi budżetowej o zamknięciu rachunków funduszów samoistnych, niedotowanych, budżetem krajowym nieobjętych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 14. października 1890 przekazał Wysoki Sejm komisyi budżetowej zamknięcie rachunków za r. 1888.

Funduszów było razem z depozytami gminnymi i serwitutowymi: w 1888 r. 41, w 1887 roku 38; depozytów w 1887 i 1888 r. 2; przybyły przeto 3 nowe fundusze a mianowicie: fundacya Franciszka Steczkowskiego z Jasła, fundacya posagowa śp. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla panien szlachcianek i fundacya śp. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich.

W dziale drugim tych zamknięć, zawierającym zamknięcie rachunków funduszów stypendyjnych było w roku 1888: 154 fundacyi stypendyjnych, w roku 1887 jedynie tylko 146; przybyło zatem 8 a mianowicie fundacye: Jana Sozańskiego, Michała Moysy — Rosochackiego, Józefa Nowakowskiego, Hipolita Stupnickiego, jubileuszowa Cesarza Franciszka Józefa I., Jędrzeja Uścieńskiego, Teodozyi Dulskiej i Józefa Pukalskiego. W ogóle zatem funduszów samoistnych niedotowanych budżetem nieobjętych po wliczeniu fundacyj stypendyjnych przybyło w 1888 r. 11; liczba wszystkich funduszów wynosiła w 1888 r. 194. Sprawdziwszy szczegółowe zamknięcia rachunków tych funduszów podaje komisya następujące wyniki:

I. Fundusz pomnika Kościuszki.

Majątkiem tym zarządza samodzielnie komitet w tym celu w Krakowie zawiązany. Komitet ten przedkłada Wydziałowi krajowemu roczne sprawozdania.

W stanie majątku zarodowego . . . . . **15.207 zł. 71½ ct.**

od końca r. 1887 nie zaszła żadna zmiana.

Odsetki od efektów pobrał majątek obrotowy w kwocie . . 657 zł. — ct.

z której to kwoty zwrócono funduszowi krajowemu zaliczkę . . 88 „ 84 „

a pozostałą gotówkę w kwocie . . . . . 568 zł. 16 ct.

odesłano komitetowi zarządzającemu w Krakowie.

II. Fundusze stypendyjne.

Do istniejących w r. 1887 fundacyj stypendyjnych przybyło 8 nowych mianowicie: Sozańskiego, Moysy — Rosochackiego, Nowakowskiego, Stupnickiego, jubileuszowa Cesarza Franciszka Józefa I., Uścieńskiego, Dulskiej i Pukalskiego w łącznej kwocie . 73.771 zł. 38½ ct.

Ogół majątku zarodowego funduszów stypendyjnych wynosił z końcem roku 1888 sumę . . . . . 3,221.218 zł. 42 ct.
gdy zaś z końcem r. 1887 wynosił . . . . . 3,126.624 „ 33 „
okazuje się przyrost majątku w r. 1888 o . . . . . 94.594 zł. 09 ct.

Głównym powodem przyrostu gotówki i efektów było przybycie nowych fundacyj i fruktyfikowanie majątku obrotowego na rzecz majątku zarodowego. Powstały z tego powodu przyrost wynosi w ogóle w r. 1888 . . . . . 120.854 zł. 09 ct.

Z kwoty tej potrącono ubytek należytości czynnych, który nastąpił głównie z powodu spłaty przez c. k. rząd raty za gmach ad st. Nicolaum . . 26.260 zł. — ct.

Ogół majątku zarodowego z końcem r. 1888 składał się:

a)	z zapasu kasowego	4.153 zł.	37 ct.
b)	z efektów	2,881.079 „	41 „
c)	z należytości czynnych	186.464 „	46 „
d)	z wartości dóbr i realności	140.521 „	18 „
	czyli razem .	3,221.218 zł.	42 ct.

Do majątku zarodowego funduszów stypendyjnych należą dotychczas nieoszacowane, a przeto w czynnym stanie nie uwidocznione majątki:

1. Jacowce, własność funduszu Strzałkowskiego. 2. Szypowce, własność funduszu ś. p. Stupnickiego. Wedle objaśnień udzielonych przez oddział rachunkowy Wydziału krajowego, nie oszacowano tych majątków z powodu kosztów z tą czynnością połączonych. Oszacowanie też jedynie tylko przed zaciąganiem pożyczek ma miejsce.

Nie znając obszaru dwóch tych majątków, nie może komisya nawet w przybliżeniu ocenić, o ile wydzierżawienie ich jest korzystnem.

Przedstawia przeto komisya Wysokiemu Sejmowi rezolucyą do uchwały:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu wstawić do stanu czynnego majątku zarodowego funduszów stypendyjnych, wartość dóbr Jacowce i Szypowce, oraz dóbr należących do funduszów w r. 1889 aktywowanych i w przyszłości aktywować się mających, wedle szacunku dokonanego przy pertraktacyi spadkowej, oraz w przyszłem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego podać wykaz obszaru powyżej wymienionych dóbr.“

Dochody majątku obrotowego wyncsiły w roku 1888:

a)	w odsetkach od kapitału kwotę	138.568 zł.	90 ct.
b)	w dochodach z dóbr i realności	30.769 „	23 „
c)	w zapasie kasowym z początkiem roku 1888 w gotówce .	19.820 „	37 „
d)	w rozmaitych zwrotach i innych	1.219 „	17½ „
	razem wziąwszy . .	190.377 zł.	67½ ct.

Z tego wydano:

a)	na stypendya, cele naukowe tudzież cele aktami fundacyjnymi unormowane	116.448 „	77½ „
b)	na podatki i należytości rządowe	6.280 „	74 „
c)	na wydatki administracyjne	7.093 „	48 „
d)	na gotówkę przeniesionn do majątku zarodowego w kwocie .	16.836 „	32½ „
e)	na wydatki i zwroty rozmaite	12.820 „	74½ „
	czyli razem . .	159.480 zł.	06½ ct.

Pozostał tedy z końcem 1888 r. zapas kasowy w gotówce . 30.897 zł. 61 ct.
zaraz z początkiem r. 1889 zfruktyfikowany przez zakupno papierów publicznych.

Należytości czynne majątku obrotowego wynosiły z końcem r. 1888 kwotę . . . . . 14.879 zł. 84½ ct.
w czem mieści się kwota 9.591 zł. 07½ ct. w zastępstwie Rządu po sprzedaży gmachu u św. Mikołaja wydana, oraz zaległy czynsz tejże parafii 2.670 zł. 03 ct. wynoszący.

Stan czynny majątku z końcem roku 1888 wynosi przeto po

dodaniu należytości czynnych	14.879 zł.	84½ ct.
do zapasu kasowego	30.897 „	61 „
razem . .	45.777 zł.	45½ ct.

Gdy się od tej kwoty potrąci należytości bierne (głównie z powodu niepobrania niektórych stypendyów oraz nieuiszczenia należytości rządowych) w kwocie . . . . . 18.935 „ 88½ „
pozostaje przeto czysty stan czynny . . . . . 26.841 zł. 57 ct.

III. Administracya dóbr Winniki.

Nadwyżka dochodów przeniesiona do fundacyi Głowińskiego z dóbr Winniki wynosiła z końcem r. 1887 . . . . . 12.938 zł. 09 ct.
z końcem r. 1888 zaś . . . . . 9.593 „ 57 „
a zatem mniej o . . . . . 3.344 zł. 52 ct.

Dochody wynosiły sumę . . . . . 20.142 „ 47 „
czyli o . . . . . 2.458 „ 68 „
mniej aniżeli w r. 1887.

Wydatki zaś wynosiły w 1888 r. sumę . . . . 10.548 „ 90 „
czyli więcej od r. 1887 o . . . . . 885 „ 84 „

Na różnicę dochodu wpłynęła głównie mniejsza aniżeli w r. 1887 kwota rozmaitych wierzytelności i zwrotów.

Suma należytości czynnych z końcem r. 1888 wynosiła . 18.676 zł. 47½ ct.
w kwocie tej mieści się wielokrotnie w sprawozdaniach Wydziału krajowego omawiana zaległość czynszu dzierżawnego b. propinatora Tanda, która w r. 1888 o 8.610 zł. zaległego czynszu i 495 zł. 76 ct. odsetek zwłoki się zmniejszyła. Zaległość ta z końcem r. 1888 wynosiła jeszcze 11.361 zł. zaległych czynszów, a 5.034 zł. 66 ct. odsetek zwłoki.

Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego w r. 1889 str. 77—80 wykazuje jednak, że wskutek umiejętnego i gorliwego prowadzenia tej sprawy przez syndyka, nietylko fundusz im. Głowińskiego przed stratą zaległego czynszu zabezpieczono, ale i ściągnięcie długoletnich odsetek w kwocie z końcem 1888 r. 5.034 zł. 66 ct. wynoszącej, tudzież sądownie przyznanych kosztów sporu: 971 zł. 49 ct., wydaje się zapewnionem.

Po potrąceniu od powyżej podanej sumy należytości czynnych stanu biernego w kwocie . . . . . 18.676 zł. 47½ ct.
okaże się czysty stan czynny w kwocie . . . . . 756 „ 60 „
o 1.817 zł. 85½ ct. wyższy aniżeli w końcu r. 1887. **17.919 zł. 87½ ct.**

Komisya przedkłada Wysokiemu Sejmowi rezolucyą do uchwały: „Poleca się Wydziałowi krajowemu przedłożyć Wysokiemu Sejmowi w przyszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego budżet surowy gospodarstwa leśnego w Winnikach, oraz dokładny wykaz obszaru tej majętności.“

IV. Fundusz galicyjski inwalidów wojskowych.

W czystym stanie czynnym majątku zarodowego z końcem 1888 r. 35.220 zł. 15½ ct. wynoszącym, zaszła w porównaniu z końcem r. 1887 drobna zmiana, mianowicie przyrost o 3 zł. 43 ct.

W majątku obrotowym wynosił zapas w gotówce z końcem 1888 r. 26 zł. 43 ct.
do tego wpłynęły odsetki od efektów w kwocie . . . . 1.411 „ 45 „
czyli razem . . 1.437 zł. 88 ct.

Z tego wydano:
na dożywocia inwalidów . . . . . 1.385 zł. — ct.
na koszta stemplowe . . . . . — „ 19 „
przeniesiono do majątku zarodowego jak wyżej . . 26 „ 43 „
czyli razem . . 1.411 „ 62 „
pozostał zatem zapas kasowy . . . . . 26 zł. 26 ct.

Potrąciwszy od tego należytość bierną, to jest niepobrane przez jednego inwalidę dożywocie w kwocie . . . . . 25 „ — „
pozostaje czysty stan czynny funduszu obrotowego . . . 1 zł. 26 ct.
z początkiem r. 1889 na rzecz majątku zarodowego sfruktyfikowany.

V. Fundusz niżankowicki inwalidów wojskowych.

Fundusz niżankowicki inwalidów wojskowych posiadał w majątku zarodowym z końcem roku 1888 czysty stan czynny . . . . . 2.496 zł. 40½ ct.
z końcem zaś 1887 roku . . . . . 2.488 „ 63½ „
okazuje się przeto przyrost majątku w efektach o . . 7 zł. 77 ct.
W majątku obrotowym wynosił zapas z początkiem r. 1888 . 7 zł. 77 ct.
odsetki od efektów . . . . . 115 „ 77 „
Razem . . 123 zł. 54 ct.
Wydano zaś na dożywocia dwóch inwalidow . 72 zł. — ct.
do majątku zarodowego j. w. . . . . 7 „ 77 „
Razem . . 79 „ 77 „
Z zapasu końcowego w r. 1888 w gotówce w kwocie . . . 43 zł. 77 ct.
sfrutyfikowano w r. 1889 na rzecz majątku zarodowego . . 7 „ 77 „

resztę zaś w skutek śmierci jednego z inwalidów zostawiono nie ulokowaną na udzielenie dożywocia już od 1888 r.

VI. Fundusz posagowy Jana i Filipiny Komarnickich.

Majątek zarodowy tego funduszu w effektach wynosił . . 1.569 zł. 76½ ct.
z końcem zaś r. 1887 wynosił . . . . . 1.552 „ 26½ „
wzrósł zatem o . . 17 zł. 50 ct.
z powodu przeniesienia takiejże kwoty z majątku obrotowego do zarodowego.

W majątku obrotowym zapas gotówki wynosił z początkiem roku 1888 . . . . . 17 zł. 50 ct.
Odsetki od effektów . . . . . 67 „ 50 „
Razem do przeniesienia . 85 zł. — ct.

Z przeniesienia .		85 zł. — ct.
Z tego wydano na wyposażenie jednej dziewczyny z Magierowa	50 zł — ct.	
Do majątku zarodowego wcielono j. w.	17 „ 50 „	
Razem . .		67 zł. 50 ct.
Pozostały zapas ostateczny w kwocie		17 zł. 50 ct.

sfruktyfikowano w r. 1889 na rzecz majątku zarodowego fundacyi.

VII. Zakład narodowy im. Ossolińskich.

Zapas funduszów zakładu administrowanych samoistnie ale na mocy statutu deponowanych w kasie krajowej wynosił z początkiem r. 1888 w gotówce: . . . 2.790 zł. 28 ct, w efektach: 205.617 zł. 93 ct.

Dochód w ciągu r. 1888 w gotówce	67.331 „ 24 „	„	26.742 „ 83 „
Razem . .	70.121 zł 52 ct.,		232.360 zł. 76 ct.
Z tego wydano w ciągu r. 1888	65.382 „ 62 „		26.399 „ — „
Zapas z końcem r. 1888 wynosi	4.738 zł. 90 ct.		205.961 zł. 76 ct.

Do sumy wydatków w gotówce zaliczono ulokowaną na rachunku bieżącym Banku krajowego kwotę 143 zł. 04. ct.

W zapasie efektów mieszczą się kaucye imiennej wartości 7.000 zł. stanowiące należytość bierną funduszu.

VIII. Fundusz zapomogi byłego obwodu Tarnowskiego.

Stan czysty majątku z końcem roku 1888 wynosił . . . 5.159 zł. 47½ ct.
a przeto o 3 zł. 40 ct. więcej, aniżeli z końcem r. 1887.

Zapas kasowy tego funduszu z początkiem 1888 roku wynosił w efektach . . . . . 4.502 zł. 41 ct.

Do tego wpłynęło zwrotów od zapomożonych w kapitale i odsetkach . . . . . 50 „ 20 „

czyli razem . . 4.552 zł. 61 ct.

Zapas kasowy wynosi zatem z końcem r. 1888

w książeczce banku krajowego	4.502 zł. 41 ct.	
w gotówce	50 „ 20 „	
Razem . . .		4.552 „ 61 „
Fundusz posiada oprócz tego w wierzytelnościach u zapomożonych		606 zł. 86½ ct.
a oprócz wykazanego przyrostu w kwocie		3 „ 40 „
posiada jeszcze fundusz 4% odsetki od książeczki Banku krajowego z r. 1888		179 „ 31 „

wraz zapasową gotówką z początkiem roku 1889 podniesione i ulokowane na książeczkę Banku krajowego.

W roku 1888 nie rozdano żadnych zapomóg.

IX. Fundusz zapomogi z r. 1868.

Fundusz ten jest bierny; dług jego na rzecz funduszu kajowego przewyższa należytości, które ma u zapomożonych.

Z końcem roku 1888 reszta długu należnego funduszowi krajowemu wynosiła . . . . . 5.251 zł. 23 ct.
Wierzytelności u zapomożonych zaś . . . . . 322 „ 83 „
Czysty stan bierny z końcem r. 1888 zatem wynosił . . 4.928 „ 40 „
od końca r. 1787 nie doznał żadnej zmiany.

X. Fundusz budowy domu podrzutków we Lwowie.

Fundusz ten wynosił z początkiem roku 1888 w effektach . 9.041 zł. 42 ct.
do tego wpłynęło w r. 1888 w gotówce . . . . . 104 „ 93 „
odsetki od efektów . . . . . 432 „ 77 „
dokupiono efektów za . . . . . 584 „ 90 „
Razem . . 10.164 zł. 02 ct.
Z tego wydano na zakupno efektów . . . . . 573 „ 70 „
Zapas kasowy z końcem roku 1888 wynosi przeto w efektach . 9.626 zł. 32 ct.
Przyrost majątku w ciągu roku 1888 wynosi w efektach . . 479 „ 97 „

XI. Fundusz śp. Pelagii Rusanowskiej dla inwalidów polskich.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 w efektach . 64.017 zł. 84½ ct.
o 103 zł. 76 ct. więcej aniżeii z końcem r. 1887.
Dochody majątku obrotowego z odsetków wynosiły . . . . 3.335 „ 88 „
Zapas gotówki z początkiem roku 1888 . . . . . 176 „ 51 „
Razem . . **3.512 zł. 39 ct.**
Z tego wydano na dożywocia inwalidów polskich . 3.450 zł. — ct.
Do majątku zarodowego . . . . . 26 „ 51 „
czyli razem . . **3.476 „ 51 „**
W r. 1889 przeniesiono przeto do majątku zarodowego i użyto na zakupno efektów . . . . . 35 zł. 88 ct.

XII. Fundusz szkół ludowych z r. 1872.

Stan majątku zarodowego z końcem r. 1888 wynosił . . 99.948 zł. 86½ ct.
czyli o 129 zł. 55 ct. więcej od stanu w końcu r, 1887 a to z powodu gotówki przeniesionej z majątku obrotowego do majątku zarodowego i z powodu przykupna efektów.
Majątek obrotowy miał dochodu z odsetków . . . 4.494 zł. 34 ct.
Zapas w gotówce z początkiem roku 1888 . . . 3.656 „ 50 „
Razem . . **8.150 zł. 84 ct.**
z tego wydano na zasiłki gminom na cele szkolne . 5.165 zł, — ct.
zasiłek wydany depozytom do przechowania dla gminy Sędziszów na budowę szkoły . . . . 200 „ — „
na spłatę częściową należytości rządowej . . . 354 „ 50 „
do majątku zarodowego wcielono . . . . 121 „ 50 „
Razem . . 5 841 zł. — ct.
Zapas kasowy wynosił zatem z końcem roku 1888 . . 2.309 zł. 84 ct.

Stan czynny majątku obrotowego wynosił		2.509 zł. 84 ct.
Stan bierny z powodu niepobrania przez niektóre gminy zasiłków cele szkoły i rozłożonej na raty: należytości rządowej wynosił . . .		4.866 „ 50 „
Czysty stan bierny wynosił zatem . .		2.356 zł. 66 ct.

W roku 1888 otrzymało 82 gmin zasiłki na budowę szkół.

XIII. Fundusz Wincentego Łodzia Ponińskiego dla czeladników rzemieślniczych.

Stan majątku zarodowego wynosił z końcem 1888 r. 59.633 zł. 51 ct. wzrósł przeto o 48 zł. 98 ct. z powodu przeniesienia gotówki z majątku obrotowego do zarodowego i użycia jej na zakupno efektów.

W majątku obrotowym wynosił zapas z początkiem 1888 r.

w gotówce i efektach		1.380 zł. 48 ct.
Odsetki od efektów i gotówka za spieniężone efekta		4.049 „ 15½ „
Razem . .		5.429 zł. 63½ ct.
Z tego wydano na premie dla czeladników . .	2.592 zł. — ct.	
Na koszta losowania, insercyjne i t. d. . .	69 „ 43 „	
Spieniężone efekta	1.338 „ 75 „	
Do majątku zarodowego	41 „ 73 „	
Razem . .		4.041 zł. 81 ct.
Pozostały z końcem r. 1888 zapas		1.387 „ 82½ „

użyto na cele losowania w r. 1889.

XIV. Fundusz Franciszka Kochmana do literatów polskich.

Majątek zarodowy tego funduszu wynosił z końcem roku 1888 24.945 zł. 61½ ct. czyli o 279 zł. 45 ct. więcej od stanu majątku tego funduszu z końcem r. 1887 a to z powodu pobrania gotówki z majątku obrotowego i zakupna efektów.

Dochody majątku obrotowego wynosiły:

Zapas kasowy		2.654 zł. 72 ct.
Dochody z odsetek w kwocie		1.606 „ 61 „
Gotówki pobrano za spieniężone efekta		816 „ 17 „
Razem . .		**4.531 zł. 50 ct.**
Z tego wydano na premie rozdane literatom . .	1.500 zł. — ct.	
Do majątku zarodowego	262 „ 65 „	
Rozmaite drobne (portorya)	6 „ 19 „	
Spieniężone efekta	816 „ 17 „	
Razem . .		**2.585 zł. 01 ct.**

Pozostały z końcem r. 1888 zapas wynosił:

w gotówce ulokowanej w r. 1889 na książeczkę banku krajowego	1.158 zł. 54 ct.	
w efektach zaś	787 „ 95 „	
Razem . .		1.946 zł. 49 ct.

Z wykazanego powyżej zapasu ostatecznego w gotówce 1.158 zł. 54 ct. ulokowano w r. 1889 w myśl §. 23. aktu fundacyjnego 3/4 części na książeczkę Banku krajowego dla majątku obrotowego; 1/4 części użyto zaś na pomnożenie majątku zarodowego.

XV. Fundacya Kochmana dla dziewcząt służących.

Fundacyę tę ukonstytuowano w moc listu fundacyjnego z d. 19. Grudnia 1880 L. 57.990. — Wprowadzenie jej w życie wedle art. 21. aktu fundacyjnego ma nastąpić, skoro kwota dochodów wystarczy na pokrycie trzech posagów po 500 zł., 400 zł. i 300 zł. w łącznej kwocie 1200 zł,

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . 11.928 zł. 90 ct.
czyli o 522 zł. 08 ct. więcej aniżeli z końcem r. 1887.

Powodem zwiększenia się majątku jest przeniesienie gotówki z majątku obrotowego do zarodowego i zakupno listów zastawnych.

Dochody majątku zarodowego składają się z odsetek od efektów zakupionych
w kwocie . . . . „ . . . . . 498 zł. 83 ct.
z efektów zakupionych w kwocie . . . . . 267 „ 45 „
i z zapasu w gotówce i efektach w kwocie . . . . . 11.406 „ 91 „
Razem . . 12.173 zł. 19 ct.
Z tego wydano gotówkę w celu zakupna efektów . . . 244 „ 20 „
Zapas przeto z końcem r. 1888 wynosił . . . . 11.928 zł. 99 ct.

Aż do wejścia w życie fundacyi fruktyfikuje się wszelkie dochody na rzecz majątku zarodowego.

XVI. Fundacya Maryi de Prez Jędrzejowiczowej.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . 7 544 zł. 54½ ct.
czyli o 70 zł. 70 ct. więcej od stanu majątku z końcem r. 1887.

Zwiększenie się majątku pochodziło z przykupna efektów za gotówkę pochodzącą z majątku obrotowego na rzecz majątku zarodowego.

Dochody majątku obrotowego stanowił:
Zapas w gotówce z początkiem r. 1888 . . . . 61 zł. 05 ct.
i odsetki od efektów . . . . . 334 „ 78 „
Razem . . 395 zł. 83 ct.
Z tego wydano na dożywocia 3 wiekowych kobiet . 260 zł. — ct.
gotówką daną do majątku zarodowego j. w. . . . 61 „ 05 „
Razem . . . 321 zł. 05 ct.

Zapas ostateczny majątku obrotowego w gotówce sfruktyfikowany na rzecz majątku zarodowego fundacyi wynosi . . . . . 74 zł. 78 ct.

XVII. Fundusz pomnika Agenora hr. Gołuchowskiego.

Stan majątku z końcem r. 1888 wynosił . . . . 33.874 zł. 04 ct.
czyli o 1.530 zł. więcej jak w r. 1887.

Główną przyczyną zwiększenia jest kapitalizowanie odsetek na rzecz majątku zarodowego.

Po uzyskaniu przyzwolenia rodziny na postawienie pomnika uchwalił Wydział krajowy na sesyi z dnia 31. sierpnia 1875 do l. W. 20.365 postarać się o pozwolenie do zbierania składek w całym kraju, a skoro składka skończoną będzie zebrać komitet z całego kraju w celu naradzenia się gdzie i w jaki sposób pomnik wznieść należy. Ten sam zamiar wyraził Wydział krajowy w odezwie z dnia 14. września 1875.

W piśmie z dnia 30. kwietnia 1890 l. 17.944 zwrócił się do Wydziału krajowego Prezydent miasta Lwowa z zapytaniem, w jakiem stadyum sprawa utworzenia pomnika ś. p. Gołuchowskiego obecnie się znajduje, kiedy i w którém miejscu pomnik ma stanąć? Wydział krajowy na pismo powyższe dotychczas nie odpowiedział.

Komisya nie myśli wcale oceniać, czyli fundusz do postawienia pomnika jest wystarczającym a względnie w jakim terminie nim stać się może, uważa jednakowoż chwilę obecną za wskazaną do zawiązania komitetu w myśl powyższej uchwały Wydziału krajowego. Komisya przedkłada też Wysokiemu Sejmowi następującą rezulucyę do uchwały:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu utworzenie w porozumieniu z rodziną ś. p. J. E. Agenora hr. Gołuchowskiego i z Prezydentem miata Lwowa, komitetu w celu ocenienia kiedy i w którem miejscu roboty około pomnika rozpocząć należy, a ewentualnie w celu przygotowania planów i kosztorysów.

XVIII. Fundacya Sandecka „Dom roboczy“.

Majątek zarodowy fundacyi wynosił z końcem r. 1888 . . 21.608 zł. 94½ ct. czyli o 1.056 zł. 40½ ct. więcej aniżeli z końcem r. 1887.

Powodem zwiększenia majątku jest kapitalizowanie narosłych odsetek.

Fundacya dotychczas nie weszła w życie.

XIX. Fundacyi Teresy z hr. Stadnickich hr. Weissenwolfowej.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . 1.658 zł. 84 ct. czyli o 32 zł. 78 ct. więcej niż z końcem r. 1887 — a to z powodu gotówki pobranej z majątku obrotowego i zakupna efektów na rzecz majątku zarodowego.

W majątku obrotowym wynosił zapas z początkiem r. 1888 .	120 „	03 „
odsetki od efektów	82 „	59 „
efekta zakupione	15 „	20 „
razem . .	217 zł.	82 ct.
Z tego wydano do majątku zarodowego	25 „	53 „
Na zakupno efektów	15 „	20 „
czyli razem . .	40 „	73 „
Kwoty na wsparcie dla uzdrowieńców za r. 1886, 1887, 1888 .	141 „	75 „

do końca r. 1888 nie wypłacono.

Razem przeto zapas kasowy wynosił . . . . . 177 zł. 09 ct.

Części zapasu kasowego 41 zł 86 ct. użyto na wzmocnienie majątku zarodowego w r. 1889, drugiej części pierwotnie ulokowanej w banku krajowym na książkę wkładkową wynoszącej 47 zł. 25 ct. użyto na zakupno efektów na rzecz majątku zarodowego; resztę zaś umieszczono na książeczce wkładkowej Banku krajowego.

XX. Fundacya Piotra hr. Wodzickiego dla zubożałych włościan gmin Hołhocze, Dobrowody, Wierzbów, Wolica i Zastawce.

Majątek zarodowy tej fundacyi wynosił z końcem r. 1888 . 23.228 zł. 78 ct. czyli o 218 zł. 31 ct. więcej aniżeli z końcem r. 1887.

Powodem zwiększenia majątku było przeniesienie gotówki z majątku obrotowego do majątku zarodowego i zysk przy zakupnie efektów.

W majątku obrotowym wynosił zapas z początkiem r. 1888 .	1.021 „	54½ „
Odsetki od efektów	1.060 „	47 „
Efekta zakupione	38 „	93 „
razem . .	2.120 zł.	94½ ct.

Z tego wydano na wsparcie włościanom gminy Hołhocze itd.	817 zł.	23 ct.
do majątku zarodowego . . .	204 „	31 „
Na zakupno efektów	38 „	93 „
razem . .	1.060 „	47 „

Zapas kasowy z końcem r. 1888 w kwocie . . . 1.060 zł. 47½ ct. umieszczono tymczasowo w książeczkach Banku krajowego aż do rozdawnictwa wsparć w r. 1889.

XXI. Fundacya Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego imienia Najjaśniejszego Pana.

Stan majątku zarodowego wynosił z końcem r. 1888 . . 103.433 zł. 93 ct. a zatem z powodu zamiany efektów i sfruktyfikowania gotówki o 121 zł. 74 ct. więcej aniżeli w r. 1887; dochody z kuponów pobierał w r. 1888 fundator. Część efektów im. wartości 20.000 zł. spieniężono w r. 1885 w celu wypożyczenia zgodnie z wolą fundatora Reprezentacyi kasyna miejskiego we Lwowie. Wedle sprawozdania z czynności Wydziału krajowego po śmierci fundatora, która d. 7. lutego 1890 r. nastąpiła, fundacya weszła w życie.

XXII. Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego na cele dobroczynne.

Po odebraniu z końcem r. 1885 złożonej przez fundatora kwoty 99.000 zł. — ct. a złożeniu do kasy krajowej w marcu 1887 r. sumy 20.000 zł. w efektach (5% pryorytetach kolei Alföldzko-Fiumskiej) wraz z testamentem opieczętowanym pozostał stan majątku w porównaniu z rokiem poprzednim do końca roku 1888 niezmienionym. Po śmierci ś. p. Karola Beliny Brzozowskiego, która dnia 20. kwietnia 1889 nastąpiła, odesłał Wydział krajowy na wezwanie c. k. sądu krajowego z dnia 4. maja 1889 l. 16.776, na mocy uchwały Rady Wydziału z dnia 17. maja 1889 sumę 20.000 zł. w efektach do depozytu sądu krajowego.

XXIII. Fundacya Karola Beliny Brzozowskiego dla bursy stanisławowskiej im. J. I. Kraszewskiego.

Stan majątku z końcem r. 1888 wynosił . . . . 3.124 zł. 42 ct.
czyli o 48 zł. więcej niż w r. 1887, powodem zwiększenia majątku zarodowego była zamiana efektów. Dochody z powodu powyższej zamiany, t. j. nadwyżki gotówki pobranej za spieniężone efekta i z odsetek od efektów wynosiły razem . . . . . 198 zł.
z tego wydano na spłatę dożywocia . . . . . 150 „

Część majątku w gotówce w kwocie 75 zł. jest przeznaczoną na spłatę dożywocia w roku 1889.

Fundacya wejdzie w życie po śmierci dożywotniczki.

XXIV. Fundacya Antoniego Schiffnera.

Stan majątku zarodowego z końcem r. 1888 . . . 1.633 zł. 85 ct.
czyli o 42 zł. 05 ct. więcej niż w r. 1887, wskutek zwrotu przez p. A. Schiffnera nie spotrzebowanej gotówki na rzecz funduszu, oraz przykupna efektów. Kupony od efektów pobiera wprost p. A. Schiffner na cele fundacyi.

XXV. Fundacya Maryi Mochnackiej dla czterech ubogich ciemnych.

Majątek zarodowy pozostał w r. 1888 niezmienionym w kwocie		4.494 zł. 35 ct.
W majątku obrotowym przyniosły odsetki . .	198 zł.	
Zapas z początkiem r. 1888	108 „	
Razem . .	306 zł.	
Z tego wydano na wsparcie 4 ubogich ciemnych .	200 „	
zapas końcowy z r. 1888 . .	106 zł.	

przeznaczony na rozdawnictwo zapomóg w r. 1889.

XXVI. Fundacya Edwarda Lewińskiego dla zubożałych włościan w Galicyi.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . **32.968 zł. 73 ct.**
pozostał przeto od 1884 nie zmieniony.

Dochody składały się:

z odsetków	1.381 zł. 80 ct.	
z czystego dochodu za spieniężone efekta .	375 „ 90 „	
i z zapasu w kwocie	1.381 „ 80 „	
czyli razem		3.139 zł. 50 ct.
Z tego wydano na zapomogi zubożałym włościanom powiatu bocheńskiego . . .	1.381 zł. 80 ct.	
Wydatek połączony z zakupnem efektów .	375 „ 90 „	
razem		1.757 zł. 70 ct.

Zapasu pozostałego z końcem r. 1888 w kwocie 1.381 zł. 80 ct. użyto w myśl §. 5. aktu fundacyi na wsparcia dla ubogich włościan w r. 1889.

XXVII. Fundacya Anny de Sternsztyn Helclowej na rzecz „Domu ubogich w Krakowie“.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . 1,147.121 zł. 50 ct. czyli z powodu poczynionych wkładów na budowę domu ubogich w Krakowie o 75.219 zł. 42 ct. mniej niż w r. 1887. Kwota ta nie obejmuje realności, zakupionych w Krakowie pod budowę domu ubogich, tudzież wkładów już poczynionych dla zrealizowania celów fundacyi, które od r. 1883 do 1887 kwotę 421.740 zł. wynosiły. W ciągu r. 1888 przybyło:

Uiszczenie wierzytelności z powodu sprzedaży dóbr Radłów		111.956 zł. 25 ct.
Odsetki		50.556 „ 58 „
Zakupione efekta		115.000 „ — „
Zapas z końcem r. 1887		930.132 „ 11½ „
czyli razem . .		1,207.444 zł. 94½ ct.
Z tego wydano:		
Na budowę domu ubogich . . .	118.740 zł.	
Na koszta podróży i dyety . . .	86 „	
Na zakupno efektów	111.750 „	
czyli razem . .		**230.576 zł. — ct.**
Zapas z końcem r. 1888 wynosił zatem .		976.868 „ 94½ „

Sprawozdanie z czynności Wydziału krajowego w r. 1889—90 dowodzi, że zgodnie z aktem fundacyjnym z 17. kwietnia 1889 dom ubogich fundacyi Anny Helclowej d. 24. kwietnia 1890 r. otworzono i 20 ubogich nieuleczalnych i 20 rekonwalescentów w nim umieszczono.

XXVIII. Fundusz „Macierzy Polskiej“.

Majątek zarodowy wynosił z końcem r. 1888 . . . 29.743 zł. 75 ct. czyli o 1.490 zł. 32 ct. więcej od stanu z końcem r. 1887, powodem był zysk ze spieniężenia efektów i przeniesienia gotówki z majątku obrotowego do zarodowego.

W majątku obrotowym dochody przyniosły:		
w datkach od rozmaitych osób i korporacyj . . .		3.445 zł. — ct.
ze sprzedaży wydawnictw własnych		2.447 „ 68 „
z odsetek z efektów		1.600 „ 37 „
z zapasu z początkiem r. 1888		1.438 „ 08½ „
razem . .		8.931 zł. 15½ ct.
Wydatki wynosiły:		
Koszta administracyjne	501 zł. — ct.	
Koszta wydawnictw własnych . . .	6.554 „ 99 „	
Zasiłki naukowe dla dzieci niezamożnych rodziców	500 „ — „	
Gotówka przeniesiona do majątku zarodowego	50 „ 65 „	
Razem . .		7.606 zł. 64— ct.
Pozostał tedy zapas z końcem r. 1888 .		1.324 zł. 51½ ct.

XXIX. Fundacya Feliksy Maryi z hr. Golejewskich Czarkowskiej dla rękodzielników i przemysłowców polaków.

Majątek tej fundacyi pozostał niezmieniony i wynosi . . 100.269 zł. 39 ct.

Dochody z efektów pobiera fundatorka. — Fundacya bowiem po śmierci fundatorki wejdzie w życie.

Zmiana aktu fundacyjnego na życzenie fundatorki pragnącej powiększyć majątek i rozszerzyć cele fundacyi jest w toku.

XXX. Fundacya z legatu śp. Józefa Ciemierzyńskiego.

Majątek tej fundacyi pozostał niezmieniony i wynosi . . 574 zł. 16 ct. w książeczkach Banku kraj. i efektach; dochody z tej fundacyi w połowie przeznaczone na rzecz szkoły rolniczej w Dublanach a w drugiej na cele oświaty ludowej.

XXXI. Fundusz ku podniesieniu rybactwa.

Fundusz wykazuje stan bierny z końcem r. 1888. . . . 178 zł. 42 ct. czyli w porównaniu z czystym stanem biernym wykazanym z r. 1887. o 251 sł. 67 ct. mniej.

Dochody w ciągu roku 1888:		
Grzywnwy i sprzedaż ryb i t. d. . .	361 zł. 86 ct.	
Odsetki z kapitału ulokowanego na książeczkę Banku krajowego	7 „ 81 „	
Razem . .		369 zł. 67 ct.
Z tego wydano:		
Towarzystwu rybackiemu w Krakowie .	15 zł. — ct.	
Funduszowi krajowemn tytułem zwrotu zaliczki z r. 1887	354 „ 67 „	
Czyli razem		**369 zł. 67 ct.**

XXXII. Fundacya Abrahama Oranża dla ubogich Izraelitów w Krakowcu.

Stan majątku zarodowego pozostał nie zmieniony z końcem r. 1888 w kwocie . . . . . 9.103 zł. 66 ct. w papierach wartościowych.

W majątku obrotowym pobrano odsetki w kwocie . . . 414 „ 40 „

Z tego wydano . . . . . 409 zł. 50 ct.

Do rozdania ubogim pozostał tedy zapas . . . . . 4 „ 90 „ które przesłano kuratorowi na wsparcie ubogich w r. 1889.

XXXIII. Fundacya Teofili i Malwiny Łukowskiej.

Stan majątku zarodowego wynoszący 8.404 zł., pozostał niezmieniony.

Dochody majątku obrotowego wynosiły:

Odsetki od efektów	378 zł. — ct.	
zapas z początkiem roku 1888	297 „ 60 „	
Razem . .	675 zł. 60 ct.	
Z tego wydano:		
na wsparcia	290 zł. — ct.	
należytość rządowa od fundacyi . . .	80 „ 40 „	
Razem . .	370 zł. 40 ct.	
pozostał tedy zapas z końcem roku 1888		305 zł. 20 ct.

wydany na wsparcia w roku 1889.

Wsparcia rozdziela sama fundatorka.

XXXIV. Fundacya posagowa ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla biednych moralnie prowadzących się dziewcząt.

Stan majątku został niezmieniony w kwocie 21.239 zł. 82 ct.

Dochody wynosiły:

Odsetki efektów z		887 zł. 30 ct.
zapas kasowy z początkiem roku 1888		800 „ 57 „
Razem . .		1.687 zł. 87 ct.
Z tego wydano:		
na posagi dla trzech dziewcząt	858 zł. — ct.	
koszta insercyjne	25 „ 09 „	883 „ 09 „
Razem . .	883 zł. 09 ct.	
pozostał tedy zapas z końcem roku 1888		804 zł. 78 ct.

przeznaczony na wypłatę posagów na rok 1889.

XXXV. Fundacya ś. p. Maksymiliana i Franciszka Ksawerego Siemianowskich dla ubogich wdów po nauczycielach szkół ludowych.

Stan majątku zarodowego wynosił w 1888 r. 21.769 zł. 08 ct., czyli w porównaniu z rokiem 1887 większy o 529 zł. 26 ct., z powodu przykupna efektów.

Dochody majątku obrotowego wynosiły:

Odsetki od efektów		901 zł. 22 ct.
zapas z początkiem roku 1888 w gotówce		488 „ 76 „
Razem . .		1 389 „ 98 ct.
Z tego wydano:		
na wsparcia dożywotnie ośmiu wdowom . .	799 zł. 88 ct.	
przeniesiono do majątku zarodowego . . .	488 „ 76 „	
koszta insercyjne	18 „ 36 „	1.307 zł. — ct.
pozostał zatem zapas z końcem r. 1888 w gotówce . . .		82 zł. 98 ct.

z którego sfruktyfikowano część t. j. 50 zł. na rzecz majątku zarodowego, resztę pozostawiono na drobne wydatki majątku obrotowego.

XXXVI. Fundacya Teresy hr. Weissenwolfowej na rzecz przytułku dla dotkniętych wielką chorobą.

Stan majątku zarodowego z końcem roku 1888 wynosił 3.888 zł. 16 ct., czyli o 120 zł. 33 ct. więcej aniżeli w r. 1887. Powodem było kapitalizowanie odsetków i użycie tychże na zakupno efektów. Fundacya nie weszła jeszcze w życie.

XXXVII. Fundacya ś. p. Leonarda Wężyka na rzecz szkoły rolniczej w Czernichowie.

Stan majątku zarodowego w roku 1888 wynosił 2.045 zł. 33 ct., czyli o 289 zł. 66 ct. więcej od r. 1887; powiększenie powstało z powodu kapitalizacyi odsetków od kapitału i użycia tychże na zakupno efektów na rzecz majątku zarodowego. Fundacya jeszcze nie weszła w życie.

XXXVIII. Fundacya bursy imienia ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych.

Stan majątku zarodowego wynosił z końcem 1888 r. 10.946 zł. 20 ct., czyli w porównaniu z r. 1887 o 496 zł. 20 ct. więcej a to z powodu skapitalizowania odsetków na rzecz majątku zarodowego i przez zakupno efektów. Fundacya jeszcze nie weszła w życie.

Komitet fundacyi przedłożył pismem z dnia 19. kwietnia 1887 L. 19.460 projekt listu tej fundacyi c. k. Namiestnictwu do aprobaty, oświadczając, że przyjął prawa i obowiązki zawarte w rzeczonym akcie.

W odpowiedzi na pismo to oświadczyło c. k. Namiestnictwo, które na mocy reskryptu Ministerstwa oświecenia z dnia 8. września 1868 r. l. 9.359 zastrzegło sobie zwierzchniczy nadzór nad fundacyami, w piśmie z dnia 18. lipca 1887 r. L. 38.725 co następuje: „W załatwieniu podania wniesionego tutaj de praes. 21. kwietnia 1887 L. 23.645 oznajmia się szanownemu komitetowi, że wystawienie aktu fundacyi pod nazwą „Bursa imienia ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych“ teraz jeszcze jest przedwczesnem, albowiem wedle przedłożonego zarysu, który w załączeniu się zwraca, obecny kapitał na utrzymanie takiej fundacyi nie jest wystarczającym i dopiero w tym celu musi być przez czas nieokreślony kapitalizowanym. Z tąd też wzmiankowany projekt aktu fundacyi nie zawiera i zawierać nie może stałych postanowień co do urządzenia, utrzymania i prowadzenia bursy, lecz tylko ogólne zasady, według których ta w przyszłości powstać mająca bursa ma być urządzoną“.

Wobec faktu jednak, że późniejsze sprawozdania Wydziału krajowego wcale nie zaznaczyły, czyli określenie tych przez c. k. Namiestnictwo wskazanych zasad przyszło do skutku, komisya przedstawia Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyę:

Wysoki Sejm raczy uchwalić!

Poleca się Wydziałowi krajowemu porozumieć się z komitetem „Bursy im ks. Leona Sapiehy dla kandydatów na nauczycieli szkół ludowych,“ w celu ułożenia nowego projektu listu fundacyjnego, i o wyniku zdać Sejmowi sprawę na następnej sesyi sejmowej.

XXXIX. Fundacya Franciszka Steczkowskiego z Jasła.

Stan majątku zarodowego niezmieniony wynosi w 1888 r. . 2.672 zł. 90 ct.

Fundacya ta nie weszła jeszcze w życie, gdyż odebraną została w zarząd Wydziału krajowego dopiero w r. 1888. — Zapas kasowy w gotówce z końcem 1888. r. w kwocie 59 zł. 75 ct. sfruktyfikowano w r. 1889. na rzecz majątku zarodowego tejże fundacyi.

XL. Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego, dla panien szlachcianek.

Stan majątku zarodowego niezmieniony wynosił z końcem r. 1888. 13.180 zł. 81 ct.

Fundacya ta odebrana w zarząd Wydziału krajowego w r. 1888., nie weszła jeszcze w życie. — Zapas kasowy w gotówce 320 zł. sfruktyfikowano na rzecz majątku zarodowego w roku 1889.

XLI. Fundacya posagowa ś. p. Szczepana Zaręby Skrzyńskiego dla dziewcząt wiejskich.

Stan majątku zarodowego wynoszący z końcem r. 1888. kwotę 2.635 zł. 39 ct. jest niezmieniony; fundacya ta została objętą w zarząd Wydziału krajowego w roku 1888. Uzyskany zapas kasowy w gotówce 62 zł. 50 ct. sfruktyfikowano w r. 1889. na rzecz majątku zarodowego.

XLII. Depozyta gminne serwitutowe.

Stan depozytów serwitutowych gminnych wynosił z końcem roku 1888. kwotę . . . . . 464.318 zł. 35 ct.
czyli zmniejszył się o 346 zł. 68½ ct. w porównaniu z r. 1887.

W ciągu roku 1888. przybyło odsetków w kwocie . . . 21.049 „ 71 „
reszta pochodzi z ruchu kasowego i z operacyj kredytowych.

Wydano zaś z kapitału, kwotę . . . . . 24.672 „ 68½ „
którą odebrały gminy.

Zapas kasowy z końcem r. 1888. wynosił . . . . 462.768 „ 35 „

Należytość czynna wynosiła . . . . . 1.550 „
ponieważ zaliczek i obligacyj indemnizacyjnych opatrzonych żyrem w całości nie zwrócono.

XLIII. Depozyta ogólne.

Z końcem r. 1888. było depozytów ogólnych w gotówce . 22.497 zł. 03 ct.
w porównaniu z rokiem poprzednim, w którym było . . . . 213.513 „ 74½ „
zmniejszył się stan depozytów w gotówce o . . . . . 191.016 zł. 71½ ct.

W roku 1888 wpłynęły dochody gotówką w kwocie . .	327.644 zł.	42½ ct.
Zapas zaś z początkiem roku 1888	213.513 „	74½ „
Razem . .	541.158 zł.	17 ct.
Wydano zaś w r. 1888	518.661 „	14 „
Zapas tedy kasowy z końcem roku 1888 j. w. . .	22.497 zł.	03 ct.
Zapas depozytów w efektach wynosił z końcem 1888 r. .	186.535 zł.	52 ct.
Z końcem zaś r. 1887 „	175.033 „	84 „
Zwiększył się przeto o	11.501 zł.	68 ct.
Wpłynęło w roku 1888	202.968 zł.	07 ct.
Zapas zaś z początkiem roku 1888 wynosił . . .	175.033 „	84 „
Razem przeto depozytu wpłynęło	378.001 zł.	91 ct.
Wydatki zaś wynosiły	191.466 „	39 „

Stan ogólny wszystkich funduszów samoistnych budżetem nieobjętych, a pod zarządem lub opieką Wydziału krajowego zostających, przedstawia się po wyłączeniu ogólnych depozytów w porównaniu z rokiem poprzednim jak następuje:

A. Majątek zarodowy wynosił w r. 1888 . . .	5,371.761 zł.	58½ ct
Z końcem r. 1887 zaś	5,328.664 „	37 „
Wzrósł zatem majątek zarodowy o	43.097 zł.	21½ ct.

	Z tego posiadał fundusz zarodowy z końcem r. 1888		z końcem zaś r. 1887	
a) w gotówce	40.083 zł.	66 ct.	103.299 zł.	55½ ct.
b) w efektach	4,812.618 „	15 „	4,554.840 „	46 „
c) w wartości dóbr i realności . .	149.521 „	18 „	149.521 „	18 „
d) w kapitałach hipotekowanych . .	105.262 „	96½ „	109.262 „	96½ „
e) w nadwyżce należytości czynnych .	264.275 „	63 „	411.740 „	21 „

B. Majątek obrotowy.

Porównując czysty stan majątku obrotowego z końcem r. 1888 wynoszącego kwotę . . . . . 520.256 zł. 10½ ct.
z takąż kwotą z r. 1887 . . . . . 495.050 „ 97 „
Okazuje się przyrost . . . . . 25.205 zł. 13½ ct.

	Majątek obrotowy składał się *z końcem r. 1888*		*z końcem r. 1887*	
a) w gotówce } w kasie	51.905 zł.	59½ ct.	38.596 zł.	79½ ct.
b) w efektach } w kasie	462.551 „	46 „	466.628 „	15 „
c) w należytościach czynne w bankach .	143 „	04 „	627 „	58 „
d) w nadwyżce należytości czynnych . .	5.656 „	01 „	— „	— „
e) „ „ biernych . .	— „	— „	10.801 „	55½ „

Komisya nie czyni wcale Wydziałowi krajowemu zarzutu z powodu, że przy niektórych zawartych w zamknięciu rachunków z r. 1888 fundacyach listów fundacyjnych dotychczas nie ułożono, że też nieaktywowano innych fundacyi, o których czyni wzmiankę sprawozdanie Wydziału krajowego. Na mocy reskryptu Min. z dnia 2. września 1868 l. 9.359 zależy bowiem moc obowiązująca listów fundacyjnych nietylko od Wydziału krajowego, ale także i od Namiestnictwa i od Prokuratoryi skarbu.

Niemniej uważa jednak komisya dokładne uregulowanie stosunków wszystkich fundacyj i prawne ustalenie woli fundatora tak pod względem jasnego określenia celu fundacyi,

jak też i terminu, od którego fundacya ma temu celowi służyć, od którego też odsetki kapitalizować się przestają, — za niezbędne.

Komisya przedkłada Wys. Sejmowi wnioski do uchwały:

1. Wysoki Sejm raczy zamknięcie funduszów samoistnych (niedotowanych) budżetem nieobjętych za r. 1888 przyjąć do wiadomości.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu wypracować i przedłożyć Sejmowi na przyszłorocznej sesyi w porozumieniu z Namiestnictwem listy fundacyjne dla fundacyj dotychczas nieukonstytuowanych, oraz podać w sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego dokładne określenie przyczyn, dla których wejście w życie dotychczas nieaktywowanych fundacyj nie nastąpiło.

Lwów dnia 23. listopada 1890.

Sprawozdawca:
Włodzimierz Kozłowski.

Przewodniczący:
Stanisław Badeni.

L. S. 1269/1890.

Alg. 223.

Wniosek.

Zważywszy, że możność łatwego i korzystnego zbytu bydła i mięsa, jest nieodzownym warunkiem pomyślnego rozwoju chowu bydła i produkcyi mięsa, które znowu w obecnej chwili ogólnego przesilenia rolniczego dla rolnika są ważnym środkiem utrzymania jego gospodarstwa rolnego;

zważywszy że produkcya bydła w naszym kraju, zwłaszcza jako nadgranicznym — abstrachując od bardziej w innych krajach koronnych austryackich rozwiniętego chowu bydła, większej konsumcyi krajowej konsekwentnie więc i większej na targach krajowych sprzedaży, bliższego oddalenia miejsc produkcyi w tychże krajach od centralnego targu wiedeńskiego i innych targów światowych a nadto i tańszych taryf kolejowych i innych dla tychże krajów korzystniejszych warunków — jeszcze cięższą ma do przebycia walkę, ileże częstokroć środki ostrożności przepisane ustawami policyjno-weterynaryjnemi stają się pobudką do pogorszenia jeszcze warunków zbytu a temsamem i produkcyi;

zważywszy, że w sąsiedniem państwie węgierskiem, królewski rząd przez zaprowadzenie rzeźni centralnej w Budapeszcie i zaopatrzonych aparatami lodowemi wagonów dla transportu mięsa i zaprowadzenie tanich taryf kolejowych, umożliwił hodowcom korzystną produkcyę bydła a producentom mięsa stworzył możność wysyłania mięsa we wszystkich kierunkach odpowiednio do konjunktury do miejsc najkorzystniejszego zbytu;

zważywszy, że rokowania w sprawie zawarcia traktatu handlowego z państwem Niemieckiem są obecnie w toku a przed zaprowadzeniem systemu ceł prohibitywnych istniał w latach dawniejszych znaczny eksport bydła galicyjskiego w drodze zakupna tegoż na centralnym targu wiedeńskim do Niemiec i przez Niemcy transito — obecnie zaś wskutek niezwykle wysokich cen mięsa i ciągłego tychże podnoszenia się, rząd niemiecki widział się zniewolonym dopuścić wolny dowóz nierogacizny z Austryi do Niemiec a może przychylając się do licznych petycyj dotkniętej wysokiemi cenami mięsa ludności, okazałby się skłonnym do dopuszczenia także wolnego na targi państwa niemieckiego dowozu bydła z Austryi tak, że po usunięciu dotychczasowych ciężkich przeszkód możnaby spodziewać się odrodzenia się dawnego eksportu do Niemiec bydła galicyjskiego prawdopodobnie w tej samej jak dawniej pośredniej przez targ wiedeński prowadzącej drodze;

zważywszy, że eksport bydła jaki się odbywał czy to w drodze skupu bydła przez handlarzy w miejscach produkcyi u każdego z producentów z osobna, czy też na centralnym targu wiedeńskim droższym o koszta przewozu bydła do Wiednia i z Wiednia do granicy niemieckiej, któremu towarzyszyło często wyzyskiwanie przepisanych ustawami policyjno-weterynarskiemi środków ostrożności, taki miał skutek, że nietylko odbierany był produkcyi słusznie jej należący się udział w zysku a tylko podnoszony zysk eksporterów lecz nadto sprowadzane obniżenie ceny bydła z narażeniem wprost na stratę producentów;

temu złemu zaradzić może tylko centralny targ bydlęcy krajowy w mieście Krakowie zbliżonem geograficznie do światowych targów a uposażonem w potrzebne dla większych transakcyj instytucye finansowe, przysparzając producentom galicyjskim sposobność skoncentrowania przy zaoszczędzeniu kosztów i czasu na jednem miejscu bydła na targi wysyłanego, sprowadzenia krajowych i zagranicznych kupców, szukających do dalszego transportu do Wiednia lub eksportu do Wiednia bydła;

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, by przy sposobności toczących się z Rządem Rzeszy niemieckiej rokowań o zawarcie traktatu handlowego u tegoż Rządu postarał się wyjednać wolny dowóz bydła galicyjskiego na targi niemieckie.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, by wszedł w rokowania z gminą miasta Krakowa, celem założenia centnalnej targowicy na bydło, tudzież nierogacizną.

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Wnioskodawca:
Rosenstock.

Emil Torosiewicz, Pilat, Rutowski, W. Wereszczyński, Hoszard, Tadeusz Langie, Tyszkowski, Borkowski, Mazaraki, Rayski, Schnell, Gross, Sala, St. Larysz Niedzielski, Skałkowski, Horwath, Klemens Dzieduszycki, Fruchtman, Dworski.

L. S. 1299/890.

Aleg. 224.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o wniosku posła Zolla względem zmiany §. 9. ust. konkurencyjnej z r. 1866. Dz. u. kr. Nr. 28.

Wysoki Sejmie!

Sprawa poruszona przez posła Zolla na posiedzeniu z dnia 19. listopada b. r., jest bardzo ważna i wywołała w r. 1884 bardzo obszerną dyskusyę w Wysokiej Izbie. Wszyscy posłowie byli wówczas tego zdania, że jest rzeczą niesłuszną wymagać od parafian, posiadających i utrzymujących kościół filialny, aby kontrybuowali także na kościół i budynki parafialne, jeżeliby przy kościele filialnym był ksiądz stale przydzielony. Odmienne zdania objawiły się tylko co do tego przypadku, gdyby przy kościele filialnym nie było księdza stale przydzielonego, gdyby więc funkcye kościelne odbywać tam musiał ksiądz wysyłany z kościoła parafialnego. Kiedy bowiem większość komisyi konkurencyjnej broniła tego zdania, iż w takim razie parafian, mających kościół filialny, nie można zwolnić od obowiązków konkurencyjnych co do kościoła i budynków parafialnych, mniejszość komisyi sądziła, iż wprawdzie parafianie ci nie mogą być zwolnieni od obowiązku kontrybuowania na utrzymanie budynków parafialnych, ale powinni być uwolnieni co do kontrybucyi na utrzymanie kościoła parafialnego.

Zdanie mniejszości komisyi przyjął wówczas Wysoki Sejm, chociaż jeszcze w ciągu dyskusyi wnosił poseł hr. Władysław Koziebrodzki, aby co do tej kwestyi spornej zasięgnąć poprzednio opinii ordynaryatów. Wniosek ten nie został przyjęty, ale i uchwała Wysokiego Sejmu nie otrzymała sankcyi.

Komisya administracyjna sądzi, że jeżeli obecnie sprawa ta znów została poruszoną a w całym kraju odzywają się głosy za zmianą §. 9. ustawy konkurencyjnej, należy obecnie zasięgnąć koniecznie opinii ordynaryatów, bo wtedy tem silniejsze dadzą się podnieść zarzuty przeciwko tym motywom, dla których c. k. Rząd zmian, projektowanych przez Wysoki Sejm w roku 1884, nie chciał przedłożyć do sankcyi.

Zgodnie z wnioskodawcą posłem Zollem komisya administracyjna wnosi przeto:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z ordynaryatami biskupimi zbadał, jak dalece pożądana jest zmiana §. 9. ustawy konkurencyjnej z dnia 15. sierpnia 1866 (Dz. u. kr. Nr. 28.) w tym kierunku, aby parafianie, posiadający i utrzymujący kościoły filialne, uwolnieni byli od obowiązku konkurowania do wydatków na kościół i budynki parafialne (tak zwane matryczne) i odpowiedni wniosek przedłożył na najbliższej sesyi sejmowej.

Lwów dnia 22. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski *w. r.*

Sprawozdawca:
S. Koziebrodzki *w. r.*

L. S. 1353|890.

Alleg. 225.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzycy w powiecie sokalskim i utworzenia zeń samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 26. stycznia 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu między innemi petycyami do załatwienia także petycyę przysiółka Bendiuchy, o wyłączenie go ze związku gminy Poturzycy i utworzenie samoistnej gminy.

W skutek tego zarządził Wydział krajowy dochodzenie, które wykazało, że prośba mieszkańców przysiółka Bendiuchy jest uzasadnioną i słuszną i że zasługuje na uwzględnienie.

Osada Bendiuchy stanowi odrębną gminę katastralną, opłaca rocznego podatku gruntowego 97 zł. 30 ct., a podatku domowo-klasowego 32 zł. 90 ct. i liczy 29 gospodarstw włościańskich. Osada ta przynależną jest do gminy Poturzycy, a oddaloną od tejże gminy o $9^1/_2$ kilometrów. Droga łącząca Bendiuchy z Poturzycą, prowadzi przez las wysokopienny i jest przeważnie w złym stanie, przez co komunikacya utrudniona. To oddalenie przysiółka i utrudniona komunikacya sprawiają, że przysiołek Bendiuchy z przyłączenia do gminy Poturzyca żadnej korzyści nie odnosi, przeciwnie narażeni są mieszkańcy przysiołka na rozliczne niedogodności, bowiem w rozlicznych sprawach udawać się muszą do odległego o $9^1/_2$ kilometrów urzędu gminnego w Poturzycy, a o ścisłem i skutecznem wykonywaniu policyi miejscowej w przysiołku ani mowy być nie może.

Z połączenia przysiołka z gminą Poturzyca nie wypływa bynajmniej, że mieszkańcy tegoż mniejsze ciężary gminne ponoszą, jak te, które ponosiliby w razie utworzenia z przysiołka samoistnej gminy; bowiem według obliczenia Wydziału powiatowego w Sokalu w relacyi z dnia 6. maja 1889 roku opłaca przysiołek Bendiuchy przeciętnie 31% dodatków do podatków na pokrycie potrzeb gminy, a w razie utworzenia zeń samoistnej gminy wystarczy tylko 25% dodatków do podatków bezpośrednich.

Wprawdzie według obliczenia w tej samej relacyi Wydziału powiatowego, potrzeba będzie w razie wydzielenia przysiółka nałożyć w gminie Poturzyca więcej o $3^1/_2$ centów dodatków do podatków na potrzeby gminne, to jednak podwyższenie z powodu zamożności mieszkańców Poturzycy nie będzie uciążliwem.

Wreszcie wykazuje dochodzenie zarządzone przez Wydział krajowy, że wszelkim wymogom prawnym stało się zadość, i że nic nie stoi na przeszkodzie uchwaleniu wyłączenia przysiołka Bendiuchy ze związku gminy Poturzycy i utworzenia zeń samoistnej gminy administracyjnej. Komisya podziela w zupełności zdanie Wydziału krajowego i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony ./. projekt ustawy.

Lwów dnia 26. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Mikołaj Torosiewicz *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . . obowiązująca w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu przysiółka Bendiuchy ze związku gminy Poturzyca w powiecie sokalskim i utworzeniu zeń samoistnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Przysiółek Bendiuchy w powiecie sokalskim wyłączony zostaje ze związku gminy Poturzyca i stanowić ma odtąd samoistną gminę administracyjną.

Art. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy rozwiązana ma być Rada gminna w Poturzycy i przeprowadzone wybory do Rad gminnych w Poturzycy i Bendiuchach.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Aleg. 226.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia przysiółka Podliski ze związku gminy Podliski i przyłączenia go do związku gminy Wiszenka w powiecie Mościskim.

Wysoki Sejmie!

Mieszkańcy przysiółka Podliski położonego w granicach gminy katastralnej Podliski, i należącego do związku tejże gminy, wnieśli dnia 9. października 1883 petycyę do Wysokiego Sejmu, o wyłączenie przysiółka ze związku gminy Podliski, a o przyłączenie do gminy Wiszenka.

Uchwałą z dnia 10. września 1884 przekazał Wysoki Sejm tę petycyę Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

W skutek tej uchwały zarządził Wydział krajowy zbadanie sprawy za pośrednictwem Wydziału powiatowego w Mościskach, który przedłożył swe sprawozdania z dnia 21. lutego 1885 z dnia 4. sierpnia b. r. 25. września 1890 ll. 482, 2050, 2268.

Na podstawie sprawozdań wyżej wymienionych i na podstawie odnośnych dokumentów, doszedł Wydział krajowy do przekonania, że sprawa jest dostatecznie wyjaśnioną i przedłożył Wysokiemu Sejmowi przy sprawozdaniu swem z dnia 1. listopada 1890 projekt ustawy o wyłączeniu przysiółka Podliski ze związku gminy Podliski w powiecie mościskim, a wcielenie tegoż do związku gminy Wiszenka w powiecie mościskim. Zdaniem komisyi administracyjnej zachodzi w tej sprawie wypadek rozłączenia osad po myśli §. 3. ustawy gminnej, i wypadek łączenia gmin po myśli §. 2. tejże ustawy.

Ustęp drugi §. 2. ustawy gminnej zastrzega, że gminy połączyć się mające, winny poprzednio zawrzeć umowę, co do posiadania i użytkowania swej własności, tudzież swych zakładów i funduszów. Wymogom przytoczonego ustępu § 2. w ust. gm. nie stało się zdaniem komisyi zadość. Wprawdzie Rada gminna Wiszenki uchwałą z dnia 21. czerwca 1885 L. 158 zezwoliła na przyłączenie przysiółka do związku gminy; nie zawarła jednak żadnej umowy z przysiółkiem Podliski co do posiadania i użytkowania swego majątku gminnego.

Inwentarze majątku gminnego Wiszenki jak też przysiółka Podliski nie zostały do aktu dołączone. W końcu sądzi komisya, że należy wyjaśnić, jakie jest oddalenie przysiółka Podliski od osady gminy Wiszenka, i czy z powodu tego oddalenia, w razie połączenia tych miejscowości w jednę gminę administracyjną, nie byłyby utrudnione czynności wypływające z własnego i poruczonego zakresu działania gminy.

Z tych tedy powodów komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by uzupełnił dochodzenie w myśl przytoczonych uwag i Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył sprawozdanie.

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Mikołaj Torosiewicz.

L. s. 1.226.

Aleg. 227.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiółka Raty ze związku gminy Rawa i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Wysoki Sejmie!

Mieszkańcy przysiółka Rata w powiecie Rawskim wnieśli w r. 1886 na dniu 18. grudnia petycyę do Wysokiego Sejmu o wyłączenie przysiółka ze związku gminy miasteczka Rawy i utworzenia z niego samoistnej gminy administracyjnej.

Na posiedzeniu d. 24. stycznia 1887 przekazał Wysoki Sejm petycyę tę wraz z innemi Wydziałowi krajowemu do załatwienia.

Wydział krajowy zbadawszy sprawę, przedstawia, że:

a) Przysiółek Rata tworzy samoistną gminę katastralną, której obszar wraz z posiadłością dworską wynosi 1460 morgów 1570□ sążni. Liczy ten przysiółek 104 numerów domów i 459 głów ludności. Opłaca rocznie podatków stałych 525 zł. 10 ct., w tej kwocie nie jest liczony podatek opłacany z posiadłości dworskiej.

b) Posiada majątku nieruchomego 22 morgów pastwisk położonych w pośrodku osady, od których to pastwisk mieszkańcy Raty sami podatek opłacają i takowe sami użytkują, zaś ani członkowie gminy Rawy ani gmina zupełnie się do tych pastwisk nie mieszają, ani takowych Racie zaprzeczają.

c) Oprócz tego majątku posiada przysiołek Rata (według sprawozdania Wydziału krajowego) 630 zł. w obligacyach, a nadto zobowiązali się mieszkańcy przysiółka zakupić obligacyę na 200 zł. opiewającą, celem powiększenia zakładowego majątku gminy. Wskutek tego roczny dochód z obligacyj wynosi 34 zł. 86 ct.

d) Przez rozłączenie nie zostaną zmienione ani naruszone obowiązki wypływające z konkurencyi kościelnej i szkolnej, gdyż obie gminy należą do tej samej parafii i do tej samej szkoły w Rawie.

e) Opłacany w przysiółku Rata podatek 525 zł. 10 ct. jest większy jak podatek opłacany w 24. samoistnych gminach powiatu Rawskiego; a gdy według sporządzonego przez Wydział powiatowy przypuszczalnego budżetu dla samoistnej gminy Raty, wynosiłyby dodatki do podatków na pokrycie potrzeb tej gminy tylko 16%, przeto nowo utworzona gmina nie będzie zbyt przeciążona i podoła swym obowiązkom.

f) Rada gminna Rawy dwukrotnemi uchwałami z d. 11. września i 14. grudnia 1888 jednogłośnie oświadczyła się za wydzieleniem Raty ze związku gminnego, a na dniu 15. października 1889 zawarli pełnomocnicy obu gmin ugodę co do rozdziału wspólnego majątku t. j. wspólnej obligacyi, analogicznie do §. 2 ustęp drugi ustawy gminnej.

g) Obszar dworski deklaracyą z d. 10. lipca 1890 oznajmił, że nie ma nic przeciw wydzieleniu Raty i że na ten wypadek chce pozostać przy gminie Racie z zachowaniem przysługujących odrębnych praw opartych na odnośnych ustawach gminnych i ustawach o obszarach dworskich.

h) Rada powiatowa w Rawie na posiedzeniu z d. 7. marca 1889 jednogłośnie oświadczyła się za wyłączeniem Raty ze związku gminy Rawy w ten sposób, aby nadal przysiółek Rata stanowić mógł odrębną gminę administracyjną. Również c. k. starostwo w Rawie oświadczyło w piśmie do Wydziału powiatowego z 2. marca 1889, że uważa takie wyłączenie za korzystne, bowiem różnica zadań, jakie ma gmina Rawa jako miasteczko i Rata jako gmina wiejska do spełnienia, jak też z powodu oddalenia Rawy od Raty utrudnione wykonywanie policyi miejscowej, przemawiają za uwzględnieniem życzeń przysiółka Raty.

Wreszcie oświadczyło c. k. Namiestnictwo w odezwie swej do Wydziału krajowego z d. 17. października 1890 l. 75.143, że ze względów publicznych nie zachodzą żadne przeszkody co do wyłączenia Raty i utworzenia z niej odrębnej gminy.

Na podstawie przedstawionego stanu rzeczy, i gdy wszelkim wymogom do formalnego traktowania sprawy stało się zadość, przedstawia Wydział krajowy wniosek do ustawy, o wyłączeniu przysiółka Raty ze związku gminy Rawy i utworzenia zeń odrębnej gminy administracyjnej.

Komisya podziela zapatrywanie Wydziału krajowego w tej sprawie, prostuje je tylko co do przedstawionego przez Wydział krajowy stanu majątku w obligacyach przysiółka Raty, jak w ustępie *c)*. Ten bowiem majątek według inwentarza i przypuszczalnego budżetu Raty wynosiłby:

1. Zapis długu państwa z d. 1. kwietnia 1883 l. 29.485 . . .	200 zł.
2. Z rozdziału wspólnej z gminą Rawa obligacyi z d. 1. lutego 1872 l. 69.692 opiewającej na 850 zł.	250 „
Razem .	450 zł.

Oprócz tego ma być zakupiona obligacya przez członków gminy, opiewająca na . . . . . 200 „

Ta jednak różnica nie wpływa na zmianę postawionego wniosku przez Wydział krajowy, przeto komisya wnosi zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego:

Wysoki Sejm raczy się przychylić do petycyi przysiółka Raty z d. 18. grudnia 1886 i uchwalić przedłożoną przez Wydział krajowy ustawę.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Mikołaj Torosiewicz.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

o wyłączeniu przysiółka Rata ze związku gminy Rawy w powiecie rawskim i utworzeniu zeń osobnej gminy administracyjnej.

Art. I.

Przysiółek Rata w powiecie rawskim, stanowiący osobną gminę katastralną, zostaje wyłączony ze związku gminy Rawy tegoż powiatu, i stanowić ma w granicach gminy katastralnej, samoistną gminę administracyjną.

Art. II.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych, ma być rozwiązana Rada gminna w Rawie i przeprowadzone wybory, celem ukonstytuowania nowych Rad gminnych w Rawie i w Racie.

Art. III.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.326/1890.

Alg. 228.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i o utworzeniu z niej samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 10. września 1888 powziął Wysoki Sejm następującą uchwałę:

„Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 20. grudnia 1887 l. 60.191 w sprawie wyłączenia osady Cuculina ze związku gminy Siemakowce i utworzenia z niej samoistnej gminy zwraca się Wydziałowi krajowemu celem bliższego zbadania i ponownego zdania sprawy na najbliższej sesyi sejmowej".

Wydział krajowy spełniając to polecenie, zarządził reskryptami swoimi z 14. września 1888 l. 39.811 i z 22. listopada 1889 l. 50.603 dalsze dochodzenie tej sprawy w kierunkach w sprawozdaniu komisyi administracyjnej wskazanych.

Dochodzenia te jednak nie przyniosły pomyślnego dla petycyonującej osady rezultatu, nie usunęły bowiem zasadniczej przeszkody przez komisyę administracyjną Wysokiego Sejmu podniesionej.

Komisya ta uznała wprawdzie powody żądania przysiółka Cuculina za doniosłe i uzasadnione, wyraziła atoli wątpliwość, czyli Cuculin jako samoistna gmina z powodu zbyt słabej siły podatkowej będzie w możności ponosić koszta z samodzielną administracyą gminy połączone.

Otóż ta zasadnicza przeszkoda do przychylnego załatwienia prośby Cuculina istnieje i dzisiaj.

Osada ta liczy 73 rodzin i opłaca rocznie około 100 zł. podatków bezpośrednich. Nie mając zaś żadnego majątku, z którego dochodów pokrywaćby mogła wydatki na administracyę, opędzaćby je musiała dodatkami do podatków.

Licząc potrzeby najmniejszej gminy rocznie na 60 do 80% musiałaby osada ta w razie utworzenia z niej samodzielnej gminy nakładać corocznie 60 do 80% dodatku na potrzeby gminne.

Tworzenie tak wątłych organizmów administracyjnych i z tak nadmiernem przeciążeniem ludności, nie leży w interesie publicznym i dlatego mimo oświadczenia gotowości reprezentantów przysiółka do ponoszenia tych ciężarów, zdaniem Wydziału krajowego zgodzić się nie można na utworzenia z Cuculina samoistnej gminy administracyjnej.

Z tego powodu skierował Wydział krajowy dochodzenia głównie w tym kierunku, czyli nie dałoby się przeprowadzić połączenie tego przysiółka z jedną z najbliższych miejscowości, mianowicie z gminą Debesławce lub przysiółkiem Tracz, tak jak to komisya administracyjna w sprawozdaniu swojem zalecała.

Lecz i ta kombinacya okazuje się w wykonaniu niemożliwą.

Dochodzenia wykazały bowiem, że połączenie Cuculina z Debesławcami wytworzyłoby te same niedogodności i trudności w administracyi i sprawowaniu policyi miejscowej, jakie dziś istnieją w skutku połączenia z gminą Siemakowce.

Jedynie połączenie z przysiółkiem Tracz, do gminy Debesławce przynależnym i utworzenie z tych dwóch przysiółków jednej samodzielnej gminy, mogłoby usunąć dotychczasowe niedogodności i zapewnić tak stworzonej gminie warunki prawidłowej administracyi i warunki bytu; takiemu połączeniu jednak stoją na przeszkodzie trudności fizycznej i technicznej natury.

Grunta bowiem osady Tracz leżą pomiędzy gruntami mieszkańców Debesławiec, skutkiem czego rozgraniczenie obu tych miejscowości nie dałoby się w operatach katastralnych przeprowadzić.

Dla tej więc przeszkody także połączenie Cuculina z Traczem jest niemożebnem i dla tego też gmina Debesławce uchwałą swej Rady z dnia 18. sierpnia 1889 sprzeciwiła się wyłączeniu Tracza ze swojego związku gminnego, dodając, iż w takim razie nie możnaby oznaczyć tej przestrzeni drogi, na którejby każda z tych gmin prestacye drogowe wykonywać miała.

W obec tego stanu rzeczy jakkolwiek usterki formalne przez komisyę administracyjną podniesione usunięte zostały, wnosi komisya administracyjna:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 29. sierpnia 1889 l. 18.031 w przedmiocie wyłączenia osady Cuculin ze związku gminy Siemakowce i utworzenia z niej odrębnej gminy złożone, przyjmuje Sejm do wiadomości.

II. Nad petycyą mieszkańców osady Cuculin w dniu 24. marca 1885 do Wysokiego Sejmu wniesioną, przechodzi się do porządku dziennego.

Przewodniczący:

Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:

Teliszewski.

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

L. s. 1.327.

Aleg. 229.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w petycyi osad Trościanka, Pilip i Wołowej o wydzielenie ich ze związku gminy Pererów powiatu kołomyjskiego i o utworzenie z nich samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 19. listopada 1889 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyę osad Trościanki, Pilipy i Wołowej powiatu kołomyjskiego o wyłączenie ich ze związku gminy Pererowa i utworzenie z tych trzech osad samoistnej gminy do zbadania.

W wykonaniu tej uchwały przeprowadził Wydział krajowy szczegółowe dochodzenia na miejscu przez komisyę ze swego ramienia wydelegowaną, a wyniki są następujące:

Osady Pererów, Trościanka, Pilipy i Wołowa połączone są dotychczas w jedną administracyjną gminę.

Oddalenie Pererowa od Wołowej wynosi, jak oględziny na miejscu wykazały, około milę, od Pilip prawie pół mili, a od Trościanki mniej jak ćwierć mili.

Osada Pererowa w całym kompleksie jest zupełnie oddzieloną od osad Trościanki, Pilip i Wołowej.

Naturalną granicą pomiędzy Pererowem a powyżej wymienionemi osadami, stanowiącą bardzo poważną przeszkodę komunikacyjną, jest górska rzeka Prut w jej górnym biegu.

Na rzece nie ma mostu i osady nie byłyby w żaden sposób w stanie wybudować takowego własnym kosztem.

Ztąd też w czasie wezbrania wód, co się często zdarza i często trwa dłużej, szczególniej w porze wiosennej, jest komunikacya zupełnie przerwaną i ani ludzie, ani bydło na paszę nie mogą się na drugą stronę rzeki dostać.

Wobec tej przeszkody komunikacyjnej jest połączenie tych czterech osad w jedną gminę prawie nominalne, faktycznie są te osady rozłączone, a rozłączenie to uznają nawet poniekąd władze powiatowe, wydając, jak przedłożone akty udowadniają, odrębne polecenia dla Pererowa, a odrębne dla Trościanki, Pilip i Wołowej.

Połączenie wywołuje zresztą tylko wzajemną niechęć i rozdrażnienie.

Dalsze fakta, udowodniające rzeczywisty rozdział, są następujące:

I. Osada Pererowa ma swą własną szkołę, zaś osady Trościanka, Pilipy i Wołowa swą odrębną szkołę i swego własnego nauczyciela.

II. Osada Pererów stanowi odrębną parafię, osady, położone na lewej stronie Prutu, mają swe własne cerkwie i należą do parafii w Załuczu.

III. Osady Trościanka, Pilipy i Wołowa zajmują się odrębnie poborem podatków i dodatków, mają swą własną tabelę podatkową i odsyłają same zebrane podatki wprost do c. k. urzędu podatkowego.

IV. Zebrane dodatki do podatków w obrębie wymienionych osad obracają te osady na swe własne cele i utrzymują swoim własnym kosztem dla siebie pisarza gminnego i mają odrębny protokół podawczy. Pisarya gminna jest w osadach o wiele lepiej prowadzona, niżeli w Pererowe, jak to komisya sprawdziła.

V. W Pererowie istnieje osobny obszar dworski, zaś osady mają własne obszary.

VI. Pererów ma osobny zarząd drogowy, a Trościanka, Pilipy i Wołowa własny.

VIII. W r. 1884 nastąpił rozdział do tego czasu wspólnej kasy pożyczkowej.

Z dalszych szczegółów, mających wpływ na ocenienie stanu rzeczy, zasługują na podniesienie:

Osady Pilipy, Trościanka i Wołowa mają razem 226 numerów, a Pererów 120 numerów.

Podatki bezpośrednie w gminie administacyjnej Pererów wynoszą 1.689 zł. 94 ct. Rada gminna składa się obecnie z 18 członków. Właściciel obszaru dworskiego w Pererowie i zastępca obszaru dworskiego w Pilipach i Wołowej złożyli deklaracyę, że zgadzają się na oddzielenie osady od gminy Pererowa i na utworzenie z tych osad samoistnej gminy. W Trościance nie ma obszaru dworskiego. Nadto Rada gminna gminy administracyjnej Pererowa, zebrana w należytym komplecie, uchwaliła na posiedzeniu z dnia 17. czerwca 1890 w obecności komisarza rządowego większością głosów, że zgadza się na oddzielenie osad Trościanki, Pilip i Wołowej.

Wydział powiatowy w Kołomyi, działając na zasadzie §. 100. ust. gm. i 36. ust. o Repr. pow., uchwalił na posiedzeniu z dnia 26. czerwca b. r., że rozdział Pererowa i osad jest konieczny i pożądany.

W końcu złożyli zastępcy osad deklaracyę, że osady obowiązują się pokryć z własnych funduszów wszelkie koszta, jakieby wyniknąć mogły z przeprowadzenia rozdziału.

Pozostaje kwestya majątku gminnego.

Według przyznania obu stron spór wiodących i według inwentarzy majątku gminnego, niezbyt porządnie prowadzonych, składa się majątek administracyjnej gminy Pererowa z następnych części:

I. z budynku urzędu gminnego wraz z aresztem;

II. z obligacyi w nominalnej wartości 150 zł. i z drobnych kwot 41 zł. 15 ct., 15 zł. 82 ct., 2 zł. 50 ct., znajdujących się w Wydziale powiatowym.

Otóż zastępcy osad Trościanki, Wołowej i Pilip, chcąc koniecznie rozdział przeprowadzić, złożyli deklaracyą, że zrzekają się wszelkich pretensyj do zakładowego majątku i pozostawiają go na własność osady Pererowa.

Prócz powyższego szczupłego zakładowego majątku znajdują się w obrębie administracyjnej gminy Pererowa ekwiwalenta serwitutowe w państwiskach, które jednak do zakładowego majątku gminy, jako takiej w myśl postanowień ustawy gminnej, nie należą.

Ekwiwalenta serwitutowe są prywatną własnością pewnych grup uprawnionych, do której inni członkowie gminy żadnego prawa nie mają.

I tak uprawnieni w osadach Pererowa i Trościanki są współwłaścicielami pastwiska o przestrzeni przeszło 350 morgów, z którego nadto mają prawo użytkowania obszar dworski w Pererowie i gr. kat. probostwo w Pererowie.

Uprawnieni w Pilipach są właścicielami pastwiska o obszarze 118 morgów, do którego inni członkowie gminy żadnego prawa nie mają.

Stosunki te uregulowane prawomocnemi orzeczeniami serwitutowemi pozostają oczywiście nienaruszone.

Wobec tego stanu rzeczy wnosi komisya administracyjna zgodnie z wnioskiem Wydziału krajowego:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony pod ·/. projekt do ustawy.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Teliszewski.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wyłączeniu osad Trościanki, Pilip i Wołowej ze związku gminy Pererowa w powiecie kołomyjskim i utworzenia z nich samoistnej gminy Trościanki.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Osada Trościanka, Pilipy i Wołowa wyłączają się w ich dotychczasowych granicach po rzekę Prut ze związku gminy Pererowa, powiatu kołomyjskiego i stanowić mają odtąd samoistną gminę Trościanka.

Art. II.

Do chwili prawomocnego ukonstytuowania się nowych Reprezentacyj gminnych w gminach Pererów i Trościanka pozostaje dotychczasowa wspólna reprezentacya gminna w urzędowaniu.

Art. III.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1342/90

Alg. 230.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie wydzielenia przysiołka Konstancyi w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzan i otworzenia z niego samoistnej gminy.

Wysoki Sejmie!

Jeszcze w roku 1885 wnieśli byli mieszkańcy przysiółka Konstancyi w powiecie borszczowskim petycyę do Wysokiego Sejmu, o wyłączenie ze związku gminy Jezierzan i utworzenie z niego samoistnej gminy administracyjnej, który ją przydzielił do zbadania ówczesnej komisyi administracyjnej, lecz ta nie mając dokładnych danych odstąpiła ją Wydziałowi krajowemu z żądaniem dostarczenia potrzebnych wyjaśnień i dat.

Obecnie gdy pod względem formalnym wszystko zostało przeprowadzonem, dalej gdy zostało udowodnionem, że przysiółek Konstancya jest w możności ponosić ciężary połączone z samoistnym zarządem gminy, że również c. k. Prezydyum Namiestnictwa nie jest przeciwne ze stanowiska administracyi politycznej wyłączeniu przysiołka Konstancyi ze związku gminy Jezierzany i utworzeniu dwóch samoistnych gmin administracyjnych;

że przysiółek Konstancya będąc oddalony o 4 klm. od Jezierzan nie może w całej pełni korzystać z instytucyi gminnej w Jezierzanach, a na odwrót zarząd gminy Jezierzany ma niesłychanie utrudzoną administracyę w tak oddalonym przysiółku;

że nakoniec tak przysiółek Konstancya jak i gmina Jezierzany bardzo usilnie tego rozdziału pragną, a Wydział powiatowy tamtejszy gorąco za tem przemawia, —

Komisya administracyjna wnosi:

./. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Horodyski *w. r.*

Ustawa

z dnia . . . . . o wyłączeniu przysiółka „Konstancyi“ w powiecie borszczowskim ze związku gminy Jezierzany tegoż powiatu i utworzeniu z niego samodzielnej gminy administracyjnej.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Przysiółek Konstancya w powiecie borszczowskim zostaje wyłączonym ze związku gminy Jezierzany tegoż powiatu i stanowić ma odtąd samoistną gminę administracyjną.

Art. II.

Granica między gminami Jezierzany i Konstancyą ma biedz jak następuje:

Od kopca granicznego Nr. 5 pomiędzy gruntami Konstancyi, Jezierzan, i Łanowiec położonego (a to we wschodnim końcu parceli 1865, należącej do Konstancyi a w południowym kącie parceli 2.352) prowadzi granica wprostej linii od wschodu ku zachodowi pomiędzy parcelami *a*) 1865 od strony Konstancyi a 2.352 od strony Jezierzan, *b*) pomiędzy parcelami 1.922 od Konstancyi a 2.353 od Jezierzan, *c*) pomiędzy parcelami 1.923/1 od Konstancyi a 2.354 od Jezierzan, *d*) pomiędzy parcelami 2.139/2 od Konstancyi a 2.355 od Jezierzan, *e*) pomiędzy parcelami 2.140 od Konstancyi a 2.356 od Jezierzan *f*) pomiędzy parcelami 2.227/2 od Konstancyi a 2.357 od Jezierzan, *g*) pomiędzy parcelami 2.229, 2.228 od Konstancyi a 701, 702 od Jezierzan, *h*) pomiędzy parcelami 2.426, 2.299, 2.425 od Konstancyi a 703/1, 705/1, 707/1 od Jezierzan ku zachodowi aż do kopca granicznego Nr. 6. położonego między gruntami Konstancyi, Jezierzan i Głęboczka.

Art. III.

W trzy miesiące po ogłoszeniu niniejszej ustawy rozwiązaną ma być Rada gminna w Jezierzanach i przeprowadzone nowe wybory do rad gminnych w Jezierzanach i Konstancyi.

Art. IV.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. s. 1121/90.

Aleg. 231.

Sprawozdanie

Komisyi gminnej o projekcie ustawy gminnej dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 l. 24. dz. u. kr. i dla miasteczek, sprawozdaniem Wydziału krajowego z dnia 20. października 1890 l. 43647 przedłożonym.

Wysoki Sejmie!

Postępując dalej na wytkniętej uchwałami Wysokiego Sejmu drodze do reformy ustawodawstwa gminnego, i stosując się do polecenia Wysokiego Sejmu z dnia 19. listopada 1889, Wydział krajowy po wejściu w życie ustawy gminnej dla 30 miast znaczniejszych, przedłożył na obecnej sesyi sejmowej sprawozdaniem z dnia 20. października 1890 l. 43647 projekt ustawy gminnej dla miast drugorzędnych i dla miasteczek.

Potrzebę osobnej ustawy dla tej kategoryi gmin Wysoki Sejm kilkakrotnie uznał.

Gminy te, nie rozporządzając takiemi zasobami materyalnemi i intelektualnemi, jak miasta większe, ustawą z dnia 13. marca 1889 objęte, nie sprostałyby zadaniom tą ustawą zakreślonym.

Lecz nie mogą one także być na równi traktowane z gminami wiejskiemi, bo jak słusznie Wydział krajowy w sprawozdaniu swem podnosi: „wyróżniają się one od wsi nietylko liczbą mieszkańców wyższą, ale nadto nagromadzoną warstwą inteligencyi miejskiej i warstw rękodzielniczych, wybitną siłą podatkową, a nieraz bogatem uposażeniem w dobro i majątek gminny“.

Podzielając w zupełności to zdanie Wydziału krajowego, Komisya gminna sądziła, że tylko te gminy miejskie i małomiejskie pod względem urządzeń gminnych oddzielnie traktować należy, w których wymienione dopiero kryterya istotnie się znachodzą.

Wiadomem jednak jest, że między gminami kraju naszego, które noszą oficyalnie nazwę miasta lub miasteczka, znajduje się spora liczba takich, które ani inteligencyą, ani przemysłem, ani też siłą podatkową lub majątkiem, a nawet liczbą mieszkańców wcale nie górują nad wsiami, i niczem prawie od wsi się nie wyróżniają.

Ponieważ Wydział krajowy w art. I. swego projektu umieścił — z wyjątkiem 30 miast ustawą z dnia 13. marca 1889 objętych — wszystkie gminy kraju nazwę miast i miasteczek mające — Komisya gminna uważała za potrzebne zbadać, które z tych gmin mają prócz nazwy oficyalnej — istotne cechy gmin miejskich lub małomiejskich w przytoczonym tu wyżej ustępie sprawozdania Wydziału krajowego wskazane.

Uwzględniając tedy liczbę ludności, stan majątkowy i dochody każdej gminy — Komisya uznała za potrzebne dość znaczną liczbę gmin miejskich i małomiejskich uchylić ze szeregu gmin, dla których osobna ustawa gminna wydaną być ma.

Gminy przez komisyę uchylone są intelektualnie i materyalnie za słabe, aby mogły przeprowadzić u siebie organizacyę miejską i dlatego na równi z wsiami traktowane być winne.

Porównanie spisu gmin w artykule I. projektu Wydziału krajowego z takimże spisem w art. I. załączonego tu projektu komisyjnego umieszczonym — wykazuje, które gminy Komisya uznała za nieodpowiednie dla organizacyi miejskiej. — Gminę Podgórze opuszczono dlatego, bo ona podlega ustawie dla 30 miast z dnia 13. marca 1889.

Liczne reklamacye poszczególnych gmin, bądź w drodze petycyj, bądź prywatnie wniesione, o przyznanie im charakteru miast zamiast miasteczek, lub o umieszczenie ich jako miasteczek w spisie tychże, nie mogły być uwzględnione, bo spis miast i miasteczek przez Wydział krajowy przedłożony oparty jest na klasyfikacyi urzędowej gmin kraju z roku 1785, później nadanych przywilejach i urzędowych badaniach, Sejm zaś nie jest powołanym do nadania przywileju miasta lub miasteczka tym gminom, które takowego dotąd nie posiadają. Jedynie reklamacyi gminy Grybów zadość uczyniono, ponieważ wykazała, że Najwyższem postanowieniem z dnia 28. kwietnia 1885 do rzędu miast wzniesioną została.

Zasady, na których projekt Wydziału krajowego się opiera, w sprawozdaniu Wydziału krajowego jasno są wytknięte.

Komisya gminna, zgadzając się na te zasady w ogóle, starała się — zarówno jak Wydział krajowy — przedewszystkiem dokładnie odgraniczyć władzę wykonawczą od władzy uchwalającej i nadzorującej i, zaostrzając ile możności odpowiedzialność członków Zwierzchności gminnej (§§. 63. i 64. załączonego projektu), nadać naczelnikowi gminy samodzielną silną władzę wykonawczą — z drugiej strony zaś rozszerzyć i zabezpieczyć należytą i skuteczną kontrolę tak rady gminnej jak i wyższych władz autonomicznych.

Organizacya kolegialna magistratów, ustawą dla 30 miast z d. 13. marca 1885 zaprowadzona, byłaby za kosztowna i za trudna dla mniejszych miast i miasteczek. Dlatego Wydział krajowy i za nim Komisya uważają za potrzebne w tych gminach powierzyć władzę wykonawczą jednemu naczelnikowi gminy i dodać mu tylko do pomocy assesorów.

Projekt Komisyi w głównych zarysach i przeważnie większej części redakcyi zgadza się z projektem Wydziału krajowego. Zmiany projektu Wydziału krajowego w projekcie komisyjnym poczynione pochodzą bądź z inicyatywy Komisyi, bądź z uwag p. c. k. Komisarza rządowego.

Ważniejsze zmiany wyjaśnia Komisya jak następuje:

Pominąwszy już wyżej przedstawione zmiany w spisie gmin, które nowa ustawa ma obowiązywać, opuściła Komisya na żądanie p. Komisarza rządowego art. III. ustawy wstępnej projektu Wydziału krajowego. Jednakowoż postanowienie tego artykułu uważa Komisya za bardzo potrzebne. Skoro bowiem projektowana nowa ustawa uchyla radę gminną jako instancyę rekursową w sprawach policyi miejscowej i zmienia przez to tok instancyi, to sama konsekwencya wymaga, aby tok instancyi w tym samym duchu zmieniono także we wszystkich sprawach, należących do zakresu działania naczelnika gminy — osobnemi ustawami (jak np. ustawą budowlaną i t. p.) objętych. Bo powody, które ustawodawcę skłaniają do zmiany toku instancyi w sprawach policyi miejscowej ustawą gminną objętych — przemawiają z równą siłą za zmianą

toku instancyi także w wszystkich innych sprawach policyi miejscowej, osobnemi ustawami regulowanych.

Nie mogąc toku instancyi w tych sprawach zmienić proponowanym w projekcie Wydziału krajowego art. III., Komisya sądzi, że uczynić to należy osobną ustawą i przedstawia w tym celu na końcu niniejszego sprawozdania Wysokiemu Sejmowi odpowiednią rezolucyę do uchwalenia.

Również wskutek uwag p. Komisarza rządowego przeniesiono §. 3 projektu Wydziału krajowego do ustawy wstępnej jako art. III.

Do tej ustawy wstępnej uważała Komisya za potrzebne dodać art. IV. dla uchylenia wszelkich wątpliwości pod względem mocy obowiązującej ordynacyi wyborczej dla gmin.

Gdy atoli obecnie obowiązująca ordynacya wyborcza okazała się w praktyce wadliwą, proponuje Komisya drugą rezolucyę, dążącą do reformy i tej ustawy.

Do §. 15. dodała Komisya postanowienie, że i zastępca naczelnika gminy winien pobierać wynagrodzenie, jeżeli przez dłuższy czas naczelnika zastępuje, tudzież postanowienie co do bezpłatności urzędów radnych i assesorów i zwrotu wydatków z urzędowaniem radnych i assesorów połączonych.

Do §. 20. dodała Komisya postanowienie co do wykluczenia od urzędowania radnych, w stosunkach prawnych z gminą zostających, już w ustawie dla 30 miast umieszczone, sądząc, że te same powody, które skłoniły Wysoki Sejm do tego postanowienia dla miast większych — przemawiają także w gminach mniejszych.

Postanowienie ostatniej alinei §. 28 projektu Wydziału krajowego mogłoby dać prawo do — mylnego zresztą — mniemania, że Sejm kładzie główny nacisk na prawidłowy zarząd majątkiem gminnym — z ujmą dla równie ważnych a może i ważniejszych spraw administracyi publicznej. Aby taką wątpliwość usunąć poczyniła komisya zmianę w §. 27 projektu komisyjnego uwidocznioną. Zmiana ta nadaje Wydziałowi krajowemu możność orzeczenia, które gminy mają utrzymywać kasyera i kontrolora, więc cel zamierzony projektem Wydziału krajowego jest osiągnięty, — a nadto projektowana przez komisyę zmiana — szanując przedewszystkiem autonomię gmin — daje wyższej władzy autonomicznej możność wkraczania, ile razy Rada gminna nie dodaje Naczelnikowi potrzebnej pomocy.

Do §§. 30 i 74 projektu Wydziału krajowego czynił p. komisarz rządowy uwagę, że na radnych kary nałożyć nie można. Gdy atoli już według teraz obowiązującej ustawy nałożyć można karę na radnego za nieuczęszczanie na posiedzenia rady, to nie zachodzi żadna zasadnicza przeszkoda, aby nakładać na radnego karę za zaniedbanie obowiązków nierównie ważniejszych. Rozchodziłoby się tedy tylko o kompetencyę. Aby więc usunąć wszelką możliwą trudność w uzyskaniu sankcyi, komisya gminna zmieniła projekt Wydziału krajowego w tym kierunku, że kary na radnych nałożyć ma analogicznie do ustawy obecnie obowiązującej — naczelnik gminy (§. 29 i 73 projektu kom.).

Dodatek do §. 58. proj. Wydziału krajowego (§. 57 proj. kom.) dąży do ściślejszej kontroli ze strony Rady gminnej.

§. 70 projektu Wydziału krajowego doznał zmiany nie tylko stylistycznej ale także i merytorycznej.

Zarząd dobrem gminnym należy do najsłabszych stron administracyi gminnej.

Uczestnictwo w użytkowaniu z dobra gminnego regulować ma dotychczasowy zwyczaj, — ale właśnie o to najczęściej się spierają, czy i w jakim kierunku zwyczaj istnieje, — a uczestnicy co roku dowolnie sobie zmieniają rzekome zwyczaje ku szkodzie samego dobra gminnego. Nadto sposób użytkowania z dobra gminnego, przeważnie z gruntów, (pastwisk, lasów) się składającego, a mianowicie kultura tych gruntów z wielkim uszczerbkiem dla całego kraju — jest najgorszy. Aby więc zapobiedz sporom co do uczestnictwa, uważa komisya za potrzebne,

aby Rada gminna obowiązana była bezwarunkowo wydać regulatyw co do uczestnictwa w użytkach z dobra gminnego, uwzględniając przy tem dotychczasowy zwyczaj. Regulatyw taki według projektu komisyi Rada winna wydać bez względu na to czy zwyczaj jakiś istnieje lub nie. Ale także co do sposobu użytkowania z dobra gminnego a zatem co do kultury Rada wyda rozporządzenie, które dla wielkiej wagi, jaką do tej sprawy przywiązać należy, — wymaga zatwierdzenia przez Wydział powiatowy.

W tem różni się projekt komisyi od projektu Wydziału krajowego, gdyż ten ostatni orzeczenie sposobu użytkowania przekazuje wprost Wydziałowi powiatowemu, z uchyleniem pierwszej najbardziej powołanej i uprawnionej instancyi: Rady gminnej.

Komisya uchyliła z §. 74 projektu Wydziału krajowego postanowienie co do wynagrodzenia radnych za sprawdzanie rachunków, jako nie licujące z zasadą bezpłatności urzędu radnego, i mogące dać powód do nadużyć.

Z ubolewaniem komisya zdecydowała się w projekcie swoim opuścić zupełnie §. 109 projektu Wydziału krajowego.

Wiadomo jest, że administracya gminna najbardziej utyka na sprawowaniu policyi miejscowej ku wielkiej szkodzie społeczeństwa. Środki w §. 109. projektu Wydziału krajowego przedstawione mogłyby, zdaniem Komisyi, znakomicie stosunki poprawić bez uciekania się do ostatecznego środka rozwiązania Rady gminnej, któryto środek zresztą rzadko kiedy skutek odniesie, jeżeli stosownie do ustawy do sześciu tygodni nowe wybory będą rozpisane. Lecz p. Komisarz rządowy oświadczył, że c. k. Rząd na takie postanowienie zgodzić się nie może, bo widzi w tym paragrafie ukrócenie a przynajmniej ścieśnienie praw c. k. Rządu §. 107. projektu Wydziału krajowego mu zastrzeżonych i już obecnie obowiązującą ustawą mu przyznanych.

Komisya gminna nie podziela tego zapatrywania.

Ze środków, §. 107. ustawy gminnej obecnie obowiązującej dozwolonych, c. k. Rząd dotąd bardzo rzadko korzystał, a środki te wobec brzmienia obecnie obowiązującej ustawy — nigdy nie mogą iść tak daleko, jak to §. 109. projektu Wydziału krajowego określa.

Lecz wobec obawy, że z powodu tego paragrafu Najwyższa sankcya ustawie odmówioną być by mogła, wolała Komisya paragraf sporny opuścić, wyrażając zarazem nadzieję, że Wydział krajowy, który w dobrze zrozumianym interesie ogółu środki zaradcze §. 109 określone proponował, sprawy tej z oka nie spuści, że nawiąże w tej mierze rokowania z c. k. Rządem i w porozumieniu z nim przedłoży projekt do ustawy normującej i bliżej określającej środki zaradcze, §. 107. ustawy gminnej z d. 12. sierpnia 1866 wskazane.

Mniejsze, bądź stylistyczne bądź merytoryczne zmiany nie potrzebują bliższego uzasadnienia.

Przy obradach Komisyi nad działem VI. ustawy podniósł p. Merunowicz te same zarzuty, jakie czynił podczas obrad nad ustawą gminną dla 30 miast. Podniósł on mianowicie, że o sprawach specyalnie żydowskich decyduje przełożeństwo gminy wyznaniowej żydowskiej, przez samych tylko żydów wybrane, zaś w sprawach specyalnie chrześciańskich decydują radni chrześcijańscy przez ogół ludności, a więc i przez żydów wybrani.

W tem upatruje poseł Merunowicz nierówność i niesprawiedliwość.

Z powodu tych zarzutów uchwalił Wysoki Sejm na dniu 5. października 1888 rezolucyę, polecającą Wydziałowi krajowemu zbadanie tej sprawy i przedłożenie swoich wniosków.

Ponieważ ale rezolucya ta dotąd została bez skutku, Komisya gminna proponuje ponowienie jej.

Komisya gminna wnosi przeto:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. dz. p. p. i dla miasteczek,

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu. by na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył projekt do ustawy zmieniającej tok instancyi w sprawach przez naczelnika gminy we własnem zakresie działania załatwianych, poszczególnemi ustawami objętych.

2. Poleca się Wydziałowi krajowemu, by na przyszłej sesyi sejmowej przedłożył projekt ordynacyi wyborczej dla miast i miasteczek, dla których nowa ustawa gminna wydaną zostaje.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu p o n o w n i e, aby zbadał, jakie zmiany poczynić by należało w postanowieniach krajowego ustawodawstwa gminnego co do sposobu zawiadywania specyalnemi sprawami ludności chrześcijańskiej i ludności izraelickiej, i aby porozumiawszy się w tym przedmiocie z c k. Rządem, na następnej sesyi sejmowej wnioski swoje Sejmowi przedłożył.

Lwów dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
Fruchtman.

Ustawa

z dnia . . . . . zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z dnia 13. marca 1889 Nr. 24. dz. u. kr. i miasteczek w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Załączona ⁄. ustawa gminna obowiązywać będzie następujące miasta i miasteczka:

A) Miasta:

Bełz, Biecz, Bircza, Bóbrka, Brzozów, Brzostek, Bukowsko, Busk, Ciężkowice, Czortków, Dobczyce, Dobromil, Dynów, Dubiecko, Grybów, Husiatyn, Halicz, Jaryczów nowy, Jezierzany, Jazłowiec, Jordanów, Kęty, Kamionka Strumiłowa, Kuty, Komarno, Lanckorona, Lubaczów, Lisko, Mielnica, Myślenice, Mrzygłód, Maryampol, Mikulińce, Mikołajów, Mościska, Nowy Targ, Olesko, Oświęcim, Pilzno, Pomorzany, Rohatyn, Ropczyce, Rymanów, Szczerzec, Stary Sącz, Sądowa Wisznia, Stara Sól, Stare Miasto, Skawina, Sołotwina, Tyśmienica, Zator, Zbaraż, Zaleszczyki, Żydaczów, Żywiec.

B) Miasteczka:

Andrychów, Brzozdowce, Bohorodczany, Borszczów, Brzesko, Baryż, Bolechów, Bołszo-

wce, Bukaczowce, Bursztyn, Błażowa, Baranów, Budzanów, Biały Kamień, Chodorów, Czchów, Chrzanów, Cieszanów, Czernelica, Chorostków, Chołojów, Chyrów, Dźwinogród, Dąbrowa, Dolina, Dębowiec, Dobrotwór, Dukla, Delatyn, Dębica, Frysztak, Fredropol, Firlejów, Gliniany, Głogów, Grzymałów, Gołogóry, Horodenka, Jagielnica, Janów, Jabłonów, Jedlicze, Jodłowa, Jezupol, Janów (powiat Trembowla), Jezierna, Kudryńce, Kozowa, Kopeczyńce, Kołaczyce, Krakowiec, Kałusz, Kolbuszowa, Kamionka Wielka, Kossów, Kańczuga, Krościenko, Krystynopol, Kalwarya, Korolówka, Kulików, Lipnica murowana, Limanowa, Lutowiska, Leżajsk, Łysiec, Łopatyn, Łazów, Łańcut, Monasterzyska, Majdan. Mielec, Maków, Muszyna, Magierów, Mosty Małe, Mosty Wielkie, Niepołomice, Nawarya, Nadwórna, Niżankowice, Niemirów, Niżniów, Obertyn, Ottynia, Podkamień (pow. Brody), Potok Złoty, Probużna, Peczeniżyn, Pistyń, Przeworsk, Piwniczna, Podwołoczyska, Podhajce, Przemyślany, Potylicz, Rożniatów, Radymno, Rozwadów, Ryglice, Radziechów, Rozdół, Rudnik, Rawa Ruska, Rudki, Radomyśl (powiat Mielec), Skała, Stanisławczyk, Szczucin, Strusów, Sasów, Sucha, Sieniawa, Stojanów, Sokołów, Strzyżów, Skałat, Skole, Toporów, Trzebina, Tymbark, Tylicz, Tyczyn, Tyrawa wołoska, Tarnobrzeg, Tuchów, Tłumacz, Turka, Tłuste, Uście solne, Uście biskupie, Uście zielone, Ułaszkowce, Ustrzyki dolne, Ulanów, Uhnów, Wilamowice, Wiśnicz nowy, Wojnicz, Wojniłów, Witków nowy, Wielopole, Załoźce, Zakliczyn, Żmigród, Żołynia, Zbyszyce, Zabłotów, Żabno, Zarudce, Zborów, Żurawno.

Art. II.

Ustawa gminna tu załączona wejdzie w wykonanie po upływie sześciu miesięcy od dnia jej ogłoszenia, a w tym samym czasie traci ustawa gminna z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 19. w gminach w Art. I. wymienionych moc obowiązującą.

Art. III.

Ordynacya wyborcza dla gmin z dnia 12. sierpnia 1866 obowiązywać będzie i nadal mia-

sta i miasteczka w art. I. wymienione, z wyjątkiem §. 40. ordynacyi wyborczej, który z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy uchylonym zostaje dla tych miast i miasteczek.

Art. IV.

Stosunki obszarów dworskich ustawą z dnia 12. sierpnia 1866. określone zostają nienaruszone.

Art. V.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

DZIAŁ I.

O gminie w ogólności.

§. 1.

Każde miasto i każde miasteczko niniejszej ustawie podlegające, stanowi w dotychczasowych granicach swoich osobną gminę miejską lub małomiejską.

Zmiana granic.

§. 2.

Granice gminy zmienione być mogą tylko za uchwałą Rady gminnej.

Uchwała taka do swej ważności wymaga potwierdzenia Rady powiatowej, które może być udzielone tylko za poprzedniem oświadczeniem politycznej władzy krajowej, że przeciw temu ze względów publicznych nie ma nic do zarzucenia.

DZIAŁ II.

O członkach gminy.

Członkowie gminy i obcy.

§. 3.

Członkowie gminy są:

a) Przynależni do gminy tj. osoby mające w gminie prawo przynależności;

b) Uczestnicy tj. osoby nie mające w gminie prawa przynależności, jeżeli w granicach gminy majątek nieruchomy posiadają, lub jeżeli od przedsiębiorstwa zarobkowego samoistnie wykonywanego, albo od dochodu bezpośredni podatek w gminie opłacają.

Pod tymi warunkami należą do uczestników gminy także korporacye, stowarzyszenia, zakłady i fundacye.

Wszystkie inne osoby w gminie są obcemi.

Przynależność do gminy.

§. 4.

Stosunki przynależności do gminy określone są ustawą z dnia 3. grudnia 1863 l. 105 Dz. p. p.

Za nadanie prawa przynależności do gminy może gmina pobierać opłatę nie przewyższającą sumy 30 zł.

Obywatele.

§. 5.

Obywatelami są ci, którym gmina prawo obywatelstwa nadała.

Obywatelstwo tylko przynależnym do gminy nadawanem być może.

Za nadanie obywatelstwa może gmina pobierać opłatę.

Gminy mogą w uznaniu zasług publicznych nadawać obywatelstwo honorowe osobom będącym obywatelami państwa austryackiego.

Prawa i obowiązki członków gminy.

§. 6.

Członkom gminy służy prawo swobodnego pobytu w gminie. Mają oni udział podług postanowień niniejszej ustawy w prawach i korzyściach, jako też w obowiązkach i ciężarach gminy.

Przynależni do gminy mają nadto w razie zubożenia i niezdolności do pracy prawo do wsparcia stosownie do ustawy z dnia 3. grudnia 3186 l. 105. Dz. p. p.

Obywatelom miejskim zastrzega się prawo do udziału w fundacyach i zakładach osobno dla nich utworzonych.

Obywatelstwo honorowe nadaje prawa uczestników gminy, ale nie nakłada udziału w ich obowiązkach.

Prawo pobytu w gminie.

§. 7.

Obcym, którzy przynależność swoją do pewnej gminy wykażą, lub przynajmniej dowiodą, iż poczynili potrzebne kroki ku wykazaniu przy-

należności, nie może gmina wzbronić pobytu w swym obrębie, dopóki tak oni jak i mieszkający z nimi członkowie ich rodzin nieskazitelny żywot prowadzą i nie stają się ciężarem dobroczynności publicznej.

Jeżeli obcy rozporządzeniem gminy w tym względzie czuje się pokrzywdzonym, służy mu prawo odwołania się do politycznej władzy powiatowej.

Utrzymanie prywatnych stosunków prawnych.

§. 8.

Niniejsza ustawa nie narusza prywatnych stosunków prawnych w ogóle, a w szczególności praw własności i użytkowania, służących bądź członkowi gminy, bądź też częściom gminy lub całym klasom mieszkańców.

DZIAŁ III.

O reprezentacyi gminnej.

§. 9.

Gminę reprezentuje we wszystkich jej sprawach Rada gminna.

Rada zawiaduje sprawami gminy przez Zwierzchność gminną.

A. Rada gminna.

Skład Rady gminnej.

§. 10.

Rada gminna składa się w miastach z radnych wybranych przez członków gminy czynne prawo wyboru mających, w miasteczkach z radnych wybranych przez członków czynne prawo wyboru mających, a nadto z członków bez wyboru do niej wchodzących. (§. 12.)

W gminach, w których liczba członków do wyboru Rady gminnej uprawnionych nie przenosi 400, wybranych będzie 18 radnych, w gminach zaś liczących:

401—600	wyborców	24.
601—1.000	„	30.
a nad 1.000	„	36.

radnych.

Do zastępowania radnych ubyłych, lub nie mogących brać udziału w czynnościach rady, wybrani będą zastępcy, których liczba wynosić ma połowę liczby radnych.

Bliższe postanowienia o uprawnieniu do wyboru, obieralności i postępowaniu przy wyborach, zawiera ordynacya wyborcza dla gmin.

§. 11.

Wstępując do Rady składają radni i zastępcy do rąk naczelnika gminy przyrzeczenie sumiennego pełnienia przyjętych obowiązków.

Radni bez wyboru.

§. 12.

Każdy członek gminy miasteczka, opłacający przynajmniej szóstą część całej sumy podatków bezpośrednich w gminie do opłaty przypisanych, niemniej każdy posiadacz wcielonej do gminy miasteczka posiadłości tabularnej, osobne ciało hipoteczne stanowiącej, od której roczna należytość w podatkach rządowych realnych tj. domowym i gruntowym najmniej kwotę 25 zł. wynosi, ma prawo nawet bez wyboru być członkiem Rady gminnej, jeżeli jest obywatelem państwa austryackiego i nie zachodzi względem niego żadna okoliczność wykluczająca lub wyłączająca, wskazana w ordynacyi wyborczej dla gmin.

Za osobę nie używającą własnowolności wykonywa to prawo jej prawny zastępca, lub tegoż pełnomocnik.

Wojskowi w czynnej służbie i kobiety, jeżeli chcą z tego prawa korzystać, muszą, wszystkie zaś inne osoby mające to prawo, mogą je wykonywać przez pełnomocników.

Współposiadacze realności umocowują do wejścia w skład rady gminnej jednego z pośród siebie, lub inną osobę.

Radnego bez wyboru nie może zastępować kto nie jest obywatelem państwa austryackiego, nie używa własnowolności, lub w myśl ordynacyi wyborczej dla gmin od prawa wybierania i obieralności do Rady gminnej jest wykluczonym wyłączonym.

Zastępca może tylko jedną osobę zastępować.

Jeżeli zastępca już co do swojej osoby należy do Rady gminnej, głos jego przy głosowaniu podwójnie ma być liczony.

Radni bez wyboru nie będą wliczani do liczby radnych w §. 10. ustanowionej.

Radny bez wyboru, który także przez wybór został do Rady powołany, ma albo przyjąć wybór albo korzystać z prawa przysługującego mu podług niniejszego paragrafu.

Peryod wyborczy.

§. 13.

Radni i zastępcy wybierani będą na lat 6 Ustępujący radni i zastępcy urzędować będą aż do ukonstytuowania się nowej reprezentacyi gminnej. Ustępujący radni i zastępcy mogą być ponownie wybrani.

Wybór uzupełniający.

§. 14.

W miejsce radnego, ubywającego przed końcem peryodu wyborczego, powoła Rada gminna do grona swego na wniosek naczelnika gminy zastępcę z tego samego koła wyborczego, z którego radny ubył. Z pomiędzy zastępców ten będzie powołany, który przy wyborach największą ilość głosów otrzymał. W razie równości głosów rozstrzyga los. Jeżeli radny dłużej niż przez 3 miesiące nie może brać udziału w czynnościach Rady, powoła Rada gminna w sposób wyż oznaczony zastępcę na czas, przez który ów radny w czynnościach Rady gminnej udziału brać nie może.

Gdyby jednak tylu radnych ubyło, iżby liczby radnych z jednego koła wyborczego nawet przez powołanie wszystkich z tego koła zastępców uzupełnić nie można, będzie niezwłocznie na podstawie ostatniej listy wyborczej rozpisany wybór uzupełniający z tegoż koła wyborczego.

Radni i zastępcy w wyborze uznpełniającym wybrani urzędować będą tylko do końca okresu wyborczego tych radnych i zastępców, w których miejsce zostali wybrani.

B) Zwierzchność gminna.

Skład zwierzchności gminnej.

§. 15.

Zwierzchność gminna składa się z naczelnika gminy, jego zastępcy i dodanych do pomocy naczelnikowi gminy dwóch asesorów.

W razie potrzeby wolno gminie wybrać i większą liczbę asesorów, jednak nie więcej jak 5.

Naczelnik gminy otrzymuje stałe wynagrodzenie z funduszów gminy. Minimum tego wynagrodzenia oznacza Wydział krajowy dla każdej z gmin tej ustawie podlegających, po wysłuchaniu Rad gminnych. Naczelnikowi gminy nie wolno zrzec się swego wynagrodzenia ani w całości ani częściowo.

Zastępca naczelnika pobierać będzie wynagrodzenie z funduszów gminnych, jeżeli przez czas dłuższy zastępować będzie naczelnika.

Urząd radnego i zastępcy radnego jest bezpłatny.

Wszystkim członkom Rady i zwierzchności gminnej należy się od gminy zwrot wszystkich wydatków połączonych z ich urzędowaniem.

Wybór Zwierzchności gminnej.

§. 16.

Naczelnika gminy, jego zastępcę i asesorów wybiera Rada gminna na lat 6.

Warunki obieralności na te urzędy i sposób dokonania wyboru oznacza ordynacya wyborcza.

Wybór uzupełniający.

§. 17.

W razie opróżnienia posady naczelnika gminy, jego zastępcy lub asesora w ciągu okresu wyborczego, Rada gminna dokona w jego miejsce nowego wyboru, najdalej do dni 14. Wybrany przy wyborze uzupełniającym naczelnik gminy, zastępca naczelnika lub asesor, urzędować będzie do końca sześciolecia swego poprzednika.

Przyrzeczenie.

§. 18.

Naczelnik gminy, jego zastępca i asesorowie winni przy objęciu urzędu w obecności de-

legata Wydziału powiatowego i wobec delegata Rady gminnej złożyć w ręce naczelnika politycznej władzy powiatowej lub jego delegata, w miejsce przysięgi przyrzeczenie, iż zachowają Cesarzowi wierność i posłuszeństwo, przestrzegać będą ustaw i wypełniać sumiennie obowiązki swoje.

C) Postanowienia ogólne.

Ustąpienie z posady.

§. 19.

Za przyzwoleniem Rady gminnej może naczelnik gminy, jego zastępca lub asesor, radny lub zastępca radnego urząd swój złożyć. Naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego traci swój urząd, jeżeli zajdzie lub wiadomą się stanie okoliczność, którąby pierwotnie jego obieralność na członka Rady lub Zwierzchności gminnej była wykluczyła, lub jeżeli się do innej gminy przesiedli.

Jeżeli naczelnik gminy, zastępca naczelnika, asesor, radny lub zastępca radnego popadnie w śledztwo sądowe z powodu zbrodni, przekroczenia lub przestępstwa z chciwości popełnionego, lub jednego z przekroczeń w §. 501, 504, 511, 512, 515 i 516 ustawy karnej wskazanych, lub jeżeli do jego majątku konkurs ogłoszony zostanie, wtedy nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki trwa to postępowanie karne lub krydalne.

Jeżeli radny lub zastępca wchodzi w stosunki prawne z gminą, jako przedsiębiorca, dostawca, lub dzierżawca, nie będzie on mógł sprawować swego urzędu, dopóki ten stosunek trwa i rachunki ztąd wynikłe ostatecznie załatwione nie będą.

Obowiązek przyjęcia wyboru.

§. 20.

Każdy podług przepisów wybrany członek gminy, winien przyjąć wybór bądź na członka Rady gminnej, lub też zastępcę, bądź na asesora.

Prawo wymówienia się od przyjęcia wyboru lub też od dalszego sprawowania urzędu służy tylko:

a) duchownym wszelkiego wyznania i nauczycielom publicznym;

b) urzędnikom i sługom c. k. Dworu, państwa, kraju, zakładów i funduszów publicznych, dopóki w czynnej służbie zostają;

c) wojskowym chociażby w czynnej służbie nie zostającym;

d) osobom liczącym przeszło 60 lat życia;

e) tym, którzy przez cały jeden okres wyborczy piastowali posady w Zwierzchności gminnej, jednak tylko na okres bezpośrednio następujący;

f) tym, którym ułomność fizyczna, lub znacznie i trwale nadwątlone zdrowie nie dozwalają obowiązków urzędowych wykonywać;

g) tym, którzy z powodu zwykłego zatrudnienia, corocznie, często lub przez dłuższy czas nie bywają w gminie obecni;

h) zostającym w służbie prywatnej, jeżeliby przez przyjęcie wyboru w stosunku swoim służbowym, uszczerbku doznać mogli;

i) tym, którzy bez wyboru do Rady gminnej należą (§. 12).

Kto bez takiego uwalniającego powodu wzbrania się przyjąć wyboru, lub przyjęty urząd dalej sprawować, podpada karze pieniężnej, którą Rada gminna aż do wysokości 20 zł. wymierzyć może.

Przeciw takiemu orzeczeniu Rady służy odwołanie się do Wydziału powiatowego; kara pieniężna wpływa do kasy gminnej na fundusz ubogich.

DZIAŁ IV.

O zakresie działania gminy.

ROZDZIAŁ I.

O zakresie działania gminy w ogóle.

§. 21.

Zakres działania gminy jest:

a) własny i

b) poruczony.

Własny zakres działania.

§. 22.

Własny zakres działania t. j. zakres, w którym gmina z zachowaniem ustaw samodzielnie zarządzać i rozporządzać może, obejmuje w ogóle

wszystko, co bezpośrednio dotyczy interesu gminy i w jej granicach własnemi jej siłami załatwionem i przeprowadzonem być może.

W myśl tego należą do własnego zakresu działania gminy w szczególności:

a) wolny zarząd majątkiem gminnym i załatwianie spraw, odnoszących się do związku gminy;

b) czuwanie nad bezpieczeństwem osób i ich mienia;

c) staranie o zakładanie i utrzymywanie gminnych dróg, mostów, ulic i placów, niemniej o bezpieczeństwo i łatwość komunikacyi po drogach i wodach;

d) policya polowa;

e) dozór policyjny nad przedmiotami żywności, nad targami, nad miarą i wagą;

f) policya zdrowia;

g) policya nad czeladzią i wyrobnikami, niemniej wykonywanie przepisów o czeladzi służebnej;

h) policyjny dozór nad obyczajnością publiczną;

i) sprawy ubogich, opieka nad zakładami dobroczynnymi gminy, zapobieganie żebractwu;

k) policya ogniowa, policya budownictwa, wykonywanie przepisów porządku budowniczego i udzielanie policyjnego pozwolenia na budowy;

l) ustawą oznaczyć się mający wpływ na szkoły średnie, przez gminę utrzymywane i na szkoły ludowe; staranie o zakładanie, uposażenie i utrzymywanie szkół ludowych, z uwzględnieniem istniejących jeszcze patronatów szkolnych i przepisów konkurencyi do szkół;

m) jednanie stron w sporze będących przez mężów zaufania, z gminy wybranych;

n) przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi.

Z wyższych względów państwa, mogą być pewne czynności policyi miejscowej w pojedynczych gminach, w drodze ustawy krajowej, przekazane osobnym organom rządowym.

Poruczony zakres działania.

§. 23.

Ustawy określają poruczony zakres działania gminy, t. j. jej obowiązek do współdziałania w sprawach publicznej administracyi.

ROZDZIAŁ II.

O zakresie działania Rady gminnej.

§. 24.

Rada gminna jest w sprawach gminnych władzą uchwalającą i nadzorującą.

Władza wykonawcza jej nie służy.

Rada gminna zastępuje gminę w wykonywaniu jej praw i obowiązków, wydaje w granicach ustawami oznaczonych imieniem gminy postanowienia obowiązujące i uchwala sposób ich wykonania. Ona jest władzą zwierzchniczą gminy we wszystkich sprawach gminy, obowiązana strzedz dobra gminy i starać się o zaspokojenie jej potrzeb.

§. 25.

Rada gminna obraduje i uchwala o wszystkich sprawach gminy, jej majątku, dobra lub zakładów w granicach ustaw obowiązujących.

W szczególności należy do zakresu działania Rady gminnej:

a) zmiana granic gminy (§. 2.);

b) ustanawianie zasad zarządu, tudzież sposobu użytkowania majątku i dobra gminy i zakładów gminnych;

c) sprawy należące do zwyczajnego zarządu majątkiem, które Rada gminna osobną uchwałą sobie zastrzegła (§. 26.);

d) nabywanie lub pozbywanie nieruchomości lub praw, według ustaw za nieruchomości uważanych, obciążanie majątku gminy, zaciąganie pożyczek i lokowanie kapitałów;

e) stawianie kosztem gminy nowych budowli, przekształcanie lub znoszenie istniejących, tudzież inne przedsiębiorstwa, nakładem gminy wykonywać się mające;

f) zaprowadzenie nowych zakładów gminnych, lub zwinięcie istniejących;

g) zawieranie, rozwiązywanie, zmiany kontraktów najmu i dzierżaw;

h) uchwalanie budżetu rocznego, wydatków budżetem nieprzewidzianych i kredytów dodatkowych, przyzwalanie na przenoszenie uchwalonych kredytów z jednej rubryki do drugiej, uchwalanie wszelkich zmian w budżecie, staranie się o pokrycie niedoboru, uchwalanie dodatków do podatków, opłat, prestacyj i usług i

oznaczenie dziennych cen takich prestacyj i robót;

i) sprawdzanie i załatwianie rachunków rocznych;

k) przyzwalanie na rozpoczęcie sporów prawnych i na odstąpienie od nich, zatwierdzanie ugód spór umarzających, ustanawianie zastępców prawnych;

l) zatwierdzanie wyników wszelkich licytacyj;

m) wybór naczelnika gminy, jego zastępcy i asesorów;

n) uchwalanie etatu i płac urzędników i sług gminnych, jako też instrukcyj służbowych i statutu emerytalnego dla tychże;

o) wyznaczenie wynagrodzenia dla naczelnika gminy i jego zastępcy (§. 15);

p) mianowanie i oddalanie urzędników i wymiar emerytury dla nich, na wniosek naczelnika gminy;

q) nadzór i kontrola nad czynnościami Zwierzchności gminnej;

r) nadawanie prawa przynależności do gminy i obywatelstwa miejskiego i honorowego, ustanawianie opłat za nadawanie prawa przynależności i obywatelstwa miejskiego;

s) wykonywanie służącego gminie prawa patronatu lub prezentowania, rozdawania miejsc fundacyjnych, nie uwłaczając prawom na różnicy wyznań opartym;

t) wybór mężów zaufania do jednania stron;

u) uchwalanie regulaminu dla własnych czynności;

w) udzielanie zdania swego władzom wyższym, na ich żądanie;

z) rozstrzyganie zażaleń przeciw zarządzeniom Zwierzchności gminnej.

Zwyczajny zarząd majątkiem.

§. 26.

Zwyczajny zarząd majątkiem nie należy do zakresu działania Rady gminnej, lecz Rada może poszczególne sprawy tego zarządu, na wniosek lub po wysłuchaniu Zwierzchności gminnej swojej uchwale zastrzedz.

Ustanawianie służby.

§. 27.

Rada winna przydać Zwierzchności gminnej służbę potrzebną do załatwiania czynności, wypływających z własnego i poruczonego zakresu działania.

Jeżeli Rada uzna potrzebę ustanowienia posad urzędowych lub służbowych, wtedy uchwali liczbę i płacę urzędników i sług, orzecze o warunkach i sposobie ich mianowania i ich zaopatrzeniu.

Uchwały te poda naczelnik gminy za pośrednictwem Wydziału powiatowego do wiadomości Wydziału krajowego.

Gdyby Rada gminna się wzbraniała uchwalić etat urzędników i sług, lub gdyby Wydział krajowy uznał, że uchwalony przez Radę gminną etat nie wystarczy do należytego załatwiania czynności własnego i poruczonego zakresu działania, a Rada gminna mimo wezwania wskazanych jej braków nie uzupełniła, Wydział krajowy orzec może, jakiej kategoryi urzędników i w jakiej liczbie gmina ustanowić i opłacać ma.

Nadzorowanie Zwierzchności gminnej.

§. 28.

Rada gminna ma prawo i obowiązek urzędowanie Zwierzchności gminnej ciągle nadzorować. Nadzór ten wykonywa Rada gminna za pomocą jednej lub kilku komisyj z grona swego wybranych, które obowiązane będą o każdej dostrzeżonej nieprawidłowości lub wadliwości w urzędowaniu Zwierzchności gminnej bezzwłocznie Radę gminną zawiadomić i poczynić wnioski o usunięcie złego, zaś po upływie każdego roku administracyjnego, przedłożyć Radzie gminnej sprawozdanie o swoich czynnościach z wnioskami, jakie uznają za stosowne.

Skoro Rada gminna przekona się o nieprawidłowościach lub wadliwościach, winna się postarać o bezzwłoczne ich usunięcie, a gdyby to nie odniosło skutku, donieść o tem Wydziałowi powiatowemu.

Dla komisyj kontrolujących uchwali Rada gminna osobne instrukcye i przedłoży je Wydziałowi powiatowemu do wiadomości.

Naczelnik gminy winien najdalej do dni 30 po upływie każdego roku administracyjnego przedłożyć Wydziałowi powiatowemu odpisy sprawozdań komisyj kontrolujących w ubiegłym roku, jakoteż odpis uchwał Rady gminnej na podstawie tych sprawozdań zapadłych, lub donieść w tym terminie o zachodzących przeszkodach.

Rada gminna może także ustanawiać osobne komisye do nadzorowania przedsiębiorstw gminnych, tudzież do udzielania zdań i przedstawiania wniosków w sprawach gminnych.

Do takich komisyj Rada gminna powołać może mężów zaufania z poza grona swego.

Ani komisya kontrolująca, ani specyalne komisye, w myśl niniejszego paragrafu ustanowione, władzy wykonawczej nie mają, a zatem ani same nic zarządzić, ani Zwierzchności gminnej poleceń wydawać nie mogą.

Rewizya kasy.

§. 29.

Rada gminna winna wybrać osobną komisyę, której obowiązkiem będzie przynajmniej cztery razy do roku przedsięwziąć rewizyę kasy gminnej i kas zakładów i funduszów pod zarządem gminy zostających i o każdej rewizyi Radzie gminnej zdać sprawę na ręce naczelnika gminy, który odpis każdego sprawozdania, do dni 8 Wydziałowi powiatowemu przedłożyć ma. Każdy radny wybrany do komisyi szkontrującej, obowiązany jest wybór ten przyjąć.

Od przyjęcia wyboru wymówić się może tylko ten, który nie posiada potrzebnego do szkontrowania kasy ogólnego wykształcenia, lub względem którego zachodzą okoliczności w §. 20. lit. g. h. wymienione. Kto bez takiego powodu uwalniającego wyboru przyjąć nie chce, podpada karze, którą Rada gminna aż do wysokości 20 zł. wymierzyć może. Jeżeli członkowie komisyi szkontrującej obowiązkom w niniejszym paragrafie na nich włożonym zadość nie uczynią, naczelnik gminy winien na każdego członka komisyi winnego zaniedbania swych obowiązków, nałożyć

grzywnę do wysokości 20 zł. W takim razie może Wydział powiatowy sam przeprowadzić szkontro kasy na koszt gminy. Oprócz tego winien Wydział powiatowy sam od czasu do czasu kasę gminną niespodziewanie szkontrować.

Sprawy policyi miejscowej.

§. 30.

O ile sprawowanie policyi miejscowej nie jest mocą ustawy przekazane organom rządowym, może Rada gminna w granicach ustaw wydawać obowiązujące w obrębie gminy przepisy co do policyi miejscowej i za przekroczenie tychże zagrażać karą pieniężną aż do wysokości 50 zł. lub w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej, karą aresztu do dni 10.

Uchwały takie Rada gminna powziąć może tylko na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy.

§. 31.

Rada gminna winna uchwalać środki pieniężne na utrzymanie zakładów i urządzeń policyi miejscowej i jest odpowiedzialną za wszelkie zaniedbania w tej mierze, pochodzące z jej winy.

Odpowiedzialność gminy.

§. 32.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciężących, winna gmina poniesioną szkodę wynagrodzić. W szczególności obowiązaną jest gmina wynagrodzić szkodę wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby ani jeden ze sprawców nie był schwytanym, a na gminie ciężyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody, wyda polityczna władza powiatowa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego.

Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się pomiędzy gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.

Zaopatrywanie ubogich.

§. 33.

Rada gminna ma czuwać nad tem, aby ubodzy według ustaw zaopatrzeni byli. Gdyby zakłady i fundusze na ten cel przeznaczone nie wystarczały, Rada postara się o potrzebne środki i oznaczy sposób ich użycia.

Udzielanie zdania.

§. 34.

Na żądanie władz rządowych lub autonomicznych winna Rada gminna udzielać im swojego zdania.

Rozstrzyganie zażaleń.

§. 35.

Rada gminna rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom naczelnika gminy, w sprawach tyczących się majątku i dobra gminnego lub zakładów gminnych, niemniej w tych sprawach, w których naczelnik gminy tylko uchwały Rady gminnej wykonywa.

We wszystkich innych sprawach własnego zakresu działania rozstrzyganie rekursów przeciw postanowieniom naczelnika gminy należy do Wydziału powiatowego, zaś w sprawach poruczonego zakresu działania do politycznej władzy powiatowej.

Regulamin.

§. 36.

Rada gminna winna do trzech miesięcy po wejściu w życie niniejszej ustawy uchwalić regulamin dla własnych czynności, instrukcyę dla czynności swej Zwierzchności gminnej w sprawach własnego zakresu działania gminy i instrukcyę dla swojej kasy gminnej.

Regulamin dla własnych czynności i instrukcyę dla Zwierzchności gminnej przedłożyć winna za pośrednictwem Wydziału powiatowego, Wydziałowi krajowemu do wiadomości. Instrukcya dla kasy gminnej przez Radę gminną uchwalona, wymaga zaś zatwierdzenia Wydziału krajowego.

Jeżeli Rada gminna w ciągu trzech miesięcy nie uczyni zadość powyższemu obowiązkowi, Wydział krajowy wyda regulamin dla czynności Rady gminnej, tudzież instrukcye dla czynności Zwierzchności i kas gminnych. Regulamin i instrukcya dla Zwierzchności gminnej przez Wydział krajowy wydane obowiązywać będą prowizorycznie, dopóki Rada gminna nie uchwali własnego regulaminu i instrukcyi dla Zwierzchności gminnej, zaś instrukcya dla kasy gminnej przez Wydział krajowy wydana obowiązywać będzie prowizorycznie, dopóki instrukcya taka przez Radę gminną uchwalona, przez Wydział krajowy zatwierdzoną nie będzie.

Zwoływanie Rady.

§. 37.

Rada gminna zbiera się na posiedzenie ile razy zajdzie tego potrzeba, najmniej zaś raz na miesiąc. — Naczelnik gminy lub jego zastępca zwołuje Radę na posiedzenie. — Każde posiedzenie, które nie jest tym sposobem zwołane, jest nieprawne a powzięte na niem uchwały są nieważne.

Naczelnik gminy musi zwołać Radę, jeżeli tego zażąda przynajmniej trzecia część radnych, polityczna władza powiatowa albo też Wydział krajowy lub Wydział powiatowy.

O nastąpić mającem posiedzeniu naczelnik gminy w każdym razie winien zawiadomić wszystkich w gminie obecnych radnych.

Komplet do uchwał.

§. 38.

Rada gminna nie może powziąć uchwały, jeżeli więcej niż połowa radnych nie jest na posiedzeniu obecną

Do uchwały ustanawiającej budżet, jakoteż do uchwały podlegającej wyższemu zatwierdzeniu potrzebna jest obecność dwóch trzecich radnych.

Jeżeli na posiedzenie nie zbierze się ilość radnych potrzebna do powzięcia uchwał, winien naczelnik gminy najdalej do trzech dni zwołać Radę powtórnie i zarazem wezwać zastępców.

Na każdego radnego i zastępcę, który nie stawi się na to drugie posiedzenie i nie usprawiedliwi swej nieobecności, winien naczelnik

gminy nałożyć karę pieniężną aż do wysokości 10 zł.

Przeciw takiemu orzeczeniu służy odwołanie się do Wydziału powiatowego.

Grzywnę tę ściągnie naczelnik gminy. — Radnego lub zastępcę, który bez usprawiedliwienia się na trzech po sobie następujących posiedzeniach się nie jawi, może Rada gminna na czas oznaczony, lub też na cały w toku będacy peryod wyborczy od udziału w obradach i uchwałach Rady wykluczyć. — Przeciw tej uchwale służy wykluczonemu rekurs do Wydziału powiatowego w terminie dni 14, licząc od dnia doręczenia mu zawiadomienia o dotyczącej uchwale Rady gminnej.

Przeszkody uczestnictwa w obradach.

§. 39.

Członek Zwierzchności gminnej lub Rady gminnej nie może być obecnym na posiedzeniu, jeżeli przedmiot obrady lub uchwały dotyczy jego urzędowania, jego własnych interesów prywatnych, lub też interesów jego żony, albo osób z nim w pierwszym lub drugim stopniu spokrewnionych lub spowinowaconych; winien jednak na żądanie Rady stawić się dla udzielenia żądanych wyjaśnień.

§. 40.

Członkowie Zwierzchności gminnej są obowiązani być obecnymi na każdem posiedzeniu Rady i mogą w każdym czasie głos zabrać. — W głosowaniu przy sprawdzeniu rachunków i udzieleniu Zwierzchności gminnej absolutoryum, nigdy udziału brać nie mogą.

Przewodniczenie na posiedzeniach.

§. 41.

Na posiedzeniach Rady gminnej przewodniczy naczelnik gminy, a w razie przeszkody jego zastępca. Każde posiedzenie odbyte z pominięciem tego przepisu jest nieważne. Naczelnik gminy zwołuje Radę, zagaja i zamyka posiedzenie, układa porządek dzienny, kieruje rozprawami i przestrzega porządku w zgromadzeniu.

Sekretarz Rady.

§. 42.

Rada gminna wybiera sekretarza swego bądź z grona swego, bądź z pomiędzy urzędników gminy.

Warunki ważności uchwał.

§. 43.

Do ważności uchwały potrzebną jest bezwzględna większość głosów obecnych radnych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący. — W innych wypadkach przewodniczący nie głosuje z wyjątkiem wyborów. — Głosowanie odbywa się jawnie; wolno jest jednak Radzie uchwalić głosowanie tajne.

Jawność posiedzeń.

§. 44.

Posiedzenia Rady odbywają się w lokalu urzędowym publicznie, wyjątkowo jednak może Rada uchwalić tajne posiedzenie. — Posiedzenia, na których przedmiotem obrad jest budżet lub zamknięcie rachunków w każdym razie będą publiczne.

Gdyby publiczność mięszała się do obrad lub w inny sposób przeszkadzała obradom, przewodniczący ma prawo i obowiązek po poprzedniem bezskutecznem napomnieniu, nakazać wydalenie publiczności z miejsca posiedzeń.

Protokół posiedzenia i księga uchwał.

§. 45.

Z każdego posiedzenia spisany będzie w księdze na to przeznaczonej protokół, obejmujący nazwiska radnych, wnioski na posiedzeniu czynione i zapadłe uchwały. — Protokół ma być stwierdzooy podpisem przewodniczącego, dwóch obecnych na posiedzeniu radnych i sekretarza.

Każdemu członkowi gminy wolno przeglądać protokoły.

ROZDZIAŁ III.

O zakresie działania Zwierzchności gminnej.

§. 46.

Naczelnik gminy w sprawach gminy jest organem zarządzającym i wykonawczym.

W razie przeszkody zastępuje naczelnika gminy jego zastępca, tego zaś jeden z asesorów. Rada gminna na początku każdego roku oznaczy który asesor w razie przeszkody zastępcy ma zastępować naczelnika gminy.

§. 47.

Do zakresu działania naczelnika gminy należy w szczególności:

a) przewodniczenie w Radzie gminnej i przygotowanie wniosków do uchwał Rady;

b) wykonywanie ustaw i rozporządzeń we własny zakres działania gminy wchodzących;

c) wykonywanie wszelkich uchwał i zarządzeń Rady gminnej;

d) kierownictwo urzędem gminnym, nadzór nad urzędnikami i sługami;

e) wykonywanie policyi miejscowej;

f) zarządzenie w razach nagłych, za następnem usprawiedliwieniem wobec Rady gminnej;

g) przedstawianie do mianowania i oddalania urzędników gminy i wykonywanie władzy dyscyplinarnej nad urzędnikami i sługami;

h) zarząd majątkiem, dobrem i dochodami gminy, zakładów i funduszów gminnych, lub pod zarządem gminy zostających;

i) prowadzenie kasowości i rachunkowości gminy;

k) wykonywanie wszelkich spraw poruczonego zakresu działania.

§. 48.

Naczelnik gminy reprezentuje gminę na zewnątrz.

Dokumenta, mocą których gmina przyjmuje zobowiązania względem osób trzecich, muszą być podpisane przez naczelnika gminy i jednego asesora.

Dokument dotyczący interesu, do którego zawarcia potrzebne jest przyzwolenie Rady lub wyższe zatwierdzenie, musi nadto być podpisanym przez dwóch radnych i powołać się na to przyzwolenie lub zatwierdzenie. W każdym razie dokument wydany imieniem gminy musi być zaopatrzony pieczęcią gminną.

Sprawowanie policyi miejscowej.

§. 49.

Do naczelnika gminy należy odpowiedne ustawom sprawowanie policyi miejscowej, o ile pojedyncze jej czynności nie są przekazane w drodze ustawy krajowej organom rządowym.

W nagłych wypadkach nieszczęścia, n. p. przy pożarach lub powodziach i t. p. naczelnik gminy ma prawo zarządzić wykonanie robót wszelkiego rodzaju, o ile są niezbędne do usunięcia niebezpieczeństwa chwilowego i zmusić do tych robót każdego zdolnego do nich członka gminy a nawet i obcych. Gdyby środki policyi miejscowej nie były dostateczne do zabezpieczenia dobra publicznego (jak n. p. w razie epidemii) lub gdyby własne siły gminy nie wystarczyły do odwrócenia grożącego niebezpieczeństwa, naczelnik gminy winien zawiadomić o tem natychmiast polityczną władzę powiatową.

Zagrażanie karami.

§. 50.

Naczelnik gminy ma wyjątkowo prawo zagrażania karą pieniężną do 10 zł. lub w razie niemożności jej uiszczenia karą aresztu do dwóch dni, jeżeli tego wymaga wykonanie przepisu tymczasowego policyi miejscowej niedopuszczającego zwłoki.

Wykonywanie władzy karnej.

§. 51.

O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej należącej do zakresu działania gminy, wyrażoną jest sankcya karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, służy prawo orzekania kar za takie przekroczenia naczelnikowi gminy a względnie jego zastępcy.

W ten sposób mają być także orzekane kary oznaczone przez Radę gminną (§. 30.)

Tylko kary pieniężne, lub w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu mogą być orzekane.

Wszelkie orzeczenia kar mają być w osobną księgę wpisywane.

Tok instancyi.

§. 52.

Od orzeczeń wydanych według §. 51. odwołać się można do politycznej władzy powiatowej.

Jeżeli orzeczenia tyczą się duchownych uznanych wyznań religijnych, nauczycieli publicznych, urzędników rządowych lub krajowych, zostających w czynnej służbie, albo członków Sejmu krajowego, natenczas winien naczelnik gminy przedłożyć to orzeczenie politycznej władzy powiatowej do poprzedniego zbadania i potwierdzenia.

Przeznaczenie kar.

§. 53.

Kary pieniężne, orzeczone podług §. 51. wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

Przedstawienie urzędników do mianowania i przeniesienia w stan spoczynku.

§. 54.

Na podstawie etatu przez Radę gminną uchwalonego lub na podstawie orzeczenia Wydziału krajowego w myśl ostatniego ustępu §. 27. wydanego, naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej urzędników gminy do mianowania. Mianowani urzędnicy posiadać muszą przepisaną kwalifikacyę.

Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem oznaczy, jakie kwalifikacye dla każdej kategoryi posad są potrzebne z uwzględnieniem różnicy potrzeb i stosunków gmin większych a mniejszych z pozostawieniem odpowiedniego czasu przejściowego.

Naczelnik gminy przedstawia Radzie gminnej wnioski o przeniesienie urzędników w stan spoczynku i wymierzenie emerytury dla nich.

Naczelnik gminy mianuje i oddala sługi gminne, przedstawia Radzie gminnej wnioski co do ich zaopatrzenia.

Śledztwa dyscyplinarne.

§. 55.

Naczelnik gminy wdraża i przeprowadza śledztwa dyscyplinarne przeciw urzędnikom i sługom gminnym i orzeka o karach dyscyplinarnych.

Naczelnik może w drodze dyscyplinarnej urzędnika suspendować. Oddalenie urzędnika ze służby w drodze dyscyplinarnej nastąpić może tylko za uchwałą Rady gminnej.

Orzeczenia dyscyplinarne przeciw rachmistrzowi, kasyerowi i kontrolorowi tylko Rada gminna po wysłuchaniu naczelnika gminy wydawać może.

Zarząd majątkiem.

§. 56.

Naczelnik gminy zarządza majątkiem gminy, nadzoruje użytkowanie i zarząd dobra gminnego, kieruje przedsiębiorstwami gminy, czuwa nad ich wykonaniem i załatwia sprawy ubogich według ustaw.

Naczelnik zawiaduje zakładami gminnymi i nadzoruje zakłady własny zarząd mające, o ile akt fundacyi lub umowy innych nie zawiera postanowień.

W szczególności winien naczelnik gminy starać się o ściąganie wszystkich wierzytelności gminy, zakładów i funduszów gminnych lub pod zarządem gminy zostających, tudzież wszelkich czynnych zaległości. Gdyby naczelnik obowiązku tego należycie nie wypełniał, a Rada gminna, mimo upomnienia ze strony Wydziału powiatowego, temuby nie zaradziła, Wydział powiatowy będzie miał prawo zarządzić środki zaradcze, jakie uzna za stosowne a nawet ustanowić na koszt gminy zastępcę prawnego, który imieniem gminy wierzytelności i zaległości w drodze prawnej ściągnie.

Przepis ten odnosi się także do pretensyj gminy, któreby jej z mocy §§. 63.—65. do członków Zwierzchności gminnej przysługiwały.

Kolaudacye.

§. 57.

Naczelnik gminy zarządza wszelkie roboty i dostawy dla gminy, rozpisuje i przeprowadza licytacye, odbiera i kolauduje wykonane roboty lub dostawy. Do każdego odbioru i do każdej kolaudacyi winien naczelnik gminy zawezwać komisyę kontrolującą Rady gminnej a to w takim czasie, aby komisya czynność tę ze swej strony nadzorować mogła.

Komisye.

§. 58.

Rada gminna może na wniosek lub po wysłuchaniu naczelnika gminy uchwalić, aby sprawowanie poszczególnych czynności ogólnego zarządu gminnego lub policyi miejscowej powierzone zostało osobnym komisyom.

Każda taka komisya składa się z jednego członka Zwierzchności gminnej, jako przewodniczącego i kilku członków przez Radę gminną z jej grona lub z poza jej grona wybranych.

Dla takich komisyj winna Rada gminna uchwalić osobne instrukcye.

Komisye te podlegają naczelnikowi gminy i polecenia jego wykonywać ściśle są obowiązane.

Dobrowolne licytacye.

§. 59.

Naczelnik gminy zezwala na przedsiębranie dobrowolnej sprzedaży ruchomości drogą licytacyi i czuwa nad zachowaniem i ścisłem wypełnieniem istniejących w tej mierze przepisów.

Kasowość i rachunkowość.

§. 60.

Naczelnik gminy jest odpowiedzialny za należyte prowadzenie kasowości i rachunkowości, jest przeto obowiązany kasę przynajmniej raz na miesiąc szkontrować.

Poruczony zakres działania.

§. 61.

Naczelnik gminy załatwia wszelkie sprawy należące do poruczonego zakresu działania gminy w sposób ustawami przepisany lub przez władzę wskazany. Jeżeli oznaczenie sposobu wykonania pozostawione jest w całości lub częściowo gminie, naczelnik winien zastosować się w tym względzie do uchwały Rady gminnej.

Wszakże w razach nadzwyczaj nagłych, gdyby uchwała Rady, bez szkody lub niebezpieczeństwa poprzednio nie mogła być zasięgniętą, może naczelnik gminy działać według własnego zdania, winien jednak następnie w jak najkrótszym czasie wyjednać sobie zatwierdzenie Rady.

Rząd może polecić na swój koszt załatwienie spraw, należących do poruczonego zakresu działania w całości lub części organom własnym.

Wstrzymanie wykonania uchwał.

§. 62.

Jeżeli naczelnik gminy sądzi, że uchwała przez Radę gminną powzięta narusza ustawę, przekracza zakres działania Rady lub jest szkodliwą interesom gminy, winien wstrzymać wykonanie takiej uchwały i najdalej do trzech dni po jej powzięciu odnieść się do wyższej władzy o rozstrzygnięcie, czy uchwała wykonaną być ma czy nie,

Orzeczenie to należy do politycznej władzy powiatowej, jeżeli naczelnik sądzi, że uchwała narusza ustawę lub przekracza zakres działania gminy, zaś do Wydziału powiatowego, jeżeli sądzi, że uchwała jest szkodliwą interesom gminy.

Władza wyższa winna wydawać swoje orzeczenie w ciągu dni ośmiu, a jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, polityczna władza powiatowa zawiadomi o swojem orzeczeniu Wydział powiatowy.

Orzeczenie tych władz jest dla naczelnika gminy stanowczem i nie służy mu prawo wyższego odwołania się

Rada gminna ma jednak prawo wnieść rekurs od takiego orzeczenia do Namiestnictwa, a względnie do Wydziału krajowego w terminie 14-dniowym.

O wstrzymaniu wykonania uchwał naczelnik ma Radę gminną na najbliższem posiedzeniu zawiadomić. Jeżeli naczelnik gminy nie przedłoży władzy wyższej w terminie 3-dniowym uchwały wstrzymanej do rozstrzygnięcia uchwała ta staje się prawomocną i bezzwłocznie wykonaną być musi, o ile nie zachodzi wypadek w §. 104. przewidziany.

Odpowiedzialność naczelnika gminy.

§. 63.

Naczelnik gminy jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie. Od tej odpowiedzialności uwolnić nie może naczelnika gminy ani ustanowienie komisyi dla poszczególnych spraw (§. 58.) ani żadna uchwała Rady gminnej

Co do poruczonego zakresu jest on odpowiedzialnym Rządowi.

Pretensye gminy co do wynagrodzenia szkód pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa.

§. 64.

Jeżeli zastępca naczelnika gminy lub jeden z asesorów powołanym zostaje do zastępowania naczelnika gminy, względnie jego zastępcy, natenczas zastępca naczelnika i względnie asesor, wchodzą we wszystkie prawa i obowiązki naczelnika gminy i są odpowiedzialnymi za swoje czynności urzędowe tak samo jak naczelnik gminy.

§. 65.

Asesorowie dodani są naczelnikowi gminy dla pomocy w urzędowaniu. Asesorowie winni naczelnika wspierać w urzędowaniu i mają według jego zarządzenia i pod jego odpowiedzialnością wykonywać czynności, które im poruczy.

Każdy asesor odpowiedzialny jest gminie za zaniedbanie, lub nienależyte wykonanie czynności przez ustawę niniejszą w ogóle, przez naczelnika gminy lub przez Radę gminną w szczególności mu poruczonych.

Pretensye gminy do wynagrodzenia szkód z odpowiedzialności tym paragrafem orzeczonej mają być dochodzone zwykłą drogą prawa.

ROZDZIAŁ V.

O gospodarstwie gminnem i nakładaniu ciężarów na gminę.

Inwentarz majątku.

§. 66.

Wszelka ruchoma i nieruchoma własność, niemniej wszelkie prawa i przywileje gminy i jej zakładów winny być utrzymywane w ciągłej widoczności za pomocą dokładnego inwentarza.

Inwentarz ten ma być spisanym w ciągu pierwszego roku po zaprowadzeniu niniejszej ustawy, każda następna zmiana ma być w nim uwidoczniona.

Każdemu członkowi gminy wolno jest przejrzeć inwentarz.

Zakładanie i utrzymywanie inwentarza należy do naczelnika gminy, który także starać się ma o wpisanie do ksiąg hypotecznych wszystkich praw gminy względem nieruchomości. Pierwszy inwentarz przedłożony będzie Radzie gminnej do zatwierdzenia, a dwa odpisy zatwierdzonego inwentarza przedłoży naczelnik gminy Wydziałowi powiatowemu, który jeden z tych odpisów przeszle Wydziałowi krajowemu.

O zmianach w inwentarzu uwiadomi naczelnik gminy najdalej w dwa miesiące po upływie każdego roku Radę gminną i Wydział powiatowy, który o tem doniesie Wydziałowi krajowemu.

Utrzymywanie majątku zakładowego.

§. 67.

Zakładowy majątek i dobro gminy i jej zakładów mają być utrzymywane w całości i w dobrym stanie.

Do podziału zakładowego majątku lub dobra między członków gminy potrzebna jest uchwała Sejmu krajowego.

Użytkowanie majątku gminnego.

§. 68.

Majątek gminny i jej zakładów ma być w ten sposób administrowanym, aby przyniósł ile możności największy stały dochód. Nadwyżki roczne mają być użyte do pokrycia potrzeb w roku następnym, o ile by zaś na ten cel nie były potrzebne, należy je ulokować pożytecznie i do majątku zakładowego przyłączyć.

§. 69.

Dotychczasowy niezaprzeczony zwyczaj rozstrzyga, którzy członkowie gminy i w jakim wymiarze w użytkach dobra gminnego udział mają.

Rada gminna, uwzględniając ten zwyczaj i istniejące specyalne tytuły prawne, uchwali postanowienia regulujące to uczestnictwo, przyczem ustanowić może opłatę za użytkowanie z dobra gminnego.

Rada gminna uchwali także sposób użytkowania z dobra gminnego; uchwała ta wymaga zatwierdzenia Wydziału powiatowego.

Nadwyżka dochodów z dobra gminnego pozostająca po zaspokojeniu osób uprawnionych — wpływa do kasy gminnej.

Rok administracyjny.

§. 70.

Rok administracyjny gminy zaczyna i kończy się równocześnie z rokiem administracyjnym państwa.

Budżet i rachunki roczne.

§. 71.

Naczelnik gminy winien corocznie ułożyć budżet gminny i zakładów gminnych na następny rok administracyjny i przedłożyć go Radzie gminnej na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku administracyjnego. Rada gminna ma budżet uchwalić najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem roku administracyjnego.

Rachunki z przychodów i wydatków gminy, funduszów i zakładów gminnych, lub pod zarządem gminy zostających, winien naczelnik gminy najpóźniej w miesiąc po upływie roku administracyjnego przedłożyć Radzie gminnej, która obowiązaną jest rachunki najdalej do dwóch miesięcy po ich przedłożeniu rozpoznać i załatwić.

Tak budżet jak i rachunki roczne, zanim Radzie do rozpoznania przedstawione zostaną, winny być poprzednio najmniej przez dwa tygodnie złożone do przejrzenia przez członków gminy, których spostrzeżenia przy rozpoznaniu budżetu i rachunków wzięte będą pod rozwagę.

Gdyby Rada gminna nie wstawiła w swój budżet należytości, którą gmina uiścić jest obowiązaną, bądź na mocy ustawy, bądź na mocy wyroku lub dokumentu, mającego wedle ustaw moc egzekucyjną, ma Rada powiatowa prawo i obowiązek wstawić te należytości w budżet gminy i nałożyć na ich pokrycie dodatki do podatków.

§. 72.

O dniu, w którym projekt budżetu i rachunki roczne Radzie gminnej przedłożone zostały, zawiadomi naczelnik gminy Wydział powiatowy.

Uchwalony przez Radę budżet i sprawdzone przez nią rachunki przedłożyć należy w dwóch odpisach Wydziałowi Rady powiatowej, który jeden odpis przedłoży Wydziałowi krajowemu.

§. 73.

Do sprawdzenia rachunków w §. 71. wymienionych Rada gminna wybrać ma komisyę, która sprawozdanie i wnioski swoje Radzie gminnej najdalej do sześciu tygodni przedłożyć ma.

Każdy radny obowiązany jest wybór do tej komisyi przyjąć, jeżeli nie zachodzą powody do wymówienia się od przyjęcia tego wyboru w §. 29. wymienione.

Jeżeli komisya obowiązkom na nią w niniejszym paragrafie włożonym w oznaczonym tu terminie zadość nie uczyni i zwłoki należycie nie usprawiedliwi, naczelnik gminy nałoży na każdego członka komisyi za winnego uznanego grzywnę aż do wysokości 20 zł. W takim razie zarządzi Wydział powiatowy wybór innej komisyi, wyznaczając nowy termin do sprawdzenia i załatwienia rachunków.

Gdyby i to zarządzenie skutku nie odniosło, lub gdyby Wydział powiatowy się przekonał, że rachunki nie są należycie sprawdzone, Wydział powiatowy z ramienia swego zarządzi sprawdzenie rachunków na koszt gminy.

Od takiego rozporządzenia Wydziału powiatowego służy rekurs do Wydziału krajowego.

§. 74.

W zarządzie gminy i przy zawiadywaniu jej majątkiem należy trzymać się ściśle uchwalonego budżetu. — Na wydatki, które odłożyć się nie dadzą, a we właściwej rubryce budżetu nie znajdują całkowicie lub w części pokrycia, potrzebne jest przyzwolenie Rady.

W razach nagłych, w których poprzednie przyzwolenie bez szkody i bez niebezpieczeństwa nie może być uzyskane, może naczelnik gminy opędzić potrzebny wydatek, winien jednak pod własną odpowiedzialnością wyjednać sobie w przeciągu ośmiu dni zatwierdzenie Rady.

Pokrycie wydatków.

1. Z dochodów.

§. 75.

Wydatki na cele gminne mają być przedewszystkiem pokrywane z dochodów gminy.

Z majątku osobnego.

§. 76.

Jeżeli na pokrycie pewnych wydatków przeznaczony jest majątek, należy przedewszystkiem dochody z tego majątku na ten cel obracać.

Przeznaczenie tych dochodów nie może być zmienionem.

Wydatki połączone z posiadaniem dobra gminnego.

§. 77.

Podatki i inne opłaty, tudzież koszta dozoru i uprawy z posiadaniem i używaniem dobra gminnego połączone, o ile do ich pokrycia dochody z dobra gminnego do kasy gminnej wpływające (§. 68) nie wystarczają, mają być ponoszone przez uczestniczących w pożytkach z dobra gminnego, a to w miarę tego uczestinctwa.

Wydatki odrębne.

§. 78.

Wydatki, dotyczące tylko interesu pewnych klas mieszkańców lub posiadaczy gruntów lub domów, mają być ponoszone przez same tylko strony interesowane, o ile nie istnieją inne urządzenia obowiązujące.

2. Prestacye.

§. 79.

O ile dochody w §. 76. oznaczone nie wystarczają do pokrycia wydatków na cele gminne, może Rada nakładać:

a) dodatki do podatków bezpośrednich lub do podatku konsumcyjnego;

b) inne opłaty nie należące do kategoryi dodatków do podatków;

c) posługi i roboty na cele gminne.

a) Dodatki do podatków.

§. 80.

Dodatki do podatków bezpośrednich mają być zazwyczaj nakładane na wszystkie w gminie przypisane podatki bezpośrednie, a to na wszystkie równo, to jest podług tej samej stopy procentowej. Dodatki te mają być rozkładane równo w całym obrębie gminy. Wyjątki od tych przepisów objęte są §. 85. i 86.

§. 81.

Dodatkiem do podatku konsumcyjnego można obciążać tylko konsumcyę w obrębie gminy, nie można nim obciążać produkcyi i obrotu handlowego.

§. 82.

Do nałożenia dodatków przenoszących 20% do 50% podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego potrzebne jest przyzwolenie Rady powiatowej.

Do nałożenia dodatków do podatków bezpośrednich lub podatku konsumcyjnego przenoszących 50% do 100% potrzebnem jest zezwolenie Wydziału krajowego, za zgodą c. k. Namiestnictwa. Takie zezwolenie udzielonem być może tylko na lat 5.

Gdyby porozumienie między Wydziałem krajowym a c. k. Namiestnictwem do najbliższej sesyi sejmowej nie nastąpiło, sprawa winna być przedłożoną do uchwały Sejmu krajowego.

Dodatki na dłuższy okres aniżeli lat 5., lub przenoszące 100% podatków bezpośrednich albo podatku konsumcyjnego, nakładane być mogą tylko na podstawie uchwały sejmowej i za Najwyższem zezwoleniem.

b) Inne opłaty.

§. 83.

Do zaprowadzenia opłat nie należących do kategoryi dodatków do podatków bezpośrednich lub do dodatku konsumcyjnego, jako też do podwyższenia istniejących już opłat tego rodzaju, potrzebną jest ustawa krajowa.

Zezwolenie na dalszy pobór tego rodzaju opłat po zgaśnięciu mocy obowiązującej ustawy, którą zaprowadzone zostały, udzielone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże zawsze nie w wyższym wymiarze i nie na dłuższy okres czasu, jak dotyczącą ustawą dotąd dozwolone były.

Odmowa na prośby tego rodzaju może nastąpić tylko za uchwałą Sejmu krajowego.

Pobór taks gminnych za pojedyncze przez reprezentacyę gminną w zakresie jej kompetencyi udzielone uprawnienia, tudzież za używanie zakładów gminnych i za inne w interesie stron przez organa gminne podejmowane czynności urzędowe, dozwolone być może przez Wydział krajowy za zgodą c. k. Namiestnictwa, jednakże bez naruszenia już dawniej dla poszczególnych poborów tego rodzaju istniejących postanowień prawnych.

c) Posługi i roboty.

§. 84.

Za uchwałą Rady gminnej mogą być wymagane posługi i roboty, tak ciągłe jak i ręczne.

Rada winna rok rocznie na następujący rok administracyjny oznaczyć cenę dziennych posług i robót.

Posługi będą wymagane kolejno. Wyjąwszy nagłe wypadki wskazane w §. 49. wolno jest każdemu wymagane od niego posługi lub roboty albo osobiście albo przez zdolnego zastępcę wykonać, albo też wykupić się od nich, składając do kasy miejskiej ich wartość, obliczoną podług cen przez Radę ustanowionych.

Wyjątki.

§. 85.

Do opłacania dodatków do podatków bezpośrednich niemniej do posług i robót nie mogą być pociągani:

a) urzędnicy i słudzy c. k. Dworu, państwa, kraju, powiatu, gminy, zakładów krajowych i gminnych, nauczyciele publiczni, wojskowi, jakoteż wdowy i sieroty tych osób co do ich płac służbowych i pochodzących ze stosunku służbowego pensyj, prowizyj, zapomóg i innych poborów,

b) pasterze dusz co do ich kongruy.

§. 86.

Do rozkładu dodatków na podatki bezpośrednie podług rozmaitej stopy procentowej potrzebne jest przyzwolenie Wydziału krajowego.

Ogłoszenie uchwał dotyczących prestacyj.

§. 87.

Uchwała Rady dotycząca prestacyi musi być w gminie ogłoszona Jeżeli taka uchwała potrzebuje wyższego zatwierdzenia, wolno natenczas każdemu członkowi gminy wnieść względem niej w ciągu ośmiu dni uwagi, które przy zasięganiu wyższego zatwierdzenia przedłożone być mają.

Pobór prestacyj.

§. 88.

Dodatki do podatków mają być pobierane przez te same organa i ściągane za pomocą tych samych środków co podatki.

Tylko dodatki do podatku konsumcyjnego mogą być na żądanie gminy wydzierżawione razem z podatkiem rządowym lub samoistnie przez gminę pobierane.

Inne należytości pieniężne, na cele gminne nałożone na podstawie ustawy lub prawomocnej uchwały Rady gminnej, niemniej kary pieniężne orzeczone podług niniejszej ustawy, pobiera naczelnik gminy przez swoje organa a w razie nieuiszczenia ściąga je w drodze egzekucyi na ruchomości w taki sam sposób, jak zaległości podatkowe.

Jeżeli obowiązany, nie wykupiwszy się z posługi lub roboty, wzbrania się jej wykonać, naczelnik gminy poleci wykonanie takiej posługi lub roboty trzeciej osobie na koszt obowiązanego i ściągnie wydaną kwotę w sposób przepisany dla ściągania innych należytości pieniężnych

W nagłych wypadkach wskazanych w §. 49. mogą obowiązani wprost być zmuszeni do wypełnienia posług albo robót.

Konkurencye.

§. 89.

Konkurencya do budowli kościelnych, parafialnych i szkolnych, tudzież do budowy dróg jest przedmiotem osobnych ustaw.

Konkurencye do pewnych potrzeb, oparte na specyalnych tytułach prawnych, pozostają w swej mocy.

DZIAŁ VI.

O zawiadywaniu specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

Prawa ludności chrześciańskiej i izraelickiej.

§. 90.

W gminach, składających się z ludności chrześciańskiej i izraelickiej, pozostaje tak chrześcianska jak i izraelicka ludność przy własności posiadania i używania zakładów i funduszów, przeznaczonych wyłącznie na swoje własne cele religijne, naukowe i dobroczynne, i opędza z własnych zasobów wydatki na takie zakłady i inne cele religijne, naukowe i dobroczynne w których wyłączny udział tylko jej samej służy.

O ile jednak te wydatki dotychczas opędzane były z ogólnych dochodów gminy, powinny one i nadal z tychże dochodów być opędzane.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności chrześciańskiej.

§. 91.

Specyalne sprawy ludności chrześciańskiej (§. 92.), o ile zawiadywanie niemi podług ustaw należy do Rady gminnej lub Zwierzchności gminnej, zawiadywane będą przez tęże Radę lub Zwierzchność podług przepisów niniejszej ustawy, z tem jednak ograniczeniem, że izraelicey członkowie

Rady gminnej i Zwierzchności gminnej w głosowaniu nad temi sprawami i w załatwianiu tychże spraw w ogólności udziału mieć nie będą.

Gdyby jednak liczba chrzeciańskich członków Rady gminnej nie wynosiła przynajmniej połowy wszystkich ich członków, wybierają chrzeciańscy wyborcy gminy w sposób ordynacyą wyborczą oznaczony, dla załatwiania spraw ludności chrzeciańskiej tylu chrześcian, ile będzie potrzeba dla uzupełnienia tej połowy.

Do ważności uchwał Rady gminnej w sprawach tego rodzaju potrzebną jest obecność więcej niż połowy chrześciańskich członków Rady i bezwzględna większość głosów tychże członków.

Jeżeli naczelnikiem gminy jest niechrześcianin, wybierze chrześciańska część Rady gminnej, a wedle potrzeby uzupełniona ze swego grona przewodniczącego i jego zastępcę, któremu służyć będą co do załatwiania spraw ludności chrześciańskiej te same prawa i obowiązki, które na mocy ustawy służą naczelnikowi gminy.

§. 92.

Do specyalnych spraw ludności chrześciańskiej należą:

a) sprawy kościołów i innych miejsc religijnych, sprawy obrzędowe, wykonywanie prawa patronatu, prezentowanie lub mianowanie pasterzy dusz, nauczycieli religii i sług kościelnych;

b) sprawy zakładów fundacyj, stypendyów i innych funduszów przeznaczonych dla chrześcian lub na cele, w których tylko chrześcianie udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności chrześciańskiej lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w wyłącznem jej używaniu.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej.

§ 93.

Zawiadywanie specyalnemi sprawami ludności izraelickiej pozostaje przy dotychczasowej zwierzchności religijnej tej ludności.

Do tych spraw należą:

a) sprawy bóżnic, cmentarzy, sprawy obrzę-

dowe, mianowanie rabinów, nauczycieli religii i sług obrzędowych;

b) sprawy zakładów, fundacyj, stypendyów i innnych funduszów, przeznaczonych dla izraelitów lub na cele, w których tylko izraelici udział mają;

c) sprawy majątku, stanowiącego wyłączną własność ludności izraelickiej, lub przeznaczonego wyłącznie dla tej ludności, lub też zostającego w jej wyłącznem używaniu.

Prawo nadzoru Rady gminnej.

§. 94.

Prawo Rady gminnej do nadzoru, o ile takowy służy jej w ogóle na mocy ustaw, pozostaje nienaruszonem także względem przedmiotów w §§. 92. i 93. wymienionych..

§. 95.

Nakładanie dodatków do podatków, jako też innych prestacyj na członków gminy na cele w §§. 92. i 93. wskazane, nastąpić może tylko za przyzwoleniem Rady gminnej, o ile ustawy specyalne nie stanowią inaczej.

Jeżeli jednak w Radzie gminnej nie ma $^2/_3$ chrześcian, nakładanie dodatków do podatków i innych prestacyj na chrześciańskich członków gminy, na cele w §. 92. wskazane, nastąpić może za zezwoleniem Wydziału powiatowego.

Przeciw uchwałom w tej mierze, tak Rady gminnej jak i Wydziału powiatowego, służą te same środki, co i przeciw innym uchwałom tych władz.

DZIAŁ VII.

O łączeniu gmin.

§. 96.

Do gminy, niniejszej ustawie podlegającej wcieloną być może granicząca z nią gmina wiejska lub małomiejska, lub część takiej gminy, jeżeli reprezentacye obu tych gmin na to się zgodzą, a Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem na wcielenie zezwoli.

Wcielenie takie nastąpić może w drodze ustawy krajowej, nawet wbrew woli gminy, jeżeli należyte wykonywanie policyi miejscowej tego wymaga.

W razie takiego wcielenia należy w drodze dobrowolnej zgody między gminami, a w razie nieudania się takiej zgody, w drodze ustawy krajowej uregulować stosunki co do posiadania i użytkowania własności gmin połączonych.

DZIAŁ VIII.

O nadzorze nad gminami.

§. 97.

Rada powiatowa a w jej zastępstwie Wydział powiatowy czuwa nad tem, aby zakładowy majątek i zakładowe dobro gmin i zakładów gminnych nie zostały uszczuplone.

Sejm a w jego zastępstwie Wydział krajowy ma najwyższy nadzór nad całością zakładowego majątku i zakładowego dobra gminy i zakładów gminnych.

Wydział krajowy może w tym celu żądać objaśnień i usprawiedliwień od Rady gminnej i Zwierzchności gminnej albo za pośrednictwem Wydziału powiatowego, albo też bezpośrednio, może również i przez delegowanie komisyi zarządzić dochodzenia na miejscu.

W wykonaniu tego prawa nadzoru upoważniony jest Wydział krajowy w razie potrzeby użyć stosownych środków zaradczych.

Zatwierdzenie uchwał przez Radę powiatową.

§. 98.

Do spraw, w których uchwały Rady gminnej muszą być przedkładane Radzie powiatowej do zatwierdzenia, należą prócz spraw wymienionych w §§. 2. 69. 82. także następujące:

a) pozbywanie, zamiana, przeistaczanie, zastawianie lub stałe obciążanie rzeczy należącej do zakładowego majątku lub dobra gminy albo jej zakładów;

b) zaciąganie pożyczki lub przyjmowanie zobowiązania, jeżeli kowota pożyczki lub wartości ciężaru wynikającego ze zobowiązania, łącznie z długami już istniejącemi przewyższa roczne dochody gminy a względnie zakładów gminnych;

c) nabytki i przedsiębiorstwa nie należące do zwykłego zarządu, jeżeli dla pokrycia wynikającego

ztąd wydatku potrzeba zaciągnąć pożyczkę, lub obciążyć gminę prestacyami;

d) wydzierżawianie na dłuższy czas, niż na lat sześć lub w inny sposób, niż przez publiczną licytacyę najwięcej ofiarującemu;

e) opuszczanie czynszu najmu lub dzierżawy w części lub w całości i w ogóle opuszczanie i odpisywanie wierzytelności i pretensyi gminnych.

§. 99.

Uchwały Rady gminnej, do których ważności potrzeba przyzwolenia Sejmu, mają być podawane do Rady powiatowej, która je wraz z swojem zdaniem przez Wydział krajowy Sejmowi przedłoży.

Rekurs do Wydziału powiatowego.

§. 100.

Wydział powiatowy rozstrzyga rekursy przeciw uchwałom Rady gminnej i Zwierzchności gminnej we wszystkch sprawach własnego zakresu działania.

Przeciw dodatkom do podatków rekurs wnoszonym być może, o ile dodatki te przechodzą wysokość ustawami dozwoloną lub o ile w granicach tej wysokości nastąpił niestosowny rozkład.

Każdy rekurs ma być wnoszonym na ręce naczelnika gminy w nieprzekraczalnym terminie 14 dni, od dnia obwieszczenia uchwały lub zawiadomienia o niej.

Władza dyscyplinarna nad Zwierzchnością gminną.

§. 101.

W sprawach własnego zakresu działania może Wydział powiatowy Zwierzchności i pojedynczym jej członkom dawać upomnienia i nakładać kary pieniężne do wysokości 20 zł. w. a.

Kary te wpływają do kasy gminnej na fundusz ubogich gminy.

W razie cięższego przekroczenia, lub ciągłego zaniedbywania obowiązków, może członek Zwierzchności gminej na wniosek Wydziału powiatowego być zawieszony w urzędowaniu przez polityczną władzę powiatową.

W razie niezgodności tych władz orzeka polityczna władza krajowa, za zgodą Wydziału krajowego.

Po przeprowadzonem śledztwie dyscyplinarnem może polityczna władza krajowa za zgodą Wydziału krajowego złożyć z urzędu członka Zwierzchności gminnej, a nawet na przeciąg czasu nieprzekraczający lat trzech uznać niezdolnym do piastowania tej posady.

Członek Zwierzchności gminnej uznany winnym, ponosi koszta dochodzenia.

Władza dyscyplinarna, służąca Wydziałowi powiatowemu, trwa jeszcze przez lat trzy po zgaśnięciu mandatu członka Zwierzchności gminnnej w tym celu, aby go znaglić do zdania urzędu i złożenia rachunków z czasów urzędowania jego.

Mianowanie zastępcy dla gminy.

§. 102.

Jeżeli w sprawie prywatnej spornej między gminą a pewna klasą członków gminy lub pojedynczymi jej członkami Rada gminna ze względu na prywatny interes radnych nie byłaby bezstronną, Wydział powiatowy starać się będzie spowodować dobrowolną ugodę, gdyby zaś ta do skutku nie przyszła, przenaczy dla gminy zastępcę do przeprowadzenia sprawy drogą prawa.

Prawo Rządu do nadzoru i wstrzymania uchwał.

§. 103.

Rządowi służy prawo nadzoru nad gminami w tym kierunku, aby swego zakresu działania nie przekraczały i nie działały wbrew ustawom.

To prawo nadzoru wykonywa polityczna władza powiatowa. W tym celu może ona żądać udzielenia sobie uchwał Rady gminnej i potrzebnych wyjaśnień.

Przełożony władzy politycznej lub jego delegowany ma także prawo być obecnym na posiedzeniach Rady gminnej, może jednak zabierać głos tylko wtenczas, gdyby Rada zamierzała naruszyć ustawy lub przekroczyć swój zakres działania.

§. 104.

Polityczna władza powiatowa ma prawo i obowiązek zakazać wykonania uchwały powziętej przez Radę gminną, jeżeli ta uchwała przekracza zakres działania Rady lub sprzeciwia się ustawom.

Przeciw takiemu nakazowi służy rekurs do politycznej władzy krajowej.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, winna polityczna władza powiatowa o wydanym zakazie uwiadomić równocześnie Wydział powiatowy.

§. 105

Polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw zarządzeniom naczelnika gminy, naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady gminnej, względem których rozstrzyganie rekursów należy do Wydz. powiatowego.

W sprawach poruczonego zakresu działania rekurs w każdym razie ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Środki zaradcze na koszt gminy.

§. 106.

Jeżeli Rada gminna zaniedbuje albo wzbrania się dopełnić obowiązków w moc ustaw na gminie ciążących, polityczna władza powiatowa ma na koszt i stratę gminy zarządzić środki zaradcze.

Jeżeli sprawa należy do własnego zakresu działania gminy, a nie zachodzi przypadek nagłego niebezpieczeństwa, polityczna władza powiatowa winna — przed zarządzeniem środków zaradczych porozumieć się z Wydziałem powiatowym.

§. 107.

Polityczna władza powiatowa ma prawo nałożyć na naczelnika gminy lub jego zastępcę, przekraczającego lub zaniedbującego swe obowiązki, w sprawach poruczonego zakresu działania, karę aż do 20 zł. w. a.

Kara ta wpływa do kasy gminnej, na fundusz ubogich gminy.

Jeżeli uchybienie obowiązków jest tego rodzaju, że sprawowanie czynności poruczonego zakresu działania nie może być dłużej zostawione naczelnikowi gminy bez narażenia dobra publicznego i jeżeli Rada gminna na wezwanie temu nie zaradzi, może polityczna władza powiatowa na czas trwania tego stanu ustanowić na koszt gminy organ do sprawowania rzeczonych czynności.

Tak w tym razie jak i w razach wskazanych w §. 106 należy postępować z wszelką możliwą

oględnością, tak aby gmina więcej nad konieczną potrzebę obciążoną nie była.

Rozwiązanie Rady gminnej.

§. 108.

Namiestnik może Radę gminną rozwiązać. Gminie służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Rekurs taki musi być podpisany przez naczelnika gminy lub przynajmniej przez jedną trzecią część członków rozwiązanej Rady gminnej.

Najdalej w sześć tygodni po rozwiązaniu winien być rozpisany nowy wybór. Tymczasowy zarząd może być poruczony naczelnikowi z przydanymi mężami zaufania, których c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym wyznaczy.

Jeżeli ze strony c. k. Namiestnictwa, lub Wydziału krajowego, podniesiony został zarzut przeciw powierzeniu tymczasowego zarządu naczelnikowi gminy, natenczas Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym zarządzi co potrzeba dla tymczasowego załatwiania spraw bieżących.

Sprawy w §. 98. wymienione nie należą do zakresu działania tymczasowego zarządu.

L. s. 1.344/1890.

Alg. 232.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o wniosku posła Romańczuka w przedmiocie języka wykładowego w gimnazyach i seminaryach nauczycielskich.

Wysoki Sejmie!

Wniosek tegoroczny posła Romańczuka, o którym komisya szkolna składa niniejszem sprawozdanie wskutek polecenia Wysokiego Sejmu z d. 29. października b. r. w treści swojej nie różni się od wniosku, który tenże poseł postawił ubiegłej sesyi sejmowej. Wtenczas komisya szkolna złożyła była obszerne sprawozdanie, w którem szczegółowo przedstawiła przebieg sprawy poruszonej wnioskami posła Romańczuka począwszy od sesyi sejmowej 1884/5 oraz stosunki faktyczne pod względem języka wykładowego i frekwencyi w gimnazyach i seminaryach nauczycielskich.

Ze względu na to, pozwala sobie komisya odwołać się do wywodów zeszłorocznego sprawozdania, które było rozdane w Wysokiej Izbie, nie mogło być jednak załatwione z powodu zamknięcia Sejmu i streścić swoje zapatrywania jak najzwięźlej.

Co do gimnazyów, poseł Romańczuk wychodząc z założenia, że kraj nasz ma za mało gimnazyów tak ze względu na liczbę swojej ludności i swoje potrzeby, jakoteż w porównaniu z innymi krajami monarchii, żąda założenia nowego gimnazyum w południowowschodniej części kraju, dodając dalsze żądanie, aby w tem gimnazyum język ruski był wykładowym, następnie zaś żąda, aby rząd założył stałe klasy równorzędne z ruskim językiem wykładowym przy dwóch gimnazyach wschodniej części kraju.

Wysoki Sejm kilkakrotnie uznał potrzebę pomnożenia gimnazyów w naszym kraju, jednakże badając gdzie przedewszystkiem ta potrzeba się objawia, przyszedł do przekonania, że ze względu na przepełnienie istniejących zakładów należałoby założyć nowe gimnazya we Lwowie i w Krakowie. Temu przekonaniu Wysoki Sejm dał wyraz w uchwale z dnia 13. listopada 1890 zapadłej na podstawie wniosków komisyi szkolnej, wynikłych z badania sprawozdania rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich. Komisya szkolna nie uważa obecnie za stosowne osłabiać znaczenie tej uchwały Wysokiego Sejmu przez dodatkowy wniosek co do pomnożenia liczby gimnazyów w innych okolicach kraju, gdzie ta potrzeba, jak wykazują cyfry frekwencyi, jest daleko mniej pilną. Nie doradzając, aby Wysoki Sejm powziął obecnie dalszą uchwałę w sprawie pomnożenia liczby gimnazyów, komi-

sya już z tego powodu nie może wchodzić w rozbiór pytania, jakim miałby być język wykładowy w jednem z tych gimnazyów i rozstrzygnieniu tego pytania w jakikolwiek sposób przesądzać.

Co się tyczy paralelek ruskich przy dwóch gimnazyach, komisya szkolna zauważyć musi, że przed dwoma laty dopiero zaczęły wchodzić w życie klasy paralelne z językiem wykładowym ruskim przy gimnazyum w Przemyślu, i że dalszy rozwój tych klas okaże, czy i o ile ze stanowiska administracyi szkolnej jest odpowiedniem utrzymywanie stałych klas równorzędnych z drugim językiem wykładowym.

Nie doradzając obecnie Wysokiemu Sejmowi powzięcia uchwały w tym przedmiocie, komisya pozwala sobie przypomnieć, że obowiązująca ustawa o języku wykładowym z 22. marca 1867 wskazała w art. V. lit. b) oraz w art. VII., na jakiej drodze może nastąpić rozszerzenie języka ruskiego jako wykładowego w gimnazyach. Mianowicie według art. V. lit. b) orzeka władza szkolna krajowa na żądanie rodziców przynajmniej 25 uczniów o potrzebie i możności zaprowadzenia obok wykładów w języku polskim także wykładów ruskich w pojedyńczych przedmiotach nauki, zaś art. VII. stanowi, że „o zmianach co do języka wykładowego w szkołach średnich z funduszu publicznego utrzymywanych w ogóle a w szczególności mających na celu stopniowe rozszerzanie wykładów w języku ruskim przez zaprowadzenie go stale, bądź w pojedyńczych klasach głównych lub pobocznych, bądź z czasem w całych gimnazyach luh szkołach realnych, stanowić będzie na przyszłość Sejm po wysłuchaniu rad powiatowych.

Wniosek posła Romańczuka w tej formie jak został postawiony sprzeciwia się przytoczonemu dopiero co artykułowi obowiązującej ustawy.

Co się tyczy seminaryów nauczycielskich, to w obec uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 24. listopada b. r. powziętej na wniosek komisyi szkolnej uczyniony w sprawozdaniu odnoszącem się do stanu szkół ludowych, uchwały wzywającej rząd do pomnożenia seminaryów nauczycielskich, komisya uważa za stosowne ograniczyć swoje wywody i wnioski do sprawy języka wykładowego.

W tej mierze komisya jednomyślnie uznała, że w seminaryach nauczycielskich w części kraju wschodniej, z ludnością polską i ruską (w 49 powiatach wschodnich wykazał spis ludności z 31. grudnia 1880 na 3,905.237 ludności mającej obywatelstwo austryackie 1,134.036 ludności używającej języka polskiego) urządzenie seminaryów powinno być takie, żeby dawało każdemu kandydatowi możność zupełnego przysposobienia się do wykładów zarówno w jednym, jak i w drugim języku. Urządzenie takie, które da się osiągnąć przez wykład jednych przedmiotów w języku polskim, drugich w języku ruskim (urządzenie utrakwistyczne) odpowiada najlepiej stosunkom wschodnich okręgów szkolnych. We wszystkich bowiem okręgach szkolnych do zakresu jednej i tej samej szkoły należy ludność polska i ruska, przeto w szkole polskiej znajdują się dzieci ruskie, w szkole ruskiej dzieci polskie tak, iż nauczyciel, chcąc skutecznie nauczać, musi w tej samej klasie przemawiać do jednych dzieci po polsku, do drugich po rusku. Urządzenie takie odpowiada najlepiej interesom gmin i administracyi szkolnej, gdyż zwiększa wybór sił nauczycielskich przy obsadzaniu posad i pozwala bez trudności przeprowadzać zmianę języka wykładowego, gdyby powołane czynniki (t. j. gmina i władza szkolna krajowa) ją zadecydowały. Urządzenie takie jest wreszcie najodpowiedniejszem ze względu na kandydatów. Względy, jakie ze stanowiska pedagogicznego przemawiają przeciw utrakwizmowi w szkołach średnich, nie zachodzą w seminaryach nauczycielskich, które całkiem inny cel mają na oku, a doświadczenie kilkunastoletnie wykazało, że utrakwizm tutaj pomyślne daje rezultaty. W interesie zaś kandydatów nauczycielskich w wschodniej części kraju naszego leży niewątpliwie mieć możność nabycia kwalifikacyi do wykładów w jednym i w drugim języku.

Komisya stwierdza, że w seminaryach męskich wschodniej części kraju t. j. we Lwowie, w Stanisławowie i Tarnopolu począwszy od drugiego kursu, połowa przedmiotów wykładaną bywa w języku polskim a połowa w języku ruskim i że tak przy egzaminach dojrzałości jak przy egzaminach kwalifikacyjnych oba języki uwzględnione są w równej mierze. Odwołując się co do szczegółów rozkładu przedmiotów i godzin między oba języki do zeszłorocznego sprawozdania komisyi szkolnej, tudzież do ostatniego sprawozdania rady szkolnej krajowej o stanie szkół ludowych komisya zaznacza, że takie urządzenie seminaryów z powyżej przytoczonych względów koniecznie wskazane w zupełności cel swój osiąga, gdyż kandydaci wychodzący z tych seminaryów uzyskują przy jednym i przy drugim egzaminie kwalifikacyę do wykładania w jednym lub w drugim języku a najczęściej w obu językach.

Z tego powodu komisya sprzeciwia się wnioskowi założenia seminaryum męzkiego z językiem wykładowym wyłącznie ruskim a obstając najusilniej za utrakwistycznem urządzeniem seminaryów nauczycielskich mniema, iż urządzenie to należałoby konsekwentnie przeprowadzić we wszystkich kierunkach. Mianowicie sądzi komisya, że na kursie pierwszym seminaryów, na którym ze względu na niedostateczne przygotowanie do słuchania wykładów w języku ruskim u przeważnej liczby kandydatów wykład jest dotąd polski z terminologią ruską, należy wprowadzić takie wykłady w połowie polskie w połowie ruskie.

W seminaryach nauczycielskich żeńskich we Lwowie i Przemyślu językiem wykładowym jest język polski a język ruski jest przedmiotem obowiązkowym. Inaczej to być dziś nie może dla tego, że uczennice wstępujące do tych seminaryów z bardzo małymi wyjątkami nie umieją tyle po rusku, żeby mogły pobierać nauki w tym języku. Mimo to nauka języka ruskiego i praktyka w szkole ćwiczeń prowadzona jest w ten sposób, że kandydatki wychodzące z tych zakładów uzyskują przy egzaminie dojrzałości i przy egzaminie kwalifikacyjnym uzdolnienie do wykładów w języku ruskim, przyczem zauważyć należy, że w tej kwalifikacyi egzaminatorowie dla języka ruskiego wyłącznie decydują.

Komisya szkolna sądzi, że w interesie administracyi szkolnej i w interesie samychże kandydatek leży, aby uczennice seminaryów żeńskich miały w wyższym stopniu sposobność do nabycia zupełnej wprawy w języku ruskim.

Zdaniem komisyi cel ten da się w zupełności osiągnąć przez utrakwistyczne urządzenie także tych seminaryów, do którego jednak ze względu na wskazane stosunki faktyczne należy zdążać stopniowo, a to zdaniem komisyi najwłaściwiej przez stopniowe zaprowadzenie wykładu połowy przedmiotów w języku ruskim począwszy od kursu najwyższego, którego to kursu uczennice do pobierania nauki w języku ruskim już dziś powinne być dostatecznie przygotowane.

Na podstawie powyższych wywodów komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm wzywa c. k. rząd:

1. aby urządzenie utrakwistyczne pod względem języka wykładowego, istniejące na wyższych kursach męskich seminaryów nauczycielskich we wschodniej części kraju, wprowadził także na pierwszym kursie tych seminaryów,

2. ażeby stopniowo wprowadził urządzenie utrakwistyczne pod względem języka wykładowego także w żeńskich seminaryach nauczycielskich we Lwowie i w Przemyślu.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Pilat.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.334|90.

Aleg. 233.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie ustanowienia stałej krajowej komisyi dla spraw rolniczych.

Wysoki Sejmie!

W skutek uchwały Wysokiego Sejmu z 29. października b. r. przedłożył Wydział krajowy projekt statutu komisyi dla spraw rolniczych.

Komisya gospodarstwa krajowego przyjmując w zasadzie ten projekt, uznała za potrzebne poczynić w nim niektóre zmiany.

Mianowicie pragnie komisya, ażeby Towarzystwa rolnicze miały po trzech reprezentantów w składzie komisyi krajowej, zamiast po dwóch tylko, proponowanych przez Wydział krajowy. Dalej, pragnie komisya, ażeby galicyjskie Towarzystwo leśne było także reprezentowane w krajowej komisyi przez swojego delegata. Natomiast przyznaje komisya gosp. kraj. Wydziałowi krajowemu prawo mianowania czterech członków, a samej komisyi rolniczej prawo przybrania do swego grona także czterech członków. Tym sposobem składałaby się krajowa komisya rolnicza z 18 członków, oprócz przewodniczącego.

Przepisy § 11. statutu winny stosować się także do posiedzeń sekcyi stałej.

W myśl wywodów komisyi gosp. kraj. z 29. paźdz. b. r. przedkłada komisya wniosek, upoważniający Wydział krajowy do ustanowienia posady fachowego urzędnika dla spraw rolniczych.

Nareszcie komisya gosp. kraj. ma zaszczyt przypomnieć, że Wys. Izba dwukrotnie powziętemi uchwałami uznała potrzebę ustanowienia organu doradczego w sprawach gospodarstwa wiejskiego przy Wydziale krajowym. Do wypowiedzianych zaś argumentów przez wnioskodawcę w r. 1889 i przez komisyę sejmową w r. 1890, dodaje komisya gosp. kraj. jeszcze następującą uwagę: że wobec coraz liczniejszych spraw, które oprócz fachowej wiedzy, wymagają współdziałania władz ustawodawczych i administracyjnych, potrzeba koniecznie organu, którego głos byłby więcej uwzględniany, niż głos prywatnych Towarzystw rolniczych.

Takim organem byłaby właśnie krajowa komisya rolnicza, ustanowiona wolą Reprezentacyi całego kraju.

W myśl powyższych wywodów komisya gospodarstwa krajowego przedkłada Wysokiej Izbie następujące wnioski:

I.

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączony statut „krajowej komisyi dla spraw rolniczych“.

II.

Sejm powiększa etat Wydziału krajowego o jednego urzędnika, posiadającego fachowe wykształcenie i praktykę rolniczą, przyznając mu pensyę stałą roczną w kwocie . 1.500 zł.
dodatek aktywalny w kwocie . . . . . 300 „
dodatki pięcioletnie po . . . . . 200 „

(Sprawozdaniem niniejszem załatwione zostały petycye L. 690/1890 i L. 1.166/1890).

Lwów 23. listopada 1890.

Przewodniczący:
St. Polanowski *w. r.*

Sprawozdawca.
Tadeusz Langie *w. r.*

Statut

krajowej Komisyi dla spraw rolniczych.

§. 1.

Krajowa Komisya dla spraw rolniczych jest fachowym organem doradczym Wydziału krajowego we wszelkich jego czynnościach, mających na celu ochronę, tudzież prawidłowy rozwój wszelkich gałęzi gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego (gorzelnictwa, krochmalarstwa itp.), zwłaszcza zaś podnoszenie i rozszerzanie gospodarczej wiedzy.

§. 2.

W tym celu komisya:

a) bada stosunki gospodarstwa wiejskiego w kraju;

b) opracowuje i przedkłada Wydziałowi krajowemu bądź z własnej inicyatywy, bądź też na jego wezwanie, projekty dążące do podniesienia gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego we wszelkich jego gałęziach,

c) przedstawia Wydziałowi krajowemu wnioski co do życzeń i żądań; z jakiemi w interesie gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego odnieść się należy do państwowych władz administracyjnych i ustawodawczych;

d) na żądanie Wydziału krajowego udziela mu opinii we wszelkich sprawach gospodarczych;

e) czyni wnioski co do zakładania nowych szkół gospodarskich wszelkich stopni i rodzajów, stacyj doświadczalnych, muzeów rolniczych itp.;

f) z ramienia Wydziału krajowego wykonywa nadzór nad temi szkołami i zakładami, tudzież nad wędrowną nauką rolnictwa;

g) udziela Wydziałowi krajowemu opinii co do rozdawnictwa stypendyów i zasiłków na cele rolnicze, w granicach kredytów przez Sejm uchwalonych;

h) czyni wnioski co do wysyłania odpowiednich osobistości za granicę celem badania postępów gospodarstwa wiejskiego i przemysłu rolniczego, stanu i rozwoju szkół rolniczych itp.

§. 3.

W skład krajowej komisyi dla spraw rolniczych wchodzą:

1. Marszałek krajowy jako przewodniczący;

2. dwaj członkowie Wydziału krajowego, przez Wydział do tego wydelegowani;

3. trzej delegaci c. k. Towarzystwa gospodarskiego galicyjskiego;

4. trzej delegaci c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego;
5. delegat Towarzystwa kółek rolniczych;
6. delegat Towarzystwa leśnego galicyjskiego;
7. czterech członków powołanych przez Wydział krajowy;
8. czterech członków, przybranych przez komisyę w jej powyższym składzie.

Mandaty wszystkich członków komisyi trwają przez czas kadencyi sejmowej. Przy rozpoczęciu nowej kadencyi sejmowej nastąpią nowe wybory — wszakże ustępujący członkowie mogą być ponownie wybrani.

W razie ustąpienia lub śmierci którego z członków w ciągu kadencyi, następuje nowy wybór.

§. 4.

Komisya wybiera ze swego grona dwóch wiceprezesów do zastępstwa Marszałka krajowego w przewodniczeniu, w razie przeszkody. Na wypadek nieobecności tak prezesa jak i obydwóch wiceprezesów, zastępuje ich w przewodnictwie członek Wydziału krajowego, przez Wydział krajowy do tego wyznaczony.

§. 5.

Członek komisyi mianowany przez Wydział krajowy lub przez komisyę, który bez dostatecznego usprawiedliwienia nie wziął udziału w trzech po sobie następujących posiedzeniach, przestaje być członkiem komisyi. W jego miejsce zamianuje Wydział krajowy a względnie komisya innego członka na resztę kadencyi (czasu do którego ustępujący członek miał urzędować).

§. 6,

W razie potrzeby powołuje Wydział krajowy bądź z własnej inicyatywy bądź też na wniosek komisyi specyalnych znawców do udziału w naradach komisyi z głosem doradczym.

§. 7.

Zwyczajne zebrania komisyi krajowej dla spraw rolniczych odbywają się cztery razy do roku, mianowicie w miesiącach: marcu, czerwcu, wrześniu i grudniu.

Nadzwyczajne zebrania komisyi zwołuje Prezes komisyi lub tegoż zastępca, ilekroć tego uzna potrzebę, albo też jeżeli Wydział krajowy lub przynajmniej pięciu członków komisyi tego zażądają. Przedmiot, dla którego zwołane być ma nadzwyczajne zebranie komisyi, musi być przez żądających zwołania podany do wiadomości Prezydyum komisyi.

§. 8.

Zaproszenia na zebrania zwyczajne lub nadzwyczajne rozsyła Prezydyum komisyi na 14 dni przed terminem zebrania, z podaniem porządku dziennego obrad i wymienieniem referentów spraw, które będą wzięte pod obrady.

§. 9.

Komisya wybierze ze swego grona sekcyę stałą, złożoną z 7 członków, ile możności zamieszkałych we Lwowie lub w najbliższej okolicy Lwowa.

Sekcya stała:

a) przygotowuje przedmioty obrad dla komisyi pełnej;

b) rozdziela referaty pomiędzy swych członków ewentualnie i pomiędzy innych członków komisyi;

c) w sprawach nic cierpiących zwłoki, które nie mogłyby być odroczone do zwołania komisyi pełnej, udziela Wydziałowi krajowemu opinii w zastępstwie komisyi.

Wybór sekcyi stałej odbywa się co roku na zwyczajnem posiedzeniu komisyi pełnej. Ustępujący mogą być powtórnie wybrani.

Przewodniczącym sekcyi stałej jest członek Wydziału krajowego, przez Wydział krajowy do tego przeznaczony.

§. 10.

Komisya może do pewnych specyalnych spraw wybierać komisye stałe lub czasowe, wyznaczać z grona swego delegatów do pewnych szczególnych czynności, a ewentualnie przedstawiać Wydziałowi krajowemu delegatów z pozu grona członków komisyi.

§. 11.

Do ważności uchwał komisyi lub sekcyi stałej potrzeba obecności Prezesa lub jego zastępcy (§. 7.) i najmniej połowy liczby członków stałych.

Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów członków na posiedzeniu obecnych. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący.

§. 12.

Wydział krajowy przeznacza jednego ze swych urzędników na sekretarza komisyi, który pełni czynności biurowe komisyi pod kierownictwem szefa departamentu Wydziału krajowego. Z Wydziałem krajowym znosi się komisya w krótkiej drodze.

§. 13.

Członkowie komisyi wykonujący czynności z polecenia komisyi poza miejscem zamieszkania, tudzież zamiejscowi, przybywający na posiedzenia pobierają po 5 zł w. a. za każdy dzień czynności lub podróży, — a jako zwrot kosztów podróży cenę jazdy I-szą klasą kolei żelaznej, a po 1 zł. 50 ct. za miriametr drogą pocztową.

§. 14.

Osobne regulamina, przez komisyę wypracowane, a przez Wydział krajowy zatwierdzone, normują porządek czynności tak pełnej komisyi jak i jej sekcyi, tudzież biura komisyi.

L. s. 1.183.

Aleg. 234.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Wydział krajowy przedłożył Wys. Sejmowi bardzo obszerne licznymi alegatami wzmocnione sprawozdanie, przedstawiając w niem szereg czynności około ostatatecznego wprowadzenia w życie nowej a dla kraju niezmiernej doniosłej instytucyi składów krajowych dla zboża i spirytusu we Lwowie i Krakowie, a obejmuje niem czas od ostatniego swego sprawozdania do chwili przedłożenia niniejszego tj. od 19 października 1889 do 19. września 1890 r. — Skonstatować zaś tutaj przedewszystkiem wypada, że właściwe otworzenie składów publicznych nastąpiło dopiero w roku bieżącym, a mianowicie składu publicznego w Krakowie dnia 15. lutego, zaś publicznego składu we Lwowie dnia 14. maja 1890 r.

Komisya gospodarstwa krajowego znajduje w przedłożeniu Wydziału krajowego oprócz kilku uwag wstępnych i na końcu sprawozdania umieszczonych, cztery rozdziały traktujące wszystkie w ogóle czynności w tym okresie czasu około wprowadzenia w życie składów krajowych w Krakowie i we Lwowie przez Wydział krajowy podjęte a mianowicie: w pierwszym rozdziale sprawy odnoszące się do uregulowania prawnych stosunków obydwu instytucyj, w rozdziale drugim sprawy składu zbożowego i spirytusu w Krakowie, w rozdziale trzecim sprawy składu zbożowego i spirytusu we Lwowie, wreszcie w czwartym inne sprawy składów zbożowych i spirytusowych dotyczące, dawniejszemi uchwałami Wys. Sejmu Wydziałowi krajowemu przekazane.

Wobec tego sądzi komisya że najlepiej uczyni jeżeli także w swem sprawozdaniu pójdzie drogą przez Wydział krajowy wytkniętą i w tym samym porządku omówi sprawy w przedłożeniu tem traktowane.

Założenie składów publicznych w Krakowie i we Lwowie jest już faktem dokonanym, a licząc się z tym faktem mniema komisya, że ograniczyć się winna na zrobieniu kilku uwag dotyczących założenia tychże i spostrzeżeń mających na celu usunięcie istniejących wadliwości lub uzyskanie nieosiągniętych jeszcze od władz rządowych lub towarzystw prywatnych ułatwień, sądzi również że wobec tak krótkiego czasu istnienia składów publicznych, wstrzymać się winna od wydawania wszelkiego sądu o użyteczności i odpowiedniem zastosowaniu do istotnych potrzeb rolniczego kraju świeżo w życie wprowadzonych instytucyj, sądu któryby mógł nie być wolnym od błędu przedwczesnego przesądzania sprawy.

I.

W rzędzie czynności przedwstępnych które Wydział krajowy podjąć musiał celem otworzenia składów publicznych, znajdował się cały szereg spraw dotyczących uregulowania stosunków polityczno-prawnych w składach krajowych skomplikowany tem, iż wśród już rozpoczętych u nas tych czynności nastąpiła zmiana ustawowa, wprowadzona nową ustawą państwową „o publicznych domach składowych" uchwaloną w lutym 1889 r. w Radzie państwa, zaś ogłoszoną w dniu 28. kwietnia 1889 r. w dzienniku ustaw państwa Nr. 27. Stosownie do postanowienia nowej ustawy wypracował Wydział krajowy regulamina dla obydwu składów publicznych, główne zasady instrukcyi służbowej, oraz taryfę opłat dla tychże i po dłuższych pertraktacyach i koniecznem zastosowaniu się do różnych poprawek i uzupełnień w myśl podanych przez Ministerstwo handlu i finansów wskazówek, uzyskał wreszcie potwierdzienie tychże, — a w załatwieniu podań o udzielenie koncesyi dla składów w Krakowie i we Lwowie, otrzymał reskryptem z dnia 28. grudnia 1889. jako reprezentant funduszu krajowego na podstawie §. 4. ust. z 28. kwietnia 1889 dz. u. p. r. Nr. 27. koncesyę do utworzenia w Krakowie publicznego składu połączonego z publicznym składem wolnym dla zboża wszelkiego rodzaju i spirytusu, — zaś takimże samym reskryptem z dnia 31. stycznia 1890 r. L. 2161. koncesyę równobrzmiącą dla składów we Lwowie.

W dalszym ciągu swych czynności przedwstępnych uzyskał Wydział krajowy u rządu zwolnienie od składania kaucyi dla składów publicznych we Lwowie i Krakowie, zeznał natomiast dokument jako właściciel składów publicznych, iż wszelkie pretensye i zwroty skarbowe z obrotu składów wynikające natychmiast wypłacać będzie.

Według §. 5. lit. *d* regulaminu dla obu składów publicznych we Lwowie i Krakowie winna być wydaną istrukcya służbowa dla urzędników i służby tychże składów. Instrukcya ta istnieje i w życie równocześnie z otwarciem składów wprowadzoną została. O ile jest ona wystarczającą trudno w tej chwili osądzić, z uwagi jednak, że już w tak krótkim czasie jej istnienia, jakto Wydział krajowy w swem sprawozdaniu przedstawia; ujawniła się potrzeba poczynienia w niej niektorych zmian, sądzi komisya, że spełni swój obowiązek, zwracając uwagę Wydziału krajowego na potrzebę dokładnego śledzenia wartości i praktyczności dotychczasowych przepisów odnośnych instrukcyj, w razie danym zaprowadzenia w nim odpowiednich zmian.

Komisya mniema, że tę samą wyżej wymienioną uwagę zwrócić należy do taryfy opłat dla składów publicznych. Wydział krajowy już w zeszłorocznem swem sprawozdaniu podał do wiadomości Sejmu taryfę opłat ułożoną dla składu krakowskiego. Taryfa ta uległa skutkiem lokalnych wymogów placu krakowskiego już trzykrotnem zmianom i przeróbkom a trudno twierdzić, by już była doskonałą. Taryfa dla składu lwowskiego ułożona analogicznie do taryfy opłat składu krakowskiego, różni się znowu w niektórych szczegółach ze względu na stosunki miejscowe i usance placu lwowskiego od skali przyjętej w taryfie krakowkiej

Nadto o ile już teraz sądzić można po zupełnem wypróżnieniu magazynów na okowitę we Lwowie pomimo zastosowania się przez Wydział krajowy do fachowych uwag wezwanych rzeczoznawców w kwestyi taryfy opłat od spirytusu, uzasadnionem jest twierdzenie, iż normy co do liczenia przy manipulacyi spirytusowej co do osuszki (Lagerschwendung) i Calo (brak przy odbiorze i wydawaniu) będą musiały być poddane ponownemu zbadaniu.

W ogóle w kierunku możliwych zmian w taryfach opłat dla obu składów krajowych przyjąć należy za zasadę utrzymanie odpowiedniej równowagi między żądaniami ze strony składów i możnością zastowania się do tychże.

Jedną z ostatnich wreszcie czynności Wydziału krajowego w kierunku rzeczywistych korzyści dla producentów używających składów publicznych, stanowiło ułożenie na podstawie wzo-

rów przez Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie zaprojektowanych, blankietów na poświadczenia składowe, zapewnienie sobie eskontu warrantów i udzielania na towary zaliczek w jednej z instytucyj kredytowych w kraju.

Komisya podzielając zdanie Wydziału krajowego w słuszności wyboru tej instytucyi jest w możności stwierdzić, iż w ostatnich czasach sprawa dojrzała do tego stanowczo stopnia, ze za stanowczo załatwioną uważaną być może.

Formularze poświadzeń składowych zostały, po uwzględnieniu niektórych zmian przez Ministeryum handlu żądanych, ostatecznie ułożone a eskont warrantów, na podstawie przepisów przez Bank krajowy wydanych, umożliwiony.

II.

Już w przeszłorocznem sprawozdaniu komisyi gospodarstwa krajowego podniesionem zostało z uznaniem zarządzenie Wydziału krajowego co do administracyi składu publicznego w Krakowie. Zarząd tym składem publicznym prowadzić będzie na podstawie istniejącej umowy Towarzystwo wzajemnego kredytu w Krakowie, a oddanie publicznego składu wszelkich gruntów, budynków i inwentarza w fizyczne posiadanie pełnomocnikowi Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie nastąpiło dnia 10. stycznia 1890.

Z uznaniem skonstatować winna komisya, że udało się wreszcie po długich i mozolnych rokowaniach z zarządami dróg żelaznych ukończyć kwestyę tak na pozór zdawaćby się mogło pojedynczą, połączenia magazynów szynami z siecią drogi żelaznej Ferdynanda. Kwestya wyżej wymieniona zdawana się o tyle jasną i prostą, że połączenie to szynami istniało dotąd jako połączenie tychże samych magazynów należących do Banku gal. dla handlu i przemysłu z tymże samym Tow. drogi żelaznej Ferdynanda. Widocznie więc jakaś niczem nieuzasadniona niechęć wymienionego towarzystwa mogła być powodem tych trudności i przeszkód, które Wydziałowi krajowemu stawiano, a które dopiero za pośrednictwem i z pomocą władz centralnych i bardzo wydatnych zabiegów prywatnych złamane zostały.

Bardzo ważna dla składów w ogóle sprawa ulg reekspedycyjnych podniesioną zostanie w ustępie o składzie lwowskim, dlatego w tem miejscu ją sprawozdanie pomija. Również ważną kwestyę mniema komisya gospodarstwa krajowego iż podjąć w tem miejscu powinna ze względu na konieczność ożywienia obrotu zbożowego obu składów krajowych w Krakowie i we Lwowie. Wiadomą jest rzeczą, iż przepisy kolejowe zastrzegają znakomite ulgi dla przewozu towarów przeznaczonych na dostawy wojskowe. Przepisy te dotyczące zniżonej taryfy kolejowej dla dostaw wojskowych obowiązują pod warunkami: 1. jeżeli nadawca produktu jest władza wojskowa; 2. jeżeli odbiorca produktu jest c. k. prowiantura wojskowa (Verpflegsmagazin). W razie jeżli nadawcą produktu nie jest władza wojskowa lecz producent handlarz lub jakikolwiek pośrednik liwerujący a odbiorcą c. k. magazyn wojskowy, wówczas opłaca się wprawdzie całkowitą taryfę nie zniżoną, jednakże nadawcy służy prawo żądania w drodze reklamacyi zwrotu nadpłaconej różnicy między taryfą wojskową a całkowitą, pod warunkiem, że władza wojskowa poświadczy mu odbiór przywiezionego produktu.

W razie zaś jeżeliby między nadawcą a wojskowym magazynem stanął jaki pośrednik, przez którego ręce miałby być produkt złożonym, wówczas nie obowiązuje taryfa wojskowa, ale zwykła taryfa całkowita.

Ze względu, że w kraju naszym dostawy zbożowe do magazynów wojskowych odbywają się na wysoką skalę, ze względu że w interesie publicznych składów krajowych leżałoby, ażeby dostawy wojskowe za ich pośrednictwem odbywać się mogły, komisya gospodarstwa krajowego

sądzi, że przyznanie zniżonej taryfy wojskowej dla zboża, któreby za pośrednictwem składów zbożowych było dostarczane władzom wojskowym, jest niezbędnym warunkiem do wzmocnienia i uregulowania dostaw zbożowych w kraju zcentralizowania ich w ręku instytucyi krajowej i tym sposobem położenia tamy pośrednictwu prywatnemu, które z wielką szkodą tak producentów jak i interesu administracyi wojskowej powszechnie w kraju bywa praktykowanem.

W skutku tego komisya gospodarstwa krajowego uważa za wskazane zaproponować Wysokiemu Sejmowi rezolucyę, którą na końcu sprawozdania umieszcza.

W myśl uchwały Wydziału krajowego z dnia 14. czerwca 1889. personał administracyjny składu publicznego w Krakowie składać się miał z 7 urzędników i 3 sług, a wydatki na personal ten wynosić miały kwotę 9000 zł.

Wydział krajowy polecił równocześnie obsadzenie na razie tylko kilka koniecznych posad; inne uważał za stosowne obsadzić dopiero później po otwarciu składów; zwrócił również uwagę, że posada kancelisty ma być obsadzoną tylko ewentualnie, a mianowicie w wypadku, gdyby inni urzędnicy nie byli w stanie podołać czynnościom kancelaryjnym.

Niebawem jednak, jak twierdzi Wydział krajowy, okazało się, że ten etat pierwotnie postanowiony nie odpowiadał potrzebom składu, skutkiem czego polecono powiększyć etat urzędników o jednego, a ostatecznie wezwano Dyrekcyę składów do obsadzenia reszty posad etatowych, tak że ogólny wydatek na zarząd i służbę, przedłożony w budżecie na r. 1891, wynosi łączną kwotę 10 800 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego odnieść musiała wrażenie, że Wydział krajowy uległ bezpodstawnie żądaniom swego pełnomocnika w zarządzie składów krakowskich i sądzi, że osiągnięcie pewnych oszczędności w administracyi tychże da się na podstawie faktycznej potrzeby w przyszłości przeprowadzić.

Oprócz wydatków na zarząd i służbę znajdujemy w budżecie na r. 1891 dalsze wydatki na publiczny skład w Krakowie w łącznej kwocie 6.700 zł. a mianowicie na administracyę (podatki, opał, oświetlenie, utrzymanie budynków asekuracyę od ognia) 2.650 zł., na expozyturę cłową (inspekcya rządowa i miejska) 2.060 zł., wreszcie fundusz dyspozycyjny dla dyrekcyi 2.000 zł. Komisya gospodarstwa krajowego sądzi, że ten ostatni wypadek jakąś mgłą tajemnicy okryty a dopuszczalny tylko wobec obszernego pełnomocnika w zarządzie składów krakowskich, powinienby w przyszłości znaleść inną odpowiedniejszą nazwę.

Wreszcie zaznaczyć należy, że według wykazu przedłożonogo nam w sprawozdaniu Wydziału krajowego jako alegat 11. ogólny koszt założenia budowy i urządzenia składów publicznych w Krakowie wynosi po koniec czerwca 1890 łączną kwotę 188.014 zł. 64½ ct.

III.

Krajowy skład publiczny we Lwowie otworzonym został dla ruchu, jak to już wyżej wspomniano, dnia 14. maja 1890 r. w własnem zarządzie Wydziała krajowego. Nawiązując do tego motywa, które Wydział krajowy w swem sprawozdaniu odnośnie do rokowań z gminą miasta Lwowa, w przedmiocie odstąpienia tejże składu publicznego w zarząd, przytacza, żądając wskazówek kategorycznych w tym kierunku od Wysokiego Sejmu, sądzi komisya gospodarstwa krajowego, że najlepiej uczyni, jeżeli z dodatkiem pewnej jasnej interpretacyi powtórzy ustęp sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego, dwukrotnie w r. 1888 i 1889. przez Wysoki Sejm przyjęty a zatem zaaprobowany. Ustęp ten brzmiał:

„Gdyby odstąpienie krajowego domu składowego we Lwowie na rzecz gminy miasta Lwowa z jakichkolwiek powodów nie dało się uskutecznić w dogodnych i właściwych dla kraju warunkach, to prowadzenie administracyi tego domu składowego przez Wydział krajowy tuż

pod jego bokiem nie przedstawia nieprzezwyciężonych trudności i chociaż jest w razie objawionej chęci i odpowiednich gwarancyj ze strony gminy wskazanem, to bezwzględnie koniecznem się nie wydaje. Wreszcie są we Lwowie instytucye poważne, którymby administracyę domów składowych powierzyć można“

Komisya gospodarstwa krajowego interpretuje ten ustęp w ten sposób, iż sądzi, że wszelkie dalsze rokowania czy z gminą miasta Lwowa lub inną poważną instytucyą nienależy uważać za skończone i sądzi, że obowiązkiem byłoby Wydziału krajowego, w razie gdyby pertraktacye doprowadziły do takich rezultatów, o jakich mowa w powyższym ustępie, przedstawić je do wiadomości Wysokiego Sejmu

W poprzedzających niniejsze dwu sprawozdaniach komisyi gospodarstwa krajowego była z naciskiem podniesioną uwaga, że dla nadzoru i normalnego rozwoju krajowych domów składowych potrzebnem jest ustanowienie fachowych komisyj dla każdego domu składowego przynajmniej z 3 członków i tyleż zastępców złożonych, którychby Wydział krajowy z pośród reprezentantów rolnictwa i handlu za porozumieniem z odnośnemi korporacyami mianował, wydając zarazem dla tych komisyj dokładną instrukcyę określającą zakres ich działalności.

W przeszłorocznem sprawozdaniu komisyi zmodyfikowanem było to żądanie wobec obecnego pełnomocnika Wydziału krajowego składów krakowskich, jedynie dla Lwowa.

Komisya gospodarstwa krajowego sądzi że wobec zupełnego braku jakiejkolwiek wzmianki o tych uwagach komisyi w sprawozdaniu Wydziału krajowego należy je podnieść i przypomnieć.

Rokowania Wydziału krajowego z zarządami dróg żelaznych Karoła Ludwika i państwowych dla połączenia składu publiczego z torami kolejowymi w celu uzyskania bezpośredniego transportu wagonami pomiędzy składem publicznem a sąsiedniimi dworcami kolejowymi zostały w przeważnej swej części uwieńczone pomyślnym rezultatem. Pozostają jeszcze do wyrównania pewne różnice zdań z zarządem kolei Karola Ludwika, co do których ma Wydział krajowy nadzieję, że się dadzą z obopólnem zadowoleniem wyrównać.

W sprawie uzyskania prawa reekspedycyi na kolei Karoła Ludwika i na kolejach państwowych poczynił Wydział krajowy odpowiednie kroki, by jak najdalej idące ulgi i korzyści dla publicznych składów osiągnąć, a w celu uzyskania dalszych jeszcze korzyści reekspedycyjnych tak dla zboża jak spirytusu, wysłał dyrektora składów publicznych ze Lwowa do Wiednia, polecając mu poczynienie starań w generalnych dyrekcyach kolei w celu uzyskania praw reekspedycyi dla zboża i spirytusu w taryfach związkowych.

W większej części zamierzony cel osiągniętym został; uzyskano dla zboża i spirytusu tak od kolei Karola Ludwika jak i państwowych i kolei północnej prawo reekspedycyi, nie w tej rozciągłości jednak zupełnej, jak tego rzeczywista potrzeba składów publicznych wymaga. Komisya gospodarstwa krajowego ma przekonanie, że Wydział krajowy dołoży wszelkich starań, by resztę dotąd nieosiągniętych ulg dla składów publicznych, gdzie należy, wyrobić.

Badając zaś istniejące jeszcze braki w kwestyach reekspedycyi, dochodzi się do przekonania, iż jest jeden szczegół, który jest warunkiem sine qua non rozwoju, zwłaszcza składu lwowskiego, a którego uzyskanie jest nieodzowną koniecznością.

Generalna Dyrekcya c. k. uprzywilejowanej kolei Karola Ludwika podała do wiadomości w r. 1889 do L. 1.315 warunki w przedmiocie zaprowadzenia na stacyach we Lwowie i Krakowie postępowania reekspedycyjnego. Z tego przedstawienia rzeczy okazuje się jasno, że warunki, pod którymi reekspedycya może być uzyskaną, w ścisłym zostają związku z utworzeniem stacyi reekspedycyjnej. Podczas gdy w Krakowie istnieje stacya reekspedycyjna tak dla ruchu kolejowego na torach kolei prywatnych Karola Ludwika i Ferdynanda, jakoteż na torach c. k. kolei państwowej — we Lwowie jedynie tylko centralny dworzec kolei Karola Ludwika uznany jest za stacyę reekspedycyjną, natomiast zaś cały ruch towarowy, jaki się odbywa na drogach państwowych i koncentruje na dworcu c. k. kolei państwowych we Lwowie, pozbawionym jest korzyści, jakie ulgi reekspedycyjne tylko w związku ze stacyą reekspedycyjną zapewniają.

Stacya reekspedycyjna jest bowiem taką stacyą, która ma prawo przyjmować i zatrzymywać przesyłki kolejowe, a potem, w oznaczonym okresie czasu, wysyłać je dalej w nieprzerwanym ruchu do kresowej stacyi przeznaczenia.

Jeżeli zaś, jak we Lwowie, c. k. koleje państwowe stacyi reekspedycyjnej nie posiadają, natenczas cała ilość towarów drogami kolei państwowych do Lwowa na dworzec kolei państwowej przybywająca, musi być dopiero przesłaną na dworzec centralny kolei Karola Ludwika, czyli przekartowaną, poczem dopiero dalszą podróż w kierunku stacyi kresowej w nieprzerwanym ruchu odbywać może.

W skutek jednak tego przekartowania, za które osobne „Ueberführungsgebühr" płacić należy, wyrównanie należytości przewozowych za transporta, mające być reekspedyowane, uskutecznionem być nie może natychmiast przy reekspedycyi, lecz dopiero później, za pomocą wynagrodzenia zwrotnego, na podstawie postępowania reklamacyjnego.

Skutki tego braku we Lwowie stacyi reekspedycyjnej kolei państwowej wyrażają się w praktyce, w szczególności w odniesieniu do krajowego składu publicznego we Lwowie nader ujemnie.

Z tych wszystkich naprowadzonych tu powodów, komisya gospodarstwa krajowego uważa za niezbędne utworzenie we Lwowie stacyi reekspedycyjnej i proponuje Wys. Sejmowi do przyjęcia rezolucyę na końcu sprawozdania umieszczoną.

Rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 13. listopada 1889 r. ustanowiono etat funkcyonaryuszów dla składu lwowskiego w liczbie 8 urzędników i 3 sług, a wydatki na ten personal miały wynosić kwotę 10.060 zł.

Ostateczny ogólny wydatek na zarząd i służbę, przedłożony w budżecie na rok 1891 wynosi łączną kwotę 10.180 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego nie zwraca zbyt wielkiej uwagi na to drobne podniesienie się pierwotnego etatu, zapewne większą wartością dotyczącej osobistości spowodowane. Sądzi jednak, że podobnie, jak przy składzie krakowskim, może żywić nadzieję, że w kosztach zarządu oszczędności na podstawie zbadanych faktycznych potrzeb, zaprowadzić się dadzą.

Komisya wyraża przy tej sposobności również swoje stanowcze zdanie, iż wobec istnienia jeszcze pewnych niewiadomych co do zarządu składów, stabilizowanie urzędników tak przy składzie lwowskim jak krakowskim wstrzymanem być winno.

Oprócz wydatków na zarząd i służbę, znajdujemy w budżecie krajowym na r. 1891 dalsze wydatki na publiczny skład we Lwowie w łącznej kwocie 5 695 zł., a mianowicie na koszta administracyi (opał, oświetlenie, druki, dzienniki, robotnicy dzienni, podatki i t. d.) kwotę 4.495 zł., na koszta ekspozytury cłowej kwotę 1 200 zł. Komisya gospodarstwa krajowego musi z wydatków na koszta administracyi preliminowanych, podnieść wydatek na 10 stałych robotników przez dni 300 w roku w kwocie 2.500 zł., jako przesadnie wysoko liczony wobec faktycznych stosunków w obrocie składu zbożowego, zredukować się łatwo dający. Wreszcie zaznaczyć należy, że według wykazu przedłożonego nam sprawozdaniem Wydziału krajowego, jako Alegat 15, ogólny koszt założenia, budowy i urządzenia składów publicznych we Lwowie wynosi po koniec czerwca 1890 r. łączną kwotę 194.700 zł. 62½ ct.

IV.

Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że znakomitym środkiem do podniesienia obrotu w handlu spirytusowym, jest możność korzystania z jak największej ilości i w każdej, potrzebą wskazanej chwili, z wagonów cysternowych.

Komisya gospodarstwa krajowego w przeszłorocznem swem sprawozdaniu podniosła tę kwestyę, wnosząc rezolucyę, wzywającą Rząd do spowodowania zarządów kolei państwowych

i prywatnych, by te ostatnie zawsze potrzebną ilość cystern do dyspozycyi miały. Skutek został częściowo osiągniętym, gdyż według reskryptu Ministeryum handlu z d. 17. czerwca t. r. powziąć mógł Wydział krajowy wiadomość o liczebnie większej ilości cystern, które na kampanię spirytusową tegoroczną do użytku służyć będą mogły.

Cystern na kolejach państwowych północno-wschodnich, zatem u nas położonych, będzie do dyspozycyi już dla tegorocznej kampanii dla nafty i spirytusu 48, do tego doliczyć należy 9 cystern prywatnych, specyalnie dla spirytusu przeznaczonych.

Analogicznie do stosunków na kolejach państwowych, nastąpiła zmiana na lepsze również na kolejach prywatnych. Kolej północna Ferdynanda posiada 181 cystern, z tych 4 tylko należących do zakładu kolejowego, reszta własność prywatnych. Kolej Karola Ludwika posiada własnych wagonów cysternowych 10, oprócz tego 12 cystern należących do osób prywatnych.

Pomimo tego wszystkiego, słusznie twierdzi Wydział krajowy, że strony prywatne, pomimo zwiększonej ilości wagonów cysternowych na kolejach państwowych i prywatnych, zmuszone będą i nadal posługiwać się swoiemi własnemi lub wypożyczonemi cysternami prywatnemi; to zaś ostatnie napotyka zawsze na trudności wobec faktu, że wielkie firmy handlowe wypożyczają cysterny za opłatą na czas dłuższy: dla stron zatem prywatnych, w chwili kiedy będą potrzebne, staną się nieodstępne. W obec tego sądzi Wydział krajowy, że byłoby wskazanem, aby dla składów publicznych zakupić na własność funduszu krajowego kilka cystern na spirytus, i wskazuje na możność uczynienia tego bez żądania osobnego na ten cel kredytu, w obec tego, iż kwoty przeznaczone na założenie składów publicznych; nie zostały w całości dotąd wyczerpane. Komisya gospodarstwa krajowego dzieli zdanie Wydziału krajowego co do potrzeby posiadania własnych kilku cystern, sądzi jednak, że z zaspokojeniem tej potrzeby wstrzymać się wypada aż do chwili w której jaśniejszy, — jak dotąd było to możliwem — mieć można będzie obraz o całym ruchu i obrocie spirytusu w składach krajowych.

Komisya uważa inwestycyę tę w przyszłości dla składów publicznych, uposażonych tak hojnie we wszystkie, do prowadzenia jak najszerszego ruchu potrzebne przyrządy, machiny i narzędzia — za najważniejszą, i mniema, że z funduszu pozostałego około 18 tysięcy zł. wynoszącego, będzie przeważna część na ten cel mogła być użytą

Sprawa urządzenia składu na chmiel wraz z siarkarnią przy składzie publicznym w Krakowie, nie postąpiła naprzód; w obec stanowczej odpowiedzi ze strony dyrekcyi Towarzystwa wzajemnego kredytu w Krakowie, kierującej imieniem Wydziału krajowego składami, iż wprowadzeniu siarkarni chmielu przy składach bezwzględnie jest przeciwną; — co do składów chmielnych bez siarkarni zastrzega sobie decyzyę po bliższem rozpatrzeniu planów urządzeń i projektów manipulacyjnych.

Komisya gospodarstwa krajowego podziela zdanie Wydziału krajowego, iż w obec tej sytuacyi nie mógł przedstawić wniosków pozytywnych; nie uważa jednak równocześnie tej sprawy za usuniętą na zawsze, lecz odroczoną na później.

Równie w sposób ujemny, jednak rzeczy samej nie przesądzając, załatwioną została przez Wydział krajowy kwestya założenia składów publicznych w Kołomyi. Pomimo bardzo wyczerpująco przedstawionych motywów, uzasadniających z jednej strony potrzebę, z drugiej odpowiednie warunki rozwoju takiego składu publicznego w Kołomyi, — nie mógł Wydział krajowy ze względu na brak rzeczywistej podstawy do ocenienia, o ile tego roku dopiero założone dwa składy publiczne zadość czynią ujawnionej potrzebie naszej produkcyi zbożowej, osądzić nowych w tym kierunku projektów

Komisya gospodarstwa krajowego zgadza się w zupełności z tem zapatrywaniem Wydziału krajowego.

Na zakończenie niniejszego sprawozdania uważa komisya za wskazane przedstawić w krótkości ogólny obrót produktów w obu składach publicznych od czasu ich otwarcia po dzień 31. sierpnia b. r., który nie licząc ułamku niżej wagonu lub hektolitra, przedstawia się, jak następuje:

Do składu we Lwowie weszło za czas od 14. maia do 31. sierpnia 1890 r zboża wagonów cztery, a spirytusu hektolitrów 100% 630.

Obecnie skład spirytusu jest zupełnie pustym, a zgłoszenia w świeżo rozpoczętej kampanii o umieszczenie w składzie dochodzą cyfry 13.000 hektolitrów.

Do składu w Krakowie weszło za czas od 15. lutego po dzień 31. sierpnia 1890 r. zboża wagonów 433. Spirytusu dotąd zupełnie nie było.

Ogólna ilość zboża, która weszła do składu w Krakowie od 15. lutego do 31. października 1890 r. wynosi wagonów 587, z czego odliczyć jednak wypada wagonów 167, przejętych z dniem 15. lutego 1890 r. od Banku gal. dla handlu i przemysłu.

Z tego pobieżnego zestawienia ogólnego obrotu produktów w składach publicznych Lwowa i Krakowa — pomimo zapewne bardzo niedokładnego obrazu tego ruchu, który w obydwu składach wśród normalnych warunków rozwinąćby się powinien — odźwierciadla się jednak poniekąd obraz przyszłości naszych składów. Wydział krajowy nie mogąc znaleść podstaw i przyczyn niezapełnienia składów spirytusowych w Krakowie, z całą stanowczością już dzisiaj utrzymuje, że składy spirytusowe we Lwowie okażą się już w najbliższej przyszłości za szczupłe, i że powiększenie tychże będzie koniecznem. Komisya gospodarstwa krajowego od wszelkiego stanowczego sądu na teraz wstrzymać się musi, nie chcąc opierać swego zdania na przypuszczalnem tylko prawdopodobieństwie, mogącem w pewnej analogii tak dobrze się odnosić do składu zbożowego we Lwowie, jak spirytusowego w Krakowie.

Komisya gospodarstwa krajowego nie wchodzi w bliższy rozbiór pojedynczych pozycyj dochodów i rozchodów obu składów zbożowych w obec przedłożenia tych cyfr objętych rubr. XV. budżetu krajowego komisyi budżetowej.

Na podstawie tych wywodów, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego L. W. kr. 42.261/90 w przedmiocie krajowych składów publicznych w Krakowie i we Lwowie.

Rezolucya I.

Wzywa się c. k. Rząd, iżby taryfa wojskowa przyznawana w drodze reklamacyi przez c. k. koleje państwowe i prywatne dla zboża do magazynów wojskowych dostarczanego, obowiązywała także dla przesyłek zboża przeznaczonego dla magazynów wojskowych, a do przechowania i pod adresą krajowych składów publicznych we Lwowie i w Krakowie wysłanego; — i by uchylonym został co do tych składów punkt I. rozporządzenia dodatkowego (Nachtrag 2. vom 15. November 1888.), wydanego do przepisów o taryfie wojskowej (Gebühren-Tarif für Militär-Transporte vom 1. Jänner 1884).

Rezolucya II.

Wzywa się c. k. Rząd, aby polecił c. k. generalnej dyrekcyi kolei państwowej utworzenie we Lwowie stacyi reekspedycyjnej dla zboża i spirytusu na kolei państwowej.

We Lwowie dnia 18. Listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca.
Stanisław Stadnicki *w. r.*

Aleg. 235.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Viviena w sprawie założenia średniej szkoły rolniczej w Tarnopolu lub w jego okolicy.

Wysoki Sejmie!

W szeregu lat ostatnich kilkakrotnie, a również w bieżącej sesyi spotykał się Wys. Sejm z wnioskami żądającymi zakładania niższych szkół rolniczych w różnych częściach kraju.

Po raz pierwszy oddawna mamy przed sobą wniosek, żądający założenia średniej szkoły rolniczej, — wniosek, którego inicyatywę, a w danych warunkach praktyczną doniosłość komisya gospodarstwa krajowego z szczerem zadowoleniem wita.

Wnioskodawca stawia żądanie założenia średniej szkoły rolniczej, życzy sobie dalej założenia tejże w Tarnopolu lub jego okolicy. Co do obu tych desyderatów uzasadnienie żądania jest koniecznem, co niniejszem komisya gospodarstwa krajowego czyni.

W liczbie szkół rolniczych, które dotąd w kraju założonemi zostały, znajdujemy obok wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, jedną i jedyną średnią szkołę w Czernichowie. Że ta jedyna średnia szkoła słusznych i licznych potrzeb kraju całego zaspokoić nie może, silić się na dowody nie potrzeba.

Jest faktem niezbitym, że zapotrzebowanie tego rodzaju fachowo wykształconych rolników, jakich średnia szkoła rolnicza wydawać powinna, jest wielkiem i z trudnością zaspokojonem być może.

Potrzebę tego rodzaju fachowo wykształconych rolników łatwo sobie wytłómaczyć możemy, jeżeli zważymy, że prawie wszystkie gospodarstwa mniejsze i średnie, a w wielu wypadkach także i większe, takich przeważnie rolników, w wypadku pierwszym, jako samodzielnych administratorów pod okiem właściciela majątku zostających; — w wypadku drugim, jako pomocników gospodarskich na swych majątkach mieć pragną.

Nadmienić zaś przy tej sposobności wypada, że założenie drugiej średniej szkoły rolniczej w kraju wydaje się nieodzownie koniecznem, wobec faktu stwierdzonego tegorocznem sprawozdaniem Wydziału krajowego o szkole czernichowskiej, że zakład ten już w tej chwili zmuszonym był pomieścić daleko większą ilość uczniów nad maksymalną cyfrę 55, że kłaść temu

tamę przez ograniczenie ilości uczniów zgłaszających się do cyfry normalnej, byłoby niepodobnem, jeżeli się zważy, że popyt za ukończonymi uczniami również z każdym rokiem się wzmaga, że zatem w najbliższej przyszłości rozszerzenie tego zakładu znacznym kosztem i nakładem z funduszów krajowych uniknąćby się nie dało.

Zważywszy zatem, że z pośród wszystkich zakładów naukowych rolniczych w kraju, których poziom nauki w kierunku teoretyczym może o kilka tonów po nad zwykłe potrzeby obecnej chwili i nam właściwych stosunków nastrojonym został, materyał wychodzący z średniej szkoły rolniczej jest tym, który najbardziej odpowiadać się zdaje i potrzebom kraju, i ogólnemu wykształceniu rolniczemu potrzebujących pomocy w prowadzeniu swego zawodu, żądanie pierwsze znajduje w powyższem swe zupełne uzasadnienie.

Drugie życzenie szanownego wnioskodawcy, by przyszła szkoła średnia rolnicza założoną została w Tarnopolu lub jego okolicy, uznaje komisya słusznem i na uwzględnienie zasługującem. Z jednej bowiem strony uważać musi za usprawiedliwioną zasadę, by rozdzielenie i rozpołożenie zakładów naukowych rolniczych w kraju było równomiernem, a tem samem umożliwiało i ułatwiało wszystkim chętnym wstęp do tychże zakładów. Nie da się zaś zaprzeczyć, że wobec położenia szkoły czernichowskiej w zachodnim kącie kraju, założenie drugiej szkoły średniej w wschodniej stronie zasadzie powyższej zupełnieby odpowiedzieć zdołało.

Z drugiej strony przemawiają za założeniem szkoły średniej w tej właśnie stronie kraju te odrębne stosunki gospodarskie pod względem jakości gleby, klimatu i wszelkich innych lokalnych właściwości, jakie w tej okolicy istnieją i jej odmienną cechę stanowią.

Wskazazanem zatem się zdaje, by zastęp ludzi, mających w przyszłości w tej ziemi i w tych stosunkach pracować, już z góry przyswoił sobie te odrębne właściwości, wżył się w stosunki lokalne tej części kraju, w której później z korzyścią dla siebie i ogólnego dobrobytu ekonomicznego miałby pracować.

Jeżeli komisya gospodarstwa krajowego na podstawie powyższych motywów twierdzi, że założenie drugiej średniej szkoły rolniczej jest nietylko wskazanem, ale nawet koniecznem; — jeżeli mniema, że Tarnopol lub jego okolica byłyby miejscem najodpowiedniejszem do założenia takiej szkoły; — jeżeli wreszcie uważałaby za pożyteczne jak najszybsze urzeczywistnienie tej myśli, — uważa równocześnie za swój obowiązek zwrócić uwagę Wydziału krajowego na doniosłość tych przedwstępnych czynności, które założenie takiego zakładu naukowego poprzedzić winny.

Tu należy w pierwszym rzędzie zapewnienie sobie z góry odpowiednich sił fachowych nauczycielskich, z których ciągłym brakiem niestety mamy do walczenia.

Wypada dalej upewnić się, że szkoła tego rodzaju jak najobfitszą pomocą ze skarbu państwa subwencyonowaną zostanie.

Jest wskazanem przeprowadzenie ze stronami interesowanemi jak najdokładniejszych pertraktacyj tak w kierunku oznaczenia odpowiedniego miejsca na szkołę, jakoteż i pomocy stosownej moralnej i materyalnej ze strony kół interesowanych.

Tu wreszcie należy opracowanie dokładnych kosztorysów i opracowanie całego projektu takiej szkoły z zachowaniem względnie możliwej największej oszczędności.

W przeświadczeniu, że wszystkie te przedwstępne czynności w dobrze zrozumianym interesie powstać mającej szkoły, kół interesowanych i funduszów krajowych, przez Wydział krajowy w najbliższej przyszłości przeprowadzonemi skutecznie zostaną, sądzi komisya gospodarstwa krajowego, że postąpi słusznie, jeżeli na podstawie powyższych wywodów zaleci Wysokiemu Sejmowi przyjęcie wniosków posła Viviena, z którymi się łączy i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ze względu na odrębne stosunki gospodarstwa rolnego na Podolu, Sejm uznaje założenie średniej szkoły rolniczej w Tarnopolu lub w jego okolicy za wskazane i pożądane i w tym celu poleca Wydziałowi krajowemu:

I. by zbadał, jaka miejscowość odpowiadałaby najwięcej korzystnemu rozwojowi takiej szkoły;

II. by wszedł w porozumienie ze stronami interesowanemi i zbadał, o ile takowe do założenia i utrzymywania średniej szkoły rolniczej przyczynić się będą skłonne;

III. by Sejmowi na najbliższej sesyi przedłożył na kosztorysie oparty i dokładnie opracowany projekt takiej szkoły.

(Tem sprawozdaniem załatwioną zostaje petycya do L. 389).

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
St. Polanowski.

Sprawozdawca:
Stanisław Stadnicki.

L. S. 1183/1890.

Aleg. 236.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego z przedłożenia Wydziału krajowego w przedmiocie założenia szkoły gospodyń wiejskich.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. października r. b. przydzielonem zostało komisyi gospodarstwa krajowego sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 16. sierpnia r. b. L. 36759, w przedmiocie założenia szkoły gospodyń wiejskich.

Wydział krajowy zawiązując się z polecenia danego mu uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 13. września 1888 roku podaje wynik rokowań prowadzonych w tym przedmiocie z komitetem c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, zakończając sprawozdanie swe następującym wnioskiem:

1. Sejm krajowy otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 3.500 zł. rocznie począwszy od r. 1891 na subwencyonowanie założyć się mającej „Szkoły gospodyń".

2. Sejm krajowy upoważnia Wydział krajowy do wypłacenia tej subwencyi założycielom „Szkoły gospodyń" na jej utrzymanie od dnia jej otwarcia pod warunkiem, że szkoła ta będzie urządzoną i prowadzoną podług norm przez Wydział krajowy postanowionych i że skarb państwa przyczyni się także do jej utrzymania stałą roczną subwencyą w wysokości przynajmniej 2.000 zł.

Pierwsza myśl założenia szkoły gospodyń wiejskich powstała z inicyatywy komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie, datuje się od roku 1881. Od owego czasu myśl ta przechodząc rozmaite fazy studyów przygotowawczych oraz rokowań z c. k. ministerstwem rolnictwa o subwencyę na utrzymanie szkoły, pojawiła się przed Wysokim Sejmem w roku 1888 w formie petycyi komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie, domagającej się: 1) założenia szkoły gospodyń; 2) przyznania subwencyi rocznej 2.000 zł.; 3) poparcia w wyjednaniu podobnejże subwencyi z c. k. skarbu państwa.

Komisya gospodarstwa krajowego zgodnie ze stanowiskiem zajętem już przez siebie w tej kwestyi w roku 1888, winna wyrazić słowa gorącego uznania dla Towarzystwa rolniczego w Krakowie za podjęcie inicyatywy oraz tak trwałe popieranie projektu szkoły gospodyń, która raz w życie wprowadzona i należycie zorganizowana niemałe korzyści dla kraju przynieść byłaby w stanie.

Studya podjęte nad tym przedmiotem wykazały poważne w założeniu szkoły trudności; gdyż z jednej strony wprowadzenie praktyki jako podstawy nauczania, wymaga oparcia szkoły na gospodarstwie folwarcznem; z drugiej zaś strony niezbędne nauki teoretyczne programowo wykładane, nakazują obranie dla szkoły miejscowości w pobliżu większego miasta, gdzieby

istniejące zakłady naukowe w miejsce kosztownego utrzywymania stałych nauczycieli, dawały możność korzystania z nagromadzonych tamże sił nauczycielskich. Tu nawiasowo zaznaczyć jednak wypada, iż zdaniem komisyi nauki teoretyczne w szkole gospodyń ograniczaćby się powinny do przedmiotów niezbędnych, jak naprzystępniej wykładanych, gdyż przekroczenie tej granicy byłoby zdolne w samym zarodzie zwichnąć cel dla szkoły takiej wytknięty.

Świadomy powyszych trudności a co więcej bardzo znacznych nakładów, jakich założenie oraz utrzymywanie szkoły w podobnych warunkach wymagaćby musiało, komitet Towarzystwa rolniczego w Krakowie uznał za konieczne rozglądnąć się po kraju, czy ofiarność publiczna, jak niegdyś przy założeniu szkoły w Czernichowie, lub też jaki zakład celami swemi do projektowanej szkoły zbliżony, nie nastręczyłby korzystnej potemu sposobności.

Myśl ta zdawała się bliską urzeczywistnienia, gdy przed laty kilku powstał w kraju naszym zakład mający na celu kształcenie ubogich dziewcząt na służące i gospodynie wiejskie. Zakład ten stworzony i utrzymany wzorowo, wielką ofiarnością oraz bezgranicznem poświęceniem osobistości będącej jego założycielką, kierowniczką i opiekunką, wywołując już dziś ogólną cześć i zdumienie, obok celów humanitarnych przyniesie niezawodnie z biegiem czasu znakomite dla kraju korzyści. To też na pierwszą wiadomość o powstaniu takiego zakładu, komitet Towarzystwa rolniczego pospieszył zawiązać z czcigodną właścicielką tegoż rokowania mające na celu nadanie zakładowi dotąd ściśle prywatnemu, pewnych cech zakładu publicznego opartego na zatwierdzonym przez c. k. Rząd statucie oraz na zakreślonym mu z góry programie nauk. Nadanie takiej cechy zakładowi było bowiem koniecznem dla użyczenia mu przyobiecanej opieki materyalnej tak ze strony skarbu państwa jak kraju. Rokowania te, obustronnie najlepszemi ożywione chęciami po długich pertraktacych doprowadziły wszakże do przekonania, że miejscowość, gdzie zakład obecnie istnieje, jużto dla braku gospodarstwa folwarcznege, już dla braku odpowiednich sił nauczycielskich do nauk teoretycznych, nie daje możności ujęcia go w pewne formy od zakładu publicznego niezbędnie wymagane.

Ten ujemny rezultat powyższych rokowań, który dopiero w ostatnich czasach stał się nieodwołalnym pewnikiem, stwarza dla myśli szkoły gospodyń wiejskich stanowisko zupełnie nowe, do którego tak uchwała sejmowa z r. 1888 jak i obecne przedłożenie Wydziału krajowego zastósowania już mieć nie mogą. Dziś bowiem po rozbiciu się rokowań, Towarzystwo rolnicze krakowskie, ograniczone do warunkowej obietnicy subwencyi ze skarbu państwa i od Wysokiego Sejmu, pozbawione zresztą jakichbądź własnych na ten cel funduszów, żadną miarą szkoły założyć, ani utrzymywać jej nie byłoby w stanie. Pomimo tak zmienionego stanu rzeczy, komisya gospodarstwa krajowego nie sądzi, aby zaniechanie myśli utworzenia nowego zakładu było już rzeczą konieczną, zwłaszcza, iż wobec uchwały Wysokiego Sejmu z roku 1888 uznającej pożyteczność tej instytucyi, obowiązkiem komisyi jest wskazanie sposobów umożebniających wprowadzenie jej w życie. Sposobem tym, jaki komisya ma na myśli, jest nie co innego, jak zaproponowanie Wysokiemu Sejmowi utworzenia szkoły gospodyń wiejskich, jako samoistnego zakładu krajowego.

Świadomi kosztów, jakieby zakupno odpowiedniego folwarku, stawianie budynków i ich adaptacya, oraz inne niezbędne inwestycye za sobą pociągły, nie możemy uchwalenia tak znacznych wydatków Wysokiemu Sejmowi doradzać. Mamy wszakże nadzieję, iż i bez nich założenie szkoły będzie jedynie kwestyą czasu i że przy dobrej woli, jaką Wydział krajowy przy traktowaniu tego przedmiotu już zaznaczył, rzecz sama nie pójdzie w zbyt wielką odwłokę. Rozchodzi się tu bowiem o nawiązanie rokowań z pewną poważną instytucyą publiczną, celami swemi do projektu naszego zbliżoną, której wyraźne upewnienie byłoby dziś rzeczą przedwczesną, która wszakże charakterem swym daje gwarancyę wszelkich możebnych dla stworzenia szkoły ułatwień. Jeżeli nadzieje nasze w tym kierunku żywione nie doznają zawodu i jeżeli szkoła gospodyń wiejskich jako zakład krajowy wejdzie w życie, to doznana zwłoka powetowaną będzie sowicie tym faktem, iż szkoła o charakterze zakładu krajowego na silniejszych

nierównie ugruntowaną będzie podstawach i że urządzenie jej oraz zarząd pod kontrolą Wydziału krajowego ściślejsze i nierównie będą poprawniejsze, niż w ręku osoby prywatnej lub nawet jakiegobądź stowarzyszenia. W przypuszczeniu tem komisya posuwa się tak daleko, iż sądzi, że szkoła pod zarządem prywatnym zostająca, a przez skarb krajowy subwencyonowana, musiałaby z biegiem czasu przejść na własność kraju, tak, jak się to stało ze szkołą rolniczą w Czernichowie. Jako ostatni wreszcie motyw dla naszego wniosku podnieść musimy, iż szkoła gospodyń wiejskich będąca zakładem krajowym nierównie śmielej liczyć może na uzyskanie wydatniejszych subwencyj ze skarbu państwa.

Zakończając niniejsze sprawozdanie komisya gospodarstwa krajowego w miejsce wniosków proponowanych przez Wydział krajowy, ma zaszczyt po porozumieniu się z szefem departamentu drugiego, jako sprawy tej referentem, przedstawić Wysokiemu Sejmowi następującej treści wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby celem założenia krajowej szkoły gospodyń wiejskieh przeprowadził bądźto z osobami prywatnemi, bądź z instytucyami publicznemi odpowiednie rokowania i o wyniku takowych zdał sprawę Sejmowi na najbliższej tegoż sesyi.
2. Sprawozdaniem niniejszem załatwioną zostaje petycya L. 1.064.

Lwów dnia 17. listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Tarnowski *w. r.*

Sprawozdawca:
Dydyński *w. r.*

L. s. 1.209/90.

Aleg. 237.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego o nauczycielach wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego.

Wysoki Sejmie!

Instytucya nauczycieli wędrownych dla nauki gospodarstwa wiejskiego lub poszczególnych jego gałęzi, znana i uznana już dawniej w innych austryackich krajach i za granicą, u nas jeszcze jest instytucyą nową, do niedawna bowiem, bo do r. 1888. podczas kiedy w krajach alpejskich było zatrudnionych stale 12 nauczycieli wędrownych a 65 czasowo, w Gorycyi, Istryi i Dalmacyi 3 stałych, w Czechach, Morawii i Szląsku 4 stałych a 82 czasowo, to w Galicyi i Bukowinie razem stałych nauczycieli wędrownych wcale nie było, a zaledwie 14 osób prywatnemi usiłowaniami spowodowanych czasowo tylko zajmowało się tą czynnością. Uznając znakomitą doniosłość tego rodzaju wpływu na podniesienie się rolnictwa, Wysoki Sejm w zeszłym roku uchwalił kwotę 2.000 zł. „na zaprowadzenie nauczycieli wędrownych dla rolnictwa włościan“, polecił też Wydziałowi krajowemu uchwałą 2-gą (L. s. 325/1888 al. 60), aby robił dalsze starania u c. k. Rządu celem uzyskania wyższych dotacyj „będących w słusznej proporcyi do funduszów państwowych, jakie państwo przeznacza dla innych prowincyj na cel powyższy“.

Reskryptem z dnia 4. marca 1890 do L. 8.428/1873 zawiadomiło c. k. Ministerstwo rolnictwa za pośrednictwem c. k. Namiestnictwa Wydział krajowy, że „zgadza się na powiększenie liczby nauczycieli wędrownych dla nauki rolnictwa w kraju, oświadcza swą gotowość do podwyższenia subwencyi od roku 1891 na kwotę 4.000 zł. rocznie, w przypuszczeniu, że podwyższenie dotacyi dla nauczycieli wędrownych przez Wysoki Sejm na r. 1891 uchwalonym zostanie Przytem zaznaczyło Wys. c. k. Ministerstwo rolnictwa już obecnie, że mianowanie tych czterech nauczycieli wędrownych, którzy od Ministerstwa rolnictwa tylko podwyższone wynagrodzenie otrzymują, ma nastąpić, jak dotąd. przez Wydział krajowy; dalej, aby nie czyniono różnicy, którzy nauczyciele są kosztem kraju, a którzy kosztem skarbu państwa utrzymywani. Przyjmując z uznaniem tę treść reskryptu ministeryalnego, i zważywszy, że podwyższenie subwencyi państwowej do kwoty 4.000 zł., pociąga za sobą w następstwie odpowiednie podwyższenie dotacyi krajowej na ten sam cel w myśl zeszłorocznej uchwały sejmowej, dla tego komisya gospodarstwa krajowego przedkłada Wysokiemu Sejmowi zgodnie z Wydziałem krajowym odpo-

wiedni wniosek do uchwały. We wniosku tym wstawiając 8.000 w rubr. XV. budżetu wydatków na r. 1891 przyjmuje się do dochodów 4.000 zł. subwencyi ze skarbu państwa na ten cel zapewnionej, a 4.000 zł. przypada do pokrycia z funduszu krajowego, w których znowu zeszłoroczną uchwałą sejmową już 2.000 zł. wydawać Wysoki Sejm postanowił tak, że rzeczywiste podwyższenie tylko 2.000 zł. wynosi.

W obszernem swojem sprawozdaniu przedstawia Wydział krajowy dotychczasową działalność nauczycieli wędrownych i okazuje się z tego, że działalność ta ze wszech miar pożyteczna, normalnie się rozwija. Wydana przez Wydział krajowy instrukcya dla tych funkcyonaryuszów normuje dokładnie ich zakres działania; kontrola jest ściśle prowadzoną i w sposób odpowiedni, a złożone w aktach Wydziału krajowego obszerne sprawozdania z dokonanych wykładów, objaśnień praktycznych i t. p. wykazują, że dotychczasowi funkcyonaryusze nadają się do spełniania poruczonych im zadań, które są określone ogólnie powyżej wspomnianą instrukcyą, a szczegółowo omówione zostały na konferencyi w dniu 16. maja 1890 odbytej pod przewodnictwem szefa departamentu II. przy współudziale reprezentanta zarządu Towarzystwa kółek rolniczych i obecności tak lustratorów tegoż Towarzystwa jak i obydwóch krajowych nauczycieli wędrownych.

Zauważyć tutaj należy, że tak ze względu na pożądany wpływ Towarzystw rolniczych, jak też i ze względu na dobro rzeczy samej, byłoby do życzenia, by Wydział krajowy na takie konferencye, jakie słusznie dwa razy do roku odbywać zamierza, powoływał także reprezentantów Towarzystw rolniczych lwowskiego i krakowskiego.

Dobór ludzi na nauczycieli wędrownych, to najważniejsze zadanie, które ma do spełnienia Wydział krajowy, — oprócz bowiem kwalifikacyi fachowej, teoretycznej i praktycznej, znajomość dokładna stosunków krajowych rolniczych w ogóle i szczegółów gospodarstwa włościańskiego oraz języka tych okolic, na które działalność nauczyciela wędrownego się rozciąga, jest nieodbicie potrzebną; a jeżeli działalność ta we wszystkich kierunkach ma przynieść pożądane wyniki, to przedewszystkiem, a przynajmniej równorzędnie należy przywiązywać wagę do charakteru i pewności przekonań osób, którym się te funkcye powierzyć zamierza. Wobec tego, jakkolwiek pomnożenie liczby nauczycieli wędrownych w kraju działać mających, jest rzeczą nieodbicie potrzebną, to jednak komisya gospodarstwa krajowego poczuwa się do obowiązku wyrazić zdanie, że w tym razie raczej rozważne opóźnienie w obsadzeniu tych posad byłoby do usprawiedliwienia, jak pośpiech, a w następstwie możliwy zawód.

Komisya w dotychczasowem działaniu Wydziału krajowego na tem polu widzi dowody pieczołowitej staranności w dopełnieniu intencyi Sejmu i ma podstawę do wyrażenia przekonania, że w przyszłości uda się Wydziałowi krajowemu pozyskać odpowiednie siły we wszystkich kierunkach wymaganych do spełnienia ważnych celów nauki wędrownej rolnictwa, i na podstawie powyższych wywodów wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Na utrzymanie czterech nauczycieli wędrownych do nauki gospodarstwa wiejskiego wstawia się w rubr. XV. budżetu wydatków na rok 1891 kwotę 8.000 zł. w. a., przyjmując zarazem do dochodów 4.000 zł. subwencyi ze skarbu państwa na ten cel zapewnionej.

2. Upoważnia się Wydział krajowy do przyjęcia w r. 1891 dwóch nowych nauczycieli wędrownych.

We Lwowie dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Polanowski.

Wnioskodawca:
Wł. Struszkiewicz.

L. S. 1.377/90.

Alog. 238.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu Wydziału krajowego w sprawie subwencyi na zalesienie wydm piaskowych i nieużytków w powiatach Tarnobrzeskim, Jarosławskim, Cieszanowskim, Jaworowskim i Mościskim.

Wysoki Sejmie!

Komisya gospodarstwa krajowego przystępuje w zupełności do wniosków Wydziału krajowego w sprawie zalesienia wydm piasczystych i nieużytków.

Stwierdzony dotychczasowy postęp robót, stwierdzona skuteczność i korzyść tychże robót uznana nawet przez gminy wiejskie, dają wszelką rękojmię, że użyte na ten cel fundusze i nadal pożądany skutek odniosą.

Z rokiem bieżącym ustaje wypłata na ten cel uchwałami sejmowemi z dnia 20. i 22. stycznia 1887 r. przyznanych subwencyj krajowych w trzech okręgach roboczych, równocześnie przestanie być płynną subwencya Ministerstwa rolnictwa na utrzymanie leśników kierujących zalesieniem w tych okręgach.

C. k. Rząd nadal o tyle wypłacać będzie tę subwencyę o ile Wysoki Sejm udzieli dalszych zasiłków na koszta zalesień.

Ponieważ jeszcze znaczne obszary wydmisk i nieużytków, około 1400 m. potrzebują zadrzewienia, ponieważ ostatnie dwa lata posuchy znaczne szkody w wykonanych kulturach wyrządziły, a podobne zalesienia nietylko przysparzają krajowi produktywnych gruntów, ale także korzystnie wpływają na stosunki klimatyczne kraju, przeto komisya gospodarstwa krajowego zgodnie z wnioskami Wydziału krajowego uprasza:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm krajowy wyznacza na koszta zalesienia wydm piaskowych i nieużytków z funduszów krajowych:

a) dla okręgu roboczego Tarnobrzeskiego kwotę 1.220 zł. rozłożoną na 4 lata, począwszy od roku 1891 po 305 zł. rocznie;

b) dla okręgu roboczego Jarosławsko-Cieszanowskiego kwotę 2.800 zł. rozłożoną na lat 7, począwszy od roku 1891 po 400 zł. rocznie;

c) dla okręgu roboczego Jaworowsko-Mościskiego kwotę 1.600 zł. rozdzieloną na lat 4, począwszy od roku 1891 po 400 zł. rocznie.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wypłacania subwencyj powyższych pod warunkiem, że właściciele wydmisk piaskowych i nieużytków, które mają być zalesione, dostarczą bezpłatnie robociznę potrzebną do wykonania wszelkich prac około projektowanych zalesień, niemniej grunt pod szkółki i potrzebny do ich ogrodzenia materyał, a c. k. Rząd utrzymywać będzie swoim kosztem leśników fachowo wykształconych, którzyby pracami około zalesienia kierowali, a nadto Wydziałowi krajowemu prawo ingerencyi i kontroli co do sposobu użycia subwencyj z funduszów krajowych niniejszą uchwałą wyznaczonych.

3. Na wypłatę powyż uchwalonych subwencyj otwiera Sejm Wydziałowi krajowemu na rok 1891 kredyt do wysokości 1.105 zł. w. a.

We Lwowie dnia 27. listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Tarnowski.

Sprawozdawca:
Zamoyski.

L. s. 1184/90.

Aleg. 239.

Sprawozdanie

Komisyi prawniczej o przedłożonym przez Wydział krajowy projekcie, dotyczącym ulg legalizacyjnych w sprawach drobiazgowych hipotecznych.

Wysoki Sejmie!

Komisya prawnicza, mając sobie uchwałą z d. 4. listopada b. r. przekazanem sprawozdanie Wydziału krajowego z d. 28. października 1890 r. do LW. 45441/90 wraz z projektem ustawy krajowej, dotyczącym ulg legalizacyjnych w sprawach hipotecznych drobiazgowych, po gruntownem zastanowieniu się nad szkodliwością tej ustawy, względnie precedensem, jaki ogólna ustawa państwowa z dnia 5. czerwca 1890 roku (Dz. u. p. XXX. Nr. 109) stworzyła, a skutkach, jakieby w zastosowaniu swoim do Galicyi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem sprowadzić musiała, następujące składa sprawozdanie:

Od lat kilkunastu dopominali się posłowie innych krajów monarchii w Radzie państwa już to zupełnego zniesienia przymusu legalizacyjnego — już też zwolnienia od tegoż w sprawach mniejszej wagi i drobiazgowych hipotecznych, czemu się Rząd pierwotnie opierał.

Po wtórych usiłowaniach, wyszła nareszcie pod dniem 5. czerwca b. r. ustawa, (Dz. u. p. XXX. Nr. 109) dozwalająca na mocy dokumentów prywatnych w drobiazgowych sprawach hipotecznych wcielenia do ksiąg gruntowych, z uwolnieniem od legalizacyi sądowej lub notaryalnej, jeżeli przedmiot nie dotyczy kwoty przenoszącej 100 zł. bez odsetek i przynależytości, tudzież, jeżeli na tym dokumencie prywatnym podpiszą się dwaj mężowie wiarogodni, jako świadkowie, z imienia i nazwiska, z podaniem zawodu swego lub zatrudnienia, miejsca zamieszkania i wieku; a własnoręcznym dopiskiem oświadczą, że znają osobiście tego, którego podpis jako autentyczny stwierdzają.

W granicach tej ogólnej ustawy zastrzeżono następnie ustawodawstwu krajowemu oznaczenie, ktore sprawy hipoteczne, ksiąg gruntowych dotyczące, uważane być mają za małoznaczące (geringfügig), względnie drobiazgowe, w myśl ustawy ogólnej; a ustawa ta nabyłaby w krajach poszczególnych dopiero wtedy mocy obowiązującej, kiedy wyjdzie ustawa krajowa, orzekająca o tem, które sprawy jako małoznaczące pod względem wcielenia do ksiąg gruntowych uważane być mają.

Już na pierwszy rzut oka nasuwa się znającym nasze stosunki krajowe słuszna obawa, czy ustawa podobna nie stanie się zgubną dla mało oświeconej ludności naszej wiejskiej, wyzyskiwanej przez pisarzy pokątnych i ludzi nierzetelnych; a nadto zastanowić się należy, czy kwota 100 zł. dla innych krajów w monarchii a zamożniejszych małoznacząca, na nasze stosunki nie jest raczej za wysoką, ile że całe mienie wieśniaka lub chałupnika częstokroć nawet 100 zł. nie wynosi, z którego więc łatwo mógłby zostać wyzutym, przez dokument prywatny, zdziałany na jego szkodę podstępem lub nieświadomością następstw — w ogóle nieznajomością rzeczy, pod względem wymogów prawnych, formy i stempla w takich sprawach przepisanego.

To też projekt referenta w komisyi legalizacyjnej Rady państwa w r. 1877 wykluczał wyraźnie Galicyę z projektu ówcześnie zamierzonej ustawy, a przy naradach nad ustawą obecnie wydaną reprezentant Rządu oświadczył, że dla Galicyi, Bukowiny i Dalmacyi nie da się snadnie zastosować ta norma z powodu niskiego stanu oświaty w niższych warstwach ludności i znanych nadużyć pokątnych pisarzy.

Legalizacya więc podobnych dokumentów prywatnych, ale tyczących się spraw hipotecznych, choćby mniejszą wartość przedstawiających, dokonana w sądach lub u c. k. notaryuszów daje nierównie większą rękojmię i zaspokojenie.

Taksa notaryalna 30 ct. od legalizacyi w takim razie jest tyle, co niczem, wobec pewności, że notaryusz na szkodzący stronie akt prywatny zwróciłby jej uwagę i zapobiegł szkodzie, grożącej jej interesom.

Nadto notaryusze nasi w kraju oświadczyli, że się nawet tej taksy zrzekną, jeżeli o to chodzi.

Obawom zaś, że notaryusze wyzyskaćby mogli w takich razach położenie stron, ofiarując się spisać im akty takie w formie poprawnej — dla obliczenia wyższej taksy — są płonne, ile że akt od kwoty nie przenoszącej 100 zł. podlega taksie jednego złotego w. a.; powtóre, że za przekroczenie taksy lub jakiekolwiek nadużycia Izba notaryalna pociąga do odpowiedzialności przekraczających, mając nad nimi władzę dyscyplinarną, gdy tymczasem kontroli nad pisarzami pokątnymi i ewidencyi ich knowań osiągnąć trudno.

Gdy w końcu sprawozdanie Wydziału krajowego nie zostało spowodowanem ani skargami stron, ani petycyami do Sejmu, domagającemi się wrzekomych ulg legalizacyjnych, ni też zapytywano Rad powiatowych, gminnych lub Izb notaryalnych, albo towarzystw poważnych, jak n. p. prawniczych we Lwowie i Krakowie, Sądów i t. d., czy kwotę 100 zł. w Galicyi za małoznaczącą w stosunkach naszego ludu wiejskiego uważać należy, czy też i jaka stopa zastósowanąby być winna, Komisya prawnicza uważa projekt rzeczonej ustawy dla Galicyi co najmniej za przedwczesny, wnosi więc:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Przedłożony projekt ustawy co do ulg legalizacyjnych w sprawach drobiazgowych hipotecznych zwraca się Wydziałowi krajowemu do zastanowienia się nad szkodliwością jego dla Galicyi i Wielkiego Księstwa Krakowskiego, w każdym razie zaś do zasięgnięcia zdania sfer kompetentnych, pod względem wysokości kwoty, za podstawę normy służyć mającej.

Lwów dnia 19. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll.

Sprawozdawca:
Weigel.

L. S. 1.222/90.

Aleg. 240.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego co do uregulowania sprawy podwód.

Wysoki Sejmie!

Komisya prawnicza miała sobie uchwałą Wys. Sejmu przekazanem sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 13. kwietnia 1890 r. do L. W. kr. 47.801/89 o uregulowaniu sprawy podwodowej.

Wydział krajowy ułożył to sprawozdanie, wywięzując się z danego mu przez Wys. Sejm (dnia 23. listopada 1889 r) polecenia zbadania tego przedmiotu i przedstawienia odpowiednich wniosków z uznania godną gruntownością, i wykazuje wyczerpująco, jak potrzebnem jest uregulowanie raz tej sprawy, od lat tylu załatwienia oczekującej, — jak tego i poseł Okuniewski we wniosku swoim w roku zeszłym żądał.

Komisya prawnicza już w sprawozdaniu swojem o tym wniosku pod dniem 16. listopada 1889 r. do L. s. 1.387 wskazała, że przestarzałe rozporządzenia i patenta w sprawie podwód nie odpowiadają stosunkom nowoczesnym, i że potrzeba nowej, sprawiedliwej ustawy jest oczywistą.

Wszakże nawet w teraźniejszym stanie rzeczy stopa wynagrodzenia $2^1/_2$ centa od konia i kilometra jest w porównaniu z innymi krajami monarchii tak niską i nieodpowiednią, że obowiązanych do dostarczania podwód w wysokim stopniu krzywdzi; co więcej, nie może być ściśle nawet uważaną za wynagrodzenie, ale jest raczej nałożeniem ciężaru bardzo dotkliwego na posiadaczy zaprzęgów, jako prestacyi szczegółowo ich obciążającej a nie odpowiadającej zasadzie równego rozkładu prestacyj publicznych na ogół.

To też gminy uciążone od wielu lat dotyczącemi rozporządzeniami, dopominają się o uchylenie tej tak niesprawiedliwej i krzywdzącej ich stopy wynagrodzenia niedostatecznego, i o podwyższenie tegoż; a także w roku bieżącym wniesione były petycye do Wys. Sejmu w tej samej sprawie.

Jeżeli komisya prawnicza nie już w roku zeszłym wzywała Rząd do przedłożenia projektu takiej ustawy, aczkolwiek jej potrzebę uznawała, to dla tego, iż przez wzgląd na dawniejszą dyskusyę w tym przedmiocie odbytą i obietnicę Rządu, że uporządkowanie tej kwestyi ostatecznie nastąpi, że zaś gwoli temu jeszcze porozumienie z rządem węgierskim przeprowadzić należy, pragnęła naprzód mieć zbadaną okoliczność, ażali do tego porozumienia z tym rządem raz już przyjdzie, jak rokowania te stoją i kiedy sfinalizowania tej sprawy spodziewać się można.

W tym celu wezwano Wydział krajowy do zbadania rzeczy i stosownie do tego o przedłożenie odpowiednich wniosków, które obecnie przedłożone zostały.

Sprawozdanie Wydziału krajowego wykazuje, od jak dawna Rząd tę sprawę odwleka i w zawieszeniu pozostawia; ilekrotnie już Wydział krajowy przez te lata upominał się o jej załatwienie, wykazuje, że mimo chwilowo Wydział, względnie fundusz krajowy sam się do ulg w tym kierunku przyczyniał, acz do tego żadnego obowiązku nie miał i nie ma, — ile że dostarczanie podwód dla wojska i żandarmeryi lub dla organów władzy rządowej nie kogo innego, jak tylko skarb państwa do ponoszenia kosztów odpowiedniego wynagrodzenia obowiązywać musi, Rząd jednak ten stan prowizoryczny bez końca przedłuża. Wydział krajowy zakończył więc wnioskiem: Wysoki Sejm raczy uchwalić: „wzywa się Rząd, aby w jak najkrótszym czasie zechciał przystąpić do uregulowania sprawy podwód w drodze ustawodawczej, mianowicie przez oznaczenie wynagrodzenia za dostarczone podwody, w wysokości stosunkom tutejszo-krajowym odpowiadającej". Komisya prawnicza zalecając ten wniosek Wydziału krajowego Wys. Sejmowi do przyjęcia, sądzi jednak, iżby należało dołączyć do niego dodatek z wezwaniem rządu, aby tenże, zanim to w drodze ustawodawczej nastąpi, podniósł od 1. stycznia 1891 r. wynagrodzenie za podwody w drodze administracyjnej do stopy w innych krajach monarchii, a mianowicie w krajach ościennych praktykowany, a to celem słusznego i lepszego już teraz wynagrodzenia stron dostarczających podwody.

Komisya prawnicza wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd:

I. aby w jak najkrótszym czasie przystąpił do uregulowania sprawy podwód w drodze ustawodawczej, mianowicie przez oznaczenie wynagrodzenia za dostarczane podwody w wysokości stosunkom tutejszo-krajowym odpowiadającej;

II. aby, zanim to nastąpi, podniósł od 1. stycznia 1891 r. wynagrodzenie za podwody w drodze administracyjnej do wysokości w innych krajach monarchii, mianowicie w krajach ościennych praktykowanej.

(Tem załatwione zostają petycye gmin Gaj, Libertów, Mogilany i miasta Liska z roku bieżącego do L. s. 105, 107, 205 i 659).

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll.

Sprawozdawca:
Weigel.

L. S. 1223/1890.

Alog. 441.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku Wydziału krajowego względem petycyi gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane o przeniesienie tej miejscowości z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu pow. i c. k. Starostwa w Mościskach.

Wysoki Sejmie!

Zgodnie z wnioskiem postawionym w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 31. stycznia 1890 LW. 51900|89, i z powodów w sprawozdaniu tem przytoczonych komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem nad petycyą gminy i obszaru dworskiego Laszki zawiązane o przeniesienie miejscowości tej z okręgu c. k. Sądu powiatowego i c. k. Starostwa w Rudkach do okręgu c. k. Sądu pow. i c. k. Starostwa w Mościskach przechodzi do porządku dziennego.

Lwów dnia 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
Zoll w. r.

Sprawozdawca:
Rożankowski w. r.

L. s. 1.171.

Aleg. 242.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego Departamentu III.

Wysoki Sejmie!

W myśl uchwały z d. 14. października 1890 komisya szkolna zajęła się rozpatrzeniem przekazanej sobie części sprawozdania Wydziału krajowego, odnoszącej się do zakresu Departamentu III. i ma zaszczyt zdać sprawę z ważniejszych czynności, o ile do jej kompetencyi należą.

Od ostatniej sesyi sejmowej została sankcyonowaną Najwyższem postanowieniem z d. 1. grudnia 1889 ustawa o wynagrodzeniu za udzielanie nauki religii w publicznych szkołach ludowych.

Dla uczczenia uroczystości zaślubin Jej Ces. Wysokości Arcyksiężniczki Maryi Waleryi zaprosił Wydział krajowy na naradę grono wybitnych osobistości. Wynikiem tej obrady, odbytej pod przewodnictwem Marszałka krajowego, było postanowienie ofiarowania Najdostojniejszej Arcyksiężniczce w darze od kraju obrazu pędzla mistrza Matejki, a przedstawiającego zaślubiny króla Kazimierza Jagiellończyka z Arcyksiężniczką austryacką Elżbietą. Obraz ten wraz z odpowiednim adresem przesłany został na ręce JE. Ministra hr. Taaffego. Koszta niemal w całości pokryte będą ze składek publicznych.

Na wezwanie licznego grona najpoważniejszych osobistości w kraju, wystosowanego do Wydziału krajowego, objął tenże wraz z Marszałkiem w swoje ręce kierownictwo od dawna upragnionej przez wszystkich uroczystości przeniesienia zwłok największego wieszcza narodowego Adama Mickiewicza z Montmorency do Krakowa, aby je złożyć na Wawelu.

Uroczystość ta przeprowadzona z godnością, powagą i świetnością, dała chociaż częściowy wyraz tej miłości i uwielbienia, jakiem naród cały przejęty jest dla swego wieszcza.

Komisya szkolna sądzi, że daje wyraz ogólnemu uczuciu, jeżeli wyraża tak Marszałkowi krajowemu, jako i Wydziałowi całe uznanie za tak odpowiednie spełnienie tego wzniosłego zadania.

Z powodu otrzymania przez księcia biskupa krakowskiego godności kardynalskiej wystosował do Jego Eminencyi Wydział krajowy pismo gratulacyjne.

Co do rozdziału zasiłków dla młodzieży kształcącej się w naukach i sztukach, odwołuje się komisya szkolna na sprawozdanie swoje z roku przeszłego, i wyrażone w niem w tej mierze zdanie.

W sprawie teatru lwowskiego, który przeszedł w tym roku przesilenie, zakończone przelaniem dobrowolnem praw p. Barącza, wypływających z kontraktu z fundacyą Skarbkowską na p. Mieczysława Schmitta, Wydział krajowy zgodnie z opinią komisyi artystycznej nie znalazł powodu do odmowy dawniejszemu przedsiębiorstwu pobieranej przez nie subwencyi.

Prócz tego na wypłatę subwencyi musiała wpłynąć ta okoliczność, że odmówienie jej zagroziłoby nawet egzystencyi licznego personalu teatralnego. Nie mniej jednak Wydział krajowy pomnąc, że warunkiem subwencyi jest utrzymanie dobrego teatru, utrudniał jej wypłatę, czego najlepszym dowodem jest to, że drugą połowę subwencyi na dramat i ostatnią ratę na operę za r. 1889 wypłacił dopiero dyrekcyi w połowie grudnia 1889.

Dyrekcyi teatru krakowskiego wyasygnował również Wydział krajowy subwencyę na rok 1890 w dwóch półrocznych ratach po 4.000 zł. w. a. a to na podstawie opinii komisyi artystycznej, która się oświadczyła nietylko za jej wypłaceniem, ale nawet za podwyższeniem o 2.000 zł. w. a.

Teatrowi ruskiemu, zostającemu pod zarządem Wydziału Towarzystwa „Ruska Besida“, a nadzorem artystycznym osobnej komisyi, powołanej przez Wydział krajowy, wydała ta ostatnia pochlebne świadectwo pomyślnego rozwoju.

Wobec tej opinii i należytego wyrachowania się z użycia każdej poszczególnej raty, wypłacił Wydział krajowy w swoim czasie drugą półroczną ratę subwencyi na r. 1889 i obie półroczne raty za rok 1890.

W sprawie podwyższenia tej subwencyi przedkłada Wydział krajowy osobne sprawozdanie.

W myśl uchwały sejmowej, powziętej na wniosek posła Koziebrodzkiego w dniu 25. listopada 1889, a polecającej Wydziałowi krajowemu, aby celem poprawienia istniejących braków sceny polskiej, zwołał ankietę i zdał z niej sprawę na najbliższej sesyi sejmowej. Wydział krajowy odniósł się przedewszystkiem do Władysława hr. Koziebrodzkiego, tudzież do komitetów teatralnych we Lwowie i Krakowie z prośbą o wypracowanie projektów kwestyonaryusza.

W odpowiedzi otrzymał Wydział krajowy trzy projekty; we wszystkich zaś poruszono myśl, czyby nie było rzeczą pożądaną i możliwą, aby kraj zamiast subwencyonować przedsiębiorstwo, objął teatry, a przynajmniej teatr lwowski we własny zarząd.

Wobec tej myśli postanowił Wydział krajowy zebrać szczegóły, tyczące się administracyi tych teatrów, które pozostają w zarządzie publicznym i odniósł się w tej mierze do intendantury ces. nadwornych teatrów w Wiedniu, tudzież do władz krajowych w Pradze, Buda-Peszcie, Klausenburgu i Zagrzebiu, wreszcie do administracyi teatrów rządowych w Warszawie. Zebrawszy w ten sposób jakkolwiek niezbyt dokładny materyał, przystąpił do zwołania ankiety, z której obrad przedkłada osobne sprawozdanie.

Ankieta odbyła dwa posiedzenia w dniach 17. i 18. lipca roztrząsając przedewszystkiem kwestyę zasadniczą objęcia teatrów we Lwowie i Krakowie w zarząd kraju. Jakkolwiek wszyscy uznawali bezwarunkową wyższość teatru w zarządzie krajowym, ze względu przecież na możliwe niedobory, przewyższające prawdopodobnie o wiele kwotę, jaką kraj obecnie tytułem subwencyi wypłaca, nie śmieli wobec trudności finansowego po-

łożenia doradzać zrealizowania tej myśli obecnie. Poprzestano zatem na wyrażeniu życzenia, aby dążyć do objęcia teatru lwowskiego i krakowskiego w zarząd kraju, na teraz jednak pozostawić rzecz w dawnym stanie. Z tem zapatrywaniem ankiety zgodził się Wydział krajowy powodując się tymi samymi motywami.

Komisya szkolna nietylko podziela zdanie Wydziału krajowego, ale nadto wyraża przekonanie, że wobec stosunków materyalnych kraju, wobec rozlicznych a piekących potrzeb, na których zaspokojenie jeszcze długo trzeba nam będzie czekać, o urzeczywistnieniu myśli ankiety ani obecnie, ani w bliskiej przyszłości mowy być nie może.

Komisya szkolna przypomina Wydziałowi krajowemu, ażeby przez najwłaściwszy dobór komitetów artystycznych, rozciągnął jeszcze ściślejszy nadzór nad sceną polską i w ten sposób starał sią ją podnieść chociaż w części do tego poziomu, na jakim mogłaby stanąć, będąc pod zarządem kraju.

Ścisłe i najściślejsze wykonywanie kontroli nad teatrami subwencyonowanymi tak hojnie z funduszów krajowych, uważa komisya za rzecz konieczną i niezbędną; za równie ważny musi uznać wpływ przyznany Wydziałowi krajowemu w §. 25 statutu emerytury aktorów sceny lwowskiej, który przekazuje Wydziałowi krajowemu rozstrzyganie sporów między członkami zakładu emerytury a dyrekcyą teatru, to też z zadowoleniem przekonała się komisya z aktów, że Wydział krajowy w pewnym poszczególnym wypadku stanął energicznie w obronie tego swego prawa i postarał się o wykonanie swego orzeczenia.

Najważniejszym jednak środkiem podniesienia sceny, będzie zawsze dobry i artystycznie wykształcony dyrektor, a Wydział krajowy zdaniem komisyi, mając w ręku szafunek subwencyi krajowej, winien użyć tego środka aby zabezpieczyć teatrom taką a nie inną dyrekcyę.

Sprawa połączenia aktów i ksiąg, znajdujących się w archiwach gminnych z archiwami krajowemi aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie i Krakowie, wskutek ponownych poleceń Wydziału krajowego z dnia 21. marca 1889, 14. października 1889 i 16. maja 1890 roku, postąpiła znowu naprzód. Gminy bowiem Oleszyce, Dębowiec, Touste, Grzymałów, Chyrów i Sokal przesłały Wydziałowi krajowemu swe archiwalia. Gminy Janów i Zarudzie oświadczyły gotowość złożenia swych archiwaliów w jednem z krajowych archiwów, czternaście zaś innych gmin przedłożyło przynajmniej inwentarze swych archiwaliów: Gminy miejskie, które na okólnik Wydziału krajowego z d. 22. lipca 1887 dotąd nie odpowiedziały albo nie uczyniły mu zadość, zostały wezwane do tego ponownie pismem z d. 9. lipca 1890 r.

Przy rozdzielaniu stypendyów dla uczniów i uczennic seminaryów nauczycielskich postąpił Wydział krajowy w myśl uchwały sejmowej z dnia 17. października 1888 l. 736.

Pięciu uczniów kursu przygotowawczego i jeden z II. roku seminaryum nauczycielskiego we Lwowie otrzymali z przeznaczonego na to trzydziestotysięcznego funduszu stypendya po 130 zł. w. a., zapewniające im umieszczenie w internacie św. Jozafata i płatne na ręce zarządu tego internatu.

Rozpatrując sprawę seminaryów nauczycielskich i sposób rozdzielania ich uczniom zasiłków, nasunęła się komisyi szkolnej następująca uwaga:

Jest rzeczą stwierdzoną, że z kandydatek stanu nauczycielskiego mała stosunkowo liczba przy zawodzie tym zostaje; wiele z nich wychodzi za mąż, inne starają się pozostać w wielkiem mieście przy rodzinie i często bardzo nie okazują ochoty udawania się na prowincyę dla objęcia posady, wolą raczej bezpłatnie praktykować w miastach, w których mają rodzinę.

Z sumy 3.000 zł. uchwalonej przez Wysoki Sejm, większa część idzie na wsparcia dla kandydatek i wielka część tej sumy dla powodów wyżej podanych nie osiąga zamierzonego celu, dostając się do rąk wprawdzie niezaprzeczenie biednych, potrzebujących wsparcia uczennic, ale takich, które nauczycielkami ludowemi nie zostają.

Komisya szkolna wyraża przekonanie, że warunek złożenia na ręce Wydziału krajowego rewersu kandydatki, iż w razie otrzymania stypendyum, obowiązuje się ona po skończeniu studyów, przyjąć posadę także na prowincyi, odniósłby ten skutek, żeby podawały się o stypendya tylko takie kandydatki, które mają rzeczywisty zamiar poświęcić się obranemu zawodowi. To dałoby Wydziałowi krajowemu możność powiększyć kwotę wsparcia dla tych uczennic, która jak na teraz udzielana w regule w kwocie 40 zł. jest przecież za niską.

Poleconą Wydziałowi krajowemu sprawę rokowań z kołami dobroczynnością i oświatą ludową się zajmującemi, a to w celu rozszerzania i pomnożenia internatów, w którychby mogli być pomieszczeni stypendyści seminaryów nauczycielskich i kursów przygotowawczych, ma Wydział krajowy na oku i po otrzymaniu odpowiedzi od niektóych instytucyj i Dyrekcyj seminaryów, poprowadzi rzecz dalej w kierunku przez Wysoki Sejm wskazanym.

Sprawa zniżenia rocznych rat amortyzacyjnych pożyczki zaciągniętej na budowę szkoły sztuk pięknych w Krakowie, ewentualnie zaś zaciągnięcia nisko oprocentowanej pożyczki na spłacenie reszty pożyczonego kapitału, okazała się niemożebną do przeprowadzenia, gdyż Rada miasta Krakowa oświadczyła się odmownie co do propozycyi Wysokiego Sejmu, aby przyjąć stopę procentową od $4^1/_2\%$ do 5% i odmówiła udzielenia funduszowi krajowemu hipoteki na szkołę sztuk pięknych.

Poruszona w petycyi Franciszka Kraszewskiego myśl zakupienia na rzecz kraju zbiorów naukowych po ś. p. J. I. Kraszewskim i umieszczenia ich przy Macierzy Polskiej nie wydała się Wydziałowi krajowemu ani właściwą, ani nawet wykonalną; ostatnie z tego względu, że statut tej fundacyi nie przewiduje wydatku, jakiby umieszczenie i utrzymanie biblioteki i pewnego rodzaju muzeum za sobą pociągnąć musiało. To też trafną należy nazwać radę, jaką Wydział krajowy udzielił petycyonującemu, aby w sprawie umieszczenia tych cennych zbiorów zwrócił się do zakładu im. Ossolińskich, t. j. instytucyi, pod której opieką byłyby one dostępne jak najszerszym kołom publiczności.

W sprawie restauracyi pobenedyktyńskiego kościoła i klasztoru w Tyńcu, poleciło c. k. Namiestnictwo Starostwu w Wieliczce poczynić w razie potrzeby stosowne prowizoryczne zarządzenia i wydać stronom orzeczenia konkurencyjne. W sprawie tej komisya nie wnosi rezolucyi, wyraża jednak życzenie, aby Wydział krajowy nie spuszczał jej z oka i dawał baczenie, aby ostateczne rozstrzygnięcie co do restauracyi tego cennego zabytku jak najrychlej powzięte zostało.

Fundacya Głowińskiego sprzedawszy Rządowi gmach ad St. Nicolaum, kilka drobnych realności w Winnikach i otrzymawszy przenoszący 100.000 zł. kapitał indemnizacyjny za prawo propinacyi, posiada obecnie przeszło 300.000 zł. majątku w papierach.

Oświadczając się przeciw zezwoleniu p. Bajerowi, administratorowi dóbr zakładu narodowego im. Ossolińskich, na używanie odsetek od kapitału wykupna za zniesienie prawa propinacyi na cele tych dóbr, postąpił Wydział krajowy zupełnie słusznie, ze względu, że obecnie, gdy dochody z kapitału indemnizacyjnego i z kapitałów propinacyjnych wystarczą prawie zupełnie na pokrycie rat bibliotece się należących, ich bezpieczeństwo odtąd będzie zupełnie niezawisłem od gospodarki w dobrach zakładowych.

Dobroczynna fundacya Helclów weszła w dniu 24. lipca 1890 w życie w wspaniałym, może nawet za wspaniałym gmachu.

W wydawnictwach Macierzy polskiej spostrzegła komisya szkolna przewagę na korzyść wydawnictw belletrystycznych, a mianowicie z 50 książeczek wydanych przez Macierz polską, 25 było tej treści. Komisya nie zamierza odmawiać wielkiej wartości temu rodzajowi wydawnictw, sądzi jednak, że fundacya, która ma za zadanie rozdzielać między niższe warstwy ludu książeczki za bardzo niskie ceny, powinna ułatwiać rozejście się tym wydawnictwom, które w innych warunkach mają trudniejszy zbyt. A temi są właśnie wydawnictwa więcej fachowe. Komisya sądzi zatem, że Macierz polska winna ograniczając rozmiar wydawnictwa belletrystycznego, zająć się więcej wydawnictwami, któreby szły równolegle do nowej ustawy szkolnej z d. 2. lutego 1885, tak żeby były niejako uzupełnieniem zasady w tej ustawie w art. I. wyrażonej, t. j. aby ułatwiały młodzieży czerpanie oświecenia o zasadach religijnych i moralnych i obowiązkach obywatelskich, tudzież o zadaniach i warunkach zawodu, jakiemu się według okoliczności miejsca i stanu prawdopodobnie poświęci.

Zatem zdaniem komisyi wydawnictwa fundacyi winny czerpać treść z dziedziny rolnictwa, rękodzielnictwa, przemysłu domowego i drobnego handlu.

Komisya szkolna wyraża przekonanie, że stosowniejszą byłoby rzeczą, aby fundacya o książeczki, które zamierza wydawać, starała się o to przedewszystkiem w drodze wyraźnego zamówienia lub w inny stosowny sposób, gdyż podobne tylko działanie unormuje w wydawnictwach pewien system, dążący do zaspokojenia potrzeb moralnych i intelektualnych ludu, gdyby autorom wskazany był z góry kierunek, w jakim mają pracować.

Wydawane przez Macierz polską czasopismo „Niedziela“ okazuje niewątpliwie bardzo dobry i zacny kierunek, lecz i tu nasuwa się komisyi szkolnej uwaga, że pismo to powinnoby wiadomości z szerokiego świata starannie wybierać, aby podawało tylko to, co istotnie jest ważnem i zawsze w należytem opracowaniu, któreby każdą wiadomość polityczną uczyniło zrozumiałą dla czytelników. Szczególny nacisk należy położyć na sprawy krajowe, które ze znajomością rzeczy a przystępnie wyłożone, z pewnością czytelników „Niedzieli“ zainteresują.

Z dniem 7. lutego 1890 weszła w życie fundacya ś. p. Dra Józefa Kazimierza Malinowskiego, wykazująca pokaźnę cyfrę majątku t. j. kwotę 100.000 zł. i podzielona na sześć funduszów odrębnych, przeznaczonych na wspieranie zubożałych adwokatów i wdów po nich, na wspieranie artystów i literatów, dalej celów gal. Towarzystwa muzycznego, ubogich chłopców uczących się rzemiosła, ubogich sług prywatnych, wreszcie na fundusz przeznaczony na posagi dla ubogich dziewcząt służących.

W roku 1889/90 wprowadził Wydział krajowy w życie sześć fundacyj stypendyjnych, mianowicie: fundacye ś. p. Leona Boznańskiego, ś. p. Aleksandra Brześciańskiego, im. Teodozyi z Cichockich br. Dulskiej, Władysława i Maryi Jankowskich, Dr. Antoniego Kaczkowskiego i ś. p. Hipolita Stupnickiego, wreszcie jedną fundacyę zapomogową Dr. Adolfa Reifera. W roku 1890/91 wprowadzoną zostanie w życie fundacya stypendyjna imienia Staszewskiego i Bielaka dla synów mieszczańskich z Liska.

Nowo powstałych fundacyj wykazuje Wydział krajowy pięć.

Zbadanie stanu majątkowego w funduszach stypendyjnych jest zadaniem komisyi budżetowej.

Komisya szkolna nadmienia tylko, że na 1823 podań, w których 1183 kandydatów upraszało o rozmaite stypendya, Wydział krajowy podwyższył lub udzielił 185 stypendyów w różnej wysokości.

Sprawę wydawnictwa nowych podręczników dla szkół średnich uważa komisya szkolna za załatwioną w sprawozdaniu komisyi szkolnej o szkołach średnich.

W subwencyonowanej izraelickiej szkole w Brodach dostrzegła komisya szkolna pocieszający objaw, mianowicie, że i w tym roku przybyło w porównaniu z rokiem ubie-

głym 10 godzin wykładu w języku polskim, a ubyło 9 godzin tygodniowo wykładu w języku niemieckim.

Sprawa emerytalnego funduszu szkolnego należy do komisyi budżetowej, jednakże nastręcza się tu komisyi szkolnej uwaga, że może wobec tego, iż z roku 1891 przeważna część wydatków zaspokojoną będzie z funduszu krajowego, nadeszła chwila, w której zarząd tego funduszu winien przejść w ręce Reprezentacyi krajowej.

W sprawie zaległych zaliczek Rad szkolnych okręgowych, Wydział krajowy zaurgował pięćkrotnie Radę szkolną krajową i Rady szkolne okręgowe a mianowicie dnia 23. marca, 21. maja, 5. lipca, 31. października 1889 i 31. stycznia 1890 roku.

Taksy spadkowe, pobierane na rzecz funduszu szkolnego krajowego, przyniosły w roku 1889 kwotę 9.322 zł. 79 ct. w. a. Komisya szkolna zwraca uwagę Wydziału krajowego na potrzebę stosowniejszego unormowania tych opłat, wymierzanych obecnie w trzech stopniach (1 zł. 5 ct., 2 zł. 10 ct. i 4 zł. 20 ct. w. a.) w ten sposób, że wysokość taksy (pobieranej od każdego spadku w kwocie 305 zł. lub wyżej) zależy nie od kwoty spadku, tylko od tego do jakiej klasy społeczeństwa spadkodawca należał.

Komisya szkolna uważa przeto za stosowne przedłożyć do uchwały Wysokiemu Sejmowi rezolucyę pod I.

Z funduszu szkół ludowych z roku 1872, przeznaczonego na zasiłki dla gmin na budowę lub przeistoczenie budynków szkolnych przyznano w roku 1890 zasiłki 65 gminom, a mianowicie 16 gminom po 100 zł., 45 gminom po 50 zł. i 4 gminom po 45 zł. w. a. Akt fundacyjny ustanawia maksimum zasiłku w kwocie 400 zł. w. a.; minimum nie jest oznaczone, mimo tego jednak musi komisya szkolna wyrazić zdanie, że należałoby unikać takiego rozdrabiania zasiłków, które nie odpowiada przeznaczeniu fundacyi i wspierać raczej mniejszą liczbę gmin większemi kwotami, któreby stanowiły wydatniejszą pomoc.

Na tem kończąc przegląd czynności trzeciego departamentu komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy przyjąć sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu trzeciego do wiadomości — i uchwalić następującą rezolucyę:

Rezolucya I.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zajął się sprawą reformy opłat od spadków pobieranych na rzecz byłego funduszu szkół normalnych, a obecnie funduszu szkolnego krajowego i odpowiednie przedłożył wnioski na najbliższej sesyi sejmowej.

Przewodniczący:
Czartoryski.

Sprawozdawca:
Rey.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1068/1890.

Sprawozdanie

dodatkowe komisyi administracyjnej, o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie urządzenia w kraju zakładów pracy przymusowej i poprawczych, tudzież kolonii rolniczej poprawczej dla nieletnich chłopców.

Wysoki Sejmie!

Na skutek uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 13 listopada 1890, przedkłada komisya administracyjna do wniosków, zawartych w sprawozdaniu z dnia 9 listopada 1890, jako punkt szósty, następujący wniosek:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

6. Na czynności przedwstępne, otwiera się Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokośc pięciuset zł.

Lwów dnia 14. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski w. r.

Sprawozdawca:
Zbyszewski w. r.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 243.

Sprawozdanie

komisyi szkolnej o memoryale wydziału Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych w sprawie nadzoru lekarskiego w szkołach kraju naszego.

Wysoki Sejmie!

Wykonując uchwałę Tow. nauczycieli szkół wyższych, która zapadła na walnem zgromadzeniu odbytem w Krakowie 20. i 21. maja 1888 r., a w której uznawszy potrzebę nadzoru lekarskiego w szkołach średnich polecono wydziałowi Towarzystwa, aby w celu zaradzenia tej potrzebie poczynił stanowcze kroki, wydział tegoż towarzystwa wniósł do Wysokiego Sejmu memoryał z d. 14. października b. r., (petycya Nr. 287), w którym uprasza, aby „Wysoki Sejm raczył postanowić co uzna za stosowne, by instytucya lekarzy szkolnych w naszym kraju jak najprędzej weszła w życie."

Komisya szkolna, która ten memoryał otrzymała do rozpatrzenia, uznaje najzupełniej, że istnieje u nas nagląca potrzeba lekarzy szkolnych przy szkołach średnich i w ogóle nadzoru lekarskiego nad szkołami wszystkiemi i że tej potrzebie mogłoby się łatwo stać zadość do pewnego przynajmniej stopnia. Przemawiają zaś zatem nietylko faktyczne stosunki szkolne, ale także i tradycye naszych dawnych magistratur edukacyjnych.

Jest rzeczą notoryczną, że przez dłuższy pobyt w szkołach, których urządzenie nie odpowiada warunkom hygienicznym, cały szereg chorób i ułomności fizycznych albo powstaje u młodzieży szkolnej albo się wśród niej rozwija i sprowadza ogromne spustoszenie. Przedewszystkiem krótkowzroczność (myopia) wzrasta wśród młodzieży szkolnej w zastraszający sposób, im dłużej przebywa w szkołach pospolicie niewłaściwie lub niedostatecznie oświetlonych; ale obok tego nawały krwi, zaburzenia w trawieniu, choroby płucne, skrzywienia stosu pacierzowego bywają aż nazbyt pospolitemi następstwami dłuższego pobytu w szkołach nieurządzonych należycie według przepisów hygieny i pociągają potem za sobą najgorsze skutki na całe życie a nawet sprowadzają fizyczne zwyrodnienie całych pokoleń. Komisya szkolna uważa za zbyteczne rozwodzić się nad tem dłużej, istnieje bowiem w tym względzie cała obszerna literatura medyczno-szkolna, skoro już od dłuższego czasu lekarze zwrócili uwagę na ten wpływ szkoły szkodliwy dla fizycznego rozwoju i dla zdrowia młodzieży szkolnej, a zjazdy i kongresy lekarskie od lat przeszło 20 nieustannie się zajmują temi radzą jakby należało złemu zapobiedz. Ostatni VI zjazd międzynarodowy hygienistów w Wiedniu w r. 1887 powziął też odpowiednie uchwały i przyjął rezolucye następujące, które memoryał wydziału Tow. nauczycieli szkół wyższych przytacza :

1) Dobro państwa i rodziny wymaga współudziału lekarskie o w zarządzie szkoły.

2) Udział lekarza w zarządzie szkoły umożliwia ochronę zdrowia uczniów przed zgubnymi wpływami stykania się wzajemnego młodzieży szkolnej, częstokroć wręcz szkodliwego.

3) Spełnianie tego zadania ułatwi lekarzowi bądź to bezpośrednie jego stykanie się z uczniami, bądź też zwiedzanie przez niego od czasu do czasu szkoły w towarzystwie jej kierownika.

4) Wynika z powyższego, że udział lekarza w zarządzie szkoły uważamy za rzecz niezbędną do uzupełnienia dzisiejszych oganizacyi szkół we wszystkich państwach.

Zgodnie z temi uchwałami, a nawet dawniej jeszcze wskutek nalegań lekarzy, wiele państw przedsięwzięło odpowiednie zarządzenia, przez które szkoły poddano pod nadzór lekarski. Stało się to najwcześniej na zachodzie, na północy, w Belgii, Francyi, w Danii i Szwecyi, gdzie bądźto zaprowadzono nadzór peryodycznie wykonywany, bądź też ustanowiono wprost lekarzy szkolnych (w Paryżu już od 1879). Na koniec przed paru laty w najbliższem sąsiedztwie, bo na Węgrzech dbały niezmiernie o pomyślny rozwój całego szkolnictwa Minister oświaty Trefort rozporządzeniem z r. 1885 ustanowił lekarzy szkolnych, normując ich obowiązki w ten sposób, że do nich należy: *a*) nadzorować szkołę ze stanowiska hygieny i nadzorować stan zdrowia uczniów według instrukcyi wydanej przez Ministerstwo oświaty; *b*) nadzorować mieszkania najmowane przez uczniów oraz żywność uczniów stojących na stancyi; *c*) udzielać w szkołach średnich nauki hygieny według planu przez Ministerstwo ustawionego.

W naszym kraju towarzystwo lekarzy galicyjskich poruszyło naprzód sprawę hygieny w szkołach i już w r. 1880 wniosło do Sejmu petycyę dopominając się reform potrzebnych. Obok innych szczególniej śp. Dr. Tadeusz Żuliński zajmował się tą sprawą bardzo gorliwie i poświęcił jej nawet oddzielne dzieło wydane już po jego śmierci. Ostatni protomedyk Dr. Merunowicz wytoczył tę sprawę na posiedzeniu zwyczajnem Tow. naucz. szkół wyższych we Lwowie 26. lutego 1887 (zob. Muzeum ze stycznia 1888), a wskutek tego stanęła na porządku dziennym walnego zgromadzenia tegoż towarzystwa w maju 1888 r., na którem zapadła uchwała przytoczona na początku.

W istocie w kraju naszym potrzeba nadzoru lekarskiego nad szkołami jest bardziej nagląca niż gdzieindziej; słusznie więc godziłoby się, abyśmy pod tym względem poszli pierwsi za przykładem sąsiednich Węgier, gdzie istnieją stosunki tak bardzo do naszych zbliżone, i z kolei przez ustanowienie lekarzy szkolnych pierwsi dali przykład godni naśladowania innym krajom Cislitawii, jak się to już stało niejednokrotnie. Nigdzie bowiem nie ma tak wielkiego przepełnienia szkół, nigdzie pewno nie znajdują się budynki szkolne w tak opłakanym stanie, nigdzie wreszcie dbałość o zdrowie nie jest tak mało rozpowszechniona jak u nas; a wskutek tego wszystko, co w szkołach oddziaływa szkodliwie na zdrowie, u nas musi występować z nierównie większą potęgą. Z drugiej zaś strony nie wolno nam zapominać, że pod względem dbałości władz przełożonych o fizyczny rozwój młodzieży szkolnej i o nadzór lekarski nad szkołami u nas wyprzedzono o lat wiele inne kraje europejskie. Już bowiem komisya edukacyjna w ustawach swoich (rozdz. XX. punkt 3), dokładnie określiła, jak należy czuwać nad zdrowiem młodzieży szkolnej. Tadeusz zaś Czacki przy Liceum krzemienieckiem ustanowił lekarza szkolnego, wydał dla niego instrukcyę 1805 r., której wiele punktów dziś jeszcze prawie żywcem możnaby wprowadzić do instrukcyi lekarzy szkolnych (Muzeum z lutego 1888 r.).

Korzyść lekarzy szkolnych przy szkołach średnich jest tak oczywista, że nad tem nie potrzeba się długo zastanawiać. Dzisiaj po szkołach istnieje nie jeden stosunek hygienicznie szkodliwy, dlatego tylko, że nikt nato nie zwrócił uwagi, skoro zazwyczaj często dyrektorowie czy nauczyciele w najlepszym nawet razie posiadają co najwyżej jakieś ogólne pojęcie o warunkach zdrowotnych, ale nie mają i mieć nie mogą dokładnie szczegółowej znajomości o tem, czego zdrowotność w szkole wymaga. Przy najlepszej chęci nie potrafią sobie nieraz poradzić, źródła złego, które łatwo dałoby się usunąć, nie umieją rozpoznać, gdy tymczasem rada i wskazówka

lekarza mogłaby tu natychmiast spowodować drobne na pozór, a jednak doniosłe w skutkach zmiany i poprawę.

Otóż chodziłoby o to tylko, aby pewni lekarze musieli z obowiązku dawać stale takie wskazówki i rady, i w tem leży zadanie lekarzy szkolnych. Do nich należałoby badać peryodycznie budynki szkolne i wszystkie ich warunki, oraz przybory: czystość, przewietrzanie, ogrzewanie, ławki szkolne i t. d.; badać środki naukowe, jakoto książki, zeszyty, tablice; nadzorować naukę gimnastyki i wpływać na jej należyte urządzenie; szczególniej zaś peryodycznie badać stan zdrowia uczniów, o każdym nowo-wstępującym dawać swoją opinię co do jego właściwości fizycznych, wymagających uwzględnienia przez szkołę, budzić w uczniach zamiłowanie do schludności ciała, zapobiegać niebezpieczeństwom z nagromadzenia uczniów w jednym budynku i szerzenia się chorób zakaźnych pomiędzy młodzieżą szkolną. Ale taki nadzor lekarzy szkolnych powinien sięgać i po za szkołę; w naszych szczególniej warunkach musiałoby należeć do ich obowiązków, żeby badali stosunki zdrowotne stancyj, na których uczniowie bywają umieszczani, w razie zaś choroby ucznia, po zawiadomieniu, że do szkoły nie przychodzi, przekonywać się na miejscu, dla czego się to stało, czy zachorowawszy ma należytą opiekę lekarską, a jeżeli jej nie ma, opiekę tę objąć i leczyć uczniów ubogich bezpłatnie.

Żeby zaś lekarze szkolni mogli należycie pełnić swe funkcye, należałoby ich związać z gronem nauczycielskiem każdego zakładu i wprowadzić do tegoż grona z głosem doradczym. Jeżeli więc nie na wszystkie, to przynajmniej na niektóre konferencye nauczycielskie należałoby ich przyzywać, a dyrektorowie mieliby obowiązek ich opinii w pewnych wypadkach, określonych przez instrukcyę lekarzy szkolnych, wysłuchać. Naturalnie, nie mogliby lekarze szkolni wydawać kategorycznych zarządzeń bez zgody i przyzwolenia dyrektorów, ale trzebaby im przyznać prawo, a nawet nałożyć obowiązek, aby w takich wypadkach, gdzieby miejscowa władza szkolna odmówiła uznania ich radom i zaleceniom, mogli natychmiast zdać o tem relacyę do władzy szkolnej przełożonej i odwołać się do niej.

Zaprowadzeniu takich lekarzy szkolnych przy szkołach średnich nie stają na przeszkodzie prawie żadne zgoła trudności. We wszystkich miastach, gdzie te szkoły istnieją, znajduje się pospolicie po kilku nawet lekarzy, wśród których zawsze znalazłby się jeden i uzdolniony i chętny do tego, żeby objąć nadzór lekarski nad szkołą, gdyby mu za to zapewniono umiarkowane bardzo i skromne wynagrodzenie. Wyznaczyć to wynagrodzenie należałoby właściwie do Rządu, który szkoły średnie utrzymuje. Skoro jednak mogłoby takie żądanie sprowadzić co najmniej zwłokę i rzecz całą utrudnić, komisya szkolna mniema, że na razie znalazłby się jeszcze łatwiejszy sposób, taki mianowicie, który nie pociągałby żadnych zgoła ciężarów, czy to dla kraju, czy dla gminy.

Na razie należałoby go nałożyć na rodziny uczniów uczęszczających do szkoły, — dla tych zaś byłby tak minimalny, że obok innych, które z konieczności ponosić muszą, nie dałby się prawie wcale im uczuć.

Tą drogą, przez opłaty składane przez uczniów szkół średnich, które dotychczas już uiszczają wszyscy na inne cele, dałoby się w sposób najnaturalniejszy i najprostszy uzyskać remuneracyę dla lekarzy szkolnych. Rząd albo gmina, kto utrzymuje szkołę, potrzebowaliby tylko dopiero dodatkowo przyjść w pomoc, gdzieby się suma opłat okazała zbyt małą, a w skutek tego wyniknęła dalsza potrzeba.

Dziś już musi składać każdy uczeń, a względnie jego rodzina, na środki naukowe po 1 zł. rocznie; na cel zaś lekarzy szkolnych wystarczyłyby opłaty podobne, ale o wiele mniejsze. Nawet opłata półroczna 50 centów nie mogłaby uchodzić za zbyt uciążliwą, a tymczasem na razie wystarcza opłata mniejsza o połowę, t. j 25 centów na półrocze, czyli 50 ct. na rok.

W 32 miastach kraju naszego znajdują się szkoły średnie, do których z początkiem roku 1890 uczęszczało uczniów 13.605, a opłata od nich pobierana w tej bardzo umiarkowanej i nieuciążliwej dla nikogo wysokości 25 centów półrocznie, dałaby na rok przeszło 6.800 zł. Wyna-

grodzenie zaś lekarzy szkolnych należałoby wymierzać w stosunku do ilości uczniów szkół średnich w taki sposób, że za każdych 100 uczniów otrzymałby lekarz po 40 zł. rocznie. Skoro zaś szkoły średnie o najmniejszej frekwencyi liczą uczniów dwustu kilkudziesięciu (Bochnia, Buczacz. Wadowice, Złoczów), przeto lekarze szkolni w tych miastach pobieraliby wynagrodzenie 120 zł. rocznie, i toby było minimalne wynagrodzenie tych lekarzy. Sześć innych szkół (Drohobycz, Nowy Sącz, Sambor, Sanok, Stryj, Jarosław), ma frekwencyę od 300—400 uczniów, tam więc remuneracya lekarzy szkolnych wynosiłaby po 160 zł. rocznie; 4 inne zakłady (Brody, Brzeżany, Jasło, Kołomyja) z frekwencyą od 400—500 uczniów, wymagałyby lekarzy z remuneracyą po 200 zł. rocznie; w 3 miastach (Rzeszów, Tarnów, Tarnopol), gdzie jest uczniów szkół średnich od 500—600, wynagrodzenie lekarzy szkolnych wynosiłoby po 240 zł. rocznie, w dwóch zaś miastach (Stanisławów i Przemyśl) z przeszło 800 uczniami po 300 zł. Te wszystkie remuneracye lekarzy szkolnych w miastach prowincyonalnych wynosiłyby razem sumę 3.560 zł. rocznie; tym sposobem z ogólnego dochodu z opłat od uczniów na ten cel wnoszonych 6.800 zł. przeszło pozostałoby jeszcze 3.240 zł., które starczyłyby zupełnie na wynagrodzenie po paru lekarzy w obu miastach stołecznych, gdzie liczba uczniów idzie w tysiące (z górą 2.000 w Krakowie, i znacznie więcej jak 3.000 we Lwowie), gdzie jeden lekarz szkolny byłby niedostateczny.

Gdy więc kwestya kosztu lekarzy szkolnych przy szkołach średnich nie stanowi żadnej zgoła trudności, a pożytek ich zaprowadzenia jest oczywisty i zrozumiały, komisya szkolna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, aby w najkrótszym czasie ustanowił lekarzy szkolnych przy szkołach średnich w kraju naszym.

Przewodniczący:
Czartoryski w. r.

Sprawozdawca.
Zakrzewski w. r.

L. s. 1328/90.

Aleg. 241.

Sprawozdanie

Komisyi przemysłowej ze sprawozdania Wydziału krajowego o szkołach przemysłowych uzupełniających.

Wysoki Sejmie!

Na polu szkół przemysłowych uzupełniających mamy w roku ubiegłym niezawodne postępy do zanotowania. Podniosła się liczba szkół, liczba klas, oddziałów, liczba uczniów, ulepszyła się znacznie organizacya szkół, nadzór fachowy nad niemi, uzdolnienie fachowe nauczycieli, w ogóle wartość naukowa i wychowawcza tych wieczornych szkół dla młodzieży przemysłowej i handlowej, — państwo przyszło z nieco hojniejszą, zawsze bardzo niedostateczną subwencyą.

Widząc te postępy komisya przemysłowa nie może jednak zataić przekonania, że one nie stoją w stosunku do potrzeb kraju, zwłaszcza zaś ludności rękodzielniczej i handlowej miast i miasteczek.

Jeżeli pominiemy stolicę kraju, Lwów, którego reprezentacya już w r. 1865 założyła i dotąd utrzymuje kosztem gminy szkołę przemysłową uzupełniającą, to usiłowaniom Towarzystwa pedagogicznego prawie wyłącznie po r. 1884, a odtąd usiłowaniom krajowej komisyi dla spraw przemysłowych powiodło się dotąd powołać do życia zaledwie 19 szkół przemysłowych uzupełniających w 16 miejscowościach, gdy mamy prawie 60 miejscowości wyżej 5.000 mieszkańców, a 19 wyżej 10.000 mieszkańców, gdy w 19 miejscowościach mamy średnie szkoły. Ogromna część kraju, miasta jak Tarnopol, Śniatyn, Zaleszczyki, Trembowla, Zbaraż, Złoczów, Brody, tyle innych, dotąd szkół przemysłowych uzupełniających nie posiadają.

W ciągu roku 1889 zrobiliśmy największy stosunkowo krok naprzód. Powstało nowych szkół 4 w Jaśle, Wadowicach, Starym Sączu, i Bochni, a uległa reorganizacyi szkoła przemysłowa uzupełniająca w Żółkwi. W roku bieżącym powstaną szkoły w Gorlicach i Samborze. Rokowania co do otwarcia szkół przemysłowych uzupełniających w Sanoku i Wieliczce są w toku.

Pomijając Lwów i Kraków, powstały szkoły przemysłowe uzupełniające w następującym chronologicznym porządku:

1880	1.	Przemyśl.
1881	2.	Tarnów
„	3.	Jaworów
„	4.	reorg. Lwów, szkoła im Bernsteina
1883	5.	Rzeszów
„	6.	Drohobycz.
„	7.	Stanisławów
1884	8—11.	reorg. 4 szkół przem. w Krakowie
„	12.	Kołomyja
1885	13.	Nowy Sącz
„	14.	Brzeżany
1889	15.	Jasło
„	16.	Wadowice
„	17.	Stary Sącz
„	18.	Żółkiew
1890	19.	Bochnia.

Dzięki szczodrości Wysokiego Sejmu, a wzrastającej, chociaż ciągle niedostatecznej dotacyi c. k. Rządu, byt i rozwój prawidłowy tych szkół ustala się, pomimo niezawodnie nieodpowiedniego do celów i natury tych szkół udziału lokalnych czynników, gmin, powiatów, oraz korporacyj przemysłowych, rzemieślniczych, instytucyj finansowych i innych lokalnych.

Stosunek procentowy udziału poszczególnych czynników przedstawia szczegółowo dla każdej szkoły załączona pod 1/1 tabliczka. Z pominięciem szkół krakowskich wypada w ogóle w porównaniu kosztów zakładania i utrzymywania szkół przemysłowych uzupełniających

udział	kraju	na	28·20%
„	państwa	„	28·20%
„	powiatów	„	7·78%
„	gmin	„	20·17%
„	instytucye miejscowe	„	14·35%

Szkoły przemysłowe

Budżety na rok 1890.

Rodzaj szkoły	Miejscowość	Rok otwarcia	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Koszt utrzymania szkoły preliminowany na r. 1890	Z przychodu na utrzymanie szkoły prelim. w roku 1890 na: Reszta kasowa z przeszłego r.	%	Skarb państwa	%	Fundusz krajowy	%	Powiat	%	Gminę	%	Zakłady kred. miejscowe	%	Inne instytucye	%	Prywatnych	%	Ze sprzedaży wyrobów	%	Wpisy uczniów członków i inne dochody	%
Miejskie 4 szkoły przem. począt.:																									
I. szkoła pospolita im. św. Ducha	Kraków	1884	9	198																					
II. „ „ na Smoleńsku			7	172	9.750	—	—	1600	16·49	1600	16·49	—	—	6550	67·18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. „ „ na Kazimierzu			14	259																					
IV. „ „ na Kleparzu			10	254																					
Szkoła przemysł. uzupełniająca	Tarnów	1881	12	193	1.965	125	6.36	595	30·28	595	30·28	200	10·18	400	20·36	—	—	—	—	—	—	—	—	50	2·54
„ „ „	N. Sącz	1885	9	292	1.690	—	—	595	35·21	595	35·21	200	11·83	300	17·75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Rzeszów	1881	9	130	1.840	—	—	570	30·98	570	30·98	100	5·44	200	10·87	—	—	400	29·73	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Przemyśl	1880	13	279	2.328	—	—	594	25·51	594	25·51	300	12·89	500	21·48	—	—	340	14·61	—	—	—	—	—	—
Szkoła przem. uzupełniająca przy c. k. szkole realnej	Jarosław	1881	9	137	1.520	—	—	600	39·48	600	39·48	100	6·57	220	14·47	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szk. przem. izrael. im. Bernsteina	Lwów	1881	9	212	2.590	—	—	395	15·26	395	15·26	—	—	—	—	—	—	1800	69·48	—	—	—	—	—	—
Szkoła przem. uzupeł. (kurs dla górników od $^1/_{10}$ 1886)	Drohobycz	1883	15	205	1.341	—	—	363	27·07	363	27.07	150	11·18	400	29·83	50	3.73	15	1·12	—	—	—	—	—	—
Szkoła przemysł. uzupełniająca	Stanisławów	1883	10	138	1.860	—	—	590	31·72	590	31·72	250	13·44	250	13·44	—	—	180	9·68	—	—	—	—	—	—
Miejska szkoła przemysłowo-handlowa im. Sobieskiego	Kołomyja	1884	15	198	2.330	—	—	500	21·46	500	21·46	100	4·29	600	25·75	—	—	500	21·46	—	—	—	—	130	5·58
Szkoła przemysł. uzupełniająca	Brzeżany	1885	9	134	1.072	—	—	336	31·34	336	31·34	200	18·66	200	18·66	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Bochnia	1890	7	82	1.200	—	—	400	33·34	400	33·33	--	—	400	33·33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Jasło	1889	6	106	1.211	—	—	418	34·52	418	34·52	--	—	375	30·96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Wadowice	1889	7	125	1.055	—	—	160	15.16	160	15·16	100	9·48	400	37·92	—	—	235	22·28	—	—	—	—	—	—
„ „ „	Żółkiew	1889	4	102	1.320	—	—	400	30·31	400	30·31	200	15·16	300	22·71	—	—	—	—	—	—	—	—	20	1·51
„ „ „	S. Sącz	1889	6	141	1.200	—	—	400	33·34	400	33·33	--	—	400	33·33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Przeciętnie wypada na szkołę włącznie z Krakowem	—	—	—	—	1.804	—	0·36	—	24·85	—	24·85	—	5·54	—	33·54	—	0·15	—	10·13	—	—	—	—	—	0·58
Przeciętnie wypada na szkołę po wyłączeniu Krakowskich	—	—	—	—	1·635	—	0·51	—	28·20	—	28·20	—	7·75	—	20·17	—	0·20	—	14·15	—	—	—	—	—	0·82

W r. b. posiadamy w 16 miejscowościach 19 szkół o 39 oddziałach a 74 klasach.

Liczba uczniów była: w r. 1885/6 1.519
„ 1887/8 2.155
„ 1888/9 3.357

Z ogółu młodzieży przypada na młodzież w wieku do 18 lat 84%, na uczniów starszych 16%. Co do wyznania wypada na młodzież rzymsko-katolicką 61·87%, na uczniów grecko-katol. obrz. 9·47%, zaś na młodzież żydowską 27·90%, z czego jednak połowa wypada na dwie szkoły izraelickie na Kazimierzu w Krakowie i na szkołę im. Bernsteina we Lwowie.

Liczba nauczycieli wzrosła do 180, z czego 63·85% wypada na nauczycieli szkół ludowych a 36·15% na nauczycieli szkół średnich.

Następująca tabliczka przedstawia udział młodzieży z rozmaitych zawodów i sposobów zarobkowania.

3/3

Statystyka

uczniów szkół przemysłowych uzupełniających według ich zawodów.

	Ilość	%
1. Szewców	588	18·74
4. Slusarzy	230	7·33
8. Krawców	307	9.79
2. Stolarzy	316	10·07
5. Kupców	217	6.89
7. Murarzy	125	3·98
6. Kowali	159	5·07
9. Malarzy	92	2·93
13. Blacharzy	48	1·53
18. Introligatorów	36	1·14
8. Rzeźników	93	2·97
14. Piekarzy	46	1·47
15. Zegarmistrzów	45	1·43
16. Złotników	37	1·17
19. Kamieniarzy	36	1·14
12. Fryzyerów	55	1·75
17. Rymarzy	37	1·17
21. Stelmachów	31	0·99
10. Bednarzy	56	1·78
24. Tapicerów	28	0·89
22. Tokarzy	29	0·92
20. Garncarzy	33	1·05
23. Koszykarzy	29	0·92
27. Mechaników	23	0·73
28. Czapników	19	0·60
25. Kamieniarzy	28	0·89
26. Lakierników	28	0.89
29. Szklarzy	4	0·12
11. Kuśnierzy	56	1·78
30 Innych zawodów . . .	306	9·76
	3.137	

Organizacya szkół, nadzór nad niemi, przygotowanie fachowe nauczycieli, zrobiły znakomite postępy. Wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające, zostające pod opieką krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, posiadają jednakie przepisy organizacyjne, t. j. statuta i plan nauki.

Nauki rysunków udzielają już wszędzie nauczyciele, którzy odbyli specyalne kursa metodyczne, i nauka rysunków nie będzie już dyletancką, a przyniesie oczekiwane skutki. Wszystkie szkoły są zaopatrzone w dość obfity zapas modeli i wzorów oraz innych środków pomocniczych, chociaż około 10 szkół otrzymało całe zaopatrzenie w środki naukowe ze skarbu krajowego, bez udziału skarbu państwa. W ogóle dzięki przestrzeganiu jednolitych planów naukowych, dzięki przygotowaniu nauczycieli, kursom feryalnym, stypendyom, wartość naukowa i wychowawcza szkół podniosła się znamienicie.

Uchwałą z 15. listopada 1889 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu jak najrychlejsze zorganizowanie skutecznego fachowego i administracyjnego nadzoru nad szkołami przemysłowemi. Na propozycyę krajowej komisyi przemysłowej powierzony został nadzór nad wszystkiemi szkołami przemysłowemi uzupełniającemi Wpanu Janowi Frankemu, rektorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, członkowi krajowej komisyi dla spraw przemysłowych, który od kilku lat oddał się z całą niestrudzoną gorliwością a wielką znajomością rzeczy sprawie szkolnictwa przemysłowego, i wykonuje ten nadzór ze znakomitym skutkiem. Jego też podróżom inspekcyjnym — w r. 1889/90 zwiedził 11 szkół po kraju, jego radom i wskazówkom, działaniu bezpośredniemu w zetknięciu z zakładami, ciałem nauczycielskiem, zarządami miejscowymi, czynnikami lokalnymi, zawdzięczamy usunięcie wielorakich zaniedbań, błędów i usterek, rozbudzenie interesu dla tych szkół, postępy szkół pod względem fachowym i administracyjnym.

Pomimo wszelakich usiłowań szkoły przemysłowe uzupełniające w Galicyi nie zjednały sobie dotąd u c. k. Ministerstwa oświaty tego uwzględnienia, do jakiego ze wszech miar mają prawo. Mimo memoryałów krajowej komisyi przemysłowej z roku zeszłego, popartych rezolucyą Wysokiego Sejmu z dnia 15. listopada 1889, c. k. Rząd wstawił w preliminarz szkół przemysłowych dla Galicyi tylko o 1.200 zł. więcej, t. j. 6.200 zł. czyli 4·89%, podczas gdy ogólna suma żądań Ministerstwa podniosła się ze 108.300 zł na 126.178 zł., czyli o 18.600 zł. Z tej kwoty jednak przyznano Czechom na 25 nowych szkół 13.180 zł., resztę Morawie na 9 i kilku innym krajom na 6 szkół. W tej też wysokości 6.200 zł. Rada państwa uchwaliła dotacyę na szkoły przemysłowe uzupełniające dla Galicyi, gdy według memoryału krajowej komisyi przemysłowej potrzeba wynosiła 19.588 zł. Powiodło się jednak usiłowaniom Reprezentacyi naszej w Wiedniu, że JE. p. Minister oświaty z funduszu przeznaczonego na nowe szkoły przemysłowe uzupełniające, reskryptem z 18. lipca 1890 przeznaczył dodatkowo 2.800 zł. dla Galicyi i zgodził się na rozdział tejże subwencyi według przedłożenia krajowej komisyi przemysłowej.

Łącznie z tym dodatkiem wynosi obecnie dotacya dla szkół uzupełniających w Galicyi 9.000 zł. czyli 7·09% ogółu wydatków na te szkoły w Austryi.

Nie może ulegać wątpliwości, że suma ta nie odpowiada potrzebie kraju i nie stoi w żadnym stosunku z innymi krajami monarchii. Załączona tabliczka 4/4 wykazuje, jak nierówna miara opieki państwa dostaje nam się w udziale, jeżeli się zważy, że Morawa już według preliminarza na r. b. uzyskała dla 34 szkół 12.650 zł. czyli 9·97%, a Czechy dla 133 szkół 54.280 zł. czyli 42·77%, blisko połowę całej dotacyi, gdy w Galicyi uwzględniono w budżecie zaledwie 10 szkół, chociaż istniało już 15, kwotą wynoszącą zaledwie 4.89%, a dopiero dodatkowo podniesiono ją do wysokości 7·09%.

Pomimo że na potrzeby szkół przemysłowych uzupełniających w skutek nacisku krajowej komisyi przemysłowej znacznie wyżej zostały preliminowane dochody od czynników lokalnych, powiatów, gmin, instytucyj lokalnych, po dokonaniu wielu redukcyj okazała się potrzeba ze skarbu państwa:

w wydatkach zwyczajnych w kwocie . . . . . 8.398 zł.
w wydatkach nadzwyczajnych
1. na środki naukowe dla szkół nowych w kwocie . . . 2.650 „
2. na uzupełnienie środków naukowych dla szkół istniejących w kwocie 2.250 „
Ogółem w kwocie . 13.298 zł.

Wobec tego komisya przemysłowa uważa za konieczne, ażeby Wysoki Sejm uchwalił rezolucyę do c. k. Rządu domagającą się słusznego uwzględnienia potrzeb kraju naszego na tem polu.

Państwowy budżet szkół przemysłowych uzupełniających

4/4 na rok 1890.

Kraj	Kwota	%
Austrya n.	24.000	18·91
Austrya w.	1.850	1·46
Salzburg	280	0.22
Tyrol i Vorarlberg	1.680	1·32
Styrya	3.870	3·05
Karyntya	500	0·39
Kraina	3.700	2·91
Wybrzeże	3 200	2·52
Czechy	54.280	42·77
Morawa	12.650	9·97
Szląsk	4.550	3·59
Galicya	6.200 + 2.800	7·09
Bukowina	1.150	0·91
Subwencya dla szkół nowopowstających	6.200	4·89
Razem okrągło . .	126.900	100·00

Sprawa zatwierdzenia przez c. k. Rząd normalnego statutu i planu nauki dla szkół przemysłowych uzupełniających dotąd niestety z wielką szkodą dla ustalenia prawidłowego rozwoju tychże szkół, pomyślnie załatwioną nie została. Pomimo wielokrotnych przedstawień statut ułożony przez krajową komisyę dla spraw przemysłowych., zatwierdzony przez Sejm, oparty zasadniczo na normalnym statucie c. k. Ministerstwa oświaty w myśl rozporządzenia z d. 24. lutego 1883 l. 3.674, a odbiegający od niego jedynie w niewielu właściwościami stosunków krajowych nakazanych punktach, nie uzyskał dotąd zatwierdzenia.

Od r. 1888 nie ustaje wymiana zdań między krajową komisyą dla spraw przemysłowych a c. k. Rządem w tej sprawie, tak niezmiernie ważnej, od której spokojne zabezpieczenie subwencyj państwowych, uzyskanie dla tych szkół praw publicznych zakładów, pewne i powszechne poparcie c. k. Rządu zależy. Gdy więc reskryptem c. k. Ministerstwa oświaty z d. 15 czerwca 1889 l. 26.138 podniesiono, że różnice w naszym statucie a normalnym statucie c. k. Ministerstwa oświaty z r. 1883 zachodzą w kilku „wcale niemało ważnych punktach“, wystosowała krajowa komisya memoryał pod d. 19. września 1889 l. 278 wyłuszczający szczegółowo konieczność pewnych różnic, wynikających z natury krajowych stosunków.

Komisya sejmowa w zupełności poprzeć musi motywa krajowej komisyi przemysłowej i uznaje, że niezbędne są postanowienia następujące, różniące się z normalnym statutem rządowym:

1. Statut wzorowy, zalecony przez gal. komisyę krajową dla spraw przemysłowych postanawia, iż mianowanie i usuwanie kierowników szkół i nauczycieli, a nadto tekst statutu i planu nauki każdej szkoły z osobna, wymaga zatwierdzenia c. k. Ministerstwa i galicyjskiego Wydziału krajowego, gdy według statutu normalnego zatwierdzanie zastrzeżone jest wyłącznie dla c. k. Miniterstwu.

2. W myśl §. 6. statutu wzorowego obowiązany jest wydział szkolny przedkładać corocznie komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sprawozdanie o stanie zakładu, tudzież preliminarz, a przy końcu roku kalendarzowego zamknięcie rachunków z alegatami — gdy ministeryalny statut normalny podobnego postanowienia nie zawiera.

3. Według postanowień §. 17. statutu wzorowego, jest termin publicznego egzaminu dokładniej oznaczony, i orzeczono zarazem, iż komisyę krajową dla spraw przemysłowych należy zawiadomić o dniu odbyć się mającego egzaminu — postanowienie, którego w ministeryalnym statucie normalnym nie ma.

4. Nasz statut wzorowy powołuje w skład wydziału szkolnego kierownika szkoły, jako członka, z głosem stanowczym, gdy w myśl §. 5. statutu normalnego przyznany jest kierownikowi tylko głos doradczy, i pozostaje on po za gronem wydziału szkolnego.

5. Statut wzorowy komisyi oznacza ściśle skład wydziału szkolnego, i przyznaje prawo mianowania delegata każdej korporacyi, która corocznie przyczynia się do utrzymania zakładu przynajmniej kwotą 100 zł, gdy w statucie normalnym nie ma mowy ani o delegacie c. k. Ministerstwa, ani o delegatach Wydziału krajowego, i nie jest oznaczona liczba reprezentantów czynników, które do utrzymania zakładu przyczyniają się.

6. W naszym statucie wzorowym zalecono odbywanie nauki w czasie od 15. września do 15. maja, gdy statut normalny czasu trwania nauki nie oznacza, a tylko w postanowieniach wykonawczych zalecono, ażeby nauka trwała przez siedm miesięcy

Na memoryał z dnia 19 września 1889. l. 278 dotąd odpowiedź nienadeszła, a w reskrypcie z dnia 28. czerwca 1889. l. 16425 oświadczył J. E Pan Minister oświaty, że „subwencya państwowa może być tylko takim uzupełniającym szkołom przemysłowym udzieloną które są zaopatrzone w statuta i plany naukowe potwierdzone przez c. k. Ministerstwo Wyznań i Oświaty“, — że przeto „przedewszystkiem sprawa zatwierdzenia statutów i planów naukowych ma być na nowo i jak najrychlej uregulowaną“.

Zważywszy, że bez zakończenia prowizoryum subwencyonowanie przez państwo ulegać może przerwom i szkoły mogą być narażone na odmowę subwencyi, zważywszy, że bez uregulowania stanu prawnego szkoły oparte o stuatut normalny krajowej komisyi spotykają się u niektórych władz c. k. Rządu z pewnymi objawami obojętności, względnie, że przez te władze nie są uznawane za szkoły publiczne, a przeto i egzekucya obowiązków ciężących w myśl §§. 75 a i 100 Ust. przem. niebywa czasami dostatecznie energiczną, — zważywszy że statut komisyi krajowej, ogłoszony już w 2giem wydaniu okazał się całkiem odpowiednim, i jedynie taki statut uważać możemy jako z potrzebami i właściwościami naszymi zgodny, a nieukrócający wcale praw c. k. Rządu, — komisya przemysłowa widzi konieczność ponownego a usilnego domagania się u c. k. Rządu, ażeby prowizoryum to zostało nareszcie ukończone, a szkolnictwo przemysłowe. uzupełniające uzyskało niezbędne prawne podstawy.

Mimo niezawodnych postępów szkolnictwa przemysłowego uzupełniającego, rozwija się ono jednak zbyt powolnie, nie stoi dotąd w stosunku do potrzeb kraju, do ludności przemysłowej i handlowej, a zwłaszcza licznego rękodzielnictwa po kraju, nie znachodzi uznania dostatecznego, prócz wyjątków, u gmin, u powiatów, przedewszystkiem zaś w kołach rękodzielników samych. Ten środek tak powszechnie uznany za niezbędny dla podniesienia poziomu ogólnej oświaty ludności

przemysłowej, dla rozszerzenia elementarnej wiedzy fachowej, dla podniesienia zdolności rękodzielnika zwłaszcza do prowadzenia z powodzeniem ciężkiej walki zawodowej z wzrostem produkcyi fabrycznej, wreszcie dla uzdolnienia rzemieślnika do zadań obywatelskich, jakie nań czekają w gminie i kraju, — nie znajduje dostatecznego poparcia przedewszystkiem u tych, dla których ma głównie służyć. W sprawozdaniach z ostatnich lat z lustracyi szkół powtarza się nieledwie przy każdej szkole uwaga, że szkołę założoną popiera niedostatecznie gmina, korporacye, że posełanie młodzieży rękodzielniczej do szkoły znajduje opór u majstrów. Te same uwagi znajdujemy, mimo wykazywanych postępów pod tym względem, i w sprawozdaniach c. k. Inspektora przemysłowego. Niemoże być dla nas pociechą, że są i z innych krajów analogiczne uwagi i żale, — bo jest cały szereg krajów austryackich w których szkolnictwo przemysłowe uzupełniające zostało już uznane i zrozumiane jako znakomita dźwignia oświaty i dobrobytu, i cieszy się opieką gmin, rękodzielników przedewszystkiem, powstałe z inicyatywy tych czynników lokalnych i rozwija się niezmiernie szybko przynosząc ze sobą rezultaty nader pomyślne szybkie i niezawodne. W takich Czechach powstaje co roku po kilkanaście nowych szkół, w roku ubiegłym c. k. Rząd rozciągnął opiekę swą nad 40 nowemi a w tem 25 w Czechach nowopowstałemi lub zreorganizowanemi, a ogólna cyfra tych szkół doszła tam już do 133.

Zważywszy, że w kraju naszym jest 83.182 przemysłowców, przeważnie drobnych, że w ogóle żyje 456.502 osób z przemysłu a 212.252 z handlu, a jest to głównie ludność uboga, w której jest jeszcze olbrzymi procent analfabetów,

zważywszy, że mamy 59 miejscowości liczących wyżej 5000 mieszkańców, a w tem 19 wyżej 10.000 mieszkańców mających, — że mamy w 19 miastach gimnazya lub szkoły realne,

zważywszy, że dotąd zaledwie 19 szkół przemysłowych uzupełniających powstało a jeszcze szereg miast, w których były szkoły wydziałowe, zniesione, w których są gimnazya i szkoły realne, a w których dotąd nie ma szkół przemysłowych uzupełniających,

zważywszy, że zwłaszcza we wschodniej części kraju szereg miejscowości mających wszelkie warunki dla powstania i rozwoju takich szkół, a niezawodną i naglącą tychże potrzebę, tych szkół nie posiada,

Komisya przemysłowa przedstawia odpowiednią rezolucyę.

Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z działalności na polu szkół przemysłowych uzupełniających.

2. Sejm ponownie wzywa c. k. Rząd, ażeby tenże w drodze konstytucyjnej wyjednał ze skarbu państwa, w równym stosunku jak w innych krajach Monarchii, zasiłki dla szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi odpowiednio do istotnych potrzeb, wykazanych w memoryałach krajowej komisyi przemysłowej.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby tenże, wzorowy statut dla szkół przemysłowych uzupełniających przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty pod d. 19. września 1889. l. 272 uznał za normalny dla szkół przemysłowych uznpełniających w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z W. Ks. Krakowskiem.

4. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby tenże, w porozumieniu z krajową komisyą dla spraw przemysłowych okólnikami i innymi środkami starał się wpływać na przyspieszenie zakładania szkół przemysłowych uzupełniających w tych miejscowościach, które tego potrzebują, a w których dotąd czynniki lokalne sprawą tą dostatecznie nie zajęły się.

Lwów dnia 7. listopada 1890.

Czartoryski
Przewodniczący.

Rutowski
Sprawozdawca.

L. S. 1.306/90.

Aleg. 245.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła Rutowskiego w sprawie środków podniesienia hodowli bydła.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 24. października r. b. został przydzielony komisyi gospodarstwa krajowego do zbadania wniosek posła Rutowskiego uzasadniający potrzebę użycia środków ustawodawczych i administracyjnych przy pomocy finansowej kraju, celem pndniesienia krajowej hodowli bydła wraz z projektem do ustawy.

Komisya gospodarstwa krajowego, której przedmiot obrad stanowią wszystkie sprawy dotyczące rolnictwa z uznaniem podnieść musi, iż sprawa tak ważna jak hodowla bydła w kraju naszym przeważnie rolniczym, posiadającym korzystne naturalne warunki rozwoju tej gałęzi gospodarstwa krajowego, mogące przy użyciu odpowiednich środków przyczynić się do utworzenia jednego z pierwszorzędnych źródeł dobrobytu krajowego, powtórnie Wysokiemu Sejmowi przedłożoną została. Już bowiem w roku 1874 c. k. rząd wzniósł projekt do ustawy o podniesieniu hodowli bydła, który Wysoki Sejm na dniu 6. października 1874 wraz z sprawozdaniem komisyi gospodarstwa krajowego przekazał Wydziałowi krajowemu, w celu, by rzecz zbadał i przedłożył wniosek odpowiedni zasadom gospodarstwa i stosunkom krajowym.

Wydział krajowy po zasięgnięciu opinii krajowych towarzystw gospodarczych sprosił ankietę z mężów fachowych złożoną i przedłożył Wysokiej Izbie na dniu 5. marca 1875 sprawozdanie z projektem do ustawy, które komisyi gospodarstwa krajowego do zbadania przydzielono. Projekt ten opierający się na wniosku rządowym, nie uzyskał aprobaty większości komisyi, która postanowiła przedłożyć Wysokiemu Sejmowi dwa wnioski. Pierwszy: przejścia do porządku dziennego nad projektem Wydziału krajowego. Drugi: utworzenia ustawą krajowej komisyi stałej dla spraw hodowli bydła w kraju.

Mniejszość komisyi zaś, dając wyraz zapatrywania, że komisya krajowa dla chowu bydła, z atrybucyami jakie jej większość komisyi przyznaje, nie odpowiada rzeczywistym potrzebom, wypracowała projekt do ustawy oparty na wniosku rządowym zmienionym przez Wydział krajowy.

Wysoki Sejm po dłuższej dyskusyi przeszedł do porządku dziennego nad obydwoma projektami do ustaw.

W roku 1885 sprawa ta w formie projektu do ustawy przez posła Struszkiewicza do Wysokiej Izby wniesiona, nie przyszła pod obrady komisyi gospodarstwa krajowego, zaś w roku 1888 weszła do Wysokiego Sejmu petycya oddziału Sanocko Liskiego towarzystwa gospodarskiego, domagająca się wyjednania ustawy, polecającej licencyonowanie buhaji. W załatwieniu petycyi tej, na podstawie sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego, Wysoki Sejm powziął na posiedzeniu z dnia 10. stycznia 1889 następującą uchwałą:

„Prośbę Sanocko Liskiego oddziału towarzystwa gospodarskiego o uregulowaniu licencyonowania buhaji do rozpłodu bydła rogatego przekazuje Sejm Wydziałowi krajowemu z poleceniem, by po wysłuchaniu obu krajowych towarzystw gospodarczych i w porozumieniu z c. k. rządem przedłożył Sejmowi odpowiedni projekt do ustawy na najbliższej sesyi sejmowej".

Wydział krajowy w wykonaniu tej uchwały odniósł się do obu krajowych towarzystw gospodarczych, żądając opinii w tej sprawie. Komitet krakowskiego Towarzystwa rolniczego pismem z dnia 7. marca 1889 oświadczył się stanowczo za zaprowadzeniem licencyonowania buhaji, opierając się na gruntownej z długoletniego doświadczenia powziętej znajomości warunków i potrzeb hodowli bydła, które to zdanie objawił już w roku 1884 na ankiecie zwołanej celem wyjednania krajowej ustawy hodowlanej. Komitet zaś c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, uznając w zasadzie potrzebę ustaw dla podniesienia hodowli bydła i o licencyonowaniu buhaji zaznaczył, że projekt do tejże opracowany przez Sanocko-Liski oddział Towarzystwa gospodarskiego nie odpowiada w zupełności potrzebom kraju. Częste przeto domaganie się zaprowadzenia ustawy zmierzającej do podniesienia hodowli bydła i objawione zdania obu krajowych Towarzystw rolniczych dowodzą, iż potrzebę takiej ustawy cały kraj odczuwa.

Kraje, których hodowla bydła uzyskała światową sławę i stała się głównem źródłem dobrobytu, jak Wirtembergia, Oldenburg i cała Szwajcarya zawdzięczają ten rozwój hodowli w znacznej mierze ujęciu tejże w ścisłe formy ustawy. W państwie Austryackiem Styrya, Kraina, Vorarlberg, Czechy i Morawa najwymowniej świadczą, o ile ustawy o hodowli bydła, które w tych krajach między rokiem 1879 i 1883 a w Czechach w r. 1887 zaprowadzone zostały, do rozwoju tejże się przyczyniły. Dziś kraje te doszły do ujednostajnienia i dostarczają znakomity materyał rozpłodowy zakupowany w znaczniejszej ilości po za granice państwa.

Komisya gospodarstwa krajowego po gruntownem zbadaniu przedłożonego jej wniosku, doszła do przekonania, że hodowla bydła w kraju naszym tylko za pomocą ustawodawczych środków odpowiednio rozwinąć się może.

Tworząc jednak ustawę według analogii ustaw w innych krajach koronnych istniejących, oglądać się musimy na rozległość kraju, na różnorodność warunków hodowli i większe lub mniejsze zaniedbanie tejże, na brak odpowiedniego materyału rozpłodowego, a w pierwszym rzędzie na środki materyalne, które mamy do dyspozycyi. Mniejsza posiadłość, do której w mowie będąca ustawa głównie miałaby zastosowanie, walczy z trudnościami, by przyjść do materyalnej równowagi i powetować dotkliwe klęski ubiegłego roku, dlatego przy zaprowadzeniu takiejże ustawy, wskazanem jest postępowanie jaknajoględniejsze przez rozszerzenie okresu przejściowego do dłuższego szeregu lat. Lecz i to nie wystarcza, pomoc finansowa kraju staje się nieuniknioną.

Rząd wprawdzie w ostatniem dziesięcioleciu udzielił w drodze subwencyi, celem podniesienia hodowli bydła w Galicyi kwotę znaczną nawet, bo 232.880 zł. dla wschodniej. a 50.000 zł. dla zachodniej części kraju, ale już w r. 1884 obniżył subwencyę do rocznej sumy 15.000 zł. dla wschodniej, a 2.000 zł. dla zachodniej Galicyi i mimo prośby c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego, żądającego 45.000 zł. na rok 1889 celem pomnoże-

nia liczby stacyj buhaji subwencyonowanych, premiowania bydła włościańskiego i pomnożenia i uzupełnienia obór zarodowych, dał dodatkowo tylko 2.000 zł. na urządzenie targowej wystawy bydła rozpłodowego.

Zaznaczyć zresztą trzeba, że w najlepszych latach 1881—1884, kiedy subwencya wynosiła około 60.000 zł. rocznie, utworzono z tych funduszów dla obu części kraju 358 stacyi buhaji subwencyonowanych. Dodajmy do tej cyfry liczbę buhaji obór zarodowych pełnej i pół krwi i buhaji będących własnością większych posiadaczy, a otrzymamy cały męski materyał rozpłodowy odpowiedni przynajmniej, chociaż nie wszystkim wymogom racyonalnej hodowli odpowiadający, a będący w rażącej, śmiesznej nawet dysproporcyi z ilością krów, która już w roku 1880 według statystycznych obliczeń wynosiła 1,152.978.

Stosunek ten okaże się bardziej rażącym, jeżeli doliczymy jeszcze do tej ilości krów połowę jałówek w wieku wyżej roku, podług powyższego obliczenia w ilości 371.714, tj. 185.857. Liczba ta w ostatniem dziesięcioleciu mimo zeszłorocznej klęski nieurodzaju znacznie wzróść musiała. Ilość zaś stacyj buhaji subwencyonowanych zredukowała się już w roku 1884 w wschodniej części kraju z 270 na 126, a w roku ubiegłym wynosiła 143.

Wobec tego stagnacya w rozwoju hodowli jest całkiem naturalną — mniejszy posiadacz zdany jest na używanie buhaji lada jakich, dla prostej niemożności znalezienia lepszych.

Obojętności w tym względzie ludowi naszemu zarzucić nie można, przeciwnie daje się dostrzedz w niektórych częściach kraju nawet pewne zamiłowanie do tej gałęzi gospodarstwa, okoliczność, z którą kraj udzielając subwencyi bardzo liczyć się musi, gdyż daje najlepszą rękojmię osiągnięcia pożądanego celu.

Obowiązkiem kraju w pierwszym rzędzie jest podać ludności środki niezbędne w tym kierunku i popierać tę właśnie gałęź gospodarstwa, która przy najmniejszych stosunkowo środkach materyalnych, największą rokuje przyszłość.

Tam, gdzie korzystne materyalne położenie ludności pomoc kraju zbędniejszą by czyniło, nie waha się kraj iść z pomocą. Szwajcarscy hodowcy mogliby łatwo się obejść bez wszelkich subwencyj, a przecież płyną one hojnie ze strony kraju. Sam kanton St. Gallen w 1889 roku udzielił na podniesienie hodowli bydła subwencyą w kwocie 30.000 franków, przyznając z tej kwoty 10.000 na podniesienie chowu buhaji, resztę na premia.

Ale i w znacznej części austryackich krajów koronnych przychodzi fundusz krajowy z pomocą, wyznaczając w większych lub mniejszych kwotach subwencye na cele podniesienia chowu byoła.

W Astryi niższej n. p. z kwoty 21.000 zł. przeznaczonej w latach od 1889—1891 na udzielanie pożyczek bezprocentowych celem zakładania obór zarodowych, dało połowę państwo, a połowę fundusz krajowy; tożsamo udzieliło państwo w ciągu ostatnich lat trzech 9.000 zł. subwencyi bezprocentowej na stacye buhaji i tyleż kraj. W Morawach subwencya rządu wynosiła w latach od 1881 do 1886 r. 24.000 zł., krajowa zaś w tem samem sześciolociu 51.000 zł., a zatem więcej jak drugie tyle.

U nas kraj na cele podniesienia hodowli bydła dotąd prawie żadnych nie dawał subwencyj, zdając na państwo niemal wyłączną pieczę nad tak ważną gałęzią gospodarstwa krajowego. Dziś jednak, gdy z całego kraju dają się słyszeć żądania zaprowadzenia ustawy hodowlanej — gdy zaprowadzenie tejże zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego staje się koniecznem — a położenie finansowe mniejszych posiadaczy, nawet przy pomocy subwencyi rządowej uniemożliwia dostarczenia środków pieniężnych, nieodzownie z zaprowadzeniem ustawy połączonych, uważa komisya gospodarstwa krajowego subwencyę z funduszów krajowych za niezbędną.

Komisya gospodarstwa krajowego jednak uwzględniając niekorzystny stan finansowy kraju, nie może się przychylić do tak wysokiej subwencyi, jakiej żąda wniosek posła Rutowskiego i towarzyszy i sądzi, że kwota choćby mniejsza, wystarczyłaby na utworzenie funduszu hodowlanego, celem udzielania bezprocentowych pożyczek gminom na zakupno buhaji, gdyż nie można nie liczyć się z okolicznością, że część gmin będzie w możności z własnych funduszów nabyć odpowiedni rozpłodowy materyał i że materyał ten w gminach, gdzie chów bydła na wyższym stoi stopniu, mógłby się w części już znaleść.

Celem dostarczenia funduszów na koszta administracyi i na podniesienie hodowli bydła w ogóle, bądź to przez subwencyonowanie nowych obór zarodowych i odświeżenie krwi w istniejących już oborach, bądź na premiowanie bydła włościańskiego, bądź też wreszcie na zasiłki gminom uboższym dla zakupna buhaji, żąda wnioskodawca wstawienia przez lat 10 w budżet krajowy kwoty 30.000 zł.

Komisya gospodarstwa krajowego, uznając wprawdzie w zupełności potrzebę subwencyi na wyż wspomniane cele — gdyż koszta połączone z wprowadzeniem ustawy i administracyi, zwłaszcza w pierwszych latach będą nawet znaczne, a mające być subwencyonowane nowe i odświeżane już istniejące obory zarodowe, stanowić będą prawie jedyne źródło dostarczające gminom potrzebnych rozpłodników, widzi się i tutaj zniewolną, licząc się ze stanem finansowym kraju wyrazić zdanie, że i niższa kwota niezbędne potrzeby zaspokoi.

Z subwencyi tej po pokryciu kosztów administracyi mało wprawdzie na inne wyż wspomnione cele pozostanie, ale komisya gospodarstwa krajowego liczy na to, że państwo, widząc zainteresowanie się kraju tą gałęzią gospodarstwa krajowego i jej powodzenie, łatwiej się skłoni do podniesienia subwencyi i ze swej strony.

Jednak komisya zważywszy, że należałoby najpierw przeprowadzić rokowania z c. k. rządem celem wyjednania stałej subwencyi na cele hodowlane ze skarbu państwa;

zważywszy, że Wysoki Sejm raczy przychylić się do wniosku komisy gospodarstwa krajowego i utworzyć stałą komisyę krajową dla spraw rolniczych, której zadaniem będzie, otaczając opieką interesa rolnicze i badając potrzeby kraju, także w sprawie hodowli bydła wskazać środki zmierzające do podniesienia tej ważnej gałęzi gospodarstwa krajowego;

zważywszy dalej, że przed wejściem w życie ustawy o środkach podniesienia hodowli bydła, powinne być przeprowadzone badania, które części kraju pod względem chowu bydła o tyle postąpiły, że w mowie będąca ustawa wprowadzoną być może;

zważywszy nareszcie, że preliminarz budżetu krajowego na rok 1891 wykazuje znaczny niedobór, nie może na teraz zalecać Wysokiemu Sejmowi stanowczej decyzyi co do wniosku posła Rutowskiego, domagającego się uchwalenia ustawy o środkach podniesienia hodowli bydła i pomocy finansowej z funduszów krajowych na cele hodowlane udzielić się mającej, lecz ośmiela się przedłożyć umieszczone przy końcu niniejszego sprawozdania odnośne wnioski.

Co do ostatniego wniosku posła Rutowskiego domagającego się badań, tyczących się ubezpieczenia bydła od ognia i chorób, komisya gospodarstwa krajowego w pierwszym rzędzie zaznaczyć musi, że sprawa przymusowej asekuracyi od ognia, której ostatecznego załatwienia w roku ubiegłym domagał się poseł Kramarczyk, jest w toku i czekać należy dopokąd c. k. Rząd nie objawi zdania swego, na jakich zasadach projekt takiej ustawy oprzeć zamierza.

Ubezpieczenie od chorób wymaga zdaniem komisyi gospodarstwa krajowego bardzo dokładnych badań stosunków zdrowotnych u bydła względnie do stosunków topograficznych i klimatycznych kraju. Niepodobna bowiem dziś osądzić, w jaki sposób ubezpie-

czenie takie najkorzystniej przeprowadzićby się dało, czy przez utworzenie funduszu asekuracyjnego dla całego kraju, czy dla pojedynczych części kraju lub powiatów.

Zupełny brak statystycznych danych stoi więc głównie na przeszkodzie traktowania dziś tej sprawy.

Za granicą wszędzie niemal przymusowa asekuracya bydła od chorób istnieje W naszem państwie podobne ustawy zaprowadzone w roku 1871 dla Tyrolu i Voralbergu a w roku 1883 dla Moraw, okazały się nader zbawiennemi, zabezpieczają one bowiem z jednej strony subwencye krajowe płynące na cele hodowlane i dają z drugiej strony hodowcom możność uniknięcia za stosunkowo nizką opłatą znacznych strat.

Obciążając jednak ludność wprowadzeniem w życie samej ustawy hodowlanej, trudno już dziś, gdy wkłady poczynione jeszcze zysku nie przyniosły, przeciążać ją obowiązkiem nowych świadczeń na cele asekuracyjne. Dlatego na teraz poprzestać musi komisya gospodarstwa krajowego na samem skonstatowaniu potrzeby badań, o ile ujęcie ubezpieczenia bydła od chorób w pewne formy ustawy jest wskazane i przyłącza się w zupełności do ostatniego ustępu wniosku posła Rutowskiego.

Na podstawie powyższych wywodów, komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wypracował projekt ustawy, oraz zbadał inne środki podniesienia hodowli bydła i przedłożył stosowne wnioski na najbliższej sesyi sejmowej.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby postarał się o stałą subwencyę ze skarbu państwa na podniesienie hodowli bydła w Galicyi.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby zbadał sprawę, czy jest potrzebnem, oraz w jaki sposób dałoby się zaprowadzić w kraju naszym ubezpieczenie bydła od chorób, a to ubezpieczenie dobrowolne, czy też przymusowe.

We Lwowie dnia 21. listopada 1890.

Przewodniczący:
S. Polanowski.

Sprawozdawca:
Schnell.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.341/890.

Aleg. 246.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego w przedmiocie nadania król. stoł. miastu Lwowu prawa poboru opłat gminnych od przeniesienia własności nieruchomości tudzież od spadków, na rzecz funduszu miejscowych ubogich, — jakoteż o petycyi miasta Lwowa w tym samym przedmiocie do Wysokiego Sejmu wniesionej.

Wysoki Sejmie!

Gmina król. stołecznego miasta Lwowa w chwalebnem dążeniu swoim do należytego wypełnienia ciążącego na niej z mocy ustawy obowiązku zaopatrywań ubogich czuje się krępowaną brakiem srodków materyalnych.

Wydatki gminne we wszystkich swoich gałęziach administracyi są bardzo znaczne i wyczerpują dochody gminne tak dalece, że na tak ważny dział zadań gminy, jakim jest zaopatrywanie ubogich — mało co zostaje. Zaś dodatki do podatków stałych i konsumcyjnych, to źródło, z którego Lwów zarówno z innemi gminami kraju dotąd szablonowo dochody swoje czerpie, są tak naprężone, że dalsze ich podnoszenie staje się prawie niemożliwe a przecież zaopatrywanie ubogich nie jest tylko kwestyą humanitarną, ale łączą się z nią liczne kwestye społeczne, bezpieczeństwa publicznego i wielu innych.

Jak we wszystkich innych gminach, tak i we Lwowie zachodzi konieczność starania się o inne źródła dochodów. Te względy skłoniły reprezentacyę stoł. miasta Lwowa do powzięcia uchwały dążącej do pobierania opłat gminnych od przeniesienia własności nieruchomości i od spadków.

Ponieważ takie opłaty tylko na mocy ustawy krajowej pobierane być mogą, gmina miasta Lwowa przedłożyła uchwałę swoją, w myśl §. 86 statutu swego legalnie powziętą, Wydziałowi krajowemu celem uzyskania potrzebnej ustawy krajowej.

Zarazem wniosła gmina miasta Lwowa petycyę l. s. 336/90 wprost do Wysokiego Sejmu.

Sprawozdaniem z dnia 5. listopada 1890 l. 46.417 Wydział krajowy zaleca Wysokiemu Sejmowi przyzwolenie na uchwalone przez gminę miasta Lwowa opłaty, przedkładając zarazem projekt do ustawy pobór opłat normującej.

Sprawozdanie to przekazał Wysoki Sejm komisyi prawniczej do zbadania i zdania z niego sprawy.

Komisya prawnicza wywiązując się z tego polecenia, wyraża przedewszystkiem przekonanie, że leży w interesie gospodarki kraju i gmin, aby gminy opuściły raz drogę utartą wprawdzie ale często nadużywaną, drogę nakładania dodatków do podatków bezpośrednich i konsumcyjnych, i starały się także o inne źródła dochodów.

Z zadowoleniem przeto witać należy pierwszy krok przez reprezentacyę miasta Lwowa w tej mierze uczyniony.

Opłaty od przeniesienia własności nieruchomości, tudzież opłaty od spadków znaczniejszej wartości (nie obciążające spadków wartości niżej 1.000 zł.) trafiają wyłącznie prawie ludzi zamożniejszych, a pobór tych opłat nie będzie połączony z żadnemi prawie kosztami, tak że wszystko, co opodatkowani płacić będą, służyć będzie potrzebom ogółu.

Takie opłaty więc są racyonalne i na nie pozwolić by wypadało.

Nie zachodzą także zdaniem komisyi żadne trudności ustawowe, albowiem wedle art. XV. ustawy z dnia 5. marca 1862 Nr. 18 dz. u. p., każda gmina może uchwalić pobór dodatków do podatków albo pobór innych danin i podatków dla pokrycia wydatków na cele gminne nie pokrytych dochodami z własności gminy.

Postanowienia te mieszczą się także w statucie miasta Lwowa; nie ulega zatem wątpliwości, że gmina ma prawo nakładać na swoich członków samoistne daniny i podatki, nie będące dodatkami do istniejących już podatków.

Pomimo tego wszystkiego jednak komisya nie doradza Wysokiemu Sejmowi uchwalenia ustawy, albowiem c. k. Rząd sprzeciwiał się zasadniczo wprowadzeniu takich opłat, a nie ma nadziei, aby podobna ustawa już teraz mogła uzyskać najwyższej sankcyi.

Być może, że rokowania z c. k. Rządem przeprowadzone usuną jego wątpliwości i skłonią go do ustępstw na rzecz miasta Lwowa.

Dlatego komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sprawozdanie z dnia 5. listopada 1890 L. W. kr. 46.417/90 zwraca się Wydziałowi krajowemu z poleceniem, aby sprawę ponownie zbadał i przeprowadziwszy rokowania z c. k. Rządem, na przyszłej sesyi sejmowej wnioski swoje przedłożył.

Lwów dnia 25. listopada 1890.

Przewodniczący:
Dr. Weigel.

Sprawozdawca:
Fruchtman.

Z Drukarni Pillera i Spółki.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o wniosku posła Teliszewskiego w sprawie zmiany ustaw z dnia 23. maja 1883 L. 82 i 83 rozporządzenia minister. z dnia 11. czerwca 1883 L. 91 Dz. u. p. dotyczących utrzymywania zgodności między katastrem i księgami gruntowemi.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z dnia 8. listopada 1890 Wysoki Sejm przekazał komisyi prawniczej wniosek posła Teliszewskiego następującej treści:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby czemprędzej w drodze ustawodawczej postarał się o zmianę ustaw z dnia 23. maja 1883, L. 82 i 83, Dz. u. p. i rozporządzenia Ministerstwa skarbu z dnia 11. czerwca 1883 L. 91. Dz. u. p. w następujących kierunkach:

1. Wszystkie podania, protokoły i odpisy w sprawach, wypływających z ob wiązku utrzymywania zgodności księgi gruntowej z katastrem, uwalnia się od obowiązku stemplowego.

2. C. k. geometrzy ewidencyjni obowiązani są sporządzać i wydawać stronom urzędownie zatwierdzone szkice i wyciągi z ksiąg katastralnych, potrzebne interesowanym do przeprowadzenia zmian w księdze gruntowej, a szkice te i wyciągi uwalnia się również od należytości stemplowej;

3. C. k. Sądy obowiązane są w tym wypadku, gdzie co do pomiaru i granic, respective co do przedmiotu, wykazanego przez ewidencyę, nie ma między stronami żadnego sporu, gdzie zatem nie zachodzi potrzeba odsyłania stron na drogę procesową, zmiany te w księdze gruntowej z urzędu przeprowadzać, i na mapie, znajdującej się przy księdze gruntowej, uwidocznić.

Sprawa zmiany ustaw co do utrzymywania zgodności katastru z księgami hypotecznemi kilkakrotnie w Wysokim Sejmie była rozpatrywana i w latach 1888 i 1889 po wzięciu uchwał z dnia 14. stycznia 1888 i 26. listopada 1889 załatwiona. Na bieżącej sesyi sejmowej weszły liczne petycye rad powiatowych w tym samym przedmiocie, które przez Wysoki Sejm uchwałą z dnia 29. października 1890 załatwione zostały. Później, bo dopiero dnia 8. listopada 1890, uczynił poseł Teliszewski wniosek swój wyżej wspomniony.

Komisya prawnicza sądzi, że sprawa n a t e r a z powyższemi uchwałami jest załatwioną, i że owe uchwały powinne intencyom wnioskodawcy odpowiadać, gdyż cel jego wniosku we większej części będzie osiągnięty, skoro uchwałom Sejmu zadość się stanie.

Komisya prawnicza nie widzi przeto p trzeby nowej uchwały Wysokiego Sejmu i dla tego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wniosek posła Teliszewskiego z dnia 6. listopada 1890 L. S. 748 uważa się za załatwiony uchwałą sejmową z dnia 29. października 1890 L. S. 61.

Lwów dnia 23. listopada 1890.

Przewodniczący:
Dr. Weigel.

Sprawozdawca:
Fruchtmann.

L. S. 266|90.

Aleg. 248.

Sprawozdanie

komisyi petycyjnej o petycyi Rady miejskiej w Jaworowie, wniesionej przez posła Jana Hr. Szeptyckiego w przedmiocie przyznania gminie miasta Jaworowa dodatkowego wynagrodzenia za zniesione w obrębie tej gminy prawo propinacyi wódczanej i miodowej.

Wysoki Sejmie!

Rada miasta Jaworowa w petycyi swej do l. 266/90 podaje co następuje:

Czysty dochód z prawa propinacyi wódczanej i miodowej w terytoryum miasta Jaworowa wykonywanej, przyjęty został orzeczeniem krajowej komisyi propinacyjnej z dnia 17. marca 1882 do l. 3842/81 na sumę 12089 zł. 95 ct. a to stosownie do ustawy z dnia 30. grudnia 1875 nr. 55 Dz. u. kr. ex. 1877.

W terminie §. 7. ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 nr. 30. Dz. u. kr. ustanowionym wniosła gmina miasta Jaworowa do c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego reklamacyę, w której wykazała, że dochód roczny z prawa tego obliczony na podstawie dochodu przyjętego do wymiaru podatku dochodowego w latach 1885, 1886, 1887, przeciętnie biorąc, był wyższym, a nadwyżka ta przenosiła o 10% pierwotnie przez krajową komisyę pzopinacyjną oznaczoną sumę czystego dochodu i zażądała przyznania jej dodatkowego wynagrodzenia.

Dochodzenie w tej mierze na miejscu w Jaworowie pod d. 5. września 1889 przez delegata c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego przedsięwzięte, wykazało, że dochód roczny przyjęty za podstawę podatku dochodowego z prawa propinacyi wódczanej wynosił w latach 1885, 1886 i 1887 przeciętnie rocznie 12997 zł. 31 ct., zaś z propinacyi miodowej 786 zł. 40 ct., przeto razem 13.786 zł. 71 ct.

Nadwyżka zatem dochodu rocznego wynosiła kwotę 1693 zł. 76 ct., co oczywiście stanowi więcej jak 10% pierwotnie w sumie 12089 zł. 95 ct. przyjętego dochodu.

C. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego jednak, opierając się na fasyach gminy miasta Jaworowa, z których się okazuje, że gmina ta dochód z opłat od napojów spirytusowych sprowadzanych z po za obrębu miasta przez osoby prywatne dla miejscowej konsumcyi, oraz dochód z konfiskat trunków do miasta bezprawnie wprowadzanych, równocześnie z prawem propinacyi wydzierżawiała i dochód ten na $^1/_3$ część całego czynszu propinacyjnego oceniając, takąż część dochodu straconą mieć chciała, — nie uwzględniła rzeczonej reklamacyi, lecz takową orzecze-

niem z dnia 1. listopada 1889 l. 4.169 odrzuciła, podając za powód, że po strąceniu rzekome $^1/_3$ części dochodu, pochodzącego według własnego przyznania gminy z opłaty trunków w terytoryum gminy na własny użytek wprowadzanych, oraz dochodu z konfiskat trunków, które to dochody nie stanowią akcesoryum prawa propinacyi i nie są przedmiotem wykupna, — suma dochodu rocznego wynosi tylko kwotę 11.041 zł. 41 ct., jest zatem nawet niższą od pierwotnie przez krajową komisyę propinacyjną przyjętej sumy dochodu.

Przeciwko temu orzeczeniu c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego gmina miasta Jaworowa wniosła zażalenie do c. k. Trybunału administracyjnego, który wyrokiem z d. 29. maja 1890 l. 1.794 zniósł rzeczone orzeczenie, podając jako główny motyw przepis §. 7. art. 1. ust. z d. 22. kwietnia 1889.. według którego nie fasyonowany, lecz do wymiaru podatku dochodowego przyjęty dochód przeciętny z lat 1885, 1886 i 1887 do wypośrodkowania czystego dochodu z prawa propinacyi służyć winien i że tylko ta, a nie inna podstawa do wymiaru wynagrodzenia w razie reklamacyi przyjęta być może.

Wskutek tego wyroku c. k. Trybunału administracyjnego, c. k. Dyrekcya funduszu propinacyjnego zmuszoną została wydać ponowne orzeczenie z dnia 5 października 1890 r. do l.: 13197, w którem przyznaje reklamującej gminie miasta Jaworowa nadwyżkę dochodów z odjętego prawa propinacyi w kwocie 1693 zł. 76 ct. w. a. rocznie i kwotę tę przyjmuje za podstawę do wymiaru dodatkowego wynagrodzenia po myśli §. 7. powołanej ustawy krajowej, wymierza jednakowoż z powołaniem się jedynie na §. 6. pomienionej ustawy dodatkowy kapitał wynagrodzenia w sumie 1700 zł. w. a. 4%-wymi do końca roku 1894 winkulowanymi obligami propinacyjnymi.

Gmina miasta Jaworowa stawia zatem żądanie: „aby Wysoki Sejm raczył bądź to w preliminarzu funduszu propinacyjnego uchwalić, bądź też w drodze osobnej ustawy wyznaczyć w celu wypłacenia wszystkim bez wyjątku reklamantom, a także i gminie Jaworowa dodatkowego wynadgrodzenia za zniesione prawo propinacyi w wysokości $17^1/_2$-krotnej nadwyżki w drodze reklamacyi stwierdzonej, odpowiedni fundusz“.

Żądanie to jest za obszerne i komisya nie widzi wcale ani powodu ani potrzeby wnoszenia przed Wysoki Sejm podobnych projektów, komisya może tylko rozpatrzyć sprawę petycyonującej gminy miasta Jaworowa o tyle, o ile gmina ta, nie mając zresztą upoważnienia do zastępowania wszystkich niezadowolonych reklamantów, w imieniu własnem występuje.

Komisya petycyjna po zbadaniu odnośnych przez c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego udzielonych jej aktów i po przekonaniu się, że wszelkie przez gminę miasta Jaworowa w petycyi przytoczone daty i okoliczności są prawdziwe;

zważywszy że gmina miasta Jaworowa w terminie §. 7 ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 r. nr. 20 dz. u. kr. ustanowionym reklamacyę wniosła i tym sposobem prawo do dodatkowego wynagrodzenia w miarę wykazanego wyższego dochodu po myśli §. 6. b. ust. 2 i 3. tejże ustawy uzyskała, co zresztą na skutek wyroku c. k. Trybunału administracyjnego z dnia 29 maja 1890 l: 1794, ponownem orzeczeniem c. k. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego z dnia 5. października 1890 l. 13197 w zupełności uznanem zostało;

zważywszy, że nie masz żadnego uzasadnionego powodu, aby gmina miasta Jaworowa inaczej traktowaną być miała jak inni w takiż sam sposób uprawnieni reklamanci i że gmina ta, otrzymując jako wynagrodzenie tylko jednorazową nadwyżkę wykazanego rocznego dochodu, wobec innych uprawnionych, którzy $17^1/_2$ razową nadwyżkę takiegoż dochodu już otrzymali, oczywistą, i niczem usprawiedliwić się nie dającą ponosi ujmę;

zważywszy wreszcie, że Wysoki Sejm nie może być obojętnym na to, iżby majątek gminny przez odmówienie słusznego, w ustawie uzasadnionego wynagrodzenia był uszczuplonym — **wnosi:**

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa sie c. k. Dyrekcyę funduszu propinacyjnego, aby gminę miasta Jaworowa na zasadzie własnego, pod dniem 5. października 1890 l. 13 197 wydanego orzeczenia, na równi z innymi uprawnionymi reklamantami, którzy nadwyżkę wynagrodzenia po myśli §. 6 b. ustęp 2. i 3 ustawy z dnia 22 kwietnia 1889 nr. 30. Dz. u. kr. już otrzymali, traktować, — a zatem gminie tej $17^1/_2$ razową nadwyżkę wykazanego dochodu rocznego, tytułem dodatkowego wynagrodzenia za zniesione w gminie tej prawo propinacyi, przy zastosowaniu postanowienia §. 32. ustawy z dnia 22. kwietnia 1889 nr. 30. Dz. u. kr. wypłacić zechciała.

Lwów dnia 12. listopada 1890.

Zastępca Przewodniczącego
Mazaraki w. r.

Sprawozdawca
Klemensiewicz w. r.

Z drukarni Ludowej we Lwowie.

Aleg. 249.

Sprawozdanie

komisyi podatkowej o petycyi p. Stanisława Starowiejskiego w sprawie wymiaru podatku konsumcyjnego od spirytusu.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 6. listopada 1890 r. przekazał Wysoki Sejm komisyi podatkowej petycyę p. Stanisława Starowiejskiego w sprawie niewłaściwego obliczenia podatku konsumcyjnego od wywożonego spirytusu z magazynów gorzelnianych albo wolnych składów.

Petycya ta podnosi, że c. k. władze skarbowe opierają swoje obliczenia, odnoszące się do wymiaru podatku konsumcyjnego przy wywozie spirytusu z magazynów gorzelnianych albo wolnych składów na podstawie beczek cementowanych, do wywozu spirytusu przeznaczonych, które często zawierają większą ilość, jak faktycznie zawierać powinny, a żadnej nie przedstawiając ścisłości, niezgodne są z prawdziwą ilością wyprowadzonego spirytusu.

Petycya podnosi dalej, że tak obliczona ilość spirytusu przeznaczonego do wywozu, zapisywana w regestrze gorzelnianym w rubryce rozchodu, nie może być zgodną z prawdziwą ilością spirytusu zapisywaną w rubryce dochodu, i musi koniecznie spowodować deficyt w magazynach gorzelnianych, za który odpowiada producent, i od którego niesprawiedliwie podatek konsumcyjny opłaca.

Wreszcie domaga się petycya usunięcia tej dla producentów krzywdzącej praktyki.

Nie po raz pierwszy pojawia się zarzut co do braku ścisłości naczyń cementowanych, przeznaczonych do wywozu spirytusu.

Ankieta gorzelniana, zebrana na wezwanie Wydziału krajowego w styczniu b. r., podnosi doniosłość i szkodliwość niewłaściwego a z prawdą niezgodnego cementowania.

Uchwała ankiety gorzelnianej opiewa w dosłownem brzmieniu:

„Ankieta uważa rewizyę przepisów cementowych, i obostrzenie nadzoru nad cechowaniem co do naczyń transportowych za niezbędną, wobec konieczności większej ścisłości wymiaru naczyń, gdyż małe już różnice stanowią w obrocie handlowym wielkie straty dla producenta.

Obowiązująca ustawa gorzelniana z 20. czerwca 1888 r. postanawia wyraźnie w §§. 2, 15 i 17, że podatek konsumcyjny winien być w całości uiszczany przy przejściu spirytusu z gorzelni lub wolnego składu do wolnego obrotu handlowego, a §. 67 powołanej ustawy wkłada obowiązek na prowadzącego gorzelnię do zawiadomienia każdocześnie właściwego organu finansowego o ilości sile alkoholicznej spirytusu przeznaczonego do wywozu.

Niedokładność cementowanych naczyń wywozowych pociąga za sobą konieczną konsekwencyę, że wywozi się często z magazynów gorzelnianych więcej spirytusu, jak w myśl powołanych paragrafów ustawy gorzelnianej z 20. czerwca 1888 r. wywieźć wolno, i że w ten sposób przechodzi pewna część nieopodatkowanego spirytusu do wolnego obrotu handlowego, za którą następnie producent niesprawiedliwie podatek konsumcyjny opłacać musi.

Obliczenie podatku konsumcyjnego od spirytusu, na takiej błędnej oparte podstawie, stoi w jaskrawej sprzeczności z obowiązującą ustawą gorzelnianą a producenta naraża na dotkliwą stratę, a nadto na ciężką odpowiedzialność, wypływającą z postanowień karnych, zawartych w obowiązującej ustawie gorzelnianej.

Komisya podatkowa wyraża przekonanie, że wykazana wadliwość obliczenia ilości wyprowadzanego spirytusu z magazynów gorzelnianych albo wolnych składów, a służącego za podstawę do wymiaru podatku konsumcyjnego niczem usprawiedliwić się nie da.

Zdaniem komisyi podatkowej możnaby łatwo i skutecznie zapobiedz niedokładności obliczenia, opartego o cementowane naczynia transportowe przez wprowadzenie w każdej gorzelni metalowego cementowanego naczynia wymiarowego, którego ścisła dokładność musiałaby być sprawdzona przez właściwe organa finansowe, a które służyćby miało do obliczenia ilości spirytusu wyprowadzanego z magazynów gorzelnianych.

Komisya podatkowa uważa ścisłość wymiaru podatku konsumcyjnego od spirytusu przeznaczonego do wywozu za niezbędną, a wypływającą zarówno z ducha, jak i dosłownego brzmienia obowiązującej ustawy gorzelnianej z dnia 20. czerwca 1888 roku, i z tego powodu wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Wzywa się c. k. Rząd, ażeby usunął niewłaściwość obliczenia podatku konsumcyjnego od spirytusu wywożonego z magazynów gorzelnianych lub wolnych składów, wypływającą z niedokładności przeznaczonych do wywozu cementowanych naczyń, i ażeby pod względem wymiaru podatku konsumcyjnego od prawdziwej ilości wywożonego spirytusu przestrzegał, zgodnie z postanowieniami obowiązującej ustawy, ścisłej dokładności.

2) Sejm wyraża przekonanie, że wprowadzenie w każdej gorzelni i w każdym wolnym składzie cementowanego metalowego naczynia, sprawdzonego przez właściwe organa finansowe, a przeznaczonego do wymiaru tej ilości spirytusu, która z magazynów gorzelnianych albo wolnych składów wyprowadzoną być ma, zapobiegłoby skutecznie niedokładności wymiaru podatku konsumcyjnego.

Przewodniczący:
Jaworski w. r.

Sprawozdawca:
Alfons Czaykowski w. r.

L. s. 1.254.

Aleg. 250.

Sprawozdanie

Komisyi drogowej o czynnościach Departamentu IV.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 14. października 1890 r. przekazał Wysoki Sejm komisyi drogowej do zbadania czynności Departamentu IV. za czas od 1. lipca 1889 do końca czerwca 1890. W skutek powyższego polecenia, komisya drogowa przedkłada następujące sprawozdanie:

W roku 1889 w listopadzie Departament IV. ukończył budowę drogi krajowej Nisko-Nadbrzezie, a w roku bieżącym żadnej już drogi tej kategoryi nie budował. Z dróg więc uznanych za krajowe po myśli ustaw z dnia 12. lutego 1873 r., 15. marca 1879 r. i 19 maja 1885 r. pozostaje jeszcze do budowy droga Kańczuga-Dynów (w długości 26 kilometrów i 915 metrów). Ponieważ droga ta ma wielką doniosłość państwową, Wydział krajowy od szeregu lat przeprowadzał pertraktacyę z c. k. Rządem, celem pozyskania odpowiednich funduszów ze skarbu państwa na częściowe pokrycie jej budowy. I pertraktacye te ostatecznie ukończone zostały, preliminowane koszta budowy wynoszą 225.163 zł., do sumy tej c. k. Rząd przyczynia się subwencyą bezzwrotną w kwocie 100.000 zł., płatną w trzech ratach rocznych począwszy od 1891 r. i pożyczką bezprocentową w kwocie 60.000 zł. Zwrot pożyczki ma nastąpić w trzech rocznych ratach po 20.000 zł., począwszy od 1894 r. Budowa drogi zostanie rozpoczętą z wiosną 1891 roku i wykończoną w trzech latach — już obecnie przedwstępne roboty zostały wdrożone. W razie, gdyby c. k. Rząd prągnął, aby budowa drogi była prędzej skończoną, Wydział krajowy zastrzegł sobie ze skarbu państwa powiększenie subwencyi i większą pożyczkę bezprocentową.

Roboty rekonstrukcyjne lub uzupełniające przeprowadził Departament IV. na dwunastu drogach krajowych; z ważniejszych ukończył budowę stałego mostu na Bystrzycy pod Jezupolem na drodze Sielec-Klubowce, jak nie mniej ukończył budowę stałego mostu na Prucie pod Śniatynem na drodze Horodenka-Załucze i rozpoczął budowę mostu na Dunajcu pod Kurowem na drodze Słotwina-Sącz. Departament IV. przedstawia wykaz dalszych robót rekonstrukcyjnych i uzupełniających na dwudziestu czterech drogach krajowych, a przybliżony koszt robót tych oblicza na sumę 559.000 zł. — Z wykazu tego komisya drogowa sądzi, iż wszystkie te rekonstrukcye i uzupełnienia są wskazane tak ze względu na ulepszenie stanu komunikacyi, jak nie mniej na zmniejszenie w przyszłości kosztów konserwy i z uznaniem zaznacza starania Wydziału krajowego o wyjednanie częściowych subwencyj ze skarbu państwa na rekonstrukcye dróg krajowych Przemyśl-Sanok i Złoczów-Brzeżany z uwagą, czy i na inne rekonstrukcye dróg krajowych ze względów państwowych funduszów ze skarbu państwa nie możnaby pozyskać?

Co się tyczy pozycyi 11. w wspomnianym wykazie, to jest przedłużenia drogi krajowej Lwów-Stojanów do granicy, to komisya drogowa musi wskazać, iż nie w tej kategoryi wydatków uzupełnienie tej drogi miejsce znaleść może.

Zapatrywanie Departamentu IV., iż wobec trudnego położenia skarbu krajowego wszystkie te roboty rekonstrukcyjne rozłożyć należy na dłuższy szereg lat, komisya drogowa podziela w zupełności. Należy je przeprowadzać częściowo, podejmując przedewszystkiem naprawy najbardziej naglące ze względów technicznych, a które zarazem w następstwie obniżyć muszą ogólne koszta konserwy.

Wobec powiększającej się stopniowo sieci dróg żelaznych w naszym kraju, dojazdy kolejowe z natury rzeczy nabierają coraz większego znaczenia. Do roku 1888 było wybudowanych 40 dojazdów w długości 25 kilometrów 106 metrów, kosztem 166.305 zł. W roku 1889 wybudowano i oddano do użytku publicznego w siedmiu powiatach 19 dojazdów w długości 12 kilometrów 915 metrów, kosztem 78.116 zł. Ogółem więc po koniec roku 1889 wybudowano 59 dojazdów w długości 38 kilometrów 21 metrów kosztem 244.421 zł. $6^1/_2$ ct., z której to sumy na fundusz krajowy przypada 55.725 zł. $27^1/_2$ ct. W roku 1890 budowano 9 dojazdów w długości 3 kilometrów 977 metrów. Z uwagi wspomnianej powyżej o wzrastającej ważności dojazdów kolejowych tak ze względów przemysłowych, handlowych jakoteż i ogólno ekonomicznych, komisya drogowa sądzi, iż należałoby budowę tych dojazdów prowadzić podług więcej systematycznego planu, z więcej dokładną znajomością tak ogólnych potrzeb komunikacyjnych, jak niemniej i ważności lokalnych poszczególnych miejscowości, a nastąpić to może tylko w tym wypadku, jeżeli Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Rządem ułoży program sieci dojazdów kolejowych w naszym kraju i w tym celu komisya drogowa przedkłada Wysokiemu Sejmowi osobną rezolucyę do uchwalenia.

Komisya drogowa z uznaniem zaznaczyć musi, iż Departament IV. przedkładając projekt budżetu na r. 1891 w rubryce X. poz. 130. spełnił życzenie nieraz w Sejmie objawione, i wszedł na drogę racyonalniejszego budżetowania, oddzielając wydatki na utrzymanie dróg krajowych od wydatków na ich rekonstrukcyę. Rozdział ten daje ścisły obraz wydatków na stałe potrzeby utrzymania dróg krajowych, pozwala ściśle ocenić wymogi w tej pozycyi zawarte i oddziela je od wydatków na rekonstrukcye, które należą do wydatków nadzwyczajnych.

Koszta utrzymania dróg krajowych zmniejszają się z każdym rokiem i tak:

w roku 1888 konserwa jednego kilometra wynosiła 269 zł. 45 ct.
„ „ 1889 „ „ „ „ 267 „ 29 „
„ „ 1890 „ „ „ „ 250 „ 80 „

A na rok 1891 preliminowaną jest suma 223 zł. na jeden kilometr. Tę urzeczywistniającą się dążność obniżenia kosztów konserwy z każdym rokiem, komisya drogowa zaznacza, wzywając zarazem Departament IV., aby w tym kierunku bez szkody dla stanu dróg krajowych dalszą rozwijał działalność; ku temu potrzebnem jest, jak to już wspomnianem było w sprawozdaniu komisyi w roku zeszłym zaprowadzenie ścisłej, szczegółowej statystyki dla każdej drogi krajowej z osobna, ktorej zaprowadzenie Departament IV. już zapowiada, nie mniej potrzebną jest szczegółowa opieka nad temi drogami przeważnie, dla których materyał użyty do konserwy jest gorszego gatunku. Komisya drogowa zwraca jeszcze uwagę, iż ścisłe wykonywanie postanowień i przepisów policyi drogowej, mogłoby mieć wielką doniosłość na obniżenie kosztów utrzymania dróg krajowych, jako też i dróg innych kategoryj — przepisy te jednak po większej części nie są wystarczające, a co równie ważne, nie są należycie wykonywane.

Jest przeto niezbędnem, aby Wydział krajowy przeprowadził dokładną rewizyę przepisów i postanowień policyi drogowej, oraz studya nad tym przedmiotem co do do-

świadczeń zrobionych w innych krajach i przedłożył następnie Wysokiemu Sejmowi odpowiednie wnioski.

W sprawozdaniu Departamentu IV. jest wspomnianem o wyjątkowo ożywionym ruchu naprawy i budowy dróg gminnych i powiatowych w bieżącym roku wskutek znacznych subwencyj państwa, kraju i powiatów dla dania zarobku ludności dotkniętej klęską nieurodzaju.

Jeżeli ruch ten przyniósł doraźnie niewątpliwie pewną korzystną poprawę w stanie komunikacyj dróg gminnych i powiatowych, to bacząc, iż po większej części tak naprawa, jako też i budowa nowych dróg nie opierała się na racyonalnych podstawach opracowań technicznych, na zbyt trwały skutek z tych robót dokonanych liczyć jednak nie można. Lecz z sprawozdania Departamentu IV. widocznem jest również, iż budowa dróg powiatowych, jako też i dróg gminnych subwencyonowanych, oparta na podstawach norm okólnika z dnia 22. grudnia 1882 wzmaga się z rokiem każdym. W roku bieżącym w sześnastu powiatach rozpoczęto lub ukończono ważniejsze budowy nowych dróg powiatowych i gminnych, a z funduszu krajowego na budowę dróg asygnowano w r. 1889 na zasiłki bezzwrotne 36 powiatom sumę 185.982 zł. 86 ct. Departament IV. pragnąc, aby znaczne te sumy, które Wysoki Sejm corocznie na poprawę dróg gminnych i powiatowych uchwala, były racyonalnie i z trwałą korzyścią dla rozwoju komunikacyi użyte, oparty na uwagach, jakie komisya drogowa w swem sprawozdaniu roku zeszłego Wysokiemu Sejmowi przedłożyła — wydał w roku bieżącym dodatkową instrukcyę do okólnika Wydziału krajowego z d. 22. grudnia 1882, która znajduje się jako 22. załącznik do tegorocznego sprawozdania. Dodatkową tę instrukcyę komisya drogowa uważa za zupełnie racyonalną i wyraża życzenie, aby Wydział krajowy przy udzielaniu subwencyj dla dróg powiatowych i gminnych, trzymał się jak najściślej postanowień tej dodatkowej instrukcyi, bo tym tylko sposobem wytworzyć zdoła tak wielkiej wagi dla rolnictwa, przemysłu i handlu sieć dróg drugorzędnych, obejmującą kraj cały, budowę ich zrobi odpowiednią i trwałą, a przez to w przyszłości obniży koszta konserwy, a zarazem ścisłą kontrolą wykonywanych prac zdoła przynieść znaczne oszczędności funduszom przeznaczonym na budowę tych dróg, co pośrednio oddziaływać będzie i na fundusz krajowy. Już w bieżącym roku znaczna ilość powiatów zastosowała się do przepisów tej instrukcyi i w skutek tego prace biura technicznego Departamentu IV. znacznie się pomnożyły.

Jak z wykazów przedłożonych komisya drogowa się przekonała, urzędnicy Departamentu IV. w 56 powiatach dokonali 112 czynności, bądź to przeprowadzając rewizyę projektów budowy na gruncie, bądź prowadząc budowę, bądź kolaudując drogi i t. p. — a bardzo wiele zupełnie uzasadnionych żądań powiatów z braku sił technicznych Departament IV. wypełnić nie mógł. Wobec tego faktu jak niemniej z uwagi, iż budowa dróg drugorzędnych na przestrzeni całego kraju wzmagać się coraz więcej będzie — i że wskutek tego działalność Departamentu IV. w tym kierunku coraz więcej rozwijać się musi — komisya drogowa sądzi, iż reorganizacya służby technicznej dróg krajowych, którą jeszcze były szef Departamentu IV. ś. p. hr. Badeni uważał za potrzebną, staje się coraz więcej wskazaną.

Komisya drogowa ocenia w zupełności przezorną działalność w tej sprawie Wydziału krajowego, lecz żywi nadzieję, iż po zbadaniu dokładnem wszystkich oddziałujących na tę sprawę czynników, Wydział krajowy wyczerpujący i odpowiedni projekt tej reorganizacyi w najbliższym czasie przedłoży Wysokiemu Sejmowi.

Badania, jakie rozpoczął przeprowadzać Departament IV. celem wyśledzenia powodów obniżania się ciągłego dochodów z myt krajowych, komisya drogowa uważa za nie-

zbędnie wskazane — rewizya a ewentualnie regulacya myt krajowych wobec powstających nowo wybudowanych dróg powiatowych i gminnych, jak niemniej nowo powstałych kolei żelaznych i publicznych dojazdów kolejowych, jest konieczną, gdyż badania te dadzą dopiero podstawy do racyonalniejszego rozkładu stacyj mytniczych, a rozkład ten oparty na sprawiedliwem o ile można obciążeniu frekwencyi — powinien zarazem przysporzyć funduszowi krajowemu większe dochody. Myśl poruszona przez Departament IV. o potrzebie poddania rewizyi i kontroli 85 myt prywatnych, opartych na dawnych koncesyach rządowych bez ograniczenia czasu trwania poboru, komisya drogowa uważa za pożyteczną, należy jednak przed przystąpieniem do tej czynności przeprowadzić wyczerpujące dochodzenia, o ile dałoby się to wykonać na podstawie §. 6 ustawy drogowej, bez naruszenia prawa prywatnego.

Ścisłe wypełnianie kontroli nad miastami pobierającemi kopytkowe i w tym roku komisya drogowa jak najmocniej poleca Wydziałowi krajowemu, bo tylko kontrola taka zdoła dopomódz, aby cel ustawy był osiągnięty, aby fundusze z poboru kopytkowego były racyonalnie użyte, a wskutek tego stan dróg i ulic w tych miastach dążył ku ciągłej poprawie.

Celem załatwienia uchwały Wysokiego Sejmu w przedmiocie wniosku posła ks. Siczyńskiego o uporządkowaniu sprawy niewypłaconych należytości z tytułu budowy dróg konkurencyjnych w myśl art. 16 protokołu oddawczego z 16. stycznia 1868 roku, Wydział krajowy odniósł się do c. k. Namiestnictwa o zarządzenie, aby c. k. Starostwa co rychlej przedłożyły wyczerpujące sprawozdania w jakim stadyum znajdują się obrachunki funduszu *pro praeterito* dróg krajowych i powiatowych dawniej obwodowych a względnie, aby na podstawie ksiąg likwidacyjnych za pomocą dotyczących c. k. urzędów podatkowych przedłożyły po koniec roku 1889 dokładne wykazy zaległych datków konkurencyjnych, tudzież zaległych wynagrodzeń, należących się stronom konkurencyjnym z powodu budowy rzeczonych dróg w latach 1855 do 1867, niemniej i dyspozycyjnych zapasów.

W odpowiedzi na tę odezwę oznajmiło c. k. Namiestnictwo, iż pod dniem 12. grudnia 1889 poleciło wszystkim c. k. Starostwom, aby w nieprzekraczalnym terminie doniosły, czy i których dróg krajowych i powiatowych fundusze z czasu przed rokiem 1868 oddane były z administracyą władz rządowych, tudzież co do których z tych funduszów ostateczne załatwienie już nastąpiło.

W skutek powyższego polecenia niektóre tylko starostwa przedłożyły zgodne rachunki, których wynikłość przedstawia Departament IV. w alegacie 16. Nie dają one jednak jeszcze podstawy do ocenienia ogółu zaległości; w obec tego komisya drogowa wyraża życzenie, aby Wydział krajowy, spełniając w sprawozdaniu wyrażone oświadczenie, czynił dalsze starania celem ostatecznego załatwienia tej sprawy.

W sprawie projektowanej budowy lokalnej kolei żelaznej z Tarnopola w kierunku południowym tudzież projektowanej budowy ze Stryja na Brzeżany, Mikulińce do granicy rosyjskiej z odnogami Brzeżany-Podhajce i Mikulińce-Chorostków, Wydział krajowy po dwakroć odnosił się do c. k. Namiestnictwa z prośbą o zawiadomienie czy i jaką decyzyę powziął c. k. Rząd w tym przedmiocie i w jakim stadyum sprawa ta się znajduje. Odpowiedź c. k. Namiestnictwa z daty 9. marca b. r. do l. 2.378 opiewała, iż c. k. Ministerstwo handlu żadnej w tej sprawie niepowzięło decyzyi.

Taką samą odpowiedź z daty 17. maja b. r. do l. 5.055 udzieliło c. k. Namiestnictwo w sprawie powziętej przez Wysoki Sejm uchwały z dnia 18. listopada 1889, skłonienia kolei Karola Ludwika do zaprowadzenia taryf państwowych. W sprawie taryf kolejowych Wydział krajowy postanowił zaprowadzić dokładną na fachowych studyach opartą ich ewidencyę z uwzględnieniem zmian i stosunku należytości transportowych poszczególnych

kolei galicyjskich. Prowadzenie tej ewidencyi komisya drogowa uważa za bardzo pożyteczne i wyraża życzenie, aby ewidencya ta była stale prowadzoną i obejmowała w sobie również o ile można dokładny wykaz taryf przewozowych kolei krajów ościennych.

Departament IV. w sprawozdaniu swem umieszcza obszerniejszy elaborat dotyczący studyów na reformą ustawy drogowej spowodowanych wnioskiem posła ks. Siczyńskiego z d. 11. września 1888 roku, jakoteż posła Stanisława Jędrzejowicza z dnia 20. listopada 1889 roku. W elaboracie tym są streszczone odpowiedzi czterdziestu sześciu Rad powiatowych na kwestyonaryusz rozesłany przez Wydział krajowy, a dotyczący najważniejszych podstaw tej reformy odnośnie do postawionych wniosków. — Otóż z odpowiedzi tych przekonać się można, iż znaczna większość reprezentacyj powiatowych nie życzy sobie radykalnej zmiany noweli drogowej z r. 1885, uważa ją za korzystną dla poprawy dróg gminnych a przemawia jedynie za niektóremi mniej zasadniczemi zmianami. W konkluzyi jednak swego elaboratu Departament IV. przedstawia szereg zasad, któreby miały służyć za podstawę do przeprowadzenia zmiany obecnie obowiązującej ustawy drogowej. Nad zasadami temi komisya drogowa w obecności szefa Departamentu IV. przeprowadziła obszerną dyskusyę, w której okazały się niemałe wątpliwości co do potrzeby i pożytku wielu zasad postawionych przez Wydział krajowy. Z uwagi jednak, iż nie wszystkie reprezentacye powiatowe na kwestyonaryusz wzmiankowany dały odpowiedzi, a wskutek tego sprawa nie jest jeszcze wyczerpująco zbadaną, jak niemniej z uwagi, iż Wydział krajowy sam zaznacza, iż nie uważa sprawę reformy ustawy drogowej za dojrzałą do ustawodawczego traktowania, komisya drogowa nie przedstawia Wysokiemu Sejmowi szczegółowego rozbioru przedłożonych zasad, a żywi przekonanie, iż Wydział krajowy po przeprowadzeniu dalszych najdokładniejszych w tym kierunku badań, przedłoży Wysokiemu Sejmowi już konkretne w tym względzie wnioski.

Komisya drogowa musi w końcu wspomnieć, iż przeglądając inne czynności departamentu IV. znalazła je wszystkie załatwione prawidłowo. Na ogólną liczbę exhibitów 5.007, które wpłynęły od 1. stycznia 1890 do 15. października, załatwionych zostało 4.707.

Komisya drogowa przeto wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić załączoną uchwałę i rezolucyę.

Uchwała.

Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności departamentu IV. Sejm przyjmuje do wiadomości.

Rezolucya.

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem ułożył program sieci dojazdów kolejowych w naszym kraju, które ze względów komunikacyjnych, rolniczych, przemysłowych i handlowych największą przedstawiają doniosłość i starał się na mocy ustawy o publicznych dojazdach kolejowych budowę ich spowodować.

Lwów, 20. listopada 1890.

Przewodniczący:
J. Męciński.

Sprawozdawca:
Władysław Koziebrodzki.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 688/1890.

Aleg. 251.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o petycyi galicyjskiego Towarzystwa leśnego, w sprawie wydania ustawy o przymusowem tępieniu chrząszczy majowych i ich pędraków.

Wysoki Sejmie!

Powody, jakie skłoniły galicyjskie Towarzystwo leśne do przedłożenia Wysokiemu Sejmowi petycyi w celu spowodowania ustawy o przymusowem tępieniu chrząszczy majowych i ich pędraków, zbyt są w kraju znane, by pożyteczność zabezpieczenia się od szkód przez te owady zrządzonych zwalczać, lub nawet podawać w wątpliwość. Komisya gospodarstwa krajowego świadoma doniosłości strat, na jakie kraj nasz tak w lasach i sadach, jako też w zniszczonych przez pędraki płodach rolnych jest narażonym, nie może odmówić znaczenia wartości ustawie, na podstawie której tym rokrocznie wyrządzanym szkodom tamę położyćby można. Już w r. 1874 wniesionym został przez Wysoki c. k. Rząd do Sejmu galicyjskiego projekt do ustawy o ochronie ziemiopłodów od gąsienic, chrząszczów i innych owadów.

Uchwałą z dnia 11. października 1874 polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby na podstawie sprawozdania komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku rządowym przedłożył na najbliższej sesyi projekt bardziej odpowiadający potrzebom kraju.

W myśl tego polecenia uznał Wydział krajowy za potrzebne zasięgnąć zdania fachowych organów, i w tym celu wystosował odezwę do komitetów towarzystw gospodarskich we Lwowie i w Krakowie, do senatów akademickich, do uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego, do akademii umiejętności w Krakowie, wreszcie do wszystkich Wydziałów powiatowych.

Z powołanych do udzielenia informacyj organów, niektóre nie nadesłały żadnej odpowiedzi, inne zaś udzieliły takowych z treścią zupełnie sprzeczną. Wyzyskawszy z nich co za najlepsze uznał, Wydział krajowy przedłożył d. 23. marca 1875 Wysokiemu Sejmowi projekt do ustawy, który jednak do chwili obecnej nie stał się przedmiotem obrad Wysokiej Izby.

Gdy od tego czasu 15 lat upłynęło, a tem samem w dziedzinie rolnictwa naszego kraju stosunki znacznej uległy zmianie, komisya gospodarstwa krajowego przeto sądzi, że

obecnie należy odnowić badania i studya, które winny być dokładnemi, by odpowiednim doborem środków zapewniły nowemu wypracować się mającemu przedłożeniu znaczenie ustawy, na której wykonanie możnaby liczyć niewątpliwie.

W załatwieniu petycyi galicyjskiego Towarzystwa leśnego, nastręcza się komisyi gospodarstwa krajowego sposobność ponowienia tej w zapomnienie popadłej sprawy i w tym celu pozwala sobie przedłożyć Wysokiemu Sejmowi następujący wniosek do uchwały:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby na podstawie niniejszego sprawozdania wedle uznania przedłożył Sejmowi projekt do ustawy o ochronie ziemiopłodów od gąsienic i innych owadów, głównie zaś od chrząszczy majowych.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Przewodniczący:

Polanowski.

Sprawozdawca:

Vivien.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. s. 1.340/1890.

Aleg. 252.

Sprawozdanie

komisyi prawniczej o przedłożeniu Wydziału krajowego z dnia 25. września 1890 l, 23.209 dotyczące zmiany sejmowej ordynacyi wyborczej i statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861.

Wysoki Sejmie!

Statut krajowy z dnia 26. lutego 1861 i połączona z nim sejmowa ordynacya wyborcza opierają system wyborczy dla kraju naszego na zasadzie t. z. zastępstwa interesów, dzieląc nasze społeczeństwo na trzy grupy: na właścicieli „wielkich posiadłości gruntowych“, mieszkańców miast i właścicieli mniejszych posiadłości gruntowych.

Nie wchodząc w rozbiór pytania, czy i o ile ta zasada w ogóle da się usprawiedliwić i potrzebom kraju naszego w szczególności odpowiada, bo w każdym razie rzeczą jest pewną, że zastosowanie tej zasady tylko wtedy może być słusznem i pożytecznem, jeżeli ona poszczególne grupy interesów równomiernie uwzględnia, i harmonijne spółdziałanie tych grup w reprezentacyi krajowej umożliwia.

Stanie się to wtedy, jeżeli liczba posłów przez poszczególne grupy wybranych oznaczoną będzie w sprawiedliwym i rozumnym stosunku do znaczenia każdej grupy dla rozwoju umysłowego i ekonomicznego kraju, do jej zasobów intelektualnych i materyalnych.

Skoro statut krajowy i ordynacya wyborcza zostały ogłoszone, sąd o nich w opinii kraju był tylko jeden, a to: że te ustawy sprzeniewierzyły się nawet tej zasadzie, na której były zbudowane t. j. zasadzie zastępstwa interesów.

Dzieląc interesa kraju właściwie tylko na dwie wielkie grupy, mianowicie: handlu, przemysłu, rękodzieł (miasta) z jednej strony, a rolnictwa z przemysłem rolniczym (większe i mniejsze posiadłości) z drugiej strony, — ustawa traktuje pierwszą grupę po macoszemu, przyznając dla niej na 141 posłów wybranych tylko szczupłą liczbę 23.

To też zaraz na pierwszej sesyi swojej r. 1861 Sejm polecił Wydziałowi krajowemu przedłożyć wnioski względem zmiany ordynacyi wyborczej w kierunku powiększenia liczby posłów z miast, i odtąd sprawa ta nie schodziła już z porządku dziennego Wysokiego Sejmu.

Nie chcemy tu powtarzać smutne dzieje tej sprawy, aż nadto wszystkim znane, i w sprawozdaniu Wydziału krajowego streszczone.

Zaznaczamy tylko z naciskiem, że ile razy jakaś komisya sejmowa tą sprawą się zajmywała, lub pełna Izba nad nią obradowała, nigdy prawie nie było sporu co do kwestyi: czy ordynacyę wyborczą zmienić należy, lecz różnica zdań zachodziła tylko co do pytania: jak ją zmienić?

Jakkolwiek ordynacya wyborcza sejmowa i we wielu innych względach dużo zostawia do życzenia, to najbardziej rażącą wadliwość upatrywano zawsze — i teraz tem bardziej upatrywać należy w braku należytej reprezentacyi grupy miejskiej.

Że grupa interesów krajowych, pielęgnowanych przez żywioł miejski, niezmierną ma doniosłość dla rozwoju umysłowego i ekonomicznego kraju, a w szczególności dla samego rolnictwa, któż o tem chce wątpić?

A że pod względem liczby ludności i siły podatkowej — tych jedynych zewnętrznych kryteryów w systemie reprezentacyi interesów — żywioł miejski pierwszorzędne w naszym kraju zajmuje miejsce, to wykazują cyfry w sprawozdaniu Wydziału krajowego przytaczane.

Podnosimy tu tylko, że w całym kraju wypada obecnie jeden poseł wybrany na okrągło 42.000 ludności, zaś co do ludności miejskiej przypada jeden poseł na 54.000.

Podatki bezpośrednie w całym kraju w r. 1887 opłacone wynosiły okrągło 10,300.000 zł., przypada tedy na 141 wybranych posłów jeden poseł na około 73.000 zł. podatku; miasta i miasteczka zaś opłacały w tym samym roku okrągło 3,800.000 zł., a zatem z 23 wybranych posłów przypada jeden poseł na 165.000 zł. podatku.

Te cyfry są tak wymowne, że wszelkie dalsze wywody stają się zupełnie zbytecznemi.

Zdybać się można często z zarzutem, że grupa interesów krajowych przez żywioł miejski reprezentowana nic na tem nie traci, że miasta tak minimalną liczbę reprezentantów wybierają, bo każdy poseł winien wszystkie interesa kraju z równą pieczołowitością bronić. Ale takiego zarzutu na seryo brać nie można. Jak długo nas obowiązuje system wyborczy na zasadzie zastępstwa interesów oparty, musi każda grupa mieć odpowiednią liczbę zastępców; tylko zasadnicza zmiana całego systemu wyborczego, mogłaby to zbytecznem uczynić.

Po upływie lat blisko 30 sprawa winna by być tak wyjaśniona, że każdy o niej sąd sobie wyrobił, że merytorycznie załatwiona być by mogła.

Pomimo tego odzywały się w komisyi głosy, domagające się odroczenia sprawy aż do przeprowadzenia nowego obliczenia ludności. I w Wydziale krajowym po części przemogło zdanie, że sprawa na teraz w całości załatwioną być nie może, i dla tego proponuje Wydział tylko częściowe jej załatwienie przez powiększenie liczby posłów z miast Lwowa i Krakowa.

Komisya w krótkim czasie trwania sesyi sejmowej nie może przeprowadzić dalej idącą reformę ordynacyi wyborczej nie mając należycie przygotowanego przedłożenia.

Dla tego poprzestaje ona na wnioskach Wydziału krajowego. Większość komisyi zaś sądzi, że z przeprowadzeniem zmian proponowanych przez Wydział krajowy dłużej czekać nie można i czekać nie potrzeba. Bo co do Lwowa i Krakowa sprawa jest jasna i dojrzała, a wynik nowego obliczenia ludności pewnie ujemnego rezultatu nie wyda.

Pomnożenie liczby posłów miejskich takie, jak je Wydział krajowy projektuje, jest minimum tego, co kuryi miejskiej się należy.

Co się tyczy głosów wirylnych w projekcie Wydziału krajowego wprowadzonych, to wobec tego, że głosy wirylne w Sejmie już istnieją, że uniwersytety w Sejmie już są reprezentowane, nie można odmówić takiej samej reprezentacyi szkole politechnicznej we Lwowie, która o to bezustannie się upomina. A zmieniając już ordynacyę wyborczą co do zastępstwa najwyższych instytucyj nauki i umiejętności, nie wolno nam pominąć naszej akademii umiejętności.

Większość komisyi zgadza się przeto z wnioskiem Wydziału krajowego, zmieniając projekt jego tylko o tyle, że ustawy uchwalić się mające wejdą w życie zaraz po ich ogłoszeniu także co do posłów z miast Lwowa i Krakowa. W tym celu należało w ustawie drugiej dodać nowy artykuł, normujący postanowienia przejściowe.

Komisya prawnicza wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić ustawy pod I. i II. załączone.

Lwów dnia 9. listopada 1890.

Przewodniczący:

Dr. Weigel.

Sprawo

Fruch

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, zmieniająca §. 3. statutu krajowego z dnia 26. lutego 1881 roku.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. I.

Postanowienia §. 3. statutu krajowego z dnia 26. lutego 1861 roku i ustawy z dnia 20. września 1866 roku, zawierającej dodatek do §. 9. statutu krajowego (Dz. ust. i rozp. kraj. Nr. 22.) znoszą się.

§. 3. statutu krajowego ma brzmieć jak następuje:

Sejm krajowy składa się ze stu pięćdziesięciu sześciu członków, mianowicie:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich, księcia biskupa krakowskiego, dwóch biskupów przemyskich, biskupa tarnowskiego i biskupa stanisławowskiego. W razie wakującej stolicy arcybiskupiej lub biskupiej, administrator dyecezyi jest członkiem Sejmu krajowego;

b) z prezesa Akademii umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów uniwersytetów krakowskiego i lwowskiego, tudzież rektora szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) ze stu czterdziestu czterech posłów wybranych, a to:

I. czterdziestu czterech posłów z klasy wielkich posiadłości gruntowych,

II. z dwudziestu sześciu posłów miast w ustawie wyborczej wymienionych i Izb handlowych i przemysłowych,

III. z siedmdziesięciu czterech posłów reszty gmin Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia.

Art. III.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem zmieniająca §. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 roku.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

Art. I.

Postanowienie §. 3. sejmowej ordynacyi wyborczej z dnia 26. lutego 1861 roku znosi się w jego obecnej osnowie i ma brzmieć jak następuje:

Lwów wybiera sześciu, Kraków czterech posłów, a każde z innych w §. 2. wymienionych miast po jednym.

Wszyscy do wyboru uprawnieni każdego miasta tworzą jedno ciało wyborcze.

Art. II.

Ustawa niniejsza wchodzi w wykonanie z dniem jej ogłoszenia.

Postanowienia przejściowe.

Art. III.

Zaraz po ogłoszeniu niniejszej ustawy przeprowadzone będą wybory dwóch posłów z miasta Lwowa a jednego posła z miasta Krakowa. Mandaty posłów wybranych przy tych wyborach trwać będą tylko do końca VI. peryodu wyborczego Sejmu galicyjskiego.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Z drukarni Pillera i Spółki.

L. S. 1.307/90.

Aleg. 253.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie zarządu funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. i k. wojska.

Wysoki Sejmie!

Komisya administracyjna czyniąc zadość poleceniu Wysokiego Sejmu zbadania sprawozdania Wydziału krajowego co do zarządu funduszem koszarowym, przedkłada niniejszem o nim następujące sprawozdanie:

Stan funduszu pożyczkowego na budowę koszar, utworzony uchwałą z dnia 11. stycznia 1888 r., przedstawiał się na dniu 31. grudnia 1889 r.:

należytość od gmin	619.840 zł. 30 ct.
w I. półroczu powiększyła się należytość przez wypłatę gminom	232.000 „ — „
czyli wzrosła do sumy	851.840 zł. 30 ct.
na poczet tej należytości spłaciły gminy w I. półroczu kwotę	31.805 zł. 80 ct.
należytość więc na gminach z końcem czerwca 1890 wynosi	820.034 „ 50 „

Fundusz koszarowy lokowany był wyłącznie w funduszu krajowym na 3%, tak jak w roku zeszłym, i przedstawiał z 31. grudnia 1889 r.:

saldo	406.751 zł. 73 ct.
zwroty rat po 30. czerwca 1890 r.	31.805 „ 80 „
3% odsetki	5.610 „ 62 „
6% zwłoki od rat w terminie niespłaconych . .	104 „ 86 „
czyli razem	444.273 zł. 01 ct.
z tego wypłacono	232.000 zł. — ct.
pozostaje więc w funduszu krajowym należytość czynna z dniem 30. czerwca 1890 r. . .	212.273 zł. 01 ct.

Stan ogólny funduszu koszarowego z dniem 30. czerwca 1890 r. wynosił:

na gminach	820.034 zł.	50 ct.
do tego wymienione	212.273 „	01 „
suma .	1,032 307 zł.	51 ct.
czyli fundusz pierwotny powiększył się o . .	32.307 zł.	51 ct.

Ogółem wypłacono w ciągu czasu od dnia 1. lipca 1889 r. do dnia 1. lipca 1890 r. gminom kwotę 279.000 zł.

Dwom gminom cofnięto promessy dla niedopełnienia warunków, jedna sama się zrzekła.

Suma przyznanych zasiłków z dniem 30. czerwca 1890 r. niewypłaconych:

wynosiła	325.000 zł.
od tego czasu wypłacono	70.000 „
pozostaje więc do wypłaty	255.000 zł
do tego dodać należy jeszcze kwotę	60.000 „
którą Wydział krajowy przyznał po dniu 1. lipca 1890 r., tak, że ogólna suma mająca się wypłacić jeszcze gminom wynosi okrągłą kwotę	315.000 zł.

Ponieważ zapas kasowy funduszu koszarowego wynosił z dniem

30. czerwca 1890 r. kwotę	212.273 zł.	01 ct.
z którego wydano	70.000 „	— „
pozostaje więc	142.273 zł.	— ct.

jako zapas kasowy na zaspokojenie, przyznanych już przez Wydział krajowy zasiłków dla gmin w łącznej sumie 315.000 zł., zaś resztująca kwota winna być pokrytą z wpływu rat w r. 1891 i 1892, by wyrównać tę różnicę.

Komisya administracyjna sądzi, że budowa koszar postępować będzie teraz w powolniejszem tempie aniżeli dotychczas, gdyż najpilniejszym potrzebom gmin uczyniło się już zadość, przez udzielenie im pożyczek bezprocentowych z funduszu koszarowego, i że fundusz, którym Wydział krajowy w przyszłych latach dysponować będzie, zupełnie wystarczy na pokrycie zaciągniętych zobowiązań; ażeby się to jednak stało, przestrzegać należy, aby gminy, którym bezprocentowe pożyczki udzielone zostały, najakuratniej w terminach spłaty swe uiszczały, gdyż tylko tym sposobem przysporzą się Wydziałowi krajowemu fundusze na wypłatę zasiłków już przyznanych i dalsze udzielanie pożyczek.

Komisya administracyjna podnosi, że Wydział krajowy jak najściślej zastosował się do wskazówek zawartych w zeszłorocznem sprawozdaniu komisyi administracyjnej i zrozumiał, że dla celu, któremu służy fundusz pożyczkowy koszarowy, t. j. do niesienia ulgi w ciężarze kwaterunkowym jak największej liczbie i w jak najszerszym rozmiarze wtedy się uczyni zadość, gdy kwoty wpływające z rat, zaraz na nowo będą rozpożyczone, a obrót funduszem jak najszybszy, co się jasno uwydatnia w cyfrach, gdyż gdy w r. 1889 wypłacono 116.700 zł., to w roku 1890 do 1. października wypłacono już 302.000 zł.

Komisya administracyjna poczuwa się jednak do obowiązku podnieść w tem miejscu, że Wydział krajowy zanadto się spieszył z udzielaniem promes, nie mając dostatecznego pokrycia w gotówce, i że mógł z tego powodu przyjść w przykre położenie chwilowej niewypłacalności i dlatego jest zdania, że na przyszłość Wydział krajowy z wydawaniem promes ma być więcej ględny i tylko tym gminom proszącym takowe udzielać, które wykażą, że są zniewolone przez arząd wojskowy do urządzenia u siebie kwaterunków stałych, i że na częściowe pokrycie wydatków wyjednały sobie kredyt w jednej z instytucyj finansowych, co umożliwi i ułatwi, że

fundusz milionowy sprosta swemu zadaniu zasilania pożyczkami bezprocentowemi gmin zniewolonych do utrzymywania stałych kwaterunków.

Mniejszość komisyi administracyjnej z obawy, że wobec udzielonych promes pożyczek, Wydział krajowy nie mając dostatecznego chwilowo pokrycia w gotówce, może się znaleść w przykrem położeniu niewypłacalności, była zdania, że niezbędną jest rzeczą zasilić fundusz koszarowy jeszcze dodatkiem półmilionowym, i że dopiero wtedy będzie on w możności odpowiedzieć w całej pełni wymogom obecnie na nim ciążącym, na co znowu większość komisyi administracyjnej tak z wywodów wyżej w sprawozdaniu przytoczonych a umożliwiających funduszowi koszarowemu wydostanie się z przykrej sytuacyi, a szczególnie ze względu na opłakany stan finansowy kraju zgodzić się nie mogła.

Wydział krajowy przedkłada dalej, na podstawie wniosku komisyi administracyjnej z roku zeszłego, przyjętego przez Sejm, ustęp II., który opiewa: „Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby w wypadkach zasługujących na uwzględnienie, przedstawił Sejmowi wnioski co do przedłużenia terminu spłaty pożyczki na budowę koszar“ — petycyę gminy Trembowla co do przedłużenia terminu spłaty z lat 12 na 20 do uwzględnienia.

Komisya administracyjna jest w zasadzie przeciwną udzielaniu takich przedłużeń terminów, robi co do tej gminy wyjątek, a to z powodu, że gdy inne gminy budowę koszar pokrywają albo całkowicie albo przeważnie ze zasiłków pobranych z funduszu koszarowego, to gmina Trembowla prawie $^2/_3$ części budowy pokryła z własnych funduszów, zapożyczając się na ten cel w zakładzie kredytowym w Wiedniu, która to pożyczka nadmiernie obciążyła gminę i wprowadziła ją w stan pod względem finansowym bardzo opłakany.

Na podstawie powyższych wywodów, większość komisyi administracyjnej wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o zarządzie funduszem pożyczkowym na budowę koszar dla c. i k. wojska;

2) zezwala na prośbę gminy Trembowla o przedłużenie okresu spłaty z 12 lat na 20, od 1. stycznia 1891 r. począwszy;

3) petycye gmin Złoczowa, Jaworowa i Kołomyi do L. 70, 108 i 813 o pożyczki na budowę koszar odstępuje się Wydziałowi krajowemu do możliwego uwzględnienia.

We Lwowie dnia 21. listopada 1890.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski.

Sprawozdawca:
B. Horodyski.

L. S. 1308/90.

Aleg. 254.

Wniosek mniejszości.

Wysoki Sejmie!

Wedle sprawozdania Wydziału krajowego wynosił rozporządzalny fundusz koszarowy w dniu 30. czerwca 1890 kwotę . . . . . 212.273 zł. 01 ct.

Z tego funduszu wyasygnowano w drugiej połowie roku 1890 dalsze pożyczki gminom:

miasta Krakowa	30.000 zł.	
„ Przemyśla	20.000 „	
„ Trembowli	10.000 „	
„ Żółkwi	10.000 „	
Razem . . .		70.000 zł. — „

Pozostał więc fundusz rozporządzalny na wyasygnowanie dalszych pożyczek gminom, w kwocie . . . . . 142.273 zł. 01 ct.

Z wykazu gmin, którym do końca czerwca 1890. przyrzeczono pożyczki na budowę koszar, sprawozdaniem Wydziału krajowego objętego, okazuje się, że 25 gminom przyzwolone zostały pożyczki w łącznej kwocie . . . . . 1.300.700 zł.

a wyasygnowano . . . . . 975.700 zł.

tak iż pozostaje jeszcze do wypłacenia gminom tytułem przyznanych pożyczek, kwota . . . . . 325.000 zł.

zaś po potrąceniu wyasygnowanych w drugiem półroczu 1890, powyżej poszczególnionych pożyczek w kwocie . . . . . 70.000 zł.

kwota . . . 255.000 zł.

Po przedłożeniu sprawozdania przyzwolił, nie wyasygnował jednak Wydział krajowy następującym gminom na budowę koszar pożyczki:

miastu Przemyśl (LW. 35.343/90)	90.000 zł.
„ Stryj	25.000 „
„ Tyśmienica	35.000 „
„ Złoczów (LW. 45.399|90)	25.000 „
razem . .	175.000 zł.

wobec tego okazuje się, że przyzwolone a niewyasygnowane jeszcze pożyczki na budowę koszar, które mają być wypłacone wynoszą . . . . . 430.000 zł. ct.

zaś fundusz koszarowy rozporządzalny tylko . . . . . 142.373 zł. 01 „

że zatem kwota . . . . . 287.727 zł. 99 ct.

nie ma pokrycia i jedynie z wpływów funduszu koszarowego mogłaby być wyasygnowana.

Zaznaczyć na tem miejscu musimy, że w powyższej kwocie 287.727 zł. 99. ct. w. a. mieści się pożyczka 100.000 zł. w. a. gminie miasta Rzeszowa na budowę szpitala przeznaczona, którą Wydział krajowy cofnął w celu umożliwienia sobie udzielenia gminie miasta Przemyśla pożyczki w kwocie 90.000 zł., że jednak cofnięcie to, pomijając okoliczność, iż termin do dopełnienia warunków do końca roku 1890 był wyznaczony, przedstawia się jako nieprawidłowe, musi być uważanem jako chwilowe, bo c. i k. komenda obrony krajowej odezwą z dnia 16. lipca 1890. L. 2467 L. I. do c. k. Namiestnictwa wystosowaną wyraźnie zastrzegła, iż szpital wojskowy o 135 łóżkach w Rrzeszowie, na budowę którego pożyczka 100.000 zł. była przeznaczona, w roku 1891 wybudowany być ma.

Wpływy funduszu koszarowego ze spłat pożyczek gminom udzielonych wynoszą przy terminie dwunastoletnim spłaty około 80.000 zł. w. a., pożyczki więc już przyzwolone lecz jeszcze niewyasygnowane mogłyby w najlepszym wypadku z wpływów funduszu koszarowego w latach 1891, 1892 i 1893, być wypłacone, co tem trudniejsze wobec uchwały sejmowej z dnia 12 listopada 1889 dozwalającej w wypadkach zasługujących na uwzględnienie przedłużenia terminu spłaty pożyczek na budowę koszar udzielonych, wskutek czego wpływy do funduszu koszarowego zmiejszyć się muszą.

Z tego stanu rzeczy wypływa, że fundusz koszarowy jest niewypłacalnym, że nie jest w stanie wyasygnować pożyczek już przyzwolonych.

Prócz przyzwolonych jednak pożyczek wpływają ciągle nowe prośby o pożyczki na budowę koszar; do Wysokiego Sejmu podane zostały prośby L. S. 108 gminy Jaworów o pożyczkę w kwocie . . . . . 30.000 zł. w. a.

L. S. 813 gmina Kołomyja o pożyczkę . . . . . 120.000 „ „ „

zaś do Wydziału krajowego L. W. 46.929 prośba gminy Gródek o . . 40.000 „ „ „

wreszcie podnieść musimy, że Wydział krajowy jedynie dla braku funduszu odmówił żądaniu pożyczki na budowę koszar gminom Dobromil w kwocie . . 40.000 „ „ „

Ropczyce w kwocie . . . . . 50.000 „ „ „

Buczacz „ „ . . . . . 180.000 „ „ „

zaś gminie miasta Sambor, przyznał zamiast proszonej pożyczki w kwocie 275.000 zł. w. a. tylko 50.000 zł. w. a.

Mając na uwadze, że wszystkie pożyczki na budowę koszar dla wojska już przeznaczone, przyznał Wydział krajowy pod naciskiem władz wojskowych i c. k. Namiestnictwa, że władze wojskowe nie zgodzą się na to, by budowa koszar, na które przyznane zostały pożyczki, rozłożoną została z powodu niewystarczającego funduszu koszarowego, na szereg lat trzech a oddanie do użytku koszar wybudowanych ze względu na przepisy ustawy budowlanej na lat pięć, mając dalej na uwadze prośby o udzielenie pożyczek na budowę koszar jeszcze stanowczo niezałatwione, z których niektóre (jak Buczacza o 180.000 zł. na koszary dla kawaleryi) będą musiały być uwzględnione, równie jak prośby, które w przyszłości niezawodnie będą wnoszone, mając także na uwadze okoliczność, że fundusz koszarowy przeznaczony na bezprocentowe pożyczki na budowę koszar dla wojska wedle uchwały Wydziału krajowego z dnia 17. września 1889 L. 38952 służy także do udzielania pożyczki na budowę szpitali i domów wczasu dla wojska, co go uszczupla co najmniej o 200.000 zł. w. a., mając wreszcie na uwadze, że Wydział krajowy jedynie z powodu braku funduszu zmuszonym jest odmawiać wielu gminom pożyczek żądanych, wielu zaś gminom udziela pożyczki o wiele mniejsze jak żądane, przyszliśmy do przekonania, że fundusz koszarowy, ograniczony do kwoty jednego miliona, nie odpowiada rzeczywistej potrzebie, nie może wystarczyć na zaspokojenie wszystkich uzasadnionych żądań, jakie do niego stawiać gminy na mocy §. 23. ustawy kwaterunkowej mają prawo, że aby zadość uczynić uprawnionym żądaniom gmin i spełnić obowiązek ponoszenia kosztów kwaterunku stałego na kraj włożony, należy koniecznie wzmocnić fundusz koszarowy, tudzież że podniesienie tego funduszu powinnoby być bardzo znaczne.

Uwzględniając jednak stan skarbu krajowego, ogranicza mniejszość komisyi administracyjnej wniosek swój do kwoty, która się przedstawia jako bezwarunkowo potrzebna do umożliwienia Wy-

działowi krajowemu wypłaty pożyczek gminom na budowę koszar i szpitala już przyzwolonych, równie jak pożyczek, których wprawdzie jeszcze nie udzielono, które jednak ze względu na konieczną potrzebę i natarczywe żądania c. k. Ministerstwa wojny będą w najbliższym czasie musiały być przyzwolone, mianowicie do kwoty, która, jak się z przedstawionego stanu rzeczy okazuje, jest zaledwo wystarczającą na wyrównanie naglących potrzeb, to jest do kwoty 500.000 zł. w. a., a ponieważ kwota ta zdaniem naszem nie może znaleźć pokrycia w budżecie na rok 1891 uważamy zaciągnienie pożyczki w tej wysokości jako jedyny środek zaradczy.

Za wnioskiem mniejszości komisyi administracyjnej przemawia i ta okoliczność, że podniesienie funduszu koszarowego do kwoty półtora miliona jako korzystne dla kraju się przedstawia, gdy bowiem z pewnością spodziewać się można, iż po upływie lat kilku potrzeba budowy nowych koszar i udzielania dalszych pożyczek ustanie, podniesienie funduszu koszarowego ten skutek mieć będzie, że do kilku lat wszelkie usprawiedliwione żądania zaspokojone zostaną, a po upływie tego czasu zwroty pożyczek już nie na udzielanie dalszych pożyczek używane, lecz zarówno jak następnie cały fundusz koszarowy, będą mogły być przez Wysoki Sejm na inne cele przeznaczone.

Na podstawie powyższego wywodu mniejszość komisyi administracyjnej wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Ustanowiony uchwałą sejmową z dnia 11. stycznia 1888 fundusz na udzielanie bezprocentowych pożyczek na budowę koszar dla wojska w kwocie 1,000.000 zł. w. a., podnosi się do wysokości 1,500.000 zł. w. a.

II. Potrzebna na powiększenia funduszu koszarowego kwota 500.000 zł. w. a., pokrytą ma być pożyczką podług załączonego projektu ustawy ./. zaciągnąć się mającą.

Lwów dnia 24. listopada 1890.

Dworski w. r. Zbyszewski w. r.

Teliszewski w. r.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o zaciągnieniu pożyczki w sumie 500.000 zł. w. a.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam, co następuje:

Art. 1.

Upoważnia się Wydział krajowy do zaciągnienia pożyczki pod jak najkorzystniejszymi warunkami w sumie 500.000 zł. w. a. i do wypuszczenia takiej ilości obligacyj długu krajowego, jaka okaże się potrzebną do uzyskania w gotowiźnie sumy wyżej wymienionej.

Art. 2.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi skarbu i Ministrowi spraw wewnętrznych.

L. S. 1.116/90.

Aleg. 255.

Sprawozdanie

komisyi administracyjnej do L. 1.116 o petycyi gminy Jarosławia.

Wysoki Sejmie!

Zarząd miasta Jarosławia uprasza w swojej petycyi Wysoki Sejm, aby raczył z jednej strony przełożyć termin spłaty rat przynależnych funduszowi koszarowemu, a z drugiej strony, aby darował odsetki zwłoki, spowodowane niezapłaceniem tychże rat w terminie, przez skrypt dłużny oznaczonym i motywuje swoję prośbę:

1) że skrypt dłużny, określający spłatę rat w odnośnych terminach, stoi w sprzeczności z uchwałą Wydziału krajowego, określającą, że pierwsza rata spłaty ma nastąpić wtedy, gdy koszary będą oddane już do użytku c. k. wojska, co dotychczas jeszcze nie nastąpiło;

2) że zarząd obecny przez omyłkę nie wstawił odnośnej a potrzebnej kwoty do zapłaty rat w roku 1890 do preliminarza gminnego na rok 1890, przeto pokrycia na te raty nie ma.

Komisya administracyjna składa o tej petycyi następujące sprawozdanie:

Gmina miasta Jarosławia przeszła już w roku 1888 w posiadanie promessy na 150.000 zł. płatnych w trzech ratach po 50.000 zł. na pokrycie kosztu budowy koszar dla jednego batalionu piechoty.

Wydział krajowy, nie przekonawszy się, czy plany budowy zostały już zatwierdzone przez władze wojskowe, przychylając się do prośby reprezentacyi gminy Jarosławia i poparcia reprezentacyi powiatowej, polecił wypłatę pierwszej raty już w roku 1888, to samo uczynił i w roku 1889, tak że wypłacił antycypando przed zatwierdzeniem planów i rozpoczęciem budowy kwotę 100.000 zł.; dopiero ostatnią ratę wypłacił po zatwierdzeniu planu w bieżącym roku.

Przez tak pospieszną nieprawidłową wypłatę kwoty 100.000 zł. przyczynił się Wydział krajowy po 1-sze do zawikłań, których widownią był magistrat gminy Jarosławia, dalej do przykrego położenia, w którem obecnie się znajduje rzeczona gmina, a ostatecznie, że fundusz koszarowy uszczuplony został przez odpadnięcie odsetek, któreby ten fundusz przez ciąg dwóch lat były powiększyły.

Ale i zarząd gminy Jarosławia z pożyczonemi pieniędzmi z funduszu koszarowego nie odpowiednio gospodarował, gdyż znaczną tychże część użył na opędzenie innych potrzeb, co się całkowicie sprzeciwia celowi, na który pieniądze z tego funduszu służyć mają.

Na podstawie wyż wymienionego skryptu dłużnego Wydział krajowy był w prawie żądania spłaty pierwszych rat w roku 1890; ale biorąc znowu na uwagę, że koszary nie zostały jeszcze oddane do użytku c. k. wojska, co według uchwały Wydziału krajowego powinno wyprzedzić spłatę pierwszej raty, gmina Jarosław ma poniekąd słuszność, upraszając, aby pierwsza rata spłaty nastąpiła dopiero po oddaniu koszar do użytku c. k. wojska t. j. 1. stycznia 1891. By rażącą tę sprzeczność

między skryptem dłużnym a promesą pożyczki, raz na zawsze usunąć, pożądanem jest, aby Wydział krajowy postępowanie przy udzielaniu pożyczek stale unormował.

Komisya administracyjna sądzi, że gmina Jarosław, aczkolwiek żądanie Wydziału krajowego, by pierwszą ratę zwrotu zapłaciła 1. stycznia 1890, może prawnie jest usprawiedliwione, nie powinna być pociąganą do spłaty pierwszej raty według brzmienia skryptu dłużnego, ponieważ działała poniekąd bona fide na podstawie uchwały Wydziału krajowego, która orzeka, że pierwsza rata spłaty ma nastąpić dopiero po oddaniu koszar do użytku c. k. wojska.

Gdy zaś Reprezentacya gminy Jarosławia całkiem nieprawidłowo sobie postąpiła, używając pieniędzy z funduszu koszarowego, otrzymanych na potrzeby gminy, dlatego prośba, aby jej opuszczono odsetki zwłoki w kwocie 562 zł. 50 ct., według zdania komisyi uwzględniona być nie powinna.

Zważywszy wszystkie te okoliczności, komisya administracyjna wnosi:

Wysoki Sejm uchwalić raczy

1. Pierwsza rata spłaty pożyczki przez gminę miasta Jarosławia w kwocie 150.000 zł. zaciągniętej, nastąpić ma 1. stycznia 1891.

2. Gmina miasta Jarosławia winna zapłacić do funduszu koszarowego odsetki zwłoki w kwocie 562 zł. 50 ct.

3. Poleca się Wydziałowi krajowemu:

a) aby na przyszłość pożyczki, gminom z funduszu koszarowego udzielane, nie przekraczały kwoty kosztorysów, przez władze wojskowe zatwierdzonych;

b) aby pożyczki dopiero wtedy wypłacano gminom, gdy plany i kosztorysy będą już zatwierdzone przez kompetentne władze wojskowe;

c) aby sposób postępowania przy udzielaniu pożyczek z funduszu koszarowego stale unormował.

Lwów dnia 26. listopada 1890 roku.

Przewodniczący:
Ziemiałkowski *w. r.*

Sprawozdawca:
B. Horodyski *w. r.*

L. s. 1.267/1890.

Aleg. 256.

Wniosek.

Zważywszy, że ustawa z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70 Dz. pr. p. o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych okazała się niedostateczną dla prawidłowego rozwoju tych stowarzyszeń, mianowicie pod względem braku postanowień o obowiązkowej a systematycznej kontroli zewnętrznej, tudzież postanowień zapewniających szybkie a skuteczne ściągnięcie dopłaty, wymaganej od członków na pokrycie niedoboru konkursowego,

że zatem zmiana tej ustawy, z należytem uwzględnieniem doświadczeń na tem polu poczynionych, jest niewątpliwie bardzo na czasie, a dokonana już w państwie niemieckiem w r. 1889 reforma ustawy o stowarzyszeniach dostarczyć może wielu cennych wskazówek, wreszcie:

że Wysoki Sejm uznał wielokrotnie pożyteczną działalność stowarzyszeń dla ekonomicznego rozwoju naszego kraju, — podpisani wnoszą:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wzywa się c. k. Rząd, aby przystąpił do zbadania sprawy reformy ustawy państwowej z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70 Dz. pr. p. o stowarzyszeniach zarobkowych i gospodarczych, mianowicie w kierunku zaprowadzenia obowiązkowej, systematycznej kontroli zewnętrznej, tudzież pod względem zabezpieczenia skutecznej a szybkiej pomocy sądowej dla ściągania dopłat na pokrycie niedoboru konkursowego.

We Lwowie dnia 21. listopada 1890.

Skałkowski w. r.

W. Gnoiński, J. Męciński, Dembowski, M. Torosiewicz, Schnell, Rayski, Dworski, Rey, Wład. Koziebrodzki, Tadeusz Langie, Pilat, K. Scipio, W. Struszkiewicz, T. Merunowicz, Lenartowicz.

Z drukarni Pillera i Spółki.